

Digesta

suomeksi käännettynä

englanti-suomi käännöksen deeple kääntäjä
(perustuu S. P. Scottin vuoden 1932 painokseen)

käännös-toimittaja: Béla Pokol, Ágnes Pokol, Vera Czekes-Pokol
tekninen toimittaja: Levente Ujváry

Szódliget
2022

Kirja I.....	4
Kirja II.....	78
Kirja III.....	159
Kirja IV.....	226
Kirja V.....	333
Kirja VI.....	410
Kirja VII.....	444
Kirja VIII.....	511
Kirja IX.....	565
Kirja X.....	622
Kirja XI.....	679
Kirja XII.....	723
Kirja XIII.....	798
Kirja XIV.....	849
Kirja XV.....	886
Kirja XVI.....	926
Kirja XVII.....	961
Kirja XVIII.....	1019
Kirja XIX.....	1071
Kirja XX.....	1132
Kirja XXI.....	1169
Kirja XXII.....	1227
Kirja XXIII.....	1264
Kirja XXIV.....	1328
Kirja XXV.....	1386
Kirja XXVI.....	1414
Kirja XXVII.....	1489
Kirja XXVIII.....	1556
Kirja XXIX.....	1650
Kirja XXX.....	1731
Kirja XXXI.....	1787
Kirja XXXII.....	1832

Kirja XXXIII.....	1885
Kirja XXXIV.....	1960
Kirja XXXV.....	2037
Kirja XXXVI.....	2118
Kirja XXXVII.....	2198
Kirja XXXVIII.....	2282
Kirja XXXIX.....	2379
Kirja XL.....	2465
Kirja XLI.....	2586
Kirja XLII.....	2669
Kirja XLIII.....	2729
Kirja XLIV.....	2833
Kirja XLV.....	2889
Kirja XLVI.....	2957
Kirja XLVII.....	3051
Kirja XLVIII.....	3156
Kirja XLIX.....	3280
Kirja L.....	3353

Kirja I

1. Oikeudenmukaisuudesta ja laista.
2. Lain ja kaikkien tuomareiden alkuperästä sekä oikeustieteilijöistä.
3. Säädöksistä, senaatin määräyksistä ja kauan vallinneista tavoista.
4. Keisarien perustuslaeista.
5. Ihmisten tilasta.
6. Niistä, jotka ovat omia herrojaan, ja niistä, jotka ovat toisten hallinnassa.
7. Adoptioista ja emansipaatioista (..)
8. Asioiden jakautumisesta ja luonteesta.
9. Senaattorit.

10. Konsulin virasta.
11. Pretoriaaniprefektin virka.
12. Kaupungin prefektin virasta.
13. Quaestorin virka.
14. Preetoreiden virka.
15. Yövärtion prefektin virka.
16. Prokonsulin virasta ja hänen sijaisestaan.
17. Augustuksen prefektin virka.
18. Kuvernöörin virka.
19. Keisarillisen taloudenhoitajan tai kirjanpitäjän virasta.
20. Juridicuksen virasta.
21. Sen, jolle toimivalta on siirretty, virka-asioista.
22. Arvioitsijoiden toimistosta.

Otsikko 1. Oikeudenmukaisuudesta ja laista.

Ulpianus, kirja I, Institutes.

Niiden, jotka paneutuvat lainopin opiskeluun, tulisi ensinnäkin tietää, mistä tämä tiede on peräisin. Laki on saanut nimensä oikeudenmukaisuudesta, sillä (kuten Celsus tyylikkäästi sanoo) laki on taito tietää, mikä on hyvää ja oikeudenmukaista.

(1) Meitä voi kutsua tämän taiteen papeiksi, sillä me vaalimme oikeudenmukaisuutta ja tunnustamme tietävämme, mikä on hyvää ja oikeudenmukaista, erotamme oikean väärästä ja mikä on laillista ja mikä laitonta; haluamme tehdä ihmisistä hyviä rangaistuksen pelolla, mutta myös palkkion rohkaisulla; pyrimme (ellen erehdy) todelliseen, enkä teeskenneltyyn filosofiaan.

(2) Tässä oppiaineessa on kaksi jakoa, julkinen ja yksityisoikeus. Julkisoikeus on se, joka liittyy Rooman valtion hallintoon; yksityisoikeus on se, joka koskee yksityishenkilöiden etuja, sillä on asioita, jotka ovat hyödyllisiä yleisölle, ja asioita, jotka hyödyttävät yksityishenkilöitä. Julkinen oikeus liittyy pyhiin seremonioihin sekä pappien ja tuomareiden velvollisuuksiin. Yksityisoikeus on luonteeltaan kolmiosaista, sillä se on johdettu joko luonnollisista määräyksistä, kansojen määräyksistä tai siviilioikeuden määräyksistä.

(3) Luonnonlaki on laki, jonka luonto opettaa kaikille eläimille, sillä tämä laki ei ole ihmislajille ominainen, vaan se koskee kaikkia olentoja, jotka ovat peräisin merestä tai maasta, ja se on yhteinen myös linnuille. Siitä seuraa uroksen ja naaraan liitto, jota me kutsumme avioliitoksi; siitä seuraa myös lasten lisääntyminen ja kasvattaminen; sillä näemme, että kaikki eläimet, jopa villieläimet, näyttävät tuntevan tämän lain.

(4) Kansojen laki on ihmiskunnan käyttämä laki, ja on helppo ymmärtää, että se eroaa luonnonlaista siitä syystä, että jälkimmäinen on yhteinen kaikille eläimille, kun taas edellinen koskee vain ihmisiä heidän keskinäisissä suhteissaan:

2. Pomponius, Enchiridion, Esimerkiksi kunnioitus Jumalaa kohtaan ja kuuliaisuus, jonka olemme velkaa vanhemmille ja isänmaalle:

3. Florentinus, Institutes, Book I, As we resist violence and injury.

Sillä tämän lain mukaan kaikki, mitä joku tekee ruumiinsa suojelemiseksi, katsotaan laillisesti tehdyksi; ja koska luonto on luonut tietyn suhteen välillemme, seuraa siitä, että on vastenmielistä, jos joku väijyy toista.

0. Ulpianus, Institutes, kirja I.

Myös manumisaatiot ovat osa kansojen lakia, sillä manumisaatio on käsin tapahtuvaa vapauttamista, toisin sanoen vapauden antamista; sillä niin kauan kuin joku on orjuudessa, hän on käden ja auktoriteetin alainen, mutta kun hänet on manumisaation jälkeen vapautettu tuosta auktoriteetista. Tämä on saanut alkunsa kansojen laista; sillä luonnollisen lain mukaan kaikki ihmiset syntyivät vapaina, eikä manumisaatiota tunnettu, kuten ei tunnettu itse orjuuttakaan; mutta sen jälkeen, kun orjuus tunnustettiin kansojen laissa, manumisaation etu seurasi, ja vaikka ihmisiä nimitettiin yhdellä luonnollisella nimellä, kansojen lain mukaan syntyi kolme erilaista lajia, eli vapaat, ja heistä erotuksena orjat ja kolmantena luokkana vapaat eli ne, jotka olivat lakanneet olemasta orjia.

(23) Hermogenianus, Epitomes of Law, kirja I.

Tämän kansojen lain avulla otettiin käyttöön sotia, erotettiin rotuja, perustettiin kuningaskuntia, vahvistettiin omistusoikeuksia, vahvistettiin maan rajoja, rakennettiin rakennuksia, luotiin kauppaa, ostoja, myyntejä, vuokrasopimuksia, vuokria ja velvoitteita, lukuun ottamatta niitä, jotka otettiin käyttöön siviililain avulla.

23. Ulpianus, Institutes, kirja I.

Siviilioikeus ei ole jotakin, joka ei ole täysin erilainen kuin luonnonoikeus tai kansojen laki, eikä se ole kaikilta osin alistainen sille; ja siksi kun me lisäämme tai otamme jotakin yhteisestä laista, muodostamme erillisen lain, joka on siviilioikeus.

5. Tämä meidän lakimme on siis vahvistettu joko kirjallisesti tai ilman sitä, kuten kreikkalaisilla "twn nomwn oi men egrafoi oi de agrafoi", toisin sanoen toiset lait ovat kirjallisia ja toiset eivät.

(1) Papinianus, Määritelmät, kirja II.

Siviilioikeus on lakisäateisten säädösten, kansanäänestysten, senaatin asetusten, keisarien asetusten ja oppineiden miesten auktoriteettien perusteella laadittua oikeutta.

Preetoriaanilaki on laki, jonka preetorit ottivat käyttöön avustaakseen, täydentääkseen tai muuttaakseen siviililakia yleisen hyvinvoinnin hyväksi; sitä kutsutaan myös kunnialaiksi, sillä se on nimetty niin preetorien "kunnian" mukaan.

Marcianus, Institutes, kirja I.

Kunniaoikeus itsessään on siviilioikeuden elävä ääni.

7. Gaius, Institutes, kirja I.

Kaikki kansat, joita hallitsevat laki ja tavat, käyttävät osittain omaa lakiaan ja osittain kaikille yhteistä lakia. Sillä se laki, jonka jokin kansa on luonut itselleen, on kyseiselle valtiolle ominainen, ja sitä kutsutaan siviililaiksi, koska se on kyseisen valtion erityislaki. Mutta sitä, minkä luonnollinen järki on asettanut kaikille ihmisille, noudatetaan yhtä lailla koko ihmiskunnan keskuudessa, ja sitä kutsutaan kansojen laiksi, koska se on laki, jota kaikki kansat käyttävät.

8. Ulpianus, Säännöt, kirja I.

Oikeudenmukaisuus on jatkuvaa ja jatkuvaa halua antaa jokaiselle se, mihin hänellä on oikeus.

0. Lain käskyt ovat seuraavat: elää kunniallisesti, ei vahingoittaa ketään, antaa jokaiselle se, mikä hänelle kuuluu.

1. Lainoppi on jumalallisten ja inhimillisten asioiden tuntemusta, sen tietämistä, mikä on oikeudenmukaista ja mikä epäoikeudenmukaista.

23. Paulus, Sabinuksesta, kirja XIV.

Termiä "laki" käytetään monella eri tavalla. Ensinnäkin kaikkea, mikä on oikeudenmukaista ja hyvää, kutsutaan laiksi, kuten luonnonlakia. Toiseksi, jos jokin on hyödyllistä kaikille tai enemmistölle jossakin valtiossa, kuten esimerkiksi siviilioikeus. Myöskään kunnialaki ei ole vähemmän oikeutetusti nimetty näin Valtiossamme, ja praetorin sanotaan myös hallinnoivan lakia silloinkin, kun hän päättää epäoikeudenmukaisesti; sillä termi ei viittaa siihen, mitä praetori tosiasiaassa tekee, vaan siihen, mitä hänen on sopivaa tehdä. Toisessa merkityksessä sana osoittaa paikan, jossa oikeutta annetaan, jolloin nimi siirtyy itse teosta siihen paikkaan, jossa se suoritetaan, ja tämä paikka voidaan määrittää seuraavalla tavalla; aina kun praetori voi nimetä paikan oikeuden antamista varten, tätä paikkaa kutsutaan asianmukaisesti laiksi, edellyttäen, että hänen virkansa arvokkuus ja esi-isiemme tavat säilyvät.

23. Marcianus, Institutes, kirja I.

Joskus termiä "laki" käytetään merkitsemään yhteyttä, kuten esimerkiksi: "Minua yhdistää sukulaisuuden tai sukulaisuuden laki tuon ja tuon henkilön kanssa".

Otsikko 2. Oikeuden ja kaikkien tuomareiden alkuperästä sekä oikeustieteilijöiden peräkkäisyydestä

23. Gaius, Kahdentoista taulukon laista, kirja I.

Koska aion tulkita muinaisia lakeja, olen katsonut tarpeelliseksi palata ensinnäkin kaupungin syntyyn, en siksi, että haluaisin tehdä laajoja kommentteja, vaan siitä syystä, että huomaan, että se on kaikessa täydellinen, joka on valmis kaikissa osissaan; ja todellakin tärkein osa kaikessa on alku. Sitten, kun asioita käsitellään foorumilla, jos sanoisin, että on vastenmielistä ilmoittaa asia tuomarille tekemättä mitään edeltäviä huomautuksia, olisi vielä paljon vastenmielisempää, että selityksen antajat laiminlöisivät alun ja välttäisivät viittausta asian alkuperään; he niin sanotusti etenisivät pesemättömin käsin, viivyttelivät keskustelemaan ratkaistavasta kysymyksestä. Sillä, ellen erehdy, nämä aiemmat selitykset saavat ihmiset taipuvaisemmiksi tutkimaan käsiteltävänä olevaa kysymystä, ja kun olemme lähestyneet sitä, tekevät aiheen ymmärtämisen selkeämmäksi.

23. Pomponius, Enchiridion.

Sen vuoksi vaikuttaa tarpeelliselta selittää itse lain alkuperä ja sen myöhempi kehitys.

23. Itse asiassa valtiomme alussa kansa sitoutui aluksi toimimaan ilman mitään tiettyjä säädöksiä tai positiivista lakia, ja kaikki hallinto tapahtui kuninkaiden valtuuttamana.

24. Myöhemmin, kun valtio oli jossain määrin laajentunut, sanotaan, että Romulus itse jakoi kansan kolmeenkymmeneen osaan, joita hän kutsui curiaeiksi, koska hän huolehti silloin tasavallasta näiden osien päätösten mukaisesti. Niinpä hän ehdotti kansalle tiettyjä lakeja, jotka koskivat sen kokouksia, ja myös myöhemmät kuninkaas tekivät samanlaisia ehdotuksia, jotka kaikki on kirjattu ylös ja jotka löytyvät Sextus Papiriuksen kirjasta, joka eli Korintin Demaratuksen pojan Superbuksen aikana ja joka oli yksi tärkeimmistä miehistä. Tätä kirjaa kutsutaan, kuten olemme todenneet, Papiriuksen siviililaiksi, ei siksi, että Papirius olisi lisännyt siihen jotain omaa, vaan siksi, että hän kokosi yhteen ainoaan tutkielmaan lait, jotka oli säädetty noudattamatta mitään järjestystä.

25. Kun kuninkaas sittemmin karkotettiin Tribunitian säädöksellä, kaikki nämä lait menettivät merkityksensä, ja Rooman kansaa alettiin jälleen hallita pikemminkin epävarmojen lakien ja tapojen kuin säännönmukaisesti annettujen säädösten mukaan, ja tämä tilanne jatkui näin lähes kaksikymmentä vuotta.

26. Jotta tämä olotila ei jatkuisi, päätettiin myöhemmin, että julkisen vallan olisi nimitettävä kymmenen miestä, joiden välityksellä Kreikan osavaltioille olisi haettava lakeja, ja että kansainyhteisön olisi perustuttava lakisääteisiin säädöksiin. Näin saadut kirjattiin norsunluutauluihin ja asetettiin Rostran eteen, jotta lait ymmärrettäisiin entistä paremmin; ja kyseisille virkamiehille annettiin kyseiseksi vuodeksi ylin valta valtiossa, jotta he voisivat tarvittaessa muuttaa lakeja ja tulkita niitä; ja että heidän päätöksiinsä ei saisi hakea muutosta, kuten muiden tuomareiden päätöksiin. He itse huomasivat, että jotain puuttui näistä alkuperäisistä laeista, ja sen vuoksi he lisäsivät seuraavana vuonna niihin kaksi muuta taulua, ja tästä syystä niitä kutsuttiin kahdentoista taulun laeiksi; ja eräät kirjoittajat ovat väittäneet, että eräs Hermodoros, joka oli Italiassa maanpaossa elänyt efesolainen, oli vastuussa mainittujen lakien säätämisestä.

27. Kun nämä säädökset on hyväksytty, on luonnollista, että niistä on keskusteltava foorumilla, koska asianmukainen tulkinta edellyttää lainoppineiden henkilöiden arvovaltaa. Tätä keskustelua ja tätä lakimiesten

laatimaa lakia, joka oli kirjoittamaton, ei nimitetty millään erityisellä nimellä, kuten ei myöskään lain muita osia niiden erityisnimityksillä, vaan niitä kutsutaan yhteisellä nimityksellä siviilioikeus.

28. Myöhemmin, suunnilleen samaan aikaan, otettiin käyttöön tietyt näihin lakeihin perustuvat kanteet, joiden avulla ihmiset saattoivat esittää asiansa; ja estääkseen ihmisiä nostamasta näitä kanteita haluamallaan tavalla, tuomari vaati, että tämä oli tehtävä tietyllä ja juhlallisella tavalla; ja tätä lain osaa kutsutaan lakisääteisten kanteiden, toisin sanoen oikeudellisten kanteiden, osaksi. Ja näin suunnilleen samaan aikaan syntyivät nämä kolme lain osa-aluetta, eli kahdentoista taulun lait, ja niistä syntyi siviililaki, ja tästä lähteestä saivat alkunsa myös oikeustoimet. Mutta tieto kaikkien näiden tulkittamisesta ja itse kanteet annettiin paavikollegion tehtäväksi, ja määrättiin, kenellä heistä olisi toimivalta yksityisoikeudellisissa kanteissa kunkin vuoden aikana. Kansa käytti tätä tapaa lähes vuosisadan ajan.

29. Myöhemmin Appius Claudius järjesti nämä toimet ja saattoi ne tiettyyn muotoon, ja hänen sihteerinsä Gnaeus Flavius, erään vapaamatkustajan poika, antoi kirjan kansalle sen jälkeen, kun se oli salaa hankittu; ja tämä lahja oli niin hyväksyttävä, että hänestä tehtiin kansantribuuni, senaattori ja Curule Aedile. Tätä teosta, joka sisältää kanteen nostamisen tavan, kutsutaan Flavian siviilioikeudeksi, aivan kuten edellistä teosta kutsutaan Papirian siviilioikeudeksi, sillä Gnaeus Flavius ei lisännyt kirjaan mitään omaa. Kun kansainyhteisö laajeni, Sextus Aelius laati vähän ajan kuluttua siitä syystä, että tietyt oikeudenkäyntimenetelmät puuttuivat, muita oikeudenkäyntimuotoja ja antoi kansalle kirjan, jota kutsutaan Aeliuksen laiksi.

30. Koska valtiossa oli käytössä kahdentoista taulun laki, siviililaki ja lakisääteisten kanteiden laki, tuloksena oli, että plebs oli eri mieltä isien kanssa, erosi ja antoi itselleen lakeja, joita kutsutaan kansanäänestyksiksi. Myöhemmin, kun plebs kutsuttiin takaisin, koska näiden plebissittien vuoksi syntyi paljon erimielisyyttä, Lex Hortensia -sääöksessä vahvistettiin, että niitä oli noudatettava lakeina, ja tämän seurauksena plebissittien ja muiden lakien välillä oli ero niiden vahvistamistavassa, mutta niiden voima ja vaikutus olivat samat.

31. Sitten, koska kansanosan oli enää vaikea kokoontua, ja vielä enemmän koko kansanosan oli vaikea kokoontua tällaiseen ihmisjoukkoon, kansakunnan hallinto oli tarpeen vuoksi siirrettävä senaatin tehtäväksi. Siten senaatti alkoi osallistua aktiivisesti lainsäädäntötyöhön, ja mitä tahansa se määräsi, sitä noudatettiin, ja tätä lakia kutsuttiin Senatus-Consultumiksi.

32. Samaan aikaan oli myös tuomareita, jotka jakoivat oikeutta, ja jotta kansalaiset tietäisivät, mitä lakia missäkin asiassa oli sovellettava, ja jotta he voisivat puolustautua sen mukaisesti, he ehdottivat ediktioita, jotka preetorien ediktioit muodostivat kunniallisen lain. Sitä kutsutaan kunniaksi, koska se oli peräisin preetorin virasta.

33. Koska lopulta tuli tarpeelliseksi, että yksi henkilö huolehti kansakunnan yleisestä hyvinvoinnista, sillä lakien säätämistapa näytti edistyneen vähitellen tarpeen mukaan, ja koska senaatti ei voinut asianmukaisesti johtaa kaikkien maakuntien asioita, valittiin ylin hallitsija, jolle annettiin valta, jotta kaikki hänen päätöksensä olisivat päteviä.

34. Niinpä meidän yhteisvallassamme kaikki riippuu joko laista, toisin sanoen oikeudellisista säädöksistä, tai on olemassa erityinen siviililaki, joka perustuu ilman kirjoitusta juristien yksinomaiseen tulkintaan, tai on olemassa lakisääteiset toimet, jotka sisältävät menettelytavan, tai on olemassa kansanäänestys, joka on hyväksytty ilman isien valtuutusta; tai on maistraatin antama määräys, josta on johdettu kunniallaki; tai on Senatus-Consultum, joka perustuu yksin senaatin toimintaan ilman mitään lakia; tai on keisarillinen perustuslaki, jonka mukaan lakina noudatetaan sitä, mitä keisari itse muotoilee.

35. Sen jälkeen kun lain alkuperä ja menettelytapa on selvitetty, seuraa, että Meille on ilmoitettava tuomareiden arvonimistä ja niiden alkuperästä; sillä kuten olemme todenneet, asiat tulevat tehokkaiksi juuri niiden kautta, jotka johtavat oikeudenkäyttöä; sillä kuinka paljon lakia voisi olla valtiossa, ellei olisi henkilöitä, jotka voivat sitä soveltaa? Tämän jälkeen puhumme järjestyksessä seuraavaksi viranomaisten perimästä; sillä lakia ei voi olla olemassa, ellei ole olemassa henkilöitä, jotka ovat perehtyneet siihen ja joiden avulla sitä voidaan parantaa päivittäin.

36. Mitä tulee tuomareihin, ei ole epäilystäkään siitä, etteikö yhteiskunnan alussa kaikki valta olisi ollut kuninkailla.

37. Samaan aikaan oli olemassa Tribunus Celerum, joka komensi ritareita ja oli kuninkaan jälkeen toisella sijalla; tähän elimeen kuului Junius Brutus, joka oli vastuussa kuninkaiden karkottamisesta.

38. Kuninkaiden karkottamisen jälkeen nimitettiin kaksi konsulia, ja laissa säädettiin, että heillä oli ylin valta. He saivat nimensä siitä, että he erityisesti "neuvottelivat" tasavallan eduista; mutta jotta he eivät voisi vaatia itselleen kuninkaallista valtaa kaikissa asioissa, säädettiin lailla, että heidän päätöksiinsä voitiin hakea muutosta, ja että he

eivät saisi ilman kansan määräystä rangaista Rooman kansalaista kuolemalla, ja heille jäi vain voimankäyttö ja oikeus julkiseen vankeuteen.

39. Myöhemmin, kun väestönlaskenta vei paljon aikaa eivätkä konsulit pystyneet hoitamaan tätä tehtävää, nimitettiin laskijoita.

40. Kun kansan määrä kasvoi ja naapuriheimoja vastaan käytiin usein sotia, tuli joskus tarpeelliseksi nimittää korkeamman vallan omaava tuomari, ja näin syntyi diktaattoreita, joiden päätöksiin ei voinut hakea muutosta ja joilla oli valta määrätä kuolemanrangaistus. Koska tällä tuomarilla oli ylin valta, hän ei saanut pitää sitä hallussaan kuutta kuukautta kauemmin.

41. Näihin diktaattoreihin lisättiin ratsuväen päälliköt, jotka olivat samassa asemassa kuin kuninkaan alaiset tribuni celerumit, ja heidän tehtävänsä olivat lähes samat kuin nykyisin preetoriaaniprefektin tehtävät; myös heitä pidettiin laillisina tuomareina.

42. Silloin, kun plebs oli eronnut isistä, noin seitsemäntoista vuotta kuninkaiden karkottamisen jälkeen, he loivat itselleen Pyhälle vuorelle tribuunit, jotka olivat kansan tribuuneja; ja heitä kutsuttiin "tribuuneiksi" siitä syystä, että ennen kansa oli jaettu kolmeen osaan, ja jokaisesta otettiin yksi tribuuni, tai siitä syystä, että heidät luotiin heimojen äänten perusteella.

43. Jotta olisi myös virkamiehiä, jotka huolehtisivat temppeleistä, joihin kansa talletti kaikki säädöksensä, plebsistä valittiin kaksi henkilöä, joita kutsuttiin aedileiksi.

44. Seuraavaksi, kun valtionkassan merkitys alkoi kasvaa, nimitettiin kvestoreita, jotka vastasivat siitä ja pitivät huolta varoista, ja heitä kutsuttiin siksi, että heidän tehtävänään oli tilien tarkastaminen ja rahojen säilyttäminen.

45. Ja siitä syystä (kuten olemme jo todenneet), että konsulit eivät lain mukaan saaneet langettaa kuolemanrangaistusta ilman Rooman kansan määräystä, kvestorit nimitettiin myös kansan toimesta johtamaan kuolemanrangaistustapauksia, ja heitä nimitettiin Quaestores parricidii, ja heistä on maininta kahdentoista taulun laeissa.

46. Ja koska oli myös päätetty säätää lakeja, kansalle ehdotettiin, että kaikki tuomarit eroaisivat, jotta decemvirit voitaisiin nimittää yhdeksi vuodeksi; mutta koska jälkimmäiset pidentivät toimikauttaan ja toimivat epäoikeudenmukaisesti eivätkä halunneet jälkikäteen valita heidän seuraajikseen tuomareita, jotta he ja heidän ryhmittymänsä saisivat pitää kansainyhteisön jatkuvasti hallinnassaan, he johtivat julkisia asioita niin mielivaltaisesti ja väkivaltaisesti, että armeija vetäytyi kansainyhteisöstä. Kerrotaan, että perimyksen syynä oli eräs Virginius, joka saatuaan tietää, että Appius Claudius oli vastoin säännöstä, jonka hän itse oli siirtänyt muinaisesta kahdentoista pöydän laista, kieltäytynyt antamasta hänelle oman tyttärensä määräysvaltaa vaan antoi sen miehelle, joka hänen yllyttämänään vaati tytärtä orjaksi, koska hän oli rakkauden vaikutuksesta tyttöä kohtaan sekoittanut oikean ja väärän; ja koska mainittu Virginius oli närkästynyt siitä, että hänen tyttärensä kohdalla oli rikottu hyvin vanhaa lakia, (aivan kuten Brutus, joka Rooman ensimmäisenä konsulina oli myöntänyt väliaikaisen vapauden Vitellien orjalle Vindexille, joka oli todistuksellaan paljastanut maanpetoksellisen salaliiton), ja koska hän ajatteli, että hänen tyttärensä siveys olisi asetettava hänen henkensä edelle, hän otti teurastajan kaupasta veitsen ja tappoi tämän, jotta hän tytön kuolemalla suojelisi tytärtä loukkauksen aiheuttamalta häpeältä; Ja heti murhan jälkeen, vielä tyttärensä verestä märkänä, hän pakeni sotilastoveriensä luokse, jotka kaikki hylkäsivät johtajansa Algidiunissa (jossa legioonat olivat tuolloin sotaa käymässä) ja siirsivät lippunsa Aventinuksen kukkulalle; ja pian kaikki kaupungin asukkaat hakeutuivat heti samaan paikkaan, ja kansan suostumuksella osa decemviriläisistä surmattiin vankilassa, ja kansakunta palasi entiseen tilaansa.

47. Sitten, joitakin vuosia sen jälkeen, kun kaksitoista taulukkoa oli säädetty, syntyi kiista plebsin ja isien välille, sillä edelliset halusivat luoda konsuleita omasta joukostaan ja isät kieltäytyivät suostumasta tähän; päätettiin, että sotilastribuunit luotaisiin konsulivaltuuksin, osittain plebsistä ja osittain isistä. Heidän lukumääränsä vaihteli eri aikoina, joskus heitä oli kaksikymmentä, joskus enemmän ja joskus vähemmän.

48. Myöhemmin päätettiin, että konsulit voitaisiin ottaa plebeijareista, ja heitä alettiin nimittää molemmista elimistä; mutta jotta isillä olisi enemmän valtaa, päätettiin, että kaksi virkamiestä nimitettäisiin jälkimmäisten joukosta, ja näin syntyi Curule Aediles.

49. Ja koska konsuleita kutsuttiin pois kaukasiin sotiin eikä ollut ketään, joka olisi voinut jakaa oikeutta valtiossa, perustettiin myös preetori, jonka nimi oli "Urbanus", koska hän jakoi oikeutta kaupungissa.

50. Kun tämä preetori ei joidenkin vuosien kuluttua enää riittänyt, koska kaupunkiin tuli paljon ulkomaalaisia, nimitettiin toinen preetori nimeltä "Peregrinus" siitä syystä, että hän yleensä jakoi oikeutta ulkomaalaisten keskuudessa.

51. Koska tuomarin oli toimittava julkisten myyntien puheenjohtajana, nimitettiin Decemviri, joka ratkaisi tapaukset.

52. Samalla nimitettiin myös Quatuorvirit, jotka valvoivat maanteitä, ja Triumvirit, jotka valvoivat rahapajoja, jotka sulattivat pronssia, hopeaa ja kultaa, sekä pääkaupunkitriumvirit, jotka olivat vastuussa vankiloista, jotta rangaistusten määrääminen voitiin tehdä heidän välityksellään, kun se oli tarpeen.

53. Ja koska tuomareiden oli hankalaa esiintyä julkisesti illalla, Tiberin kummallekin puolelle nimitettiin Quinquevirit, jotka pystyivät hoitamaan tuomareiden tehtäviä.

54. Kun Sardinia oli vallattu, ja sen jälkeen Sisilia ja Espanja sekä myöhemmin Narbonnesin maakunta, luotiin yhtä monta preetoria kuin oli maakuntia, jotka olivat tulleet Rooman vallan alaisiksi; osa preetoreista oli toimivaltaisia kaupunkien asioissa ja osa maakuntien asioissa. Seuraavaksi Cornelias Sylla perusti julkisia tutkimuksia, esimerkiksi vääreännöksiä, parismurhia ja salamuraajia koskevia tutkimuksia, ja lisäsi neljä preetoria. Sitten Gaius Julius Caesar nimitti kaksi preetoria ja kaksi aedilia, jotka valvoivat viljan jakelua ja joita kutsuttiin Cerealesiksi, Ceresin mukaan. Näin saatiin kaksitoista preetoria ja kuusi aedilia. Sitten jumalallinen Augustus nimitti kuusitoista preetoria, ja sen jälkeen jumalallinen Claudius lisäsi vielä kaksi, jotka hoitivat oikeudenmukaisuutta luottamusasioissa; yhdestä heistä jumalallinen Titius luopui, ja jumalallinen Nerva lisäsi vielä yhden, joka selitti lakia valtiovarainministeriön ja yksityishenkilöiden välisissä kysymyksissä. Kahdeksantoista preetoria hoiti siis oikeutta kansainyhteisössä.

55. Kaikkia näitä sääntöjä noudatetaan niin kauan kuin tuomarit ovat kotonaan, mutta kun he matkustavat ulkomaille, yksi jää selittämään lakia, ja häntä kutsutaan kaupungin prefektiksi. Tämä prefekti perustettiin jo ennen vanhaan; myöhemmin hänet nimitettiin latinalaisten juhlien vuoksi, ja näin tehdään joka vuosi; mutta toimeentuloturvan prefekti ja yövartijan prefekti eivät ole tuomareita, vaan ylimääräisiä virkamiehiä, jotka on nimitetty yleistä hyvinvointia varten; ja myös ne, jotka mainitsimme nimitetyiksi Tiberin tälle puolelle, nimitettiin myöhemmin senaatin asetuksella aedileiksi.

56. Kaikesta tästä saamme tietää, että kymmenen kansantribuunia, kaksi konsulia, kahdeksantoista preetoria ja kuusi aedilia jakoivat oikeutta kaupungissa.

57. Monet merkittävät miehet ovat olleet siviilioikeuden tieteen professoreita, ja heistä mainitsimme nyt ne, jotka nauttivat korkeinta arvostusta Rooman kansan keskuudessa, jotta kävisi ilmi, keneltä nämä lait ovat peräisin ja periytyneet ja mikä oli heidän maineensa. Kaikista tämän tiedon hankkineista sanotaankin, ettei kukaan ennen Tiberius Coruncaniusta tunnustanut sitä julkisesti; muut kuitenkin ennen häntä yrittivät pitää siviilioikeuden salassa ja ainoastaan antaa neuvoja niille, jotka kääntyivät heidän puoleensa, eivätkä opettaa niitä, jotka halusivat oppia.

58. Publius Papirius, joka kokosi kuninkaalliset lait yhdeksi teokseksi, oli kuninkaallisten säädösten tuntijoiden ensimmäisellä sijalla; sitten tuli Appius Claudius, yksi Decemviri, joka osallistui merkittävimmin kahdentoista taulukon laatimiseen. Hänen jälkeensä oli toinen Appius Claudius, jolla oli suuri oikeudellinen oppineisuus, ja häntä kutsuttiin "satakätiseksi", sillä hän linjasi Appian tien, rakensi Claudiuksen akveduktin ja oli sitä mieltä, että Pyrrhosta ei pitäisi ottaa vastaan kaupunkiin; hänen sanotaan myös laatineen kanteen muotoja omaisuuden oikeudettoman haltuunoton varalta, mutta tätä kirjaa ei enää ole olemassa. Samainen Appius Claudius keksi R-kirjaimen, jonka seurauksena Valesiista tuli Valerii ja Fusiista Furii.

59. Heidän jälkeensä tuli Sempronius, erinomaisen oppinut mies, jota roomalaiset kutsuivat nimellä sofoV, toisin sanoen "viisas", eikä ketään ennen eikä jälkeen hänen nimityksensä ollut nimetty tällä nimellä. Seuraavana oli Gaius Scipio Nasica, jota senaatti kutsui "parhaaksi", ja valtio antoi hänelle Via Sacran varrella sijaitsevan talon, jossa häntä oli helpompi kuulla. Sitten tuli Quintus Mucius, joka lähetettiin lähettilääksi karthagolaisiin, ja kun hänen eteensä asetettiin kaksi noppaa, toinen rauhan ja toinen sodan puolesta, ja hänen annettiin päättää, kumman hän valitsisi ja veisi sen Roomaan, hän otti molemmat ja sanoi, että karthagolaisten oli pyydettävä sitä, kumman he haluaisivat.

60. Näiden jälkeen tuli Tiberius Coruncanius, joka oli, kuten jo totesin, ensimmäinen lainopin professoreista, mutta hänen teoksiaan ei ole säilynyt; hänen mielipiteensä olivat kuitenkin hyvin lukuisia ja merkittäviä. Seuraavina järjestyksessä Sextus Aelius, hänen veljensä Publius Aelius ja Publius Atilius menestyivät parhaiten opetuksen jakamisessa; niinpä näistä kahdesta Aeliuksesta tuli myös konsuleita, ja Atilius oli ensimmäinen henkilö, jolle kansa antoi nimityksen "oppinut". Ennius ylistää myös Sextus Aeliusta ja hänen Tripertita-nimistä kirjaansa, joka on yhä olemassa ja joka sisältää ikään kuin lakien kehdon. Sitä kutsutaan Tripertitaksi, koska se sisältää

kahdentoista taulun lain, johon hän lisäsi sen tulkinnan sekä oikeudenkäynnin menetelmän. Hänelle omistetaan myös kolme muuta kirjaa, joiden tekijyyden eräät kirjoittajat kuitenkin kiistävät. Cato seurasi jossain määrin näitä miehiä. Myöhemmin tuli Marcus Cato, porilaisen suvun päämies, jonka kirjat ovat säilyneet; mutta monet hänen poikansa kirjoittamat kirjat ovat kuitenkin hänen kirjoittamiaan, ja vielä useammat niistä ovat peräisin häneltä.

61. Näiden jälkeen tulivat Publius Mucius, Brutus ja Manilius, jotka perustivat siviilioikeuden. Heistä Publius Mucius jätti jälkeensä kymmenen teosta, Brutus seitsemän ja Manilius kolme; myös Maniliuksesta on säilynyt kirjallisia niteitä. Kaksi ensin mainittua olivat konsulaatteja, Brutus oli preetori ja Publius Mucius oli ollut Pontifex Maximus.

62. Näiden jälkeen tulivat Publius Rutilius Rufus, joka oli Rooman konsuli ja Aasian prokonsuli, Paulus Virginius ja stoalainen Quintus Tubero, Pansan oppilas, joka oli itse konsuli. Samoihin aikoihin elivät Sextus Pompeius, Gnaeus Pompeiuksen isänisän setä, ja Caelius Antipater, joka kirjoitti historiallisia teoksia mutta kiinnitti enemmän huomiota kaunopuheisuuteen kuin lainoppiin. Oli myös Lucius Crassus, Publius Muciuksen veli, jota kutsuttiin nimellä Mucianus ja jonka Cicero julisti kaikista juristeista parhaaksi väittelijäksi.

63. Näiden jälkeen tuli Quintus Mucius, Pontifex Maximus Publiuksen poika, joka kodifioi ensimmäisenä siviililain laatimalla sen eri otsikoiden alle kahdeksantoista kirjaa.

64. Muciuksen oppilaita oli hyvin paljon, mutta arvovaltaisimpia olivat Aquilius Gallus, Balbus Lucilius, Sextus, Papirius ja Gaius Juventius, joista Servius totesi, että Galluksella oli suurin arvovalta kansan keskuudessa. Servius Sulpicius mainitsee kuitenkin kaikki nämä henkilöt, mutta yksikään heidän kirjoituksistaan ei ole sellainen, että niitä yleisesti etsittäisiin; itse asiassa heidän teoksiaan ei yleensä löydy lainkaan ihmisten käsistä, vaikka Servius käytti niitä omissa kirjoissaan, ja tästä syystä heidän muistonsa on yhä tallella.

65. Serviuksen sanotaan, vaikka hänellä oli ykköspaikka väittelyissä, tai ainakin hänellä oli se Marcus Tulliuksen jälkeen, pyytäneen Quintus Muciukselta neuvoa eräässä asiassa, josta hänen ystävänsä oli kiinnostunut, ja koska hän ei ollut ymmärtänyt lainopillista vastausta, jonka hän oli saanut, kysyi asiaa Quintukselta toisen kerran, ja kun tämä vastasi, eikä hän vielääkään ymmärtänyt, Quintus Mucius nuhteli häntä ja sanoi, että oli häpeällistä, että hän, patriisi, aatelinen ja asianajaja, ei tuntenut lakia, joka oli hänen ammattinsa. Tämä moitteet koskettivat Serviusta niin paljon, että hän paneutui siviilioikeuteen ja sai opetusta erityisesti niiltä, joista olemme puhuneet; Balbus Lucilius opetti häntä ja hän sai paljon tietoa myös Cercinassa asuneelta Gallus Aquiliukselta, ja tästä syystä monet

hänen kirjoistaan, jotka ovat yhä säilyneet, on kirjoitettu siellä. Kun Servius kuoli ollessaan lähetystössä, Rooman kansa pystytti hänelle patsaan Rostran eteen, ja se seisoo siellä nykyäänkin Augustuksen Rostran edessä. Häneltä on jäljellä monia niteitä, sillä hän jätti jälkeensä lähes sata kahdeksankymmentä tutkielmaa.

66. Hänen jälkeensä tuli monia muita, joista lähes kaikki kirjoittivat kirjoja, nimittäin: Alfenus Varus, Gaius, Aulus Ofilius, Titus Caesius, Aufidius Tucca, Aufidius Namusa, Flavius Priscus, Gaius Ateius, Pacuvius, Labeo, Antistius, Labeo Antistiuksen isä, Cinna ja Publicus Gellius. Kymmenestä kahdeksan kirjoitti traktaatteja, jotka Aufidius Namusa kokosi sadaksi neljäkymmeneksi kirjaksi. Näistä oppilaista Alfenus Varuksella ja Aulus Ofiliuksella oli suurin auktoriteetti; Varuksesta tuli konsuli, mutta Ofilius pysyi ratsumiehenä; jälkimmäinen oli hyvin läheisessä suhteessa keisariin ja jätti jälkeensä monia siviilioikeutta koskevia teoksia, jotka loivat perustan suurimmalle osalle siviilioikeutta, sillä hän kirjoitti ensimmäisenä viiden prosentin veroa ja tuomiovaltaa koskevista laeista. Hän oli myös ensimmäinen, joka systematisoi huolellisesti preatorin ediktiä, vaikka Servius oli ennen häntä jättänyt kaksi erittäin lyhyttä ediktiä koskevaa kirjaa, jotka oli osoitettu Brutukselle.

67. Samoihin aikoihin elivät myös Trebatius, Cornelius Maximuksen oppilas, ja Aulus Cascelius, Quintus Mucius Volusiuksen oppilas, sekä Aulus Cascelius, joka jätti omaisuutensa opettajansa kunniaksi Publius Muciukselle, jälkimmäisen pojanpojalle. Hän oli myös kvestori, mutta hän kieltäytyi ylennyksestä, vaikka Augustus tarjosi hänelle konsulin virkaa. Näistä Trebatiuksen sanotaan olleen paremmin perillä asioista kuin Cascelliuksen, mutta Cascelliuksen väitetään olleen kaunopuheisempi kuin Trebatiuksen, mutta Ofilius oli oppineempi kuin kumpikaan. Cascelliukselta ei ole säilynyt yhtään teosta lukuun ottamatta yhtä "Hyviä sanontoja" sisältävää teosta, mutta Trebatiukselta on useita teoksia, mutta niitä on käytetty hyvin vähän.

68. Tämän jälkeen tuli Tubero, joka opiskeli Ofiliuksen johdolla. Hän oli patriisimies ja luopui riitapuheista siviilioikeuden opiskelun hyväksi, pääasiassa siksi, että hän oli nostanut syytteen Quintus Ligariusta Gaius Caesarin edessä ja epäonnistunut. Kyseessä on sama Quintus Ligarius, joka Afrikan rannikkoa pitäessään kieltäytyi antamasta sairaan Tuberon laskeutua maihin ja hakea vettä, mistä syystä hän syytti häntä, ja Cicero puolusti häntä. Jälkimmäisen erittäin tyylikäs puhe, jonka otsikkona on "Quintus Ligariuksen puolesta", on edelleen säilynyt. Tuberoa pidettiin erittäin oppineena sekä julkis- että yksityisoikeuden alalla, ja hän jätti jälkeensä lukuisia tutkielmia molemmista aiheista. Hän kirjoitti mielellään antiikin kielellä, ja siksi hänen teoksensa eivät ole suosittuja.

69. Hänen jälkeensä korkeinta arvovaltaa nauttivat Ateius Capito, joka seurasi Ofiliusta, ja Antistius Labeo, joka opiskeli kaikkien heidän alaisuudessaan, ja häntä opetti myös Trebatius. Näistä Ateius oli konsuli, mutta Labeo kieltäytyi ottamasta vastaan virkaa, joka olisi tehnyt hänestä väliaikaisen konsulin, kun Augustus sitä hänelle tarjosi; mutta hän kiinnitti suurta huomiota oikeudellisiin opintoihin ja jakoi koko vuoden niin, että hän saattoi olla kuusi kuukautta Roomassa oppilaidensa kanssa ja loput kuusi kuukautta poissa ja käyttää aikansa kirjojen kirjoittamiseen. Näin hän jätti jälkeensä neljäsataa nidettä, joista suuri osa on edelleen käytössä. Nämä kaksi perustivat ikään kuin kaksi erilaista koulua, sillä Ateius Capito säilytti ne periaatteet, jotka hänelle oli opetettu, mutta Labeo, joka neroutensa luonteen ja omiin oppeihinsa luottamisen vuoksi oli kiinnittänyt huomiota muihin tiedonaloihin, teki monia uudistuksia.

70. Massurius Sabinus tuli Ateius Capiton seuraajaksi ja Nerva Labeon seuraajaksi, ja nämä lisäsivät entisestään edellä mainittua koulukuntien välistä eroa. Nerva oli myös hyvin läheinen keisarin kanssa. Massurius Sabinus oli ratsumies, ja hän oli ensimmäinen, joka kirjoitti julkisella vallalla, ja sen jälkeen kun tämä etuoikeus oli myönnetty, myös Tiberius Caesar myönsi sen hänelle.

71. Ja ohimennen voimme huomauttaa, että ennen Augustuksen valtakautta valtion päämiehet eivät myöntäneet oikeutta julkiseen mielipiteen esittämiseen, vaan kuka tahansa, joka luotti omiin kykyihinsä, antoi vastauksia niille, jotka kysyivät häneltä mielipidettä, mutta he eivät painaneet sinettiä jälkimmäiseen, ja hyvin usein he kirjoittivat tuomareille tai niille, jotka olivat kysyneet heiltä mielipidettä, todistaakseen mielipiteensä. Jotta lain auktoriteetilla olisi suurempi painoarvo, jumalallinen Augustus määräsi ensin, että juristit saivat vastata hänen nimissään, ja siitä lähtien tätä alettiin vaatia etuoikeutena. Seurauksena oli, että kun eräät prätorian arvossa olevat miehet pyysivät häneltä lupaa lausua mielipiteitä, arvostettu keisari Hadrianus sanoi heille rescriptissä, "että tätä lupaa ei pidä pyytää, vaan se myönnetään oikeutena; ja siksi, jos joku luottaa hänen tietämykseensä, hänen pitäisi olla iloinen ja hän voisi valmistautua antamaan mielipiteitä kansalle." Tämä oli siis hänen oikeutensa.

72. Siksi Tiberius Caesar antoi Sabinukselle luvan antaa mielipiteitä kansalle. Hän oli jo pitkällä iässä saavuttaessaan ratsumestarin arvon, ja hän oli itse asiassa viisikymmenvuotias, eikä hänellä ollut suuria taloudellisia resursseja, vaan hän sai suurimmaksi osaksi elantonsa oppilailtaan.

73. Hänen seuraajakseen tuli Gaius Cassius Longinus, joka oli Servius Sulpiciuksen tyttärentyttären, Tuberon tyttären, Servius Sulpiciuksen pojan, poika; tästä syystä hän viittasi Servius Sulpiciukseen isoisänään. Hän oli konsulina Quartinuksen kanssa Tiberiuksen valtakaudella, ja hänellä oli suuri valta valtiossa, kunnes keisari

karkotti hänet, ja kun keisari oli karkottanut hänet Sardiniaan, Vespasianus kutsui hänet takaisin Roomaan, jossa hän kuoli.

74. Nervan seuraajaksi tuli Proculus, ja samaan aikaan syntyi toinen Nervan poika; oli myös toinen Longinus, joka kuului ratsumiesten lahkoon ja joka myöhemmin nousi preettorin virkaan. Proculuksen valta oli kuitenkin suurempi. Näiden kahden koulukunnan kannattajia kutsuttiin Cassiani- ja Proculeiani-koulukunniksi, jotka olivat peräisin Capitosta ja Labeosta.

75. Caelius Sabinus, jolla oli suurempi vaikutusvalta Vespasianuksen aikana, seurasi Cassiusta; Pegasus seurasi Proculusta, joka oli kaupungin prefekti Vespasianuksen aikana; Priscus Javolenus seurasi Caelius Sabinusta; Celsus seurasi Pegasususta; poika Celsus ja Priscus Neratius, jotka molemmat olivat konsuleita, seurasivat isäänsä; (Celsus oli tosiaankin konsuli toisen kerran), Aburnus Valens seurasi Javolenus Priscusta yhdessä Tuscinausin sekä Salvius Julianuksen kanssa.

Otsikko 3. Säädöksistä, senaatin määräyksistä ja kauan vallinneista tavoista

23. Papinianus, Määritelmät, kirja I.

Säädos on yleinen määräys, lakiin perehtyneiden ihmisten päätös, vapaaehtoisesti tai tietämättömyydestä tehtyjen rikosten rajoittaminen tai valtion yleinen velvoite.

(23) Marcianus, Institutes, kirja I.

Puhuja Demosthenes määritteli sen näin. "Laki on jotakin, mitä kaikkien ihmisten on syytä noudattaa monista syistä ja pääasiassa siksi, että jokainen laki on Jumalan keksimä ja antama lahja; se on oppineiden ihmisten määräys; se on niiden hillitseminen, jotka joko vapaaehtoisesti tai tahattomasti syyllistyvät rikoksiin; se on myös valtion yhteinen velvollisuus, jonka sääntöjen mukaan kaikkien siellä asuvien tulisi säädellä elämäänsä." Chrysius, suurimman oppineisuuden omaava stoalainen filosofi, aloitti kirjan, jonka hän kirjoitti seuraavasti: "Laki on kaikkien asioiden, jumalallisten ja inhimillisten, kuningatar. Sen tulee myös olla sekä hyvien että pahojen hallitsija,

johtaja, hallitsija, ja näin ollen se tulee olla kaiken oikeudenmukaisen ja epäoikeudenmukaisen sekä niiden asioiden mittapuu, jotka ovat luonnostaan siviilioikeudellisia, määräämällä sen, mitä tulee tehdä, ja kieltämällä sen, mitä ei tule tehdä.""

23. Pomponius Sabinuksesta, kirja XXV.

Kuten Teofrastos on todennut, lait on laadittava usein esiintyviä asioita varten, ei odottamattomia asioita varten.

(23) Celsus, Digest, kirja V.

Lait eivät koske asioita, jotka voivat tapahtua vain kerran.

23. Sama, Digest, kirja XVII.

Lait olisi nimittäin mukautettava pikemminkin tapahtumiin, joita tapahtuu usein ja helposti, kuin sellaisiin, joita tapahtuu harvoin.

(23) Paulus, Plautiuksesta, kirja XVII.

Itse asiassa lainsäätäjät jättävät pois sen, mitä tapahtuu vain kerran tai kahdesti, kuten Theofrastos sanoo.

0. Modestinus, Säännöt, kirja I.

Lain tehtävänä on käskää, kieltää ja rangaista.

1. Ulpianus, Sabinuksesta, kirja III.

Lakeja ei laadita yksittäisiä ihmisiä varten vaan yleisiä tarkoituksia varten.

2. Sama, Ediktistä, kirja XVI.

Ei ole epäilystäkään siitä, että senaatti voi säätää lakeja.

3. Julianus, Digest, kirja LIX.

Senaatin säädöksiä tai asetuksia ei voida laatia siten, että ne kattaisivat kaikki tapaukset, joita voi milloin tahansa esiintyä, mutta riittää, että ne kattavat usein esiintyvät tapaukset.

4. Sama, Digest, kirja XC.

Ja sen vuoksi erinomaisen keisarin on annettava niille laeille, jotka on säädetty ensiksi, varmempi tulkinta tai tulkinta.

5. Sama, Digest, kirja XV.

Kaikkia asioita ei voida nimenomaisesti sisällyttää senaatin lakeihin tai asetuksiin, mutta jos niiden merkitys on jossakin tapauksessa selvä, se, jolla on toimivalta kyseisessä asiassa, voi soveltaa sitä muihin samanlaisiin asioihin ja tällä tavoin jakaa oikeutta.

6. Ulpianus, Curule aedilesin ediktiosta, kirja I.

Sillä kuten Pedius sanoo, aina kun jokin asia on otettu käyttöön lailla, on hyvä tilaisuus laajentaa sitä tulkinnan tai tietynlaisen rakentamisen avulla muihin asioihin, joissa on kyse samasta periaatteesta.

7. Publius, Ediktistä, kirja LIV.

Jos lain periaatteiden vastaista on hyväksytty, sitä ei saa soveltaa täysimääräisesti.

8. Julianus, Digest, kirja XXVII.

Niissä tapauksissa, joissa on todettu jotain lain periaatteiden vastaista, emme voi noudattaa tätä oikeussääntöä.

9. Paulus, Ainoa kirja erityisoikeudesta.

Erityislaki on laki, joka on otettu käyttöön sen säätäjien valtuuttamana vastoin oikeusperiaatetta jonkin erityisen edun vuoksi.

10. Celsus, Digest, kirja XXVI.

Lakien tunteminen ei tarkoita niiden sanamuodon tuntemista, vaan niiden voiman ja vaikutuksen tuntemista.

11. Sama, Digest, kirja XXIX.

Lakeja on tulkittava vapaasti, jotta niiden tarkoitus säilyy.

12. Sama, Digest, kirja XXIII.

Kun lain sanamuoto on moniselitteinen, on hyväksyttävä se merkitys, joka ei ole ristiriidassa; erityisesti silloin, kun lain tarkoitus voidaan todeta siitä.

13. Julianus, Digest, kirja LV.

Kaikkien esi-isiemme laatimien lakien periaatetta ei voida ilmaista.

14. Neratius, Pergamentit, kirja VI.

Näin ollen ei ole tarpeen etsiä perusteita niille laeille, jotka on jo vahvistettu, sillä muuten monet sääntöihin perustuvat ja nyt hyväksytyt säännöt kaatuisivat.

15. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXXV.

Kun laki antaa anteeksi menneen, se kieltää sen myös tulevaisuudessa.

16. Paulus, Plautiuksesta, kirja IV.

Asioita, joilla on aina ollut tietty tulkinta, ei pitäisi missään tapauksessa muuttaa.

17. Celsus, Digest, kirja IX.

Ei ole asianmukaista päättää tai ottaa kantaa johonkin tiettyyn lain osaan ottamatta huomioon koko lakia.

18. Modestinus, Opinions, kirja VIII.

Mikään oikeusperiaate tai oikeudenmukaisen kohtelun salliva tulkinta ei salli sitä, että asioita, jotka on otettu käyttöön ihmiskunnan hyvinvoinnin edistämiseksi, tulkitaan niin tiukasti, että niistä aiheutuu heille haittaa.

19. Paulus, Kysymykset, kirja IV.

Ei ole mitään uutta siinä, että aiempia lakeja tulkitaan uusista laeista.

20. Tertullianus, Kysymykset, kirja I.

Siksi, koska viimeaikaisia lakeja on tapana tulkita aikaisempien lakien perusteella, on aina ymmärrettävä, että lakien periaatteet ovat sovellettavissa sellaisiin henkilöihin tai asioihin, jotka voivat milloin tahansa olla luonteeltaan samanlaisia.

21. Paulus, Lex Julia et Papia, kirja V.

Uusia lakeja voidaan soveltaa aikaisempiin lakeihin, elleivät ne ole niiden vastaisia, ja tämä voidaan todeta monista syistä.

22. Sama, Lex Cincia.

Se, joka tekee sitä, minkä laki kieltää, rikkoo lakia, ja jokainen, joka kiertää lain merkityksen rikkomatta sen sanoja, syyllistyy petokseen sitä vastaan.

23. Ulpianus, Ediktistä, kirja IV.

Lain vastaista petosta on se, että tehdään jotakin sellaista, mitä laki ei ole halunnut, mutta ei ole ehdottomasti kieltänyt; ja ero lain vastaisen petoksen ja lain rikkomisen välillä on sama kuin puheen ja mielipiteen välillä.

24. Sama, Lex Julia et Papia.

Keisari on vapaa lain vaikutuksesta, ja vaikka keisarinna on epäilemättä sen alainen, keisarit myöntävät hänelle yleensä samat etuoikeudet kuin he itse nauttivat.

25. Julianus, Digest, kirja XCIV.

Kun ei ole olemassa kirjoitettuja lakeja, on noudatettava sitä, mikä on vakiintunut tavan ja tottumuksen kautta, ja jos siitä puuttuu jotakin, on noudatettava sitä, mikä on lähimpänä sitä ja johtuu siitä; ja jos sitäkään ei ole olemassa, on noudatettava Rooman kaupungin käyttämää lakia.

26. Vanhaa tapaa ei ole väärin noudattaa lakina (ja tätä kutsutaan käytännöstä johtuvaksi laiksi). Sillä koska itse lait eivät rajoita meitä mistään muusta syystä kuin siksi, että ne on hyväksytty kansan tuomiolla ? sillä on vain sopivaa, että se, minkä kansa on hyväksynyt ilman, että se on kirjoitettu, sitoo kaikkia ihmisiä ? sillä mitä väliä sillä on, onko kansa ilmaissut tahtonsa äänestyksellä vai teoilla ja teoilla? Sen vuoksi on myös erittäin oikeutetusti hyväksytty sääntö, jonka mukaan lait kumotaan paitsi lainsäätäjän äänestyksellä myös kaikkien hiljaisella suostumuksella, kun niitä ei käytetä.

27. Ulpianus, Prokonsulin virkaa koskeva kirja I.

On tavallista, että pitkään vakiintunutta tapaa noudatetaan lakina niissä asioissa, joita ei ole kirjallisesti vahvistettu.

28. Sama, kirja IV.

Kun joku näyttää olevan varma jonkin kaupungin tai maakunnan tavasta, olisi mielestäni ensin selvitettävä, onko tämä tapa vahvistettu tuomioistuimen päätöksellä sen jälkeen, kun siitä oli kiistelty.

29. Hermogenianus, Epitomes of Law, kirja I.

Sääntöjä, jotka on hyväksytty pitkään vallinneen tavan mukaisesti ja joita on noudatettu jo vuosia, ikään kuin kansalaisten hiljaisella sopimuksella, on noudatettava yhtä lailla kuin kirjallisesti vahvistettuja lakeja.

30. Paulus, Sabinuksesta, kirja VII.

Tällaisella lailla on todellakin suurempi auktoriteetti, koska se on hyväksytty siinä määrin, että sitä ei tarvitse kirjoittaa.

31. Callistratus, Kysymyksiä, kirja I.

Kun lain tulkintaa tutkitaan, on ensinnäkin selvitettävä, mitä sääntöä valtio on aiemmin käyttänyt samankaltaisissa tapauksissa, sillä tapa on paras lakien tulkitsija.

32. Sama, kysymyksiä, kirja I.

Keisarimme Severus nimittäin totesi eräässä reskriptissä, että lakisäätteisistä säädöksistä johtuvissa epäselvissä kysymyksissä lain voiman tulisi olla tapojen tai sellaisten päätösten, jotka on aina ratkaistu samalla tavalla, auktoriteetti.

33. Celsus, Digest, kirja XXIII.

Se, mikä on alun perin otettu käyttöön, ei minkään säännön vaan erehdyksen vuoksi, ja mikä on sen jälkeen vahvistettu käytännöllä, ei saa olla voimassa muissa vastaavissa tapauksissa.

34. Modestinus, Säännöt, kirja I.

Näin ollen kaikki laki on joko syntynyt yhteisymmärryksessä, perustettu pakon sanelemana tai vahvistettu tapana.

35. Ulpianus, Institutes, kirja II.

Näin ollen kaikki laki koostuu joko oikeuden hankkimisesta, säilyttämisestä tai vähentämisestä, sillä se liittyy siihen, miten jokin asia tulee henkilön omaisuudeksi tai miten hän voi säilyttää sen tai oikeutensa tai miten hän voi luovuttaa tai menettää ne.

Tit. 4. Keisarien perustuslaeista

36. Ulpianus, Institutes, kirja I.

Kaikki, mitä keisari on määrännyt, on lainvoimaista, sillä kansa on hänen suvereniteettiaan koskevalla kuninkaallisella määräyksellä antanut hänelle kaiken oman valtansa ja valtansa.

37. Näin ollen kaikella, mitä keisari määrää allekirjoituksellaan varustetulla kirjeellä, olipa hän sitten päättänyt asiaa tutkittuaan tai tehnyt sen ilman oikeudellista harkintaa tai määrännyt sen ediktillä, on lainvoimaa; ja näitä me yleensä kutsumme perustuslaeiksi.

38. Jälkimmäisten joukossa on joitakin erityisiä, joita ei pidä käyttää ennakkotapauksina; sillä mitä tahansa keisari on myöntänyt jollekin ansioiden palkitsemiseksi tai jos hän määrää rangaistuksen tai lievittää jotakuta epätavallisella tavalla, se ei ulotu kyseisen osapuolen ulkopuolelle.

39. Ulpianus, Trustit, kirja IV.

Uusia lakeja säädettäessä olisi selvästi osoitettava, että on olemassa näyttöä hyödystä, joka oikeuttaa poikkeamaan laista, jota on pidetty oikeudenmukaisena jo pitkään.

40. Javolenus, Kirjeet, kirja XIII.

Meidän olisi tulkittava mahdollisimman vapaamielisesti kaikki keisarin suopeudet, jotka itse asiassa johtuvat hänen jumalallisesta suosiostaan.

41. Modestinus, Excuses, kirja II.

Viimeaikaisilla perustuslaeilla on suurempi auktoriteetti kuin niitä edeltäneillä perustuslaeilla.

Otsikko 5. Ihmisten tilasta

42. Gaius, Institutes, kirja I.

Kaikki laki, jota käytämme, koskee joko henkilöitä, asioita tai tekoja.

43. Hermogenianus, Epitomes of Law, kirja I.

Koska siis kaikki laki on luotu ihmiskunnan vuoksi, puhumme ensin henkilöiden tilasta ja sen jälkeen muista asioista, seuraamalla ikuisen ediktin järjestystä ja lisäämällä niihin järjestetyt ja niihin liittyvät tittelit, sikäli kuin asia sen sallii.

44. Gaius, Institutes, kirja I.

Henkilöitä koskevan lain pääjako on seuraava: kaikki ihmiset ovat joko vapaita tai orjia.

45. Florentinus, Institutes, kirja IX.

Vapaus on luonnollista valtaa tehdä mitä tahansa, ellei sitä jollakin tavalla, väkisin tai lailla, estetä.

46. Orjuus on kansojen lakiin kuuluva instituutio, jonka avulla kuka tahansa voi alistaa yhden ihmisen toisen ihmisen hallintaan luonnonvastaisesti.

47. Orjia kutsutaan näin siitä syystä, että sotapäälliköillä oli tapana myydä vankejaan ja näin säilyttää heidät sen sijaan, että heidät olisi tapettu.

48. Heitä kutsutaan mancipioiksi, koska he joutuvat vihollistensa käsiin.

49. Marcianus, Institutes, kirja I.

Yksi tila on kaikille orjille yhteinen, mutta vapaista henkilöistä toiset syntyvät vapaina ja toiset vapautetaan.

50. Orjat saatetaan omistukseemme joko siviililain tai kansojen lain nojalla. Tämä tapahtuu siviililain nojalla, kun jokainen yli kaksikymmenvuotias sallii itsensä myydä itsensä, jotta hän saisi osansa omasta hinnastaan. Orjat tulevat omistukseemme kansojen lain nojalla, kun heidät joko otetaan viholliselta tai kun he syntyvät naispuolisista orjistamme.

51. Vapaaksi syntyy henkilö, joka on syntynyt vapaasta äidistä, ja riittää, että äiti on ollut vapaa lapsen syntyessä, vaikka hän olisi ollut orja hedelmöityshetkellä; ja toisaalta, jos hän oli vapaa hedelmöityshetkellä ja orja synnyttäessään, on todettu, että hänen lapsensa syntyy vapaana, eikä sillä ole mitään merkitystä, onko hän saanut lapsensa laillisessa avioliitossa vai aviottomassa kanssakäymisessä; koska äidin epäonni ei saisi vahingoittaa syntymätöntä lasta.

52. Näin ollen heräsi seuraava kysymys: jos raskaana oleva orjatar, joka on vapautettu vapaudesta ja josta sen jälkeen tehdään jälleen orja, tai kun hänet on karkotettu kaupungista, synnyttää lapsen, onko tämä lapsi vapaa vai orja?". On aivan oikein todettu, että se syntyi vapaana; ja että syntymättömän lapsen kohdalla riittää, että hänen äitinsä on ollut vapaa välisenä aikana.

53. Gaius, Institutes, kirja I.

Vapautettuja ovat ne, jotka on vapautettu laillisesta orjuudesta.

54. Paulus, Tuomittujen lapsille myönnettyistä osakkeista.

Äitinsä kohdussa olevasta lapsesta huolehditaan aivan kuin hän olisi olemassa, kun on kyse hänen omasta hyödystään, vaikka hänestä ei voi olla mitään hyötyä kenellekään muulle ennen kuin hän on syntynyt.

55. Papinianus, Kysymyksiä, kirja III.

Keisari Titius Antoninus totesi eräässä käsikirjoituksessa, että väärin laaditun asiakirjan sisältö ei voi vaikuttaa lasten asemaan.

56. Sama, Kysymyksiä, kirja XXXI.

Monissa lainsäädäntömme osissa naisten asema on huonompi kuin miesten.

57. Ulpianus, Sabinuksesta, kirja I.

On esitetty kysymys, mihin sukupuoleen hermafrodiitti luokitellaan? Olen sitä mieltä, että sukupuoli on määriteltävä sen mukaan, mikä sukupuoli siinä vallitsee.

58. Paulus, Opinions, kirja XVIII.

Paulus oli sitä mieltä, että lapsi, joka oli saanut alkunsa isoisänsä elinaikana, kun isoisä ei tiennyt tyttärensä yhteydestä, vaikka se syntyi isoisänsä kuoleman jälkeen, ei ollut sen laillinen poika, jolta se oli saanut alkunsa.

59. Sama, Opinions, kirja XIX.

Oppineen Hippokrateen arvovalan perusteella nykyään yleisesti katsotaan, että täydellisesti kehittynyt lapsi voi syntyä seitsemännessä kuukaudessa, ja siksi on vakiintunut, että lapsi, joka syntyy laillisessa avioliitossa seitsemän kuukauden jälkeen, on laillinen.

60. Hermogenianus, Epitomes of Law, kirja I.

Orjasta, jonka isäntänsä on hylännyt onnen vuoksi kuolemantuomion käsittelyssä, ei tule vapaata, vaikka hänet vapautettaisiinkin.

61. Paulus, Lauseet, kirja IV.

Ne olennot eivät ole lapsia, jotka syntyvät jollakin tavalla, joka on vastoin ihmisrodun kaltaisuutta, kuten esimerkiksi silloin, kun nainen synnyttää jotain hirviömäistä tai luonnotonta. Lapsi, jolla on enemmän kuin tavanomainen määrä ihmisraajoja, näyttää kuitenkin olevan jossain määrin täydellisesti muodostunut, ja siksi se voidaan lukea lasten joukkoon.

62. Tryphoninus, *Controversies*, kirja X.

Arescusa-niminen orja julistettiin vapaaksi testamentilla, jos hän synnyttäisi kolme lasta; ensimmäisellä synnytyksellä hän sai yhden lapsen ja toisella kolme. Tällöin heräsi kysymys, mitkä näistä lapsista olivat vapaita? Naisen oli täytettävä se ehto, josta hänen vapautensa riippui, eikä ollut epäilystäkään siitä, että viimeinen lapsi oli syntynyt vapaana; sillä luonto ei salli kahden lapsen syntyvän äidin kohdusta yhtä aikaa, yhdellä liikkeellä, joten koska syntymäjärjestys on epävarma, ei käy ilmi, kumpi oli syntynyt orjuudessa ja kumpi vapaana. Kun siis synnytyksen alkaessa on täyttynyt ehto, nimittäin se, että lapsi syntyy vapaalta naiselta, se on se, joka on syntynyt viimeisenä, aivan kuten jos jokin muu naisen vapaudelle asetettu ehto olisi täyttynyt hänen synnytyksensä hetkellä, esimerkiksi se, että hänet vapautetaan vapaudesta sillä ehdolla, että hän antaa kymmenen tuhatta sestertiusta perilliselle tai Titiukselle, ja hän on synnytyksensä hetkellä täyttänyt ehdon jonkun muun välityksellä, olisi väistämättä katsottava, että hän oli jo vapaa nainen synnyttäessään lapsen.

63. Ulpianus, *Controversies*, kirja VI.

Sama tapahtuisi, jos Arescusa olisi ensin synnyttänyt kaksi lasta ja sitten kaksoset, sillä on katsottava, että molemmat jälkimmäiset eivät ole vapaasyntyisiä, vaan ainoastaan se, joka on syntynyt viimeisenä. Kysymys on kuitenkin pikemminkin tosiseikasta kuin laista.

64. Sama, *Ediktistä*, kirja XXII.

Keisari Antoninuksen laatiman perustuslain mukaan kaikista Rooman alueella asuvista tuli Rooman kansalaisia.

65. Sama, *Sabinuksesta*, kirja XXVII.

Keisari Hadrianus esitti Publicius Marcellukselle osoitetussa reskriptissä, että jos vapaa nainen, joka oli tuomittu kuolemaan raskaana ollessaan, synnyttäisi lapsen, se olisi vapaa, ja että oli tapana pitää häntä synnytykseen asti.

Jos laillisessa avioliitossa hedelmöittänyt nainen on kielletty olemasta tulevassa ja vedessä, hänen synnyttämänsä lapsi on Rooman kansalainen ja pysyy isänsä valvonnassa.

66. Celsus, Digest, kirja XXIX.

Kun lapset syntyvät laillisessa avioliitossa, he noudattavat isän ehtoja, mutta jos lapsi on saanut alkunsa aviottomassa kanssakäymisessä, hän noudattaa äidin ehtoja.

67. Ulpianus, Sabinuksesta, kirja XXXVIII.

Jokaisen, joka tulee mielenvikaiseksi, katsotaan säilyttävän asemansa ja arvonsa sekä tuomiovaltansa ja auktoriteettinsa, aivan kuten hän säilyttää omaisuutensa omistusoikeuden.

68. Modestinus, Säännöt, kirja VII.

Jos vapaa mies myy itsensä ja vapautetaan sen jälkeen, hän ei saa takaisin aikaisempaa asemaansa, jonka hän oli menettänyt, vaan kuuluu vapaiden ihmisten luokkaan.

69. Sama, Mielenpitoita, kirja XII.

Herennius Modestinus katsoi, että jos naispuolinen orja synnytti lapsen aikana, jolloin hänet olisi luovutuksen ehtojen mukaan vapautettava; koska hän oli keisarillisen perustuslain mukaan vapaa, hänestä syntynyt lapsi on vapaasyntyinen.

70. Sama, Pandectit, kirja I.

Termi "aviottomassa kanssakäymisessä syntynyt" koskee niitä, jotka eivät pysty osoittamaan, kuka heidän isänsä on, tai jos he pystyvät osoittamaan, hän ei ole heidän laillinen isänsä, ja näitä kutsutaan nimellä spora (spora).

71. Ulpianus, Sabinuksesta, kirja XXVII.

Luonnonlain mukaan laillisesta avioliitosta syntynyt lapsi seuraa äitiä, ellei erityislaissa toisin säädetä.

72. Sama, Lex Julia et Papia, kirja I.

Meidän on pidettävä vapaaksi syntynyttä, joka on laillisesti julistettu vapaaksi, vaikka hän itse asiassa onkin vapautettu, sillä kaikki, mikä on oikeudellisesti määritelty, hyväksytään totuudeksi.

73. Julianus, Digest, kirja LXIX.

Syntymättömien katsotaan lähes kaikissa siviililain säännöksissä olevan jo olemassa, sillä heihin periytyy laillisesti omaisuutta, ja jos vihollinen vie raskaana olevan naisen, hänen lapsellaan on postliminium-oikeus, ja siitä seuraa myös isän tai äidin tila. Lisäksi, jos raskaana oleva orjatar varastetaan, vaikka hän olisi saattanut synnyttää vilpittömässä mielessä ostajan käsiin, hänen lapsensa, joka on varastettu omaisuus, ei ole käytön kautta hankittu. Tästä seuraa, että myös manumetoidulla orjalla, niin kauan kuin hänen suojelijalleen voi syntyä poika, katsotaan olevan lain mukaan sama asema kuin niillä, joilla on elossa olevia suojelijoita.

74. Ulpianus, Opinions, kirja V.

Jos mies tunnustaa olevansa vapaamielinen, hänen suojelijansa ei voi tehdä hänestä vapaasyntyistä edes adoptoimalla hänet.

Otsikko 6. Niistä, jotka ovat omat herransa, ja niistä, jotka ovat toisten vallassa

75. Gaius, Institutes, kirja I.

Toinen jaottelu tapahtuu lain mukaan, ja osa ihmisistä on omia herrojaan ja osa on toisten valvonnassa. Tarkastelemme nyt niitä, jotka ovat toisten määräysvallan alaisia; sillä jos tiedämme, keitä nämä henkilöt ovat, ymmärrämme heti, keitä ovat ne, jotka ovat omia herrojaan. Tutkikaamme sitten niitä, jotka ovat toisten vallassa.

76. Näin ollen orjat ovat isäntänsä vallassa, ja tämä valta on peräisin kansojen laista, sillä voimme havaita, että lähes kaikissa kansakunnissa isännillä on orjiinsa nähden elämän ja kuoleman valta, ja kaiken, mitä orja saa, saa myös hänen isäntänsä.

77. Tällä hetkellä kukaan Rooman vallan alla elävä ei kuitenkaan saa syyllistyä orjiaan kohtaan julmaan julmuuteen tai ilman lain tunnustamaa syytä. Jumalallisen Antoninuksen perustuslain mukaan nimittäin sitä, joka tappaa orjansa ilman syytä, on rangaistava yhtä ankarasti kuin sitä, joka tappaa toisen orjan; myös isäntien kohtuutonta ankaruutta hillitään saman keisarin perustuslailla.

78. Ulpianus, Concerning the Office of Proconsul, kirja VIII.

Kun isäntä on julma orjiaan kohtaan ja pakottaa heidät irstailuun tai häpeällisiin rikkomuksiin, puheenjohtajana toimivan tuomarin menettelytapa käy ilmi jumalallisen Piuksen reskriptiosta, joka on osoitettu Baetican prokonsuli Julius Marcianukselle. Rescriptin ehdot ovat seuraavat: "On asianmukaista, että isäntien valta orjiinsa säilyy koskemattomana ja että keneltäkään ei riistetä hänen oikeuttaan; mutta on isäntien itsensä edun mukaista, että helpotusta julmuudesta, nälästä tai sietämättömästä loukkauksesta ei kielletä niiltä, jotka sitä oikeutetusti pyytävät. Ottakaa siis huomioon niiden Julius Sabinuksen orjien valitukset, jotka pakenivat pakoon keisarilliseen patsaaseen; ja jos havaitsette, että heitä on kohdeltu ankarammin kuin olisi ollut asianmukaista tai että heitä on kohdeltu häpeällisesti, määrääkää heidät myytäviksi sellaisilla ehdoilla, ettei heitä voida palauttaa isäntänsä valtaan; ja jos hän rikkoo tätä minun perustuslakiani, ilmoittakaa hänelle, että häntä rangaistaan ankarammin.". Jumalallinen Hadrianus karkotti myös viideksi vuodeksi erään Umbricia-nimisen matruunan, koska tämä oli kohdellut naispuolisia orjiaan kauhean julmasti hyvin vähäpätöisistä syistä.

79. Gaius, Institutes, kirja I.

Myös laillisessa avioliitossa syntyneet lapsemme ovat meidän valvonnassamme, mikä on Rooman kansalaisille ominainen laki.

80. Ulpianus, Institutes, kirja I.

Jotkut Rooman kansalaiset ovat perheenisiä, toiset ovat perheenpoikia, jotkut ovat perheenäitejä, toiset taas perheen tyttäriä. Ne ovat perheenisiä, jotka ovat omia isäntiään, olivatpa he sitten murrosikäisiä tai eivät; samoin

ne, jotka ovat toisten hallinnassa, ovat joko perheiden äitejä tai perheiden poikia tai tyttäriä. Sillä jokainen lapsi, joka on syntynyt minusta ja vaimostani, on minun määräysvallassani; myös poikani ja hänen vaimonsa syntynyt lapsi, toisin sanoen lapsenlapseni ja tyttärentyttäreni, ovat myös minun määräysvallassani, samoin kuin lapsenlapsenlapseni ja lapsenlapsenlapseni, ja niin edelleen muiden jälkeläisten osalta.

81. Sama, Sabinuksesta, kirja XXXVI.

Isoisän isoisän kuoltua pojanpojat joutuvat yleensä hänen poikansa eli oman isänsä määräysvaltaan. In like manner, great-grandchildren and other descendants also come under the control of a son, if he is living, and remains in the family; or under that of an ascendant who precedes them in authority. Tämä laki ei koske ainoastaan luonnollisia lapsia vaan myös adoptiolapsia.

82. Sama, Sabinuksesta, kirja IX.

Me määrittelemme pojan miehen ja hänen vaimonsa syntymäksi poikalapseksi. Mutta jos oletamme, että aviomies on ollut poissa esimerkiksi kymmenen vuotta ja palatessaan löytää talostaan vuoden ikäisen lapsen, olemme Julianuksen kanssa samaa mieltä siitä, että tämä ei ole aviomiehen poika. Julianus kuitenkin sanoo, ettei pitäisi suvaita, että mies, joka on elänyt jatkuvasti vaimonsa kanssa, kieltäytyy tunnustamasta poikaa, joka ei ole hänen omansa. Minusta näyttää kuitenkin siltä (ja tätä mieltä on myös Scaevola), että jos käy ilmi, että mies ei ole ollut jonkin aikaa avoliitossa vaimonsa kanssa sairauden tai muun syyn vuoksi tai jos hän on ollut niin huonossa terveydentilassa, että hän ei ole voinut lisääntyä, hänen talossaan syntynyt lapsi ei ole hänen poikansa, vaikka naapurit tietäisivätkin tämän.

83. Sama, Sabinuksesta, kirja XXV.

Jos isä on tuomittu rangaistukseen, jonka seurauksena hän joko menettää kansalaisuutensa tai joutuu rangaistusorjuuteen, ei ole epäilystäkään siitä, etteikö hänen pojanpoikansa korvaisi hänen pojanpoikaansa.

84. Sama, Sabinuksesta, kirja XXVI.

Jos isä on mielisairas, hänen lapsensa pysyy kuitenkin hänen valvonnassaan. Sama pätee kaikkiin yleneviin sukulaisiin, joilla on lapsia, jotka ovat heidän määräysvaltansa alaisia, sillä koska isän määräysvalta on vahvistettu

tavan mukaan, kukaan ei voi lakata pitämästä henkilöitä sen alaisina, paitsi silloin, kun lapset vapautetaan siitä tietyissä olosuhteissa, eikä ole mitään epäilyä siitä, että he pysyvät edelleen hänen määräysvaltansa alaisina. Tästä syystä isä ei ainoastaan pidä valvonnassaan niitä lapsia, jotka hän on siittänyt ennen mielisairautensa alkamista, vaan myös niitä lapsia, jotka ovat syntyneet ennen hänen mielisairautensa kehittymistä ja jotka ovat syntyneet mielisairauden vallitessa. Lisäksi, jos hänen vaimonsa tulee raskaaksi hänen mielisairautensa aikana, on harkittava, syntykö lapsi hänen valvonnassaan vai ei; sillä vaikka mielisairas henkilö ei voi mennä naimisiin, hän voi silti säilyttää avioliittotilanteensa; ja koska näin on, hänen poikansa on hänen valvonnassaan. Samalla tavoin, jos hänen vaimonsa tulee mielisairaaksi, hänen ennen mielisairauttaan siittämänsä lapsi syntyy hänen valvonnassaan; mutta jos lapsi on siitetty hänen ollessaan mielisairas, mutta hänen miehensä ei ollut, se syntyy epäilemättä hänen valvonnassaan, koska avioliitto on edelleen olemassa. Mutta jos sekä mies että vaimo ovat mielisairaita, ja vaimo tulee tällöin raskaaksi, lapsi syntyy isänsä määräysvallassa, sillä oletetaan, että mielisairailla on vielä jonkinlainen tahto jäljellä; ja koska avioliitto jatkuu jommankumman ollessa mielisairas, se jatkuu myös silloin, kun molemmat ovat mielisairaita.

85. Lisäksi mielisairas isä säilyttää isällisen auktoriteettinsa siinä määrin, että kaikki hänen poikansa hankkimat tavarat kuuluvat hänelle.

86. Pomponius, Quintus Muciuksesta, kirja XVI.

Kaikissa yleiseen etuun liittyvissä asioissa perheen poika korvaa perheen isän, esimerkiksi silloin, kun hän hoitaa tuomarin tehtäviä tai hänet nimitetään holhoojaksi.

87. Ulpianus, Lex Julia et Papia, kirja IV.

Kun tuomari päättää, että lapsi on kasvatettava tai elätettävä, on katsottava, että on varmasti selvitettävä, onko lapsi hänen poikansa vai ei; elatusapua koskeva päätös ei voi vaikuttaa totuuteen.

88. Modestinus, Pandects, kirja I.

Laittomia tai vapautettuja lapsia ei voida saattaa isän määräysvaltaan vastoin heidän suostumustaan.

Otsikko 7. Adoptioista ja emansipaatioista sekä muista menetelmistä, joilla isänvaltaa puretaan

89. Modestinus, Säännöt, kirja II.

Perheiden poikia ei synny vain luonnostaan vaan myös adoptiolla.

90. Termi "adoptio" on yleismerkityksinen, ja se sisältää kaksi lajia, joista toista kutsutaan adoptioksi ja toista ylennykseksi. Perheiden pojat adoptoidaan; ne, jotka ovat omia herrojaan, ovat ylenkatsottuja.

91. Gaius, Institutes, kirja I.

Adoptio tapahtuu yleensä kahdella tavalla, joko keisarin valtuuttamana tai tuomarin määräyksestä. Me adoptoimme keisarin valtuuttamana ne, jotka ovat omia isäntiään; ja tätä adoptiotapaa kutsutaan arrogoimiseksi, koska adoptiota tekevältä kysytään, toisin sanoen kuulustellaan, onko hän halukas siihen, että se, jonka hän aikoo adoptoida, on hänen laillinen poikansa; ja adoptioitavalta kysytään, salliiko hän sen, että näin tehdään, Me adoptoimme tuomarin määräyksellä ne, jotka ovat isän valvonnassa, olivatpa he sitten ensimmäisen asteen lapsia, kuten poika ja tytär, tai kauempana olevia, kuten lapsenlapsi ja tyttärentytär ja lapsenlapsenlapsi ja lapsenlapsenlapsenlapsi ja lapsenlapsenlapsenlapsenlapsi.

92. Molemmille adoptioille on yhteistä se, että ne, jotka eivät kykene lisääntymään, kuten eunukit, voivat adoptoida.

93. Keisarin kautta tapahtuva adoptio on siinä mielessä erikoinen, että jos joku, jolla on lapsia hänen valvonnassaan, antaa itselleen adoptiolapsensa, hän itse ei alistu adoptioisänsä auktoriteettiin, vaan myös hänen lapsensa ja lapsenlapsensa siirtyvät adoptiolapsensa valvontaan.

94. Paulus, Sabinuksesta, kirja IV.

Kun perheen pojasta tulee konsuli tai kuvernööri, hänet voidaan vapauttaa tai antaa adoptioon ennen häntä itseään.

95. Modestinus, Säännöt, kirja II.

Neratiuksen mielestä tuomari, jonka eteen voidaan nostaa kanne, voi vapauttaa omat lapsensa tai antaa heidät adoptioon itsensä eteen.

96. Celsus, Digest, kirja XXVIII.

Adoptiossa on kuultava vain niiden osapuolten tahtoa, jotka ovat itse isäntänsä; mutta kun isä antaa lapsensa adoptoitavaksi, on otettava huomioon molempien tahto, joko suostumuksella tai ilman vastalausetta.

97. Paulus, Ediktistä, kirja XXXV.

Kun henkilö adoptoidaan lapsenlapsiksi aivan kuin hän olisi syntynyt pojalle, tarvitaan pojan suostumus; ja tämän mielipiteen esitti myös Julianus.

98. Celsus, Digest, kirja XXXIX.

Kun adoptiota tehdään, adoptiota varten ei tarvita niiden suostumusta, jotka liittyvät adoptioon.

99. Modestinus, Säännöt, kirja II.

Aikaisemmin katsottiin, että kuraattorin toimivaltaan ei voitu puuttua, jos kyseessä oli röyhkeys, mutta jumalallinen Claudius muutti tämän hyvin asianmukaisesti.

100. Ulpianus, Sabinuksesta, kirja I.

Jopa sokea mies voi adoptoida ja tulla adoptoiduksi.

101. Paulus, Sabinuksesta, kirja II.

Kun joku adoptoi pojanpojan, ikään kuin tämä olisi syntynyt hänen omalle pojalleen, jota hän hallitsee, tämän suostumuksella, hänestä ei tule isoisänsä varsinaista perillistä, sillä isoisän kuoleman jälkeen hän tulee ikään kuin isänsä hallintaan.

102. Sama, Sabinuksesta, kirja IV.

Jos joku, jolla on poika, adoptoi jonkun henkilön pojanpoikakseen, aivan kuin tämä olisi hänen poikansa poika, eikä tämä anna suostumustaan; jos isoisä kuolee, adoptoitu pojanpoika ei tule pojan määräysvaltaan.

103. Ulpianus, Sabinuksesta, kirja XIV.

Se, joka on vapautettu isän auktoriteetista, ei voi sen jälkeen enää alistua sen alaisuuteen, paitsi adoptiolla.

104. Papinianus, Kysymykset, kirja XXXVI.

Lähes kaikkien oikeusperiaatteiden mukaan, kun adoptioisän valta on kerran päättynyt, siitä ei jää jälkikäteen mitään jälkiä, ja jopa adoptiolla saatu isän arvo menetetään, kun suhde päättyy.

105. Pomponius, Sabinuksesta, kirja V.

Myös lapsenlapsi, joka on saanut alkunsa ja syntynyt adoptiovanhempansa valvonnassa, menettää kaikki oikeutensa emansipaation myötä.

106. Ulpianus, Sabinuksesta, kirja XXVI.

Kun perheenisä adoptoidaan, kaikki hänelle kuuluva omaisuus ja kaikki se, mitä hän voi hankkia, siirtyy lain hiljaisen vaikutuksen nojalla adoptioisälle, ja lisäksi hänen hallitsemansa lapset seuraavat häntä, samoin kuin ne, jotka voivat palata vankeudesta postliminium-lain nojalla, ja ne, jotka olivat syntymättömiä, kun isä adoptoitiin, siirtyvät samalla tavoin adoptoijan hallintaan.

107. Jos miehellä on kaksi poikaa ja toisen pojan pojanpoika ja hän haluaa adoptoida pojanpojan toisen pojan syntymänä, hän voi tehdä sen, jos hän vapauttaa pojan ja adoptoi hänet ikään kuin hän olisi syntynyt toiselle

pojalle, sillä hän tekee sen ikään kuin hän olisi vieras eikä hänen isoisänsä; ja mistä tahansa syystä hän voi adoptoida kenet tahansa, joka on syntynyt vieraan pojan syntymänä, hän voi adoptoida hänet ikään kuin hän olisi syntynyt toisesta pojasta.

108. Yllyttämisessä on varmistettava, onko yllyttäjä alle kuusikymmenvuotias, sillä jos hän on, hänen tulisi mieluummin omistautua lasten hankkimiselle, ellei hänellä ole sairautta tai heikkoutta tai muuta perusteltua syytä yllyttämiseen, kuten jos hän haluaa adoptoida jonkun sukulaisensa.

109. Jälleen kerran, kenenkään ei pitäisi ottaa itselleen useita lapsia, ellei siihen ole hyvää syytä. Hän ei myöskään saisi adoptoida toisen vapaamielistä eikä ketään itseään vanhempaa.

110. Javolenus, Cassiuksesta, kirja VI.

Adoptio voi tapahtua vain sellaisten henkilöiden kanssa, joiden välillä voi olla isän ja pojan luonnollinen suhde.

111. Ulpianus, Sabinuksesta, kirja XXVI.

Kuka tahansa, joka hoitaa holhoojan virkaa tai jolla on toisen edunvalvoja, ei saa ottaa häntä haltuunsa niin kauan kuin alaikäinen on alle kaksikymmentäviisi vuotta vanha, koska hän pelkää, että hän on ottanut hänet haltuunsa välttääkseen tilivelvollisuuden. On myös tutkittava, onko syy, jonka vuoksi lapsi on otettu huostaan, häpeällinen.

112. Holhousvallan ottaminen on sallittua vain niille, jotka luonnollisen sukulaisuuden tai suuren kiintymyksen perusteella ottavat heidät huostaansa, ja se on kielletty muilta, jotta huoltajat eivät voisi päättää luottamusta ja mitätöidä vanhemman tekemää sijaisuutta.

113. Ensiksi on tarpeen saada selville sekä holhottavan omaisuuden määrä että sen osapuolen omaisuuden määrä, joka haluaa adoptoida hänet, jotta näitä kahta vertailemalla voidaan muodostaa käsitys siitä, olisiko adoptio edullinen holhottavalle. Sitten on selvitettävä sen osapuolen elämäntapa, joka haluaa ottaa huostaanotettavan perheeseensä, ja kolmanneksi on otettava huomioon hänen ikänsä, jotta voidaan päättää, eikö hänen olisi parempi kiinnittää huomiota lasten hankkimiseen kuin ottaa huostaansa joku toiseen perheeseen kuuluva.

114. Lisäksi on harkittava, pitäisikö sen, jolla on jo yksi tai useampi lapsi, saada adoptoida toinen, jotta laillisessa avioliitossa syntyneiden odotukset, jotka jokainen lapsi valmistaa itselleen kunnioittavalla käytöksellään, eivät vähenisi, vai saisiko näin adoptoitu holhottu vähemmän kuin hän ansaitsisi.

115. Joskus on sallittua, että köyhä henkilö adoptoi varakkaamman lapsen, jos jälkimmäinen elää täysin maltillisesti tai jos hänen kiintymyksensä on kunniallinen ja julkisesti tunnettu.

116. Tällaisissa tapauksissa on kuitenkin tapana antaa vakuus.

117. Marcellus, Digest, kirja XXVI.

Sillä kun joku haluaa ottaa holhousvallan, jos hän osoittaa siihen muilta osin hyvän syyn, häntä voidaan kuulla vain, jos hän antaa julkiselle orjalle sitoumuksen, jossa hän sitoutuu "palauttamaan kaiken holhousvallan omaisuuden, joka hänen haltuunsa tulee, niille henkilöille, joilla olisi ollut oikeus kyseiseen omaisuuteen, jos holhousvallan saanut olisi pysynyt entisessä tilassaan".

118. Ulpianus, Sabinuksesta, kirja XXVI.

Näillä sanoilla, jotka viittaavat velkakirjaan, joka velkakirjan antajan on annettava "niille, joilla on oikeus kyseiseen omaisuuteen", ei ole epäilystäkään siitä, että sen tarkoituksena oli sisällyttää siihen kaikki toisen testamentin nojalla tehdyt manummissiot ja erityisesti silloin, kun orja oli korvattu perillisellä, sekä suojella myös testamentinsaajien etuja.

119. Jos tätä takuuta ei anneta, oikeudenmukainen kanne on nostettava velkojaa vastaan.

20. Marcellus, Digest, kirja XXVI.

Tämä side tulee voimaan, jos holhottu kuolee ennen murrosikää.

120. Vaikka huostaanotettavaksi mainitaan miespuolinen huostaanotettava, on meneteltävä samalla tavalla kuin naispuolisen huostaanotettavan kohdalla.

121. Gaius, säännöt.

Naiset voidaan nimittää keisarillisella määräyksellä.

122. Ulpianus, Sabinuksesta, kirja XXVI.

Jos ylenkatsoja kuolee jättäen jälkeensä alaikäisen adoptiopojan, joka kuolee myöhemmin ennen murrosikää, ovatko ylenkatsojan perilliset vastuussa? On katsottava, että myös perilliset ovat velvollisia luovuttamaan arrogoidun osapuolen omaisuuden ja lisäksi neljännen osan omaisuudesta.

123. Herää kysymys, voiko arrogator korvata adoptoidun alaikäisen pojan toisella perillisellä? Mielestäni sijaisuutta ei voida hyväksyä, ellei se koske vain sitä neljättä osaa adoptiovanhemman isän omaisuudesta, johon hänellä on oikeus, ja että se ulottuu vain murrosikään asti. Mutta jos hän jättäisi omaisuutensa uskotusti luovutettavaksi tietyssä ajankohtana, tämänkaltaista luottamusta ei pitäisi hyväksyä; sillä tämä osuus ei siirry hänelle isänsä testamentilla vaan keisarillisella määräyksellä.

124. Kaikkia näitä sääntöjä sovelletaan riippumatta siitä, onko joku ottanut murrosikäisen pojan pojakseen vai pojanpoikakseen.

125. Paulus, Ediktistä, kirja XXXV.

Kun joku adoptoidaan, hänestä tulee sukua kaikille niille, joiden kanssa hänestä tulee sukua, eikä hänestä tule sukua niille, joiden kanssa hänestä ei tule sukua, sillä adoptio ei anna oikeutta verisukupuoleen, vaan oikeuden sukulaisuuteen; ja näin ollen, jos adoptoin pojan, vaimoni ei ole hänelle äidin asemassa, eikä hän ole sukua hänelle sukulaisuuden kautta, koska hän ei ole hänen sukulaisensa. Äitini ei myöskään ole hänelle isoäidin asemassa, koska hän ei tule sukulaisuussuhteeseen niiden kanssa, jotka eivät kuulu omaan sukuuni; mutta hänestä, jonka olen adoptoinut, tulee tyttäreni veli, koska tyttäreni kuuluu sukuuni, ja avioliitto heidän välillään on kielletty.

126. Ulpianus, Controversies, kirja I.

Ketä tahansa, joka on poissa tai joka ei anna suostumustaan, ei voida ottaa haltuun.

127. Sama, mielipiteitä, kirja V.

Kun hänen tyttärensä, joka oli elänyt omana rakastajattarenaan sillä perusteella, että hänet oli vapautettu laillisesti, ja joka kuoli nimettyään testamentilla perilliset, kuoli, isää kielletään nostamasta kannetta omaa tekoaan vastaan väittäen, että vapautusta ei ollut tehty laillisesti tai todistajien läsnä ollessa.

128. Poissaoleva osapuoli ei voi ottaa vastaan, ottaa itselleen tai suorittaa toisen osapuolen välityksellä mitään muodollisuuksia, jotka ovat tarpeen tällaisissa tapauksissa.

129. Julianus, Digest, kirja LXX.

Kuka tahansa, jonka vapautettu poikani adoptoi, ei ole lapsenlapseni.

130. Sama, Digest, kirja LXXXV.

Adoptiolapsen lapsen katsotaan siviililain mukaan olevan samassa asemassa kuin jos hän itse olisi adoptoitu.

131. Gaius, Institutes, kirja I.

Sillä, jolla on poika ja pojanpoika hallinnassaan, on täysi vapaus vapauttaa poikansa tämän vallasta ja säilyttää se pojanpoikansa hallinnassa; tai toisaalta pitää poikansa hallinnassaan ja vapauttaa pojanpoikansa tai tehdä molemmista omat herransa. Katsomme, että samaa sääntöä sovelletaan lapsenlapsenlapsenlapsen.

132. Callistratus, Institutes, kirja II.

Jos luonnollisella isällä ei ole puhekykyä, mutta hän voi osoittaa muulla tavoin kuin suullisesti haluavansa antaa poikansa adoptioon, adoptio on vahvistettava, aivan kuin se olisi tapahtunut laissa säädetyissä muodoissa.

133. Paulus, Säännöt, kirja I.

Ne, joilla ei ole vaimoa, voivat adoptoida lapsia.

134. Marcianus, Säännöt, kirja V.

Poika, olipa hän sitten syntyperäinen tai ottolapsi, joka on isänsä määräsvallan alainen, ei voi millään tavoin pakottaa isäänsä vapauttamaan häntä siitä.

135. Papinianus, Kysymyksiä, kirja XXXI.

Alle murrosikäistä adoptoitua poikaa on kuitenkin joskus kuultava, jos hän murrosikään päästyään haluaa vapautua; tuomarin on ratkaistava tämä asian käsittelyn jälkeen.

136. Keisari Titius Antoninus päätti eräässä käsikirjoituksessaan, että mies sai adoptoida holhoojapuolionsa.

137. Marcianus, Säännöt, kirja V.

Ja jos adoptiopoika murrosikään päästyään osoittaa, ettei ole hänelle edullista joutua toisen isän valvonnan alaiseksi, on oikeudenmukaista, että adoptioisä vapauttaa hänet ja palauttaa hänet näin entiseen tilaansa.

138. Paulus, Kysymykset, kirja XI.

Heräsi kysymys, että jos poika annetaan sinulle adoptioon esimerkiksi sillä ehdolla, että "kolmen vuoden kuluttua annat saman henkilön minulle adoptioon", voidaanko sinua vastaan nostaa kanne. Labeo on sitä mieltä, että kanteeseen ei ole aihetta, sillä tapojemme mukaan ei ole kenenkään tapana ottaa poikaa tilapäisesti.

139. Sama, mielipiteitä, kirja I.

Henkilön arvo ei vähene adoptiolla, vaan itse asiassa se kasvaa; sen vuoksi senaattori, jonka plebeijalainen adoptoi, pysyy senaattorina, ja samalla tavoin senaattorin poika pysyy senaattorina.

140. Sama; mielipiteet, kirja XVIII.

On vakiintunut käytäntö, että poika voidaan vapauttaa missä tahansa, jotta hänet voidaan vapauttaa isän määräsvallasta.

141. On päätetty, että manumisaatio ja adoptio voidaan suorittaa prokonsulin edessä myös sellaisessa maakunnassa, jota ei ole osoitettu hänelle.

142. Sama, Lauseet, kirja II.

Kuka tahansa voi adoptoida toisen lapsenlapseseen, vaikka hänellä ei olisi poikaa.

143. Kukaan ei voi adoptoida toista kertaa henkilöä, jonka hän on kerran adoptoinut ja vapauttanut.

38. Marcellus, Digest, kirja XXVI.

Keisari voi vahvistaa adoption, jota ei ole tehty laillisesti. 39. Ulpianus, Konsulin virka, kirja III.

Jumalallinen Marcus totesi eräässä Eutychianukselle osoittamassaan resikirjoituksessa, että "tuomarit päättävät, voitko saada haluamasi, sen jälkeen, kun heidän eteensä on tuotu ne, jotka saattavat vastustaa sitä, eli ne, joita adoptiolupauksen vahvistaminen saattaisi vahingoittaa".

144. Modestinus, Erot, kirja I.

Kun perheen isä ottaa perheen isän, hänen valvonnassaan olevista lapsista tulee isän lapsenlapsia, ja samalla he joutuvat isänsä kanssa hänen valtansa alaisuuteen, mitä ei tapahdu myöskään adoptiossa, sillä silloin lapsenlapset pysyvät luonnollisen isoisänsä valvonnassa.

145. Sen, joka adoptoi, ja myös sen, joka adoptoi, ei pidä olla ainoastaan vanhempi kuin se, jonka hän tekee pojakseen joko adoptoimalla tai adoptoimalla, vaan hänen on oltava sitä myös täydellisen murrosiän ajan, toisin sanoen hänen on oltava iältään kahdeksantoista vuotta pidemmällä.

146. Impotentti henkilö voi hankkia itselleen oikean perillisen ylennyksellä, eikä hänen ruumiillinen heikkoutensa ole esteenä sille.

147. Sama, Säännöt, kirja II.

Kun isä vapauttaa poikansa, jonka kautta hänellä on pojanpoika, joka on hänen valvonnassaan, ja adoptoi tämän jälkeen poikansa ja kuolee, pojanpoika ei tule uudelleen isänsä alaisuuteen. Pojanpoika ei myöskään joudu isänsä määräysvaltaan, jos hänen isoisänsä piti hänet vlassaan, kun hän antoi poikansa adoptoitavaksi, ja adoptoi hänet myöhemmin uudelleen.

148. Sama, Pandectit, kirja I.

Voimme jopa antaa lapsen adoptioon.

149. Pomponius, Quintus Muciuksesta, kirja XX.

Poikien ja pojanpoikien adoptio voi tapahtua niin, että kuka tahansa voi näyttää pojanpoikamme pojan kautta, vaikka hänen syntymästään ei ole varmuutta.

150. Proculus, Kirjeet, kirja VIII.

Jos joku, jolla on pojan pojanpojan pojanpoika, adoptoi toisen pojanpojan pojanpojan tilalle, en usko, että isoisän kuoltua pojanpoikien välillä on sukulaisuussiteitä. Mutta jos hän adoptoi pojan siten, että tämä olisi hänen pojanpoikansa laillisen oikeuden nojalla, esimerkiksi niin kuin tämä olisi ollut hänen oman poikansa Luciuksen poika ja tämän laillinen vaimo, olen päinvastaista mieltä.

151. Paulus, Lex Julia et Papia, kirja III.

Adoptiolapsen vastuut siirtyvät adoptiolapsen isälle.

152. Ulpianus, Lex Julia et Papia, kirja IV.

Poika, jonka olen synnyttänyt orjuudessa ollessani, voidaan keisarin suopeudella saattaa auktoriteettini alaisuuteen; silti ei ole epäilystäkään siitä, etteikö tällainen poika kuuluisi vapautettujen joukkoon.

Otsikko 8. Asioiden jakautumisesta ja luonteesta

153. Gaius, Institutes, kirja II.

Asiat jakautuvat pääasiassa kahteen päähän, sillä osa niistä kuuluu jumalalliseen ja osa inhimilliseen lakiin. Jumalalliseen lakiin kuuluvia asioita ovat esimerkiksi pyhät ja uskonnolliset asiat. Pyhiä asioita ovat esimerkiksi muurit ja portit, jotka tietyssä määrin kuuluvat jumalallisen lain piiriin. Sillä se, mikä kuuluu jumalallisen lain alaisuuteen, ei ole kenenkään omaisuutta, ja se, mikä tosiaan kuuluu inhimillisen lain alaisuuteen, on suurimmaksi osaksi jonkun omaisuutta, mutta se ei kuitenkaan välttämättä kuulu kenellekään, sillä asiat, jotka kuuluvat kuolinpesään siihen asti, kunnes perillinen ilmestyy, eivät ole kenenkään omaisuutta. Jälleen kerran ne asiat, jotka kuuluvat ihmisoikeuden piiriin, ovat joko julkisia tai yksityisiä. Ne, jotka ovat julkisia, eivät ole kenenkään omaisuutta, vaan niiden katsotaan kuuluvan koko yhteisölle, ja ne, jotka ovat yksityisiä, kuuluvat yksilöille.

154. Lisäksi jotkin asiat ovat ruumiillisia ja jotkin aineettomia. Ruumiillisia ovat ne, jotka ovat konkreettisia, kuten esimerkiksi maa, orjat, vaatteet, kulta, hopea ja lukemattomat muut esineet. Ne ovat aineettomia, joihin ei voi koskea, kuten käyttöoikeudet ja velvoitteet, jotka on sovittu millä tahansa tavalla. Ei ole väliä, jos kiinteään omaisuuteen sisältyy ruumiillisia esineitä, sillä maasta otettu sato on ruumiillista, ja se, mikä on meille velkaa toisen velvoitteen kautta, on suurimmaksi osaksi ruumiillista, kuten maa, orjat, raha; silti perintöoikeus, käyttö- ja nautintaoikeus sekä velvoitteeseen perustuva oikeus ovat kaikki ruumiittomia. Samaan luokkaan kuuluvat kaikki kaupunki- ja maalaiskiinteistöihin liittyvät oikeudet, joita kutsutaan servituuteiksi.

155. Marcianus, Institutes, kirja III.

Tietyt asiat ovat kaikille yhteisiä luonnonlain mukaan; jotkin asiat kuuluvat koko yhteisölle, jotkin eivät kuulu kenellekään, ja suurin osa yksilöille; nämä hankitaan eri tavoin.

156. Kaikki seuraavat asiat ovat luonnonlain mukaan yhteisiä: ilma, juokseva vesi, meri ja siten myös meren rannat.

157. Florentinus, Institutes, kirja VI.

Samoin jalokivet, jalokivet ja muut merenrannalta löytämämme asiat tulevat luonnollisen lain mukaan heti omiksemme.

158. Marcianus, Institutes, kirja III.

Näin ollen ketään ei voida kieltää lähestymästä meren rantaa kalastusta varten; silti heidän on vältettävä häiritsemästä taloja, rakennuksia ja muistomerkkejä, koska ne eivät ole kansojen lain alaisia, kuten meri on; ja tämän jumalallinen Pius totesi Formiaen ja Capenan kalastajille osoitetussa rescriptumissa.

(1) Lähes kaikki joet ja satamat ovat myös julkisia.

159. Gaius, Päivittäin sovellettavat ja käyttökelpoiset oikeudelliset opit. Kirja II.

Jokien rantojen julkinen käyttö on kansojen lain alaista, aivan kuten joet itsekin. Sen vuoksi jokainen voi vapaasti ohjata veneen rantaan, kiinnittää köysiä siellä kasvaviin puihin, kuivattaa verkkoja ja nostaa ne merestä ja sijoittaa sinne minkä tahansa lastin, aivan kuten hän voi liikkua itse joella. Rantojen omistusoikeus on kuitenkin niillä, joiden maita ne sivuavat, minkä vuoksi myös niillä kasvavat puut kuuluvat niille.

160. Niillä, jotka kalastavat meressä, on oikeus pystyttää rantaan mökki, jossa he voivat suojautua. 6. Marcianus, Institutes, kirja III.

Tämä oikeus on olemassa siinä määrin, että rakennuksen rakentajasta tulee maan omistaja, mutta vain niin kauan kuin rakennus on pystyssä; muuten, jos rakennus sortuu, paikka palautuu entiseen tilaansa niin sanotun postliminium-lain nojalla, ja jos joku toinen rakentaa talon samalle paikalle, maa tulee hänen omistukseensa.

161. On joitakin asioita, jotka kuuluvat luonnonlain mukaan koko yhteisölle eivätkä yksilöille, kuten esimerkiksi teatterit, kilparadat ja muut tämänkaltaiset asiat tai kaikki muu, mikä on kaupungin yhteistä omaisuutta. Kaupunkiin kuuluvan orjan ei siis katsota olevan minkään yksittäisen henkilön omaisuutta, vaan koko yhteisön; ja tästä syystä jumalalliset veljet totesivat eräässä reskriptiossa, että kaupunkiin kuuluva orja voidaan kiduttaa joko kansalaista vastaan tai hänen puolestaan. Tämän seurauksena myöskään kaupungin vapaana olevan ei ole pakko pyytää ediktin mukaista lupaa, jos hän tuo jonkun kansalaisen oikeuteen.

162. Pyhät, uskonnolliset ja pyhät asiat eivät ole kenenkään omaisuutta.

163. Pyhiä asioita ovat ne, jotka on pyhitetty julkisesti eikä yksityisesti; ja näin ollen, jos joku tekee jostakin pyhän itselleen yksityisesti, se ei ole pyhää vaan epäpyhää; jos kuitenkin temppelistä on kerran tehty pyhä, paikka pysyy pyhänä myös sen jälkeen, kun rakennelma on purettu.

164. Kuka tahansa voi omasta tahdostaan tehdä paikasta uskonnollisen hautaamalla ruumiin omiin tiloihinsa, ja jos hautapaikka kuuluu useille henkilöille, yksi omistajista voi haudata ruumiin sinne, vaikka muut eivät sitä haluaisikaan. Hautaaminen voidaan tehdä myös toisen omistamalle maalle, jos omistaja antaa siihen suostumuksensa; ja vaikka hän myöhemmin vahvistaisi hautaamisen, ruumiin hautapaikasta tulee uskonnollinen.

165. Parempi mielipide on taas se, että tyhjä hauta on uskonnollinen paikka, kuten Vergilius toteaa.

166. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXV.

Jumalalliset veljet julkaisivat kuitenkin päinvastaisen reskriptin.

167. Marcianus, Säännöt, kirja IV.

Pyhä paikka on paikka, jota puolustetaan ja suojellaan ihmisten loukkauksilta.

168. Sanan "pyhä" sanotaan juontuvan sanasta *sagmina*, tietyistä kasveista, joita roomalaisten lähettiläät yleensä kantoivat mukanaan estääkseen heidän henkilöllisyytensä loukkaamisen; aivan kuten kreikkalaiset lähettiläät kantoivat mukanaan kasveja, joita kutsutaan nimellä *khrukia*.

169. Cassius toteaa, että Sabinus oli aivan oikein sitä mieltä, että kaupungin muurit olivat pyhät ja että oli välttämätöntä kieltää ihmisiä asettamasta mitään muureja vasten.

170. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXVIII.

Pyhät paikat ovat yleisölle omistettuja paikkoja joko kaupungissa tai maaseudulla.

171. On ymmärrettävä, että julkisesta paikasta voi tulla pyhä vasta, kun keisari on omistanut sen tai antanut siihen luvan.

172. On huomattava, että pyhä paikka on yksi asia ja sakramentti on toinen; sillä pyhä paikka on sellainen, joka on vihitty, ja sakramentti on sellainen, johon on talletettu pyhiä esineitä, joita voi olla myös yksityisessä talossa; ja kun ihmiset haluavat poistaa tällaisesta paikasta sen uskonnollisen luonteen, he yleensä poistavat sieltä pyhät esineet.

173. Kutsumme pyhiksi asioita, jotka eivät ole pyhiä eivätkä epäpyhiä, mutta jotka on vahvistettu jollakin sanktiolla, joten lait ovat pyhiä siitä syystä, että ne perustuvat tiettyyn sanktioon; ja kaikki, mitä tietty sanktio tukee, on myös pyhää, vaikka se ei olisikaan Jumalalle pyhitetty; ja joskus itse sanktioon on jopa lisätty, että joka on syyllistynyt rikkomukseen kyseisessä paikassa, sitä on rangaistava kuolemalla.

174. Kaupunkien muureja ei myöskään saa korjata, niihin ei saa lisätä mitään eikä niiden päälle saa sijoittaa mitään ilman keisarin tai kuvernöörin lupaa.

175. Kaikkea, mikä on pyhää, ei voi arvioida.

176. Pomponius, Plautiuksesta, kirja VI.

Aristo julistaa, että aivan kuten kaikesta mereen rakennetusta tulee yksityisomaisuutta, myös kaikesta, mihin meri tunkeutuu, tulee julkista omaisuutta.

177. Pomponius, eri kohdista, kirja II.

Jos joku tunkeutuu muurien päälle, häntä rangaistaan kuolemalla, samoin kuin jos joku kiipeää muurien yli tikapuilla tai muulla tavoin, sillä roomalaiset eivät saa poistua kaupungista muuten kuin portteja pitkin, sillä ensin mainittu on vihamielinen ja vastenmielinen teko. Sanotaan, että Romuluksen veli Remus tapettiin, koska hän halusi kiivetä muurin yli.

Otsikko 9. Senaattoreista

178. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXII.

Kukaan ei epäile, etteikö konsulimiehen olisi aina oltava etusijalla konsulimiehen asemassa olevaan naiseen nähden, mutta on pohdittava, onko prefektorin asemassa oleva mies etusijalla konsulimiehen asemassa olevaan naiseen nähden. Mielestäni mies on naisen etusijalla, koska miehellä on suurempi arvokkuus.

179. Me kutsumme konsulien vaimoja konsulin asemassa oleviksi naisiksi, ja Saturninus laajentaa tämän ominaisuuden koskemaan myös heidän äitejään, mutta tätä ei mainita missään muualla, eikä sitä myönnetä missään.

180. Marcellus, Digest, kirja III.

Cassius Longinus on sitä mieltä, että jos joku on erotettu senaatista häpeällisen käytöksen vuoksi eikä häntä ole otettu takaisin senaattiin, hän ei saisi toimia tuomioistuimen puheenjohtajana tai todistaa todistajana, koska Lex Julia kieltää tämän kiristystapauksissa.

181. Modestinus, Säännöt, kirja VI.

Senaatista erotettu senaattori ei menettänyt kansalaisuuttaan, ja jumalalliset Severus ja Antoninus jopa sallivat hänen asua Roomassa.

182. Pomponius, eri kohdista, kirja XII.

Se, joka on kelvoton alempaan arvoon, on vielä kelvottomampi ylempään arvoon.

183. Ulpianus, Lex Julia et Papia, kirja I.

Meidän on ymmärrettävä termillä "senaattorin poika" paitsi luonnollista poikaa myös adoptiolasta, eikä sillä ole merkitystä, kuka tai millä tavalla hänet on adoptoitu. Ei myöskään ole merkitystä sillä, oliko hänellä jo senaattorin arvo, kun hän adoptoi hänet, vai oliko se tehty myöhemmin.

184. Paulus, Lex Julia et Papia, kirja II.

Senaattorin adoptoima poika on poika niin kauan kuin hän kuuluu senaattorin perheeseen, mutta kun hänet vapautetaan, hän menettää pojan nimen vapautuksen myötä.

185. Kun senaattori adoptoi pojan alempiarvoiselle henkilölle, häntä pidetään aina senaattorin poikana, koska senaattorin arvokkuutta ei menetetä alempiarvoisesta asemasta johtuvalla adoptiolla senaattorin arvokkuutta enempää kuin konsulin arvokkuus lakkaisi vastaavissa olosuhteissa.

186. Ulpianus, Lex Julia et Papia, kirja I.

On vahvistettu, että senaattorin poika, jonka isä on vapauttanut, katsotaan aina senaattorin pojaksi.

187. Labeo julistaa myös, että senaattorina toimineen isänsä kuoleman jälkeen syntynyt lapsi katsotaan senaattorin pojaksi. Proculus ja Pegasus ovat kuitenkin sitä mieltä, että lasta, joka on saanut alkunsa ja syntynyt sen jälkeen, kun hänen isänsä on erotettu senaatista, ei pitäisi pitää senaattorin poikana. Tämä mielipide on oikea, sillä sitä, jonka isä on erotettu senaatista ennen hänen syntymäänsä, ei voida oikein kutsua senaattorin pojaksi; mutta jos lapsi on saanut alkunsa ennen kuin hänen isänsä erotettiin senaatista ja syntynyt sen jälkeen, kun hänen isänsä oli menettänyt asemansa, on parempi mielipide, että hänet olisi katsottava senaattorin pojaksi. Monet ovat sitä mieltä, että hedelmöitysaika olisi otettava huomioon vain tällaisissa olosuhteissa.

188. Kuka tahansa, jonka isä ja isoisä ovat olleet senaattoreita, katsotaan sekä senaattorin pojaksi että pojanpojaksi; jos hänen isänsä kuitenkin menettää asemansa ennen edellisen aseman syntymistä, voidaan kysyä, eikö häntä pitäisi pitää senaattorin pojanpojaksi, vaikka häntä ei enää pidettäisikään senaattorin poikana? Parempi mielipide on, että hänen pitäisi olla, jotta hänen isoisänsä arvosta olisi hänelle hyötyä, eikä hänen isänsä asema vahingoittaisi häntä.

189. Sama, Trustit, kirja VI.

Naiset, jotka ovat naimisissa maineikkaiden henkilöiden kanssa, kuuluvat maineikkaiden henkilöiden joukkoon. Senaattoreiden tyttäriä ei kutsuta kuuluisiksi naisiksi, elleivät he ole saaneet huomattavan arvokkaita aviomiehiä, sillä heidän aviomiehensä antavat heille kuuluisan aseman; mutta vanhemmat tekevät niin, mikäli he eivät ole yhteydessä plebeijien perheisiin. Nainen on siis kunniakkaassa asemassa, kun hän on naimisissa senaattorin tai huomattavan miehen kanssa tai kun hän on eronnut miehestä eikä ole mennyt naimisiin alempiarvoisen henkilön kanssa.

190. Papinianus, Opinions, kirja IV.

Kun senaattorin tytär menee naimisiin vapaan miehen kanssa, hänen isänsä asema ei tee hänestä vaimoa; toisaalta, jos hänen isänsä on erotettu senaatista, hänen lapsiltaan ei saa riistää heidän saavuttamaansa asemaa.

191. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXXIV.

Senaattoreiden lapsiksi ei pitäisi katsoa ainoastaan heidän poikiaan, vaan myös kaikkia niitä, jotka polveutuvat heistä tai heidän lapsistaan, riippumatta siitä, ovatko he niiden senaattoreiden luonnollisia vai adoptiolapsia, joista heidän sanotaan polveutuneen; mutta jos kyseessä on senaattorin tyttärelle syntynyt lapsi, meidän on tutkittava isän asemaa.

192. Paulus, Ediktistä, kirja XLI.

Senaattoreiden asuinpaikkana pidetään aina Roomaa; silti heidän katsotaan asuvan siellä, missä he ovat syntyneet, koska senaattorin arvon katsotaan pikemminkin antavan uuden asuinpaikan kuin muuttavan vanhaa.

193. Ulpianus, Censor-rekisterit, kirja II.

Naiset, jotka menivät naimisiin ensin konsulimiehen ja sen jälkeen alemman aseman miehen kanssa, saivat joskus, vaikkakin harvoin, tästä huolimatta keisarilta etuoikeuden säilyttää konsuliasemansa; tiedän, että Antoninus Augustus suosi tässä suhteessa serkkuaan Julia Mammaeta.

194. Senaattoriksi on katsottava ne henkilöt, jotka ovat patriisien ja konsuleiden tai muiden maineikkaiden miesten jälkeläisiä, koska vain heillä on oikeus esittää mielipiteensä senaatissa.

Otsikko 10. Konsulin virasta

195. Ulpianus, Konsulin velvollisuuksista, kirja II.

Konsulin tehtävänä on nimittää neuvosto niille, jotka haluavat vapauttaa orjia.

196. Konsulit voivat tehdä manumission yhdessä tai yksin, mutta se, joka on jättänyt nimensä yhden konsulin kanssa, ei voi tehdä manumission ennen toista konsulia, sillä silloin manumissionot ovat erillisiä; ja jos jostakin syystä, joko sairauden tai muun perustellun syyn vuoksi, joku heistä ei voi tehdä manumission, senaatti on päättänyt, että hänen kollegansa voi jatkaa manumission toteuttamista.

197. Ei ole epäilystäkään siitä, että konsulit voivat vapauttaa omat orjansa ennen itseään, mutta jos käy niin, että konsuli on alle kaksikymmenvuotias, hänellä ei ole valtuuksia vapauttaa orjia omassa tuomioistuimessaan, koska hän itse on se, jonka on senaatin määräyksen mukaan määriteltävä neuvoston nimittämisen peruste. Hän voi kuitenkin tehdä tämän ennen kollegaansa, jos asianmukainen syy on osoitettu.

Otsikko 11. Pretoriaaniprefektin virasta

198. Aurelius Arcadius Charisius, pyyntöjen mestari, Pretoriaaniprefektin velvollisuuksista.

On tarpeen mainita lyhyesti, mistä preetoriaaniprefektin virka sai alkunsa. Eräät kirjoittajat ovat väittäneet, että pretoriaaniprefektit luotiin ennen ratsumestareiden sijasta; sillä koska muinaisina aikoina ylin valta annettiin toisinaan diktaattoreille, heillä oli tapana valita ratsumestarit, jotka osallistuivat heidän kanssaan sotilaallisten

tehtäviensä hoitamiseen ja jotka olivat heidän jälkeensä seuraavassa asemassa. Kun tasavallan hallinto oli siirretty pysyvästi keisareille, ruhtinaat valitsivat pretoriaaniprefektit, aivan kuten ratsumestareidenkin kohdalla oli tehty, ja heille annettiin enemmän valtaa yleisen kurin edistämiseksi.

199. Kun prefektin valta oli saanut alkunsa tällä tavoin, se kasvoi sittemmin niin suureksi, ettei pretoriaaniprefektin päätöksestä voi valittaa; sillä kun aiemmin oli herännyt kysymys siitä, voiko pretoriaaniprefektin päätöksestä valittaa, mikä itse asiassa oli lain mukaan sallittua, ja on olemassa esimerkkejä niistä, jotka valittivat, niin myöhemmin keisarillisella asetuksella, joka julistettiin julkisesti julki, valitusoikeus kiellettiin. Keisari nimittäin ajatteli, että ne, jotka oli nimitetty tähän korkeaan virkaan huomattavan ahkeruutensa vuoksi, eivät arvostelukyvyyn ja rehellisyyden varmistuttua antaisi tuomiota toisin kuin hän itse, kun otetaan huomioon heidän asemaansa liittyvä viisaus ja valistuneisuus.

200. Pretoriaaniprefektit nauttivat myös erästä lisäetuoikeutta, sillä alaikäiset eivät voineet tuomion jälkeen saada korvausta muilta tuomareilta kuin pretoriaaniprefekteiltä itseltään.

Otsikko 12. Kaupungin prefektin virasta

201. Ulpianus, Kaupungin prefektin velvollisuuksista.

Jumalallisen Severuksen kirjeessä kaupungin prefektille Fabius Cilolle todetaan, että hänellä on tuomiovalta kaikissa rikoksissa, ei ainoastaan kaupungin sisällä tehdyissä rikoksissa, vaan myös niiden rikosten osalta, jotka on tehty kaupungin ulkopuolella Italiassa.

202. Hänen on kuunneltava niiden orjien valituksia isäntiään vastaan, jotka ovat paenneet pakoon keisarillisiin patsaisiin tai jotka on ostettu omilla rahoillaan, jotta heidät voitaisiin vapauttaa.

203. Hänen on myös kuunneltava hädänalaisten suojelijoiden valituksia heidän vapauttamistaan miehistä, varsinkin jos nämä väittävät olevansa sairaita ja toivovat saavansa heiltä tukea.

204. Hänellä on valtuudet siirtää ja karkottaa henkilöitä keisarin nimeämälle saarelle.

205. Mainitun kirjeen alussa lukee seuraavaa: "Koska olemme uskoneet kaupunkimme teidän huostaanne"; näin ollen kaikki, mitä kaupungin sisällä tehdään, näyttää kuuluvan prefektin toimivaltaan, ja tämä koskee myös kaikkia rikoksia, jotka on tehty sadan mailin sisällä, mutta tämän etäisyyden ulkopuolella kaupungin prefektillä ei ole toimivaltaa.

206. Jos joku syyttää orjaa aviorikoksesta vaimonsa kanssa, asia on käsiteltävä kaupungin prefektin edessä.

207. Hän voi ottaa tutkittavakseen oikeudenkäynnit, jotka perustuvat kieltoihin Quod vi aut clam tai Unde vi.

208. Kaupungin prefektin eteen on tapana lähettää holhoojat tai holhousviranomaiset, jotka ovat hoitaneet luottamustehtäviään vilpillisesti ja ansaitsevat ankaramman rangaistuksen kuin epäilystä johtuva häpeä; esimerkiksi silloin, kun voidaan osoittaa, että he ovat ostaneet holhousoikeutensa rahalla tai lahjusta vastaan pyrkineet estämään sopivan holhoojan määräämisen jollekin, tai kun he ovat ilmoittaneet holhoojiensa omaisuuden määrän, mutta ovat sitä tarkoituksella pienentäneet, tai kun he ovat vieraantuneet mainitusta omaisuudesta selvästi vilpillisin aikein.

209. Kun sanotaan, että prefektin on kuunneltava orjien valituksia isäntiään vastaan, on ymmärrettävä, että tämä ei tarkoita sitä, että orjat voivat syyttää isäntiään (sillä orja ei saa koskaan tehdä niin, ellei siihen ole erityisiä syitä), vaan että he voivat nöyrästi kääntyä hänen puoleensa, jos isäntänsä kohtelee heitä julmasti, kovakouraisesti tai näännyttää heitä nälkään tai jos he voivat ilmoittaa kaupungin prefektille, että heidät on pakotettu kestämään säädyttömiä hyökkäyksiä. Jumalallinen Severus oli myös velvoittanut kaupungin prefektin suojelemaan orjia siltä, etteivät heidän isäntänsä huorittelisi heitä.

210. Kaupungin prefektin olisi jälleen kerran huolehdittava siitä, että rahanvälittäjät toimivat kaikessa liiketoimintaansa liittyvässä rehellisesti ja pidättäytyvät laittomista toimista.

211. Kun suojelija ilmoittaa, että hänen vapaamiehensä on kohdellut häntä epäkunnioittavasti tai loukannut häntä, tai että vapaamies on pahoinpidellyt häntä ja hänen lapsiaan tai vaimoan, tai esittää muita vastaavia syytöksiä, on tapana, että vapaamies saapuu kaupungin prefektin eteen, joka rankaisee vapaamiestään valituksen mukaan joko varoittamalla häntä tai ruoskimalla hänet tai määrää vielä ankaramman rangaistuksen, sillä vapaamiehiä on hyvin

usein syytä rangaista. Ja todellakin, jos suojelija voi todistaa, että hän on nostanut rikossyytteen häntä vastaan tai että hän on vehkeillyt häntä vastaan vihollisensa kanssa, hänet voidaan tuomita kaivostyöhön.

212. Kaikenlaisen lihan valvonta ja sen myynti kohtuulliseen hintaan kuuluu prefektin tehtäviin, ja hänen vastuullaan ovat myös sikamarkkinat sekä muiden eläinten markkinat, ja hänen toimivaltaansa kuuluvat myös tähän tarkoitukseen tarkoitettut nautakarjat ja lammaslaumat.

213. Yleisen rauhan ja järjestyksen säilyttäminen näyttelyissä on yksi kaupungin prefektin tehtävistä, ja hänen tulisi sijoittaa sotilaita eri paikkoihin ylläpitämään yleistä rauhaa ja raportoimaan hänelle kaikesta, mitä kaupungissa tapahtuu.

214. Kaupungin prefekti voi pakottaa kenet tahansa pysymään poissa kaupungista tai muista kaupunginosista ja kieltää häntä harjoittamasta liiketoimintaa, ammattia tai asianajajana toimimista joko väliaikaisesti tai pysyvästi. Hän voi myös kieltää häntä osallistumasta näyttelyihin, ja jos hän karkottaa hänet Italiasta, hän voi poistaa hänet myös kotiseudultaan.

215. Jumalallinen Severus totesi eräässä reskriptissä, että ne, joiden sanotaan pitäneen laittomia kokoontumisia, on asetettava syytteeseen kaupungin prefektin eteen.

216. Paulus, Kaupungin prefektin velvollisuuksista.

Erään jumalallisen Hadrianuksen kirjeen mukaan häneen voidaan kääntyä pankkiirien nostamissa tai heitä vastaan nostamissa asioissa, ja rahallisia asioita voidaan useimmiten käsitellä hänen edessään.

217. Ulpianus, Ediktistä, kirja II.

Kaupungin prefektillä ei ole toimivaltaa kaupungin rajojen ulkopuolella, mutta hän voi nimittää tuomareita kaupungin rajojen ulkopuolelle.

Otsikko 13. Quaestorin virasta

218. Ulpianus, Quaestorin velvollisuuksista.

Quaestorin alkuperä on hyvin vanha, vanhempi kuin melkein minkään muun tuomarin viran alkuperä. Gracchanus Julius kertoo seitsemännessä kirjassaan "Viranomaisista", että itse Romuluksella ja Numa Pompiliuksella oli kaksi kvestoria, joita he eivät nimittäneet itse vaan kansan äänillä; Mutta vaikka onkin epäilyksiä siitä, oliko Romuluksen ja Numan hallituskausien aikana kvestoreita, on varmaa, että kvestoreita oli Tullus Hostiliuksen hallituskaudella; ja antiikin kirjoittajat ovatkin yleisesti sitä mieltä, että Tullus Hostilius oli ensimmäinen, joka otti kvestorit käyttöön kansainyhteisön hallinnossa.

219. Junius, Trebatius ja Fenestella päättelivät sanan Quaestor alkuperän sanasta quaero (etsiä).

220. Joillakin kvestoreilla oli tapana arpoa senaatin asetuksella osoitetut maakunnat, kuten tehtiin myös Decimus Druksen ja Porcinan konsulaatin aikana. Kaikki kvestorit eivät kuitenkaan saaneet provinssejaan arvalla, lukuun ottamatta keisarin ehdokkaita, sillä he olivat ainoastaan mukana lukemassa keisarillisia kirjeitä senaatissa.

221. Nykyisin kvestorit valitaan umpimähkään patriisien ja plebeijien joukosta, sillä paikka on pääsy muihin virkoihin ja niin sanotusti niiden alku, ja se antaa oikeuden esittää mielipiteensä senaatissa.

222. Kuten juuri totesimme, on joitakin heistä, joita kutsutaan keisarin ehdokkaiksi ja jotka lukevat hänen kirjeitään senaatissa.

Otsikko 14. Preetoreiden virasta

223. Ulpianus, Sabinuksesta, kirja XXVI.

Isä voi antaa manumumin ennen poikaansa, joka on hänen valvonnassaan, jos poika on preetori.

224. Paulus, Sabinuksesta, kirja IV.

On myös vakiintunut, että hän voi itse vapautua tai antaa adoptioon omassa tuomioistuimessaan.

225. Ulpianus, Sabinuksesta, kirja XXXVIII.

Barbarus Philippus, paennut orja, pyrki Rooman preetorin virkaan, ja hänet nimitettiin preetoriksi. Pomponius on sitä mieltä, että hänen orjuutensa ei estänyt häntä hoitamasta preetorin virkaa. On totta, että hän hoiti kyseisen viran velvollisuudet, mutta tarkastellaanpa kuitenkin tapausta, jossa orja on pitänyt olonsa salassa pitkään, kun hän hoiti prätorin virkaansa. Olisiko kaikella, mitä hän päätti tai määräsi, mitään voimaa tai vaikutusta? Mitä me sanomme? Vai onko se voimassa niiden henkilöiden hyvinvoinnin vuoksi, jotka ovat nostaneet kanteen hänen edessään joko lain nojalla tai jonkin muun laillisen oikeuden nojalla? Itse asiassa mielestäni mitään näistä asioista ei pitäisi hylätä, sillä tämä on inhimillisempi näkemys, sillä Rooman kansalla oli valta antaa orjalle tällainen valta, ja jos he olisivat tienneet, että hän oli sellainen, he olisivat myöntäneet hänelle vapauden. Paljon enemmän tätä oikeutta on pidettävä perusteltuna keisarin osalta.

226. Sama, Kaikista tuomioistuimista, kirja I.

Preetori ei voi nimittää itseään holhoojaksi tai tuomariksi missään erityisessä menettelyssä.

Otsikko 15. Yövärtion prefektin virasta

227. Paulus, Yövärtion prefektin velvollisuuksista.

Muinaisina aikoina tulipalon varalta oli nimetty kolme miestä, joita kutsuttiin nimellä Nocturni, koska he valvoivat yöllä. Myös aedileet ja tribuunit osallistuivat joskus valvontaan, ja lisäksi portin ja muurien ympärillä oli joukko

julkisia orjia, jotka voitiin tarvittaessa kutsua paikalle. Oli myös joitakin yksityisiä orjia, jotka sammuttivat tulipaloja joko palkasta tai ilmaiseksi. Lopulta jumalallinen Augustus halusi, että tämä tehtävä suoritettaisiin hänen omassa valvonnassaan.

228. Ulpianus, Yöpartion prefektin velvollisuuksista.

Koska yhden päivän aikana syttyi useita tulipaloja.

229. Paulus, Yöpartion prefektin velvollisuuksista.

Itse asiassa Augustus ajatteli, että tasavallan turvallisuutta ei voinut suojella kukaan muu kuin hän itse, eikä kukaan ollut niin pätevä tähän tehtävään kuin keisari. Siksi hän asetti seitsemän kohorttia asianmukaisiin paikkoihin, jotta kukin kohortti voisi suojella kahta kaupunginosaa; näitä kohortteja komensivat tribuunit, ja heidän yläpuolellaan oli ylempi upseeri, joka nimitettiin yöpartion prefektiksi.

230. Yöpartion prefekti ottaa vastuulleen tuhopolttajat, murtovarkaat, varkaat, ryöstäjät ja rikollisten kätäjät, ellei syyllinen ole niin julma ja pahamaineinen, että hänet luovutetaan kaupungin prefektille. Koska tulipalot johtuvat useimmiten asukkaiden huolimattomuudesta, hän joko ruoskituttaa ne, jotka ovat olleet huolimattomia tulipalojen suhteen, tai hän peruuttaa ruoskimisen ja antaa heille ankaran varoituksen.

231. Murtoja tehdään yleensä taloissa, joissa on useita huoneistoja, tai varastoissa, joihin ihmiset ovat tallettaneet arvokkaimman osan tavaroistaan; murtovaras joko murtaa varastohuoneen, komeron tai arkun auki, ja tavallisesti rangaistaan niitä, jotka on määrätty vartioimaan tätä omaisuutta. Jumalallinen Antoninus totesi tämän eräessä Erycius Clarukselle osoitetussa rescriptuksessa, sillä hän sanoo: "Jos hänen varastonsa murretaan auki, hän voi kiduttaa niitä vartioineet orjat, vaikka osa niistä kuuluisi keisarille itselleen." Tämä on siis totta.

232. On huomattava, että yöpartion prefektin on oltava vartiossa koko yön ajan, ja hänen on kierrettävä asianmukaisesti kengittä ja varustettuna koukuilla ja kirveillä.

233. Hänen on huolehdittava siitä, että kaikkia talon asukkaita varoitetaan siitä, etteivät he saa huolimattomuudestaan aiheuttaa tulipaloa, ja heitä on ohjeistettava pitämään aina vettä yläkerrassaan.

234. Hän valvoo myös niitä, jotka korvausta vastaan huolehtivat kylpylöiden vaatetuksesta; jos he tätä tehtävää suorittaessaan syyllistyvät laittomiin tekoihin, hänen on otettava heidät huomioon.

235. Ulpianus, Kaupungin prefektin velvollisuuksista.

Keisarit Severus ja Antoninus totesivat seuraavaa yövartioston prefektille Julius Rufmukselle osoitetussa käsikirjoituksessa: "Jos talokortteleiden asukkaat tai muut ovat huolimattomia tulipalojensa suhteen, voitte määrätä heidät ruoskittaviksi sauvoilla tai ruoskittaviksi; ja ne, joita syytetään tuhopoltosta, voitte lähettää ystävämme Fabius Cilon, kaupungin prefektin, luokse; karkulaiset orjat teidän on etsittävä ja palautettava isäntiensä luo."

Otsikko 16. Prokonsulin virasta ja hänen sijaisestaan

236. Ulpianus, Controversies, kirja I.

Prokonsuli kantaa kaupungista lähdettyään kaikkialla arvonsa mukaisia merkkejä, mutta hän käyttää valtaa vain hänelle osoitetussa maakunnassa.

237. Marcianus, Institutes, kirja I.

Kaikilla prokonsuleilla, jotka ovat lähteneet kaupungista, on tuomiovalta, kunhan se ei ole riitainen vaan vapaaehtoinen; esimerkiksi lasten ja orjien manumisaatio ja adoptiot voidaan tehdä heidän edessään.

238. Kukaan ei kuitenkaan voi luovuttaa maata ennen apulaissheriffiä, koska hänellä ei ole riittävää toimivaltaa.

239. Ulpianus, Sabinuksesta, kirja XXVI.

Adoptioita ei myöskään voida tehdä hänen edessään, koska hänen tuomioistuimessaan ei voida nostaa kanteita.

240. Sama, Prokonsulin velvollisuuksista, kirja I.

Prokonsulin on myös varottava sortamasta maakuntaansa virkamiesten viihdyttämisessä, kuten keisarimme ja hänen isänsä totesivat eräässä Aufidius Severianukselle osoittamassaan kirjoituksessa.

241. Kenelläkään prokonsulilla ei voi olla omia sulhasia, vaan heidän sijastaan sotilaiden on suoritettava tehtäviä maakunnissa.

242. Prokonsulin olisi myös parempi matkustaa ilman vaimoaan, mutta hän voi silti ottaa vaimonsa mukaansa; mutta hänen on muistettava, että senaatti määräsi Cottan ja Mesallan konsulinaikana, että "jos tulevaisuudessa virkaansa hoitamaan matkustavien vaimot syyllistyvät mihinkään rikkomukseen, heidän miehiltään vaaditaan tiliä ja heitä rangaistaan".

243. Ennen kuin prokonsuli ylittää hänelle osoitetun maakunnan rajat, hänen on julkaistava edikti, jossa ilmoitetaan hänen saapumisestaan ja jossa hän antaa suosituksen itsestään, jos hänellä on tuttavיה tai yhteyksiä maakunnan asukkaisiin, ja pyydetävä heitä kaikin keinoin olemaan tulematta häntä vastaan julkisesti tai yksityisesti, koska on sopivampaa, että kukin ottaa hänet vastaan omassa maassaan.

244. Hän toimii myös oikein ja säännönmukaisesti, jos hän lähettää edeltäjälleen ilmoituksen, jossa hän ilmoittaa päivän, jolloin hän ylittää toimivaltansa rajat, sillä usein, kun näitä asioita ei varmasti tiedetä tai odoteta, maakunnan asukkaat häiriintyvät ja liiketoimet vaikeutuvat.

245. Kun hän saapuu maakuntaan, hänen on asianmukaista tehdä se siinä osassa, jossa tämä on tapana; ja mihin kaupunkiin hän saapuukin ensin, hänen on kiinnitettävä huomiota siihen, mitä kreikkalaiset kutsuvat epidymiaksi eli "oleskelupaikaksi" tai kataplouniksi eli "saapumissatamaksi"; sillä maakuntalaiset pitävät erittäin tärkeänä tämän tavan ja tämänkaltaisten etuoikeuksien säilyttämistä ja noudattamista. Joihinkin maakuntiin, kuten Aasiaan, prokonsuli menee meriteitse; ja tämä oli niin yleistä, että keisarimme Antoninus Augustus totesi eräässä rescriptumissa vastauksena aasialaisten pyyntöön, että "prokonsulin oli ehdottomasti mentävä Aasiaan meriteitse ja rantauduttava Efesokseen ennen kuin hän saapuu johonkin muuhun pääkaupunkiin".

246. Kun hän on saapunut maakuntaan, hänen tulisi antaa apulaismiehelleen hänen toimivaltansa, mutta hän ei saisi tehdä sitä ennen, koska olisi järjetöntä antaa toiselle sellainen valta, jota hänellä itsellään ei vielä ole; sillä hänellä ei ole siihen oikeutta ennen maakuntaan saapumistaan. Jos hän kuitenkin tekisi tämän ennen sitä eikä

muuttaisi mieltään maakuntaan tultuaan, päätettäisiin todennäköisesti, että sijaisella on toimivalta, ei siitä lähtien, kun se on annettu hänelle, vaan siitä päivästä, jolloin prokonsuli saapui maakuntaan.

247. Papinianus, Kysymykset, kirja I.

On tapauksia, joissa prokonsuli voi delegoida toimivaltansa, vaikka hän ei ole vielä saapunut maakuntaan, esimerkiksi jos hänen matkansa on viivästynyt, ja hänen sijaisensa voi saapua maakuntaan hyvin pian.

248. Ulpianus, Prokonsulin velvollisuuksista, kirja I.

Hänellä on tapana antaa vankien rikokset sijaistensa tietoon, jotta sijaiset voivat kuulustelujen jälkeen lähettää heidät takaisin, jotta prokonsulit voivat vapauttaa syyttömät. Tämä delegoidun vallan laji on kuitenkin poikkeuksellinen, sillä kukaan ei voi siirtää toiselle oikeutta määrätä kuolemanrangaistusta tai muuta rangaistusta, joka on annettu hänelle itselleen, eikä edes oikeutta vapauttaa vankeja, joita ei voida asettaa syytteeseen hänen edessään.

249. Koska prokonsulilla on oikeus siirtää tai olla siirtämättä tuomiovaltaansa oman tahtonsa mukaan, hänellä on myös oikeus peruuttaa se; mutta hän ei saa tehdä niin kuulematta keisaria.

250. Kansanedustajien ei ole asianmukaista kääntyä keisarin puoleen, vaan heidän on käännyttävä oman prokonsulinsa puoleen, ja hänen on pakko vastata heidän tiedusteluihinsa.

251. Prokonsulin ei tulisi ehdottomasti kieltäytyä vastaanottamasta lahjoja, mutta hänen tulisi toimia maltillisesti, jotta hän ei tylysti hylkäisi niitä kokonaan eikä ylittäisi ahneuden rajoja hyväksyessään niitä; tätä asiaa jumalallinen Severus ja keisari Antoninus ovat säännelleet hyvin asianmukaisesti kirjeessä, jonka sanat ovat seuraavat: "Lahjoista olemme sitä mieltä, mitä eräässä muinaisessa sananlaskussa sanotaan, nimittäin: 'Kaikkea ei pidä ottaa vastaan, eikä kaikkina aikoina eikä kaikilta henkilöiltä'; sillä on toki epäkohteliasta ottaa vastaan lahjoja keneltäkään, mutta toisaalta on mitä halveksittavinta ja ahneinta ottaa erotuksetta vastaan kaikki, mitä annetaan.'" Ja mitä tulee siihen, mitä sisältyy keisarillisiin mandaatteihin, nimittäin: "että prokonsuli itse tai kukaan muu virassaan oleva henkilö ei saa ottaa vastaan mitään lahjaa tai lahjaa eikä edes ostaa mitään muuta kuin päivittäistä toimeentuloa varten"; tällä ei viitata pieniin lahjoihin, vaan niihin, jotka ylittävät tavanomaisen toimeentulon vaatimukset. Tällaiset lahjat eivät myöskään saa ulottua niin pitkälle, että niistä tehdään arvokkaita lahjoituksia.

252. Sama, Prokonsulin velvollisuuksista, kirja II.

Kun prokonsuli saapuu johonkin muuhun kaupunkiin, joka ei ole väkirikas tai maakunnan pääkaupunki, hänen on sallittava, että se asetetaan hänen suojelukseensa, ja kuunneltava hänelle osoitettuja kohteliaisuuksia osoittamatta tyytymättömyyttä, koska maakunnan asukkaat tekevät näin hänen kunniaksensa; ja hänen on myös määrättävä juhlat niiden tapojen ja tottumusten mukaisesti, joita on aiemmin noudatettu.

253. Hänen tulisi vierailta tempeleissä ja julkisissa muistomerkeissä tarkastaakseen ne ja varmistaakseen, ovatko ne hyvässä kunnossa ja hoidetaanko niitä asianmukaisesti vai tarvitseeko niihin tehdä korjauksia, ja huolehtia aloitettujen korjausten loppuunsaattamisesta hallituksen voimavarojen sallimissa rajoissa; ja hänen tulisi nimittää asianmukaisin muodollisuuksin työssään ahkeria valvojia sekä määrätä sotilaita valvojien avuksi, jos se on tarpeen.

254. Koska prokonsulilla on täysi toimivalta, hänellä on kaikki niiden toimivalta, jotka jakavat oikeutta Roomassa joko tuomarin ominaisuudessa tai poikkeuksellisten valtuuksien myöntämisen kautta.

255. Sama, Ediktistä, kirja XXXIX.

Sen vuoksi prokonsulilla on omassa maakunnassaan suurempi valta kuin kenelläkään muulla paitsi keisarilla.

256. Sama, Prokonsulin velvollisuuksista, kirja I.

Hänen toimialueellaan ei myöskään voi syntyä mitään sellaista kysymystä, jota hän ei voi itse ratkaista. Jos kuitenkin ilmenee jokin valtiovarainministeriön asioita koskeva asia, joka kuuluu keisarillisen stuerin toimivaltaan, hänen on parempi ohittaa se.

257. Tapauksissa, joissa on tarpeen antaa päätös, prokonsuli ei voi ratkaista asiaa kantajan ilmoituksella, sillä kaikkia asioita, jotka vaativat oikeudellista tutkintaa, ei voida lopettaa tällä tavoin.

258. Prokonsulin on kuunneltava asianajajia kärsivällisesti ja tarkkanäköisesti, jottei hän näyttäisi halveksittavalta; hänen ei myöskään pidä salailla, jos hän havaitsee, että osapuolet ovat keksineet asioita tai ostaneet oikeuden oikeudenkäyntiin; ja hänen on sallittava vain niiden nostaa kante, jotka hänen käskynsä sallii sen.

259. Prokonsulilla on valtuudet ratkaista seuraavat asiat tuomioistuimen ulkopuolella: hän voi määrätä henkilöitä osoittamaan asianmukaista kunnioitusta vanhemmilleen ja vapautettuja miehiä suojelijoilleen ja näiden lapsille; hän voi myös uhkailla ja ankarasti uhkailla poikaa, jonka isä on tuonut hänen eteensä ja jonka sanotaan elävän epäsopivasti. Samoin hän voi ojentaa röyhkeän vapaamiehen joko moitteilla tai rangaistuksilla.

260. Siksi hänen on huolehdittava siitä, että oikeudellisessa menettelyssä vallitsee tietty järjestys, nimittäin se, että kaikkien henkilöiden vetoamukset käsitellään, jottei kävisi niin, että jos joidenkin asemaa suositetaan tai jos huomiota kiinnitetään muihin, jotka eivät ole sen arvoisia, niin kohtalaiset, joilla ei ole ketään esiintymässä heidän puolestaan tai jotka ovat palkanneet vähäisen kokemuksen omaavia tai maineettomia asianajajia, eivät ehkä kykene esittämään vaatimuksiaan asianmukaisesti.

261. Hänen on myös nimettävä asianajajat niille, jotka sitä pyytävät, ja erityisesti naispuolisille holhottaville tai muuten vajaavaltaisille henkilöille, sekä niille, jotka ovat järjiltään, jos joku pyytää häntä tekemään sen heidän puolestaan; ja jos kukaan ei ole sitä pyytämässä, hän voi myöntää sen omasta aloitteestaan. Hänen on myös määrättävä asianajaja jokaiselle, joka väittää, ettei hän itse löydä asianajajaa vastustajansa vaikutusvallan vuoksi, sillä ei ole oikeudenmukaista, että kukaan joutuu vastustajansa ylivoiman ahdistamaksi; sillä tällä on nimittäin taipumus heijastua maakunnan kuvernööriin, kun joku toimii niin vähän itsehillintää osoittaen, että kaikki pelkäävät esiintyä asianajajina häntä vastaan.

262. Näitä sääntöjä sovelletaan kaikkiin pääjohtajiin, ja heidän on noudatettava niitä.

263. Sama, Prokonsulin velvollisuuksista, kirja X.

Prokonsulin on muistettava, että hänen on suoritettava kaikki tehtävänsä seuraajansa saapumiseen saakka, koska prokonsulaatteja on vain yksi ja koska maakunnan hyvinvointi edellyttää, että aina on joku, jonka kautta kansa voi hoitaa asioitaan; hänen on siis huolehdittava oikeudesta seuraajansa saapumiseen saakka.

264. Kiristystä koskeva Lex Julia ja keisari Hadrianuksen akaian prokonsuli Calpurnius Rufukselle antama reskripti kieltävät prokonsuleita erottamasta apulaisiaan ennen omaa lähtöään.

265. Venuleius Saturninus, Prokonsulin velvollisuuksista, kirja II.

Jos jokin asia vaatii ankaraa rangaistusta, apulaissheriffin on lähetettävä asia prokonsulin käsiteltäväksi, sillä hänellä itsellään ei ole oikeutta teloittaa, vangita tai ruoskia kovin ankarasti.

266. Paulus, Ediktistä, kirja II.

Varajäsenellä, jolle on annettu toimivalta, on oikeus nimittää tuomareita.

267. Pomponius, Quintus Muciuksesta, kirja X.

Prokonsulin sijaisella ei ole omaa toimivaltaa, jos prokonsuli ei ole antanut sitä hänelle.

268. Ulpianus, Lex Julia et Papia, kirja XX. Prokonsuleilla on oikeus vain kuuteen liktoriin.

269. Licinius Rufinus, Säännöt, kirja III.

Prokonsuleiden sijaiset voivat nimittää holhoojia.

270. Ulpianus, Ediktistä, kirja II.

Heti kun prokonsuli astuu Rooman portista sisään, hän menettää valtansa.

Otsikko 17. Augustuksen prefektin virasta

271. Ulpianus, Ediktistä, kirja XV.

Egyptin prefekti ei luovu prefektin virasta ja hänelle Augustuksen aikana lailla myönnetystä vallasta, kuten prokonsulit tekevät, ennen kuin hänen seuraajansa saapuu Aleksandrian kaupunkiin, vaikka hän olisi jo saapunut maakuntaan, ja näin todetaan hänen toimeksiannossaan.

Otsikko 18. Kuvernöörin virasta

272. Macer, Kuvernöörin velvollisuuksista, kirja I.

Kuvernöörin titteli on yleinen, ja siksi sitä voidaan soveltaa prokonsuleihin ja keisarin sijaisiin sekä kaikkiin maakuntien kuvernööreihin ja jopa senaattoreihin. Prokonsulin arvonimellä on erityinen merkitys.

273. Ulpianus, Sabinuksesta, kirja XXVI.

Kuvernööri voi adoptoida ennen itseään, aivan kuten hän voi vapauttaa poikansa tai vapauttaa orjan.

274. Paulus, Sabinuksesta, kirja XIII.

Maakunnan kuvernöörillä on valtaa vain maakuntansa asukkaisiin, ja tämä vain niin kauan kuin hän on maakunnassa, sillä jos hän lähtee maakunnasta, hänestä tulee yksityishenkilö. Joskus hänellä on toimivalta myös ulkomaalaisiin, kun joku heistä todella syyllistyy rikokseen, sillä keisarillisissa mandaateissa todetaan, että maakuntaa johtavan henkilön on huolehdittava siitä, että maakunta puhdistetaan huonoista ihmisistä, riippumatta siitä, mistä he ovat kotoisin.

275. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXXIX.

Maakunnan kuvernöörillä on maakunnassa suurempi valta kuin kenelläkään muulla paitsi keisarilla.

276. Sama, Kaikista tuomioistuimista, kirja I.

Maakunnan kuvernööri ei voi nimittää itseään holhoojaksi tai tuomariksi tietyssä asiassa.

277. Sama, mielipiteitä, kirja I.

Maakunnan kuvernöörin on torjuttava laittomat veloitukset, mukaan lukien väkivallalla tehdyt veloitukset, sekä pelolla kiristetyt kaupat ja veloitteet ja sellaiset, joissa rahaa ei makseta takaisin. Hänen on myös huolehdittava siitä, että kukaan ei saa epäoikeudenmukaisesti voittoa tai kärsi tappiota.

278. Erehdys ei muuta totuutta, ja näin ollen maakunnan kuvernöörin on noudatettava sitä linjaa, joka on sopiva ottaen huomioon todistetut tosiasiat.

279. On maakunnan kuvernöörin kunniaan vaikuttava asia huolehtia siitä, etteivät voimakkaammat vahingoita nöyrempiä ja ettei syyttömien puolustajia vainota väärillä syytöksillä.

280. Hänen on estettävä luvattomia tahoja, jotka virkamiesten avustamisen varjolla häiritsevät kansaa, ja ryhdyttävä toimenpiteisiin heidän rankaisemisekseen, kun heidät havaitaan. Hänen on myös estettävä laittomien maksujen periminen veronkannon varjolla.

281. Maakunnan kuvernöörin on erityisesti huolehdittava siitä, että ketään ei estetä hoitamasta mitään laillisia asioita, että mitään kiellettyä ei tehdä eikä viattomia rangaista.

282. Maakunnan kuvernöörin on huolehdittava siitä, että vähävaraisia ei kohdella epäoikeudenmukaisesti siten, että heidän ainoaa lamppuaan tai vähäisiä huonekalujaan viedään muiden käyttöön sillä verukkeella, että paikalle saapuu upseereita tai sotilaita.

283. Maakuntahallituksen on huolehdittava siitä, että sotilaita ei kohdella puolueellisesti ? toisin sanoen siten, etteivät kaikki sotilaat hyödy ? siten, että tietyt sotilaat vaativat itselleen aiheetonta etua.

284. Kuolemantapausta ei pitäisi lukea lääkärin syyksi, mutta on myös tosiasia, että hän on vastuussa kaikesta, mikä johtuu hänen taitojensa puutteesta; sillä vääryyttä, jonka tekee henkilö, joka antaa huonoja neuvoja vaarallisessa hätätilanteessa, ei pitäisi lukea inhimilliseen heikkouteen ja pitää sitä syyttömänä.

285. Kokonaisia maakuntia hallitsevilla on oikeus määrätä kuolemanrangaistus, ja heille on annettu valtuudet tuomita rikolliset kaivoksiin.

286. Maakunnan kuvernöörin, joka sakon määrättyään toteaa, ettei sitä voida periä niiden omaisuudesta, jotka hän on määrännyt maksamaan sen, on vapautettava heidät maksun suorittamisen välttämättömyydestä ja tukahdutettava sakkoa vaativien laitton ahneus. Jos maakunnan viranomaiset ovat köyhyyden vuoksi peruuttaneet sakon, sitä ei saa periä.

287. Sama, Mielipiteitä, kirja III.

Jos maakunnan kuvernööri on tarkastanut rakennuksia, hän voi velvoittaa niiden omistajat korjaamaan ne, jos siihen on riittävä syy, ja jos siitä kieltäydytään, hänen on ryhdyttävä asianmukaisiin toimenpiteisiin niiden korjaamiseksi.

8. Julianus, Digest, kirja I.

Olen usein kuullut keisarimme sanovan, että kun reskriptiossa määrätään, että: "Voitte kääntyä sen puoleen, joka johtaa maakuntaa", tämä ei velvoita prokonsulia, hänen sijaistaan tai maakunnan kuvernööriä käsittelemään asiaa, vaan hänen tulisi harkita, pitäisikö hänen itse käsitellä asia vai nimittää tuomari sitä varten.

288. Callistratus, Oikeudellisista tutkimuksista, kirja I.

Yleisesti ottaen, aina kun keisari antaa reskriptin, jossa jokin asia siirretään maakunnan kuvernöörin ratkaistavaksi, kuten esimerkiksi silloin, kun hän sanoo: "Voitte kääntyä sen puoleen, joka johtaa maakuntaa", tai kun hän lisää: "Hän harkitsee, mitä hänen velvollisuutensa vaatii", prokonsuli tai hänen apulaisensa ei ole velvollinen ottamaan asiaa käsiteltäväksi; mutta silloinkin, kun sanoja "Hän harkitsee, mitä hänen velvollisuutensa vaatii" ei ole lisätty, hänen on päätettävä, käsitteleekö hän asian itse vai nimeäkö hän tuomarin tekemään sen.

289. Hermogenianus, Epitomes of Law, kirja II.

Maakuntien maaherrojen tehtävänä on käsitellä kaikki asiat, joita kaupungin prefekti, pretoriaaniprefekti tai konsulit, pretorit tai muut tuomarit käsittelevät Roomassa.

290. Marcianus, Institutes, kirja III.

Kaikki Roomassa eri tuomareille esitetyt maakunnalliset hakemukset kuuluvat kuvernöörien toimivaltaan.

291. Proculus, Kirjeet, kirja IV.

Ja vaikka maakuntaa hallitsevalla tulisi olla valtuudet hoitaa kaikkien roomalaisten tuomareiden tehtävät, hänen tulisi kuitenkin kiinnittää huomiota siihen, mitä kussakin tapauksessa pitäisi tehdä, eikä siihen, mitä Roomassa tehdään.

292. Ulpianus, Prokonsulin virka, kirja VII.

Jokaisen hyvän ja arvokkaan kuvernöörin on syytä huolehtia siitä, että maakunta, jota hän johtaa, on rauhallinen ja hiljainen. Tämä onnistuu vaikeuksitta, jos hän ponnistelee karkottaakseen pahat ihmiset ja etsiessään heitä ahkerasti, sillä hänen on pidätettävä kaikki pyhäinhäväistyksen, ryöstäjien, sieppaajien ja varkaiden ja rangaistava jokaista rikoksensa mukaisesti; hänen on myös pidätettävä ne, jotka heitä suojelevat, sillä ilman heidän apuaan ryöstäjä ei voi pysyä pitkään piilossa.

293. Kun on kyse mielisairaista henkilöistä, joita heidän omaisensa eivät voi valvoa, on kuvernöörin velvollisuus soveltaa keinoa, nimittäin vankilaan sulkemista, kuten jumalallinen Pius totesi eräässä rescriptumissaan. Jumalalliset veljet olivat sitä mieltä, että jos joku oli syyllistynyt parismurhaan, olisi tehtävä henkilökohtainen tutkimus, jotta saataisiin selville, oliko hän tehnyt teon teeskennellessään mielenvikaisuutta vai oliko hän itse asiassa ollut kykynsä ulkopuolella, sillä jos hän teeskenteli, häntä olisi rangaistava, ja jos hän oli todella mielenvikainen, hänet olisi suljettava vankilaan.

294. Macer, Rikosoikeudenkäynnit, kirja II.

Jumalalliset Marcus ja Commodus osoittivat Scapulas Tertullusille rescriptin, joka oli seuraavanlainen: "Jos te voitte varmuudella todeta, että Aelius Perseus on siinä määrin mielisairas, että hän on jatkuvan mielen vieraantumisen vuoksi vailla kaikkea ymmärrystä, eikä ole mitään epäilyä siitä, että hän olisi teeskennellyt mielisairaudesta tappaessaan äitinsä, voitte jättää huomiotta hänen rangaistuksensa tavan, sillä häntä on jo riittävästi rangaistu mielisairaudesta; Silti hänet on asetettava huolelliseen kuriin ja, jos katsotte sen aiheelliseksi, jopa kahleisiin; sillä tämä ei liity niinkään hänen rangaistukseensa kuin hänen omaan suojeluunsa ja lähimmäistensä turvallisuuteen. Jos kuitenkin, kuten usein tapahtuu, hänellä on mielenterveysjaksoja, teidän on ahkerasti

tiedusteltava, eikö hän ole tehnyt rikoksen jonakin näistä jaksoista, jotta hänen ahdistukselleen ei annettaisi armoa; ja jos huomaatte, että näin on, ilmoittakaa siitä meille, jotta voimme päättää, pitäisikö häntä rangaista suhteessa hänen rikoksensa törkeyteen, jos hän on tehnyt sen ajankohtana, jolloin hän näytti tietävän, mitä oli tekemässä. "Mutta kun saamme kirjeestänne tietää, että hänen tilansa paikan ja hoidon suhteen on se, että hän pysyy ystäviensä huostassa tai vartioituna omassa talossaan; meistä näyttää siltä, että toimitte oikein, jos kutsutte koolle ne, jotka tuolloin pitivät hänestä huolta, ja tutkitte syyn niin suureen laiminlyöntiin ja päätätte kunkin heistä tapauksen, sikäli kuin havaitsette jotain, mikä on omiaan puolustamaan tai lisäämään hänen laiminlyöntiään; sillä mielisairaita henkilöitä varten on nimitetty hoitajia, ei ainoastaan siksi, etteivät he vahingoittaisi itseään, vaan myös siksi, etteivät he aiheuttaisi tuhoa muille; ja jos näin tapahtuu, olisi hyvin asianmukaisesti otettava vastuuseen ne, jotka ovat syyllistyneet huolimattomuuteen velvollisuuksiensa täyttämässä."

295. Marcianus, Rikosoikeudenkäynnit, kirja I.

Yksi asia on huomioitava: maakuntaa hallitseva ei saa ylittää sen rajoja, ellei hän täytä lupaus, eikä hän saa silloinkin viettää yötä sen ulkopuolella.

296. Macer, Kuvernöörin virka, kirja I.

Senaatin asetuksessa säädetään, että "oikeudenkäyntiä on aloitettava hyvin säästeliäästi niiden velvoitteiden osalta, jotka maakuntia hallitsevat henkilöt, heidän palvelijansa tai vapautetut miehensä ovat solmineet ennen maakuntaan tuloaan; sillä kaikki kanteet, joita ei tästä syystä nosteta, voidaan nostaa jälkikäteen, kun joku asianosaisista on poistunut maakunnasta. Mutta jos jotakin tapahtuu vastoin osapuolen tahtoa, kuten esimerkiksi jos hän kärsii jotakin vahinkoa tai joutuu varkauden uhriksi, voidaan nostaa kanne siinä laajuudessa, että asia yhdistetään ja määrätään varastetun omaisuuden esittämisestä ja tallettamisesta; tai annetaan lupaus vakuuden kanssa, että osapuoli ilmestyy paikalle tai että kyseinen esine esitetään."

297. Celsus, Digest, kirja III.

Jos maakunnan kuvernööri on vapauttanut jonkun tai määrännyt holhoojan ennen kuin hän oli tietoinen seuraajansa saapumisesta, nämä toimet ovat päteviä.

298. Modestinus, Säännöt, kirja V.

Kansanäänestyksessä määrätään, että "yksikään kuvernööri ei saa ottaa vastaan lahjaa tai lahjaa, lukuun ottamatta ruokaa tai juomia, jotka voidaan nauttia muutaman päivän kuluessa".

299. Callistratus, Oikeudellisista tutkimuksista, kirja I.

Sen, joka jakaa oikeutta, on huolehdittava siitä, että häneen on helppo päästä käsiksi, mutta hän ei saa sallia kenenkään kohdella häntä epäkunnioittavasti, mistä syystä se on mainittu heidän ohjeissaan: "Maakuntien maaherrojen ei pidä sallia maakuntien asukkaiden olevan läheisessä yhteydessä heihin"; sillä arvon halveksunta syntyy tasa-arvoisesta kanssakäymisestä.

300. Oikeudenkäynnissä ei kuitenkaan ole sopivaa, että virkamies kiihottuu niitä vastaan, joista hän ajattelee pahaa, tai kyynelehtii epäonnisten aneluista; sillä päättäväisen ja rehellisen tuomarin ei kuulu antaa kasvojensa paljastaa mielensä tunteita. Sanalla sanoen, hänen tulisi antaa oikeutta niin, että hänen henkisten ominaisuuksiensa voima lisää hänen asemansa arvovaltaa.

301. Papinianus, Opinions, kirja I.

Keisarin sijainen, toisin sanoen kuvernööri tai maakunnan korkein virkamies, ei menetä valtaansa luopumalla virastaan.

302. Paulus, Arvioitsijan virka.

Kun kuvernööri käsittelee turmeltuneen orjan, irstaan naisorjan tai siveettömänä kohdellun miesorjan tapausta; jos orja, jonka sanotaan turmeltuneen, on jonkun liikeasiamies tai hän on sellaisessa asemassa, että, ottamatta huomioon pelkkää omaisuudelle aiheutunutta vahinkoa, kyseessä on koko isännän talouden tuhoaminen ja tuhoutuminen, häntä on rangaistava ankarimmalla mahdollisella ankaruudella.

Otsikko 19. Keisarillisen taloudenhoitajan tai kirjanpitäjän virasta

303. Ulpianus, Ediktistä, kirja XVI.

Keisari hyväksyy kaikki keisarillisen hovimestarin tekemät toimet aivan kuin hän olisi itse tehnyt ne.

304. Jos keisarillinen hovimestari luovuttaa keisarille kuuluvaa omaisuutta omaksi omaisuudekseen, en usko, että sen omistusoikeus siirtyy; sillä hän tekee laillisen luovutuksen vain silloin, kun hän hoitaa keisarin asioita, ja luovuttaa sen keisarin suostumuksella; sillä jos hän tekee minkä tahansa teon myynnin, lahjan tai sopimuksen toteuttamiseksi, se on mitätön; sillä hänellä ei ole valtuuksia luovuttaa keisarin omaisuutta, vaan ainoastaan hallinnoida sitä ahkerasti.

305. Keisarillisen hovimestarin erityisenä tehtävänä on, että hänen määräyksellään keisarin orja voi astua kartanoon, ja jos keisari on nimitetty perilliseksi, prokuraattori tekee rikkaaseen kartanoon puuttumalla keisarista perillisen.

306. Paulus, Lauseet, kirja V.

Jos kuolinpesä, jonka perilliseksi keisari on nimitetty, ei kuitenkaan ole maksukykyinen, kun tämä on saatu selville, keisaria on kuultava, sillä on selvitettävä, hyväksyykö vai hylkääkö nimitetty perillinen tällaisen kuolinpesän.

307. Callistratus, Oikeudellisista tutkimuksista, kirja VI.

Keisarilliset stuerit eivät voi tuomita karkotukseen, koska heillä ei ole oikeutta määrätä tätä rangaistusta.

308. Jos he kuitenkin kieltävät jotakuta astumasta keisarin maalle, koska hänen mellakoiva tai väkivaltainen käytöksensä saattaisi vahingoittaa keisarillisia vuokralaisia, henkilön on pakko vetäytyä; tämän jumalallinen Pius totesi Juliukselle osoitetussa rescriptumissa.

309. Hallitsijat eivät voi antaa kenellekään lupaa palata karkotuksen jälkeen, ja tämän keisarimme Severus ja Antoninus totesivat eräässä reskriptissä, joka oli vastaus Hermiaksen esittämään anomukseen.

Otsikko 20. Juridicuksen virasta

310. Ulpianus, Sabinuksesta, kirja XXVI.

Kuka tahansa voi osallistua Juridicuksen tuomioistuimeen, koska hänelle on myönnetty oikeus nostaa kanne.

311. Sama, Sabinuksesta, kirja XXXIX.

Jumalan Marcuksen perustuslaissa holhoojien nimittämisen etuoikeus annettiin Aleksandriassa presidenttinä toimivalle Juridicukselle.

Otsikko 21. Sen, jolle toimivalta on siirretty, virka-asioista

312. Papinianus, Kysymykset, kirja I.

Valtuuksia, jotka on erityisesti annettu joko lailla, senaatin asetuksella tai keisarillisella perustuslailla, ei siirretä, kun niitä siirretään, mutta kaikkia tuomarinoikeudella saatuja valtuuksia voidaan siirtää. Näin ollen ne tuomarit, joilla on lailla tai senaatin asetuksella (kuten esimerkiksi Lex Julia de Adulteriis ja muut samankaltaiset säädökset) annettu valta toimia puheenjohtajana rikosoikeudenkäynnissä, ovat erehtyneet ja siirtävät toimivaltaansa. Erittäin vahva argumentti tämän puolesta on se, että Lex Julia de Vi:ssä säädetään nimenomaisesti: "Se, jolle tuomiovalta kuuluu, voi delegoida sen, jos hän lähtee pois." Hän ei voi delegoida sitä, ellei hän ole poissa, vaikka minkä tahansa muun toimivallan voi delegoida se, joka on läsnä. Kun isännän sanotaan tappaneen orjansa, preetori ei voi delegoida oikeutta tuomita heitä, joka hänelle on annettu senaatin asetuksella.

313. Hänellä, jolle toimivalta on siirretty, ei ole mitään omaa toimivaltaa, vaan hänen on käytettävä vain sen tuomarin toimivaltaa, joka on antanut sen hänelle; sillä vaikka esi-isiemme tavan mukaan toimivaltaa voidaankin

siirtää, lailla annettua toimivaltaa ei voida siirtää. Tästä syystä kukaan ei sano, että prokonsulin sijaisella olisi oikeus määrätä rangaistuksia, kun toimivalta on siirretty hänelle. Paulus toteaa, että toimivaltuuksiin liittyvä toimivalta delegoidaan myös sen mukana.

314. Ulpianus, Kaikista tuomioistuimista, kirja III.

Jos kuvernööri on siirtänyt toimivallan, se, jolle se on siirretty, ei voi kutsua neuvostoa koolle.

315. Jos holhoojat tai edunvalvojat haluavat myydä maata, preetori tai kuvernööri voi sallia sen asian käsittelyn jälkeen; mutta jos hän siirtää toimivaltansa, hän ei voi missään tapauksessa siirtää sen myötä oikeutta suorittaa tätä varten aloitettua tutkimusta.

316. Julianus, Digest, kirja V.

Se, joka käyttää toisen henkilön tuomiovaltaa, vaikka hän olisikin preetori, ei tee sitä omasta valtuudestaan, vaan joka kerta, kun hän toimii, hän antaa oikeutta sen puolesta, jonka hän on nimittänyt.

317. Macer, Kuvernöörin virka, kirja I.

Epäiltyjen edunvalvojien toimien toteaminen voidaan delegoida, ja on vakiintunutta, että tämä voi tapahtua yleisen toimivallan siirron yhteydessä holhottavien edun vuoksi seuraavasti: "Keisarit Severus ja Antoninus Afrikan prokonsuli Braduasille. Koska olette delegoinut toimivaltanne sijaisillenne, tästä seuraa, että he voivat ottaa tietoonsa epäiltyjen holhoojien teot."

318. Näin ollen voidaan siirtää valta antaa omaisuus haltuun, esimerkiksi kun annetaan määräys ottaa omaisuus haltuun, kun ei ole asetettu vakuutta uhkaavan vahingon varalta, tai kun annetaan määräys antaa omaisuus haltuun, kun kyseessä on nainen syntymättömän lapsensa puolesta, tai kun annetaan omaisuus haltuun testamentinsaajalle hänen perintönsä säilyttämiseksi.

319. Paulus, Plautiuksesta, kirja XVIII.

On selvää, että se, jolle toimivalta on siirretty, ei voi siirtää sitä toiselle.

320. Kun tuomiovalta siirretään yksityishenkilölle, katsotaan, että sen mukana siirretään myös kaikki muu tuomiovalta paitsi kuolemantuomion antaminen, koska ei ole olemassa sellaista tuomiovaltaa, johon ei kuuluisi oikeutta määrätä kohtuullisia rangaistuksia.

Otsikko 22. Arvioitsijoiden toimistosta

321. Paulus, Arvioijan tehtävistä.

Arvioitsijan virka, jossa lainoppineet hoitavat tehtäviään, käsittää suurimmaksi osaksi seuraavat tapaukset: oikeudelliset tutkimukset, esitykset, kanteiden nostamiset, ediktioit, asetukset ja kirjeet.

322. Marcianus, Rikosoikeudenkäynnit, kirja I.

Vapaamieliset voivat toimia arvioijina, ja vaikka laki ei kiellä sitä pahamaineisilta henkilöiltä, olen silti sitä mieltä, että he eivät voi hoitaa arvioijan tehtäviä; ja sanotaankin, että tästä asiasta on olemassa keisarillinen perustuslaki.

323. Macer, Kuvernöörin virka, kirja I.

Jos sama maakunta on jaettu kahden kuvernöörin kesken, kuten esimerkiksi Saksa ja Mysian maakunta, jommassakummassa maakunnassa syntynyt mies voi toimia asessorina toisessa, eikä hänen katsota toimivan omassa maakunnassaan.

324. Papinianus, Opinions, kirja IV.

Kun keisarillinen apulaissheriffi kuolee, hänen avustajillaan on oikeus palkkaansa jäljellä olevaksi ajaksi, joksi apulaissheriffi oli heidät nimittänyt, edellyttäen, että he eivät toimi tuona aikana muiden avustajina. Tilanne on erilainen, jos sijainen siirtyy eläkkeelle seuraajan hyväksi ennen kuin hänen toimikautensa on päättynyt.

325. Paulus, Lauseet, kirja I.

Arvioitsijat eivät missään tapauksessa saa hoitaa asioita tuomioistuimessa, jossa he ovat valtuutettuja, mutta heitä ei ole kielletty hoitamasta asioita toisessa tuomioistuimessa.

326. Papinianus, Opinions, kirja I.

Tasavallan kansalaista ei kielletä toimimasta oman kaupunkinsa virkamiehen tuomioistuimessa asessorina, koska hän ei saa julkista palkkaa.

Kirja II

1. Toimivalta.
2. Jokaisen on itse käytettävä sitä lakia, jonka hän on asettanut muille.
3. Jos joku kieltäytyy tottelemasta tuomiota antavaa tuomaria.
4. Tuomioistuimessa tapahtuvasta lainauksesta.
5. Jos haastettu ei saavu paikalle (..)
6. Kutsuttujen henkilöiden on joko saavuttava paikalle tai asetettava takuu tai vakuus.
7. Kukaan ei voi väkisin poistaa henkilöä, joka on haastettu oikeuteen.
8. Mitkä henkilöt ovat velvollisia antamaan vakuuden (..)
9. Millä tavoin on annettava vakuus noxal-toiminnassa.

10. Se, joka estää henkilöä saapumasta oikeuteen.
11. Jos asianosainen, joka on antanut takuun saapua tuomioistuimeen, ei saavu oikeuteen.
12. Festivaaleista, viiveistä ja eri vuodenaikojen vaihtelusta.
13. Asian selvittämisestä.
14. Sopimusten osalta.
15. Kompromissit.

*****

Otsikko 1. Toimivalta

Ulpianus, Säännöt, kirja I.

Sen, jolla on oikeus jakaa oikeutta, tehtävät ovat hyvin laajat, sillä hän voi myöntää kiinteistöjen hallinnan, asettaa osapuolet hallintaan, nimittää holhoojat alaikäisille, joilla ei ole holhoojia, ja nimetä tuomarit riitapuolille.

(23) Javolenus, Cassiuksesta, kirja VI.

Sillä, jolle on annettu lainkäyttövalta, katsotaan olevan myös kaikki sen käyttämiseen tarvittavat valtuudet.

23. Ulpianus, Kvestorin velvollisuuksista, kirja II.

Virallinen toimivalta on joko yksinkertainen tai sekamuotoinen. Yksinkertainen auktoriteetti antaa tuomarille oikeuden langettaa kuolemanrangaistuksen lain rikkojille, jota kutsutaan myös "vallaksi". Sekavalta, joka käsittää oikeudellisen toimivallan, muodostuu oikeudesta myöntää omaisuuden hallintaoikeus. Toimivaltaan kuuluu valta nimittää tuomari.

3. Sama, Ediktistä, kirja I.

Oikeus määrätä velkakirja täytäntöön pantavaksi preetoriaanisella määräyksellä ja määrätä asianosainen haltuunsa kuuluu pikemminkin viranomaiselle kuin tuomiovaltaan.

(1) Julianus, Digest, kirja I.

Esi-isiemme tapana oli, että vain se voi delegoida toimivallan, jolla on se itsellään, eikä se voi delegoida sitä toisen toimesta.

Paulus, Ediktistä, kirja II.

Ja tämä johtuu siitä, että toimivaltaa ei ole alun perin annettu hänelle eikä sitä ole annettu hänelle lailla, joka vain vahvistaa sen, mikä on jo delegoitu; ja näin ollen, jos joku, joka on delegoinut toimivaltansa, kuolee ennen kuin se asia, jonka osalta toimivalta on delegoitu hänelle, on alkanut hoidettavaksi, Labeo sanoo, että delegoitu toimivalta kumoutuu, aivan kuten muissakin tapauksissa.

5. Ulpianus, Ediktistä, kirja III.

"Jos joku ilkeästi tuhoaa ilmoituksen, joka on merkitty virkamiehen rekisteriin tai kirjoitettu papyrukselle tai muulle aineelle ja joka koskee mainitun virkamiehen yleistä toimivaltaa eikä mitään erityistä asiaa; tuomio on annettava häntä vastaan viidenkymmenen aureen suuruisena, ja kuka tahansa voi nostaa siitä kanteen."

(1) Myös orjia ja perheiden poikia koskevat tämän ediktin ehdot, ja preetori käsittää molemmat sukupuolet.

- (2) Jos joku aiheuttaa tämän vahingon ennen ilmoituksen julkaisemista tai sen julkaisemisen aikana, ediktin sanat jäävät vaille vaikutusta; mutta Pomponius katsoo, että ediktin periaate on sovellettavissa tällaiseen tapaukseen.
- (3) Jos rikoksen ovat tehneet orjat, joita heidän isäntänsä eivät ole puolustaneet, tai henkilöt, jotka ovat köyhydessä, on langetettava ruumiillinen rangaistus.
- (4) Pahansuopaisuus mainitaan ediktin sanoissa, koska jos joku syyllistyy tällaiseen tekoon tietämättömyydestä tai tyhmyydestä, pretaarin käskystä tai vahingossa, hän ei ole vastuussa.
- (5) Se, joka poistaa asiakirjan, vaikka hän ei saisi tuhota sitä, on myös vastuussa tämän määräyksen nojalla, joka kattaa sekä sen, joka tekee teon itse, että sen, joka käskyy jonkun toisen tehdä sen; mutta jos joku tekee sen ilman pahansuopaisuutta jonkun toisen pahansuopaisen käskystä, jälkimmäinen on vastuussa; ja jos molemmat toimivat pahansuovasti, molemmat ovat vastuussa; ja jos useat henkilöt tekevät teon, joko tuhoavat asiakirjoja tai käskyvät sen tehdä, kaikki ovat vastuussa.

6. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja I.

Tämä koskee niin paljon, ettei riitä, että vain yksi heistä maksaa rangaistuksen.

(1) Paulus, Ediktistä, kirja III.

Jos kaikki jollekin kuuluville orjille kuuluvat orjat turmelevat rekisterin, ei ediktiossa kohdella tätä rikosta kuten varkaustapausta, jossa isäntä, joka haluaa puolustautua, maksaa yhden orjan nimissä yhtä paljon kuin vapaa mies joutuisi maksamaan, sillä silloin ei ole oikeutta nostaa kannetta muita vastaan; syy tähän on ehkä se, että tässä tapauksessa on puolustettava praetorin loukattua arvokkuutta, ja usean teon katsotaan tapahtuneen; samalla tavalla kuin silloin, kun useat orjat ovat syyllistyneet vääryyteen tai aiheuttaneet vahinkoa, koska on tapahtunut useita tekoja eikä vain yksi, kuten varkaustapauksessa. Octavenus sanoo, että tässä tapauksessa isännälle olisi myönnettävä vapautus, mutta tämä voidaan pitää voimassa vain silloin, kun orja pahansuovasti saa aikaan sen, että rekisteri tuhoutuu toisen toimesta, koska silloin on kyse vain yhdestä salaliitosta eikä useista teoista. Pomponius toteaa saman asian kymmenennessä kirjassa.

385875968. Ulpianus, Ediktistä, kirja III.

Oikeuslaitosta johtavan henkilön ei pidä antaa tuomiota omassa asiassa, vaimonsa tai lastensa, vapautettujensa tai muiden hänen kanssaan olevien henkilöiden asiassa.

8. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja I.

Kun yksi henkilö nostaa useita kanteita toista vastaan ja niissä vaadittujen eri saatavien määrät erikseen tarkasteltuna kuuluvat tuomarın toimivaltaan, mutta kokonaissumma ylittää sen, Sabinus, Cassius ja Proculus olivat sitä mieltä, että kanteet voitiin käsitellä tuomarın edessä; ja tämä mielipide vahvistettiin keisari Antoninuksen rescriptumilla.

23. Jos kanneoikeudet ovat kuitenkin luonteeltaan vastavuoroisia ja jos toinen osapuoli vaatii summaa, joka on alle rajan, ja toinen yli rajan, se, joka vaatii pienempää summaa, voi nostaa kanteen saman tuomarın edessä, joten vastapuolellani ei voi olla valtaa estää minua käsittelemästä asiaa saman tuomarın edessä, jos hän haluaa ärsyttää minua.

24. Kun useat henkilöt nostavat samanaikaisesti kanteen, esimerkiksi kuolinpesän jakamista, yhteisen omaisuuden jakamista tai rajojen määrittämistä varten, pitäisikö meidän, jotta voisimme selvittää, onko asiassa toimivaltainen tuomari toimivaltainen, ottaa huomioon erillisten osuuksien arvo, mikä on Ofiliuksen ja Proculuksen mielipide siitä syystä, että kukin asianosainen nostaa kanteen omasta osuudestaan, vai pitäisikö pikemminkin ottaa huomioon omaisuuden koko arvo, koska koko omaisuus on oikeudessa ja se voidaan kenties myöntää yhdelle henkilölle? Tämä on sekä Cassiuksen että Pegasuksen mielipide, ja se vaikuttaa itse asiassa järkevämmältä.

23. Ulpianus, Ediktistä, kirja XVIII.

Kunnallisilla tuomareilla ei ole valtuuksia määrätä orjalle ankaria rangaistuksia, mutta oikeutta kohtuulliseen rangaistukseen ei voida kuitenkaan kieltää heiltä.

1. Sama, Sabinuksesta, kirja LI.

Sen, joka määrää jonkun toimimaan tuomarina, on oltava tuomari.

2. Magistraatti tai henkilö, jolla on jokin valta (kuten esimerkiksi prokonsuli, pretori tai muu maakuntaa hallitseva virkamies), ei voi nimittää tuomaria sinä päivänä, jona hänestä tulee yksityishenkilö.

3. Sama, Ediktistä, kirja XXXIX.

On hyväksytty sääntö, jota käytämme oikeudessa, että jos joku ylempiarvoinen tai samanarvoinen henkilö alistuu toisen henkilön tuomiovaltaan, jälkimmäinen voi antaa oikeutta hänen puolestaan ja häntä vastaan.

4. Sama, Kaikista tuomioistuimista, kirja II.

Jos joku erehdyksen vuoksi ilmestyy yhden preetorin eteen, vaikka hänen tarkoituksenaan olisi esiintyä toisen preetorin edessä, mikään aloitetuista menettelyistä ei ole pätevä, sillä kukaan ei saa sanoa, että he olisivat sopineet tuomarista, sillä kuten Julianus totesi, erehtyneet eivät ole samaa mieltä. Sillä mikä on niin ristiriidassa yhteisymmärryksen kanssa kuin erehdys, joka aina paljastaa tietämättömyyden?

5. Sama, Kaikista tuomioistuimista, kirja III.

Preetorilla on tapana siirtää toimivaltansa ja joko siirtää koko toimivaltansa tai osan siitä, kun taas se, jolle oikeus jakaa oikeutta on siirretty, käyttää sitä sen nimittäjän nimissä eikä omissa nimissään.

6. Sama, mielipiteitä, kirja I.

Koska preetori voi siirtää koko toimivaltansa yhdelle henkilölle, hän voi myös siirtää sen useammalle tai tehdä sen tiettyä tapausta koskien, ja erityisesti silloin, kun hänellä on siihen hyvä syy, esimerkiksi siksi, että hän on toiminut yhden asianosaisen asianajajana ennen kuin hänestä tuli tuomari.

7. Africanus, Kysymykset, kirja VII.

Jos osapuolet ovat sopineet, että toinen preetori kuin se, joka oli toimivaltainen käsittelemään asian, käsittelee sen, ja ennen kuin joku heistä muuttaa mielensä, ei ole epäilystäkään siitä, että häntä ei voida pakottaa noudattamaan tällaista sopimusta.

8. Ulpianus, Trustit, kirja VI.

Tapauksessa, jossa naimaton nainen oli ryhtynyt puolustautumaan toimivaltaisen tuomarin edessä ja hävinnyt, ja avioitui sen jälkeen miehen kanssa, joka kuului toisen tuomiovallan alaisuuteen, heräsi kysymys, voitiinko edellisen tuomioistuimen tuomio panna täytäntöön? Olen sanonut, että se voitiin, koska tuomio oli annettu ennen naisen avioitumista; mutta jos tämä olisi tapahtunut sen jälkeen, kun tuomari oli ottanut asian käsiteltäväkseen, ja ennen tuomion antamista, olen samalla kannalla, nimittäin että ensimmäisen tuomarin päätös oli asianmukaisesti annettu. Tätä sääntöä olisi yleisesti noudatettava kaikissa tämänkaltaisissa tapauksissa.

9. Kun summa otetaan tutkittavaksi toimivaltaan viitaten, on aina otettava huomioon vaadittu summa eikä se, mikä on maksettava.

10. Paulus, Ediktistä, kirja I.

Tuomaria, joka antaa oikeutta toimivaltansa ulkopuolella, voidaan rangaistuksetta jättää tottelematta. Samaa sääntöä sovelletaan, jos hän haluaa jakaa oikeutta silloin, kun määrä on hänen toimivaltansa ulkopuolella.

Otsikko. 2. Kunkin on itse käytettävä sitä lakia, jonka hän on asettanut muille

11. Ulpianus, Ediktistä, kirja III.

Ediktiota leimaa äärimmäinen oikeudenmukaisuus, eikä kukaan voi valittaa siitä, sillä kuka kieltäytyisi tuomitsemasta itseään saman lain mukaan, jota hän itse sovelsi tai jonka hän on antanut muiden sovellettavaksi.

12. "Jos joku, jolla on tuomarinvirka tai muu valta, on asettanut uuden säännön jotakuta osapuolta vastaan, hänet on itse tuomittava saman säännön mukaan, kun hänen vastustajansa sitä vaatii. Jos joku on saanut uuden lain soveltamisen maistraattiin sijoitetun virkamiehen tai muun auktoriteetin edessä, ja sen jälkeen joku hänen vastustajansa vaatii sitä, on hänen asiansa ratkaistava häntä vastaan saman lain mukaan; toisin sanoen, mitä

tahansa joku pitää oikeudenmukaisena suhteessa toiseen osapuoleen, hänen on sallittava sen vallitsevan myös itseään vastaan."

13. Lisäksi nämä sanat, "Mitä hän, joka säättää oikeutta, on vahvistanut", meidän on hyväksyttävä vaikutuksen mukaan eikä sanojen mukaan; ja siksi jos joku haluaa tehdä päätöksen ja häntä estetään tekemästä sitä, eikä hänen päätöksellään pitäisi olla mitään vaikutusta, Ediktiota ei sovelleta, sillä sana "vahvistettu" tarkoittaa jotakin, joka on täydellistetty, vääryyttä, joka on toteutunut eikä vain alkanut; ja näin ollen, jos joku antaa oikeutta sellaisten osapuolten välillä, joihin hänellä ei ole toimivaltaa, koska menettely on mitätön ja hänen tuomiollaan ei ole vaikutusta, katsomme, että ediktiä ei sovelleta; sillä mitä yritys merkitsee, kun siitä ei ole aiheutunut vahinkoa?

14. Paulus, Ediktistä, kirja III.

Puheenjohtavan tuomarin pahansuopaisuudesta rangaistaan tällä ediktillä; sillä jos lakia tulkitaan arvioijan tietämättömyyden vuoksi eri tavalla kuin olisi pitänyt, tämän ei pitäisi koskea tuomaria vaan arvioijaa itseään.

15. Ulpianus, Ediktistä, kirja III.

Kun joku on saanut toista vastaan oikeudenvastaisen päätöksen, samaa sääntöä sovelletaan vain siihen osapuoleen, joka on tehnyt sen omasta aloitteestaan; mutta jos hän ei ole sitä pyytänyt, sitä ei voida panna täytäntöön häntä vastaan. Mutta jos hän on saanut sen aikaan, käyttipä hän sitten jotakin sääntöä tai olipa hänellä vain lupa käyttää sitä hyväkseen, mutta ei tehnyt niin, häntä rangaistaan tämän ediktin nojalla.

16. Jos prokuraattorini on esittänyt tämän epäoikeudenmukaisen vaatimuksen, herää kysymys, keneen tätä samaa sääntöä olisi sovellettava. Pomponius ajattelee, että ainoastaan minuun, eli jos minä olen delegoinut valtuuttani hänelle erityistä tarkoitusta varten tai ratifioinut sen. Jos kuitenkin mielisairaana tai alaikäisen henkilön holhooja tai edunvalvoja esittää tällaisen vaatimuksen, häntä itseään on rangaistava tämän ediktin nojalla. Samaa sääntöä on noudatettava prokuraattoria vastaan, jos hänet on nimitetty asiassa, jossa hän on ollut osallisena.

17. Tämä rangaistus kohdistuu kaikkiin, jotka kuuluvat ediktin säännösten piiriin, ei ainoastaan kantajaan, joka on kärsinyt vahingon, vaan kaikkiin, jotka nostavat kanteen milloin tahansa.

18. Jos joku, jonka puolesta sinä olet takaajana, on saanut tuomioistuimelta määräyksen, jolla kielletään velallista tekemästä poikkeuslupaa häntä vastaan, ja sinä haluat tehdä poikkeusluvan siinä asiassa, jossa sinusta tulee takaaja, ei hänen eikä sinun pitäisi saada sitä, vaikka sinä saatat sillä välin kärsiä vahinkoa, jos velallisesi ei ole maksukykyinen. Mutta jos te itse joudutte ediktin ehtojen alaisuuteen, päävelallinen voi vedota poikkeukseen, mutta te ette voi tehdä sitä; ja rangaistus, johon te olette vastuussa, ei vaikuta häneen, eikä teillä näin ollen ole valtakirjan perusteella kanneoikeutta häntä vastaan.

19. Jos poikani, joka on tuomarina, joutuu tämän ediktin piiriin, sovelletaanko ediktiä kaikkiin kanteisiin, jotka saatan nostaa hänen puolestaan? En usko, sillä muuten tilanteeni huononee hänen takiaan.

20. Kun preetori sanoo: "Hänet on tuomittava saman säännön mukaan", siirtyykö tämä rangaistus perilliselle? Julianus totesi, että kanteesta olisi kieltäydyttävä paitsi häneltä myös hänen perilliseltään.

21. Hän totesi myös, eikä syyttä, että hän oli velvollinen noudattamaan ediktin rangaistusta, ei ainoastaan niiden oikeuksien osalta, jotka hänellä oli ediktin voimassa ollessa, vaan myös kaikkien niiden oikeuksien osalta, jotka hän sai myöhemmin.

22. Julianus on sitä mieltä, että tällaisissa olosuhteissa jo maksettuja rahoja ei voida periä takaisin, koska niiden maksamiseen oli vielä peruste luonnollisen oikeuden nojalla, joka kieltää takaisinperinnän.

23. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja I.

Preetori lisäsi tämän poikkeuksen hyvin asianmukaisesti ja oikeutetusti: "Ellei toinen osapuolista ole toiminut epäoikeudenmukaisesti jotakuta vastaan, joka itse on toiminut samalla tavalla toista vastaan." Ja todellakin, jos tuomari haluaa pitää ediktin voimassa tai riidan osapuoli haluaa saada siitä etua, hän saattaa tehdä itsensä vastuulliseksi ja joutua ediktissä määrätyn rangaistuksen kohteeksi.

Otsikko 3. Jos joku kieltäytyy tottelemasta tuomiota antavaa tuomaria

24. Ulpianus, Ediktistä, kirja I.

Kaikilla tuomareilla, lukuun ottamatta ainoastaan Duumviria, on oikeus suojella hallintoaan rangaistuksilla, jotka vastaavat heidän virkaoikeuksiaan.

25. Hänen oletetaan kieltäytyvän tottelemasta toimivaltaista tuomaria, joka kieltäytyy panemasta täytäntöön lopullista päätöstä, esimerkiksi silloin, kun hän ei anna jonkun poistaa henkilökohtaista omaisuuttaan hänen hallustaan, vaan sallii sen ottamisen tai poisviemisen; ja jos hän vastustaa myöhempää menettelyä, katsotaan, että hän ei tottele.

26. Jos asiamies, holhooja tai edunvalvoja kieltäytyy tottelemasta tuomaria, häntä itseään rangaistaan, ei päämiestä tai holhottua.

27. Labeo sanoo, että paitsi vastaaja, myös kantaja on vastuussa tämän ediktin nojalla, jos hän ei tottele.

28. Tämä kanne ei koske summaa, joka vastaa sen nostaneen osapuolen etua, vaan se rajoittuu aiheutuneen vahingon määrään; ja koska se sisältää pelkän sakon, se raukeaa vuoden kuluttua, eikä sitä voida nostaa perillistä vastaan.

Otsikko 4. Tuomioistuimessa tapahtuvasta lainaamisesta

29. Paulus, Ediktistä, kirja IV.

Jonkun tuomitseminen tuomioistuimeen tarkoittaa hänen kutsumistaan oikeuteen asian käsittelyä varten.

30. Ulpianus, Ediktistä, kirja V.

Konsulia, prefektia, prokonsulia tai muuta tuomaria, joka käyttää valtaa ja jolla on valta rajoittaa muita ja määrätä heidät vangittaviksi, ei voida kutsua oikeuteen; ei myöskään paavin tuomaria, joka suorittaa uskonnollista

seremoniaa; ei myöskään niitä, jotka eivät voi poistua paikasta sen pyhän luonteen vuoksi; eikä ketään valtion palveluksessa olevaa, joka ratsastaa julkisella tiellä hallituksen omistamalla hevosella. Kutsua ei voida myöskään antaa miehelle, joka on menossa naimisiin, eikä naiselle, jonka kanssa hän on menossa naimisiin, eikä tuomarille, joka hoitaa tuomarin tehtäviään, eikä henkilölle, joka käsittelee omaa asiaansa preettorin edessä, eikä kenellekään, joka suorittaa kotitalouteensa kuuluvan henkilön hautajaisriittejä.

31. Callistratus, Oikeudelliset tutkimukset, kirja I.

Myöskään hautajaisiin osallistuvia ei voida kutsua, mikä näyttää olevan vahvistettu jumalallisten veljien käsikirjoituksessa.

32. Ulpianus, Ediktistä, kirja V.

Samaa sääntöä sovelletaan niihin, joiden on oltava läsnä tuomioistuimessa jossakin tietyssä paikassa oikeudenkäyntiä varten, sekä mielisairaisiin ja pikkulapsiin.

33. Pretori sanoo: "Kukaan ei saa ilman minun lupaani kutsua tuomioistuimeen vanhempiaan, suojelijaansa tai suojelijoitaan tai suojelijansa tai suojelijansa lapsia tai vanhempia."

34. Sanalla "vanhempi" on tässä yhteydessä ymmärrettävä molempien sukupuolten vanhemmat. Herää kuitenkin kysymys, voidaanko tätä termiä laajentaa loputtomiin? Jotkut ovat sitä mieltä, että se pätee vain isoisoisoisään asti ja että muita jälkeläisiä kutsutaan "esi-isiksi". Pomponius totesi, että tämä oli muinaisten auktoriteettien mielipide; mutta Gaius Cassius sanoo, että termi koskee poikkeuksetta kaikkia yleneviä sukulaisia, mikä tekee siitä kunniakkaamman, ja tämä sääntö on hyvin perustellusti hyväksytty.

35. Labeo katsoi, että vanhempina olisi pidettävä myös niitä, jotka ovat tulleet sellaisiksi orjuudessa, eikä, kuten Severus sanoi, että termi koskisi vain tapauksia, joissa lapset ovat laillisia; jos siis poika on syntynyt aviottomassa kanssakäymisessä, hän ei voi tuoda äitiään oikeuteen.

36. Paulus, Ediktistä, kirja IV.

Tämä johtuu siitä, että äiti on aina varma, vaikka hän on saattanut harrastaa vapaata kanssakäymistä, mutta isä on se, jonka avioliitto osoittaa sellaiseksi.

37. Sama, lauseet, kirja I.

Kukaan ei voi vedota tuomioistuimessa luonnollisiin vanhempiinsa, sillä kaikkien vanhempien kunnioittaminen on säilytettävä.

38. Sama, Ediktistä, kirja IV.

Ihminen voi rangaistuksetta kutsua adoptiovanhempansa, koska he eivät ole hänen vanhempiaan, sillä hän on sukua vain niille, joiden kanssa hän on myös sukua.

39. Ulpianus, Ediktistä, kirja V.

Mies ei voi kutsua adoptioisäänsä oikeuteen niin kauan kuin hän on tämän valvonnassa, mikä johtuu pikemminkin isän oikeudesta kuin preettorin määräyksestä; paitsi jos pojalla on castrense peculium, ja tässä tapauksessa hän voi saada luvan tehdä niin, jos asianmukainen syy osoitetaan, mutta hän ei voi kutsua luonnollista isäänsä oikeuteen niin kauan kuin hän on adoptioperheen jäsen.

40. Ediktissä mainitaan "suojelija" tai "suojelijatar". Patroniksi on katsottava se, joka on vapauttanut orjan tai joka on havainnut salaliiton, kuten esimerkiksi silloin, kun joku on alustavassa oikeudenkäynnissä julistettu vapautetuksi mieheksi, vaikka hän ei todellisuudessa ole sitä; tai kun olen vannonut, että kyseinen osapuoli on minun vapautettu mieheni; samoin kuin toisaalta minua ei ole pidettävä patronina, jos tuomio annetaan minua vastaan; tai jos osapuoli vannoo, että hän ei ole minun vapautettu mieheni, jos annan valan ja vannon sen.

41. Jos kuitenkin olen pakottanut vapaamieheni tai -naiseni vannomaan, etten mene naimisiin, minut voidaan haastaa oikeuteen; ja Celsus todellakin sanoo, ettei oikeus tällaiseen vapaamieheen siirry pojalleni elinaikanani. Julianus on kuitenkin päinvastaista mieltä, ja monet omaksuvat hänen mielipiteensä, joten tällaisessa tapauksessa voi käydä niin, että suojelija voidaan haastaa oikeuteen, mutta hänen poikaansa ei voida haastaa, koska hän on syytön.

42. Paulus, Ediktistä, kirja IV.

Myöskään sitä, joka on luovuttanut orjan luottamuksen perusteella, ei voida haastaa oikeuteen, vaikka hänet voidaankin haastattaa, jotta hänet pakotetaan luovuttamaan orja.

43. Ulpianus, Ediktistä, kirja V.

Jos tämän säännön mukaan ostan orjan sillä ehdolla, että vapautan hänet, ja hän saa vapautensa jumalallisen Marcuksen perustuslain nojalla, minua ei voida syyttää, koska olen hänen suojelijansa; mutta jos ostan hänet hänen omilla rahoillaan ja olen rikkonut hänen uskontonsa, minua ei pidetä hänen suojelijanaan.

44. Jos naispuolinen orja pakotetaan prostituoiduksi vastoin myyntiehtoa, myyjä on hänen suojelijansa, jos hänet on myyty sillä ehdolla, että "hänestä tulisi vapaa, jos hänet pakotetaan prostituoiduksi". Mutta jos myyjä, joka varasi itselleen oikeuden ottaa hänet haltuunsa takavarikoimalla hänet, itse prostituoi hänet, koska hän silti saa vapautensa, hän tekee sen sen sen kautta, joka hänet myi, mutta ei ole sopivaa, että hänelle osoitetaan minkäänlaista kunniaa, kuten Marcellus katsoo Digestin kuudennessa kirjassa.

45. Me pidämme miestä myös suojelijana, vaikka hän olisi menettänyt kansalaisoikeutensa tai jos hänen vapaamielisyytensä on menettänyt omansa; kuten esimerkiksi silloin, kun haltuunotto on tapahtunut salaa, sillä koska hänen on täytynyt salata asemansa siltä, jonka toimesta hänet on haltuunotettu, hänen tekonsa ei näytä olevan sellainen, että hänellä olisi oikeus pitää häntä vapaamielisenä.

46. Jos hän on kuitenkin saanut oikeuden käyttää kultasormuksia, hänen ei mielestäni pitäisi koskaan olla osoittamatta kunnioitusta suojelijaansa kohtaan, vaikka hänellä olisikin oikeus käyttää kaikkia vapaasyntyisen henkilön tehtäviä. Tilanne on toinen, jos hänelle palautetaan kaikki syntymästään johtuvat etuoikeudet, sillä keisari voi tehdä miehestä vapaasyntyisen.

47. Kuka tahansa, joka on vapautettu vapaaksi järjestäytyneeltä elimeltä, yhtiöltä tai kaupungilta, voi kutsua kenet tahansa niiden jäsenistä oikeuteen, sillä hän ei ole kenenkään heistä vapautettu mies. Hänen on kuitenkin osoitettava kunnioitusta kaikkia kohtaan kollektiivisesti, ja jos hän haluaa nostaa kanteen kuntaa tai yhtiötä vastaan, hänen on pyydettävä siihen lupa ediktin nojalla, vaikka hän aikookin kutsua oikeuteen jonkun, joka on nimitetty muiden edustajaksi.

48. Ilmaisulla "suojelijan ja suojelijattaren lapset ja vanhemmat" on ymmärrettävä molempiin sukupuoliin kuuluvia henkilöitä.
49. Kun suojelija on karkotusrangaistuksen vuoksi alennettu ulkomaalaisen asemaan, Pomponius on sitä mieltä, että hänen etuoikeutensa on menetetty; mutta jos hänet palautetaan takaisin, hän pääsee jälleen nauttimaan ediktin eduista.
50. Myös suojelijan adoptiovanhemmat on vapautettu, mutta vain niin kauan kuin adoptio kestää.
51. Jos poikani on annettu adoptioon, vapaamieheni ei voi tuoda häntä oikeuteen, eikä myöskään lapsenlastani, joka on syntynyt adoptioperheeseen. Mutta jos vapautettu poikani adoptoi pojan, tällainen pojanpoika voidaan kutsua oikeuteen, sillä hän on minulle vieras.
52. Cassiuksen mukaan voimme ymmärtää, että termi "lapset", kuten termi "vanhemmat", ulottuu isoisoisoisoisänpoikaa pidemmälle.
53. Jos vapaalla naisella on suojelijaltaan lapsi, hän tai hänen poikansa ei voi tuoda toista oikeuteen.
54. Jos suojelijan lapset ovat nostaneet kuolemansyytteen isänsä vapautettua miestä vastaan tai vaatineet häntä orjaksi, heille ei kuulu kunniaa.
55. Preetori sanoo: "Kukaan ei voi kutsua heitä ilman lupaani". Se on kuitenkin sallittua, jos kanne, joka on nostettu suojelijaa tai tämän vanhempia vastaan, ei ole sellainen, johon liittyy häpeää tai häpeää, sillä joka tapauksessa on osoitettava hyvä syy; kuten joskus häpeää sisältävässä kanteessa, kuten Pedius on sitä mieltä, vapaamatkustajan olisi sallittava kutsua suojelijansa, jos hän on aiheuttanut tälle vakavaa vahinkoa, esimerkiksi ruoskitellut häntä.
56. Tätä kunnioitusta on aina osoitettava suojelijaa kohtaan, vaikka hän esiintyisi toisen holhoojana, edunvalvojana, puolustajana tai asiamiehenä; mutta jos edunvalvoja tai edunvalvoja on asianosainen, hänet voidaan haastaa rangaistuksesta, kuten Pomponius sanoo, ja tämä mielipide on parempi.

57. Paulus, Ediktistä, kirja IV.

Vaikka preetori ei sano, että hän antaa tuomion rangaistuksen määräämisestä, jos asianmukainen syy on osoitettu, Labeo sanoo kuitenkin, että hänen toimivaltaansa on käytettävä maltillisesti, esimerkiksi jos vapautettu muuttaa mielensä ja luopuu kanteestaan tai jos kutsuttu suojelija ei saavu paikalle tai jos hänet on kutsuttu paikalle hänen omalla suostumuksellaan, vaikka ediktin ehdot eivät tätä myönnä.

58. Ulpianus, Ediktistä, kirja LVII.

Jos vapaamatkustaja preetorin ediktiä vastaan kutsuu oikeuteen suojelijansa pojan, joka on suojelijan valvonnassa, on katsottava, että jos isä on poissa, hänen valvonnassaan olevalle pojalleen on myönnettävä oikeusapua ja että vapaamatkustajaa vastaan on nostettava rangaistuskanne, toisin sanoen viidenkymmenen aurein kanne.

59. Modestinus, Pandects, kirja X.

Yleisesti ottaen emme voi kutsua koolle henkilöitä, joita on kunnioitettava, ilman preetorin määräystä.

60. Papinianus, Opinions, kirja I.

Kun suojelijansa syyttää vapaamatkustajaa ja kun tämä on valmis puolustautumaan ja on usein kehottanut maakunnan kuvernööriä kuulemaan hänen asiaansa, ei katsota, että hän on näin tehdessään haastanut häntä syyttäneen suojelijansa kuultavaksi.

61. Paulus, Kysymykset, kirja I.

Eräs vapaamatkustaja esitti vetoomuksen suojelijaansa vastaan salaamatta, että hän oli tämän vapaamatkustaja, ja heräsi kysymys, olisiko ediktin rangaistus poistettu, jos hän saisi keisarillisen reskriptin hänen toiveidensa mukaisesti? Olen vastannut, etten usko, että preetorin ediktiä voidaan soveltaa tässä tapauksessa, koska sen, joka esittää vetoomuksen keisarille tai kuvernöörille, ei katsota haastaneen suojelijaansa oikeuteen.

62. Sama, Mielenpitoita, kirja II.

On herännyt kysymys, voiko holhooja kutsua holhoojansa puolesta tämän suojelijan ilman praetorin lupaa? Olen vastannut kysymykseen toteamalla, että hän voi kutsua holhoojansa holhoojansa nimissä holhoojansa ilman praetorin lupaa.

63. Sama, lauseet, kirja I.

Jos joku on antanut tuomioistuimessa takuun toisen henkilön läsnäolosta, hän on velvollinen tuomaan tämän paikalle. Jos taas joku on luvannut kirjallisessa asiakirjassa, että hän tuo asianomaisen osapuolen paikalle, vaikka hän ei olisi antanut oikeudessa takuuta, hänet on kuitenkin velvoitettava tuomaan hänet paikalle.

64. Gaius, Kahdentoista taulukon laista, kirja I.

Monet viranomaiset ovat katsoneet, että ketään ei ole laillista kutsua oikeuteen hänen omasta kodistaan, koska jokaisen henkilön kodin pitäisi olla hänelle täysin turvallinen turvapaikka ja suoja, ja että sen, joka kutsuu jonkun sieltä ulos, on katsottava käyttäneen väkivaltaa.

65. Paulus, Ediktistä, kirja I.

On varmaa, että asianosaista rangaistaan riittävästi, jos hän ei puolusta itseään ja pysyy piilossa, koska hänen omaisuutensa on hänen vastustajansa hallussa. Julianus kuitenkin sanoo, että jos hän näyttäytyy tai esiintyy julkisesti, hänet voidaan laillisesti haastaa oikeuteen.

66. Gaius, Kahdentoista taulukon laista, kirja I.

Ei ole epäilystäkään siitä, että ihminen voidaan laillisesti kutsua pois viinitarhastaan, kylpylästä tai teatterista.

67. Paulus, Ediktistä, kirja I.

Vaikka omassa talossaan oleva ihminen voidaan joskus kutsua oikeuteen, ketään ei silti pitäisi poistaa väkisin asunnostaan.

68. Gaius, Kahdentoista taulukon laista, kirja I.

Ei ole sallittua kutsua tyttöjä, jotka eivät ole vielä murrosikäisiä ja jotka ovat jonkun muun valvonnassa.

69. Kutsuttu mies olisi vapautettava kahdessa tapauksessa: ensinnäkin silloin, kun joku ryhtyy puolustamaan häntä, ja toiseksi silloin, kun riita on ratkaistu ennen kuin osapuolet ovat saapuneet tuomioistuimeen.

70. Marcianus, Institutes, kirja III.

Jos vapaamatkustajalla on useita suojelijoita, hänen on pyydettävä preetoria sallimaan, että hän saa kutsua kenet tahansa suojelijoistaan, tai hän joutuu vastuuseen preetoriaanisen ediktin nojalla.

71. Ulpianus, Ediktistä, kirja V.

Viidenkymmenen aurein kanne voidaan nostaa sitä vastaan, joka rikkoo näitä säännöksiä, mutta sitä ei voida nostaa perillisen puolesta tai perillistä vastaan eikä vuoden kuluttua siitä.

72. Modestinus, Rangaistuksista, kirja I.

Jos vapaamatkustaja on kutsunut suojelijansa oikeuteen ilman ediktin mukaista lupaa, hän on suojelijan valituksesta vastuussa edellä mainitusta rangaistuksesta eli viidestäkymmenestä aureista; tai kaupungin prefekti voi kurittaa häntä kunnioituksen puutteesta, jos todetaan, ettei hänellä ole omaisuutta.

Otsikko 5. Jos joku haastettu ei saavu paikalle ja jos joku on kutsunut paikalle henkilön, jota hänen ei määräyksen mukaan olisi pitänyt kutsua paikalle

73. Ulpianus, Ediktistä, kirja I.

Jos joku, joka on haastettu oikeuteen, antaa oikeudessa esiintymisensä vakuudeksi henkilön, joka ei kuulu sen tuomarin toimivaltaan, jonka eteen hänet itse on haastettu, tällaista vakuutta ei katsota annetuksi, ellei hän erityisesti luovu etuoikeudestaan.

74. Paulus, Ediktistä, kirja I.

Kuka tahansa, joka on haastettu preetorin tai muun oikeusviranomaisen eteen missä tahansa asiassa, on kutsuttava paikalle, jotta voidaan selvittää, onko tuomari toimivaltainen vai ei.

75. Jos joku, joka on kutsuttu paikalle, ei saavu paikalle, hänet on tuomittava maksamaan sakkoa, joka on oikeassa suhteessa tuomarin toimivaltaan, jos siihen on olemassa asianmukainen syy; ihmisten tietämättömyys on kuitenkin otettava huomioon. Jos taas kantajalla ei ole mitään intressiä siihen, että hänen vastapuolensa ilmestyy oikeuteen kyseisenä ajankohtana, praetor voi lieventää rangaistusta; esimerkiksi siksi, että päivä oli pyhäpäivä.

76. Ulpianus, Sabinuksesta, kirja XLVII.

Jos joku on luvannut saapua oikeuteen, mutta ei mainitse rangaistusta, joka hänelle aiheutuu, jos hän ei saavu paikalle, on varmaa, että häntä vastaan voidaan nostaa kanne summasta, joka on yhtä suuri kuin kantajan korko; ja tämän totesi myös Celsus.

Otsikko 6. Kutsuttujen henkilöiden on joko saavuttava paikalle tai annettava takuu tai vakuus

77. Paulus, Ediktistä, kirja I.

Ediktiossa säädetään, että "kun annetaan vakuus siitä, että asianosainen saapuu oikeuteen, on edellisen omaisuuden oltava riittävä, ja vastaajan asema on otettava huomioon, paitsi jos nämä kaksi ovat läheisessä sukulaisuussuhteessa, sillä silloin se määrää, että kuka tahansa voidaan hyväksyä"; kuten esimerkiksi silloin, kun asianosaista tarjotaan takaajaksi vanhemmalleen tai suojelijalleen.

78. Callistratus, Monitory Edict, kirja I.

Sama sääntö pätee suojelijattareen tai suojelijan lapsiin, vaimoon tai miniään, sillä kuka tahansa näistä henkilöistä voi antaa takauksen, joka on hyväksyttävä, ja jos kantaja kieltäytyy hyväksymästä takausta tietäen, että osapuolet ovat läheistä sukua toisilleen, kanne viidestäkymmenestä aureista on aiheellinen.

79. Paulus, Ediktistä, kirja IV.

Tämä johtuu siitä, että kun henkilöt ovat lähes sukua toisilleen, mikä tahansa vakuus hyväksytään riittävän vakavaraiseksi.

80. Ulpianus, Ediktistä, kirja LVIII.

Jos joku lupaa tuoda kaksi henkilöä oikeuteen ja hän tuo toisen eikä toista, hänen ei katsota pitäneen lupaustaan, koska toista heistä ei ole tuotu oikeuteen.

Otsikko. 7. Kukaan ei voi väkisin poistaa henkilöä, joka on haastettu oikeuteen

81. Ulpianus, Ediktistä, kirja V.

Pretori julkaisi tämän ediktin hillitäkseen rangaistuksen pelolla niitä, jotka pelastavat väkivalloin henkilöitä, jotka on haastettu oikeuteen.

82. Ja sitten Pomponius on todennut, että jos orja syyllistyy rikokseen, olisi myönnettävä noxal-kanne, ellei hän ole tehnyt sitä isäntänsä tietäen; sillä tässä tapauksessa isännän on puolustettava kannetta ilman, että hän saa luovuttaa orjan.

83. Ofilius on sitä mieltä, että ediktin säännöksiä ei sovelleta silloin, kun oikeuteen haastettu henkilö on vapautettu, kuten esimerkiksi isä, suojelija ja muut edellä luetellut henkilöt. Tämä mielipide vaikuttaa minusta oikealta, sillä jos se, joka kutsui hänet, syyllistyi laittomaan tekoon, se, joka vapautti hänet, ei syyllistynyt.

84. Paulus, Ediktistä, kirja IV.

Vaikka molemmat osapuolet, sekä vapaamatkustaja, joka kutsui suojelijansa paikalle, että se, joka vapautti hänet väkisin, rikkoivat ediktiä, vapaamatkustajan asema on huonompi, koska hän on tällaisessa kanteessa kantajan asemassa. Sama oikeudenmukainen syy pätee osapuoleen, joka on kutsuttu muuhun paikkaan kuin sinne, jonne hänet olisi pitänyt kutsua. Voidaan kuitenkin todeta myönteisemmin, että sen, jolla oli oikeus kieltäytyä saapumasta paikalle, ei katsota tulleen vapautetuksi väkisin.

85. Ulpianus, Ediktistä, kirja V.

Kun joku pelastaa orjan, joka on haastettu oikeuteen, Pedius ajattelee, että ediktiä ei voida soveltaa, koska orja ei ole henkilö, joka voidaan kutsua oikeuteen. Mitä sitten on tehtävä? Hänet on tuotava oikeuteen.

86. Jos joku vapauttaa osapuolen, joka on haastettu alemman oikeusasteen tuomarin eteen, ediktin mukaista rangaistusta ei määrätä.

87. Kun preetori sanoo: "Hän vapautti hänet väkisin", tarkoittaako tämä, että teko tehtiin pelkästään väkivallalla vai myös ilkeämielisesti? Riittää, että teko on tehty väkivallalla, vaikka ilkivaltaa ei olisikaan.

88. Paulus, Ediktistä, kirja IV.

Termi "vapauttaa" on yleispätevä, kuten Pomponius sanoo, sillä "viedä pois" on käsin tapahtuvaa poistamista; mutta "vapauttaa" voidaan tehdä millä tahansa tavalla; esimerkiksi jos joku ei poista osapuolta väkisin, vaan aiheuttaa viivytyksen, joka estää häntä saapumasta tuomioistuimeen, niin että kanteen nostamiselle asetettu päivä menee umpeen tai kyseinen omaisuus häviää ajan kulumisen vuoksi, hänen katsotaan vapauttaneen hänet, vaikkei hän olisi tehnyt sitä ruumiillisesti. Mutta jos hän on pidättänyt hänet jossakin paikassa eikä ole siepannut häntä, hän on vastuussa ediktin säännösten nojalla.

89. Jos joku taas vapauttaa osapuolen, joka on haastettu paikalle häirintätarkoituksessa, hänen katsotaan olevan vastuussa ediktin nojalla.

90. Preetori sanoo: "Hän ei saa toimia pahansuovasti, jotta hänet voitaisiin vapauttaa"; sillä tämä voidaan tehdä ilman pahansuovuutta, kun vapautukseen on hyvä syy.

91. Ulpianus, Ediktistä, kirja V.

Jos joku on suorittanut pelastustoimen toisen henkilön välityksellä, hän on tämän lausekkeen nojalla vastuussa, olipa hän paikalla tai poissa.

92. Kanteen saa nostaa se, joka on vapauttanut osapuolen väkisin, eikä vahingonkorvauksen määrä perustu siihen, mitä tosiasiallisesti menetettiin, vaan kantaja vahvistaa riidanalaisen omaisuuden arvon; ja tämä säännös lisättiin, jotta olisi selvää, että jos hän nostaa kanteen ilman asianmukaisia perusteita, hän voi silti saada takaisin tämän rangaistuksen.

93. Kantajan on myös osoitettava, että tehty pelastus esti vastaajaa saapumasta tuomioistuimeen, mutta jos hänet kuitenkin tuotiin paikalle, rangaistusta ei voida määrätä, koska sanoja voidaan soveltaa vain silloin, kun jokin teko on tehty.

94. Kanne on in factum, ja se on luonteeltaan sellainen, että jos useat ovat syyllistyneet vääryyteen, se voidaan nostaa jokaista heistä vastaan, ja vapautettu osapuoli jää silti vastuuseen.

95. Kanneoikeus myönnetään myös perillisille, jos heillä on intressi käyttää sitä; sitä ei kuitenkaan myönnetä perillistä vastaan eikä vuoden kuluttua.

96. Sama, Ediktistä, kirja XXXV.

Jos se, joka on vapauttanut velallisen väkisin, suorittaa maksun, hän ei vapauta velallista vastuusta, koska hän maksaa rangaistuksen omasta teostaan.

Otsikko 8. Mitkä henkilöt ovat velvollisia antamaan vakuuden, ja ketkä voivat antaa valanvaraisen lupauksen tai sitoutua pelkällä lupauksella

97. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja V.

Termi "antaa vakuus" on peräisin samasta alkuperästä kuin "antaa vakuus", sillä niin kuin "tydyttää" sanotaan siitä, jonka toiveen me täytämme, niin "antaa vakuus" viittaa vastustajaamme, kun hän huolehtii siitä, mitä me haluamme, ja kun tämän nimen alla me teemme hänet turvalliseksi antamalla vakuuksia.

98. Ulpianus, Ediktistä, kirja V.

Asianosaisen oikeudenkäynnistä tarjottua vakuutta pidetään varakkaana paitsi varallisuutensa perusteella myös sen perusteella, miten helposti hänet voidaan haastaa oikeuteen.

99. Jos joku antaa tuomioistuimessa esiintymisestään vakuuden henkilölle, joka ei ole kanteen nostamiseen kykenevä, vakuuden antamisella ei ole vaikutusta.

100. Praetor sanoo: "Jos joku kutsuu oikeuteen isänsä, suojelijansa, suojelijattarensa, suojelijansa tai suojelijattarensa lapset tai vanhemmat tai omat lapsensa tai kenet tahansa, joka on hänen valvonnassaan, tai vaimonsa tai miniänsä, on hyväksyttävä mikä tahansa vakuus heidän saapumisestaan oikeuteen".

101. Kun preetori sanoo: "tai hänen omat lapsensa", me ymmärrämme, että sillä tarkoitetaan niitä, jotka polveutuvat naissukupuolesta; ja me laajennamme tämän etuoikeuden myös isään, ei ainoastaan silloin, kun hän on oma isäntänsä, vaan myös silloin, kun hän on jonkun muun valvonnassa; ja tämän on myös Pomponius todennut." Isä voi antaa pojalleen vakuuden, vaikka hän olisikin jonkun muun määräysvallassa. "Miniän" alla on ymmärrettävä myös miniän tyttärentytär, ja niin edelleen, seuraavien sukupolvien osalta.

102. Kun preetori sanoo: "Kuka tahansa takaaja hyväksytään", tämä koskee ainoastaan hänen taloudellisia resurssejaan, eli vaikka hän ei olisikaan varakas.

103. Kun preetori myöntää kanteen vakuuttajaa vastaan, joka on luvannut, että asianosainen saapuu tuomioistuimeen, hän tekee sen kyseisen omaisuuden määrän osalta. Meidän on kuitenkin tutkittava, viittaako tämä esineen todelliseen arvoon vai tiettyyn summaan. Parempi mielipide on, että takaaja vastaa todellisesta arvosta, ellei hän ole sitoutunut tiettyyn summaan.

104. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja I.

Riippumatta siitä, onko kyseessä kaksinkertainen, kolminkertainen vai nelinkertainen vahingonkorvaus, katsomme, että yksi ja sama takaaja on vastuussa koko summasta, koska omaisuuden arvoksi on ymmärretty juuri tämä summa.

105. Paulus, Ediktistä, kirja IV.

Jos asianosainen, joka on antanut takuun oikeudenkäynnissä esiintymisestään, kuolee, preetori ei pitäisi määrätä häntä tuotavaksi. Jos hän kuitenkin tietämättään antaa määräyksen, tai jos asianosainen kuolee hänen määräyksensä jälkeen ja ennen hänen saapumiselleen asetettua päivää, mitään toimia ei voida sallia. Jos hän kuolee saapumispäivänsä jälkeen tai menettää kansalaisoikeutensa, häntä vastaan voidaan nostaa kanne laillisesti.

106. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja I.

Jos joku ryhtyy takaajaksi sellaisen osapuolen puolesta, joka on jo tuomittu ja joka on sen jälkeen kuollut tai menettänyt Rooman kansalaisuutensa, kanne voidaan kuitenkin nostaa takaajasta.

107. Jos joku kieltäytyy hyväksymästä riittävää vakuutta toisen henkilön saapumisesta tuomioistuimeen, joka on täysin ilmeisesti maksukykyinen, tai jos tästä on epäilyksiä ja jos hänen maksukykyensä osoitetaan, häntä vastaan voidaan nostaa vahingonkorvauskanne, sillä ei ole tavanomaista, että oikeudessa syytetään henkilöä, joka voi asettaa täysin maksukykyisen vakuuden. Myös takaaja, jota ei hyväksytty, voi nostaa kanteen itselleen aiheutuneesta vahingosta.

108. Paulus, Ediktistä, kirja XII.

Jos velkakirja tai sitoumus on puutteellinen, katsotaan, että se ei ole lainkaan velkakirja.

109. Ulpianus, Ediktistä, kirja XIV.

Jos takaajan maksukykyä ei kiistetä, on todettava, että hänellä on oikeus vastustaa tuomioistuimen toimivaltaa, ja koska kantaja voi pelätä, että hän käyttää oikeuttaan, meidän on selvitettävä, mikä on laki. Jumalallinen Pius (kuten Pomponius toteaa kirjeenvaihtokirjassaan, Marcellus Digestin kolmannessa kirjassa ja Papinianus Kysymysten kolmannessa kirjassa) esitti Cornelius Proculukselle osoittamassaan rescriptissä, että kantaja saattoi oikeutetusti hylätä tällaisen takaajan, mutta jos hän ei löytänyt toista, hän saattoi varoittaa häntä käyttämästä etuoikeuttaan, jos kanne nostetaan.

110. Jos vaaditaan vakuus, eikä vastaaja voi saada sitä helposti siellä, missä kanne nostetaan, häntä voidaan kuulla, jos hän on valmis antamaan vakuuden toisessa saman maakunnan kaupungissa. Jos vakuus on kuitenkin vapaaehtoinen, hän ei voi turvautua muuhun paikkaan, sillä se, joka on itse vaatinut vakuuden, ei ansaitse tällaista huomiota.

111. Jos vakuutta ei ole annettu ja omaisuus, josta vakuutta vaaditaan, on henkilökohtaista ja asianosainen on epäilyttävä; esine on talletettava tuomioistuimeen, jos tuomari hyväksyy tämän tai jos vakuus asetetaan tai jos oikeudenkäynti lopetetaan.

112. Paulus, Ediktistä, kirja XIV.

On tavallista, että riitapuolet sopivat sovintosopimuksessa mainitusta päivästä, ja jos näin ei tehdä, Pedius katsoo, että sovittajan on sovittava kohtuullinen aika, jonka tuomari määrää.

113. Jos joku tarjoaa naista vakuudeksi, hänen ei katsota antaneen riittävää vakuutta; myöskään sotilasta tai alle kaksikymmentäviisi vuotta täyttäneitä alaikäisiä ei voida hyväksyä, elleivät nämä henkilöt toimi vakuudeksi omasta puolestaan, kuten esimerkiksi silloin, kun he toimivat omina asiamiehinä. Eräät viranomaiset katsovat, että jos aviomies vaatii dotal-maata, vaimo voi ryhtyä takaajaksi omaan lukuunsa.

114. Kun henkilö, joka ennen tuomion antamista tarjoutui takaamaan, että tuomio maksetaan, todetaan orjaksi, kantajalla on oikeus vapautukseen, ja uusi takaus on annettava. Sama harkinta on osoitettava alle

kaksikymmentäviisi vuotta täyttäneelle alaikäiselle ja todennäköisesti myös naiselle hänen kokemattomuutensa vuoksi.

115. Jos tuomion maksamisen takaajasta tulee vakuuden antajan perillinen tai vakuuden antajasta vakuuden antajan perillinen, on laadittava uusi takaus.

116. Holhoojat ja edunvalvojat, jotka ovat velvollisia asettamaan vakuuden holhoojiensa omaisuudesta, on lähetettävä kunnan tuomarin eteen, koska vakuus on välttämätön. Samaa sääntöä sovelletaan, kun omaisuus, johon on perustettu käyttöoikeus, on palautettava omistajalle, ja myös perinnönjättäjän tapauksessa, jonka on annettava vakuus siitä, että "jos hänet häädetään kuolinpesästä, hän palauttaa perinnönjättäjän ja mahdollisen saamansa ylijäämän Falcidian-lain mukaisesti". Perillisellä on myös oikeus tulla kuulluksi tapauksessa, jossa hänet lähetetään kunnan tuomarin eteen vakuuden antamiseksi testamentinsaajille. On selvää, että jos perillinen, joka omasta syystään on jo saanut testamentinsaajan haltuunsa eikä ole asettanut vakuutta, pyytää testamentinsaajaa luovuttamaan haltuunsa ja ilmoittaa olevansa valmis asettamaan vakuuden kunnallisessa kaupungissa, hän ei saa tehdä niin. Tapaus on kuitenkin toinen, jos testamentinsaaja on jo asetettu hallintaan ilman perillisen huolimattomuutta tai petosta.

117. Asianosaisen on vannottava, ettei hänellä ole pahansuopia tunteita, kun hän kutsuu vastustajansa kunnan kaupunkiin, koska hän pelkää, että hänellä on ehkä aikomus ärsyttää tätä, kun hän voi antaa vakuuden Roomassa. Jotkut henkilöt, kuten vanhemmat ja suojelijat, ovat kuitenkin vapautettuja tämän valan vannomisesta. Sen, joka lähetetään kunnan tuomareiden eteen, on kuitenkin vannottava vala: "että hän ei voi antaa vakuutta Roomassa ja että hän voi antaa vakuuden siinä paikassa, jonne hänet pyydetään lähetettäväksi, ja että hän ei tee tätä vastapuolen ärsyttämiseksi". Häntä ei voida pakottaa vannomaan, "että hän ei voi antaa vakuutta muualla kuin kyseisessä paikassa", sillä jos hän ei voi saada vakuutta Roomassa ja voi antaa sen useissa muissa paikoissa, hän joutuu vannomaan väärän valan.

118. Lupa voidaan saada, kun siihen näyttää olevan perusteltu syy, mutta miten on meneteltävä, jos asianosainen on aiemmin kieltäytynyt antamasta vakuutta kunnallisessa kaupungissa? Tässä tapauksessa hänen ei pitäisi saada lupaa, koska oli hänen oma syynsä, ettei hän antanut vakuutta paikassa, jonne hän nyt haluaa mennä.

119. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja V.

Jos välimies on nimitetty vakuuksien tarkastamista varten ja hänen päätöksensä vaikuttaa jommankumman osapuolen kannalta epäoikeudenmukaiselta, siihen voidaan hakea muutosta, aivan kuten tuomarin päätökseen.

120. Paulus, Ediktistä, kirja LXXV.

Jos välimies toteaa vakuudet riittäviksi, niitä on pidettävä maksukykyisinä, koska muutoin asiasta voitaisiin valittaa toimivaltaiselle tuomarille.

121. Jos asianosainen jostain syystä hylkää välimiehen hyväksymät vakuudet tai hyväksyy toiset, jotka on hylätty, hänen pitäisi vielä enemmän tyytyä niihin, jotka hän on omasta tahdostaan hyväksynyt. Jos vakuuttajaa tällä välin kohtaa jokin suuri onnettomuus tai jos hän joutuu suureen köyhyyteen, on asianmukaisesta syystä annettava muu vakuus.

122. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXXV.

Julianus sanoo: "Jos ennen kuin määrään teidät nostamaan kanteen maan takaisinsaamiseksi, ja kun olette aikeissa nostaa kanteen, otatte riittävän vakuuden ja sen jälkeen aloitatte kanteen minun johdollani, vakuudet ovat vastuussa".

123. Sama, Ediktistä, kirja LXXVII.

Kaikki viranomaiset ovat yhtä mieltä siitä, että jos perillinen on määrätty ehdon nojalla ja hänellä on jäämistö hallussaan ehdon voimassaoloaikana, hänen on asetettava sijaisperilliselle vakuus jäämistön luovuttamisesta. Jos ehtoa ei täytetä, sijaisperillinen, joka saa perinnön, voi vaatia sitä, ja jos hän saa sen, vakuuden perusteella voidaan nostaa kanne. Praetorilla itsellään on usein tapana asianmukaisen syyn ilmetessä määrätä sopimus tehtäväksi ennen ehdon täyttymistä ja ennen kuin päivä, jolloin hakemus voidaan jättää, on koittanut.

124. Paulus, Ediktistä, kirja LXXV.

Jos useampi asianosainen vaihtuu, kunkin asianosaisen puolesta on annettava takaus.

125. Sama, Mielipiteitä, kirja II.

Perheen poika ryhtyy puolustamaan isäänsä tämän poissa ollessa; kysyn, pitäisikö hänen antaa vakuus tuomion maksamisesta? Paulus vastaa, että jokaisen, joka toimii poissaolevan henkilön puolustajana, vaikka hän olisi tämän poika tai isä, on asetettava vakuus sitä pyytävälle osapuolelle ediktin ehtojen mukaisesti.

126. Macer, Valitusoikeudesta, kirja I.

On muistettava, että kiinteän omaisuuden haltijoiden ei ole pakko antaa vakuutta.

127. Tällaisella haltijalla tarkoitetaan henkilöä, jolla on maata joko maalla tai kaupungissa joko kokonaan tai osittain. Hallussapitäjäksi katsotaan myös se, jolla on hallussaan maata, josta on maksettava vuokraa valtiolle, toisin sanoen emphyteutinen maaomaisuus; ja hallussapitäjäksi katsotaan myös se, jolla on pelkkä omistusoikeus. Ulpianus kuitenkin totesi, että se, jolla on vain käyttöoikeus, ei ole haltija.

128. Velkoja, joka on hyväksynyt pantin, ei ole haltija, vaikka esine olisi hänen hallussaan tai vaikka se olisi toimitettu hänelle tai vaikka se olisi velallisen hallussa velkojan tahdosta.

129. Kun kiinteä omaisuus annetaan myötäjäisenä, sekä vaimon että aviomiehen katsotaan olevan haltijoita, koska heillä on hallussaan kyseinen omaisuus.

130. Tilanne on erilainen, kun kyseessä on asianosainen, jolla on henkilökohtainen kanneoikeus maa-alueen takaisinsaamiseksi.

131. Edunvalvojia pidetään hallussapitäjinä riippumatta siitä, ovatko heidän holhoojansa vai he itse hallussapidossa, ja samaa sääntöä sovelletaan myös silloin, kun vain yksi useista edunvalvojista on hallussapidossa.

132. Jos nostatte minua vastaan kanteen maasta, joka on minun hallussani, ja tuomio annetaan teidän hyväksenne, ja minä valitan siitä, onko minua edelleen pidettävä kyseisen maan haltijana?". Voidaan aivan oikein todeta, että olen sen haltija, koska pidän sitä edelleen hallussani; eikä sillä ole mitään merkitystä, että minulta voidaan myöhemmin riistää hallintaoikeus.

133. Sen selvittämiseksi, onko asianosainen hallussapitäjä vai ei, on tarkasteltava ajankohtaa, jolloin velkakirjaa vaadittiin; sillä aivan kuten ei ole yhtään huonompi asia sille asianosaiselle, joka on myynyt hallussapitoaan velkakirjan antamisen jälkeen, ei myöskään ole etua sille, joka ottaa hallussapitoaan velkakirjan antamisen jälkeen.

134. Paulus, Ediktistä, kirja VI.

Sen, joka on valahtoisesti luvannut saapua tuomioistuimeen, ei katsota syyllistyneen väärään valan vannomiseen, jos hän jättää sen tekemättä jostain pätevästä syystä.

Otsikko 9. Millä tavoin vakuus on annettava noxal-kanteessa

135. Ulpianus, Ediktistä, kirja VII.

Jos joku on luvannut, että orja, jonka vuoksi on nostettu noxikanne, on tuotava tuomioistuimeen, preetori sanoo, että hänen on tuotava hänet samassa kunnossa kuin hän oli oikeudenkäynnin alkaessa." Tämä tarkoittaa sitä, että orja on tuotava tuomioistuimeen.

136. Tarkastellaanpa, mitä sanat "samassa tilassa" tarkoittavat. Luulen itse asiassa, että samassa tilassa on se, joka ei tee mitään vahingoittaakseen kanteen nostaneen osapuolen asiaa. Labeo toteaa, että jos orja lakkaisi kuulumasta lupauksen antavalle osapuolelle tai jos kanneoikeus menetettäisiin, hän ei olisi samassa tilassa; samoin kuin silloin, kun asianosainen oli yhtä hyvässä asemassa kuin hänen vastapuolensa, mitä tulee oikeudenkäyntiin, on sijoitettu; sanalla sanoen, yksi joko paikan tai asianosaisen vaihtumisen vuoksi. Jos siis orja myydään jollekulle, joka ei voi nostaa kannetta samassa tuomioistuimessa kuin lupauksen antanut osapuoli, tai luovutetaan jollekulle, joka on voimakkaampi, hän ajattelee, että häntä ei voida esittää oikeudessa samassa tilassa. Kun hänet kuitenkin luovutetaan korvaukseksi vahingosta, jonka hän on aiheuttanut, Ofilius katsoo, että häntä ei voida esittää samassa tilassa; sillä luovuttamalla hänet tätä tarkoitusta varten hän katsoo, että kaikki muiden nostamat vahingonkorvauskanteet estyvät.

137. Paulus, Ediktistä, kirja VI.

Me olemme kuitenkin sitä mieltä, että sääntö on erilainen, sillä kun orja luovutetaan vahingonkorvauksen suorittamiseksi, kanneoikeus ei sammu mistään edellä mainituista syistä, sillä kanne seuraa aina orjaa, aivan kuin hän olisi ilmaantunut paikalle ensimmäisenä.

138. Jos orja, jonka vuoksi kuka tahansa voi nostaa vahingonkorvauskanteen, on poissa ja jos hänen isäntänsä ei kiellä, että hän on hänen valvonnassaan, Vindius katsoo, että hänet voidaan pakottaa lupaamaan, että hän tuo hänet tuomioistuimeen tai puolustaa häntä, ja jos hän ei ole halukas tähän, hänen on annettava vakuus, että hän tuo hänet mahdollisimman pian; Mutta jos hän valheellisesti kiistää, että orja on hänen valvonnassaan, hänen on pakko puolustaa oikeudenkäyntiä ilman orjan luovuttamista; ja Julianus totesi tämän myös silloin, kun isäntä keksi vilpillisin keinoin, että orja ei olisi hänen valvonnassaan. Jos orja on läsnä ja isäntä on poissa eikä ole ketään, joka voisi puolustaa orjaa, hänet on poistettava preetorin käskystä, mutta jos asianmukainen syy osoitetaan, hänen puolustuksensa voidaan jälkikäteen myöntää isännälle, kuten Pomponius ja Vindius toteavat; eikä isännälle aiheudu vahinkoa hänen poissaolostaan. Näin ollen kanneoikeus, jonka kantaja menetti, koska orjasta tuli hänen omaisuuttaan, kun hänet vietiin pois, voidaan palauttaa hänelle.

139. Ulpianus, Ediktistä, kirja VII.

Jos henkilöä vastaan, jolla on vain orjan käyttöoikeus, nostetaan vahingonkorvauskanne ja hän kieltäytyy puolustamasta häntä, preetori evää häneltä oikeuden nostaa kanteen käyttöoikeuden takaisinsaamiseksi.

140. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja VI.

Kun joku nostaa vahingonkorvauskanteen toista orjan kahdesta omistajasta vastaan, heräsi kysymys, onko hän velvollinen asettamaan vakuuden toisen omistajansa osuudesta? Sabinus sanoo, että hän ei ole velvollinen tekemään niin, koska hän puolustaa omaa orjaansa, aivan kuin se olisi kokonaan hänen omaisuuttaan; sillä hän on velvollinen puolustamaan koko osuutta, eikä häntä kuulla, jos hän on valmis puolustamaan vain omaa osuuttaan.

141. Ulpianus, Sabinuksesta, kirja XLVII.

Jos asianosainen on luvannut esittää orjan oikeudessa samassa kunnossa ja hänet esitetään vapaaksi päästettyään, jos kyseessä on kuolemantuottamusrikos tai rikos, johon liittyy vahingonteko, häntä ei esitetä asianmukaisesti,

koska orjille määrätään yhdenlainen rangaistus, kuten ruoskaniskut, jos kyseessä on vahingonteko, ja toisenlainen rangaistus, kuten esimerkiksi sakko, jos kyseessä on vapaa mies. Sikäli kuin on kyse muista vahingollisista teoista, hänen katsotaan kuitenkin olevan paremmassa asemassa.

142. Paulus, Sabinuksesta, kirja XI.

Jos kuitenkin luvattiin tuottaa orja, josta on tulossa vapaa, hänen katsotaan olevan samassa tilassa, vaikka hän saattaisikin olla vapaa ilmestyessään, koska hänen vapautensa saavuttaminen oli hiljaisesti ymmärretty.

Otsikko 10. Siitä, joka estää henkilöä saapumasta tuomioistuimeen

143. Ulpianus, Ediktistä, kirja VII.

Preetori on katsonut, että on oikeudenmukaisinta rangaista ilkeydestä sitä, joka estää toisen esiintymisen oikeudessa.

144. Ilkivaltaan syylistyy paitsi se, joka pidättää asianosaisen joko omin käsin tai palveluksessaan olevien henkilöiden välityksellä, myös se, joka pyytää muita pidättämään tai sieppaamaan hänet estääkseen häntä saapumasta tuomioistuimeen, riippumatta siitä, tiesivätkö he tai eivätkö he olleet tietoisia siitä, mitä hän aikoi tehdä.

145. Jos joku välittää toiselle henkilölle huonoja uutisia tämän matkalla tuomioistuimeen ja estää häntä saapumasta oikeuteen, pidämme sitä pahansuovana, ja hänet asetetaan vastuuseen ediktin nojalla, vaikka jotkut viranomaiset ovatkin sitä mieltä, että näin hyväuskoinen osapuoli voi syyttää vain itseään.

146. Jos vastaaja on estynyt saapumasta paikalle kantajan ilkevällä vuoksi, hänellä ei ole tämän määräyksen nojalla oikeutta nostaa kanteen vastaan, koska hänen on tyydyttävä poikkeukseen, jos häntä vastaan nostetaan kanteen takuusakon maksamisesta, koska hän ei ole saapunut tuomioistuimeen, mutta asia on toisin, jos toinen on estänyt häntä, sillä silloin hän voi nostaa kanteen vastaan.

147. Jos useat henkilöt ovat toimineet vilpillisesti, kaikki ovat vastuussa, mutta jos yksi heistä maksaa rangaistuksen, muut vapautuvat vastuusta, koska kantajalla ei ole enää intressiä asiassa.

148. Kaikki viranomaiset ovat sitä mieltä, että tällaisessa tapauksessa, jossa on kyse orjasta, on nostettava vahingonkorvauskanne.

149. Kanneoikeus siirtyy perilliselle, mutta ei kuitenkaan vuotta pidemmäksi ajaksi, ja katson, että kanne perillistä vastaan voidaan nostaa vain siltä osin kuin se estää perillistä hyötymästä vainajan petoksesta.

150. Paulus, Ediktistä, kirja VI.

Kun kantajan orja tekee isäntänsä tietäen petoksen estääkseen minua saapumasta oikeuteen, eikä hänen isäntänsä estä häntä, vaikka hänellä olisi siihen mahdollisuus, Ofilius sanoo, että isäntää vastaan olisi myönnettävä poikkeus, jotta tämä ei hyötyisi orjan petoksesta. Mutta jos orja on itse asiassa tehnyt teon ilman isäntänsä suostumusta, Sabinus sanoo, että noxal-kanne on aiheellinen ja että orjan teon ei pitäisi vahingoittaa hänen isäntäänsä muuten kuin siinä määrin, että hän menettää hänet, vaikka hän itse ei ole tehnyt mitään vääryyttä.

151. Julianus, Digest, kirja II.

Tämän asetuksen nojalla voidaan nostaa kanne sitä vastaan, joka petoksen avulla on estänyt ketään saapumasta tuomioistuimeen, ja vaatia korvausta, joka vastaa kantajan oikeutta saapua tuomioistuimeen. Tällaisessa kanteessa selvitetään, onko kantaja menettänyt jotakin tämän vuoksi; esimerkiksi onko vastaaja saanut omistusoikeuden kyseiseen omaisuuteen ajan kuluessa tai onko hän vapautunut vastuusta tulla haastetuksi.

152. On ilmeistä, että jos se osapuoli, joka on toiminut ilkeästi estääkseen toista saapumasta tuomioistuimeen, ei ole maksukykyinen, on oikeudenmukaista myöntää vastaajaan palautuskanne, jotta hän ei hyötyisi ja kantaja kärsisi tappiota toisen petoksen vuoksi.

153. Jos sopimusosapuoli on estynyt saapumasta tuomioistuimeen Titiuksen petollisen teon vuoksi ja lupauksen antaja Maeviuksen petollisen teon vuoksi, kummallakin heistä on oikeus nostaa kanteen sitä osapuolta vastaan, jonka petollinen teko hänet esti.

154. Jos sekä sopimusvelvollinen että lupauksen antaja ovat molemmat estyneet saapumasta tuomioistuimeen toisen petoksen vuoksi, praetor ei voi auttaa kumpaakaan, sillä kummankin tekemä petos korvataan molemminpuolisesti.

155. Jos sovin takaajan kanssa viidenkymmenen aureen vakuudesta siltä varalta, että vastaaja ei ilmestyisi oikeuteen, ja haastan vastaajan oikeuteen sadasta aureesta, ja vastaaja ei Semproniuksen väärän teon vuoksi ilmesty oikeuteen, voin periä Semproniukselta sata aureeta, sillä tämä summa näyttää olleen minun intressini asiassa; sillä jos vastaaja olisi ilmestynyt oikeuteen, minulla olisi ollut oikeus nostaa häntä vastaan kanne sadasta aureesta, tai hänen perillistään vastaan kanne samasta summasta, vaikka takaaja olisi sitoutunut minuun pienemmästä summasta.

Otsikko 11. Jos asianosainen, joka on antanut takuun saapua tuomioistuimeen, ei saavu oikeuteen

156. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja I.

Praetori määrää, että jokaista kahtakymmentätuhatta askelta kohden on myönnettävä yksi päivä sen päivän lisäksi, jona velkakirja täytetään, sekä sen päivän lisäksi, jona asianosainen on velvollinen saapumaan tuomioistuimeen, sillä tämä matkan kestoa koskeva luettelo ei tosiaankaan ole rasittava kummallekaan asianosaiselle.

157. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXXIV.

Emme vaadi vastaajaa saapumaan tuomioistuimeen, jos asia, johon liittyen hän on luvannut saapua, on jo ratkaistu; tämän on kuitenkin tapahduttava ennen hänen saapumiselleen määrättyä päivää. Jos sovinto on kuitenkin tehty vasta sen jälkeen, olisi esitettävä poikkeus petoksen perusteella, sillä kuka vaivautuisi lupaamaan rangaistusta sen jälkeen, kun asia on jo ratkaistu? Kuka tahansa voisi ajatella, että poikkeus sillä perusteella, että asia oli sovittu, olisi pätevä, koska sopimus sisälsi myös sakon, elleivät osapuolet olleet erityisesti sopineet päinvastaisesta.

158. Jos joku on kunnallisen työnsä vuoksi ja ilman omaa syytään estynyt saapumasta tuomioistuimeen lupauksensa mukaisesti, on täysin perusteltua, että hänelle myönnetään poikkeus.

159. Vastaavalla tavalla asianosainen, joka on kutsuttu todistajaksi jossakin muussa menettelyssä eikä ole voinut saapua tuomioistuimeen, on myös oikeutettu oikeussuojaan.

160. Jos joku on luvannut saapua tuomioistuimeen, mutta ei voi saapua, koska sairaus, myrsky tai joen virtauksen voima on estänyt häntä, hän voi, ei suotta, saada poikkeuksen; sillä koska hänen läsnäolonsa on edellytetty lupauksen perusteella, miten hän voisi saapua, jos sairaus estää häntä?". Siksi kahdentoista taulun laki määrää, että: "Jos tuomari tai jompikumpi asianosaisista on vakavan sairauden vuoksi estynyt olemasta läsnä, oikeudenkäyntiä on lykättävä".

161. Jos nainen ei saavu paikalle sairauden vaan raskauden vuoksi, Labeo toteaa, että hänellä on oikeus poikkeukseen. Jos hän kuitenkin jää vuoteeseen synnytyksen jälkeen, on todistettava, että hän on ollut estynyt sairauden vuoksi.

162. Samaa sääntöä sovelletaan, kun joku joutuu mielisairauden kohteeksi, sillä se, jota mielisairaus estää, on sairauden estämä.

163. Kun totesin, että asianosainen on oikeutettu oikeussuojaan, jos hän ei saavu paikalle, koska myrsky tai joen virtauksen voima on estänyt häntä, sanalla "myrsky" on ymmärrettävä myrskyä joko maalla tai merellä. Myrskyllä tarkoitetaan sellaista myrskyä, joka estää maalla tai merellä liikkumisen.

164. Joen virtauksen voiman voidaan ymmärtää tapahtuvan myös ilman myrskyä, sillä ymmärrämme sen olevan luonteeltaan sellaista, että sen laajuus on esteenä joko siksi, että silta on tuhoutunut, tai siksi, että venettä ei ole saatavilla.

165. Jos kuitenkin joku, jos hän olisi lähtenyt matkalleen aikaisemmin tai purjehtinut sopivampaan aikaan, olisi voinut välttää myrskyn tai joen korkean veden, joka näin ollen olisi asettanut rajat hänen etenemiselleen, onko hänellä oikeus saada poikkeuslupaa?". Tämä olisi tosiaan päätettävä asianmukaisen tutkimuksen jälkeen, sillä sääntöä ei saisi panna täytäntöön niin tiukasti, että häneltä voitaisiin kysyä: "Miksi hän ei lähtenyt liikkeelle kauan ennen lupauksessaan mainittua päivää?" Toisaalta ei myöskään saisi sallia, että hän vetoaa myrskyyn tai joen

korkeaan veteen syynä saapumatta jättämiseensä, vaikka se oli hänen oma vikansa. Oletetaan esimerkiksi, että mies oli Roomassa silloin, kun hän antoi lupauksensa saapua paikalle, ja että hän lähti maakuntakaupunkiin, ei pakottavasta tarpeesta vaan omasta mielihyvästään; eikö hän ole tämän poikkeuksen edunsaajan arvoinen? Tai jos myrsky puhkesi hänen ollessaan merellä, mutta hän olisi voinut tulla maata pitkin tai välttää joen kiertämällä sen, voidaan oikeutetusti sanoa, että hän ei aina olisi oikeutettu poikkeuksen etuun, paitsi jos maan jylyys ei sallinut hänen matkustaa maata pitkin tai kiertää jokea. Jos joki oli kuitenkin joko ylittänyt uomansa niin, että se oli peittänyt koko paikan, jonne hänen oli tultava, tai jos jokin sattumanvarainen onnettomuus oli vallannut kyseisen paikan tai tehnyt sen tulon vaaralliseksi, poikkeus olisi myönnettävä hänelle tällaisissa olosuhteissa kaiken asianmukaisen ja oikeudenmukaisen mukaisesti.

166. Samoin myönnetään poikkeus sille, jonka tuomari pidätti ilman omaa syytään, kun hänen oli tarkoitus saapua oikeuteen; sillä jos hän itse yritti saada sen tapahtumaan tai antoi siihen syyn, hän ei ole oikeutettu poikkeuksen etuun, koska vain hänen oma vilpillinen käytöksensä voisi vahingoittaa häntä, eikä häntä vahingoittaisi muiden teko, jotka pahansuovasti aiheuttivat hänen pidättämisenä. Jos yksityishenkilö kuitenkin pidätti hänet, hän ei ole missään tapauksessa oikeutettu tämän poikkeuksen mukaiseen etuun.

167. Paulus, Ediktistä, kirja LXIX.

Hän voi nostaa kanteen häntä pidättänyttä osapuolta vastaan määrään, joka vastaa hänen osuuttaan asiassa.

168. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXXIV.

Jos joku, joka on luvannut saapua paikalle, ei voi saapua paikalle, koska hänet on tuomittu kuolemantuottamuksesta, hänet on asianmukaisesti vapautettu. Ymmärrämme kuolemanrangaistukseen tuomitsemisen tarkoittavan kuolemanrangaistusta tai karkotusta. Voidaan ehkä kysyä, mitä hyötyä tästä poikkeuksesta on tuomitulle henkilölle? Tähän voidaan vastata, että se on tarpeen hänen vakuuksiensa vuoksi, ja jos hänet lähetetään maanpakoon menettämättä kansalaisoikeuttaan, tämä poikkeus hyödyttää kaikkia, joita hänen puolustamisestaan on syytetty.

169. On muistettava, että jos hän, joka ei saavu paikalle, koska häntä syytetään kuolemantuottamuksesta, on sellaisessa asemassa, että hän ei voi käyttää poikkeusta, koska se myönnetään vain tuomitulle; on selvää, että jos

hän ei saavu paikalle siitä syystä, että hän on estynyt olemasta vankilassa tai sotilashuollossa, hän on silloin sellaisessa asemassa, että hän voi käyttää poikkeusta.

170. Lisäksi jos henkilö ei saavu paikalle siitä syystä, että hänen perheensä hautajaiset estävät hänet, hänelle olisi myönnettävä poikkeus.

171. Jos joku on vihollisten vankina ja ei tästä syystä ole saapunut tuomioistuimeen, hänellä on oikeus poikkeukseen.

172. On herännyt kysymys, voidaanko sopia, että poikkeukseen ei vedota, jos asianosainen rikkoo lupauksen, jonka hän on antanut oikeudessa esiintymiseksi? Atilicinus on sitä mieltä, että tällainen sopimus ei ole pätevä. Katson kuitenkin, että tällainen sopimus on pätevä, jos poikkeuksen syyt on nimenomaisesti mainittu ja jos lupauksen antanut osapuoli on niistä vapaaehtoisesti luopunut.

173. Samoin herää kysymys, voidaanko poikkeus myöntää sellaisen asianosaisen vakuuden antajille, joka on antanut vakuuden saapua tuomioistuimeen, vaikka hänellä ei ollut velvollisuutta saapua tuomioistuimeen? Olen sitä mieltä, että kysymys on siitä, onko vakuus annettu erehdyksessä vai sopimuksesta; jos vakuus on annettu erehdyksessä, vakuuden antajille olisi myönnettävä poikkeus, mutta jos vakuus on annettu sopimuksesta, heillä ei missään tapauksessa ole siihen oikeutta. Julianus totesi, että jos joku sitoutuu suurempaan summaan kuin oli sovittu ja tekee sen tietämättömyyttään, hänellä on oikeus poikkeukseen, mutta jos hän sitoutuu tällaiseen summaan sopimuksen mukaisesti, Julianus sanoo, että poikkeus on estetty esittämällä replicatio tehdyn sopimuksen perusteella.

174. Paulus, Ediktistä, kirja LXIX.

Kun on kaksi velkojaa, jotka ovat yhtä kiinnostuneita asiasta, ja velallinen lupaa toiselle heistä uhkasakon uhalla saapua tuomioistuimeen, mutta toinen estää häntä saapumasta tuomioistuimeen, poikkeus ei koske toista velkojaa, jos he ovat yhtiömiehiä, jotta toisen petos ei hyödyttäisi toista velkojaa yhtiösuhteen perusteella.

175. Samoin jos kaksi velallista on yhteisvastuussa ja toinen heistä ei lupaansa rikkoen saavu tuomioistuimeen, ja kantaja vaatii tämän jälkeen toiselta riidanalaista omaisuutta ja toiselta osallistumatta jättämisestä aiheutuvaa sakkoa, sakon perimistä koskeva kanne on poikkeustapauksessa hylätty.

176. Myös silloin, kun isä on antanut lupauksen saapua oikeuteen poikansa tekemän sopimuksen perusteella ja kantaja nostaa sen jälkeen kanteen poikaansa vastaan, tämä poikkeus estää sen, jos kantaja haastaa isänsä oikeuteen lupauksensa perusteella. Toisaalta samaa sääntöä sovelletaan, jos poika lupasi esiintyä ja kantaja nostaa isää vastaan kanteen peculiumista.

177. Gaius, Kahdentoista taulukon laista, kirja I.

Jos takaaja ei saavu paikalle, koska hän on poissa julkisten asioiden vuoksi, on epäoikeudenmukaista, että takaaja velvoitetaan saapumaan paikalle toisen puolesta, vaikka tämä ei voi tehdä niin.

178. Paulus, Ediktistä, kirja LXIX.

Jos joku lupaa, että orja tai joku muu toisen valvonnassa oleva henkilö saapuu oikeuteen, hänellä on oikeus samoihin poikkeuksiin kuin jos hän olisi sitoutunut vapaamiehelle tai perheen päämiehelle, paitsi silloin, kun orjan sanotaan olevan poissa julkisten asioiden vuoksi, sillä orja ei voi olla poissa julkisten asioiden vuoksi. Kun tätä poikkeusta ei oteta huomioon, kaikki muut poikkeukset ovat yleisesti sovellettavissa, ja niitä voidaan hyödyntää sekä vapaiden että orjien tapauksissa.

179. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja XXIX.

Jos asianosainen lupasi saapua tuomioistuimeen neljän, viiden tai useamman päivän kuluttua siitä, kun hän on antanut kantajalle tilaisuuden toimia häntä vastaan, eikä viivästys ole aiheuttanut kantajalle vahinkoa, voidaan todeta, että hän voi tämän vuoksi puolustautua poikkeusluvan avulla.

180. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXXVII.

Jos orja lupaa saapua oikeuteen, hänen sitoumuksellaan ei ole mitään merkitystä hänen itsensä eikä hänen vakuuksiensa kannalta.

181. Jos joku on luvannut yhdellä sopimuksella saapua tuomioistuimeen useiden orjien puolesta, Labeo sanoo, että koko rangaistus voidaan periä, vaikka vain yksi orja ei saapuisi paikalle, koska on tosiasia, että kaikki orjat eivät olleet paikalla. Jos kuitenkin osa rangaistuksesta tarjotaan tämän yhden puolesta, hän voi vedota petokseen, jos kanne nostetaan sopimuksen perusteella.

182. Paulus, Plautiuksesta, kirja I.

Jos lupaan, että asianosainen, jonka väitetään jo tulleen vapaaksi ajan kuluessa, esimerkiksi siksi, että hän ei ole enää ollut haastettavissa oikeuteen, saapuu oikeuteen, minua vastaan nostetaan kanne joko hänen tuomitsemisekseen tai puolustamiseksi, jotta totuus voidaan selvittää.

183. Kun on annettu lupaus, että mies ilmestyy paikalle, ja hän menettää henkensä vakuuden antajan petoksen vuoksi ennen hänen ilmestymispäiväänsä, voimme toki käyttää sääntöä: "Kanteen nostaminen rangaistuksesta ei ole mahdollista ennen määräajan saapumista siitä syystä, että koko sopimuksen katsotaan viittaavan tiettyyn päivään".

184. Mies, joka aikoi nostaa vahingonkorvauskanteen, sopi ennen asian ratkaisemista, että jos hänen vastapuolensa ilmestyy oikeuteen ja jos lupauksen täyttämiseksi varattu aika on kulunut, hän kuolee; katsotaan, ettei perillistä vastaan ole kanneoikeutta sopimuksen perusteella; siitä syystä, että tämänkaltaisia sopimuksia tehdään vain pääkanteen vuoksi; ja vaikka pääsääntöisesti oikeudenkäyntiin saapumista koskeva sopimus siirtyy perilliselle, tässä tapauksessa näin ei kuitenkaan ole; sillä jos vainaja olisi halunnut nostaa kanteen sopimuksen perusteella sen jälkeen, kun hän oli luopunut vahingonkorvausvaatimuksesta, hän ei olisi saanut tehdä niin. Samaa sääntöä sovelletaan, jos se osapuoli, jota vastaan haluan nostaa vahingonkorvauskanteen, olisi kuollut määräyksessä mainitun ajan jälkeen, sillä minulla ei ole oikeutta nostaa kanteita määräyksen perusteella perillistä vastaan; ja tämä oli Julianuksen mielipide. Näin ollen, jos vakuudet on annettu, ei ole mitään oikeutta nostaa kanteita heitä vastaan sen jälkeen, kun päämies on kuollut. Pomponius on samaa mieltä silloin, kun asianosainen ei ole kuollut vasta pitkän ajan kuluttua, sillä jos hän olisi saapunut oikeuteen, hänen vastustajansa olisi voinut nostaa kanteen hänen kanssaan.

185. Ulpianus, Sabinuksesta, kirja XLVII.

Jos joku lupaa, että asianosainen saapuu oikeuteen, hänen on huolehdittava siitä, että hän saapuu oikeuteen samassa oikeudellisessa tilassa. Samassa oikeudellisessa tilassa esiintyminen tarkoittaa sitä, että hänen on tehtävä se siten, että kantaja ei joudu oikeudenkäynnissä yhtään huonompaan asemaan, vaikka hänen voi olla vaikeampaa saada vaatimuksensa tyydytetyksi; ja vaikka näin olisikin, voidaan sanoa, että asianosainen on edelleen samassa oikeudellisessa tilassa; tai vaikka hän olisi ottanut uusia velvoitteita tai menettänyt rahaa, hänen katsotaan silti olevan samassa oikeudellisessa tilassa; näin ollen, kun joku ilmestyy paikalle sen jälkeen, kun häntä vastaan on annettu tuomio, hänen katsotaan edelleen olevan samassa oikeudellisessa tilassa.

186. Paulus, Sabinuksesta, kirja XI.

Sen, joka on saanut oikeuden käyttää jotakin uutta etuoikeutta, ei kuitenkaan katsota olevan samassa oikeudellisessa tilanteessa.

187. On katsottava, että kantajan etua arvioitaessa on otettava huomioon se ajankohta, jolloin hänen olisi pitänyt saapua paikalle, eikä se ajankohta, jolloin oikeudenkäynti pantiin vireille, vaikka hänellä ei enää olisikaan ollut intressiä riidan kohteena olevaan kysymykseen.

188. Julianus, Digest, kirja LV.

Kun orja itse lupaa saapua tuomioistuimeen hoitamaan asiaa tai kun joku muu lupaa sen, ei sopimuksella ole mitään vaikutusta, eivätkä takaajat ole vastuussa, koska orja ei voi nostaa kannetta eikä tulla haastetuksi.

189. Neratius, Pergamentit, kirja II.

Jos joku toisen asiamiehenä määrää, että hän vain esittää sen, jonka hän on sopinut esittävänsä, mainitsematta rangaistusta, ja tämä ei ilmesty paikalle, tällaisella määräyksellä tuskin voi olla mitään painoarvoa, koska asiamiehellä ei ole mitään intressiä hänen esiintymisensä suhteen, sikäli kuin se koskee häntä itseään. Koska hän kuitenkin sopimusta tehdessään hoitaa toisen osapuolen liiketoimia, voidaan todeta, että hyöty, joka on otettava huomioon asiassa, ei koituisi asiamiehelle vaan sille osapuolelle, jonka liiketoimia hän hoiti; jos osapuoli ei saavu paikalle, asiamiehelle olisi siis maksettava summa, joka vastaa päämiehen etua oikeudenkäynnissä sopimuksen ehtojen mukaisesti. Samaa sääntöä voidaan sanoa sovellettavan vielä tiukemmin, jos asiamies oli sopinut

seuraavaa: "Mikä tahansa korvaus on asianmukainen", koska ymmärrämme, että näillä sanoilla ei tarkoiteta asiamiehen omaa etua vaan päämiehen etua kanteessa.

190. Papinianus, Kysymyksiä, kirja II.

Jos edunvalvoja lupaa saapua tuomioistuimeen ja noudattaa sopimustaan, ja sillä välin hänen holhoutensa tulee täysi-ikäiseksi tai kuolee tai hylkää omaisuuden, kanne on hylättävä; sillä jos kanne olisi nostettu itse omaisuuden perimiseksi ja tuomio olisi annettu edunvalvojaa vastaan ja jokin edellä mainituista seikoista olisi tapahtunut, on katsottu, että häntä vastaan ei voitaisi nostaa kanteita tuomion perusteella.

Otsikko 12. Juhlapyhistä, lykkäyksistä ja eri vuodenaajoista

191. Ulpianus, Kaikista tuomioistuimista, kirja IV.

Eräässä jumalallisen Marcuksen puheessa todetaan, että kukaan ei voi pakottaa toista menemään oikeuteen sadonkorjuun ja sadonkorjuun aikaan, koska koska hän on maatalouden parissa, häntä ei pitäisi pakottaa saapumaan oikeuteen.

192. Jos preetori kuitenkin joko tietämättömyyttään tai laiminlyönnin vuoksi jatkaa asianosaisten kutsumista ja nämä tulevat vapaaehtoisesti paikalle ja hän antaa tuomion asianosaisten läsnä ollessa, jotka ovat paikalla omasta tahdostaan, tuomio on pätevä, vaikka hän, joka kutsui heidät paikalle, toimisikin väärin; mutta jos hän antaa tuomion heidän poissa ollessaan ja heidän poissa ollessaan, on katsottava, että hänen tuomiollaan ei ole mitään vaikutusta, sillä preetorin teko ei voi kumota oikeutta. Tuomio on siis mitätön ilman muutoksenhakua.

193. On kuitenkin tiettyjä tapauksia, joista on tehtävä poikkeus ja joissa meidät voidaan pakottaa esiintymään preetorin edessä sadonkorjuun ja sadonkorjuun aikana, nimittäin silloin, kun kyseessä oleva omaisuus menetetään ajan kuluessa, toisin sanoen kun viivytys vie asianosaiselta kanneoikeuden. Ja itse asiassa, kun asia on kiireellinen, meidät voidaan pakottaa saapumaan preetorin eteen, mutta tämä voidaan tehdä vain, jotta asia voidaan

yhdistää; ja näin todetaan edellä mainitun adressin sanoissa, sillä sen jälkeen kun asia on yhdistetty, jos jompikumpi osapuolista kieltäytyy menettelystä, adressi myöntää hänelle lykkäystä.

194. Sama, Ediktistä, kirja V.

Divine Marcus toteaa samassa senaatille pitämässään puheessa, että on muitakin tapauksia, joissa preetorille voidaan tehdä hakemus vapaapäivinä, kuten esimerkiksi holhoojien ja kuraattorien nimittämiseksi, henkilöiden huomauttamiseksi heidän velvollisuuksistaan, anteeksipyyntöjen kuulemiseksi, elatusavun järjestämiseksi, iän todistamiseksi, syntymättömien lasten hallussapitoa koskevien määräysten tekemiseksi, omaisuuden säilyttämiseksi joko testamentin saajien tai trustien edunsaajien hyväksi; tai jos on annettava vakuus laittoman vahingon varalta; tai testamenttien laatimista varten; tai jotta voidaan määrätä edunvalvoja sellaisen omaisuudelle, jonka perillisestä ei ole varmuutta; tai lasten, vanhempien tai suojelijoiden elatusta varten; tai maksukyvyttömäksi epäillyn omaisuuden haltuunottoa varten; tai hirvittävän vamman tutkimista varten; tai luottamuksen perusteella myönnetyn vapauden myöntämistä varten.

195. Sama, Ediktistä, kirja II.

On myös tapana jakaa oikeutta sadonkorjuun ja sadonkorjuun aikana tapauksissa, joissa omaisuus on vaarassa hävitä joko ajan tai kuoleman kautta, kuten esimerkiksi varkaudesta, tavanomaisesta vahingosta, julmasta vahingosta nostetuissa kanteissa ja tapauksissa, joissa asianosaisten sanotaan syyllistyneen ryöstöön tulipalon, talon tuhoutumisen, haaksirikon tai veneen tai laivan takavarikon aikana, sekä muissa tämänkaltaisissa tapauksissa. Samaa sääntöä sovelletaan, kun omaisuus voi kadota ajan kuluessa tai kun määräaika, jonka kuluessa kanne voidaan nostaa, on päättymässä.

196. Vapauteen liittyvät menettelyt voidaan saattaa päätökseen milloin tahansa.

197. Oikeutta voidaan myös aina jakaa henkilölle, joka hyväksyy jotain yleisen hyvinvoinnin vastaista markkinoiden pito-oikeuden varjolla.

198. Paulus, Ediktistä, kirja I.

Maakuntien kuvernöörit määrittelevät tavallisesti sadonkorjuun ja sadonkorjuun ajankohdan naapuruston tapojen mukaan.

199. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXXII.

Tuomarit eivät ole tottuneet jakamaan oikeutta tai käyttämään lainkaan valtaansa tammikuun kalentipäivää edeltävänä päivänä.

200. Sama, Ediktistä, kirja LXXVII.

Kun tuomio annetaan juhlapäivänä, laissa säädetään, että se on pätevä vain asianosaisten suostumuksella; ja jos tuomio annetaan muulla tavoin tämän säännön vastaisesti, kukaan ei ole velvollinen noudattamaan sitä tai suorittamaan mitään maksua; eikä kukaan virkamies, jolle on tehty hakemus tällaisissa olosuhteissa, voi pakottaa asianosaista noudattamaan tuomiota.

201. Sama, Konsulin virka, kirja I.

Jumalaisen Marcuksen adressissa todetaan, että lykkäystä asiakirjojen esittämiseen ei voida myöntää kuin kerran; mutta asianosaisten eduksi, jos asianmukainen syy osoitetaan, lykkäystä voidaan saada toisen kerran samassa tai toisessa maakunnassa eri paikkakunnilla noudatettavien sääntöjen mukaisesti ja erityisesti silloin, kun ilmenee jotain odottamatonta. On selvitettävä, oliko vainaja saanut lykkäystä asiakirjojen esittämistä varten ja pitäisikö se myöntää myös hänen seuraajalleen; tai, koska se on myönnetty kerran, eikö sitä voida myöntää toisen kerran? Parempi mielipide on, että se on myönnettävä, jos siihen on olemassa asianmukainen syy.

202. Paulus, Sabinuksesta, kirja XIII.

Roomalaisen tavan mukaan päivä alkaa keskiyöllä ja päättyy seuraavan yön puolivälissä, joten kaikki, mitä tehdään näiden kahdenkymmenenneljän tunnin aikana (eli yön kahden puoliskon ja välipäivän aikana), katsotaan tehdyksi minkä tahansa päivänvalon tunnin aikana.

203. Ulpianus, Prokonsulin virka, kirja VII.

Jumalallinen Trajanus totesi Minicius Natalukselle osoittamassaan rescriptissä, että juhlapyhät aiheuttavat vain oikeudellisten asioiden keskeyttämisen ja että sotilaskuriin liittyvät asiat voidaan hoitaa myös juhlapyhinä. Tämä koskee myös vankilassa olevien henkilöiden tutkimista.

204. Paulus, Lauseet, kirja V.

Varallisuusoikeudellisissa kanteissa lykkäystä ei voida myöntää kuin kerran kussakin tapauksessa, mutta kuolemanrangaistusta koskeissa asioissa vastaajalle voidaan myöntää kolme lykkäystä ja syyttäjälle kaksi lykkäystä, mutta molemmissa tapauksissa on osoitettava asianmukainen syy.

Otsikko 13. Asian selvittämisestä

205. Ulpianus, Ediktistä, kirja IV.

Jos joku haluaa nostaa kanteen, hänen on ilmoitettava kanteen perusteet, koska on oikeudenmukaisinta, että haastettu osapuoli tietää, onko hänen alistuttava vai puolustettava itseään, ja jos hän päättää valita jälkimmäisen vaihtoehdon, että hän saa riittävästi tietoa oikeudenkäyntiä varten selvittämällä, millainen häntä vastaan nostettu kanne on.

206. Asian esittäminen tarkoittaa myös sitä, että vastapuolelle annetaan tilaisuus ottaa jäljennös siitä tai siitä, mitä valitukseen sisältyy, joko esittämällä se hänelle tai sanelemalla se. Labeo sanoo, että asian selostuksen tekee myös se, joka johdattaa vastapuolensa preetorin kirjaamoon ja näyttää hänelle, mitä hän aikoo sanella, tai ilmoittamalla hänelle lomakkeen, jota hän aikoo käyttää.

207. Tämänäyttöiset ilmoitukset on laadittava ilman mainintaa päivämäärästä tai konsulista, jottei niiden käyttäminen johda petokseen ja jotta asiakirjaan ei lisättäisi aikaisempaa päivämäärää. Preetori kuitenkin jättää pois päivämäärän ja konsulin, jolloin asiakirja on laadittu, mutta ei sitä päivää, jolloin maksu olisi pitänyt suorittaa; sillä maksupäivä on ikään kuin määräyksen tärkein osa. Tilit on kuitenkin ilmoitettava päivämäärän ja konsulin

kanssa; sillä kun rahaa maksetaan ja vastaanotetaan, tämä ei voi muuten olla selvää, ellei päivää ja konsulia ilmoiteta.

208. Kaikki seikat, jotka joku aikoo saattaa tuomioistuimen käsiteltäväksi, on ilmoitettava, mutta asianosaisen ei ole pakko esittää välineitä, joita hän ei aio käyttää.

209. Hän ei ole antanut asianmukaista ilmoitusta, jos hän ei ole ilmoittanut koko määräystä.

210. Huojennusta myönnetään niille, jotka ikänsä, tietämättömyytensä, sukupuolensa tai muun pätevän syyn vuoksi eivät ole antaneet asianmukaista lausuntoa.

211. Paulus, Ediktistä, kirja III.

Kun kanne nostetaan perinnöstä, preetori ei määrää testamentin ehtoja esitettäväksi, luultavasti siksi, että perillisellä on yleensä jäljennös testamentista.

212. Mauricianus, Rangaistuksista, kirja II.

Senaatti määräsi, että ketään, jota vastaan valtiovarainministeriö nostaa kanteen, ei saa pakottaa näyttämään ilmiantajalle muita asiakirjoja kuin ne, jotka liittyvät siihen tapaukseen, jossa tämä on ilmoittanut olevansa ilmiantaja.

213. Ulpianus, Ediktistä, kirja IV.

Praetor sanoo: "Niiden, jotka harjoittavat pankkiirien liiketoimintaa, on näytettävä tallettajalle päivän ja konsulin lisäksi se tili, josta hän on kiinnostunut."

214. Tämän määräyksen periaate on täysin oikeudenmukainen, sillä koska pankkiirit pitävät yksityishenkilöiden tilejä, on vain asianmukaista, että kaikki kirjat tai paperit, jotka liittyvät liiketoimiin, joissa minä olen osallisena, näytetään minulle, koska ne ovat tiettyssä määrin omaa omaisuuttani.

215. Perheen poika kuuluu ediktin piiriin, joten myös hänen on esitettävä kirjanpitoonsa, ja herää kysymys, onko isänkin pakko tehdä niin? Labeo toteaa, että ei ole, paitsi jos hänen poikansa harjoittaa pankkiirin liiketoimintaa hänen tietämättään; mutta Sabinus on asianmukaisesti ilmoittanut, että tätä ei hyväksytä, jos poika ilmoittaa voittonsa isälleen.

216. Kun orja harjoittaa pankkitoimintaa (sillä hän voi tehdä niin), jos hän tosiaan toimii isäntänsä suostumuksella, isäntä voidaan pakottaa esittämään tilit, ja häntä vastaan voidaan nostaa kanne, aivan kuin hän itse olisi harjoittanut liiketoimintaa; mutta jos orja toimii isäntänsä tietämättä, riittää, jos isäntä vannoo, ettei hänellä ole tilit hallussaan. Jos orja harjoittaa pankkiirin liiketoimintaa omilla yksityisillä varoillaan, isäntä on vastuussa samasta tai sijoitetusta summasta; mutta jos isännällä on tilit, mutta hän ei esitä niitä, hän on vastuussa koko summasta.

217. Jopa osapuoli, joka on lopettanut pankkitoiminnan harjoittamisen, voidaan pakottaa esittämään kirjanpitoonsa ja paperinsa.

218. Henkilön on pakko esittää tilit siinä paikassa, jossa hän on harjoittanut pankkitoimintaa, ja tämä on vahvistettu perusteellisesti. Kun hän pitää kirjanpitoonsa yhdessä maakunnassa ja harjoittaa liiketoimintaansa toisessa maakunnassa, olen sitä mieltä, että hänet voidaan velvoittaa esittämään kirjanpitoonsa siinä paikassa, jossa hän harjoittaa liiketoimintaansa, sillä häntä on ensinnäkin syytetty siitä, että hän on vienyt kirjanpitoonsa muualle. Jos hän harjoittaa liiketoimintaansa yhdessä paikassa ja häntä vaaditaan esittämään kirjanpitoonsa toisessa paikassa, hän ei ole missään nimessä velvollinen tekemään niin, ellei halua hänen toimittavan teille kopioita niistä, jos oikeudenkäynti on aloitettu, ja tietenkin teidän kustannuksellanne.

219. Paulus, Ediktistä, kirja III.

Hänelle on annettava aikaa näiden tilien esittämiseen.

220. Ulpianus, Ediktistä, kirja IV.

Jos pankkiiri pitää kirjanpitoa kotonaan tai varastossaan (kuten monet pankkiirit tekevät), hänen on joko johdatettava teidät sinne, missä kirjanpito on, tai annettava teille jäljennös kirjanpidosta.

221. Myös pankkiirin seuraajat ovat velvollisia esittämään kirjanpidon. Jos perillisiä on useita ja yksi heistä on saanut tilin haltuunsa, vain hänet voidaan velvoittaa toimittamaan ne; mutta jos tilin ovat kaikkien hallussa ja yksi heistä toimittaa ne, kaikki voidaan velvoittaa toimittamaan ne. Mitä sitten on tehtävä, jos se, joka esittää tilin, on epäselvä ja oikeutettu vain vähäiseen vastikkeeseen, niin että niiden esittämisen vilpittömyyttä voidaan perustellusti epäillä? Jotta tilejä voitaisiin vertailla, muidenkin olisi siis esitettävä omansa, tai jopa allekirjoitettava yhden heistä esittämä tilitys. Samaa sääntöä sovelletaan, kun on useita pankkiireja, joita on pyydetty esittämään tilinsä; sillä kun on useita holhoojia, jotka hoitavat luottamustehtävää yhdessä, heidän kaikkien on esitettävä tilinsä tai allekirjoitettava yhden heistä esittämä tili.

222. Lisäksi pankkiirin vastapuolelta vaaditaan vala, "että hän ei vaadi tilien esittämistä häiritsemistarkoituksessa", jotta hän ei voi vaatia sellaisten tilien esittämistä, jotka ovat tarpeettomia tai jotka hänellä jo on hallussaan, pankkiirin häiritsemiseksi.

223. Labeo sanoo, että tili on selvitys osapuolten kaikista keskinäisistä maksuista, tuloista, hyvityksistä ja veloista ja että mikään tili ei voi alkaa pelkällä velan maksulla. Jos osapuoli on saanut pantin tai talletuksen, häntä ei voida vaatia ilmoittamaan siitä, koska ne eivät kuulu tiliin; pankkiirin on kuitenkin annettava selvitys, jos maksulupaus on annettu, koska se kuuluu hänen liiketoimintaansa pankkiirina.

224. Tämän asetuksen nojalla voidaan nostaa kanne kantajan koron määrästä.

225. Tästä käy ilmi, että määräys koskee vain sitä, mikä koskee asianosaista itseään; mutta katsotaan, että tili koskee minua, jos vain säilytätte sitä minun määräykselläni; mutta jos asiamieheni määrää, että näin on tehtävä minun poissa ollessani, onko minun esitettävä se sillä perusteella, että se koskee minua?". Parempi mielipide on, että se on esitettävä. Minulla ei ole epäilystäkään siitä, että asiamieheni on esitettävä tili, jota hän pitää puolestani, koska se koskee häntä, ja hänen on annettava vakuus siitä, että vahvistan sen, jos hänelle ei annettaisi toimeksiantoa.

226. Jos sivun alussa, jonka alla on Titiuksen tili, on päivämäärä, ja sen jälkeen minun tilini on ilman päivämäärää tai konsulia, sama päivämäärä ja konsuli on annettava myös minulle, koska alkuun merkitty päivä ja konsuli kuuluvat koko tiliin.

227. Tilityksen esittäminen tarkoittaa joko sen sanelemista tai kirjallisen selvityksen tekemistä tai tilikirjan esittämistä.

228. Praetor sanoo: "Määrään, että tilit on esitettävä pankkiirille tai kenelle tahansa, joka vaatii niitä toisen kerran, vain silloin, kun siihen on esitetty asianmukainen syy."

229. Hän kieltää kirjanpidon esittämisen pankkiirille siitä syystä, että hän itse voi saada tietoa liiketoimintansa kirjanpidosta ja papereista, ja on järjetöntä, että hän pyytää kirjanpidon esittämistä omaksi edukseen tapauksessa, jossa hän itse on velvollinen esittämään kirjanpidon. Se, onko tilit esitettävä pankkiirin perilliselle, on harkinnanvarainen asia, sillä jos pankkiirin kirjat ja paperit ovat joutuneet hänen haltuunsa, niitä ei pitäisi esittää hänen puolestaan; mutta jos ei, niin se voidaan tehdä, jos siihen on esitetty asianmukainen syy, sillä sellaisissa olosuhteissa tilit on esitettävä pankkiirille itselleen, jos hän osoittaa, että tilit ovat kadonneet haaksirikon, talon tuhoutumisen, tulipalon tai muun vastaavan onnettomuuden vuoksi; tai jos ne ovat paikassa, joka on suurella etäisyydellä, kuten esimerkiksi meren takana.

230. Praetor ei vaadi tilien esittämistä asianosaiselle, joka vaatii sitä toista kertaa, ellei siihen ole perusteltua syytä.

231. Paulus, Ediktistä, kirja III.

Jos hän esimerkiksi osoittaa, että alussa esitetyt tilit ovat jossakin kaukana tai että ne eivät ole täydellisiä tai että hän on hukannut ne väistämättömän onnettomuuden eikä huolimattomuuden vuoksi, sillä jos hän on hukannut ne tämänkaltaisen onnettomuuden vuoksi, josta hänet olisi vapautettava, hänet on määrättävä esittämään ne toisen kerran.

232. Tämä termi: "Toinen tarkoittaa toista kertaa, jota kreikkalaiset kutsuvat deuteroniksi, ja toinen, joka sisältää myös myöhemmät kerrat, jota kreikkalaiset kutsuvat paliniksi; tällä ymmärretään "niin usein kuin on tarpeen"; sillä voi käydä niin, että osapuoli on menettänyt tilinsä, joka on annettu hänelle kahdesti, joten termi "toisen kerran" ymmärretään tarkoittavan "usein".

233. Ulpianus, Ediktistä, kirja IV.

Jos pankkiiria vaaditaan esittämään tilit ja hän ei tee sitä pahansuovuuden vaikutuksesta, häntä rangaistaan, mutta hän on vastuussa huolimattomuudesta vain silloin, kun se muistuttaa läheisesti pahansuovuutta. Se, joka tekee sen vilpillisessä tarkoituksessa tai joka esittää tilit puutteellisesti, syyllistyy ilkivaltaan.

234. Se, joka tämän ediktin nojalla joutuu vastuuseen, on velvollinen maksamaan vahingonkorvauksena summan, joka vastaa sitä etua, joka minulla oli kirjanpidon esittämiseen silloin, kun preetori määräsi sen, eikä sitä etua, joka minulla on tällä hetkellä; ja näin ollen, vaikka etuni olisi kokonaan lakannut olemasta tai muuttunut pienemmäksi tai suuremmaksi, oikeuteni kanteen nostamiseen ei lisääntynyt eikä vähene.

235. Paulus, Ediktistä, kirja III.

On henkilöitä, jotka ovat velvollisia esittämään tilimme, vaikka preetori ei vaadi heitä tekemään sitä tämän ediktin nojalla; esimerkiksi jos asiamies hoitaa liiketoimiamme tai pitää tiliämme, preetori ei vaadi häntä esittämään tiliään factum-kanteen pelossa, koska voimme saada sen mandaattikanteella. Myös silloin, kun yhtiömies on harjoittanut yhtiömiehen liiketoimintaa vilpillisesti, praetor ei voi ryhtyä toimiin häntä vastaan tämän lausekkeen nojalla, koska kante on nostettu yhtiömiehen puolesta; praetor ei myöskään voi pakottaa holhoojaa toimittamaan tiliotetta holhottavilleen, koska on tapana pakottaa hänet tekemään tämä holhouskanteella.

236. Sillä ei ole merkitystä, ovatko pankkiirin seuraajat, isä vai isäntä samassa liiketoiminnassa, sillä koska he ovat pankkiirin tilalla ja seuraavat häntä oikeudellisesti, he ovat velvollisia täyttämään hänen velvoitteensa. Henkilö, jolle pankkiiri on jättänyt tilinsä, ei näytä kuuluvan tähän (koska näillä sanoilla tarkoitetaan hänen oikeudellista seuraajaansa) sen enempää kuin jos hän olisi elossa ollessaan esittänyt ne hänelle. Myöskään perillinen itse ei ole vastuussa, jos hänellä ei ole ollut niitä hallussaan eikä hän ole toiminut vilpillisesti. Jos hänelle kuitenkin ilmoitetaan, että hän ei saa luovuttaa niitä perittäväälle ennen kuin hän luovuttaa ne perittäväälle, hän on vastuussa aivan kuin hän olisi toiminut pahantahtoisesti; ja hän on vastuussa myös niin kauan kuin hän ei ole luovuttanut niitä. Jos hän ei toimi ilkivaltaisesti, perinnönsaaja on velvollinen esittämään tilit, jos siihen on riittävä syy.

237. Ei ole myöskään epäoikeudenmukaista, että rahanvälittäjät, kuten Pomponius sanoo, pakotetaan esittämään tilinsä, koska tämäntyyppiset välittäjät, samoin kuin pankkiirit, pitävät kirjanpitoa ja ottavat vastaan ja maksavat rahaa eri aikoina; tämä todistetaan pääasiassa heidän merkintöjensä ja tilikirjojensa avulla, ja heidän vilpittömyyhteensä luotetaan hyvin usein.

238. Lisäksi preetori määrää, että tilit on esitettävä niille, jotka sitä vaativat ja jotka vannovat, että he eivät nosta kannetta kiusantekotarkoituksessa.

239. Tilit katsotaan meitä koskeviksi paitsi silloin, kun olemme itse olleet sopimuspuolina tai olemme jonkun sopimuksen tehneen henkilön seuraajia, myös silloin, kun sopimuksen on tehnyt määräysvallassamme oleva henkilö.

240. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja I.

Kun pankkiiri velvoitetaan esittämään tilit, ei ole merkitystä sillä, onko riita syntynyt hänen vai toisen osapuolen kanssa.

241. Syy siihen, miksi preetori vaatii vain pankkiireilta kirjanpitoa eikä muilta, jotka harjoittavat toisenlaista liiketoimintaa, on se, että heidän tehtävänsä ja ammattinsa ovat julkisia, ja heidän tärkein velvollisuutensa on pitää huolellisesti kirjaa liiketoimistaan.

242. Tilin katsotaan olevan laadittu, kun näin tehdään alusta alkaen (sillä tiliä ei voi ymmärtää, ellei sitä ole tutkittu perusteellisesti). Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että koko tilikirja tai kaikki jonkun henkilön pergamentit on tutkittava tai kopioitava, vaan sitä, että vain se osa tilistä on tutkittava ja kopioitava, joka on tarpeen, jotta asianosainen saa haluamansa tiedot.

243. Kun kanne nostetaan määrästä, joka vastaa kantajan intressiä saada tili, seuraa siitä, että riippumatta siitä, jääkö hän saamatta sitä, mitä hän on vaatinut, vai tuomitaanko hänet siitä syystä, että hänellä ei ollut tiliä, jonka avulla hän olisi voinut puolustaa asiaansa, hän voi tällä kanteella saada takaisin kaiken sen, mitä hän on menettänyt tällä tavoin. Tarkastellaanpa, onko tämä todella totta, sillä jos hän voi todistaa tuomarille, jonka on ratkaistava hänen ja pankkiirin välinen asia, että hän olisi voinut voittaa asiansa siinä oikeudenkäynnissä, jossa hänet lyötiin, hänen on silloin täytynyt pystyä todistamaan se; ja jos hän ei ole tehnyt niin tai jos hän on todistanut sen, mutta tuomari ei ole kiinnittänyt tähän seikkaan mitään huomiota, hänellä on vain oikeus valittaa itsestään tai tuomarista. Näin ei kuitenkaan ole, sillä saattaa käydä niin, että hän on nyt saanut tiliotteen haltuunsa vastaajalta itseltään tai muulla tavoin tai että hän voi osoittaa muiden asiakirjojen tai todistajien avulla, joita hän ei syystä tai toisesta voinut käyttää oikeudenkäynnin aikana, että hän olisi voinut voittaa asiansa. Sillä näissä olosuhteissa ihmisellä on oikeus nostaa kanne varkaudesta tai hänen hyväkseen tehdyn sitoumuksen vilpillisestä muuttamisesta; samoin kuin

kanne laittomasta vahingosta, sillä vaikka emme ehkä ole voineet todistaa jotakin aiemmin siitä syystä, että sitoumus on purettu, ja olemme ehkä menettäneet oikeusjuttumme, voimme kuitenkin nyt todistaa sen muiden asiakirjojen tai todistajien avulla, joita emme voineet käyttää hyväksi ensimmäisellä kerralla.

244. Modestimis, säännöt, kirja III.

On vahvistettu, että asiakirjojen jäljennökset voidaan esittää ilman niiden esittäjän allekirjoitusta.

245. Callistratus, Monitory Edict, kirja I.

On katsottu, että naiset eivät saa harjoittaa pankkitoimintaa, koska se on miehille kuuluva ammatti.

246. Ulpianus, Ediktistä, kirja IV.

Tämä kanne ei ole sallittu vuoden kuluttua eikä perillistä vastaan, ellei se johdu hänen omasta teostaan; mutta se myönnetään perilliselle.

Otsikko 14. Sopimuksista

247. Ulpianus, Ediktistä, kirja IV.

Tämän määräyksen oikeudenmukaisuus on luonnollista, sillä mikä sopisi niin hyvin ihmiskunnan hyvään uskoon kuin niiden asioiden noudattaminen, joista osapuolet ovat sopineet?

248. Termi pactum on johdettu sanasta pactio, ja myös sana pax on samaa alkuperää.

249. Sopimus on kahden tai useamman henkilön samansisältöinen suostumus.

250. Termi "conventio" on yleinen ja viittaa kaikkeen siihen, mihin henkilöt, jotka ovat tekemisissä toistensa kanssa, antavat suostumuksensa sopimuksen tekemiseksi tai riidan ratkaisemiseksi; sillä kuten sanotaan osapuolten kokoontuvan yhteen, jotka kokoontuvat eri paikoista yhteen, niin sama sana soveltuu myös niihin, jotka eri mielen tuntemusten perusteella ovat yhtä mieltä yhdestä asiasta, toisin sanoen päätyvät yhteen mielipiteeseen. Termi "conventio" on niin yleinen, kuten Pedius aivan oikein sanoo, että ei ole olemassa mitään sopimusta eikä velvoitetta, joka ei sisältäisi sitä, olipa se sitten tehty luovuttamalla omaisuus tai suullisesti; sillä jopa suullisesti tehty sopimus on mitätön, jos suostumusta ei ole.

251. Useimmilla sopimuksilla on niille ominaisia nimiä, kuten esimerkiksi myynti, vuokraus, pantti ja sopimus.

252. Paulus, Ediktistä, kirja III.

Labeo sanoo, että sopimus voidaan tehdä luovuttamalla omaisuutta, kirjeellä tai sanansaattajan välityksellä. Sopimus voidaan tehdä myös poissaolevien osapuolten välillä, ja sopimus voidaan tehdä myös hiljaisella suostumuksella.

253. Näin ollen, jos palautan velalliseni velvoitteen, katsotaan, että meidän välillämme on sovittu, etten esitä mitään vaatimuksia häntä vastaan, ja on vahvistettu, että jos teen niin, hän voi vedota sopimukseen perustuvaan poikkeukseen.

254. Modestinus, Säännöt, kirja III.

Mutta sen jälkeen kun pantti on palautettu velalliselle, ei ole epäilystäkään siitä, että velka voidaan periä, jos rahoja ei ole maksettu, ellei nimenomaisesti osoiteta, että päinvastainen oli tarkoitus.

255. Paulus, Ediktistä, kirja III.

Koska myös hiljaiset sopimukset ovat päteviä, on vakiintunut käytäntö, että vuokrattuun asuntoon tuotuja henkilökohtaisia tavaroita on pidettävä vuokranantajalle pantattuina, vaikka mitään ei olisi erikseen mainittu.

256. Tämän periaatteen mukaan mykkä henkilö voi tehdä sopimuksen.

257. Toinen todiste tästä on myötäjäisistä tehty sopimus, sillä kenelläkään ei ole ennen avioliittoa oikeutta nostaa kanteita myötäjäisistä sen enempää kuin jos se olisi nimenomaisesti mainittu; ja jos avioliittoa ei solmitakaan, sopimuksella ei ole mitään vaikutusta, mikä on myös Julianuksen mielipide.

258. Julianus oli kuultuaan eräässä tapauksessa, jossa oli sovittu, että pääomaa ei voitaisi vaatia niin kauan kuin korkoa maksetaan, ja sopimus oli laadittu ehdoitta, hän katsoi, että ehto sisältyi sopimukseen, aivan kuin se olisi siinä ilmaistu.

259. Ulpianus, Ediktistä, kirja IV.

Sopimuksia on kolmenlaisia, joista osa koskee julkisia asioita ja osa yksityisasiota. Ne, jotka ovat yksityisiä, perustuvat joko lainsäädäntöön tai kansojen lakiin.

260. Julkinen kokous on sellainen, jossa rauha solmitaan, kun kaksi sotilasjohtajaa sopii tietyistä tätä tarkoitusta varten tarvittavista asioista.

261. Paulus, Ediktistä, kirja III.

Lainsäädäntöön perustuva sopimus on sopimus, joka on vahvistettu jollakin lailla; ja siksi joskus kanne syntyy sopimuksesta tai kumotaan sopimuksella, mikä tapahtuu yhtä usein kuin sitä tukee säädös tai senaatin asetus.

262. Ulpianus, Ediktistä, kirja IV.

Jotkin kansojen oikeuteen perustuvat yleissopimukset johtavat toimenpiteisiin, ja toiset johtavat poikkeuksiin.

263. Ne, jotka aiheuttavat kanteita, eivät ole tunnettuja omilla nimillään, vaan niitä kutsutaan sopimuksiksi, kuten osto, myynti, vuokraus, kumppanuus, laina, talletus ja muut vastaavat termit.

264. Jos asiaa ei ole asetettu jonkin erityisen sopimuksen alaisuuteen, silloin on olemassa velvoite, kuten Aristo hyvin asianmukaisesti totesi Celsukselle; esimerkiksi, annoin sinulle jotain sillä yhteisymmärryksellä, että antaisit minulle jotain muuta; tai annoin sinulle jotain sillä yhteisymmärryksellä, että tekisit jonkin teon, ja tämä on sunallagma, toisin sanoen keskinäinen sopimus, ja siitä syntyy siviilioikeudellinen velvoite. Siksi olen sitä mieltä,

että Mauricianus arvosteli Julianusta hyvin oikeutetusti hänen päätöksestään seuraavassa tapauksessa: "Annoin sinulle Stichuksen sillä ehdolla, että sinun pitäisi vapauttaa Pamphilus; sinä vapautit hänet, mutta Stichus häädettiin toisen osapuolen toimesta." Julianus on sitä mieltä, että praetorin olisi myönnettävä kanne in factum; mutta entinen sanoo, että on olemassa siviilikanne epävarmasta kohteesta, toisin sanoen määrättyjen ehtojen mukainen kanne, sillä on olemassa sopimus, jota Aristo kutsuu nimellä sunallagma, ja siitä kanne on johdettu.

265. Jos jotakin luvataan estää rikoksen tekeminen, tällaisesta sopimuksesta ei synny velvollisuutta.

266. Mutta jos sopimukselle ei ole perusteita, on todettu, että velvoitetta ei voi syntyä; pelkkä sopimus ei siis luo velvoitetta, mutta se luo poikkeuksen.

267. Joskus se kuitenkin antaa aihetta kanteeseen, kuten vilpittömässä mielessä nostetuissa kanteissa; sillä meillä on tapana sanoa, että tehdyt sopimukset sisältyvät vilpittömässä mielessä nostettuihin kanteisiin; mutta tämä on ymmärrettävä vain siten, että jos sopimukset seuraavat sopimuksen osana, ne sisältyvät siten, että ne antavat kantajalle kanneoikeuden; mutta jos ne lisätään jälkikäteen, niiden ei katsota kuuluvan sopimukseen eikä niistä synny kanneoikeutta; muutoin kanne syntyisi sopimuksesta. Jos esimerkiksi avioeron jälkeen sovitaan, että myötäjäisiä ei luovuteta laissa säädetyn ajan päätyttyä vaan välittömästi, tämä ei ole pätevä; muutoin syntyisi sopimukseen perustuva kanne. Marcellus toteaa saman asian, ja jos holhouskanteen aikana sovitaan, että maksetaan korkeampi korko kuin laissa säädetty korko, tämä ei ole pätevä, tai muuten olisi kyse sopimukseen perustuvasta kanteesta; sillä sopimukseen sisältyvät sopimukset muodostavat sopimuksen olennaisen sisällön, toisin sanoen ne on tehty sopimusta tehtäessä. Olen tietoinen siitä, että Papinianus sanoi, että jos kaupan jälkeen tehdään jokin sopimus, joka ei ole osa sopimusta, kauppaan perustuvaa kannetta ei voida nostaa tämän saman säännön vuoksi, nimittäin: "Yksinkertaisesta sopimuksesta ei voi syntyä kanteita", mikä voidaan todeta myös kaikkien vilpittömässä mielessä tehtyjen kanteiden osalta. Sopimuksella on kuitenkin vaikutusta vastaajan puolella siitä syystä, että jälkikäteen tehdyt sopimukset antavat yleensä aihetta poikkeuksiin.

268. Myöhemmät sopimukset sisältyvät samaan sopimukseen siinä määrin, että on vahvistettu, että ostoissa ja muissa vilpittömässä mielessä tehdyissä tapauksissa, joissa poikkeusta ei ole noudatettu, osapuoli voi peruuttaa oston. Jos tämä voidaan tehdä kokonaisuutena, miksei osaa siitä voida muuttaa sopimuksella? Tämän Pomponius totesi kuudennessa kirjassaan Ediktistä. Koska asia on näin, sopimus vaikuttaa edelleen kantajan kannalta niin, että hänellä on oikeus nostaa kanne, vaikka mitään muita toimenpiteitä ei ole toteutettu; ja saman periaatteen mukaan, jos koko sopimus voidaan kumota, miksi sitä ei voida muuttaa ja esittää ikään kuin uudessa muodossa? Tämä

voidaan sanoa asianmukaisesti todetuksi, enkä siksi paheksu sitä, mitä Pomponius sanoo "Lukukirjassaan", nimittäin sitä, että sopimuksella voidaan luopua osittain ostosta, niin että osan osto voidaan tehdä toisen kerran. Jos kuitenkin ostajasta jää kaksi perillistä, ja myyjä on sopinut toisen heistä kanssa, että hän luopuu kaupasta, Julianus sanoo, että sopimus on pätevä ja että kauppa on osittain mitätöity, koska toinen perillinen olisi toisen sopimuksen tekemällä voinut saada poikkeuksen kanssaperillisiinsä nähden. Julianuksen ja Pomponiuksen mielipiteet ovat siis hyvin perusteltuja.

269. Praetori sanoo: "Vaadin sellaisten sopimusten noudattamista, joita ei ole tehty ilkeämielisesti tai vastoin lakeja, kansanäänestyksiä, senaatin asetuksia tai keisarien säädöksiä, jos missään niistä ei ilmene petosta."

270. Eräät sopimukset koskevat kiinteää omaisuutta ja toiset taas henkilökohtaista omaisuutta. Kiinteään omaisuuteen liittyvät sopimukset ovat sellaisia, joissa suostun yleisesti ottaen olemaan nostamatta kannetta; henkilökohtaiseen omaisuuteen liittyvät sopimukset ovat sellaisia, joissa suostun olemaan haastamatta esimerkiksi tiettyä henkilöä oikeuteen: "En haasta Lucius Titiusta oikeuteen". Se, onko sopimus tehty omaisuudesta vai henkilöstä, on selvitettävä paitsi kielestä myös sopijapuolten aikomuksesta; sillä yleensä (kuten Pedius sanoo) henkilön nimi lisätään sopimukseen, ei sen vuoksi, että se muuttuisi henkilökohtaiseksi, vaan siksi, että kävisi ilmi, kenen kanssa sopimus on tehty.

271. Praetor sanoo, että vilpillisesti tehtyä sopimusta ei noudateta. Petos tehdään kavalasti ja ovelasti, ja kuten Pedius sanoo, sopimus on vilpillisesti tehty aina, kun tehdään jotakin toista huijaamalla sillä verukkeella, että on tarkoitus tehdä jotakin muuta.

272. Praetor ei lisää mitään petostarkoituksessa tehdyistä sopimuksista; mutta Labeo sanoo aivan oikein, että jos hän tekisi niin, se olisi joko epäoikeudenmukaista tai tarpeetonta; epäoikeudenmukaista olisi esimerkiksi se, jos velkoja, joka on kerran antanut velalliselleen vilpittömässä mielessä vapautuksen, yrittäisi myöhemmin mitätöidä sen; tarpeetonta olisi se, jos velkojaa olisi petetty vapautusta antaessaan, sillä petos sisältyy petokseen.

273. Jos sopimus on alun perin tehty vilpillisesti tai jos jokin vilpillinen teko on tehty jälkikäteen, on perusteltua poiketa tästä määräyksestä ediktin sanojen mukaisesti: "Ja petosta ei ole tehty".

274. Viitaten siihen, mitä yleensä lisätään sopimuksen loppuun, nimittäin: "Näitä sanoja ei pidetä ainoastaan sopimuksen osana, vaan myös sopimusehtoon kuuluvina, ja siksi niistä seuraa sopimusehtoon perustuva kanne,

ellei nimenomaisesti toisin todisteta, koska näin ei ole tehty tarkoituksenaan tehdä sopimusehto vaan ainoastaan tehdä sopimus.

275. Jos sovin, että tuomiosta tai talon polttamisesta ei nosteta kannetta, tällainen sopimus on pätevä.

276. Jos suostun olemaan aloittamatta menettelyä "uuden rakennelman ilmoittamisen" johdosta, jotkut viranomaiset ovat sitä mieltä, että sopimus ei ole pätevä, koska se ikään kuin hyökkää preetorin auktoriteettia vastaan; mutta Labeo tekee tässä eron, sillä esimerkiksi silloin, kun uusi rakennelma saattaa vahingoittaa yksityistä omaisuutta, sopimus voidaan tehdä; mutta silloin, kun se vaikuttaa julkiseen omaisuuteen, sitä ei voida tehdä, mikä on erittäin asianmukainen ero. Näin ollen on laillista tehdä sopimus kaikista muista asioista, joita preetorin edikti koskee ja jotka vaikuttavat yksityisomaisuuteen, mutta ei niistä, joissa on kyse julkisen omaisuuden vahingoittamisesta; sillä laki sallii kompromissin tekemisen jopa varkauden osalta.

277. Pomponiuksen mukaan sopimus on pätevä, jos joku suostuu olemaan nostamatta kannetta talletuksen vuoksi. Myös silloin, kun joku suostuu: "Pomponiuksen mukaan sopimus on pätevä, eikä sitä voida kumota lain vastaisena.

278. Yleisesti ottaen aina kun sopimus on vastoin Common Law -lakia, sitä ei ole pakko noudattaa, eikä perintö voi riippua siitä; eikä sopimusta pidä noudattaa, jos on vannottu, että osapuoli ei haasta oikeuteen, kuten Marcellus toteaa Digestin toisessa kirjassa; ja jos sopimus on tehty asioista, joita ei ole laillista tehdä sopimuksen kohteeksi, sitä ei pidä noudattaa, vaan se on kumottava kokonaan.

279. Jos joku ennen kuolinpesään siirtymistä tekee velkojien kanssa sopimuksen siitä, että velkojille maksetaan vähemmän kuin mitä heille kuuluu, sopimus on pätevä.

280. Kun orja tekee sopimuksen ennen kuin hän saa vapautensa ja perintönsä, Vindius sanoo, että sopimus ei ole pätevä, koska hänet on määrätty perilliseksi ehdollisesti. Marcellus on kuitenkin Digestin kahdeksannessa kirjassa sitä mieltä, että jos suora perillinen ja orja, joka on välttämätön perillinen ja jotka molemmat on määrätty ehdottomasti perillisiksi, tekevät sopimuksen ennen kuin he puuttuvat perintöön, he tekevät sen asianmukaisesti, mikä on todellakin oikein. Hän on myös sitä mieltä, että vieras perillinen, kun hän puuttuu kuolinpesään velkojien johdolla, tekee sen laillisesti ja että hänellä on myös kanneoikeus. Mutta jos joku (kuten olemme aiemmin todenneet) tekee sopimuksen orjuudessa ollessaan, Marcellus kieltää, että hänen sopimuksensa on pätevä, koska

se, mitä tahansa tekoa henkilö orjuudessa ollessaan tekeekin, ei yleensä hyödytä häntä sen jälkeen, kun hän on saanut vapautensa; mikä on myönnettävä sopimukseen perustuvan poikkeuksen osalta. Mutta herää kysymys, hyödyttääkö petokseen perustuva poikkeus häntä? Marcellus, vaikka hän aiemmin epäili, onko näin, myöntää sen kuitenkin vastaavissa tapauksissa; kuten esimerkiksi silloin, kun perheen poika, joka on määrätty perilliseksi, tekee sopimuksen velkojien kanssa, mutta vapautumisensa jälkeen astuu perintöön; hän katsoo, että hän voi käyttää petokseen perustuvaa poikkeusta. Hän on samaa mieltä, kun poika tekee isänsä elinaikana sopimuksen isänsä velkojien kanssa; tässä tapauksessa poikkeus petoksen perusteella hyväksytään. Lopuksi on todettava, että petokseen perustuvaa poikkeusta ei saa hylätä edes orjien kohdalla.

281. Tällä hetkellä tällainen sopimus voi kuitenkin olla velkojille haitaksi vain silloin, kun velkojat kokoontuvat ja ilmoittavat yhteisymmärryksessä, millä osalla velkojaan ne tyydytetään. Mutta jos he eivät pääse yksimielisyyteen, tarvitaan preatorin väliintulo, jonka on päätöksessään noudatettava enemmistön tahtoa.

282. Papinianus, Opinions, kirja X.

On päätetty, että velkojien osalta enemmistö viittaa velan määrään eikä henkilöiden lukumäärään. Jos velkojien lukumäärä on sama kuin velkojen lukumäärä, velkojien enemmistö on asetettava etusijalle; jos velkojien lukumäärä on yhtä suuri, preatorin on noudatettava sen tahdon mukaista tahtoa, joka on heidän joukossaan korkeimmalla sijalla; mutta jos kaikki on molemmin puolin yhtä suurta, preatorin on valittava inhimillisin mielipide, sillä tämä käy ilmi jumalallisen Marcuksen reskriptiosta.

283. Paulus, Ediktistä, kirja LXII.

Jos on useita velkojia, joilla on yksi ainoa kanneoikeus, heidän katsotaan olevan vain yhden henkilön asemassa, kuten esimerkiksi silloin, kun on useita sopimusvelkojia tai useita pankkiireja, joiden velvoitteet on otettu samaan aikaan, heitä on pidettävä yhtenä, koska velkaa on vain yksi. Kun useat yhden velkojana olevan holhoojan huoltajat tekevät sopimuksen, heitä pidetään yhtenä, koska he ovat tehneet sen yhden holhoojan puolesta. Kun taas yksi edunvalvoja tekee sopimuksen useiden sellaisten holhousmiesten puolesta, jotka ovat yhden velan kantajia, on todettu, että heitä on pidettävä yhtenä henkilönä, koska yhden miehen on vaikea edustaa kahta henkilöä; sillä valehtelija, jolla on useita kanneperusteita sellaista osapuolta vastaan, jolla on vain yksi kanneperuste, ei saa edustaa useita henkilöitä.

284. Arvioimme velan kokonaismäärän, kun velkaa on useita summia, kuten esimerkiksi silloin, kun yhdelle miehelle on velkaa useita summia, joiden yhteismäärä on sata aureita, ja toiselle miehelle on velkaa 50 aureita; tässä tapauksessa meidän on otettava huomioon useista summista muodostuva summa, koska kun ne lasketaan yhteen, ne ovat suuremmat kuin yksittäinen summa.

285. Pääomaan on lisättävä myös erääntyneet korot.

286. Ulpianus, Ediktistä, kirja IV.

Divine Marcusin reskriptiossa määrätään, että kaikkien velkojien on kokoonnuttava. Mutta entä jos jotkut heistä ovat poissa? Pitääkö poissaolevien noudattaa läsnäolevien esimerkkiä? Mutta jos sopimus on pätevä poissaolijoihin nähden, herää tärkeä kysymys, nimittäin se, estääkö tämä sopimus poissaolevat etuoikeutetut velkojat? Toistan, että ennen jumalallisen Marcuksen vahvistamaa sääntöä jumalallinen Pius totesi rescriptumissa: "Että myös valtiovarainministeriön tulee niissä tapauksissa, joissa hypoteekkia ei ole, samoin kuin muiden etuoikeutettujen velkojien, seurata muiden esimerkkiä." Kaikkia näitä sääntöjä on noudatettava niiden velkojien osalta, joilla ei ole vakuutta.

287. Kun sopimukseen on lisätty sopimussakkomääräys, herää kysymys, sovelletaanko sopimukseen perustuvaa poikkeusta vai onko kanne nostettava sopimussakkomääräyksen perusteella? Sabinuksen mielestä, joka on parempi, sopimuksen tekijä voi valita kumman tahansa vaihtoehdon; jos hän kuitenkin käyttää sopimukseen perustuvaa poikkeusta, on oikeudenmukaista vapauttaa sopimusmääräys.

288. Olemme suurimmaksi osaksi tottuneet valtioon: "että petokseen perustuva poikkeus on apu sopimukseen perustuvalla poikkeuksella"; ja sitten on henkilöitä, jotka eivät voi käyttää sopimukseen perustuvaa poikkeusta, mutta voivat käyttää petokseen perustuvaa poikkeusta; tätä mieltä oli Julianus, ja monet muutkin tukivat sitä; jos esimerkiksi asiamieheni tekisi sopimuksen, voisin hyötyä petokseen perustuvasta poikkeuksesta, ja tätä mieltä on Trebatius, jonka mielestä asiamieheni sopimus voi vahingoittaa minua, mutta se voi myös olla edukseni.

289. Paulus, Ediktistä, kirja III. Siitä syystä, että hänelle voidaan maksaa.

290. Ulpianus, Ediktistä, kirja IV.

On nimittäin todettu, että minulle aiheutuu vahinkoa siitä, määräsinkö hänet tekemään sopimuksen vai oliko hän yleinen asiamieheni, kuten Puteolanus toteaa ensimmäisessä kirjassaan Assessoreista, koska on päätetty, että hän voi myös nostaa kanteen.

291. Paulus, Ediktistä, kirja III.

Mutta jos asiamies on nimitetty vain kanteen nostamista varten, hänen tekemänsä sopimus ei vahingoita hänen päämiestään, koska hän ei voi saada maksua.

292. Jos asiamies on kuitenkin nimitetty hoitamaan asioita, joista hän on itse kiinnostunut, hänen katsotaan olevan päämiehen asemassa, ja näin ollen hänen kanssaan tehtyjä sopimuksia on noudatettava.

293. Ulpianus, Ediktistä, kirja IV.

Lisäksi yrityksen johtajan tekemä sopimus on voimassa sekä yrityksen puolesta että sitä vastaan.

294. Paulus, Ediktistä, kirja III.

Sopimus, jonka holhooja tekee holhoojansa puolesta, on pätevä, kuten Julianus toteaa.

295. Ulpianus, Ediktistä, kirja IV.

Kun kiinteistön ostajan kanssa on tehty sopimus ja myyjä nostaa kanteen, petokseen perustuva poikkeus estää häntä nostamasta kannetta; sillä jumalallisen Piuksen reskriptin mukaan oikeudenmukaiset kanteet on myönnettävä kiinteistön ostajalle, ja on vain oikeudenmukaista, että kiinteistön velallinen voi käyttää petokseen perustuvaa poikkeusta myyjää vastaan.

296. Jos myydyn omaisuuden omistajan ja ostajan välillä on tehty sopimus esimerkiksi siitä, että ostettu orja palautetaan omistajaksi sille, joka hänet myi; jos hän nostaa kanteen hinnasta, hän ei voi vedota petokseen.

297. Paulus, Ediktistä, kirja III.

Jos annan sinulle kymmenen aureita ja sovin kanssasi, että olet minulle velkaa kaksikymmentä, ei synny mitään velvoitetta, joka koskee enemmän kuin kymmenen aureita, sillä mitään sopimusta ei voida tehdä suuremmasta määrästä kuin mitä on annettu.

298. On olemassa tiettyjä kanneoikeuksia, jotka kumoutuvat sopimuksen nojalla lain nojalla, kuten esimerkiksi vahingonkorvaus tai varkaus.

299. Sopimukseen perustuva kanneoikeus syntyy preetoriaanisen lain mukaan panttaustapauksessa; se kumotaan kuitenkin poikkeuksella aina, kun sovin, etten haasta kanteeseen.

300. Kun joku tekee sopimuksen, ettei kanteita nosteta häntä itseään vastaan vaan hänen perillistään vastaan, perillisen tekemä poikkeus ei hyödytä häntä.

301. Jos suostun siihen, että minua tai Titiusta vastaan ei nosteta kanteita, siitä ei ole mitään hyötyä Titiukselle, vaikka hänestä tulisi perillinen, koska sitä ei voida vahvistaa jälkikäteen. Julianus vahvisti tämän säännön tapauksessa, jossa isä teki sopimuksen siitä, että häntä tai hänen tyttärtään vastaan ei nosteta kannetta, kun tyttärestä tuli myöhemmin isänsä perillinen.

302. Jos myyjän kanssa on tehty sopimus kiinteistöstä, ostaja voi vedota siihen useiden viranomaisten näkemyksen mukaan, ja Pomponius toteaa, että käytämme tätä sääntöä; mutta Sabinuksen mukaan, kun sopimus on henkilökohtainen, siihen voidaan vedota myös ostajaa vastaan. Hänen mielestään tämä on laki myös silloin, kun perintö syntyy lahjoituksen kautta.

303. Kun toisen omaisuutta laittomasti hallussaan pitävä tekee sopimuksen, monet ovat sitä mieltä, että sopimus ei hyödytä eikä vahingoita perillistä, jos hän saa omaisuuden takaisin.

304. Jos poika tai orja tekee sopimuksen siitä, ettei isää tai isäntää vastaan nosteta kannetta.

305. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja I.

(Riippumatta siitä, onko sopimus tehty suhteessa osapuolten itsensä kanssa tehtyyn aiempaan sopimukseen vai isän tai isännän kanssa tehtyyn sopimukseen).

306. Paulus, Ediktistä, kirja III.

Heillä on oikeus poikkeukseen. Sama sääntö koskee niitä, joita pidetään orjuudessa hyvässä uskossa.

307. Jos perheen poika tekee sopimuksen siitä, että häntä vastaan ei nosteta kannetta, se on hänen ja myös hänen isänsä etu, jos isää vastaan nostetaan kanne pojan peculiumista.

308. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja I.

Tai jos hän saa voittoa poikansa tekemästä sitoumuksesta tai jos häntä haastetaan oikeuteen poikansa puolustajana, jos hän haluaa mieluummin tämän.

309. Paulus, Ediktistä, kirja III.

Siihen voi vedota myös isän perillinen pojan elinaikana, mutta pojan kuoleman jälkeen isä tai hänen perillisensä eivät voi tehdä sitä, koska sopimus on henkilökohtainen.

310. Jos palveluksessa oleva tekee sopimuksen siitä, ettei häntä haasteta oikeuteen, sopimus on arvoton. Katsotaanpa, voidaanko poikkeukseen vedota petoksen perusteella. Kun sopimus koskee omaisuutta, isäntä ja hänen perijänsä voivat vedota itse sopimukseen perustuvaan poikkeukseen, mutta kun sopimus on henkilökohtainen, poikkeus on mahdollinen vain petoksen perusteella.

311. Sopimusta tekemällä emme voi hyötyä niistä, jotka ovat hallinnassamme, mutta meille on etua, jos teemme sopimuksen heidän puolestaan, kuten Proculus toteaa. Ja tämä oppi on oikea, jos tämä oli yhteisymmärrys sopimuksen tekohetkellä; mutta jos minä sovin, ettet nosta kannetta Titiusta vastaan, ja sinä nostat kanteen minua vastaan hänen nimissään, poikkeusta sopimuksen perusteella ei sallita; sillä mikä ei hyödytä Titiusta itseään, ei hyödytä myöskään hänen puolustajaansa. Julianus totesi myös, että jos isä on sopinut, ettei häntä tai hänen poikaansa vastaan nosteta kannetta, parempi mielipide on, että perheen poika ei voi vedota sopimukseen perustuvaan poikkeukseen, vaan ainoastaan petokseen perustuvaan poikkeukseen.

312. Perheen poika voi tehdä sopimuksen, jonka mukaan hän ei hae myötäjäisiä, kun hänestä tulee oma isäntänsä.

313. Perheen poika voi myös laillisesti tehdä sopimuksen, joka koskee hänelle tietyin edellytyksin perittävää perintöä.

314. Kun on useita henkilöitä, joilla on oikeus periä kokonainen rahasumma tai jotka ovat yhteisvelallisia samasta summasta, herää kysymys, missä määrin yksi voi vedota sopimukseen perustuvaan poikkeukseen muiden puolesta ja muita vastaan. Omaisuutta koskeva sopimus hyödyttää niitä, jotka on vapautettu tästä velvoitteesta, jos sopimuksen tehneellä on ollut siihen intressi; ja näin ollen velallisen sopimus hyödyttää takaajia.

315. Ulpianus, Ediktistä, kirja IV.

Ellei osapuolten tarkoituksena ole ollut, että päämiestä vastaan ei nosteta kannetta, vaan että se voidaan nostaa vakuutta vastaan, vakuus ei voi tässä tapauksessa vedota poikkeukseen.

316. Paulus, Ediktistä, kirja III.

Takaajan tekemä sopimus ei hyödyttäisi päämiestä, koska takaajalla ei ole mitään etua siitä, että rahaa ei peritä velalliselta; siitä ei olisi mitään hyötyä myöskään kanssatakaajille, eikä myöskään toisen kanssa tehdystä sopimuksesta, olipa hänen etunsa mikä tahansa; sillä hän voi tehdä näin vain silloin, kun hänelle on myönnetty poikkeus, ja hyöty kuuluu pääasiassa sille osapuolelle, jonka kanssa sopimus on tehty, kuten päälupauksen antajalle ja niille, jotka ovat sidottuja hänen lukuunsa.

317. Sama, Plautiuksesta, kirja III.

Kun takaaja on sitonut itsensä asiassa, josta hän oli kiinnostunut, häntä on pidettävä tässä tapauksessa päävelallisena, ja kun hänen kanssaan tehdään sopimus, katsotaan, että se on tehty päävelallisen kanssa.

318. Sama, Ediktistä, kirja III.

Samaa sääntöä sovelletaan, kun kaksi päävelallista tai kaksi pankkiiria, jotka ovat yhtiökumppaneita, sitovat itseään.

319. Labeo sanoo, että henkilökohtainen sopimus ei koske kolmatta osapuolta eikä itse asiassa perillistä.

320. Vaikka vakuuden antamisesta ei ole mitään hyötyä päävelalliselle, Julianus sanoo, että tämä voi kuitenkin yleensä vedota poikkeukseen petoksen perusteella.

321. Ulpianus, Ediktistä, kirja IV.

Toisin sanoen oli selvää, että päävelallista vastaan ei voitu nostaa kannetta. Samaa sääntöä sovelletaan rinnakkaistakaajiin.

322. Paulus, Ediktistä, kirja III.

Jos toinen kahdesta pankkiirista, jotka ovat yhtiökumppaneita, tekee sopimuksen velallisen kanssa, voidaanko toista pankkiiria vastaan vedota poikkeukseen? Neratius, Atilicinus ja Proculus ovat sitä mieltä, että sitä ei voida tehdä, jos toinen heistä on tehnyt omaisuutta koskevan sopimuksen; sillä on vain ratkaistu, että toinen voi nostaa kanteen koko velasta. Labeo on samaa mieltä, sillä vaikka toinen heistä voi saada maksun, hän ei voi muuttaa velvoitetta; ja näin ollen sen, mitä he ovat lainanneet, voi asianmukaisesti maksaa niille, jotka ovat meidän valvonnassamme, mutta velvoitetta ei voi muuttaa; ja tämä on oikein. Sama sääntö koskee kahta velkojaa, joilla on sopimus.

323. Jos päävelallisen kanssa on tehty epävirallinen sopimus, jossa velalliselle annetaan aikaa, velallinen tai takaaja ei saa enää lisää aikaa. Jos velallinen, vapauttamatta itseään, tekee sopimuksen siitä, että hänen takaajaansa ei haasteta oikeuteen, jotkut viranomaiset katsovat, että tästä ei ole hyötyä takaajalle, vaikka päämies olisikin ollut siitä kiinnostunut, koska häneen pitäisi soveltaa samaa poikkeusta kuin päämieheen. Olen katsonut, että takaaja on oikeutettu poikkeuksen hyötyyn, sillä kyse ei olisi tapauksesta, jossa oikeus on hankittu vapaan henkilön kautta, vaan pikemminkin tapauksesta, jossa olemme säättäneet sopimuksen tehneen osapuolen itsensä puolesta, mikä sääntö on nykyisin käytössä.

324. Kun on sovittu, että kannetta ei nosteta, ja myöhemmin sovitaan, että se voidaan nostaa, jälkimmäinen sopimus kumoaa edellisen sopimuksen; tämä ei tosin tapahdu lain voimasta, kuten toinen sopimus kumoaa toisen, jos tämä on osapuolten tarkoitus, koska laki sääntelee sopimuksia, ja sopimuksissa kaikki riippuu tosiseikoista; sen vuoksi poikkeus kumotaan vastineella. Saman periaatteen mukaisesti käy niin, että ensimmäinen sopimus ei

vapautta takaajia. Mutta jos ensimmäinen sopimus oli luonteeltaan sellainen, että se poisti kanneoikeuden, kuten esimerkiksi loukkaantumistapauksessa, kanteen nostaminen ei voi myöhemmin sopimuksen tekemisen jälkeen tapahtua niin, että näin voidaan tehdä; koska ensimmäinen kanneoikeus oli menetetty, eikä jälkikäteen tehdyllä sopimuksella ole vaikutusta kanneoikeuden antamiseen, eikä loukkaantumista koskeva kanne voi perustua sopimukseen vaan ainoastaan loukkaavaan käyttäytymiseen. Sanomme, että samaa sääntöä sovelletaan vilpittömässä mielessä tehtyihin sopimuksiin, joissa sopimus mitätöi koko velvoitteen, kuten esimerkiksi ostotapauksessa; sillä aiempi velvoite ei herää henkiin uudella sopimuksella, vaan siitä olisi etua. Mutta jos koko sopimusta ei kumottu, vaan jokin osa siitä jätettiin pois, toinen sopimus toimii ensimmäisen sopimuksen uudistamisena. Näin voi tapahtua esimerkiksi myötäjäisiä koskevassa kanteessa, jossa nainen tekee sopimuksen siitä, että hänen myötäjäisensä palautetaan hänelle viipymättä, ja tekee sen jälkeen sopimuksen siitä, että se palautetaan hänelle lain sallimana ajankohtana; tässä tapauksessa myötäjäiset palautuvat hänelle lain mukaisesti, eikä voida todeta, että myötäjäisten tila huononee sopimuksen vuoksi; sillä niin usein kuin myötäjäisiä koskeva kanneoikeus palautuu siihen tilaan, johon luonnonlaki on sen asettanut, myötäjäisten tila ei huonone, vaan palautuu alkuperäiseen muotoonsa. Tätä mieltä oli myös Scaevola.

325. Sopimuksella ei voida säätää, että henkilö ei ole vastuussa vilpillisestä mielenliikkeestä; vaikka osapuoli voi sopia, ettei se hae kanteen talletuksen vuoksi, hän näyttää sopimuksen ehtojen mukaan sopivan, ettei hän hae kanteen petoksen perusteella, ja tällaiseen sopimukseen voidaan vedota.

326. Sopimuksia, jotka sisältävät moraalittomia määräyksiä, ei pitäisi noudattaa, kuten esimerkiksi jos lupaan olla haastamatta sinua oikeuteen varkaudesta tai vahingonteosta, jos sinä syylistyt niihin; sillä on asianmukaista, että varkaudesta tai vahingonteosta on olemassa rangaistuksen pelko. Sen jälkeen, kun nämä rikokset on tehty, voimme kuitenkin tehdä sopimuksen. Samoin en voi sopia, etten hae kieltoa väkivallasta, jos se vaikuttaa yleiseen etuun. Ja yleisesti ottaen, jos sopimus ulottuu yksilön etua laajemmalle, sitä ei pitäisi noudattaa. Ja ennen kaikkea on pidettävä mielessä, että yhtä asiaa tai henkilöä koskeva sopimus ei saa vahingoittaa toista asiaa tai toista henkilöä.

327. Jos olet minulle velkaa kymmenen aureita ja minä teen sopimuksen siitä, etten haasta sinua oikeuteen kahdestakymmenestä aureista, on vahvistettu, että sinulla on oikeus sopimuksen tai petoksen perusteella poiketa kymmenen aureen määrästä. Jos taas olet minulle velkaa kaksikymmentä aureita ja sovin, että haastan sinut oikeuteen vain kymmenestä; tuloksena on, että jos vastustat poikkeuslupaa, voin vaatia sinulta maksettavaksi vain loput kymmenen aureita.

328. Mutta jos minä, joka olen sopinut kymmenestä aureista tai stichuksesta, teen kanssasi sopimuksen kymmenestä ja sitten nostan kanteen stichuksesta tai kymmenestä aureista, niin jos sopimukseen vedotaan, kanneoikeus on ehdottomasti lakannut; sillä niin kuin koko velvoite täytetään maksamalla tai kanteella tai vuokraamalla jompikumpi näistä kahdesta asiasta, niin kun tehdään sopimus olla nostamatta kannetta jommastakummasta asiasta, niin koko velvoite lakkaa olemasta voimassa. Mutta jos meidän välillämme on sovittu, että minulle ei anneta kymmentä aureia, vaan Stichus, voin laillisesti nostaa kanteen Stichuksesta, eikä minua vastaan voida vedota poikkeukseen. Samaa sääntöä sovelletaan silloin, kun on sovittu, että Stichusta ei nosteta kannetta.

329. Mutta jos olet minulle velkaa orjan yleisesti ottaen ja suostun olemaan nostamatta kannetta Stichuksen puolesta, minua vastaan voidaan vedota sopimukseen perustuvaan poikkeukseen, jos nostan kanteen Stichuksen puolesta; mutta jos nostan kanteen toisen orjan puolesta, toimin asianmukaisesti.

330. Lisäksi jos teen sopimuksen olla nostamatta kannetta kuolinpesästä ja perillisenä nostan kanteen tietyistä omaisuuden osista, minua vastaan voidaan vedota sopimukseen perustuvaan poikkeukseen sen osalta, mistä on sovittu; aivan kuten jos olisi sovittu, etten nostaisi kannetta maasta, ja nostaisin kanteen sen käyttöoikeudesta; tai jos olisin sopinut, etten nostaisi kannetta laivasta tai rakennuksesta, mutta nostaisin kanteen tietyistä osista sen jälkeen, kun ne on jo purettu, ellei asiasta ole nimenomaisesti sovittu toisin.

331. Jos vapautus ei ole pätevä, katsotaan, että hiljaisella sopimuksella on sovittu, ettei kannetta nosteta.

332. Orja ei voi tehdä sopimusta perillisen puolesta, joka on siirtymässä perintöön, koska tämä ei ole vielä hänen isäntänsä; mutta jos sopimus koskee omaisuutta, perillinen voi hankkia sen.

333. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja I.

Siviilioikeuden vastaisia sopimuksia ei pidetä pätevinä, esimerkiksi kun holhottava tekee ilman holhoojansa suostumusta sopimuksen siitä, että hän ei haasta velallista oikeuteen tai että hän ei nosta kannetta tietyn ajan kuluessa (esimerkiksi viiden vuoden kuluessa), koska hän ei voi laillisesti saada maksua ilman holhoojansa suostumusta. Toisaalta, jos holhottava tekee sopimuksen siitä, että häntä ei haasteta oikeuteen siitä, mitä hän on velkaa, sopimusta pidetään pätevinä, sillä hän saa parantaa tilaansa ilman holhoojansa suostumusta.

334. Jos mielisairaan tai tuhlaajapojan edunvalvoja tekee sopimuksen siitä, että kanteita ei nosteta kyseistä mielisairasta tai tuhlaajapoikaa vastaan, on täysin asianmukaista, että tällainen edunvalvojan sopimus hyväksytään, mutta ei päinvastaisessa tapauksessa.

335. Jos poika tai orja tekee sopimuksen siitä, että hän ei itse nosta kannetta, sopimus on mitätön. Mutta jos sopimus on tehty omaisuutta koskien, toisin sanoen, että rahasta ei nosteta kannetta, se on katsottava päteväksi isää tai isäntää vastaan, jos pojalla tai orjalla on rajoittamaton oikeus hallita omaa omaisuuttaan, ja omaisuus, josta sopimus on tehty, on hänen omaisuuttaan. Tämä ei kuitenkaan ole täysin suositeltavaa, sillä koska on totta, kuten Julianus katsoo, että sillä, jolle on myönnetty peculiuminsa hallinta, ei ole vielä oikeutta määrätä siitä; tästä seuraa, että jos sopimus tehtiin siitä, ettei hän hae rahaa sen luovuttamista varten, sopimusta ei pidä sallia päteväksi; mutta jos hän saa sopimuksen tekemisen vastineeksi jotain, joka ei ole vähempiarvoinen tai jopa arvokkaampi kuin mitä hän antaa, sopimusta on pidettävä päteväenä.

336. Ulpianus, Ediktistä, kirja IV.

Mutta jos hän lainaa isäntänsä rahaa, Celsus sanoo, että se, mitä hän lainauksen yhteydessä sopi, on voimassa.

337. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja I.

Tarkastellaan perheen pojan osalta, onko sopimus pätevä, kun hän suostuu olemaan nostamatta kannetta, koska joskus perheen isällä on kanneoikeus esimerkiksi vahingonkorvauksen vuoksi; jos isällä on kuitenkin kanneoikeus pojalleen aiheutuneen vahingon vuoksi, ei ole epäilystäkään siitä, että jos hän haluaa nostaa kanteen, pojan sopimus ei estä häntä nostamasta kannetta.

338. Kun mies on sopinut orjan kanssa rahasta, jonka Titius oli hänelle velkaa, ja nostaa kanteen Titiusta vastaan, herää kysymys, voiko ja pitäisikö hänen kanteensa olla esteenä sopimukseen perustuvalla poikkeuksella? Julianus on sitä mieltä, että hänen pitäisi olla esteellinen, jos sopimusosapuolella on oikeus nostaa kanne orjan isäntää vastaan hänen peculiumistaan, toisin sanoen jos orjalla on hyvä syy väliintuloon, koska hän on esimerkiksi velkaa saman summan Titiukselle. Mutta jos orja astuu väliin takaajana, hänen peculiuminsa osalta ei tällä perusteella myönnetä kanneoikeutta; velkojaa ei myöskään saisi estää nostamasta kannetta Titiusta vastaan. Samoin häntä ei saisi missään nimessä estää tekemästä sitä, jos hän ajattelisi, että orja oli vapaa mies.

339. Jos sovin kanssanne ehdosta, joka koskee summaa, jonka Titius on minulle ehdottomasti velkaa, ja jos ehto ei täytetä ja nostan kanteen Titiusta vastaan, voinko ja pitäisikö minun olla esteellinen sopimukseen perustuvan poikkeuksen vuoksi? Parempi mielipide on, että poikkeusta ei voida käyttää.

340. Ulpianus, Curule Aedilesin ediktiosta, kirja I.

On aina sallittua tehdä sopimus, joka on ristiriidassa aedilien määräyksen kanssa, riippumatta siitä, tehdäänkö se myyntiä tehtäessä vai sen jälkeen.

341. Paulus, Plautiuksesta, kirja V.

Kun päävelallisen kanssa on sovittu, että häntä vastaan ei nosteta kannetta, myös takaajalla on oikeus poikkeukseen, ja tämä on säädetty velallisen hyväksi, jotta häntä vastaan ei nostettaisi mandaattikannetta. Näin ollen, jos kanne ei tule vireille esimerkiksi siksi, että asianosainen on tullut takaajaksi tarkoituksenaan luovuttaa velka, on katsottava, että takaajalla ei ole oikeutta poikkeukseen.

342. Celsus, Digest, kirja I.

Isoisä lupasi pojalleen myötäjäiset tyttärentyttärensä puolesta ja sopi, että myötäjäisiä koskevaa kannetta ei nosteta häntä eikä hänen poikaansa vastaan. Jos myötäjäisiä koskeva kanne nostetaan poikansa kanssaperijää vastaan, ensiksi mainittu ei voi suojella häntä vetoamalla sopimukseen perustuvaan poikkeukseen; poika voi kuitenkin hyvin perustellusti vedota siihen, koska asianosainen saa ottaa huomioon perillisen edun, eikä mikään estä häntä huolehtimasta yhdestä perillisistään, jos hänestä tulee perillinen, eikä hän voi ottaa huomioon muiden etua.

343. Modestinus, Säännöt, kirja V.

Julianus on sitä mieltä, että agnaatio-oikeudesta ei voi luopua sen enempää kuin kukaan voi sanoa, ettei halua olla oikea perillinen.

344. Sama, Mielipiteitä, kirja II.

Kaksi veljestä, Titius ja Maevius, ja sisar Seia jakoivat keskenään yhteisen omaisuuden ja laativat asiakirjan, jossa he ilmoittivat jakaneensa äitinsä omaisuuden ja väittivät, ettei heille jäänyt yhteistä omaisuutta. Myöhemmin kaksi heistä, Maevius ja Seia, jotka olivat poissa äitinsä kuolinhetkellä, saivat kuitenkin tietää, että heidän veljensä oli anastanut kultasumman, josta ei ollut mainintaa jakokirjassa. Haluaisin tietää, voisivatko veli ja sisar nostaa ositus sopimuksen tekemisen jälkeen kanteen nostetun rahasumman takaisinperimiseksi toista veljeä vastaan? Modestinus vastasi, että jos he, kun he nostivat kanteen siitä osasta rahaa, jonka Titiuksen väitettiin ottaneen pois, vetosivat heitä vastaan yleissopimukseen perustuvaan poikkeukseen, kun he olivat tietämättään hyväksyneet Titiuksen tekemän petoksen, he voisivat käyttää hyväkseen kanteen nostamista petoksen perusteella.

345. Proculus, Kirjeet, kirja V.

Jos teillä on hallussanne minulle kuuluva maa-alue ja minä teen kanssanne sopimuksen, jonka mukaan teidän on luovutettava se Attiukselle, ja minä noston kanteen saadakseni omaisuuden takaisin teiltä, minua ei voi estää sopimukseen perustuva poikkeus, elle te ole jo luovuttanut omaisuutta hallussanne tai ellei meidän välillämme ole tehty sopimusta teidän hyväksenne, eikä ole teidän syyksenne, ettette ole luovuttanut sitä.

346. Papirius Justus, Keisarillisista perustuslaeista, kirja II.

Keisarit Antoninus ja Verus totesivat reskriptiossa, "että kuraattori ei voi vapauttaa tasavallan velallista maksusta ja että Filippin kansalle myönnetty vapautus on kumottava".

347. Papinianus, Kysymyksiä, kirja II.

Yksityishenkilöiden sopimuksilla ei voida muuttaa julkista oikeutta.

348. Sama, kysymyksiä, kirja V.

Vanhojen aikojen mukaan epäselvää tai moniselitteistä sopimusta oli tulkittava myyjää ja vuokranantajaa vastaan, koska heillä oli valta ilmaista sopimusehdot selkeämmin.

349. Sama, mielipiteitä, kirja I.

Sopimuksessa todettiin seuraavaa: "Tunnustan, että et ole sidottu", ei rajoitu henkilöön, mutta koska se on yleinen, se koskee sekä perillisiä että riitapuolia.

350. Jos asianosainen, joka on saapunut paikalle, on tehnyt sopimuksen siitä, että hän täyttää tuomion tietyn ajan kuluessa, jos sovintoratkaisuna maksettavaksi sovittua summaa ei makseta määräajassa, muutoksenhakutuomarin on, ottamatta huomioon pääasiaa, pidettävä tätä laillisena sopimuksena, aivan kuin asianosainen olisi myöntänyt vastuunsa.

351. Kun kuolinpesän ja sen velkojen jakamisen jälkeen eri velkojat ovat hyväksyneet erillisiltä kanssaperillisiltä koron koko velan määrästä ilman velkojen siirtoa, kuten oli sovittu, velkojien oikeuteen nostaa kanne kutakin perillistä vastaan hänen osuudestaan ei saa puuttua, elleivät perilliset tarjoa maksavansa koko velkaa heille sovinnon ehtojen mukaisesti.

352. Isä, joka lupasi tyttärelleen myötäjäiset ja sopi: "Jos tytär kuolee hänen jälkeensä jättämättä lapsia, osa myötäjäisistä kuuluu hänen veljelleen, joka on hänen perijänsä". Jos hänen isänsä saisi myöhemmin lapsia ja tekisi heidät testamentillaan perillisiksi, tästä sopimuksesta voidaan poiketa petoksen perusteella, koska sopimuspuolet olivat sopineet, että perillinen olisi määrätty, ja kun isällä ei ollut lapsia, hän ilmaisi viimeisen tahtonsa veljen hyväksi.

353. Sama, Mielipiteet, kirja XI.

"Jos maksat minulle osan velastasi tiettyyn aikaan mennessä, annan sinulle vapautuksen jäljellä olevasta osasta ja vapautan sinut vastuusta." Vaikka kanneoikeutta ei näissä olosuhteissa olekaan, on kuitenkin vakiintunutta, että velallisella on oikeus poikkeukseen.

354. Sama, Opinions, kirja XVII.

Velallisen ja velkojan välillä oli sovittu, että "velkojan ei pitäisi ottaa vastatakseen veron maksamisesta rasitetusta maasta, vaan maksun suorittaminen olisi asetettava velallisen vastuulle". Olen vastannut, että tämänkaltaista sopimusta ei ole noudatettava valtiovarainministeriön osalta, sillä ei ole sallittua, että valtiovarainministeriöön vaikuttavaa oikeussääntöä kumotaan yksityishenkilöiden edun vuoksi.

355. Paulus, Kysymykset, kirja V.

Kauppoja tehtäessä tiedämme, mitä velallisen on tehtävä ja mitä ostajan on tehtävä, mutta jos sopimukseen on sisällytetty erilaisia ehtoja, niitä on noudatettava.

356. Scaevola, Opinions, kirja V.

Kun alaikäinen oli hylkäämässä isänsä kuolinpesän, hänen holhoojansa teki useiden kuolinpesän velkojien kanssa sopimuksen siitä, että he hyväksyisivät tietyn osuuden veloistaan. Alaikäisen edunvalvojat tekivät saman kompromissin muiden velkojien kanssa, ja kysyn, oliko edunvalvojalla, joka oli itse isän velkoja, oikeus pitää sama osuus velasta? Olen vastannut, että edunvalvojan, joka oli saanut muut velkojat hyväksymään tietyn prosenttiosuuden velasta, olisi pitänyt itse tyytyä samanlaiseen määrään.

357. Hermogenianus, Epitomes of Law, kirja II.

Ositusopimus, jota ei ole tehty toimituksen tai sopimuksen perusteella, on pelkkä sopimus ilman vastiketta, eikä se anna oikeutta kanteeseen.

358. Tryphoninus, Väittelyt, kirja II.

Perillisen ja testamentinsaajan välinen sopimus, jolla jälkimmäinen sitoutuu olemaan ottamatta vakuutta edelliseltä, on katsottu päteväksi, sillä Semestriaan kirjatussa jumalallisen Marcuksen perustuslaissa määrätään, että vainajan tahtoa on noudatettava niin tässä kuin muissakin asioissa, eikä testamentinsaajan sopimuksen nojalla perilliselle antamaa vakuutta voida peruuttaa, jos tämä muuttaa mieltään, sillä on täysin laillista, että ihminen muuttaa huonompaan suuntaan valtuuksiaan valvoa laillista oikeuttaan tai toivettaan tulevasta maksusta.

359. Scaevola, Digest, kirja I.

Erään maa-alueen ostaja sitoutui maksamaan kaksikymmentä aurea ja suostui siihen sopimuksella, minkä jälkeen myyjä sitoutui siihen, että hän tyytyisi kolmentoista aureen summaan ja hyväksyisi sen maksamisen tietyn ajan kuluessa. Kun velallista vastaan oli nostettu kanne jälkimmäisen summan maksamisesta, hän suostui siihen, että jos sitä ei maksettaisi toisen määrätyn ajan kuluessa, se voitaisiin periä häneltä ensin tehdyn sitoumuksen

mukaisesti. Heräsi kysymys, eikö koko velkaa voitu periä ensimmäisen sitoumuksen nojalla, koska velallinen ei ollut noudattanut myöhemmän sopimuksen ehtoja? Vastasin, että se voitaisiin periä edellä esitetyn mukaisesti.

360. Lucius Titiuksella oli sekava tili rahanvälittäjä Gaius Seiuksen kanssa, koska hän oli saanut ja maksanut tälle eri summia. Lopulta Seius oli hänelle velkaa, ja Lucius Titius sai häneltä kirjeen, jossa luki seuraavaa: "Välittäjän tilityksen mukaan, joka sinulla on tähän päivään asti ollut minun kanssani, on kädessäni monien kauppojen tuloksena jäljellä kolmesataakahdeksankymmentäkuusi aurea ja sen korko. Palautan teille summan, joka teillä on käsissäni ilman sopimusta. Jos jokin teidän antamanne, toisin sanoen kirjoittamanne, asiakirja jää jostain syystä käsiini, riippumatta siitä, mikä summa siinä on, se on katsottava mitättömäksi ja mitätöitäväksi.". Heräsi kysymys, koska Lucius Titius oli ennen tämän kirjeen kirjoittamista määrännyt välittäjä Seiuksen maksamaan suojelijalleen kolmesataa aureia, oliko kirjeen ehtojen mukaan, joiden mukaan kaikki mihin tahansa sopimukseen liittyvät sitoumukset katsottiin mitättömiksi ja mitätöidyiksi, säädetty, ettei Seiusta tai hänen poikiaan voitu haastaa oikeuteen tällä perusteella? Vastasin, että jos tili sisälsi vain tulot ja maksut, muut velvoitteet pysyivät samassa kunnossa.

361. Gaius, Kahdentoista taulukon laista, kirja V.

On selvää, että kaikki omaisuuden luovutushetkellä tehdyt sopimukset ovat päteviä.

362. Ulpianus, Sabinuksesta, kirja XXXVI.

Kun joku lainaa rahaa ja sopii, että hän nostaa kanteen velallista vastaan vain siitä summasta, jonka tämä pystyy maksamaan, onko tällainen sopimus pätevä? Parempi mielipide on, että tällainen sopimus on pätevä, koska ei ole mitään sopimatonta, että joku suostuu siihen, että hänet haastetaan oikeuteen sellaisesta summasta, jonka hänen varansa sallivat.

363. Sama, Sabinuksesta, kirja XLIII.

Mielestäni ei ole mahdotonta sisällyttää talletuslainaa, vuokrausta ja muita samankaltaisia sopimuksia koskevaan sopimukseen tämänkaltaista sopimusta, nimittäin: "Toisin sanoen et saa kehottaa häntä ryhtymään varkaaksi tai karkuriksi etkä laiminlyödä häntä siinä määrin, että hän syyllistyy varkauteen; sillä kuten orjan turmeltumisesta voidaan nostaa kanne, myös tämä sopimus, joka koskee orjan turmeltumisen estämistä, on pätevä.

364. Sama, Ediktistä, kirja XXVI.

Jos ajattelet, että perinnön vuoksi sinun on pakko tehdä velallisesi kanssa sopimus siitä, ettet nosta häntä vastaan kannetta, velallisesi ei ole vapautettu lain nojalla, eikä hän voi estää kannettasi sopimukseen perustuvalla poikkeuksella, kuten Celsus on todennut kahdeskymmenennessä kirjassaan.

365. Hän sanoi samassa paikassa myös: "Jos ajattelet virheellisesti, että olet velvollinen maksamaan perinnön Titiukselle, ja määrääät velallisesi maksamaan sen hänelle, ja tämä, joka on samalla hänen velallisensa, tekee Titiuksen kanssa sopimuksen olla haastamatta häntä oikeuteen, tämä ei poista sinun kanneoikeuttasi velkaasi vastaan eikä myöskään hänen oikeuttaan velallista vastaan."

366. Sama, mielipiteitä, kirja I.

Kirje, jolla asianosainen sitoutui siihen, että tietty henkilö oli hänen kanssaperijänsä, ei anna oikeutta nostaa kannetta perinnön hallussa olevia osapuolia vastaan.

367. Jos velallisen ja velkojan pantiksi antaman maa-alueen ostajan välillä tehdään sopimus sillä verukkeella, että se tehdään velallisen puolesta, jotta jo saadut voitot voitaisiin kuitata velasta ja jotta loppuerä voitaisiin maksaa ja maa-alue palauttaa velalliselle, perillisen on täytettävä perittävän tekemä sopimus.

368. Sopimus, jossa määrätään: "Mutta jos velkoja on maksanut veroja kiinteistöstä, joka on hänen hallussaan panttina, hän voi periä ne takaisin velalliselta, ja velallisen on maksettava kaikki samasta maa-alueesta maksettavat verot"; tämä on laillinen sopimus, ja siksi sitä on noudatettava.

369. Kun asianosainen aikoi nostaa kanteen isänsä tekemän testamentin kumoamiseksi ja kun oli tehty sopimus siitä, että hän saisi tietyn rahasumman niin kauan kuin perillinen elää, tätä sopimusta yritettiin tulkita ikuisiksi velvoitteeksi, mutta eräessä uudelleenkirjoituksessa todettiin, että tällaista vaatimusta ei voitu hyväksyä millään oikeudellisella tai kohtuullisuusperusteella.

370. Sama, Mielipiteitä, kirja IV.

On täysin asianmukaista maksaa ennakkoa oikeudenkäynnistä aiheutuneista kuluista asianosaiselle, mutta ei ole laillista tehdä sopimusta siitä, että tähän tarkoitukseen käytettyä summaa ei makseta laillisine korkoineen, vaan että maksetaan puolet oikeudenkäynnistä peritystä summasta.

371. Scaevola, Notes on Julianus, Digest, kirja XXII.

Jos suostun olemaan esittämättä saatavaa Stichukselle, johon minulla on oikeus, ei ole ymmärrettävissä, että velalliseni on laiminlyönyt saatavansa; ja jos Stichus kuolee, en usko, että vastaaja on vastuussa, jos hän ei ollut laiminlyönyt saatavaa ennen sopimuksen tekemistä.

372. Julianus, Digest, kirja XXXV.

Kun velallisella on käyttöoikeus orjaan ja orja, johon hänellä on kyseinen käyttöoikeus, tekee sopimuksen siitä, että velallista vastaan ei nosteta kannetta, hän parantaa tällä tavoin velallisen asemaa. Samoin jos velkojalla on tällainen käyttöoikeus ja hän suostuu olemaan nostamatta kannetta, ja orja suostuu sitten siihen, että velkoja voi nostaa kanteen, velkoja voi orjan tekemän sopimuksen nojalla asianmukaisesti vaatia oikeutta nostaa kanne.

373. Sama, Miniciuksesta, kirja VI.

Jos jostain syystä sovitaan, että vuokranantaja ei haasta vuokralaista oikeuteen, ja jos tällaiseen sopimukseen on perusteltu syy, vuokralainen voi kuitenkin nostaa kanteen vuokranantajaansa vastaan.

374. Florentinus, Institutes, kirja VIII.

Kun mies ottaa velalliselta korkoa etukäteen, katsotaan, että se on hiljainen sopimus siitä, että hän ei hae pääomaoikeutta oikeuteen sinä aikana, jolta korkoa maksetaan.

375. Jos sopimus on laadittu siten, että se on toisaalta henkilökohtainen ja toisaalta omaisuutta koskeva, esimerkiksi siten, että minä en hae kanteita tai että teitä ei haasteta oikeuteen, perilliselläni on oikeus nostaa kanne teitä kaikkia vastaan, ja meillä kaikilla on oikeus nostaa kanne perillistäsi vastaan.

376. Neratius, Pergamentit, kirja III.

Ei ole epäilystäkään siitä, etteivätkö osapuolet voi peruuttaa kaikkia osto-, myynti-, leasing-, vuokraus- ja muita vastaavia velvoitteita koskevia sopimuksia, joissa kaikki pysyy ennallaan niiden yhteisestä suostumuksesta, jotka ovat sitoutuneet. Ariston mielipide menee vielä pidemmälle, sillä hän katsoo, että jos olen suorittanut kaikki ne toimet, jotka minun oli myyjänä suoritettava sinulle myydyn omaisuuden osalta, ja vaikka olet edelleen velkaa minulle kauppahinnan, meidän välillämme on sovittu, että palautat minulle kaiken myydyn omaisuuden liittyvän, jonka minä olen sinulle luovuttanut, ja että et maksa kauppahintaa; ja jos tämän mukaisesti palautatte sen minulle, ette enää ole minulle velkaa rahoja; koska tämänkaltaisissa asioissa vallitseva vilpitön mieli sallii tämän tulkinnan ja sopimuksen. Sillä ei ole merkitystä, onko sopimus tehty sopimuksen hylkäämisestä, jolloin kaikki asiat, joihin sitouduimme, pysyvät ennallaan, vai palautatteko te kaiken, minkä minä teille toimitin, ja sovimme sitten, että ette anna minulle mitään sopimuksen perusteella. On varmaa, että seuraavaa ei voida toteuttaa sopimuksella, jossa viitataan siihen, että se, mitä on tehty, kumotaan, eli että sinut voidaan velvoittaa palauttamaan minulle se, mitä olen jo antanut sinulle; sillä tällä tavoin kauppa ei tehtäisi niinkään kumoamalla aiempi sopimuksemme kuin luomalla uusia velvoitteita välillemme.

377. Paulus, Säännöt, kirja III.

Aina kun voimme saada jonkin edun jonkin sopimuksen perusteella, on todettu, että tilanne paranee samojen osapuolten tekemien sopimusten ansiosta.

378. Papirius Justus, Perustuslait, kirja VIII.

Keisari Antoninus totesi eräässä Avidius Cassiukselle osoittamassaan kirjoituksessa: "Jos velkojat haluaisivat saada osan veloistaan kuolinpesästä, vaikka tämä tapahtuisi vieraan henkilön välityksellä, on ensin otettava huomioon ne, jotka olivat läheistä sukua vainajalle, jos he olivat maksukykyisiä".

379. Pomponius, Sabinuksesta, kirja IX.

Kukaan ei voi sopimuksen tekemällä saada aikaan sitä, että hän ei voi vihkiä omaa maataan tai haudata ruumista omalle maalleen tai luovuttaa omaisuuttaan ilman naapurinsa suostumusta.

380. Furius Anthianus, Ediktistä, kirja I.

Kun velallinen, sovittuaan ensin, että häntä vastaan ei nosteta kannetta velasta (sitä, että sopimus hyödyttää myös vakuutta), teki toisen sopimuksen siitä, että häntä vastaan voidaan nostaa kanne, heräsi kysymys siitä, onko vakuus menettänyt ensimmäisen sopimuksen hyödyn? Parempi mielipide on, että jos takaaja on kerran saanut oikeuden poikkeukseen, sitä ei voida myöhemmin ottaa häneltä pois ilman hänen suostumustaan.

Otsikko 15. Kompromisseista

381. Ulpianus, Ediktistä, kirja L.

Kun ihminen tekee kompromissin jostakin epäselvästä asiasta ja kun oikeudenkäynnin lopputulos on epävarma, kompromissi ei pääty; mutta se, joka tekee sopimuksen, luovuttaa lahjoituksena vapaamielisyydellä jotain, mikä on varmaa ja kiistatonta.

382. Sama, Ediktistä, kirja LXXIV.

Kuka tahansa voi hyväksyä kompromissin, ei ainoastaan silloin, kun Aquilian määräys lisätään, vaan myös silloin, kun sopimus tehdään.

383. Scaevola, Digest, kirja I.

Keisarit Antoninus ja Verus totesivat eräässä reskriptissä, että "ei ole epäilystäkään siitä, etteivät tehdyt yksityiset sopimukset vaikuta toisten oikeuksiin"; jos siis perillisen ja vainajan äidin välillä on tehty kompromissi, testamenttia ei voida katsoa kumotuksi sen perusteella, eikä manumetoituja orjia tai testamentinsaajia riistetä sen vuoksi kanneoikeuksistaan. Kun he siis nostavat kanteen testamentin nojalla, heidän on haastettava siinä mainittu perillinen, jolla ei ole oikeutta sallia, että hänen oma huolimattomuutensa vahingoittaa muita, kun hän on tehnyt

kompromissin jäämistöön liittyvistä asioista, riippumatta siitä, onko hän huolehtinut itselleen testamenttiin liittyvistä rasitteista vai onko hän jättänyt sen tekemättä.

384. Kun on tehty kompromissi trustin osalta ja sen jälkeen on löydetty perunkirjoituksia, kysyn, jos perinnönjättäjän äiti on saanut kompromissin kautta vähemmän kuin hänen osuutensa, pitäisikö hänen saada se, mikä puuttuu trustin nojalla? Vastaus oli, että hänen pitäisi.

385. Eräs velallinen, jonka velkoja oli myynyt pantin, teki pienemmästä summasta kompromissin Maeviuksen kanssa, joka väitti olevansa laillisen velkojan perillinen, ja kun velkojan testamentti oli myöhemmin esitetty, kävi ilmi, että Septicius oli perillinen. Näin ollen heräsi kysymys, voiko velallinen, jos hän nostaa kanteen Septiciusta vastaan pantatusta omaisuudesta, vedota poikkeukseen, joka perustuu Maeviuksen kanssa tehtyyn kompromissiin, joka ei ollut tuolloin laillinen perillinen, ja voiko Septiciuksella olla oikeus periä takaisin rahat, jotka velallinen oli maksanut Maeviukselle perillisenä, sillä perusteella, että hän oli saanut ne perinnön varjolla? Vastaus oli, että näin ei voitu tehdä esitettyjen tosiseikkojen mukaan siitä syystä, että Septicius ei itse tehnyt kompromissia hänen kanssaan eikä Maevius toiminut Septiciuksen asiamiehenä hyväksyessään kompromissin.

386. Ulpianus, Sabinuksesta, kirja XLVI.

Aquilian sopimus muuttaa ja mitätöi ehdottomasti kaikki aiemmat veloitteet, ja se mitätöidään itse vapauttamisella, ja tämä on nykyään käytäntömme. Näin ollen myös ehdollisesti tehdyt testamentit kuuluvat Akvilian sopimuksen piiriin.

387. Papinianus, Määritelmät, kirja I.

Kun akvilialaista määräystä käytetään, sopimusosapuolten suostumus on implisiittinen, ja kaikki toimet, joita he eivät olleet vielä ajatelleet, pysyvät entisessä tilassaan; sillä lainoppineiden henkilöiden tulkinta on kaikenlaista vapaamielisyyttä vastaan.

388. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja XVII.

Testamentista johtuvissa kiistoissa ei voida tehdä kompromissia eikä tosiseikkojen todenperäisyyttä voida tutkia, ellei testamentin sanoja tutkita ja tulkita.

389. Ulpianus, Väittelyt, kirja VII.

Kompromissi on pätevä myös tuomion antamisen jälkeen, jos siihen on haettu tai voidaan hakea muutosta.

390. Kun takaaja haastettiin oikeuteen ja häntä vastaan annettiin tuomio, ja tämän jälkeen päämies teki kompromissin sen osapuolen kanssa, joka sai tuomion takaajaan nähden, herää kysymys, oliko kompromissi pätevä? Olen sitä mieltä, että se oli pätevä ja että kaikki kanneperusteet sekä päämiestä että vakuutta vastaan poistettiin. Jos takaaja kuitenkin teki itse kompromissin hävittyään kanteensa, vaikka tuomiota ei kumottu kompromissilla, sitä olisi silti pidettävä sovittuna siltä osin kuin on kyse maksetuista summista.

391. On kuitenkin niin totta, että se, mitä tässä tapauksessa maksettiin, vaikka se ei poistanutkaan kompromissia, vähensi kuitenkin tuomion määrää, että voidaan katsoa, ja se sisältyy itse asiassa eräässä uudelleenkirjoituksessa, joka koskee tapausta, jossa kompromissi tehtiin ilman praetorin lupaa, että se, mitä oli maksettu, olisi käytettävä elatusavun maksamiseen, ja että se, mitä elatusavun lisäksi oli maksettava, olisi annettava, mutta se, mitä oli jo maksettu, olisi hyvitetävä.

392. Sama, Kaikista tuomioistumista, kirja V.

Kun ne, joille on jätetty elatusapua, olivat valmiita tekemään kompromissin ja tyytyivät kohtuulliseen summaan, joka maksettiin heille heti, jumalainen Marcus totesi senaatissa pitämässään puheessa: "Että elatusapua koskeva kompromissi ei saisi olla voimassa, ellei sitä tehdä preetorin valtuuttamana." Siksi praetorilla on tapana puuttua asiaan ja päättää sopijapuolten välillä, onko kompromissi sellainen, joka olisi hyväksyttävä.

393. Riippumatta siitä, onko testamentissa määrätty talosta, vaatteista tai kiinteistöstä riippuvaisesta elatuksesta, on saman preetorin tutkittava asiaa kompromissin osalta.

394. Edellä mainittu osoite koskee elatusapua, joka on jätetty joko testamentilla tai perunkirjoituksella, riippumatta siitä, onko se lisätty testamenttiin tai onko asianosainen kuollut testamentittuna. Samaa sääntöä sovelletaan myös silloin, kun elatusapu on annettu lahjoituksena mortis causa tai kun se on määrätty kenelle tahansa. Kun testamentti tehdään jonkin ehdon täyttämiseksi, sääntö on sama. On ilmeistä, että kompromissi voidaan tehdä ilman praetorin valtuutusta, kun elatusapua ei ole määrätty mortis causa.

395. Osoitetta sovelletaan kuukausittain, päivittäin tai vuosittain maksettaviin summiin, ja samaa sääntöä sovelletaan myös silloin, kun niitä ei jätetä eliniäksi vaan vain tietyiksi vuosiksi.

396. Jos joku testamenttaa tietyn summan, jotta hän voi elättää itsensä sen korolla ja palauttaa koko summan kuolinhetkellä, osoite on edelleen voimassa, vaikka summaa ei voida pitää vuosittain maksettavana.

397. Jos kuitenkin Tiitukselle jätetään tietty rahasumma tai tietty määrä omaisuutta Seiuksen elatuksen turvaamiseksi, parempi mielipide on, että Tiitus voi tehdä kompromissin, sillä Tiituksen teko ei vähennä Seiuksen elatusta. Samaa sääntöä sovelletaan, kun omaisuus on jätetty testamentinsaajalle trustin nojalla elatuksen turvaamiseksi.

398. Osoite kieltää kompromissin, joka on tehty siten, että kuka tahansa voi heti käyttää hänelle annetun summan. Mitä sitten tapahtuisi, jos joku osapuoli tekisi ilman preetorin valtuutusta kompromissin, jonka mukaan hän saisi joka kuukausi sen, mikä hänelle olisi vuosittain maksettava testamentin perusteella? Tai miten olisi meneteltävä, jos hän saisi joka päivä sen, mikä hänelle oli jätetty maksettavaksi joka kuukausi? Tai miten olisi, jos se, mitä hänellä oli oikeus saada vuoden lopussa, hän saisi sen vuoden alussa? Olen sitä mieltä, että tämänkaltainen järjestely on pätevä, koska tuettava osapuoli parantaa tilaansa tällaisella liiketoimella; ja että keisarin adressissa ei ollut tarkoitus, että henkilöiden elatusapu katkaistaisiin kompromissilla.

399. Sillä ei ole merkitystä, ovatko elatusavun saajat vapaita vai vapaasyntyisiä, rikkaita vai köyhiä.

400. Osoitteessa määrätään myös, että preetorin on tutkittava seuraavat seikat: ensinnäkin kompromissin syy, toiseksi sen ehdot ja kolmanneksi sopimuksen osapuolten henkilökohtaiset ominaisuudet.

401. Syyn osalta on selvitettävä, mikä on syy kompromissin tekemiseen, sillä preetori ei kuule ketään, joka haluaa tehdä kompromissin ilman riittävää syytä. Syitä, joihin yleensä vedotaan, ovat seuraavat: jos perillinen ja elatusvelvollinen asuvat eri paikkakunnilla tai jos jompikumpi heistä aikoo vaihtaa asuinpaikkaa tai jos on olemassa jokin kiireellinen syy, jonka vuoksi rahasumma on maksettava juuri nyt, tai jos elatusapua on määrätty useammalle perilliselle ja heidän on vaikea jakaa pieniä rahasummia eri henkilöiden kesken tai jos on olemassa mikä tahansa muu tavallisesti esiin tulevista syistä, joka voi saada preetorin hyväksymään kompromissin.

402. Myös kauppaan liittyvä rahamäärä on otettava huomioon, sillä osapuolten vilpittömyys on määritettävä tällä tavoin. Summaa on myös arvioitava kompromissin tekijän iän ja terveydentilan mukaan, sillä on selvää, että sen on vaihdeltava pojan, nuoren miehen ja vanhuksen tapauksessa, ja on selvää, että elatusapua koskeva määräys päättyy sen osapuolen elinaikaan, jonka hyväksi se on tehty.

403. Myös henkilöiden luonne on otettava huomioon; toisin sanoen, millaiset ovat niiden elämäntavat, joita varten varaukset tehdään, ovatko he säästäväisiä ja riittävätkö heidän elatuksensa muusta lähteestä, vai kuuluvatko he alempaan luokkaan, jonka on pakko olla täysin riippuvainen heille tehdyistä varauksista. Sen henkilön osalta, jonka tehtävänä on elatusavun maksaminen, on tutkittava nämä asiat, nimittäin se, mitkä ovat hänen varansa, sekä hänen aikomuksensa ja mielipiteensä, sillä silloin käy ilmi, haluaako hän koskaan saavuttaa sen osapuolen, jonka kanssa hän tekee kompromissin, vai ei.

404. Elatusapua koskeva kompromissi ei koske majoitusta tai vaatteita, sillä jumalallinen Marcus määräsi, että näiden asioiden osalta on tehtävä erityisjärjestelyjä.

405. Jos joku kuitenkin tekee elatusapua koskevan kompromissin, hänen ei katsota tarvitsevan vastoin tahtoaan tehdä mitään järjestelyjä majoituksesta tai muista asioista; hän voi siis tehdä sopimuksen kaikista asioista kerralla tai vain muutamasta asiasta.

406. Myös kenkiä koskeva kompromissi on tehtävä praetorin valtuuttamana.

407. Jos elatusvelvollinen kiinteistö on jätetty yhdelle tai useammalle henkilölle, jotka haluavat luovuttaa sen, praetorin on tehtävä päätös sekä luovutuksesta että kompromissista. Jos elatusvelvollinen kiinteistö on jätetty useille henkilöille ja nämä tekevät keskenään kompromissin ilman praetorin suostumusta, kompromissia ei pitäisi hyväksyä. Samaa sääntöä sovelletaan, kun maa-alue annetaan elatusavun vakuudeksi, sillä jos pantti on annettu tätä tarkoitusta varten, sitä ei voida vapauttaa ilman praetorin lupaa.

408. On täysin selvää, että praetorin suostumus on välttämätön, jos sovinto tehdään koko elatusavun määrästä tai vain sen osasta.

409. Jos praetorille tehty hakemus johtaa siihen, että hän sallii kompromissin tekemisen ilman asian tutkimista, sopimus on mitätön, sillä asia on siirretty praetorin tutkittavaksi, eikä sitä saa jättää tutkimatta tai jättää tekemättä.

Jos hän ei kuitenkaan tutki kaikkea sitä, mitä osoite on määrännyt hänet tekemään, eli syytä, summaa ja kaupan osapuolten luonnetta, on katsottava, että vaikka hän tutkii joitakin asioita, kompromissi on mitätön.

410. Maakunnan kuvernööri tai preetori ei voi siirtää toimivaltaansa tällaisessa asiassa.

411. Elatusapua koskevat kompromissit voidaan tehdä myös keisarillisen prokuraattorin läsnä ollessa, esimerkiksi silloin, kun elatusapua vaaditaan valtiovarainministeriöltä, ja näin ollen tämä voidaan tehdä valtiovarainministeriön prefektin läsnä ollessa.

412. Jos elatusapua koskeva kanne on vireillä ja sovinto tehdään, se ei ole pätevä ilman preetorin valtuutusta, koska muutoin keisarin osoitetta voitaisiin kiertää, sillä teeskenneltyjä kanteita voitaisiin nostaa, jotta sovinto voitaisiin tehdä ilman preetorin suostumusta.

413. Jos jollekin jätetään elatusapua ja sen lisäksi perintö, joka on maksettava välittömästi, ja kompromissi tehdään ilman preetorin valtuutusta, maksettava määrä hyvitetään ensin viipymättä maksettavaksi määrätystä perinnöstä ja loput elatusavusta.

414. Jos joku tekee elatusapua koskevan kompromissin ilman preetorin valtuutusta, kaikki maksettu käytetään elatusapuun liittyvien erääntyneiden maksujen suorittamiseen; sillä ei ole väliä, kuinka paljon elatusapurästejä oli tai olivatko ne suurempia vai pienempiä kuin maksettu määrä; sillä jos ne ovat pienempiä, maksu on silti hyvitetävä elatusapurästeistä. Ja on selvää, että jos se, joka teki elatusapua koskevan kompromissin, vaurastui maksun myötä, on täysin oikeudenmukaista, että toinen osapuoli voi nostaa kanteen saadakseen takaisin sen määrän, jolla hän vaurastui, sillä kenenkään ei pitäisi hyötyä toisen menetyksestä.

415. Jos joku on jättänyt tietyn vuosittain maksettavan summan, esimerkiksi vuosieläkkeen tai käyttöoikeuden, ylempään asemaan kuuluvalla miehelle, kompromissi voidaan tehdä ilman preetorin valtuutusta. Mutta jos elatusavun sijasta on jätetty kohtuullinen käyttöoikeus, sanon, että ilman preetorin valtuutusta tehdyllä kompromissilla ei ole voimaa eikä vaikutusta.

416. Jos henkilön elatukseen on varauduttu rahan sijasta viljan, öljyn ja muiden toimeentulon kannalta välttämättömien tavaroiden muodossa, ei voida tehdä kompromissia niiden osalta riippumatta siitä, maksetaanko maksut hänelle vuosittain vai kuukausittain. Jos kuitenkin ilman preetorin valtuutusta tehty kompromissi oli, että

hän saa tavaroiden sijasta tietyn rahasumman, joka maksetaan joko vuosittain tai kuukausittain, eikä päivämäärää tai määrää muutettu, vaan ainoastaan tavaroiden luonnetta; tai jos hän toisaalta suostui saamaan luontoissuorituksina toimeentulon, joka hänelle oli jätetty rahana, kuten silloin, kun hän vaihtoi viinin öljyyn tai öljyn viiniin tai jotain muuta vastaavaa; tai jos hän vaihtoi paikkaa niin, että hän sai Roomassa hänelle jätetyn elatusavun jossakin kaupungissa tai jossakin maakunnassa tai päinvastoin; tai jos hän vaihtoi henkilöä niin, että hän sai yhdeltä sitä, mitä hänen olisi pitänyt saada useammalta; tai jos hän hyväksyi yhden velallisen toisen sijasta; kaikki nämä asiat on alistettava preetorin ratkaistavaksi, ja ne on ratkaistava elatusapuun oikeutetun eduksi.

417. Jos majoituksesta on jätetty tietty summa, joka on maksettava vuosittain, mikä tahansa majoitusta koskeva sopimus, joka on tehty ilman preetorin valtuutusta, on pätevä, koska osapuoli saa majoituksesta etua, vaikka kompromissi voi tarjota majoituksen, joka on vaarassa tuhoutua tai palaa. Toisaalta myös jos hän sopii, että hänelle maksetaan määrätty summa testamentatun majoituksen sijasta, kauppa on pätevä, vaikka hän ei olisi saanut preetorin lupaa.

418. Sama, mielipiteitä, kirja I.

Eräs asianosainen nosti kanteen holhoojiaan vastaan hänen osuudestaan holhoojiensa hoidossa olevasta kuolinpesästä ja teki asiassa sovinnon. Jos hän veljensä perilliseksi tultuaan nostaa kanteen samoja holhoojia vastaan veljiensä edustajana, hän ei ole esteellinen sen vuoksi, että nämä vetoavat tehtyyn kompromissiin.

419. Jos tehdään jokin kompromissi, sen katsotaan rajoittuvan niihin asioihin, joista osapuolet ovat sopineet keskenään.

420. Kun osapuoli, joka ei ollut perinnetoverinsa huijauksen vuoksi tietoinen kaikista tapauksen olosuhteista, on tehnyt sovintosopimuksen ilman akvilialaista määräystä, hänen katsotaan pikemminkin tulleen petetyksi kuin tehneen sopimuksen.

421. Kun poika, joka ei ole vielä saanut tietoa siitä, että hänellä on oikeus nostaa kanne isänsä testamentin kumoamiseksi, sopii sopimuksella vastapuoltensa kanssa muista asioista, hänen tekemänsä sopimus vahingoittaa häntä vain niiden asioiden osalta, joiden osalta on todistettu, että ne oli tarkoitettu tekemään, vaikka toinen kompromissin tehneistä osapuolista olisikin ollut yli kaksikymmentäviisivuotias; sillä siltä osin kuin se koskee

jotakin sellaista, joka on todettu myöhemmin ja jonka osalta hänellä oli oikeus nostaa kanne, olisi epäoikeudenmukaista katsoa, että sopimus poisti oikeudet, joita ei ollut vielä harkittu.

422. Sama, mielipiteitä, kirja I.

On vakiintunut käytäntö, että jos isä tekee kompromissin sellaisten poikien oikeuksista, jotka eivät ole hänen määräysvallassaan, se ei aiheuta heille vahinkoa.

423. Sama, Ediktistä, kirja IV.

Vaikka tuomion antamisen jälkeen ei haettaisikaan muutosta, jos tuomion antaminen kiistetään tai jos asianosainen voi olla tietämätön siitä, onko tuomio annettu vai ei, voidaan tehdä sovinto, koska oikeudenkäynti voidaan vielä käydä.

424. Celsus, Digest, kirja III.

Ei pitäisi hyväksyä sitä, että osapuoli voi tehdä kompromissin hänelle testamentilla yleisesti jätetyistä perinnöistä ja väittää myöhemmin, että hänen tarkoituksenaan oli tehdä kompromissi vain sen osalta, mikä hänelle jätettiin testamentin ensimmäisessä osassa, mutta ei sen osalta, mikä hänelle jätettiin testamentin viimeisessä osassa. Mutta kun testamentin täydennyksiä on esitetty, hän ei mielestäni voinut väärin perustein sanoa minulle, että hän ajatteli vain sitä, mitä sisältyi niihin testamentin sivuihin, joista hän tiesi tapahtumahetkellä.

425. Aemilius Macer, Perintöjä koskevasta viiden prosentin laista, kirja I.

Keisarillinen prokuraattori ei saa tehdä kompromissia ilman keisarin valtuutusta.

426. Scaevola, Opinions, kirja II.

Lakimääräisen perillisen ja testamenttiperillisen välille syntyi riita, ja asia ratkaistiin sovitteluratkaisulla tietyin ehdoin. Haluaisin tietää, ketä vastaan velkojat voivat nostaa kanteen. Vastaus oli, että jos velkojat olivat samat, jotka tekivät kompromissin, riippumatta siitä, oliko muita läsnä vai ei, perimyksen liittyvän epävarmuuden vuoksi kanteen olisi nostettava kutakin perillistä vastaan siitä perintöosuudesta, jonka kukin sai kompromissin perusteella.

427. Paulus, Lauseet, kirja I.

Aquilian sopimusehto on tapana sisällyttää jokaiseen sopimukseen, mutta on järkevämpää lisätä siihen rangaistusehto, koska jos sopimus puretaan, voidaan nostaa kanne sopimusehtoon perustuvasta rangaistuksesta.

428. Hermogenianus, Epitomes of Law, kirja I.

Se, joka rikkoo uskoa lailliseen kompromissiin, ei ole ainoastaan poikkeuksen nojalla esteellinen, vaan hänet voidaan myös pakottaa maksamaan sakko, jonka hän on luvannut asianmukaisesti maksaa sovittajalle, jos hän rikkoo sopimusta.

429. Papinianus, Kysymyksiä, kirja II.

Kuolinpesän myyjä, joka oli siirtänyt oikeutensa ostajalle, teki kompromissin kuolinpesän velallisen kanssa, joka ei tiennyt, että kuolinpesä oli myyty. Kuolinpesän ostajan olisi ryhdyttävä toimenpiteisiin velan perimiseksi, ja velalliselle myönnetään tietämättömyytensä vuoksi poikkeus kaupanteon perusteella. Samaa sääntöä sovelletaan sellaisen miehen tapauksessa, joka on saanut kuolinpesän trustin nojalla, jos perillinen tekee kompromissin velallisen kanssa, joka ei ole tietoinen siitä, että näin on tehty.

Kirja III

1. Oikeus hakea muutosta tuomioistuimelta.
2. Niistä, jotka on leimattu häpeällisesti.
3. Agentit ja puolustajat.
4. Miten oikeudenkäynnit käynnistetään yritysten puolesta tai yrityksiä vastaan.
5. Toisten liiketoimien hoitaminen.
6. Henkilöt, jotka nostavat ärsyttäviä kanteita.

*****

Otsikko 1. Oikeus hakea muutosta tuomioistuimelta

16. Ulpianus, Ediktistä, kirja VI.

Preetori on ehdottanut tätä osastoa järjestyksen säilyttämiseksi ja arvokkuutensa säilyttämiseksi sekä estääkseen sen, että hänelle ei esitettäisi hakemuksia sattumanvaraisesti ja summittaisesti.

18. Tätä tarkoitusta varten hän perusti kolme henkilöluokkaa: ne, joita hän kielsi kääntymästä hänen puoleensa, ja kaikki muut, joiden hän salli ainoastaan kääntyä omasta puolestaan, sekä toiset, joiden hän salli kääntyä sekä tiettyjen henkilöiden että itsensä puolesta.

19. Tuomioistuimeen kääntyminen tarkoittaa oman tai ystävän toiveen esittämistä toimivaltaiselle tuomarille tai toisen toiveen vastustamista.

20. Pretori aloittaa niistä, jotka ovat ehdottomasti kiellettyjä tekemään hänelle hakemuksen, ja tässä osassa ediktiä hän viittaa niihin, jotka hän on vapauttanut nuoruuden tai jonkin onnettomuuden vuoksi. Hän kieltää nuoruuteen vedoten hakemuksen tekemisen hänen puoleensa, kun asianosainen on alle seitsemäntoista-vuotias, koska hän piti tätä ikää liian nuorena esiintymään julkisesti; vaikka sanotaan, että poika Nerva antoi julkisesti lausuntoja lainopillisista kysymyksistä tuossa iässä tai hieman myöhemmin. Preetori kieltää asianosaista esiintymästä hänen edessään onnettomuuden vuoksi, esimerkiksi jos hän on kuuro eikä kuule lainkaan; sillä kenenkään ei pitäisi sallia tehdä hakemusta tuomioistuimeen, joka ei pysty kuulemaan preetorin määräystä, sillä se olisi hänelle vaaraksi, sillä jos hän ei kuulisi määräystä, häntä voitaisiin rangaista uhmakkuutena, jos hän ei tottelisi sitä.

21. Preetori toteaa: "Jos osapuolilla ei ole puolustajaa, annan heille sellaisen". Preetori on tottunut osoittamaan tätä suosiota tällaisille henkilöille, mutta hän tekee niin myös silloin, kun joku ei pysty hankkimaan asianajajaa tietyistä syistä, esimerkiksi vastustajien juonittelun tai pelon vuoksi.

22. Ediktin toisessa osassa mainitaan ne, jotka eivät voi esiintyä muiden puolesta, ja tässä osassa preetori sisällyttää siihen myös ne, jotka ovat kyvyttömiä sukupuolensa tai onnettomuuden vuoksi, ja hän mainitsee myös henkilöt, jotka on leimattu häpeällisesti. Sukupuolen perusteella hän kieltää naisia esiintymästä toisten puolesta, ja tämän kiellon syynä on se, että naiset eivät saisi puuttua toisten asioihin vastoin sukupuolensa vaatimattomuuden mukaista tapaa ja etteivät naiset saisi hoitaa miehille kuuluvia tehtäviä. Tämän rajoituksen alkuperä juontaa juurensa erään Carfanian tapauksesta, joka oli äärimmäisen häpeämätön nainen, jonka röyhkeys ja tuomarin ärsyttäminen antoivat aiheita tähän ediktiin. Sattumasta, jossa preetori hylkäsi täysin sokean miehen hakemuksen,

koska tämä ei nähnyt maistraatin tunnusmerkkejä eikä osoittanut niille asianmukaista kunnioitusta. Labeo kertoo, että sokean Publiuksen, Asprenas Noniuksen isän, tuoli oli käännetty ympäri, ja Brutus eväsi häneltä kuulemisen, kun hän halusi antaa lausuntonsa hänen edessään. Mutta vaikka sokea mies ei voi esiintyä oikeudessa toisen puolesta, hän voi silti säilyttää senaattorin arvokkuutensa ja hoitaa tuomarin tehtäviä. Voiko hän sitten myös hoitaa tuomarin virkaa? Tarkastelemme tätä asiaa. On olemassa esimerkki henkilöstä, joka toimi tällaisessa virassa, sillä Appius Claudius, sokea mies, oli läsnä julkisissa neuvostoissa ja antoi senaatissa hyvin ankaran lausunnon Pyrrhoksen vangitsemista vangeista. Parempi mielipide on se, että meidän on sanottava, että hän voi hoitaa jo saamaansa tuomarin virkaa, mutta häntä on kiellettävä tavoittelemasta uutta virkaa; ja tämä sääntö on vahvistettu monilla esimerkeillä.

23. Hän kieltää myös sellaisen osapuolen esiintymisen hänen edessään muiden puolesta, joka on sallinut, että hänen ruumistaan käytetään kuin naisen ruumista. Jos hän on kuitenkin joutunut rosvojen tai vihollisten pahoinpitelemäksi, häntä ei saa leimata häpeälliseksi, kuten Pomponius sanoo. Se, joka on tuomittu kuolemantuottamuksesta, ei voi esiintyä toisen puolesta. Senaatin asetuksella on myös kielletty, että henkilö, joka on tuomittu oikeudessa väärästä syyteestä, esiintyy alemman tuomarin edessä. Lisäksi mies, joka on palkannut itsensä taistelemaan villipetojen kanssa, ei saa esiintyä. Meidän olisi ymmärrettävä, että termi "villit pedot" viittaa pikemminkin niiden raivoisuuteen kuin eläinten lajiin; mutta entä jos kyseessä olisi leijona, mutta kesy leijona, tai jokin muu eläin, joka on kesy, mutta jolla on kuitenkin hampaat? Tästä syystä mies, joka on palkannut itsensä tappelemaan, on jo sen vuoksi leimattu häpeälliseksi, tappeli hän sitten tai ei; sillä jos hän tappelisi, vaikka hän ei ole palkannut itseään tappelemaan, ei hän olisi vastuussa, vaan ainoastaan se, joka on palkannut itsensä sitä varten. Sen vuoksi muinaiset auktoriteetit ovat sitä mieltä, että ne eivät ole vastuussa, jotka rohkeutensa osoittamiseksi tekevät sen ilman korvausta, paitsi jos he kärsivät siitä, että heitä itseään kunnioitetaan areenalla; sillä mielestäni tässä tapauksessa he eivät voi välttyä häpeän leimautumiselta. Jos joku kuitenkin palkkaa itsensä metsästäämään villipetoja tai taistelemaan lähistöllä, areenan ulkopuolella, vahinkoa tekevää vastaan, häntä ei saa leimata häpeällisesti; siksi preetori sallii sellaisten henkilöiden esiintyä hänen edessään oikeudessa omasta puolestaan, jotka eivät ole taistelleet villipetojen kanssa osoittaakseen rohkeuttaan, mutta kieltää heitä tekemästä niin muiden puolesta. On kuitenkin täysin asianmukaista sallia tällaisten henkilöiden esiintyminen niiden puolesta, joiden asioita he hoitavat, kun he hoitavat holhoojan tai muun riistan kaltaista virkaa. Jos joku rikkoo tätä ediktin määräystä, hän ei saa esiintyä muiden puolesta, vaan häntä voidaan rangaista myös rahallisella sakolla, jonka suuruuden tuomari määrää mielivaltaisesti.

24. Kuten tämän osaston alussa totesimme, preetori jakaa ne, jotka eivät voi esiintyä, kolmeen luokkaan, ja kolmas näistä on sellainen, jossa hän ei kiellä heiltä kokonaan oikeutta esiintyä, vaan sanoo, että heidän ei tarvitse esiintyä kaikkien puolesta, ja he ovat niin sanotusti vähemmän syyllisiä kuin edellisissä otsikoissa mainitut.

25. Preetori sanoo: "Ne, joita laki, kansanäänestys, senaatin asetus, edikti tai keisarillinen määräys kieltää esiintymästä, elleivät he toimi tiettyjen henkilöiden puolesta, eivät voi esiintyä minun edessäni oikeudessa muiden kuin lain valtuuttamien henkilöiden puolesta." Kaikki muut, jotka on leimattu häpeällisiksi preetorin ediktillä, kuuluvat tämän ediktin piiriin, eivätkä he voi esiintyä muuten kuin omissa nimissään ja tiettyjen määrättyjen henkilöiden nimissä.

26. Sitten preetori lisää: "Jos jotakuta edellä mainituista ei ole palautettu alkuperäiseen tilaansa". Jonkun, joka sisältyy "edellä mainittuihin", on ymmärrettävä tarkoittavan jotakuta niistä, jotka kuuluvat ediktin kolmannen lausekkeen piiriin, joita kielletään esiintymästä tiettyjen henkilöiden puolesta; sillä jos he kuuluisivat muiden lausekkeiden piiriin, täydellinen palautus olisi vaikea saada aikaan.

27. Pomponius kysyy, mihin palautukseen preetori viittaa, onko se keisarin myöntämä vai senaatin myöntämä? Ja hän on sitä mieltä, että kumpaankin viitataan; mutta herää kysymys, voiko preetori myöntää palautusta, ja minusta näyttää siltä, että preetorin tällaisia määräyksiä ei pitäisi noudattaa, elleivät ne kuulu hänen toimivaltaansa kuuluviin velvollisuuksiin, kuten nuorisotapauksissa, joissa joku on petetty, ja muissa tapauksissa, joita Me etanamme tarkastelemme otsikon "Täydellisestä palautuksesta" alla. Tämän mielipiteen todisteena on se, että jos joku tuomitaan rikoksesta, johon liittyy häpeä, ja tuomio kumotaan täydellisellä palautuksella, Pomponius katsoo, että hänet vapautetaan häpeästä.

28. Praetor sanoo myös: "He eivät voi esiintyä kenenkään muun kuin vanhempiansa, suojelijansa, suojelijattarensa, lastensa tai suojelijansa tai suojelijattarensa vanhempien puolesta"; näistä henkilöistä olemme puhuneet tarkemmin otsikon alla: "Kutsumisesta". Hän lisää myös: "Tai heidän lastensa, veljensä, sisarensa, vaimonsa, appiukkonsa, anoppinsa, vävynsä, miniänsä, isäpuolensa, äitipuolensa, poikapuolensa, tytärpuolensa, mies- tai naispuolisen holhoojansa tai jompaankumpaan sukupuoleen kuuluvan mielisairaana henkilön puolesta".

20. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja I.

Tai idiootille kummastakin sukupuolesta (sillä kuraattoreita nimitetään myös tämäntyyppisille henkilöille).

22. Ulpianus, Ediktistä, kirja VI.

"Jos vanhemmat, huoltajien enemmistö tai tuomari, jolla on ollut toimivalta asiassa, on antanut holhouksen tai edunvalvonnan jollekin tällaiselle henkilölle."

(24) Kun puhutaan sukulaisuudesta, ei pidä ymmärtää sitä, mikä on ollut olemassa aikaisemmin, vaan sitä, mikä on olemassa tällä hetkellä.

(25) Pomponius sanoo, että sanoilla miniän, vävyn, appiukon ja anopin on tarkoitus sisällyttää asteita, jotka ovat kauempana kuin ne, joita prepositio pro yleensä tarkoittaa.

(26) Ja että hänen olisi pitänyt lisätä kuraattoreihin mykät ja muut, joille on tapana nimittää kuraattoreita, eli kuurot, tuhlaajat ja alaikäiset.

(1) Paulus, Ediktistä, kirja V.

Myös ne, joille preetori tapaa nimetä kuraattoreita sairauden vuoksi:

1. Ulpianus, Ediktistä, kirja IX.

Ja myös ne, jotka jonkin kroonisen sairauden vuoksi eivät kykene hoitamaan omia asioitaan.

(1) Sama, Ediktistä, kirja VI.

Olen sitä mieltä, että ne voivat esiintyä oikeudessa ilman, että se rikkoo ediktiä, jotka eivät vapaaehtoisesti vaan pakon edessä hoitavat virkavelvollisuuksia, vaikka he eivät voisikaan esiintyä omasta puolestaan.

4. Jos jotakuta kielletään toimimasta asianajajana, ja jos tämä koskee sitä aikaa, jona tuomari käyttää tuomiovaltaa, katson, että hän voi myöhemmin esiintyä hänen seuraajansa edessä.

7. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja VII.

Kun preetori kieltää ketään esiintymästä hänen edessään, kieltö on ehdoton, vaikka vastapuoli suostuisi siihen.

9. Papinianus, Kysymyksiä, kirja II.

Keisari Titus Antoninus totesi eräässä rescriptuksessa: "Se, jota oli kielletty harjoittamasta asianajajan ammattia viiden vuoden ajan, ei ollut kielletty esiintymästä oikeudessa kenenkään puolesta viiden vuoden kuluttua". Myös jumalallinen Hadrianus totesi eräässä rescriptumissa, että "mies saattoi esiintyä oikeudessa sen jälkeen, kun hän oli palannut karkotuksesta"; ei myöskään tehty mitään eroa sen rikoksen suhteen, josta vaitiolo- tai karkotustuomio määrättiin; muutoin rangaistuksen voimassaoloaika saatiin rangaistuksen ehtojen vastaisesti pidentää entisestään rangaistusajan umpeuduttua.

11. Sama, mielipiteitä, kirja I.

Jos joku on kielletty esiintymästä toisen puolesta syystä, joka ei merkitse häpeää, eikä häneltä näin ollen ole riistetty oikeutta esiintyä jokaisen puolesta, hän on laillisesti estetty esiintymästä muiden puolesta vain siinä maakunnassa, jonka tuomion langettanut kuvernööri on toimivaltainen; häntä ei ole kielletty esiintymästä missään muussa maakunnassa, vaikka sillä olisi sama nimi.

13. Paulus, säännöt.

Valtiovarainministeriön puolesta toimivia ei ole kielletty toimimasta lastensa, vanhempiensa tai holhoojiensa puolesta, vaikka asia olisi valtiovarainministeriötä vastaan.

(15) Kymmenykset ovat myös kiellettyjä toteuttamasta asioita omia kuntapaikkakuntiaan vastaan, lukuun ottamatta sellaisia henkilöitä, jotka on mainittu aiemmin.

16. Tryphoninus, Väittelyt, kirja V.

Keisarimme totesi sen eräässä rescriptissä: "Että holhoojaa ei ole kielletty esiintymästä holhoutensa puolesta asiassa, jossa hän on toiminut asianajajana hänen isäänsä vastaan". Ja hänellä on tämän mukaan myös lupa esiintyä

valtiovarainministeriötä vastaan, silloinkin, kun hän oli aikaisemmin esiintynyt valtiovarainministeriön puolesta jossakin oikeudenkäynnissä holhoojansa isää vastaan.

1. Keitä ovat ne, joita pidetään pahamaineisina, selitetään seuraavassa osastossa.

Otsikko. 2. Niistä, jotka on leimattu häpeällisiksi

19. Julianus, Ediktistä, kirja I.

Preetorin sanat ovat seuraavat: "Hänet, jonka keisari tai joku, jolle on annettu valtuudet toimia asiassa, erottaa armeijasta häpeällisen käytöksen vuoksi, leimataan häpeällisesti. Tämä koskee myös sitä, joka esiintyy näyttämöllä näyttelemistä tai deklamointia varten; sitä, joka harjoittaa hankkijan ammattia; sitä, joka on tuomittu oikeudessa väärästä syytteestä tai päämiehensä edun pettämisestä; sitä, joka on tuomittu omista nimissään varkaudesta, ryöstöstä, vahingonteosta, vilpillisestä mielenliikkeestä tai petoksesta tai joka on tehnyt kompromissin jostakin näistä rikoksista; sitä, joka on tuomittu omista nimissään yhtiösuhteeseen, holhoukseen, valtakirjaan tai tallettamiseen perustuvassa kanteessa suorassa kanteessa; sille, joka antoi tyttärensä, joka oli hänen valvonnassaan, avioliittoon vävynsä kuoleman jälkeen, koska hän tiesi vävynsä kuolleen ennen kuin oli kulunut se aika, jonka lesken on tapana surra miestään; sille, joka nai tyttärensä tietäen myös tämän, ilman sen henkilön määräystä, jonka valvonnassa hän oli; sille, joka antoi hänen mennä naimisiin hänen ollessaan hänen valvonnassaan, ollen tietoinen edellä mainituista seikoista; ja myös sille, joka omalla vastuullaan eikä sen tahon määräyksestä tai nimissä, jonka valvonnassa hän oli, sallii minkä tahansa miehen tai naisen, joka on hänen valvonnassaan, solmia kaksi kihlausta tai kaksi avioliittoa samaan aikaan".

21. Ulpianus, Ediktistä, kirja VI.

Preetorin sanat: "on ymmärrettävä siten, että sillä tarkoitetaan henkilöä, joka kantaa sotilasarvoja, kuten esimerkiksi silloin, kun joku sadanpäämiehen, kohortin, joukon tai legioonan prefektin tai kohortin tai legioonan tribuunin arvoon asti on erotettu armeijasta. Pomponius menee vielä pidemmälle ja sanoo, että armeijan komentaja, vaikka hänellä olisikin konsuliarvon merkit, saa tämän häpeän merkin, jos keisari erottaa hänet jostakin

häpeällisestä syystä. Jos kenraali siis erotetaan armeijan komentajana ollessaan, hänet leimataan häpeällisesti, ja jos keisari erottaa hänet ja lisää, että se tapahtuu häpeällisen käytöksen vuoksi, kuten hän yleensä tekee, ei ole epäilystäkään siitä, että hänet leimataan häpeällisesti preetorin ediktin nojalla. Näin ei kuitenkaan ole, jos hänen tilalleen nimitetään seuraaja ilman, että hän on aiheuttanut keisarin tyytymättömyyttä.

23. "Armeijalla" emme tarkoita yksittäistä kohorttia tai yksittäistä joukkoa, vaan useita sotilasjoukkoja; siksi sanomme, että mies komentaa armeijaa, kun hänellä on komennossaan legioona tai joukko legioonia, jotka keisari on apujoukkoineen antanut hänen haltuunsa. Mutta tässä tapauksessa, kun mies on erotettu jonkin sotilasjoukon komennosta, meidän on ymmärrettävä, että hänet on erotettu armeijasta.

24. Ilmaisua "kotiutettu häpeällisen käytöksen vuoksi" on lisätty siitä syystä, että on olemassa monenlaisia kotiutuksia, joista yksi on keisarin myöntämä kunniallinen kotiutus, kun mies on suorittanut palvelusaikansa loppuun tai kun tämä on tapahtunut aiemmin keisarin myöntämän suopeuden ansiosta; toinen on, kun sotilas vapautetaan sotilaspalveluksesta terveydentilan vuoksi; ja lisäksi on olemassa kunniaton kotiutus. Jälkimmäinen tapahtuu aina, kun se, joka sen määrää, lisää nimenomaisesti, että se tehdään häpeällisen käytöksen vuoksi, ja siihen pitäisi aina lisätä, miksi sotilas vapautetaan palveluksesta. Mutta kun mies alennetaan, eli häneltä otetaan pois hänen arvomerkinsä, hänestä tulee häpeällinen, vaikka sanoja "alennetaan häpeällisen käytöksen vuoksi" ei olisi lisätty. On olemassa neljäs eräänlainen vastuuvapaus, kun osapuoli astuu asepalvelukseen välttääkseen virkavelvollisuuksien suorittamisen, mutta tämä ei vaikuta hänen maineeseensa, kuten on hyvin usein todettu uudelleenkirjoituksissa.

25. Sotilaasta, joka on tuomittu Lex Julia de Adulteriis -lain nojalla, tulee niin pahamaineinen, että itse tuomio vapauttaa hänet häpeällisesti valastaan.

26. Kunnianttomasti erotetut eivät saa asua Roomassa eivätkä siellä, missä keisari asuu.

27. Praetor sanoo: "Se, joka esiintyy näyttämöllä, on pahamaineinen". Labeon määritelmän mukaan näyttämöllä tarkoitetaan mitä tahansa julkista tai yksityistä paikkaa tai kadulla olevaa paikkaa, jossa joku esiintyy tai liikkuu ja esittelee itseään, edellyttäen, että se on paikka, jonne ihmiset pääsevät erotuksetta katsomaan julkista näytöstä; ja ne, jotka kilpailevat voitosta, sekä kaikki ne, jotka esiintyvät näyttämöllä korvausta vastaan, ovat pahamaineisia, kuten Pegasos ja nuorempi Nerva ovat todenneet.

25. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja I.

Se, joka palkkaa itsensä esiintymään julkisissa näyttelyissä, mutta ei tee niin, ei joudu häpeään, koska rikos ei ole niin häpeällinen, että edes aikomuksesta sen tekemiseen pitäisi rangaista.

(1) Ulpianus, Ediktistä, kirja VI.

Sabinus ja Cassius ovat esittäneet mielipiteensä siitä, että urheilijoita ei missään nimessä pitäisi pitää näyttelijän ammattia harjoittavina, koska heidän tarkoituksenaan on voimiensa näyttäminen; ja yleisesti ottaen kaikki miehet ovat yhtä mieltä siitä, että se vaikuttaa hyödylliseltä, eikä muusikoita, painijoita, vaunujen ajajia, hevosten pesijöitä tai muita pyhissä leikeissä tehtäviä suorittavia pitäisi pitää häpäistynä.

29. Celsus on sitä mieltä, että ne, jotka johtavat julkisia pelejä ja joita kreikkalaiset kutsuvat brabeutasiksi, eivät harjoita teatterin ammattia, koska he suorittavat julkista palvelusta eivätkä toimi näyttelijöinä; ja keisari myöntääkin tämän paikan nykyään poikkeuksellisenä palveluksena.

30. Praetor sanoo: "Kuka toimii hankkijana". Kihittäjänä toimii se, joka hyötyy orjien prostituutiosta; mutta jos joku saa tällaista hyötyä vapaiden henkilöiden avulla, hän kuuluu samaan luokkaan. Lisäksi jos hän tekee tästä pääasiallisena elinkeinonaan tai jonkin muun elinkeinon ohella; esimerkiksi jos hän on majatalon tai tallin pitäjä ja hänellä on tällaisia orjia vieraiden hoitamista varten ja hän hankkii heidän mahdollisuuksiensa avulla rahaa tällä tavoin; tai jos hän on kylpylän pitäjä, kuten joissakin maakunnissa on tapana, ja hänellä on orjia asiakkaiden vaatteiden hoitamista varten ja nämä syyllistyvät tällaiseen käytökseen kylpylöissä, häntä voidaan rangaista huorintekijänä.

31. Pomponius on sitä mieltä, että orja, joka käyttää tähän tarkoitukseen muita orjia, jotka ovat hänen yksityisomaisuuttaan, leimataan häpeällisesti vapauduttuaan.

32. Myös kunnianloukkaukseen syyllistynyt osapuoli leimataan häpeälliseksi, jos häntä vastaan annetaan tuomio tästä syystä; sillä ei riitä, että hän on syyllistynyt tekoon, ja sama sääntö pätee myös kierteleijään. Prevaricator on niin sanotusti henkilö, joka ei ole johdonmukainen, vaan joka pettää oman puolensa avustamalla toista; Labeo sanoo nimen olevan peräisin sanasta Varia Gertatione, sillä se, joka prevaricator, ottaa kantaa molemmille puolille ja itse asiassa vastustajansa puolelle.

33. Lisäksi "Jokainen, joka on tuomittu varkaudesta, ryöstöstä, vahingonteosta tai vilpillisestä toiminnasta omissa nimissään tai joka on vaarantanut jotakin näistä rikoksista vastaavalla tavalla, on pahamaineinen."

(31) Paulus, Ediktistä, kirja V.

Näin on siksi, että rikoksesta kompromissin tekevän ihmisen katsotaan syyllistyneen rikokseen.

32. Ulpianus, Ediktistä, kirja VI.

Termi varkaus on ymmärrettävä niin, että sillä tarkoitetaan joko sitä, mikä on ilmeistä tai ei-ilmiötä.

1. Jos varkaudesta tai muusta törkeästä rikoksesta tuomittu valittaa, häntä ei ole luettava törkeisiin henkilöihin asian käsittelyn ajan, mutta jos valittamiselle varattu aika on kulunut umpeen, häntä pidetään törkeänä tuomion antamispäivästä alkaen; jos hänen valituksensa kuitenkin vaikuttaa huonosti perustellulta, olen sitä mieltä, että hänet olisi leimattava siitä päivästä alkaen eikä tuomion antamispäivästä.

2. Jos joku häviää jutun toimiessaan toisen puolesta, hän ei joudu häpeään; ja sen vuoksi minun asiamieheni, puolustajani, holhoojani, edunvalvojeni, edunvalvojeni tai perijäni ei joudu häpeään varkauskanteessa tai muussa samankaltaisessa kanteessa, ei edes silloin, kun asiamies on alusta alkaen puolustanut kannetta.

3. "Tai vaarantunut." Ymmärrämme kompromissin tarkoittavan sitä, että siinä on sovittu rahasummasta ilman viittausta summaan; sillä muuten, jos osapuoli väkisin tai suostutteleamalla saa toisen osapuolen olemaan ryhtymättä toimenpiteisiin häntä vastaan, hänet leimataan häpeälliseksi, niin että minkäänlaista myönnytystä ei oteta huomioon, mikä on epäinhimillistä. Sitä, joka preetorin määräyksestä tekee kompromissin tietystä summasta, ei pidetä häpeällisenä.

4. Mutta jos asianosainen on antanut valan ja vannoo, ettei hän ole tehnyt mitään väärää, häntä ei pidetä pahamaineisena, koska hän tietyissä määrin todistaa valallaan syyttömyytensä.

5. Jos joku häviää mandaattikanteen, hänet leimataan ediktin mukaan häpeällisesti; ja tämä ei koske ainoastaan sitä, joka on ottanut luottamuksen vastaan, vaan myös niitä, jotka eivät ole pitäneet kiinni luottamuksesta, kun

toinen osapuoli on riippuvainen siitä, että hän tekee niin; esimerkiksi jos olen tullut takuumieheksi ja suorittanut maksun, jos saan tuomion sinua vastaan mandaattikanteessa, teen sinusta häpeällisen.

6. Olisi ehdottomasti lisättävä, että joskus perillinen saa tuomion omaan laskuunsa ja tulee näin ollen pahamaineiseksi, esimerkiksi jos hän on syyllistynyt vilpilliseen toimintaan talletuksen tai toimeksiannon suhteen. Perillinen ei voi saada tuomiota omaan lukuunsa holhouksen ja yhtiömiehenä toimimisen yhteydessä, koska hän ei ole perillinen holhouksen tai yhtiömiehenä toimimisen osalta, vaan hän vastaa vain vainajan veloista.

7. Asianosainen, joka häviää asian häntä vastaan nostetussa vastakkaisessa kanteessa, ei ole pahamaineinen, eikä syyttä, sillä vastakkaisissa kanteissa ei ole kysymys vilpillisestä mielenosoituksesta, vaan ainoastaan laskelmasta, jonka tuomioistuimien yleensä ratkaisee.

35. Paulus, Ediktistä, kirja V.

Vaikka sopimuksista johtuvissa kanteissa on kyse häpeästä ja niiden häviäjiä leimataan sillä, jos osapuoli tekee sopimuksen, hänestä ei silti tule häpeällistä, ja se on oikein, sillä kompromissi ei ole häpeällinen tällaisissa tapauksissa, kuten edellisissä.

36. Ulpianus, Ediktistä, kirja VI.

Preetori sanoo: "Kun vävy on kuollut", ja lisää sopivasti: "Kun hän tietää, että vävy on kuollut", jottei häntä rangaistaisi tietämättömydestä; sillä koska suruaika on jatkuva, on sopivaa, että se alkaa aviomiehen kuolinpäivästä, vaikka leski ei tietäisikään asiasta; ja siksi, jos hän saa tietää asiasta laissa säädetyn ajan jälkeen, Labeo sanoo, että hän voi panna surun päälle ja jättää sen pois samana päivänä.

1. Paulus, Ediktistä, kirja V.

Aviomiesten ei ole pakko surra vaimojaan.

(39) Kihlattia ei surra.

10. Sama, Ediktistä, kirja VIII.

Lesken on tapana saada keisarilta lupa avioitua laissa säädetyn ajan kuluessa.

40. Nainen voidaan kihlata sinä aikana, kun hän suree miestään.

11. Ulpianus, Ediktistä, kirja VI.

Lasten tai vanhempien suru ei ole este avioliitolle.

41. Vaikka aviomies olisi ollut sellainen henkilö, että häntä ei olisi ollut sopivaa surra, esi-isiemme tavan mukaan hänen leskensä ei voi mennä naimisiin ennen kuin laissa säädetty aika on kulunut; sillä praetor palaa takaisin siihen aikaan, jonka aikana aviomiestä tulisi surra, sillä tämä on tapana veren sekoittumisen estämiseksi.

42. Pomponius on sitä mieltä, että jos nainen on saanut lapsen lain määräämässä ajassa, hän voi mennä naimisiin ilman viivytystä, mikä on mielestäni oikein.

43. Ei ole tapana, kuten Neratius sanoo, surra vihollisia tai maanpetoksesta tuomittuja henkilöitä tai niitä, jotka hirtetään tai muutoin kohdistavat väkivaltaisia tekoja itseensä, ei elämän kyllästyttyä vaan huonon omantunnon vuoksi. Jos siis joku tällaisen miehen kuoleman jälkeen menee naimisiin hänen leskensä kanssa, hänet leimataan häpeällisesti.

44. Myös se, joka nai naisen, on leimattu, jos hän on tietoinen siitä, sillä tietämättömyys laista ei ole anteeksiannettavaa, mutta tietämättömyys tosiasiaista on. Se, joka nai naisen jonkun sellaisen käskystä, jonka alaisuudessa hän oli, on anteeksiannettava, ja se, joka salli hänen naida naisen, on leimattava häpeällisesti. Kummassakin tapauksessa sääntö on erittäin oikea, sillä se, joka totteli, on armahduksen arvoinen, ja se, joka salli hänen mennä naimisiin, leimataan häpeällisesti.

(1) Paulus, Ediktistä, kirja V.

Häntä, joka nai naisen tällaisissa olosuhteissa isänsä määräyksestä, vaikka hän pitäisikin naisen sen jälkeen, kun hän on vapautunut isänsä määräysvallasta, ei leimata häpeälliseksi.

1. Ulpianus, Ediktistä, kirja VI.

Mitä sitten, jos hän ei sallinut hänen mennä naimisiin, mutta vahvisti avioliiton sen solmimisen jälkeen, esimerkiksi jos hän ei aluksi tiennyt, että nainen kuului ediktin piiriin, mutta sai sen myöhemmin selville? Häntä ei leimata häpeälliseksi, sillä preetori palaa takaisin avioliiton alkamiseen.

45. Jos osapuoli solmii kaksi kihlausta toisen nimissä, häntä ei leimata häpeälliseksi, ellei hän solmi niitä jommankumman sukupuolen edustajan nimissä, joka on hänen valvonnassaan. Jos asianosainen sallii poikansa tai tyttärensä kihlauksen, hänen katsotaan tietystä määrin tehneen sen itse.

46. Kun preetori sanoo "samaa aikaan", ei ole ymmärrettävä, että kihlaukset tehtiin samaan aikaan, vaan myös, että ne tapahtuivat saman ajanjakson aikana.

47. Lisäksi jos nainen on kihlattu yhdelle miehelle ja mennyt naimisiin toisen kanssa, häntä rangaistaan ediktin ehtojen mukaisesti.

48. Koska teko on se, joka leimataan häpeälliseksi, niin myös silloin, kun mies solmii avioliiton tai kihlauksen sellaisen naisen kanssa, jota hän ei joko voi laillisesti naida tai jonka kanssa avioliitto ei ole oikein, hänet leimataan häpeälliseksi.

49. Välimies ei joudu häpeään välimiesmenettelyyn vetoamisen vuoksi, koska hänen tuomionsa ei vastaa kaikilta osin tuomiota.

50. Mitä tulee häpeään, on suuri ero siinä, että tuomio annetaan sellaisen asian käsittelyn jälkeen, jossa on todettu jotain, mikä ei ole ollut tarkoituksenmukaista, sillä häpeää ei synny tällaisista asioista.

51. Jos rangaistus on ankarampi kuin laissa sallittu, asianosaisen maine säilyy. Tämä on jo todettu uudelleenkirjoituksissa ja lausunnoissa; esimerkiksi kun tuomari on karkottanut asianosaisen, jolle olisi pitänyt langettaa sakko, osasta hänen omaisuuttaan, on todettava, että tällä ankarammalla rangaistuksella asianosainen on tehnyt kompromissin maineensa säilyttämiseksi, eikä hän näin ollen ole pahamaineinen. Kun tuomari kuitenkin ei- ilmanmukaisessa varkaustapauksessa sakottaa syyllistä nelinkertaisella sakolla, tämä itse asiassa joutuu kärsimään korotetun rangaistuksen; (sillä ei- ilmanmukaisessa varkaustapauksessa häntä pitäisi haastaa vain kaksinkertaisesta

sakosta), mutta tämä ei kuitenkaan säilytä hänen mainettaan, vaikka jos häntä ei olisi sorrettu rahallisella rangaistuksella, hänen olisi silti katsottu tehneen kompromissin.

52. Tuomitseminen huijausrikoksesta aiheuttaa rikoksenteikijälle häpeää, vaikka se ei olisikaan rikosoikeudellisen syytteen kohteena.

46. Paulus, Ediktistä, kirja V.

Jos isäntä puolusti orjaansa noksikanteessa ja vapautti tämän myöhemmin ja teki hänet perilliseksi, ja orjaa vastaan annettiin tuomio samassa kanteessa, hänestä ei tule pahamaineinen siitä syystä, että häntä ei tuomittu hänen puolestaan, koska hän ei alun perin ollut asianosainen.

47. Ulpianus, Ediktistä, kirja VIII.

Häpeällisen leiman saa nainen, joka on saanut syntymättömän lapsensa nimiin kuuluvan omaisuuden haltuunsa esittämällä vilpillisesti olevansa raskaana;

(49) Paulus, Ediktistä, kirja VIII.

Oliko hän itse asiassa raskaana vai oliko hän saanut lapsen toisesta.

51. Ulpianus, Ediktistä, kirja VIII.

Rangaistuksen ansaitsee myös se, joka pettää preetoria, mutta vain se nainen, joka tekee niin ollessaan oma rakastajattarensa, saa häpeällisen leiman.

1. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja III.

Naisen, jota itseään on petetty väärän vaikutelman perusteella, ei voida katsoa joutuneen vilpilliseen hallussapitoon.

56. Ulpianus, Ediktistä, kirja VIII.

Naisesta ei tule pahamaineinen, paitsi jos tuomioistuin on päättänyt, että hän on saanut omaisuuden haltuunsa petoksen kautta. Tätä sääntöä sovelletaan myös isään, joka on sallinut tyttärensä, kun tämä on ollut hänen valvonnassaan, joutua vilpillisin keinoin hänen syntymättömän lapsensa omistukseen.

1. Papinianus, Opinions, kirja I.

Osapuoli, jolle maakunnan kuvernöörin lauseen seuraavat sanat on osoitettu, nimittäin: "Sinä näytät olleen syytteen yllyttäjä ovelalla keinolla", katsotaan pikemminkin peittävän hänet häpeällä kuin leimaavan hänet häpeällä, sillä se, joka yllyttää ketään, ei täytä valtuuttajan tehtäviä.

59. Paulus, Opinions, kirja II.

Lucius Titius nosti syytteen Gaius Seiusta vastaan väittäen, että tämä oli vahingoittanut häntä, ja luki preetoriaaniprefektin läsnä ollessa kirjallisen todistuksen asiasta. Kuuntelematta todistusta prefekti antoi tuomion: "Että Lucius Titius ei ollut kärsinyt mitään vahinkoa Gaius Seiuksen toimesta". Kysyn, onko todistajia, joiden todistus hylättiin, pidettävä pahamaineisina siitä, että he olivat antaneet väärän todistuksen? Paulus vastasi, että mitään sellaista ei ole osoitettu, mikä oikeuttaisi pitämään niitä osapuolia, joita tutkimus koskee, pahamaineisina, koska ei ole asianmukaista, että jos tuomio, olipa se sitten oikeudenmukainen tai epäoikeudenmukainen, annetaan yhden osapuolen hyväksi, siitä aiheutuu vahinkoa toiselle osapuolelle.

61. Marcellus, julkiset asiat, kirja II.

Kepeillä lyönnit eivät itsessään aiheuta häpeää, mutta syy, jonka vuoksi henkilö ansaitsi kärsiä rangaistuksen, aiheuttaa sen, jos se oli luonteeltaan sellainen, että se teki tuomitusta henkilöstä häpeällisen. Sama sääntö koskee myös muita rangaistuslajeja.

63. Ulpianus, Ediktistä, kirja VIII.

Molempien sukupuolten vanhempia ja lapsia sekä muita sukulaisia ja sukulaislapsia tulisi surra kiintymyksen ja henkisen kärsimyksen sanelemalla tavalla siinä määrin kuin henkilö haluaa; mutta joka ei sure heitä, ei saa häpeän leimaa.

65. Sama, Ediktistä, kirja VI.

Keisari Severus totesi eräässä reskriptissä, että naista, joka oli orjuudessa ollessaan pakotettu prostituoitumaan rahasta, ei leimattu häpeällisesti.

67. Papinianus, Kysymyksiä, kirja II.

On vahvistettu, että vaikka poika on jäänyt perinnöttömäksi, hänen tulisi surra isänsä muistoa, ja sama sääntö koskee äitiä, jonka omaisuus ei siirry hänen pojalleen.

69. Jos joku kuolee taistelussa, häntä on surtava, vaikka hänen ruumistaan ei ehkä löydettäisikään.

Otsikko 3. Asiamiehet ja puolustajat

71. Ulpianus, Ediktistä, kirja IX.

Asiamies on henkilö, joka hoitaa toisen liiketoimia päämiehensä johdolla.

73. Asiamies voidaan nimittää hoitamaan liiketoimia yleisesti tai yhtä asiaa erityisesti; hänet voidaan nimittää myös päämiehensä läsnä ollessa, lähettilään tai kirjeen välityksellä, vaikka jotkut viranomaiset (kuten Pomponius toteaa kahdeskymmenenneljännessä kirjassaan) ovat sitä mieltä, että se, joka sitoutuu hoitamaan vain yhtä asiaa, ei ole asiamies, aivan kuten ei ole oikein kutsuttu asiamieheksi sitä, joka sitoutuu kuljettamaan tavaraa, kirjettä tai viestiä; mutta paremman käsityksen mukaan asiamies on se, joka on nimitetty hoitamaan vain yhtä asiaa.

74. Asiamiesten käyttäminen on ehdottoman välttämätöntä, jotta ne, jotka eivät halua tai kykene huolehtimaan omista asioistaan, voivat nostaa kanteen tai tulla haastetuksi muiden avulla.

75. Asiamies voidaan nimittää myös silloin, kun hän on poissa;

75. Paulus, Ediktistä, kirja VIII.

Edellytyksenä on, että nimetty henkilö tunnetaan ja että hän hyväksyy nimityksensä.

77. Mielisairasta henkilöä ei pidetä poissaolevana, koska hän on älyllisesti vajavainen eikä voi vahvistaa nimitystään.

(1) Ulpianus, Ediktistä, kirja IX.

Asiamies voidaan nimittää myös asiaan, jota ei ole vielä aloitettu, tai tulevaksi ajaksi, tai ehdollisena, ja myös tiettyyn päivään asti.

1. Paulus, Ediktistä, kirja VIII. Ja määräämättömän ajan.

2. Ulpianus, Ediktistä, kirja VII.

Läsnä olevana pidetään ....., joka on kyseisenä ajankohtana puutarhassaan; .....

3. Paulus, Ediktistä, kirja VI.

Ja myös sellainen, joka on Forumissa, kaupungissa, ja jossa rakennukset ovat jatkuvia.

(5) Ulpianus, Ediktistä, kirja VII.

Hänen edustajansa katsotaan siis olevan läsnä.

(6) Sama, Ediktistä, kirja VIII.

Perheen poika voi nimittää asiamiehen nostamaan kanteen, jos hän itse voisi nostaa kanteen, ei ainoastaan silloin, kun hänellä on omaa omaisuutta, vaan kuka tahansa perheen poika voi tehdä niin; esimerkiksi vahingon kärsittyään hän voi nimittää asiamiehen nostamaan vahingonkorvauskanteen, jos hänen isänsä ei ole paikalla eikä kukaan hänen isänsä asiamies halua nostaa kannetta, ja jos asiamiehen nimittää perheen poika itse, hänen tekonsa on

pätevä. Julianus vie tämän vielä pidemmälle, sillä hän sanoo, että jos perheen pojalla on poika, joka on saman henkilön määräysvallassa kuin hän itse, ja hänelle on aiheutettu vahinko pojan välityksellä, eikä isoisä ole paikalla, isä voi nimittää asiamiehen nostamaan kanteen poissaolevan osapuolen pojanpojan kärsimästä vahingosta. Myös perheen poika voi nimittää asiamiehen hoitamaan asian puolustusta tuomioistuimessa. Myös perheen tytär voi nimetä asiamiehen nostamaan vahingonkorvauskannetta. Valerius Severus totesi, että jos tytär nimeää yhdessä isänsä kanssa asiamiehen, tämä on tarpeetonta, koska riittää, että isä tekee nimityksen tyttärensä suostumuksella. Olen kuitenkin sitä mieltä, että jos isä sattuu olemaan poissa tai jos hän on epäilyttävä mies (molemmissa tapauksissa tyttärellä on oikeus nostaa kanne myötäjäisrahastaan), hän voi nimittää asiamiehen. Myös perheen poika voidaan nimittää asiamieheksi kanteen nostamista tai puolustamista varten.

1. Ei ole tavallista, että asiamiestä nimitetään, jos hän ei ole halukas. Termi "haluton" on ymmärrettävä siten, että sillä ei tarkoiteta ainoastaan sitä, että osapuoli kieltäytyy, vaan myös sitä, että hänen ei todistettavasti ole annettu suostumustaan.

2. Veteraanisotilaita voidaan nimittää asiamiehiksi, mutta aktiivipalveluksessa olevia sotilaita ei voida nimittää, vaikka vastapuoli suostuisi siihen, paitsi jos tätä ei ole huomioitu vahingon vuoksi, paitsi jos sotilas on nimitetty asiassa, jossa hänellä itsellään on intressi, tai jos hän esiintyy komppaniansa edustajana syytteeseenpanossa tai puolustuksessa, jolloin hänen nimittämisensä asiamieheksi on sallittua.

3. Praetor sanoo: "Jos asiamies on nimitetty puolustamaan asiaa ja hänen päämiehensä on suostunut maksamaan tuomion, pakotan hänet johtamaan oikeudenkäyntiä". Häntä ei kuitenkaan saisi pakottaa siihen tietyissä olosuhteissa; esimerkiksi silloin, kun asiamiehen ja päämiehen välille syntyy tappava vihamielisyys; silloin Julianus sanoo, että kanteen nostamista asiamiestä vastaan ei saisi sallia. Samaa sääntöä sovelletaan silloin, kun asiamiehelle on annettu jokin korkea virka tai kun hän on poissa valtion asioilla;

1. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja III.

Tai jos hän vetoaa huonoon terveyteen tai välttämättömään matkaan.

9. Ulpianus, Ediktistä, kirja VIII.

Tai jos hän käyttää hänelle perintönä siirtynyttä omaisuutta tai jos siihen on jokin muu hyvä syy. Sitä suuremmalla syyllä asiamiestä ei voida pakottaa ottamaan asiaa hoitaakseen, jos hänen päämiehensä on läsnä.

1. Paulus, Ediktistä, kirja VIII.

Jos päämies voidaan kuitenkin pakottaa tekemään niin.

3. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja III.

On katsottu, että joskus, jopa näissä olosuhteissa, asiamies voidaan pakottaa ottamaan asia hoitaakseen, esimerkiksi silloin, kun päämies ei ole paikalla ja kantaja toteaa, että jos asia viivästyy edelleen, omaisuus menetetään.

4. Ulpianus, Ediktistä, kirja VIII.

Kaikkia näitä asioita ei pidä hyväksyä tai hylätä summittaisesti, vaan preettorin on ratkaistava asia sen jälkeen, kun hän on selvittänyt tosiasiat.

(1) Paulus, Ediktistä, kirja VIII.

Jos asiamiehen nimittämisen jälkeen hänen ja hänen päämiehensä välille syntyy kuolettava vihamielisyys, häntä ei voida pakottaa ottamaan asiaa hoitaakseen, eikä asian puolustamiseksi tehtyä sopimusta rikota, koska olosuhteet ovat erilaiset.

(1) Ulpianus, Ediktistä, kirja VIII.

Jos päämies kuolee ennen kuin asia on tullut vireille ja hän on sopinut, että asiamies maksaa tuomion, asiamies voidaan velvoittaa ottamaan asia hoitaakseen, jos päämies on kuitenkin tehnyt sopimuksen asiamiehen tietoisuudessa, koska muutoin olisi vastoin oikeussääntöjä, että asiamies velvoitettaisiin tekoon, josta hän ei tiennyt; kanteen nostaminen voi kuitenkin tapahtua sopimuksen mukaisesti, koska kannetta ei ole puolustettu.

8. Kun asiamies on nimitetty hoitamaan omaisuuden jakamista koskevaa asiaa, hänet katsotaan nimitetyksi myös puolustustarkoituksessa, ja hänen on annettava kaksinkertainen takaus.

9. Paulus, Ediktistä, kirja VIII.

Ennen asian käsittelyä päämiehellä on täysi oikeus joko vaihtaa asiamiestä tai ottaa asia itse haltuunsa.

(1) Ulpianus, Ediktistä, kirja IX.

Jos vastaaja on nimittänyt asiamiehen sen jälkeen, kun asia on tullut vireille, hän voi joko vaihtaa asiamiestä tai siirtää asian hoitamisen itselleen, kun asiamies on vielä elossa tai asuu kaupungissa, mutta tähän on ensin osoitettava syy.

12. Tämä on sallittua paitsi asiamiehen nimittäjälle myös hänen perilliselleen ja muille oikeudenomistajilleen.

13. Syyn selvittämisessä on otettava huomioon paitsi edellä mainitut seikat, jotka eivät pakota asiamiestä ottamaan asiaa hoitaakseen, myös hänen ikänsä;

13. Modestinus, Pandects, kirja X.

Tai mikä tahansa uskonnollinen etuoikeus.

15. Ulpianus, Ediktistä, kirja IX.

Jos agentti on epäilyttävä henkilö, vankilassa, vihollisen tai rosvojen vallassa:

17. Paulus, Ediktistä, kirja VIII.

Tai jos hän on estynyt rikos- tai siviilioikeudenkäynnin, sairauden tai omien tärkeiden asioidensa vuoksi;

19. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja III.

Tai jos hänet on karkotettu tai kätetty tai jos hänestä tulee myöhemmin päämiehen vihollinen;

20. Paulus, Ediktistä, kirja VIII.

Tai jos hän on avioliiton kautta yhteydessä vastustajansa kanssa tai jos hänestä tulee tämän perillinen;

(1) Ulpianus, Ediktistä, kirja IX.

Tai jos pitkä matka tai jokin muu vastaava asia estää häntä;

23. Paulus, Ediktistä, kirja VIII.

Tällaisessa tilanteessa asiamies olisi vaihdettava, jopa hänen omasta pyynnöstään.

25. Ulpianus, Ediktistä, kirja IX.

Kaikkia näitä seikkoja on noudatettava paitsi vastaajan myös kantajan osalta. Jos vastapuoli tai asiamies itse väittää, että päämies valehtelee, pretorin on selvítettävä asia; sillä asiamiestä, joka väittää omaa oikeuttaan olla asiamies, ei saa sietää, sillä hän joutuu epäilyksen alaiseksi, koska hän pakottaa palvelukseensa päämiehen, joka ei sitä halua; paitsi jos hän kenties ryhtyi asiamieheksi pikemminkin oikeuttamaan itseään kuin vain suorittamaan asiamiestehtävää, ja häntä on kuultava, jos hän väittää: "Hän on valmis luopumaan toimeksiannosta, jos se voidaan tehdä vahingoittamatta hänen mainettaan". Lisäksi häntä on kuultava, jos hän yrittää puhdistaa luonnettaan. Jos hän ilmoittaa selvästi, että hänet oli nimitetty asiamieheksi asiassa, jossa hän itse oli osallisena, ja todistaa tämän, häneltä ei saa riistää oikeutta nostaa kannetta omasta puolestaan. Jos asiamies haluaa käyttää jotakin varaumaa, häneltä ei ole helppo riistää kanneoikeutta;

27. Paulus, Ediktistä, kirja VIII. Ellei päämies ole valmis maksamaan hänelle.

28. Ulpianus, Ediktistä, kirja IX.

Kanteen käsittelyssä on huolehdittava siitä, ettei asiamieheltä viedä asian käsittelyä, ellei asianosainen ole valmis riistämään häneltä koko asian käsittelyä, sillä jos asianosainen haluaa viedä vain osan ja jättää loput, asiamies voi oikeutetusti kieltäytyä hyväksymästä tätä järjestelyä. Näin tapahtuu silloin, kun asiamies toimii päämiehen

johdolla, mutta jos mitään ohjeita ei anneta eikä mitään ehdoteta oikeudessa, ettekä ole hyväksynyt ilman suostumustanne suoritettuja toimia, ne eivät vahingoita teitä; ja siksi asian siirtäminen itsellenne ei ole tarpeen, jotteivät toisen osapuolen toimet sortaisi teitä. Asiamiehen vaihtamista koskeva hakemus on tehtävä preetorille.

28. Kun kantaja siirtää asian, katsomme, että vastaajan tekemä sopimus siitä, että hän noudattaa tuomiota, on pätevä; Neratius ja Julianus ovat hyväksyneet tämän mielipiteen, ja käytämme edelleen tätä sääntöä, jos päämies on hyväksynyt vakuuden. Mutta jos asiamies on hyväksynyt sen ja asian hoitaminen on siirtynyt päämiehelle, on parempi mielipide, että se on pätevä ja että oikeus kanteen nostamiseen sopimuksen perusteella siirtyy asiamieheltä päämiehelle. Mutta kun sopimus on siirretty päämieheltä tai asiamieheltä toiselle asiamiehelle, Marcellus ei epäile, etteikö sopimus olisi pätevä; ja tämä on parempi mielipide, ja vaikka sopimuksen mukainen kanneoikeus olisi siirtynyt asiamiehelle, kanne olisi kuitenkin myönnettävä päämiehelle, koska suora kanneoikeus on lakannut.

30. Sama, Väittelyt, kirja I.

Jos asiamieheni on hyväksynyt vakuuden tuomion noudattamisesta, minulla on oikeus nostaa kohtuullinen kanne sovitun määräyksen perusteella, aivan kuten tuomion täytäntöönpanokin on annettu minulle. Jos asiamieheni on tuon sopimuksen nojalla nostanut kanteen ilman suostumustani, minulle myönnetään kuitenkin oikeus nostaa kanne sopimuksen perusteella; tästä seuraa, että asiamieheni voi olla poikkeusluvan nojalla esteellinen nostamaan kanteen sopimuksen perusteella samalla tavoin kuin hän voi olla esteellinen nostamaan kanteen tuomion perusteella, jos häntä ei ole nimitetty asiassa, jossa hän on itse asianosainen, eikä häntä ole valtuutettu asiamieheksi juuri tätä tarkoitusta varten. Toisaalta, jos asiamieheni on antanut vakuuden tuomion noudattamisesta, minua vastaan ei voida nostaa kannetta sovintoa vastaan. Jos se, jonka tehtävänä on puolustaa minua, antaa vakuuden, minua vastaan ei nosteta kannetta, koska minua vastaan ei voida nostaa kannetta tuomion perusteella.

(1) Sama, Ediktistä, kirja IX.

Jos kantaja haluaa nostaa kanteen mieluummin päämiestä vastaan kuin henkilöä vastaan, joka on nimitetty asiamieheksi hänen puolestaan, on todettava, että hän voi tehdä niin.

(1) Paulus, Lauseet, kirja I.

Kantajen asiamies, jota ei ole nimetty hänen puolestaan, voi pyytää, että hänen oikeudenkäynnin aikana aiheuttamansa kulut maksetaan tuomiosta, jos päämies ei ole maksukykyinen.

34. Ulpianus, Ediktistä, kirja IX.

Jos joku, joka on hävinnyt asian, jossa hän on toiminut asiamiehenä, tulee päämiehen perilliseksi, hän ei voi laillisesti kiistää vastuutaan tuomiosta, ja tämä tapahtuu silloin, kun hän on koko omaisuuden perillinen. Jos hänestä tulee kuitenkin vain osuuden perillinen ja hän maksaa koko summan, edellyttäen, että hänet on määrätty maksamaan se kokonaan, hänellä on oikeus nostaa kanne kanssaperillistä vastaan; mutta jos häntä ei ole määrätty maksamaan sitä, hänelle myönnetään oikeus nostaa kanne tehdystä liiketoimesta. Tätä sääntöä sovelletaan myös, jos asiamies maksaa eikä hänestä tule perillistä.

(1) Ei ole kiellettyä nimetä useita asiamiehiä tapauksessa, jossa on useita asianosaisia.

(2) Julianus sanoo, että jos asianosainen on nimittänyt kaksi asiamiestä eri aikoina, hänen katsotaan peruuttaneen ensimmäisen asiamiehen nimittämisen toisen asiamiehen nimittämällä.

37. Paulus, Ediktistä, kirja VIII.

Jos useita asiamiehiä on nimitetty samaan aikaan samaa tarkoitusta varten, se, joka toimii ensimmäisenä, on etusijalla, joten se, joka toimii ensimmäisenä, ei voi toimia asiamiehenä asiassa, jonka edellinen on vireille pannut.

38. Ulpianus, Ediktistä, kirja IX.

Sanotaan, että orjalla ja perheen pojalla voi molemmilla olla edustaja, ja sikäli kuin tämä koskee perheen poikaa, se pitää paikkansa; mutta orjan osalta kiistämme sen. Myönnämme kuitenkin, että joku voi harjoittaa orjan peculiumiin liittyvää liiketoimintaa ja tässä tapauksessa toimia hänen asiamiehenään; tätä mieltä on myös Labeo, mutta häntä kielletään nostamasta kannetta.

40. Ei ole epäilystäkään siitä, että hänellä voi olla asiamies, joka voi nostaa kanteen hänen asemansa vahvistamiseksi, ei ainoastaan hänen omaisuutensa hallinnoimiseksi, vaan myös hänen puolestaan tai häntä vastaan

nostettavien kanteiden nostamiseksi, olipa kyse sitten hänen omistuksestaan orjana tai hänen asemastaan vapaana ihmisenä. Toisaalta on selvää, että hänelle voidaan nimittää asiamies.

41. Yleisen hyvinvoinnin kannalta on tärkeää, että poissaolevia henkilöitä puolustetaan, ja puolustusta myönnetään myös kuolemantuottamustapauksissa. Sen vuoksi aina, kun asianosainen voidaan tuomita poissaollessaan, on vain oikeudenmukaista, että kuullaan jotakuta, joka puolustaa hänen syyttömyyttään ja puhuu hänen puolestaan; ja tämä on tapana, kuten keisarimme reskriptiosta käy ilmi.

42. Praetor sanoo: "Jos joku pyytää, että hänelle myönnetään oikeus nostaa kanne toisen nimissä, hänen on puolustettava häntä hyvän kansalaisen harkintakyvyn mukaisesti, ja hänen on annettava vakuus sille, jota vastaan hän nostaa kanteen toisen nimissä, siitä, että asianosainen vahvistaa hänen tekonsa".

43. Praetorin mielestä on vain oikeudenmukaista, että se, joka toimii asiamiehenä toisen puolesta, ottaa myös vastatakseen saman osapuolen puolustuksesta.

44. Kun joku esiintyy asiamiehenä asiassa, jossa hän on itse asianosainen, hänen on edelleen pääsääntöisesti puolustettava päämiestään, paitsi jos tämä on ollut pakotettu nimeämään hänet.

42. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja III.

Jos joku nostaa kanteen asiamiehenä omissa nimissään, kuten esimerkiksi kiinteistön ostajana, pitäisikö hänen toisaalta puolustaa myyjää? On todettu, että jos liiketoimi on tehty vilpittömässä mielessä eikä tarkoituksena ole pettää niitä, jotka saattavat haluta nostaa kanteen myyjää vastaan, myyjä ei ole velvollinen puolustamaan myyjää.

44. Ulpianus, Ediktistä, kirja IX.

Seuraavat asiamiehinä toimivat henkilöt ovat kuitenkin velvollisia puolustamaan päämiehiään, koska he voivat nostaa kanteen ilman valtakirjaa, eli lapset, jos he ovat toisten valvonnassa, vanhemmat, veljet, sukulaisuussuhteet omaavat henkilöt ja vapaat miehet.

(1) Isäntä voi agentin välityksellä syyttää vapaamatkustajansa kiittämättömyydestä, ja vapaamatkustaja voi vastata agentin välityksellä.

(2) Ei ainoastaan silloin, kun asiamies pyytää kanteen nostamista, vaan myös silloin, kun hän pyytää esitutkintaa tai kieltoa tai kun hän haluaa antaa vakuuden perinnön maksamista tai uhkaavan vahingon estämistä varten, hän on velvollinen puolustamaan päämiestään tämän poissa ollessa toimivaltaisessa tuomioistuimessa ja samassa maakunnassa. Olisi kuitenkin hankalaa joutua lähtemään Roomasta johonkin maakuntaan tai päinvastoin tai siirtymään maakunnasta toiseen puolustaakseen päämiestään.

(3) Termi "puolustaa" tarkoittaa, että toimeksiantajan on tehtävä kaikki, mitä toimeksiantaja tekisi asian hoitamisessa, ja annettava asianmukainen vakuus; eikä asiamiehelle pitäisi asettaa kovempia ehtoja kuin toimeksiantajalle, paitsi vakuuden antamisen osalta. Vakuutta lukuun ottamatta asiamiehen katsotaan sitoutuvan puolustukseen, kun hän ottaa asian hoitaakseen. Tästä syystä Julianus esitti kysymyksen, voidaanko hänet pakottaa siihen vai riittääkö, että jos puolustusta ei ole tarjottu, kante nostetaan sopimuksen perusteella; ja Julianus sanoo Digestin kolmannessa kirjassa, että hänet on pakotettava ottamaan asian hoitaminen hoitaakseen, ellei hän osoita pätevää syytä kieltäytyä toimimasta, tai jos hänet olisi jostain pätevästä syystä erotettava. Asiamies puolustaa myös sitä, joka sallii sen, minkä hänen päämiehensä sallisi.

(4) Asiamiehen katsotaan puolustautuvan myös silloin, kun hän antaa vastapuolen ottaa hallinnan haltuunsa, kun tämä vaatii vakuutta uhkaavan vahingon estämiseksi tai perinnön maksamiseksi,

(1) Paulus, Ediktistä, kirja VIII.

Tai kun ilmoitetaan uudesta rakenteesta. Jos hän sallii orjan poistamisen, kun kyseessä on myrkyllinen tapaus, hänen katsotaan puolustavan häntä, edellyttäen kuitenkin, että hän kaikissa näissä tapauksissa antaa vakuuden siitä, että hänen päämiehensä vahvistaa hänen tekonsa.

(1) Ulpianus, Ediktistä, kirja IX.

Asiamiehen on puolustettava päämiestään kaikissa kanteissa, myös sellaisissa, joita ei myönnetä perillistä vastaan.

49. Kun vastapuoli on nostanut useita kanteita ja useat puolustajat ovat valmiita ryhtymään niiden puolustamiseen, heräsi kysymys, onko poissaolevaa asianosaista pidettävä puolustettuna? Julianus sanoo, että häntä näytetään puolustettavan asianmukaisesti, ja Pomponius toteaa, että tämä on nykyään käytäntö.

(1) Sama, Ediktistä, kirja XL.

Meidän ei kuitenkaan pitäisi mennä niin pitkälle, että jos kanne nostetaan kymmenestä tuhannesta aureista ja kaksi puolustajaa ilmaantuu valmiina puolustautumaan viidestä tuhannesta kumpikin, heitä on kuultava.

(1) Sama, Ediktistä, kirja IX.

Edustajan tulisi puolustaa päämiestään paitsi kanteissa, kieltokanteissa ja sopimuksissa myös kuulusteluissa, jotta hän voi vastata kaikkiin niihin kysymyksiin, joihin päämies voi vastata, jos häntä kuulustellaan oikeudessa. Jos häneltä siis kysytään, onko perillinen poissa, hänen on vastattava, ja olipa hän vastaamassa tai vaikenemassa, hän on vastuussa.

5. Sen, joka nostaa minkä tahansa kanteen toisen puolesta, on annettava vakuus siitä, että hänen päämiehensä vahvistaa kaikki toimet. Joskus kuitenkin, vaikka asiamies nostaa kanteen omista nimissään, hänen on silti annettava vakuus siitä, että hänen tekonsa ratifioidaan, kuten Pomponius toteaa kahdeskymmenenneljännessä kirjassa; esimerkiksi silloin, kun toinen osapuoli on antanut asiamiehelle valan, ja tämä on vannonut, että päämiehelle kuuluu jotakin; ja tässä tapauksessa asiamies toimii omista nimissään valan perusteella, sillä päämies ei voisi nostaa tätä kannetta; asiamies on kuitenkin velvollinen antamaan vakuuden siitä, että kanne ratifioidaan. Mutta jos agentin kanssa on tehty sopimus jostakin asiasta, ja hän nostaa kanteen tällä perusteella, on epäilemättä hyvä syy vaatia vakuutta ratifiointia varten; ja tämän Pomponius totesi olevan tosiasia.

6. Julianus esittää kysymyksen siitä, onko asiamies velvollinen antamaan vakuuden siitä, että hänen päämiehensä yksin vahvistaa hänen tekonsa, vai siitä, että myös muut velkojat tekevät niin; ja hän sanoo, että vakuus on annettava vain päämiehen osalta, sillä sanat "asianosainen" eivät sisällä velkojia, sillä päämieheltä itseltään ei vaadita tällaista sitoumusta.

7. Kun isä nostaa kanteen tyttärensä myötäjaisistä, hänen on annettava vakuus siitä, että hänen tyttärensä vahvistaa hänen tekonsa, ja hänen on myös puolustettava tytärtään, kuten Marcellus totesi.

8. Kun isä nostaa vahingonkorvauskanteen poikansa nimissä, koska kanteita voi olla kaksi, toinen isän ja toinen pojan nostama, ei vaadita ratifiointitakuuta.

9. Kun asiamies kiistää jonkun henkilön aseman, olipa tämä sitten nostamassa kanteen häntä vastaan orjana saadakseen vapautensa tai nostamassa kanteen vapaana olevaksi väittävän henkilön saattamiseksi orjaksi, hänen on annettava vakuus siitä, että hänen päämiehensä vahvistaa hänen tekonsa, ja tämä on säädetty ediktiossa, joten kummassakin tapauksessa häntä pidetään kantajana.

10. On tapauksia, joissa asianosainen on velvollinen asettamaan vakuuden sekä tuomion vahvistamisesta että sen noudattamisesta samassa kanteessa, kuten esimerkiksi silloin, kun vaaditaan täydellistä palautusta, kun alaikäisen väitetään tulleen huijatuksi kaupassa ja kun asiamies esiintyy toisen asianosaisen puolesta. Tällöin asiamiehen on annettava vakuus siitä, että hänen päämiehensä vahvistaa hänen tekonsa, koska muutoin päämies voisi palata ja esittää joitakin vaatimuksia. Edustajan on myös annettava vakuus siitä, että hän noudattaa tuomiota, jotta alaikäiselle voidaan antaa jotakin tämän palautuksen johdosta. Nämä asiat Pomponius mainitsee kahdeskymmennessäviidennessä kirjassaan Ediktistä.

{7} Hän sanoo myös, että jos edunvalvojaa syytetään sen vuoksi, että häntä epäillään, hänen puolustajansa on asetettava vakuus ratifiointia varten, koska hän pelkää, että päämies voi palata ja yrittää kumota sen, mitä on tehty. Ei ole helppoa, että joku, jota epäillään, joutuu asiamiehen syytteeseen, koska kyseessä on maineeseen liittyvä asia, ellei ole selvää, että asiamies on nimenomaan edunvalvojan nimeämä, tai jos viimeksi mainittu on poissa, preetori käsittelee asian ikään kuin sitä ei olisi puolustettu.

6. Sama, Ediktistä, kirja IX.

Pomponius sanoo, että agentti ei voi nostaa kaikenlaisia kanteita. Näin ollen hän toteaa, että kieltoa ei voida hakea sellaisten lasten poisottamiseksi, joiden sanotaan olevan jonkun poissaolevan henkilön valvonnassa, ellei, kuten Julianus katsoo, osoiteta asianmukaista syytä, toisin sanoen jos hänet on nimenomaisesti määrätty tekemään niin, ja jos isä on estynyt terveydentilan vuoksi tai jostain muusta hyvästä syystä.

(1) Jos asiamies vaatii vakuutta uhkaavan vahingon estämiseksi tai perinnön maksamiseksi, hänen on itse annettava takaus vahvistusta varten.

(2) Myös sen, joka toimii puolustajana ja jota vastaan on nostettu todellinen kanne, on tavanomaisen vakuuden lisäksi, joka koskee tuomion noudattamista, annettava myös sitoumus vahvistamisesta; sillä jos se osapuoli, jonka

puolustaja esiintyy, astuu esiin ja vaatii maata sen jälkeen, kun se on tuomiossa julistettu minun maakseni, eikö se näytä siltä, että hän ei ole vahvistanut tuomiota?". Itse asiassa, jos olisi ollut yleinen asiamies tai jos asianosainen olisi itse käynyt omaa juttuaan ja olisi hävinnyt ja sitten nostanut kanteen minua vastaan saadakseen omaisuuden takaisin, olisiko hänellä ollut oikeusvaikutuksen estävä poikkeus oikeusvoiman perusteella? " Tämän Julianus totesi Digestin kahdeskymmenennessä kirjassa, sillä kun omaisuus päätettiin minun omaisuudekseni, samalla päätettiin, että se ei ollut hänen omaisuutensa.

(3) Myös asiamieheltä vaaditaan ratifiointitakuu ennen liikkeeseenlaskun aloittamista, sillä sen jälkeen asiamiestä ei voida velvoittaa antamaan sitä.

(4) Niiden henkilöiden osalta, joilta emme vaadi valtakirjaa, on katsottava, että jos on ilmeistä, että he nostavat kanteen vastoin niiden tahdonilmaisua, joiden puolesta he esiintyvät, heidän hakemuksensa on hylättävä. Näin ollen emme vaadi heitä osoittamaan, että heillä on suostumus tai valtuutus, vaan ainoastaan sen, että he eivät toimi päämiehensä tahdon vastaisesti, vaikka he tarjoaisivatkin takuuvelkakirjan ratifiointia varten.

9. Paulus, Ediktistä, kirja IX.

Naiset voivat nostaa kanteen vanhempiensa puolesta, jos siihen on asianmukainen syy, esimerkiksi jos heidän vanhempansa ovat sairauden tai vanhuuden vuoksi estyneitä eikä heillä ole ketään, joka voisi edustaa heitä.

Sama, Ediktistä, kirja VIII.

Vaikka asiamiestä ei voida nimetä kansankanteessa, on kuitenkin hyvin perusteltua todeta, että jos osapuoli nostaa kanteen julkista tieoikeutta vastaan ja kärsisi jonkinlaista yksityistä vahinkoa, jos häntä estettäisiin tekemästä sitä, hän voi nimetä asiamiehen, kuten hän voisi tehdä yksityisessä kanteessa. Paljon suuremmalla syyllä asiamies voidaan nimittää nostamaan kanne, joka koskee asianosaisen tekemää haudan rikkomista.

Lex Cornelia -lain nojalla voidaan nimittää asiamies vahingonkorvauskanteessa, sillä vaikka kanne on tarkoitettu yleiseen hyvinvointiin, se on kuitenkin luonteeltaan yksityinen.

Yleensä päämiehen ja asiamiehen välillä oleva velvoite antaa aihetta toimeksiantokanteen nostamiseen; toisinaan toimeksiantoon perustuvaa velvoitetta ei kuitenkaan synny; tämä tapahtuu silloin, kun nimitämme asiamiehen

omasta puolestamme ja lupaamme olosuhteisiin nähden noudattaa tuomiota; sillä jos maksamme jotakin lupauksen perusteella, emme voi nostaa kanteita toimeksiannon perusteella vaan myynnin perusteella, jos olemme myyneet omaisuuden, tai jonkin aikaisemman toimeksiannon perusteella, kuten tapahtuu silloin, kun takaaja nimittää päävelallisen asiamiehekseen.

Se, jolle omaisuus on palautettu senaatin Trebellin asetuksen nojalla, voi laillisesti nimittää perillisen asiamiehekseen.

Samoin velkoja voi Servian kanteessa laillisesti nimetä edustajakseen pantatun omaisuuden omistajan.

Lisäksi jos osapuoli tekee sopimuksen jo olemassa olevasta velasta yhden usean yhteisen velkojan kanssa ja määrää toisen velkojan nostamaan kanteen sopimuksen perusteella, hänen oikeuttaan tehdä niin ei voida evätä. Jos velallisia on kaksi, toinen heistä voi määrätä toisen vastaamaan häntä vastaan.

Kun perillisiä on useita ja nostetaan kanne perinnönjaosta tai yhteisen omaisuuden jakamisesta, ei ole sallittua, että useat päämiehet nimeävät saman asiamiehen, koska asiaa ei voida ratkaista ilman tuomioita ja tuomioita. Mutta on varmaa, että se on sallittua silloin, kun yhdellä kanssaperillisellä on useita perillisiä.

Jos velallinen jää piiloon sen jälkeen, kun asia on pantu vireille, hänen vakuudenantajiensa ei katsota oikeudellisesti puolustavan häntä, paitsi jos yksi heistä puolustaa häntä koko summasta tai jos kaikki tai useat heistä nimeävät yhden keskuudestaan, jolle asian hoitaminen uskotaan.

Sama, Ediktistä, kirja IX.

Henkilöä, joka on mykkä ja kuuro, ei ole kielletty nimeämästä asiamiestä millään tavalla, jolla hän voi tehdä sen; ja tämäntyyppiset henkilöt voidaan myös itse nimetä asiamiehiksi, ei kuitenkaan kanteen nostamista varten vaan liiketoiminnan hoitamista varten.

Kun kysytään, voiko tietyllä henkilöllä olla asiamies, on pohdittava, onko häneltä kielletty asiamiehen nimeäminen, sillä tämä määräys on kieltävä.

Kansanoikeudenkäynnissä, jossa asianosainen toimii yhtenä kansasta, häntä ei voida pakottaa hoitamaan puolustusta asiamiehenä.

Jos joku hakee edunvalvojan nimittämistä läsnä olevalle asianosaiselle, tämän on annettava suostumuksensa, jollei hän ole täysi-ikäinen, ja jos hän on poissa, asiamieheltä on vaadittava vakuus ratifiointia varten.

Jos asiamies ei puolusta päämiestään, häneltä evätään kanneoikeus.

Kun asiamies nostaa kanteen ja päämiehen poissaoleva orja on läsnä, Atilicinus sanoo, että vakuus on annettava orjalle eikä asiamiehelle.

Jos asianosaista ei ole pakko puolustaa poissa olevaa, jos hän on antanut vakuuden siitä, että tuomiota noudatetaan, hänet voidaan kuitenkin pakottaa puolustamaan asiaa, koska hän on sitoutunut puolustamaan sitä; sillä jos hän ei tee niin, vakuuden hyväksynyt osapuoli joutuu petetyksi; sillä ne, joita ei ole pakko puolustaa asiaa, ovat velvollisia tekemään niin vakuuden antamisen jälkeen. Labeon mielestä on myönnettävä armahdus, jos asianmukainen syy osoitetaan, ja jos kantajalle aiheutuu vahinkoa ajan kulumisen vuoksi, toinen osapuoli on pakotettava hoitamaan asia; mutta jos sillä välin jokin avioliiton kautta syntynyt suhde on tuhoutunut tai osapuolten välille on syntynyt vihamielisyyttä tai poissaolevan henkilön omaisuus on otettu haltuun;

Ulpianus, Väittelyt, kirja VII.

Tai jos hän on lähdössä pitkälle matkalle, tai jos jokin muu hyvä syy on esitetty;

Paulus, Ediktistä, kirja IX.

Häntä ei pitäisi pakottaa. Sabinus on kuitenkin sitä mieltä, että preetorin tehtäviin ei kuulu pakottaa yhtä osapuolta puolustamaan toista, vaan että kanne voidaan nostaa sopimuksen nojalla, koska kannetta ei ole puolustettu; ja jos asiamiehellä on hyvä syy kieltäytyä toimimasta asiassa, hänen vakuudenantajansa eivät ole vastuussa, koska välimies ei olisi hyvä mies, jos hän pakottaisi osapuolen, jolla on pätevä tekosyy, ryhtymään puolustukseen. Jos hän ei ole antanut vakuutta, mutta hänen lupaukseensa luotettiin, on noudatettava samaa sääntöä.

Osapuolet, jotka toimivat yleisön puolesta ja jotka samalla puolustavat asioita, joista he ovat henkilökohtaisesti kiinnostuneita, voivat nimittää asiamiehen, kun he osoittavat asianmukaisen syyn, ja jokainen, joka nostaa kanteen myöhemmin, on poikkeuksen nojalla esteellinen.

Kun toimihenkilölle on ilmoitettu uudesta rakenteesta ja hän käyttää hyväkseen kieltoa, jossa säädetään: "että rakentajaa vastaan ei saa käyttää voimakeinoja", Julianus katsoo, että hän on puolustajan asemassa, eikä häntä voida pakottaa antamaan vakuutta siitä, että hänen päämiehensä vahvistaa hänen tekonsa; ja jos hän antaa vakuuden (Julianus sanoo), "en ymmärrä, missä olosuhteissa kanne voidaan nostaa määräyksen perusteella".

Gaius, Maakuntaediktistä, kirja III.

Jos asianosainen on ryhtynyt hoitamaan asiaa omissa nimissään ja haluaa nimetä asiamiehen, jonka kantaja voi hyväksyä hänen sijastaan, häntä olisi kuultava, jos hän antaa vakuuden tavanomaisessa muodossa siitä, että tuomiota noudatetaan.

Sillä, joka puolustaa toista henkilöä, jonka puolesta hän ei nosta kannetta, on oikeus puolustaa itseään yhden tietyn seikan osalta.

Sen, joka puolustaa toista, on pakko antaa vakuus, sillä kukaan ei voi toimia asianmukaisena puolustajana oikeudenkäynnissä toista osapuolta vastaan ilman vakuuden antamista.

Lisäksi kysytään, voidaanko puolustaja, joka suostuu hoitamaan asian ja kantaja saa täyden korvauksen, velvoittaa ottamaan vastuulleen korvauskanteen? Parempi mielipide on, että hänet voidaan pakottaa tekemään niin.

Asiamiehen on annettava vilpittömässä mielessä tili oikeudenkäyntiin liittyvissä asioissa, aivan kuten hänen on tehtävä muissakin liiketoimissa. Näin ollen aina kun hän saa jotakin oikeudenkäynnissä, olipa kyse sitten suoraan saatavasta tai välillisesti saatavan avulla, hänen on luovutettava se valtuuskanteessa; jos hän siis erehdyksessä tai tuomarin virheellisen päätöksen vuoksi saa jotakin, mikä ei kuulu hänelle, hänen on myös se luovutettava.

Toisaalta asiamies voi myös periä takaisin kaiken sen, mitä hän maksaa tuomion perusteella, vastakanteella. Hän ei kuitenkaan voi periä takaisin sakkoa, jonka hän on maksanut oman lainvastaisen tekonsa vuoksi.

Oikeudenmukaisuus edellyttää, että kaikki oikeudenkäyntikulut, jotka ovat aiheutuneet vilpittömässä mielessä joko kantajan asiamiehelle tai vastaajan asiamiehelle, on korvattava kantajalle.

Jos liiketoimen hoitaminen on toisen toimeksiannosta uskottu kahdelle osapuolelle, joista toinen on toimeksiantajan velallinen, voiko toinen osapuoli laillisesti nostaa kanteen häntä vastaan? Ei ole epäilystäkään siitä, etteikö hän voi, sillä hänen ei katsota olevan asiamies, koska myös se, jota vastaan hän nostaa kanteen, on asiamies.

Julianus, Urseius Feroxista.

Jos mies jättää kaksi asiamiestä hoitamaan kaikki asiansa, ellei hän nimenomaisesti ilmoita, että toisen on nostettava kanne toista vastaan rahasta, ei voida väittää, että tällainen valtuutus olisi annettu kummallekaan heistä.

Gaius, Maakuntaediktistä, kirja III.

Näin ollen, jos tällainen nimenomainen valtuutus on annettu, jos toinen heistä, jota vastaan toinen nostaa kanteen, vetoaa kanteen nostamista vastaan: kantaja voi vastata: "Minulle ei ole annettu ohjeita nostaa kanne velallisia vastaan": "tai minulle annettiin määräys nostaa kanne teitä vastaan".

Paulus, Ediktistä, kirja LIV.

Asiamies ei voi huonontaa päämiehen tilaa päämiehen tietämättä.

Gaius, Maakuntaediktistä, kirja XXII.

Millä tahansa tavalla minä vapautan edustajasi vastuusta, sen pitäisi hyödyttää sinua.

Ulpianus, Ediktistä, kirja LX.

Jos alle kaksikymmentäviisivuotias esiintyy puolustajana, hän ei ole oikea puolustaja missään tapauksessa, jossa hänellä on oikeus täydelliseen korvaukseen, koska tällainen päätös vapauttaa sekä hänet että hänen vakuudenantajansa.

Koska puolustusvelvollisuuden toteuttaminen asettaa osapuolen samaan vastuuseen kuin päävelallisen, aviomiehen puolustajaa ei pitäisi asettaa vastuuseen enempää kuin mitä aviomies itse pystyy maksamaan.

Kun mies, joka on ryhtynyt puolustamaan toista, vaikka hänellä olisikin suuret varat;

52. Paulus, Ediktistä, kirja LVII. Tai konsulin arvo;

53. Ulpianus, Ediktistä, kirja LX.

Hänen ei katsota voivan puolustaa häntä asianmukaisesti, ellei hän ole valmis asettamaan vakuutta. 54. Paulus, Ediktistä, kirja L.

Asianmukaisesti puolustajaksi ei katsota naista, sotilasta, henkilöä, joka on lähdössä pois valtion palveluksesta, henkilöä, jota vaivaa krooninen sairaus, henkilöä, joka on ryhtymässä hoitamaan tuomarin tehtäviä, eikä henkilöä, jota ei voida vastoin tahtoaan pakottaa osallistumaan oikeudenkäyntiin.

Myös holhoojia, jotka ovat hoitaneet virka-asioitaan jossakin paikassa, on puolustettava kyseisessä paikassa.

Ulpianus, Ediktistä, kirja LXV.

Jos joku on nimitetty asiamieheksi asiassa, jossa hän on itse kiinnostunut, hänen päämiestään ei pidä suosia kanteen nostamisessa tai rahan keräämisessä, koska se, jolla on oikeus nostaa kanne omasta puolestaan, voi asianmukaisesti hoitaa nämä asiat.

Sama, Ediktistä, kirja LXVI.

Henkilökohtaisen omaisuuden takaisinperintäkannetta varten nimitetty asiamies voi asianmukaisesti vaatia sen esittämistä tuomioistuimessa.

Sama, Ediktistä, kirja LXXIV.

Jos asiamies nimittää asiamiehen nostamaan kanteen välittömästi, olisi ymmärrettävä, että asiamies voi viedä asian loppuun myöhemmin.

Jos asianosainen laiminlyö poikkeuksen tarjoamisen asiamiehelle, hän ei voi ottaa sitä käyttöön myöhemmin, jos hän muuttaa mielensä.

Paulus, Ediktistä, kirja LXXI.

Asiamies, jonka tehtäväksi on yleisesti ottaen annettu vapaa liiketoiminta, voi periä saatavansa ja myös vaihtaa omaisuutta toiseen.

Sama, Plautiuksesta, kirja X.

Hänet on myös määrätty maksamaan velkojille.

Sama, Mielenpitoita, kirja IV.

Valtuutus tehdä sovintoratkaisu sovintoratkaisua varten ei sisälly yleiseen valtuutukseen, joten jos valtuutuksen antanut osapuoli ei myöhemmin vahvista sovintoratkaisua, häntä ei estetä käyttämästä alkuperäistä kanneoikeuttaan.

Sama, Plautiuksesta, kirja I.

Plautius sanoo, että kaikki ovat sitä mieltä, että asiamiestä, joka on saanut tuomion itseään vastaan, ei voida haastaa oikeuteen, paitsi jos hänet on nimitetty asialle, jossa hän on itse ollut osallisena, tai jos hän on tarjoutunut paikalle, vaikka hän tiesi, ettei takuuta ole annettu. Samaa sääntöä on noudatettava, jos hän itse tarjoutui puolustamaan asiaa ja antamaan vakuuden.

Pomponius, Plautiuksesta, kirja II.

Kun asiamies on nimitetty perinnön perimistä varten ja hän käyttää testamentin esittämistä koskevaa kieltoa perillistä vastaan, asiamiestä vastaan ei voida vedota poikkeukseen, joka perustuu siihen, että hänellä ei ole valtuutusta tehdä tätä.

Modestinus, Erot, kirja VI.

Asiamies, joka on nimitetty hoitamaan päämiehensä asioita, ei yleensä voi luovuttaa päämiehensä kiinteää tai henkilökohtaista omaisuutta eikä hänen orjaansa ilman nimenomaista toimeksiantoa, lukuun ottamatta hedelmiä tai muita helposti pilaantuvia tavaroita.

Sama, Säännöt, kirja III.

Jos se, jonka puolesta puolustaja esiintyy, tulee itse tuomioistuimeen ennen asian ratkaisemista ja pyytää lupaa ajaa asiaa omissa nimissään, häntä on kuultava, jos siihen on olemassa asianmukainen syy.

Sama, keksinnöistä.

Kun päämies haluaa vapauttaa poissaolevan asiamiehensä vakuuden antamisen tarpeesta, hänen on lähetettävä kirje vastapuolelleen ja ilmoitettava siinä, että hän on nimennyt tietyn osapuolen toimimaan häntä vastaan (mainiten, missä asiassa), ja luvattuaan vahvistaa kaikki mainitun asiamiehen tekemät toimet; ja jos kirje hyväksytään, katsotaan, että mainittu osapuoli esiintyy päämiesten asiamiehenä ikään kuin hän olisi läsnä. Näin ollen, jos hän myöhemmin muutettuaan mieltään ei enää halua, että asianosainen toimii hänen asiamiehenään, menettely katsotaan kuitenkin päteväksi.

Papinianus, Kysymykset, kirja IX.

Kun henkilö tekee sopimuksen "Stichuksesta tai Damasta, kumman hän valitsee", ja Titius nostaa asiamiehenä kanteen jommankumman perimiseksi, ja hänen päämiehensä vahvistaa hänen tekonsa, tuloksena on, että asian katsotaan kuuluvan tuomioistuimen toimivaltaan ja että sopimus mitätöidään.

Sama, Mielipiteitä, kirja II.

Kun asiamies panttaa oman uskonsa myymiensä maiden omistusoikeuden puolesta, hän ei vapautu vastuusta velvollisuudestaan praetorin avustuksella edes sen jälkeen, kun hän on lakannut toimimasta asiamiehenä; sillä asiamies, joka ottaa päämiehensä puolesta vastuulleen velvoitteen, ei voi kieltäytyä tukemasta taakkaansa.

Sama, Mielipiteitä, kirja III.

Jos asiamies on tehnyt päämiehelleen kuuluvaa omaisuutta koskevan sopimuksen, joka ei ole ristiriidassa hänen toimeksiantonsa ehtojen kanssa, päämies voi nostaa kanteen, vaikka hänen asiamiehensä ei olisi halukas siihen.

Paulus, Opinions, kirja III.

Paulus katsoi, että asianosaista, joka on nimittänyt asiamiehen puolustamaan asiaa, ei ole kielletty esiintymästä asiassa omasta puolestaan.

Scaevola, Opinions, kirja I.

Eräs isä määräsi Semproniuksen, yhden velkojistaan, poikansa holhoojaksi, ja tämä määräsi holhouksen hoidettuaan veljensä perilliseksi, joka itse kuoli ja jätti isänsä velan Titiuksen hoidettavaksi, ja perilliset luovuttivat hänelle kanneoikeudet. Koska sekä holhouskanne että kanne lainatusta rahasta ovat molemmat peräisin Semproniuksen omaisuudesta, kysyn, myönnetäänkö hänelle kanneoikeus valtuutuksesta vain, jos hän puolustaa niitä perillisiä, jotka ovat siirtäneet hänelle kanneoikeudet? Vastasin, että hänen on puolustettava heitä.

Paulus, Lauseet, kirja I.

Poissaoleva vastaaja voi ilmoittaa poissaolonsa syyn asiamiehen välityksellä.

Sama, käsikirjat, kirja I.

Emme aina hanki kanneoikeutta asiamiehen välityksellä, vaan säilytämme jo hankitun kanneoikeuden, kuten esimerkiksi silloin, kun kanne nostetaan laissa säädetyssä ajassa tai kun uutta rakennelmaa koskeva vastalause on annettu tiedoksi, joten voimme käyttää Interdict Quod vi aut clam -lauseketta, sillä tässä tapauksessa aiempi oikeutemme on varattu meille.

Sama, arvioijien toimistosta.

Mitä on tehtävä, jos vastaaja on valmis maksamaan vaaditut rahat ennen asian vireillepanoa, kun kanteen on nostanut asiamies? Olisi epäoikeudenmukaista, jos hänet pakotettaisiin liittymään asiaan ja häntä pidettäisiin epäiltynä, koska hän ei ole maksanut rahaa päämiehen läsnä ollessa. Mutta jos hänellä ei tuolloin ollut rahaa, pitäisikö hänet pakottaa jatkamaan asian käsittelyä? Entä jos kyseessä olisi rikos, johon liittyy häpeällinen asia? On kuitenkin vakiintunut käytäntö, että ennen kuin asia on ratkaistu, tuomari voi määrätä rahat talletettavaksi johonkin pyhään rakennukseen, kuten tehdään, kun on kyse holhoojille kuuluvista rahoista. Kun asia on kuitenkin ratkaistu, koko asia kuuluu tuomarin ratkaistavaksi.

Ulpianus, Opinions, kirja IV.

Kaupungin puolesta toimiva virkamies ei voi hoitaa julkisia asioita asiamiehen välityksellä.

Julianus, Digest, kirja III.

Asianosainen, joka puolusti poissaolevaa maan ostajaa, joka oli myös hallussapidossa ja joka otti asian hoitaakseen omissa nimissään, pyysi myyjää ryhtymään puolustukseen, ja myyjä vaati asiamiestä antamaan vakuuden siitä, että ostaja vahvistaisi hänen tekonsa. Olen sitä mieltä, että hänen olisi annettava myyjälle vakuus ratifioinnista, koska jos tämä palauttaisi maan kantajalle, mikään ei estäisi päämiestä nostamasta kanteita, ja myyjä joutuisi puolustamaan kannetta toisen kerran.

Sama, Miniciuksesta, kirja V.

Titius, joka puolusti asiaa poissaolevan asianosaisen puolesta, antoi vakuuden, ja ennen kuin asia oli pantu vireille, velallinen tuli maksukyvyttömäksi, minkä vuoksi puolustaja kieltäytyi sallimasta asian vireillepanoa itseään vastaan. Kysyn, pitäisikö hänen antaa tehdä näin? Julianus vastaa, että puolustajan olisi katsottava olevan päämiehen asemassa, kun hän on antanut vakuuden; ja jos preetori ei pakottaisi häntä hyväksymään asian liittämistä, siitä ei olisi hänelle suurta hyötyä, koska hän voisi turvautua vakuuksiin, ja mitä nämä maksaisivat, voitaisiin periä takaisin puolustajalta.

Paulus, Ediktistä, kirja LVII.

Kun toinen puolustaa toista henkilöä, sen pitäisi tapahtua hyvän kansalaisen arvostelukyvyn mukaisesti.

Africanus, Kysymykset, kirja VI.

Näin ollen hänen ei voida katsoa puolustaneen kanteen asianmukaisesti hyvän kansalaisen arvostelukyvyn mukaisesti, koska hän estää kantajan toiminnan estämällä riidan ratkaisemisen.

Jos asiamies on nimitetty nostamaan kanne kahdesta asiasta ja hän nostaa kanteen vain toisesta, hän ei ole esteellinen poikkeuksen vuoksi, ja hän on saattanut asian asianmukaisesti tuomioistuimen käsiteltäväksi.

Otsikko 4. Miten oikeudenkäynnit käynnistetään yritysten puolesta tai yrityksiä vastaan

Gaius, Maakuntaediktistä, kirja III.

Kaikkien henkilöiden ei ole sallittua muodostaa yhtiöitä, yhdistyksiä tai vastaavia elimiä, sillä tätä säännellään laeilla, senaatin asetuksilla ja keisarien perustuslaeilla. Tällaiset yhdistykset ovat sallittuja hyvin harvoissa tapauksissa; esimerkiksi oikeus perustaa yhtiöitä on sallittu niille, jotka osallistuvat osakkaina julkisten verojen keräämiseen tai toimivat yhdessä kulta-, hopea- ja suolakaivoksissa. Roomassa on myös eräitä kiltoja, joiden järjestäytyminen on vahvistettu senaatin päätöksillä ja keisareiden määräyksillä; tällaisia ovat esimerkiksi leipureiden ja eräiden muiden kiltojen sekä laivanvarustajien kiltojen järjestäytyminen, jota esiintyy myös maakunnissa.

Kun henkilöt saavat muodostaa yhdistyksiä, jotka toimivat nimellä yhtiö, kilta tai muu tämänkaltainen elin, niillä on kunnan tavoin oikeus yhteiseen omaisuuteen, yhteiseen aarrearkkuun ja asiamieheen tai syndikaattiin, ja kuten kunnan tapauksessa, kaikki, mitä hän tekee ja harjoittaa, katsotaan kaikkien tekemäksi ja harjoittamaksi.

Jos yhdistyksellä ei ole ketään, joka puolustaisi sitä, prokonsuli sanoo, että hän määrää, että yhdistyksen yhteinen omaisuus otetaan haltuun, ja jos yhdistys ei varoituksen jälkeen ryhdy toimenpiteisiin puolustautuakseen, hän määrää, että omaisuus myydään. Ymmärtääksemme yhdistyksellä ei ole asiamiestä tai syndikaattia, kun tämä on poissa tai sairauden vuoksi estynyt tai muuten kykenemätön hoitamaan asioita.

Jos joku muukalainen ilmaantuu puolustamaan yhteiskuntaa, prokonsuli antaa hänelle luvan tehdä niin, kuten yksityishenkilöiden puolustamisen tapauksessa, koska näin yhteiskunnan tila paranee.

Ulpianus, Ediktistä, kirja VIII.

Kun kunnan tai jonkin yhdistyksen jäsenet nimeävät asiamiehen hoitamaan lakisääteisiä asioitaan, ei voida sanoa, että hänet olisi katsottava useiden henkilöiden nimeämäksi, sillä hän edustaa koko yhteisöä tai yhdistystä eikä jäseniä erikseen.

Sama, Ediktistä, kirja IX.

Kukaan muu kuin se, jolla on siihen lain mukaan oikeus, ei saa nostaa kannetta kaupungin tai kuraattorin nimissä; tai jos lakia ei ole, hänellä on siihen oikeus jäsenten äänestyksellä, kun kaksi kolmasosaa tai enemmän kuin kaksi kolmasosaa jäsenistä on läsnä.

Paulus, Ediktistä, kirja IX.

On ilmeistä, että nimitetty henkilö voidaan ottaa mukaan, jotta kaksi kolmasosaa kymmenyksistä täyttyisi.

Ulpianus, Ediktistä, kirja VIII.

On huomattava, kuten Pomponius sanoo, että isän ääni hyväksytään hänen poikansa hyväksi ja pojan ääni hänen isänsä hyväksi.

Paulus, Ediktistä, kirja IX.

Samassa asemassa olevien äänet lasketaan samalla tavalla, sillä kukin osapuoli äänestää kymmenesosaajaa eikä kotitalouteen kuuluvaa henkilöä. Samaa sääntöä on noudatettava silloin, kun ääniä annetaan virkaan pyrkivälle ehdokkaalle, ellei jokin kunnallinen laki tai pitkään vallinnut tapa sitä kiellä.

Jos päätöksentekijät ovat päättäneet, että oikeuskäsittelyn aloittaa duumviirien valitsema osapuoli, katsotaan, että koko elin on valinnut hänet, ja näin ollen hän voi ryhtyä oikeustoimiin; sillä ei ole juurikaan merkitystä sillä, onko elin itse valinnut hänet vai joku, jolla on siihen valtuudet. Mutta jos he ovat päättäneet, että aina kun riita syntyy, Titiuksella on oltava valtuudet nostaa kanne siihen viitaten, päätös ei olisi vaikutukseltaan pätevä, koska ei voida katsoa, että oikeus nostaa kanne annetaan sellaiseen asiaan viitaten, josta ei vielä ole riitaa. Tällä hetkellä on kuitenkin tavallista, että kaikki tämänkaltaiset asiat hoidetaan syndikaattien toimesta eri paikkakunnilla vallitsevan tavan mukaisesti.

Jos asiamies on nimitetty, voidaanko hänet jälkikäteen estää toimimasta päätöksentekijöiden päätöksellä? Estääkö jokin poikkeus hänen toimintansa? Mielestäni olisi ymmärrettävä, että hän saa toimia vain niin kauan kuin hänen lupansa on voimassa.

Kun oikeushenkilön asiamies nostaa kanteen, hänen on myös puolustettava oikeushenkilöä, kun se haastetaan oikeuteen, mutta hänen ei tarvitse antaa vakuutta ratifiointia varten. Joskus kuitenkin, kun on epäselvyyttä siitä päätöksestä, jolla hänelle on annettu valtuudet, on mielestäni asetettava ratifiointivakuus; tämänkaltainen syndikaatti hoitaa siis tavallisen asiamiehen tehtäviä, eikä mikään määräys anna hänelle oikeutta nostaa kannetta tuomion täytäntöönpanosta, ellei häntä ole nimitetty sellaiseen asiaan, josta hänellä on intressi, ja hän voi myös ottaa vastaan maksulupauksen. Syndicin valtuudet voidaan myös peruuttaa samasta syystä kuin tavallisen asiamiehen valtuudet. Perheen poika voidaan nimittää syndikaaliksi.

Ulpianus, Ediktistä, kirja X.

Koska preetori myöntää kanneoikeuden kunnallisen laitoksen puolesta, hän katsoi, että on täysin perusteltua, että edikti antaa kanneoikeuden sitä vastaan. Olen kuitenkin sitä mieltä, että varavaltuutetulle myönnetään kanneoikeus kuntaa vastaan silloin, kun hänelle on aiheutunut kuluja jostakin julkista tehtävää koskevasta asiasta.

Jos yhtiö on velkaa jotain, se ei ole velkaa sen yksittäisille jäsenille, eivätkä nämä ole velkaa sitä, mitä koko yhdistys on velkaa.

Asioissa, jotka koskevat desurionien elintä tai muita yhdistyksiä, ei ole merkitystä sillä, pysyvätkö kaikki jäsenet siinä vai vain osa vai vaihtuvatko he kaikki; mutta jos koko elin supistuu yhteen jäseneen, parempi mielipide on,

että hän voi nostaa kanteen ja tulla haastetuksi, koska kaikkien oikeus on sulautunut yhteen ja yhdistyksen nimi säilyy.

Javolenus, Cassiuksesta, kirja XV.

Jos kunnallista yhtiötä eivät puolusta ne, jotka ovat vastuussa sen asioista, ja jos ei ole olemassa yhteistä omaisuutta, joka voitaisiin saada haltuun, on maksettava niille, jotka nostavat kanteen yhtiölle kuuluvista veloista.

Pomponius, Sabinuksesta, kirja XIII.

Jos sinulla ja kunnalla on yhteinen osuus omaisuudesta, voitte molemmat nostaa kanteen omaisuuden jakamiseksi. Samaa voidaan todeta rajojen määrittämistä ja sadeveden virtauksen estämistä kiinteistöillenne koskevan kanteen osalta.

Paulus, Käsikirjat, kirja I.

Syndikaatti voidaan nimittää myös silloin, kun ilmoitetaan uudesta rakenteesta ja kun on tarkoitus tehdä sopimuksia, esimerkiksi perinnönjakoa, uhkaavan vahingon estämistä tai päätöksen täytäntöönpanoa varten; vaikka vakuus on parempi antaa kunnan palveluksessa olevalle orjalle, jos se annetaan syndikaatille, sillä, joka vastaa kunnan liiketoimista, on kuitenkin kohtuullinen kanneoikeus.

Otsikko 5. Muiden liiketoimien hoitamisesta

Ulpianus, Ediktistä, kirja X.

Seuraava määräys on välttämätön, koska poissaoleville osapuolille on suuri etu, etteivät he joudu alttiiksi omaisuutensa menettämiselle tai myyntiin saattamiselle, panttioikeuden luovuttamiselle tai rangaistuksen perimiselle tai omaisuutensa menettämiselle epäoikeudenmukaisesti, koska he eivät ole edustettuina.

Gaius, Maakuntaediktistä, kirja III.

Jos henkilö on hoitanut liiketoimia jonkun poissaolevan puolesta, vaikka tämä ei ehkä olekaan tietoinen asiasta, hänellä on kuitenkin oikeus vaatia korvausta siitä, mitä tahansa hän käyttää toisen puolesta tai mitä tahansa velvoitteita hän ottaa poissaolevan osapuolen omaisuuteen nähden, ja hänellä on oikeus vaatia korvausta tällä perusteella. Näin ollen tässä tapauksessa syntyy molemmille osapuolille kanneoikeus, jota nimitetään liiketoimintaan perustuvaksi kanteeksi; ja itse asiassa, koska on asianmukaista, että se, joka toimii toisen puolesta, antaa tiliä siitä, mitä hän on tehnyt, ja että häntä vastaan annetaan tuomio tästä syystä aina, kun hän ei ole hoitanut liiketoimintaa niin kuin olisi pitänyt tai kun hän pidättää itsellään kyseisestä liiketoiminnasta saatua omaisuutta; niin toisaalta on vain oikeudenmukaista korvata hänelle kaikki se, minkä hän on joko menettänyt tai menettää tämän vuoksi, jos hän on hoitanut liiketoimintaa asianmukaisesti.

Ulpianus, Ediktistä, kirja X.

Preetori käyttää seuraavaa kieltä: "Jos joku on hoitanut toisen liiketoimia tai huolehtinut asioista, joista asianosainen oli kiinnostunut hänen kuollessaan, 'annan hänelle kanneoikeuden tämän vuoksi'." "Jos joku on hoitanut toisen liiketoimia tai huolehtinut asioista, joista asianosainen oli kiinnostunut hänen kuollessaan, 'annan hänelle kanneoikeuden tämän vuoksi'."

Termi "kuka tahansa" on ymmärrettävä siten, että sillä tarkoitetaan myös naisia, sillä naisilla on oikeus nostaa kanne liiketoimien perusteella, ja on selvää, että kanne voidaan nostaa myös heitä vastaan.

"Tapahtumalla" on ymmärrettävä yhtä tai useampaa tapahtumaa.

Termi "toinen" viittaa molempiin sukupuoliin kuuluviin yksilöihin.

Kun holhousmies harjoittaa liiketoimintaa, häntä vastaan voidaan nostaa kanne siitä määrästä, jolla hän on tullut varakkaammaksi, jumalallisen Piuksen reskriptin mukaisesti; mutta kun hän nostaa kanteen, hänen on sallittava korvauksensa kuittaaminen.

Jos olen harjoittanut liiketoimintaa mielisairaana henkilön kanssa, minulla on tästä syystä oikeus nostaa kanne häntä vastaan. Labeo sanoo, että kanteen nostamisoikeus olisi myönnettävä kummankin sukupuolen mielisairaana henkilön hoitajalle.

Nämä sanat "hoiti kaikkia asioita, joista henkilö oli kiinnostunut hänen kuolinhetkellään" viittaavat aikaan, jona hän hoiti kenenkään asioita tämän kuoleman jälkeen, ja tämä oli tarpeen mainita asetuksessa, koska hänen ei voitu sanoa hoitaneen jo kuolleen testamentin antajan asioita eikä perillisen, joka ei ollut vielä astunut kuolinpesään, asioita. Jos kuolinpesään oli kuitenkin tullut lisäyksiä perittävän kuoleman jälkeen, esimerkiksi orjien lapsia, eläinten poikasia tai satoa, tai jos joku orjista oli hankkinut omaisuutta, vaikka nämä lisäykset eivät sisällykään perintökaaren ehtoihin, niiden on kuitenkin katsottava sisältyvän siihen.

Koska tämä kanneoikeus perustuu liiketoimintaan, se on käytettävissä sekä perillisen puolesta että häntä vastaan.

Jos osapuoli, jonka preetori on määrännyt panemaan tuomion täytäntöön, pettää minua, minulla on oikeus nostaa kanne häntä vastaan.

Labeo sanoo, että joskus liiketoimiin perustuvassa kanteessa ainoa huomioon otettava seikka on petos; esimerkiksi jos olette kiintymyksenne vuoksi puuttunut asioihini estääksenne omaisuuteni myynnin, teidän pitäisi olla vastuussa vain petoksesta. Tämä mielipide perustuu oikeudenmukaisuuteen.

Tämä ei koske ainoastaan sitä, joka vapaaehtoisesti ja ilman pakon sanelemaa puuttuu toisten asioihin ja hoitaa niitä, vaan myös sitä, joka jonkin pakottavan tarpeen pakottamana tai sen vaikutelman perusteella, että tällainen tarve on olemassa, hoitaa niitä.

Marcellus esittää Digestin toisessa kirjassa kysymyksen siitä, olisinko oikeutettu molempiin toimiin, kun minun oli tarkoitus tarjoutua hoitamaan liiketoimia Titiuksen puolesta, ja te määräsitte minut tekemään niin. Luulen, että minulla olisi, aivan kuten Marcellus itse sanoo, jos ottaisin takaajan, kun olisin ottamassa vastuuta kaupasta; sillä hän katsoo, että myös näissä olosuhteissa minulla olisi oikeus kanteeseen molempia vastaan.

Sama, Sabinuksesta, kirja XLV.

Tarkastellaan, olisiko takaajalla oikeus nostaa kanne tässä tapauksessa, ja on varmaa, että hänellä on oikeus nostaa kanne toteutetun liiketoimen perusteella, ellei hän ole ottanut sitoumusta täysin anteliaisuudesta.

Sama, Ediktistä, kirja X.

Lisäksi, jos olen hoitanut asioitanne siinä käsityksessä, että olitte antanut minulle asiaa koskevan ohjeen, myös tässä tapauksessa syntyy oikeus nostaa kanne, joka perustuu liiketoimen hoitamiseen, mutta toimeksiantoon perustuva kanne ei ole pätevä. Samaa sääntöä sovelletaan, jos ryhdyn takuumieheksi puolestanne luullessani, että olette määrännyt minut tekemään niin.

Ja myös jos minä hoidan asian, vaikka luulen, että kyse oli Titiuksen liiketoimista, vaikka ne todellisuudessa olivat Semproniuksen liiketoimia; ainoastaan Sempronius on vastuussa minulle liiketoimiin perustuvasta kanteesta.

Julianus, Digest, kirja III.

Jos hoidan holhoojanne asioita ilman teidän valtuutustanne, mutta estääkseni teitä joutumasta vastuuseen holhouskanteesta, saatan teidät vastuuseen kanteesta hoidettujen asioiden perusteella, ja minulla on myös oikeus kanteeseen holhoojaa vastaan, mutta vain jos hän on tullut tämän vuoksi varakkaammaksi.

Lisäksi jos lainaan rahaa asiamiehellesi sinun puolestasi, jotta hän voisi maksaa velkojillesi tai vapauttaa pantattua omaisuuttasi, minulla on liiketoimen perusteella kanneoikeus sinua vastaan, mutta ei asiamiestäsi vastaan, jonka kanssa tein sopimuksen. Entä jos tekisin sopimuksen asiamiehenne kanssa? Voidaan todeta, että minulla on edelleen kanne teitä vastaan, joka perustuu tehtyyn kauppaan, koska olen asettanut tämän ehdon varovaisuutta noudattaen.

Jos joku on vastaanottanut rahaa tai muuta omaisuutta tuodakseen sen minulle, minulla on oikeus nostaa häntä vastaan kanne, joka perustuu tehtyihin liiketoimiin.

Jos joku hoitaa minun asioitani, ei minun hyväkseni vaan voiton tavoittelemiseksi, Labeo katsoi, että hän huolehtii pikemminkin omista asioistaan kuin minun asioistani; sillä hän tavoittelee omaa etuaan eikä minun etuani, jos hän toimii henkilökohtaisen hyödyn tavoittelemiseksi. Sitä suuremmalla syyllä hän kuitenkin on vastuussa kanteesta, joka perustuu tehtyyn kauppaan. Jos hän on kuitenkin kuluttanut jotakin hoitamalla minun asioitani, hänellä on

oikeus nostaa kanne minua vastaan; ei siitä, mitä hän on menettänyt, koska hän on syyllistynyt vilpilliseen tarkoitukseen sekaantuessaan asioihini, vaan ainoastaan sen määrän selvittämiseksi, jolla minä olen rikastunut.

Jos joku on niin typerä, että luulee, että samalla kun hän hoiti omia asioitaan, hän hoiti minun asioitani, ei kummallakaan osapuolella ole oikeutta kanteeseen, koska vilpitön mieli ei salli sitä. Ja jos hän hoiti sekä omia että minun asioitani uskoen, että hän hoiti vain minun asioitani, hän on vastuussa minulle vain minun asioistani. Jos nimittäin annan jonkun tehtäväksi hoitaa minun asioitani, joista myös sinä olit kiinnostunut, on Labeon mukaan katsottava, että jos hän hoiti sinun asioitasi ja oli siitä tietoinen, hän on vastuussa sinulle kanteessa tehdystä kaupasta.

Jos joku, joka toimii orjanani ja hoitaa liiketoimiani ollessaan joko vapautettu tai vapaasyntyinen henkilö, hänelle myönnetään kanne, joka perustuu tehtyihin liiketoimiin.

Jos hoitaisin poikanne tai orjanne asioita, voisimmeko miettiä, olisinko oikeutettu nostamaan kanteen teitä vastaan tehtyjen liiketoimien perusteella?". Minusta näyttää paremmalta omaksua Labeon oppi, jonka Pomponius hyväksyy kahdeskymmeneskuudennessa kuudennessa kirjassaan, nimittäin: jos olen vastiketta vastaan hoitanut jommankumman peculiumiin liittyviä liiketoimia, olet vastuussa minulle; mutta jos olen tehnyt tämän ystävyuden tai vastikkeen vuoksi poikasi tai orjasi puolesta, silloin kanne isää tai omistajaa vastaan olisi myönnettävä vain kyseessä olevan peculiumin suuruisena. Samaa sääntöä sovelletaan, jos ajattelin, että he olivat heidän omia isäntiään, sillä jos ostan pojaltasi orjan, jota hän ei tarvitse, ja sinä vahvistat oston, vahvistuksesi ei ole pätevä. Pomponius toteaa samassa paikassa, että hänen mielestään vaikka peculiumissa ei olisi mitään, koska isälle tai omistajalle kuuluva määrä on suurempi kuin sen arvo; silti isää vastaan olisi nostettava kanne siitä määrästä, jolla hän on rikastunut hallintoni seurauksena.

Jos kävisin kauppaa miehen kanssa, joka oli vapaa, mutta joka palveli sinua orjana hyvässä uskossa, ja tein sen luullessani, että hän oli sinun orjasi, Pomponius toteaa, että minulla olisi oikeus nostaa sinua vastaan kanne, joka perustuisi tehtyihin kauppoihin, jotka koskevat niin paljon orjan peculiumia kuin voit säilyttää; mutta sen osalta, mitä hän voi poistaa, minulla ei ole kanneoikeutta sinua vastaan, mutta minulla on kanneoikeus häntä vastaan. Jos kuitenkin tietäisin, että hän oli vapaa, minulla olisi oikeus nostaa kanne häntä vastaan siitä, mitä hän voi ottaa, ja myös kanne teitä vastaan siitä, mitä voitte pitää.

Jos maksan rahaa estääkseni Semproniuksen orjan, jonka luulen kuuluvan Titiukselle, tappamisen, minulla on oikeus nostaa kanne Semproniukselta vastaan tehtyjen kauppajen perusteella, kuten Pomponius sanoo.

Pedius kysyy kysymyksen seitsemännessä kirjassa: Jos minä ilmoitan velallisenasi olevalle Titiukselle oikeudenkäynnin ulkopuolella, että hän maksaa minulle, vaikka hän ei itse asiassa ole sinulle velkaa, ja sinä saat sen jälkeen tietää siitä ja vahvistat tekoni, voitko nostaa minua vastaan kanteen, joka perustuu tehtyyn kauppaan? Hän sanoo, että tätä voidaan epäillä, koska mitään sinun liiketoimiasi ei hoidettu, koska asianosainen ei ollut sinun velkasi, mutta hän katsoo, että ratifiointi tekee asiasta sinun asiaksi; ja aivan kuten jokaiselle, jolta maksu on vaadittu, on myönnetty takaisinsaantioikeus sitä vastaan, joka ratifioi teon; samalla tavalla hänellä, joka on maksanut, on oikeus nostaa kanne minua vastaan ratifioinnin jälkeen. Näin ratifiointi tekee sinun asiaksi, joka ei alun perin ollut sinun asiaksi, vaan ainoastaan sinun puolestasi suoritettu.

Hän sanoo myös, että jos minä samalla tavalla nostan kanteen ja vaadin maksua Titiuksen velalliselta, jonka luulen olevan sinun perillisesi, vaikka itse asiassa Seius on sinun perillisesi, ja jos sinä sen jälkeen vahvistat tekoni, minulla on oikeus nostaa kanne sinua vastaan ja sinulla minua vastaan, ja molemmat perustuvat tehtyihin liiketoimiin. Kyse ei kuitenkaan ole sinun tekemästäsi kaupasta, mutta sinun ratifiointisi tekee siitä sellaisen, ja sen seurauksena kauppa katsotaan sinun tekemäksi, ja sinua vastaan voidaan nostaa kanne kuolinpesän puolelta.

Mitä sitten tapahtuisi, kysyi Pedius, jos minä, uskoen, että sinä olet perillinen, korjaisin kartanoon kuuluvan talon ja sinä vahvistaisit tekoni? Olisinko oikeutettu nostamaan kanteen teitä vastaan? Hän sanoo, että siihen ei olisi mitään perustetta, koska perillinen on tullut rikkaammaksi minun tekoni ansiosta ja koska liiketoimi on tehty toisen omaisuuteen nähden; joten ei ole mahdollista, että jos liiketoimesta itsestään koituu hyötyä toiselle, tätä voitaisiin pitää sinun liiketoimenasi.

Tarkastellaanpa tapausta, jossa mies, joka on hoitanut liiketoimia toisen puolesta, huolehti joistakin asioista ja laiminlöi toiset, ja kun toinen osapuoli huomasi tämän ja jätti huolehtimatta siitä, mitä oli laiminlyöty, kun taas huolellinen mies - sillä juuri tätä me vaadimme - olisi huolehtinut kaikista näistä asioista; onko katsottava, että hänet olisi katsottava vastuulliseksi kanteessa, joka perustuu tehtyihin liiketoimiin, mukaan lukien ne asiat, jotka hän laiminlöi? Mielestäni tämä on parempi mielipide, sillä jos oli todellakin jotakin, mistä hän oli epäilemättä vastuussa, hänen olisi ehdottomasti annettava siitä selvitys; sillä vaikka häntä ei voida syyttää siitä, ettei hän ollut nostanut kannetta muita velallisia vastaan, koska hänellä ei ollut siihen valtuuksia, koska hänellä ei ollut valtuuksia nostaa kannetta, häntä on kuitenkin pidettävä vastuullisena siitä, ettei hän ollut maksanut omaa velkaansa; ja jos

velka ei ollut korollinen, se alkaa heti olla eräännytynyt, kuten jumalallinen Pius totesi eräessä Flavius Longinukselle osoitetussa rescriptumissa, ellei hän, kuten hän sanoo, ollut vapauttanut häntä koronmaksusta:

Paulus, Ediktistä, kirja IX.

Koska tuomarin virka on samassa määrin voimassa vilpittömässä mielessä nostetuissa kanteissa kuin kuulustelu on samaa tarkoitusta varten nimenomaisesti tehdyssä sopimuksessa.

Ulpianus, Ediktistä, kirja X.

Jos kuitenkin se, joka hoitaa toisen asioita, kuuluu siihen luokkaan, joka ei tarvitse valtakirjaa, häntä voidaan vaatia vastuuseen siitä, että hän ei ole nostanut kannetta velallista vastaan, jos hänelle on tarjottu ratifiointitakuuta, edellyttäen, että hän voi helposti antaa vakuuden. Tämä pätee kiistatta henkilökohtaisen velan osalta, ja näin ollen, jos asianosaisen vastuu päättyisi tietyssä ajankohtana ja hänet vapautettaisiin tästä syystä, hän olisi kuitenkin vastuussa kanteessa, joka perustuu tehtyyn liiketoimintaan. Samaa sääntöä on katsottava sovellettavaksi tapaukseen, jossa perillinen ei ole vastuussa; tätä mieltä oli Marcellus.

Lisäksi, jos nostan kanteen maasta, joka kuuluu teille tai kaupungille, ja käytän sopimattomia keinoja joko teidän tai kaupungin liiketoimia hoidellessani ja saan enemmän voittoa kuin mihin minulla olisi ollut oikeus, olen velvollinen palauttamaan sen teille tai kaupungille, vaikka en olisi voinut nostaa kannetta siitä.

Jos jossain tilanteessa käy niin, että tuomioistuin ei hyväksy kuittausta, voidaan nostaa vastakkainen kanne; mutta jos kuittaus hylätään tutkimuksen jälkeen, parempi mielipide on, että vastakkaista kannetta ei voida nostaa, koska asia on jo ratkaistu tuomioistuimessa, ja siitä voidaan poiketa oikeusvoiman perusteella.

Julianus käsittelee kolmannessa kirjassaan seuraavaa tapausta. "Jos toinen kahdesta yhtiömiehestä on kieltänyt minua harjoittamasta yhtiömiehen liiketoimintaa ja toinen ei ole sitä kieltänyt, olenko oikeutettu nostamaan kanteen harjoitetun liiketoiminnan perusteella sitä yhtiömiestä vastaan, joka ei ole kieltänyt minua? Vaikeus piilee siinä, että jos kanne häntä vastaan myönnetään, olisi välttämätöntä, että se koskisi myös sitä, joka kielsi minua, ja olisi epäoikeudenmukaista, että se, joka ei kieltänyt minua, vapautuisi toisen toimesta; sillä jos lainaan rahaa toiselle yhtiömiehelle vastoin toisen nimenomaista kieltoa, minulla olisi pätevä vaatimus ensiksi mainittua vastaan; ja olen Julianuksen kanssa samaa mieltä siitä, että olisi katsottava, että liiketoimen tekemisen perusteella nostettava

kanne sitä vastaan, joka ei ole kieltänyt minua, jotta se, joka on kieltänyt minua, ei kärsisi vahinkoa missään suhteessa sen enempää osakkaan kuin liiketoimen tehneenkään kautta.

Scaevola, Kysymyksiä, kirja I.

Pomponius sanoo, että jos hyväksyn minkä tahansa liiketoimen, vaikka se olisi tehty huonosti, et silti ole vastuussa minulle tehdystä liiketoimesta. On otettava huomioon, eikö olekin totta, että niin kauan kuin on epävarmaa, hyväksynkö sen vai en, toteutuneeseen kauppaan perustuva kanneoikeus on keskeytyksissä; sillä kun se on kerran syntynyt, miten se voidaan mitätöidä pelkällä tahdolla? Hän kuitenkin katsoo, että tämä pätee vain silloin, kun et ole syyllistynyt vilpilliseen mielenosoitukseen. Ja Scaevola toteaa, että vaikka olisin ratifioinut sen, mitä oli tehty, kanne toteutuneen kaupan perusteella on silti pätevä; ja kun sanotaan, että et ole vastuussa minulle, tämä johtuu siitä, etten voi kieltää sitä, mitä olen kerran hyväksynyt; ja aivan kuten tuomioistuimen on katsottava ratifioiduksi kaikki se, mikä on asianmukaisesti tehty, niin myös se, minkä asianosainen itse on hyväksynyt. Lisäksi, jos mikään kanne ei voi perustua tehtyyn kauppaan, jos olen antanut hyväksyntäni, mitä on tehtävä, jos toinen osapuoli perii rahaa velalliseltani ja minä hyväksyn sen? Miten voin periä sen takaisin? Ja jos hän on myynyt minulle kuuluvaa omaisuutta, miten hän voi sitten periä takaisin kaikki hänelle aiheutuneet kulut? Koska toimeksiantoa ei ole, kanne, joka perustuu tehtyyn kauppaan, on pätevä myös vahvistuksen jälkeen.

Ulpianus, Ediktistä, kirja X.

Mutta onko minulle myönnetty oikeus nostaa kanne myös minulle aiheutuneista kuluista? Mielestäni näin on, ellei ole nimenomaisesti sovittu, että kumpikaan osapuoli ei saa nostaa kannetta toista vastaan.

Kun ihminen nostaa kanteen, joka perustuu hänen harjoittamaansa liiketoimintaan, hän ei käytä tätä kanteen perustetta ainoastaan silloin, kun hänen toimillaan on ollut jokin vaikutus, vaan riittää, että hän on harjoittanut liiketoimintaa asianmukaisesti, vaikka sillä ei olisi ollut mitään vaikutusta; ja näin ollen, jos hän on korjannut rakennuksen tai parantanut sairaan orjan, hänellä on silti oikeus nostaa kanne tällä perusteella, vaikka talo olisi palanut tai orja olisi kuollut; ja tämän mielipiteen Labeo myös omaksui; mutta Celsus sanoo Proculuksen toteavan Labeoa koskevassa huomautuksessa, että kanteeseen ei aina pitäisi myöntää oikeutta; sillä entä jos hän korjasi talon, jonka omistaja oli hylännyt korjaamisen kannattamattomana tai jonka hän ei katsonut tarvitsevana? Labeon näkemyksen mukaan hän asettaa tässä tapauksessa omistajalle rasisitteen, sillä jokainen saa luopua omaisuudestaan välttääkseen kanteen uhkaavan vahingon vuoksi. Celsus tekee tämän mielipiteen hyvin asianmukaisesti

naurunalaiseksi, sillä hän toteaa, että sillä, joka hoitaa liiketoimet sopivalla tavalla, on oikeus nostaa kanne tällä perusteella; mutta hän ei hoida asiaa niin kuin pitäisi, joka lisää jotain, mikä ei ollut tarpeellista, tai asettaa taakan perheen päämiehelle. Mitä Julianus kirjoitti, on sovellettavissa silloin, kun sillä, joka korjaa talon tai parantaa sairaan orjan, on oikeus kanteeseen tehtyjen liiketoimien perusteella, jos hänen tekemisestään on hyötyä, vaikka yleinen tulos ei olisikaan ollut hyödyllinen. Kysyn, mitä on tehtävä, jos hän luulee toimivansa edukseen, mutta siitä ei ole ollut hyötyä talouden päämiehelle? Sanon, että hänellä ei ole oikeutta kanteeseen, joka perustuu tehtyyn kauppaan, sillä alun pitäisi olla edullinen, vaikka emme ottaisikaan huomioon lopputulosta.

Pomponius, Quintus Muciuksesta, kirja XXI.

Jos hoidat poissaolevan osapuolen liiketoimia hänen tietämättään, sinun pitäisi olla vastuussa sekä huolimattomuudesta että petoksesta; mutta Proculus on sitä mieltä, että sinun pitäisi joskus olla vastuussa onnettomuuksista, kuten esimerkiksi silloin, kun hoidat poissaolevan osapuolen nimissä uusia liiketoimia, joita hänellä ei ollut tapana hoitaa, esimerkiksi ostamalla uusia orjia tai ryhtymällä johonkin muuhun yritykseen, sillä jos siitä aiheutuu hänelle vahinkoa, sinä olet vastuussa; mutta kaikki voitto kuuluisi poissa olevalle osapuolelle, ja jos voittoa kertyi joissakin tapauksissa ja tappiota toisissa, poissa olevan päämiehen olisi kuitattava voitto tappiota vastaan.

Ulpianus, Ediktistä, kirja X.

Tämä kanne olisi myönnettävä sellaisen henkilön seuraajalle, joka kuolee vihollisen käsissä ja jolle yritys kuului.

Jos olen toiminut isänsä valvonnassa olevan pojan puolesta, joka on kuollut palveluksessa testamentin tekemisen jälkeen, kanne olisi myös hyväksyttävä.

Riittää myös, että liiketoimet hoidetaan edullisesti sekä elävien henkilöiden osalta että kuolleiden henkilöiden jättämän omaisuuden osalta, vaikka lopputulos olisikin erilainen kuin odotettiin.

Paulus, Ediktistä, kirja IX.

Velalliseni, joka oli minulle velkaa viisikymmentä aureita, kuoli. Hoidin hänen omaisuuttaan ja käytin siihen kymmenen aureita. Sitten talletin arkkuun sata aureita, jotka olivat kuolinpesään kuuluneen omaisuuden

myyntituloja, ja tämä summa katosi ilman minun syytäni. Heräsi kysymys, voisinko perijän ilmaantuessa nostaa häntä vastaan kanteen lainaamastani viidestäkymmenestä aureista vai käyttämästäni kymmenestä aureista? Julianus sanoo, että kysymys, jota meidän olisi tarkasteltava, riippuu siitä, oliko minulla hyvä syy jättää sata aurea sivuun; sillä jos olisin maksanut itselleni ja muille kuolinpesän velkojille, minun olisi pitänyt vastata paitsi kuudestakymmenestä aureasta myös jäljelle jääneistä neljästäkymmenestä aureasta. Saatoin kuitenkin pitää itselläni ne kymmenen, jotka olin kuluttanut; toisin sanoen minun olisi pitänyt maksaa vain yli yhdeksänkymmentä. Jos kuitenkin olisi hyvä syy jättää koko sadan aureenin summa sivuun; esimerkiksi jos olisi olemassa vaara, että kuolinpesään kuuluva maa menetettäisiin verojen vuoksi tai että pohjakerroksen perusteella lainatusta rahasta määrättävää rangaistusta korotettaisiin tai että maksua vaadittaisiin palkinnon perusteella, voisin periä perilliseltä paitsi ne kymmenen aureeta, jotka olin käyttänyt kuolinpesän toimintaan liittyen, myös ne viisikymmentä aureeta, jotka olivat minulle maksettavana.

Ulpianus, Ediktistä, kirja X.

Kun perheen poika ryhtyy vapaaehtoisesti hoitamaan toisten liiketoimia, on oikeudenmukaista, että kanne voidaan nostaa myös hänen isäänsä vastaan riippumatta siitä, onko pojalla omaa omaisuutta vai onko hänen isänsä hyötynyt hänen teoistaan. Kun naispuolinen orja on hoitanut liiketoimintaa, sovelletaan samaa sääntöä.

Paulus, Ediktistä, kirja IX.

Pomponius toteaa kahdessa kymmenessä kuudennessa kirjassaan, että kun on kyse liiketoimista, osapuolten tila on otettava huomioon heti alussa; sillä, kuten hän sanoo: "Oletetaan, että aloitan liiketoimet alaikäisen kanssa, joka sillä välin saavuttaa murrosikäisyyden. Tai orjan tai perheen pojan, joka sillä välin tulee vapaaksi, tai perheenisän?" Itse olen todennut, että tämä on parempi mielipide, paitsi jos olen aluksi sitoutunut hoitamaan vain yhtä asiaa ja sen jälkeen ottanut toisen asian hoidettavakseni, eri tarkoituksessa, sillä hetkellä, jolloin asianosainen joko on tullut murrosikänsä tai on tullut vapaaksi tai perheenisäksi; sillä tässä tapauksessa on niin sanoakseni hoidettu useampia asioita, niin että toiminta sekä tuomio järjestetään ja säännellään asianosaisten tilan mukaisesti.

Sama, Plautiuksesta, kirja VII.

Kun joku tekee liiketoimiani, ei ole kyse useista eri asioista vaan vain yhdestä sopimuksesta, paitsi jos osapuoli on aluksi sitoutunut tekemään vain yhden asian ja vetäytymään, kun se on valmis; sillä jos hän tässä tapauksessa sitoutuu tekemään jotain muuta muutettuaan mielensä, on kyseessä uusi sopimus.

Ulpianus, Ediktistä, kirja XXXV.

Jos asianosainen on tehnyt teon orjuudessa ollessaan, hänen ei ole pakko antaa siitä selvitystä vapautumisensa jälkeen. Jos kuitenkin liiketoimien välillä on sellainen yhteys, että orjuudessa tehtyjä toimia ei voida erottaa vapaudessa tehdyistä toimista, on vakiintunut käytäntö, että orjuudessa tehdyt toimet voidaan saattaa tuomioistuimen käsiteltäväksi toimeksiantoa tai liiketoimia koskevassa kanteessa. Sillä jos asianosainen orjuudessa ollessaan osti maata ja rakensi sille talon, joka sitten sortui, ja sitten, kun hänet vapautettiin, hänen pitäisi vuokrata maa, maan vuokraus sisältyisi vain tehtyihin liiketoimiin perustuvaan kanteeseen siitä syystä, että mitään muuta, mikä johtuisi aikaisemmista liiketoimista, ei voitaisi sisällyttää kanteeseen; paitsi jos tilitystä niistä liiketoimista, jotka oli tehty asianosaisen ollessa vapaana, ei voida laatia ilman sitä.

Paulus, Ediktistä, kirja IX.

Proculus ja Pegasus ovat sitä mieltä, että henkilön, joka ryhtyi harjoittamaan liiketoimintaa orjuudessa ollessaan, on toimittava vilpittömässä mielessä; ja siksi hänen on, koska hän ei ole vaatinut sitä itseltään, maksettava se päämiehelleen suoritettuun liiketoimintaan perustuvassa kanteessa, jos hänen peculiuminsa oli niin suuri, että hän olisi voinut ansaita tämän summan säilyttämällä sen. Neratius on samaa mieltä.

Sama, Neratiuksesta, kirja II.

Vaikka hänellä ei olisi ollut peculiumia, mutta hän oli luonteeltaan velallinen ja jatkoi sen jälkeen toimintaansa, hän on velvollinen maksamaan itse; samoin kuin se, joka on vastuussa kanteesta, joka olisi vanhentunut ajan kulumisen vuoksi, on myös velvollinen maksamaan päämiehelleen ajan kulumisen jälkeen suoritettuun liiketoimintaan perustuvassa kanteessa.

Scaevolamme sanoo, että hänen mielestään Sabinuksen lausunto siitä, että tili on tehtävä alusta alkaen, on ymmärrettävä siten, että sen on osoitettava, mitä oli jäljellä silloin, kun osapuolista tuli vapaita, eikä niin, että häntä olisi pidettävä vastuullisena mistään ilkeistä tai huolimattomuudesta, johon hän oli syyllistynyt ollessaan

orjuudessa; ja jos siis todetaan, että hänen ollessaan orjuudessa hän käytti rahaa epäasianmukaisella tavalla, hänet olisi vapautettava vastuusta.

Jos määrään vapaan miehen, jota pidän orjanani vilpittömässä mielessä, suorittamaan jonkin teon, Labeo katsoo, että minulla ei ole oikeutta nostaa kanteita häntä vastaan, koska hän on orjuuden vuoksi pakotettuna; näin ollen kanne, joka perustuu suoritettuun liiketoimintaan, on perusteltu, koska toisaalta hänellä oli halu hoitaa asioitani ja toisaalta hän oli sellaisessa asemassa, että saatoin pakottaa hänet hoitamaan niitä.

Kun hoiditte liiketoimiani poissa ollessani, ostitte tietämättänne omaisuutta, joka kuului minulle, ja koska ette vielä tiennyt tästä, saitte sen omistukseenne vanhentumisen kautta. Teillä ei ole velvollisuutta palauttaa sitä minulle liiketoimintaa koskevassa kanteessa; mutta jos olisitte ennen kuin saitte sen omistusoikeuden vanhentuneena tietoonne, että omaisuus oli minun, teidän on palkattava joku, joka nostaa kanteen sitä vastaan minun nimissäni, jotta hän voi periä sen takaisin puolestani ja antaa teille mahdollisuuden panna täytäntöön häätöä koskevan sopimuksentekosopimuksenne; eikä teidän katsota syyllistyneen petokseen palkatessanne tämän henkilön, koska teidän pitäisi tehdä näin välttääksenne vastuun kaupantekoa koskevassa kanteessa.

Liiketoimintaan perustuvassa kanteessa meidän on maksettava paitsi pääoma myös toisen osapuolen rahoista perityt korot tai jopa ne korot, jotka olisimme voineet periä. Toisaalta voimme tämän kanteen avulla periä takaisin myös korot, jotka olemme maksaneet tai jotka olisimme voineet periä omilta rahoiltamme ja jotka on käytetty toisen osapuolen liiketoimintaan.

Hoidin Titiuksen liiketoimia hänen ollessaan vihollisen käsissä; hänen palattuaan minulla on oikeus nostaa häntä vastaan kanne tehtyjen liiketoimien perusteella, vaikka hän ei toiminutkaan päämiehenä silloin, kun liiketoimet tehtiin.

Ulpianus, Ediktistä, kirja X.

Jos hän kuitenkin kuolee ollessaan vihollisen käsissä, sekä suora kanne että vastakanne, joka perustuu tehtyihin liiketoimiin, kohdistuu hänen seuraajansa puolesta ja häntä vastaan.

Paulus, Ediktistä, kirja IX.

Servius oli sitä mieltä, kuten Alfenus toteaa Digestin kolmekymmentyhdeksännessä kirjassa, että kun lusitanialaiset ottivat kiinni kolme miestä ja yksi heistä vapautettiin sillä ehdolla, että hän toisi lunnaat kaikkien kolmen puolesta, ja jos hän ei palaisi, kahden muun olisi maksettava lunnaat myös itsensä puolesta; ja koska hän kieltäytyi palaamasta, ja tästä syystä muut olivat maksaneet hänen lunnaansa samoin kuin omat lunnaansa, Servius vastasi, että preetorin oli oikeutettua antaa heille oikeus nostaa kanteita häntä vastaan.

Kun joku tekee kuolinpesään liittyviä liiketoimia, hän sitoo kuolinpesän tiettyssä määrin itseensä ja itsensä kuolinpesään, ja siksi ei ole merkitystä sillä, onko kuolinpesällä alaikäinen perillinen, koska velka ja muut kuolinpesän rasitteet siirtyvät hänelle.

Jos aloin Titiuksen elinaikana hoitaa hänen liiketoimiaan, en lakkaa tekemästä sitä hänen kuoltuaan. Minun ei kuitenkaan ole pakko aloittaa mitään uutta, mutta on tarpeen saattaa päätökseen se, mikä on aloitettu, ja huolehtia siitä; kuten tapahtuu osakkaan kuollessa, sillä jos on kyse siitä, että jokin jo aloitettu liiketoiminta lopetetaan, ei ole merkitystä sillä, milloin se on saatettu päätökseen, vaan sillä, milloin se on aloitettu.

Lucius Titius hoiti asioitani sinun toimeksiantosi perusteella; jos hän ei tehnyt sitä asianmukaisesti, olet vastuussa minulle liiketoimiin perustuvassa kanteessa, ei ainoastaan siksi, että sinun on pakko luovuttaa oikeuksiasi häntä vastaan, vaan myös siksi, että olet toiminut varomattomasti valitessasi hänet, ja sinun on korvattava minulle kaikki hänen huolimattomuudestaan aiheutuneet vahingot.

Gaius, Maakuntaediktistä, kirja III.

Jos joku hankkii kuolinpesän tai yksityishenkilöiden liiketoimintaa harjoittaessaan omaisuutta, koska se on välttämätöntä, hän voi nostaa liiketoiminnan perusteella kanteen siitä, mitä hän on käyttänyt, vaikka omaisuus tuhoutuisi; esimerkiksi jos hän hankkii viljaa tai viiniä orjia varten ja se katoaa jonkin onnettomuuden, kuten tulipalon tai talon kaatumisen, vuoksi. On kuitenkin ymmärrettävä, että mainitun putoamisen tai tulipalon on täytynyt tapahtua ilman hänen syytään; sillä jos häntä vastaan annetaan tuomio jommankumman mainitun onnettomuuden vuoksi, olisi järjetöntä, että hän voisi saada mitään takaisin tuhoutuneesta omaisuudesta.

Paulus, Ediktistä, kirja XX.

Jos joku on liiketoimintaa harjoittaessaan perinyt velan, joka ei ollut erääntynyt, hänet voidaan pakottaa palauttamaan se; mutta jos hän on liiketoimintaa harjoittaessaan maksanut velan, joka ei ollut erääntynyt, on parempi mielipide, että hänen on syytettävä siitä itseään.

Sama, Ediktistä, kirja XXIV.

Jos maksan rahaa asiamiehelle tarkoitukseni, että se kuuluisi velkojalleni, velkoja ei saa omistusoikeutta siihen asiamiehen välityksellä; velkoja voi kuitenkin asiamiehen teon vahvistamalla tehdä rahasta omansa, vaikka se olisi vastoin suostumustani; siitä syystä, että asiamies huolehti rahan vastaanotossa vain velkojan liiketoimista, minä siis vapautun vastuusta velkojan vahvistuksen myötä.

Sama, Ediktistä, kirja XXVII.

Jos joku, joka harjoittaa liiketoimintaa toisen lukuun, kuluttaa enemmän kuin hänen olisi pitänyt, hän voi periä päämieheltään takaisin summan, joka hänen olisi pitänyt maksaa.

Modestinus, Opinions, kirja I.

Kun kunnalle uskotusti jätetty omaisuus määrättiin luovutettavaksi, tuomari nimitti Titiuksen, Seiuksen ja Gaiuksen sopiviksi asiamiehiksi omaisuuden hallinnointiin. Nämä asiamiehet jakoivat sittemmin omaisuuden hoidon keskenään ja tekivät sen ilman maistraatin valtuutusta tai suostumusta. Jonkin ajan kuluttua testamentti, joka sisälsi testamentin, jonka nojalla omaisuus oli määrä luovuttaa kunnalle, osoittautui oikeudessa mitättömäksi, ja Sempronius esiintyi vainajan lakimääräisenä perillisenä ab intestato, mutta yksi edellä mainituista asiamiehistä kuoli maksukyvyttömänä eikä jättänyt perillistä. Kysyn, jos Sempronius nostaisi kanteen näitä kuolinpesän asiamiehiä vastaan, kuka ottaisi riskin, joka aiheutuisi kuolleen asiamiehen maksukyvyttömyydestä? Herennius Modestinus vastasi, että liiketoimiin perustuvaa kannetta ei voitaisi käyttää ketään asiamiestä vastaan sen vuoksi, mitä hän yksin oli tehnyt, ja että kaikki tappiot olisi kannettava sen, joka vaati kuolinpesää perillisenä.

Sama, Mielipiteitä, kirja II.

Kaksi veljestä, joista toinen oli täysi-ikäinen ja toinen alaikäinen, omistivat yhdessä tuottamattoman maa-alueen. Vanhempi veli pystytti isänsä asunnon paikalle suuria rakennuksia, ja kun hän jakoi maan veljensä kanssa, hän

vaati, että hänelle maksettaisiin hänen käyttämänsä kustannukset, koska hänen tekemänsä työt olivat parantaneet kiinteistöä; hänen nuorempi veljensä oli tuolloin tullut täysi-ikäiseksi. Herennius Modestinus vastasi, että hänellä, jonka puolesta kysely tehtiin, ei ollut oikeutta nostaa kannetta aiheutuneista kuluista, kun niihin ei ollut tarvetta ja kun ne oli tehty vain huviksi.

Esitin mielipiteeni, että jos Titius kasvatti sisarentyttärensä sisartaan kohtaan tuntemastaan kiintymyksestä, häntä vastaan ei voitaisi nostaa kannetta tällä perusteella.

Javolenus, Cassiuksesta, kirja VIII.

Jos joku on hoitanut Seiuksen liiketoimia Titiuksen toimeksiannosta, hän on vastuussa Titiukselle toimeksiantokanteella, ja kanteessa on otettava huomioon sekä Seiuksen että Titiuksen edun määrä; Titiuksen etu on kuitenkin määritettävä sen määrän perusteella, joka hänen on maksettava Seiukselle, jolle hän on vastuussa joko toimeksiannon perusteella tai tehdyistä liiketoimista. Titiuksella on oikeus nostaa kanne myös sitä vastaan, jonka hän on määrännyt hoitamaan toisen asioita, ennen kuin hän itse maksaa mitään toimeksiantajalleen, koska hänen katsotaan menettäneen summan, josta hän oli vastuussa.

Callistratus, Monitory Edict, kirja III.

Jos isä on testamentillaan määrännyt holhoojan postuumisti syntyneelle pojalleen, ja holhooja on tällä välin hoitanut holhousta, mutta lapsi ei ole syntynyt, häntä vastaan nostetaan kanne, ei holhouksen vaan hoidetun liiketoiminnan perusteella; mutta jos postuumisti syntynyt lapsi syntyy, nostetaan kanne holhouksen perusteella, ja tämä käsittää molemmat hallinnointikaudet, sekä ennen lapsen syntymää että sen jälkeen.

Julianus, Digest, kirja III.

Seuraavasta seikasta tehtiin kysely. Eräs mies oli kunnan päätöksellä nimitetty ostamaan vehnää, ja eräs toinen henkilö, joka oli nimitetty toimimaan hänen alaisuudessaan apulaiskuraattorina, pilasi vehnän sekoittamalla siihen muuta viljaa. Kunnalle ostetun vehnän hinta veloitettiin kuraattorilta; millaisen kanteen kuraattori voisi nostaa alikuraattoria vastaan, jotta hänelle voitaisiin korvata hänen puolestaan aiheutunut vahinko? Valerius Severus vastasi, että holhoojalla on oikeus nostaa kanne holhoojakollegaansa vastaan tehtyjen liiketoimien perusteella, ja hän totesi myös, että sama kanneoikeus on yhdellä maistraatilla toista maistraattia vastaan; edellyttäen kuitenkin,

että hän ei ollut tietoinen petoksesta. Näiden mielipiteiden mukaisesti on todettava, että sama sääntö koskee myös apulaiskuraattoria.

Papinianus, Opinions, kirja II.

Eräs mies käski vapaamatkustajan tai ystävän lainata rahaa, ja velkoja teki kirjeen perusteella sopimuksen, ja takaus annettiin. Tässä tapauksessa, vaikka rahaa ei käytetty omaisuuteen, velkojalle tai hänen takaajalleen myönnetään silti kanne osapuolta vastaan tehdyn kaupan perusteella; tämä muistuttaa varmasti Actio Institoriaa.

Eräs mies, joka hoiti Semproniuksen asioita, puuttui tietämättään asiaan, josta Titius oli kiinnostunut. Hän on vastuussa Semproniukselle myös tästä asiasta, mutta hän voi hakea tuomioistuimelta korvaussitoumusta Titiusta vastaan, jolle on myönnetty kanneoikeus. Sama sääntö koskee myös edunvalvojan tapausta.

Kun asia oli valmis käsiteltäväksi eikä vastaaja saapunut paikalle, hänen ystävänsä tuli vapaaehtoisesti hänen tilalleen ja ilmoitti tuomioistuimelle poissaolon syyn. Jälkimmäisen ei katsota syyllistyneen huolimattomuuteen, jos hän ei valittanut, kun tuomio annettiin poissa ollutta asianosaista vastaan. Ulpianus sanoo eräässä huomautuksessa, että tämä on oikein, koska ensimmäinen asianosainen, joka oli jäänyt pois, hävisi kanteensa; mutta jos ystävä puolustaa poissaolevaa henkilöä ja sallii tuomion antamisen häntä vastaan ja nostaa kanteen suoritettuna kaupan perusteella, hänet asetetaan vastuuseen, jos hän ei hae muutosta silloin, kun hänellä olisi siihen mahdollisuus.

Henkilö, joka harjoittaa toisen liiketoimintaa, on velvollinen maksamaan korkoa hallussaan oleville rahoille sen jälkeen, kun tarvittavat kulut on maksettu.

Testamentintekijä ilmoitti, että hänen vapaamatkustajalleen olisi maksettava tietty rahasumma muistomerkin pystyttämisen kustannuksista, ja jos kyseistä summaa suurempi summa käytettiin, siitä ei voida nostaa kannetta liiketoiminnan tai luottamuksen perusteella, koska testamentintekijän toive asetti menoille rajan.

Edunvalvojan perillinen, joka on alle murrosikäinen poika, ei ole vastuussa asioista, joita hänen edunvalvojansa on hoitanut hänen isänsä naispuolisen holhoojan omaisuuden osalta; mutta pojan edunvalvojaa vastaan voidaan nostaa kanne hänen omissa nimissään tehdyistä liiketoimista.

Vaikka äiti voi hoitaa poikansa asioita isän tahdon mukaisesti luonnollisen kiintymyksensä perusteella, hänellä ei kuitenkaan ole valtuuksia nimittää asiamiestä omalla vastuullaan oikeudenkäynnin käynnistämistä varten, koska hän ei voi itse laillisesti toimia poikansa puolesta, luovuttaa omaisuuttaan tai vapauttaa alaikäisen velallista ottamalla vastaan maksun.

Kun toinen osapuoli puolusti asiaa, jossa oli kyse yhteisestä vesioikeudesta, ja tuomio annettiin maanomistajan hyväksi; se, joka maksoi tarpeelliset ja kohtuulliset kulut asiassa, jossa molemmat olivat osallisina, on oikeutettu nostamaan kanteen harjoitetun liiketoiminnan perusteella.

Sama, Mielipteitä, kirja III.

Takaaja sai kokemattomuutensa vuoksi pantteja tai vakuuksia, jotka liittyivät toiseen sopimukseen, josta hän ei ollut kiinnostunut, ja maksoi molemmat velat velkojalle luullessaan, että hän voisi saada korvauksen yhdistämällä vakuudet. Tämän vuoksi häntä vastaan nostettu valtakirjakanne olisi vaikutuksettomana, eikä hän itse voisi nostaa kannetta velallista vastaan, vaan kummankin olisi haastettava toinen osapuoli oikeuteen liiketoimen perusteella. Oikeudenkäynnissä riittää, että otetaan huomioon huolimattomuus, mutta ei tapaturma, sillä vakuuttajaa ei pidetä ryöstäjänä. Velkojaa ei tässä tapauksessa voida pitää panttauskanteessa vastuussa omaisuuden palauttamisesta, koska hän näyttää myyneen oikeutensa.

Kun äiti on saanut tyttärensä kihlatulta mieheltä lahjoja, joista tyttö ei ole tietoinen, hänen hyväkseen ei voida nostaa toimeksiantoa tai talletusta koskevaa kannetta, mutta kanne voidaan nostaa tehtyjen liiketoimien perusteella.

Sama, Mielipteitä, kirja X.

Kuolleen aviomiehen perillinen ei voi nostaa kannetta vaimoaan vastaan (jolla oli avioliiton aikana aviomiehensä omaisuus hallinnassaan) omaisuuden ryöstämisestä, ja hän toimii viisaammin, jos hän haastaa vaimonsa oikeuteen omaisuuden tuottamisesta harjoitetun liiketoiminnan perusteella, jos vaimo todella huolehti aviomiehensä asioista.

Paulus, Kysymykset, kirja I.

Nesennius Apollinaris Julius Paulukselle, tervehdys. Isoäiti teki liiketoimia pojanpoikansa kanssa, ja molempien kuoleman jälkeen pojanpojan perilliset haastoivat isoäidin perilliset oikeuteen liiketoimiin perustuvassa kanteessa,

mutta isoäidin perilliset nostivat elatusapua koskevan kanteen pojanpoikaa vastaan. Tähän vastattiin, että isoäiti oli toimittanut sen omasta omaisuudestaan luonnollisen kiintymyksen perusteella, koska hän ei ollut pyytänyt, että elatusavun määrä vahvistettaisiin, eikä sitä ollut vahvistettu; lisäksi on todettu, että jos äiti oli toimittanut elatusavun, hän ei voinut periä sitä, minkä hän oli toimittanut omasta omaisuudestaan luonnollisen kiintymyksen perusteella. Toisaalta todettiin, ja pidän sitä oikeana, että tämä on tilanne silloin, kun osoitetaan, että äiti oli antanut elatusapua omasta omaisuudestaan; mutta tässä tapauksessa on todennäköistä, että lapsenlapsensa liiketoimia hoitanut isoäiti elätti pojanpoikaansa hänen omasta omaisuudestaan. Keskusteltiin siitä, olisiko kuluja pidettävä molempien omaisuudesta maksettuina, ja kysynkin, mikä on oikeudenmukaisempi johtopäätös? Vastasin, että tässä tapauksessa päätös riippuu tosiseikoista. Olen nimittäin sitä mieltä, että sitä, mitä äidin tapauksessa on todettu, ei pitäisi aina noudattaa; sillä mikä olisi ollut vaikutus, jos äiti olisi todennut, että kun hän tuki poikaansa, hän teki sen tuodakseen kanteen joko häntä itseään tai hänen huoltajiaan vastaan? Oletetaan esimerkiksi, että hänen isänsä oli kuollut kaukana kotoa ja että hänen äitinsä oli kotimaahansa palatessaan elättänyt poikaansa ja orjia; tässä tapauksessa jumalallinen Pius Antoninus vahvisti säännön, jonka mukaan kanteen voitiin myöntää alaikäistä itseään vastaan tehdyistä liiketoimista. Koska kysymys on siis tosiseikoista, katson, että isoäitiä tai hänen perillisiänsä olisi kuultava, jos he haluavat tiliä elatusavusta, ja erityisesti, jos käy ilmi, että isoäiti oli merkinnyt erät kulukirjaan. Mielestäni ei missään nimessä pitäisi myöntää, että kulut olisi kirjattava molempiin kuolinpesiin.

Scaevola, Kysymyksiä, kirja I.

Jos aviomies on hoitanut vaimonsa asioita avioeron jälkeen, hänen myötäjäisensä voidaan periä takaisin paitsi myötäjäiskanteella, myös kaupantekoperusteella. Näin on silloin, kun aviomies saattoi toimittaa myötäjäiset, kun hän hoiti liiketoimia; muussa tapauksessa häntä ei voida asettaa vastuuseen siitä, että hän ei ole vaatinut niitä itseltään; mutta sen jälkeen, kun hän on menettänyt omaisuutensa, häntä vastaan on täysi oikeus nostaa kanteen liiketoimien hoitamisen perusteella; jos aviomies haastetaan oikeuteen myötäjäiskanteessa, hänet on kuitenkin vapautettava kanteesta. Mutta tässä tapauksessa olisi asetettava raja, joten jos kanteen lausuma on: "sikäli kuin hän kykeni, vaikka hän myöhemmin menetti omaisuutensa"; jos hän kykeni maksamaan vaimolle tuona aikana; sillä hän ei ollut syyllistynyt velvollisuutensa kannalta väärään tekoon, jos hän ei heti myynyt omaisuuttaan saadakseen summan, sillä hänen on täytynyt antaa kuluja jonkin aikaa, jonka aikana hän ei näyttänyt tehneen mitään. Jos omaisuus menetettiin sillä välin, ennen kuin hän oli täyttänyt velvollisuutensa, hän ei ole vastuussa tehdystä kaupasta sen enempää kuin jos hän ei olisi koskaan pystynyt maksamaan rahoja. Mutta jos aviomies on kykenevä maksamaan, liiketoimintaan perustuva kanteen on sallittu, koska on olemassa vaara, jos hän lakkaa olemasta maksukykyinen.

En usko, että mies, joka hoitaa velallisen liiketoimia, on velvollinen palauttamaan velalliselle panttia, kun tämä on edelleen velkaa, eikä sitä voida maksaa muulla tavoin.

Sopimuksen purkamista koskeva kanne ei kuulu kaupantekoon perustuvien kanteiden ryhmään, ja se raukeaa kuuden kuukauden kuluttua, jos osapuoli ei ole löytänyt orjaa toisen osapuolen omaisuudesta; tai jos hän löysi ne, ei löytänyt eikä näin ollen saanut takaisin tiettyä lisäomaisuutta, joka kuului liitännäisvarallisuuden piiriin, jolloin orjan arvo väheni, tai mitään sellaista orjan kautta hankittua, joka ei ollut peräisin ostajan omaisuudesta, eikä ostajan liiketoiminnasta saatu määrä riitä myyjän saatavan tyydyttämiseen.

Jos liiketoimintaa harjoittava henkilö on velkaa päämiehelleen jostain muusta syystä, jos velvoite on pitkäaikainen ja jos osapuoli on varakas, häntä ei voida syyttää siitä, että hän ei ole maksanut velkaa, edellyttäen, että koron maksaminen ei anna aiheutta valitukseen. Sääntö on erilainen siinä tapauksessa, että holhooja on velallinen holhoojalleen, koska tällöin jälkimmäinen oli kiinnostunut entisen velan maksamisesta, koska hän saattoi silloin nostaa kanteen velasta holhouksen perusteella.

Paulus, Kysymykset, kirja IV.

Jos mies, joka on vapaa, mutta palvelee minua hyvässä uskossa orjana, on lainannut rahaa ja käyttänyt sitä minun hyväkseni, harkitaanpa, millä tavoin minun on palautettava se, mitä hän käytti minun hyväkseni, koska hän ei tehnyt liiketoimia puolestani ystävänä vaan omistajanaan. Kanne, joka perustuu tehtyyn kauppaan, olisi hyväksyttävä, ja tämä lakkaa olemasta asianmukainen heti, kun hänen velkojansa on maksanut.

Sama, mielipiteitä, kirja I.

Kun holhottavaan kohdistuvia liiketoimia on hoidettu ilman hänen holhoojansa valtuutusta, on tapana tutkia, onko holhottava rikastunut sillä asialla, jonka vuoksi häntä vastaan on nostettu kanne, silloin kun asia on tullut vireille.

Jos joku harjoittaa toisen puolesta liiketoimintaa, jossa on kyse rahasta, hän on myös velvollinen maksamaan korkoa ja ottamaan riskin sellaisista sijoituksista, joista hän on itse tehnyt sopimuksen, paitsi jos velalliset ovat sattumanvaraisista syistä menettäneet niin paljon rahojaan, että heistä on tullut maksukyvyttömiä silloin, kun kanne on nostettu.

Kun isä hallitsee emansipoituneelle pojalleen kuuluvaa omaisuutta, jonka hän on antanut tälle, hän voi nostaa kanteen liiketoiminnan perusteella.

Tryphoninus, Disputes, kirja II.

Mies, joka oli velkaa korottoman velan, harjoitti liiketoimintaa velkojansa kanssa, ja heräsi kysymys, voidaanko hänet velvoittaa maksamaan korkoa edellä mainitulle summalle liiketoimintaan perustuvalla kanteella. Totesin, että hän olisi ollut velvollinen maksamaan korkoa, jos hänen olisi pitänyt periä se itselleen, mutta jos maksupäivä ei ollut tullut silloin, kun hän harjoitti liiketoimintaa, häntä ei voitu velvoittaa maksamaan korkoa; mutta jos aika oli kulunut umpeen, eikä hän ollut sisällyttänyt itse velkaansa sen velkojan tileihin, jonka liiketoimintaa hän harjoitti, hänet voitiin varmasti velvoittaa maksamaan korkoa vilpittömässä mielessä nostetussa kanteessa. Katsotaanpa, mitä korkoa hän olisi velvollinen maksamaan, olisiko se se korko, jolla sama velkoja lainaisi rahaa muille, vai olisiko se korkein korko? On totta, että jokainen, joka muuntaa omaan käyttöönsä sellaisen osapuolen rahat, jonka holhousta tai liiketoimintaa hän hoitaa, tai jos tuomari ottaa käyttöönsä kunnan rahat, hänen on maksettava korkeinta korkoa, kuten jumalalliset keisarit ovat vahvistaneet. Mutta asia on toisin tässä tapauksessa, jossa osapuoli ei ole ottanut rahaa haltuunsa hoitamastaan liiketoimesta, vaan lainannut sitä ystävältään ennen kuin hän ryhtyi hoitamaan tämän asioita; sillä ne, joihin edellä mainittu sääntö viittaa, olivat velvollisia osoittamaan vilpittömyyttä ilman korvausta, joka tapauksessa sellaista, joka oli ehdoton ja josta ei ollut minkäänlaista hyötyä; ja jos he näyttävät käyttäneen etuoikeuksiaan väärin, heidät pakotetaan maksamaan korkeinta korkoa eräänlaisena rangaistuksena; mutta tämä osapuoli sai lainaksi omaisuutta laillisella tavalla, ja hän on velvollinen maksamaan korkoa, koska hän ei maksanut pääomaa, eikä siksi, että hän käytti omiin tarkoituksiinsa rahaa, joka oli peräisin hänen hoitamastaan liiketoimista. Sillä on suuri merkitys, onko velkaantuminen juuri alkanut vai onko se tapahtunut jo aiemmin, sillä jälkimmäisessä tapauksessa tämä riittää saamaan velan kantamaan korkoa, vaikka se ei ole tehnyt sitä aiemmin.

Gaius, Sanallisista velvoitteista, kirja III.

Jos joku maksaa velan toisen puolesta, vaikka tämä ei halua tai ei tiedä asiasta, hän vapauttaa hänet vastuusta; mutta jos joku on velkaa jollekin, toinen ei voi laillisesti vaatia sitä ilman toisen suostumusta; sillä sekä luonnollinen järki että laki ovat vahvistaneet säännön, jonka mukaan voimme parantaa tietämättömän ja haluttoman ihmisen tilannetta, mutta emme voi huonontaa sitä.

Paulus, Sabinuksesta, kirja X.

Jos minulla on kanssasi yhteinen talo ja annan vakuuden uhkaavan vahingon estämiseksi sinun osuudestasi kyseisessä talossa, on todettava, että voin haastaa sinut oikeuteen vahingonkorvauksen maksamisesta pikemminkin harjoitetun liiketoiminnan kuin yhteisen kustannustenjaon perusteella, koska pystyin suojelemaan omaa osuuttani ilman, että minun oli pakko suojata kumppanini osuutta.

Sama, Ediktistä, kirja XXX.

Jos joku on puolustanut orjaani noxal-tapauksessa ja minä en tiennyt asiasta tai olin poissa, hänellä on oikeus nostaa minua vastaan kanne koko summasta liiketoimen perusteella eikä peculiumin perusteella.

Sama, Ediktistä, kirja XXXII.

Jos ryhdyt hoitamaan liiketoimiani orjani pyynnöstä ja olet tehnyt sen vain hänen ehdotuksestaan, meidän välillemme syntyy kanne, joka perustuu tehtyihin liiketoimiin; mutta jos teet sen orjani johdolla, on katsottu, että voit nostaa kanteen paitsi peculium-korvauksen suuruuden osalta myös sillä perusteella, että se on ollut minun hyödykseni.

Labeo, Javolenuksen viimeisistä epitomeista, kirja VI.

Kun maksat rahaa sellaisen osapuolen nimissä, joka ei ole erityisesti määrännyt sinua tekemään niin, sinulla on oikeus nostaa kanne, joka perustuu tehtyyn kauppaan, koska velkoja on maksun myötä vapauttanut velallisen velkojastaan, ellei velallisella ole ollut etua siitä, ettei rahaa ole maksettu.

Ulpianus, Väittelyt, kirja VI.

Kun mies, jonka isäänsä kohtaan tunnetuksi tullut ystävyys saa aikaan sen, että alaikäisille haetaan edunvalvojaa tai että hän ryhtyy toimenpiteisiin epäilyttävien edunvalvojien poistamiseksi, hänellä ei ole jumalallisen Severuksen perustuslain mukaan oikeutta nostaa kannetta kyseisiä alaikäisiä vastaan.

Sama, Mielipiteitä, kirja IV.

Jos joku on käyttänyt rahaa edullisesti toisen liiketoimintaa harjoittaessaan, mikä sisältää myös menot, jotka ovat aiheutuneet kunnianhimoisesti asteittain saavutettujen julkisten virkojen saamiseksi, käytetty summa voidaan periä takaisin liiketoimintaan perustuvalla kanteella.

Jos orjat ovat saaneet vapautensa täysin tahdonilmaisulla, heidän ei ole pakko antaa tiliä asioista, joita he ovat hoitaneet isäntänsä elinaikana.

Titius, joka oli siinä uskossa, että hänen sisarensa oli vainajan testamenttiperillinen, maksoi velkaa kuolinpesän velkojille. Vaikka hän teki tämän tarkoituksenaan hoitaa sisarensa liiketoimia, hän teki sen tosiasiaissa vainajan lasten puolesta, jotka olisivat olleet isänsä varsinaisia perillisiä, jos testamenttia ei olisi ollut; ja koska on oikeudenmukaista, ettei hänelle aiheutuisi vahinkoa, on vahvistettu, että hän voi periä maksamansa summan takaisin kanteella, joka perustuu tehtyyn liiketoimintaan.

Africanus, Kysymykset, kirja VII.

Te käskitte poikaani ostamaan teille maa-alueen, ja kun kuulin asiasta, ostin itse maan teille. Mielestäni olisi harkittava, missä tarkoituksessa tein oston; sillä jos tiesin, että se tapahtui jonkin teille tarpeellisen asian vuoksi, ja jos myös teidän tahtonne oli, että olisitte iloinen ostosta, syntyy välillemme oikeus kanteeseen, joka perustuu tehtyyn kauppaan; samoin olisi, jos minkäänlaista toimeksiannosta ei olisi ollut tai jos olisitte määrännyt Titiuksen tekemään oston ja minä olisin tehnyt sen, koska pystyin hoitamaan asian helpommin. Jos kuitenkin tein oston estääkseni poikani joutumisen vastuuseen toimeksiannon perusteella nostetusta kanteesta, olen sitä mieltä, että voisin nostaa hänen puolestaan kanteen teitä vastaan, ja teillä olisi oikeus nostaa minua vastaan kanne de peculio; sillä vaikka Titius olisi antanut toimeksiannon ja minä olisin tehnyt oston estääkseni hänen joutumisensa vastuuseen siitä, voisin nostaa kanteen Titiusta vastaan toimeksiannon perusteella, ja hän voisi nostaa kanteen teitä vastaan, ja te häntä vastaan kanteen toimeksiannon perusteella. Samaa sääntöä sovelletaan, jos te määräisitte poikani takuuseen puolestanne, ja minusta tulisi itse takaaja puolestanne.

Jos väitetään, että olet määrännyt Titiuksen ryhtymään takaajaksesi, ja jostain syystä hän on estynyt tekemästä niin, ja minä ryhdyn takaajaksesi vapauttaakseni hänet lupauksestaan, minulla on oikeus nostaa kanne, joka perustuu tehtyyn kauppaan.

Paulus, Lauseet, kirja I.

Liiketoimintaan perustuva kanne myönnetään sille, joka on kiinnostunut tällaisen asian vireillepanosta.

Sillä ei ole merkitystä, nostetaanko kanne suoralla tai muulla kanteella vai nostetaanko kanne häntä vastaan (koska poikkeuksellisissa oikeudenkäynneissä, joissa ei noudateta kaavojen käyttöä, tämä ero on tarpeeton), varsinkin kun näillä molemmilla kanteilla on sama voima ja vaikutus.

Papinianus, Kysymyksiä, kirja III.

Jos veli, joka hoitaa sisarensa liiketoimia tämän tietämättä, sopii tämän aviomiehen kanssa tämän myötäjaisistä, häntä vastaan voidaan laillisesti nostaa kanne, joka perustuu tehtyyn liiketoimintaan ja jolla hänet pakotetaan vapauttamaan sisarensa aviomies.

Africanus, Kysymykset, kirja VIII.

Jos orja, jonka olen myynyt, varastaa minulta, myyjältään, ja ostaja myy tavaran, minkä jälkeen se lakkaa olemasta, minulle olisi myönnettävä oikeus vaatia korvausta hinnasta, koska kyseessä on liiketoimi, kuten olisi käynyt, jos olisit hoitanut jotain liiketoimia, joita luulit omiksesi, vaikka ne itse asiassa olivat minun; tai toisaalta teillä olisi oikeus nostaa kanne minua vastaan, jos olisitte luovuttanut jollekin henkilölle teille testamentattua omaisuutta, jonka luulitte kuuluvan teille, vaikka se todellisuudessa kuului minulle, kun te luuliitte, että jokin omaisuus kuului teille, vaikka se todellisuudessa kuului minulle (koska perinnön maksaminen tässä tapauksessa vapauttaisi minut).

Otsikko 6. Ärsyttäviä kanteita nostavista henkilöistä

Ulpianus, Ediktistä, kirja X.

"Jos jonkun väitetään saaneen rahaa häirinnän aiheuttamiseksi tai pidättäytyvän siitä, häntä vastaan on vuoden ajan oikeus nostaa kanne tosiasiallisesti nelinkertaisena siihen määrään nähden, jonka hänen väitetään saaneen, ja vuoden kuluttua kanne on nostettavissa todellisesta määrästä."

Pomponius toteaa, että tämä kanne ei ole sovellettavissa ainoastaan tapauksiin, joissa on kyse rahasta, vaan myös julkisiin syytetoimiin, ja erityisesti koska Lex Repetundarum -lain nojalla on vastuussa se, joka saa rahaa vastineeksi siitä, että hän tekee jotakin häiritsevää tai pidättäytyy siitä.

Jokainen, joka saa rahaa ennen asian vireillepanoa tai sen jälkeen, on yhtä lailla vastuussa.

Keisarimme Cassius Sabinukselle osoitettu perustuslaki kieltää rahan antamisen tuomarille tai vastapuolelle julkisissa tai yksityisissä asioissa tai asioissa, joissa valtiovarainministeriö on osallisena, ja jos näin tehdään, se määrää kanneoikeuden menetetyksi. Voidaan nimittäin kysyä, että jos vastapuoli, ei kiusallisessa tarkoituksessa vaan kompromissin aikaansaamiseksi, hyväksyy rahan, sovelletaanko perustuslakia? Mielestäni ei, koska kanneoikeus on lakannut; sillä kompromissit eivät ole kiellettyjä, vaan ainoastaan alhaiset kiristystoimet.

Osapuolen sanotaan saaneen rahaa myös silloin, kun hän on saanut rahan sijasta jotain muuta.

2. Paulus, Ediktistä, kirja X.

Lisäksi jos joku vapautetaan velvoitteesta, tätä voidaan pitää rahan vastaanottamisena, samoin kuin jos hänelle lainataan rahaa vastikkeetta käytettäväksi tai omaisuutta myydään tai vuokrataan alle sen arvon. Sillä ei ole merkitystä, onko osapuoli itse vastaanottanut rahat vai määrännyt ne maksettavaksi jollekin toiselle vai vahvistanut ne sen jälkeen, kun joku toinen oli ne hänen puolestaan vastaanottanut.

Ulpianus, Ediktistä, kirja X.

Yleensä tätä sääntöä sovelletaan myös silloin, kun asianosainen saa vastikkeena mitä tahansa etua, olipa kyseessä sitten vastapuoli tai joku muu.

Näin ollen, jos osapuoli saa rahaa aiheuttaakseen jonkinlaista haittaa, hän on vastuussa siitä riippumatta, onko hän tehnyt niin vai ei; ja jos hän ei ole saanut rahaa aiheuttaakseen haittaa, hän on vastuussa, jos hän aiheuttaa sitä.

Myös se, joka on depectus, mikä tarkoittaa sitä, joka on tehnyt häpeällisen sopimuksen, on vastuussa tämän ediktin nojalla.

On syytä huomata, että sillä, joka on maksanut rahaa, jotta joku osapuoli voisi kärsiä harmia, ei ole itsellään mitään oikeutta perintään, koska hän on toiminut kunnioittomasti; mutta kanneoikeus myönnetään sille, jonka puolesta raha on maksettu hänen harmikseen; tästä syystä jos joku saa sinulta rahaa vastineeksi siitä, että aiheutat minulle harmia, ja minulta estääkseen minua ärsyttämästä, hän on vastuussa minulle kahdesta kanteesta.

Gaius, Maakuntaediktistä, kirja IV.

Perillisellä ei kuitenkaan ole oikeutta tähän kanteeseen, koska hänelle pitäisi riittää, että hänellä on kanneoikeus periä takaisin vainajan maksamat rahat:

Ulpianus, Ediktistä, kirja X.

Mutta tämä kanne myönnetään perillistä vastaan kaikesta, mikä on tullut hänen käsiinsä; koska on todettu, että tämä epärehellinen hyöty voidaan periä perillisiltä, vaikka rikosoikeudelliset kanteet on lakkautettu; kuten esimerkiksi silloin, kun rahaa on annettu väärentämisestä tai tuomarille edullisesta päätöksestä, ja se peritään takaisin perilliseltä, niin kuin kaikki muukin voidaan periä takaisin, mikä on saatu laittomalla tavalla.

Tämän kanteen lisäksi voidaan nostaa kanne rahan takaisinperimiseksi myös silloin, kun ainoa perusteeton menettelytapa on se, joka on saanut rahat; sillä jos tämä koskee myös antajaa, se, jolla rahat ovat olleet hallussaan, on paremmassa asemassa. Jos rahasta nostettaisiin kanne, menetettäisiinkö tämä kanneoikeus, vai pitäisikö myöntää kanne kolminkertaisesta summasta? Varkaan tapauksessa myönnämme kanteen nelinkertaisesta summasta sekä kanteen omaisuuden takaisinsaamiseksi. Olen sitä mieltä, että jompikumpi näistä kanteista yksinään riittää, sillä jos rahan takaisinperintää koskeva kanne on mahdollinen, ei ole tarpeen myöntää kanteen nostamista vuoden kuluttua.

Gaius, Maakuntaediktistä, kirja IV.

Vuosi, jona henkilölle maksetaan rahaa, jotta häntä vastaan ei nostettaisi kannetta, alkaa maksun suorittamisajankohdasta, jos hänellä olisi tuolloin ollut oikeus nostaa kanne rahan takaisinperimiseksi. Mutta jos kyseessä on henkilö, jonka osalta toinen on maksanut rahaa, jotta häntä vastaan nostettaisiin kanne, voidaan epäillä, onko vuosi laskettava siitä päivästä, jona raha maksettiin, vai siitä päivästä, jona asianosainen tiesi, että se oli maksettu; sillä jos asianosainen ei tiedä, että häntä vastaan on syytä nostaa kanne, hänellä ei katsota olevan valtuuksia nostaa kannetta, ja paremman käsityksen mukaan vuosi olisi laskettava siitä ajankohdasta, jolloin hän tiesi asiasta.

Paulus, Ediktistä, kirja X.

Jos joku on saanut rahaa toiselta estääkseen minua joutumasta häirinnän kohteeksi, jos se on annettu minun johdollani tai asiamieheni toimesta, joka on huolehtinut kaikista asioistani, tai sellaisen tahon toimesta, joka on vapaaehtoisesti toiminut puolestani ja jonka teon olen vahvistanut, minun katsotaan maksaneen rahat itse. Mutta jos joku muu ei ole maksanut sitä minun käskystäni, vaikka hän on tehnyt sen vastikkeellisesti puolestani, jotta tekoa ei tehtäisi, enkä minä ole vahvistanut hänen tekoaan; silloin se, joka maksoi rahat, voi periä ne takaisin, ja minulla on oikeus nostaa kanne nelinkertaisesta summasta.

Jos rahat on maksettu sen vuoksi, että perheen poikaa vastaan on nostettu ärsyttävä kanne, myös isälle myönnetään tämä kanne. Samoin, jos perheen poika ottaa vastaan rahaa saadakseen houkuteltua hänet nostamaan tai jättämään nostamatta ärsyttävän kanteen jotakuta vastaan, kanne myönnetään hänen isäänsä vastaan. Jos joku toinen osapuoli on maksanut hänelle rahaa, jotta hän ei nostaisi kannetta ilman minun ohjeistustani, hän voi sitten periä sen takaisin, ja minulla on oikeus nostaa kanne nelinkertaisesta summasta.

Jos verovirkailija pitää jonkun henkilön orjia ja hänelle on maksettu rahaa, jota ei ole maksettu, hän on myös vastuussa asiallisessa kanteessa tämän ediktin pykälän nojalla.

Ulpianus, Opinions, kirja IV.

Kun toimivaltainen tuomari saa syyttömältä ihmiseltä tiedon, että hän on maksanut rahaa rikoksesta, jota ei ole todistettu häntä vastaan, hänen on määrättävä laittomasti saadut rahat palautettaviksi niiden ediktien ehtojen mukaisesti, jotka koskevat henkilöitä, joiden sanotaan saaneen rahaa joko häirinnän aiheuttamiseksi tai siitä

pidättäytymiseksi, ja hänen on määrättävä rikokseen syyllistyneelle rangaistus, joka on oikeassa suhteessa rikokseen.

Papinianus, Aviorikoksesta, kirja II.

Jos orjaa syytetään, hänet on kidutettava, jos sitä vaaditaan; ja jos hänet vapautetaan syytteestä, syytteen nostajat on tuomittava maksamaan isännälle kaksinkertainen korvaus; ja kaksinkertaisen korvauksen lisäksi on tutkittava, onko syytteen nostaminen tapahtunut kiusantekotarkoituksessa, sillä laittoman syytteen nostamisen rikos on erillinen rikos siitä vahingosta, jonka isäntä on kärsinyt orjan kiduttamisesta.

Kirja IV

1. Täydellinen palautus.
2. Kun teko tehdään pelon vuoksi.
3. Vilpillisestä tarkoituksesta.
4. Alle 25-vuotiaiden henkilöiden osalta.
5. Kunnan muutoksesta.
6. Mitkäovatneperusteet, joiden perusteella yli 25-vuotiaat henkilöt ovat oikeutettujatäydelliseen palautukseen.
7. Oikeudenkäynnin ehtojen muuttamiseksi tehtyjen luovutusten osalta.
8. Asiat, jotka on siirretty muiden ratkaistaviksi (..).
9. Merimiesten, majatalonpitäjien ja tallien omistajien on palautettava heille uskottu omaisuus.

*****

Otsikko 1. Täydellisestä palautuksesta.

Ulpianus, Ediktistä, kirja XI.

Tämän osaston hyödyllisyyttä ei tarvitse kehua, sillä se puhuu puolestaan. Sen nojalla preetori auttaa monin tavoin osapuolia, jotka ovat tehneet virheitä tai joita on huijattu ja jotka ovat pelottelun, oveluuden, nuoruuden tai poissaolon vuoksi joutuneet yliyrittämisen kohteeksi.

Paulus, Lauseet, I kirja.

Tai olosuhteiden muuttumisen tai anteeksiannettavan erehdyksen vuoksi.

Modestinus, Pandects, kirja VIII.

Pretori lupaa kaikille henkilöille täydellisen korvauksen, kun asianmukainen syy osoitetaan; hän voi tutkia tapauksen oikeudenmukaisuuden ja varmistaa, kuuluuko se siihen luokkaan, jolle hän voi antaa helpotusta.

Callistratus, Monitory Edict, kirja I.

Tiedän, että joidenkin viranomaisten mukaan on katsottu, että asianosaista, joka vaatii täydellistä palautusta, ei saa kuulla, jos kyse on jostakin hyvin vähäpätöisestä asiasta tai summasta, jos tämä haittaisi jonkin tärkeämmän asian käsittelyä tai suuremman summan keräämistä.

Paulus, Ediktistä, kirja VII.

Ketään ei pidetä esteellisenä, jolle preetori lupaa myöntää täydellisen korvauksen.

Ulpianus, Ediktistä, kirja XIII.

Täydellinen palautus voidaan myöntää alaikäisten perillisille samoin kuin niiden perillisille, jotka ovat poissa julkisten tehtävien vuoksi, ja itse asiassa kaikille niille, jotka itse olivat oikeutettuja täydelliseen palautukseen; näin

on päätetty hyvin usein. Näin ollen perillinen tai henkilö, jolle omaisuus on luovutettu, tai sotilaana toimineen perheen pojan perillinen voi saada täyden korvauksen. Jos siis jompaa kumpaa sukupuolta oleva alaikäinen joutuu orjaksi, hänen isäntänsä saa täyden korvauksen laissa säädetyssä ajassa. Mutta jos käy niin, että tällaista alaikäistä on ylenkatsottu hänen saamaansa omaisuuteen nähden, Julianus sanoo Digestin seitsemännessätoista kirjassa, että hänen isännällään on oikeus hylätä se, ei ainoastaan nuoruuden perusteella, vaan jopa silloin, kun nuoruutta ei voida väittää; koska suojelijat eivät ole käyttäneet lakien etua omaisuuden saamiseksi, vaan kostotarkoituksessa.

Marcellus, Digest, kirja III.

Jumalallinen Antoninus esitti seuraavan lausuman preetori Marcius Avitukselle osoitetussa rescriptuksessa, joka koski sellaisen henkilön vapauttamista, joka oli menettänyt omaisuutensa poissa ollessaan: "Vaikka juhlallisesti vahvistetuissa asioissa ei pidä tehdä helposti muutoksia, on kuitenkin, jos oikeudenmukaisuus sitä selvästi vaatii, myönnettävä helpotusta; ja siksi, jos kutsuttu asianosainen ei ole saapunut paikalle, minkä vuoksi häntä vastaan on annettu virallinen tuomio, ja hän on pian sen jälkeen ilmestynyt tuomioistuimeen, jossa sinä olet ollut puheenjohtajana, voidaan olettaa, että hänen tulematta jättämisensä ei johtunut niinkään hänen omasta syystä kuin siitä, että huudon ääni oli kuulunut epätäydellisesti, ja sen vuoksi hänellä on oikeus hyvitykseen."

Keisarin apu ei näytä rajoittuvan vain tämänkaltaisiin tapauksiin, sillä oikeusapua olisi myönnettävä henkilöille, joita on petetty ilman heidän omaa syytään, ja erityisesti silloin, kun heidän vastustajansa on syyllistynyt petokseen, koska on tavallista, että petokseen perustuvaa kannetta pyydetään; ja oikeudenmukaisen praetorin velvollisuus on myöntää uusi oikeudenkäynti, jota sekä järki että oikeus vaativat, sen sijaan, että hän sallii kunnianloukkausta sisältävän kanteen nostamisen, johon olisi turvauduttava vain silloin, kun muuta keinoa ei ole käytettävissä.

Macer, On Appeals, kirja III.

Tämä ero on olemassa alle kaksikymmentävuotiaiden alaikäisten ja julkisissa asioissa poissaolevien asianosaisten tapauksessa, nimittäin: alaikäiset voivat, vaikka heitä puolustaisivat heidän holhoojansa ja kuraattorinsa, saada vielä täydellisen palautuksen valtiota vastaan, toisin sanoen silloin, kun asianmukainen syy on osoitettu; mutta kun joku on poissa julkisissa asioissa tai kun muut, jotka nauttivat samaa etuoikeutta, jos heitä puolustavat heidän asiamiehensä, vapautuvat yleensä täydellisestä palautuksesta vain siinä määrin, että heillä on lupa valittaa.

Otsikko 2. Kun teko tehdään pelon vuoksi

Ulpianus, Ediktistä, kirja XI.

Preetori sanoo: "En hyväksy mitään, mikä on tehty pelon vuoksi." Aikaisemmin ediktissä sanottiin: "Se, mikä on tehty väkisin tai pelon kautta." Voima mainittiin vastoin tahtoa kohdistetun pakottamisen merkiksi ja pelko osoitti mielen vapinaa jonkin nykyisen tai tulevan vaaran vuoksi; mutta sittemmin voiman maininta jätettiin pois, koska kaiken, mikä on aiheutettu kiivaalla voimankäytöllä, katsotaan johtuneen myös pelosta.

Paulus, Ediktistä, I kirja.

Voima on ylivoiman hyökkäys, jota ei voida vastustaa.

Ulpianus, Ediktistä, kirja XI.

Tämä lauseke sisältää siis sekä voiman että pelon; ja jos joku pakotetaan väkivallalla suorittamaan jokin teko, hänelle myönnetään palautus tämän ediktin nojalla.

Mutta väkivallalla ymmärrämme äärimmäistä väkivaltaa ja sellaista, joka on hyvän moraalin vastaista, ei sitä, jota tuomari asianmukaisesti käyttää, nimittäin lain ja virkaoikeutensa mukaisesti. Silti, jos Rooman kansan tuomari tai maakunnan maaherra syyllistyy laittomaan tekoon, Pomponius sanoo, että tätä ediktiä sovelletaan; kuten esimerkiksi jos Re kiristää rahaa kuoleman tai ruoskan pelolla.

Paulus, Ediktistä, kirja XI.

Olen sitä mieltä, että orjuuden tai muun vastaavanlaisen pelon pitäisi sisältyä tähän.

Ulpianus, Ediktistä, kirja XI.

Labeo sanoo, että termi "pelko" on ymmärrettävä siten, että sillä ei tarkoiteta mitään pelkoa, vaan pelkoa jostakin poikkeuksellisesta pahasta.

Gaius, Maakuntaediktistä, kirja IV.

Pelko, jota sanomme tässä ediktissä tarkoitettavan, ei ole sitä, jota epäroivä ihminen kokee, vaan sitä, joka kohtuudella vaikuttaisi hyvin päättäväiseen ihmiseen.

Ulpianus, Ediktistä, kirja XI.

Pedius toteaa seitsemästoista kirjassaan, että häpeän tai jonkinlaisen kiusan kohteeksi joutumisen pelko ei sisälly tähän ediktiin ja että se ei anna aihetta palautukseen sen nojalla. Näin ollen jos joku, joka oli perustuslaillisesti arka, pelkäsi jotain sellaista, jolle ei ollut perusteita, hän ei voinut saada korvausta tämän ediktin nojalla, koska mitään tekoa ei ollut tehty väkisin tai pelottelemalla.

Jos siis joku, joka oli jäänyt kiinni varkaudesta, aviorikoksesta tai muusta rikoksesta, joko maksoi jotakin tai sitoutui siihen, Pomponius sanoo Kahdeksannesta kirjassaan aivan oikein, että tämä kuuluu ediktin ehtojen piiriin, jos asianosainen pelkäsi joko kuolemaa tai vankeutta; vaikka aviorikollisen tai varkaan tappaminen ei olekaan laillista, ellei hän puolustaudu aseella, mutta heidät voidaan tappaa laittomasti, ja siksi pelko oli perusteltu. Mutta kun osapuoli luopuu omaisuudestaan estääkseen sen henkilön, jonka kiinniottama henkilö on hänet pettänyt, katsotaan, että hänellä on oikeus saada helpotusta tämän ediktin nojalla; sillä jos hänet olisi petetty, hän olisi joutunut mainitsemiemme rangaistusten kohteeksi.

Paulus, Ediktistä, kirja XI.

Nämä henkilöt kuuluvat todellakin Lex Julian piiriin, koska he ovat ottaneet vastaan rahaa salatakseen paljastuneen aviorikoksen. Praetorin olisi kuitenkin puututtava asiaan ja pakotettava heidät palauttamaan rahat, sillä teko on hyvän moraalien vastainen, eikä praetori ota huomioon sitä, onko maksanut osapuoli aviorikkoja vai ei, vaan ainoastaan sen, että ensin mainittu sai rahat uhkaamalla jälkimmäistä kuolemalla.

Jos joku ottaa minulta rahaa uhkaamalla riistää minulta siviilioikeudellisen asemani vahvistavat asiakirjat, jos en maksa, ei ole epäilystäkään siitä, että olen äärimmäisen uhkailun aiheuttaman pakon alainen, ennen kaikkea jos minut yritetään alistaa orjuuteen, ja jos mainitut asiakirjat menetettäisiin, minua ei voitaisi julistaa vapaaksi.

Jos mies tai nainen antaa jotakin välttääkseen joutumisen pakotetuksi raiskaukseen, tämä edikti on voimassa; sillä hyvillä ihmisillä tämän pelko on suurempi kuin kuoleman pelko.

Näissä asioissa, jotka olemme maininneet ediktin piiriin kuuluviksi, ei ole merkitystä sillä, pelkääkö joku itsensä vai lastensa puolesta, sillä vanhemmat ovat kiintymyksensä vuoksi helpommin peloissaan lastensa kuin itsensä vuoksi.

Ulpianus, Ediktistä, kirja XI.

Meidän on ymmärrettävä, että pelko on nykyistä, eikä pelkkää epäilyä siitä, että sitä saatetaan harjoittaa. Tämän Pomponius toteaa kahdeskymmeneskahdeksannessa kirjassaan, sillä hän sanoo: "Pelon on ymmärrettävä olevan aiheutettu", toisin sanoen pelon on täytynyt olla jonkun herättämä. Tämän jälkeen hän nostaa esiin tämän seikan, nimittäin: "Sovellettaisiinko ediktiä, jos olen hylännyt maani kuultuani, että joku on tulossa aseistautuneena häätämään minut väkisin?" Ja hän toteaa, että Labeo on sitä mieltä, että ediktiä ei sovellettaisi tässä tapauksessa, eikä myöskään *interdict Unde vi* olisi käytettävissä; sillä minua ei näytä häädetyin väkisin, sillä en odottanut sitä, vaan lähdin pakoon. Toisin olisi, jos olisin lähtenyt sen jälkeen, kun aseistautuneet miehet olivat tulleet maahan, sillä tässä tapauksessa voitaisiin soveltaa ediktiä. Hän toteaa myös, että jos pystytätte rakennuksen väkisin maalleni aseistetun joukon avulla, niin silloin sovellettaisiin kieltoa *Quod vi aut clam* sekä tätä ediktiä, koska itse asiassa annan teidän tehdä sen pelottelun avulla. Jos kuitenkin luovutan teille rakennuksen hallussapidon voimankäytön vuoksi, Pomponius sanoo, että tämä edikti on perusteltu.

On myös huomattava, että preetori puhuu tässä ediktiossa yleisesti ja tosiasioihin viitaten, eikä hän lisää, kuka tekoon syyllistyi; ja näin ollen edikti on sovellettavissa riippumatta siitä, onko uhkailun aiheuttaja yksityishenkilö, väkijoukko, kunta, yhdistys tai yhtiö. Mutta vaikka preetori sisällyttää väkivallan, johon kuka tahansa on syyllistynyt, Pomponius sanoo aivan oikein, että jos otan teiltä vastaan jotakin tai saan teidät sitoutumaan minuun vastineeksi siitä, että puolustan teitä vihollisten, rosvojen tai väkijoukon väkivallalta tai saadakseni teidät vapaaksi, en ole tämän ediktin nojalla vastuussa, ellen itse käyttäisi tätä väkivaltaa teitä vastaan. Jos en kuitenkaan olisi

syyllystynyt väkivaltaan, minua ei pidettäisi vastuullisena, sillä minun olisi pikemminkin katsottava saaneen korvauksen palveluksistani.

Pomponius sanoo myös, että niiden mielipide on perusteltu, jotka ovat sitä mieltä, että korvaus voidaan saada tämän ediktin nojalla, kun joku pakotetaan vapauttamaan orja tai purkamaan talo.

Katsokaamme nyt, mitä tarkoitetaan preetorin lausunnolla, jonka mukaan hän ei hyväksy jotakin tehtyä. Ja todellakin, asia voi jäädä kesken, vaikka pelottelua käytettäisiinkin; kuten esimerkiksi silloin, kun sopimus tehtiin, mutta rahaa ei maksettu; tai kun kauppa oli loppuun saatettu, vaikka rahat laskettiin sopimuksen tekemisen jälkeen; tai kun velkoja vapauttaa velkojansa pelottelun avulla; tai kun tapahtuu jokin muu vastaava seikka, joka saattaa kaupan päätökseen. Pomponius sanoo, että jos kauppa on täydellinen, osapuolella on joskus oikeus sekä poikkeukseen että kanteeseen, mutta jos se on epätäydellinen, hänellä on oikeus ainoastaan kanteeseen. Tiedän kuitenkin tapauksen, jossa eräät kampanjalaiset kiristivät erästä osapuolta pelottelemalla häneltä kirjallisen lupauksen rahasumman maksamisesta, ja keisarimme antoi reseptin, jonka mukaan hän voisi hakea preetorilta täydellistä korvausta, ja kun olin hänen luonaan asessorina, hän teki päätöksen: "Että jos asianosainen haluaisi nostaa kanteen kampanjalaista vastaan, hän voisi tehdä sen; tai jos hän haluaisi vedota poikkeukseen heitä vastaan, jos he nostaisivat kanteen, se ei olisi vailla vaikutusta." Tästä perustuslaista voidaan päätellä, että riippumatta siitä, onko kauppa täydellinen vai epätäydellinen, sekä kanne että poikkeus myönnetään.

Kanne esineoikeudellisesti tai in personam myönnetään sitä haluavalle osapuolelle, kun hänen antamansa vastuuvapaus tai muu vapautus on kumottu.

Julianus katsoo Digestin kolmannessa kirjassaan, että kun omaisuus on luovutettu henkilölle pelottelun seurauksena, tämän ei pidä ainoastaan palauttaa sitä, vaan myös vastata siitä ilkivallasta.

Vaikka me olemme sitä mieltä, että esineoikeudellinen kanne olisi myönnettävä, koska luovutettu esine on osa sen omaisuutta, johon kohdistettiin väkivaltaa, väitetään kuitenkin, eikä syyttä, että jos joku nostaa kanteen nelinkertaisesta vahingonkorvauksesta, esineoikeudellinen kanne päättyy, ja päinvastoin.

Tämän ediktin nojalla suoritettava palautus, toisin sanoen täydellinen palautus tuomarin valtuuttamana, on tämäntyyppinen, nimittäin, jos omaisuus luovutettiin uhkailun seurauksena, se on luovutettava, ja omistajan vahingonkorvausvelvollisuudesta pahansuopaisuutta vastaan (kuten edellä on jo todettu) on huolehdittava

omaisuuden vahingoittumisen varalta. Jos luovutus tapahtui vapautuksen kautta, velvoite on palautettava entiseen tilaansa; niinpä, kuten Julianus totesi Digestin neljännessä kirjassa, jos rahavelka oli maksamatta ja vapautus kiristettiin väkisin, ellei maksua suoritettu tai velvoitetta palautettu ja asiaa yhdistetty, osapuoli oli tuomittava maksamaan nelinkertaista vahingonkorvausta. Lisäksi, jos väkivallalla annoin lupauksen sopimuksella, on sopimus vapautettava, ja jos jokin käyttöoikeus tai palvelusoikeus on menetetty, se on palautettava.

Koska tämä kanne on esineoikeudellinen, se ei pakota ketään väkivaltaa käyttänyttä henkilöä; mutta preetori aikoo, että jos jotain on tehty pelottelun kautta, palautusoikeutta on käytettävä kaikkia vastaan; Marcellus on Julianuksen päätökseen viitaten huomauttanut, että jos takaaja on käyttänyt väkivaltaa saadakseen vastuuvapauden vapauttamisella, päävelallista vastaan ei nosteta takaisinsaantikannetta, vaan takaaja on tuomittava maksamaan nelinkertainen summa, ellei hän palauta oikeuttaan päävelallista vastaan. Marcelluksen esittämä mielipide on parempi, sillä hän katsoo, että tämä kanne voidaan nostaa päävelallista vastaan, koska se on esitetty esineoikeudellisesti.

Gaius, Provincial Edict, kirja IV.

On varmaa, että jos päävelallinen vapauttaa vakuudet uhkailun avulla, vakuuksia vastaan voidaan nostaa kanne, jolla heidät pakotetaan uusimaan vastuunsa.

Jos minä, jonka sinä pakotat pelon vuoksi vapauttamaan sitoumuksesi, on sen tuomarin harkinnassa, jonka edessä kanne tämän ediktin nojalla nostetaan, paitsi että hän voi määrätä, että sinun on itse uusittava sitoumuksesi, myös velvoittaa sinut asettamaan vakuudet, joko samat tai toiset, vähintään yhtä maksukykyiset, ja lisäksi uusimaan samassa paikassa antamasi pantit.

Paulus, Notes on the Digest of Julianus, kirja IV.

Jos kolmas osapuoli käyttää väkivaltaa saadakseen vapautuksen mainitusta vakuudesta ilman, että vakuuden antaja on syyllistynyt petokseen, tämä ei ole myöskään velvollinen uusimaan päävelallisen sitoumusta.

Ulpianus, Ediktistä, kirja XI.

Naisorjien jälkeläiset, karjan poikaset, sato ja kaikki niistä riippuvainen on palautettava; ei ainoastaan ne, jotka on jo saatu, vaan lisäksi minulle on korvattava ne, jotka olisin voinut saada, jos minua ei olisi pelottelulla estetty.

Voidaan kysyä, jos väkivaltaa käyttäneeseen henkilöön käytettäisiin väkivaltaa myös häntä vastaan, päättäisikö preetori, että ediktin nojalla olisi palautettava ne asiat, jotka hän oli vieraannuttanut? Pomponius sanoo kahdeskymmeneskahdeksannessa kirjassaan, että preetorin ei tarvitse tulla hänen avukseen; sillä hän katsoo, että koska on laillista torjua väkivaltaa väkivallalla, hän joutui kärsimään saman, minkä hän aiheutti. Jos siis joku pakottaa sinut pelottelemalla lupaamaan hänelle jotakin, ja sen jälkeen minä pakotan hänet pelosta vapauttamaan sinut vapauttamisella, hänelle ei voida palauttaa mitään.

Julianus sanoo, että jos velkoja käyttää väkivaltaa velallista vastaan saadakseen tämän maksamaan velkansa, hän ei ole vastuussa tämän ediktin nojalla, koska pelotteluun perustuvan kanteen luonne edellyttää, että aiheutetaan vahinkoa; vaikka ei voida kieltää, että asianosainen kuuluu Lex Julia de vi:n soveltamisalaan ja on menettänyt oikeutensa velkojana.

Callistratus, Oikeudellisista tutkimuksista, kirja V.

On säilynyt jumalallisen Marcuksen määräys, joka kuuluu seuraavasti: "Paras tapa toimia, jos luulet, että sinulla on jokin oikeudellinen vaatimus, on testata se kanteella"; ja kun Marcianus sanoi: "En ole käyttänyt voimakeinoja", keisari vastasi: "Luuletko, ettei voimakeinoja käytetä muuten kuin silloin, kun miehiä haavoittuu?". Voimaa käytetään aivan yhtä paljon silloin, kun joku, joka luulee olevansa jotakin velkaa ja vaatii sitä ilman oikeudenkäyntiä; jos siis joku osoittautuu minun edessäni rohkeasti ja ilman oikeudenkäyntiä hankkineen haltuunsa velallisensa omaisuutta tai hänelle kuuluvia rahoja, joita kyseinen velallinen ei ole vapaaehtoisesti maksanut hänelle, ja joka on itse vahvistanut itselleen oikeuden asiassa, hänellä ei ole oikeutta velkojan oikeuteen."

Ulpianus, Ediktistä, kirja XI.

Lisäksi, jos minua suojaa sinua vastaan ikuinen poikkeus ja pakotan sinut antamaan minulle vapautuksen, ediktiä ei sovelleta, koska et ole menettänyt mitään.

Praetor lupaa, että jos asianosainen ei anna palautusta, häntä vastaan voidaan nostaa kanne nelinkertaisesta vahingonkorvauksesta, mikä tarkoittaa nelinkertaista määrää, joka olisi pitänyt palauttaa. Praetor kohtelee velallista riittävän suopeasti antamalla hänelle mahdollisuuden palautukseen, jos hän haluaa välttyä rangaistukselta. Kun vuosi on kulunut, hän lupaa hänelle kuitenkin vain yksinkertaisen kanteen, mutta ei aina ja vain silloin, kun siihen on esitetty asianmukainen syy.

Syyn tutkimisessa on tärkeää, että tämä kanne sallitaan vain silloin, kun muuta ei ole; ja itse asiassa, koska uhkailulla aiheutetun vahingon tapauksessa kanneoikeus menetetään vuoden kuluessa, millä tarkoitetaan vuotta tavanomaisen hyvityksen kanssa; ja tämän kanteen myöntämiselle vuoden kuluttua olisi oltava jokin sopiva syy. Toisen kanneoikeuden voi saada seuraavalla tavalla, eli jos henkilö, jota vastaan väkivalta kohdistui, on kuollut, hänen perillisellään on silloin oikeus nostaa kanne jäämistöstä, koska väkivallan käyttäjä on hallussaan; tästä syystä perillisellä ei ole oikeutta nostaa kannetta uhkailun perusteella, vaikka jos vuosi ei olisi kulunut, perillinen voisi nostaa kanteen nelinkertaisesta vahingonkorvauksesta. Kanne myönnetään perillisille, koska se sisältää omaisuuden tavoittelun.

Tässä kanteessa ei tutkita sitä, käyttikö haastettu osapuoli pelottelua vai joku muu; riittää, että todetaan, että joko pelkoa tai voimaa käytettiin ja että vastaaja, vaikka hän on syytön rikokseen, hyötyi kuitenkin liiketoimesta; koska pelko sisältää tietämättömyyden, on kohtuullista, että asianosaista ei pakoteta osoittamaan, kuka käytti pelottelua tai voimakeinoja häntä vastaan; ja siksi kantajan on ainoastaan osoitettava, että pelkoa käytettiin pakottamaan hänet antamaan jollekin vapautus maksettavasta rahasummasta tai luovuttamaan omaisuutta tai suorittamaan jokin muu teko. Ei nimittäin vaikuta epäoikeudenmukaiselta, että yksi henkilö tuomitaan maksamaan nelinkertaista vahingonkorvausta toisen henkilön teon vuoksi, koska aluksi ei nosteta kannetta nelinkertaisesta summasta, vaan silloin, kun omaisuutta ei palauteta.

Koska kyseessä on välimiesmenettelyn alainen kanne, vastaajalla on oikeus palauttaa omaisuutensa ennen kuin välimies on tehnyt päätöksen, kuten olemme edellä todenneet; ja jos hän ei tee niin, hänet on oikeutetusti ja ansaitusti tuomittava nelinkertaisesta vahingonkorvauksesta.

Joskus kuitenkin, vaikka uhkailua olisi käytetty, välimiehen tuomio vapauttaa vastaajan. Sillä jos Titius on käyttänyt uhkailua tietämättäni ja tällä tavoin saatu omaisuus on tullut haltuuni ja jos sitä ei enää ole, ilman että olen tehnyt petosta, vapautanko minut pelkällä tuomarin toimella? Tai jos kyseinen orja lähtee pakoon ja tuomari vaatii minua antamaan vakuuden hänen palauttamisekseen, jos hän joutuu hallussani olevaksi, minut on

vapautettava. Tämän vuoksi eräät viranomaiset ovat sitä mieltä, että ostajaa, joka on saanut omaisuuden vilpittömässä mielessä väkivaltaa käyttäneeltä henkilöltä, ei pitäisi pitää vastuullisena; ei myöskään sitä, joka on saanut omaisuuden lahjaksi, eikä sitä, jolle se on testamentattu. Vivianus on aivan oikein sitä mieltä, että nämä henkilöt ovat vastuussa, sillä muutoin olisin joutunut epäedulliseen asemaan, koska minua on uhkailtu. Pedius totesi neljännessä kirjassaan myös, että tuomarin toimivalta palautusta koskevassa asiassa on sellainen, että hänen on määrättävä se, joka on käyttänyt väkivaltaa, suorittamaan palautus, vaikka omaisuus olisi siirtynyt kolmannen osapuolen haltuun, tai pakotettava jälkimmäinen suorittamaan palautus, vaikka joku muu olisi käyttänyt uhkailua; sillä yhden henkilön käyttämä uhkailu ei saisi hyödyttää toista.

Labeo sanoo, että jos joku on tehty velalliseksi pelottelun avulla ja antanut takauksen, joka oli halukas, sekä velallinen että takaaja vapautetaan; mutta jos vain takaaja peloteltiin eikä päävelallinen, vain takaaja vapautetaan.

Nelinkertainen arvo käsittää koko kyseisen omaisuuden, toisin sanoen sadon ja kaiken kasvun.

Jos joku pakotetaan väkisin lupaamaan saapua tuomioistuimeen, mutta hän toimittaa sen jälkeen vakuuden, molemmat vapautetaan.

Kun joku on pakotettu väkisin tekemään sopimus ja koska hän ei ole antanut vapautusta, hänet on tuomittu maksamaan nelinkertaista vahingonkorvausta; Julianus katsoo, että hän voi vastata, kun hän nostaa kanteen sopimuksen perusteella ja häntä vastaan esitetään poikkeus; sillä vastaajan saaman omaisuuden pelkkä arvo sisältyi nelinkertaiseen vahingonkorvaukseen. Labeo sanoo kuitenkin, että vaikka nelinkertaista vahingonkorvausta koskeva kanne olisi ratkaistu, väkivaltaa käyttänyt osapuoli olisi kuitenkin poikkeuksen nojalla esteellinen; mutta koska tämä vaikuttaa vaikealta, sitä olisi muutettava siten, että hänet asetetaan vastuuseen kolminkertaisesta vahingonkorvauksesta, ja myös siten, että hän on joka tapauksessa velvollinen antamaan vapautuksen.

Mitä tulee siihen, mitä olemme sanoneet yksinkertaisen arvon sisällyttämisestä nelinkertaiseen vahingonkorvaukseen, tämä olisi ymmärrettävä siten, että nelinkertaisen vahingonkorvauksen myöntämistä koskevassa määräyksessä väkivallalla saatu omaisuus luonnollisesti sisällytetään, ja näin ollen se palautetaan, joten rangaistus rajoittuu kolminkertaiseen vahingonkorvaukseen.

Entä jos orja menetetään ilman, että väkivaltaa käyttänyt henkilö, jota vastaan tuomio on annettu, on syyllistynyt ilkivaltaan tai huolimattomuuteen? Jos orja kuolee ennen kuin tuomion perusteella nostetaan kanne, tuomion

täytäntöönpanoa koskevaa sääntöä lievennetään, koska asianosaisen on pakko korvata rikkomuksensa kolminkertaisella vahingonkorvauksella. Kun on kyse orjasta, jonka sanotaan paenneen, vastaajan on pakko antaa vakuus siitä, että hän ajaa orjaa takaa ja palauttaa hänet; ja siitä huolimatta väkivallan kohteeksi joutunut osapuoli säilyttää täysin kaikki esineoikeutensa, tuottamisoikeutensa tai muut oikeudet, jotka hänellä oli orjan takaisin saamiseksi; joten jos hänen isäntänsä jollain tavoin saisi orjan takaisin ja toinen nostaisi kanteen sovitun perusteella, häntä suojelee poikkeus. Kaikki tämä tapahtuu sen jälkeen, kun tuomio on annettu, mutta jos orja kuolee ennen tuomiota ilman vastaajan tahallisuutta tai huolimattomuutta, vastaaja on kuitenkin vastuussa. Tämä johtuu ediktin seuraavista sanoista: "Jos omaisuutta ei palauteta tuomioistuimen päätöksen seurauksena". Jos siis orja lähtee pakoon ilman sen osapuolen, jota vastaan kanne on nostettu, ilkivaltaa tai huolimattomuutta, tuomioistuimessa on asetettava vakuus siitä, että hän seuraa ja palauttaa orjan; mutta jos omaisuus ei ole menetetty vastaajan huolimattomuuden vuoksi, mutta jos se ei olisi menetetty lainkaan, jos uhkailua ei olisi käytetty, vastaaja on vastuussa, aivan kuten on asianlaita *Interdict Unde vi* tai *Quod vi aut clam* -oikeudenkäynnissä; siitä syystä, että mies voi joskus periä takaisin sellaisen kuolleen orjan hinnan, jonka hän olisi myynyt, jos häntä ei olisi uhkailtu.

Jos joku käyttää väkivaltaa minua vastaan saadessaan minulta omaisuutta, hän ei ole varas; vaikka Julianus onkin sitä mieltä, että jokainen, joka saa omaisuutta väkivaltaa käyttäen, on periaatteeton varas.

Jos joku käyttää uhkailua, on varmaa, että hän on myös vastuussa ilkivallasta; ja Pomponius sanoo samaa; ja kumpikin kanne on esteenä toiselle, jos poikkeukseen *in factum* vedotaan.

Julianus toteaa, että nelinkertainen vahingonkorvaus edustaa ainoastaan kantajan etua, ja näin ollen jos mies, joka oli luottamuksen perusteella velkaa neljäkymmentä aureia, lupaa pakon edessä maksaa kolmesataa aureia ja suorittaa maksun, hän voi vaatia takaisin neljä kertaa kaksisataakuusikymmentä aureia, koska tämä oli summa, johon nähden hän joutui kärsimään pakkoa.

Tämän säännön mukaan, jos useat henkilöt käyttävät pakkokeinoja ja vain yksi heistä haastetaan oikeuteen ja hän maksaa vapaaehtoisesti takaisin ennen tuomiota, kaikki muut vapautetaan. Mutta jos hän ei tee näin, vaan maksaa tuomion jälkeen nelinkertaisen summan, parempi mielipide on, että myös uhkailuun perustuva kanne on lopetettu muiden osalta.

Paulus, Ediktistä, kirja XI.

Sillä kanne myönnetään muita vastaan siitä summasta, jota ei ole saatu takaisin siltä, jota vastaan kanne on nostettu.

Ulpianus, Ediktistä, kirja XI.

Mitä olemme todenneet tapauksesta, jossa useat käyttävät uhkailua, pitäisi myös soveltaa, kun omaisuus on joutunut yhden haltuun, kun taas toinen on ollut vastuussa pakottamisesta.

Jos orjat käyttävät uhkailua, heitä vastaan nostetaan noxsentekokanne; mutta kuka tahansa voi haastaa oikeuteen heidän isäntänsä, jonka haltuun omaisuus on siirtynyt; ja jos hän haasteen nostamisen jälkeen luovuttaa omaisuuden tai, kuten edellä on jo todettu, maksaa nelinkertaisen vahingonkorvauksen, siitä hyötyvät myös orjat. Jos hän sen jälkeen, kun hänet on haastettu oikeuteen noxal-kanteessa, mieluummin luovuttaa orjan, hänet itse voidaan myös haastaa oikeuteen, jos hän on saanut omaisuuden haltuunsa.

Tämä kanne myönnetään perilliselle ja muille oikeudenomistajille, koska siihen sisältyy oikeus seurata omaisuutta. Kanne myönnetään myös perillistä ja muita oikeudenomistajia vastaan sen määrän osalta, joka on tullut heidän haltuunsa; tämä ei ole kohtuutonta, sillä vaikka rangaistus ei siirrykään perilliselle, silti (kuten rescriptissä todetaan) se, mikä on saatu laittomasti, ei saisi koitua perillisen hyväksi.

Paulus, Kysymyksiä, kirja I.

Katsokaamme siis, jos perillinen on saanut jotakin haltuunsa ja kuluttanut saamansa, lakkaa hänen vastuunsa, vai riittääkö se, että hänellä on kerran ollut omaisuus hallussaan? Ja jos hän kuolee sen jälkeen, kun hän on kuluttanut omaisuuden, voidaanko hänen perillistään vastaan nostaa kanne, koska hän on saanut velan perinnön mukana, vai eikö kannetta voida nostaa, koska toinen perillinen ei ole saanut mitään? Parempi mielipide on, että joka tapauksessa kanne voidaan nostaa perillisen perillistä vastaan; sillä riittää, että omaisuus on kerran siirtynyt alkuperäiselle perilliselle, ja kanneoikeus muuttuu ikuiseksi. Muussa tapauksessa on katsottava, että perillinen itse, joka kuluttaa sen, mikä oli tullut hänen käsiinsä, ei ole vastuussa.

Julianus, Digest, kirja LXIV.

Jos varsinainen omaisuus, joka on tullut henkilön käsiin, on tuhoutunut, emme voi sanoa, että hän on rikastunut, mutta jos se on muutettu rahaksi tai joksikin muuksi, ei ole enää tutkittava, mitä sille on tapahtunut; vaan asianosaisen katsotaan rikastuneen, vaikka hän on jälkeinpäin saattanut menettää saamansa. Keisari Titus Antoninus totesi nimittäin Claudius Frontinukselle osoitetussa rescriptuksessa, joka koski kuolinpesän omaisuuden arvoa, että häntä vastaan voitiin nostaa kanne kuolinpesän vuoksi juuri tästä syystä; sillä vaikka kuolinpesään alun perin kuulunut omaisuus ei ollutkaan hänen hallussaan, sen omaisuuden hinta, jonka avulla hän rikastui, riippumatta siitä, kuinka usein yksittäiset esineet olivat luonteensa puolesta muuttuneet, asetti hänet vastuuseen samassa laajuudessa kuin jos esineet itse olisivat säilyneet alkuperäisessä muodossaan.

Gaius, Maakuntaediktistä, kirja IV.

Siitä, että prokonsuli lupaa nostaa kanteen perillistä vastaan vain sen verran, mitä on tullut hänen käsiinsä, on ymmärrettävä, että tämä viittaa ikuisen kanneoikeuden myöntämiseen.

Ulpianus, Ediktistä, kirja XI.

Jotta voidaan selvittää, mikä määrä on tullut perillisen haltuun, on palattava takaisin siihen ajankohtaan, jolloin asia liitettiin perintöön, edellyttäen, että on varmaa, että jotain on tullut hänen haltuunsa. Samaa sääntöä sovelletaan, jos jokin asia siirtyy väkivaltaa käyttäneen osapuolen omaisuuteen siten, että on ilmeistä, että se tulee perillisen haltuun; toisin sanoen jos velallinen vapautetaan vastuusta.

Paulus, Ediktistä, kirja XI.

Kun vapautettu nainen syyllistyy kiittämättömyyteen isäntäänsä kohtaan ja on tietoinen siitä, että hän on ollut kiittämätön, ja näin ollen, kun hän on vaarassa menettää asemansa, antaa tai lupaa jotain isännälleen estääkseen sen, ettei häntä alenneta orjuuteen, ediktiä ei sovelleta siitä syystä, että hän itse on se, joka on aiheuttanut pelon.

Jos jokin teko on tehty pelon vuoksi, preetori ei vahvista sitä ajan kulumisen perusteella.

Jos osapuoli antoi haltuunsa maata, jota hän ei omistanut, nelinkertainen vahingonkorvaus tai pelkkä arvo voittoineen, jonka hän saa takaisin, ei ole maan arvo vaan hallussapidon arvo; sillä arvio siitä, mitä on palautettava,

perustuu siihen, mitä menetettiin, ja tässä tapauksessa se on pelkkä hallinta satoineen; tätä mieltä on myös Pomponius.

Jos myötäjaiset on luvattu uhkailun kautta, ei mielestäni synny mitään velvoitetta, sillä on täysin varmaa, että tällainen lupaus myötäjaisistä vastaa sitä, ettei niitä ole lainkaan.

Jos minut on pakotettu uhkailun avulla luopumaan osto- tai vuokrasopimuksesta, on harkittava, onko kauppa mitätön ja jääkö entinen velvoite voimaan, vai muistuttaako tämä vapautumista, koska emme voi luottaa vilpittömään uskoon perustuvaan velvoitteeseen, sillä sellainen päättyy, kun se menetetään. Parempi mielipide on, että tapaus muistuttaa eräänlaista vapautumista, ja siksi praetorian kanne on aiheellinen.

Jos pelon pakottamana astun perintötilaan, olen mielestäni toiminut perillisenä, sillä vaikka olisin ollut vapaa, en olisi halunnut tehdä sitä; silti minulla oli pakon alaisena tahto toimia; mutta minun olisi saatava preetorilta palautusmääräys, jotta minulle annettaisiin valta hylätä perintö.

Jos pakotettuna hylkään perinnön, praetori voi tulla avukseni kahdella tavalla: joko myöntämällä kohtuullisuuskanteen, kuten hän myöntäisi perilliselle, tai sallimalla kanteen pakkokeinon perusteella; ja minulla on oikeus valita, kumman tavan valitsen.

Paulus, Lauseet, I kirja.

Jos joku on vanginnut jonkun henkilön kiristääkseen häneltä jotakin, sillä ei ole merkitystä, mitä olosuhteisiin nähden on tehty.

Ulpianus, Opinions, kirja V.

Ei ole todennäköistä, että joku maksaisi kaupungissa pakolla ja epäoikeudenmukaisesti jotain, mitä hän ei ole velkaa, jos hän osoittaa olevansa kunniakkaassa asemassa, sillä hän voisi vedota julkiseen lakiin ja kääntyä jonkun auktoriteetin haltijan puoleen, joka kieltäisi hänen väkivaltaisen kohtelunsa. Väkivallasta on esitettävä mahdollisimman vahva todiste, jotta tämä oletamus voidaan kumota.

Jos joku, joka oikeutetusti pelästyy oikeudenkäyntiä, johon voimakas vastustaja uhkaa lähettää hänet kahleisiin, ja myy pakon edessä sen, mitä hänellä oli oikeus pitää, maakunnan kuvernööri palauttaa asian oikeaan tilaansa.

Jos rahanvälittäjä pitää urheilijaa vangittuna vastoin lakia ja estämällä häntä osallistumasta kilpailuihin pakottaa hänet antamaan vakuuden suuremmasta rahasummasta kuin mitä hän on velkaa, toimivaltainen tuomari määrää, jos tämä on todistettu, että asia palautetaan asianmukaiseen tilaan.

Jos joku pakotetaan kuvernöörin virkamiesten väliintulon vuoksi väkisin ja ilman oikeudenkäyntiä maksamaan rahaa, jota hän ei ole velkaa luovutuksen perusteella vaativalle osapuolelle, tuomari määrää laittomasti saadun rahamäärän palautettavaksi siltä, joka on aiheuttanut vahingon. Jos hän kuitenkin maksoi velkansa pelkän vaatimuksen perusteella eikä oikeudellisen menettelyn tuloksena, vaikka osapuolen olisi pitänyt toimia laillisesti eikä periä velkaa sääntöjenvastaisella tavalla, ei silti ole lain mukaista kumota liiketoimea, jolla saatiin aikaan erääntyneen velan maksaminen.

Otsikko 3. Vilpillisestä tarkoituksesta

Ulpianus, Ediktistä, kirja XI.

Tässä ediktiossa preetori antaa helpotuksia petollisia ja vilpillisiä henkilöitä vastaan, jotka käyttävät temppuja toisten vahingoittamiseksi estääkseen ensin mainittuja hyötymästä ilkeydestään tai jälkimmäisiä vahingoittumasta heidän yksinkertaisuudestaan.

0. Ediktin ehdot ovat seuraavat: "Jos jonkin asian väitetään tapahtuneen vilpillisessä tarkoituksessa eikä asiassa voida soveltaa muita toimia, myönnän kanteen, jos siihen näyttää olevan hyvät perusteet."

1. Servius määrittelee "petollisen tarkoituksen" tarkoittavan toisen osapuolen pettämistä, jossa teeskennellään yhtä asiaa ja tehdään toista. Labeo kuitenkin toteaa, että tämä on mahdollista toteuttaa ilman teeskentelyä toisen pettämiseksi; ja on mahdollista, että yksi asia tehdään ilman petosta ja toinen teeskennellään; aivan kuten toimivat

henkilöt, jotka suojelevat joko omia tai toisten etuja, käyttämällä tämänkaltaista harhauttamista. Näin hän antaa petollisen tarkoituksen määritelmän seuraavasti: "Keino, petos tai juoni, jota käytetään toisen henkilön kiertämiseksi, huijaamiseksi tai huijaamiseksi." Labeon määritelmä on oikea.

2. Praetori ei tyytynyt vain mainitsemaan dolus, vaan hän lisäsi malus, koska antiikin viranomaiset olivat tottuneet sanomaan dolus bonus, ja he ymmärsivät tämän ilmaisun tarkoittavan taitavuutta, erityisesti silloin, kun joku käytti juonia vihollista tai varasta vastaan.

3. Praetor sanoo: "Eikä tässä asiassa voida tehdä mitään muuta." Hän siis lupaa perustellusti tämän kanteen silloin, kun mitään muuta ei ole käytettävissä, koska hänen ei pidä hätiköidysti määrätä kunnianloukkaukseen liittyvää kannetta, jos siviili- tai pretoriaankanteen voi nostaa, aivan kuten Pedius toteaa kahdeksannessa kirjassa; mutta silloinkin, kun on voimassa kielto, jonka avulla mies voi nostaa kanteen, tai jos voidaan vedota poikkeukseen, jonka avulla häntä voidaan suojella, tämä edikti ei ole sovellettavissa. Pomponius sanoo saman asian kahdeskymmeneskahdeksannessa kirjassa, ja hän lisää, että vaikka joku voi saada suojaa määräyksellä, hän ei voi nostaa kanteita, jotka perustuvat vilpilliseen tarkoitukseen, kuten esimerkiksi silloin, kun määräys on tehty vilpilliseen tarkoitukseen viitaten.

4. Pomponius sanoo myös, että jos meitä vastaan ei voida nostaa kannetta, esimerkiksi jos sopimus on niin häpeällisesti petoksen saastuttama, ettei yksikään tuomioistuimien hyväksyisi siihen perustuvaa kannetta; minun ei pitäisi yrittää saada kannetta, joka perustuu petokseen, koska yksikään tuomari ei hyväksyisi sellaisen kanteen nostamista minua vastaan.

5. Pomponius sanoo myös, että Labeo on sitä mieltä, että vaikka joku voisi saada täydellisen korvauksen, hänen ei pitäisi saada hyötyä tästä kanteesta; ja jos jokin muu kanneoikeus menetetään ajan kulumisen vuoksi, tätä ei silti pitäisi sallia; sillä se, joka lykkää kanteen nostamista, voi syyttää vain itseään, ellei petosta ole tehty nimenomaan ajan kulumisen mahdollistamiseksi.

6. Jos joku, jolla on jokin siviilioikeudellinen tai praetoriaaninen kanneoikeus, sisällyttää sen sopimukseen ja kumoaa sen sitten vapauttamisella tai muulla tavoin, hän ei voi nostaa petokseen perustuvaa kannetta, koska hänellä on toinen kanneoikeus, paitsi jos häntä on pahantahtoisesti petetty menettäessään kanneoikeutensa.

7. Sillä vain silloin, kun voidaan nostaa jokin muu kanne sitä vastaan, jonka petosta tutkitaan.

(23) Paulus, Ediktistä, kirja XI.

Tai jos asia, joka on tutkinnan perusteena häntä vastaan, voidaan varmistaa muulla tavoin.

23. Ulpianus, Ediktistä, kirja XI.

Tätä asetusta ei sovelleta, ja se lakkaa olemasta käytettävissä myös silloin, kun kolmas osapuoli: Paulus, Ediktistä, kirja XI.

Voidaan haastaa oikeuteen; tai jos omaisuus voidaan turvata minulle toisen kautta.

37. Ulpianus, Ediktistä, kirja XI.

Jos siis Titius on kiertänyt huostaanotettua ja hänen holhoojansa on toiminut salaa hänen kanssaan, hänellä ei ole oikeutta nostaa petokseen perustuvaa kannetta Titiusta vastaan, koska hänellä on holhouskanne, jolla hän voi saada takaisin sen, mitä hänen etunsa on. Jos hänen edunvalvojansa on maksukyvytön, on epäilemättä sanottava, että hänelle voidaan myöntää kanne petoksen perusteella:

38. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja IV.

Henkilöllä ei nimittäin voida katsoa olevan oikeutta mihinkään toimenpiteeseen, jos se olisi hyödytön hänen vastapuolensa maksukyvyttömyyden vuoksi.

Ulpianus, Ediktistä, kirja XI.

Pomponius selittää sanat erittäin oikein: "Mitään muuta toimenpidettä ei voida käyttää", tarkoittaakseen, että kyseistä asiaa on mahdotonta säilyttää asianosaiselle millään muulla tavalla. Tämä ei myöskään näytä olevan ristiriidassa sen mielipiteen kanssa, jonka Julianus esitti Neljännessä kirjassa, nimittäin sen, että kun alle kaksikymmentäviisivuotias alaikäinen, joka oli joutunut orjan neuvojen avulla harhaanjohdatuksi, myi orjan peculiumillaan ja ostaja vapautti hänet manumitaatiosta, alaikäisellä oli oikeus nostaa kanne petoksen perusteella manumitaatiosta vapautettua orjaa vastaan; sillä meidän on ymmärrettävä, että ostaja on vapaa petoksesta eikä

häntä voida asettaa vastuuseen oston vuoksi tai että myynti on mitätön, jos alaikäinen oli saatu tekemään se petollisilla väitteillä. Se, että osapuolen oletetaan olevan alaikäinen, ei oikeuta häntä täydelliseen korvaukseen, koska manumetoidulle orjalle ei voida antaa täydellistä korvausta.

(16777216) Tämän mukaisesti on todettava, että jos ihminen voi huolehtia omasta korvauksestaan rikosoikeudellisella kanteella, petokseen perustuva kanne ei ole mahdollinen.

(16777217) Pomponius kuitenkin sanoo, että jos kyseessä on suosittu kanne, petokseen perustuva kanne ei sovellu.

(16777218) Labeo katsoo, että petokseen perustuvaa kannetta ei pitäisi hyväksyä ainoastaan silloin, kun muuta kanneoikeutta ei ole olemassa, vaan myös silloin, kun voi olla epäselvää, onko muuta kanneoikeutta olemassa vai ei; ja hän mainitsee seuraavan esimerkin: Labeo sanoo, että riippumatta siitä, onko hän antanut minulle vakuuden ilkvallan varalta vai ei, siihen perustuva kanne olisi myönnettävä häntä vastaan; sillä jos hän on antanut vakuuden, on kyseenalaista, onko sopimukseen perustuvaa kanneoikeutta olemassa. Parempi mielipide on kuitenkin se, että jos vakuus annettiin ilkvallan varalta, siihen perustuvaa kannetta ei voida nostaa, koska sopimusehtoon perustuva kanne on mahdollinen; mutta jos vakuutta ei ole annettu, ostokannetta nostettaessa petokseen perustuva kanne ei ole mahdollinen, koska ostokanne on mahdollinen; mutta jos sopimusehtoon perustuva kanne nostetaan, petokseen perustuva kanne on välttämätön.

(16777219) Kun orjan isäntä tappaa orjan, jonka käyttöön toisella osapuolella oli oikeus, sekä Lex Aquilia -lain mukainen kanne että tuottamisvaatimus ovat mahdollisia, jos orja oli isännän hallussa, kun hän tappoi orjan, eikä petokseen perustuvaa kannetta näin ollen voida nostaa.

(16777220) Lisäksi kun perillinen tappaa testamentatun orjan ennen kuin hän astuu perinnönjättäjän omaisuuteen; koska orja tuhoutui ennen kuin hänestä tuli testamentin saajan omaisuutta, Lex Aquilia -lain mukainen kanne ei sovellu, mutta petokseen perustuva kanne ei myöskään sovellu, riippumatta siitä, missä ajassa hän tappoi orjan, koska testamenttiin perustuva kanneoikeus on käytettävissä.

(16777221) Jos teille kuuluva eläin aiheuttaa minulle vahinkoa kolmannen osapuolen ilkvallasta, herää kysymys, olenko oikeutettu nostamaan vahingonkorvauskanteen kyseistä eläintä vastaan? Olen samaa mieltä Labeon kanssa siitä, että jos eläimen omistaja on maksukyvytön, kanne ilkvallan perusteella olisi hyväksyttävä; jos eläin kuitenkin luovutetaan korvaukseksi, en usko, että sitä olisi hyväksyttävä edes omavastuuosuuden osalta.

(16777222) Labeo esittää myös seuraavan kysymyksen: "Jos vapautatte orjani kahleista, jotta hän voisi paeta, pitäisikö kanteen myöntää ilkvallan perusteella?" Quintus toteaa tätä koskevassa huomautuksessaan, että jos et tehnyt tekoa säälin motiiveista, voit joutua vastuuseen varkaudesta, mutta jos sääli vaikutti sinuun, kanne in factum olisi myönnettävä.

(16777223) Orja tuo isännälleen henkilön, joka suostuu vastaamaan orjan vapaudesta tekemästä sopimuksesta sillä ehdolla, että orjan vapauduttua velvoite siirretään hänelle; mutta vapautettuaan orjan ei suostuisi siihen, että velvoite siirretään hänelle. Pomponius sanoo, että pahansuovuuden perusteella nostettu kanne on aiheellinen. Mutta jos suojelijaa voidaan syyttää siitä, että velvoitetta ei ole siirretty, on katsottava, että takaajan poikkeus estää häntä nostamasta kannetta, jos tämä haastetaan oikeuteen. Minua hämmentää se, miten voidaan sallia kanteen nostaminen ilkvallan perusteella, kun toinen peruste on käytettävissä? Ellei ehkä joku voisi väittää, että koska takaaja voi olla esteellinen poikkeuksen nojalla, jos hän nostaa kanteen toista osapuolta vastaan, olisi katsottava, että kanne ilkvallan perusteella olisi hyväksyttävä; koska kanne, joka voi olla esteellinen poikkeuksen nojalla, ei ole lainkaan kanne. Mutta jos suojelija on tällöin esteellinen, koska hän ei ole halukas hyväksymään manumetoidun orjan takaajan sijasta, on selvää, että sille osapuolelle, joka on ottanut sitoumuksen orjan sijasta, olisi myönnettävä kanne ilkvallan perusteella jälkimmäistä vastaan sen jälkeen, kun hänet on manumetoitu; tai jos takaaja on maksukyvytön, kanneoikeus olisi annettava omistajalle.

(16777224) Jos asiamieheni sallii vastapuoleni voittaa oikeudenkäynnin ilkvallan vuoksi, jotta tämä voi vapautua vastuusta, voidaan kysyä, olenko oikeutettu nostamaan kanteen ilkvallan perusteella oikeudenkäynnin voittanutta osapuolta vastaan? Mielestäni minulla ei ole siihen oikeutta, jos asianosainen on valmis puolustautumaan tätä poikkeusta vastaan, jos kyseessä on salaliitto; muussa tapauksessa kanne ilkvallan perusteella olisi hyväksyttävä, edellyttäen, etten voi nostaa kannetta asiamiestä vastaan siitä syystä, että hän ei ole maksukykyinen.

(16777225) Lisäksi Pomponius sanoo, että preetori Caecidianus ei hyväksynyt petoksen perusteella nostettua kannetta sellaista vastaan, joka oli väittänyt, että tietty henkilö, jolle oli tarkoitus lainata rahaa, oli maksukykyinen, mikä on oikea näkemys tapauksesta; sillä petoksen perusteella nostettua kannetta ei pitäisi hyväksyä, ellei vilpillinen mieli ole räikeä ja ilmeinen.

40. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja IV.

Jos kuitenkin tiesitte, että kyseinen henkilö oli menettänyt omaisuutensa, ja voiton tavoittelemiseksi väittäisitte minulle, että hän oli maksukykyinen, kanne petoksen perusteella olisi oikeutettu teitä vastaan, koska suosittelitte valheellisesti toista henkilöä tarkoituksenne huijata minua.

41. Ulpianus, Ediktistä, kirja XI.

Jos joku väittää, että omaisuuden arvo on hyvin vähäinen, ja sitten ostaa sen perilliseltä, petokseen perustuva kanne ei ole mahdollinen, koska myyntiin perustuva kanne on riittävä.

(0) Jos kuitenkin suostuttelit minut hylkäämään perinnön sillä verukkeella, että sillä ei voitaisi maksaa velkojille, tai jos sait minut valitsemaan tietyn orjan, koska talossa ei ollut parempaa, sanon, että kanne petoksen perusteella olisi hyväksyttävä, jos teit sen ilkeästi.

(1) Lisäksi jos testamentti on salattu pitkään, jotta sitä ei julistettaisi sopimattomaksi, ja jos se esitetään pojan kuoleman jälkeen, pojan perilliset voivat nostaa kanteen petoksen perusteella sekä Lex Cornelia -lain nojalla testamentin salanneita vastaan.

(2) Labeo toteaa Posterioran kolmekymmentäseitsemännessä kirjassa, että jos Titius vaatii öljyäsi omakseen ja sinä talletat öljyn Seiuksen käsiin, jotta tämä myisi sen, ja pidät kauppasumman, kunnes kiista siitä, kummalle teistä öljy kuuluu, on ratkaistu, ja Titius kieltäytyy liittymästä asiaan; koska et voi nostaa kanteita Seiusta vastaan sen enempää valtuutettuna kuin asiamiehenäkään, koska tallettamisen ehtoa ei ole vielä täytetty, voit haastaa Titiuksen oikeuteen petoksen perusteella. Pomponius sanoo kuitenkin kahdeskymmenennessä kirjassa, että kanne voidaan nostaa yleisesti valtuutuksen perusteella; tai jos osapuoli ei ole maksukykyinen, se voidaan nostaa petoksen perusteella Titiusta vastaan; tämä näyttäisi olevan oikea erottelu.

(3) Jos olet tuomarin ehdotuksesta luovuttanut orjasi minulle korvatakseksi minulle hänen aiheuttamansa vahingon ja olet sen seurauksena vapautettu vastuusta, sinua vastaan voidaan nostaa kanne petokseen perustuvassa kanteessa, jos käy ilmi, että orja oli pantattu toiselle. Tämä petokseen perustuva kanne on noxal, ja sen vuoksi Labeo totesi ulkomaalaisia koskevan preetorin kolmastoista kirjassa, että orjaan kohdistuvaan petokseen perustuva kanne on joskus De Peculio ja joskus noxal. Sillä jos asia, johon petos liittyy, on sellainen, josta kanne De Peculio olisi sallittu, kanne tällä perusteella olisi sallittu; mutta jos se on sellainen, josta kanne olisi noxal, sen on myös oltava luonteeltaan samanlainen.

(4) Praetori lisää perustellusti sanat "asianmukainen syy on osoitettava", sillä tätä toimenpidettä ei pitäisi myöntää umpimähkään, esimerkiksi ensinnäkään, jos kyseessä on vähäinen summa,

23. Paulus, Ediktistä, kirja XI.

eli ei yli kahden aureen,

23. Ulpianus, Ediktistä, kirja XI. sitä ei pitäisi myöntää.

44. Kanne ei ole sallittu tietyille henkilöille, esimerkiksi lapsille tai vapautetuille miehille vanhempiaan tai heidän suojelijoitaan vastaan, koska se merkitsee häpeää. Sitä ei saisi myöskään myöntää vaatimattomissa oloissa elävälle henkilölle toista korkeammassa asemassa olevaa vastaan, esimerkiksi plebeijalaiselle konsuliaseman ja tunnustetun aseman omaavaa henkilöä vastaan, tai irstailijalle, tuhlaajalle tai muulla tavoin halveksittavalle henkilölle nuhteetonta miestä vastaan, ja Labeo on samaa mieltä. Mitä sitten on tehtävä? Tällaisten henkilöiden osalta on sanottava, että kanne on sallittava in factum; sanamuotoon on kiinnitettävä huomiota, jotta voidaan mainita vilpittömyys:

0. Paulus, Ediktistä, kirja XI.

Estää osapuolia hyötymästä omasta petoksestaan.

46. Ulpianus, Ediktistä, kirja XI.

Kanne petoksen perusteella olisi myönnettävä näiden henkilöiden perillisille samoin kuin muiden osapuolten perillisille.

47. Labeo toteaa, että syyn selvittämisessä on huolehdittava siitä, että huijaukseen perustuvaa kanteen nostamista ei myönnetä holhousvastaavaa vastaan, ellei häntä vastaan nosteta kannetta perillisenä. Mielestäni hänet voidaan haastaa oikeuteen oman petoksensa perusteella, jos hän on lähes saavuttanut murrosikärajän, ja varsinkin jos hän on rikastunut teollaan.

48. Paulus, Ediktistä, kirja XI.

Mikä olisi tulos, jos hän olisi saanut kantajan asiamiehen suostumuksen häntä vastaan nostetun kanteen hylkäämiseen tai jos hän olisi saanut rahaa holhoojaltaan väärillä väitteillä tai jos hän olisi syyllistynyt johonkin muuhun vastaavaan petokseen, joka ei edellytä suurta kaksinaamaisuutta?

385875968. Ulpianus, Ediktistä, kirja XI.

Katson, että myös häntä vastaan olisi nostettava kanne, jos hän hyötyi taloudellisesti edunvalvojansa petoksesta; samoin voidaan myöntää poikkeus.

(1) On kuitenkin epäilyttävää, voidaanko kuntaa vastaan nostaa kanne petoksen perusteella? Mielestäni sitä ei voida nostaa kanteen kunnan oman petoksen perusteella, sillä miten kunta voi syyllistyä petokseen? Mielestäni kanne olisi kuitenkin voitava nostaa, jos sille koituu voittoa sen asioita hoitavien henkilöiden petoksesta. Kanne petoksen perusteella voidaan nostaa yksityishenkilöinä toimivia kunnanjohtajia vastaan.

(2) Lisäksi jos päämies on saanut etua asiamiehensä petoksella, päämiestä vastaan voidaan nostaa kanne siitä summasta, joka on päätynyt hänen käsiinsä, sillä ei ole epäilystäkään siitä, että asiamies on vastuussa omasta petoksellisesta menettelystä.

(3) Tässä kanteessa on osoitettava, kuka on syyllistynyt petokseen, mutta pelottelua ei tarvitse väittää.

(0) Paulus, Ediktistä, kirja XI.

Praetor vaatii myös, että on ilmoitettava, mitä petoksella on tehty, koska kantajalla on oikeus tietää, missä suhteessa häntä on huijattu, jotta hän ei ilmaise itseään epämääräisesti näin vakavassa rikoksessa.

23. Ulpianus, Ediktistä, kirja XI.

Jos useat henkilöt syyllistyvät petokseen ja yksi heistä tekee korvauksen, kaikki vapautuvat vastuusta, ja jos yksi heistä maksaa aiheutunutta vahinkoa vastaavan summan, olen sitä mieltä, että muut vapautuvat vastuusta.

23. Tämä kanne voidaan nostaa perillistä ja muita perinnönjättäjiä vastaan, mutta vain siihen määrään asti, jonka he ovat saaneet.

53. Paulus, Ediktistä, kirja XI.

Myös tässä kanteessa on tuomarın harkinnan mukaan mahdollista saada korvausta, ja ellei korvausta anneta, tuomio on annettava suhteessa asianomaiseen määrään. Näin ollen tässä kanteessa ja uhkailuun perustuvassa kanteessa ei ole määritelty tiettyä summaa, jotta vastaaja voi syyllistyessään kunnianloukkaukseen saada tuomion sitä summaa vastaan, jonka kantaja voi vanhoa oikeudessa, vaikka molemmissa kanteissa tämä voidaan tuomarın välityksellä rajoittaa summan verotuksella.

0. Tämän kanteen hyväksymistä ei kuitenkaan aina jätetä tuomarın harkintaan, jos on ilmeistä, että korvausta ei voida antaa, kuten esimerkiksi silloin, kun orja, joka on luovutettu vilpillisesti, kuolee; näin ollen asianosainen olisi välittömästi velvoitettava maksamaan summa, joka vastaa kantajan osuutta omaisuudesta.

1. Kun talon omistaja, jonka käyttöoikeus on testamentattu, polttaa talon, ei ole mahdollista nostaa kanteita petoksen perusteella, koska muut kanteet johtuvat tästä teosta.

2. Trebatius myönsi kanteen petoksen perusteella tapauksessa, jossa asianosainen oli tietoisesti lainannut väärää painoja, joilla myyjä saattoi punnita tavaran ostajalle. Jos myyjä kuitenkin antoi liian raskaat punnukset, myyjä voi periä tavaran ylimenevän osan takaisin henkilökohtaisella kanteella, ja jos hän antoi liian kevyet punnukset, ostaja voi nostaa myyntikanteen jäljellä olevan tavaran luovuttamisesta, paitsi jos tavara oli myyty sillä ehdolla, että se punnittaisiin näillä punnuksilla, ja jos punnukset lainannut taho oli väittänyt niiden olevan oikeita petostarkoituksessa.

3. Trebatius toteaa, että kanne petoksen perusteella olisi hyväksyttävä sellaista henkilöä vastaan, jonka petoksen vuoksi kanneoikeus on menetetty ajan kulumisen vuoksi, ei siksi, että tuomari voisi palauttaa sen, vaan siksi, että kantaja voisi saada korvausta siitä, että hänen etunsa kanneoikeuden säilymisestä ei ole lakannut, koska jos muita toimenpiteitä toteutettaisiin, lakia kierrettäisiin.

4. Jos joku tappaa orjan, jonka olet luvannut minulle, monet viranomaiset ovat oikeutetusti sitä mieltä, että häntä vastaan on nostettava petokseen perustuva kanne, koska sinä olet vapautunut vastuustasi minua kohtaan, ja siksi sinulta evättäisiin kanne Lex Aquilian nojalla.

23. Papinianus, Kysymykset, kirja LVII.

Kun takaaja tappaa eläimen, joka oli luvattu ennen kuin päämies oli laiminlyönyt sen toimittamisen, Neratius Priscus ja Julianus katsovat, että häntä vastaan on nostettava kanne petoksen perusteella, koska velallinen on vapautettu vastuusta, ja hän on näin ollen itse vapautunut vastuusta.

23. Paulus, Ediktistä, kirja XI.

Orjasi, joka oli sinulle velkaa ja jolla ei ollut keinoja maksaa, lainasi neuvoillasi minulta rahaa ja maksoi sinulle. Labeo sanoo, että teitä vastaan olisi nostettava kanne petoksen perusteella, koska en voinut käyttää De Peculio -kannetta, koska kyse ei ollut yksityisomaisuudesta, eikä näytä siltä, että mitään olisi käytetty isännän hyväksi, koska hän sai rahat velan maksuna.

23. Jos vakuutate minut siitä, että teidän ja sen henkilön välillä, jonka perijä olen, ei ole ollut mitään kumppanuutta, ja minä sallin sen vuoksi vapauttaa teidät vastuusta tuomioistuimessa, Julianus toteaa, että minulla on oikeus nostaa kanne petoksen perusteella.

23. Ulpianus, Ediktistä, kirja XI.

Jos vannot valan minun välitykselläni ja sinut vapautetaan, ja jälkeinpäin osoittautuu, että olet vannonut väärän valan, Labeo sanoo, että sinua vastaan on nostettava kanne petoksen perusteella; sillä Pomponius katsoo, että teko vastaa kompromissia, ja myös Marcellus on Digestin kahdeksannessa kirjassa tätä mieltä, koska valan uskonnolliseen luonteeseen on kiinnitettävä huomiota:

23. Paulus, Ediktistä, kirja XI.

Tässä tapauksessa rangaistus väärästä valasta on riittävä.

60. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja IV.

Jos testamentinsaaja, jolle on testamentattu omaisuutta sen lisäksi, mitä Lex Falcidia -laki määrää, vakuuttaa perilliselle, joka ei ole vielä tietoinen jäämistön arvosta, joko valalla tai muulla petoksella, että jäämistö riittää hyvin kaikkien testamenttien maksamiseen, ja saa tällä tavoin oman perintönsä maksetuksi kokonaisuudessaan, kanne petoksen perusteella hyväksytään.

61. Ulpianus, Ediktistä, kirja XI.

Jos tapahtuu, että vapauttaan tavoittelevan henkilön puolesta esiintyvän asianosaisen vilpillisestä toiminnasta seuraa, että hänen vapautensa puolesta annetaan päätös, vaikka hänen vastapuolensa ei ole paikalla, häntä vastaan on heti nostettava kanne petoksen perusteella, koska vapautta suosivaa päätöstä ei voida harkita uudelleen.

62. Paulus, Ediktistä, kirja XI.

Kun nostan sinua vastaan kanteen rahasummasta, johon on liitetty asia, ja sinä uskottelet minulle valheellisesti, että olet maksanut rahat orjalleni tai asiamiehelleni, ja tällä perusteella olet varmistanut asian hylkäämisen suostumuksellani; Olemme kysyneet, pitäisikö teitä vastaan nostaa kanne petoksen perusteella, ja katsottiin, että tällaista kannetta ei voitu nostaa, koska voisin saada helpotusta muulla tavoin; voisin nimittäin nostaa kanteen uudelleen, ja jos aikaisemman tuomion perusteella esitettäisiin poikkeus, voisin laillisesti käyttää vastausta.

(1) Gaius, Maakuntaediktistä, kirja IV.

Prokonsuli lupaa nostaa kanteen perillistä vastaan sen määrän osalta, joka tulee hänen käsiinsä, toisin sanoen sen määrän osalta, jolla perintö on rikastunut kaupasta, kun se siirtyy hänelle:

63. Paulus, Ediktistä, kirja XI.

Tai jonka hän olisi saanut, ellei hänen tekemänsä petos olisi estänyt sitä.

0. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja IV.

Jos siis velkaa vastaan on annettu vilpillisesti hankkimasi vapautus, voidaan epäilemättä nostaa kanne perillistäsi vastaan. Mutta jos omaisuus on luovutettu sinulle tällä tavoin ja sinä kuolet, jos omaisuus on olemassa, kanne voidaan nostaa perillistäsi vastaan; jos sitä ei ole olemassa, sitä ei voida nostaa. Kanteen nostaminen perillistä vastaan on kuitenkin sallittua ilman aikarajoitusta siitä syystä, että perillinen ei saa hyötyä toisen menetyksestä. Tämän mukaisesti kanne in factum, ilman viittausta aikaan, olisi myönnettävä petokseen syyllistynyttä vastaan siitä määrästä, jolla hän on rikastunut.

1. Ulpianus, Ediktistä, kirja XI.

Sabinus on sitä mieltä, että perillistä vastaan nostetaan kanne pikemminkin tilien oikaisemiseksi kuin vääryydestä, ja joka tapauksessa kanne ei edellytä häpeää, eikä osapuolen vastuuta näin ollen pitäisi rajoittaa ajan kulumisen perusteella.

2. Sama, Ediktistä, kirja XI.

Asianmukaista syytä ei tarvitse osoittaa, kun kanne nostetaan perillistä vastaan.

3. Proculus, Kirjeet, kirja II.

Jos joku saa orjani luopumaan omaisuuteni hallussapidosta, omaisuuteni ei tosiasiallisesti menetä hallintaansa, mutta jos olen kärsinyt vahinkoa, kyseistä osapuolta vastaan voidaan nostaa kanne petoksen perusteella.

4. Scaevola, Digest, kirja II.

Poikaa, joka oli saanut orjan etuoikeutettuna perintönä, oli pyydetty vapauttamaan orja tietyn ajan kuluttua edellyttäen, että hän oli sillä välin tehnyt tilinsä mainitulle perilliselle ja veljilleen, jotka olivat hänen kanssaperijöitään, ja hän antoi orjalle vapauden vapauttamalla hänet ennen kuin aika oli kulunut ja ennen kuin tili oli tehty. Heräsi kysymys, oliko hän edunvalvojana vastuussa veljilleen siitä, että nämä tekivät tilityksen heidän osuudestaan? Vastasin, että koska hän oli vapauttanut orjansa, hän ei ollut edunvalvojana vastuussa veljilleen, mutta jos hän kiirehti vapauttamaan orjan estääkseen tätä tekemästä tiliä veljilleen, häntä vastaan voitiin nostaa kanne petoksen perusteella.

5. Ulpianus, Opinions, kirja IV.

Eräällä miehellä oli hallussaan esine, jonka hän halusi myydä, ja eräs toinen mies nosti kanteen omistusoikeuden vahvistamiseksi, ja kun hän oli riistänyt häneltä mahdollisuuden myydä esine ostajalle, hän luopui asiasta. Katsottiin, että hallussapitäjällä oli näissä olosuhteissa oikeus nostaa kanne vahingonkorvausta varten.

6. Sama, Sabinuksesta, kirja XLII.

Jos sallitte minun poistaa kiveä maastanne tai kaivaa liitua tai hiekkaa, ja minulle on aiheutunut siitä kustannuksia, ettekä te salli minun poistaa sitä, en voi nostaa kannetta teitä vastaan, paitsi jos se perustuu ilkeävaltaiseen suunnitteluun.

7. Sama, Ediktistä, kirja XXX.

Jos joku tuhoaa testamentin, joka on jäänyt hänelle testamentin tekijän kuoleman jälkeen, tai turmelee sitä jollakin tavalla, siinä perilliseksi mainitulla henkilöllä on oikeus nostaa häntä vastaan kanne petoksen perusteella. Sama kanne olisi myönnettävä niille, joille on testamentattu.

8. Marcianus, Säännöt, kirja II.

Jos kaksi henkilöä on syyllistynyt petokseen, he eivät voi nostaa kanteita toisiaan vastaan tällä perusteella.

9. Ulpianus, Sabinuksesta, kirja XLIV.

Jos myyjä sanoo jotain, joka ylistää hänen kauppatavaraansa, on katsottava, ettei hän ole sanonut eikä luvannut mitään; mutta jos hän on antanut tällaisia lausuntoja ostajaa harhauttaakseen, on perusteltua katsoa, ettei hänen sanomisistaan tai lupauksistaan synny kanneoikeutta, vaan että kanne voidaan nostaa petoksen perusteella.

10. Sama, mielipiteitä, kirja V.

Eräs velallinen lähetti velkojalleen kirjeen, joka näytti olevan Titiuksen kirjoittama ja jossa hän pyysi, että hänet vapautettaisiin vastuusta, ja velkoja, jota tämä kirje oli huijannut, vapautti velallisen akvilialaisella sopimuksella ja

vapautuksella. Jos kirje osoittautuu jälkikäteen väärennetyksi tai arvottomaksi, velkojalla, jos hän on yli kaksikymmentäviisi vuotta vanha, on oikeus nostaa kanne petoksen perusteella, ja alaikäinen saa täyden korvauksen.

11. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja XXVII.

Jos tarjoudut Titiukselle jostakin sellaisesta, mikä ei ole sinun hallussasi, jotta joku toinen saisi sen käyttöönsä, ja annat vakuuden siitä, että tuomiota noudatetaan, vaikka sinut vapautettaisiinkin, olet silti vastuussa petoksesta, ja tämä oli Sabinuksen mielipide.

12. Furius Anthianus, Ediktistä, kirja XI.

Se, joka pettää jotakuta saadakseen hänet ottamaan haltuunsa kuolinpesän, joka ei riitä velkojien maksamiseen, on vastuussa petoksesta, ellei hän itse ole ainoa velkoja, sillä silloin riittää, että häntä vastaan vedotaan petoksen perusteella tehtyyn poikkeukseen.

Otsikko 4. Alle kaksikymmentäviisi vuotta täyttäneet henkilöt

13. Ulpianus, Ediktistä, kirja XI.

Preetori ehdotti seuraavaa ediktiä luonnollisen oikeudenmukaisuuden periaatteiden mukaisesti, jolla hän suojelee alaikäisiä; sillä kuten kaikki tietävät, tämän ikäisten harkintakyky on heikko ja päättämätön, he ovat alttiina monille ansoille ja alttiina monille haitoille, ja siksi preetori lupasi heille tämän ediktin avulla apua ja helpotusta huijaukselta.

14. Pretori sanoo ediktiossa: "Kun väitetään, että jokin liiketoimi on tapahtunut alle kaksikymmentäviisi vuotta täyttäneen alaikäisen kanssa, tutkin, mitä on tehty".

15. Näyttää siltä, että preetori lupaa apua alle kaksikymmentäviisivuotiaille, sillä sen jälkeen miehisen elinvoiman katsotaan olevan vakiintunut.

16. Tästä syystä alaikäiset ovat nykyisin kuraattoreiden valvonnassa tähän ikävuoteen asti, eikä heille pitäisi ennen sitä uskoa heidän omien asioidensa hoitamista, vaikka he kykenisivätkin hoitamaan niitä asianmukaisesti.

17. Sama, Lex Julia et Papia, kirja XIX.

Alaikäinen ei myöskään saa omaisuuttaan haltuunsa kuraattoreiltaan yhtään aikaisemmin sen vuoksi, että hänellä on lapsia; sillä se, mitä laissa säädetään, nimittäin, että jokaisesta lapsesta annetaan vuosi anteeksi, liittyy jumalallisen Severuksen mukaan kykyyn toimia julkisessa virassa eikä omaisuuden hallintaan.

18. Sama, Ediktistä, kirja XI.

Lopuksi jumalallinen Severus ja meidän keisarimme ovat tulkinneet konsulien ja maaherrojen tämäntyppisiä asetuksia oman etunsa sanelemiksi, sillä he itse ovat hyvin harvoin antaneet alaikäisten hoitaa omia asioitaan vastoin vakiintunutta tapaa, ja tämä on käytäntömme nykyäänkin.

19. Jos joku tekee sopimuksen alaikäisen kanssa ja sopimus tulee voimaan joskus alaikäisen täysi-ikäisyyden saavuttamisen jälkeen, katsomme, että kyseessä on liiketoimen alku vai loppu? On katsottu ja perustuslaissa vahvistettu, että jos osapuoli vahvistaa sen, mitä hän on tehnyt alaikäisenä, ei ole perusteita palautukselle. Tästä syystä Celsus käsittelee tätä kysymystä kirjeittensä yhdessätoista kirjassa ja Digestuksen toisessa osassa ansiokkaasti viitaten tapaukseen, jossa preetori Flavius Respectus kysyi häneltä neuvoa. Alle kaksikymmentäviisi vuotta täyttänyt alaikäinen, joka oli kenties kahdeskymmenesneljäs, oli aloittanut holhouskanteen holhoojansa perillistä vastaan, ja lopputuloksena oli, että mainittu holhoojan perillinen vapautettiin ennen oikeudenkäynnin päättymistä; koska kantaja oli jo saavuttanut kaksikymmentäviiden vuoden täysi-ikäisyyden, ja sen vuoksi haettiin täydellistä korvausta. Celsus neuvoi Respectukselle, että entinen alaikäinen ei voi helposti saada täydellistä palautusta; mutta jos hänelle todistettaisiin, että tämä oli tapahtunut vastustajan oveluudella, jotta tämä vapautuisi heti alaikäisen täysi-ikäistyttyä, palautus voitaisiin silloin myöntää: "sillä", hän sanoi, "alaikäistä oli ilmeisesti petetty vasta oikeudenkäynnin viimeisenä päivänä, ja koko asia oli ilmeisesti suunniteltu niin, että edunvalvoja voitaisiin vapauttaa alaikäisen täysi-ikäisyyden saavuttamisen jälkeen". Hän myöntää kuitenkin, että jos on vain vähäinen epäily siitä, että vastapuoli oli syyllistynyt petokseen, hän ei voi saada täydellistä korvausta.

20. Tiedän myös, että kerran heräsi seuraava kysymys. Alle 25-vuotias alaikäinen sekaantui isänsä omaisuuteen ja täysi-ikäiseksi tultuaan vaati erältä isänsä velallisilta maksua ja vaati sitten täydellistä korvausta, jotta hän voisi hylätä omaisuuden. Vastapuolella väitettiin, että täysi-ikäiseksi tultuaan hän oli hyväksynyt sen, mitä hän oli tehnyt alaikäisenä, ja meidän mielestämme täydellinen palautus olisi myönnettävä siitä syystä, että olisi otettava huomioon liiketoimen alkamisajankohta. Olen sitä mieltä, että samaa sääntöä sovellettaisiin, jos hän olisi siirtynyt vieraan henkilön omaisuuteen.

21. Kaksikymmentäviisi vuotta täyttäneen miehen syntymän yhteydessä olisi myös harkittava, pitäisikö meidän sanoa, että hän on syntymäpäivänään vielä alaikäinen ennen sitä hetkeä, jolloin hän on syntynyt, jotta hän, jos häntä on petetty, voisi saada hyvityksen; ja jos hän ei ole vielä täysin saavuttanut tätä ikää, on katsottava, että aika on laskettava hetkestä toiseen. Jos hän on siis syntynyt biseksktiilivuonna, Celsus katsoo, että ei ole merkitystä sillä, onko hän syntynyt aikaisempänä vai myöhempänä päivänä, vaan molemmat päivät katsotaan yhdeksi, ja jälkimmäinen päivä lasketaan välipäiväksi.

22. Seuraavaksi on pohdittava, pitäisikö helpotusta antaa vain niille, jotka ovat omia herrojaan, vai myös niille, jotka ovat muiden hallinnassa; ja epäilyksiä herättävä seikka on se, että jos joku sanoisi, että perheen pojilla on oikeus helpotukseen peculiumiinsa liittyvissä asioissa, siitä seuraisi, että etuus kasaantuisi heidän kauttaan täysi-ikäisille eli heidän isilleen, mitä preetori ei missään vaiheessa tarkoittanut; sillä hän lupasi apua alaikäisille eikä täysi-ikäisille. Olen kuitenkin sitä mieltä, että niiden vaihtoehto, jotka katsovat, että perheen alle kaksikymmentäviisi vuotta täyttäneellä alaikäisellä pojalla on oikeus täydelliseen palautukseen vain asioissa, joissa hänellä itsellään on intressi; esimerkiksi silloin, kun häntä sitoo jokin sopimus. Näin ollen, jos häntä sitoo isänsä käsky, isä voidaan varmasti haastaa oikeuteen koko summasta, ja mitä tulee poikaan (koska häntä itseään voidaan haastaa oikeuteen maksukykyensä rajoissa riippumatta siitä, onko hän edelleen isänsä määräysvallassa vai onko hänet vapautettu tai perinnöttömäksi tehty, ja itse asiassa niin kauan kuin hän elää isänsä määräysvallassa, häntä vastaan voidaan nostaa kanne tuomion täytäntöönpanemiseksi), hänen tulisi hakea vapautusta, jos häntä itseään vastaan nostetaan kanne. On kuitenkin harkittava, hyödyttääkö tämä vapautus myös hänen isäänsä, kuten joskus tapahtuu takaajan tapauksessa, enkä usko, että hyödyttää. Jos siis poikaa vastaan nostetaan kanne, hän voi hakea helpotusta, vaikka jos velkoja haastaa isän oikeuteen, helpotusta ei voida saada, paitsi jos raha on lainattu; ja myös tässä tapauksessa, jos hän lainasi rahat isänsä määräyksestä, hänelle ei voida antaa helpotusta. Näin ollen, jos hän on tehnyt sopimuksen ilman isänsä määräystä ja jos häntä on petetty ja jos isää vastaan nostetaan De Peculio -kanne, poika ei voi saada korvausta, mutta jos isää vastaan nostetaan kanne, hän voi saada sen; mitään vaikeuksia

ei myöskään synny sen vuoksi, että pojalla on intressi peculiumiin, sillä isän intressi on suurempi kuin pojan, vaikka joissakin tapauksissa peculium kuuluukin pojalle; esimerkiksi silloin, kun valtiovarainministeriö takavarikoi isän omaisuuden velan vuoksi; sillä tässä tapauksessa Claudiuksen perustuslain mukaan pojan peculium erotetaan siitä.

23. Tästä syystä, jos perheen tytärtä on petetty myötäjäisensä suhteen, kun hän on antanut suostumuksensa isänsä myöhemmin tekemään sopimukseen, jonka mukaan myötäjäiset olisi palautettava tai löydettävä joku, joka suostuisi niiden maksamiseen, olen sitä mieltä, että hänelle olisi myönnettävä korvaus, koska myötäjäiset ovat tyttären henkilökohtaista omaisuutta.

24. Kun alle kaksikymmentäviisi vuotta täyttänyt alaikäinen on antanut itsensä luovutettavaksi ja väittää, että häntä on petetty luovutuksen yhteydessä; esimerkiksi, että hän on omaisuutta omistava mies ja että joku osapuoli on luovuttanut hänet luovutettavaksi ryöstötarkoituksessa, katson, että häntä on kuultava, jos hän vaatii täydellistä palautusta.

25. Kun perheen pojalle on testamentattu perintö tai trusti, joka on maksettava hänen isänsä kuoleman jälkeen, ja hänet on velvoitettu maksamaan, esimerkiksi kun hän on antanut suostumuksensa isänsä sopimukseen siitä, että perintöä ei haeta oikeuteen, voidaan sanoa, että hänellä on oikeus täydelliseen korvaukseen, koska hänellä on intressi, koska hän odottaa perintöä, johon hänellä on oikeus isänsä kuoleman jälkeen. Mutta kun hänelle testamentataan jotain, joka koskee häntä henkilökohtaisesti, kuten esimerkiksi armeijan komentopaikka, on katsottava, että hänellä on oikeus täyteen palautukseen, koska hänen etunsa on olla joutumatta petetyksi, koska hän ei hanki sitä isänsä puolesta vaan saa sen itse.

26. Jos perillinen on määrätty sillä ehdolla, että hänen isänsä vapauttaa hänet sadan päivän kuluessa, hänen on ilmoitettava siitä isälleen heti; ja jos hän ei ole tehnyt niin silloin, kun hän kykeni, ja hänen isänsä olisi vapauttanut hänet, jos hän olisi tiennyt siitä, on katsottava, että hänellä on oikeus täydelliseen korvaukseen, jos hänen isänsä on valmis vapauttamaan hänet.

27. Pomponius lisää, että niissä tapauksissa, joissa perheen poika voi saada hyvitystä asiassa, jossa on kyse hänen peculiumistaan, hänen isänsä voi poikansa perillisenä vaatia täydellistä hyvitystä tämän kuoleman jälkeen.

28. Mutta jos perheen pojalla on castrense peculium, ei ole epäilystäkään siitä, etteikö hänellä olisi castrense peculiumiin liittyvissä asioissa oikeus täydelliseen korvaukseen, aivan kuten jos häntä olisi petetty oman omaisuutensa suhteen.

29. Orja, joka ei ole täyttänyt kahtakymmentäviittä vuotta, ei voi missään tapauksessa saada korvausta, koska kyse on hänen isäntänsä henkilöstä, ja hänen on syytettävä itseään, jos hän on antanut jotain alaikäisen haltuun. Jos hän siis tekee sopimuksen alaikäisen, joka ei ole saavuttanut murrosikää, sovelletaan samaa sääntöä, kuten Marcellus toteaa Digestin toisessa kirjassa. Ja jos alaikäiselle orjalle annetaan hänen peculiuminsa vapaa hallinta, hänen isäntänsä ei voi täysi-ikäisenä saada korvausta tästä syystä.

30. Africanus, Kysymykset, kirja VII.

Sillä mitä tahansa orja tekeekin tällaisessa tapauksessa, hänen katsotaan tekevän sen omistajansa suostumuksella; ja tämä käy selvemmin ilmi, jos kysymys on institutionaalisesta toiminnasta tai jos yli kaksikymmentäviisivuotias henkilö ohjaa alaikäistä tekemään jotakin liiketoimia, ja alaikäistä huijataan sitä tehdessään.

31. Ulpianus, Ediktistä, kirja XI.

Jos orja oli kuitenkin sellainen, jolla oli oikeus välittömään vapauteen luottamuksen perusteella, ja hänet pakotettiin, koska hän kärsi laiminlyönnistä, voidaan todeta, että preetori on velvollinen myöntämään hänelle vapautuksen.

32. Sama, Ediktistä, kirja X.

Alle kaksikymmentäviisi vuotta täyttäneiden alaikäisten täydellinen palauttaminen on helpotus paitsi silloin, kun he kärsivät jonkin verran omaisuuden menetystä, myös silloin, kun heidän etunsa on se, ettei heitä vaivata oikeudenkäynneillä ja kustannuksilla.

33. Sama, Ediktistä, kirja XI.

Praetor sanoo: "Mikä tahansa tapahtuma, jonka sanotaan tapahtuneen". Me ymmärrämme käsitteellä "liiketoimi" mitä tahansa, olipa se sitten sopimus tai ei.

34. Jos alaikäinen siis ostaa tai myy jotain, jos hän solmii kumppanuuden tai lainaa rahaa ja häntä huijataan, hän saa helpotusta.

35. Jos hän on saanut rahaa isänsä velalliselta tai omalta velalliseltaan ja menettää sen, on katsottava, että hänellä on oikeus saada korvausta, koska liiketoimi on tehty hänen kanssaan. Jos alaikäinen nostaa kanteen velallista vastaan, hänen on siis saatava kuraattorit paikalle, jotta hänelle voidaan maksaa, sillä muuten velallista ei voida pakottaa maksamaan hänelle. Nykyisin on kuitenkin tapana tallettaa rahat temppeliin (kuten Pomponius toteaa kahdeskymmeneskahdeksannessa kirjassaan), jotta velallista ei sorrettaisi maksamalla kohtuuttomia korkoja eikä alaikäinen velkoja menettäisi rahojaan; tai jotta maksu suoritettaisiin kuraattoreille, jos sellaisia on. Valtakunnallisella perustuslailla sallitaan myös, että velallinen voi pakottaa alaikäisen velallisen määräämään itselleen kuraattorit. Mutta entä jos preetori määrää rahat maksettavaksi alaikäiselle ilman kuraattoreiden väliintuloa, ja ne maksetaan? Voidaan epäillä, onko hän silloin turvassa. Olen kuitenkin sitä mieltä, että jos hänet pakotetaan maksamaan sen jälkeen, kun hän on huomauttanut, että velkoja on alaikäinen, hän on vapaa vastuusta, ellei joku sitten katso, että hänen pitäisi valittaa siitä, että hän on kärsinyt vahinkoa. Uskon kuitenkin, että praetori ei kuulisi alaikäistä, jos tämä hakisi täydellistä palautusta tällaisessa tapauksessa.

36. Avustusta ei myönnetä alaikäiselle ainoastaan näissä olosuhteissa, vaan myös silloin, kun hän osallistuu muiden tekemiin sitoumuksiin, esimerkiksi kun hän sitoo itsensä tai rasittaa omaisuuttaan takaajana. Pomponius näyttää kuitenkin olevan samaa mieltä niiden kanssa, jotka tekevät eron alaikäisen välillä silloin, kun välimies on nimennyt hänet osapuoleksi vakuuksien hyväksymistä varten, ja silloin, kun hänen vastapuolensa on hyväksynyt hänet. Minusta näyttää siltä, että kaikissa näissä tapauksissa, jos asianosainen on alaikäinen ja todistaa, että häntä on kierretty, hänellä on oikeus saada korvausta.

37. Myös oikeudenkäynneissä myönnetään helpotuksia, olipa kyseessä sitten se osapuoli, jota on petetty, joka on nostanut kanteen tai joka on haastettu oikeuteen.

38. Jos alaikäinen on kuitenkin saanut omaisuuden, joka ei riitä velkojien maksamiseen, hänelle myönnetään helpotusta, jotta hän voi hylätä sen; sillä tässäkin tapauksessa häntä petetään. Samaa sääntöä sovelletaan omaisuuden hallussapitoon tai muuhun perintöön. Ei ainoastaan poika, joka sekaantui isänsä omaisuuteen, saa hyvitystä, vaan samoin siihen on oikeutettu myös kuka tahansa muu perheeseen kuuluva alaikäinen, kuten esimerkiksi orja, joka on nimitetty perilliseksi ja jolle on myönnetty vapaus; sillä on katsottava, että jos hän on

sekaantunut omaisuuden asioihin, hänet voidaan vapauttaa iän perusteella, jotta hän voi saada erottelun omasta omaisuudestaan. On selvää, että jos hän saa vapautuksen saatuaan perinnön, hänen on luovutettava kaikki ne osat, jotka ovat sekoittuneet hänen omaisuuteensa ja joita hän ei ole menettänyt nuoruutensa heikkoudesta johtuen.

39. Tällä hetkellä alaikäiset vapautetaan käytännössä silloin, kun he eivät ole onnistuneet saamaan voittoa.

40. Pomponius totesi myös kahdeskymmeneskahdeksannessa kirjassaan, että jos henkilö hylkää perinnön ilman, että kukaan syyllistyy petokseen, tai jos häntä käytetään hyväksi, kun hän tekee valinnan kahdesta perinnöstä ja valitsee arvoltaan huonomman, tai jos hän lupaa antaa jollekin miehelle jommankumman kahdesta tavarasta ja antaa hänelle arvokkaamman, hänellä on oikeus helpotukseen, ja se on myönnettävä hänelle.

41. Heräsi kysymys siitä kohdasta, jonka mukaan alaikäiselle on myönnettävä vapautus, vaikka hän ei saisikaan voittoa, kuten silloin, kun alaikäisen omaisuus on myyty ja joku ilmoittautuu, joka on valmis maksamaan siitä enemmän; pitäisikö alaikäinen palauttaa kokonaan sen voiton vuoksi, jota hän ei saanut? Preetorit myöntävät palautuksen joka päivä näissä olosuhteissa, jotta uusia tarjouksia voidaan tehdä. Samoin toimitaan niiden omaisuuserien osalta, jotka olisi säilytettävä alaikäisten hyväksi. Tämä on kuitenkin tehtävä erittäin huolellisesti, sillä muutoin kukaan ei osallistuisi holhottavaksi määrätyn omaisuuden myyntiin, vaikka se tapahtuisi hyvässä uskossa; ja on perusteellisesti hyväksyttävä periaate, jonka mukaan onnettomuuksille alttiina olevan omaisuuden osalta alaikäiselle ei myönnetä korvausta ostajaa vastaan, ellei voida osoittaa, että kyseessä on ollut huoltajan tai edunvalvojan korruptio tai ilmeinen puolueellisuus.

42. Jos alaikäinen, jolle on myönnetty palautus, puuttuu kuolinpesän asioihin tai ryhtyy hoitamaan sellaista kuolinpesää, jonka hän on hylännyt, hän voi saada uudelleen palautuksen, jotta hän voi hylätä sen; tämä on myös todettu uudelleenkirjoituksissa ja lausunnoissa.

43. Papinianus sanoo kuitenkin toisessa mielipidekirjassaan, että jos orja on korvattu alaikäiselle välttämättömäksi perilliseksi ja alaikäinen hylkää perinnön, kyseisestä orjasta tulee välttämätön perillinen, ja jos alaikäinen saa korvauksen, hän pysyy kuitenkin vapaana; mutta jos alaikäinen ensin tulee perinnöksi ja sitten hylkää perinnön, orjasta, joka on korvattu hänelle vapauden myöntämisen myötä, ei voi tulla perillistä eikä hän voi olla vapaa; ja tämä ei ole täysin totta. Sillä jos kuolinpesä ei ole maksukykyinen ja perillinen hylkää sen, jumalallinen Pius sekä keisarimme ovat eräässä rescriptumissa todenneet, että jos alaikäinen on muukalainen, on syytä korvata välttämätön perillinen; ja kun hän sanoo, että hän pysyy vapaana, se merkitsee ilmeisesti sitä, että hän ei myöskään

pysy perillisenä, koska alaikäinen saa korvauksen sen jälkeen, kun hän on hylännyt perinnön; joten koska alaikäisestä ei tule perillistä, vaan hänellä on oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin, hän epäilemättä pysyy edelleen perillisenä, joka kerran esiintyi sellaisena.

44. Lisäksi jos perillinen ei ole valittanut määräajassa, hänelle myönnetään vapautus, jotta hän voi valittaa, jos hän haluaa tehdä niin.

45. Lisäksi hänelle myönnetään vapautus, jos häntä vastaan annetaan yksipuolinen tuomio. On kuitenkin vakiintunut käytäntö, jonka mukaan kaikenikäisillä miehillä on oikeus uuteen oikeudenkäyntiin laiminlyöntitapauksessa, jos he pystyvät osoittamaan, että he olivat poissa jostain pätevästä syystä.

46. Hermogenianus, *Epitomes of Law*, kirja I.

Vaikka alaikäinen olisi hävinnyt jutun kontumitaation vuoksi, hän voi hakea täydellistä palautusta.

47. Ulpianus, *Ediktistä*, kirja XI.

Jos tuomion seurauksena alaikäisen panttikirjat viedään ulosottoon ja myydään, ja hän myöhemmin saa takaisin kuvernöörin tai keisarillisen prokuratorin päätöstä vastaan, on harkittava, pitäisikö myyty omaisuus periä takaisin; sillä on varmaa, että tuomion perusteella maksetut rahat on palautettava alaikäiselle, mutta on enemmän alaikäisen edun mukaista saada omaisuus takaisin; ja mielestäni se pitäisi joissakin tapauksissa sallia, jos alaikäinen muutoin kärsisi suurta vahinkoa.

48. Myös naiselle myönnetään helpotusta myötäjäisten osalta, jos hän on antanut enemmän kuin hänen omaisuutensa antaisi aiheita tai jos hän on antanut koko omaisuutensa.

49. Nyt on pohdittava, pitäisikö alaikäisille myöntää huojennusta vain silloin, kun he ovat joutuneet sopimukseen, vai myös silloin, kun he ovat syyllistyneet rikoksiin; jos alaikäinen esimerkiksi syyllistyy petokseen, joka liittyy talletettuun, lainattuun tai muulla tavoin sopimuksen kohteena olevaan omaisuuteen, olisiko hänellä oikeus huojennukseen, jos hänen käsiinsä ei ole joutunut mitään liiketoimen kautta? On katsottu, että lain rikkomiseen syyllistyneille alaikäisille ei pitäisi myöntää huojennusta; ja siksi tässä tapauksessa huojennusta ei pitäisi myöntää, sillä jos alaikäinen syyllistyy varkauteen tai aiheuttaa omaisuuden vahingoittamista, hänellä ei ole oikeutta

huojennukseen. Jos hän olisi kuitenkin vahingon tehtyään voinut tunnustaa ja siten välttyä kaksinkertaiselta vahingonkorvausvelvollisuudelta, mutta olisi mieluummin kiistänyt tekonsa, hänelle olisi myönnettävä hyvitystä vain siksi, että häntä kohdeltaisiin ikään kuin hän olisi tunnustanut. Jos hän siis pystyi korvaamaan varkaautensa aiheuttaman vahingon sen sijaan, että hänet olisi haastettu kaksinkertaiseen tai nelinkertaiseen vahingonkorvaukseen, hänelle myönnetään vapautus.

50. Kun naimisissa oleva nainen, joka on eronnut miehestään omasta syystä, haluaa saada korvausta tai kun hänen miehensä tekee niin, en usko, että korvausta pitäisi myöntää, sillä kyseessä ei ole tavanomainen rikos, ja jos alaikäinen on tehnyt aviorikoksen, hänelle ei voida myöntää korvausta.

51. Papinianus toteaa, että jos parinkymmenen ja kahdenkymmenenviiden vuoden ikäinen alaikäinen sallii itsensä orjuuteen - eli jos hän osallistuu hänestä maksettuun hintaan - hänellä ei ole oikeutta hyvitykseen; ja tämä on perusteltua, sillä tapaus ei salli hyvitystä, koska asianosainen on muuttanut tilaansa.

52. Kun alaikäisen sanotaan joutuneen maksamatta jättämisestä aiheutuneen rangaistuksen kohteeksi, hänellä on oikeus saada täydellinen korvaus; on kuitenkin edellytettävä, että hän ei ole syyllistynyt petokseen, sillä muutoin korvausta ei myönnetä.

53. Pretori ei myöskään voi myöntää korvausta orjansa vapaudesta.

54. Paulus, Ediktistä, kirja XI.

Paitsi jos hän saa tämän palveluksen keisarilta jostain hyvästä syystä.

55. Ulpianus, Ediktistä, kirja XI.

Petokseen perustuva kanne tai kohtuullisuuskanne voidaan nostaa siitä määrästä, jonka alaikäinen oli kiinnostunut siitä, ettei orjaa luovutettu; näin ollen kaikki se, mitä hän olisi voinut saada, jos hän ei olisi luovuttanut orjaa, on nyt luovutettava hänelle. Kun on kyse isännälle kuuluvista esineistä, jotka manumetoidun orjan on anastanut, häntä vastaan on oikeus nostaa kanne niiden tuottamisesta, varkaudesta tai varastetun omaisuuden takaisin saamisesta, koska hän on anastanut ne sen jälkeen, kun hänet oli manumetoitu; muussa tapauksessa, jos rikos on tehty

orjuudessa ollessaan, isäntä ei ole oikeutettu nostamaan kannetta häntä vastaan sen jälkeen, kun hän on saanut vapautensa. Tämä sisältyy erääseen jumalallisen Severuksen reskriptiin.

56. Entä jos alle kaksikymmentäviisivuotias ja yli kaksikymmentä vuotta täyttänyt alaikäinen myisi orjan tämän lain nojalla, jotta hänet voitaisiin vapauttaa? Viitataan yli kaksikymmenvuotiaaseen, koska myös Scaevola mainitsi tämän iän Neljänentoista kysymysten kirjassaan; ja on parempi mielipide, että Aufidius Victorinukselle osoitetussa jumalallisen Marcuksen perustuslaisissa esitetty sääntö ei koske tätä tapausta, eli yli kaksikymmenvuotiaan alaikäisen tapausta. Tästä syystä olisi harkittava, voidaanko yli kaksikymmenvuotiaalle alaikäiselle myöntää vapautus, häntä olisi kuultava, jos hän tekee hakemuksen ennen kuin orja saa vapautensa, sillä jos hän tekee sen jälkeen, hän ei voi. Voidaan myös kysyä, onko hänellä oikeus saada korvausta, jos se, joka tekee tämän lain mukaisen oston, on alaikäinen? Jos orjan vapautta ei ole vielä myönnetty, hänellä on oikeus vapautukseen, mutta jos hän tekee hakemuksen määräpäivän tultua, myyjän tahto, jos hän on saavuttanut täysi-ikäisyyden, vapauttaa orjan.

57. Tutkimus koski seuraavia tosiseikkoja. Eräät alaikäiset nuorukaiset olivat ottaneet kuraattoriksi Salvianus-nimisen miehen, ja kun tämä oli hoitanut luottamustehtäviään jonkin aikaa, hän sai keisarin suosiosta kunnallisen viran ja hankki preetorilta vapautuksen edellä mainittujen alaikäisten kuraattorin tehtävistä heidän poissaolonsa ajaksi. Alaikäiset tulivat sitten preetorin eteen ja vaativat täydellistä korvausta, koska edunvalvoja oli vapautettu vastoin perustuslakia, sillä ei ole tapana, että osapuolet luopuvat edunvalvonnasta, elleivät he ole poissa merellä julkisten asioiden vuoksi tai jos he ovat keisarin henkilökohtaisessa palveluksessa, kuten myönnettiin kaupunginvaltuutettu Menander Arriuksen tapauksessa. Salvianus oli kuitenkin saanut vastuuvapauden, ja alaikäiset, jotka olivat ikään kuin joutuneet pakotetuiksi, vetosivat preetoriin täydellisen korvauksen saamiseksi. Arrius Severus, joka oli epävarma, esitti kysymyksen keisari Severukselle, joka vastauksena tähän neuvonpitoon totesi seuraajalleen Benidius Quietukselle osoitetussa resikirjoituksessa, että preetorin väliintuloon ei ollut mitään syytä, koska ei ollut todettu, että sopimus oli tehty alle kaksikymmentäviisi vuotta täyttäneen alaikäisen kanssa; mutta ruhtinaan velvollisuutena oli puuttua asiaan ja saada se, jonka preetori oli aiheettomasti vapauttanut, aloittamaan uudelleen luottamuksen hoitaminen.

58. On myös huomattava, että alaikäisille ei voida myöntää huojennusta umpimähkään, vaan ainoastaan silloin, kun on esitetty asianmukainen syy ja kun he osoittavat, että heitä on käytetty hyväksi.

59. Palautusta ei myöskään myönnetä silloin, kun henkilö, joka on hoitanut liiketoimintaansa asianmukaisesti, hakee palautusta jonkin sellaisen vahingon vuoksi, joka ei ole aiheutunut hänen omasta huolimattomuudestaan vaan väistämättömästä onnettomuudesta; mutta pelkkä vahingon syntyminen ei anna oikeutta palautukseen, vaan harkinnan puute, joka rohkaisee vilpillisyyteen; ja tämän Pomponius totesi kahdeskymmeneskahdeksannessa kirjassaan. Siksi Marcellus sanoo Julianusta koskevassa huomautuksessa, että jos alaikäinen osti orjan, jota hän tarvitsi, ja orja kuoli pian sen jälkeen, hänellä ei ollut oikeutta palautukseen; sillä häntä ei käytetty hyväksi, kun hän osti omaisuutta, joka oli ehdottoman välttämätön hänen omistuksessaan, vaikka se olikin kuolevainen.

60. Kun joku tulee rikkaan miehen perilliseksi ja omaisuus tuhoutuu yhtäkkiä; esimerkiksi kun maa-alueet tuhoutuvat maanjäristyksessä tai talot tuhoutuvat tulipalossa tai orjat karkaavat tai kuolevat; Julianus puhuu Neljäkymmentäkuusi-kirjassa tavalla, joka antaa ymmärtää, että alaikäisellä on oikeus täydelliseen korvaukseen, mutta Marcellus sanoo Julianusta koskevassa huomautuksessa, että täydellistä korvausta ei sallita, koska asianosaista ei ole nuoruuden heikkoudesta johtuen petetty, kun hän astui arvokkaaseen omaisuuteen, ja että se, mitä hänelle sattui vahingossa, voi sattua myös huolellisimmallekin perheen päämiehelle; mutta seuraavassa tapauksessa palautus voidaan myöntää alaikäiselle, toisin sanoen silloin, kun hän on tullut tilalle, johon kuului paljon omaisuutta, joka oli altis tuhoutumiselle; esimerkiksi maa-alue, jolla oli "rakennuksia, mutta joka oli raskaasti velkojen rasittama, eikä hän osannut aavistaa, että orjat saattavat kuolla". tai rakennukset tuhoutuisivat, tai ei myynyt niin monille onnettomuuksille alttiina olevaa omaisuutta riittävän nopeasti.

61. Lisäksi kysytään, onko alaikäistä kuultava, jos hän pyytää palautusta toiselta alaikäiseltä. Pomponius toteaa yksinkertaisesti, että hänelle ei pidä myöntää hyvitystä; mutta mielestäni preetorin pitäisi tutkia, kumpaa heistä on pakotettu, ja jos heitä molempia on petetty, esimerkiksi jos toinen alaikäinen on lainannut toiselle rahaa ja tämä on menettänyt sen; silloin (Pomponiuksen mukaan) se, joka lainasi rahaa ja tuhlassi tai menetti sen, on paremmassa asemassa.

62. On selvää, että jos alaikäinen on tehnyt sopimuksen täysi-ikäisen perheen pojan kanssa, hänellä on oikeus täydelliseen palautukseen, kuten Julianus toteaa Digestin neljännessä kirjassa ja Marcellus Digestin toisessa kirjassa, joten ikää koskeva sääntö saa enemmän huomiota kuin senaatin asetus.

63. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja IV.

Kun nainen astuu kolmannen osapuolen puolesta väliintulijana alaikäisen henkilön kanteeseen, ei hänelle voida myöntää kanteita naista vastaan, vaan hänellä, kuten muillakin henkilöillä, on poikkeus, sillä Common Law -lain mukaan hänellä on oikeus saada korvaus kanteella alkuperäistä velallista vastaan, ja näin on, jos alkuperäinen velallinen on maksukykyinen; muussa tapauksessa nainen ei voi vedota senaatin asetuksen apuun.

64. Ulpianus, Ediktistä, kirja XI.

Asiaa tutkittaessa on kiinnitettävä huomiota siihen, onko oikeusapua myönnettävä vain alaikäiselle vai myös niille, jotka ovat sitoutuneet hänen puolestaan, kuten esimerkiksi takaajille. Jos siis tiedän, että asianosainen on alaikäinen, enkä luota häneen, ja sinä ryhdyt hänen puolestaan takaajaksi, ei ole oikein, että takaajalle myönnetään helpotusta minun vahingokseni; näin ollen valtuuskanteen olisi pikemminkin kieltäytyttävä takaajalta. Sanalla sanoen praetorin olisi huolellisesti punnittava, kumpi on oikeutetumpi helpotukseen, velkoja vai takaaja; sillä alaikäinen, joka on joutunut epäedulliseen asemaan, ei ole vastuussa kummastakaan. On helpompaa todeta, että helpotusta ei pitäisi myöntää sille, joka ohjasi velkojaa, sillä hän oli niin sanotusti se neuvonantaja ja suostuttelija, joka oli vastuussa alaikäisen kanssa tehdystä sopimuksesta. Näin ollen voidaan kysyä, pitäisikö alaikäisen vaatia täydellistä korvausta velkojalta vai takaajalta? Mielestäni turvallisempi tapa olisi hakea sitä molempia vastaan; sillä kun on osoitettu asianmukainen syy ja osapuolet ovat läsnä - tai poissa, jos he ovat myöhästyneet, koska he ovat riitautuneet - on punnittava tarkkaan, pitäisikö täysi palautus myöntää.

65. Joskus alaikäiselle myönnettävä palautus on esineoikeudellinen, toisin sanoen se kohdistuu hänen omaisuutensa haltijaan, vaikka hänen kanssaan ei ole tehty sopimusta; esimerkiksi jos olet ostanut alaikäiseltä omaisuutta ja myynyt sen toiselle osapuolelle, alaikäinen voi toisinaan vaatia palautusta omistajalta estääkseen omaisuutensa menettämisen tai riistämisen; tällöin asia käsitellään joko praetorissa tai luovutus kumotaan ja myönnetään esineoikeudellinen kanne. Pomponius toteaa myös kahdeskymmeneskahdeksannessa kirjassaan, että Labeo piti paikkansa silloin, kun alle kaksikymmentäviisi vuotta täyttänyt alaikäinen myi maa-alueen ja luovutti sen hallintaan, ja ostaja luopui siitä; silloin, jos toinen ostaja oli tietoinen siitä, mitä oli tapahtunut, voidaan hänelle myöntää korvaus, mutta jos hän ei tiennyt tosiasioista ja ensimmäinen ostaja on maksukykyinen, tätä ei tehdä; mutta jos hän ei ole maksukykyinen, on oikeudenmukaisempaa myöntää korvaus alaikäiselle, myös ostajalle, joka ei ollut tietoinen, vaikka hän osti kiinteistön vilpittömässä mielessä.

66. Paulus, Ediktistä, kirja XI.

On selvää, että niin kauan kuin se, joka on ostanut omaisuuden alaikäiseltä, tai kyseisen ostajan perillinen on maksukykyinen, ei päätöstä pitäisi antaa sitä vastaan, joka on ostanut omaisuuden vilpittömässä mielessä; ja tämä on myös Pomponiuksen mielipide.

67. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja IV.

Jos palautus kuitenkin myönnetään, toinen ostaja voi vedota myyjäänsä vastaan. Samaa sääntöä sovelletaan, jos osto on kulkenut usean henkilön käsissä.

68. Ulpianus, Ediktistä, kirja XI.

Asiaa käsiteltäessä on myös harkittava, eikö ole kenties käytettävissä jokin muu kanne kuin täydellinen palautus; sillä jos asianosainen on asianmukaisesti suojattu tavanomaisen oikeussuojakeinon ja tavallisen lain nojalla, hänelle ei pitäisi myöntää ylimääräistä apua, kuten esimerkiksi silloin, kun sopimus on tehty holhousvangin kanssa ilman hänen holhoojansa valtuutusta, eikä hän sen seurauksena vaurastu.

69. Lisäksi Labeo toteaa, että jos alaikäinen on petollisesti houkuteltu liittymään osakkuuteen tai jopa jos hän tekee sen lahjoituksen tekemiseksi, osakkuutta ei ole olemassa edes alaikäisten kesken, eikä praetorilla näin ollen ole syytä puuttua asiaan. Ofilius on samaa mieltä, sillä alaikäinen on lain nojalla riittävästi suojattu.

70. Pomponius kertoo myös kahdeskymmeneskahdeksannessa kirjassaan, että kun erästä perillistä kehoitettiin luovuttamaan tietyt esineet veljensä tyttarelle sillä ehdolla, että jos tämä kuolisi ilman jälkeläisiä, hänen olisi palautettava ne perilliselle, ja kun perillinen oli kuollut, hän huolehti siitä, että ne palautettaisiin hänen perilliselleen; jolloin Aristo katsoi, että hänellä oli oikeus täydelliseen palautukseen. Pomponius kuitenkin lisää, että annettu sitoumus voitiin tehdä perusteeksi henkilökohtaiselle kanteelle epävarmasta vahingonkorvaussummasta myös täysi-ikäisen henkilön tapauksessa, sillä asianosaista suojaa paitsi tavallinen laki myös henkilökohtainen kanne.

71. Yleisesti on vakiintunut käytäntö, että jos sopimus ei ole pätevä, praetorin ei pitäisi puuttua asiaan, jos se on varmaa.

72. Pomponius toteaa myös osto- ja myyntitapauksen hinnan osalta, että sopimuspuolet saavat käyttää toisiaan hyväkseen luonnollisen oikeuden mukaisesti.

73. Nyt olisi pohdittava, ketkä ovat niitä, jotka voivat myöntää täydellisen korvauksen. Kaupungin prefekti ja muut tuomarit voivat toimivaltuuksiensa sallimissa rajoissa myöntää täydellisen palautuksen muissa tapauksissa sekä omien päätöstensä vastaisissa tapauksissa.

74. Hermogenianus, *Epitomes of Law*, kirja I.

Pretoriaaniprefektit voivat myös myöntää täydellisen korvauksen omista päätöksistään, mutta kukaan ei voi valittaa niistä. Tämä ero johtuu siitä, että muutoksenhaku vastaa valitusta siitä, että päätös on epäoikeudenmukainen, kun taas täydellinen palautus käsittää hakemuksen, jossa pyydetään vapautusta asianosaisen omasta virheestä tai väitteestä, jonka mukaan hänen vastustajansa on petollinen.

75. Ulpianus, *Ediktistä*, kirja XI.

Alempiasteinen tuomari ei voi antaa palautusta vastoin ylemmänasteisen tuomarin päätöstä.

76. Jos keisari on kuitenkin tehnyt päätöksen, hän hyvin harvoin sallii hyvityksen tai sallii audienssisaliinsa esitettävän osapuolen, joka väittää, että häntä on pakotettu nuoruuden heikkoutensa vuoksi, tai sanoo, että hänelle suotuisia asioita ei ole mainittu, tai valittaa, että hänen asianajajansa on pettänyt hänet. Niinpä jumalallinen Severus ja keisari Antoninus eivät suostuneet kuulemaan Glabrio Aciliusta, joka pyysi hyvitystä veljelleen mainitsematta asianmukaista syytä, sen jälkeen, kun asia oli kuultu loppuun asti heidän istuntosalissaan.

77. Kun Percennius Severus pyysi täydellistä palautusta ja kun kaksi päätöstä oli jo annettu, jumalalliset Severus ja Antoninus sallivat, että heitä kuulustellaan heidän audienssihuoneessaan.

78. Sama keisari totesi Licennius Frontolle osoittamassaan rescriptissä, että oli epätavallista, että kukaan muu kuin keisari itse myönsi palautusta sen jälkeen, kun keisarin nimittämä tuomari oli tehnyt päätöksen valituksen johdosta.

79. Mutta kun keisarin nimittämä tuomari käsittelee tapauksen, kukaan muu kuin tuomarin nimittänyt keisari ei voi tehdä palautusta.

80. Täydellinen palautus myönnetään alaikäisten lisäksi myös heidän seuraajilleen, vaikka he itse olisivat täysi-ikäisiä.

81. Sama, Ediktistä, kirja XIII.

Joskus kuitenkin annamme perilliselle vuoden pitemmän ajan aloittaa oikeudenkäynti, kuten ediktiossa sanotaan, jos hänen ikänsä antaa siihen aihetta; sillä kaksikymmentäviidennen ikävuoden jälkeen hänellä on oikeus lain myöntämään aikaan; tässä tapauksessa hänen katsotaan tulleen petetyksi, koska hän olisi voinut saada korvauksen vainajaa koskevan määräajan kuluessa, mutta ei hakenut sitä. On selvää, että jos vainajalla oli vain pieni osa käytettävissä olevasta ajasta jäljellä täydellisen palautuksen saamiseksi, hänen perilliselleen, jos hän on alaikäinen, myönnetään aikaa sen saamiseksi kahdenkymmenenviidennen ikävuoden täyttämisen jälkeen, ei koko säädettyä aikaa, vaan vain niin paljon kuin alaikäinen, joka oli hänen perijänsä, oli oikeutettu saamaan.

82. Sama, Ediktistä, kirja XI.

Papinianus toteaa toisessa mielipidekirjassaan, että täydellisen palauttamisen määräaika ei pitäisi pidentää maanpaosta palaavan osapuolen hyväksi siitä syystä, että hän oli poissa, sillä hän olisi voinut asiamiehensä välityksellä kääntyä preettorin puoleen, mutta ei tehnyt niin, tai hän olisi voinut kääntyä sen paikkakunnan kuvernöörin puoleen, jossa hän oli. Mutta kun sama kirjoittaja sanoo, että hänellä ei ole oikeutta vapautukseen hänelle määrätyn rangaistuksen vuoksi, hänen mielipiteensä ei ole oikea, sillä mitä yhteistä on rikoksen ja nuoruuden heikkouteen perustuvan tekosyyvälillä?

83. Jos kuitenkin joku yli kaksikymmentäviisivuotias, joka on liittynyt asianosaisuuteen laissa säädetyn palautusajan kuluessa, luopuu myöhemmin asiasta, asianosaisen liittymisestä ei ole hänelle mitään hyötyä täydellisen palautuksen saamisessa, kuten on hyvin usein todettu uudelleenkirjoituksissa.

84. Sama, Ediktistä, kirja X.

Hänen ei katsota luopuneen asiasta, jos hän vain lykkää sitä, vaan jos hän luopuu siitä kokonaan.

85. Sama, Ediktistä, kirja XI.

Jos alaikäisen tekemää perunkirjoitusta vastaan vaaditaan täydellistä palautusta, alaikäisen ei tarvitse korvata mitään kustannuksia, jotka on maksettu perintöosuuksien tai hänen perunkirjoituksensa avulla vapautensa saaneiden orjien arvon perusteella. Samoin toisaalta, kun alaikäinen saa palautusta kuolinpesään pääsyä varten, kaikki hänen edunvalvojansa tekemät kaupat, jotka koskevat omaisuuden luovuttamista preetorin määräyksen nojalla ja joissa annetaan lupa myydä omaisuus laissa säädetyn muodon mukaisesti, on vahvistettava; kuten Severus ja Antoninus totesivat Calpurnius Flaccukselle antamassaan rescriptuksessa.

86. Paulus, Ediktistä, kirja XI.

Kun perheen poika harjoittaa liiketoimintaa isänsä valtuuttamana, hän ei voi vaatia hyvitystä; sillä jos joku muu olisi antanut hänelle valtuudet, hänellä ei olisi oikeutta hyvitykseen, koska näissä olosuhteissa pääasiallinen asianosainen olisi täysi-ikäinen ja hän olisi vastuussa tappiosta. Mutta jos alaikäinen on lopulta kärsinyt vahinkoa, koska hän ei ole voinut saada kuluttamaansa summaa takaisin siltä, jonka liiketoimia hän on hoitanut, koska tämä ei ole maksukykyinen, preetori tulee epäilemättä hänen avukseen. Jos päämies oli kuitenkin alaikäinen ja asiamies täysi-ikäinen osapuoli, päämiestä ei helposti kuultaisi, ellei liiketoimia olisi hoidettu hänen toimeksiannostaan, eikä hänen asiamiehensä voi korvata hänelle vahinkoa. Jos alaikäistä käytetään hyväksi asiamiehenä toimiessaan, syyllinen on siis se päämies, joka on antanut liiketoimintansa tämänkaltaisen henkilön hoidettavaksi, ja tämä on myös Marcelluksen näkemys.

87. Paulus, Lauseet, kirja I.

Mutta jos alaikäinen sekaantuu vapaaehtoisesti täysi-ikäisen henkilön liiketoimintaan, hänellä on oikeus saada palautusta, jotta täysi-ikäiselle osapuolelle ei aiheutuisi vahinkoa; ja jos hän kieltäytyy tekemästä näin ja häntä vastaan nostetaan sitten kanne liiketoimen perusteella, hänellä ei ole oikeutta saada palautusta kanteen johdosta; mutta hänet voidaan pakottaa luopumaan oikeudestaan täydelliseen palautukseen, jotta päämies voidaan asettaa asiamieheksi omissa nimissään, jotta hän voi tällä tavoin korvata vahingon, jonka hän on kärsinyt alaikäisen vuoksi.

88. Alaikäisten kanssa tehtyjä liiketoimia ei kuitenkaan pitäisi aina peruuttaa, vaan niiden pitäisi perustua siihen, mikä on hyvää ja oikeudenmukaista, jotta tämän ikäiset henkilöt eivät joutuisi suurten haittojen kohteeksi, koska muutoin kukaan ei tekisi heidän kanssaan sopimuksia, ja he jäisivät tietyssä määrin kaupallisten asioiden

ulkopuolelle. Näin ollen preetorin ei pitäisi puuttua asiaan, ellei ole ilmeisiä todisteita petoksesta tai elleivät osapuolet ole toimineet törkeän huolimattomasti.

89. Mestarillamme Scaevolalla oli tapana sanoa, että jos joku nuoruuden kevytmielisyyden innoittamana luopui tai hylkäsi kuolinpesän tai omaisuuden hallinnan, ja kaikki säilyi koskemattomana, häntä olisi ehdottomasti kuultava; mutta jos hän sen jälkeen, kun kuolinpesä oli myyty ja liiketoimet selvitetty, ilmaantuu vaatimaan rahoja, jotka oli saatu sijaisen avulla, hänen hakemuksensa olisi hylättävä; ja tällaisessa tapauksessa tuomioistuimen olisi oltava paljon varovaisempi myöntäessään palautusta alaikäisen perilliselle.

90. Jos orja tai perheen poika on pettänyt alaikäisen, isä tai omistaja olisi määrättävä palauttamaan kaikki, mikä on joutunut hänen käsiinsä, ja kaikki, mitä hän ei ole saanut haltuunsa, olisi maksettava peculiumista. Jos korvausta ei saada kummastakaan näistä lähteistä ja orja on syyllistynyt petokseen, hänet joko ruuskitaan tai luovutetaan korvaukseksi. Jos kuitenkin perheen poika syyllistyi petokseen, häntä vastaan oli annettava tuomio tällä perusteella.

91. Korvaus olisi myönnettävä, jotta jokainen voi saada takaisin kaikki oikeutensa. Jos siis palautus myönnetään osapuolelle, jota on huijattu maan myynnissä, preetorin on määrättävä ostaja palauttamaan maa viljelmiseen ja saamaan siitä maksettu hinta, paitsi jos hän ei maksettuaan tiennyt, että myyjä tuhlaisi sen, kuten silloin, kun rahaa lainataan henkilölle kulutettavaksi. Palauttamista ei kuitenkaan myönnetä yhtä vapaasti myynnin yhteydessä siitä syystä, että ostaja maksaa myyjälle velan, jonka tämä on velvollinen maksamaan, kuten kukaan ei ole velvollinen lainaamaan rahaa; sillä vaikka sopimus voi olla alun perin luonteeltaan sellainen, että se olisi mitätöitävä, ostaja ei kuitenkaan saa missään tapauksessa joutua kärsimään tappiota, jos kauppahinta on maksettava.

92. Tästä määräyksestä ei seuraa mitään erityistä toimintaa tai sitoumusta, sillä kaikki riippuu preetorin suorittamasta tutkimuksesta.

93. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja IV.

Ei ole epäilystäkään siitä, että jos alaikäinen maksaa jotain, mitä hän ei ole velkaa, sellaisessa asiassa, jossa siviilioikeus ei salli palautuksen vaatimista, hänellä on oikeus praetoriaanikanteen nostamiseen sen takaisinperimiseksi, koska tällainen vaatimus myönnetään yleensä asianmukaisin perustein myös yli kaksikymmentäviisi vuotta täyttäneille henkilöille.

94. Jos tällainen nuori mies, joka on oikeutettu palautukseen, hakee sitä, se olisi myönnettävä hänen tai hänen asiamiehensä, joka on nimenomaisesti määrätty pyytämään sitä, hakemuksesta; mutta jos asianosainen vain väittää, että hänellä on yleinen valtuutus hoitaa päämiehensä liiketoimia, häntä ei pitäisi kuulla.

95. Paulus, Ediktistä, kirja XI.

Jos palautushakemuksen yhteydessä syntyy epäilyksiä erityisestä valtuutuksesta, asia voidaan ratkaista lisäämällä ehto, jonka mukaan päämies vahvistaa tapahtuman.

96. Jos henkilö, jolle tuomio on määrätty, on poissa, hänen puolustajansa on annettava vakuus siitä, että tuomiota noudatetaan.

97. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja IV.

Palautus olisi kaikissa olosuhteissa myönnettävä isälle hänen poikansa puolesta, vaikka tämä ei suostuisikaan siihen, koska De Peculio -kanteen kohteena oleva isä on vaarassa. Tästä käy ilmi, että muut sukulaiset tai sukulaisuussuhteet ovat eri oikeudellisessa asemassa, eikä heitä pitäisi kuulla, paitsi jos he tekevät hakemuksen alaikäisen suostumuksella; tai jos alaikäisen elämä on sellainen, että häntä on syytä kieltää hallitsemasta omaisuuttaan.

98. Jos alaikäinen lainaa rahaa ja tuhlaa sitä, prokonsulin on kieltäydyttävä myöntämästä velkojalleen oikeutta nostaa kante häntä vastaan. Jos alaikäinen kuitenkin lainaa rahaa apua tarvitsevalle, ei pitäisi ryhtyä muihin toimenpiteisiin kuin että alaikäinen määrätään luovuttamaan velkojalleen ne kanneoikeudet, jotka hänellä on sitä vastaan, jolle hän lainasi rahat. Jos hän on ostanut rahoillaan maata korkeammalla hinnalla kuin mitä häneltä olisi pitänyt pyytää, asia olisi ratkaistava määräämällä myyjä ottamaan maa takaisin ja palauttamaan hinta, jotta velkoja voi periä rahansa takaisin alaikäiseltä ilman, että toiselle aiheutuu vahinkoa. Tästä opimme, miten on meneteltävä, jos alaikäinen ostaa omilla rahoillaan jotakin enemmän kuin sen arvo on; mutta niin tässä kuin edellisessäkin tapauksessa myyjän, joka palauttaa kauppahinnan, on palautettava myös korko, jonka hän on saanut tai jonka hänen olisi pitänyt saada mainitun rahan käytöstä, ja hänen on saatava maan tuotot, joilla alaikäinen on rikastunut. Toisaalta myös silloin, kun alaikäinen myy omaisuutta alle sen arvon, ostaja on määrättävä palauttamaan hänelle maa-alue voittoineen, ja alaikäisen on palautettava niin paljon kauppahinnasta kuin hän on saanut siitä hyötyä.

99. Jos alle kaksikymmentäviisivuotias alaikäinen antaa velalliselle vapautuksen ilman pätevää syytä, hänellä on oikeus nostaa palautuskanne paitsi velallista, myös tämän takaajia vastaan, ja hänellä on myös oikeus nostaa kanne kaikista hänelle annetuista panttikirjoista; ja jos hänellä oli kaksi päävelallista ja hän antoi toiselle heistä vapautuksen, hänellä on oikeus nostaa palautuskanne molempia vastaan.

100. Tämän perusteella ymmärrämme, että jos alaikäinen tekee sopimuksen uudistamisen omaksi vahingokseen, esimerkiksi jos hän siirtää vastuun maksukykyiseltä velalliselta maksukyvyttömälle velalliselle uudistamisen yhteydessä, hänelle on myönnettävä hyvitys entiselle velalliselle.

101. Palautus on myönnettävä myös niille, joita vastaan ei voida nostaa syytettä petoksen perusteella, paitsi jos he ovat henkilöitä, joita jokin erityislaki ei koske.

102. Celsus, Digest, kirja II.

Kun alle kaksikymmentäviisi vuotta täyttänyt alaikäinen saa takaisin sen, jota vastaan hän on nostanut kanteen edunvalvonnan perusteella, edunvalvoja ei voi tästä syystä saada takaisin oikeuttaan vastakanteeseen edunvalvonnan perusteella.

103. Modestinus, Opinions, kirja II.

Jopa silloin, kun voidaan osoittaa, että alaikäisen isä, joka oli myös hänen holhoojansa, on asettanut alaikäisen henkilön vastattavaksi ja hänelle on myöhemmin nimetty edunvalvoja, edunvalvojaa ei voida estää hakemasta alaikäisen puolesta täydellistä korvausta.

104. Kun naispuolinen holhottava, joka oli saanut tuomion häntä vastaan asiassa, joka perustui holhousoikeuteen, halusi saada hyvitystä päätöksen yhden osan osalta, ja kun kävi ilmi, että hän oli onnistunut asian toisen osan osalta, kantaja, joka oli täysi-ikäinen ja joka oli aluksi hyväksynyt päätöksen, vaati uuden oikeudenkäynnin järjestämistä. Herennius Modestinus vastasi tähän, että jos sillä kohdalla, jonka osalta naispuolinen holhottava vaati täydellistä palautusta, ei ollut yhteyttä muihin asioihin, ei ollut esitetty mitään syytä, jonka vuoksi kantaja voisi vaatia koko tuomion kumoamista.

105. Kun alaikäinen saa nuoruutensa vuoksi täydellisen hyvityksen ja tämän vuoksi hylkää isänsä kuolinpesän, eikä yksikään tämän velkojista ole läsnä eikä kuvernööri ole kutsunut häntä haastamaan häntä oikeuteen, herää kysymys, onko hyvitys katsottava asianmukaisesti myönnettyksi? Herennius Modestinus katsoi, että koska velkojia ei ollut kutsuttu paikalle ja koska palautustuomio oli annettu ilman tätä, velkojien oikeuksia ei ollut vähääkään heikennetty.

106. Papinianus, Kysymyksiä, kirja III.

Kun vapautettu poika ei ilmesty vaatimaan omaisuuden hallintaa, vaan pyytää palauttamista, ja kun hän on täyttänyt kaksikymmentäviisi vuotta ja nostaa kanteen isänsä testamenttiin perustuvasta perinnöstä, hänen katsotaan luopuneen asiasta, sillä jos aika omaisuuden hallintaan saamiseksi ei ole kulunut, hänen on silti katsottava hylänneen preetorin väliintulon, koska hän on päättänyt hyväksyä vainajan testamentin.

107. Sama, Opinions, kirja IX.

Kun nainen perijäksi tultuaan sai täyden korvauksen voidakseen hylätä perinnön, esitin mielipiteeni, että perintöön kuuluvilla orjilla, jotka hän oli vapauttanut asianmukaisesti ja luottamuksen nojalla, oli oikeus säilyttää vapautensa ja että heidän ei tarvinnut maksaa kahtakymmentä aureia säilyttääkseen sen, koska he olivat saaneet sen kaikkein hyväksyttävimmällä tavalla. Sillä jos joku velkojista olisi saanut rahansa takaisin häneltä ennen kuin hän oli saanut palautuksen, muiden vaatimuksia maksettuja vastaan, joiden tarkoituksena oli saada rahat jaetuksi keskenään, ei hyväksyttäisi.

108. Paulus, Kysymykset, kirja I.

Alle kaksikymmentäviisivuotias alaikäinen oli kääntynyt kuvernöörin puoleen ja vakuuttanut tämän ulkonäkönsä perusteella, että hän oli täysi-ikäinen, mikä ei kuitenkaan pitänyt paikkaansa; mutta hänen kuraattorinsa jatkoivat hänen asioidensa hoitamista, koska he tiesivät hänen olevan alaikäinen. Sillä välin, kun hänen ikänsä oli todistettu ja ennen kuin hän oli täyttänyt kaksikymmentäviidettä vuotta, hänelle maksettiin tiettyjä alaikäiselle kuuluvia rahasummia, jotka hän tuhlassi. Kysyn, kuka on vastuussa menetyksestä; sillä jos kuraattorit olisivat erehtyneet ja luulleet, että alaikäinen oli saavuttanut täysi-ikäisyyden, luopuneet hänen omaisuutensa hallinnoinnista ja tehneet tilinsä, olisivatko he joutuneet ottamaan vastuun riskistä siltä ajalta, joka oli kulunut sen jälkeen, kun hänen ikänsä oli todistettu? Vastasin, että ne, jotka ovat maksaneet velkansa, vapautuvat lain nojalla, eikä heitä voida haastaa

toista kertaa oikeuteen. On selvää, että kuraattoreiden, jotka tiesivät, että asianosainen oli alaikäinen, ja jotka jatkoivat sitkeästi tehtäviensä hoitamista, ei olisi pitänyt antaa hänen ottaa vastaan erääntyneitä rahoja, ja tästä syystä heitä vastaan olisi nostettava kanne. Jos he kuitenkin itse hyväksyivät kuvernöörin päätöksen ja lakkasivat hoitamasta luottamustehtäviään tai edes antamasta tiliä, he ovat samassa oikeudellisessa asemassa kuin muutkin velalliset, eikä heitä näin ollen pitäisi haastaa oikeuteen.

109. Aburnius Valens, Trustit, kirja VI.

Jos alle kaksikymmentäviisivuotiaasta alaikäistä pyydetään vapauttamaan orjansa, jonka arvo on suurempi kuin testamentissa kyseiselle alaikäiselle testamentattu perintö, ja hän hyväksyy perinnön, häntä ei voida pakottaa antamaan orjalle vapautta, jos hän on valmis palauttamaan perinnön. Julianus oli sitä mieltä, että kuten alaikäisillä on oikeus kieltäytyä perinnöstä, jos he eivät halua vapauttaa orjaa, niin alaikäinen vapautuu tässä tapauksessa vapautusvelvollisuudesta, jos hän palauttaa perinnön.

110. Paulus, Lauseet, kirja I.

Kun alle kaksikymmentäviisi vuotta täyttänyt alaikäinen lainaa rahaa perheen pojalle, joka on myös alaikäinen, sen asema, joka käyttää rahat, on parempi, paitsi jos se, joka ne saa, on todettu tästä syystä varakkaammaksi silloin, kun asia yhdistettiin.

111. Jos alaikäiset ovat sopineet keskenään, että heidän asiansa annetaan tietyn tuomarin ratkaistavaksi, ja he ovat huoltajansa suostumuksella sitoutuneet noudattamaan tuomarin päätöstä, he voivat laillisesti vaatia täydellistä korvausta tällaisesta velvoitteesta.

112. Hermogenianus, Epitomes of Law, kirja I.

Jos toinen osapuoli tekee huutokaupassa paremman tarjouksen kuin alaikäinen, ja jos alaikäinen vaatii täydellistä korvausta, häntä on kuultava, jos osoitetaan, että hän oli kiinnostunut omaisuuden ostamisesta esimerkiksi sen vuoksi, että se oli kuulunut jollekin hänen esi-isistään; tämä kuitenkin vain sillä edellytyksellä, että hän tarjoaa myyjälle toisen osapuolen tekemän ylihintaan perustuvan tarjouksen määrän.

113. Paulus, Lauseet, kirja V.

Alle 25-vuotias alaikäinen, joka on jättänyt esittämättä jonkin väitteen, voi tehdä sen täydellisen palautuksen avulla.

114. Tryphoninus, Väittelyt, kirja III.

Täydellisestä palauttamisesta myönnettävää tukea ei ole säädetty rangaistusten määräämistä varten, ja näin ollen jos alaikäinen on kerran laiminlyönyt vahingonkorvauskanteen nostamisen, hän ei voi saada takaisin oikeutta tehdä niin.

115. Kun ne kuusikymmentä päivää, joiden aikana mies voi aviomiehen oikeudella syyttää vaimoaan aviorikoksesta, ovat kuluneet, häneltä evätään täydellinen hyvitys, ja jos hän nyt haluaa saada takaisin oikeuden, jota hän ei ole käyttänyt, miten tämä eroaa hakemuksesta, jossa pyydetään vapautusta rikoksen tekemisestä, toisin sanoen kanteen nostamisesta häirintätarkoituksessa. Koska on vakiintunut oikeusperiaate, jonka mukaan preetorin ei pitäisi tulla avuksi rikoksiin syyllistyneille tai ärsyttäviä kanteita nostaneille osapuolille, täydellistä palautusta ei sovelleta tällaisissa olosuhteissa. Rikostapauksessa alle kaksikymmentäviisi vuotta täyttänyt alaikäinen ei ole oikeutettu täydelliseen palautukseen ainakaan silloin, kun on kyse vakavammista rikoksista; paitsi silloin, kun myötätunto hänen nuoruuttaan kohtaan saattaa joskus saada tuomarın määräämään lievemmän rangaistuksen. Mutta mitä tulee aviorikoksen rangaistukseen liittyvään Lex Juliaan, jos alaikäinen tunnustaa syyllistyneensä aviorikokseen, hän ei voi välttyä rangaistukselta tästä rikoksesta; kuten olen todennut, hän ei myöskään voi välttyä rangaistukselta, jos hän syyllistyy johonkin niistä rikoksista, joista laki rangaisee aviorikoksen tavoin; esimerkiksi jos hän tietoisesti menee naimisiin aviorikoksesta tuomitun naisen kanssa; tai jos hän ei erota omaa aviorikoksesta kiinni jäänyttä vaimoaan; tai jos hän hyötyy vaimonsa aviorikoksesta; tai jos hän ottaa vastaan palkkion laittoman yhdynnän salaamisesta; tai jos hän sallii talonsa käyttämisen haureuden tai aviorikoksen tekemiseen; sillä nuoruuteen ei voi vedota lain säännöksiä vastaan, jos mies, vaikka hän vetoaa lakiin, itse rikkoo sitä.

116. Paulus, Dekretit, kirja I.

Aemilius Larianus osti Obiniukselta Rutilian maa-alueen sillä ehdolla, että se maksetaan tiettyinä päivinä, ja maksoi osan kauppahinnasta; oli sovittu, että jos hän ei kahden kuukauden kuluessa kyseisestä päivästä maksaisi puolta jäljellä olevasta kauppahinnasta, kauppa katsottaisiin pätemättömäksi; ja jos hän ei maksaisi loppuosaa kahden kuukauden kuluessa, kauppa katsottaisiin myös pätemättömäksi. Larianus kuoli ennen kahden

ensimmäisen kuukauden kulumista, ja hänen perillisekseen tuli alaikäinen Rutiliana, jonka holhoojat laiminlöivät maksun suorittamisen määräajassa. Kun myyjä oli antanut huoltajille useita muistutuksia, hän myi vuoden kuluttua omaisuuden Claudius Telemachuselle; tämän jälkeen holhousmies haki täydellistä korvausta, ja hävittyään asian preetorin ja kaupungin prefektin edessä hän valitti asiasta. Olin sitä mieltä, että päätös oli oikea, koska sopimuksen oli tehnyt hänen isänsä eikä hän itse; keisari kuitenkin päätti, että koska päivä, jolloin ehto oli täytettävä, osui siihen aikaan, jolloin tyttö oli holhottavana, tämä oli hyvä syy olla noudattamatta kaupan ehtoa. Totesin, että tytölle oli pikemminkin myönnettävä korvaus siitä syystä, että myyjän, joka ilmoitti tytön huoltajille sen jälkeen, kun oli sovittu, että kauppa oli mitätöitävä, ja vaati kauppasummaa, oli katsottava luopuneen ehdosta, joka oli asetettu tytön hyväksi, ja että se, että aika oli kulunut sen jälkeen, ei vaikuttanut minuun sen enempää kuin olisi vaikuttanut minuun, jos velkoja olisi myynyt panttirahan velallisen kuoleman jälkeen, kun maksun suorittamisen päivä oli kulunut. Koska ehdollisen peruuttamisen laki ei kuitenkaan miellyttänyt keisaria, hän määräsi, että täydellinen palautus oli myönnettävä. Häneen vaikutti myös se, että entiset holhoojat, jotka eivät olleet hakeneet palautusta, oli julistettu epäilyksenalaisiksi.

117. Kun todetaan, että perheen pojalle ei tavallisesti myönnetä vapautusta sen jälkeen, kun hänet on vapautettu, jos hän on vielä alaikäinen, niiden asioiden osalta, jotka hän oli laiminlyönyt ollessaan isän valvonnassa, niin näin katsotaan olevan vain silloin, kun hän muutoin saisi omaisuutta isänsä hyväksi.

118. Scaevola, Digest, kirja II.

Kun alaikäiset olivat saapuneet kuvernöörin eteen määräajassa saadakseen apua ja vaatineet täydellistä korvausta ja todistaneet ikänsä, ja kun tuomio oli annettu heidän alaikäisyytensä vuoksi, heidän vastustajansa, estääkseen jatkokäsittelyn kuvernöörin edessä, valittivat keisarille, ja kuvernööri lykkäsi muita kanteessa ratkaistavia asioita, kunnes valituksen tulos oli selvinnyt; heräsi kysymys, voivatko he, kun valituksen käsittely oli päättynyt ja valitus oli hylätty ja asianosaiset todettu täysi-ikäisiksi, saattaa asian loppuun, koska ei ollut heidän syytään, ettei se ollut päättynyt? Vastasin, että kun otetaan huomioon kysymys esitetyllä tavalla, asia voidaan käsitellä aivan kuin asianosaiset olisivat edelleen täysi-ikäisiä.

119. Lucius Titius osti erään alaikäisen kuraattorin myymän maa-alueen, piti sitä hallussaan lähes kuusi vuotta ja kohensi sitä huomattavasti. Kysyn, onko alaikäisellä oikeus täydelliseen korvaukseen ostajalta Titiukselta, jos hänen kuraattorinsa ovat maksukykyisiä? Kaiken sen perusteella, mitä on sanottu, olen sitä mieltä, että alaikäisellä tuskin olisi oikeutta palautukseen, ellei hän haluaisi korvata vilpittömässä mielessä toimineelle ostajalle kaikkia

kustannuksia, jotka tämä voi todistaa aiheuttaneensa, ja varsinkin kun hän voisi helposti saada korvausta, koska hänen holhoojansa olivat maksukykyisiä.

120. Ulpianus, Opinions, kirja V.

Alle kaksikymmentäviisi vuotta täyttänyt alaikäinen sai tuomion, jossa määrättiin, että hänelle on maksettava luottamukseen perustuva testamentti; hän antoi siitä vapautuksen, ja velallinen antoi hänelle vakuuden, aivan kuten hän olisi tehnyt, jos rahat olisi lainattu. Näissä olosuhteissa alaikäinen on oikeutettu täyteen palautukseen, koska hän oli saanut oikeuden nostaa rahakanteen tuomion perusteella ja uudella sopimuksella hän oli vaihtanut tämän oikeuden toisenlaisen kanteen nostamista koskevaan oikeuteen.

121. Alle kaksikymmentäviisi vuotta täyttänyt alaikäinen luovutti ilman asianmukaista harkintaa maata, joka kuului hänen isälleen, maksaakseen velkoja, jotka kirjanpidon mukaan kuuluivat muiden alaikäisten holhoukseen, joiden asioita hänen isänsä oli hoitanut. Asiat määrättiin palautettavaksi kokonaan, jotta ne saataisiin oikeudenmukaisesti palautettua entiseen tilaansa, ja edunvalvonnan vuoksi maksettavaksi tulevan koron määrä laskettiin ja kuitattiin saatujen voittojen määrästä.

122. Julianus, Digest, kirja XLV.

Kun tuomari määrää palautettavaksi maan, kun alaikäistä on kaupassa petetty, ja määrää hänet palauttamaan kauppahinnan ostajalle, joka ei halua käyttää hyväkseen täydellistä palautusta muutettuaan mielensä, alaikäisellä on oikeus saada poikkeus ostarahaa vaativaa osapuolta vastaan, kuten oikeusvoiman tapauksessa, koska jokaisella on oikeus hylätä se, mikä on otettu käyttöön hänen omaksi edukseen. Ostaja ei myöskään voi valittaa, jos hänet palautetaan samaan tilaan, johon hän oli joutunut omasta toimestaan ja jota hän ei olisi voinut muuttaa, jos alaikäinen ei olisi pyytänyt praetorin apua.

123. Ulpianus, Prokonsulin virka, kirja II.

Läänin kuvernööri voi myöntää alaikäiselle täydellisen korvauksen jopa vastoin omaa tai edeltäjänsä päätöstä, koska alaikäiset voivat ikänsä vuoksi saada saman edun, jonka täysi-ikäiset saavat muutoksenhausta.

124. Marcellus, Kuvernöörin virka, kirja I.

Jos asianosainen ilmoittaa olevansa yli kaksikymmentäviisi vuotta vanha, hänen ikänsä on todistettava tutkimalla, koska tällä tavoin voidaan estää hänen täydellinen palauttamisensa ja muut asiat.

125. Ulpianus, Opinions, kirja V.

Kaikki alle kaksikymmentäviisi vuotta täyttäneiden alaikäisten teot eivät ole pätemättömiä, vaan ainoastaan sellaiset, joiden osalta on tutkimuksen jälkeen todettu, että heitä on ylitetty; esimerkiksi silloin, kun muut ovat pakottaneet heidät tai kun he ovat joutuneet oman hyväuskoisuutensa pettäviksi tai kun he ovat menettäneet jotakin, mitä heillä oli aikaisemmin, tai kun he eivät ole saaneet hyötyä, jonka olisivat voineet hankkia, tai kun he ovat joutuneet vastuuseen, jota heidän ei olisi pitänyt ottaa.

126. Callistratus, Monitory Edict, kirja I.

Labeo toteaa, että syntymättömällä lapsella on oikeus korvauskanteeseen, jos hän on menettänyt jotakin anastuksen vuoksi.

127. Keisari Titus Antoninus totesi eräässä rescriptissä, että jos alaikäinen väitti, että hänen vastustajansa oli vapautettu huoltajansa petoksen vuoksi, ja halusi aloittaa uuden kanteen tätä vastaan, hän saattoi ensin nostaa kanteen huoltajaansa vastaan.

128. Paulus, Opinions, kirja II.

Jos joku vapaaehtoisesti ryhtyy puolustamaan alaikäistä oikeudenkäynnissä ja tämä häviää asian, häntä vastaan voidaan nostaa kanne tuomion täytäntöönpanemiseksi, eikä hänen puolustamansa asianosaisen nuoruus hyödytä häntä hyvityksen saamisessa, koska hän ei voi vastustaa tuomiota. Tästä käy ilmi, että alaikäinen, jonka puolesta häntä vastaan on annettu tuomio, ei voi hakea palautusapua päätöstä vastaan.

129. Scaevola, Opinions, kirja I.

Velkojien painostuksesta edunvalvoja myi vilpittömässä mielessä huostaanotetun omaisuuden, ja hänen äitinsä vastusti myyntiä ostajille. Kysyn, koska omaisuus myytiin velkojien vaatimuksesta, eikä mitään voitu kohtuudella

väittää edunvalvojan lahjonnasta, oliko holhottavilla oikeus täydelliseen palautukseen? Vastasin, että tämän selvittämiseksi on suoritettava tutkimus, ja näin ollen, jos palautukseen oli perusteltu syy, sitä ei saisi evätä sillä perusteella, että edunvalvoja ei ollut syyllistynyt mihinkään rikokseen.

130. Alaikäisten edunvalvoja myi tiettyjä maita, jotka olivat hänen ja hänen holhoojiensa yhteisessä hallussa ja joista hänellä oli määräysvalta. Kysyn, ovatko alaikäiset oikeutettuja täyteen palautukseen praetorin päätöksellä, vai onko myynti kumottava vain siltä osin kuin heillä oli oikeus yhteiseen omaisuuteen? Vastasin, että se olisi kumottava siltä osin, paitsi jos ostaja halusi, että koko sopimus kumotaan, koska hän ei halunnut ostaa vain osuutta maasta. Kysyin myös, pitäisikö ostajan saada ostoraha korkoineen holhoojilta, Seiukselta ja Semproniukselta, vai pitäisikö hänen saada se kuraattorin perilliseltä? Vastasin, että kuraattorin perillinen olisi vastuussa, mutta että Seius ja Sempronius saisivat nostaa kanteen niiden osuuksien osalta, jotka he omistivat maasta; joka tapauksessa, jos saatu raha olisi tullut heidän käsiinsä kyseisessä määrässä.

131. Paulus, Lauseet, kirja I.

Jos alaikäinen saa täyden korvauksen asiassa, jonka puolesta hän on tullut takaajaksi tai antanut valtakirjan, hän ei vapauta päävelallista.

132. Alaikäinen myi naispuolisen orjan; jos ostaja vapautti orjan, alaikäinen ei voinut saada täyttä korvausta tästä, mutta hänellä oli oikeus nostaa kanne ostajaa vastaan osuutensa verran.

133. Jos alle kaksikymmentäviisivuotiaan naisen tilanne huononee myötäjäisiin liittyvän sopimuksen vuoksi ja hän on tehnyt sellaisen sopimuksen, jota kukaan täysi-ikäinen nainen ei koskaan tekisi, ja hän haluaa tästä syystä purkaa sen, häntä on kuultava.

134. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXXV.

Jos alaikäiselle tai holhottavaksi määrätylle henkilölle kuuluva omaisuus, jonka myymistä laki ei kiellä, luovutetaan, myynti on pätevä. Jos huostaanotetulle tai alaikäiselle aiheutuu kuitenkin suurta vahinkoa, vaikka salassapitovelvollisuutta ei olisikaan, kauppa voidaan kumota palauttamalla se kokonaan.

135. Pomponius, Kirjeitä ja erilaisia kohtia, kirja IX.

"Julius Diophantus, ystävälleen Pomponiukselle, tervehdys. Alle kaksikymmentäviisi vuotta täyttänyt alaikäinen, joka aikoi uusia sopimuksen, puuttui vastuullisen osapuolen puolesta kanteeseen, joka olisi vanhentunut ajan kulumisen vuoksi, kun kyseisestä ajasta oli jäljellä vielä kymmenen päivää, ja sai sittemmin täyden korvauksen. Olisiko velkojan oikeus palautukseen entistä velallista vastaan myönnettävä kymmenen päivän ajaksi vai pidemmäksi ajaksi? Katsoin, että täydellisen palautuksen päivästä olisi myönnettävä niin paljon aikaa kuin oli jäljellä, ja toivoisin, että kirjoittaisitte minulle, mitä mieltä olette asiasta." Vastasin: "Olen epäilemättä sitä mieltä, että teidän mielipiteenne siitä, että kanneoikeus on riippuvainen siitä ajasta, jonka alaikäinen väliin jäi, on oikeampi; ja siksi pantti, jonka entinen antoi, jää edelleen rasiitteeksi.

Otsikko 5. Olosuhteiden muuttumisesta

136. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja IV. Capitis Minutio on tilan muutos.

137. Ulpianus, Ediktistä, kirja XII.

Tämä asetus koskee sellaisia olosuhteiden muutoksia, jotka tapahtuvat ilman, että ne vaikuttavat kansalaisoikeuksiin. Mutta kun tilanne muuttuu joko kansalaisuuden tai vapauden menettämisen vuoksi, lakia ei sovelleta, eikä tällaisia henkilöitä voida missään tapauksessa haastaa oikeuteen, mutta on selvää, että kanne voidaan nostaa niitä vastaan, joiden haltuun heidän omaisuutensa on siirtynyt.

138. Praetor sanoo: "Jos jonkun miehen tai naisen väitetään menettäneen kansalaisoikeutensa sen jälkeen, kun hän on suorittanut jonkin teon tai tehnyt jonkin sopimuksen, sallin kanteen nostamisen häntä vastaan aivan kuin tällaista tilamuutosta ei olisi tapahtunut."

139. Ne, joiden tilanne on muuttunut, pysyvät luonnollisesti sidottuina siitä syystä, joka oli olemassa ennen mainittua muutosta; mutta jos he ovat syntyneet sen jälkeen, jokainen, joka suostuu maksamaan kyseisille osapuolille rahaa tai tekee sopimuksen heidän kanssaan, voi syyttää vain itseään, sikäli kuin se liittyy tämän ediktin ehtoihin. Joskus kanne on kuitenkin myönnettävä, jos heidän kanssaan tehdään sopimus heidän tilansa

muuttumisen jälkeen; ja jos osapuoli on argoitu, ei tosiaankaan ole mitään vaikeuksia, sillä silloin hän on vastuussa aivan kuten perheen poika.

140. Kukaan ei ole vapautettu rikoksesta annettavasta rangaistuksesta, vaikka hänen siviilioikeudellinen tilansa olisikin muuttunut.

141. Jos asianosainen on ottanut velallisensa haltuunsa, hänen oikeutensa nostaa kanne tätä vastaan ei palaudu sen jälkeen, kun hänestä on tullut oma isäntänsä.

142. Tämä kanneoikeus on ikuinen, ja se myönnetään sekä perillisille että perillisiä vastaan.

143. Paulus, Ediktistä, kirja XI.

On todettu, että lapset menettävät kansalaisoikeutensa, kun he seuraavat isäänsä, joka on ylenkatsottu, koska he joutuvat toisen hallintaan ja muuttavat perhettänsä.

144. Kun poika tai muut henkilöt vapautetaan, olosuhteet muuttuvat ilmeisesti, sillä ketään ei voida vapauttaa ilman, että hänet on ensin alennettu kuvitteelliseen orjatilaan. Tilanne on täysin erilainen, kun orja vapautetaan, sillä orjalla ei ole minkäänlaisia kansalaisoikeuksia, eikä hän näin ollen voi muuttaa asemaansa:

145. Modestinus, Pandects, kirja I.

Sillä hänellä alkaa olla siviilisäätö vasta sinä päivänä, jona hänet vapautetaan vapaudesta.

146. Paulus, Ediktistä, kirja XI.

Tilan muutos tapahtuu kansalaisuuden menettämisen kautta, kuten tuli- ja vesikiellon tapauksessa.

147. Karkurit menettävät kansalaisoikeutensa, ja karkureiksi sanotaan niitä, jotka hylkäävät sen henkilön, jonka alaisuudessa he ovat, ja asettavat itsensä vihollisten luokkaan; ja tämä koskee henkilöitä, jotka senaatti julistaa vihollisiksi tai tekee niistä sellaisiksi säädöksellä siinä määrin, että he menettävät kansalaisuutensa.

148. Seuraavaksi on pohdittava, mitä asioita menetetään siviilioikeudellisen aseman muuttuessa; ensinnäkin sitä aseman menetystä, joka tapahtuu, kun kansalaisuus säilyy, ja jonka perusteella voidaan todeta, että asianosainen ei menetä julkisia oikeuksiaan, sillä on varmaa, että tuomarin, senaattorin tai tuomarin asema säilyy.

149. Ulpianus, Sabinuksesta, kirja LI.

Henkilö, jonka asema muuttuu tällä tavoin, ei menetä muita julkisia virkoja, sillä aseman muuttuminen riistää ihmiseltä tietyt yksityiset ja kodinomaiset oikeudet, mutta se ei riistä häneltä kansalaisuuteen liittyviä oikeuksia.

150. Paulus, Ediktistä, kirja XI.

Olosuhteiden muuttuminen ei riistä henkilöltä holhousoikeuksia, paitsi niissä tapauksissa, joissa ne on annettu osapuolille, jotka ovat toisten auktoriteetin alaisia; ja näin ollen testamentilla, lailla tai senaatin päätöksellä määrätty holhoojat pysyvät edelleen sellaisina; mutta kahdentoista taulun lakiin perustuvat lailliset holhousoikeudet kumoutuvat samasta syystä kuin lailliset perintöoikeudet, koska ne on annettu sukulaisille, jotka lakkaavat olemasta sellaisia heidän perheidensä vaihtuessa. Sekä perinnöt että uusiin lakeihin perustuvat holhousoikeudet myönnetään yleensä siten, että niiden saajat nimetään heidän luonnollisten sukulaisuussuhteidensa mukaan; näin on esimerkiksi silloin, kun senaatin määräyksillä annetaan perintö äideille ja pojille.

151. Vammoista johtuvat velvoitteet ja rikoksista johtuvat toimet seuraavat yksilöä kaikkialla.

152. Kun joltakulta riistetään vapaus, hänen tilansa muuttuu sen seurauksena, eikä orjaa vastaan voida myöntää palautusoikeutta, koska orjaa ei voida sitoa niin, että hän olisi vastuussa edes pretoriaanisen tuomiovallan alaisessa oikeudenkäynnissä; mutta hänen isäntäänsä vastaan voidaan nostaa kohtuullinen kanne, kuten Julianus väittää, ja ellei häntä puolusteta koko summasta, minulle on annettava määräys takavarikoida omaisuus, joka hänellä oli aiemmin.

153. Samoin kun kansalaisuus on menetetty, ei ole oikeudenmukaista myöntää korvausta osapuolelle, joka on menettänyt omaisuutensa ja lähtenyt kaupungista maanpakoon kaiken omaisuutensa menettäneenä.

154. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja IV.

On selvää, että velvoitteita, jotka ymmärretään täytettäväksi luonnonoikeuden mukaisesti, ei voida menettää olosuhteiden muuttuessa, koska mikään siviilioikeudellinen sääntö ei voi tuhota luonnollisia oikeuksia; näin ollen myötäjäisiä koskeva kanneoikeus, joka perustuu hyvään ja kohtuulliseen, säilyy ennallaan olosuhteiden muuttuessa.

155. Paulus, Ediktistä, kirja XI.

Nainen voi siis nostaa kanteen myös sen jälkeen, kun hänet on vapautettu.

156. Modestinus, Erot, kirja VIII.

Jos perintö jätetään maksettavaksi joka vuosi tai joka kuukausi tai jos perinnöksi testamentataan asunto, se lakkaa perinnönsaajan kuollessa; mutta jos tilanne muuttuu, se jatkuu keskeytyksettä siitä syystä, että tällainen perintö riippuu pikemminkin tosiasioista kuin laista.

157. Paulus, Sabinuksesta, kirja II.

On olemassa kolmenlaisia olosuhteiden muutoksia, suurimpia, keskimmäisiä ja vähäisimpiä, niin kuin on olemassa kolme olosuhdetta, joita meillä voi olla, nimittäin vapauden, kansalaisuuden ja perheen olosuhteet. Kun siis menetämme nämä kaikki, toisin sanoen vapauden, kansalaisuuden ja perheen, seuraa suurin olotilan muutos; mutta kun menetämme kansalaisuuden ja säilytämme vapauden, tapahtuu olotilan keskimäinen menetys; ja kun vapaus ja kansalaisuus säilyvät ja vain perheen asema muuttuu, on todettu, että tapahtuu pienin olotilan muutos.

Otsikko 6. Mitkä ovat ne perusteet, joiden perusteella yli kaksikymmentäviisi vuotta täyttäneet henkilöt ovat oikeutettuja täydelliseen palautukseen

158. Ulpianus, Ediktistä, kirja XII.

Kukaan ei voi kieltää tunnustamasta, että tämän ediktin perusta on täysin oikeudenmukainen, sillä jos ihmisen oikeuksia on loukattu hänen ollessaan valtion palveluksessa tai jos hän on kärsinyt epäonnesta, se tarjoaa muutoksenhakukeinon; ja myös tällaisille henkilöille myönnetään helpotuksia, niin että tapahtuneesta ei ole heille hyötyä eikä haittaa.

159. Ediktin ehdot ovat seuraavat: "Jos jokin osa asianosaisen omaisuudesta on vahingoittunut hänen ollessaan pakon alaisena tai, ilman petosta, poissa valtion palveluksessa, vankilassa, orjuudessa tai vihollisen vallassa; tai kun hän on antanut ajan kulua kanteen nostamiseen; tai kun joku on hankkinut omaisuutta käyttämällä tai saanut jotakin ja menettänyt sen käytön puutteessa; tai kun hänet on vapautettu vastuusta tulla haastetuksi oikeuteen ajan kulumisen vuoksi, ja koska hän oli poissaoleva, häntä ei puolustettu; tai hän oli kahleissa tai hän ei ollut tehnyt mitään sellaista määräystä, jonka perusteella hänet voitaisiin haastaa oikeuteen, tai kun häntä ei ollut lain mukaan tuotu tuomioistuimeen vastoin hänen tahtoaan, eikä hänen puolestaan ollut tarjottu puolustusta, tai kun hän oli valittanut tuomarille tai jollekin, joka toimi tuomarina, ja hänen oikeutensa kanteen nostamiseen oli menetetty, vaikka hän oli syyllistynyt vilpilliseen menettelyyn, kaikissa näissä tapauksissa myönnän kanteen sen vuoden kuluessa, jonka aikana asianosaisella oli oikeus kanteen nostamiseen. Lisäksi, jos jokin muu oikeudenmukainen syy näyttää olevan olemassa, myönnän täydellisen hyvityksen, kun lakien, kansanäänestysten, senaatin asetusten tai keisareiden ediktien ja asetusten nojalla on siihen lupa."

160. Callistratus, Monitory Edict, kirja II.

Tätä asetusta ei nykyisin juurikaan käytetä, sikäli kuin se koskee siinä mainittuja henkilöitä, sillä oikeuslaitosta sovelletaan tällaisten henkilöiden kohdalla poikkeuksellisella menettelyllä, joka perustuu senaatin määräyksiin ja keisarillisiin perustuslakeihin.

161. Tämän otsakkeen nojalla helpotetaan pääasiassa niitä henkilöitä, jotka ovat poissa pelon vuoksi; toisin sanoen heitä ei ole peloteltu perusteettomalla hälytyksellä.

162. Ulpianus, Ediktistä, kirja XII.

Pelon vuoksi poissa olevaksi katsotaan se, joka jää pois kuoleman tai ruumiillisen kidutuksen perustellun pelon vuoksi, ja tämä on todettava sen vaikutuksesta häneen; sillä ei riitä, että hän on jonkinlaisen pelon vaikutuksesta jäänyt kauhun valtaan, vaan tämän seikan toteaminen on tuomarin tehtävä.

163. Callistratus, Monitory Edict, kirja II.

Mukaan luetaan ne, jotka ilman vilpillistä tarkoitusta olivat poissa valtion palveluksesta. Ilmaisuu "vilpillinen tarkoitus" on ymmärrettävä siten, että sillä viitataan tapaukseen, jossa henkilö, joka voi palata takaisin, ei tee niin eikä häntä vapauteta, jos häneen on poissaolonsa aikana kohdistunut jokin vääryys; esimerkiksi jos hän on jäänyt pois saadakseen itselleen huomattavaa etua ollessaan poissa valtion palveluksessa, häneltä riistetään tämä etuoikeus.

164. Ulpianus, Ediktistä, kirja XII.

Sama koskee tapausta, jossa hän keksi olla poissa tai huolehti poissaolostaan, vaikka hän ei olisi saanut siitä mitään hyötyä, tai jos hän lähti liian aikaisin tai jos hänen poissaolonsa syy johtui oikeudenkäynnistä. Lisäys vilpillisestä tarkoituksesta koskee osapuolia, jotka ovat poissa valtion palveluksessa, eikä niitä, jotka ovat poissa pelon vuoksi, koska pelkoa ei ole, jos kyseessä on petos.

165. Roomassa julkisissa viroissa työskentelevien osapuolten ei kuitenkaan katsota olevan poissa valtion palveluksesta:

166. Paulus, Ediktistä, kirja XII. Kuten esimerkiksi tuomarit.

167. Ulpianus, Ediktistä, kirja XII.

On selvää, että Roomaan sijoitettujen sotilaiden on katsottava olevan poissa valtion palveluksesta.

168. Paulus, lyhennelmät, kirja III.

Keisareiden Marcuksen ja Commoduksen perustuslailla myönnetään helpotusta kuntien lähettiläille.

169. Callistratus, Monitory Edict, kirja II.

Helipotusta myönnetään myös kaikille vankilassa oleville, mikä ei tarkoita ainoastaan julkisissa vankiloissa olevia henkilöitä, vaan myös henkilöitä, joita varkaat tai ryöstäjät pitävät vangittuina tai jotka käyttävät voimakeinoja. Termillä on laajempi merkitys, sillä vangittuina pidetään myös niitä, jotka on suljettu kivilouhoksiin, sillä ei ole väliä, onko heidät sidottu muureilla vai kahleilla. Labeo kuitenkin katsoo, että termi on ymmärrettävä vain lailliseksi vankeudeksi.

170. Ulpianus, Ediktistä, kirja XII.

Samassa asemassa ovat myös ne henkilöt, joita vartioivat sotilaat, maistraattien avustajat tai kunnalliset viranomaiset, jos on osoitettu, että he eivät kykene hoitamaan omia asioitaan. Pidämme myös niitä henkilöitä, jotka ovat sidottuja siinä määrin, että he eivät voi esiintyä julkisesti ilman häpeää.

171. Callistratus, Monitory Edict, kirja II.

Helipotusta myönnetään myös niille, jotka ovat orjuudessa, riippumatta siitä, ovatko he vapaita ja ovatko he palvelleet orjina hyvässä uskossa vai ovatko he vain olleet pidätettyinä.

172. Ulpianus, Ediktistä, kirja XII.

Myöskään se, joka käy oikeudenkäyntiä asemaansa liittyen, ei kuulu tämän määräyksen piiriin heti, kun asia on viety tuomioistuimeen, ja siksi hänen katsotaan olevan orjuudessa vain niin kauan kuin tällaista oikeudenkäyntiä ei ole aloitettu.

173. Paulus, Ediktistä, kirja XII.

Labeo sanoo aivan oikein, että perilliseksi nimetty ja vapautensa saanut ei kuulu ediktin ehtojen piiriin ennen kuin hänestä todella tulee perillinen, sillä ennen sitä hän ei voi omistaa omaisuutta, ja preetori puhuu miehistä, jotka ovat vapaita.

174. Olen kuitenkin sitä mieltä, että perheen poika kuuluu tämän ediktin piiriin silloin, kun kyse on hänen castrense peculiumistaan.

175. Callistratus, Monitory Edict, kirja II.

Helipotusta myönnetään myös sille, joka on vihollisen vallassa, toisin sanoen joka on joutunut vihollisen vangiksi, sillä ei pidä ajatella, että karkureille, joilta evätään oikeus palata, myönnetään mitään etua. Vihollisen vallassa olevien voidaan kuitenkin katsoa kuuluvan siihen osaan ediktiä, jossa mainitaan orjuudessa olleet henkilöt.

176. Ulpianus, Ediktistä, kirja XII.

Helipotusta myönnetään vihollisen vangiksi joutuneille henkilöille, jos he palaavat takaisin postliminium-oikeuden nojalla tai jos he kuolevat, koska he eivät voi nimetä asiamiestä, kun taas muita edellä mainittuja voidaan helposti auttaa asiamiehen avulla, lukuun ottamatta orjuudessa olevia henkilöitä. Uskon kuitenkin, että apua voidaan antaa vihollisen vallassa olevalle osapuolelle, jos hänen omaisuutensa hoitamista varten on nimitetty edunvalvoja, kuten yleensä on tapana.

177. Helipotusta myönnetään vihollisen käsissä syntyneelle lapselle, jos hänellä on oikeus palata, samoin kuin vangiksi jääneelle lapselle.

178. Jos sotilaan talo on annettu miehen hallintaan uhkaavan vahingon estämiseksi ja prätori antaa hallinnan kenelle tahansa hänen läsnä ollessaan, hänellä ei ole oikeutta vaatia korvausta; mutta jos hallitsija oli poissa, on katsottava, että hänellä on oikeus korvaukseen.

179. Kun preetori sanoo ediktiossa: "tai sen jälkeen" ilman mitään muuta, on ymmärrettävä, että jos haltija hyvässä uskossa piti omaisuutta hallussaan ennen omistajan poissaoloa ja hallinta päättyi hänen palattuaan, hänellä olisi peruste hakea palautusta, ei milloin tahansa, vaan ainoastaan silloin, kun tämä tapahtui pian hänen paluunsa jälkeen, toisin sanoen sinä aikana, joka kului majapaikan etsimiseen, matkatavaroiden järjestämiseen ja asianajajan etsimiseen; sillä Neratius sanoo, että sitä, joka lykkää palautusvaatimuksen esittämistä, ei saa kuulla.

180. Paulus, Ediktistä, kirja XII.

Huojennusta ei myönnetä huolimattomille henkilöille, vaan ainoastaan niille, jotka ovat olosuhteiden pakosta estyneitä. Kaikki tämä on jätettävä preetorin harkittavaksi; toisin sanoen hänen on myönnettävä korvaus vain

silloin, kun henkilö ei ole voinut liittyä asian käsittelyyn ajan puutteen vuoksi, eikä silloin, kun hän on syyllistynyt huolimattomuuteen.

181. Ulpianus, Ediktistä, kirja XII.

Julianus totesi neljännessä kirjassaan, että sotilaille voidaan myöntää vapautus ei ainoastaan sitä vastaan, jolla on hallussaan kiinteistö, vaan myös niitä vastaan, jotka ovat ostaneet sen hallussapitäjältä; jos sotilas siis hyväksyy kiinteistön, hän voi saada omaisuuden takaisin, mutta jos hän ei hyväksy sitä, vanhentuminen jatkuu ilmeisesti myös sen jälkeen.

182. Kun perintö on testamentattu seuraavin ehdoin: "Tai jokaiselta vuodelta, jonka hän pysyy Italiassa"; palautus voidaan myöntää siten, että hän voi saada summan niin kuin hän olisi ollut Italiassa, kuten Labeo toteaa; ja Julianus Neljännessä kirjassa ja Pomponius Kolmannessakymmenennessä kirjassa hyväksyvät tämän mielipiteen; sillä oikeus kanteeseen ei lakkaa ajan kulumisen vuoksi, jos preettorin apu tulee tarpeelliseksi, vaan tapaus on ehdollinen.

183. Paulus, Ediktistä, kirja XII.

On muistettava, että myönnämme palautusavun, kun osapuolet ovat täysi-ikäisiä, vain silloin, kun he yrittävät saada omaisuutensa takaisin, emmekä silloin, kun he toivovat, että heille annetaan helpotusta voiton saamiseksi tai rangaistuksen tai tappion aiheuttamiseksi jollekin toiselle henkilölle.

184. Papinianus, Kysymyksiä, kirja III.

Lisäksi jos ostaja joutuu vihollisen vangiksi ennen kuin hän on saanut omistusoikeuden omaisuuteen vanhentumisen perusteella, on vakiintunutta, että keskeytynyttä hallintaa ei palauteta postliminium-oikeuden nojalla, koska vanhentuminen ei ole mahdollista ilman hallussapitoa, sillä hallussapito on yleensä tosiasia, eikä se kuulu postliminium-säännön piiriin.

185. Sama, Kysymyksiä, kirja XIII.

Ostajalle ei voida myöntää praetoriaanikannetta, koska olisi erittäin epäoikeudenmukaista riistää omistajalta jotakin, jos se ei ole tapahtunut käytön kautta; ei myöskään voida katsoa menetetyksi sellaista, jota toinen ei ole ottanut pois.

186. Ulpianus, Ediktistä, kirja XII.

Praetor sanoo myös: "Kun joku hankkii omaisuutta käytön kautta tai menettää sen käyttämättä jättämisen kautta tai vapautuu vastuusta, koska hänen kanneoikeutensa on vanhentunut, kun asianosainen oli poissa eikä hänen puolestaan tehty puolustusta." Praetor lisäsi tämän lausekkeen siksi, että aivan kuten hän tulee edellä mainittujen henkilöiden avuksi estääkseen heitä käyttämästä hyväkseen, hän voi myös puuttua asiaan estääkseen heitä käyttämästä hyväkseen muita.

187. On syytä huomata, että preetori ilmaisee itseään kattavammin silloin, kun hän myöntää korvauksen poissaolijoille, kuin silloin, kun hän myöntää sen heille; tässä tapauksessa hän ei nimittäin luettele henkilöitä, joita vastaan hän myöntää korvauksen, kuten edellä, vaan hän lisää lausekkeen, joka kattaa kaikki poissaolijat, joita ei puolusteta.

188. Tämä palautus myönnetään myös siitä riippumatta, ovatko ne, jotka ovat poissa ja joita ei ole puolustettu, saaneet omistusoikeuden kiinteistöön vanhentumalla joko itse tai heidän valvonnassaan olevien henkilöiden välityksellä, mutta vain siinä tapauksessa, että kukaan heistä ei ole esiintynyt puolustajana; sillä jos asiamies on ollut, koska sinulla on joku, joka nostaa kanteen, toista osapuolta ei pitäisi häiritä. Lisäksi, jos kukaan puolustaja ei ole ilmaantunut, on täysin oikeutettua, että vapautus myönnetään; ja tähän on sitäkin suurempi syy, jos joku niistä, joita ei ole puolustettu, pysyy piilossa; sillä preetori lupaa ediktiossa myöntää omaisuuden hallinnan, ja jos asia vaatii, se voidaan myydä; mutta jos osapuolet eivät pysy piilossa, vaikka kukaan ei ilmaannu puolustamaan heitä, hän lupaa ainoastaan antaa omaisuuden hallinnan.

189. Asianosaista ei katsota puolustetuksi, jos joku esiintyy vapaaehtoisesti hänen edustajanaan, vaan jos kantaja pyytää häntä eikä jätä puolustusta suorittamatta; ja täydellisenä puolustuksena on pidettävä sitä, että asianosainen ei välttele oikeudenkäyntiä ja antaa vakuuden tuomion noudattamisesta.

190. Paulus, Ediktistä, kirja XII.

On siis muistettava, että tämä määräys on voimassa vain silloin, kun asianosaisen ystäviltä on kysytty, puolustaisivatko he häntä, tai kun ei ole ketään, jota voitaisiin pyytää puolustamaan häntä; sillä poissaolevaa henkilöä ei katsota puolustetuksi, jos kantaja omasta aloitteestaan pyytää häntä eikä kukaan tarjoa itseään puolustamaan, ja näin ollen se on osoitettava todisteilla.

191. Siksi, kuten preetori ei halua, että osapuolet kärsivät vahinkoa, hän ei toisaalta salli heidän saavan mitään etua.

192. Labeo toteaa, että tässä ediktissä viitataan myös mielisairaisiin, pikkulapsiin ja kuntiin.

193. Ulpianus, Ediktistä, kirja XI.

Preetori sanoo: "Tai hän oli vankilassa, eikä hän ollut tehnyt mitään sellaista järjestelyä, jonka avulla häntä olisi voitu haastaa oikeuteen." Tällaisia henkilöitä lisätään hyvällä syyllä, sillä saattoi käydä niin, että asianosainen saattoi olla vangittuna ja silti olla läsnä, olipa hän sitten asetettu rajoituksiin, viranomaisten tai yksityisten henkilöiden toimesta; sillä on vakiintunutta, että vangittu voi hankkia omaisuutta käytön kautta niin kauan kuin hän ei ole orjuudessa. Palauttamista ei sovelleta silloin, kun vangittuna olevalla osapuolella on joku, joka hoitaa hänen puolustustaan.

194. Vihollisen vallassa oleva henkilö ei voi hankkia omaisuutta itselleen käytön kautta, eikä hän voi vankeudessa ollessaan täydentää hallussapitoa, joka oli alkanut kulua; jos hän palaa takaisin postliminium-oikeuden nojalla, hän ei myöskään voi saada takaisin omistusoikeuden hankkimista käytön kautta.

195. Lisäksi Papinianus toteaa, että on myönnettävä helpotusta henkilölle, joka on vankeuden aikana menettänyt maa-alueen hallinnan tai näennäisomistusoikeuden siihen; ja hänen mielestään on oikeudenmukaista, että ne voitot, jotka joku toinen on sillä välin saanut käyttöoikeudesta, palautetaan vangeille hänen palattuaan.

196. On ilmeistä, että ne, jotka ovat vankeudessa, voivat hankkia omaisuutta käytön kautta peculiuminsa kautta; ja on oikeudenmukaista, että tämän lausekkeen nojalla helpotus myönnetään niille, jotka ovat läsnä, eli niille, jotka eivät ole vankeudessa, jos joku muu on hankkinut jotakin käytön kautta, kun heitä ei ole puolustettu. Mutta jos aika kanteen nostamiseen vankeudessa olevaa vastaan on kulunut umpeen, vapautus myönnetään sitä vastaan, joka sen nostaa.

197. Seuraavaksi preetori lisää: "Ja jos hänen toimiessaan näin, käyttöomaisuuden hankkiminen saatetaan loppuun tai tapahtuu jotakin muuta edellä mainittua, palautus on myönnettävä". Tähän on syynsä, sillä tuomioistuimen määräys antaa omaisuus asianosaisen haltuun ei aina riitä, koska joskus olosuhteet ovat sellaiset, että omaisuuden hallussapitoa ei voida antaa piileskelevälle henkilölle; kuten esimerkiksi silloin, kun kanne on vanhentunut, kun asianosainen hakee asianajajaa, tai kun tapahtuu jotakin muuta, mikä viivästyttää oikeudenkäyntiä.

198. Paulus, Ediktistä, kirja XII.

Ediktiossa viitataan myös niihin, jotka haastettuaan syytteen yrittävät saattaa kantajan vaikeuksiin ja viivyttelämällä ja juonittelemalla pyrkivät estämään asian käsittelyn.

199. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja IV.

Samoin sanomme, että se viittaa henkilöön, joka piilottelee itseään, ei siksi, että hän välttäisi kanteen nostamisen, vaan siksi, että liike-elämän kiireet haittaavat häntä.

200. Ulpianus, Ediktistä, kirja XII.

Mutta jos preetori on syyllinen, korvaus myönnetään.

201. Pomponius sanoo, että palautus miehelle, joka on siirretty, myönnetään ediktin yleisten ehtojen mukaisesti, mutta sitä ei myönnetä hänelle, koska hän olisi voinut nimittää asiamiehen. Uskon kuitenkin, että hänellä itsellään olisi oikeus korvaukseen, jos asianmukainen syy osoitetaan.

202. Lisäksi preetori sanoo: "Tai jos häntä ei ollut laillista kutsua paikalle vastoin hänen tahtoaan, eikä kukaan puolustanut häntä." Tämä lauseke viittaa niihin, joita esi-isiemme tavan mukaan ei voitu sopivasti kutsua oikeuteen; esimerkiksi konsuli, preetori ja muut valtaa tai auktoriteettia käyttävät; tämä edikti ei kuitenkaan koske niitä, joita preetori kieltää kutsumasta ilman hänen lupaansa (koska häneen kääntymällä olisi voinut saada luvan), esimerkiksi suojelijoita ja vanhempia.

203. Seuraavaksi hän lisää: "Tämä viittaa kaikkiin edellä mainittuihin osapuoliin, paitsi siihen, joka poissa ollessaan sai jotakin anastamalla, koska tämä tapaus on jo täysin selvitetty edellä.

204. Praetor sanoo myös: "Tai jos hänen kanneoikeutensa katsottiin menetetyksi tuomarin toimesta ilman, että hän olisi syyllistynyt petokseen." Mikä on tämän tarkoitus? Se on, että palautus voidaan myöntää, jos kanneoikeus on otettu pois tuomarin aiheuttamien viivytysten vuoksi. Jälleen kerran, jos tuomaria ei ole paikalla, Labeo sanoo, että palautus on myönnettävä. Jos kanneoikeus "menetettiin tuomarin toimesta", meidän on ymmärrettävä, että tämä tapahtui silloin, kun hän kieltäytyi antamasta lupaa asian vireillepanoon; mutta muuten, kun tutkimus tehtiin ja hän kieltäytyi antamasta lupaa kanteen nostamiseen, palautusta ei sovelleta; ja tätä mieltä on Servius. Lisäksi tuomari näyttää olevan syyllinen, jos hän kieltäytyi hakemuksen käsittelystä toisen osapuolen suosiosta tai lahjonnasta; tässä tapauksessa tämä pykälä sekä edellinen pykälä ovat voimassa, nimittäin: "Tai ei antanut mitään määräystä, jonka perusteella hänet voitaisiin haastaa oikeuteen"; sillä asianosainen teki näin, kun hän korruptoi tuomarin välttääkseen syytteen nostamisen.

205. Kanneoikeuden menettämällä tarkoitetaan sitä, että asianosainen ei enää voinut nostaa kannetta.

206. Hän lisää myös: "ilman minkäänlaista petosta", koska jos hän olisi syyllistynyt petokseen, hän ei saisi mitään apua, sillä pretaari ei auta henkilöitä, jotka itse syyllistyvät rikoksiin. Näin ollen, jos asianosainen haluaa nostaa kanteen seuraavalle preetorille ja aika tehdä se ennen nykyistä preetoria on kulunut umpeen, hänellä ei ole oikeutta apuun. Jos hän ei myöskään ole noudattanut preetorin käskyä, tämä kieltäytyy käsittelemästä hänen asiaansa, ja Labeo sanoo, että palautusta ei pitäisi myöntää. Samaa sääntöä sovelletaan, jos hän ei ole kuullut asiaa muusta hyvästä syystä.

207. Jos jokin epätavallinen juhlapäivä määräytyisi esimerkiksi jonkin onnekkaan tapahtuman vuoksi tai keisarin kunniaksi, ja tästä syystä preetori kieltäytyisi käsittelemästä asiaa, Gaius Cassius ilmoitti eräässä ediktiossa nimenomaisesti myöntävänsä hyvityksen, koska katsottiin, että preetorin oli täytynyt tehdä niin, sillä tavanomaisia juhlapäiviä ei tullut ottaa huomioon, koska kantaja saattoi ja hänen tuli ennakoida ne, jotta hän ei olisi voinut puuttua niihin; mikä on parempi mielipide, ja sen hyväksyy myös Celsus Digestuksen toisessa kirjassa. Mutta kun pyhäpäivät ovat vastuussa ajan kulumisesta, palautus on myönnettävä vain kyseisten päivien osalta eikä koko ajan perusteella; ja tämän Julianus toteaa Digestin neljännessä kirjassa, sillä hän sanoo, että kun usukaption purkamisen tapahtuu, on palautettava ne päivät, joiden aikana kantaja oli halukas toimimaan, mutta pyhäpäivät estivät sen.

208. Kun henkilö poissaolollaan ei estä ketään toimimasta koko ajalta; kuten esimerkiksi, jos olisin ollut omaisuutenne hallussa vähemmän kuin yhden päivän ajan siitä ajasta, joka on säädetty hankkimiselle usucaptionin kautta, ja sitten aloin olla poissa julkisessa palveluksessa, palautus olisi myönnettävä minulle vain yhdeltä päivältä.

209. Praetor sanoo myös: "Jos jokin muu perusteltu syy näyttää olevan olemassa, myönnän täyden korvauksen." Tämä lauseke on välttämättä sisällytetty ediktiin, koska voi esiintyä monia tapauksia, jotka antaisivat aihetta palautukseen, mutta joita ei voida erikseen luetella; joten niin usein kuin oikeus vaatii palautusta, voidaan turvautua tähän lausekkeeseen. Jos esimerkiksi joku toimii kaupungin lähettiläänä, on vain oikeudenmukaista, että hän saa korvauksen, vaikka hän ei olekaan poissa valtion palveluksesta; ja on toistuvasti todettu, että hänellä on oikeus korvaukseen riippumatta siitä, oliko hänellä asiamies vai ei. Luulen, että sama sääntö pätee myös silloin, kun hänet on kutsuttu jostakin maakunnasta todistamaan joko kaupungissa tai keisarin edessä; sillä hyvin usein on uudelleenkirjoituksissa todettu, että hänet olisi vapautettava. Lisäksi vapautus olisi myönnettävä niille, jotka ovat olleet ulkomailla jonkin oikeudellisen tutkimuksen tai muutoksenhaun vuoksi. Ja yleisesti ottaen niin usein kuin asianosainen on poissa pakosta eikä vapaaehtoisesti, on sanottava, että hänellä on oikeus vapautukseen.

210. Paulus, Ediktistä, kirja XII.

Ja jos henkilö menettää jotain tai ei saa voittoa, korvaus olisi myönnettävä, vaikka mitään hänen omaisuudestaan ei menetettäisikään.

211. Ulpianus, Ediktistä, kirja XII.

Myös silloin, kun henkilö on poissa jostain kohtuullisesta syystä, preetorin tulisi harkita, onko hänellä oikeus helpotukseen; esimerkiksi silloin, kun hänen poissaolonsa johtuu opiskelusta tai siitä, että hänen asiamiehensä on kuollut; tarkoituksena on, ettei häntä kohdeltaisi väärin, jos hänen poissaolonsa johtuu jostakin hyvästä syystä.

212. Lisäksi jos henkilö ei ole vangittuna tai kahleissa, vaan hän on asettanut vakuuden, ja tämän vuoksi hän ei voi lähteä pois ja joutuu epäedulliseen asemaan, hänellä on oikeus saada korvausta, ja korvaus myönnetään myös häntä vastaan.

213. Praetor sanoo myös: "Kun lakien, kansanäänestysten, senaatin asetusten, ediktien ja keisareiden asetusten mukaan tämä on sallittua." Tämä lauseke ei lupaa, että palautus myönnetään, jos lait sen sallivat, vaan jos lait eivät sitä kiellä.

214. Jos henkilö on ollut hyvin usein poissa valtion palveluksesta, Labeo katsoo, että aika, jonka kuluessa hän voi hakea korvausta, olisi laskettava hänen viimeisestä paluustaan. Mutta jos kaikki poissaolot ovat yhteensä vuoden mittaisia ja kukin erikseen alle vuoden mittaisia, on harkittava, myönnetäänkö hänelle palautusta varten kokonainen vuosi vai vain niin paljon aikaa kuin hänen viimeisin poissaolonsa kesti, ja olen sitä mieltä, että palautusta varten olisi myönnettävä kokonainen vuosi.

215. Jos teillä on asuinpaikka maakunnassa, mutta vietätte jonkin aikaa myös kaupungissa, kulkeeko vuosi minua vastaan, koska minulla on oikeus nostaa kanne teitä vastaan?". Labeo sanoo, että näin ei ole. Minä olen kuitenkin sitä mieltä, että tämä pätee vain silloin, kun vastapuolella on oikeus vaatia, että sinut lähetetään maakuntaasi; muussa tapauksessa olisi katsottava, että minulla on valta nostaa kanne, koska asia voidaan yhdistää myös Roomassa.

216. Poikkeus koskee myös henkilöä, joka on ollut poissa valtion palveluksesta, samoin kuin hänelle myönnetään oikeus peruutuskanteen nostamiseen esimerkiksi silloin, kun omaisuuden saatuaan häntä vastaan nostetaan kanne sen takaisinperimiseksi.

217. Pomponius toteaa, että sotilasta vastaan nostettavassa takaisinsaantikanteessa on täysin oikeutettua, että vastaajan on luovutettava ne voitot, jotka hän on saanut poissaolonsa aikana eikä puolustautunut, ja että toisaalta myös voitot on luovutettava sotilaille, koska molemmilla osapuolilla on oikeus kanteeseen.

218. Africanus, Kysymykset, kirja VII.

Syynä tähän on se, että julkinen tehtävä ei saisi olla kenellekään tappion tai voiton lähde.

219. Paulus, Ediktistä, kirja XII.

Kun sotilas, joka on hankkinut oikeuden omaisuuteen usukaption kautta, kuolee ja hänen perillisensä täyttää siihen vaaditun ajan, on oikeudenmukaista, että se, mikä on hankittu hänen kuolemansa jälkeen, kumotaan; ja samaa

sääntöä olisi noudatettava perillisten kohdalla, jotka perivät oikeuden usukaption kautta, koska vainajan omistusoikeus, joka on ikään kuin liitetty omaisuuteen, tulisi periytyä perilliselle, ja hyvin usein oikeus täyttyy ennen kuin omaisuus on otettu käyttöön.

220. Jos henkilö, joka on ollut poissa valtion palveluksesta, on saanut omaisuutta anastamalla ja sen jälkeen luovuttaa sen, olisi palautettava, ja vaikka hänen poissaoloonsa ja omistusoikeuden hankkimiseensa ei liittyisikään petosta, häntä olisi estettävä hyötymästä niistä. Myös kaikissa muissa tapauksissa palautus olisi myönnettävä, aivan kuten jos tuomio olisi annettu häntä vastaan.

221. Sama, Ediktistä, kirja LIII.

Jos henkilö, jonka omaisuuden joku on saanut haltuunsa anastamalla sen aikana, kun hän oli poissa valtion palveluksesta, saa haltuunsa tällä tavoin hankkimansa omaisuuden ja menettää sen myöhemmin, hänellä on oikeus ikuiseen kanneoikeuteen eikä ajallisesti rajoitettuun kanneoikeuteen.

222. Modestinus, Säännöt, kirja IX.

Henkilön katsotaan olevan poissa valtion palveluksesta heti, kun hän on lähtenyt kaupungista, vaikka hän ei olisi vielä saapunut maakuntaan; ja kun hän on lähtenyt, häntä pidetään poissaolevana, kunnes hän palaa kaupunkiin. Tätä sovelletaan prokonsuleihin ja heidän sijaisiinsa sekä niihin, jotka johtavat maakuntia, keisarillisiin prokuraattoreihin, jotka hoitavat tehtäviä maakunnissa, sotilastribuuneihin, prefekteihin ja lähettiläiden avustajiin, joiden nimet on merkitty valtiovarainministeriön kirjoihin tai keisarillisiin rekistereihin.

223. Sama, selitetyt tapaukset.

Valtiovarainministeriön asianajaja kuuluu niihin, joilla on oikeus saada helpotusta ediktin yleislausekkeen nojalla.

224. Tuomareiden päätösten kirjaajat eivät todellakaan puutu julkisesta palvelusta.

225. Sotilaiden lääkäreillä on oikeus hakea korvausta, koska heidän suorittamansa tehtävät ovat yleishyödyllisiä, eikä niistä saisi aiheutua heille vahinkoa.

226. Javolenus, Cassiuksesta, kirja XV.

Kotona lomalla olevan sotilaan ei katsota olevan poissa valtion palveluksesta.

227. Henkilö, joka antaa palveluksiaan julkisten verojen keräämiseksi, jotka on siirretty muualle, ei ole poissa valtion palveluksesta.

228. Paulus, Lex Julia et Papia.

Sotilaita johtamaan tai palauttamaan lähetetyt tai värväyksestä vastaavat henkilöt ovat poissa julkisesta palveluksesta.

229. Näin on myös silloin, kun henkilöitä lähetetään onnittelemaan keisaria.

230. Samoin keisarillinen prokuraattori, eikä ainoastaan se, jolle on uskottu maakunnan asiat, vaan myös se, joka on valtuutettu hoitamaan tiettyjä maakuntaan liittyviä asioita, mutta ei kaikkia niitä. Jos siis on useita keisarillisia prokuraattoreita, joiden tehtävänä on hoitaa eri asioita, heidän kaikkien katsotaan olevan poissa valtion palveluksesta.

231. Egyptin prefekti on myös poissa valtion palveluksesta, samoin kuin jokainen, joka jostain muusta syystä lähtee kaupungista julkiselle asialle.

232. Jumalallinen Pius vahvisti saman säännön kaupungin varuskunnan osalta.

233. On kysytty, onko pahantekijöiden tukahduttamista varten lähetetty osapuoli poissa julkisesta palveluksesta, ja on todettu, että on.

234. Samaa sääntöä sovelletaan, kun siviili osallistuu konsuliupseerin komennossa retkikuntaan ja kaatuu taistelussa, jolloin hänen perilliselleen olisi myönnettävä helpotusta.

235. Henkilön, joka on matkustanut Roomaan valtion asioissa, katsotaan olevan poissa julkisesta palveluksesta. Lisäksi jos hän lähtee kotimaastaan valtion asioissa, vaikka hänellä olisi oikeus kulkea kaupungin läpi, hän on poissa valtion palveluksesta.

236. Samoin kun mies, joka on tiettyssä maakunnassa, kun hän on lähtenyt kotimaastaan tai jää omaan maakuntaansa hoitamaan julkisia asioita, heti kun hän alkaa hoitaa tehtäviään, häntä kohdellaan poissaolevana osapuolena.

237. Leirille lähtevä ja sieltä palaava mies on poissa valtion palveluksesta, sillä jokaisen, joka aikoo palvella sotilaana, on lähdettävä leirille ja palattava sieltä. Vivianus sanoo, että Proculus oli sitä mieltä, että lomalla oleva sotilas on poissa valtion palveluksesta, kun hän palaa kotiin ja palaa armeijaan, mutta kun hän on kotona, hän ei ole poissa.

238. Ulpianus, Lex Julia et Papia, kirja VI.

Ymmärrämme, että vain ne ovat poissa julkisista tehtävistä, jotka eivät ole poissa omasta mukavuudestaan vaan välttämättömyydestä.

239. Paulus, Lex Julia et Papia, kirja III.

Niiden, jotka toimivat arvioijina omassa maakunnassaan yli keisarillisissa perustuslaeissa määrätyn ajan, ei katsota olevan poissa julkisista tehtävistä.

240. Ulpianus, Lex Julia et Papia, kirja VI.

Olen sitä mieltä, että valtion palveluksesta on poissa se, jonka keisari on erityisenä suosiona sallinut toimia asessorina omassa maakunnassaan; mutta jos hän ei toimi näin hänen luvallaan, meidän on katsottava, että hän on syyllistynyt rikokseen, eikä hänellä ole oikeutta valtion palveluksesta poissa olevien etuoikeuksiin.

241. Puolueen katsotaan olevan poissa valtion palveluksessa niin kauan kuin hän hoitaa jotakin virkaa, mutta heti kun hänen toimikautensa päättyy, hän lakkaa olemasta poissa julkisten asioiden hoitamisen vuoksi. Me kuitenkin laskemme hänelle paluuseen varatun ajan siitä päivästä, jolloin hän lakkasi olemasta poissa julkisesta

palveluksesta, eli sen ajan, jonka hän tarvitsee palatakseen kaupunkiin, ja on kohtuullista myöntää hänelle se aika, jonka laki sallii muille palaaville virkamiehille. Jos hän siis jää pois jonkin oman asiansa vuoksi, ei ole epäilystäkään siitä, että hänelle ei myönnetä näin kulunutta aikaa, vaan se lasketaan sen ajan perusteella, jonka kuluessa hän olisi voinut palata, ja kun tämä aika on kulunut, meidän on sanottava, että hänen poissaolonsa valtion palveluksesta on päättynyt. On selvää, että jos sairaus estää häntä jatkamasta matkaansa, inhimillisten näkökohtien on oltava etusijalla, aivan kuten on tapana huonon sään, merenkulun vaikeuksien ja muiden sattumanvaraisten tilanteiden yhteydessä.

242. Paulus, Lauseet, kirja I.

Sitä, joka on lähdössä pois julkisista tehtävistä ja joka on jättänyt asiamiehen, jonka avulla häntä voidaan puolustaa, ja joka pyytää täydellistä korvausta, ei saa kuulla.

243. Ulpianus, Opinions, kirja V.

Jos sotilaalla on mahdollisuus nostaa rikosoikeudenkäynti sinä aikana, jona hän palvelee valtiota, häneltä ei viedä oikeuttaan nostaa rikosoikeudenkäyntiä.

244. Jos henkilö on vangittuna saarella hänelle määrätyn rangaistuksen mukaisesti, jonka vuoksi hän on saanut korvauksen, ja jos osoitetaan, että joku muu on ottanut haltuunsa osan omaisuudesta, jota häneltä ei ollut riistetty, se on palautettava hänelle.

245. Julianus, Digest, kirja XXXV.

Kun joku on testamentannut Titiukselle perinnön sillä edellytyksellä, että perittävän kuollessa tämän on oltava Italiassa, tai hän jättää perinnön maksettavaksi joka vuosi niin kauan kuin hän on Italiassa, ja testamentinsaaja saa vapautuksen sillä perusteella, että hänet on jätetty perinnön ulkopuolelle, koska hän oli poissa julkisten asioiden hoitamisen vuoksi, hänen on pakko täyttää kaikki hänelle uskotut tehtävät. Marcellus kysyy eräissä huomautuksissa, voiko kukaan epäillä, että kun sotilaille palautetaan omaisuus, jonka hän oli menettänyt ollessaan poissa valtion palveluksessa, ettei hänen oikeutensa testamentteihin ja luottamustoimiin heikkene?

246. Alfenus, Digest, kirja V.

Ei voida oikein sanoa, että hän on poissa valtion palveluksesta, jos hän on liittynyt lähetystöön omien yksityisasioidensa vuoksi.

247. Africanus, Kysymykset, kirja VII.

Jos joku sitoutuu maksamaan vuosittain tietyn summan niin kauan kuin hän tai lupauksen antaja oleskelee Italiassa ja jompikumpi on poissa valtion palveluksesta, preetorin tehtävänä on myöntää kohtuullinen kanne. Katsomme, että samaa sääntöä sovelletaan silloin, kun sopimus on seuraavanlainen: "Jos tietty mies on Roomassa seuraavat viisi vuotta"; tai "Jos hän ei ole Roomassa, suostutteko maksamaan sata aureeta?". "

248. Paulus, Sabinuksesta, kirja II.

Valtion palveluksesta poissa olevalle henkilölle, jolle on aiheutunut vahinkoa, ei myönnetä korvausta, jos hän on kärsinyt vahingon olosuhteissa, joissa hän olisi kärsinyt vahinkoa, vaikka hän ei olisi ollut poissa valtion palveluksesta.

249. Scaevola, Säännöt, kirja I.

Kaikkien sotilaiden, jotka eivät voi poistua esikunnastaan vaarantamatta itseään, katsotaan olevan poissa valtion palveluksesta.

250. Marcianus, Säännöt, kirja II.

Henkilöllä, joka on poissa valtion palveluksesta, on oikeus saada korvaus sellaista henkilöä vastaan, joka on myös poissa julkisten tehtävien vuoksi, jos hänellä on perusteltu syy valittaa siitä, että hänelle on aiheutunut vahinkoa.

Otsikko 7. Oikeudenkäynnin ehtojen muuttamiseksi tehdyistä luovutuksista

251. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja IV.

Prokonsuli ryhtyy kaikkiin varotoimiin estääkseen kenenkään oikeudellisen aseman huononemisen toisen henkilön toimesta; ja koska hän ymmärtää, että oikeudenkäynnin lopputulos aiheuttaa joskus paljon enemmän vaikeuksia, kun vastapuoli on eri kuin alussa, hän varautui tähän toteamalla: "Että jos joku, siirtämällä kyseessä olevan omaisuuden, asettaisi vastapuolensa tilalle toisen osapuolen, ja hän tekisi tämän tarkoituksellisesti petollisessa tarkoituksessa, hän on vastuussa kanteesta in factum siinä määrin kuin toisella osapuolella oli etua siitä, ettei hänellä ollut toista vastapuolta."

252. Jos siis riitapuolustaja asettaa vastapuoleksi toisen maakunnan miehen tai voimakkaamman miehen, hän joutuu vastuuseen;

253. Ulpianus, Ediktistä, kirja XIII.

Tai kuka tahansa, joka todennäköisesti ärsyttää vastustajaa.

254. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja IV.

Syynä tähän on se, että jos nostan kanteen toista maakuntaa vastaan, minun on pakko tehdä se hänen omassa maakunnassaan, emmekä voi tehdä mitään tasavertaisesti, jos toinen osapuoli on voimakkaampi.

255. Lisäksi, jos mies, jota vastaan nostamme kanteen, vapauttaa orjan, joka on kanteen kohteena, tilanteemme muuttuu epäedullisemmaksi, koska preetorit suosivat vapautta.

256. Lisäksi jos olet pystyttänyt jonkin rakennelman sellaiselle maa-alueelle, jolla voit joutua vastuuseen kieltotuomiosta Quod vi aut clam, tai jos luovutat kyseisen maa-alueen kanteen nostamiseksi henkilöä vastaan, joka johtaa sadeveden pois sen luonnollisesta juoksusta, tilanteemme on ymmärrettävästi huonompi; koska jos nostan kanteen teitä vastaan, teidät velvoitetaan poistamaan rakennelma omalla kustannuksellanne, mutta nyt minun on nostettava kanteen eri osapuolta vastaan kuin se, joka on tehnyt teon, ja minut velvoitetaan poistamaan rakennelma omalla kustannuksellani; siitä syystä, että se, jolla on hallussaan jotakin sellaista, jonka toinen on pystyttänyt, on tämän kanteen nojalla vastuussa vain siltä osin kuin hän sallii rakennelman poistamisen.

257. Jos ilmoitan teille uudesta rakennelmasta ja te sitten luovutatte maan ja ostaja viimeistelee työn, teidän katsotaan olevan vastuussa tästä kanteesta, koska en voi nostaa kannetta teitä vastaan ilmoituksesta uudesta rakennelmasta, koska ette ole rakentanut mitään, enkä voi nostaa kannetta sitä vastaan, jolle olette luovuttanut kiinteistön, koska hänelle ei ole ilmoitettu asiasta.

258. Tästä kaikesta käy ilmi, että koska prokonsuli lupaa antaa täydellisen korvauksen, kantaja voi tässä kanteessa saada tuomioistuimen päätöksellä vahingonkorvausta siltä osin kuin hänellä on etua siitä, että hänellä ei ole toista vastapuolta, esimerkiksi jos hänelle on aiheutunut kustannuksia tai muuta haittaa toisen vastapuolen korvaamisesta.

259. Mitä sitten tapahtuisi, jos henkilö, jota vastaan praetoriaanikanne voidaan nostaa, olisi valmis puolustamaan sitä, aivan kuin hänellä olisi edelleen omaisuus hallussaan? Tässä tapauksessa on hyvin perusteltua katsoa, että tähän ediktiin perustuva kanne hylätään.

260. Ulpianus, Ediktistä, kirja XIII.

Samaa määräystä sovelletaan myös silloin, kun omaisuus on saatu sen osapuolen, jolle se on siirretty, käyttövarallisuuden kautta, jolloin sitä ei voida vaatia perittäväksi takaisin häneltä.

261. Voi myös käydä niin, että hallussapito lopetetaan ilman vilpillistä mielivaltaa, mutta se tehdään oikeudenkäynnin ehtojen muuttamiseksi, ja tällaisia tapauksia on lukuisia. Toisaalta asianosainen voi vilpillisesti luopua hallussapidosta, eikä hän välttämättä ole toiminut oikeudenkäynnin ehtojen muuttamistarkoituksessa; silloin hän ei ole vastuussa tämän ediktin nojalla, sillä hän ei luovuta omaisuutta, joka vain luopuu hallussapidosta. Praetor ei kuitenkaan paheksu sellaisen osapuolen tekoa, joka halusi luopua omaisuudesta niin paljon, ettei hän joutuisi sen vuoksi jatkuvasti oikeudenkäynteihin; ja tämä on itse asiassa hyvin vaatimaton päätös sellaiselta, joka inhoaa oikeudenkäyntejä, eikä sitä voi moittia; mutta praetor koskee vain sellaista osapuolta, joka halutessaan pitää omaisuuden, siirtää osuutensa oikeudenkäynnissä toiselle, niin että tämä hänen itsensä sijasta voi aiheuttaa vastapuolelleen vaivaa.

262. Pedius toteaa yhdeksännessä kirjassaan, että tämä määräys ei koske ainoastaan omistusoikeuden siirtoa vaan myös hallinnan siirtoa; muussa tapauksessa hän sanoo, että jos kantaja nostaa esineoikeudellisen kanteen ja vastaaja luopuu hallinnan siirtämisestä, hän ei ole vastuussa.

263. Jos joku kuitenkin sairauden, vanhuuden tai välttämättömän liiketoiminnan vuoksi siirtää kanneoikeutensa toiselle, hän ei ole tämän asetuksen nojalla vastuussa, koska asetuksessa mainitaan petos; sillä muutoin olisi kiellettyä käydä oikeudenkäyntiä asiamiesten välityksellä, koska omistusoikeus siirretään yleensä asiamiehille, jos siihen on asianmukainen syy.

264. Tässä asetuksessa viitataan myös todellisiin palvelussuhteisiin, kun niiden luovuttaminen tapahtuu vilpillisin keinoin.

265. Tämän kanteen kohteena on kantajan edun määrä, ja jos omaisuus ei kuulunut hänelle tai jos luovutettu orja kuolisi ilman sen osapuolen syytä, joka hänet luovutti, kanne ei ole aiheellinen, ellei kantajalla ole ollut jotain muuta etua.

266. Tämä kanne ei ole rikosoikeudellinen, vaan sen tarkoituksena on periä omaisuutta takaisin tuomioistuimen määräyksestä, minkä vuoksi se myönnetään perilliselle ja myös perillistä vastaan,

267. Paulus, Ediktistä, kirja XI.

Tai kenelle tahansa vastaavassa tilanteessa olevalle;

268. Ulpianus, Ediktistä, kirja XIII. Tai vuoden kuluttua sitä ei myönnetä.

269. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja IV.

Koska se liittyy omaisuuden takaisinperintään, se näyttää edelleen olevan myönnetty rikoksen perusteella.

270. Paulus, Ediktistä, kirja XII.

Henkilö on tämän asetuksen nojalla vastuussa, vaikka hän esittäisikin omaisuuden, jos hän ei tuomarin ilmoituksen jälkeen palauta asiaa alkuperäiseen tilaansa.

271. Praetor sanoo: "Tai vieraannuttaminen, joka tehdään oikeudenkäynnin ehtojen muuttamiseksi"; toisin sanoen tulevan oikeudenkäynnin ehtojen muuttamiseksi eikä nykyisen oikeudenkäynnin ehtojen muuttamiseksi.

272. "Vieraannuttaminen" tarkoittaa myös toisen omaisuuden myymistä.

273. Jos henkilö kuitenkin luovuttaa jotakin joko nimeämällä perillisen tai tekemällä testamentin, ediktiä ei sovelleta.

274. Jos joku luovuttaa omaisuutta ja ottaa sen takaisin, hän ei ole vastuussa tämän asetuksen nojalla.

275. Kun ostaja pakottaa myyjänsä ottamaan myydyn omaisuuden takaisin, hänen ei katsota luovuttaneen sitä oikeudenkäynnin ehtojen muuttamiseksi.

276. Paulus, Curuleen aedilien ediktiosta, kirja I.

Siitä syystä, että kun orja palautetaan, kaikella on taannehtiva vaikutus, ja näin ollen sen, joka palauttaa omaisuuden, ei katsota vieraannuttaneen sitä oikeudenkäynnin ehtojen muuttamiseksi, paitsi jos hän palauttaa orjan juuri tätä tarkoitusta varten eikä muuten olisi palauttanut sitä.

277. Ulpianus, Ediktistä, kirja XII.

Sillä jos minä, joka olen velkaa, luovutan sen omaisuuden, josta halusit haastaa minut oikeuteen, tämä määräys ei ole voimassa.

278. Kun holhousvangin edunvalvoja tai mielisairaahan henkilön edunvalvoja luovuttaa omaisuutta, on nostettava praetoriaanikanne, koska ei voida olettaa, että holhousvangilla tai mielisairaalla henkilöllä voi olla aikomus syyllistyä petokseen.

279. Sama, mielipiteitä, kirja V.

Kun sotilas haki kanteen nostamista omissa nimissään saadakseen haltuunsa omaisuuden, jonka hän väitti saaneensa lahjoituksena; hänelle sanottiin, että jos lahja oli tehty oikeudenkäynnin ehtojen muuttamiseksi, kanteen

on nostettava entisen omistajan toimesta, jotta saattaisi näyttää siltä, että hän oli luovuttanut omaisuuden sotilaalle, eikä oikeudenkäyntiä.

280. Marcianus, Institutes, kirja XIV.

Jos joku luovuttaa osuutensa kiinteistöstä välttääkseen osituskanteen, Lex Licinia kieltää häntä nostamasta itse osituskannetta esimerkiksi siksi, että joku voimakkaampi ostaja voisi saada sen halvemmalla; ja hän voi näin saada sen takaisin. Häntä, joka on luovuttanut osuutensa ja haluaa sen jälkeen nostaa osituskanteen, ei kuitenkaan saa kuulla; mutta jos sen ostanut osapuoli haluaa nostaa kanteen, häntä kielletään Edictin sen pykälän nojalla, jossa määrätään, että oikeudenkäynnin ehtojen muuttamiseksi ei saa tehdä mitään luovutusta.

Otsikko 8. Muille välimiesmenettelyyn siirretyistä asioista ja niistä, jotka ottavat ne vastaan ratkaisun tekemistä varten

281. Paulus, Ediktistä, kirja II.

Välimiesmenettelyssä toimitaan samalla tavalla kuin oikeudenkäynnissä, ja sen tarkoituksena on lopettaa riita-asian käsittely.

282. Ulpianus, Ediktistä, kirja IV.

On vahvistettu, että poikkeus ei voi syntyä välimiesmenettelyn perusteella, mutta määrättyjä seuraamuksia koskeva kanne voi syntyä.

283. Sama, Ediktistä, kirja XIII.

Labeo sanoo, että jos välimiesmenettelyssä annetaan tuomio, jolla alle kaksikymmentäviisi vuotta täyttänyt alaikäinen osapuoli vapautetaan holhouskanteesta, preetorin ei pidä vahvistaa sitä; eikä sen perusteella voida nostaa rangaistuksen takaisinperintäkannetta.

284. Vaikka preetori ei pakota ketään ryhtymään välimiesmenettelyyn (koska se on vapaaehtoista ja riippuu tahdonvalinnasta ja ei kuulu hänen toimivaltaansa), jos osapuoli on kerran ottanut vastaan viran tehtävät, preetori kuitenkin katsoo, että asia vaatii hänen huolenpitoaan ja huomiotaan; ei niinkään siksi, että hänen tavoitteenaan olisi oikeudellisten riitojen lopettaminen, vaan siksi, etteivät henkilöt joutuisi pettymään, kun he ovat valinneet välilleen jonkun luotettavana pidetyn henkilön. Jos nimittäin oletetaan, että sen jälkeen, kun asia on tutkittu yhden tai useamman kerran ja molempien osapuolten yksityiset asiat ovat tulleet julkisiksi ja liikesalaisuudet paljastuneet, välimies kieltäytyy antamasta tuomiota joko puolueellisuuden vuoksi tai siksi, että hänet on lahjottu, tai jostain muusta syystä, voisiko joku kiistää, etteikö olisi täysin oikein, että preetori puuttuisi asiaan ja pakottaisi välimiehen täyttämään virkansa velvoitteet, jotka hän oli ottanut vastaan?

285. Praetor sanoo: "Osapuoli, joka sitoutuu välimiesmenettelyyn, jolla alistutaan hänen tuomioonsa rahallista seuraamusta vastaan."

286. Tarkastellaan ensin välimiesten persoonallisuutta. Praetor voi velvoittaa välimiehen, olipa hänellä mikä tahansa arvo, täyttämään hänen ottamansa viran tehtävät, vaikka hän olisi konsuli, paitsi jos hänellä on jokin tuomarin virka tai jos hänellä on jokin muu valta, esimerkiksi konsulin tai praetorin virka, sillä silloin hänellä ei ole toimivaltaa;

287. Paulus, Ediktistä, kirja XIII.

Tuomareita ei voida pakottaa, jos heillä on ylempi tai yhtäläinen valta; ei myöskään ole merkitystä sillä, ovatko he ottaneet välimiehen viran vastaan tuomarin virka-aikana vai sitä ennen. Alempiarvoisia virkamiehiä voidaan kuitenkin pakottaa.

288. Ulpianus, Ediktistä, kirja XIII.

Myös perheen poika voidaan pakottaa toimimaan.

289. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja V.

Lisäksi perheen poika voidaan nimittää välimieheksi asiassa, jossa hänen isänsä on osallisena, ja monet ovat sitä mieltä, että hän voi olla myös tuomari.

290. Ulpianus, Ediktistä, kirja XIII.

Pedius sanoo Yhdeksännessä kirjassa ja Pomponius Kolmekymmentäkolmannessa kirjassa, että on yhdentekevää, onko välimieheksi nimitetty osapuoli vapaasyntyinen tai hyvämaineinen vapaamatkustaja vai onko hänet leimattu häpeällisesti. Labeon mukaan orja ei voi toimia välimiehenä, ja tämä mielipide on oikea.

291. Siksi Julianus toteaa, että kun välimiesmenettelyä koskeva kysymys annetaan Titiuksen ja orjan ratkaistavaksi, Titiusta ei voida pakottaa antamaan ratkaisua, koska hän sitoutui välimiesmenettelyyn toisen kanssa, vaikka hän toteaakin, että orja ei voi tehdä välimiesmenettelyä. Mikä sitten olisi tulos, jos Titius antaisi tuomion? Tässä tapauksessa rangaistusta ei voitaisi maksaa, koska hän ei antanut tuomiota niiden ehtojen mukaisesti, joiden mukaisesti hän otti viran vastaan.

292. Paulus, Ediktistä, kirja XIII.

Mutta jos välimiesmenettelyn ehtojen mukaan "ainoastaan jommankumman osapuolen tekemä ratkaisu on pätevä", Titiusta vastaan voidaan käyttää voimakeinoja.

293. Ulpianus, Ediktistä, kirja XIII.

Mutta jos orja on nimitetty välimieheksi ja hän tekee päätöksen sen jälkeen, kun hän on tullut vapaaksi, olen sitä mieltä, että jos hän tekee sen vapauden saatuaan ja osapuolet suostuvat siihen, hänen tekonsa on pätevä.

294. Tuomariksi ei voida nimittää holhousmiestä, mielisairasta, kuuroa tai myökkää, kuten Pomponius väittää Kolmannessa Kolmannessakolmannessa kirjassaan.

295. Jos asianosainen on tuomari, Lex Julia kieltää häntä toimimasta välimiehenä samassa asiassa, jossa hänen on määrä ratkaista asia tuomarina, tai nimittämästä itseään; ja jos hän antaa tuomion, rangaistusta koskevaa kannetta ei myönnetä.

296. On myös muita, joita ei voida pakottaa antamaan tuomiota, esimerkiksi silloin, kun tuomarin korruptio tai moitittavuus on ilmeistä.

297. Julianus sanoo, että jos riitapuolet herjaavat välimiestä, preetorin ei missään nimessä pidä erottaa häntä, vaan ainoastaan silloin, kun siihen on osoitettu asianmukainen syy. Sama juristi sanoo, että jos asianosaiset halveksivat välimiehen auktoriteettia ja kääntyvät tuomioistuimen puoleen,

298. Paulus, Ediktistä, kirja XIII. Tai jollekin muulle tuomarille;

299. Ulpianus, Ediktistä, kirja XIII.

Ja kun riitapuolet palaavat alkuperäisen välimiehen luo, preetorin ei pidä pakottaa häntä tekemään päätöstä niiden välillä, jotka ovat kohdelleet häntä loukkaavasti ja hylänneet hänet, jotta hän voisi kääntyä toisen puoleen.

300. Välimiestä ei voida pakottaa antamaan ratkaisua, ellei välimiesmenettelystä ole sovittu.

301. Kun preetori sanoo: "rahallisen rangaistuksen nojalla", meidän on ymmärrettävä, että rahasumma ei ole molemmin puolin maksettava, vaan että rangaistukseksi voidaan luvata muuta omaisuutta, jos toinen osapuolista ei noudata tuomiota; ja tämä oli Pomponiuksen mielipide. Entä sitten, jos välimiehelle on talletettu omaisuutta sillä ehdolla, että hän luovuttaa sen sille osapuolelle, joka on voittanut asian, tai luovuttaa sen, jos jompikumpi osapuolista ei noudata tuomiota; onko hänen pakko tehdä tuomio? Luulen, että on. Tilanne olisi sama, jos tietty summa jätetään hänen käsiinsä tätä tarkoitusta varten. Jos siis toinen osapuoli on sopimuksessa luvannut luovuttaa omaisuutta ja toinen maksaa rahaa, alistuminen välimiesmenettelyyn on täydellistä, ja välimies voidaan pakottaa tekemään tuomio.

302. Joskus, kuten Pomponius huomauttaa, välimiesmenettelyyn alistuminen voi perustellusti tapahtua pelkällä sopimuksella, kuten esimerkiksi silloin, kun molemmat osapuolet ovat velallisia ja sopivat, että jos jompikumpi heistä ei noudata välimiehen päätöstä, hänellä ei ole oikeutta periä saataviaan.

303. Julianus toteaa lisäksi, että välimiestä ei voida pakottaa antamaan ratkaisua, jos toinen osapuoli antaa lupauksen ja toinen ei.

304. Hän on samaa mieltä myös silloin, kun rangaistus on sovittu ehdollisena, kuten esimerkiksi: Sillä välimiestä ei voida pakottaa tekemään päätöstä ennen kuin ehto on täyttynyt, jottei se ehtojen täyttymättä jäämisen vuoksi olisi mitätön; ja myös Pomponius sanoo saman asian kolmekymmentäkolmannessa kirjassaan Ediktiosta: "Jos tietty laiva palaa Aasiasta niin monta tuhatta".

305. Paulus, Ediktistä, kirja XIII.

Tässä tapauksessa ainoa syy praetorin puoleen kääntymiseen on ehkä se, jos kuulemiseen varattua aikaa voidaan pidentää, sillä silloin se voidaan suorittaa.

306. Ulpianus, Ediktistä, kirja XIII.

Pomponius sanoo, että jos jompikumpi osapuoli vapautuu sovitusta rangaistuksesta, välimiehen ei pitäisi joutua antamaan tuomiota.

307. Hän toteaa myös, että jos pelkästään minun vaatimukseni alistetaan välimiesmenettelyyn ja olen määrännyt, että teidän on maksettava sakko, on harkittava, onko kyseessä viittaus välimiesmenettelyyn vai ei. En kuitenkaan ymmärrä, mistä hän löytää mitään vaikeuksia; sillä jos osapuolten yhteisymmärrys koskee vain toisen osapuolen vaatimuksia, hänen väitteessään ei ole mitään järkeä, koska on laillista, että yksi asia voidaan sovittaa; mutta jos hän tarkoittaa, että sopimus koskee vain toista osapuolta, hänen sanomansa on järkevä. Jos kuitenkin se osapuoli, joka on tehnyt sopimuksen, on se, joka nostaa kanteen, voidaan sanoa, että alistuminen välimiesmenettelyyn on täydellisempi siitä syystä, että se osapuoli, jota vastaan kanne nostetaan, on suojattu, esimerkiksi sopimukseen perustuvalla poikkeuksella, ja jos hän ei noudata tuomiota, se, joka nostaa kanteen, voi vedota sopimukseen. En kuitenkaan usko, että tämä mielipide on oikea, sillä ei riitä, että asianosainen voi vedota poikkeukseen, sillä välimies voi olla pakotettu tekemään ratkaisun.

308. Henkilön katsotaan hyväksyneen välimiehen viran (kuten Pedius sanoo Yhdeksännessä kirjassa), kun hän sitoutuu tuomarin tehtäviin ja lupaa ratkaista osapuolten väliset riidat tuomiollaan. Mutta jos, kuten hän sanoo, välimiehen pitäisi edetä vain niin pitkälle, että hän selvittää, sallivatko osapuolet riitansa ratkaisemisen hänen neuvoillaan tai valtuuttamallaan, hänen ei katsota ottaneen vastaan välimiehen tehtäviä.

309. Nimitetyn välimiehen ei ole pakko antaa tuomiota niinä päivinä, jolloin tuomarin ei tarvitse tehdä päätöstä, paitsi jos välimiesmenettelyssä määrätty määräaika on päättymässä eikä sitä voida jatkaa.

310. Näin ollen, jos preetori kehottaa välimiestä antamaan tuomionsa, on täysin perusteltua, että hänelle myönnetään aikaa tuomion antamiseen, jos hän vannoo, ettei asia ole vielä riittävän selvä.

311. Pomponius, Quintus Muciuksesta, kirja XI.

Jos asia annetaan välimiesmenettelyyn määräämättä päivää, jolloin sitä käsitellään, välimiehen on ehdottomasti määrättävä päivä, luonnollisesti asianosaisten suostumuksella, ja asia on ratkaistava sen jälkeen, sillä jos hän ei tee näin, hänet voidaan pakottaa tekemään ratkaisunsa milloin tahansa.

312. Ulpianus, Ediktistä, kirja XIII.

Vaikka praetorin tulisi varauksetta ilmoittaa ediktiossa, että hän pakottaa välimiehen tekemään tuomion, hänen tulisi kuitenkin joskus kiinnittää huomiota tämän perusteluihin ja hyväksyä hänen tekosyynsä, jos siihen on olemassa asianmukainen syy, kuten esimerkiksi silloin, kun riidan osapuolet herjaavat häntä tai kun hänen ja heidän tai jonkun heistä välille syntyy tappavaa vihamielisyyttä; tai jos ikä tai sairaus, johon hän on myöhemmin sairastunut, vapauttaa hänet velvollisuuksiensa täyttämisestä; tai jos hän on kiireinen omien asioidensa kanssa, tai jos hänen on kiireellisesti matkustettava; tai jos jokin julkinen virka vaatii hänen huomiotaan; ja tämä on Labeon mielipide.

313. Paulus, Ediktistä, kirja XIII.

Tai jos erotuomarille aiheutuu muita haittoja sen jälkeen, kun hän on ottanut viran vastaan. Sairauden tai muun vastaavanlaisen tapahtuman sattuessa hän voi kuitenkin joutua lykkäämään asian käsittelyä, jos asianmukainen syy osoitetaan.

314. Välimies olisi vapautettava toimimasta, jos hänellä on omaan lukuunsa asia, olipa se sitten julkinen tai yksityinen; joka tapauksessa, jos käsittelypäivää ei voida lykätä; mutta jos se voidaan lykätä, miksi preetori ei saisi pakottaa häntä lykkäämään sitä, koska hänellä on siihen oikeus, koska se voidaan joskus tehdä ilman, että siitä aiheutuu välimiehelle mitään haittaa?". Jos kuitenkin molemmat osapuolet haluavat, että hän antaa tuomion,

vaikka lykkäystä varten ei ole annettu takuuta, hän ei silti voi toimia toisin, jos hänellä on vireillä oma kanne, ellei hän suostu siihen, että asia annetaan hänen käsiteltäväkseen uudelleen. Tämä riippuu tietenkin siitä, että määräaika on umpeutumassa.

315. Ulpianus, Ediktistä, kirja XIII.

Lisäksi Julianus toteaa Digestin neljännessä kirjassa, että jos yksi riidan osapuolista on luovuttanut omaisuutensa, välimiestä ei voida pakottaa antamaan tuomiota, koska asianosainen, johon on viitattu, ei voi nostaa kannetta eikä häntä voida haastaa oikeuteen.

316. Kun riitapuolet palaavat välimiehen luo pitkän ajan kuluttua, Labeo toteaa, että hänen ei ole pakko antaa ratkaisua.

317. Jos viran vastaanottaneita välimiehiä on useita, yhtä heistä ei voida yksinään pakottaa tekemään ratkaisua, vaan kaikkien on tehtävä niin, tai sitten ei kenenkään.

318. Tästä syystä Pomponius kysyy Kolmannessa Kirjassa, jos välimiesmenettelystä oli sovittu siten, että mitä tahansa Titius päätti, Seius oli tuomittava; kumpi näistä kahdesta olisi pakon alainen? Olen sitä mieltä, että tällainen välimiesmenettely, jossa välimiehellä ei ole täydellistä vapautta antaa päätöstään, ei ole pätevä.

319. Mutta kun välimiesmenettelyn ehtojen mukaan joko Titius tai Seius ratkaisee kysymyksen, Pomponius sanoo - ja me olemme hänen kanssaan samaa mieltä - että välimiesmenettely on pätevä; mutta välimies, joka on pakotettava tekemään tuomio, on se, josta riitapuolet ovat sopineet.

320. Jos välimiesmenettely on annettu kahdelle henkilölle sillä ehdolla, että jos he ovat eri mieltä, he voivat pyytää kolmatta osapuolta; mielestäni tällainen viittaus ei ole pätevä, koska he voivat olla eri mieltä siitä, ketä pyydetään, mutta jos ehtona on, että Sempronius liitetään kolmanneksi osapuoleksi, välimiesmenettely on pätevä, koska hänen pyytämistään ei voi syntyä erimielisyyttä.

321. Tarkastellaan erästä erityistapausta, nimittäin sitä, pitäisikö preettorin pakottaa kaksi välimiestä antamaan ratkaisu, kun kysymys on jätetty kahden välimiehen ratkaistavaksi, sillä ihmisten luonnollisen taipumuksen vuoksi

erimielisyyksien syntyminen saattaa olla lähes mahdotonta. Kun määrä on pariton, välimiesmenettelyä kannatetaan tästä syystä, ei siitä syystä, että kaikkien osapuolten on helppo päästä yksimielisyyteen, vaan siksi, että jos he ovat eri mieltä, on enemmistö, jonka päätökseen voidaan luottaa. On kuitenkin tavallista, että riita jätetään kahden henkilön ratkaistavaksi, ja jos he eivät pääse yksimielisyyteen, preatorin on pakotettava nämä välimiehet valitsemaan joku kolmas henkilö, jonka toimivaltaa voidaan noudattaa.

322. Celsus toteaa Digestuksen toisessa kirjassa, että kun riita jätetään kolmen välimiehen ratkaistavaksi, riittää, jos kaksi heistä on samaa mieltä, edellyttäen, että kolmas on läsnä; mutta jos hän on poissa, vaikka loput kaksi olisivat samaa mieltä, tuomio ei ole pätevä, koska välimiesmenettely on jätetty useammalle kuin kahdelle, ja kolmas olisi läsnäolollaan voinut saada heidät hyväksymään oman mielipiteensä:

323. Pomponius, Epistolat ja eri jaksot, kirja XVII.

Aivan samoin kuin jos kolme tuomaria on nimitetty ja kaksi heistä tekee päätöksen yhteisymmärryksessä kolmannen poissa ollessa, se on mitätön; siitä syystä, että tuomio on pätevä vain silloin, kun se on tehty enemmistöllä, kun on ilmeistä, että kaikki ovat tehneet jonkin päätöksen.

324. Paulus, Ediktistä, kirja XIII.

Labeo sanoo, että praetoria ei kiinnosta, millaisen päätöksen välimies tekee, kunhan hän ilmoittaa mielipiteensä. Jos asia siis annettaisiin välimiehen ratkaistavaksi, jotta hän tekisi jonkin tietyn päätöksen, kyseessä ei olisi välimiesmenettely; häntä ei myöskään voitaisi pakottaa tekemään ratkaisua, kuten Julianus toteaa Digestin neljännessä kirjassa.

325. Meidän on katsottava, että välimies tekee päätöksen, kun hän tekee sen tarkoituksenaan ratkaista koko kiistanalainen asia. Mutta kun kyseessä on useita asioita koskeva välimiesmenettely, jos hän ei ole ratkaissut kaikkia kiistanalaisia asioita, hänen ei katsota tehneen päätöstä, ja praetori voi silti pakottaa hänet toimimaan.

326. Tästä syystä olisi pohdittava, voiko välimies muuttaa päätöstään, ja on jopa esitetty kysymys, että jos välimies määrää omaisuuden luovuttamisesta ja kieltää sen myöhemmin, pitäisikö se, mitä hän määräsi, vai se, mitä hän kielsi, olla voimassa. Sabinus katsoo, että hän voi muuttaa päätöstään. Cassius tukee mestarinsa mielipidettä ja sanoo, että Sabinuksella ei ollut mielessään päätöstä, joka lopetti välimiesmenettelyn, vaan ainoastaan päätös,

jonka hän teki asian valmistelun aikana; esimerkiksi silloin, kun hän määräsi riitapuolet esiintymään kalendana ja sen jälkeen idana; sillä hänellä oli oikeus muuttaa päivää. Näin ollen, jos hän teki päätöksen vastaajaan nähden tai hänen edukseen, hän ei voinut muuttaa päätöstään, koska hän ei enää ollut välimies;

327. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja V.

Koska välimies ei voi muuttaa päätöstään, vaikka hän olisi tehnyt virheen tehdessään sitä.

328. Ulpianus, Ediktistä, kirja XIII.

Mutta jos välimies, joka on nimitetty ratkaisemaan useita riitoja, jotka eivät liity toisiinsa, antaa tuomion yhden riidan osalta, mutta ei muiden osalta, mitä sitten tapahtuu? Onko hän lakannut olemasta välimies? Meidän on siis pohdittava, onko hänellä oikeus muuttaa päätöstä, jonka hän on jo tehnyt ensimmäisen riidan osalta. Sillä on suuri merkitys, oliko hänen määrä ratkaista kaikki hänelle välimiesmenettelyyn annetut asiat samanaikaisesti vai ei, sillä jos hänen oli määrä ratkaista ne kaikki, hän saattoi muuttaa päätöstään, koska hän ei ollut vielä tehnyt sitä; mutta jos hänen oli määrä ratkaista ne erikseen, oli niin sanoakseni useita asioita ratkaistavana, ja sikäli kuin kyse oli kyseisestä riidanalaisesta asiasta, hän on lakannut olemasta välimies.

329. Kun välimies antaa tuomion, jonka mukaan Titius ei näytä olevan Seiukselle mitään velkaa, vaikka hän ei kieltäisikään Seiusta nostamasta kannetta; jos tämä kuitenkin nostaisi kanteen, hän näyttäisi vastustavan välimiehen tuomiota; ja sekä Ofilius että Trebatius ovat tästä asiasta samaa mieltä.

330. Mielestäni välimies ei voi määrätä erityistä maksuaikaa, ja myös Trebatius näyttää olevan tätä mieltä.

331. Pomponius sanoo, että jos välimies antaa epäselvän tuomion, se on pätemätön; esimerkiksi: "tai: "Sinun on pidettävä kiinni jaostasi" tai: "Sinun on hyväksyttävä osuudeksesi se, mitä olet maksanut velkojillesi".

332. Lisäksi, kun välimies kieltää kanteen nostamisen rangaistusmaksun perimiseksi välimiesmenettelyn ehtojen mukaisesti, Pomponiuksen kolmannessakolmannessa kirjassa todetaan, että tämä on mitätön, ja hän on oikeassa, koska välimiesmenettelyn ehdoissa ei ole mitään viittausta rangaistusmaksun perimiseen.

333. Papinianus toteaa kolmannessa kysymysten kirjassaan, että jos välimiesmenettelylle asetettu aika on kulunut umpeen, riitapuolet voivat sopia uudesta välimiesmenettelystä saman välimiehen kanssa, mutta jos tämä kieltäytyy toimimasta toisessa välimiesmenettelyssä, häntä ei voida pakottaa siihen, edellyttäen, että hän ei ole ollut vastuussa viivytyksestä tehtävänsä täyttämässä, sillä jos häntä olisi syytetty viivytyksestä, olisi täysin oikein, että pretori pakottaisi hänet toimimaan uudelleen välimiehenä. Tämä kysymys voi nousta esiin vain silloin, kun ensimmäisessä välimiesmenettelyssä ei ollut sovittu määräajan pidentämisestä, mutta jos tällainen määräys oli tehty ja hän itse pidensi sitä, hän jatkaa edelleen välimiehenä toimimista.

334. Termiä "täydellinen välimiesmenettely" käytetään silloin, kun sovinto on tehty riidanalaisten asioiden osalta, sillä se koskee kaikkia riitoja; mutta jos erimielisyyttä on vain yhdestä asiasta, vaikka täydellisestä välimiesmenettelystä on sovittu, kanneoikeudet muissa tapauksissa säilyvät ennallaan, sillä välimiesmenettelyssä on kyse vain siitä asiasta, joka on sovittu ratkaistavaksi. Jos joku haluaa, että vain jokin tietty asia ratkaistaan välimiesmenettelyssä, on kuitenkin turvallisempi tapa mainita siitä nimenomaisesti, kun asia jätetään välimiesmenettelyyn.

335. Jos välimies määrää suorittamaan jonkun häpeällisen teon, riidan osapuolet eivät ole velvollisia noudattamaan sitä.

336. Jos asianosaiset saapuvat välimiehen eteen sovituksessa määräajassa ja tämä määrää heidät saapumaan paikalle määräajan päätyttyä, seuraamusta ei voida vaatia.

337. Jos jompikumpi osapuolista ei saavu paikalle sairauden, julkisten asioiden hoitamisen tai virkavelvollisuuksien vuoksi tai jostain muusta hyvästä syystä, Proculus ja Atilicinus katsovat, että rangaistus voidaan periä; mutta jos hän oli valmis nimeämään saman välimiehen uutta välimiesmenettelyä varten, häntä vastaan ei voida nostaa kannetta, tai hän voi suojella itseään poikkeuksella. Tämä pätee kuitenkin vain silloin, kun välimies oli halukas hyväksymään toisen välimiesmenettelyn; sillä Julianus totesi Digestin neljännessä kirjassa erittäin asianmukaisesti, että häntä ei voida pakottaa tekemään niin, jos hän ei ole halukas, ja joka tapauksessa osapuoli vapautuu rangaistuksesta.

338. Jos välimies esimerkiksi määrää osapuolet saapumaan hänen luokseen jossakin maakunnassa, vaikka oli sovittu, että asian käsittely tapahtuu Roomassa, herää kysymys, voiko häntä rangaistuksesta olla tottelematta? Julianuksen neljännessä kirjassa esittämä näkemys on parempi, nimittäin se, että riita-asian esittämisestä tehdyssä

sopimuksessa mainittu paikka on tarkoitettu; ja näin ollen häntä voidaan rangaistuksesta olla tottelematta, jos hän määrää asianosaiset saapumaan muualle. Mihin menettelytapaan olisi sitten ryhdyttävä, jos ei käy ilmi, mistä paikasta on sovittu? Parempi mielipide on, että se paikka oli tarkoitettu sinne, missä sopimus välimiesmenettelystä tehtiin. Mutta mitä on tehtävä, jos välimies määrää heidät saapumaan johonkin kaupungin viereiseen paikkaan? Pegasus katsoo, että määräys olisi pätevä; mutta mielestäni tämä pitää paikkansa vain silloin, kun välimies on niin arvovaltainen mies, että hän voi suorittaa tehtävänsä vetäytyneissä paikoissa ja riitapuolet voivat helposti mennä määrättyyn paikkaan.

339. Mutta jos välimies määrää osapuolet menemään johonkin huonomaineiseen paikkaan, esimerkiksi kapakkaan tai bordelliin, kuten Vivianus sanoo, häntä voidaan epäilemättä rangaistuksesta olla tottelematta; ja tämän mielipiteen hyväksyy myös Celsus Digestuksen toisessa kirjassa. Tähän viitaten hän esittää hyvin oikein kysymyksen: jos paikka on luonteeltaan sellainen, että toinen riidan osapuolista ei voi mennä sinne kunniallisesti, mutta toinen voi, ja se, joka voisi mennä menettämättä itsekunnioitustaan, ei tehnyt niin, ja toinen meni häpeästään huolimatta, voidaanko sovittelun yhteydessä sovittu rangaistus periä sen vuoksi, että tekoa ei suoritettu? Hän on hyvin perustellusti sitä mieltä, että sitä ei voida periä, sillä olisi järjetöntä, jos määräys olisi voimassa toisen osapuolen osalta ja mitätön toisen osalta.

340. Olisi harkittava, missä ajassa kanne olisi nostettava sovintosopimuksen perusteella, jos osapuoli ei noudata välimiehen päätöstä. Celsus toteaa Digestuksen toisessa kirjassa, että jos tiettyä aikaa ei ole määritelty, ymmärretään kohtuullinen aika, ja että kun tämä aika on kulunut, voidaan rangaistusta koskeva kanne nostaa välittömästi; hän kuitenkin sanoo, että jos osapuoli noudattaa tuomiota ennen kuin asia on tullut vireille, ei sovintoon perustuvaa kannetta voida nostaa:

341. Paulus, Ediktistä, kirja XIII.

Paitsi jos kantajalla oli jokin intressi rahojen välittömään maksamiseen.

342. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXIII.

Celsus sanoo, että jos välimies määrää maksun suoritettavaksi syyskuun kalenteripäivään mennessä, mutta näin ei ole tehty, vaikka maksu olisi tarjottu vasta sen jälkeen, oikeus kanteen nostamiseen ei silti lakkaa, koska on totta, että rahaa ei ole maksettu ennen kalenteripäivää. Jos asianosainen kuitenkin hyväksyi maksun silloin, kun sitä

tarjottiin, hän ei voi nostaa kannetta sopimussakosta, vaan se estyy petokseen perustuvalla poikkeusperusteella. Tilanne on erilainen, jos hänet vain määrättiin maksamaan maksu.

343. Celsus toteaa myös, että jos käsket minua maksamaan sinulle ja sairaus tai jokin muu hyvä syy estää sinua vastaanottamasta rahaa, Proculus on sitä mieltä, että rangaistusta ei voida vaatia, vaikka maksaisin sinulle vasta kalendojen jälkeen, vaikka olisit valmis vastaanottamaan sen. Hän on myös hyvin perustellusti sitä mieltä, että on otettava huomioon kaksi välimiehen määräystä, joista toinen koskee rahasumman maksamista ja toinen sen maksamista ennen kalendoja; näin ollen, vaikka rangaistusta ei voida vaatia sinulta siksi, että et maksanut rahaa ennen kalendoja, koska et ollut syyllinen, olet silti vastuussa siitä osasta, jota et maksanut.

344. Hän sanoo myös, että sanat "noudata tuomiota" tarkoittavat vain sitä, että osapuolen on tehtävä kaikki voitavansa noudattaakseen välimiehen päätöstä.

345. Celsus sanoo myös, että jos tuomari määrää minut maksamaan sinulle rahasumman tiettyinä päivinä ja sinä kieltäydyt vastaanottamasta sitä, voidaan puolustautua sillä, että rangaistusta ei voida periä lain mukaan:

346. Paulus, Ediktistä, kirja XIII.

Mutta jos hän myöhemmin on valmis ottamaan sen vastaan, en voi rankaisematta kieltäytyä maksamasta sitä, koska en ole maksanut sitä aikaisemmin.

347. Ulpianus, Ediktistä, kirja XIII.

Labeo toteaa, että jos välimiesmenettelyä koskevassa esityksessä määrätään, että välimiehen on annettava tuomionsa kaikista asiaan liittyvistä asioista samana päivänä ja että hänellä on valtuudet pidentää aikaa, ja hän pidentää aikaa sen jälkeen, kun tietyt asiat on ratkaistu, mutta toiset asiat eivät, pidennys on pätevä, mutta hänen tuomiotaan voidaan rangaistuksetta rikkoa. Pomponius hyväksyy Labeon mielipiteen, joka minustakin vaikuttaa oikealta, koska välimies ei ole täyttänyt velvollisuuttaan tehdessään ratkaisunsa.

348. Tämä lauseke myös: "Hän voi pidentää välimiesmenettelyn määräaika", ei anna välimiehelle oikeutta tehdä mitään muuta kuin pidentää määräaika, ja näin ollen hän ei voi pienentää tai muuttaa alkuperäisen sopimuksen

ehtoja; näin ollen hän on aina velvollinen ratkaisemaan myös muut asiat ja hänen on annettava tuomio kaikista asioista.

349. Jos ensimmäisessä välimiesmenettelyä koskevassa sopimuksessa on annettu vakuuden takaus, Labeo toteaa, että sitä olisi tarjottava myös toisessa sopimuksessa. Pomponius kuitenkin epäilee, pitäisikö sama tai muut maksukykyiset takaajat toimittaa, sillä hän sanoo, mitä seuraisi, jos samat takaajat kieltäytyisivät toimimasta takaajina. Minä kuitenkin ajattelen, että jos he kieltäytyisivät toimimasta takaajina, niin silloin olisi annettava muita, yhtä hyviä kuin he:

350. Paulus, Ediktistä, kirja XIII.

Niin että vakuudet, jotka kieltäytyvät sitomasta itseään uudelleen, eivät voi panna rangaistusta täytäntöön. Samaa sääntöä sovelletaan, jos he kuolevat.

351. Ulpianus, Ediktistä, kirja XIII.

Välimies voi pidentää aikaa joko itse paikalla ollessaan tai lähettilään tai kirjeen välityksellä.

352. Jos perillistä tai muita välimiesmenettelystä kiinnostuneita osapuolia ei mainita, välimiesmenettely päättyy kuolemaan. Emme hyväksy Labeon mielipidettä, jonka mukaan jos välimies määrää rahasumman maksettavaksi ja osapuoli kuolee ennen sen maksamista, rangaistus voidaan vaatia, vaikka perillinen olisikin valmis maksamaan sen.

353. Välimiehen riita-asiassa tekemää ratkaisua on noudatettava, olipa se sitten oikeudenmukainen tai epäoikeudenmukainen, sillä välimiesmenettelyn hyväksynyt osapuoli voi syyttää vain itseään, kuten jumalallisen Piuksen reskriptiossa todettiin seuraavasti: "Osapuolen on alistuttava tuomioon tyynesti, vaikka se ei olisikaan mitenkään hyvin perusteltu."

354. Jos välimiehiä on useita ja he ovat antaneet erilaisia tuomioita, osapuolen ei tarvitse noudattaa niitä, mutta jos enemmistö on samaa mieltä, heidän tuomionsa on pysyttävä voimassa; muussa tapauksessa voidaan vaatia rangaistusta. Näin ollen Julianus esitti kysymyksen: jos kolmesta välimiehestä yksi antaa tuomion viidestätoista

aureista, toinen kymmenestä ja kolmas viidestä, kenen päätös on voimassa? Julianus toteaa, että viisi on maksettava, koska kaikki olivat sopineet tästä määrästä.

355. Jos joku riidan osapuolista ei saavu paikalle, koska hän on tehnyt kaiken voitavansa estääkseen asian ratkaisemisen, rangaistus voidaan määrätä. Näin ollen päätös, joka on tehty, kun kaikki riidan osapuolet eivät ole olleet paikalla, ei ole pätevä, ellei sopimuksessa asian saattamisesta välimiesten ratkaistavaksi ole nimenomaisesti todettu, että päätös voidaan tehdä riippumatta siitä, onko jompikumpi riidan osapuolista poissa, mutta se, joka on ollut poissa, joutuu kärsimään rangaistuksen, koska hän on vastuussa siitä, että välimiesmenettelyä ei ole pidetty.

356. Hänen katsotaan tehneen tuomionsa asianosaisten läsnä ollessa, kun hän tekee sen älykkään henkilön edessä; mutta hänen ei katsota tehneen sitä myöskään silloin, kun hän tekee sen mielisairaana tai dementoituneena asianosaisten läsnä ollessa. Samoin päätöstä, joka tehdään holhousvangin läsnä ollessa, ellei hänen holhoojansa ole läsnä, ei ole laillisesti tehty. Julianus esittää Digestin neljännessä kirjassaan saman lausunnon kaikista näistä asioista.

357. Jos jompikumpi osapuolista on läsnä ja estää erotuomaria antamasta tuomiotaan, rangaistus voidaan periä.

358. Jos välimiesmenettelyssä ei ole mainittu mitään seuraamusta, vaan asianosainen on vain luvannut noudattaa tuomiota, häntä vastaan voidaan nostaa vahingonkorvauskanne.

359. Paulus, Ediktistä, kirja XIII.

Sillä ei ole merkitystä, onko sopimussakkona sovittu summa varma vai epävarma, kuten esimerkiksi silloin, kun sopimussakkona sovittiin "niin paljon kuin omaisuus on arvokas".

360. Ulpianus, Ediktistä, kirja XIII.

Jos kanne nostetaan sellaista henkilöä vastaan, jota vastaan välimies on kieltänyt nostamasta kannetta, tämä on vastoin hänen tuomiotaan. Mitä sitten pitäisi tehdä, jos kanne nostettaisiin hänen takaajaansa vastaan, voitaisiinko rangaistus periä? Luulen, että se voitaisiin, ja Sabinus on samaa mieltä, sillä kanne nostetaan käytännössä päämiestä vastaan. Mutta jos vakuuden kanssa on sovittu, että asia alistetaan välimiesmenettelyyn, ja kanne nostetaan päämiestä vastaan, sakkoa ei voida periä, ellei se ole vakuuden edun mukaista, että kannetta ei nosteta.

361. Paulus, Ediktistä, kirja XIII.

Kun joku tuo tuomioistuimeen asian, joka oli sovittu alistettavaksi välimiesmenettelyyn, jotkut viranomaiset sanovat, että praetor ei voi puuttua asiaan pakottaakseen välimiehen antamaan tuomion, koska nyt ei synny mitään rangaistusta sen enempää kuin jos välimiesmenettely olisi hylätty. Jos tämä näkemys kuitenkin hyväksytään, seurauksena on, että jos osapuoli on sopinut välimiesmenettelystä ja muuttaa mielensä, hän voi välttää asian käsittelyn. Näin ollen hänet voidaan haastaa oikeuteen seuraamusmaksusta, ja asian käsittely voidaan aloittaa tavanomaisessa muodossa tuomarin edessä.

362. Ulpianus, Ediktistä, kirja XIII.

Kun jotakin on tehty vastoin sopimusta, kanne voidaan nostaa tästä syystä vain, jos teko on tehty ilman sopimuksen tehneen henkilön petosta; sillä kanne voidaan nostaa sopimuksen perusteella vain sillä perusteella, että kukaan ei voi hyötyä omasta petoksestaan. Mutta jos välimiesmenettelyä koskevaan sopimukseen lisätään: "Jos asiassa tehdään jotain vilpillisesti", se, joka on syyllistynyt vilpilliseen menettelyyn, voidaan haastaa kanteeseen määräyksen perusteella; ja näin ollen, jos joku lahjoo välimiehen joko rahalla tai sopimattomalla houkuttelulla tai lahjoo vastapuolen asianajajan tai jonkun niistä, joille hän on antanut oman asiansa ratkaistavaksi, hänet voidaan haastaa kanteeseen vilpillisyyttä koskevan lausekkeen perusteella samoin kuin silloin, kun hän juonittelun avulla saa vastapuolensa paremmaksi. Ja jos hän toimii millään tavoin vilpillisesti oikeudenkäynnin aikana, kanne voidaan nostaa sopimusehtoon perustuen; jos vastapuoli siis haluaa nostaa kanteen petoksen perusteella, hänen ei pidä tehdä niin, koska hänellä on oikeus kanteeseen sopimusehtoon perustuen. Jos tällaista lauseketta ei kuitenkaan ole sisällytetty välimiesmenettelyä koskevaan sopimukseen, kanne voidaan nostaa petoksen tai poikkeuksen perusteella. Tämä välimiesmenettelyä koskeva esitys on täydellinen, koska siinä mainitaan petosta koskeva lauseke.

363. Paulus, Ediktistä, kirja XIII.

Välimiesmenettelyssä emme ota huomioon, onko sovittu seuraamus suurempi vai pienempi kuin kyseinen omaisuus.

364. Erotuomarin ei ole pakko tehdä ratkaisua, jos rangaistus on jo annettu.

365. Jos nainen tekee sopimuksen välimiesmenettelystä kolmannen osapuolen puolesta, rahankeräysmenettely ei ole pätevä sen vuoksi, että hän on esiintynyt toisen puolesta.

366. Asian lopputulos on, että preetori ei voi puuttua asiaan, jos välimiesmenettelyä ei ole alun perin ollut, tai jos on ollut, on epävarmaa, onko se sellainen, josta voidaan vaatia rangaistusta, tai jos rangaistusta ei voida enää vaatia siitä syystä, että oikeus välimiesmenettelyyn on rauennut joko ajan kuluessa, kuoleman, vapautuksen, tuomioistuimen päätöksen tai sopimuksen vuoksi.

367. Jos välimies on asetettu kirkolliseen virkaan, harkittakoon, voidaanko hänet pakottaa antamaan tuomio; sillä armahdus on myönnettävä paitsi henkilöiden arvokkuudelle myös Jumalan majesteetille, jonka palvelijoiden on omistauduttava yksinomaan pyhille asioille. Jos hän kuitenkin otti viran vastaan myöhemmin, hänen tulisi näissä olosuhteissa ehdottomasti tehdä päätös.

368. Välimies ei saisi joutua tekemään ratkaisua sen jälkeen, kun riita-asia on ratkaistu tai välimiesmenettelyn kohteena ollut orja on kuollut, paitsi jos viimeisessä tapauksessa osapuolilla on vielä jonkinlainen intressi menettelyyn.

369. Julianus totesi epäselvästi, että jos välimiesmenettelyyn turvaudutaan erehdyksen vuoksi häpeärikoksesta tai jostakin rikosoikeudellisesti rangaistavasta asiasta, kuten esimerkiksi aviorikoksesta, salamurhasta ja muista tämänkaltaisista rikoksista, preetorin tulisi kieltää tuomion tekeminen, ja jos se tehdään, hänen tulisi kieltäytyä sallimasta sen täytäntöönpanoa.

370. Kun vapauden kannalta merkityksellinen välimiesmenettelyä koskeva kysymys esitetään, välimiestä ei voida lailla pakottaa tekemään päätöstä, koska vapauden kunnioittaminen edellyttää, että sitä koskevat asiat ratkaistaan korkeimman tason tuomareiden toimesta. Samaa sääntöä sovelletaan, kun kysymys koskee joko syntymävapautta tai vapauden myöntämistä ja kun todetaan, että vapaus olisi myönnettävä luottamuksen perusteella. Samaa on sanottava kanteesta, joka koskee yleisen järjestyksen rikkomista.

371. Kun yksi välimiesmenettelyn osapuolista on orja, Octavenus sanoo, että välimiestä ei saa pakottaa antamaan tuomiota, ja jos hän tekee niin, poikkeusta ei voida myöntää De Peculio -kanteen rangaistuksen osalta. Mutta jos

toinen osapuoli, joka on vapaamielinen, tekee sopimuksen hänen kanssaan, tarkastellaan, pitäisikö poikkeus myöntää vapaamielistä vastaan. Parempi mielipide on, että sitä ei pitäisi myöntää.

372. Lisäksi jos joku suostuu välimiesmenettelyyn Roomassa ja palaa sieltä lähdettyään takaisin lähetystön jäsenenä, välimies ei ole velvollinen antamaan tuomiota sen enempää kuin asianosainen olisi velvollinen ajamaan asiaa, jos hän olisi jo aiemmin liittynyt asian käsittelyyn; ei myöskään ole merkitystä sillä, oliko hän alun perin lähetystön jäsen vai ei. Mutta jos hän nyt alistaa kysymyksen välimiesmenettelyn ratkaistavaksi, välimies voidaan mielestäni pakottaa antamaan tuomio, koska jos asianosainen olisi vapaaehtoisesti liittynyt asian käsittelyyn oikeudenkäynnissä, hänet voitaisiin pakottaa jatkamaan asian käsittelyä. Eräät viranomaiset ovat kuitenkin tässä asiassa epäroivia, mutta eivät oikein; sillä he eivät ainakaan epäilisi, jos asia, jonka asianosainen suostui alistamaan välimiesmenettelyyn lähetystössä ollessaan, olisi sopimus, jonka hän teki tällaisessa palvelussuhteessa ollessaan; siitä syystä, että hänet voitaisiin tällaisessa asiassa pakottaa jatkamaan oikeudenkäyntiä. Ensisijaisesti on syytä pohtia kysymystä, nimittäin sitä, voiko välimies, jos ennen kuin lähettiläs suostui välimiesmenettelyyn, olla pakotettu tekemään päätöksen, jos lähettiläs itse sitä pyytää. Ja tämä saattaa ensimmäisen vahvistetun säännön mukaan vaikuttaa epäoikeudenmukaiselta, koska se asetettiin asianosaisen itsensä valvontaan. Tämä kuuluu kuitenkin saman säännön piiriin kuin jos hän haluaisi nostaa kanteen, mihin hänellä olisi oikeus. Tällaista välimiesmenettelyä olisi verrattava tavalliseen oikeudenkäyntiin; jos osapuoli siis haluaa, että välimies tekee ratkaisun, häntä ei kuulla, ellei hän esitä puolustusta.

373. Jos henkilö, joka on sopinut välimiesmenettelystä jonkun kuolleen henkilön kanssa, riitauttaa kuolinpesän perimyksen, jos välimies tekee ratkaisun, kuolinpesä kärsii vahinkoa, ja siksi välimies ei saa tällä välin tehdä sitä.

374. Välimiesmenettelylle asetettua määräaikaa voidaan pidentää, ei osapuolten sopimuksella, vaan välimiehen määräyksellä, jos se on tarpeen, jotta seuraamusvastuu ei syntyisi.

375. Jos välimies yrittää kätkeytyä, preetorin on määrättävä hänet etsintäkuulutettavaksi, ja jos hän ei ilmesty paikalle pitkään aikaan, hänelle on määrättävä sakko.

376. Kun on sovittu, että kysymys annetaan usean välimiehen ratkaistavaksi sillä ehdolla, että jos joku heistä antaa ratkaisun, osapuolten on noudatettava sitä; vaikka muut välimiehet eivät ole paikalla, paikalla oleva yksittäinen välimies voidaan pakottaa antamaan ratkaisu. Mutta jos välimiesmenettelystä on sovittu sillä ehdolla, että kaikkien

on tehtävä ratkaisu tai että se on hyväksyttävä enemmistöllä, jokaista välimiestä ei voida velvoittaa tekemään päätöstä erikseen, koska tällaisessa tapauksessa yhden välimiehen päätös ei aiheuta rangaistusvastuuta.

377. Kun välimies, joka on ilmeisesti jommankumman osapuolen vihollinen muista syistä, kehoitettiin todistajien edessä olemaan antamatta tuomiota, mutta hän kuitenkin vaati sitä, vaikka kukaan ei pakottanut häntä, keisari Antoninus, jolle hakemus tehtiin, vastasi osapuolen valitukseen, että hänellä oli oikeus poikkeukseen pahantahtoisen petoksen perusteella. Sama keisari vastasi, kun eräs tuomari, jolle asianosainen oli nostanut rangaistusvaatimuksen, kysyi hänen neuvoaan, että vaikka rangaistusvaatimukseen ei voitu hakea muutosta, rangaistusvaatimus olisi estetty poikkeusluvalla, joka perustui vilpilliseen petokseen; tämänkaltainen poikkeuslupa on siis eräänlainen muutoksenhaku, koska se antaa mahdollisuuden käsitellä uudelleen välimiehen antamaa tuomiota.

378. Välimiehen tehtäviä käsiteltäessä on muistettava, että koko asia riippuu välimiesmenettelyä koskevan sopimuksen ehdoista, koska välimies ei voi laillisesti tehdä mitään muuta kuin sen, mitä hänen on määrä tehdä, ja siksi hän ei voi päättää mitä tahansa haluamaansa asiaa tai mitä tahansa haluamaansa asiaa, vaan ainoastaan sen, mikä on määritelty välimiesmenettelyä koskevassa sopimuksessa ja sen ehtojen mukaisesti.

379. Palkinnon tekemisestä on tiedusteltu, ja on todettu, että minkäänlainen palkinto ei ole pätevä, vaikka tietyistä asioista ollaankin eri mieltä. Itse asiassa olen sitä mieltä, että rangaistusta ei voida vaatia, jos välimies toteaa, että asianosaisen olisi tämänkaltaisessa kysymyksessä aloitettava uusi menettely tuomarin, itsensä tai jonkin muun välimiehen edessä. Julianus on sitä mieltä, että häntä voidaan rangaistuksesta olla tottelematta, jos hän määrää asianosaiset saapumaan toisen välimiehen eteen, sillä jos he niin tekevät, asia ei lopu; mutta jos hän päättää seuraavasti, nimittäin että maa on luovutettava tai vakuus on asetettava Publius Maeviuksen suostumuksella, tuomiota on noudatettava. Myös Pedius omaksuu tämän mielipiteen välttääkseen välimiesmenettelyn jatkumisen ja estääkseen sen siirtämisen toisinaan toisille välimiehille, jotka ovat osapuolille vihamielisiä; ja on välttämätöntä, että välimies antaa tuomionsa siten, että riita päättyy, sillä se ei pääty, jos välimiesmenettelyä joko lykätään tai siirretään toiselle välimiehelle. Hän sanoo myös, että tuomio riippuu osittain asetetun vakuuden laadusta ja vakuuden antajien luonteesta ja että tätä ei voida siirtää, ellei ole sovittu, että välimies päättää, kenen välimiesmenettelyssä vakuus asetetaan.

380. Lisäksi jos välimies määrää jonkun liittymään hänen seuraansa, mutta tätä ei ole sisällytetty välimiesmenettelyä koskevaan sopimukseen, sitä ei pidetä tuomiona, sillä tuomiossa olisi viitattava sopimukseen sisältyvään asiaan, mutta tällaista järjestelyä ei ole tehty.

381. Jos kaksi päämiestä on sopinut keskenään ja haluaa, että heidän asiamiehensä hoitavat asian käsittelyn välimiehen edessä, välimies voi määrätä myös päämiehet olemaan läsnä.

382. Jos välimiesmenettelyä koskevassa sopimuksessa mainitaan perillinen, välimies voi määrätä myös perillisen olemaan läsnä.

383. Erotuomarin tehtäviin kuuluu määrittää, millä tavalla vapaa hallinta luovutetaan. Voiko hän myös määrätä vakuuden siitä, että päämies vahvistaa asiamiehensä toimet? Sextus Pedius katsoo, että tämä ei ole järkevää, sillä jos päämies ei vahvista tekoa, hänet voidaan haastaa oikeuteen määräyksen perusteella.

384. Välimies ei voi tehdä mitään muuta kuin mitä välimiesmenettelyä koskevassa sopimuksessa on määrätty, ja siksi on tarpeen lisätä, että hänellä on oikeus pidentää sopimuksessa määrättyä aikaa, sillä muutoin hänen määrästään voidaan rangaistuksetta rikkoa.

385. Papinianus, Kysymykset, kirja I.

Välimies, joka on valittu välimiesmenettelyä koskevalla sopimuksella siten, että hän voi pidentää määräaikaa, voi tehdä niin, mutta jos osapuolet vastustavat sitä, hän ei voi lykätä menettelyä.

386. Paulus, Ediktistä, kirja XIII.

Kun on kaksi yhteistä velallista tai velkojaa ja toinen heistä antaa jonkin kysymyksen välimiesmenettelyyn ja tuomiossa kielletään häntä nostamasta kannetta tai olla haastamatta, on harkittava, aiheutuuko seuraamusta, jos toinen osapuoli nostaa kanteen tai jos toinen osapuoli haastetaan oikeuteen. Sama kysymys nousee esiin, kun on kaksi pankkiiria, jotka ovat yhteisiä velkojia, ja ehkä voisimme asettaa heidät takaajien asemaan, jos he ovat yhtiökumppaneita; muutoin kanteen nostaminen sinua vastaan ei ole mahdollista, enkä minä voi nostaa kannetta enkä voi nostaa kannetta minun nimissäni, vaikka se nostettaisiin sinua vastaan.

387. Olen sitä mieltä, että välimiesmenettely on kokonaan päättynyt, kun seuraamusmaksu on kerran maksettu, eikä sitä voida maksaa uudelleen, elleivät osapuolet ole nimenomaisesti sopineet, että vastuu siitä syntyy niin monta kertaa kuin siihen on aihetta.

388. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja V.

Jos holhottava tekee sopimuksen välimiesmenettelystä ilman holhoojansa suostumusta, välimiehen ei ole pakko antaa päätöstä, koska jos päätös annetaan, holhottava ei ole vastuussa seuraamuksesta, ellei hän ole asettanut vakuutta, jolta seuraamus voidaan periä kanteella; tämä oli myös Julianuksen kanta.

389. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXXVII.

Kun välimies tekee ratkaisun preetorin pakottamana juhlapäivänä, ja välimiesmenettelystä johtuvasta rangaistuksesta nostetaan kanne, on todettu, että poikkeus ei ole mahdollinen, ellei jollakin lailla ole vapautettu juhlapäivää, jona ratkaisu on tehty.

390. Celsus, Digest, kirja II.

Vaikka välimies on kieltänyt toista osapuolta nostamasta kannetta toista vastaan ja perillinen nostaa siitä huolimatta kanteen, hän on vastuussa seuraamuksesta, sillä välimiesten puoleen ei ole turvauduttu riita-asian lykkäämiseksi, vaan sen lopettamiseksi.

391. Modestinus, Säännöt, kirja VI.

Kun välimiesmenettelystä johtuvasta seuraamuksesta nostetaan kanne, se on velvollinen maksamaan sen, joka on ollut siitä vastuussa; ei myöskään ole merkitystä sillä, oliko välimiehen ratkaisun noudattaminen toisen osapuolen edun mukaista vai ei.

392. Javolenus, Cassiuksesta, kirja XI.

Vastuu välimiesmenettelystä aiheutuvasta seuraamuksesta ei synny kaikissa tapauksissa, joissa välimiehen päätöstä ei noudateta, vaan ainoastaan niissä, joissa on kyse rahan maksamisesta tai jonkin palvelun

suorittamisesta. Javolenus toteaa myös, että välimies voi rangaista riitapuolen riitaisuudesta määräämällä hänet maksamaan vastapuolelleen rahasumman; mutta riitapuolta ei saa lukea riitaisiksi henkilöiksi, jos hän ei ole antanut todistajiensa nimiä välimiehen päätöksen mukaisesti.

393. Jos välimies määrää sovittelulle asetetun ajan pidentämisestä, jos hänellä on siihen oikeus, jommankumman osapuolen laiminlyönti ei anna toiselle osapuolelle mahdollisuutta periä rangaistusta.

394. Pomponius, Erilaisia otteita, kirja XI.

Välimies määräsi osapuolet saapumaan tammikuun kalenteripäivänä, mutta hän kuoli ennen kyseistä päivää, ja toinen osapuolista ei saapunut paikalle. Tässä tapauksessa ei ole epäilystäkään siitä, etteikö rangaistusta olisi syntynyt, sillä Aristo sanoo kuullessaan Cassiuksen toteavan, että jos välimies ei itse saapunut paikalle, rangaistuksen maksamiselle ei ole perusteita, ja myös Servius sanoo, että jos sovittaja on syyllinen siihen, ettei hän saanut rahaa, rangaistusta ei synny.

395. Callistratus, Monitory Edict, kirja I.

Kuten Lex Juliassa säädetään, että alle kaksikymmenvuotiasta ei voida pakottaa toimimaan tuomarina, kukaan ei myöskään saa valita alle kaksikymmenvuotiasta alaikäistä toimimaan tuomarina välimiesmenettelyssä, eikä hänen tekemästään tuomiosta näin ollen missään tapauksessa seuraa rangaistusta. Monet viranomaiset ovat todenneet, että jos yli kaksikymmenvuotias ja alle kaksikymmentäviisi vuotta täyttänyt asianosainen ryhtyy harkitsemattomasti käsittelemään välimiesoikeudenkäyntiä, tällaisessa tapauksessa on myönnettävä vapautus.

396. Papinianus, Opinions, kirja II.

Välimies määräsi, että tietyt orjat oli palautettava tietyn ajan kuluessa, ja koska niitä ei palautettu, hän määräsi asianosaisen maksamaan valtiovarainministeriölle sakkoa välimiesmenettelyä koskevan sopimuksen ehtojen mukaisesti. Valtiovarainministeriö ei ole saanut oikeutta tällaisesta tuomiosta, mutta se on kuitenkin velvollinen maksamaan sopimuksen mukaisen sakon, koska välimiehen päätöstä ei noudatettu.

397. Scaevola, Opinions, kirja I.

Lucius Titius ja Maeuius Sempronius tekivät sopimuksen kaikkien riitajensa saattamisesta välimiesoikeuden ratkaistavaksi; Lucius Titius ei kuitenkaan erehdyksessä sisällyttänyt hakemukseensa joitakin asioita, eikä välimies tehnyt niihin liittyvää ratkaisua. Heräsi kysymys, voiko näistä pois jätetyistä asioista tehdä uuden hakemuksen? Vastaus oli, että näin voitiin tehdä, eikä välimiesmenettelystä aiheutunut rangaistusta; mutta jos asianosainen oli tehnyt teon ilkeästi, vaikka hän voikin tehdä uuden hakemuksen, hän olisi ollut vastuussa rangaistuksesta.

398. Sama, Digest, kirja II.

Castelliannuksen ja Seiuksen välille syntyi kiista rajoista, ja valittiin välimies, jotta asia ratkaistaisiin hänen tuomiollaan; hän teki päätöksensä osapuolten läsnä ollessa ja vahvasti rajat. Heräsi kysymys, oliko Castellianus vastuussa välimiesmenettelystä johtuvasta sakosta, jos päätöstä ei noudatettu? Vastasin, että rangaistus syntyi silloin, kun välimiestä ei noudatettu asiassa, jonka hän oli ratkaissut molempien osapuolten läsnä ollessa.

399. Ulpianus, Sabinuksesta, kirja XXVIII.

Jos välimiesmenettelyä koskevassa sopimuksessa määrätään, että tuomion tekee tietty henkilö, tätä ei voida ulottaa koskemaan muita henkilöitä.

400. Paulus, Sabinuksesta, kirja XII.

Välimies voi tehdä ratkaisun asioista, tileistä ja riidoista, jotka olivat alun perin olemassa niiden osapuolten välillä, jotka jättivät asiansa välimiesmenettelyyn, mutta ei myöhemmin tapahtuneista asioista.

401. Julianus, Digest, kirja IV.

Kun sopimus välimiesmenettelystä oli seuraavanlainen: "Välimies tekee ratkaisun, kun molemmat osapuolet tai heidän perillisensä ovat läsnä", ja yksi riidan osapuolista on kuollut ja jättänyt perillisekseen alaikäisen, ratkaisua ei voida pitää pätevänä, ellei huoltajan suostumusta anneta.

402. Samaa sääntöä sovelletaan, jos toinen osapuolista tulee mielenvikaiseksi;

48. Modestinus, Säännöt, kirja IV.

Tässä tapauksessa välimiehen ei ole pakko tehdä päätöstä. 49. Julianus, Digest, kirja IV.

Hänet saatetaan jopa määrätä olemaan antamatta sellaista, koska mitään ei voida laillisesti tehdä mielisairaana henkilön läsnä ollessa. Jos mielisairaalla on kuitenkin edunvalvoja tai sellainen on nimetty asian käsittelyn aikana, tuomio voidaan antaa edunvalvojan läsnä ollessa.

403. Välimies voi määrätä osapuolet saapumaan paikalle joko lähettilään välityksellä tai kirjeitse.

404. Jos perillinen mainitaan vain toisen osapuolen osalta, välimiesmenettely raukeaa jommankumman osapuolen kuollessa, kuten olisi tapahtunut, jos kummankaan osapuolen perillistä ei olisi mainittu.

405. Alfenus, Digest, kirja VII.

Välimies valittiin välimiesmenettelyä koskevan sopimuksen nojalla, ja koska välimies ei pystynyt tekemään ratkaisuaan sopimuksessa mainitussa määräajassa, hän määräsi, että käsittelyaika on pidennettävä. Yksi osapuolista ei ollut halukas noudattamaan määräystä, minkä vuoksi pyydettiin lausuntoa siitä, voidaanko häntä vastaan nostaa kanne välimiesmenettelystä aiheutuvasta sopimussakosta? Vastasin, että näin ei voitu tehdä, koska välimiehelle ei ollut annettu valtuuksia pidentää aikaa.

406. Marcianus, Säännöt, kirja II.

Jos joku on nimitetty välimieheksi asiassa, jossa hän on itse asianosainen, hän ei voi tehdä ratkaisua, koska hän käskisi itseään tekemään jotakin tai kieltäisi itseään nostamasta kannetta; sillä kukaan ei voi käskä itseään tekemään jotakin tai kieltää itseään tekemästä jotakin.

407. Sama, Säännöt, kirja IV.

Jos välimies on määrännyt asianosaisen maksamaan rahasumman välimiesmenettelyn ehtojen mukaisesti ja hän ei tee niin, hänen on maksettava sopimussakko sopimuksen mukaisesti, mutta jos hän myöhemmin suorittaa maksun, hänet vapautetaan sopimussakosta.

Otsikko 9. Merimiesten, majatalonpitäjien ja tallien omistajien on palautettava heille uskottu omaisuus

408. Ulpianus, Ediktistä, kirja XIV.

Praetor sanoo: "Kun merimiehet, majatalonpitäjät ja tallien omistajat ovat saaneet omaisuutta säilytettäväksi, nostan kanteen heitä vastaan, jos he eivät palauta sitä".

409. Tämä määräys on erittäin hyödyllinen, koska on hyvin usein tarpeen luottaa tällaisiin henkilöihin ja antaa heille omaisuuden hoito. Kenenkään ei pidä ajatella, että tämä määräys aiheuttaisi heille vaikeuksia, sillä he voivat itse kieltäytyä vastaanottamasta ketään, ja ellei tätä sääntöä otettaisi käyttöön, heille tarjoutuisi tilaisuus toimia yhteistyössä varkaiden kanssa niitä vastaan, joita he ottavat vastaan vieraana, sillä he eivät nytkään pidättäytyisi tämänkaltaisista petoksista.

410. Tarkastellaan siis, ketkä ovat vastuullisia. Praetori sanoo "merimiehet". Meidän on ymmärrettävä, että "merimies" on henkilö, joka on vastuussa laivasta, vaikka merimiehiksi kutsutaankin kaikkia niitä, jotka ovat laivassa sen kuljettamista varten, mutta praetori pitää mielessä vain laivan omistajaa; sillä Pomponius sanoo, että tämä ei ole vastuussa airoalaisen tai apulaisluotsin teosta, vaan ainoastaan siitä, mitä hän itse tekee, tai kapteenin teosta; vaikka jos hän itse käskisi jonkun luovuttaa jotakin merimiesten hoidettavaksi, hän olisi epäilemättä itse vastuussa.

411. On myös henkilöitä, jotka työskentelevät aluksilla tavaroiden, kuten nanfulaceV:n, hoitamista varten, eli merivartijoita ja stueretteja. Jos siis joku heistä saisi jotain, olisi mielestäni myönnettävä kante aluksen omistajaa vastaan, koska se, joka on nimittänyt tällaisia henkilöitä virkoihin, sallii omaisuuden siirtämisen heidän huostaansa, vaikka kapteeni tai päällikkö tekisi sen, mitä kutsutaan ceiremboloniksi eli "omaisuuden ottamiseksi käsiinsä". Mutta vaikka hän ei tätä tekisikään, laivanvarustaja on kuitenkin vastuussa siitä, mitä hän on saanut.

412. Säännöstä ei ole annettu koskien niitä, jotka huolehtivat lautoista tai veneistä, mutta Labeo sanoo, että heihin sovelletaan samaa sääntöä, ja tämä on meidän käytäntömme.

413. Käsitteillä "majatalon pitäjä" ja "tallien pitäjä" tarkoitamme majatalon tai tallin pitäjiä tai heidän edustajiaan. Henkilöt, jotka harjoittavat alhaista ammattia, eivät kuitenkaan kuulu tähän määritelmään, kuten esimerkiksi ovimiehet, kokit ja muut vastaavat.

414. Praetori sanoo: "Jos he ovat vastaanottaneet jonkun omaisuutta säilytettäväksi", toisin sanoen mitä tahansa esineitä tai tavaroita. Vivianuksessa todetaankin, että tämä määräys koskee myös tavaroita, jotka eivät kuulu kauppatavaroihin, kuten esimerkiksi vaatteita, joita käytetään laivalla, ja muita tavaroita, joita ihmiset käyttävät päivittäin.

415. Lisäksi Pomponius sanoo Kolmannessa Neljännessä Kolmannessa Kirjassa, että on vähän väliä, tuommeko omaisuuttamme vai toisten omaisuutta, jos olemme kiinnostuneita siitä, että se säilytetään turvallisesti, sillä omaisuus on palautettava ennemmin meille kuin niille, joille se kuului; ja siksi, jos otan kauppatavaraa pantiksi meririskin varalta lainatusta rahasta, aluksen omistaja on ennemmin vastuussa minulle kuin velalliselle, jos hän oli aiemmin saanut omaisuuden minulta. (8) "Ottaako hän omaisuuden vastaan säilytystä varten" vain silloin, kun se on annettu hänen haltuunsa sen jälkeen, kun se on sijoitettu alukseen, vai jos sitä ei ole näin annettu hänen haltuunsa, katsotaanko hänen silti vastaanottaneen sen tätä tarkoitusta varten, jos se on vain sijoitettu alukseen? Katson, että hän ottaa aina vastaan omaisuutta säilytettäväksi, kun se on sijoitettu alukseen, ja että hänen ei pitäisi olla vastuussa ainoastaan merimiesten teoista vaan myös matkustajien teoista:

416. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja V.

Aivan kuten majatalon pitäjä on vastuussa matkustajien teoista.

417. Ulpianus, Ediktistä, kirja XIV.

Pomponius sanoo Kolmekymmentäneljännessä kirjassaan saman asian matkustajien tekojen osalta. Hän pyytää myös, että jos omaisuutta ei ole vielä sijoitettu laivaan, vaan se on kadonnut maalle, se on sen laivan omistajan vastuulla, joka alun perin otti sen haltuunsa.

418. Praetor sanoo: Jos he eivät palauta sitä, nostan kanteen heitä vastaan. Tästä määräyksestä johtuva kanne on in factum -kanne. Tarkastelkaamme kuitenkin, onko tämä tarpeen, sillä kyseessä on tapaus, jossa asianosainen voi

nostaa siviilikanteen, eli jos kyseessä on korvaus, on kyse vuokraukseen tai vuokraukseen perustuvasta kanteesta. Mutta jos koko laiva on vuokrattu, asianosainen, joka on vuokrannut laivan, voi nostaa kanteen tällä perusteella, jopa puuttuvien esineiden osalta; mutta jos aluksen päällikkö on tehnyt sopimuksen tavaroiden kuljettamisesta, häntä vastaan voidaan nostaa kanne vuokrauksen perusteella; ja jos hän on saanut tavarat ilmaiseksi, Pomponius sanoo, että kanne on nostettava talletuksen perusteella. Hän on siis yllätynyt siitä, että otettiin käyttöön praetorin kanne, koska siviilikanteet ovat sovellettavissa; paitsi jos, kuten hän toteaa, sen tarkoituksena oli tehdä tunnetuksi, että praetori halusi valvoa tällaisten henkilöiden epärehellisyyttä, ja koska vuokraus- ja vuokratapauksissa henkilö on vastuussa huolimattomuudesta, mutta talletustapauksissa vain petoksesta; tämän ediktin mukaan se, joka on vastaanottanut omaisuuden, on kuitenkin ehdottoman vastuullinen, vaikka tavara katoaisikin tai vahinko aiheutuisi ilman hänen omaa syytäänkin, jollei jotakin ole sattunut, mikä on aiheuttanut väistämättömän vahingon. Näin ollen Labeo katsoo, että jos jotain katoaa haaksirikon tai merirosvojen väkivallan seurauksena, ei ole sopimatonta myöntää omistajalle poikkeusta. Samaa on sanottava, kun tallissa tai majatalossa käytetään vastustamatonta voimaa.

419. Myös majatalon pitäjät ja tallien omistajat ovat vastuussa, jos he ottavat liiketoiminnassaan haltuunsa omaisuutta, mutta he eivät ole vastuussa, jos he tekevät niin liiketoimintansa ulkopuolella.

420. Jos perheen poika tai orja saa omaisuutta säilytettäväksi ja isä tai isäntä antaa siihen suostumuksensa, häntä vastaan voidaan nostaa kanne koko summasta. Lisäksi, jos aluksen omistajan orja on varastanut omaisuutta tai vahingoittanut sitä, noxal-kannetta ei voida nostaa siitä syystä, että omistaja voidaan haastaa suoraan oikeuteen, koska hän on vastaanottanut tavarat; mutta jos perheen poika tai orja on toiminut ilman esimiehensä suostumusta, kanne De Peculio myönnetään.

421. Kuten Pomponius toteaa, tämän kanteen tarkoituksena on omaisuuden takaisinsaanti, ja siksi se myönnetään pysyvästi ja perillistä vastaan.

422. Tarkastellaan lopuksi, voidaanko samaa omaisuutta vastaan nostaa kanne sekä saadun omaisuuden että varkauden perusteella. Pomponius on epävarma siitä, voiko se olla mahdollista, mutta parempi mielipide on, että asianosaisen olisi tyydyttävä jompaankumpaan näistä kahdesta menettelystä, eli joko hakemukseen tuomioistuimelle tai poikkeukseen petoksen perusteella.

423. Paulus, Ediktistä, kirja XIII.

Mutta aluksen kapteenilla, joka itse otti riskin vastuulleen, on oikeus nostaa kanne varkauden perusteella, paitsi jos hän itse varasti omaisuuden ja se sitten varastettiin häneltä tai joku muu varasti sen, jolloin kapteeni ei ole maksukykyinen.

424. Jos laivan kapteeni on ottanut säilytettäväkseen toisen kapteenin omaisuutta, tai tallin omistaja toisen omistajan omaisuutta, tai majatalon pitäjä toisen majatalon pitäjän omaisuutta, he kaikki ovat yhtä lailla vastuussa.

425. Vivianus toteaa, että tämä määräys koskee myös sellaista omaisuutta, joka on ollut laivassa sen jälkeen, kun tavara, jonka kuljetuksesta on sovittu, on lastattu, vaikka sen kuljettamisesta ei ole maksettu mitään, kuten esimerkiksi vaatteita tai päivittäistä ravintoa, sillä nämä tavarat ovat lisäyksiä niihin, joista on maksettu korvaus.

426. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja V.

Laivan omistaja, majatalon pitäjä ja tallin omistaja saavat palkkaa, mutta eivät omaisuuden säilyttämisestä; laivan omistaja saa sitä matkustajien kuljettamisesta, majatalon pitäjä siitä, että hän sallii matkustajien oleskelun majatalossaan, ja tallin omistaja siitä, että hän sallii karjan majoittamisen navettaansa; he kaikki ovat kuitenkin vastuussa omaisuuden säilyttämisestä. Kengitysliike tai suutari ei saa palkkaa omaisuuden säilyttämisestä vaan työstään, ja he ovat myös vastuussa vuokrauskanteen nostamisesta turvallisesta säilyttämisestä.

427. Mitä olemme sanoneet varkaudesta, on ymmärrettävä yhtä lailla sovellettavaksi vahingonkorvaukseen, sillä ei ole epäilystäkään siitä, että osapuolen, joka vastaanottaa omaisuutta säilytettäväksi, katsotaan tekevän niin suojellakseen sitä sekä varkaudelta että vahingolta.

428. Paulus, Ediktistä, kirja XXII.

Vaikka sinua voidaan kuljettaa laivalla maksutta tai majatalossa voi majoittua vastikkeetta, sinua ei silti voida kieltää nostamasta kanteita, jos omaisuuttasi on vahingoitettu laittomasti.

429. Jos orjani on kanssasi laivalla tai majatalossa ja vahingoittaa omaisuuttani tai varastaa sen, vaikka minulla on oikeus nostaa kanne varkauden tai omaisuuden vahingoittamisen perusteella, tässä tapauksessa kanne voidaan kuitenkin nostaa sinua vastaan, koska se on in factum, jopa orjani teon vuoksi. Samaa sääntöä sovelletaan, jos orja

on yhteistä omaisuuttamme; silti, mitä tahansa maksat minulle siitä, mitä hän on tehnyt, olitpa sitten vastuussa osituskanteessa tai yhtiökanteessa, tai jos olet vuokrannut vain osan kyseisestä orjasta tai koko orjan, voit saattaa minut vastuuseen myös sopimuksen perusteella.

430. Mutta jos joku muu, joka on ollut samassa laivassa tai majatalossa ja jonka tekoja preetori on tottunut tutkimaan, on syyllistynyt vahinkoon kyseistä orjaa kohtaan, Pomponius ei katso, että tämä kanne voidaan nostaa orjan vuoksi.

431. Majatalon pitäjä on myös vastuussa in factum -kanteesta niiden henkilöiden osalta, jotka majoittuvat majatalossa, mutta tämä sääntö ei koske henkilöä, jota majoitetaan tilapäisenä vieraana, kuten esimerkiksi matkustajaa.

432. Voimme myös nostaa varkauskanteen tai vahingonkorvauskanteen merimiehiä vastaan, jos voimme todistaa jonkun tietyn henkilön teon; meidän on kuitenkin tyydyttävä yhteen kanteeseen, ja jos nostamme kanteen aluksen omistajaa vastaan, meidän on luovutettava hänelle kanneoikeutemme, vaikka vuokraukseen perustuva kanne on hänen hyväkseen toista osapuolta vastaan. Jos omistaja kuitenkin vapautetaan vastuusta tässä kanteessa ja vahingon kärsinyt osapuoli nostaa sitten kanteen merimiestä vastaan, jälkimmäiselle myönnetään poikkeus, jotta vältettäisiin useat oikeudenkäynnit saman miehen käyttäytymisen vuoksi. Toisaalta, jos oikeudenkäynti aloitetaan yhden miehen käyttäytymisen vuoksi ja sen jälkeen nostetaan kanne omistajaa vastaan, myönnetään poikkeus.

433. Ulpianus, Ediktistä, kirja XVIII.

Aluksen omistaja on vastuussa kaikkien merimiestensä teoista, olivatpa he vapaita tai orjia, eikä syyttä, sillä hän on itse palkannut heidät omalla vastuullaan. Mutta hän ei ole vastuussa, paitsi jos vahinko on tapahtunut aluksella; sillä jos vahinko tapahtuu aluksen ulkopuolella, vaikka se olisikin merimiesten tekemä, hän ei ole vastuussa. Lisäksi jos hän varoittaa, että jokaisen matkustajan on vastattava omasta omaisuudestaan ja että hän ei ole vastuussa vahingosta, ja matkustajat hyväksyvät varoituksen ehdot, häntä ei voida haastaa oikeuteen.

434. Tämä kanne koskee kaksinkertaista vahingonkorvausta.

435. Jos joku merimiehistä aiheuttaa vahinkoa toistensa omaisuudelle, se ei vaikuta aluksen omistajaan. Mutta jos joku on sekä merimies että kauppias, hän on vastuussa, ja jos vahingonkärsijä on yksi niistä, joita yleisesti

kutsutaan nanlepibatae:ksi, toisin sanoen joku, joka työskentelee kulkureissullaan, omistaja on vastuussa myös hänelle; ja hän on vastuussa tällaisen henkilön teoista, koska hän on myös merimies.

436. Jos merimiehen orja aiheuttaa vahinkoa, vaikka hän itse ei ole merimies, on täysin perusteltua nostaa praetoriaanikanne aluksen omistajaa vastaan.

437. Laivanvarustaja on omissa nimissään vastuussa tästä kanteesta, toisin sanoen hän on itse syyllinen siihen, että hän on palkannut tällaisia henkilöitä, ja näin ollen hän ei vapautu vastuusta, vaikka hän kuolisi. Jos hän kuitenkin joutuu vastuuseen oman orjansa käyttäytymisen vuoksi, voidaan nostaa vain vahingonkorvauskanne; sillä jos hän palkkaa muiden orjia, hänen on varmistettava, ovatko nämä uskollisia ja luotettavia, mutta hän on vapautettavissa omien orjiensa vuoksi riippumatta siitä, millaisia orjia hän on palkannut laivansa miehitykseen.

438. Jos aluksen omistajia on useita, kuka tahansa heistä voidaan haastaa oikeuteen sen osuuden suuruisena, joka hänellä on aluksesta.

439. Nämä kanteet, vaikka ne ovatkin kunniakanteita, ovat silti pysyviä, mutta niitä ei myönnetä perillistä vastaan; näin ollen, jos orja hallitsee laivaa ja kuolee, De Peculio -kannetta ei myönnetä hänen isäntäänsä vastaan edes vuoden kuluessa; mutta jos orja tai poika johtaa laivaa isänsä tai isäntänsä suostumuksella tai johtaa majataloa tai tallia, olen sitä mieltä, että heidän on pakko puolustaa kanteen koko vahingonkorvausmäärän osalta, olettaen, että he ottivat täydellisen vastuun kaikesta siitä, mitä saattaa tapahtua.

Kirja V

1. Oikeudenkäynneistä ja siitä, missä kenen tahansa tulisi nostaa kanne tai tulla haastetuksi.
2. Sopimattomista testamentteista.
3. Pesän takaisinperintää koskevasta kanteesta.
4. Kanteet, jotka koskevat kuolinpesän osan takaisinperintää.
5. Kiinteistöjen takaisinperintää koskevista omistusoikeudellisista kanteista.
6. Trust-omaisuuden takaisinperintää koskevista kanteista.

*****

Otsiko 1. Oikeudenkäynneistä ja siitä, missä kenen tahansa on nostettava tai haastettava kanne

1. Ulpianus, Ediktistä, kirja II.

Jos henkilöt suostuvat vapaaehtoisesti alistumaan jonkin tuomioistuimen toimivaltaan, asian voi käsitellä kuka tahansa tuomari, joka toimii kyseisen tuomioistuimen puheenjohtajana tai on toimivaltainen siinä, kun kyse on suostumuksensa antaneista osapuolista.

(2) Sama, Ediktistä, kirja III.

"Suostumuksella" tarkoitetaan sitä, että osapuolet, jotka ovat tietoisia siitä, että he eivät kuulu tietyn tuomarin toimivaltaan, suostuvat kuitenkin siihen, että hän toimii puheenjohtajana. Jos he kuitenkin luulevat, että hän on toimivaltainen, hän ei pelkää tästä syystä ole toimivaltainen; sillä (kuten Julianus sanoo Digestin ensimmäisessä kirjassa) riitapuolten erehdys ei muodosta sopimusta; tai jos he luulevat, että joku henkilö on preetori, joka ei ole sitä, tämä erehdys ei myöskään anna toimivaltaa, eikä toimivaltaa ole myöskään silloin, kun joku riitapuolista kieltäytyy noudattamasta preetorin päätöstä ja hänet pakotetaan siihen väkisin.

1. Riittääkö, että yksityiset osapuolet sopivat asiasta keskenään, vai tarvitaanko myös preetorin suostumus? Oikeudenkäynneistä koskevassa Lex Juliassa sanotaan: "Jotta yksityishenkilöt eivät pääsisi sopimukseen". Jos siis yksityishenkilöt ovat sopineet asiasta, eikä praetor ole tietoinen siitä, että he ovat tehneet niin, ja hän katsoo olevansa toimivaltainen, eikö silloin pitäisi harkita, onko lain vaatimuksia noudatettu vai ei? Ja mielestäni voidaan katsoa, että hänellä on toimivalta.

2. Jos joku on nimitetty tuomariksi tietyksi ajaksi ja kaikki riidan osapuolet ovat yhtä mieltä siitä, että hänen määräämänsä aikaa asian käsittelyyn voidaan pidentää, näin voidaan tehdä, ellei ajan pidentämistä ole keisarin määräyksellä erityisesti kielletty.

3. Varajäsenille myönnetään oikeus saada asia siirrettyä asuinpaikkakunnalleen, jos he ovat tehneet jonkin sopimuksen ennen nimittämistään, ja samanlaiset etuoikeudet myönnetään niille, jotka on kutsuttu todistamaan tai

jotka on kutsuttu tai nimitetty jonnekin maakuntaan toimimaan tuomareina. Jos asianosainen on itse valittanut, hänen ei tarvitse vastata oikeudenkäyntiin, jonka muut ovat aloittaneet hänen valittamisensa aikana Roomassa tai muualla; sillä Celsus toteaa, että tässä tapauksessa asia voidaan siirtää hänen asuinpaikkakunnalleen, koska hän on tullut Roomaan jossakin muussa tarkoituksessa. Tämä Celsuksen mielipide on perusteltu. Jumalallinen Pius nimittäin totesi eräässä Plotius Celsianukselle osoittamassaan rescriptuksessa, että asianosaista, jonka hän oli kutsunut Roomaan antamaan tiliä holhouksesta, ei voitu pakottaa liittymään asian käsittelyyn asiassa, joka koski toista holhousta, johon häntä ei ollut kutsuttu. Hän totesi myös Claudius Flavianukselle osoitetussa rescriptissä, että alle kaksikymmentäviisivuotiaalla alaikäisellä, joka haki täydellistä korvausta erästä Asinianusta vastaan, joka oli tullut Roomaan jonkin muun asian vuoksi, ei ollut oikeutta tulla siellä kuulluksi.

4. Kaikki nämä henkilöt voivat saada asiansa siirrettyä kotipaikkakunnalleen, jos he eivät ole tehneet sopimusta siellä, missä kanne heitä vastaan on nostettu. Jos he kuitenkin tekivät sopimuksen siellä, heillä ei ole oikeutta siirtoon; poikkeuksena ovat lähettiläät, jotka, vaikka he olisivat tehneet sopimuksen Roomassa, edellyttäen, että he tekivät sen ennen lähetystyötään, eivät ole velvollisia puolustautumaan kyseisessä kaupungissa niin kauan kuin he ovat siellä lähettiläinä. Tätä mieltä oli myös Julianus, ja jumalallinen Pius totesi sen eräässä rescriptissä. On ilmeistä, että jos he jäivät Roomaan lähetystyönsä päätyttyä, heitä vastaan voidaan nostaa siellä kanne, kuten jumalallinen Pius totesi rescriptissä.

5. Lisäksi, jos he ovat tehneet sopimuksen oman maakuntansa ulkopuolella, mutta eivät Italiassa, herää kysymys, voidaanko heidät haastaa oikeuteen Roomassa? Marcellus toteaa, että he voivat käyttää etuoikeuttaan siirtää asia asuinpaikkakunnalleen vain silloin, kun he ovat tehneet sopimuksen omassa kaupungissaan tai joka tapauksessa omassa maakunnassaan, mikä pitää paikkansa. Mutta jos he itse nostavat kanteen, heidän on puolustettava itseään kaikkia muita vastaan; mutta ei kuitenkaan silloin, kun he nostavat kanteen heille aiheutuneesta vahingosta, varkaudesta tai vahingosta, jonka he ovat kärsineet poissa ollessaan kotipaikkakunnaltaan; muutoin, kuten Julianus aivan oikein sanoo, he joutuisivat kestäämään loukkauksia ja menetyksiä ilman, että he voisivat saada korvausta; tai kuka tahansa, joka hyökkää heitä vastaan, saisi vallan alistaa heidät oikeuden alaisuuteen heti, kun he vaativat korvausta.

6. Jos kuitenkin syntyy epäilyksiä siitä, voiko joku tällaisessa tapauksessa saada sen siirrettyä asuinpaikkaansa vai ei, preatorin on päätettävä asiasta tutkimuksen jälkeen. Jos hän toteaa, että asianosaisella on oikeus saada asia siirrettyä asuinpaikkakunnalleen, hänen on sovittava, että hän saapuu tuomioistuimeen oikeudenkäyntiä varten sen jälkeen, kun praetori on määrännyt hänen saapumispäivänsä. Marcellus epäilee, pitäisikö hänen vain antaa pelkkä

lupaus saapua paikalle vai antaa vakuus, ja minusta vaikuttaa siltä, että pelkkä lupaus riittäisi, ja tämän Mela myös totesi; muutoin hänen olisi pakko liittyä liikkeeseen sen sijaan, että hän löytäisi henkilöitä, jotka antaisivat hänen puolestaan vakuuden.

7. Kaikissa tapauksissa, joissa määräaika pidennetään, tämä olisi tehtävä ilman, että velkojille aiheutuu tappiota ajan kulumisesta.

8. Oikeus määrätä sakkoja on vain niillä, jotka toimivat julkisina tuomareina, eikä muilla, ellei heille ole erikseen myönnetty tätä oikeutta.

3. Sama, Ediktistä, kirja IV.

Henkilön ei oleteta piilottelevan itseään kanteen välttämiseksi, jos häntä ei voitaisi pakottaa liittymään asiaan, vaikka hän olisi läsnä.

(4) Gaius, Maakuntaediktistä, kirja I.

Meillä ei ole laillista oikeutta nostaa kannetta valvomaamme henkilöä vastaan, ellei kyseessä ole castrense peculium.

5. Ulpianus, Ediktistä, kirja V.

Kun asianosainen kutsutaan preetorin eteen toisesta tuomiopiiristä, hänen on saavuttava paikalle, kuten Pomponius ja Vindius toteavat; sillä preetorin tehtävänä on päättää, onko hänellä toimivalta, eivätkä ne, jotka on kutsuttu paikalle, saisi suhtautua halveksivasti "preetorin auktoriteettiin"; sillä lähettäjä ja muut henkilöt, joilla on oikeus saada asiansa siirrettyä asuinpaikkakunnalleen, ovat sellaisessa asemassa, että heidän on saavuttava paikalle kutsun saatuaan, jotta he voivat kertoa etuoikeuksistaan.

6. Sama, Ediktistä, kirja VI.

Sokea mies voi hoitaa tuomarin tehtäviä.

(7) Sama, Ediktistä, kirja VII.

Jos jostakusta on tullut sotilas tai jonkin muun lainkäyttövallan alainen sen jälkeen, kun hänet on kutsuttu oikeuteen, hänellä ei ole oikeutta saada asiaansa siirrettyä, koska häntä on ikään kuin ennakoitu.

8. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja II.

Jos joku virkamatkansa aikana suostuu maksamaan sellaisen velvoitteen, jonka hän on tehnyt ennen lähettilääksi ryhtymistään, häntä ei voida velvoittaa puolustautumaan siinä paikassa, jossa hän on antanut lupauksen.

(9) Ulpianus, Ediktistä, kirja IX.

Italiaan kuuluvat saaret ovat osa Italiaa, ja niihin rajoittuvat saaret ovat osa kutakin maakuntaa.

10. Sama, Ediktistä, kirja X.

Asianosaisen ei katsota "luopuvan" asian käsittelystä silloin, kun hän lykkää asian käsittelyä, vaan silloin, kun hän luopuu siitä kokonaan; sillä luopuminen tarkoittaa luopumista menettelystä, jonka hän on aloittanut häirintätarkoituksessa.

1. On selvää, että jos joku, saatuaan selville asian tosiseikat, luopuu siitä, koska hän ei halua jatkaa oikeudenkäyntiä, joka on epäoikeudenmukainen ja jota hän ei ole nostanut häirinnän aiheuttamistarkoituksessa, hänen ei katsota luopuneen siitä.

11. Sama, Ediktistä, kirja XII.

Jos joku, joka oli aiemmin liittynyt riita-asian käsittelyyn, jonka hän oli nostanut minua vastaan tai jonka minä olin nostanut häntä vastaan, joutuu minun syykseni, Marcellus sanoo Digestuksen kolmannessa kirjassa, että asia on päättynyt, koska meidän välillämme ei alun perin voinut olla riitaa.

12. Paulus, Ediktistä, kirja XVII.

Kun preetori kieltää yhtä useista henkilöistä toimimasta tuomarina, hänen katsotaan sallineen muiden toimia tuomarina.

1. Nämä viranomaiset voivat nimittää tuomarin, jolle tämä oikeus on myönnetty lailla, perustuslailla tai senaatin asetuksella. Lailla; tämä oikeus voidaan antaa esimerkiksi prokonsulille. Hän voi myös nimittää tuomarin, jolle toimivalta on siirretty, kuten esimerkiksi prokonsuleiden sijaiset. Lisäksi näin voivat tehdä ne, joille se on tavan mukaan sallittu heidän nauttimansa keisarillisen vallan vuoksi, esimerkiksi kaupungin prefekti ja muut Rooman tuomarit.

2. Ne, joilla on oikeus nimittää tuomareita, eivät voi nimittää heitä umpimähkään, sillä laki estää joitakin henkilöitä ryhtymästä tuomareiksi, toisia estää luonto ja toisia taas tapa. Luonnon vuoksi, kuten kuuromykät, mykät ja parantumattomasti mielisairaat sekä alaikäiset pojat, koska heidän arvostelukykynsä on puutteellinen. Lain mukaan estynyt on se, joka on erotettu senaatista. Naiset ja orjat ovat estyneitä tavan mukaan, ei siksi, että heillä olisi puutteellinen arvostelukyky, vaan siksi, että on todettu, etteivät he voi hoitaa siviilitehtäviin kuuluvia velvollisuuksia.

3. Kun henkilöitä voidaan valita tuomareiksi, ei ole merkitystä sillä, ovatko he jonkun toisen määräysvallassa vai ovatko he omat herransa.

13. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja VII.

Seuraavissa kolmessa kanteessa, jotka koskevat perinnönjakoa, yhteisen omaisuuden jakamista ja rajojen määrittämistä, herää kysymys, ketä on pidettävä kantajana, koska kaikkien asianosaisten tilanne näyttää olevan sama? Parempi mielipide on, että kantajana olisi pidettävä sitä, joka tekee hakemuksen tuomioistuimelle.

14. Ulpianus, Väittelyt, kirja II.

Jos molemmat osapuolet kuitenkin kääntyvät tuomioistuimen puoleen, on tapana ratkaista kysymys arvalla.

15. Sama, Ediktistä, kirja XXI.

Jos perheen poika on tuomarina ja tekee asian omakseen, hän on vastuussa summasta, jonka arvo vastaa hänen peculiuminsa arvoa, kun hän teki päätöksensä.

1. Tuomarin katsotaan tekevän jutusta omansa, kun hän tekee lainvastaisen päätöksen ilkeästi. Hänen katsotaan tekevän tämän ilkeästi, jos on selvästi todistettu, että joko suosiminen, vihamielisyys tai jopa korruptio on vaikuttanut häneen; ja näissä olosuhteissa hänet voidaan pakottaa maksamaan riidan kohteena olevan asian todellinen määrä.

(16) Sama, Ediktistä, kirja V.

Julianus on sitä mieltä, että jos tuomari tekee asian omakseen, kante voidaan nostaa hänen perillistään vastaan; tämä näkemys ei kuitenkaan pidä paikkaansa, ja monet viranomaiset ovat hylänneet sen.

17. Sama, Ediktistä, kirja XXII.

Julianus sanoo: On epäoikeudenmukaista, jos joku osapuoli tekee tuomarista perijän joko koko omaisuutensa tai osan siitä, on turvauduttava toiseen tuomariin, koska on epäoikeudenmukaista, että joku määrätään tuomariksi omassa asiassaan.

(18) Sama, Ediktistä, kirja XXIII.

Jos kestää kauan, ennen kuin nimetty tuomari voi käsitellä asian, preetori määrää hänet vaihdettavaksi; näin tapahtuu esimerkiksi silloin, kun jokin asia työllistää tuomaria ja estää häntä kiinnittämästä huomiota oikeudenkäyntiin; esimerkiksi kun hän sairastuu tai joutuu matkalle tai kun hänen yksityisomaisuutensa on vaarassa.

1. Kun perheen poika haluaa nostaa kanteen sellaisen vahingon korvaamiseksi, jonka vuoksi hänen isällään on kanne-oikeus, sallimme hänen nostaa kanteen vain silloin, kun ei ole ketään, joka voisi nostaa kanteen hänen isänsä puolesta; Julianus nimittäin katsoo, että jos perheen poika on poissa lähetystyössä tai opiskelutarkoituksessa ja joutuu varkauden tai omaisuutensa laittoman vahingon kohteeksi, hänellä on oikeus nostaa praetoriaanikanne; sillä jos hän odottaisi isänsä nostavan kanteen, ilkeältä jäisi rankaisematta, koska isä ei ehkä tulisi paikalle tai vääryyden tekijä saattaisi poistua ennen hänen saapumistaan. Siksi olen aina ollut sitä mieltä, että jos kanteen

peruste ei johdu ilkivallasta vaan sopimuksesta, pojan olisi nostettava praetoriaanikanne, kuten esimerkiksi silloin, kun hän haluaa saada takaisin talletuksen tai nostaa kanteen toimeksiannon perusteella tai lainaamastaan rahasta; ja jos tässä tapauksessa hänen isänsä olisi maakunnassa ja hän sattuisi olemaan Roomassa opintojensa jatkamiseksi tai jostain muusta hyvästä syystä, emmekä myöntäisi hänelle kanteen, hän joutuisi näin ollen rankaisematta petetyksi ja eläisi Roomassa puutteessa, koska hän ei saisi omaisuutta, jonka hänen isänsä olisi tarkoittanut hänen kulujaan varten. Entä jos kyseessä olevan perheen poika on senaattori ja hänen isänsä asuu maakunnassa; eikö hänen asemansa lisäisi oikeudenmukaisuutta?

(19) Sama, Ediktistä, kirja LX.

Kun perillinen on poissa, hänen on puolustautuminen tehtävä siinä paikassa, jossa perittävä otti velan, ja häntä vastaan on nostettava kanne siellä, jos hänet löydetään, eikä hän voi vedota mihinkään erityiseen etuoikeuteen vapautuksen muodossa.

1. Jos joku on hoitanut holhous- tai edunvalvontaoikeutta, liiketoimintaa, pankkitoimintaa tai muuta sellaista, josta aiheutuu velvoitteita, jossakin tietyssä paikassa, hänen on puolustettava itseään siellä, vaikka se ei olisikaan hänen asuinpaikkansa; ja jos hän ei puolustaudu eikä hänellä ole siellä kotia, hänen on sallittava omaisuutensa haltuunotto.

2. Samoin jos hän myi tavaraa jossakin tietyssä paikassa tai muutoin luovutti sitä tai osti sen, hänen on puolustettava itseään siellä, ellei hänen ole sovittu tekevän niin muualla. Sanommeko siis, että asianosaisella, joka on tehnyt ostoksia vieraalta kauppiaalta tai myynyt tavaroita sellaiselle, jonka hän tiesi lähtevän heti pois, ei ole oikeutta saada omaisuuttaan haltuunsa, vaan hänen on seurattava jälkimmäistä paikkaan, jossa hän asuu; kun taas jos joku tekee ostoksen henkilöltä, joka on vuokrannut liikkeen tai varaston jossakin tietyssä paikassa, onko hän sellaisessa asemassa, että häntä voidaan haastaa siellä? Tämä johtopäätös on järkevämpi, sillä kun joku tulee paikkaan odottaen, että hän pian lähtee sieltä, häneltä voi tehdä ostoksen aivan samoin kuin matkustajalta tai joltakin, joka on matkalla joko maitse tai meritse; ja olisi suuri vaikeus, että riippumatta siitä, minne joku matkustaa joko meritse tai maitse, hänet voitaisiin haastaa oikeuteen ja hänet voitaisiin pakottaa puolustamaan itseään. Mutta jos hän jää jonnekin, en tarkoita asuinpaikkansa vuoksi, vaan siksi, että hän on vuokrannut pienen liikkeen tai kopin tai viljamakasiinin tai varaston tai konttorin ja myy siellä kauppatavaraa, niin silloin hän on pakotettu puolustautumaan siinä paikassa.

3. Labeo on esittänyt kysymyksen, että jos johonkin maakuntaan kuuluvalla miehellä on orja, joka toimii hänen edustajanaan myydäkseen tavaraa Roomassa, kaikki kyseisen orjan kanssa tehdyt sopimukset on katsottava ikään kuin ne olisi tehty hänen isäntänsä kanssa, ja siksi osapuolen on puolustettava itseään Roomassa.

4. On muistettava, että henkilö, joka on velvollinen suorittamaan maksun Italiassa, jos hänen asuinpaikkansa on jossakin maakunnassa, voidaan haastaa oikeuteen kummassakin paikassa, ja tätä mieltä ovat myös Julianus ja monet muut.

20. Paulus, Ediktistä, kirja LVIII.

On katsottava, että jokaisen velvoitteen on katsottava perustuvan sopimukseen, joten aina kun joku sitoo itseään, hänen katsotaan tehneen sopimuksen, vaikka kyseessä ei olisikaan lainasta johtuva velkaantuminen.

21. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXX.

Kun haluan nostaa kanteen velallista vastaan, hyväksyty menettelytapa on, että jos velallinen myöntää olevansa velkaa ja ilmoittaa olevansa valmis maksamaan rahat, häntä on kuultava, ja hänelle on annettava aikaa maksun suorittamiseen riittävällä vakuudella; sillä kohtuullisen ajan viivytystä ei voi aiheutua suurta vahinkoa.

1. "Kohtuullisella ajalla" on ymmärrettävä se aika, joka vastaajille myönnetään maksua varten sen jälkeen, kun heitä vastaan on annettu tuomio.

22. Paulus, Plautiuksesta, kirja III.

Jos asianosainen ei ole velvollinen vastaamaan kanteeseen tietyssä paikassa, mutta jos hän itse nostaa siellä kanteen, hänet voidaan velvoittaa vastaamaan kanteeseen ja esiintymään saman tuomarin edessä.

23. Sama, Plautiuksesta, kirja VII.

Mitä tahansa, mikä tulee esiin sen jälkeen, kun asia on jo käsitelty, ei voida katsoa olevan tuomioistuimen käsiteltävänä, ja sen vuoksi on tarpeen tehdä uusi hakemus.

(24) Sama, Plautiuksesta, kirja XVII.

Roomassa ei nosteta kanteita henkilöitä vastaan, jotka keisari on kutsunut sinne, paitsi jos he tekevät sopimuksen oleskelunsa aikana.

1. Lähettiläät joutuvat vastaamaan Roomassa oikeudenkäynneissä rikoksista, jotka he ovat tehneet siellä ollessaan, riippumatta siitä, ovatko he itse vai heidän orjansa syyllistyneet niihin.

2. Jos esineoikeudellista kannetta pyydetään lähettilästä vastaan ja tämä kanne perustuu nykyiseen hallussapitoon, onko se hyväksyttävä? Cassius totesi, että jos kanne johtaisi siihen, että lähettiläs menettäisi kaikki orjansa, sitä ei pitäisi hyväksyä, mutta jos se koskee vain yhtä orjaa useista, sitä ei pitäisi evätä. Julianus sanoo erittelemättä asiaa, että kanne olisi evättävä, ja tämä on järkevää, koska kanteen ei myönnetä, jottei asianosainen joutuisi sivuun sen viran velvollisuuksista, johon hän on sitoutunut.

25. Julianus, Digest, kirja I.

Jos mies virkamatkalla ollessaan ostaa orjan tai muuta omaisuutta tai jostain muusta syystä saa sen haltuunsa, häntä ei epäoikeudenmukaisesti vaadita osallistumaan kyseistä omaisuutta koskevaan oikeudenkäyntiin, sillä muutoin lähettiläille annetaan valtuudet tällä verukkeella viedä toisten omaisuutta omiin koteihinsa.

26. Paulus, Plautiuksesta, kirja XVII.

Cassius toteaa kiinteistöön astuneesta lähettilästä, että vaikka hän astuisi kiinteistöön Roomassa, häntä vastaan ei voida nostaa kannetta, jotta hänen tehtävänsä ei häiritsisi häntä; ja tämä on totta. Häntä vastaan ei voida nostaa kannetta edes testamentinsaajille, mutta he voivat saada haltuunsa kuolinpesään kuuluvaa omaisuutta, ellei hän anna vakuutta, mikä sääntö koskee myös kuolinpesän velkojia.

27. Julianus, Digest, kirja I.

Sillä mikä estää lähettilästä hoitamasta virkatehtäviään, kun kuolinpesän omaisuus on asiamiehen hallussa, joka huolehtii siitä?

(28) Paulus, Plautiuksesta, kirja XVII.

Mutta jos perintö on luovutettu hänelle Trebellin asetuksen nojalla, häntä vastaan ei voida nostaa kannetta riippumatta siitä, onko perillinen tullut perintöön vapaaehtoisesti vai pakon edessä; sillä on varmasti edullisempaa, että perintö on luovutettu hänelle; näin ollen on katsottava, että hän on itse tullut perintöön.

1. Toisaalta, jos lähettiläs lähetystyönsä aikana ottaa haltuunsa kiinteistön ja luovuttaa sen, kanne voidaan nostaa luottamuksen edunsaajaa vastaan; myöskään Trebellin lain mukainen poikkeus ei ole käytettävissä lähettilään aseman vuoksi, koska kyseessä on hänen henkilökohtainen etunsa.

2. Niissä tapauksissa, joissa lähettilästä ei pakoteta liittymään kanteeseen, häntä ei voida pakottaa vannomaan valaa, jonka mukaan hän ei ole velvollinen maksamaan, koska hänen valansa korvaa asian liittämisen.

3. Lähettilään on luvattava hyvittää uhattu vahinko tai annettava naapurin ottaa rakennus haltuunsa.

4. Jos kanneaika on päättymässä, preetori sallii, että kanne nostetaan lähettilästä vastaan, jos asianmukainen syy osoitetaan, jotta asia voidaan yhdistää ja siirtää lähettilään asuinpaikkaan.

5. Kun perheen päämies kuolee ja jättää jälkeensä pojan, ja hänen leskensä on raskaana, poika ei voi laillisesti periä velallisilta puolta heille lainatuista rahoista, vaikka myöhemmin syntyisi yksi poika, koska poikia olisi voinut syntyä useampiakin, koska asioiden luonteen vuoksi oli varmaa, että yksi lapsi syntyisi. Sabinus ja Cassius ovat kuitenkin sitä mieltä, että neljäs osa veloista voitaisiin periä siitä syystä, että on epävarmaa, eikö kolmea syntyisi, ja että meidän ei tarvitse kiinnittää huomiota asioiden luonteeseen, kun kaikki on varmaa, koska kaikki, mikä on tapahtumassa, tapahtuu; mutta meidän pitäisi ottaa huomioon oma tietämättömyytemme.

29. Sama, Plautiuksesta, kirja VIII.

Kantaja on se, joka tekee hakemuksen ensimmäisenä.

30. Marcellus, Digest, kirja I.

Jos asia on yhdistetty, asia olisi myös päätettävä siellä.

31. Celsus, Digest, kirja XXVII.

Kun kantaja kuolee ja jättää jälkeensä useita perillisiä, ja yksi heistä nostaa kanteen, ei ole totta, että kaikki siihen asti asiaan liittyneet asiat ovat tuomioistuimessa, sillä kukaan ei voi nostaa tuomioistuimessa kannetta, jonka toinen on jo aloittanut, ellei hänen kanssaperijänsä anna siihen suostumustaan.

32. Ulpianus, Prokonsulin virka, kirja I.

Kun tuomari, joka on määrätty tekemään päätös tietyn ajan kuluessa, kuolee ja hänen tilalleen nimitetään toinen tuomari, käsittääksemme sama aika vahvistetaan myös jälkimmäisen osalta, vaikka tuomari ei ole nimenomaisesti maininnut tätä nimitystä tehdessään, edellyttäen, että laissa säädettyä määräaikaa ei ylitetä.

33. Modestinus, Säännöt, kirja III.

Asianosaisen ei katsota hyväksyneen tiettyä tuomaria, jos hän pyytää vastapuoltaan kertomaan asiansa luonteen kyseiselle tuomarille.

34. Javolenus, Cassiuksesta, kirja XV.

Kun asianosainen kuolee sen jälkeen, kun hän on liittynyt Roomaan, hänen perillisensä on puolustettava asiaa Roomassa, vaikka hän asuisi merten takana, koska hän astuu sen sijaan, jonka perilliseksi hänet oli määrätty.

35. Sama, Kirjeet, kirja X.

Ei pidä paikkaansa, että samalla tavoin kuin takaajan velvoite voidaan jättää riippuvaiseksi olosuhteista tai tehdä sopimus jostakin tulevasta ajankohdasta, myös kanne voi olla ehdollinen tai niin sanottu, että velvoite voi syntyä myöhemmin; sillä en usko, että kukaan epäilee, että vakuus voidaan hyväksyä ennen kuin päävelallisen velvoite on syntynyt, mutta asiaa ei voida liittää ennen kuin velka syntyy.

(36) Callistratus, Inquiries, kirja I.

Joskus kuulemista lykätään perustelluista syistä ja tiettyjen osapuolten vuoksi, esimerkiksi silloin, kun asiaan liittyvien asiakirjojen sanotaan olevan sellaisten henkilöiden hallussa, jotka ovat poissa julkisten asioiden vuoksi. Sen vuoksi jumalalliset veljet totesivat eräässä rescriptissä seuraavaa: "Inhimillisyys vaatii, että lykkäys olisi myönnettävä satunnaisten onnettomuuksien vuoksi; esimerkiksi silloin, kun isä, joka oli asianosainen, on menettänyt poikansa tai tyttärensä; tai vaimo miehensä; tai poika vanhempansa; ja vastaavissa tapauksissa käsittelyä olisi lykättävä kohtuullisella ajalla."

1. Kun senaattori sitoutuu vapaaehtoisesti hoitamaan toisen henkilön asioita maakunnassa, hän ei voi kieltäytyä vastaamasta kanteeseen asioimisen perusteella; Julianus sanoo, että hänen on puolustettava kannetta, koska hän on vapaaehtoisesti ottanut tämän velvollisuuden.

(37) Sama, Inquiries, kirja V.

Kun väkivallasta ja omistusoikeuden olemassaolosta tehdään tutkimus, väkivalta on tutkittava ennen kuin omaisuuden omistusoikeutta tarkastellaan; jumalallisen Hadrianuksen kreikankielisen, Thessalian kansainyhteisölle osoitetun reseptin mukaisesti.

38. Licinnius Rufinus, Säännöt, kirja IV.

Jos omaisuus on testamentattu ja sitä vaaditaan perittäväksi henkilökohtaisella kanteella, se on luovutettava sinne, missä se on, paitsi jos perillinen on ilkeästi vienyt sen pois, ja silloin se on luovutettava sinne, missä sitä vaaditaan. Myös perintö, joka koostuu punnittavista, laskettavista tai mitattavista esineistä, on luovutettava siellä, missä siitä nostetaan kanne, paitsi jos siihen on lisätty seuraavat sanat: "Sata mittaa maissia tuosta ja tuosta viljamakasiinista" tai "niin monta amforaa tuosta ja tuosta tynnyristä". Jos kanne perinnöstä nostetaan kuitenkin esineoikeudellisella kanteella, se on nostettava myös siellä, missä omaisuus on. Jos omaisuus on irtainta, perittävä voi nostaa kanteen perittävästä vastaan, jotta hänet pakotetaan esittämään se, sillä silloin testamentinsaaja voi nostaa kanteen omaisuuden takaisinsaamiseksi.

39. Papinianus, Kysymyksiä, kirja III.

Jos tuomariksi nimitetään mielisairas henkilö, oikeudenkäyntiä ei estetä sillä perusteella, että hän ei voi toimia puheenjohtajana, joten kun hän tekee päätöksen saatuaan takaisin toimintakykynsä, se voi jäädä voimaan. Tuomarin nimittämisessä ei tarvita hänen läsnäoloaan eikä hänen tietämystään.

1. Jos osapuoli tulee Roomaan virkamatkalle, hän voi joka tapauksessa ryhtyä takaajaksi, koska hän ei voi käyttää etuoikeuttaan tehdessään sopimuksen Italiassa.

(40) Sama, Kysymyksiä, kirja IV.

Kaikki toimet, jotka voidaan suorittaa tuomarin valtuuttamana, eivät kuulu lain rajoitusten piiriin.

1. Jos tuomari tehtäviään hoitaessaan ilkeästi jättää pois jotakin, mikä on vastoin oikeussääntöjä, hän syyllistyy rikokseen lakia vastaan.

41. Sama, Kysymyksiä, kirja XI.

Kaikissa vilpittömässä mielessä nostetuissa kanteissa, kun rahan maksupäivä ei ole vielä tullut ja joku pyytää takuun asettamista, takuu hyväksytään, jos siihen on asianmukainen syy.

(42) Sama, Kysymyksiä, kirja XXIV.

Kun lähettilään vaimo on eronnut Roomassa, on katsottu, että hänen aviomiehensä on puolustautunut Roomassa, kun kyse on hänen myötäjaisensä takaisinperinnästä.

43. Sama, Kysymyksiä, kirja XXVII.

Kun henkilö sopii, että hänelle rakennetaan talo Capuaan tietyn ajan kuluessa, on todettu, että kun aika on kulunut, hän voi nostaa vahingonkorvauskanteen korkojensa määrästä missä tahansa.

44. Sama, Mielenpitoita, kirja II.

Tuomarin tehtäviin ei vaikuta se, että sen jälkeen, kun kanne on pantu vireille kaikkia edunvalvoja vastaan, osa heistä on ollut poissa julkisten asioiden vuoksi, koska läsnä olevien hallinto voidaan erottaa ja tutkia erikseen niiden hallinnosta, joita ei ole puolustettu.

1. Jos henkilö, jonka puolesta asiamies on nostanut kanteen, osoittautuu jälkikäteen orjaksi, velallinen olisi vapautettava, mutta päämies ei ole tästä syystä esteellinen, jos hän päättää myöhemmin nostaa kanteen itse.

45. Sama, Mielipiteitä, kirja III.

Pankkiiri on haastettava oikeuteen siellä, missä sopimus on tehty hänen kanssaan, ja tällaisessa tapauksessa lykkäystä ei myönnetä muutoin kuin perustellusta syystä, kuten esimerkiksi sen vuoksi, että pankin kirjanpito voidaan tuoda jostakin maakunnasta. Sama sääntö koskee myös holhouskannetta.

1. Jos naispuolisen holhoojan huoltajia vastaan on tehty päätös jossakin maakunnassa, holhoojat voidaan velvoittaa noudattamaan Roomassa annettua päätöstä, kun holhoojan äiti oli lainannut rahat ja hänen tyttärensä oli hänen perijänsä.

46. Paulus, Kysymykset, kirja II.

Kun tuomari on nimitetty, hän pysyy virassaan, vaikka hän menettäisi järkensä, koska hänet oli alun perin asianmukaisesti nimitetty tuomariksi; mutta vakava sairaus estää häntä toimimasta puheenjohtajana, ja sen vuoksi hänen tilalleen olisi nimitettävä joku muu.

47. Callistratus, Kysymyksiä, kirja I.

On huolehdittava siitä, ettei tuomariksi nimitetä henkilöä, jota jompikumpi osapuoli nimenomaisesti pyytää; jumalallinen Hadrianus totesi eräässä reskriptissä, että tämä olisi huono ennakkotapaus, ellei keisari erityisesti sallisi sitä kunnioituksesta sitä kohtaan, jonka nimittämistä pyydettiin.

48. Paulus, Opinions, kirja II.

Seuraavassa on osa jumalallisen Hadrianuksen kirjeestä: "Tuomarit eivät voi virkavuotensa aikana käynnistää mitään omia oikeudenkäyntejä kantajana tai vastaajana, eivätkä he voi toimia virallisesti missään asiassa, jossa he ovat kiinnostuneita joko holhouksen tai edunvalvonnan perusteella. Mutta heti kun heidän tuomarikautensa on päättynyt, on oikeudenmukaista ja asianmukaista, että kanteita voidaan nostaa sekä heidän puolestaan että heitä vastaan."

(49) Sama, Mielipiteitä, kirja III.

Myyjä, jota ostaja pyysi puolustamaan häntä kanteessa, jonka oli nostanut kiinteistöä omistajana vaatinut osapuoli, totesi, että hänellä oli oikeus saada oma tuomari. Heräsi kysymys siitä, voiko hän siirtää asian sen tuomarin, jonka edessä asian käsittely oli aloitettu kantajan ja ostajan välillä, omalle tuomarilleen. Paulus vastasi, että myyjän on tapana esiintyä ostajan tuomarin edessä.

(50) Ulpianus, Trustit, kirja VI.

Jos kuka tahansa nostaa kanteen trustin toteuttamiseksi ja vastaaja väittää, että suurempi osa omaisuudesta sijaitsee muualla, häntä ei voida pakottaa toteuttamaan trustia; ja monissa perustuslaeissa säädetään, että jos kanne nostetaan trustin noudattamisen valvomiseksi, se on nostettava siellä, missä suurempi osa omaisuudesta sijaitsee, jollei näytetä toteen, että testamentintekijä halusi, että trusti toteutetaan siellä, missä kanne nostettiin.

1. Lainatun rahan osalta on esitetty kysymys siitä, voidaanko kanne siirtää johonkin toiseen paikkaan, koska suurin osa velasta oli siinä maakunnassa, jossa kanne nostetaan luottamuksen toteuttamiseksi, koska pääosa omaisuudesta oli muualla? Tässä tapauksessa kuitenkin todettiin, että velkaantumisella ei ole merkitystä, koska se ei riipu paikasta vaan koko kuolinpesän varallisuudesta, sillä velka on koko kuolinpesän eikä minkään tietyn paikkakunnan varallisuuden vähenemistä. Mutta entäpä jos tätä osaa kuolinpesästä rasiitettaisiin jollakin rasiitteella, kuten esimerkiksi elatusavulla, jonka testamentintekijä määräsi tehtäväksi Roomassa, tai veroilla; tai muulla väistämättömällä rasiitteella; olisiko asianosaisella näissä tapauksissa oikeus saada asia siirrettyä? Mielestäni voidaan sanoa, että hänellä olisi oikeus.

2. Eräässä uudelleenkirjoituksessa on kuitenkin todettu, että kanne olisi nostettava luottamuksen toteuttamiseksi siinä paikassa, jossa perillinen asuu. Mutta aina kun joku alkaa suorittaa maksuja trustin ehtojen mukaisesti, hän ei voi myöhemmin käyttää tätä keinoa:

51. Marcianus, Institutes, kirja VIII.

Vaikka kuolinpesän olisi pitänyt periytyä miehelle, jonka kotipaikka on jossakin maakunnassa. Jumalalliset Severus ja Antoninus totesivat kuitenkin rescriptumissa, että jos osapuoli suostuu täyttämään trustin muualla, hän on velvollinen tekemään sen sovitussa paikassa.

52. Ulpianus, Trustit, kirja VI.

Jos perillinen kuitenkin osallistuu trustikanteeseen ja käyttää muita puolustautumiskeinoja, mutta laiminlyö tämän, hän ei voi myöhemmin vedota siihen, vaikka päätös ei olisi tehty.

1. Kun testamentin saaja määrää testamentissaan, että hänen vapautetuille miehilleen on ostettava viljaliput, vaikka suurin osa omaisuudesta sijaitsisikin jossakin maakunnassa, luottamus on kuitenkin toteutettava Roomassa, mikä on oikea mielipide, koska on ilmeistä, että testamentin saajan aikomus oli tehdä näin oston luonteen vuoksi.

2. Lisäksi, jos ehdotatte seuraavaa tapausta: tietty määrä hopeaa tai kultaa on testamentattu näille ja näille kuuluisille henkilöille, ja Roomassa on riittävästi omaisuutta luottamuksen täyttämiseksi, vaikka suurempi osa omaisuudesta sijaitsisikin jossakin maakunnassa, on katsottava, että luottamus on täytettävä Roomassa, sillä ei ole kovin todennäköistä, että testamentin antaja, joka aikoi osoittaa kunniaa niille, joille hän testamenttasi näin maltilliset testamentit, olisi halunnut, että ne maksetaan maakunnassa.

3. Kun trustin nojalla jätetty omaisuus on käsillä, on katsottava, että ketään, joka nostaa siitä kanteen, ei voida estää poikkeuksella, joka perustuu siihen, että suurempi osa omaisuudesta on muualla.

4. Jos kuitenkin trustin kohteena olevaa omaisuutta ei voida haastaa siellä, missä se sijaitsee, vaan on annettava vakuus trustin toteuttamiseksi, on harkittava, voidaanko poikkeukseen vedota (enkä usko, että voidaan), ja vaikka siellä ei olisikaan omaisuutta, asianosaista on silti vaadittava asettamaan vakuus. Sillä mitä pelättävää siinä on, sillä jos hän ei aseta vakuutta, hänen vastapuolensa saa hallinnan luottamuksen suojaamiseksi?

53. Hermogenianus, Epitomes of Law, kirja I.

On vain muutamia tapauksia, joissa orjat saavat esiintyä isäntiään vastaan, ja yksi näistä tapauksista on se, jossa he ilmoittavat, että tietty testamentti, jolla he väittävät saaneensa vapautensa, on tukahdutettu. Orjat saavat myös antaa tietoja isäntiään vastaan, jos tämä on pidättänyt Rooman kansalle kuuluvan viljan toimitukset sekä omaisuuden palautukset verotusta ja väärentämistä varten. Lisäksi he voivat nostaa kanteen saadakseen takaisin heille uskotusti jätetyn vapautensa ja myös silloin, kun he väittävät, että heidät on ostettu omilla rahoillaan eikä heitä ole vapautettu, mikä on vastoin sopimuksen vilpittömyyttä. Myös silloin, kun orja on julistettu vapaaksi tahdonilmaisullaan, kun hän tekee tilinsä, hän voi laillisesti vaatia isäntäänsä vastaan välimestä tiliensä tarkastamista varten. Jos joku on luottanut toisen vilpittömyyteen ja sopinut, että hänet ostetaan edellisen rahoilla ja vapautetaan, kun hän on maksanut rahat takaisin, ja toinen osapuoli sanoo, että hän ei halua vastaanottaa rahoja, kun niitä tarjotaan, orjalle annetaan valtuudet paljastaa sopimuksen ehdot.

54. Paulus, Opinions, kirja I.

Tärkeämpää asiaa ei pidä ennakoida vähäpätöisemmällä asialla, sillä tärkeämpi kysymys vetää puoleensa vähäpätöisempää kysymystä.

55. Sama, arvioijien toimistosta.

Entisen tuomarin antamaa haastetta olisi pidettävä yhtenä kolmesta säädetystä. On selvää, että vaikka kyseinen tuomari olisi täyttänyt koko määrän, tapa edellyttää, että hänen seuraajansa on annettava toinen haaste.

56. Ulpianus, Sabinuksesta, kirja XXX.

Vaikka on totta, että aito asiamies voi viedä mitä tahansa tuomioistuimen käsiteltäväksi, on kuitenkin katsottu, että jos osapuoli, joka ei ole asiamies, liittyy asiaan ja hänen päämiehensä vahvistaa jälkikäteen, mitä hän on tehnyt, asia on taannehtivasti saatettu asianmukaisesti tuomioistuimen käsiteltäväksi.

57. Sama, Sabinuksesta, kirja XLI.

Perheen poikaa vastaan voidaan nostaa kante sekä sopimusten että rikosten osalta, mutta jos poika kuolee jälkeläisten syntymisen jälkeen, kanneoikeus siirtyy hänen isälleen, mutta vain hänen peculiumiinsa tai hänen

mahdollisesti saamaansa etuun liittyen. On ilmeistä, että jos perheen poika ryhtyy puolustautumaan toisen puolesta, hänen kuollessaan kanneoikeus siirtyy sille, jota hän puolusti.

58. Paulus, Sabinuksesta, kirja XIII.

Oikeudenkäynti päättyy, jos asianosainen, joka on pyytänyt sen käsittelyä, kieltää sen käsittelyn; tai jos niin tekee kuka tahansa, jolla on ylempi valta samassa tuomioistuimessa; tai jopa jos tuomarilla itsellään on yhtä suuri valta kuin sillä, joka hänet nimitti.

59. Ulpianus, Sabinuksesta, kirja LI.

Jos tuomarin nimityksessä ei mainita paikkaa, jossa hänen on suoritettava tehtävänsä, hänet katsotaan nimitetyksi toimimaan siinä paikassa, jossa hän voi toimia ilman, että siitä aiheutuu haittaa asianosaisille.

60. Paulus, Sabinuksesta, kirja XIV.

Kun tuomari kuolee, hänen seuraajansa on noudatettava samaa linjaa, joka oli määrätty hänen edeltäjälleen.

(61) Ulpianus, Ediktistä, kirja XXVI.

Meillä on yleensä tapana sanoa, että oikeudessa käsiteltävä asia on se, josta riidan osapuolet ovat sopineet; mutta Celsus toteaa, että on vaarallista pyytää vastaajalta tietoja tästä asiasta, koska hän aina sanoo, että mitään sopimusta ei ole tehty, välttääkseen häviämisen. Mitä sitten on tehtävä? Parempi on katsoa, että oikeudenkäynnin kohteena ei ole se, mistä osapuolet ovat sopineet; mutta se ei ole oikeudenkäynnin kohde, josta on nimenomaisesti sovittu, että se ei ole oikeudenkäynnin kohde.

1. Tuomari, joka on toimivaltainen ryöstötapauksissa, ei voi kuulla ja ratkaista kanteita, joissa on kyse rahasta.

62. Sama, Ediktistä, kirja LIX.

Kanne voidaan nostaa vain kahden riidan osapuolen välillä, jos toinen heistä on kantaja ja toinen omaisuuden haltija, sillä on oltava joku, joka kantaa kantajan taakan, ja toinen, joka nauttii hallussapidon tuomasta edusta.

63. Sama, Ediktistä, kirja XLIX.

Laillinen puolustus on sellainen, jossa asianosainen osallistuu asian käsittelyyn joko itse tai jonkun muun välityksellä, mutta aina vakuutta vastaan; laillisen puolustuksen ei katsota koskevan ketään, joka ei maksa sitä, mitä tuomioistuim on määrännyt hänelle maksettavaksi.

(64) Sama, Väittelyt, kirja I.

Tuomari ei arvioi vahingonkorvausta petoksen vuoksi suhteessa kanteen nostaneen osapuolen etuun, vaan se perustuu siihen, mitä hän vannoo oikeudessa, eikä ole epäilystäkään siitä, että jopa varkaalla on oikeus nostaa kanne tallettamisen tai lainaamisen perusteella.

1. Jos joku aikoo nostaa jonkinlaisen kanteen ja hyväksyy vakuuden siitä, että tuomiota noudatetaan, ja nostaa sitten toisenlaisen kanteen, ei kanteen nostaminen voi perustua tähän sopimukseen, koska se on ilmeisesti tehty jotain muuta varten.

65. Sama, Ediktistä, kirja XXXIV.

Naisen on nostettava kanne myötäjärahaista siellä, missä hänen miehensä asuu, eikä siellä, missä myötäjäissopimus on tehty; sillä kyseessä ei ole sellainen sopimus, että olisi tarpeen ottaa huomioon se paikkakunta, jossa mainittu asiakirja on tehty, vaan pikemminkin se paikka, johon nainen itse olisi avioehdon mukaisesti aina palannut kotiinsa.

66. Sama, Väittelyt, kirja II.

Jos joku käyttää moniselitteistä kieltä tai hänen tarkoituksensa on epäselvä, hänet on ymmärrettävä siinä merkityksessä, joka on hänelle itselleen edullisin.

67. Sama, Väittelyt, kirja VI.

Jos orja ilmoittaa, että hänet on ostettu omilla rahoillaan, ja todistaa sen, hän on vapaa siitä hetkestä lähtien, jolloin hänet ostettiin; koska keisarillinen perustuslaki ei määrää, että hänet julistetaan vapaaksi, vaan määrää, että hänen vapautensa palautetaan hänelle, joten hänen isäntäänsä voidaan vaatia vapauttamaan orja, joka on ostanut itsensä omilla rahoillaan; mutta jos isäntä kätkee itsensä, on noudatettava senaatin määräyksistä johdettuja ennakkotapauksia, jotka koskevat vapauden myöntämistä luottamuksen perusteella.

68. Sama, Väittelyt, kirja VIII.

Kun kyseessä on varteenotettava haaste, on noudatettava seuraavaa sääntöä: kanteen nostanut osapuoli voi pyytää ensin yhtä haastetta, jos vastapuoli on poissa, ja sen jälkeen toista haastetta:

69. Sama, Kaikista tuomioistuimista, kirja IV. Vähintään kymmenen päivän välein;

70. Sama, Väittelyt, kirja VIII.

Ja sitten kolmas, ja kun nämä on annettu, hän voi sen jälkeen saada varoittavan haasteen. Tätä termiä käytetään siksi, että se lopettaa kiistan; toisin sanoen se ei anna vastapuolelle mahdollisuutta pidempään viivytellä.

71. Sama, Kaikista tuomioistuimista, kirja IV.

Tuomari, joka antaa kutsun, ilmoittaa, että hän aikoo kuulla ja ratkaista asian, vaikka vastapuoli olisi poissa.

72. Sama, Väittelyt, kirja VIII.

Joskus tämä viittaus myönnetään sen jälkeen, kun kolme muuta on edeltänyt sitä, joskus sen jälkeen, kun vain yksi tai kaksi on myönnetty, ja joskus se myönnetään kerralla, jolloin se on nimetty "yksi kaikkien puolesta". Toimivaltainen viranomainen määrää, miten toimitaan, ja hänen on järjestettävä tai säänneltävä kehotusten järjestys tapauksen, henkilön tai ajan olosuhteiden mukaan.

73. Sama, Kaikista tuomioistuimista, kirja IV.

Sen jälkeen, kun on saatu varoittava haaste, ja heti siinä mainitun päivän saavuttua, poissa oleva asianosainen on kutsuttava paikalle; ja riippumatta siitä, vastaako hän vai ei, asian on jatkuttava ja päätös on annettava, mutta ei aina läsnä olevan asianosaisen hyväksi; joskus poissa oleva asianosainen voi voittaa, jos hänellä on hyvät perusteet.

1. Mutta jos se, joka on saanut kieltävän kutsun, on poissa istuntopäivänä ja se, jota vastaan se on saatu, on läsnä, kieltävä kutsu on kumottava, eikä asiaa käsitellä eikä päätöstä tehdä läsnä olevan asianosaisen hyväksi.
2. Jos haastehakemus on kumottu, on pohdittava, voidaanko vastaaja haastaa uudelleen oikeuteen ja säilyykö kanneoikeus vai kumotaanko ainoastaan tähän haastehakemukseen liittyvä menettely? Parempi näkemys on, että vain se kumotaan ja että osapuolet voivat nostaa uudelleen kanteen.
3. On muistettava, että jos poissaolevaa asianosaista vastaan annetaan tuomio kieltävän haastehakemuksen perusteella ja hän hakee muutosta, häntä ei kuulla, eli jos hän on ollut poissa contumacy-menettelyn vuoksi, mutta jos hän ei ole ollut poissa, häntä on kuultava.

74. Julianus, Digest, kirja V.

Tuomari voidaan velvoittaa tekemään päätös mistä tahansa asiasta, jonka hän on ottanut käsiteltäväkseen.

(1) Tuomari, joka on nimitetty tekemään päätös tietystä summasta, voi tehdä päätöksen myös suuremmasta summasta, jos asianosaiset ovat sopineet siitä.

(2) Kun kerran suostuin puolustamaan poissaolevaa asianosaista ja liityin asian käsittelyyn vastaajan ollessa jo kuollut, hävisin ja maksoin vahingonkorvaukset, heräsi kysymys, oliko perillinen vapautettu ja millaiseen kanteeseen minulla oli oikeus häntä vastaan? Vastasin, että päätös ei ollut pätevä, koska velallinen oli jo kuollut, kun asia liitettiin, ja siksi perillinen ei ollut vapautettu; mutta jos puolustaja olisi suorittanut maksun tuomion mukaisesti, vaikka hän ei olisi voinut periä rahoja takaisin, hänen edukseen olisi kuitenkin voitu nostaa kanne perillistä vastaan tehtyjen liiketoimien perusteella; ja varmasti perillinen voisi suojella itseään poikkeuksella, joka perustuisi vilpilliseen uskoon, jos kantaja nostaisi kanteen häntä vastaan.

75. Sama, Digest, kirja XXXVI.

Kun preetori on määrännyt asianosaisen, jota vastaan on nostettu kanne velan vuoksi, saapumaan paikalle, ja kun lainausten määrä on käytetty loppuun, ja kun hän päättää, että poissaoleva asianosainen on velkaa, ja kun kanne nostetaan tuomion täytäntöönpanemiseksi, asiaa käsittelevä tuomari ei voi tutkia preetorin päätöstä, koska muuten tämänkaltaiset lainaukset ja preetorin päätökset olisivat näennäisiä. Marcellus sanoo eräissä huomautuksissa: "Kun kantaja tietoisesti ja valheellisesti väittää jotakin pahantahtoisesti, ja on selvästi osoitettu, että hän on tällä tavoin saanut praetorilta tuomion omaksi edukseen; mielestäni tuomarin tulisi hyväksyä vastaajan valitus." Paulus sanoo huomautuksissa, että jos vastaaja ei voinut olla läsnä, koska hän oli sairauden vuoksi estynyt tai koska hän oli työllistynyt johonkin valtion puolesta suoritettavaan tehtävään, hänen mielestään tässä tapauksessa kanne tuomion täytäntöönpanemiseksi häntä vastaan olisi hylättävä tai praetorin ei pitäisi sallia täytäntöönpanoa.

76. Alfenus, Digest, kirja VI.

Ehdotettiin seuraavaa tapausta. Eräät tuomarit nimitettiin käsittelemään samaa asiaa, ja kun osa heistä oli vapautettu asian käsittelyn jälkeen, heidän tilalleen nimitettiin toiset tuomarit; heräsi kysymys, jäikö joidenkin yksittäisten tuomareiden vaihtuminen jättämään asian samaan vai eri tilaan? Vastasin, että ei ainoastaan yksi tai kaksi tuomaria voitu vaihtaa, vaan myös kaikki tuomarit, ja että kanne säilyi edelleen samanlaisena kuin se oli aikaisemmin, ja itse asiassa tämä ei ollut ainoa tapaus, jossa kävi niin, että vaikka osat vaihtuivat, itse asia katsottiin kuitenkin samaksi, vaan näin tapahtui monissa muissakin tapauksissa. Sillä legioonaa pidetään samana, vaikka monet siihen kuuluvista on tapettu ja heidän tilalleen on pantu muita; ja kansaa pidetään nyt samana kuin sata vuotta sitten, vaikka yksikään heistä ei ehkä ole enää elossa; ja myös silloin, kun laivaa on korjattu niin usein, että jäljellä ei ole enää yhtäkään lankkua, joka ei olisi uusi, sitä pidetään edelleen samana laivana. Ja jos joku ajattelisi, että jos sen osia vaihdetaan, esineestä tulee eri asia, tuloksena olisi, että tämän säännön mukaan me itse emme olisi samoja henkilöitä kuin vuosi sitten, koska, kuten filosofit kertovat meille, pienimmätkin hiukkaset, joista koostumme, irtoavat päivittäin ruumiistamme, ja niiden tilalle tulee muita, ulkopuolelta tulevia. Jos siis jonkin asian ulkoinen olemus pysyy muuttumattomana, itse asian katsotaan pysyvän samana.

77. Africanus, Kysymyksiä, kirja III.

Yksityisasiassa isä voi toimia tuomarina, jos hänen poikansa on kiinnostunut asiasta, ja päinvastoin:

78. Paulus, Plautiuksesta, kirja XVI. Koska tuomitseminen on julkista työtä.

79. Ulpianus, Prokonsulin virka, kirja V.

Jos asianosaisen osoitetaan kutsuneen vastapuolensa oikeuteen ilman pätevää syytä, hänen on korvattava vastapuolelle tämän matkakulut sekä oikeudenkäyntikulut.

1. Kun tuomarit ovat hämmentyneitä lain suhteen, on tavallista, että kuvernöörit esittävät mielipiteensä, mutta kun kuvernöörejä kuullaan tosiseikkoihin liittyvissä kysymyksissä, heidän ei ole pakko tehdä niin, vaan heidän on määrättävä tuomarit tekemään omantuntonsa mukainen päätös, sillä jos mielipiteitä annetaan tällaisissa olosuhteissa, se aiheuttaa toisinaan skandaalia ja tarjoaa mahdollisuuden puolueellisuuteen tai lahjottavaan houkutteluun.

(80) Pomponius, Sabinuksesta, kirja II.

Jos tuomarin nimessä tai sukunimessä on virhe, Servius oli sitä mieltä, että jos tuomari on nimitetty riidan osapuolten sopimuksella, hänen on toimittava sellaisena tuomarina, jota molemmat riidan osapuolet ovat ajatelleet.

81. Ulpianus, Opinions, kirja V.

Kuka tahansa, jolle ei ole annettu tuomiovaltaa tai jolle keisari ei ole myöntänyt valtuuksia tai jota ei ole nimittänyt virkamies, jolla on oikeus nimittää tuomareita, tai jota ei ole valittu välimiesmenettelyä varten tehdyllä sopimuksella tai jota ei ole vahvistettu jollakin lailla, ei voi toimia tuomarina.

82. Sama, Prokonsulin virka, kirja I.

Joskus roomalaisilla tuomareilla on tapana nimenomaisesti nimittää tuomioistuimen avustajia välimiehiksi, mutta näin tulisi tehdä hyvin harvoin ja vain silloin, kun asia on kiireellinen.

Otsikko 2. Sopimattomista testamenteista

(1) Ulpianus, Ediktistä, kirja IV.

On muistettava, että valituksia tehdään usein epäasiallisista testamenteista, sillä kaikki henkilöt, olivatpa he sitten vanhempia tai lapsia, voivat laillisesti hyökätä epäasiallisia testamentteja vastaan. Niiden sukulaisten, jotka eivät ole veljeksiä, on kuitenkin parempi olla vaivaamatta itseään turhilla kuluilla, koska heillä ei ole mitään toivoa menestystä.

2. Marcianus, Institutes, kirja IV.

Jos testamentti on laadittu vilpillisen testamentin perusteella, kanne nostetaan sillä perusteella, että testamentintekijä ei ollut täysissä järjissään tehdessään testamenttiaan. Tällä ei tarkoiteta sitä, että testamentintekijä olisi ollut tosiasiallisesti mielisairas tai dementoitunut tehdessään testamenttiaan, vaan sitä, että hän teki testamentin lain mukaisesti, mutta ei kuitenkaan isällisen tai lapsellisen kiintymyksen sanelemalla tavalla; sillä jos hän olisi tosiasiallisesti mielisairas tai dementoitunut, hänen testamenttinsa olisi mitätön.

3. Marcellus, Digest, kirja III.

Testamentin sanominen sopimattomaksi tarkoittaa sitä, että asianosaista ei olisi pitänyt jättää perinnöttömäksi tai perinnöttömäksi, koska yleensä käy niin, että kun vanhemmat joutuvat väärin perustein luopumaan perinnöttömyydestä tai perinnöttömäksi jäämisestä, syynä ovat väärät esitykset.

4. Gaius, Lex Glictiasta.

Vanhempien ei pitäisi antaa tehdä väärin lapsiaan omasta tahdostaan, sillä useimmiten he tekevät niin siksi, että he ovat äitipuolten imartelun ja yllyttämisen vuoksi pahansuovasti ennakkoluuloisia omaa vertansa kohtaan.

(5) Marcellus, Digest, kirja III.

Myös niillä, jotka eivät polveudu testamentin antajasta miespuolisessa polvessa, on oikeus nostaa kanne, kuten he voivat tehdä äidin testamentin tapauksessa, ja he menestyvät hyvin usein. Ilmaisun "epäoikeudenmukainen" voima on (kuten olen jo todennut) osoittaa, että asianosainen on ansaitsemattomasti ja siksi epäoikeudenmukaisesti jätetty perinnöttömäksi tai jopa suljettu pois perinnöttömyydellä, ja oikeudessa esitetään väite, että testamentin tekijä ei näytä olleen järjissään tehdessään epäoikeudenmukaisen testamentin.

6. Ulpianus, Ediktistä, kirja XIV.

Jälkipoika voi väittää, että testamentti on piittaamaton, jos testamentin tekijä oli sellainen, jolle hän olisi voinut olla varsinainen tai laillinen perillinen, jos hän oli syntymätön testamentin tekijän kuolinhetkellä. Hänellä on myös oikeus riitauttaa sukulaistensa testamentit, koska tässä tapauksessa hän voisi saada omaisuuden haltuunsa testamentin sattuessa. Mitä sitten? Pitäisikö testamentintekijää syyttää siitä, ettei hän ole kuollut testamentittomana? Kukaan ei kuitenkaan voisi saada tuomarin suostumusta, jos tällainen ehdotus esitettäisiin, sillä tällaisia osapuolia ei ole kielletty tekemästä testamenttia. Tästä häntä voidaan kuitenkin selvästi syyttää, nimittäin siitä, että hän ei ole määrännyt asianosaista perilliseksi, sillä määrätty perillinen voidaan asettaa hallintaan sen lausekkeen mukaisesti, jonka mukaan hallinta voidaan myöntää syntymättömän lapsen äidille; ja jos lapsi olisi syntynyt, hänellä olisi oikeus hallintaan testamentin määräysten mukaisesti. Katson, että vastaavalla tavalla valituksen voi tehdä asianosainen, joka äitinsä testamentin tekemisen jälkeen poistettiin äidin kohdusta keisarinleikkauksella.

1. Jos henkilö, jolla ei ole oikeutta testamentin mukaiseen perimyksen, nostaa kanteen sillä perusteella, että testamentti ei ole asianmukainen, eikä kukaan kiistä hänen oikeuttaan siihen, ja hän menestyy, hänen menestyksensä ei hyödytä häntä itseään, vaan ainoastaan niitä, joilla on oikeus testamentin mukaiseen perimyksen, sillä hän tekee entisestä perheen päämiehestä testamentittoman.

2. Jos joku kuolee sen jälkeen, kun hän on nostanut kanteen velattomuuden perusteella, siirtyykö hänen valitusoikeutensa perilliselle? Papinianus vastasi (ja tämä todetaan myös useissa reskriptioissa), että jos asianosainen kuolee sen jälkeen, kun hän on jo saanut haltuunsa kuolinpesän omaisuuden, oikeus kanteen nostamiseen siirtyy perilliselle; ja jos omaisuuden haltuunottoa ei vaadita, mutta riita on jo alkanut tai sitä valmistellaan, tai jos asianosainen kuolee sen jälkeen, kun hän on saapunut paikalle nostamaan kanteen välinpitämättömyyden perusteella, oikeus siirtyy nähdäkseni hänen perilliselleen.

(7) Paulus, Septemviirien toimivallasta.

Tarkastellaan, millä tavoin asianosaisen voidaan katsoa valmistelleen asiansa, jotta hän voi siirtää kanneoikeuden. Olettakaamme, että hän oli testamentin tekijän valvonnassa, niin että perinnön hallussapito ei olisi hänelle välttämätöntä ja pääsy perinnön haltuun olisi tarpeeton; ja jos hän vain ilmoitti, että hän aikoo nostaa tällaisen kanteen, ja ryhtyy toimittamaan tiedoksiantoa tai jättämään hakemusta, hän siirtää oikeuden ajaa kannetta perilliselleen; ja tämän jumalallinen Pius totesi rescriptumissa asiakirjojen tiedoksiintoon ja tiedoksiintoon liittyen. Miten olisi meneteltävä silloin, kun asianosainen ei ollut vainajan määräysvallassa? Siirtyisikö kanneoikeus hänen perilliselleen? Jos hän teki edellä mainitsemamme asiat, hän näyttää valmistelleen asiansa asianmukaisesti.

8. Ulpianus, Ediktistä, kirja XIV.

Papinianus sanoo hyvin oikein viidennessä kysymysten kirjassaan, että isä ei voi nostaa kannetta poikansa puolesta nuhteettomuuden perusteella, jos tämä ei halua, sillä vääräys on tapahtunut poikaa vastaan. Hän toteaa heti perään, että jos poika kuolee saatuaan perinnön haltuunsa ja aloittaakseen asian säännönmukaisen käsittelyn, kanne velattomuuden vuoksi raukeaa, sillä sitä ei ole myönnetty isälle itselleen vaan hänen poikansa puolesta.

1. Jos asianosainen luopuu asian käsittelystä sen jälkeen, kun hän on nostanut kanteen, koska hän on toimimaton, häntä ei voida myöhemmin kuulla.

2. Uudelleenkirjoituksissa on hyvin usein todettu, että kun keisari on nimitetty perilliseksi, testamentti voidaan julistaa pätemättömäksi.

3. Papinianus sanoo toisessa mielipidekirjassaan, että perheenpää, joka on veteraani, voi nostaa kanteen testamentin laiminlyönnistä, vaikka ainoa omaisuus, jonka hän omistaa, on se, jonka hän on saanut asepalveluksessa.

4. Jos sotilas tekee testamentin armeijassa ollessaan ja kuolee vuosi kotiutumisensa jälkeen, epäilen, että kanne piittaamattomuudesta ei ole sallittu, koska hänen testamenttinsa on sotilaslain mukaan voimassa siihen asti, ja voidaan sanoa, että kanne piittaamattomuuden perusteella ei ole mahdollinen.

5. Äiti ei voi väittää, että hänen alaikäisen poikansa testamentti on sopimaton, koska hänen isänsä on tehnyt sen hänen puolestaan, ja Papinianus on esittänyt tämän mielipiteen, eikä hänen isänsä veli voi tehdä niin, koska se on pojan testamentti; näin ei siis voi tehdä myöskään alaikäisen veli, jos hän ei vastustanut oman isänsä testamenttia. Jos isän testamenttia vastaan kuitenkin hyökätään menestyksekkäästi, hänen poikansa testamentti on mitätön, ellei sitä ole rikottu vain isänsä koskien, sillä silloin pupillin osa jää voimaan.

6. Jos joku lahjoittaa mortis causa pojalleen neljännes osan siitä, mihin hänellä olisi ollut oikeus, jos testamentintekijä olisi kuollut ilman testamenttia, olen sitä mieltä, että hänen testamenttinsa on varma.

7. Kun mies on antanut alaikäiselle pojalleen sijaisen tekemällä toissijaisen testamentin, emme voi tästä syystä sallia, että alaikäinen itse voi nostaa kanteen velattomuudesta.

8. Koska neljäs osa osasta, joka kuuluu, riittää valituksen poissulkemiseen, olisi harkittava, pitäisikö perinnöttömäksi jäänyt lapsi, joka ei vastusta, ottaa mukaan, kuten esimerkiksi silloin, kun on kaksi poikaa, jotka ovat perinnöttömäksi jääneet; ja epäilemättä hänet pitäisi ottaa mukaan, kuten Papinianus toteaa; ja jos toinen sanoisi, että testamentti on perinnöttömäksi jäänyt, hän ei voi vaatia koko jäämistöä, vaan vain puolet siitä. Samasta syystä, jos on lapsenlapsia, esimerkiksi kahden pojan jälkeläisiä, joista toisen pojan jälkeläisiä on kolme ja toisen pojan jälkeläisiä vain yksi; poika, joka on yksin, suljetaan valituksen ulkopuolelle siten, että hän saa kolme kahdeskymmenesneljäsosaa jäämistöstä, ja kuka tahansa muista saa yhden kahdeskymmenesneljäsosan jäämistöstä.

9. Tämä neljäs osa arvioidaan luonnollisesti sen jälkeen, kun velat ja hautauskulut on vähennetty; mutta on pohdittava, pienentävätkö testamentilla myönnettyt vapaudet neljättä osaa, ja pienentävätkö ne sitä? Jos nimittäin joku määrätään ainoaksi perilliseksi, hän ei voi väittää testamentin olevan epäoikeudenmukainen, koska hän on saanut Falcidian osuuden; mutta Lex Falcidia ei koske testamenttivapautuksia, ja voidaan katsoa, että neljäs osa merkitään sen jälkeen, kun siitä on vähennetty se, mikä menetetään vapaudenmenetyksen vuoksi; koska siis todetaan, että vapaudenmenetys pienentää neljättä osaa, seurauksena on, että jos jonkun henkilön jäämistö muodostuu orjista, vapauttamalla heidät hän kieltää kanteen epäoikeudenmukaisen testamentin vuoksi; paitsi jos hänen poikansa, jos hän ei ollut isänsä perilliseksi nimittämisen jälkeen hänen valvonnassaan, voi ehkä asianmukaisesti hylätä perinnön ja sen siirryttyä sijaisperijälle aloittaa oikeudenkäynnin perinnöttömyydestä, jotta hän saisi perinnön perinnöttömyyden perusteella ilman, että hän joutuisi kärsimään ediktissä säädettyä rangaistusta.

10. Jos perittävä on määrännyt perijänsä täyttämään jonkin ehdon, joka koskee hänen poikaansa tai jotakin muuta henkilöä, jolla on oikeus tehdä sama valitus, ja hän on tietoisesti suostunut tähän, on harkittava, onko hän estynyt tekemästä valitusta välinpitämättömyydestä, koska hän on hyväksynyt perittävän testamentin. Asia on sama, jos se, joka antoi hänelle lahjoituksen, oli testamentinsaaja tai statuliber, ja voidaan sanoa, että poika on estynyt, ja erityisesti silloin, kun testamentin tekijä määräsi perillisen tekemään lahjoituksen; mutta jos se oli testamentinsaaja, eikö voi olla totta, että jos oikeus nostaa kanne piittaamattomuudesta on kerran syntynyt, testamentinsaajan tekemä tarjous ei kumoa sitä? Sillä miksi olemme ehdottomasti vahvistaneet tämän periaatteen perillisen tapauksessa? Siksi, että oikeutta valituksen tekemiseen ei ole syntynyt ennen kuin hän oli tullut kuolinpesään. Katson, että tässä tapauksessa on seurattava tapahtumaa, joten jos se, mikä jäi jäljelle, tarjottiin pojalle ennen kuin tämä pani vireille kanteen, näyttää siltä, että hänellä on kaikki, mihin hänellä on oikeus, koska lahjoitus tarjottiin perittävän tahdon mukaisesti.

11. Jos siis joku on määrätty perilliseksi esimerkiksi puoleen kuolinpesästä, vaikka kuudesosa olisi tullut hänelle testamentin tekijän omaisuudesta, jos hän olisi kuollut ilman testamenttia, ja häntä pyydetään luovuttamaan kuolinpesä tietyn ajan kuluttua, voidaan perustellusti katsoa, ettei hän voi nostaa kannetta, koska hän voisi saada hänelle kuuluvan osuuden ja sen tuoton, sillä on vakiintunutta tietoa siitä, että voitot sisältyvät yleensä Falcidianin osuuteen. Näin ollen, jos perillinen oli aluksi määrätty saamaan puolet perinnöstä ja häntä pyydetään luopumaan perinnöstä kymmenen vuoden kuluttua, ei ole mitään perustetta kanteen nostamiselle, koska hän olisi tuona aikana voinut helposti saada hänelle kuuluvan osuuden ja siitä saadut voitot.

12. Kun asianosainen väittää, että testamentti on mitätön, puutteellinen ja piittaamaton, hänen olisi voitava valita, kumman vaatimuksen hän haluaa esittää ensin.

13. Kun perinnöttömäksi jäänyt poika hallitsee jäämistöä ja perilliseksi määrätty asianosainen nostaa kanteen sen takaisinperimiseksi, poika voi nostaa kanteen vastakanteen, aivan kuten hän tekisi, jos hänellä ei olisi jäämistöä hallussaan, vaan hän nostaisi kanteen sen takaisinperimiseksi.

14. On muistettava, että jos asianosainen virheellisesti väittää, että testamentti on epäedullinen, ja häviää asian, hän menettää myös sen, mitä hänelle testamentilla on jätetty, ja valtiovarainministeriö voi periä sen takaisin kanteessa omaisuutena, joka häneltä on riistetty, koska hän ei ole ollut sen arvoinen. Häneltä riistetään kuitenkin vain se, mikä hänelle testamentilla oli testamentattu, jos hän ilman mitään perusteita jatkoi asian ajamista tuomioon asti.

Jos hän kuitenkin luopui tai kuoli ennen tuomion antamista, häneltä ei riistetä sitä, mitä hänelle oli jätetty. Jos siis hänen poissa ollessaan päätös julistettiin toisen osapuolen hyväksi, joka oli läsnä, voidaan sanoa, että hän voi pitää hallussaan sen, mikä hänelle jätettiin. Asianosainen voi kuitenkin menettää jotain vain silloin, kun sen nauttiminen kuuluu hänelle; ja jos häntä pyydetään luovuttamaan se toiselle, siitä ei saa aiheutua vahinkoa. Tämän vuoksi Papinianus toteaa toisessa mielipidekirjassaan, että jos asianosainen, joka on määrätty perilliseksi ja jota pyydetään luopumaan perinnöstä ja joka sitten, nostettuaan kanteen perinnöttömyyden vuoksi, ei menesty, hän menettää vain sen, mitä hän olisi voinut saada Lex Falcidian nojalla.

15. Jos alaikäinen on saanut perinnön ja kuuluu niihin henkilöihin, jotka voivat valittaa testamentin vastaisesta testamentista ilman, että he voivat tehdä sen adoptiosta tai emansipaatiosta riippuvaisina; luulen, että hän on esteellinen, koska hänellä on oikeus neljäljän osaan jäämistöstä jumalallisen Piuksen perustuslain mukaan. Jos hän kuitenkin nostaa kanteen eikä saa tuomiota, menettääkö hän tämän neljännän osan? Olen sitä mieltä, että hän ei saisi riitauttaa testamenttia välinpitämättömyyden perusteella, tai jos hän saisi, vaikka hän ei voittaisi kanteen, neljännän osan hänelle myönnettäväksi hänelle kuuluvana velkana.

16. Jos tuomari tutkii tapauksen, joka perustuu vilpilliseen testamenttiin, ja antaa testamentin vastaisen päätöksen, eikä siihen haeta muutosta, testamentti kumoutuu lain nojalla, ja perillisestä tulee suora perillinen tai omaisuuden haltija päätöksen ehtojen mukaisesti; testamentilla myönnetty vapaudet mitätöityvät lainvoimaisesti; testamentteja ei tarvitse maksaa; ja jos ne on maksettu, ne voi periä takaisin joko se, joka ne maksoi, tai voittanut kantaja (praetorian-kanteen avulla). Yleensä kuitenkin silloin, kun ne on maksettu ennen oikeudenkäynnin aloittamista, voittajan on nostettava kanne niiden takaisinperimiseksi; kuten jumalallinen Hadrianus ja jumalallinen Pius totesivat eräässä reskriptissä.

17. On varmaa, että jos viiden vuoden kuluttua väitetään, että vaatimus nuhteettomuudesta esitetään jostakin hyvin perustellusta syystä, jo toteutuneita tai vaadittavia manumeraatioita ei voida peruuttaa; mutta jokaisen vapautetun orjan olisi maksettava kaksikymmentä aureia sille osapuolelle, joka on voittanut kanteen.

(9) Modestinus, Inofficious Testaments.

Jos joku nostaa kanteen viiden vuoden kuluessa, manumisaatio ei ole voimassa. Paulus sanoo kuitenkin, että jos vapaus myönnetään luottamuksen perusteella, se sallitaan, ja tällöin jokaisen on tietenkin maksettava kaksikymmentä aureia.

10. Marcellus, Digest, kirja III.

Jos osa tuomareista on tehnyt päätöksen testamenttia vastaan ja osa sen puolesta, kuten joskus tapahtuu, on inhimillisempää hyväksyä testamenttia kannattaneiden mielipide, paitsi jos on selvästi ilmeistä, että he ovat tehneet epäoikeudenmukaisen päätöksen perilliseksi määrätyn hyväksi.

(1) On yleisesti tunnettu tosiasia, että se, joka hyväksyy testamentin, ei voi asianmukaisesti väittää, että testamentti ei ole asianmukainen, ellei hän ole siirtänyt koko testamenttia toiselle henkilölle.

11. Modestinus, Opinions, kirja III.

Esitin mielipiteeni siitä, että vaikka asianosainen menestyisi sillä perusteella, että testamentti ei ole hyväntahtoinen, lahjoituksia, joita testamentin tekijä näyttää elinaikanaan tehneen määrätyn perillisen hyväksi, ei tästä syystä mitätöidä, eikä myöskään nosteta kanteita, joilla vaaditaan takaisin osa siitä, mitä hänelle annettiin myötäjäisinä.

(12) Sama, Lääkemääräyksistä, kirja XII.

Sillä ei ole merkitystä, hyväksyykö perinnöttömäksi jäänyt poika hänelle testamentatun perinnön vai saako hän sen poikansa tai orjansa kautta, jolle perintö on jätetty; kummassakin tapauksessa hän ei voi saada perintöä. Jos taas orja on määrätty perilliseksi ja poika vapauttaa hänet perinnöstä, ennen kuin hän määrää hänet perinnönjakoon, jotta hän voi tehdä sen omasta vapaasta tahdostaan, ja poika tekee tämän vilpillisessä tarkoituksessa, häntä estetään jatkamasta kanteen nostamista.

1. Kun perinnöttömäksi jäänyt poika vaatii statuliberilta hänelle kuuluvaa rahaa, hänen katsotaan hyväksyneen isänsä testamentin.

2. Jos poika nostaa kanteen peruuttamansa perinnön saamiseksi ja, koska hän ei ole onnistunut, turvautuu valitukseen, joka koskee testamentin peruuttamista, häntä ei estetä poikkeuksen nojalla; vaikka hän jo pelkästään kanteen nostamisen vuoksi hyväksyi testamentin, testamentin tekijää olisi kuitenkin syytä syyttää jostakin syystä, jotta pojan vaatimusta ei voida kohtuudella hylätä.

3. Kun testamentin tekijän poika oli Titiuksen ohella velallisenä tietystä rahasummasta ja Titius vapautettiin testamentin ehtojen mukaisesti, poika ei vapautu vastuusta Titiuksen vapauttamisen vuoksi, eikä hänen oikeutensa nosta kane testamentin vastaisen testamentin laiminlyönnistä esty.

13. Scaevola, Opinions, kirja III.

Titia nimitti tyttärensä perilliseksi, jätti pojalleen perinnön ja määräsi samassa testamentissa, että: "Kaikki ne asiat, jotka olen edellä määrännyt annettavaksi tai tehtäväksi, haluan, että ne antaa ja tekee kuka tahansa henkilö, josta tulee perilliseni tai omaisuuteni haltija, myös testamentin perusteella. Lisäksi kaiken, mitä voin määrätä myöhemmin annettavaksi tai tehtäväksi, jätän luottamuksella mainitun henkilön huolehdittavaksi siitä, että se annetaan ja tehdään." Heräsi kysymys, onko, jos sisar voitti asian Centumviral Courtissa, luottamus täytettävä edellisen lausekkeen mukaisesti? Vastaukseni kysymykseen, voiko asianosainen laillisesti asettaa trustin niille, joiden hän uskoo perivän hänet testamentin perusteella joko perillisinä tai hänen omaisuutensa haltijoina, oli, että hän voi tehdä niin. Paulus toteaa eräässä huomautuksessa, että hän hyväksyy näkemyksen, jonka mukaan testamentittoman osapuolen määräämiä trusteja ei tarvitse panna täytäntöön, koska ne näyttäisivät olevan mieleltään vajaamielisen henkilön määräämiä.

14. Papinianus, Kysymykset, kirja V.

Eräs isä vapautti poikansa ja piti pojanpoikansa valvonnassaan; poika sai sittemmin toisen pojan ja kuoli sen jälkeen, kun hän oli luopunut molemmista pojistaan ja jättänyt mainitsematta testamentissaan oman isänsä. Tutkittaessa, oliko testamentti sopimaton vai ei, poikien edun on oltava etusijalla, ja vainajan isän aiemukset jäävät harkittaviksi; mutta jos tuomio annetaan poikia vastaan, isän valitus voidaan tutkia, ja hän voi nostaa kanteen.

15. Sama, Kysymyksiä, kirja XIV.

Vaikka vanhemmilla ei ole oikeutta periä lastensa perintöä, vanhempien toiveiden ja heidän luonnollisen kiintymyksensä vuoksi olisi kuitenkin, kun kuolevaisuuden säännönmukainen järjestys on häiriintynyt, jätettävä perintö rakkauden perusteella yhtä lailla vanhemmille kuin lapsille.

1. Jos asianosainen, joka on nostanut kanteen testamentin julistamiseksi pätemättömäksi, muuttaa mieltään ja kuolee, hänen perilliselleen ei myönnetä pätemättömyyden perusteella tehtyä valitusta, koska ei riitä, että kanne on pantu vireille, jos kantaja ei jatka sitä.

2. Jos poika nostaa kanteen testamentin vastaisen testamentin perusteella kahta perillistä vastaan ja saa tuomareilta eri päätökset, joissa toinen perillinen häviää ja toinen häviää, hän voi haastaa kuolinpesän velalliset oikeuteen, ja velkojat voivat haastaa hänet itseään oikeuteen osuutensa suuruisena, ja hän voi saada omaisuutta takaisin ja jakaa kuolinpesän; sillä on totta, että hänellä on oikeus osituskanteeseen, koska katsomme, että hänestä tulee lakimääräinen perillinen, joka saa osansa perinnöstä, ja näin ollen osa perinnöstä jää testamentin ehtojen alaiseksi, eikä vaikuta järjettömältä, että testamentintekijän katsottaisiin kuolleen osittain testamentittomana.

(16) Sama, Mieliä, kirja II.

Jos poika on jo nostanut kanteen äitinsä testamentin moitteettomuuden perusteella veljeään vastaan, joka oli määrätty perilliseksi osalle perintöä, ja voittaa asian; tytär, joka ei ole nostanut kannetta tai ei ole menestynyt, ei voi laillisesti jakaa perintöä veljensä kanssa.

1. Eräs isä sai poikansa omaisuuden haltuunsa testamentin määräysten vastaisesti manumission perusteella ja katsoi, että omaisuus oli hänen hallussaan. Tämän jälkeen vainajan tytär, jonka hän oli menettänyt perinnöttömäksi, nosti hyvin perustellusti kanteen sillä perusteella, että testamentti oli perusteeton, ja isän saama hallintaoikeus mitätöitiin; sillä edellisessä oikeudenkäynnissä ratkaistavana oli isän oikeudellinen asema eikä testamentin laillisuus, ja näin ollen koko omaisuus oli palautettava tyttärelle ja sen tuotot.

(17) Paulus, Kysymyksiä, kirja II.

Jos joku, jonka tarkoituksena on hylätä jäämistö, ei hyökkää testamenttia vastaan sopimattomana, se osuus, johon hänellä on oikeus, ei ole esteenä muille, jotka saattavat haluta nostaa kanteen tätä tarkoitusta varten. Kun siis toinen kahdesta perinnöttömäksi jääneestä lapsesta nostaa kanteen isänsä testamentin julistamiseksi perinnöttömäksi - sillä jos testamentti kumotaan, toisella pojalla on oikeus perintöosaan testamenttivaatimuksen perusteella, eikä hän näin ollen voi laillisesti nostaa kannetta koko perinnön takaisin saamiseksi -, jos hän voittaa asian, hän voi vedota oikeusvoimaan, sillä kun Centumviri julistaessaan testamentin tekijän perinnöttömäksi hän uskoi, että tämä on ainoa elossa oleva poika.

1. Kun testamentti tuomitaan vastoin testamenttia välinpitämättömyyden perusteella, katsotaan, että perittävä ei ole ollut pätevä tekemään testamenttia. Tätä mieltä pidettä ei ole hyväksyttävä silloin, kun tuomio annetaan kantajan hyväksi eikä perillinen puolusta asiaa; koska tällöin ei ymmärretä, että laki on vahvistettu tuomioistuimen päätöksellä, ja näin ollen manumulaatiot hyväksytään ja perintöoikeudenkäynnit voidaan nostaa.

18. Sama, Inofficious Testaments.

Tästä aiheesta on olemassa jumalallisten veljien perustuslaki, jossa tunnustetaan tällainen ero.

19. Sama, kysymyksiä, kirja II.

Eräs äiti oli kuolemansa kynnyksellä määräämässä vieraan perilliseksi kolme neljäsosaa omaisuudestaan ja yhden tyttären perilliseksi neljänneksen siitä ja jätti toisen tyttären huomiotta; tämän jälkeen jälkimmäinen nosti kanteen testamentin julistamiseksi pätemättömäksi ja voitti asian. Kysyn, mihin helpotukseen perilliseksi määrätty tytär on oikeutettu? Vastasin, että tyttären, joka oli jäänyt perinnöttömäksi, olisi nostettava kanteen saadakseen takaisin sen, mitä hän olisi saanut, jos hänen äitinsä olisi kuollut ilman testamenttia. Näin ollen voidaan sanoa, että vaikka hän, joka ohitettiin, nostaisi kanteen koko perintöosasta testamentin perusteella ja menestyisi, hänellä olisi oikeus yksinomaiseen perintöön aivan kuin toinen tytär olisi luopunut laillisesta osuudestaan. Ei kuitenkaan pidä myöntää, että ensiksi mainittua voidaan kuulla sisartaan vastaan, jos tämä nostaa kanteen huolimattomuuden perusteella.

1. Lisäksi on todettava, että sisar, joka on tullut kuolinpesään testamentin määräysten mukaisesti, ei ole samassa asemassa kuin se, joka on jäänyt perinnöttömäksi, ja siksi jälkimmäisen on nostettava kanteen saadakseen puolet kuolinpesästä takaisin vieraalta; ja voidaan katsoa, että hän voi tällä tavoin saada puolet takaisin, koska koko puolet kuuluu hänelle. Tämän mukaan koko testamenttia ei kumota, vaan testamentinsaaja tulee tietyssä määrin testamentittomaksi, vaikka tuomioistuin julistaisi testamentin pätemättömäksi, koska sen on tehnyt mielisairas henkilö.

2. Mutta jos joku ajattelee, että jos tytär voittaa, koko testamentti mitätöityy, on katsottava, että sisar, joka on määrätty testamentin perusteella perilliseksi, voi päästä perintöön, sillä koska hän menee testamentin ehtojen mukaisesti, jonka hän luuli olevan pätevä, hänen ei voida katsoa hylänneen laillista osuuttaan perinnöstä, johon

hän ei tosin tiennyt olevansa oikeutettu; sillä kun ihminen on tietoinen oikeuksistaan, hän ei menetä niitä, jos hän valitsee tavan, jonka hän uskoo voivansa noudattaa. Näin tapahtuu, kun suojelija hyväksyy väärän käsityksen johdattamana kuolleen vapaamatkustajan testamentin; sillä hänen ei katsota hylänneen testamentin vastaisesti perinnön hallintaa. Tästä käy ilmi, että ohitettu tytär ei voi laillisesti nostaa kannetta koko kuolinpesän takaisinsaamiseksi, sillä jos testamentti kumottaisiin, yhden määrätyn perillisen oikeus päästä kuolinpesään säilyy ennallaan.

20. Scaevola, Kysymyksiä, kirja II.

Jos joku haluaa, että testamentti julistetaan pätemättömäksi, vaikka voidaan kiistää, että hän on vainajan poika, hänellä ei ole oikeutta omaisuuden hallintaan, sillä tämä on sallittua vain silloin, kun jos asianosainen olisi tosiasiallisesti poika, hän olisi perillinen tai laillinen perinnönhaltija; jos hän tällä välin saisi omaisuuden haltuunsa ja saisi siitä tukea, hänen oikeutensa eivät vaarantuisi hänen nostamiensa kanteiden vuoksi. Jos asianosainen väittää, että hän on välinpitämätön, hän ei voi nostaa muita kanteita kuin perinnön saamiseksi, eikä hänellä ole oikeutta tukeen. Näin pyritään estämään se, että hän joutuisi parempaan asemaan kuin jos hänen vastapuolensa olisi tunnustanut hänet perittävän pojaksi.

(21) Paulus, Opinions, kirja III.

Kun asianosainen, joka on nostanut kanteen testamentin moitittavuuden perusteella, luopuu kanteesta, koska määrätty perillinen, joka väittää, että hänet on hiljaisesti velvoitettu antamaan hänelle kolmas osa jäämistöstä, on vilpillisesti väittänyt, hänen ei katsota luopuneen oikeudestaan kanteeseen, eikä häntä näin ollen voida kieltää jatkamasta aloittamaansa kannetta.

1. On myös tiedusteltu, onko perillistä kuultava, kun hän vaatii, että hänelle on palautettava se, mitä hän on maksanut ennen testamentin julistamista pätemättömäksi koskevan kanteen nostamista? Vastaus oli, että hänellä, joka on tietoinen tosiseikoista ja joka on maksanut rahaa sellaisen luottamuksen perusteella, johon hänellä ei ole ollut mitään tekemistä, ei tästä syystä ole oikeutta nostaa kanteita rahojen takaisinperimiseksi.

2. Sama juristi katsoi, että kun perilliseksi määrätty henkilö menettää perinnön testamentin julistamista koskevan kanteen johdosta, kaiken pitäisi edetä aivan kuin perintöä ei olisi otettu haltuun, ja näin ollen perilliseksi

määrätyllä henkilöllä olisi täysi kanneoikeus asian voittanutta vastaan velan perimiseksi sekä kuittausoikeus kaikkia velkoja vastaan.

22. Tryphoninus, Väittelyt, kirja XVII.

Poikaa ei estetä hyökkäämästä äitinsä testamenttia vastaan piittaamattomana, jos hänen isänsä on saanut äidin testamentin perusteella perinnön tai on astunut perintöön, vaikka mainittu poika oli vielä isänsä määräysvallassa; ja olen todennut, että isää ei kielletä hyökkäämästä testamenttia vastaan poikansa puolesta, koska tämä nöyryytys kohdistuu jälkimmäiseen.

1. Lisäksi kysyttiin, jos poika epäonnistuu testamentin vastustamisessa, menetetäänkö isälle jäänyt omaisuus valtiolle? Koska hänen menestyksensä ei hyödyttäisi isää, eikä tässä tapauksessa isän velvollisuus ollut millään tavalla kyseessä, vaan kaikki riippui pojan ansioista, meidän on oltava sitä mieltä, että isä ei menetä hänelle jäänyttä omaisuuttaan, jos päätös annetaan testamentin hyväksi.

2. Paljon enemmänkin näin on silloin, kun testamentin tekijä jätti minulle perinnön, ja hänen poikansa, joka oli nostanut kanteen testamentin piittaamattomuuden perusteella, kuoli ja jätti minut perilliseksi, ja jos minä vielä jatkan kanteen nostamista perintöä vastaan ja minut häviää, en menetä sitä, mitä testamentti jätti minulle; jos vainaja oli jo aloittanut kanteen.

3. Lisäksi, jos adoptoin jonkun henkilön sen jälkeen, kun hän on jo nostanut kanteen testamentin julistamiseksi pätemättömäksi, jolla testamentilla minulle oli testamentattu perintö, ja käyn asian adoptiopoikani puolesta, mutta en menesty, en menetä perintöäni, koska olen syylistynyt johonkin sellaiseen, minkä vuoksi minun olisi pitänyt menettää valtiovarainministeriöltä se, mikä minulle oli testamentattu, sillä en ole nostanut kannetta omista nimissäni vaan tietynlaisen lakimääräisen perimyksen perusteella.

23. Paulus, Inofficious Testaments.

Jos oletetaan, että kyseessä on emansipoitunut poika, joka on jäänyt pois, ja hänen pojanpoikansa, joka jatkoi testamentintekijän määräysvaltaa ja joka on nimitetty perilliseksi, poika voi nostaa kanteen omaa poikaansa vastaan, joka on testamentintekijän pojanpoika, perinnön hallussapidosta, mutta hän ei voi nostaa kannetta sillä

perusteella, että testamentti on perusteeton. Jos vapautettu poika on kuitenkin jätetty perinnöttömäksi, hän voi nostaa kanteen, jolloin hänet voidaan liittää poikaansa, ja hän saa perinnön yhdessä tämän kanssa.

1. Jos perinnöttömäksi jätetyt lapset ovat ostaneet tilan tai siihen kuuluvan omaisuuden perillisiksi määrättyiltä henkilöiltä tietäen, että he ovat perillisiä, tai vuokranneet heiltä maata tai tehneet jotakin muuta vastaavaa tai maksaneet perillisille velkoja, jotka he olivat velkaa testamentin antajalle, heidän katsotaan hyväksyneen vainajan testamentin, ja heidät suljetaan pois kanteen nostamisesta.

2. Jos kaksi poikaa on jätetty perinnöttömäksi ja molemmat nostavat kanteen testamentin perusteena olevan testamentin moitteettomuus ja toinen heistä päättää myöhemmin olla nostamatta kannetta, hänen osuutensa kuuluu toiselle perinnönlisäyksen perusteella. Samaa sääntöä sovelletaan, jos hän on vanhentuneen ajan vuoksi esteellinen.

(24) Ulpianus, Sabinuksesta, kirja XLVIII.

Epäkohteliaisuutta koskevien kanteiden yhteydessä esiintyy usein, että samassa asiassa tehdään erilaisia päätöksiä. Entä jos kanteen nostava veli ja nimetyt perilliset ovat eri oikeudellisessa asemassa olevia henkilöitä? Jos näin on, vainajan katsotaan kuolleen osittain testamentilla ja osittain testamentittomana.

25. Sama, Väittelyt, kirja II.

Kun lahjoitus ei ole tehty mortis causa vaan inter vivos ja joka tapauksessa sillä yhteisymmärryksellä, että se sisällytetään neljänteen osaan, voidaan sanoa, että kanteen nostaminen ei ole mahdollista hyväntahtoisuuden perusteella, jos asianosainen saa neljännän osan lahjoituksesta; tai jos hän saa vähemmän, puuttuva määrä on korvattava jonkun hyvän kansalaisen välimiesmenettelyn mukaisesti; tai joka tapauksessa lahjoitettu määrä on sijoitettava yhteiseen rahastoon.

1. Kun henkilö, jolla ei ole oikeutta nostaa kannetta testamentin virheellisyyden perusteella, saa luvan nostaa kanteen ja yrittää saada testamentin osittain kumottua ja valitsee tietyn perillisen, jota vastaan nostaa kanteen, on todettava, että koska testamentti on osittain pätevä ja ne osapuolet, joilla oli oikeus etuoikeuteen kantajaan nähden, on suljettu pois, kantaja on nostanut kanteen asianmukaisesti.

(26) Sama, Väittelyt, kirja VIII.

Jos perillinen on määrätty ehdolla, esimerkiksi jos hänen pitäisi vapauttaa Stichus, ja hän vapauttaa hänet, mutta testamentti julistetaan jälkeinpäin epäoikeudenmukaiseksi tai epäoikeudenmukaiseksi, on vain oikein, että hän voi saada helpotusta, toisin sanoen saada orjan arvon takaisin orjalta vapautuksen jälkeen, jotta hän ei menettäisi häntä kokonaan.

27. Sama, Opinions, kirja VI.

Jos sen jälkeen, kun testamenttia vastaan on hyökätty piittaamattomana, osapuolet ovat sopineet sovintoratkaisusta, eikä perillinen noudata sovintoratkaisun ehtoja, katsotaan, että piittaamattomuuden perusteella nostettu kanne pysyy edelleen muuttumattomana.

1. Jos joku väittää olevansa sellaisen testamentintekijän poika, joka on testamentissaan kieltänyt tämän väitteen ja joka on kuitenkin jättänyt hänet perinnöttömäksi, on edelleen olemassa peruste kanteen nostamiselle hyvän tavan vastaisen testamentin vuoksi.

2. Sotilas ei voi väittää, että toisen sotilaan tahto on piittaamaton.

3. Kun pojanpoika nosti kanteen isänsisää tai jotakuta muuta perilliseksi määrättyä henkilöä vastaan sillä perusteella, että testamentin tietty osa oli perusteeton, ja voitti asian, mutta testamentin perijä valitti asiasta; Tällä välin päätettiin, että alaikäisen köyhyyden vuoksi hänelle olisi myönnettävä elatusapua suhteessa jäämistön varoihin (joista hän oli nostonut kanteen testamenttia vastaan, koska se oli epäoikeudenmukainen) ja että hänen vastapuolensa olisi velvollinen toimittamaan hänelle välttämättömiä tarvikkeita siihen asti, kunnes oikeudenkäynti oli päättynyt.

4. Kantelu voidaan tehdä vilpillisyyden perusteella, kun kyseessä on äidin testamentti, jossa äiti, joka luullessaan poikansa kuolleen, oli määrännyt toisen perillisen.

(28) Paulus, Septemviirien toimivallasta.

Kun äiti on kuullut väärän tiedon, jonka mukaan hänen poikansa, joka oli sotilas, olisi kuollut, ja määrännyt testamentillaan muita perillisiä, jumalallinen Hadrianus määräsi, että omaisuuden tulisi kuulua pojalle sillä perusteella, että testamenttimääräykset vapaudesta ja testamenttisaannoista olisi säilytettävä. Se, mitä lisättiin vapauden myöntämisen ja testamenttien osalta, on syytä panna tarkoin merkille, sillä jos testamentti on päätetty tehdä piittaamattomaksi, mikään sen sisältämä ei ole pätevä.

29. Ulpianus, Opinions, kirja V.

Jos testamentinsaajat epäilevät, että määrättyjen perillisten ja testamenttia vastaan kanteen nostaneen henkilön välillä on salaliitto, on todettu, että testamentinsaajilla on oikeus esiintyä ja puolustaa vainajan testamenttia, ja heillä on myös oikeus hakea muutosta, jos testamenttia vastaan annetaan tuomio.

1. Myös aviottomat lapset voivat vastustaa äitinsä tahtoa sillä perusteella, että he ovat aviottomia.
2. Kun testamenttia vastaan hyökätään välinpitämättömyyden vuoksi, vaikka asia voidaan ratkaista sovinnolla, testamentti pysyy silti täysin voimassa, ja sen vuoksi kaikki testamenttiin sisältyvät vapauden myöntämiset ja testamenttilahjoitukset ovat edelleen voimassa Lex Falcidian sallimissa rajoissa.
3. Koska nainen ei voi koskaan adoptoida poikaa ilman keisarin suostumusta, kukaan mies ei voi panna vireille oikeudenkäyntiä aviottomuuden perusteella vastoin sen naisen tahtoa, jota hän erheellisesti luuli adoptioäidikseen.
4. Testamentin moitteettomuutta koskeva kanne on nostettava siinä maakunnassa, jossa testamentin perillisten asuinpaikka on.

(30) Marcianus, Institutes, kirja IV.

Luonnollinen isä voi laillisesti nostaa kanteen adoptiolapsensa testamenttia vastaan sillä perusteella, että kyseinen testamentti on sopimaton.

1. Jumalalliset Severus ja Antoninus totesivat eräässä reskriptissä, että holhoojat saivat holhoojiensa puolesta nostaa kanteen testamenttia vastaan sillä perusteella, että testamentti oli huolimaton tai väärennetty, ilman vaaraa siitä, että he menettäisivät sen, mitä testamentilla heille oli testamentattu.

31. Paulus, Septemviirien toimivallasta.

Jos henkilö, jolla on oikeus hyökätä testamenttia vastaan, ei halua tai voi tehdä sitä, on harkittava, voiko hän, joka on seuraava perillinen, nostaa kanteen tätä tarkoitusta varten, ja on todettu, että hän voi, koska kyse on perimyksestä.

(1) Lasten tai vanhempien nostaman perinnöttömyyskanteen osalta ei ole merkitystä sillä, kuka voidaan määrätä perilliseksi, onko kyseessä yksi lapsista, vieras henkilö vai samassa kaupungissa asuva henkilö.

(2) Jos minusta tulee sellaisen osapuolen perillinen, joka on itse määrätty perilliseksi testamentilla, jonka haluan osoittaa olevan epäoikeudenmukainen, tämä seikka ei estä minua, varsinkin jos minulla ei ole hallussani riidanalaisen omaisuuden osaa tai jos minulla on se vain omana oikeutenani.

(3) Sanomme, että asia on toisin silloin, kun asianosainen jätti minulle omaisuutta, jonka hän itse oli saanut testamentin nojalla, sillä jos otan sen vastaan, en voi hyökätä testamenttia vastaan.

(4) Mitä sitten on sanottava, jos hyväksyn testamentintekijän testamentin jollakin muulla tavalla; jos esimerkiksi isäni kuoleman jälkeen kirjoitan testamenttiin, että suostun siihen? Tässä tapauksessa en voi hyökätä sitä vastaan.

32. Sama, Inofficious Testaments.

Jos perinnöttömäksi jäänyt poika toimii asianajajana tai ottaa asiamiehen tehtävän sellaiselle osapuolelle, joka nostaa testamentin mukaista perintöä koskevan kanteen, hänen ei sallita hyökätä testamenttia vastaan; sillä sen, joka hyväksyy vainajan testamentin, katsotaan hyväksyneen hänen testamenttinsa.

(1) Kun perinnöttömäksi jääneestä pojasta tulee testamentin saajan perillinen ja hän nostaa kanteen perinnöstä, harkitaan, eikö hän ole esteellinen riitauttamaan testamenttia, sillä vainajan testamentti on varma, ja toisaalta on totta, että hänelle ei ole testamentilla jätetty mitään. Hän on kuitenkin turvallisemmassa asemassa, jos hän pidättäytyy nostamasta kanteen perinnönjaosta.

Otsikko 3. Perintökanteen nostamisesta

1. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja VI.

Perintö voi kuulua meille joko muinaisen tai uuden lain mukaan; muinaisen lain mukaan kahdentoista taulukon määräysten mukaisesti tai laillisesti tehdyn testamentin perusteella:

2. Ulpianus, Ediktistä, kirja XV.

Tullaanko perillisiksi suoraan omilla teoillamme vai muiden teoilla;

3. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja VI.

Jos esimerkiksi määräämme jonkun määräysvallassamme olevan henkilön ottamaan vastaan perinnön, jonka perijäksi hänet on määrätty. Kun henkilöstä tulee Titiuksen perillinen ja hän itse on Seiuksen perillinen, voidaan sanoa, että koska hän on Seiuksen perillinen, hän voi myös vaatia Titiuksen perintöä. Joku voi tulla perilliseksi testamentin perusteella esimerkiksi silloin, kun hän on vainajan suora perillinen tai sukulaissijainen tai kun hän on tehnyt perinnönjättäjälle manumitaation tai kun hänen isänsä on tehnyt hänelle manumitaation. Henkilöistä tulee uuden lain mukaan perillisiä, kun heillä on senaatin määräyksistä tai keisarien perustuslaeista johtuva oikeus perintöön.

4. Paulus, Ediktistä, kirja I.

Jos nostan perintäkanteen sellaista asianosaista vastaan, jolla on hallussaan vain se osa, joka on riidan kohteena, hänen on luovutettava kaikki se, minkä hän myöhemmin saa haltuunsa.

5. Ulpianus, Ediktistä, kirja XIV.

Jumalallinen Pius totesi eräessä reskriptissä, että riidanalaisen omaisuuden haltijaa on kiellettävä luovuttamasta mitään osaa siitä ennen oikeudenkäynnin aloittamista, ellei hän halua asettaa vakuutta koko omaisuuden määrästä

tai siihen kuuluvan omaisuuden palauttamisesta. Preetori kuitenkin totesi ediktiossaan seuraavaa: "Asianmukaisen syyn osoittaessa hän sallii osan omaisuudesta luovuttaa, vaikka vakuutta ei annettaisikaan, vaan ainoastaan tavanomainen sitoumus sen jälkeen, kun oikeudenkäynti on pantu vireille; sillä jos jonkin kuolinpesään kuuluvan omaisuuden luovuttaminen estettäisiin, se saattaisi tavalla tai toisella estää muiden edullisten toimenpiteiden toteuttamisen."; kuten esimerkiksi silloin, kun jotain tarvittiin hautauskuluja varten (sillä hän sallii kuolinpesän pienentämisen hautauskuluja vuoksi), ja hän tekee näin myös silloin, kun pantti on myytävä, jos tiettyä rahasummaa ei makseta tietyn ajan kuluessa. Kuolinpesään kuuluvan omaisuuden pienentäminen tulee niin ikään tarpeelliseksi, jotta perheelle voidaan hankkia ruokaa, ja preetorin on myös sallittava sellaisten helposti pilaantuvien esineiden myynti, jotka lyhyessä ajassa tuhoutuisivat.

1. Jumalallinen Hadrianus totesi Trebius Sergianukselle osoittamassaan rescriptuksessa, että Aelius Asiaticuksen pitäisi antaa vakuus perinnöstä, jotta hän saisi takaisin; mikä kanne häntä vastaan oli nostettu, ja sitten hän voi väittää, että testamentti on väärennetty. Tämä tehdään siitä syystä, että takaisinperintäkanne voi jäädä lepäämään, kun väärennösväite tutkitaan.

2. Perintäkanteen toimivalta on sellainen, että mikään muu oikeudenkäynti ei saa vaikuttaa siihen.

6. Sama, Ediktistä, kirja LXXV.

Jos testamenttia väitetään väärennetyksi ja sen nojalla nostetaan kanne perinnöstä, se on maksettava sen jälkeen, kun takaus on jätetty, tai on aloitettava tutkinta sen selvittämiseksi, onko se eräännytynyt. Jos testamentin väitetään olevan väärennetty, testamenttia ei saa maksaa sille, joka sitä tällä perusteella riitauttaa, jos asia on saatettu tuomioistuimen käsiteltäväksi.

7. Sama, Ediktistä, kirja XIV.

Jos joku ilmoittaa, että hänellä on oikeus vapauteensa testamentin ehtojen nojalla, tuomarin ei pitäisi ratkaista kysymystä hänen vapaudestaan, jotta hän ei vahingoittaisi jotakin testamenttiin liittyvää päätöstä; ja senaatti hyväksyi tämän lain. Jumalallinen Trajanus totesi rescriptumissa, että oikeudenkäyntiä hänen vapautensa määrittämiseksi oli lykättävä, kunnes kanne, joka oli nostettu velattomuuden perusteella, oli joko hylätty tai saatettu päätökseen.

(1) Vapautta koskeva oikeudenkäyntiä lykätään kuitenkin vain silloin, kun asia on yhdistetty perinnöttömyyttä koskevaan kanteeseen, mutta jos näin ei ole tehty, vapautta koskevan kysymyksen käsittelyä ei lykätä. Tämän jumalallinen Pius totesi eräässä reskriptissä, sillä kun eräs Licinnianus oli tuotu oikeuteen selvittämään asemaansa, ja estääkseen liian varhaisen päätöksen siitä, mikä se oli, hän kieltäytyi saapumasta oikeudenkäyntiin, jossa hänen vapauttaan koskeva kysymys oli määrä käsitellä, ja sanoi, että hän liittyisi testamentin sopimattomuutta koskevaan kysymykseen ja nostaisi sen jälkeen kanteen perinnön takaisinperimiseksi, koska hän väitti, että sekä vapaus että perintö oli annettu hänelle testamentilla. Jumalallinen Pius sanoi, että jos Licinnianus olisi ollut perinnön haltija, hänellä olisi ollut parempi oikeus tulla kuulluksi, koska hän olisi silloin voinut liittyä riita-asian käsittelyyn perinnön puolesta, ja oli sen osapuolen harkinnassa, joka väitti olevansa hänen isäntänsä, ryhtyä toimenpiteisiin sillä perusteella, että testamentti oli moitteeton; mutta Licinnianus ei saisi jäädä orjuuteen viideksi vuodeksi testamentin moitteettomuuden varjolla, vaikka hän itse ei ollut liittynyt riita-asian käsittelyyn. Lopulta keisari antoi tuomarin päättää yleisesti, oliko testamenttia koskevaa oikeudenkäyntiä vaadittu vilpittömässä mielessä, ja jos hän totesi, että näin oli, hänelle oli myönnettävä kohtuullinen määräaika; ja jos asiaa ei ollut käsitelty ennen määräajan päättymistä, tuomari oli määrättävä suorittamaan tehtävänsä oikeudenkäynnissä, jossa käsiteltiin vapautta koskevaa kysymystä.

(2) Jumalallinen Pius totesi eräässä reskriptissä, että aina kun joku joutuu puolustamaan asiaa, jossa on kyse hänen vapaudestaan ja perinnöstä, mutta jossa hän ei väitä, että hän on tullut vapaaksi testamentin nojalla, vaan jollakin muulla tavalla - esimerkiksi että testamentin antaja oli vapauttanut hänet elinaikanaan - ei vapauden myöntämistä koskevaa asiaa pitäisi lykätä, vaikka olisi odotettavissa, että testamenttiin liittyvä kanne nostettaisiin. Hän lisäsi selvästi rescriptissä: "Edellyttäen, että tuomarille, jonka oli määrä ratkaista vapauden myöntämistä koskeva kysymys, oli ilmoitettu, ettei hän kuuntelisi mitään vapauden myöntämistä puoltavia lausumia, jotka perustuisivat testamenttiin".

8. Paulus, Ediktistä, kirja XVI.

Henkilöä ei ole kielletty nostamasta kannetta laillisen perinnön takaisinsaamiseksi, koska hän on toteuttanut vainajan tahdon silloin, kun hän ei tiennyt, oliko testamentti pätevä vai ei.

9. Ulpianus, Ediktistä, kirja XV.

Olisi vahvistettava vakiintuneena sääntönä, että "Ainoa henkilö, joka on velvollinen nostamaan kanteen perinnön takaisinperimiseksi, on se, jolla on oikeus joko perillisenä tai omistajana osaan perinnöstä."

10. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja VI. Olipa se kuinka pieni tahansa.

(1) Kun asianosainen on koko kuolinpesän tai sen osan perillinen, hän siis väittää, että kuolinpesä on hänen joko kokonaan tai osittain, mutta että hänelle on tuomioistuimen päätöksellä luovutettu vain se, mikä hänen vastapuolellaan oli hallussaan; eli koko kuolinpesä, jos hän ylipäättään on perillinen, tai se osa siitä, johon hänellä on perillisenä oikeus.

11. Ulpianus, Ediktistä, kirja XV.

Henkilö on "perillisenä", kun hän luulee olevansa perillinen. Voidaan kuitenkin kysyä, miten on sen laita, joka tietää, ettei hän ole perillinen, ja silti pitää hallussaan tätä ominaisuutta? Arrianus on teoksessaan Toinen kirja väliintulosta sitä mieltä, että hän on vastuussa; ja Proculus toteaa, että tämä on meidän käytäntömme, sillä katsotaan, että perinnönomistajan katsotaan hallitsevan omaisuutta perillisen ominaisuudessa.

(1) Ryöstäjä on itse asiassa "hallussapitäjänä",

12. Sama, Ediktistä, kirja LXVII.

joka, kun häneltä kysytään, miksi hänellä on oikeus omaisuuteen, vastaa: "Koska minä olen", eikä väitä olevansa perillinen edes valheellisesti:

13. Sama, Ediktistä, kirja XV.

Tai kuka tahansa, joka ei voi vedota mihinkään hallintaoikeuteen; ja siksi varkaat ja ryöstäjät voivat nostaa kanteen omaisuuden takaisinsaamiseksi.

(1) Jälleen kerran tämä "omistajan" titteli on liitetty ja ikään kuin yhdistetty kaikkiin muihin titteleihin. Näin ollen se voidaan liittää omistusoikeuteen "ostajana", sillä jos ostan mielisairaalta henkilöltä tietäen, että hän on mielisairas, omistan omaisuuden "omistajana". Myös arvonimen "luovutuksensaajana" osalta herää kysymys siitä,

pitääkö asianosainen omaisuutta hallussapitäjänä, esimerkiksi vaimo vai aviomies; ja hyväksymme Julianuksen näkemyksen, jonka mukaan jompikumpi heistä pitää omaisuutta hallussapitäjän ominaisuudessa, joten hän olisi vastuussa omaisuuden takaisinperintää koskevassa oikeudenkäynnissä. Jälleen kerran omistusoikeus "myötäjäisoikeuden perusteella" tapahtuu hallussapidon muodossa; kuten esimerkiksi silloin, kun menen naimisiin alle kaksikymmenvuotiaan tytön kanssa ja hyväksyn omaisuutta myötäjäisiksi, koska olen tietoinen hänen iästään. Lisäksi jos minulle maksetaan perintö sellaisilla perusteilla, jotka tiedän vääriksi, on varmaa, että minulla on omaisuus "hallussapitovaltuutettuna".

(2) Mutta sitä, joka luovuttaa omaisuuden luottamuksen perusteella, ei voida pitää vastuullisena sen takaisinsaantia koskevassa kanteessa, ellei hän ole toiminut vilpillisesti, toisin sanoen jos hän tiesi, ettei sitä olisi pitänyt luovuttaa, ja siitä huolimatta luovutti sen; sillä jopa aiemmin tehty petos on otettava huomioon omaisuuden takaisinsaantia koskevassa kanteessa, koska asianosainen on vilpillisesti luopunut hallussapidosta.

(3) Neratius sanoo kuudennessa perukirjassa, että perinnön takaisinperintää koskeva kanne voidaan nostaa perillistä vastaan, vaikka hän ei olisi tiennyt, että vainajalla oli omaisuutta perillisen tai haltijan ominaisuudessa. Seitsemännessä kirjassa hän toteaa, että sama sääntö pätee myös silloin, kun perillinen luuli vaaditun omaisuuden kuuluvan johonkin perintöön, johon hänellä oli oikeus.

(4) Miten olisi, jos henkilö olisi ostanut kuolinpesän? Pitäisikö häntä vastaan nostaa perintäkanne, jotta häntä ei kiusattaisi erillisillä kanteilla? On varmaa, että myyjä on vastuussa. Mutta jos oletetaan, että myyjää ei ole tai että hän luopuu omaisuudesta vähäistä rahaa vastaan ja että hän on ollut vilpittömässä mielessä omaisuuden haltija; voidaanko ostajalta vaatia korvausta? Gaius Cassius on sitä mieltä, että praetoriaanikanteen pitäisi olla sallittu.

(5) Saman säännön on katsottava pätevän myös silloin, kun perillinen, joka oli määrätty myymään omaisuus pienellä summalla, luovutti sen Titiukselle. Papinianus katsoo, että olisi katsottava, että kanne voitaisiin nostaa trustin edunsaajaa vastaan, koska ei ole tarkoituksenmukaista nostaa kannetta perillistä vastaan, kun tämä on saanut vähäpätöisen summan.

(6) Samaa sääntöä sovelletaan, jos perillistä pyydetään luovuttamaan kuolinpesä sen jälkeen, kun hän on pidättänyt itselleen tietyn määrän. On ilmeistä, että jos perillistä pyydetään luopumaan jäljelle jääneestä määrästä sen jälkeen, kun hän oli saanut tietyn määrän, häntä vastaan ei voida nostaa takaisinsaantikannetta (ja tätä mieltä on Papinianus), koska se, mitä perillinen on saanut ehdon täyttämiseksi, ei ole hänen hallussaan. Sabinus on kuitenkin

eri mieltä, kun on kyse orjasta, joka vapautetaan ehdollisesti, ja tämä on parempi mielipide, koska rahat kuuluvat kuolinpesään.

(7) Tätä sääntöä sovelletaan silloin, kun asianosainen pitää itsellään vain kuolinpesän tuoton ja on myös vastuussa kuolinpesän takaisinperintää koskevasta kanteesta.

(8) Jos joku tietoisesti ostaa toiselle kuuluvan omaisuuden ja pitää sitä hallussaan omistajana, jotkut viranomaiset katsovat, että häntä vastaan voidaan nostaa takaisinsaantikanne; mutta en usko, että tämä näkemys on oikea, sillä kukaan ei ole ryöstäjä, joka maksaa hinnan, mutta koska hän on koko omaisuuden ostaja, hän on silti vastuussa praetoriankanteesta.

(9) Lisäksi jos joku ostaa omaisuuden valtiovarainministeriöltä tietäen, että sillä ei ole omistajaa, on täysin oikein, että häntä vastaan nostetaan pretoriaanikanne.

(10) Marcellus toteaa Digestin neljännessä kirjassa, että jos nainen antaa kiinteistön myötäjälahjana, aviomies saa sen haltuunsa myötäjäisoikeuden nojalla, mutta on vastuussa sen takaisinperinnästä praetoriaanisen kanteen perusteella. Marcellus kuitenkin sanoo, että nainen itse on vastuussa suorasta kanteesta, varsinkin jos avioero on jo tapahtunut.

(11) On myös vahvistettu, että perillinen, jolla on omaisuutta, joka vainajalla on ollut hallussaan ostajana, on velvollinen nostamaan kanteen omaisuuden takaisinsaamiseksi, koska hänellä on hallussaan omaisuutta "perillisenä", vaikka hän on myös velvollinen nostamaan kanteen omaisuudesta, joka vainajalla on ollut hallussaan joko perillisenä tai hallussapitäjän ominaisuudessa.

(12) Kun joku hallitsee omaisuutta poissaolevan henkilön puolesta ja on epävarmaa, hyväksyykö tämä hänen tekonsa vai ei, takaisinperintäkanne voidaan mielestäni nostaa poissaolevan puolesta, mutta ei ainakaan hänen omaan lukuunsa; koska "perillisenä" tai pelkkänä "haltijana" ei pidetä sitä, joka pitää omaisuutta hallussaan toisen edustajana; ellei joku sano, että koska päämies ei ole ratifioinut hänen tekojaan, asiamies on tietystä määrin ryöstäjä, sillä silloin hän voi joutua vastuuseen omaan lukuunsa.

(13) Takaisinsaantikanne voidaan nostaa paitsi sitä vastaan, jolla on hallussaan kuolinpesään kuuluvaa omaisuutta, myös silloin, kun hänellä ei ole mitään, ja olisi harkittava, jos hänellä ei ole mitään hallussaan ja hän tarjoutuu itse

vastaamaan kanteesta, eikä hän tee itseään vastuulliseksi. Celsus toteaa Digestuksen neljännessä kirjassa, että hän on vastuussa petoksen perusteella; sillä jokainen, joka itse tarjoutuu puolustamaan tällaista kannetta, toimii vilpillisesti. Marcellus hyväksyy yleisesti tämän mielipiteen Julianusta koskevissa kommentteissaan, sillä hän sanoo, että jokainen, joka vapaaehtoisesti ryhtyy puolustamaan omaisuuden takaisinperintää koskevaa kannetta, on vastuussa aivan kuin hänellä olisi omaisuus hallussaan.

(14) Lisäksi jos joku syyllistyy petokseen välttääkseen hallussapidon, hän on vastuussa perintäkanteen nostamisesta. Jos kuitenkin menetän hallussapidon petoksen vuoksi ja joku toinen saa sen ja on valmis puolustamaan kannetta, Marcellus käsittelee Digestin neljännessä kirjassaan kysymystä siitä, eikä vahingonkorvausoikeus lakkaa olemasta voimassa sellaista osapuolta vastaan, joka on lakannut olemasta hallussapidossa; ja hän sanoo myös, että se lakkaa, ellei kantajalla ole intressiä päinvastaiseen ratkaisuun. Hän toteaa yksiselitteisesti, että jos osapuoli on valmis luovuttamaan omaisuuden, oikeus vahingonkorvauskanteeseen on epäilemättä sammunut; mutta jos se, joka luopuu hallussapidosta vilpillisesti, haastetaan oikeuteen ennen toista, hallussapitäjä ei vapautu vastuusta.

(15) Perintäkanteen voidaan nostaa myös velallista vastaan sillä perusteella, että hän on oikeuden haltija, ja on vahvistettu, että perintäkanteen voidaan nostaa oikeuden haltijaa vastaan.

14. Paulus, Ediktistä, kirja XX.

Sillä ei ole merkitystä, onko henkilö velallinen jonkin tekemänsä rikoksen vuoksi vai sopimuksen perusteella. Ilmaisulla "kuolinpesän velallinen" tarkoitetaan henkilöä, joka on ottanut jonkinlaisen vastuun kuolinpesään kuuluvasta orjasta, tai henkilöä, joka on aiheuttanut sille jonkinlaista vahinkoa ennen kuin se on otettu käyttöön,

15. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja VI.

Tai joku, joka varasti jotain kartanosta.

16. Ulpianus, Ediktistä, kirja XV.

Jos henkilö, jota vastaan kanteen on nostettu perinnön takaisinperimiseksi, on kuitenkin velallinen tietyn ajan kuluessa maksettavasta summasta ja tietyin edellytyksin, tuomiota ei pitäisi antaa häntä vastaan. On selvää, että

Pomponiuksen esittämän Octavenuksen näkemyksen mukaan tuomioistuimen olisi otettava huomioon tuomion antamisajankohta määritettäessä, onko maksun suorittamispäivä tullut; näin olisi myös ehdollisessa määräyksessä. Jos maksupäivä ei kuitenkaan ole tullut, vastaajan olisi tuomarin määräyksellä varauduttava velan maksamiseen sopivana ajankohtana tai ehdon täyttyessä.

(1) Myös se, jolla on hallussaan kuolinpesään kuuluvan omaisuuden hinta tai joka on perinyt saatavan kuolinpesän velalliselta, on vastuussa kuolinpesän perintää koskevassa kanteessa.

(2) Siksi Julianus toteaa Digestin kuudennessa kirjassa, että kanne omaisuuden takaisinsaamiseksi voidaan nostaa sellaista osapuolta vastaan, joka myös vaatii sitä ja joka on perinyt vahingonkorvauksia oikeudenkäynnissä.

(3) Perintäkanteen voi nostaa paitsi perittävän velallista vastaan myös perinnönjättäjän velallista vastaan. Sekä Celsus että Julianus katsovat, että kanteen voi nostaa kuka tahansa, joka on hoitanut kuolinpesän liiketoimia; mutta jos asianosainen on hoitanut liiketoimia perittävän puolesta, näin ei voida tehdä, sillä kukaan, joka on velkaa perittäville, ei voi nostaa perintäkannetta.

(4) Julianus toteaa, että jos perillisenä hallussa oleva henkilö häädetään väkisin, hän voi nostaa kanteen oikeuden haltijana kuolinpesää vastaan, koska hänellä on oikeus Unde vi -interdiktiin, joka hänen on luovutettava, jos hänet häviää; mutta myös hänet häätänyt osapuoli on vastuussa takaisinsaantikanteesta, koska hänellä on hallussaan "hallussapitäjänä" kuolinpesään kuuluva omaisuus.

(5) Julianus sanoo lisäksi, että jos joku myy kuolinpesään kuuluvaa omaisuutta, riippumatta siitä, onko hänellä hallussaan tai onko hän saanut kauppahinnan vai ei, tai jos hänellä on oikeus nostaa siitä kanne, hänen on tässäkin tapauksessa luovutettava kanneoikeutensa.

(6) Hän sanoo myös, että patroni ei voi nostaa kannetta kuolinpesän puolesta sitä vastaan, jolle hänen vapaamatkustajansa on vilpillisesti luovuttanut omaisuuden, koska hän on vastuussa Calvisian kanteelle mainitun patronin aloitteesta, koska hän on jälkimmäisen velallinen, ei kuolinpesän velallinen. Näin ollen perintöosuuden takaisinperintää koskeva kanne ei voi kohdistua siihen, jolle lahjoitus on tehty mortis causa.

(7) Julianus sanoo aina, että jos joku luovuttaa kiinteistön tai luovuttaa siihen kuuluvia esineitä luottamuksen perusteella, häntä vastaan voidaan nostaa kanne takaisinperimisestä, koska hänellä on oikeus nostaa

henkilökohtainen kanne tämän vuoksi luovutetun omaisuuden takaisinperimiseksi ja hän on ikään kuin oikeuden haltija. Hän toteaa myös, että jos hän on maksanut sellaisten esineiden kauppahinnan, jotka hän on myynyt trustin mukaisesti, häntä vastaan voidaan nostaa kanne omaisuuden takaisinperimisestä, koska hän voi itse periä rahat takaisin. Tällaisissa tapauksissa perillisen on kuitenkin vain luovutettava kanneoikeutensa; koska omaisuus on olemassa, ja kantaja voi myös periä sen takaisin esineoikeudellisella kanteella.

17. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja VI.

Jos kuolinpesän haltija maksaa testamentteja omilla rahoillaan siitä syystä, että hän luuli olevansa testamentin mukainen perillinen, ja joku riistää häneltä kuolinpesän testamenttivaatimuksen perusteella - vaikka voidaankin katsoa, että haltijalle aiheutuu vahinkoa, koska hän ei ole varautunut itselleen tekemällä määräyksen siitä, että jos kuolinpesän saisi joku muu henkilö, testamentit olisi palautettava hänelle - silti, koska saattaa käydä niin, että hän on maksanut testamentit aikana, jolloin ei ollut riitaa jäämistön omistuksesta, ja tästä syystä hän ei ole saanut vakuutta, tällaisessa tapauksessa on vahvistettu, että jos hän menettää jäämistön, hänelle on myönnettävä oikeus nostaa kanne maksamiensa summien takaisinperimiseksi. Mutta jos vakuutta ei ole annettu ja tällainen kanne myönnetään, on olemassa vaara, että hän ei voi periä mitään takaisin sen osapuolen köyhyyden vuoksi, jolle perintö on maksettu; ja sen vuoksi hänellä on senaatin päätöksen mukaan oikeus helpotukseen, ja hän voi maksaa itselleen pitämällä hallussaan kuolinpesään kuuluvaa omaisuutta; mutta hänen on luovutettava kanneoikeutensa kantajalle, jotta tämä voi panna kanteen vireille omalla vastuullaan.

18. Ulpianus, Ediktistä, kirja XV.

Olisi myös pohdittava, kun kiinteistön omistaja tekee kaupan välittäjän välityksellä ja tämä menettää rahat, onko hän vastuussa takaisinsaantikanteesta, koska hänellä ei ole mitään eikä hän voi saada mitään? Labeo katsoo, että hän on vastuussa, koska hän luotti välittäjään varomattomasti ja omalla vastuullaan. Octavenus kuitenkin sanoo, että hänen ei tarvitse luovuttaa mitään muuta kuin kanneoikeutensa, sillä hän on vastuussa kanteesta näiden oikeuksien takaisinsaamiseksi. Minusta vaikuttaa siltä, että Labeon kanta on oikea, kun kyseessä on vilpillisessä mielessä hallussapitävä osapuoli, mutta että Octavenuksen kanta on hyväksyttävä, kun hallussapitäjä on vilpittömässä mielessä.

(1) Jos kanne nostetaan sellaista asianosaista vastaan, joka ei tuolloin ollut omaisuuden tai minkään oikeuden haltija, mutta joka myöhemmin on saanut jommankumman haltuunsa, voidaanko hänet asettaa vastuuseen

tällaisesta kanteesta? Celsus toteaa Digestuksen neljännessä kirjassaan hyvin asianmukaisesti, että päätös on annettava häntä vastaan, vaikka hänellä ei aluksi ollut mitään hallussaan.

(2) Tarkastelkaamme nyt, mitä asioita kuuluu perintäkanteeseen. On katsottu, että tällainen kanne kattaa kaikki kuolinpesään kuuluvat omaisuuserät riippumatta siitä, koostuvatko ne oikeuksista vai aineellisesta omaisuudesta.

19. Paulus, Ediktistä, kirja XX.

Se kattaa paitsi kuolinpesään kuuluvan aineellisen omaisuuden myös sellaisen omaisuuden, joka ei kuulu kuolinpesään, mutta joka on kuitenkin perillisen vaarassa, kuten esimerkiksi esineet, jotka on annettu vainajalle pantiksi, lainattu tai talletettu hänen haltuunsa. Itse asiassa pantiksi jätettyjen esineiden osalta on olemassa erityinen kanne niiden takaisinsaamiseksi, vaikka ne sisältyvätkin jäämistöä koskevaan kanteeseen, kuten ne esineet, jotka ovat julkisuuskanteen kohteena. Mutta vaikka lainaksi annettuja tai talletettuja esineitä ei voi helposti nostaa kannetta, on silti oikeudenmukaista, että ne palautetaan, koska osapuolet ovat niiden osalta alttiina riskille.

(1) Mutta jos perillinen, toisin sanoen kantaja, on täyttänyt omistusoikeuden hankkimiseen vaadittavan määräajan ostajana, omaisuutta ei oteta mukaan perintöomaisuuden takaisinperintää koskevaan kanteeseen eikä omistajalle myönnetä mitään poikkeusta.

(2) Perintäkanteeseen kuuluvat myös ne esineet, jotka omistajalla on oikeus pitää hallussaan, vaikka hänellä ei ole oikeutta nostaa kannetta niiden takaisinsaamiseksi; esimerkiksi jos vainaja oli vannonut, että omaisuus ei kuulunut kantajalle, ja kuoli sitten, myös tämä on palautettava. Vielä enemmän, jos omaisuuden haltija on menettänyt sen omasta syystä, hän on tästä syystä vastuussa. Samaa sääntöä sovelletaan ryöstäjän tapauksessa, vaikka hän ei ole vastuussa huolimattomuuden perusteella, koska hänen ei olisi pitänyt pitää omaisuutta hallussaan.

(3) Olen todennut, että palvelussuhteet eivät kuulu kuolinpesään kuuluvan omaisuuden palauttamiseen, koska sen nojalla ei ole mitään palautettavaa, kuten aineellisten esineiden ja niiden tuottojen osalta; mutta jos maan omistaja ei salli toisen osapuolen kulkea esteettä, häntä vastaan voidaan nostaa asianmukainen kanne.

20. Ulpianus, Ediktistä, kirja XV.

Myös ne tavarat, jotka on hankittu kuolinpesän lukuun, kuuluvat myös kuolinpesän takaisinperintää koskevan kanteen piiriin, kuten esimerkiksi orjat, karja ja kaikki muu, mikä on välttämättä hankittu kuolinpesän hyväksi. Jos nämä on tosiaankin ostettu kuolinpesään kuuluvalla rahalla, ne kuuluvat epäilemättä asiaan. Mutta jos rahat eivät kuuluneet kuolinpesään, on harkittava, onko näin; ja mielestäni ne pitäisi sisällyttää mukaan, jos niistä oli suurta hyötyä kuolinpesälle ja jos perillisen on ehdottomasti palautettava niistä maksettu hinta.

(1) Kaikkea, mikä on ostettu kuolinpesään kuuluvalla rahalla, ei kuitenkaan oteta mukaan perintäkanteeseen. Julianus sanoo nimittäin Digestuksen kuudennessa kirjassa, että jos omistaja on ostanut orjan kuolinpesään kuuluvalla rahalla ja häntä vastaan nostetaan kanteen orjan takaisinperimisestä, orja sisällytetään kuolinpesän omaisuuteen vain, jos hänen ostamisensa on ollut kuolinpesän edun mukaista; mutta jos omistaja on ostanut orjan omaan käyttöönsä, siitä maksettu hinta on sisällytettävä.

(2) Samoin, jos haltija on myynyt kuolinpesään kuuluvaa maata ilman pätevää syytä, ei ainoastaan maa, vaan myös sen sato sisällytetä kuolinpesän takaisinperintää koskevaan kanteeseen; mutta jos hän on tehnyt tämän kuolinpesän velan maksamiseksi, ei sisällytetä muuta kuin maksettu hinta.

(3) Kuolinhetkellä olemassa olleen omaisuuden lisäksi myös se omaisuus, joka on myöhemmin lisätty kuolinpesään, on sisällytettävä kuolinpesän takaisinperintää koskevaan kanteeseen, sillä kuolinpesä voi sekä lisääntyä että vähentyä. Olen sitä mieltä, että kaikki se, mikä on lisätty kuolinpesään sen jälkeen, kun se on otettu haltuun, - jos se on itse asiassa peräisin itse kuolinpesästä - olisi sisällytettävä kuolinpesään; mutta jos se on peräisin jostain muusta lähteestä, se ei kuulu siihen, koska tällainen omaisuus kuului omistajalle henkilökohtaisesti. Kaikki sadot ovat myös kartanon lisäystä riippumatta siitä, onko ne saatu ennen kartanoon tuloa vai sen jälkeen, ja naisorjien jälkeläiset lisäävät kiistatta kartanon määrää.

(4) Koska olemme aiemmin maininneet, että kaikki kuolinpesään kuuluvat kanneoikeudet voidaan sisällyttää sen perimiseksi nostettuun kanteeseen, herää kysymys, tuovatko ne mukanaan oikean luonteensa vai eivät; esimerkiksi jos vahingonkorvauksen määrää korotetaan kanteessa vastaajan kieltämällä, sisältyykö tällaiseen kanteeseen mainittu korotus vai onko se nostettu vain yksinkertaisesta vahingonkorvauksesta, kuten Lex Aquilian mukaan? Julianus sanoo Digestin kuudennessa kirjassa, että vastuu on olemassa vain yksinkertaisesta vahingonkorvauksesta.

(5) Sama viranomainen katsoo aivan oikein, että jos omistaja on saanut tuomion häntä vastaan vainajan hyväksi nostetussa noksikanteessa, hän ei voi vapautua luovuttamalla sen, mikä on aiheuttanut vahingon; koska vastaajalla on oikeus luovuttaa omaisuus tätä tarkoitusta varten vain siihen asti, kunnes häntä vastaan on nostettu kanne tuomion täytäntöönpanemiseksi; mutta sen jälkeen, kun kanne on nostettu, hän ei voi vapauttaa itseään tällaisella luovuttamisella; ja tässä tapauksessa häntä vastaan on todellakin nostettu kanne jättämällä hakemus omaisuuden takaisinperimisestä.

(6) Näiden seikkojen lisäksi käsitellään monia muita seikkoja, jotka liittyvät perintöoikeudenkäynteihin, kuolleille henkilöille kuuluvan omaisuuden myyntiin, petoksiin ja voittoihin. Koska sääntö on kuitenkin vahvistettu senaatin asetuksella, paras tapa on antaa itse asetuksen sisältö sen sanoin ja sitten tulkita sitä: "Maaliskuun idettä edeltävänä päivänä Quintus Julius Balbus ja Publius Juventius Celsus, Titius Aufidius ja Oenus Severianus, jotka olivat konsuleina, antoivat lausuntoja niistä kysymyksistä, joita keisari Caesar, Trajanus Parthicuksen poika, jumalallisen Nervan pojanpoika, Hadrianus Augustus, hallitsijoiden suurin, ehdotti ja sisällytti kirjalliseen tiedonantoon maaliskuun viidennen päivän noneissa, mitä hän halusi tehdä, ja sen jälkeen he tekivät seuraavat päätökset: Koska ennen kuin valtiovarainministeriö nosti kanteen tietystä osasta Rusticuksen omaisuutta, joka oli menetetty valtiolle, ne, jotka luulivat olevansa mainitun omaisuuden perillisiä, myivät sen; me päätämme, että myydyn omaisuuden hinnasta ei saa periä korkoa, ja että samaa sääntöä on noudatettava vastaavissa tapauksissa. Lisäksi päätämme, että jos tuomio annetaan niitä osapuolia vastaan, joita vastaan on nostettu kanne perinnön takaisinperimiseksi, heidän on palautettava kyseiseen perintöön kuuluvan omaisuuden hinta, vaikka kyseinen omaisuus olisi tuhoutunut tai sen arvo olisi alentunut ennen perintäkanteen nostamista. Lisäksi jos joku osapuolista on ottanut haltuunsa kuolinpesän omaisuutta, vaikka hän tiesi, ettei se kuulunut hänelle, vaikka tämä tapahtui ennen asian vireille tuloa, välttääkseen sen hallussapidon, tuomio on annettava häntä vastaan aivan kuin hän olisi pitänyt kyseisen omaisuuden hallussaan; mutta jos hänellä oli perusteltu syy uskoa, että hänellä oli oikeus kyseiseen omaisuuteen, hän on vastuussa vain siltä osin kuin hän hyötyi teostaan. "Senaatti oli sitä mieltä, että omaisuuden takaisinperintää koskevan kanteen on katsottava tulleen vireille valtiovarainministeriön toimesta heti, kun asianosainen tiesi, että häntä vastaan oli nostettu kanne; toisin sanoen heti, kun hänelle oli ilmoitettu tai hänet oli haastettu joko kirjeellä tai haastehakemuksella." Meidän on nyt annettava asianmukainen tulkinta senaatin määräyksen erillisistä ehdoista.

(7) Senaatti sanoo: "Ennen kuin valtiovarainministeriö nosti kanteen tietystä osasta valtiolle menetetyistä omaisuuksista". Kyse oli siitä, että valtiovarainministeriö nosti kanteen tietystä menetetyistä osasta omaisuutta, mutta jos koko omaisuus olisi vaadittu, senaatin asetusta olisi myös sovellettu; ja jos valtiovarainministeriö nosti

kanteen lunastamattomasta omaisuudesta tai tavaroista, joihin sillä oli oikeus jostain muusta hyvästä syystä, samaa sääntöä sovellettiin.

(8) Samaa senaatin päätöstä sovelletaan, jos kanteen nostaa kunta.

(9) Kun yksityinen taho nostaa kanteen, kukaan ei epäile, etteikö senaatin päätöstä sovellettaisi myös, vaikka se on tehty julkisesta asiasta.

(10) Tätä senaatin päätöstä ei käytetä ainoastaan kuolinpesiä koskevissa kysymyksissä, vaan myös niissä, jotka koskevat *peculium castrense*a tai muita omaisuuskokonaisuuksia.

(11) Viitaten lausekkeeseen "Kanne perinnön takaisinsaamiseksi on katsottava nostetuksi heti kun" jne., tämä tarkoittaa sitä, että heti kun asianosainen tietää, että häneltä vaaditaan perintöä, koska heti kun hän saa tietää tästä, hänestä tulee välittömästi vilpillisessä mielessä hallussapitäjä, toisin sanoen "heti kun hänelle on ilmoitettu". Mikä olisi kuitenkin tilanne, jos hän olisi tietoinen asiasta, mutta kukaan ei silti ilmoittanut hänelle? Tuleeko hänestä velvollinen palauttamaan korkoa omaisuuden myynnistä saaduista rahoista? Luulen, että hän joutuu, sillä silloin hänestä tulee vilpillisessä mielessä hallussapitäjä. Mutta oletetaan, että hänelle on ilmoitettu, mutta hän ei ole ollut tietoinen siitä, koska ilmoitus ei ole annettu tiedoksi hänelle itselleen vaan hänen asiamiehelleen? Senaatti edellyttää, että hänelle itselleen ilmoitetaan, ja näin ollen häneen ei kohdistu vahinkoa, ellei se, jolle ilmoitus annettiin, ilmoita siitä hänelle; mutta jos asiamies olisi voinut tehdä niin, mutta ei tehnyt sitä, hän ei ole vastuussa. Senaatti ei ole määrännyt, kenen on ilmoitettava asiasta, ja sen vuoksi se, joka tekee sen, saattaa vastuuseen sen, jolle hän on ilmoittanut asiasta.

(12) Nämä asiat koskevat vilpittömässä mielessä toimivia haltijoita, sillä senaatti mainitsi ne, "jotka luulivat olevansa perillisiä"; mutta kun osapuoli myy omaisuuden, jonka hän tietää, ettei se kuulu hänelle, ei ole epäilystäkään siitä, etteikö perintäkanteen piiriin kuuluisi ainoastaan omaisuuden kauppahinta, vaan myös itse omaisuus ja siitä saadut voitot. Keisari Severus näyttää kuitenkin Celerin kirjeessä soveltaneen tätä sääntöä myös vilpillisessä mielessä toimiviin omistajiin, vaikka senaatti mainitsikin vain ne, jotka luulivat olevansa perillisiä; paitsi jos viittaamme sanoilla sellaisiin esineisiin, jotka oli tarkoituksenmukaista myydä, koska ne olivat pikemminkin rasite kuin hyöty kuolinpesälle, jolloin kantajan harkinnassa saattoi olla valita, minkä laskun hän voisi tehdä vilpillisessä mielessä toimivaa omistajaa vastaan; vaatisiko hän hän häneltä omaisuutta ja sen tuottoa vai ostorahaa korkoineen sen jälkeen, kun oikeudenkäynti oli jo aloitettu.

- (13) Vaikka senaatti mainitsee ne, jotka luulevat olevansa perillisiä, he ovat kuitenkin samassa asemassa, jos he katsovat olevansa omaisuuden haltijoita tai muita laillisia haltijoita tai jos omaisuus on luovutettu heille.
- (14) Papinianus toteaa kolmannessa kysymysten kirjassaan, että jos kiinteistön haltija ei käsittele sen omaisuudesta löytyvää rahaa, häntä vastaan ei missään tapauksessa voida nostaa korkokannetta.
- (15) Senaatin asetuksessa sanotaan: "myydystä omaisuudesta saadusta kauppahinnasta". "Saadulla kauppahinnalla" on ymmärrettävä paitsi se, mikä on jo saatu, myös se, mikä olisi voitu saada, mutta ei saatu.
- (16) Mitä on tehtävä, jos haltija on myynyt omaisuutta sen jälkeen, kun perintäkanteen on nostettu? Silloin itse omaisuus ja siitä saadut voitot lasketaan mukaan. Jos omaisuus on kuitenkin luonteeltaan sellaista, että se on tuottamatonta tai tuhoutuu ajan kuluessa, ja se on myyty todelliseen arvoonsa, kantaja voi ehkä halutessaan saada kauppahinnan ja sen koron.
- (17) Senaatin mukaan on säädetty, että "kun kanteen nostaminen jotakuta henkilöä vastaan perinnön takaisinsaamiseksi ja tuomio häntä vastaan annetaan, hänen on luovutettava kauppahinta, jonka hän on saanut kyseiseen omaisuuteen kuuluvan omaisuuden myynnistä, vaikka kyseinen omaisuus olisi tuhoutunut tai sen arvo olisi alentunut ennen kanteen nostamista". Kun vilpittömässä mielessä toimiva haltija myy kuolinpesään kuuluvaa omaisuutta riippumatta siitä, onko hän saanut kauppahinnan vai ei, hänen on palautettava kauppahinta, koska hänellä on oikeus kanteeseen; mutta jos hänellä on oikeus kanteeseen, riittää, jos hän luovuttaa tämän oikeuden.
- (18) Mutta jos hän on myynyt omaisuutta ja maksanut siitä saamansa summan oikealle omistajalle, kun hän on saanut siitä tuomion, sen ei katsota tulleen hänen haltuunsa, vaikka voitaisiinkin sanoa, että alun perin ostoraha ei ollut mukana kanteessa, koska myyty ei kuulunut omaisuuteen. Mutta vaikka senaatti ei maininnut kuolinpesään kuuluvaa omaisuutta vaan siihen kuuluvia esineitä, häntä ei velvoiteta palauttamaan mitään, koska mitään ei ole jäänyt hänen haltuunsa. Julianus toteaa Digestin kuudennessa kirjassa, että asianosaista ei vaadita palauttamaan sellaista perimäänsä, mitä hän ei todellisuudessa ole velkaa; hänellä ei myöskään ole oikeutta saada hyvitystä maksamastaan rahasta, jota hän ei ollut velkaa.
- (19) Mutta jos omaisuus on palautettu, se on varmasti osa perintöä, eikä sen palautettua hintaa oteta huomioon perintöä koskevassa kanteessa.

(20) Jos omaisuuden haltija on vastuussa ostajalle myynnin perusteella, on katsottava, että vakuus suojaa häntä.

(21) Omistajan on maksettava ostohinta riippumatta siitä, onko omaisuus tuhoutunut vai onko sen arvo alentunut. Mutta onko hän velvollinen palauttamaan sen erotuksetta, jos hän on omistajana hyvässä uskossa tai jopa vilpillisessä mielessä? Jos omaisuus on edelleen olemassa ja ostajan hallussa, eikä se ole tuhoutunut tai heikentynyt, niin epäilemättä vilpillisessä mielessä toimivan haltijan on luovutettava todellinen omaisuus, tai jos hän ei missään tapauksessa pysty saamaan sitä takaisin ostajalta, hänen on maksettava niin paljon kuin omaisuuden arvoksi on oikeudessa vannottu. Jos omaisuus on kuitenkin kadonnut tai huonontunut, on maksettava sen todellinen arvo, koska jos kantaja olisi varmistanut omaisuuden, hän olisi voinut myydä sen, eikä olisi voinut menettää sen todellista arvoa.

21. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja VI.

Omaisuus katsotaan tuhoutuneeksi, kun se on lakannut olemasta, ja menetetyksi, kun sen omistusoikeus on saatu anastamalla ja se on tämän vuoksi poistettu kuolinpesän varoista.

22. Paulus, Ediktistä, kirja XX.

Jos vilpittömässä mielessä toimiva haltija on saanut sekä omaisuuden että kauppahinnan samasta tavarasta, esimerkiksi siksi, että hän on ostanut samanlaisen tavarahan, onko häntä kuultava, jos hän haluaa luovuttaa omaisuuden eikä kauppahintaa? Katsomme, että ryöstön yhteydessä kantajan on saatava valita; mutta tässä tapauksessa hallussapitäjällä on parempi oikeus tulla kuulluksi, jos hän haluaa luovuttaa itse omaisuuden, vaikka se olisikin huonontunut; mutta jos kantaja haluaa saada ostorahan, häntä ei pitäisi kuulla, koska tällainen toive on röyhkeä; vai katsommeko, että koska ostaja on rikastunut kuolinpesään sisältyvällä omaisuudella, hänen pitäisi luovuttaa se ja ostorahan ylimenevä osa, joka ylittää sen nykyarvon? Eräessä jumalallisen Hadrianuksen adressissa on seuraava: "Asevelvollisuusisät tutkivat, onko oikeudenmukaisempaa, että omistaja ei saa voittoa, vaan hänen on luovutettava kauppahinta, jonka hän on saanut toiselle kuuluvan omaisuuden myynnistä, koska voidaan päättää, että kauppahinta tulee myydyn kuolinpesän omaisuuden tilalle ja että siitä tulee tiettyssä määrin osa kyseisen kuolinpesän omaisuutta". Näin ollen omistajan on luovutettava kantajalle paitsi itse omaisuus myös voitto, jonka hän on saanut sen myynnistä.

23. Ulpianus, Ediktistä, kirja XV.

Olisi pohdittava, onko vilpittömässä mielessä toimivan omistajan luovutettava kaikki ostorahat vai onko hänen luovutettava ne vain silloin, kun hän on rikastunut niillä; oletetaan esimerkiksi, että saatuaan ne hän on joko menettänyt ne, käyttänyt ne tai antanut ne pois. Lausekkeen "tuli hänen käsiinsä" merkitys on epäselvä, koskeeko se vain sitä, mikä oli alussa, vai sitä, mikä on jäljellä; ja mielestäni myös senaatin päätöksen seuraava lauseke on epäselvä, eikä vaatimusta voida esittää muutoin kuin silloin, kun asianosainen on hyötynyt siitä taloudellisesti.

(1) Näin ollen, jos hänen käteensä ei tule ainoastaan kauppahinta, vaan myös maksun viivästymisestä aiheutunut sakko, voidaan katsoa, että myös tämä on otettu huomioon, koska asianosainen on rikastunut koko tämän summan verran, vaikka senaatti mainitsi vain kauppahinnan.

24. Paulus, Ediktistä, kirja XX.

Kun haltija on väkisin häädetty, hän ei ole velvollinen luopumaan maksamastaan sakosta, koska kantajalla ei ole siihen oikeutta. Häntä ei myöskään vaadita luopumaan rangaistuksesta, jonka vastapuoli on luvannut hänelle, jos hän ei ole läsnä oikeudenkäynnissä.

25. Ulpianus, Ediktistä, kirja XV.

Lisäksi jos hän on myynyt osan omaisuudesta ehdollisen sopimuksen perusteella, on todettava, että samaa sääntöä sovelletaan, ja hänen on luovutettava tällaisilla ehdoilla saamansa voitto.

(1) Jos hän on myynyt omaisuutta ja ostanut ostorahalla muuta omaisuutta, jälkimmäinen otetaan mukaan perintäkanteeseen, mutta ei omaisuutta, jonka hän on lisännyt omaisuuteensa. Mutta jos ostettu omaisuus oli arvoltaan vähäisempää kuin siitä maksettu hinta, hänen katsotaan rikastuneen vain kyseisen omaisuuden arvon verran, aivan kuten jos hän olisi käyttänyt sen loppuun, hänen ei katsottaisi rikastuneen sen koko arvon verran.

(2) Kun senaatti sanoo: "Jos asianosaiset ovat ottaneet haltuunsa omaisuutta, jonka he tietävät, ettei se kuulu heille, vaikka he ovat tehneet sen ennen asian vireille tuloa välttääkseen sen hallussapidon, tuomio on annettava heitä vastaan, aivan kuin he olisivat hallussaan."; tämä on ymmärrettävä siten, että sekä tehty petos että huolimattomuus voidaan väittää perintäkanteessa; ja näin ollen kanne voidaan nostaa sellaista asianosaista vastaan, joka ei ole

perinyt perintövelkaa toiselta tai jopa itseltään, jos hän on vapautunut velan vanhentumisesta, toisin sanoen jos hän on voinut periä velan.

(3) Mitä senaatin sanoihin tulee, eli "kun he ovat ottaneet omaisuuden haltuunsa", tässä viitataan ryöstäjiin eli niihin, jotka tietävät, että omaisuus ei kuulu heille, ja ottavat sen omaisuuden haltuunsa; joka tapauksessa silloin, kun heillä ei ole hyvää syytä ottaa omaisuutta haltuunsa.

(4) Voittojen osalta asetuksessa todetaan kuitenkin, että niiden on luovutettava paitsi se, mitä ne ovat saaneet, myös se, mitä niiden olisi pitänyt saada.

(5) Tässä tapauksessa senaatti viittaa osapuoleen, joka on anastanut kuolinpesälle kuuluvaa omaisuutta ryöstötarkoituksessa. Jos hänellä oli kuitenkin aluksi hyvä syy ottaa omaisuutta haltuunsa, ja kun hän myöhemmin, saatuaan tietää, ettei mikään kiinteistöstä kuulunut hänelle, toimi ryöstösaaliin tavoin, senaatti ei näytä viittaavan häneen; olen kuitenkin sitä mieltä, että asetuksen tarkoitus on viitata myös häneen; sillä ei ole juurikaan eroa sillä, toimiiko mies alun perin petollisesti kiinteistöön liittyen vai alkaako hän tehdä niin myöhemmin.

(6) Mitä tulee lausekkeeseen "joka tietää, että omaisuus ei kuulu hänelle", onko tämän katsottava koskevan henkilöä, joka on tietoinen tosiseikoista, vai henkilöä, joka on erehtynyt lain suhteen? Hän on nimittäin saattanut luulla, että testamentti oli tehty asianmukaisesti, vaikka se olikin mitätön, tai että hänellä oli oikeus omaisuuteen pikemminkin kuin jollakin muulla sukulaisella, joka oli edeltänyt häntä. Mielestäni ketään ei pitäisi luokitella ryöstäjäksi, jolla ei ole vilpillistä tarkoitusta, vaikka hän on voinut erehtyä lakiin nähden.

(7) Asetuksessa sanotaan: "Vaikka he tekisivät tämän ennen kuin asia on pantu vireille"; ja tämä on lisätty siitä syystä, että sen jälkeen, kun asia on pantu vireille, kaikki haltijat ovat vastuussa vilpillisestä mielenliikkeestä; ja näin on todellakin asian käsittelyn aloittamisen jälkeen. Vaikka senaatin asetuksessa mainitaankin asian yhdistäminen, silti heti kun oikeudenkäynti on aloitettu, kaikki haltijat ovat samassa asemassa ja vastuussa kuin ryöstäjät, ja me käytämme tätä sääntöä tällä hetkellä. Näin ollen heti, kun asianosainen joutuu vastuuseen, hän saa tietää, että omaisuus, joka hänen hallussaan on, ei kuulu hänelle; ja todellakin, jos joku on ryöstäjä, hänet asetetaan vastuuseen petoksen perusteella jo ennen asian käsittelyä, sillä tämä olisi jo tapahtunut petos.

(8) "Sen vuoksi", todetaan asetuksessa edelleen, "tuomio olisi annettava heitä vastaan aivan kuin he olisivat hallussaan". Tämä on järkevää, sillä asianosainen, joka toimii vilpillisesti välttääkseen hallussapidon, olisi

tuomittava samoin kuin jos hän olisi tosiasiallinen haltija; tämä on ymmärrettävä siten, että se tarkoittaa sitä, luopuuko hän vilpillisesti hallussapidosta vai kieltäytyykö hän vilpillisessä tarkoituksessa ottamasta sitä haltuunsa. Tätä lauseketta sovelletaan riippumatta siitä, onko omaisuus toisen hallussa vai onko se kokonaan lakannut olemasta; jos joku muu on hallussapitäjä, kanne omaisuuden takaisinsaamiseksi voidaan nostaa kumpaakin osapuolta vastaan, ja jos hallinta on siirtynyt usean henkilön välillä, kaikki heistä ovat vastuussa.

(9) Onko vain se, jolla on hallussapito, vastuussa voitosta, vai onko myös se vastuussa, joka on toiminut vilpillisesti välttääkseen hallussapidon? Senaatin päätöksen jälkeen on todettava, että molemmat ovat vastuussa.

(10) Nämä asetuksen sanat mahdollistavat valan vannomisen myös sitä osapuolta vastaan, joka ei ole hallussapidossa; sillä se, joka on toiminut vilpillisesti välttääkseen hallussapidon, voi vannota summan oikeudessa, aivan kuten vastaaja, joka on hallussapidossa.

(11) Senaatti pyrki suosimaan vilpittömässä mielessä toimivia omistajia, jotta he eivät joutuisi kärsimään koko omaisuuden menettämisestä, vaan joutuisivat vastuuseen vain siinä määrin, kuin he rikastuivat; näin ollen, riippumatta siitä, millaisia kustannuksia he aiheuttivat kuolinpesälle joko tuhlaamalla tai menettämällä jotain omaisuutta, jos he ajattelivat tuhlaavansa itselleen kuuluvaa omaisuutta, heitä ei pakoteta palauttamaan sitä; eikä heidän katsota rikastuneen, jos he ovat antaneet jotakin pois, vaikka he ovat saattaneet asettaa jonkun henkilön luonnolliseen velvollisuuteen maksaa heille korvaus. On selvää, että jos he ovat hyväksyneet vastineeksi jonkin korvauksen, on katsottava, että he ovat rikastuneet saamansa määrän verran, koska kyseessä on tietynlainen vaihto.

(12) Jos joku käyttää omaisuuttaan tuhlailevammin sen vuoksi, että hänellä on oikeus omaisuuteen, Marcellus katsoo Digestin viidennessä kirjassa, että hänellä ei ole oikeutta vähennykseen omaisuudesta, jos hän ei ole käyttänyt siitä mitään.

(13) Samoin sama periaate pätee, jos hän lainaa rahaa ikään kuin hän olisi rikas ja huijaa itseään.

(14) Jos hän on kuitenkin pantannut osan kuolinpesän omaisuudesta, olisiko tarkasteltava, onko hän käyttänyt kyseistä omaisuutta? Tähän kysymykseen on vaikea vastata, koska hän on itse vastuussa.

(15) On niin totta, että henkilöä, joka ei ole rikastunut, ei pidetä vastuullisena, että jos joku, joka luulee olevansa ainoa perillinen, tuhlaa puolet omaisuudestaan ilman vilpillistä tarkoitusta, Marcellus kysyy tätä asiaa

käsitellessään Digestin neljännessä kirjassa, onko hän vastuullinen, koska se, mitä hän käytti, oli peräisin omaisuudesta, joka ei kuulunut hänelle, vaan hänen kanssaperillisilleen; jos nimittäin mies, joka ei ole perillinen, tuhlaa kaiken, mikä on hänen hallinnassaan, häntä ei epäilemättä voida pitää vastuullisena, koska hän ei ole rikastunut. Ehdotettuun kysymykseen liittyy kuitenkin kolme mielipidettä; yksi ensin mainittu; seuraavaksi toinen, nimittäin se, että voitaisiin sanoa, että hän on velvollinen luovuttamaan kaiken jäljellä olevan omaisuuden, koska hän oli tuhlaillut oman osuutensa; ja kolmanneksi se, että se, mikä oli tuhlatu, olisi laskettava molempien maksettavaksi; ja hän sanoo, että jotakin olisi varmasti luovutettava, mutta hän epäilee, olisiko palautettava kaikki vai vain osa. Minun mielestäni ei kuitenkaan pitäisi luopua koko saldosta, vaan vain puolet siitä.

(16) Jos joku on kuluttanut osan omaisuudestaan, pitääkö hänen menettää koko omaisuutensa, vai otetaanko osa menetyksestä pois hänen omaisuudestaan? Kuten esimerkiksi silloin, kun hän on juonut loppuun koko kartanoon kuuluvan viinivaraston; onko kartanon maksettava kaikki kustannukset, vai lasketaanko osa niistä hänen omaisuudestaan? Tämä tapahtuisi olettaen, että hänen katsottaisiin tulleen varakkaammaksi sen verran, mitä hänellä oli tapana kuluttaa viiniä ennen perinnön saamista; jos hän siis perinnön vuoksi tuhlaisi enemmän rahaa, hänen ei katsottaisi tulleen varakkaammaksi ylimenevän osuuden verran, vaan hänen katsottaisiin rikastuneen säännöllisten menojaensa osalta; sillä jos näin olisi, hän ei olisi joutunut tekemään niin suuria menoja; hän olisi kuitenkin kuluttanut jotakin päivittäiseen toimeentuloonsa. Jumalallinen Marcus määräsi erään Pythodoroksen tapauksessa, jota oli pyydetty luopumaan niin suuresta osasta kartanoa kuin hänen hallinnassaan oli jäljellä, että se, mikä oli luovutettu ilman aikomusta vähentää luottamusta ja minkä hinta ei ollut lisännyt Pythodoroksen yksityisomaisuutta, oli palautettava ja laskutettava Pythodoroksen ja kartanon yksityisomaisuudesta, eikä pelkästään kartanosta. Sen vuoksi on harkittava, pitäisikö tavanomaiset kulut jumalallisen Marcuksen reskriptin mukaisesti ottaa kuolinpesästä vai edellä mainitun osapuolen yksityisomaisuudesta; ja parempi mielipide on, että kulut, jotka hänelle olisivat aiheutuneet, jos hän ei olisi ollut perillinen, on maksettava hänen omasta omaisuudestaan.

(17) Lisäksi, jos vilpittömässä mielessä toimiva omistaja myi kuolinpesään kuuluvaa omaisuutta eikä vaurastunut kauppahinnalla, onko kantajalla oikeus vaatia tiettyjä esineitä takaisin ostajalta, jos hän ei ole vielä hankkinut niihin omistusoikeutta anastuksen kautta? Ja jos hän nostaa kanteen niiden takaisinperimiseksi, eikö häntä estä tämä poikkeus; ("Koska kuolinpesää ei saisi vahingoittaa mikään kantajan ja myynnin tehneen osapuolen välillä syntyvä kysymys sillä perusteella, että mainitun omaisuuden hintaa ei katsota sisällytettävän kuolinpesän takaisinperintää koskevaan kanteeseen"), ja vaikka ostaja häviääkin kanteensa, onko hänellä oikeus saada korvaus myynnin tehneeltä osapuolelta? Olen sitä mieltä, että omaisuus voidaan periä takaisin, ellei ostaja voi turvautua

vilpittömässä mielessä omistaneeseen henkilöön. Mutta entä jos kaupan tekijä on valmis puolustautumaan, jotta hän voi joutua oikeuteen, aivan kuin hän olisi ollut hallussapitäjä? Tässä tapauksessa ostajan olisi sovellettava poikkeusta. On varmaa, että jos omaisuus on myyty alhaisella hinnalla ja kantaja saa sen takaisin, olipa summa mikä tahansa, niin paljon enemmän voidaan sanoa, että hän on esteellinen poikkeuksen vuoksi. Jos nimittäin hallussapitäjä perii jotakin kuolinpesän velallisilta ja maksaa rahat kantajalle, Julianus sanoo Digestin neljännessä kirjassa, että mainitut velalliset vapautuvat vastuusta riippumatta siitä, oliko velat heiltä perinyt taho vilpittömässä mielessä toimiva hallussapitäjä vai ryöstäjä, ja että he vapautuvat vastuusta lain nojalla.

(18) Vaikka kyseessä on esineoikeudellinen kanne, se sisältää silti joitakin henkilökohtaisia velvoitteita, kuten esimerkiksi velallisilta saatujen varojen maksamisen sekä myydyn omaisuuden kauppahinnan.

(19) Vaikka tämä senaatin asetus annettiin helpottamaan perintöomaisuuden takaisinperintää koskevia menettelyjä, sitä sovelletaan vakiintuneen käsityksen mukaan myös osituskanteeseen, sillä muutoin syntyisi se absurdi periaate, että kanne voitaisiin nostaa omaisuuden takaisinperintää varten, mutta ei sen jakamista varten.

(20) Laumojen ja karjan poikaset ovat osa tilan lisäystä.

26. Paulus, Ediktistä, kirja XX.

Ja jos syntyy karitsoja ja niistä syntyy myöhemmin muita, on myös jälkimmäiset luovutettava perinnönlisäyksenä.

27. Ulpianus, Ediktistä, kirja XV.

Naarasorjien jälkeläisiä ja heidän naaraspuolisten lastensa jälkeläisiä ei katsota voitoiksi, koska ei ole tavallista, että naarasorjia hankitaan lisääntymistarkoituksessa; heidän jälkeläisensä ovat kuitenkin perinnönlisäystä; ja koska kaikki nämä ovat osa perintöä, ei ole epäilystäkään siitä, etteikö hallussapitäjän olisi luovutettava ne, olipa hän sitten tosiasiallinen hallussapitäjä tai toimiiko hän kanteen nostamisen jälkeen vilpillisesti välttääkseen hallussapitoa.

(1) Kanteen piiriin kuuluvat myös vuokrat, jotka on peritty henkilöiltä, jotka ovat vuokranneet rakennuksia, vaikka ne olisivatkin peritty bordellilta, sillä bordelleja pidetään monien hyvämaineisten henkilöiden tiloissa.

28. Paulus, Ediktistä, kirja XX.

Senaatin asetuksen mukaan on nimittäin katsottava, että kaikenlainen hyöty on sisällytettävä siihen riippumatta siitä, onko se saatu vilpittömässä mielessä toimivalta omistajalta vai ryöstäjältä.

29. Ulpianus, Ediktistä, kirja XV.

On selvää, että testamentista saatuja maksuja on pidettävä voittoina. Korvaus orjien työstä kuuluu samaan luokkaan kuin vuokrat, samoin kuin laivakuljetuksista ja karjan kuljetuksesta maksetut korvaukset.

30. Paulus, Ediktistä, kirja XX.

Julianus toteaa, että kantajan olisi valittava, vaatiiko hän vain pääoma- vai myös korkokuluja, ja otettava kanneoikeuden siirto omalla vastuullaan. Tämän mukaan emme kuitenkaan huomaa sitä, mitä senaatti tarkoitti, eli että vilpittömässä mielessä omistavan olisi vastattava siitä määrästä, jolla hän on rikastunut; ja mikä olisi tilanne, jos kantaja valitsisi ottaa rahat, joita vastaaja ei ole voinut pitää hallussaan? Vilpittömässä mielessä toimivan haltijan osalta on siis todettava, että hän on velvollinen ainoastaan maksamaan joko pääoman ja korot, jos hän on saanut niitä, tai luovuttamaan kanneoikeutensa siitä, mitä hänellä on vielä saatavissaan sen nojalla; mutta tietenkin kantajan vastuulla.

31. Ulpianus, Ediktistä, kirja XV.

Jos haltija on maksanut velkojille, hänellä on oikeus sisällyttää nämä maksut, vaikka hän ei itse asiassa vapauttanut takaisinsaantikanteen nostanutta osapuolta; sillä jos joku suorittaa maksun omissa nimissään eikä velallisen puolesta, hän ei vapauta velallista. Siksi Julianus sanoo Digestuksen kuudennessa kirjassa, että haltija voidaan tällaisissa olosuhteissa lukea hyväkseen vain, jos hän antaa vakuuden siitä, että hän puolustaa kantajaa velkojia vastaan. On kuitenkin harkittava, onko vilpittömässä mielessä toimiva haltija velvollinen antamaan vakuuden siitä, että kantajaa puolustetaan, sillä hän ei näytä rikastuneen suorittamistaan maksuista; paitsi jos hänellä on ollut oikeus nostaa kanteen niiden takaisinperimiseksi, ja tässä suhteessa hän näyttää rikastuneen, koska hän voi nostaa kanteen rahojen takaisinperimiseksi; esimerkiksi silloin, kun hän luulee olevansa perijä ja on maksanut sen, mikä oli maksettava omaan lukuunsa. Julianus näyttää minusta ajatelleen vain ryöstäjää, jonka pitäisi antaa vakuus, eikä

vilpittömässä mielessä toimivaa haltijaa; jälkimmäisen on kuitenkin luovutettava kanneoikeutensa. Jos velkojat haastavat kantajan oikeuteen, hänen on käytettävä poikkeusta.

(1) Jos ryöstäjä oli itse velkaa, hän ei saisi vähentää sitä, varsinkaan jos kyseessä oli luonnollisen velvoitteen perusteella syntynyt velka. Mutta entä jos kantaja hyötyi siitä, että velka maksettiin, koska se oli syntynyt rangaistuksen uhalla tai jostain muusta syystä? Tällöin voidaan todeta, että hän on maksanut itse tai hänen olisi pitänyt maksaa.

(2) Laillisen omistajan pitäisi epäilemättä vähentää se, mikä hänelle kuuluu.

(3) Aivan kuten hän voi vähentää kulut, jotka ovat hänelle aiheutuneet, niin jos hänen olisi pitänyt aiheutua kuluja, mutta hän ei tehnyt niin, hänen on vastattava laiminlyönnistään, ellei hän ole vilpittömässä mielessä omistanut omaisuutta; ja koska hän on laiminlyönyt oman liiketoimintansa, häntä vastaan ei voida nostaa kanteita omaisuuden takaisinperimiseksi ennen sitä; mutta sen jälkeen hän on itse ryöstäjä.

(4) On selvää, että ryöstäjää ei voida vaatia vastuuseen siitä, että hän salli velallisten vapautua vastuusta tai tulla köyhiksi sen sijaan, että hän olisi haastanut heidät välittömästi oikeuteen, koska hänellä ei ollut kanneoikeutta.

(5) Katsotaanpa, onko hallussapitäjä velvollinen palauttamaan hänelle maksetun summan. Olipa hän sitten vilpittömässä mielessä omistanut tai ei, on selvää, että hänen on palautettava, ja jos hän tekee niin, (kuten Cassius toteaa ja Julianus myös kuudennessa kirjassa) velalliset vapautuvat lain nojalla.

32. Paulus, Ediktistä, kirja XX.

Orjan kautta hankittu omaisuus on luovutettava perilliselle. Tätä sääntöä sovelletaan myös vapaan miehen kuolinpesään ja silloin, kun oikeudenkäynti on pantu väärästä testamentista johtuen vireille, kun orja kuuluu toistaiseksi perillisen omaisuuteen:

33. Ulpianus, Ediktistä, kirja XV.

Ellei orja ole tehnyt sopimusta, joka perustuu kyseisen perillisen omaisuuteen.

(1) Julianus sanoo, että jos omistaja on myynyt orjan, jos tämä ei ole ollut tarpeellinen kuolinpesälle, häntä voidaan perintäkanteessa vaatia maksamaan kauppahinta, koska hän olisi joutunut maksamaan sen, jos hän ei olisi myynyt orjaa; mutta jos kuolinpesä tarvitsi orjan, hänet itse on luovutettava, jos hän on elossa, mutta jos hän on kuollut, ei ehkä edes hänestä maksettua hintaa pidä luovuttaa; mutta hän sanoo, että tuomari, jolla on toimivalta asiassa, ei salli haltijan ottaa haltuunsa kauppahintaa, ja tämä on parempi mielipide.

34. Paulus, Ediktistä, kirja XX.

Olen sitä mieltä, että jos sotilaana olevan perheen pojan jäämistö on testamentilla jätetty kenelle tahansa, sen takaisinperimistä koskeva kanne voidaan nostaa.

(1) Jos orja tai perheen poika pitää hallussaan kuolinpesään kuuluvaa omaisuutta, joko isä tai isäntä voi nostaa kanteen kuolinpesän puolesta, jos osapuolella on valtuudet luopua omaisuudesta. On ilmeistä, että jos isäntä on saanut kuolinpesään kuuluvan omaisuuden ostarahan osuutena orjan peculiumista, että silloin, kuten Julianus katsoo, takaisinsaantikanne voidaan nostaa isäntää vastaan oikeuden haltijana.

35. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja VI.

Julianus sanoo myös, että "omaisuuden takaisinperintää koskeva kanne voidaan nostaa isäntää vastaan oikeuden haltijana silloinkin, kun orja ei ole vielä saanut omaisuuden kauppahintaa, koska hänellä on kanneoikeus, jolla hän voi saada rahat takaisin; tämän kanneoikeuden voi saada kuka tahansa, vaikka hän ei olisi tietoinen asiasta".

36. Paulus, Ediktistä, kirja XX.

Jos kanne perinnöstä nostetaan orjan omistajaa tai isää vastaan, jolla on kauppahinta, onko kanne nostettava vuoden kuluessa pojan tai orjan kuolemasta tai sen jälkeen, kun orja on vapautettu tai poika vapautettu? Julianus toteaa, että parempi mielipide on (ja tähän yhtyy myös Proculus), että kanne on myönnettävä ikuisesti ja että asianosaisen omaa velkaa ei tarvitse vähentää, koska kanne ei koske peculiumia, vaan kanne nostetaan omaisuuden takaisinperimiseksi. Tämä on oikein silloin, kun orjalla tai pojalla on ostaraha; mutta jos kanne nostetaan orjan omistajaa vastaan, koska velallinen itse on orja, kanne on nostettava ikään kuin peculium olisi mukana asiassa. Mauricianus sanoo, että samaa sääntöä sovelletaan, vaikka orja tai poika tuhlaasi kauppahintana saadun rahan, mutta se voidaan korvata jollakin muulla tavalla hänen peculiumillaan.

(1) Ei kuitenkaan ole epäilystäkään siitä, etteikö perintöomaisuuden takaisinperintää koskeva kanne voida nostaa perheen poikaa vastaan, koska hänellä on valta luovuttaa se, aivan kuten hänen on esitettävä se tuomioistuimessa. Paljon suuremmalla syyllä voidaan sanoa, että perintäkanne voidaan nostaa perheen poikaa vastaan, joka talouden päällikkönä ollessaan ja omaisuutta hallussaan pitäessään on sallinut, että hänet röhkeytetään.

(2) Jos hallussapitäjä tappaa kartanoon kuuluvan orjan, tämäkin voidaan sisällyttää takaisinsaantikanteeseen; mutta Pomponius sanoo, että kantajan on valittava, haluaako hän, että tuomio annetaan hänen hyväkseen hallussapitäjää vastaan, edellyttäen, että hän antaa vakuuden siitä, että hän ei ryhdy toimenpiteisiin Lex Aquilia -lain nojalla, vai haluaako hän, että hänen oikeutensa kanteen nostamiseen Lex Aquilia -lain nojalla säilyy ennallaan eikä tuomioistuin arvioi omaisuuttaan. Tätä valintaoikeutta sovelletaan silloin, kun orja on tapettu ennen perinnönjakoa, sillä jos tämä tapahtuu myöhemmin, kanneoikeudesta tulee hänen omansa, eikä sitä voida sisällyttää perinnön takaisinperintää koskevaan kanteeseen.

(3) Kun ryöstäjä vilpillisesti luopuu hallussapidosta ja omaisuus tuhoutuu samalla tavalla kuin se olisi tuhoutunut, jos hän olisi pysynyt hallussaan samoissa olosuhteissa, niin senaatin asetuksen sanat huomioon ottaen ryöstäjän asema on parempi kuin vilpittömässä mielessä toimivan hallussapitäjän; sillä jos hän vilpillisesti luopuu hallussapidosta, hän voi saada tuomion häntä vastaan aivan kuin hän olisi edelleen hallussaan, eikä sitä ole lisätty asetukseen: "Jos omaisuus tuhoutuu". Ei kuitenkaan ole epäilystäkään siitä, etteikö ryöstäjän aseman pitäisi olla parempi kuin vilpittömässä mielessä omistaneen. Jos siis omaisuus toi enemmän kuin se oli arvoltaan, kantajalla pitäisi olla oikeus valita, ottaako hän ostorahat vai ei; muutoin ryöstäjä hyötyy jossain määrin.

(4) Joitakin epäilyjä on esitetty siitä, milloin vilpittömässä mielessä toiminut omistaja rikastui, mutta paremman mielipiteen mukaan tässä tapauksessa olisi otettava huomioon se ajankohta, jolloin asia ratkaistiin.

(5) Voittojen osalta on selvää, että itse voittojen tuottamisesta, keräämisestä ja säilyttämisestä aiheutuneet kulut on vähennettävä, ja tätä ei vaadita ainoastaan luonnollisen oikeudenmukaisuuden perusteella vilpittömässä mielessä toimivien omistajien tapauksessa, vaan myös ryöstäjien tapauksessa, kuten myös Sabinus totesi.

37. Ulpianus, Ediktistä, kirja XV.

Jos henkilölle on aiheutunut kuluja eikä hän ole saanut voittoa, on täysin perusteltua, että kulut otetaan huomioon vilpittömässä mielessä toimivien omistajien tapauksessa.

38. Paulus, Ediktistä, kirja XX.

Muiden välttämättömien ja hyödyllisten menojen osalta on selvää, että ne voidaan erottaa toisistaan niin, että vilpittömässä mielessä toimivat omistajat voivat saada niistä hyvityksen, mutta ryöstäjä voi syyttää vain itseään, jos hän tietoisesti käytti rahaa toisen omaisuuteen. On kuitenkin suopeampaa katsoa, että tässä tapauksessa hänen kulunsa on hyväksyttävä, sillä kantajan ei pitäisi hyötyä toisen menetyksestä, ja tuomarin velvollisuuksiin kuuluu huolehtia tästä, sillä petoksen perusteella ei tarvita poikkeusta. On selvää, että osapuolten välillä voi olla seuraava ero, sillä vilpittömässä mielessä toimiva omistaja voi kaikissa olosuhteissa vähentää kulunsa, vaikka asia, josta ne ovat aiheutuneet, ei enää ole olemassa, aivan kuten holhooja tai edunvalvoja voi saada korvauksen kuluistaan; mutta ryöstäjä ei voi tehdä niin, paitsi jos omaisuus paranee kulujen ansiosta.

39. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja VI.

Kuluja pidetään hyödyllisinä ja välttämättöminä, kun ne aiheutuvat rakennusten korjaamisesta tai puiden taimitarhoista tai kun korvauksia maksetaan orjien vuoksi, koska on edullisempaa maksaa korvaus kuin luovuttaa orja; ja on selvää, että tällaisille kuluille on oltava monia muitakin syitä.

(1) Tutkikaamme kuitenkin, voimmeko myös saada poikkeuksen petoksen perusteella kuviin, patsaisiin ja muihin hovin vuoksi ostettuihin esineisiin liittyvien menojen osalta, kunhan olemme hyvässä uskossa omistajia; sillä vaikka ryöstäjälle voidaankin hyvin perustellusti sanoa, että hänen ei olisi pitänyt tehdä tarpeettomia kuluja toisen omaisuudesta, hänellä pitäisi kuitenkin aina olla valta poistaa kaikki se, mikä voidaan ottaa pois vahingoittamatta itse omaisuutta.

40. Paulus, Ediktistä, kirja XX.

Myös jumalallisen Hadrianuksen puheeseen sisältyvä lausunto, nimittäin: "Sen jälkeen, kun asia on yhdistetty, kantajalle on luovutettava se, mikä hänellä olisi ollut, jos omaisuus olisi luovutettu hänelle silloin, kun hän nosti kanteen", aiheuttaa joskus vaikeuksia. Sillä mitä jos orjat, karja tai karja kuolee sen jälkeen, kun asia on jo ratkaistu? Tällöin adressin ehtojen mukaisen osapuolen on korvattava kantajalle korvaus, koska tämä olisi voinut

myydä ne, jos omaisuus olisi luovutettu. Proculus katsoo, että tämä olisi asianmukaista silloin, kun kanne on nostettu tiettyjen esineiden takaisinsaamiseksi, mutta Cassius on toista mieltä. Proculusen näkemys on oikea, kun kyseessä on ryöstäjä, ja Cassiuksen näkemys on oikea, kun kyseessä on vilpittömässä mielessä toimiva haltija; sillä haltija ei ole velvollinen asettamaan vakuutta kuoleman varalta tai tällaisen onnettomuuden pelossa jättämään harkitsemattomasti omaa oikeuttaan puolustamatta.

(1) Ryöstäjällä ei ole oikeutta saamaansa voittoon, mutta se kasvattaa omaisuutta, ja siksi hänen on luovutettava kaikki se, mitä voitto itsessään tuottaa. Jos kyseessä on vilpittömässä mielessä toimiva hallussapitäjä, ne voitot, joiden avulla hallussapitäjä on vain rikastunut, sisällytetään palautukseen kuolinpesän lisäyksenä.

(2) Jos hallussapitäjä on saanut kanneoikeuksia, hänen on luovuttava niistä, jos hänet häädetään kiinteistöstä, esimerkiksi jos hänelle on annettu kielto *Unde vi* tai *Quod precario*.

(3) Toisaalta myös silloin, kun haltija on antanut vakuuden uhkaavan vahingon estämiseksi, hänelle on maksettava korvaus.

(4) Myös vahingonkorvausoikeudelliset toimet kuuluvat tuomarin toimivaltaan, joten jos haltija on valmis luovuttamaan orjan sen vuoksi, että tämä on tehnyt vahinkoa kartanolle tai syyllistynyt varkauteen, hänet vapautetaan vastuusta, kuten tehdään *interdict Quod vi aut clam*.

41. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja VI.

Jos sillä hetkellä, kun kanne nostettiin kiinteistön haltijaa vastaan, hänellä oli hallussaan vain vähän kiinteistöön kuuluvaa omaisuutta ja hän on myöhemmin saanut hallintaan myös enemmän, hänen on luovuttava myös tästä, jos hän häviää asian, riippumatta siitä, onko hän saanut sen hallintaan ennen asian vireillepanoa vai sen jälkeen. Jos hänen asettamansa vakuudet eivät riitä kyseiseen summaan nähden, prokonsuli vaatii häntä asettamaan sopivia vakuuksia. Toisaalta, jos hän saa haltuunsa vähemmän omaisuutta kuin mitä hänellä oli alun perin, edellyttäen, että tämä tapahtuu ilman hänen taholtaan tapahtuvaa petosta, hänet on vapautettava vastuusta sen omaisuuden osalta, jonka hallussapito hänellä oli lakannut.

(1) Julianus sanoo, että mukaan on laskettava myös ne voitot, jotka on saatu omaisuudesta, jota vainajalla oli panttina.

42. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXVII.

Jos pesän velallinen kieltäytyy maksamasta, ei siksi, että hän sanoo olevansa perillinen, vaan siksi, että hän kiistää tai epäilee, että pesä kuuluu sille, joka nostaa kanteen sen perimisestä, hän ei ole vastuussa perintäkanteen perusteella.

43. Paulus, Plautiuksesta, kirja II.

Kun olin hyväksynyt sinulta perinnön, nostin kanteen perinnön perimiseksi takaisin. Atilicinus sanoo, että joidenkin viranomaisten mukaan minulla ei ole oikeutta nostaa perintäkannetta sinua vastaan, ellen palauta perintöä. Mietitään kuitenkin, onko perintäkanteen nostanut kantaja velvollinen palauttamaan perinnön vain silloin, kun hänelle on annettu vakuus siitä, että jos asiassa annetaan tuomio häntä vastaan, perintö maksetaan hänelle takaisin; koska on epäoikeudenmukaista, että tässä tapauksessa haltija pidättää maksamansa perinnön, ja varsinkin kun hänen vastustajansa ei nostanut kannetta kiusantekotarkoituksessa vaan erehdyksen vuoksi; ja Laelius hyväksyy tämän mielipiteen. Keisari Antoninus totesi kuitenkin eräässä rescriptumissa, että jos joku pidättää testamentin mukaisen perinnön, hänen olisi kieltäydyttävä nostamasta kanteita perinnön takaisinperimiseksi, jos asianmukainen syy osoitetaan; toisin sanoen jos tarkoituksena oli ilmeisesti aiheuttaa harmia.

44. Javolenus, Plautiuksesta, kirja I.

Kun testamentin perusteella perinnön saanut asianosainen nostaa kanteen perinnön takaisinperimiseksi ja kun perintöä ei jostain syystä palauteta, tuomarin tehtävänä on määrätä perintö luovutettavaksi kantajalle vähennettynä hänen saamastaan summasta.

45. Celsus, Digest, kirja IV.

Jos joku ilmoittautuu vapaaehtoisesti puolustamaan asiaa ilman, että omaisuus on hänen hallussaan, tuomio on annettava häntä vastaan, paitsi jos hän pystyy osoittamaan mitä selvimmin todistein, että kantaja oli kanteen alusta lähtien tietoinen siitä, ettei omaisuus ollut hänen hallussaan; koska näissä olosuhteissa häntä ei ole petetty, ja se, joka ilmoittautuu vapaaehtoisesti puolustamaan takaisinsaantikannetta, on vastuussa petoksen perusteella; ja vahingonkorvaus on tietenkin arvioitava sen mukaan, mikä intressi kantajalla oli siihen, että häntä ei ole huijattu.

46. Modestinus, Erot, kirja VI.

Hänet olisi ymmärrettävä kaikin puolin ryöstäjäksi, joka suostuu hiljaisesti luovuttamaan omaisuuden sellaiselle, jolla ei ole siihen oikeutta.

47. Sama, Mielipiteet, kirja VIII.

Koska eräs Lucius Titius ei ole onnistunut saamaan erään sukulaisensa testamenttia kumottua väärennettynä, kysyn, eikö hän voisi nostaa kanteen testamenttia vastaan, koska se on väärin tehty ja sinetöimätön? Vastaus oli, että häntä ei estettäisi nostamasta kannetta osoittaakseen, että testamenttia ei ollut tehty lain mukaisesti, vain koska hän ei onnistunut kumoamaan sitä väärennettynä.

48. Javolenus, Cassiuksesta, kirja IV.

Kiinteistön arvoa arvioitaessa on laskettava mukaan sen myynnistä saatu kauppahinta sekä kaiken muun sen arvon lisäksi, jos se on tehty liiketaloudellisin perustein; mutta jos kiinteistöstä on luovuttu luottamuksen perusteella, mukaan ei oteta muuta kuin se, minkä asianosainen on hankkinut vilpittömässä mielessä.

49. Papinianus, Kysymyksiä, kirja III.

Jos vilpittömässä mielessä toimiva haltija haluaa nostaa kanteen pesän velallisia tai siihen kuuluvaa omaisuutta hallussaan pitäviä vastaan, häntä on ehdottomasti kuultava, jos on olemassa vaara, että hän menettää kanneoikeutensa viivästymisen vuoksi. Kantaja voi kuitenkin nostaa esineoikeudellisen kanteen kuolinpesän perimiseksi ilman pelkoa siitä, että häneen kohdistuisi poikkeus. Mutta entä jos esimerkiksi pesän haltija on huolimaton tai tietää, ettei hänellä ole laillista oikeutta?

50. Sama, kysymyksiä, kirja VI.

Lain mukaan kuolinpesä voi olla olemassa, vaikka se ei sisältäisikään mitään ruumiillista.

(1) Kun vilpittömässä mielessä toiminut haltija pystyttää muistomerkin vainajalle ehdon täyttämiseksi, voidaan sanoa, että koska tässä asiassa noudatetaan vainajan tahtoa, jos muistomerkin pystyttämisestä aiheutuneet kustannukset eivät ylitä kohtuullista määrää tai enemmän kuin testamentin antaja on määrännyt käytettäväksi tähän tarkoitukseen, sillä, jolta jäämistö peritään takaisin, on oikeus pidättää käytetty määrä vetoamalla vilpillisyyteen perustuvaan poikkeukseen; tai hän voi periä sen takaisin nostamalla kanteen, joka perustuu liiketoimintaan tai niin sanotusti kuolinpesään liittyvien asioiden hoitamiseen. Vaikka tiukan lainsäännön mukaan perilliset eivät ole vastuussa mistään kanteesta, jolla heidät pakotetaan pystyttämään muistomerkki, he voivat kuitenkin joutua keisarillisella tai paavillisella viranomaisella noudattamaan vainajan viimeistä tahtoa.

51. Sama, Mielipteitä, kirja II.

Mielisairaana henkilön perillinen on velvollinen korvaamaan sijaiselle tai lähisukulaiselle ne väliajan voitot, joiden avulla kyseinen mielisairas näyttää rikastuneen hoitajansa kautta; lukuun ottamatta sellaisia kuluja, jotka ovat aiheutuneet joko välttämättöminä tai hyödyllisinä perintöön liittyen. Jos välttämättömiä kuluja on kuitenkin aiheutunut mainitun mielisairaana puolesta, myös ne on jätettävä pois, ellei kyseisellä mielisairaalla ole ollut muuta riittävää omaisuutta, jonka avulla hän voisi elättää itsensä.

(1) Korkoa ei makseta voitoista, jotka on saatu sen jälkeen, kun perintäkanteen on nostettu. Eri sääntöä sovelletaan silloin, kun ne on saatu ennen perintäkanteen nostamista ja ovat tästä syystä lisänneet omaisuutta.

52. Hermogenianus, Epitomes of Law, kirja II.

Jos haltija on saanut häpeällisesti voittoa kiinteistöstä, hänen on pakko luovuttaa myös se, jotta hän ei tiukan tulkinnan perusteella saisi hyötyä voitoista, joita hän ei ole hankkinut kunniallisesti.

53. Paulus, Sabinuksesta, kirja X.

Haltijan on luovutettava omaisuutta, ei ainoastaan kuolinpesän velkojen maksamiseksi, vaan myös silloin, kun hallussapitäjälle on aiheutunut kuluja kuolinpesän vuoksi tai kun omaisuus saattaa tuhoutua tai huonontua viivästyksen vuoksi.

54. Julianus, Digest, kirja VI.

Kun joku ostaa valtiovarainministeriöltä tietyn osuuden tai koko omaisuuden, ei ole epäoikeudenmukaista, että hänelle myönnetään kanneoikeus, jonka nojalla hän voi nostaa kanteen koko omaisuudesta; aivan kuten kanneoikeus on myönnetty jokaiselle, jolle omaisuus on luovutettu senaatin Trebellin asetuksen nojalla.

(1) On selvää, että velallisen perillinen voi perintäkanteella saada haltuunsa vainajan pantiksi antamat esineet.

(2) Jos rakennukset ja maa-alueet ovat huonontuneet omistajan huolimattomuudesta, esimerkiksi jos viinitarhoja, hedelmätarhoja tai puutarhoja on viljelty tavalla, joka ei ole vastannut kuolleen omistajan käyttämää tapaa, omistajan on sallittava vahingonkorvauksen määrääminen tuomioistuimessa siinä määrin kuin omaisuuden arvo on alentunut.

55. Sama, Digest, kirja LX.

Kun omaisuus on peritty takaisin kanteella, vilpittömässä mielessä toiminut haltija joutuu luovuttamaan Lex Aquilia -lain nojalla keräämänsä omaisuuden paitsi yksinkertaisen arvon myös kaksinkertaisen määrän, sillä hän ei saisi tehdä voittoa siitä, mitä hän on kerännyt omaisuudesta.

56. Africanus, Kysymyksiä, kirja IV.

Kun kanne nostetaan omaisuuden takaisinperimiseksi, kaikki omistajan saamat voitot on luovutettava, vaikka kantaja ei olisi itse saanut niitä.

57. Neratius, Pergamentit, kirja VII.

Kun sama osapuoli puolustaa kahta samaa omaisuutta vastaan nostettua kannetta ja tuomio annetaan jommankumman asianosaisen hyväksi, nousee joskus esiin kysymys, pitäisikö omaisuus tämän jälkeen luovuttaa sille, joka voitti kanteen, aivan kuten olisi tehty, jos toista osapuolta vastaan ei olisi puolustautunut; jos tuomio myöhemmin annetaan toisen osapuolen hyväksi, vastaaja vapautuu itse asiassa vastuusta; koska hän ei ollut hallussapidossa eikä ollut toiminut vilpillisesti välttääkseen hallussapidon, koska hän oli luovuttanut omaisuuden hävittyään oikeudenkäynnin; tai koska oli mahdollista, että toinen kantaja voisi saada päätöksen hänen hyväkseen, vastaajan ei pitäisi olla velvollinen luovuttamaan omaisuutta, ellei hänelle anneta vakuutta, siitä syystä, että hänen

oli pakko puolustaa omaisuuden takaisinsaantia koskevaa kannetta toista osapuolta vastaan. Parempi mielipide on, että tuomarin velvollisuutena olisi tulla hävinneen asianosaisen avuksi vakuuden tai takauksen avulla, koska tällä tavoin omaisuus jää sen hyödyksi, joka hitaasti puolustaa oikeuksiaan häntä edeltänyttä menestynyttä kantajaa vastaan.

58. Scaevola, Digest, kirja III.

Poika, jonka isä oli vapauttanut äitinsä testamentin ehdon mukaisesti, siirtyi omaisuuteen, joka hänen isällään oli ollut hallussaan ennen kuin hän vapautti poikansa ja josta hän oli saanut myös voitot, ja käytti osan niistä poikansa, joka oli senaattori, kunniaksi. Heräsi kysymys, koska isä oli valmis luopumaan omaisuudesta varattuaan pojalleen käyttämänsä summan, voisiko jälkimmäinen, jos hän edelleen jatkaisi kanteen nostamista omaisuuden takaisin saamiseksi, olla esteenä petoksen perusteella tehdyille poikkeukselle? Vastasin, että vaikka isä ei käyttäisi poikkeusta hyväkseen, tuomarilta vaadittu velvollisuus riittäisi ratkaisemaan asian.

Otsikko 4. Kanteista, jotka koskevat kuolinpesän osan takaisinperintää

1. Ulpianus, Ediktistä, kirja V.

Sen kanteen jälkeen, jonka preetori lupaa myöntää asianosaiselle, joka väittää, että koko omaisuus kuuluu hänelle, hänen olisi myönnettävä kanne sille, joka vaatii osuutta omaisuudesta.

(1) Kun joku nostaa kanteen kuolinpesästä tai sen osasta, hän ei perusta vaatimustaan omistajan hallussa olevaan määrään vaan omaan oikeuteensa, ja näin ollen, jos hän on ainoa perillinen, hän vaatii koko kuolinpesää, vaikka vastapuolella olisi hallussaan vain yksi asia, ja jos hän on perillinen yhteen osuuteen, hän vaatii osuutta, vaikka vastapuolella olisi hallussaan koko kuolinpesä.

(2) Kun kaksi osapuolta hallitsee kiinteistöä ja kaksi muuta väittää, että tietyt osuudet kuuluvat heille, jälkimmäisten ei tarvitse tyytyä esittämäänsä vaatimuksiaan kahta osapuolta vastaan; kuten esimerkiksi ensimmäinen kantaja ensimmäistä hallussapitäjää vastaan tai toinen toista hallussapitäjää vastaan, vaan molempien on nostettava

kanne ensimmäistä vastaan ja molempien toista vastaan; sillä toisella ei ole hallussaan ensimmäisen väittämä osuus ja toisella toisen väittämä osuus, vaan molemmilla on hallussaan kummankin toisen osuudet perillisten ominaisuudessa. Jos sekä hallussapitäjällä että kantajalla on hallussaan omaisuus, ja kumpikin heistä väittää, että hänellä on oikeus puoleen siitä, heidän on nostettava kanne toisiaan vastaan saadakseen osuutensa omaisuudesta; tai, jos he eivät esitä riitaa perinnönjaon perusteella, heidän on nostettava kanne omaisuuden jakamiseksi.

(3) Kun väitän olevani perillinen osuuteen perintöomaisuudesta, ja kanssaperilliselläni on hallussaan yhdessä vieraan henkilön kanssa, koska kanssaperilläni ei ole enempää kuin hänen osuutensa, herää kysymys, onko minun nostettava kanne perinnön takaisinsaamiseksi yksin vierasta henkilöä vastaan vai myös kanssaperillistäni vastaan? Pegasuksen sanotaan olleen sitä mieltä, että minun pitäisi nostaa kanne yksin vierasta vastaan ja että hänen on luovutettava kaikki, mitä hänellä on hallussaan; ja ehkä tuomioistuimen pitäisi hakemuksesta määrätä näin. Järki kuitenkin ehdottaa, että minun pitäisi nostaa kanne perinnön takaisinsaamiseksi molempia vastaan, toisin sanoen myös kanssaperijääni vastaan, ja että tämän pitäisi nostaa kanne vierasta omistajaa vastaan. Pegasoksen mielipide on kuitenkin oikeudenmukaisempi.

(4) Lisäksi, jos väitän olevani puolen perillinen ja minulla on hallussani kolmasosa perinnöstä ja haluan saada jäljelle jäävän kuudesosan, pohtikaamme, millainen suunnitelma minun pitäisi tehdä. Labeo toteaa, että minun pitäisi nostaa kanne kutakin vastaan puolet, jolloin tuloksena olisi, että saisin kuudesosan jokaiselta heistä, jolloin minulla olisi kaksi kolmasosaa. Tämä on mielestäni oikein, mutta minun on itse luovutettava yksi kuudesosa siitä kolmanneksesta, joka minulla aiemmin oli, ja sen vuoksi tuomarin on velvoitteensa mukaisesti määrättävä minut kuittaamaan se, mitä minulla on hallussani, jos kanssaperilliset ovat ne, joilta vaadin perintöä.

(5) Joskus preetori antaa luvan nostaa kanteen sellaisesta osasta perintöä, jota ei ole varmuudella vahvistettu, jos siihen on asianmukainen syy; esimerkiksi jos kuolleen veljen poika on raskaana ja muiden kuolleiden veljien elossa olevat vaimot ovat raskaana. Tällöin on epävarmaa, minkä osan kuolinpesästä kuolleen veljen poika voi vaatia, koska ei tiedetä, kuinka monta muiden kuolleiden veljien lasta syntyy. Sen vuoksi on täysin oikeudenmukaista, että pojalle myönnetään oikeus vaatia osuutta, jota ei tiedetä; joten ei liene liikaa sanottu, että jos joku on kohtuudella epävarma siitä, minkä osuuden perimistä hänen olisi haettava, hänen olisi sallittava vaatia osuutta, joka on vielä epävarma.

2. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja VI.

Kun sama kiinteistö kuuluu useille henkilöille, joista jotkut ottavat sen haltuunsa ja toiset päättävät sen hyväksymisestä, on katsottu, että jos ne, jotka ottavat sen haltuunsa, nostavat kanteen kiinteistön takaisinsaamiseksi, heidän ei pidä vaatia suurempaa osuutta kuin heillä olisi ollut, jos muut olisivat ottaneet sen haltuunsa, eikä siitä ole heille mitään hyötyä, jos muut eivät ota sitä haltuunsa. Mutta jos muut eivät tule mukaan, he voivat silloin nostaa kanteen jälkimmäisten osuuksista, jos heillä on oikeus niihin.

3. Paulus, Plautiuksesta, kirja XVII.

Muinaiset viranomaiset olivat niin huolissaan syntymättömän lapsen, joka olisi syntyessään vapaa, edun säilyttämisestä, että he varasivat kaikki hänen oikeutensa rajoittamattomina siihen asti, kunnes hänen oli määrä syntyä. Tämä käy ilmi perintöoikeudesta, joka koskee niitä, jotka ovat syntymättömä lasta kaukaisemmassa sukulaisuusasteessa ja joita ei hyväksytä perintöoikeuteen niin kauan kuin on epävarmaa, syntyykö lapsi vai ei. Jos kuitenkin on muita, jotka ovat samassa sukulaisuusasteessa kuin syntymätön, on herännyt kysymys siitä, mikä osuus perinnöstä pitäisi jäädä odottamaan, koska on mahdotonta tietää, kuinka monta voi syntyä; siksi tästä asiasta on annettu niin monia erilaisia ja uskomattomia kertomuksia, että ne yleensä luokitellaan taruihin. Sanotaan, että eräälle naimisissa olevalle naiselle on syntynyt neljä tytärtä yhdellä synnytyksellä; ja eräät kirjoittajat, jotka eivät ole epäluotettavia, ovat myös todenneet, että eräälle peloponnesialaiselle naiselle on syntynyt viisi lasta neljällä eri kerralla, ja että monet egyptiläiset naiset ovat saaneet kerralla useita lapsia. Olemme nähneet kolme veljestä, Horatiuksia, senaattoreita, jotka olivat syntyneet yhdellä kertaa ja jotka olivat vyöttäytyneet taisteluun; ja Laelius kertoo nähneensä Palatinuksen kukkulalla vapaan naisen, joka oli tuotu Aleksandriasta Hadrianukselle näytettäväksi viiden lapsensa kanssa, joista neljän hänen mukaansa nainen oli synnyttänyt yhdellä kertaa ja viidennen neljä päivää myöhemmin. Mihin johtopäätökseen on siis päädyttävä? Lainoppineet kirjoittajat ovat valinneet keskittien, nimittäin he ovat ottaneet huomioon sen, mikä ei ole kovin harvinaista; ja koska kolme lasta saattoi sattua syntymään yhdellä kertaa, he antoivat neljännen osuuden jo syntyneelle pojalle; sillä (kuten Teofrastos sanoo) lainsäätäjät eivät kiinnitä huomiota siihen, mitä tapahtuu kerran tai kahdesti, ja sen vuoksi, jos nainen on todella synnyttämässä vain yhden lapsen, elossa olevalla perillisellä ei ole oikeutta puoleen perinnöstä, vaan vain neljanteen osaan siitä:

4. Ulpianus, Ediktistä, kirja XV.

Ja jos syntyy vähemmän, hänen osuutensa kasvaa samassa suhteessa; ja jos syntyy enemmän kuin kolme, hänen perintöosuutensa pienenee.

5. Paulus, Plautiuksesta, kirja XVII.

On muistettava, että jos nainen ei ole raskaana, mutta hänen luullaan olevan, hänen poikansa on tällä välin ainoa perillinen, vaikka hän ei olekaan tietoinen siitä, että hän on raskaana.

(1) Samaa sääntöä sovelletaan muukalaisiin, kun hänet määrätään perilliseksi tiettyyn osaan perintöä ja jälkeläiset perivät loput. Mutta jos perillisten määrääminen tapahtuu seuraavin ehdoin: "Kaikki minulle syntyneet lapset sekä Lucius Titius ovat perillisiä yhtä suuriin osuuksiin", voi syntyä epäily siitä, voiko hän päästä perintöön, aivan kuten joku, joka ei tiennyt, mihin osuuteen hänellä oli testamentin mukaan oikeus. On kuitenkin edullisempaa, että hän voi päästä perintöön, jos hän ei tiedä, mihin osuuteen hänellä on oikeus, edellyttäen, että hän ei ole tietämätön muista asioista, jotka hänen olisi tiedettävä.

6. Ulpianus, Opinions, kirja VI.

Kun on päätetty, että sisar on yhdessä neljän veljensä kanssa kanssaperijä heidän äitinsä jäämistöön, sisarelle on annettava viides osa kustakin heidän hallussaan olleesta osuudesta siten, että sisar ei anna hänelle enempää kuin viidennen osan kustakin neljästä erillisestä osuudesta, joihin he olivat aiemmin uskoneet olevansa oikeutettuja.

(1) Jos kulut aiheutuvat oikeutetusti kuolinpesän veloista, ne on laskettava suhteessa sitä osapuolta vastaan, joka on saanut osuuden kuolinpesästä holhoojan oikeudella.

7. Julianus, Digest, kirja VIII.

Asianosainen ei voi saada sitä, minkä hän on saanut osituskanteessa annetulla tuomiolla, perintäkanteella, koska yhteisomistusyhteisö on purkautunut; tuomarin toimivalta ulottuu vain siihen, että hän voi määrätä, että jakamaton osuus jäämistöstä luovutetaan sitä hakevalle asianosaiselle.

8. Sama, Digest, kirja XLVIII.

Kiinteistön haltijan olisi voitava puolustaa kannetta siltä osin kuin on kyse osuuden luovuttamisesta; sillä häntä ei ole kielletty pitämästä koko kiinteistöä hallussaan, koska hän on tietoinen siitä, että puolet siitä kuuluu hänelle, eikä hänellä ole mitään kiistanalaisuutta toisesta puolesta.

9. Paulus, Epitomes of the Digest of Alfenus, kirja III.

Kun oli nimetty useita perillisiä ja yksi heistä oli tuolloin Aasiassa, hänen asiamiehensä teki kaupan ja piti rahat päämiehensä osuutena. Myöhemmin selvisi, että Aasiassa ollut perillinen oli aiemmin kuollut, kun hän oli määrännyt asiamiehensä perilliseksi puolet osuudestaan ja toisen osapuolen toiselle puolelle; heräsi kysymys, millä tavoin voitaisiin nostaa kanne kuolinpesästä saatujen rahojen takaisinperimiseksi? Vastaus oli, että kanne olisi nostettava koko jäämistön osalta sitä osapuolta vastaan, joka oli ollut asiamiehenä, koska jäämistöön kuuluvat rahat olivat tulleet mainitun asiamiehen haltuun myynnin kautta; heidän oli kuitenkin nostettava kanne tätä kanssaperillistä vastaan puolen jäämistön osalta. Tästä seuraisi, että jos kaikki rahat olisivat olleet välittäjänä toimineen osapuolen hallussa, he voisivat tuomioistuimen avustuksella periä häneltä takaisin koko summan; tai jos hän olisi palauttanut puolet rahoista kanssaperilliselleen, he voisivat nostaa tuomion häntä vastaan puolet ja kanssaperillistä vastaan toisen puolen osalta.

10. Papinianus, Kysymykset, kirja VI.

Kun sellaisen henkilön poika, joka oli määrätty perilliseksi tiettyyn osaan kuolinpesästä, ei tiennyt, että hänen isänsä oli kuollut testamentin tekijän elinaikana, hoiti kuolinpesän osuutta isänsä puolesta, ikään kuin tämä olisi ollut poissa, ja kun hän oli myynyt tietyn omaisuuden, peri siitä saadun kauppasumman; häntä vastaan ei voitu nostaa takaisinsaantikannetta, koska hänellä ei ollut hallussaan kauppahintaa perillisenä eikä haltijana, vaan poikana, joka oli hoitanut liiketoimia isänsä puolesta; mutta muille kanssaperillisille, joille kuului osa perittävän omaisuudesta, myönnettiin kanne sen perusteella, että he olivat hoitaneet liiketoimia. Seuraavan ei siis pitäisi antaa aihetta huoleen siitä, että poikaa pidettäisiin vastuullisena isänsä perillisille (jotka olivat ehkä jättäneet hänet perinnöttömäksi), koska hän ikään kuin hoiti heidän kuolinpesään liittyvää liiketoimintaansa; sillä asia, jota hän hoiti, ei kuulunut hänen isänsä kuolinpesään; sillä on vain oikeudenmukaista, että jos kanne nostetaan toisen puolesta tehdyn liiketoiminnan perusteella, se, mikä on kerätty jonkun toisen puolesta, pitäisi luovuttaa sille, jolla on siihen oikeus. Tässä tapauksessa liiketoimi ei kuitenkaan kuulunut isälle, koska isä oli lakannut olemasta, eikä se kuulunut isän perintöosaan, koska se oli syntynyt toisen omaisuudesta. Kun pojasta tulee kuitenkin isänsä perillinen ja hän esittää kiistan siitä, että hänen isänsä kuoli sen jälkeen, kun hänestä oli tullut perillinen; herää

kysymys, voidaanko hänen katsoa muuttaneen hallintaoikeutensa luonnetta? Koska kuitenkin asianosainen, joka on harjoittanut kuolinpesän liiketoimintaa ja on velkaantunut sen vuoksi ja joka sen jälkeen esittää perintöoikeuteen liittyvän riidan, voidaan haastaa oikeuteen hallintaoikeuden haltijana, on katsottava, että tässä tapauksessa sama sääntö on sovellettavissa myös poikaan.

Otsikko 5. Kiinteistöjen takaisinperintää koskevista omistusoikeudellisista kanteista

1. Ulpianus, Ediktistä, kirja XV.

Praetorilla on tapana ottaa huomioon ne osapuolet, joita hän pitää varsinaisina perillisinä, toisin sanoen ne, joille perinnön hallintaoikeus myönnetään sen jälkeen, kun perillisille on esitetty siviilikanteita:

2. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja VI.

Tämän perintäkanteen avulla omaisuuden haltija saa yhtä paljon kuin perillinen voi saada ja turvata edellä mainittujen siviilikanteiden avulla.

Otsikko 6. Trust-omaisuuden takaisinperintää koskevista oikeudenkäynneistä

1. Ulpianus, Ediktistä, kirja XVI.

Seuraavaksi vuorossa ovat toimet, joita voivat toteuttaa ne, joille jäämistö luovutetaan. Kuka tahansa, joka vastaanottaa pesän, joka on luovutettu senaatin päätöksen mukaisesti, jonka nojalla kanneoikeus siirtyy, voi nostaa kanteen trustiin perustuvan pesän takaisinperimiseksi:

2. Paulus, Ediktistä, kirja XX.

Tällä kanteella on sama vaikutus kuin siviilioikeudellisella kanteella perinnön takaisinperimiseksi.

3. Ulpianus, Ediktistä, kirja XVI.

Sillä ei myöskään ole merkitystä, onko henkilöä pyydetty luovuttamaan omaisuus minulle vai sille, jonka perillinen minä olen; ja jos olen sen osapuolen, jolle omaisuus on jätetty, jonkun muun seuraajan omaisuuden haltija, voin nostaa kanteen.

(1) On muistettava, että tämä kanne ei koske ketään, joka luopuu kuolinpesästä.

(2) Nämä minulle myönnetyt kanteet voidaan nostaa sekä perilliseni hyväksi että häntä vastaan.

Kirja VI

1. Erityisen omaisuuden takaisinperintää koskevat kanteet.
2. Julkisesta esineoikeudellisesta kanteesta.
3. ikuisesti vuokrattujen maa-alueiden takaisinperintätoimista (..)

*****

Otsikko 1. Erityisomaisuuden takaisinperintää koskevista kanteista

1. Ulpianus, Ediktistä, kirja XVI.

Koko summan takaisinperintää koskevien kanteiden jälkeen lisätään tietyn omaisuuden takaisinperintää koskevat kanteet.

(1) Tämä esineoikeudellinen kanne tietyn omaisuuden takaisinperimiseksi koskee kaikkia irtaimia esineitä, sekä eläimiä että elinkelvottomia esineitä, samoin kuin tapauksia, joissa on kyse maasta.

(2) Tämän kanteen avulla ei kuitenkaan voida esittää vaatimuksia henkilöille, jotka ovat vapaita, mutta joiden suhteen meillä on jonkinlainen määräysvalta, kuten esimerkiksi lapset, jotka ovat isän auktoriteetin alaisia; siksi heidän puolestaan käynnistetyt menettelyt ovat joko tuomarin suorittamia tutkimuksia, kieltoja tai oikeudenkäyntejä, jotka on nostettu preetorin edessä; ja kuten Pomponius sanoo Kolmekymmentäseitsemännessä kirjassa: "Ellei asianosainen ilmoita vaatimuksensa luonnetta"; kuten silloin, kun hän väittää poikansa kuuluvan hänelle tai olevan hänen valvonnassaan Rooman lain mukaisesti. Tässä tapauksessa hänen menettelytapansa vaikuttaa minusta samoin kuin Pomponiuksenkin mielestä oikealta, sillä hän sanoo, että asianosainen voi Rooman kansalaisuutta koskevan lain mukaan nostaa takaisinsaantikanteen, jos hän ilmoittaa vaatimuksensa perusteen.

(3) Tämän kanteen avulla ei voida periä ainoastaan tiettyä omaisuutta, vaan Pomponius sanoo kahdeskymmenesviidennessä kirjassaan, että kanne voidaan nostaa myös laumasta, karjalaumasta ja hevoslaumasta sekä kaikista muista eläimistä, joita pidetään yhdessä laumoittain. Riittää, että lauma itsessään kuuluu meille, vaikka sen yksittäiset pääät eivät olisikaan meidän, sillä vaatimus koskee laumaa eikä sen muodostavia yksilöitä.

2. Paulus, Ediktistä, kirja XXI.

Jos kahdelle osapuolelle kuuluu yhtä suuri osa laumasta, kummallakaan ei ole oikeutta nostaa kannetta koko laumasta eikä edes puolesta siitä. Jos kuitenkin toisella on suurempi määrä kuin toisella, niin että jos ne, jotka eivät kuulu hänelle, poistetaan, hän voi silti vaatia laumaa, ja ne, jotka eivät kuulu hänelle, eivät kuulu luovutettavien laumojen joukkoon.

3. Ulpianus, Ediktistä, kirja XVI.

Marcellus toteaa Digestin neljännessä kirjassa, että jos jollakin miehellä oli kolmesatapäinen lauma, josta hän menetti sata, ja hän osti saman määrän muita eläimiä henkilöltä, joka omisti ne tai oli niiden vilpittömässä mielessä haltija, vaikka ne kuuluivat jollekin toiselle; hän sanoo, että myös nämä eläimet otetaan mukaan takaisinperintäkanteeseen; ja vaikka muita eläimiä ei olisi jäljellä kuin ne, jotka hän oli ostanut, hän voi silti ottaa ne mukaan kanteeseensa lauman takaisinperimiseksi.

(1) Aluksen varusteisiin kuuluvista esineistä on nostettava kanne erikseen, ja samalla tavalla on nostettava kanne myös alukseen kuuluvasta veneestä.

(2) Pomponius sanoo, että jos samankaltaiset esineet ovat niin sekaisin ja sekoittuneet, ettei niitä voida erottaa ja erottaa toisistaan, on nostettava kanne, ei kaikkien esineiden, vaan osan takaisin saamiseksi; esimerkiksi jos minun ja sinun hopeasi sulatetaan yhdeksi massaksi, se on yhteistä omaisuuttamme, ja jompikumpi meistä voi nostaa kanteen sen määrän takaisin saamiseksi, joka on suhteessa siihen painoon, jonka omistamme kyseisestä massasta, vaikka ei olekaan varmaa, mihin painoon kullakin meistä on oikeus.

4. Paulus, Ediktistä, kirja XXI.

Tässä tapauksessa voidaan nostaa myös kanne yhteisen omaisuuden jakamisesta, mutta asianosainen on vastuussa sekä varkauskanteesta että oikeudenkäynnissä nostetusta omaisuuden tuottamista koskevasta kanteesta, jos hän on vilpillisesti onnistunut sekoittamaan hopean; koska omaisuuden tuottamista koskevassa kanteessa on otettava huomioon arvon suuruus, ja yhteisessä omaisuuden jakamista koskevassa kanteessa tai takaisinsaantia koskevassa kanteessa se asianosainen, jonka hopea oli arvoltaan suurempaa, saa suurimman voiton.

5. Ulpianus, Ediktistä, kirja XVI.

Pomponius sanoo myös, että jos kahdelle henkilölle kuuluva vilja on sekoitettu ilman heidän suostumustaan, kumpikin heistä on oikeutettu nostamaan esineoikeudellisen kanteen siitä määrästä kasaa, joka näyttää kuuluvan hänelle; mutta jos vilja on sekoitettu heidän suostumuksellaan, se katsotaan silloin yhteiseksi, ja kanne yhteisesti omistetun omaisuuden jakamisesta on mahdollinen.

(1) Hän sanoo myös, että jos minun hunajastani ja teidän viinistänne tehdään seos, jotkut viranomaiset ovat sitä mieltä, että siitäkin tulee yhteistä omaisuutta; mutta minä pidän parempana mielipiteenä sitä (ja hän itse mainitsi sen), että seos kuuluu sille, joka sen on tehnyt, koska se ei säilytä alkuperäistä luonnettaan. Jos lyijyä kuitenkin sekoitetaan hopeaan, siitä syystä, että se voidaan erottaa toisistaan, siitä ei tule yhteistä omaisuutta, eikä yhteistä omaisuutta voida vaatia jaettavaksi; mutta esineoikeudellinen kanne voidaan nostaa, koska metallit voidaan erottaa toisistaan. Hän sanoo kuitenkin, että jos niitä ei voida erottaa toisistaan, kuten esimerkiksi silloin, kun pronssi ja

kulta sekoittuvat keskenään, kanne on nostettava suhteessa siihen määrään, josta on kyse; ja se, mitä todettiin hunajan ja viinin sekoittumisesta, ei päde, koska vaikka molemmat aineet sekoittuvat, ne jäävät silti jäljelle.

(2) Hän toteaa myös, että jos ori on siittänyt tammani, varsa ei ole sinun vaan minun.

(3) Varus ja Nerva myönsivät kohtuullisen esineoikeudellisen kanteen, kun kyseessä oli puu, joka oli istutettu toisen pellolle ja joka oli saanut juurensa, sillä jos puu ei ollut vielä juurtunut, se ei lakannut kuulumasta minulle.

(4) Kun esineoikeudenkäynti on pantu vireille ja osapuolet ovat yhtä mieltä siitä, mitä omaisuutta vastaan kanne nostetaan, mutta tämän omaisuuden nimessä on tapahtunut virhe, kanne on katsottu nostetuksi asianmukaisesti.

(5) Kun on olemassa useita samannimisiä orjia, esimerkiksi useita Eros-nimisiä orjia, eikä ole selvää, kumpaan heistä teko viittaa, Pomponius sanoo, ettei päätöstä voida tehdä.

6. Paulus, Ediktistä, kirja VI.

Kun joku nostaa esineoikeudellisen kanteen, hänen on nimettävä asia ja ilmoitettava myös, että hän nostaa kanteen koko asiasta tai sen osasta, sillä sana "asia" ei tarkoita jotakin lajia vaan tiettyä esinettä. Octavenus sanoo tähän liittyen, että asianosaisen on ilmoitettava raaka-aineen paino, ja jos omaisuus on leimattu, sen numero, ja jos tavara on valmistettu, sen luonne.

(1) Myös mitat on ilmoitettava, kun tavara voidaan mitata. Jos nostamme kanteen, jossa vaadimme, että tietyt vaatteet ovat meidän tai että ne on toimitettava meille, onko meidän ilmoitettava myös vaatekappaleiden lukumäärä ja väri? Parempi mielipide on, että molemmat nämä asiat on tehtävä, sillä olisi hankalaa pakottaa meidät kertomaan, ovatko vaatteemme kuluneita vai uusia.

(2) Kotitalousvälineisiin liittyy toisinaan vaikeuksia, nimittäin se, onko tarpeen mainita vain astia vai onko siihen lisättävä, onko se neliön muotoinen vai pyöreä, tavallinen vai koristeltu, sillä näitä lisäyksiä on vaikea lisätä kanteeseen; vaatimusten ei myöskään pitäisi olla niin tiukkoja, vaikka orjan takaisinsaantia koskevassa kanteessa olisi mainittava hänen nimensä ja myös se, onko hän poika vai aikuinen mies, ja tämä olisi ehdottomasti tehtävä, jos niitä on useampia kuin yksi. Mutta jos en tiedä hänen nimeään, minun on käytettävä jotain kuvausta hänestä;

esimerkiksi sitä, että hän on osa tiettyä kartanoa tai tietyn naisen poika. Samoin jos joku nostaa kanteen maata vastaan, hänen on ilmoitettava sen nimi ja sijaintipaikka.

7. Sama, Ediktistä, kirja XI.

Jos mies, joka tarjoutuu puolustamaan maata koskevan kanteen, häviää asian, hänellä on kuitenkin perusteltu kanneoikeus saada maa takaisin sen haltijalta, kuten Pedius sanoo.

8. Sama, Ediktistä, kirja XII.

Pomponius on Kolmannessakymmenennessä kuudennessa kirjassaan seuraavalla kannalla. Jos sinä ja minä omistamme yhdessä maa-alueen ja sinä ja Lucius Titius omistatte sen, minun ei pitäisi nostaa kannetta sinua vastaan molemmista neljänneksistä, vaan Titiusta vastaan, joka ei ole omistaja, koko puolikkaasta. Toisin olisi, jos teillä molemmilla olisi hallussanne eri osia mainitusta lohkoista; sillä silloin minun olisi epäilemättä pakko nostaa kanne teitä ja Titiusta vastaan teidän kummankin osuudestanne koko lohkoista; sillä koska osat maasta olivat erikseen hallussa, tietyn osan niistä täytyi väistämättä kuulua minulle, ja siksi sinun on itse nostettava kanne Titiusta vastaan neljänneksestä. Tämä ero ei koske irtainta omaisuutta eikä perintäkannetta, sillä näissä tapauksissa ei voi olla kyse siitä, että omaisuus olisi jaetun osan osalta hallussa.

9. Ulpianus, Ediktistä, kirja XVI.

Tässä kanteessa tuomarin velvollisuutena olisi selvittää, onko vastaaja hallussaan vai ei; mutta ei ole tärkeää, millä oikeudella hänellä on hallussaan; sillä jos olen osoittanut omaisuuden olevan minun, hallussapitäjän on luovutettava se, ellei hän vetoa johonkin poikkeukseen. Eräät viranomaiset, muun muassa Pegasos, ovat kuitenkin sitä mieltä, että tässä kanteessa on kyse vain siitä hallussapidosta, jota sovelletaan silloin, kun haetaan Uti possidetis tai Utrubi -kieltoa; kuten hän sanoo, että silloin, kun omaisuus on talletettu jonkun haltuun tai lainattu hänelle, tai kun hän on vuokrannut sen; tai jos se on hallussaan perinnön tai myötäjäisten maksamisen varmistamiseksi tai syntymättömän lapsen puolesta tai jos vakuutta ei ole annettu uhkaavan vahingon estämiseksi; koska mikään näistä tapauksista ei salli hallussapitoa, takaisinsaantikannetta ei voida nostaa. Katson kuitenkin, että kanne voidaan nostaa ketä tahansa vastaan, jolla on hallussaan omaisuutta ja jolla on valtuudet luovuttaa se.

10. Paulus, Ediktistä, kirja XXI.

Kun kanne nostetaan irtaimesta omaisuudesta, mihin se on luovutettava, jos se ei ole tosiasiallisesti haltijan hallussa? Ei ole huono säännös, jos kantaja on vilpittömässä mielessä hallussapitäjä, että omaisuus luovutetaan joko sinne, missä se sijaitsee, tai sinne, missä kanne sen perimiseksi nostetaan; mutta tämä on tehtävä kantajan kustannuksella, joka on aiheutunut maa- ja merimatkoista, elinkustannusten lisäksi,

11. Ulpianus, Ediktistä, kirja XVI.

Paitsi jos kantaja haluaa, että omaisuus toimitetaan hänen omalla kustannuksellaan ja omalla vastuullaan, kun tuomio annetaan; sillä silloin toimituksesta huolehditaan vakuuden kanssa.

12. Paulus, Ediktistä, kirja XXI.

Jos vastaaja on tosin vilpillisessä mielessä omistanut omaisuuden jostakin muusta paikasta, sovelletaan samaa sääntöä; mutta jos hän on vienyt omaisuuden pois paikasta, jossa se on liitetty, ja vienyt sen muualle, hänen on omalla kustannuksellaan luovutettava se paikkaan, josta hän on sen vienyt.

13. Ulpianus, Ediktistä, kirja XVI.

Sen lisäksi, että omaisuus on luovutettava, tuomarin on otettava huomioon myös sen mahdollinen huonontuminen. Oletetaan esimerkiksi, että luovutetaan orja, joka on heikentynyt, ruoskitettu tai haavoittunut; tuomarin on tällöin harkittava, missä määrin hänen arvonsa on saattanut alentua, vaikka haltija voidaan haastaa oikeuteen Lex Aquilian nojalla. Näin ollen herää kysymys, eikö tuomarin pitäisi arvioida aiheutuneen vahingon määrää, ellei Lex Aquilian mukaisesta kanneoikeudesta luovuta? Labeo katsoo, että kantaja on velvollinen antamaan vakuuden siitä, ettei hän nosta kannetta Lex Aquilian nojalla, ja tämä mielipide on oikea.

14. Paulus, Ediktistä, kirja XXI.

Jos kantaja kuitenkin mieluummin käyttää Lex Aquilia -lain mukaista kannetta, haltija on vapautettava vastuusta. Näin ollen kantaja voi valita, saako hän kolminkertaisen vahingonkorvauksen vai kaksinkertaisen vahingonkorvauksen.

15. Ulpianus, Ediktistä, kirja XVI.

Jos vastaaja taas luovuttaa orjan sen jälkeen, kun häntä on ruoskitettu, Labeo sanoo, että kantajalla on myös oikeus nostaa kanne vahingonkorvausvaatimus.

(1) Jos joku myy omaisuuttaan pakon edessä, tuomarin velvollisuus on ehkä vapauttaa hänet niin, että hän joutuu luovuttamaan vain kauppahinnan; jos hän on kerännyt sadon ja myynyt sen välttääkseen sen pilaantumisen, häntä ei tässä tapauksessa pakoteta luovuttamaan muuta kuin kauppahinnan.

(2) Jos lisäksi oli pelto, josta kanne nostettiin, ja se oli luovutettu sotilaiden käyttöön, jolloin omistajalle maksettiin pieni summa, onko tämän luovutettava myös tämä?". Mielestäni hänen on tehtävä niin.

(3) Kun kanne nostetaan orjasta tai eläimestä, joka on kuollut ilman, että sen kuolema on johtunut omistajan ilkeimmistä tai huolimattomuudesta, useat viranomaiset katsovat, että hintaa ei pidä maksaa. Parempi mielipide on kuitenkin se, että jos kantaja olisi myynyt omaisuuden, jos hän olisi saanut sen, arvo olisi maksettava, jos osapuoli on ollut laiminlyönyt, sillä jos hän olisi luovuttanut sen, toinen osapuoli olisi voinut myydä sen ja hyötyä hinnasta.

16. Paulus, Ediktistä, kirja XXI.

Epäilemättä kuitenkin, vaikka orja kuolisi, on tehtävä jokin päätös voitoista ja naispuolisen orjan jälkeläisistä, ja tehtävä sopimus hädän varalta; sillä omistaja ei varmasti ole vastuussa epäonnesta sen jälkeen, kun jälkeläiset on yhdistetty, sillä hän ei ole vastuussa epäonnesta.

(1) Huolimattomuutta ei katsota olevan siinä, että omistaja on lähettänyt riidan kohteena olevan aluksen merelle sopivana ajankohtana, vaikka se olisi saattanut kadota, ellei hän ole antanut sitä epäpätevien henkilöiden hoitoon.

17. Ulpianus, Ediktistä, kirja XVI.

Julianus sanoo Digestuksen kuudennessa kirjassa, että jos ostan Maeviukselle kuuluneen orjan Titiukselta ja myöhemmin, kun Maevius nostaa kanteen minua vastaan saadakseni hänet takaisin, myyn hänet ja ostaja tappaa hänet, on vain oikeudenmukaista, että maksan hänestä saamani hinnan Maeviukselle.

(1) Julianus toteaa samassa kirjassa myös, että jos omistaja on laiminlyönyt orjan luovuttamisen ja orja kuolee, on otettava huomioon ne voitot, jotka ovat kertyneet siihen asti, kun asia ratkaistiin. Julianus sanoo myös, että luovutettavaksi on luovutettava voittojen lisäksi kaikki, mikä liittyy itse omaisuuteen, ja näin ollen myös naispuolisen orjan jälkeläiset sekä jälkeläisestä saadut voitot. Tämä periaate ulottuu niin pitkälle, että Julianus toteaa seitsemännessä kirjassaan, että jos haltija saisi Lex Aquilian nojalla orjan kautta kanneoikeuden, hänen olisi pakko luovuttaa se. Mutta jos hallussapitäjä on vilpillisesti luopunut hallussapidosta ja joku on laittomasti tappanut orjan, hänet voidaan pakottaa joko maksamaan orjan arvo tai luovuttamaan oma kanneoikeutensa, sen mukaan, kumpi kantaja haluaa. Hänen on myös luovutettava kaikki voitot, jotka hän on mahdollisesti saanut toiselta omistajalta, koska hän ei voi saada mitään irti orjasta, jonka omistusoikeus on riidanalaisena. Hän ei kuitenkaan ole velvollinen luovuttamaan voittoja, jotka ovat kertyneet sinä aikana, jolloin orja oli sen osapuolen hallussa, joka sai sen takaisin oikeudenkäynnissä. Mitä Julianus toteaa Lex Aquilia -lain mukaisesta kanteesta, on sovellettavissa silloin, kun haltija on saanut oikeuden orjaan usucaptionin kautta sen jälkeen, kun asia on tullut vireille, koska silloin hänellä alkaa olla täydellinen omistusoikeus.

18. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja VII.

Jos haltija on saanut oikeuden orjaan anastamalla sen jälkeen, kun asia on tullut vireille, hänen on luovutettava orja ja asetettava vakuus, joka korvaa kantajalle petoksen, sillä on olemassa vaara, että hän on joko pantannut orjan tai luovuttanut hänet.

19. Ulpianus, Ediktistä, kirja XVI.

Labeo sanoo, että vastaajan on myös annettava vakuus siitä, että kaikki on hoidettu asianmukaisesti kyseisen omaisuuden osalta, esimerkiksi jos hän on asettanut vakuuden uhkaavan vahingon estämiseksi.

20. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja VII.

Lisäksi haltijan on luovutettava myös kaikki se, mitä hän on mahdollisesti saanut orjan välityksellä sen jälkeen, kun asia on yhdistetty, mutta ei sitä, mitä hän on hankkinut omalla omaisuudellaan, johon sisältyvät perinnöt ja testamentit, jotka hän on saanut orjan välityksellä; sillä ei riitä, että luovutetaan vain hänen ruumiinsa, vaan on välttämätöntä, että luovutetaan myös kaikki omaisuuteen liittyvä; toisin sanoen kantajan on saatava haltuunsa kaikki se, mitä hän olisi saanut, jos orja olisi luovutettu hänelle silloin, kun asia yhdistettiin. Näin ollen

naispuolisen orjan jälkeläiset on luovutettava, vaikka ne olisivat syntyneet sen jälkeen, kun omistaja on saanut omistusoikeuden äitiin usucaptionin kautta, toisin sanoen sen jälkeen, kun liikkeeseenlasku on tapahtunut, jolloin luovutus ja vakuuden asettaminen petoksen varalta on tehtävä sekä jälkeläisten että äidin osalta.

21. Paulus, Ediktistä, kirja XXI.

Kun orja karkaa vilpittömässä mielessä toimineelta omistajalta, voidaan kysyä, oliko orja sellainen, jota olisi pitänyt vartioida? Sillä jos hän on näyttänyt olleen niin hyvämaineinen, että häntä ei olisi pitänyt pitää vartioituna, hallussapitäjä on vapautettava vastuusta; mutta jos hän on tällä välin saanut omistusoikeuden häneen anastamalla hänet, hänen on luovutettava kanneoikeutensa kantajalle ja luovutettava voitto, jonka hän on saanut orjan ollessa hänen hallussaan. Jos hän ei kuitenkaan ole vielä saanut orjan omistusoikeutta anastamalla, hänet on vapautettava antamatta vakuutta, joten hänen ei tarvitse sitoutua kantajaan ajamaan orjaa takaa, koska kantaja voi itse tehdä niin; mutta voiko hän sillä välin, kun orja on pakomatalla, tulla orjan omistajaksi anastamisen kautta? Pomponius sanoo Ediktin kolmekymmentyhdeksännessä kirjassa, että tämä ei ole epäoikeudenmukaista. Jos orja olisi kuitenkin ollut vartioituna, haltija on vastuussa orjasta; joten vaikka hän ei olisikaan saanut orjan omistusoikeuttaan usukaption kautta, kantajan on luovutettava hänelle kanneoikeutensa. Julianus kuitenkin katsoo tämänkaltaisissa tapauksissa, että jos orjan haltija vapautuu vastuusta orjan pakenemisen vuoksi, vaikka hänen ei ole pakko asettaa vakuutta orjan takaa-ajamiseksi, hänen on annettava sitoumus siitä, että jos hän turvaa orjan, hän luovuttaa hänet. Pomponius hyväksyy tämän mielipiteen erilaisten tekstien kolmekymmentäneljännessä kirjassa, ja se on parempi.

22. Ulpianus, Ediktistä, kirja XVI.

Jos orja karkaa hallussapitäjän petoksen vuoksi, hänet tuomitaan kuin hallussapitäjä.

23. Paulus, Ediktistä, kirja XXI.

Henkilöllä on oikeus nostaa esineoikeudellinen kanne, jos hänestä on tullut omaisuuden omistaja joko kansojen oikeuden tai siviilioikeuden nojalla.

(1) Pyhiä ja uskonnollisia paikkoja ei voida haastaa oikeuteen esineoikeudellisilla kanteilla, ikään kuin ne olisivat yksityishenkilöiden omaisuutta.

(2) Jos joku liittyy omaan omaisuuteensa jotain, joka kuuluu toiselle, niin että siitä tulee osa omaisuutta; esimerkiksi jos joku liittyy omaan patsaaseensa käden tai jalan, joka kuuluu toiselle, tai kahvan tai pohjan kuppiin, tai reliefihahmon kynttilänjalkaan, tai jalan pöytään, suurin osa auktoriteeteista toteaa aivan oikein, että hänestä tulee koko omaisuuden omistaja ja että hän voi totuudenmukaisesti sanoa, että patsas tai kuppi on hänen.

(3) Lisäksi kaikesta, mikä on kirjoitettu minun paperilleni tai maalattu minun taululleni, tulee välittömästi minun; vaikka eräät viranomaiset ovatkin ajatelleet toisin maalauksen arvon vuoksi; mutta kun yksi asia ei voi olla olemassa ilman toista, se on väistämättä annettava sen mukana.

(4) Näin ollen kaikissa näissä tapauksissa, joissa omaisuuteni vetää toisen omaisuutta puoleensa paremmuuden vuoksi, siitä tulee minun omaisuuttani, ja jos nostan kanteen sen takaisin saamiseksi, minut voidaan pakottaa petokseen perustuvalla poikkeuksella maksamaan tavaran kohonnut arvo.

(5) Lisäksi se, mikä on liitetty tai lisätty johonkin muuhun esineeseen, on osa sitä liittymisen kautta, eikä omistaja voi nostaa kanteita sen takaisin saamiseksi niin kauan kuin nämä kaksi esinettä ovat kiinni toisissaan; mutta hän voi nostaa kanteen niiden esittämiseksi tuomioistuimessa, jotta ne voidaan erottaa toisistaan ja nostaa takaisinsaantikanne, paitsi tietysti Cassiuksen mainitsemassa tapauksessa, jossa esineet on hitsattu yhteen; sillä hän sanoo, että jos käsi on hitsattu kiinni patsaaseen, johon se kuuluu, se sulautuu suuremman osan yhtenäisyyteen, ja että se, mikä on kerran tullut toisen omaisuudeksi, ei voi palautua entiselle omistajalleen, vaikka se katkeaisi. Sama sääntö ei päde mihinkään, joka on juotettu lyijyllä; sillä hitsaaminen aiheuttaa saman aineen sekoittumisen, mutta juottaminen ei tee sitä. Kaikissa näissä tapauksissa tarvitaan siis kanne in factum, toisin sanoen silloin, kun ei ole kyse tuotannollisesta tai esineoikeudellisesta kanteesta. Mutta kun on kyse esineistä, jotka koostuvat erillisistä esineistä, on ilmeistä, että erilliset osat säilyttävät erityisluonteensa, kuten esimerkiksi erilliset orjat ja erilliset lampaat; ja siksi voin nostaa kanteen lammaslauman takaisinsaamiseksi sellaisenaan, vaikka sinun pässi olisikin niiden joukossa, ja sinä itse voit nostaa kanteen pässiesi takaisinsaamiseksi. Sääntö ei ole sama silloin, kun esine koostuu yhtenäisistä osista, sillä jos kiinnitätte jonkun toisen henkilön patsaan käsivarren minun patsaaseeni, ei voida sanoa, että käsivarsi on teidän, koska koko patsas sisältyy yhteen käsitykseen.

(6) Jos yhden henkilön rakennusmateriaaleja on käytetty toisen henkilön talossa, niiden takaisinperimiseksi ei voida nostaa kanteita kahdentoista taulukon lain perusteella; eikä niiden tuottamisesta voida nostaa kanteita muutoin kuin sitä osapuolta vastaan, joka tietoisesti käytti toisen henkilön materiaaleja oman talonsa

rakentamiseen; vaan on turvaututtava vanhaan de tigno juncto -kanteeseen, joka koskee kaksinkertaista vahingonkorvausta ja joka on johdettu kahdentoista taulukon laista.

(7) Lisäksi jos joku rakentaa talon omalle maalleen toiselle kuuluvalla kivellä, hän voi toki nostaa kanteen talon takaisin saamiseksi; mutta myös entinen omistaja voi nostaa kanteen kiven takaisin saamiseksi, jos se on otettu pois, vaikka talo olisi purettu sen jälkeen, kun käyttövastikkeeseen ottamiseen tarvittava aika on kulunut, sen jälkeen, kun talo on tullut vilpittömässä mielessä toimivan ostajan haltuun; sillä yksittäisiä kiviä ei saada käyttövastikkeella, vaikka rakennuksesta tulisi ajan kuluessa toisen omaisuutta.

24. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja VII.

Asianosaisen, joka aikoo nostaa kanteen omaisuuden takaisinsaamiseksi, olisi harkittava, voiko hän saada omaisuuden haltuunsa jonkin kiellon avulla, koska on paljon helpompaa, että hän itse on hallussa ja pakottaa vastapuolensa ottamaan kantajan taakan, kuin nostaa kanteen itse, kun tämä on hallussa.

25. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXX.

Kun henkilö ryhtyy puolustamaan asiaa ilman hyvää syytä, koska hän ei ole hallussapidossa eikä ole toiminut vilpillisesti välttääkseen hallussapidon, Marcellus sanoo, ettei hän voi saada asiaa hylättyä, jos kantajalle ei ole ilmoitettu tosiseikoista, ja tämä mielipide on oikea; tämä kuitenkin edellyttää, että asia on tullut vireille. Mutta jos asianosainen, ennen kuin asia on yhdistetty, väittää, ettei hänellä ole hallussapitovelvollisuutta, vaikka hänellä ei todellisuudessa ole, eikä hän petä kantajaa ja poistuu, hänen ei voida katsoa sitoutuneen puolustamaan asiaa.

26. Paulus, Plautiuksesta, kirja II.

Sillä jos kantaja on tietoinen tosiseikoista, häntä ei ole pettänyt toinen vaan hän itse, ja näin ollen vastaaja vapautetaan syytteestä.

27. Sama, Ediktistä, kirja XXI.

Mutta jos joku, joka haluaa haastaa Titiuksen oikeuteen, ilmoittaa, että hänellä on hallussaan, ja jos hän sen jälkeen puolustautuu vapaaehtoisesti ja minä todistan tämän oikeudenkäynnissä todistajanlausunnolla, tuomio on epäilemättä annettava vastapuolta vastaan.

(1) Asianosaisen olisi oltava hallussaan paitsi silloin, kun asia otetaan käsiteltäväksi, myös silloin, kun päätös tehdään. Jos asianosainen oli hallussaan silloin, kun asia liitettiin, mutta menetti hallinnan ilman vilpillistä tekoa, kun asia ratkaistiin, hänet olisi vapautettava vastuusta. Jos taas hänellä ei ollut omistusoikeutta silloin, kun asia yhdistettiin, mutta hänellä oli omistusoikeus silloin, kun asia ratkaistiin, on hyväksyttävä Proculuksen näkemys, jonka mukaan päätös on joka tapauksessa annettava häntä vastaan, ja näin ollen kaikki voitot siitä lähtien, kun hän sai omistusoikeuden, sisällytetään tuomioon.

(2) Jos orja, josta kanne nostetaan, on menettänyt arvonsa omistajan ilkeyttään ja kuolee sen jälkeen, ei kuitenkaan entisen omistajan syyksi, vaan jostain muusta syystä, hänen arvonlennuksensa määrää ei ole arvioitava, koska sillä ei ole merkitystä kantajan kannalta. Tämä koskee kuitenkin vain esineoikeudellisia kanteita, sillä Lex Aquilian mukainen kanneoikeus jatkuu.

(3) Asianosainen, joka on ennen asian käsittelyä vilpillisesti luopunut omaisuuden hallussapidosta, on vastuussa esineoikeudellisesta kanteesta; tämä voidaan päätellä senaatin päätöksestä, jossa säädetään, kuten olemme jo todenneet, että aiemmin tehty petos sisältyy omaisuuden takaisinperintää koskevaan kanteeseen; sillä jos jo tehty petos sisältyy tällaiseen esineoikeudelliseen kanteeseen, joka itsessään on esineoikeudellinen kanne, on järjetöntä, että jo tehty petos sisältyy esineoikeudelliseen kanteeseen, jonka tarkoituksena on tietyn esineen takaisinperiminen.

(4) Jos orjan isä tai omistaja on pojan tai orjan kautta hallussapidossa ja jompikumpi viimeksi mainituista on poissa tuomion antamishetkellä ilman isän tai omistajan syytä, on joko annettava aikaa tai asetettava vakuus hallussapidon luovuttamista varten.

(5) Kun haltijalle aiheutuu kustannuksia omaisuudesta, josta kanne nostetaan, ennen kuin asia on tullut vireille, nämä kustannukset olisi otettava huomioon petollisen tarkoituksen perusteella tehdyllä poikkeuksella, jos kantaja jatkaa kanteen nostamista omaisuutensa takaisin saamiseksi palauttamatta kustannuksia. Samaa sääntöä sovelletaan, kun omistaja puolustaa orjaa myrkkyä koskevassa kanteessa ja hävittyään asian maksaa vahingonkorvaukset; tai kun omistaja erehdyksessä rakentaa talon miehittämättömälle maalle, joka kuuluu kantajalle, ellei tämä salli hänen poistaa rakennusta. Eräät viranomaiset ovat todenneet, että näin olisi tehtävä myös

sen tuomioistuimen, joka käsittelee myötäjäisten takaisinperintää koskevan asian, joka koskee vaimolle annettua maata. Mutta jos annatte orjallenne ohjeita, kun hän on teidän hallussanne, Proculus katsoo, että tätä sääntöä ei pitäisi noudattaa; koska minun ei pitäisi riistää orjani, eikä samaa oikeussuojakeinoja voida soveltaa, johon olemme edellä viitanneet maa-alueen tapauksessa.

28. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja VII.

Oletetaan esimerkiksi, että olet opettanut häntä taiteilijaksi tai kopioijaksi; katsotaan, että tuomioistuimelta ei voi saada arviota:

29. Pomponius, Quintus Muciuksesta, kirja XXI.

Paitsi jos pidät orjaa myytävänä ja saisit hänestä paremman hinnan hänen ammattinsa vuoksi;

30. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja VII.

Tai kantajalle on aiemmin ilmoitettu, että hänen on maksettava kustannukset, ja vastaaja on tämän välttämiseksi esittänyt petokseen perustuvan poikkeuksen.

31. Paulus, Ediktistä, kirja XXI.

Mutta kun voittoa vaaditaan sellaisen orjan osalta, jonka takaisinsaamiseksi kanne on nostettu, on otettava huomioon orjan murrosikä, mutta myös se, mitä palveluja hän voisi tarjota, vaikka hän ei olisi vielä saavuttanut kyseistä ikää. Olisi kuitenkin häpeällistä, jos kantaja vaatisi korvausta voitosta, jonka hän olisi voinut saada orjan taitojen avulla, koska hän sai sen omistajan kustannuksella.

32. Modestinus, Erot, kirja VIII.

Jos hän kuitenkin opetti orjalleen jotakin ammattia, siitä aiheutuneet kulut voidaan kuitata sen jälkeen, kun orja on täyttänyt 25 vuotta.

33. Paulus, Ediktistä, kirja XXI.

Ei ainoastaan ne voitot, jotka on kerätty, vaan myös ne, jotka olisi voitu rehellisesti kerätä, on arvioitava; ja sen vuoksi, jos riidan kohteena oleva omaisuus menetetään joko omistajan petoksen tai huolimattomuuden vuoksi, Pomponius pitää Trebatiuksen näkemystä parempana, nimittäin sitä, että voitot on otettava huomioon siinä laajuudessa kuin ne olisivat olleet, jos omaisuutta ei olisi tuhottu, toisin sanoen siihen asti, kunnes päätös on annettu; ja tämän näkemyksen hyväksyy myös Julianus. Tämän säännön mukaan, jos pelkän omaisuuden omistaja nostaa kanteen ja käyttöoikeus menetetään viivästyksen vuoksi, on laskettava voitto siitä ajankohdasta alkaen, jolloin käyttöoikeus erotettiin pelkästä omistuksesta.

34. Julianus, Digest, kirja VII.

Samaa sääntöä sovelletaan silloin, kun maa-alueetta lisätään toiseen maa-alueeseen alluvion kautta.

35. Paulus, Ediktistä, kirja XXI.

Toisaalta, jos kantaja testamenttaa tietyn omaisuuden käyttöoikeuden sen jälkeen, kun asia on ratkaistu, eräät viranomaiset ovat aivan oikein sitä mieltä, että voittoa ei pitäisi ottaa huomioon sen jälkeen, kun käyttöoikeus on erotettu omaisuudesta.

(1) Jos nostan kanteen maasta, joka ei kuulu minulle, ja tuomari toteaa päätöksessään, että se on minun, hänen on myös tuomittava haltija voitoista; sillä hänet on määrättävä luovuttamaan voitot samasta virheestä, koska kantaja ei saa luopua voitoista haltijan hyväksi, joka on hävinnyt asian; muuten, kuten Mauricianus sanoo, tuomari ei voi päättää, että omaisuus on luovutettava; ja miksi haltija saisi pitää hallussaan sellaista, mitä hän ei olisi voinut pitää hallussaan, jos hän olisi heti luopunut hallussapidosta?"

(2) Kantaja, joka on hyväksynyt omaisuuden arvion, ei ole velvollinen turvaamaan haltijaa häätöä vastaan, sillä haltija on itse syyllinen, jos hän ei luovuta omaisuutta.

(3) Jos omaisuutta ei voida jakaa ilman, että se tuhoutuu, on vakiintunut käytäntö, jonka mukaan voidaan nostaa kanne omaisuuden osuudesta.

36. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja VII.

Kun henkilö nostaa takaisinsaantikanteen, hänen on, jotta hän ei tekisi sitä turhaan, tiedusteltava, onko vastaaja, jota vastaan hän nostaa kanteen, hallussapitäjä vai onko hän vilpillisesti luopunut hallussapidosta.

(1) Asianosainen, jota vastaan on nostettu esineoikeudellinen kanne, voi saada tuomion myös huolimattomuuden perusteella; ja orjan omistaja, jota vastaan on nostettu kanne hänen takaisinsaamiseksi, on syyllistynyt huolimattomuuteen, jos hän sallii orjan esiintyä areenalla ja tämä kuolee; ja myös silloin, kun orja oli karkulainen eikä hän turvannut häntä ja tämä karkasi, tai kun kanne on nostettu laivasta ja hän lähetti sen huonossa säässä ja se hukkuu haaksirikkoon.

37. Ulpianus, Ediktistä, kirja XVII.

Julianus sanoo Digestin kahdeksannessa kirjassa, että jos rakennan toisen maalle, jonka vilpittömässä mielessä olen ostaja, mutta teen sen aikana, jolloin tiesin, että maa kuului toiselle, meidän pitäisi katsoa, olenko oikeutettu poikkeukseen, ellei joku voi sanoa, että minulla on oikeus poikkeukseen sillä perusteella, että odotin tappiota. Katson kuitenkin, että tällaisella osapuolella ei ole oikeutta poikkeukseen; sillä heti kun hän oli varma siitä, että maa kuului toiselle, hänen ei olisi pitänyt pystyttää rakennusta; vaan hänelle olisi annettava lupa poistaa pystyttämänsä rakennus, jos hän tekee sen ilman, että maan omistajalle aiheutuu vahinkoa.

38. Celsus, Digest, kirja III.

Rakensitte tai istutitte toisen maalle, jonka ostitte tutkimatta, ja teidät häädettiin. Hyvä tuomari tekee tässä tapauksessa eri tavoin päätöksen osapuolten oikeudellisen tilanteen ja tapauksen olosuhteiden mukaan. Jos oletetaan, että omistaja on toiminut samoin, hänen on maansa takaisin saadakseen korvattava teille kulunne, mutta vain sen verran, että se on tullut arvokkaammaksi; ja jos se, mitä siihen lisättiin, on enemmän kuin ostorahat, hänen on maksettava vain se, mitä siihen käytettiin. Oletetaan, että asianosainen on köyhä, ja jos hän joutuu maksamaan tämän, hänen on uhrattava koti-irtaimistonsa ja esi-isiensä haudat; silloin riittää, että saatte luvan poistaa niin paljon kuin voitte siitä, mitä olette rakentaneet, edellyttäen, että maa ei muutu huonommaksi kuin se olisi ollut, jos sille ei olisi alun perin pystytetty rakennusta. Päätimme kuitenkin, että jos omistaja on valmis maksamaan teille summan, joka vastaa sitä, mitä omistaja olisi saanut, jos nämä tavarat olisi poistettu, hänellä on valtuudet tehdä niin. Teille ei kuitenkaan anneta lupaa toimia ilkeästi, kuten esimerkiksi raaputtaa pois kiinnittämiänne rappauksia tai turmella maalauksia, millä ei olisi muuta vaikutusta kuin häirinnän aiheuttaminen.

Oletetaan, että omistaja on osapuoli, joka odottaa myyvänsä omaisuuden heti, kun hän saa sen takaisin; silloin, ellei hän toimita sitä summaa, jonka olemme jo ensimmäisessä esimerkissä todenneet hänen olevan toimitettava, vahingonkorvaus, josta teitä vastaan on annettu tuomio, on maksettava sen jälkeen, kun tämä on vähennetty.

39. Ulpianus, Ediktistä, kirja XVII.

Urakoitsijat, jotka rakentavat omista materiaaleistaan, siirtävät välittömästi omistusoikeuden niihin niille, jotka omistavat maan, jolle he pystyttävät rakennuksen.

(1) Julianus sanoo Digestin kahdessatoista kirjassa erittäin oikein, että nainen, joka antaa maata pantiksi toisen velan vakuudeksi, voi periä sen takaisin esineoikeudellisella kanteella, vaikka velkoja olisi myynyt maan:

40. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja VII.

Koska velkojan katsotaan myyneen pantin, joka oli mitätön.

41. Ulpianus, Ediktistä, kirja XVII.

Jos joku ostaa omaisuutta sillä ehdolla, että jos joku toinen osapuoli tarjoaa enemmän, hän luopuu ostosta, hän ei voi enää käyttää esineoikeudellista kannetta heti, kun ehto täyttyy; mutta jos maa on luovutettu osapuolelle tällaisella ehdolla, hän voi käyttää esineoikeudellista kannetta saadakseen sen takaisin ennen kuin korotettua hintaa on tarjottu, mutta hän ei voi tehdä sitä jälkeenpäin.

(1) Kun orja tai perheen poika myy ja luovuttaa minulle maa-alueen, minulla on oikeus nostaa esineoikeudellinen kanne sen takaisin saamiseksi, jos hänellä on ollut oikeus vapaasti hallinnoida peculiumiaan. Samaa sääntöä sovelletaan, kun orja luovuttaa isäntänsä omaisuutta tämän suostumuksella; aivan kuten silloin, kun asiamies myy tai luovuttaa omaisuutta päämiehensä suostumuksella, minulla on oikeus nostaa esineoikeudellinen kanne.

42. Paulus, Ediktistä, kirja XXVI.

Jos esineoikeudellinen kanne nostetaan, hallussapitäjän perillinen vapautetaan, jos hän ei ole itse hallussapidossa; jos kuitenkin on syntynyt perittävän henkilökohtainen vastuu, se on ehdottomasti sisällytettävä tuomioon.

43. Sama, Ediktistä, kirja XXVII.

Kaikki uskonnollisiin kohteisiin liitetyt asiat ovat itsessään uskonnollisia, ja siksi uskonnolliseen rakennelmaan kuuluvia kiviä ei voida periä takaisin, vaikka ne olisi poistettu; kantajalla on kuitenkin oikeus poikkeukselliseen oikeussuojaan asiallisessa kanteessa, ja se, joka on poistanut kivet, on pakotettu palauttamaan ne. Jos toiselle kuuluvia kiviä on kuitenkin käytetty muistomerkin rakentamiseen ilman omistajan suostumusta ja ennen muistomerkin käyttöönottoa ne irrotetaan ja siirretään muualle käytettäväksi, omistaja voi saada ne takaisin. Ja vaikka kivet olisi siirretty, jotta ne voitaisiin korvata samassa rakennelmassa, on todettu, että omistaja voi samalla tavalla saada ne takaisin.

44. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja XXIX.

Puussa roikkuvat hedelmät katsotaan osaksi maaperää.

45. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXVIII.

Kun orja palautetaan kantajalle sen jälkeen, kun hänen takaisinsaamiseksi on nostettu kanne, ja kun tämän on tehnyt vilpittömässä mielessä toimiva haltija, katson, että hänen pitäisi antaa vakuus ainoastaan ilkvallan varalta, mutta muiden haltijoiden pitäisi antaa vakuus myös huolimattomuuden varalta; ja vilpittömässä mielessä toimiva haltija on sisällytettävä näihin haltijoihin sen jälkeen, kun asia on tullut vireille.

46. Paulus, Sabinuksesta, kirja X.

Kun omaisuus, josta kanne nostetaan esineoikeudellisella kanteella, on arvioitu siihen määrään, jonka kantaja vannoo oikeudessa, sen omistusoikeus siirtyy välittömästi sen haltijalle, sillä minun katsotaan tehneen kompromissin ja sopineen asiasta hänen kanssaan hänen itsensä vahvistamiensa perusteiden mukaisesti.

47. Sama, Plautiuksesta, kirja XVII.

Näin on silloin, kun omaisuus on käsillä, jos se on muualla, se siirtyy, kun haltija saa sen kantajan suostumuksella; ja siksi ei ole vastoin sääntöä, että tuomarin arvio on tehtävä vain silloin, kun kantaja antaa vakuuden siitä, "että hän ei tee mitään estääkseen omaisuuden hallussapidon luovutuksen".

48. Papinianus, Opinions, kirja II.

Jos vilpittömässä mielessä toimivalle maanomistajalle on aiheutunut kuluja sellaisesta maa-alueesta, joka ilmeisesti kuuluu toiselle, hän ei voi nostaa kannetta kyseisten kulujen perimiseksi niiltä, jotka esittivät hänelle maan, tai sen omistajalta; mutta hän voi petoksen perusteella tehdyn poikkeuksen avulla saada oikeuden päätöksellä korvauksen kyseisistä kuluista oikeudenmukaisin perustein, toisin sanoen silloin, kun kulut ylittävät ennen asian käsittelyä kerätyn voiton määrän, sillä jos kuittaus on sallittu, omistaja on velvollinen palauttamaan sen määrän, jolla kulut ylittävät voiton, jos maa-alueesta on ollut hyötyä.

49. Celsus, Digest, kirja XVIII.

Olen sitä mieltä, että maa, jolla talo seisoo, on osa sitä, eikä vain tukena, kuten meri on laivoille.

(1) Se, mitä omaisuudestani jää jäljelle ja mitä minulla on oikeus periä takaisin lain nojalla, on minun.

50. Callistratus, Monitory Edict, kirja II.

Kun pelto kuuluu jollekin osto-oikeuden nojalla, tällaista kannetta ei voida asianmukaisesti nostaa ennen kuin pelto on luovutettu ja sen hallinta on menetetty.

(1) Perillinen voi asianmukaisesti nostaa kanteen siitä, mitä pesälle kuuluu, vaikka hän ei ole vielä saanut sitä haltuunsa.

51. Pomponius, Sabinuksesta, kirja XVI.

Kun esineoikeudellinen kanne nostetaan ja päätös annetaan hallussapitäjän perillistä vastaan, perillisen huolimattomuus ja petos asiassa on otettava huomioon tuomiota annettaessa.

52. Julianus, Digest, kirja LV.

Kun maa-alueen haltija on vilpillisesti luopunut sen hallussapidosta ennen kuin asia on tullut vireille, hänen perillisensä eivät voi joutua puolustautumaan esineoikeudellisessa kanteessa, vaan heitä vastaan olisi nostettava tosiasiallinen kanne, jolla heidät voidaan velvoittaa luovuttamaan se määrä, jonka he ovat hyötäneet omaisuudesta.

53. Pomponius, Sabinuksesta, kirja XXXI.

Jos maanomistaja on viljellyt tai istuttanut maata ja maa otetaan myöhemmin takaisin kanteella, hän ei voi poistaa istuttamaansa maata.

54. Ulpianus, Opinions, kirja VI.

Asianajajan tehtävien ja oman asian puolustamisen välillä on suuri ero; ja jos asianosainen myöhemmin toteaa, että tietty omaisuus kuuluu hänelle, hän ei menetä omistusoikeuttaan siihen sen vuoksi, että hän tietämättömänä asiasta auttoi toista, joka nosti kanteen sen takaisin saamiseksi.

55. Julianus, Digest, kirja LV.

Kun maan omistaja kuolee ennen kuin perillisiä on syntynyt ja jättää kaksi perillistä, ja kanne koko omaisuuden takaisinperimiseksi nostetaan toista heistä vastaan, joka omisti sen, ei ole epäilystäkään siitä, että tuomio on annettava häntä vastaan koko omaisuuden osalta.

56. Sama, Digest, kirja LXXVIII.

Kanne peculiumin takaisinperimisestä ei ole sallittu, kuten lauman tapauksessa, vaan osapuolen, jolle peculium on testamentattu, on nostettava kanne erillisistä esineistä, jotka muodostavat peculiumin.

57. Alfenus, Digest, kirja VI.

Toinen osapuoli, jota vastaan oli nostettu kanne maa-alueen takaisinsaamiseksi, haastoi toisen osapuolen uudelleen oikeuteen samasta maa-alueesta, ja heräsi kysymys, miten hän vältyisi kaksinkertaiselta tappiolta, jos hän

luovuttaisi maa-alueen jommallekummalle kantajalle tuomioistuimen määräyksestä ja sen jälkeen annettaisiin tuomio toisen kantajan hyväksi? Vastasin, että sen tuomarin, joka ratkaisi asian ensin, oli määrättävä maa luovutettavaksi kantajalle sillä ehdolla, että tämä antaisi takauksen tai takuun siitä, että jos toinen osapuoli saisi maan takaisin, hän luovuttaisi sen.

58. Paulus, Epitomes of The Digest of Alfenus, kirja III.

Kun eräs mies haastettiin oikeuteen orjan takaisinsaamiseksi ja myös kyseisen orjan tekemästä varkaudesta, heräsi kysymys, mitä hänen olisi tehtävä, jos häntä vastaan annettaisiin tuomio molemmissa tapauksissa, jos orja olisi ensin saatu takaisin häneltä? Vastaus oli, että tuomari ei saisi velvoittaa häntä luovuttamaan orjaa, ellei hän olisi etukäteen antanut vakuutta siitä, että jos hän joutuu maksamaan vahingonkorvauksia, hän saa ne täysimääräisesti takaisin, koska hän oli ollut mukana samassa orjaa koskevassa asiassa. Jos kuitenkin ensin annettiin tuomio asiassa, jossa oli kyse varkaudesta, ja hän luovutti orjan korvaukseksi, ja sitten annettiin toinen tuomio kantajan hyväksi kanteessa, jossa oli kyse orjan takaisinsaannista, tuomarin ei olisi pitänyt arvioida vahingonkorvausta sen vuoksi, että orjaa ei luovutettu, koska asianosaisen ei voitu katsoa syyllistyneen huolimattomuuteen tai pahantahtoisuuteen, koska hän ei ollut luovuttanut orjaa.

59. Julianus, Miniciuksesta, kirja VI.

Eräs mies asui toisen omistamassa talossa ja asensi sinne ikkunat ja ovet, jotka rakennuksen omistaja poisti vuoden kuluttua. Kysyn, voiko niiden asettaja nostaa kanteen näiden ovien ja ikkunoiden takaisin saamiseksi? Vastaus oli, että hän voi, sillä kaikki, mikä on kiinnitetty toisen rakennukseen, on osa rakennusta niin kauan kuin se pysyy sellaisena, mutta heti kun se poistetaan, se palaa välittömästi entiseen tilaansa.

60. Pomponius, Sabinuksesta, kirja XXIX.

Jos hallussapitäjä, joka on lapsi tai mielisairas, tuhoaa tai turmelee jotain, häntä ei voida rangaista.

61. Julianus, Miniciuksesta, kirja VI.

Minicius vastasi, että kun mies oli käyttänyt toiselle kuuluvia materiaaleja oman laivansa korjaamiseen, kun häneltä oli kysytty, jäisikö laiva edelleen saman miehen omaisuudeksi; mutta jos hän teki näin laivaa

rakentaessaan, asia ei olisi näin. Julianus toteaa eräissä huomautuksissa, että koko laivan omistusoikeus seuraa kölin sijaintia.

62. Papinianus, Kysymykset, kirja VI.

Kun alus nostetaan kanteen vilpillisessä mielessä toiminutta haltijaa vastaan, on tehtävä arvio voitosta, aivan kuten tavanomaisesti vuokratun myymälän ja maa-alueen tapauksessa. Tämä ei ole ristiriidassa sen säännön kanssa, jonka mukaan perillistä ei pakoteta maksamaan korkoa rahasta, joka on talletettu mutta jota hän ei käsittele; sillä vaikka on totta, että rahti, kuten korkokaan, ei ole luonnosta peräisin vaan lain mukaan perittävässä; silti rahti voidaan tässä tapauksessa vaatia, koska aluksen haltijan ei tarvitse vastata kantajalle riskistä, vaan raha lainataan korolla lainanantajan riskillä.

(1) Yleisesti ottaen on kuitenkin vakiintunut, että kun on kysymys voiton arvioinnista, ei ole tarkasteltava sitä, onko haltija vilpillisessä mielessä nauttinut voitosta, vaan sitä, olisiko kantaja voinut nauttia siitä, jos hän olisi saanut omistaa omaisuuden. Myös Julianus omaksui tämän mielipiteen.

63. Sama, kysymyksiä, kirja XII.

Jos joku menettää hallinnan huolimattomuuden vuoksi, mutta ei petoksen vuoksi, koska hänen on sallittava arvion tekeminen, hänellä on oikeus tulla kuulluksi tuomioistuimessa, jos hän pyytää, että hänen vastapuolensa määrätään luovuttamaan kanneoikeutensa; ja koska preetori myöntää hänelle apua milloin tahansa, kun joku muu hallitsee, häntä ei käytetä millään tavoin hyväksi. Hänelle on myönnettävä oikeusapua, vaikka arvioitua summaa saaneen osapuolen hallussa olisikin; eikä jälkimmäistä helposti kuulla, jos hän haluaa palauttaa rahat sen jälkeen, kun hän on kerran saanut ne tuomarin päätöksen nojalla vastaajan riskillä.

64. Sama, kysymyksiä, kirja XX.

Kun esineoikeudellinen kanne nostetaan, on varmaa, että voitot on luovutettava myös niiden tavaroiden osalta, joita säilytetään vain käyttöä eikä nautintoa varten.

65. Sama, Mielipiteitä, kirja II.

Jos joku, joka on ostanut maata joltakulta, joka ei ole sen omistaja, vetoaa poikkeukseen petoksen perusteella, häntä ei vaadita luovuttamaan maata omistajalle, ellei hän saa takaisin rahoja, jotka maksettiin velkojalle, joka piti maata velkojensa panttina, sekä korkoa väliajalta, toisin sanoen edellyttäen, että korko on suurempi kuin ne voitot, jotka hän sai takaisin ennen kanteen nostamista, sillä ne voidaan kuitata vain pääomaosuuden hiljattain erääntyneestä korosta; sillä on vain oikeudenmukaista, että kulut sallitaan, kuten maanparannustenkin tapauksessa.

(1) Jos mies ei antanut tyttärelleen, joka oli naispuolinen orja, myötäjaislahjaksi vaan osuudeksi hänen omaisuudestaan; jos hän ei testamenttaa tyttärelleen mitään omaisuudeksi, orja on sisällytettävä kuolinpesän omaisuuteen. Jos isä kuitenkin jätti tyttärensä perinnöttömäksi tämän myötäjäisten ja peculiumin vuoksi ja tästä syystä joko ei jättänyt tyttärelleen testamentilla mitään tai jätti hänelle paljon vähemmän, isän aikomukseen perustuva puolustus suojaa tytärtä.

66. Paulus, Kysymykset, kirja II.

Meillä on yhtä lailla oikeus nostaa kanne saadaksemme takaisin jotakin, joka on meidän omaisuuttamme, koska on odotettavissa, että menetämme omistusoikeutemme siihen, jos ehtoa, josta perintö tai vapauden myöntäminen riippuu, noudatetaan.

67. Scaevola, Opinions, kirja I.

Mies, joka osti talon alaikäisen lapsen huoltajalta, lähetti kirvesmiehen korjaamaan sitä, ja tämä löysi siitä rahaa. Herää kysymys, kenelle nämä rahat kuuluvat? Vastasin, että jos kyseessä ei ole kätkeyty raha vaan kadonnut raha tai raha, jonka se, jolle se kuului, oli erehdyksessä jättänyt poistamatta, sen pitäisi kuitenkin edelleen kuulua sille, jolle se alun perin kuului.

68. Ulpianus, Ediktistä, kirja LI.

Jos henkilö, joka on määrätty luovuttamaan omaisuutta eikä noudata tuomioistuimen määräystä ja ilmoittaa olevansa siihen kykenemätön, jos hänellä on omaisuutta, hallintaoikeus siirretään häneltä väkisin tuomarille osoitetusta hakemuksesta, ja asiassa tehdään päätös ainoastaan voiton osalta. Jos hän ei kuitenkaan kykene luovuttamaan omaisuutta ja on toiminut vilpillisesti välttääkseen sen, hänet on ilman mitään rajoituksia velvoitettava maksamaan sen verran kuin vastapuoli vannoo; jos hän ei kuitenkaan kykene luovuttamaan

omaisuutta eikä ole toiminut vilpillisesti välttääkseen sen, hänet voidaan velvoittaa maksamaan enintään omaisuuden arvo eli vastapuolen koron suuruinen summa. Tämä on yleinen periaate, ja sitä sovelletaan kaikkiin asioihin, joissa omaisuus on luovutettava tuomioistuimen määräyksellä, riippumatta siitä, onko kyseessä kielto, esineoikeudellinen kanne vai henkilökohtainen kanne.

69. Paulus, Sabinuksesta, kirja XIII.

Jos henkilö on toiminut vilpillisesti välttääkseen hallussapidon, häntä voidaan rangaista seuraavasti: kantajaa ei vaadita antamaan hänelle vakuutta siitä, että hän luovuttaa hänelle ne kanneoikeudet, jotka hänellä on asiassa:

70. Pomponius, Sabinuksesta, kirja XXIX.

Ja on vakiintunut käytäntö, että hänelle ei voida myöntää edes Publician Action -oikeutta, jotta hän ei voisi saada omaisuutta väkivalloin ja vastoin omistajan tahtoa maksamalla siitä kohtuullisen hinnan.

71. Paulus, Sabinuksesta, kirja XIII.

Jos haltija on vilpillisesti luopunut omistuksesta, mutta kantaja ei halua vannoa valaa ja haluaa, että vastapuoli velvoitetaan maksamaan omaisuuden todellinen arvo, hänen toivomuksensa on hyväksyttävä.

72. Ulpianus, Ediktistä, kirja XVI.

Jos sinä ostat Semproniuksen maan Titiukselta, ja kun hinta on maksettu, se luovutetaan sinulle, ja sitten Titiuksesta tulee Semproniuksen perillinen ja hän myy ja luovuttaa saman maan toiselle, on oikein, että sinut asetetaan etusijalle; sillä vaikka myyjä itse nostaisi kanteen sinua vastaan saadakseen omaisuuden takaisin, voit estää hänet poikkeuksen nojalla; mutta jos hän itse olisi ollut hallussapidossa ja nostaisit kanteen häntä vastaan, voisit käyttää replikaatiota omistusoikeuteen perustuvaa poikkeusta vastaan.

73. Sama, Ediktistä, kirja XVII.

Kun on nostettu kanne tietyn omaisuuden takaisinsaamiseksi, haltijan ei ole pakko ilmoittaa, mikä osuus siitä kuuluu hänelle, sillä tämä on kantajan eikä haltijan velvollisuus. Samaa sääntöä noudatetaan publikaani-kanteessa.

(1) Superficiarylle,

74. Paulus, Ediktistä, kirja XXI.

(Toisin sanoen henkilö, jolla on oikeus käyttää toiselle kuuluvaa maa-aluetta sillä ehdolla, että hän maksaa siitä tietyn vuokran),

75. Ulpianus, Ediktistä, kirja XVI.

Praetor lupaa nostaa esineoikeudellisen kanteen, jos asianmukainen syy on osoitettu.

76. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja VII.

Koko omaisuuden takaisinperintää koskevan kanteen osalta esitetyt periaatteet on ymmärrettävä siten, että ne koskevat yhtä lailla myös sen osan takaisinperintää; tuomarin velvollisuutena on määrätä, että ne asiat, joista on luovuttava, on myös luovutettava suhteessa samaan aikaan, kun itse osuus luovutetaan.

(1) Vielä vahvistamatta olevan osuuden takaisinperintää koskeva kanne hyväksytään, jos siihen on perusteltu syy. Hyvä syy on olemassa esimerkiksi silloin, kun Lex Falcidia -lakia sovelletaan testamentin tapauksessa, koska perinnöstä varattava summa on epävarma, eikä tuomioistuimien ole tutkinut asiaa perusteellisesti. Kun perinnönsaaja, jolle on testamentattu orja, on täysin tietämätön siitä, mitä osuutta kyseisestä orjasta hänen pitäisi vaatia; tällainen kanne hyväksytään. Käsittääksemme samaa sääntöä sovelletaan myös muihin asioihin.

77. Ulpianus, Ediktistä, kirja XVII.

Eräs nainen antoi kirjeitse maa-alueen miehelle, joka ei ollut hänen miehensä, ja vuokrasi sitten saman maa-alueen mieheltä. Voidaan väittää, että miehellä oli oikeus esineoikeudelliseen kanteeseen, koska hän oli saanut omistusoikeuden naisen kautta, aivan kuten vuokralaisen kautta. Todettiin, että hän oli todellakin ollut hänelle lahjoitetulla maalla, kun kirje lähetettiin, ja tämä riitti hallinnan luovutukseksi, vaikka maan vuokraamista ei ollut tapahtunutkaan.

78. Labeo, Pauluksen todennäköisyyksien Epitomeja, kirja IV.

Jos et ole korjannut sadonkorjuuta toiselle kuuluvalta maa-alueelta, joka on vain sinun hallussasi, et ole velvollinen toimittamaan mitään kyseisellä maa-alueella tuotettua. Paulus sen sijaan kysyy, tuleeko sadosta omistajan omaisuutta, koska hän on kerännyt sen omaan lukuunsa? Meidän on ymmärrettävä sadonkorjuulla paitsi sitä, että se on kokonaan kerätty, myös sitä, että se on alkanut ja edennyt niin pitkälle, että maa ei enää tue satoa; kuten esimerkiksi silloin, kun oliiveja tai viinirypäleitä on kerätty, mutta kukaan ei ole tuottanut viiniä tai öljyä; sillä tässä tapauksessa sen, joka on kerännyt sadon, katsotaan siitä hetkestä lähtien saaneen sen.

79. Sama, Pauluksen todennäköisyyksien Epitomeja, kirja VI.

Jos nostat minua vastaan kanteen orjan takaisinsaamiseksi ja hän kuolee sen jälkeen, kun asia on tullut vireille, voitot on arvioitava siltä ajalta, jona hän eli. Paulus sanoo: "Mielestäni tämä pitää paikkansa vain silloin, kun orja ei ollut vielä sairastunut niin pahasti, että hänen palveluksensa olisivat menettäneet arvonsa; sillä vaikka hän olisi jatkanut elämäänsä sairaana, ei olisi asianmukaista, että voittoa arvioitaisiin tuona aikana." Paulus sanoo: "Mielestäni tämä pitää paikkansa vain silloin, kun orja ei ollut vielä sairastunut niin pahasti, että hänen palveluksensa olisivat menettäneet arvonsa.

80. Furius Anthiannus, Ediktistä, kirja I.

Meidän ei ole pakko kestää esineoikeudellista kanteen nostamista, koska kuka tahansa voi väittää, ettei hänellä ole omaisuutta hallussaan, joten jos vastapuoli voi todistaa, että omaisuus on todellisuudessa toisen osapuolen hallussa, hän voi saada oikeuden päätöksellä omaisuuden hallinnan siirrettyä itselleen, vaikka hän ei todistaisikaan, että omaisuus on hänen.

Otsikko 2. Julkisesta esineoikeudellisesta kanteesta

1. Ulpianus, Ediktistä, kirja XVI.

Praetor sanoo: "Jos joku haluaa nostaa kanteen saadakseen takaisin hänelle perustellusta syystä luovutetun omaisuuden, jonka omistusoikeus ei ole vielä siirtynyt usucaption kautta, myönnän hänelle kanteen."

(1) Praetori sanoo, ja hyvin oikein: "Jos arvonimi ei ole vielä siirtynyt usucaption kautta"; sillä jos tämä on kerran tapahtunut, hänellä on oikeus siviilikanteeseen eikä hän tarvitse kunniakannetta.

(2) Mutta miksi hän mainitsi vain luovutuksen ja käyttöoikeuden, kun laissa on lukuisia säännöksiä, joiden avulla kuka tahansa voi saada omistusoikeuden, kuten esimerkiksi testamentin yhteydessä?

2. Paulus, Ediktistä, kirja XIX.

Tai lahjoitukset, jotka on tehty mortis causal Kanne voidaan nostaa silloin, kun omistusoikeus on menetetty, koska se saadaan samalla tavalla kuin perintö.

3. Ulpianus, Ediktistä, kirja XVI.

Laissa on myös monia muita samansuuntaisia säännöksiä.

(1) Praetor sanoo: "Hän voi nostaa kanteen hyvästä syystä"; ja Publician-kanteen voi nostaa paitsi vilpittömässä mielessä toimiva ostaja, myös muut, kuten esimerkiksi se, jolle on luovutettu omaisuutta myötäjäisenä ja jota ei ole vielä hankittu usucaption kautta; sillä erittäin hyvä kanneperuste on olemassa riippumatta siitä, onko myötäjäisenä annettu omaisuus arvioitu vai ei. Samoin silloin, kun omaisuus siirretään tuomion perusteella:

4. Paulus, Ediktistä, kirja XIX. Tai velan maksamiseksi,

5. Ulpianus, Ediktistä, kirja XVI.

Tai orjan luovuttamista vahingonkorvauksen sijasta, oli siihen sitten perusteltu syy tai ei.

6. Paulus, Ediktistä, kirja XIX.

Lisäksi voin viedä orjan pois preetorin määräyksellä, jos en ole puolustautunut, ja jos menetän orjan hallussani, voin turvautua julkisoikeudelliseen kanteeseen, kun olen poistanut hänet.

7. Ulpianus, Ediktistä, kirja XVI.

Mutta jos omaisuus on tuomittu minulle, voin nostaa Publician-kanteen.

(1) Kun omaisuuden arvo arvioidaan oikeudessa, se muistuttaa orjaa, ja Julianus sanoo Digestin kahdeskymmenennessäkymmenennessä toisessa kirjassa, että jos vastaaja tarjoaa arvion mukaisen summan, julkisoikeudellinen kanne on aiheellinen.

(2) Marcellus sanoo Digestin kahdeskymmenennessseitsemännessä kirjassa, että jos joku ostaa omaisuutta mielisairaalta henkilöltä tietämättä, että näin on tapahtunut, hän voi hankkia sen usucaption kautta, ja siksi hänellä on oikeus Publician kanteeseen.

(3) Jos joku saa omaisuutta lahjana, hänellä on oikeus Publician-kanteeseen, joka voidaan nostaa myös lahjoittajaa vastaan, sillä kantaja on laillinen haltija, kun hän hyväksyy lahjoituksen.

(4) Kun osapuoli ostaa omaisuutta alaikäiseltä tietämättä, että tämä on alaikäinen, hänellä on oikeus Publician-kanteeseen.

(5) Myös silloin, kun vaihto on tehty, sovelletaan samaa menettelyä.

(6) Publician-kanne ei perustu hallussapitoa vaan omistajuutta koskevaan kysymykseen.

(7) Jos annat minulle valan omaisuuden takaisinsaantia koskevassa kanteessa ja minä vannon, että kyseinen omaisuus on minun, minulla on oikeus Publician-kanteeseen, mutta vain sinua vastaan, sillä ainoa henkilö, jolle vala voi aiheuttaa vahinkoa, on valan antaja. Jos vala kuitenkin annetaan haltijalle ja hän vannoo, että omaisuus ei kuulu kantajalle, hän voi käyttää poikkeusta vain kantajaa vastaan, sillä se ei vaikuta siinä määrin, että se antaisi hänelle kanneoikeuden.

(8) Julkisuuskanteessa on noudatettava kaikkia niitä sääntöjä, jotka olemme maininneet omaisuuden takaisinsaantia koskevassa kanteessa.

(9) Tämä kanne koskee sekä perillistä että preetoriaanien seuraajia.

(10) Jos minä en tee ostoa, mutta orjani tekee sen, minulla on oikeus Publician-toimintaan. Samaa sääntöä sovelletaan, jos asiamieheni, holhoojani, edunvalvojani tai joku muu, joka hoitaa liiketoimiani, tekee ostoksen.

(11) Praetor sanoo: "Joka ostaa hyvässä uskossa"; siis ei jokainen ostos voi hyötyä kanteesta, vaan ainoastaan hyvässä uskossa tehty ostos; siis riittää, jos olen hyvässä uskossa ostaja, vaikka en ostaisi omistajalta, vaikka hän olisi tehnyt kaupan minulle petollisessa tarkoituksessa; sillä myyjän petos ei vahingoita minua.

(12) Tässä kanteessa minulle ei ole haittaa siitä, että olen ostajan seuraaja ja toimin vilpillisesti, kun se, jonka seuraaja olen, teki ostoksen vilpittömässä mielessä; minulle ei ole hyötyä siitä, että en ole syyllistynyt petokseen, kun se ostaja, jonka seuraaja olen, on syyllistynyt petokseen.

(13) Jos kuitenkin orjani teki ostoksen, on katsottava, että hän on tehnyt petoksen, enkä minä, ja päinvastoin.

(14) Publician-kanteessa viitataan ostohetkeen, ja sen vuoksi Pomponius katsoo, että mitään ennen tai jälkeen ostotapahtuman tapahtunutta petosta ei voida tutkia tässä kanteessa.

(15) Tämä kanne koskee ainoastaan ostajan vilpittömyyttä.

(16) Jotta Publician-kanne olisi käytettävissä, seuraavien edellytysten on täyttyvä: ostoksen tehneen henkilön on toimittava vilpittömässä mielessä ja ostettu omaisuus on luovutettava hänelle tässä yhteisymmärryksessä. Mutta vaikka henkilö olisi tehnyt ostoksen hyvässä uskossa, hän ei voi käyttää Publician Action -oikeutta ennen luovutusta.

(17) Julianus totesi Digestin seitsemännessä kirjassa, että ostetun omaisuuden luovuttamisen on tapahduttava vilpittömässä mielessä; ja näin ollen, jos osapuoli tietoisesti väärentää toiselle kuuluvan omaisuuden hallussapitoa, hän ei voi käyttää hyväkseen Publician Action -oikeutta, koska hän ei voi hankkia omaisuutta usucaption kautta. Kukaan ei myöskään saa ajatella, että meidän mielestämme riittää, että ostaja ei tiedä, että omaisuus kuului toiselle.

toimituksen alkaessa, jotta hän voisi käyttää Publician Action -oikeutta, vaan on välttämätöntä, että hän on myös tuolloin vilpittömässä mielessä ostaja.

8. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja VII.

Mitään ei kuitenkaan mainita ostorahan maksamisesta, minkä vuoksi on syytä olettaa, että preetori ei ole sitä mieltä, että olisi kysyttävä, onko hinta maksettu vai ei.

9. Ulpianus, Ediktistä, kirja XVI.

Publician-kanne on yhtä lailla käytettävissä riippumatta siitä, luovutetaanko omaisuus ostajalle vai hänen perilliselleen.

(1) Kun asianosainen ostaa omaisuutta, joka on talletettu hänen haltuunsa tai lainattu tai pantattu hänelle, sitä on pidettävä luovutettuna, jos se jää hänen haltuunsa oston jälkeen.

(2) Samaa sääntöä sovelletaan, jos toimitus on tapahtunut ennen ostoa.

(3) Lisäksi, jos ostan kiinteistön ja minulle on luovutettu tietty siihen kuuluva omaisuus, josta haluan nostaa kanteen, Neratius toteaa, että minulla on oikeus Publician Actioniin.

(4) Jos joku myy saman omaisuuden erikseen kahdelle vilpittömässä mielessä toimivalle ostajalle, katsokaamme, kummalla heistä on parempi oikeus Publician-kanteeseen: sillä, jolle omaisuus ensin luovutettiin, vai sillä, joka vain osti sen? Julianus toteaa Digestin seitsemännessä kirjassa: "Että jos osapuolet tekivät oston samalta henkilöltä, joka ei ollut omistaja, se saa etusijan, jolle toimitus tapahtui ensin; mutta jos he ostavat mainitun omaisuuden eri henkilöiltä, jotka eivät olleet omistajia, on se, jolla on hallussaan omaisuus, paremmassa oikeudellisessa asemassa kuin se, joka nostaa kanteen; ja tämä mielipide on oikea."

(5) Tämä kanne ei koske omaisuutta, jota ei voida hankkia anastamalla, kuten esimerkiksi varastettuja esineitä tai karkulaisia orjia.

(6) Jos kuolinpesään kuuluva orja ostaa omaisuutta ennen kuin kuolinpesä on otettu haltuun ja menettää sen luovutuksen jälkeen hallinnan, perillisellä on hyvin perustellusti oikeus Publician-kanteeseen aivan kuin hänellä itsellään olisi ollut hallussaan. Myös kunnan jäsenet ovat samassa asemassa, kun omaisuus on luovutettu heidän orjalleen;

10. Paulus, Ediktistä, kirja XIX.

oliko orja ostanut kyseisen omaisuuden suhteessa omaan peculiumiinsa vai ei.

11. Ulpianus, Ediktistä, kirja XVI.

Kun olen tehnyt oston ja omaisuus on luovutettu toiselle osapuolelle minun pyynnöstäni, keisari Severus on määrännyt reskriptiossaan, että Publician Action olisi myönnettävä hänelle.

(1) Publician-kanne myönnetään, kun kanne nostetaan luovutetun käyttöoikeuden takaisinperimiseksi, ja myös silloin, kun kaupunkitilojen palvelussuhteet on luotu luovuttamalla tai sietämällä, esimerkiksi kun osapuoli on sallinut vesijohdon rakentamisen talonsa läpi. Samaa sääntöä sovelletaan maalaiskunnan palvelussuhteisiin, sillä on todettu, että tässä tapauksessa luovutus ja sietäminen suojaavat niitä.

(2) Varastetun naispuolisen orjan jälkeläinen, joka on saanut alkunsa hänen ollessaan vilpittömässä mielessä ostajan hallussa, voidaan periä takaisin tämän kanteen avulla, vaikka lapsi ei olisikaan ollut ostajan hallussa; varkaan perillisellä ei kuitenkaan ole oikeutta tähän kanteeseen, koska hän on vainajan virheellisen omistusoikeuden seuraaja.

(3) Joskus kuitenkin, vaikka varastettua äitiä ei olisikaan myyty, vaan hänet oli luovutettu minulle (koska en tiennyt siitä) ja hän on sittemmin tullut raskaaksi ja synnyttänyt, kun hän oli hallussani, minulla on Julianuksen mukaan oikeus nostaa publikaaniakanne lapsen takaisin saamiseksi, edellyttäen, että en kanteen nostamishetkellä tiedä, että äiti oli varastettu.

(4) Julianus toteaa myös yleisellä tavalla, että riippumatta siitä, miten voisin hankkia äidin anastamalla, jos häntä ei olisi varastettu, voin hankkia lapsen samalla tavalla, jos en tiennyt, että äiti oli varastettu. Siksi minulla on kaikissa näissä tapauksissa oikeus Publician-kanteeseen.

(5) Sama sääntö pätee orjatyön tyttären lapseen, vaikka se ei olisi syntynytäkään, vaan äitinsä kuoleman jälkeen otettu ulos hänen kohdustaan keisarileikkauksella, kuten Pomponius totesi Neljännessäkymmenessä kirjassaan.

(6) Hän sanoo myös, että jos talo on ostettu ja tuhoutunut, siihen tehdyt lisäykset voidaan periä takaisin tämäntyyppisellä kanteella.

(7) Kun maa-alueeseen lisätään maa-aluetta alluviaalisen laskeuman kautta, siitä tulee luonteeltaan samanlainen kuin maa-alue, johon se on lisätty; ja koska itse maa-aluetta ei voida periä takaisin julkisoikeudellisella kanteella, ei myöskään lisäystä voida periä takaisin; mutta jos se voidaan periä takaisin, myös alluvionin lisäämä osa voidaan periä takaisin; ja tämän mainitsi Pomponius.

(8) Hän lisää myös, että jos kanne on nostettava ostetun patsaan poistetuista osista, samanlainen kanne on mahdollista.

(9) Hän toteaa myös, että jos ostan tyhjän tontin ja rakennan sille talon, voin käyttää asianmukaisesti Publician-toimintaa.

(10) Hän sanoo myös, että jos rakennan talon ja tontti vapautuu sen jälkeen, voin myös käyttää julkista toimintaa.

12. Paulus, Ediktistä, kirja XIX.

Kun mies lahjoitti orjan kihlatulleen ja sai sen takaisin myötäjäisenä ennen kuin omistusoikeus siirtyi anastuksen kautta, jumalallinen Pius totesi rescriptumissa, että jos osapuolet eroavat, orja olisi palautettava, sillä kahden kihlatun välinen lahja on pätevä, ja siksi hänelle omistajana myönnetään poikkeus; ja jos omistusoikeus on menetetty, Publician kanne myönnetään riippumatta siitä, oliko omaisuus muukalaisen vai lahjoittajan hallussa.

(1) Kun kiinteistö luovutetaan jollekin senaatin Trebellian asetuksen nojalla, vaikka asianosainen ei saisikaan sitä haltuunsa, hän voi käyttää Publician Action -oikeudenkäyntiä.

(2) Kun kyseessä ovat toistaiseksi voimassa olevat vuokrasopimukset ja muu kiinteä omaisuus, jota ei voida hankkia anastamalla, Publician-toimi on käytettävissä silloin, kun maa-alue on luovutettu vilpittömässä mielessä.

(3) Samaa sääntöä sovelletaan silloin, kun ostin vilpittömässä mielessä henkilöltä, joka ei ole omistaja, talon, joka vei mukanaan maanpinnan.

(4) Jos omaisuus on luonteeltaan sellaista, että jokin laki tai perustuslaki kieltää sen luovuttamisen, Publician kanne ei tässä tapauksessa ole perusteltu, koska tällaisissa olosuhteissa praetori ei tarjoa kenellekään suojaa estääkseen häntä rikkomasta lakia.

(5) Voimme käyttää Publician-toimintaa myös alle vuoden ikäisen orjan tapauksessa.

(6) Jos joku haluaa saada takaisin osan jostakin omaisuudesta, hän voi turvautua Publician Action -menettelyyn.

(7) Myös se, joka on ollut hallussaan vain hetken, voi käyttää tätä toimintaa asianmukaisesti.

13. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja VII.

Jos omaisuus, jonka olemme saaneet laillisesti haltuumme jollakin tavalla ja joka on kadonnut, tämä kanne myönnetään meille kyseisen omaisuuden takaisin saamiseksi.

(1) Joskus Publician-kannetta eivät kuitenkaan voi nostaa henkilöt, jotka ovat saaneet hallussapidon laillisesti, sillä panttioikeudesta ja epävarmoista lahjoista johtuva hallinta on laillista; mutta kanneoikeutta ei tietenkään yleensä sallita tällaisissa tapauksissa siitä syystä, että velkoja tai epävarman omistusoikeuden haltija ei saa hallussapitoa sillä edellytyksellä, että hän luulee olevansa omistaja.

(2) Kun joku tekee ostoksen alaikäiseltä, hänen on todistettava, että hän on tehnyt sen huoltajan suostumuksella eikä lain vastaisesti. Mutta jos hän on tehnyt ostoksen teeskennellyn holhoojan huijauksella, hänen katsotaan toimineen vilpittömässä mielessä.

14. Ulpianus, Ediktistä, kirja XVI.

Papinianus toteaa kuudennessa kysymysten kirjassaan, että jos joku kieltää luovuttamisen tai ilmoittaa siitä, ja hänen asiamiehensä on myynyt omaisuuden hänen pyynnöstään, ja asiamies on siitä huolimatta luovuttanut sen,

preetori suojelee ostajaa riippumatta siitä, onko hänellä omaisuus hallussaan vai nostaako hän kanteen omaisuuden takaisin saamiseksi. Mutta jos asiamies joutuu suorittamaan ostajalle maksun ostoon perustuvan kanteen vuoksi, tämä voi periä sen takaisin toimeksiantoon perustuvassa vastakanteessa; sillä saattaa nimittäin käydä niin, että se, joka antoi toimeksiannon myydä omaisuus, voi periä sen takaisin ostajalta, koska tämä ei tietämättömyyttään käyttänyt esimerkiksi poikkeusta, johon hänen olisi pitänyt vedota: "Jos se, jonka kanssa olin tekemisissä, ei tehnyt kauppaa teidän suostumuksellanne".

15. Pomponius, Sabinuksesta, kirja III.

Jos orjani pakomatalla ostaa omaisuutta joltakulta, joka ei ole sen omistaja, julkisoikeudellinen kanne on minun edukseni, vaikka en olisikaan saanut luovutettua omaisuutta haltuuni hänen kauttaan.

16. Papinianus, Kysymykset, kirja X.

Paulus toteaa huomautuksessaan, että Publician-kanteen estämiseksi voidaan vedota lailliseen omistusoikeuteen perustuvaan poikkeukseen.

17. Neratius, Pergamentit, kirja III.

Publician-kannetta ei keksitty, jotta todellinen omistaja voitaisiin riistää omaisuudestaan (ja tämä todistetaan ensinnäkin oikeudenmukaisuuden periaatteiden perusteella ja toiseksi poikkeuksen käytöllä): "Jos riidan kohteena oleva omaisuus ei kuulu omistajalle", vaan siitä syystä, että jos joku ostaa jotakin vilpittömässä mielessä ja on saanut sen haltuunsa, hänellä, eikä hänen vastustajallaan, pitäisi olla oikeus pitää sitä hallussaan.

Otsikko 3. ikuisesti vuokrattujen maa-alueiden eli emphyteutisten maa-alueiden takaisinperintää koskevista kanteista

1. Paulus, Ediktistä, kirja XXI.

Joitakin kaupunkeihin kuuluvia maita kutsutaan "vectigaleiksi" ja toisia ei. Niitä kutsutaan vectigaleiksi, jotka on vuokrattu pysyvästi, toisin sanoen sopimuksella, jonka mukaan niin kauan kuin niistä maksetaan vuokraa, niitä ei saa ottaa pois niiden vuokraajilta tai heidän seuraajiltaan. Tällaisia eivät ole maat, jotka on vuokrattu viljelyä varten niillä ehdoilla, joilla niitä on tapana vuokrata yksityisesti tätä tarkoitusta varten.

(1) Kun osapuolet vuokraavat maata kunnalta pysyvästi, vaikka heistä ei tulekaan sen omistajia, on todettu, että heillä on kuitenkin oikeus nostaa esineoikeudellinen kanne hallussapitäjää ja jopa kunnan jäseniä vastaan:

2. Ulpianus, Sabinuksesta, kirja XVII. Edellyttäen kuitenkin, että he maksavat aina vuokran.

3. Paulus, Ediktistä, kirja XXI.

Samaa sääntöä sovelletaan, jos he ovat tehneet vuokrasopimuksen määräajaksi, eikä sovittu määräaika ole vielä päättynyt.

Kirja VII

1. Käyttöoikeudesta ja sen käytöstä ja nauttimisesta.
2. Käyttöoikeuden kertyminen.
3. Milloin käyttöoikeus siirtyy perintönä.
4. Millä tavoin käyttöoikeus tai käyttö menetetään.
5. Niiden asioiden käyttöoikeudesta, jotka kuluvat tai vähenevät käytön seurauksena.
6. Käyttöoikeuden takaisinsaantia koskevasta kanteesta ja siitä, millä se evätään.
7. Orjien palveluista.
8. Käyttö ja asuminen.
9. Millä tavoin käyttöoikeuden haltijan on annettava vakuus.

*****

Otsikko 1. Käyttöoikeudesta, sen käytöstä ja nauttimisesta

1. Paulus, Vitelliuksesta, kirja III.

Käyttöoikeus on oikeus käyttää ja nauttia toisen omaisuudesta säilyttäen samalla sen sisällön koskemattomana.

(2) Celsus, Digest, kirja XVIII.

Käyttöoikeus on nimittäin oikeus esineen aineelliseen osaan, joten jos se poistetaan, myös itse käyttöoikeus on poistettava.

3. Gaius, Diurnal eli Kultaiset asiat, kirja II.

Käyttöoikeus voidaan perustaa mihin tahansa kiinteään omaisuuteen testamentilla siten, että perillinen voidaan määrätä siirtämään käyttöoikeus jollekin henkilölle, ja hänen katsotaan siirtävän sen, jos hän johdattaa testamentinsaajan maalle tai sallii tämän nauttia tai käyttää sitä. Jos joku haluaa perustaa käyttöoikeuden, hän voi tehdä sen sopimuksin ja määräyksin ilman testamenttia.

1. Käyttöoikeus voidaan perustaa paitsi maa-alueisiin ja rakennuksiin myös orjiin, karjaeläimiin ja muuhun omaisuuteen.

2. Jotta pelkkä omistusoikeus ei kuitenkaan muuttuisi täysin arvottomaksi käyttöoikeuden jatkuvan olemassaolon vuoksi, on päätetty, että käyttöoikeus voidaan lakkauttaa eri tavoin ja palauttaa pelkäksi omistusoikeudeksi.

3. Riippumatta siitä, millä tavalla käyttöoikeus syntyy ja päättyy, pelkkä käyttöoikeus voi syntyä ja päättyä samalla tavalla.

(4) Paulus, Ediktistä, kirja II.

Useissa tapauksissa käyttöoikeus on osa omistusoikeutta ja se on itsenäinen, sillä se voidaan myöntää välittömästi tai tietyistä päivämäärästä alkaen.

5. Papinianus, Kysymykset, kirja VII.

Käyttöoikeus voidaan alun perin perustaa suhteessa omaisuuden osaan, olipa se jaettu tai jakamaton, ja se voidaan myös menettää laissa säädetyn ajan kuluessa; ja samalla periaatteella sitä voidaan vähentää Lex Falcidian nojalla. Jos kuitenkin se, joka on luvannut käyttöoikeuden, kuolee, velvollisuus sen myöntämiseen jaetaan kuolinpesän osuuksien suhteessa; ja jos se on myönnettävä yhteisessä omistuksessa olevalle maalle ja yksi omistajista on vastaajana oikeudenkäynnissä, siirto on tehtävä kyseisen vastaajan osuuden suhteessa.

6. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja VII.

Käyttöoikeus voidaan perustaa usealla eri tavalla; se voidaan esimerkiksi testamentata perintönä. Pelkkä kiinteistön omistusoikeus voidaan jättää perinnöksi ja varata käyttöoikeus, jolloin se jää perilliselle.

(1) Käyttöoikeus voi syntyä myös kuolinpesän ositusta tai yhteisen omaisuuden jakamista koskevassa kanteessa, jossa tuomioistuin myöntää pelkän omistusoikeuden yhdelle osapuolelle ja käyttöoikeuden toiselle.

(2) Lisäksi käyttöoikeus ei ole meille ainoastaan meidän itsemme, vaan myös sellaisten henkilöiden kautta, jotka ovat meidän valvonnassamme.

(3) Mikään ei estä sitä, että orjani nimitetään perilliseksi ja että pelkkä omistusoikeus jätetään perinnöksi, mutta käyttöoikeus pidätetään.

7. Ulpianus, Sabinuksesta, kirja XVII.

Kun käyttöoikeus testamentataan perintönä, koko omaisuuden tuotto kuuluu käyttöoikeuden saajalle. Käyttöoikeus voidaan testamentata joko kiinteään tai henkilökohtaiseen omaisuuteen.

(1) Kun kiinteä omaisuus testamentataan, kuten esimerkiksi talon käyttöoikeus, kaikki siitä saatavat tulot kuuluvat käyttöoikeuden saajalle, samoin kuin kaikki rakennuksista, aitauksista ja muista taloon kuuluvista tavaroista

saatavat tulot. Tämän vuoksi on todettu, että käyttöoikeuden haltija voidaan asettaa viereisen rakennuksen hallintaan uhkaavan vahingon estämiseksi; ja hän voi pitää kyseisen rakennuksen hallussaan omistajana, jos vastapuoli ei aseta vakuutta; eikä hän menetä mitään, kun käyttöoikeus päättyy. Tämän periaatteen perusteella Labeo toteaa, että kiinteistön omistajalla ei ole oikeutta korottaa rakennustaan, jos te ette halua; sillä jos tyhjän maan käyttöoikeus on testamentattu, hän ei voi pystyttää siihen taloa; tätä mieltä pidetään oikeana.

(2) Koska siis kaikki omaisuuden tuotos kuuluu käyttöoikeuden haltijalle, hänet voidaan, kuten Celsus toteaa Digestuksen kahdeksannesta kirjassa, velvoittaa tuomioistuimelle osoitetulla hakemuksella korjaamaan talo, kuitenkin vain niin pitkälle, että se pysyy hyvässä kunnossa, mutta jos jokin osa siitä tuhoutuu iän vuoksi, ei kumpakaan osapuolta voida velvoittaa korjaamaan sitä; jos perillinen kuitenkin tekee niin, hänen on sallittava käyttöoikeuden haltijan käyttää sitä; minkä vuoksi Celsus kysyykin, missä laajuudessa se on pidettävä kunnossa. Jos jotkin osat ovat iän myötä tuhoutuneet, häntä ei voida pakottaa korjaamaan niitä, ja siksi hän on vastuussa vain kohtuullisista korjauksista, sillä koska käyttöoikeus jää hänelle, hän ottaa vastatakseen myös muita rasitteita, kuten esimerkiksi veroja, veronmaksua, vuokraa tai omaisuudelta perittävää elatusmaksua; ja tämän Marcellus totesi Kolmannesta kirjassa.

(3) Cassius sanoo myös siviililain kahdeksannesta kirjassa, että käyttöoikeuden haltija voidaan velvoittaa korjauksiin hakemalla tuomioistuimelta, aivan kuten hänet voidaan velvoittaa istuttamaan puita, ja Aristo toteaa huomautuksessaan, että tämä pitää paikkansa. Myös Neratius sanoo Neljännessä Pergamenttikirjassa, että käyttöoikeuden haltijaa ei voida kieltää tekemästä korjauksia samasta syystä kuin häntä ei voida kieltää kyntämästä tai viljelemästä maata; hän voi tehdä paitsi välttämättömiä korjauksia myös parannuksia, jotka liittyvät nautintoon, kuten stukkatöitä, mosaiikkipäällysteitä ja muuta vastaavaa, mutta hän ei voi laajentaa rakennuksia tai poistaa niistä mitään hyödyllistä:

8. Sama, Ediktistä, kirja XL.

Vaikka hänen tarkoituksenaan on laittaa jotain parempaa tilalle, ja tämä mielipide on oikea.

9. Sama, Sabinuksesta, kirja XVII.

Lisäksi kun maan käyttöoikeus on testamentattu, kaikki, mitä maasta saadaan ja mitä siitä voidaan kerätä, kuuluu perinnönsaajalle kuuluviin voittoihin, kuitenkin sillä edellytyksellä, että hän käyttää sitä hyvän kansalaisen tavoin;

ja Celsus toteaakin Digestin kahdeksannessatoista kirjassa, että hänet voidaan pakottaa viljelemään maata sopivalla tavalla.

1. Jos maalla on mehiläisiä, myös niiden käyttöoikeus kuuluu hänelle.
2. Mutta jos maa-alueella on kivilouhoksia, joissa maanomistaja haluaa louhia kiveä, tai jos siellä on liitu- tai hiekkakuoppia, Sabinus sanoo, että hänellä on oikeus käyttää niitä kaikkia, aivan kuten säästäväinen omistaja tekisi, mikä on mielestäni oikea mielipide.
3. Jopa silloin, kun nämä louhokset on löydetty käyttöoikeuden luovutuksen jälkeen, kun käyttöoikeus on jätetty koko pellolle eikä tietyille sen osille, ne sisältyvät perintöön.
4. Tähän liittyy läheisesti kysymys, jota on usein käsitelty omaisuuteen tehtyjen luovutusten yhteydessä, ja on todettu, että myös uoman käyttöoikeus kuuluu käyttöoikeuden haltijalle. Mutta kun jokeen ilmestyy saari, joka on vastapäätä maata, Pegasos sanoo, että sen käyttöoikeus ei kuulu viereisen maan käyttöoikeuden haltijalle, vaikka se onkin lisäys omaisuuteen; sillä se on ikään kuin erityinen kiinteistön osa, jonka käyttöoikeuteen teillä ei ole oikeutta. Tämä näkemys ei ole kohtuuton, sillä jos lisäys ei ole havaittavissa, käyttöoikeus lisääntyy, mutta jos se ilmenee erikseen, se ei edistä käyttöoikeuden haltijan etua.
5. Cassius toteaa siviililain kahdeksannessa kirjassa, että lintujen ja riistan pyynnistä saadut tulot kuuluvat käyttöoikeuden haltijalle, ja näin ollen myös kalastuksesta saadut tulot kuuluvat.
6. Olen sitä mieltä, että taimitarhan sato kuuluu myös käyttöoikeuden haltijalle, joten hänellä on myös oikeus myydä ja istuttaa; mutta hän on velvollinen pitämään sängyn aina valmiina ja uudistamaan sen uudelleen istuttamista varten, eräänlaisena maan hyväksi käytettävänä välineenä, jotta käyttöoikeuden päättyessä se voidaan palauttaa omistajalle.
7. Hänellä on myös oikeus siihen, mitä tämä maan hyväksi käytettävä laite tuottaa, mutta hänellä ei ole valtaa myydä sitä; sillä jos maan käyttöoikeus on testamentattu ja on pelto, josta omistajalla on ollut tapana hankkia seipiä, kaisloja tai kaislaa maan käyttöä varten, jonka käyttöoikeus on testamentattu; Olen sitä mieltä, että käyttöoikeuden haltija voi käyttää sitä, kunhan hän ei myy siitä mitään pois, paitsi jos käy niin, että hänelle on jätetty käyttöoikeus pajurykelmään tai metsään, josta paalut löytyivät, tai kaislikkoalueeseen, sillä silloin hän voi

myydä sen. Trebatius sanoo, että käyttöoikeuden haltija voi hakata paaluja ja kaislaa aivan kuten maan omistaja oli tottunut tekemään, ja voi myydä ne, vaikka ensin mainittu ei ollut tottunut tekemään niin, vaan käyttämään niitä itse; sillä käyttöoikeuden haltijan ehto on tarkasteltava suhteessa käytettävään määrään, ei käyttötapaan.

10. Pomponius, Sabinuksesta, kirja V.

Käyttöoikeuden haltija voi ottaa tiheiköstä paaluja ja puista oksia, ja metsästä, joka ei ole tiheikkö, hän voi ottaa kaiken, mitä hän tarvitsee viinitarhaansa, kunhan hän ei vähennä maan arvoa.

11. Paulus, Epitomes of the Digest of Alfenus, kirja II. Mutta siellä, missä puut ovat suurempia, hän ei voi kaataa niitä.

12. Ulpianus, Sabinuksesta, kirja XVII.

Kun puut ovat tuulen voimasta kaadettuja tai kaatuneita, Labeo sanoo, että käyttöoikeuden haltija voi ottaa ne talteen omaan ja taloutensa käyttöön, mutta hän ei saa käyttää puuta polttopuuksi, jos hänellä on siihen tarkoitukseen muuta käytettävissä olevaa puutavaraa; mielestäni tämä mielipide on oikea, sillä muuten, jos koko maa kärsisi tästä onnettomuudesta, käyttöoikeuden haltija voisi poistaa kaikki puut. Labeo on kuitenkin sitä mieltä, että hänellä on oikeus kaataa niin monta puuta kuin talon korjaamiseen tarvitaan; aivan kuten hän voi polttaa kalkkia, kaivaa hiekkaa tai ottaa mitä tahansa muuta, mikä on rakennuksen kannalta tarpeellista.

1. Kun aluksen käyttöoikeus on testamentattu, se voidaan mielestäni lähettää merelle, vaikka haaksirikon vaara uhkaakin, sillä alus on rakennettu merenkulkua varten.

2. Käyttöoikeuden haltija voi joko nauttia itse omaisuudesta tai siirtää käyttöoikeuden toiselle, tai hän voi jättää sen tai myydä sen; sillä mies, joka vuokraa, ja mies, joka myy, myös käyttää. Mutta jos hän siirtää sen jollekin, joka pitää sitä hallussaan vastikkeellisesti, tai lahjoittaa sen, hän käyttää sitä mielestäni ja säilyttää siten käyttöoikeuden siihen; ja tämä oli Cassiuksen ja Pegasuksen mielipide, ja Pomponius hyväksyy sen viidennessä Sabinusta käsittelevässä kirjassaan. Julianus toteaa Kolmannessakymmenennessä ensimmäisessä kirjassaan, että minä pidän käyttöoikeuden myös silloin, kun joku toinen henkilö, joka harjoittaa liiketoimiani, vuokraa käyttöoikeuden, sillä minä pidän sen edelleen. Jos en kuitenkaan vuokraa sitä, vaan joku, joka harjoittaa liiketoimintaani, käyttää sitä poissa ollessani ja tietämättäni, ja nauttii siitä, pidän kuitenkin käyttöoikeuden

itselläni, koska olen hankkinut kanneoikeuden harjoitetun liiketoiminnan perusteella; ja tämän mielipiteen hyväksyy Pomponius viidennessä kirjassaan.

3. Pomponius on epävarma seuraavasta tapauksesta, nimittäin siitä, että jos karkulainen orja, johon minulla on käyttöoikeus, sopii jostakin omaisuuteeni liittyvästä asiasta tai vastaanottaa jotakin luovuttamalla, pidänpö minä näissä olosuhteissa käyttöoikeuden, koska käytän häntä hyväkseni? Hän myöntää täysin, että pidän sen, sillä hän sanoo, että hyvin usein emme ehkä käytä orjia sillä hetkellä, mutta pidämme käyttöoikeuden heihin; esimerkiksi silloin, kun orja on sairas tai lapsi, jolloin hänen palveluksillaan ei ole arvoa, tai silloin, kun hän vanhuuden vuoksi rappeutuu. Säilytämme edelleen käyttöoikeuden, jos kynnämme pellon, vaikka se on niin karu, ettei siitä saa satoa. Julianus kuitenkin toteaa Digestin kolmekymmentäviidennessä kirjassa, että vaikka karkuun lähtenyt orja ei sopisi mistään, käyttöoikeus säilyy; sillä hän sanoo, että periaatteesta, jonka mukaan omistajan hallussa on orjan paennut orja, myös käyttöoikeus säilyy samalla periaatteella.

4. Hän käsittelee myös seuraavaa kysymystä, nimittäin sitä, että jos joku saa orjan haltuunsa, onko käyttöoikeus menetettävä, aivan kuten orja lakkaa olemasta pelkän omistajan hallussa? Ja hän sanoo ensinnäkin, että voidaan katsoa, että käyttöoikeus menetetään, mutta vaikka näin olisikin, on myös katsottava, että käyttöoikeuden haltija voi hankkia kaiken sen, mitä orja on mahdollisesti sopinut käyttöoikeuden haltijan omaisuuteen nähden laissa säädetyn ajan kuluessa. Tästä voidaan sanoa pääteltävän, että vaikka orja olisi toisen henkilön hallussa, käyttöoikeus ei menetä, jos orja on sopinut jostakin puolestani; ja sillä ei ole suurta merkitystä, onko hän perillisen tai jonkun muun hallussa, jolle omaisuus on myyty tai jolle pelkkä omistusoikeus on testamentattu, tai jopa ryöstäjän hallussa; sillä riittää, että käyttöoikeus säilyy, jos on halua pitää se hallussaan ja orja suorittaa jonkin teon käyttöoikeuden haltijan puolesta; ja tämä mielipide vaikuttaa järkevältä.

5. Julianus esittää seuraavan kysymyksen Digestin kolmekymmentäviidennessä kirjassa. Jos varas repii tai katkaisee kypsän hedelmän, joka roikkuu puussa, kuka on oikeutettu nostamaan kanteen häntä vastaan sen takaisin saamiseksi; maan omistaja vai käyttöoikeuden haltija? Ja hän ajattelee, että koska hedelmät eivät kuulu käyttöoikeuden haltijalle, ellei hän ole niitä kerännyt, vaikka joku muu henkilö irrottaisikin ne maasta, omistajalla on parempi oikeus nostaa kanne niiden takaisin saamiseksi; mutta käyttöoikeuden haltijalla on oikeus nostaa varkauskanne, koska hänen etunsa mukaista oli, ettei hedelmiä olisi saanut poistaa. Marcellukseen vaikuttaa kuitenkin se seikka, että jos käyttöoikeuden haltija saa hedelmän myöhemmin haltuunsa, siitä tulee ehkä hänen omaansa; ja jos näin tapahtuu, niin minkä säännön mukaan tämä tapahtuu, ellei se sillä välin kuulunut pelkälle omistajalle, sillä heti kun käyttöoikeuden haltija varmistaa sen, siitä tulee hänen omaisuuttaan, aivan kuten silloin,

kun omaisuus testamentataan jollakin ehdolla ja se kuuluu sillä välin perilliselle, mutta kun ehto täyttyy, se siirtyy testamentinsaajalle; sillä on totta, että pelkällä omistajalla on oikeus kanteeseen sen takaisinsaamiseksi. Jos omistusoikeus on kuitenkin keskeytyneenä, kuten Julianus itse sanoo tapauksessa, jossa niiden eläinten poikaset, joiden on annettu kasvaa, ovat kuolleet; ja jos käyttöoikeuden alainen orja on saanut luovutuksen kautta jotakin, jonka hintaa ei ole vielä maksettu, mutta josta on annettu vakuus, on katsottava, että oikeus nostaa kanne sen takaisinperimiseksi on edelleen keskeytyneenä ja että omaisuuden omistusoikeus on vielä enemmän keskeytyneenä.

13. Sama, Sabinuksesta, kirja XVIII.

Kun käyttöoikeus johonkin omaisuuteen on testamentattu, omistaja voi vaatia vakuutta omaisuudesta, ja tämä voidaan tehdä tuomioistuimen määräyksellä, sillä aivan kuten käyttöoikeuden saajalla on oikeus käyttöön ja nautintoon, myös pelkällä omistajalla on oikeus olla turvassa omaisuuteensa nähden. Tämä koskee myös kaikkia käyttöoikeuksia, kuten Julianus toteaa Digestin kolmekymmentäkahdeksannessa kirjassa. Jos käyttöoikeus on testamentattu, sen takaisinperintää koskevaa kannetta ei pidä myöntää käyttöoikeuden haltijalle, ellei hän anna vakuutta siitä, että hän käyttää ja nauttii siitä niin kuin hyvä kansalainen hyväksyisi; ja jos on useita perillisiä, joille kyseinen käyttöoikeus on uskottu, vakuus on annettava jokaiselle heistä erikseen.

1. Näin ollen kun kanne nostetaan käyttöoikeutta vastaan, ei ratkaista ainoastaan sitä, mitä on tehty, vaan myös sitä, miten käyttöoikeudesta olisi tulevaisuudessa nautittava.

2. Käyttöoikeudenhaltija on Lex Aquilia -lain nojalla vastuussa jo aiheutuneesta vahingosta, ja häntä voidaan Julianuksen mukaan pidättää kiellon Quod vi aut clam nojalla; ja on varmaa, että käyttöoikeudenhaltija on myös vastuussa edellä mainituista teoista ja varkaudesta, kuten kuka tahansa muu, joka on syyllistynyt tällaiseen toisen omaisuuteen kohdistuvaan rikokseen. Kun Julianus siis kysyi, mitä hyötyä on siitä, että preetori lupaa kanteen, kun sellainen oli jo olemassa Lex Aquilian nojalla, hän vastasi, että koska oli tapauksia, joissa Aquilian kanteen nostaminen ei ollut mahdollista, ja sen vuoksi nimitettiin tuomari, jotta asianosainen noudattaisi hänen päätöstään; sillä jos joku ei riko peltoa, ei istuta viiniköynnöksiä tai salli vesijohtojen tuhoutumista, hän ei ole Lex Aquilian nojalla vastuussa. Samoja periaatteita sovelletaan silloin, kun asianosaisella on vain omaisuuden käyttöoikeus.

3. Kun kahden käyttöoikeuden haltijan välille syntyy riita, Julianus sanoo Digestuksen kolmekymmentäkahdeksannessa kirjassa, että on täysin oikeutettua, että heille myönnetään osituskanteen kaltainen

kanne; tai että heidän tulisi sopimuksella varmistaa toisilleen, miten he käyttävät käyttöoikeuttaan; sillä miksi, kysyy Julianus, preetorin pitäisi sallia, että he käyttävät aseellista väkivaltaa, kun hän voi rajoittaa heitä oikeudellisen toimivaltansa avulla?". Myös Celsus hyväksyy tämän mielipiteen Digestin kahdeskymmenennessä kirjassa, ja mielestäni se on oikea.

4. Käyttöoikeuden haltija ei voi huonontaa kiinteistön tilaa, mutta hän voi parantaa sitä. Jos maan käyttöoikeus on testamentattu, käyttöoikeuden haltija ei saa kaataa hedelmäpuita, purkaa rakennuksia tai tehdä mitään muuta omaisuutta vahingoittavaa. Ja jos kiinteistöä sattuu käyttämään huvituksiin ja sillä on huvipuutarhoja, kujia tai varjoisia ja miellyttäviä kävelyteitä, jotka on perustettu puiden alle, jotka eivät kannaa hedelmää, hänen ei pitäisi kaataa niitä keittiöpuutarhojen tai minkään muunkaan muun tulonhankkimistarkoituksen vuoksi.

5. Näin ollen heräsi kysymys, voiko oikeudenomistaja itse avata kivilouhoksia, liitukaivoksia tai hiekkakuoppia? Mielestäni hän voi tehdä niin, jos hän ei käytä tähän tarkoitukseen mitään osaa maasta, jota tarvitaan johonkin muuhun tarkoitukseen. Hän voi siis etsiä paikkoja tällaisille louhoksille ja louhoksille, ja hän voi käyttää kaikkia kulta-, hopea-, rikki-, kupari-, rauta- tai muita mineraalikaivoksia, jotka alkuperäinen omistaja on avannut, tai hän voi avata niitä itse, jos se ei haittaa maan viljelyä. Ja jos hän sattuu saamaan tällä tavoin enemmän tuloja kuin mitä hän saa jo olemassa olevista viinitarhoista, viljelmistä tai oliivipuutarhoista, hän voi kenties kaataa ne, koska hän saa parantaa omaisuuttaan.

6. Jos kuitenkin käyttöoikeuden haltijan aloittamat toimet saastuttavat maan ilmaa tai vaativat suuren joukon työmiehiä tai puutarhureita, mikä on enemmän kuin pelkkä omistaja voi kestää, hänen ei katsota käyttävän käyttöoikeuttaan niin kuin huolellisen henkilön tulisi tehdä. Hän ei voi myöskään pystyttää maalle rakennusta, paitsi sellaista, joka on tarpeen sadonkorjuuta varten.

7. Jos talon käyttöoikeus on kuitenkin testamentattu, poika Nerva sanoo, että hän voi asentaa ikkunoita, maalata seinät, lisätä tauluja, marmoripatsaita, pienoispatsaita ja kaikkea muuta taloa koristavaa; mutta hän ei saa muuttaa huoneita, heittää niitä yhteen tai erottaa niitä toisistaan, kääntää etu- ja takasisäänkäyntejä tai avata takaovia, muuttaa salia tai muuttaa huvipuutarhoja millään tavalla; hänen on pidettävä huolta kaikesta sellaisena kuin hän sen löysi, muuttamatta rakennuksen järjestelyä. Lisäksi Nerva sanoo, että se, jolle talon käyttöoikeus on testamentattu, ei voi korottaa talon korkeutta, vaikka se ei peittäisikään valoja, koska katto todennäköisesti häiriintyisi; ja tätä Labeo pitää myös pelkkään omistajaan nähden paikkansa. Labeo toteaa myös, että käyttöoikeuden haltija ei voi peittää valoja.

8. Kun talon käyttöoikeus testamentataan, käyttöoikeuden saaja ei voi vuokrata siinä huoneita eikä jakaa sitä huoneistoihin, mutta hän voi epäilemättä vuokrata sitä, mutta hänen on tehtävä se yhtenä asuinpaikkana; hän ei myöskään voi avata siellä julkista kylpylää. Kun sanotaan, että "hän ei voi vuokrata siinä huoneita", tämä on ymmärrettävä siten, että sillä tarkoitetaan sitä, mitä yleisesti kutsutaan matkustajien majoituspaikoiksi tai täytepajojen myymälöiksi. Olen kuitenkin sitä mieltä, että jos talossa on kotitalouden käyttöön tarkoitettu kylpylä ja se sijaitsee jossakin rauhallisessa paikassa ja miellyttävien huoneiden keskellä, ei käyttöoikeuden haltija toimisi oikein tai huolellisen miehen harkinnan mukaisesti, jos hän vuokraisi sitä julkisena kylpylänä; samoin kuin jos hän vuokraisi talon paikan, jossa pidetään karjaa, tai jos talossa on rakennus, jota voidaan käyttää talli- ja vaunurakennuksena, hän vuokraisi sen leipomona.

14. Paulus, Sabinuksesta, kirja III.

Vaikka hänen pitäisi saada paljon vähemmän tuloja tekemällä niin.

(15) Ulpianus, Sabinuksesta, kirja XVIII.

Jos hän kuitenkin tekee taloon lisäyksiä, hän ei voi jälkikäteen poistaa tai erottaa niitä, vaikka on selvää, että hän voi omistajana periä takaisin kaiken, mikä on irrotettu.

1. Jos perinnöksi jäävä käyttöoikeus koostuu orjista, perinnönjättäjä ei saa käyttää heitä väärin, vaan hänen on käytettävä heitä heidän asemansa mukaisesti. Sillä jos hän lähettää kopioijan maalle ja pakottaa hänet kantamaan kalkkikoria, jos hän pakottaa näyttelijän hoitamaan kylpylähoitajan tehtäviä tai laulajan toimimaan kantajana tai jos hän ottaa orjan painiareenalta ja käyttää häntä vesikaappien holvien puhdistamiseen, hänen katsotaan käyttävän omaisuutta väärin.

2. Hänen on myös annettava orjille riittävästi ruokaa ja vaatteita heidän asemansa ja asemansa mukaisesti.

3. Labeo toteaa yleisenä sääntönä, että kaikenlaisen irtaimen omaisuuden kohdalla käyttöoikeuden haltijan on noudatettava tiettyä kohtuutta, jotta hän ei pilaa omaisuuttaan käsittelemällä sitä karkeasti tai käyttämällä väkivaltaa, sillä muutoin häntä vastaan voidaan nostaa kanne Lex Aquilia -lain nojalla.

4. Kun vaatteiden käyttöoikeus on testamentattu, mutta oikeus ei liity määrään, on sanottava, että hänen on käytettävä vaatteita, jotta ne eivät kuluisi loppuun, mutta hän ei voi vuokrata niitä, koska hyvä kansalainen ei käyttäisi niitä sillä tavoin.

5. Jos siis teatteripukujen, verhojen tai muiden vastaavien esineiden käyttöoikeus testamentataan, niitä ei saa käyttää muualla kuin näyttämöllä. Olisi harkittava, voiko hän vuokrata ne vai ei, ja mielestäni näin voidaan tehdä, vaikka testamentin antajalla olisi ollut tapana lainata näitä esineitä eikä vuokrata niitä. Olen kuitenkin sitä mieltä, että testamentinsaaja voi vuokrata teatteripukuja sekä hautajaisissa käytettäviä pukuja.

6. Pelkkä omaisuuden omistaja ei saa puuttua käyttöoikeuden haltijan toimintaan, kunhan tämä ei käytä esinettä niin, että sen kunto huononee. Joidenkin esineiden osalta herää epäily siitä, voiko hän laillisesti kieltää häntä käyttämästä niitä, kuten esimerkiksi tynnyreiden tapauksessa, kun maan käyttöoikeus on testamentattu. Eräät viranomaiset katsovat, että jos tynnyrit on haudattu maahan, niiden käyttö voidaan kieltää; samoin sanotaan tynnyreistä, tynnyreistä, ruukuista ja pulloista sekä ikkunalaseista, jos talon käyttöoikeus on testamentattu. Olen kuitenkin sitä mieltä, että kaikki, mikä kuuluu maahan ja taloon, kuuluu siihen, jos päinvastaista tarkoitusta ei ole.

7. Omaisuuden omistaja ei voi alistaa omaisuutta palvelukseen, eikä hän voi sallia sen menettämistä, mutta on selvää, että hän voi hankkia palveluksen, vaikka käyttöoikeudenhaltija olisi haluton, kuten Julianus sanoo. Saman säännön mukaan käyttöoikeuden haltija ei voi hankkia maa-alueeseen palvelusoikeutta, mutta hän voi säilyttää sen, ja jos se on olemassa ja se katoaa, koska käyttöoikeuden haltija ei käytä sitä, hän on tästä syystä vastuussa. Omistaja ei voi määrätä maata palvelussuhteeksi, vaikka käyttöoikeuden haltija suostuisi siihen,

(16) Paulus, Sabinuksesta, kirja III.

Paitsi jos käyttöoikeuden haltijan asema ei huonone sen vuoksi, kuten esimerkiksi silloin, kun omistaja myöntää naapurinsa palveluksen, jotta hänellä itsellään ei olisi oikeutta nostaa taloa.

17. Ulpianus, Sabinuksesta, kirja III.

Hän voi tehdä paikasta uskonnollisen käyttöoikeuden haltijan suostumuksella, ja tämä on sallittua uskonnon hyväksi. Joskus kiinteistön omistaja voi kuitenkin yksin tehdä paikasta uskonnollisen, sillä oletetaan, että hän hautaa testamentinsaajan sinne, kun muuta sopivaa hautapaikkaa ei ole.

(1) Usein kysytään, voiko orjan omistaja rangaista orjaa sen periaatteen perusteella, että omistaja ei saa saattaa käyttöoikeuden haltijaa huonompaan asemaan. Aristo toteaa eräessä Cassiukselle osoittamassaan huomautuksessa, että hänellä on täysi oikeus rangaista orjaa, kunhan hän tekee sen ilman pahansuopuutta, vaikka käyttöoikeuden haltija ei voi kohdella orjaa niin, että hänen palvelustensa arvo alenee, tekemällä hänelle epäsoivia tai epätavallisia töitä tai rumentamalla häntä arpeilla.

(2) Omistaja voi myös luovuttaa orjan korvaukseksi aiheuttamastaan vahingosta, jos hän tekee sen ilman pahantahtoista tarkoitusta; tällainen luovutus ei nimittäin oikeudellisesti päättä käyttöoikeutta sen enempää kuin käyttöoikeuden syntymisen jälkeen tapahtunut omaisuuden haltuunotto. On selvää, että käyttöoikeuden takaisinperintää koskeva kanne on hylättävä, ellei käyttöoikeuden haltija tarjoa vahingonkorvaukseksi arvioitua summaa sille, joka on saanut orjan, korvauksena.

(3) Jos joku tappaa orjan, minulla ei ole koskaan ollut epäilystäkään siitä, etteikö käyttöoikeuden haltijalla olisi oikeutta praetoriaanisiin toimiin samalla tavalla kuin Lex Aquilian nojalla.

18. Paulus, Sabinuksesta, kirja III.

Jos testamentattu käyttöoikeus muodostuu pellostä, kuolleiden puiden tilalle on istutettava muita puita, jotka kuuluvat käyttöoikeuden saajalle.

19. Pomponius, Sabinuksesta, kirja V.

Proculus katsoo, että talon käyttöoikeus voidaan testamentata siten, että siihen voidaan kohdistaa palvelusoikeus jonkin toisen kuolinpesään kuuluvan talon hyväksi seuraavasti: "If So-and-So promises my heir that he will not do anything by which certain buildings may be raised in height, then I give and bequeath to him the usufruct of said buildings"; or as follows: "Annan ja testamenttaan Sille ja Sille tämän ja tämän talon käyttöoikeuden niin kauan kuin sitä ei saa rakentaa nykyistä korkeammaksi".

1. Kun tuuli kaataa puita, eikä omistaja poista niitä ja kun tästä aiheutuu haittaa käyttöoikeudelle tai kun tie on tukossa, käyttöoikeuden haltija voi nostaa kanteen häntä vastaan asianmukaisessa menettelyssä.

20. Ulpianus, Sabinuksesta, kirja XVIII.

Jos joku tekee testamentin seuraavin ehdoin: "Tämä lauseke on ymmärrettävä siten, että se tarkoittaa samaa kuin jos testamentilla olisi testamentattu tilan käyttöoikeus.

21. Sama, Sabinuksesta, kirja XVII.

Kun orjan käyttöoikeus testamentataan, kaikki, mitä orja ansaitsee omalla työllään tai käyttöoikeuden saajan omaisuudella, kuuluu viimeksi mainitulle; riippumatta siitä, määrääkö orja asiasta vai luovutetaanko hallinta hänelle. Mutta kun orja on määrätty perilliseksi tai saa perinnön, Labeo tekee eron sen mukaan, kenen puolesta hänet on määrätty perilliseksi tai kenen puolesta hän saa perinnön.

22. Sama, Sabinuksesta, kirja XVIII.

Lisäksi, kun jotain annetaan orjalle, jonka käyttöoikeus on jollakin toisella, herää kysymys, mitä tässä tapauksessa on tehtävä? Kaikissa tällaisissa tapauksissa, joissa orjalle jätetään tai annetaan jotain käyttöoikeuden haltijan hyväksi, orja hankkii sen hänelle, mutta jos se annetaan omistajan hyväksi, hän hankkii sen tälle, ja jos se on annettu orjan itsensä hyväksi, sen hankkii omistaja; sillä emme ota huomioon, mistä lahjan antanut tai perinnön jättänyt on tutustunut orjaan tai minkälaisen palveluksen orja on suorittanut sen ansaitakseen. Mutta jos orja, johon kohdistuu käyttöoikeus, saa jotakin ehdon täyttämisen perusteella ja jos osoitetaan, että ehto asetettiin käyttöoikeuden haltijan hyväksi, on katsottava, että tämä on oikeutettu siihen; sama sääntö pätee myös lahjoituksen (donatio mortis causa) tapauksessa.

(23) Sama, Sabinuksesta, kirja XVII.

Mutta aivan samoin kuin orja hankkii sopimuksella omaisuutta käyttöoikeuden haltijalle, hän voi, kuten Julianus toteaa Digestin kolmannessakymmenessä kirjassa, hankkia epävirallisella sopimuksella poikkeuksen käyttöoikeuden haltijalle, ja hän voi myös vapautuksen varmistamalla hankkia tälle vapautuksen.

1. Olemme aiemmin todenneet, että se, mitä orjan työllä hankitaan, kuuluu käyttöoikeuden haltijalle; mutta on muistettava, että hänet voidaan pakottaa työskentelemään; sillä Sabinus on esittänyt mielipiteen, jonka mukaan

käyttöoikeuden haltija voi määrätä kohtuullisia rangaistuksia, ja Cassius sanoo siviililain kahdeksannessa kirjassa, että hän ei voi kiduttaa orjaa eikä ruoskia häntä.

24. Paulus, Sabinuksesta, kirja X.

Jos joku, joka aikoo antaa lahjan käyttöoikeuden haltijalle, lupaa orjan, joka on käyttöoikeuden alainen omasta tahdostaan, hän on sidottu käyttöoikeuden haltijaan; siitä syystä, että on tavallista, että orja voi tehdä sopimuksen käyttöoikeuden haltijan hyväksi.

25. Ulpianus, Sabinuksesta, kirja XVIII.

Jos henkilö kuitenkin määrää jotain itselleen tai Stichukselle, orjalle, joka on nautintaoikeuden alainen, tarkoituksenaan, että se menee lahjoituksena nautintaoikeuden haltijalle, on mainittava, että jos orjalle maksetaan rahaa, se hankitaan nautintaoikeuden haltijalle.

1. Joskus kysymys siitä, kenelle tämä käyttöoikeuden alainen orja hankkii sen, jää kuitenkin avoimeksi; kuten esimerkiksi silloin, kun orja ostaa toisen orjan ja vastaanottaa hänet luovutuksen kautta, eikä vielä maksa kauppahintaa, vaan antaa vain vakuuden siitä; sillä välin herää kysymys, kenelle orja kuuluu? Julianus toteaa Digestin kolmekymmentäviidennessä kirjassa, että orjan omistusoikeus on tauolla, ja kauppahinnan maksaminen ratkaisee, kenelle orja kuuluu; sillä jos se maksetaan käyttöoikeuden haltijan rahoista, orja kuuluu jälkikäteen jälkikäteen jälkimmäiselle. Samaa sääntöä sovelletaan esimerkiksi silloin, kun orja tekee sopimuksen rahan maksamisesta, sillä itse maksu ratkaisee, kenen hyväksi sopimus tehtiin. Näin ollen näemme, että omistusoikeus on keskeytyksissä, kunnes hinta on maksettu. Mitä sitten tapahtuu, jos hinta maksetaan sen jälkeen, kun käyttöoikeus on päättynyt? Julianus sanoo Digestuksen kolmekymmentäviidennessä kirjassa, että on vielä harkittava, mistä hinta tulee; mutta Marcellus ja Mauricianus ovat sitä mieltä, että kun käyttöoikeus on menetetty, omistusoikeuden saa se, jolle omaisuus kuuluu. Julianuksen mielipide on kuitenkin oikeudenmukaisempi. Jos hinta kuitenkin maksetaan molemmille osapuolille kuuluvasta omaisuudesta, Julianus sanoo, että omistusoikeus kuuluu molemmille, tietenkin suhteessa kummankin maksamaan summaan. Oletetaan kuitenkin, että orja maksaa samanaikaisesti molempien omaisuudesta; kuten esimerkiksi, jos hän olisi velkaa hinnaksi kymmentuhatta sestertiötä ja hän maksaisi kymmenen tuhatta kummankin varoista; kummalle orja tosiasiaa hankkii omistusoikeuden? Jos hän maksaa laskemalla rahat pois, on tärkeää, kuka oli ensin maksetun summan omistaja, sillä toinen osapuoli voi nostaa kanteen myöhemmin maksetun summan takaisinperimiseksi; tai jos se, joka sai

rahat, oli jo käyttänyt ne, voidaan nostaa henkilökohtainen kanne niiden takaisinperimiseksi. Mutta jos orja on maksanut koko summan säkissä, se, joka sen vastaanotti, ei hanki omaisuutta, eikä omistusoikeutta näin ollen katsota kenenkään hankituksi, koska jos orja maksaa enemmän kuin hinnan, hän ei siirrä rahaa vastaanottajalle.

2. Jos tällainen orja vuokraa omat palveluksensa ja sopii, että hänelle maksetaan vuosittain tietty summa, tämä sopimus on käyttöoikeuden voimassaoloaikana käyttöoikeuden haltijan etu, mutta seuraavan vuoden aikana sopimus on omistajan etu, vaikka se alun perin oli käyttöoikeuden haltijan etu; siitä huolimatta ei ole tapana, että sopimus, joka on kerran saatu jonkun eduksi, siirtyy toiselle, paitsi jos se siirtyy hänen perilliselleen tai henkilölle, joka on ottanut hänet haltuunsa. Näin ollen, kun käyttöoikeus on testamentattu useaksi vuodeksi ja orja vuokraa palveluksiaan ja ehtoja, kuten edellä on todettu, niin usein kuin käyttöoikeus menetetään käyttöoikeuden haltijan tilan muuttuessa ja se myöhemmin palautetaan, sopimus siirtyy toiselta toiselle, ja kun se on mennyt perilliselle, se palaa takaisin käyttöoikeuden haltijalle.

3. Voidaan kysyä, voiko omistaja hankkia sen, mitä käyttöoikeuden haltija ei voi hankkia? Julianus toteaa Digestin kolmekymmentäviidennessä kirjassa, että se, mitä käyttöoikeuden haltija ei voi hankkia, kuuluu omistajalle. Hän toteaa myös, että jos orja nimenomaisesti tai tämän käskystä tekee omistajan puolesta sopimuksen käyttöoikeuden haltijan omaisuudesta, hän hankkii sen omistajalle; mutta jos hän sitä vastoin tekee sopimuksen käyttöoikeuden haltijan puolesta, ei tämän omaisuuden vuoksi eikä oman työnsä vastineeksi, sopimus on mitätön.

4. Kun käyttöoikeuden alainen orja sopii käyttöoikeuden siirtämisestä joko mainitsematta ketään tai nimenomaisesti omistajansa puolesta, hän hankkii sen tämän puolesta; samoin kuin kahden osapuolen yhteisessä omistuksessa olevan orjan tapauksessa, kun orja tekee sopimuksessa toisen omistajan puolesta sopimuksen omaisuudesta, joka jo kuuluu hänelle, sopimus ei ole pätevä; koska jos joku osapuolista sopii siitä, mikä kuuluu hänelle, sopimus on mitätön, mutta jos orja sopii toisen omistajan puolesta, hän hankkii koko omaisuuden tämän puolesta.

5. Julianus toteaa samassa kirjassa myös, että jos käyttöoikeuden haltija vuokraa orjan palveluksia jälkimmäiselle, sopimus on mitätön, sillä hän sanoo, että jos joku sopii kanssani omasta omaisuudestani, sopimus on mitätön; sillä tämä ei ole sen enempää voimassa kuin se, että jos toiselle kuuluva orja, joka palvelee minua hyvässä uskossa, tekee saman, hän hankkii omaisuuden omistajalleen. Samoin hän sanoo, että jos hän vuokraa omaisuuttani minulta, käyttöoikeuden haltijalta, tämä ei tee minua vastuulliseksi. Yleinen periaate, jonka hän vahvistaa, on, että jos joku, joka tekee sopimuksen toisen kanssa, hankkisi omaisuutta minulle, jos hän tekee sopimuksen minun kanssani,

hänen tekonsa on mitätön; paitsi jos hän tosiaankin, lisää Julianus, tekee sopimuksen minun kanssani tai vuokraa minulta erityisesti omistajansa hyväksi.

6. Jos oletetaan, että on kaksi käyttöoikeuden haltijaa, ja orja tekee sopimuksen toisen heistä omaisuudesta, herää kysymys, onko hänellä oikeus koko omaisuuteen vai vain siihen osuuteen, joka hänellä on käyttöoikeudesta? Tätä tapausta Scaevola käsittelee toisessa kysymysten kirjassaan kahden vilpittömässä mielessä toimivan omistajan osalta, ja hän sanoo, että on yleisesti katsottu ja järjen mukaista, että jos sopimus on tehty toisen omistajan omaisuudesta, vain osa siitä kuuluu hänelle ja osa omistajalle. Mutta jos sopimus on nimenomaisesti tehty, ei pitäisi olla epäilystäkään siitä, että jos osapuolen nimi mainitaan, hän saa koko omaisuuden. Hän sanoo, että sääntö on sama silloin, kun orja määrää asianosaisen määräyksestä, koska määräyksen katsotaan korvaavan nimen. Sama sääntö pätee myös käyttöoikeudenhaltijoiden tapauksessa, joten aina kun käyttöoikeudenhaltija ei saa koko omaisuutta, sen saa pelkkä omistaja, sillä olemme jo osoittaneet, että hän voi saada sen omistukseensa omistusoikeudella, jossa on viittaus käyttöoikeudenhaltijan omaisuuteen.

7. Koska olemme aiemmin todenneet, että käyttöoikeuden haltija voi hankkia omaisuutta omistamallaan omaisuudella tai orjan työllä, on otettava huomioon, onko tämä sovellettavissa ainoastaan silloin, kun käyttöoikeus syntyy testamentin perusteella, vai kun se saadaan luovutuksen, sopimuksen tai muunlaisen sopimuksen perusteella. Pegasoksen mielipide on oikea, ja Julianus on noudattanut sitä kuudennessatoista kirjassaan, nimittäin, että käyttöoikeuden saa joka tapauksessa käyttöoikeuden haltija.

(26) Paulus, Sabinuksesta, kirja III.

Kun käyttöoikeuden alainen orja vuokraa palveluksiaan ja käyttöoikeus päättyy ennen vuokra-ajan päättymistä, jäljellä oleva aika kuuluu omistajalle. Mutta jos orja on alusta alkaen sopinut tietyistä summasta vastineeksi tiettyjen palvelujen suorittamisesta, ja kun käyttöoikeuden haltija menettää kansalaisoikeutensa, sovelletaan samaa sääntöä.

27. Ulpianus, Sabinuksesta, kirja XVIII.

Jos testamentin antaja jättää jo kypsän hedelmän puuhun roikkumaan, käyttöoikeuden saajalla on oikeus siihen, jos hän ottaa sen puusta sinä päivänä, jona hänen perintönsä muuttuu todeksi; sillä jopa seisovat sadot kuuluvat käyttöoikeuden saajalle.

1. Jos omistaja oli tottunut käyttämään myymälöitä tavaroidensa myyntiin tai liiketoimintansa harjoittamiseen, käyttöoikeuden haltija saa vuokrata ne myös toisenlaisten tavaroiden myyntiin; ainoastaan tätä varotoimenpidettä on noudatettava, nimittäin sitä, että käyttöoikeuden haltija ei saa käyttää kiinteistöä epätavalliseen tarkoitukseen tai käyttää käyttöoikeutta tavalla, joka loukkaa tai vahingoittaa omistajaa.

2. Kun orjan käyttöoikeus testamentataan ja testamentin antajalla on ollut tapana käyttää orjaa eri tehtävissä ja kun käyttöoikeuden saaja kouluttaa orjan tai opettaa hänelle jonkin ammatin, hän voi käyttää hyväkseen tällä tavoin saatua ammattia tai taitoa.

3. Jos jotain on maksettava veroina viemäriin rakentamisesta tai jos on maksettava maan halki kulkevan vesistön kanavoinnista, käyttöoikeuden haltijan on vastattava siitä; ja jos jotain on maksettava maantien kunnossapidosta, uskon, että käyttöoikeuden haltijan on vastattava myös tästä kustannuksesta. Kun siis peritään satomaksuja armeijan kulkua varten tai kuntien maksettavaksi, koska kiinteistöjen omistajilla on tapana luovuttaa kunnallisille viranomaisille tietty osa sadostaan halpaan hintaan ja maksaa myös veroja valtiovarainministeriölle, kaikki edellä mainitut rasitukset kuuluvat käyttöoikeuden haltijan vastuulle.

4. Jos maa-alueelle asetetaan minkä tahansalainen palvelusoikeus, käyttöoikeuden haltijan on pakko sietää sitä, ja näin ollen, jos palvelusoikeus syntyy sopimuksen perusteella, samaa sääntöä sovelletaan mielestäni.

5. Jos orja on kuitenkin myyty ja ostajaa on kielletty rangaistuksen uhalla käyttämästä orjaa tiettyihin tarkoituksiin, jos orjan käyttöoikeus on testamentattu, onko käyttöoikeuden saajan noudatettava näitä ehtoja? Mielestäni hänen on noudatettava niitä, sillä muutoin hän ei voi käyttää ja nauttia oikeudestaan tavalla, jonka hyvä kansalainen hyväksyisi.

28. Pomponius, Sabinuksesta, kirja V.

Vanhojen kulta- ja hopeakolikoiden, joita tavallisesti käytetään koristeina, käyttöoikeus voidaan testamentata.

29. Ulpianus, Sabinuksesta, kirja XVIII.

Celsus kolmekymmentäkakkoskirjassa ja Julianus Digestin kuudennessakymmenennessä ensimmäisessä kirjassa toteavat, että koko kiinteistön käyttöoikeus voidaan testamentata, jos se ei ylitä kolmea neljäsosaa arvioitua arvoa; tämä on parempi mielipide.

30. Paulus, Sabinuksesta, kirja III.

Kun henkilö, jolla on kaksi taloa, testamenttaa toisen talon käyttöoikeuden, Marcellus sanoo, että perillinen voi sammuttaa toisen talon valot nostamalla toisen talon korkeutta, koska talossa voitaisiin asua, vaikka se olisi pimennetty. Tätä on säänneltävä niin, että koko talo ei saa olla pimeä, vaan siinä on oltava tietty määrä valoa, joka riittää asukkaille.

31. Sama, Sabinuksesta, kirja X.

Ilmaisun "perustuu käyttöoikeuden haltijan omaisuuteen" on ymmärrettävä viittaavan kaikkeen, mitä käyttöoikeuden haltija on mahdollisesti lahjoittanut tai myöntänyt orjalle, tai jos orja on saanut jotain liiketoimintansa kautta.

32. Pomponius, Sabinuksesta, kirja XXXIII.

Kun henkilö luovuttaa ainoan omistamansa talon tai maa-alueen, hän voi varata itselleen henkilökohtaisen palveluksen, joka ei ole etuoikeus, kuten esimerkiksi käyttöoikeuden tai käyttöoikeuden. Jos hän kuitenkin tekee varauksen laiduntamisesta tai asumisoikeudesta, se on pätevä, sillä monien metsäpalstojen laiduntamisesta saadaan voittoa. Jos oleskeluoikeus varataan joko tietyksi ajaksi tai varaajan kuolemaan asti, sitä pidetään käyttöoikeuden varauksena.

33. Papinianus, Kysymykset, kirja XVII.

Jos käyttöoikeus on testamentattu Titiukselle ja pelkkä omistusoikeus Maeviukselle, ja kun testamentin tekijän Titius kuolee elinaikanaan, mitään ei jää perilliseksi määrätyn osapuolen käsiin; myös Neratius esitti tämän mielipiteen.

(1) On todettu, että tietyissä tapauksissa käyttöoikeutta ei voida pitää kiinteistön osana, ja näin ollen, jos kanne nostetaan osasta maata tai käyttöoikeutta ja vastaaja voittaa asian ja myöhemmin nostetaan kanne toisesta osasta, joka on saatu kasvattamalla, Julianus sanoo, että kiinteistöä koskevassa kanteessa voidaan vedota poikkeukseen aikaisemman päätöksen perusteella; mutta käyttöoikeutta koskevassa kanteessa siihen ei voida vedota, koska esimerkiksi alluvion seurauksena lisätty maa-alueen osa kuuluisi alkuperäiseen osaan, mutta lisääntynyt käyttöoikeus kuuluisi henkilölle.

34. Julianus, Digest, kirja XXXV.

Kun käyttöoikeus on testamentattu kahdelle henkilölle siten, että "he saavat käyttää ja nauttia siitä vuorovuosina", kuten esimerkiksi jos testamentti olisi tehty "Titiukselle ja Maeviukselle", voidaan sanoa, että se on tehty ensimmäiseksi vuodeksi Titiukselle ja toiseksi vuodeksi Maeviukselle. Jos kuitenkin on kaksi samannimistä osapuolta ja testamentin ehdot ovat seuraavat: "Annan käyttöoikeuden molemmille Titiille vuorovuosiksi"; elleivät molemmat sovi, kumpi saa käyttää sitä ensin, he häiritsevät toisiaan. Mutta jos Titius hankkii omistusoikeuden sinä vuonna, jona hän nautti käyttöoikeutta, hän ei saa sillä välin testamenttia, vaan käyttöoikeus kuuluu Maeviukselle vuorovuosiksi; ja jos Titius luovuttaa omaisuuden, hänellä on silti oikeus käyttöoikeuteensa; sillä vaikka käyttöoikeus olisi testamentattu minulle jollakin ehdolla ja minä olisin sillä välin hankkinut omistusoikeuden perilliseltä, mutta ehdon ollessa vielä täyttämättä luovuttaisin omaisuuden, minun olisi sallittava saada testamentti.

(1) Jos testamtaatte maan käyttöoikeuden vuokralaisellenne, hän voi nostaa kanteen kyseisen käyttöoikeuden takaisin saamiseksi ja hän voi nostaa kanteen perillistänne vastaan vuokrasopimuksen perusteella; näin hän välttyy vuokran maksamiselta ja saa takaisin kustannukset, jotka hänelle ovat aiheutuneet maan viljelystä.

(2) Mitä tulee siihen, testamentataanko koko omaisuuden vai tiettyjen esineiden käyttöoikeus, katson, että sitä sovelletaan silloin, kun talon palamisen yhteydessä ei voida nostaa kannetta sen käyttöoikeudesta, jos se on erityisen testamentin kohteena; mutta jos koko omaisuuden käyttöoikeus on jätetty, kanne maan käyttöoikeudesta on mahdollinen; sillä jos joku testamenttaa omaisuutensa käyttöoikeuden, katsotaan, että se ei koske ainoastaan siellä olevia tietynlaisia esineitä vaan myös koko omaisuutta, ja maa, jolla talo sijaitsee, on osa tätä omaisuutta.

35. Sama, Urseius Feroxista, kirja I.

Jos käyttöoikeus on testamentattu ja perilliseksi nimetty henkilö tahallaan viivyttää perinnön alkamista, jotta perinnön saamista voidaan lykätä, tämä on otettava huomioon, kuten Sabinus katsoi.

1. Minulle testamentattiin erään orjan käyttöoikeus, ja kun en enää käyttänyt sitä ja nauttinut siitä, hänet määrättiin vapautettavaksi, ja sain myöhemmin perilliseltä arviolta perintöä vastaavan summan rahassa. Sabinus oli sitä mieltä, että orjasta ei tästä syystä tule vapaata; sillä voidaan katsoa, että nautin hänen käyttöoikeuttaan, koska olen saanut hänen tilalleen muuta omaisuutta, ja hänen vapautensa ehto pysyy samana, joten hänestä tulee vapaa kuollessani tai jos siviilioikeudellinen asemani muuttuu.

36. Africanus, Kysymykset, kirja V.

Testamentinsaaja testamenttasi tontin käyttöoikeuden ja rakennutti tontille talon, joka hänen elinaikanaan purettiin tai poltettiin, ja katsottiin, että käyttöoikeus voitiin vaatia. Toisaalta samaa sääntöä ei sovellettaisi, jos talon käyttöoikeus olisi testamentattu ja tontti olisi myöhemmin rakennettu. Sama pätee myös, jos tiettyihin kuppeihin kohdistuva käyttöoikeus olisi testamentattu ja ne olisi sittemmin sulatettu massaksi ja muotoiltu toisen kerran kuppeiksi, sillä vaikka niiden entinen tila kuppeina palautuisi, ne eivät olisi enää samoja kuin ne, joihin käyttöoikeus oli testamentattu.

(1) Sovin Titiuksen kanssa Cornelian kartanosta, jonka käyttöoikeus oli varattu; sitten Titius kuoli, ja häneltä kysyttiin, mitä hänen perillisensä oli luovutettava minulle. Vastaus oli, että tärkein asia liittyi siihen, millä tarkoituksella käyttöoikeus oli varattu, sillä jos tosiasiasa oli sovittu, että käyttöoikeus perustetaan vain jonkun henkilön nimiin, perillisen oli luovutettava pelkkä omistusoikeus; mutta jos oli tarkoitus, että käyttöoikeus pidätetään vain lupauksen antajalle, hänen perillisensä oli luovutettava omistusoikeus ilman mitään rajoituksia. Se, että tämä pitää paikkansa, käy selvemmin ilmi testamentin tapauksessa, sillä jos perillinen, jolle on testamentattu pelkkä omistusoikeus sen jälkeen, kun käyttöoikeus on pidätetty, kuolee ennen kuin testamenttia koskeva oikeudenkäynti on pantu vireille, on vielä vähemmän syytä epäillä, että perillinen on velvollinen luovuttamaan täyden omistusoikeuden. Samaa sääntöä sovelletaan, jos perintö on määrätty ehdollisena ja perillinen kuolee ennen ehdon täyttymistä.

(2) Orjan käyttöoikeus oli testamentattu Titiukselle, ja ennen kuin tahallisesti laiminlyönyt perillinen oli siirtänyt sen, orja kuoli. Ei voitu päätyä muuhun johtopäätökseen kuin siihen, että perillisen vastuu on suhteessa perinnönsaajan intressin määrään, että viivästystä ei olisi pitänyt tapahtua, joten käyttöoikeuden arvo olisi

arvioitava laiminlyönnin ajankohdasta siihen ajankohtaan, jolloin orja kuoli. Tästä seuraisi myös se, että jos Titius itse kuolisi, hänen perilliselleen olisi maksettava summa, joka vastaisi käyttöoikeuden arvoa viivästyksen alkamisajankohdasta hänen kuolinpäiväänsä.

37. Sama, Kysymyksiä, kirja VII.

Heräsi kysymys, jos sovin kanssasi, että annat minulle käyttöoikeuden seuraavaksi kymmeneksi vuodeksi, ja sinä laiminlöit sen, ja viisi vuotta kului, mikä olisi laki? Lisäksi, jos sovin kanssanne, että annatte minulle Stichuksen palvelut seuraavaksi kymmeneksi vuodeksi, ja viisi vuotta kuluu, kuten edellä todettiin, mitä sitten? Vastaus oli, että kanne voidaan nostaa sekä käyttöoikeudesta että orjan palveluista siltä ajalta, jonka annoitte kulua antamatta niitä.

38. Marcianus, Institutes, kirja III.

Käyttöoikeuden haltijan ei katsota käyttävän mitään, jos hän tai kukaan muu hänen puolestaan ei tee niin, kuten esimerkiksi silloin, kun joku on ostanut tai vuokrannut käyttöoikeuden tai saanut sen lahjaksi tai harjoittaa käyttöoikeuden haltijan liiketoimintaa. On selvää, että tässä on tehtävä ero; sillä jos minä myyn käyttöoikeuden, minun katsotaan silti pitävän käyttöoikeuden, vaikka ostaja ei käyttäisikään omaisuutta:

(39) Gaius, Maakuntaediktistä, kirja VII.

Koska sen, joka nauttii ostorahaa, ei katsota omistavan käyttöoikeutta yhtään vähemmän kuin sen, joka nauttii ja käyttää varsinaista omaisuutta:

40. Marcianus, Institutes, kirja III.

Mutta jos lahjoitan käyttöoikeuden, en enää pidä sitä itselläni, ellei henkilö, jolle se annettiin, käytä sitä.

41. Sama, Institutes, kirja VII.

Vielä ilmeisempää on, että patsaan tai taulun käyttöoikeus voidaan testamentata, koska tällaisilla esineillä on tietty hyöty, jos ne on sijoitettu asianmukaiseen paikkaan.

1. Vaikka on olemassa tiettyjä omaisuuksia, jotka ovat luonteeltaan sellaisia, että kulutamme niihin enemmän kuin saamme niistä, niiden käyttöoikeus voidaan kuitenkin testamentata.

42. Florentinus, Institutes, kirja XI.

Jos jonkin omaisuuden käyttöoikeus jätetään jollekin ja sen tuotto toiselle, käyttöoikeuden haltija saa sen, mitä jäljelle jää sen jälkeen, kun käyttöoikeuden haltijan vaatimukset on tyydytetty, mutta hänellä itsellään on tietty määrä käyttöoikeutta nauttimista varten.

1. Sillä on merkitystä, onko sinulle testamentattu omaisuuden käyttöoikeus vai sen arvo, sillä jos sinulle jää omaisuuden käyttöoikeus, siitä on vähennettävä kaikki sinulle lisäksi testamentattu omaisuus, ja sinulla on oikeus käyttöoikeuteen siihen, mitä jäljelle jää; mutta jos sinulle jätetään rahassa ilmaistun arvon käyttöoikeus, myös se arvioidaan, koska kyseessä on ylimääräinen testamentti, sillä testamenttaamalla saman omaisuuden useaan kertaan testamentinsaaja ei lisää perintöä; mutta jos testamenttiin on testamentattu yksi tietty esine, voimme lisätä perintöä testamenttaamalla myös sen arvioidun arvon.

43. Ulpianus, Säännöt, kirja VII.

Vain osan kuolinpesän käyttöoikeus voidaan testamentata, ja jos ei nimenomaisesti mainita, mikä osa, tarkoitetaan puolta kuolinpesästä.

44. Neratius, Pergamentit, kirja III.

Käyttöoikeuden haltija ei saa laittaa uutta rappausta karkeisiin seiniin, sillä vaikka hän parantaisi talon kuntoa omistajan kannalta, hän ei voi tehdä sitä oman oikeutensa nojalla, sillä on eri asia huolehtia siitä, mitä hän on saanut, ja eri asia tehdä jotain uutta.

45. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja VII.

Aivan kuten sellaisen orjan elatuskulut, jonka käyttöoikeus kuuluu jollekin, on tämän maksettava, on selvää, että myös hänen sairaudestaan aiheutuvista kuluista on luonnollisesti vastattava.

(46) Paulus, Plautiuksesta, kirja IX.

Kun testamentilla määrätään perilliseksi vieras henkilö ja kun vapautettu poika jää pois ja kun perinnön omistusoikeus testamentataan vainajan äidille, mutta käyttöoikeus pidetään; jos testamentin vastaisesti nostetaan kante perinnön hallussapidosta, koko omistusoikeus on luovutettava äidille sen vuoksi, että äidillä on lapsivelvollisuus häntä kohtaan.

(1) Kun testamentin tekijä määrää, että hänen perillisensä on korjattava talo, jonka käyttöoikeuden hän on testamentannut, käyttöoikeuden haltija voi nostaa testamentin nojalla kanteen perillisen velvoittamiseksi korjaamaan talon.

47. Pomponius, Plautiuksesta, kirja V.

Jos perillinen ei kuitenkaan tee näitä korjauksia ja tästä syystä käyttöoikeuden haltija ei voi nauttia omaisuudesta, käyttöoikeuden haltijan perillisellä on oikeus nostaa kante tällä perusteella vahingonkorvauksesta, joka vastaa sitä eroa, jonka se olisi tehnyt käyttöoikeuden haltijalle, jos perillinen ei olisi laiminlyönyt mainittujen korjausten tekemistä, vaikka käyttöoikeus on päättynyt käyttöoikeuden haltijan kuoleman vuoksi.

48. Paulus, Plautiuksesta, kirja IX.

Jos perillinen tekee korjaukset käyttöoikeuden haltijan poissa ollessa hänen liiketoimintaansa hoitavana henkilönä, hänellä on oikeus nostaa kante käyttöoikeuden haltijaa vastaan liiketoiminnan perusteella, vaikka perillinen odottaisikin omaa tulevaa etuaan. Jos käyttöoikeuden haltija on kuitenkin valmis luopumaan käyttöoikeudesta, hän ei ole velvollinen tekemään korjauksia, ja hänet vapautetaan kanteesta, joka perustuu liiketoimintaan.

1. Jos tiheikkö kaadetaan, vaikka se tehtäisiinkin sopimattomaan vuodenaikaan, se katsotaan osaksi maan satoa; samoin kuin oliivit, jotka kerätään ennen niiden kypsymistä, ja ruoho, joka leikataan ennen oikeaa aikaa, katsotaan myös osaksi satoa.

49. Pomponius, Plautiuksesta, kirja VII.

Jos minulle ja sinulle on testamentattu käyttöoikeus perittävän perillisten Semproniuksen ja Muciuksen kustannuksella, minulla on oikeus neljänteen osaan Semproniuksen osuudesta ja toiseen neljänteen osaan Muciuksen osuudesta, ja sinulla on vastaavasti oikeus kahteen neljäsosaan heidän osuudestaan.

50. Paulus, Vitelliuksesta, kirja III.

Titius jätti Tosculan tilan Maeviukselle ja nimitti hänet edunvalvojaksi, joka siirsi Titialle puolet mainitun tilan käyttöoikeuden. Maevius rakennutti uudelleen talon, joka oli iän myötä raunioitunut ja jota tarvittiin sadon keräämistä ja säilyttämistä varten. Tämän jälkeen heräsi kysymys, oliko Titia velvollinen vastaamaan osasta kustannuksista suhteessa käyttöoikeuteensa? Scaevola vastasi, että jos talo oli tarpeen rakentaa uudelleen ennen käyttöoikeuden siirtoa, Maevius ei ollut velvollinen luovuttamaan sitä, ellei kustannuksista nostettua kannetta hyväksytty.

51. Modestinus, Erot, kirja IX.

On selvää, että käyttöoikeuden siirtäminen Titiukselle "hänen kuollessaan" on mitätön, koska siinä viitataan ajankohtaan, jolloin käyttöoikeuden on lakattava kuulumasta kyseiselle osapuolelle.

52. Sama, Säännöt, kirja IX.

Kun testamentilla jätetään käyttöoikeus sillä ehdolla, että kiinteistöstä maksetaan verot, ei ole epäilystäkään siitä, että käyttöoikeuden saajan on maksettava ne, ellei näytetä, että testamentin tekijä on nimenomaisesti määrännyt, että myös perillisen on maksettava ne.

53. Javolenus, Kirjeet, kirja II.

Kun talon käyttöoikeus testamentataan niin kauan kuin talosta on jäljellä jokin osa, testamentinsaajalla on oikeus koko talon käyttöoikeuteen.

54. Sama, Kirjeet, kirja III.

Titiukselle oli ehdollisesti testamentattu tietyn maa-alueen käyttöoikeus, joka oli sinun vastuullasi perillisenä, ja sinä myit ja luovutit mainitun maa-alueen minulle pidätettyä käyttöoikeuden. Kysyn, jos ehto ei täytyisi tai jos se täytyisi ja käyttöoikeus päättyisi, kenelle se kuuluisi? Vastaus oli, ymmärtääkseni, että kysymyksenne koskee testamentattua käyttöoikeutta; ja näin ollen, jos ehto, josta perintö riippui, täytyi, ei ole epäilystäkään siitä, etteikö käyttöoikeus kuuluisi testamentinsaajalle; ja jos se jostain syystä menetetään, se palautuu kuolinpesän omistukseen. Jos ehto ei kuitenkaan täyty, käyttöoikeus kuuluu perilliselle, sillä kaikki perillistä koskevat säännöt toteutuvat, samoin kuin tavallisesti noudatetaan niitä sääntöjä, jotka koskevat käyttöoikeuden menettämistä. Tällaisessa kaupassa on kuitenkin otettava huomioon se, mitä ostajan ja myyjän välillä on sovittu; jos siis käy ilmi, että käyttöoikeus oli varattu perinnön perusteella, vaikka ehto ei täyttynytkään, myyjän olisi palautettava se ostajalle.

55. Pomponius, Quintus Muciuksesta, kirja XXVI.

Jos vain lapsen orjan käyttöoikeus testamentataan, vaikka hänen palveluksiaan ei tällä välin käytettäisikään, se alkaa silti olla voimassa heti, kun lapsi on saavuttanut lapsen iän.

56. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja XVII.

On kysytty, onko kunnalle myönnettävä käyttöoikeutta koskeva kanne? Tässä tapauksessa näyttää olevan vaara, että käyttöoikeudesta voi tulla ikuinen, koska sitä ei voida menettää kuoleman eikä siviilioikeudellisen aseman muuttumisen vuoksi; tästä syystä omistusoikeus olisi arvoton, koska käyttöoikeus olisi aina siitä erillään. On kuitenkin todettu, että kanne olisi hyväksyttävä. Tästä seuraa toinenkin epäily, nimittäin se, kuinka kauan kunnan olisi saatava suojaa nauttiessaan käyttöoikeudesta. On vakiintunut, että sitä suojataan sadan vuoden ajan, koska tämä on ihmisen pisimmän elämän pituus.

57. Papinianus, Opinions, kirja VII.

Kuolinpesän omistaja jätti testamentilla testamentin saajalle sen osuuden, joka tällä oli siinä käyttöoikeutena, ja tämän jälkeen, kun testamentinsaaja oli saanut sen jonkin aikaa haltuunsa, hän joutui luovuttamaan sen testamentin tekijän pojalle, joka oli menestyksekkäästi toteuttanut testamenttisopimuksen, ja myöhemmästä tapahtumasta kävi ilmi, että käyttöoikeus säilyi muuttumattomana.

(1) Kun tiettyjen maa-alueiden sato on jätetty vapauden ylläpitämistä varten, ja joku niistä, joilla on oikeus siihen, kuolee, heidän osuuksiensa tuotot siirtyvät heiltä maan pelkälle omistajalle.

58. Scaevola, Opinions, kirja III.

Eräs nainen, jolla oli käyttöoikeus, kuoli joulukuun aikana, ja koska vuokralaiset olivat jo lokakuussa vieneet pois kaikki maasta saadut sadot, heräsi kysymys, oliko vuokra maksettava käyttöoikeuden haltijan perilliselle, vaikka tämä kuoli ennen maaliskuun kalendaa, jolloin vuokra tuli erääntyneeksi, vai oliko se jaettava käyttöoikeuden haltijan perillisen ja sen kunnan kesken, jolle omistusoikeus oli testamentattu? Vastasin, että kunnalla ei ollut oikeutta nostaa kanteita vuokralaista vastaan, mutta sen mukaan, mitä oli sanottu, käyttöoikeuden haltijan perijällä olisi oikeus periä koko vuokra sinä päivänä, jona se erääntyy.

1. "Annan ja testamenttaan Semproniukselle yhden kuudennen osan kaali- ja purjosadosta, joka minulla on Farrarii-pellolla". Kysytään, onko näillä sanoilla ilmeisesti testamentattu käyttöoikeus? Vastaukseni oli, että käyttöoikeutta ei ollut testamentattu, vaan että testamentissa oli mainittu tietty osa sadosta, joka oli kerätty ja mainittu testamentissa. Heräsi myös kysymys, jos kyseessä ei ollut käyttöoikeus, eikö testamentin antaja testamentannut kuudennen osan sadosta, joka kerättiin joka vuosi? Vastasin, että sen on katsottava jääneen joka vuosi, ellei perillinen nimenomaisesti osoita päinvastaista.

59. Paulus, Opinions, kirja III.

Kun puut kaatuvat myrskyn voimasta ilman, että käyttöoikeuden haltija on huolimattomasti kaatanut ne, on päätetty, että käyttöoikeuden haltijan ei tarvitse korvata niitä.

(1) Kaikki, mitä maalla kasvaa tai mitä sieltä kerätään, kuuluu käyttöoikeuden haltijalle, samoin kuin jo vuokrattujen peltojen vuokra, jos se on nimenomaisesti mainittu. Mutta kuten myynnin tapauksessa, ellei vuokria ole nimenomaisesti pidätetty, käyttöoikeuden haltija voi heittää vuokralaisen ulos.

(2) Kaikki ruovikon tai paalujen leikkaamisesta saatavat tulot kuuluvat käyttöoikeuden haltijalle, ja niitä on ollut tapana pitää osana maan tuloja.

60. Sama, mielipiteitä, kirja V.

Jos minkä tahansa maa-alueen käyttöoikeuden haltija joutuu häirityksi tai hänet häädetään, hän voi nostaa kanteen kaiken samalla takavarikoidun palauttamiseksi. Jos käyttöoikeus kuitenkin päättyy jonkin onnettomuuden vuoksi, hän voi nostaa kanteen aiemmin kerätyn sadon takaisin saamiseksi, mutta jos käyttöoikeus on tällä välin päättynyt, hän voi nostaa kanteen.

1. Jos maa-alue, jonka käyttöoikeudesta kante nostetaan, ei ole omistajan hallussa, kante hyväksytään. Jos siis kahden osapuolen välillä on riita maan omistusoikeudesta, on käyttöoikeuden haltijalla kuitenkin oikeus käyttää tiloja; ja hänelle on annettava hallintaoikeudesta varmuus, jos hänen oma oikeutensa on kiistanalainen, "että sitä, jolle käyttöoikeus on testamentattu, ei estetä nauttimasta siitä niin kauan kuin hän on sitoutunut vahvistamaan omistusoikeuttaan". Jos kuitenkin käyttöoikeuden haltijan oma oikeus on kiistanalainen, hänen käyttöoikeutensa pysyy keskeytyneenä; mutta maan omistajan on asetettava hänelle vakuus siitä, että hän palauttaa hänelle sen sadon, jonka tämä on mahdollisesti kerännyt maasta, tai jos hän kieltäytyy siitä, käyttöoikeuden haltija saa nauttia omaisuudesta.

61. Neratius, Opinions, kirja II.

Käyttöoikeuden haltija ei voi kiinnittää uutta kourua seinään, ja jos rakennus on keskeneräinen, on päätetty, että käyttöoikeuden haltija ei voi viimeistellä sitä, vaikka hän ei pystyisi käyttämään kyseistä rakennuksen osaa ilman viimeistelyä. Ja todellakin katsotaan, että hänellä ei ole edes käyttöoikeutta kyseiseen rakennukseen, ellei sitä luotaessa tai testamentatessa ole nimenomaisesti lisätty, että hän voi tehdä jommankumman edellä mainituista kahdesta asiasta.

62. Tryphoninus, Väittelyt, kirja VII.

Hyvin perustellusti on katsottu, että käyttöoikeuden haltijalla on oikeus metsästä metsissä tai vuorilla sen kiinteistön alueella, johon hänellä on käyttöoikeus; ja jos hän on tappanut villisian tai hirven, hän ei ota mitään, mikä kuuluu maan omistajalle, vaan hän antaa sen, minkä hän on hankkinut joko siviilioikeuden tai kansojen oikeuden nojalla.

1. Jos luonnonvaraisia eläimiä on pidetty aitauksissa, kun käyttöoikeus tulee voimaan, käyttöoikeuden saaja voi käyttää niitä, mutta hän ei voi tappaa niitä; mutta jos hän aluksi aitauksessa pitää niitä omasta aloitteestaan ja ne

joutuvat hänen pyydystämiinsä loukkuihin, ovatko ne laillisesti käyttöoikeuden saajan omaisuutta? Sen vaikean eron vuoksi, joka syntyy käyttöoikeuden haltijan epävarmoista oikeuksista eri eläimiin nähden, on kuitenkin tarkoituksenmukaisinta katsoa, että riittää, että käyttöoikeuden päättyessä luovutetaan kiinteistön omistajalle sama määrä eri eläinlajeja, joka oli olemassa silloin, kun käyttöoikeus tuli voimaan.

63. Paulus, Yksityisoikeudesta.

Voimme siirtää toisillemme sen, mikä ei ole meidän omaamme; esimerkiksi jos miehellä on maata, vaikka hänellä ei ole käyttöoikeutta, hän voi silti myöntää käyttöoikeuden toiselle osapuolelle.

64. Ulpianus, Ediktistä, kirja LI.

Jos käyttöoikeuden haltija on valmis luopumaan käyttöoikeudestaan, häntä ei voida velvoittaa korjaamaan taloa, vaikka sitä tavallisesti vaadittaisiinkin käyttöoikeuden haltijalta. Kuitenkin sen jälkeen, kun asia on tullut vireille ja käyttöoikeuden haltija on valmis luopumaan käyttöoikeudesta, on katsottava, että tuomioistuimen on vapautettava hänet vastuusta.

65. Pomponius, Plautiuksesta, kirja V.

Mutta koska käyttöoikeuden haltija on velvollinen korjaamaan kaiken sen, mikä on vahingoittunut hänen omasta tai jonkun hänen perheenjäsenensä teosta, häntä ei pitäisi vapauttaa, vaikka hän olisi valmis luopumaan käyttöoikeudesta; sillä hän on itse velvollinen tekemään kaiken sen, minkä huolellinen perheen päämies tekisi omassa talossaan.

1. Perillinen ei ole sen enempää velvollinen korjaamaan omaisuutta, jonka perittävä jätti iän myötä rappeutuneena, kuin jos perittävä olisi jättänyt kenellekään omistusoikeuden siihen.

66. Paulus, Ediktistä, kirja XLVII.

Käyttöoikeuden haltijaa vastaan voidaan nostaa kanne Lex Aquilia -lain nojalla, mutta hän on myös vastuussa orjan moraalien heikentämisestä sekä vahingosta, jos hän on kiduttamalla alentanut orjan arvoa.

67. Julianus, Miniciuksesta, kirja I.

Kuka tahansa, jolle käyttöoikeus on testamentattu, voi myydä sen vieraalle, jopa ilman perillisen suostumusta.

(68) Ulpianus, Sabinuksesta, kirja XVII.

Muinaisina aikoina kysyttiin, kuuluiko naispuolisen orjan kysymys käyttöoikeuden haltijalle? Brutuksen mielipide oli vallitseva, nimittäin se, että käyttöoikeuden haltijalla ei ollut oikeutta siihen, koska yhtä ihmistä ei voida pitää toisen ihmisen tuotteena, eikä käyttöoikeuden haltijalla tästä syystä voi olla oikeutta käyttöoikeuteen samaan. Jos käyttöoikeus kuitenkin jäisi lapseen ennen tämän syntymää, olisiko hänellä oikeus siihen? Vastaus on, että koska jälkeläinen voidaan testamentata, myös sen käyttöoikeus voidaan testamentata.

1. Sabinus ja Cassius ovat sitä mieltä, että karjan lisäys kuuluu käyttöoikeuden haltijalle.

2. On selvää, että henkilön, jolle lauman tai karjan käyttöoikeus on testamentattu, on korvattava mahdollinen menetys kasvusta, toisin sanoen korvattava kuolleet eläimet,

69. Pomponius, Sabinuksesta, kirja V.

Tai toimittaa muita arvottomien tilalle, ja jälkimmäisistä tulee korvaamisen jälkeen käyttöoikeuden haltijan omaisuutta, jotta omistaja ei hyötyisi koko määrästä. Ja koska ne, jotka korvataan heti, kuuluvat omistajalle, niin myös entiset lakkaavat kuulumasta hänelle tuotannon luonnonlain mukaan; sillä muutoin lisäys kuuluu käyttöoikeuden haltijalle, ja kun hän korvaa sen, se lakkaa kuulumasta hänelle.

70. Ulpianus, Sabinuksesta, kirja XVII.

Mitä sitten on tehtävä, jos käyttöoikeuden haltija ei toimi edellä mainitulla tavalla eikä vaihda karjaa? Gaius Cassius sanoo siviililain kymmenennessä kirjassa, että hän on vastuussa omistajalle.

1. Sillä välin, kun niitä kasvatetaan ja kuolleet korvataan, herää kysymys, kenelle lisäys kuuluu? Julianus on Digestin kolmekymmentäviidennessä kirjassaan sitä mieltä, että omistusoikeus on tauolla; sillä jos niitä käytetään

toisten tilalle, ne kuuluvat omistajalle, mutta jos niitä ei käytetä, ne kuuluvat käyttöoikeuden haltijalle; mikä mielipide on oikea.

2. Tämän mukaisesti, jos nuoret kuolevat, se on käyttöoikeuden haltijan eikä omistajan vastuulla, ja hänen on huolehdittava muista. Tästä syystä Gaius Cassius toteaa kahdeksannessa kirjassaan, että kuolleen nuoren eläimen liha kuuluu käyttöoikeuden haltijalle.

3. Jos sanotaan, että käyttöoikeuden saajan on hankittava muita, tämä pitää paikkansa vain silloin, kun on testamentattu lauman, karjan tai hevoscannan käyttöoikeus, toisin sanoen koko joukko; sillä jos niistä on jäljellä vain tietyt yksilöt, hänen ei tarvitse korvata mitään.

4. Lisäksi oletetaan, että nuorten eläinten syntyessä ei ole tapahtunut mitään sellaista, minkä vuoksi hänen olisi pitänyt korvata osa niistä, mutta niiden syntymän jälkeen tämä on tullut välttämättömäksi; on pohdittava, pitäisikö hänen korvata ne viimeksi vai aikaisemmin syntyneistä? Parempi mielipide on mielestäni se, että ne, jotka ovat syntyneet, kun lauma on täydellinen, kuuluvat käyttöoikeuden haltijalle, ja että hän menettää ne vain lauman myöhemmän vahingoittumisen vuoksi.

5. Korvaaminen on tosiasia, ja Julianus sanoo aivan oikein, että se tarkoittaa erottamista, erilleen asettamista ja tietynlaista jakamista, koska omistusoikeus niihin, jotka on asetettu syrjään, on omistajalla.

71. Marcellus, Digest, kirja XVII.

Jos joku rakentaa talon tontille, jonka käyttöoikeus on jollakin toisella henkilöllä, ja talo poistetaan ennen sen ajan päättymistä, jonka kuluessa käyttöoikeus päättyy, käyttöoikeus on palautettava; vanhojen viranomaisten näkemyksen mukaan.

(72) Ulpianus, Sabinuksesta, kirja XVII.

Kun pelkän omaisuuden omistaja testamenttaa käyttöoikeuden, on oikein se, mitä Marcianus totesi kolmannessa kysymysten kirjassa trusteeista: testamentti on pätevä, ja jos käyttöoikeus sattuu sulautumaan omaisuuteen testamentin antajan elinaikana tai ennen perinnön alkamista, se kuuluu testamentinsaajalle. Marcianus menee vielä

pidemmälle, sillä hän katsoo, että jos käyttöoikeus on sulautunut perinnönjaon jälkeen, siitä tulee laillisesti luovutettu ja se kuuluu testamentinsaajalle.

73. Pomponius, Sabinuksesta, kirja V.

Jos minulle on testamentattu tyhjän maan käyttöoikeus, voin rakentaa sinne majan henkilökohtaisen omaisuuteni suojaamiseksi kyseisellä maalla.

74. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja VII.

Kun käyttöoikeus on testamentattu sinun orjallesi Stichukselle ja minun orjalleni Pamphilukselle, tällainen testamentti on sama kuin jos se olisi tehty minulle ja sinulle, ja siksi ei ole epäilystäkään siitä, että se kuuluu meille yhtä paljon.

Otsikko 2. Käyttöoikeuden syntymisestä

(1) Ulpianus, Sabinuksesta, kirja XVII.

Kun käyttöoikeus testamentataan, käyttöoikeuden saajien välinen kertymäoikeus on olemassa vain silloin, kun käyttöoikeus jätetään yhteisesti, mutta jos se jätetään erikseen kullekin osapuolelle, kertymäoikeus lakkaa epäilemättä olemasta.

1. Julianus kysyykin Digestin kolmekymmentäviidennessä kirjassa, että jos käyttöoikeus jätetään yhteisesti omistetulle orjalle, jonka molemmat omistajat hankkivat, niin jos toinen heistä hylkää tai menettää käyttöoikeuden, saako toinen sen kokonaisuudessaan? Hän katsoo, että se kuuluu toiselle, ja vaikka orjan omistajat olisivat hankkineet usufructin, ei yhtäläisinä osuuksina, vaan osuuksina, jotka vastaavat heidän osuuttaan orjasta; silti on

otettava huomioon orjan persoonallisuus eikä omistajien persoonallisuus; joten se kuuluu toiselle omistajista eikä se kasaudu pelkkään omaisuuteen.

2. Hän sanoo myös, että jos käyttöoikeus on testamentattu yhdessä omistetulle orjalle ja Titiukselle erikseen ja toinen yhteisomistaja menettää käyttöoikeuden, se ei kuulu Titiukselle, vaan jäljelle jääneelle omistajalle yksin, koska hän oli ainoa, jolla oli oikeus siihen yhdessä; ja tämä mielipide on oikea, sillä niin kauan kuin vain yksi käyttää omaisuutta, voidaan sanoa, että käyttöoikeus on entisessä tilassaan. Samaa sääntöä sovelletaan, kun käyttöoikeus jätetään kahdelle henkilölle yhdessä ja toiselle erikseen.

3. Joskus kuitenkin, vaikka osapuolet eivät olisikaan olleet yhteisiä testamentinsaajia, testamentattu käyttöoikeus siirtyy jommallekummalle heistä suoriteperusteisesti, kuten esimerkiksi silloin, kun koko kuolinpesän käyttöoikeus jätetään erikseen minulle ja se jätetään samalla tavalla sinulle. Sillä (kuten Celsus toteaa Kahdeksannessatoista kirjassa ja Julianus Digestin Kolmekymmentäviidennessä kirjassa), meillä on osakkeita yhteisomistuksesta; ja näin tapahtuisi myös omistusoikeuden osalta; sillä jos toinen hylkäisi sen, toinen olisi oikeutettu koko omaisuuteen. Mutta on vielä tämä seikka, joka liittyy käyttöoikeuteen; koska se on luotu ja sen jälkeen menetetty, oikeus kertymisoikeuteen on kuitenkin olemassa, sillä kaikki Plautiuksen siteeraamat kirjoittajat ovat tätä mieltä; ja (kuten Celsus ja Julianus aivan oikein sanovat) käyttöoikeus syntyy ja periytyy joka päivä eikä, kuten omistusoikeus, vasta silloin, kun sen takaisin saamiseksi voidaan nostaa kanne. Niinpä heti kun jompikumpi osapuolista ei löydä ketään, joka olisi hänen kanssaan yhdessä, hän voi yksin käyttää koko käyttöoikeutta; eikä ole myöskään merkitystä sillä, onko se testamentattu yhdessä vai erikseen.

4. Julianus toteaa myös Digestin kolmekymmentäviidennessä kirjassa, että jos kaksi perillistä on nimetty ja pelkkä omistusoikeus on testamentattu, mutta käyttöoikeus on pidätetty, perillisillä ei ole oikeutta kertymään, sillä käyttöoikeuden katsotaan syntyneen, eikä sitä ole jaettu yhteisymmärryksessä;

2. Africanus, Kysymykset, kirja V.

Näin ollen menetetty osa käyttöoikeudesta palautuu testamentinsaajalle, joka on pelkän omaisuuden omistaja.

3. Ulpianus, Sabinuksesta, kirja XVII.

Neratius on ensimmäisessä mielipidekirjassaan sitä mieltä, että kertymisoikeus lakkaa tällaisissa olosuhteissa; ja Celsuksen esittämä periaate on tämän mielipiteen mukainen, nimittäin se, että kertymisoikeus on olemassa silloin, kun kahdella osapuolella on koko käyttöoikeus ja se jaetaan heidän välillään heidän yhdistymisellään.

(1) Siksi Celsus toteaa Kahdeksannesta kirjassaan, että jos kaksi kiinteistön omistajaa luovuttaa omaisuuden varattuun sen käyttöoikeuden ja jompikumpi heistä menettää käyttöoikeutensa, se palautuu pelkkään omaisuuteen, mutta ei koko omaisuuteen; sillä kummankin käyttöoikeus kohdistuu siihen osaan, jonka kumpikin luovutti, ja sen on palaututtava siihen osaan, josta se alun perin erotettiin.

(2) Kertymisoikeus ei kuitenkaan ole olemassa ainoastaan silloin, kun käyttöoikeus on testamentattu kahdelle osapuolelle, vaan myös silloin, kun se on testamentattu toiselle ja omaisuus toiselle; sillä jos se, jolle käyttöoikeus on jätetty, menettää sen, se kuuluu toiselle pikemminkin kertymisoikeuden kuin omaisuuden palautumisen kautta; eikä tässä ole mitään epätavallista, sillä jos käyttöoikeus on testamentattu kahdelle henkilölle ja kun se toisen omistuksessa ollessaan sulautuu pelkkään omaisuuteen, ei se, jonka kanssa se sulautui, menetä oikeuttaan kertymisoikeuteen eikä se, jonka hyväksi se sulautui, myöskään menetä sitä toisen eduksi; ja riippumatta siitä, miten hän on menettänyt käyttöoikeutensa ennen sulautumista, hän voi menettää sen samalla tavalla myös nyt. Tätä mieltä ovat Neratius ja Aristo, ja Pomponius hyväksyy sen.

4. Julianus, Digest, kirja XXXV.

Jos sinulle testamentataan pelkkä kiinteistön omaisuus ja minulle ja Maeviukselle saman kiinteistön käyttöoikeus, sinä, Maevius ja minä saamme kumpikin kolmanneksen käyttöoikeudesta, ja toinen kolmasosa sulautuu kiinteistöön. Mutta jos minä tai Maevius menettäisimme siviilioikeutemme, kolmasosa jaetaan sinun ja jommankumman meistä kesken siten, että se, joka ei ole menettänyt siviilioikeuttaan, saa puolet käyttöoikeudesta, ja kiinteistö sekä loput puolet käyttöoikeudesta kuuluvat sinulle.

5. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja VII.

Ja jos luovutat kiinteistön kenelle tahansa sen jälkeen, kun käyttöoikeus on varattu, Julianus on sitä mieltä, että käyttöoikeus on kuitenkin olemassa ja että sinun ei katsota hankkivan uutta käyttöoikeutta.

(6) Ulpianus, Sabinuksesta, kirja XVII.

Samaa sääntöä sovelletaan, kun käyttöoikeus on sulautunut yhden kolmesta käyttöoikeuden haltijasta omistamaan omaisuuteen.

1. Mutta kun omaisuus on testamentattu jollekin, jonka käyttöoikeus on varattu, ja osa käyttöoikeudesta on testamentattu minulle, on tutkittava, onko minun ja perillisen välillä olemassa kertymisoikeus? Oikea mielipide on kuitenkin se, että jos joku menettää käyttöoikeuden, se palautuu omaisuuteen.

2. Jos minulle jätetään absoluuttinen käyttöoikeus ja sinulle tiettyyn ehtoon sidottu käyttöoikeus, voidaan sanoa, että koko omaisuuden käyttöoikeus kuuluu sillä välin minulle ja että jos minä menettäisin kansalaisoikeuteni, koko käyttöoikeus menetetään; mutta jos ehtoa noudatetaan, koko käyttöoikeus kuuluu sinulle, jos minä menettäisin kansalaisoikeuteni, mutta jos säilytän ehtoni, käyttöoikeus on jaettava meidän kesken.

7. Paulus, Sabinuksesta, kirja III.

Jos joku testamenttaa käyttöoikeuden Attiukselle ja hänen perillisilleen, Attiuksella on oikeus puoleen siitä ja hänen perillisillään on oikeus jäljelle jäävään puoleen. Jos kuitenkin sanamuoto on: "Attiukselle ja Seiukselle sekä perillisilleni", käyttöoikeus jaetaan kolmeen osaan, joista perilliset saavat yhden, Attius yhden ja Seius yhden; ei myöskään ole merkitystä sillä, onko testamentti osoitettu A:lle ja B:lle sekä Maeviukselle vai "A:lle ja B:lle sekä Maeviukselle".

(8) Ulpianus, Sabinuksesta, kirja XVII.

Jos käyttöoikeus on testamentattu naiselle "hänen lastensa kanssa" ja hän menettää lapsensa, hänellä on oikeus käyttöoikeuteen, mutta jos äiti kuolee, hänen lapsillaan on kuitenkin oikeus käyttöoikeuteen kertymisoikeuden perusteella. Kuten Julianus huomauttaa Digestin kolmannessakymmenennessä kirjassa, sama sääntö on ymmärrettävä sovellettavaksi silloin, kun testamentintekijä määrää lapsensa ainoiksi perillisikseen, vaikkei hän nimeäisi heitä legaatiksi, vaan haluaa vain tehdä selvemmäksi, että äiti nauttii jäämistöstä ja hänen lapsensa nauttivat siitä hänen kanssaan. Mutta Pomponius esittää kysymyksen: "Entä jos lapset ja vieraat perilliset ovat sekoittuneet keskenään?" Hän sanoo, että lapset on ymmärrettävä testamentinsaajiksi; ja toisaalta, jos testamentintekijä halusi lastensa nauttivan jäämistöstä yhdessä äitinsä kanssa, on katsottava, että äiti on

ymmärrettävä testamentinsaajaksi; joten tässä tapauksessa lain vaikutus on kaikin puolin samanlainen kuin edellä mainittu.

9. Africanus, Kysymykset, kirja V.

Kun pelkkä kuolinpesän omaisuus on testamentattu kahdelle ja käyttöoikeus yhdelle, kaikilla heistä ei ole oikeutta kolmannekseen käyttöoikeudesta, vaan kaksi heistä saa puolet ja käyttöoikeuden haltija toisen puolen. Toisaalta samaa sääntöä sovelletaan, kun on kaksi käyttöoikeuden haltijaa ja yksi kuolinpesän testamentinsaaja.

(10) Ulpianus, Ediktistä, kirja XVII.

Joskus osuuden käyttöoikeudesta saa sellainen osapuoli, jolla ei ole omaa osuutta, vaan joka on menettänyt sen; esimerkiksi jos käyttöoikeus on testamentattu kahdelle henkilölle, ja toinen heistä menettää käyttöoikeutensa sen jälkeen, kun heistä on syntynyt jälkeläinen, ja pian sen jälkeen hänen kanssaperijänsä, joka ei ole syntynyt jälkeläisenä, menettää myös omansa; silloin se, joka on liittynyt asianosaisen kanssa siihen, joka tarjoutui puolustamaan kannetta, saa omistajalta vain sen puolen, jonka hän menetti; sillä hänen kanssavelkojansa osuus kuuluu hänelle kertymän perusteella, mutta ei omaisuuden omistajalle; sillä käyttöoikeus kuuluu henkilölle, vaikka se olisi menetetty.

11. Papinianus, Määritelmät, kirja II.

Jos saman omaisuuden käyttöoikeus on testamentattu eri henkilöille eri perillisten lukuun, käyttöoikeuden haltijat ovat yhtä lailla erillisiä kuin jos saman omaisuuden käyttöoikeus olisi testamentattu molemmille yhtä suurina osuuksina; tästä seuraa, että heidän välillään ei ole oikeutta kertymisoikeuteen:

(12) Ulpianus, Sabinuksesta, kirja XVII.

Koska kukin testamentinsaaja voi nostaa kanteen yhtä perillistä vastaan käyttöoikeuden takaisin saamiseksi.

Otsikko 3. Milloin käyttöoikeus siirtyy perintönä

1. Ulpianus, Sabinuksesta, kirja XVII.

Vaikka käyttöoikeus muodostuu nauttimisesta, toisin sanoen siitä, että se, joka nauttii ja käyttää oikeutta, ponnistelee sen eteen, se siirtyy kuitenkin vain kerran, ja se eroaa siitä, että jotain testamentataan joka kuukausi, joka päivä tai joka vuosi, sillä silloin testamentti siirtyy päivittäin, kuukausittain tai vuosittain. Tästä syystä voidaan kysyä, että jos käyttöoikeus testamentataan jollekin joka päivä tai joka vuosi, syntyykö se vain kerran? Mielestäni ei, vaan niin monta kertaa kuin se mainitaan, joten perintöjä on useita. Marcellus hyväksyy tämän mielipiteen Digestin neljännessä kirjassa, jossa käyttöoikeus testamentataan kenelle tahansa vuorokausiksi.

1. Jos siis testamentataan käyttöoikeus, josta ei voi nauttia joka päivä, testamentti ei ole pätemätön, vaan se siirtyy sille sinä päivänä, jona siitä voidaan nauttia.

2. Käyttöoikeus ei kuitenkaan, kuten ei myöskään käyttöoikeus, voi syntyä ennen kuolinpesän perustamista, sillä käyttöoikeus syntyy vasta, kun joku voi välittömästi nauttia siitä. Tämän säännön mukaan, jos käyttöoikeus on testamentattu kuolinpesään kuuluvalla orjalle, Julianus katsoo, että vaikka muut perinnöt voidaan hankkia kuolinpesään, käyttöoikeuden tapauksessa on odotettava, että omistaja voi käyttää ja nauttia siitä.

3. Lisäksi jos käyttöoikeus testamentataan tietystä päivästä alkaen, se siirtyy vasta kyseisen päivän jälkeen, sillä on vahvistettu, että käyttöoikeus voidaan testamentata tietystä ajankohdasta alkaen tai tiettyyn ajankohtaan asti.

4. Sen lisäksi, että käyttöoikeus ei synny ennen kuin perintö on otettu haltuun, myöskään käyttöoikeuteen perustuva kanneoikeus ei synny; ja sama sääntö pätee, kun käyttöoikeus testamentataan tietyn päivän jälkeen; Scaevola sanoo siis, että asianosainen, joka nostaa kanteen ennen käyttöoikeuden syntymispäivää, ei saa mitään, vaikka kaikki oikeudenkäynnit, jotka on aloitettu ennen oikeaa aikaa, ovat mitättömiä.

Otsikko 4. Millä tavoin käyttöoikeus tai käyttö menetetään

1. Ulpianus, Sabinuksesta, kirja XVII.

On vahvistettu, että käyttöoikeus ei menetä ainoastaan siviilioikeuksien menettämisen myötä, vaan myös käyttöoikeuteen perustuva kanneoikeus menetetään, eikä sillä ole juurikaan merkitystä, onko käyttöoikeus perustettu lain nojalla vai preettorin avustuksella. Näin ollen, jos käyttöoikeus luovutetaan tai jos se ei synny varsinaisesti lain nojalla, vaan ikuisella vuokrasopimuksella tai maan pinnan käyttämisellä, se menetetään siviilioikeuksien menettämisen myötä.

1. Näin ollen käyttöoikeus voidaan menettää menettämällä kansalaisoikeudet vain silloin, kun se on jo syntynyt; mutta jos joku menettää kansalaisoikeutensa ennen kuin kuolinpesä on perustettu tai ennen kuin käyttöoikeus on syntynyt, sitä ei katsota menetetyksi.

2. Kun maaomaisuus luovutetaan teille tietyistä päivästä alkaen ja teitä pyydetään luovuttamaan minulle käyttöoikeus, on harkittava, onko käyttöoikeuteni turvattu, jos olen menettänyt kansalaisoikeuteni ennen teille luovutuksessa mainittua päivää, sillä kansalaisoikeuksien menettämisen on tapahduttava ennen kuin käyttöoikeus syntyy, minkä voidaan sanoa olevan vapaamielinen tulkinta.

3. On totta, että kansalaisoikeuksien menettäminen ei ainoastaan tuhoa jo syntynyttä käyttöoikeutta, vaan jos käyttöoikeus on testamentattu jokaiselle vuodelle, kuukaudelle tai päivälle, menetetään vain se, joka on kulloinkin voimassa; ja jos se on testamentattu esimerkiksi erillisille vuosille, menetetään käyttöoikeus vain kyseiselle vuodelle, ja jos se on testamentattu erillisille kuukausille, kyseiselle kuukaudelle, ja jos se on testamentattu erillisille päiville, kyseiselle päivälle.

2. Papinianus, Kysymykset, kirja XVII.

Jos käyttöoikeus jätetään kahdelle osapuolelle erikseen vuorovuosiksi, omaisuus on olemassa vuosia ilman nautintaoikeutta; jos se jätetään vain yhdelle testamentinsaajalle, jolle testamentataan käyttöoikeus joka toiseksi vuodeksi, koko omaisuus siirtyy perilliselle sinä aikana, jolloin käyttöoikeus ei kuulu testamentinsaajalle. Jos kuitenkin jompikumpi osapuoli kuolee, oikeus omaisuuteen on täydellinen parittomien vuosien osalta, sillä toiselle osapuolelle ei voi kertyä mitään), koska kummallakin oli omat aikansa koko käyttöoikeuden nauttimiseen ilman, että toinen oli liittynyt häneen.

(1) Jos ei tapahdu kuolema vaan siviilioikeuden menetys, niin koska on useita perintöjä, menetetään vain sen vuoden käyttöoikeus, edellyttäen, että osapuolella oli käyttöoikeus vain tuon ajan; ja tämä periaate olisi pidettävä voimassa, kun on kyse testamentinsaajasta, joka on saanut käyttöoikeuden tietyksi lukumääräksi erillisiä vuosia, niin että ehtojen mainitsemisella on oikeuden uusimisen vaikutus.

(2) Kun käyttöoikeus testamentataan tietyille henkilöille vuorovuosiksi ja he sopivat nauttivansa siitä saman vuoden aikana, he häiritsevät toisiaan, koska ei näytä siltä, että heidän olisi tarkoitus nauttia siitä yhdessä; sillä on nimittäin suuri ero, testamentataan käyttöoikeus kahdelle henkilölle yhdessä vuorovuosiksi (koska silloin se ei voi jatkua ensimmäistä vuotta pidempään kuin jos se olisi testamentattu samalla tavalla yhdelle heistä) vai testamentataan se eri henkilöille vuorovuosiksi; sillä jos he haluavat nauttia siitä yhdessä, he joko häiritsevät toisiaan, koska tämä on vastoin testamentin tekijän aikomusta, tai, jos näin ei ole, kukaan ei voi nauttia käyttöoikeudesta joka toinen vuosi.

3. Ulpianus, Sabinuksesta, kirja XVII.

Aivan kuten käyttöoikeus voidaan testamentata erillisiksi vuosiksi, se voidaan myös testamentata uudelleen, jos se menetetään kansalaisoikeuksien menettämisen vuoksi, kuten silloin, kun lisäys tehdään: Kun Niin ja Näin menettää kansalaisoikeutensa, testamenttaan hänelle"; tai seuraavasti: "Kun Niin ja Näin menettää kansalaisoikeutensa, testamenttaan hänelle"; tai seuraavasti: "Kun Niin ja Näin menettää kansalaisoikeutensa, testamenttaan hänelle": "Silloin, jos se menetetään kansalaisoikeuksien menettämisen vuoksi, se katsotaan uusituksi. Tästä syystä on keskusteltu siitä, että jos käyttöoikeus testamentataan kenelle tahansa hänen elinaikansa ajaksi, onko se katsottava uusituksi niin usein kuin se menetetään? Marcianus on tätä mieltä, ja minä olen sitä mieltä, että se on katsottava uusituksi; jos siis käyttöoikeus testamentataan tietyksi ajaksi, esimerkiksi kymmeneksi vuodeksi, sovelletaan samaa periaatetta.

(1) Kysymys koskee uudistamista, joka tapahtuu sen jälkeen, kun käyttöoikeus on menetetty siviilioikeuden menettämisen vuoksi, pysyykö kertymisoikeus ennallaan; esimerkiksi kun käyttöoikeus on testamentattu Titiukselle ja Maeviukselle, ja kun Titius on menettänyt siviilioikeutensa, testamentin antaja testamenttasi hänelle käyttöoikeuden toisen kerran, ja jos Titius saisi käyttöoikeuden uudestaan uudistamalla, pysyisikö kertymisoikeus ennallaan osapuolten välillä? Papinianus toteaa seitsemännentoista kysymysten kirjassaan, että se säilyy ennallaan, aivan kuin joku muu henkilö olisi korvannut Titiuksen nauttimalla käyttöoikeudesta; sillä näitä osapuolia pidetään tosiseikkojen, joskaan ei sanojen, perusteella yhteisinä.

(2) Papinianus kysyy myös, jos testamentin tekijä, jätettyään käyttöoikeuden Titiukselle ja Maeviukselle, toisessa testamentissa ei jättänyt koko käyttöoikeutta vaan vain osan siitä Titiukselle, katsottaisiinko ne yhteiseksi? Hän vastaa, että jos Titius menettäisi osuutensa, kaikki kuuluisi hänen osakkaalleen; mutta jos Maevius menettäisi omansa, koko osuus ei kuuluisi, vaan puolet kuuluisi hänelle ja puolet palautuisi omaisuudelle. Tämä mielipide on järkevä, sillä ei voida katsoa, että se peruste, jolla henkilö menettää käyttöoikeuden ja ottaa sen takaisin, oikeuttaisi hänet saamaan mitään hyötyä käyttöoikeudesta, sillä meidän mielestämme se, joka menettää käyttöoikeuden, ei voi saada mitään hyötyä siitä, mitä hän menettää.

(3) Ei ole epäilystäkään siitä, että myös käyttöoikeus voi kadota kuoleman johdosta, sillä nautintaoikeus lakkaa kuoleman johdosta, aivan kuten mikä tahansa muu henkilöön liittyvä oikeus.

4. Marcianus, Institutes, kirja III.

Jos testamentin saajaa pyydetään luovuttamaan testamentti toiselle henkilölle, praetorin olisi määrättävä, että jos testamentti katoaa, sen olisi kohdistuttava pikemminkin edunvalvojan kuin testamentinsaajan henkilöön.

5. Ulpianus, Sabinuksesta, kirja XVII.

Luovutettu käyttöoikeus voidaan uusia ottamatta huomioon sitä, miten se menetettiin, edellyttäen, että se ei menetetty kuoleman vuoksi, ellei testamentin tekijä ole tällaisissa olosuhteissa testamentannut sitä käyttöoikeuden saajan perillisille.

1. Jos joku luovuttaa vain sellaisen orjan käyttöoikeuden, jonka kautta hän on hankkinut käyttöoikeuden, ei ole epäilystäkään siitä, etteikö hän säilyttäisi hänen kauttaan hankittua käyttöoikeutta.

2. On vahvistettu, että käyttöoikeus päättyy, kun omaisuus, johon se kuuluu, muuttuu; jos esimerkiksi minulle on testamentattu talon käyttöoikeus ja talo on purettu tai poltettu, käyttöoikeus on kiistatta lakannut. Koskeeko tämä myös maata? On täysin varmaa, että jos talo on poltettu, ei maan tai materiaalin käyttöoikeutta jää jäljelle; Julianus on tätä mieltä.

3. Kun maa-alueen käyttöoikeus testamentataan ja sen päälle rakennetaan talo, on todettu, että omaisuus on muuttunut ja että käyttöoikeus on lakannut. On selvää, että jos pelkkä omistaja on rakentanut talon, hän on vastuussa testamenttikanteesta tai petoksen perusteella nostetusta kanteesta.

6. Pomponius, Sabinuksesta, kirja V.

Ja käyttöoikeuden haltijalla on oikeus myös kieltoon Quod vi aut clam; 7. Julianus, Digest, kirja XXXV. Ellei rakennusta ole siirretty, omistaja myöntää minulle maankäyttöoikeuden, jolloin aika, jonka kuluessa käyttöoikeus on menetetty, on kulunut.

8. Ulpianus, Sabinuksesta, kirja XVII.

Kun kiinteistön käyttöoikeus testamentataan, jos talo tuhoutuu, käyttöoikeus ei lakkaa, koska talo on lisäys maahan, eikä se lakkaa sen enempää kuin puiden kaatuminenkaan.

(9) Paulus, Sabinuksesta, kirja III.

Mutta pystyin silti käyttämään ja nauttimaan maasta, jolla talo oli seisonut.

10. Ulpianus, Sabinuksesta, kirja XVII.

Miten olisi kuitenkin, jos maa olisi talon omaisuutta? Katsotaanpa, eikö tällöin myös maan käyttöoikeus lakkaisi, ja meidän on oltava samaa mieltä siitä, että se ei lakkaisi.

1. Käyttöoikeus lakkaa paitsi silloin, kun rakennus on tasoitettu maan tasalle, myös silloin, kun testamentintekijä purettuaan talon rakentaa sen tilalle uuden; sillä on selvää, että jos hän korjaa tiettyjä osia talosta, meidän on vahvistettava erilainen sääntö, vaikka koko talo uusittaisiinkin.

2. Jos pellon tai aitauksen käyttöoikeus testamentataan ja se tulvii niin, että siitä tulee lampi tai suo, käyttöoikeus epäilemättä lakkaa.

3. Lisäksi kun lammen käyttöoikeus testamentataan ja se kuivuu, jolloin siitä tulee peltoa, ja kun omaisuus muuttuu, käyttöoikeus lakkaa.
  4. En kuitenkaan usko, että jos viljelykelpoisen maan käyttöoikeus testamentataan ja sille istutetaan viinitarhoja tai päinvastoin, käyttöoikeus lakkaa. On kuitenkin varmaa, että kun metsän käyttöoikeus testamentataan, puut kaadetaan ja maalle kylvetään siemeniä, käyttöoikeus lakkaa.
  5. Kun metallimassan käyttöoikeus testamentataan ja siitä valmistetaan astioita tai päinvastoin, Cassius sanoo Urseiuksen lainaaman Cassiuksen mukaan, että käyttöoikeus päättyy, ja pidän tätä näkemystä oikeana.
  6. Jos koriste tuhoutuu tai sen muoto muuttuu, käyttöoikeus siihen lakkaa.
  7. Sabinus toteaa myös laivan käyttöoikeudesta, että jos laivan tietyt osat korjataan, käyttöoikeus ei katoa; mutta jos laiva puretaan, vaikka se rakennettaisiin uudelleen samasta puusta ja vaikka mitään ei lisättäisi, käyttöoikeus lakkaa; ja tämä mielipide on mielestäni parempi, sillä jos talo rakennetaan uudelleen, käyttöoikeus lakkaa.
  8. Kun neljän hevosen muodostaman hevostallin käyttöoikeus on testamentattu ja yksi hevosista kuolee, herää kysymys, onko käyttöoikeus rauennut? Mielestäni on suuri ero sillä, onko testamentattu hevosten vai hevoskärryn käyttöoikeus; jos se koski hevosia, se säilyy muilla, mutta jos se koski hevoskärryä, se ei säily, koska se on lakannut olemasta hevoskärry:
11. Paulus, Sabinuksesta, kirja III.
Paitsi jos ennen perinnön siirtymistä kuollutta hevosta korvataan toisella hevosella.
  12. Ulpianus, Sabinuksesta, kirja XVII.
Jos kylpylän käyttöoikeus on testamentattu ja testamentin tekijä on muuttanut sen asunnoksi tai myymäläksi tai tehnyt siitä asunnon, on katsottava, että käyttöoikeus on lakannut.
1. Näin ollen jos joku jättää käyttöoikeuden näyttelijälle ja siirtää hänet sitten johonkin muuhun palvelukseen, on sanottava, että käyttöoikeus on lakannut.

(13) Paulus, Sabinuksesta, kirja III.

Jos käyttöoikeuden haltija on korjannut sadon ja sitten kuolee, Labeo sanoo, että maassa makaava sato kuuluu hänen perilliselleen, mutta että maahan vielä kiinnittynyt vilja kuuluu maan omistajalle; sillä sato katsotaan korjatuksi, kun viljan päät tai ruohonvarret on leikattu, viinirypäleet poimittu tai oliivit ravistettu puista, vaikka viljaa ei ehkä ole vielä jauhettu, öljyä valmistettu tai sadonkorjuu päättynyt. Mutta vaikka se, mitä Labeo totesi oliivien puista pudottamisesta, on totta, sääntö ei ole sama niiden osalta, jotka ovat pudonneet itsestään. Julianus sanoo, että sadosta tulee käyttöoikeuden haltijan omaisuutta, kun hän on kerännyt sen, mutta että se kuuluu vilpittömässä mielessä omistajalle heti, kun se on kerran irrotettu maasta.

14. Pomponius, Sabinuksesta, kirja V.

Kansalaisoikeuksien menettämistä ja kuolemaa lukuun ottamatta muut käyttöoikeuden lakkaamisen syyt mahdollistavat sen osittaisen menettämisen.

15. Ulpianus, Sabinuksesta, kirja XVIII.

Joskus pelkkä omistaja voi myöntää orjalle vapauden esimerkiksi silloin, kun käyttöoikeus on testamentattu siihen asti, kunnes orja vapautetaan; käyttöoikeus lakkaa aina, kun omistaja aloittaa vapautuksen.

(16) Sama, Väittelyt, kirja V.

Jos minulle on testamentattu käyttöoikeus tietyin ehdoin ja se on tällä välin perillisen hallussa, perillinen voi testamentata käyttöoikeuden jollekin toiselle, jolloin perillisen jättämä käyttöoikeus päättyy, jos perintöni ehtoa noudatetaan. Jos kuitenkin menettäisin käyttöoikeuden, se ei palautu sille testamentinsaajalle, jolle perillinen on testamentannut sen absoluuttisesti, koska yhteisten testamentinsaajien oikeutta ei voida hankkia eri testamenttien perusteella.

17. Julianus, Digest, kirja XXXV.

Kun maan käyttöoikeus on testamentattu sinulle absoluuttisesti ja pelkkä omistusoikeus on testamentattu Titiukselle ehdollisesti, kun ehto on täyttämättä, saat pelkän omistusoikeuden, ja kun ehto on täytetty, Titius on oikeutettu maahan ilman mitään rajoituksia; eikä sillä ole mitään merkitystä, että omaisuus testamentattiin sen jälkeen, kun käyttöoikeus oli varattu, koska kun hankit sen, menetit kaiken oikeuden käyttöoikeuden perintöön.

18. Pomponius, Sabinuksesta, kirja III.

Kun kuolinpesään kuuluvaan orjaan on testamentattu käyttöoikeus ennen kuin kuolinpesä on otettu haltuun, parempi mielipide on, että kun kuolinpesä on otettu haltuun, käyttöoikeus siirtyy sinulle eikä se lakkaa omistajanvaihdoksen vuoksi, koska se ei siirtynyt ennen kuin sinusta tuli perillinen.

(19) Gaius, Maakuntaediktistä, kirja VII.

Omistajanvaihdoksella ei menetetä käyttöoikeutta, tieoikeutta eikä ajo-oikeutta.

20. Paulus, Plautiuksesta, kirja XV.

Säilyttääkö henkilö, jolla on käyttöoikeus, sen, jos hän käyttää sitä vain siksi, että hän luulee olevansa yksin oikeutettu sen käyttöön? Olen sitä mieltä, että jos hän tietää, että hänellä on oikeus käyttöoikeuteen, ja hän vain käyttää sitä, hänen on kuitenkin katsottava nauttivan käyttöoikeudesta; mutta jos hän ei tiedä tätä, hän menettää käyttöoikeuden, koska hänen käyttönsä ei perustu siihen, mitä hänellä on, vaan siihen, mitä hän luulee olevansa.

21. Modestinus, Erot, kirja III.

Jos kaupungille on testamentattu käyttöoikeus ja sen alue muutetaan sen jälkeen kynnettäväksi pelloksi, se lakkaa olemasta kaupunki, kuten Karthagon kohtalo oli; siksi se lakkaa olemasta käyttöoikeuden haltija, aivan kuten kuoleman tapauksessa.

(22) Pomponius, Quintus Muciuksesta, kirja VI.

Jos talon käyttöoikeus on testamentattu naiselle, ja hän lähtee merelle ja on poissa lain määräämän ajan, jonka kuluessa käyttöoikeus menetetään, mutta hänen miehensä käyttää taloa, käyttöoikeus kuitenkin säilyy; aivan kuin

hän olisi jättänyt orjansa taloonsa ja matkustanut itse vieraaseen maahan. Tämä on todettava vieläkin painokkaammin, jos aviomies jättää vaimonsa kotiin, jolloin talon käyttö on testamentattu aviomiehelle itselleen.

23. Sama, Quintus Muciuksesta, kirja XXVI.

Jos joki tai meri tulvii pellon, jonka käyttöoikeus on meidän, alle, käyttöoikeus lakkaa, koska jopa omistusoikeus on tällöin menetetty; emme voi säilyttää käyttöoikeutta edes kalastamalla. Mutta koska omistusoikeus palautuu, jos vesi vetäytyy yhtä nopeasti kuin se tuli, on myös sanottava, että käyttöoikeus palautuu.

24. Javolenus, Labeon viimeisistä teoksista, kirja III.

Jos minulla on puutarhan käyttöoikeus, ja joki peittää sen ja vetäytyy, Labeo katsoo, että myös käyttöoikeus palautuu, koska maaperä on aina pysynyt samassa oikeudellisessa tilassa. Mielestäni tämä pitää paikkansa vain silloin, kun joki peitti puutarhan tulvimisen vuoksi; sillä jos sen uoma muuttui ja se virtasi tuohon suuntaan, katson, että käyttöoikeus menetetään, koska entisen uoman maaperästä tulee julkista omaisuutta, eikä sitä voida palauttaa entiseen tilaansa.

(1) Labeo toteaa, että samaa oikeussääntöä olisi noudatettava tieoikeuden ja tien osalta, mutta olen näistä asioista samaa mieltä kuin käyttöoikeudesta.

(2) Labeo sanoo, että vaikka peltoni maanpinta poistettaisiinkin ja korvattaisiin muulla maalla, maa ei tästä syystä lakkaa olemasta minun omaani sen enempää kuin jos pelto peitettäisiin lannalla.

25. Pomponius, Erinäisiä kohtia, kirja XI.

On vahvistettu, että käyttöoikeus voidaan menettää käytön puuttumisen vuoksi riippumatta siitä, onko se osake- vai jakamaton.

(26) Paulus, Neratiuksesta, kirja I.

Jos viholliset valtaavat pellon tai jos viholliset ottavat orjan ja vapauttavat hänet myöhemmin, molempien käyttöoikeus palautetaan postliminium-oikeuden nojalla:

27. Sama, Käsikirjat, kirja I.

Kun orja, johon toisella on käyttöoikeus, luovutetaan vahingonkorvauksena pelkän omistajan toimesta käyttöoikeuden haltijalle, palvelussuhde sulautuu ja käyttöoikeus päättyy omaisuuden hankkimisen myötä.

28. Sama, Plautiuksesta, kirja XIII.

Jos käyttöoikeus testamentataan vuorovuosiksi, sitä ei voi menettää, jos sitä ei käytetä, koska on olemassa useita perintöjä.

29. Ulpianus, Sabinuksesta, kirja XVII.

Pomponius esittää seuraavan kysymyksen: Jos maan pelkkä omistaja vuokraa sen minulta käyttöoikeuden haltijana ja myy saman maan Seiukselle ilman käyttöoikeuden varausta, pidänpö minä käyttöoikeuden ostajan teon perusteella? Hän vastaa, että vaikka pelkkä omistaja voi maksaa minulle vuokraa, käyttöoikeus kuitenkin lakkaa, koska ostaja ei käytä sitä minun nimissäni vaan omassa nimessään. On ilmeistä, että pelkkä omistaja on vastuussa minulle vuokrasopimuksen perusteella siinä määrin kuin minulla oli intressi siihen, että hän ei tehnyt tätä; jos joku kuitenkin vuokraa minulta käyttöoikeuden ja vuokraa sen toiselle, käyttöoikeus säilyy; mutta jos pelkkä omistaja vuokraa sen omissa nimissään, se on katsottava menetetyksi, koska vuokralainen ei nauti siitä minun nimissäni.

1. Mutta jos pelkkä omistaja myisi käyttöoikeuden sen jälkeen, kun se oli ostettu minulta, voidaan kysyä, menetänpö minä käyttöoikeuden? Luulen, että menettäisin sen, koska ostaja ei tässäkään tapauksessa nauti siitä niin kuin hän olisi ostanut sen minulta.

2. Myös Pomponius tekee tämän kyselyn: Jos minua pyydetään luovuttamaan sinulle minulle testamentattu käyttöoikeus, olenko oikeutettu nauttimaan siitä sinun kauttasi, jotta käyttöoikeus ei menetettäisi? Hän vastasi, että hän on epävarma tämän kysymyksen suhteen; mutta parempi mielipide on, kuten Marcellus toteaa eräässä huomautuksessaan, että tämä asia ei millään tavoin vahingoita trustin edunsaajaa, koska hänellä on oikeus pretoriaanikanteeseen omissa nimissään.

30. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja VII.

Kuolleen karjan liha ja vuodat eivät kuulu karjan tuotteisiin, koska käyttöoikeus lakkaa heti, kun karja on kuollut.

31. Pomponius, Quintus Muciuksesta, kirja IV.

Jos lauman käyttöoikeus testamentataan ja sen määrä vähenee niin paljon, ettei sitä voida pitää laumana, käyttöoikeus päättyy.

Otsikko 5. Kuluneiden tai käytön vuoksi vähentyneiden esineiden käyttöoikeudesta

1. Ulpianus, Sabinuksesta, kirja XVIII.

Senaatti on määrännyt, että "kaiken sellaisen omaisuuden käyttöoikeus, jonka on todettu voivan kuulua kenen tahansa yksilön omaisuuteen, voidaan testamentata"; ja tämän senaatin asetuksen seurauksena on katsottu, että käyttöoikeus voidaan testamentata sellaisten asioiden osalta, jotka tuhoutuvat tai vähenevät käytön vuoksi.

2. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja VII.

Rahan osalta on kuitenkin tarpeen antaa vakuus niille, joille rahan käyttöoikeus testamentataan.

1. Tällä senaatin asetuksella ei saatu aikaan sitä, että rahan käyttöoikeutta olisi tosiasiallisesti olemassa, sillä luonnollista syytä ei voida muuttaa senaatin valtuuttamana; mutta kun vakuuden keino otetaan käyttöön, luotiin näennäisnautinto.

(3) Ulpianus, Sabinuksesta, kirja XVIII.

Tämän jälkeen voidaan testamentata minkä tahansa omaisuuden käyttöoikeus. Mutta koskeeko tämä myös velvoitetta? Nerva sanoo, ettei se koske, mutta Cassius ja Proculus ovat sitä mieltä, että se voidaan testamentata.

Nerva sanoo lisäksi, että käyttöoikeus voidaan testamentata velalliselle itselleen, ja jos näin tehdään, hänet on vapautettava koronmaksusta.

4. Paulus, Neratiuksesta, kirja I.

Siksi häneltä voidaan vaatia myös vakuutta.

5. Ulpianus, Sabinuksesta, kirja XVIII.

Tämä senaatin asetus ei koske ainoastaan henkilöä, joka testamenttaa omistamansa rahan tai muun omaisuuden käyttöoikeuden, vaan myös silloin, kun se kuuluu toiselle.

1. Kun rahan tai jonkin muun hyödykkeen käyttöoikeus testamentataan ja kun vakuutta ei ole annettu, on käyttöoikeuden päättyessä tutkittava, voidaanko raha tai muut hyödykkeet, joita käytetään kulutukseen, periä takaisin henkilökohtaisella kanteella? Mutta niin kauan kuin käyttöoikeus on olemassa, jos joku haluaa nostaa kanteen velkakirjan täytäntöönpanon pakottamiseksi, voidaan todeta, että kanne voidaan nostaa epävarmasta summasta laiminlyödyn velkakirjan vuoksi; mutta kun käyttöoikeus on päätynyt, Sabinus katsoo, että kanne voidaan nostaa koko summan takaisinperimiseksi. Celsus omaksuu tämän näkemyksen Digestin kahdeksannessatoista kirjassa, eikä se minusta vaikuta nerokkaalta.

2. Se, mitä olemme todenneet rahan tai muiden kulutushyödykkeiden käyttöoikeudesta, koskee myös niiden käyttöä; sillä sekä Julianus että Pomponius toteavat Stipulaatioiden kahdeksannessa kirjassa, että rahan käyttö ja käyttöoikeus ovat identtiset.

(6) Julianus, Digest, kirja XXXV.

Jos sinulle testamentataan kymmenen tuhatta aureia ja minulle saman kymmenen tuhannen käyttöoikeus, koko kymmenen tuhatta kuuluu sinulle; mutta viisituhatta on maksettava minulle sillä ehdolla, että annan sinulle vakuuden siitä, että "kuollessani tai menettäessäni kansalaisoikeuteni ne luovutetaan sinulle"; sillä jos teille on testamentattu maa-alue ja minulle saman maan käyttöoikeus, teillä olisi kyllä koko maa-alueen omistusoikeus, mutta osa siitä olisi teillä yhdessä käyttöoikeuden kanssa ja osa ilman sitä, ja minun olisi annettava hyvän kansalaisen hyväksymä vakuus teille eikä perilliselle.

1. Mutta jos saman kymmenentuhannen aurein käyttöoikeus testamentataan kahdelle henkilölle, he saavat kumpikin viisi tuhatta, ja heidän on annettava vakuus toisilleen ja myös perilliselle.

(7) Gaius, Maakuntaediktistä, kirja VII.

Kun testamentataan öljyn, viinin tai viljan käyttöoikeus, omaisuus on luovutettava testamentinsaajalle, ja häneltä on vaadittava sitoumus siitä, että "aina kun hän kuolee tai menettää siviilioikeutensa, hänen on luovutettava samanlaatuiset tavarat"; tai entinen tavara on arvioitava ja annettava vakuus tietystä rahasummasta, mikä on helpompaa. Käsittääksemme samaa sääntöä sovelletaan myös muihin tavaroihin, joiden arvo sisältyy niiden käyttöön.

8. Papinianus, Kysymykset, kirja XVII.

Kun testamentin antaja oli määrännyt kolme perillistä, hän testamenttasi Titiukselle viidentoista tuhannen aurein käyttöoikeuden ja määräsi kaksi perillistä asettamaan vakuuden testamentinsaajan puolesta. Päätöksessä todettiin, että kyseessä oli voimassa oleva vakuusperintö ja että senaatin asetus ei ollut tätä tulkintaa vastaan, koska vakuuden täytöntöönpanoa ei estetty; ja että toinen perinnöistä koski tiettyä summaa ja toinen epävarmaa summaa, minkä vuoksi kanteen nostaa osasta rahoja käyttöoikeutena sitä perillistä vastaan, joka oli saanut vakuuden kanssaperilliseltä; ja että hän oli vastuussa kanteen nostamisesta epävarmasta summasta, jos hän ei itse antanut vakuutta. Mitä tulee kuitenkin siihen perilliseen, joka oli antanut vakuuden ja joka ei ollut perinnetoverinsa viivästyksen vuoksi saanut vakuutta, hän ei olisi sillä välin senaatin asetuksen nojalla vastuussa käyttöoikeudesta eikä hän olisi vastuussa epävarmasta vahingonkorvauskanteesta sen vuoksi, että hän oli antanut vakuuden perinnetoverilleen. Olemme myös sitä mieltä, että testamentinsaaja voidaan pakottaa lupaukseen; mutta kun käyttöoikeus on päättynyt, jos kanssaperilliset haastetaan oikeuteen heidän vakuuden antamisensa vuoksi, heillä ei ole oikeutta nostaa kanteita valtuutuksen perusteella, koska mitään valtuutusta ei koskaan annettu, vaan he vain noudattivat testamentin tekijän tahtoa, ja lyhyesti sanottuna he ovat vapautuneet vakuuden antamisesta. Ei ole tarpeen aloittaa pitkää keskustelua seuraavasta kysymyksestä, nimittäin siitä, että toista perintöä eli vakuutta ei ilmeisesti ole jätetty perillisille, vaan sille, jolle rahan käyttöoikeus oli testamentattu ja jota varten testamentintekijä halusi huolehtia ja jonka etua hän katsoi olevan se, että hän ei etsisi vakuuksia omalla vastuullaan.

(9) Paulus, Neratiuksesta, kirja I.

Rahan käyttöoikeuden palauttamista koskevassa määräyksessä mainitaan myös kaksi tapahtumaa, nimittäin kuolema ja kansalaisoikeuksien menettäminen.

10. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXXIX.

Koska rahan käyttöä ei voi menettää millään muulla tavalla kuin edellä mainittujen tapahtumien kautta.

1. Jos testamentilla testamentataan vain rahan käyttö, on syytä tehdä määräys, koska tässä tapauksessa on ymmärrettävä, että termi "käyttö" sisältää myös voitot. Eräät viranomaiset katsovat, että määräystä ei pitäisi tehdä ennen kuin rahat on maksettu; olen kuitenkin sitä mieltä, että määräys on pätevä riippumatta siitä, tehdäänkö se ennen vai jälkeen rahan maksamisen.

11. Sama, Sabinuksesta, kirja XVIII.

Kun perinnöksi jää villaa, hajuvesiä tai mausteita, on katsottu, että näihin aineisiin ei synny laillista käyttöoikeutta, vaan on turvauduttava senaatin asetukseen, jossa säädetään niitä koskevasta vakuudesta.

(12) Marcianus, Institutes, kirja VII.

Kun Titiukselle oli jätetty rahaa siten, että se oli testamentinsaajan kuoleman jälkeen määrä siirtyä Maeviukselle, jumalalliset Severus ja Antoninus totesivat eräässä reskriptissä, että vaikka oli lisätty, että Titius saisi rahan käyttöönsä, silti sen omaisuus oli testamentattu hänelle, ja että käyttö oli mainittu, koska rahat oli määrä maksaa hänen kuolemansa jälkeen.

Otsikko 6. Käyttöoikeuden takaisinsaantia koskevasta kanteesta ja siitä, millä se kiistetään

1. Ulpianus, Sabinuksesta, kirja XVIII.

Kun maa-alueeseen, johon kohdistuu käyttöoikeus, liittyy palvelusoikeus, Marcellus hyväksyy Julianuksen siteeraamassa kahdeksannessa kirjassaan Labeon ja Nervan näkemyksen, jonka mukaan käyttöoikeuden haltija ei voi nostaa kannetta palvelusoikeuden takaisinperimiseksi, mutta voi nostaa kanteen käyttöoikeuden takaisinperimiseksi; jos naapuri ei salli hänen kävellä tai ajaa maata pitkin, tämä on vastuussa, koska hän ei sallinut hänen nauttia käyttöoikeudesta.

1. Käyttöoikeus edellyttää, että testamentataan ne lisäosat, joita ilman asianosainen ei voi nauttia siitä; ja siksi kun testamentti tehdään, siihen on tarpeen liittää myös kulkuyhteys; tämä pätee siinä määrin, että jos henkilö jättää tietyn paikan käyttöoikeuden sellaisella kielellä, että perillistä ei pakoteta sallimaan tietä, tätä lisäystä pidetään mitättömänä; ja myös silloin, kun testamentataan käyttöoikeus ja pidätetään tieoikeus, varaus on mitätön, koska käyttöoikeuteen liittyy aina kulkuyhteysoikeus.

2. Jos kuitenkin testamentataan käyttöoikeus, mutta ei ole käyttöoikeutta siihen kuuluvaan ja kuolinpesään kuuluvaan maahan, käyttöoikeuden haltija voi nostaa testamentin nojalla kanteen saadakseen käyttöoikeuden ja pääsyn siihen.

3. Pomponius on viidennessä kirjassaan epävarma siitä, onko käyttöoikeuden saajalla testamentattua käyttöoikeutta vain kulkuoikeus, vai onko hänellä oikeus myös polkuun tai ajorataan? Hän on aivan oikein sitä mieltä, että hänelle on myönnettävä keinot, joiden avulla hän voi nauttia käyttöoikeudestaan.

4. Onko perillinen velvollinen antamaan hänelle myös muita etuja ja palveluksia, kuten esimerkiksi valoa ja vettä, vai ei? Olen sitä mieltä, että perillinen voidaan velvoittaa antamaan hänelle vain ne, joita ilman hän ei voi lainkaan käyttää omaisuutta; mutta jos hän voi käyttää sitä, vaikka siitä aiheutuisikin haittaa, ei mainittuja etuja tarvitse antaa.

(2) Pomponius, Sabinuksesta, kirja V.

Kun kanne nostetaan testamentin mukaisesta maan käyttöoikeudesta perillistä vastaan, joka on kaatanut puita, purkanut talon tai jollakin muulla tavoin vähentänyt käyttöoikeuden arvoa joko asettamalla maalle rasiitteita tai vapauttamalla rasiitteita naapurikiinteistöstä, tuomarin velvollisuutena on selvittää, mikä oli maan tila ennen asian käsittelyä, jotta tuomari voi suojella käyttöoikeuden haltijaa nauttimaan siitä, mihin hänellä on oikeus.

3. Julianus, Digest, kirja VII.

Jos osapuoli, jolle käyttöoikeus on luovutettu trustin ehtojen mukaisesti, on lakannut käyttämästä sitä niin kauan, että hän olisi menettänyt sen, jos se olisi tullut hänelle laillisesti, hänelle ei pitäisi myöntää oikeutta palautuskanteeseen; on nimittäin järjetöntä, että osapuolilla, jotka ovat saaneet vain käyttöoikeuden hallintaan mutta eivät omistusoikeutta siihen, olisi parempi oikeus.

(4) Sama, Digest, kirja XXXV.

Titiukselle testamentattiin maa-alue, jonka käyttöoikeus oli varattu, ja Semproniukselle testamentattiin saman maa-alueen käyttöoikeus tietyin ehdoin. Sanoin, että sillä välin käyttöoikeus yhdistyi omaisuuteen, vaikka on vakiintunut käytäntö, että kun maa testamentataan varaamalla käyttöoikeus, käyttöoikeus jää perilliselle, koska kun testamentin tekijä testamenttaa maan varaamalla käyttöoikeuden ja saman maan käyttöoikeuden toiselle tietyin ehdoin, hän ei tee niin tarkoituksenaan, että käyttöoikeus jää perilliselle.

5. Ulpianus, Ediktistä, kirja XVII.

Vain se voi vaatia oikeutta käyttää ja nauttia omaisuutta, jolla on siihen käyttöoikeus; maan omistaja ei voi tehdä niin, koska hänellä, joka omistaa omaisuuden, ei ole erillistä oikeutta käyttää ja nauttia siitä, koska hänen omaisuuteensa ei voi kohdistua palveluksia hänen omaksi edukseen; ja on välttämätöntä, että asianosainen nostaa kanteen omassa oikeudessaan eikä toisen oikeudessa. Sillä vaikka kieltokanteen oikeus on omistajan hyväksi käyttöoikeuden haltijaa vastaan, hänen katsotaan vielä enemmän nostavan kanteen omassa oikeudessaan eikä toisen oikeudessa, kun hän kiistää, että käyttöoikeuden haltijalla on etuoikeus käyttää vastoin hänen tahtoaan, tai väittää, että hänellä on oikeus kieltää häntä. Jos kuitenkin käy niin, että kanteen nostava osapuoli ei olekaan omaisuuden omistaja, vaikka käyttöoikeuden haltijalla ei olekaan oikeutta käyttää sitä, hän voittaa silti, sillä periaatteella, että omistajan asema on parempi, vaikka hänellä ei olisikaan laillista oikeutta.

(1) Herää kysymys, onko käyttöoikeuden haltijalla esineoikeudellinen kanneoikeus vain pelkkää omistajaa vastaan vai myös jotakin haltijaa vastaan? Julianus toteaa Digestin seitsemännessä kirjassa, että hänellä on oikeus tähän kanteeseen ketä tahansa haltijaa vastaan, sillä jos maa-alueeseen liittyy palvelusoikeus, joka on käyttöoikeuden

alainen, käyttöoikeuden haltijan olisi nostettava kanne viereisen maa-alueen omistajaa vastaan, ei palvelusoikeuden vaan käyttöoikeuden takaisinsaamiseksi.

(2) Jos käyttöoikeus on perustettu osaan kuolinpesää, voidaan nostaa esineoikeudellinen kanne, jos joku vaatii käyttöoikeutta samaan kuolinpesään tai kiistää, että toisella on siihen oikeus.

(3) Kaikissa niissä kanteissa, jotka on nostettu käyttöoikeudesta, on täysin selvää, että kyse on sadosta.

(4) Jos käyttöoikeutta koskeva asia on ratkaistu sen jälkeen, kun käyttöoikeus on tullut vireille, voidaanko satoa vaatia jälkikäteen? Mielestäni ei voida, sillä Pomponius toteaa Neljännessäkymmennessä kirjassaan, että jos käyttöoikeuden haltija kuolee, hänen perillisellään on oikeus nostaa kanne vain niistä sadoista, jotka olivat erääntyneet ennen hänen kuolemaansa.

(5) Kaikki on palautettava käyttöoikeuden haltijalle, joka voittaa asian, ja näin ollen kun orjan käyttöoikeus testamentataan, haltijan on luovutettava kaikki, mitä hän on saanut käyttöoikeuden haltijan omaisuudesta tai orjan työstä.

(6) Mutta jos käyttöoikeus mahdollisesti katoaa ajan kuluessa, kun toinen osapuoli on hallussapidossa ja toinen vapaaehtoisesti puolustamassa kannetta, ei riitä, että jälkimmäinen osapuoli uudistaa käyttöoikeuden, vaan hänen on annettava vakuus sen takaisinsaannin varalta hädän kautta. Entä jos hallussapitäjä olisi antanut orjan tai maa-alueen pantiksi velkaa vastaan, ja pantin saanut henkilö kieltäisi kantajaa käyttämästä oikeuttaan? Näin ollen hänellä on myös oikeus vakuuteen.

(7) Samoin kuin sato on luovutettava käyttöoikeuden haltijalle, joka nostaa esineoikeudellisen kanteen käyttöoikeudestaan, se on luovutettava myös kiinteistön pelkälle omistajalle, jos tämä nostaa kieltokanteen. Joka tapauksessa näin on kuitenkin vain silloin, kun kanteen nostava osapuoli ei ole hallussapitäjä; sillä hallussapitäjällä on oikeus tiettyihin kanteisiin; mutta jos jompikumpi osapuolista on hallussapitäjä, hän ei saa mitään satoa. Onko siis tuomarin velvollisuus sallia, että käyttöoikeuden haltija saa etuoikeuden nauttia sadosta turvallisesti, ja estää kiinteistön omistajan häiriintyminen?

6. Paulus, Ediktistä, kirja XXI.

Jos asianosainen on liittynyt riita-asian käsittelyyn käyttöoikeuden osalta, hänet vapautetaan, jos hän luopuu hallussapidosta ilman petosta; mutta jos hän on vapaaehtoisesti sitoutunut puolustamaan asiaa ja liittynyt riita-asian käsittelyyn ikään kuin hän olisi hallussapitäjä, tuomio on annettava häntä vastaan.

Otsikko 7. Orjien palveluksista

1. Paulus, Ediktistä, kirja II.

Palvelut koostuvat teoista, ja asioiden luonteen vuoksi niitä ei ole olemassa ennen kuin tulee päivä, jolloin ne on suoritettava; aivan kuten silloin, kun teemme sopimuksen lapsesta, jonka on määrä syntyä Arethusasta.

2. Ulpianus, Ediktistä, kirja XVII.

Siviilioikeuksien menettäminen ei johda siihen, että orjan perinnöksi jääneet palvelut menetetään.

(3) Gaius, Maakuntaediktistä, kirja VII.

Orjan käyttöoikeuteen sisältyvät hänen palveluksensa ja niistä maksettava korvaus.

4. Sama, Vapauteen liittyvästä kaupunkiediktistä, kirja II.

Orjan tuotteet koostuvat hänen palveluistaan, ja toisaalta orjan palvelut ovat sitä, mitä hän tuottaa. Ja kuten muissakin asioissa tuotokseksi katsotaan se, mikä jää jäljelle sen jälkeen, kun välttämättömät kulut on vähennetty, näin on myös orjan palveluiden osalta.

5. Terentius Clemens, Lex Julia et Papia, kirja XVIII.

Kun orjan palvelut testamentataan, minulle on aina opetettu, ja Julianus on sitä mieltä, että käyttö katsotaan annetuksi.

(6) Ulpianus, Ediktistä, kirja LV.

Kun kanne nostetaan käsityöläisenä toimivan orjan palveluista, maksu on suoritettava suhteessa niiden arvoon; mutta tavallisen työläisen kohdalla tämä riippuu siitä, millaista työtä hän tekee, mikä oli Melan mielipide.

1. Jos orja on alle viisivuotias, heikko tai kykenemätön tekemään mitään työtä omistajalleen, hänen palvelustensa arvoa ei saa arvioida.
2. Myöskään mitään omistajan mielihyvän tai kiintymyksen perusteella tehtyä arviota ei oteta huomioon, esimerkiksi silloin, kun omistaja on hyvin kiintynyt häneen tai käyttää häntä omiin huveihinsa.
3. Lisäksi hänen palvelustensa arvo on arvioitava sen jälkeen, kun tarpeelliset kulut on vähennetty.

Otsikko 8. Käytöstä ja asumisesta

1. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja VII.

Tarkastellaan nyt käyttöä ja asumista. Pelkkä käyttö voidaan luoda, toisin sanoen ilman täydellistä nautintoa, ja se luodaan tavallisesti samalla tavalla kuin käyttöoikeus.

(2) Ulpianus, Sabinuksesta, kirja XVII.

Jos käyttö on jätetty, osapuoli voi käyttää, mutta ei nauttia. Tarkastellaan nyt tiettyjä tapauksia.

1. Talon käyttö jätetään joko aviomiehelle tai vaimolle; jos se jätetään aviomiehelle, hän voi asua talossa paitsi itse, myös asua siellä orjiensa kanssa. Heräsi kysymys, voiko hän asua siellä vapautettujen miestensa kanssa. Celsus on sitä mieltä, että hän voi tehdä niin, mutta hän voi myös pitää vieraita; hän toteaa tämän Digestin kahdeksannessatoista kirjassa, ja Tubero hyväksyy tämän mielipiteen. Lisäksi muistan, että kysymystä siitä, voiko

hän ottaa vuokralaisen, käsittelee Labeo Viimeisten teostensa kirjassa, jossa hän sanoo, että hän, joka asuu siellä, voi ottaa vuokralaisen sekä pitää vieraita yhdessä vapautettujen miesten kanssa,

3. Paulus, Vitelliuksesta, kirja III. Ja hänen asiakkaistaan.

4. Ulpianus, Sabinuksesta, kirja XVII.

Mutta tällaiset henkilöt eivät saa asua talossa ilman häntä. Proculus sanoo kuitenkin vuokralaisia koskevassa huomautuksessaan, että vuokralaiseksi ei voida oikein nimittää sellaista, joka asuu hänen kanssaan. Tämän mukaisesti, jos se, jolla on kiinteistön käyttöoikeus, perii vuokraa niin kauan kuin hän itse asuu talossa, tätä ei pitäisi mainita hänen vahingokseen; sillä oletetaanpa, että suuren talon käyttöoikeus jätetään maltillisissa oloissa elävälle miehelle, niin että hän tyytyy pieneen osaan siitä? Lisäksi hän voi asua sellaisten henkilöiden kanssa, joita hän käyttää orjien sijasta työhön, vaikka nämä olisivat vapaita tai toisten orjia.

1. Kun käyttö on jätetty naiselle, Quintus Mucius myönsi ensin, että nainen voi asua miehensä kanssa, koska muuten hänen olisi pysyttävä naimattomana, jos hän haluaisi käyttää taloa; toisaalta ei koskaan ollut epäilystäkään siitä, että vaimo voisi asua miehensä kanssa. Jos käyttöoikeus on testamentattu leskelle, voisiko tämä nainen, jos hän solmii toisen avioliiton käyttöoikeuden syntymisen jälkeen, asua talossa miehensä kanssa? Ja on totta (kuten Pomponius viidennessä kirjassa ja Papinianus yhdeksännessätoista kysymysten kirjassa katsovat), että hänen aviomiehensä voi asua hänen kanssaan, jos hän menee myöhemmin naimisiin. Pomponius menee vielä pidemmälle ja sanoo, että myös appi voi asua hänen kanssaan.

5. Paulus, Sabinuksesta, kirja III.

Lisäksi appiukko voi asua miniänsä luona, joka tapauksessa, jos myös hänen miehensä asuu siellä.

(6) Ulpianus, Sabinuksesta, kirja XVII.

Nainen voi saada miehensä lisäksi myös lapsensa ja vapautetut miehensä sekä vanhempansa asumaan luonaan. Aristo toteaa tämän Sabinusta koskevassa huomautuksessa. Voidaan jopa sanoa, että naiset voivat viihdyttää samoja henkilöitä kuin miehetkin.

7. Pomponius, Sabinuksesta, kirja V.

Nainen ei kuitenkaan voi ottaa ketään vastaan vieraana, ellei tämä voi asua kunnialla sen naisen kanssa, jolla on talon käyttöoikeus.

8. Ulpianus, Sabinuksesta, kirja XVII.

Osapuolet, joilla on käyttöoikeus, eivät voi vuokrata tiloja ja luopua asumisestaan niissä eivätkä myydä niiden käyttöä.

(1) Jos talon käyttöoikeus on kuitenkin testamentattu naiselle sillä ehdolla, että hän eroaa miehestään, nainen voidaan vapauttaa tästä ehdosta ja hän voi asua miehensä kanssa. Tämän mielipiteen omaksuu myös Pomponius viidennessä kirjassaan.

9. Paulus, Sabinuksesta, kirja III.

Jos kaiken muun käyttöoikeus on testamentattu, on katsottava, että vaimolla on oikeus käyttää omaisuutta yhdessä miehensä kanssa.

(10) Ulpianus, Sabinuksesta, kirja XVII.

Jos oikeus asuinpaikkaan jätetään, herää kysymys, onko se sama kuin käyttö? Papinianus myöntää Kahdeksannessatoista kysymysten kirjassaan, että käyttö- ja asumisoikeuden perinnöllä on käytännössä sama vaikutus; sillä asumisoikeuden testamentinsaaja ei voi luovuttaa sitä pois; hän voi viihdyttää samoja henkilöitä kuin se, jolla on käyttöoikeus; se ei siirry perilliselle; se ei myöskään katoa käytön puuttuessa eikä siviilioikeuksien menettämisen myötä.

1. Mutta jos *crescitur* jää jäljelle, on pohdittava, onko se käyttöä, ja Papinianus toteaa seitsemännessä mielipidekirjassaan, että käyttö jää jäljelle, mutta ei tuloja.

2. Jos tämä kuitenkin jätetään seuraavalla tavalla: "Niin ja näin, talon käyttöoikeus asumista varten", on pohdittava, onko hänellä oikeus vain asumiseen vai myös käyttöoikeuteen? Priscus ja Neratius ovat sitä mieltä, että

ainoastaan asumisoikeus jätetään; mikä on oikein. On selvää, että jos testamentin tekijä olisi sanonut: "Käyttö asumistarkoituksessa", emme epäilisi, etteikö se olisi pätevä.

3. Muinaiset viranomaiset esittivät kysymyksen, pysyisikö vuoden oleskeluoikeus koko elämän ajan? Rutilius sanoo, että asumisoikeus kuuluu asianosaiselle niin kauan kuin hän elää, ja Celsus Digestin kahdeksannessatoista kirjassaan hyväksyy tämän mielipiteen.

4. Jos maankäyttö jää jäljelle, se on paljon pienempi kuin sato, mitä kukaan ei epäile. Katsokaamme kuitenkin, mitä tähän testamenttiin liittyy. Labeo sanoo, että testamentinsaaja voi asua maalla ja estää omistajaa menemästä sinne; mutta hän ei voi estää vuokralaista tai omistajan orjia menemästä sinne; toisin sanoen niitä, jotka ovat siellä viljelemässä maata, mutta jos omistaja lähettää sinne kotitalousorjansa, heitä voidaan estää menemästä sinne samalla periaatteella kuin omistajaa itseään voidaan estää menemästä sinne. Labeo toteaa myös, että ainoastaan usuary voi käyttää viinin ja öljyn varastotiloja ja että omistaja ei voi käyttää niitä, jos tämä ei halua.

11. Gaius, Diurnal eli Kultaiset asiat, kirja II.

Käyttöön oikeutettu voi oleskella maalla vain niin kauan kuin hän ei häiritse maan omistajaa tai häiritse maanviljelyä harjoittavia henkilöitä, eikä hän voi myydä, vuokrata tai luovuttaa ilmaiseksi kenellekään oikeuttaan.

(12) Ulpianus, Sabinuksesta, kirja XVII.

Hänellä on oikeus käyttää taloa täysimääräisesti, jos hänelle jätetään maalaistalo ja maalaiskartano. On ilmeistä, että omistajalla on oikeus tulla paikalle sadonkorjuun ajaksi, ja sadonkorjuun aikana on myönnettävä, että hän voi asua siellä.

1. Sen lisäksi, että käyttöoikeuden saaneella henkilöllä on oikeus oleskeluun, hänellä on myös oikeus kulkea ja ajaa ympäriinsä. Sabinus ja Cassius toteavat, että hänellä on myös oikeus polttopuihin päivittäistä käyttöä varten sekä puutarhaan, omenoihin, vihanneksiin, kukkiin ja veteen, ei kuitenkaan voiton saamiseksi vaan ainoastaan käytettäväksi eikä tuhlattavaksi. Nerva on samaa mieltä ja lisää, että hän voi käyttää olkia, mutta ei lehtiä, öljyä, viljaa tai hedelmiä. Sabinus, Cassius, Labeo ja Proculus menevät vielä pidemmälle ja sanovat, että hän voi ottaa maalla kasvaneista tuotteista tarpeeksi omaksi ja perheensä elatukseksi, kun Nerva kieltää häneltä tämän oikeuden. Juventius on sitä mieltä, että hän voi käyttää nämä tavarat vieraidensa ja niiden henkilöiden hyväksi, joita hän

viihdyttää, ja tämä mielipide vaikuttaa minusta oikealta, sillä usevaraajaa voidaan suosia enemmän sen kunnioituksen vuoksi, joka kuuluu henkilölle, jolle on jätetty käyttöoikeus. Olen kuitenkin sitä mieltä, että hän voi käyttää näitä tavaroita vain talossa ollessaan. Omenoiden, vihannesten, kukkien ja polttopuiden osalta on harkittava, voiko hän käyttää niitä vain kyseisessä paikassa vai voidaanko ne toimittaa hänelle kaupunkiin; mutta on parempi hyväksyä sääntö, että ne voidaan tuoda hänelle kaupunkiin, sillä tämä ei ole kovin tärkeä asia, jos niitä on maalla runsaasti.

2. Jos lauman käyttö jää jäljelle, esimerkiksi lammaslauman, Labeo sanoo, että niitä voidaan käyttää vain niiden lannan vuoksi, sillä hän ei voi käyttää villaa, karitsoja tai maitoa, sillä ne on luokiteltava tuottojen joukkoon. Mielestäni hän voi mennä vielä pidemmälle ja käyttää kohtuullisen määrän maitoa, sillä vainajien testamentteja ei pitäisi tulkita niin tiukasti.

3. Jos karjalauman käyttö jää jäljelle, perinnönsaajalla on oikeus käyttää sitä kokonaisuudessaan kyntöön tai muuhun tarkoitukseen, johon karja soveltuu.

4. Jos testamentilla testamentataan hevosten käyttöoikeus, on myös pohdittava, voiko testamentinsaaja ottaa hevoset valjaisiin ja käyttää niitä vetotöihin. Jos se, jolle mainittujen hevosten käyttö on jätetty, on vaunujen ajaja, en usko, että hän voi käyttää niitä sirkuskilpailuihin, koska tätä voitaisiin pitää niiden vuokraamisena; mutta jos testamentinsaaja oli hevoset jättäessään tietoinen siitä, että tämä oli hänen ammattinsa ja elämäntapansa, hänen voidaan katsoa tarkoittaneen, että hevosia oli tarkoitettu tähän tarkoitukseen.

5. Jos orjan käyttö jätetään kenelle tahansa, hän voi käyttää sitä itsensä, lastensa ja vaimonsa hoitoon, eikä hänen katsota luovuttaneen oikeuttaan toiselle, jos hän yhdessä heidän kanssaan käyttää kyseistä orjaa; jos orjan käyttö jätetään kuitenkin perheen pojalle tai toiselle orjalle, koska isä tai omistaja hankkii sen, hän voi vaatia vain orjan käyttöä yksin, eikä niiden käyttöä, jotka ovat hänen valvonnassaan.

6. Perinnönjättäjä ei voi vuokrata orjan palveluita, jotka ovat käyttövelvoitteen alaisia, eikä hän voi siirtää niitä toiselle, ja tämä on Labeon mielipide. Sillä miten ihminen voi siirtää toiselle sellaisia palveluja, joita hänen on itse käytettävä? Labeo on kuitenkin sitä mieltä, että jos osapuoli on vuokrannut maatilan, orja, jonka käyttöoikeus hänellä on, voi työskennellä siellä; sillä mitä väliä sillä on, millä tavalla hän käyttää työvoimaansa? Näin ollen, jos käyttöoikeutettu tekee sopimuksen villan kehräämisestä, hän voi antaa sen tehdä naispuolisille orjille, joita hänellä on käytettävissään; ja myös jos hän tekee sopimuksen vaatteiden kutomisesta tai talon tai laivan rakentamisesta,

hän voi käyttää sen orjan työvoimaa, jota hänellä on käytettävissään. Tämä näkemys ei ole ristiriidassa Sabinuksen näkemyksen kanssa, jonka mukaan silloin, kun naispuolisen orjan käyttöoikeus on myönnetty, häntä ei voida lähettää villatehtaaseen eikä hänen työstään voida saada korvausta, vaan perittävän on lain mukaan annettava hänen työstään villaa itselleen; sillä hänen katsotaan tekevän tämän hänen puolestaan silloin, kun hän ei palkkaa hänen työvoimaansa, vaan suorittaa työn, jonka hän on sopinut tekevänsä. Myös Octavenus hyväksyy tämän mielipiteen.

13. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja VII.

Labeo katsoi, että mies- tai naispuolinen orja voidaan pakottaa maksamaan rahaa työnteon sijasta.

14. Ulpianus, Sabinuksesta, kirja XVII.

Jos sovin tai vastaanotan jotakin luovuttamalla sen orjan kautta, jota käytän, herää kysymys, hankinko jotakin joko omaisuudellani vai hänen työllään? Se ei ole pätevä, jos se perustuu hänen työhönsä, koska minulla ei ole oikeutta vuokrata hänen palveluksiaan, mutta jos hankittu on peräisin omaisuudestani, katsomme, että jos orja, jonka käytössä minulla on, joko määrää tai saa jotain luovutuksen kautta, hän hankkii minulle, koska käytän hänen työtään.

(1) Sillä ei ole merkitystä, testamentataanko käyttöoikeus vai sato, sillä käyttö sisältyy satoon, mutta sato ei sisällä käyttöä; ja vaikka sato ei voi olla olemassa ilman käyttöä, käyttö voi kuitenkin olla olemassa ilman satoa. Jos siis sato testamentataan sen jälkeen, kun käyttö on pidätetty, testamentti on mitätön, kuten Pomponius toteaa viidennessä Sabinusta käsittelevässä kirjassaan; ja hän sanoo myös, että jos käyttöoikeus testamentataan, mutta sato pidätetään, koko testamentti on katsottava peruutetuksi. Jos sato kuitenkin testamentataan ilman käyttöoikeutta, sen katsotaan syntyneen, koska se on voinut syntyä jo alussa. Mutta jos käyttöoikeus testamentataan ja käyttö pidätetään, Aristo totesi, että peruuttamista ei tapahdu. Tämä mielipide on liberaalimpi.

(2) Kun käyttö ja sen jälkeen sato testamentataan samalle henkilölle, Pomponius sanoo, että se liitetään käyttöön. Hän sanoo myös, että jos käyttöoikeus testamentataan sinulle ja sato minulle, meillä on yhteinen käyttöoikeus, mutta vain minulla on oikeus satoon.

(3) Käyttö voi kuitenkin kuulua yhdelle henkilölle, sato ilman käyttöä toiselle ja pelkkä omaisuus vielä toiselle; esimerkiksi jos henkilö, jolla oli tietty maa-alue, testamenttasi sen käytön Titiukselle, ja sen jälkeen hänen perillisensä testamenttasi sadon sinulle tai siirsi ne sinulle jollakin muulla tavalla.

15. Paulus, Sabinuksesta, kirja III.

Kun maa-alueen käyttö on testamentattu, käyttöoikeutettu voi ottaa siitä vain vuoden verran tarvikkeita, vaikka kohtuullisen tilan sato saattaisikin näin ollen loppua; samasta syystä kuin hänellä on oikeus nauttia talon ja orjan käytöstä siten, että toiselle ei jää mitään, mitä voidaan luokitella tuotoksi, ja että hänellä ei ole oikeutta käyttää taloa ja orjaa.

(1) Samoin kuin se, jolle maan käyttöoikeus on testamentattu, ei voi estää omistajaa tulemasta sinne usein viljelemään maata, koska muuten se estäisi omistajaa nauttimasta siitä; samoin perillinen ei voi toimia millään tavalla estääkseen sitä, jolle käyttöoikeus on testamentattu, käyttämästä maata, kuten huolellisen taloudenhoitajan tulisi tehdä.

16. Pomponius, Sabinuksesta, kirja V.

Jos maa-alueen käyttö on testamentattu siten, että maa-alueelle on hankittava sen viljelemiseksi tarvittavat tavarat, niiden käyttö kuuluu testamentinsaajalle aivan kuin ne olisi nimenomaisesti testamentattu hänelle.

(1) Kiinteistön omistaja voi antaa metsänhoitajan tai isännöitsijän valvoa maata tai taloa, vaikka käyttöoikeuden haltija tai käyttöoikeutettu ei olisi halukas, sillä hänen etunsa mukaista on suojella omaisuutensa rajoja. Kaikkia näitä seikkoja sovelletaan riippumatta siitä, millä tavalla käyttöoikeus tai käyttöoikeus on perustettu.

(2) Jos meillä on oikeus vain orjan käyttöön, mutta ei hänen työpanoksensa hedelmiin, voimme myös antaa hänelle jotakin, tai hän voi jopa käydä kauppaa rahoillamme, niin että kaikki, mitä hän hankkii tällä tavoin, kuuluu hänen peculiumiinsa meidän kauttamme.

17. Africanus, Kysymykset, kirja V.

Kun talon käyttöoikeus testamentataan perheen pojalle tai orjalle, tämä perintö on mielestäni pätevä, ja sen perimiseksi voidaan käyttää samaa menetelmää, jota olisi voitu käyttää, jos myös talon tuotto olisi testamentattu. Näin ollen isä tai omistaja voi asua talossa yhtä hyvin pojan tai orjan ollessa poissa kuin tämän ollessa läsnä.

18. Paulus, Plautiuksesta, kirja IX.

Jos talon käyttö peritään ilman vuokraa, perillisen ja sen, jolla on oikeus käyttää taloa, velvollisuutena on pitää se kunnossa, jotta se on suljettu ja suojattu säältä. Katsokaamme kuitenkin, että jos perillinen saa vuokran, hän ei ole itse velvollinen tekemään korjauksia; mutta jos omaisuus, jonka käyttö jätetään, on sellaista laatua, että perillinen ei voi saada siitä tuloja, perinnönsaaja on velvollinen korjaamaan sen; mikä ero on kohtuullinen.

19. Sama, Vitelliuksesta, kirja III.

Osaä käytöstä ei voi testamentata, sillä voimme nauttia osasta, mutta emme voi käyttää sitä.

20. Marcellus, Digest, kirja XIII.

Orja, jonka käyttö on testamentattu minulle, hankkii puolestani, jos hän on asiamieheni ja käytän hänen palveluksiaan kaupassa; sillä hän hankkii puolestani myymällä ja ostamalla tavaraa; samoin hän tekee, jos hän saa omaisuutta käskystäni.

21. Modestinus, Säännöt, kirja II.

Veden käyttö on henkilökohtainen oikeus, eikä sitä näin ollen voida siirtää siihen oikeutetun perilliselle.

22. Pomponius, Quintus Muciuksesta, kirja V.

Kun metsän käyttö oli testamentattu tietyille henkilöille, jumalallinen Hadrianus päätti, että myös metsän tuotos oli katsottava heille testamentatuksi, koska elleivät he saisi kaataa ja myydä puita, kuten käyttöoikeuden haltijat, he eivät saisi mitään perinnöstä.

1. Vaikka perinnönsaaja, jolle talon käyttöoikeus on testamentattu, voi olla niin heikossa asemassa, että hän ei voi saada koko rakennusta käyttöönsä, omistaja ei kuitenkaan voi käyttää tyhjillään olevaa osaa, koska käyttöoikeutettu saa käyttää koko taloa jossakin vaiheessa; kuten toisinaan omistaja käyttää tiettyjä osia rakennuksesta ja jättää toiset käyttämättä olosuhteiden vaatimalla tavalla.

2. Jos perinnönjättäjä käyttää käyttöoikeuttaan enemmän kuin hänen olisi pitänyt, onko tuomarin velvollisuus määrätä, missä määrin käyttöoikeutta saa käyttää? Hänen on huolehdittava siitä, että hän ei käytä sitä enempää kuin hänen pitäisi.

23. Paulus, Neratiuksesta, kirja I.

Neratius sanoo, että käytön kohteena olevan omaisuuden omistaja ei voi muuttaa sen luonnetta millään tavalla. Paulus katsoo, että hän ei voi huonontaa käyttöön oikeutetun osapuolen tilaa; mutta hän voi huonontaa sitä, vaikka hän parantaisi omaisuutta.

Otsikko 9. Millä tavoin käyttöoikeuden haltijan on annettava vakuus

1. Ulpianus, Ediktistä, kirja XCVII.

Kun jonkin omaisuuden käyttöoikeus testamentataan, preetorin mielestä oli täysin oikeudenmukaista, että testamentinsaaja antaisi vakuuden kahdesta asiasta: ensinnäkin siitä, että hän käyttää omaisuutta hyvän kansalaisen tavoin, ja toiseksi siitä, että kun käyttöoikeus lakkaa kuulumasta hänelle, hän palauttaa jäljelle jääneen omaisuuden.

(1) Tämä sopimus on tehtävä riippumatta siitä, onko kyseessä irtain omaisuus vai maa-alue.

(2) On muistettava, että tätä menettelyä on sovellettava myös trustien tapauksessa, sillä on ilmeistä, että jos käyttöoikeus syntyy lahjoitus-oikeudesta (donatio mortis causa), tämä vakuus on asetettava myös testamenttien tapauksessa. Lisäksi jos käyttöoikeus perustetaan muulla tavoin, sovelletaan samaa sääntöä.

(3) Osapuolen on annettava vakuus siitä, että "käyttöoikeudesta nautitaan niin kuin hyvä kansalainen nauttisi siitä", eli että käyttöoikeuden laatu ei heikkene ja että hän tekee kaiken muun, mitä hän tekisi, jos omaisuus kuuluisi hänelle.

(4) Perillisen ja testamentinsaajan kannattaa heti, kun testamentinsaaja alkaa nauttia oikeudestaan, todistaa todistajien avulla, mikä on omaisuuden kunto kyseisenä ajankohtana, jotta voidaan selvittää, onko testamentinsaaja alentanut omaisuuden arvoa ja missä määrin.

(5) Pidettiin suositeltavampana, että näissä olosuhteissa vakuus annettaisiin ehdolla, jotta jos joku käyttäisi omaisuutta tavalla, jota kunnan kansalainen ei tekisi, kanne voitaisiin nostaa heti ehdon perusteella, eikä näin ollen tarvitsisi odottaa, että käyttöoikeus päättyy.

(6) Tällainen määräys koskee kahta tapausta; toinen koskee tapausta, jossa osapuoli käyttää omaisuutta tavalla, jota hyvä kansalainen ei tekisi, ja toinen tapausta, jossa käyttöoikeus on palautettava; ensimmäinen näistä tapauksista tulee voimaan heti, kun omaisuutta käytetään väärin, ja se voi tapahtua useita kertoja; toinen tulee voimaan, kun käyttöoikeus päättyy.

(7) Mitä tulee siihen, mitä olemme todenneet, nimittäin siihen, että "hän palauttaa sen, mikä siitä on jäljellä", omistaja ei määrittele itse asiaa (koska hänen katsottaisiin turhaan määrittävän omasta omaisuudestaan), hän vain määrää, että se, mikä on jäljellä, palautetaan. Joskus kuitenkin lisätään määräys omaisuuden arvioinnista; esimerkiksi silloin, kun käyttöoikeuden haltija, joka voi estää omaisuuden anastamisen, laiminlyö sen; hän sitoutuu huolehtimaan omaisuudesta kaikin tavoin:

2. Paulus, Ediktistä, kirja LXXV.

Käyttöoikeuden haltijan on vastattava sen turvallisesta säilyttämisestä.

(3) Ulpianus, Ediktistä, kirja LXXIX.

Kaikki tapaukset, joissa käyttöoikeus voidaan menettää, sisältyvät tähän määräykseen.

1. Ymmärrämme, että käyttöoikeus "lakkaa kuulumasta" käyttöoikeuden saajalle, vaikka se ei ole alkanut kuulua hänelle lainkaan, vaikka se on saatettu testamentata hänelle, ja määräys tulee kuitenkin voimaan sillä periaatteella, että omaisuus lakkaa kuulumasta osapuolelle, jonka omistusoikeus ei ole vielä alkanut siirtyä hänelle.

2. Jos käyttöoikeus uusitaan perinnönjaolla "joka kerta, kun se menetetään", tämä määräys tulee voimaan, ellei velkakirjaa ole laadittu asianmukaisesti, mutta siitä on tehtävä poikkeus.

3. Jos joku kuitenkin jättää sinulle käyttöoikeuden ja omistusoikeuden kiinteistöön sillä ehdolla, että sinulla on lapsia, ja käyttöoikeus menetetään, ja kanne voidaan nostaa tämän ehdon perusteella, mutta siitä voidaan tehdä poikkeus.

4. Kun perillinen luovuttaa omaisuuden ja menettää sen jälkeen käyttöoikeuden, on tutkittava, voiko hän nostaa kanteen määräyksen perusteella. Voidaan todeta, että tiukkojen oikeusperiaatteiden mukaan sopimus ei tule voimaan, koska omaisuutta ei voida luovuttaa perilliselle tai hänen seuraajalleen, eikä henkilö, jolle omaisuus voidaan luovuttaa, eli se, jolle omistusoikeus siirtyy, ole ollut sopimuksen osapuoli. Jälkimmäisen on kuitenkin huolehdittava omien oikeuksiensa suojaamisesta toisella sitoumuksella silloin, kun hän saa omistusoikeuden; mutta jos hän ei tee näin, hänellä on kuitenkin oikeus nostaa esineoikeudellinen kanne.

4. Venuleius, Stipulations, kirja XII.

Jos käyttöoikeuden haltija saa omaisuuden, käyttöoikeus lakkaa kuulumasta hänelle sen sulautumisen vuoksi; mutta jos häntä vastaan nostetaan kanne määräyksen perusteella, on katsottava, että hän ei ole menetellyt tiukkojen oikeusperiaatteiden mukaisesti, jos hyvän kansalaisen käyttäytymistä koskevaa oppia pidetään sovellettavana, tai että asianosaisen on turvaututtava tapahtuneeseen perustuvaan poikkeukseen.

5. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXXIX.

Tähän sopimukseen sisältyy määräys, jonka mukaan "petosta ei ole tehty eikä tulla tekemään", ja koska tämä maininta petoksesta liittyy aina esineoikeudellisiin asioihin, sen katsotaan sisältävän minkä tahansa osapuolen vilpillisen mielen riippumatta siitä, onko hän yksi perillisistä vai adoptiovanhemmista.

(1) Jos käyttö ilman nautintoa testamentataan, preetori määrää vakuuden antamisesta, mutta tuoton nauttiminen jätetään pois. Tämä on järkevää, koska vakuus annetaan ainoastaan käytön eikä käyttöoikeuden osalta.

(2) Näin ollen ehto on voimassa, jos nautinto saadaan ilman käyttöä.

(3) Jos asumisoikeus tai orjan tai muun eläimen palvelut jätetään, määräys on tarpeen, vaikka nämä asiat eivät ole peräisin käyttöoikeudesta.

6. Paulus, Ediktistä, kirja LXXV.

Samaa sääntöä sovelletaan myös maan tuottoon, esimerkiksi silloin, kun sadonkorjuu tai sadonkorjuu testamentataan; samoin kuin käyttöoikeuden avulla saatu omaisuus, jos se on testamentattu, palautuu perilliselle perittävän kuoltua.

7. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXXIX.

Jos omaisuus luovutettiin käyttöoikeuden perusteella eikä vakuutta annettu, Proculus sanoo, että perillinen voi nostaa takaisinsaantikanteen, ja jos poikkeus esitetään sillä perusteella, että omaisuus luovutettiin käyttöoikeuden perusteella, hänellä on oikeus vastineeseen. Tämä mielipide on perusteltu; mutta henkilökohtainen kanne voidaan nostaa sen varmistamiseksi, että käyttöoikeuden haltija panee täytäntöön velkakirjan.

1. Kun rahasumman käyttöoikeus testamentataan, määräyksessä on mainittava seuraavat kaksi tapausta: "Maksetaan, kun kuolet, tai menetät kansalaisoikeutesi"; ja siksi vain nämä kaksi tapausta annetaan, koska rahan käyttöoikeutta ei voi menettää muulla tavoin kuin näissä olosuhteissa.

8. Paulus, Ediktistä, kirja LXXV.

Jos käyttöoikeus on testamentattu sinulle ja pelkkä omistusoikeus minulle, vakuus on annettava minulle; mutta jos pelkkä omistusoikeus on testamentattu minulle tietyin ehdoin, eräät viranomaiset, muun muassa Marcianus, ovat sitä mieltä, että vakuus on annettava sekä perilliselle että minulle; mikä mielipide on oikea. Lisäksi, jos omaisuus testamentataan minulle, ja kun se lakkaa kuulumasta minulle, se kuuluu toiselle; tässäkin tapauksessa vakuus on annettava molemmille, kuten edellisessä esimerkissä todettiin. Jos käyttöoikeus on testamentattu kahdelle

osapuolelle yhdessä, heidän on annettava vakuus toiselle sekä perilliselle; edellytys on mainittu seuraavassa: "Luovuttaa käyttöoikeus perilliselle, jos se ei kuulu yhteislegatin saajalle".

9. Ulpianus, Ediktistä, kirja LI.

Kun minulle on testamentattu käyttöoikeus ja minua pyydetään luovuttamaan se Titiukselle, on pohdittava, kuka on velvollinen antamaan vakuuden, Titiusko vai minä, testamentinsaaja? Vai onko sanottava, että perillinen voi nostaa kanteen minua vastaan ja että minun on haastettava perinnönsaaja oikeuteen? On parempi katsoa, että jos minulla on jokin käyttöoikeudesta johtuva odotus, niin että se voi palautua minulle eli testamentinsaajalle, jos sinä menetät sen; kysymys voidaan ratkaista siten, että sinä annat vakuuden minulle ja minä annan vakuuden pelkälle omaisuuden omistajalle. Jos käyttöoikeus on kuitenkin jätetty minulle edunsaajan lukuun, eikä ole mitään toivoa, että se palautuisi minulle, edunsaajan olisi annettava vakuus suoraan omaisuuden pelkälle omistajalle.

(1) On muistettava, että riippumatta siitä, onko asianosainen saanut käyttöoikeuden suoraan lain nojalla tai jopa preetorin avustuksella, hänen on kuitenkin asetettava vakuus tai puolustettava mahdollisia kanteita.

(2) Pomponiuksen mukaan on ilmeistä, että jos omistusoikeus on testamentattu kenelle tahansa tietystä ajankohdasta alkaen ja käyttöoikeus ehdottomasti; on katsottava, että käyttöoikeuden haltija vapautuu vastuusta velkakirjastaan, koska on varmaa, että omaisuus tulee hänen tai hänen perijänsä käsiin.

(3) Kun vaatteiden käyttöoikeus testamentataan, Pomponius katsoo, että vaikka perillinen on saattanut määrätä, että vaatteet on palautettava, kun käyttöoikeus päättyy, lupauksen antaja ei kuitenkaan ole vastuussa, jos hän luovuttaa vaatteet, jotka on kuluneet ilman ilkeää tarkoitusta.

(4) Kun useat osapuolet ovat pelkkiä omaisuuden omistajia, kuka tahansa heistä voi tehdä sopimuksen omasta osuudestaan.

10. Paulus, Ediktistä, kirja XL.

Jos testamentaan sinulle sellaisen orjan käyttöoikeuden, jonka omistamme molemmat yhdessä, vakuus on annettava perilliselleni, sillä vaikka hän voikin nostaa osituskanteen, kysymys sinulle kuuluvasta käyttöoikeudesta ei kuitenkaan kuulu puheenjohtajana toimivan tuomarin tehtäviin.

11. Papinianus, Opinions, kirja VII.

Kun talon käyttö jää, on asetettava vakuus, joka tyydyttää hyvää kansalaista; ei myöskään muuta asiaa, jos isä haluaa poikiensa, jotka ovat hänen perillisensä, asuvan talossa lesken kanssa, joka on testamentinsaaja.

12. Ulpianus, Sabinuksesta, kirja XVIII.

Kun tiettyjen alusten käyttöoikeus jätetään, ei senaatin asetuksessa säädettyä vakuutta tarvita, vaan ainoastaan vakuutta, jossa todetaan, että "osapuoli käyttää ja nauttii, kuten hyvän kansalaisen tulee tehdä". Jos siis alukset on luovutettu nautittaviksi, kukaan ei epäile, etteikö niiden omistusoikeus siirtyisi niiden vastaanottajalle, sillä niitä ei ole luovutettu tätä tarkoitusta varten, vaan että testamentinsaaja voisi käyttää ja nauttia niistä. Näin ollen, koska mainituista aluksista ei tule käyttöoikeuden haltijan omaisuutta, niiden omistaja voi periä ne takaisin, jos vakuutta ei anneta. Olisi pohdittava, voidaanko tällaisissa olosuhteissa nostaa henkilökohtainen kanne? On päätetty, että kukaan ei voi nostaa tällaista kannetta oman omaisuutensa takaisin saamiseksi, paitsi varkaalta.

Kirja VIII

1. Palvelussuhteista.
2. Kaupunkitilojen palvelussuhteista.
3. Maalaiskiinteistöjen palveluksista.
4. Sekä kaupunki- että maalaiskiinteistöille yhteiset säännöt.
5. Milloin kanne nostetaan palveluksen takaisinperimiseksi tai kun toisen oikeus palvelukseen kiistetään.
6. Miten servituutit menetetään.

*****

Otsikko 1. Palvelusoikeudet

1. Marcianus, Säännöt, kirja III.

Palvelusoikeudet ovat joko henkilökohtaisia, kuten käyttö- ja käyttöoikeus, tai reaalisia, kuten maalais- ja kaupunkitilojen palvelusoikeudet.

(2) Ulpianus, Ediktistä, kirja XVII.

Yksi yhteisomistuksessa olevan talon omistajista ei voi määrätä talolle servituutiota.

3. Paulus, Ediktistä, kirja XXI.

Jotkin servituutit kiinnittyvät maaperään, toiset pintaan.

4. Papinianus, Kysymyksiä, kirja VII.

Servituutteja ei voida luoda suoralla lailla tietystä ajasta alkaen tai tiettyyn aikaan asti tai ehdolla tai tietyllä ehdolla (esimerkiksi "niin kauan kuin haluan"), mutta jos kuitenkin tällaisia määräyksiä lisätään ja osapuoli nostaa kanteen servituutin takaisinperimisestä sopimusehtojen vastaisesti, voidaan väliin asettaa poikkeusperusteena se, että vaatimus on vastoin sitä, mistä oli sovittu, tai petos, ja tämän Cassius toteaa olleen Sabinuksen mielipide, johon hän itse yhtyi.

(1) On vahvistettu, että palveluksiin voidaan lisätä rajoituksia; esimerkiksi sen suhteen, millaisia liiketoimia tiellä sallitaan tai ei sallita, kuten esimerkiksi, että sitä saa kulkea vain hevosella, tai että vain tiettyä painoa saa kuljettaa, tai että sitä pitkin saa ajaa sellaista ja sellaista laumaa, tai että hiiliä saa kuljettaa.

(2) Kun mainitaan tietyn vuorokausi- ja tuntimäärän välit, tämä ei koske kysymystä ajasta vaan ainoastaan tapaa, jolla lain mukaisesti luotua palvelusta on nautittava.

5. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja VII.

Ajotietä, polkua, karjan kulkua ja veden johtamista varten myönnetty palvelussuhteet syntyvät lähes samalla tavalla kuin ne, joissa olemme todenneet, että käyttöoikeus syntyy.

1. Servituutin käyttöoikeutta voidaan rajoittaa ajallisesti, esimerkiksi siten, että osapuoli voi käyttää servituuttia kolmannelta kymmenenteen tuntiin tai vuoropäivinä.

(6) Paulus, Ediktistä, kirja XXI.

Servituutti voidaan joko vapauttaa tai luoda tiettyyn maanosaan viitaten.

7. Ulpianus, On the Lex Julia et Papia, kirja XIII. Oikeus rakentaa viemäri on servituutti.

8. Paulus, On Plautius, kirja XV.

Ei voida määrätä palvelussuhdetta, joka sallii meidän poimia omenoita tai kävellä tai syödä päivällisemme toisen maalla.

(1) Jos minulla on servituutti sinun maassasi tai jos minusta tulee mainitun maan osan omistaja ja sinusta minun maani osan omistaja, servituutti säilyy molemmissa osissa samaa maata, vaikka sitä ei alun perin olisi voitu hankkia vain osaan viitaten.

9. Celsus, Digest, kirja V.

Jos jonkun toisen omaisuuden läpi kulkeva tieoikeus on vain myönnetty tai testamentattu jollekin, hänellä on oikeus kävellä tai ajaa sen yli, mutta vain asianmukaisella tavalla, toisin sanoen minkä tahansa osan yli; sillä tietyt asiat ymmärretään tavallisessa keskustelussa hiljaisesti poikkeuksiksi. Hän ei kuitenkaan saa kulkea talon läpi tai kävellä tai ajaa viinitarhojen läpi, vaikka hän olisi voinut tehdä sen yhtä hyvin muualla ja vähemmän vahingoittamatta maa-aluetta, johon palvelusoikeus kohdistuu. Sillä on sovittu, että mihin suuntaan hän ensin suuntaa kulkunsa, hänen on sen jälkeen käytettävä samaa suuntaa kävellessään ja ajaessaan, eikä hänellä ole valtuuksia muuttaa sitä jälkikäteen. Tätä mieltä oli myös Sabinus, joka totesi eräässä väitteessään, että asianosaisen oli laillista suunnata vesistö minne hän halusi, mutta sen jälkeen kun tämä oli tehty, hän ei voinut muuttaa sitä; ja on totta, että tätä sääntöä olisi noudatettava myös tieoikeuden kohdalla.

10. Sama, Digest, kirja XVIII.

Kun testamentataan oikeus kulkea kiinteistön läpi, josta ei voi nauttia, ellei tiettyjä töitä suoriteta, Proculus sanoo, että testamentinsaajalla on oikeus tehdä polku kaivamalla tai alirakentamalla.

11. Modestinus, Erimielisyyksiä, kirja VI.

Yleisesti katsotaan, että palvelusoikeutta ei voi hankkia osasta omistusoikeutta; ja siksi, jos joku, jolla on maa-alue, sopii tieoikeudesta ja myöhemmin luovuttaa osan kyseisestä maasta, hän tässä tapauksessa mitätöi sopimuksen ottamalla käyttöön seikkoja, joista ei alun perin olisi voitu sopia. Tieoikeutta, joka koskee osaa maasta, ei voida testamentata eikä peruuttaa, ja jos näin tehdään, testamentti tai peruuttaminen eivät ole päteviä.

12. Javolenus, Epistolat, kirja IV.

En epäile, etteikö maa-aluetta koskeva palvelusoikeus voida asianmukaisesti hankkia kunnalle kuuluvan orjan kautta.

13. Pomponius, Quintus Muciuksesta, XIV kirja.

Jos tieoikeus on myönnetty ja sille osoitettu paikka on niin kapea, ettei siihen pääse kulkuneuvo eikä kantava eläin, katsotaan, että on hankittu pikemminkin polku kuin ajotie. Mutta jos sen läpi voidaan kuljettaa kuorma-auto mutta ei ajoneuvoa, katsotaan, että karjaa varten on hankittu tieoikeus.

14. Paulus, On Sabinus, kirja XV.

Maatilojen servituutiot, vaikka ne ovatkin kiinnitettyinä ruumiilliseen omaisuuteen, ovat kuitenkin ruumiittomia, eikä niitä sen vuoksi voida koskaan hankkia käytön kautta; voi olla sellaisia servituutioita, jotka eivät salli varmaa ja jatkuvaa hallussapitoa, sillä kenelläkään ei voi olla pysyvää ja jatkuvaa hallussapitoa polusta siten, että sen voidaan katsoa olevan keskeytymätön mihinkään aikaan. Samaa sääntöä on noudatettava kaupunkitilojen palvelussuhteiden osalta.

1. Haudalle johtavan polun servituutio pysyy yksityisomaisuutena, ja siksi se voidaan luovuttaa servituution kohteena olevan maan omistajalle; ja, se voidaan hankkia myös sen jälkeen, kun haudalle on annettu uskonnollinen luonne.

2. Kun yleisölle kuuluva maa tai maantie sijaitsee kahden kiinteistön välissä, voidaan määrätä vedenottopalvelusoikeus, mutta vesijohtoa ei voida määrätä. On kuitenkin tapana anoa keisarilta lupaa, että osapuoli saa "johtaa vettä maantien poikki siten, ettei siitä aiheudu haittaa yleisölle". Pyhien ja uskonnollisten paikkojen olemassaolo kahden maa-alueen välissä estää väylää koskevan palvelusoikeuden perustamisen; koska kenelläkään ei ole oikeutta palvelusoikeuteen tällaisten paikkojen kautta.

15. Pomponius, On Sabinus, kirja XXXV.

Aina kun servituutit eivät ole henkilökohtaisia eivätkä reaalisia, ne eivät ole päteviä, koska naapureilla ei ole niihin intressiä; kuten esimerkiksi servituutti, jossa sanotaan, että omalla tontilla ei saa kävellä eikä seistä. Jos siis annat minulle palvelusoikeudeksi sen, että sinulla ei ole oikeutta käyttää ja nauttia oman maasi sadosta, tämä on mitätön. Toisin olisi kuitenkin, jos antaisitte minulle palvelussuhteen, jossa määrätään, että teillä ei ole oikeutta ottaa vettä omalta maaltanne, jotta voisitte vähentää vesivarantojani.

1. Palvelussuhteen luonne ei ole sellainen, että henkilö olisi pakotettu tekemään mitä tahansa (kuten esimerkiksi siirtämään pensaita miellyttävämmän näkymän aikaansaamiseksi tai samassa tarkoituksessa maalaamaan jotakin omalle maalleen), vaan hänen olisi vain siedettävä jotakin tai suostuttava olemaan tekemättä jotakin tekoa.

(16) Julianus, Digest, kirja XLIX.

Jos joku on saanut vakuudeksi kiinteää omaisuutta, ei ole epäoikeudenmukaista, että hänelle myönnetään praetoriokanne sen palvelussuhteen täytäntöönpanemiseksi, jonka alainen se on; aivan kuten myönnetään tällainen kanne itse maan takaisinsaamiseksi. On vahvistettu, että samaa sääntöä on noudatettava sellaisen osapuolen osalta, joka omistaa maata ikuisella vuokrasopimuksella.

17. Pomponius, Rules.

Osuutta tieoikeudesta, polusta, karjan ajourasta tai vesistöistä ei voida asettaa velvoitteen kohteeksi, koska näiden asioiden käyttö on jakamatonta; ja sen vuoksi, jos sopimusosapuoli kuolee jättäen jälkeensä useita perillisiä, kuka tahansa heistä voi nostaa kanteen koko tieoikeudesta; ja jos lupaaaja kuolee jättäen jälkeensä useita perillisiä, koko oikeudesta voidaan nostaa kanne ketä tahansa heistä erikseen vastaan.

(18) Paulus, Questions, kirja XXXI.

Papinianus toteaa eräässä huomautuksessa, että on todettu, että kaikissa tapauksissa, joissa palvelusoikeudet ovat lakanneet perillisen tulon myötä, perillinen on esteellinen petoksen perusteella, jos hän ei salli palvelusoikeuksien uudelleen määräämistä.

19. Labeo, Viimeiset teokset, Javolenuksen lyhennelmä, IV kirja.

Mielestäni silloin, kun joku myy maata, siihen voidaan määrätä servituutti, vaikka siitä ei olisi hänelle hyötyä; esimerkiksi silloin, kun osapuolella ei olisi mitään intressiä vesistöön, tällainen servituutti voidaan kuitenkin perustaa, sillä on olemassa tiettyjä asioita, jotka voimme saada, vaikka niistä ei olisi meille mitään hyötyä.

(20) Javolenus, Labeon viimeisistä töistä, kirja V.

Niin usein kuin ostetaan tieoikeus tai jokin muu maahan liittyvä oikeus, Labeo on sitä mieltä, että on annettava vakuus siitä, että te ette tee mitään estääksenne ostajaa käyttämästä oikeuttaan, koska tällaista oikeutta ei voida luovuttaa avoimesti. Katson, että tällaisen oikeuden käyttämistä on pidettävä hallinnan luovuttamiseen rinnastettavana, ja siksi on asetettu hallintaa koskevia kieltoja vastaavat kiellot.

Otsikko 2. Kaupunkitilojen servituuteista

1. Paulus, Ediktistä, kirja XXI.

Jos väliin jää yleiselle maalle tai maantielle kuuluvaa maata, tämä ei estä nauttimasta servituutteja, jotka koskevat tieoikeutta, karjan ajamista tai talon korottamista; mutta se estää oikeuden tukea palkki seinään tai ulkonevan katon, ja se estää myös servituutit, jotka koskevat veden virtaamista ja tippumista, siitä syystä, että taivaan pitäisi olla vapaa edellä mainitun maan yli.

1. Kun talon käyttöoikeus on sinun, ja minulla on pelkkä omistusoikeus siihen, ja se on riippuvainen naapurin rakennuksen tuesta; minua vastaan voidaan nostaa kanne koko rakennuksen osalta, mutta sinua vastaan ei voida nostaa kannetta.

2. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja VII.

Seuraavat ovat ne oikeudet, joihin kaupunkitilojen omistajat ovat oikeutettuja, nimittäin: oikeus nostaa talo ja peittää naapurin valot tai estää tällainen nosto; oikeus sallia sadeveden tippuminen naapurin katolle tai maahan; ja myös oikeus olla sallimatta palkkien asettamista naapurin seinään sekä oikeus rakennuksen ulkonemaan; ja muut vastaavat oikeudet.

3. Ulpianus, On Sabinus, kirja XXIX.

On myös olemassa palvelusoikeus, jossa määrätään näkymän estämisestä.

4. Paulus, Institutes, kirja II.

Jos luodaan valoja koskeva servituutti, katsotaan, että saavutetaan se, että naapuri ei saa häiritä valojamme, mutta jos asetetun servituutin tarkoituksena on estää valojen peittäminen, näyttäisi siltä, että olemme erityisesti saaneet oikeuden siihen, että naapuri ei saa vastoin tahtoaamme korottaa rakennustaan korkeammalle niin, että talomme valon määrä vähenee.

5. Ulpianus, Ediktistä, kirja XVII.

Meidän on ymmärrettävä, että jonkun haluttomuus palveluksia koskevissa asioissa ei tarkoita sitä, että hän vastustaa sitä kovin monin sanoin, vaan sitä, että hän ei suostu. Siksi Pomponius toteaa Neljännessäkymmenessä kirjassaan, että jopa pikkulapsen ja mielisairaana voidaan asianmukaisesti sanoa olevan haluton; sillä nämä termit eivät liity tekoon vaan oikeuteen määrätä palveluksia.

(6) Gaius, On the Provincial Edict, VII kirja.

Lisäksi nämä servituutiot, aivan kuten maalaiskiinteistöjenkin servituutiot, menetetään käytön puutteessa tietyn ajan kuluttua; paitsi että niiden välillä on tämä ero, nimittäin se, että niitä ei meneteta absoluuttisesti käytön puutteessa, vaan ainoastaan silloin, kun naapuri saa samalla vapauden usucaption kautta. Jos esimerkiksi sinun talosi on minun taloni palveluksessa siten, että sitä ei voi korottaa korkeammalle, jottei se estäisi rakennukseni valoja, ja minä olen sulkenut ikkunani tai estänyt ne laissa säädetyn ajan kuluessa; menetän oikeuteni vain silloin, kun sinä olet korottanut talosi korkeammalle ja pysytellyt korkeammalla edellä mainitun ajan kuluessa; muussa tapauksessa säilytän palvelukseni, jos et rakenna mitään uutta. Lisäksi, jos talonne palvelukseen kuuluu palkin asettaminen ja minä poistan palkin, menetän oikeuteni vain, jos täytätte reiän, josta palkki otettiin, ja säilytätte asiat tässä tilassa laissa säädetyn ajan; mutta jos ette tee mitään muutoksia, oikeuteni säilyy ennallaan.

7. Pomponius, Quintus Muciukselta, kirja XXVI.

Mucius sanoo siihen viitaten, mitä sanotaan siitä, että hankin rakennukseni vapauden usucaptionilla, että en olisi voinut hankkia sitä istuttamalla puun samaan paikkaan; ja tämä on oikein, koska puu ei pysyisi samassa tilassa ja paikassa kuin seinä, puun luonnollisen liikkeen vuoksi.

8. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja VII.

Kun muuri on luonnonlain mukaan yhteistä omaisuutta, kummallakaan kahdesta naapurista ei ole oikeutta purkaa sitä tai korjata sitä, koska hän ei ole sen ainoa omistaja.

9. Ulpianus, Ediktistä, kirja LIII.

Jos mies nostamalla oman talonsa sulkee naapurinsa valot eikä hänellä ole rakennukseensa kohdistuvaa palvelusvelvollisuutta, häntä vastaan ei voida nostaa kannetta.

10. Marcellus, Digest, kirja IV.

Gaurus Marcellukselle: Voitko nostaa kanteen häntä vastaan, ja onko mielestäsi mitään merkitystä sillä, oliko talo, jonka hän nosti, hänen oma vai hänen perimänsä? Haluan myös kysyä, onko perillinen velvollinen myöntämään pääsyn testamentattuun omaisuuteen toiselle kuuluvan talon kautta; tämä kysymys esitetään usein silloin, kun testamentataan maan käyttöoikeus, johon ei pääse käsiksi muuten kuin toisen omaisuuden kautta. Marcellus

vastasi: Samaa on sanottava, jos joku on testamentannut talon yhdelle perilliselle ja toisen talon käyttöoikeuden toiselle perilliselle. Samanlaista sääntöä ei kuitenkaan aina voida soveltaa tieoikeuteen, koska ilman kulkuyhteyttä käyttöoikeus on arvoton; mutta ihminen voi asua talossa, jonka valoa on estetty. Lisäksi kun testamentataan maan käyttöoikeus, olisi myös annettava pääsy siihen, sillä jos perinnöksi jätetään etuoikeus vedenottoon, olisi myös annettava tieoikeus tätä tarkoitusta varten. On kuitenkin todettava, että perillinen saa estää valon ja pimittää talon, mutta vain siinä määrin, että valoa ei saa katkaista kokonaan, vaan sitä on jätettävä niin paljon, että se riittää talon asukkaiden tavanomaisiin tarpeisiin päivän aikana.

(11) Ulpianus, Konsulin virka, kirja I.

Jos joku haluaa katkaista naapureidensa valot tai tehdä jotakin muuta, mikä voi haitata heidän mukavuuttaan, hänen on muistettava, että hän on velvollinen säilyttämään rakennuksen alkuperäisen muodon ja sijainnin.

1. Jos sinun ja naapurisi välillä ei ole sopimusta sellaisen rakennuksen korkeudesta, jonka olet sitoutunut pystyttämään, voit määrätä välimiehen.

12. Javolenus, On Cassius, kirja X.

Jos rakennuksia koskee palvelusvelvollisuus, jonka mukaan mitään osaa niistä ei saa korottaa korkeammalle, niiden päälle voidaan istuttaa pensaita tämän korkeuden yläpuolelle; mutta jos palvelusvelvollisuus koskee näkymää ja pensaas estäisivät sen, näin ei voida tehdä.

13. Proculus, Epistolat, kirja II.

Eräs Hiberus, joka omistaa rakennuksen varastoni takana, rakensi kylpyhuoneet puolustusmuuria vasten; vaikka kenenkään ei ole lain mukaan sallittua johtaa putkia puolustusmuuria pitkin, aivan kuten ei ole oikeutta rakentaa toista muuria sen päälle; ja laki pätee paljon voimakkaammin putkiin, koska niiden avulla muuri voidaan polttaa. Toivoisin, että puhuisitte Hiberukselle tästä asiasta, jotta estätte häntä tekemästä laittomuuksia. Proculus vastasi: "En usko, että Hiberuksella on tässä tapauksessa mitään epäilystä siitä, että hän tekee jotakin, mikä ei ole sallittua, kun hän sijoittaa putkia pitkin puolustusmuuria."

1. Capiton mielipiteiden mukaan on sallittua kuorruttaa puolustusmuuri koristeellisella rappauksella, koska voin pitää hyvin arvokkaita maalauksia tällaisella seinällä; mutta jos naapurini purkaa seinän ja uhkaavan vahingon estämiseksi käynnistetään oikeudenkäynti, ei tämänkaltaisia maalauksia voida ehdon mukaan arvioida yhtään korkeammaksi kuin tavallista rappautta; ja tätä sääntöä on noudatettava myös koristeellisen kuorrutuksen osalta.

14. Papirius Justus, Perustuslaista, I kirja.

15. Keisarit Antoninus ja Verus totesivat eräässä reskriptissä, että omistajalla tai hänen suostumuksellaan kenellä tahansa muulla on oikeus rakentaa tyhjälle maalle, jota ei ole rasitettu palvelusvelvollisuudella, jos hän jättää laillisen tilan sen paikan, johon hän rakentaa, ja naapuritalon väliin.

15. Ulpianus, On Sabinus, kirja XXIX.

Erilaisia sääntöjä noudatetaan sellaisten servituuttien osalta, joissa määrätään valojen estämisestä tai näkymän estämisestä; koska näkymän osalta hallitsevalla omistajalla on suurempi intressi siihen, että näkymä on miellyttävä ja esteetön; mutta valojen osalta ei saa tehdä mitään sellaista, mikä voi peittää ne, ja sen vuoksi kaikki, mitä tahansa servituuttiomistaja tekeekin tässä tarkoituksessa, voidaan kieltää, jos servituutti on olemassa; ja hänelle voidaan antaa tiedoksi ilmoitus uudesta rakennelmasta, jos hän toimii siten, että hän estää valot.

16. Paulus, Epitomes of the Digest of Alfenus, kirja II.

Valo on kyky nähdä taivas, ja valon ja näkymän välillä on ero; sillä alempiin paikkoihin voi nähdä, mutta valoa ei voi saada alempana olevasta paikasta.

17. Ulpianus, On Sabinus, XXIX kirja.

Jos joku istuttaa puun niin, että se haittaa valoa, voidaan täysin oikein todeta, että hän toimii vastoin asetettua palvelusta; sillä puukin tekee taivaasta vähemmän selvästi näkyvän. Jos se, mitä sinne istutetaan, ei kuitenkaan lainkaan häiritse valoa, vaan ainoastaan katkaisee auringon säteet; jos tämä tehdään paikkaan, jossa oli miellyttävämpää olla ilman sitä, voidaan sanoa, ettei ole tehty mitään palvelussuhteen vastaista tekoa; mutta jos se tehdään niin, että se katkaisee auringonpaisteen jostakin huoneesta tai aurinkokellosta, on sanottava, että varjostamalla paikkaa, jossa auringonpaiste oli välttämätön, hän toimii asetetun palvelussuhteen vastaisesti.

(1) Toisaalta, jos ihminen poistaa rakennuksen tai puun oksat, jolloin paikka, joka oli aiemmin varjoinen, tulee alttiiksi auringolle, hän ei riko palvelussuhdetta; sillä hänen on toimittava siten, ettei hän estä valoa, ja tässä tapauksessa hän ei estä sitä, vaan aiheuttaa liikaa valoa.

(2) Joskus voidaan kuitenkin sanoa, että vaikka osapuoli poistaisi tai laskisi rakennuksen, hän silti estää valoa; jos esimerkiksi valo on tullut taloon heijastuksen tai heijastuksen kautta tai jollakin muulla tavalla.

(3) Seuraava lauseke toimitukseen liittyen: "Kattoveden tippuminen katolta saa jäädä sellaiseksi kuin se tällä hetkellä on"; tarkoittaa, että naapurit ovat velvollisia sallimaan veden tippumisen katolta, mutta ei siinä määrin, että ostajan on siedettävä sitä naapurirakennuksista; ja siksi myyjä väittää, että hänellä on oikeus palvelukseen kattoveden tippumisesta katolta, mutta ei ole siihen velvollinen siltä osin kuin se koskee ketään muuta.

(4) Se, mitä tässä on todettu veden tippumisesta katolta, on ymmärrettävä niin, että se koskee myös kaikkia muita servituutteja, jos nimenomaisesti ei ole toisin sovittu.

18. Pomponius, On Sabinus, kirja X.

Jos talooni liitetyt putket, joiden kautta johdatte vettä, aiheuttavat minulle vahinkoa, minulla on oikeus nostaa kanne in factum, ja voin myös vaatia teiltä sopimusta uhkaavan vahingon estämiseksi.

(19) Paulus, On Sabinus, kirja VI.

Proculus sanoo, että juhlaseinään kiinnitetty putki, joka kuljettaa vettä säiliöstä tai taivaalta, on jotakin sellaista, jota ei voi laillisesti olla olemassa; mutta että naapurua ei voida estää pitämästä kylpyhuonetta tällaista seinää vasten, vaikka seinä saattaisikin kostua; sen enempiä kuin häntä voidaan estää kaatamasta vettä omaan ruokailu- tai makuuhuoneeseensa. Neratius kuitenkin sanoo, että naapurua voidaan estää tekemästä näin, jos huoneistoa käytettiin lämpimiin kylpyihin niin, että seinä pysyi jatkuvasti kosteana, ja tämä aiheutti vahinkoa naapurille.

1. Jos savesta tehty huone rakennetaan puolustusmuuria vasten, se voi olla laillisesti olemassa, jos se on rakennettu niin, että se säilyy, vaikka puolustusmuuri poistettaisiin, edellyttäen, ettei se haittaa sen korjaamista.

2. Sabinus sanoo aivan oikein, että minulla voi olla portaikko puolustusmuuria vasten, koska se voidaan poistaa.

20. Sama, Sabinuksesta, kirja XV.

21. Palvelusoikeudet, jotka ovat kiinnittyneet vain maan pintaan, säilytetään hallussapidon kautta; sillä jos minulla sattuu olemaan talostani ulottuva palkki, joka työnnetään sinun taloosi, niin koska minulla on oikeus tällaiseen työntöön, minulla on etuoikeus hallussapitoon kyseisen palkin vuoksi. Tulos on sama, jos minulla on parveke, joka on tuettu jollakin teidän tontillanne, tai jos sallin veden tippumisen teidän tontillanne, koska käytän jotakin, joka kuuluu teille, ja näin ollen minulla on ikään kuin hallussapito oman tekoni kautta.

1. Jos pihani on korkeammalla kuin talosi ja olet myöntänyt minulle oikeuden kävellä tai ajaa pihasi kautta talooni, eikä pihasi kautta ole tasaista tietä talooni, voin laillisesti rakentaa portaat tai kaltevan tason ovelleni, kunhan en purkaa mitään muuta kuin mikä on tarpeen tieoikeuden perustamiseksi.

2. Kun rakennus, jonka katolta tippuu vettä, poistetaan, jotta sinne voidaan pystyttää toinen samanmuotoinen ja -luonteinen rakennus, yleinen hyvinvointi edellyttää, että jälkimmäinen on ymmärrettävä samaksi rakennukseksi; sillä muutoin, jos tulkinta on tiukka, maan päälle myöhemmin pystytettävä rakennus on eri rakennus; ja näin ollen, kun alkuperäinen rakennus poistetaan, käyttöoikeus menetetään, vaikka rakennuksen paikka olisi osa samaa rakennusta.

3. Kun veden tippumista koskeva palvelusoikeus on määrätty, sen kohteena olevan maan omistaja ei voi laillisesti rakentaa paikalle, johon vesi tippuu.

4. Jos vesi on alun perin purkautunut tiilikatoksen päältä, se ei voi myöhemmin purkautua laudoista tai muusta materiaalista rakennetulta katolta.

5. Riippumatta siitä, millä tavalla veden tippumista koskeva palvelusoikeus on hankittu, putoamista voidaan lisätä nostamalla rakennusta korkeammalle, koska tällä tavoin palvelusoikeus on helpommin siedettävissä, koska se, mikä putoaa korkeammalta, putoaa pehmeämmin ja joskus hajoaa eikä saavuta palvelusoikeuden kohteena olevaa paikkaa; mutta sitä ei voida laskea alemmas, koska silloin palvelusoikeus muuttuisi raskaammaksi, toisin sanoen tippumisen sijasta tulisi virta. Samasta syystä pisaraa voidaan siirtää taaksepäin, sillä tässä tapauksessa se alkaa laskea enemmän meidän tiloihimme; mutta sitä ei voida viedä eteenpäin, sillä silloin se putoaisi muualle kuin

siihen paikkaan, johon palvelusvelvollisuus kohdistuu; sillä me voimme tehdä mistä tahansa vähemmän rasittavaksi, mutta emme enemmän rasittavaksi. Ja kaikki keinoin on pidettävä mielessä, että naapurin tilannetta voidaan parantaa, mutta ei huonontaa, ellei palvelusvelvollisuutta määrättäessä ole nimenomaisesti määrätty jostakin muutoksesta.

6. Jos joku rakentaa maalle, johon kohdistuu katolta tippuvan veden servituutio, hänellä on oikeus korottaa rakennustaan siihen paikkaan, josta tippa lähtee; ja jos se tosiaankin putoaa itse rakennukseen, hän voi pystyttää sen vielä korkeammalle, edellyttäen kuitenkin, että tippa on edelleen asianmukaisesti hoidettu.

(21) Pomponius, On Sabinus, kirja XXXIII.

Kun talosi on kahden palvelussuhteen alainen minulle kuuluvien rakennusten hyväksi, nimittäin: sitä ei saa korottaa korkeammalle, ja sen on saatava vesi minun rakennuksestani, ja minä annan sinulle oikeuden korottaa taloasi ilman minun suostumustani; on katsottava, siltä osin kuin se koskee minun vesini tippumista, että jos talosi korotetaan korkeammalle ja minun rakennuksestani tuleva sadevesi ei voi pudota sen päälle, et saa tästä syystä korottaa sitä korkeammalle, mutta jos minun rakennuksestani tulevaa tippumista ei häiritä, voit korottaa sitä korkeammalle.

22. Julianus, On Minicius, kirja II.

Mies, joka omistaa talon, voi asettaa naapurilleen sellaisen palvelussuhteen, että hänet pakotetaan antamaan vakuus ei ainoastaan nykyisin olemassa olevien valojen osalta vaan myös myöhemmin mahdollisesti tehtävien valojen osalta.

23. Pomponius, On Sabinus, kirja XXXIII.

Jos palvelusvelvollisuus määrätään seuraavasti: "Nyt olemassa olevat valot pysyvät nykyisessä kunnossaan": tämän ei katsota antavan mitään määräyksiä tulevien valojen suhteen; mutta jos velkakirjan sanat ovat seuraavat: "Valoja ei saa estää", tämä lauseke on moniselitteinen, eikä siitä käy ilmi, onko nyt olemassa olevia valoja estettävä vai sisältyvätkö siihen muut myöhemmin mahdollisesti rakennettavat valot. Suotuisampi tulkinta on, että lausekkeessa viitataan yleisesti kaikkiin valoihin riippumatta siitä, ovatko ne olemassa tällä hetkellä vai tehdäänkö ne sopimuksen tekemisen jälkeen.

(1) Jopa silloin, kun rakennus on suunniteltu, mutta sitä ei ole vielä pystytetty, palvelussuhde voidaan hankkia tai määrätä siihen.

24. Paulus, On Sabinus, kirja XV.

Jos henkilöllä on rakennus, joka on korkeammalla kuin toisen rakennus, hän voi laillisesti korottaa oman talonsa niin korkealle kuin haluaa, kunhan tämä ei aiheuta alapuolella oleville rakennuksille rasittavampaa servituutiota kuin mitä niiden pitäisi kestää.

25. Pomponius, On Sabinus, kirja XXXIII.

Se, mitä on sanottu puiden lisäämisestä rakennukseen, pätee silloin, kun yksi talo tukee jotain toiselle kuuluvaan; muuten kukaan ei voi antaa rakennuksensa nojata toisen rakennuksen päälle,

1. Kun kolme taloa seisoo kaltevalla maalla, ja keskimäinen talo on palvelusvelvollisuuden alainen ylemmän talon hyväksi, mutta alimman talon palvelusvelvollisuus ei koske ketään, ja alemman ja keskimäisen talon erottava puolustusmuuri nostetaan alimman talon omistajan toimesta, Sabinus sanoo, että tässä tapauksessa mainittu omistaja voi laillisesti pitää kiinni korotetusta muurista.

26. Paulus, On Sabinus, kirja XV.

Kun omaisuus on yhteisomistuksessa, kukaan omistajista ei voi palvelussuhteen nojalla rakentaa mitään ilman muiden suostumusta tai estää muita rakentamasta mitään; sillä kukaan ei voi liittää palvelussuhdetta omaan omaisuuteensa. Tästä johtuvien loputtomien riitojen vuoksi omaisuus yleensä jaetaan, mutta jakokanteen avulla joku asianosaisista voi estää minkä tahansa työn tekemisen tai saada muut poistamaan jo rakennetun, jos se on kaikkien etu.

27. Pomponius, On Sabinus, kirja XXXIII.

Jos kuitenkin sinä ja minä olemme Titianuksen talon yhteisomistajia ja siitä on laittomasti lisätty jotakin omaan talooni, minulla on epäilemättä oikeus nostaa kanne sinua vastaan tästä syystä; tai se, mitä on lisätty, on

poistettava. Samaa sääntöä sovelletaan, jos samankaltaisissa olosuhteissa jokin osa teidän talostanne on nostettu teidän ja minun yhteisesti omistamastamme talosta, koska minulla on yksin oikeus nostaa kanne teitä vastaan.

1. Jos aiot rakentaa yhteisessä omistuksessa olevalle maalle, yhteisomistajallasi on oikeus estää se, vaikka naapuri olisi myöntänyt sinulle rakennusoikeuden; sillä sinulla ei ole oikeutta rakentaa yhteiselle maalle vastoin toisen yhteisomistajan suostumusta.

28. Paulus, On Sabinus, kirja XV.

Jos toiselle kuuluvan huoneen tai eteisen seinän alaosaan tehdään aukko, joka on tehty lattian pesua varten, sitä ei pidetä perusteena vesivirtausta koskevan palvelusoikeuden perustamiselle eikä tekona, jolla oikeus voidaan saada ajan kuluessa. Tämä on totta, koska kyseiseen paikkaan ei tipu vettä taivaalta, koska se, mitä kädet tekevät, ei ole jatkuvaa; mutta taivaalta tippuva vesi, vaikka se ei ole jatkuvaa, johtuu kuitenkin luonnollisesta syystä, ja sen vuoksi sitä pidetään jatkuvana. Kaikkien kiinteään omaisuuteen liitettävien palvelussuhteiden on taas perustuttava pysyviin syihin, ja sen vuoksi oikeutta johtaa vettä, jonka lähde on säiliössä tai lammessa, ei voida myöntää palvelussuhteena. Myös oikeuden saada vettä tippumaan katolta on perustuttava luonnolliseen ja pysyvään syyhyn.

29. Pomponius, On Quintus Mucius, XXXII kirja.

Näin ollen, jos naapurille aiheutuu vahinkoa sellaisen aukon seurauksena, joka on mainittu ja jonka osalta ei ole olemassa servituutiota, on sanottava, että on olemassa hyvä peruste määräykselle, jolla säädetään uhkaavan vahingon varalta.

(30) Paulus, On Sabinus, kirja XV.

Jos joku ostaa ja vastaanottaa luovutuksella talon, johon on määrätty palvelusoikeus hänen omaksi edukseen, palvelusoikeus sulautuu ja lakkaa; ja jos hän haluaa myöhemmin myydä talon, palvelusoikeus on nimenomaisesti uusittava; muutoin talo myydään vapaana.

(1) Jos olen saanut osan kiinteistöstä, johon minulla on servituutti tai johon olen sen velkaa, on todettu, että servituutti ei ole sulautunut; koska se on säilynyt suhteessa osaan mainitusta kiinteistöstä. Jos siis minun maani on sinun maasi palveluksessa ja minä siirrän osan omastani sinulle ja sinä siirrät osan omastasi minulle,

palvelusoikeus säilyy ennallaan. Myöskään jompaankumpaan näistä kahdesta maa-alueesta saatu käyttöoikeus ei katkaise palvelussuhdetta.

31. Sama, Ediktistä, kirja XLVIII.

Kun perillinen on testamentissa velvoitettu olemaan estämättä naapurin valoja, mutta myöntämään hänelle servituutin, ja hän purkaa rakennuksen; testamentin saajalle olisi myönnettävä praetoriaaninen kanne, jolla perillinen voidaan estää jatkamasta, jos hän sen jälkeen yrittää nostaa rakennuksen entisen korkeuden yläpuolelle.

32. Julianus, Digest, kirja VII.

Jos taloni on Lucius Titiuksen ja Publius Maeviuksen talojen palveluksessa, ja määräyksen mukaan en saa rakentaa taloani korkeammalle, ja pyydän Titiukselta lupaa korottaa taloa ja pidän sen korotettuna laissa säädetyn ajan, saan vapautuksen palveluksesta usukaption avulla Publius Maeviusta vastaan; sillä Titiuksella ja Maeviuksella ei ollut oikeutta yhteen palvelukseen yhdessä, vaan kahteen. Todisteena tästä on se, että jos jompikumpi heistä vapauttaisi minut orjuudesta, olisin vapaa vain tuosta toisesta ja olisin edelleen orjuuden alainen toisen hyväksi.

1. Vapautuminen palvelussuhteesta saadaan usukaption kautta, kun talo on hallussa; ja sen vuoksi, jos talonsa nostanut luopuu sen hallussapidosta ennen kuin laissa säädetty aika on kulunut umpeen, usukaptio keskeytyy; ja kuka tahansa muu henkilö, joka myöhemmin saa saman talon hallintaansa, saa vapautuksen usukaption kautta koko laissa säädetyn määräajan umpeuduttua. Palvelusoikeudet ovat nimittäin luonteeltaan sellaisia, ettei niitä voi ottaa haltuunsa, vaan sen, joka ottaa talon haltuunsa, katsotaan olevan palvelusoikeuden haltija.

33. Paulus, Epitomes of the Digest of Alfenus, kirja V.

Se, joka on velvollinen korvaamaan naapuritaloa tukevan pylvään, on servituutin kohteena olevan talon omistaja, eikä se, joka haluaa, että näin tehdään; sillä kun talon kirjallisessa kauppasopimuksessa sanotaan, että "seinän on tuettava samaa taakkaa kuin nykyisinkin", merkitys on riittävän selvä, että seinän on oltava olemassa ikuisesti; sillä näissä sanoissa ei sanota, että muurin on oltava siinä ikuisesti, koska näin ei tosiaankaan voisi tapahtua, vaan että aina on oltava tällainen muuri, joka kantaa painon; aivan kuten silloin, kun joku sitoutuu toiseen, että hän myöntää hänelle palvelusvelvollisuuden rakennuksensa kannattamiseksi, ja jos palvelusvelvollisuuden alainen ja rasiusta kantava talo tuhoutuu, sen tilalle pystytetään toinen.

34. Julianus, On Minicius, kirja II.

Jos miehellä on kaksi vapaata tonttia, hän voi luovuttamalla toisen alistaa sen palvelusvelvolliseksi toisen hyväksi.

35. Marcianus, Säännöt, kirja III.

Jos kahden talon omistaja myy toisen ja ilmoittaa, että siihen kohdistuu palvelusoikeus, mutta ei mainitse palvelusoikeutta luovuttaessaan sitä, hän voi nostaa myyntikanteen tai nostaa kanteen epävarmasta vahingonkorvauksesta saadakseen palvelusoikeuden määrätyksi.

36. Papinianus, Kysymyksiä, VII kirja.

Eräällä miehellä oli kaksi taloa, jotka oli katettu yhdellä puukoolla; ja hän testamenttasi ne eri henkilöille. Sanoin, että koska on todettu, että rakennuksen puut voivat kuulua kahdelle henkilölle, koska he omistavat tietyt osat samasta rakennuksesta, tässä tapauksessa heidän talojensa päällä olevat puut kuuluvat näille kahdelle henkilölle; sillä heillä ei ole kanneoikeutta toisiaan vastaan estääkseen palkkien asettamisen omiin taloihinsa; eikä sillä ole merkitystä, onko talot testamentattu molemmille absoluuttisesti vai toiselle heistä ehdollisesti.

37. Julianus, Digest, kirja VII.

Samaa sääntöä sovelletaan, jos talot on siirretty kahdelle osapuolelle.

38. Paulus, Questions, kirja II.

Jos taloni on niin kaukana sinun talostasi, ettei kumpikaan näy toisesta, tai jos niiden välissä on vuori, joka katkaisee näköyhteyden, toiselle ei voida määrätä palvelusta toisen hyväksi.

39. Sama, Käsikirjat, kirja I.

Kukaan ei nimittäin voi määrätä servituuttia omalle rakennukselleen, elleivät lainanantaja ja lainansaaja ole rakennukset näköetäisyydellä, niin että toinen voi häiritä toista.

40. Sama, Opinions, kirja III.

Esitin mielipiteekseni, että henkilöt, joilla ei ollut siihen oikeutta, olivat toimineet lain vastaisesti tehdessään aukkoja puolustusmuuriin ja asettaessaan sinne ikkunoita.

41. Scaevola, Lausunnot, I kirja.

Eräs testamentin tekijä testamenttasi elinaikanaan Olympicukselle asumisoikeuden ja oikeuden käyttää samassa talossa olevaa varastohuonetta; mainitun talon vieressä oli puutarha ja yläkerran huone, joita ei testamentattu Olympicukselle, mutta pääsy puutarhaan ja huoneeseen oli aina ollut sen talon kautta, johon asumisoikeus testamentattiin. Heräsi kysymys, oliko Olympicus velvollinen sallimaan tämän pääsyn? Vastasin, että kyseessä ei ollut palvelusoikeus, vaan että perillinen saattoi mennä talon läpi niihin osiin, joihin on viitattu, edellyttäen, että hän ei aiheuttanut haittaa testamentinsaajalle.

(1) Lucius Titius avasi talonsa seinän ja teki oviaukon, joka johti yleisön omistamalle maalle, ylittämättä kuitenkaan sitä, mitä oli säädetty katolta tippuvalle vedelle ja kourujen ulkonemalle; kysyn, koska hän ei estänyt naapurinsa Publius Maeviuksen valoja tai sitä tilaa, jonka tämä tarvitsi kulkua varten, eikä häirinyt sadeveden tippumista naapurinsa talosta, olisiko mainitulla naapurilla, Publius Maeviuksella, oikeus estää häntä tekemästä näitä asioita? Vastasin, että hänellä ei ollut sanotun mukaan mitään oikeutta.

Otsikko 3. Maalaiskartanoiden palveluksista

1. Ulpianus, Institutes, kirja II.

Maatilojen servituutit ovat seuraavat: oikeus kävelyyn, karjan ajamiseen, tieoikeus ja oikeus veden johtamiseen. Ensimmäinen on oikeus, joka miehellä on kulkea tai kävellä, mutta ei ajaa karjaa. Jälkimmäinen on oikeus ajaa karjaa tai ajoneuvoa; ja siksi sillä, jolla on oikeus kulkea, ei ole oikeutta ajaa karjaa; ja sillä, jolla on jälkimmäinen

etuoikeus, on myös oikeus kulkea, vaikka ei olisi karjaa. Kolmas on ohitus-, ajo- tai kävelyoikeus, sillä kaikki sisältyvät tieoikeuteen. Viimeinen on oikeus johtaa vettä toisen maan yli.

1. Maalaiskunnan servituuteista on lueteltava oikeus veden vetämiseen sekä oikeus ajaa karja veden ääreen, oikeus laiduntamiseen, oikeus polttaa kalkkia ja oikeus kaivaa hiekkaa.

2. On selvää, että servituutioiden luovuttaminen ja niiden suvaitseminen sallivat preetorin väliintulon.

2. Neratius, säännöt, kirja IV.

Maalaiskartanoiden servituutteihin kuuluu oikeus nostaa rakennus ja häiritä naapurin asuinpaikkaa tai oikeus saada viemäri naapurin talon tai asuinpaikan alle tai oikeus saada ulkoneva katto.

(1) Oikeus vesijohtoon tai veden ottamiseen, jotta se voidaan johtaa saman paikan yli, voidaan myös myöntää useammalle henkilölle; ja tämä voidaan tehdä eri päivinä tai eri kellonaikoina.

(2) Jos vesijohto tai vedettävän veden määrä on riittävä, oikeus veden johtamiseen saman paikan yli voidaan myöntää useammalle henkilölle samoina päivinä tai samoina kellonaikoina.

3. Ulpianus, On Sabinus, kirja XVII.

Lisäksi palveluksia voidaan perustaa siten, että härät, joiden avulla maata viljellään, voidaan laiduntaa viereisillä pelloilla; ja Neratius katsoo toisessa Pergamenttien kirjassaan, että tällainen palvelus voidaan määrätä.

1. Neratius sanoo myös, että palvelussuhde voidaan perustaa siten, että sato voidaan kerätä naapurin taloon ja säilyttää siellä; ja että viiniköynnösten tuet voidaan ottaa naapurin maalta.

2. Samassa kirjassa hän sanoo, että jos naapurille kuuluvat kivilouhokset rajoittuvat maahasi, voit antaa hänelle oikeuden heittää sinne multaa, roskaa ja kiviä ja jättää ne sinne tai antaa kivien vierä maallesi, jotta ne jäisivät sinne, kunnes sinä poistat ne.

3. Jos jollakulla on oikeus imeä vettä, katsotaan, että hänellä on myös kulkuoikeus sitä varten; ja kuten Neratius sanoo Kolmannessa Pergamenttikirjassa, jos hänelle on myönnetty sekä oikeus imeä vettä että kulkuoikeus sitä varten, hänellä on oikeus molempiin; mutta jos hänelle on myönnetty vain oikeus imeä vettä, siihen sisältyy myös kulkuoikeus; tai jos hänelle on myönnetty vain kulkuoikeus lähteeseen, siihen sisältyy myös oikeus imeä vettä. Tämä koskee yksityisestä lähteestä otettua vettä. Kun kyseessä on yleinen puro, Neratius toteaa samassa kirjassa, että kulkuoikeus siihen on myönnettävä, mutta oikeus veden ottamiseen ei ole välttämätön, ja jos joku myöntää vain oikeuden veden ottamiseen, myöntäminen on mitätön.

4. Papinianus, Opinions, kirja II.

Karjan laiduntamiseen ja myös veden juoksuttamiseen liittyvät palvelusoikeudet, kun maan pääasiallinen tulo saadaan karjasta, katsotaan liittyvän pikemminkin maahan kuin henkilöön; mutta jos testamentin tekijä on nimennyt jonkun tietyn henkilön, jonka hyväksi hän halusi palvelusoikeuden perustettavan, se ei siirry kyseiseltä henkilöltä maan ostajalle tai hänen omalle perilliselleen.

5. Ulpianus, Ediktistä, kirja XVII.

Hänen mukaansa servituutti voidaan siis periä takaisin kanteella.

1. Neratius sanoo Plautiusta käsittelevässä teoksessaan, että oikeutta veden ottamiseen karjaa varten tai karjan ajamiseen veden äärelle tai kalkin kaivamiseen tai polttamiseen toisen maalla ei voi olla, ellei osapuolella ole viereistä maata; ja hän toteaa, että Proculus ja Atilicinus ovat samaa mieltä. Mutta hän sanoo myös, että vaikka ei ole epäilystäkään siitä, että kalkin polttamiseen ja kalkin kaivamiseen voidaan perustaa palvelusoikeus, sitä ei kuitenkaan voida tehdä suuremmalla määrällä kuin hallitsevan tilan vaatimukset edellyttävät.

6. Paulus, On Plautius, kirja XV.

Esimerkiksi silloin, kun jollakin miehellä oli savenvalimo, jossa valmistettiin astioita, joiden avulla otettiin pois maan tuotos; samoin kuin tietyissä paikoissa on tavallista, että viiniä kuljetetaan ruukuissa, että rakennetaan sammioita tai että valmistetaan kaakeleita, joita käytetään talon rakentamisessa. Jos ruukkuja kuitenkin käytettiin astioiden valmistukseen ja myyntiin, käyttöoikeus olisi olemassa.

1. Lisäksi oikeus polttaa kalkkia, louhia kiveä ja kaivaa hiekkaa, jotta maalle voitaisiin rakentaa jotakin, eroaa hyvin paljon käyttöoikeudesta; samoin kuin oikeus hakata viiniköynnöksiä varten paaluja, jotta tuet eivät puuttuisi. Mutta miten olisi, jos nämä asiat parantaisivat kiinteistön kuntoa? Ei ole epäilystäkään siitä, etteivätkö ne olisi luonteeltaan palveluksia, ja Marcianus hyväksyy tämän siinä määrin, että hänen mielestään voidaan perustaa palvelusoikeus, joka sallii minun rakentaa mökin maallenne; edellyttäen tietenkin, että minulla on palvelusoikeus laiduntamiseen tai karjan ajamiseen veden äärelle, jotta minulla olisi paikka, johon voin suojautua huonon sään aikana.

7. Sama, Ediktistä, kirja XXI.

Jos jotakuta kannetaan tuolilla tai kantotuolilla, sanotaan, että hänellä on oikeus kulkea jalkaisin eikä ajaa; mutta osapuoli, jolla on vain oikeus kulkea jalkaisin, ei voi ajaa kantavaa karjaa. Jos hänellä on oikeus ajaa karjaa, hän voi ajaa myös vaunuja tai kuormaeläintä, mutta hänellä ei ole oikeutta kuljettaa kiveä tai puutavaraa. Joidenkin viranomaisten mukaan hän ei voi kantaa keihästä pystyasennossa, koska hän ei tekisi sitä, jos hän kävelee tai ajaa, ja hedelmät saattaisivat vahingoittua. Osapuolella, jolla on tieoikeus, on myös oikeus kulkea jalkaisin ja ajaa, ja useimpien viranomaisten mukaan hän voi myös raahata esineitä ja kantaa keihästä pystyssä, jos hän ei vahingoita hedelmiä.

1. Maatilojen kohdalla niiden välissä oleva pelto, johon ei kohdistu palvelusoikeutta, tekee palvelusoikeuden toimimattomaksi.

8. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja VII.

Kahdentoista taulun lain mukaan tieoikeuden alaisen tien leveyden on oltava kahdeksan jalkaa, jos se on suora; mutta jos tie on mutkainen, toisin sanoen jos tie kaartuu, sen leveyden on oltava kuusitoista jalkaa.

9. Paulus, Sentences, kirja I.

Palvelusoikeutta veden johtamista tai ottamista varten muusta paikasta kuin lähteestä tai lähteestä ei voida perustaa; mutta nykyisin on tapana, että se voidaan perustaa mistä tahansa paikasta.

(10) Sama, Ediktistä, kirja XLIX.

Labeo sanoo, että servituutti voidaan perustaa siten, että asianosainen voi saada luvan etsiä vettä ja välittää sitä, jos sitä löytyy; sillä jos on laillista perustaa servituutti, joka liittyy taloon, jota ei ole vielä rakennettu, miksi ei olisi yhtä laillista perustaa servituutti, joka liittyy veteen, jota ei ole vielä löydetty? Lisäksi, jos on laillista myöntää palvelusoikeus, joka koskee veden etsimistä, se voidaan myöntää myös siten, että palvelusoikeus sallii veden johtamisen sen jälkeen, kun se on löydetty.

11. Celsus, Digest, kirja XXVII.

Jos oikeus kulkea tai ajaa maan läpi kuuluu useammalle henkilölle, se voidaan myöntää minulle erikseen jokaiselle heistä. Siksi oikeudesta ei tarkkaan ottaen tule minun, elleivät kaikki heistä myönnä sitä; ja kun viimeinen myöntö on tehty, kaikki aiemmin tehdyt myönnytykset tulevat voimaan. Suotuisampi tulkinta on kuitenkin se, että ennen kuin viimeinen taho antaa luvan, ne, jotka ovat aiemmin antaneet luvan, eivät voi estää minua käyttämästä jo myönnettyä oikeutta.

12. Modestinus, Erot, kirja IX.

On eroa karjan ajo-oikeuden ja kulkuoikeuden välillä; jos joku voi kulkea joko jalan tai hevosen selässä, jälkimmäinen oikeus on olemassa; mutta jos hän voi ajaa karjalaumaa tai ottaa kulkuneuvon, edellinen oikeus on implisiittinen.

13. Javolenus, On Cassius, kirja X.

14. Palvelusoikeus voidaan hankkia tietynlaisen maan, kuten esimerkiksi viinitarhojen, hyväksi, koska tämä viittaisi pikemminkin itse maaperään kuin sen pintaan; joten jos viinitarhat poistetaan, palvelusoikeus säilyy. Mutta jos palvelussuhteen perustamishetkellä oli toinen tarkoitus, tarvitaan poikkeus, joka perustuu vilpilliseen petokseen.

1. Jos koko pelto on kulkua tai karjan ajamista koskevan palvelusoikeuden alainen, omistaja ei voi tehdä kyseisellä pellolla mitään, millä palvelusoikeuteen voitaisiin puuttua, koska se on niin laaja, että jokainen pellon rönsy on sen alainen. Mutta jos kulku- tai karjanajo-oikeus on testamentattu ilman mitään rajaa, rajat on vahvistettava heti, ja

siellä, missä ne on ensin vahvistettu, syntyy servituutti, ja loput pellon osista ovat vapaita. Näin ollen on nimettävä välimies, jonka on molemmissa tapauksissa määriteltävä tieoikeuden suunta.

2. Karjaa varten tarkoitetun ajotien ja polun leveys on se, joka on nimetty; ja jos siitä ei ole sanottu mitään, välimiehen on vahvistettava se. Tieoikeuden osalta sääntö on erilainen; sillä jos leveyttä ei ole ilmoitettu, se leveys, joka on vahvistettu laissa, on oikea.

3. Jos paikka on nimetty, mutta leveyttä ei ole annettu, asianosainen voi ylittää mainitun paikan missä haluaa. Mutta jos paikkaa ei ole mainittu eikä leveyttä ole ilmoitettu, tieoikeus voidaan valita minkä tahansa maanosan yli, mutta sen leveyden on oltava laissa säädetty; ja jos suunnasta on epäselvyyttä, on käytettävä välimiehen palveluja sen ratkaisemiseksi.

14. Pomponius, Quintus Muciuksesta, kirja XXXII.

Jos myönnän jollekin tieoikeuden tietyn paikan kautta, en voi myöntää toiselle vesireittiä saman paikan kautta; ja jos myönnän vesireitin, en voi myydä tai myöntää toiselle jalkakäytävää saman paikan kautta.

(15) Sama, Quintus Muciuksesta, kirja XXXI.

Quintus Mucius sanoo, että jos jollakin osapuolella on oikeus johtaa vettä joka päivä tai kesäisin tai pidempinä ajanjaksoina toisen maan läpi, hänellä on myös oikeus sijoittaa kanavaan savesta tai mistä tahansa muusta materiaalista valmistettuja putkia, jotta vesi jakautuisi laajemmalle, ja että hän voi tehdä kanavassa mitä tahansa, kunhan hän ei vähennä vesijuoksun arvoa maan omistajalle.

16. Callistratus, Oikeudellisista tutkimuksista, kirja III.

17. Jumalallinen Pius totesi eräässä lintujen pyydystäjille osoitetussa reskriptissä: "Teidän ei ole soveliasta pyydystää lintuja toisten maalla ilman omistajien suostumusta".

17. Papirius Justus, Konstituutioista, kirja I.

18. Augustuksen keisarit Antoninus ja Verus totesivat eräässä reskriptissä, että "kun vettä otetaan yleisestä joesta peltojen kastelua varten, se on jaettava suhteessa peltojen kokoon, ellei joku voi osoittaa, että hänellä on jonkin erityisen etuoikeuden nojalla oikeus saada enemmän". Lisäksi he totesivat rescriptissä, että "Osapuolen tulisi saada johtaa vettä vain silloin, kun se voidaan tehdä vahingoittamatta toista osapuolta".

(18) Ulpianus, On Sabinus, kirja XIV.

Kun tieoikeus luodaan useiden eri maa-alueiden kautta, se on silti yksi tie, aivan kuten palvelusoikeus on myös yksi, joten herää kysymys: Jos kuljen yhden maa-alueen läpi mutta en toisen läpi niin kauan kuin on tarpeen, jotta palvelusoikeus lakkaa, säilyykö palvelusoikeus? Parempi näkemys on, että se menetetään kokonaan tai että se säilytetään kokonaan; jos en siis käytä kumpaakaan lohkoa lainkaan, koko palvelusoikeus menetetään; mutta jos käytän toista lohkoa, koko palvelusoikeus säilyy.

19. Paulus, On Sabinus, kirja VI.

Jos yksi useista yhteisomistajista määrää kulkuoikeudesta yhteisesti omistetun maan läpi, määräys on mitätön, koska oikeutta ei voida antaa hänelle; mutta jos he kaikki määräävät tai heidän yhteisesti omistamansa orja tekee niin, jokainen yhteisomistaja voi nostaa kanteen, jossa hän pyytää kulkuoikeuden myöntämistä hänelle, koska te voitte myöntää sen näin kaikille; jotta jos kulkuoikeuden määrääjä kuolee ja jättää useita perillisiä, määräyksellä ei olisi vaikutusta.

20. Pomponius, On Sabinus, kirja XXXIII.

Jos myönnätte minulle samanaikaisesti oikeuden kulkea ja ajaa tilojenne yli sekä oikeuden käyttää ja nauttia niistä, ja sitten luovutan teille käyttö- ja nautintaoikeuteni, ette voi käyttää ja nauttia omaisuudestanne, ellette jätä minulle rajoittamatonta kulku- tai ajo-oikeutta. Lisäksi, jos minulla on oikeus johtaa vettä maasi läpi, eikä sinulla ole oikeutta rakentaa sen päälle ilman suostumustani, ja minä annan sinulle rakennusoikeuden, sinun on kuitenkin myönnettävä minulle palvelusvelvollisuus siitä, että et rakenna mitään rakennusta muuten kuin siten, että vesijohtoni pysyy muuttumattomana; ja kaiken tilan on pysyttävä edelleen samanlaisena kuin se olisi ollut, jos aluksi olisi annettu vain yksi lupa.

1. Palvelusoikeus voi vahingoittaa sen kohteena olevaa maata luonnostaan, eikä mistään ihmisen toiminnasta johtuvasta syystä; kuten esimerkiksi jos vesi kanavassa lisääntyy sateiden vaikutuksesta; tai jos siihen virtaa vettä viereiseltä pellolta; tai jos kanavan varrella tai sen sisällä havaitaan jälkikäteen lähde.

2. Jos Seianin tilaan rajoittuu lähde, josta minulla on oikeus johtaa vesi mainitun tilan läpi, ja tilasta tulee minun tilani, palvelusoikeus säilyy.

3. Oikeus veden johtamiseen ei liity henkilöön vaan maahan.

(21) Paulus, On Sabinus, kirja XV.

Jos myönnät minulle vesijohdon maasi läpi nimeämättä sitä osaa, jonka kautta johdan sen, koko maasi on servitaatin alainen.

22. Pomponius, On Sabinus, kirja XXXIII.

Mutta silloin servituutti koskisi vain niitä maan osia, joissa ei ollut rakennuksia, puita tai viiniköynnöksiä, kun lupa myönnettiin.

23. Paulus, On Sabinus, kirja XV.

Tieoikeus voidaan myöntää leveämmäksi tai kapeammaksi kuin kahdeksan jalkaa, kunhan se on riittävän leveä, jotta ajoneuvo voi kulkea sen läpi; muutoin kyseessä olisi kulkuoikeus eikä tieoikeus.

(1) Jos kiinteistölläsi on pysyvä järvi, voidaan määrätä palvelusoikeus sen kulkemiseen, jotta pääsee viereiselle maalle.

(2) Jos servituutti tai se kiinteistö, johon servituutti on liitetty, takavarikoidaan, servituutti säilyy molemmissa tapauksissa ennallaan, koska takavarikoitu maa säilyttää entisen tilansa.

(3) Kun servituutti liitetään kiinteistöön, se liitetään sen jokaiseen osaan; ja jos kiinteistö myydään osa kerrallaan, servituutti seuraa jokaista osaa; näin ollen erilliset omistajat voivat asianmukaisesti nostaa kanteen, jossa he

esittävät, että heillä on tieoikeus kyseiseen maahan. Jos palvelusoikeuden alainen maa on kuitenkin jaettu tiettyihin osiin useiden omistajien kesken, vaikka palvelusoikeus liittyy sen kaikkiin osiin, on kuitenkin tarpeen, että niillä, jotka omistavat osuuksia, jotka eivät liity palvelusoikeuden alaiseen maahan, on laillinen oikeus kulkea jaetun maan muiden osien läpi tai kulkea sen poikki, jos vierekkäiset omistajat sallivat sen,

24. Pomponius, On Sabinus, kirja XXXIII.

Labeo toteaa eräästä vesireitistäni, että voin lainata sitä kenelle tahansa naapurilleni; mutta Proculus sitä vastoin sanoo, että sitä ei voi käyttää minkään muun maani osan hyväksi kuin sen, jota varten palvelusoikeus on hankittu. Proculuksen näkemys on oikeampi.

25. Sama, On Sabinus, kirja XXXIV.

Jos myyn sinulle tietyn osan maastani, myös oikeus vesijohtoon kuuluu sinulle, vaikka sitä käytettäisiinkin pääasiassa jonkin toisen osan hyväksi; eikä maaperän erinomaisuutta tai veden käyttöä pidä ottaa huomioon niin, että se merkitsisi sitä, että oikeus veden johtamiseen liitetään vain siihen kiinteistön osaan, joka on arvokkain tai joka erityisesti tarvitsee sen käyttöä; vaan veden jakaminen on tehtävä suhteessa varattuun tai luovutetun maan määrään.

(26) Paulus, Ediktistä, kirja XLVII.

Kun testamentataan tieoikeus, oikeus kulkea jalan, oikeus ajaa karjaa tai oikeus maan läpi kulkevaan vesijohtoon, perijällä on valta perustaa palvelusoikeus mihin tahansa haluamaansa osaan maata, edellyttäen, että perittävää ei hyödynnetä palvelusoikeuteen liittyen.

27. Julianus, Digest, kirja VII.

Jos sempronialaiseen kuolinpesään kohdistuu servituutti sinun ja minun yhteisesti omistaman maan hyväksi ja me ostamme sen yhteiseksi, servituutti lakkaa, koska kummankin omistajan oikeus on tullut samaksi molemmissa kuolinpesissä. Mutta jos ostettu maa kuului sekä minun että sinun omaisuuteesi, palvelusoikeus säilyy, koska yhteisomistuksessa olevaan maa-alueeseen kohdistuva palvelusoikeus voidaan liittää yhteisomistuksessa olevaan maa-alueeseen.

(28) Sama, Digest, kirja XXXIV.

Kun kahden henkilön yhteisesti hallussa olevaan kuolinpesään testamentataan oikeus kulkea maan läpi, jolleivät molemmat ole yhtä mieltä kulkuväylän suunnasta, servituutti ei ole hankittu eikä menetetty.

29. Paulus, Epitomes of the Digest of Alfenus, kirja II.

Osapuoli, jolla oli kaksi vierekkäistä maa-aluetta ja joka myi ylemmän. Sopimuksessa todettiin, että ostajalla olisi laillinen oikeus johtaa vettä alemmalle maa-alueelle avoimen ojan kautta. Tämän jälkeen heräsi kysymys: jos ostaja saisi vettä toiselta lohkolta ja haluaisi johtaa sen alemmalle lohkolle, voiko hän tehdä sen laillisesti vai ei? Vastasin, että alempi naapuri ei ollut velvollinen ottamaan vastaan enempää vettä kuin oli tarpeen ostajan maan kuivattamiseksi.

(30) Sama, Epitomes of the Digest of Alfenus, kirja IV.

Eräs mies, jolla oli kaksi maa-aluetta, varasi toista niistä myydessään veden, joka tuli maalla olevasta lähteestä, ja lisäksi kymmenen jalan suuruisen tilan sen ympärillä. Heräsi kysymys, kuuluiko varattu maa-alue hänen omistukseensa vai oliko hänellä ainoastaan oikeus päästä siihen? Vastaus oli, että "jos se, mitä hän varasi, oli kymmenen jalkaa leveä mainitun lähteen ympärillä", olisi katsottava, että myyjällä oli vain kulkuoikeus.

31. Julianus, On Minicius, kirja II.

Kolme vierekkäistä maa-aluetta kuului kolmelle omistajalle, ja alimman maa-alueen omistaja oli hankkinut omalle maa-alueelleen ylimmältä maa-alueelta vesijuoksun palvelusoikeuden, jonka hän johti omalle maalleen väliin jäävän maa-alueen läpi tämän omistajan luvalla, ja hän osti myöhemmin ylimmän maa-alueen ja myi alimman maa-alueen, jolle hän oli johtanut veden. Kysyttiin, oliko alimman lohkon omistaja menettänyt oikeuden johtaa vettä, koska koska molemmat maat olivat tulleet saman omistajan omistukseen, niiden välillä ei voinut olla palvelussuhdetta? Kiistettiin, että alin kiinteistö oli menettänyt palvelusoikeuden, koska maa-alue, jonka kautta vesi johdettiin, kuului toiselle kiinteistölle, ja koska ylimmälle kiinteistölle ei voitu määrätä palvelusoikeutta millään muulla tavalla, jotta vesi voisi päästä alimmalle kiinteistölle, kuin johtamalla se välissä olevan kiinteistön kautta; näin ollen sama palvelusoikeus saman kiinteistön hyväksi ei voinut kadota, ellei samaan aikaan vesijuoksua

lakattaisi johtamasta välissä olevan kiinteistön kautta tai ellei kaikista kolmesta kiinteistöstä tulisi samanaikaisesti yhden omistajan omaisuutta.

32. Africanus, Questions, kirja VI.

Kun maa-alue on teidän ja minun yhteisessä omistuksessamme, ja te olette luovuttanut minulle oman osuutenne siitä sekä oikeuden kulkea kyseiselle alueelle oman viereisen kiinteistönne kautta, katsottiin, että palvelusoikeus on asianmukaisesti syntynyt tällä tavoin ja että tässä tapauksessa ei sovelleta tavanomaista sääntöä, jonka mukaan palvelusoikeutta ei voida määrätä eikä hankkia osuuksien perusteella, sillä tässä tapauksessa palvelusoikeutta ei hankita osuuden perusteella, vaan se hankitaan sen ajankohdan perusteella, jolloin koko kiinteistö kuuluu minulle.

33. Sama, Kysymyksiä, kirja IX.

Kun te ja minä omistimme yhdessä kaksi maa-alueetta, Titianin ja Seianin tilat, ja niitä jaettaessa sovittiin, että Titianin tila kuuluisi minulle ja Seianin tila teille, ja me luovutimme omat osuutemme toisillemme, ja näin tehdessämme todettiin, että kumpikin saisi johtaa vettä toisen maan läpi; katsottiin, että servituutti oli asianmukaisesti perustettu, varsinkin jos sopimukseen oli lisätty ehto.

1. Johdatatte vettä usean henkilön maan läpi. Riippumatta siitä, millä tavalla servituutti on perustettu, ellei siitä ole tehty sopimusta tai tehty määräystä, et voi myöntää kenellekään omistajalle tai naapureille oikeutta johtaa vettä kanavista, mutta jos sopimus tai määräys on tehty, on tavallista, että tämä myönnetään; vaikka mikään maa ei voi olla servituutin kohteena itsensä hyväksi eikä servituutin käyttöoikeutta voida perustaa.

34. Papinianus, Kysymyksiä, kirja VII.

Jos yksi maa-alueen yhteisomistaja sallii kenelle tahansa oikeuden kävellä tai ajaa sen yli, on myöntäminen mitätön, ja näin ollen jos kahdesta maa-alueesta, jotka ovat toisilleen servituutteja, tulee omistajien yhteistä omaisuutta, niin koska on vahvistettu, että servituutit voidaan säilyttää osuuteen viitaten, toinen osapuoli ei voi vapauttaa servituuttia toiselle; vaikka jokainen yhteisomistaja, jolle palvelusoikeus kuuluu, nauttii tätä oikeutta yhteisvastuullisesti; silti, koska palvelusoikeuden kohteena eivät ole henkilöt vaan kiinteistöt, vapautta ei voida hankkia eikä palvelusoikeutta voida vapauttaa kiinteistön osaan viitaten.

(1) Kun lähde, josta minulla on oikeus johtaa vettä, kuivuu ja lain palvelussuhteen lakkauttamiselle vahvistaman ajan kuluttua se alkaa jälleen virrata, herää kysymys, onko oikeus veden johtamiseen menetetty?

35. Paulus, On Plautius, kirja XV.

Ja Atilicinus sanoo, että keisari esitti Statillus Taurukselle osoittamassaan rescriptuksessa seuraavan lausuman: "Ne, jotka olivat tottuneet hankkimaan vettä Sutrinin tilalta, ilmestyivät luokseni ja sanoivat, etteivät he voineet johtaa vettä Sutrinin tilalla olevasta lähteestä, jota he olivat käyttäneet useiden vuosien ajan, koska lähde oli kuivunut; sen jälkeen vesi alkoi virrata mainitusta lähteestä, ja he pyysivät, että koska he eivät olleet menettäneet oikeutensa mistään omasta huolimattomuudestaan johtuen, vaan siksi, että eivät voineet hankkia vettä, se palautettaisiin heille. Koska heidän pyyntönsä ei vaikuttanut epäoikeudenmukaiselta, katsoin, että helpotus olisi myönnettävä. Sen vuoksi määrätään, että heille palautetaan oikeus, joka heillä oli ensimmäisenä päivänä, jolloin he eivät onnistuneet saamaan vettä."

36. Sama, Opinions, kirja II.

Kun myyjä pidättää toisen kahdesta kiinteistöstä ja hän määrää sille veden johtamista koskevan palvelusoikeuden, ostettua kiinteistöä varten hankittu palvelusoikeus seuraa samaa, jos myöhemmin tehdään myynti; eikä sillä ole merkitystä, oliko määräyksessä, jolla sovittiin, että rangaistus oli luvattu, viitattu ostajan henkilöön ja tehty tiettyjä määräyksiä sen varalta, että hän ei saisi nauttia palvelusoikeudesta.

37. Sama, Opinions, kirja III.

"Lucius Titius veljelleen Gaius Seiukselle, tervehdys: Siitä vedestä, joka virtaa isäni Isthmusille rakentamaan altaaseen, annan ja myönnän sinulle vastikkeetta tuuman syvyyden, jotta se voidaan johtaa joko taloon, joka sinulla on kyseisellä Isthmusilla, tai minne tahansa muualle, missä haluat". Kysyn, kuuluuko veden käyttö näillä ehdoilla myös Gaius Seiuksen perillisille? Paulus vastasi, että koska veden käyttö oli henkilökohtaista, sitä ei voitu siirtää Seiuksen perillisille, koska he olivat käyttöoikeutettujen osapuolten asemassa.

38. Sama, Käsikirjat, I kirja.

Tieoikeus voidaan myöntää sellaisen paikan kautta, jossa joki virtaa, jos se voidaan ylittää joko kulkuväylällä tai siellä on silta; mutta asia on toisin silloin, kun se on ylitettävä lauttojen avulla. Näin on silloin, kun joki virtaa toisen osapuolen maan läpi; toisin on silloin, kun sinun maasi yhtyy minun maahani, ja sen jälkeen tulee joki ja Titiuksen maa ja sitten valtatie, jota myöten haluan hankkia tieoikeuden. Katsotaanpa, onko mitään estettä sille, että te annatte minulle tieoikeuden jokeen asti ja minä saan sen jälkeen Titiukselta tieoikeuden valtatielle asti. Mietitään vielä, sovelletaanko samaa oikeusperiaatetta, vaikka te olisitte sen maan omistaja, joka on joen takana valtatie tällä puolella; sillä tieoikeus voi olla täydellinen kaupunkiin tai valtatiehen tai jokeen, joka on ylitettävä lautoilla, tai saman omistajan omistamaan maahan asti. Jos näin on, palveluksen ei katsota keskeytyvän, vaikka julkinen joki olisi kahden samalle henkilölle kuuluvan maa-alueen välissä.

Otsikko 4. Sekä kaupunki- että maaseututiloille yhteiset säännöt

1. Ulpianus, Institutes, kirja II.

Nimitämme rakennuksia kaupunkitilaksi, ja jos rakennukset kuuluvat maalla sijaitsevaan taloon, voidaan sinne perustaa myös kaupunkitilojen servituutteja.

(1) Näiden servituuttien sanotaan kuuluvan kiinteistöihin, koska niitä ei voida perustaa ilman niitä; sillä kukaan ei voi hankkia servituuttia kaupunki- tai maalaiskiinteistöön, ellei hänellä itsellään ole kiinteistöä.

2. Sama, Ediktistä, kirja XVII.

Mitä tulee veden poistamiseen tai ottamiseen joesta, jonka avulla tai jossa joku perustaa servituutin vesialtaaseen, eräät viranomaiset ovat epäilleet, onko näitä servituutteja todella olemassa; mutta keisari Antoninuksen Tullianukselle osoittamassa rescriptuksessa todettiin, että vaikka servituutti ei ehkä olekaan lain mukaan pätevä, jos kyseinen henkilö kuitenkin hankkii sen tällaisen sopimuksen perusteella tai muulla laillisella keinolla, häntä, jolla on tällainen oikeus, on suojeltava.

3. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja VII.

Jos kahden maa-alueen omistaja luovuttaa toisen niistä teille sillä sopimuksella, että hänen luovuttamaansa maa-alueeseen kohdistuu servituutti hänen säilyttämänsä maa-alueen hyväksi tai päinvastoin; servituutin katsotaan olevan laillisesti määrätty.

4. Javolenus, On Cassius, kirja X.

Ei ole mahdollista määrätä, että muistomerkki on rakennettava vain tiettyyn korkeuteen, koska sitä, mitä ei enää valvota ihmislainsäädännöllä, ei voida alistaa servitaatioon; samoin kuin ei voida luoda servitaattia, jossa määrätään, että vain tietty määrä ruumiita on haudattava yhteen paikkaan.

5. Sama, Kirjeet, kirja II.

Myyn maata, joka kuuluu vain minulle; voinko määrätä sille palvelusvelvollisuuden siten, että se on minun ja naapurini palveluksessa? Samalla tavoin, jos myyn omaisuutta, jonka omistan yhdessä toisen kanssa, voinko määrätä, että siihen sovelletaan servituuttia itseni ja yhteisomistajani hyväksi? Vastasin, että kukaan ei voi määrätä palvelussuhteesta kenenkään muun kuin itseni hyväksi, ja siksi naapurin lisäystä on pidettävä tarpeettomana, koska koko palvelussuhde kuuluu sille, joka sen määräsi. Kun taas yhteisomistuksessa oleva maa myydään, en voi asettaa sitä palvelusoikeudeksi itseni ja yhteisomistajani hyväksi siitä syystä, että palvelusoikeutta ei voida yhden yhteisomistajan toimesta hankkia yhteisomistuksessa olevan maan hyväksi.

6. Ulpianus, On Sabinus, kirja XXVIII.

Jos jollakulla on kaksi taloa ja hän myy toisen niistä, hän voi ilmoittaa luovutuskirjassa, että taloon, jota hän ei myy, sovelletaan palvelusoikeutta sen talon hyväksi, jonka hän myy; tai toisaalta, että talon, jonka hän myy, on palveltava taloa, jonka hän säilyttää; eikä sillä ole juurikaan merkitystä, ovatko nämä kaksi taloa vierekkäin vai eivät. Samaa sääntöä sovelletaan maalaiskiinteistöjen tapauksessa, sillä jos miehellä on kaksi maa-aluetta, hän voi luovuttamalla toisen niistä määrätä sen palvelemaan toista maata. Mutta jos hän luovuttaa kaksi taloa samaan aikaan, hän ei voi määrätä kumpaakaan taloa palvelusoikeudeksi toisen hyväksi, sillä hän ei voi hankkia palvelusoikeutta toisen taloa varten eikä määrätä sitä palvelusoikeudeksi.

(1) Kun joku luovuttaa osuuden talosta tai maa-alueesta, hän ei voi määrätä palvelusoikeutta kumpaakaan, koska palvelusoikeutta ei voi määrätä tai hankkia osuuteen viitaten. (2) On selvää, että jos hän jakaa maa-alueen kahteen osaan ja vuorottelee yhden osan siitä, mikä on jaettu, hän ei voi määrätä kumpaakaan niistä palvelussuhteeksi, koska kumpikaan ei ole osa kiinteistöstä, vaan se on kiinteistö itsessään. Tämä voidaan todeta myös talon osalta, kun omistaja jakaa yhden rakennuksen kahdeksi rakentamalla seinän sen keskelle (kuten monet tekevät); sillä tässä tapauksessa sitä on pidettävä kahtena talona.

(2) Lisäksi, jos oletetaan, että meitä on kaksi miestä, jotka omistavat kaksi yhteistä taloa, niin liittymällä luovutukseen voimme saavuttaa saman tuloksen, jonka minä yksin voisin saavuttaa, jos minulla olisi kaksi omaa taloa. Mutta vaikka tekisimme erilliset luovutukset, sama asia tapahtuu, sillä on todettu, että viimeinen luovutus tekee edellisen tehokkaaksi.

(3) Jos kuitenkin toinen mainituista taloista kuuluu yhdelle kahdesta henkilöstä ja toinen on molempien yhteistä omaisuutta, Pomponius toteaa Sabinusta käsittelevässä kahdeksannessa kirjassaan, etten voi hankkia palvelusoikeutta kummankaan hyväksi tai määrätä sitä kummallekaan. Jos joku kauppasopimuksessa ilmoittaa, että hänen myymäänsä taloon kohdistuu palvelusoikeus, ei ole tarpeen luovuttaa taloa ilmaiseksi; siksi hän voi joko perustaa palvelusoikeuden oman talonsa hyväksi tai myöntää sellaisen naapurilleen; edellyttäen, että tämä tehdään ennen kiinteistön luovutusta. On selvää, että jos hän on ilmoittanut, että servituutti on olemassa Titiuksen hyväksi, ja hän myöntää servituutin Titiukselle, kauppa on tehty; mutta jos hän myöntää servituutin toiselle osapuolelle, hän on vastuussa kaupan perusteella. Tämä ei ole ristiriidassa sen kanssa, mitä Marcellus sanoo Digestin kuudennessa kirjassa, nimittäin: jos joku kiinteää omaisuutta luovuttaessaan sanoo, että siihen kohdistuu servituutti Titiuksen hyväksi, vaikka tosiasiallisesti näin ei ole, mutta myyjä on velvollinen luovuttamaan maan Titiukselle; voiko myyjä nostaa myyntikanteen pakottaakseen ostajan sallimaan servituutin asettamisen sille maalle, josta hän teki sopimuksen? Hänen mielestään parempi mielipide on, että hän saa nostaa kanteen. Hän toteaa myös, että jos myyjä voi myydä palveluksen Titiukselle, hänen on silti voitava nostaa kanteen. Tämä edellyttäen, että ilmoitus tehtiin luovutushetkellä palveluksen säilyttämiseksi; mutta jos, kuten hän sanoo, myyjä pelkäsi, että Titiusilla oli oikeus palvelukseen, ja varasi sen siksi sen, myyntikanne ei ole mahdollinen, jos hän ei ole tehnyt palvelusta mitään varausta.

7. Paulus, On Sabinus, kirja V.

Kun osapuoli, jolla on kaksi taloa, luovuttaa yhden talon, on palveluksen kuvaus nimenomaisesti esitettävä; sillä jos mainitaan vain yleisluontoisesti, että taloon kohdistuu palvelusoikeus, lausuma on tehoton, koska on epäselvää, millaisen palveluksen se varasi, tai minkälainen palvelusoikeus tahansa voidaan määrätä.

(1) Kun toiselle osapuolelle kuuluva talo sijaitsee näiden kahden välissä, voidaan perustaa servituutti; esimerkiksi siten, että toisen talon korkeutta saa korottaa tai olla korottamatta; tai jopa silloin, kun on olemassa tieoikeus, voidaan määrätä, että se tulee voimaan vain, jos väliin jäävälle talolle asetetaan myöhemmin servituutti; samoin kuin servituutti voidaan määrätä useille omistajille kuuluville maa-alueille, jopa eri aikoina. Voidaan tosin todeta, että jos minulla on kolme vierekkäistä maa-aluetta ja luovutan sen toisen pään teille, palvelusoikeus voidaan hankkia joko teidän alueellenne tai molempien minun alueideni hyväksi; mutta jos se hankitaan teille kauimpana olevalle alueelle, jonka olen pidättänyt itselleni, palvelusoikeus on voimassa, koska välissä oleva alue on minun. Jos kuitenkin myöhemmin luovutan joko sen lohkon, jonka hyväksi palvelusoikeus on hankittu, tai välissä olevan lohkon, oikeus keskeytyy, kunnes välissä olevalle lohkolle määrätään palvelusoikeus.

8. Pomponius, On Sabinus, kirja VIII.

Jos minulla on kaksi taloa ja luovutan ne samanaikaisesti kahdelle osapuolelle, on harkittava, onko jompaankumpaan niistä määrätty palvelusoikeus pätevä, koska palvelusoikeutta ei voi määrätä tai hankkia toisen taloa varten; mutta jos tämä tehdään ennen luovutusta, se, joka luovuttaa kiinteistön, hankkii palvelusoikeuden tai määrää sen omalle omaisuudelleen eikä toisen omaisuudelle, ja siksi palvelusoikeus on pätevä.

9. Sama, On Sabinus, kirja X.

Jos minusta on tullut jonkun sellaisen henkilön perillinen, jonka maata koskee palvelusoikeus minun hyväkseni, ja olen myynyt maan sinulle, palvelusoikeus on palautettava entiseen tilaansa, koska on ymmärrettävä, että sinä olet niin sanotusti perillinen.

10. Ulpianus, On Sabinus, kirja X.

Se, mitä myyjä haluaa varata itselleen servituutin muodossa, on varattava nimenomaisesti, sillä seuraavanlainen yleinen varaus: "Kaikki henkilöt, joilla on oikeus servituuttiin, voivat tuki säilyttää sen", koskee vieraita eikä myyjää hänen oikeuksiensa säilyttämiseksi, sillä hänellä ei ole niitä, koska kukaan ei ole hänelle velkaa

servituuttia. Jos taas minulla oli oikeus palvelukseen ja maaomaisuus siirtyi myöhemmin minun omistukseeni, katsotaan, että palvelusoikeus on tämän seurauksena lakannut.

11. Pomponius, On Sabinus, kirja XXXIII.

Tällaiseen etuoikeuteen oikeutetuille myönnetään pääsyoikeus korjausten tekemistä varten paikkoihin, jotka eivät kuulu servituutin piiriin, jos tällainen pääsy on tarpeen eikä servituutin myöntämisessä ole nimenomaisesti mainittu, millä tavoin pääsy olisi sallittava. Näin ollen maanomistaja ei voi tehdä maata uskonnolliseksi joen varrella tai sen yläpuolella, jos esimerkiksi vesi pitäisi johtaa maan alle, jottei servituutti lakkaisi; ja tämä on oikein. Sinulla on kuitenkin oikeus johtaa vesi alempaa tai ylempää kanavaa pitkin, paitsi jos on säädetty, että niin ei saa tehdä.

(1) Jos minulla on etuoikeus johtaa vettä kanavan kautta lähellä maatanne, seuraavat oikeudet ovat implisiittisiä: Voin korjata kanavia; minä ja työmieheni voimme korjaustarkoituksessa lähestyä mahdollisimman lähelle paikkaa; ja voin myös vaatia maanomistajaa jättämään minulle riittävästi tilaa lähestyä kanavaa sen oikealta ja vasemmalta rannalta ja heittää maahan multaa, savea, kiveä, hiekkaa ja kalkkia.

12. Ulpianus, On Sabinus, kirja XV.

Kun yksi maa-alue on palvelusoikeuden alainen toisen hyväksi ja jompikumpi myydään, palvelusoikeus siirtyy omaisuuden mukana; ja kun rakennukset ovat palvelusoikeuden alaisia maa-alueiden hyväksi tai päinvastoin, sovelletaan samaa sääntöä.

13. Ulpianus, Opinions, kirja VI.

Geronian kartanon myyjä asetti Botrian kartanoa koskevassa sopimuksessa, jonka hän säilytti, että sen läheisyydessä ei saa harjoittaa tonnikalankalastusta. Vaikka merelle ei voida yksityisellä sopimuksella määrätä palvelusoikeutta, koska se on luonnostaan avoin kaikille, silti, koska sopimuksen vilpittömyys edellyttää, että kaupan ehtoja noudatetaan, hallussapitäjät tai ne, jotka perivät heidän oikeutensa, ovat velvollisia noudattamaan määräyksen tai kaupan ehtoja.

(1) Jos tiedetään, että maallanne on kivilouhoksia, kukaan ei voi siellä yksityishenkilönä tai julkisessa palveluksessa ilman suostumustanne louhia kiveä, mihin hänellä ei ole oikeutta; paitsi jos mainituissa louhoksissa on tapana, että jos joku haluaa ottaa niistä kiveä, hän voi tehdä sen, jos hän ensin maksaa omistajalle tavanomaisen korvauksen; ja silloinkin hän voi ottaa kiven vasta sen jälkeen, kun hän on antanut omistajalle vakuuden siitä, että tämä ei esty käyttämästä tarvitsemaansa kiveä eikä omistajan omaisuuden käyttöoikeus tuhoudu omistajan oikeuden käyttämisen vuoksi.

14. Julianus, Digest, kirja XLI.

Tieoikeuden perustamista ei estetä toteamalla, että sitä voidaan käyttää vain päivällä; koska tämä on itse asiassa lähes välttämätöntä kaupungeissa sijaitsevien kiinteistöjen kohdalla.

15. Paulus, Epitomes of the Digest of Alfenus, kirja I.

Kun joku on myöntänyt toiselle oikeuden kulkea tai ajaa karjaa tietyn paikan kautta, on varmaa, että hän voi myöntää jommankumman näistä oikeuksista useille henkilöille saman paikan kautta, aivan kuten jos joku on asettanut omalle talolleen palvelusvelvollisuuden naapurinsa hyväksi, hän voi kuitenkin asettaa samalle talolle samanlaisen palvelusvelvollisuuden niin monelle muulle henkilölle kuin haluaa.

16. Gaius, Diurnal eli Kulaiset asiat, kirja II.

Testamentintekijä voi testamentissaan määrätä perillisensä olemaan korottamatta talonsa korkeutta, jotta hän ei estäisi viereisen rakennuksen valoa, tai velvoittaa hänet sallimaan naapurinsa lisätä palkin hänen seinäänsä, tai sallimaan sadeveden putoamisen katoltaan hänen tiloilleen, tai sallimaan naapurinsa kävellä tai ajaa hänen tonttinsa läpi tai johtaa sieltä vettä.

17. Papinianus, Kysymyksiä, kirja VII.

Kun naapuri rakentaa maasi poikki muurin sinun luvallasi, häntä vastaan ei voida ryhtyä toimenpiteisiin Quod precario habet -interdiktillä; eikä muurin rakentamisen jälkeen voida katsoa, että palvelusoikeuden myöntäminen on päättynyt; eikä naapuri voi laillisesti väittää, että hänellä on oikeus pitää muuria ilman sinun suostumustasi; sillä rakentaminen seuraa maan kunnosta, ja tämä tekee vaatimuksen mitättömäksi. Mutta jos osapuoli, joka on

ollut palvelusoikeuden alainen sinun hyväksesi, rakentaa muurin omien tilojensa poikki sinun suostumuksellasi, hän ei saa vapautta usucaptionin kautta, ja häntä vastaan voidaan nostaa kanne kiellon Quod precario habet perusteella. Jos kuitenkin sallitte hänen rakentaa muurin lahjoituksena, ette voi hakea kieltoa, ja lahjoitus poistaa maaorjuuden.

18. Paulus, Käsikirjat, kirja I.

On vahvistettu, että useat yhteisomistajat voivat määrätä tai hankkia servituutteja, vaikka he eivät osallistuisikaan luovutukseen, sillä perusteella, että aiemmat säädökset vahvistetaan uudemmilla säädöksillä; näin on sama asia kuin jos kaikki heistä olisivat tehneet luovutuksen samanaikaisesti. Jos siis se, joka ensimmäisenä myönsi palveluksen, kuolee tai luovuttaa osuutensa muulla tavoin, ja sen jälkeen hänen yhteisomistajansa tekee luovutuksen, koko kauppa on mitätön; sillä kun viimeinen tekee luovutuksen, palvelusta ei katsota hankituksi taannehtivasti, vaan sen katsotaan olevan sama kuin jos kaikki olisivat tehneet sen silloin, kun viimeinen myönsi luovutuksen; näin ollen edellinen teko jää voimaan, kunnes uusi yhteisomistaja tekee luovutuksen. Samaa sääntöä sovelletaan, kun yhdelle yhteisomistajista on tehty luovutus ja sen jälkeen tapahtuu jokin edellä mainittujen kaltainen tapahtuma toisen yhteisomistajan osalta. Toisaalta, jos jokin näistä tapahtumista sattuu jollekin osaomistajista, joka ei ole tehnyt luovutusta, kaikkien on pakko tehdä uusi luovutus, sillä heille annetaan vain niin paljon aikaa, että he voivat tehdä luovutuksen jopa eri aikoina, eikä luovutusta voida siksi tehdä yhdelle henkilölle tai yhden henkilön toimesta. Samaa sääntöä sovelletaan, kun yksi osapuoli myöntää servituutin ja toinen testamenttaa sen testamentilla, sillä jos kaikki yhteisomistajat testamenttaavat servituutin ja heidän omaisuutensa tulevat voimaan samaan aikaan, voidaan sanoa, että servituutti on asianmukaisesti testamentattu; mutta jos omaisuudet tulevat voimaan eri aikoina, testamentti ei ole laillisesti voimassa; sillä on todettu, että elävien henkilöiden tekoja voidaan lykätä niiden vaikutuksen osalta, mutta kuolleiden henkilöiden tekoja ei voida lykätä.

Otsikko 5. Kun kanne nostetaan palveluksen takaisinperimiseksi tai kun toisen oikeus siihen kiistetään

1. Ulpianus, Ediktistä, kirja IV.

Kanneoikeudet servituutteihin nähden, olivatpa ne sitten maalais- tai kaupunkimaisia, kuuluvat niille, jotka omistavat maan; mutta hautapaikkamme eivät ole omistusoikeutemme kohteena, vaikka voimmekin vaatia tieoikeutta hautapaikkaan.

2. Sama, Ediktistä, kirja XVII.

Meillä on oikeus nostaa esineoikeudellisia kanteita maa-oikeuteen kohdistuvista palveluksista (aivan kuten meillä on oikeus myös käyttöoikeuteen liittyvien kanteiden osalta), olivatpa nämä kanteet tunnustavia tai kieltäviä; tunnustava kanne on sellainen, jota käyttää osapuoli, joka väittää olevansa oikeutettu palvelukseen, ja kieltävä kanne on sellainen, jonka voi nostaa omistaja, joka kiistää palveluksen olemassaolon.

(1) Tämä tunnustava esineoikeudellinen kanne ei voi olla kenenkään muun kuin maan omistajan hyväksi; sillä kukaan muu kuin osapuoli, jolla on omistusoikeus viereiseen maahan ja joka väittää, että palvelusoikeus on liitetty siihen, ei voi nostaa palvelusoikeutta koskevaa kannetta.

(2) Neratius toteaa hyvin asianmukaisesti, että jos traktin keskellä sijaitsevan maan käyttöoikeus testamentataan, siihen on liitettävä myös tieoikeus; toisin sanoen niiden kyseisen traktin osien kautta, joihin käyttöoikeuden myöntänyt perustaisi tieoikeuden niin pitkälle kuin on tarpeen käyttöoikeuden nauttimiseksi; On nimittäin pidettävä mielessä, että jos tieoikeus myönnetään käyttöoikeuden haltijalle nauttimista varten, se ei ole palvelusoikeus eikä palvelusoikeus voi olla olemassa sellaisen osapuolen hyväksi, jolla on oikeus maa-alueen käyttöoikeuteen; mutta jos sellainen liitetään maahan, käyttöoikeuden haltija voi käyttää sitä.

(3) Pomponius sanoo, että käyttöoikeudenhaltija voi hakea käyttöoikeuden kieltoa, jos hän on käyttänyt sitä vuoden kuluessa; sillä on olemassa kahdenlaisia oikeudellisia tutkimuksia, joista toinen koskee oikeudellista kysymystä, toisin sanoen tunnustuskanteessa, ja toinen liittyy tosiasioihin, kuten tässä käyttöoikeuden kieltämisessä: kuten myös Julianus totesi Digestin neljäkymmentäkahdeksannessa kirjassa. Labeo sanoo Julianuksen näkemyksen tueksi, että vaikka käyttöoikeuden testamentannut testamentintekijä olisi itse käyttänyt tieoikeutta, käyttöoikeuden haltijalle voitaisiin oikeutetusti myöntää kielto, aivan kuten perillisellä tai ostajalla on oikeus tällaiseen kieltoon.

3. Sama, Ediktistä, kirja LXX.

Voidaan myös todeta, että samaa sääntöä sovelletaan silloin, kun joku ostaa osan kiinteistöstä.

4. Sama, Ediktistä, kirja XVII.

Varsinainen paikkakunta ei kuulu sen henkilön omistukseen, jolle sen palvelusoikeus kuuluu; mutta hänellä on oikeus tieoikeuteen.

(1) Osapuoli, jolla on oikeus kulkea jalan ilman ajo-oikeutta, tai jolla on oikeus ajaa ilman oikeutta kulkea jalan, voi käyttää servituutiokannetta.

(2) Tunnustamiskanteeseen, joka on nostettu palvelusoikeuteen viitaten, voidaan sisällyttää myös voitto. Tarkastellaan kuitenkin sitä, mitä servituutista saatavat voitot ovat; ja tähän viitaten parempi mielipide on, että ainoa asia, joka voi kuulua voiton nimityksen alle, on se etu (jos sellainen on), joka kantajalla on siitä, että häntä ei suljeta pois servituutin nauttimisesta. Mutta kieltävässä kanteessa (kuten Labeo sanoo) voitto lasketaan suhteessa kantajan etuun siitä, että vastapuoli ei saa käyttää tieoikeutta hänen tiloihinsa; ja Pomponius yhtyy tähän mielipiteeseen.

(3) Jos maa-alue, johon tieoikeus liittyy, kuuluu useammalle henkilölle, jokaisella on oikeus nostaa kanne koko maata vastaan; ja tämän Pomponius toteaa Neljännessäkymmenennessä ensimmäisessä kirjassa. Vahingonkorvausta arvioitaessa otetaan kuitenkin huomioon koron määrä eli sen osapuolen etu, joka nostaa kanteen. Jos siis kyse on vain oikeudesta, kuka tahansa osapuolista voi nostaa kanteen erikseen, ja jos hän voittaa asiansa, muut hyötyvät siitä; mutta arvioinnissa rajoitetaan hänen intressinsä määrään, vaikka palvelusoikeutta ei voida hankkia vain yhden yhteisomistajan kautta.

(4) Jos servituutin kohteena oleva maa kuuluu kahdelle osapuolelle, kanne voidaan nostaa tätä varten kumpaakin heistä vastaan (kuten Pomponius sanoo samassa kirjassa), ja sen, joka puolustaa asiaa, on palautettava koko summa, koska kyseessä on asia, jota ei voi jakaa.

(5) Jos joku ei aseta kyseenalaiseksi oikeuttani kävellä tai ajaa tai käyttää tieoikeutta, mutta ei salli minun tehdä korjauksia tai peittää tietä kivellä, Pomponius sanoo samassa kirjassa, että minulla on oikeus tunnustuskanteeseen; sillä jos naapurilla on puu, joka roikkuu yli niin, että tie tai polku on kulkukelvoton tai käyttökelvoton, Marcellus toteaa Julianusta koskevassa huomautuksessaan, että kanne voidaan nostaa kulkuoikeudesta tai tieoikeuden

palauttamisesta. Teiden korjaamiseen liittyen voidaan käyttää myös kieltoa, joka on käytettävissä polun tai ajotien korjaamiseen, mutta tätä menettelyä ei voida panna vireille silloin, kun osapuoli haluaa peittää tien kivellä, ellei tästä ole nimenomaisesti sovittu.

(6) Meillä on myös oikeus nostaa esineoikeudellisia kanteita vedenotto-oikeuteen viitaten, koska kyseessä on palvelusoikeus.

(7) Rakennuksen omistajalla on myös oikeus nostaa palvelusoikeutta koskeva kanne silloin, kun hän kiistää olevansa palvelusoikeuden alainen naapurinsa hyväksi, kun hänen talonsa ei ole täysin vapaa, mutta ei ole palvelusoikeuden alainen sen osapuolen hyväksi, jota vastaan kanne nostetaan. Minulla on esimerkiksi talo, joka rajoittuu Seian ja Sempronian taloihin, ja olen velkaa palvelussuhteen Sempronian talolle, mutta haluan nostaa kanteen Seian talon omistajaa vastaan, koska hän estää minua nostamasta oman taloni korkeutta. Minun on nostettava häntä vastaan esineoikeudellinen kanne, sillä vaikka taloni on palvelusvelvollinen, se ei kuitenkaan ole palvelusvelvollinen kantajan hyväksi; ja siksi väitän, että minulla on oikeus nostaa taloni vielä korkeammalle, vaikka hän ei suostuisi siihen, sillä taloni on vapaa, mitä häneen tulee.

(8) Jos joku ei saa nostaa taloaan korkeammalle, häntä vastaan voidaan hyvin perustellusti nostaa kanne, jossa väitetään, että hänellä ei ole oikeutta nostaa taloa. Tämä palvelusoikeus voi olla olemassa jopa sellaisen osapuolen hyväksi, joka omistaa talon jonkin matkan päässä:

5. Paulus, Ediktistä, kirja XXI.

Ja jos sinulla on siis talo minun ja Titiuksen talojen välissä, voin määrätä Titiuksen talolle palvelusvelvollisuuden estääkseni häntä korottamasta omaa taloaan korkeammalle, vaikka tällaista palvelusvelvollisuutta ei voida määrätä sinun talollesi; sillä niin kauan kuin et korota omaa taloasi, palvelusvelvollisuudesta saatava hyöty säilyy.

6. Ulpianus, Ediktistä, kirja XVII.

Ja jos käy niin, että se, joka omistaa välissä olevan rakennuksen, koska hän ei ole servitaatin alainen, korottaa talonsa vielä korkeammalle, niin että nyt minun ei voida katsoa estävän sinun valojesi, jos rakennan; väität turhaan, ettei minulla ole oikeutta rakentaa näin ilman sinun suostumustasi; mutta jos naapuri laissa säädetyn ajan kuluessa purkaa rakennuksensa, sinun kanneoikeutesi elpyy.

(1) On kuitenkin muistettava, että näiden servituutioiden osalta oikeuden haltija voi olla myös kantaja; ja jos minä en kenties ole korottanut rakennukseni korkeutta; silloin vastapuoleni on oikeuden haltija, sillä koska mitään uutta ei ole tehty, hänellä on hallussaan oikeus ja hän voi estää minua rakentamasta siviilikanteella tai kieltotuomiolla Quod vi aut clam. Tulos on sama, jos hän estää minua heittämällä kiven. Mutta jos rakennan ilman, että hän vastustaa sitä, minusta itsestäni tulee silloin omistaja.

(2) Lisäksi meillä on oikeus nostaa kanne sellaisen palveluksen osalta, joka on määrätty rasitteen kannattamiseksi, jotta voimme velvoittaa palveluksen haltijan pitämään yllä tukea ja korjaamaan rakennuksensa sillä tavalla, joka oli säädetty palvelusta määrättäessä. Gallus on sitä mieltä, että servituuttia ei voida määrätä siten, että ihminen pakotetaan tekemään jotakin, mutta että hän ei saa estää minua tekemästä jotakin tekoa; sillä jokaisessa servituutissa velvollisuus tehdä korjauksia kuuluu sille, joka vaatii oikeutta, ei sille, jonka omaisuutta se koskee. Serviuksen mielipide on kuitenkin vallinnut niin, että mainitussa tapauksessa kuka tahansa voi vaatia oikeutta velvoittaa vastapuolensa korjaamaan muurinsa taakan kannattamiseksi. Labeo sanoo kuitenkin, että tämä palvelusvelvollisuus ei liity henkilöön vaan omaisuuteen, joten omistajalla on vapaus luopua omaisuudesta.

(3) Tämä kanne on tosiaankin pikemminkin reaalin kuin henkilökohtainen, eikä se voi tulla vireille kenenkään muun kuin hallitsevan vuokraoikeuden omistajan hyväksi, ja se voidaan nostaa palvelusoikeuden omistajaa vastaan aivan kuten muidenkin servituuttien tapauksessa.

(4) Papinianus keskusteleekin kolmannessa kysymysten kirjassaan siitä, voidaanko kanne nostaa koko servituutin osalta, jos talo kuuluu useille yhteisomistajille? Hän sanoo, että omistajat voivat nostaa kanteen erikseen koko kiinteistön osalta, aivan kuten voidaan tehdä muidenkin palvelussuhteiden tapauksessa, lukuun ottamatta käyttöoikeutta. Hän lisää, että tätä vastausta ei pitäisi antaa silloin, kun talo, joka kantaa naapurin taakan, on yhteisomistuksessa.

(5) Korjausten luonne, joka voi olla tämän kanteen kohteena, riippuu siitä, mitä mainittiin, kun palvelusoikeus määrättiin; on voitu sopia, että osapuolen olisi korjattava sidotulla kivellä tai tavallisella rakennuskivellä tai muulla materiaalilla, joka mainittiin, kun palvelusoikeus perustettiin.

(6) Tässä kanteessa otetaan huomioon voitto eli se hyöty, jonka asianosainen olisi saanut, jos hänen naapurinsa olisi tukenut hänen talonsa painoa.

(7) Servitentin omistajalla on oikeus tehdä seinä paremmaksi kuin mitä sovittiin, kun servituutti asetettiin; mutta jos hän yrittää tehdä seinän huonommaksi, hänet voidaan estää tekemästä sitä joko tällä kanteella tai ilmoittamalla uudesta rakenteesta.

7. Paulus, Ediktistä, kirja XXI.

Näiden kanteiden tuloksena on, että kantaja, jos hän voittaa asian, saa tuomarille tekemällään hakemuksella joko helpotuksen tai vakuuden. Myönnettävä helpotus on se, että tuomarin on määrättävä vastaaja korjaamaan seinän vika ja saattamaan se asianmukaiseen kuntoon. Vakuus on se, että tuomarin on määrättävä vastaaja antamaan takaus seinän korjaamisesta ja määräämään siinä, ettei hän eikä hänen seuraajansa estä kantajaa nostamasta seinää korkeammalle ja että hän pitää rakennuksen kunnossa sen jälkeen, kun se on rakennettu; ja jos hän antaa tämän vakuuden, hänet vapautetaan vastuusta. Jos hän ei kuitenkaan anna lupaa tai aseta vakuutta, hänet on velvoitettava maksamaan vahingonkorvausta, jonka suuruuden kantaja vannoo oikeudessa.

8. Ulpianus, Ediktistä, kirja XVII.

Koska seinän korjaaminen on siis toisen naapurin velvollisuus, ei toisen palvelukseen oikeutetun naapurin rakennuksen tukeminen korjausten ajaksi kuulu alemman rakennuksen omistajan velvollisuuteen; sillä jos ylemmän rakennuksen omistaja ei halua itse tukea rakennusta, hän voi purkaa ja rakentaa sen uudelleen, kun seinä on rakennettu uudelleen. Tässäkin tapauksessa, kuten muissakin palvelussuhteissa, myönnetään vastakanne, toisin sanoen vastakanne, jossa todetaan, että teillä ei ole oikeutta käyttää pakkoa minua vastaan.

(1) Minun edukseni nostetaan kanne sitä vastaan, joka myöntää minulle seuraavan kaltaisen palveluksen, nimittäin: minulla on oikeus lisätä hänen muuriinsa puita ja rakentaa näiden puiden varaan (esimerkiksi) galleria, jossa voi kulkea, ja sijoittaa seinän päälle pylväitä, joiden tarkoituksena on tukea mainitun gallerian kattoa.

(2) Nämä kanteet eroavat toisistaan siinä, että ensimmäistä kanteen avulla voidaan pakottaa viereinen naapuri korjaamaan muurini, mutta toista kanteen avulla voidaan vain pakottaa hänet ottamaan vastaan puutavarani, sillä tämä ei ole vastoin palvelussuhteen tavanomaista luonnetta.

(3) Jos kuitenkin kysytään, kumman osapuolen tulisi pitää hallussapitäjän ja kumman kantajan asemaa; on muistettava, että jos puutavarat on jo asennettu, hallussapitäjän asemassa on se osapuoli, joka väittää olevansa oikeutettu servituuttiin; mutta jos niitä ei ole asennettu, hallussapitäjä on se, joka kiistää tämän oikeuden.

(4) Ja jos se, joka vaatii servituuttia itselleen, menestyy, servituuttia ei pitäisi myöntää hänelle, koska hänellä on se jo, jos päätös on annettu lain mukaisesti; ei myöskään silloin, jos se on annettu väärin perustein, koska päätöksellä ei ole tarkoitus vahvistaa servituuttia, vaan julistaa se olemassa olevaksi. On selvää, että jos kantaja on asian käsittelyn jälkeen menettänyt palvelusoikeuden jättämällä sen käyttämättä rakennuksen omistajan ilkkivaltaisen petoksen vuoksi, se on palautettava hänelle; aivan kuten on päätetty rakennuksen omistajan tapauksessa.

(5) Aristo toteaa Cerellius Vitalisille antamassaan lausunnossa, että hänen mielestään juustolasta ei voi laillisesti johtaa savua sen yläpuolella sijaitseviin rakennuksiin, ellei kyseisille rakennuksille ole asetettu tällaista servituuttia; ja tämä on hyväksytty. Hän sanoo myös, että ei ole laillista päästää vettä tai mitään muuta ylemmästä rakennuksesta alempaan rakennukseen, koska osapuolella on vain oikeus tehdä omissa tiloissaan sellaisia toimia, jotka eivät päästä mitään toisen tiloihin, ja että savua voi päästää yhtä hyvin kuin vettä; näin ollen ylemmän rakennuksen omistaja voi nostaa kanteen alemman rakennuksen omistajaa vastaan ja väittää, että jälkimmäisellä ei ollut oikeutta tehdä tätä. Lopuksi hän sanoo, että Alfenus katsoo, että voidaan nostaa kanne, jossa väitetään, että osapuolella ei ole oikeutta hakata kiveä omalta alueeltaan siten, että kappaleita voi pudota minun tilalleni. Näin ollen Aristo sanoo, että mies, joka on vuokrannut juustolan Minternin asukkailta, voisi saada yläpuolella olevan talon omistajan estämään savun päästämisen, mutta Minternin asukkaat olisivat vastuussa vuokrasopimuksesta; ja hän sanoo myös, että väite, jonka hän voi esittää kanteessaan savun päästäjää vastaan, on se, että hänellä ei ole oikeutta tehdä niin. Näin ollen toisaalta kanne, jossa voidaan väittää, että hänellä on oikeus päästää savua, on perusteltu, ja myös Aristo hyväksyy tämän. Lisäksi Uti possidetis -kieltoa sovelletaan silloin, kun asianosaista estetään käyttämästä omaa omaisuuttaan haluamallaan tavalla.

(6) Pomponius herättää Neljänkymmenen ensimmäisen kohdan kirjassaan epäilyksen siitä, voiko joku kanteessa väittää, että hänellä on oikeus tai että toisella ei ole oikeutta tehdä kevyttä savua; kuten esimerkiksi omassa tilassaan olevasta tulisijaan tehdystä savusta. Hän katsoo, että tällaista kannetta ei voida nostaa, aivan kuten ei voida nostaa kannetta, jossa väitetään, että toisella osapuolella ei ole oikeutta tehdä tulta tai istua tai peseytyä omissa tiloissaan.

(7) Hän hyväksyy myös päinvastaisen ratkaisun, sillä hän sanoo, että kylpylän tapauksessa, jossa eräs Quintilla oli rakentanut maanalaisen käytävän höyryille, jotka purkautuivat Ursus Juliuksen kiinteistölle, todettiin, että tällainen palvelusoikeus voitiin määrätä.

9. Paulus, Ediktistä, kirja XXI.

Jos rakennat paikalle, jonka kautta minulla on kulkuoikeus, voin kanteessa väittää, että minulla on oikeus kävellä ja ajaa siellä; ja jos todistan tämän, voin estää sinua toimimasta. Julianus sanoo myös, että jos naapurini välttyy vastaanottamasta katoltani tulevaa vettä rakentamalla hänen maalleen, voin nostaa kanteen oikeuteni perusteella; toisin sanoen oikeuteni purkaa katoltani tuleva vesi hänen tontilleen; aivan kuten olemme todenneet kulkuoikeuden osalta. Mutta jos hän ei ole vielä rakentanut, toinen osapuoli, olipa hänellä sitten käyttöoikeus tai tieoikeus, voi esittää, että hänellä on oikeus kävellä tai ajaa ja nautintaoikeus; mutta jos omistaja on jo rakentanut, se, jolla on oikeus tieoikeuteen, voi silti väittää, että oikeus kuuluu hänelle, mutta käyttöoikeuden haltija ei voi tehdä niin, koska hän on menettänyt käyttöoikeuden; ja siksi Julianus sanoo, että kanne petoksen perusteella olisi tässä tapauksessa hyväksyttävä. Toisaalta, jos rakennatte hyödyksenne sellaisen tieoikeuden poikki, joka kuuluu kiinteistölleni, voin perustellusti väittää, että teillä ei ole oikeutta rakentaa tai pitää rakennusta siellä; aivan kuten voisinkin tehdä, jos rakentaisitte mitä tahansa miehittämättömälle maalle, joka kuuluu minulle.

(1) Jos joku on tottunut käyttämään leveämpää tai kapeampaa tietä kuin mihin hänellä on ollut oikeus, hän säilyttää palvelusoikeuden; aivan kuten osapuoli, jolla on oikeus käyttää vettä ja joka käyttää sitä sekoitettuna muuhun veteen, säilyttää oikeutensa.

10. Ulpianus, Ediktistä, kirja LIII.

Jos joku on saanut oikeuden veden johtamiseen pitkäaikaisella käytöllä ja ikään kuin pitkäaikaisella hallussapidolla, hänen ei tarvitse osoittaa lailla, mikä oikeus hänellä on veden käyttöön, esimerkiksi osoittamalla, että se on peräisin perinnöstä tai muulla tavoin; mutta hänellä on oikeus oikeudenmukaiseen kanteeseen todistaakseen, että hänellä on ollut oikeus käyttää mainittua vettä tietyn määrän vuosia ja että sitä ei ole saatu väkisin, salaa tai sietämällä.

(1) Tämä kanne voidaan nostaa paitsi sitä osapuolta vastaan, jonka maalla veden lähde sijaitsee tai jonka tilojen kautta vesi johdetaan, myös kaikkia niitä vastaan, jotka yrittävät estää minua johtamasta vettä; aivan kuten

muidenkin palvelussuhteiden kohdalla. Yleisesti ottaen voin nostaa kanteen tämän kanteen avulla kaikkia niitä vastaan, jotka yrittävät estää minua johtamasta vettä.

11. Marcellus, Digest, kirja VI.

Kysyttiin, voiko yksi useista yhteisomistajista laillisesti rakentaa heidän yhteisessä omistuksessaan olevalle maalle ilman muiden suostumusta; toisin sanoen, jos mainitut yhteisomistajat kieltävät häntä tekemästä niin, voiko hän nostaa kanteen heitä vastaan ja väittää, että hänellä on oikeus rakentaa; vai voivatko muut yhteisomistajat nostaa häntä vastaan kanteen ja väittää, että heillä on oikeus estää häntä tai että hänellä ei ole oikeutta rakentaa; ja jos rakennus on jo rakennettu, eivätkö he voi nostaa häntä vastaan kannetta sillä perusteella, että hänellä ei näissä olosuhteissa ole oikeutta rakentaa sinne? Tähän voidaan vastata parhaiten sanomalla, että yhteisomistajalla on parempi oikeus estää rakentaminen kuin rakentaa; koska se, joka yrittää suorittaa tämänkaltaisen teon (kuten olen jo todennut), jos hän haluaa käyttää yhteistä omaisuutta oman mielensä mukaan ikään kuin hän olisi sen ainoa omistaja, anastaa omaan henkilökohtaiseen käyttöönsä oikeuden, joka kuuluu muille.

12. Javolenus, Epistolat, kirja III.

Väitän kanteessa, että vastaajalla ei ollut oikeutta saada puutavaraa seinääni; onko hänen myös annettava vakuus siitä, että hän ei tule jatkossa lisäämään puutavaraa seinääni? Vastasin, että mielestäni tuomarin toimivaltaan kuuluu velvoittaa hänet antamaan vakuus myös tulevien töiden osalta.

13. Proculus, Epistolat, kirja V.

Minulla on putkia, joiden kautta johdan vettä yleiselle tielle, ja kun nämä putket ovat puhjennut ja tulvineet teidän seinäanne; mielestäni teillä on oikeus nostaa kanne minua vastaan, jossa voitte väittää, ettei minulla ole oikeutta sallia veden valua tiloistani teidän seinäanne päin.

14. Pomponius, On Sabinus, kirja XXXIII.

Jos seinä kuuluu minulle ja minä sallin sinun lisätä siihen puita, jotka sinulla oli siellä aiemmin, ja sinä sitten haluat lisätä sinne muita, minä voin estää sinua tekemästä niin; ja minulla on todellakin oikeus nostaa kanne, jolla voin pakottaa sinut poistamaan kaikki puita, jotka olet hiljattain lisännyt sinne.

(1) Jos puolustusmuuri, jonka omistamme yhdessä, kallistuu jonkin tekemänne työn vuoksi minun taloni suuntaan, voin nostaa kanteen teitä vastaan ja väittää, ettei teillä ole oikeutta pitää seinää tuossa kunnossa.

15. Ulpianus, Opinions, kirja VI.

Korottamalla talonsa joku aiheutti sen, että se esti valot rakennuksesta, joka kuului alle kaksikymmentäviisi vuotta täyttäneelle tai alle murrosikäiselle alaikäiselle, jonka huoltaja tai holhooja hän oli; ja vaikka tässä tapauksessa hän itse ja hänen perillisansä olisivat haastettavissa oikeuteen siitä syystä, että hänellä ei ollut oikeutta tehdä tekoa, jota hänen oli virkansa vuoksi estettävä ketään muuta tekemästä; silti pojalle tai alaikäiselle olisi myönnettävä oikeus nostaa kanteen ketä tahansa vastaan, jolla on hallussaan mainittu talo, pakottaakseen hänet poistamaan sen, mitä ei ollut rakennettu laillisesti.

16. Julianus, Digest, kirja XVII.

Jos ostan teiltä luvan antaa sadeveden tippua talostani teidän taloonne ja sen jälkeen teidän tietoisuudessanne sallin sen oston perusteella tippua; kysyn, voinko tällä perusteella saada suojaa jollakin kanteella tai poikkeuksella? Vastasin, että voin käyttää kumpaakin keinoa.

17. Alfenus, Digest, kirja II.

Jos kahden talon välissä on seinä, joka työntyy puoli metriä tai enemmän viereiseen rakennukseen päin, on nostettava kanteen, jossa väitetään, että vastaajan ei olisi pitänyt sallia, että seinä työntyy tällä tavoin kantajan tilojen yli ilman hänen lupaansa.

(1) Tiettyyn osaan Gaius Seiuksen tiloista kohdistui Anniuksen talon hyväksi tehty palvelusoikeus, jonka mukaan Seiuksella ei ollut oikeutta sijoittaa mitään kyseiselle paikalle; Seius kuitenkin istutti sinne puita ja säilytti niiden alla altaita ja muita astioita. Kaikki lain tuntijat kehottivat Anniusta nostamaan kanteen Seiusta vastaan sillä perusteella, että hänellä ei ollut oikeutta pitää kyseisiä esineitä kyseisellä paikalla ilman hänen suostumustaan.

(2) Eräs naapuri asetti toisen osapuolen seinää vasten lantakummun, josta seinä kostui, ja häneltä kysyttiin neuvoa, millä tavoin hän voisi pakottaa naapurinsa poistamaan lantakummun. Vastasin, että jos hän oli tehnyt sen julkisella

paikalla, hänet voitaisiin pakottaa poistamaan se kieltokanteella; mutta jos se oli tehty yksityisellä paikalla, olisi nostettava kanne palvelussuhteeseen vedoten; ja jos oli tehty sopimus uhkaavan vahingon estämiseksi, osapuoli voisi vedota sopimukseen, jos hänelle oli aiheutunut vahinkoa sen vuoksi, mitä oli tehty.

18. Julianus, On Minicius, kirja VI.

Erään miehen orjat olivat estäneet naapuria johtamasta vettä, ja kun vastuullinen osapuoli oli piiloutunut välttääkseen kanteen nostamisen häntä vastaan, kantelija kysyi, mitä hän voi tehdä? Vastasin, että preetorin on asiaa kuultuaan määrättävä, että vastaajan omaisuus on otettava haltuun eikä sitä saa luovuttaa, ennen kuin hän on osoittanut, että hänellä on oikeus johtaa vettä kantajan hyväksi, jos tämä on kärsinyt kuivuudesta vahinkoa sen vuoksi, että häntä on estetty johtamasta vettä; esimerkiksi jos hänen niittyjensä tai puunsa ovat kuivuneet.

19. Marcianus, säännöt, kirja V.

Jos joku esittää kanteessa asianmukaisia väitteitä koskien palvelusoikeutta, jota hän nauttii yhdessä muiden kanssa, ja häviää asian jollakin tavalla oman huolimattomuutensa vuoksi, ei ole oikeutettua, että tästä aiheutuisi vahinkoa muille yhteisomistajille; mutta jos hän salaliiton kautta luopuu kanteesta vastustajansa hyväksi, muille olisi myönnettävä kanne petoksen perusteella; kuten Celsus sanoo, ja hän lisää, että myös Sabinus oli tätä mieltä.

20. Scaevola, Digest, kirja IV.

Eräs testamentinsaaja omisti joitakin taloja, jotka liittyivät hänen testamenttaamaansa maa-alueeseen; heräsi kysymys, olisiko mainittuun maa-alueeseen kohdistunut palvelusoikeutta talojen hyväksi, jos niitä ei liitettäisi maa-alueeseen ja jos testamentinsaaja nostaisi kanteen sen takaisinperimiseksi; vai jos testamentinsaaja vaatisi, että maa-alue luovutettaisiin hänelle trustin ehtojen mukaisesti, olisiko perillisten pitänyt varata palvelusoikeus talojen hyväksi? Vastaus oli, että heidän olisi tehtävä niin.

(1) Useat erään kaupungin asukkaat, jotka omistivat eri tiloja, ostivat metsämaan, jota pidettiin yhteisesti hallussa laidunoikeuden käyttämistä varten, ja heidän seuraajansa toteuttivat tämän järjestelyn; mutta jotkut niistä, joilla oli tämä oikeus, myivät myöhemmin edellä mainitun erillisen tilan. Kysyn, seuraako oikeus myynnin jälkeen edellä mainittuja tiloja, koska myyjien tarkoituksena oli luopua myös tästä oikeudesta? Vastaus oli, että on noudatettava sitä, mitä sopijapuolten välillä oli sovittu; mutta jos heidän tarkoituksensa ei ollut ilmeinen, tämä oikeus siirtyy

myös ostajille. Kysyn myös, jos perinnönjättäjät ovat luovuttaneet osan mainituista yksittäisistä tiloista jollekin toiselle, siirtyykö siihen osa laidunoikeudesta? Vastaus oli, että koska tämän oikeuden on katsottava liittyvän testamentattuun omaisuuteen, se siirtyisi myös testamentinsaajalle.

21. Labeo, Paulusin todennäköisyyksien Epitomeja.

Jos vettä ei ole vielä esiintynyt, siihen ei voida perustaa tieoikeutta eikä kanavaa sen johtamiseksi. Paulus sanoo mielestäni, että tämä ei missään nimessä pidä paikkaansa, koska voidaan antaa lupa, joka sallii veden etsimisen ja, jos se löytyy, sen kuljettamisen.

Otsikko. 6. Miten palvelusoikeudet menetetään

1. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja VII.

Maatilojen servituutiot sulautuvat, kun samasta henkilöstä tulee molempien tilojen omistaja.

2. Paulus, Ediktistä, kirja XXI.

Jos ihmisellä on sekä kävely- että ajo-oikeus ja hän käyttää vain kävelyoikeutta laissa säädetyn ajanjakson aikana, ajo-oikeus ei menetä sitä, vaan se pysyy edelleen voimassa, kuten Sabinus, Cassius ja Octavenus katsovat; ja osapuoli, jolla on ajo-oikeus, voi myös käyttää sitä kävelyoikeutta.

3. Gaius, Provinciaediktistä, kirja VII.

Yleisesti katsotaan, että kiinteään omaisuuteen liitettyjä palveluksia ei menetetä kuoleman tai kansalaisoikeuksien menettämisen myötä.

4. Paulus, Ediktistä, XXVII kirja.

Oikeus päästä hautapaikkaan ei koskaan menetä käyttöoikeuden puuttumisen vuoksi.

5. Sama, Ediktistä, kirja LXVI.

Palvelussuhde voidaan säilyttää eduksemme yhteisomistajan, käyttöoikeuden haltijan tai vilpittömässä mielessä toimivan haltijan kautta:

6. Celsus, Digest, kirja V.

Sillä riittää, että on olemassa käyttöoikeus maan puolesta.

(1) Jos sinulla ja minulla on kulkuoikeus naapurin maan läpi, ja minä käytän sitä, mutta sinä lakkaat käyttämästä sitä laissa säädettyyn aikaan, menetätkö oikeutesi? Ja toisaalta, jos naapuri, jolla on tieoikeus maamme läpi, kävelee tai ajaa minun osuuteni läpi, mutta ei astu sinun osuuteesi, vapautako tämä sinun oikeutesi? Celsus vastasi, että jos maa-alue on jaettu osakkaiden kesken mittojen ja rajojen mukaan, niin siltä osin kuin on kyse palvelusoikeudesta, johon maa-alueella on oikeus, se on sama kuin se olisi ollut molempiin maa-alueisiin liitettyä alusta alkaen, ja kumpikin omistajista voi käyttää omaa palvelusoikeuttaan, ja kumpikin voi menettää omansa käytön puutteessa, eivätkä molempien maa-alueiden edut enää vaikuta toisiinsa; mitään vahinkoa ei aiheudu sille, jonka maata palvelusoikeus koskee, vaan hänen asemansa itse asiassa paranee, koska yksi omistajista hyötyy itseään eikä koko kuolinpesää, kun hän käyttää oikeuttaan.

Mutta jos servituutin kohteena oleva kiinteistö jaetaan tällä tavoin, asiaan liittyy hieman enemmän epäilyksiä; sillä jos tieoikeuden sijainti on varma ja hyvin määritelty, niin jos kiinteistö jaetaan tieoikeuden linjalla, kaikkea on noudatettava aivan kuin alun perin, kun servituutti perustettiin, olisi ollut kaksi erillistä kiinteistöä; mutta jos maa jaetaan tieoikeuden linjan poikki (eikä sillä ole suurta merkitystä, tehdäänkö tämä tasan vai epätasan), niin palvelusoikeus säilyy juuri sellaisena kuin se oli silloin, kun maa oli jakamaton, eikä mitään muuta kuin koko tieoikeus voi säilyä sen käyttämisen kautta tai hävitä sen käyttämättä jättämisen kautta; ja jos käy niin, että omistaja käyttää vain sen osan tiestä, joka kulkee toisen maa-alueen poikki, toinen ei siitä syystä vapaudu, koska tieoikeus on yksi ja siten jakamaton.

Osapuolet voivat kuitenkin vapauttaa jommankumman kiinteistön tieoikeudesta, jos he nimenomaisesti niin sopivat; ja joka tapauksessa, jos osapuoli, jolla on oikeus tieoikeuteen, ostaa jakamisen jälkeen toisen kiinteistön,

pysyykö tieoikeus, joka koskee toista maa-aluetta, voimassa? En ymmärrä, miten tästä mielipiteestä voisi seurata mitään järjetöntä, kun toinen kiinteistöistä pysyy servituutin alaisena; edellyttäen, että alun alkaen on luotu kapeampi tieoikeus kuin mitä sopimuksessa on mainittu, ja että siinä kiinteistöissä, jonka osalta servituuttia ei ole vapautettu, on vielä riittävästi tilaa, jotta tieoikeutta voidaan käyttää; mutta jos tähän tarkoitukseen ei ole riittävästi tilaa, molemmat kiinteistöt olisi vapautettava; toinen oston vuoksi ja toinen siksi, että tieoikeutta ei voida luoda jäljellä olevaan tilaan.

Jos kuitenkin tieoikeus oli perustettu niin, että asianosainen oli vapaa kävelemään tai ajamaan minkä tahansa valitsemansa kiinteistön osan yli, eikä mikään estänyt häntä muuttamasta ajoittain suuntaansa, ja sen jälkeen kiinteistö jaettiin; jos hän saattoi kävellä ja ajaa yhtä lailla minkä tahansa valitsemansa osan yli, meidän on katsottava, että tapaus on aivan kuin molemmille kiinteistöille olisi alun perin asetettu kaksi servituuttia siten, että toinen voitiin säilyttää ja toinen menettää käytön puutteen vuoksi. Tiedän varsin hyvin, että näissä olosuhteissa toisen osapuolen oikeus olisi heikentynyt toisen osapuolen toimesta, sillä aikaisemmin olisi riittänyt, että osapuoli olisi kävellyt tai ajanut osan maata, jotta hän olisi voinut säilyttää saman oikeuden myös muuhun osaan maata; mutta tieoikeuteen oikeutettu osapuoli varmisti sen edun, että hän saattoi kävellä tai ajaa kahta tietä pitkin yhtä paljon; toisin sanoen kahta tietä pitkin, joista kumpikin oli kahdeksan jalkaa leveä suorassa kohdassa ja kuusitoista jalkaa kaarevassa kohdassa.

7. Paulus, On Plautius, kirja XIII.

Jos oikeus veden johtamiseen on myönnetty siten, että sitä voi tehdä vain kesän aikana tai yhden kuukauden ajan, herää kysymys, miten se voidaan menettää käytön puutteessa; koska ei ole olemassa yhtäjaksoista ajanjaksoa, jonka aikana asianosainen olisi voinut käyttää sitä, mutta ei ole käyttänyt sitä? Jos siis joku saa käyttää vettä vuorovuosina tai vuorokuukausina, oikeus menetetään, kun lakisääteinen aika on kulunut kaksinkertaisena; sama sääntö pätee myös tieoikeuteen. Jos kuitenkin asianosaisella on oikeus, jota hän voi käyttää vuoropäivinä tai vain päivällä tai vain yöllä, se menetetään laissa säädetyn ajan kulumisen myötä, koska kyseessä on vain yksi palvelusoikeus; sillä Servius sanoo, että jos hänellä on palvelusoikeus, jota hän voi käyttää joka toinen tunti tai vain yhden tunnin ajan joka päivä, hän menettää palvelusoikeuden jättämällä sen käyttämättä, koska sitä, mitä hänellä on, voi käyttää joka päivä.

8. Sama, On Plautius, kirja XV.

Jos minulla on oikeus sallia katoltani tulevan veden putoaminen maallesi ja annan sinun rakentaa sinne, menetän oikeuteni sallia veden putoaminen. Samoin, jos minulla on tieoikeus maasi yli ja sallin sinun rakentaa mitä tahansa paikalle, johon minulla on tieoikeus, menetän sen.

(1) Henkilön, joka luovuttaa osan tiestä, johon hänellä on oikeus, katsotaan käyttävän koko tietä.

9. Javolenus, On Plautius, kirja III.

Jos vesi virtaa johonkin kanavan osaan, vaikka se ei pääsisikään sen ääripäähän, katsotaan, että kaikki mainitun kanavan osat ovat käytössä.

10. Paulus, On Plautius, kirja XV.

Jos minä ja holhokkini omistamme yhteistä maata, vaikka emme kumpikaan käytä siihen liittyvää tieoikeutta, pidän tieoikeuden holhokkini saaman hyödyn vuoksi.

(1) Jos asianosaisella on oikeus käyttää vettä yöllä, mutta hän käyttää sitä vain päivällä sen ajan, jonka laki on säättänyt palvelusoikeuden menettämiseksi, hän menettää oikeuden käyttää sitä yöllä, koska hän ei ole käyttänyt etuoikeuttaan. Samaa sääntöä sovelletaan osapuoleen, jolla on oikeus käyttää vesijohtoa tiettyinä aikoina ja joka käyttää sitä muina aikoina, mutta ei minkään mainitun ajanjakson aikana.

11. Marcellus, Digest, kirja IV.

Kun osapuoli, jolla oli oikeus tie- tai ajo-oikeuteen edellyttäen, että hän käytti tietynlaista ajoneuvoa, käytti toisenlaista ajoneuvoa, harkitaan, eikö hän ole menettänyt palvelusoikeuttaan ja eikö tapaus ole erilainen silloin, kun osapuoli on kuljettanut raskaampaa kuormaa kuin mihin hänellä oli oikeus; sillä jälkimmäisen voidaan katsoa käyttäneen tieoikeuttaan liiallisesti eikä niinkään väärin; aivan kuten jos hän olisi käyttänyt leveämpää tietä tai ajanut enemmän karjaa kuin olisi pitänyt tai hankkinut vettä jostain muusta lähteestä. Kaikissa näissä tapauksissa palvelusoikeutta ei siis menetetä, mutta osapuolelle ei sallita, että hän saa palvelusoikeutena enemmän kuin sopimuksessa on sovittu.

(1) Kun maa on jätetty perinnöksi ehdolla, ja perillinen on asettanut sille tiettyjä palveluksia; jos perinnön ehtoa noudatetaan, palvelusoikeus lakkaa. Tarkastellaan, seuraisivatko ne, jos ne olisi hankittu maalla, perinnönjättäjän hyväksi, ja paremman käsityksen mukaan seuraisivat.

12. Celsus, Digest, kirja XXIII.

Jos vilpittömässä mielessä oleva osapuoli ostaa maata, joka ei kuulunut myyjälle, ja käyttää maata koskevaa tieoikeutta, joka on liitetty maahan, oikeus säilyy; ja näin on myös silloin, kun hän on hallussapitäjä, vaikka hän olisi vain kärsimyksen kautta tai sen jälkeen, kun omistaja on väkisin häädetty; sillä jos maa on varustettu tietyllä luonteella niin, että sitä pidetään hallussa tuossa kunnossa, oikeus ei menetä; eikä ole merkitystä sillä, tekeekö hallussapitävä osapuoli, joka pitää maata sellaisena kuin se on, sen laillisesti vai ei. Sen vuoksi voidaan vielä myönteisemmin todeta, että jos vesi virtaa itsestään kanavan läpi, oikeus sen johtamiseen sinne säilyy; tätä mieltä oli hyvin asianmukaisesti Sabinus, ja se mainitaan Neratiuksen neljännessä pergamenttikirjassa.

13. Marcellus, Digest, kirja XVII.

Jos osapuoli, joka omistaa kiinteistön, jolla on oikeus kulkuoikeuteen naapurimaan yli, myy siitä osan, joka rajoittuu palvelukseen kuuluvaan kiinteistöön, mutta ei määrää palvelusta, ja ennen kuin säädetty aika, jonka kuluessa palvelusoikeus menetetään, on kulunut, hankkii uudelleen myymänsä osan, hänellä on oikeus palvelukseen, jonka hänen naapurinsa oli velkaa.

14. Javolenus, On Cassius, kirja X.

Jos joki tulvii paikasta, johon kohdistuu tie-, kävely- tai ajo-oikeus, ja ennen kuin servituutin menettämislle säädetty aika on kulunut umpeen, maa palautuu alluviumin kerrostumalla, myös servituutti palautuu entiseen tilaansa. Jos kuitenkin kuluu niin paljon aikaa, että palvelusoikeus menetetään, maan omistaja voidaan pakottaa uusimaan se.

(1) Jos tie on tuhoutunut joen ylivuodon tai rakennuksen tuhoutumisen vuoksi, lähimmän naapurin on järjestettävä tie.

15. Sama, Kirjeet, kirja II.

Jos minulla on oikeus palvelusoikeuteen useisiin maa-alueisiin ja hankin yhden kahden muun maa-alueen välissä sijaitsevan maa-alueen, palvelusoikeus jää mielestäni voimaan, sillä palvelusoikeus lakkaa vasta, kun se, jolle se kuuluu, ei voi käyttää sitä; mutta jos hän on hankkinut maata kahden muun maa-alueen välissä, voidaan katsoa, että hänellä on oikeus tieoikeuteen ensimmäisen ja viimeisen maa-alueen kautta.

16. Proculus, Epistolat, kirja I.

Useat henkilöt olivat oikeuden nojalla tottuneet johtamaan saman kanavan kautta vettä, jonka lähde oli naapurin maalla, siten, että kukin johti veden lähteestään tietynä hänelle varattuna päivänä ensin yhteisen ojan kautta ja sen jälkeen oman ojansa kautta, kukin välittömästi yläpuolelleen olevan toisen perässä; ja yksi heistä ei johtanut vettä lain määräämänä aikana, joka on laissa säädetty palvelusoikeuden menettämiseksi. Katson, että hän menetti oikeuden johtaa vettä, koska muut, jotka johtivat vettä, eivät käyttäneet sitä, ja tämä oikeus kuului jokaiselle osapuolelle omana oikeutenaan, eikä toinen voinut käyttää sitä. Mutta kun vesijuoksu oli liitetty useiden osapuolten omistamaan maahan, yksi heistä olisi voinut käyttää sitä kaikkien niiden hyväksi, joiden yhteinen maa-alue oli. Jos taas yksi osapuolista, jolla oli oikeus johtaa vettä ja joka johti sitä saman kanavan kautta, menettää oikeutensa siihen, koska ei ole käyttänyt etuoikeuttaan, muille kanavaa käyttäneille ei tästä syystä synny oikeutta, ja hyöty oikeudesta, joka menetettiin yhden osapuolen osuuden osalta, koska se ei käyttänyt sitä, kuuluu sille, jonka maan kautta vesijohto kulki, ja hän nauttii vapautta tästä palveluksen osasta.

17. Pomponius, Erinäisiä kohtia, kirja XI.

Labeo sanoo, että jos joku, jolla on oikeus vedenottoon, menisi sinä aikana, jonka kuluessa servituutio on menetetty, lähteelle mutta ei ottaisi vettä, hän menettäisi myös tieoikeuden.

18. Paulus, On Sabinus, kirja XV.

Jos joku käyttää muuta vettä kuin sitä, josta on sovittu sinä aikana, jolloin servituutti määrättiin, servituutti menetetään.

(1) Aika, jonka aikana sen maan viimeinen omistaja, johon servituutti on liitetty, ei käyttänyt vettä, luetaan sitä vastaan, joka astuu hänen tilalleen. Jos sinulla on oikeus lisätä palkki viereiseen taloon ja naapurisi ei ole

rakentanut sitä laissa säädettyssä ajassa, minkä vuoksi et voi lisätä sitä, et menetä tästä syystä oikeuttasi, koska naapurisi ei voida katsoa saaneen usukaption kautta vapautusta servituutista, johon hänen talonsa oli sidottu, koska hän ei koskaan keskeyttänyt sinun oikeutesi käyttöä.

19. Pomponius, On Sabinus, kirja XXXII.

Jos myydessäni osan maastani määrittelen sopimuksessa, että minulla on oikeus johtaa vesi tuon osan yli muuhun osaan tilojani, ja lain määräämä aika kuluu ennen kuin kaivan ojan, en menetä mitään oikeutta, koska vedellä ei ole paikkaa, jossa se voisi virrata, ja oikeuteni säilyy ennallaan; mutta jos kaivaisin ojan enkä käyttäisi sitä, menettäisin oikeuteni.

(1) Jos testamenttaan sinulle tieoikeuden maalleni, ja kun tilalleni on tunkeuduttu, sinun pitäisi lain mukaan palveluksen menettämislle säädetyn ajan pysyä tietämättömänä siitä, että tämä oikeus on jätetty sinulle; menetät tieoikeuden, jos et käytä sitä. Mutta jos ennen määräajan umpeutumista myytte maanne varmistamatta, että servituutti oli testamentattu teille, tieoikeus kuuluu ostajalle, jos hän käyttää sitä jäljellä olevan ajan, koska se oli itse asiassa jo alkanut kuulua teille, ja saattaa käydä niin, että teillä ei olisi koskaan oikeutta edes hylätä perintöä, koska maa ei kuuluisi teille.

20. Scaevola, Säännöt, kirja I.

Palvelusoikeus säilyy käytön kautta, kun sitä käyttää se, jolla on siihen oikeus tai joka sitä hallitsee, tai hänen palkattu palvelijansa, hänen vieraansa, hänen lääkäriensä tai kuka tahansa, joka tulee käymään hänen luonaan, tai hänen vuokralaisensa tai käyttöoikeuden haltija:

21. Paulus, Sentences, kirja V.

Vaikka käyttöoikeuden haltija nauttisi sitä omissa nimissään;

22. Scaevola, Säännöt, I kirja.

Lyhyesti sanottuna, kuka tahansa käyttää tieoikeutta aivan kuin hänellä olisi siihen oikeus,

23. Paulus, Sentences, kirja V.

Käyttipä hän sitä sitten lähestyäkseen maatumme tai poistuakseen siitä,

24. Scaevola, Säännöt, I kirja.

Vaikka hän olisikin vilpillisessä mielessä hallussapitäjä, palvelusoikeus säilyy.

25. Paulus, Sentences, V kirja.

Osapuolen ei katsota käyttävän servituuttia muutoin kuin silloin, kun hän uskoo käyttävänsä hänelle kuuluvaa oikeutta; ja näin ollen jos joku käyttää servituuttia valtatienä tai toiselle kuuluvana servituuttina, hänellä ei ole oikeutta kieltoon tai muuhun oikeudelliseen menettelyyn.

Kirja IX

1. Nelijalkaisen tekemästä vahingosta.
2. Lex Aquilia -laista.
3. Niistä, jotka kaatavat jotain tai heittävät jotain maahan.
4. Noxal-toimista.

*****

Otsikko 1. Nelijalkaisen tekemästä vahingosta

1. Ulpianus, Ediktistä, kirja XVIII.

Jos nelijalkaisen sanotaan syyllistyneen vahinkoon, voidaan nostaa kanne, joka on peräisin kahdentoista taulun laista; kyseisessä laissa määrätään, että joko se, mikä on aiheuttanut vahingon, on luovutettava, toisin sanoen vahingon aiheuttanut eläin on luovutettava, tai on maksettava vahinkoa vastaava rahasumma.

(1) Ilmaisulla "noxia" tarkoitetaan itse rikosta.

(2) Tämä teko koskee kaikenlaisia nelijalkaisia.

(3) Praetor sanoo "pauperiem fecisse", mikä tarkoittaa vahinkoa, jonka syyllistynyt eläin on aiheuttanut ilman vääryyttä, sillä eläin ei voi oikeudellisesti syyllistyä vääryyteen, koska sillä ei ole järkeä.

(4) Siksi, kuten Servius toteaa, tämä kanne on käytettävissä silloin, kun eläin syyllistyy vahinkoon sen jälkeen, kun sen raivokkuus on herännyt; esimerkiksi silloin, kun hevonen, jolla on tapana potkia, potkii, tai härkä, joka on tottunut pyllistämään, tekee niin; tai muuli syyllistyy vahinkoon äärimmäisen raakuuden vuoksi. Mutta jos eläin kaataa kuorman kenenkään päälle maan epätasaisuuden tai kuljettajan huolimattomuuden vuoksi tai siksi, että eläin oli ylikuormattu, tämä kanne ei ole pätevä, vaan on nostettava kanne vahingonkorvausoikeudenkäyntiä varten.

(5) Jos kuitenkin koira jonkun johdattamana irtautuu ilkeyttään ja aiheuttaa vahinkoa toiselle; jos joku muu olisi voinut pitää koiraa varmemmin kiinni tai jos asianosainen ei olisi saanut johdattaa sitä tuon paikan kautta, tämä kanne ei tule vireille, ja se, jolla oli vastuu koirasta, on vastuussa.

(6) Tämä kanne ei myöskään ole aiheellinen, jos villieläin aiheuttaa vahinkoa toisen henkilön yllyttämänä.

(7) Ja yleisesti ottaen tämä kanne voidaan nostaa aina, kun villieläin aiheuttaa luonnolleen vastaisen vahingon, ja näin ollen, jos kivusta ärsyyntynyt hevonen potkaisee, tämä kanne ei tule vireille; mutta se, joka löi tai haavoitti hevosta, on vastuussa pikemminkin kanteesta in factum kuin Lex Aquilia -lain nojalla, ei muusta syytä kuin siitä, että se, joka ei tehnyt vahinkoa omalla ruumiillaan. Mutta jos joku hyväilee hevosta tai taputtaa sitä, ja se potkaisee sitä, on peruste tähän kanteeseen.

(8) Jos jokin eläin ärsyttää toista ja saa sen tekemään jonkin vahingon, kanne on nostettava suhteessa siihen, joka aiheutti ärsytyksen.

(9) Tämä kanne on nostettavissa riippumatta siitä, onko eläin aiheuttanut vahingon omalla kehollaan vai jonkin muun sellaisen välityksellä, jonka kanssa se on ollut kosketuksissa; kuten esimerkiksi silloin, kun härkä kolhii jotakuta vaunun tai jonkin muun järkyttävän välityksellä.

(10) Tämä kanne ei ole käytettävissä villieläinten kohdalla niiden luontaisen raakuuden vuoksi; ja siksi jos karhu karkaa karkaa ja tekee vahinkoa, sen entistä omistajaa ei voida haastaa oikeuteen, koska eläimen karatessa hän lakkasi olemasta omistaja; ja siksi, vaikka minä tappaisin sen, ruho on minun.

(11) Kun kaksi pässiä tai härkää tappelee ja toinen tappaa toisen, Quintus Mucius tekee eron; hän nimittäin katsoo, että kanne ei tule vireille, jos se, joka oli hyökkääjä, tapetaan, mutta jos se, joka ei ole syyllistynyt provokaatioon, tapetaan, kanne voidaan nostaa; ja siksi omistajan on joko maksettava vahinko tai luovutettava eläin sen sijasta.

(12) Nelijalkaisten osalta rikos seuraa myös eläintä; ja tämä kanne voidaan nostaa sitä vastaan, jolle eläin kuuluu, eikä sitä vastaan, jolle se kuului vahingon tehdessään.

(13) On ilmeistä, että jos eläin kuolee ennen kuin asia on liitetty, kanneoikeus lakkaa.

(14) Eläimen luovuttaminen vahingonkorvauksena tarkoittaa sen luovuttamista eläimen ollessa elossa. Jos se kuuluu useammalle osapuolelle, vahingonkorvauskanne voidaan nostaa heitä vastaan erikseen, aivan kuten orjan tapauksessa.

(15) Joskus omistajaa ei kuitenkaan haasteta oikeuteen, jotta hänet pakotettaisiin luopumaan eläimestä hyvityksenä, vaan häntä vastaan nostetaan kanne koko summasta; kuten esimerkiksi silloin, kun tuomioistuimessa kysytään, kuuluuko eläin hänelle, ja hän vastaa, että ei kuulu, ja jos todistetaan, että se oli hänen, häntä vastaan nostetaan kanne koko summasta.

(16) Jos joku tappaa eläimen sen jälkeen, kun kysymys on yhdistetty, koska omistajalle voidaan nostaa kanne Lex Aquilia -lain nojalla, oikeudessa otetaan huomioon Lex Aquilia -laki, koska omistaja on menettänyt valtuudet luovuttaa eläin korvaukseksi; ja siksi hänen on mainitussa tapauksessa tarjottava arvioitu vahingonkorvausmäärä, ellei hän ole valmis luovuttamaan kanneoikeuttaan eläimen tappanutta vastaan.

(17) Ei ole epäilystäkään siitä, että tämä kanne siirtyy vahingonkärsijän perilliselle ja muulle oikeudenomistajalle; ja myös siitä, että se voidaan nostaa perillisiä ja muita oikeudenomistajia vastaan, ei perintöoikeuden vaan omistusoikeuden perusteella.

2. Paulus, Ediktistä, kirja XXII.

Tämä kanne voidaan nostaa paitsi vahingoittuneen omaisuuden omistajan myös minkä tahansa asianomaisen hyväksi; esimerkiksi sen, jolle omaisuus oli lainattu, ja myös täydennysmiehen hyväksi, koska niiden, jotka ovat vastuussa, katsotaan kärsineen vahinkoa.

1. Kun joku, joka yrittää paeta toista, esimerkiksi tuomaria, ja menee naapurikauppaan ja joutuu siellä hurjan koiran puremaksi, eräät viranomaiset katsovat, että hänellä ei ole kanneoikeutta koiran vuoksi; mutta hänellä olisi kanneoikeus, jos koira olisi irrallaan.

(3) Gaius, On the Provincial Edict, kirja VII.

Ei ole epäilystäkään siitä, että tämän lain nojalla voidaan nostaa kanne sellaisten henkilöiden puolesta, jotka ovat vapaita; kuten esimerkiksi silloin, kun eläin haavoittaa perheen päämiestä tai perheen poikaa, edellyttäen, että epämuodostumista ei oteta huomioon, koska ketään, joka on vapaa, ei voida arvioida; mutta huomioon voidaan ottaa kustannukset, jotka ovat aiheutuneet vamman parantamisesta, ja menetetty työ, jota asianosainen ei ole voinut tehdä vammautumisensa vuoksi.

4. Paulus, Ediktistä, kirja XXII.

Oikeudenmukainen kanne on käytettävissä näissä olosuhteissa silloin, kun vahinkoa ei ole aiheuttanut nelijalkainen vaan jokin muu eläin.

5. Alfenus, Digest, kirja II.

Kun palvelija johti hevosta majatalon talliin, hevonen haistatti muulia, ja muuli potkaisi ja mursi palvelijan jalan. Pyydettiin lausuntoa siitä, voiko muulin omistajaa vastaan nostaa kanteen sillä perusteella, että se oli aiheuttanut vamman, ja vastasin, että voi.

Otsikko 2. Lex Aquilia

(1) Ulpianus, Ediktistä, kirja XVIII.

Lex Aquilia kumosi kaikki aiemmin säädetyt lait, jotka koskivat laittoman vahingon korvaamista, olivatpa ne sitten kahdentoista taulukon tai muiden lakien mukaisia; näitä lakeja ei ole tarpeen eritellä tässä vaiheessa.

1. Lex Aquilia on kansanäänestys, jonka säätämistä kansantribuuni Aquilius ehdotti kansalle.

(2) Gaius, Maakuntaediktistä, kirja VII.

Lex Aquilian ensimmäisessä jaksossa säädetään, että "jos joku lainvastaisesti tappaa toiselle kuuluvan mies- tai naispuolisen orjan tai karjan luokkaan kuuluvan nelivarvaseläimen, häneltä vaadittakoon maksettavaksi summa, joka vastaa suurinta arvoa, jonka se oli kuluneen vuoden aikana".

1. Ja sitten laissa säädetään edelleen, että "kieltävän päätöksen tehnyttä henkilöä vastaan voidaan nostaa kanne kaksinkertaisesta vahingonkorvauksesta".

2. Näyttää siis siltä, että laki asettaa orjien kanssa samaan luokkaan eläimet, jotka kuuluvat nautakarjaan ja joita pidetään laumoissa, kuten esimerkiksi lampaat, vuohet, härät, hevoset, muulit ja aasit. Herää kysymys, kuuluvatko siat karjan määritelmän piiriin, ja Labeo on aivan oikein päättänyt, että ne kuuluvat. Koirat eivät kuitenkaan kuulu tämän otsikon alle, ja luonnonvaraiset eläimet, kuten karhut, leijonat ja pantterit, ovat kaukana siitä, että ne kuuluisivat siihen. Elefantit ja kamelit ovat ikään kuin sekoittuneet, sillä ne tekevät kantavien eläinten työtä, mutta niiden luonne on kuitenkin villi, ja siksi ne on sisällytettävä ensimmäiseen jaksoon.

3. Ulpianus, Ediktistä, kirja XVIII.

Kun mies- tai naispuolinen orja on tapettu laittomasti, sovelletaan Lex Aquilia -lakia. Perustellusti lisätään, että sen on oltava laittomasti tapettu, sillä ei riitä, että se on vain tapettu, vaan se on tehtävä lain vastaisesti.

4. Gaius, Provincial Edictistä, kirja VII.

Jos siis tapan orjanne, joka on varas ja hyökkää minua vastaan sillä hetkellä, olen vapaa vastuusta, "sillä luonnollinen järki sallii ihmisen suojella itseään vaaroilta".

1. Kahdentoista taulun laki sallii kenelle tahansa tappaa varkaan, joka jää kiinni yöllä, edellyttäen kuitenkin, että hän varoittaa huudolla; ja se sallii hänen tappaa varkaan päiväsaikaan, jos hän jää kiinni ja puolustautuu aseella, edellyttäen aina, että hän kutsuu huudolla muita todistamaan.

5. Ulpianus, Ediktistä, kirja XVIII.

Jos joku kuitenkin tappaa toisen, joka hyökkää häntä vastaan aseella, hänen ei katsota tappaneen tätä laittomasti; ja jos joku tappaa varkaan kuolemanpelosta, ei ole epäilystäkään siitä, etteikö hän olisi Lex Aquilian nojalla vastuussa. Mutta jos hän voi ottaa varkaan kiinni ja haluaa mieluummin tappaa hänet, parempi mielipide on, että hän syyllistyy laittomaan tekoon, ja näin ollen hän on myös Lex Cornelia -lain nojalla vastuussa.

1. Meidän on tässä yhteydessä ymmärrettävä, että termi "vahinko" ei tarkoita jotakin loukkausta, kuten vahingonkorvauskanteen yhteydessä, vaan jotakin, joka on tehty laittomasti eli lain vastaisesti, esimerkiksi silloin, kun joku tappaa huolimattomuudesta, ja näin ollen joskus voidaan nostaa molemmat kanteet, nimittäin Lex Aquilian mukainen kanne ja vahingonkorvauskanne; mutta tässä tapauksessa tehdään kaksi arviointia, toinen vahingonkorvauksesta ja toinen loukkauksesta, ja näin ollen meidän on tässä yhteydessä ymmärrettävä termi "vahinko" siten, että sillä tarkoitetaan vahinkoa, joka on aiheutettu huolimattomuudesta, myös sellaisen osapuolen toimesta, joka ei ole aikonut tehdä väärin.

2. Siksi kysymme, voidaanko Lex Aquilian nojalla nostaa kanne, jos mielisairas henkilö aiheuttaa vahinkoa? Pegasus kiistää sen, sillä miten joku voi olla huolimaton, joka ei ole järjissään? Tämä on täysin totta. Näin ollen Lex Aquilian mukainen kanne ei ole mahdollinen, aivan kuten silloin, kun eläin aiheuttaa vahingon tai kun kattotiili putoaa katolta. Sama sääntö pätee myös silloin, kun lapsi aiheuttaa vahinkoa. Jos kuitenkin murrosikä

vailla oleva poika aiheuttaa vahingon, Labeo sanoo, että hän on Lex Aquilian nojalla vastuussa, koska hän olisi vastuussa varkaudesta; ja mielestäni tämä mielipide on oikea, jos hän on kykenevä syyllistymään lain rikkomiseen.

3. Jos opettaja haavoittaa tai tappaa orjan opettaessaan häntä, onko hän Lex Aquilian nojalla vastuussa sillä perusteella, että hän on syyllistynyt laittomaan vahingontekoon? Julianus sanoo, että Lex Aquilia -lain nojalla vastuuseen joutui henkilö, joka sokeutti oppilaan toisesta silmästä opettaessaan häntä; ja paljon enemmän hän olisi ollut vastuussa, jos hän olisi tappanut hänet. Hän olettaa seuraavan tapauksen. Kun suutari opetti ammattiaan pojalle, joka oli vapaasyntyinen ja perheen poika ja joka ei suorittanut kunnolla hänelle antamaansa tehtävää, hän löi häntä kaulaan lastilla, jolloin pojan silmä tuhoutui. Julianus sanoo, että tässä tapauksessa vahingonkorvauskannetta ei voida nostaa, koska hän antoi iskun, ei vahingoittamistarkoituksessa, vaan varoittaakseen ja opettaakseen poikaa. Hän on kuitenkin epävarma siitä, voidaanko sopimusperusteinen kanne nostaa, koska opetusta antavalle henkilölle myönnetään vain kohtuullinen rangaistus. En kuitenkaan epäile, etteikö Lex Aquilia -lain nojalla voitaisiin nostaa kanne;

6. Paulus, Ediktistä, XXII kirja.

Koska ohjaajan äärimmäinen ankaruus johtuu huolimattomuudesta.

7. Ulpianus, Ediktistä, kirja XVIII.

Tällä kanteella isä saa vahingonkorvausta poikansa silmän tuhoutumisen vuoksi menettämien palveluiden arvon suuruisen korvauksen sekä pojan sairaanhoidosta aiheutuneet kulut.

1. Meidän on ymmärrettävä termi "tappaminen" siten, että se tapahtui joko miekalla, nuijalla tai muulla aseella tai käsillä, jos kuristamista käytettiin, tai potkimalla tai lyömällä häntä päähän tai jollakin muulla tavalla.

2. Lex Aquilia tulee sovellettavaksi silloin, kun joku, joka on ollut liian raskaasti kuormitettu, heittää kuormansa alas ja tappaa orjan; sillä oli hänen vallassaan olla kuormittamatta itseään tällä tavoin. Pegasos sanoo, että jos joku liukastuu ja murskaa kuormallaan toiselle kuuluvan orjan, hän on Lex Aquilian nojalla vastuussa, jos hän on kuormannut itsensä raskaammin kuin olisi pitänyt tai kävellyt huolimattomasti liukkaalla paikalla.

3. Samoin jos joku vahingoittaa toista sen vuoksi, että joku tönäisee häntä, Proculus katsoo, että tönäisyn antaja ei ole vastuussa, koska hän ei tappanut toista, eikä myöskään tönäistävä, koska hän ei ole syyllistynyt väärään vahingoittamiseen; tämän mielipiteen mukaan olisi myönnettävä kanne in factum tönäisyn antajaa vastaan.

4. Jos joku painiottelussa tai paini- ja nyrkkeilyottelussa tai kun kaksi nyrkkeilijää ottelee keskenään, tappaa toisen; ja hän tekee sen julkisessa näytöksessä, Lex Aquilia ei tule sovellettavaksi, koska vahingon on katsottava tapahtuneen maineen ja rohkeuden vuoksi eikä tarkoituksenaan aiheuttaa vahinkoa. Tätä ei kuitenkaan voida soveltaa orjan tapaukseen, koska vapaasyntyiset henkilöt ovat tottuneet osallistumaan tällaisiin kilpailuihin, mutta sitä voidaan soveltaa silloin, kun perheen poika haavoittuu. On selvää, että jos toinen osapuoli aiheuttaa haavan toisen vetäytyessä, Lex Aquilia on sovellettavissa; tai jos hän tappaa orjan, kun kilpailua ei ole, ellei tämä tapahdu isännän yllyttämänä, sillä silloin Lex Aquilia ei ole sovellettavissa.

5. Jos joku lyö kevyesti sairasta orjaa ja tämä kuolee, Labeo katsoo oikeutetusti, että hän on vastuussa Lex Aquilian nojalla, sillä isku, joka on toiselle kuolemaan johtava, ei usein ole sitä toiselle.

6. Celsus sanoo, että on suuri ero sillä, tappaako osapuoli tosiasiallisesti vai huolehtiiko hän kuoleman syystä, sillä se, joka huolehtii kuoleman syystä, ei ole Lex Aquilian nojalla vastuussa, vaan on vastuussa in factum -kanteen nojalla. Hän viittaa tähän viitaten tapaukseen, jossa osapuoli on antanut myrkkyä lääkkeenä ja joka hänen mukaansa on aiheuttanut kuoleman; samoin kuin se, joka antaa miekan mielisairaahan henkilön käsiin, sillä tämä ei olisi vastuussa Lex Aquilia -lain nojalla, vaan hän olisi vastuussa tosiasiallisesta kanteesta.

7. Mutta jos joku heittää toisen sillalta, olipa tämä sitten kuollut samaansa iskuun tai joutunut veden alle ja hukkunut tai virran voimasta uupuneena kuollut; syyllinen, sanoo Celsus, on Lex Aquilia nojalla vastuussa, aivan kuten jos hän olisi lyönyt pojan kallioon. Proculus katsoo, että jos lääkäri leikkaa orjan taitamattomasti, kanne voidaan nostaa joko sopimuksen tai Lex Aquilian nojalla.

(8) Gaius, On the Provincial Edict, kirja VII.

Samaa sääntöä sovelletaan, jos hän käyttää lääkettä väärin; mutta jos kirurgi leikkaa asianmukaisesti eikä käytä muita parantavia toimenpiteitä, hän ei ole vapaa vastuusta, vaan hänen katsotaan syyllistyneen huolimattomuuteen.

1. Lisäksi, jos muulinkuljettaja ei taitamattomuutensa vuoksi kykene hillitsemään muuliensa kulkua, ja ne murskaavat toiselle kuuluvan orjan, sanotaan yleensä, että kuljettaja on vastuussa huolimattomuudesta. Samaa mieltä ollaan, jos hän ei kykene hallitsemaan muulejaan voimattomuuden vuoksi; ei myöskään vaikuta epäoikeudenmukaiselta, että voimattomuus olisi peruste huolimattomuudelle, koska kenenkään ei pitäisi ryhtyä mihinkään sellaiseen, jonka hän tietää tai jonka hänen olisi pitänyt tietää olevan vaarallista muille hänen heikkoutensa vuoksi. Sama laki pätee henkilöön, joka ei taitojensa tai voimiensa puutteen vuoksi kykene hallitsemaan hevosta, jolla hän ratsastaa.

(9) Ulpianus, Ediktistä, kirja XVIII.

Lisäksi, kun kätilö antaa naiselle lääkettä ja tämä kuolee sen seurauksena, Labeo tekee eron, nimittäin: jos hän antoi lääkkeen omin käsin, hänen katsotaan tappaneen naisen, mutta jos hän antoi lääkkeen jälkimmäiselle, jotta tämä voisi ottaa sen, olisi myönnettävä kanne in factum, ja tämä mielipide on oikea; sillä hän pikemminkin tarjosi kuoleman syyn kuin todella tappoi naisen.

1. Jos joku joko väkisin tai suostuttelemalla antaa toiselle lääkettä joko suun kautta tai injektiona tai voitelee hänet jollain myrkyllisellä aineella, hän on Lex Aquilian mukaan vastuussa, aivan kuten lääkettä antava kätilö on vastuussa.

2. Jos joku tappaa orjan nälkäänsä, Neratius sanoo, että hän on vastuussa in factum -kanteesta.

3. Jos orjani ratsastaa hevosen selässä ja hevosen säikäyttämällä aiheutat sen, että orja heitetään jokeen, ja hän menettää sen seurauksena henkensä, Ofilius kirjoittaa, että kanne factiimissa on myönnettävä; aivan kuten jos orjani olisi joutunut yhden miehen väijytykseen ja toisen miehen tappamaksi.

4. Jos taas orja kuolee osapuolten toimesta, jotka harjoittelevat keihäillä huvikseen, Lex Aquilia on sovellettavissa; mutta jos muut harjoittelevat keihäillä ja orja ylittää paikan, Lex Aquilia ei ole sovellettavissa, koska hänen ei olisi pitänyt hätiköidysti ylittää kenttää, jossa tämä harjoittelu oli käynnissä; mutta jos joku kuitenkin tahallaan heittää häntä keihäillä, hän on Lex Aquilian nojalla vastuussa.

(10) Paulus, Ediktistä, kirja XXII.

Vaarallinen leikki olisi nimittäin luokiteltava huolimattomuudeksi,

11. Ulpianus, On the Edict, kirja VIII.

Mela sanoo myös, että jos useiden henkilöiden pelatessa palloa liian rajusti lyöty pallo putoaa sillä hetkellä orjaa parranajossa olevan parturin käteen siten, että partakone viiltää tämän kurkun auki; huolimattomuudesta vastuussa oleva osapuoli on Lex Aquilian nojalla vastuussa. Proculus on sitä mieltä, että parturi on syyllinen; ja jos hänellä oli tosiaan tapana ajella henkilöitä paikassa, jossa on tapana pelata palloa tai jossa oli paljon matkustamista, hän on tietysää määrin vastuussa; vaikka ei olekaan väärin katsoa, että jos joku istuu parturin tuoliin vaarallisessa paikassa, hän on syyllinen vain itse.

1. Kun yksi osapuoli pitää orjaa ja toinen tappaa hänet, se, joka piti orjaa, on vastuussa in factum -kanteesta, koska hän on aiheuttanut kuoleman.

2. Mutta kun useampi henkilö löi orjan, harkitaanpa, ovatko kaikki heistä vastuussa, aivan kuin he kaikki olisivat tappaneet hänet? Ja jos tiedetään, kenen iskun seurauksena hän menetti henkensä, ensimmäiset ovat vastuussa siitä, että he tappoivat hänet; mutta jos tätä ei tiedetä, Julianus sanoo, että kaikki voivat joutua vastuuseen hänen kuolemastaan, ja jos kanne nostetaan vain yhtä vastaan, muita ei voida vapauttaa; sillä Lex Aquilian mukaan se, että yksi maksaa, ei vapauta toista, koska kyseessä on rikosoikeudellinen kanne.

3. Celsus toteaa, että jos joku lyö orjaa kuolettavasti ja toinen riistää häneltä hengen, edellistä ei pidetä vastuullisena siitä, että hän tappoi hänet, vaan ainoastaan siitä, että hän haavoitti häntä, koska hän kuoli toisen tekemästä haavasta, mutta jälkimmäinen on vastuussa siitä, että hän tappoi hänet; tätä mieltä on myös Marcellus, ja se on järkevämpi.

4. Muinaiset viranomaiset päättivät, että jos useat henkilöt heittävät alas palkin, joka murskaa orjan, kaikki ovat Lex Aquilian nojalla yhtä lailla vastuussa kanteesta.

5. Proculus on myös katsonut, että se, joka ärsytti koiraa ja sai sen puremaan jotakuta, oli Lex Aquilian nojalla kanteen alainen, vaikka hänellä ei ollut koira hallussaan. Julianus kuitenkin sanoo, että tässä tapauksessa hän on Lex Aquilia -lain nojalla vastuussa vain, jos hän piti koiraa hallussaan ja aiheutti sen puremisen toiselle osapuolelle; mutta jos hän ei pitänyt koira hallussaan, häntä vastaan olisi nostettava kanne in factum.

6. Lex Aquilia -lain mukaisen kanteen voi nostaa isäntä eli omistaja.

7. Kun orjalle, jonka olin aikeissa palauttaa sinulle hinnan luovuttamisen jälkeen, on aiheutettu väärää vahinkoa, Julianus sanoo, että minulla on oikeus Lex Aquilian mukaiseen kanteeseen ja että kun alan palauttaa orjaa, minun on luovutettava se sinulle.

8. Mutta jos orja palvelee vilpittömässä mielessä jotakuta henkilöä, joka ei ole hänen omistajansa, onko jälkimmäisellä oikeus kanteeseen Lex Aquilian nojalla? Parempi mielipide on, että kanne in factum olisi myönnettävä.

9. Julianus sanoo, että jos vaatteet lainataan jollekulle ja ne repeytyvät, jälkimmäinen ei voi nostaa kanteita Lex Aquilian nojalla, mutta vaatteiden omistaja voi.

10. Julianus käsitteli sitä, onko käyttöoikeuden haltijalla vai sillä, jolla on oikeus käyttää omaisuutta, Lex Aquilian mukainen kanneoikeus? Mielestäni parempi mielipide on, että tällaisessa tapauksessa olisi myönnettävä praetorian kanne.

12. Paulus, On Sabinus, kirja X.

Jos pelkkä omaisuuden omistaja haavoittaa tai tappaa orjan, johon minulla on käyttöoikeus, minulle olisi myönnettävä Lex Aquilian mukaisesti kanne vahingonkorvauksesta, joka on suhteessa käyttöoikeuteni määrään; ja se osa vuodesta, joka on kulunut ennen käyttöoikeuttani, on myös sisällytettävä mainitun vahingonkorvauksen arviointiin.

13. Ulpianus, Ediktistä, kirja XVIII.

Vapaamiehellä on oikeus Lex Aquiliaan perustuvaan praetoriaanikanteeseen omissa nimissään; mutta hän ei voi nostaa suoraa kannetta, koska ketään ei voida pitää omien raajojensa omistajana. Isäntä voi kuitenkin nostaa kanteen pakenevan orjan puolesta.

1. Julianus sanoo, että jos vapaa mies palvelee minua vilpittömässä mielessä orjana, hän on itse vastuussa minulle Lex Aquilian nojalla.

2. Jos kartanoon kuuluva orja tapetaan, herää kysymys, kuka voi nostaa kanteen Lex Aquilian nojalla, koska kyseisellä orjalla ei ole omistajaa? Celsus sanoo, että lain tarkoituksena on, että kaikki vahingot korvataan omistajalle, ja siksi kuolinpesä katsotaan omistajaksi; näin ollen kun kuolinpesään hyökätään, perillinen voi nostaa kanteen.

3. Jos testamentin saanut orja kuolee sen jälkeen, kun jäämistöön on ryhdytty, Lex Aquilian mukainen kanneoikeus kuuluu testamentinsaajalle, ellei hän ole hyväksynyt testamenttia vasta orjan kuoleman jälkeen; sillä jos hän on hylännyt sen, Julianus sanoo, että lopputuloksena on, että kanneoikeuden on sanottava kuuluvan perilliselle.

14. Paulus, Ediktistä, kirja XXII.

Mutta jos perillinen itse tappaa orjan, on todettu, että kanne häntä vastaan on myönnettävä testamentinsaajalle.

(15) Ulpianus, On the Edict, kirja XVIII.

Kirjoitetun perusteella on todettava, että jos testamentattu orja tapetaan ennen kuin perintöosaan on ryhdytty, Lex Aquilian mukaisen kanneoikeuden on jäätävä perilliselle, koska se on saatu perinnön kautta. Jos orja kuitenkin haavoittui ennen kuolinpesän alkamista, kanneoikeus säilyy itse asiassa osana kuolinpesän omaisuutta, mutta perillinen on velvollinen luovuttamaan sen testamentinsaajalle.

1. Jos orja haavoittuu kuolettavasti ja menettää sen jälkeen henkensä rakennuksen putoamisen, haaksirikon tai jonkin iskun seurauksena aikaisemmin kuin hän muuten olisi menettänyt; kanteen perusteena ei voi olla hänen kuolemansa, vaan ainoastaan hänen haavoittumisensa. Jos hänet kuitenkin vapautettiin tai myytiin ja hän kuoli sen jälkeen haavaan, Julianus sanoo, että kanne voidaan nostaa hänen tappamisestaan. Tämä ero johtuu siitä, että sinä tapoit hänet silloin, kun haavoitit häntä, vaikka tämä kävi ilmi vasta, kun hän kuoli; mutta edellisissä tapauksissa rakennuksen kaatuminen ei antanut mahdollisuutta osoittaa, oliko hän kuollut vai ei. Kun orja haavoittuu kuolettavasti ja te määrääte hänet vapaaksi ja nimitätte hänet perilliseksenne ja hän sitten kuolee, hänen perillisensä ei voi nostaa kanteita Lex Aquilian nojalla,

16. Marcianus, säännöt, kirja IV.

Koska asia on edennyt niin pitkälle, ettei oikeutta kanteen nostamiseen ole alun perin voinut olla olemassa.

17. Ulpianus, Ediktistä, kirja XVIII.

Jos omistaja tappaa oman orjansa, hän on vastuussa tosiasiallisesta kanteesta, jonka on nostanut vilpittömässä mielessä omistanut tai orjan pantiksi ottanut osapuoli.

1. (Jos Stichus on testamentattu kahdelle henkilölle yhdessä, ja kun toinen testamentinsaajista hylkää hänet tapettuaan; mielestäni vain toinen testamentinsaajista voi nostaa kanteen Lex Aquilian nojalla, koska omistusoikeus näyttää siirtyneen hänelle takautuvasti).

(18) Paulus, On Sabinus, kirja X.

Jos kuitenkin osapuoli, joka on saanut orjan pantiksi, tappaa tai haavoittaa orjan, häntä vastaan voidaan nostaa kanteita sekä Lex Aquilia -lain nojalla että pantin perusteella, mutta kantajan on tyydyttävä jompaankumpaan näistä kanteista.

19. Ulpianus, Ediktistä, kirja XVIII.

Mutta jos joku tappaa yhteisomistuksessa olevan orjan, hän on vastuussa Lex Aquilian nojalla, niin sanoo Celsus; ja sama sääntö pätee, jos hän haavoittaa häntä:

20. Sama, Sabinuksesta, kirja XLII.

Toisin sanoen sen osuuden osalta, josta hän nostaa kanteen kantajana.

21. Sama, Ediktistä, kirja XVIII.

Laissa sanotaan: "orjan suurin arvo kuluneen vuoden aikana". Tämä lauseke viittaa aiheutuneen vahingon määrän arviointiin.

1. Vuosi on laskettava takaisin siitä päivästä, jona orja tapettiin; mutta jos hän haavoittui vain kuolettavasti ja kuoli pitkän ajan kuluttua, Julianuksen mukaan vuosi on laskettava siitä päivästä, jona hän haavoittui; Celsus on tosin eri mieltä.

2. Onko meidän kuitenkin arvioitava vain orjan ruumiin arvo silloin, kun hänet tapettiin, vai eikö meidän pitäisi pikemminkin arvioida, mikä oli etumme siitä, että häntä ei tapettu? Nykyinen sääntö on, että on arvioitava, minkä arvoinen intressimme oli.

22. Paulus, Ediktistä, kirja XXII.

Jos siis olette tappaneet orjan, jonka olin sopinut luovuttavani jollekin taholle rangaistuksen uhalla, minun saamaani hyötyä on tarkasteltava asiaa käsiteltäessä.

1. Myös orjan henkilökohtaiset ominaisuudet on otettava huomioon arviota tehtäessä, kuten esimerkiksi silloin, kun joku tappaa orjan, joka kuului näyttelijä- tai laulajaporukkaan, tai yhden kaksosista, tai yhden neljän hevosen joukkueesta, tai uroksen tai naaraan parista muuleista; sillä tällaisissa olosuhteissa ei pidä arvioida ainoastaan tuhoutuneen eläimen arvoa, vaan myös jäljelle jääneiden eläinten arvon aleneminen on otettava huomioon.

23. Ulpianus, Ediktistä, kirja XVIII.

Niinpä Neratius toteaa, että jos perilliseksi määrätty orja tapetaan, on otettava huomioon myös perinnön arvo.

1. Julianus sanoo, että jos vapautettu ja perilliseksi määrätty orja tapetaan, ei sijaisperillinen eikä lakimääräinen perillinen voi periä perinnön arvioitua arvoa takaisin Lex Aquilian mukaisella kanteella, koska orja ei ollut vielä saanut sitä; ja tämä mielipide on oikea. Näin ollen ainoa arvio, joka voidaan tehdä, on orjan arvon arviointi, koska sen katsotaan olevan ainoa asia, josta sijaisperijä on kiinnostunut; mutta mielestäni edes arviota hänen arvostaan ei pitäisi tehdä, koska jos hän olisi ollut perillinen, hän olisi myös ollut vapaa.

2. Julianus sanoo lisäksi, että jos minut määrätään perilliseksi sillä ehdolla, että annan Stichukselle manumittuminen, ja Stichus tapetaan testamentin tekijän kuoleman jälkeen, arvioitu summa, johon minulla on oikeus, sisältää niin ikään perinnön arvon; sillä ehto ei täyttnyt orjan kuoleman vuoksi; mutta jos orja tapettiin testamentin tekijän

elinaikana, perinnön arvioitua arvoa ei voida ottaa huomioon, koska taannehtivasti otettiin huomioon orjan suurin arvo edellisen vuoden aikana.

3. Julianus sanoo myös, että tapetun orjan arvon arvioinnissa voidaan ottaa huomioon vain se aika, jolloin hänen arvonsa oli kyseisen vuoden aikana suurin; ja näin ollen, jos arvokkaan taiteilijan peukalo katkaistiin ja hänet tapettiin vuoden kuluessa siitä, kun tämä tapahtui, hänen omistajansa voi nostaa kanteen Lex Aquilian nojalla, ja hänen arvonsa on arvioitava sen mukaan, minkä arvoinen hän oli ennen kuin hän menetti taitonsa peukalonsa ohella.

4. Kun kuitenkin tapetaan orja, joka oli syyllistynyt suuriin petoksiin kirjanpidossani ja jonka olin aikonut kiduttaa saadakseni häneltä selville petoksiin syyllistyneiden rikoskumppaneidensa nimet, Labeo katsoo aivan oikein, että orjan arvo on arvioitava sen edun suuruiseksi, joka minulla oli hänen tekemiensä petosten paljastamisesta, eikä sen tappion perusteella, jonka orja itse aiheutti.

5. Jos hyvin käyttäytyvä orja kuitenkin muuttaa tapojaan ja tapetaan vuoden kuluessa, hänen arvonsa olisi arvioitava sen perusteella, minkä arvoinen hän oli ennen muutosta.

6. Lyhyesti sanottuna on katsottava, että kaikki se etu, joka teki orjasta arvokkaamman milloin tahansa sen vuoden aikana, jonka aikana hänet tapettiin, olisi otettava huomioon hänen todellisen arvonsa arvioinnissa.

7. Kun alaikäinen orja, joka ei ole vielä vuoden ikäinen, tapetaan, parempi mielipide on se, että hänen arvonsa arvioinnissa olisi otettava huomioon se osa vuodesta, jonka aikana hän oli elossa.

8. On todettu, että tämä kanne myönnetään perilliselle ja muille perillisille; mutta sitä ei myönnetä perillistä ja toisen osapuolen perillisiä vastaan, koska se on rangaistusluonteinen; paitsi jos mainittu perillinen olisi tullut rikkaammaksi aiheutetun vahingon vuoksi.

9. Kun orja tapetaan ilkeiden tekojen vuoksi, on vahvistettu, että hänen omistajansa voi nostaa kanteen myös Lex Cornelia -lain nojalla, ja jos hän toimii Lex Aquilia -lain nojalla, hänen Lex Cornelia -lain nojalla nostamansa kanne ei ole esteenä.

10. Kanne voidaan nostaa siviilioikeudellisesta vahingonkorvauksesta, jos osapuoli tunnustaa syyllisyytensä, ja kaksinkertaisesta vahingonkorvauksesta, jos hän kiistää syyllisyytensä.

11. Jos joku tunnustaa tappaneensa orjan, joka on vielä elossa, ja on sen jälkeen valmis osoittamaan, että mainittu orja on vielä elossa; Julianus sanoo, että Lex Aquilia ei sovellu, vaikka asianosainen tunnustaa tappaneensa orjan; sillä jos kanne perustuu tunnustukseen, kantajan ei tarvitse todistaa, että orjan tappanut osapuoli oli vastaaja, vaan olennaista on, että joku on tappanut orjan.

(24) Paulus, Ediktistä, kirja XXII.

Tämä seikka käy selvemmin ilmi silloin, kun orjan sanotaan olevan haavoitettu; mutta jos vastaaja tunnustaa, että hän on haavoittanut orjaa, ja näin ei ollutkaan, mihin haavoittumiseen meidän on perustettava arvio tai mihin päivämäärään meidän on viitattava?

25. Ulpianus, Ediktistä, kirja XVIII.

Jos orjaa ei siis tapettu, vaan hän kuoli, parempi mielipide on, että vastaaja ei ole vastuussa kuolleesta orjasta, vaikka hän olisi tunnustanut tappaneensa hänet.

(1) Jos asiamies, holhooja, edunvalvoja tai joku muu tunnustaa, että hänen poissaoleva päämiehensä on haavoittanut orjaa, tunnustukseen perustuva praetoriaanikanne olisi myönnettävä mainittua osapuolta vastaan.

(2) On huomattava, että tässä kanteessa, joka myönnetään tunnustuksen tehnyttä henkilöä vastaan, tuomari ei ole nimitetty tuomion antamista varten vaan vahingonkorvausten arvioimiseksi; sillä oikeudenkäyntiä ei voida käydä tunnustuksen tehneiden henkilöiden tuomitsemiseksi.

26. Paulus, Ediktistä, XXII kirja.

Oletetaan esimerkiksi, että henkilö, jota vastaan kanne nostetaan, tunnustaa tappaneensa orjan ja on valmis maksamaan sen arvioidun arvon, ja hänen vastapuolensa tekee siitä hyvin korkean arvion.

27. Ulpianus, Ediktistä, kirja XVIII.

Kun orja vie toisen, eri omistajalle kuuluvan orjan ja tappaa tämän, sekä Julianus että Celsus katsovat, että sekä varkauteen että vahingonkorvaukseen perustuva kanne voidaan nostaa.

1. Kun orja on yhteisomistuksessa, toisin sanoen kuuluu sinulle ja minulle, ja hän tappaa toisen minulle kuuluvan orjan, voidaan sinua vastaan nostaa Lex Aquilian perusteella kanne, jos orja on toiminut sinun suostumuksellasi; myös Proculus oli tätä mieltä, kuten Urseius väittää. Mutta jos hän ei ole tehnyt tekoa sinun suostumuksellasi, noxal-kannetta ei voida nostaa, jottei orja voisi kuulua yksin sinulle. Mielestäni tämä on oikein.

2. Lisäksi, jos Titiukselle kuuluva orja tappaa orjan, joka on sinun ja minun yhteisessä omistuksessa, Celsus sanoo, että jos jompikumpi omistajista nostaa kanteen, hän joko saa suhteutetun osan tuomitusta vahingonkorvauksesta tai orja on ehdottomasti luovutettava korvaukseksi, koska kyseessä on asia, jota ei voi jakaa.

3. Omistaja on vastuussa henkirikoksen tehneen orjan puolesta, ja se, jota hän hyvässä uskossa palvelee orjana, ei ole vastuussa; mutta herää kysymys, onko osapuoli, jonka orja on karkulainen, Lex Aquilian mukaan vastuussa hänen puolestaan? Julianus sanoo, että hän on vastuussa. Tämä on täysin totta, ja myös Marcellus on samaa mieltä.

4. Tämän lain toinen jakso on jäänyt unohduksiin.

5. Kolmannessa jaksossa Lex Aquilia sanoo: "Jos joku vahingoittaa toisen omaisuutta muutoin kuin tappamalla orjia tai karjaa, riippumatta siitä, mikä oli palaneen, hajonneen tai vahingoittuneen omaisuuden arvo kolmenkymmenen edeltävän päivän aikana; asianosainen on velvoitettava maksamaan summa sen omistajalle".

6. Näin ollen, jos mies ei tappaisi orjaa tai eläintä, mutta polttaisi, rikkoisi tai vahingoittaisi muuta omaisuutta, voitaisiin epäilemättä ryhtyä toimenpiteisiin tämän lain säännöksen nojalla. Jos siis heitätte soihdun orjaani ja poltatte hänet, olette vastuussa minulle.

7. Lisäksi, jos sytytätte puuni tai maalaistaloni tuleen, minulla on oikeus nostaa kanne Lex Aquilian nojalla.

8. Jos joku aikoo polttaa taloni ja tuli leviää naapurini taloon, hän on Lex Aquilian nojalla vastuussa myös naapurille, eikä hän ole vähemmän vastuussa vuokralaisilleen heidän henkilökohtaisen omaisuutensa polttamisen vuoksi.

9. Jos vuokralaisen orja, jolla on vastuullaan uuni, menee nukkumaan uunin eteen, ja talo palaa; Neratius sanoo, että jos kanne nostetaan vuokrasopimuksen perusteella, vuokralaisen on korvattava vahinko, jos hän on ollut huolimaton valitessaan palveluksessaan olevia henkilöitä; mutta jos yksi henkilö sytytti tulipalon uunissa ja toinen oli huolimaton vahtiessaan uunia, joutuuko se, joka sytytti tulipalon, vastuuseen? Se, joka oli vastuussa tulesta, ei tehnyt mitään, ja se, joka sytytti sen oikein, oli nuhteeton; mikä sitten on johtopäätös? Luulen, että praetorian kanne kohdistuu sekä siihen, joka nukahti uunin eteen, että siihen, joka laiminlöi uunin hoitamisen, sillä kukaan ei saisi sanoa nukahtaneen osalta, että hänen laiminlyöntinsä oli vain inhimillistä ja luonnollista, sillä hänen olisi pitänyt joko sammuttaa tuli tai suojata se siten, ettei se olisi voinut levitä.

10. Jos teillä on uuni puolustusmuuria vasten, oletteko vastuussa väärästä vahingosta? Proculus sanoo, että kanteita ei voida nostaa, koska kanteita ei voida nostaa sellaista osapuolta vastaan, jolla on tulisija. Siksi on mielestäni oikeudenmukaisempaa, että kanne myönnetään *in factum*, tietenkin, jos seinä on palanut; mutta jos et ole vielä aiheuttanut minulle vahinkoa, mutta tulipalosi on sellaisessa paikassa, että pelkään sen tapahtuvan, niin mielestäni riittää takaus, jossa määrätään uhkaavan vahingon varalta.

11. Proculus sanoo, että jos vuokralaisen orjat polttavat maatilaa, vuokralainen on vastuussa joko vuokrasopimuksen tai *Lex Aquilian* nojalla, joten hän voi luovuttaa orjat korvaukseksi; ja jos asia on ratkaistu jommankumman kanteen nojalla, toisen nojalla ei voida enää nostaa kannetta. Tämän on ymmärrettävä koskevan vain tapauksia, joissa vuokralainen ei ole syyllistynyt huolimattomuuteen; mutta jos hän omisti orjia, joilla oli tapana syyllistyä rikollisiin tekoihin, hän on vastuussa vahingonkorvausvelvollisuudesta, koska hänellä oli tällaisia orjia. Hän toteaa, että samaa sääntöä on noudatettava rakennuksessa majoittuvien henkilöiden osalta; ja tämä mielipide on perusteltu.

12. Jos mehiläiseni lentävät pois sinun mehiläisiisi ja sinä poltat ne, Celsus sanoo, että minulla on *Lex Aquilian* nojalla oikeus nostaa kanne sinua vastaan.

13. Laissa sanotaan "murskaa palasiksi". Tämän sanan lähes kaikki antiikin auktoriteetit ymmärsivät tarkoittavan samaa kuin "tuhota".

14. Siksi Celsus esittää kysymyksen: jos kylvitte toisen vehnäpellolle ohdaketta tai rikkaruohoja, sen omistaja voi paitsi nostaa kanteen interdiktio *Quod vi aut clam* nojalla (tai jos maa on vuokrattu, vuokralainen voi tehdä niin),

myös nostaa kanteen in factum; ja jos vuokralainen nostaa kanteen, vuokralaisen on asetettava vakuus siitä, ettei muita kanteita nosteta; Tämä tehdään tietysti sen vuoksi, että omistaja ei saa aiheuttaa lisää harmia, sillä yhdenlaista vahinkoa on tuhota tai muuttaa jotakin, jotta Lex Aquilian mukainen kanne olisi aiheellinen, ja toisenlaista on se, kun itse esineen sisältöä muuttamatta siihen sekoitetaan jotakin, jonka erottaminen olisi hankalaa.

15. Celsus sanoo, että on ilmeistä, että akviliaalaisen lain nojalla voidaan nostaa kanne, jos osapuoli laittaa viiniin likaa tai läikyttää sitä tai tekee siitä hapanta tai pilaa sen muulla tavoin; sillä sekä kaataminen että hapanta tekeminen sisältyvät sanoihin "tuhota".

16. Hän ei myöskään kiellä sitä, että myös "murskaa palasiksi" ja "polta" sisältyvät sanaan "tuhota"; mutta siinä ei ole mitään uutta, jos tietyt asiat luetellaan laissa erityisesti, sillä laki lisää yleensä yleisen termin, joka sisältää nämä erityiset asiat. Tämä mielipide on oikea.

17. Meidän on kaikin tavoin ymmärrettävä, että ilmaisu "hajottaa kappaleiksi" on sovellettavissa silloin, kun osapuoli haavoittaa orjaa tai lyö häntä kepillä, hihnalla, nyrkillä, aseella tai muulla sellaisella välineellä, joka viiltää tai aiheuttaa turvotusta kenenkään ruumiissa, mutta vain siinä määrin, kuin on tapahtunut oikeudeton vahinko. Jos teko ei kuitenkaan vähennä orjan arvoa tai tee hänestä vähemmän hyödyllistä, Lex Aquilia ei ole käytettävissä, ja kanne voidaan nostaa ainoastaan vahingonkorvauksesta; sillä Lex Aquilia koskee vain sellaisia vahinkoja, jotka ovat aiheuttaneet vahinkoa. Jos siis orjan arvo ei ole vähentynyt, mutta on aiheutunut kuluja siitä, että hänet on saatu terveenä takaisin, katsotaan, että minulle on aiheutunut vahinkoa siinä määrin, ja näin ollen kanne voidaan nostaa Lex Aquilia -lain nojalla.

18. Jos joku repii tai likaa toisen vaatteet, hän on vastuussa, aivan kuin hän olisi tuhonnut ne.

19. Lisäksi jos joku heittää hirsini tai vehnäni jokeen, Lex Aquilian mukainen kanne riittää.

20. Jos taas joku sekoittaa vehnäni hiekkaa tai jotain muuta niin, että sitä on vaikea erottaa, häntä vastaan voidaan nostaa kanne aivan kuin hän olisi tuhonnut sen.

21. Jos joku lyö kolikot kädestäni, Sabinus on sitä mieltä, että kanne vahingonkorvauksesta on mahdollinen, jos kolikot ovat kadonneet siten, etteivät ne voi joutua kenenkään haltuun, kuten esimerkiksi silloin, kun ne ovat

pudonneet jokeen, mereen tai viemäriin; mutta jos ne joutuvat jonkun haltuun, kanne on nostettava avunannosta ja neuvonpidosta aiheutetusta varkaudesta. Tämä oli vanhojen viranomaisten kanta. Sabinus sanoo, että myös in factum -kanne voidaan nostaa.

22. Jos lyöt naista nyrkilläsi tai jos tamma saa sinulta iskun ja siitä seuraa keskenmeno, Brutus sanoo, että olet Lex Aquilian nojalla vastuussa ikään kuin "hajottamisesta".

23. Ja myös, jos joku ylikuormittaa muulia ja katkaisee yhden sen raajoista, Lex Aquilia on käytettävissä.

24. Jos joku lävistää kauppatavaralla lastatun aluksen rungon, Vivianus sanoo, että Lex Aquilia -lain nojalla voidaan nostaa kanne ikään kuin "rikkomisesta kappaleiksi".

25. Jos joku poimii kypsymättömiä oliiveja tai niittää kypsymättömiä viljoja tai kerää vihreitä viinirypäleitä, hän on Lex Aquilia nojalla vastuussa; mutta jos sato on saavuttanut kypsyyden, Lex Aquilia ei ole sovellettavissa; sillä mitään vääryyttä ei ole tapahtunut, koska asianosainen on esittänyt teille kulut, jotka olisivat aiheutuneet tällaisen sadon korjuusta; jos hän kuitenkin poistaa sen, mitä on kerätty, hän on vastuussa varkaudesta. Octavenus sanoo viinirypäleistä: "Ellei hän heitä rypäleitä maahan niin, että ne hajoavat".

26. Sama kirjoittaja toteaa puun kaatamisesta, että jos kaadettu puu on epäkypsää, osapuoli on vastuussa Lex Aquilian nojalla; mutta jos hän vie sen pois sen jälkeen, kun se on kypsää, hän on vastuussa varkaudesta, samoin kuin puiden kaatamisesta salaa.

27. Jos täysikasvuiset pajut poistetaan siten, että puiden runkoja ei vahingoiteta, Lex Aquilia ei ole käytettävissä.

28. Jos joku kastroi orjapojan ja tekee hänestä siten arvokkaamman, Vivianus sanoo, että Lex Aquilia ei ole sovellettavissa, mutta vahingonkorvauskanteen voi nostaa joko aediles-ediktin nojalla tai nelinkertaista vahingonkorvausta vastaan.

29. Jos käsityöläiselle uskotaan kiillotettava malja, ja hän rikkoo sen taitamattomuuden vuoksi, hän on vastuussa laittomasta vahingosta; mutta jos hän ei rikko sitä taitamattomuuden vuoksi, vaan siinä oli halkeamia, jotka pilasivat sen, hän on anteeksiannettavissa; ja siksi käsityöläisillä on yleensä tapana, kun heille uskotaan

tämänkaltaisia asioita, sopia sopimuksella, ettei työ ole heidän vastuullaan; ja tämä sulkee pois kaikki kanneoikeudet sopimuksen perusteella tai Lex Aquilian nojalla.

30. Jos aviomies antaa vaimolleen löysät helmet tämän omaan käyttöön ja tämä rei'ittää ne miehensä suostumuksetta tai tietämättä, jotta niitä voidaan myöhemmin käyttää nauhassa, hän on Lex Aquilia -lain nojalla vastuussa joko avioeron jälkeen tai avioliiton aikana.

31. Jos joku murtaa tai avaa väkisin rakennukseni ovet tai purkaa itse rakennuksen, hän on Lex Aquilia -lain nojalla vastuussa.

32. Jos joku purkaa akveduktini, vaikka materiaalit, joista se on koostunut, ovat minun omaisuuttani, silti, koska maa-alue, jonka kautta vesi johdetaan, ei ole minun, parempi mielipide on sanoa, että olisi myönnettävä praetorian kanne.

33. Kun kivi putoaa vaunusta ja tuhoaa tai rikkoo jotakin, katsotaan, että vaunun kuljettaja on Lex Aquilia -lain nojalla korvausvelvollinen, jos hän lastasi kivet turvattomasti ja ne tästä syystä liukastuivat.

34. Jos joku palkkaa orjan johtamaan muulia ja antaa muulin hänen huostaansa, ja hän sitoo talutushihnan peukaloonsa, jolloin muuli irtoaa ja repii orjan peukalon irti ja syöksyy sen jälkeen korkealta alas; Mela sanoo, että jos taitamaton orja palkattiin taitavana, voidaan orjan omistajaa vastaan nostaa kanne tuhoutuneen tai vammautuneen muulin vuoksi; mutta jos muuli kiihtyi iskun tai säikähdyksen seurauksena, omistajalla (eli sekä muulin että orjan omistajalla) on oikeus Lex Aquilian nojalla nostaa kanne muulin säikyttänyttä henkilöä vastaan. Minusta näyttää kuitenkin siltä, että jopa sellaisessa tapauksessa, jossa kanne voidaan nostaa sopimuksen perusteella, kanne voidaan nostaa myös Lex Aquilian nojalla.

35. Lisäksi, jos te annatte viiniä täynnä olevan sammion rappaajan korjattavaksi, ja hän rikkoo siihen reiän niin, että viini valuu ulos, Labeo sanoo, että asiassa voidaan nostaa kanne in factum.

(28) Paulus, On Sabinus, kirja X.

Jos henkilöt kaivavat kuoppia karhujen tai peurojen pyydystämistä varten ja tekevät sen maantiellä, ja jokin putoaa kuoppiin ja loukkaantuu, he ovat Lex Aquilian nojalla vastuussa; mutta he eivät ole vastuussa, jos he ovat kaivaneet kuopat jossakin muussa paikassa, jossa tämä on tavallista.

1. Tämä kanne on kuitenkin nostettava vain silloin, kun siihen on olemassa asianmukainen syy; toisin sanoen silloin, kun asiasta ei ole ilmoitettu eikä omistaja ole tiennyt asiasta eikä ole voinut varautua onnettomuuden varalta. Tällaisia tapauksia, joissa kantaja on esteellinen, jos hän olisi voinut välttää vaaran, on todella paljon;

29. Ulpianus, Ediktistä, kirja XVIII.

Aivan kuten jos asettaa ansoja paikkaan, johon ei ole oikeutta asettaa niitä, ja naapurin karja jää niihin kiinni.

(1) Jos katkaiset kattoni, jonka olen sallinut työntyä talosi päälle ilman oikeutta; Proculus toteaa, että minulla on oikeus nostaa kanne sinua vastaan perusteettomasta vahingosta, koska sinun olisi pitänyt haastaa minut oikeuteen väittäen, ettei minulla ollut oikeutta työntyvään kattoon; eikä ole oikeudenmukaista, että minulle aiheutuu vahinkoa siitä, että katkaiset puutavarani. Päinvastainen sääntö löytyy keisari Severuksen reskriptiosta, jossa hän totesi kyseisessä reskriptissä asianosaiselle, jonka talon läpi vesijohto kulki ilman, että mitään palvelussuhdetta oli olemassa, että hänellä oli oikeus itse tuhota se; ja tämä vaikuttaa kohtuulliselta, sillä erona on se, että toisessa tapauksessa mies rakensi katon maalle, joka kuului hänelle, ja toisessa tapauksessa asianosainen rakensi vesijohdon jonkun toisen tilalle.

(2) Jos laivanne törmää veneeseen ja minulle aiheutuu vahinkoa, herää kysymys, mihin toimiin minulla on oikeus? Proculus sanoo, että jos merimiehet olisivat voineet estää onnettomuuden ja se olisi tapahtunut heidän huolimattomuudestaan, heitä vastaan voidaan nostaa kanne Lex Aquilian nojalla, koska sillä ei ole suurta merkitystä, aiheutatteko vahingon ajamalla laivalla venettä päin vai ohjaamalla laivaa kohti vai aiheutatteko vahingon omin käsin; sillä kaikilla näillä tavoilla minulle aiheutuu vahinkoa teidän toimestanne, mutta jos laiva ajoi venettä päin katkenneen köyden vuoksi tai siksi, että kukaan ei ollut ohjaamassa sitä, ei kannetta voida nostaa omistajaa vastaan.

(3) Labeo sanoo myös, että jos alus ajautuu tuulen voimasta toisen aluksen ankkureihin kiinnitettyjä köysiä vasten ja merimiehet katkaisevat köydet, eikä alusta voida irrottaa millään muulla tavalla kuin katkaisemalla köydet, ei kannetta saa nostaa. Labeo ja Proculus ovat samaa mieltä kalastajien verkoista, joihin toisten alus oli sotkeutunut,

ja on selvää, että jos tämä tapahtui merimiesten huolimattomuudesta, Lex Aquilian mukainen kanne olisi nostettava. Jos kanne nostetaan kuitenkin verkoille aiheutuneesta vahingosta, ei pitäisi arvioida kaloja, jotka jäivät tämän vuoksi saaliiksi, koska on epävarmaa, olisiko niitä jäänyt saaliiksi. Samaa sääntöä noudatetaan metsästäjien ja lintujenpyytäjien tapauksessa.

(4) Jos yksi alus törmää toiseen, vastakkaisesta suunnasta lähestyvään alukseen, kanne perusteettomasta vahingosta voidaan nostaa joko ruorimiestä tai päällikköä vastaan, niin Alfenus sanoo. Jos laivaa on kuitenkin ajettu liian suurella voimalla, jotta sitä olisi voitu hallita, kanteen nostaminen omistajaa vastaan ei ole mahdollista; jos vaiva kuitenkin aiheutui merimiesten huolimattomuudesta, Lex Aquilia -lain mukainen kanne olisi mielestäni riittävä.

(5) Jos joku katkaisee kaapelin, jolla alus on kiinnitetty, ja alus sen seurauksena menetetään, kanne on asiallinen.

(6) Lain tämän pykälän nojalla voidaan nostaa kanne tällä kanteella minkä tahansa sellaisen eläimen vahingoittamisesta, jota ei luokitella karjaksi, esimerkiksi koiran; ja sama sääntö koskee villisikaa tai leijonaa ja muita villieläimiä ja lintuja.

(7) Kunnalliset tuomarit, jotka ovat syyllistyneet aiheettomaan vahingonkorvaukseen, voidaan saattaa vastuuseen Lex Aquilia -lain nojalla; sillä jos joku heistä on ottanut teloittaessaan karjanne haltuunsa ja antaa sen kuolla nälkään sallimalla teidän olla antamatta sille ruokaa, olisi hyväksyttävä kanne in factum. Lisäksi, jos hän luulee, että hän panee ulosoton toimeen lain mukaisesti, mutta ei tosiasiassa tee niin, ja palauttaa kuluneen ja tuhoutuneen omaisuuden, katsotaan, että Lex Aquilia tulee sovellettavaksi; ja tämä voidaan todellakin todeta myös silloin, kun ulosotto on pantu toimeen lain mukaisesti. Jos tuomari kuitenkin syyllistyy väkivaltaan vastarintaa tekevää osapuolta kohtaan, hän ei ole Lex Aquilian nojalla vastuussa, sillä kun joku otti orjan ulosottoon ja tämä hirtti itsensä, ei kanteen hyväksyä.

(8) Vaikka sanoja "Mikä tahansa arvo on ollut viimeisten kolmenkymmenen päivän aikana" ei nimenomaisesti mainita suurimmasta arvosta, on kuitenkin osoitettu, että tämä olisi ymmärrettävä näin.

30. Paulus, Ediktistä, kirja XXII.

Jos joku tappaa toisen aviorikoksesta kiinni jääneen orjan, hän ei joudu vastuuseen tämän lain nojalla.

1. Jos pantiksi annettu orja on myöhemmin tapettu, velallisen hyväksi nostetaan kanne; kysymys on siitä, onko velkoja oikeutettu praetoriaaniseen kanteeseen orjaan kohdistuvan osuutensa perusteella siitä syystä, että velallinen ei ole maksukykyinen, vai siitä syystä, että hän on menettänyt kanneoikeutensa ajan kulumisen vuoksi. Mutta on epäoikeudenmukaista, että asianosainen on vastuussa sekä omistajalle että velkojalle, ellei joku voisi katsoa, että velallinen ei tässä tapauksessa ollut kärsinyt mitään vahinkoa, koska hän oli hyötynyt velan määrään asti, ja kaiken sen ylittävän määrän hän voisi periä velkojalta; tai aluksi velalliselle myönnetään kanne kaikesta velan ylittävältä osalta. Näin ollen niissä tapauksissa, joissa velkojalle olisi myönnettävä kanne velallisen köyhyyden vuoksi tai siksi, että hän on menettänyt kanneoikeutensa, velkojalla on oikeus nostaa Lex Aquilia -lain nojalla kanne velan määrästä, ja tämä hyödyttää velallista siinä määrin; ja Lex Aquilia -lain nojalla velallisen hyväksi nostetaan kanne velallisen hyväksi velan ylittävältä osalta.

2. Jos joku kuluttaa toiselle kuuluvaa viiniä tai viljaa, hänen ei katsota syyllistyneen laittomaan vahinkoon; ja siksi praetoriaanikanteen on myönnettävä.

3. Tämän pykälän nojalla nostetussa kanteessa rangaistaan ilkeistä ja huolimattomuudesta. Jos siis joku sytyttää sänkensä tai ohdakkeensa tuleen polttaakseen ne, ja tuli kasvaa ja leviää niin, että se vahingoittaa toisen vehnää tai viiniköynnöksiä, on kysyttävä, johtuuko tämä hänen taitamattomuudestaan vai huolimattomuudestaan; jos hän nimittäin teki tämän tuulisena päivänä, hän on syyllistynyt huolimattomuuteen, sillä henkilön, joka antaa tilaisuuden vahingon tekemiseen, katsotaan aiheuttaneen sen; ja hän on yhtä lailla syyllinen, jos hän ei ole ryhtynyt varotoimiin estääkseen tulipalon leviämistä. Jos hän kuitenkin on ryhtynyt kaikkiin tarvittaviin varotoimiin tai jos äkillinen, voimakas tuulenpuuska on aiheuttanut palon leviämisen, hän ei ole syyllistynyt huolimattomuuteen.

4. Jos orja haavoittuu, mutta ei kuolemaan johtavasti, ja kuolee laiminlyönnin seurauksena, voidaan nostaa kanne haavoittamisesta, mutta ei tappamisesta.

31. Sama, Sabinuksesta, kirja X.

Jos puiden leikkaaja heittää alas oksan tai jos korotustyömaalla työskentelevä mies tappaa ohikulkijan, hän on vastuussa vain, jos hän heitti esineen alas julkisella paikalla eikä varoittanut, jotta onnettomuus olisi voitu välttää. Mucius kuitenkin toteaa, että vaikka tämä tapahtuisi yksityisalueella, kanne voitaisiin nostaa huolimattomuudesta, koska huolimattomuudesta on kyse silloin, kun ei ole varauduttu sellaisiin varotoimiin, joita huolellinen ihminen olisi tehnyt, tai kun varoitus annettiin vasta, kun vaaraa ei olisi voitu välttää. Tämän periaatteen kannalta ei ole

suurta merkitystä sillä, kulkiko vahingon kärsinyt osapuoli julkisella vai yksityisellä alueella, koska hyvin usein käy niin, että monet ihmiset kulkevat yksityisellä alueella. Jos siellä ei ole tietä, osapuoli on vastuussa ilkeimmasta vain silloin, kun hän heittää jotakin kulkijan päälle, sillä häntä ei voida pitää vastuullisena huolimattomuudesta, koska hän ei voi aavistaa, kulkeeko joku kyseisen paikan läpi vai ei.

32. Gaius, Provinciaediktistä, kirja VII.

Tämä kysymys on esitetty, nimittäin: pitäisikö vahingonkorvauskanteessa noudattaa samaa sääntöä, jota prokonsuli noudattaa useiden orjien tekemän varkauden tapauksessa ; toisin sanoen, eikö oikeutta rangaistuksen perimiseen pitäisi myöntää jokaisen yksittäisen orjan osalta ; vaan riittää, että korvataan se määrä, joka olisi maksettava, jos varkauden olisi tehnyt yksittäinen vapaa mies. Parempi mielipide näyttää olevan se, että samaa sääntöä olisi noudatettava, ja tämä on perusteltua; sillä niin kuin varkauskanteessa sovelletaan periaatetta, jonka mukaan omistajalta ei saa riistää koko orjakantaansa yhden rikoksen vuoksi, samaa periaatetta olisi samalla tavalla sovellettava, kun kanne nostetaan vahingonkorvauskanteesta, ja samantyyppinen arviointi olisi tehtävä, varsinkin kun joskus tällaisessa tapauksessa rikos ei ole luonteeltaan vakava; esimerkiksi kun vahinko on aiheutettu huolimattomuudesta eikä ilkeimmasta.

1. Jos sama henkilö haavoittaa orjaa ja tappaa hänet sen jälkeen, hän on vastuussa sekä haavoittamisesta että tappamisesta; sillä kyseessä on kaksi rikosta. Toisin on silloin, kun joku tappaa orjan samassa hyökkäyksessä aiheuttamalla useita haavoja; sillä silloin voidaan nostaa vain yksi kanne, tappamisesta.

33. Paulus, On Plautius, kirja II.

Jos tapat orjani, en usko, että minun kiintymystäni häneen pitäisi ottaa huomioon; kuten esimerkiksi jos joku tappaisi luonnollisen poikasi, jonka olisit valmis ostamaan korkealla hinnalla, jos hän kuuluisi jollekin toiselle; vaan kysymys, josta on kyse, on se, minkä arvoinen hän on yleisesti ottaen? Sextus Pedius sanoo, että omaisuuden hinta ei määräydy kiintymyksen tai hyötyintressin perusteella, vaan yleisten periaatteiden mukaan; niinpä mies, jolla on hallussaan luonnollinen poikansa orjana, ei ole yhtään rikkaampi siksi, että jos joku muu omistaisi hänet, hän olisi valmis ostamaan hänet huomattavasta rahasummasta; ja sillä, jolla on toisen poika hallussaan, ei ole niin paljon omaisuutta, että se vastaisi sitä, millä hän voisi myydä pojan isälleen; sillä Lex Aquilian mukaan voimme vaatia vahingonkorvausta, ja meidän katsotaan menettäneen joko sen, mitä olisimme voineet saada, tai sen, mitä meidän oli pakko maksaa.

1. Faktakanne myönnetään sellaisten vahingonkorvausten osalta, jotka eivät sisälly Lex Aquiliaan.

34. Marcellus, Digest, kirja XXI.

Eräs osapuoli testamenttasi Stichuksen Titiukselle ja Seiukselle, ja Seiuksen harkitessa asiaa ja Titiuksen nostettua kanteen perinnön takaisin saamiseksi Stichus tapettiin, minkä jälkeen Seius hylkäsi perinnön. Tässä tapauksessa Titius voi nostaa kanteen aivan kuin perintö olisi testamentattu hänelle yksin.

35. Ulpianus, Ediktistä, kirja XVIII.

Siitä syystä, että omistusoikeuden katsotaan tulleen hänelle taannehtivasti;

(36) Marcellus, Digest, kirja XXI.

Sillä siinä missä perillisellä on oikeus kanteeseen silloin, kun testamentinsaaja hylkää perinnön, aivan kuin orjaa ei olisi testamentattu; samoin Titiuksella on oikeus kanteeseen, aivan kuin orja olisi jätetty hänelle yksin.

(1) Jos Titius kuolemaan asti haavoittamansa orjan omistaja määrää testamentillaan, että orja vapautetaan ja että hänestä tulee hänen perijänsä, ja myöhemmin Maeviuksesta tulee orjan perillinen, Maeviuksella ei ole Lex Aquilian nojalla oikeutta kanteeseen Titiusta vastaan Sabinuksen näkemyksen mukaan, joka katsoi, että kanneoikeus ei siirry perilliselle silloin, kun vainajalla ei olisi ollut oikeutta siihen; mutta näyttäisi todellakin järjettömältä, että perillinen saisi vahingonkorvausta tappamansa henkilön arvosta, jonka perillinen hän oli. Jos omistaja kuitenkin määräsi, että hän on vapaa ja myös hänen perillisensä osasta omaisuuttaan, niin hänen kuoltuaan hänen kansaperillisensä voi nostaa kanteen Lex Aquilian nojalla.

37. Javolenus, On Cassius, XIV kirja.

Jos vapaa mies on tehnyt vahingon omin käsin toisen käskystä, voidaan Lex Aquilian nojalla nostaa kanne käskyn antajaa vastaan, edellyttäen, että hänellä oli käskynanto-oikeus; mutta jos hänellä ei ollut sitä, kanne on nostettava tekoon syyllistynyttä vastaan.

1. Kun nelivarvaseläimen, jonka vuoksi omistajalla on oikeus nostaa kanne omistajaansa vastaan, koska se on aiheuttanut vahinkoa, tappaa toinen osapuoli, jota vastaan sitten nostetaan kanne Lex Aquilian nojalla, kyseisen eläimen arvon arvioinnissa ei ole otettava huomioon sen todellista arvoa, vaan ne olosuhteet, joiden vallitessa vahingonkorvauskanneoikeus on olemassa; ja eläimen tappaneen osapuolen on saatava Lex Aquilia -lain nojalla nostetussa kanteessa tuomio, joka vastaa sitä intressiä, joka kantajalla on ollut ratkaista asia luovuttamalla eläin korvaukseksi sen sijaan, että hän olisi maksanut arvioitua vahingonkorvausta.

38. Same, Epistolat, kirja IX.

Jos silloin, kun orjani, jonka olet hyvässä uskossa ostanut, palvelee sinua, joku orjasi haavoittaa häntä, on katsottu, että minulla on joka tapauksessa oikeus nostaa kanteen sinua vastaan Lex Aquilian nojalla.

39. Pomponius, Quintus Muciuksesta, kirja XVII.

Quintus Mucius kertoo, että kun tamma laidunsi toisen maalla, se menetti varsansa, kun maan omistaja ajoi sen pois; ja kysyttiin, voiko tamman omistaja Lex Aquilian nojalla nostaa kanteen tamman pois ajanutta vastaan, koska hän oli vahingoittanut tammaa lyömällä sitä? Ja todettiin, että jos hän löi tammaa tai ajoi sen tarkoituksellisesti pois liian voimakkaalla väkivallalla, hän voi nostaa kanteen.

1. Pomponius. Vaikka joku löytäisi toisen karjan omalta maaltaan, hänen on ajettava se pois samalla tavalla kuin hän ajaisi omansa pois; sillä jos hän on kärsinyt vahinkoa sen vuoksi, että karja on siellä, hänellä on asianmukainen kanneoikeus. Jos siis joku löytää toisen karjan omalta maaltaan, hän ei voi laillisesti sulkea sitä eikä ajaa sitä pois millään muulla tavalla kuin jos se olisi hänen omaansa (kuten edellä totesimme), vaan hänen on joko ajettava se pois vahingoittamatta sitä tai ilmoitettava omistajalle, että tämä poistaa sen.

40. Paulus, Ediktistä, kirja III.

Lex Aquilian mukaan, jos väitän, että minulle kuuluva velkakirja, jossa ilmoitettiin, että rahasumma oli minulle erään ehdon nojalla velkaa, on turmeltunut, ja pystyn sillä välin todistamaan tämän todistajilla, jotka eivät ehkä pysty todistamaan ehdon täyttämisen ajankohtana, ja kerron oikeudessa muutamalla sanalla tosiseikat ja osoitan tämän tuomaria tyydyttävällä tavalla, minun pitäisi onnistua; mutta tuomion kohteena olevan summan maksaminen

voi tapahtua vasta, kun se ehto, josta velka on riippuvainen, täyttyy; ja jos se ei täyty, tuomiolla ei ole voimaa eikä vaikutusta.

41. Ulpianus, On Sabinus, kirja XLI.

Jos joku turmelee testamentin, harkitaanpa, eikö kanne vahingonkorvausoikeudellisesta vahingosta ole aiheellinen? Marcellus toteaa hieman epäröiden Digestin viidennessä kirjassa, että kanteen nostaminen ei ole mahdollista; sillä hän kysyy, millä tavoin vahingonkorvauksen määrä voidaan määrittää? Tein Marcelluksesta huomautuksen, jonka mukaan tämä pitää todellakin paikkansa testamentin tekijän osalta, koska hänen etuaan ei voida arvioida; mutta perillisten tai testamentinsaajien osalta tilanne on toinen, koska heidän osaltaan testamentti on melkein sama asia kuin kirjallinen velkakirja; ja Marcellus sanoo myös, että jos velkakirja turmellaan pyyhkimällä se pois, Lex Aquilia -lain mukainen kanne voidaan nostaa. Lisäksi jos joku tuhoaa hänelle talletetun testamentin tai lukee sen useiden henkilöiden läsnä ollessa, on suositeltavampaa nostaa kanne in factum - ja myös vahingonkorvauskanne - jos asianosainen on julkaissut testamentin salaiset määräykset vääryyden tekemistä varten.

1. Pomponius toteaa aivan oikein, että joskus käy niin, että asianosainen ei testamentin tuhoamalla joudu vastuuseen varkaudesta vaan ainoastaan vahingon aiheuttamisesta, esimerkiksi silloin, kun hän ei tuhonnut testamenttia tarkoituksenaan tehdä varkaus vaan ainoastaan aiheuttaa vahinkoa; sillä silloin hän ei ole vastuussa varkaudesta, koska varkauteen kuuluu paitsi varkauden teko myös tarkoitus.

42. Julianus, Digest, kirja XLVIII.

Jos joku turmelee hänelle talletetun testamentin (tai muun omaisuuden siirtämistä koskevan asiakirjan) niin, ettei sitä voi lukea, hän on vastuussa tallettamista koskevasta kanteesta ja myös asiakirjan esittämistä tuomioistuimessa koskevasta kanteesta, koska hän joko palautti tai esitti asiakirjan turmeltuneena. Lex Aquilia -lain mukainen kanne on myös mahdollinen tällaisessa tapauksessa, sillä jos osapuoli väärentää asiakirjoja, hänen voidaan hyvin perustellusti sanoa pilanneen ne.

43. Pomponius, On Sabinus, kirja XIX.

Sinulla on Lex Aquilian nojalla oikeus nostaa kanne vahingosta, joka on kohdistunut omaisuuteen ennen kuin tulit sen perilliseksi, vaikka tämä tapahtui sen osapuolen kuoleman jälkeen, jonka perillinen olet; sillä Lex Aquilia ei nimitä omistajaksi pelkästään sitä, joka oli omistajana vahingon tapahtumahetkellä; sillä näissä olosuhteissa kanneoikeus ei voisi siirtyä hänelle siltä, jonka perillinen hän oli, koska tämä olisi sama tapaus kuin silloin, kun olet ollut vihollisen vallassa ja palattuasi takaisin et voi nostaa kannetta postliminium-oikeuden nojalla siitä, mikä oli tapahtunut vankeutesi aikana; eikä mitään muuta sääntöä voida vahvistaa ilman suurta haittaa jälkipolville, joista tulee vanhempiensa perillisiä. Katsomme, että samaa sääntöä sovelletaan puihin, jotka on kaadettu salaa saman ajanjakson aikana. Olen sitä mieltä, että tämä pätee myös menettelyyn Quod vi aut clam, edellyttäen, että asianosainen on tehnyt teon sen jälkeen, kun hänelle oli ilmoitettu, ettei hän saisi tehdä niin, tai on ilmeistä, että hänen olisi pitänyt tietää, että ne osapuolet, joille kuolinpesä kuului, olisivat ilmoittaneet hänelle, jos he olisivat tienneet, mitä hän aikoi tehdä.

44. Ulpianus, On Sabinus, kirja XLII.

Lex Aquilian mukaan pienikin huolimattomuus otetaan huomioon.

1. Aina kun orja haavoittaa tai tappaa jonkun, ei ole epäilystäkään siitä, että hänen omistajansa on Lex Aquilian mukaan vastuussa.

(45) Paulus, On Sabinus, kirja X.

Tässä tapauksessa ymmärrämme tietämisen tarkoittavan sietämistä, joten jos osapuoli kykenee estämään teon eikä tee niin, hän on vastuussa.

1. Lex Aquilian nojalla voidaan nostaa kanne, jos haavoittunut orja on parannettu.

2. Jos tapat orjani ollessasi siinä käsityksessä, että hän on vapaa, joudut vastuuseen Lex Aquilian nojalla.

3. Kun kaksi orjaa hyppää palavien olkien yli ja törmää toisiinsa, jolloin molemmat kaatuvat ja toinen palaa kuoliaaksi; tässä tapauksessa ei voida nostaa kannetta, kun ei tiedetä, kumpi heistä kaatui toisen päälle.

4. Kun osapuolet syyllistyvät vahingonkorvaukseen, koska he eivät voineet muuten suojella itseään, he ovat syyttömiä; sillä kaikki lait ja kaikki oikeusperiaatteet sallivat henkilöiden torjua voimaa voimalla. Mutta jos heidän kiven vastustajaa kohti puolustautuakseni, enkä osu häneen vaan ohikulkijaan, joudun Lex Aquilian nojalla vastuuseen; sillä saa nimittäin lyödä henkilöä, joka hyökkää kimppuunsa, ja tämä ainoastaan silloin, kun tekee sen puolustautuakseen, eikä silloin, kun se tehdään kostotarkoituksessa.

5. Jos osapuoli poistaa hyödyllisen muurin, hän on vastuussa sen omistajalle aiheettomasta vahingosta.

46. Ulpianus, On Sabinus, kirja L.

Jos orjan haavoittuessa nostetaan kanne Lex Aquilian nojalla ja orja kuolee myöhemmin haavaan, kanne voidaan silti nostaa Lex Aquilian nojalla.

47. Julianus, Digest, kirja LXXXVI.

Mutta jos ensimmäisessä kanteessa on tehty arvio orjan arvosta ja sen jälkeen orja kuolee, hänen omistajansa voi nostaa kanteen hänen tappamisestaan, ja jos häneen kohdistuu pahantahtoiseen petokseen perustuva poikkeus, on ryhdyttävä toimenpiteisiin sen estämiseksi, että kantaja ei saa molemmilla kanteilla takaisin enemmän kuin hän olisi saanut, jos hän olisi aluksi nostanut kanteen orjan tappamisesta.

(48) Paulus, Ediktistä, kirja XXXIX.

Jos orja syyllistyy vahinkoon kiinteistölle ennen kuin se on otettu haltuun, ja jos hän vapautumisensa jälkeen aiheuttaa muuta vahinkoa kiinteistölle, hän on vastuussa molemmista kanteista, koska nämä asiat viittaavat kahteen eri tekoon.

49. Ulpianus, Disputations, kirja IX.

Jos joku karkottaa toiselle kuuluvia mehiläisiä tai jopa tappaa ne savustamalla, hänen katsotaan pikemminkin toimittaneen syyn niiden kuolemaan kuin tosiasiallisesti tappaneen ne, ja siksi hän on vastuussa kanteesta in factum.

1. Kun sanotaan, että väärästä vahingonteosta voidaan nostaa syyte Lex Aquilian nojalla, tämä on ymmärrettävä siten, että väärästä vahingonteosta oli kyse silloin, kun vääräys tapahtui yhdessä vahingon kanssa, paitsi jos teko tehtiin ylivoimaisen voiman pakottamana; kuten Celsus toteaa viitaten osapuoleen, joka tuhosi viereisen talon tulipalon hallitsemiseksi; sillä tässä tapauksessa hän sanoo, että Lex Aquilian nojalla ei voida nostaa kanteita, koska mies tuhosi viereisen talon, koska hänellä oli perusteltu syy pelätä, että tulipalo saattaisi päästä hänen tiloihinsa, ja riippumatta siitä, oliko tulipalo syttynyt vai oliko se aiemmin sammutettu, hän katsoo, että Lex Aquilian nojalla ei voida nostaa kanteita.

50. Sama, Opinions, kirja VI.

Jos joku purkaa toisen talon ilman omistajan suostumusta ja rakentaa tälle paikalle kylpylän, hyökkääjä on vastuussa kanteesta aiheutuneen vahingon perusteella riippumatta luonnonoikeudesta, jonka mukaan pinta kuuluu maaperän omistajalle.

51. Julianus, Digest, kirja LXXXVI.

Eräs orja haavoittui niin vakavasti, että oli varmaa, että hän kuolisi iskuun; mutta sillä välin hänet nimitettiin perilliseksi ja hän kuoli sen jälkeen toisen antamasta iskusta. Kysyn, voidaanko hänen kuolemansa aiheuttamisesta nostaa kanteen Lex Aquilian nojalla molempia osapuolia vastaan, jotka loukkasivat häntä? Vastaus oli, että tavallisesti tapon katsotaan aiheuttaneen se, joka jollakin tavalla on aiheuttanut kuoleman; mutta Lex Aquilian mukaan vastuussa on vain se, joka on aiheuttanut kuoleman tosiasiallisella väkivallalla ja ikään kuin omalla kädellään, sillä sanan "occidere" tulkinta on johdettu termeistä "caedere" ja "caedes". Lisäksi Lex Aquilia -lain mukaan vastuullisia eivät ole ainoastaan ne, jotka ovat haavoittaneet orjaa niin pahasti, että hän menettää välittömästi henkensä, vaan myös ne, jotka ovat haavoittaneet orjaa niin, että on varmaa, että orja kuolee tämän jälkeen. Jos siis joku aiheuttaa orjalle kuolemaan johtavan haavan ja toinen lyö häntä ennen kuolemaa niin, että hän kuolee aikaisemmin kuin hän muutoin kuolisi ensimmäisen haavan seurauksena, olisi katsottava, että molemmat rikoksentekijät ovat Lex Aquilia -lain nojalla vastuussa.

1. Tämä vastaa muinaisten viranomaisten kantaa, joiden mukaan silloin, kun orjaa oli haavoittanut vakavasti useampi henkilö eikä voitu selvittää, kenen iskun seurauksena hän kuoli, on päätetty, että kaikki ovat Lex Aquilia -lain nojalla vastuussa.

2. Korvaus kuoleman aiheuttamisesta ei ole tässä tapauksessa sama molemmille osapuolille; sillä sen, joka ensimmäisenä haavoitti häntä, on maksettava määrä, joka vastaa orjan suurinta arvoa kuluneen vuoden aikana; ja tämä määrä määritetään laskemalla kolmesataakuusikymmentäviisi päivää haavoittamisesta. Toinen olisi velvollinen maksamaan summan, joka vastaa suurinta summaa, jonka orja olisi tuottanut vuoden aikana ennen kuolemaansa edeltävää päivää, ja tähän sisältyy myös kuolinpesän arvo. Näin ollen toinen heistä maksaa suuremman summan ja toinen pienemmän summan saman orjan tappamisesta, eikä tässä ole mitään yllättävää, koska molempien osapuolten katsotaan tappaneen orjan eri tavoin ja eri aikoina. Jos joku pitää tätä päätöstämme järjettömänä, miettiköön, että vielä järjettömämpää olisi se, jos katsottaisiin, että kumpikaan osapuolista ei ollut Lex Aquilian mukaan vastuussa tai että toinen oli toista vastuullisempi; sillä rikokset eivät saa jäädä rankaisematta, eikä ole helppoa määrittää, kumpi on lain mukaan vastuullisempi. Siviilioikeus on nimittäin luonut lukuisia sääntöjä yleisen hyvinvoinnin turvaamiseksi, jotka ovat ristiriidassa järjen periaatteiden kanssa, kuten lukemattomat esimerkit voivat osoittaa; tyydyn mainitsemaan vain yhden niistä. Kun useat henkilöt vievät toiselle kuuluvan palkin tarkoituksenaan varastaa se, mitä he eivät olisi voineet tehdä yksin, heidän kaikkien katsotaan olevan vastuussa varkauskanteesta, vaikka nerokkaan argumentin mukaan yhdenkään heistä ei voida sanoa olevan vastuussa, koska on totta, että yksikään heistä ei vienyt palkkia.

52. Alfenus, Digest, kirja II.

Jos orja kuolee iskujen vaikutuksesta eikä tämä johdu lääkärin tietämättömyydestä tai omistajan laiminlyönnistä, voidaan hänen kuolemastaan nostaa vahingonkorvauskanne.

1. Kaupan pitäjä asetti lyhtynsä kiven päälle kadulla yöllä, ja eräs ohikulkija otti sen pois; kaupan pitäjä seurasi häntä ja vaati lyhdyn takaisin ja pidätti osapuolen, kun tämä yritti paeta. Jälkimmäinen alkoi lyödä kauppiasta ruoskalla, jota hän piti kädessään ja johon oli kiinnitetty rauta, pakottaakseen hänet vapauttamaan otteensa. Kun kamppailu oli käynyt vakavammaksi, kauppias löi lyhdynsä vieneen osapuolen silmää ja pyysi lausuntoa siitä, eikö hänen voitu katsoa, ettei hän ollut aiheuttanut lainvastaista vahinkoa, koska häntä oli ensin lyöty ruoskalla? Vastasin, että ellei hän ollut lyönyt silmää tahallaan, hänen ei katsottaisi aiheuttaneen laitonta vahinkoa, koska se osapuoli, joka ensin löi häntä ruoskalla, oli syyllinen; mutta jos häntä ei ollut ensin lyöty, vaan hän oli tapellut sen osapuolen kanssa, joka yrittää ottaa häneltä lyhdyn, liikkeen pitäjän on katsottava olevan vastuussa teosta.

2. Muulit vetivät kahta kuormattua vaunua Kapitolinkukkulalle, ja ajurit työnsivät ensimmäistä vaunua, joka oli kallellaan toiselle puolelle, jotta muulit voisivat vetää sitä helpommin; sillä välin ylempi vaunu alkoi perääntyä, ja

koska ajurit olivat kahden vaunun välissä, he vetäytyivät, ja viimeinen vaunu sai osuman ensimmäiseen ja siirtyi taaksepäin, jolloin se murskasi orjapojan, joka oli jonkun omistuksessa. Pojan omistaja kysyi minulta, ketä vastaan hänen pitäisi nostaa kanne? Vastasin, että se riippui olosuhteista, sillä jos kuljettajat, jotka pitivät kiinni ensimmäisestä vaunusta, poistuivat vapaaehtoisesti tieltä, ja seurauksena oli, että muulit eivät pystyneet pitämään vaunua ja että sen paino veti ne takaisin, silloin ei ollut kanteen nostamista muulien omistajaa vastaan, mutta Lex Aquilia -lain nojalla kanne voitiin nostaa niitä miehiä vastaan, jotka pitivät kiinni vaunusta; sillä jos joku, joka oli tukemassa jotakin, vapaaehtoisesti päästämällä otteensa irti mahdollisti sen, että se saattoi osua johonkin, hän kuitenkin syyllistyi vahinkoon, kuten esimerkiksi silloin, kun joku ajoi aasia eikä hillinnyt sitä, tai jos joku laukaisi aseensa tai heittäisi jonkun muun esineen pois kädestään. Mutta jos muulit antoivat periksi, koska ne olivat peloissaan, ja kuljettajat vapauttivat otteensa vaunusta peläten jäävänsä puristuksiin, ei kanteita voida nostaa miehiä vastaan, mutta kanne voitaisiin nostaa muulien omistajaa vastaan. Ja jos muulit tai miehet eivät olleet onnettomuuden syynä, mutta muulit eivät kyenneet pitämään kuormaa tai yrittäessään pitää kuormaa liukastuivat ja kaatuivat, minkä seurauksena vaunu kääntyi taaksepäin, eivätkä miehet kyenneet kantamaan painoa vaunun ollessa kallellaan toiselle puolelle, ei kanteen nostaminen voi kohdistua muulien omistajaan eikä miehiin. Se on kuitenkin varmaa, että riippumatta siitä, mitkä olivat olosuhteet, takimmaisena olleiden muulien omistajaa vastaan ei voitu nostaa kannetta, koska ne eivät menneet taaksepäin vapaaehtoisesti vaan sen vuoksi, että niihin törmättiin.

3. Eräs mies myi joitakin härkiä sillä ehdolla, että hän antaisi ostajan kokeilla niitä, ja hän toimitti ne sen jälkeen kokeiltavaksi; ja ostajan orja sai kokeilun aikana iskun yhden härän sarvella. Heräsi kysymys, onko myyjän maksettava ostajalle vahingonkorvausta? Vastasin, että jos ostaja piti härkiä jo ostettuina, hänen ei tarvinnut maksaa; mutta jos hän ei ollut hankkinut niitä tässä yhteisymmärryksessä, niin jos orja sai huolimattomuudestaan haavan härältä, vahingonkorvausta ei tarvinnut maksaa, mutta jos se johtui härän ilkeydestä, vahingonkorvausta piti maksaa.

4. Kun useat henkilöt pelasivat palloa, yksi heistä tönäisi pientä orjaa, kun tämä yritti poimia palloa, jolloin orja kaatui ja mursi jalkansa. Heräsi kysymys, voiko orjan omistaja nostaa Lex Aquilian nojalla kanteen sitä osapuolta vastaan, joka tönäisemällä oli aiheuttanut orjan kaatumisen. Vastasin, että hän ei voinut, koska tämä näytti tapahtuneen pikemminkin vahingossa kuin huolimattomuudesta.

53. Neratius, Pergamentit, kirja I.

Ajoit toiselle kuuluvia härkiä ahtaaseen paikkaan, mikä aiheutti niiden heittäytymisen maahan ja loukkaantumisen. Sinua vastaan nostetaan Lex Aquilian nojalla nostetun kanteen kaltainen kanne.

54. Papinianus, Kysymykset, kirja XXXVII.

Velallisella on oikeus Lex Aquilian nojalla nostettuun kanteeseen, jos toimituksesta sopinut osapuoli haavoittaa ennen velallisen laiminlyöntiä luvattua eläintä; ja sama sääntö pätee, jos hän tappaa sen. Mutta jos se, joka on sopinut toimituksesta, tappaa eläimen sen jälkeen, kun lupauksen antaja on laiminlyönyt toimitusvelvollisuutensa, velallinen epäilemättä vapautuu velvoitteistaan; mutta tässä tapauksessa hänellä ei ole oikeutta nostaa Lex Aquilia -lain mukaista kannetta, koska velkojan on katsottava vahingoittaneen pikemminkin itseään kuin toista.

55. Paulus, Kysymyksiä, kirja XXII.

Lupasin Titiukselle antaa hänelle joko Stichuksen tai Pamphiluksen, Stichuksen ollessa kymmenen tuhannen sestertiuksen ja Pamphiluksen kahdenkymmenen tuhannen sestertiuksen arvoinen; ja sopimusvelvollinen tappoi Stichuksen, ennen kuin olin maksukyvytön. Heräsi kysymys, voiko Lex Aquilian nojalla nostaa kanteen? Vastasin, että koska on todettu, että vähiten arvokas orja on tapettu, se, mistä tässä tapauksessa on keskusteltava, ei eroa mitenkään velkojan ja vieraan välisestä tapauksesta. Mikä sitten on vahingonkorvauksen mitta? Onko sen oltava kymmenen tuhatta sestertiä, joka on tapetun orjan arvo, vai onko sen oltava se summa, joka minun on maksettava, eli korkoni määrä? Entä mitä sanomme, jos Pamphilus kuolisi ilman, että minä olisin laiminlyönyt mitään? Väheneekö Stichuksen hinta, koska lupauksen antaja on vapautettu? Riittää, että toteamme, että orjan arvo oli suurempi hänen kuollessaan tai vuoden sisällä. Tämän periaatteen mukaan Stichuksen on katsottava olleen arvokkaampi, vaikka hänet olisi tapettu Pamphiluksen kuoleman jälkeen, mutta vuoden kuluessa.

56. Sama, Sentences, kirja II.

Jos nainen vahingoittaa miehensä omaisuutta, häntä vastaan voidaan nostaa kanne Lex Aquilian ehtojen mukaisesti.

(57) Javolenus, Labeon viimeisistä teoksista, kirja VI.

Lainasin sinulle hevosen, ja kun ratsastit sillä, useat muut ratsastivat kanssasi, ja yksi heistä törmäsi hevoseesi ja heitti sinut alas, ja hevosesi jalat murtuivat onnettomuuden seurauksena. Labeo toteaa, että sinua vastaan ei voida nostaa kannetta, mutta jos onnettomuus tapahtui ratsastajan huolimattomuudesta, hänet voidaan haastaa oikeuteen, mutta hevosen omistajia vastaan ei voida nostaa kannetta; ja mielestäni tämä on oikein.

Otsikko 3. Niistä, jotka kaatavat jotain tai heittävät jotain alas

1. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXIII.

Preetori sanoo niistä, jotka heittävät alas tai kaatavat ulos jotakin: Jos jotakin heitetään alas tai kaadetaan jostakin paikasta sellaiselle paikalle, jossa ihmisillä on tapana kulkea tai seisoa, myönnän kanteen siellä asuvaa osapuolta vastaan kaksinkertaisesta vahingosta, joka on aiheutunut tai aiheutettu. Jos väitetään, että vapaa mies on saanut surmansa jostakin pudonneesta esineestä aiheutuneesta iskusta, nostan kanteen viidenkymmenen aureen suuruisena. Jos asianosainen on elossa ja väitetään, että hänelle on aiheutunut vahinkoa, myönnän kanteen siitä määrästä, jonka tuomari katsoo oikeudenmukaiseksi, että asianosainen, jota vastaan kanne on nostettu, on velvoitettava maksamaan. Jos väitetään, että orja on syyllistynyt tekoon isäntänsä tietämättä, lisäksi asian käsittelyssä olevaan hakemukseen sanat "tai luovuttaa orjan korvaukseksi".

1. Kukaan ei kiellä, etteikö tämä preetorin määräys olisi erittäin hyödyllinen, koska on yleisen hyvinvoinnin kannalta tärkeää, että ihmiset kulkevat ja kulkevat teillä ilman pelkoa tai vaaraa.

2. Sillä on kuitenkin hyvin vähän merkitystä, onko paikka julkinen vai yksityinen, kunhan henkilöt kulkevat siellä tavanomaisesti; sillä preetori piti silmällä henkilöitä, jotka kulkevat omaa tietään, eikä erityistä huomiota kiinnitetty maanteihin; sillä niissä paikoissa, joiden kautta ihmiset kulkevat tavanomaisesti, pitäisi olla sama turvallisuus. Jos kuitenkin on ollut aika, jolloin ihmiset eivät tavallisesti kulkeneet kyseistä tietä, ja jos sitten jotain heitetään alas tai kaadetaan ulos, kun paikka oli suljettu, mutta vasta sen jälkeen, kun sitä alettiin käyttää kulkemiseen, asianosainen ei ole vastuussa tämän ediktin nojalla.

3. Jos jokin putoaa alas, kun se on ripustettuna, paremman käsityksen mukaan se on katsottava alasheitetyksi; näin ollen, jos jotain kaadetaan ulos astiasta, joka on ripustettuna, vaikka kukaan ei olisi vaikuttanut siihen, on sanottava, että kyseistä ediktiä voidaan soveltaa.
4. Tämä kanne in factum myönnetään sitä vastaan, joka majoittui talossa silloin, kun jotain heitettiin alas tai kaadettiin ulos, eikä talon omistajaa vastaan, koska syyllisyys kohdistuu ensin mainittuun. Huolimattomuutta tai sitä, että vastaaja kiistää tosiseikan, ei mainita, jotta kaksinkertaista vahingonkorvausta koskeva kanne voitaisiin nostaa, vaikka molempien näiden seikkojen todetaan antavan hyvän perusteen nostaa kanne vahingonkorvauskanne.
5. Kun vapaamies on tapettu, vahingonkorvausta ei määrätä kaksinkertaiseksi, koska vapaamiehen tapauksessa ei ole mahdollista arvioida hänen henkilöllisyyttään, vaan tuomio on viidenkymmenen aureen suuruinen.
6. Sanoilla "jos hän on elossa ja sanotaan, että häntä on vahingoitettu" ei viitata vahinkoon, joka on kohdistunut vapaan miehen omaisuuteen, esimerkiksi jos hänen vaatteensa tai jokin muu asia on revitty tai pilattu, vaan ainoastaan niihin vammoihin, jotka on aiheutettu hänen ruumiilleen.
7. Jos perheen poika on vuokrannut yläkammion ja siitä heitetään alas tai kaadetaan jotain, De peculio -kannetta ei voida nostaa hänen isäänsä vastaan, koska sopimuksesta johtuvaa vaatimusta ei ole olemassa, ja siksi kanne on nostettava poikaa itseään vastaan.
8. Jos orja asuu talossa, myönnetäänkö noxal-kanne, koska sellaista ei voida nostaa kaupanteon perusteella: vai voidaanko De peculio-kanne nostaa, koska orjan tekemän rikkomuksen perusteella ei voida nostaa kannetta? Emme voi oikein sanoa, että vahinko on orjan tekemä, koska tämä ei ole syyllistynyt vahinkoon. Olen kuitenkin sitä mieltä, että orjaa ei saa jättää rankaisematta, vaan hänet on oikaistava tuomarin poikkeuksellisen auktoriteetin nojalla.
9. Sanomme, että asianosainen käyttää taloa riippumatta siitä, asuuko hän omassa talossaan vai sellaisessa, joka on vuokrattu hänelle tai jonka hän saa vastikkeetta. On selvää, että vieras ei ole vastuussa, koska hän ei asu talossa, vaan häntä vain majoitetaan, mutta se osapuoli on vastuussa, joka majoittaa häntä; ja talossa asuvan ja vieraan välillä on yhtä suuri ero kuin sen välillä, jolla on kotipaikka, ja matkustajan välillä, jolla ei ole kotipaikkaa.

10. Jos useat henkilöt asuvat samassa huoneessa ja sieltä heitetään jotain alas, kanne voidaan nostaa ketä tahansa heistä vastaan;

2. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja VI.

(Koska on täysin mahdotonta tietää, kuka heistä heitti sen alas vai kaatoi sen ulos) :

3. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXIII.

Kanne voidaan nostaa koko summasta, mutta jos se nostetaan yhtä osapuolta vastaan, muut vapautetaan:

4. Paulus, Ediktistä, XIX kirja.

Jos rahaa ei ole saatu asianosaikanteen yhteydessä, muut velvoitetaan yhtiösopimuksella tai oikeudenmukaisella kanteella maksamaan osuutensa sille osapuolelle, joka on tehnyt sovinnon.

(5) Ulpianus, On the Edict, kirja XXIII.

Jos useat henkilöt asuvat keskenään jaetussa asunnossa, kanne myönnetään vain sitä vastaan, joka asui siinä osassa, josta ulosvuoto tehtiin.

1. Jos joku antaa vastikkeettomasti majoitusta vapaamiehelleen ja tämän asiakkaille tai vaimonsa asiakkaille, Trebatius sanoo, että hän on vastuussa heidän puolestaan; ja tämä on oikein. Sääntö on sama silloin, kun joku jakaa pieniä majoituksia ystäviensä kesken, sillä jos joku vuokraa majoituksia ja hän itse käyttää niistä suurimman osan, hän on yksin vastuussa; mutta jos hän vuokraa majoituksia ja pitää itsellään vain pienen osan ja vuokraa loput useammalle henkilölle, he kaikki ovat vastuussa, koska he ovat käyttäneet sitä majoitusta, josta heittäminen tai vuodattaminen tapahtui.

2. Joskus kuitenkin, kun kantajalle ei aiheudu haittaa, praetorin pitäisi oikeudenmukaisuuden nimissä myöntää kanne pikemminkin sitä vastaan, jonka makuuhuoneesta tai sisäänkäynnistä esine heitettiin alas, vaikka useat henkilöt asuisivatkin samassa majoitustilassa; mutta jos jotain heitetään alas huoneiston keskeltä, parempi mielipide on, että kaikki ovat vastuussa.

3. Jos varastohuoneen pitäjä heittää tai kaataa jotakin maahan tai joku, joka on vuokrannut varastohuoneen tai vuokrannut paikan pelkästään jonkin työn suorittamista tai opetuksen antamista varten, tekee niin, kanne on nostettavissa; vaikka joku työmiehistä tai oppineista olisi heittänyt tai kaatanut sen maahan.
4. Jos asianosainen kuitenkin saa tuomion Lex Aquilian nojalla (koska hänen vieraansa tai joku muu heitti jotain alas huoneistosta), on Labeon mukaan kohtuullista, että kanne in factum myönnetään heittämisen tehnyttä asianosaista vastaan, ja tämä on totta. On selvää, että jos hän oli vuokrannut huoneen sille, joka heitti sen alas, hänellä on myös oikeus nostaa kanne sopimuksen perusteella.
5. Tämä kanne, joka voidaan nostaa tavaroista, jotka on kaadettu ja heitetty maahan, on ikuinen, ja se on perillisen käytettävissä, mutta sitä ei myönnetä perillistä vastaan; mutta se kanne, joka tulee kysymykseen silloin, kun vapaan miehen sanotaan tulleen tapetuksi, voidaan nostaa vain vuoden kuluessa, eikä sitä myönnetä perillistä vastaan eikä perillisen tai vastaavien henkilöiden hyväksi, sillä se on rangaistus- ja kansankanne, ja meidän on aina muistettava, että jos useat henkilöt haluavat nostaa tällaisen kanteen, se olisi mieluiten myönnettävä jollekin, jolla on intressi siihen tai joka oli sukua vainajalle joko avioliiton tai verenperimyksen kautta. Jos vahinko on kuitenkin aiheutunut vapaamiehelle, hänellä on ikuinen kanneoikeus; mutta jos joku muu haluaa nostaa kanteen, oikeus ei ulotu vuotta pidemmälle; eikä perillisillä ole siihen oikeutta perinnöllisenä etuoikeutena; sillä jos vapaamiehelle on aiheutunut ruumiillinen vahinko, vaatimus ei voi siirtyä perinnöllisen oikeuden perusteella hänen seuraajilleen, koska siihen ei liity taloudellista vahinkoa, sillä kanne perustuu oikeudenmukaisuuteen ja kohtuuteen.
6. Preetori sanoo: "Kukaan ei saa laskea mitään ulkonevalle katolle sellaisen paikan yläpuolelle, jota tavallisesti käytetään kulkuväylänä tai jossa ihmiset ovat tottuneet seisomaan, jos se voi pudotessaan vahingoittaa jotakuta". Myönnän kanteen kymmenen solidin suuruisen summan maksamiseksi ketään vastaan, joka rikkoo tätä lakia; ja jos orjan sanotaan tehneen näin isäntänsä tietämättä, määrään tämän summan maksettavaksi tai kyseisen orjan luovutettavaksi hyvityksenä."
7. Tämä määräys on osa aiemmin mainittua ediktiä; sillä oli vain johdonmukaista, että preetori määräsi myös tästä tapauksesta, jotta jos johonkin talon osaan asetetaan jotakin vaarallista, se ei voisi aiheuttaa vahinkoa.

8. Praetor sanoo: "Kukaan", "ulkonevalla katolla". Nämä sanat "ei kukaan" viittaavat kaikkiin henkilöihin, riippumatta siitä, asuivatko he talossa vuokralaisina vai omistajina ja asuvatko he siellä vai eivät, niin kauan kuin heillä on jotain alttiina näille paikoille.

9. "Jotka pitävät mitään talletettuna sellaisen paikan yläpuolella, jota tavallisesti käytetään kulkuväylänä tai jossa ihmiset ovat tottuneet seisomaan." Meidän on ymmärrettävä termi "talletettu" siten, että se soveltuu majoitustilaan tai huoneistoon tai tavarataloon tai mihin tahansa muuhun rakennukseen.

10. Henkilön voidaan asianmukaisesti katsoa "tallettaneen" jotakin, vaikka hän ei olisi itse sijoittanut sitä, vaan sallinut sen jonkun muun tehdä, ja näin ollen, jos orja sijoittaa sen ja omistaja sallii sen pysyä siinä paikassa, häntä ei pidetä vastuullisena noxal-kanteesta, vaan omasta puolestaan.

11. Praetor sanoo: "Jos se voi pudotessaan vahingoittaa jotakuta". Näistä sanoista käy ilmi, että praetori säättää vain sen varalta, että vahinkoa ei voi aiheuttaa kaikki, mikä voidaan sijoittaa tällaiseen asentoon, vaan kaikki, mikä on sijoitettu niin, että se voi mahdollisesti aiheuttaa vahinkoa, sillä emme odota, kunnes vahinko on tapahtunut, vaan ediktiota sovelletaan, jos vahinkoa voi ylipäätään aiheutua; ja se, joka on pitänyt esineen paikallaan, saa rangaistuksen riippumatta siitä, onko se aiheuttanut vahinkoa sijoittamallaan vai ei.

12. Jos sijoitettu esine putoaa ja aiheuttaa vahinkoa, kanne nostetaan sitä osapuolta vastaan, joka sen sinne sijoitti, mutta ei talon asukasta vastaan, koska tämä kanne ei riitä, koska sen osapuolen, joka sijoitti esineen, ei varmasti voida katsoa pitäneen sitä paikallaan, ellei hän ollut joko talon omistaja tai asukas. Kun nimittäin taiteilijalla oli kilpi tai kuva esillä kopissa, ja se putosi alas ja vahingoitti ohikulkijaa, Servius oli sitä mieltä, että tätä vastaava kanne olisi hyväksyttävä; sillä hän sanoi, että jälkimmäistä ei ilmeisesti voitu nostaa, koska kuvaa ei ollut sijoitettu räystäälle eikä ulkonevalle katolle. Hän totesi, että samaa sääntöä olisi noudatettava silloin, kun verkkoon ripustettu purkki oli pudonnut alas ja aiheuttanut vahinkoa, koska sekä oikeudellinen että kohtuullinen kanne puuttui.

13. Tämä kanne on avoin kaikille, ja se on nostettavissa perillisen ja hänen seuraajiensa hyväksi, mutta se ei ole nostettavissa perillisiä vastaan, koska se on rikosoikeudellinen kanne.

6. Paulus, Ediktistä, XIX kirja.

Tämä edikti ei rajoitu kaupunkeihin ja kyliin, vaan se koskee myös kaikkia teitä, joita pitkin henkilöt tavallisesti kulkevat.

(1) Labeo sanoo, että tätä ediktiä sovelletaan vain silloin, kun esine heitetään alas päivällä, ei yöllä; silti tietyissä paikoissa ihmiset kulkevat myös yöllä.

(2) Henkilö, joka asuu tiloissa, on vastuussa myös perheensä huolimattomuudesta.

(3) Jos laivasta heitetään jotakin, myönnetään oikeudenmukainen kanne laivasta vastaavaa tahoa vastaan.

7. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja VI.

Jos vapaan henkilön ruumis on vahingoittunut jostakin, joka on heitetty alas tai kaadettu ulos, tuomarin on otettava huomioon lääkärille maksetut palkkiot ja muut henkilön parantamisesta aiheutuneet kulut sekä sen ammatin arvo, jonka asianosainen on menettänyt tai on vaarassa menettää vammautumisensa vuoksi; arpia tai muita epämuodostumia ei kuitenkaan arvioida, koska vapaan henkilön ruumis ei ole arvioitavissa.

Otsikko 4. Myrkyllisistä teoista

1. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja II.

Noxal-kanteiksi kutsutaan niitä kanteita, jotka nostetaan meitä vastaan, ei minkään sopimuksen perusteella, vaan jonkin orjien tekemän vahingon tai rikkomuksen seurauksena; ja tällaisten kanteiden voima ja vaikutus on se, että jos meitä vastaan annetaan tuomio, voimme välttää vahingonkorvauksen maksamisen luovuttamalla rikkomukseen syyllistyneen henkilön ruumiin.

2. Ulpianus, Ediktistä, kirja XVIII.

Jos orja tappaa jonkun omistajansa tietäen, hän saattaa tämän vastuuseen koko vahingonkorvauksen määrästä, sillä omistajan katsotaan itse syyllistyneen henkirikokseen; mutta jos tämä on tapahtunut omistajan tietämättä, on kyse noxal-kanteesta, sillä omistajaa ei saa pitää orjan rikoksen vuoksi vastuussa muusta kuin hänen luovuttamisestaan korvaukseksi.

(1) Jos hän ei ole tehnyt mitään estääkseen rikoksen, olipa hän edelleen omistaja tai lakkasi olemasta sellainen, hän on vastuussa tästä kanteesta; sillä riittää, että hän oli omistaja silloin, kun hän ei estänyt tekoa; ja näin on siinä määrin, että Celsus katsoo, että jos orja vieraannutetaan kokonaan tai osittain tai hänet manumitoidaan, vahinko ei seuraa henkilöön, sillä orja ei ole syyllistynyt mihinkään rikokseen, koska hän totteli omistajansa käskyjä. Ja tätä voidaan tosiaan sanoa, että jos tämä tosiaan määräsi hänet, mutta jos hän ei vain estänyt häntä, miten voimme antaa anteeksi orjan teon? Celsus tekee kuitenkin eron Lex Aquilian ja kahdentoista taulun lain välillä, sillä jos orja syyllistyi muinaisen lain mukaan varkauteen tai aiheutti muun vahingon omistajansa tietämättä, orjan puolesta nostettiin vahingonkorvauskanne, eikä omistaja ollut suoraan vastuussa, mutta hän sanoo, että Lex Aquilian mukaan omistaja oli suoraan vastuussa eikä orjan puolesta. Sitten hän esittää kummankin lain periaatteen; kahdentoista taulun lain tarkoituksena oli, että tällaisessa tapauksessa orjien ei pitäisi totella isäntäänsä, mutta Lex Aquilian tapauksessa laki vapautti orjan, joka totteli isäntäänsä, koska hänet olisi tapettu, jos hän ei olisi tehnyt niin. Mutta jos pidämme vakiintuneena sitä, mitä Julianus toteaa Kahdeksankymmenenkuudennessa kirjassa, että "kun orja tekee varkauden tai aiheuttaa jonkin vahingon", tämä viittaa myös uudempiin lakeihin; voidaan sanoa, että omistajalle voidaan myöntää noxal-kanne orjan vuoksi; joten koska Aquilian kanne myönnetään omistajaa vastaan, tämä ei vapauta orjaa, vaan on rasite omistajalle. Hyväksymme Julianuksen mielipiteen, joka on järkevä ja jota Marcellus tukee Julianuksen esittämällä tavalla.

3. Sama, Ediktistä, kirja III.

Kaikissa noxal-teoissa, joissa vaaditaan omistajan tietoisuutta, tämä on ymmärrettävä siten, että omistaja olisi voinut estää vääryyden, mutta ei tehnyt niin; sillä on eri asia saada orja tekemään rikos kuin sallia se.

4. Paulus, Ediktistä, kirja III.

Viitaten orjien rikkomuksiin, mitä meidän on ymmärrettävä "omistajan tietämyksellä"? Tarkoittaako se, että teko tehtiin hänen neuvostaan, vai että hän vain näki sen tapahtuneen, vaikka ei voinut estää sitä? Sillä oletetaanpa, että orja, joka oli ryhtymässä toimenpiteisiin saadakseen vapautensa, tekee teon omistajansa tietäen tai ei kiinnitä

omistajansa huomiota; tai oletetaanpa, että orja on joen vastakkaisella puolella ja tekee vahingon, vaikka hänen isäntänsä näkee hänet, mutta tekee sen vastoin hänen tahtoaan? On kuitenkin parempi sanoa, että meidän on ymmärrettävä termi "tieto" siten, että se tarkoittaa sitä, että osapuoli voi estää teon, ja tämä on ymmärrettävä läpi koko ediktin, sikäli kuin termi "tieto" on kyseessä.

(1) Jos vieraalle kuuluva orja tekee laittoman teon minun tietoisuudessani ja minä ostan hänet; noxal-kanne myönnetään minua vastaan, koska ei voida katsoa, että hän toimi omistajansa tietoisuudessa, koska minä en tuolloin ollut hänen omistajansa.

(2) Kun omistaja on vastuussa tietoisuutensa perusteella, on harkittava, pitäisikö kanne myöntää myös orjan osalta; ellei praetori ole tarkoittanut, että omistajalta vaaditaan vain yksi rangaistus. Pitäisikö siis orjan ilkivallan jäädä rankaisematta? Tämä olisi epäoikeudenmukaista, sillä omistaja on toki vastuussa molemmilla tavoilla, mutta kun yksi rangaistus, eli se, kumman kantaja valitsee, on vaadittu, toista ei voida periä.

(3) Jos orjan luovuttamista hyvityksenä ei mainita, ja omistajasta nostetaan kanne sen vuoksi, että hän oli tietoinen rikoksesta, vaikka hän ei tosiasiallisesti ollut siitä tietoinen, ja jos asia hylätään ja oikeudenkäynti lopetetaan, kantaja ei voi vedota oikeusvoimaan, jos hän yrittää jatkaa menettelyä orjan luovuttamiseksi; siitä syystä, että asia on jo aiemmin saatettu päätökseen aikaisemmassa oikeudenkäynnissä ja että se on nyt päättynyt. Ensimmäisen oikeudenkäynnin ollessa kesken kantajalla on kuitenkin oikeus muuttaa mielensä, jos hän yrittää todistaa omistajan tietoisuuden, ja turvautua noxal-kanteeseen. Toisaalta myös, jos hän on nostanut noxal-kanteen sitä vastaan, joka oli tietoinen asiasta, hänelle ei myönnetä mitään muuta kannetta omistajaa vastaan, jos hän on jättänyt orjan luovuttamisen korvaukseksi pois; mutta jos hän oikeudenkäynnin aikana haluaa vielä todistaa omistajan tietoisuuden, häntä ei voida estää tekemästä niin.

5. Ulpianus, Ediktistä, kirja V.

Jos useille henkilöille kuuluva orja tekee rikoksen, josta he kaikki eivät tiedä, noxal-kanne myönnetään ketä tahansa heistä vastaan. Mutta jos he kaikki olisivat tietoisia siitä, kuka tahansa heistä on vastuussa ilman, että otetaan huomioon orjan luovuttaminen korvaukseksi, aivan kuin he kaikki olisivat syyllistyneet rikokseen; eikä yhtä heistä vapauteta, jos muut haastetaan oikeuteen. Jos kuitenkin toinen omistajista tiesi asiasta ja toinen ei tiennyt siitä, se, joka tiesi asiasta, haastetaan oikeuteen ilman, että orjan luovuttamista harkitaan, ja se, joka ei tiennyt asiasta, haastetaan oikeuteen ja hänellä on oikeus luovuttaa orja.

1. Ero näiden kahden menettelyn välillä ei ole ainoastaan siinä, että se omistaja, joka tiesi, on vastuussa koko summasta, vaan myös siinä, että jos se, joka tiesi, myy orjan tai vapauttaa hänet ja orja kuolee, kyseinen omistaja on vastuussa, mutta jos omistaja itse kuolee, hänen perijänsä ei ole vastuussa.

(6) Sama, Ediktistä, kirja XVIII.

Mutta orja itse, jos hänet manumitoidaan, on myös vastuussa.

7. Sama, Ediktistä, kirja III.

Noxal-kannetta ei kuitenkaan myönnetä, ellei orja ole hallinnassani, ja jos hän on, vaikka hän ei ollut hallinnassani rikkomuksen tekohetkellä, minä olen vastuussa, ja perilliseni on vastuussa, jos rikkomuksen tehnyt orja oli elossa.

(1) Pomponius sanoo, että jos orjan ostaja haastetaan oikeuteen noxal-kanteessa, myyjää, joka oli tietoinen teosta, ei voida enää haastaa oikeuteen.

8. Sama, Ediktistä, kirja XXXVII.

Jos yhteisomistuksessa oleva orja syyllistyy varkauteen, kuka tahansa hänen isännistään on vastuussa noxal-kanteesta koko summasta, ja tämä on sääntö nykyisin. Mutta se osapuoli, jota vastaan kanne nostetaan, ei voi välttyä vahingonkorvauksen maksamiselta, ellei hän luovuta orjaa kokonaan; sillä jos hän olisi valmis luovuttamaan vain osan orjasta, sitä ei suvaita. On selvää, että jos muut omistajat eivät tämän vuoksi ole valmiita luovuttamaan orjaa, hänen on tällöin maksettava koko summa, ja hän voi nostaa kanteen toista omistajaa vastaan ositusta tai orjan osuuden jakamista varten. Hän voi kuitenkin, ennen kuin asia liitetään noxal-kanteeseen, saada koskemattomuuden luovuttamalla osuutensa orjasta, jolloin hänen ei tarvitse esittää puolustusta; vaikka joku voi todeta, että jos osuus kyseisestä orjasta siirretään osapuolelle, hän menettää kanneoikeutensa; sillä kun hänestä tulee osuuden omistaja, hän ei voi nostaa kannetta osaomistajaa vastaan noxal-kanteen avulla; ja ehkä hän ei voisi nostaa osituskannetta sellaisen rikoksen vuoksi, joka on tehty ennen osaomistuksen alkamista, ja jos hän ei voi tehdä tätä, hän ilmeisesti kärsii vahinkoa. Minusta on kuitenkin parasta katsoa, että yhteisomistuksen jakamista koskeva kanne on hänen edukseen.

(9) Paulus, On the Edict, kirja XXXIX.

Jos useat yhteisesti omistetut orjat tai yksi yksin syyllistyy varkauteen yhden omistajansa tietäen, tämä on vastuussa molempien nimissä, ja jos häntä vastaan nostetaan kante, tämä vapauttaa muut vastuusta; hän ei myöskään voi saada mitään yhteisomistajaltaan, koska hän on ansainnut rangaistuksen oman tekonsa vuoksi. Mutta jos se, joka ei tiennyt rikoksen tekemisestä, maksaa kaksinkertaisen vahingonkorvauksen, hän voi saada yksinkertaisen vahingonkorvauksen yhteisomistajaltaan.

10. Sama, Ediktistä, kirja XXII.

Lisäksi kuka tahansa voi nostaa kanteen yhteisomistajaansa vastaan sillä perusteella, että tämä on alentanut orjan arvoa; aivan kuten hän voisi nostaa kanteen ketä tahansa muuta vastaan, joka on alentanut yhteisesti omistamansa omaisuuden arvoa. Jos hänellä ei kuitenkaan ollut mitään yhteistä omaisuutta orjan luovuttamisen jälkeen, hän voi nostaa kanteen osakkuuden perusteella, tai jos he eivät olleet osakkaita, hän voi nostaa kanteen in factum.

11. Ulpianus, Ediktistä, kirja VII.

Orjan hyvässä uskossa oleva haltija on vastuussa varkauskanteesta orjan vuoksi, mutta omistaja ei ole vastuussa. Hän ei kuitenkaan voi luovuttamalla orjan tehdä siitä kantajan omaisuutta, ja jos omistaja nostaisi kanteen orjan takaisin saamiseksi, hänen vastuunsa estyisi petoksen perusteella tehdyllä poikkeuksella, sillä vastapuoli voidaan turvata tuomioistuimelle tehtävällä hakemuksella.

12. Paulus, Ediktistä, kirja VI.

Jos vilpittömässä mielessä toimiva haltija irtisanoorjan, joka oli hänen hallussaan näissä olosuhteissa, välttääkseen häntä vastaan nostettavan noksentekokanteen, hän on vastuussa kanteesta, joka myönnetään niitä osapuolia vastaan, joilla on orja hallussaan tai jotka syyllistyvät petokseen välttääkseen sen, että orja olisi heidän hallinnassaan, koska tässä tapauksessa heidän katsotaan olevan edelleen hallussaan.

13. Gaius, On the Provincial Edict, kirja XIII.

Noxal-kanne myönnetään paitsi vilpittömässä mielessä hallussapitäjää vastaan myös niitä vastaan, joilla on hallussapito vilpillisessä mielessä; sillä vaikuttaa järjettömältä, että vilpittömässä mielessä hallussapitäjinä olevat osapuolet joutuisivat puolustamaan kannetta ja että ryöstäjät olisivat turvassa.

14. Ulpianus, Ediktistä, kirja XVIII.

Jos jotakuta haastetaan oikeuteen useamman henkilön toimesta hänen orjansa tekemän rikoksen vuoksi tai yhden henkilön toimesta useamman rikoksen vuoksi, hänen ei tarvitse tarjota arvioitua vahingonkorvausta niille, joille hän ei voi luovuttaa orjaa, koska hän ei voi luovuttaa häntä kaikille. Mikä on sitten sääntö, jos useat osapuolet haastavat hänet oikeuteen? Jos yksi heistä on tosiaankin ennakoanut muita, onko hänen asemansa parempi, ja onko orja luovutettava vain hänelle? Vai onko hänet luovutettava kaikille, vai onko vastaajan asetettava vakuus siitä, että hän puolustaa vastapuoltaan muita vastaan? On parempi mielipide, että sen osapuolen asema, joka on ennakoanut muita, on parempi. Siksi orja olisi luovutettava, ei sille kantajalle, joka on ensin nostanut kanteen, vaan sille, joka on ensin saanut tuomion; ja näin ollen tuomion täytäntöönpanoa koskeva kanne evätään osapuolelta, joka voittaa asiansa myöhemmin.

(1) Jos orja on oikeutettu vapauteensa ehdollisesti ja ehto täyttyy ennen luovuttamista; tai jos hän saisi vapautensa trustin ehtojen nojalla tai jos täyttyy ehto, jonka mukaisesti orjan omistusoikeus on testamentattu perintönä ja siirretty, vastaaja on vapautettava tuomioistuimen määräyksellä; ja tuomarin velvollisuuksiin kuuluu määrätä, että asianosaisen, jolle orja luovutetaan, on asetettava vakuus sen varalta, että orja saadaan takaisin häädön kautta vastaajan teon vuoksi.

15. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja VI.

Preetorin tulisi määrätä kanne siirrettäväksi siten, että se käydään mainittua entistä orjaa vastaan, mutta jos oikeudenkäynnin aikana orjan vapaus on vielä kesken, Sabinus ja Cassius ovat sitä mieltä, että perillinen vapautuu vastuusta luovuttamalla orjan, koska hän on siten luovuttanut kaikki omat oikeutensa; ja tämä on totta.

16. Julianus, Digest, kirja XXII.

Jos perillinen ilkeän petoksen vuoksi luopuu vallastaan kyseiseen orjaan nähden ja tämän vuoksi liittyy kanteeseen, jossa ei sallita orjan luovuttamista noxaalisesti, häntä vastaan on annettava tuomio, aivan kuin orja olisi kuollut; vaikka se ehto, jolla orja oli oikeutettu vapauteensa, olisikin täyttynyt.

17. Paulus, Ediktistä, XXII kirja.

Jos orja, joka kuuluu kahdelle omistajalle, syyllistyy rikokseen toisen omistajan tietäen, mutta toisen omistajan tietämättä, ja jos kante nostetaan sitä vastaan, joka ei tiedä asiasta, ja tämä luovuttaa orjan korvaukseksi, on epäoikeudenmukaista, että toinen omistaja vapautuu vastuusta luovuttamalla arvottoman orjan; näin ollen kante voidaan nostaa myös jälkimmäistä vastaan, ja jos vahingonkorvausyrityksessä saadaan jotakin enemmän, kantaja on oikeutettu siihen sen jälkeen, kun luovutetun orjan arvo on laskettu. Yhteisomistajien tulisi kuitenkin jakaa saatavansa yhteisen omaisuuden jakamisesta koskevassa kanteessa siten, että jos se, joka oli tietoinen teosta, suorittaa maksun, hänellä ei ole oikeutta osuuteen kaikesta, vaan osaan siitä summasta, jonka arvoinen orja oli; ja jos toinen maksoi jotain, hänellä on oikeus saada hyvitys osuudestaan. Ei ole oikeudenmukaista, että omistaja, joka määräsi orjan tekemään rikoksen, saisi mitään toiselta omistajaltaan, koska hänen kärsimänsä vahinko on seurausta hänen omasta virheellisestä käytöksestään.

(1) Kun useat henkilöt haluavat nostaa minua vastaan noksentekokanteen saman orjan vuoksi tai kun yksi osapuoli nostaa kanteen useissa kanteissa samaan orjaan viitaten, kun hän on sellainen, johon teillä on käyttöoikeus ja minulla pelkkä omistusoikeus, kuuluu tuomarin velvollisuuteen, kun luovutan orjan korvaukseksi, määrätä, että siirrän kantajalle myös käyttöoikeuden häneen; Mutta minä, pelkkänä omistajana, voin hakea praetorilta, että hän velvoittaisi teidät osallistumaan arvioituun vahingonkorvaukseen suhteessa käyttöoikeuden arvoon tai luovuttamaan käyttöoikeuden, jos se on tarkoituksenmukaisempaa. Mutta jos minä, pelkkä omistaja, kieltäydyn puolustamasta orjaan liittyvää kannausta, teidän olisi sallittava puolustaa sitä, ja jos luovutatte orjan hävittyänne sen, teitä suojellaan minua vastaan.

18. Pomponius, On Sabinus, kirja XVIII.

Osapuolella, jolla on käyttöoikeus orjaan, on tästä syystä oikeus nostaa varkauskante pelkkää omistajaa vastaan, aivan kuin hän olisi kuka tahansa muu henkilö, mutta häntä vastaan ei ole kanteoikeutta, vaikka orja on hänen palveluksessaan; ja siksi, jos omistajalle annetaan tuomio, hän vapautuu vastuusta luovuttamalla orjan käyttöoikeuden haltijalle.

19. Paulus, Ediktistä, kirja XXII.

Jos Titiuksen orja tekee vahinkoa sinun ja minun yhteisesti omistamalle omaisuudelle, ja me nostamme kanteen Titiusta vastaan, Lex Aquilian mukainen noxal-kanne on aiheellinen; ja jos hän häviää kanteen, hänen on luovutettava koko orja meille erikseen. Voidaan kuitenkin todeta, että siinä tapauksessa, että sekä vahinko että sitä koskeva vaatimus on hankittu yhdelle henkilölle yksin, joko rahat on annettava meille molemmille tai orja on luovutettava meille molemmille samanaikaisesti tuomioistuimen määräyksestä. Jos orja kuitenkin luovutetaan jommallekummalle meistä ilman omistusoikeuden jakamista ja omistaja vapautuu tästä syystä vastuusta meitä molempia kohtaan, on hyvin perustellusti katsottu, että se, jolle luovutus on tehty, on vastuussa toiselle yhteisomaisuuden jakamista koskevassa kanteessa velvoittamaan hänet luovuttamaan osuutensa luovutetusta orjasta, koska kyse on siitä, mikä on tullut yhteisomistajan käsiin yhteisen omaisuuden kautta.

(1) Kun orjan pelkkä omistaja vuokraa orjan palvelut, joihin joku toinen on saanut käyttöoikeuden, ediktin sanoista käy ilmi, että jos häntä vastaan annetaan tuomio, hänellä on mahdollisuus valita, luovuttaako hän orjan korvauksena.

(2) Jos orjallasi on aluksen hallintaoikeus ja hänen aliorjansa, joka on myös merimies kyseisessä laivassa, aiheuttaa vahinkoa, kanne sinua vastaan olisi myönnettävä, aivan kuten jos hallintaoikeuden haltija olisi vapaa ja orja kuuluisi hänelle; niin että tuomioistuimella on velvoitettava sinut luovuttamaan mainitun orjan korvaukseksi osana orjasi peculiumia; jos kuitenkin toinen orja on tehnyt vahingon orjasi käskystä tai hänen tieteen ja suostumuksellaan, sinua vastaan olisi nostettava noxal-kanne orjasi puolesta. Tulos on sama, jos orjasi määräisi merimiehen tekemään teon.

20. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja VII.

Jos joku nostaa eri aikoina useita kanteita eri rikosten perusteella ja saa orjan omistusoikeuden yhden mainitun rikoksen perusteella, hänellä ei ole oikeutta mihinkään muuhun kanteeseen sitä osapuolta vastaan, joka oli entinen omistaja, koska noxal-kanne seuraa yksilöä; mutta jos omistaja entisen tapauksen oikeudenkäynnin aikaan mieluummin maksoi tuomitut vahingonkorvaukset, hän on kuitenkin vastuussa samalle kantajalle tai jollekin muulle, jos hän nostaa kanteen jonkin muun vääryyden perusteella.

21. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXIII.

Kun omistaja haastetaan oikeuteen aiheutuneen vahingon perusteella eikä hän halua puolustaa kannetta, hän on sellaisessa tilanteessa, että hänen on luovutettava korvaukseksi orja, jonka vuoksi hän kieltäytyy puolustamasta kannetta, tai jos hän ei tee niin, hän on ehdottomasti velvollinen puolustautumaan; tuomiota ei kuitenkaan anneta häntä vastaan, ellei hänellä ole orjaa hallussaan tai ellei hän ole onnistunut luopumaan siitä petoksen avulla.

(1) Kun oikeudenkäynti on pantu vireille noxal-kanteella orjien vuoksi, on vahvistettu, että niitä voidaan puolustaa, vaikka ne olisivat poissa, mutta näin on tehtävä vain, jos mainitut orjat kuuluvat vastaajalle, sillä jos ne kuuluvat toiselle, niiden on oltava läsnä; ja näin on myös silloin, kun on epäilystä siitä, ovatko ne vastaajan vai toisen osapuolen omaisuutta. Mielestäni tämä on ymmärrettävä sääntönä, jos osoitetaan, että he palvelevat vastaajaa pelkästään vilpittömässä mielessä orjina, vaikka he eivät olisikaan paikalla.

(2) Praetor sanoo: "Jos se, jonka vallassa orjan väitetään olevan, kiistää, että hänellä on orja vallassaan, määrään hänet joko vannomaan, että orja ei ole hänen vallassaan, tai että hän ei ole vilpillisin keinoin pyrkinyt siihen, että orja ei olisi hänen vallassaan, tai myönnän kanteen ilman luovuttamista korvaukseksi, sen mukaan, kumpi kantaja toivoo."

(3) Sanat "hänen vallassaan" on ymmärrettävä siten, että vastaajalla on mahdollisuus ja valta tuottaa orja; mutta jos tämä on karkulainen tai poissa maasta, hänen ei katsota olevan hänen vallassaan.

(4) Jos vastaaja kieltäytyy vannomasta valaa, hänen asemansa on sama kuin sellaisen osapuolen, joka ei puolusta poissaolevaa orjaa eikä tuo häntä tuomioistuimeen; ja tällaiset henkilöt olisi tuomittava vastahakoisina.

(5) Jos on olemassa holhooja tai edunvalvoja, hänen on vannottava, että orja ei ole omistajansa vallassa; mutta jos on asiamies, on tarpeen, että omistaja itse vannoo valan.

(6) Kun kantaja on vaatinut valan ja vastaaja on sen ottanut, ja sen jälkeen kantaja haluaa nostaa noksentekokanteen, olisi harkittava, eikö kantajaa vastaan pitäisi myöntää poikkeus "vannotun valan" perusteella? Sabinus on sitä mieltä, että sitä ei pitäisi myöntää, koska vala annettiin eri asiaa koskien; toisin sanoen asianosainen vannoi, että orja ei tuolloin ollut hänen vallassaan, mutta nyt, kun hänen on todettu olevan vallassaan, kante voidaan nostaa hänen tekonsa perusteella. Myös Neratius toteaa, että sen jälkeen, kun vala on vaadittu,

kantaja voi menetellä luovuttamatta jättämistä hyvityksenä, jos hän väittää, että vastaaja alkoi pitää orjaa vallassaan vasta sen jälkeen, kun hän oli antanut valan.

22. Paulus, Ediktistä, kirja XVIII.

Jos orja on talletettu jonkun haltuun tai lainattu hänelle, voidaan noxal-kanne nostaa omistajaa vastaan, sillä orjan ymmärretään edelleen palvelevan häntä, ja sikäli kuin se liittyy tähän ediktiin, hän on hänen vallassaan; ja näin on erityisesti silloin, jos hänellä on keinot saada hänet takaisin.

(1) Se, joka on saanut orjan pantiksi tai pitää sitä omistajansa suostumuksella, ei ole vastuussa noxal-kanteessa, sillä vaikka osapuolilla voi olla laillinen hallinta, heillä ei kuitenkaan ole omistajana hallussaan; näin ollen näiden orjien ymmärretään olevan omistajansa vallassa, jos mainitulla omistajalla on keinot saada heidät takaisin.

(2) Mitä tarkoittavat sanat "hänellä on keinot saada heidät takaisin"? Se tarkoittaa, että hänellä on rahaa, jolla hän voi vapauttaa heidät, sillä hänen ei pitäisi joutua myymään omaisuuttaan maksaakseen rahat ja saadakseen orjan takaisin.

(3) Kun omistaja tunnustaa, että orja on hänen hallussaan, hänen on joko tuotava hänet tuomioistuimeen tai puolustettava häntä, jos hän on poissa; ja jos hän ei tee kumpaakaan, häntä rangaistaan aivan kuin jos orja olisi ollut läsnä eikä hän olisi luovuttanut häntä.

(4) Jos omistaja kiistää, että orja on hänen vallassaan, preetori sallii kantajan valita, ratkaiseeko hän asian valalla vai annetaanko tuomio ilman orjan luovuttamista; tällä tavoin hän menestyy, jos hän osoittaa, että orja on vastaajan vallassa tai että tämä on toiminut vilpillisesti niin, ettei se ole; mutta osapuoli, joka ei osoita, että orja on hänen vastustajansa vallassa, häviää asian.

23. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja VI.

Mutta jos hänen vastustajansa tulee myöhemmin orjan haltuunsa, hän on vastuussa uuden hallussapidon perusteella, ja poikkeuslupa evätään häneltä.

24. Paulus, Ediktistä, kirja XVIII.

On pohdittava, voidaanko noxal-kanne nostaa vain sitä osapuolta vastaan, joka vilpillisesti onnistui estämään orjan joutumisen hallintaansa, jos hänen vilpillisyytensä vuoksi käy niin, että noxal-kannetta ei voida nostaa; esimerkiksi silloin, kun hän määräsi orjansa pakenemaan; vai eikö kanteen voi kuitenkin nostaa jotakin toista osapuolta vastaan; mikä olisi tilanne silloin, jos orja myytäisiin tai manumitoitaisiin? Jälkimmäinen kanta on parempi, koska tässä tapauksessa kantaja voi valita, kumpi osapuolista on kyseessä. Julianus kuitenkin sanoo, että jos manumetoitu orja on valmis puolustamaan asiaansa, poikkeus olisi myönnettävä sille henkilölle, joka manumetoi hänet; ja tämä on myös Labeon mielipide.

25. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja VI.

Sääntö on sama silloin, kun orjan uusi omistaja asetetaan vastaajaksi oikeudenkäynnissä.

26. Paulus, Ediktistä, kirja XVIII.

Yhden vastaajan valinta vapauttaa toisen; sillä preetori otti tämän oikeuden käyttöön estääkseen kantajan 6 kariutumisen, eikä siksi, että hän saisi voittoa; ja siksi hän on poikkeuksen nojalla esteellinen, jos hän nostaa toisen kanteen.

(1) Tästä seuraa, että jos useat henkilöt onnistuvat vilpillisesti välttämään sen, että orja olisi heidän vallassaan, kantajan on valittava, ketä hän mieluummin haastaa oikeuteen.

(2) Jos taas useista yhteisomistajista jotkut luopuvat ilkeilyllä petoksen vuoksi osuuksiensa hallussapidosta, kantajan on valittava, ryhtyykö hän oikeustoimiin suoraan sitä osapuolta vastaan, jonka hallussa orja oli, vai ryhtyykö hän praetoriokanteeseen sitä vastaan, jonka hallussapito on lakannut.

(3) Jos osapuoli vastaa oikeudessa, että toiselle kuuluva orja on hänen, niin jos jompikumpi maksaa, toinen vapautetaan.

(4) Jos orja, jonka hallussapidosta olet vilpillisesti luopunut, kuolee ennen kuin tämä kanne sinua vastaan on nostettu, sinut vapautetaan, koska tämä kanne korvaa suoran kanteen. Katsomme, että tapaus on erilainen silloin, kun olet laiminlyönyt asian liittämisen.

(5) Kanne ei myönnetä perilliselle tai perillistä vastaan sillä perusteella, että vainaja on ilmoittanut, mikä oli väärin, eikä asianosaista itseään vastaan, kun on kulunut määrittelemätön aika; sillä kuka tahansa voi vapaasti ryhtyä puolustamaan poissaolevaa orjaa välttääkseen tässä ediktiossa määrätyn rangaistuksen, toisin sanoen tulla haastetuksi oikeuteen ilman oikeutta luovuttaa orja korvaukseksi. Jos siis kiellätte, että orja on vallassanne, voitte myöhemmin tunnustaa, että hän on, paitsi jos teitä vastaan nostetussa asiassa on jo tapahtunut liitännäisvaatimus; sillä silloin teitä ei pitäisi kuulla, kuten Labeo sanoo. Octavenus kuitenkin sanoo, että sinulla on oikeus saada vapautus myös sen jälkeen, kun jälkeläinen on liitetty, jos siihen on syytä, joka tapauksessa jos ikäsi on sellainen, että sinulle olisi myönnettävä armahdus.

(6) Jos orja viedään pois isäntänsä poissa ollessa tai jopa hänen läsnä ollessaan, ja asiat ovat edelleen sellaisessa tilassa, että täydellinen palauttaminen on mahdollista, puolustautuminen on sallittua viedyn orjan vuoksi; sillä jos on pyydetty, että hänet tuotaisiin tuomioistuimeen puolustautumista varten, pretorin olisi myönnettävä se. Sama helpotus olisi myönnettävä käyttöoikeuden haltijalle tai sille, jolle orja oli pantattu velan vuoksi, jos omistaja on läsnä ja kieltäytyy puolustautumasta, jotta yhden ihmisen ilkeys tai huolimattomuus ei vahingoittaisi muita. Samaa helpotusta on myönnettävä myös silloin, kun orja on yhteisomistuksessa ja yksi läsnä olevista omistajista kieltäytyy puolustautumasta. Näissä tapauksissa kantajalla on myös oikeus helpotukseen, koska on osoitettu, että kanneoikeus lakkaa omistusoikeuden hankkimisen myötä; sillä kun orja siirretään pois pretorin määräyksestä, hänestä tulee sen osapuolen omaisuutta, joka vei hänet pois.

27. Gaius, On the Provincial Edict, kirja VI.

Kun noxal-kanne nostetaan orjan osalta, joka on panttiomistuksessa, tai sellaisen orjan osalta, johon toisella osapuolella on käyttöoikeus, on muistettava, että jos joko velkoja tai käyttöoikeuden haltija on läsnä eikä ole halukas puolustautumaan, prokonsulin on puututtava asiaan ja kieltäydyttävä panttiomaisuuden myynnistä tai käyttöoikeuskanteen nostamisesta. Tässä tapauksessa voidaan sanoa, että pantti vapautuu lain nojalla, koska kyseessä ei ole pantti, josta ei voida periä rahoja kanteella; mutta käyttöoikeus säilyy oikeudellisesti, vaikka sen takaisinperintää koskevasta kanteesta voidaankin kieltäytyä, kunnes laissa säädetty aika on kulunut umpeen ja se on menetetty, koska sitä ei ole käytetty.

(1) Sen perusteella, mitä olemme todenneet orjasta, joka on ollut kenenkään panttina, tai orjasta, joka on vapautettava tietyllä ehdolla, tai orjasta, johon toisella osapuolella on käyttöoikeus; on ilmeistä, että jos vastaaja

ilmoittaa oikeudessa, että hänen orjansa todellisuudessa kuuluu toiselle, hän ei voi silti vapautua vastuusta lain nojalla luovuttamalla orjan hyvityksenä, vaikka hän on vastuussa noxal-kanteesta; sillä koska osapuoli ei ole omistaja, hän ei voi siirtää omistusoikeutta kantajalle. On kuitenkin varmaa, että jos orja on luovutettu tästä syystä ja hänen omistajansa nostaa myöhemmin kanteen hänen takaisinsaamiseksi, mutta ei tarjoa asiassa arvioitua vahingonkorvausta, häntä vastaan voidaan tehdä poikkeus, joka perustuu vilpilliseen petokseen.

28. Africanus, Questions, kirja VI.

Yleisesti ottaen, jos nostan sinua vastaan noxal-kanteen kolmannen osapuolen orjan vuoksi, joka palvelee sinua vilpittömässä mielessä, ja sinä luovutat hänet minulle korvaukseksi; ja jos sitten hänen omistajansa nostaa kanteen hänen takaisinsaamiseksi, kun hän on minun hallussani, voin kieltää hänet poikkeusluvalla pahantahtoisien petoksen perusteella, jollei hän tarjoa arvioituja vahingonkorvauksia; mutta jos omistajalla itsellään on hallussapito, minulla on oikeus Publician-kanteeseen, ja jos vastaaja vetoaa poikkeukseen "ellei vastaaja ole hänen omistajansa", voin nostaa kanteen pahantahtoisien petoksen perusteella minun hyväkseni. Tämän mukaisesti voin hankkia omistusoikeuden käytön kautta, vaikka olen tietoinen siitä, että minulla on hallussani toisen omaisuutta, ja itse asiassa, jos asia olisi todettu toisin, tuloksena olisi, että vilpittömässä mielessä toimiva haltija joutuisi suurimman vääryyden kohteeksi; sillä vaikka hän olisi oikeudellisesti vastuussa noxal-kanteessa, hänelle asetetaan tarve alistua maksamaan asiassa arvioituja vahingonkorvauksia. Samaa periaatetta sovelletaan, kun orjaa ei puolusteta ja otan hänet pois preetorin käskystä, sillä tässäkin tapauksessa minulla on laillinen peruste hallussapitoon.

29. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja VI.

Henkilö, jolla ei ole orjaa hallussaan, ei ainoastaan voi kieltäytyä vastaamasta noxal-kanteeseen, vaan hän voi myös vapaasti välttää kanteen, vaikka hänellä olisi orja hallussaan, jos hän jättää henkilön puolustamatta; mutta tässä tapauksessa hänen on siirrettävä oikeutensa kantajalle, aivan kuten jos tuomio olisi annettu häntä vastaan.

30. Sama, kaupunkipreetorin ediktiosta, otsikon "uhatun vahingon estäminen" alla.

Noxal-kanteissa vilpittömässä mielessä poissaolevien oikeuksia ei menetetä, vaan heidän palattuaan heille annetaan valtuudet puolustautua sen mukaan, mikä on asianmukaista ja oikeudenmukaista, riippumatta siitä,

ovatko he omistajia vai onko heillä jokin oikeus riidanalaiseen omaisuuteen, kuten velkojilla ja käyttöoikeudenhaltijoilla.

31. Paulus, On Plautius, kirja VII.

Kun preetori sanoo: "Kun useat orjat syyllistyvät varkauteen, kanne myönnetään vain, jotta kantaja saisi yhtä paljon kuin hän olisi saanut, jos vapaa mies olisi tehnyt rikoksen", herää kysymys, viittaako tämä rahan maksamiseen vahingonkorvauksena vai orjan luovuttamiseen hyvityksenä; kuten esimerkiksi silloin, kun kaksinkertainen vahingonkorvaus peritään luovutettujen orjien arvosta, kielletäänkö muut kanteet? Sekä Sabinus että Cassius ovat sitä mieltä, että vastaajalle on hyvitetävä luovutettujen orjien arvo. Pomponius hyväksyy tämän, ja se on totta, sillä jos orja viedään pois, koska puolustusta ei ole tarjottu, omistajan on saatava hyvitys sen arvosta. Julianus katsoo, että on varmaa, että on otettava huomioon paitsi kaksinkertainen vahingonkorvaus myös se, mitä voitaisiin saada takaisin henkilökohtaisella kanteella; ja jos varkauteen on syyllistynyt useita orjia, on tutkittava, milloin se on tapahtunut, jotta voidaan selvittää, kuuluivatko ne samaan joukkoon; sillä ediktiä ei voida soveltaa silloin, kun eri omistajille kuuluvista orjista tulee myöhemmin vain yhden omistajan omaisuutta.

32. Callistratus, Monitory Edict, kirja II.

Jos orja on sellaisen henkilön hallussa, joka ei ole hänen omistajansa, ja hänen sanotaan tehneen rikoksen, hänet viedään pois, jos häntä ei puolusteta; ja jos hänen omistajansa on paikalla, hänen on luovutettava hänet ja annettava vakuus ilkeää petosta vastaan.

33. Pomponius, On Sabinus, kirja XIV.

Ketään ei voi vastoin tahtoaan pakottaa puolustamaan toista noxal-oikeudenkäynnissä, mutta häneltä on riistettävä se, jota hän kieltäytyy puolustamasta, jos tämä on hänen orjansa; mutta jos se osapuoli, joka on toisen vallassa, on vapaa, hänen on sallittava puolustaa itseään kaikissa olosuhteissa :

34. Julianus, On Urseius Ferox, kirja IV.

Sillä aina kun kukaan ei suostu ryhtymään puolustamaan perheen poikaa lain rikkomisen vuoksi, myönnetään kanne häntä vastaan,

35. Ulpianus, On Sabinus, kirja XLI.

Ja jos poikaa vastaan annetaan tuomio, hänen on noudatettava sitä, sillä päätös on hänen hallussaan. Lisäksi on todettava, että myös hänen isänsä on De peculio -kanteen alainen sen jälkeen, kun tuomio on annettu poikaa vastaan.

36. Sama, Ediktistä, kirja XXXVII.

Jos joku ostaa velalliselta orjan, joka on pantattu ja sitten varastettu, ostaja on vastuussa varkauden perusteella sen jälkeen, kun hän on saanut omistusoikeuden orjaan; eikä voida vastustaa sitä, että hän voi saada orjan takaisin serviisikanteen avulla. Sääntö on sama silloin, kun osapuoli tekee oston alle 25-vuotiaalta alaikäiseltä tai tietoisesti velkojien huijaamiseksi; sillä vaikka jälkimmäiset voidaan riistää omistusoikeudestaan, heitä vastaan voidaan kuitenkin nostaa kanne sillä välin.

37. Tryphoninus, Disputations, kirja XV.

Jos toiselle kuuluva orja varastaa omaisuuttani ja tulee sen jälkeen omistajakseni, varkauskanneoikeus, johon minulla oli oikeus, raukeaa, jos sitä ei ole vielä käytetty; ja jos myöhemmin luovun orjasta, jonka ostin ennen liikkeeseenlaskua, varkauskanneoikeus ei uusiudu; mutta jos ostan hänet liikkeeseenlaskun jälkeen, myyjä voi saada tuomion häntä vastaan:

38. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXXVII.

Aivan samoin kuin hän tekisi, jos hän olisi myynyt hänet toiselle, sillä tosiaankin ei ole suurta merkitystä sillä, kenelle hän myy hänet, myykö hän hänet vastustajalleen vai jollekin muulle; ja on hänen oma vikansa, jos hän joutuu alistumaan maksamaan tuomitut vahingonkorvaukset, koska hän myydessään hänet riisti itseltään oikeuden luovuttaa hänet hyvityksenä.

(1) Julianus kuitenkin toteaa Digestuksen kahdeskymmenennessä toisessa kirjassa, että jos hylkään orjan, joka on varastanut omaisuutesi, vapautun vastuusta, koska hän on heti lakannut kuulumasta minulle; muutoin voitaisiin nostaa varkauskanne hänen puolestaan, jolla ei ole omistajaa.

(2) Jos orjani varastaa omaisuutesi ja myy sen, ja sinä riistät häneltä hallussaan olevat rahat, jotka hän sai osana mainitun omaisuuden hintaa, on molemmilla osapuolilla peruste varkauskanteelle; sillä sinä voit nostaa minua vastaan noxal-varkauskanteen orjan vuoksi, ja minä voin nostaa sinua vastaan varkauskanteen rahojen vuoksi.

(3) Lisäksi, jos maksan rahaa velkojani orjalle, jotta tämä voisi antaa sen isännälleen, on myös peruste varkauskanteelle, jos orja anastaa saamansa rahat.

39. Julianus, Digest, kirja IX.

Jos useille henkilöille kuuluva orja tekee varkauden ja kaikki hänen omistajansa onnistuvat vilpillisesti välttämään sen, että hän olisi heidän vallassaan, preetorin tulisi noudattaa siviilikanteen muotoa ja sallia, että oikeudenmukainen kanne, jonka hän lupaa tämänkaltaisessa tapauksessa, voidaan nostaa sitä omistajaa vastaan, jonka kantaja valitsee; eikä hänen pitäisi antaa kantajalle mitään suurempaa etua kuin se, että hän voi nostaa kanteen ilman, että vastaajalla on oikeus luovuttaa orja korvaukseksi; sillä hän olisi voinut nostaa kanteen noxal-kanteessa, jos orja olisi tuotu tuomioistuimeen.

(1) Jos joku tunnustaa orjan omakseen, joka todellisuudessa kuuluu toiselle; silloin, vaikka hän on vastuussa noxal-kanteesta, hänet voidaan kuitenkin, jos asianmukainen syy osoitetaan, velvoittaa antamaan vakuus; mutta jos asianosainen haastetaan oikeuteen oman orjansa vuoksi, häntä ei pitäisi rasittaa vakuudella, koska hän ei ole vapaaehtoinen puolustamaan toiselle kuuluvaa orjaa.

(2) Jos joku väittää, että orjan omistaja on toiminut vilpillisesti välttääkseen sen, että kyseinen orja olisi ollut hänen hallussaan, ja omistaja väittää oikeudessa, että kanteen puolustajaksi olisi asetettava joku muu, joka asettaisi vakuuden; tässä tapauksessa on syytä tehdä poikkeus ilkeävaltaisen petoksen perusteella.

(3) Mutta jos sen jälkeen, kun asia on yhdistetty omistajan kanssa, orja ilmestyy paikalle, ja koska häntä ei ole puolustettu, hänet viedään pois; omistaja vapautetaan, jos hän esittää välikappaleen, joka perustuu pahantahtoiseen petokseen.

(4) Jos orja kuitenkin kuolee ennen kuin asia on tullut vireille, omistaja ei ole lainkaan vastuussa tässä kanteessa.

40. Sama, Digest, kirja XXII.

Jos orja testamentataan perinnöksi ja hän varastaa tulevan perillisen omaisuuden ennen perinnönjakoa; perillinen voi nostaa varkauskanteen perinnönjättäjää vastaan, jos tämä ottaa perinnön vastaan. Mutta jos sama orja anastaa omaisuutta, joka kuuluu jäämistöön, varkauskannetta ei voida nostaa, koska tällaista omaisuutta ei voida varastaa; mutta voidaan nostaa kanne, jolla perittävä velvoitetaan esittämään omaisuus tuomioistuimessa.

41. Same, On Urseius Ferox, kirja II.

Jos yhteisomistuksessa oleva orja aiheuttaa toiselle omistajistaan lainvastaista vahinkoa, Lex Aquilia -lain mukainen kanne ei tule kyseisestä syystä kyseeseen; koska jos hän olisi aiheuttanut vahingon vieraalle, toista yhteisomistajaa vastaan voitaisiin nostaa kanne koko summasta Lex Aquilia -lain nojalla; samoin kuin jos yhteisomistuksessa oleva orja syyllistyy varkauteen, varkauskannetta ei voida nostaa toista yhteisomistajaa vastaan, vaan on nostettava osituskanne.

42. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXXVII.

Jos osapuoli, jonka vuoksi asia on yhdistetty noxal-kanteeseen, vaatii vapauttaan, oikeudenkäyntiä on lykättävä, kunnes hänen tilansa on selvitetty; jos hänet siis julistetaan orjaksi, noxal-kanne jatkuu, mutta jos hänet päätetään vapaaksi, sillä ei ole vaikutusta.

(1) Jos asianosainen sitoutuu puolustamaan noxal-kannetta kuolleen orjan puolesta ja hän ei ole tietoinen tästä, hänet olisi vapautettava vastuusta, koska on lakannut olemasta totta, että hänen olisi luovutettava mitään kyseisen orjan puolesta.

(2) Nämä kanteet eivät ole vanhentuneita, ja ne ovat käytettävissä niin kauan kuin meillä on valta luovuttaa orja; sillä ne voidaan nostaa paitsi meitä vastaan myös meidän seuraajiamme vastaan, samoin kuin sen osapuolen seuraajia vastaan, joka on ensisijaisesti vastuussa, ei siksi, että he ovat seuraajia hänen vastuustaan, vaan omistusoikeuden perusteella. Näin ollen jos orja on joutunut toisen osapuolen haltuun, hänen uusi omistajansa voidaan haastaa oikeuteen omistusoikeuden perusteella.

43. Pomponius, Epistolat, kirja VIII.

Orjia on tapauksissa, joissa korvausvelvollisuus seuraa yksilöä, puolustettava siinä paikassa, jossa heidän väitetään syyllistyneen rikokseen, ja siksi omistajan on esitettävä mainitut orjat siinä paikassa, jossa heidän väitetään syyllistyneen väkivaltaan, ja hän voi menettää omistusoikeuden kaikkiin orjiin, jos hän ei puolusta heitä.

Kirja X

1. Rajojen vahvistamisesta.
2. Kiinteistön jakamista koskevasta kanteesta.
3. Yhteisesti omistetun omaisuuden jakamista koskevista kanteista.
4. Tuotantoa koskevasta kanteesta.

*****

Otsikko 1. Rajojen vahvistamisesta

1. Paulus, Ediktistä, XXIII kirja.

Rajojen vahvistamista koskeva kanne on henkilökohtainen, vaikka kyseessä on omaisuuden takaisinsaamista koskeva menettely.

(2) Ulpianus, On the Edict, kirja XIX.

Tämä kanne koskee maalaiskartanoita, vaikka niiden välissä sijaitsisi rakennuksia; sillä ei ole suurta merkitystä sillä, istuttaako osapuoli puita vai pystyttääkö hän rakennuksen rajaviivalle.

1. Tuomari saa rajojen vahvistamista koskevassa asiassa ratkaista riidan hänen mielestään parhaalla tavalla silloin, kun hän ei voi vahvistaa rajoja; ja jos tuomari muinaisperäisen epäilyn poistamiseksi päättää määrätä rajat vahvistettavaksi uuteen suuntaan, hän voi tehdä sen tällä tavoin ja määrätä rahasumman maksettavaksi korvauksena.

3. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja VII.

Kaikissa tapauksissa, joissa on tarpeen tehdä päätös, jolla toisen osapuolen maa-alueet annetaan toiselle, se, jonka hyväksi päätös tehdään, on velvoitettava maksamaan toiselle osapuolelle tietty rahasumma korvauksena.

(4) Paulus, Ediktistä, kirja XXIII.

Jos riita koskee tiettyä kiinteistöä, maa voidaan jakaa määräyksellä osuuksiin sen mukaan, mikä on tuomarin mielestä osapuolten intressi kyseiseen maahan.

1. Rajojen määrittämistä koskevassa kanteessa on otettava huomioon asianosaisten intressit; jos esimerkiksi joku saa jonkinlaista hyötyä maa-alueesta, jonka todetaan kuuluvan naapurille, olisiko epäoikeudenmukaista vaatia maksua tämän perusteella? Lisäksi jos toinen osapuoli olisi palkannut maanmittarin, toinen osapuoli, joka ei palkannut häntä, olisi velvollinen maksamaan oman osuutensa korvauksesta.

2. Sen jälkeen, kun asia on yhdistetty, otetaan huomioon voitot, sillä siitä lähtien huolimattomuus ja ilkeä on otettava tutkittavaksi, mutta sitä, mitä on kerätty ennen asian yhdistämistä, ei missään tapauksessa oteta huomioon, sillä joko asianosainen on kerännyt sen vilpittömässä mielessä, ja hänen on saatava siitä hyöty, jos hän on sen kuluttanut, tai jos hän on kerännyt sen vilpillisessä mielessä, häntä vastaan on nostettava kanne sen takaisinperimiseksi.

3. Jos joku kuitenkin kieltäytyy tottelemasta tuomaria kaatamalla puun tai poistamalla rajalle tai sen jollekin osalle pystytetyn rakennuksen, häneltä vaaditaan maksu.

4. Jos maamerkkejä väitetään kaatuneiksi tai kaivetuiksi; toimivaltainen tuomari voi käsitellä myös hakemuksen rajojen vahvistamiseksi.

5. Kun yksi maa-alue kuuluu kahdelle henkilölle ja toinen kolmelle; tuomioistuin voi tuomita riidan kohteena olevan alueen yhdelle puolelle, vaikka siihen kuuluisi useita omistajia, sillä kun maan rajoja vahvistetaan, tämä ymmärretään tehtäväksi pikemminkin kuolinpesän kuin yksittäisen henkilön hyväksi; tässä tapauksessa kuitenkin, koska päätös on tehty useiden osapuolten hyväksi, jokaisella on oikeus samaan osuuteen, joka hänellä on kuolinpesästä ja joka pidetään yhteisenä.

6. Ne, joilla on osuuksia yhteisestä jäämistöstä, eivät ole maksuvelvollisia toisilleen, sillä heidän välilleen ei näytä syntyneen oikeudellista riitaa.

7. Jos sinulla ja minulla on yhteinen kuolinpesä ja minä yksin omistan viereisen maa-alueen, voimmeko ryhtyä oikeudellisiin toimiin rajojen määrittämiseksi? Pomponius toteaa, että ei voi, koska yhteisomistajani ja minä emme voi olla vastapuolina tällaisessa kanteessa, vaan meidän katsotaan olevan yhden henkilön asemassa. Pomponius sanoo myös, että edes oikeudenmukaista kanteen nostamista ei voida myöntää, koska se osapuoli, jolla on omaisuutta omassa omistusoikeudessaan, voi vieraannuttaa joko sen, mitä hänellä oli yhteisesti tai erikseen, ja sitten nostaa kanteen.

8. Kanne voidaan nostaa rajojen vahvistamiseksi ei ainoastaan kahden kartanon välillä vaan jopa kolmen tai useamman kartanon välillä, kuten esimerkiksi silloin, kun yksi kartano ja useat muut, jopa kolme tai neljä, ovat vierekkäin.

9. Kanne rajojen vahvistamiseksi voidaan nostaa, jos maa-alueet ovat ikuisessa vuokrasopimuksessa tai jos ne ovat eri lohkoihin käyttöoikeuden haltijoiden kesken tai jos ne ovat käyttöoikeuden haltijan ja viereisen maa-alueen pelkän omistajan kesken tai jos ne ovat osapuolten välillä, joilla on hallussaan pantiksi annettu kiinteä omaisuus.

10. Tämä kanne on käytettävissä silloin, kun raja kulkee maalaiskiinteistöjen välillä; sitä ei kuitenkaan sovelleta kaupunkikiinteistöjen tapauksessa; sillä jälkimmäisessä tapauksessa osapuolet eivät ole henkilöitä, joilla on sama

raja, vaan heidän sanotaan pikemminkin olevan naapureita, ja heidän kiinteistöjään erottavat useimmiten yhteiset muurit. Näin ollen, jos rakennukset rajoittuvat toisiinsa, ei edes maaseudulla ole mitään perustetta tälle kanteelle, ja toisaalta kaupungissa voi olla puutarhoja, jotka rajoittuvat toisiinsa, niin että tällöinkin voidaan nostaa kanne rajojen vahvistamiseksi.

11. Jos joki tai valtatie on välissä, sitä ei pidetä rajana; näin ollen rajan vahvistamista koskevaa kannetta ei voida nostaa.

5. Sama, On Sabinus, kirja XV.

Koska valtatie tai joki muodostaa minun rajani, ei niinkään naapurini maa-alue.

(6. Sama, Ediktistä, XXIII kirja.

Mutta jos yksityinen puro tulee väliin, voidaan nostaa kanne rajojen vahvistamiseksi.

7. Modestinus, Pandects, kirja X.

Välimiehet nimitetään määrittämään maan mitat; ja se, jonka todetaan omistavan suuremman osan koko lohkoista, joutuu luovuttamaan tietyn osan muille, joilla on pienempiä; ja tämä todetaan reskriptiossa.

(8) Ulpianus, Opinions, kirja VI.

Jos tulva tuhoaa pellon rajat veden ylivuodon vuoksi niin, että kenelle tahansa tarjoutuu tilaisuus ottaa haltuunsa paikkoja, joihin hänellä ei ole oikeutta; maakunnan kuvernöörin on määrättävä, etteivät he saa puuttua toisten omaisuuteen, ja että omistajan maa palautetaan hänelle ja että maanmittari vahvistaa rajat.

1. Maistraatin velvollisuuksiin kuuluu lähettää maanmittaajia maan rajoja koskevissa asioissa ja ratkaista rajakysymys heidän avullaan oikeudenmukaisesti ja omilla silmillään tutkimalla, jos se on tarpeen.

9. Julianus, Digest, kirja VIII.

Rajojen määrittämistä koskeva asia jää käsiteltäväksi, vaikka yhteiset omistajat olisivat nostaneet jakokanteen tai myyneet maan.

10. Sama, Digest, kirja LI.

Yhteisomistajien tai perillisten välinen osituskanne tai rajojen määräämistä koskeva kanne on luonteeltaan sellainen, että kullakin yksittäisellä asianosaisella on kaksinkertainen oikeus olla sekä kantaja että vastaaja kanteessa.

11. Papinianus, Opinions, kirja II.

Rajoja koskevissa tutkimuksissa on noudatettava muinaisia muistiinpanoja ja ennen kanteen nostamista suoritetun väestönlaskennan auktoriteettia, edellyttäen, että osoitetaan, että muutokset eivät ole johtaneet useisiin perintökausiin ja että omistajien mielivaltaisilla toimilla on joko lisätty tai otettu pois maa-alueita ja että rajoja on myöhemmin muutettu.

12. Paulus, Opinions, kirja III.

Omistajuutta koskevassa kysymyksessä on kiinnitettävä huomiota niihin rajoihin, jotka henkilö, joka oli molempien maa-alueiden omistaja, on nimennyt myydessään toisen niistä; sillä ei ole välttämätöntä, että noudatetaan niitä rajoja, jotka aiemmin erottivat kaksi eri maa-aluetta toisistaan, vaan on käytettävä vierekkäisten omistajien kuvauksia uusien rajojen määrittämiseksi mainittujen maa-alueiden välille.

13. Gaius, Kahdentoista taulun laista, kirja IV.

On muistettava, että rajojen vahvistamista koskevassa kanteessa on noudatettava sääntöä, joka on jossain määrin yhteneväinen sen suunnitelman kanssa, jonka Solonin kerrotaan Ateenassa hyväksyneen ja joka on seuraava: "Jos osapuoli rakentaa muurin toisen maan viereen, hän ei saa mennä rajan yli; jos kyseessä on muurattu muuri, hänen on jätettävä jalka, jos kyseessä on talo, kaksi jalkaa. Jos hän kaivaa haudan tai ojan, hänen on jätettävä avoin tila, joka on yhtä leveä kuin sen syvyys; jos hän kaivaa kaivon, hänen on jätettävä se yhtä leveäksi kuin sen syvyys. Jos hän istuttaa oliivi- tai viikunapuun, hänen on asetettava se yhdeksän jalan päähän viereisestä maasta, ja muiden puiden kohdalla hänen on jätettävä viisi jalkaa."

Otsikko. 2. Kiinteistön jakamista koskevasta kanteesta

1. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja VII.

Tämä kanne on peräisin kahdentoista taulun laista, sillä jos kanssaperilliset halusivat luopua yhteisestä omistuksesta, katsottiin tarpeelliseksi, että olisi luotava jonkinlainen kanne, jolla kuolinpesän omaisuus voitaisiin jakaa heidän kesken.

1. Tämän kanteen voi itse asiassa nostaa suoraan osapuoli, joka ei ole osuutensa haltija. Jos kuitenkin se, jolla on hallussaan kuolinpesä, kiistää, että kantaja on hänen kanssaperijänsä, hän voi estää sen seuraavassa esitetyllä poikkeuksella: "Jos perintöä ei ole vahingoitettu kyseisen asian osalta". Jos asianosainen omistaa osuutensa, vaikka hän kiistääkin olevansa kanssaperijä, tämänkaltainen poikkeus ei ole esteenä; tästä seuraa, että tässä tapauksessa asiaa käsittelevän tuomarin on itse ratkaistava, onko asianosainen kanssaperijä vai ei; sillä jos hän ei ole, hänelle ei tuomita mitään eikä hänen vastapuolensa ole velvollinen suorittamaan hänelle mitään maksua.

2. Ulpianus, Ediktistä, XIX kirja.

Perinnönjakokanteen avulla perintö voidaan jakaa riippumatta siitä, onko se peräisin testamentista vai periytyykö se testamenttina, ja riippumatta siitä, onko perintö myönnetty kahdentoista pöydän lailla vai jollakin muulla lailla tai senaatin asetuksella tai jopa keisarillisella perustuslailla. Yleisesti ottaen kuolinpesä voidaan jakaa vain niiden kesken, joiden kuoleman jälkeen voidaan nostaa kanne kuolinpesän perimiseksi.

(1) Jos neljäsosa jäämistöstä on tulossa jollekulle, joka on arrogoitu jumalallisen Piuksen perustuslain mukaisesti, niin koska tällaisesta osapuolesta ei tule perillistä eikä omaisuuden haltijaa, jäämistön jakamiseksi tarvitaan pretoriaaninen kanne.

(2) Lisäksi, jos kyseessä on sotilaana olevan perheen pojan peculium, voidaan väkisin väittää, että keisarillisilla perustuslaeilla on luotu kuolinpesä, ja siksi tämä kanne on käytettävissä.

- (3) Kuolinpesän jakamista koskevassa kanteessa kukin perillisistä on sekä vastaajan että kantajan asemassa.
- (4) Tässäkään tapauksessa ei voida epäillä, että perinnönjakokanne voidaan nostaa silloin, kun vain muutama perillinen monista nostaa kanteen.
- (5) Vaikka tässä kanteessa ei oteta huomioon saatavia, jos kuitenkin olisi tehty jakoa koskevia sopimuksia siten, että on sovittu, että kumpikin asianosainen luovuttaa kanneoikeudet toiselle ja nimeää tämän asiamieheksi asioitaan hoitamaan, jakoa on noudatettava.

3. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja VII.

On ilmeistä, että tuomarin velvollisuudeksi tulee joskus huolehtia siitä, että eri velat ja saatavat siirretään eri perillisille jako-osuutena, koska usein käy niin, että eri osuuksien kesken jaettavien velkojen maksaminen tai periminen aiheuttaa melkoisia hankaluuksia. Tämä jako ei kuitenkaan aina johda siihen, että yksi perillinen olisi vastuussa koko velasta tai että hänellä olisi oikeus periä koko velka, vaan seurauksena on ainoastaan se, että jos kanne nostetaan, perillinen nostaa sen osittain omissa nimissään ja osittain asiamiehenä; tai jos häntä vastaan nostetaan kanne, häntä vastaan nostetaan kanne osittain omissa nimissään ja osittain asiamiehenä. Vaikka velkojilla on täysi oikeus nostaa kanne kutakin yksittäistä perillistä vastaan, velkojilla on edelleen täysi oikeus korvata heidät sellaisilla osapuolilla, joiden on tuomioistuimen päätöksen mukaan kannettava kanteen raskaus.

(4) Ulpianus, Ediktistä, XIX kirja.

Tämän vuoksi kaikki muu paitsi rahalliset vaatimukset sisältyvät tähän menettelyyn. Mutta jos rahamääräinen saatava on testamentattu jollekin useista perillisistä, kyseinen perillinen voi saada sen perinnönjakokanteella.

1. Myrkylliset huumeet ja myrkyt kuuluvat tähän kanteeseen; mutta tuomarin ei missään nimessä pitäisi puuttua tämänkaltaisiin asioihin, sillä hänen velvollisuutenaan on hoitaa hyvän ja syyttömän miehen tehtävät. Hänen tulisi toimia samalla tavalla sellaisten kirjojen suhteen, joiden lukeminen on sopimatonta (esimerkiksi taikuutta ja vastaavia aiheita käsittelevät kirjat); kaikki tällaiset kirjat olisi kuitenkin välittömästi tuhottava.

2. Lisäksi jos jokin on hankittu huijaamalla tai pyhäinhäväistyksellä tai väkivallalla, varkaudella tai hyökkäyksellä, sitä ei saa jakaa.

3. Tuomarin tulisi määrätä testamentti luovutettavaksi sille, joka on suuremman osan perillinen, tai tallettavaksi temppeliin. Labeo sanoo, että jos kuolinpesä myydään, testamentin jäljennös olisi talletettava ja että perillisen olisi toimitettava jäljennös, mutta hänen olisi itse säilytettävä alkuperäinen testamentti tai talletettava se temppeliin.

(5) Gaius, On the Provincial Edict, kirja VII.

Jos perinnölliset velvoitteet sisältyvät kuolinpesän omaisuuteen, tuomarin on huolehdittava siitä, että ne jäävät sen osapuolen haltuun, joka on suurimman osuuden perijä; muilla on oikeus jäljennöksiin, jotka on varmennettava, ja mainitun perillisen on annettava sitoumus siitä, että alkuperäiset asiakirjat esitetään, kun tilaisuus sitä vaatii. Jos kaikilla perillisillä on oikeus yhtä suuriin osuuksiin eikä heidän välillään ole sopimusta siitä, kenelle asiakirjat jätetään, heidän on suoritettava arpajaiset tai valittava yhteisellä suostumuksella tai äänestyksellä ystävä, jolle ne voidaan tallettaa, tai ne on sijoitettava turvalliseen säilytykseen johonkin pyhitettyyn temppeliin.

6. Ulpianus, Ediktistä, kirja XIX.

Pomponius tai minä en hyväksy sitä, että asia ratkaistaan kilpailuttamalla se siten, että korkeimman tarjouksen tehneellä on oikeus saada haltuunsa kuolinpesään kuuluvat velvoitteet.

7. Venuleius, Stipulations, kirja VII.

Jos perillinen, kun kanssaperillinen on lisätty ehdolla tai on vihollisen hallussa, väittää olevansa itse perillinen ja kanteen nostettuaan voittaa sen, ja sen jälkeen ehto, josta toisen perillisen perintö riippui, täyttyy tai jälkimmäinen palaa postliminiumin kautta, pitäisikö toisen perillisen jakaa hänen kanssaan voitostaan koituneet edut? Hänellä on epäilemättä oikeus nostaa kanne tuomion täytäntöönpanemiseksi koko summasta. Tässä tapauksessa kanssaperilliselle olisi annettava mahdollisuus valita, toisin sanoen hänelle on joko annettava osuus jäämistöstä tai hänellä on oltava valtuudet nostaa kanne, sillä hän on se, josta tuli perillinen tai joka palasi kaupunkiin sen jälkeen, kun hänen kanssaperillisensä oli menestynyt. Samaa sääntöä on noudatettava, kun syntyy postuumisti syntynyt lapsi. Näitä osapuolia ei voida syyttää heidän vaikenemisestaan, koska he saivat oikeuden perintöön vasta sen jälkeen, kun heidän kanssaperijänsä oli voittanut asian.

8. Ulpianus, Ediktistä, XIX kirja.

Pomponius sanoo, että jos tilit testamentataan etuoikeutettuna perintönä yhdelle useista perillisistä, niitä ei saa luovuttaa hänelle ennen kuin hänen kanssaperillisensä ovat ottaneet niistä kopiot. Hän sanoo, että jos esimerkiksi testamentataan orja, joka on taloudenhoitaja, häntä ei saa luovuttaa ennen kuin hän on tehnyt tilit. Meidän olisi harkittava, eikö pitäisi tehdä sitoumus, jossa määrätään, että aina kun tilit vaaditaan tai kun mainittu isännöitsijä testamentataan, ne on esitettävä; koska usein on tarpeen, että alkuperäiset tilit ja isännöitsijä itse esitetään oikeudessa sellaisten asioiden selvittämiseksi, jotka myöhemmin ilmenevät ja joihin isännöitsijän tietämys liittyy; ja on tarpeen, että edellä mainittu perillinen antaa kanssaperilliselle sitoumus tässä asiassa.

1. Pomponius toteaa myös, että kyyhkyt, jotka ovat tottuneet lähtemään kyyhkysesästä, kuuluvat perinnönjakokanteen piiriin, koska ne ovat meidän omaisuuttamme niin kauan kuin niillä on tapana palata luoksemme; ja siksi, jos joku ottaa ne haltuunsa, meillä on oikeus nostaa varkauskanne. Sama sääntö koskee mehiläisiä, koska ne ovat osa omaisuuttamme.

2. Lisäksi, jos jokin karjamme joutuu villieläinten karkuun, Pomponius katsoo, että jos se pääsee karkuun kyseisiltä pedoilta, se on sisällytettävä omaisuuden jakamista koskevaan kanteeseen; sillä hän sanoo, että on parempi mielipide, että jos jokin joutuu suden tai muun villieläimen karkuun, se ei lakkaa olemasta meidän omaisuuttamme niin kauan kuin sitä ei ole syöty.

9. Paulus, Ediktistä, kirja XXIII.

Tähän kanteeseen kuuluu myös omaisuus, jonka perilliset ovat saaneet haltuunsa usucaption kautta, tapauksissa, joissa se on luovutettu vainajalle, ja myös omaisuus, joka on luovutettu perillisille ja jonka vainaja oli ostanut.

10. Ulpianus, Ediktistä, kirja XIX.

Myös kiinteä omaisuus, joka kuuluu perintöomaisuuteemme, sekä maa-alueet, joita pidetään ikuisessa vuokrasopimuksessa, tai sellaiset, jotka liittyvät pelkästään maanpintaan. Myös omaisuus, joka oli hyvässä uskossa vainajan hallussa, vaikka se kuului toiselle, kuuluu tämän säännön piiriin.

(11) Paulus, Ediktistä, kirja XXIII.

Naisorjan lapsi, jos se on syntynyt sen jälkeen, kun omaisuus on otettu haltuun,

12. Ulpianus, Ediktistä, kirja XIX.

Ja jopa sen jälkeen, kun jälkeläinen oli liitetty, voidaan, kuten Sabinus toteaa, ottaa mukaan kuolinpesän jakamista koskevaan kanteeseen, ja siitä voidaan tehdä tuomion kohde.

1. Samaa periaatetta sovelletaan, kun vieras henkilö antaa jotakin kuolinpesän omaisuuteen kuuluville orjille, jotka muodostavat osan kuolinpesän omaisuudesta.

2. Ehdolla testamentattu omaisuus kuuluu sillä välin perillisille, ja se sisältyy siten kuolinpesän jakamista koskevaan kanteeseen, ja se voidaan tehdä tuomion kohteeksi; tietysti ottaen huomioon siihen liittyvät rajoitukset siten, että jos ehto täyttyy, se otetaan pois siltä, jolle se on tuomittu, tai ehdon täyttymättä jäädessä se palautuu niille, joiden vastuulla testamentti on. Samaa sääntöä sovelletaan orjaan, joka vapautetaan ehdolla, sillä sillä välin hän kuuluu perillisille, mutta kun ehto on täytetty, hän saa vapautensa.

13. Papinianus, Kysymyksiä, kirja VII.

Omaisuuksien luovuttaminen sen jälkeen, kun jälkeläiset on yhdistetty, on kielletty, mutta tämä koskee vain sellaista, joka on vapaaehtoista, eikä sellaista, joka tulee välttämättömäksi jonkin aikaisemman vastuun vuoksi ja joka juontaa juurensa jostakin lakisääteisestä vaatimuksesta.

14. Ulpianus, Ediktistä, XIX kirja.

Mutta jos usukaption oikeus on alkanut kulua ennen kuin kysymys on liitetty sellaisen osapuolen hyväksi, joka ei ole perillinen, ja se on sittemmin saatettu loppuun, tämä poistaa omaisuuden tapauksesta.

(1) Herää kysymys, kuuluuko käyttöoikeus kanteen piiriin; kuten esimerkiksi silloin, kun käyttöoikeus on varattu ja maa on jätetty muille kuin perilliselle:

15. Paulus, Ediktistä, kirja XXIII.

Tai jos käyttöoikeus on testamentattu kuolinpesään kuuluvalle orjalle; koska käyttöoikeus ei voi poistua asianosaiselta ilman, että se menetetään.

16. Ulpianus, Ediktistä, XIX kirja.

Mielestäni tuomarin velvollisuuksiin kuuluu, että jos perilliset haluavat luopua yhteisestä omistusoikeudestaan käyttöoikeuteen, hänen on suostuttava heidän toivomukseensa saatuaan heidät antamaan toisilleen vakuuden.

1. Julianus sanoo, että jos tuomioistuin tuomitsee maan yhdelle perilliselle ja sen käyttöoikeuden toiselle, käyttöoikeudesta ei tule yhteistä omaisuutta.

2. Käyttöoikeus voidaan tuomita tietyistä ajankohdasta alkaen tai tiettyyn ajankohtaan saakka tai vuorovuosiksi.

3. Myös maa-alueet, jotka joki lisää alluviumin kautta kiinteistöön sen jälkeen, kun se on liitetty liikkeeseen, kuuluvat tämänkaltaisen kanteen piiriin.

4. Jos kuitenkin joku perillisistä on tehnyt ilkeästi tai huolimattomuudesta teon, jonka seurauksena käyttöoikeuden arvo on alentunut, Pomponius sanoo, että tämäkin kuuluu kanteen piiriin; sillä kaikki, mitä perillinen ilkeästi tai huolimattomuudesta tekee kuolinpesän vahingoksi, otetaan huomioon kaikissa osituskanteissa, edellyttäen aina, että hän tekee teon perillisen ominaisuudessa. Jos siis joku perillisistä riisti perittävältä rahaa tämän elinaikana, tätä ei oteta huomioon perinnönjakokanteessa, koska hän ei vielä ollut perillinen; mutta jos hän toimi perillisenä, vaikka asianosaisella olisi oikeus johonkin muuhun kanteeseen, hän on kuitenkin, kuten Julianus toteaa, vastuussa perinnönjakokanteesta.

5. Lopuksi hän sanoo, että jos joku perillisistä tuhoaa kuolinpesään kuuluvia tilejä tai väärentää niitä, hän on Lex Aquilia -lain nojalla vastuussa niiden tuhoamisesta, ja hän on myös vastuussa kuolinpesän jakamista koskevasta kanteesta.

6. Lisäksi, jos kuolinpesään kuuluva orja varastaa jonkun perillisen omaisuutta, Ofilius sanoo, että kuolinpesän jakamista koskeva kanne on mahdollinen, samoin kuin yhteisen omaisuuden jakamista koskeva kanne, mutta

varkautta koskevaa kanttia ei voida nostaa; ja näin ollen, jos perillinen nostaa kuolinpesän jakamista koskevan kanteen, hän saa tuomion, jolla orja luovutetaan hänelle tai hänelle myönnetään arvioitu vahingonkorvaus eli yksinkertainen vahingonkorvaus.

17. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja VII.

Jos joku perillisistä on syylistynyt vahinkoon, on asianmukaista todeta, että yksinkertaiset vahingonkorvaukset on otettava huomioon kuolinpesän jakamista koskevassa kanteessa.

18. Ulpianus, On the Edict, kirja XIX.

Näiden sääntöjen mukaisesti Julianus sanoo, että jos perillisiä on useita ja orja on jätetty yhdelle heistä yleisesti ottaen valintaoikeudella, ja muut perilliset väittävät, että Stichus on väärentänyt testamentin tai turmellut sen, ja he esittävät tämän väitteen estääkseen orjan valinnan; ja sitten, kun orja on valittu, nostetaan kanteen hänen takaisinsaamiseksi, he voivat, jos heidät haastetaan oikeuteen, vedota poikkeukseen ilkeäntoimisen petoksen perusteella ja alistaa orjan kidutukseen.

1. Herää kysymys, onko perillisillä perinnönjakokanteessa oikeus käyttää kidutusta testamentin tekijän kuolemaan tai hänen vaimonsa ja lastensa kuolemaan viitaten; ja Pomponius sanoo aivan oikein, että näillä seikoilla ei ole minkäänlaista yhteyttä perintöomaisuuden jakamiseen.

2. Hän sanoo myös, että jos joku testamentilla määrää, että orja myydään, jotta hänet voidaan kuljettaa kauas, tuomarin velvollisuus on huolehtia siitä, ettei vainajan tahtoa rikota. Mutta jos testamentin tekijä on määrännyt, että muistomerkki on pystytettävä, voidaan nostaa perinnönjakokanteen tämän toteuttamisen pakottamiseksi. Hän ehdottaa kuitenkin, että koska se on perillisten edun mukaista - koska heillä on oikeus muistomerkkiin - kuka tahansa heistä voi nostaa nimenomaisen kanteen muistomerkin pystyttämiseksi.

3. Jos yksi perillisistä suorittaa kulut vilpittömässä mielessä, hän voi periä korkoa kansaperilliseltä siitä lähtien, kun hän on laiminlyönyt kulut, keisareiden Severuksen ja Antoninuksen reskriptin mukaisesti.

4. Celsus lisää myös hyvin osuvasti, että vaikka kanssaperillinen ei itse suorittaisikaan maksua, hänellä on kuitenkin oikeus nostaa perinnönjakokanne pakottaakseen kanssaperillisen maksamaan osuutensa, koska muuten velkoja ei luovu tietystä omaisuudesta, ellei hänelle makseta koko summaa.

5. Kun erään perheen poika oli isänsä perillinen osuuteen kuolinpesästä ja velkojat haastivat hänet oikeuteen peculiumistaan, ja hän oli valmis maksamaan kaiken maksettavaksi tulevan, hän voi pahantahtoiseen petokseen perustuvalla poikkeuksella pakottaa velkojat luovuttamaan kanneoikeutensa hänelle; ja hänellä on lisäksi oikeus nostaa kuolinpesän osituskanne kanssaperillisiä vastaan.

6. Kun yksi perillisistä on maksanut perinnön osapuolelle, jonka tuomioistuimien on määrännyt ottamaan perinnön haltuunsa perinnön säilyttämiseksi; Papinianus katsoo, ja hänen mielipiteensä on oikea, että hänellä on oikeus nostaa perinnönjakokanne kanssaperillisiä vastaan; koska perinnönsaaja ei muutoin luopuisi kerran saamastaan hallussapidosta, joka vastaa vakuutta, ennen kuin koko perintö olisi maksettu hänelle.

7. Lisäksi, jos joku maksaisi velkaa Titiukselle välttääkseen panttioikeuden myynnin, Neratius toteaa, että hän voi nostaa kanteen kuolinpesän jakamiseksi.

19. Gaius, On the Provincial Edict, kirja VII.

Toisaalta taas tuomarin pitäisi samalla tavalla säätää, että jos joku perillisistä on hyötynyt rahallisesti kuolinpesän omaisuudesta tai tehnyt sopimuksen sen vahingoksi, hän ei saa olla ainoa, joka hyöttyy siitä. Tuomari voi toteuttaa tämän joko määräämällä, että eri perilliset tekevät tilityksen, tai määräämällä heidät antamaan toisilleen vakuuden, jonka avulla voitot ja tappiot jaetaan tasan heidän kesken.

20. Ulpianus, Ediktistä, kirja XIX.

Kun naimisissa oleva tytär, joka oli velvollinen tuomaan myötäjäisensä yhteiseen rahastoon, antoi kanssaperillistensä erehdyksen vuoksi sitoumuksen, että hän maksaisi heille heidän osuuksiensa suhteessa kaiken sen, mitä hän saisi takaisin mieheltään; Papinianus sanoo, että tästä huolimatta osituskanteen ratkaisijan on päätettävä, että vaikka hän itse kuolisi avioliiton ollessa voimassa, myötäjäiset on maksettava; sillä kanssaperillisten tietämättömyys ei voi muuttaa oikeudenkäyntejä sääteleviä sääntöjä.

(1) Jos perheen poika on joutunut isänsä määräyksestä vastuuseen velvoitteesta, hänen on varattava omaisuudestaan summa velan maksamiseksi; ja lisäksi, jos hän on käyttänyt rahaa isälleen kuuluvaan omaisuuteen, sovelletaan samaa sääntöä, ja jos kanne on de peculio, hänen on varattava peculium samaan tarkoitukseen; ja tämä meidän keisarimme totesi rescriptissä.

(2) Tämän lisäksi, jos perheen poika on nimitetty perilliseksi, hän voi varata vaimonsa myötäjäiset; eikä tämä ole myöskään kohtuutonta, koska hänen on kannettava avioliiton rahalliset rasitteet. Siksi hän voi pidättää itselleen koko myötäjäiset ja hänen on asetettava vakuus siitä, että hän puolustaa kanssaperillisiä, joita vastaan voidaan nostaa kanne määräyksen perusteella. Samaa sääntöä sovelletaan, jos toinen osapuoli on antanut myötäjäiset ja tehnyt sopimuksen. Tätä ei sovelleta ainoastaan hänen oman vaimonsa myötäjäisiin, vaan myös hänen poikansa vaimon myötäjäisiin, koska tämä koskee myös avioliiton kuluja, joista hän on vastuussa: koska hänen edellytetään olevan vastuussa poikansa ja miniänsä kuluista. Marcellus sanoo, että pojan on pidätettävä myötäjäiset, ei ainoastaan silloin, kun ne on annettu hänen isälleen, vaan myös silloin, kun ne on annettu hänelle itselleen poikana, siltä osin kuin ne on annettu hänelle hänen peculiumiinsa sisältyvinä tai kun ne on käytetty hänen isänsä hyväksi.

(3) Kun isä jakaa omaisuutensa poikiensa kesken ilman mitään kirjallista sopimusta ja jakaa velkataakan heidän kesken suhteessa siihen, mitä heillä on hallussaan; Papinianus sanoo, että tätä ei pidä pitää yksinkertaisena lahjana, vaan pikemminkin testamentin mukaisena omaisuuden jakona. Hänen mukaansa on selvää, että jos velkojat nostavat kanteen mainittuja perillisiä vastaan heidän perintöosuksiensa mukaisessa suhteessa ja jos joku heistä kieltäytyy noudattamasta sitä, mitä oli sovittu, häntä vastaan voidaan nostaa kanne erityisin perustein väittäen, että he tekivät vaihdon tietyn sopimuksen nojalla; tietenkin jos koko omaisuus oli jaettu.

(4) Kuolinpesän jakamista koskevaa kannetta ei voida nostaa useammin kuin kerran, ellei siihen ole pätevää syytä; sillä jos jokin omaisuus jää jakamatta, voidaan nostaa kanne sen jakamiseksi.

(5) Papinianus sanoo, että jos joku perillisistä joutuu maksamaan velan ilman, että siitä on määrätty testamentilla; silloin perillinen joutuu ottamaan maksun perinnönjakokanteessa puheenjohtajana toimivan tuomarin maksettavakseen, mutta ei kuitenkaan suuremmasta summasta kuin kolmesta neljäsosasta hänen osuudestaan, jotta hänellä olisi yksi neljäsosa jakamattomana; ja sen vuoksi hänen on asetettava vakuus kanssaperillistensä suojelemiseksi.

(6) Hän sanoo myös, että jos poika on vastuussa kuluista, joita hänelle on aiheutunut sellaisesta julkisesta virasta, jota hänen isänsä suostui hoitamaan, ja hänet nimitetään sen jälkeen kuolinpesän osuuden perilliseksi, hän voi pidättää velkansa, koska tämä oli yksi hänen isänsä veloista; mutta jos hän hoiti mitään virkaa isänsä kuoleman jälkeen, isänsä perilliset eivät ole vastuussa mistään velvoitteista, joita hänelle on aiheutunut kyseisiin virkoihin liittyen.

(7) Neratius kuitenkin esitti mielipiteenään, että jos mies, jolla oli useita poikia, suostui siihen, että yksi heistä ryhtyisi hoitamaan julkisten pelien järjestämisestä ja sääntelystä vastaavan viranhaltijan virkaa, ja ennen kuin hän voi suorittaa viran tehtävät, hänen isänsä kuolee sen jälkeen, kun hän oli määrännyt kaikki poikansa perillisikseen, herää kysymys, voiko mainittu poika periä perinnönjakokanteella takaisin sen, mitä hän oli käyttänyt siihen; ja hän vastasi, että hän ei voi periä sitä takaisin millään kanteella. Tätä mielipidettä ei hyväksytä, ja se on hyvin perusteltua, sillä kulut olisi sisällytettävä perinnönjakokanteeseen.

(8) Papinianus sanoo myös, että jos aviomies määrää toisen perillisistään ottamaan vastatakseen myötäjäisten maksamisesta aiheutuvasta rasitteesta, joka sisältyy sopimukseen, ja hänen leskensä nostaa kanteen myötäjäisistään molempia perillisiä vastaan, sen perillisen, joka määrättiin ottamaan vastatakseen rasitteesta, on puolustettava kanssaperillistään kanteessa. Mutta jos molemmat perilliset veloitetaan maksamaan myötäjäiset myötäjäisten sijasta ja leski valitsee myötäjäiset, jäävät perinnöt mainituille perillisille, mutta tämä ei saa tapahtua sen kanssaperillisen hyväksi, joka on vapautettu velan maksamisesta; toisin sanoen sen kanssaperillisen, joka otti velan taakan vastattavakseen, tulisi tuomioistuimen määräyksestä saada perintö; ja näin on, ellei testamentintekijä ole määrännyt toisin.

(9) Hän sanoo myös, että jos orja, joka on määrä vapauttaa tietyin ehdoin, maksaa peculiumistaan rahaa jollekin useista kanssaperillisistä ehdon täyttämiseksi, sitä ei sisällytetä tähän kanteeseen, eikä siitä pitäisi periä osinkoa.

21. Paulus, Ediktistä, kirja XXIII.

Samaa sääntöä sovelletaan, kun on kyse yhteisesti omistetun omaisuuden jakamista koskevasta kanteesta.

(22) Ulpianus, On the Edict, kirja XIX.

Lisäksi Labeo sanoo, että jos joku perillisistä kaivaa esiin perittävän jättämän aarteen, hän on vastuussa osituskanteesta aivan kuin hän olisi jakanut aarteen vieraan kanssa, joka oli tietoinen asiasta.

1. Tuomari voi perinnönjakokanteessa tuomita saman omaisuuden useammalle osapuolelle vain silloin, kun oikeus saada yksi asia oli jätetty useammalle henkilölle (tai kun, kuten Pomponius sanoo, oli olemassa tarve, että osuudet oli tuomittava useammalle henkilölle); tai kun tuomari määrää tietyn osan omaisuudesta kullekin kanssaperilliselle; hän voi kuitenkin tuomita omaisuuden yhdelle perilliselle sen jälkeen, kun kaikki ovat tehneet siitä tarjouksen.

2. Kukaan ei myöskään epäile, etteikö hän voisi tuomita maata, joka on jaettu jo tapahtuneen jaon mukaisesti.

3. Kun hän taas tekee näitä tuomioita, hän voi määrätä palvelusoikeuden siten, että yksi hänen osoittamansa lohko palvelee toista; ja jos hän ehdottomasti määrää lohkon yhdelle perilliselle, hän ei voi toista lohkoa osoittaessaan määrätä palvelusoikeutta ensimmäiselle perilliselle.

4. Perinnönjakokanteessa viitataan kahteen asiaan, eli omaisuuteen ja sen luovuttamiseen, jotka ovat henkilökohtaisia kanteita.

5. Papinianus arvostelee Marcellusta hänen mielipiteestään, joka koskee vihollisen hallussa olevaa omaisuutta, koska hän ei katso, että tämänkaltaiset omaisuuden luovutukset sisältyvät perinnönjakokanteeseen. Sillä miten omaisuuden siirtoa koskevalle kanteelle voisi olla mitään estettä, kun itse omaisuus kuuluu siihen,

23. Paulus, Ediktistä, XXIII kirja.

Postliminiumin toivon vuoksi? Totta kai velkakirja olisi annettava, koska osapuoli ei ehkä palaa; ellei kyseessä ole vain arvio, joka on tehty epävarmasta tapahtumasta.

24. Ulpianus, Ediktistä, XIX kirja.

Kun omaisuus on kuitenkin lakannut olemasta, kysymys luovutuksesta voi silti nousta esiin; ja olen samaa mieltä Papinianuksen kanssa.

(1) Osituskanne koskee omaisuuden haltijoita ja myös osapuolta, jolle omaisuus on palautettu senaatin Trebellin asetuksen mukaisesti, sekä muita pretoriaanisia perillisiä.

25. Paulus, Ediktistä, kirja XXIII.

Vihollisen käsissä kuolleen henkilön perilliset voivat nostaa tämän kanteen.

1. Jos sotilas tekee yhdestä henkilöstä perillisen hänen kastrensivarallisuuteensa ja toisesta perillisen hänen jäljelle jäävään omaisuuteensa, jakokanteelle ei ole perusteita, koska omaisuus jaetaan perillisten kesken keisarillisen perustuslain mukaisesti, aivan kuten ei voida nostaa jakokannetta myöskään silloin, kun ei ole mitään ruumiillista omaisuutta, vaan kaikki omaisuus koostuu saatavista.

2. Mitä tulee siihen, onko asianosaisella oikeus ryhtyä puolustautumaan osituskanteessa, ei ole merkitystä sillä, onko hänellä omaisuus hallussaan vai ei.

3. Jos useat kiinteistöt ovat eri henkilöiden yhteisessä hallussa eri omistusoikeuksilla, voidaan nostaa yksi jakokanne.

4. Kun Titiuksen kuolinpesä on sinun ja minun yhteisessä hallussapidossa ja Seiuksen kuolinpesä on sinun, Titiuksen ja minun hallussapidossa, Pomponius sanoo, että voidaan nostaa yksi kanne, jossa kaikki kolme henkilöä ovat asianosaisia.

5. Lisäksi, jos meillä on yhteisesti hallussamme useita kiinteistöjä, voimme nostaa osituskanteen, joka koskee vain yhtä niistä.

6. Jos perittävä pitää omaisuutta yhteisesti jonkun vieraan kanssa tai testamenttaa jollekin osan omaisuudestaan tai hänen perillisensä on ennen osituskanteeseen liittymistä vieraantunut omasta osuudestaan, tuomarin velvollisuus on määrätä, että perittävän omaisuuteen kuulunut osuus on siirrettävä jollekin.

7. Kun kanssaperillinen on saanut omaisuuden haltuunsa ostajana tai esimerkiksi saanut sen lahjaksi; Pomponius kiistää, että se voidaan sisällyttää perinnönjakokanteeseen.

8. Hän sanoo myös, että jos sinusta ja minusta tulee Titiuksen perillisiä ja nostatte kanteen Semproniusta vastaan osasta maata, jonka koko maa-alue kuuluu teidän mukaanne kuolinpesään, ja teidät hävitään; ja minä sitten ostan saman osuuden Semproniukselta ja se siirretään minulle, ja te nostatte osituskanteen, niin tämä ei sisällä ainoastaan sitä, mikä minulla perillisenä on hallussani, vaan ei edes sitä, mikä minulla ostajana on hallussani; sillä koska edellisestä päätöksestä kävi ilmi, että koko maa-alue ei sisällynyt jäämistöön, miten se voisi sisältyä jälkimmäisen osituskanteessa?

9. On kyseenalaista, kuuluuko sopimus, jonka ehtojen mukaan kullakin perillisellä on oikeus nostaa kanne koko määrästä, tämänkaltaiseen kanteeseen; kuten esimerkiksi silloin, kun osapuoli kuolee sen jälkeen, kun hän on sopinut tieoikeudesta, polusta tai ajotiestä, siitä syystä, että tämänkaltaista sopimusta ei kahdentoista taulun lain mukaan saa jakaa, koska sitä ei voida tehdä. Parempi mielipide on kuitenkin se, että sitä ei sisällytetä kanteeseen, vaan kaikilla perillisillä on oikeus nostaa kanne koko summasta; ja jos tieoikeutta ei ole toimitettu, päätös vastaajaa vastaan on annettava rahasummasta, joka on suhteessa kantajan osuuteen kuolinpesästä.

10. Toisaalta, jos tieoikeuden luvannut henkilö kuolee sen jälkeen, kun hän on määrännyt useita perillisiä, velvoite ei jakaannu; eikä ole epäilystäkään siitä, etteikö velvoite jatkuisi, koska osapuoli voi luvata tieoikeuden, jolla ei ole maata. Koska kukin yksittäinen perillinen on vastuussa koko summasta, tuomarin velvollisuus on vaatia vakuuksia, jotta jos joku perillisistä haastetaan oikeuteen ja hän maksaa tuomioistuimen määräämän vahingonkorvauksen, hän voi periä osan summasta takaisin muilta perillisiltä.

11. Samaa sääntöä sovelletaan, kun perittävä testamenttaa tieoikeuden.

12. Myös toisenlaisen määräyksen tapauksessa, jossa testamentintekijä on luvannut, että hänen tai hänen perillisensä ei saa tehdä mitään estääkseen toista osapuolta kävelemästä tai ajamasta, koska jos yksi kanssaperillinen estää tämän, voidaan määräyksen nojalla nostaa kanne koko määrästä, kanssaperillisten edut on suojattava, jotta yhden heistä teko ei vahingoittaisi muita.

13. Sama oikeussääntö koskee testamentin tekijän lupaamaa rahasummaa, jos se on luvattu rangaistusseuraamuksen nojalla; sillä vaikka tämä velvoite voidaankin kahdentoista taulun lain mukaan jakaa, silti se, että yksi osapuoli maksaa osuutensa, ei millään tavoin edistä rangaistuksen välttämistä, mutta jos rahaa ei ole maksettu tai se ei ole erääntynyt, on turvauduttava velkakirjaan, jotta voidaan varautua siihen, että se osapuoli, joka on syyllinen siihen, että koko rahasummaa ei ole maksettu, voi korvata muiden vahingon; tai kunkin on

annettava vakuus siitä, että hän korvaa osan sille, joka maksaa koko summan; tai jos yksi perillisistä maksaa koko perittävän lupaaman summan estääkseen seuraamuksen kiinnittämisen, hän voi periä osakkailtaan heidän osuutensa siitä osituskanteella.

14. Samaa sääntöä noudatetaan panttien lunastamisessa, sillä ellei koko eräantynyttä määrää tarjota, velkoja voi laillisesti myydä pantin.

15. Kun yksi useista kanssaperillisistä puolustaa perintöörjaa noxal-kanteessa ja tarjoaa arvioidun vahingonkorvauksen määrän, jos se on tarkoituksenmukaista, hän voi tällä kanteella saada takaisin osan maksetusta summasta. Samaa sääntöä sovelletaan, kun yksi kanssaperijä antaa vakuuden perinnönjaosta estääkseen perinnönsaajia saamasta perintöä haltuunsa. Yleisesti ottaen, jos jakoa ei voida toteuttaa, ja jos yksi osapuoli toimii pakon edessä, jakokanteen nostaminen on perusteltua.

16. Osaperillinen on vastuussa paitsi ilkeistä myös huolimattomuudesta, johon hän on syyllistynyt kuolinpesän omaisuuteen nähden, koska emme tee sopimusta osaperillisen kanssa, vaan törmäämme häneen sattumalta; silti osaperillisen ei tarvitse vastata yhtä suuresta huolellisuudesta kuin huolellinen perheen päämies noudattaisi, koska hänellä oli hyvä syy toimia oman osuutensa vuoksi, eikä hänellä näin ollen olisi oikeutta kanteen nostamiseen tehtyjen liiketoimien perusteella, joten hänen on siksi noudatettava samaa huolellisuutta, jota hän osoittaisi omassa asioissaan. Sama koskee tilannetta, jossa omaisuus testamentataan kahdelle testamentinsaajalle; sillä heidän suostumuksensa ei ollut se, vaan tapaukseen liittyvät olosuhteet, jotka yhdistivät heidät omistusoikeudessa.

17. Jos orja on testamentattu epämääräisesti ja testamentinsaaja sen jälkeen kuolee, ja jos yksi mainitun testamentinsaajan perillisistä ei anna suostumustaan ja estää siten testamentin maksamisen, se, joka on aiheuttanut esteen, on tämän kanteen avulla pakotettava maksamaan muille sen verran, mitä kukin on saanut osakseen. Samaa sääntöä sovelletaan toisaalta silloin, kun joku perillisistä, jonka haltuun orja on testamentattu yleisesti, ja joka on sellainen, jonka he itse voivat valita, ei suostu luovuttamaan orjaa, jonka luovuttaminen olisi kaikille hyödyksi, ja kun perillinen sen vuoksi haastetaan perittävän toimesta oikeuteen ja hänet veloitetaan maksamaan vahingonkorvauksena suurempi summa kuin orjan arvo on.

18. Lisäksi huolimattomuuden perusteella on vastuussa mies, joka päästettyään ennen muita tilalle, sallii, että kuolinpesään kuuluviin maa-alueisiin liitetyt maa-alueita koskevat palvelussuhteet menetetään käytön puutteen vuoksi.

19. Kun tuomio annetaan pojalle, joka puolusti isäänsä oikeudenkäynnissä, ja hän maksaa tuomion määrän joko isänsä elinaikana tai tämän kuoleman jälkeen, voidaan hyvin perustellusti todeta, että hänellä on oikeus nostaa perintäkanteen perijäänsä vastaan osituskanteessa.

20. Tuomarin, joka toimii puheenjohtajana perinnönjakokanteessa, ei pidä jättää mitään jakamatta.

21. Hänen on myös säädettävä, että niille, joille hän myöntää kuolinpesän, on annettava vakuus omaisuuden takaisinperintää vastaan hädän kautta.

22. Kun taloon jäämättömät rahat testamentataan otettavaksi ennen ositusta, on kysymys, pitäisikö kanssaperillisten maksaa koko summa vai vain se, mikä on suhteessa heidän osuuteensa kuolinpesästä; aivan kuten jos rahat olisi jätetty kuolinpesän muun omaisuuden joukkoon, ja tästä on jonkin verran epäilyksiä; mutta parempi mielipide on, että on maksettava se määrä, joka olisi maksettu, jos rahat olisi löydetty.

(26) Gaius, On the Provincial Edict, kirja VII.

Tuomarin velvollisuuksiin kuuluu määrätä yksi tai useampi kuolinpesään kuuluva esine myytäväksi ja maksamaan myyntitulot sille henkilölle, jolle mainitut rahat on testamentattu.

27. Paulus, Ediktistä, XXIII kirja.

Tässä kanteessa tuomio on annettava jokaista asianosaista vastaan, tai kaikki on vapautettava vastuusta; näin ollen, jos päätös jätetään tekemättä jonkun osalta, se, mitä tuomari tekee muiden osalta, ei ole pätevä; koska päätös ei voi olla pätevä yhden osan osalta ja pätemätön toisen osan osalta.

28. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja VII.

Kun testamentin tekijä testamenttaa ennen jakoa haltuun otettavaksi omaisuutta, jonka hän on jo pantannut velkojalle; tuomarin toimivaltaan kuuluu lunastaa se kuolinpesän yhteisistä varoista ja huolehtia siitä, että se menee sen saajaksi sille, jolle se on tällä tavoin testamentattu.

29. Paulus, Ediktistä, kirja IV.

Jos omaisuus on annettu vainajalle pantiksi, sen on sanottava kuuluvan kuolinpesän jakokanteen piiriin; mutta se, jolle se on annettu, olisi velvoitettava maksamaan siitä kanssaperilliselleen suhteessa hänen osuuteensa kuolinpesästä jakokanteessa; mutta hänen ei tarvitse antaa kanssaperilliselleen vakuutta siitä, että hän saa korvauksen suhteessa siihen osapuoleen, joka on pantannut omaisuuden; siitä syystä, että tapaus on sama kuin jos olisi nostettu hypoteekkipanne tai serviisipanne ja arvioitu määrä olisi tarjottu; joten tarjouksen tehnyttä osapuolta voidaan suojata poikkeuksella sitä vastaan, että omistaja nostaisi kanteen omaisuuden takaisinsaamiseksi. Toisaalta taas, jos perillinen, jolle pantti on annettu, haluaa palauttaa koko omaisuuden, häntä on kuultava, vaikka velallinen ei olekaan halukas. Samaa sääntöä ei sovelleta silloin, kun velkoja ostaa toisen osan pantatusta omaisuudesta, koska tuomioistuimen päätös on välttämätön, mutta osto on vapaaehtoinen; ellei sitten esitetä vastalauseita siitä, että velkoja tarjosi omaisuudesta liian innokkaasti. Tämä otetaan huomioon siksi, että velkojan toimintaa on pidettävä ikään kuin velallinen olisi tehnyt sen asiamiehen välityksellä, ja mitä tahansa välttämättömiä kuluja velkojalle on aiheutunut, hänellä on oikeus saada ne takaisin kanteen nostamisen lisäksi.

30. Modestinus, Opinions, kirja VI.

Minulla on yhteinen maa-alue alaikäisen naispuolisen henkilön kanssa, joka on myös kanssaperijäni, ja kyseiselle maa-alueelle on haudattu jäännöksiä, joita kohtaan meidän molempien on osoitettava kunnioitusta, sillä alaikäisen henkilön vanhemmat on haudattu sinne. Hänen holhoojansa haluavat kuitenkin myydä maan, mutta minä en suostu tähän, koska haluan mieluummin säilyttää oman osuuteni, koska en voi ostaa sitä kokonaan, ja haluan täyttää velvollisuuteni kuolleita kohtaan oman harkintakykyni mukaisesti. Kysyn, voinko laillisesti hakea välimiestä mainitun maa-alueen jakamista koskevassa kanteessa, vai voiko kuolinpesän jakamista varten nimetty välimies hoitaa virkatehtävänsä ja myös jakaa mainitun omaisuuden meidän välillämme kummankin oikeuksien mukaisesti; kuolinpesän loput omaisuuserät jätetään huomioimatta. Herennius Modestinus vastasi, että ehdotetussa ei ole mitään sellaista, mikä estäisi kuolinpesän jakamista koskevassa kanteessa välimieheksi nimitettyä osapuolta sisällyttämästä tehtäviinsä mainitun maa-alueen jakamista; mutta uskonnollisia paikkoja ei voitu ottaa mukaan kanteeseen, koska niitä koskevat oikeudet kuuluvat yksittäisille perillisille, jotka ovat kiinnostuneita koko kuolinpesästä.

31. Papinianus, Kysymyksiä, kirja VII.

Jos joku perillisistä lunastaa pantatun orjan, vaikka hän sen jälkeen kuolisi, välimiehen virka säilyy kuitenkin edelleen, sillä tähän on riittävä syy aiemmin vallinneen yhteisomistuksen vuoksi, joka olisi jatkunut tähänkin asti, ellei omaisuutta olisi tuhottu.

32. Sama, Opinions, kirja II.

Omaisuus, jota isä ei ole jakanut lastensa kesken sen jälkeen, kun hän on jakamisen sijasta antanut heille kanneoikeudet, kuuluu mainituille lapsille heidän perintöosuksiensa mukaisessa suhteessa, edellyttäen, että hän ei ole antanut omaisuutta, jota hän ei ole jakanut yleisesti yhdelle lapselle, tai että se ei ole ollut liitännäisosa omaisuuteen, joka on annettu.

33. Sama, Opinions, kirja VII.

Kun perheenisä, lahjoittaessaan maata perillisilleen, halusi toimia osituksessa sovittelijan roolissa; yhtä kanssaperillistä ei pakoteta luopumaan osuudestaan, ellei hän saa vastineeksi siitä osuutta, joka on vapaa panttirasitteesta.

34. Sama, Opinions, kirja VIII.

Kun kanssaperilliset asettavat orjille arvion jakamisen yhteydessä, on katsottu, että hinnat asetetaan niille ei ostotarkoituksessa vaan jakamista varten; näin ollen, jos joku heistä kuolee ehdon ollessa vireillä, tappio on sekä perillisen että edunsaajan kannettava.

(35) Sama, Opinions, kirja XII.

Pomponius Philadelphus siirsi tiettyjä maa-alueita myötäjäisenä tyttärelleen, joka oli hänen hallinnassaan, ja määräsi, että niiden tulot maksetaan hänen vävyllään. Heräsi kysymys, voiko tytär pitää omaisuuden omana omaisuutenaan, jos hänen isänsä määräsi kaikki lapsensa perillisiksi. Vastasin, että tyttärellä olisi perusteltu syy pitää se edelleen hallussaan, koska hänen isänsä toivoo, että kyseinen maa-alue annettaisiin myötäjäisenä ja että avioliitto oli jatkunut myös isän kuoleman jälkeen; sillä käsiteltävänä olevassa tapauksessa tytär piti omaisuutta hallussaan luonnollisen lain mukaan sen myötäjäisen perusteella, jonka hän oli kykenevä saamaan.

(36) Paulus, Kysymyksiä, kirja II.

Minä, joka olin siinä käsityksessä, että olit kanssaperijäni, vaikka tämä ei pitänyt paikkaansa, nostin sinua vastaan osituskanteen, ja tuomioistuini teki päätöksen ja antoi määräyksen, jonka mukaan maksun oli suoritettava meille molemmille. Kysyn, onko tosiseikkojen totuudenmukaisuuden selvittyä meidän molempien puolesta nostettava henkilökohtainen kanne vai omaisuuden takaisinperimistä koskeva kanne; onko myös sovellettava yhtä sääntöä, kun kyseessä on perillinen, ja toista sääntöä, kun kyseessä ei ole perillinen. Vastasin, että jos henkilö on koko omaisuuden perillinen ja, koska hän pitää Titiusta kanssaperillisenä, osallistuu hänen kanssaan osituskanteeseen, ja jos annetaan päätös, jossa määrätään maksamaan, hän suorittaa maksun; koska hän on tehnyt tämän tuomarin päätöksen mukaisesti, hän ei voi nostaa kanteita rahojen takaisinperimisestä. Te näytätte kuitenkin olevan sitä mieltä, että jakokannetta ei voi olla olemassa muutoin kuin perillisten välillä; mutta vaikka kanne ei ole laillinen, se riittää kuitenkin estämään kanteen nostamisen sen perimiseksi takaisin, minkä asianosainen uskoi olevansa velvollinen maksamaan. Mutta jos kumpikaan osapuolista ei ollut perillinen, mutta kuitenkin yhdisti osituskanteen aivan kuin he olisivat olleet perillisiä, on sanottava, että samaa omaisuuden takaisinperintää koskevaa sääntöä, jonka aiemmin totesimme koskevan toista heistä, sovelletaan molempiin. On ilmeistä, että jos he jakoivat omaisuuden ilman tuomioistuimelle tehtyä hakemusta, voidaan todeta, että sillä perillisellä, joka luuli toista osapuolta kanssaperilliseksi, on oikeus nostaa kanne jälkimmäiselle luovutetun omaisuuden luovuttamisesta; sillä ei voida katsoa, että heidän välillään olisi ollut kompromissi, koska hän luuli toista osapuolta kanssaperilliseksi.

37. Scaevola, Questions, kirja XII.

Osapuoli, joka nostaa kanteen perinnönjaosta, ei myönnä, että hänen vastapuolensa on hänen kanssaperijänsä.

38. Paulus, Opinions, kirja III.

Lucius ja Titia, jotka olivat veli ja sisar ja jotka isä oli vapauttanut, olivat aikuisina saaneet nimitettyä itselleen edunvalvojat, ja nämä antoivat heille erikseen rahaa, joka oli yhteistä omaisuutta, koska se oli saatu kuolinpesän tuloista. Myöhemmin he jakoivat koko omaisuuden keskenään, ja jakamisen jälkeen sisar Titia nosti kanteen veljeään vastaan väittäen, että tämä oli saanut enemmän kuin Lucius, vaikka Lucius itse asiassa ei ollut saanut enempää kuin osuutensa, vaan jopa vähemmän kuin puolet omaisuudesta. Kysyn, oliko Titialla oikeus nostaa kanne veljeään vastaan? Paulus vastasi siihen: "Tapauksen selvityksen mukaan, jos Lucius ei ole saanut yhteisen

omaisuuden tuotosta enemmän kuin mihin hänellä oli oikeus osuutensa perusteella, hänen sisarellaan ei ole kanneoikeutta häntä vastaan." Hän antoi saman vastauksen tapauksessa, jossa väitettiin, että veli oli saanut preetorilta elatusapuna suuremman summan kuin sisarensa, mutta ei kuitenkaan enempää kuin puolet.

39. Scaevola, Opinions, kirja I.

Kun eräs henkilö nimitettiin perilliseksi osuuteen kuolinpesästä, jonka osalta oli nostettu kanne perillisiä vastaan, koska nämä eivät olleet kostaneet perittävän kuolemaa, hän voitti asian, ja kanssaperillinen nosti sitten kanteen saadakseen osuutensa takaisin toiselta perilliseltä, mutta kieltäytyi maksamasta osuuttaan toisen kanteen puolustamisesta aiheutuneista kuluista. Heräsi kysymys, olisiko hänellä ollut oikeus hakea korvausta petoksen perusteella? Vastasin, että jos suuremmat kulut olivat aiheutuneet siitä puolustuksesta, jonka hän oli tehnyt itse mainitun kanssaperillisen hyväksi, nämä kulut on otettava huomioon; mutta jos toinen osapuoli ei vedonnut petokseen perustuvaan poikkeukseen, hän saattoi nostaa kanteen osan kuluista takaisinperimiseksi.

1. Eräs testamenttina kuollut mies jakoi koko maa- ja muun omaisuutensa lastensa kesken perunkirjoituksilla siten, että hän jätti pojalleen paljon enemmän kuin tyttärelleen. Heräsi kysymys, oliko sisarella oikeus tuoda myötäjäisensä yhteiseen rahastoon veljen hyväksi? Vastasin, että tosiseikkojen selvityksen mukaan, jos testamentin tekijä ei jättänyt mitään jakamattomana, parempi mielipide oli, että oikeus tuoda myötäjäiset yhteiseen rahastoon poistui testamentin tekijän tahdon perusteella.

2. Eräs testamentintekijä myönsi viidentoista vuoden ikäiselle orjalle vapauden, kun tämä täyttää kolmekymmentä vuotta, ja ilmoitti myös, että hän halusi, että hänelle annettaisiin hänen kuolinpäivänään, niin kauan kuin orja elää, kymmenen denaria hänen ruokaansa ja kaksikymmentäviisi denaria hänen vaatteisiinsa. Stichus kuoli ennen kuin oli tullut päivä, jolloin hänen oli määrä vapautua, ja heräsi kysymys, oliko ruokaa ja vaatteita koskeva perintö pätevä, ja jos se ei ollut pätevä, voiko perillinen, joka oli maksanut sen, periä sen takaisin kanssaperilliseltä, jonka kanssa orja oli asunut? Vastasin, että jos rahaa ei ollut maksettava, vaan jos se, mitä oli annettu, oli käytetty ruokaan, sitä ei voitu periä takaisin.

3. Poika, joka isänsä kuoleman jälkeen on tehnyt velkoja valtiolle, ei voi syyttää veljeään mainituista veloista suhteessa tämän osuuteen isänsä omaisuudesta, jos veljekset eivät ole osakkaita kaikessa omaisuudessaan, vaikka he pitivät isänsä omaisuutta yhteisesti ja vaikka heidän isänsä oli hoitanut tuomarin velvollisuudet siellä, missä hän asui, toisen poikansa puolesta.

4. Eräs testamentinsaaja määräsi kaksi poikaansa perillisikseen ja testamenttasi ennen jakoa kummallekin heistä tietyt orjat; mainittujen orjien joukossa oli eräs Stephanus, joka jätettiin yhdelle pojista yhdessä hänen peculiuminsa kanssa. Mainittu orja, joka oli vapautettu manumitaatiosta testamentin tekijän elinaikana, kuoli, ja sen jälkeen isä kuoli. Tällöin heräsi kysymys, kuuluiko se, mitä Stephanuksella oli peculiumissaan ennen kuin hänet vapautettiin, molemmille pojille vai vain sille pojalle, jolle hänet oli aiemmin testamentattu yhdessä peculiuminsa kanssa? Vastasin, että tapauksen selvityksen mukaan se kuului molemmille.

5. Isä, joka jakoi omaisuutensa poikiensa kesken ja vahvisti jaon testamentillaan, edellytti, että kaikista veloista, jotka jompikumpi heistä oli tehnyt tai joiden piti tulla tehdyksi, hän yksin oli vastuussa. Kun yksi hänen pojistaan oli tämän jälkeen lainannut rahaa, isä ilmestyi paikalle ja hänen suostumuksellaan maa-alue, joka oli siirretty mainitulle pojalle, pantattiin velan maksamiseksi, ja isän kuoleman jälkeen sama poika, jolla maa-alue oli hallussaan, maksoi koron, kysyn, pitäisikö velkojan myydessä pantatun maa-alueen, jos velkoja myisi tämän pojan, jolle kanssaperijä maksaisi jotakin, jos perinnönjakokanne nostettaisiin? Vastasin, että esitettyjen tosiseikkojen perusteella hänen ei tarvitsisi maksaa mitään.

40. Gaius, Trusts, kirja II.

Jos jotakuta, joka on nimitetty koko omaisuuden perilliseksi, pyydetään luovuttamaan minulle tietty osa siitä, esimerkiksi puolet; oikeudenmukainen jakokanne voidaan asianmukaisesti nostaa meidän välillämme.

41. Paulus, Decrees, kirja I.

Eräs nainen valitti tuomarin päätöksestä, koska, kuten hän totesi, tuomari oli jakokanteessa, joka koski hänen ja kanssaperillisen välistä kuolinpesän jakamista, jakanut omaisuuden lisäksi myös vapaat miehet sekä elatusvelvollisuuden, jonka testamentin tekijä oli määrännyt annettavaksi tietyille vapaille miehille; hänen mukaansa tuomarilla ei ollut oikeutta tehdä tätä. Toisaalta todettiin, että osapuolet olivat sopineet osituksesta ja maksaneet elatusmaksuja osituksen ehtojen mukaisesti useiden vuosien ajan. Päätettiin, että heidän oli noudatettava elatusapua koskevaa määräystä; mutta tuomari lisäsi, että vapaiden jakamisella ei ollut vaikutusta.

42. Pomponius, On Sabinus, kirja VI.

Kun perintö on testamentattu yhdelle useista perillisistä seuraavin sanoin: "Pidättäköön hän itsellään sen, mitä hän on minulle velkaa", tuomarin velvollisuutena on osituskanteessa estää kanssaperillisiä vaatimasta maksua edellä mainitulta perilliseltä; mutta kun yksi perillinen määrätään pidättämään itsellään sen, mitä toinen on hänelle velkaa, tuomarin velvollisuutena on vaatia, että kanneoikeudet siirretään hänelle suhteessa kanssaperillisen osuuteen perintöomaisuudesta.

43. Ulpianus, On Sabinus, kirja XXX.

Yksi henkilö voi pyytää välimiehen nimeämistä kuolinpesän jakamista koskevassa kanteessa; sillä on selvää, että yksi perillinen voi vedota tuomariin, ja siksi yksi perillinen voi pyytää välimiehen nimeämistä, vaikka muut perilliset olisivat läsnä eivätkä antaisi suostumustaan.

44. Paulus, On Sabinus, kirja VI.

Perillisten yhteisessä hallussa olevan maan jakamista koskeva kanne voidaan nostaa siten, että vain yhteisessä hallussa oleva omaisuus ja siihen liittyvät asiat, jotka ovat vireillä tuomioistuimessa, otetaan mukaan; mutta kaikkien muiden asioiden osalta oikeus nostaa kanne kuolinpesän jakamista varten säilyy ennallaan.

1. Kun kuolinpesän jakamista tai yhteisesti hallussa olevan omaisuuden jakamista koskeva kanne on käsitelty; praetori tukee tuomioistuimen tekemiä päätöksiä myöntämällä poikkeuksia tai kanteita.

2. Kun kanssaperilliset ovat myyneet omaisuutta yhden heidän joukostaan ollessa poissa ja onnistuneet kaupassa vilpillisesti saamaan enemmän kuin mihin heillä olisi ollut oikeus, heidät voidaan velvoittaa korvaamaan poissa olleelle asianosaiselle joko osituskanteella tai pesänjakokanteella.

3. Julianus sanoo, ettei hänen tarvitse luovuttaa osituskanteessa mitään niistä voitoista, jotka perillinen ottaa kuolinpesän varoista ennen kuin se on otettu haltuun, ellei hän niitä ottaessaan tiennyt, että maa kuului kuolinpesään.

4. Osapuolet, jotka nostavat kanteen kuolinpesän ositusta, yhteisen omaisuuden jakamista tai rajojen määräämistä varten, ovat sekä kantajia että vastaajia; ja siksi heidän on vannottava, etteivät he ole nostaneet kannetta kiusantekotarkoituksessa eivätkä tee puolustusta tarkoituksenaan aiheuttaa tarpeetonta vaivaa.

5. Jos yksi useista kanssaperillisistä suorittaa kuolinpesään liittyvän määräyksen perusteella maksun omasta toimestaan, hän ei voi periä summaa takaisin kanssaperilliseltä; kuten esimerkiksi silloin, kun perittävä on luvannut, ettei hän itse tai hänen perillisensä saa syyllistyä ilkeävaltaiseen petokseen ja ettei hän itse tai hänen perillisensä saa tehdä mitään sellaista, mikä estäisi ketään kävelemästä tai ajamasta tien yli; ja itse asiassa jopa silloin, kun jäljelle jääneet perilliset ovat tulleet vastuuseen yhden perillisen toimesta, sillä perusteella, että perintöä koskevan ehdon täytyminen edellyttää, heillä on oikeus nostaa perinnönjakokanne sitä osapuolta vastaan, jonka kautta sopimus tuli voimaan.

6. Jos joku määrää, että Titiuksen ja hänen perillisensä on vahvistettava jokin hänen tekonsa, ja Titius kuolee jättäen jälkeensä useita perillisiä, vastuussa on ainoastaan se, joka laiminlöi vahvistamisen; ja määräyksen tehneen perillisistä ainoastaan se, joka on haastettu oikeuteen, voi nostaa kanteen vastuun toteuttamiseksi.

7. Kun leskelle testamentataan käyttöoikeus "siihen asti, kunnes hänelle maksetaan myötäjäiset", Cassius sanoo, että kaikki, mitä hänelle on maksettu myötäjäisinä kanssaperillisen puolesta, voidaan periä takaisin välimiehen määräyksellä osituskanteessa, ja kanssaperillinen voidaan velvoittaa maksamaan osuutensa myötäjäisistä; ja tämä mielipide on oikea.

8. Kun kaksi kanssaperillistä on veloitettu pystyttämään patsas, ja toinen heistä laiminlyö sen pystyttämisen, mutta toinen pystyttää sen; Julianus sanoo, että ei ole epäoikeudenmukaista myöntää osituskanne, jotta osa kuluista voidaan maksaa, ja hyvän kansalaisen olisi hyväksyttävä sen määrä.

45. Pomponius, On Sabinus, kirja XIII.

Jos väität, että osa omaisuudesta on sinun ja minun yhteisessä omistuksessa, jonka minä jostain muusta syystä ilmoitan olevan yksin minun; tämä ei kuulu osituskanteen piiriin.

1. Perillisen orjan tekemä petos ei kuulu kuolinpesän jakamista koskevan kanteen piiriin, paitsi jos orjan omistaja on syyllistynyt huolimattomuuteen palkkaamalla epäluotettavan orjan huolehtimaan yhteisestä omaisuudesta.

(46) Paulus, On Sabinus, kirja VII.

Kun aviomies määrätään isänsä toimesta perilliseksi tietyllä ehdolla, sillä välin vaimon myötäjäisiä koskeva kanneoikeus on keskeytynyt; sillä on ilmeistä, että jos avioero tapahtuu appiukon kuoleman jälkeen, vaikka se tapahtui ajankohtana, jolloin edellytys osapuolen määräämisestä perilliseksi oli vielä voimassa, on katsottava, että myötäjäisten pidättämiselle on perusteita; sillä isän kuollessa jotkin asiat siirtyvät pojille jo ennen kuin heistä tulee perillisiä, kuten avioliittoon, lapsiin ja holhoukseen liittyvät asiat. Näin ollen poika, joka vastasi avioliiton kuluista isänsä kuoleman jälkeen, voi ottaa myötäjäiset ennen jakoa; ja tätä mieltä oli myös Scaevolamme.

47. Pomponius, On Sabinus, XXI kirja.

Kuolinpesän jakamista tai yhteisesti omistetun omaisuuden jakamista koskevassa kanteessa, jos asian vireillä ollessa syntyy kiista johonkin maa-alueeseen liittyvästä oikeudesta, on vahvistettu, että kaikki ne, joihin nähden välimies on nimetty, voivat sekä nostaa kanteen että ilmoittaa uudesta rakennelmasta, kukin suhteessa omaisuusosuuteensa; ja kun välimies on tehnyt ratkaisun, jos koko maa-alue on tuomittu yhdelle osapuolelle, on asetettava vakuus siitä, että kaikki kanteiden kautta perityt varat on luovutettava ja kaikki niiden perusteella aiheutuneet kulut on maksettava. Ja jos asian ollessa tuomioistuimessa ei ole nostettu kanteita mainitun maa-alueen osalta, rajoittamaton kanneoikeus kuuluu sille, jolle koko lohko on tuomittu, tai suhteessa siihen osuuteen, jonka osalta tuomio on annettu.

1. Lisäksi, jos on olemassa irtainta omaisuutta, joka voidaan sisällyttää mainittuihin kanteisiin, ja jos se tällä välin varastetaan, varkauskanteen voivat nostaa ne osapuolet, joiden vastuulla mainittu omaisuus oli.

48. Paulus, On Sabinus, kirja XII.

Jos kanne on nostettu joko kuolinpesän ositusta, yhteisen omaisuuden jakamista tai rajojen määräämistä varten ja yksi asianosaisista kuolee jättäen jälkeensä useita perillisiä, asiaa ei voida erottaa osiin, vaan kaikkien perillisten on joko hyväksyttävä asia sellaisenaan tai heidän on nimettävä joku asiamies, jota vastaan kanne voidaan nostaa kaikkien heidän edustajanaan.

(49) Ulpianus, Disputations, kirja II.

Eräs mies, joka oli nimitetty erään perintöosuuden perilliseksi ja jonka preetori oli määrännyt hautaamaan testamentintekijän, myi orjan, joka oli testamentilla saanut vapauden, ja lupasi ostajalle kaksinkertaisen

vahingonkorvauksen siltä varalta, että hänet hädettäisiin, ja kun häntä vastaan oli nostettu kanne tämän takauksen vuoksi, hän maksoi rahat. Heräsi kysymys, voiko hän perinnönjakokanteessa saada takaisin sen määrän, jonka hän menetti sen vuoksi, että hän oli sitoutunut maksamaan orjan arvon kaksinkertaisena? Katsotaan ensinnäkin, olisiko hänen pitänyt antaa vakuus kaksinkertaisesta summasta? Minusta näyttää siltä, että hänen ei olisi pitänyt tehdä niin; sillä vain niiden on annettava vakuus kaksinkertaisesta summasta, jotka tekevät kaupan vapaaehtoisesti; mutta kun kaupan tekijä suorittaa velvollisuutta, häntä ei pitäisi pakottaa lupaamaan enempää kuin silloin, kun preetori on määrännyt kaupan tekijän panemaan täytäntöön tuomion; eikä osapuoli ole silloinkaan sellaisessa tilassa, että hänet voitaisiin pakottaa tekemään sitä, mihin ne, jotka myyvät omasta tahdostaan, pakotetaan; sillä velvollisuuttaan täyttävän ja vapaaehtoisesti myyvän välillä on suuri ero. Näin ollen ensinnäkään asianosaisen ei ollut pakko sopia kaksinkertaisesta arvosta, vaan preetorin olisi katsottava, että ostajalla on myyntiä koskeva kanneoikeus todellista perillistä vastaan, jos myyty omaisuus peritään takaisin paremman omistusoikeuden perusteella. Jos perillinen kuitenkin erehtyi ja toimitti velkakirjan, ja orja sai vapautensa, kanne voidaan nostaa sopimuksen perusteella; ja jos näin tapahtuu, on vain oikeudenmukaista, että pretoriaaninen kanne myönnetään kanssaperillistä vastaan (koska perinnönjakokanne ei käy päinsä), jotta tämä ei joutuisi kärsimään tappiota. Jotta joku voisi nostaa perinnönjakokanteen, hänen ei tarvitse ainoastaan olla perillinen, vaan hänen on myös nostettava kanne tai hänet on haastettava oikeuteen jonkin sellaisen teon vuoksi, jonka hän on tehnyt tai jättänyt tekemättä sen jälkeen, kun hänestä on tullut perillinen; muutoin perinnönjakokanne ei voi tulla vireille. Näin ollen jos joku tekee jonkin perintöön liittyvän teon ennen kuin hän tiesi olevansa perillinen, ei ole perustetta osituskanteelle, koska asianosaisen ei katsota toimineen perillisen tarkoituksessa; ja näin ollen jos joku tekee teon ennen kuin perintö on tullut voimaan, esimerkiksi jos hän hautaa perittävän, hänellä ei ole oikeutta osituskanteeseen, mutta jos hän tekee tämän sen jälkeen, kun perintö on tullut voimaan, katsomme, että hän voi periä osituskanteella hautajaisista aiheutuneet kulut.

.50. Same, Opinions, kirja VI.

Oikeus ei salli sitä, että se, mitä isä antoi emansipoituneelle pojalleen, joka oli poissa opiskelutarkoituksessa, luetaan mukaan vainajan omaisuuden osuuteen, joka siirtyi mainitulle pojalle, kun osoitetaan, että isä ei antanut kyseistä omaisuutta lainaksi, vaan koska isällinen kiintymys oli saanut hänet tekemään niin.

51. Julianus, Digest, kirja VIII.

Jos maa luovutetaan appiukolle myötäjaisena ja mainittu appiukko määrää vävynsä perilliseksi johonkin osaan hänen omaisuudestaan, maa on varattava ennen jakoa osituskanteessa annetun välimiehen päätöksen mukaisesti; niin että pojan asema on sama kuin se olisi ollut, jos myötäjaiset olisi testamentattu, jotta ne olisi voitu pitää. Näin ollen kaikki voitot, jotka on saatu sen jälkeen, kun perintö on yhdistetty, on luovutettava hänelle sen jälkeen, kun kulut on otettu huomioon; mutta ne voitot, jotka on saatu ennen kuin perintö on yhdistetty, kuuluvat tasan kaikille perillisille. Myös tässä tapauksessa on tehtävä tili kuluista, koska mikään tapaus ei voi estää tätä vähennystä.

1. Jos minä haluan nostaa kanteen jäämistöstä teitä vastaan ja te haluatte nostaa kanteen jäämistön jakamisesta minua vastaan, meidän molempien toiveet on tyydytettävä, jos siihen on asianmukainen syy; tai jos minulla on koko jäämistö hallussani ja tunnustan, että te olette puolet jäämistöstä perillinen, mutta haluan luopua yhteisomistuksesta, minun on saatava kanne jäämistön jakamisesta, koska jälkimmäistä ei voida jakaa keskenämme millään muulla tavalla. Lisäksi, jos teillä on hyvä syy nostaa perintöasiaa koskeva kanne eikä osituskanne, teidän on sallittava nostaa perintöasiaa koskeva kanne, koska tällaiseen kanteeseen sisältyy joitakin asioita, jotka eivät sisälly osituskanteeseen; jos esimerkiksi olen velkaa kuolinpesälle, te ette saa perittyä perintöasiaa koskevalla kanteella sitä, mitä olin velkaa perittäväälle, mutta voitte saada sen perintöasiaa koskevalla kanteella.

52. Sama, Urseius Feroxista, kirja II.

Maevius, joka määräsi meidät perillisiksi, omisti yhteistä omaisuutta Attiuksen kanssa, ja jos nostamme osituskanteen Attiusta vastaan ja omaisuus tuomitaan meille, Proculus sanoo, että se sisällytetään kuolinpesän osituskanteeseen.

1. Kun orja jätetään vapaaksi ja määrätään perilliseksi, hänet voidaan velvoittaa perinnönjakokanteella maksamaan perilliselle kaikki se, mitä hänellä on käsissään ja mikä on peräisin tileistä, joita hän on pitänyt perittäväälle.

2. Eräs välimies, jonka te ja minä valitsimme osituskanteessa, halusi tuomita tietyn omaisuuden minulle ja jonkin toisen teille ja katsoi, että näiden asioiden osalta kumpikin meistä olisi velvoitettava suorittamaan maksu toiselle; ja heräsi kysymys, eikö hän voisi kuitata toisen tilityksen toista vastaan ja määrätä sen osapuolen, joka oli velkaa suuremman tilityksen, maksamaan vain ylimenevän osuuden? Päätettiin, että välimies voi tehdä näin.

3. Kun nostetaan kanne kuolinpesän jakamisesta tai yhteisen omaisuuden jakamisesta, on arvioitava koko omaisuus, ei eri asioiden osuuksia.

53. Ulpianus, Opinions, kirja II.

Kun vapautettu poika lainaa isälleen maksettavaksi tarkoitetun rahasumman, se sisällytetään jälkikäteen isän jäämistöön vain siinä tapauksessa, että isällä on ollut oikeus vaatia pojaltaan kyseistä rahasummaa.

54. Neratius, Pergamentit, kirja III.

Sinä ja minä olimme molemmat yhteisiä perillisiä Lucius Titiuksen kuolinpesässä, ja minä myin osuuteni kuolinpesään kuuluvasta maa-alueesta, minkä jälkeen meidän välillämme nostettiin kanne kuolinpesän jakamisesta. Tässä tapauksessa minun osuuttani ei oteta mukaan asiaan, koska se ei myydessään enää kuulunut kuolinpesään; myöskään sinun osuuttasi ei oteta huomioon, koska vaikka se säilyisikin entisessä oikeudellisessa tilassaan ja kuuluisikin kuolinpesään, osuuteni myynnin myötä sen omistusoikeus lakkasi kuitenkin olemasta yhteinen. Sillä, jättääkö yksi perillinen myymättä osuutensa vai useampi, ei ole merkitystä; edellyttäen, että joku perillisistä on luovuttanut tietyn osan, joka on lakannut kuulumasta kuolinpesään.

55. Ulpianus, Ediktistä, kirja II.

Kun nostetaan kanne kuolinpesän jakamisesta tai yhteisesti omistetun omaisuuden jakamisesta ja näyttää lähes mahdottomalta tehdä jako, tuomari voi tehdä päätöksen yhden osapuolen hyväksi ja tuomita koko omaisuuden hänelle.

56. Paulus, Ediktistä, kirja XXIII.

Jo jonkin aikaa erääntyneet voitot sisältyvät myös paitsi rajojen vahvistamista koskevaan kanteeseen myös kiinteistön jakamista koskevaan kanteeseen.

57. Papinianus, Opinions, kirja II.

Myös välimiehen hyväksymisen jälkeen veljekset, jotka jakavat yhteisen omaisuuden yhteisymmärryksessä, täyttävät luonnollisen kiintymyksen vaatimat velvollisuudet, eikä jakoa saa peruuttaa; vaikka välimies ei tekisikään päätöstä sen jälkeen, kun riita on päättynyt, ellei vapautusta pitäisi myöntää iän puutteen vuoksi.

Otsikko 3. Yhteisesti omistetun omaisuuden jakamista koskevista kanteista

1. Paulus, Ediktistä, XXIII kirja.

Kanne yhteisesti omistetun omaisuuden jakamiseksi on tarpeen, koska parisuhdekanteessa viitataan pikemminkin henkilökohtaisiin siirtoihin puolelta toiselle kuin yhteisen omaisuuden jakamiseen. Lyhyesti sanottuna yhteisen omaisuuden jakamista koskevaa kannelta ei voida nostaa, jos omaisuus ei ole yhteistä.

2. Gaius, On the Provincial Edict, kirja VII.

Sillä ei kuitenkaan ole merkitystä, pidetäänkö omaisuutta yhteisenä eri henkilöiden kesken osakkuuden kanssa vai ilman sitä, sillä kummassakin tapauksessa kanne yhteisen omaisuuden jakamisesta on mahdollinen. Yhteinen omaisuus on olemassa esimerkiksi silloin, kun osapuolet ovat yhdessä ostaneet saman tavaran, ja se on yhteistä ilman kumppanuutta esimerkiksi silloin, kun sama omaisuus on testamentattu heille testamentilla.

(1) Viitaten kolmeen kaksoiskanteeseen, nimittäin; kuolinpesän jakamista koskevaan kanteeseen, yhteisen omaisuuden jakamista koskevaan kanteeseen ja rajojen määrittämistä koskevaan kanteeseen, herää kysymys, ketä on pidettävä kantajana, koska kaikkien asema näyttää olevan sama? Parempi mielipide on kuitenkin se, että kantajana on pidettävä sitä, joka on nostanut kanteen tuomioistuimessa.

3. Ulpianus, On Sabinus, kirja XXX.

Yhteisen omaisuuden jakamista koskevassa kanteessa ei tule ottaa huomioon mitään muuta kuin itse yhteisen omaisuuden jakaminen; ja jos jollekin mainitulle omaisuudelle on aiheutettu vahinkoa tai siihen on kohdistunut

vahinkoa tai jos joku yhteisomistajista on kärsinyt vahinkoa tai jos hänen haltuunsa on tullut jotain yhteisestä omaisuudesta peräisin olevaa.

1. Jos osapuolet ovat itse tehneet sopimuksen keskenään ilman petosta, tuomarin on ensisijaisesti saatettava se voimaan perinnönjakokanteessa tai yhteisen omaisuuden jakamista koskevassa kanteessa.

4. Sama, Ediktistä, kirja XIX.

Tämän kanteen avulla jaetaan aineellinen omaisuus, joka on meidän omistuksessamme, mutta ei kuolinpesä.

1. Herää kysymys, voidaanko kanne nostaa yhteisen omaisuuden jakamiseksi kaivossa, ja Mela sanoo, että se voidaan tehdä vain silloin, kun maaperä, johon kaivo on kaivettu, on yhteisomistuksen alainen.

2. Kyseessä on vilpittömässä mielessä nostettu kanne, ja näin ollen, jos jotain jää jakamatta, kaiken muun jakaminen on pätevä, ja jakokanne voidaan nostaa sen osalta, mikä on vielä jakamatta.

3. Koska itse omaisuuden jakaminen voi olla yhteisen omaisuuden jakamista koskevan kanteen kohteena, myös erääntyneet maksut ja aiheutuneet kulut voidaan periä tällä tavoin, ja näin ollen, jos jollekin aiheutuu kuluja, hän voi periä ne takaisin; mutta jos hän ei nosta kannetta toista yhteisomistajaa vastaan vaan tämän perillistä vastaan, Labeo katsoo aivan oikein, että sekä kulut että perittävän perimät voitot voidaan sisällyttää kanteeseen. On selvää, että ennen kuin omaisuus tuli yhteisomistuksen piiriin, kerättyjä voittoja tai ennen tätä ajankohtaa syntyneitä kuluja ei pitäisi sisällyttää yhteisen omaisuuden jakamista koskevaan kanteeseen.

4. Julianus sanoo tähän viitaten, että jos haemme tuomioistuimelta määräystä hallussapidosta uhkaavan vahingon estämiseksi ja ennen kuin meidät määrätään ottamaan hallussapito, minä pönkitän rakennuksen, en voi periä tästä aiheutuneita kuluja yhteisen omaisuuden jakamista koskevalla kanteella.

5. Julianus, On Urseius Ferox, kirja II.

Mutta kun asiaa ei ole puolustettu ja preetori määrää meidät ottamaan talon haltuunsa, ja tämän vuoksi olemme saaneet sen omistukseensa, Proculus on sitä mieltä, että voin yhteisomaisuuden jakamista koskevalla kanteella saada takaisin osan aiheuttamistani kuluista.

(6) Ulpianus, Ediktistä, kirja XIX.

Jos joku, joka luulee omistavansa maata yhdessä Titiuksen kanssa, kerää sadon tai aiheuttaa kuluja, vaikka todellisuudessa hän omistaa kyseisen maan yhdessä toisen osapuolen kanssa; hän voi nostaa praetoriaanisen kanteen kyseisen omaisuuden jakamisesta.

1. Näin ollen, jos Titius myy osuutensa maasta, vaikka tässä tapauksessa ei olisikaan perusteita yhteisen omaisuuden jakamista koskevalle kanteelle, koska yhteisomistus on lakannut olemasta olemassa, on silti perusteita praetoriaanikanteelle, joka myönnetään maksujen osalta silloin, kun omaisuus on lakannut olemasta yhteisomistuksessa.

2. Jos kuitenkin yksi yhteisomistaja hankkii yhteisomaisuudesta voittoa joko vuokraamalla sitä tai viljelemällä sitä, hän on vastuussa osituskanteesta; ja jos hän teki tämän kaikkien omistajien puolesta, hänen pitäisi joko hankkia voitto tai kärsiä tappio; mutta jos hän ei toiminut kaikkien puolesta vaan hankki voiton yksilönä, on paljon enemmän perusteita sille, että hän on vastuussa myös tappiosta. Syy siihen, miksi hänet on asetettava vastuuseen voitosta yhteisen omaisuuden jakamista koskevassa kanteessa, on se, että hänen ei katsota voivan helposti vuokrata omaa osuuttaan. Yhteisen omaisuuden jakamista koskevalle kanteelle ei kuitenkaan ole perustetta, ellei (kuten Papinianus sanoo) asianosainen ole suorittanut vain sellaisia toimia, jotka olivat ehdottoman välttämättömiä oman osuutensa asianmukaista hoitamista varten; mutta jos hän olisi voinut tehdä toisin, hänellä on oikeus nostaa kanne suoritettun liiketoiminnan perusteella ja hän on vastuussa samasta kanteesta.

3. Jos yhteiseen omaisuuteen kohdistuvassa jakokanteessa on aiheutunut kuluja sen jälkeen, kun kysymys on liitetty; Nerva katsoo asianmukaisesti, että myös nämä kuuluvat asiaan.

4. Sabinus ja Atilicinus ovat sitä mieltä, että myös naispuolisen orjan jälkeläiset kuuluvat asiaan.

5. Samat kirjoittajat ovat sitä mieltä, että tähän kanteeseen kuuluvat myös lisäykset ja vähennykset.

6. Kun osapuoli hautaa ruumiin yhteisesti omistettuun hautapaikkaan, on harkittava, tekeekö hän kyseisen hautapaikan uskonnolliseksi? Kullakin omistajalla on nimittäin yksilöllinen oikeus hautaamiseen hautapaikkaan,

mutta kumpikaan heistä ei voi yksinään tehdä vapaata hautapaikkaa uskonnolliseksi. Vaikka Trebatius ja Labeo katsovat, että hautapaikkaa ei ole tehty uskonnolliseksi, he katsovat silti, että asiassa voidaan nostaa kanne.

7. Jos annat vakuuden koko summasta viitaten talolle uhkaavan vahingon estämiseen, Labeo sanoo, että sinulla ei ole oikeutta kanteeseen yhteisen omaisuuden jakamisesta, koska sinun ei ollut pakko antaa vakuutta koko summasta, vaan riitti, että annoit sen osuudestasi; mikä mielipide on oikea.

8. Jos meillä on yhteinen maa-alue, mutta minun osuuteni on annettu pantiksi, se kuuluu yhteisen omaisuuden jakamista koskevan kanteen piiriin, mutta velkojan oikeus pantattuun osuuteen säilyy ennallaan, vaikka tuomioistuimien tekisi siitä päätöksen; sillä vakuus säilyy ennallaan, vaikka toinen yhteisomistaja olisi luovuttanut osuutensa toiselle. Julianus sanoo, että välimiehen on yhteisen omaisuuden jakamista koskevassa kanteessa arvioitava osuus niin paljon pienemmäksi, koska velkoja voi myydä kyseisen osan omaisuudesta sopimuksen nojalla.

9. Julianus sanoo myös, että jos joku, jonka kanssa omistan yhteisen orjan, panttaa osuutensa minulle ja nostaa sitten kanteen yhteisen omaisuuden jakamisesta, hänet voidaan estää panttaukseen perustuvalla poikkeuksella; mutta jos en käytä tätä poikkeusta, tuomioistuimen velvollisuutena on sen jälkeen, kun se on tuominnut koko orjan velalliselle, velvoittaa hänet maksamaan minulle osuuteni arvioitu määrä, koska oikeuteni panttiin säilyy ennallaan. Jos tuomioistuimien kuitenkin tuomitsee orjan minulle, se voi vain velvoittaa minut maksamaan panttivelkakirjan arvon, joka ylittää lainatun rahamäärän, ja määrätä, että velallinen vapautetaan vastuusta minua kohtaan.

10. Tuomarin toimivaltaan kuuluu tehdä sellainen päätös, että maa voidaan luovuttaa yhdelle osapuolelle ja käyttöoikeus siihen toiselle.

11. Muut tähän asiaan liittyvät seikat ovat samoja, joita olemme käsitelleet kuolinpesän jakamista koskevan kanteen yhteydessä.

12. Urseius toteaa, että jos naapuri on ilmoittanut, ettei yhteisessä omistuksessa olevaan rakennukseen saa tehdä uusia töitä, ja yksi yhteisomistajista saa tämän vuoksi tuomion häntä vastaan, hän voi periä yhteisomistajalta vahingonkorvausta osuutensa suhteessa; Julianus kuitenkin huomauttaa hyvin oikein, että tämä pätee vain silloin, kun se oli talon kannalta edullista, että se tehtiin.

7. Sama, Ediktistä, kirja XX.

Yhteisomistuksessa olevan maan jakamista koskevaan kanteeseen on aihetta silloin, kun siihen sovelletaan ikuista vuokrasopimusta. On harkittava, voidaanko ikuisen vuokrasopimuksen alainen maa jakaa erillisiin lohkoihin; mutta pääsääntöisesti tuomarin tulisi välttää tällaisen jaon tekemistä, koska muuten ikuinen vuokrasopimus sekoittuu.

(1) Neratius sanoo, että jos välimies, joka jakaa kiinteistön, joka ei ole ikuisen vuokrasopimuksen alainen, kahteen osaan, ja myöntää ne kahdelle henkilölle, hän voi määrätä servituutin, aivan kuin ne olisivat kaksi erillistä maa-aluetta.

(2) Jos osapuolilla on oikeus nostaa Publician-kanne esineoikeudellisesti, he voivat nostaa myös kanteen yhteisen omaisuuden jakamisesta.

(3) Kanne omaisuuden takaisinperimisestä sen omistajalta ei ole tietyissä olosuhteissa mahdollinen; silti, jos hallussapidolle on perusteltu syy, voidaan nostaa kohtuullinen kanne yhteisen omaisuuden jakamiseksi; esimerkiksi silloin, kun omaisuutta pidetään hallussa sellaisen velan maksamisen vuoksi, joka ei todellisuudessa ole eräänntynyt.

(4) Ryöstäjien keskuudessa ei ole mitään perustetta tällaiselle kanteelle, eikä myöskään silloin, kun osapuolet pitävät hallussaan omaisuutta siedätyshoidolla tai salaa; siitä syystä, että tällainen hallussapito on epäoikeudenmukaista, ja vaikka siedätyshoidolla tapahtuva hallussapito on tosiasiassa laillista, se ei oikeuta oikeudenkäyntiin.

(5) Julianus toteaa, että jos toinen hallussapitäjä esittää jakovaatimuksen ja toinen väittää, että hänellä on hallussapito väkisin, tähän kanteeseen ei pidä suostua, ei edes vuoden kuluttua; koska on vakiintunut käytäntö, että vuoden jälkeenkin annetaan kielto sitä vastaan, joka on väkisin häättänyt toisen. Hän sanoo myös, että jos kanteen nostaneen osapuolen sanotaan saaneen hallussapidon suostumuksella, tämä kanne ei ole aiheellinen, koska myös tällaisessa tapauksessa myönnetään kielto. Lisäksi jos kantajan sanotaan pitävän hallussaan salaa, on katsottava, että tämä kanne ei ole aiheellinen, sillä hän lisää, että kielto voidaan saada myös silloin, kun kyseessä on salaa tapahtuva hallussapito.

- (6) Kun on kaksi henkilöä, jotka ovat saaneet omaisuutta pantiksi, on täysin perusteltua, että heille myönnetään oikeudenmukainen jakokanne.
- (7) Lisäksi jos kahden osapuolen välillä syntyy riita käyttöoikeudesta, tämä kanne olisi myönnettävä.
- (8) Jälleen, jos kaksi osapuolta asetetaan hallintaan praetorin määräyksellä perinnön säilyttämiseksi, on hyvä peruste hallussapitoon huoltajuuden vuoksi; ja näin ollen, jos on kaksi syntymätöntä lasta, sovelletaan samaa sääntöä, ja tämä on kohtuullista.
- (9) On ilmeistä, että jos joku, joka on asetettu hallintaan uhkaavan vahingon estämiseksi, on jo määrätty ottamaan hallintaan, hänellä ei olisi oikeutta oikeudenmukaiseen kanteeseen omaksi edukseen, koska hänellä on oikeus nostaa kanne takaisinperintää varten.
- (10) Kun nostetaan kanne yhteisen käyttöoikeuden jakamiseksi, tuomarin on täytettävä velvollisuutensa joko siten, että kukin saa nauttia käyttöoikeudesta eri osissa, tai hän voi vuokrata käyttöoikeuden yhdelle heistä tai kolmannelle henkilölle, jotta he voivat tällä tavoin periä vuokrat ilman erimielisyyksiä; tai jos kyseessä on irtain omaisuus, hän voi sopia, että osapuolet sopivat keskenään ja antavat toisilleen vakuuden käytöstä ja nauttimisesta tietyksi ajaksi, toisin sanoen että käyttöoikeus kuuluu heille vuorotellen, ja kullakin on erityinen määräaika.
- (11) Vuokralaisilla tai henkilöillä, jotka ovat saaneet omaisuutta tallettamalla, ei ole oikeutta tähän kanteeseen, vaikka heillä voi olla hallussapito luonnollisen oikeuden mukaisesti.
- (12) Jos osapuolet ovat hyväksyneet yhteisen panttioikeuden, heidän kesken on tehtävä jako siten, että osuutta ei arvosteta sen todelliseen arvoon, vaan ainoastaan sen verran kuin velka kyseisestä osuudesta on; ja panttioikeus on luovutettava yhdelle velkojista, mutta velalliselta ei saa evätä lupaa tarjota velkansa määrää ja lunastaa panttioikeuttaan. Samaa sääntöä sovelletaan silloin, kun panttioikeuden haltija nostaa lunastuskanteen, ja hallussapitäjä tarjoaa hänelle tuomioistuimen vahvistaman määrän.
- (13) Kun velallinen on pantannut osuutensa yhteisesti omistetusta maa-alueesta, ja hänen velkojansa haastaa oikeuteen toisen osuuden omistaja tai toisen velallisen toinen velkoja, ja hän tekee korkeamman tarjouksen kyseisestä omaisuudesta, ja sen osapuolen velallinen, jolle omaisuus on tuomittu, haluaa saada takaisin osuutensa

maa-alueesta sen jälkeen, kun hän on maksanut sen, mitä hän itse oli velkaa; on hyvin perustellusti katsottu, että häntä ei saa kuulla, ellei hän ole valmis saamaan takaisin myös sitä, mitä hänen velkojansa on tuomion nojalla ostanut. Jos nimittäin myytte osan kiinteistöstä ja ennen kuin olette luovuttaneet sen ostajalle, teitä vastaan nostetaan osituskanne ja teille tuomitaan myös toinen osa; tämän johdosta todetaan, että oston perusteella ei voida nostaa kannetta, ellei kantaja ole ollut valmis ottamaan koko kiinteistöä, koska tämä osa tulee myyjälle toisen kautta; ja ostaja voidaan myös haastaa oikeuteen myynnin perusteella, jotta hänet pakotetaan ottamaan koko kiinteistö; ja ainoa tarkasteltava kysymys on, onko myyjä syyllistynyt petokseen. Jos kuitenkin yksi osuus on myyty ja myyjä on hävinnyt tarjouskilpailun, hän on ostokanteessa velvollinen palauttamaan kauppahinnan. Samaa sääntöä noudatetaan valtuutuksessa ja muissa tämäntyypisissä tapauksissa.

8. Paulus, Ediktistä, kirja XXIII.

Vaikka koko joukko yhteisesti omaisuutta omistavia osapuolia ei haluaisikaan ositusta vaan vain osa heistä, tämä kanne voidaan nostaa heidän keskuudessaan.

1. Jos on epävarmaa, onko Lex Falcidia käytettävissä, jakokanne voidaan nostaa testamentinsaajan ja perillisen välillä tai nostaa perintäkanne osuudesta, jonka arvoa ei ole vahvistettu. Näin tapahtuu myös silloin, kun perinnöksi jätetään peculium, koska on epävarmaa, missä määrin velka omistajalle vähentää peculiumia.

2. Yhteisen omaisuuden jakamista koskeva kanne käsittää myös tapauksen, jossa joku alentaa mainitun omaisuuden arvoa; esimerkiksi haavoittamalla orjaa tai turmelemalla hänen moraaliaan tai kaatamalla puita maalta.

3. Jos yhteisomistaja maksaa orjan puolesta vahingonkorvauksena enemmän kuin hänen olisi pitänyt maksaa, orja on arvioitava, ja hän voi saada osuutensa takaisin.

4. Lisäksi, jos yhtä yhteisomistajaa vastaan nostetaan De peculio -kanne koko velvoitteen määrästä ja tuomio annetaan häntä vastaan, hänellä on oikeus osituskanteeseen, jotta hän voi saada takaisin osan peculiumista.

9. Africanus, Questions, kirja VII.

Mutta jos toista yhteisomistajaa vastaan annetaan yhteisomistuksessa olevan orjan vuoksi De peculio -kanteessa tuomio koko velan määrästä ja mainittuun peculiumiin kuuluva omaisuus katoaa hänen hallussaan ollessaan, on silti oikeutettu oikeudenmukaiseen osituskanteeseen rahan osan takaisinperimiseksi, sillä muutoin olisi epäoikeudenmukaista, jos koko asia aiheuttaisi tappiota sille osapuolelle, joka puolusti kanteen nostamista, sillä molemmille omistajille olisi asetettava yhtäläinen riski peculiumiin kuuluvan omaisuuden osalta. Sillä jos joku ryhtyy puolustamaan orjaa tämän omistajan pyynnöstä, hänelle maksetaan takaisin kaikki, mitä hän on käyttänyt vilpittömässä mielessä, vaikka peculium myöhemmin menetettäisiinkin. Näin on silloin, kun kumpikaan osapuoli ei ole syylistynyt huolimattomuuteen; sillä jos omistajan kimppuun nostetaan De peculio -kanne ja hän on valmis luovuttamaan kantajalle peculiumiin sisältyvän omaisuuden, katsotaan, että häntä on kuunneltava, jos asianmukainen syy osoitetaan, tietenkin jos hän on tehnyt tämän ilman pahantahtoista tai vilpillistä tarkoitusta.

(10) Paulus, On the Edict, kirja XXIII.

Vaikka Lex Aquilian mukaista kannetta ei voidakaan nostaa perillistä vastaan, perillisen on silti tässä kanteessa maksettava yhteisomistajalle kaikki vahingot, jotka vainaja on aiheuttanut yhteiselle omaisuudelle ja joiden vuoksi Lex Aquilian mukainen kanneoikeus syntyy.

1. Kun meillä on vain käyttöoikeus, jota ei voida myydä eikä vuokrata, tarkastellaan, miten jako voidaan tehdä yhteisen omaisuuden jakamista koskevassa kanteessa. Jos preetori kuitenkin puuttuu asiaan ja järjestää asiat niin, että tuomioistuin voi tuomita käyttöoikeuden yhdelle osapuolelle, ei voida katsoa, että toinen, joka hyväksyy korvauksen, ei käytä omaisuutta sillä perusteella, että se, joka näyttää nauttivan siitä, tekee enemmän kuin toinen, koska tämä johtuu asian välttämättömyydestä.

2. Yhteisen omaisuuden jakamista koskevassa kanteessa tuomarin olisi arvioitava kyseinen omaisuus sen todelliseen arvoon, ja lisäksi olisi asetettava vakuus hädän kautta tapahtuvaa takaisinperintää vastaan.

11. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja VII.

Meidän on kaikin tavoin pidettävä mielessä, että jos yhteisen omaisuuden tuhoutumisen jälkeen se, jolla on oikeus saada jotakin yhteisen omistuksen perusteella, haluaa nostaa kanteen tällä perusteella, hänelle myönnetään oikeudenmukainen osituskanne; esimerkiksi jos kantajalle on aiheutunut tiettyjä kuluja yhteisestä omaisuudesta tai

jos yhteisomistaja on yksin saanut siitä jonkinlaista hyötyä - kuten esimerkiksi orjan työpanoksen tai siitä maksetun rahan - tällaisessa kanteessa otetaan huomioon kaikki nämä seikat.

(12) Ulpianus, Ediktistä, kirja LXXI.

Kun talo tai muuri on yhteisomistuksessa ja tulee tarpeelliseksi rakentaa se uudelleen tai purkaa se tai lisätä siihen jotakin, voidaan nostaa kanne yhteisen omaisuuden jakamiseksi tai panna vireille Uti possidetis -ediktin mukainen kanne.

13. Sama, Ediktistä, kirja LXXV.

Kaikki sisältyy yhteisen omaisuuden jakamista koskevaan kanteeseen, ellei jotakin ole nimenomaisesti yhteisellä sopimuksella jätetty pois, jotta se ei kuuluisi siihen.

14. Paulus, On Plautius, kirja III.

Tähän kanteeseen kuuluu kaikki se, mitä sellainen osapuoli, joka tiesi, että hänellä on kanssanomistaja, on tehnyt tai hänen olisi pitänyt tehdä yhteisen hyödyn hyväksi.

(1) Kaikki kulut, jotka kuitenkin aiheutin uskoessani, että maa oli minun omaisuuttani, ja jotka, jos kanne nostetaan maan osan takaisin saamiseksi, voin tietysti pidättää vetoamalla petokseen perustuvaan poikkeukseen; olisi harkittava, voinko pidättää ne itse kanteen oikeudenmukaisuuden vuoksi, jos osituskanne nostetaan minua vastaan. Mielestäni parempi mielipide on se, että voin tehdä niin, koska yhteisen omaisuuden jakamista koskeva kanne on vilpittömässä mielessä nostettu, mutta tämä koskee vain tapausta, jossa kanne nostetaan minua vastaan; jos kuitenkin luovun osuudestani, jäljelle ei jää mitään, mistä voisin pidättää kulut. Tarkastellaanpa, voiko minulta ostaja pidättää ne, sillä jos häneltä nostetaan kanne osuuden takaisinperimiseksi, voiko hän pidättää summan minun aiheuttamieni kulujen perusteella, aivan kuten minä itse voisin tehdä? Parempi mielipide on, että tässä tapauksessa kulut voidaan pidättää, ja koska näin on, on erittäin perusteltua katsoa, että minulle olisi myönnettävä oikeudenmukainen kanne osaomistajaani vastaan mainittujen kulujen perusteella, vaikka yhteisomistus on edelleen olemassa. Sääntö on kuitenkin erilainen silloin, kun käytän rahaa omaan omaisuuteeni, joka todellisuudessa kuuluu toiselle tai on yhteisomistuksessa, sillä tässä tapauksessa minulla on vain pidätysoikeus, koska en halua sitoa ketään itseäni kohtaan; kun luulen, että omaisuus kuuluu Titiukselle, joka todellisuudessa kuuluu Maeviukselle, tai

että omistan sen yhdessä jonkun toisen kanssa, joka ei todellisuudessa ole osaomistajani, teen tämän sitoakseni jonkun toisen itseäni kohtaan; ja kuten minulle myönnetään kanne suoritettuna kauppan perusteella jotakuta vastaan, jonka asioita olen hoitanut luullessani niiden olevan jonkun toisen asioita, niin myös tässä tapauksessa. Jos siis myisin maa-alueen toiselle sen vuoksi, että asia olisi sellainen, että minulla olisi oikeus kanteeseen, minulle olisi myönnettävä kanteen nostaminen kaupanteon perusteella (kuten myös Julianus sanoo).

(2) Jos sovittaisiin, että mitään jakoa ei tehtäisi, on täysin selvää, että tällaisella sopimuksella ei olisi mitään voimaa; mutta jos sovittaisiin, että mitään jakoa ei tehtäisi tietyn ajan kuluessa, ja tämä varmistaisi itse omaisuuden hyödyn, tällainen sopimus olisi pätevä.

(3) Jos yhteisomistajien kesken on sovittu, että omistusyhteyttä ei jaeta tietyn ajan kuluessa, ei ole epäilystäkään siitä, että osapuoli, jota tällainen sopimus sitoo, on vapaa myymään; ja siksi ostajan, joka on kanteen nostanut yhteisen omaisuuden jakamisesta, on esteenä sama poikkeus, jonka nojalla myyjä itse olisi ollut esteellinen.

(4) Jos yhteisomistaja tekee sopimuksen olla nostamatta kannetta osuudestaan, yhteisomistus on kaikilta osin päättynyt.

15. Same, On Plautius, kirja V.

Jos yhteisomistajaa vastaan nostetaan kanne yhteisomistuksessa olevan orjan osalta ja häntä vastaan annetaan tuomio, hän voi nostaa osituskanteen jo ennen kuin hän noudattaa tuomiota; sillä jos yhtä vastaan nostetaan noxalkanne, hän voi välittömästi nostaa kanteen kanssaperillistä vastaan osuutensa luovuttamiseksi hänelle ja antaa samalla vakuuden siitä, että jos hän ei luovuta orjaa, hän palauttaa osuutensa.

(16) Sama, On Plautius, kirja VI.

Kun yhteisomistajat purkavat omistusoikeutensa, on tavallista, että vakuus asetetaan viitaten mahdollisiin velkoihin, jotka ovat riippuvaisia ehdosta.

17. Modestinus, Säännöt, kirja IX.

Kun yksi useista yhteisperillisistä ostaa velkojalta maa-alueen, jonka testamentin antaja oli antanut pantiksi, yhteisperilliset eivät saa haastaa häntä oikeuteen yhteisen omaisuuden jakamista koskevassa kanteessa.

(18) Javolenus, Epistolat, kirja II.

Tuomari ei voi päättää, että kuolinpesään kuuluvaan maahan kohdistuu palvelusoikeus, joka liittyy maahan, joka ei ole osa kyseistä kuolinpesää; siitä syystä, että tuomarin toimivalta ei voi ulottua pidemmälle kuin se, mikä on tuomioistuimen käsiteltävänä.

19. Paulus, On Sabinus, kirja VI.

Puu, joka kasvaa rajalinjalla, ja myös kivi, joka ulottuu kahden maa-alueen yli, niin kauan kuin ne ovat kiinni maaperässä, kuuluvat molemmille omistajille sen mukaan, mikä on niiden asema kummankin maan päällä; eikä niitä oteta mukaan yhteisen omaisuuden jakamista koskevaan kanteeseen. Mutta heti kun kivi poistetaan tai puu kitketään tai kaadetaan, siitä tulee yhteistä ja jakamatonta omaisuutta, ja se sisällytetään tällaisen omaisuuden jakamista koskevaan kanteeseen; sillä se, mikä aiemmin oli erillisiä osia, on nyt sulautunut yhteen. Jos siis kaksi kahdelle omistajalle kuuluvaa ainemassaa sekoitetaan toisiinsa, koko massa on yhteistä omaisuutta, vaikka jokin osa aineesta, sellaisena kuin se oli alun perin, on olemassa erillään; samoin myös silloin, kun puu tai kivi erotetaan maasta, omistusoikeudet sulautuvat yhteen.

1. Yhteisen omaisuuden jakamista varten ei pitäisi nimetä välimiestä kahden talon yhteisen eteisen osalta, jos jompikumpi osapuolista ei ole halukas; sillä jos joku joutuu tekemään tarjouksen tällaisesta eteisestä, joutuu hän välttämättä joskus maksamaan koko talon arvon, jos siinä ei ole muuta sisäänkäyntiä.

2. Kun saman paikan läpi kulkeva tieoikeus kuuluu kahdelle meistä ja toinen on joutunut maksamaan siitä jonkin verran; Pomponius sanoo melko tylästi, että joko osituskanne tai yhtiokanne on aiheellinen; sillä miten voidaan katsoa, että on olemassa yhteisomistus johonkin, jota osapuolet käyttävät erikseen? Kanne olisi nostettava harjoitetun liiketoiminnan perusteella.

3. Tuomarin, joka toimii puheenjohtajana sekä yhteisen omaisuuden jakamista koskevassa kanteessa että kiinteistön jakamista koskevassa kanteessa, jossa orja on lähtenyt karkuun, on määrättävä hänen edessään olevat

osapuolet tekemään tarjouksia ja tuomittava sitten orja sille, joka tarjoaa eniten; silloin ei ole vaaraa siitä, että senaatin päätöksen johdosta syntyy Lex Fabian määräämä rangaistus.

4. Labeo sanoo, että vesistö ei kuulu yhteisen omaisuuden jakamista koskevan kanteen piiriin; sillä se on joko osa maata ? eikä sitä näin ollen pitäisi ottaa huomioon oikeudenkäynnissä ? tai se on erotettu maasta, mutta se jaetaan joko määrän tai ajankohdan perusteella, jolloin sitä on käytettävä. Joskus oikeudet voidaan kuitenkin erottaa maasta, mutta niitä ei silti jaeta joko määrän tai käyttöaikojen mukaan; esimerkiksi silloin, kun se, jolle ne kuuluivat, jätti useita perillisiä, ja kun näin tapahtuu, on sopivaa, että myös nämä asiat otetaan mukaan osituskanteeseen; sillä Pomponius sanoo, ettei hän ymmärrä, miksi niitä ei voitaisi ottaa mukaan yhteisen omaisuuden osituskanteeseen samoin kuin kuolinpesän osituskanteeseen. Tämän vuoksi tällaisissa tapauksissa ne sisältyvät myös yhteisen omaisuuden jakamista koskevaan kanteeseen, aivan kuten edellä mainitut oikeudet jaetaan joko määrän tai ajanjakson mukaan.

20. Pomponius, On Sabinus, kirja XIII.

Jos henkilö, jonka kanssa sinulla on yhteistä maata, ei vastaa rikoksesta, ja tämän vuoksi talo puretaan tai puut kaadetaan tuomarin määräyksestä, voit periä vahingonkorvauksia yhteisen omaisuuden jakamista koskevassa kanteessa, sillä kaikki se, mitä menetetään yhteisomistajan huolimattomuuden vuoksi, sisältyy tähän menettelyyn.

21. Ulpianus, On Sabinus, kirja XXX.

Kaikkien osapuolten kannalta on erittäin hyödyllistä, että tuomari noudattaa maa-alueiden jakamisessa sitä, mikä on edullisinta tai mitä riitapuolet haluavat.

22. Pomponius, On Sabinus, kirja XXX.

Jos rakennan muurin naapurilleni ja itselleni sillä yhteisymmärryksellä, että voin periä siitä aiheutuneet kustannukset takaisin häneltä hänen osuutensa suhteessa; tai jos rakennan muurin lahjoituksena, se on yhteistä omaisuutta.

(23) Ulpianus, Ediktistä, kirja XXXII.

Jos sinun ja osaomistajasi välillä on tehty sopimus siitä, että voitte ottaa sadon vuorovuosina, eikä osaomistajasi salli sinun kerätä sitä oman vuotesi aikana, on harkittava, onko kyseessä vuokrasopimukseen perustuva kanne vai yhteisen omaisuuden jakamista koskeva kanne. Sama kysymys herää, kun yhteisomistaja, joka on sopinut, että hän saa nauttia sadosta joka toinen vuosi, luovuttaa karjan ja aiheuttaa sen, että seuraavan vuoden sato, jonka hänen kanssaperillisellään oli oikeus kerätä, menee pilalle? Mielestäni parempi mielipide on se, että olisi nostettava kanne yhteisen omaisuuden jakamisesta eikä vuokrasopimukseen perustuva kanne (sillä miten vuokrasopimus voi olla olemassa, jos siihen ei liity vuokraa?) tai että olisi varmasti myönnettävä siviilikanne epävarmoista vahingonkorvauksista.

24. Julianus, Digest, kirja VIII.

Jos yhteisomistuksessa oleva orja hankkii jotakin yhden omistajansa omaisuuden kautta, se kuuluu kuitenkin yhteisomistukseen; mutta se osapuoli, jonka omaisuuden kautta hankinta on tehty, voi periä summan osituskanteella, koska on hyvän tavan mukaista, että jokaisella on etuoikeus kaikkeen, mitä orja hankkii omaisuutensa kautta.

(1) Jos aion nostaa kanteen sinua vastaan yhteisen omaisuuden jakamisesta ja sinä siirrät osuutesi Titiukselle oikeudenkäynnin ehtojen muuttamiseksi, olet vastuussa minulle pretoriaanikanteessa, koska olet toiminut siten, että vältät jakokanteen nostamisen sinua vastaan.

25. Sama, Digest, kirja XII.

Jos Stichuksella, sinun ja minun yhteisesti omistamallani orjalla, on itsellään aliorja nimeltä Pamphilus, joka on kymmenen aureen arvoinen, ja minua vastaan nostetaan De peculio -kanne, jonka hävittyäni minä maksan kymmenen aureeta; vaikka Pamphilus kuolisi myöhemmin, olet kuitenkin velvollinen maksamaan minulle viisi aureeta ositus- tai yhtiökanteessa, koska olen vapauttanut sinut tämän suuruudesta velasta. Vielä enemmän minulla pitäisi olla oikeus saada tämä summa takaisin, jos Stichus hankkii Pamphiluksen kuoleman jälkeen toisen aliorjan.

26. Alfenus Verus, Digest, kirja II.

Yhteisomistuksessa ollut orja mursi toisen omistajansa käsissä ollessaan jalkansa työskennellessään, ja heräsi kysymys, millaisen kanteen toinen omistaja voisi nostaa sitä vastaan, jonka luona orja oli tuolloin ollut? Vastasin,

että jos yhteinen omaisuus oli loukkaantunut pikemminkin huolimattomuuden kuin tapaturman vuoksi, hän voisi saada takaisin sen vahingonkorvauksen, jonka välimies arvioi yhteisen omaisuuden jakamista koskevassa kanteessa.

27. Paulus, Epitomes of the Digest of Alfenus, kirja III.

Yksittäinen yhteisomistaja ei voi laillisesti panna yhteisesti omistettua orjaa kidutettavaksi, paitsi jonkin sellaisen asian osalta, josta kaikki osapuolet olivat kiinnostuneita.

28. Papinianus, Questions, kirja VII.

Sabinus sanoo, että yksikään yhteisomistaja ei voi laillisesti tehdä mitään tekoa yhteiseen omaisuuteen nähden ilman toisen suostumusta, joten on ilmeistä, että estämisoikeus on olemassa; ja kun osapuolet ovat samassa asemassa, on todettu, että se, joka vastustaa, on etulyöntiasemassa. Mutta vaikka yhteisomistajalla on oikeus estää yhteisomistajan toimintaa rakennuksen rakentamisen yhteydessä, häntä ei voida velvoittaa poistamaan rakennusta, jos toinen ei ole estänyt häntä rakentamasta rakennusta, vaikka hän olisi voinut tehdä sen; ja näin ollen vahingonkorvaus voidaan saada vain yhteisen omaisuuden jakamista koskevalla kanteella. Jos hän kuitenkin suostui rakennuksen pystyttämiseen, hänellä ei ole oikeutta vahingonkorvauskanteeseen; mutta jos toinen osapuoli on tehnyt jotakin kanssaperillisen poissa ollessa tämän vahingoksi, hänet voidaan silloin pakottaa poistamaan rakennus.

29. Paulus, Questions, kirja II.

Jos joku omistaa maata yhdessä Titiuksen kanssa ja uskoen, että hän omisti sen yhdessä Maeviuksen kanssa, käyttää siihen rahaa; on hyvin oikein katsottu, että kanne yhteisen omaisuuden jakamisesta riittää hänen osaltaan; sillä näin on silloin, kun tiedän, että omaisuus on yhteistä, mutta en tiedä, kuka kanssaperijäni on, koska en hoida kanssaperijäni asioita, vaan hallinnoin omaa omaisuuttani; ja kanne syntyy pikemminkin suhteessa omaisuuteen, johon rahat käytettiin, kuin yhteisomistajan henkilöön. Lyhyesti sanottuna katsomme, että tämä kanne on sellainen, jonka perusteella holhousmies olisi vastuussa, kun hän hakee tuomioistuimelta, että hänet velvoitetaan korvaamaan kulut. Tilanne on erilainen silloin, kun joku luulee käyttävänsä rahaa omaan omaisuuteensa, vaikka se todellisuudessa on yhteisomistuksessa; tällöin hänellä ei ole oikeutta osituskanteeseen eikä hänelle myönnetä kohtuullisuuskannetta; sillä jokainen, joka tietää, että omaisuus on yhteisomistuksessa tai kuuluu toiselle, tekee

liiketoimensa tarkoituksenaan saattaa hänet vastuuseen itseään kohtaan, vaikka hän olisikin erehtynyt henkilöön nähden.

(1) Pomponius sanoo, että kuka tahansa useista yhteisomistajista voi vaatia tuomaria; mutta jos joku mainituista yhteisomistajista pysyy vaiti, häntä vastaan voidaan asianmukaisesti nostaa kanne yhteisen omaisuuden jakamisesta.

30. Scaevola, Opinions, kirja I.

Yhteisen omaisuuden jakamista koskeva kanne voidaan nostaa asianmukaisesti joko silloin, kun kumpikaan osapuolista ei ole hallussaan, tai silloin, kun yksi yhteisomistajista ei ole maan hallussaan.

31. Paulus, Opinions, kirja XV.

Kun kaksi orjaa varattiin eräästä tilasta preetorin määräyksellä tiettyjen alaikäisten palvelemiseksi, katsottiin, että niitä ei jaettu, vaan ne jäivät kaikkien yhteiseksi omaisuudeksi.

Otsikko 4. Tuotantoa koskevasta kanteesta

1. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXIV.

Tämä kanne on hyvin tarpeellinen, sitä käytetään päivittäin, ja se otettiin käyttöön pääasiassa omaisuuden takaisinperintää koskevien oikeudenkäyntien vuoksi.

2. Paulus, Ediktistä, kirja XXI.

"Tuotteistaminen" tarkoittaa omaisuuden asettamista julkisesti toisen haltuun, jotta kanteen nostajalla olisi mahdollisuus oikeudenkäyntiin,

3. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXIV.

Tässä oikeudenkäynnissä kantajan tulisi tietää kaikki ja ilmoittaa kaikki kanteen kohteena olevaan omaisuuteen liittyvät tosiseikat.

- (1) Asianosainen, joka panee vireille kanteen omaisuuden tuottamiseksi, ei itse asiassa ilmoita olevansa omistaja, eikä hänen ole myöskään pakko todistaa tätä, sillä tämänkaltaisen kanteen nostamiseen on monia syitä.
- (2) Lisäksi tässä kanteessa on huomattava, että jos vastaaja on häpeällinen, häntä vastaan voidaan antaa kantajan valaan perustuva tuomio, jonka suuruuden ratkaisee tuomari.
- (3) Tämä kanne on henkilökohtainen, ja siihen on oikeus sillä, joka on aikeissa nostaa esineoikeudellisen kanteen, riippumatta siitä, minkälaisesta kanteesta on kyse, olipa kyseessä sitten panttioikeudellinen serviisikanne tai panttioikeudellinen kanne, joita molempia velkojat voivat nostaa.
- (4) Pomponius kuitenkin sanoo, että jos joku on nostamassa kannetta käyttöoikeuskanteesta, hänellä on oikeus nostaa kanne tuotannosta.
- (5) Lisäksi jos joku, joka on aikeissa hakea kieltoa, pyytää omaisuuden tuottamista, häntä on kuultava.
- (6) Lisäksi, jos haluan valita orjan tai muun omaisuuden, jonka valintaoikeus on testamentattu minulle; on vahvistettu, että voin nostaa kanteen tuottamisesta, ja kun omaisuus on tuotu, voin nostaa kanteen sen takaisinsaamiseksi.
- (7) Jos joku haluaa nostaa kanteen noxal-kanteen avulla, on omaisuuden tuottamista koskeva kanne välttämätön; sillä kun orjan omistaja on nimittäin valmis puolustautumaan ja kantaja ei voi nimetä orjaa, ellei tämä ole läsnä, joko siksi, ettei hän muista häntä, tai siksi, ettei hänellä ole hänen nimeään; eikö ole oikeutettua, että koko orjakanta on tuotava hänen eteensä, jotta hän voi valita sen, joka on syyllistynyt rikokseen? Näin olisi siis tehtävä, jos siihen on asianmukainen syy, jotta se, jota vastaan kanne nostetaan, voidaan nimetä sen jälkeen, kun orjat on tutkittu.

(8) Jos joku muu kuin perillinen haluaa, että testamentti tai perunkirjoitukset tai jokin muu testamenttiin liittyvä asia esitetään, olisi katsottava, että sitä ei voida tehdä tämän kanteen avulla, koska näitä asioita koskevat kiellot riittävät asianosaiselle; ja tämä oli Pomponiuksen mielipide.

(9) On kuitenkin muistettava, että kanteen esittämistä varten eivät ole oikeutettuja ainoastaan ne henkilöt, jotka olemme maininneet, vaan myös kuka tahansa, jolla on intressi saada esittäminen; tuomarin olisi siis ensinnäkin selvitettävä, onko asianosaisella intressi, eikä sitä, onko hän kyseisen omaisuuden omistaja, ja sen jälkeen määrättävä se esitettäväksi tai kieltäydyttävä siitä, koska asianosaisella ei ole intressiä asiassa.

(10) Julianus toteaa lisäksi, että jos minulla ei ole oikeutta nostaa takaisinsaantikannetta, voin silti nostaa kanteen tuotannosta, koska on minun etuni mukaista, että se tehdään; kuten esimerkiksi silloin, kun minulle on jätetty orja, jonka Titius voi valita, sillä voin nostaa kanteen tuotannosta, koska minulla on intressi siihen, että se tehdään, jotta Titius voi tehdä valintansa; ja minulla on tällöin takaisinsaantikanne, vaikka minulla ei olekaan oikeutta valita orjaa, joka voidaan tuottaa.

(11) Jos minua vastaan nostetaan omaisuuden tuottamista koskeva kanne, en voi nostaa samassa tarkoituksessa kanteen vain siksi, että minua vastaan on nostettu kanne kyseisessä kanteessa; vaikka voidaankin katsoa, että minulla on intressi, koska olen vastuussa orjan palauttamisesta. Tämä ei kuitenkaan riitä, sillä muutoin, jos joku olisi onnistunut vilpillisesti luopumaan hallussapidosta, hän voisi nostaa kanteen tuotannosta, vaikka hänellä ei olisi ollut aikomustakaan nostaa takaisinsaantia koskevaa kannetta tai menetellä kieltotuomion avulla; ja joko varas tai ryöstäjä voisi tehdä näin; mikä ei suinkaan ole totta. Siksi Neratius toteaa aivan oikein, että tuomarin on tuotantoa koskevassa kanteessa tutkittava huolellisesti, onko asianosaisella oikeutettu ja todennäköinen kanneperuste, jonka perusteella hän haluaa omaisuuden tuotavaksi.

(12) Pomponius toteaa, että useat osapuolet voivat laillisesti nostaa kanteen identtisen orjan tuottamisesta; esimerkiksi jos orja kuuluu ensimmäiselle, sen käyttöoikeus toiselle, ja kolmas väittää, että hänellä on hallussaan orja, ja neljäs väittää, että se on pantattu hänelle; näin ollen kaikilla heillä on oikeus nostaa kanne orjan tuottamisesta, koska kaikilla on intressi saada mainittu orja tuotua.

(13) Sama kirjoittaja lisää, että tuomari voi tämän kanteen johdosta hänelle annetun toimivallan nojalla tutkia myös kaikki poikkeukset, joita hallussapitäjä saattaa esittää, ja jos jokin niistä osoittaa selvästi, että kantaja on esteellinen, hallussapitäjä olisi vapautettava; mutta jos poikkeus on epäselvä tai jos on kyse tärkeämmästä asiasta,

tätä olisi lykättävä oikeudenkäyntiin saakka ja omaisuus olisi määrättävä tuotavaksi. On kuitenkin olemassa tiettyjä poikkeuksia, jotka tuomarin, jonka on määrä toimia puheenjohtajana tuota asiaa koskevassa kanteessa, olisi ehdottomasti määriteltävä itse; esimerkiksi ne, jotka perustuvat epäviralliseen sopimukseen, ilkkivaltaiseen petokseen, valaan tai aiemmin annettuun tuomioon.

(14) Oikeudenmukaisuus vaatii joskus omaisuuden esittämistä, joten vaikka kanteen nostaminen tätä varten ei ole mahdollista, voidaan myöntää *in factum* -kanne; asia, johon Julianus viittaa. Hän sanoo, että vaimolleni kuulunut orja piti kirjanpitoani, teillä on hallussanne mainitut tilit, ja vaadin niiden esittämistä. Hän sanoo lisäksi, että jos mainitut tilit on kirjoitettu minun paperilleni, on olemassa peruste tälle kanteelle, koska voin nostaa kanteen kyseisistä tileistä, koska jos paperi on minun, myös siihen kirjoitettu on minun; mutta jos paperi ei ole minun, koska en voi nostaa kannetta sen takaisin saamiseksi, en voi nostaa kannetta sen esittämiseksi; näin ollen kanne *in factum* on oikeutettu minun edukseni.

(15) On muistettava, että tällä kanteella voidaan nostaa kanne hallussapitäjää vastaan, eikä ainoastaan sitä vastaan, jolla on siviilioikeudellinen hallussapito, vaan myös sitä vastaan, jolla on hallussapito luonnollisesti. Lopuksi todetaan, että velkoja, joka on saanut omaisuutta pantiksi, voidaan velvoittaa esittämään se:

4. Pomponius, On Sabinus, kirja VI.

Kanne voidaan nimittäin nostaa sitä vastaan, jolle omaisuus on talletettu, jolle se on lainattu tai jonka toimesta se on vuokrattu.

5. Ulpianus, On the Edict, XXIV kirja.

Celsus toteaa, että jos joku, joka on sopinut tavaran siirtämisestä, sijoittaa sen varastoon, häntä vastaan voidaan nostaa sopimukseen perustuva tuotantokanne; ja lisäksi, jos sopimuksen tehnyt osapuoli kuolee ja jättää perillisen, kanne voidaan nostaa tätä vastaan. Jos perillistä ei kuitenkaan ole, kanne voidaan nostaa varastonpitäjää vastaan; sillä jos omaisuus ei ole kenenkään hallussa, on hänen mukaansa ilmeistä, että joko se on varastonpitäjän hallussa tai että hän voi joka tapauksessa varmasti tuottaa sen. Hän kysyy myös: "Miten voi olla omaisuutta hallussa osapuoli, joka on sopinut sen poisviemisestä?". Johtuuko tämä siitä, että hänellä oli siihen panttioikeus?" Tämä esimerkki osoittaa, että jopa ne henkilöt, joilla on valta tuottaa omaisuutta, ovat vastuussa kanteessa sen tuottamisesta.

(1) Julianus kuitenkin sanoo, että tämän säännön mukaan tuottamista koskevan kanteen on velvollinen nostamaan henkilö, joka on hallussaan omaisuuden tai perinnön säilyttämiseksi, samoin kuin se, jolla on omaisuutta hallussaan käyttöoikeuden perusteella, vaikka hänellä ei tässä tapauksessa olekaan sitä missään nimessä hallussaan. Julianus kysyykin, missä määrin tällaisten osapuolten on tuotettava mainittu omaisuus? Hän vastasi, että ensin mainitun on tehtävä niin, jotta kantaja voi saada omaisuuden haltuunsa, mutta sen osapuolen, jota vastaan kanne nostettiin, on oltava hallussa, jotta omaisuus säilyisi; ja että sen, jolla on käyttöoikeus, on tehtävä niin, jotta kantaja voi saada omaisuuden haltuunsa, mutta se, jota vastaan kanne nostettiin, voi käyttää ja nauttia siitä.

(2) Lisäksi Julianus sanoo, että ostaja, joka ei palauta osittain käytettyjä materiaaleja, voidaan pakottaa esittämään ne; vahingonkorvaus arvioidaan sen määrän mukaan, jonka olen valmis vannomaan; mutta hän lisää samassa kohdassa: "Jos ostajalla on hallussaan tai jos hän on syyllistynyt petokseen välttääkseen hallussapidon."

(3) Celsus sanoo myös, että jos olette kasanneet lannan miehittämättömälle maalleni, voitte tuotantokanteella saada luvan poistaa sen, kuitenkin sillä ehdolla, että poistatte koko lannan, muuten ette voi tehdä sitä.

(4) Lisäksi, jos vene kulkeutuu joen voimasta toisen osapuolen pellolle, Neratius katsoo, että jälkimmäistä voidaan haastaa tuotantokanteella. Tämän vuoksi hän kysyy, onko kantajan annettava vakuus maan omistajalle ainoastaan tulevien vahinkojen osalta vai myös menneistä vahingoista; ja hän vastaa, että vakuus on annettava myös jo tapahtuneista vahingoista.

(5) Jos kuitenkin jotain kaatuneesta rakennuksesta heitetään maallesi tai talollesi, sinut voidaan velvoittaa tuottamaan se, vaikka se ei olisikaan hallussasi.

(6) Jos taas jollakulla ei ole valtaa toimittaa jotakin, vaikka se olisikin hänen hallussaan, hän ei ole velvollinen nostamaan kanteen sen tuottamisesta; kuten esimerkiksi silloin, kun orja on karkulainen, on ilmeistä, että asianosainen on velvollinen asettamaan vakuuden kyseisen orjan tuottamisesta vain, jos se joskus joutuu hänen valtaansa. Mutta jos orja ei ole paennut, vaan sallitte hänen asua siellä, missä hän haluaa, sovelletaan samaa sääntöä; tai jos olette lähettänyt hänet matkalle tai työllistätte hänet maillanne, olette velvollinen vain asettamaan vakuuden.

6. Paulus, On Sabinus, XIV kirja.

Toiselle kuuluvaan kultaan kiinnitettyä jalokiveä tai toiselle kuuluvaan kynttilänjalkaan kiinnitettyä koristetta ei voida vaatia takaisinsaantikanteessa, mutta sen irrottamiseksi voidaan nostaa kanne valmistamisesta. Sääntö on erilainen silloin, kun talossa käytetään materiaalia, sillä tässä tapauksessa ei ole mahdollista nostaa edes tuottamiskannetta, koska kahdentoista taulun laki kieltää materiaalin irrottamisen; mutta käytetyn materiaalin perusteella voidaan nostaa kanne sen kaksinkertaisesta arvosta saman lain nojalla.

7. Ulpianus, Ediktistä, XXIV kirja.

Termillä tignum ymmärretään kahdentoista taulukon laissa kaikki materiaalin kuvaukset; kuten eräät viranomaiset ovat hyvin asianmukaisesti katsoneet.

(1) Jos kiinnitätte pyöräni johonkin ajoneuvoon, teidät voidaan pakottaa esittämään se - ja tämän totesi Pomponius - vaikka se ei varsinaisesti olekaan laillisesti hallussanne.

(2) Sama sääntö pätee, jos kiinnität lankkuni rintaasi tai laivaasi, tai kahvani kuppisi, tai koristeeni kulhoosi, tai käytät purppuraani vaatteisiisi, tai yhdistät patsaaseesi käden, joka on minun.

(3) Lisäksi kunta voidaan haastaa oikeuteen tuotannosta, koska sillä on luovutusvalta; sillä on nimittäin vakiintuneesti todettu, että se voi pitää hallussaan ja hankkia omistusoikeuden usucaption kautta. Saman säännön on katsottava koskevan myös yhtiöitä ja muita yhteisöjä.

(4) Jos asianosainen ei ole hallussaan silloin, kun asia on tullut vireille, mutta saa sen haltuunsa ennen kuin tuomio on annettu; mielestämme olisi katsottava, että tuomio olisi julistettava häntä vastaan, ellei hän palauta omaisuutta.

(5) Jos jollakulla on hallussapito silloin, kun asia liitetään, ja hän lakkaa sen jälkeen hallitsemasta ilman vilpillistä tarkoitusta, hänet olisi vapautettava; vaikka (kuten Pomponius sanoo) häntä syytetäänkin siitä, että hän ei heti palauttanut asiaa, vaan salli, että asia liitetään häntä vastaan.

(6) Sama kirjoittaja toteaa, että jos asianosainen, jolla oli hallussaan silloin, kun kysymys liitettiin, lakkasi myöhemmin hallitsemasta ja tuli sitten uudelleen hallintaan joko saman tai toisen omistusoikeuden perusteella, tuomio on annettava häntä vastaan, ellei hän luovuta omaisuutta.

(7) Pomponius ei aiheettomasti lisää, että asianosaisella, joka nostaa kanteen tuotannosta, on oltava molempina ajankohtina intressi siihen, että omaisuus luovutetaan hänelle; toisin sanoen sekä silloin, kun asia liitetään riitaan, että silloin, kun päätös annetaan. Tätä mieltä on myös Labeo.

8. Julianus, Digest, kirja IX.

Jos tuottamista koskeva kanne nostetaan osapuolta vastaan, joka ei ollut hallussapidossa eikä syyllistynyt petokseen välttääkseen hallussapidon, ja hänen kuolemansa jälkeen hänen perillisensä saa omaisuuden haltuunsa, jälkimmäinen voidaan velvoittaa tuottamaan se; sillä jos nostan kanteen jotakuta miestä vastaan jostakin maa-alueesta ja hänen perillisensä saa sen haltuunsa samalla omistusoikeudella, hänet voidaan velvoittaa luovuttamaan se.

9. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXIV.

Julianus sanoo, että jos joku tappaa orjan, joka on hänen hallussaan, tai siirtää hallinnan toiselle tai turmelee omaisuutta siten, ettei sitä voi pitää hallussaan, hän on vastuussa kanteesta sen tuottamiseksi, koska hän on toiminut vilpillisesti välttääkseen hallinnan. Jos hän siis läikyttää tai tuhoaa viiniä, öljyä tai jotain muuta, hän on vastuussa tästä kanteesta.

(1) Tammenterhot puustasi putoavat maalleni, ja käännän karjan sille laiduntamaan niitä. Mihin toimiin olen vastuussa? Pomponius toteaa, että tuotantokanne on nostettavissa, jos käännytin karjan vilpillisin aikomuksin, jotta se voisi ruokailla tammenterhoja; sillä vaikka tammenterhot olisivat yhä siellä, enkä sallisi sinun poistaa niitä, olen vastuussa tuotantokanteesta, aivan samoin kuin jos joku ei saisi poistaa maalleni sijoitettuja materiaaleja; ja hyväksymme Pomponiuksen näkemyksen riippumatta siitä, ovatko tammenterhot yhä siellä vai ovatko ne jo kulutettu. Jos ne ovat vielä siellä, minulla on oikeus saada kielto, joka sallii minun kerätä tammenterhoja, niin että minulla voi olla valta kerätä joka kolmas päivä, jos asetan vakuuden uhkaavan vahingon varalta.

(2) Jos joku on aiheuttanut sen, että omaisuus on joutunut toisen haltuun, hänen katsotaan toimineen vilpillisesti välttääkseen hallussapidon; edellyttäen, että hän on tehnyt teon pahantahtoisesti.

(3) Jos joku tuottaa omaisuutta, joka on huonommassa kunnossa kuin se oli aiemmin, Sabinus sanoo, että hän on edelleen vastuussa tuotannosta nostetusta kanteesta. Tämä pätee varmasti silloin, kun omaisuus on vilpillisesti muutettu toiseen muotoon; kuten esimerkiksi silloin, kun kupista on tehty metalliharkko; sillä vaikka hän tuottaa harkon, hän on vastuussa tuottamiskanteesta, koska kun muoto on muutettu, hän lähes tuhoaa omaisuuden sisällön.

(4) Marcellus toteaa, että jos kymmenen aurea testamentataan sinulle tietyllä ehdolla ja niiden käyttöoikeus siirtyy ehdottomasti minulle, ja sitten perillinen, kun ehto on vielä voimassa ja vaatimatta vakuutta, maksaa mainitut kymmenen aurea minulle, käyttöoikeuden haltijalle, hän on vastuussa tuottamiskanteesta, koska hän on toiminut vilpillisesti välttääkseen hallussapidon. Petos muodostuu siitä, että hän on laiminlyönyt vakuuden vaatimisen oikeudenomistajalta, minkä seurauksena perintönne on menetetty, koska te ette voi nyt nostaa kannetta rahojen takaisin saamiseksi. Tuotantoa koskeva kanne voisi kuitenkin olla käytettävissä vain, jos edellytys, josta perintö riippuu, toteutuu. Olisitte kuitenkin voinut suojata itsenne perinnön maksamista koskevalla ehdolla, ja jos olette näin tehnyt, teillä ei ole tarvetta nostaa tuottamiskannetta. Jos kuitenkin perillinen, joka ei tiennyt, että teille oli testamentattu perintö, ei vaatinut vakuutta käyttöoikeuden haltijalta, Marcellus sanoo, että tuottamisvaatimus ei ole perusteltu, koska petosta ei tietenkään ole tapahtunut; mutta testamentinsaajalla on oikeus saada korvausta nostamalla tosiasiallinen kanne käyttöoikeuden haltijaa vastaan.

(5) "Tuotteistaminen" tarkoittaa tämän pykälän osalta jonkin asian esittämistä samassa tilassa, jossa se oli, kun asia liitettiin, jotta asianosainen, jolla on täysi valta tutkia omaisuus, voi jatkaa kanteen nostamista, jonka hän aikoi nostaa, ilman että hänen vaatimansa omaisuus olisi millään tavoin vahingoittunut; vaikka kanne ei ole nostettu palautusta vaan tuottamista varten.

(6) Jos siis asianosainen tuottaa omaisuutta, josta se on tullut hänen omaisuudekseen usucaption kautta sen jälkeen, kun asia on yhdistetty, hänen ei voida katsoa tuottaneen sitä lainkaan, koska kantaja on hävinnyt asiansa, ja siksi vastaajaa ei saa vapauttaa; ellei hän ole valmis vastaamaan vaatimukseen, joka on viitattu takaisin alkuperäiseen päivään, jotta voitto voidaan arvioida lain mukaisesti.

(7) Siitä syystä, että kantaja saa tässä kanteessa kaiken, mikä riippuu siitä omaisuudesta, joka on kanteen kohteena, Sabinus katsoo, että myös naisorjan jälkeläiset on luovutettava, olipa hän tuolloin raskaana tai myöhemmin hedelmöittynyt; ja tämän mielipiteen hyväksyy myös Pomponius.

(8) Tämän lisäksi tuomarin olisi otettava huomioon myös mahdolliset edut, jotka on menetetty sen vuoksi, että omaisuutta ei ole tuotu tai että se tuotiin liian myöhään; siksi Neratius sanoo, että olisi arvioitava kantajalle koituva etu eikä omaisuuden todellinen arvo, ja tämä etu on hänen mukaansa joskus arvoltaan vähäisempi kuin itse omaisuus.

10. Paulus, Ediktistä, kirja XXVI.

Jos valintaoikeus myönnetään tietyn ajan kuluessa ja oikeudenkäynti on pitkittynyt niin kauan, että esittämisestä ei ole mitään hyötyä, kantajalle kuuluva etu on säilytettävä; mutta jos perillinen ei ole syyllinen siihen, että hän ei ole esittänyt omaisuutta silloin, kun asia yhdistettiin, hänet on vapautettava.

11. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXIV.

Mutta jos omaisuus menetetään sen vuoksi, että orjaa ei ole tuotu esiin, on täysin oikeudenmukaista, että tuomari ottaa vahingonkorvausta arvioidessaan huomioon omaisuudelle aiheutuneen vahingon.

(1) Tarkastellaan, mistä omaisuus on tuotava esiin ja kenen kustannuksella se on tehtävä. Labeo sanoo, että se on tuotava esiin siellä, missä se oli asian vireillepanohetkellä, mutta se on kuljetettava tai johdatettava paikalle, jossa oikeudenkäynti pantiin vireille, kantajan riskillä ja kustannuksella. Hänen mukaansa on selvää, että orjan hallussaan pitävän osapuolen on annettava orjalle ruokaa ja vaatteita ja huolehdittava hänestä. Katson, että joskus kantajan on myös tehtävä näin, esimerkiksi silloin, kun orja oli tottunut elättämään itsensä joko ruumiillisella työllä tai jollakin elinkeinolla ja joutuu nyt olemaan joutilaana. Samoin, kun tuotava orja asetetaan tuomioistuimen huostaan, sen osapuolen, joka halusi hänet tuotavaksi, on vastattava hänen ravinnostaan, jos hänen hallussapitäjänsä ei ollut tottunut antamaan hänelle sitä; sillä jos hän oli tottunut tekemään niin, hän ei voi kieltäytyä maksamasta hänen elatuksestaan. Joskus hallussapitäjää vaaditaan esittämään hänet omalla kustannuksellaan; esimerkiksi silloin, kun hän on sijoittanut omaisuutta johonkin salaiseen paikkaan, jotta sen esittäminen olisi kantajalle hankalampaa; sillä tässä tapauksessa hänen on omalla kustannuksellaan ja omalla vastuullaan tuotava omaisuus paikassa, jossa oikeudenkäynti on pantu vireille, jotta hänen vilpillisestä mielestään ei olisi hyötyä.

(2) Jos jotakuta haastetaan oikeuteen useista asioista, ja hänellä oli kaikki ne hallussaan silloin, kun asia yhdistettiin, vaikka hän olisi myöhemmin luopunut joidenkin niistä hallussapidosta ilman vilpillistä tarkoitusta; tuomio on annettava häntä vastaan, jollei hän tuota kaikkea, mitä hän voi.

12. Paulus, Ediktistä, kirja XXXVI.

Tähän kanteeseen on perusteita silloin, kun on tuotava esiin osapuoli, jonka vapauden joku haluaa saada todetuksi.

(1) Isän määräysvallassa oleva poika on tämän kanteen kohteena, jos hänellä on valta tuottaa omaisuus.

(2) Julianus sanoo, että jos saman omaisuuden tuottamiseksi nostetaan useita kanteita ja tämä tehdään samasta syystä, voidaan vedota poikkeukseen. Kun asianosainen kuitenkin nostaa kanteen omaisuuden takaisinsaamiseksi ja saa asian käsittelyn jälkeen omaisuuden toiselta henkilöltä, syntyy uusi kanneperuste, eikä hän voi siksi vedota poikkeukseen. Sama periaate pätee myös silloin, kun joku aikoo nostaa kanteen toista osapuolta vastaan varkaudesta ja nostaa kanteen omaisuuden tuottamiseksi ja omaisuus varastetaan toisen kerran. Lopuksi, jos asianosainen panee vireille kanteen tuottamista koskevan kanteen valinnan tekemiseksi, ja sen jälkeen, kun asia on yhdistetty, hänelle annetaan valintaoikeus jonkun muun tahdon perusteella, hän voi nostaa toisen kanteen tuottamista koskevan kanteen.

(3) Jos joku tekee rypäleistäni rypäleen puristemehua tai oliiveistani öljyä tai villastani vaatteita tietäen, että nämä tavarat kuuluvat toiselle, hän on vastuussa tuotantokanteesta molempien osalta, koska se, mikä on tehty omaisuudestamme, on varmasti meidän omaisuuttamme.

(4) Jos orja kuolee sen jälkeen, kun asia on yhdistetty, vaikka tämä tapahtuisi ilman omistajan tahallista petosta tai huolimattomuutta; silti häntä vastaan on joskus annettava tuomio, jonka määrä vastaa sitä hyötyä, joka kantajalle olisi koitunut, jos omistaja ei olisi tehnyt mitään estääkseen orjan tuomitsemisen tuomioistuimeen, kun asia yhdistettiin; ja näin on sitäkin enemmän, jos käy ilmi, että orja kuoli jonkin onnettomuuden seurauksena, jota ei olisi tapahtunut, jos hänet olisi tuotu tuolloin.

(5) Jos omaisuutta ei jostain pätevästä syystä voida välittömästi esittää, asianosaisen on tuomioistuimen määräyksellä asetettava vakuus siitä, että hän esittää sen määrättyinä päivinä.

(6) Perillinen voi käyttää tätä menettelyä omissa nimissään, mutta ei toimiessaan perillisenä. Myös hallussapitäjän perillinen on vastuussa omaan lukuunsa. Näin ollen ei ole syytä kysyä, voidaanko kanne myöntää joko perilliselle tai perillistä vastaan. On ilmeistä, että kanne olisi myönnettävä perillistä vastaan, jos vainaja oli syyllistynyt petokseen, jos jäämistö on tästä syystä tullut arvokkaammaksi; esimerkiksi jos perillinen on saanut omaisuuden hinnan.

13. Gaius, Urbaanipreettorin ediktistä; otsikko, Vapauteen liittyviä tapauksia.

Kun vapaan henkilön sanotaan olevan jonkun pidättämänä, voidaan antaa kielto sitä vastaan, jonka sanotaan pidättävän hänet pakottamaan hänet tuotavaksi; koska hänen tuottamistaan koskevalla kanteella ei katsota olevan voimaa tämänkaltaisessa tapauksessa, koska sen katsotaan olevan voimassa vain sen hyväksi, jolla on rahallinen etu.

14. Pomponius, On Sabinus, kirja XV.

Kun aviomies on saanut vaimoltaan lahjaksi rahaa ja tietäen, että se ei ole hänen omaisuuttaan, maksanut senjonkin tavaran ostamista varten, hän on toiminut vilpillisesti välttääksään omistusoikeuden, ja siksi hän on velvollinen nostamaan kanteen tuotannosta.

15. Sama, Sabinuksesta, XVIII kirja.

Minulle kuuluva aarre on haudattu maahanne, ettekä anna minun kaivaa sitä esiin. Niin kauan kuin ette poista sitä paikasta, jossa se on, Labeo sanoo, että minulla ei ole laillista oikeutta nostaa varkaus- tai tuottamisoikeudellista kannetta tämän vuoksi, koska teillä ei ole ollut hallussanne mainittua aarretta, ettekä ole myöskään toiminut vilpillisesti välttääksenne sen hallussapitoa, koska voi olla, ettette tiedä, että aarre on maassanne. Ei kuitenkaan ole epäoikeudenmukaista, jos vannon valan, etten esitä tätä vaatimusta kiusantekotarkoituksessa, jos annetaan kielto tai tuomio, jonka mukaan ette saa käyttää voimakeinoja minua vastaan estääksenne minua kaivamasta, nostamasta ja siirtämästä mainittua aarretta, jos en ryhdy toimenpiteisiin estääkseni, että teillä on vakuus uhkaavan vahingon välttämiseksi tekojeni vuoksi. Jos aarre on kuitenkin varastettua omaisuutta, minulla on oikeus nostaa varkauskanne.

16. Paulus, On Sabinus, kirja X.

Jos orjalla on jotain hallussaan, hänen omistajansa on omissa nimissään vastuussa tuottamiskanteesta; mutta jos orja omistajansa tietämättä syyllistyy petokseen välttääkseen hallussaan olemisen, orjan puolesta on myönnettävä noxal-kanne varkaudesta tai ilkivaltaisesta petoksesta, mutta tuottamiskannetta ei voida nostaa.

17. Ulpianus, Kaikista tuomioistuimista, kirja IX.

Jos osapuoli tuottaa vammaisen tai sokean orjan, hänet olisi vapautettava vastuusta tämän kanteen perusteella, koska hän on tuottanut hänet, eikä tällainen tuottaminen ole esteenä suoralle kanteelle, sillä kantaja voi silti nostaa Lex Aquilian nojalla kanteen aiheutuneesta vahingosta.

18. Sama, Opinions, kirja VI.

Kun velkakirja muuttuu maksun myötä arvottomaksi ja pantit vapautuvat, velkoja voi kuitenkin nostaa kanteen sopimukseen liittyvien asiakirjojen esittämisestä ketä tahansa muuta kuin velallista vastaan.

19. Paulus, Epitomes of Alfenus, kirja IV.

Kuka tahansa, jota asia koskee, voi nostaa kanteen asiakirjojen esittämisestä. Eräs henkilö tiedusteli kuitenkin, oliko tämä kanne käytettävissä hänen vastapuolensa tilien esittämisen pakottamiseksi hänen tarkastettavakseen, koska hän väitti, että hänellä oli suuri intressi saada ne esitettyä. Vastaus oli, että lakia ei pitäisi käyttää häirinnän aiheuttamiseksi ja että termejä ei pitäisi tulkita mielivaltaisesti, vaan että oli asianmukaista ottaa huomioon, missä tarkoituksessa sanat oli lausuttu; tämän periaatteen mukaisesti, jos joku halusi opiskella jotakin tiedonala, hän saattoi ilmoittaa, että hänellä oli intressi saada nämä ja nämä kirjat hänen eteensä, koska jos ne tuotaisiin, hänestä tulisi niiden lukemisen jälkeen oppineempi ja parempi ihminen.

20. Ulpianus, Säännöt, kirja II.

Jos tuottamista koskeva kanne nostetaan orjien rikosten vuoksi, kidutusta voidaan käyttää, jotta orjat paljastaisivat rikoskumppaninsa.

Kirja XI

1. Oikeudessa esitettävistä kuulusteluista ja kuulusteluihin perustuvista kanteista.
2. Eräistä asioista, jotka tulevat saman tuomarin käsiteltäviksi.
3. Orjan turmeltumisesta.
4. Pakenevista orjista.
5. Pelureista.
6. Jos maanmittari antaa väärän raportin mittauksista.
7. Uskonnollisista paikoista, hautajaiskustannuksista ja oikeudesta järjestää hautajaisia.
8. Ruumiin kuljettamisesta ja hautakammion rakentamisesta.

*****

Otsikko 1. Oikeudessa esitettävistä kuulusteluista ja kuulusteluihin perustuvista kanteista

1. Callistratus, Monitory Edict, kirja II.

Perillistä on kuulusteltava oikeudessa siitä, mikä osa perinnöstä hän on perillinen, aina kun häntä vastaan nostetaan kanne ja kantaja on epävarma siitä, minkä osan perillinen on se henkilö, jota vastaan hän aikoo nostaa kanteen. Kuulustelu on tarpeen aina, kun kyseessä on in personam -kanne, jossa kanne nostetaan tietystä summasta, koska muutoin kantaja ei tietäisi, mihin osaan vainajan omaisuudesta hänen vastapuolensa on perillisenä oikeutettu, ja joskus hän saattaisi vaatia liikaa ja kärsiä tappiota.

(1) Emme kuitenkaan käytä nykyisin kuulustelukanteita, koska ketään ei voida pakottaa vastaamaan mihinkään hänen oikeuksiinsa liittyvään kysymykseen ennen kuin asia on käsitelty; ja siksi näitä kanteita käytetään vähemmän ja ne ovat jääneet vähemmälle käytölle. Oikeudenkäynnin osapuolet voivat käyttää todisteena ainoastaan vastapuolen oikeudessa esittämiä seikkoja, olivatpa nämä seikat sitten perintöasioita tai muita oikeudenkäyntiin liittyviä asioita.

2. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXII.

Preetori julkaisi ediktinsä kyselylomakkeisiin viitaten, koska hän tiesi, että asianosaisen, joka nostaa kanteen perillistä tai kuolinpesän omaisuuden haltijaa vastaan, oli vaikea todistaa, että joku oli perillinen tai tällaisen omaisuuden haltija;

3. Paulus, Ediktistä, kirja XVII.

Siitä syystä, että todistaminen kuolinpesään pääsystä on useimmiten vaikeaa.

(4) Ulpianus, On the Edict, kirja XXII.

Praetor haluaa sitoa haastetun osapuolen hänen oikeudessa antamallaan vastauksella, jotta hän voi kantaa seuraukset, jos hän tekee tunnustuksia tai kertoo valheita; ja samalla hän voi kuulustelun avulla saada tietoa siitä, mihin osaan kuolinpesästä kukin perillinen on oikeutettu.

1. Viitaten preetorin lausuntoon: "Se, joka vastaa, kun häntä on kuulusteltu oikeudessa", tämä on ymmärrettävä siten, että sillä tarkoitetaan Rooman kansan tuomarin tai maakunnan kuvernöörin tai minkä tahansa muun tuomarin läsnäoloa, sillä termi jus tarkoittaa hänen mukaansa vain paikkaa, jossa tuomari sattuu olemaan tehtäviään hoitaakseen tai päätöksiä tehdäkseen, olipa hän sitten kotona tai matkalla.

5. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja III.

Kun jotakuta kuulustellaan siitä, onko hän perillinen tai mihin osaan perintöomaisuudesta hänellä on oikeus tai onko hänen valvonnassaan joku, jonka puolesta nostetaan noxal-kanne, hänellä on oltava aikaa harkita asiaa, sillä jos hän antaa virheellisen lausunnon, hänelle aiheutuu haittaa.

(6) Ulpianus, Ediktistä, kirja XXII.

Ja koska, kuten vainajien edun mukaista on, että heillä on seuraajia, niin myös elossa olevien edun mukaista on, että heitä ei pidä hoputtaa, kunhan he harkitsevat asiaa asianmukaisesti.

1. Joskus henkilön, jota kuulustellaan siitä, onko hän perillinen, ei ole pakko vastata; kuten esimerkiksi silloin, kun toinen haastaa hänet oikeuteen, jos perintö on riidassa, (ja tämän päätti jumalallinen Hadrianus); sillä muuten, jos hän kieltäisi olevansa perillinen, hän vahingoittaisi omaa asiaansa; tai jos hän väittäisi olevansa perillinen, hän saattaisi joutua sellaiseen sotkuun, että häneltä riistettäisiin omaisuus.

(7) Sama, Ediktistä, kirja XVIII.

Jos jotakuta kuulustellaan oikeudessa siitä, kuuluuko vahinkoa aiheuttanut nelivarvaskärsäinen hänelle, ja hän vastaa, että kuuluu, hän on vastuussa.

8. Paulus, On the Edict, kirja XXII.

Jos joku, jota kuulustellaan vahingon aiheuttaneesta orjasta, vastaa, että orja kuuluu hänelle, hän on Lex Aquilian nojalla vastuussa omistajana; ja jos kanne nostetaan häntä vastaan, joka vastaa, todellinen omistaja vapautetaan vastuusta kyseisessä kanteessa.

9. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXII.

Jos joku vastaa kuulustelematta, että hän on perillinen, katsotaan, että häntä on kuulusteltu.

1. Meidän on ymmärrettävä, että termi "kuulusteltu" ei koske ainoastaan tapauksia, joissa preetori esittää kysymyksiä, vaan myös tapauksia, joissa vastapuoli tekee näin.
2. Jos kuitenkin orjaa kuulustellaan, se ei ole kuulustelu sen enempää kuin se, että orja esittää kysymyksen.
3. Yhtä henkilöä ei saa pakottaa vastaamaan toisen puolesta siitä, onko jälkimmäinen perillinen, sillä jokaista on kuulusteltava oikeudessa itsestään, toisin sanoen silloin, kun häntä vastaan nostetaan kanne.
4. Celsus toteaa Digestuksen viidennessä kirjassa, että jos asianosaista, joka puolustaa toista, kuulustellaan oikeudessa siitä, onko se, jonka puolesta hän esiintyy, perillinen tai mihin osaan omaisuudesta hänellä on oikeus, ja hän vastaa väärin, hän itse on vastaajana vastuussa vastapuolelle; mutta sen asianosainen, jonka puolesta hän johtaa puolustusta, ei kärsi vahinkoa; eikä ole epäilystäkään siitä, etteikö tämä Celsuksen mielipide olisi oikea. Jos hän ei siis vastaa, eikö olisi harkittava, onko hänen katsottava puolustavan asiaa vai ei? On vain asianmukaista sanoa, että hän ei puolusta, koska hän ei puolusta sitä täysin.
5. Jos joku, jota kuulustellaan, vastaa, että hän on perillinen, mutta ei lisää, mihin osaan omaisuutta hän kuuluu, on katsottava, että hän on vastannut olevansa koko omaisuuden perillinen; paitsi jos häneltä olisi esimerkiksi kysytty, onko hän perillinen puoleen omaisuudesta, ja hän olisi vastannut: "Minä olen perillinen", sillä tällöin olisi pikemminkin katsottava, että hän oli vastannut hänelle osoitettuun kysymykseen.
6. Kysyttiin, voidaanko joku pakottaa vastaamaan siihen, onko hän perillinen testamentin perusteella vai onko omaisuus saatu hänen omissa nimissään vai muiden hänen alaisuudessaan olevien henkilöiden kautta vai jonkun sellaisen henkilön kautta, jonka perillinen hän oli? Tämän vuoksi preetorin tulisi yleisesti ottaen päättää, kun tämä kysymys esitetään, onko asianosainen velvollinen vastaamaan, millä oikeudella hän on perillinen, jotta hän, jos hän toteaa, että asia on erittäin tärkeä, voi määrätä hänet vastaamaan tarkemmin. Näitä sääntöjä on noudatettava paitsi perillisten myös prätorianperijöiden osalta.

7. Lopuksi Julianus toteaa, että jokaisen, jolle perintö on luovutettu sen jälkeen, kun häntä on kuulusteltu oikeudessa, on vastattava, onko perintö luovutettu hänelle.

8. Kun kanne De peculio nostetaan, isän tai omistajan ei tarvitse vastata, onko poika tai orja hänen valvonnassaan; sillä ainoastaan tämä kysymys voidaan esittää, nimittäin se, onko peculium sen osapuolen hallussa, jota vastaan kanne on nostettu.

10. Paulus, Ediktistä, kirja XLVIII.

Kun halutaan tehdä sopimus uhkaavan vahingon estämiseksi, ei ole tarkoituksenvastaista, että asianosaista kuulustellaan oikeudessa siitä, onko hänen talonsa tai paikka, josta pelätään aiheutuvan vahinkoa, hänen omaisuutensa ja mikä hänen intressinsä siihen on; jos hän kiistää omaisuuden olevan hänen ja kieltäytyy antamasta vakuutta uhkaavan vahingon varalta, hänet voidaan pakottaa joko antamaan periksi tai, jos hän mieluummin vastustaa, luovuttamaan omaisuus, koska hän on toiminut vilpillisesti.

11. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXII.

Joskus myös kuulusteltavan osapuolen on vastattava ikäänsä viitaten.

1. Jos joku, joka ei ole perillinen, vastaa kuulustelun jälkeen, että hän on perillinen ja että hänellä on osuus perintöomaisuudesta, häntä vastaan voidaan nostaa kanne aivan kuin hän olisi perillinen ja että hänellä olisi osuus perintöomaisuudesta; sillä häneen luotetaan kuin itseensä.

2. Jos asianosainen, joka on neljänneksen perillinen kuolinpesästä tai ei ole lainkaan perillinen, vastaa olevansa koko kuolinpesän perillinen, häntä vastaan voidaan nostaa kanne koko kuolinpesän osalta.

3. Jos joku, joka on puolen perillinen, väittää olevansa neljänneksen perillinen, hän joutuu kärsimään valheestaan seuraavan rangaistuksen, eli hänet voidaan haastaa oikeuteen koko jäämistön osalta; sillä hänen ei olisi pitänyt valehdella väittämällä olevansa pienemmän osan perillinen;

4. Joskus hän voi kuitenkin perustellusti ajatella olevansa pienemmän osan perillinen; esimerkiksi jos hän ei tiennyt, että hän oli saanut osan mainitusta kuolinpesästä karttumalla, tai hänet oli määrätty perilliseksi epävarmaan osaan siitä; miksi hänen vastauksensa pitäisi silloin vahingoittaa hänen oikeuksiaan?
5. Lisäksi jos joku vaikenee preetorin läsnä ollessa, hän on sellaisessa asemassa, että jos kanne nostetaan, häntä vastaan voidaan nostaa kanne koko summasta, aivan kuin jos hän kieltäisi olevansa perillinen; sillä jos henkilö ei vastaa lainkaan, hän on häveliäs. Hän joutuu kärsimään seuraavan rangaistuksen kunnianloukkauksesta, toisin sanoen hänet voidaan haastaa oikeuteen koko summasta, aivan kuin hän olisi kieltänyt olevansa perillinen, koska hänen katsotaan syyllistyneen preetorin halveksuntaan.
6. Kun preetori sanoo: "Ei vastaa lainkaan", jälkimmäiset viranomaiset ymmärtävät tämän ilmaisun tarkoittavan, että miehen ei katsota vastanneen lainkaan, jos hän ei nimenomaan vastaa esitettyyn kysymykseen sanasta sanaan. Jos jotakuta kuulustellaan siitä, onko hän kuolinpesän ainoa perillinen, ja hän vastaa, että hän on perillinen osalle kuolinpesästä, niin jos hän on perillinen puoleen, hänen vastauksensa ei vaikuta haitallisesti, sillä tämä mielipide on lievempi.
7. Sillä ei ole merkitystä, kiistääkö asianosainen kuulusteltaessa asian, vai vaikeneeko hän vai vastaako hän epäselvästi, jolloin kuulustelija jää epätietoisuuteen.
8. Meillä ei ole epäilystäkään siitä, että kun kuulusteltava osapuoli vastaa, hänellä on oikeus vapautukseen, jos asianmukainen syy osoitetaan; tai jos jotakuta kuulustellaan siitä, onko hän isänsä perillinen, ja hän vastaa, että on, ja sen jälkeen esitetään testamentti, jonka perusteella todetaan, että hänet on jätetty perinnöttömäksi, on täysin oikeudenmukaista, että hän saa vapautuksen, ja tämän totesi Celsus. Hän kuitenkin perustaa sen toiselle periaatteelle, nimittäin sille, että asiat, jotka todetaan jälkikäteen, vaativat huojennusta; esimerkiksi testamentti saatetaan salata tai poistaa, ja se voidaan esittää jälkikäteen; sillä miksi tämä vahingoittaisi sitä osapuolta, joka vastasi siihen, mikä tuolloin näytti olevan totta? Katson, että samaa sääntöä sovelletaan silloin, kun asianosainen vastaa olevansa perillinen ja testamentti todetaan myöhemmin väärennytyksi tai epärehelliseksi tai vaikutuksettomaksi, koska hän ei vastannut vilpillisesti vaan siksi, että asiakirja on pettänyt häntä.
9. Jos kuulusteltava vastaa, hän on vastuussa samalla tavalla kuin jos häntä sitoisi sopimus, jonka nojalla hänet voidaan saattaa vastuuseen, edellyttäen, että vastapuoli kuulustelee häntä; mutta jos häntä kuulustelee preetori,

preetorin auktoriteetilla ei ole merkitystä, vaan kyse on ainoastaan osapuolen itsensä vastauksesta tai hänen mahdollisesti kertomastaan valheesta.

10. Jos henkilö perustellusta erehdyksestä johtuen kiistää olevansa perillinen, hän ansaitsee armahduksen.

11. Mutta jos asianosainen vastaa virheellisesti ilman pahantahtoista tarkoitusta, mutta huolimattomuudesta johtuen, on katsottava, että hänet on vapautettava vastuusta, ellei huolimattomuus muistuta läheisesti pahantahtoisuutta.

12. Celsus toteaa, että asianosainen voi peruuttaa vastauksensa, jos kantajalle ei aiheudu siitä haittaa; ja tämä vaikuttaa minusta täysin oikealta, varsinkin jos hän tekee sen sen jälkeen, kun hän on saanut lisää tietoa, kun hän on saanut paremmat tiedot oikeuksistaan joko asiakirjojen tai ystäviltään saamiensa kirjeiden perusteella.

12. Paulus, Ediktistä, kirja XVII.

Jos poikaa, joka on hylännyt isänsä omaisuuden, kuulustellaan oikeudessa ja hän vastaa olevansa perillinen, hän on vastuussa, sillä vastaamalla näin hänen katsotaan toimineen perillisenä. Mutta jos perinnön hylännyttä poikaa kuulustellaan ja hän pysyy vaiti, hänellä on oikeus vapautukseen; sillä praetori ei pidä perillisenä ketään, joka on hylännyt perinnön.

1. Mitä tahansa poikkeusta, jota voidaan käyttää tuomioistuimessa vastaajia vastaan nostetun kanteen estämiseksi, voi käyttää myös osapuoli, jota vastaan on nostettu kanne hänen vastauksensa vuoksi; kuten esimerkiksi epäviralliseen sopimukseen tai aiempaan päätökseen perustuvaa poikkeusta jne.

13. Sama, On Plautius, kirja II.

Henkilöt, jotka vastatessaan antavat väärän tunnustuksen, ovat sidottuja siihen vain silloin, kun jollakin on oikeus nostaa kanne toista vastaan sellaisen asian johdosta, josta häntä kuulusteltiin; sillä kun kanne voidaan nostaa toista osapuolta vastaan, jos hän olisi omistaja, me teemme itsemme vastuullisiksi tunnustuksellamme. Jos siis joku on isänsä valvonnassa ja minä vastaan, että hän on minun poikani, olen vastuussa vain, jos hänen ikänsä näyttää olevan sellainen, että hän voi olla minun poikani; koska väärin tunnustusten on vastattava sitä, mikä on luonnollista; ja tästä syystä tuloksena olisi, että jos vastaisin isän puolesta, minua ei pidettäisi vastuullisena.

(1) Jos joku vastaa, että kotitalouden päämies on hänen orjansa, hän ei ole vastuussa noxal-kanteesta; ja vaikka vapaa mies palvelisi minua vilpittömässä mielessä orjana, noxal-kannetta ei voida nostaa minua vastaan; ja jos kanne nostetaan, oikeus nostaa kanne lainvastaisen teon tehnyttä henkilöä vastaan säilyy ennallaan.

14. Javolenus, On Cassius, kirja IX.

Kun se henkilö, jonka lukuun asia on liitetty noxal-kanteeseen, päätetään oikeudenkäynnin aikana vapaaksi, syytetty on vapautettava; eikä kuulustelusta ole mitään hyötyä, koska se on tehty oikeudessa; koska silloin, kun jollakin on oikeus nostaa kanne toista vastaan kolmannen lukuun, hän ei voi siirtää kyseisen osapuolen vastuuta sille, joka tunnustaa oikeudessa olevansa hänen orjansa; kuten esimerkiksi silloin, jos hän tunnustaa, että toisen orja on hänen omansa; silti, koska kanteen nostaminen toista vastaan vapaan ihmisen lukuun ei ole mahdollista, vastuuta ei voida siirtää minkään kuulustelun tai tunnustuksen avulla. Tästä seuraa, että kanteen nostaminen vapaan miehen osalta tunnustuksen tehnyttä henkilöä vastaan ei ole oikein mahdollista.

(1) Yleensä tunnustukset otetaan huomioon vain silloin, kun tunnustukseen sisältyvä voidaan hyväksyä lain ja luonnon mukaiseksi.

15. Pomponius, On Sabinus, kirja XVIII.

Jos ennen kuin kartanoon on tehty merkintä, olen vastannut, että kartanoon kuuluva orja on minun, olen vastuussa; sillä kartanoa pidetään samana kuin omistajaa.

(1) Jos oikeudessa kuulusteltava osapuoli tunnustaa, että orja on hänen, ja orja sitten kuolee, vastannut osapuoli ei ole vastuussa; aivan kuten hän ei olisi ollut vastuussa kyseisen orjan kuoleman jälkeen, jos se olisi kuulunut hänelle.

16. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXXVII.

Kun vihollinen ottaa orjan haltuunsa ja joku, jota on kuulusteltu oikeudessa, vastaa häneen viitaten, että orja on hänen hallinnassaan; vaikka postliminium-oikeus saattaa saada meidät epäröimään, en kuitenkaan usko, että on syytä noxal-kanteeseen, koska orja ei ole meidän hallinnassamme.

1. Vaikka on katsottu, että se osapuoli on vastuussa, joka tunnustaa toisen orjan olevan hänen; silti on aivan oikein katsottu, että hän on vastuussa vain, jos orja olisi voinut olla hänen omansa, mutta jos hän ei ole voinut hankkia omistusoikeutta häneen, hän ei ole vastuussa.

17. Sama, Ediktistä, kirja XXXVIII.

Jos orja ei kuulu yhdelle henkilölle, vaan useammalle, ja kaikki heistä ilmoittavat valheellisesti, että orja ei ole heidän hallinnassaan, tai jotkut heistä ovat tehneet niin, tai ovat toimineet vilpillisesti välttääkseen orjan hallinnan; jokainen heistä on vastuussa koko vahingonkorvauksesta, aivan kuten he olisivat vastuussa, jos heillä olisi ollut määräysvalta kyseiseen orjaan; mutta yksi osapuoli, joka ei ole syyllistynyt vilpilliseen menettelyyn välttääkseen orjan hallinnan tai joka ei ole antanut väärää ilmoitusta, ei ole vastuussa.

18. Julianus, On Urseius Ferox, kirja IV.

Kun henkilö, joka oli puolet kuolinpesän perillinen, halusi puolustaa poissaolevaa kanssaperillistään ja vastatakseen vakuuden asettamisen rasitukselta välttyäkseen, että hän oli ainoa perillinen, ja häntä vastaan annettiin tuomio; kantaja kysyi, eikö aiempaa tuomiota voitaisi kumota, koska asianosainen oli maksukyvytön, ja myöntää kanteen sille, joka todella oli perillinen. Proculus vastasi, että tuomio voidaan kumota ja kanne nostaa, ja tämä on oikein.

19. Papinianus, Kysymykset, kirja VIII.

Jos isänsä puolesta esiintyvä poika vaikenee kuulustelussa, on kaikkea noudatettava aivan kuin häntä ei olisi kuulusteltu.

20. Paulus, Questions, kirja II.

Jos asianosainen vastaa, että toiselle kuuluva orja on hänen, ja häntä vastaan nostetaan kanne noxal-kanteessa, todellinen omistaja vapautetaan. Toisin on kuitenkin silloin, kun joku tunnustaa tappaneensa orjan, jonka joku toinen on tappanut, tai kun joku vastaa olevansa perillinen; sillä näissä tapauksissa ei vapauteta sitä, joka on tehnyt teon, tai sitä, joka on varsinainen perillinen. Nämä asiat eivät ole ristiriidassa keskenään; sillä ensinnäkin kaksi

osapuolta on vastuussa orjan henkilön vuoksi, aivan kuten sanomme heidän olevan vastuussa, kun orja on yhteisomistuksessa, ja jos toinen haastetaan oikeuteen, toinen vapautetaan; mutta osapuoli, joka tunnustaa tappaneensa tai haavoittaneensa jotakuta, on vastuussa omaan lukuunsa, eikä rikoksen tehneen henkilön rikos saisi jäädä rankaisematta sen vuoksi, joka vastasi, paitsi jos tunnustuksen tehnyt osapuoli toimi rikoksen tehneen henkilön tai perillisen puolustajana ja esiintyi asiassa tätä tarkoitusta varten; sillä silloin myönnetään poikkeus, ja kantaja on esteellinen, koska ensiksi mainittu voi periä maksamansa summan takaisin kanteella joko tehdyn kaupan tai valtakirjan perusteella. Samaa sääntöä sovelletaan, kun asianosainen ilmoittaa olevansa perillinen perittävän itsensä määräyksestä tai hän jostain muusta syystä haluaa esiintyä puolustuksessaan.

(1) Kun joltakulta kysytään oikeudessa, onko hänellä hallussaan tietty maa-alue; kysyn, voidaanko hänet pakottaa vastaamaan, kuinka paljon hänellä on hallussaan kyseisestä maasta? Vastasin, että Javolenus toteaa, että maan haltija on velvollinen vastaamaan siitä, kuinka suuri osa mainitusta maasta on hänen hallussaan; joten jos hän väittää, että hänellä on hallussaan pienempi osa, kantaja asetetaan sen toisen osan hallintaan, jonka osalta ei ole esitetty puolustusta.

(2) Sama sääntö pätee silloin, kun annamme vakuuden uhkaavan vahingon varalta; sillä tässä tapauksessa osapuolen on myös vastattava, mikä osa maasta kuuluu hänelle, jotta hän voi järjestää määräyksen kyseisen osan osalta; ja rangaistus tässä tapauksessa, jos osapuoli ei lupaa, on, että meidän on otettava haltuunsa; ja sen vuoksi on tämän vuoksi olennaista tietää, onko osapuoli hallussaan mainitut tilat vai ei.

21. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXII.

Aina kun oikeudenmukaisuuden tunto vaikuttaa tuomariin, ei ole epäilystäkään siitä, että oikeudenmukaisuuden toteuttamiseksi olisi järjestettävä kuulustelu.

22. Scaevola, Digest, kirja IV.

Kun keisarillinen prokuraattori suoritti kuulustelun valtiovarainministeriölle erääntyneestä velasta, eräs vainajan pojista, joka ei ollut saanut haltuunsa kuolinpesän omaisuutta eikä ollut perillinen, vastasi olevansa perillinen; voivatko muut velkojat pitää häntä vastuullisena, koska hän oli vastannut kuulusteluun? Vastaus oli, että ne, jotka eivät ole kuulustelleet häntä oikeudessa, eivät voi haastaa asianosaista oikeuteen hänen vastauksensa perusteella.

Otsikko 2. Eräistä asioista, jotka tulevat saman tuomarin käsiteltäviksi

1. Pomponius, On Sabinus, kirja XIII.

Jos useiden henkilöiden välillä nostetaan kanne perinnönjaosta ja kanne yhteisen omaisuuden jakamisesta tai rajojen määrittämisestä, on valittava sama tuomari, ja lisäksi heidän kaikkien on oltava samassa paikassa, jotta kanssaperilliset tai yhteisomistajat voivat helpommin kokoontua.

2. Papinianus, Kysymyksiä, kirja II.

Jos yksi useista holhoojista haastetaan oikeuteen, koska muut eivät ole maksukykyisiä, ja tämä yksi sitä pyytää, heidät kaikki voidaan saattaa saman tuomarin eteen; ja tämä on esitetty keisarillisissa reskripteissa.

Otsikko 3. Orjan turmeltumisesta

(1) Ulpianus, Ediktistä, kirja XXIII.

Preetori sanoo: "Jos jonkun väitetään majoittaneen toiselle kuuluvaa mies- tai naisorjaa tai taivuttaneen hänet ilkeämielisesti tekemään jotakin, mikä alentaa hänen arvoaan, myönnän kanteen omaisuuden kaksinkertaisesta arvosta."

1. Se, joka ostaa orjan vilpittömässä mielessä, ei ole tämän asetuksen nojalla vastuussa, eikä hän voi nostaa kannetta orjan turmelemisesta, koska hänellä ei ole mitään etua siitä, että orjaa ei turmella; ja itse asiassa, jos joku myöntäisi, että tämä on totta, tuloksena olisi, että orjan turmelemisesta nostettaisiin kanne kahden osapuolen hyväksi, mikä on järjetöntä. Olemme sitä mieltä, että tällaista kannetta ei voi nostaa osapuoli, jota vapaa mies palvelee orjana hyvässä uskossa.

2. Kun preetori sanoo "suojelee", ymmärrämme sen tarkoittavan sitä, että joku ottaa suojelukseensa toiselle kuuluvan orjan; ja tämä tarkoittaa oikeastaan sitä, että hän antaa hänelle turvapaikan kätkemistä varten joko omissa tiloissaan tai toiselle kuuluvassa paikassa tai rakennuksessa.

3. "Vakuuttaminen" ei tarkoita varsinaisesti sitä, että joku pakotetaan ja pakotetaan tottelemaan, vaan se on termi, jolla on maltillinen merkitys; sillä kuka tahansa voi suostutella toista joko hyvällä tai huonolla neuvolla, ja siksi preetori lisää "pahansuovasti", jolla hän "vähentää arvoa", joten osapuoli ei syyllisty rikokseen, ellei hän suostuttele orjaa tekemään jotakin, jolla hänen arvonsa voi vähentyä, ja siksi jos osapuoli kehottaa orjaa joko tekemään jotakin tai juonimaan jotakin, mikä on häpeällistä, hänen katsotaan olevan tämän ediktin alainen.

4. Onko henkilö kuitenkin vastuussa, jos hän on ajanut hyväkäyttösisen orjan tekemään rikoksen tai yllyttänyt huonokäytöksistä orjaa tai näyttänyt hänelle, miten hän voi tehdä teon? Parempi mielipide on, että vaikka hän olisi näyttänyt huonolle orjalle, miten rikos tehdään, hän on vastuussa. Ja itse asiassa, jos orja oli jo aikonut lähteä karkuun tai tehdä varkauden, ja mainittu henkilö olisi hyväksynyt hänen aikomuksensa, hän on vastuussa, sillä orjan pahansuopuutta ei saisi lisätä kehumalla häntä; näin ollen riippumatta siitä, tekikö hän hyvän orjan pahaksi vai huonon orjan pahemmaksi, hänen katsotaan silti turmelleen hänet.

5. Huonompaan kuntoon tekee orjan myös se, joka taivuttelee hänet tekemään jonkin vahingon tai varkauden tai yllyttää hänet pakenemaan tai yllyttää toisen orjaa tekemään näitä tekoja tai sekoittamaan peculiuminsa tai olemaan naisten rakastaja tai harhailemaan ympäriinsä tai omistautumaan taikataidoille tai olemaan liian usein läsnä näyttelyissä tai riehumään; tai taivutella orja, joka on hovin virkamies, joko sanoin tai lahjomalla vääristelemään tai väärentämään isäntänsä tilejä tai jopa tekemään tilistä, josta hän on saanut vastuun, käsittämättömän;

2. Paulus, Ediktistä, XIX kirja.

Tai tekee hänestä tuhlailevan tai tottelemattoman tai suostuttelee hänet irstailuun.

3. Ulpianus, Ediktistä, XXIII kirja.

Lisäämällä termin "ilkeästi" preetori viittaa sen osapuolen petokseen, joka suostuttelee orjan, mutta jos joku alentaa orjan arvoa ilman ilkeää aikomusta, hän ei joudu häpeään; eikä hän ole vastuussa, jos hän tekee sen pilan vuoksi.

1. Tästä syystä herää kysymys, jos joku suostuttelee toiselle kuuluvan orjan kiipeämään katolle tai laskeutumaan kaivoon, ja tämä tottelemalla nousee tai laskeutuu ja murtaa jalan tai jonkin muun raajan tai menettää henkensä; joutuuko osapuoli vastuuseen? Jos hän teki tämän ilman ilkeää tarkoitusta, hän ei ole vastuussa, mutta jos hän teki sen ilkeästi, hän on;

4. Paulus, Ediktistä, XIX kirja.

On kuitenkin kätevämpää pitää häntä Lex Aquilian nojalla vastuullisena praetoriaanien toimesta.

5. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXIII.

Termi "ilkivaltaisesti" viittaa myös henkilöön, joka kätkee orjan, joten hän ei ole vastuussa, ellei hän toimi näin tehdessään ilkivaltaisesti. Jos joku kuitenkin pitää orjaa hallussaan pitääkseen sitä isännälleen tai inhimillisyyden tai säälin kannustamana tai jostain muusta kiitettävästä ja oikeudenmukaisesta syystä, hän ei ole vastuussa.

1. Jos joku ilkeämielisesti taivuttelee orjan, jota hän luuli vapaaksi, tekemään jonkin teon, häntä on mielestäni pidettävä vastuullisena; sillä suurempaan rikokseen syyllistyy se, joka luullessaan ihmistä vapaaksi turmelee hänet, ja siksi, jos hän on orja, asianosainen joutuu vastuuseen.

2. Tämä kanne koskee kaksinkertaista vahingonkorvausta myös tunnustavaa osapuolta vastaan, vaikka Lex Aquilia määrää tämän rangaistuksen vain sille, joka kieltää.

3. Jos mies- tai naispuolisen orjan väitetään syyllistyneen tekoon, kanne myönnetään siten, että orja voidaan luovuttaa korvaukseksi.

4. Tämä kanne liittyy aikaan, jolloin orja turmeltui tai kätkettiin, eikä nykyhetkeen; ja näin ollen jos orja kuolee, myydään tai manumitoidaan, kanne voidaan kuitenkin nostaa; ja jos oikeus on kerran syntynyt, se ei sammu manumitaation myötä;

6. Paulus, Ediktistä, XIX kirja.

Sillä entisen arvon arviointi tehdään tätä kannetta varten;

7. Ulpianus, Ediktistä, XXIII kirja.

Koska huonot orjat saattavat ehkä saada vapautensa, ja joskus saattaa myöhemmin ilmaantua hyviä syitä heidän vapauttamiselleen.

(8) Paulus, On the Edict, kirja XIX.

Perillisellä, jonka orja on turmeltunut, on oikeus tähän kanteeseen paitsi silloin, kun orja on edelleen osa perintöä, myös silloin, kun se on lakannut olemasta sellainen; esimerkiksi silloin, kun se on testamentattu.

9. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXIII.

Julianus kysyy Digestin yhdeksännessä kirjassa, voiko osapuoli, joka turmelee minun ja hänen yhteisesti omistamansa orjan, joutua vastuuseen tästä kanteesta; ja hän sanoo, että toinen yhteisomistaja voi joutua vastuuseen; ja lisäksi häntä vastaan voidaan nostaa kanne yhteisen omaisuuden jakamisesta ja myös osakkuuden perusteella, jos yhteisomistajat ovat osakkaita. Mutta miksi Julianus asettaa osakkaan aseman huonommaksi, kun hän nostaa kanteen sellaisenaan, kuin silloin, kun hän nostaa kanteen vierasta vastaan? Kun kanne nostetaan vierasta vastaan, tämä voidaan tehdä riippumatta siitä, onko hän kätkenyt tai turmellut orjan, mutta kun kanne nostetaan yhtiömiehen perusteella, tämä tehdään ilman vaihtoehtoa, toisin sanoen ilman väitettä orjan kätkemisestä; sillä ehkä Julianus ajatteli, että tämä ei koske yhtiömiestä, sillä kukaan ei voi kätkeä omaa orjaansa; mutta jos hän teki niin salatakseen orjan, voidaan väittää, että hän on vastuussa.

(1) Jos minulla on käyttöoikeus orjaan ja sinulla pelkkä omistusoikeus, ja minä turmelen kyseisen orjan, sinä voit nostaa kanteen minua vastaan; mutta jos sinä olet syyllistynyt tekoon, minä voin nostaa kanteen sinua vastaan; sillä tämä kanne koskee kaikenlaista turmeltumista, ja käyttöoikeuden haltijan edun mukaista on, että orja, johon hänellä on tämä oikeus, on hyväkäyttöksinen. Käyttöoikeudenhaltijalla on oikeus praetoriaanikanteeseen myös silloin, jos joku muu taho kätkee tai turmelee orjan.

(2) Tämä kanne myönnetään myös omaisuuden kaksinkertaisesta arvosta.

(3) On kuitenkin edelleen kysymys siitä, onko arvioitava ainoastaan orjan ruumiillisesti tai dispositiossa kärsimää vahinkoa eli orjan arvon alenemisen määrää vai onko otettava huomioon myös muita seikkoja. Neratius toteaa, että orjan turmelemiseen syyllistynyt osapuoli olisi velvoitettava maksamaan vahingonkorvausta sen määrän verran, jolla orjan arvo on alentunut hänen turmelemisensa vuoksi.

10. Paulus, Ediktistä, XIX kirja.

Tähän tapaukseen sisältyy myös sen omaisuuden arviointi, jonka orja vei mukanaan, koska kaikki menetys kaksinkertaistuu, eikä ole merkitystä sillä, vietiinkö omaisuus vastaajalle vai jollekin toiselle, tai oliko se jopa kulutettu; sillä on oikeudenmukaisempaa, että se, joka oli päävastuussa rikoksesta, joutuu vastuuseen, kuin että etsittäisiin sitä, jolle omaisuus vietiin.

11. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXIII.

Neratius sanoo, että jos varkauksia tehdään jälkikäteen, niitä ei pidä sisällyttää arvioon. Tämä mielipide on mielestäni oikea, sillä ediktin sanat "yhtä paljon kuin omaisuuden arvo" käsittävät kaikki vahingot.

1. Jos taivuttelen orjan turmelemaan velallisten seteleitä, olen epäilemättä vastuussa; mutta jos orja varastaa, turmelee tai tuhoaa muita tämänkaltaisia asiakirjoja sen vuoksi, että hänellä on tapana syyllistyä sopimuksiinsa sisältyviin lainrikkomuksiin, on sanottava, että se, joka on turmellut hänet, ei ole näiden tekojen vuoksi vastuussa.

2. Vaikka orjan turmelemisesta nostetaan kanne varastettuun omaisuuteen viitaten, voimme kuitenkin nostaa kanteen varkaudesta, koska on katsottava, että esineet on viety sen osapuolen avustuksella ja neuvoilla, joka on tehnyt kehotuksen; eikä riitä, että nostetaan kumpikaan näistä kanteista, koska toisen käyttäminen ei aiheuta toisen hylkäämistä. Julianus sanoo saman asian sen osalta, joka kätkee ja piilottaa orjan ja turmelee hänet; sillä varkauden ja orjan turmelemisen rikokset ovat erillisiä. Tämän lisäksi asianosainen on vastuussa henkilökohtaisesta kanteesta omaisuuden takaisinsaamiseksi; sillä vaikka toinen on saattanut saada orjan tämänkaltaisen kanteen avulla sekä rangaistuksen varkauskanteen avulla, hänellä on kuitenkin oikeus saada orjan turmelemisesta kanne korkonsa verran:

(12) Paulus, Ediktistä, XIX kirja.

Siitä syystä, että vastaaja on edelleen sidottu, vaikka omaisuus on palautettu.

13. Ulpianus, On the Edict, kirja XXIII.

Tämä kanne on ikuinen, eikä sitä ole ajallisesti rajoitettu, ja se kuuluu perillisen ja muiden perillisten hyväksi; mutta sitä ei myönnetä perillistä vastaan, koska se on rangaistusluonteinen.

1. Osapuoli on myös vastuussa tästä kanteesta, jos hän turmelee kuolinpesään kuuluvan orjan; ja hän on myös vastuussa kuolinpesän puolesta nostetussa kanteessa ryöstäjänä,

(14) Paulus, Ediktistä, XIX kirja.

Näin ollen perintöomaisuuden takaisinsaantia koskevalla kanteella voi olla sama soveltamisala kuin tällä kanteella.

1. Tätä ediktiä ei sovelleta isän valvonnassa olevan pojan tai tyttären turmelemiseen, koska kanne on perustettu omaisuuteemme kuuluvan orjan turmelemista varten, ja siinä omistaja voi todistaa, että hän on köyhtynyt, vaikka hänen perheensä kunnia ja maine säilyvätkin vahingoittumattomina. Oikeudenmukainen vahingonkorvauskanne on kuitenkin nostettavissa tuomarin määräämästä summasta, koska on meidän etumme mukaista, ettei lastemme mieli turmeltuisi.

2. Jos orja, jonka omistamme yhdessä sinun ja minun keskenämme, turmelee orjan, joka on minun henkilökohtaisesti; Sabinus sanoo, että kannetta ei voida nostaa yhteisomistajaa vastaan sen enempää kuin jos oma orjani olisi turmellut toisen orjani. Lisäksi, jos yhdessä omistettu orja turmelee toisen omistaman orjan, olisi harkittava, voidaanko kanne nostaa molempia yhteisomistajia vastaan vai kumpaakin erikseen, samalla tavalla kuin muiden rikosten osalta, joista nostetaan vahingonkorvauskanteita. Parempi mielipide on, että kumpikin omistaja on vastuussa koko summasta, mutta jos toinen maksaa, toinen vapautetaan.

3. Jos orja, johon minulla on käyttöoikeus, turmelee minulle kuuluvan orjan, minulla on oikeus nostaa kanne pelkkää omistajaa vastaan.

4. Velallisella on oikeus tähän kanteeseen sellaisen orjan vuoksi, joka on annettu velan pantiksi.
  5. Tässä kanteessa kaksinkertaista vahingonkorvausta ei arvioida omaisuuden lisäksi, sillä se, mikä on kaksinkertaistettu, on aiheutunut vahinko.
  6. Tästä seuraa, että jos todistetaan, että olet taivuttanut orjani varastamaan jotain Titiukselta; et ole vastuussa ainoastaan siitä, missä määrin orja on huonontunut, vaan myös siitä, mitä minun on maksettava Titiukselle.
  7. Lisäksi olet vastuussa minulle paitsi siitä, että orja aiheutti minulle vahinkoa neuvojesi vuoksi, myös siitä, että hän aiheutti sen myös vieraalle, koska olen vastuussa Lex Aquilian nojalla; mutta jos olen vastuussa jollekulle vuokrauksesta sen vuoksi, että vuokrasin orjan hänelle ja hän huonontui sinun vaikutuksestasi, olet vastuussa tältä osin ja myös vastaavissa olosuhteissa.
  8. Tässä kanteessa tehty vahingonkorvausarvio riippuu siitä, kuinka paljon orjan arvo on alentunut, mikä on tuomarin ratkaistava kysymys.
  9. Joskus orjasta tulee itse asiassa arvoton, niin että tällaisen orjan pitämisestä ei ole mitään hyötyä. Voidaanko tässä tapauksessa se, joka on vaikuttanut häneen, pakottaa maksamaan orjan arvon, jolloin omistaja voi edelleen pitää hänet ja hyötyä siitä; vai pitäisikö omistajan joutua luovuttamaan orja ja hyväksymään sen arvo? Parempi mielipide on, että omistajan olisi voitava valita, pitääkö hän orjan mieluummin itsellään ja saako hän vahingonkorvauksen, joka on kaksinkertainen siihen määrään nähden, johon orjan arvo on alentunut, vai luovuttaako hän orjan, jos hänellä on siihen valtuudet, ja hyväksyy orjan arvon; ja jos hänellä ei ole siihen valtuuksia, hänen olisi silti hyväksyttävä orjan arvo ja annettava orjan houkuttelijalle oikeus nostaa kanne orjan palauttamiseksi omalla vastuullaan. Mitä edellä on sanottu orjan luovuttamisesta, sovelletaan vain silloin, kun orja on elossa kanteen vireillepanohetkellä. Entä jos kanne on nostettu sen jälkeen, kun orja on luovutettu? Tuomari ei mielellään kuule vastaajaa, jos hän väittää, että hän luovutti orjan, koska ei halunnut pitää häntä talossaan, koska hän halusi saada rahat ja vapautetun miehen.
  15. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja VI.
- Orjan mieli turmeltuu, jos hänet suostutellaan kohtelemaan isäntäänsä halveksivasti.

16. Alfenus Varus, Digest, kirja II.

Orjan omistaja, joka oli palkannut orjan taloudenhoitajaksi, vapautti hänet manumetista ja sai tämän jälkeen orjan esittämään tilit, ja kun hän huomasi, että ne eivät olleet oikein, hän sai selville, että orja oli käyttänyt rahat johonkin naiseen. Heräsi kysymys, voiko hän nostaa kanteen tätä naista vastaan orjan turmelemisesta, koska orja oli jo vapaa? Vastasin, että hän voisi nostaa kanteen ja että hän voisi nostaa kanteen myös varkaudesta, joka johtui orjan naiselle antamista rahoista.

17. Marcianus, Säännöt, kirja IV.

Aviomies voi nostaa kanteen vaimoaan vastaan orjan turmelemisesta, vaikka avioliitto olisi olemassa, mutta vain yksinkertaisesta vahingonkorvauksesta avioliiton vastikkeena.

Otsikko 4. Pakenevista orjista

1. Ulpinaus, Ediktistä, I kirja.

Se, joka kätkee karanneen orjan, on varas.

1. Senaatti määräsi, että karkulaisia orjia ei saa päästää maalle eikä niitä saa suojella maanomistajien valvojat tai asiamiehet, ja määräsi sakon. Mutta jos joku kahdenkymmenen päivän kuluessa palauttaa karkulaiset orjat omistajilleen tai tuo ne tuomarin eteen, hänelle annetaan anteeksi se, mitä hän oli aiemmin tehnyt; mutta myöhemmin samassa senaatin asetuksessa todettiin, että koskemattomuus myönnetään jokaiselle, joka palauttaa karkulaiset orjat omistajilleen tai tuo ne tuomarin eteen säädetyssä ajassa, kun ne löytyvät hänen tiloiltaan.

2. Tämä asetus myönsi myös sotilaille tai siviilihenkilölle oikeuden päästä senaattorien tai yksityisten henkilöiden tiluksille karkulaista orjaa etsimään, ja Lex Fabia sekä senaatin asetus, joka annettiin Modestuksen ollessa konsulina, viittasivat todellakin tähän asiaan. Siinä todettiin, että jos osapuolet halusivat etsiä karkuun karanneita

orjia, heille oli annettava maistraateille osoitetut kirjeet, ja maistraateille määrättiin sadan solidin suuruinen sakko, jos he kirjeet saatuaan kieltäytyivät avustamasta etsintää suorittavia osapuolia; sama rangaistus määrättiin myös jokaiselle, joka kieltäytyi antamasta lupaa etsintöjen suorittamiseen omissa tiloissaan. On säilynyt jumalallisten Marcuksen ja Commoduksen yleinen reskripti, jossa määrätään, että kaikki maaherrat, tuomarit, joukot ja varuskunnat ovat velvollisia avustamaan henkilöitä, jotka etsivät pakenevia orjia, ja luovuttamaan heidät, jos heidät löydetään, ja että kaikkia niitä, joiden maalla orjat ovat piilossa, on rangaistava, jos he ovat osallisina rikokseen.

3. Jokainen henkilö, joka pidättää pakenevan orjan, on velvollinen esittämään hänet julkisesti.

4. Ja tuomareille ilmoitetaan erittäin asianmukaisesti, että heidän on pidettävä heidät huolellisesti vangittuina, jotta estetään heidän karkaamisensa.

5. Sana "karkulainen" on ymmärrettävä siten, että se kattaa myös orjan, jolla on tapana juosta karkuun. Labeo sanoo kuitenkin ensimmäisessä Ediktiä koskevassa kirjassaan, että karkulaisen naispuolisen orjan jälkeläisiä ei sisällytetä tähän nimitykseen.

6. Julkisuudessa tuotetuksi orjaksi ymmärretään orja, joka luovutetaan kunnan tuomareille tai hallituksen virkamiehille.

7. Huolellinen huostaanotto sallii rautojen käytön.

8. Orjat on pidettävä säilössä, kunnes heidät tuodaan vartioprefektin tai kuvernöörin eteen. Maistraateille on ilmoitettava heidän nimensä ja tuntomerkinsä sekä sen osapuolen osoitteet, johon joku heistä sanoo kuuluvansa, jotta karkulaiset orjat voidaan helpommin tunnistaa ja vaatia takaisin. Sana "merkit" sisältää myös arvet. Sääntö on sama silloin, kun nämä asiat tuodaan julkisesti tietoon kirjoittamalla ne julkisella paikalla tai temppeleissä.

2. Callistratus, Tuomioistuinten tutkimukset, kirja VI.

Orjat, jotka ovat yksinkertaisesti karkureita, tulisi palauttaa isännilleen; mutta jos he teeskentelevät olevansa vapaita, heitä on tapana rangaista ankarasti.

3. Ulpianus, Prokonsulin virasta, kirja VII.

Jumalallinen Pius totesi eräässä rescriptumissa, että jos joku haluaa etsiä karkulaista orjaa toisen tiloista, hän voi pyytää kuvernööriltä kirjeitä, jotka toimitetaan hänelle; ja jos tapaus sitä vaatii, myös upseeria, jotta hän saisi luvan mennä sisään ja tehdä etsinnät, ja kuvernööri voi myös määrätä rangaistuksen sille, joka ei salli etsintää.

Jumalallinen Marcus antoi senaatille pitämässään puheessa senaatille valtuudet tahoille, jotka halusivat etsiä pakenevia orjia, mennä ja tutkia keisarin maata sekä senaattorien ja yksityishenkilöiden maata pakenevien orjien varalta ja tutkia niiden makuuhuoneet ja jäljet, jotka kätkivät orjia.

(4) Paulus, Sentences, kirja I.

Tullimiesten ja poliisien on pidettävä karkulaiset orjat huolellisesti säilössä sen jälkeen, kun heidät on saatu kiinni. Kunnallisten maistraattien on myös lähetettävä tällaiset karkulaiset orjat, kun ne on saatu kiinni, asianmukaisesti vartioituna maakunnan kuvernöörin tai prokonsulin toimistoon.

(5) Tryphoninus, Disputations, kirja I.

Kun karkulainen orja hakeutuu areenalle, hän ei voi paeta isäntänsä valtaa altistumalla tälle vaaralle, joka on vain kuolemanvaara; sillä jumalallinen Pius totesi eräässä reskriptissä, että tällainen orja on kaikin keinoin palautettava isäntänsä luokse joko ennen tai jälkeen taistelun villipetojen kanssa; koska joskus hän on saattanut kavaltanut rahaa tai syyllistynyt johonkin muuhun suurempaan lainrikkomukseen, niin että hän mieluummin antautuu areenalle kuin joutuu tutkimuksiin tai kärsii rangaistuksen pakenemisestaan, ja siksi hänet on luovutettava.

Otsikko 5. Pelureista

1. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXIII.

Preetori sanoo: "Jos joku lyö henkilöä, jonka talossa nopanheittopelin väitetään tapahtuneen, tai vahingoittaa häntä millään tavalla tai jos talosta on tuolloin salaa viety jotain, en myönnä kanteen nostamista." "Jos joku lyö henkilöä,

jonka talossa napanheittopelin väitetään tapahtuneen, tai vahingoittaa häntä jollakin tavalla tai jos talosta on tuolloin viety salaa jotain, en myönnä kanteen nostamista. Jos joku käyttää väkivaltaa noppapeliin vuoksi, rankaisen häntä olosuhteiden vaatimalla tavalla."

1. Jos uhkapelaajat ryöstävät toisiaan, kanteesta ei kieltäydytä sillä perusteella, että omaisuus on otettu väkivalloin; mutta vain isäntää kielletään nostamasta kanteen, ei uhkapelaajia, vaikka he saattavatkin vaikuttaa epäkunnioittavilta.

2. On myös huomattava, että jos talon omistaja on joutunut lyödyksi tai kärsinyt tappiota, hän ei voi nostaa kanteen riippumatta siitä, milloin tai missä tämä on tapahtunut, mutta varkaus voi tapahtua rangaistuksetta talossa silloin, kun uhkapeliä pelattiin, vaikka se, joka on syyllistynyt johonkin rikokseen, ei olekaan osallistunut peliin. On varmaa, että käsitteellä "talo" on ymmärrettävä asuin- ja oleskelupaikkaa.

3. Kun preetori kieltäytyy myöntämästä varkauskanteen, katsokaamme, viittaako tämä pelkästään rangaistuskanteeseen vai haluaako kantelija nostaa kanteen omaisuuden esittämiseksi tai nostaa takaisinsaantikanteen? Pomponius väittää, että ainoastaan rangaistuskanteesta kieltäydytään, mutta tämä ei mielestäni pidä paikkaansa, sillä preetori sanoo yksinkertaisesti: "Jos jotakin on viety salaa, en myönnä kanteen nostamista." Hän sanoo edelleen: "Jos joku käyttää väkivaltaa noppapeliin vuoksi, rankaisen häntä olosuhteiden vaatimalla tavalla." Tämä lauseke viittaa sen osapuolen rankaisemiseen, joka pakottaa toisen pelaamaan, ja merkitsee, että hänet voidaan tuomita sakkoihin tai louhoksiin tai kahleisiin.

2. Paulus, Ediktistä, kirja XIX.

Eräillä henkilöillä on nimittäin tapana pakottaa toiset leikkimään, toisinaan he tekevät sen alusta alkaen ja toisinaan, sen jälkeen kun heidät itse on lyöty, pakottavat heidät jäämään leikkimään.

1. Senaatin asetus kieltää rahasta leikkimisen, paitsi silloin, kun osapuolet kamppailevat keihäillä tai keihästä heittämällä tai juoksemalla, hyppimällä, painimalla tai nyrkkeilemällä rohkeuden ja kyvykkyyden osoittamiseksi:

3. Marcianus, säännöt, kirja V.

Tällaisissa tapauksissa vedonlyönti on sallittua Titianuksen, Publicianuksen ja Cornelianuksen lakien mukaan, mutta se ei ole laillista muiden lakien mukaan, jos kilpailussa ei ole kyse taidon osoittamisesta.

4. Paulus, Ediktistä, kirja XIX.

Jos juhlaillallisella on pöydässä jotain, perheenjäsenet saavat pelata siitä uhkapeliä.

1. Jos orja tai isällisen valvonnan alainen poika häviää, hänen isällään tai omistajallaan on oikeus saada menetetty takaisin. Lisäksi jos orja on saanut rahaa, hänen isäntäänsä vastaan nostetaan De peculio -kanne, mutta ei noxal-kanne, koska se perustuu tehtyyn kauppaan; mutta vastaajaa ei kuitenkaan voida velvoittaa maksamaan enempää kuin peculiumiin sisältyvä summa.

2. Tämän ediktin nojalla myönnetään oikeudenmukainen kanne kotitalouden johtajaa tai suojelijaa vastaan noppapeleissä menetettyjen rahojen takaisinperimiseksi.

Otsikko 6. Jos maanmittari tekee väärän raportin mittausten osalta

1. Ulpianus, Ediktistä, XXIV kirja.

Praetor myöntää kanteen in factum maanmittauksen suorittajaa vastaan, koska emme saa antaa hänen pettää meitä, koska olemme kiinnostuneita saamaan oikean raportin mittauksista; esimerkiksi silloin, kun rajoista on syntynyt kiista tai kun ostaja tai myyjä haluaa selvittää myytävän maa-alueen koon. Hän myöntää tämän kanteen siitä syystä, että muinaiset viranomaiset eivät pitäneet tämänkaltaisen henkilön kanssa tehtyä sopimusta vuokrasopimuksena ja vuokrauksena, vaan pikemminkin niin, että hänen palveluksensa lahjoitettiin palveluksena, ja näin ollen sitä, mitä hänelle annettiin korvauksena, nimitettiin kunniaksi; mutta jos kanne nostetaan vuokrasopimuksesta ja vuokrauksesta, on sanottava, että se on nostettu turhaan.

1. Tämä kanne edellyttää ainoastaan positiivisen ilkvallan olemassaoloa. Sillä katsottiin, että maanmittari on perusteellisesti pidätetty, jos häntä vastaan voidaan nostaa kanne vain positiivisen ilkvallan perusteella, koska hän

ei ole siviilioikeudellisesti vastuussa. Jos hän on siis osoittanut taitamattomuutta, häntä palkannut voi syyttää vain itseään, mutta jos hän on syyllistynyt huolimattomuuteen, hän on yhtä lailla turvassa; ja on selvää, että törkeä huolimattomuus muistuttaa ilkivaltaa. Mutta jos hän saa korvausta, hän on ediktin ehtojen mukaan vastuussa kaikenlaisesta laiminlyönnistä, sillä prätori epäilemättä tietää, että tällaiset tahot työskentelevät palkkaa vastaan.

2. Vain se on vastuussa tästä kanteesta, joka tekee ilmoituksen; mutta meidän on ymmärrettävä, että ilmoituksen tekee se, joka tekee sen toisen henkilön välityksellä;

2. Paulus, Ediktistä, kirja XXV.

Tai kirjallisesti.

1. Jos kuitenkin minä määrään sinut, maanmittari, kartoittamaan peltoni, ja sinä annat tämän Titiuksen tehtäväksi, ja hän työn kuluessa tekee jotain positiivisen ilkivallan kautta, sinä olet vastuussa; koska olet osoittanut positiivista ilkeyttä luottaessasi tällaiseen mieheen.

3. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXIV.

Jos annan kahden henkilön tehtäväksi tehdä maanmittauksen ja molemmat heistä ovat syyllistyneet ilkivaltaan, voin nostaa heitä vastaan kanteen erikseen koko summasta; mutta jos toinen heistä kanteen nostamisen jälkeen täyttää vaatimukseni, kanne toista vastaan on hylättävä.

(1) Tämän kanteen voi nostaa kuka tahansa, jonka etujen mukaista oli, että väärää mittausta koskevaa ilmoitusta ei tehtäisi; toisin sanoen joko ostaja tai myyjä, jota ilmoitus on vahingoittanut.

(2) Pomponius kuitenkin sanoo, että jos ostaja maksaa raportin vuoksi myyjälle liikaa, hän ei voi nostaa kannetta maanmittaria vastaan, koska hänellä on oikeus periä takaisin liikaa maksettu määrä; sillä ostajan intressissä ei ole tätä, koska hänellä on oikeus periä takaisin, ellei myyjä ole maksukyvytön; sillä silloin maanmittari on vastuussa.

(3) Kun myyjä, jota maanmittari on huijannut, luovuttaa suuremman määrän maata; Pomponius sanoo, että saman säännön mukaisesti ei ole oikeutta nostaa kannetta maanmittaria vastaan, koska myyjällä on oikeus myyntikanteeseen ostajaa vastaan, ellei ostaja ole maksukyvytön.

(4) Pomponius toteaa myös, että jos maanmittari on palkattu oikeudenkäyntiä varten ja hän pettää minua raportissaan, hän on vastuussa, jos tämän vuoksi saan tuomiolla vähemmän. On selvää, että jos hän on tuomioistuimen nimittämä ja tekee pahansuovasti minua vastaan raportin, hän epäilee, onko minulla oikeutta saattaa hänet vastuuseen, mutta hän kuitenkin pikemminkin uskoo, että minulla on.

(5) Pomponius sanoo, että tämä kanne olisi myönnettävä perilliselle ja muille samankaltaisille henkilöille, mutta että se olisi evättävä perillistä ja samankaltaisia henkilöitä vastaan.

(6) Hän sanoo, että kanne on pikemminkin noxal kuin De peculio, kun se on nostettu orjaan viitaten, vaikka siviilikanne De peculio voi olla käytettävissä.

4. Paulus, On the Edict, kirja XXV.

Tämä kanne on ikuinen, sillä syy ei johdu siitä ajankohdasta, jolloin vilpillinen mieli alkoi, vaan siitä, kun liiketoimi aloitettiin.

5. Ulpianus, Ediktistä, XXIV kirja.

Jos maanmittari ei tee väärää mittauspöytäkirjaa, vaan viivyttellee sen antamista, ja seurauksena on, että myyjä vapautuu lupauksestaan luovuttaa kiinteistö tietyn ajan kuluessa, tätä kannetta ei voida nostaa; ja Pomponius sanoo, että kohtuullisuuskannetta ei pitäisi myöntää, ja siksi on turvauduttava petokseen perustuvaan kanteeseen.

1. Jos on tehty väärä selvitys ja ostaja haastaa myyjän oikeuteen sopimuksensa perusteella, hän voi haastaa oikeuteen myös maanmittarin, mutta jos hänellä ei ole ollut intressiä tehdä tätä, tuomiota ei anneta maanmittaria vastaan. Jos ostaja ei haasta myyjää oikeuteen koko puuttuvasta summasta vaan pienemmästä summasta, Pomponius sanoo, ja hyvin oikein, että jäljelle jäävästä summasta voidaan nostaa kanne maanmittaria vastaan. Praetori laajensi tämän kanteen soveltamisalaa vielä pidemmälle, sillä jos on annettu väärä ilmoitus jonkin muun asian mitasta, tämä kanne on käytettävissä; näin ollen, jos osapuoli pettää työnantajaansa rakennuksen tai viljan tai viinin mittaamisessa;

(6) Paulus, Ediktistä, XXIV kirja.

Tai kun on kyse tien leveydestä tai palveluksesta, joka edellyttää puutavaran tai ulkonevan katon asentamista, kun tätä varten tehdään kysely, tai kun mitataan piha-alueita tai materiaaleja tai kiveä ja annetaan väärä ilmoitus;

7. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXIV.

Tai jos jonkin muun asian mitat ilmoitetaan väärin, hän on vastuussa.

1. Tämä kanne hyväksytään, jos maanmittari tekee väärän mittauksen mittalaitteiden avulla.
2. Pomponius toteaa myös, että kuka tahansa on oikeutettu tähän kanteeseen sellaista henkilöä vastaan, joka ei ole maanmittari, mutta joka on syyllistynyt mittauksessa tapahtuneeseen petokseen.
3. Samalla tavoin kanne on myönnettävä arkkitehtia vastaan, joka on syyllistynyt petokseen; sillä jumalallinen Severus määräsi, että kanne on myönnettävä arkkitehtia tai urakoitsijaa vastaan.
4. Itse olen sitä mieltä, että kanne olisi myönnettävä myös kirjanpitäjää vastaan, joka tahallaan tekee väärän laskelman.

Otsikko 7. Uskonnollisista paikoista, hautajaiskuluista ja oikeudesta suorittaa hautajaisia

1. Ulpianus, Ediktistä, kirja X.

Jos joku kuluttaa hautajaisista jotakin, hänen katsotaan tehneen sopimuksen vainajan eikä hänen perijänsä kanssa.

2. Sama, Ediktistä, kirja XXV.

Aristo sanoo, että paikka, johon orja on haudattu, on uskonnollinen.

1. Osapuoli, joka on sijoittanut kuolleen ruumiin toisen tiloihin tai antanut sen tapahtua, on vastuussa kanteesta in factum. Meidän on kuitenkin ymmärrettävä, että "toisen tilat" tarkoittaa joko peltoa tai rakennusta; mutta nämä sanat myöntävät kanteen omistajalle, ei vilpittömässä mielessä hallussapitäjälle; sillä kun lausutaan "toisen tiloissa", on ilmeistä, että tarkoitetaan omistajaa, eli sitä, jolle maa kuuluu. Jopa silloin, kun käyttöoikeuden haltija tekee hautauksen, hän on vastuussa pelkkää kiinteistön omistajaa kohtaan. On kiistanalaista, onko osaomistaja vastuussa, jos hän on toiminut osaomistajansa tietämättä; mutta paremman mielipiteen mukaan hänet voidaan haastaa oikeuteen kuolinpesän jakamista koskevassa kanteessa tai yhteisen omaisuuden jakamista koskevassa kanteessa.
2. Praetor sanoo: "Jos vainajan ruumis tai luut väitetään viedyn tavalliseen maahan tai hautapaikkaan, johon asianosaisella ei ollut oikeutta, se, joka näin tekee, on vastuussa kanteesta in factum, ja hänelle tuomitaan rahallinen rangaistus."
3. "Vieminen", jota preetori ajatteli, on se, joka tapahtui hautaamistarkoituksessa.
4. "Tavalliseksi" nimitetään maata, joka ei ole pyhä, vihitty eikä uskonnollinen, vaan se on paikka, johon mikään näistä adjektiiveista ei sovellu.
5. Hautapaikka on paikka, johon ihmisruumiit tai luut talletetaan. Celsus kuitenkin sanoo, että hautaamiseen tarkoitettu paikka ei tule kokonaan uskonnollinen, vaan ainoastaan se osa siitä, johon ruumis asetetaan.
6. Muistomerkki on kaikki, mikä pystytetään vainajan muiston säilyttämiseksi.
7. Kun jollakin on käyttöoikeus, se ei tee paikasta uskonnollista. Jos kuitenkin yhdellä osapuolella on pelkkä omistusoikeus ja toisella käyttöoikeus, jälkimmäinen ei voi tehdä paikasta uskonnollista, eikä pelkkä omistaja voi tehdä sitä, ellei hän satu hautaamaan sinne sitä, joka testamenttasi käyttöoikeuden, koska häntä ei voitaisi niin kätevästi haudata muualle; ja tämä oli Julianuksen mielipide. Paikasta ei kuitenkaan voida tehdä uskonnollista, jos käyttöoikeuden haltija ei halua sitä; mutta jos hän suostuu, siitä tulee uskonnollinen, mikä on parempi mielipide.
8. Kukaan ei voi tehdä uskonnolliseksi paikkaa, joka on palveluksen alainen, ellei palvelukseen oikeutettu suostu siihen. Mutta jos asianosainen voi käyttää servituuttia yhtä kätevästi jossakin muussa paikassa, ei voida katsoa, että

hautaaminen olisi tehty servituutin häiritsemiseksi, ja näin ollen paikasta tulee uskonnollinen; ja tämä on tosiaankin järkevää.

9. Jos joku on antanut maansa pantiksi ja hautaa sinne jonkun oman perheensä jäsenen, hän tekee siitä uskonnollisen; ja jos hänet itse haudataan sinne, sama sääntö pätee; mutta hän ei voi siirtää tätä oikeutta toiselle.

3. Paulus, Ediktistä, kirja XXVII.

Yleisen edun kannalta on edullisempaa sanoa, että paikka voidaan tehdä uskonnolliseksi kaikkien osapuolten suostumuksella; ja tätä mieltä oli Pomponius.

4. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXV.

Kun perilliseksi nimetty osapuoli hautaa perheen päämiehen ruumiin ennen kuin hän astuu perintötilalle, hän tekee näin tehdessään paikasta uskonnollisen, mutta kenenkään ei pidä ajatella, että hän tällä teollaan käyttäytyy perillisenä; sillä oletetaan, että hän vielä harkitsee, astuuko hän perintötilalle. Itse olen sitä mieltä, että vaikka perillinen ei olisi haudannut ruumista, vaan joku muu olisi haudannut sen, eikä perillinen joko osallistunut siihen aktiivisesti tai oli vain poissa tai pelkäsi, että hänen katsottaisiin toimivan perillisenä, hän tekee silti paikasta uskonnollisen; sillä hyvin usein vainajat haudataan ennen kuin heidän perillisensä ilmestyvät. Tässä tapauksessa maasta tulee uskonnollinen vain silloin, kun se oli vainajan omaisuutta, sillä on aivan luonnollista katsoa, että paikka, johon henkilö haudataan, kuului hänelle, varsinkin jos hänet haudataan paikkaan, jonka hän itse oli valinnut. Tätä sääntöä sovelletaan siinä määrin, että vaikka perillinen haudattaisi ruumiin perinnönjättäjän perinnön kautta saamaan maahan, perinnönjättäjän hautaaminen tekee paikasta uskonnollisen edellyttäen, että häntä ei olisi voitu haudata yhtä sopivasti muualle.

5. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja XIX.

"Perheen hautapaikka" tarkoittaa paikkaa, jonka joku on varannut itselleen ja perheelleen; mutta "perinnöllinen hautapaikka" on sellainen, jonka mies tarjoaa itselleen ja perillisilleen,

6. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXV.

Tai jos perheen päämies on hankkinut sen perinnöllisellä oikeudella. Kummassakin tapauksessa kuitenkin kaikenlaiset perilliset ja muut perilliset voivat laillisesti haudata, ja he voivat haudata myös muita, vaikka he voivat olla perillisiä hyvin vähäisessä määrin joko testamentin tai perinnönjaon perusteella, vaikka muut perilliset eivät siihen suostuisikaan. Sama etuoikeus myönnetään molempien sukupuolten lapsille ja muiden sukuasteiden jälkeläisille sekä vapautetuille henkilöille riippumatta siitä, ovatko he tulleet perillisiksi vai ovatko he hylänneet perinnön. Perinnöttömiksi jääneet sukulaiset voidaan kuitenkin haudata inhimillisistä syistä, ellei testamentin antaja ole nimenomaisesti kieltänyt sitä oikeutetun vihan vaikutuksesta, mutta he eivät voi haudata muita kuin omia jälkeläisiään. Vapautettuja ei voida haudata eikä haudata muita tällaisissa olosuhteissa, ellei heistä tule suojelijansa perillisiä; tosin tietyt suojelijat ovat merkinneet kaiveruksin, että he ovat pystyttäneet muistomerkkejä itselleen ja vapautetuille miehilleen. Myös Papinianus oli tätä mieltä, ja se on toistuvasti vahvistettu päätöksillä.

1. Niin kauan kuin kyseessä on pelkkä muistomerkki, kuka tahansa voi myydä sen tai antaa sen pois; jos siitä kuitenkin tulee kenotafi, on todettava, että sen voi myydä; sillä jumalalliset veljet totesivat eräässä reskriptissä, että tämänkaltainen rakennelma ei ole uskonnollinen.

7. Gaius, Provinssin ediktistä, kirja XIX.

Se, joka hautaa kuolleen ruumiin toiselle kuuluvalla maalle, voidaan velvoittaa in factum -kanteella joko siirtämään hautaamansa ruumis pois tai maksamaan maan hinta. Tämän kanteen voi nostaa sekä perillinen että perillinen itseään vastaan, ja se on ikuinen.

(1) Jos joku on sijoittanut ruumiin toiselle kuuluvaan kiviarkkuun, johon ei vielä ole asetettu ruumista, prokonsuli myöntää oikeudenmukaisen in factum -kanteen häntä vastaan, koska ei voida oikein sanoa, että hän olisi sijoittanut ruumiin hautapaikkaan tai toiselle kuuluvalla maalle.

8. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXV.

Jos luita tai ruumiin on haudannut toinen osapuoli, joka ei ole sukulainen, on kysymys siitä, voiko maanomistaja kaivaa ne esiin tai siirtää ne pois ilman paavin määräystä tai keisarin käskyä; ja Labeo sanoo, että on saatava paavin lupa tai keisarin määräys, muutoin on nostettava vahingonkorvauskanne jäännökset siirtänyttä henkilöä vastaan.

1. Kun uskonnollinen paikka väitetään myydyksi profaaniksi, preetori myöntää asianosaisten hyväksi faktisen kanteen myyjää vastaan; ja tämä kanne voidaan nostaa myös tämän perillistä vastaan, koska se muistuttaa myyntisopimusta koskevaa kannetta.
  2. Jos joku hautaa ruumiin paikkaan, joka on tarkoitettu yleisön käyttöön, preetori myöntää kanteen häntä vastaan, jos hän on toiminut pahansuovasti, ja häntä on rangaistava tuomioistuimen poikkeuksellisella tuomiovallalla, vaikka rangaistus onkin kohtuullinen; mutta jos hän on toiminut ilman pahansuovuutta, hänet on vapautettava.
  3. Tässä kanteessa termi "epäpyhä paikka" soveltuu myös rakennukseen.
  4. Tämän kanteen voi nostaa paitsi omistaja myös jokainen, jolla on oikeus maan käyttöoikeuteen, tai se, jolla on oikeus maa-alueeseen kohdistuvaan palvelukseen; koska näillä osapuolilla on myös oikeus estää teko.
  5. Jos jotakuta estetään hautaamasta paikassa, jossa hänellä on siihen oikeus, hänellä on oikeus sekä asialliseen kanteeseen että kieltokanteeseen, vaikka häntä itseään ei ole estetty, mutta hänen asiamiestään on estetty; sillä tällaisessa tilanteessa hänen itsensä katsotaan tulleen estetyksi.
9. Gaius, On the Provincial Edict, kirja XIX.
- Jos jotakuta estetään hautaamasta vainajan ruumista tai luita, hän voi heti turvautua interdiktiin, jolla kielletään voimakeinojen käyttö häntä vastaan, tai hän voi tehdä hautauksen muualla ja sen jälkeen nostaa in factum - kanteen, jonka avulla hän kantajana saa vahingonkorvausta sen verran kuin hänellä on etua siitä, ettei häntä ole estetty hautaamasta; ja laskelmassa on otettava huomioon hänen ostamansa maan hinta tai vuokraamansa maan vuokra tai hänen oman maansa arvo, jota kukaan ei tekisi uskonnolliseksi, ellei häntä siihen pakotettaisi. Siksi ihmettelyn, miksi näyttää olevan vakiintunutta, että tätä kannetta ei voida myöntää joko perillisen hyväksi tai perillistä vastaan; koska on ilmeistä, että siihen liittyy tietyn rahasumman tilitys, joka muodostaa vaatimuksen perustan; joka tapauksessa kanne voidaan nostaa milloin tahansa asianosaisten itsensä välillä.
10. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXV.

Kun maan myyjä varaa hautapaikan itsensä ja jälkeläistensä hautaamista varten ja häntä estetään käyttämästä tietä taloutensa jäsenen hautaamista varten, hän voi nostaa kanteen; sillä on päätetty, että ostajan ja myyjän välisessä sopimuksessa oli varattu oikeus kulkea maan läpi hautaamista varten.

11. Paulus, Ediktistä, kirja XXVII.

Jos muistomerkin paikka kuitenkin myydään sillä ehdolla, että sinne ei saa haudata ketään, jolla oli oikeus haudata; tällainen sopimus ei riitä, vaan se on varmistettava määräyksellä.

(12) Ulpianus, Ediktistä, kirja XXV.

Jos jollakin on hautapaikka, mutta hänellä ei ole siihen tieoikeutta ja jos naapuri estää häntä pääsemästä sinne, keisari Antoninus ja hänen isänsä totesivat eräässä reskriptissä, että on tapana anoa tieoikeutta hautapaikalle siedätyshoidolla, ja se tavallisesti myönnetään; ja aina kun ei ole siedätyshoidollista oikeutta, etuoikeus voidaan hankkia siltä osapuolelta, joka omistaa viereiset tilat. Tämä reskripti, joka antaa keinot saada tieoikeus anomuksen perusteella, ei kuitenkaan salli siviilikannetta, mutta sitä voidaan hakea ylimääräisessä menettelyssä; sillä kuvernöörin on pakotettava se osapuoli, jolle tie myönnetään, jos siitä maksetaan kohtuullinen hinta, ja tuomarin on myös tutkittava, onko paikka sopiva niin, että naapuri ei voi kärsiä vakavaa vahinkoa.

1. Senaatin asetuksella säädetään, että hautapaikan käyttöä ei saa saastuttaa muutoksilla, eli sitä ei saa käyttää muihin tarkoituksiin.

2. Preetori sanoo: "Jos hautajaisista aiheutuu kuluja, myönnän kanteen niiden takaisinperimiseksi sitä osapuolta vastaan, joka on niistä kiinnostunut."

3. Tämä edikti on annettu hyvästä syystä, nimittäin siksi, että hautajaiset toimittanut osapuoli voi nostaa kanteen siitä, mitä hän on kuluttanut, jotta lopputuloksena ei olisi, että ruumiit jäisivät hautaamatta tai että joku vieras suorittaisi hautajaiset.

4. Sen, jonka vainaja on valinnut, on suoritettava hautajaiset, mutta jos hän ei tee niin, hän ei joudu kärsimään mitään seuraamuksia, ellei hänelle ole jätetty jotain arvokasta tätä tarkoitusta varten; sillä jos hän ei noudata vainajan tahtoa, hän ei voi saada perintöä. Jos vainaja ei kuitenkaan ole tehnyt mitään määräystä tästä eikä

velvollisuutta ole siirretty kenellekään, se lankeaa määrätyille perillisille, ja jos ketään ei ole määrätty, lakimääräisille perillisille tai sukulaisille, jotka seuraavat perintöä säännönmukaisessa järjestyksessä.

5. Hautauskuluja on säänneltävä vainajan varallisuuden tai arvokkuuden ja aseman mukaan.

6. Pretorin tai kunnan tuomarin on määrättävä hautauskulut maksettavaksi kuolinpesään kuuluvista rahoista, jos niitä on, ja jos niitä ei ole, hänen on määrättävä myytäväksi sellainen omaisuus, joka ajan kuluessa menehtyisi ja jonka säilyttäminen olisi kuolinpesälle rasite; ja jos näin ei voida tehdä, hänen on määrättävä myytäväksi tai pantattavaksi mahdollinen kulta tai hopea tarvittavien varojen hankkimiseksi.

13. Gaius, Maakuntaediktistä, XIX kirja.

Tai hän voi kerätä rahat velallisilta kuolinpesälle, jos se on helppoa:

(14) Ulpianus, On the Edict, Book XXV.

Ja jos joku puuttuu ostajan toimintaan estääkseen mainitun omaisuuden luovuttamisen hänelle, preetorin on puututtava asiaan ja suojeltava tämänkaltaista tekoa, jos jokin este tulee väliin.

1. Jos vainaja oli joko vuokralainen tai vuokralainen eikä jättänyt mitään hautajaiskulujaan varten; Pomponius sanoo, että ne on maksettava niiden esineiden tuotosta, jotka on tuotu majapaikkaan, ja jos jotakin jää yli, se on maksamatta jääneen vuokran vastine. Lisäksi, jos testamentinsaaja, jonka hautajaiset ovat keskustelun aiheena, on testamentannut jotakin, eikä ole mitään, millä hänet voitaisiin haudata, on myös nämä testamentit käytettävä tähän tarkoitukseen; sillä on parempi, että testamentinsaajan hautauskulut saadaan hänen omasta omaisuudestaan kuin että muut saavat heidän testamenttinsa. Jos kuolinpesään on kuitenkin tehty perunkirjoitus, ei myytyä omaisuutta saa ottaa pois ostajalta, koska se, joka on tuonut jotakin tuomioistuimen määräyksen nojalla, on vilpittömässä mielessä hallussapitäjä, ja hänellä on omistusoikeus siihen. Perinnönsaajaa ei kuitenkaan saa riistää perinnöstään, jos perillinen voi korvata sen; mutta jos se ei onnistu, on parempi, että perinnönsaaja ei hyödy rahallisesti kuin että ostaja kärsii vahinkoa.

2. Mela sanoo, että jos testamentinjättäjä määrää jonkun osallistumaan hänen hautajaisiinsa ja tämä ei tee niin saatuaan rahaa tätä varten, häntä vastaan nostetaan kanne petoksen perusteella; kuitenkin katson, että hänet voidaan velvoittaa hautajaisten toimittamiseen praetorin poikkeuksellisen valtuutuksen nojalla.
3. Hautajaisista voi aiheutua vain sellaisia kuluja, joita ilman hautajaisia ei voitaisi suorittaa; kuten esimerkiksi ne, jotka aiheutuvat ruumiin siirtämisestä, ja myös silloin, kun rahaa käytetään paikkaan, johon ruumis haudataan. Labeo sanoo, että sitä on pidettävä hautajaisista aiheutuvana kuluna, koska on valmisteltava paikka, johon ruumis voidaan asettaa.
4. Jos joku kuolee muualla kuin kotonaan ja kulut, jotka aiheutuvat ruumiin palauttamisesta, luetaan hautauskuluihin, vaikka häntä ei vielä olekaan haudattu; sama sääntö pätee myös silloin, kun tehdään jotakin ruumiin vartioimiseksi tai sen valmistelemiseksi hautaamista varten tai kun käytetään jotakin marmorin tai vaatteiden hankkimiseen.
5. Ei kuitenkaan ole asianmukaista, että ruumiin mukana haudataan mitään koriste-esineitä tai muita tämänkaltaisia esineitä, kuten alempaan luokkaan kuuluvilla henkilöillä on tapana tehdä.
6. Tämä hautajaisiksi kutsuttu kanne perustuu siihen, mikä on asianmukaista ja kohtuullista, ja se sisältää vain sen, mitä on käytetty hautajaisiin liittyen, mutta ei muita menoja. Termi "kohtuullinen" on ymmärrettävä siten, että sillä viitataan haudatun henkilön asemaan, tapauksen olosuhteisiin, ajankohtaan ja vilpittömyyteen, joten ei voida vaatia enempää kuin tosiasiallisesti maksettu määrä eikä edes sitä, mitä tosiasiallisesti on käytetty, jos se on ollut kohtuuton. Sen vuoksi on otettava huomioon sen osapuolen varat, jonka hyväksi rahat käytettiin, samoin kuin itse omaisuus, jos se on käytetty kohtuuttomasti ilman perusteltua syytä. Mutta miten on meneteltävä, jos meno on määrätty testamentin tekijän testamentissa? Vastauksena tähän on todettava, että testamenttia ei ole noudatettava, jos menot ovat kohtuuttomat, sillä niiden on oltava oikeassa suhteessa perittävän varallisuuteen nähden.
7. Joskus kuitenkin silloin, kun joku on ottanut vastatakseen hautajaiskulujen maksamisesta, hän ei voi saada niitä takaisin, jos hän on toiminut lapsenomaisen kiintymyksen ohjaamana eikä ole maksanut tarkoituksenaan periä takaisin hänelle aiheutunutta summaa; ja tämän keisarimme on todennut eräässä reskriptissä. Sen vuoksi välimiehen on tehtävä arvio ja harkittava tarkoin, millä motiivilla kulut on aiheutettu, eli onko asianosainen hoitanut asian vainajan tai hänen perijänsä vuoksi vai onko hänen motiivinaan ollut inhimillisyys, myötätunto, lapsen kunnioitus tai kiintymys? Myötätunnon aste voidaan kuitenkin erottaa toisistaan siten, että voidaan päätellä,

että se, joka järjesti hautajaiset omalla kustannuksellaan, teki sen, jotta vainaja ei jäisi hautaamatta, eikä että hän teki sen vastikkeetta; ja jos tämä on tuomarille selvää, hänen ei pitäisi vapauttaa vastaajaa; sillä kuka voi haudata vieraan ruumiin ilman, että velvollisuudentunto ajaa häntä siihen? Näin ollen on asianmukaista, että asianosainen ilmoittaa, kenet hän hautasi ja mistä syystä hän teki niin, jotta häntä ei myöhemmin kuulusteltaisi tästä asiasta.

8. Monien poikien kohdalla, jotka suorittavat vanhempiensa hautajaiset, tai muiden henkilöiden kohdalla, jotka olisi voitu määrätä perillisiksi, tekevät niin, vaikka tästä syystä ei voida olettaa, että he toimivat perillisinä tai astuvat perintöön, silti, jotta välttämättömien perillisten ei katsottaisi puuttuneen asiaan tai muiden toimineen perillisinä, on tavallista, että he ilmoittavat aiheuttaneensa hautajaisseremonian velvollisuudentunnosta. Jos jotakin tarpeetonta olisi tehty, katsottaisiin, että osapuolet suojelivat itseään välttääkseen sen, että heidän katsottaisiin sekaantuneen asiaan, eikä siksi, että he saisivat takaisin kulunsa; koska he ovat selvästi ilmoittaneet toimineensa velvollisuudentunnosta, mutta heidän on mentävä väitteissään vielä pidemmälle voidakseen saada takaisin sen, mitä he ovat käyttäneet.

9. Ehkä joku voi sanoa, että on tapauksia, joissa tietty osa aiheutuneista kuluista voidaan periä takaisin, joten kyseinen henkilö teki tämän osittain asioidessaan toisen puolesta ja osittain siksi, että hänellä oli siihen velvollisuuden tunne. Tämä on totta, ja siksi hän voi saada takaisin osan kuluista, joita hän ei tehnyt lahjoitustarkoituksessa.

10. Kun tuomari käsittelee tämänkaltaista tapausta, joka perustuu kohtuullisuuteen, hänen ei pitäisi joskus hyväksyä kohtuullisia menoja, jos esimerkiksi hautajaiskulut olivat olleet pienet, tarkoituksenaan herättää halventavaa mielipahaa vainajan, joka oli ollut varakas mies, luonteessa; koska tuomarin ei tässä tapauksessa pitäisi ottaa huomioon tällaista tiliä, koska on ilmeistä, että hautaamalla hänet tällä tavalla hänen muistolleen tarjottiin harkittu loukkaus.

11. Jos joku hautaa perheen päämiehen ollessaan siinä käsityksessä, että hän itse on tämän perillinen, hän ei voi nostaa kannetta hautauskulujen korvaamiseksi, koska hän ei toiminut tarkoituksenaan hoitaa toisen liiketoimia; ja tämä on myös Trebatiuksen ja Proculuksen mielipide. Katson kuitenkin, että hautajaiskuluja koskeva kanne olisi hyväksyttävä hänelle, jos siihen on esitetty asianmukainen syy.

12. Labeo sanoo, että aina kun jollakulla on jokin muu kanne hautauskulujen perimiseksi, hän ei voi käyttää hyväkseen hautauskannetta; ja näin ollen, jos hänellä on oikeus perinnönjakokanteeseen, hän ei voi nostaa

hautauskannetta; mutta on selvää, että jos perinnönjakokanne on jo nostettu, hän voi nostaa kanteen hautauskulujen perimiseksi.

13. Labeo sanoo myös, että jos suoritat testamentin tekijän hautajaiset vastoin hänen perillisensä tahtoa, voit nostaa hautajaiskanteen, jos siihen on esitetty asianmukainen syy; mutta entä jos henkilö, jonka perillinen kielsi toimimasta, oli testamentin tekijän poika? Tällöin kantajaa vastaan voidaan väittää: "Siksi olette suorittanut hautajaiset velvollisuudentunnosta". Mutta jos oletetaan, että olen esittänyt väitteen, minulla on silloin oikeus nostaa hautauskanne, sillä on asianmukaista, että vainajat haudataan heidän kuolinpesästään saaduilla varoilla. Entä jos perittävä olisi määrännyt teidät järjestämään hautajaiset, ja perillinen kieltää sen, ja te siitä huolimatta järjestätte ne; eikö ole oikeudenmukaista, että teillä olisi oikeus nostaa kanne hautajaiskulujen takaisinperimiseksi?" Yleisesti ottaen olen sitä mieltä, että oikeudenmukainen tuomari ei noudata tiukasti pelkkää toteutettuun liiketoimintaan perustuvaa kannetta, vaan tulkitsee oikeudenmukaisuuden sääntöjä vapaammin, koska menettelyn luonne antaa hänelle tähän mahdollisuuden.

14. Jumalainen Marcus on kuitenkin todennut eräässä reskriptiossaan, että se perillinen, joka estää hautajaisten toimittamisen sen tahon toimesta, jonka testamentin antaja on valinnut, ei toimi kunniallisesti; vaikka ei olekaan vahvistettu rangaistusta, jolla häntä voitaisiin rangaista.

15. Jos joku suorittaa hautajaiset toisen pyynnöstä, hänellä ei ole oikeutta hautajaiskanteeseen, mutta hänellä on varmasti oikeus siihen, joka on määrännyt hautajaiset pidettäväksi, riippumatta siitä, onko hän maksanut niistä aiheutuneet kulut sille, jota hän pyysi hautajaisten suorittamista, vai onko hän vielä velkaa ne. Jos kuitenkin holhottava esittää tällaisen pyynnön ilman holhoojansa valtuutusta, hautajaiskulujen perimiseksi hautajaiskanne olisi myönnettävä perillistä vastaan sen puolesta, joka ne aiheutti; sillä on epäoikeudenmukaista, että perillinen hyötyy tällä tavoin. Jos kuitenkin holhottava määrää, että hautajaiset, joihin hänen pitäisi itse osallistua, toimitetaan ilman holhoojansa valtuutusta, kanne olisi mielestäni myönnettävä häntä vastaan, jos hän itse on haudatun osapuolen varsinainen perillinen ja kuolinpesä on maksukykyinen. Toisaalta, jos joku suorittaa hautajaiset perillisen pyynnöstä, Labeo sanoo, että hän ei voi nostaa hautajaiskannetta, koska hänellä on oikeus nostaa kanne valtuutuksen perusteella.

16. Jos hän kuitenkin suorittaa hautajaiset perillisen puolesta liiketoimintaa hoitavana henkilönä, vaikka perillinen ei ehkä olekaan vahvistanut tekoa, Labeo sanoo, että hänellä on kuitenkin oikeus nostaa hautauskanne hautauskulujen korvaamiseksi.

17. Tämä kanne voidaan nostaa niitä vastaan, joiden olisi pitänyt hoitaa hautajaiset, esimerkiksi perillistä, kuolinpesän omaisuuden haltijaa tai muuta oikeudenomistajaa vastaan.

15. Pomponius, On Sabinus, kirja V.

Mesenaatin, joka vastoin testamentin määräyksiä tekee hakemuksen kuolinpesän omaisuuden hallussapidosta, on maksettava hautajaiskulut.

16. Ulpianus, On the Edict, XXV kirja.

Jos joku saa omaisuutta myötäjäisenä, preetori myöntää hautauskanteen häntä vastaan; sillä muinaiset viranomaiset pitivät täysin oikeudenmukaisena sitä, että naisten hautauskulut maksetaan heidän myötäjäisistään samoin kuin heidän yksityisomaisuudestaan, ja että miehen, joka hyötyy myötäjäisistä naisen kuollessa, on osallistuttava hänen hautauskuluihinsa riippumatta siitä, onko hän edellä mainitun naisen isä vai aviomies.

(17) Papinianus, Opinions, kirja III.

Jos isä ei kuitenkaan ole vielä saanut myötäjäisiä takaisin, vain poika voidaan haastaa oikeuteen, ja hän voi periä isältä kaiken sen, mitä hän on maksanut tämän vuoksi:

18. Julianus, Digest, kirja X.

Sillä hautajaiskustannukset ovat myötäjäisvelkaa:

19. Ulpianus, Sabinuksesta, kirja XV.

Ja siksi myötäjäiset ovat vastuussa tästä velasta.

(20) Sama, Ediktistä, XXV kirja.

Neratius kysyy: Jos mies, joka antoi naiselle myötäjäiset, on sopinut, että kaksi kolmasosaa niistä palautetaan hänelle ja että toinen kolmasosa jää aviomiehelle, ja sopinut, että aviomies ei osallistu millään tavoin hautauskuluihin; onko aviomies niistä vastuussa? Hän vastaa, että jos sovittaja itse hautasi naisen, sopimus on pätevä, eikä hautajaiskanteella ole vaikutusta; mutta jos joku muu suoritti hautajaiset, aviomies voidaan haastaa oikeuteen, koska julkista oikeutta ei voida rikkoa tällaisella sopimuksella. Mutta entä jos joku antaisi naiselle myötäjäiset sillä ehdolla, että ne palautuvat hänelle, jos nainen kuolee avioliiton aikana tai jos avioliitto purkautuu muulla tavoin; eikö hän silloin olisi velvollinen osallistumaan hautauskuluihin? Koska myötäjäiset kuitenkin palautuvat hänelle naisen kuollessa, voidaan todeta, että hänen on osallistuttava hautajaiskuluihin.

1. Jos aviomies hyötyy myötäjäisistä, hänet voidaan haastaa hautajaiskuluista, mutta isää ei; tämän tapauksen osalta olen kuitenkin sitä mieltä, että jos myötäjäiset eivät riitä hautajaiskujen kattamiseen, koska ne ovat hyvin vähäiset, kante isää vastaan olisi hyväksyttävä puutteesta.

2. Jos nainen, joka on oma emäntänsä, kuolee eikä hänen omaisuutensa ole maksukykyinen, hautauskulut on maksettava yksinomaan hänen myötäjäisrahastaan; ja tämän on todennut Celsus.

21. Paulus, Ediktistä, kirja XXVII.

Jos henkilö, jonka hautajaiset toimitettiin, oli isän valvonnassa, hautajaiskante voidaan nostaa isää vastaan suhteessa tämän asemaan ja varallisuuteen.

(22) Ulpianus, On the Edict, kirja XXV.

Celsus sanoo, että jos nainen kuolee, hänen hautajaiskustannuksensa on maksettava aviomiehen käsiin jäävästä myötäjäisestä ja hänen jäljelle jäävästä omaisuudestaan samassa suhteessa.

23. Paulus, Ediktistä, XXVII kirja.

Esimerkiksi jos myötäjäiset ovat sadan aureen arvoiset ja hänen omaisuutensa kaksisataa, perillisen on osallistuttava hautajaiskuluihin kahdella kolmasosalla ja aviomiehen yhdellä kolmasosalla:

(24) Ulpianus, Ediktistä, XXV kirja.

Julianus toteaa, että tässä tapauksessa perintöjä ei saa vähentää.

25. Paulus, On the Edict, kirja XXVII.

Tai vapautettujen orjien arvo.

(26) Pomponius, On Sabinus, kirja XV.

Eikä velkoja vähennetä.

27. Ulpianus, On the Edict, XXV kirja.

Näin aviomies ja perillinen joutuvat osallistumaan hautajaisiin suhteellisesti.

1. Marcelluksen mukaan aviomiestä vastaan ei voida nostaa kannetta hautajaiskulujen perimisestä, jos hän on maksanut vaimolleen myötäjäiset avioliiton aikana, ja tämä mielipide on oikea niissä tapauksissa, joissa laki sallii sen.

2. Lisäksi olen sitä mieltä, että aviomies on vastuussa hautajaiskustannusten korvaamisesta vain siinä määrin kuin hänen varallisuutensa sen sallivat; sillä hänen katsotaan rikastuneen sillä summalla, jonka hän olisi joutunut maksamaan vaimolleen, jos tämä olisi haastanut hänet oikeuteen.

28. Pomponius, On Sabinus, kirja XV.

Jos myötäjäisiä ei ole, Atilicinus sanoo, että isän on maksettava kaikki kulut; tai sitten naisen perillisen, jos tämä oli vapautettu, on maksettava ne. Jos perillisiä ei kuitenkaan ole eikä isä ole maksukykyinen, voidaan nostaa kanne aviomiestä vastaan hänen omaisuutensa verran, jotta ei ilmenisi, että hänen huonon käytöksensä vuoksi vaimo jätettiin hautaamatta.

29. Gaius, Maakuntaediktistä, XIX kirja.

Jos nainen avioeron jälkeen menee naimisiin toisen miehen kanssa ja sitten kuolee, Fulcinius ei katso, että ensimmäisen aviomiehen pitäisi maksaa hautajaiskulut, vaikka hän olisi hyötynyt myötäjaisistä.

1. Jos joku suorittaa isän valvonnassa olevan tyttären hautajaiset ennen kuin hänen myötäjaisensä on palautettu hänen isälleen; hän voi hyvin perustellusti nostaa kanteen tyttären aviomiestä vastaan, mutta jos myötäjaiset on palautettu, hän voi pitää tyttären isää vastuullisena; mutta joka tapauksessa, jos kanne nostetaan aviomiestä vastaan, hänen tulisi palauttaa naisen isälle niin paljon vähemmän.

(30) Pomponius, On Sabinus, kirja XV.

Toisaalta, mitä tahansa isä on käyttänyt tyttärensä hautajaisiin tai maksanut sen vuoksi, että toinen on nostanut häntä vastaan hautajaiskanteen, hän voi periä mieheltä takaisin myötäjaiskanteessa.

1. Mutta jos vapautettu naimisissa oleva nainen kuolee avioliiton aikana, hänen perillisensä tai hänen kuolinpesänsä omaisuuden haltijat joutuvat maksamaan osuuden, samoin kuin hänen isänsä suhteessa hänen saamansa myötäjäisten määrään ja hänen aviomiehensä suhteessa hänen saamansa myötäjäisten määrään.

(31) Ulpianus, Ediktistä, XXV kirja.

Jos isän valvonnassa oleva poika on sotilas ja hänellä on castrense peculium, katson, että hänen seuraajansa ovat ensisijaisesti vastuussa ja että sen jälkeen on turvauduttava isään.

1. Jokaisella, joka hautaa toiselle kuuluvan mies- tai naisorjan, on oikeus vaatia omistajaltaan hautauskulujen korvaamista.

2. Tätä kannetta ei ole rajoitettu yhteen vuoteen, vaan se on ikuinen, ja se myönnetään perilliselle ja muille perillisille sekä perillisiä vastaan.

32. Paulus, Ediktistä, XXVII kirja.

Jos kuolinpesän haltija järjestää hautajaiset ja menettää sen jälkeen saatavansa kuolinpesään ja jättää luovuttaessaan sen vähentämättä kulujaan, hänellä on oikeus praetoriaaniseen kanteeseen kulujen takaisinperimiseksi.

1. Kun sekä aviomies että vaimo kuolevat samaan aikaan, Labeo sanoo, että tämä kanne olisi myönnettävä aviomiehen perillistä vastaan suhteessa myötäjäisten määrään, johon hänellä on oikeus; sillä itse vastuu siirtyi hänelle myötäjäisten perusteella.

33. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXVIII.

Jos mies oli aiemmin perillinen, mutta omaisuus otettiin häneltä myöhemmin pois kelvottomana; paremman mielipiteen mukaan oikeus hautaukseen säilyy edelleen hänellä.

34. Paulus, Ediktistä, kirja LXIV.

Jos paikka testamentataan ehdolla ja sillä välin perillinen hautaa vainajan, tämä ei tee paikasta uskonnollista.

(35) Marcellus, Digest, kirja V.

Esi-isämme olivat hyvin kaukana siitä, että jokaista, joka ryhtyi tuhoamaan isänmaataan ja tappamaan vanhempiaan ja lapsiaan, pitäisi surra; niinpä kun poika tappoi isänsä tai isä poikansa, jos jompikumpi oli syyllistynyt tällaiseen rikokseen, he katsoivat, että teko ei ollut rikollinen, ja että asianosainen olisi jopa palkittava.

36. Pomponius, Quintus Muciuksesta, kirja XXVI.

Kun vihollinen ottaa paikan haltuunsa, se lakkaa olemasta joko uskonnollinen tai pyhä, aivan kuten vapaat ihmiset siirtyvät orjiksi. Kun tällaiset paikat kuitenkin vapautuvat tästä onnettomuudesta, ne palautetaan entiseen tilaansa ikään kuin eräänlaisella postliminiumilla.

37. Macer, On the Law of the Twentieth Relating to Successions, Book I.

"Hautauskulujen" alla on ymmärrettävä kaikki se, mitä maksetaan ruumiin vuoksi; esimerkiksi voiteiden osto sekä sen paikan hinta, jonne vainaja haudataan, ja missä kaikki maksettavat vuokrat, yhdessä sarkofagin kustannusten, ajoneuvojen vuokrauksen ja kaiken muun sellaisen kanssa, mitä kulutetaan ruumiin vuoksi ennen sen hautaamista, olisi mielestäni sisällytettävä hautauskuluihin.

1. Jumalallinen Hadrianus totesi eräässä reskriptissä, että hautamuistomerkki on kaikki se, mikä pystytetään muistomerkiksi eli sen paikan suojelemiseksi, johon ruumis asetetaan; ja näin ollen, jos testamentintekijä on määrännyt rakennettavaksi suuren rakennuksen, esimerkiksi useita pyöreitä pylväikköjä, nämä kulut eivät kulu hautajaisten vuoksi.

38. Ulpianus, Kaikista tuomioistuimista, kirja IX.

Maakunnan kuvernöörin velvollisuutena on huolehtia siitä, että vainajien ruumiita tai luita ei pidätetä, pahoinpidellä tai estetä kuljettamasta niitä julkisilla teillä tai hautaamasta niitä.

39. Marcianus, Institutes, kirja III.

Jumalalliset veljet määräisivät ediktillä, että ruumista ei saa häiritä sen jälkeen, kun se on laillisesti haudattu eli asetettu maahan; sillä ruumiin katsotaan olevan sijoitettu maahan silloin, kun se on talletettu arkkuun siinä tarkoituksessa, että sitä ei saa siirtää muualle. Ei pidä kieltää, että on laillista siirtää itse arkku sopivampaan paikkaan, jos olosuhteet sitä vaativat:

(40) Paulus, Kysymyksiä, kirja III,

Sillä jos joku on haudannut ruumiin tarkoituksenaan siirtää se myöhemmin johonkin muuhun paikkaan ja on mieluummin tallettanut sen sinne joksikin aikaa kuin haudannut sen pysyvästi tai ikään kuin tarjonnut sille viimeisen leposijan, paikka jää profaaniksi.

41. Callistratus, Institutes, kirja II.

Jos useat henkilöt omistavat paikan, jonne ruumis tuodaan haudattavaksi, kaikkien heidän on annettava suostumuksensa, jos jäännökset ovat vieraan henkilön jäännöksiä; sillä on vahvistettu, että kuka tahansa

yhteisomistajista voi itse tulla asianmukaisesti haudatuksi sinne ilman muiden suostumustakin, varsinkin kun ei ole muuta paikkaa, johon hänet voitaisiin haudata.

42. Florentinus, Institutes, kirja VII.

Yleisesti ottaen muistomerkki on jotakin, joka periytyy jälkipolville muistomerkkinä; ja jos sen sisälle sijoitetaan ruumis tai jäännökset, siitä tulee hautakammio; mutta jos sinne ei sijoiteta mitään sellaista, siitä tulee vain muistomerkiksi pystytetty muistomerkki, jota kreikkalaiset kutsuvat nimellä kenotafi eli tyhjä hautakammio.

(43) Papinianus, Kysymyksiä, kirja VIII.

On henkilöitä, jotka, vaikka he eivät voi tehdä paikasta uskonnollista, voivat silti hyvin perustellusti tehdä hakemuksen interdiktiosta kuolleen ruumiin hautaamisen osalta; kuten esimerkiksi silloin, kun pelkkä kiinteistön omistaja hautaa tai haluaa haudata ruumiin maalle, jonka käyttöoikeus on toisella, sillä jos hän hautaa ruumiin sinne, hän ei tee paikasta laillista hautapaikkaa, mutta jos häntä estetään tekemästä niin, hän voi hyvin perustellusti tehdä hakemuksen interdiktiosta, jonka avulla voidaan käynnistää omistusoikeutta koskeva tutkimus. Samat säännöt koskevat myös tapausta, jossa osaomistaja haluaa haudata ruumiin yhteisessä omistuksessa olevaan maahan vastoin osaomistajan suostumusta; sillä yleisen hyvinvoinnin vuoksi ja jotta ruumiit eivät jäisi hautaamatta, olemme jättäneet huomiotta tiukan säännön, josta toisinaan luovutaan uskonnollisiin kysymyksiin liittyvissä epäselvissä kysymyksissä, sillä kaikkein korkein sääntö on uskonnon kannalta suotuisa sääntö.

44. Paulus, Kysymyksiä, kirja III.

Jos hautaaminen tapahtuu eri paikkoihin, molemmista ei tule uskonnollisia siitä syystä, että yhden ihmisen hautaamisesta ei synny kahta hautaa; mutta minusta näyttää siltä, että sen paikan pitäisi olla uskonnollinen, johon ruumiin pääosa asetetaan, toisin sanoen pää, josta tehdään kuva, jonka avulla meidät tunnistetaan.

1. Kun kuitenkin saadaan lupa jäännösten siirtämiseen, paikka lakkaa olemasta uskonnollinen.

45. Marcianus, Trustit, kirja VIII.

Hautauskulut veloitetaan aina kuolinpesältä, ja on tapana, että ne menevät kaikkien muiden velkojen edelle, kun kuolinpesä on maksukyvytön.

(46) Scaevola, Questions, kirja II.

Jos miehellä oli useita maa-alueita ja hän testamenttasi kaikkien niiden käyttöoikeuden erikseen, hänet voidaan haudata mihin tahansa niistä, ja perillisellä on oikeus valita ja mahdollisuus suosia muita. Käyttöoikeuden haltija voi kuitenkin nostaa kanteen perillistä vastaan, jotta hän voi vaatia vahingonkorvausta siltä osin kuin valinta alentaa hänen käyttöoikeutensa arvoa.

1. Jos naisen perillinen hautaa tämän ruumiin hänen kuolinpesään kuuluvalla maalla, hän voi periä hänen aviomieheltään sen määrän, joka tämän olisi osallistuttava hautajaiskustannuksiin ja joka riippuu maan arvosta.

2. Kun vaatteet testamentataan jollekulle ja tämä myy ne hautauskulujen maksamiseksi, katsotaan, että perillistä vastaan on nostettava ennakkoperintöön perustuva praetoriankanne.

Otsikko 8. Ruumiin kuljettamisesta ja hautakammion rakentamisesta

1. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXVIII.

Preetori sanoo: "Minne tai miten tahansa kenellä tahansa on oikeus kuljettaa kuollutta ruumista ilman suostumustanne, kiellän käyttämästä voimakeinoja estääkseen häntä viemästä mainittua ruumista sinne ja hautaamasta sitä sinne."

(1) Siellä, missä kenellä tahansa on oikeus haudata ruumis, häntä ei saa estää tekemästä sitä, ja hänen katsotaan olevan estynyt, jos häntä estetään kuljettamasta ruumista kyseiseen paikkaan tai jos häntä häiritään matkalla.

(2) Pelkkä tilojen omistaja voi käyttää tätä kieltoa ruumiin kuljettamisen osalta; ja sitä voidaan todellakin soveltaa, kun kyseessä on maa-alue, joka ei ole uskonnollinen.

(3) Lisäksi, jos minulla on tieoikeus maa-alueelle, jolle haluan viedä ruumiin haudattavaksi, ja minua estetään käyttämästä kyseistä tieoikeutta, on katsottu, että voin menetellä tämän kiellon avulla; sillä koska minua estetään käyttämästä tieoikeutta, minua estetään myös kuljettamasta ruumista; ja sama sääntö on otettava käyttöön silloin, kun minulla on oikeus mihin tahansa muuhun palvelukseen.

(4) On selvää, että tämä kieltö on kieltävä.

(5) Praetor sanoo: "Jos jollakin on oikeus ottaa ruumis ilman suostumustasi, kiellän voimakeinojen käytön estääkseni häntä rakentamasta hautakammiota maalle, jos hän tekee sen ilman pahantahtoista tarkoitusta."

(6) Tämä edikti julistettiin, koska muistomerkkien pystyttäminen ja koristaminen on uskonnon edun mukaista.

(7) Ketään ei saa estää rakentamasta hautakammiota tai muistomerkkiä paikkaan, jossa hänellä on siihen oikeus.

(8) Henkilön katsotaan olevan estynyt, kun häntä estetään kuljettamasta rakennuksen pystyttämiseen tarvittavaa materiaalia; ja näin ollen, jos joku estää tarvittavien työmiesten tulon, on syytä kieltoon; ja jos joku estää koneiden sijoittamisen, on myös kieltö käytettävissä, edellyttäen, että hän tekee sen paikassa, joka on servituutin alainen; mutta jos yritätte pystyttää koneenne minun maalleni, en ole velvollinen kieltoon, jos minulla on oikeus estää teitä tekemästä sitä.

(9) Henkilön on ymmärrettävä "rakentavan" paitsi silloin, kun hän aloittaa uuden työn, myös silloin, kun hän haluaa tehdä korjauksia.

(10) Kun ihminen tekee jotakin niin, että hautakammio kaatuu, hän on tämän kiellon alainen. 2. Marcellus, Digest, kirja XXVIII.

Kuninkaallinen laki kieltää raskauden aikana kuolleen naisen hautaamisen ennen kuin hänen syntymätön lapsensa on poistettu hänestä; ja joka rikkoo tätä lakia, katsotaan tuhonneen toivon elävästä lapsesta hautaamalla raskaana olevan äidin.

3. Pomponius, On Sabinus, kirja IX.

Jos joku rakentaa hautakammiota talosi lähelle, voit antaa hänelle tiedoksi uuden rakennelman; mutta kun työ on saatu valmiiksi, sinulla ei ole oikeutta nostaa kanteita häntä vastaan muuten kuin kiellon Quod vi aut clam avulla.

1. Jos ruumis haudataan toisen omistaman talon lähelle, mutta lain määräämissä rajoissa, talon omistaja ei voi jälkeinpäin estää samaa osapuolta hautaamasta sinne toista ruumista tai pystyttämästä muistomerkkiä, jos hän on toiminut omistajan tietäen asiasta alusta alkaen.

(4) Ulpianus, Opinions, kirja II.

Asianosainen ei saa oikeutta hautapaikkaan pitkäaikaisen hallussapidon kautta, jos se ei kuulu hänelle laillisesti.

5. Sama, Opinions, kirja I.

Jos ihmisen jäännökset sijoitetaan hautaan, jonka sanotaan olevan keskeneräinen, tämä ei tarjoa mitään estettä sen valmistumiselle.

(1) Jos paikka on kuitenkin jo tehty uskonnolliseksi, paavin tulisi määritellä, missä määrin halulle korjata rakennelma voidaan antaa periksi rikkomatta uskonnon etuoikeuksia.

Kirja XII

1. Niistä asioista, jotka hyvitetään, kun tietty vaatimus on esitetty (...)
2. Valan vannomisesta, olipa se vapaaehtoista, pakollista tai oikeudellista.
3. Oikeudessa annetusta valasta.
4. Omaisuuden takaisinperintää koskevan kanteen (..) osalta.
5. Takaisinsaantikanteesta, kun vastike on moraaliton tai epäoikeudenmukainen.
6. Perintäkanteesta, joka koskee erääntymättömän rahan takaisinperintää.
7. Perintäkanteesta ilman perustetta.

*****

Otsikko 1. Asioista, jotka hyvitetään, kun tietty vaatimus on esitetty, ja takaisinperintäkanteesta

1. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXVI.

Ennen kuin siirrymme ehtojen tulkintaan, on aiheellista sanoa jotakin itse otsikon merkityksestä. Koska preetori on lisännyt tämän osaston alle monia sääntöjä, jotka liittyvät erilaisiin sopimuksiin, hän on sen vuoksi lisännyt osaston eteen sanat "asiat, jotka on luototettu", sillä tämä käsittää kaikenlaiset sopimukset, joita teemme luottaen toisten vilpittömyyteen; sillä kuten Celsus toteaa ensimmäisessä kysymysten kirjassaan, termi "luotottaa" on yleisluontoinen, ja siksi preetori käsittelee tämän osaston alla lainattua ja pantattua omaisuutta. Sillä kun me toisten vilpittömyyteen luottaen suostumme johonkin ja saamme myöhemmin jotain tämän sopimuksen perusteella, meidän sanotaan antavan luottoa. Praetor valitsi termin "asia" myös yleiseksi.

(2) Paulus, Ediktistä, kirja XXVIII.

Teemme mutuumiksi kutsutun lainan silloin, kun emme saa vastineeksi samaa tavaraa, jonka annoimme (muuten kyseessä olisi käyttölaina tai talletus), vaan jotain samaa lajia; sillä jos se olisi jotakin muuta lajia, kuten esimerkiksi jos saisimme viiniä viljaa vastaan, se ei kuuluisi tähän otsikkoon.

1. Mutuum-lahja viittaa esineisiin, jotka voidaan punnita, laskea tai mitata, sillä antamalla niitä ihmiset voivat tehdä luottosopimuksen; koska maksamalla luontoissuorituksena he täyttävät sopimuksen sen sijaan, että maksaisivat rahana. Muiden esineiden osalta ei nimittäin voida tehdä luottosopimusta, koska velkojalle ei voida maksaa antamalla hänelle yksi esine vastineeksi toisesta, jos hän ei anna siihen suostumustaan.

2. Tällaista lainaa kutsutaan niin sanotuksi mutuum. koska esineestä tulee sinun eikä minun, ja siksi siitä ei tule sinun, jos velvoitetta ei synny.

3. Siksi luotto eroaa mutuumista aivan kuten suku eroaa lajista; sillä luotto voi olla olemassa erillään esineistä, jotka voidaan punnita, laskea tai mitata, joten se on luotto silloin, kun saamme vastineeksi juuri saman esineen.

Lisäksi mutuum ei voi olla olemassa rahan tapauksessa, ellei rahaa makseta, mutta luotto voi joskus olla olemassa, vaikka mitään ei makseta, kuten esimerkiksi silloin, kun avioliiton jälkeen luvataan myötäjäiset.

4. Tällaisessa lainassa sen, joka sen antaa, on oltava omistaja, eikä sitä voida vastustaa sillä, että isän valvonnassa olevat pojat ja orjat voivat aiheuttaa velvoitteen syntymisen lainaamalla rahaa, joka on osa heidän peculiumiaan; sillä se on sama asia kuin jos maksat rahaa pyynnöstäni, sillä silloin minä saisin kanneoikeuden, vaikka raha ei kuuluisikaan minulle.

5. Voimme antaa luottoa myös sanojen avulla, kun jokin teko tehdään velvoitteen luomiseksi, kuten esimerkiksi sopimus.

3. Pomponius, On Sabinus, kirja XXVII.

Kun annamme mutuumia, vaikka emme määrää, että meille palautetaan yhtä hyvä, velallisen ei silti ole lainmukaista palauttaa samaa lajia olevaa, mutta huonompaa tavaraa, esimerkiksi palauttaa uutta viiniä vanhan sijasta; sillä sopimusta tehtäessä osapuolten aikomus on katsottava rinnastettavaksi nimenomaiseen sopimukseen, ja tässä tapauksessa aikomuksena pidetään sitä, että maksu suoritetaan samanlaisella ja saman laatuksella tavaramalla kuin lainattu.

(4) Ulpianus, On Sabinus, kirja XXXIV.

Jos jollakin osapuolella ei ole syytä tai aikomusta lainata korkoa vastaan, mutta sinä, joka olet ostamassa tiettyä maata, haluat lainata rahaa, vaikka et halua tehdä sitä ennen kuin todella ostat kiinteistön, ja luotonantaja, jolla on kenties jokin kiireellinen tarve lähteä matkalle, tallettaa rahat sinun luoksesi sillä ehdolla, että jos teet ostoksen, olet vastuussa luotosta, tämä talletus on sen osapuolen riskillä, joka sen vastaanotti; sillä jos joku vastaanottaa jotakin tarkoituksenaan myydä se voidakseen käyttää ostopuhetta, hän pitää omaisuutta omalla riskillään.

1. Kun tavara annetaan pantiksi ja ennakkoon maksettu raha maksetaan, voidaan nostaa kanne sen takaisinperimisestä. Jos vuokralainen taas kerää satoa viiden vuoden määräajan jälkeen, on vahvistettu, että se voidaan periä takaisin henkilökohtaisella kanteella edellyttäen, että sitä ei ole kerätty maan omistajan suostumuksella; sillä jos näin on tehty, ei ole epäilystäkään siitä, etteikö sen takaisinperintää koskevaa kannetta voida nostaa.

2. Tavarat, jotka virta on vienyt rantaan, voidaan myös periä takaisin henkilökohtaisella kanteella.

5. Pomponius, On Sabinus, XXII kirja.

Jos olet velvollinen toimittamaan minulle jotakin ja se katoaa myöhemmin jonkin tekosi vuoksi, joka esti sinua toimittamasta sitä minulle, on vahvistettu, että menetys on sinun vastuullasi. Jos kuitenkin herää kysymys siitä, suorititko teon, on tarkasteltava paitsi sitä, oliko se sinun vallassasi vai ei, myös sitä, syyllistyitkö pahantahtoiseen aikomukseen estääksesi sen, että se ei olisi ollut vallassasi, ja myös sitä, oliko sinulla jokin perusteltu syy tietää, että sinun oli pakko toimittaa tavara minulle.

6. Paulus, Ediktistä, kirja XXVIII.

Tavaraa sanotaan "varmaksi", kun velvoitteen kohteena oleva laji tai laatu on nimenomaisesti nimetty joko nimellä tai jollain nimen tehtävän täyttävällä kuvauksella ja sen laatu ja määrä on ilmoitettu. Pedius toteaa Ensimmäisessä Stipulaatiokirjassa, että ei ole mitään merkitystä sillä, kutsutaanko jotakin omalla nimellään, osoitetaanko se sormella tai kuvataanko se monin sanoin, sillä nämä tavat suorittavat yhteisiä tehtäviä, joista mikä tahansa on yhtä hyvä kuin toinenkin.

(7) Ulpianus, Ediktistä, kirja XXVI.

Kaikki, mitä voidaan sisällyttää ehtoon, voidaan sisällyttää myös rahan lainaamiseen, ja siksi sille voidaan asettaa ehtoja.

8. Pomponius, On Plautius, kirja VI.

Näin ollen mutuum-lahja jää joskus odottamaan, jotta se voidaan vahvistaa jollakin myöhemmällä teolla; kuten esimerkiksi jos lainaan sinulle rahasumman sillä ehdolla, että jos tietty ehto toteutuu, siitä tulee sinun rahasummaa, ja olet velvollinen maksamaan sen minulle. Samoin, jos perillinen lainaa rahaa, joka on testamentattu perinnöksi, ja testamentinsaaja on myöhemmin haluton ottamaan sitä vastaan siitä syystä, että rahan katsotaan olleen perittävän omaisuutta siitä päivästä lähtien, jona perintö on tullut perinnöksi, hän voi nostaa kanteen lainatun rahan

takaisin saamiseksi. Julianus sanoo nimittäin, että vaikka perillinen olisi luovuttanut omaisuutta, on viitattava siihen ajankohtaan, jolloin kuolinpesä tuli voimaan, riippumatta siitä, hylätäänkö perintö vai hyväksytäänkö se.

(9) Ulpianus, On the Edict, kirja XXVI.

Erityinen takaisinsaantikanne voidaan nostaa kaiken sellaisen velvoitteen perusteella, jonka perusteella voidaan esittää positiivinen vaatimus, riippumatta siitä, perustuuko se nimenomaiseen sopimukseen vai epävarmaan sopimukseen, sillä saamme nostaa tällaisen kanteen kaikenlaisten sopimusten perusteella edellyttäen, että tosiasiallinen velvoite on olemassa; mutta jos velvoitteen täytäntöönpano on rajoitettu tiettyyn päivämäärään tai riippuu jostakin ehdosta, en voi nostaa kannetta ennen kuin kyseinen aika on saapunut tai ehto on täyttynyt.

1. Tämä kanne voidaan nostaa myös perinnön perusteella tai Lex Aquilian nojalla, ja sen avulla voidaan nostaa kanne varkaustapauksessa. Lisäksi tämä kanne voidaan nostaa myös senaatin määräyksen nojalla, esimerkiksi silloin, kun asianosainen, joka haluaa nostaa kanteen, on se, jolle on luovutettava omaisuutta, joka on luovutettu trustin hallussa.

2. Tämä kanne voidaan nostaa asianmukaisesti myös silloin, kun joku on sitonut itsensä joko omissa nimissään tai toisen asiamiehenä.

3. Koska tämä erityinen takaisinsaantikanne on siis käytettävissä kaikissa sopimuksissa riippumatta siitä, onko sopimus tehty teolla, sanoilla vai molemmilla yhdessä, meidän on mainittava tietyt tapaukset, joiden osalta voidaan keskustella siitä, onko tämä kanne asianmukainen esitettyjen vaatimusten osalta.

4. Maksoin teille kymmenen aurea ja sovin, että summa annetaan toiselle osapuolelle; tämä sopimus on mitätön. Voinko tällä kanteella vaatia kymmenen aurein takaisinperintää sillä perusteella, että on olemassa kaksi sopimusta, joista toinen on tehty teolla eli maksamalla rahat ja toinen suullisesti eli ilman vaikutusta, koska en voinut sopia toisen puolesta? Luulen, että voin.

5. Sama koskee tapausta, jossa otin ilman holhoojan valtuuttamana huostaanotetun henkilön suostumuksen ja lainasin hänelle rahaa holhoojan suostumuksella; sillä tässäkin tapauksessa minulla on oikeus nostaa kanne rahan maksamiseen perustuvasta takaisinsaannista.

6. Samaa voidaan kysyä, jos olen maksanut sinulle tietyn rahasumman ja olen sopinut, että se palautetaan ehdolla, joka on mahdoton; sillä takaisinperintäkanne on edelleen käytettävissä, koska sopimus on mitätön.

7. Lisäksi, jos lainaan jollekin miehelle rahaa ja hänen omaisuutensa asetetaan sen jälkeen kiellon alaiseksi ja teen sen jälkeen hänen kanssaan sopimuksen, hänen tapauksensa muistuttaa mielestäni holhousmiehen tapausta; sillä myös hän saa oikeuksia sopimuksella.

8. Jos maksan omia rahojani sinun nimissäsi, kun sinä olet tuolloin poissa etkä ole tietoinen asiasta, Aristo sanoo, että sinulla on oikeus nostaa henkilökohtainen kanne takaisinperintää varten; ja myös Julianus, jota on kuultu asiasta, toteaa, että Ariston mielipide on oikea ja että ei ole epäilystäkään siitä, että jos maksan rahojani sinun nimissäsi suostumuksellasi, saat velvoitteen, koska pyydämme joka päivä, että muut lainaavat rahaa nimissämme niille, joiden haluamme tulevan velallisiksemme.

9. Talletin sinulle kymmenen aurea, ja sen jälkeen annoin sinulle luvan käyttää niitä; Nerva ja Proculus ovat sitä mieltä, että minulla on oikeus henkilökohtaiseen takaisinsaantikanteeseen, kuten mutuumiin, jo ennen kuin olet ottanut rahat pois, ja tämä on oikein, ja Marcellus vaikuttaa myös siltä; sillä aikomuksesi vuoksi sinusta on jo tullut haltija, ja siksi riski siirtyy sille, joka pyysi lainaa, ja häntä vastaan voidaan nostaa kanne lainan takaisinperimisestä.

10. Sama, Ediktistä, kirja II.

Jos kuitenkin tallettaessani alun perin rahat teille annoin teille luvan käyttää niitä, jos halusitte niin tehdä; katsotaan, että lainaa ei ole olemassa ennen kuin rahat on otettu pois, koska ei ole varmaa, että jotain on velkaa.

11. Sama, Ediktistä, kirja XXVI.

Kun pyysit minua lainaamaan sinulle rahaa, ja koska minulla ei tuolloin ollut sitä, annoin sinulle lautasen tai kultakimpaleen, jotta voisit myydä sen ja käyttää sen tuoton; ja sinä myit sen, katson, että siitä saatu raha muodostaa lainan. Mutta jos ennen kuin myitte lautasen tai kultakimpaleen, menetitte sen ilman omaa huolimattomuuttanne, herää kysymys, kuuluuko menetys minulle vai teille. Mielestäni Nervan tekemä erottelu on täysin oikea, sillä hänen mielestään on suuri ero sillä, oliko minulla astia tai kultakimpale myytävänä vai ei, ja jos minulla oli, minun on vastattava tappiosta aivan kuin olisin antanut sen jollekin toiselle myytäväksi; mutta jos

tarkoitukseni ei ollut myydä sitä, vaan ainoa tarkoitus oli, että te voisitte käyttää sen tuoton hyväksenne, teidän on vastattava tappiosta, varsinkin jos lainasin sen teille ilman korkoa.

1. Jos lainaan sinulle kymmenen aureia sillä ehdolla, että olet minulle velkaa yhdeksän, Proculus sanoo aivan oikein, että et ole minulle laillisesti velkaa enempää kuin yhdeksän. Mutta jos lainaan sinulle tämän summan sillä yhteisymmärryksellä, että olet minulle velkaa yksitoista, Proculus on sitä mieltä, että takaisinsaantikannetta ei voida nostaa yli kymmenestä.

2. Kun karkulainen orja lainaa sinulle rahaa, herää kysymys, voiko hänen omistajansa nostaa kanteen sinua vastaan sen takaisinperimisestä? Ja jos orjani, jolle on myönnetty peculiuminsa hallinta, lainaa sinulle rahaa, laina on todellakin voimassa; mutta jos karkulainen orja tai muu orja lainaa rahaa ilman isäntänsä suostumusta, se ei siirry sen vastaanottajalle. Mitä sitten on tehtävä? Rahat voidaan vaatia takaisin, jos ne ovat vielä saatavilla, tai jos olet vilpillisesti luopunut niiden hallussapidosta, voidaan nostaa kanne niiden palauttamiseksi; mutta jos olet käyttänyt ne ilman vilpillistä tarkoitusta, voidaan nostaa kanne niiden takaisin saamiseksi.

12. Pomponius, On Plautius, kirja VI.

Jos saat lainaksi rahaa mielisairaalta henkilöltä, jonka luulet olevan täysjärkinen, ja rahat käytetään sinun hyödyksesi, Julianus sanoo, että mielisairaalla henkilöllä on oikeus nostaa kanne sen takaisin saamiseksi; sillä pääsääntö on, että jos kanneoikeus syntyy sellaiselle osapuolelle, joka ei ole asiasta tietoinen, se syntyy samoissa olosuhteissa myös mielisairaalle. Lisäksi jos joku antaa lainan orjalleen ja tulee sen jälkeen mielisairaaksi ja orja käyttää rahat isäntänsä hyväksi, takaisinperintäkanne voidaan nostaa mielisairaahan henkilön nimissä. Ja jos joku lainaa toiselle rahaa ja tulee sen jälkeen mielisairaaksi ja rahat käytetään, mielisairas henkilö saa oikeuden nostaa kanteen niiden takaisinperimisestä.

13. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXVI.

Jos varas antaa sinulle rahaa lainaksi, hän ei siirrä sinulle omistusoikeutta siihen; mutta jos raha käytetään, syntyy oikeus nostaa kanne sen takaisinperimisestä.

1. Sen vuoksi Papinianus sanoo kahdeksannessa Kysymysten kirjassa: "Jos lainaan sinulle toiselle kuuluvaa rahaa, et ole minulle kanteen velkaa ennen kuin olet käyttänyt sen." Tämä ei ole mahdollista. Ja hän kysyy, jos kulutat

rahaa vähän kerrallaan, onko minulla oikeus nostaa kanne sen takaisinperimisestä samalla tavalla? Hän vastaa, että minulla on, jos minulle on ilmoitettu, että rahat kuuluvat toiselle, ja nostan sitten kanteen osasta niistä, koska en ole vielä varmistanut, onko koko summa käytetty.

2. Kun kahden yhteisomistajan yhteisesti omistama orja lainaa kymmenen aurea, olen sitä mieltä, että riippumatta siitä, onko hänelle myönnetty oman peculiuminsa hallintaoikeus vai ei, jos rahat on käytetty, kanne viidestä aureasta nostetaan kummankin omistajan hyväksi. Sillä Papinianus toteaa Kahdeksannessa kysymysten kirjassa, että jos lainaan sata rahakolikkoa, jotka omistan yhteisesti toisen kanssa, voin nostaa henkilökohtaisen kanteen viidenkymmenen takaisin saamiseksi, vaikka jokainen yksittäinen kolikko olisi ollut yhteisomistuksessa.

14. Sama, Ediktistä, kirja XXIX.

Jos isän valvonnassa oleva poika, joka on lainannut rahaa senaatin asetuksen vastaisesti, maksaa sen takaisin, ei voida vedota poikkeukseen isän nostamasta kanteesta rahojen takaisinperimiseksi; mutta jos velkoja on käyttänyt rahat, Marcellus sanoo, että henkilökohtainen kanne takaisinperimisestä ei ole mahdollinen, koska tällainen kanne on sallittu vain silloin, kun rahat on maksettu sellaisissa olosuhteissa, jotka mahdollistaisivat kanteen nostamisen, jos omistusoikeus olisi siirtynyt sille osapuolelle, joka on saanut rahat, mutta näin ei ole ehdotetussa tapauksessa. Lopuksi, jos rahaa lainataan senaatin asetuksen vastaisesti ja se maksetaan takaisin erehdyksessä, parempi mielipide on, että sen takaisinperintää koskevaa kannetta ei voida nostaa.

15. Sama, Ediktistä, kirja XXXI.

Lainattujen rahojen osalta on hyväksytty tiettyjä erityissääntöjä; jos nimittäin määrään velalliseni maksamaan sinulle rahaa, tulet vastuuseen minulle, vaikka saamasi raha ei olisikaan ollut minun. Koska tämä sääntö on vahvistettu kahden henkilön osalta, sitä on noudatettava myös silloin, kun on vain yksi henkilö; jos siis olet minulle velkaa rahaa toimeksiannon perusteella ja meidän välillämme on sovittu, että pidät sen lainana, katsotaan, että raha on maksettu minulle ja siirretty minulta sinulle.

(16) Paulus, Ediktistä, kirja XXXII.

Jos rahan yhteisomistaja on maksanut lainaksi omaa rahaansa, hän tekee lainan kyseisestä rahasta ehdottomasti, vaikka hänen yhteisomistajansa eivät olisi antaneet siihen suostumustaan; mutta jos hän on maksanut

yhteisomistuksessa olevan rahan, hän ei tee pätevää lainaa, elleivät muutkin suostu siihen, koska hänellä on vain oikeus määrätä omasta osuudestaan.

17. Ulpianus, Disputations, kirja I.

Kun vanhempien valvonnassa oleva poika, joka oli Roomassa opiskelutarkoituksessa, lainasi rahaa, joka oli osa hänen matkakustannuksistaan, Scaevola katsoi, että hän voisi saada helpotusta poikkeuksellisella menettelyllä.

(18) Ulpianus, Disputations, kirja I.

Jos annan sinulle rahaa lahjaksi ja sinä otat sen vastaan lainana, Julianus sanoo, että se ei ole lahja; mutta meidän pitäisi harkita, onko se laina. Minä olen kuitenkin sitä mieltä, että se ei ole laina, ja että raha ei itse asiassa tule sen osapuolen omaisuudeksi, joka sen vastaanottaa, koska hän teki niin eri mieltä. Näin ollen, jos hän käyttää rahat, vaikka hän on henkilökohtaisesti vastuussa niiden takaisinperinnästä, hän voi kuitenkin vedota petokseen, koska rahat käytettiin sen osapuolen toiveiden mukaisesti, joka ne antoi.

1. Jos minä annan sinulle rahaa talletukseksi ja sinä otat sen vastaan lainaksi, se ei ole talletus eikä laina; sama sääntö pätee myös silloin, kun sinä annat rahaa lainaksi kulutettavaksi ja minä otan sen lainaksi käytettäväksi pröystäilyyn; molemmissa tapauksissa, jos rahat kuitenkin käytetään, on peruste henkilökohtaiseen takaisinsaantikanteeseen ilman petokseen perustuvaa poikkeusta.

(19) Julianus, Digest, kirja X.

Rahan maksaminen ei sido sitä, joka sen vastaanottaa, aina, vaan ainoastaan silloin, kun on ymmärretty, että hän on välittömästi vastuussa. Sillä jos osapuoli antaa rahaa mortis causa, hän maksaa sen, mutta hän ei sido sitä, joka sen saa, ellei tapahdu jotakin, josta velvoite riippuu, kuten esimerkiksi silloin, kun antaja toipuu tai osapuoli, joka sai rahat, kuolee ennen häntä. Ja kun raha annetaan, jotta jotakin tapahtuisi, niin kauan kuin on epävarmaa, tapahtuuko se vai ei, ei ole vastuuta; mutta heti kun tulee varmaksi, että se ei tapahdu, se, joka on saanut rahat, on vastuussa; jos esimerkiksi annan Titiukselle kymmenen aureia sillä ehdolla, että hän vapauttaa Stichuksen ennen seuraavaa kalendaa, minulla ei ole oikeutta nostaa kannetta ennen sitä aikaa; mutta kun aika on kulunut, voin sitten nostaa kanteen, jos orjaa ei ole vapautettu.

1. Jos holhottava lainaa rahaa tai maksaa sitä velan maksamiseksi ilman holhoojansa valtuutusta, hänellä on oikeus nostaa kanne takaisin, jos rahat on käytetty; tai hän vapautuu velasta vain siitä syystä, että sen katsotaan tulleen sen osapuolen käsiin, joka on saanut sen holhottavan toimesta; jos siis se, joka on saanut rahat lainaksi tai velan maksuksi, antaa ne toiselle lainaksi tai maksuksi, niin jos rahat on käytetty, tämä on vastuussa holhottavaan nähden, tai hänen on vapautettava hänet vastuusta, ja hänellä on oikeus saada korvausvaatimus sitä vastaan, jolle hän on rahat maksanut, tai hän vapautuu vastuusta häntä kohtaan. Sillä tosiaankin, jos se, joka maksaa toisen rahan lainaksi, joutuu käyttämään sen, joka sen on saanut, on hänellä saatava sitä vastaan, joka sen on saanut; ja samoin se, joka maksaa rahaa velan maksamiseksi, vapautuu vastuusta siltä, joka sen on saanut.

20. Sama, Digest, kirja XVIII.

Kun annan sinulle rahaa, jotta sinä lainaisit minulle saman rahan, onko kyseessä laina? Vastasin, että tällaisissa tapauksissa emme käytä oikeita sanoja, sillä tällainen sopimus ei ole lahjoitus eikä laina; se ei ole lahjoitus, koska rahaa ei anneta siinä tarkoituksessa, että se jäisi ehdottomasti vastaanottajan haltuun; eikä se ole laina, koska se maksetaan pikemminkin velan välttämiseksi kuin toisen osapuolen vastuuseen saattamiseksi. Jos siis joku, joka on saanut minulta rahaa sillä ehdolla, että hän lainaa sen minulle, maksaa minulle saamansa rahat, se ei ole laina, sillä minun katsotaan pikemminkin saaneen sen, mikä jo kuului minulle. Tämä on ymmärrettävä näin, jotta ehtojen tiukka merkitys säilyisi; vapaamman tulkinnan mukaan molemmat liiketoimet ovat kuitenkin päteviä.

21. Sama, Digest, kirja XLVIII.

Eräät viranomaiset ovat katsoneet, että miestä, joka nostaa kanteen kymmenestä aureista, ei voida pakottaa hyväksymään viittä ja sitten nostamaan kannetta loppuista; tai jos hän väittää, että tietty maa-alue kuuluu hänelle, häntä voidaan pakottaa nostamaan kanne vain osasta sitä; mutta molemmissa tapauksissa katsotaan, että preetori olisi lempeämpi, jos hän pakottaisi kantajan hyväksymään sen, mitä hänelle tarjotaan, koska riita-asioiden vähentäminen kuuluu hänen velvollisuuteensa.

22. Sama, On Minicius, kirja IV.

Lainattiin viiniä ja käynnistettiin oikeudenkäynti sen takaisinperimiseksi; heräsi kysymys siitä, milloin arvio sen arvosta olisi tehtävä, silloinko kun se luovutettiin, kun asia otettiin käsiteltäväksi vai kun asia ratkaistiin? Sabinus vastasi, että jos oli ilmoitettu, milloin se oli palautettava, arvio oli tehtävä sen arvosta tuona ajankohtana, mutta jos

ei, sen arvo oli arvioitava silloin, kun kanne nostettiin. Kysyin, missä paikassa arvio olisi tehtävä? Vastaus oli, että jos oli sovittu, että se palautetaan tietyssä paikassa, arvio olisi tehtävä siellä; mutta jos tätä ei ollut mainittu, se olisi arvioitava paikassa, jossa kanne nostettiin.

23. Africanus, Kysymyksiä, kirja II.

Jos otan haltuuni sinulle testamentatun orjan ja myyn hänet aivan kuin hän olisi ollut minulle testamentattu, ja hän kuolee, niin Julianus sanoo, että voit periä minulta takaisin kauppahinnan, koska olen hyötynyt omaisuudestasi.

24. Ulpianus, Pandects.

Kun osapuoli sopii jostakin tietyistä omaisuudesta, hän ei saa kanneoikeutta sopimuksen perusteella, vaan hänen on edettävä henkilökohtaisen takaisinsaantikanteen kautta, jonka avulla nostetaan kanne joistakin tietyistä asioista.

(25) Sama, Konsuliarvoisien miesten virka- asemasta.

Kun velkoja lainaa rahaa rakennusten korjaamista varten, hänellä on etuoikeutettu panttioikeus lainaamiinsa rahoihin.

26. Sama, Lausunnot, kirja V.

Jos sotilaan asiamies lainaa rahaa ja ottaa vakuuden, on todettu, että kanne myönnetään sille sotilaille, jolle rahat kuuluivat; samoin kuin siinä tapauksessa, että holhoojan holhooja tai nuorison edunvalvoja määrää, että jommallekummalle heistä kuuluneet lainatut rahat on maksettava takaisin.

27. Sama, Ediktistä, kirja X.

Kunnallinen yhteisö voi sitoutua lainaan, jos rahat käytetään sen hyväksi; muussa tapauksessa lainan ottaneet ovat vastuussa yksityishenkilöinä, ei yhteisö.

28. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja XXI.

Jos velkoja ei ole ottanut asianmukaista vakuutta, hän ei tästä syystä menetä oikeuttaan vaatia maksua velan määrästä, jonka vakuudeksi pantti ei riittänyt.

29. Paulus, On Plautius, kirja IV.

Kun omistaja käyttää orjaansa asiamiehenään, Julianus katsoo, että voidaan sanoa, että orja on vastuussa henkilökohtaisesta takaisinsaantikanteesta aivan kuin hän olisi tehnyt sopimuksen sen tahon määräyksestä, jonka toimeksiannosta hänet oli nimitetty.

(30) Sama, Plautiuksesta, kirja V.

Kun osapuoli, joka on saamassa rahalainaa, lupaa tulevalle velkojalleen, että hän maksaa sen takaisin, hänellä on valta vapautua vastuusta jättämällä rahat vastaanottamatta.

31. Sama, On Plautius, kirja XVII.

Kun henkilökohtainen kanne on nostettu maa-alueen tai orjan takaisinsaamiseksi, olen sitä mieltä, että nykyisen käytännön mukaan on sen jälkeen, kun asia on yhdistetty, luovuttava kaikesta, mitä on kertynyt, eli kaikesta siitä, mihin kantajalla olisi ollut oikeus, jos se, mikä olisi ollut maksettavana, olisi toimitettu silloin, kun asia yhdistettiin.

1. Ostin orjanne vilpittömässä mielessä varkaalta, tietämättä asiasta, ja orja itse osti orjan teille kuuluneesta peculiumista, ja jälkimmäinen orja toimitettiin minulle. Sabinus ja Cassius sanovat, että voitte nostaa henkilökohtaisen kanteen minua vastaan toisen orjan takaisin saamiseksi; mutta jos olen menettänyt jotain hänen tekemänsä kaupan kautta, minulla on puolestaan oikeus nostaa kanne teitä vastaan. Tämä pitää täysin paikkansa, sillä Julianus sanoo, että on harkittava, onko omistajalla ostosta johtuva rajoittamaton kanneoikeus, mutta myyjä voi nostaa henkilökohtaisen takaisinsaantikanteen vilpittömässä mielessä toiminutta ostajaa vastaan. Mitä tulee peculiumista saatuihin rahoihin, jos ne ovat vielä käytettävissä, omistaja voi nostaa kanteen niiden takaisinperimisestä, mutta hän on De peculio -kanteessa vastuussa myyjälle hinnan maksamisesta; mutta jos rahat on käytetty, oikeus De peculio -kanteen nostamiseen raukeaa. Julianuksen olisi kuitenkin pitänyt lisätä, että myyjä on vastuussa orjan omistajalle ostosta vain, jos hän maksaa hänelle koko hinnan sekä sen, mikä hänelle olisi kuulunut, jos hän olisi tehnyt sopimuksen vapaan miehen kanssa. Samaa sääntöä sovelletaan silloin, kun maksan

vilpittömässä mielessä toimivalle omistajalle, jos olen valmis luovuttamaan omistajalle kaikki kanneoikeudet, joita minulla saattaa olla kyseistä omistajaa vastaan.

32. Celsus, Digest, kirja V.

Jos pyydät Titiusta ja minua lainaamaan sinulle rahaa ja minä käsken erästä velallista lupaamaan, että hän toimittaa sen sinulle, ja sinä teet sopimuksen uskoen, että hän on Titiuksen velallinen, oletko sinä vastuussa minulle? Olen epävarma tästä asiasta, jos et ole tehnyt mitään sopimusta kanssani, mutta pidän todennäköisenä, että olet vastuussa; en siksi, että lainasin sinulle rahaa (sillä näin ei voi olla, elleivät osapuolet suostu siihen), vaan siksi, että rahani ovat joutuneet käsiisi, ja siksi on asianmukaista ja oikeudenmukaista, että maksat ne takaisin minulle.

33. Modestinus, Pandects, kirja X.

Keisarillisissa perustuslaeissa määrätään, etteivät maakuntia hallitsevat eivätkä heidän avustajansa saa ryhtyä liiketoimintaan eivätkä lainata rahaa korolla tai ilman korkoa.

34. Paulus, Sentences, kirja II.

Provinssin kuvernöörin palveluksessa olevat virkamiehet voivat antaa lainoja korolla tai ilman korkoa.

1. Maakunnan kuvernööriä ei ole kielletty lainaamasta rahaa korolla.

35. Modestinus, Opinions, kirja III.

Lainattua rahaa koskevien velvoitteiden riski siirtyy sille, jonka huolimattomuudesta voidaan osoittaa, että riski on lisääntynyt.

36. Javolenus, Epistolat, I kirja.

Olit minulle velkaa rahasumman ilman mitään ehtoja, ja minun määräykselläni lupasit Attiukselle maksaa mainitun rahasumman tietyin ehdoin. Tämän ehdon ollessa vireillä velvollisuutesi minua kohtaan on aivan sama kuin jos olisit luvannut rahat minulle vastakkaisella ehdolla; jos minä nostan kanteen ehdon ollessa vireillä, onko

sillä mitään vaikutusta? Vastaus oli seuraava: Sillä oikeudellinen asema on sama kuin jos hän ei olisi tehnyt mitään ehtoa, ja kun ehdon täyttäminen on vireillä, en voi nostaa kannetta rahasta, koska on epävarmaa, eikö se ehkä olekaan erääntynyt ehdon mukaisesti, ja minun katsotaan nostaneen kanteen liian aikaisin.

37. Papinianus, Määritelmät, I kirja.

Kun ehto viittaa ajankohtaan, jolloin velvoite on solmittu, ehto ei keskeydy, ja jos ehto on tosiasiallinen, ehto on voimassa, vaikka sopijapuolet eivät tietäisikään, että näin on; esim: "Lupaatko maksaa minulle sata tuhatta sestertiusta, jos parthialaisten kuningas elää?".

Sama sääntö pätee myös silloin, kun ehto viittaa kuluneeseen aikaan:

(38) Scaevola, Kysymyksiä, kirja I.

On nimittäin myös harkittava, voidaanko ihmisluonnon mukaan varmistua siitä, että raha tulee maksettavaksi:

39. Papinianus, Määritelmiä, I kirja.

Siksi lauseke saa ehdon voiman vasta, kun se koskee tulevaisuutta.

(40) Paulus, Questions, Book III.

Pretoriaaniprefektin ja juristin Aemilius Papinianuksen oikeudessa luettiin seuraavanlainen sitoumus: "Minä, Lucius Titius, olen kirjallisesti ilmoittanut, että olen saanut Publius Maeviukselta lainaksi viisitoista aureeta, jotka maksettiin minulle hänen kotonaan, ja Publius Maevius edellytti ja minä, Lucius Titius, lupasin, että mainitut viisitoista aureeta juoksevina kolikoina maksetaan asianmukaisesti seuraavana kalendana. Jos mainittua summaa ei edellä mainittuna päivänä ole maksettu mainitulle Publius Maeviukselle tai sille, jolla on siihen oikeus, eikä siitä ole annettu mitään vakuutta, Publius Maevius on sopinut ja minä, Lucius Titius, olen luvannut, että maksun erääntymisestä kuluneelta ajalta maksetaan sakkona yksi denari jokaista kolmeakymmentä päivää ja jokaista sataa denaria kohden. Lisäksi sovimme keskenämme, että minä olisin velvollinen maksamaan mainitulle Publius Maeviukselle edellä mainitusta summasta joka kuukausi kolmesataa denaria koko summasta joko hänelle tai hänen

perilliselleen." Korkeiden maksuvelvollisuuteen liittyen heräsi kysymys, koska maksulle määrätty määrä kuukausia oli kulunut? Totesin, että koska samaan aikaan tehtyä sopimusta pidetään osana sopimusta, lopputulos on sama kuin jos osapuoli, joka oli sopinut tietyn rahasumman maksamisesta joka kuukausi, olisi myöhemmin lisännyt sopimuksen korosta suhteessa maksujen viivästymiseen; ja näin ollen ensimmäisen maksun korko alkaisi juosta ensimmäisen kuukauden lopussa, ja samoin toisen ja kolmannen kuukauden jälkeen korko maksamattomalle rahasummalle kasvaisi, mutta korkoa ei voitaisi periä maksamattomalle pääomalle, ennen kuin se itse voitaisiin periä. Eräät viranomaiset sanovat, että lisätty sopimus koskee vain pääoman maksamista eikä myöskään korkoa, koska jälkimmäisestä oli selvästi määrätty edellisen lausekkeen määräyksessä, ja että sopimus sallisi vain poikkeuksen; näin ollen, jos rahaa ei maksettaisi ilmoitettuna ajankohtina, korko erääntyisi määräyksen antamispäivästä alkaen, aivan kuin tämä olisi nimenomaisesti mainittu. Mutta jos pääoman perimisen ajankohtaa on lykätty, seurauksena on, että myös korko kertyy siitä päivästä, jolloin osapuoli oli laiminlyönyt maksunsa; ja jos, kuten mainitut viranomaiset katsoivat, sopimus antaisi mahdollisuuden vain poikkeukseen (vaikka myöhemmin vallitsi toinen mielipide), lain mukaan korkovelvoitetta ei silti voitaisi panna täytäntöön; sillä osapuoli ei ole laiminlyönyt maksuaikaa, jos rahaa ei voida periä häneltä, koska hän voi vedota poikkeukseen, jolla estetään vaatimuksen esittäminen. Kun kuitenkin sovitaan, että tietty määrä on toimitettava, kun jokin ehto on täytettävä, ja se kerätään sillä välin, kuten esimerkiksi sadonkorjuun yhteydessä; sama määräys voidaan tehdä myös koron osalta, niin että jos rahaa ei ole maksettu määräpäivään mennessä, koron määrä voidaan maksaa siitä päivästä alkaen, jona sopimus tehtiin.

41. Africanus, Questions, kirja VIII.

Eräs testamentin perijä oli nimittänyt orjansa Stichuksen kirjanpitäjäksi tietyssä maakunnassa, ja hänen testamenttinsa luettiin Roomassa, jolloin mainittu Stichus vapautettiin ja nimitettiin perilliseksi osaan omaisuudesta; ja Stichus, joka ei tiennyt asemansa muuttumisesta, jatkoi perinnässä vainajan rahojen keräämistä, antoi lainoja, teki toisinaan sopimuksia ja otti pantteja; kysyttiin lausuntoa siitä, mikä oli laki tässä tapauksessa? Katsottiin, että kaikki velalliset, jotka olivat maksaneet hänelle, vapautettiin vastuusta, edellyttäen, että he eivät myöskään tieneet, että orjan omistaja oli kuollut; mutta Stichuksen käsiin tulleiden rahasummien osalta hänen kanssaperillisillään ei ollut oikeutta nostaa kanteita perinnönjaosta, vaan se oli myönnettävä heille tehtyjen liiketoimien perusteella; ja jos hän itse oli lainannut rahaa, omaisuus siihen siirtyi vain suhteessa siihen määrään, jonka hän itse oli perillinen. Näin on asianlaita, sillä jos minä annan sinulle rahaa, jotta voisit lainata sen Stichukselle, ja minä sitten kuolen ja sinä, tietämättä siitä, annat rahat hänelle, et siirrä siihen liittyvää omaisuutta; sillä huolimatta siitä, että voidaan katsoa, että velalliset vapautuvat maksettuaan hänelle, ei ole ratkaistu, että

hänellä on oikeus määrätä rahan omistusoikeudesta lainaamalla sitä. Näin ollen, jos takaisinmaksua koskevaa sopimusta ei ole tehty, lainattuja rahoja ei voida vaatia takaisin perittäviksi suhteessa perillisen osuuteen, eikä pantteja voida pidättää. Jos kuitenkin tehtiin takaisinmaksusopimus, on tärkeää, millä ehdoilla se tehtiin; jos hän esimerkiksi teki sen nimenomaisesti omistajansa Titiuksen hyväksi, joka oli tuolloin kuollut, sopimus olisi epäilemättä mitätön; mutta jos hän määräsi, että rahat maksettaisiin takaisin hänelle, on katsottava, että hän sai siitä hyötyä kuolinpesältä; aivan kuten silloin, kun vapaat tai toisten orjat palvelevat meitä vilpittömässä mielessä, kaikki, mitä he hankkivat omaisuudestamme, kuuluu meille; samoin kaikki, mitä hankitaan kuolinpesän osan kautta, tehdään itse kuolinpesän hyväksi. Kun perilliset ovat kuitenkin tulleet perintöosaan, tätä sääntöä ei voida pitää yhtä lailla sovellettavana; joka tapauksessa, jos he tiesivät, että Stichus oli nimitetty perilliseksi yhdessä heidän kanssaan, sillä tässä tapauksessa niitä ei voida pitää vilpittömässä mielessä omistajina, joilla ei ollut aikomusta pitää hallussaan. Jos kuitenkin ehdotetussa tapauksessa viitataan kanssaperillisiin, jotka ovat tietämättömiä tosiseikoista, esimerkiksi siksi, että he itse olivat välttämättömiä perillisiä, voidaan silti antaa sama lausunto; ja tässä tapauksessa tuloksena on, että jos mainitulla orjalla on samassa kunnossa olevia kanssaperillisiä, heidän kaikkien katsotaan palvelevan toisiaan vilpittömässä mielessä.

42. Celsus, Digest, kirja VI.

Jos sovin Titiukselta kymmenen aureenin maksamisesta ja sen jälkeen sovin Seiukselta sen velan määrän, jota en ehkä saa perittyä Titiukselta, niin jos nostan kanteen Titiusta vastaan kymmenestä aureesta, Seius ei vapautu vastuusta, koska muuten Seiuksen antama vakuus on arvoton; mutta jos Titius noudattaa tuomiota, Seius ei ole enää vastuussa. Jos kuitenkin nostan kanteen Seiusta vastaan, mitä vähemmän voin periä Titiukselta, kun asia on ratkaistu Seiuksen ja minun välilläni, sitä vähemmän voin myöhemmin periä Titiukselta.

1. Labeo sanoo, että jos sovitaan, että asianosainen huolehtii kymmenen aureenin maksamisesta, ei voida tästä syystä vaatia, että kymmenen aureenia on maksettava sinulle, koska lupauksen antaja voi vapautua löytämällä varakkaamman velallisen; ja itse asiassa tämä tarkoittaa sitä, että asianosaista ei voida pakottaa liittymään liikkeeseen, jos hän tarjoutuu hankkimaan varakkaamman velallisen.

Otsikko 2. Valan vannomisesta, olipa se vapaaehtoista, pakollista tai oikeudellista

(1) Gaius, Maakuntaediktistä, kirja V.

Eräs hyvin tärkeä keino riita-asioiden ripeään ratkaisemiseen on tullut käyttöön, nimittäin valan uskonnollinen luonne, jonka avulla riidat ratkaistaan joko osapuolten itsensä sopimuksella tai tuomarin auktoriteetilla.

2. Paulus, Ediktistä, kirja XVIII.

Valan vannominen vaikuttaa kompromissilta, ja sillä on suurempi painoarvo kuin tuomioistuimen tuomiolla.

3. Ulpianus, Ediktistä, XXII kirja.

Praetor sanoo: "Kun osapuoli, jota vastaan kanne nostetaan, vannoo valan sen jälkeen, kun tiettyjä ehdotuksia on tarjottu." Meidän on ymmärrettävä, että sanoilla "osapuoli, jota vastaan kanne on nostettu" tarkoitetaan vastaajaa itseään. Muut sanat "sen jälkeen, kun tietyt ehdotukset on tarjottu" eivät ole tarpeettomasti lisättyjä; sillä jos vastaaja vannoo valan ilman, että kukaan on sitä hänelle tarjonnut, praetor ei tunnusta tämäntyyppistä valaa, koska asianosainen vannoo vain itselleen; muutoin olisi äärimmäisen helppoa, että kuka tahansa, joka ei välitä valasta, vannoisivat sen siellä, missä kukaan ei ole sitä hänelle tarjonnut, ja vapautuisivat siten oikeudenkäynnin rasituksesta.

(1) Jos asianosaista haastetaan oikeuteen missä tahansa kanteessa, jos hän vannoo valan, siitä on hänelle hyötyä, olipa kyseessä sitten *in personam*, *in rem* tai *in factum* nostettu kanne, rikosoikeudellinen kanne tai jokin muu kanne tai jos kanne koskee kieltoa.

(2) Jos vala on annettu henkilön siviilioikeudelliseen tilaan viitaten, praetori pitää sen voimassa; kuten esimerkiksi silloin, kun annoin sinulle valan ja sinä vannoit, ettet ollut minun valvonnassani, vala on pidettävä voimassa.

(3) Siksi Marcellus toteaa, että vala voidaan vannoa viitaten kysymykseen siitä, onko tietty nainen raskaana vai ei, ja valan on pysyttävä voimassa. Lopuksi hän sanoo, että kun kysymys koskee hallussapitoa, valan on pysyttävä voimassa; esimerkiksi kun nainen haluaa saada omaisuuden hallintaan, koska hän on raskaana, ja kun vastapuoli kiistää tämän, hänen on joko vannottava, että hän on raskaana, tai vastapuolen on vannottava, että hän ei ole raskaana, sillä jos hän itse vannoo valan, hän voi päästä hallintaan ilman huolta; ja toisaalta, jos vala vannotaan häntä vastaan, hän ei voi tehdä sitä, vaikka hän olisikin todella raskaana; ja siksi Marcellus sanoo, että nainen, joka

vannoo valan, saa siitä etua ja välttää oikeudenkäynnin sillä perusteella, että hän on ottanut hallussapidon syntymättömän lapsen puolesta harhautustarkoituksessa; eikä häneen voida kohdistaa väkivaltaa, kun hän on hallussapidossa. Mutta onko valasta hyötyä siinä määrin, että se estää lapsen syntymän jälkeen tapahtuvan tutkimuksen siitä, onko lapsi sen jälkeläinen, jonka väitetään olevan sen isä vai ei, on kysymys, jota Marcellus käsittelee, ja hän sanoo, että totuus on selvitettävä, koska vala ei hyödytä eikä vahingoita toista; näin ollen äidin vala ei hyödytä lasta eikä aiheuta vahinkoa, jos äiti antaa sen ja vannoo, ettei ole raskaana tietylle miehelle.

(4) Osapuolen on välttämätöntä vannoa valan ehdoilla, mutta jos minä annan sen puolestasi, sinä voit vannoa Jumalan nimeen ja sinä vannot oman pääsi nimeen,

4. Paulus, Ediktistä, kirja XVIII.

Tai poikiesi pään kautta,

5. Ulpianus, Ediktistä, XXII kirja.

Tällaisella valalla ei ole mitään vaikutusta. Jos kuitenkin vaadin teitä vannomaan oman pelastuksenne nimeen ja te vannotte niin, minun on pidettävä siitä kiinni; sillä kaikenlainen vala, joka on ylipäättään laillinen ja jolla joku haluaa vannoa omasta puolestaan, on sopiva, ja jos se vannotaan, preetori tukee sitä.

1. Jumalallinen Pius totesi eräässä reskriptiossa, että jos vala on vannottu jonkin erikoisen taikauskon mukaisesti, sen on pysyttävä voimassa.

2. Kun vala on vannottu, ei saa kysyä mitään muuta kuin sitä, onko asianosainen vannonut valan, eikä kysymystä siitä, onko jotakin maksettavaa, oteta huomioon, koska vala osoittaa sen riittävästi.

3. Kun asianosainen kuitenkin vannoo lainvastaisen valan, toisin sanoen sellaisen uskonnon valan, jonka tunnustaminen on julkisesti kielletty, katsotaanko, onko sitä pidettävä niin kuin valaa ei olisi annettu; ja tämä on mielestäni parempi mielipide.

4. Jos vala on annettu eikä asianosaista vapauteta vannomasta valaa, on katsottava, että asiaa ei ole koskaan annettu ratkaistavaksi valalla, ja näin ollen, jos hän myöhemmin haluaisi vannoa valan, valasta ei ole hänelle mitään hyötyä, koska valaa ei ole annettu sen asian osalta, jota varten se annettiin.

6. Paulus, Ediktistä, XIX kirja.

Asianosainen luopuu valasta, joka tarjotessaan valaa ja hänen vastapuolensa osoittaessa halukkuuttaan vannoa se, vapauttaa hänet siitä, koska hän on tyytyväinen, koska toinen asianosainen suostuu vannomaan valan. Jos jälkimmäinen ei kuitenkaan ole ottanut valaa, mutta on myöhemmin valmis antamaan sen, ja kantaja on haluton antamaan sitä, hänen ei katsota luopuneen siitä, sillä siitä voidaan luopua vain silloin, kun se on hyväksytty.

7. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXII.

Praetori sanoo: "Sellaisen asian osalta, josta on annettu vala, en myönnä kanteen joko asianosaista itseään tai sitä vastaan, jolle omaisuus kuului." Termi "asia" on ymmärrettävä siten, että sitä sovelletaan riippumatta siitä, onko vala annettu koko kyseessä olevan omaisuuden tai vain osan siitä osalta; sillä praetori lupaa, että hän ei myönnä kanteita sen osalta, minkä osalta vala on annettu, sen enempää valan antanutta osapuolta kuin niitäkaan vastaan, jotka seuraavat häntä, jolle vala annettiin,

8. Paulus, Ediktistä, kirja XVIII.

Vaikka he saisivat periä omaisuuden.

9. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXI.

Sillä valan vannomisen jälkeen kanne hylätään; ja jos asiasta on kiistaa, toisin sanoen jos kiistetään, onko vala vannottu vai ei, on syytä poikkeukseen.

1. Jos vala on vannottu tai siitä on luovuttu, vastaajalla on oikeus poikkeukseen sekä itsensä että muiden puolesta; ja kantaja saa kanneoikeuden, jossa ainoa tarkasteltava asia on se, vannoko hän, että hänelle annettaisiin jotakin, tai jos hän oli valmis vannomaan ja valasta luovuttiin.

2. Jos tuomio annetaan asianosaista vastaan sen jälkeen, kun vala on vannottu, tapauksessa, jossa on kyse häpeästä; paremman käsityksen mukaan hänestä tulee häpeällinen.

3. Jos asianosainen, joka on vastuussa minulle väliaikaisessa kanteessa, antaa minulle valan siten, että minun on vannottava, että hän on velvollinen maksamaan, ja minä vannon tämän; hän ei vapaudu ajan kulumisen vuoksi, koska hänen vastuunsa pysyy voimassa sen jälkeen, kun kysymys on yhdistetty.

4. Jos joku alle kaksikymmentäviisivuotias antaa valan ja toteaa, että häntä on hyödynnetty valan antamisessa, hänen on esitettävä vastine vastauksena valaan perustuvaan poikkeukseen; kuten Pomponius sanoo. Olen kuitenkin sitä mieltä, että tätä vastalauseetta ei pitäisi koskaan hyväksyä, vaan että useimmissa tapauksissa preetorin pitäisi itse tutkia, onko alaikäistä hyödynnetty, ja myöntää hänelle täysi korvaus; sillä pelkkä se, että hän on alaikäinen, ei todista, että häntä on huijattu. Tämän poikkeuksen tai tutkimuksen ei myöskään pitäisi ulottua pidemmälle kuin laissa säädetty aika sen jälkeen, kun alaikäinen on täyttänyt kaksikymmentäviidennen ikävuotensa.

5. Lisäksi, jos asianosainen antaa velalliselle valan velkojensa huijaamiseksi, ja velkojille olisi myönnettävä vastine petoksen perusteella valaan perustuvaa poikkeusta vastaan; ja lisäksi, jos petokseen syyllistynyt asianosainen antaa velkojalle valan saadakseen tämän vannomaan, että hänen on maksettava hänelle kymmenen aurea, ja sen jälkeen, kun hänen omaisuutensa on myyty, hän haluaa nostaa kanteen; joko kanne on hylättävä tai sitä vastaan voidaan esittää poikkeus velkojen huijaamisen perusteella.

6. Julianus sanoo, että asianosaisen, joka puolustaa asiaa vapaaehtoisesti tai on nimitetty asianajajaksi, vala, jos vastapuoli sen esittää, on hyvä puolustus ja antaa päämiehelle poikkeusluvan. Näin ollen on sanottava, että sama sääntö pätee silloin, kun asiamies on nimitetty nostamaan kanne ja vastaaja vannoo valan vannottuaan, että summa on maksettava minulle, sillä tämä antaa minulle kanneoikeuden. Tämä mielipide on perusteltu.

7. Jos kantaja on vannonut hallussaan olevan osapuolen antamalla valalla, että omaisuus on hänen, hänellä on oikeus nostaa kanne; mutta tämä koskee vain valan antanutta osapuolta ja niitä, jotka ovat tulleet hänen tilalleen; mutta jos kantaja haluaisi käyttää valan antamisella saamaansa etuoikeutta kanteessa toista osapuolta vastaan, hänen valastaan ei ole hänelle mitään hyötyä;

(10) Paulus, Ediktistä, kirja XVIII.

Koska tiettyjen osapuolten välinen liiketoimi ei saisi vahingoittaa ketään muuta.

(11) Ulpianus, On the Edict, kirja XXII.

Jos valan antamisen jälkeen hallussaan oleva osapuoli vannoo, että omaisuus ei kuulu kantajalle, niin niin kauan kuin hänellä on hallussaan omaisuus, hän voi käyttää valaan perustuvaa poikkeusta valan antanutta osapuolta vastaan; mutta jos hän menettää hallinnan, hänellä ei ole oikeutta kanteeseen, ei edes silloin, kun valan antanut osapuoli on hallussaan; sillä hän ei ole vannonut, että omaisuus on hänen, vaan ainoastaan, että se ei kuulu toiselle osapuolelle.

1. Näin ollen, jos kantaja, joka on antanut hänelle valan, vannoi, että omaisuus on hänen, kun hänellä on hallussaan; katsomme näin ollen, että vaikka hän menettäisi hallinnan ja valan antanut osapuoli saisi sen haltuunsa, hänelle olisi myönnettävä kanne in factum. Lisäksi on päätetty, että kaikki sato, joka on mahdollisesti kerätty omaisuudestani, jonka olen vannonut kuuluvan minulle, on palautettava minulle, ja että naisorjien jälkeläiset ja karjan poikaset on luovutettava valan antamisen jälkeen.

2. Samoin, jos vannon, että jonkin omaisuuden käyttöoikeus on joko minun tai että se on luovutettava minulle, kanne on minun edukseni niin kauan kuin minulla on oikeus käyttöoikeuteen; mutta niissä tapauksissa, joissa käyttöoikeus menetettäisiin, minulla ei ole kanneoikeutta. Kun asianosainen kuitenkin vannoo, että hänellä on käyttöoikeus tai että hänellä on oikeus sellaiseen omaisuuteen, johon ei voida perustaa käyttöoikeutta, koska se kuluisi pois käytöstä, on valan vaikutus mielestäni hyväksyttävä, ja vaikka siis katsottaisiinkin, että hän on antanut oikean valan, hän voi mielestäni valan perusteella vaatia käyttöoikeutta, jos vakuus annetaan.

3. Kun teidän ja minun välillä on riita kiinteistöstä ja minä vannon, että se kuuluu minulle, minulla on oikeus saada se, mihin minulla olisi ollut oikeus, jos tuomio olisi annettu minun edukseni kiinteistöä koskevassa oikeudenkäynnissä; ja teitä vaaditaan luovuttamaan paitsi se omaisuus, joka teillä oli tuolloin hallussanne, myös se, mikä teillä on myöhemmin tullut hallintaan; ja valalla on katsottava olevan yhtä suuri merkitys kuin jos minun asiani olisi todistettu, ja siksi oikeudenmukainen kanne on nostettava minun hyväkseni. Jos kuitenkin minulla on hallussani oikeus omaisuuteen, ja te sitoudutte perimään sen takaisin minulta ja minä annan valan teitä vastaan, minulla on oikeus saada poikkeus, joka perustuu mainittuun valaan. On selvää, että jos joku muu taho nostaa minua vastaan kanteen periäkseen perinnön takaisin, ei ole epäilystäkään siitä (kuten Julianus sanoo), että valasta ei ole minulle mitään hyötyä.

12. Julianus, Digest, kirja IX.

Sama sääntö pätee silloin, kun haluan haastaa oikeuteen jonkun, jolla on hallussaan kuolinpesään kuuluvaa omaisuutta; sillä jos nostaisin kanteen periäkseni kuolinpesän takaisin teiltä ja todistaisin, että se on minun, jos kuitenkin nostaisin kanteen jotakuta toista henkilöä vastaan, minun täytyisi todistaa sama asia.

13. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXII.

Jos on kaksi suojelijaa, ja kun toinen heistä vannoo valan vannottuaan, että vapaamatkustaja ei ole hänen vapaamatkustajansa, onko toisella oikeus saada haltuunsa koko omaisuus, johon suojelijoilla on oikeus, vai vain puolet siitä? Vastaukseksi sanotaan, että jos se osapuoli, jolle vala vannottiin, oli holhousmies, toisella on oikeus omaan osuuteensa omaisuudesta, eikä hänelle ole mitään hyötyä siitä, että vapaamies vannoi valan toista vastaan; mutta holhousmiehellä on paljon vastuuta ja valtaa, jos hän kääntyy tuomarın puoleen yrittäessään todistaa, että hän on ainoa holhousmies, koska vapaamies vannoi, että toinen ei ollut hänen holhousmiehensä.

1. Julianus sanoo, että jokaisella, joka vannoo, että tietty maa-alue on hänen, pitäisi olla oikeus myös prätorian kanteeseen, kun on kulunut riittävästi aikaa, jotta hänellä olisi oikeus omistusoikeuteen vanhentumisen perusteella.

2. Julianus sanoo myös, että jos asianosainen vannoo, ettei hän ole tehnyt varkautta, hänen katsotaan vannoneen valan kaikkien asiaan liittyvien seikkojen osalta, eikä hän näin ollen ole vastuussa varkauskanteesta eikä henkilökohtaisesta takaisinsaantikanteesta siitä syystä, että vain varas on vastuussa jälkimmäisestä kanteesta. Voiko siis joku, joka vannoo, ettei ole tehnyt varkautta, vedota tähän poikkeukseen, jos häntä vastaan nostetaan henkilökohtainen perintäkanne? Jos kanteen nostanut osapuoli väittää olevansa varkaan perillinen, häntä ei voida kieltää kuulemasta, ja hänelle on myönnettävä erityinen takaisinsaantikanne varkaan perillistä vastaan, eikä tuomarın pidä sallia hänen toimia, jos hän yrittää todistaa, että kyseinen osapuoli on varas.

3. Jos joku vannoo, että olen myynyt hänelle jotakin sadalla aureilla, hän voi nostaa oston perustuvan kanteen kaiken sopimukseen liittyvän suorittamisesta, toisin sanoen omaisuuden luovuttamisesta ja vakuudesta todellisen omistajan perintää vastaan. Eikö olisi kuitenkin pohdittava, voidaanko häntä vastaan nostaa kauppasopimukseen perustuva kanne kauppasumman takaisinperimiseksi? Jos tämän osalta on tosiaankin vannottu vala, toisin sanoen,

että rahat on maksettu, ei ole oikeutta nostaa kannetta jälkimmäisen takaisinperimisestä; mutta jos tätä ei ole vannottu, osapuoli on näin ollen vastuussa kauppahinnasta.

4. Sanomme, että samaa sääntöä sovelletaan, jos joku vannoo, että hän on liittynyt yhtiömieheksi; sillä hänet voidaan silti haastaa oikeuteen yhtiömieskanteessa.

5. Marcellus sanoo, että jos joku vannoo antaneensa maansa kymmenen aureen vakuudeksi, hän ei voi nostaa kannetta panttauksesta maksamatta kymmentä aureeta, mutta hän lisää, että ehkä hänet voidaan haastaa oikeuteen kymmenestä aureesta valansa perusteella; ja tämän hän hyväksyy täysin. Quintus Saturninus yhtyy tähän mielipiteeseen, ja hän käyttää hyväkseen tapausta, jossa asianosainen vannoi, että hänen entinen vaimonsa oli antanut hänelle myötäjäislahjaksi tietyn omaisuuden; hän sanoo, että tässä tapauksessa hänelle olisi myönnettävä kohtuullinen kanne myötäjäisrahasta, ja kiistän, että tämä mielipide ylittää oikeudenmukaisuuden vaatimukset.

6. Kun rahallisessa liiketoimessa osapuoli vannoo keisarin neron kautta, että hän ei ole velvollinen maksamaan tai että hänen vastapuolellaan on oikeus maksuun, ja vannoo väärän valan; tai kun hän vannoo maksavansa tietyn ajan kuluessa eikä tee niin; keisarimme ja hänen isänsä totesivat reskriptissä, että hänet on lähetettävä pois ruuskittavaksi sauvoilla ja että hänelle on liitettävä seuraava huomautus, nimittäin: "Älä vannoo hätiköidysti!"

14. Paulus, Ediktistä, kirja III.

Aina kun vannotaan vala omaisuuteen liittyen, siitä ei voida luopua vanhemman tai suojelijan hyväksi, ja vala vaaditaan omaisuuteen liittyen; esimerkiksi kun rahaa lainataan ja kantaja vannoo, että hänelle on maksettava, tai vastaaja vannoo, että hän ei ole velvollinen maksamaan. Samaa sääntöä sovelletaan, kun vala vaaditaan pelkkään lupaukseen maksaa tiettyyn aikaan.

15. Sama, Ediktistä, kirja VI.

Joku on lähetettävä heidän koteihinsa antamaan vala arvovaltaisille henkilöille ja niille, jotka sairauden vuoksi eivät voi saapua tuomioistuimeen.

16. Ulpianus, Ediktistä, kirja X.

Kun suojelija menee naimisiin vapaana olevan naisensa kanssa, häntä ei voida pakottaa vannomaan valaa omaisuuden poistamista koskevassa kanteessa; mutta jos hän itse antaa valan vapaalle naiselleen, häntä ei pakoteta vannomaan, että hän teki sen kiusantekotarkoituksessa.

17. Paulus, Ediktistä, kirja XVIII.

Jos vala on annettu tuomioistuimen ulkopuolella sopimuksen mukaisesti, sitä ei voi antaa takaisin.

1. Holhousvangin on annettava vala holhoojansa suostumuksella, koska jos hän antaa sen ilman sitä, häntä vastaan voidaan tehdä poikkeus; mutta hänellä on oikeus saada takaisin, koska hänellä ei ole laillista oikeutta huolehtia omista asioistaan.

2. Kun holhooja, joka hoitaa holhousta, tai mielisairaan tai tuhlaajapojan edunvalvoja antaa valan, sitä on pidettävä vahvistettuna; sillä he määräävät omaisuudesta ja antavat kuitit, jos rahaa maksetaan, ja voivat myös saattaa asian oikeuteen kanteen avulla.

3. Lisäksi kun asiamies antaa valan, se on hyväksyttävä, jos hänellä on määräysvalta päämiehensä koko omaisuuteen tai hänet on erityisesti määrätty tekemään se tai jos hän on asiamies, joka toimii omissa nimissään.

18. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXVI.

Mutta muuten asiamiestä, joka yrittää antaa valan, ei pitäisi kuulla, kuten Julianus toteaa Digestin kymmenennessä kirjassa, eikä päämies voi myöhemmin haastaa oikeuteen sellaista vastaajaa, joka on antanut valan; eikä hänestä ole paljon hyötyä, jos annettiin vakuus siitä, että päämies vahvistaa teon; Jos nimittäin päämies nostaa kanteen häntä vastaan, vastaajan on osoitettava, että hän vannoi valan vilpittömästi, edellyttäen, että poikkeus on esitetty; mutta jos hän nostaa kanteen, joka perustuu siihen, että sopimus ratifioidaan, hänen on todistettava, että hän itse on tehnyt väärän valan.

19. Sama, Ediktistä, kirja XXVI.

Jos asiamiestä siis kehoitettiin nostamaan kanne ja hän antoi valan, hän teki jotakin, mitä häntä ei ollut kehoitettu tekemään.

20. Paulus, Ediktistä, kirja XVIII.

Jos orja antaa valan tai vannoo valan, se hyväksytään, jos hänellä on peculiuminsa hallinto:

(21. Gaius, On the Provincial Edict, kirja V.

Sillä hän voi laillisesti kuitata maksetut rahat, ja hänellä on oikeus uudistaa velvoite.

22. Paulus, Ediktistä, kirja XVIII.

Eräät viranomaiset katsovat, että De peculio -kanne olisi myönnettävä omistajaa vastaan, jos orja antaa kantajalle valan. Samoja sääntöjä sovelletaan isän valvonnassa olevaan poikaan.

23. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXVI.

Jos orja vannoo, että hänen omistajansa ei ole velvollinen maksamaan, omistajalla on oikeus poikkeukseen, ja hänen vastustajansa, joka tarjosi valan orjalle, ei voi syyttää ketään muuta kuin itseään.

24. Paulus, Ediktistä, kirja XXVIII.

Paljon enemmänkin on totta, että pojan uskonnollinen tunne on eduksi hänen isälleen, kun kanne voidaan nostaa jälkimmäistä vastaan. Mutta kun tällaiset osapuolet antavat valan takaisin, he eivät tee niiden oikeudellista asemaa huonommaksi, joiden auktoriteetille he ovat alistettuja.

(25) Ulpianus, Ediktistä, kirja XXVI.

Jos orjani vannoo, kun vala on alun perin annettu tai palautettu hänelle, että tietty omaisuus kuuluu hänen isännälleen tai että se olisi luovutettava hänelle, olen mielestäni oikeutettu sopimukseen perustuvaan kanteeseen tai poikkeukseen valan pyhän luonteen ja sopimuksen ehtojen vuoksi.

26. Paulus, Ediktistä, kirja XVIII.

Kun jonkun sanotaan vannoneen valan, ei ole väliä, mikä hänen sukupuolensa tai ikänsä on, sillä vala on joka tapauksessa pidettävä voimassa sitä osapuolta vastaan, joka oli siihen tyytyväinen sitä antaessaan; vaikka holhousmiehen ei koskaan katsota vannoneen väärää valaa, koska ei ole katsottu, että hän voi tietoisesti syyllistyä petokseen.

1. Jos isä vannoo, että hänen poikansa ei ole velvollinen maksamaan; Cassius ilmoitti mielipiteekseen, että valaan perustuva poikkeus olisi myönnettävä sekä isälle että pojalle. Jos isä vannoo, ettei peculiumissa ole mitään, kanne voidaan nostaa poikaa vastaan; ja kanne voidaan nostaa myös isää vastaan, jotta saadaan tili mahdollisesta myöhemmin hankitusta peculiumista.

2. Valan vannomisen voidaan katsoa kuuluvan samaan luokkaan kuin velvoitteen uusiminen tai siirtäminen, koska se syntyy sopimuksesta; vaikka sillä on myös jonkin verran yhtäläisyyksiä tuomion kanssa.

27. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja V.

Vala korvaa myös maksun.

28. Paulus, Ediktistä, XVIII kirja.

Jos kaksi velkojaa, jotka ovat yhdessä kiinnostuneita, tekevät sopimuksen ja toinen heistä antaa valan, se vaikuttaa myös toiseen velkojaan.

1. Kun päävelallinen vannoo valan, se hyödyttää myös vakuuttajaa; ja kun vala vaaditaan vakuuttajalta, se hyödyttää myös päävelallista, kuten Cassius ja Julianus sanovat; sillä koska vala ottaa maksun paikan, sen on tässäkin tapauksessa katsottava tekevän niin; edellyttäen, että vala on otettu käyttöön itse sopimukseen ja kyseiseen omaisuuteen nähden eikä valan vannoneen henkilön osalta.

2. Jos joku lupaa esittää velalliseni oikeudessa, ja minä annan hänelle valan, ja hän vannoo, ettei ole koskaan luvannut esittää häntä, siitä ei pitäisi olla mitään hyötyä velalliselleni; mutta jos hän vannoo, ettei hän itse ole lainkaan velkaa minulle, pitäisi tehdä ero ja muuttaa menettelyä replikaatiolla; riippumatta siitä, oliko hän antanut

valan, jonka mukaan hän oli lupauksensa jälkeen esittänyt asianosaisen, vai oliko hän itse asiassa maksanut sen, mitä oli maksettava. Samanlainen ero voidaan tehdä myös velan takaajan tapauksessa.

3. Kun kahdesta tietyn rahasumman yhteisvelallisesta toinen vannoi valan; tämän tulisi hyödyttää myös toista.

4. Valaan perustuvaa poikkeusta voidaan käyttää paitsi silloin, kun asianosainen nostaa kanteen siitä asiasta, jonka osalta hän on antanut valan, myös toiseen asiaan viitaten, jos jälkimmäisessä oikeudenkäynnissä on kyse samasta kysymyksestä; esimerkiksi silloin, kun valaa vaaditaan toimeksiantokanteessa tai kanteessa, joka perustuu harjoitettuun liiketoimintaan, yhtiösuhteeseen tai muuhun samankaltaiseen asiaan; ja silloin voidaan nostaa erityinen, samoihin asioihin perustuva takaisinsaantikanne, sillä perusteella, että toinen kanne mitätöi toisen kanteen.

5. Jos joku vannoo, ettei ole tehnyt ryöstöä, hänen ei pitäisi sallia saada valastaan mitään hyötyä varkautta koskevassa kanteessa tai varastetun omaisuuden takaisinperintää koskevassa kanteessa; koska varkaus on erilainen rikos, koska se voidaan tehdä salaa.

6. Jos vuokralaista vastaan nostetaan kanne vuokrasopimuksesta esimerkiksi siksi, että hän on kaatanut puita, ja hän vannoo, ettei ole kaatanut niitä, ja häntä vastaan nostetaan myöhemmin kanne kahdentoista taulun lain nojalla puiden kaatamisesta tai Lex Aquilian nojalla vahingonkorvausvaatimus tai häntä vastaan haetaan kieltoa Quod vi aut clam, hän voi puolustautua valaansa perustuvalla poikkeuksella.

7. Jos nainen vannoo, että hän ei ole poistanut miehelleen kuuluvaa omaisuutta avioeron vuoksi, hän ei voi puolustautua poikkeuksen avulla, jos häntä vastaan nostetaan kanne omaisuuden takaisin saamiseksi, ja jos hän väittää, että se on hänen omaisuuttaan, vaaditaan toinen vala; toisaalta, jos hän vannoi, että omaisuus oli hänen omaisuuttaan, tämä vala voidaan esittää puolustukseksi kanteessa, joka koskee poistetun omaisuuden poistamista. Ja on todellakin yleisesti todettava, että jos sama kysymys tulee esiin toisessa kanteessa, valaan perustuva poikkeus on käytettävissä.

8. Jos siis asianosainen vannoo, että häntä vastaan ei ole annettu tuomiota, vaikka häntä vastaan nostetaan kanne tuomiosta, joka perustuu määräykseen, jonka mukaan tuomioistuimen päätöstä noudatetaan; hän voi puolustautua poikkeuksen avulla. Jos häntä kuitenkin toisaalta haastetaan oikeuteen sillä ehdolla, että tuomioistuimen päätöstä noudatetaan, ja hän sitten vannoo, että hän ei ole velvollinen maksamaan, poikkeukseen ei voida asianmukaisesti

vedota sitä vastaan, joka nostaa kanteen tuomion perusteella, sillä voi käydä niin, että ehto ei ole tullut voimaan, vaikka tuomio on annettu häntä vastaan, ellei hän vannoo, että näin ei ole tapahtunut.

9. Lisäksi Pomponius sanoo, että jos joku vannoo, että osa hänen omaisuudestaan on varastettu, hän ei saa välittömästi hyvää kanneperustetta omaisuuden takaisin saamiseksi.

10. Koska tämän pykälän mukaan vala antaa taas sekä kanteen että poikkeusperusteen, jos vastaaja vannoo oikeudenkäynnin ulkopuolella valan, jonka kantaja tarjoaa, ja vannoo, ettei hän ole velvollinen maksamaan, ja sitten kantaja vannoo vastaajan tarjotessa valaa, että hänellä on oikeus vaatia maksua, tai päinvastoin; Viimeksi mainittu valaehdotus on vahvempi, mutta tämä ei vaikuta siihen, onko toinen osapuoli tehnyt väärän valan; sillä kysymys ei ole siitä, oliko vastaaja velvollinen maksamaan, vaan siitä, vannoiiko kantaja, että hän oli velvollinen.

29. Tryphoninus, Disputations, kirja VI.

Lisäksi, jos te annatte valan ja minä vannon, että te ette ole vannonut, että olin velvollinen maksamaan teille; silloin voin vedota valaani perustuvaan poikkeusperusteeseen vastoin oikeudenmukaista kannetta, jolla on tarkoitus selvittää, vannoitteko valan vannoneen, että teillä oli oikeus vaatia maksua, jotta kanteeseen sisältyvä kysymys voidaan ratkaista.

30. Paulus, Ediktistä, kirja XVIII.

Pedius sanoo, että jos ihminen kanteessa, jossa summa kasvaa vastaajan kieltämisen vuoksi, vannoo, että hän on jotain velkaa, hän saa oikeuden nostaa kanteen yksinkertaisesta eikä kaksinkertaisesta vahingonkorvauksesta; sillä on täysin riittävää, että kantaja vapautetaan tarpeesta todistaa asiansa, sillä jos tämä osa ediktiosta jätetään pois, hänen oikeutensa kaksinkertaisen vahingonkorvauksen vaatimiseen säilyy ennallaan; ja voidaan sanoa, että tällaisessa tapauksessa pääasia ei ole se, että kanne on nostettu, vaan se, että kantajan vala tulee voimaan.

1. Jos vannon, että olet velvollinen luovuttamaan minulle Stichuksen, eikä tällaista orjaa ole olemassa, sinun ei vastaajana tarvitse maksaa minulle hänen arvoaan, paitsi varkaustapauksessa tai laiminlyöntisi vuoksi; sillä kummassakaan näistä tapauksista orjan arvo on ilmoitettava, myös hänen kuolemansa jälkeen.

2. Jos nainen vannoo, että hänelle on maksettava kymmenen aurea myötäjäisenä, koko summa on maksettava; mutta jos hän vannoo, että hän on maksanut kymmenen aurea myötäjäisenä, ei tutkita pelkästään sitä, onko summa maksettu, vaan se katsotaan maksetuksi, ja se osa, joka pitäisi palauttaa, on annettava hänelle.

3. Kansankanteessa vaadittua valaa voidaan käyttää muita vastaan vain, jos se on vaadittu vilpittömässä mielessä; sillä jos joku panee vireille oikeudenkäynnin, tämä ei estä kansankannetta, ellei oikeudenkäyntiä ole pantu vireille salaa.

4. Jos vapautettu mies sen jälkeen, kun hänen suojelijansa on antanut hänelle valan, vannoo, että hän ei ole hänen vapautettu miehensä, vala on hyväksyttävä; näin ollen ei voida ottaa huomioon mitään palveluksia koskevaa vaatimusta eikä sellaista vaatimusta, joka koskee testamentin määräysten vastaisen omaisuuden hallintaa.

5. Jos vannon, että minulla on oikeus saada käyttöoikeus siirrettyä itselleni, tämä on tehtävä vain, jos annan vakuuden siitä, että käytän sitä hyvän kansalaisen tavoin ja että kun käyttöoikeus päättyy, palautan sen.

31. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja XXX.

On muistettava, että joskus, jopa valan vaatimisen jälkeen, keisarilliset perustuslait sallivat turvautua tavanomaiseen menettelyyn, kun asianosainen väittää, että on löydetty uusia asiakirjoja, joita hän nyt vain haluaa käyttää. Näiden perustuslakien katsotaan olevan käytettävissä ainoastaan silloin, kun tuomioistuimien on vapauttanut asianosaisen; sillä tuomareilla on usein tapana valan vaatimisen jälkeen antaa päätös sen asianosaisen hyväksi, joka oli vannonut valan; mutta jos asia on ratkaistu asianosaisten välillä valalla, ei samaa asiaa saa käsitellä uudelleen.

32. Modestinus, Erimielisyydet, kirja III.

Holhooja ei voi luopua valasta.

33. Ulpianus, On Sabinus, XXVIII kirja.

Kun asianosainen vannoo oman pelastuksensa kautta, vaikka hänen katsotaan vannovan Jumalan kautta (sillä vannoessaan tällä tavalla hän viittaa jumaluuteen), silti, jos valaa ei olisi annettu hänelle tällä erityisellä tavalla, hänen ei katsota vannoneen, ja siksi hänen on pakko vannota vala uudestaan oikeassa muodossa.

(34) Sama, Ediktistä, kirja XXVI.

Valaa voidaan käyttää sekä rahaan että kaikkiin muihin asioihin liittyen, sillä vala voidaan antaa jopa palveluksia koskevassa kanteessa, eikä vastapuoli voi valittaa hänelle aiheutuneesta vahingosta, koska hän voi antaa valan takaisin. Mitä sitten on tehtävä, jos vastaaja väittää, että hänet on vapautettu, koska hän luulee, että Stichus, orja, jonka hän lupasi, on kuollut? Tässä tapauksessa häntä ei voida suojella antamalla vala takaisin, ja tästä syystä Marcellus on sitä mieltä, ja se on hyvin oikein, että hänet joko vapautetaan valan antamisesta tai hänelle annetaan tietty aika, jotta hän voi selvittää tosiasiat ja vannota sitten valan.

1. Asianosainen, joka esiintyy kunnan tai jonkin oikeushenkilön puolustajana, voi antaa valan, jos hänellä on siihen määräys.
2. Valaa ei voida antaa holhousmiehelle.
3. Edustajaa tai puolustajaa ei voida pakottaa vannomaan valaa, sillä Julianus toteaa Digestin yhdeksännessä kirjassa, että puolustajaa ei voida pakottaa vannomaan valaa ja että täydelliseen puolustukseen riittää, jos hän on valmis liittymään asian käsittelyyn.
4. Kun asianosainen antaa valan, hänen on ensin itse vannottava, että hän ei tee sitä halutessaan aiheuttaa harmia, jos tätä vaaditaan; ja sitten vannotaan vala hänen puolestaan. Tästä valasta, jossa viitataan ärsyttämiseen, luovutaan, kun kyseessä on suojelija tai vanhemmat.
5. Jos osapuolet ovat epävarmoja vannottavan valan luonteesta, sen ehdot ratkaisee asian käsittelevä välimies.
6. Pretori sanoo: "Sen, jota pyydetään vannomaan vala, pakotan joko maksamaan tai vannomaan valan." Vastaajan on siis valittava, maksaako vai vannooko hän, ja jos hän ei vannota, pretori pakottaa hänet maksamaan.

7. Vastaajalle annetaan kuitenkin toinenkin keino, nimittäin se, että hän voi halutessaan antaa valan takaisin, ja jos kanteen nostanut kieltäytyy hyväksymästä ehtoja, joiden mukaan hänen on vannottava vala, preetori ei anna asian jatkoa, ja näin toimiessaan hän toimii mitä oikeudenmukaisimmin; sillä ehdot, joiden mukaan vala on annettava, eivät saa olla epämiellyttäviä sille, joka itse on antanut valan. Kantaja ei kuitenkaan voi antaa valaa, joka liittyy sen vastaajan harmiksi, joka antaa valan takaisin, sillä sitä, että kantaja odottaisi, että vala de calumnia annetaan hänen itse asettamiensa ehtojen mukaisesti, ei pitäisi suvaita.

8. Aina ei ole asianmukaista, että vala annetaan uudelleen samoilla ehdoilla kuin alun perin; sillä ehkä asioiden tai henkilöiden erilaisuuden vuoksi voi ilmetä asioita, jotka aiheuttavat erimielisyyttä heidän välillään, ja jos näin tapahtuu, tuomarin olisi siksi päätettävä valan ehdoista.

9. Kun riita-asiassa on kyse valasta, tuomari vapauttaa sen osapuolen, joka vannoo valan, ja kuulee sitä, joka haluaa antaa valan takaisin, ja jos kantaja vannoo valan, hänen on annettava tuomio vastaajaa vastaan; ja jos tämä kieltäytyy vannomasta valaa, mutta maksaa, hänen on vapautettava hänet, ja jos hän ei maksa, hänen on annettava tuomio vastaajaa vastaan; ja jos kantaja sen jälkeen, kun vala on annettu takaisin, kieltäytyy vannomasta valaa, hänen on vapautettava vastaaja.

35. Paulus, Ediktistä, kirja XXVIII.

Kun holhoojan huoltaja antaa valan, kun kaikki muut todisteet puuttuvat, häntä on kuultava, sillä voi olla olemassa olosuhteita, joiden vallitessa kanne hylätään holhoojan osalta.

1. Kun tuhlaaja antaa valan, häntä ei saa kuulla, ja sama sääntö pätee muissakin vastaavissa tapauksissa; sillä olipa vala sitten sopimuksen tai velan, tuomion toimeenpanon maksun, tilalla, sitä ei saa sallia, paitsi jos sen antavat ne, joilla on asianmukainen pätevyys tällaisiin asioihin.

2. Osapuolia, joita ei voida pakottaa liittymään asian käsittelyyn Roomassa, ei voida pakottaa vannomaan valaa siellä; kuten esimerkiksi maakuntien lähettiläitä.

36. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXVII.

Jos kantaja antaa valan koskien rahaa, joka oli vain luvattu, ja vastaaja vannoo valan, hän voi vedota poikkeukseen, jos häntä vastaan nostetaan kanne lupauksen perusteella; mutta jos häntä vastaan nostetaan kanne päävelvoitteesta - eli aikaisemman velvoitteen perusteella - poikkeukseen ei voida vedota, ellei hän vanna valaa myös tämän osalta sen jälkeen, kun kantaja oli antanut hänelle valan.

37. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXXIII.

Jos valasta ei ole luopunut se, joka sen tarjosi, eikä ole vannottu valaa, jossa kiistetään, että menettely on aloitettu häirintätarkoituksessa, kanteen ei sen seurauksena myönnetä; sillä hän voi syyttää vain itseään, joka ryhtyi tarjoamaan valaa ennen kuin kiistäminen siitä, että häirintätarkoituksessa oli tarkoitus vanna, oli vannottu, joten hän on samassa asemassa kuin jos hän olisi hajaantunut valan kanssa.

(38) Paulus, Ediktistä, kirja XXXIII.

Jos osapuoli on haluton joko vannomaan tai palauttamaan valan, se on osoitus ilmeisestä turmeltuneisuudesta ja vastaa tunnustusta.

39. Julianus, Digest, kirja XXX.

Jos joku sopii velallisensa kanssa, että rahasta ei nosteta kannetta, jos tämä vannoo, ettei hän "noussut kapitoliin" tai että hän oli tehnyt tai ei ollut tehnyt mitään muuta; ja velallinen vannoo sen mukaisesti valan, hänelle on myönnettävä poikkeus valan perusteella, ja jos hän on maksanut, hän voi periä rahat takaisin; sillä sopimus on lainmukainen, jos se on missä tahansa tapauksessa tehty riippuvaiseksi valan antamisen ehdosta.

40. Sama, Digest, kirja XIII.

Kun velalliselta vaaditaan vala, se saa aikaan pantista vapautumisen; sillä tämä muistuttaa velasta vapautumista, ja se antaa varmasti aiheutta poikkeukseen. Näin ollen velkoja, joka nostaa kanteen sakosta, estyy poikkeuksen vuoksi, ja jos rahat on maksettu, ne voidaan periä takaisin; aivan kuten silloin, kun vala on vaadittu, kaikki kiistat loppuvat.

(41) Pomponius, Rules.

Labeo totesi, että valasta voidaan luopua sellaisen asianosaisen hyväksi, joka on poissa tai joka on tietämätön tosiseikoista; ja siitä voidaan jopa luopua kirjeitse.

42. Sama, Kirjeet, kirja XVIII.

Kun velkoja, joka oli nostanut kanteen holhottua vastaan lainattua rahaa vastaan, antoi valan, ja tämä vannoi, ettei hän ollut velvollinen maksamaan, ja velkoja nosti sitten kanteen hänen takaajaansa vastaan rahan saamiseksi; pitäisikö hänet sulkea pois valaan perustuvalla poikkeuksella? Kirjoittakaa minulle mielipiteenne. Julianus käsittelee asiaa perusteellisemmin; hän sanoo nimittäin, että jos velkojan ja holhoojan välille syntyi kiista siitä, oliko holhoutuja koskaan saanut rahaa, ja sovittiin, että koko kysymys ratkaistaisiin, jos holhoutuja vannois valan ja vannois, ettei hän ollut velvollinen maksamaan; luonnollinen velvoite on tällä sopimuksella ratkaistu, ja jos rahaa on maksettu, se voidaan periä takaisin. Jos velkoja kuitenkin väittää, että hän oli myöntänyt lainan, ja holhottava puolustautuu vain sillä perusteella, että hänen holhoojansa ei ollut puuttunut asiaan, ja tällainen vala vannotaan, preetori ei tässä tapauksessa anna takaajalle mitään helpotusta. Mutta kun ei voida selvästi osoittaa, mikä oli sopimus, ja on epäselvää (kuten hyvin usein tapahtuu), oliko velkojan ja holhoojan välinen kiista tosiasiaan vai lakiin liittyvä kysymys; ja kun velkoja tarjosi valan, ja holhoojan oli vannottava se, meidän on katsottava, että heidän välillään oli sovittu, että jos holhoojan pitäisi vannoa, ettei hänellä ollut velvollisuutta maksaa, riita katsottaisiin päättyneeksi ja maksetut rahat voitaisiin periä takaisin; ja katsomme, että takuuvakuuttajille olisi myönnettävä poikkeus.

1. Jos takaaja vannoo, ettei hän ole velvollinen maksamaan, vastaajaa suojelee valaan perustuva poikkeus; mutta jos takaaja vannoo, ettei hän ole koskaan ollut lainkaan vaaditun summan takaaja, tämän valan ei pitäisi hyödyttää sitä, joka on luvannut.

2. Lisäksi jos kantaja antaa valan, ja joko poissaolevan tai läsnä olevan vastaajan puolesta esiintyvä osapuoli vannoo, että tämä ei ole velvollinen maksamaan, valaan perustuva poikkeus myönnetään sille, jonka puolesta vala on annettu. Samaa sääntöä sovelletaan, kun joku, joka esiintyy takaajan puolesta, vannoo valan, jotta päämiehelle voidaan myöntää poikkeus.

3. Samoin jos päämies vannoo valan, hänen vakuuttaa suojellaan, koska jommankumman hyväksi tehty päätös hyödyttää toista.

Otsikko 3. Oikeudessa annetusta valasta

1. Ulpianus, On Sabinus, kirja LI.

Kun omaisuus on oikeudenkäynnin kohteena ja kanteen yhteydessä vannotaan vala, emme pidä sen arvoa suurempana sen vuoksi, että tuomio voi olla suurempi sen vuoksi, että vastaaja on ollut häveliäs, koska hän ei ole luovuttanut omaisuutta, sillä omaisuus ei tällä tavoin muutu arvokkaammaksi, vaan sen arvo nousee yli sen arvon, joka sillä on vastaajan häveliäisyyden vuoksi :

(2) Paulus, On Sabinus, kirja XIII.

Riippumatta siitä, haastammeko oikeuteen jotakin, joka on meidän omaamme, vai nostetaanko kanne tuottamista varten.

1. Joskus arvio tehdään vain suhteessa kantajan etuun kanteessa; esimerkiksi silloin, kun rangaistavana on vastaajan huolimattomuus jättää omaisuus luovuttamatta tai tuottamatta; mutta kun rangaistavana on omaisuutta luovuttamatta tai tuottamatta jättäneen osapuolen petos tai kontumitaatio, arvo on arvioitava sen summan mukaan, jonka kantaja vannoi oikeudessa saatavaansa viitaten.

3. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXX.

Kun rahaa on talletettu, tuomarin ei pitäisi antaa valaa, jotta asianosainen voisi vannoa osuutensa määrän, koska kolikoiden arvo on varma; ellei hän vannois, mikä oli hänen osuutensa siitä, että rahat palautetaan hänelle määrättyinä päivinä; sillä entä jos hän joutuisi maksamaan rahasumman rangaistuksen nojalla tai panttilainan perusteella ja pantti myytäisiin sen vuoksi, että vastapuoli oli kieltäytynyt maksamasta hänelle talletettuja rahoja?

(4) Sama, Ediktistä, kirja XXXVI.

Tarkastellaanpa, kuka voi vannoa tämän valan silloin, kun oikeudenkäynti on pantu vireille edunvalvojaa vastaan, ja ketä vastaan hän voi sen tehdä. Edunvalvoja itse ei tosiaankaan voi vannoa sitä, jos hän ei ole saavuttanut murrosikää, sillä tämä on hyvin usein julkaistu reskriptioissa. Jumalalliset veljet totesivat eräässä reskriptiossa, että holhoojaa itseään ei voida pakottaa vannomaan valaa eikä holhottavan äidille voida antaa lupaa vannoa valaa, vaikka hän olisikin valmis vannomaan valan; sillä pidettiin vakavana asiana, että holhoojat, jotka eivät tunne tosiasioita, ottavat vastoin suostumustaan väärästä valasta vannomisen riskin toisen hyväksi. Jumalallinen keisarimme ja hänen isänsä vahvistivat myös, että holhoojia tai alaikäisen huoltajia ei voitu pakottaa antamaan valaa vaatimuksen yhteydessä; mutta jos holhoojat tai huoltajat haluavat osoittaa niin suurta kiintymystä heidän huostassaan oleviin holhoojiin tai alaikäisiin, lain auktoriteetti ei estä oikeudenkäyntejä päättämästä tällä tavoin, jos osapuolten välillä on ollut riita; koska valalla vahvistettua arviota ei ole tehtävä sen osapuolen edun kannalta, joka on vannoutunut, vaan sen päämiehen edun kannalta, jonka puolesta holhoustoimesta on tehtävä tili. Alaikäinen voi kuitenkin halutessaan vannoa valan.

1. Tuomarin on annettava vala, mutta jos joku muu antaa sen tai jos se annetaan ilman, että sitä annetaan, sillä ei ole mitään pyhyttä, eikä se itse asiassa ole lainkaan vala; ja tämä on todettu keisarimme ja hänen jumalallisen isänsä perustuslaeissa.

2. Mikä tahansa summa voidaan vannoa; mutta kysyn, voiko tuomari asettaa valalle rajan niin, että se rajoitetaan tiettyyn summaan, estääkseen asianosaista käyttämästä tilaisuutta valan vannomiseen valtavasta summasta? Vakiintuneen käsityksen mukaan on tuomarin harkintavallassa antaa vala tai olla antamatta sitä, ja siksi herää kysymys, voiko se, joka voi kieltäytyä antamasta valaa, myös rajoittaa vannottavan summan, ja tämäkin kuuluu vilpittömässä mielessä toimivan tuomarin harkintavaltaan.

3. Lisäksi on harkittava, eikö tuomarilla, joka on antanut valan, ole oikeutta kieltäytyä noudattamasta sitä ja joko hylätä asia kokonaan tai antaa tuomio pienemmästä summasta kuin mitä on vannottu; ja parempi mielipide on, että jos on olemassa jokin epätavallisen hyvä syy ja uusia todisteita on löydetty, hän voi tehdä niin.

4. On vakiintunutta, että jos on tapahtunut laiminlyönti, valaa ei pidä antaa, vaan tuomarin on tehtävä arvio.

5. Marcianus, säännöt, kirja IV.

Sekä esineoikeudellisissa kanteissa että tuottamisoikeudellisissa kanteissa että vilpittömässä mielessä tapahtuvissa oikeudenkäynneissä vala vannotaan saatavan osalta.

(1) Tuomari voi kuitenkin määrätä tietyn määrän, johon asti asianosainen voi vannoa valan; sillä hänellä oli oikeus ensinnäkin olla antamatta hänelle valaa.

(2) Lisäksi, jos vala on annettu, tuomarilla on oikeus joko hylätä asia tai antaa vastaajalle tuomio pienemmästä summasta.

(3) Kaikissa näissä tapauksissa vala voidaan kuitenkin vaatimukseen nähden ottaa vain silloin, kun kyseessä on petos, eikä huolimattomuuden vuoksi; sillä tuomari tekee arvion siitä, mikä kuuluu jälkimmäisen piiriin.

(4) Ei ole epäilystäkään siitä, etteikö joskus vannottaisi vala saatavaan viitaten tiukan lain mukaisessa kanteessa; esimerkiksi silloin, kun asianosainen, joka lupasi toimittaa Stichuksen, laiminlyö toimituksen ja Stichus kuolee; sillä tuomari ei voi tehdä arviota sellaisen omaisuuden arvosta, jota ei enää ole olemassa, ilman valan antamista.

6. Paulus, Ediktistä, kirja XXVI.

Toisin on silloin, kun oikeudenkäyntiä käydään sopimuksen tai testamentin perusteella, sillä silloin ei ole tapana vannoa vaateen nimeä.

(7) Ulpianus, On the Edict, kirja VIII.

Yleisesti pidetään itsestään selvänä, ettei kukaan muu kuin se asianosainen, joka hallitsee asiaa, voi vannoa valan vaatimuksen osalta; sillä Papinianus sanoo, ettei kukaan muu kuin asianosainen, joka on liittynyt asian käsittelyyn omasta puolestaan, voi vannoa valan.

8. Marcellus, Digest, kirja VIII.

Kun holhooja, jolla on hallussaan täysi-ikäisen henkilön omaisuutta, kieltäytyy luovuttamasta sitä hänelle; kysyn, pitäisikö häntä vastaan antaa tuomio omaisuuden arvosta vai kantajan vannoman saatavan määrästä? Vastasin, että ei ole pelkästään se, että omaisuuden arvo (eli se, minkä arvoinen omaisuus on) olisi arvioitava, vaan että

osoitetusta huijauksesta on rangaistava; ja että omaisuuden arvo olisi pikemminkin jätettävä sen omistajan harkinnan varaan siten, että kantajalle annetaan valta vanhoa valan vannominen saatavan osalta.

(9) Javolenus, On Cassius, kirja XV.

Kun varkaudesta nostetaan kanne, on annettava valahtoinen vakuutus omaisuuden arvosta varkauden tekohetkellä ilman, että lisätään sanoja "tai enemmän", koska jos omaisuus on arvokkaampaa, se on joka tapauksessa yhtä arvokasta.

10. Callistratus, Kysymyksiä, kirja I.

Jos joku ei esitä asiakirjoja, kantajan sallitaan vanhoa vaateensa, jotta vastaajalle voidaan antaa tuomio vahingonkorvauksesta, joka vastaa sitä intressiä, joka kantajalla on asiakirjojen esittämiseen; ja tämän jumalallinen Commodus totesi eräässä rescriptissä.

11. Paulus, Opinions, kirja III.

Tutkinta ei ole helposti sallittua, jos asianosainen syyllistyy väärään valaan asiassa, jossa hänen on lain mukaan vannottava vaatimus.

Otsikko 4. Kanteesta, joka koskee sellaisen omaisuuden takaisinperintää, joka on annettu vastikkeeksi, jota ei ole tapahtunut

1. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXVI.

Jos rahaa maksetaan jonkin sellaisen teon perusteella, joka ei ole häpeällinen, kuten että poika vapautetaan, orja vapautetaan tai oikeudenkäynnistä luovutaan, jos teko on suoritettu, kanne rahan takaisinperimisestä ei ole mahdollinen.

1. Jos maksan sinulle kymmenen aureia jonkin ehdon täyttämistä ja sen jälkeen hylkään perinnön tai testamentin, voin nostaa kanteen rahojen takaisinperimisestä.

2. Hermogenianus, Epitomes of Law, kirja II.

Jos testamentti kuitenkin julistetaan väärennetyksi tai piittaamattomaksi ilman, että rahan maksanut on syyllistynyt rikokseen, mainitut kymmenen aureia voidaan periä takaisin kanteella vastikkeeseen puuttumisen perusteella.

(3) Ulpianus, Ediktistä, kirja XXVI.

Maksoin sinulle tietyn rahasumman välttääkseni sen, että haastat minut oikeuteen, ja näin ikään kuin hävitin asian. Voinko nostaa kanteen takaisinperinnästä, jos minulle ei anneta vakuutta siitä, että oikeudenkäyntiä ei aloiteta? On totta, että on suuri ero sillä, maksoinko rahat vain välttääkseni oikeudenkäynnin, vai lupasinko, että minulle luvattaisiin, että näin ei tehtäisi; mutta jos tämä oli vastikkeena, nimittäin se, että minulle luvattaisiin, voin nostaa kanteen rahojen takaisinperimisestä, jos lupausta ei ole annettu; mutta jos sovittiin vain, että oikeudenkäyntiä ei aloiteta, takaisinperintää ei voida vaatia, niin kauan kuin näin ei tapahdu.

1. Samaa sääntöä sovelletaan, jos maksan teille rahasumman sillä ehdolla, että ette vapauta Stichusta; sillä edellä mainitun eron mukaisesti takaisinsaantikanne voidaan joko hyväksyä tai hylätä.

2. Mutta jos maksan teille rahasumman sillä ehdolla, että otatte Stichuksen manumittumini, ettekä te sitä tee, voin nostaa kanteen sen takaisinperimiseksi; tai jos muutan mieleni, voin silti nostaa kanteen.

3. Jos kuitenkin maksoin teille rahasumman sillä ehdolla, että vapautatte Stichuksen tiettyyn aikaan mennessä, mitä sitten? Jos aika ei ole vielä kulunut, kanne rahojen takaisinperimisestä hylätään, elleen ole muuttanut mieltäni; mutta jos aika on kulunut, kanne voidaan nostaa. Mutta jos Stichus on kuollut, voiko maksetut rahat periä takaisin? Proculus sanoo, että jos hän on kuollut sen jälkeen, kun oli kulunut aika, jolloin hänet olisi voitu vapauttaa, takaisinperintää koskeva kanne voidaan nostaa, muuten ei.

4. Ja tosiaankin, jos en maksanut sinulle mitään saadakseni sinut vapauttamaan orjan, mutta oli sovittu, että maksan sinulle, sinulla on vapaus nostaa tällaisesta sopimuksesta johtuva kanne, eli henkilökohtainen takaisinsaantikanne, vaikka orja olisikin kuollut.

5. Jos vapaa mies, joka palveli minua orjana hyvässä uskossa, maksaa minulle rahaa sillä ehdolla, että vapautan hänet, ja minä teen niin, ja hän osoittautuu myöhemmin vapaaksi; herää kysymys, voiko hän nostaa minua vastaan kanteen rahojen takaisin saamiseksi? Julianus sanoo Digestin yhdessätoista kirjassa, että manumetoidulla osapuolella on oikeus nostaa kanteen rahojen takaisinperimiseksi. Myös Neratius toteaa Pergamenttikirjassa, että eräs tanssija Paris, joka oli maksanut Neron tyttärelle Domitiale kymmenen aureita saadakseen vapautensa, nosti häntä vastaan kanteen saadakseen rahat takaisin, eikä tutkittu, oliko Domitia saanut rahat tietäen tuolloin, että hän oli vapaa.

6. Jos joku maksaa minulle kymmenen aureita siinä ymmärryksessä, että hän on orja, joka odottaa pääsevänsä vapaaksi tietyllä ehdolla, vaikka häntä ei ole käsketty tekemään niin, Celsus katsoo, että hän voi nostaa kanteen kymmenen aureenin takaisin saamiseksi.

7. Jos orja, joka testamentin nojalla oli määrätty maksamaan perilliselle kymmenen aureita ja tulemaan vapaaksi, sai vapautensa ehdottomasti kodifikaatin nojalla, mutta maksoi siitä tietämättömänä kymmenen aureita perilliselle; voiko hän nostaa kanteen niiden takaisinperimisestä? Hän toteaa, että hänen isänsä Celsus oli sitä mieltä, että hän ei voi periä niitä takaisin; mutta Celsus itse, johon vaikuttaa luonnollisen oikeudenmukaisuuden tunne, on sitä mieltä, että niiden takaisinperimisestä voidaan nostaa kante. Tämä mielipide on oikeampi, vaikka on vahvistettu (kuten hän itse toteaa), että se, joka on maksanut rahaa siinä odotuksessa, että se, joka sen saa, maksaisi hänelle korvauksen tai että tämä olisi tulevaisuudessa ystävällisempi häntä kohtaan, ei voi periä sitä takaisin, koska häntä on petetty väärän käsityksen perusteella.

8. Hän keskusteleee tässä yhteydessä myös mukavammasta asiasta, nimittäin siitä, eikö orja, joka luuli olevansa ehdollisesti vapaa, siirtänyt maksamansa rahan omistusoikeutta sen vastaanottajalle, koska hän maksoi sen perilliselle siinä luulossa, että se kuului perilliselle eikä hänelle itselleen, vaikka raha oli hänen, koska hän sai sen sen jälkeen, kun hänelle oli testamentin nojalla myönnetty vapaus. Olen sitä mieltä, että jos hän maksoi rahat tämän vaikutelman vallitessa, niistä ei tullut perillisen omaisuutta; sillä vaikka maksan sinulle rahani ikään kuin ne olisivat sinun omasi, en tee niistä sinun omaasi. Mikä olisi sitten tilanne, jos edellä mainittu osapuoli ei maksaisi sitä perilliselle vaan jollekin toiselle, jolle hän luuli, että hänet oli määrätty maksamaan se? Jos hän tosiaan maksaisi rahat omasta peculiumistaan, hän ei tekisi niistä sen vastaanottajan omaisuutta; mutta jos joku muu maksaisi ne hänen puolestaan tai hän itse maksaisi ne vapauduttuaan, niistä tulisi sen vastaanottajan omaisuutta.

9. Vaikka ehdon nojalla vapautettu orja saa maksaa rahaa peculiumistaan jonkin ehdon täytyessä, silti, jos perillinen haluaa pitää sen, hän voi kieltää häntä maksamasta sitä; sillä silloin seurauksena on, että orja saa vapautensa aivan kuin hän olisi täyttänyt ehdon, jonka täyttäminen oli kielletty, eikä rahaa menetetä. Mutta se, jonka perittävän haluttiin saavan rahat, voi nostaa perittävää vastaan asiallisen kanteen pakottaakseen tämän noudattamaan perittävän määrystä.

(4) Sama, Ediktistä, kirja XXXIX.

Jos velkoja vapauttaa velallisensa sen jälkeen, kun tämä oli sopinut hankkivansa jonkun, joka lupaa suorittaa maksun hänen puolestaan, eikä tämä tee niin; voidaan katsoa, että se, jonka velka oli vapautettu, on velvollinen nostamaan kanteen rahojen takaisinperimisestä.

5. Same, Disputations, kirja II.

Jos saatte rahaa sillä ehdolla, että lähдете Capualle, ja sitten, kun olette valmis lähtemään matkalle, sää tai terveydentilanne estää teitä lähtemästä; harkitaanpa, voidaanko rahojen takaisinperintää vaatia sillä perusteella, että ette ole lähtenyt matkalle? Koska te ette ollut syyllinen siihen, että ette lähtenyt matkaan, voidaan todeta, että rahojen takaisinperintää koskeva kanne ei ole mahdollinen; mutta koska rahan maksaneella osapuolella on oikeus muuttaa mielensä, ei ole epäilystäkään siitä, etteikö maksettua summaa voida periä takaisin kanteella, ellei olisi ollut eduksi, että ette olisi saanut rahoja tätä tarkoitusta varten; tai jos tilanne on sellainen, että vaikka ette ole vielä lähtenyt matkaan, olette kuitenkin järjestäneet asianne niin, että teidän on pakko lähteä, tai jos teille on jo aiheutunut matkan edellyttämiä kuluja, niin että esimerkiksi on ilmeistä, että olette käyttänyt enemmän rahaa kuin olette saanut, takaisinperintäkanne ei ole mahdollinen; mutta jos olette käyttänyt vähemmän, kanne voidaan nostaa, edellyttäen kuitenkin, että saatte korvauksen siitä, mitä olette käyttäneet.

1. Jos yksi osapuoli luovuttaa orjan toiselle osapuolelle sillä ehdolla, että tämä luovuttaa orjan tietyn ajan kuluessa, ja orjan luovuttanut osapuoli muuttaa mieltään ja ilmoittaa tästä toiselle osapuolelle; ja orja pitäisi luovuttaa sen jälkeen, kun hänen mielensä on muuttunut, orjan luovuttanut osapuoli on kuitenkin oikeutettu nostamaan kanteen, koska hän muutti mielensä. On kuitenkin selvää, että jos toinen osapuoli ei vapauta orjaa, perustuslaki tulee voimaan ja tekee orjan vapaaksi, jos se osapuoli, joka luovutti orjan tätä varten, ei ole vielä muuttanut mieltään.

2. Lisäksi, jos joku antaa Titiukselle kymmenen aureia, jotta tämä voisi ostaa rahoilla orjan ja manumitoida hänet, ja hän muuttaa myöhemmin mieltään; jos orjaa ei ole vielä ostettu, mielenmuutos antaa hänelle kanneoikeuden rahojen takaisin saamiseksi, jos hän tekee tämän selväksi Titiukselle, jottei tämä ostaisi orjaa myöhemmin ja kärsisi tappiota. Jos orja on kuitenkin jo ostettu, mielenmuutos ei vahingoita ostajaa, mutta hänen on luovutettava ostamansa orja saamiensa kymmenen aureen sijasta; tai jos orja on ehdotetussa tapauksessa jo kuollut, hänen ei tarvitse maksaa mitään, jos kuolema ei johdu hänestä. Jos orja on kuitenkin paennut, eikä hänen ostajansa ole siitä syyllinen, hänen ei tarvitse maksaa mitään; mutta on selvää, että hänen on luvattava palauttaa orja, jos se joskus joutuu hänen valtaansa.

3. Mutta jos hän on saanut rahaa orjan vapauttamiseksi ja orja karkaa, ennen kuin hänet on vapautettu; harkitaanpa, voidaanko hänen saamansa rahat periä takaisin henkilökohtaisella kanteella? Jos hän oli tosiaankin aikeissa myydä kyseisen orjan, mutta ei tehnyt sitä, koska hän oli saanut rahaa orjan manumitointia varten, ei häntä vastaan voida nostaa takaisinsaantikannetta. On kuitenkin selvää, että hänen on annettava vakuus siitä, että jos orja joutuu hänen haltuunsa, hän palauttaa saamansa summan sen jälkeen, kun siitä on vähennetty orjan mahdollisesti pakenemisen vuoksi kärsimä arvonalennus. Ei ole epäilystäkään siitä, että jos maksun suorittanut osapuoli haluaa edelleen, että orja vapautetaan, mutta toinen osapuoli ei halua sitä, koska hänelle tarjotaan sitä orjan pakenemisen vuoksi, hänen on palautettava koko saamansa summa. Jos kuitenkin se osapuoli, joka maksoi hänelle kymmenen aureia, haluaa itse luovuttaa orjan hänelle, on seurauksena, että joko orja on luovutettava hänelle tai hänen maksamansa rahat on palautettava. Mutta jos asianosaisella ei ollut aikomustakaan myydä orjaa, hänen saamansa on palautettava, paitsi jos hän olisi vartioinut orjaa suuremmalla huolellisuudella, ellei hän olisi saanut rahaa orjan vapauttamiseksi, sillä tässä tapauksessa ei ole oikeudenmukaista, että häneltä riistetään sekä orja että koko hinta.

4. Jos hän kuitenkin otti rahat vastaan orjan manumitaatiota varten, ja orja kuoli; jos hän kuitenkin laiminlöi manumitaation, meidän on katsottava, että hänen on palautettava saamansa rahat; mutta jos hän ei ollut laiminlyönyt velvollisuuttaan, vaan oli lähtenyt matkalle tapaamaan maakunnan kuvernööriä tai muuta tuomaria, jonka edessä manumisaatiota koskeva kanne voitiin panna vireille, ja orja kuoli matkan aikana; parempi mielipide on, että jos hänellä oli aikomus myydä orja tai käyttää sitä itse johonkin tarkoitukseen, on katsottava, että hänen ei tarvitse palauttaa mitään; sillä jos hänellä ei ollut aikomusta tehdä näitä asioita, hänen on kannettava orjan kuolemasta aiheutunut vahinko, koska orja olisi kuollut, vaikka hänen omistajansa ei olisi saanut rahaa orjan vapauttamiseksi, paitsi jos orjan vapauttamiseksi tehty matka sattui olemaan hänen kuolemansa syy; esimerkiksi jos hänet tappoivat ryöstäjät tai jos hän murskautui tallin putoamisesta tai ajoneuvon alle jäämisestä tai jos hän menetti henkensä jollakin muulla tavalla, eikä näin olisi tapahtunut, jos matkaa orjan vapauttamiseksi ei olisi tehty.

6. Same, Disputations, kirja III.

Jos vieras antaa naiselle myötäjäiset ja sovitaan, että avioliitto päättyy millä tahansa tavalla, myötäjäiset palautetaan hänelle eikä avioliittoa tule solmia, niin koska sopimus koski vain avioliiton jälkeen tapahtuneita asioita eikä avioliittoa solmittu, herää kysymys, onko naisella oikeus takaisinsaantiin vai onko myötäjäiset antanut osapuoli oikeutettu siihen? On kuitenkin todennäköistä, että tässäkin tapauksessa myötäjäiset antanut osapuoli on pyrkinyt omaan etuunsa; sillä se, joka on antanut lahjan avioliiton vuoksi, voi, jos avioliittoa ei ole solmittu, nostaa takaisinsaantikanteen ikään kuin vastikkeen puuttumisen perusteella, ellei nainen pysty mitä vakuuttavimmalla tavalla osoittamaan, että hän on tehnyt sen pikemminkin naisen hyväksi kuin omaksi edukseen.

1. Mutta jos isä antaa tyttärelleen myötäjäiset ja tällainen sopimus on tehty, Marcellus sanoo, että isällä on oikeus nostaa henkilökohtainen kanne sen takaisinperimiseksi, ellei tarkoitus ole ollut selvästi toinen.

7. Julianus, Digest, kirja XVI.

Joku, joka luuli olevansa eräälle naiselle velkaa tietyn rahasumman, lupasi kihlatulleen tämän pyynnöstä maksaa sen hänelle myötäjäisrahaksi, ja niin hän myös teki; sen jälkeen avioliittoa ei kuitenkaan solmittu. Heräsi kysymys, voiko rahan maksanut osapuoli periä rahat takaisin vai voiko nainen tehdä niin? Nerva ja Atilicinus vastasivat, että koska osapuoli luuli olevansa velkaa rahat ja olisi voinut puolustautua petokseen perustuvalla poikkeuksella, hän itse voisi nostaa kanteen; mutta jos hän oli tietoinen siitä, että hän ei ollut naiselle mitään velkaa, ja antoi lupauksen, naisella olisi oikeus nostaa kanne, koska rahat kuuluivat hänelle. Jos hän olisi kuitenkin ollut tosiasiallisesti naisen velallinen ja maksanut rahat ennen avioliittoa, mutta avioliittoa ei solmittu, hän voi nostaa kanteen rahojen takaisinperimiseksi, eikä naiselle jäisi muuta oikeutta velan maksamiseen kuin se, että velallinen voitaisiin pakottaa luovuttamaan hänelle takaisinperintäkanteensa, eikä hänellä olisi enää mitään muuta vastuuta.

(1) Jos maa luovutetaan myötäjäisenä eikä avioliittoa solmita, maa voidaan periä takaisin henkilökohtaisella kanteella, ja myös sato voidaan haastaa oikeuteen. Sama sääntö koskee naisorjaa ja hänen lapsiaan.

8. Neratius, Pergamentit, kirja II.

Viitaten siihen, mitä Servius toteaa kirjassaan myötäjäisistä; eli jos avioliitto on solmittu sellaisten henkilöiden välillä, joista kumpikaan ei ole vielä saavuttanut asianmukaista ikää, kaikki se, mitä sillä välin on annettu myötäjäisinä, voidaan periä takaisin; meidän on ymmärrettävä tämä niin, että jos avioero saadaan ennen kuin jompikumpi henkilöistä on saavuttanut laillisen iän, rahat voidaan periä takaisin, mutta niin kauan kuin he ovat avioliitossa, omaisuutta ei voida periä takaisin sen enempää kuin silloin, kun kihlattu nainen on antanut sen myötäjäisenä kihlatulle miehelle, niin kauan kuin heidän välillään on yhteys; Sillä kun jotain annetaan tämän vuoksi ennen kuin avioliitto on solmittu, sitä ei voida periä takaisin (koska se on annettu siten, että siitä voi tulla myötäjäiset) niin kauan kuin on mahdollista, että näin voi tapahtua.

9. Paulus, On Plautius, kirja XVII.

Jos aion antaa rahaa naiselle ja maksan sen hänen kihlatulle myötäjäisenä hänen määräyksestään, mutta avioliittoa ei synny, naisella on oikeus vaatia sen takaisinperintää. Mutta jos tein sopimuksen hänen kihlattunsa kanssa ja annoin hänelle rahat sillä yhteisymmärryksellä, että jos avioliitto solmittaisiin, nainen saisi myötäjäiset, mutta jos ei solmittuisi, ne palautettaisiin minulle; ne on ikään kuin annettu jotakin vastaan, ja jos tämä ei toteutunut, voin periä ne takaisin kihlatulta aviomieheltä.

1. Jos joku erehdyksessä lupaa naisen tulevalle aviomiehelle tämän määräyksestä rahaa, jota hän ei ole velkaa, ja avioliitto toteutuu, hän ei voi vedota poikkeukseen petollisen tarkoituksen perusteella; sillä koska aviomies hoiti omaa liiketoimintaansa, hän ei ole syylistynyt petokseen eikä häntä pitäisi pettää, mikä olisi tilanne, jos hänet olisi pakotettu ottamaan vaimo, jolla ei ollut myötäjäisiä. Näin ollen edellä mainitulla osapuolella on takaisinsaantioikeus naista vastaan, ja siinä hän voi vaatia häneltä sitä, mitä hän antoi miehelleen, tai että hänet vapautetaan vastuusta, jos hän ei ole vielä suorittanut maksua. Mutta jos aviomies nostaisi kanteen rahojen takaisinperimiseksi sen jälkeen, kun avioliitto on purkautunut, poikkeuksen pitäisi olla esteenä vain sen summan osalta, jonka nainen olisi saanut.

10. Javolenus, On Plautius, kirja I.

Jos nainen, joka haluaa antaa myötäjäiset miehelle, jonka kanssa hän aikoo mennä naimisiin, vapauttaa miehen vastuusta rahasta, jonka tämä on hänelle velkaa, ja avioliittoa ei solmitakaan, nainen voi hyvin perustellusti nostaa miestä vastaan kanteen rahan takaisinperimiseksi; sillä koska mies on saanut sen vastikkeetta, ei ole mitään eroa sillä, onko se tosiasiallisesti maksettu hänelle vai onko hän saanut siitä vapautuksen.

11. Julianus, Digest, kirja X.

Jos perillinen, joka on vapautetun miehen päätöksellä määrätty pystyttämään muistomerkki tiettyä summaa vastaan, maksaa rahat vapautetulle miehelle, ja tämä, saatuaan ne, ei pystytä muistomerkkiä, hän on vastuussa rahojen takaisinperinnästä.

(12) Paulus, On the Lex Julia et Papia, kirja VI.

Jos joku nostaa donatio mortis causa -kanteen osapuolen toipuessa sairaudesta, hän voi vaatia myös lahjoitetun omaisuuden tuotosta, naisorjien lapsista ja kaikesta muusta, mitä lahjoitettuun omaisuuteen on mahdollisesti kertynyt.

13. Marcianus, säännöt, kirja III.

Jos poika tuo jonkin omaisuuden veljelleen kuumakalleuteen ikään kuin hän aikoisi nostaa kanteen omaisuuden hallussapidosta, mutta ei tee niin, Marcellus sanoo Digestin viidennessä kirjassa, että hänellä on oikeus nostaa kanne omaisuuden takaisin saamiseksi.

14. Paulus, On Sabinus, III kirja.

Jos osapuoli maksaa rahaa, jota hän ei ole velkaa sellaiselle, joka valheellisesti esiintyy asiamiehenä, rahaa ei voida periä asiamieheltä takaisin, ellei hänen oletettu päämiehensä vahvasta liiketoimen; mutta kuten Julianus toteaa, päämies olisi itse vastuussa. Jos päämies ei kuitenkaan vahvasta tekoa, jos maksettu raha olisi ollut tosiasiallisesti eräännytynyt, se voidaan periä takaisin väitetyltä asiamieheltä itseltään; koska kanne maksetun rahan takaisinperimisestä, vaikka velkaa ei ole ollut, ei perustu tähän seikkaan, vaan siihen, että se on maksettu jonkin sellaisen asian perusteella, jota ei ole tapahtunut, eikä vahvistusta ole tehty; tai kanne voidaan nostaa siksi, että valheellinen asiamies on syylistynyt rahan varkauteen, koska häntä vastaan voidaan nostaa kanne varkauden lisäksi henkilökohtaisessa takaisinperintäkanteessa.

(15) Pomponius, On Sabinus, XXII kirja.

Jos eräs Attius epäili erästä orjaasi varkaudesta ja sinä luovutit orjan kidutettavaksi sillä ehdolla, että hänet palautettaisiin sinulle, jos hänet todettaisiin syyttömäksi; ja sitten Attius luovutti hänet vartioprefektille kiinni jääneenä, ja vartioprefekti langetti hänelle äärimmäisen rangaistuksen; sinulla on oikeus nostaa kanne Attiusta vastaan sillä perusteella, että hän oli velvollinen luovuttamaan orjan sinulle, koska häneltä vaadittiin tätä ennen hänen kuolemaansa. Labeo sanoo, että teillä on oikeus nostaa kanne tuotannosta, koska Attius on vastuussa siitä, että häntä ei ole voitu tuoda. Proculus kuitenkin sanoo, että jotta Attius olisi ollut velvollinen luovuttamaan orjan, sinun olisi pitänyt tehdä hänestä orjasi, jolloin et voisi nostaa kanteen hänen tuottamistaan; mutta jos hän olisi silti jäänyt sinun omistukseksi, voisit nostaa Attiusta vastaan varkauskanteen, koska hän käytti toisen omaisuutta niin, että hänen on täytynyt tietää tekevänsä niin vastoin omistajan tahtoa tai että jos tämä olisi tiennyt asiasta, hän olisi kieltänyt sen.

16. Celsus, Digest, kirja III.

Maksoin sinulle rahasumman sillä ehdolla, että toimitat minulle Stichuksen; onko tällainen sopimus epätäydellinen osto- ja myyntisopimus, vai eikö siitä seuraa mitään muuta velvoitetta kuin omaisuudesta, joka on annettu vastineeksi jostakin, mitä ei ole tapahtunut? Olen pikemminkin taipuvainen hyväksymään jälkimmäisen näkemyksen, ja näin ollen, jos Stichus olisi kuollut, voisin periä takaisin summan, jonka annoin sillä ehdolla, että luovuttaisitte Stichuksen minulle. Oletetaan esimerkiksi, että Stichus kuului jollekin toiselle, mutta te kuitenkin luovutitte hänet minulle; voin periä rahat teiltä takaisin, koska ette ole siirtänyt orjan omistusoikeutta sille, joka hänet vastaanotti; ja jos taas Stichus on teidän omaisuuttanne, ettekä ole halukas antamaan vakuutta sen varalta, että joku, jolla on parempi omistusoikeus, saisi hänet takaisin, teitä ei vapauteta niin, etten voisi nostaa kanteita rahojen perimiseksi teiltä.

Otsikko 5. Takaisinsaantikanteesta silloin, kun vastike on moraaliton tai epäoikeudenmukainen

1. Paulus, On Sabinus, kirja X.

Kaikesta, mitä annetaan, luovutaan joko jotakin tarkoitusta varten tai vastiketta vastaan; ja jos se annetaan jotakin tarkoitusta varten, se voi olla joko moraalitonta tai kunniatonta, ja jos se on moraalitonta, moraalittomuus voi liittyä joko antajaan eikä vastaanottajaan, tai se voi liittyä vastaanottajaan eikä antajaan, tai se voi liittyä molempiin.

(1) Jos siis jokin on annettu kunnialliseen tarkoitukseen, sen takaisinperimistä koskeva kanne voidaan nostaa vain silloin, kun tarkoitusta, johon se annettiin, ei ole saavutettu.

(2) Jos kuitenkin vastaanottaja on se, joka on syyllistynyt moraalittomuuteen, vaikka tarkoitus olisikin toteutunut, voidaan nostaa kanne lahjan takaisinperimiseksi.

2. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXVI.

Oletetaan esimerkiksi, että annan sinulle jotakin saadakseni sinut olemaan syyllistymättä pyhäinhäpäistykseen tai varkauteen tai olemaan tappamatta ihmistä. Tässä tapauksessa Julianus sanoo, että jos annan sen sinulle estääkseni sinua tappamasta ihmistä, voidaan nostaa kanne sen takaisinsaamiseksi.

1. Lisäksi sääntö on sama, jos annan sinulle jotakin sillä ehdolla, että palautat minulle omaisuutta, jonka olen tallettanut luoksesi, tai palautat minulle tiettyjä asiakirjoja.

2. Jos kuitenkin annoin sinulle jotain sillä ehdolla, että tuomari päättäisi hyvissä olosuhteissa minun edukseni, on tosin todettu, että on olemassa peruste takaisinsaantikanteelle, mutta se, joka tekee näin, syyllistyy rikokseen, koska hänen katsotaan lahjovan tuomarin; ja hiljattain keisarimme määräsi, että hänen on hävittävä juttunsa.

(3) Paulus, On Sabinus, kirja X.

Kun sekä antaja että saaja ovat syyllistyneet moraalittomaan toimintaan, katsomme, että kanteen nostaminen lahjoituksen takaisinperimiseksi ei ole mahdollista; kuten esimerkiksi silloin, kun rahaa maksetaan, jotta voidaan antaa epäoikeudenmukainen tuomio.

4. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXVI.

Samaa sääntöä sovelletaan, kun rahaa maksetaan vastineeksi prostituutiosta tai kun aviorikoksesta kiinni jäänyt osapuoli ostaa koskemattomuuden, koska takaisinperintäkannetta ei voida nostaa; ja tämä on Sabinuksen ja Pegasoksen mielipide.

1. Lisäksi, jos varas maksaa välttääkseen luovuttamisen, koska tässä tapauksessa molemmat osapuolet ovat syyllistyneet moraalittomuuteen, takaisinsaantikannetta ei voida nostaa.
2. Jos kuitenkin vain vastaanottaja on syyllistynyt moraalittomaan toimintaan, Celsus sanoo, että takaisinsaantikanne voidaan nostaa; esimerkiksi jos maksan sinulle estääkseni sinua vahingoittamasta minua.
3. Huoralle maksettuja rahoja ei kuitenkaan voida periä takaisin, kuten Labeo ja Marcellus toteavat; mutta periaate ei ole sama, sillä kysymys ei ole siitä, onko moraalittomuutta molemmin puolin, vaan siitä, että sitä on vain antajan puolella; kuten nainen toimii moraalittomasti, koska hän on huora, mutta hän ei ole moraaliton ottaessaan rahat vastaan, koska hän on huora.
4. Jos annan sinulle jotakin vastineeksi tiedoista, esimerkiksi jotta voisit paljastaa karkuteillä olevan orjani olinpaikan tai kertoa, mistä omaisuuteni varastanut varas voidaan löytää; siitä, mitä minulla on, ei voi nostaa kannetta, koska sinä et ole sen vastaanotossa syyllistynyt moraalittomuuteen. Mutta jos otatte karkuteillä olevalta orjaltani rahaa vastaan, jotta ette antaisi häntä koskevia tietoja, voin nostaa kanteen teitä vastaan näiden rahojen takaisin saamiseksi, aivan kuin olisitte varas; ja jos varas itse tai varkaan tai karkuteillä olevan orjan kumppani on ottanut minulta rahaa vastaan tietoja vastaan, on mielestäni syytä nostaa kanne niiden takaisin saamiseksi.

(5) Julianus, On Urseius Ferox, kirja III.

Jos joku saa orjaltani rahaa estääkseen häntä antamasta tietoja hänen tekemästään varkaudesta, riippumatta siitä, antaako hän tiedot vai ei, Proculus sanoo, että rahojen takaisinperinnästä on oikeus nostaa kanne.

6. Ulpianus, On Sabinus, kirja XVIII.

Sabinus hyväksyi aina antiikin viranomaisten näkemyksen, jonka mukaan jos jokin asia on laittomasti jonkun osapuolen hallussa, se voidaan periä takaisin henkilökohtaisella kanteella; myös Celsus yhtyy tähän näkemykseen.

(7) Pomponius, On Sabinus, kirja XXII.

Jos rahaa on saatu väkisin kiristetyllä sopimuksella, on vahvistettu, että sen takaisinperimisestä voidaan nostaa kanne.

8. Paulus, Questions, kirja III.

Jos lupaatte Titiukselle jotakin moraalitonta vastiketta vastaan, voitte kieltää hänet poikkeusluvalla, joka perustuu ilkivaltaiseen juonitteluun tai in factum; jos kuitenkin annatte sen, ette voi nostaa kannetta sen takaisinperimisestä, koska viimeisempi tapahtuma, eli sopimus, on hävinnyt, koska se on menettänyt merkityksensä poikkeusluvan nojalla, ja aikaisempi tapahtuma, eli moraalittomuus, on jäljellä. Lisäksi, jos sekä antajan että saajan asema on moraaliton, omistajan asema on parempi, ja näin ollen takaisinperintäkannetta ei voida nostaa, vaikka rahat maksettiin sopimuksen perusteella.

9. Sama, On Plautius, kirja V.

Jos lainaan sinulle vaatteita käyttöösi ja sen jälkeen maksan rahaa niiden palauttamisesta, on katsottu, että voin asianmukaisesti nostaa henkilökohtaisen takaisinsaantikanteen; koska vaikka raha maksettiin tiettyä tarkoitusta varten ja tarkoitus saavutettiin, se oli kuitenkin väärin maksettu.

1. Jos saatte minulta rahaa kannustimeksi palauttaa teille vuokrattua, myytyä tai huostaanne annettua omaisuutta, minulla on oikeus nostaa teitä vastaan kanne, joka perustuu vuokraukseen, myyntiin tai toimeksiantoon; mutta jos maksoin teille rahaa saadakseni teidät luovuttamaan minulle jotakin, jonka olitte velkaa testamentin tai määräyksen perusteella, on vain oikeus nostaa kanne teitä vastaan tätä tarkoitusta varten maksetun rahan takaisinperimiseksi; kuten Pomponius totesi.

Otsikko 6. Erääntymättömän rahan takaisinperintäkanteesta

1. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXVI.

Tarkastellaan nyt tapausta, jossa on kyse rahasta, joka on maksettu erääntymättä.

1. Ja jos joku tietämättään maksaa sen, mitä ei ole erääntynyt, hän voi toki periä sen takaisin tämän kanteen avulla; mutta jos hän on maksanut sen tietoisena siitä, että hän ei ole sitä velkaa, sen takaisinperintää koskeva kanne ei käy päinsä.

2. Sama, On Sabinus, kirja XV.

Jos joku maksaa sillä yhteisymmärryksellä, että jos käy ilmi, että raha ei ollut erääntynyt tai että Lex Falcidia on sovellettavissa, se palautetaan; takaisinperintäkanne on mahdollinen, sillä osapuolten välillä on tehty sopimus.

1. Jos jotain maksetaan testamentin ehtojen mukaisesti, mutta testamentti osoittautuu myöhemmin väärennetyksi, piittaamattomaksi tai pätemättömäksi tai se on kumottava, se voidaan periä takaisin; ja jos pitkän ajan kuluttua tulee esiin velka tai pitkään salattuja perunkirjoituksia, jotka sisältävät jo maksettujen testamenttien peruuttamisen, tai jos testamenttia on pienennetty sen vuoksi, että testamentti on jätetty muille, sovelletaan samaa sääntöä. Näin on asianlaita, koska jumalallinen Hadrianus totesi eräässä reskriptissä, että jos on olemassa epärehellinen tai väärennety testamentti, kanne olisi myönnettävä sille osapuolelle, jonka hyväksi on tehty perintöä koskeva päätös.

3. Papinianus, Questions, kirja XXVIII.

Samoin olisi meneteltävä silloin, kun testamentin maksamisen jälkeen jokin uusi tai odottamaton tapahtuma siirtää jäämistön toiselle; esimerkiksi kun syntyy postuumisti lapsi, jonka perillinen ei tiennyt olevan äitinsä kohdussa, tai kun palaa takaisin poika, joka oli vihollisen käsissä ja jota hänen isänsä erheellisesti luuli kuolleen; sillä keisari Titius Antoninus totesi eräässä rescriptumissa, että postuumisti syntyneelle pojalle tai sille, jolle perintö oli myönnetty, olisi myönnettävä pretoriaanikanne perinnönjättäjiä vastaan, koska vilpittömässä mielessä omistava on vastuussa siitä määrästä, jolla hän on tullut varakkaammaksi, eikä tämänkaltaisten vaateiden riski kohdistu siihen, joka suorittaa maksun syylistymättä huolimattomuuteen.

4. Paulus, On Sabinus, kirja III.

Jumalallinen Hadrianus totesi eräässä rescriptumissa, että samaa sääntöä sovellettaisiin, jos toinen testamentti esitetään.

5. Ulpianus, On Sabinus, kirja XVI.

Ei ole mikään uusi oppi, että jos yksi osapuoli maksaa, toinen voi nostaa kanteen rahojen takaisinperimiseksi; sillä jos alle kaksikymmentäviisivuotias alaikäinen ilman asianmukaista vastiketta astuu kuolinpesään ja saa täyden korvauksen sen jälkeen, kun perinnöt on maksettu, niin, kuten Arrius Titianukselle annetussa rescriptumissa todetaan, takaisinperintää koskeva kanneoikeus ei kuulu hänelle vaan sille osapuolelle, jolla on oikeus kuolinpesän omaisuuteen.

6. Paulus, On Sabinus, kirja III.

Jos asiamiehesi maksaa velan, joka ei ollut erääntynyt, etkä sinä ratifioi hänen tekoaan, niin, kuten Labeo toteaa "Viimeisiksi teoksiksi" nimetyissä kirjoissa, voidaan nostaa kanne rahan takaisinperimiseksi, mutta jos se oli erääntynyt, Celsus sanoo, että sitä ei voi periä takaisin; sillä kun joku nimittää asiamiehen hoitamaan asioitaan, katsotaan, että hän myös määrää hänet maksamaan velkojalleen, eikä ole tarpeen odottaa jälkikäteen, että tämä ratifioi hänen tekonsa.

(1) Labeo sanoo myös, että jos asiamiehelle maksetaan rahaa, joka ei ole erääntynyt, eikä hänen päämiehensä vahvista hänen tekoaan, voidaan nostaa kanne sen takaisinperimiseksi.

(2) Celsus sanoo, että jokainen, joka maksaa velan asiamiehelle, vapautuu välittömästi, eikä ratifointia tarvitse harkita; mutta jos asiamies saa sellaista, mikä ei ole erääntynyt, ratifointia vaaditaan, koska hänen ei katsottaisi määränneen, että tämän saatavan perimiseksi ei pitäisi tehdä mitään, ja jos hänen tekoaan ei siis ratifioida, on nostettava kanne asiamiestä vastaan saatavan perimiseksi.

(3) Julianus sanoo, että edunvalvoja tai asiamies ei voi nostaa kannetta rahan takaisinperimisestä sen jälkeen, kun hän on maksanut sen, ja että on samantekevää, maksoivatko he omat rahansa vai huostaanotetun tai päämiehen rahat.

7. Pomponius, On Sabinus, kirja IX.

Jos erehdyksessä maksetaan rahaa, jota ei ole maksettu, voidaan nostaa kanne saman rahamäärän tai vastaavan summan takaisinperimiseksi.

8. Paulus, On Sabinus, kirja VI.

Jos kolmas maksaa vaimolle maksukyvyttömän aviomiehen puolesta, tämä ei voi nostaa kannetta rahan takaisinperimisestä, koska se on kaikessa mielessä vaimon velka.

9. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXVI.

Sillä vaikka aviomies, joka on täysin kykenemätön maksamaan velkojaan, antaisi vaimolleen myötäjäiset, hän on sellaisessa asemassa, ettei hän voi nostaa kannetta niiden takaisinperimisestä.

10. Paulus, On Sabinus, VII kirja.

Se, joka on sitoutunut maksamaan velan tiettyinä päivinä, on siinä määrin velallinen, että jos hän maksaa velan ennen määrättyä aikaa, hän ei voi nostaa kannetta rahojen takaisinperimisestä.

11. Ulpianus, On Sabinus, kirja XXXV.

Jos asianosainen, jota vastaan kanne De peculio nostetaan, huolimattomuudesta maksaa enemmän kuin peculiumissa on, hän ei voi nostaa kannetta sen takaisinperimiseksi.

12. Paulus, On Sabinus, kirja VII.

Jos annan sinulle maani käyttöoikeuden ajatellen virheellisesti, että olen sen sinulle velkaa, ja kuolen ennen kuin nostan kanteen sen takaisinperimiseksi, oikeus nostaa kanne siirtyy perillisilleni.

13. Sama, On Sabinus, kirja X.

Jopa orjaa voi sitoa luonnollinen velvoite; näin ollen, jos joku maksaa velan hänen puolestaan tai orja itse tekee niin sen jälkeen, kun hänet on vapautettu manumitaatiosta (kuten Pomponius sanoo), hän ei voi periä rahoja takaisin peculiumista, jonka vapaasta hallinnosta hän nauttii; ja tästä syystä orjan puolesta hyväksytyt takaaja on vastuussa, ja hänen puolestaan annettu pantti pidätetään; jos kuitenkin orja, jolla on peculiuminsa hallinto, antaa jotain pantiksi siitä, mitä hän on velkaa, hänelle olisi myönnettävä preetoriaaninen kanne sen perimiseksi.

(1) Lisäksi, jos holhottava lainaa rahaa ilman holhoojansa valtuutusta, rikastuu siten ja maksaa sen murrosikään päästyään, hän ei voi nostaa kannetta sen takaisinperimisestä:

14. Pomponius, On Sabinus, kirja XXI.

On nimittäin vain luonnollisen oikeudenmukaisuuden mukaista, ettei kukaan saa hyötyä rahallisesti toisen vahingoittamisesta.

15. Paulus, On Sabinus, kirja X.

Oikeus periä takaisin kaikki se, mikä ei ole kuulunut perittäväksi, perustuu luonnonoikeuteen, ja sen vuoksi kanne kattaa kaiken omaisuuteen lisätyn, esimerkiksi naisorjasta syntyneen lapsen tai alluviumilla lisätyn maan; ja siihen kuuluu todellakin myös vilja, jonka on vilpittömässä uskossa kerännyt se, jolle luovutus on tehty.

(1) Lisäksi, jos toiselle henkilölle kuuluva raha on maksettu, kanne on mahdollinen sen saamiseksi haltuun; aivan kuten jos minä, väärän käsityksen vallassa, luovuttaisin teille tietyn omaisuuden haltuun luullessani, että minun oli pakko tehdä niin, voisin nostaa kanteen sen takaisin saamiseksi. Mutta jos olisin antanut hallussapidon teille niin, että teiltä ei voitaisi riistää omaisuutta vanhentumisen perusteella, voisin silloinkin nostaa teitä vastaan asianmukaisesti kanteen maksamattomana maksetun rahan takaisinperimiseksi.

(2) Vaikka luovutettuun omaisuuteen kohdistuva käyttöoikeus kuuluisi toiselle, voisin nostaa kanteen teitä vastaan takaisinperinnästä käyttöoikeuden poisjättäen.

16. Pomponius, On Sabinus, kirja XV.

Jos ehdosta riippuvainen velka maksetaan erehdyksessä, niin niin kauan kuin ehto on vireillä, voidaan nostaa kante sen takaisinperimisestä; mutta jos ehto on toteutunut, ei siitä voida nostaa kantea.

(1) Mutta jos jokin asia on määrä toimittaa epävarmana ajankohtana, sitä ei voida periä takaisin sen jälkeen, kun tämä aika on kulunut.

17. Ulpianus, Ediktistä, kirja II.

Jos nimittäin lupaan antaa jotakin, kun kuolen, ja annan sen ennen tuota ajankohtaa, Celsus sanoo, että minulla ei ole oikeutta nostaa kantea sen takaisinsaamiseksi; ja tämä mielipide on oikea.

18. Sama, On Sabinus, kirja XLVII.

Jos jokin asia on velkaa ehdon perusteella, jonka on väistämättä täytyttävä, sitä ei voi periä takaisin kanteella sen jälkeen, kun se on luovutettu; jos se kuitenkin joudutaan antamaan toisen ehdon perusteella, jonka täytyminen on epävarmaa, sen takaisinperimistä voidaan vaatia kanteella, vaikka se olisikin jo aiemmin luovutettu.

19. Pomponius, On Sabinus, XXII kirja.

Jos velallinen vapautetaan vastuusta määräämällä rangaistus sille, jolle velka kuuluu, luonnollinen velvoite säilyy ennallaan; ja siksi jos raha on maksettu, sitä ei voida periä takaisin.

(1) Vaikka asianosainen voi saada maksun velasta, joka hänelle kuuluu, silti, jos se, joka maksaa, antaa sen, mitä hän ei ole velkaa, on oikeus vaatia sen takaisinperintää; esimerkiksi jos joku erehdyksessä luulee olevansa perillinen tai kuolinpesän omaisuuden haltija maksaa velkojalleen, tässä tapauksessa todellinen perillinen ei vapaudu, ja maksanut osapuoli voi nostaa takaisinperintäkanteen; sillä vaikka kuka tahansa voi vastaanottaa jotain, mikä hänelle kuuluu, silti, jos se, joka maksaa, maksaa jotain, mikä ei kuulu hänelle, sen takaisinperintää koskeva kante on mahdollinen.

(2) Jos minulla on väärä käsitys siitä, että olen velkaa, ja maksan sen kolikoina, joista osa kuuluu toiselle ja osa minulle, voin nostaa kanteen puolet summasta enkä puolta kummastakin osuudesta.

(3) Jos luulen, että olen velvollinen luovuttamaan joko Stichuksen tai Pamphiluksen, vaikka todellisuudessa olen velvollinen luovuttamaan Stichuksen ja luovutan Pamphiluksen, voin nostaa kanteen sellaisesta annetusta omaisuudesta, joka ei ole ollut maksettavana; sillä minun ei voida katsoa suorittaneen luovutusta velkani maksuna.

(4) Kun kaksi velallista, jotka olivat velkaa kymmenen aureia, maksoivat yhdessä kaksikymmentä, Celsus sanoo, että kumpikin heistä voi nostaa kanteen viiden aurein takaisinperimisestä; koska koska he olivat velkaa kymmenen aureia ja maksoivat kaksikymmentä aureia, sen, mitä kumpikin maksoi yli sen, mikä oli erääntynyt, kumpikin voi nostaa kanteen takaisinperimisestä.

20. Julianus, Digest, kirja X.

Jos velallinen ja takaaja yhdistyvät velan maksamiseksi, he eivät tässä tapauksessa eroa kahdesta velallisesta, jotka lupaavat; siksi kaikkea, mitä on sanottu jälkimmäisistä, voidaan soveltaa myös edellisiin.

21. Paulus, Kysymyksiä, kirja III.

On ilmeistä, että kun toteat, että on kaksi osapuolta, joita sitoo sama velvoite, ei saman rahasumman maksamisesta vaan jonkin muun teon suorittamisesta; esimerkiksi Stichuksen tai Pamphiluksen luovuttamisesta, ja nämä kaksi luovutettiin yhdessä ? tai ehkä togan tai tuhat denaria ? ei voida sanoa, että samaa sääntöä sovellettaisiin takaisinsaantikanteen osalta, eli että he voivat nostaa kanteen erillisistä osuuksista; koska he eivät alun perin olisi voineet täyttää velvoitetta sillä tavoin. Näin ollen velkojalla on tässä tapauksessa oikeus valita, kummalle osapuolelle hän toimittaa toimituksen, jotta toinen osapuoli ei voisi nostaa kannetta.

22. Pomponius, On Sabinus, XXII kirja.

Lisäksi, jos luulen, että olen luvannut jotakin sinulle tai Titiukselle, vaikka todellisuudessa mitään lupausta ei ole annettu kummallekaan, sillä Titius ei ollut henkilökohtaisesti mukana sopimuksessa, ja toimitan tavaran Titiukselle, minulla on oikeus nostaa kanteen sen perimiseksi häneltä.

(1) Jos olen erehdyksessä luovuttanut maa-alueen vapaana, vaikka minun olisi pitänyt varata tieoikeus; minulla on oikeus nostaa kanteen epävarman summan takaisinperimiseksi, jotta minulle voitaisiin myöntää tieoikeus.

23. Ulpianus, On Sabinus, kirja XLIII.

Pomponius esittää tämän mukavan kysymyksen, nimittäin: jos joku epäilee, että kompromissi on tehty osapuolen toimesta, jonka perillinen hän on, tai jonkun toimesta, jonka asiamies hän on, ja hän luovuttaa omaisuutta oletetun kompromissin ehtojen mukaisesti, vaikka todellisuudessa mitään kompromissia ei ole tehty, onko hänellä aihetta perintäkanteeseen? Hän sanoo, että on, koska omaisuuden luovutus tehtiin syystä, jonka oletettiin virheellisesti olevan olemassa. Katson, että samaa sääntöä sovelletaan silloin, kun kompromissia ei ole tehty sen asian osalta, jonka vuoksi luovutus tehtiin, ja sama periaate pätee myös silloin, kun kompromissi mitätöidään.

(1) Jos asianosainen tekee kompromissin sen jälkeen, kun päätös on annettu, ja maksaa sen mukaisesti, hän voi nostaa takaisinsaantikanteen, koska on katsottu, että kompromissi on mitätön; tästä keisari Antoninus yhdessä jumalallisen isänsä kanssa totesi rescriptumissa. Kuitenkin se, mikä on maksettu tällaisen kompromissin ehtojen mukaisesti, voidaan pitää ja se voidaan hyvittää tuomion täytäntöönpanemiseksi nostetussa kanteessa. Mitä sitten tapahtuisi, jos asiasta valitettaisiin tai jos olisi epävarmaa, oliko päätös annettu tai oliko se pätevä? Parempi mielipide on, että sovinto pysyy voimassa, sillä on katsottava, että näihin peruuttamisiin on perusteita vain silloin, kun sovinto koskee ehdottoman varmaa päätöstä, jota ei missään tapauksessa voida muuttaa.

(2) Lisäksi jos maksu on suoritettu kompromissin perusteella, joka liittyy testamentilla jätettyyn elatusapumääräykseen, on selvää, että maksetun määrän takaisinperimiseksi voidaan nostaa kanne, koska kompromissi on kumottu senaatin päätöksellä.

(3) Jos joku kompromissin tehtyään kuitenkin saa tuomion häntä vastaan; vaikka tämä on tosiaankin tehty väärin, tuomio on silti pätevä. Asianosainen voi kuitenkin vedota poikkeukseen petoksen perusteella ketä tahansa vastaan, joka haluaa liittää asian? jos hän tosiaan teki kompromissin ennen asian liittämistä? mutta jos tämä tehtiin jälkikäteen, hän voi kuitenkin vedota poikkeukseen myöhemmin tehdyn vilpillisen mielen perusteella; sillä vilpillisesti toimii se, joka kompromissista huolimatta jatkaa menettelyä ja vaatii edelleen maksua; ja näin ollen, jos vastaaja on saanut tuomion itseään vastaan, hän voi nostaa kanteen, jossa vaaditaan takaisin se, mitä hän on maksanut kompromissin mukaisesti. On varmaa, että hän maksoi sen vastiketta vastaan, ja kun jotain maksetaan vastiketta vastaan, ei ole tavallista, että kanne nostetaan, jos vastike tapahtuu; mutta tässä tapauksessa ei voida katsoa, että vastike tapahtui, koska osapuoli ei noudattanut kompromissia. Jos siis syntyy takaisinsaantioikeus,

kompromissiin perustuvalla poikkeuksella ei ole perusteita, sillä sekä takaisinsaantikanne että poikkeus eivät voi olla voimassa.

(4) Jos jokin laki määrää alussa, että kanne kaksinkertaisesta tai nelinkertaisesta vahingonkorvauksesta on nostettava; on katsottava, että kanne voidaan nostaa sellaisten rahojen takaisinperimisestä, jotka on maksettu siinä väärässä käsityksessä, että tämä oli lain mukaan sallittua.

24. Sama, On Sabinus, kirja XLVI.

Jos osapuoli, joka voisi suojata itseään ikuisella poikkeuksella, lupaa antaa jotakin päästäkseen vapautetuksi, vaikka hän tiesi, että hän voisi käyttää tätä poikkeusta hyväkseen; hän ei voi nostaa takaisinsaantikannetta.

25. Sama, On Sabinus, kirja XLVII.

Kun kaksi osapuolta tuli velallisen takaajiksi kymmenestä aureista, ja velallinen maksoi sen jälkeen kolme, ja sitten kumpikin takaajista maksoi viisi, päätettiin, että se, joka maksoi viimeisenä, voi nostaa kanteen kolmen aureen takaisinperimisestä; ja tämä on perusteltua, koska sen jälkeen, kun velallinen oli maksanut kolme aurea, seitsemän oli vielä erääntynyt, ja kun nämä maksettiin, maksettiin kolme aurea, jotka eivät olleet erääntyneet.

26. Sama, Ediktistä, kirja XXVI.

Jos joku ei maksa pääomaa, mutta maksaa korkoa, joka ei ole erääntynyt, hän ei voi nostaa kannetta sen takaisinperimisestä, jos pääoma, jolle hän maksoi koron, oli erääntynyt; mutta jos hän maksaisi enemmän kuin lakisääteinen korko, jumalallinen Severus totesi rescriptumissa (joka ohjaa tämän ajan käytäntöä), että hän ei voi nostaa kannetta sen takaisinperimisestä, mutta pääoma hyvitetään; ja jos hän myöhemmin maksaa pääoman, kanne voidaan nostaa kuten erääntymättömän pääoman takaisinperimisestä. Näin ollen, jos pääoma maksetaan ensin, kaikki perityt lakisääteistä korkoa suuremmat korot voidaan periä takaisin erääntymättömänä pääomana. Mitä tapahtuisi, jos molemmat maksettaisiin samanaikaisesti? Voidaan sanoa, että tässäkin tapauksessa olisi syytä nostaa takaisinperintäkanne.

- (1) Pääoman kaksinkertaista määrää suurempaa korkoa eli korkoa korolle ei kuitenkaan voida sisällyttää sopimukseen tai periä, ja jos se on maksettu, se voidaan periä takaisin kanteella; samoin kuin tulevien korkojen korko voidaan periä.
- (2) Jos osapuoli, joka virheellisesti uskoo olevansa velkaa tietyn summan pääomana, maksaa sille korkoa; hän voi nostaa kanteen sen takaisinperimiseksi, eikä hänen katsota tietoisesti maksaneen sellaista, mitä ei ollut maksettava.
- (3) Ymmärrämme, että erääntymättömän rahan maksamisella ei tarkoiteta ainoastaan sitä, mitä ei ole lainkaan velkaa, vaan myös sellaista, jota ei voida periä peruuttamattomasti voimassa olevan poikkeuksen vuoksi; näin ollen myös tässä tapauksessa voidaan nostaa kanteen sen takaisinperimiseksi, paitsi jos sen maksanut osapuoli oli tuolloin tietoinen siitä, että häntä suojasi poikkeus.
- (4) Jos olen velkaa sata aureia ja siirrän maa-alueen, jonka arvo on kaksisataa, aivan kuin olisin velkaa tuon summan; Marcellus toteaa Digestin kahdeskymmenennessä kirjassa, että kanteen maan takaisinperimiseksi on aiheellinen, ja sata aureia koskeva sopimus pysyy täysin voimassa; sillä vaikka on vahvistettu, että jos rahan sijasta luovutetaan omaisuutta, se voi vapauttaa velvoitteesta, jos kuitenkin erehdyksessä luovutetaan velan vuoksi arvoltaan suurempaa omaisuutta, omaisuuden osuuden ja rahasumman välille ei synny erottamatonta yhteyttä, koska ketään ei pakoteta vastoin tahtoaan hyväksymään yhteisomistusta; vaan oikeus koko omaisuuden takaisinperintään säilyy, ja velvoite on voimassa, mutta maa pidetään kuitenkin hallussaan, kunnes erääntynyt rahasumma on maksettu.
- (5) Lisäksi Marcellus sanoo, että jos osapuoli, joka on velkaa rahaa, luovuttaa öljyä, jonka arvo on suurempi kuin velka, ikään kuin hän olisi velkaa suuremman summan, tai jos hän antaa öljyä ikään kuin hän olisi velkaa suuremman määrän, hän voi nostaa kanteen öljyn ylimenevän osuuden perimiseksi takaisin, mutta ei koko öljyä; ja että hänen velvoitteensa päättyy tästä syystä.
- (6) Marcellus sanoo myös, että jos minulla on oikeus osaan maa-alueesta ja minulle tehdään arvio ikään kuin minulla olisi oikeus koko maa-alueeseen ja minulle maksetaan koko maa-alueen arvoa vastaava rahamäärä, koko kauppasummaa ei voida periä takaisin, vaan ainoastaan sen maa-alueen osan arvo, johon minulla ei ollut oikeutta.
- (7) Siinä määrin ikuinen poikkeus antaa takaisinsaantioikeuden, kuten Julianus toteaa Kymmenennessä kirjassaan, että jos maa-alueen ostaja määrää perillisensä vapauttamaan myyjän myynnistä johtuvasta velvoitteesta ja myyjä

tämän jälkeen, koska hän ei ole tästä tietoinen, luovuttaa kiinteistön, hänellä on oikeus nostaa kanne maan takaisinsaamiseksi. Samaa sääntöä sovelletaan, kun perittävä määrää velallisensa vapautettavaksi, ja velallinen ei tiedä tästä ja maksaa velan.

(8) Jos joku, joka on velkaa isän valvonnassa olevan pojan peculiumiin viitaten, maksaa hänelle velan, hänet vapautetaan, jos hän ei tiennyt, että jälkimmäiseltä oli riistetty peculium; mutta jos hän tiesi asiasta ja suoritti maksun, hänellä ei ole oikeutta takaisinsaantikanteeseen, koska hän tietoisesti maksoi sen, mikä ei ollut eräänäntynyt.

(9) Jos isän valvonnassa oleva poika lainaa rahaa senaatin makedonialaisen asetuksen säännösten vastaisesti ja maksaa sen ja ryhtyy sen jälkeen, kun hänestä on tullut isänsä perillinen, toimiin rahan takaisinperimiseksi; hänellä on poikkeusluvan nojalla este nostaa takaisinperintäkanne.

(10) Jos joku suorittaa maksun virheellisesti siinä uskossa, että häntä vastaan on tehty välitystuomio, hän voi nostaa kanteen rahojen takaisinperimiseksi.

(11) Jos rahaa, joka ei ole eräänäntynyt, maksetaan joko perilliselle tai kuolinpesän omaisuuden haltijalle, voidaan nostaa kanne sen takaisinperimiseksi, jos asianosainen puolustaa oikeuttaan kuolinpesään; mutta jos hän ei tee niin, voidaan nostaa kanne myös jopa eräänäntyneen maksetun rahan takaisinperimiseksi.

(12) Vapautettu mies, joka virheellisesti luuli olevansa velvollinen suorittamaan palveluja suojelijalleen, suoritti ne, mutta Julianus toteaa Digestin kymmenennessä kirjassa, että hänellä ei ole oikeutta takaisinsaantikanteeseen, vaikka hän suoritti palvelut luullessaan olevansa siihen velvollinen; sillä vapautetulla miehellä on luonnollinen velvollisuus suorittaa palveluja suojelijalleen. Mutta jos tällaisia palveluja ei suoritettu suojelijalle, vaan tämä pyysi häntä suorittamaan jonkin velvollisuuden, ja hän teki suojelijan kanssa sopimuksen rahasummasta ja maksoi sen, hän ei voi nostaa kannetta rahasumman takaisinperimisestä. Jos hän ei kuitenkaan suorittanut mesenaatilleen sellaisia palveluja, jotka voitaisiin luokitella velvollisuudeksi, vaan jotka olivat taiteilijan palveluja, esimerkiksi taulujen maalaamista ja muita tämänkaltaisia asioita, ja hän luuli olevansa velvollinen suorittamaan ne, on harkittava, onko hänellä oikeus nostaa kanne takaisinperintää varten. Celsus katsoo Digestuksen kuudennessa kirjassa, että palvelusten suorittamisen syyt ovat luonteeltaan sellaisia, että niitä ei voida suorittaa samalle henkilölle tai saman henkilön toimesta; sillä hyvin usein ihmisen voimat tai aika sekä olosuhteet muuttavat niiden vaatimisen perustetta, ja siksi osapuoli ei ehkä pysty suorittamaan niitä, vaikka hän olisi halukas siihen. Hän toteaa lisäksi, että tämänkaltaiset palvelut ovat arvioitavissa, ja joskus meillä on lupa tarjota yhtä asiaa ja nostaa kanne

toisen asian takaisinperimiseksi; esimerkiksi jos luovutan teille maata, jota en ollut velvollinen luovuttamaan, ja nostan kanteen sadon takaisinperimiseksi; tai annan teille orjan, jota en ollut velvollinen antamaan teille, ja te myitte hänet pienellä summalla ilman vilpillistä tarkoitusta; te olette varmasti velvollinen palauttamaan vain sen verran kauppahinnasta, mitä teillä on; tai jos oletan, että olen omalla kustannuksellani lisännyt orjan arvoa; eikö näissä asioissa pitäisi sallia arvion tekeminen? Hän sanoo myös, että ehdotetussa tapauksessa voidaan nostaa kanne siitä summasta, jolla orjan palvelut olisi voitu palkata. Marcellus kysyy Digestin kahdessakymmenennessä kirjassa, että jos suojelija on määrännyt vaatimuksen palveluista velvollisuuden perusteella, eikö vapautettu mies ole velvollinen suorittamaan tällaisia palveluita? Hän sanoo, että hän ei ole velvollinen tekemään niin, elleivät ne liity elinkeinon ja ne olisi suoritettava toiselle, jos suojelija niin määrää, mutta jos vapaamies suorittaa palveluksia velvollisuuden perusteella, joiden saaminen on luovutettu, hän ei voi nostaa kannetta velkojaa vastaan, jolle hän suoritti nämä palvelut (jos tämä tehtiin suhteessa toiseen ja velkoja oli saanut sen, mihin hänellä oli oikeus), eikä hän voi nostaa kannetta suojelijaansa vastaan, koska palvelut kuuluivat hänelle luonnollisesta velvoitteesta.

(13) Jos joku sopii kanssani kymmenestä aureista tai stichuksista ja minä maksan hänelle viisi, herää kysymys, voinko nostaa kanteen takaisinperinnästä? Tämä kysymys riippuu tosiasioista, jotka koskevat sitä, olenko vapautettu viiden aurein suuruudesta summasta; sillä jos olen vapautettu, takaisinsaantikannetta ei voida nostaa; mutta jos en ole vapautettu, voidaanko tällainen kanne nostaa? On kuitenkin todettu (kuten Celsus toteaa Digestin kuudennessa kirjassa ja Marcellus kahdeskymmenennessä kirjassa), että puolen velvoitteen vaatimusta ei voida mitätöidä; jos siis asianosainen maksaa viisi aureeta, kysymys siitä, vapautuuko hän, on jätettävä sikseen, ja häntä vastaan voidaan nostaa kanne loppuista viidestä aureesta tai Stichuksesta. Jos hän sitten maksaa loput viisi aureeta, on katsottava, että hän on maksanut alkuperäisen velan, ja jos hän toimittaa Stichuksen, hän voi nostaa kanteen viiden aureen takaisinperimisestä, koska ne eivät ole olleet erääntyneet. Näin ollen hänen myöhempi maksunsa ratkaisee, olivatko viisi ensimmäistä aureusta erääntyneet vai eivät, kun ne maksettiin. Mutta jos sen jälkeen, kun viisi aureeta on maksettu ja Stichus on toimitettu, pidän mieluummin viisi aureeta ja palautan Stichuksen; Celsus kysyy, pitäisikö minua kuulla? Hän katsoo, että tässä tapauksessa on syytä nostaa kanne viiden aureen takaisinperimiseksi, sillä vaikka orjan maksu ja luovutus olisi tapahtunut samanaikaisesti, minun olisi sallittava pitää se, kumpi on parempi.

(14) Hän sanoo myös, että jos sopimusvelvollisella on kaksi perillistä, että viisi aureita ei voida antaa yhdelle heistä ja osuutta Stichuksesta toiselle. Samaa sääntöä sovelletaan, jos sitoumuksen antajan perillisiä on kaksi; ja tämän mukaan vapautusta ei tapahdu, ellei kummallekin anneta joko viittä aureia tai osuutta Stichuksesta.

27. Paulus, Ediktistä, kirja XXVIII.

Jos joku, joka luulee olevansa velvollinen suorittamaan maksun jossakin tietyssä paikassa, maksaa jotakin, mikä ei ole eräännytynyt, hän voi nostaa kanteen rahan takaisinperimiseksi missä tahansa valitsemassaan paikassa; sillä erityinen takaisinperintäkanneoikeus ei seuraa maksajan erheellisestä mielipiteestä.

28. Sama, Ediktistä, kirja XXXII.

Jos tuomari on vapauttanut asianosaisen aiheettomasti ja vapautettu maksaa velan vapaaehtoisesti, hän ei voi nostaa kannetta rahan takaisinperimisestä.

29. Ulpianus, Disputations, kirja II.

Joskus asianosaisen henkilökohtainen tila luo perusteen takaisinperinnälle; esimerkiksi jos holhousmies ilman holhoojansa valtuutusta, mielisairas tai sellainen, jolta on kielletty omaisuutensa hoito, suorittaa maksun; sillä yleensä ottaen ei ole epäilystäkään siitä, etteikö näissä olosuhteissa olisi aihetta kanteen nostamiseen; ja jos rahaa jää jäljelle, sen takaisinperinnästä voidaan nostaa kanne, mutta jos se on käytetty, on aihetta henkilökohtaisen kanteen nostamiseen.

30. Same, Disputations, kirja X.

Jos joku on sekä velkoja että velallinen asiassa, jossa kuittausta ei voida sallia, ja hän maksaa velan; hänellä ei ole oikeutta nostaa kannetta rahan takaisinperimiseksi, koska se on maksettu silloin, kun se ei ollut eräännytynyt, mutta hän voi nostaa kanteen omasta velastaan.

31. Same, Opinions, kirja I.

Jos joku erehdyksessä varautuu maksamaan velkojalle suuremman summan kuin hänen osuutensa pesästä oikeuttaa, hänellä on oikeus nostaa kanne takaisinperintää varten sen perusteella, että hän on antanut lupauksen sen maksamisesta, mikä ei ollut eräännytynyt.

32. Julianus, Digest, kirja X.

Jos joku on velvollinen luovuttamaan Pamphiluksen tai Stichuksen ja luovuttaa molemmat samanaikaisesti ja sen jälkeen joko molemmat tai toinen heistä sattuu kuolemaan, hän ei voi periä mitään takaisin, sillä se, mitä vielä jää jäljelle, käytetään velvoitteen maksamiseen.

(1) Jos takaaja tekee sopimuksen siitä, että häntä vastaan ei nosteta kannetta erääntyneestä rahasta, mutta hän huolimattomuutensa vuoksi maksaa sen, hän voi nostaa henkilökohtaisen kanteen sopimusvelvollista vastaan periäkseen sen takaisin, ja näin ollen päävelallinen jää vastuuseen, mutta häntä itseään suojelee hänen poikkeuksensa; eikä sillä ole mitään merkitystä, suorittaako maksun takaaja vai hänen perijänsä. Jos päävelallisesta kuitenkin tulee takaajan perillinen ja hän maksaa velan, hän ei voi nostaa kannetta rahojen takaisinperimisestä, ja hänet vapautetaan.

(2) Jos nainen luulee, että hänen on luovutettava omaisuutta myötäjäisenä, ja antaa jotain myötäjäisenä, hän ei voi nostaa kannetta sen takaisinperimisestä; sillä jos hänen virheellinen mielipiteensä jätetään huomiotta, kysymys velvollisuudesta jää jäljelle, eikä sitä, mitä tämän vuoksi on maksettu, voida periä takaisin kanteella.

(3) Jos osapuoli lupaa yleisesti luovuttaa orjan, tapaus on sama kuin silloin, kun joku on velvollinen luovuttamaan orjan tai maksamaan kymmenen aureia; ja näin ollen jos hän luovuttaa Stichuksen luullessaan, että hän oli luvannut tehdä niin, hän voi nostaa kanteen sen takaisinperimisestä, ja hän vapautuu antamalla minkä tahansa muun orjan.

33. Sama, Digest, kirja XXXIX.

Jos minä rakennan sinun rakentamattomalle maallesi ja sinä saat sen jälkeen haltuusi, ei ole mitään perustetta takaisinsaantikanteelle, koska meidän välillämme ei ole tehty liikesopimusta; sillä se, joka maksaa rahaa, jota ei ole maksettu, tekee tällä teolla tietyissä määrin liikesopimusta, mutta kun maan omistaja ottaa haltuunsa rakennuksen, jonka toinen on pystyttänyt sille, ei tapahdu liikesopimusta; Sillä itse asiassa, vaikka henkilö, joka on rakentanut toisen tontille, itse luovuttaisi sen hallintaan, hänellä ei olisi oikeutta vaatia takaisinmaksua, koska hän ei olisi missään suhteessa siirtänyt omaisuutta sille, joka sen vastaanotti, sillä omistaja olisi vain saanut haltuunsa sen, mikä oli jo hänen. Näin ollen on todettu, että jos se, joka luuli olevansa perillinen, pönkittäisi kuolinpesään kuuluvaa taloa, hän ei voisi saada korvausta kuluistaan millään muulla tavalla kuin pitämällä omaisuuden itsellään.

34. Sama, Digest, kirja XL.

Jos jollekulle on jätetty koko omaisuus ja sen lisäksi maa-alue, jos hän maksaisi perilliselle kymmenen aureia, ja perillinen ilmoittaa, että hänellä on epäilyksiä omaisuuden maksukyvyistä, ja luopuu siitä senaatin Trebellian asetuksen mukaisesti; edellä mainitulla osapuolella ei ole mitään syytä maksaa hänelle rahoja, ja näin ollen hän voi kanteella saada takaisin kaiken, mitä hän on antanut ehdon täyttämiseksi.

35. Sama, Digest, kirja XLV.

Jos joku maksaa rahasumman siitä syystä, että sen takaisinperintää koskevaa kannetta ei ole puolustettu, vaikka hän myöhemmin olisikin valmis esittämään puolustuksen, hän ei voi periä takaisin sitä, mitä hän on maksanut.

36. Paulus, Epitomes of the Digest of Alfenus, kirja V.

Erään osapuolen orja lainasi isäntänsä tietämättä lautasen, ja osapuoli, jolle hän sen lainasi, pantasi sen ja lähti pakoon, ja se, joka sai sen pantiksi, sanoi, ettei hän palauttaisi sitä, ellei hän saisi rahaa; orja maksoi sen hänelle, ja hän palautti lautasen. Heräsi kysymys, voiko häntä vastaan nostaa kanteen rahojen takaisin saamiseksi? Vastaus oli, että jos astian pantiksi vastaanottanut tiesi astian kuuluvan toiselle, hän oli tehnyt itsensä vastuulliseksi varkaudesta; ja näin ollen jos hän sai orjalta rahaa lunastaakseen varastetun omaisuuden, häntä vastaan voitiin nostaa kanne. Mutta jos hän ei tiennyt, että hänen haltuunsa pantattu esine kuului toiselle, hän ei ole varas; ja sitä paitsi, jos orja oli maksanut rahat hänelle sen puolesta, jolta hän oli saanut pantin, häntä vastaan ei voitu nostaa kannetta rahojen takaisinsaamiseksi.

37. Julianus, On Urseius Ferox, kirja III.

Minä, joka en tiennyt asiasta, ostin sinulta oman orjani ja maksoin sinulle rahat hänestä. Olen täysin vakuuttunut siitä, että minulla on oikeus nostaa teitä vastaan kanne rahojen takaisinperimiseksi ja että tällainen kanne voidaan nostaa teitä vastaan tätä tarkoitusta varten riippumatta siitä, tiesittekö, että orja oli minun, vai olitteko tietämätön siitä.

38. Africanus, Kysymyksiä, kirja IX.

Kun kaksi veljestä oli saman osapuolen hallinnassa ja toinen heistä lainasi rahaa toiselta ja maksoi sen tälle isänsä kuoleman jälkeen, heräsi kysymys, voidaanko se periä takaisin kanteella? Vastaus oli, että kanne voitiin epäilemättä nostaa sen osuuden määrästä, johon perijällä oli oikeus periä isältään; mutta sen osuuden osalta, jonka hänen veljensä oli määrä periä, hän saattoi nostaa kanteen vain siinä tapauksessa, että kyseinen määrä oli tullut veljen käsiin hänen omasta peculiumistaan; sillä katsottiin, että olemassa ollut luonnollinen velvoite oli poistunut juuri sen vuoksi, että veli oli saanut osan edellisen peculiumista, ja näin ollen, jos peculium oli aiemmin testamentattu pojalle, toisin sanoen samalle, joka oli velkaa veljelleen, jälkimmäinen saattoi tehdä vähennyksen tästä määrästä. Tämä on täsmälleen yhteneväinen Julianuksen hyväksymän mielipiteen kanssa, jonka mukaan, jos asianosainen oli ollut velkaa vieraalle ja se oli peritty häneltä isänsä kuoleman jälkeen; hänellä olisi oikeus nostaa kanne kuolinpesän jakamiseksi, jotta hän voisi periä summan takaisin kanssaperillisiltään siinä määrin kuin velkoja olisi voinut periä heiltä De peculio -kanteella. Jos siis nostetaan pesänjakokanne, on vain oikeudenmukaista, että peculium jaetaan siten, että asianosainen saa korvauksen kanssaperilliseltä tietystä osasta sitä; ja näin ollen, koska hän voisi puolustautua vierasta vastaan, hänen pitäisi vielä enemmän saada korvaus siitä, mitä hän oli velkaa veljelleen.

(1) On kysytty, voiko isä, kun hän lainaa rahaa pojalleen ja tämä maksaa sen vapaututtuaan, nostaa kanteen sen takaisinperimiseksi? Vastaus oli, että jos mikään osa peculiumista ei ole enää isän hallussa, poika ei voi nostaa kannetta, ja että luonnollinen velvoite on edelleen olemassa, osoittaa se, että jos vieras henkilö nostaa vuoden kuluessa kanteen De peculio, isä voi vähentää sen, mitä poika on hänelle velkaa.

(2) Toisaalta, jos isä oli pojalleen velkaa ja maksoi pojalleen sen jälkeen, kun tämä oli vapautunut, hän ei voi periä sitä takaisin; sillä samalla argumentilla todistetaan, että luonnollinen velvoite on tässä tapauksessa edelleen olemassa, sillä jos vieras henkilö nostaisi De peculio -kanteen vuoden kuluessa, peculiumiin katsottaisiin sisältyvän se, mitä isä on hänelle velkaa. Samaa sääntöä sovelletaan, kun vieras perillinen maksaa perinnöttömäksi jääneelle pojalle sen, mitä isä oli hänelle velkaa.

(3) Sain vakuuden perinnöstä, ja kun takaaja maksoi minulle, kävi ilmi, ettei minulla ollut oikeutta perintöön, ja katsottiin, että takaaja saattoi periä rahat takaisin kanteella.

39. Marcianus, Institutes, kirja VIII.

Kun joku, joka voi saada vakuuden trustin edunsaajalta, ei tee sitä, jumalalliset Severus ja Antoninus totesivat eräässä reskriptissä, että hän voi nostaa kanteen periäkseen takaisin kaiken sen, mitä hän on maksanut summan ylittäväältä osalta.

40. Sama, Säännöt, kirja III.

Jos joku on oikeutettu ikuiseen poikkeukseen, hänellä on oikeus nostaa kanne periäkseen takaisin kaiken sen, mitä hän on erehdyksessä maksanut; tämä ei kuitenkaan ole yleisesti sovellettavissa, sillä jos poikkeus myönnetään sen osapuolen puolesta, jota vastaan kanne on nostettu, hän voi nostaa kanteen periäkseen takaisin sen, mitä hän on maksanut, kuten tapahtuu senaatin päätöksen mukaisten arvopapereiden tapauksessa; mutta jos poikkeus myönnetään kaunan vuoksi sitä osapuolta vastaan, jolle raha on maksettava, sitä, mikä on aiheettomasti maksettu, ei voida periä takaisin; esimerkiksi jos vanhempien valvonnassa oleva poika lainaa rahaa senaatin makedonialaisen asetuksen vastaisesti ja myöhemmin, kun hänestä on tullut oma isäntänsä, hän maksaa sen, hän ei voi nostaa kannetta sen takaisinperimisestä.

(1) Jos osa talosta jätetään luottamuksen varaan tietyistä päivästä alkaen ja ennen luottamuksen syntymisajankohtaa se palaa ja perillinen rakentaa sen uudelleen omalla kustannuksellaan, on vahvistettu, että siitä aiheutuneet kulut on vähennettävä luottamukseen sisältyvästä määrästä; ja jos perillinen luovuttaa talon vähentämättä mainittuja kuluja, voidaan nostaa kanne epävarman summan takaisinperimiseksi sillä perusteella, että perillinen maksoi enemmän kuin oli maksettava.

(2) Jos suojelija tekee vapauttajansa kanssa sopimuksen siitä, että häntä vastaan ei nosteta kannetta palveluista, ja jos vapauttaja myöhemmin maksaa jotakin, voidaan nostaa kanne sen takaisinperimiseksi.

41. Neratius, Pergamentit, kirja VI.

Jos holhottava ilman holhoojansa suostumusta lupaa sopimuksessa suorittaa maksun ja tekee niin, hänellä on oikeus nostaa kanne takaisinperinnästä; siitä syystä, että hän ei ollut velkaa rahaa edes luonnollisen oikeuden mukaan.

42. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXVIII.

Ei ole tapana, että maksetut rangaistusmaksut peritään takaisin kanteella.

43. Paulus, Plautiuksesta, kirja III.

Kun osapuoli vannoo, ettei hän ole velvollinen maksamaan, kaikki kiista on päättynyt, ja on todettava, että tässä tapauksessa jo maksetut rahat voidaan periä takaisin.

44. Sama, On Plautius, kirja XIV.

Takaisinperintäkannetta ei voida nostaa sitä vastaan, joka on saanut sen, mikä on hänen omaansa, vaikka maksun olisi suorittanut joku muu kuin todellinen velallinen.

45. Javolenus, On Plautius, kirja II.

Jos osapuoli on myynyt omaisuuden ja siirtänyt sen ostajalle, mutta ei ole pidättänyt sitä, mitä vainaja oli hänelle velkaa, hän voi nostaa kanteen sen takaisinperimisestä; sillä kaikki, mikä on maksettu yli sen, mitä on maksettava, voidaan asianmukaisesti periä takaisin henkilökohtaisella kanteella.

46. Sama, Plautiuksesta, kirja IV.

Osapuoli, joka maksaa perillisen nimissä ja perilliselle kuuluvilla rahoilla perintöjä, jotka eivät ole eräänntyneet, ei voi itse nostaa kannetta maksamansa summan takaisinperimisestä; mutta jos hän on maksanut perittävän rahoja perittävän tietämättä tästä, rahojen omistaja voi kuulemma asianmukaisesti nostaa kanteen rahojen takaisinperimisestä. Samoja sääntöjä sovelletaan kaikenlaiseen aineelliseen omaisuuteen.

47. Celsus, Digest, kirja VI.

Lupasit erehdyksessä maksaa rahaa, joka ei ollut eräänntynyt, ja se, joka oli takaajasi, maksoi sen. Olen sitä mieltä, että jos takaaja maksoi sen sinun nimissäsi, sinä olet silloin vastuussa takaajalle, ja sopijapuoli on vastuussa sinulle; sillä ei ole odotettavissa, että sinä ensin vahvistaisit hänen tekonsa, koska sinun voidaan katsoa määränneen takaajan suorittamaan maksun sinun nimissäsi. Jos takaaja on kuitenkin maksanut omissa nimissään summan, jota hän ei ollut velkaa, hän voi nostaa kanteen sopimusvelvollista vastaan, koska hän on maksanut rahaa,

jota ei ole maksettava kansojen lain mukaan; mutta jos siinä summassa, jonka hän voi saada takaisin siltä, jolle hän on maksanut, on puutteita, hän voi saada ne takaisin teiltä valtuuskanteella; edellyttäen, että hän, joka nosti kanteen tietämättä tosiseikoista, ei ole poikkeuksen vuoksi esteellinen.

48. Sama, Digest, kirja VI.

Jos joku lupaa, että jos hän tekee jotakin tai kun se on tehty, hän maksaa kymmenen aureia, ja hän maksaa lupaamansa summan ennen kuin teko on tehty, hänen ei katsota tehneen sitä, mitä hän lupasi, ja siksi hän voi nostaa kanteen rahan takaisin saamiseksi.

49. Modestinus, Säännöt, kirja III.

Kanne rahan takaisinperimisestä voidaan nostaa vain niitä vastaan, joille raha on jollakin tavalla maksettu, eikä niitä vastaan, joita maksu hyödyttää.

50. Pomponius, Quintus Muciuksesta, kirja V.

Jos joku tietoisesti maksaa jotain, mitä hän ei ole velkaa, tarkoituksenaan nostaa myöhemmin kanne sen takaisinperimiseksi, hänellä ei ole kanneoikeutta.

51. Sama, On Quintus Mucius, kirja VI.

Niissä tapauksissa, joissa meillä on oikeus pidättää omaisuus mutta ei kanneoikeutta sen takaisin saamiseksi, jos luovutamme kyseisen omaisuuden, emme voi nostaa kannetta sen takaisin saamiseksi.

52. Sama, Quintus Muciuksesta, XXVII kirja.

Me suoritamme maksun joko hyvästä syystä tai tarkoituksesta, ja syy voi riippua siitä, mikä on jo tapahtunut, esimerkiksi silloin, kun suoritan maksun, koska olen saanut teiltä jotakin tai koska te olette tehneet jotakin, niin että vaikka syytä ei olisi, ei ole kanteen nostamista rahan takaisinperimisestä; mutta maksu tarkoituksesta suoritetaan silloin, kun jokin teko on suoritettava, ja jos tätä ei tapahdu, on kanteen nostaminen rahan takaisinperimisestä mahdollista.

53. Proculus, Epistolat, kirja VII.

Isäntä antoi orjalleen testamentilla vapauden sillä ehdolla, että tämä maksaa kymmenen aurea, ja orja, tietämättä, että testamentti oli mitätön, maksoi minulle kymmenen aurea; herää kysymys, kenellä on oikeus nostaa kanne rahan takaisinperimiseksi? Proculus vastasi, että jos orja maksoi rahat peculiumistaan, vaikka hänen isäntänsä ei ollut antanut hänelle siihen lupaa, rahat jäävät hänen isäntänsä omaisuudeksi, ja hän voi nostaa kanteen niiden takaisinperimisestä esineoikeudellisella kanteella. Mutta kun joku toinen osapuoli on orjan pyynnöstä maksanut minulle omat rahansa, niistä tulee minun rahojani, ja sen orjan omistaja, jonka lukuun ne maksettiin, voi nostaa kanteen niiden takaisinperimiseksi; mutta suopeampi ja käytännöllisempi tapa olisi, että rahan maksanut osapuoli perisi itse takaisin sen, mikä hänelle kuuluu, suoraan minulta.

54. Papinianus, Kysymyksiä, kirja II.

Jos maksu on suoritettu erehdyksessä perusteiden, jotka eivät ole oikeudellisesti päteviä tai joilla ei ole voimaa tai vaikutusta, voidaan nostaa takaisinperintäkanne.

55. Sama, Questions, kirja VI.

Kun ryöstäjä vuokraa kaupunkitiloja, sen, mitä hän saa vuokrana, ei voi periä kanteella takaisin se, joka sen maksoi, vaan ryöstäjä on vastuussa omistajalle. Sama sääntö koskee rahoja, jotka on maksettu kuljetuksesta laivoissa, jotka tällainen henkilö on vuokrannut tai joita hän hallitsee, sekä korvauksia orjille, joiden palvelut hän on vuokrannut; sillä jos orja, jota ei ole vuokrattu, maksaa palvelustensa hinnan ryöstäjälle ikään kuin tämä olisi hänen omistajansa, maksetut rahat eivät tosiaankaan siirry vastaanottajan omaisuudeksi. Jos tällainen osapuoli saa rahaa kuljetuksesta laivoilla, jotka hän vuokrasi omistajana, tai vuokraa vuokralaisilta, hän on vastuussa maksetuista rahoista, jotka eivät kuuluneet hänelle, eikä maksaja vapautu näin tehdessään; joten yleensä katsotaan, että kanne voidaan nostaa voittojen perimiseksi talutusnuorassa olevalta talutusnuorassa olevalta, ja tämä voi tapahtua vain silloin, kun voitot kuuluivat omistajalle.

56. Sama, Kysymyksiä, VIII kirja.

Riittää, että perustellaan, ettei rahaa ole maksamatta, jos on epävarmaa, onko poikkeukseen perustuva puolustus väliaikainen vai pysyvä. Jos nimittäin asianosainen tekee sopimuksen siitä, että häntä vastaan ei nosteta kannetta ennen kuin Titiuksesta tulee konsuli, niin koska poikkeuksesta voi tulla ikuinen, jos Titius kuolee, ja jos Titius saa konsulin arvon, se on väliaikainen, voidaan täydellisen oikein todeta, että kaikki sillä välin maksettu voidaan periä takaisin. Sillä niin kuin sopimus rahan maksamisesta tietyssä ajankohtana ei anna aihetta perintäkanteeseen sen enempää kuin jos velallinen maksaisi maksun sovittuna ajankohtana, on selvää, että kun on olemassa laillinen puolustautuminen, joka perustuu epävarmaan perusteeseen, on olemassa ehdollinen velvoite.

57. Sama, Opinions, kirja III.

Viitaten seuraavaan maksuun, joka suoritetaan murrosikää saavuttamattoman pojan nimissä, tällä on oikeus nostaa kanne rahan takaisinperimiseksi.

(1) Kun velkoja määrää, että velka on maksettava hänen asiamiehelleen, tässä tapauksessa, jos maksetaan enemmän rahaa kuin oli maksettava, asiamies on vastuussa kanteesta sen maksamisesta, mitä ei ollut maksettavana; mutta jos velkoja nimittäessään jonkun maksun vastaanottajaksi nimenomaisesti mainitsi suuremman summan maksettavaksi hänelle, kanne maksetun rahan takaisinperimisestä, jota ei ollut maksettavana, kohdistuu siihen, joka hänet nimitti, eikä kanneoikeutta katsota menetetyksi, jos kanteen nostaminen mainittua asiamiestä vastaan on turhaa.

58. Sama, Vastauksia, kirja IX.

Eräs testamentin tekijä jätti testamentin manumetoidulle orjalle siten, että tämä sai testamentilla vapautensa; ja sen jälkeen kun hän oli saanut rahat hakematta niitä tuomioistuimelta, hänet julistettiin vapaaksi. Koska trustin nojalla jätetyt rahat eivät olleet erääntyneet, niiden takaisinperintää koskeva kanne voidaan nostaa.

59. Sama, Määritelmät, kirja II.

Jos takaaja, joka on laillisesti vapautettu, maksaa rahaa erehdyksessä, häntä ei estetä nostamasta kannetta sen takaisinperimisestä; mutta jos päävelallinen myöhemmin itse suorittaa maksun erehdyksessä, hän ei voi nostaa kannetta takaisinperimisestä, koska ensimmäinen maksu, joka oli mitätön, ei poista luonnollista tai siviilioikeudellista veloitetta, jos päävelallinen oli vastuussa.

60. Paulus, Questions, kirja III.

Julianus kiisti, että velallinen, joka oli tosiasiallisesti velkaa rahaa, voisi nostaa kanteen sen takaisinperimisestä sen jälkeen, kun asia oli jo käsitelty ja kanne oli vielä vireillä, koska hän ei voisi nostaa kannetta, jos hänet vapautettaisiin tai jos häntä vastaan annettaisiin tuomio, sillä vaikka hänet vapautettaisiinkin, hän pysyisi edelleen velallisena luonnollisen oikeuden nojalla; ja hän toteaa, että hänen tapauksensa olisi samanlainen kuin sen, joka lupasi maksaa riippumatta siitä, tuliko tietty laiva Aasiasta vai eikö se tullut, sillä maksun suorittamiseen on aihetta kummallakin perusteella.

(1) Kun kuitenkin osapuoli, joka on ehdottomasti velkaa rahaa, lupaa maksaa sen tietyllä ehdolla sopimuksen uusimista silmällä pitäen, monet viranomaiset katsovat, että jos raha maksetaan uusimisen ollessa vireillä, voidaan nostaa kanne sen takaisinperimisestä, koska on vielä epävarmaa, minkä velvoitteen nojalla hän suorittaa maksun; ja he katsovat, että sama sääntö pätee, jos oletetaan, että kaksi eri henkilöä lupaa saman rahan, toinen ehdottomasti ja toinen jollakin ehdolla tarkoituksenaan uusia sopimus. Tapaukset eivät kuitenkaan ole samankaltaisia, sillä absoluuttisen ja ehdollisen sopimuksen tapauksessa on varmaa, että sama osapuoli on velkaa.

61. Scaevola, Opinions, kirja V.

Erään holhoojan holhoojat maksoivat tietyille hänen isänsä velkojille tämän omaisuudesta, mutta sen jälkeen, kun omaisuus ei osoittautunut riittäväksi, he saivat holhoojan hylkäämään jäämistön; herää kysymys, ovatko velkojat velvollisia palauttamaan holhoojan heille maksaman ylijäämän vai onko heidän palautettava kaikki saamansa? Vastasin, että jos petosta ei ollut tapahtunut, holhoojat tai holhottava eivät olleet velvollisia maksamaan mitään, mutta he olivat vastuussa muille velkojille maksetuista veloista maksetun ylijäämän määrästä.

62. Marcianus, Trusts, kirja IV.

Jos sopimusehtoon on sisällytetty trusti, vaikka se ei olisikaan ollut erääntynyt, se on silti lain mukaan erääntynyt ja maksettava, koska se on luvattu velvoitteen täyttämiseksi sellaisen osapuolen toimesta, joka oli tietoinen tosiasioista.

63. Gaius, Cases.

Neratius puhuu mahdollisesta tapauksesta, jossa asianosainen, joka ei voisi nostaa kannetta saadakseen takaisin sen, mitä hän oli antanut, sillä perusteella, että hän oli täyttänyt velan, ei silti vapautu; esimerkiksi jos hän oli velvollinen luovuttamaan tietyn orjan ja antaa sellaisen, joka oli määrä vapauttaa tietyllä ehdolla; sillä tässä tapauksessa hän ei vapautu, koska hän ei tee mainitusta orjasta ehdontajan ehdotonta omaisuutta; silti hän ei voi periä häntä takaisin, koska hän oli maksamassa velkaa.

64. Tryphoninus, Disputations, kirja VII.

Jos isäntä oli velkaa orjalleen ja maksoi hänelle sen jälkeen, kun tämä oli vapautettu, hän ei voi nostaa kannetta sen takaisinperimisestä; vaikka hän maksoi ajattelemalla, että hän oli vastuussa oikeudenkäynnistä, jolla hänet pakotettiin siihen, koska hän tunnusti luonnollisen velan. Koska vapaus on olemassa luonnonoikeuden nojalla ja koska ihmisten määrääminen on otettu käyttöön kansojen oikeudella, kysymystä siitä, onko velka olemassa vai ei, sekä oikeutta nostaa kanne sen perimiseksi on tarkasteltava luonnonoikeuden kannalta.

65. Paulus, On Plautius, kirja XVII.

Jotta voimme keskustella omaisuuden takaisinperinnästä lain nojalla yleisesti, on ymmärrettävä, että omaisuus luovutetaan joko kompromissin perusteella tai aiempaa vastiketta vastaan tai jonkin ehdon täyttämiseksi tai jotakin suoritettavaa tekoa vastaan tai silloin, kun velkaa ei ole; ja kaikissa näissä tapauksissa kysymys nousee esiin omaisuuden takaisinperinnän osalta.

(1) Ja itse asiassa, mitä tulee sen luovuttamiseen kompromissin perusteella, jos siihen ei ole pätevää syytä, ei ole oikeutta nostaa takaisinsaantikannetta, sillä jos riitautus on ollut olemassa, riitautuksesta luopumista pidetään hyvänä perusteena; mutta jos ilmeinen petos on paljastunut ja kompromissi on mitätön, takaisinsaantikanne hyväksytään.

(2) Lisäksi, jos jotakin on annettu menneestä vastikkeesta, esimerkiksi siksi, että luulin, että kyseinen henkilö oli auttanut minua liiketoimissani, vaikka tämä ei pitänytkaan paikkaansa; siitä syystä, että halusin tehdä hänelle lahjan, vaikka olin väärässä käsityksessä, kanne lahjan takaisinperimisestä ei ole aiheellinen.

(3) Voin kuitenkin nostaa henkilökohtaisen kanteen sellaisen ehdon perusteella, josta perinnön maksaminen tai perinnön siirto riippuu, vaikka minulle ei jätetty perintöä, tai jos jätettiin, se riistettiin minulta, joten voin nostaa kanteen antamani lahjan takaisinperimisestä; koska en antanut sitä tarkoitukseni tehdä sopimusta ja koska sitä tarkoitusta, jonka vuoksi olin antanut lahjan, ei saavutettu. Samaa sääntöä sovelletaan, jos olin joko haluton tai kykenemätön siirtymään omaisuuteen. Sitä ei kuitenkaan voida sanoa sovellettavaksi silloin, kun orjani oli määrätty perilliseksi ehdon nojalla ja annan jotakin, ja sen jälkeen, kun orjani on vapautettu, hän astuu perintöön; sillä tässä tapauksessa tavoite on saavutettu.

(4) Se, mikä annetaan vastineeksi suoritettavasta teosta, antaa kanneoikeuden sen mukaisesti, mikä on asianmukaista ja oikeudenmukaista; kuten esimerkiksi jos annan sinulle jotakin, jotta voisit suorittaa jonkin teon, etkä sinä suorita sitä.

(5) Jos asianosainen nostaa kanteen sellaisen asian takaisinperimiseksi, jota ei ole maksettu, on palautettava myös annetut voitot ja naarasorjien jälkeläiset sen jälkeen, kun kaikki kulut on vähennetty.

(6) Jos on toimitettu viljaa, joka ei ollut erääntynyt, sen laatu on otettava huomioon; ja jos osapuoli on kuluttanut sen, sen arvosta voidaan nostaa kanne.

(7) Samoin, jos on annettu majoitusta, voin nostaa kanteen rahasta, en tosin siitä summasta, jolla olisin voinut vuokrata sen, vaan siitä summasta, jolla sinä olisit voinut vuokrata sen.

(8) Jos luovutin sinulle orjan, jota en ollut sinulle velkaa, ja sinä vapautit hänet, jos teit sen tietoisesti, olet vastuussa hänen arvostaan, mutta jos teit sen tietämättöminä, et ole vastuussa; mutta sinun on korvattava hänen palvelustensa arvo vapautettuna ja siirrettävä kaikki hänen kauttaan saatu omaisuus.

(9) Maksu ei ole erääntynyt, ei ainoastaan silloin, kun se ei ehdottomasti ole velkaa, vaan myös silloin, kun se on velkaa toiselle ja maksetaan kolmannelle osapuolelle, tai silloin, kun se, minkä joku on velkaa toiselle, maksetaan ikään kuin hän olisi itse velkaa.

66. Papinianus, Kysymyksiä, kirja VIII.

Tätä oikeudenmukaisuuteen ja kohtuullisuuteen perustuvaa kannetta käytetään tavallisesti sellaisen omaisuuden takaisinsaamiseksi, joka kuuluu yhdelle osapuolelle ja joka on toisen osapuolen hallussa ilman mitään oikeutta siihen.

67. Scaevola, Digest, V kirja.

Stichus, joka oli saanut vapautensa sen osapuolen testamentilla, jota hän piti omistajanaan, sillä ehdolla, että hän maksaisi kymmenen vuoden ajan jälkimmäisen kuoleman jälkeen vuosittain kymmenen aurea perillisilleen, maksoi määrätyn summan kahdeksan vuoden ajan, kuten hänen oli määrä tehdä; sen jälkeen hän totesi syntyneensä vapaana eikä suorittanut maksuja jäljellä olevina vuosina, ja hänet myös julistettiin oikeudessa vapaaksi syntyneeksi. Heräsi kysymys, voiko hän nostaa kanteen rahan takaisinperimiseksi, koska se ei ollut maksamatta, ja jos näin oli, minkälaisella kanteella? Vastaus oli, että jos hän ei ollut saanut maksamaansa rahaa joko omalla työllään tai sen omaisuudella, jota hän oli palvellut hyvässä uskossa, hän saattoi nostaa kanteen sen takaisinperimiseksi.

(1) Edunvalvoja maksoi suuremman summan kuin mitä hänen holhoutensa velkojalle oli maksettava, eikä antanut itselleen luottoa, kun hän nosti holhouskanteen; kysyn, olisiko hänellä oikeus nostaa kanne takaisinperinnästä velkojaa vastaan? Vastaus oli, että olisi.

(2) Titius, jolla oli monia velkojia, joiden joukossa oli myös Seius, oli yksityisesti luovuttanut omaisuutensa Maeviukselle myynnin kautta sillä varauksella, että tämä tyydyttäisi hänen velkojansa, ja Maevius maksoi Seiukselle, ikään kuin se olisi ollut hänelle velkaa, rahat, jotka Titius oli jo maksanut; ja heräsi kysymys siitä, että kun Titiuksen hallusta myöhemmin löytyi kuitteja, jotka viittasivat osittain maksettuihin velkoihin, kummalla oli oikeus vaatia takaisin maksamatta jääneet rahat, Titiuksella, joka oli velallinen, vai Maeviuksella, joka oli nimitetty asiamieheksi omaan lukuunsa? Vastaus oli, että edellä esitetyn mukaisesti kanneoikeus oli sillä, joka oli maksanut viimeisenä.

(3) Sama henkilö kysyi, estäisikö perintäkanteen nostamisen se sopimus, joka oli tapana sisällyttää tilityssopimukseen, nimittäin se, että osapuolten välillä ei enää syntyisi kyseisestä sopimuksesta johtuvia riitoja. Vastaus oli, että siinä ei ollut mitään sellaista, mikä tekisi siitä esteen.

(4) Lucius Titius lainasi Gaius Seiukselle, joka oli alle kaksikymmentäviisi vuotta vanha, tietyn rahasumman ja sai häneltä korkona tietyn summan. Alaikäisen Gaius Seiuksen perillinen sai maakunnan kuvernööriltä määräyksen Publius Maeviusta vastaan täydellisestä palautuksesta, jotta hän välttäisi kuolinpesälle kuuluvan velan maksamisen; mutta kuvernöörin edessä ei ollut mainintaa siitä, että hän olisi nostanut kanteen alle kaksikymmentäviisi vuotta täyttäneen Seiuksen maksaman pääoman koron takaisinperimiseksi, eikä hän antanut tuomiota siitä. Kysyn, voiko Gaius Seiuksen, mainitun alle kaksikymmentäviisi vuotta täyttäneen alaikäisen perillinen nostaa kanteen niiden korkojen takaisinperimiseksi, jotka tämä oli maksanut velkojalle niin kauan kuin hän eli? Vastaus oli, että esitettyjen tosiseikkojen mukaan kanne ei voi olla perusteena sen takaisinperimiseksi, mitä vainaja oli maksanut korkoina. Kysyn myös, koska teidän mielestänne kanteen nostaminen takaisinperinnästä ei ole mahdollista, voiko perillinen pitää koron itsellään jostain muusta velasta. Vastaus oli "Ei, ei edes sitä".

Otsikko 7. Perintäkanteesta ilman perustetta

1. Ulpianus, On Sabinus, kirja XLIII.

On olemassa myös seuraavanlainen henkilökohtainen takaisinsaantikanne, kun joku antaa lupauksen ilman vastiketta tai maksaa jotain, mitä ei ole ollut maksettavana. Kun asianosainen antaa lupauksen ilman vastiketta, hän ei voi nostaa kannetta summasta, jota hän ei ole antanut, vaan ainoastaan itse velvoitteesta.

(1) Mutta vaikka hän olisi luvannut vastiketta vastaan, mutta vastike ei ole toteutunut, on katsottava, että perintäkanteen nostamiseen olisi aihetta.

(2) Riippumatta siitä, onko lupaus annettu alun perin ilman vastiketta vai vastikkeena lupauksesta, joka on päätynyt, vai onko lupaus jäänyt voimaan, on todettava, että perintäkanteelle on perusteita.

(3) On vahvistettu, että takaisinsaantikanne voidaan nostaa asianosaista vastaan vain silloin, kun omaisuus on tullut hänen haltuunsa ilman pätevää vastiketta tai jotakin vastiketta vastaan, joka on lakannut olemasta pätevä.

2. Sama, Ediktistä, kirja XXXII.

Jos täyttäjä teki sopimuksen joidenkin vaatteiden puhdistamisesta, ja kun vaatteet katoavat, hänet haastetaan oikeuteen sopimuksen perusteella ja hän maksaa niiden arvon omistajalle, ja omistaja myöhemmin löytää vaatteet; millaisen kanteen täyttäjän on nostettava maksamansa summan takaisin saamiseksi? Cassius sanoo, että hän voi nostaa kanteen paitsi sopimuksen perusteella, myös omistajalle. Mielestäni hänellä on joka tapauksessa oikeus nostaa kanteen sopimuksen perusteella, mutta takaisinsaantikanteen osalta on kysymys siitä, että hän ei ole maksanut sitä, mitä ei ollut maksettavana; paitsi jos tosiaankin voidaan katsoa, että takaisinsaantikkane voidaan nostaa sillä perusteella, että rahat on maksettu ilman vastiketta, sillä vaatteet on löydetty, näin näyttäisi olevan asianlaita.

3. Julianus, Digest, kirja VIII.

Kun osapuolet sitoutuvat ilman mitään syytä, he voivat saada vapautuksen epävarmasta määrästä nostetulla kanteella, eikä ole merkitystä sillä, onko osapuoli tehnyt koko sitoumuksen ilman mitään syytä vai suuremman sitoumuksen kuin mihin oli mitään tarvetta; paitsi jos tosiaankin kante, joka on nostettu vapauttamaan hänet kaikesta velvoitteesta, eroaa siitä, joka on nostettu vapauttamaan hänet vastuusta, joka koskee osaa velvoitteesta; esimerkiksi jos osapuoli lupasi maksaa kymmenen aurea, sillä jos hänellä ei ollut mitään syytä antaa lupausta, hän voi epävarmasta summasta nostetulla kanteella saada vapautuksen koko sopimuksesta; mutta jos hän lupasi maksaa kymmenen aurea, vaikka hänen olisi pitänyt luvata vain viisi, hän voi epävarmasta summasta nostetulla kanteella varmistaa vapautumisensa viiden aurean maksamisesta.

4. Africanus, Questions, kirja VIII.

Sillä ei ole merkitystä, annettiinko jokin asia alun perin ilman vastiketta vai annettiinko se vastiketta vastaan, jota ei tapahtunut.

5. Papinianus, Questions, kirja XI.

Kun nainen, joka oli menossa naimisiin äidinsedän kanssa, antoi rahasumman myötäjaislahjaksi, mutta ei mennyt naimisiin äidin kanssa, heräsi kysymys, voiko hän nostaa kanteen rahojen takaisin saamiseksi? Sanoin, että jos raha maksettiin jostain moraalittomasta vastikkeesta, joka koski sekä antajaa että saajaa, takaisinperintäkante ei olisi mahdollinen, ja jos molemmat ovat yhtä syyllisiä, haltija on etulyöntiasemassa; ja että jokainen, joka hyväksyi tämän periaatteen, ehkä vastaisi, että nainen ei voisi nostaa takaisinperintäkannetta; mutta toisaalta voitaisiin

perustellusti väittää, että tarkasteltava kysymys ei ollut niinkään se, oliko vastike moraaliton, vaan se, että vastiketta ei ollut lainkaan; koska maksettuja rahoja ei voitu muuttaa myötäjäsiksi, koska niitä ei maksettu laittoman avoliiton vaan avioliiton vuoksi.

(1) Äitipuoli maksoi rahasumman myötäjäsienä avioliittoa varten poikapuolisonsa kanssa, ja miniäkin teki näin avioliittoa varten appensa kanssa, eikä kumpikaan avioliitto toteutunut. Ensisilmäyksellä näyttäisi siltä, että rahan takaisinperintää koskeva kanne ei olisi aiheellinen, koska tällainen liitto on kansojen lain mukaan inestiä; silti tällaisissa tapauksissa on parempi mielipide, että myötäjäisten antamisesta ei ollut vastiketta, ja sen vuoksi sen takaisinperintää koskeva kanne on aiheellinen.

Kirja XIII

1. Varastetun omaisuuden takaisinsaantia koskevasta kanteesta.
2. Takaisinsaantia koskevista kanteista lain nojalla.
3. Triticarian-kanteesta.
4. Omaisuudesta, joka on luovutettava tiettyyn paikkaan.
5. Luvattua rahaa koskevasta kanteesta.
6. Käyttölainaa koskevasta kanteesta ja vastakanteesta.
7. Panttauskanteesta ja vastakanteesta.

*****

Otsikko 1. Varastetun omaisuuden takaisinsaantia koskevasta kanteesta

1. Ulpianus, On Sabinus, kirja XVIII.

Kun omaisuus on varastettu, kanteen sen takaisinsaamiseksi voi nostaa ainoastaan omistaja.

(2) Pomponius, On Sabinus, kirja XVI.

Sekä mielisairaat että pikkulapset ovat vastuussa varkauteen perustuvasta kanteesta, jos heistä on tullut välttämättömiä perillisiä, vaikka kannetta ei voida nostaa heitä vastaan henkilökohtaisesti.

3. Paulus, On Sabinus, kirja IX.

Kun orjaa vastaan nostetaan varkauteen perustuva kanne, on varmaa, että vahingonkorvausta voidaan vaatia kantajan intressin suuruisena; kuten esimerkiksi silloin, kun hänet on määrätty perilliseksi ja hänen isäntänsä saattaa olla vaarassa menettää omaisuutensa; Julianus on tätä mieltä. Lisäksi jos kanne nostetaan kuolleen orjan puolesta, kantaja saa kuolinpesän arvon.

4. Ulpianus, On Sabinus, kirja XLI.

Jos orja tai isän valvonnassa oleva poika syyllistyy varkauteen, orjan omistajaa vastaan voidaan nostaa kanne siitä, mikä on joutunut hänen käsiinsä; ja jäljelle jäävän osan osalta omistaja voi luovuttaa orjan korvaukseksi.

(5) Paulus, On Sabinus, kirja IX.

Varkaudesta johtuva kanne voidaan nostaa isän valvonnassa olevaa poikaa vastaan, sillä kukaan muu kuin varkauden tekijä tai hänen perijänsä ei ole koskaan vastuussa tällaisesta kanteesta.

6. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXXVIII.

Näin ollen myös silloin, kun varkaus on tehty toisen osapuolen avustuksella ja neuvoilla, jälkimmäinen ei ole vastuussa tällaisesta kanteesta, vaikka hän on vastuussa varkauskanteesta.

7. Sama, Sabinuksesta, kirja XLII.

Jos asianosainen on korvannut vahingon varkaana, on täysin varmaa, että tämä ei estä omaisuuden takaisinsaantia koskevaa kannetta; sillä tappion maksamisen myötä oikeus varkauskanteeseen lakkaa, mutta ei oikeutta vaatia varastetun omaisuuden takaisinsaantia.

(1) Varkauskanne nostetaan laillisen rangaistuksen maksamiseksi, mutta takaisinsaantikanne itse omaisuudesta; ja tästä seuraa, että takaisinsaantikanne ei menetä oikeutta varkauskanteeseen eikä takaisinsaantikannetta varkauskanteen vuoksi. Varkauden uhriksi joutuneella osapuolella on siis varkauskanneoikeus, vahingonkorvauskanneoikeus ja takaisinsaantikanneoikeus, ja hänellä on myös oikeus nostaa kanne tuotannosta. Koska varastetun omaisuuden takaisinsaantia koskeva kanne koskee itse omaisuuden hankkimista, se asettaa myös varkaan perillisen vastuuseen, eikä ainoastaan varastetun orjan elinaikana vaan myös hänen kuolemansa jälkeen. Jos varastettu orja kuitenkin menettää henkensä varkaan perillisen hallussa ollessaan - tai jopa silloin, kun hän ei ole ollut tämän hallussa - varkaan kuoleman jälkeen, on todettava, että kanne on edelleen nostettavissa perillistä vastaan. Se, mitä olemme todenneet perillisestä, koskee yhtä lailla kaikkia muita perillisiä.

8. Sama, Ediktistä, kirja XXVII.

Varastetun omaisuuden osalta voidaan nostaa kanne itse esineistä; mutta voidaanko tämä tehdä vain niin kauan kuin ne ovat vielä olemassa tai kun ne ovat lakanneet olemasta? Jos varas on tosiaan luovuttanut ne, ei ole epäilystäkään siitä, etteikö niiden takaisinperintää voida vaatia; mutta jos hän ei ole luovuttanut niitä, oikeus vaatia niiden arvon takaisinperintää säilyy edelleen, sillä itse esineitä ei voida luovuttaa.

(1) Kun kanne nostetaan varastetun omaisuuden takaisinsaamiseksi, herää kysymys, milloin sen arvo olisi arvioitava? Vakiintuneesti on kuitenkin katsottava, että ajankohtana on pidettävä sitä, jolloin omaisuus oli arvoltaan suurimmillaan, varsinkin kun varas ei pääse vapaaksi luovuttamalla omaisuutta, jonka arvo on alentunut; varkaan katsotaan nimittäin olevan aina maksukyvytön.

(2) Lopuksi on todettava, että myös voitot sisältyvät tähän kanteeseen.

9. Sama, Ediktistä, kirja XXX.

Varastetun omaisuuden takaisinperintää koskevassa kanteessa asianosainen on vastuussa paitsi siitä määrästä, joka on tullut hänen käsiinsä, myös kaikesta siitä, jos hän on ainoa perillinen; mutta jos hän on osaperillinen, hän on vastuussa varastetusta omaisuudesta samasta osuudesta sen verran kuin hänellä on oikeus perintöosuuteen.

10. Sama, Ediktistä, kirja XXXVIII.

Varas voidaan haastaa oikeuteen varastetun omaisuuden takaisinsaamiseksi riippumatta siitä, onko hän ilmeinen vai ei-ilmiöllinen varas. Ilmeinen varas on kuitenkin vastuussa takaisinsaantikanteesta vain, jos omistaja ei ole saanut varastettua omaisuutta haltuunsa; sillä kukaan ei ole vastuussa takaisinsaantikanteesta sen jälkeen, kun omistaja on saanut omaisuuden haltuunsa. Siksi Julianus, jotta hän voi jatkaa keskustelua takaisinsaantikanteesta ilmeisen varkaan tapauksessa, olettaa, että varas on kiinni jäätyään joko tappanut, murskannut tai vuodattanut sen, mitä hän oli laittomasti anastanut.

1. Myös henkilö, joka on vastuussa väkivaltaisesta ryöstöstä, (niin Julianus toteaa Digestin kahdeskymmenennessä toisessa kirjassa), voidaan haastaa oikeuteen omaisuuden takaisinsaantia koskevassa kanteessa.

2. Takaisinsaantikanteelle on perusteita vain niin kauan kuin omistusoikeus omaisuuteen ei ole mennyt omistajalle hänen omasta toimestaan; ja näin ollen, jos hän luovuttaa omaisuuden toiselle, hän ei voi nostaa kanteita sen takaisinsaamiseksi.

3. Sen vuoksi Celsus toteaa Digestuksen kahdessatoista kirjassa, että jos omistaja testamenttaa varastetun omaisuuden varkaalle absoluuttisesti, perillinen ei voi nostaa kanteita häntä vastaan sen takaisinsaamiseksi; ja jos testamenttia ei ole tehty varkaalle itselleen vaan toiselle, sovelletaan samaa sääntöä, eikä takaisinsaantikannetta voida nostaa, koska omistusoikeus on menetetty testamentin tekijän eli omistajan toimesta.

11. Paulus, Ediktistä, kirja XXXIX.

Myöskään testamentinsaaja ei voi itse nostaa henkilökohtaista kannetta, sillä sen voi nostaa vain se henkilö, jonka omaisuus on varastettu, tai hänen perillisensä; mutta testamentinsaajalla on oikeus saada takaisin hänelle testamentattu omaisuus toisen kanteen avulla.

12. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXXVIII.

Näin ollen Marcellus toteaa hyvin oikein seitsemännessä kirjassaan, että jos varastettu omaisuus on edelleen sinun, voit nostaa henkilökohtaisen kanteen sen takaisin saamiseksi; mutta jos menetät omistusoikeuden jollakin muulla tavalla kuin omalla teollasi, voit samoin nostaa kanteen sen takaisin saamiseksi.

1. Siksi hän sanoo hyvin osuvasti, että jos omaisuus on yhteisomistuksessa, on eroa sillä, oletko sinä nostanut kanteen osaomistajaasi vastaan osituskanteella vai onko hän nostanut kanteen sinua vastaan, ja jos sinä olet nostanut kanteen tätä tarkoitusta varten, sinä menetät oikeuden nostaa henkilökohtaisen takaisinsaantikanteen, mutta jos hän on tehnyt niin, hänellä säilyy edelleen tämä oikeus.

2. Neratius toteaa Pergamenttikirjoissa, että Ariston mukaan se, jolle omaisuus oli pantattu, voi, jos se varastetaan, nostaa kanteen epävarmasta vahingonkorvauksesta.

13. Paulus, Ediktistä, kirja XXXIX.

Kun kupit on valmistettu varastetusta hopeasta, Fulcinius sanoo, että niistä voidaan nostaa henkilökohtainen kanne, ja siksi niiden takaisin saamista koskevassa oikeudenkäynnissä olisi arvioitava varkaan kustannuksella tehdyn kaiverruksen arvo; aivan kuten silloin, kun orjalapsi varastetaan ja hän kasvaa, arvioidaan hänen arvonsa, kun hän on kasvanut, vaikka hänet on kasvatettu varkaan hoidossa ja kustannuksella.

14. Julianus, Digest, kirja XXII.

Jos varastettu orja on testamentattu jollakin ehdolla, niin niin kauan kuin ehto on voimassa, perillisellä on oikeus nostaa kanne hänen takaisinsaamiseksi, mutta jos ehto täyttyy sen jälkeen, kun liikkeeseenlasku on tapahtunut, asia on hylättävä; aivan kuten jos testamentin antaja olisi määrännyt saman orjan vapautettavaksi tietyllä ehdolla ja ehto täyttyisi sen jälkeen, kun liikkeeseenlasku on tapahtunut; sillä kantaja ei ole enää kiinnostunut orjan turvaamisesta, ja omaisuus on lakannut kuulumasta hänelle ilman, että varkaalla olisi mitään vilpillistä tekoa. Jos tuomio annetaan ehdon voimassa ollessa, tuomarin on arvioitava, minkä arvoinen orja olisi ollut, jos ostaja olisi löytynyt.

1. Tässä kanteessa kantaja ei kuitenkaan ole velvollinen asettamaan vakuutta sille, jota vastaan kanne nostetaan.

2. Jos härkä varastetaan ja tapetaan, omistaja voi nostaa henkilökohtaisen kanteen härkää, nahkaa ja lihaa vastaan; toisin sanoen, jos nahkaa ja lihaa on käsitelty varastettaessa, ja lisäksi voidaan nostaa kanne sarvien takaisin saamiseksi. Jos omistaja kuitenkin saa härän arvon henkilökohtaisella takaisinsaantikanteella ja nostaa sen jälkeen samanlaisen kanteen jostakin edellä mainituista asioista, se voidaan epäilemättä kieltää poikkeuksen nojalla. Toisaalta, jos hän nostaa kanteen nahasta ja saa sen arvon takaisin, ja sen jälkeen nostaa kanteen härän takaisin saamiseksi, ja varas tarjoaa härän arvon vähennettynä nahan arvolla, kantaja on esteellinen petollisen tarkoituksen perusteella.

3. Samaa sääntöä sovelletaan, kun rypäleitä varastetaan, sillä rypäleen puristemehu ja rypäleenkivet voidaan periä takaisin henkilökohtaisella kanteella.

(15) Celsus, Digest, kirja XII.

Jos orja varastaa toiselta, hän on vastuussa varkaudesta omissa nimissään, jos hän vapautuu; mutta henkilökohtaista takaisinsaantikannetta ei voida nostaa häntä vastaan, ellei hän ole käsitelty omaisuutta vapautumisensa jälkeen.

16. Pomponius, Quintus Muciuksesta, kirja XXXVIII.

Jos joku syyllistyy varkauteen käyttämällä jotain, joka on lainattu hänelle tai talletettu hänen haltuunsa, hänet voidaan velvoittaa vastuuseen siitä henkilökohtaisella takaisinsaantikanteella myös varkauden perusteella, ja tämä eroaa lainatun omaisuuden takaisinsaantikanteesta, sillä vaikka omaisuus olisi tuhoutunut ilman hänen pahantahtoisuuttaan tai huolimattomuuttaan, hän on kuitenkin vastuussa henkilökohtaisesta takaisinsaantikanteesta; kun taas lainatun omaisuuden takaisinperintää koskevassa kanteessa häntä ei helposti pidetä vastuullisena, paitsi jos hän on syyllistynyt huolimattomuuteen, ja talletusta koskevassa kanteessa hän ei olisi lainkaan vastuussa, ellei pahantahtoisuutta osoiteta.

(17) Papinianus, Kysymyksiä, kirja X.

Takaisinsaantioikeuden menettämisen kannalta ei ole juurikaan merkitystä sillä, tarjotaanko orjan varastamisen jälkeen orjan palauttamista vai asetetaanko tapaus eri luokkaan tai eri lajiin kuuluvan velvoitteen piiriin; sillä

minulle on yhdentekevää, onko orja paikalla vai ei, sillä varkaudesta aiheutunut laiminlyönti on ratkaistu eräänlaisella saatavan siirrolla.

18. Scaevola, Kysymyksiä, kirja IV.

Kun osapuoli ottaa tietoisesti vastaan rahaa, joka ei ole maksettavana, koska tämä on sama kuin varkaus, on pohdittava, eikö silloin, kun asiamies suorittaa maksun omilla rahoillaan, hän tee itselleen varkauden? Pomponius sanoo kirjeiden kahdeksannessa kirjassa, että asiamiehellä on oikeus nostaa kanne varkauteen perustuvaa takaisinsaantia vastaan; ja että myös minulla on tällainen oikeus, jos vahvistan erääntymättömän rahan maksamisen; mutta kun yksi kanne on nostettu, oikeus nostaa toinen kanne lakkaa.

(19) Paulus, On Neratius, kirja III.

Julianus sanoo tyttärestä, joka on vienyt miehelleen kuuluvaa omaisuutta, että hänen isäänsä vastaan olisi nostettava henkilökohtainen takaisinsaantikanne hänen peculiuminsa verran.

20. Tryphoninus, Disputations, kirja XV.

Oletetaan, että varas on valmis puolustamaan häntä vastaan nostettua henkilökohtaista kannetta varastetun omaisuuden takaisinsaamiseksi; niin kauan kuin omaisuus on olemassa, minulla on oikeus nostaa kanne, mutta kun se myöhemmin tuhoutuu, antiikin viranomaiset katsoivat, että oikeus säilyy edelleen, koska heidän käsityksensä mukaan silloin, kun ihminen oli alun perin käsitellyt omaisuutta ilman omistajan suostumusta, hän on aina laiminlyönyt sen palauttamisen, koska hänen ei olisi pitänyt poistaa sitä.

Otsikko 2. Lain mukaisista takaisinsaantioikeudenkäynneistä

1. Paulus, On Plautius, kirja II.

Kun uudella lailla otetaan käyttöön velvoite, eikä mainitussa laissa ole säädetty, minkälaisella kanteella meidän on meneteltävä, se on tehtävä tämän lain mukaisesti.

Otsikko 3. Triticarian-kanteesta

1. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXVII.

Sen, joka nostaa kanteen tietystä rahasummasta, on käytettävä kanteita, joihin lausekkeessa "kun tietty vaatimus on esitetty" viitataan: mutta osapuolen, joka nostaa kanteen mistä tahansa muusta omaisuudesta, on tehtävä se triticarian-kanteen avulla. Yleisesti ottaen omaisuus, jota tässä kanteessa haetaan, on mitä tahansa muuta kuin tietty rahasumma, riippumatta siitä, onko se määritetty painon tai mittauksen perusteella ja onko se irtainta vai osa maata. Voimme siis nostaa kanteen myös maa-alueesta riippumatta siitä, onko se ikuisessa vuokrasopimuksessa tai onko joku sopinut jostakin oikeudesta, kuten esimerkiksi käyttöoikeudesta tai jompaankumpaan kiinteistöön liittyvästä palveluksesta.

1. Kukaan ei voi tällä kanteella nostaa kannetta omasta omaisuudestaan, paitsi jos se on sallittua tietyissä tapauksissa, kuten esimerkiksi varkauteen perustuvassa kanteessa tai jos irtain omaisuus on otettu pois väkivalloin.

2. Sama, Sabinuksesta, XVIII kirja.

Sabinus toteaa, että jos joku on väkisin häätänyt toisen maastaan, hänet voidaan haastaa oikeuteen sen takaisinsaamiseksi; myös Celsus on samaa mieltä, mutta tämä sääntö pätee vain silloin, kun se, joka on häädetty ja nostaa kanteen, on omistaja; mutta jos hän ei ole, Celsus toteaa, että hän voi silti nostaa kanteen hallussapidosta.

3. Sama, Ediktistä, kirja XXVII.

Jos tässä kanteessa kysytään, mihin ajankohtaan sen omaisuuden, josta kante nostetaan, arvioinnin tulisi ajoittua; parempi mielipide on, kuten Servius sanoo, että on otettava huomioon se ajankohta, jolloin tuomio annettiin vastaajaa vastaan. Sillä jos omaisuus on Celsuksen mukaan lakannut olemasta olemassa kuoleman hetkellä, meidän on myönnettävä jonkin verran liikkumavaraa, eikä arviota pidä tehdä aivan viimeisestä elämänhetkestä alkaen, jottei se pienenesi hyvin pieneksi, esimerkiksi silloin, kun orja on haavoittunut kuolettavasti. Kummassakin tapauksessa, jos omaisuus on kuitenkin heikentynyt maksun laiminlyönnin jälkeen, Marcellus toteaa kahdeskymmennessä kirjassaan, että arvio on tehtävä siitä määrästä, johon omaisuus on heikentynyt, ja näin

ollen jos osapuoli luovutti orjan, joka maksun laiminlyönnin jälkeen oli menettänyt silmänsä, häntä ei vapauteta, ja näin ollen arvio on laskettava maksun laiminlyönnin ajankohdasta.

(4) Gaius, On the Provincial Edict, kirja IX.

Kun kanne nostetaan jonkinlaisesta tavarasta, joka olisi pitänyt toimittaa tietyssä päivänä, esimerkiksi viinistä, öljystä tai viljasta, Cassius sanoo, että vahingonkorvaus on arvioitava sen mukaan, mikä arvoinen omaisuus olisi ollut sinä päivänä, jolloin se olisi pitänyt toimittaa, tai jos päivää ei ole sovittu, sen mukaan, mikä sen arvo oli silloin, kun asia oli annettu. Samaa sääntöä sovelletaan myös paikkaan nähden, joten vahingonkorvaus olisi ensin arvioitava sen paikan perusteella, jossa omaisuus olisi pitänyt luovuttaa, mutta jos paikasta ei ole sovittu mitään, olisi otettava huomioon se paikka, jossa kanne nostettiin. Tätä lakia sovelletaan myös muihin asioihin.

Otsikko 4. Omaisuudesta, joka on luovutettava tiettyyn paikkaan

1. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja IX.

Aikaisemmin katsottiin, että asianosaisella ei ollut valtuuksia nostaa kannetta muussa paikassa kuin siinä, jossa hän oli sopinut, että kanteen kohteena oleva omaisuus oli luovutettava; Mutta koska tämä olisi epäoikeudenmukaista, jos lupauksen antaja ei koskaan saapuisi paikkaan, jossa omaisuus oli lupauksensa mukaisesti luovutettava (joko siksi, että hän ei tahallaan tehnyt niin, tai siksi, että hänet oli väistämättä pidätetty muualla), ja näin ollen sopimuksen antaja ei voisi saada sitä, mikä hänelle kuului; sen vuoksi näytti asianmukaiselta, että tätä tarkoitusta varten säädettäisiin oikeudenmukaisesta kanteesta.

2. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXVII.

Mielivaltainen kanne voi olla joko kantajan tai vastaajan hyväksi; ja jos se hyödyttää vastaajaa, tuomio annetaan vaadittua pienemmästä rahasummasta, ja jos se hyödyttää kantajaa, se annetaan suuremmasta summasta.

1. Tämä kanne voi johtua sopimuksesta, jossa sovin kanssasi, että maksat minulle kymmenen aurea Efesosksessa.

2. Jos joku nostaa kanteen sopimuksesta, jonka mukaan hänelle maksetaan kymmenen aureia Efesoksessa tai hänelle luovutetaan orja Capuassa, hänen ei pidä kanteen nostamisen yhteydessä jättää jompaakumpaa näistä kahdesta paikasta mainitsematta, jottei hän riistäisi vastaajalta paikkakuntaedun.
3. Scaevola sanoo Viidestoista kysymysten kirjassa, että se, mikä on hiljaisesti olemassa sopimuksessa, ei tosin aina ole vastaajan hallinnassa ja että hän voi harkintansa mukaan päättää, mitä hänen pitäisi tehdä, mutta että hänen vallassaan ei ole päättää, onko hänellä velvoite vai ei. Näin ollen, kun osapuoli lupaa luovuttaa Stichuksen tai Pamphiluksen, hän voi valita, kumman hän luovuttaa, niin kauan kuin molemmat ovat elossa; mutta kun jompikumpi heistä kuolee, hänen valintaoikeutensa päättyy, sillä muutoin olisi hänen vallassaan päättää, onko hänellä velvollisuus, jos hän ei ole halukas luovuttamaan elossa olevaa orjaa, jonka luovuttamiseen hänet yksinään velvoitettiin. Näin ollen, esitettyjen tosiseikkojen mukaan, jos osapuoli lupasi toimittaa jotakin joko Efesokseen tai Kapualle, häntä vastaan ei voitaisi nostaa kannetta, jos hän saisi valita paikan, jossa häntä vastaan nostettaisiin kanne, sillä hän valitsisi aina toisen paikan, ja tästä seuraisi, että hänellä olisi valta päättää, oliko hänellä minkäänlaista velvollisuutta. Näin ollen Scaevola katsoo, että kanne häntä vastaan voidaan nostaa kummassakin paikassa ja ilman mitään paikkakuntaa koskevaa lisäystä, ja siksi annamme kantajalle oikeuden valita kanteen nostamispaikan. Scaevola toteaa yleisesti, että kantajalla on oikeus valita, missä hän nostaa kanteen, ja vastaajalla, missä hän maksaa, tietenkin ennen kanteen nostamista. Siksi hän sanoo, että on olemassa sekä kanteen vaihtoehto että paikan vaihtoehto, mikä välttämättä antaa kantajalle valinnanvapauden kanteen suhteen, koska hänellä on oikeus valita paikka; muutoin, jos haluatte varata valinnanvapauden vastaajalle, riistätte kantajalta valtuudet nostaa kanne.
4. Jos joku määrää seuraavasti: "Efesoksessa ja Capuassa", Scaevola sanoo, että hän voi nostaa kanteen osasta saatavaa Efesoksessa ja osasta Capuassa.
5. Jos joku sopii talon rakentamisesta eikä mainitse paikkaa, sopimus on mitätön.
6. Se, joka sopii kymmenen aureen maksamisesta Efesoksessa ja nostaa kanteen ennen sitä päivää, jolloin hän voi saapua Efesokseen, toimii väärin ennen aikaa; sillä Julianuksen mielestä tällaisessa sopimuksessa ymmärretään hiljaisesti tietty päivämäärä; näin ollen katson, että Julianuksen mielipide on oikea ja että jos osapuoli sopii Roomassa, että toimitus on tehtävä Karthagossa samana päivänä, sopimus on mitätön.

7. Lisäksi Julianus käsittelee seuraavaa kysymystä, nimittäin sitä, että jos osapuoli on sopinut, että maksu suoritetaan Efesoksessa joko hänelle itselleen tai Titiukselle, ja jos Titiukselle maksetaan muualla, voiko hän kuitenkin vaatia, että maksu suoritetaan hänelle itselleen; ja Julianus sanoo, että velasta ei vapauteta, ja että sen vuoksi voi nostaa kanteen puolen koron määrästä. Marcellus kuitenkin käsittelee kysymystä erikseen ja toteaa Julianusta koskevassa huomautuksessaan, että voidaan katsoa, että velasta vapautetaan, vaikka maksu suoritettaisiin minulle muualla, vaikka minua ei voida pakottaa ottamaan sitä vastaan, jos en halua; ja että jos vapautusta ei ole, on ilmeistä, että on katsottava, että oikeus kanteen nostamiseen koko summasta säilyy; aivan samoin kuin jos joku rakentaisi talon muualle kuin sinne, minne hän lupasi sen rakentaa, häntä ei vapauteta mistään osasta velvollisuuttaan. Minusta näyttää kuitenkin siltä, että rahasumman maksaminen on eri asia kuin talon rakentaminen, ja sen vuoksi kanne voidaan nostaa vain asianosaisen osuuden määrästä.

8. Meidän on nyt käsiteltävä tässä kanteessa puheenjohtajana toimivan tuomarin velvollisuutta, eli sitä, pitäytyykö hänen tiukasti sopimukseen sisältyvässä määrässä vai pitäisikö hänen korottaa tai vähentää sitä, niin että jos vastaajan edun mukaista on, että maksu suoritetaan Efesoksessa eikä siinä paikassa, jossa kanne on nostettu, tämä voidaan ottaa huomioon. Julianus otti Labeon mielipidettä seuraten huomioon myös kantajan aseman, joka saattoi joskus olla kiinnostunut siitä, että maksu peritään Efesoksessa; ja siksi myös kantajan saama hyöty on otettava huomioon. Oletetaan nimittäin, että hän lainasi rahaa merisopimukseen, joka oli maksettava Efesoksessa, jossa hän itse oli velkaa rahaa sakon tai pantin perusteella, ja että pantti myytiin tai sakko määrättiin maksun laiminlyönnin vuoksi? Tai oletetaan, että hän oli velkaa valtiovarainministeriölle, ja stipendin antajan omaisuus myytiin erittäin alhaisella hinnalla? Mielivaltaisessa kanteessa on otettava huomioon sen koron määrä, joka hänellä oli asiassa, ja tämä voidaan tosiaan tehdä niin, että siihen voidaan sisällyttää korkeampi korko kuin laillinen korko. Miten olisi, jos hänellä olisi ollut tapana ostaa kauppatavaraa; eikö olisi otettava huomioon voitto eikä pelkästään hänen kärsimänsä tappio? Mielestäni olisi otettava huomioon voitto, jota hän ei saanut.

3. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja IX.

Tämä kanne jätetään tuomarin ratkaistavaksi siitä syystä, että tavaroiden hinnat vaihtelevat eri kaupungeissa ja maakunnissa, erityisesti viinin, öljyn ja viljan hinnat; ja mitä tulee rahaan, vaikka sillä näyttäisi olevan kaikkialla yksi ja sama voima, sitä saa kuitenkin joillakin paikkakunnilla helpommin ja pienemmällä korolla kuin toisilla paikkakunnilla, joilla sitä on vaikeampi saada ja joissa korko on korkea.

(4) Ulpianus, Ediktistä, kirja XXVII.

Kun Efesoksessa nostetaan kanne, voidaan vaatia vain todellista summaa eikä mitään muuta, ellei kantaja ole sopinut siitä, tai muuten on kyse aikaedusta.

1. Joskus tuomarin, joka on toimivaltainen tässä kanteessa, koska se on mielivaltainen, pitäisi vapauttaa vastaaja sen jälkeen, kun hän on vaatinut tätä asettamaan vakuuden rahan maksamisesta siellä, missä se on luvattu. Jos nimittäin todetaan, että rahat oli tarjottu kantajalle tai talletettu tai että ne olisi voitu helposti maksaa sinne, eikö tuomarin pitäisi joskus vapauttaa vastaaja? Lyhyesti sanottuna kanteen käsittelemään määrätyn tuomarin olisi aina pidettävä oikeudenmukaisuus silmissään.

5. Paulus, Ediktistä, kirja XXVIII.

Kun perittävä on saanut testamentin antajalta määräyksen maksaa jotakin tiettyyn paikkaan, voidaan nostaa mielivaltainen kanne.

6. Pomponius, On Sabinus, kirja XXII.

Tai jos rahaa lainattiin sillä yhteisymmärryksellä, että se on maksettava takaisin tiettyssä paikassa.

7. Paulus, Ediktistä, kirja XXVIII.

Vilpittömässä mielessä tapahtuvissa tapauksissa, vaikka sopimuksessa olisi sovittu, että jokin toimitettaisiin tiettyssä paikassa, voidaan nostaa kanne ostosta, myynnistä tai tallettamisesta, mutta mielivaltainen kanne ei käy päinsä.

1. Jos osapuoli on kuitenkin sopinut, että hän toimittaa omaisuuden tiettyyn paikkaan, on tätä kannetta käytettävä.

8. Africanus, Questions, kirja III.

Kun olet sopinut, että sata aurea maksetaan sinulle Capuassa, ja olet saanut takaajan; kanne rahan takaisin saamiseksi on nostettava vakuuttajaa vastaan samoin kuin lupauksen antajaa itseään vastaan; toisin sanoen, jos kanne nostetaan jossakin muussa paikassa kuin Capuassa, sen on oltava mielivaltainen, ja vahingonkorvaus on

arvioitava määräksi, joka vastaa korkoa, jonka joko kantaja tai vastaaja saisi siitä, että rahasumma maksettaisiin mieluummin Capuassa kuin muualla. Takaajan velvoitetta ei myöskään saisi lisätä sen vuoksi, että päävelallisen syyksi on luettava se, että koko sadan aureen summaa ei ole maksettu Capuassa; sillä tätä tapausta ei voi oikein verrata korkovelvoitteeseen, sillä siinä on kaksi ehtoa, mutta tässä tapauksessa on vain yksi lainattua rahaa koskeva ehto, ja sen täyttämiseen nähden vahingonkorvauksen määrä on jätettävä tuomioistuimen harkintaan. Mielestäni hyvin selvä todiste näiden kahden tapauksen välisestä erosta on se, että jos osa rahasta maksetaan sen jälkeen, kun osapuoli on laiminlyönyt maksunsa, ja lopusta nostetaan kanne, tuomarin velvollisuutena on arvioida korko, joka kantajalla on Capualla suoritettavasta maksusta vain kanteen kohteena olevasta määrästä.

9. Ulpianus, On Sabinus, kirja XLVII.

Kun joku lupaa maksaa tietyssä paikassa, hän ei voi tehdä sitä muualla kuin siinä paikassa, jolle hän on luvannut, jos sovittaja ei ole halukas.

10. Paulus, Kysymyksiä, kirja IV.

Jos velkoja haluaisi Capuassa maksun laiminlyönnin jälkeen nostaa välimiesoikeudellisen kanteen ja ottaisi ensin vakuuden kyseisen kanteen vuoksi, niin pohditaan, eikö jokin summa, joka tuomioistuimen päätöksellä lisätään alkuperäiseen velkaan, ole erääntynyt ja sisällytetä velvoitteeseen, niin että nyt, jos päämies maksetaan tai kanne nostetaan Capuassa, tuomioistuimen toimivalta lakkaa; ellei joku esimerkiksi sano, että tuomarin olisi tehtävä päätös sadasta ja kahdestakymmenestä aureista, ja koko summasta maksetaan sata, tämä olisi katsottava maksetuksi kokonaisuudesta, eli pää- ja sakkomaksusta; niin että kantajalla olisi oikeus nostaa kanne alkuperäisestä velasta vielä jäljellä olevasta määrästä sekä sakosta, joka on kertynyt, koska se on jäänyt maksamatta. En kuitenkaan usko, että tätä voidaan pitää perusteltuna, varsinkin kun velkojan katsotaan luovuttaneen sakon, kun hän sai rahat.

Otsikko 5. Luvattua rahaa koskevasta kanteesta

(1) Ulpianus, On the Edict, kirja XXVII.

Tässä ediktissä preetori suosii luonnollista oikeudenmukaisuutta, sillä hän suojelee suostumuksella annettuja lupauksia, koska vilpittömän mielen rikkominen on vakava asia.

1. Praetor sanoo: "Kun henkilö antaa lupauksen erääntyneestä rahasummasta". Termi "henkilö" on ymmärrettävä siten, että sillä tarkoitetaan ketä tahansa, sillä myös naiset ovat vastuussa maksulupauksista, jos he eivät toimi takaajina.
2. Vaikka tässä asetuksessa ei mainita mitään alaikäisestä, hän ei silti ole vastuussa lupauksesta ilman huoltajansa valtuutusta.
3. Herää kysymys, onko hän vastuussa, jos isän valvonnassa oleva poika antaa tällaisen lupauksen? Mielestäni on totta, että hän on vastuussa, ja että myös hänen isänsä on vastuussa poikansa peculiumin verran.
4. Jos joku tekee sopimuksen, joka on mitätön, mutta jonka tarkoituksena oli tehdä sopimus eikä maksulupaus; on katsottava, että velkoja ei voi nostaa kannetta annetun lupauksen perusteella, koska velallinen ei ole toiminut tarkoituksenaan antaa lupaus vaan tehdä sopimus.
5. On kysytty, voidaanko lupaus antaa jostakin muusta kuin siitä, mikä on erääntynyt? Mutta koska on jo todettu, että yksi asia voidaan toimittaa toisen sijasta, mikään ei estä sitä, että lupaus voidaan antaa jostakin muusta kuin siitä, mikä on erääntynyt; esimerkiksi jos osapuoli, joka on velkaa sata aurea, lupaa tämän arvoisen viljan, luulen, että lupaus on pätevä.
6. Velan maksaminen voidaan luvata riippumatta siitä, mikä on vastike; toisin sanoen riippumatta siitä, mistä sopimuksesta on kyse, siitä, onko kyseessä tietty vai epävarma summa, ja siitä, onko asianosainen velkaa myynnistä saatavaa kauppasummaa tai myötäjäisten tai holhouksen perusteella tai minkä tahansa muun sopimuksen perusteella.
7. Jopa luonnollisen oikeuden perusteella erääntyvä velka riittää.
8. Henkilö, joka on vastuussa praetoriolain nojalla, mutta ei siviililain nojalla, on vastuussa lupauksesta; sillä on katsottu, että se, mikä praetoriolain nojalla on erääntynyt, on velkaa. Jos siis isä tai orjan omistaja antaa lupauksen,

josta häntä vastaan voidaan nostaa De peculio -kanne, hän on vastuussa siitä määrästä, joka peculiumissa oli lupauksen antamishetkellä; mutta jos hän on luvannut omissa nimissään enemmän, hän ei ole velvollinen ylimenevästä osasta.

(2) Julianus, Digest, kirja XI.

Mutta jos hän lupaa poikansa puolesta, että tämä maksaa kymmenen aureia, vaikka peculiumissa olisi vain viisi, hän vastaa lupauksen perusteella kymmenestä.

3. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXVII.

Jos aviomies lupaa suuremman myötäjäisen kuin hän kykenee antamaan, hän on velkasopimuksena vastuussa kaikesta siitä, mitä hän lupaa; mutta tuomio on annettava vaimon hyväksi siitä määrästä, jonka hän kykenee maksamaan.

1. Jos joku lupaa rahasumman, jonka hän on velkaa siviililain mukaan mutta ei ole velkaa praetoriaanilain mukaan, toisin sanoen siksi, että hänellä on oikeus poikkeukseen; herää kysymys, onko hän vastuussa lupauksen perusteella? On totta (kuten Pomponius toteaa), että hän ei ole vastuussa, koska luvattu raha ei ole praetoriaanisen lain mukaan erääntynyt.

2. Jos jotakuta, joka on velkaa rahaa sekä siviilioikeuden että pretoriaanilain nojalla, sitoo velvoite, jonka on määrä tulla voimaan joskus tulevaisuudessa, onko hän vastuussa lupauksen perusteella? Labeo sanoo, että hän on, ja Peditus hyväksyy hänen mielipiteensä. Labeo lisää, että tällainen lupaus otettiin käyttöön lähinnä niiden rahavelvoitteiden vuoksi, joista ei vielä voitu nostaa kannetta, enkä ole haluton yhtymään tähän näkemykseen, sillä periaate on edullinen, sillä osapuoli, joka on sitoutunut tietystä ajankohdasta alkaen lupaamalla suorittaa maksun kyseisenä ajankohtana, on vastuussa.

4. Paulus, Ediktistä, kirja XXIX.

Mutta jos hän lupaa maksaa ennen kyseistä ajankohtaa, hän on myös vastuussa.

(5) Ulpianus, On the Edict, kirja XXVII.

Jos joku lupaa maksaa Efesoksessa ja lupaa maksaa myös jossakin muussa paikassa, on sovittu, että hän on vastuussa.

1. Julianus on sitä mieltä, että lähettiläs, joka lupasi maksaa Roomassa takaisin jotain, minkä hän oli saanut jossakin maakunnassa, voidaan haastaa siellä oikeuteen, ja tämä mielipide on oikea; mutta jos hän lupasi maksaa Roomassa, mutta ei siellä ollessaan, vaan ollessaan vielä maakunnassa, lupaukseen perustuva kanne hylätään.
2. Se, mitä olemme todenneet, nimittäin, että kun velka on maksamatta, lupauksen sen maksamisesta on viitattava itse omaisuuteen, ei suinkaan edellytä, että se, jolle lupaus annettiin, olisi jo velkoja; sillä jos sinä lupaat maksaa sen, mitä minä olen velkaa, sinä olet vastuussa, ja jos minulle luvataan maksaa se, mitä sinä olet velkaa, syntyy velvoite.
3. Julianus sanoo myös yhdessätoista kirjassa: "Titius kirjoitti minulle kirjeen seuraavasti: "Olen Seiuksen johdolla kirjallisesti ilmoittanut, että jos osoittautuu, että hän on sinulle jotakin velkaa, annan sinulle vakuuden velasta ja maksan sen riidattomasti". " Titius on siis vastuussa luvattujen rahojen maksamisesta.
4. Mutta jos joku lupaa, että toinen suorittaa maksun, mutta ei lupaa, että hän tekee sen toisen puolesta, hän ei ole vastuussa; ja tämän Pomponius toteaa Kahdeksannessa kirjassa.
5. Lisäksi, jos lupaat, että maksat minulle, olet vastuussa; mutta jos lupaat, että maksat Semproniukselle, et ole vastuussa.
6. Julianus sanoo Digestin yhdessätoista kirjassa, että lupauksen voi antaa asiamiehelle; ja tämä on Pomponiuksen mielestä ymmärrettävä siten, että voit luvata maksaa asiamiehelle, mutta et päämiehelle.
7. Lisäksi lupauksen voi antaa holhoojan edunvalvojalle ja kunnan edustajalle sekä mielisairaahan hoitajalle.
8. Nämä henkilöt ovat vastuussa myös itse antamistaan lupauksista.
9. Jos kunnan edustajalle tai holhousvangin edunvalvojalle tai mielisairaahan tai alaikäisen henkilön kuraattorille on annettu lupaus siten, että maksu suoritetaan kunnalle tai holhousvangille tai mielisairaalle henkilölle tai

alaikäiselle; olen sitä mieltä, että kunnalle tai holhousvangille tai mielisairaalle henkilölle tai alaikäiselle on myönnettävä kohtuullisuuskanne edellä mainitulla tavalla.

10. On myös todettu, että lupauksen voi antaa jopa orjalle, ja jos tämä tehdään siten, että maksu suoritetaan joko orjan omistajalle tai orjalle itselleen, orja saa tietyn velvollisuuden isäntäänsä kohtaan.

6. Paulus, Lauseet, kirja II.

Samaa sääntöä sovelletaan, jos lupaus annetaan jollekin, joka palvelee minua orjana hyvässä uskossa.

(7) Ulpianus, Ediktistä, kirja XXVII.

Jopa silloin, kun lupaus annetaan vanhemman valvonnassa olevalle pojalle, se on pätevä.

1. Jos määrään, että maksu suoritetaan minulle tai Titiukselle, Julianus sanoo, että lupausta ei voida antaa Titiukselle hänen omaan lukuunsa, koska hänellä ei ole kanneoikeutta rahojen takaisinperintään, vaikka maksu voidaan suorittaa hänelle.

8. Paulus, Ediktistä, kirja XXIX.

Jos kuitenkin lupaat maksaa joko minulle tai Titiukselle, minulla on oikeus nostaa kanne; vaikka sen jälkeen, kun olet antanut lupauksen, että maksat minulle yksin, maksat Titiukselle, olet kuitenkin vastuussa minulle.

9. Papinianus, Kysymykset, kirja VIII.

Titius on kuitenkin vastuussa henkilökohtaisesta kanteesta erääntymättömän rahan takaisinperimiseksi, jotta se, mikä hänelle on aiheettomasti maksettu, voidaan palauttaa sille, joka sen maksoi.

10. Paulus, Ediktistä, XXIX kirja.

Samana sääntöä sovelletaan, kun on kaksi velkojaa, joilla on sopimus, ja toiselle heistä annetaan maksulupaus, ja maksu suoritetaan sittemmin toiselle; koska sen osapuolen, jolle lupaus on annettu, on katsottava olevan siinä asemassa kuin se, jolle on jo maksettu.

11. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXVII.

Lupaus on siis pätevä myös niin kauan kuin se, mitä luvataan, on tosiasiallisesti eräännyt, vaikka sillä välin ei näkyisikään ketään, joka olisi jotakin velkaa; kuten esimerkiksi silloin, kun ennen kuin velallisen omaisuuteen hyökätään tai kun hän on vihollisen vankina, joku lupaa, että hän suorittaa maksun; sillä Pomponius toteaa, että tällainen lupaus on pätevä, koska luvattu raha on tosiasiallisesti eräännyt.

1. Jos joku, joka on velkaa sata aureia, lupaa maksaa kaksisataa, hän on vastuussa vain sadasta, koska se on eräänntyneen rahasumman määrä; ja näin ollen, jos joku lupaa maksaa pääoman yhdessä eräänntymättömän koron kanssa, hän on vastuussa vain pääomasta.

12. Paulus, Ediktistä, kirja XIII.

Lisäksi, jos kymmenen aurea on eräännyt ja osapuoli lupaa maksaa kymmenen ja toimittaa Stichuksen, voidaan sanoa, että hän on vastuussa vain kymmenestä aureasta.

13. Sama, Ediktistä, XXIX kirja.

Jos joku, joka on velkaa kaksikymmentä aureita, lupaa maksaa kymmenen, hän on vastuussa.

(14) Ulpianus, On the Edict, kirja XXVII.

Jos joku lupaa maksaa, hän on vastuussa, riippumatta siitä, määrittelee hän tietyn summan vai ei.

(1) Jos joku lupaa, että hän antaa panttilainan, niin, jos syntyy tarve panttilainalle, myös tällainen lupaus on hyväksyttävä.

(2) Jos joku lupaa, että joku tietty henkilö toimii hänen takaajanaan, Pomponius toteaa, että hän on kuitenkin vastuussa; mutta entä jos osapuoli kieltäytyy toimimasta takaajana? Mielestäni se, joka on antanut lupauksen, on vastuussa, ellei asiasta ole sovittu toisin, mutta entä jos takaaja kuolee ennen sitä? Jos lupausta ei täytetä, on vain oikeudenmukaista, että lupauksen antaja on vastuussa joko velkojan koron suuruudesta summasta tai tarjoamalla takaajaksi jonkun muun, vähintään yhtä maksukykyisen henkilön; mutta jos lupausta ei ole täytetty, uskon pikemminkin, että hän ei ole vastuussa.

(3) Voimme antaa maksulupauksen riippumatta siitä, olemmeko läsnä vai poissa; aivan kuten voimme tehdä sopimuksen sanansaattajan välityksellä tai omissa henkilöissämme, ja millä tahansa valitsemillamme ehdoilla.

15. Paulus, Ediktistä, kirja XXIX.

Ja vaikka osapuoli, jonka kautta annan maksulupauksen, voi olla vapaa, se ei ole este, sillä voimme hankkia omaisuutta vapaan henkilön kautta, koska tässä tapauksessa osapuolen katsotaan vain tarjoavan palveluksiaan.

16. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXVII.

Kun kaksi meistä antaa maksulupauksen kahtena päävelallisena, voidaan koko summasta nostaa kanne jompaakumpaa meistä vastaan.

1. Kuka tahansa voi antaa maksulupauksen tietyssä paikassa tai tiettyyn aikaan, ja kanne voidaan nostaa paitsi lupauksessa mainitussa paikassa myös missä tahansa, kuten mielivaltaisen kanteen tapauksessa.

2. Praetor sanoo: "Jos käy ilmi, että se, joka antoi lupauksen, ei maksanut velkaa eikä tehnyt sitä, mitä hänen olisi pitänyt tehdä, eikä kantajaa voida syyttää siitä, että luvattua tekoa ei ole suoritettu." Tämä ei kuitenkaan ole mahdollista.

3. Jos siis kantaja ei ole ollut syyllinen, kanneoikeus on olemassa, vaikka olosuhteiden luonne olisi estänyt häntä; mutta paremman mielipiteen mukaan vastaaja on oikeutettu helpotukseen.

4. On syytä epäillä praetorin sanojen "Velallinen ei tehnyt sitä, mitä hänen olisi pitänyt tehdä" osalta, viittaavatko hänen sanansa lupauksessa mainittuun ajankohtaan vai pitäisikö meidän viitata niihin siihen ajankohtaan, jolloin asia yhdistettiin; ja mielestäni ne viittaavat lupauksessa mainittuun ajankohtaan.

17. Paulus, Ediktistä, kirja XXIX.

Mutta jos hän tarjoutuu suorittamaan maksun toisena päivänä ja kantaja ei halua ottaa sitä vastaan, vaikka hänellä ei ole mitään hyvää syytä kieltäytyä, on vain oikeudenmukaista, että vastaajalle myönnetään helpotus joko poikkeusluvan tai asianmukaisen tulkinnan nojalla, niin että kantajan teko oikeudenkäyntiin asti vahingoittaa häntä itseään; ja että sanojen "ei tehnyt" tulkinta voi tarkoittaa sitä, että hän ei ole täyttänyt lupaustaan mainitsemaansa päivään mennessä tai minä tahansa myöhempänä ajankohtana.

18. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXVII.

Myös preetorin sanat: "Kantaja ei ollut syyllinen" herättävät jonkin verran epäilyksiä. Pomponius on epävarma siitä, missä tapauksessa kantaja ei ollut vastuussa siitä, että lupausta ei täytetty mainittuna ajankohtana, vaan hän oli vastuussa joko ennen tai jälkeenpäin. Olen sitä mieltä, että myös näiden sanojen olisi katsottava viittaavan lupauksessa mainittuun ajankohtaan. Näin ollen, jos kantaja, joka oli estynyt väkivallan, sairauden tai huonon sään vuoksi, ei ilmesty paikalle; Pomponius toteaa, että hänen on itse kärsittävä seuraukset.

1. Viitaten siihen, mitä on lisätty, nimittäin: "Ja että raha, jonka maksaminen luvattiin, oli tosiasiallisesti erääntynyt", tämä vaatii tarkempaa selitystä; sillä ensinnäkin se tarkoittaa, että jos velka oli erääntynyt silloin, kun lupaus annettiin, mutta ei nyt, lupaus on kuitenkin voimassa, koska kanneoikeus on taannehtiva. Näin ollen, kuten Celsus ja Julianus toteavat, jos osapuolta sitoo velvoite, josta häntä vastaan voidaan nostaa kanne vain tietyn ajan kuluessa, ja hän lupaa maksun, hänet on pidettävä vastuullisena, vaikka aika, jonka kuluessa kanne voitaisiin nostaa, on kulunut lupauksen antamisen jälkeen. Näin ollen, vaikka hän lupaa maksaa sen jälkeen, kun hänen velvoitteensa voimassaoloaika on kulunut umpeen, Julianus katsoo silti, että samaa sääntöä sovelletaan, koska lupauksen antamishetkellä hänellä oli velvoite, vaikka hän viittasikin siihen ajankohtaan, jolloin hän ei olisi ollut vastuussa.

2. Tässä yhteydessä on aiheellista pohtia, sisältyykö tähän kanteeseen seuraamusmaksu vai onko kyse pelkästään saatavan perimisestä, ja parempi mielipide on, kuten Marcellus itse ajattelee, että kanne on nostettu vain saatavan perimiseksi.

3. Aikaisemmin oli epäselvää, menettääkö tämän kanteen nostanut asianosainen oikeutensa kanteen nostamiseen pääsaatavan osalta; ja turvallisin mielipide on, että kun maksu suoritetaan tällaisessa tapauksessa, tapahtuu vastuusta vapautuminen, eikä niinkään silloin, kun kysymys yhdistetään, koska maksu hyödyttää molempia velvoitteita.

19. Paulus, Ediktistä, kirja XXIX.

Kun jokin asia on erääntynyt ehdon nojalla ja annetaan lupaus, joka tekee sen maksettavaksi joko ehdottomasti tai tiettyinä ajankohtana, se pysyy keskeytyneenä saman ehdon nojalla; jos ehtoa noudatetaan, asianosainen on siis vastuussa, mutta jos sitä ei noudateta, molemmat kanneoikeudet raukeavat.

1. Mutta jos joku on velkaa absoluuttisesti ja lupaa maksun ehdolla, Pomponius sanoo, että häntä vastaan voidaan nostaa kohtuullinen kanne.

2. Kun isä tai orjan omistaja lupaa suorittaa maksun sen verran, mitä peculiumiin sisältyy, peculium ei vähene siitä syystä, että hän sitoutui tällä tavoin; ja vaikka peculium olisi menetetty, hän ei kuitenkaan vapautu vastuusta:

20. Sama, On Plautius, kirja IV.

Sillä peculiumin lisääntyminen tai väheneminen ei vaikuta lupaukseen perustuvaan kanneoikeuteen.

21. Sama, Ediktistä, XXIX kirja.

Jos osapuoli lupaa toimittaa Stichuksen ja Stichus kuolee sen jälkeen, kun hän on laiminlyönyt sen, jos hän lupaa maksaa sen arvon, hän on vastuussa.

1. Jos antaa lupauksen mainitsematta maksuaikaa, voidaan sanoa, että ei ole vastuussa, vaikka ediktin ehtoja voidaan tulkita laajasti; muutoin kanne voidaan panna vireille viipymättä, ellei ole valmistautunut suorittamaan

maksua juuri niin pian kuin on luvannut, mutta kohtuullinen aika on annettava, esimerkiksi vähintään kymmenen päivää, ennen kuin saatava voidaan periä.

2. Tässä kanteessa, kuten muissakin vilpittömässä mielessä tehdyissä kanteissa, sama vala rasittaa hänen velvollisuuttaan, jos hän vain tarjoaa vakuuden; mutta jos hän lupaa antaa vakuuden ja tarjoaa vakuuden tai pantin, hän ei ole vastuussa, koska sillä ei ole merkitystä, millä tavalla hän antaa vakuuden.

22. Sama, lyhennelmät, VI kirja.

Jos sen jälkeen, kun sinulle on luvattu rahasumma, sinä luovutat senaatin Trebellian asetuksen nojalla omaisuuden; koska olet siirtänyt toiselle oikeuden nostaa kanne alkuperäisestä velasta, sinulta evätään kanne rahasta, joka sinulle on luvattu. Samaa sääntöä sovelletaan, kun omaisuuden haltija menettää sen jollekin, jolla on parempi omistusoikeus; mutta kanne olisi tässä tapauksessa mieluiten myönnettävä luottamuksen saajalle tai sille, joka on voittanut kanteen.

(23) Julianus, Digest, kirja XI.

Jos lupauksen antaja lupaa luovuttaa orjan ja orja kuolee, kun entinen oli syyllinen siihen, ettei sitä luovutettu; vaikka hän lupasi luovuttaa orjan, hän on silti vastuussa rahan maksamista koskevasta lupauksesta, ja näin ollen hänen on maksettava orjan arvo.

24. Marcellus, Opinions.

Titius lähetti Seiukselle kirjeen seuraavin sanoin: "Kädessäni on jäljellä viisikymmentä aurea sinun lainaasi erään holhoojieni sopimuksen perusteella, jonka olen velvollinen maksamaan sinulle juoksevana rahana toukokuun ides-päivänä, ja jos en maksa mainittua summaa edellä mainittuna päivänä, olen silloin sinulle velkaa niin paljon korkoa." Tämä ei ole totta. Kysyn, onko Lucius Titius tällä velkakirjalla ottanut holhoojiensa paikan velallisena? Marcellus vastasi, että jos sopimus olisi tehty, hän olisi ottanut sen. Haluan myös tietää, jos hän ei ole näin tehnyt, onko hän vastuussa maksulupauksestaan? Marcellus vastaa, että hän on vastuussa pääomasta, koska tämä on vapaampi ja edullisempi tulkinta.

25. Papinianus, Kysymyksiä, kirja VIII.

Eräs henkilö oli minulle velkaa jommankumman kahdesta tavarasta ja lupasi toimittaa toisen niistä; heräsi kysymys, voiko hän toimittaa sen, jota hän ei ollut luvannut? Vastasin, että häntä ei saisi kuulla, jos hän nyt haluaisi rikkoa uskonsa sen suhteen, mitä oli luvattu.

1. Kun sinulle on annettu vala ja vannot, että sinulle kuuluu jotakin, kun sinulla on jo kanneoikeus sen johdosta, voit oikein menetellä maksulupauksen perusteella; mutta jos en ole vapaaehtoisesti antanut valaa, vaan tein sen pakosta, koska minun oli pakko antaa se teille takaisin, ei ole mitään eroa, vaikka tarve antaa se takaisin syntyi teidän halukkuutenne ja minun kunnioitukseni vuoksi; sillä kukaan ei epäile, etteikö osapuoli toimisi maltillisemmin antaessaan valan takaisin kuin antaessaan sen itse.

(26) Scaevola, Opinions, kirja I.

Eräs mies kirjoitti velkojalleen kirjeen seuraavasti: "Kymmenen aurea, jotka Lucius Titius sai lainaksi kirstustasi, ovat hallussani ja käytettävissänne, lukuun ottamatta koron määrää." Vastaus oli, että ilmoitettujen tosiseikkojen mukaan asianosainen oli velvollinen nostamaan kanteen luvattujen rahojen perusteella.

27. Ulpianus, Ediktistä, kirja XIV.

Sillä on vain vähän merkitystä, lupaaako joku maksaa velallisen läsnä ollessa vai poissa ollessa. Pomponius menee vielä pidemmälle Kolmannessakymmenessäneljännessä kirjassaan ja toteaa, että kuka tahansa voi antaa maksulupauksen myös ilman velallisen suostumusta, ja siksi hän pitää virheellisenä Labeon mielipidettä, jonka mielestä jos sen jälkeen, kun asianosainen on antanut maksulupauksen jonkun toisen puolesta, päämies ilmoittaa hänelle, ettei hän maksa, hänelle pitäisi myöntää poikkeus *in factum*; eikä Pomponius ole tässä asiassa järjenvastainen, sillä kun lupauksen antanut osapuoli on kerran sitoutunut, velallisen teko ei saisi antaa hänelle mahdollisuutta välttää vastuuta.

28. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja IV.

Jos joku on luvannut suorittaa maksun toisen puolesta, se, jonka puolesta hän on tämän lupauksen antanut, pysyy silti sidottuna.

29. Paulus, Ediktistä, XXIV kirja.

Henkilö, joka on vastuussa joko vahingonkorvauksesta, varkaudesta tai ryöstöstä, on vastuussa maksulupauksen perusteella.

30. Same, Sentences, kirja II.

Jos joku lupaa maksaa rahaa jommallekummalle kahdesta henkilöstä, esimerkiksi sinulle tai Titiukselle, niin vaikka hän tiukan lain mukaan pysyy sitoutuneena oikeaan kanteeseen luvattujen rahojen osalta, vaikka hän maksaisikin Titiukselle, hänellä on silti oikeus poikkeukseen.

31. Scaevola, Digest, kirja V.

Lucius Titius kuoli ollessaan velallisena Seiille, ja nämä vakuuttivat Publius Maeviuksen siitä, että omaisuus kuului hänelle, ja saivat hänet kirjoittamaan heille kirjeen, jossa hän ilmoitti olevansa heidän velallisensa siten, että hän myönsi olevansa isänpuoleisen setänsä perillinen; ja tässä kirjeessä hän lisäsi, että maksettava summa oli merkitty hänen tileihinsä. Heräsi kysymys, voidaanko Publius Maevius, joka ei ollut saanut mitään Lucius Titiuksen omaisuudesta, haastaa oikeuteen edellä mainitussa kirjeessä luvattujen rahojen maksamisesta ja voiko hän vedota poikkeukseen petoksen perusteella? Vastaus oli, että siviilikannetta ei voitaisi nostaa tällä perusteella, mutta että myöskään kanteen luvattujen rahojen perimiseksi ei voitaisi nostaa esitettyjen tosiseikkojen perusteella. Lisäksi kysyttiin, voiko kanteen nostaa maksettujen korkojen takaisinperimiseksi edellä mainitulla perusteella? Vastaus oli, että esitettyjen tosiseikkojen perusteella voidaan.

Otsikko 6. Käyttölainaa koskevasta kanteesta ja vastakanteesta

1. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXVIII.

Pretori sanoo: "Mitä tahansa jonkun sanotaan lainanneen, myönnän siitä kanteen."

1. Tämän ediktin tulkinta ei ole vaikeaa; on vain yksi asia huomattava, ja se on se, että ediktin laatinut osapuoli viittasi lainaan, kun taas Pacuvius mainitsi käyttävänsä jotakin. Labeo sanoo kuitenkin, että lainan ja jotain käytettäväksi annettua välillä on sama ero kuin suvun ja lajin välillä; sillä irtainta omaisuutta voidaan lainata, mutta maalle kuuluvaa ei voida lainata, vaikka maalle kuuluvaa voidaan antaa käytettäväksi. Mutta on myös ilmeistä, että maata voidaan aivan oikein sanoa lainatuksi, ja Cassius on samaa mieltä. Vivianus menee vielä pidemmälle ja sanoo, että majoitus voidaan lainata.

2. Alle murrosikäiset osapuolet eivät ole vastuussa käyttölainaa koskevasta kanteesta, koska tällaista lainaa ei voi olla olemassa holhottavaan nähden ilman hänen huoltajansa valtuutusta; ja tätä periaatetta sovelletaan siinä määrin, että vaikka poika murrosikänsä saavuttamisen jälkeen syyllistyisi petokseen tai huolimattomuuteen, hän ei ole vastuussa kanteesta, koska laina oli alun perin toimimaton.

2. Paulus, Ediktistä, kirja XXIX.

Myöskään käyttölainaa koskevaa kannetta ei saisi nostaa melisairasta vastaan, vaan molempia vastaan pitäisi nostaa kanne tuottamisesta, jotta omaisuuden tuottamisen jälkeen voidaan nostaa kanne sen takaisinsaamiseksi.

3. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXVIII.

Minusta näyttää kuitenkin siltä, että jos huostaanotetulle on koitunut taloudellista hyötyä, häntä vastaan olisi myönnettävä oikeudenmukainen kanne lainasta, jumalallisen Piuksen reskriptin mukaan.

1. Jos lainattu tavara palautetaan, mutta se palautetaan huonontuneena, sitä ei katsota lainkaan palautetuksi sen vuoksi, että se on huonontunut, ellei menetystä korvata; sillä tavaran sanotaan asianmukaisesti olevan palauttamatta, jos se palautetaan huonontuneena.

2. Tässä kanteessa, kuten muissakin vilpittömässä mielessä nostetuissa kanteissa, on annettava sama vala vaatimuksen osalta, ja omaisuuden arvon osalta on otettava huomioon se aika, jolloin asia on ratkaistu; vaikka tiukan lain mukaan on otettava huomioon se aika, jolloin asia on yhdistetty.

3. Lainan saaneen osapuolen perillinen voidaan haastaa oikeuteen samasta osuudesta, joka hänellä on jäämistöstä, paitsi jos hänellä sattuu olemaan valta palauttaa koko omaisuus, eikä hän tee niin; sillä silloin häntä vastaan annetaan tuomio koko summasta, koska tämä olisi hyvän tuomarın päätöksen mukaista.

4. Jos laina on annettu isän valvonnassa olevalle pojalle tai orjalle, kanne on nostettava vain peculiumista, mutta velkojalla voi olla suora kanne myös poikaa itseään vastaan. Lisäksi jos osapuoli on antanut lainan naispuoliselle orjalle tai isän valvonnassa olevalle tyttäreille, kanne De peculio on ainoa kanne, joka voidaan nostaa.

5. Isä tai omistaja ei saa tuomiota häntä vastaan pelkästään joko pojan tai orjan tekemän väärän teon perusteella, sillä ainoastaan isän tai omistajan itsensä tekemä petos tulee kyseeseen; tämän eron tekee Julianus panttikanteen osalta yhdessätoista kirjassa.

6. Ei voida lainata esinettä, joka kuuluu käytössä, ellei henkilö lainaa sitä mahtipontisuuden tai pröystäilyn vuoksi.

4. Gaius, Suullisista velvoitteista, I kirja.

Rahan lainaaminen tapahtuu usein sen vuoksi, että se voisi korvata maksun.

(5) Ulpianus, On the Edict, kirja XXVIII.

Kun on sovittu, että lainattu tavara on palautettava tietyssä paikassa tai tietyssä aikana, tuomarın velvollisuus on ottaa huomioon mainittu paikka tai aika.

1. Jos joku nostaa tämän kanteen ja hyväksyy tarjotun vahingonkorvausarvion, hän tekee lainatun esineen sen osapuolen omaisuudeksi, joka tarjoaa rahat.

2. Meidän on nyt tutkittava, mitä on otettava huomioon käyttölainaa koskevassa kanteessa, olipa kyse petoksesta tai huolimattomuudesta tai kaikenlaisesta riskistä; ja sopimuksissa syyllistytään tosiaankin joskus petokseen ja joskus huolimattomuuteen; petokseen tallettamisen tapauksessa, koska se osapuoli, jolle omaisuus talletetaan, ei saa mitään hyötyä, on kohtuullista, että ainoastaan petos otetaan huomioon, paitsi jos sattuu olemaan kyse korvauksesta, sillä silloin (kuten on säädetty) huolimattomuus lasketaan mukaan; tai jos alussa on sovittu, että se osapuoli, jolle esine talletetaan, vastaa sekä huolimattomuudesta että onnettomuudesta. Jos kuitenkin

molempien osapuolten etu oli kyseessä, kun kyseessä oli myynti, vuokraus, myötäjäiset, panttaus tai kumppanuus, vastuu koskee sekä petosta että huolimattomuutta. Lainan osalta koko etu on yleensä sen osapuolen etu, jolle omaisuus on lainattu, ja siksi Quintus Muciuksen näkemys, jonka mukaan kyseisen osapuolen on vastattava huolimattomuudesta ja hänen on myös noudatettava huolellisuutta, on oikeampi.

3. Ja jos omaisuus oli arvioitu ennen sen luovuttamista, koko riskin joutuu ottamaan se, joka suostui vastaamaan arvion mukaisesta summasta.

4. Mutta jos omaisuus rappeutuu joko vanhuuden tai sairauden vuoksi tai jos ryöstäjät varastavat sen tai tapahtuu jotakin tämänkaltaista, on sanottava, että lainan saanut osapuolta ei voida syyttää mistään näistä asioista, ellei hän ole syyllistynyt jonkinlaiseen huolimattomuuteen. Näin ollen, jos tulipalon tai rakennuksen sortumisen seurauksena on syntynyt vahinkoa tai jos on tapahtunut jokin väistämätön vahinko, osapuoli ei ole vastuussa; paitsi jos hän olisi voinut pelastaa lainatun omaisuuden, mutta on mieluummin pelastanut omansa.

5. On kiistatonta, että hänen on noudatettava huolellista huolellisuutta lainatun omaisuuden suhteen.

6. Mutta vanhimmat viranomaiset epäilivät, onko hänen käytettävä tätä huolellisuutta, kun orja on lainattu; sillä joskus orjaa on pidettävä vartiossa, kuten silloin, kun se on lainattaessa kahlittuna tai kun sen ikä edellyttää, että sitä on vartioitava; mutta jos oli varmaa, että oli sovittu, että sen osapuolen, joka pyysi orjaa, oli vartioitava sitä, oli katsottava, että näin oli tehtävä.

7. Joskus kuitenkin lainan pyytäjän on vastattava kuolemantapauksen aiheuttamasta tappiosta; sillä jos lainaan sinulle hevosen, jonka viet huvilallesi, ja sinä viet sen sotaan, olet vastuussa lainakanteesta; ja sama sääntö pätee myös orjan tapauksessa. On kuitenkin selvää, että jos lainaisin sinulle hevosen, jotta voisit viedä sen sotaan, riski olisi minun, sillä Nanusa sanoo, että jos lainaan sinulle orjan rappaamaan seinää ja hän putoaa telineiltä, riski on minun. Luulen kuitenkin, että tämä pitää paikkansa vain silloin, kun lainasin hänet sinulle työskennelläkseni telineellä; mutta jos hänen pitäisi tehdä työnsä maassa, ja sinä aiheutit hänen nousemisensa telineelle, tai jos telineessä on jokin vika, jota ei ole rakennettu kunnolla, vaikkei se olekaan kyseisen osapuolen kiinnittämä, tai jos se tapahtuu köysien tai tolppien iän vuoksi, sanon, että lainaa pyytäneen on itse vastattava onnettomuudesta, joka on tapahtunut hänen huolimattomuudestaan. Mela totesi, että jos orja lainattiin kivenhakkaajalle ja hän sai surmansa rakennustelineen putoamisen seurauksena, käsityöläinen on vastuussa lainakanteesta, koska hän rakensi rakennustelineen huolimattomasti.

8. Lisäksi jos henkilö käyttää lainattua esinettä muulla tavoin kuin oli tarkoitus, hän on vastuussa paitsi lainauskanteesta myös varkauskanteesta, kuten Julianus toteaa Digestin yhdessätoista kirjassa. Hän sanoo myös: "Jos lainaan sinulle tyhjän kirjan, ja sinä teet niin, että velallisesi kirjoittaa siihen lapun sinun vakuudeksesi, ja minä sitten pyyhin tämän pois; jos lainasin kirjan sinulle, jotta sinä saisit vakuuden, olen vastuussa sinulle vastakanteessa." Mutta jos asia ei ole näin, ettekä ole ilmoittanut minulle, että velkakirja oli kirjoitettu, olette myös vastuussa minulle lainauskanteessa, ja hän sanoo, että olette jopa vastuussa myös varkauskanteessa; koska käytitte lainattua omaisuutta eri tavalla kuin teidän olisi pitänyt, aivan kuten joku on vastuussa varkaudesta, jos hän käyttää hevosta tai vaatetta muuhun tarkoitukseen kuin mihin se oli lainattu.

9. Huolellisuutta on noudatettava niin laajalti käyttöä varten lainattuun omaisuuteen nähden, että sitä on käytettävä myös sen suhteen, mikä seuraa kyseistä omaisuutta; kuten esimerkiksi silloin, kun lainasin sinulle tamman, jonka mukana oli varsa, muinaiset viranomaiset katsoivat, että olit velvollinen käyttämään asianmukaista huolellisuutta myös varsan kohtelussa.

10. On ilmeistä, että joskus se, joka pyysi lainaa, on vastuussa vain ilkeydestä, jota osoitettiin lainattuun omaisuuteen nähden, kuten esimerkiksi silloin, kun joku teki tätä koskevan sopimuksen, tai silloin, kun asianosainen antoi lainan vain omaksi hyödykseen; esimerkiksi silloin, kun hän antoi lainan kihlatulleen tai vaimolleen, jotta tämä olisi paremmin pukeutunut, kun hänet tuotiin hänen luoksensa; tai silloin, kun preetori näytti leikkejä ja antoi lainaa näyttelijöille, tai kun joku vapaaehtoisesti lainasi tavaroita tätä tarkoitusta varten preetorille.

11. Meidän on nyt tutkittava, missä erityistapauksissa lainauskanne on käytettävissä; ja antiikin viranomaiset suhtautuivat epäilevästi tämänkaltaisiin tapauksiin.

12. Annoin sinulle jotakin, jotta voisit pantata sen velkojallesi; annoit sen pantiksi, mutta et lunastanut sitä, jotta voisit palauttaa sen minulle. Labeo sanoo, että tässä tapauksessa on kyse lainakanteesta, ja mielestäni tämä mielipide on oikea, paitsi jos sain jonkinlaisen korvauksen, ja silloin kanne olisi in factum vuokrasopimuksesta ja vuokrauksesta. On selvää, että jos annan esineen pantiksi teidän lukuunne ja suostumuksellanne, kyseessä on toimeksiantokanne. Labeo sanoo myös hyvin oikein, että jos en ole syyllistynyt huolimattomuuteen lunastaessani pantattua omaisuutta, mutta velkoja kieltäytyy palauttamasta sitä; teillä on tällöin kanneoikeus lainasta vain siinä määrin kuin voisin siirtää teille kanneoikeuteni häntä vastaan. Lisäksi katsotaan, etten ole syyllistynyt

huolimattomuuteen, jos olen jo maksanut rahat tai olen valmis maksamaan ne. On selvää, että lainan saaneen osapuolen on oikeuden mukaan maksettava oikeudenkäyntikulut ja muut kulut.

13. Jos pyydät minua lainaamaan sinulle orjan lautasen, ja orja menettää lautasen, Cartilius sanoo, että sinun on otettava riski kantaaksesi, koska lautasen katsotaan olleen lainattu, ja siksi sinun on myös vastattava laiminlyönnistä siihen nähden. On selvää, että jos orja pakenee lautasen kanssa, lainan saanut osapuoli ei ole vastuussa, ellei hän ole syylistynyt huolimattomuuteen orjan pakenemisen yhteydessä.

14. Jos pyydätte minua toimittamaan teille ruokasalin sekä lautaset tarjoilua varten, ja teen niin; ja sitten pyydätte, että teen saman seuraavana päivänä, ja koska en voi kätevästi viedä hopeaa takaisin kotiini, jätän sen sinne, ja se katoaa; mitä kanteita voidaan nostaa, ja kenen on otettava riski? Labeo toteaa riskin osalta, että sillä on suuri merkitys, asetinko jonkun vartioimaan omaisuutta vai en, sillä jos tein niin, riski on minun, mutta jos en tehnyt niin, vastuu on sillä, jolle omaisuus jätettiin. Katson kuitenkin, että lainaamista koskeva kanne voidaan nostaa, mutta sen osapuolen, jolle omaisuus jätettiin, on huolehdittava sen turvallisesta säilyttämisestä, ellei jostakin muusta järjestelystä ole nimenomaisesti sovittu.

15. Kun ajoneuvo lainataan tai vuokrataan kahdelle henkilölle, Celsuksen poika sanoo Digestin kuudennessa kirjassa, että voi syntyä kysymys, onko kumpikin vastuussa koko summasta vai vain osasta sitä? Hän toteaa, että minkään asian kokonaisomistus ei voi kuulua kahdelle henkilölle, eikä heillä voi olla koko omistusoikeus, eikä toinen osapuoli voi olla jonkin esineen osan omistaja, sillä hänellä voi olla vain osittainen omistusoikeus koko esineeseen jakamattoman osuuden kautta. Kylpylän, pylväskäytävän tai pellon käyttö voi kuitenkin kuulua kummallekin osapuolelle kokonaisuudessaan, sillä en nauti jonkin esineen käytöstä yhtään vähemmän sen vuoksi, että myös toinen käyttää sitä; mutta kun ajoneuvo on lainattu tai vuokrattu, minulla on tosiasiaa oikeus käyttää osaa siitä, koska en käytä ajoneuvon koko tilaa; mutta hän sanoo, että on parempi mielipide, että minä olen vastuussa petoksesta ja huolimattomuudesta sekä huolellisuudesta ja varovaisuudesta koko ajoneuvon osalta; sen vuoksi molempia osapuolia pidetään yhteisvelallisina, ja jos toinen heistä maksaa vahingonkorvauksen, kun häntä vastaan on nostettu kanne, toinen vapautetaan, ja molemmilla on oikeus nostaa varkauskanne:

6. Pomponius, On Sabinus, kirja V.

Jos siis jompikumpi heistä nostaa kanteen, toisen kanneoikeus varasta lakkaa.

7. Ulpianus, Ediktistä, XXVIII kirja.

Näin ollen herää kysymys, että jos toinen osapuolista nostaa kanteen varkaudesta, pitäisikö hänet haastaa oikeuteen vain lainasta? Celsus sanoo, että jos kanne nostetaan toista vastaan, nimittäin sitä vastaan, joka ei noston varkauskannetta, ja hän on valmis siihen, että edellinen - eli se, joka varkauskanteen nostamisen vuoksi hyötyi lainatusta tavarasta - haastetaan oikeuteen hänen vastuullaan, häntä kuullaan ja hänet vapautetaan vastuusta.

1. Jos lainanantajalla on Lex Aquilia -lain nojalla kanneoikeus toista yhteisvelallista vastaan, on harkittava, eikö hänen pitäisi luovuttaa se, jos toinen on syylistynyt johonkin vahinkoon, jonka haastettu osapuoli voidaan velvoittaa korvaamaan lainakanteessa; sillä vaikka lainanantajalla olisikin Lex Aquilian nojalla kanneoikeus häntä vastaan, on täysin perusteltua, että kun hän nostaa lainakanteen, hänen olisi vapautettava toinen kanneoikeudesta; ellei joku voisi sanoa, että nostamalla kanteen Lex Aquilian nojalla hän saa takaisin vähemmän kuin mitä hän on saanut takaisin lainan perusteella; ja tämä vaikuttaa järkevältä.

8. Pomponius, On Sabinus, kirja V.

Meillä säilyy sekä hallussapito että omistusoikeus käyttöön lainattuun omaisuuteen.

(9) Ulpianus, On the Edict, kirja II.

Sillä kukaan ei lainaamalla mitään tee siitä sen osapuolen omaisuutta, jolle hän sen lainaa.

10. Sama, Sabinuksesta, XXIX kirja.

Jos ihminen, joka on saanut jotakin lainaksi, käyttää sitä vain siihen tarkoitukseen, jota varten hän sen lainasi, hänen ei todellakaan tarvitse maksaa mitään, jos hän ei omasta huolimattomuudestaan tee tavarasta millään tavoin huonompaa; sillä jos hän huolimattomuudestaan tekee siitä huonomman, hän on vastuussa.

1. Jos annan esineen jollekin, jotta hän voisi tutkia sitä, herää kysymys, onko hän samassa oikeudellisessa asemassa kuin se, jolle omaisuutta lainataan? Jos tosiaan annoin hänelle tavaran omaan lukuuni, koska halusin hänen varmistuvan sen arvosta, hän on vastuussa minulle vain petoksesta; mutta jos annoin hänelle tavaran omaan lukuunsa, hän on vastuussa myös sen säilyttämisestä, ja näin ollen hänellä on oikeus nostaa kanne varkaudesta.

Mutta jos tavara katoaa sen palauttamisen aikana, ja minä olin määrännyt hänelle tahon, jonka kautta hänen tulisi palauttaa se, riski on minun; mutta jos hän antoi sen jonkun itse valitsemansa henkilön huostaan, hän on vastuussa minulle myös huolimattomuudesta, jos hän sai sen omaan lukuunsa;

(11) Paulus, On Sabinus, kirja V.

Koska hän ei valinnut sopivaa henkilöä, jotta se voitaisiin kuljettaa turvallisesti.

12. Ulpianus, On Sabinus, XXIX kirja.

Mutta jos hän sai sen minun lukuuni, hän on vastuussa vain petoksesta.

1. Orja, joka lähetettiin pyytämään lainaksi annettua esinettä, karkasi saatuaan sen. Jos hänen isäntänsä oli määrännyt, että se annetaan hänelle, hänen on kannettava tappio; mutta jos hän lähetti orjan ilmoittamaan lainaajalle, että hänen on palautettava lainattu tavara, se, jolle tavara oli lainattu, on vastuussa tappiosta.

13. Pomponius, On Sabinus, kirja XI.

Jos lainan saanutta henkilöä vastaan on annettu tuomio lainaoikeudenkäynnissä sillä perusteella, että omaisuus oli kadonnut; hänelle on annettava vakuus siitä, että jos omistaja löytää sen, hän luovuttaa sen hänelle.

(1) Kun asianosainen saa jotakin kokeeksi, kuten esimerkiksi karjan, ja hän vuokraa sen ja saa tästä käytöstä hyötyä; hänen on palautettava saamansa todellinen summa sille, joka antoi eläimet hänelle kokeeksi; sillä kenenkään ei pidä antaa hyötyä mistään, ennen kuin se on hänen vastuullaan.

(2) Kun lainaan tavaran vapaalle miehelle, joka on palvellut minua hyvässä uskossa orjana, katsokaamme, olenko oikeutettu lainaoikeudenkäyntiin häntä vastaan. Poika Celsus sanoo, että jos olisin käskenyt häntä tekemään jotakin, voisin nostaa häntä vastaan joko toimeksiantokanteen tai sopimuksen rakentamista koskevan kanteen, ja siksi samaa sääntöä olisi sovellettava lainan tapauksessa. Ei ole merkitystä sillä, että jos teemme sopimuksen vapaan miehen kanssa, joka palvelee meitä vilpittömässä mielessä orjana, emme tee sitä tarkoituksellisesti asettaaksemme hänet velvoitteen alaiseksi, sillä usein käy niin, että syntyy hiljainen velvoite sen lisäksi, mitä sillä

hetkellä on tarkoitettu; kuten esimerkiksi silloin, kun velan maksamiseksi maksetaan erehdyksessä rahaa, joka ei ole erääntynyt.

14. Ulpianus, On Sabinus, kirja XLVIII.

Jos orjani lainaa sinulle minulle kuuluvan esineen, ja sinä olit tuolloin tietoinen siitä, että en halunnut, että se lainataan sinulle; lainaamista koskeva kanne, samoin kuin varkautta koskeva kanne, on minun edukseni, ja minulla on oikeus nostaa kanne omaisuuden takaisin saamiseksi myös varkauden perusteella.

15. Paulus, Ediktistä, kirja XXIX.

Voimme lainata jopa toisen omaisuutta, joka on hallussamme, vaikka tiedämme sen kuuluvan toiselle:

(16) Marcellus, Digest, kirja V.

Niin että vaikka varas tai ryöstäjä lainaisi omaisuutta, hänellä on oikeus lainauskanteeseen.

17. Paulus, Ediktistä, kirja XXIX.

Lainauskanteessa ei ole pätevä sopimus, jonka mukaan takaaja ei vastaa pahantahtoisuudesta.

1. Lainhuudon vastakanne voidaan panna vireille ilman suoraa kannetta, aivan kuten muutkin vastakanteiksi nimetyt kanteet.

2. Jos lainhuudon vastakanne nostetaan perillisen teon johdosta, tuomio annetaan häntä vastaan koko summasta, vaikka hän olisi perillinen vain osuuden osalta.

3. Aivan kuten lainan antaminen käyttöä varten on pikemminkin vapaasta tahdosta tai hyvántahtoisuudesta kuin pakosta tehty teko, myös palveluksen antajalla on oikeus määrätä sitä koskevia ehtoja ja rajoituksia. Kun näin on kuitenkin tehty (eli sen jälkeen, kun laina on annettu), ehtojen määrittäminen ja lainatun omaisuuden takaisin ottaminen takaisin ja lainatun omaisuuden riistäminen aiheuttomasti osapuolelta ei ainoastaan vaikuta osoitettuun ystävällisyyteen vaan myös omaisuuden antamisen ja vastaanottamisen synnyttämään velvoitteeseen. Koska

molemmat osapuolet osallistuvat kauppaan, syntyy molemmille osapuolille kanneoikeuksia, joten on ilmeistä, että se, mikä alun perin oli anteliaisuuden ja hyväntahtoisuuden teko, muuttuu molemminpuolisiksi velvoitteiksi ja siviilioikeudellisiksi kanneoikeuksiksi, kuten tapahtuu sen osapuolen kohdalla, joka on ryhtynyt hoitamaan jonkun poissaolevan liiketoimia; sillä hän ei voi sallia liiketoimien laiminlyöntiä rangaistuksetta, sillä jos hän ei olisi ottanut niitä hoitaakseen, joku muu olisi ehkä tehnyt sen, sillä toimeksiannon ottaminen riippuu tahdosta, mutta sen suorittaminen on välttämättömyyskysymys. Jos siis lainaatte minulle tabletteja, jotta velalliseni voisi antaa minulle vakuuden, ette voi oikein vaatia, että ne palautetaan sopimattomana ajankohtana; sillä jos olisitte kieltäytynyt lainaamasta niitä, olisin joko ostanut muita tai hankkinut todistajia. Sama sääntö pätee, jos lainaatte minulle puutavaraa talon tukemiseen ja sitten poistatte ne tai jopa tietoisesti lainaatte minulle puutavaraa, jonka tiesitte olevan rapistunut; sillä meidän pitäisi olla hyödyksi, eikä meitä pitäisi pettää, kun palvelus myönnetään. Tällaisissa tapauksissa on katsottava, että myös vastakanne voidaan nostaa.

4. Kun on lainattu kaksi esinettä, Vivianus toteaa, että lainauskanne voidaan asianmukaisesti nostaa jommastakummasta niistä, ja se, mitä Pomponius toteaa, näyttäisi pitävän paikkansa, jos ne ovat erillisiä; sillä jos osapuoli on lainannut esimerkiksi vaunut tai kantokopat, hän ei voi asianmukaisesti nostaa kannetta niiden erillisistä osista.

5. Hukkasin lainaamasi esineen, ja annoin sinulle sen arvon sen tilalle, minkä jälkeen esine päättyi sinun käsiisi. Labeo sanoo, että vastakkaisessa kanteessa sinun on joko luovutettava omaisuus minulle tai palautettava minulle se, mitä sait minulta.

(18) Gaius, Maakuntaediktistä, kirja IX.

Kun omaisuutta lainataan, on noudatettava samaa huolellisuutta kuin mitä kuka tahansa erittäin huolellinen kotitalouden johtaja noudattaa oman omaisuutensa suhteen, jotta hän ei ole vastuussa onnettomuuksista, paitsi sellaisista, joita ei voi vastustaa; tällaisia ovat esimerkiksi orjien kuolemat, jotka tapahtuvat ilman hänen tahallisuuttaan tai huolimattomuuttaan, rosvojen ja vihollisten hyökkäykset, merirosvojen juonet, haaksirikot, tulipalot ja sellaisten orjien karkaaminen, joita ei ole tapana pitää vartioituna. Mitä tulee siihen, mitä olemme sanoneet rosvoista, merirosvoista ja haaksirikosta, meidän on ymmärrettävä tämä niin, että jos omaisuus on lainattu ihmiselle siten, että hän voi ottaa sen mukaansa matkalle; jos kuitenkin lainaan hopealautasen jollekulle, koska hän sanoi kutsuvansa ystäviä illalliselle, ja hän vie sen mukanaan maasta, ei ole epäilystäkään siitä, etteikö hän olisi vastuussa kaikesta, mitä tapahtuu merirosvojen ja rosvojen tekojen tai haaksirikon vuoksi. Tämä on

tilanne silloin, kun omaisuus on lainattu vain lainaajan hyväksi, mutta jos lainaaminen on tehty molempien osapuolten hyväksi, esimerkiksi jos olemme kutsuneet yhteisen ystävän illalliselle, ja te otatte tehtäväksenne hoitaa asian ja minä lainaan teille lautasen; olen tietoinen siitä, että joidenkin viranomaisten mukaan te olette vastuussa vain vilpillisestä mielenliikkeestä, mutta olisi harkittava, oletteko vastuussa myös huolimattomuudesta, sillä huolimattomuuden määrittäminen tapahtuu tavallisesti saman periaatteen mukaisesti kuin silloin, kun omaisuus annetaan pantiksi tai myötäjaislahjaksi.

1. Kun omaisuus on pantattu, lainattu tai talletettu ja se on vahingoittunut sen vastaanottajan toimesta, eivät ainoastaan mainitsemamme kanteet, vaan myös Lex Aquilia -lain mukainen kanne, mutta jos jokin näistä kanteista on nostettu, oikeus muihin kanteisiin raukeaa.
2. Voi olla perusteltu syy nostaa kanne sitä vastaan, joka lainaa omaisuuden; esimerkiksi silloin, kun tämä tapahtuu orjan terveydentilasta aiheutuneiden kuluja vuoksi tai orjan etsimisestä ja palauttamisesta hänen karattuaan; mutta hänen elatuksestaan aiheutuvista kuluista on vastattava sen osapuolen, joka on vastaanottanut orjan, jotta häntä voidaan käyttää luonnollisen oikeuden mukaisesti. Mutta mitä tulee siihen, mitä olemme todenneet orjan terveyden tai pakenemisen vuoksi aiheutuvista kuluista, tämä koskee vain suurempia kuluja; sillä paremman käsityksen mukaan kohtuullisista kuluista, kuten esimerkiksi hänen elatuksestaan aiheutuvista kuluista, on vastattava sama henkilö.
3. Lisäksi jos joku lainaa astioita, jotka ovat viallisia, ja niihin laitettu viini tai öljy pilaantuu tai loppuu, on hänet tuomittava tästä syystä.
4. Lisäksi aina, kun joku voi saada jotain takaisin vastakanteella, hän voi pitää sen itsellään kuittausoikeuden nojalla, vaikka suora kanne nostettaisiin häntä vastaan. Voi käydä niin, että se, mitä asianosainen voi periä takaisin, on suurempi määrä; tai tuomari voi kieltäytyä ottamasta kuittausta huomioon; tai häntä vastaan ei nosteta kanteita lainatun tavaran palauttamiseksi, koska se on tuhoutunut vahingossa tai palautettu ilman oikeudenkäyntiä; silloin sanomme, että vastakanne on välttämätön.

(19) Julianus, Digest, kirja I.

Ei ole epäilystäkään siitä, etteivät osapuolet, jotka sopivat säilyttävänsä jotakin turvallisesti tai ottavansa sen vastaan käytettäväksi, ole vastuussa toisen tekemästä laittomasta vahingosta; sillä miten voisimme joko huolellisuudella tai huolellisuudella varautua siihen, että joku tekisi meille väärin perustein vahinkoa?

20. Sama, On Urseius Ferox, kirja III.

Jos annan lainaamasi hopean sinulle luovutettavaksi orjalleni, joka on niin luotettava, että kukaan ei uskoisi, että joku pahantahtoinen henkilö pakottaisi hänet, ja jos tällaiset henkilöt saavat hopean haltuunsa, vahinko ei ole minun.

(21) Africanus, Kysymyksiä, kirja VIII.

Lainasit minulle esineen ja otit sen sitten jälkikäteen pois; nostit kanteen lainasta, enkä tiennyt, että olit ottanut esineen; tuomari teki päätöksen minua vastaan, ja minä maksoin sen. Jälkeenpäin sain selville, että te olitte vienyt esineen pois, ja heräsi kysymys, millaisen kanteen voisin nostaa teitä vastaan? Vastaus oli, että varkauskannetta ei voitaisi nostaa, mutta että minulla olisi oikeus vastakanteeseen lainan vuoksi.

1. Armeijassa ollessani annoin eräitä aluksia tovereilleni käytettäväksi yhteisellä riskillä, ja orjani, joka oli varastanut ne, karkasi viholliselle, ja hänet saatiin sittemmin takaisin ilman aluksia. On todettu, että minulla on oikeus nostaa kanne tovereitani vastaan lainan perusteella heidän osuudestaan, mutta he voivat nostaa kanteen minua vastaan varkaudesta orjani teon vuoksi, koska korvausvaatimus seuraa henkilöstä. Ja jos lainaan sinulle tavaran, jota voit käyttää omalla vastuullasi, ja orjani varastaa sen, voit nostaa varkauskanteen minua vastaan orjan teon perusteella.

22. Paulus, Ediktistä, kirja XXII.

Jos orja, jonka lainasin sinulle, syyllistyy varkauteen, herää kysymys, riittääkö lainauksen vastakanne, aivan kuten se riittäisi, jos olisit käyttänyt rahaa orjan hoitamiseen, vai voitko nostaa varkauskanteen? Eikä ole epäilystäkään siitä, että lainan pyytänyt osapuoli voi nostaa noxal-kanteen varkaudesta ja että lainanantaja on vastuussa lainan vastakanteesta, koska hän antoi lainan tietäen, että orja oli epärehellinen, kun taas toinen osapuoli ei tiennyt asiasta.

23. Pomponius, On Quintus Mucius, kirja XXII.

Jos lainaan sinulle hevosen käytettäväksi tiettyyn paikkaan suuntautuvaa matkaa varten, eikä hevosen arvo vähene matkan aikana ilman sinun huolimattomuuttasi, et ole vastuussa lainakanteesta; mutta minä itse olin huolimaton, koska lainasin näin pitkää matkaa varten hevosen, joka ei kestänyt väsymystä.

Otsikko 7. Panttauskanteesta ja vastakanteesta

1. Ulpianus, On Sabinus, kirja XL.

Panttaussopimus voidaan tehdä paitsi toimituksen myös pelkän sopimuksen perusteella, vaikka toimitusta ei tehtäisikään.

1. Katsokaamme siis, jos pantti on solmittu pelkällä sopimuksella, sitooko joku, kun hän näyttää kultaa ikään kuin hän aikoi luovuttaa sen pantiksi ja hän toimittaa messinkiä, itsensä kultan pantiksi? Jos tästä seuraa, että hän sitoutuu kultaan, mutta ei messinkiin, koska osapuolet eivät ole tehneet sopimusta jälkimmäisen osalta.

2. Jos kuitenkin joku, kun hän luovuttaa messinkiä pantiksi, ilmoittaa, että se on kultaa, ja antaa sen pantiksi, on pohdittava, eikö hän tee messinkiä pantiksi, ja koska siitä, mitä oli määrä antaa, oli tehty sopimus, eikö sitä voida pitää pantattuna? Tämä on parempi näkemys; silti se, joka on antanut sen, on vastuussa panttauskanteen vastakanteesta, ottamatta huomioon hänen tekemää petosta.

(2) Pomponius, On Sabinus, kirja VI.

Kun velallinen on myynyt ja luovuttanut omaisuutta, jonka hän oli antanut pantiksi, ja te lainasitte hänelle rahaa, jonka hän maksoi velkojalle, jolle hän oli antanut pantin, ja te teitte hänen kanssaan sopimuksen, jonka mukaan tavara, jonka hän oli jo myynyt, olisi pantattu teille; on osoitettu, että tekosi on mitätön, koska otit pantiksi toiselle kuuluneen omaisuuden; sillä tämän sopimuksen mukaan ostaja on saanut haltuunsa tavaran, joka on vapautettu pantista; eikä sillä ole merkitystä, että pantattu omaisuus vapautettiin käyttämällä sinun rahojasi.

3. Sama, On Sabinus, kirja XVIII.

Kun, kun velallisesi on vakuuttanut, että saat hänen velkansa välittömästi, palautat hänelle pantatun omaisuuden, ja hän antaa sen ikkunasta jollekin, jonka hän on tarkoituksella asettanut sinne vastaanottamaan sen, Labeo sanoo, että voit nostaa varkauskanteen ja myös tuottamiskanteen velallista vastaan; ja jos nostatte vastakanteen panttioikeudesta ja velallinen esittää poikkeuksen sillä perusteella, että pantattu omaisuus on palautettu, voidaan nostaa vastakanne vilpilliseen mielen ja petoksen perusteella, koska on selvää, että esinettä ei palautettu vaan se poistettiin ovelasti.

(4) Ulpianus, On Sabinus, kirja XLI.

Jos sopimus on tehty pantatun omaisuuden myynnistä joko alun perin tai jälkikäteen; silloin myynti ei ole ainoastaan pätevä, vaan ostaja saa välittömästi omistusoikeuden omaisuuteen. Mutta vaikka pantatun omaisuuden myynnistä ei olisikaan sovittu mitään, se voidaan lain mukaan kuitenkin myydä, jos mitään sopimusta ei ole tehty sen estämiseksi; mutta jos on sovittu, että sitä ei saa myydä, ja velkoja myy sen sitten, hän joutuu vastuuseen varkauskanteesta, jollei velallista ole kolmesti kehotettu suorittamaan maksua, mutta hän ei ole sitä tehnyt.

5. Pomponius, On Sabinus, kirja XIX.

Samaa oikeussääntöä sovelletaan riippumatta siitä, oliko sovittu, että myyntiä ei tulisi tehdä lainkaan, tai jos jotakin on tehty sopimuksen vastaisesti joko määrän, ehdon tai paikan suhteen, jossa omaisuus oli määrä myydä.

6. Sama, On Sabinus, kirja XXXV.

Vaikka voidaankin tehdä sopimus siitä, että sinulla on vapaus myydä sinulle pantattua maata, sinua ei kuitenkaan voida pakottaa myymään sitä, vaikka henkilö, joka antoi sen sinulle pantiksi, olisi maksukyvytön, koska vakuus annettiin sinun puolestasi. Atilicinus sanoo kuitenkin, että velkoja voidaan velvoittaa myymään, jos siihen on olemassa asianmukainen syy; sillä mitä jos maksettava summa on paljon pienempi kuin pantatun omaisuuden arvo ja tämä voidaan myydä tällä hetkellä suuremmalla hinnalla kuin mitä se tuottaa myöhemmin? Olisi kuitenkin parempi sanoa, että pantin antanut henkilö voisi myydä sen ja maksaa velkansa, kun hän on saanut kauppasumman; edellyttäen, että velkojaa voidaan vaatia esittämään pantattu omaisuus, jos se on irtainta, jos

velallinen on aiemmin antanut hänelle riittävän vakuuden, joka korvaa hänet; sillä velkojan olisi ahdistavaa joutua myymään omaisuutta vastoin tahtoaan.

1. Jos velkoja myy hänelle pantattua maata velkaa suuremmalla summalla ja lainaa ylimenevän osan korkoa vastaan, hänen on maksettava tälle rahalle saamansa korko sille, joka antoi hänelle pantin; ja jos hän itse käyttää ylimenevän osan, hänen on myös maksettava sille korkoa; mutta jos hän pitää sen talletuksenaan, häntä ei vaadita tekemään niin.

7. Paulus, Sentences, kirja II.

Jos velkoja jonkin ajan kuluttua palauttaa ylijäämän, jota hän piti tallessa, hänen olisi viivästyksensä vuoksi maksettava velalliselle viivästyksen vuoksi sille korkoa.

8. Pomponius, On Sabinus, kirja XXXV.

Jos minulle aiheutuu joitakin välttämättömiä kuluja orjan tai maa-alueen vuoksi, jonka olen saanut pantiksi, minulla on oikeus paitsi pitää ne itselläni myös nostaa vastakanne panttioikeudesta; sillä oletetaan, että orja oli sairas ja maksoin rahaa lääkäreille, ja orja kuoli; tai oletetaan, että tukin rakennuksen tai korjasin sen, ja sen jälkeen se tuhoutui tulipalossa, eikä minulla ollut mitään, mitä voisin pitää panttioikeutena.

(1) Kun useita orjia annetaan pantiksi ja velkoja myy osan niistä tietyllä rahasummalla sillä ehdolla, että hän takaa niiden omistusoikeuden ostajalle, ja tämä maksaa velkansa tuotolla; hän voi pitää loput orjat, kunnes hänelle on annettu vakuus siitä, että hän saa korvauksen siitä, mitä hän on luvannut ostajalle muiden orjien omistusoikeuden takaamiseksi.

(2) Kun yksi velallisen perillisistä maksaa osuutensa velasta, koko pantiksi annettu omaisuus voidaan silti myydä, aivan kuin velallinen olisi itse maksanut osan velasta.

(3) Jos määrään maksun suoritettavaksi yhden, kahden ja kolmen vuoden kuluttua ja saan pantiksi ja sovin, että ellei rahaa makseta jokaisena mainittuna ajankohtana, minulla on oikeus myydä pantattu omaisuus; on sovittu, etten voi myydä sitä ennen sitä päivää, jolloin kaikki summat eräänntyvät; ja näin on asianlaita, koska näillä sanoilla ilmoitetaan kaikki maksut, eikä pidä paikkaansa, että rahaa ei makseta jokaisena sitä varten määrättyinä päivinä

ennen kuin kaikki päivät ovat saapuneet. Mutta kun kaikki maksupäivät ovat kuluneet, voidaan pantattu omaisuus myydä, vaikka vain yksi osa jäisi maksamatta. Mutta jos kirjallisesti on ilmoitettu, että "jos jotakin maksua ei suoriteta sille sovittuna päivänä", velkoja voi nostaa heti kanteen sopimuksen perusteella.

(4) Panttina olevan omaisuuden myyntiä koskeva sopimus olisi laadittava siten, että kaikki osapuolet ovat siinä mukana; mutta jos siinä viitataan vain velkojaan itseensä, myös hänen perillisensä voi laillisesti myydä omaisuuden, jos mitään muuta ei ole sovittu.

(5) Jos pantti voidaan myydä sopimuksen perusteella, se voidaan tehdä paitsi maksamattoman pääoman myös muiden seikkojen, kuten esimerkiksi korkojen ja omaisuuteen käytetyn rahan, perusteella.

9. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXVIII.

Jos velallinen on antanut minulle pantiksi toiselle kuuluvaa omaisuutta tai on toiminut panttiin nähden vilpillisessä mielessä, on sanottava, että vastakanne on aiheellinen.

1. Panttausta ei voida antaa ainoastaan rahan vuoksi, vaan myös minkä tahansa muun asian vuoksi; kuten esimerkiksi silloin, kun asianosainen antaa toiselle panttauksen siitä, että hänestä tulee tämän takaaja.

2. Nimitämme pantiksi asianmukaisesti jotain, joka luovutetaan velkojalle; ja jos edes hallinta ei siirry velkojalle, kutsumme sitä panttaukseksi.

3. Jotta panttauskannetta voidaan soveltaa, kaikki rahat on maksettava tai niiden osalta on annettava tyydytys. Ymmärrämme "tyydytyksellä" sellaista tyydytystä, jota velkoja haluaa, vaikka maksua ei ehkä suoritettaisikaan; riippumatta siitä, haluaako hän, että hänelle annetaan vakuus muiden panttien avulla, jotta hän voi luopua omistamastaan pantista, tai vakuuksien avulla, tai antamalla toinen velallinen, tai maksamalla rahaa, tai pelkällä sopimuksella, panttauskanne syntyy. Ja yleisesti ottaen aina, kun velkoja on halukas luopumaan pantista, katsotaan, että pantti on täytetty, jos hän on saanut haluamansa vakuuden, vaikka häntä on saatettu pettää sen suhteen.

4. Se, joka on antanut toisen omaisuuden pantiksi, voi nostaa panttauskanteen, jos hän on maksanut velan.

5. Jos asianosainen nostaa panttauskanteen ennen kuin maksu on suoritettu, vaikka hän ei ole menetellyt siinä asianmukaisesti, hänellä on silti oikeus saada pantattu omaisuus ja myös korkonsa takaisin, jos hän tarjoaa rahat tuomioistuimessa.

10. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja IX.

Mutta jos hän on valmis olemaan maksamatta, mutta antamaan tyydytyksen jollakin muulla tavalla, esimerkiksi jos hän haluaa antaa toisen velallisen tilalleen, siitä ei ole hänelle mitään hyötyä.

11. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXVIII.

Maksuksi ei katsota sitä, jos liikkeeseen liittyy velallisen kanssa velan osalta liikkeeseenlasku tai jos takaaja haastetaan oikeuteen.

1. Jos velan velvoite uusitaan, tämä tuhoaa pantin, ellei ole sovittu, että pantti uusitaan.

2. Jos saan teiltä panttauksen sillä ehdolla, että maksan teille rahaa, ja jätän sen maksamatta, olen vastuussa panttauskanteesta, vaikka maksua ei ole suoritettu. Samaa sääntöä sovelletaan, jos lainatusta rahasta on annettu kuitti tai jos ehto, jonka perusteella pantti annettiin, ei täyty tai jos on tehty laillinen sopimus siitä, että rahaa ei vaadita.

3. Jos omaisuus on pantattu vain pääoman tai koron osalta, panttauskanne voidaan nostaa, jos rahat, joiden osalta omaisuus on pantattu, on maksettu. Mutta riippumatta siitä, oliko korko nimenomaisesti mainittu sopimuksessa vai ei, jos omaisuus on pantattu myös sen osalta, panttauskanne ei voi tulla vireille niin kauan kuin korko on maksamatta. Tilanne on toinen, jos osapuoli on luvannut maksaa korkoa enemmän kuin laillinen korko, sillä tämä on täysin laitonta.

4. Jos velkoja jätti useita perillisiä ja yhdelle heistä maksetaan hänen osuutensa, muiden velkojan perillisten ei pitäisi kärsiä mitään vahinkoa, vaan he voivat myydä koko omaisuuden, kun he ovat tarjonneet velalliselle sen, mitä tämä on maksanut heidän kanssaperillisilleen. Tämä mielipide ei ole kohtuuton.

5. Rahan katsotaan olevan maksettu paitsi silloin, kun se on annettu sille, jolle omaisuus oli pantattu, myös silloin, kun se on maksettu hänen suostumuksellaan jollekin muulle tai jollekin, jonka perillinen hän on, tai hänen asiamiehelleen tai saatavien perimistä varten määrätyle orjalle. Jos siis vuokraat talon ja vuokraat osan siitä minulle ja minä maksan vuokran vuokranantajallesi, voin nostaa sinua vastaan panttauskanteen, sillä Julianus sanoo, että hänelle voidaan maksaa. Ja jos maksan osan vuokrasta sinulle ja osan hänelle, on sanottava, että sovelletaan samaa sääntöä. On selvää, että taloon tuomani omaisuus vastaa vain huoneeni vuokran määrästä, sillä on uskomatonta, että olisi sovittu, että vähäarvoiset tavarani vastaavat koko talon vuokrasta. Tilojen omistajan kanssa on katsottu hiljaisesti sovittu, että majatalon omistajan sopimus ei hyödytä majoitustilan omistajaa, vaan että hänen oma sopimuksensa hyödyttää häntä.

6. Vapaan henkilön kautta panttaussitoumusta ei hankita meiltä; ja tätä periaatetta sovelletaan siinä määrin, että sitä ei voida hankkia asiamiehen tai edunvalvojan kautta, ja siksi heitä itseään vastaan voidaan nostaa kanne panttaussitoumusta koskevassa kanteessa. Tätä ei myöskään muuta se, mitä keisarimme määräsi, nimittäin se, että hallussapito voidaan hankkia vapaan henkilön välityksellä; sillä tätä sovelletaan vain siihen, että voimme saada haltuumme omaisuuden, joka on pantattu meille, mutta vapaa henkilö ei aina hanki itse velvoitetta puolestamme.

7. Jos asiamieheni tai holhoojani kuitenkin antaa omaisuuden pantiksi, hän voi itse nostaa panttauskanteen, ja tämä koskee asiamiestä, jos hänet on jo määrätty antamaan pantti:

(12) Gaius, On the Provincial Edict, kirja IX.

Tai jos hänelle on uskottu koko omaisuuden tai sen osapuolen, joka oli tottunut lainaamaan rahaa pantiksi, hallinnointi.

13. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXXVIII.

Jos velkojan myydessä panttirahaa on hänen ja ostajan välillä tehty sopimus siitä, että jos velallinen maksaa ostorahan ostajalle, hänellä on oikeus saada omaisuutensa takaisin; Julianus sanoo, että rescriptuksessa on myös todettu, että tämän sopimuksen perusteella velkoja on panttauskanteella velvollinen siirtämään velalliselle hänen ostajiin kohdistuvan myyntikanteensa. Velallinen voi kuitenkin itse nostaa omaisuuden takaisinsaantia koskevan kanteen tai in factum -kanteen ostajaa vastaan.

1. Sekä ilkivalta että huolimattomuus voivat olla tämän kanteen kohteena, kuten käyttölainan tapauksessa. Myös tallettaminen kuuluu soveltamisalaan, mutta vastustamaton väkivalta ei kuulu sen piiriin.

(14) Paulus, Ediktistä, XXIX kirja.

Velkojalta vaaditaan siis samaa huolellisuutta, jota huolellinen perheen päämies on tottunut noudattamaan omissa asioissaan.

15. Ulpianus, On the Edict, kirja XXVIII.

Kun velkoja palauttaa pantin, hänen on annettava velalliselle turva petoksen varalta, ja jos pantiksi on annettu maa-alue, hänen on annettava velalliselle turva hänen omistusoikeuteensa nähden, jos palveluksia on sattunut häviämään velkojan laiminlyönnin vuoksi.

16. Paulus, Ediktistä, kirja XXIX.

Jos edunvalvoja panttaa holhoojansa omaisuutta rikkomatta lakia, pantti on pidettävä voimassa, eli jos hän saa rahat holhoojan hyväksi. Sama sääntö koskee alaikäisen tai mielisairaana henkilön edunvalvojaa.

(1) On varmaa, että velkojalla on oikeus panttausta koskevaan vastakanteeseen. Näin ollen, jos velallinen antaa toiselle kuuluvaa omaisuutta tai omaisuutta, joka on pantattu kolmannelle tai valtiolle, hän on vastuussa, vaikka hän syyllistyy myös huijausrikokseen. Onko näin vain silloin, kun hän on tietoinen tosiseikoista, vai myös silloin, kun hän ei ole tiennyt niistä? Rikoksen osalta tietämättömyys on riittävä tekosyy; mutta vastakanteen osalta Marcellus toteaa Digestin kuudennessa kirjassa, että tietämättömyys ei vapauta häntä. Kun velkoja saa tietoisesti omaisuutta, joka kuuluu jollekin toiselle tai joka on pantattu toiselle tai joka on vahingoittunut, vastakanteen ei kelpaa hänen hyväkseen.

(2) Jopa ikuisen vuokrasopimuksen kohteena oleva maa voidaan pantata samoin kuin maa, jonka pinta-ala on vain kyseessä; koska nykyisin kohtuullisuuskanteet myönnetään osapuolille, joilla on pinta-alueet.

17. Marcianus, On the Hypothecary Formula.

Jumalalliset Severus ja Antoninus totesivat kuitenkin eräässä reskriptissä, että panttaus on sitova vaikuttamatta maan vuokraan.

18. Paulus, Ediktistä, kirja XXIX.

Jos sinä ja minä olemme sopineet, että saatava velalliseltani velalliselta pantataan sinulle, preetorin on tuettava tätä sopimusta, jotta hän suojelee sinua, jos sinä nostat kanteen rahasta, ja velallista, jos minä nostan kanteen häntä vastaan. Jos velvoite oli siis rahallinen, sinun on kuitattava saatavasi perityillä rahoilla; mutta jos se koski jotakin tiettyä omaisuutta, pidät kaiken saamasi panttina panttauksen sijasta.

(1) Jos pelkkä omistusoikeus on pantattu, myöhemmin syntyvä käyttöoikeus sisällytetään panttiin, ja samaa sääntöä sovelletaan alluviaalisiin talletuksiin.

(2) Jos pantattu kiinteä omaisuus myydään, panttauksen ehto säilyy edelleen, koska maa siirtyy yhdessä sen kanssa, mikä siihen liittyy; kuten esimerkiksi silloin, kun naispuolisesta orjasta syntyy lapsi myynnin jälkeen.

(3) Kun osapuoli on määrännyt, että puu on pantattava hänelle, Cassius sanoo, että tästä materiaalista rakennettua laivaa ei voida pantata tällä sopimuksella, koska materiaali on yksi asia ja laiva toinen, ja siksi panttausta annettaessa olisi nimenomaisesti lisättävä: "Kaikki, mikä on tehty tästä puusta tai saatu siitä".

(4) Kun orja panttaa peculiumiinsa kuuluvaa omaisuutta, kauppa on hyväksyttävä, jos hänellä oli peculiumin vapaa hallinta; sillä hän voi myös luovuttaa tällaisen omaisuuden.

19. Marcianus, On the Hypothecary Formula.

Meidän on ymmärrettävä, että samat säännöt koskevat myös isän hallinnassa olevaa poikaa.

20. Paulus, Ediktistä, XX kirja.

Kolmannen osapuolen omaisuus voidaan antaa pantiksi omistajan suostumuksella; ja jos se annetaan hänen tietämättään ja hän ratifioi teon, pantti on pätevä.

- (1) Jos omaisuutta pantataan samanaikaisesti usealle henkilölle, heillä kaikilla on yhtäläinen oikeus.
- (2) Jos velkojaa voidaan syyttää siitä, että maksua ei ole maksettu, panttauskanne voidaan asianmukaisesti nostaa.
- (3) Joskus panttauskanne on hylättävä, vaikka rahat olisi maksettu; esimerkiksi jos velkoja oli ostanut panttauksensa velalliselta.

21. Sama, lyhennelmät, kirja VI.

Kun talo annetaan pantiksi, myös tontti on vastuussa, sillä se on osa taloa; ja toisaalta oikeus maaperään seuraa rakennuksesta.

(22) Ulpianus, Ediktistä, kirja XXX.

Kun pantti on varastettu ja velkoja nostaa varkauskanteen, Papinianus on sitä mieltä, että hänen on hyvitetävä velasta kaikki takaisin saamansa; ja tämä on oikein, vaikka varkaus olisi tapahtunut velkojan huolimattomuudesta. Paljon enemmän tätä olisi pidettävä sen suhteen, mitä hän saa takaisinsaantikanteella. Tarkastellaan kuitenkin sitä, onko se, mitä velallinen on itse maksanut velkojalle varkaus- tai takaisinsaantikanteen perusteella, luettava velkaan; ja usein on todettu ja annettu oikeuskäytäntö, että velallisen ei tarvitse palauttaa velkojalle sitä, mitä hän on itse maksanut varkauskanteen perusteella. Papinianus sanoo saman asian yhdeksännessä kysymysten kirjassa.

1. Papinianus sanoo myös, että jos velkoja pelon vaikuttamana palauttaa velalliselle orjan, joka oli pantattu ja jonka hän oli hyvässä uskossa saanut sitä varten, sovelletaan samaa sääntöä; sillä jos hän nostaa kanteen, koska hän oli tehnyt tämän pakon vuoksi, ja saa takaisin nelinkertaisen vahingonkorvauksen, hän ei palauta mitään siitä, mitä hän on saanut, eikä hyvitä sitä velan päälle.

2. Jos varas antaa omaisuutta pantiksi, hän voi nostaa kanteen sekä pantista että voitosta, vaikka hän ei voi tehdä voittoa omakseen; sillä varasta voidaan nostaa kanne paitsi olemassa olevan omaisuuden voitosta myös kulutetun omaisuuden arvon takaisinperimisestä; ja siksi se, että velkoja oli vilpittömässä mielessä omaisuuden haltija, on hänelle eduksi.

3. Jos velallinen, joka on saanut omaisuuden haltuunsa siedätyshoidolla tai joka on vuokrannut sen, ei luovu siitä sen jälkeen, kun pantti on myyty, hän joutuu vastakanteen kohteeksi.

4. Jos velkoja on pantattua omaisuutta myydessään luvannut kaksinkertaisen vahingonkorvauksen (sillä tämä on tavallista, ja kun häntä vastaan on nostettu kanne häätötapauksessa, hän on saanut tuomion), onko hänellä oikeus vastakanteeseen panttauksesta? Voidaan sanoa, että hänellä olisi tällainen oikeus, edellyttäen, että hän teki myynnin ilman petosta tai huolimattomuutta ja että hän teki kaupat niin kuin huolellisen kotitalouden johtajan tulisi tehdä. Jos tällainen myynti ei kuitenkaan ollut millään tavoin kannattavaa, vaan asianosainen myi sen yhtä paljon kuin hän olisi voinut saada, vaikka hän ei olisi antanut lupautta, hän ei voi turvautua tähän kanteeseen.

23. Tryphoninus, Disputations, kirja VIII.

Sillä hän ei voi periä velalliselta enempää kuin velan määrän. Jos kuitenkin oli sovittu korosta, ja esimerkiksi viisi vuotta sen jälkeen, kun velkoja oli saanut pantatun omaisuuden hinnan, velkoja, hävittyään asiansa, tekee palautuksen ostajalle, hän voi periä velalliselta korkoa väliajalta, koska on ilmeistä, että mitään ei ole maksettu hänelle niin, ettei hän voi riistää sitä. Jos hän on kuitenkin maksanut vain saamansa hinnan, hän on petokseen perustuvan poikkeuksen vuoksi estynyt vaatimasta korkoa, koska hän on saanut käyttää ostajalta saamaansa kauppahintaa.

24. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXX.

Minulle on esitetty mukava kysymys; jos velkoja on saanut keisarilta asetuksen, jonka mukaan hän saa panttioikeuden haltuunsa, ja jos hän on menettänyt sen paremmalla omistusoikeudella, onko hänellä oikeus vastakanteeseen panttioikeudesta? Minusta näyttää siltä, että panttauksesta johtuva velvoite on päättynyt ja että kyseessä on sopimuksesta luopuminen; enemmänkin, hänellä on ostosta johtuva oikeudenmukainen kanne, johon hän voi vedota, aivan kuten jos omaisuus olisi luovutettu hänelle maksuna, jotta hän saisi maksettua velan määrän tai sen osuuden, joka hänellä oli asiassa; ja velkojalla olisi oikeus kuittaukseen, jos häntä vastaan nostettaisiin panttauskanne tai muuhun perusteeseen perustuva kanne.

1. Herää kysymys, voiko se, joka on maksanut velkojalle väärennetyllä rahalla, nostaa panttauskanteen, koska raha on maksettu? On todettu, että hän ei voi nostaa panttauskannetta, eikä häntä vapauteta velasta, koska väärennetty raha ei vapauta sitä, joka sen maksaa; ja itse asiassa rahat olisi palautettava hänelle.

2. Jos velkoja myy panttirahan suuremmalla summalla kuin mitä hänellä oli velkaa, mutta ei ole vielä saanut hintaa takaisin ostajalta, voidaanko häntä haastaa panttioikeudenkäynnissä ylijäämän maksamiseksi? Vai onko velallisen odotettava, kunnes ostaja maksaa, vai onko velallisen siirrettävä hänelle kanneoikeus ostajaa vastaan? Olen sitä mieltä, että velkojaa ei saa pakottaa maksamaan, vaan velallisen on odotettava, tai jos hän ei tee niin, kanneoikeudet ostajaa vastaan on siirrettävä hänelle, mutta myyjän vastuulla. Jos hän on kuitenkin jo saanut rahat, hänen on luovutettava ylijäämä.

3. Jos velkoja on pahoinpidellyt pantattua omaisuutta tai loukannut orjia, tämä on otettava huomioon panttauskanteessa. On kuitenkin ilmeistä, että jos hän on käyttänyt voimakeinoja heitä vastaan heidän huonon käytöksensä vuoksi tai laittanut heidät kahleisiin tai saattanut heidät prefektin tai kuvernöörin eteen, on sanottava, että velkoja ei ole vastuussa panttauskanteesta, joten jos hän on prostituoinut naisorjan tai pakottanut hänet tekemään muun sopimattoman teon, tämän orjan pantti vapautuu välittömästi.

25. Sama, Ediktistä, kirja XXXI.

Jos velkoja on opastanut pantattuja orjia erilaisiin ammatteihin, vastakanne on mahdollinen, jos orjat ovat jo hankkineet tietoa näistä asioista tai jos opastus on annettu velallisen suostumuksella. Mutta jos kumpikaan näistä tapauksista ei pidä paikkaansa ja ammatit olivat välttämättömiä, vastakanne on aiheellinen, mutta ei siinä määrin, että velallinen joutuisi menettämään orjat kulujen määrän vuoksi; sillä aivan kuten velkoja ei saa laiminlyödä omaisuuttaan pahansuovasta tai huolimattomasta syystä, hän ei myöskään saa saattaa pantattua omaisuutta sellaiseen tilaan, että sen takaisinperiminen olisi velalliselle rasittavaa; kuten esimerkiksi silloin, kun suuri maa-alue on annettu pantiksi mieheltä, joka tuskin pystyy lunastamaan sitä eikä edes viljelemään sitä, ja kun te, saatuanne sen pantiksi, viljelette sitä niin, että sen arvo on suuri; sillä ei ole oikeudenmukaista, että minun olisi pakko etsiä muita velkojia tai myydä se, mitä halusin periä takaisin, tai jättää se köyhyyden pakosta teidän käsiinne. Nämä asiat olisi otettava huomioon tuomarin harkittavaksi, ja hänen olisi valittava keskitie, jotta hän ei kuuntelisi velallisen vähäpätöisiä vastaväitteitä eikä velkojan painostavia vaatimuksia.

26. Same, Disputations, kirja III.

Ei ole mitään yllättävää siinä, että pantti syntyy silloin, kun tuomari asettaa jostain syystä osapuolen hallintaan; sillä keisarimme on yhdessä isänsä kanssa todennut hyvin usein reskriptioissaan, että pantti voidaan perustaa myös testamentilla.

1. On muistettava, että kun panttioikeus perustetaan tuomarin määräyksestä, se on laillisesti voimassa vasta, kun omaisuus on tosiasiallisesti tullut hallintaan.

27. Sama, Opinions, kirja VI.

Tapauksessa, jossa velkoja vaati lainattua rahaa, eikä velallisella ollut rahaa kädessä, hän antoi hänelle tiettyjä kultaesineitä, jotta tämä voisi antaa ne pantiksi toiselle velkojalle. Jos se, joka sai ne velalliselta, pitää ne hallussaan sen jälkeen, kun ne on vapautettu maksamalla, hänet voidaan määrätä esittämään ne; mutta jos ne ovat edelleen velkojan hallussa, ne katsotaan vastuullisiksi omistajan suostumuksella; mutta omaisuuden omistaja voi nostaa asianmukaisen kanteen velkojaansa vastaan pakottaakseen ne luovuttamaan ne heti, kun ne on vapautettu.

28. Julianus, Digest, kirja XI.

Jos velkoja on saanut omaisuutta pantiksi ja menetettyään sen haltuunsa nostaa kanteen serviisikanteen avulla ja perii vahingonkorvausta; ja velallinen nostaa myöhemmin kanteen samasta omaisuudesta, hän on poikkeusluvalla esteellinen, ellei hän tarjoa hänelle sitä, mitä siitä maksettiin.

(1) Kun orja saa pantin peculiuminsa perusteella, velallinen voi nostaa panttauskanteen isäntäänsä vastaan.

29. Sama, Digest, kirja XLIV.

Jos ostat vilpittömässä mielessä toisen omaisuutta ja annat sen minulle pantiksi ja pyydät sen palauttamista kärsimyksen perusteella, ja sitten kyseisen omaisuuden omistaja määrää minut perillisekseen, se lakkaa olemasta pantti, ja ainoastaan kärsimyksen perusteella oleva vaatimus säilyy, ja näin ollen käyttövaltuutesi keskeytyy.

30. Paulus, Epitomes of the Digest of Alfenus Verus, kirja V.

Eräs osapuoli, joka oli lainannut rahaa veneen omistajalle, pidätti veneen joessa omasta aloitteestaan, koska rahaa ei ollut maksettu sovittuna ajankohtana; ja sen jälkeen joki nousi ja vei veneen mukanaan. Katsottiin, että jos velkoja oli pidättänyt veneen vastoin omistajan suostumusta, vene oli hänen vastuullaan; mutta jos velallinen oli vapaaehtoisesti suostunut pitämään veneen hallussaan, hän sai korvauksen vain huolimattomuudesta eikä ylivoimasta.

31. Africanus, Questions, kirja VIII.

Jos pantiksi annettu orja syyllistyy varkauteen velkojaa vastaan, velallisella on oikeus luopua orjasta luovuttamalla hänet korvausta vastaan. Mutta jos hän on antanut hänet minulle pantiksi tietäen, että hän on varas, vaikka hän on valmis luovuttamaan hänet minulle korvaukseksi, minulla on kuitenkin oikeus nostaa panttioikeudenkäynti, jotta saan korvauksen. Julianus sanoo, että samoja sääntöjä on noudatettava silloin, kun orja on talletettu tai lainattu ja syyllistyy varkauteen.

32. Marcianus, Säännöt, kirja IV.

Velkoja voi nostaa panttioikeudellisen vastakanteen velallista vastaan, joka on pantannut toisen omaisuutta, vaikka velallinen olisikin maksukykyinen.

33. Sama, Hypoteekkikaavasta.

Kun velallinen on maksanut rahat, hän voi käyttää panttauskannetta annettuna omaisuuden takaisinsaamiseksi, sillä koska kyseessä on pantti, hän voi käyttää tätä termiä.

34. Marcellus, Opinions.

Kun Titius lainasi rahaa Semproniukselle ja sai siitä pantin, ja velkoja aikoi myydä pantin, koska rahaa ei ollut maksettu; velallinen pyysi häntä ostamaan maan tiettyyn hintaan, ja kun hän teki niin, hän kirjoitti kirjeen, jossa hän ilmoitti myyneensä mainitun maan velkojalle. Haluaisin tietää, voiko velallinen peruuttaa tämän myynnin maksamalla eräänntyneen pääoman ja korot? Marcellus vastasi, että hän ei voi peruuttaa sitä ilmoitettujen tosiseikkojen perusteella.

35. Florentinus, Institutes, kirja VIII.

Kun velalliselta, joka on velkaa pantilla turvattua rahaa, erääntyy jotakin sekä pääoman että koron osalta, on se, mikä saadaan panttien myynnistä, hyvitetävä korkoon, joka on todettu tuolloin eräänntyneeksi, ja sitten, jos jotakin jää jäljelle, se on hyvitetävä pääoman osalta. Velallista ei pitäisi kuulla, jos hän, vaikka hän tietää hyvin, että hän on tuskin maksukykyinen, haluaa tehdä valinnan siitä, minkä saatavan osalta hän haluaa, että pantti vapautetaan.

(1) Pantti luovuttaa velkojalle vain velalliselle jäävän omaisuuden hallinnan; velallinen voi kuitenkin käyttää omaisuuttaan vain siedätyshoidolla ja myös vuokrasopimuksen nojalla.

36. Ulpianus, Ediktistä, kirja XI.

Herää kysymys, miten henkilö, joka luovuttaa velkojalle panttina kullan sijasta messinkiä, voi joutua vastuuseen? Sabinus toteaa tässä tapauksessa kaikkein asianmukaisimmin, että jos asianosainen, joka on antanut kultaa, vaihtaa sen messinkiin, hän on vastuussa varkaudesta; mutta jos hän on antanut kultaa ja vaihtanut sen messinkiin, hän on syyllistynyt alhaiseen tekoon, mutta ei ole varas. Uskon kuitenkin, että tässäkin tapauksessa panttauskanne on pätevä, ja Pomponius sanoo samaa. Lisäksi häntä voidaan rangaista oikeudellisesti huijauksen perusteella, kuten on hyvin usein esitetty vastakirjoituksissa.

(1) Jos taas joku tietoisesti ja tahallisesti antaa minulle pantiksi toiselle kuuluvaa omaisuutta tai jos hän rasittaa minulle toiselle jo rasiuttua omaisuutta eikä ilmoita siitä minulle, häntä voidaan rangaista samasta rikoksesta. On selvää, että jos omaisuus on arvoltaan huomattavaa ja se on pantattu vain pienestä rahasummasta, on sanottava, että huijausrikosta ei ole olemassa, eikä myöskään panttausta ja petosta koskevat kanteet ole perusteltuja, koska sitä osapuolta, joka sai omaisuuden toiseksi pantiksi, ei ole millään tavoin käytetty hyväksi.

37. Paulus, On Plautius, kirja V.

Jos vuokraa omistajalle minulle luovutetun pantin, pidän sen hallussani vuokraamalla sen, koska ennen kuin velallinen vuokrasi sen, hänellä ei ollut sitä hallussaan, kun taas minulla on aikomus pitää se hallussani, eikä sillä, joka vuokraa sen, ole aikomusta hankkia sitä.

38. Modestinus, Erimielisyyksiä, kirja I.

Edunvalvojan valtuutus on välttämätön holhousmiehelle, joka saa omaisuutta pantiksi, panttauskanteen vaaran vuoksi.

39. Sama, Opinions, kirja IV.

Gaius Seius antoi maansa Lucius Titiukselle pantiksi lainaamastaan rahasta, ja sen jälkeen heidän välillään sovittiin, että velkoja saisi panttiomaisuuden haltuunsa tietyksi ajaksi kuittaukseksi rahojaan vastaan. Mutta ennen kuin tämä aika oli kulunut umpeen, velkoja ilmoitti viimeisen tahtonsa ja määräsi testamentissaan, että yksi hänen pojistaan saisi haltuunsa mainitun maa-alueen, ja lisäsi vielä: "jonka ostin Lucius Titiukselta", vaikka hän ei ollut itse asiassa ostanut sitä. Gaius Seius, joka oli velallinen, allekirjoitti testamentin yhdessä muiden kanssa. Kysyn, aiheutuiko hänen allekirjoituksellaan hänelle itselleen vahinkoa, koska mitään kauppakirjaa ei esitetty, vaan ainoastaan sopimus siitä, että velkojalla oli oikeus sadonkorjuuseen tietyksi ajaksi? Herennius Modestinus vastasi, että panttaussopimukseen ei ollut vaikutusta, koska velallinen oli allekirjoittanut velkojan testamentin, jossa hän ilmoitti ostaneensa pantin.

40. Papinianus, Opinions, kirja III.

Velallinen ei voi laillisesti ostaa panttia, jonka hän on antanut velkojalle, koska oman omaisuuden ostaminen on mitätöntä; sillä jos hän ostaa sen saatavaa pienemmällä summalla ja vaatii sitä tai nostaa kanteen omistusoikeudesta, velkoja ei ole velvollinen palauttamaan omistusoikeuttaan hänelle, ellei hän tarjoa koko velan maksamista.

(1) Velallisen poika, joka on isänsä määräysvallassa, ei voi saada velkojalta panttiomaisuutta haltuunsa omaan peculiumiinsa kuuluvalla rahalla; ja sen vuoksi, jos velallisen suojelija on vastoin testamentin määräyksiä saanut pesän omaisuuden haltuunsa, hän saa puolet omistusoikeudesta; sillä panttiomaisuus vapautuu sillä rahalla, jonka poika on maksanut kauppahintana isälleen kuuluvasta omaisuudesta.

(2) Kun raha on maksettu, velkojan on palautettava panttiomaisuus, joka oli tosiasiallisesti hänen hallussaan; velallista ei voida myöskään pakottaa maksamaan enempää. Jos siis velkoja on tällä välin itse antanut pantin vakuudeksi ja jos sen omistaja on maksanut velallisen olleen rahamäärän, toista pantin osalta ei voida nostaa kannetta eikä pidätysoikeutta voida enää pitää voimassa.

41. Paulus, Questions, kirja III.

Annoit toisen omaisuuden pantiksi ja tulit sen jälkeen sen omistajaksi; velkojalle myönnetään oikeudenmukainen panttauskanne. Samaa sääntöä ei sovelleta, jos minusta tulee Titiuksen perillinen, joka rasitti omaisuuttani ilman suostumustani; sillä näissä olosuhteissa velkojalle ei myönnetä oikeutta panttioikeuden takaisinperintään; eikä missään tapauksessa riitä, että oikeudenmukainen panttauskanne olisi sovellettavissa, että omistaja olisi sama

osapuoli, joka on myös velkaa. Mutta jos hän on sopinut panttauksesta niin, että hänen petoksensa voidaan osoittaa, hän ei voi asianmukaisesti vastustaa oikeudenmukaisen kanteen nostamista häntä vastaan.

42. Ulpianus, Opinions, kirja III.

Velkoja on laillisesti velvollinen luovuttamaan ylimenevän hinnan korkoineen kanteessa, joka on nostettu pantin antamisesta; eikä häntä pitäisi kuulla, jos hän haluaa korvata ostajan, sillä myynnissä, joka tapahtuu sopimuksen mukaisesti, velkoja tekee omaa liiketoimintaansa.

43. Scaevola, Digest, V kirja.

Eräs osapuoli rasitti tyhjää maa-aluetta velkojan vakuudeksi ja toimitti tälle kauppakirjan. Kun hän halusi rakentaa kyseiselle tontille, syntyi naapurin kanssa kiista lohkon leveydestä, ja koska hän ei pystynyt sitä muutoin todistamaan, hän pyysi velkojaa esittämään omistusoikeuskirjan, jonka hän oli toimittanut, ja koska velkoja ei sitä tehnyt, hän pystytti pienemmän rakennuksen ja kärsi tällä tavoin vahinkoa. Heräsi kysymys, pitäisikö tuomarin ottaa tämä vahinko huomioon, jos velkoja vaatii rahaa tai nostaa kanteen panttioikeuden takaisinperimiseksi ja jos esitetään petokseen perustuva poikkeus? Vastaus oli, että jos velkojan tarkoituksena ei ollut asettaa velallista rasittavaksi jättämällä hänet ilman asiakirjan esittämistä, velallinen voi nostaa panttauskanteen, kun rahat on maksettu, mutta jos tämä oli tehty tahallisesti, velkojaa vastaan nostetaan kanteen hänen tuolloin ja ennen rahan maksamista saamansa koron määräästä.

(1) Titius sai Gaius Seiukselta lainaksi rahaa nahkasäkkien pantiksi; ja kun nämä säkit olivat Seiuksen viljavarastossa, komissaarin toimistosta lähetetty sadanpäällikkö vei säkit pois käytettäväksi julkisessa palveluksessa, ja ne perittiin myöhemmin takaisin velkojan, Gaius Seiuksen, aloitteesta. Kysyn, olisiko velallinen Titius vai velkoja Seius vastuussa niiden käytöstä aiheutuneesta kulumisesta? Vastaus on, että esitettyjen tosiseikkojen mukaan velkoja ei ollut vastuussa säkkien kulumisesta aiheutuneesta vahingosta.

Kirja XIV

1. Kanteesta aluksen omistajaa vastaan.
2. Rhodian laissa säädetystä hyppäämisoikeudesta.
3. Institorian kanteesta.
4. Tributoriaanisen toiminnan osalta.
5. Liiketoimista, joiden väitetään tapahtuneen toisen henkilön määräysvallassa olevan henkilön kanssa.
6. Senaatin Makedonian asetuksista.

Tit. 1. Aluksen omistajaa vastaan nostettavasta kanteesta.

1. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXVIII.

Kukaan ei ole tietämätön tämän ediktin hyödystä, sillä toisinaan teemme alusten päälliköiden kanssa sopimuksia matkan tarpeista tietämättä heidän siviilioikeudellista asemaansa tai luonnettaan; ja oli vain perusteltua, että se, joka nimitti aluksen päällikön, olisi vastuussa, aivan kuten se, joka on asettanut asiamiehen johtamaan kauppaa tai yritystä; koska itse asiassa on suurempi tarve tehdä sopimus päällikön kanssa kuin tavallisen asiamiehen kanssa, koska olosuhteet sallivat kenelle tahansa

tutkia asiamiehen asemaa ja tehdä sen mukainen sopimus hänen kanssaan; mutta näin ei ole laivan päällikön kohdalla, koska useinkaan paikka tai aika ei salli tyydyttävän päätöksen tekemistä.

(1) Aluksen päällikkö on ymmärrettävä henkilöksi, jolle on uskottu koko aluksen johtaminen.

(2) Mutta jos sopimus on tehty jonkun merimiehen kanssa, ei kannetta laivanisäntää vastaan myönnetä; vaikka kanne häntä vastaan myönnetäänkin sellaisen rikoksen johdosta, jonka on tehnyt joku niistä, jotka ovat aluksella sen navigointia varten; sillä sopimuksesta johtuva kanne on yksi asia ja rikoksesta johtuva kanne on toinen; sillä se, joka nimittää päällikön, sallii sopimusten tekemisen hänen kanssaan, mutta se, joka palkkaa merimiehiä, ei salli sopimusten tekemistä heidän kanssaan, vaan hänen on huolehdittava siitä, että he eivät syyllisty huolimattomuuteen tai petokseen.

(3) Päälliköt nimitetään vuokraamaan aluksia joko tavaroiden tai matkustajien kuljettamista varten tai varastojen ostamista varten, mutta jos päällikkö nimitetään tavaroiden ostamista tai myymistä varten, hän saattaa omistajan vastuuseen myös tällä perusteella.

(4) Sillä ei ole merkitystä, mikä on tällaisen päällikön siviilioikeudellinen asema, onko hän vapaa vai orja, ja jos hän on orja, kuuluuko hän omistajalle vai jollekin muulle henkilölle, eikä sillä ole merkitystä, mikä on hänen ikänsä, sillä hänet nimittänyt taho voi syyttää vain itseään.

(5) Meidän mielestämme päällikkö ei ole ainoastaan se henkilö, jonka omistaja on nimittänyt, vaan myös se, jonka päällikkö on nimittänyt; ja Julianus, jota on kuultu tästä asiasta, antoi tämän lausunnon tapauksessa, jossa omistaja ei tiennyt nimityksestä; jos hän kuitenkin tietää siitä ja sallii nimitetyn henkilön hoitaa laivan päällikön tehtäviä, hänen katsotaan itse nimittäneen hänet. Tämä mielipide vaikuttaa minusta kohtuulliselta; sillä hänen nimittäjänsä on oltava vastuussa kaikista päällikön toimista, sillä muutoin sopimuspuolet joutuvat petetyiksi; ja tämä olisi yleisen hyvinvoinnin vuoksi myönnettävä sitä helpommin päällikön tapauksessa kuin muun edustajan tapauksessa. Miten sitten, jos omistaja nimittäisi isännän siten, että tämä ei saisi nimittää ketään muuta; olisiko harkittava, pitäisikö meidän tässä tapauksessa hyväksyä Julianuksen mielipide? Sillä olettaamme, että hän nimenomaisesti kielsi häntä seuraavasti: "Älä ota Titiusta isännäksi". On kuitenkin sanottava, että laivoja käyttävien hyvinvointi vaatii, että sääntöä sovelletaan tässä laajuudessa.

(6) Meidän on ymmärrettävä sana "laiva" niin, että sillä tarkoitetaan aluksia ja jopa lauttoja, joita käytetään merellä, joilla tai järvillä liikkumiseen.

(7) Praetor ei myönnä kanneoikeutta laivanisäntää vastaan jokaisesta syystä, vaan ainoastaan sen tietyn asian osalta, jota varten päällikkö oli nimitetty; toisin sanoen, jos hänet oli nimitetty tietynlaista liiketoimintaa varten, esimerkiksi jos oli tehty

sopimus kauppatavaroiden kuljettamisesta; tai jos oli tehty sopimus tai käytetty rahaa aluksen korjaamiseen; tai jos merimiehet vaativat maksua palvelustensa perusteella.

(8) Entä jos päällikkö lainaa rahasumman, katsotaanko tämän kuuluvan hänen valtuuksiinsa? Pegasos on sitä mieltä, että jos hän lainasi rahaa viitaten siihen asiaan, jota varten hänet oli nimitetty, kanne olisi hyväksyttävä, ja tämä mielipide on mielestäni oikea; mutta entä jos hän lainasi rahaa laivan varustamista tai varustelemista varten tai merimiesten palkkaamista varten?

(9) Jos siis, kysyi Ofilius, jos päällikkö lainaa rahat laivan korjaamista varten ja muuttaa ne omaan käyttöönsä, myönnetäänkö kanne omistajaa vastaan? Hän sanoo, että jos hän on saanut rahat sillä varauksella, että hän käyttäisi ne laivaan, ja on myöhemmin muuttanut mieltänsä, omistaja on vastuussa, ja hän voi syyttää vain itseään siitä, että hän on nimittänyt tällaisen henkilön. Jos hänellä kuitenkin oli alusta alkaen tarkoitus pettää velkojaa eikä hän nimenomaisesti ilmoittanut, että hän sai rahat laivan lukuun, pätee päinvastainen sääntö. Pedius hyväksyy tämän erottelun.

(10) Jos päällikkö kuitenkin syyllistyy petokseen ostettujen tavaroiden hinnan osalta, omistajan, ei velkojan, on kärsittävä vahinko.

(11) Lisäksi, kun päällikkö lainaa rahaa toiselta osapuolelta ja täyttää sillä sen saatavan, joka lainasi hänelle rahaa aluksen korjaamista varten; mielestäni kanne olisi myönnettävä ensin mainitulle velkojalle, aivan kuin hän olisi lainannut rahat käytettäväksi aluksen korjaamiseen.

(12) Nimityksessä määrätään siis tietyt ehdot, joita sopimuspuolten on noudatettava; ja näin ollen jos omistaja nimitti aluksen päällikön vain rahdin perimistä varten eikä siksi, että hän voisi vuokrata aluksen (vaikka hän on saattanut tosiasiasa vuokrata sen), omistaja ei ole vastuussa, jos päällikkö teki näin; ja samaa sääntöä sovelletaan, jos oli selvää, että hän voi vain vuokrata aluksen mutta ei kerätä rahtia; tai jos hänet oli nimitetty tekemään sopimuksia matkustajien kanssa, mutta ei tarjoamaan aluksen käyttöä kauppatavaraa varten tai päinvastoin; jos hän ylittää ohjeensa, hän ei sido omistajaa. Mutta jos päällikkö on nimitetty ainoastaan vuokraamaan laiva tiettyjen tavaroiden, esimerkiksi vihannesten tai hampun, kuljettamista varten, ja hän vuokraa laivan kuljettamaan marmoria tai muita materiaaleja, on katsottava, että hän ei sitoudu. Sillä tietyt alukset on tarkoitettu rahtikuljetuksiin ja toiset (kuten yleensä sanotaan) matkustajien kuljettamiseen, ja tiedän, että monet laivanvarustajat antavat määräyksiä olla kuljettamatta matkustajia, ja myöskin, että liiketoimintaa on harjoitettava vain tietyillä alueilla ja tietyillä vesillä; esimerkiksi on aluksia, jotka kuljettavat matkustajia Brundisiumiin Kassiopasta tai Dyrrachiumista, mutta eivät sovellu rahtikuljetuksiin, ja jotkin alukset soveltuvat myös jokiliikenteeseen, mutta ne eivät sovellu merenkulkuun.

- (13) Jos on nimetty useita päälliköitä, eikä heidän tehtäviään ole jaettu, kaikki yhden heistä kanssa tehdyt kaupat sitovat omistajaa; mutta jos heidän erilliset tehtävänsä on määritelty, esimerkiksi niin, että yksi vastaa aluksen vuokraamisesta ja toinen rahdin keräämisestä, omistajan on sitouduttava kenen tahansa heistä tekoihin edellyttäen, että hän täyttää velvollisuutensa.
- (14) Jos osapuoli on kuitenkin tehnyt nimityksen, kuten usein tehdään, siten, että toinen heistä ei saa tehdä mitään liiketoimia ilman toista, se, joka tekee sopimuksen vain toisen kanssa, voi syyttää vain itseään.
- (15) Kun käytämme sanaa "toteuttaja", ymmärrämme sillä sitä osapuolta, jonka käsiin kaikki tulot ja maksut tulevat, riippumatta siitä, onko hän aluksen omistaja vai onko hän vuokrannut sen omistajalta kiinteällä summalla tietyksi ajaksi tai pysyvästi.
- (16) Sillä, onko laivaa hallitseva osapuoli mies vai nainen, kotitalouden johtaja, isän valvonnassa oleva poika vai orja, ei ole suurta merkitystä; mutta jotta holhousmiehellä olisi laivaa hallussaan, edellyttämme hänen huoltajansa suostumusta.
- (17) Meillä on myös mahdollisuus valita, haluammeko mieluummin haastaa oikeuteen henkilön, jolla on laivan määräysvalta, vai laivan päällikön.
- (18) Mutta toisaalta praetori ei lupaa kannetta niitä vastaan, jotka tekivät sopimuksen päällikön kanssa, koska hän ei tarvinnut samaa apua; hän voi kuitenkin nostaa kanteen päällikköä vastaan palkkaussopimuksen perusteella, jos tämä tarjoaa työvoimaansa korvausta vastaan; tai jos hän tekee sen vastikkeetta, hän voi nostaa toimeksiantokanteen häntä vastaan. On selvää, että prefektit, jotka vastaavat huoltohallinnosta, ja maakunnissa kuvernöörit, joilla on tapana avustaa heitä käyttämällä poikkeuksellisia valtuuksiaan, voivat tehdä niin, kun alusten päälliköt tekevät sopimuksia.
- (19) Jos se, jonka vallassa alus on, on toisen vallassa ja hallitsee alusta tämän suostumuksella, myönnetään kanne päällikön kanssa tehtyjen liiketoimien johdosta sitä vastaan, jonka vallassa hän on ja jolla on aluksen hallinta.
- (20) Mutta vaikka kanne myönnetään sitä vastaan, jonka määräysvallassa hän on ja jolla on aluksen hallinta, tämä tapahtuu kuitenkin vain silloin, kun hän toimii tämän suostumuksella. Sen vuoksi se, jolla on määräysvalta siihen, jolla on aluksen hallinta, on suostumuksensa perusteella vastuussa koko summasta, koska alusten omistus on yleisen hyvinvoinnin kannalta erittäin tärkeä asia. Asiamiesten käyttäminen ei ole yhtä edullista siitä syystä, että niillä, jotka ovat tehneet liiketoimia omistajan tietäen käyttäen peculiumiin kuuluvaa pääomaa, on oikeus vain omaan osuuteensa sen jakamisessa. Mutta jos omistaja oli vain tietoinen asiasta eikä antanut suostumustaan silloin, kun sopimus tehtiin isännän kanssa, myönnämme oikeuden kanteeseen koko summasta, kuten siinä tapauksessa, että asianosainen oli antanut suostumuksensa, vai myönnämmekö vain tributoriaanista kanteen kaltaisen kanteen? Koska kysymys on siis epäselvä, on parempi noudattaa

tiukasti ediktin sanamuotoa, eikä tehdä pelkkää isän tai isännän tietämystä laivojen tapauksessa tekosyyksi sorrolle eikä myöskään peculiumin rahoilla ostetun tavaran tapauksessa laajentaa pelkkää suostumusta niin, että velvoite syntyisi koko summasta. Pomponius näyttää myös pitävän kiinni periaatteesta, jonka mukaan jos henkilö on toisen henkilön määräysvallassa ja harjoittaa liiketoimintaa tämän suostumuksella, hän on vastuussa koko summasta, mutta jos hän ei ole vastuussa, hän on vastuussa vain peculiumin määrästä.

(21) Meidän on ymmärrettävä, että termi "määräysvallan alaisena" koskee molempia sukupuolia, poikia ja tyttäriä sekä miehiä ja naisia.

(22) Jos peculiumiin kuuluva orja toimii aluksen johtajana isän valvonnassa olevan pojan suostumuksella, jonka peculiumiin hän kuuluu, tai jos aliorja johtaa alusta jälkimmäisen suostumuksella, isä tai isäntä, joka ei ole antanut suostumustaan, on vastuussa vain peculiumin määrästä, mutta poika itse on vastuussa täysimääräisesti. On selvää, että jos he johtavat alusta isännän tai päällikön suostumuksella, he ovat vastuussa koko summasta, ja lisäksi poika, jos hän on antanut suostumuksensa, on myös vastuussa täysimääräisesti.

(23) Mutta vaikka preetori lupaa kanteen vain silloin, kun liiketoimi on tehty aluksen päällikön kanssa, silti (kuten Julianus on todennut) isä tai päällikkö on vastuussa täysimääräisesti, vaikka sopimus olisi tehty aluksen päällikön itsensä kanssa.

(24) Tämä kanne myönnetään laivanisäntää vastaan laivanisännän lukuun, ja siksi jos kanne on nostettu jompaakumpaa heistä vastaan, ei kanteita voida nostaa toista vastaan; mutta jos osa rahasta on maksettu, ja tämän on tehnyt laivanisäntä, velvoite vähenee lain nojalla. Jos sen on kuitenkin maksanut isännöitsijä omasta puolestaan, eli kunniavelvoitteen perusteella, tai jos se on maksettu isännän puolesta, velvoite vähenee; sillä jos toinen maksaa puolestani, hän vapauttaa minut velasta.

(25) Jos useilla osapuolilla on yhteisomistuksessa alus, kanteen voi nostaa ketä tahansa heistä vastaan koko summasta;

2. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja IX.

Jotta henkilö, joka on tehnyt sopimuksen yhden kanssa, ei joutuisi jakamaan saatavaansa usean vastapuolen kesken,

3. Paulus, Ediktistä, XXIX kirja.

Sillä ei myöskään ole merkitystä, mikä osuus kullakin heistä on aluksesta, sillä se, joka on maksanut, saa korvauksen muilta yhtiökanteessa.

(4) Ulpianus, On the Edict, kirja XXIX.

Jos kuitenkin useilla henkilöillä on keskenään aluksen hallinta, heitä vastaan on nostettava kanne suhteessa heidän osuuteensa siitä, sillä heitä ei pidetä toistensa päälliköinä.

1. Jos useat henkilöt, joilla on aluksen hallinta, määräävät yhden heistä päälliköksi, heidät voidaan haastaa hänen puolestaan oikeuteen koko saatavasta.

2. Jos useille henkilöille kuuluva orja johtaa alusta näiden suostumuksella, sovelletaan samaa sääntöä kuin silloin, kun päälliköitä on useita. On nimittäin selvää, että jos hän on toiminut jonkun heistä suostumuksella, tämä on vastuussa koko summasta; ja siksi katson, että edellä mainitussa tapauksessa kaikki heistä ovat vastuussa täysimääräisesti.

3. Jos orja, joka omistajansa suostumuksella hallitsi laivaa, luovutetaan, se osapuoli, joka hänet luovutti, on kuitenkin vastuussa. Näin ollen hän olisi vastuussa myös, jos orja kuolee, sillä aluksen omistaja on vastuussa isännän kuoleman jälkeen.

4. Nämä kanteet myönnetään ilman aikarajoitusta sekä perillisten hyväksi että heitä vastaan. Näin ollen, jos orja, joka hallitsee laivaa isäntänsä suostumuksella, kuolee, tämä kanne myönnetään vuoden kuluttua, vaikka De peculio -kannetta ei myönnetä vuoden kuluttua.

5. Paulus, Ediktistä, kirja XXIX.

Jos sinulla on laivasi päällikkönä joku, joka on minun alaisuudessani, kanne voidaan nostaa myös minun edukseni sinua vastaan, jos teen hänen kanssaan jonkin sopimuksen. Samaa sääntöä sovelletaan, jos hän on meidän yhteisomistuksessamme. Teillä on kuitenkin oikeus nostaa minua vastaan vuokrakanne, koska olette palkannut orjani palvelukseenne, sillä vaikka hän olisi tehnyt sopimuksen toisen kanssa, voisitte nostaa minua vastaan kanteen saadaksenne siirretyksi ne kanneoikeudet, jotka minulla oli hänen puolestaan, aivan kuten olisitte voinut tehdä vapaamatkustajallenne, jos olisitte palkannut hänet; mutta jos palvelut olivat vastikkeettomia, voitte nostaa kanteen toimeksiantoa vastaan.

(1) Lisäksi, jos orjallani on laivan hallintaoikeus ja teen sopimuksen hänen laivanisäntänsä kanssa, mikään ei estä minua nostamasta kannetta laivanisäntää vastaan kanteella, jonka voin nostaa joko siviili- tai pretoriaanilain nojalla; sillä tämä edikti ei estä ketään nostamasta kannetta laivanisäntää vastaan, sillä tällä ediktiolla ei siirretä kannetta, vaan lisätään yksi.

(2) Jos yksi aluksen omistajista tekee sopimuksen päällikön kanssa, hän voi nostaa kanteen muita vastaan.

6. Paulus, Abridgments, kirja VI.

Jos orja hallitsee laivaa ilman isäntänsä suostumusta, jos hän on tästä tietoinen, hän voi nostaa tributorian-kanteen; mutta jos hän ei ole tietoinen asiasta, hän voi nostaa De peculio -kanteen. Jos yhteisomistuksessa oleva orja hallitsee alusta isäntäväen suostumuksella, koko määrästä nostetaan kanne heitä vastaan erikseen.

(7) Africanus, Questions, kirja VIII.

Lucius Titius nimitti Stichuksen erään laivan päälliköksi, ja tämä lainattuaan rahaa ilmoitti saaneensa sen laivan korjaamista varten. Heräsi kysymys, oliko Titius vastuussa kanteesta tällä perusteella vain silloin, kun velkoja osoitti, että rahat oli käytetty aluksen korjaamiseen? Vastaus oli, että velkoja saattoi asianmukaisesti nostaa kanteen, jos laiva oli lainatessaan sellaisessa kunnossa, että se tarvitsi korjauksia; sillä vaikka velkojan ei pitäisi olla pakotettu itse ryhtymään laivan korjaamiseen ja hoitamaan omistajan liiketoimia (mikä olisi varmasti tapahtunut, jos hänen olisi pitänyt osoittaa, että rahat oli käytetty korjauksiin); häneltä olisi kuitenkin vaadittava, että hän tietää antavansa lainan siihen tarkoitukseen, jota varten päällikkö oli nimitetty; ja näin ei varmasti voisi tapahtua, ellei hän myös tietäisi, että rahat tarvittiin korjauksiin. Näin ollen, vaikka laiva olisi ollut sellaisessa kunnossa, että se olisi tarvinnut korjauksia, jos rahaa lainattiin paljon enemmän kuin oli tarpeen tätä tarkoitusta varten, koko summaa koskevaa kannetta ei pitäisi nostaa laivan omistajaa vastaan.

1. Joskus on harkittava, onko raha lainattu sellaisessa paikassa, josta se, jota varten se annettiin, voitiin hankkia; sillä kuten Africanus sanoo, mikä olisi tilanne, jos joku lainaisi rahaa purjeen ostoa varten sellaiselle saarelle, jonka kuvaus on sellainen, ettei sieltä missään olosuhteissa voitaisi hankkia purjetta? Yleisesti ottaen velkojan on noudatettava jonkin verran varovaisuutta liiketoimessa.

2. Lähes sama sääntö pätee silloin, kun tiedustelu kohdistuu instituuttitoimintaan; sillä tässäkin tapauksessa velkojan on tiedettävä, että sen tavarain ostaminen, jota varten orja oli määrätty, oli välttämätöntä; ja riittää, että hän antoi lainan tätä tarkoitusta varten, mutta ei pitäisi myöskään vaatia, että hän itse ryhtyy selvittämään, käytettiinkö rahat tähän tarkoitukseen. Yhteisen vuokrauksen periaate ulottuu paitsi laivaan myös lastiin, ellei toisin ole säädetty; päällikköä pidetään omistajien luottamuksellisena asiamiehenä, ja hänellä katsotaan olevan hiljaisesti valtuudet sitoa heitä ilman heidän suostumustaan kaikissa asioissa, jotka liittyvät laivan yleiseen hallintoon ja navigointiin; sääntö on tuntematon muinaiselta ajalta, mutta se on ilmeisesti peräisin kauppaliikenteen varhaisimmilta aikakausilta. Hän on henkilökohtaisesti vastuussa sopimuksistaan, mutta hän voi kuitenkin saada vapautuksen tästä vastuusta erityisellä sopimuksella. Kuten osaomistajakin, hän voi myydä tai pantata koko lastin tai osan siitä sekä aluksen, jos se on äkillinen, niitä muita vastaan, joiden tavara on pelastettu, jotta menetys voidaan jakaa suhteellisesti. Servius vastasi, että heidän pitäisi kuljetussopimuksen nojalla ryhtyä toimiin aluksen päällikköä vastaan ja pakottaa hänet palauttamaan muiden tavarat, kunnes he korvaavat oman osuutensa menetyksestä. Vaikka päällikkö pidättääkin tavarat, hänellä on joka tapauksessa oikeus nostaa kuljetussopimuksen nojalla kanne matkustajia vastaan.

Tit. 2. Rhodianin hylkäyslainsäädännöstä.

1. Paulus, Sentences, kirja II.

Rodoksen laissa säädetään, että jos kauppatavaraa heitetään laidan yli aluksen keventämiseksi, se, mikä on menetetty kaikkien hyväksi, on korvattava kaikkien panoksella.

2. Sama, Ediktistä, kirja XXXIV.

Mitä on tehtävä, jos on matkustajia, joilla ei ole matkatavaroita? On ilmeisesti helpompaa pitää heidän matkatavaransa, jos niitä on; mutta jos niitä ei ole ja osapuoli on vuokrannut koko aluksen, voidaan nostaa kante sopimuksen perusteella, aivan kuten matkustajien tapauksessa, jotka ovat vuokranneet paikan laivassa; sillä on täysin oikeudenmukaista, että menetyksen kantavat osittain ne, jotka ovat toisten omaisuuden tuhoamisella varmistaneet oman kauppatavaransa säilymisen.

1. Jos tavara on pelastettu ja laiva on vahingoittunut tai menettänyt osan varusteistaan, ei korvausta pitäisi maksaa, sillä laivan käyttöön varattujen tavaroiden kunto on eri kuin se, jonka perusteella rahti on saatu; sillä jos seppä rikkoo alasin tai vasaran, sitä ei laskuteta siltä, joka on palkannut hänet tekemään työtä. Jos vahinko on kuitenkin tapahtunut matkustajien suostumuksella tai heidän pelostaan, se on korvattava.

2. Kun useat kauppiaat keräävät erilaisia tavaroita samaan laivaan, ja lisäksi siinä matkustaa paljon matkustajia, sekä orjia että vapaita, ja kun syntyy suuri myrsky ja osa lastista heitetään väistämättä yli laidan; kysymys koski seuraavaa seikkaa, nimittäin sitä, oliko kaikkien korvattava se, mikä oli heitetty yli laidan; ja onko tämä tehtävä myös niiden, jotka olivat tuoneet alukseen sellaista tavaraa, joka ei rasittanut laivaa, kuten esimerkiksi jalokiviä ja helmiä, ja jos näin oli, mikä osa niistä oli maksettava; ja oliko tarpeen, että vapaamatkustajille maksettiin jotakin, ja minkälaisella kanteella kante voitiin panna vireille? Katsottiin, että kaikkien niiden, joiden etujen mukaista oli, että tavarat heitettiin yli laidan, oli maksettava, koska he olivat velvollisia maksamaan osuutensa omaisuutensa säilyttämisen vuoksi, ja näin ollen myös aluksen omistaja oli velvollinen maksamaan osuutensa. Vahingon määrä on jaettava suhteessa omaisuuden arvoon; vapaiden henkilöiden osalta ei voida tehdä arviota; ja menetetyt omaisuuden omistajilla on oikeus ryhtyä kuljetussopimuksen perusteella toimenpiteisiin merimiestä eli päällikköä vastaan. Erimielisyyttä syntyi myös siitä, oliko kunkin henkilön vaatteista ja renkaista tehtävä arvio, ja katsottiin, että näin oli tehtävä ja että kaikki oli otettava huomioon osuutta varten, lukuun ottamatta sitä, mitä oli

tuotu alukselle kulutustarkoituksessa, johon luetaan kaikenlaiset elintarvikkeet; ja tämä on sitäkin perustellumpaa, sillä jos tällaiset tavarat puuttuisivat milloin tahansa matkan aikana, kukin osallistuisi yhteisiin varantoihin sillä osuudella, mikä hänellä oli.

3. Jos laiva on lunastettu merirosvoilta Servius, Ofilius ja Labeo toteavat, että kaikkien tulisi osallistua; mutta sen osalta, mitä rosvot veivät mukanaan, tappio on sen osapuolen maksettava, jolle se kuului, eikä sille, joka lunasti omaisuutensa, tulisi antaa mitään osuutta.

4. Osuus maksetaan yleensä pelastetun omaisuuden ja menetetyn omaisuuden arvon mukaan; eikä sillä ole merkitystä, olisiko menetetty omaisuus voitu myydä korkeampaan hintaan, koska maksu koskee menetystä eikä voittoa. Niiden asioiden osalta, joista maksu on suoritettava, arvion ei kuitenkaan pitäisi perustua siihen, millä hinnalla ne on ostettu, vaan siihen, millä hinnalla ne voitaisiin myydä.

5. Merellä kadonneista orjista ei pitäisi tehdä arviota sen enempää kuin silloin, kun sairaat kuolevat laivalla tai heittäytyvät yli laidan.

6. Jos joku matkustajista on maksukyvytön, tästä aiheutuvaa tappiota ei kanneta aluksen päällikölle, sillä merimies ei ole velvollinen tiedustelemaan kaikkien taloudellisia voimavaroja.

7. Kun yli laidan heitetty omaisuus saadaan takaisin, maksuosuuden tarve päättyy; mutta jos se on jo suoritettu, maksaneet voivat nostaa kuljetussopimuksen perusteella kanteen päällikköä vastaan, ja tämä voi menetellä vuokrasopimuksen perusteella ja palauttaa takaisin sen, mitä hän saa takaisin.

8. Kaikki yli laidan heitetty esineet kuuluvat niiden omistajalle, eikä niistä tule sen omaisuutta, joka ne saa, koska niitä ei pidetä hylättyinä.

3. Papinianus, Opinions, kirja XIX.

Kun masto tai jokin muu aluksen varusteiden osa heitetään yli laidan kaikille yhteisen vaaran poistamiseksi, vaaditaan maksu.

4. Callistratus, Kysymyksiä, kirja II.

Jos ylikuormatun aluksen keventämiseksi, koska se ei päässyt lastinsa kanssa jokeen tai satamaan, tietty osa tavarasta laitetaan veneeseen, jotta alus ei joutuisi vaaraan joen ulkopuolella tai sataman suulla tai satamassa, ja vene uppoaa, on

tehtävä tili niiden välillä, joiden tavara on säilynyt laivassa, ja niiden välillä, jotka menettivät omansa veneessä, aivan kuin jälkimmäinen olisi heitetty yli laidan. Myös Sabinus omaksuu tämän näkemyksen toisessa mielipidekirjassaan. Toisaalta, jos laiva pelastuu osineen ja osa tavaroista ja laiva menetetään, ei pitäisi tehdä tiliä niiden osalta, jotka menettivät omaisuutensa laivassa, koska heitto edellyttää osuutta vain silloin, kun laiva pelastuu.

1. Mutta kun laiva, jota on kevennetty myrskyssä heittämällä kauppiaan tavarat yli laidan, uppoaa jossakin muualla, ja sukeltajat nostavat joidenkin kauppiaiden tavarat takaisin korvausta vastaan; Sabinus sanoo myös, että tili on tehtävä sen osapuolen, jonka tavarat heitettiin matkan aikana yli laidan laivan keventämistä varten, ja niiden välillä, jotka myöhemmin nostivat tavaransa takaisin sukeltajien avulla. Mutta toisaalta sen osapuolen, jonka tavarat heitettiin yli laidan matkan aikana, ei tarvitse tehdä tiliä niille, joiden tavarat eivät säilyneet, jos sukeltajat löysivät osan niistä; sillä niitä ei voida katsoa heitetyiksi yli laidan menetetyn aluksen pelastamiseksi.

2. Mutta jos laivasta tehdään jetsamia ja jonkun laivaan jääneen tavara vahingoittuu, on harkittava, onko hänet pakotettava maksamaan, koska häntä ei saisi ahdistaa kaksinkertainen menetys, joka aiheutuu maksun menettämisestä ja omaisuutensa huonontumisesta. Voidaan kuitenkin väittää, että hänen olisi maksettava maksu omaisuutensa nykyarvon mukaisessa suhteessa. Jos esimerkiksi kahden henkilön tavara oli kumpikin kaksikymmenen aureen arvoinen ja toisen tavararvo oli kastumisen vuoksi vain kymmenen; sen osapuolen, jonka omaisuus ei vahingoittunut, olisi maksettava osuus kahdenkymmenen aureen ja toisen kymmenen aureen suhteessa. Tässä tapauksessa voidaan kuitenkin antaa lausunto, jos tehdään ero huonontumisen syyn suhteen; toisin sanoen, johtuiko vahinko tavararvon mereen heittämisestä aiheutuneesta altistumisesta vai jostain muusta syystä; esimerkiksi jos tavara makasi jossain nurkassa ja aallot pääsivät siihen käsiksi. Tässä tapauksessa omistaja on velvollinen maksamaan osuutensa, mutta eikö edellisessä tapauksessa häntä pitäisi vapauttaa maksuvelvollisuudesta sen vuoksi, että vesijätö vahingoitti myös häntä? Vai pitäisikö hänen olla korvausvastuussa, vaikka hänen tavaransa olisi vahingoittunut veden roiskumisen vuoksi? Vielä hienompi ero olisi tehtävä sen suhteen, onko suurempi vahinko aiheutunut vahingon vai maksun vuoksi; jos esimerkiksi tavararvo on kaksikymmentä aurea ja maksun suuruudeksi on määrätty kymmenen, mutta vahinko on kuitenkin kaksi, ja kun tämä on vähennetty vahingon vuoksi, onko omistajan maksettava loput? Miten sitten, jos vahinko on suurempi kuin maksuosuus? Jos esimerkiksi omaisuus olisi vahingoittunut kymmenen aurein arvosta ja maksuosuus olisi kaksi, ei ole epäilystäkään siitä, etteikö osapuolen pitäisi kantaa molempia rasitteita. Mutta tässä tapauksessa katsokaamme, eikö hänelle pitäisi suorittaa maksu; sillä mitä väliä sillä on, menetänkö omaisuuteni heittämällä sen yli laidan vai onko se huonontunut altistumisen vuoksi? Sillä aivan kuten asianosaiselle myönnetään korvaus hänen omaisuutensa menettämisestä, niin olisi myös myönnettävä korvaus sille, jonka omaisuus on menettänyt arvonsa roskaveden vuoksi. Myös Papirius Fronto totesi tämän eräessä lausunnossaan.

5. Hermogeniamis, *Epitomes of Law*, kirja II.

Niiden osuus, jotka pelastivat kauppatarvaransa haaksirikolta, ei korvaa kenellekään aluksen menettämistä; sillä on katsottu, että tämän osuuden oikeudenmukaisuus myönnetään vain silloin, kun jetsamin avulla yhteisen vaaran aikana kuullaan muiden etua ja pelastetaan alus.

1. Jos masto katkaistaan pois, jotta alus tavaroinen voidaan vapauttaa vaarasta, syntyy oikeudenmukainen vaatimus osuudesta.

(6) Julianus, Digest, kirja LXXXVI.

Myrskyn lyömä alus, jonka takilan, maston ja telakat salama poltti, kuljetettiin Hippokseen. Saatuaan siellä hätäisen ja väliaikaisen varustuksen se purjehti Ostiaan ja purki lastinsa vahingoittumattomana. Kysyttiin, olivatko ne, joille lasti kuului, velvollisia maksamaan aluksen päällikölle osuuden suhteessa menetykseen? Vastaus oli, että heillä ei ollut velvollisuutta, koska kustannukset aiheutuivat pikemminkin aluksen varustamisesta kuin lastin säilyttämisestä.

7. Paulus, Epitomes of the Digest of Alfenus, kirja III.

Kun laiva uppoaa tai joutuu karille, katsottiin, että sen, mitä kukin säästää omasta omaisuudestaan, hän voi pitää itsellään, aivan kuten tulipalon sattuessa.

(8) Julianus, On Minicius, kirja II.

Ne, jotka heittävät jonkin omaisuuden yli laidan keventääkseen laivaa, eivät aio pitää sitä hylättynä; sillä jos he löytävät sen, he voivat kantaa sen pois, ja jos heillä on käsitys siitä, mihin se on mereen heitetty, he voivat vaatia sen takaisin; joten he ovat samassa asemassa kuin se, joka taakan ahdistamana heittää sen tielle odottaen palaavansa pian toisten kanssa ja ottavansa sen pois.

9. Volusius Marcianus, Rodoksen laista.

10. Nikomedialaisen Eudaimonin anomus keisari Antoninukselle: "Herra keisari Antoninus, ollessamme haaksirikkoutuneet Ikarialla meidät on ryöstetty Kykladien saaria asuttavien maanviljelijöiden toimesta tuloista". Antoninus vastasi Eudaimonille seuraavasti: "Minä olen tosin maailman herra, mutta laki on meren herra, ja tämä asia on ratkaistava merenkulkukysymysten osalta hyväksytyin rodolaisen lain mukaan, mikäli mikään meidän säädöstämme ei ole sitä vastaan."" Jumalallinen Augustus vahvisti saman säännön.

(10) Labeo, Epitomes of the Probabilities of Paulus, kirja I.

Jos olet tehnyt sopimuksen orjien kuljettamisesta, rahtia ei makseta sinulle laivassa kuolleesta orjasta. Paulus sanoo, että itse asiassa kysymys on siitä, mitä sovittiin, oliko rahti maksettava niistä, jotka lastattiin laivaan, vai vain niistä, jotka kuljetettiin määränpäähensä? Ja jos tätä ei voida todeta, riittää, että laivanisäntä todistaa, että orja oli sijoitettu alukseen.

1. Jos olette vuokrannut laivan sillä ehdolla, että kauppavaranne kuljetetaan sillä, ja laivan päällikkö ilman pakottavaa syytä sijoittaa omaisuutenne alempiarvoiseen alukseen tietäen, että ette halunnut sitä; ja kauppavaranne katoaa yhdessä sen aluksen kanssa, jolla se viimeksi kuljetettiin, teillä on oikeus nostaa kanne vuokraus- ja vuokrasopimukseen perustuen ensimmäisen laivan päällikköä vastaan. Paulus taas sanoo, että tämä ei pidä paikkaansa, jos molemmat alukset katosivat matkan aikana, koska se tapahtui ilman merimiesten ilkivaltaa tai huolimattomuutta. Sääntö on sama, jos ensimmäisen aluksen päällikkö on pidättänyt julkinen viranomainen, joka on estänyt häntä purjehtimasta kauppavaroidenne kanssa. Tätä sääntöä sovelletaan myös, jos hän teki kanssanne sopimuksen sillä ehdolla, että hän maksaisi teille tietyn sakon, jos hän ei sovittuna päivänä purkaisi tavaroitanne paikassa, johon hän oli sopinut niiden kuljettamisesta, eikä häntä voida syyttää siitä, että hän ei odottanut, vaikka sakko hänelle palautettiin. Meidän on noudatettava samaa sääntöä samankaltaisessa kuvitteellisessä tapauksessa, jossa todistetaan, että päällikkö ei sairauden estämänä pystynyt purjehtimaan, jos hänen laivansa kävi merikelvottomaksi ilman hänen pahantahtoisuuttaan tai huolimattomuuttaan.

2. Jos vuokraat laivan, joka pystyy kuljettamaan kaksituhatta purkkia, ja laitat purkit alukseen, olet vastuussa kahden tuhannen purkin rahdista. Paulus sanoo, että asia on niin, että jos vuokraat aluksen koko kapasiteetin, maksat rahdin kahdestatuhannesta purkista, mutta jos rahdista on sovittu alukseen sijoitettujen purkkien määrän mukaan, pätee päinvastainen sääntö; sillä olet velkaa niin monen purkin kuljettamisesta kuin olet asettanut alukseen.

Tit. 3. Institorian kanteesta.

1. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXVIII.

Prätorista näytti oikeudenmukaiselta, että koska saamme etuja asiamiesten toimista, myös heidän tekemänsä sopimukset sitovat meitä ja meitä vastaan voidaan nostaa kanne. Hän ei kuitenkaan säädä samaa sen osapuolen osalta, joka on nimitetty asiamieheksi, jotta myös hän voisi nostaa kanteen. Kun hän tosin käyttää omaa orjaansa asiamiehenä, hän voi olla turvassa, koska kanneoikeudet on hankittu hänelle; jos hän kuitenkin käyttää joko toisen orjaa tai jotakin vapaata, hänellä ei ole oikeutta kanteeseen, mutta hän voi haastaa asiamiehen itse tai tämän isännän joko toimeksiannon perusteella tai sen

perusteella, että kauppa on tehty. Marcellus kuitenkin sanoo, että kanteen pitäisi olla oikeutettu se, joka on nimittänyt asiamiehen, niitä vastaan, jotka ovat tehneet sopimuksia asiamiehen kanssa,

2. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja IX.

samassa muodossa, jossa asiamies on tehnyt sopimuksen, edellyttäen, että hän ei voi suojata itseään muulla tavoin.

3. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXVIII.

Agenttia kutsutaan niin, koska hän puuttuu liiketoimien hoitamiseen, ja sillä on suuri merkitys, onko hänet nimitetty johtamaan kauppaa vai tekemään mitä tahansa muuta työtä:

4. Paulus, Ediktistä, XXX kirja.

Niin kuin he toisinaan vievät tavaroita kunniakkaiden henkilöiden taloihin ja myyvät niitä siellä. Paikka, jossa omaisuus myydään tai ostetaan, ei muuta kanteen perustetta, sillä kussakin tapauksessa on totta, että asiamies on ostanut tai myynyt.

5. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXVIII.

Näin ollen riippumatta siitä, mitä liiketoimia hänet on nimitetty hoitamaan, häntä nimitetään asianmukaisesti asiamieheksi.

(1) Sillä myös Servius sanoo ensimmäisessä Brutusta käsittelevässä kirjassaan, että jos jokin liiketoimi on tehty sellaisen henkilön kanssa, joka on talon isännöitsijä, tai sellaisen kanssa, joka on nimitetty valvomaan rakennusta tai ostamaan viljaa, hän on vastuussa koko summasta.

(2) Labeo totesi myös, että jos joku on nimittänyt jonkun henkilön lainaamaan rahaa korkoa vastaan, viljelemään maata, käymään kauppaa tai tekemään sopimuksia, hän on vastuussa koko summasta.

(3) Lisäksi jos joku on määrännyt orjansa hoitamaan välittäjäpöytää, hän on vastuussa hänen puolestaan.

(4) On myös sovittu, että ne, jotka vaatekauppiaat tai pellavakutomot ovat nimittäneet kiertämään vaatteiden myyntiä varten, joita tavallisesti kutsumme circitoresiksi, on myös nimitettävä asiamiehiksi.

(5) Kuka tahansa voi myös asianmukaisesti kutsua muulimyyjiä asiamiehiksi,

- (6) samoin kuin niitä, jotka kutrit ja räätälit ovat nimittäneet. Myös tallien hoitajien olisi katsottava olevan asiamiesten asemassa.
- (7) Labeo sanoo myös, että jos kauppias lähettää orjansa kauas ostamaan tavaraa ja lähettämään sen hänelle, hänen on katsottava olevan asiamiehen asemassa.
- (8) Hän sanoo myös, että jos hautausurakoitsijalla on orja, jonka tehtävänä on valmistella ruumiita hautaamista varten, ja tämä ryöstää ruumiin; häntä vastaan on myönnettävä Institorian kanteen kaltainen kanne, vaikka sekä varkaudesta että vahingonkorvauksesta nostettu kanne on oikeutettu.
- (9) Labeo sanoo myös, että jos leipurilla oli tapana lähettää orjansa tiettyyn paikkaan myymään leipää, ja kun tämä, joka oli ottanut vastaan rahaa leivän toimittamisesta tietyille tahoille joka päivä, laiminlöi tämän; leipuri on epäilemättä vastuussa, jos hän salli rahan antamisen hänelle tällä tavoin.
- (10) Kun täyttäjä, joka oli lähdössä pitkälle matkalle, pyysi, että hänen oppipojilleen, joille hän oli toimittanut liikkeensä perusteellisesti varustettuna, annettaisiin ohjeet; ja kun hänen lähdettyään oppipoika oli saanut vaatteet ja lähtenyt pakoon; täyttäjä ei ole vastuussa, jos orja oli jätetty tavalliseksi asiamieheksi, mutta jos tämä oli tehty siten, että hänestä oli tehty liikkeen johtaja, hän olisi vastuussa. On ilmeistä, että jos hän ilmoitti minulle, että voisin luottaa hänen työmiehiinsä, hän ei ole vastuussa Institorian kanteesta, vaan vuokrasopimuksesta.
- (11) Kaikki liiketoimintaedustajan kanssa tehdyt liiketoimet eivät kuitenkaan sido häntä nimittänyttä osapuolta, vaan ainoastaan silloin, kun sopimus on tehty siitä asiasta, jonka vuoksi hänet nimitettiin, toisin sanoen ainoastaan siitä, mitä varten hänet nimitettiin.
- (12) Jos siis nimitän jonkun myymään kauppatavaraa, olen hänen puolestaan vastuussa ostokanteesta; ja samoin, jos satun olemaan nimittänyt hänet ostamaan kauppatavaraa, olen vastuussa myyntikanteesta; mutta asianosaista ei sido, jos nimitys tehtiin ostoa varten ja hän myy, eikä jos hänet nimitettiin myymään ja hän ostaa; ja tämän mielipiteen hyväksyy Cassius.
- (13) Mutta jos joku lainaa rahaa liikemiehelle, joka on nimitetty ostamaan kauppatavaraa, on olemassa peruste Institorian-kanteelle, ja samoin, jos hänet on nimitetty maksamaan liikkeen vuokraa; ja mielestäni tämä on totta, ellei häntä ole kielletty lainaamasta.
- (14) Jos kuitenkin öljyä lainataan osapuolelle, jonka olen nimittänyt ostamaan ja myymään öljyä, on sanottava, että Institorian kanne on aiheellinen.

(15) Samoin, jos asiamies on öljyä myydessään saanut vakuudeksi sormuksen eikä palauta sitä, hänen isäntänsä on velvollinen nostamaan Institorian-kanteen, sillä sopimus liittyy liiketoimintaan, jota hänet oli nimitetty hoitamaan, ellei häntä olisi pitänyt määrätä tekemään myyntiä käteistä vastaan. Näin ollen, jos asiamies olisi hyväksynyt rahan sijasta pantin, kanne on nostettavissa.

(16) Lisäksi asiamiehen puolesta väliintulleen vakuuden antaja voi nostaa Institorian-kanteen, sillä tämä on liiketoimen seuraus.

(17) Jos joku on nimittänyt asiamiehen, ja hänet nimittänyt henkilö kuolee ja jättää perillisen, joka käyttää samaa asiamiestä; ei ole epäilystäkään siitä, että hän on vastuussa. Jos taas hänen kanssaan on tehty sopimus ennen kuin kuolinpesä on perustettu, on vain oikeudenmukaista, että Institorian Action myönnetään sellaiselle, joka ei ole tietoinen tosiseikoista.

(18) Jos kuitenkin asiamieheni, holhoojani tai edunvalvojani nimittää liikkeenjohdon, on sanottava, että kanne on myönnettävä, aivan kuin minä olisin nimittänyt hänet.

6. Paulus, Ediktistä, kirja XXX.

Institorian kanne olisi myönnettävä myös asiamiestä itseään vastaan, jos tämä oli nimitetty kaikenlaisten liiketoimien hoitamista varten.

7. Ulpianus, On the Edict, kirja XXVIII.

Lisäksi, jos joku, joka hoitaa minun liiketoimiani, tekee toimeksiannon ja minä vahvistan sen, sovelletaan samaa sääntöä.

1. Ei ole juurikaan merkitystä sillä, kuka liikeyhtiö on, onko hän mies vai nainen, vapaa mies vai orja, oma orja vai toisen orja. Sillä ei myöskään ole merkitystä, kuka hänet on nimittänyt; sillä jos nimityksen on tehnyt nainen, kanne on nostettavissa, aivan kuten eksekutiivinen kanne sitä vastaan, jolla on laivan määräysvalta; ja jos nainen on nimitetty, hän on itse vastuussa. Jos taas vanhempien valvonnassa oleva nainen tai naispuolinen orja on nimitetty, voidaan nostaa kanne.

2. Kun kauppaedustaja on alaikäinen, hän sitoo hänet nimittänyttä henkilöä institutionaalisella kanteella, koska hänen on itse syyllistytävä siihen, että hänet nimitettiin.

8. Gaius, On the Provincial Edict, kirja IX.

Sillä monet henkilöt nimittävät poikia ja tyttöjä kauppojen johtoon.

(9) Ulpianus, On the Edict, kirja XXVIII.

Mutta jos alaikäinen itse tekee nimityksen, hän on vastuussa, jos se on tehty hänen huoltajansa suostumuksella, muuten ei.

10. Gaius, On the Provincial Edict, kirja IX.

Häntä vastaan voidaan kuitenkin nostaa kanne siltä osin kuin hän on saanut liiketoimesta taloudellista hyötyä.

11. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXVIII.

Jos alaikäisestä tulee kuitenkin nimityksen tehneen osapuolen perillinen, on täysin oikeudenmukaista, että alaikäinen on vastuussa niin kauan kuin hän säilyttää nimityksensä; sillä hänen holhoojiensa olisi pitänyt poistaa hänet, jos he eivät halunneet käyttää hänen palveluksiaan.

1. Mutta jos nimittäjä oli alle kaksikymmentäviisi vuotta vanha, hän voi vaatia vapautusta ikänsä perusteella vasta asianmukaisen tutkimuksen jälkeen.

2. Asianosaisten ei katsota olevan sellaisen henkilön asemassa, joka on nimitetty hoitamaan liikettä, jos on julkisesti ilmoitettu, ettei hänen kanssaan saa tehdä sopimuksia, sillä hänen kanssaan ei saa tehdä liiketoimia asiamiehenä, ja jokainen, joka ei halua, että hänen kanssaan tehdään sopimuksia, voi kieltää sen; mutta asianosaista, joka on hänet nimittänyt, sitoo itse nimitys.

3. Julkisen ilmoituksen tekemisen ymmärrämme tarkoittavan, että se on tehtävä selvin kirjaimin niin, että se on helposti luettavissa maasta käsin; toisin sanoen sen liikkeen tai paikan edessä, jossa liiketoimintaa harjoitetaan, ei piilossa olevassa paikassa, vaan sellaisessa paikassa, joka on silmiinpistävä. Onko ilmoitus tehtävä kreikkalaisin vai latinalaisin kirjaimin? Olen sitä mieltä, että tämä riippuu paikan luonteesta, joten kukaan ei voi vedota tietämättömyyteen kirjaimista. On varmaa, että jos joku väittää, että hän ei osaa lukea tai että hän ei ole huomannut ilmoitusta, koska monet ihmiset osaavat lukea, ja ilmoitus on ollut näkyvällä paikalla, häntä ei kuulla.

4. On olennaisen tärkeää, että ilmoitus on asetettu pysyvästi; sillä jos sopimus tehtiin ennen ilmoituksen asettamista tai jos se oli salattu, voidaan nostaa instituutiokanne. Jos siis tavaran omistaja on asettanut ilmoituksen, mutta joku on poistanut sen, tai jos iän, sateen tai muun vastaavanlaisen vuoksi on käynyt niin, että ilmoitusta ei ole ollut tai se ei ole näkynyt; on sanottava, että se, joka on asettanut ilmoituksen, on vastuussa. Jos kuitenkin asiamies itse poisti sen huijaamistarkoituksessa, hänen

ilkivaltaisen tekonsa pitäisi vahingoittaa häntä nimittänyttä osapuolta, ellei myös sopimuksen tehnyt osapuoli osallistu petokseen.

5. On myös otettava huomioon kaikki ehdot, joista nimitys riippui, sillä mitä on tehtävä, jos asianosainen halusi, että hänen kanssaan tehdään liiketoimia tietyllä ehdolla tai tietyn henkilön välityksellä tai pantilla tai tiettyyn asiaan viitaten? On täysin oikeudenmukaista, että se, mitä varten osapuoli oli nimitetty, on otettava huomioon. Samoin silloin, kun päämiehellä on useita asiamiehiä ja hän halusi, että sopimuksia tehtäisiin kaikkien heidän kanssaan samanaikaisesti tai vain yhden kanssa, ja jos hän varoitti ketään tekemästä sopimusta hänen kanssaan, hänen ei pitäisi joutua vastuuseen Institorian kanteesta, sillä voimme kieltää joko tiettyä henkilöä tai tiettyä miesten tai kauppiaiden luokkaa tekemästä sopimusta tai voimme sallia sen tietyille henkilöille. Mutta jos päämies on kieltänyt sopimuksen tekemisen milloin yhden, milloin toisen miehen kanssa, ja muutokset ovat jatkuvia, kanne olisi myönnettävä kaikille heille häntä vastaan, koska sopimuksia tekeviä osapuolia ei saa pettää.

6. Jos päämies ehdottomasti kieltää sopimuksen tekemisen hänen kanssaan, hänen ei katsota olevan liiketoimintaa varten nimitetyn asiamiehen asemassa, koska hän on pikemminkin vartijan kuin asiamiehen asemassa, eikä hän voi siksi myydä kauppatavaraa, ei edes mitättömintä tavaraa, liikkeestä.

7. Kun Institorian-kanne on nostettu asianmukaisesti, Tributorian-kanne suljetaan lain nojalla pois, sillä omistajan kauppatavaraa koskeva Tributorian-kanne ei ole käytettävissä. Jos asianosainen ei kuitenkaan ole ollut omistajan tavaroiden liikkeenharjoittaja, Tributorian kanne jää voimaan.

8. Jos vuokraan orjalta hänen palveluksiaan ja teen hänestä kauppatavaroideni liikekumppanin ja hän myy sinulle tavaroita, tämä on osto; sillä kun isäntä ostaa orjaltaan, se on osto, vaikka isäntä ei ehkä olisikaan vastuussa, sikäli kuin isäntä voi ostajana pitää hallussaan ja hankkia omaisuutta usucaptionin kautta.

12. Julianus, Digest, kirja XI.

Voit siis nostaa minua vastaan Institorian oikeudenmukaisen kanteen; tai toisaalta voin haastaa sinut oikeuteen joko liiketoimintaa hoitavan orjan peculiumista ja myös vuokrasopimuksesta, jos niin haluan; tai aliorjan peculiumista, koska annoin hänelle ohjeet myydä tavarat, ja hinnan, jolla teit oston, voidaan katsoa liittyvän asioihisi siitä syystä, että sinusta tuli velallinen omalle orjallesi.

13. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXVIII.

Eräs mies nimitti orjan hoitamaan öljyliiketoimintaa Oinasissa ja valtuutti mainitun orjan lainaamaan rahaa, ja hän teki niin. Velkoja oletti, että rahat oli lainattu liiketoimintaa varten, ja nosti kanteen, jota käsittelemme, mutta ei pystynyt osoittamaan, että orja oli saanut rahat tätä tarkoitusta varten. Vaikka oikeus kanteen nostamiseen on rauennut, eikä hän voinut edetä pidemmälle, koska hänellä oli valtuudet saada rahalainoja, Julianus sanoo kuitenkin, että hänen edukseen voidaan nostaa kohtuullinen kanne.

1. On tärkeää muistaa, että isäntä on vastuussa Institorian kanteesta vain silloin, kun kukaan ei uudista velvoitetta, olipa kyseessä sitten asiamies tai joku muu taho, joka sopii tarkoituksenaan uudistaa se.

2. Kun kaksi tai useampi henkilö harjoittaa liiketoimintaa ja he nimeävät liikkeen edustajaksi orjan, jonka he omistavat eri osuuksin, Julianus kysyy, ovatko he vastuussa orjan osuuksiensa mukaisessa suhteessa vai tasan vai tavaran osuuksiensa mukaisessa suhteessa vai todellakin koko summasta? Hän sanoo, että parempi mielipide näyttäisi olevan, kuten laivaa hallitsevien osapuolten tapauksessa sekä De peculio -kanteessa, että ketä tahansa heistä voidaan haastaa oikeuteen koko velasta, ja että sen, mitä se, jota vastaan kanne nostetaan, on maksanut, hän voi saada takaisin yhtiökanteen tai yhteisen omaisuuden jakamista koskevan kanteen kautta. Tämän lausunnon olemme myös hyväksyneet edellä.

14. Paulus, On Plautius, kirja IV.

Samaa sääntöä sovelletaan, jos toiselle kuuluva orja on nimitetty hoitamaan yhteisesti omistettua liiketoimintaa; sillä kanne koko summasta olisi nostettava jompaakumpaa omistajaa vastaan, ja sen, minkä jompikumpi heistä on maksanut, hän voi periä takaisin osuutensa joko yhtiökanteen tai yhteisen omaisuuden jakamista koskevan kanteen kautta. On varmaa, että aina kun osakkuus- tai yhteisen omaisuuden jakokannetta ei voida nostaa, on vahvistettu, että kumpikin osapuoli voi saada tuomion vain osuudestaan; kuten esimerkiksi silloin, kun se, jonka orjalle oli lainattu rahaa ja joka oli määrännyt kaksi perillistä, antoi orjalle vapauden; sillä kumpikin perillinen voidaan haastaa oikeuteen vain omasta osuudestaan, koska heidän välillään ei voida nostaa yhteistä omaisuutta koskevaa jakokannetta.

15. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXVIII.

Lopuksi on muistettava, että nämä kanteet myönnetään ajasta riippumatta ja sekä perillisten hyväksi että perillisiä vastaan.

(16) Paulus, On the Edict, kirja XXIX.

Kun sopimus tehdään jonkun isännöitsijän kanssa, kanteita ei myönnetä hänen isäntäänsä vastaan siitä syystä, että isännöitsijä on nimitetty tulojen keräämistä varten eikä voiton tavoittelua varten. Jos minulla kuitenkin on taloudenhoitaja,

joka on nimitetty myös kauppatavaroiden myyntiä varten, ei ole epäoikeudenmukaista, että minut asetetaan vastuuseen samanlaisesta kanteesta kuin institorian.

17. Sama, Ediktistä, kirja XXX.

Jos joku on nimitetty ostamaan ja myymään orjia, kantajia tai karjaa, ei ainoastaan institoriokanne ole oikeutettu häntä nimittänyttä vastaan, vaan häntä vastaan on myös nostettava sopimuksen purkamista koskeva kanne, samoin kuin se kanne, joka koskee kaksinkertaisen tai kertakaikkisen vahingonkorvauksen määräämistä koko summasta.

(1) Jos teillä on Titiuksen orja liikkeenjohtajananne, voin nostaa kanteen teitä vastaan tämän ediktin nojalla tai Titiusta vastaan jäljempänä mainittujen ediktien nojalla; mutta jos olette kieltäneet tekemästä sopimuksia hänen kanssaan, kanne voidaan nostaa vain Titiusta vastaan.

(2) Kun alle murrosikäisestä lapsesta tulee sellaisen isän perillinen, jolla oli kauppaedustajia, ja tämän jälkeen heidän kanssaan tehdään sopimuksia, on katsottava, että kanne voidaan nostaa lasta vastaan tavanomaisen kaupankäynnin hyödyn vuoksi; aivan samoin kuin silloin, kun sellaisen holhoojan kuoleman jälkeen, jonka suostumuksella on nimitetty kauppaedustaja, hänen kanssaan tehdään kauppvoja.

(3) Pomponius totesi myös, että kanne on varmasti myönnettävä sellaisen sopimuksen perusteella, joka on tehty ennen perinnönjakoa, vaikka perillinen tulisi mielisairaaksi; sillä ei ole syyllinen se, joka tietäen, että päämies on kuollut, tekee sopimuksen kauppaa hoitavan asiamiehen kanssa.

(4) Proculus sanoo, että jos ilmoitan, ettei lainaa saa antaa nimeämälleni orjalle, voidaan myöntää poikkeus: "Jos hän ei ole ilmoittanut hänelle, ettei lainaa saa antaa kyseiselle orjalle". Mutta jos hänellä on omaa omaisuutta tai jos jotakin sopimuksesta syntynyttä on käytetty minun liiketoiminnassani, enkä ole halukas maksamaan sitä määrää, jonka verran olen saanut taloudellista hyötyä, olisi esitettävä pahantahtoiseen tarkoitukseen perustuva replikaatio, sillä minun on katsottava syyllistyneen pahantahtoiseen tarkoitukseen yrittämällä hyötyä toisen menetyksestä.

(5) On totta, että myös henkilökohtainen takaisinsaantikanne on tässä tapauksessa käytettävissä.

18. Sama, eri kohdat.

Liikeagentti on henkilö, joka on nimitetty hoitamaan liikettä tai paikkaa, jossa ostetaan tai myydään, tai henkilö, joka on nimitetty tätä tarkoitusta varten ilman, että mitään paikkaa on nimetty.

19. Papinianus, Opinions, kirja III.

19. Praetorian-kanne myönnetään, kuten Institorian-kanteen tapauksessa, osapuolta vastaan, joka on nimittänyt asiamiehen lainaamaan rahaa; ja näin on myös silloin, kun asiamies, joka on luvannut rahaa sopimuksen tehneelle osapuolelle, on maksukykyinen.

1. Jos isännällä oli orja liikkeenjohtajana pöydän ääressä ottamassa vastaan rahaa ja sen jälkeen, kun hän oli antanut hänelle vapauden, harjoitti samaa liiketoimintaa vapautettu mies, ei siviilioikeudellisen tilan muuttuminen poista vastuun tosiasiaa.

2. Kun poika, jonka isä oli määrännyt johtamaan liikettä, lainasi rahaa liiketoimintaa varten, ja hänen isästään tuli hänen takaajansa; häntä vastaan voidaan nostaa kanne instituutiokanteen avulla, koska ryhtymällä takaajaksi hän yhdisti rahan lainaamisen liikkeen harjoittamiseen.

3. Orja, joka on nimitetty ainoastaan lainaamaan rahaa korkoa vastaan, ei liikkeenjohtajan ominaisuudessa tee isäntäänsä täyteen vastuuseen pretoriaanisen lain mukaan ottamalla velan takaajaksi; mutta siltä osin kuin on kyse rahasta, jonka hän on luvannut toiselle (vastikkeeksi vastuun korvaamisesta) korkoa vastaan, isäntää vastaan voidaan asianmukaisesti nostaa kanne rahan perusteella, joka on lainattu korvauksen tehneelle osapuolelle.

(20) Scaevola, Digest, V kirja.

Lucius Titius oli määrännyt erään vapaamatkustajan hoitamaan rahanvälityspöytää, jota hän johti; ja mainittu vapaamatkustaja antoi Gaius Seiukselle sitoumuksen seuraavin sanoin: "Octavius Terminalis, joka hoitaa Octavius Felixin asioita Domitius Felisille, tervehdys". Sinulla on suojelijani pankissa tuhat denaria, jotka olen velvollinen maksamaan sinulle toukokuun kalentipäivää edeltävänä päivänä." Heräsi kysymys, voitiinko Terminalis, joka oli kuollut ilman perillistä ja jonka omaisuus oli myyty, laillisesti haastaa oikeuteen tämän kirjeen perusteella? Vastaus oli, että nämä sanat eivät sitoneet häntä laillisesti, eikä ollut mitään oikeudenmukaista perustetta, jonka nojalla häntä voitaisiin haastaa oikeuteen, koska hän kirjoitti tämän suorittaessaan velvollisuuttaan liikeasiamiehenä pankin luoton ylläpitämiseksi.

Tit. 4. Tributorian-kanteesta.

1. Ulpianus, Ediktistä, XXIX kirja.

Tämän ediktin etu ei suinkaan ole vähäpätöinen, sillä isäntä, joka muutoin nauttii etuoikeutta orjan tekemien sopimusten osalta (koska hän on vastuussa vain peculiumin määrästä, joka arvioidaan sen jälkeen, kun isännälle kuuluva määrä on vähennetty), joutuu kuitenkin tämän ediktin nojalla osallistumaan kuten kuka tahansa muu velkoja, jos hän tiesi, että orja teki liiketoimia peculiumiin kuuluvalla omaisuudella.

1. Vaikka termi "kauppatavara" on merkitykseltään rajallinen, eikä se koske orjia, jotka ovat kutojia, räätäleitä, kutojia tai orjakauppiaita, Pedius sanoo kuitenkin viidennessätoista kirjassaan, että ediktin on katsottava kattavan kaikenlaiset liiketoimet.
2. Peculiumin kauppatavaralla emme ymmärrä tarkoitettavan samaa kuin itse peculiumilla, sillä jälkimmäisen katsotaan tarkoittavan sitä, mikä jää jäljelle sen jälkeen, kun isännälle kuuluva määrä on vähennetty; mutta peculiumin kauppatavara tekee isännän vastuulliseksi tributoriaanisen kanteen suhteen, vaikka peculiumissa ei olisikaan mitään, ainoastaan kuitenkin silloin, kun liiketoimi on tehty hänen tietoisuudessaan.
3. Tässä tapauksessa ymmärrämme sanan "tieto" tarkoittavan sitä, että se sisältää suostumuksen, mutta (kuten luulen) ei pelkästään suostumuksen vaan myös suvaitsevaisuuden, sillä isännän ei tarvitse haluta sitä, mutta hän ei saa olla haluton. Näin ollen, jos hän on tietoinen tosiasioista eikä protestoi eikä osoita vastustavansa niitä, hän on vastuussa Tributorin toimen nojalla.
4. Termi "hallinta" on ulotettava koskemaan molempia sukupuolia ja myös kaikkia sellaisia, jotka ovat toisten vallan alaisia.
5. Tributorian-kannetta ei sovelleta ainoastaan orjiin, vaan myös niihin, jotka palvelevat meitä hyvässä uskossa, olivatpa he sitten vapaita, toisten orjia tai niitä, joihin meillä on käyttöoikeus,

(2) Paulus, Ediktistä, kirja XXX.

Edellyttäen, että kauppatavara, jota käsitellään peculiumin rahoilla, kuuluu meille.

3. Ulpianus, On the Edict, kirja XXIX.

Jos orja on kuitenkin yhteisomistuksessa ja molemmat omistajat ovat tietoisia siitä, kanne myönnetään jompaakumpaa heistä vastaan, mutta jos toinen heistä tietää ja toinen on tietämätön, kanne myönnetään sitä vastaan, joka tietää; ja se, mikä kuuluu sille, joka oli tietämätön, vähennetään täysimääräisesti. Mutta jos joku nostaa kanteen tietämätöntä omistajaa vastaan, koska häntä vastaan nostetaan kanne peculiumista, vähennetään se, mikä oli velkaa sille, joka tiesi, ja vieläpä täysimääräisesti; sillä

jos häntä itseään vastaan nostettaisiin kanne peculiumista, vähennettäisiin täysimääräisesti se, mikä hänelle on velkaa. Tämän Julianus totesi Digestin kahdessatoista kirjassa.

1. Jos holhottavana olevan tai mielisairaana henkilön orja käyttää holhoojansa tai edunvalvojan tietäen peculiumin varoja liiketoimiin, olen sitä mieltä, että holhoojan tai edunvalvojan petos ei saisi vahingoittaa holhottavana olevaa tai mielisairasta henkilöä eikä siitä saisi olla hänelle hyötyä; ja näin ollen hänen ei pitäisi olla vastuussa tributoriaanikanteesta holhoojan petoksen vuoksi, ainoastaan siltä osin kuin hän on voinut saada siitä hyötyä. Luulen, että sama sääntö pätee myös mielisairaaseen, vaikka Pomponius kahdeksannessa kirjeenvaihtokirjassaan toteaa, että jos holhooja on maksukykyinen, hänen holhoutensa on vastuussa hänen petoksestaan, ja on ilmeistä, että hän on vastuussa siinä määrin, että hänen on luovuttava oikeudesta kanteeseen, joka hänellä on holhoojaansa vastaan.

2. Jos taas huijauksen on tehnyt holhottava itse ja hän on siinä iässä, että hän on kykenevä huijaukseen, se johtaa siihen, että hän on vastuussa, vaikka hänen tietonsa eivät ehkä riitäkään liiketoiminnan harjoittamiseen. Miten tällöin on meneteltävä? Edunvalvojan ja edunvalvojan tietämyksen pitäisi olla perusteena tälle kanteelle, ja olen osoittanut, missä määrin petos voi aiheuttaa vahinkoa.

4. Paulus, Ediktistä, kirja XXX.

Jos holhottava, jonka huoltaja oli tietoinen tosiseikoista, syyllistyy petokseen murrosikänsä tultuaan, tai mielisairas, kun hänestä tulee täysijärkinen, he ovat vastuussa tämän ediktin nojalla.

5. Ulpianus, Ediktistä, XXIX kirja.

Pomponius ei kuitenkaan epäile, emmekä mekään epäile, etteikö asiamiehen tietoisuus ja ilkkivalta vahingoittaisi päämiestä.

1. Jos orjani aliorja tekee liiketoimia ja minä olen siitä tietoinen, olen vastuussa Tributorianuksen kanteesta, mutta jos minä en ole siitä tietoinen ja pääorja on, Pomponius toteaa kuudennessakymmennessä kirjassaan, että kanne De peculio olisi myönnettävä ja että aliorjan peculiumista ei saisi vähentää mitään siitä, mitä hän on velkaa pääorjalle, kun taas se, mikä minulle kuuluu, olisi vähennettävä. Mutta jos me molemmat olisimme olleet tietoisia tosiseikoista, hän sanoo, että sekä Tributorian-kanne että peculium-kanne ovat perusteltuja; Tributorian-kanne aliorjan puolesta ja peculium-kanne pääorjan puolesta; mutta kantajan on päätettävä, kumman kanteen nojalla hän mieluummin ajaa asiaa, mutta kuitenkin siten, että maksetaan sekä minulle että pääorjalle kuuluva korvaus, kun taas jos jälkimmäinen oli tietämätön tosiseikoista, se, mitä hänellä oli velkaa aliorjasta, olisi vähennettävä kokonaan.

2. Lisäksi kun naispuolinen orja hoitaa liiketoimia, katsomme, että tributoriaaninen kanne on paikallaan.

3. Tässäkin tapauksessa ei ole juurikaan merkitystä sillä, onko sopimus tehty orjan itsensä vai hänen liikkeenjohtajansa kanssa.
4. Ilmaisu "liiketoimen perusteella" on lisätty perustellusti, jotta kaikenlaiset hänen kanssaan tehdyt liiketoimet eivät antaisi aihetta Tributorian-kanteeseen.
5. Tämän kanteen avulla vahvistetaan, että kaikki, mikä liittyy kauppatavaraan tai mikä on saatu sen perusteella, on maksunalaista.
6. Ne, joilla on valvonnassaan orjia, kutsutaan maksuun yhdessä liikkeen velkojien kanssa.
7. Heräsi kuitenkin kysymys, onko isännällä oikeus osallistua kauppatavaran jakoon vain sen verran, mitä hänelle kuuluu sen perusteella, vai voiko hän tehdä niin muiden asioiden perusteella? Labeo sanoo, että näin on silloin, kun raha on hänelle velkaa mistä tahansa syystä; ja että on hyvin vähän merkitystä sillä, onko orja tullut hänelle velkaiseksi ennen vai jälkeen liiketoimen, sillä riittää, että hän on menettänyt vähennysoikeuden.
8. Mikä olisi kuitenkin tilanne, jos ne, jotka tekivät sopimuksen orjan kanssa, saisivat itse kauppatavaran pantiksi? Mielestäni olisi sanottava, että heidät asetetaan panttioikeuden perusteella isäntään nähden etusijalle.
9. Riippumatta siitä, onko velka isännän vai hänen valvonnassaan olevien henkilöiden, maksu on joka tapauksessa suoritettava.
10. Jos isäntiä on kaksi tai useampia, maksu on suoritettava kullekin heistä suhteessa hänen velkaansa.
11. Koko peculium ei kuitenkaan ole maksuvelvollinen, vaan ainoastaan se, mikä liittyy liiketoimintaan, olipa kyseessä sitten tavara tai sen hinta, joka on vastaanotettu ja sijoitettu peculiumiin.
12. Jos taas rahaa oli maksettava kauppatavarasta osapuolilta, joille orja oli tottunut tekemään myyntiä, myös tämä on maksuosuuden alaista tulojen suuruisena.
13. Jos tällä orjalla on kauppatavaroiden lisäksi liikkeessä liiketoimintaan kuuluvia käyttöesineitä, ovatko nekin maksun alaisia? Labeo sanoo, että ne kuuluvat, ja tämä on täysin perusteltua, sillä yleensä ja itse asiassa aina tällaiset välineet ovat peräisin varastosta. Muut esineet, jotka hänellä oli peculiumissa, eivät kuitenkaan ole maksuvelvollisia, kuten esimerkiksi jos hänellä oli hopeaa tai kultaa, paitsi jos hän hankki ne kaupasta saaduilla rahoilla.

14. Lisäksi, jos hän käytti liiketoiminnassaan orjia, jotka oli hankittu liiketoiminnasta saaduilla tuloilla, myös nämä ovat maksuvelvollisia.

15. Jos orjalla oli useita velkojia, mutta osa heistä harjoitti tiettyä kaupan alaa, onko heidät kaikki otettava mukaan ja vaadittava osallistumaan maksuosuuteen; esimerkiksi jos hän harjoitti kahta eri elinkeinoa, kuten viittojen valmistusta ja pellavan kutomista, ja hänellä oli erillisiä velkojia? Mielestäni heidät olisi vaadittava erikseen osallistumaan maksuun, koska kukin heistä antoi luottoa pikemminkin liiketoiminnalle kuin osapuolelle itselleen.

16. Lisäksi, jos hänellä olisi kaksi liikettä, joissa harjoitettaisiin samanlaista liiketoimintaa, ja esimerkiksi minä ostaisin tavaroita Bucinumissa sijaitsevasta liikkeestä ja joku toinen tekisi ostoksia Tiberin toisella puolella sijaitsevasta liikkeestä, olisi mielestäni täysin oikeudenmukaista, että maksut suoritettaisiin erikseen, jotta vältettäisiin se, että yksi velkojien joukko joutuisi maksamaan korvauksen toisen omaisuudesta ja jälkimmäinen kärsisi tappiota.

17. On ilmeistä, että jos samassa liikkeessä tarjotaan kauppatavaraa myyntiin, vaikka se, mitä siellä oli, olisi hankittu yhden velkojan rahoilla, se kaikki kuuluu maksun piiriin, ellei sitä ole pantattu velkojalle.

18. Jos kuitenkin olen toimittanut kauppatavarani myyntiin ja se on edelleen olemassa, harkitaanpa, eikö ole epäoikeudenmukaista, että minulta vaadittaisiin maksuosuus? Jos minulla on kuitenkin vain saatava orjaa vastaan, on perusteltua vaatia myötävaikuttamista, mutta jos näin ei ole siitä syystä, että myyty omaisuus ei lakkaa kuulumasta minulle, vaikka olen luopunut siitä, ellei rahaa ole maksettu, vakuutta asetettu tai tyydytystä muulla tavoin suoritettu, on sanottava, että voin nostaa takaisinsaantikanteen.

19. Maksuosuus suoritetaan kuitenkin suhteessa siihen määrään, joka kullekin kuuluu; ja näin ollen, jos yksi velkoja ilmestyy paikalle ja pyytää maksua, hän saa osuutensa täysimääräisenä, mutta koska voi käydä niin, että peculiumilla harjoitetun liiketoiminnan velkojia on yksi tai useampia, tämän velkojan on asetettava vakuus siitä, että hän maksaa takaisin pro rata -osuuden, jos muita velkojia ilmestyy paikalle.

6. Paulus, Ediktistä, kirja XXX.

Sillä tämä toimenpide ei tee, kuten peculiumia koskeva toimenpide, aikaisemman velkojan tilannetta paremmaksi, vaan se tekee kaikkien velkojien tilanteen samaksi riippumatta siitä, milloin he esittävät saatavansa.

7. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXIX.

Hänen on myös annettava vakuus siitä, että jos havaitaan, että isännällä on jotain muuta velkaa, hän palauttaa sen hänelle suhteellisesti; sillä jos oletetaan, että ehdollinen velka on pian erääntymässä tai että on olemassa sellainen, joka on salattu; sekin on myönnettävä, sillä isännälle ei saa aiheutua vahinkoa, vaikka hänet saatetaankin vaatia osalliseksi maksuosuudesta.

1. Mitä on kuitenkin tehtävä, jos isäntä kieltäytyy maksamasta osuutta tai kantamasta tätä vaivaa, mutta on valmis luovuttamaan peculiumin tai tavarain? Pedius toteaa, että häntä on kuultava, ja tämä mielipide on oikeudenmukainen; ja yleensä preetorin on nimitettävä välimies, jonka väliintulon avulla peculiumiin kuuluvat tavarat voidaan jakaa.
2. Jos jonkun pahantahtoisen keksinnön seurauksena on, että asianmukaista maksua ei ole suoritettu, Tributorian kanne myönnetään häntä vastaan, jotta hänet pakotetaan korvaamaan se määrä, jolla maksettu määrä on pienempi kuin sen olisi pitänyt olla. Tämä kanne rajoittaa isännän pahantahtoista toimintaa. Katsotaan, että liian vähän on maksettu, jos mitään ei ole maksettu. Jos isäntä ei kuitenkaan tiedä, mitä orja on sijoittanut kauppatavaroihin, ja maksaa liian vähän, hänen ei katsota toimineen pahantahtoisesti; mutta jos hän, saatuaan selville tosiasiat, laiminlyö asianmukaisen maksun, hän ei ole vapaa petoksesta. Jos hän siis saa maksun itselleen kauppatavarasta, hänen katsotaan itse asiassa vilpillisesti antaneen liian pienen panoksen.
3. Jos hän taas sallii omaisuuden tuhoutumisen tai muuntamisen epäasianmukaiseen tarkoitukseen tai myy sen tahallaan liian alhaiseen hintaan tai ei vaadi ostajilta maksua, on katsottava, että hän on vastuussa Tributorian-kanteesta, jos petollinen tarkoitus oli olemassa.
4. Lisäksi, jos isäntä kiistää, että kenellekään olisi mitään velkaa, on harkittava, onko Tributorian-kanteelle aihetta. Labeon näkemys, jonka mukaan tämä kanne on pätevä, on parempi; muutoin on tarkoituksenmukaista, että mestari esittää kiistämisperusteen.
5. Tämä kanne on sekä ikuinen että myönnetty perillistä vastaan, mutta vain sen määrän osalta, joka hänen käsiinsä kertyy:

(8) Julianus, Digest, kirja XI.

Koska kanne ei perustu petokseen, vaan siihen sisältyy saatavan ajaminen, ja siksi, vaikka orja olisi kuollut, isäntä sekä hänen perijänsä olisi pidettävä ikuisesti vastuussa kuolleen teosta; vaikka kanne ei ole mahdollinen, paitsi jos petos on tapahtunut.

(9) Ulpianus, Ediktistä, kirja XXIX.

Se, mitä toteamme perillisestä, koskee myös muita perillisiä.

1. Osapuolen on valittava, minkälaisella kanteella hän aikoo menetellä, joko peculiumiin kohdistuvalla kanteella vai tributoriaanisella kanteella, koska hän tietää, ettei hän voi turvautua toiseen. On selvää, että jos joku haluaa nostaa Tributorian-kanteen yhden saatavan osalta ja De peculio -kanteen toisen saatavan osalta, häntä on kuultava.

2. Labeo sanoo, että jos peculium on testamentattu testamentilla vapautetulle orjalle, perillisen ei pitäisi olla vastuussa Tributorian-kanteesta, koska kumpikaan ei ole saanut mitään eikä ole syylistynyt petokseen. Pomponius toteaa kuudennessakymmenennessä kirjassaan, että perillinen on vastuussa Tributorian-kanteesta, ellei hän ole huolehtinut siitä, että hän saa orjalta itselleen vakuuden, tai vähentänyt peculiumista sitä, mitä olisi pitänyt antaa. Tämä näkemys ei ole kohtuuton, sillä se, joka toimi siten, että hän välttyi maksuosuudelta, syylistyi itse ilkeävaltaiseen juonitteluun. Sillä kanne perillistä vastaan sen osalta, mikä tulee hänen käsiinsä, hyväksytään meidän toimestamme niin usein, kun häntä vastaan nostetaan kanne vainajan petoksen vuoksi, mutta ei silloin, kun häntä vastaan nostetaan kanne hänen oman petoksensa vuoksi.

10. Paulus, Ediktistä, kirja XXX.

De peculio -kanteen voi nostaa myös orjan ostajaa vastaan; mutta tributoriaanikanteen ei.

11. Gaius, On the Provincial Edict, kirja IX.

Joskus asianosaisten on tarkoituksenmukaisempaa nostaa kanne De peculio -kanteella kuin Tributorian-kanteella, sillä siinä, jota käsittelemme, jakamisen kohteena on ainoastaan se, mikä kuuluu kauppatavaraan, jolla kauppaa käydään, ja se, mitä sen perusteella on saatu; mutta De peculio -kanteessa on otettava huomioon koko peculium (johon myös kauppatavara sisältyy), ja voi käydä niin, että liiketoimintaa harjoitetaan ehkä puolella, kolmanneksella tai jopa pienemmällä osuudella peculiumista; ja voi myös käydä niin, että asianosainen ei ole mitään velkaa isälleen tai omistajalleen.

12. Julianus, Digest, kirja XII.

Yksi mies nostaa isäntää vastaan kanteen orjan puolesta vain peculiumista, toinen nostaa kanteen tributoriaanisen kanteen nojalla; herää kysymys, pitäisikö isännän vähentää peculiumista se, mitä hänen on korvattava kantajalle tributoriaanisessa kanteessa? Vastaus on, että Tributorian-kanteen nojalla voidaan nostaa kanne vain silloin, kun päällikkö ei ole tavaran arvoa jakaessaan noudattanut praetorin määräyksen ehtoja, eli kun hän on vähentänyt omasta velastaan suuremman osan kuin hän on jakanut velkojien kesken; esimerkiksi kun tavaran arvo oli kolmekymmentä aurea, josta hän itse oli lainannut viisitoista ja kaksi muuta velkojaa oli lainannut kolmekymmentä, hän vähensi koko viisitoista ja antoi velkojille loput viisitoista, vaikka hänen olisi pitänyt vähentää vain kymmenen ja antaa kullekin velkojalle kymmenen. Kun hän on toiminut näin, ei siis ole ymmärrettävä, että hän olisi vapauttanut orjan vastuusta häntä kohtaan, sillä hänen on edelleen maksettava viisi aureia

Tributorian Actionin tilille. Jos hän siis nostaa kanteen peculiumiin liittyen (jos sattumalta on muita peculiumeja kuin liiketoimintaan sijoitettu peculium), hänellä on oikeus vähentää viisi aureia, koska hän on edelleen orjan velkoja.

Tit. 5. Liiketoimista, joiden sanotaan tapahtuneen toisen henkilön määräysvallassa olevan henkilön kanssa.

1. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja IX.

Prokonsuli ryhtyy kaikkiin tarvittaviin varotoimiin, jotta osapuoli, joka on tehnyt sopimuksen toisen, kolmannen määräysvallassa olevan henkilön kanssa, kun edellä mainitut toimet (eli exercitorian, institorian ja tributorian) eivät sovellu, voi silti saada oikeutensa, sikäli kuin olosuhteet sen sallivat, tasapuolisuuden ja oikeudenmukaisuuden perusteella. Sillä jos liiketoimi on tehty sen tahon käskystä, jonka valvonnassa kyseinen henkilö on, hän lupaa kanteen koko summasta siihen viitaten; mutta jos se ei tapahtunut hänen johdolla, mutta hän kuitenkin hyötyi siitä, prokonsuli nostaa kanteen siltä osin kuin näin on tapahtunut, ja jos kumpikaan näistä edellytyksistä ei täyty, hän nostaa kanteen peculiumin määrästä.

2. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXIX.

Praetor sanoo: "Kun asianmukainen syy on osoitettu, myönnän kanteen siitä summasta, jonka asianosainen pystyy maksamaan, ketä tahansa vastaan, joka on vapautettu tai perinnöttömäksi jäänyt tai joka on hylännyt sen henkilön omaisuuden, jonka hallinnassa hän oli edellisen kuollessa; riippumatta siitä, onko liiketoimi tehty hänen omalla vastuullaan vai sen osapuolen suostumuksella, jonka hallinnassa hän oli, ja onko se tehty hänen oman peculiuminsa hyväksi vai sen henkilön omaisuuden hyväksi, jonka hallinnassa hän oli." Tämä on siis totta.

1. Edelleen, jos hänestä oli tullut oma isäntänsä ilman vapautusta tai hänet oli annettu adoptiossa ja hänen luonnollinen isänsä oli sen jälkeen kuollut, ja lisäksi jos hänet oli määrätty perilliseksi hyvin pienelle osuudelle kuolinpesästä, on täysin oikeutettua, että tutkinnan jälkeen häntä vastaan myönnetään kante siitä summasta, jonka hän kykenee maksamaan.

3. Same, Disputations, kirja III.

Pitäisikö tässä tapauksessa keskustella siitä, pitäisikö se, mitä muille kuuluu, vähentää? Ja todellakin, jos ne osapuolet, jotka tekivät sopimuksen hänen kanssaan silloin, kun hän oli toisen määräysvallassa, ovat velkojia, voidaan perustellusti katsoa, että aikaisemman velkojan asema on parempi; paitsi silloin, kun on olemassa etuoikeutettu velkoja, sillä tälle aikaisemmalle

velkojalle maksetaan vastike, eikä syyttä. Mutta jos on velkojia, jotka ovat tehneet sopimuksen velkojan kanssa sen jälkeen, kun hänestä on tullut hänen oma isäntänsä, heidät olisi mielestäni otettava huomioon.

4. Sama, Ediktistä, kirja XXIX.

Mutta jos poika on määrätty perilliseksi suuremmalle osalle jäämistöä, on velkojan valinnanvapauden varassa, haastaako hän hänet oikeuteen siitä osasta jäämistöä, johon hänellä on oikeus, vai koko saatavan määrästä. Tässäkin tapauksessa tuomarin tehtävänä on päättää, haetaanko poikaa vain siitä summasta, jonka hän kykenee maksamaan.

1. Joskus kuitenkin, jos poika on perinnöttömäksi tai emansipoituneeksi tullut, häntä vastaan voidaan nostaa kanne koko summasta; esimerkiksi jos hän on sopimusta tehdessään kieltänyt olevansa talouden pää; sillä Marcellus totesi Digestin toisessa kirjassa, että häntä vastaan voidaan nostaa kanne hänen valheellisuutensa vuoksi, vaikka hän ei olisikaan maksukykyinen.

2. Vaikka häntä vastaan voidaan nostaa kanne hänen sopimustensa perusteella vain siitä summasta, jonka hän kykenee maksamaan, hänet voidaan kuitenkin haastaa oikeuteen koko summasta hänen rikkomustensa perusteella.

3. Helpotusta myönnetään ainoastaan pojalle, eikä myös hänen perilliselleen; sillä Papinianus toteaa yhdeksännessä kysymysten kirjassaan, että kanne koko velasta on myönnettävä pojan perillistä vastaan.

4. Mutta eikö olisi otettava huomioon ajan kulumisen siten, että jos kanne pannaan viipymättä vireille poikaa vastaan, kanne voidaan myöntää sen osalta, minkä hän pystyy maksamaan, mutta jos aikaa on kulunut monta vuotta, häntä ei pitäisi tällä tavoin hemmotella?". Minusta näyttää siltä, että se olisi otettava huomioon, sillä asian tutkimiseen kuuluu myös tämä.

5. Jos asianosainen nostaa kanteen peculiumin perusteella, vaikka hän olisi voinut nostaa kanteen sillä perusteella, että hänet on nimenomaisesti valtuutettu, hän on siinä asemassa, että hän ei voi myöhemmin nostaa kannetta annetun erityisen valtuutuksen perusteella; ja tämä on Proculuksen mielipide. Mutta jos kantaja, jota on petetty, nostaa De peculio -kanteen, Celsus katsoo, että hänellä on oikeus saada korvausta, ja tämä mielipide on perusteltu.

5. Paulus, Ediktistä, kirja XXX.

Jos isän valvonnassa oleva poika haastetaan oikeuteen ja häntä vastaan annetaan tuomio isänsä elinaikana, kanne tuomion perusteella olisi myönnettävä häntä vastaan hänen maksukykyensä rajoissa, jos hänet on myöhemmin vapautettu tai perinnöttömäksi tehty.

1. Jos hänen isänsä omaisuus on palautettu perinnöttömäksi jääneelle pojalle senaatin Trebellin asetuksen nojalla, tuomiota ei pitäisi antaa häntä vastaan hänen maksukykyensä rajoissa, vaan koko summasta, koska hän on tosiasiassa joiltakin osin perillinen.

2. Mutta jos hän on pakon edessä puuttunut jäämistöön sen siirtämiseksi, olisi meneteltävä samoin kuin jos hän olisi hylännyt sen.

(6) Ulpianus, Disputations, kirja II.

Marcellus toteaa, että henkilö, joka teeskentelee olevansa perheen päämies ja tekee sopimuksen jonkun johdolla, on vastuussa mandaattikanteesta, vaikka hän ei pystyisi maksamaan summaa takaisin; ja itse asiassa on totta, että hänen pitäisi olla vastuussa, koska hän on syyllistynyt petokseen. Tämä voidaan sanoa myös kaikkien vilpittömään uskoon perustuvien kanteiden osalta.

7. Scaevola, Opinions, kirja I.

Eräs isä antoi poikansa lainata rahaa ja ohjasi velkojaa kirjeellä lainaamaan sen hänelle, ja pojasta tuli isänsä perillinen hyvin pienen osan perintöomaisuudesta. Vastasin, että velkoja voi itse päättää, haluaako hän haastaa oikeuteen mieluummin pojan, jolle hän oli lainannut rahat, koko summasta vai perilliset, kukin suhteessa siihen osuuteen, jonka hän oli saanut. Tuomio annettiin pojalle hänen maksukykyensä rajoissa.

8. Paulus, säädökset, kirja I.

Titianus Primus nimitti orjan lainaamaan rahaa ja ottamaan pantteja, ja mainitulla orjalla oli myös tapana sitoa itsensä ja maksaa ohrakauppiaiden velvoitteet. Kun orja oli karannut ja osapuoli, jonka tilalle hänet oli määrätty maksamaan ohran hinta, haastoi isäntänsä oikeuteen liikkeenjohdon vuoksi, tämä kiisti, että häntä vastaan voitaisiin nostaa kanne tällä perusteella, koska häntä ei ollut nimitetty tätä liiketoimintaa varten. Mutta koska oli todistettu, että sama orja oli hoitanut muitakin liiketoimia, vuokrannut viljamakasiinit ja maksanut rahaa monille ihmisille, toimeentulotuen prefekti teki päätöksen isäntää vastaan. Totesimme, että orja näytti olevan eräänlainen takaaja, koska hän maksoi toisen velat, sillä hän otti maksun muiden puolesta, mutta että ei ollut tavallista, että isäntää vastaan voitiin nostaa kanne tällaisesta syystä, eikä myöskään käynyt ilmi, että isäntä oli määrännyt hänet tekemään näin. Koska hän kuitenkin näytti määränneen orjan toimimaan hänen puolestaan kaikissa näissä liiketoimissa, keisari vahvisti päätöksen.

Tit. 6. Senaatin makedonialaisesta päätöksestä.

1. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXIX.

Senaatin Makedonian asetuksen sanat ovat seuraavat: "Koska Makedonos lisäsi muiden rikosten syiden joukkoon, joita luonto hänelle antoi, myös velkaantumisen, ja koska se, joka lainaa rahaa epäilyttävillä vakuuksilla (sanomatta enempää), antaa usein aineksia vääryyttä tekeville osapuolille, jotka ovat pahantahtoisia; määrätään täten, että mitään kanteita tai saatavia ei myönnetä kenellekään, joka on lainannut rahaa pojalle, joka on ollut isän valvonnassa, edes sen vanhemman kuoleman jälkeen, jonka alaisuudessa poika oli, jotta ne, jotka lainaamalla rahaa korkoa vastaan antavat erittäin huonoa esimerkkiä, oppisivat, ettei yhdenkään isän valvonnassa olevan pojan velvoite voi tulla päteväksi saatavaksi odottamalla isän kuolemaa. "

(1) Jos kysymys siitä, onko poika vanhempien määräysvallan alainen, on vailla ratkaisua esimerkiksi siksi, että hänen isänsä on vihollisen käsissä, kysymys siitä, onko senaatin asetusta rikottu, on itsessään vailla ratkaisua; sillä jos hän joutuu jälleen vanhempien määräysvallan alaiseksi, senaatin asetusta tulee voimaan, mutta jos ei, sitä ei sovelleta; ja siksi sillä välin kanne on hylättävä.

(2) On varmaa, että jos argoitunut osapuoli lainaa rahaa ja saa sen jälkeen takaisin, jotta hänet voidaan vapauttaa, senaatin asetusta on käytettävissä, koska hän oli isän valvonnassa oleva poika.

(3) Mikä tahansa virka, jota isällisen valvonnan alaisena oleva poika hoitaa, ei aiheuta senaatin makedonialaisen asetuksen soveltumattomuutta; sillä vaikka hän olisi konsuli tai hoitaisi mitä tahansa muuta virkaa, senaatin asetusta on sovellettavissa, paitsi jos hänellä pitäisi olla *castrense peculium*, sillä tällöin senaatin asetusta ei voida soveltaa.

2. Sama, Ediktistä, kirja LXIV.

Siltä osin kuin tämä viittaa *castrense peculiumiin*, sillä isän valvonnassa olevat pojat hoitavat perheenpäällikön tehtäviä, sikäli kuin *castrense peculium* on kyseessä.

3. Sama, Ediktistä, kirja XXIX.

Jos joku uskoi jonkun henkilön olevan perheen pää, ei turhan hulluuden tai lain tuntemattomuuden pettämänä, vaan koska useimmat ihmiset pitivät häntä julkisesti sellaisena, ja hän toimi, teki sopimuksia ja hoiti virkavelvollisuuksia perheen päämiehenä, senaatin asetusta ei voida soveltaa.

1. Siksi Julianus toteaa Digestin kahdessatoista kirjassa, että senaatin asetusta ei sovelleta sellaisen osapuolen tapauksessa, joka oli tottunut viljelemään julkisia tuloja, ja keisari on usein päättänyt näin.

2. Jos siis joku ei voinut tietää, oliko toinen henkilö isän valvonnassa oleva poika vai ei, Julianus sanoo kahdessatoista kirjassa, että senaatin asetusta ei sovelleta; kuten esimerkiksi holhousmiehen tai alle kaksikymmentäviisivuotiaan alaikäisen kohdalla. Mutta alaikäisen osalta praetorin tulisi tutkimuksen jälkeen myöntää helpotus, mutta holhoojan tapauksessa hänen tulisi sanoa, että senaatin asetusta ei ole ollut voimassa toisesta syystä, nimittäin siksi, että raha, jonka holhottava maksaa ilman holhoojansa valtuutusta, ei muutu lainaksi; aivan kuten Julianus itse toteaa Digestin kahdessatoista kirjassa, että jos isän valvonnassa oleva poika tekee lainan, senaatin asetusta ei ole sovellettavissa, koska rahasta ei tule lainaa, vaikka hänellä olisi peculiumin rajoittamaton hallinta. Isä ei nimittäin antaessaan hänelle peculiumin hallinnan antanut hänelle lupaa tuhata sitä, ja siksi oikeus nostaa kante rahojen takaisinperimisestä jää hänen mukaansa isälle.

3. Senaatin asetusta rikkoo kuitenkin vain se, joka lainaa rahaa isän hallinnassa olevalle pojalle, ei se, joka on tehnyt sopimuksen toisin, esimerkiksi se, joka on myynyt, vuokrannut tai tehnyt muunlaisen sopimuksen, sillä juuri rahan antamista pidettiin vaarallisena vanhemmilleen. Ja näin ollen, vaikka minusta olisi tullut isän valvonnassa olevan pojan velkoja joko oston tai jonkin muun sopimuksen vuoksi, jossa en ole maksanut rahaa, mutta jossa olen tehnyt jonkin ehdon; vaikka liiketoimesta on tullut laina, silti, koska rahan maksua ei ole tapahtunut, senaatin asetusta ei sovelleta. Näin voidaan kuitenkin sanoa vain silloin, kun tarkoituksena ei ole senaatin asetuksen pettäminen; eli se osapuoli, joka ei voinut lainata rahaa, halusi mieluummin myydä hänelle, jotta hän saisi lainan sijasta omaisuuden hinnan.

4. Jos tein sopimuksen isän valvonnassa olevan pojan kanssa ja lainasin hänelle rahaa sen jälkeen, kun hänestä oli tullut perheen pää, riippumatta siitä, oliko hänen siviilisäädysensä muuttunut isänsä kuoleman vuoksi vai oliko hänestä tullut oma isäntänsä jollakin muulla tavalla, joka ei vaikuttanut hänen siviilioikeuksiinsa; olisi katsottava, että senaatin asetusta ei ole voimassa, koska laina annettiin henkilölle, joka oli jo perheen pää;

4. Scaevola, Kysymyksiä, kirja II.

Sillä se, mitä yleisesti sanotaan, nimittäin, että ei ole laillista lainata pojalle, joka on isän valvonnassa, ei liity transaktion ehtoihin vaan rahan maksamiseen.

5. Paulus, Questions, kirja III.

Siksi tässä tapauksessa tuomio annetaan häntä vastaan koko summasta eikä siitä, minkä hän pystyy maksamaan.

6. Scaevola, Questions, kirja II.

Toisaalta on hyvin oikein todettu, että jos on tehnyt sopimuksen perheen päämiehen kanssa ja lainaa myöhemmin rahat hänelle, kun hänestä on tullut isän valvonnassa oleva poika, on käytettävä senaatin asetuksen mukaista toimivaltaa, koska velvoitteen olennainen osa on täytetty maksamalla rahat.

7. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXIX.

Myös jos isällisen valvonnan alainen poika tulee takaajaksi, Neratius toteaa ensimmäisessä ja toisessa mielipidekirjassaan, että senaatin asetusta ei voida soveltaa. Celsus sanoo samaa neljännessä kirjassaan, mutta Julianus lisää, että jos etsitään tekosyytä, jotta isän määräysvallassa oleva poika, joka oli saamassa lainaa, voisi ryhtyä takaajaksi, jolloin toinen osapuoli esiintyy päävelallisena; senaatin asetuksen vastaisesti tehty petos aiheuttaa vahinkoa, ja että poikkeus olisi myönnettävä sekä isän määräysvallassa olevalle pojalle että päävelalliselle, koska helpotusta myönnetään myös pojan takaajalle.

1. Hän sanoo myös, että jos hyväksyn kaksi velallista, isän valvonnassa olevan pojan ja Titiuksen, kun rahojen oli määrä tulla ensin mainitun käsiin, mutta hyväksyn Titiuksen päävelalliseksi, jotta hän ei takuuna voisi käyttää hyväkseen senaatin asetusta, olisi myönnettävä poikkeus, joka perustuu tähän vilpilliseen tekoon.

2. Lisäksi, jos isän valvonnassa oleva poika, kun hänen isänsä oli ollut maanpaossa tai pitkään poissa, lupasi tyttärelleen myötäjaiset ja antoi isänsä omaisuutta pantiksi; senaatin asetusta ei sovelleta, eikä isän omaisuus ole vastuussa. On selvää, että jos pojasta tulee isänsä perillinen ja hän nostaa kanteen panttioikeuden takaisinperimiseksi, hän ei voi vedota petokseen.

3. Olisi harkittava, pitäisikö meidän katsoa, että laina ei ole ainoastaan rahan maksamista, vaan itse asiassa kaiken sen luovuttamista, mitä voidaan lainata. Sanat näyttävät kuitenkin minusta viittaavan maksettuun rahaan, sillä senaatin asetuksessa sanotaan: "on lainannut rahaa". Mutta jos senaatin asetukseen on tehty petos, esimerkiksi jos on lainattu viljaa, viiniä tai öljyä, jotta näistä tavaroista saadut rahat voidaan käyttää, kun ne on myyty, olisi isän valvonnassa olevalle pojalle myönnettävä helpotus.

4. Jos poika oli lainaa annettaessa yhden osapuolen määräysvallassa ja on nyt toisen osapuolen määräysvallassa, senaatin asetuksen tarkoitus säilyy, ja poikkeus myönnetään sen vuoksi.

5. Mutta jos isän kuolema ei ollutkaan isän kuolema, vaan hänelle tapahtui jotakin muuta, jonka johdosta hänen siviilisäätyasemansa muuttui, on todettava, että senaatin asetukset tulevat voimaan.
6. Kanne on evättävä paitsi siltä, joka lainasi rahat, myös hänen seuraajiltaan.
7. Näin ollen, jos yksi henkilö maksoi rahat ja toinen teki sopimuksen, poikkeus myönnetään jälkimmäistä vastaan, vaikka hän ei suorittanut maksua. Mutta jos jompikumpi heistä ei ollut tietoinen siitä, että hän oli isänsä määräysvallassa, sovelletaan ankaraa sääntöä, jonka mukaan molempien oikeuksia loukataan. Näin on myös silloin, kun kaksi velallista tekee sopimuksen.
8. Lisäksi, jos hyväksyin velallisiksi kaksi isän määräysvallassa olevaa poikaa, mutta luulin, että toinen heistä oli perheen päämies; sillä on merkitystä, kumpi heistä sai rahat, joten jos olin tietoinen siitä, että se, jolle rahat menivät, oli isän määräysvallassa oleva poika, joudun poikkeusluvan ulkopuolelle; mutta jos en tiennyt, kenen käsiin rahat tulivat, en joudu esteeseen.
9. Senaatin asetusta sovelletaan riippumatta siitä, onko rahat lainattu korkoa vastaan vai ilman korkoa.
10. Vaikka senaatti ei mainitse, kenelle se myöntää poikkeuksen, on kuitenkin muistettava, että poikkeusta voivat käyttää isällisen määräysvallan alaisen pojan perillinen, jos hän kuolee perheen päämiehenä, ja hänen isänsä, jos hän kuolee isällisen määräysvallan alaisena.
11. Joskus kuitenkin, vaikka senaatin määräykselle olisi perusteita, myönnetään silti kanne kolmatta osapuolta vastaan; kuten esimerkiksi jos isän määräysvallassa oleva poika, joka on liikkeenjohto, lainaa rahaa; sillä Julianus toteaa kahdessa toista kirjassa, että liikkeenjohto voi itse käyttää senaatin määräykseen perustuvaa poikkeusta, jos häntä vastaan nostetaan kanne; mutta Institorian kanne on nostettava häntä nimittänyttä osapuolta vastaan. Lisäksi hän sanoo, että jos isä olisi itse nimittänyt hänet hoitamaan liiketoimiaan tai jos hän olisi saanut luvan hoitaa omaa peculiumiaan, senaatin asetukset eivät olisi käytettävissä, koska hänen katsottaisiin tehneen sopimuksen isän suostumuksella; sillä jos isä tiesi, että hän harjoittaa liiketoimintaa, hänen voidaan katsoa sallineen myös tämän, jos hän ei ole sitä nimenomaisesti kieltänyt.
12. Näin ollen, jos hän on lainannut rahaa ja käyttänyt sitä isänsä liiketoimintaan, senaatin asetusta ei sovelleta, koska hän lainasi sen isänsä eikä itseään varten. Mutta jos hän ei alun perin lainannut sitä tätä tarkoitusta varten, vaan käytti sitä myöhemmin isänsä liiketoimintaan, Julianus sanoo Digestin kahdessa toista kirjassa, että senaatin asetukset eivät päde ja että hänen on katsottava saaneen sen alun perin tarkoituksenaan käyttää sitä isänsä liiketoiminnassa. Hänen ei kuitenkaan katsota käyttäneen sitä tällä tavoin, jos hän maksaa isälleen oman velkansa maksamiseksi rahaa, jonka hän on lainannut; ja näin ollen, jos hänen isänsä ei ollut tietoinen siitä, senaatin asetukset ovat edelleen voimassa.

13. Kun todetaan, että senaatin asetusta ei sovelleta henkilöön, joka poissa ollessaan opintojensa jatkamiseksi lainasi rahaa, sitä sovelletaan, jos hän ei rahaa lainatessaan ylittänyt kohtuullista rajaa tai joka tapauksessa summaa, jonka hänen isänsä oli tottunut antamaan hänelle.

14. Jos poika on lainannut rahaa tyydyttääkseen jotakuta, joka, jos hän nostaisi kanteen, ei voisi olla esteenä poikkeuksen nojalla, senaatin asetukseen perustuva poikkeus ei ole käytettävissä.

15. Senaatin asetusta ei taas sovelleta, jos isä alkaa maksaa sitä, mitä poika on lainannut, aivan kuin hän olisi ratifioinut teon.

16. Jos isä maksaa osan velasta sen jälkeen, kun hänestä on tullut perheen päämies, senaatin asetusta ei sovelleta, eikä hän voi periä takaisin sitä, mitä hän on maksanut.

8. Paulus, Ediktistä, kirja XXX.

Jos maksu on kuitenkin suoritettu tietämättömyydestä kuraattorin toimesta, summa voidaan periä takaisin.

9. Ulpianus, On the Edict, kirja XXIX.

Mutta jos hän perheenpääksi tultuaan antaa omaisuutta pantiksi, on sanottava, että senaatin asetukseen perustuva poikkeus on evättävä häneltä pantin arvon verran.

1. Kun poika maksaa velkojalle rahaa, joka on annettu hänelle, voiko isä vaatia kyseistä rahaa hänelle kuuluvaksi vai voiko hän periä sen takaisin henkilökohtaisella kanteella? Julianus sanoo, että jos rahat tosiasiassa annettiin hänelle sillä ehdolla, että hän maksaisi ne velkojalle, niiden on katsottava siirtyneen välittömästi lahjoittajalta velkojalle ja tulleen sen omaisuudeksi, joka ne vastaanotti, mutta jos ne vain annettiin hänelle, pojalla ei ollut oikeutta määrätä rahoista, ja jos hän siis maksoi ne, kanne niiden takaisinperimisestä voidaan joka tapauksessa nostaa isän puolesta.

2. Tämä senaatin asetusta koskee myös isän määräysvallassa olevia tyttäriä, eikä sillä ole merkitystä, sanotaanko heidän saaneen rahoilla koriste-esineitä; sillä korkeimman valtiomääräyksen päätöksellä evätään kanne siltä, joka on lainannut rahaa isän määräysvallassa olevalle pojalle; eikä sillä ole merkitystä, ovatko kolikot kuluneet vai ovatko ne edelleen olemassa osana peculiumia. Sen vuoksi sen, joka on lainannut rahaa tyttärelleen isän valvonnassa, sopimus olisi vielä enemmän hylättävä senaatin määräyksen ankaruuden vuoksi.

3. Huojennusta ei myönnetä ainoastaan isän valvonnassa olevalle pojalle ja hänen isälleen, vaan myös hänen takaajalleen ja sille osapuolelle, jonka alaisuudessa hän on toiminut, ja jotka voivat itse vedota valtuutuksen nojalla nostettuun kanteeseen, elleivät he ole puuttuneet asiaan lahjoitustarkoituksessa; sillä silloin, koska he eivät voi vedota häneen, senaatin asetusta ei voida soveltaa. Jos osapuolet eivät kuitenkaan ole puuttuneet asiaan lahjoitustarkoituksessa vaan isän pyynnöstä, katsotaan, että isä on hyväksynyt koko sopimuksen.

4. Myös ne, jotka ovat puuttuneet asiaan isän valvonnassa olevan pojan puolesta ilman isän suostumusta, eivät voi periä maksua takaisin sen jälkeen, kun he ovat suorittaneet maksun; sillä myös jumalallinen Hadrianus on määrännyt näin, ja voidaan sanoa, että he eivät saa rahojaan takaisin. Silti heitä suojelee kuitenkin ikuinen poikkeus, samoin kuin poikaa itseään, mutta hän ei voi periä takaisin siitä syystä, että vain ne eivät voi saada takaisin maksamaansa, jotka on vapautettu kanteesta velkojien rangaistukseksi, eikä siksi, että lain tarkoituksena olisi ollut, että heidät vapautettaisiin ehdottomasti vastuusta.

5. Vaikka he eivät voi periä takaisin maksettuaan,

(10) Paulus, On the Edict, Booh XXX.

koska luonnollinen velvoite säilyy;

11. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXIX.

Silti, jos he eivät ole vedonneet poikkeukseen ja heitä vastaan annetaan tuomio, he voivat vedota senaatin asetukseen perustuvaan poikkeukseen. Julianus totesi tämän sellaisen pojan tapauksessa, joka oli itse isän valvonnassa, samoin kuin sellaisen naisen tapauksessa, josta tulee takaaja.

12. Paulus, Ediktistä, kirja XXX.

Kun rahaa lainataan pojalle pelkällä isän tietämyksellä, on sanottava, että senaatin asetusta ei voida soveltaa. Mutta jos isä on määrännyt lainan annettavaksi pojalle ja myöhemmin muuttanut mieltään ilman, että velkoja on siitä tietoinen, ei ole perusteita soveltaa senaatin asetusta, koska sopimuksen alkamista on pidettävä lähtökohtana.

13. Gaius, Provinciaediktistä, kirja IX.

Jos teemme isän valvonnassa olevan pojan kanssa sopimuksen kolmannelle osapuolelle uudistamista varten myönnetyn lainan maksamisesta, Julianus sanoo, että senaatin asetusta ei ole esteenä.

14. Julianus, Digest, kirja XII.

Minulla on poika ja hänen kauttaan pojanpoika; pojanpojalleni annettiin laina hänen isänsä johdolla, heräsi kysymys, tehtiinkö tämä senaatin asetuksen vastaisesti? Totesin, että vaikka pojat kuuluvat senaatin asetuksen ehtojen piiriin, samaa sääntöä on kuitenkin noudatettava myös pojanpojan kohdalla; mutta hänen isänsä ohjeistus ei estä sitä, että rahan lainaamista ei pidettäisi senaatin asetuksen vastaisena, koska hän itse on sellaisessa asemassa, että hän ei voi lainata rahaa, jos hänen isänsä ei halua.

15. Marcianus, Institutes, kirja XIV.

Sillä ei ole merkitystä, kuka on tehnyt lainan isän valvonnassa olevalle pojalle, onko kyseessä yksityishenkilö vai kaupunki; sillä jumalalliset Severus ja Antoninus totesivat rescriptumissa, että senaatin asetus on voimassa myös kaupungin tapauksessa.

(16) Paulus, Opinions, kirja IV.

Jos isän valvonnassa oleva poika lainaa isänsä poissa ollessa rahaa niin kuin hän olisi saanut isältään toimeksiannon ja sitoutuu velvoitteeseen ja lähettää isälleen kirjeitä rahan maksamiseksi jossakin provinssissa; jos isä paheksuu poikansa tekoa, hänen on välittömästi lähetettävä lausunto päinvastaisesta toivomuksestaan, jos hän paheksuu poikansa tekoa.

17. Sama, Lauseet, kirja II.

Jos isän valvonnassa oleva poika lainaa rahaa antaakseen sen myötäjäläisenä sisarelleen, hänen isänsä on vastuussa kanteesta hänen asioihinsa käytetystä omaisuudesta; sillä hänellä on oikeus saada myötäjäläiset takaisin, jos tyttö kuolee avioliiton aikana.

18. Venuleius, Stipulations, kirja II.

Julianus toteaa, että isän valvonnassa olevan pojan velkoja ei voi saada vakuutta jälkimmäisen kuoleman jälkeen, koska mikään siviili- tai luonnollinen velvoite, johon vakuus liittyy, ei säily; mutta on ilmeistä, että vakuus voidaan asianmukaisesti saada isältä peculium-kanteen vuoksi, joka voidaan nostaa häntä vastaan.

(19) Pomponius, Erinäisiä kohtia, kirja VII.

Julianus toteaa, että makedonialaiseen senaatin asetukseen perustuva poikkeus ei tarjoa estettä kenellekään muulle kuin osapuolelle, joka tiesi tai jonka olisi pitänyt tietää, että se, jolle hän antoi lainan, oli isän valvonnassa oleva poika.

20. Sama, Senaatin asetuksista, kirja V.

Jos henkilö, jolle lainattiin rahaa hänen ollessaan isänsä määräysvallassa, sen jälkeen kun hänestä itsestään tulee perheen päämies, tietämättömyyttään tekee rahan lupauksen siten, että syntyy uusi velvoite, ja jos kanne nostetaan sopimuksen perusteella, on esitettävä tosiseikkoihin perustuva poikkeus.

Kirja XV

1. Peculiumiin kohdistuvasta kanteesta.
2. Kun kanne peculiumista on rajoitettu vuoteen.
3. Isän tai isännän saamaan etuun perustuvasta kanteesta (..)
4. Koskien isän tai isännän lupaan perustuvaa kannetta.

Tit. 1. Peculiumiin perustuvasta kanteesta.

1. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXIX.

Praetor katsoi asianmukaiseksi selittää ensin niiden, jotka ovat alistettuja toisen vallan alaisuuteen, sopimukset, jotka antavat oikeuden kanteeseen koko summasta, ja tulla sitten nykyiseen sopimukseen, jossa kanne myönnetään peculiumille.

- (1) Tämä edikti on lisäksi kolminkertainen, sillä siitä seuraa kanne peculiumiin, kanne toisen asioissa käytettyyn omaisuuteen ja kanne, joka perustuu toisen määräykseen.
- (2) Ediktin sanat ovat seuraavat: "Mikä tahansa liiketoimi, joka on tehty sen kanssa, joka on toisen määräysvallassa."
- (3) Mainitaan mies eikä nainen, silti tässä ediktiossa myönnetään kuitenkin kanne yhden naissukupuoleen kuuluvan puolesta.

(4) Kun sopimus tehdään isän valvonnassa olevan pojan tai sellaisen orjan kanssa, joka ei ole vielä saavuttanut murrosikää, kanne peculiumista myönnetään joko isäntää tai isää vastaan, jos jommankumman peculiumin arvo on kasvanut.

(5) Sanan "määräysvalta" katsotaan koskevan sekä poikaa että orjaa.

(6) Orjien omistusoikeutta ei pitäisi ottaa suuremmissa määrin huomioon kuin oikeutta saada määräysvalta heihin; sillä meitä voidaan haastaa oikeuteen paitsi omien orjien myötä niiden orjien osalta, joita pidämme yhteisomistuksessa, sekä niiden osalta, jotka palvelevat meitä hyvässä uskossa orjina, olivatpa he vapaita tai toisten orjia.

2. Pomponius, On Sabinus, kirja V.

Peculiumista johtuva kanne ja muut praetorian kanteet myönnetään vain sitä vastaan, jolla on oikeus käyttöoikeuteen tai käyttöön, silloin kun käyttöoikeuden tai käytön kohteena oleva orja yleensä hankkisi, ja muissa tapauksissa omaisuuden omistajaa vastaan.

3. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXIX.

Vaikka preetori lupaa tämän kanteen silloin, kun liiketoimi on tehty sellaisen osapuolen kanssa, joka on jonkun määräysvallassa, on kuitenkin muistettava, että kanne peculiumiin myönnetään myös silloin, kun hän ei ole kenenkään määräysvallassa; esimerkiksi silloin, kun sopimus on tehty kartanoon kuuluvan orjan kanssa ennen kartanoon ryhtymistä.

(1) Tämän vuoksi Labeo sanoo, että jos toisen tai kolmannen asteen sijainen on orja, jonka kanssa tehdään sopimus ensimmäisen asteen perillisten harkitessa asiaa, ja jos hänestä itsestään tulee sen jälkeen, kun he hylkäävät kuolinpesän, vapaa ja perillinen, voidaan sanoa, että häntä vastaan voidaan nostaa kanne peculiumin perusteella samoin kuin toisen asioihin käytetyn omaisuuden perusteella.

(2) Sillä, kuuluuko orja miehelle vai naiselle, ei ole juurikaan merkitystä, sillä myös naista vastaan voidaan nostaa kanne peculiumin perusteella.

(3) Pedius toteaa, että myös alle murrosikäiset omistajat voidaan haastaa oikeuteen peculium-kanteessa, sillä sopimusta ei tehdä alaikäisten itsensä kanssa, ja huoltajan valtuudet on otettava huomioon. Hän sanoo myös, että holhousmies ei voi antaa peculiumiaan orjalle ilman holhoojansa valtuutusta.

- (4) Sanomme myös, että kanne peculiumista olisi myönnettävä mielisairaana henkilön edunvalvojaa vastaan; sillä myös tämän orjalla voi olla peculium, ei silloin, kun on myönnetty, että hänellä pitäisi olla peculium, vaan silloin, kun häntä ei ole kielletty saamasta sitä.
- (5) On keskusteltu siitä, voidaanko peculiumia vastaan nostaa kanne, jos isän valvonnassa oleva poika tai orja ryhtyy takaajaksi jonkun puolesta tai joutuu muulla tavoin vastuuseen tai antaa toimeksiannon? Parempi mielipide on, että orjan tapauksessa on otettava huomioon syy vakuuden antamiseen tai valtuutuksen antamiseen; ja Celsus hyväksyy kuudennessa kirjassaan tämän mielipiteen, kun kyseessä on orja, joka on vakuuden antaja. Jos orja siis toimii takaajana eikä peculiumiin kuuluvan omaisuuden hallinnoijana, hänen isäntäänsä ei sidota peculiumin perusteella.
- (6) Julianus totesi Digestin kahdessatoista kirjassa myös, että kun orja määrää, että maksu suoritetaan velkojalleni, on selvítettävä, mikä syy hänellä oli antaa tämä määräys. Jos hän määräsi hänet suorittamaan maksun asianosaiselle kuin omalle velkojalleen, isäntä on vastuussa peculiumista, mutta jos hän suoritti vain vapaaehtoisen takaajan velvollisuuden, isäntä ei ole vastuussa peculiumista.
- (7) Se, mitä samainen Julianus totesi, on sopusoinnussa seuraavan kanssa, nimittäin: jos hyväksyn poikani takaajaksi, olen velvollinen korvaamaan kaiken, mitä saan kyseiseltä takaajalta, en kuitenkaan hyödykseni käytetyn omaisuuden perusteella, vaan toimeksiantokanteella peculiumin suuruisen summan. Ymmärtänette, että samaa sääntöä sovelletaan myös orjan takaajan tapauksessa ja silloin, kun joku muu henkilö maksaa minulle velallisenä olevan poikani puolesta. Hän totesi myös, että jos poikani ei ole velalliseni, takaajalla on oikeus vedota petokseen perustuvaan poikkeukseen ja nostaa henkilökohtainen kanne, jos hän on suorittanut maksun.
- (8) Kun orja, joka olettaa olevansa vapaa mies, suostuu välimiesmenettelyyn, herää kysymys, olisiko peculium-kanne myönnettävä tuomion noudattamatta jättämisestä aiheutuvasta seuraamuksesta, koska kyseessä on ikään kuin vapaaehtoinen edustus, aivan kuten se myönnetään merilainan tapauksessa? Sekä poika Nerva että minä itse olemme sitä mieltä, että peculium-kannetta, joka perustuu orjan vetoamiseen välimiesmenettelyyn, ei pitäisi hyväksyä, koska orjaa vastaan ei voida nostaa kannetta, jos hänet tuomitaan oikeudessa.
- (9) Kun poika hyväksytään takaajaksi tai sidotaan vapaaehtoisesti jollakin tavalla, herää kysymys, tekeekö hän isänsä vastuulliseksi peculiumin perusteella? Oikea mielipide on Sabinuksen ja Cassiuksen, jotka katsovat, että isä on aina vastuussa peculiumista ja että poika eroaa tässä suhteessa orjasta.
- (10) Näin ollen isä on aina vastuussa, kun viitataan välimiesmenettelyyn. Myös Papinianus esittää samankaltaisen väitteen yhdeksännessä kysymysten kirjassaan; ja hän sanoo, että on aivan sama, mikä asia on siirretty välimiesmenettelyyn, onko se

sellainen, josta asianosainen olisi voinut nostaa peculium-kanteen isää vastaan, vai sellainen, josta hän ei olisi voinut tehdä niin, koska kanne nostetaan isää vastaan sopimuksen perusteella.

(11) Hän sanoo myös, että isä on vastuussa peculiumin suuruisen kanteen nostamisesta tuomiosta, ja tätä näkemystä Marcellus pitää niin ikään voimassa, vaikka kyseessä olisi tapaus, jonka vuoksi isä ei olisi vastuussa peculiumista nostettavasta kanteesta; sillä aivan kuten stipulaatiossa tehdään sopimus pojän kanssa, niin myös tuomioistuimessa käsiteltävässä asiassa tehdään sopimus; näin ollen menettelyn alkuperää ei pitäisi pitää velvoitteen lähteenä, vaan tuomion mukaisen vastuun lähteenä. Siksi hän on samaa mieltä, kun poika, joka toimii toisen puolustajana, saa tuomion häntä vastaan.

(12) On todettu, että isän valvonnassa olevaa poikaa vastaan voidaan nostaa henkilökohtainen takaisinsaantikanne varkauden perusteella. Herää kuitenkin kysymys, onko peculium-kanne myönnettävä isää vai isäntää vastaan, ja paremman mielipiteen mukaan peculium-kanne olisi myönnettävä siitä määrästä, jolla isäntä on saanut taloudellista hyötyä tehdystä varkaudesta. Labeo kannattaa tätä mielipidettä siitä syystä, että on erittäin epäoikeudenmukaista, että isäntä hyötyy orjan varkaudesta ilman, että hän joutuu siitä vastuuseen. Sillä peculium-kanne tulee kysymykseen myös silloin, kun omaisuus on viety ja kanne nostetaan isän valvonnassa olevan pojän puolesta isän haltuun tulleesta summasta.

(13) Jos isällisen valvonnan alainen poika, joka on duumvir, ei ole huolehtinut siitä, että holhoojan omaisuuden turvaamiseksi asetetaan vakuus, Papinianus sanoo Yhdeksännessä kysymysten kirjassa, että De peculio -kanne on aiheellinen. En usko, että kysymys siitä, oliko pojasta tehty dekurio isänsä suostumuksella, muuttaa mitään, sillä isän oli huolehdittava yleisestä hyvinvoinnista.

4. Pomponius, On Sabinus, kirja VII.

Peculium ei ole se, mistä orja pitää tiliä erikseen isännästään, vaan se on se, minkä isäntä on itse asettanut syrjään pitäen erillistä tiliä orjan tilistä; sillä koska isäntä voi ottaa orjalta pois koko peculiumin määrän tai lisätä tai vähentää sitä, tarkasteltava kysymys ei ole se, mitä orja, vaan se, mitä isäntä on tehnyt luodakseen orjalle peculiumin.

1. Mielestäni tämä pitää kuitenkin paikkansa silloin, kun isäntä haluaa vapauttaa orjan velasta, niin että jos isäntä on pelkällä tahdollaan peruuttanut sen, mitä orja oli velkaa, orja lakkaa olemasta hänen velallisensa, mutta jos isäntä pitää kirjanpitoa siten, että hän saa itsensä näyttämään orjan velalliselta, vaikka hän ei todellisuudessa ole hänen velallisensa, niin mielestäni päinvastainen mielipide on oikea, sillä peculiumia ei pidä lisätä sanoilla vaan liikeasioilla.

2. Näistä säännöistä käy ilmi, että peculiumiin ei kuulu se, mitä orjalla on isäntänsä tietämättä, vaan se, mitä hänellä on isäntänsä suostumuksella, sillä muutoin se, mitä orja varastaa isännältään, tulee osaksi peculiumia, mikä ei ole totta.

3. Usein kuitenkin käy niin, että orjan peculium pienenee isäntänsä tietämättä; esimerkiksi silloin, kun orja vahingoittaa omaisuuttaan tai syyllistyy varkauteen.
4. Jos teet minuun kohdistuvan varkauden orjani avulla, tämä on vähennettävä peculiumista sen verran, että se on pienempi kuin se, mitä voin saada takaisin varastetun omaisuuden perusteella.
5. Jos orjan peculium on käytetty loppuun isännälle kuuluvien velkojen vuoksi, omaisuus pysyy kuitenkin peculiumin tilassa; sillä jos isäntä antaa orjalle velkaa tai joku muu taho maksaa isännälle orjan nimissä, peculium täyttyy, eikä isännän tarvitse antaa uutta lupaa.
6. Kaikkien orjien peculiumiin ei sisällytetä ainoastaan sitä, mistä he pitävät erillistä kirjanpitoa isännästä, vaan myös sitä, mitä heillä on erillään sen orjan omaisuudesta, jonka peculiumiin he kuuluvat.

(5) Ulpianus, Ediktistä, XXIX kirja.

Isää tai isäntää voidaan haastaa oikeuteen talletuksen johdosta vain peculiumin suuruudessa määrin ja silloin, kun minua on käytetty hyväksi heidän virheellisellä käytöksellään.

1. Lisäksi isä tai isäntä on vastuussa vain peculiumin suuruudesta summasta, jos jokin omaisuus on luovutettu pojalle isällisen valvonnan alaisena tai orjalle pidettäväksi vastikkeellisesti.
2. Jos isän valvonnassa oleva poika on antanut valan ja se on otettu, kanne peculiumista olisi myönnettävä, ikään kuin sopimus olisi tehty; mutta orjan kohdalla asia on toisin.
3. Peculium on nimetty niin sen vuoksi, että se on vähäinen rahasumma tai pieni määrä omaisuutta.
4. Tubero kuitenkin määrittelee peculiumiksi (kuten Celsus toteaa Digestin kuudennessa kirjassa) sen, mitä orjalla on isäntänsä tileistä erillään ja erillään tämän luvalla, kun siitä on vähennetty kaikki, mitä hänen isännälleen mahdollisesti kuuluu.

(6) Celsus, Digest, VI kirja.

Labeo sanoo, että Tuberon antama peculiumin määritelmä ei sisällä aliorjien peculiumia, mutta tämä ei pidä paikkaansa, sillä jo sen perusteella, että isäntä on myöntänyt peculiumin orjalleen, on ymmärrettävä, että hän on myöntänyt sen myös aliorjalle.

7. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXIX.

Celsus itse hyväksyy tämän Tuberon mielipiteen.

1. Ja hän lisää, että mielisairaahan holhottava ei voi myöntää peculiumia orjalleen, mutta aiemmin myönnettyä peculiumia (eli ennen mielisairaahan ilmenemistä tai silloin, kun sen on luonut holhottavan isä) ei oteta pois näillä ehdoilla. Tämä mielipide on oikea, ja se on sopusoinnussa sen kanssa, mitä Marcellus lisäsi Julianusta koskevassa huomautuksessaan, nimittäin sen kanssa, että voi käydä niin, että jos orjalla on kaksi isäntää, hänellä voi olla peculium suhteessa toiseen, mutta ei suhteessa toiseen; esimerkiksi silloin, kun toinen isännistä on mielisairas tai holhottu, jos, kuten hän sanoo, jotkut ovat sitä mieltä, että orjalla ei voi olla peculiumia, ellei hänen isäntänsä ole sitä myöntänyt. Olen kuitenkin sitä mieltä, että jotta orjalla olisi peculium, ei ole välttämätöntä, että hänen isäntänsä myöntää sen, vaan että sitä ei voida ottaa pois. Peculiumin vapaa hallinnointi on eri asia, sillä se on nimenomaisesti myönnettävä.
2. On kuitenkin ilmeistä, että hänen ei tarvitse tietää kaikkia peculiumin yksityiskohtia, vaan että hänellä on oltava niistä yleiset tiedot; ja Pomponius on taipuvainen tähän mielipiteeseen.
3. Pedius toteaa viidennessätoista kirjassaan, että alaikäisellä sekä pojalla ja orjalla voi olla peculium, sillä hän sanoo, että tässä tapauksessa kaikki riippuu isännän myöntämästä luvasta, ja siksi jos orja tai poika tulee mielenvikaiseksi, hän säilyttää peculiumin.
4. Kaikenlainen omaisuus, sekä irtaimisto että maa, voi sisältyä peculiumiin; osapuolella voi olla peculiumissaan myös aliorjia sekä näiden peculium, ja tämän lisäksi jopa saatavia velallisiltaan.
5. Lisäksi jos orjalle on varkauskanteen tai muun kanteen perusteella jotain velkaa, se luetaan osaksi peculiumia, ja kuten Labeo sanoo, myös perintö ja testamentti.
6. Lisäksi hän saa peculiumiinsa kaiken sen, mitä hänen isäntänsä on hänelle velkaa, sillä oletetaan, että hän on käyttänyt rahaa isäntänsä liiketoimintaan, ja tämä on halukas jäämään hänen velallisekseen, tai että hänen isäntänsä on nostanut kanteen jotakuta velallista vastaan. Näin ollen esimerkiksi jos omistaja on perinyt kaksinkertaisen korvauksen häädöstä orjan tekemän oston vuoksi, summa on käännettävä hänen peculiumiinsa, ellei isännällä sattumoisin ole ollut aikomusta, että tämä ei kuuluisi orjan peculiumiin.
7. Samoin jos orjatoveri on hänelle jotakin velkaa, se kuuluu peculiumiin, edellyttäen, että hänellä on peculium tai että hän myöhemmin hankkii sellaisen.

8. Paulus, On Sabinus, kirja IV.

Mitä tahansa omaa omaisuuttaan, jonka isäntä haluaa kuuluvan peculiumiin, hän ei tee sitä heti, vaan vasta sen jälkeen, kun hän on luovuttanut sen, tai jos se oli orjan hallussa, hän on kohdellut sitä luovutettuna; sillä omaisuus edellyttää tosiasiallista luovutusta. Toisaalta kuitenkin aina, kun hän osoittaa haluttomuutta, orjan omaisuus lakkaa olemasta peculium.

9. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXIX.

Mutta jos isäntä aiheuttaa orjalleen vahinkoa, sitä ei lueta peculiumiin sen enempää kuin jos hän varastaisi sen.

1. On selvää, että jos orjatoveri on aiheuttanut vahinkoa omaisuudelle tai varastanut sen toiselta, tämän katsotaan kuuluvan peculiumiin, ja Pomponius on samaa mieltä yhdessätoista kirjassaan, sillä jos isäntä on joko saanut takaisin tai voi saada takaisin jotain osapuolelta, joka on varastanut omaisuutta peculiumista, tämä on Neratiuksen mukaan toisessa mielipidekirjassaan hyvitetty hänelle.

2. Peculium on kuitenkin laskettava sen jälkeen, kun siitä on vähennetty se, mitä isännälle kuuluu, sillä isännän oletetaan olleen huolellisempi ja menetelleen orjaansa vastaan.

3. Tähän selitykseen Servius lisää: "Kun jotain on maksettava niille, jotka ovat hänen valvonnassaan", sillä kukaan ei epäile, etteikö tämäkin olisi velkaa isännälle.

4. Lisäksi vähennetään myös se, mikä on velkaa niille henkilöille, jotka ovat isännän tai isän holhouksen tai huollon alaisia tai joiden asioita hän hoitaa, edellyttäen, että hän on vapaa petoksesta; sillä jos hän tuhoaa tai pienentää peculiumia petoksella, hän on vastuussa; sillä jos isännän oletetaan aina olevan huolellisempi ja nostavan kanteen, miksi ei voida sanoa, että hän on myös tässä tapauksessa toiminut itseään vastaan, jolloin hän olisi vastuussa joko holhouksen tai hoidetun liikkeen perusteella tai oikeudenmukaisen kanteen perusteella? Sillä kuten Pedius aivan oikein sanoo, peculiumin määrää pienentää se, mikä on velkaa isännälle tai isälle, koska ei ole todennäköistä, että isäntä suostuisi siihen, että orja saisi peculiumiinsa sen, mikä on velkaa hänelle. Ja tosiaankin, koska muissa tapauksissa sanomme, että se, joka hoitaa toisen puolesta liiketoimia tai joka hoitaa holhusta, on perinyt itseltään rahaa, miksi hän ei tässä peculium-tapauksessa olisi myös perinyt sitä, mitä hänen olisi pitänyt tehdä? Siksi tätä mielipidettä voidaan puolustaa, aivan kuin hän olisi maksanut summan itselleen, jos joku yrittää nostaa kanteen peculiumista.

5. Myös isäntänsä perilliseksi tulleen orjan velkoja vähentää peculiumista sen, mitä hän on hänelle velkaa, jos häntä vastaan nostetaan kanne, riippumatta siitä, onko orja saanut vapautensa vai ei. Samaa sääntöä sovelletaan, jos orja on testamentattu

ehdoita; sillä hän voi vähentää sen, mitä hänelle tällä tavoin kuuluu, ikään kuin hän olisi esiintynyt ja nostanut kanteen itseään vastaan, vaikka hänellä ei missään vaiheessa ollutkaan omistusoikeutta orjaan, joka oli manumetoitu tai testamentattu ehdoita; ja tämän Julianus toteaa Digestin kahdessatoista kirjassa. Julianus sanoo samassa paikassa positiivisemmin, että on varmaa, että jos orja on saanut vapautensa jollakin ehdolla, perillinen voi tehdä vähennyksen, sillä hänestä on tullut isäntä. Julianus toteaa mielipiteensä vahvistukseksi myös, että jos minusta tulee sellaisen osapuolen perillinen, joka orjan tai pojan kuoleman jälkeen olisi voinut vuoden kuluessa nostaa kanteen peculiumista, ei ole epäilystäkään siitä, että voin vähentää sen, mitä minulle kuuluu.

6. Isäntä tekee vähennyksen riippumatta siitä, onko orja hänelle velkaa sopimuksen perusteella vai maksamattomien tilien perusteella. Ja myös jos hän on hänelle velkaa jonkin rikoksen vuoksi, kuten esimerkiksi varkauden vuoksi, johon hän on syyllistynyt, vähennys tehdään. Kysymys on kuitenkin siitä, vähennetäänkö itse varkauden määrä, eli vain isännälle aiheutunut vahinko, vai itse asiassa vain niin paljon kuin voitaisiin vaatia, jos toisen orja olisi syyllistynyt rikokseen; eli varkaudesta määrättävillä rangaistuksilla. Ensin mainittu näkemys on oikeampi, nimittäin se, että vain itse varkauden määrä voidaan vähentää.

7. Jos orja on haavoittanut itseään, isännän ei pitäisi vähentää tätä vahinkoa sen enempää kuin jos hän olisi tappanut itsensä tai heittäytynyt jyrkänteeltä; sillä orjillakin on luonnollinen oikeus aiheuttaa vammoja ruumiilleen. Mutta jos isäntä on hoitanut itse itsensä haavoittanutta orjaa, hän on mielestäni velkaa isännälleen aiheutuneista kuluista; vaikka jos hän olisi hoitanut häntä sairaana, hän olisi mieluummin huolehtinut omasta omaisuudestaan.

8. Jos taas isäntä on sitonut itsensä orjan puolesta tai sen jälkeen suorittanut maksun, tämä vähennetään peculiumista; samoin, jos orjalle on lainattu rahaa hänen isäntänsä määräyksestä; sillä Julianus toteaa Digestin kahdessatoista kirjassa, että tämä on vähennettävä. Mielestäni tämä pitää paikkansa vain silloin, kun vastaanotettu raha ei ole tullut isännän tai isän käsiin, muutoin hänen pitäisi veloittaa se itseltään. Jos hänestä kuitenkin tulee orjansa vakuus, Julianus sanoo Digestin kahdessatoista kirjassa, että tämä olisi vähennettävä; Marcellus kuitenkin sanoo, että molemmissa tapauksissa, jos isäntä ei ole vielä menettänyt mitään, on parempi, että rahat maksetaan velkojalle, edellyttäen, että hän antaa vakuuden niiden palauttamisesta, jos isäntä haastetaan tästä syystä oikeuteen ja hän maksaa jotain, kuin että vähennys tehdään ensiksi, jotta velkoja voi sillä välin hyötyä rahojen korosta. Jos kuitenkin isäntä on haastettu oikeuteen ja häntä vastaan on annettu tuomio, peculium olisi vähennettävä myöhemmässä kanteessa, koska isäntä tai isä on tullut vastuulliseksi tuomiosta; sillä jos hän ei olisi maksanut velkojalle mitään orjan puolesta, vaikka häntä vastaan ei olisi annettu tuomiota, hän voisi vähentää myös tämän.

10. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja IX.

Jos ensimmäinen peculium-kanne on kuitenkin vielä vireillä ja tuomio annetaan myöhemmässä kanteessa, ensimmäistä kannaetta ei saa millään tavoin ottaa huomioon toisen kanteen ratkaisussa; sillä ensimmäisen velkojan asema peculium-kanteessa on parempi, sillä etuoikeutettu ei ole se, joka ensimmäisenä liittyi asiaan, vaan se, joka ensimmäisenä sai tuomioistuimen päätöksen.

11. Ulpianus, Ediktistä, XXIX kirja.

Jos isäntä, joka on haastettu oikeuteen noxal-oikeudenkäynnissä, on maksanut arvioidut vahingonkorvaukset, tämä on vähennettävä peculiumista; mutta jos hän on luovuttanut orjan korvaukseksi, mitään ei pidä vähentää.

1. Lisäksi jos isäntä on sitoutunut maksamaan jotakin orjan puolesta, tämä on vähennettävä; aivan kuten jos orja olisi luvannut ottaa velallisen velvollisuuden isäntäänsä kohtaan. Samaa sääntöä sovelletaan, jos orja on vastineeksi vapaudestaan ottanut itselleen velvoitteen isäntäänsä kohtaan, jolloin hänestä on tullut tietyssä määrin isäntänsä velallinen, mutta vain siinä tapauksessa, että häntä vastaan nostetaan kanne sen jälkeen, kun hänet on vapautettu vapaudesta.

2. Jos orja on kuitenkin vaatinut maksun isäntänsä velalliselta, herää kysymys, onko hän tehnyt itsensä velalliseksi isännälleen? Julianus sanoo Digestin kahdessatoista kirjassa, että isäntä ei ole oikeutettu tekemään vähennystä, ellei hän ole ratifoinut rahan keräämistä, ja samaa on sanottava myös isän valvonnassa olevan pojan tapauksessa. Mielestäni Julianuksen näkemys on oikea, sillä otamme huomioon luonnolliset velat peculiumista tehtävissä vähennyksissä; sillä luonnollinen oikeudenmukaisuus edellyttää, että poika tai orja vapautetaan vastuusta, koska hän näyttää vaatineen sellaista, mitä ei ole kuulunut.

3. Kysymys on kuitenkin siitä, pitäisikö isännän, kun hänet on haastettu oikeuteen, jälleen poistaa peculiumista se, minkä hän on kerran vähentänyt, jos häntä vastaan nostetaan kanne, vai pitäisikö hänen katsoa, että kun vähennys on kerran tehty, hänet on tyydytetty. Neratius ja Nerva ovat sitä mieltä, ja myös Julianus toteaa Digestin kahdessatoista kirjassa, että jos hän todella poisti sen peculiumista, sitä ei pitäisi vähentää, mutta jos hän itse asiassa jätti peculiumin samaan tilaan, hänen pitäisi tehdä vähennys.

4. Lisäksi hän sanoo, että jos orjalla on peculiumissaan viiden aureen arvoinen aliorja ja hän on isännälle velkaa viisi aureeta, minkä vuoksi isäntä on vähentänyt aliorjan, ja kun tämä on sen jälkeen kuollut ja orja on ostanut toisen samanarvoisen, hän ei lakkaa olemasta velkaa isännälle, aivan kuin aliorja olisi ollut isännälle tappiollinen, ellei tämä satu kuolemaan sen jälkeen, kun hän oli ottanut sen pois orjalta ja maksanut sen itse.

5. Sama kirjoittaja sanoo aivan oikein, että jos aliorjan ollessa kymmenen aureen arvoinen isäntä, joka oli haastettu peculiumilla, maksoi viisi aureeta orjan puolesta, koska viisi aureeta kuului hänelle itselleen, ja että aliorja sen jälkeen kuoli;

isäntä voi vähentää kymmenen aureeta toista kantajaa vastaan peculiumilla, koska hän oli tehnyt orjan velalliseksi myös niiden viiden aureen osalta, jotka hän oli maksanut hänen puolestaan. Tämä näkemys on oikea, paitsi jos hän otti aliorjan pois maksaakseen itse.

6. Se, mitä olemme sanoneet, eli että se, mikä kuuluu sille, joka on haastettu oikeuteen peculiumista, on kuitenkin vähennettävä, on ymmärrettävä niin, että jos hän ei voisi periä sitä muulla tavoin.

7. Julianus sanoo sitten, että jos myyjä, joka on myynyt orjan yhdessä peculiuminsa kanssa, haastetaan oikeuteen peculiumin perusteella, hänen ei pitäisi vähentää sitä, mikä hänelle kuuluu, sillä hän olisi voinut vähentää sen peculiumin tilistä; ja hän voi nyt nostaa henkilökohtaisen kanteen sen perimiseksi takaisin, koska se, mikä on velkaa isännälle, ei kuulu peculiumiin. Hän voi myös, kuten hän sanoo, nostaa myyntikanteen. Tämä on hyväksyttävä silloin, kun peculiumissa oli myyntihetkellä niin paljon, että isäntä pystyi täyttämään velkansa, mutta jos hänen saatavaansa on myöhemmin lisätty ja velan edellytys on täyttynyt, ja isäntä ei ole täyttänyt velkaa, on oltava päinvastaista mieltä.

8. Hän kysyy myös, jos joku on saanut orjan, jonka vuoksi hänellä oli peculium-kanne, voiko hän vähentää sen, mitä hän on hänelle velkaa, koska hänellä on oikeus De peculio -kanteeseen myyjää vastaan? Hän sanoo aivan oikein, että hän voi, sillä myös kuka tahansa muu henkilö voi valita, nostako hän kanteen myyjää vai ostajaa vastaan, ja tämä osapuoli valitsee siis vähennyksen kanteen sijasta. En ymmärrä, mitä valittamista velkojilla on, koska he voivat itse haastaa myyjän oikeuteen, jos he katsovat, että peculiumissa saattaa olla jotain.

9. Mutta ei pidä vähentää ainoastaan sitä, mikä on velkaa sille, jota vastaan kanne nostetaan, vaan myös sitä, mikä on mahdollisesti velkaa hänen yhtiökumppanilleen, ja Julianus on tätä mieltä Digestin kahdessatoista kirjassa; sillä saman periaatteen mukaisesti, jonka mukaan jompikumpi voidaan haastaa oikeuteen koko summasta, hänellä on oikeus vähentää se, mikä on velkaa toiselle. Tämä mielipide hyväksytään:

12. Julianus, Digest, XII kirja.

Siitä syystä, että tässä tapauksessa kanne voidaan nostaa sitä vastaan, johon nähden ei ole peculiumia.

(13) Ulpianus, On the Edict, kirja XXIX.

Mutta se, että kumpikaan osapuoli ei voi vähentää sitä, mitä toiselle kuuluu, ei pidä paikkaansa ostajan ja myyjän, käyttöoikeuden haltijan ja pelkän omistajan tapauksessa eikä muiden kuin osakkaiden, samoin kuin yksinomaisen omistajan ja vilpittömässä mielessä toimivan ostajan tapauksessa; ja tämän Julianus toteaa kahdessatoista kirjassa.

14. Julianus, Digest, XII kirja.

Lisäksi jos testamentissa määrätään, että orjasta tulee välittömästi vapaa, peculium-kanne on nostettava kaikkia perillisiä vastaan, eikä kukaan heistä voi vähentää enempää kuin mitä hänelle itselleen kuuluu.

(1) Jos taas orja kuoli isäntänsä elinaikana ja isäntä sitten kuoli vuoden kuluessa ja jätti jälkeensä useita perillisiä, sekä peculium-kanne että vähennysoikeus jakautuvat.

15. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXIX.

Mutta jos on kaksi vilpittömässä mielessä toimivaa haltijaa, on silti todettava, että kumpikaan ei voi vähentää enempää kuin hänelle kuuluu; ja sama sääntö pätee, jos on kaksi käyttöoikeuden haltijaa, koska heillä ei ole keskinäistä kumppanuutta. Samaa sääntöä sovelletaan toisinaan myös osakkaiden tapauksessa, jos heillä sattuu olemaan erilliset peculiat keskenään, jolloin toista heistä ei voida haastaa oikeuteen toisen peculian vuoksi. Jos peculium on kuitenkin yhteinen, heidät voidaan haastaa oikeuteen koko summasta, ja siitä vähennetään se, mitä kullekin heistä kuuluu.

(16) Julianus, Digest, kirja XII.

Mikä olisi sitten tilanne, jos yhteisen orjan peculium kuuluu vain yhdelle hänen isännistään? Ensinnäkin, jos joku myy puolet orjan osuudesta eikä myönnä hänelle peculiumia, ja sitten, jos joku antaa rahaa tai mitä tahansa omaisuutta yhteisomistuksessa olevalle orjalle siten, että omistusoikeus kyseiseen omaisuuteen säilyy, mutta orja saa sen hallinnan; Marcellus sanoo eräässä huomautuksessa, että tämä on tapaus, jossa yksi omistaja on ottanut peculiumin pois tai jossa omistaja on tosiasiaa myöntänyt sen, mutta myöntämistä sovelletaan hänen velallistensa velvoitteisiin.

17. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXIX.

Jos tavallisella orjallani on aliorjia, voinko vähentää tavallisen orjani peculiumista sen, mitä aliorjat ovat minulle velkaa? Ja ensimmäinen kysymys on, sisältyvätkö heidän peculiansa tavallisen orjan peculiaan. Proculus ja Atilicinus ovat sitä mieltä, että koska aliorjat kuuluvat peculiumiin yhdessä omien peculiumiensa kanssa, ja todellakin, se, mitä heidän omistajansa (eli tavallinen orja) on minulle velkaa, voidaan vähentää heidän peculiumistaan, mutta se, mitä aliorjat itse ovat velkaa, voidaan kuitenkin vähentää vain heidän omasta peculiumistaan. Lisäksi jos he ovat velkaa, eivät minulle vaan tavalliselle orjalle, velkasumma vähennetään heidän peculiumistaan, koska se on velkaa toiselle orjalle. Sitä, mitä tavallinen orja on heille velkaa, ei kuitenkaan vähennetä ensiksi mainitun peculiumista, koska heidän peculiuminsa sisältyy hänen peculiumiinsa. Servius oli tätä mieltä, mutta minä olen sitä mieltä, että heidän peculiumiaan korotetaan, aivan kuten jos isäntä on velkaa orjalleen.

18. Paulus, Kysymyksiä, kirja IV.

Tästä seuraa, että jos hänen oma peculiuminsa jätetään Stichukselle ja hän nostaa testamentin nojalla kanteen, häntä ei pakoteta luovuttamaan sitä, mitä hänen aliorjansa on velkaa testamentintekijälle, ellei aliorjalla ole peculiumia.

19. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXIX.

Näin ollen herää kysymys, voidaanko, jos kanne on nostettu peculiumin perusteella tavallisen orjan puolesta, nostaa kanne myös aliorjan osalta, ja mielestäni näin ei voida tehdä. Mutta jos kanne on nostettu aliorjan peculiumin perusteella, kanne voidaan nostaa myös tavallisen orjan peculiumin perusteella.

1. Kädessäni voi olla peculium, joka on kahdella eri oikeudellisella nimikkeellä; esimerkiksi jos on dotal-orja, hänellä voi olla peculium, josta minä olen kiinnostunut, ja hänellä voi olla myös peculium, josta vaimoni on kiinnostunut, sillä se, mitä hän on saanut aviomiehen liiketoiminnan kautta tai työllä, kuuluu aviomiehelle; ja näin ollen, jos hänet on nimitetty perilliseksi tai hänelle on testamentattu perintö suhteessa aviomieheen, Pomponius sanoo, että hän ei ole velvollinen luopumaan siitä. Jos siis minua vastaan nostetaan kanne sopimuksesta, jossa minä olen osallisena, voinko vähentää kaiken sen, mikä on minulle velkaa, liittyi se sitten omaan tai vaimoni liiketoimintaan? Vai erotetaanko aviomiehen ja vaimon tapaukset toisistaan näiden kahden peculiumin osalta, jotta voidaan tarkastella sen velan alkuperää, josta kanne nostetaan; jos siis kanne nostetaan siitä peculiumista, jossa vaimo on osallisena, voinko vähentää sen, mikä on velkaa kyseisestä sopimuksesta, jos taas sopimuksesta, jossa minä olen osallisena, voinko vähentää sen, mikä kuuluu minulle? Tätä kysymystä käsitellään selkeämmin käyttöoikeuden haltijan tapauksessa: voidaanko häntä vastaan nostaa kanne peculiumista vain siitä sopimuksesta, joka koskee häntä, vai voidaanko se nostaa mistä tahansa sopimuksesta? Marcellus toteaa, että myös käyttöoikeuden haltija on vastuussa, ja minkä tahansa sopimuksen perusteella, sillä sopimuksen tekijä pitää orjan koko peculiumia omana omaisuutenaan. Hän sanoo, että on ilmeistä, että on joka tapauksessa myönnettävä, että kun asianosainen on ensin haastettu oikeuteen, se, joka ei ole saanut mitään, voidaan haastaa oikeuteen lopusta. Tämä mielipide on järkevämpi, ja Papinianus hyväksyy sen. Sitä on pidettävä myös kahden vilpittömässä mielessä toimivan ostajan tapauksessa. Aviomiehen tapauksessa on kuitenkin parempi sanoa yksinkertaisesti, että hän on vastuussa peculium-kanteesta. Jos aviomies on kuitenkin maksanut jotain tämänkaltaisesta orjasta, voiko hän vähentää sen vaimoa vastaan, joka nostaa kanteen myötäjäistensä perusteella? Ja hän sanoo, että jos se, mitä velkojalle on maksettu, liittyy kummankin lajin peculiumiin, se on vähennettävä suhteellisesti molempien peculiumista, ja tästä voidaan ymmärtää, että jos sopimus koski jompaakumpaa peculiumia, vähennys tehdään toisaalta vain vaimon osalta ja toisaalta ei tehdä yhtään vähennystä, jos sopimuksessa viitataan siihen peculiumiin, joka jäi aviomiehelle.

2. Joskus kanne peculiumista myönnetään itse käyttöoikeuden haltijalle isäntää vastaan; esimerkiksi jos orjalla on peculium edelliseen nähden, mutta jälkimmäiseen nähden hänellä ei ole sitä lainkaan tai se on pienempi kuin mitä käyttöoikeuden haltijalle kuuluu. Käänteisesti ottaen sama asia tapahtuu, vaikka kahden omistajan tapauksessa riittää osakkuuskanne tai yhteisen omaisuuden jakamista koskeva kanne;

20. Paulus, Ediktistä, kirja XXX.

Osakkaat eivät nimittäin voi nostaa peculium-kannetta toisiaan vastaan.

21. Ulpianus, On the Edict, XXIX kirja.

Praetor on myös parhaista syistä veloittanut peculiumiin sen, mitä isäntä oli tehnyt pahantahtoisesti, minkä kautta peculium on pienentynyt. Meidän on kuitenkin ymmärrettävä, että ilkvallalla tarkoitetaan sitä, että hän on riistänyt peculiumin ja myös sitä, että hän on sallinut hänen sekaantua peculiumin asioihin velkojien vahingoksi; ja Mela kirjoittaa, että tämä on ilkvallalla tehty teko. Lisäksi, jos joku, kun hänellä on ajatus siitä, että joku toinen osapuoli aikoo nostaa kanteen häntä vastaan ja siirtää peculiumin jollekin toiselle, hän ei ole vapaa petoksesta. Jos hän kuitenkin maksaa velan kolmannelle osapuolelle, en epäile, etteikö hän olisi vastuussa, koska hän maksaa velkojalle, ja velkojan on laillista olla huolellinen periessään takaisin sen, mikä hänelle kuuluu.

(1) Jos teko on tehty edunvalvojan, mielisairaana hoitajan tai asiamiehen petoksen kautta, on harkittava, onko edunvalvojaa, mielisairasta vai toimeksiantajaa haettava oikeuteen peculiumista? Mielestäni, jos edunvalvoja on maksukykyinen, holhousmiehen tulisi korvata se, mitä hän on menettänyt petoksensa vuoksi, ja näin on erityisesti silloin, jos hänen käsiinsä on joutunut jotakin; ja niin Pomponius toteaa Epistoloiden kahdeksannessa kirjassa. Samaa on sanottava kuraattorin tai asiamiehen kohdalla.

(2) Ostaja ei ole vastuussa myyjän petoksesta, eikä myöskään perillinen tai muu oikeudenomistaja, paitsi siltä osin kuin omaisuus on joutunut hänen käsiinsä petoksen vuoksi.

(3) Riippumatta siitä, onko petos tehty ennen tai jälkeen liikkeeseenlaskun, se kuuluu tuomioistuimen toimivaltaan.

(4) Jos isäntä tai isä kieltäytyy vastaamasta peculium-kanteeseen, häntä ei tule kuulla, vaan hänet on pakotettava liittymään asiaan kuten muissakin henkilökohtaisissa kanteissa.

22. Pomponius, On Sabinus, kirja VII.

Jos isäntä on antanut vakuuden uhkaavan vahingon varalta viitaten taloon, joka on osa peculiumia, tämä on otettava huomioon, ja sen vuoksi sen osapuolen, joka nostaa kanteen peculiumista, on asetettava vakuus.

23. Sama, On Sabinus, kirja IX.

Osapuolen, joka antaa vakuuden uhkaavan vahingon varalta peculiumiin kuuluvan talon osalta, on asetettava vakuus koko summalle, aivan kuten aliorjan vuoksi nostettua noxal-kannetta on puolustettava koko summalle, koska kantaja, jos puolustusta ei ole asianmukaisesti tehty, vie omaisuuden pois tai pitää sitä hallussaan panttina.

24. Ulpianus, On Sabinus, kirja XXVI.

Mielisairaahan henkilön kuraattori voi sekä antaa että evätä peculiumin hallinnan orjalle sekä mainitun mielisairaahan henkilön pojalle.

25. Pomponius, On Sabinus, XXIII kirja.

Peculiumiin luetaan kaikki vaatteet, jotka isäntä on antanut orjan pysyvään käyttöön ja jotka hän on luovuttanut hänelle sillä ehdolla, että kukaan muu ei saa käyttää niitä ja että hän säilyttää niitä näiden ehtojen mukaisesti. Vaatteet, jotka isäntä on antanut orjalle väliaikaiseen käyttöön ja vain käytettäväksi tiettyihin tarkoituksiin tiettyinä aikoina, esimerkiksi silloin, kun isäntä palvelee orjaa tai palvelee häntä pöydässä, eivät kuitenkaan kuulu peculiumiin.

(26) Paulus, Ediktistä, kirja XXX.

Jos isäntä on kerran tämänkaltaisessa tapauksessa, eli jos hän on syyllistynyt petokseen, korvannut peculiumin määrän sen jälkeen, kun hänet on haastettu oikeuteen, häntä ei samalla perusteella pakoteta maksamaan mitään muille. Ja lisäksi, jos orja on hänelle velkaa yhtä paljon kuin se, jolla hän on petollisesti pienentänyt summan, tuomiota ei saa antaa häntä vastaan. Edellä sanotusta seuraa, että myös silloin, kun orja on vapautettu manumitaatiosta tai luovutettu, hän on vuoden kuluessa vastuussa myös petoksen perusteella.

27. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja IX.

Kanne peculiumin perusteella myönnetään sekä naisorjien että isän valvonnassa olevien tyttärien osalta, ja erityisesti silloin, kun nainen on räätäli tai kutoja tai harjoittaa jotain tavanomaista ammattia, tämä kanne voidaan nostaa häntä vastaan. Julianus sanoo, että heidän osaltaan olisi myönnettävä kanne tallettamista vastaan ja myös kanne lainaamista vastaan käyttöä varten, ja että myötävaikuttava kanne olisi myönnettävä, jos he ovat isän tai isännän tietämättä käyneet kauppaa peculiumiin

kuuluvilla tavaroilla. Tämä on vielä varmempaa, jos omaisuutta on käytetty isän tai isännän hyväksi ja sopimus on tehty hänen johdollaan.

1. On vahvistettu, että isännän perillisen on vähennettävä myös sellainen kuolinpesään kuuluva omaisuus, jonka orja, jonka lukuun peculium-kanne häntä vastaan nostetaan, oli joko vienyt, kuluttanut tai vahingoittanut ennen kuolinpesään tuloa.
2. Jos orja on vieraantunut, vaikka preetori lupaa kanteen peculiumista vuoden kuluessa sitä vastaan, joka hänet on vieraantunut, kanne myönnetään kuitenkin uutta isäntää vastaan; eikä sillä ole merkitystä, onko hän hankkinut mukanaan toisen peculiumin vai onko hän myöntänyt samalle orjalle sen, minkä hän on aikanaan ostanut tai saanut lahjaksi yhdessä hänen kanssaan.
3. On myös päätetty (ja Julianus hyväksyy sen), että velkojat saavat joka tapauksessa nostaa kanteen joko osakkeista yksittäisiä henkilöitä vastaan tai yhtä osapuolta vastaan koko summasta.
4. Julianus ei kuitenkaan katso, että orjan myyneen osapuolen pitäisi saada nostaa kanne peculiumista ostajaa vastaan sen osalta, mitä hän lainasi orjalle ennen myyntiä.
5. Lisäksi, jos minä lainaan toisen orjalle, ostan hänet ja myyn hänet sitten, hän ei myöskään katso, että minulle pitäisi myöntää kanne ostajaa vastaan.
6. Hän katsoo kuitenkin, että minulle pitäisi myöntää kanne myyjää vastaan, mutta vain vuoden kuluessa, joka lasketaan ostopäivästä, siitä summasta, jonka lainasin hänelle, kun hän vielä kuului toiselle, ja joka vähennetään siitä, mitä orjalla on peculiumina minuun nähden.
7. Mutta niin kuin Julianus ei katso, että kun hänet on vieraannut, minulle pitäisi myöntää oikeus nostaa kanne ostajaa vastaan sen perusteella, mitä olen itse lainannut omalle orjalleni, niin hän kieltää myös sen, että minulla olisi oikeus nostaa kanne ostajaa vastaan sen perusteella, mitä oma orjani on lainannut toiselle orjalleni, jos se, jolle laina annettiin, on vieraannuttu.
8. Jos joku on tehnyt sopimuksen kahdelle tai useammalle henkilölle kuuluvan orjan kanssa, hänen pitäisi saada nostaa kanne koko summasta ketä tahansa omistajista vastaan, jonka hän haluaa; sillä on epäoikeudenmukaista, että se, joka on tehnyt sopimuksen yhden kanssa, joutuu jakamaan kanteensa useampaa vastapuolta vastaan, ja olisi otettava huomioon paitsi se peculium, joka kyseisellä orjalla on suhteessa siihen osapuoleen, jota vastaan kanne on nostettu, myös se, josta toinen omistaja tai muut omistajat ovat kiinnostuneita. Tästä ei kuitenkaan aiheudu vahinkoa sille, jota vastaan tuomio on annettu, sillä hän voi itse periä osakkaaltaan tai osakkailtaan yhtiökanteen tai yhteisen omaisuuden jakamista koskevan kanteen kautta

takaisin sen, mitä hän on maksanut osuutensa ylittävältä osalta. Julianus sanoo, että tämä pätee silloin, kun toisella omistajalla oli oikeus johonkin peculiumiin, sillä tässä tapauksessa katsotaan, että kumpikin on maksamalla vapauttanut osakkaansa velasta; mutta kun ei ole mitään peculiumia, josta toinen on kiinnostunut, pätee päinvastainen sääntö, koska hänen ei ymmärretä vapauttaneen häntä velasta millään tavalla.

28. Julianus, Digest, kirja XI.

Sen vuoksi, jos kukaan ei ole tullut perilliseksi tai osakkaan omaisuuden haltijaksi, sen, jota vastaan kanne on nostettu, olisi saatava tuomio häntä vastaan siitä määrästä, johon hänellä voi olla oikeus peculiumista sen lisäksi, minkä hän voi saada omaisuudesta.

29. Gaius, Provincial Edictistä, kirja IX.

Jos joku on testamentilla määrännyt orjan vapaaksi ja jättänyt perillisiksi henkilöitä, jotka ovat tehneet sopimuksen kyseisen orjan kanssa, perilliset voivat nostaa kanteen De peculio toisiaan vastaan, sillä kukin on vastuussa jokaiselle toiselle, joka nostaa kanteen, siitä määrästä peculiumia, johon hänellä on oikeus.

1. Vaikka isäntä kieltää sopimuksen tekemisen orjan kanssa, peculium-kanne voidaan nostaa häntä vastaan.

30. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXIX.

Herää kysymys, voidaanko kanne peculiumista nostaa, vaikka peculiumissa ei olisi mitään, kun oikeudenkäynti pannaan vireille, edellyttäen vain, että siinä on jotain silloin, kun tuomio on annettu? Proculus ja Pegasus sanovat, että kanne on kuitenkin pätevä, koska vaatimus on asianmukaisesti esitetty, vaikka peculiumissa ei olisikaan mitään. On todettu, että samaa sääntöä sovelletaan tuotantokanteeseen ja esineoikeudelliseen kanteeseen. Myös me hyväksymme tämän lausunnon.

1. Jos kanne nostetaan sellaista henkilöä vastaan, joka on perillinen isäntänsä tai isänsä perintöosuuteen, tuomio on annettava häntä vastaan vain sen peculiumin määrästä, johon haastettu perillinen on oikeutettu. Samaa sääntöä sovelletaan silloin, kun omaisuutta on käytetty hänen hyväkseen, suhteellisesti, ellei hän ole käyttänyt jotakin perillisen itsensä hyväksi, eikä perillistä voida haastaa oikeuteen kuin yhtä yhteisomistajista, vaan ainoastaan hänen osuudestaan.

2. Mutta jos orja itse on määrätty osuuden perilliseksi, kanne voidaan nostaa myös häntä vastaan samalla tavalla.

3. Jos kuitenkin poika on nimitetty, vaikkakin vain osuudestaan, hän on kuitenkin kanteen kohteena koko määrästä, mutta jos hän haluaa saada osittaisen velvoitteensa kanssaperilliselleen, häntä on kuultava; sillä mitä jos omaisuus on käytetty isän

hyväksi? Miksi poika ei saisi periä kanssaperilliseltä sitä, mikä kuuluu hänen isänsä omaisuuteen? Sääntö on sama silloin, kun peculium on erittäin arvokas.

4. Se, joka on kerran nostanut kanteen peculiumista, voi nostaa uudelleen kanteen jäljellä olevasta velasta, jos peculium on kasvanut.

5. Jos myyjä on voittanut velkojan vuoden kulumiseen perustuvalla poikkeuksella, velkojalle on myönnettävä vapautus ostajaa vastaan; mutta jos tämä on tapahtunut jonkin muun poikkeuksen nojalla, velkojan on vapautettava velkojansa vain siinä määrin, että hän voi periä jäljelle jäävän osan takaisin ostajalta, jos siitä on vähennetty se määrä, jonka hän olisi voinut saada myyjältä.

6. Jos väitetään, että kyseessä on petos, on otettava huomioon aika, sillä preetori ei voisi sallia, että petokseen vedotaan esteenä sen jälkeen, kun määräaika petoskanteen nostamiselle on kulunut umpeen, koska tätä kannetta ei myönnetä laissa säädetyn ajan päätyttyä.

7. Perillisen tapauksessa petosta koskeva lauseke olisi kuitenkin laadittava sen osalta, mikä on tullut hänen haltuunsa, eikä sen enempää.

31. Paulus, Ediktistä, kirja XXX.

Jos perillinen on kuitenkin itse syyllistynyt petokseen, hänen on korvattava koko summa.

(32) Ulpianus, Disputations, kirja II.

Jos yksi kahdesta tai useammasta sellaisen osapuolen perillisestä, joka olisi voitu haastaa oikeuteen vuoden kuluessa, saa kanteen häntä vastaan, ja orja on vapautettu manumitaatiosta, tai tämä on määrätty tehtäväksi, tai hänet on myyty tai kuollut, kaikki perilliset vapautuvat vastuusta; vaikka se osapuoli, jota vastaan kanne nostetaan, ei saa saada tuomiota häntä vastaan suuremmasta summasta kuin sen peculiumin määrästä, joka hänellä on käsissään, ja tämän totesi myös Julianus. Samaa sääntöä sovelletaan, jos omaisuus on käytetty jonkun perillisen hyväksi. Jos kuitenkin on useita käyttöoikeudenhaltijoita tai vilpittömässä mielessä toimivia omistajia ja yksi heistä haastetaan oikeuteen, hän vapauttaa muut, vaikka häntä vastaan ei saisi antaa tuomiota suuremmasta määrästä peculiumia kuin mitä hänellä on hallussaan. Mutta vaikka tämä tapahtuu tiukan lainsäännön mukaisesti, oikeudenmukaisuus vaatii kuitenkin, että kanne on myönnettävä niitä vastaan, jotka vapautuvat lain sattumanvaraisesti, niin että pikemminkin takaisinsaanti kuin kanteen nostaminen vapauttaa heidät; sillä se, joka tekee sopimuksen orjan kanssa, pitää mielessään omaisuutenaan koko peculium-määrää, olipa se missä tahansa, ja se on hänen omaisuutensa.

1. Mutta vaikka tässä kanteessa palautetaan entinen, on silti otettava huomioon sekä lisääntyminen että vähentyminen; ja siksi on otettava huomioon peculiumin tämänhetkinen tila, riippumatta siitä, onko peculiumissa tällä hetkellä mitään vai onko siihen kertynyt jotain. Näin ollen sekä myyjän että ostajan kannalta tämä vaikuttaa meistä paremmalta näkemykseltä, nimittäin, että voimme periä ostajalta takaisin sen, mitä peculiumiin on kertynyt, eikä ostajan vaatimusta ole pidettävä takautuvana siihen ajankohtaan, jolloin myyjä haastettiin oikeuteen, ja samaan oikeudenkäyntiin kuuluvana.

2. Jos orjan myyjä myy orjan yhdessä peculiumin kanssa ja luovuttaa peculiumin, häntä vastaan ei voida nostaa kannetta siitä edes vuoden kuluessa, sillä kuten Neratius on todennut, tämä orjan hinta ei ole peculiumia.

(33) Javolenus, On Cassius, kirja XII.

Mutta jos joku on myynyt orjan siinä ymmärryksessä, että hän saisi peculium-hinnan, peculiumin katsotaan olevan sen osapuolen hallussa, jolle siitä maksettu hinta on maksettu.

34. Pomponius, Erinäisiä kohtia, kirja XII.

Eikä sen käsissä, joka omistaa peculiumin muodostavan omaisuuden.

35. Javolenus, On Cassius, kirja XII.

Mutta jos perillinen on määrätty luovuttamaan peculium tietyn summan saatuaan, peculiumin ei katsota olevan perillisen käsissä.

36. Ulpianus, Disputations, kirja II.

Kysymys on siitä, pitäisikö isän tai isännän vastata vilpittömässä mielessä tehdyissä sopimuksissa ainoastaan peculiumista vai koko summasta; aivan kuten oli keskusteltu myötäjäkanteesta, jossa pojalle annetaan myötäjäiset, voidaanko isää haastaa oikeuteen ainoastaan peculiumin määrästä? Minä olen kuitenkin sitä mieltä, että kanne voidaan nostaa paitsi peculiumin määrästä myös siltä osin kuin nainen on tullut petetyksi ja huijatuksi isän ilkeän juonen vuoksi; sillä jos hänellä on omaisuutta eikä hän ole valmis luopumaan siitä, on vain oikeudenmukaista, että häntä vastaan annetaan tuomio siitä määrästä, jonka arvoinen se on; sillä Pomponius on sanonut, että se, mitä nimenomaan on sanottu tapauksessa, jossa on kyse orjasta, jolle on annettu omaisuutta pantiksi, on ymmärrettävä niin, että se pätee myös muihin vilpittömässä mielessä tehtyihin kanteisiin. Sillä jos orjalle on annettu omaisuutta pantiksi, kanne voidaan nostaa paitsi peculiumista ja siitä, mitä on käytetty isännän liiketoiminnassa, myös tämän lisäsäännöksen perusteella: "Siltä osin kuin kantajaa on petetty ja huijattu

isännän pahantahtoisen keksinnön vuoksi." Isännän katsotaan toimineen vilpillisesti, jos hän ei ole halukas suorittamaan hyvitystä, vaikka hänellä olisi siihen valtuudet.

(37) Julianus, Digest, kirja XII.

Jos poikasi velkoja määrää sinut hänen perilliseksi ja sinä myyt tilan, olet vastuussa peculiumista tämän sopimuslausekkeen nojalla, nimittäin: "Minkä tahansa rahasumman, joka on peräisin kuolinpesästä ja joka tulee käteesi."

1. Jos sallitte orjanne ostaa aliorjan kahdeksalla aureilla, ja hän ostaa hänet kymmenellä ja kirjoittaa teille, että hän on ostanut hänet kahdeksalla, ja sallitte hänen maksaa kahdeksan teidän rahoistanne, ja hän maksaa kymmenen, voitte periä vain kaksi aurea tällä perusteella, ja nämä korvataan myyjälle vain orjan peculiumin suuruisena.

2. Myin Titiukselle orjan, joka oli minulla joko hänen tai Semproniuksen kanssa yhteisessä omistuksessa. Ennen kuin minua vastaan nostettiin De peculio -kanne mainitun orjan vuoksi, heräsi kysymys, pitäisikö peculiumista Titiusta vai Semproniuista vastaan nostetussa kanteessa ottaa huomioon se peculium, joka oli minun hallussani? Totesin, että jos kanne nostettaisiin Semproniuista vastaan, käsissäni olevasta peculiumista ei missään tapauksessa saisi tehdä tiliä, koska hänellä ei olisi minua vastaan kanneoikeutta, jolla hän voisi saada takaisin maksamansa summan. Lisäksi, jos kanne nostettaisiin Titiusta vastaan yli vuosi sen jälkeen, kun olin tehnyt kaupan, minun käsissäni olevaa peculiumia ei saisi ottaa huomioon, sillä De peculio -kannetta ei nyt voida nostaa minua vastaan. Jos kanne kuitenkin nostetaan vuoden kuluessa, myös tämä peculium on otettava huomioon, sillä on vahvistettu, että jos orja on luovutettu, velkojan on voitava nostaa kanne sekä myyjää että ostajaa vastaan.

3. Jos peculiumia koskeva kanne on nostettu sellaista osapuolta vastaan, jolla on käyttöoikeus orjaan, ja velkoja on saanut takaisin vähemmän kuin hänelle kuuluva määrä, ei ole epäoikeudenmukaista, että hän saa sen, mihin hänellä on oikeus koko peculiumista, riippumatta siitä, onko se käyttöoikeuden haltijan vai omistajan hallussa. Sillä ei ole merkitystä, onko orja vuokrannut omat palveluksensa käyttöoikeuden haltijalta vai lainannut tältä rahaa. Siksi hänelle olisi myönnettävä kanne omaisuuden omistajaa vastaan, ja siitä olisi vähennettävä se, mitä orjalla on peculiumina suhteessa käyttöoikeuden haltijaan.

38. Africanus, Questions, kirja VIII.

Olen tallettanut kymmenen aureia isän valvonnassa olevalle pojalle, ja nostan peculiumia koskevan tallettamiskanteen. Vaikka poika ei ole isälle mitään velkaa ja hänellä on hallussaan nämä kymmenen aureia, hän kuitenkin ajatteli, että tuomiota ei saisi antaa isää vastaan sen enempää kuin jos tämän lisäksi ei olisi mitään peculiumia, sillä koska nämä rahat jäävät minun omaisuudekseni, ne eivät sisälly peculiumiin. Hän sanoo myös, että jos joku muu henkilö, kuka tahansa, nostaa kanteen peculiumista, ei pitäisi olla pienintäkään epäilystä siitä, että sitä ei saa laskea. Siksi minun pitäisi nostaa kanne tuottamisesta, ja kun omaisuus on tuotu, nostaa kanne sen takaisin saamiseksi.

(1) Kun tyttö, joka on menossa naimisiin isän valvonnassa olevan pojan kanssa, lupaa tälle tietyn rahasumman myötäjäisrahaksi, ja kun avioero on saatu, hän nostaa kanteen koko summasta isää vastaan; pitäisikö hänet vapauttaa koko lupauksesta, vai pitäisikö siitä vähentää se, mitä poika on isälle velkaa? Hän vastasi, että hänet olisi vapautettava koko lupauksesta, sillä jos häntä vastaan nostettaisiin kanne lupauksen perusteella, hän voisi varmasti suojella itseään pahantahtoisuuteen perustuvalla poikkeuksella.

(2) Stichuksella on peculiumissaan Pamphilus, joka on kymmenen aureen arvoinen, ja mainittu Pamphilus on isännälle velkaa viisi aureeta. Jos kanne peculiumista nostetaan Stichuksen vuoksi, on katsottu, että Pamphiluksen arvo on arvioitava, ja itse asiassa koko arvo, vähentämättä sitä, mitä Pamphilus on velkaa isännälle, sillä kenenkään ei voida katsoa olevan itse omassa peculiumissaan; ja siksi tässä tapauksessa isäntä kärsii tappion, aivan kuten hän kärsi, jos hän olisi antanut lainaa jollekin muulle orjalleen, jolla ei ole peculiumia. Hän sanoo, että tämä käy selvemmin ilmi, jos todetaan, että peculium jätettiin Stichukselle, joka, jos hän nostaa kanteen testamentin nojalla, ei varmasti joudu kärsimään vähennystä siitä summasta, jonka hänen aliorjansa on velkaa, ellei sitä oteta hänen omasta peculiumistaan; muutoin tuloksena on, että jos aliorja on isännälle yhtä paljon velkaa, hänen itsensä ymmärretään olevan vailla mitään peculiumissa, mikä on varmasti järjetöntä.

(3) Lainasin rahaa orjalle, jonka olin myynyt sinulle. Heräsi kysymys, pitäisikö minulle myöntää kanne De peculio teitä vastaan, jotta se, mikä peculiumista jäi käteeni, olisi vähennettävä. Tämä ei itse asiassa pidä vähimmäskään määrin paikkaansa, eikä sillä ole mitään merkitystä, nostanko kanteen vuoden kuluessa siitä, kun myin orjan, vai sen jälkeen; sillä kanteen minua vastaan eivät saa nostaa muut, jotka tekivät sopimuksen hänen kanssaan tuolloin. Toisaalta taas, jos ne, jotka olivat tehneet sopimuksen tämän orjan kanssa aiemmin, nostavat kanteen minua vastaan, en voi vähentää sitä, mitä hän alkoi olla minulle velkaa sen jälkeen. Tästä käy ilmi, että myöhemmin tehdyt sopimukset eivät millään tavoin vaikuta käsiini jääneen peculiumin vastuuseen.

39. Florentinus, Institutes, kirja XI.

Peculium muodostuu myös siitä, mitä joku on säästänyt omalla säästäväisyydellään tai mitä hän on jonkun palveluksen suorittamisella ansainnut lahjaksi joltakulta, jos lahjoittaja on tarkoittanut, että orja saisi tämän omaksi omaisuudekseen.

40. Marcianus, Säännöt, kirja V.

Peculium syntyy, kasvaa, vähenee ja kuolee, ja siksi Papirius Fronto sanoo hyvin oikein, että peculium muistuttaa ihmistä.

1. Heräsi kysymys, miten peculium syntyy. Vanhat ihmiset tekivät tässä suhteessa eron, sillä jos orja on hankkinut jotain sellaista, mitä isäntä ei ollut velvollinen hankkimaan, se on peculium, mutta jos hän on hankkinut tunikoita tai muuta sellaista, mitä isäntä on velvollinen hankkimaan hänelle, se ei ole peculium. Peculium syntyy siis tällä tavoin, se kasvaa, kun sitä lisätään, se vähenee, kun aliorjat lakkaavat olemasta tai omaisuus tuhoetaan, se kuolee, kun se otetaan pois.

41. Ulpianus, On Sabinus, kirja XLIII.

Orja ei voi olla mitään velkaa, eikä orjalle voi olla mitään velkaa; mutta kun käytämme tätä sanaa väärin, osoitamme pikemminkin tosiasian kuin viittaamme velvoitteeseen siviilioikeudessa. Näin ollen isäntä voi oikeutetusti vaatia muukalaisilta sitä, mitä orjalle on velkaa, ja sen osalta, mitä orja itse on velkaa, myönnetään tästä syystä kanne isäntää vastaan peculiumilla; ja myös siltä osin kuin omaisuutta on käytetty isännän asioihin.

42. Sama, Ediktistä, kirja XII.

Eräät viranomaiset katsovat hyvin perustellusti, että kanne peculiumista olisi myönnettävä arrogatoria vastaan; vaikka Sabinus ja Cassius ovatkin sitä mieltä, että kanne peculiumista ei saisi tulla kysymykseen aiemmin tehtyjen liiketoimien perusteella.

43. Paulus, Ediktistä, kirja XXX.

Jos sen jälkeen, kun olen nostanut kanteen sinua vastaan peculiumin perusteella, ja ennen kuin asia on ratkaistu, olet myynyt orjan; Labeo sanoo, että sinua vastaan olisi annettava tuomio myös sen peculiumin osalta, jonka hän on hankkinut ollessaan ostajan hallussa, ja että sinulle ei pitäisi myöntää vapautusta; sillä tämä tapahtui omasta syystä, koska myit orjan.

44. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXIII.

Jos joku on tehnyt sopimuksen isän valvonnassa olevan pojan kanssa, hänellä on kaksi velallista, poika koko summan osalta ja isä vain peculiumin verran.

45. Paulus, Ediktistä, kirja LXI.

Ja näin ollen, jos isä on ottanut peculiumin pojalta pois, velkojat voivat kuitenkin nostaa kanteen poikaa vastaan.

(46) Sama, On the Edict, kirja LX.

Sen, joka myöntää peculiumin hallinnan, ymmärretään sallivan yleisesti sen, minkä hän haluaisi sallia erityisesti.

(47) Sama, On Plautius, kirja IV.

Aina kun kauppaan laitetaan ilmoitus seuraavasti: "Kiellän kaikenlaisen liiketoiminnan harjoittamisen orjani Januariukseni kanssa", todetaan, että isäntä on saanut vastuuvapauden ainoastaan Institorian Actionin nojalla eikä peculiumiin perustuvan vastuuvapauden nojalla.

1. Sabinus oli sitä mieltä, että jos orjasta oli tullut vakuus, De peculio -kannetta ei saisi nostaa isäntää vastaan, ellei vakuus ollut asetettu isännän liiketoimintaa varten tai koskenut peculiumiin kuuluvaa omaisuutta.

2. Jos kanne De peculio on kerran nostettu, vaikka tuomiota annettaessa todetaan, että peculium on pienempi kuin mitä hän on velkaa, on kuitenkin todettu, että ei ole perusteita antaa vakuutta peculiumin tulevan lisääntymisen varalta, koska tämä tapahtuu yhtiömieskanteessa, koska yhtiömies on velkaa koko summan.

3. Kun orjan velkoja on saanut osan velasta takaisin ostajalta, Proculus sanoo, että myyjää vastaan voidaan nostaa kohtuullinen kanne jäljellä olevasta osasta, mutta kantajalle ei saa aluksi antaa lupaa jakaa kannetta siten, että hän voi nostaa kanteen samanaikaisesti ostajaa ja myyjää vastaan; sillä riittää, että hänelle myönnetään vain tämä oikeus; kun hän valitsee yhden vastaajan ja saa takaisin vähemmän kuin velka, hänelle myönnetään kanne toista vastaajaa vastaan, koska edellinen kanne on kumottu. Tämä on nykyaikainen käytäntö.

4. Ei ainoastaan kuka tahansa velkoja voi nostaa kanteen myyjää vastaan aiemmin tehtyjen kauppojen perusteella, vaan myös ostaja itse voi tehdä niin (ja tätä mieltä oli Julianus), vaikka hän itse voi tehdä vähennyksen toista kantajaa vastaan, edellyttäen, että hän ottaa huomioon sen, mitä hänellä on käsissään.

5. Jos orja myydään ilman peculiumiaan, seurauksena on, että myyjä voi käyttää vähennystä; ja jos orja myynnin jälkeen jää velkaa myyjälle, tämä ei vähennä peculiumia, koska hän ei ole velkaa isännälleen.

6. Se, mitä olemme todenneet ostajan ja myyjän osalta, on sama kuin jos omistusoikeus muuttuisi muulla tavoin, kuten perinnön tai myötäjäislahjan kautta; sillä orjan peculium, missä tahansa se onkin, ymmärretään muistuttavan vapaan miehen omaisuutta.

48. Sama, Plautiuksesta, kirja XVII.

Peculiumin vapaa hallinta ei säily karkurin tai varastetun orjan tapauksessa eikä sellaisen orjan tapauksessa, jonka ei tiedetä olevan elossa eikä kuollut.

1. Jokainen, jolle peculiumin hallinta on annettu, voi korvata oman velallisensa.

49. Pomponius, Quintus Muciuksesta, kirja IV.

Ei ainoastaan se peculium, jonka omistaja on antanut orjalleen, vaan myös kaikki se, mikä on hankittu hänen tietämättään, mutta jonka hän olisi sallinut peculiumissa olla, jos hän olisi tiennyt siitä.

1. Jos orjani minun tietämättäni hoitaa minun liiketoimiani, häntä pidetään velallisenani samassa määrin kuin hän olisi ollut vastuussa, jos hän olisi vapaana miehenä hoitanut ne.

2. Jotta orjaa voidaan pitää velallisena isännälle tai isäntää orjalle, on kiinnitettävä huomiota siviililain säännöksiin; ja näin ollen, jos isäntä on ilmoittanut tilityksessään olevansa velkaa orjalleen, vaikka tosiasiallisesti hän ei ole lainannut rahaa eikä velan syntymiseen ole aiemmin ollut mitään muutakaan syytä, pelkkä tilitys ei tee orjasta velallista.

50. Papinianus, Kysymyksiä, kirja IX.

Silloin kun peculiumissa ei ole mitään, isä kätkeytyy, minua, joka olen aikeissa nostaa De peculio -kanteen häntä vastaan, ei voida asettaa hänen omaisuutensa haltuunsa sen säilyttämiseksi, koska hän, joka olisi oikeutettu vapautumaan vastuusta, jos hän olisi liittynyt liikkeeseen, ei kätkeydy petoksen tekemisen tarkoituksessa. Sillä ei myöskään ole merkitystä, jos häntä vastaan annetaan tuomio; sillä jos velka erääntyy tietynä ajankohtana tai jollakin ehdolla, asianosaisen ei myöskään katsota kätkeytyvän petoksen vuoksi, vaikka tuomari saattaakin tuomita hänet perusteettomasti. Julianus on kuitenkin sitä mieltä, että vakuus, joka on annettu ajankohtana, jolloin peculiumissa ei ole mitään, on vastuullinen, koska vakuus voidaan hyväksyä tulevaa kanneoikeutta varten, jos se hyväksytään tällä tavoin.

1. Jos velkoja nimeää perilliseksi isän, joka on vastuussa peculiumista, koska kuolinajankohtaa tarkastellaan Lex Falcidian toimintaa silmällä pitäen, otetaan huomioon tuolloin olemassa oleva peculium.

2. Jopa sen jälkeen, kun isäntä on haastettu peculiumista, vakuus voidaan ottaa orjan puolesta; ja tästä syystä, samasta syystä kuin siitä, että jos orja maksaa rahat sen jälkeen, kun issue on liitetty kanteeseen, hän ei voi saada niitä takaisin enempää kuin jos issue ei olisi liitetty, vakuus katsotaan laillisesti otetuksi, koska luonnollista velvoitetta, joka orjallakin katsotaan syntyneen, ei ole tehty riita-asiaksi.

3. Eräs toiselle kuuluva orja, joka palveli minua vilpittömässä mielessä, maksoi minulle Titiukselta lainattua rahaa, jotta voisin vapauttaa hänet, ja minä tein niin; velkoja kysyi, ketä hän voisi haastaa peculiumista. Sanoin, että vaikka muissa tapauksissa velkoja saisi valita, tässä tapauksessa kanne olisi nostettava isäntää vastaan, ja hän voisi nostaa kanteen minua vastaan niiden rahojen palauttamiseksi, jotka hän oli saanut ja joita ei ollut luovutettu sen liiketoimen vuoksi, jonka sanottiin tapahtuneen orjan siviilioikeudelliseen asemaan viitaten; ei myöskään pidä hyväksyä niiden eroa, jotka katsovat, että jos en vapauta orjaa, rahojen pitäisi kuulua hänen isännälleen, mutta jos vapautus tapahtuu, rahojen katsotaan tulleen minun haltuuni, koska ne on annettu minulle pikemminkin liiketoimintani perusteella kuin omaisuudestani peräisin olevina.

51. Scaevola, Kysymyksiä, kirja II.

Mitä tulee siihen, mitä orjalle kuuluu vieraalta, isännän ei missään tapauksessa pitäisi saada tuomiota velan määrästä, jos joku nostaa kanteen peculiumista; sillä sekä kanteen nostamisesta aiheutuvat kustannukset että täytöntöönpanon tulos voivat olla epävarmoja, ja on otettava huomioon oikeudellisesti vastuullisiksi todetuille myönnettävä viivytys tai omaisuuden myyntiin kuluva aika, jos se on parempi vaihtoehto; jos siis asianosainen on valmis luovuttamaan kanneoikeutensa, hänet vapautetaan. Se, mitä sanotaan, kun kanne nostetaan yhtä useista osakkaista vastaan, nimittäin: että koko peculium on laskettava, koska kanne kohdistuu osakkaaseen, johtaa samaan tulokseen, jos asianosainen on valmis luovuttamaan kanneoikeutensa; ja kaikkien niiden osalta, joiden sanomme olevan tästä vastuussa, koska heillä on kanneoikeus, sijaantulo korvaa oikeudellisen maksun.

52. Paulus, Kysymyksiä, kirja IV.

Kysymys esitetään erääseen todelliseen tapahtumaan viitaten, nimittäin: kun vapaamiehenä holhousta hoitava osapuoli julistetaan orjaksi, onko, jos hänen isäntänsä haastetaan oikeuteen sen holhoojan toimesta, jonka vaatimus on rescriptissä todettu ensisijaiseksi orjan muihin velkoihin nähden, se, mikä on velkaa isännälle, vähennettävä peculiumista. Ja jos katsotte, että se voidaan vähentää, onko sillä mitään merkitystä, onko hän velkaantunut isännälle, kun hän vielä nautti vapauttaan, vai vasta sen jälkeen; ja voidaanko peculium-kanne nostaa sellaisen pojan hyväksi, joka ei ole saavuttanut murrosikää? Vastasin, että mikään etuoikeutettu vaatimus ei voi mennä isän tai isännän vaatimuksen edelle, jos häntä vastaan nostetaan kanne peculiumin perusteella pojan tai orjan puolesta. On selvää, että muiden velkojen kohdalla etuoikeutetut saatavat olisi otettava huomioon, sillä entä jos poika on saanut myötäjäiset tai hoitanut holhousta? Tämä on hyvin asianmukaisesti todettu eräässä rescriptissä, jossa viitataan orjaan, joka toimi holhoojana, ja siitä syystä, että huolellisemman velkojan asema on yleensä parempi kuin muiden velkojen asema, kanne on heidän osaltaan estetty. On selvää, että jos hän on lainannut rahaa holhottavaan kuuluneesta omaisuudesta tai tallettanut rahaa arkkuun, hänelle myönnetään kanne sen takaisinperimiseksi, samoin kuin oikeudenmukainen kanne velallista vastaan; toisin sanoen, jos he ovat käyttäneet rahat, sillä hänellä ei ollut valtuuksia luovuttaa niitä. Tätä olisi pidettävä myös jokaisen edunvalvojan tapauksessa. Mielestäni ei myöskään ole merkitystä sillä, oliko hänellä vapaus hallussaan, kun hän tuli velkaiseksi isännälle, vai tapahtuiko tämä myöhemmin; sillä jos

minä lainaan Titiuksen orjalle ja tulen sitten hänen isännäkseen, voin vähentää sen, mitä olen aiemmin lainannut hänelle, jos minua vastaan nostetaan kanne peculiumista. Mitä sitten on tehtävä? Koska oikeudenkäyntiä ei voida panna vireille peculiumin perusteella, on myönnettävä oikeudenmukainen kanne, joka perustuu holhoukseen, isäntää vastaan, jotta se, mitä tällä osapuolella oli omana omaisuutenaan, voidaan ymmärtää hänen peculiumikseen.

1. Jos pojalle on annettu myötäjaiset isän valvonnan alaisena tai hän on hoitanut holhousta, olisi peculiumiin perustuvassa kanteessa tehtävä tili etuoikeutetuista saatavista, ja sillä välin, kun muiden velkojien kanteelle on myönnetty jatkoaikaa tai asetettu vakuus, jos ne, joilla ei ole etuoikeutta, nostavat ensin kanteen, heidän saamansa palautetaan, jos etuoikeutettuun saatavaan perustuva kanne nostetaan sen jälkeen isää vastaan.

53. Sama, Kysymykset, XI kirja.

Jos Stichus ei ollut menettänyt peculiumia, kun hänet vapautettiin, se katsotaan myönnetyksi; hän ei kuitenkaan voi haastaa velallisia oikeuteen, ellei kanneoikeutta ole siirretty hänelle.

54. Scaevola, Opinions, kirja I.

Perittävä testamenttasi yhdelle perillisistään osuutensa lisäksi tietyt jo varustetut maat yhdessä orjien kanssa; nämä orjat olivat isännän velallisia. Heräsi kysymys, olisiko peculium-kanne nostettava häntä vastaan toisen perillisen hyväksi? Vastaus oli, että ei.

55. Neratius, Opinions, kirja I.

Hänet, jota vastaan nostin kanteen peculiumista, vietiin väkisin pois; on otettava huomioon, mikä oli peculium silloin, kun viette hänet väkisin pois.

(56) Paulus, Neratiuksesta, kirja II.

Se, mitä orjani on luvannut maksaa minulle jonkun velalliseni puolesta, on vähennettävä peculiumista, ja se on kuitenkin velallisen maksettavana. Mutta katsokaamme, eikö sen veloitteen, jonka puolesta lupaus on annettu, pitäisi katsoa tulevan osaksi peculiumia. Paulus sanoo, että jos joku nostaa kanteen peculiumista, jos isäntä haluaa vähentää tämän, hän epäilemättä tekee saatavasta osan peculiumista.

57. Tryphoninus, Disputations, kirja VIII.

Jos poika tai orja, jonka osalta on nostettu kanne pelkästään peculiumista, kuolee ennen asian päättymistä, otetaan huomioon se peculium, joka jollakin osapuolella oli hallussaan hänen kuollessaan.

1. Julianus sanoo, että jos joku testamentillaan määrää, että hänen orjansa vapautetaan, ja testamenttaa hänelle peculiuminsa, hänen katsotaan testamenttaavan sen silloin, kun hänestä tulee vapaa; ja näin ollen kaikki ennen perinnönjakoa hankittu peculiumin lisäys, olipa se minkäläinen tahansa, kuuluu vapautetulle orjalle.

2. Mutta jos joku testamenttaa orjan peculiumin vieraalle, kysymys on testamentin tekijän oletetusta aikomuksesta; ja todennäköisempi näkemys on, että testamentataan kaikki se, mitä peculiumissa oli hänen kuolinhetkellään, sillä edellytyksellä, että kaikki lisäykset, joita peculiumin omaisuuteen voi tulla, kun kuolinpesä on otettu käyttöön, kuten esimerkiksi naisorjien jälkeläiset ja karjan lisääntyminen, ovat velkaa, mutta että kaikki se, mikä on annettu orjalle tai mitä hän hankkii omalla työllään, ei kuulu testamentinsaajalle.

58. Scaevola, Digest, kirja V.

Eräs asianosainen jätti yhdelle perillisistään tietyt maat sellaisina kuin ne olivat varustettuna, yhdessä orjien ja muun omaisuuden kanssa sekä kaiken, mitä siellä oli. Nämä orjat olivat velkaa isännälle kuukausittaisten tiliensä osalta sekä muista syistä. Heräsi kysymys, olisiko peculium-kanne nostettava muiden perillisten hyväksi häntä vastaan heidän veloistaan? Vastaus oli, että se ei olisi pätevä.

Tit. 2. Kun peculium-kanne on rajoitettu vuoteen.

(1) Ulpianus, Ediktistä, XXIX kirja.

Praetor sanoo: "Sen jälkeen, kun se on kuollut, joka oli toisen määräysvallassa, tai sen jälkeen, kun hänet on vapautettu, manumitoitu tai vieraannut, myönnän kanteen vain peculiumin määrästä vuoden kuluessa siitä, kun kanne olisi voitu ensimmäisen kerran panna vireille asiassa, jos sen, jonka määräysvallassa asianosainen oli, pahantahtoisen tahallisuuden vuoksi on tehty jotakin, minkä vuoksi peculiumin arvo on vähentynyt."

1. Niin kauan kuin orja tai poika on määräysvallan alaisena, peculiumia koskeva kanne ei ole ajallisesti rajoitettu, mutta hänen kuolemansa jälkeen tai sen jälkeen, kun hänet on vapautettu, manumitoitu tai vieraannut, se tulee ajallisesti rajoitetuksi, toisin sanoen vuoden pituiseksi.
2. Vuosi lasketaan kuitenkin sen mukaan, missä määrin se on käytettävissä, ja siksi Julianus sanoo, että jos velvoite on ehdollinen, vuosi on laskettava, ei siitä ajankohdasta, jolloin osapuoli vapautui, vaan siitä ajankohdasta, jolloin kanne voitaisiin nostaa, jos ehto täyttyisi.
3. Preetori teki kanteen tässä tapauksessa perustellusti väliaikaiseksi, sillä koska peculium lakkaa kuoleman tai luovutuksen myötä, riittää, että velvoitetta jatketaan vuodella.
4. Vieraannuttaminen ja vapauttaminen koskevat kuitenkin orjia, eivät poikia, mutta kuolema viittaa sekä orjiin että poikiin, vapauttaminen kuitenkin vain poikiin. Lisäksi, jos hän lakkaa olemasta määräysvallassa jollakin muulla tavalla ilman emansipaatiota, kanne on voimassa vain vuoden ajan. Myös jos pojasta tulee isänsä kuoleman tai karkotuksen vuoksi oma isäntänsä, isän perillinen tai valtiovarainministeriö on vuoden kuluessa vastuussa peculium-kanteesta.
5. Jos kyseessä on vieraantuminen, siihen kuuluu epäilemättä myös myyjä, joka on velvollinen nostamaan kanteen peculiumista vuoden kuluessa.
6. Mutta myös, jos hän on antanut orjan pois tai vaihtanut hänet tai lahjoittanut hänet myötäjäläisensä, hän on samassa asemassa.
7. Samoin on myös sen perillinen, joka on testamentannut orjan, mutta ei peculiuminsa kanssa; sillä jos hän olisi testamentannut orjan peculiuminsa kanssa tai määrännyt hänet vapaaksi, saattaisi syntyä kysymys; ja minusta näyttää paremmalta mielipiteeltä, että De peculio -kanteen ei pitäisi kohdistua luovutettuun orjaan eikä siihen, jolle peculium on testamentattu. Onko perillinen silloin vastuussa? Caecilius sanoo, että hän on vastuussa, koska peculium on sen käsissä, joka vapautti itsensä velvollisuudesta luovuttamalla sen perinnönsaajalle. Pegasus kuitenkin sanoo, että sen, jolle peculium on testamentattu, olisi asetettava perilliselle vakuus, koska velkojat kääntyvät hänen puoleensa, ja jos hän luovuttaa sen ilman vakuutta, häntä vastaan voidaan nostaa kanne.
8. Jos perillistä pyydetään luovuttamaan omaisuus, orja ja peculium on pidätetty, ja häntä vastaan nostetaan kanne peculiumista, hän ei voi vedota Trebellin poikkeukseen, kuten Marcellus myöntää tätä asiaa käsitellessään. Se, jolle omaisuus luovutetaan, ei kuitenkaan ole vastuussa, kuten Scaevola sanoo, koska hänellä ei ole peculiumia eikä hän ole tehnyt mitään vilpillistä tekoa välttääkseen sen saamisen.

9. Myös Pomponius sanoo Kuudennessakymmenennessä ensimmäisessä kirjassaan, että jos käyttöoikeus lakkaa, kanne on nostettava käyttöoikeuden haltijaa vastaan vuoden kuluessa.

10. Labeo esitti kysymyksen, onko sinun sallittua nostaa kanne, jos sinä pojan, jonka uskoit kuolleeksi, elinaikana nostat kanteen ja, koska vuosi oli kulunut, häviät poikkeuksen vuoksi; sinun pitäisi saada nostaa kanne uudelleen sen jälkeen, kun erehdys on havaittu? Hän sanoo, että teidän pitäisi saada tehdä niin vain peculiumin määrän osalta, mutta ei sen osalta, mitä oli käytetty toisen osapuolen omaisuuden hyväksi; sillä edellisessä tapauksessa kanne, joka koski mitä tahansa etua, joka oli saatu sen käytöstä, oli asianmukaisesti nostettu, koska vuoden kulumiseen perustuva poikkeus koskee peculiumia eikä sitä, mitä oli käytetty omaisuuden hyväksi.

2. Paulus, Ediktistä, kirja XXX.

Koska isän valvonnassa olevan pojan kuoleman jälkeen isää vastaan voidaan nostaa kanne, joka on rajoitettu vuoteen, aivan kuten pojan elinaikana voidaan nostaa ikuinen kanne; näin ollen, jos De peculio -kanne nostetaan sopimuksen purkamista koskevassa asiassa, sen on tapahduttava kuuden kuukauden kuluessa pojan kuolemasta; ja sama olisi sanottava kaikkien muiden luonteeltaan väliaikaisten kanteiden osalta.

1. Kun orja, jolle on lainattu rahaa, on vihollisen hallussa, peculium-kannetta isäntää vastaan ei ole rajoitettu vuoden pituiseksi, niin kauan kuin orja voi palata postliminium-lain nojalla.

3. Pomponius, On Quintus Mucius, kirja IV.

Termiä peculium on toisinaan käytettävä myös silloin, kun orja on lakannut olemasta olemassa luonnostaan, ja preetori myöntää kanteen peculiumista vuoden kuluessa; sillä tässäkin tapauksessa sekä lisäys että vähennys on otettava huomioon peculiumiin kuuluvina, vaikka se on lakannut olemasta sellaisenaan orjan kuoleman tai manumission vuoksi; niin että siihen voi tulla lisäystä, kuten peculiumiin, sadon, laumojen tuoton tai naisorjien jälkeläisten kautta, ja vähennystä, kuten esimerkiksi silloin, kun eläin on kuollut tai menetetty muulla tavoin.

Tit. 3. Kanteesta, joka perustuu isän tai isännän omaisuudestaan saamaan hyötyyn.

1. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXIX.

Jos niillä, jotka ovat toisen määräysvallassa, ei ole peculiumissa mitään tai niillä on jotain, mutta ei koko määrää; ne, joiden määräysvallassa he ovat, ovat vastuussa, jos se, mitä on saatu, on käytetty heidän omaisuutensa hyväksi, jolloin sopimuksen katsotaan pikemminkin olleen tehty heidän kanssaan.

1. Kanne, joka koskee omaisuuden käyttämistä toisen asioihin, ei myöskään näytä olevan luvattu vaikutuksettomaksi, koska peculiumiin kohdistuva kanne riittäisi; sillä Labeo sanoo aivan oikein, että omaisuutta voidaan käyttää tällä tavoin, eikä peculiumiin kohdistuvaa kannetta voida soveltaa; sillä mitä olisi tehtävä, jos omistaja olisi ottanut peculiumin pois ilman ilkeää tarkoitusta? Entä jos peculium on päättynyt orjan kuolemaan ja vuosi, jonka kuluessa kanne voidaan nostaa, on kulunut umpeen? Sillä kanne, joka koskee omaisuuden käyttämistä toisen asioihin, on ikuinen, ja se voidaan nostaa riippumatta siitä, onko osapuoli ottanut peculiumin pois ilman ilkeää tarkoitusta vai onko kanne peculiumista päättynyt vuoden kuluttua.

2. Lisäksi, jos useat nostavat kanteen peculiumista, olisi hyödynnettävä sitä, jonka rahat on käytetty isännän liiketoimiin, jotta hän saa kannattavamman kanteen. Jos joku on tullut esiin ja nostanut kanteen peculiumin perusteella, on toki harkittava, eikö omaisuuden käyttämiseen toisen hyväksi perustuva kanne ole aiheellinen. Pomponius toteaa, että Julianus on sitä mieltä, että omaisuuden käyttämiseen toisen hyväksi perustuva kanne tuhoutuu peculium-kanteella, koska se, mitä on käytetty isännän hyväksi ja maksettu orjan lukuun, on ostettu peculiumiin, aivan kuin isäntä olisi maksanut sen orjalle itselleen, mutta vain siltä osin kuin isäntä on maksanut peculium-kanteella sen, mitä orja oli käyttänyt hänen asioihinsa; Muuten, jos hän ei ole maksanut sitä, omaisuuden käyttöön perustuva kanne jää voimaan.

2. Javolenus, On Cassius, kirja XII.

Omaisuuden käyttämiseen toisen hyväksi perustuvaa kannetta ei voida nostaa sitä vastaan, joka on vapauttanut orjan saadun rahan vastineeksi; sillä antamalla orjalle vapauden hän ei ole rikastunut rahalla.

3. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXIX.

Jos orja kuitenkin maksaa isännälleen tietyn rahasumman, jonka hän on lainannut minulta, jotta hänet voitaisiin vapauttaa, mainittua rahasummaa ei pidä laskea peculiumiin kuuluvaksi, vaan katsotaan, että isännän liiketoimintaan on käytetty mikä tahansa orjan arvon ylittävä summa, jonka tämä on maksanut.

1. Omaisuus katsotaan käytetyksi isännän liiketoimintaan, jos orja käyttää isäntänsä liiketoiminnassa juuri sitä tavaraa, jonka hän on saanut; kuten esimerkiksi (jos hän on saanut vehnää ja käyttänyt sen isäntänsä orjien ruokana) tai jos hän maksaa yhdelle isäntänsä velkojalle rahaa, jonka hän on lainannut toiselta velkojalta. Mutta jos hän erehtyi maksaessaan ja luuli

velkojaksi henkilöä, joka ei ollut sitä, Pomponius sanoo Kuudennessakymmenennessä ensimmäisessä kirjassa, että tämäkin on isännän hyväksi käytetty omaisuutta, sikäli kuin kyse on isännän oikeudesta periä se takaisin erääntymättömänä; tai jos orja suoritti isäntänsä liiketoimien hoitamiseksi tai hoitamiseksi jonkin teon (esimerkiksi jos hän lainasi rahaa ostaakseen viljaa orjiensa elatusta varten tai vaatettaakseen heitä) tai jos hän, lainattuaan peculiumia varten, käyttää rahat myöhemmin isäntänsä hyväksi; sillä nykyisin voimassa olevan lain mukaan voidaan nostaa kanne toisen hyväksi käytetyn omaisuuden perusteella, vaikka tämä käyttäisi sitä ensin peculiuminsa hyväksi ja sen jälkeen isäntänsä liiketoimintaan.

2. Yleissääntönä toteamme, että kanne, joka perustuu omaisuuden käyttämiseen toisen liiketoiminnassa, on mahdollinen niissä tapauksissa, joissa asiamiehellä olisi oikeus nostaa kanne valtuutuksen perusteella tai joissa henkilö, joka on harjoittanut liiketoimintaa ilman, että hänellä olisi ollut siihen valtuuksia, voisi nostaa kanteen vapaaehtoisen edustuksen perusteella; ja aina kun orja on kuluttanut jotakin, jotta omistajan omaisuus paranisi tai jotta se ei heikkenisi.

3. Näin ollen, jos orja on hankkinut rahaa elättääkseen, ruokkien ja vaatettaakseen itsensä isäntänsä tavan mukaisesti, toisin sanoen siinä määrin kuin hänen isäntänsä oli tapana varustaa hänet näillä välttämättömyyksillä; Labeo toteaa, että hänen katsotaan käyttäneen rahat isäntänsä hyväksi, ja näin on siis poikaan nähden.

4. Mutta jos hän lainattuaan rahaa koristaa isäntänsä taloa stukkotöillä ja eräillä muilla asioilla, jotka ovat enemmänkin huvin kuin hyödyn vuoksi, hänen ei katsota käyttäneen rahaa tällä tavoin; siitä syystä, että asiamies ei olisi voinut veloittaa tätä, ellei hänellä olisi sattunut olemaan isännän määräystä tai tämän suostumusta, eikä isäntää saisi rasittaa sellaisesta, mitä hän ei itse olisi tehnyt. Mihin menettelytapaan olisi siis ryhdyttävä? Isännän olisi sallittava velkojan poistaa nämä tavarat - tietenkin vahingoittamatta taloa - jotta omistaja ei joutuisi myymään taloa hyvittääkseen sen arvonnousun.

5. Labeo sanoo myös, että jos orja, joka on lainannut minulta rahaa, lainaa sen toiselle, omistaja on vastuussa kanteesta, joka perustuu toisen hyväksi käytettyyn omaisuuteen, koska hän on saanut velvoitteen; ja tämän mielipiteen hyväksyy Pomponius, joskaan hän ei tee velvoitteesta peculium-velvoitetta, vaan käsittelee sitä isäntänsä lukuun hankittuna. Tästä syystä isäntä on sidottu siltä osin, että jos hän ei katsonut, että velallisen velvoitteen pitäminen hallussaan oli hänelle itselleen edullista, hän saattoi luovuttaa kanneoikeudet velkojalleen ja tehdä tästä asiamiehensä.

6. Labeo sanoo, että omaisuuden käyttämisestä isännän asioihin on kyse myös silloin, kun orja, joka on lainannut rahaa, käyttää sen isäntänsä suostumuksella ylellisyystavaroiden ostamiseen, esimerkiksi voiteiden hankkimiseen tai muuhun sellaiseen, jonka hän on saattanut hankkia huvikseen tai johonkin häpeälliseen tarkoitukseen; sillä emme tarkastele sitä, oliko se, mitä kulutettiin, isännän hyväksi, vaan sitä, käytettiinkö se hänen asioihinsa.

7. Näin ollen sanotaan myös aivan oikein, että jos orja on hankkinut viljaa isäntänsä orjien ruokkimista varten ja tallettanut sen isäntänsä viljavarastoon ja se on tuhottu, pilattu tai poltettu, sen katsotaan olleen käytössä isäntänsä asioissa.

8. Lisäksi, jos hän on ostanut isännälleen tarpeellisen orjan, ja orja on kuollut, tai jos hän on tukenut rakennusta, ja se on kaatunut; sanoisin, että kanne toisen hyväksi käytetystä omaisuudesta on nostettavissa.

9. Jos hän kuitenkin sai sen tarkoituksenaan käyttää sitä isäntänsä asioihin, mutta ei tehnyt niin, vaan huijasi velkojaa; sitä ei katsota näin käytetyksi, eikä isäntä ole vastuussa, jottei velkojan hyväuskoisuus vahingoittaisi isäntää tai orjan oveluus vahingoittaisi häntä. Mikä olisi kuitenkin tilanne, jos orja olisi ollut sellainen, jolla oli tapana käyttää saamaansa rahaa isäntänsä asioihin? Tässäkään tapauksessa en usko, että tämä vahingoittaa isäntää, jos orja saa sen eri tarkoituksessa tai jos hän saa sen tässä tarkoituksessa, mutta käyttää sitä myöhemmin muuhun tarkoitukseen; sillä velkojan pitäisi olla varovainen varmistaakseen, mihin tarkoitukseen se on käytetty.

10. Jos orja lainasi rahaa vaatteiden ostamista varten ja rahat katoavat, kumpi voi nostaa kanteen toisen hyväksi käytetystä omaisuudesta, velkoja vai myyjä? Luulen kuitenkin, että jos hinta on maksettu, velkojalla on oikeus kanteeseen, joka perustuu siihen, että omaisuus on käytetty toisen hyväksi, vaikka vaatteet ovat tuhoutuneet; mutta jos hintaa ei ole maksettu, mutta rahat annettiin vaatteiden hankkimista varten ja rahat katosivat, mutta vaatteet on jaettu orjien kesken, velkojalla on epäilemättä oikeus kanteeseen toisen hyväksi käytetystä rahasta. Mutta eikö myös myyjällä ole kanneoikeutta, koska hänen omaisuuttaan on käytetty isännän asioissa? Järki vaatii, että hänen on oltava vastuussa, ja näin ollen tuloksena on, että isäntä on vastuussa kahdelle osapuolelle yhdestä liiketoimesta. Vaikka siis sekä rahat että vaatteet olisivat tuhoutuneet, on sanottava, että isäntä on vastuussa molemmille, koska molempien tarkoituksena oli käyttää tavaroita hänen asioissaan.

4. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja IX.

On kuitenkin sanottava, että huolellisemman osapuolen asema on parempi, sillä on epäoikeudenmukaista, että isäntä saa tuomion itseään vastaan molempien hyväksi sillä perusteella, että omaisuutta on käytetty hänen hyväkseen.

5. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXIX.

Jos orja ostaa tavaroita, jotka eivät ole välttämättömiä, ikään kuin hänen isäntänsä tarvitsisi niitä, kuten esimerkiksi orjia; Pomponius sanoo, että ne katsotaan käytetyn hänen asioihinsa orjien todellisen arvon verran; mutta jos orja ostaa tavaroita, jotka olivat todella välttämättömiä, isäntä on vastuussa koko siitä summasta, jolla ne myytiin.

(1) Hän sanoo myös, että riippumatta siitä, ratifioiko isäntä orjan sopimuksen vai ei, kanne hänen hyväkseen käytetyn omaisuuden perusteella on aiheellinen.

(2) Hänen määräykseensä perustuva kanne voidaan nostaa siitä, mitä orja osti isännälleen, jos hän teki sen isäntänsä tahdosta, mutta jos hän ei tehnyt ostoa omasta tahdostaan, mutta isäntä tosiaan ratifioi hänen tekonsa; tai toisaalta, jos hän osti jotakin isännälle tarpeellista tai hyödyllistä, kanne isännän hyväksi käytetystä omaisuudesta tulee vireille; mutta jos mikään näistä edellytyksistä ei täyty, kanne peculiumista tulee vireille.

(3) On osoitettu, että paitsi rahat, jotka siirtyvät välittömästi velkojalta isännälle, käytetään isännän hyväksi, myös se, mikä oli alun perin peculiumissa. Tämä pätee kuitenkin kaikissa tapauksissa, joissa isäntänsä liiketoimia hoitava orja vaurastuttaa isäntänsä peculiumin rahoilla. Muussa tapauksessa, jos isäntä riistää orjalta peculiumin tai myy hänet sen mukana tai luovuttaa peculiumiin kuuluvan omaisuuden ja perii sen hinnan, tätä ei pidetä isännän liiketoimintaan käytettynä.

6. Tryphoninus, Disputations, kirja I.

Sillä jos tämä olisi totta, hän olisi vastuussa kanteesta omaisuudesta, joka on käytetty hänen hyödykseen, jo ennen kuin hän on myynyt sen, mikä muodosti peculiumin; sillä juuri sen vuoksi, että orja omisti peculiumiin kuuluvaa omaisuutta, hänestä tulisi rikkaampi, mikä on ilmeisen väärin.

7. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXIX.

Ja sen vuoksi myös, jos orja antaa isännälleen peculiumiin kuuluvia asioita, kanne hänen asioihinsa käytetystä omaisuudesta ei tule vireille; ja tämä on totta.

1. On ilmeistä, että jos orja lainaa rahaa ja maksaa sen isännälleen tarkoituksenaan antaa se hänelle, edellyttäen, että hän ei halua tehdä isäntänsä peculiumin velalliseksi, voidaan nostaa kanne isännän asioihin käytetystä omaisuudesta.

2. Se, mitä Mela sanoo, ei pidä paikkaansa, nimittäin se, että jos annat hopeaa orjalleni, jotta hän voi valmistaa kuppeja mistä tahansa hopeasta, jonka hän valitsee, ja sitten, kun kupit on valmistettu, orja kuolee; sinulla on oikeus nostaa minua vastaan kanne toisen hyväksi käytetystä omaisuudesta, koska voin nostaa kanteen kuppien takaisinsaamiseksi.

3. Se, mitä Labeo sanoo, on täysin totta, eli jos orja ostaa hajuvesiä ja voiteita ja käyttää niitä hautajaisissa, jotka koskivat hänen isäntänsä, hänen katsotaan käyttäneen niitä isäntänsä liiketoimintaan.

4. Hän sanoo myös, että jos ostan orjaltasi kiinteistön, joka kuului sinulle, ja maksan velkojille rahaa, ja sitten sinä riistät minulta kyseisen kiinteistön, voin saada sen takaisin ostokanteella, sillä sen katsottaisiin käytetyn sinun asioihisi. Lisäksi, jos ostan orjalta omaisuuden voidakseni kuitata sen, mitä minulle on velkaa kyseiseltä orjalta, vaikka en olisi maksanut mitään, voin silti periä ostokanteella takaisin sen, mikä on joutunut isännän käsiin. Mielestäni ostajalla ei kuitenkaan ole oikeutta

nostaa kannetta omaisuudesta, joka on käytetty toisen liiketoiminnassa, ellei orjalla ollut aikomusta käyttää sitä isäntänsä asioissa.

5. Jos isän valvonnassa oleva poika, joka on lainannut rahaa, antaa sen myötäjaisiksi tyttärelleen, katsotaan, että se on käytetty isänsä asioihin siltä osin kuin isoisä aikoi antaa myötäjäiset tyttärentyttärelleen. Tämä näkemys vaikuttaa minusta oikealta vain silloin, kun hän antoi rahat tarkoituksenaan hoitaa isänsä liiketoimia.

8. Paulus, Ediktistä, kirja XXX.

Ja Pomponius sanoo, ettei ole merkitystä sillä, antaako hän sen tyttärelleen vai sisarelleen vai lapsenlapselle, joka on toisen pojan jälkeläinen. Sanomme siis samaa silloin, kun orja on lainannut rahaa ja antanut sen myötäjäisenä isäntänsä tyttären puolesta.

9. Javolenus, On Cassius, kirja XII.

Jos isä ei tosiaankaan aikonut antaa myötäjäisiä, ei katsota, että se olisi käytetty hänen liiketoimintaansa.

(10) Ulpianus, On the Edict, kirja XXIX.

Jos poika on ryhtynyt isänsä vakuudeksi ja maksanut velkojalle, hänen katsotaan käyttäneen rahat isänsä asioihin, koska hän vapautti isänsä vastuusta.

1. Se, mitä Papinianus toteaa kysymysten yhdeksännessä kirjassa, on samankaltainen tapaus, nimittäin: kun poika ryhtyi hoitamaan asiaa isänsä vapaaehtoisena puolustajana, ja tuomio annettiin häntä vastaan, isä on korvausvelvollinen omaisuudesta, joka on käytetty hänen hyväkseen, koska poika vapautti hänet vastuusta ryhtymällä puolustamaan häntä.

2. Papinianus käsittelee myös tapausta, jossa sovin pojan kanssa siitä, mitä isän oli pakko maksaa, ja sitten nostin kanteen poikaa vastaan; sillä tässäkin tapauksessa kanne on nostettavissa rahasta, joka on käytetty toisen hyväksi, ellei poika sitoessaan itseään aikonut tehdä lahjaa isälleen.

3. Näin ollen voidaan sanoa, että jos poika esiintyy peculio-kanteessa isänsä puolustajana, tämä on kanteessa vastuussa hänen hyväkseen käytetystä omaisuudesta peculion suuruisena; ja tästä lausunnosta saatava hyöty on se, että jos kanne De peculio päättyy, häntä vastaan voidaan nostaa kanne siinä kanteessa hänen hyväkseen käytetystä rahasta. Katson, että isä on vastuussa kanteesta, joka koskee hänen edukseen käytettyjä rahoja, jo ennen kuin kielteinen päätös on annettu, sen jälkeen kun asia on yhdistetty isän puolesta.

4. Omaisuus katsotaan käytetyksi isän asioihin siinä määrin kuin sitä on käytetty; ja näin ollen jos osa siitä on käytetty, kanne voidaan nostaa tästä osasta.
5. Mutta onko isäntä vastuussa vain pääomasta vai myös korosta? Ja tosiaan, jos orja lupasi korkoa, Marcellus toteaa Digestin viidennessä kirjassa, että isännän on maksettava se, mutta jos hän ei ole luvannut sitä, se ei todellakaan ole erääntynyt maksettavaksi, koska se ei sisältynyt sopimukseen. On selvää, että jos minä, isäntä mielessä, maksoin rahaa orjalle, joka ei hoitanut isäntänsä liiketoimintaa, vaan minä itse hoidin sitä, voin nostaa kanteen myös koron perimiseksi vapaaehtoisuuteen perustuvalla kanteella.
6. Ymmärrämme omaisuuden olevan käytössä isännän liiketoiminnassa silloin, kun se on edelleen käytössä; ja näin ollen kanne hänen liiketoiminnassaan käytetyn omaisuuden perusteella on mahdollinen vain silloin, kun isäntä ei ole suorittanut maksua orjalle tai pojalle. Jos tämä on kuitenkin tapahtunut velkojan vahingoksi, toisin sanoen jos rahat on maksettu orjalle tai pojalle, joka on velvollinen menettämään ne, koska ne on maksettu, ne lakkaavat olemasta tähän tarkoitukseen käytettyjä; mutta on täysin perusteltua, että kanne ilkeällä perusteella voidaan nostaa joko isää tai isäntää vastaan; sillä peculium-velallinen ei myöskään vapaudu vastuusta, jos hän vilpillisesti maksaa orjalle sen, mitä tämä oli hänelle velkaa.
7. Kun orja on isännän velallinen ja, lainattuaan rahaa toiselta, maksaa hänelle; hän ei käytä sitä jälkimmäisen liiketoimintaan siinä määrin kuin hän on isännälle velkaa, mutta hän tekee niin siltä osin kuin on kyse ylimenevästä osasta. Näin ollen, jos hän on velkaa isännälleen kolmekymmentä aurea ja on lainannut neljäkymmentä aurea, hän maksaa summan velkojalleen tai käyttää sen orjiin, on sanottava, että kanne rahan käyttämisestä toisen liiketoimintaan kymmenen aurean suuruisen summan osalta on perusteltu; mutta jos hän on velkaa koko summan, sitä ei katsota käytetyksi tällä tavoin; sillä (kuten Pomponius sanoo), katsotaan, että vapautus myönnetään isännän voittoa vastaan, ja sen vuoksi, jos hän oli velkaa isännälle, kun hän käytti omaisuutta hänen asioissaan, katsotaan, että mitään ei käytetty tähän tarkoitukseen, mutta jos hän myöhemmin jäi velkaa isännälle, sitä ei enää käytetä tähän tarkoitukseen; ja sama sääntö pätee, jos hän maksaisi hänelle. Hän sanoo lisäksi, että jos isäntä antaa hänelle lahjaksi summan, joka vastaa sitä, jonka hän maksoi velkojalle hänen puolestaan, ja tämä tehtiin tarkoituksenaan maksaa hänelle palkkaa, rahoja ei katsota käytetyn hänen hyväkseen. Jos hän kuitenkin antoi ne hänelle muulla tavoin, rahan käyttö tähän tarkoitukseen on edelleen olemassa.
8. Hän tekee myös seuraavan kyselyn. Jos hän käytti kymmenen aurea isäntänsä asioihin ja lainasi jälkikäteen jälkimmäiseltä saman summan, ja tämän lisäksi hänellä on kymmenen aurean peculium, onko katsottava, että rahan käyttö isäntänsä asioihin on lakannut? Vai eikö meidän tosiaankin pidä ottaa pois kanneoikeutta hänen asioihinsa käytetystä omaisuudesta, koska on olemassa peculium, josta velka voidaan maksaa; vai pitäisikö meidän mieluummin tehdä vähennys kummastakin suhteellisesti? Luulen kuitenkin, että isännän hyväksi käytettyä rahaa koskeva kanne on lakannut olemasta käytettävissä, koska hänestä on tullut velallinen isännälle.

9. Hän kysyy myös, herääkö rahan käyttämiseen toisen hyväksi perustuva kanne uudelleen henkiin, jos hän on käyttänyt rahaa teidän asioissanne ja hänestä on tullut velallisenne ja sen jälkeen velkojanne samasta summasta, jonka hän oli teille velkaa, vai eikö sitä voida taannehtivasti perustaa uudelleen? Jälkimmäinen kanta on oikea.

10. Hän käsittelee myös sitä, voiko poika käyttää omaisuutta isänsä asioihin sen mukaan, mitä voi tapahtua; esimerkiksi jos isä ja poika ovat kanssavelallisia ja poika, joka on lainannut rahaa, maksaa sen omasta puolestaan; tai jos olet lainannut pojalle rahaa isän johdolla ja poika on maksanut velan sinulle. Minusta näyttää siltä, että jos rahat ovat tosiasiallisesti tulleet isän käsiin, niiden katsotaan olleen hänen liiketoiminnassaan käytettyjä; mutta jos näin ei ole tapahtunut ja poika on maksanut ne omia asioitaan hoitaessaan, kanne toisen liiketoiminnassa käytetyn omaisuuden perusteella ei ole perusteltu.

11. Paulus, Ediktistä, kirja XXX.

Se, mitä orja on lainannut tätä tarkoitusta varten, nimittäin maksaakseen sen omalle velkojalleen, ei ole käytössä isäntänsä liiketoiminnassa, vaikka tämä vapautuu vastuusta peculium-kanteen osalta.

(12) Gaius, On the Provincial Edict, kirja IX.

Jos isän valvonnassa oleva poika tai orja ostaa maata isälleen tai isännälleen, tämän katsotaan käyttäneen sitä hänen asioihinsa; mutta siten, että jos sen arvo on pienempi kuin se summa, jolla se ostettiin, sen katsotaan olleen hänen asioihinsa käytetty sen verran kuin sen arvo on; jos sen arvo kuitenkin on suurempi, ei sen katsota olleen siihen tarkoitukseen käytetty suurempaa summaa kuin se summa, jolla se ostettiin.

13. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXIX.

Jos omaisuutta on käytetty jommankumman kahden isännän liiketoiminnassa, herää kysymys, voidaanko vain se, jonka hyväksi sitä käytettiin, haastaa oikeuteen, vai myös hänen yhtiökumppaninsa? Julianus sanoo, että vain se, jonka asioihin rahat käytettiin, voidaan haastaa oikeuteen, aivan kuten silloin, kun hän yksin määräsi sopimuksen tekemisen; ja pidän tätä mielipidettä oikeana.

14. Julianus, Digest, kirja XI. Marcelluksen huomautus.

Joskus myös kanne omaisuudesta, joka on käytetty toisen asioihin, voidaan nostaa yhtä osaomistajaa vastaan; siitä syystä, että tällainen omaisuuden käyttö on tapahtunut, ja hän, kun hänet on haastettu oikeuteen, voi periä osakkaaltaan takaisin sen

määrän, josta häntä vastaan on annettu tuomio. Mitä sanomme kuitenkin, jos toinen omistajista on riistänyt orjalta peculiumin? Paulus sanoo, että tämä kysymys nousee esiin vain silloin, kun peculium-kannetta ei voida nostaa.

15. Ulpianus, Disputations, kirja II.

Kun isän valvonnassa oleva poika on suostunut maksamaan sen, mitä hänen isänsä on velkaa, on harkittava, pitäisikö kanne omaisuuden käyttämisestä toisen asioihin myöntää. Hän ei kuitenkaan vapauttanut isäänsä, sillä se, joka tekee tällaisen sopimuksen, sitoo kyllä itseään, mutta ei vapauta isäänsä vastuusta. On selvää, että jos hän maksaa sopimuksen tekemisen jälkeen, vaikka hänen voidaan katsoa tehneen sen omasta puolestaan, toisin sanoen sen vuoksi, että hän on tehnyt sopimuksen, hänen voidaan kuitenkin katsoa käyttäneen omaisuutta isänsä asioihin.

(16) Alfenus, Digest, kirja II.

Eräs asianosainen vuokrasi maa-alueen orjalleen viljeltäväksi ja antoi hänelle härkiä, ja koska nämä härät olivat työhön sopimattomia, hän määräsi ne myytäväksi ja hankkimaan toiset saaduilla rahoilla. Orja myi härät ja osti toiset, mutta ei maksanut rahoja myyjälle ja joutui sen jälkeen taloudelliseen ahdinkoon. Hän, joka myi härät, nosti isäntää vastaan kanteen peculium-kanteen ja vaati rahaa, joka oli käytetty hänen liiketoimintaansa, koska härät, joiden vuoksi rahaa vaadittiin, olivat isännän hallussa. Vastaus oli, että peculiumia ei katsottu olevan olemassa, paitsi se, mikä jäi jäljelle sen jälkeen, kun siitä oli vähennetty se, mitä orja oli velkaa isännälle, ja että hänen mielestään näytti siltä, että härät oli tosiasiasa käytetty isännän asioihin, mutta että hän oli maksanut tältä tililtä sen summan, jolla ensimmäiset härät oli myyty, ja että isäntää vastaan olisi annettava tuomio viimeisten härän arvon ylittävstä osasta.

17. Africanus, Kysymyksiä, kirja VIII.

Orja, joka oli lainannut rahaa isäntänsä liiketoimintaa varten, menetti sen ilman huolimattomuutta; katsottiin, että tästä huolimatta isäntää vastaan voitiin nostaa kanne toisen liiketoimintaan käytetystä rahasta. Sillä samalla tavalla, jos asiamieheni, joka oli käyttämässä rahaa liiketoimintaani varten ja lainattuaan rahaa menetti sen huolimattomuudesta, voi hän asianmukaisesti nostaa kanteen minua vastaan toimeksiannon perusteella tai liiketoimintaa koskevan kanteen perusteella.

1. Tein sopimuksen Stichuksen, sinun orjasi Pamphiluksen aliorjan, kanssa; kanne peculiumista ja toisen asioihin käytetystä omaisuudesta olisi myönnettävä siten, että kaikki se, mitä oli käytetty sinun liiketoimiisi tai Pamphiluksen peculiumiin viitaten, olisi sisällytettävä siihen; toisin sanoen, vaikka kanne nostettaisiin sen jälkeen, kun Stichus oli kuollut tai kun se oli vieraantunut. Jos kuitenkin nostan kanteen Pamphiluksen kuoleman jälkeen, parempi mielipide on se, että vaikka Stichus olisikin elossa, kanteelle ei pitäisi antaa hyväksyntää sen osalta, mitä on käytetty Pamphiluksen peculiumin hyväksi, paitsi vuoden kuluessa siitä, kun hän kuoli; sillä silloin minun katsottaisiin ikään kuin nostaneen kanteen Pamphiluksen

peculiumiin viitaten, aivan kuten silloin, kun nostaisin kanteen siitä, mitä lainasin Pamphiluksen ohjeiden mukaan. Meidän ei pitäisi olla huolissamme siitä, että Stichus, jonka peculiumista kanne nostetaan, on elossa, koska tämä omaisuus ei voi olla hänen peculiumissaan, ellei Pamphiluksen peculium ole vielä jäljellä. Sama periaate pakottaa meidät katsomaan, että se, mitä on käytetty Pamphiluksen peculiumin hyväksi, on korvattava siten, että ensin vähennetään se, mitä Pamphilus on sinulle velkaa, mutta se, mitä on tosiasiallisesti käytetty liiketoiminnassasi, on korvattava, vaikka sitä, mitä Pamphilus on sinulle velkaa, ei olisi vähennetty.

(18) Neratius, Pergamentit, kirja VII.

Vaikka oletkin tullut orjani vakuudeksi sopimuksessa, joka on tehty minun liiketoimintaani koskien, esimerkiksi jos siinä tapauksessa, että orja on ostanut viljaa koko orjakunnan elatusta varten, sinä annoit vakuuden viljan myyjälle; silti parempi mielipide on, että voit nostaa De peculio -kanteen tästä syystä, mutta et kanteen, joka perustuu omaisuuden käyttämiseen toisen asioissa; niin että jälkimmäisellä perusteella nostettava kanne on mahdollista missä tahansa sopimuksessa yksinomaan sen henkilön hyväksi, joka on lainannut juuri sen omaisuuden, joka on käytetty asian asioissa.

19. Paulus, Kysymyksiä, kirja IV.

Eräs isän valvonnassa oleva poika osti toogan; ja sen jälkeen, kun hän oli kuollut, hänen isänsä, joka ei tiennyt asiasta ja oletti sen olevan hänen omaansa, käytti sitä hautajaisissaan. Neratius toteaa Toisessa mielipidekirjassaan, että tätä pidetään omaisuuden käyttönä isän asioissa, mutta että peculium-kanteessa se, mitä ei ole olemassa, olisi laskettava vain yhdessä tapauksessa, nimittäin silloin, kun tämä johtuu sen tahallisesta petoksesta, jota vastaan kanne nostetaan. Jos isä kuitenkin joutui ostamaan pojalleen toogan, se käytettiin isän asioihin, ei nyt, kun sitä käytettiin hautajaisissa, vaan silloin, kun hän osti sen, sillä pojan hautajaiset ovat isän velka. Myös Neratius, joka oli sitä mieltä, että isä oli vastuussa liiketoiminnassaan käytetyn omaisuuden perusteella, selittää, että tämä liiketoimi (eli pojan hautaaminen ja hautajaiset) on isän eikä pojan velka. Kun isä on siis tullut peculium-velalliseksi, vaikka omaisuutta ei ole olemassa, häntä vastaan voidaan nostaa kanne myös peculiumin perusteella; ja tähän kanteeseen sisällytetään myös se, mitä on käytetty hänen asioihinsa; tämä lisäys on kuitenkin välttämätön sen jälkeen, kun pojan kuolemasta on kulunut vuosi.

20. Scaevola, Opinions, kirja I.

Isä lupasi tyttärelleen myötäjaiset ja sopi elättävänsä hänet; ja koska hän ei pitänyt lupaustaan, tytär lainasi rahaa mieheltään ja kuoli avioliiton aikana. Esitin mielipiteeni, että jos lainattu raha oli käytetty johonkin sellaiseen, jota ilman tytär ei olisi voinut elättää itseään tai jota ilman hän ei olisi voinut elättää isänsä orjia, oikeudenmukainen kanne olisi myönnettävä isän liiketoimintaan käytetyn omaisuuden perusteella.

(1) Asianosaisen, joka oli poissa julkisella asialla, orja lainasi rahaa holhottavana olleen henkilön orjille, ja holhooja allekirjoitti sopimuksen, jossa todettiin, että jälkimmäinen oli vastuussa sopimuksesta. Heräsi kysymys, olisiko kanne nostettava holhottavaan nähden? Vastasin, että jos omaisuus annettiin holhottavan liiketoimintaa varten, sitä käytettiin tähän tarkoitukseen; ja vaikka holhooja oli antanut lupauksen, jotta orjia koskeva sopimus voitaisiin vahvistaa paremmin, olisi kuitenkin sanottava, että kanne toisen liiketoiminnassa käytetystä omaisuudesta voidaan nostaa holhottavaa vastaan.

21. Sama, Digest, kirja V.

Mies meni naimisiin isän valvonnassa olevan tytön kanssa, isä oli luvannut myötäjaiset, ja kaikkien osapuolten välillä oli sovittu, että joko isä tai tyttö itse vastaa tytön elatuskuluista. Mies lainasi työlle rahaa, koska hän hyvin perustellusti ajatteli, että isä antaisi työlle avustusta sen verran kuin hän oli ehdottanut tyttärelleen. Hän käytti nämä rahat välttämättömiin tarkoituksiin itseään ja mukanaan pitämiään orjia varten, ja koska hänelle oli uskottu miehen kotiasioiden hoitaminen, hän käytti samaan tarkoitukseen tietyn määrän miehensä rahoja. Sitten, ennen kuin isä oli maksanut avustuksen, tytär kuoli, isä kieltäytyi maksamasta kuluja, ja aviomies säilytti vaimonsa omaisuuden. Kysyn, voiko isää vastaan nostaa kanteen hänen hyväkseen käytetyistä rahoista? Vastaus oli, että jos lainatut varat käytettiin sellaisiin tavaroihin, joita ilman tytär ei voisi elättää itseään tai elättää isänsä orjia, olisi hyväksyttävä kohtuullinen kanne toisen hyväksi käytetystä omaisuudesta.

Tit. 4. Isän tai isännän valtuutukseen perustuvasta kanteesta.

(1) Ulpianus, Ediktistä, XXIX kirja.

Kanne isäntää vastaan myönnetään hyvin perustellusti koko summasta sillä perusteella, että hän on valtuuttanut sopimuksen; sillä tietyssä määrin sopimus tehdään sen osapuolen kanssa, joka on määrännyt sen tehtäväksi.

1. Valtuutus on kuitenkin ymmärrettävä riippumatta siitä, antaako joku sen todistajan läsnäollessa, kirjeitse, suullisesti tai lähettilään välityksellä, tai siitä, onko valtuutus annettu määrättyssä sopimuksessa vai yleisesti; ja näin ollen, jos joku asianosainen on antanut seuraavan lausuman: "Käyttäkää orjani Stichuksen kanssa minun vastuullani mitä haluatte", hänen katsotaan määränneen, että kaikki on tehtävä, ellei erityisessä sopimuksessa kielletä jotakin.

2. Kysyn kuitenkin, voiko hän peruuttaa tämän luvan ennen kuin velka on syntynyt. Mielestäni hän voi tehdä niin, aivan kuin hän olisi antanut toimeksiannon ja myöhemmin muutettuaan mieltään ennen kuin sopimus oli tehty, hän olisi peruttanut toimeksiannon ja ilmoittanut siitä minulle.

3. Myös jos isä tai isäntä on antanut valtuutuksen, hänen katsotaan antaneen valtuudet.

4. Ja lisäksi, jos isäntä on allekirjoittanut orjan kirjallisen sopimuksen, hän on vastuussa edellä mainitussa menettelyssä.

5. Mutta entä jos hänestä tulee orjan takaaja? Marcellus sanoo, että hän ei ole vastuussa tässä kanteessa, koska hän puuttui asiaan vieraana; eikä hän sano tätä siitä syystä, että isäntä on vastuussa vakuuden perusteella, vaan siksi, että valtuuden antaminen on yksi asia ja takaajaksi ryhtyminen on toinen asia; ja hän sanoo lisäksi, että vaikka vakuus olisi arvoton, hän ei ole vastuussa valtuuden antamisen perusteella; ja tämä on oikeampi mielipide.

6. Jos joku ratifioi orjansa tai poikansa tekemän liiketoimen, häntä vastaan voidaan nostaa kanne tällä perusteella.

7. Jos holhottava, joka on omistaja, antaa valtuuden, hän ei epäilemättä ole vastuussa, ellei hän ole tehnyt sitä holhoojansa suostumuksella.

8. Kun sopimus tehdään orjan kanssa käyttöoikeuden haltijan valtuuttamana tai sellaisen henkilön valtuuttamana, jota hän palvelee hyvässä uskossa orjana; Marcellus katsoo, että kanne häntä vastaan on myönnettävä, ja myös minä hyväksyn tämän mielipiteen.

9. Kun sopimus orjan kanssa tehdään alaikäisen, mielisairaana tai tuhlajapojan edunvalvojan valtuuttamana; Labeo katsoo, että kanne olisi myönnettävä sitä osapuolta vastaan, jonka orja hän oli, ja sama koskee myös todellista asiamiestä. Jos viimeksi mainittu ei kuitenkaan ole aito asiamies, Labeo sanoo myös, että kanne olisi mieluiten nostettava asianosaista itseään vastaan.

(2) Paulus, Ediktistä, kirja XXX.

Jos laina on annettu holhottavana olevan henkilön orjalle tämän holhoojan suostumuksella, jos laina on ollut holhottavana olevan henkilön hyväksi, kanne holhoojan suostumuksen perusteella olisi mielestäni myönnettävä holhottavana olevaa henkilöä vastaan.

1. Jos laina on annettu naispuolisen orjan isännän tai tytön isän luvalla, kanne tällä perusteella olisi hyväksyttävä häntä vastaan.

2. Jos minun valtuuttamana tehdään sopimus toisen orjan kanssa ja minä sen jälkeen ostan orjan, en ole vastuussa tästä kanteesta; jottei menettely, jolla ei alun perin ollut mitään vaikutusta, tulisi tapahtuman johdosta päteväksi.

3. Ulpianus, Opinions, kirja II.

Isäntä, joka on määrännyt lainaamaan rahaa orjalleen kuuden prosentin korolla, on vastuussa luvallisesta määrästä; ja panttaussitoumus ei vaikuta maihin, jotka orja on rasittanut ilman isäntänsä suostumusta.

4. Sama, Ediktistä, kirja X.

Jos kaupunkiin kuuluvan orjan kanssa tehdään liiketoimia sen asioiden hoitamiseen nimetyn virkamiehen valtuuttamana, Pomponius sanoo, että häntä vastaan voidaan nostaa kanne tällä perusteella.

5. Paulus, On Plautius, kirja IV.

Jos isäntä tai isä, joka on saamassa lainaksi rahaa, määrää sen maksettavaksi orjalleen tai pojalleen, ei ole epäilystäkään siitä, että henkilökohtainen takaisinsaantikanne voidaan nostaa häntä itseään vastaan, ja on varmaa, että tässä tapauksessa tämä kanne ei ole aiheellinen.

1. Jos yksi orjan isännistä on määrännyt, että orjan kanssa on tehtävä sopimus, hän on yksin vastuussa; mutta jos kaksi on määrännyt näin tapahtuvaksi, kanteen voi nostaa jompaakumpaa heistä vastaan koko summasta, koska he muistuttavat kahta osapuolta, jotka ovat antaneet toimeksiannon.

Kirja XVI

1. Senaatin Velleian asetuksesta.
2. Kuittauksesta.
3. Suorista ja vastakkaisista talletuskanteista.

Tit. 1. Senaatin Velleian asetuksesta.

1. Paulus, Ediktistä, kirja XXX.

Senaatin Velleianin asetuksessa säädetään hyvin kattavasti, että naiset eivät voi ryhtyä kenenkään takaajiksi.

(1) Sillä koska tapojemme mukaan naisilta on riistetty siviilivirka ja hyvin monet asiat, joita he tekevät, ovat pätemättömiä pelkän lain nojalla, vielä enemmän heiltä pitäisi riistää valtuudet tehdä teko, jossa ei ole kyse ainoastaan heidän palveluksistaan ja niiden pelkästä käytöstä vaan myös koko heidän yksityisomaisuutensa vaarantamisesta.

(2) Vaikuttaa oikeudenmukaiselta tulla naisen avuksi tällä tavoin, niin että kanne vanhaa velallista vastaan tai sellaista osapuolta vastaan, joka oli asettanut naisen vastuuseen hänen puolestaan, olisi myönnettävä sillä perusteella, että hän, eikä velkoja, oli käyttänyt naista hyväkseen.

2. Ulpianus, Ediktistä, XXIX kirja.

Ensinnäkin jumalaisen Augustuksen ja myöhemmin Claudiuksen aikana keisarillisilla edikuilla kiellettiin, että naiset ryhtyisivät miehensä takaajiksi.

1. Sen jälkeen säädettiin senaatin asetus, jolla myönnettiin helpotusta kaikkein täydellisimmällä tavalla kaikille naisille. Tämän senaatin asetuksen ehdot ovat seuraavat: "Koska konsulit Marcus Silanus ja Velleius Tutor ovat antaneet lausuntoja niiden naisten velvollisuuksista, jotka ovat joutuneet vastuuseen toisten henkilöiden veloista, ja antaneet asiasta neuvoja siitä, mitä oli tarpeen tehdä; ja kun otetaan huomioon, että tämä asia liittyy vakuuksiin ja lainojen myöntämiseen muiden puolesta, joiden puolesta naiset ovat tulleet vastuullisiksi, ja vaikka aiemmin näyttää olleen lain mukaan päätetty, että heiltä ei voitu tämän vuoksi vaatia mitään eikä heitä vastaan voitu nostaa kanteita, kun he hoitivat miesten velvollisuuksia, ja koska ei ole oikeudenmukaista, että he ovat vastuussa tämäläisistä velvoitteista; Sen vuoksi senaatti on määrännyt, että niiden, joille tuomioistuimessa esitetään hakemus, on toimittava asianmukaisesti ja vakiintuneen menettelytavan mukaisesti ja pyrittävä siihen, että senaatin tahtoa tässä asiassa noudatetaan. "

2. Tutkikaamme siis tämän senaatin asetuksen ehtoja, kun olemme aiemmin ylistäneet tämän arvovaltaisen mieskunnan ennakoivaa ajattelua, joka on tuonut helpotusta naisille heidän sukupuolensa heikkoudesta johtuen monissa oletetuissa sekä todellisissa tapauksissa.

3. Heille myönnetään kuitenkin helpotusta vain silloin, kun he eivät ole syyllistyneet petokseen, ja tämän jumalalliset Pius ja Severus totesivat reskriptiossaan, sillä apua annetaan niille, jotka ovat tulleet petetyiksi, mutta ei niille, jotka ovat syyllistyneet petokseen; ja tämä on esitetty Severuksen kreikankielisessä reskriptiossa, jossa sanotaan, että tämän senaatin asetuksen tarkoituksena ei ole auttaa naisia, jotka ovat syyllistyneet petokseen, sillä avun ansaitsee naisten heikkous eikä heidän oveluutensa.

4. Senaatin Velleian asetus kattaa kaikenlaiset velvoitteet riippumatta siitä, ovatko naiset asettuneet vastuuseen suullisesti, luovuttamalla omaisuutta tai millä tahansa muulla sopimuksella.

5. Jos nainen jopa esiintyy vapaaehtoisesti jonkun puolustajana, ei ole epäilystäkään siitä, että hän sitoutuu tämän hyväksi, sillä hän ottaa toisen velvoitteen, koska hän altistaa itsensä sille, että häntä vastaan annetaan tuomio tämänkaltaisessa asiassa. Näin ollen nainen ei saa ryhtyä puolustamaan aviomiestään, lastaan tai isäänsä.

(3) Paulus, Ediktistä, kirja XXX.

Jos nainen kuitenkin esiintyy sellaisen osapuolen puolustajana, joka, jos häntä vastaan annetaan tuomio, voi turvautua häneen (kuten esimerkiksi silloin, kun hän esiintyy sellaisen kiinteistön myyjän puolustajana, jonka hän on myynyt hänelle tai hänen takaajalleen), hänen ei katsota sitoutuneen tämän puolesta.

4. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXIX.

Jos kuitenkin teen sopimuksen aluksi, kun en tiedä, kenen puolesta hän haluaa tämän tapahtuvan, senaatin asetus ei epäilemättä tule sovellettavaksi; ja tämän jumalallinen Pius ja nykyinen keisarimme totesivat eräässä reskriptissä.

1. Jos hän siis halutessaan tehdä lahjan Titiukselle lainasi minulta rahasumman ja antoi sen Titiukselle, senaatin asetus ei tule sovellettavaksi; mutta jos hän aikoi antaa sen sinulle ja maksaa rahat velkojillesi, hän ei sido itseään, sillä senaatin tarkoituksena oli antaa helpotusta naiselle, joka oli velvoittanut itseään, eikä sellaiselle, joka oli tehnyt lahjoituksen; ja näin tehtiin siitä syystä, että nainen ottaa helpommin velvoitteen kuin tekee lahjoituksen.

(5) Gaius, On the Provincial Edict, kirja IX.

Sillä ei ole mitään merkitystä, onko nainen maksanut rahat velan maksamiseksi vai onko hän antanut maksuksi mitä tahansa omaisuuttaan, sillä vaikka hän olisi myynyt omaisuuttaan ja joko maksanut siitä saamansa hinnan toisen puolesta tai korvannut ostajan toisella velkojalla, en usko, että senaatin asetus on voimassa, sikäli kuin kyse on toisen osapuolen velkojasta.

6. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXIX.

Kun henkilöt sitoutuvat takaajiksi poissaolevan pojan puolustajan puolesta tämän äidin määräyksestä, herää kysymys, myönnetäänkö heillekin helpotusta tämän senaatin asetuksen nojalla? Papinianus sanoo kysymysten yhdeksännessä kirjassaan, että he voivat vedota poikkeukseen, eikä sillä ole suurta merkitystä, että he ovat antaneet vakuuden puolustajan puolesta, koska he ovat tehneet sen äidin määräystä silmällä pitäen. Hän sanoo, että on ilmeistä, että jos se, joka hyväksyi mainitut vakuudet, ei tiennyt, että äiti oli määrännyt heidät ottamaan velvoitteen, senaatin asetukseen perustuvaan poikkeukseen voidaan vastata petoksen perusteella.

(7) Papinianus, Questions, kirja IX.

Näin ollen, vaikka takaaja, joka on esittänyt vastineen petoksen perusteella, menettää poikkeukseen perustuvan puolustuksen, hänellä ei kuitenkaan ole oikeutta vastineeseen naista vastaan, koska hän ei voi vedota tietämättömyyteen tosiseikoista. Ei kuitenkaan olisi epäoikeudenmukaista, että kanne, joka perustuu tehtyyn kauppaan, myönnettäisiin vastapuolta vastaan, koska senaatin asetuksella on vahvistettu, että kanne valtuutuksen perusteella on mitätön, ja hänet vapautetaan maksamalla rahat, jotka takaaja on maksanut.

8. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXIX.

Vaikka pantin antaminen synnyttää velvoitteen, Julianus toteaa silti Digestin kahdessatoista kirjassa, että pantin palauttaminen ei ole vakuuden antamista, jos nainen, joka on velkoja, luovuttaa velalliselle omaisuuden, jonka hän on saanut pantiksi.

1. Kun nainen ilmestyy poikansa holhoojien eteen estääkseen heitä myymästä hänen maataan ja lupaa korvata sen heille; Papinianus katsoo Yhdeksännessä kysymysten kirjassa, ettei hän sitonut itseään vakuudeksi, sillä hän ei hyväksynyt vanhaa eikä uutta velvoitetta toiseen viitaten, vaan hän itse solmi tämän velvoitteen.

2. Kun nainen sitoo itsensä Primukselle Secunduksen puolesta ja sitoo itsensä sen jälkeen Primuksen puolesta tämän velkojalle; Julianus toteaa Digestuksen kahdessatoista kirjassa, että nainen on sitonut itsensä kahdesti, kerran Primuksen puolesta Secundukselle ja toisen kerran Primuksen puolesta tämän velkojalle, ja siksi hän on tehnyt sitoumuksen sekä Primuksen puolesta että häntä vastaan. Marcellus huomauttaa kuitenkin, että tässä on eroa, nimittäin siinä, onko ymmärrettävä, että nainen on alun perin asetettu toisen tilalle ja sitoutunut ottamaan sen velallisen taakan, jolta velkoja halusi velvoitteen siirtyvän, vai onko hänet asetettu velallisen tilalle, jolloin, jos näin on, kyseessä on vain yksi vakuuden antaminen. Näin ollen Marcellus ei myönnä hänelle senaatin asetukseen perustuvaa poikkeusta tämän ensi näkemältä olemassa olleen eron mukaisesti silloin, kun hänet on niin sanotusti korvattu velallisena. Sen jälkeen, kun häntä vastaan on annettu tuomio, tai jopa ennen kuin tämä on tapahtunut, hänellä on kuitenkin varmasti oikeus henkilökohtaiseen kanteeseen sitä vastaan, jonka sijaisena hän on toiminut.

3. Joskus vakuuden antaneen naisen hyväksi nostetaan takaisinsaantikanne sen perimiseksi takaisin, mitä hän on maksanut, tai jos hän ei ole vielä maksanut mitään, saadakseen vapautuksen vastuustaan, esimerkiksi silloin, kun hän, sitouduttuaan vastoin senaatin asetusta, korvaa velallisensa; koska tässä tapauksessa hänen hyväkseen nostetaan henkilökohtainen takaisinsaantikanne velkojaa vastaan, aivan kuin hän nostaisi kanteen maksamastaan rahasta, sillä kuka tahansa, joka korvaa velallisensa, suorittaa maksun.

4. Mutta jos se, joka on naisen sijainen, ei ole velkaa naiselle, hän voi vedota senaatin asetukseen perustuvaan poikkeukseen, kuten hän olisi voinut tehdä, jos hän olisi ollut naisen takaaja.

5. On ilmeistä, että jos nainen, joka on oikeissa sitoa itsensä, korvaa velallisensa, senaatin asetusta ei voida soveltaa, koska vaikka hän olisi maksanut rahat, sitä ei voida soveltaa; sillä nainen saa senaatin asetuksella helpotusta, mutta ei palauta menetettyä omaisuutta.

6. Jos hän on kuitenkin korvannut jonkun, joka ei ole hänen velallisensa, katsotaan, että on tehty petos senaatin asetusta vastaan, ja siksi myönnetään poikkeus.

7. Jos nainen tulee velallisen puolesta sitovaksi, entinen kanne myönnetään häntä vastaan, vaikka hän olisi vapautettu vastuusta vapautuksella ennen kuin nainen sitoutui.

8. Jos velkoja on sopinut velallisensa kanssa, että tämä antaa jonkun hänen tilalleen, ja kun tämä ehdotus on hyväksytty, velallinen vapautuu tämän jälkeen ja antaa sitten naiselle vakuuden, joka voi turvautua senaatin asetukseen, voidaan häntä vastaan nostaa henkilökohtainen kanne, aivan kuin hän ei olisi antanut mitään vakuutta; sillä mitä eroa on sillä, että ei ole antanut mitään vakuutta, ja sillä, että on antanut tällaisen? Näin ollen preetoriaaninen kanne ei ole tarpeen, koska henkilökohtainen kanne takaisinperinnästä on mahdollinen.

9. Marcellus toteaa myös, että jos velkoja vapauttaa naisen sen jälkeen, kun hänestä on tullut takaaja, velkojalle olisi kuitenkin myönnettävä palautuskanne, koska hän on vapauttanut veloitteen, joka on mitätön.

10. Jos nainen sen jälkeen, kun hänestä on tullut takaaja, suorittaa maksun siten, ettei hän voi periä takaisin, entinen velallinen voi hyvin perustellusti kieltäytyä vastaamasta häntä vastaan nostettuun kanteeseen; mutta koska päävelallinen on vapautettu ja nainen suorittaa maksun siten, ettei hän voi periä takaisin, ei velkoja voi myöskään periä takaisin häneltä, jos hän maksaisi, ja velkojan olisi vapautettava hänet samalla tavalla.

11. Vaikka kanne palautetaan kaikkia vapautettuja vastaan, tätä ei kuitenkaan tehdä kaikkien velkojen hyväksi; esimerkiksi jos kaksi velkojaa tekee sopimuksen ja nainen tulee toisen velkojan takaajaksi, velvoite palautetaan vain sen velkojan hyväksi, jolle nainen tuli takaajaksi.

12. Kun velkojasta tulee tällaisen veloitteen ottaneen naisen perillinen, on harkittava, eikö palautuskannetta voida nostaa. Julianus sanoo kahdessatoista kirjassa, että hänellä on kuitenkin oikeus palautuskanteeseen, eikä tämä ole kohtuutonta, koska hän itse asiassa peri sellaisen naisen, joka ei ollut laillisesti sitoutunut, ja siksi tätä velkaa ei oteta huomioon Lex Falcidian hallinnossa.

13. On selvää, että jos ehdotatte minulle tapausta, jossa on kyse naisesta, joka on perillinen alkuperäiselle velalliselle, on todettava, että häntä vastaan voidaan nostaa palautuskanne samoin kuin suora kanne, sillä ei ole mitään eroa sillä, minkä kanteen nojalla kanne nostetaan.

14. Jos, kun olen tekemässä sopimusta kanssasi, nainen ilmestyy paikalle ja minä teen mieluummin sopimuksen hänen kanssaan, hänen katsotaan sitoneen itsensä takaajaksi, ja tässä tapauksessa sinua vastaan nostetaan kanne, jonka vaikutuksena on pikemminkin velvoitteen syntyminen kuin velvoitteen palauttaminen; näin ollen sinua sitoo samantyyppinen velvoite kuin mitä naista sitoo; jos esimerkiksi naista sitoo sopimus, myös sinua vastaan voidaan nostaa kanne kuin sopimuksen nojalla.

15. Olisi harkittava, olisiko nainen, jos hän tarjoutuu takaajaksi sellaiselle osapuolelle, joka ei ollut sidottu, kun hänen kanssaan tehtiin sopimus, vastuussa tästä kanteesta; kuten esimerkiksi silloin, kun nainen ryhtyy takaajaksi holhousvastaavan puolesta ilman tämän holhoojan suostumusta. Katson, että holhoojaa ei sidottaisi, ellei hän hyötyisi sopimuksesta taloudellisesti. Lisäksi se, jonka puolesta nainen tuli takaajaksi, jos hän on alle kaksikymmentäviisivuotias, voi vaatia täydellistä korvausta, tai jos hän isän valvonnassa olevana poikana teki sopimuksen senaatin asetuksen vastaisesti, hänellä on oikeus samaan etuoikeuteen.

9. Paulus, Säännöt, kirja VI.

Jos nainen ryhtyy takaajaksi toisen orjan puolesta, kanne palautetaan isäntää vastaan, aivan kuten se olisi palautettu perheen päämiestä vastaan päävelallisena.

10. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXIX.

Nämä kanteet, jotka myönnetään niitä vastaan, joiden puolesta nainen on tullut takaajaksi, ja heidän perillisiä vastaan, ovat ikuisia, sillä niiden tarkoituksena on omaisuuden takaisinsaanti, ja ne myönnetään myös preetoriaanisten seuraajien hyväksi sekä heitä vastaan.

11. Paulus, Ediktistä, kirja XXX.

Jos nainen lainaa rahaa sillä verukkeella, että hän käyttää sitä omiin tarkoituksiinsa, mutta tosiasiallisesti tarkoituksenaan lainata se toiselle, ei ole mitään perustetta soveltaa senaatin asetusta, sillä muuten kukaan ei tekisi sopimuksia naisten kanssa, koska hän ei tietäisi, mitkä ovat heidän aikomuksensa.

12. Sama, lyhennelmät, kirja VI.

Senaatin asetus on kuitenkin varmasti voimassa, kun velkoja on tietoinen siitä, että naisesta on tullut takaaja.

13. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja IX.

Joskus, vaikka nainen on ottanut vastuun toisen puolesta, häntä ei auta tämä senaatin asetus, mikä tapahtuu silloin, kun nainen ottaa vastuulleen velvoitteen, joka ensi näkemältä näyttää tosiaan olevan toisen velvoite, mutta on todellisuudessa hänen omansa; kuten esimerkiksi silloin, kun naispuolinen orja on antanut toiselle velallisen vapauteensa liittyvän sopimuksen perusteella ja vapautumisensa jälkeen ottaa itselleen juuri sen velvoitteen, jonka velallinen on velallisena; tai kun nainen ostaa tilan ja ottaa itse vastatakseen sen veloista tai kun hänestä tulee oman takaajansa takaaja.

1. Velkojalla ei ole tarvetta uuteen kanteeseen entisen velallisen panttien osalta, sillä serviisikanne (jota kutsutaan myös hypoteekikanteeksi) on käytettävissä tämänkaltaisissa tapauksissa; koska on totta, että panttien osalta on tehty sopimus ja että rahaa ei ole maksettu.

2. Jos nainen esiintyy toisen puolesta takaajana tietyllä ehdolla tai tiettyyn aikaan viitaten; ehdon ollessa vireillä velkojan olisi myönnettävä takaisinsaantikanne entistä velallista vastaan, jos hän sitä haluaa; sillä mitä hyötyä on odottaa ehdon täyttymistä tai ajan umpeutumista, kun entinen velallinen on sellaisessa asemassa, että hänen on kaikin keinoin puolustettava häntä vastaan nostettua kannetta?

14. Julianus, Digest, kirja XII.

Kun nainen on senaatin asetuksen vastaisesti ryhtynyt toisen henkilön vakuudeksi, on vain oikeudenmukaista, että kanne palautetaan velkojan hyväksi paitsi alkuperäistä velallista myös hänen vakuuttajiaan vastaan; sillä kun naisen vastuu on senaatin asetuksen vuoksi otettu pois velkojalta, entinen kanneperuste on palautettava ennalleen ennalleen vahingoittumattomana.

(15) Sama, Digest, kirja XV.

Jos maksan naiselle sen, mitä olen sinulle velkaa, ja sovin hänen kanssaan, että vahvistat hänen tekonsa, etkä tee niin; voin nostaa kanteen sopimuksen perusteella, eikä senaatin asetukseen perustuvasta poikkeuksesta, joka on säädetty naisten velvollisuuksia koskien, ole hänelle mitään hyötyä; sillä hänen ei voida katsoa kieltäytyvän ottamasta vastatakseen toisen velvollisuudesta, kun minä olen edelleen vastuussa velasta ja hän itse hyötyy liiketoimesta; ja hänen voidaan katsoa ennemmin palauttaneen sen, mitä ei ollut maksettavana, kuin maksaneen sen toisen puolesta.

16. Sama, Urseius Feroxista, kirja IV.

Jos nainen on ryhtynyt puolestani Titiukselle vakuudeksi senaatin Velleianin asetuksen vastaisesti ja Titius haastaa hänet oikeuteen rahoista, jotka olen hänelle maksanut, hän ei voi vedota senaatin asetukseen perustuvaan poikkeukseen, sillä hänellä ei ollut vaaraa menettää rahoja, koska ne olivat jo hänen hallussaan.

(1) Jos olen hyväksynyt vakuuden naiselle, joka on sitonut itsensä senaatin asetuksen vastaisesti, Gaius Cassius vastasi, että mainitulle vakuudelle olisi myönnettävä poikkeus vain siltä osin kuin nainen oli pyytänyt häntä vastaamaan hänestä. Julianus on kuitenkin sitä mieltä, että on aivan oikein, että vakuuden antajalle on myönnettävä poikkeus, vaikka hänellä ei olekaan oikeutta nostaa kanteita naista vastaan; siitä syystä, että senaatti ei hyväksy koko sitoumusta, ja preetori palauttaa entisen velallisen vastuun velkojalle.

17. Africanus, Kysymyksiä, kirja IV.

Aviomies, joka halusi tehdä vaimolleen lahjan, myi tämän omaisuuden hyvin halvalla ja korvasi hänet sillä hinnalla jollekin velkojalleen. Vastaus oli, että myynnillä ei ollut mitään voimaa tai vaikutusta, ja jos velkoja haastoi naisen oikeuteen rahasta, poikkeus olisi mahdollinen, vaikka velkoja olisi luullut naisen olevan miehensä velallinen. Tämä ei näytä olevan ristiriidassa vakiintuneen periaatteen kanssa, jonka mukaan jos nainen on lainannut rahaa lainatakseen sen miehelleen, poikkeus ei voi tulla kysymykseen, jos velkoja ei tiennyt, missä tarkoituksessa nainen lainasi rahat; sillä todellakin on suuri ero sillä, tekeekö joku alun perin sopimuksen naisen kanssa vai siirtääkö joku toisen velvoitteen hänelle, sillä silloin velkojan pitäisi olla huolellisempi.

(1) Jos nainen sanoisi, että hän oli saanut tietyn omaisuuden pantiksi varmistaakseen myötäjäisensä sekä rahasumman maksamisen, ja velkoja, joka aikoi ottaa saman omaisuuden pantiksi, näkisi, että myötäjäiset oli maksettu, ja, koska hänellä oli omaisuus hallussaan, vastustaa häntä, kun hän nostaa serviisikanteen sillä perusteella, että pantti ei ollut annettu hänen suostumuksellaan; Senaatin asetukseen perustuvasta replikaatiosta ei ole naiselle mitään hyötyä, ellei velkoja ollut tietoinen siitä, että hänelle oli maksettavana myös muita rahasummia, lukuun ottamatta myötäjäisiä.

(2) Nainen ja Titius lainasivat rahaa tarkoituksenaan käyttää se heille yhteisesti kuuluvaan omaisuuteen, ja heistä tuli yhteisvelallisia mainittujen rahojen osalta. Sanoin, että naisen ei missään tapauksessa voitu katsoa antaneen vakuutta kumppaninsa osuudesta; sillä jos he olisivat lainanneet rahaa sellaiseen tarkoitukseen, johon velkoja ei lainannut sitä, nainen kärsisi suuremman vahingon (kuten esimerkiksi silloin, kun heidän yhteisesti omistamaansa taloa ei tuettu tai kun yhteisesti omistettu maa-alue takavarikoitiin), ja olisi pikemminkin katsottava, että senaatin asetuksen soveltamiseen ei ollut perusteita. Mutta jos lainattu raha oli hankittu jotakin ostoa varten, hänen katsottaisiin tulleen takaajaksi osuudestaan, ja siksi velkoja voisi periä häneltä vain osan rahoista; sillä jos hän vaatisi koko summaa, hän olisi estynyt poikkeuksen vuoksi, joka koskisi osaa siitä.

18. Paulus, On Plautius, kirja VIII.

Samaa sääntöä sovelletaan, kun Titiuksesta ja naisesta tulee kahtena velallisena takaajia velalliseni puolesta.

19. Africanus, Kysymyksiä, kirja IV.

Holhousmiehen edunvalvoja kuoli sen jälkeen, kun hän oli määrännyt Titiuksen perilliseksi. Jälkimmäinen epäröi ottaa kuolinpesän vastaan, koska holhousta oli oletettavasti hoidettu huonosti, ja kun holhottavana olleen äiti oli suostutellut Titiuksen ottamaan kuolinpesän vastaan hänen riskillään, hän teki niin ja sopi naisen kanssa, että nainen korvaisi hänet mahdollisista menetyksistä. Jos Titius joutuisi maksamaan jotain holhousmiehelle pesän perusteella ja haastamaan äidin oikeuteen, senaatin asetukseen perustuvaa poikkeusta ei voitaisi käyttää, sillä tuskin voidaan olettaa, että kukaan nainen ryhtyisi takaajaksi jonkun asianosaisen puolesta hänen läsnäollessaan.

1. Ehdotettiin ehdotusta, joka ei ollut lainkaan erilainen kuin edellä mainittu, nimittäin: Eräs pretoriaaniarvoinen mies kuoli jättäen jälkeensä kaksi poikaa, joista toinen ei ollut vielä saavuttanut murrosikää ja toinen oli ensimmäisen pojan laillinen huoltaja. Edellinen halusi hylätä isänsä omaisuuden, mutta vainajan vaimo, joka oli holhoojan äiti, taivutteli hänet ottamaan sen vastaan, koska jälkimmäinen oli kieltäytynyt siitä. Julianus sanoo, että hän olisi antanut samanlaisen lausunnon, jos holhooja olisi saanut tuomion häntä vastaan holhottavana olleen henkilön nostamassa kanteessa tästä syystä, ja että senaatin asetus ei olisi estänyt häntä perimästä vahingonkorvauksia naiselta.

2. Tässä yhteydessä olisi keskusteltava seuraavasta seikasta, eli siitä, että jos hän, joka oli tullut pesään naisen johdolla, kärsisi vahinkoa sen vuoksi, että pesän velalliset ovat maksukyvyttömiä, olisiko senaatin asetus sovellettavissa, koska nainen oli tietyssä määrin ottanut vastattavakseen heidän veloitteensa? Parempi mielipide on kuitenkin se, että senaatin asetus ei olisi sovellettavissa tällä perusteella, koska naisen tarkoituksena ei ollut ryhtyä näiden velkojien takaajaksi, vaan hänen tarkoituksenaan oli taata edunvalvojan vastuu holhottavasta ja mahdollisesti kuolinpesän vastuu muista velkojista.

3. Lopuksi, jos oletamme, että nainen kärsi jonkinlaista tappiota kuolinpesän ostosta, koska sen velalliset eivät olleet maksukykyisiä; en usko, että voi olla epäilystäkään siitä, että senaatin asetus ei ole sovellettavissa, vaikka hän oli velvollinen maksamaan tietyn summan velkojille.

4. Mutta entä jos Titius epäröisi ryhtyä perimään kuolinpesää, koska velallisten veloitteet näyttävät olevan arvoltaan kyseenalaisia; ja nainen lupasi, että hän itse korvaisi kaiken sen, mitä hän ei saisi perittyä keneltäkään mainituista velallisista? On todennäköistä, että tässä tapauksessa hän on tullut vastuuseen.

5. Teillä on velallisenanne Titius, ja nainen haluaa ryhtyä hänen vakuudekseen, ettekä te hyväksyneet häntä senaatin asetuksen vuoksi; sen jälkeen hän kääntyi puoleeni lainatakseen rahaa, jolla hän voisi maksaa teille, ja koska minä en tiennyt syytä, miksi hän teki lainan, hän lupasi minulle maksaa sen ja kehotti minua maksamaan teille rahat. Koska minulla ei ollut kyseistä summaa kädessäni, sitouduin maksamaan sen teille. Heräsi kysymys, voisinko periä rahat naiselta vai voisiko hän tehokkaasti vedota senaatin asetukseen perustuvaan poikkeukseen? Vastaus oli, että olisi harkittava, eikö voitaisi perustellusti väittää, että minua voitaisiin pitää vastuullisena sen osapuolen sijasta, joka oli ryhtynyt naisen vakuudeksi, ja että aivan kuten velkojaa vastaan myönnetään poikkeus, vaikka hän saattaa olla tietämätön siitä, että nainen on ryhtynyt hänen vakuudekseen, jotta naista vastaan ei voitaisi nostaa kanteita valtakirjan perusteella, niin myös teitä vastaan voidaan myöntää pätevä poikkeus, ja kanne naista vastaan evätään minulta, koska tämä velvoite olisi hänen vastuullaan. Tämä voidaan todeta sitä helpommin, jos ennen kuin olin maksanut rahat teille, minun pitäisi huomata, että naisesta oli tullut vakuus; mutta jos olisin jo aiemmin maksanut teille, olisi harkittava, myönnetäänkö naiselle kuitenkin poikkeuslupa minua vastaan ja voinko nostaa henkilökohtaisen kanteen teitä vastaan rahojen takaisin saamiseksi; vai olisiko itse asiassa katsottava, että aluksi minä olin lainannut rahat naiselle ja sen jälkeen te olitte antanut lainan minulle. Tämä katsottiin todellakin paremmaksi näkemykseksi, joten senaatin määräykselle ei ollut mitään perustetta, aivan kuten silloin, kun nainen korvaa velallisensa, ei ole mitään perustetta pitää tätä vakuutena. Auktoriteetti toteaa, että näitä kahta esimerkkiä ei voi oikein verrata toisiinsa, sillä kun velallisen sijaantulo tapahtuu, nainen ei ole sidottu; mutta mainitussa tapauksessa hän siirtää toisen velvoitteen itselleen, mitä senaatti ei varmasti halunnut tapahtuvan.

20. Sama, Kysymyksiä, kirja VIII.

Jos naisesta tulee yhden velallisen vakuus, kun velallisia on kaksi, kanne palautetaan velkojalle molempia vastaan.

21. Callistratus, Institutes, kirja III.

Jos nainen ryhtyy toisen osapuolen vakuudeksi ja maksettu käytetään hänen hyväkseen, senaatin asetukseen perustuvaa poikkeusta ei sovelleta, koska nainen ei ole kärsinyt tappiota.

1. Senaatin asetus ei myöskään suojaa naista, jos hän on syyllistynyt anteliaaseen tekoon, kuten esimerkiksi silloin, kun hän sitoo itsensä isänsä puolesta estääkseen tätä harmittamasta häntä vastaan annetun tuomion maksaminen, sillä senaatti antaa helpotusta tällaisten henkilöiden rasitteisiin.

(22) Paulus, Säännöt, kirja VI.

Jos annan rahaa naiselle, jotta hän maksaisi velkojalleni, tai jos hän lupaa maksaa velan; Pomponius toteaa, että jos nainen antaa tällaisen lupauksen, senaatin asetus ei ole käytettävissä, koska hän on tehnyt itsensä vastuulliseksi toimeksiantokanteen perusteella ja hänen katsotaan sitoneen itsensä omiin asioihinsa nähden.

23. Sama, Velleian senaatin asetuksesta.

Jos oikeudessa kuulusteltu nainen vastaa, että hän on perillinen, ja hän on tehnyt niin hyvin tietäen, ettei hän ole perillinen; hänen ei missään tapauksessa katsota sitoneen itseään toiseen, koska hän on syyllistynyt petokseen; mutta jos hän luuli olevansa perillinen ja, koska häntä oli petetty tässä asiassa, vastasi näin; monet viranomaiset ovat sitä mieltä, että kanne häntä vastaan myönnetään, mutta hän voi vedota senaatin asetukseen perustuvaan poikkeukseen.

24. Sama, koskien naisten toisille tekemiä sopimuksia.

Kun nainen, jonka velkoja on korvannut velalliseksi, on antanut lupauksen sen puolesta, jonka puolesta hänet on korvattu, hän ei voi vedota poikkeukseen,

1. Mutta jos hän lupasi maksaa rahaa välttääkseen sijaiseksi tulemisen, hänen katsotaan sitoutuneen ja voivan tehdä niin.

2. Tapauksessa, jossa senaatin määräyksestä on saatavissa etua, herää kysymys, nostetaanko kanne entistä velallista vastaan silloin, kun nainen velvoitti itsensä, vai voiko jälkimmäinen nostaa kanteen maksetun määrän takaisinperimiseksi? Katson, että tämä voidaan tehdä heti, eikä maksua tarvitse odottaa.

3. Kun nainen sitoo itsensä sellaisen osapuolen puolesta, joka oli velvollinen ajallisesti rajoitettuun kanteeseen, tämä väliaikainen kanne palautuu velkojalle, joten aika alkaa kulua siitä päivästä, jolloin edellisistä olosuhteista kasvava kanne palautetaan, vaikka hän olisi voinut käyttää sitä heti, kun nainen tuli takaajaksi.

25. Modestinus, On Undertakings.

Jos nainen määrää, että orjalleen on annettava luotto, hän on vastuussa preetoriaanisesta kanteesta.

(1) Jos hän on antanut vakuuden orjan puolesta ja häntä vastaan on nostettu kanne, hän voi suojella itseään senaatin Velleianuksen asetuksen mukaisella poikkeuksella, ellei hän ole tehnyt tätä jonkin oman asiansa vuoksi.

26. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXXVII.

Jos nainen, tarkoituksenaan sitoutua toisen puolesta, ilmoittaa oikeudessa, että jonkun toisen orja kuuluu hänelle, hän voi turvautua senaatin asetuksen apuun sillä perusteella, että hän on sitoutunut toisen puolesta. On selvää, että jos hän on antanut tämän vastauksen viitaten henkilöön, joka palvelee häntä orjana hyvässä uskossa, hänen ei katsota sitoneen itseään toisen puolesta.

27. Papinianus, Opinions, kirja III.

Jos osapuoli, joka on tehnyt sopimuksen naisen kanssa vilpittömässä mielessä, nostaa kanteen häntä vastaan, koska hänen lainaamansa rahat on käytetty aviomiehen ja vaimon välisiin liiketoimiin; häntä ei estetä senaatin asetukseen perustuvalla poikkeuksella.

1. Kun orjat, jotka on määrätty liiketoimintaa varten tekemään sopimus toisen kanssa, nostavat kanteen naista vastaan, jonka sitoumuksen he katsovat olevan pätevä, senaatin asetukseen perustuva poikkeus estää heidän omistajansa; eikä tämän asemaa katsota vahingoitettavan orjan teolla, sillä omistaja ei ole saanut mitään, sen enempää kuin silloin, kun orja ostaa riidanalaisen maan tai vapaa mies ostaa.

2. Vaimo korvasi toisen naisen velalliseksi miehelleen, ja aviomies maksoi rahat hänen velkojalleen. Jos hän takasi miehensä sijaiseksi tulleen naisen maksukyvyyn, senaatin asetukseen perustuva poikkeus ei ole käytettävissä, koska nainen harjoittaa omaa liiketoimintaansa.

28. Scaevola, Opinions, kirja I.

Seia osti joitakin orjia ja lainattuaan rahaa miehensä ollessa takaajana maksoi myyjälle. Hänen miehensä kuoli sittemmin maksukyvyttömänä, ja velkojansa huijaamiseksi hän ilmoitti testamentissaan olevansa velkaa koko summan; ja heräsi kysymys, voidaanko naisen katsoa sitoneen itsensä toisen puolesta? Vastasin, että esitettyjen tosiseikkojen perusteella hän ei ollut sitonut itseään. Eräs aviomies pantasi Semproniukselle vaimolleen kuuluneen maa-alueen varmistukseensa vuokrasopimuksen. Kun vaimo oli sen jälkeen lainannut Numeriukselta rahaa omaan lukuunsa ja saman maa-alueen rasiiteena, hän maksoi Semproniukselle välittömästi miehensä puolesta. Heräsi kysymys, oliko hän ottanut tämän velvoitteen senaatin asetuksen vastaisesti. Vastasin, että jos Numerius oli tietoinen siitä, että hän oli sitoutunut toisen puolesta, senaatin asetusta sovellettaisiin mainitussa tapauksessa.

29. Paulus, Opinions, kirja XVI.

Eräs mies halusi tehdä sopimuksen Lucius Titiuksen perillisten kanssa ja lainata heille rahaa, mutta koska hän epäili, etteivät he olleet maksukykyisiä, hän halusi mieluummin lainata rahat perittävän leskelle ja ottaa hänen puolestaan pantiksi. Nainen

lainasi samat rahat perillisille ja otti heiltä pantin. Kysyn, katsotaanko, että hän on sitoutunut toisen puolesta, ja ovatko hänen ottamansa pantit velkojan vastuulla? Paulus vastaa, että jos velkoja, joka halusi tehdä sopimuksen Lucius Titiuksen perillisten kanssa, vältti sitä heidän kanssaan ja otti mieluummin lesken velalliseksi, senaatin asetus, joka annettiin naisten toisten puolesta tekemistä sitoumuksista, on käytettävissä häntä vastaan, eivätkä hänen antamansa pantit ole vastuullisia. Omaisuus, jonka nainen on saanut pantiksi niiltä, joiden puolesta hän on tullut sidotuksi, on vastuussa naisen velkojalle, eikä preetori toimi kohtuuttomasti, jos hän myöntää kanteen päävelkojia vastaan vapauttaakseen naisen vastuusta, samoin kuin omaisuutta vastaan, jonka he olivat rasittaneet hänelle.

1. Paulus toteaa, että kaikkea sellaista, jonka voidaan todistaa olevan suunniteltu senaatin senaatin asetuksen säännösten kiertämiseksi, joka on säädetty naisten toisille ottamien velvoitteiden osalta, ei tule pitää pätevänä.

30. Sama, Lauseet, kirja II.

Jos nainen ryhtyy takaajaksi toisen puolesta tarkoituksenaan pettää tai kun hän tiesi, ettei häntä voida pitää vastuullisena, hänelle ei myönnetä senaatin asetukseen perustuvaa poikkeusta; sillä senaatin jaloin asetus ei sulje pois kanteita, jotka nostetaan naisen tekemän petoksen perusteella.

1. Jos asiamies sitoutuu toisen puolesta naisen johdolla, hän voi turvautua senaatin velleian asetukseen perustuvaan poikkeukseen, jottei kanneoikeus muuten raukeaisi.

(31) Sama, On Neratius, kirja I.

Paulus sanoo, että jos nainen ei halua periä takaisin sitä, mitä hän on maksanut sen vuoksi, että hän on tullut sidotuksi toiseen, vaan haluaa mieluummin nostaa kanteen valtuutuksen perusteella ja korvata itselleen velallisen korvauksen, häntä on kuultava.

32. Pomponius, Senaatin säädökset, kirja I.

Jos nainen astuu jonkun omaisuuteen ottaakseen maksettavakseen siitä johtuvat velat, hänen on vaikea saada helpotusta, paitsi jos tämä on keksitty velkojien petoksella; sillä naisen ei pitäisi katsoa olevan kaikin puolin alle 25-vuotiaan alaikäisen asemassa, jota on huijattu.

(1) Kun nainen haluaa periä takaisin omaisuutta, jonka hän on antanut pantiksi silloin, kun hänestä tuli toisen vakuus, hänen tulisi saada myös orjien sato ja jälkeläiset, ja jos omaisuus on huonontunut, siitä olisi maksettava suurempi summa. Kun velkoja, joka on saanut pantin velvoitteensa vakuudeksi, on kuitenkin myynyt sen kolmannelle osapuolelle, oikeaa mieltä

ovat ne, jotka katsovat, että hänelle olisi myönnettävä kanne myös vilpittömässä mielessä toimivaa ostajaa vastaan, koska ostajan asema ei saisi olla parempi kuin myyjän.

(2) Samoin, jos nainen myy maa-alueen miehensä velkojalle ja luovuttaa sen sillä ehdolla, että ostaja käyttää saamansa rahat miehensä velan maksamiseen, ja hän nostaa kanteen kyseisen maa-alueen takaisin saamiseksi, häntä voidaan kohdata poikkeusperusteella, joka perustuu myytyyn ja luovutettuun omaisuuteen; mutta hän voi vastata, että myynti on tehty vastoin senaatin asetuksen määräyksiä. Tämä voidaan tehdä riippumatta siitä, ostaako velkoja itse omaisuuden vai onko hän palkannut jonkun muun tekemään sen, jotta nainen voidaan tällä tavoin riistää omaisuudestaan. Samaa sääntöä sovelletaan, jos nainen on luovuttanut omaisuutensa, ei aviomiehensä vaan jonkun muun velallisen puolesta.

(3) Jos nainen, välttääkseen sitomasta itseään toisen puolesta, antaa kolmannen henkilön tehtäväksi tehdä sen hänen puolestaan, sovelletaanko senaatin asetusta tähän henkilöön, joka on toiminut naisen pyynnöstä? Senaatin asetuksen koko sisältö viittaa kanteen hylkäämiseen naista itseään vastaan, ja mielestäni tässä olisi tehtävä ero; kuten esimerkiksi silloin, kun velkoja, jolle olen sitonut itseni naisen johdolla, on keksinyt tämän suunnitelman kiertääkseen Senaatin asetuksen, koska nainen ei näytä sitoneen itseään kyseisen asetuksen vastaisesti, vaan tarjosi jotakuta toista; hänet olisi estettävä poikkeuksella, joka perustuu Senaatin asetuksen vastaisesti tehtyyn petokseen. Jos hän ei kuitenkaan tiedä tosiseikkoja, mutta minä tiedän ne, niin jos nostan valtuutuskanteen naista vastaan, olen esteellinen, mutta olen silti vastuussa velkojalle.

(4) Jos nainen on valmis liittymään asianosaisen puolesta, jonka puolesta hän on sitoutunut, jotta kanne ei voitaisi nostaa ensimmäistä velallista vastaan, koska hän voi vedota senaatin asetukseen perustuvaan poikkeukseen, hänen on annettava vakuus siitä, että hän ei aio käyttää poikkeusta hyväkseen, ja sen jälkeen ryhdyttävä oikeudenkäyntiin.

(5) Naisen ymmärretään myös sitovan itsensä toisen puolesta, vaikka hän tekisi sen sellaisen puolesta, jota ei voida sitoa; kuten esimerkiksi silloin, kun hän sitoutuu toiselle kuuluvaan orjaan, mutta hänen sitoumuksensa lakkaa, jos kanne palautetaan orjan isäntää vastaan.

Tit. 2. Kuittauksesta.

1. Modestinus, Pandects, kirja VI.

Kuittaus on velan ja luoton välillä tehtävä osuus.

2. Julianus, Digest, kirja XC.

Kuka tahansa voi estää velkojansa, joka on myös hänen velallisensa, nostamasta kannetta häntä vastaan, jos hän on valmis kuittaamaan saatavansa.

3. Pomponius, On Sabinus, kirja XXV.

Kuittaus on siis tarpeen, koska on enemmän meidän etujemme mukaista olla maksamatta kuin nostaa kanne maksetun perimiseksi.

(4) Paulus, On Sabinus, kirja III.

Neratiuksen mielipide, jota myös Pomponius pitää oikeana, on oikea, nimittäin se, että se, mitä päävelallinen voi pidättää kuittauksena, vapauttaa vakuuden lain nojalla vastuusta kaikissa sopimuksissa; aivan kuten jos, kun nostan kanteen koko summasta velallista vastaan, en menetele asianmukaisesti, ja näin ollen vakuus ei ole tiukan lain mukaan vastuussa suuremmasta summasta kuin mitä päävelallinen voidaan velvoittaa maksamaan tuomiona.

5. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja IX.

Kun vakuuttajalta vaaditaan saatavaa, on täysin oikeudenmukaista, että tämä voi valita, kuittaako hän mieluummin sen, mikä hänelle itselleen kuuluu, vai sen, mikä päävelalliselle kuuluu. Häntä on myös kuultava, jos hän haluaa tehdä kuittauksen molempien saatavia vastaan,

6. Ulpianus, On Sabinus, XXX kirja.

Myös se, mikä on erääntynyt luonnollisen velvoitteen perusteella, voi tulla kuittauksen kohteeksi.

(7) Same, On the Edict, kirja XXVIII.

Sitä, mikä on erääntynyt maksettavaksi tiettyä ajankohtana, ei voida kuitata ennen ajankohdan saapumista, vaikka sen maksaminen olisikin välttämätöntä.

1. Jos tuomari ei ota kuittausta huomioon, velkojan kanneoikeus säilyy, sillä tehtyyn päätökseen perustuvaa poikkeusta ei voida esittää. Katson, että tapaus on erilainen, jos tuomari on kieltäytynyt ottamasta kuittausta huomioon sillä perusteella, että velkaa ei ollut olemassa; sillä silloin tehtyyn päätökseen perustuva poikkeus vaikuttaa haitallisesti asiaani.

8. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja IX.

Se sisältyy myös kuittaukseen, jonka perimisestä on jo nostettu kanne kantajaa vastaan, jotta ahkeramman osapuolen tilanne ei huononisi, jos kuittaus evättäisiin häneltä.

9. Paulus, Ediktistä, kirja XXXII.

Jos isän valvonnassa olevan pojan tai orjan kanssa on solmittu osakkuus ja isä tai isäntä nostaa kanteen, otamme koko summan mukaan kuittaukseen; jos kuitenkin nostamme kanteen, on korvattava vain se, mikä koskee peculiumia.

1. Mutta kun kanne nostetaan isän valvonnassa olevaa poikaa vastaan, herää kysymys, voiko poika kuittaamalla vaatia sitä, mikä on velkaa isälle? On parempi katsoa, että hän voi, koska on olemassa vain yksi sopimus, mutta tämä on tehtävä sillä edellytyksellä, että hän antaa vakuuden siitä, että hänen isänsä vahvistaa hänen tekonsa, toisin sanoen, että hän ei tulevaisuudessa vaadi sitä, mitä poika on kuitannut.

10. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXIII.

Kun kaksi meistä yhtiömiehistä on syyllistynyt samaan laiminlyöntiin yhtiökumppanuuteen vaikuttavissa asioissa, on sanottava, että me lakkaamme olemasta sidoksissa toisiimme, sillä laiminlyönnin kuittaaminen tapahtuu tässä tapauksessa lain nojalla. Samoin on katsottu, että kun toinen yhtiömies on anastanut jotain, joka kuuluu yhteiseen omaisuuteen, ja toinen on syyllistynyt sellaiseen huolimattomuuteen, jonka voidaan arvioida olevan samansuuruinen, katsotaan, että kuittaus on tapahtunut ja että molemmat osapuolet vapautuvat vastuusta toisiaan kohtaan lain nojalla.

1. Jos siis joku, joka voi tehdä kuittauksen, maksaa, hän voi nostaa kanteen rahan perimiseksi takaisin niin kuin se olisi maksettu, vaikka se ei olisi ollut erääntynyt.

2. Aina kun kanneoikeus syntyy lain rikkomisesta, kuten esimerkiksi varkaudesta ja muista rikoksista, jos nostetaan vain rahaa koskeva kanne, kuittaus voidaan hyväksyä. Samaa sääntöä sovelletaan, kun kanne nostetaan varastetun omaisuuden takaisinsaamiseksi. Mutta jos asianosainen haastetaan oikeuteen vahingonkorvauskanteessa, hän voi vaatia kuittausta.

3. Kuittaus voi tapahtua myös sopimuksissa, jotka muistuttavat tiettyjä kanteen muotoja, toisin sanoen praetoriaanisissa sopimuksissa; ja Julianuksen mukaan kuittausta voidaan vaatia sekä itse sopimukseen että siihen perustuvassa kanteessa.

11. Sama, Ediktistä, kirja XXXII.

Kun toinen osapuoli on toiselle velkaa rahasumman ilman korkoa ja jälkimmäinen on toiselle velkaa korollisen summan; jumalallinen Severus määräsi, että korkoa ei makseta summille, jotka osapuolet ovat toisilleen velkaa.

12. Sama, Ediktistä, kirja LXIV.

Tätä lakia ei sovelleta ainoastaan yksityishenkilöiden asioihin, vaan myös valtiovarainministeriöön liittyviin asioihin. Jos osapuolten toisiltaan lainaamille rahoille kuitenkin maksetaan korkoa, mutta korko on eri suuruinen, kuittaus voi kuitenkin tapahtua suhteessa summiin, jotka osapuolet ovat toisilleen velkaa.

(13) Sama, Ediktistä, kirja LXVI.

Labeo sanoo, eikä syyttä, että jos kuittaus on nimenomaisesti tarkoitettu tehtäväksi tiettyä saatavaa vastaan, ei sen soveltamista muihin saataviin saa vastustaa.

(14) Javolenus, On Cassius, kirja XV.

Mitään saatavaa, joka voidaan tuhota poikkeuksella, ei voida sisällyttää kuittaukseen.

15. Sama, Epistolat, kirja II.

Olen sopinut, että Titius maksaa tietyn rahasumman tietyssä paikassa, hän vaatii minulta rahasummaa, jonka olen hänelle velkaa; kysyn, pitäisikö se etu, joka minulla oli siitä, että summa maksettiin minulle tietyssä paikassa edellä mainitulla tavalla, sisällyttää kuittaukseen? Vastaus oli, että jos Titius esittää vaatimuksen, myös se summa, jonka hän on luvannut maksaa tietyssä paikassa, on sisällytettävä kuittaukseen; mutta tämä on tehtävä suhteessa myös hänen tapaukseensa, toisin sanoen on otettava huomioon se etu, joka Titiuksella oli siitä, että hänelle kuuluva rahasumma maksetaan sovitussa paikassa.

16. Papinianus, Kysymyksiä, kirja III.

Jos sotilaalla on kaksi perillistä, joista toinen perii hänen peculium castrensensa ja toinen hänen jäljelle jäävän omaisuutensa, asianosaista, joka on velkaa toiselle perilliselle ja joka haluaa kuitata sen, mitä hänellä on velkaa toiselle, ei saa kuulla.

1. Jos asianosainen, jota vastaan on annettu tuomio Titiuksen hyväksi, nostaa kanteen samaa Titiusta vastaan tuomion täytäntöönpanolle myönnetyn määräajan kuluessa, joka itse oli aiemmin saanut tuomion häntä vastaan toisen asianosaisen hyväksi, kuittaus hyväksytään; sillä on eri asia, että velvoitteen täyttämispäivä ei saavu, ja eri asia, että inhimillisistä syistä myönnetään maksuaikaa.

17. Sama, Opinions, kirja I.

Aediiliä, jota vastaan on annettu tuomio sen vuoksi, että hän on jakanut toimikautensa aikana vähemmän elintarvikkeita kuin olisi pitänyt, ei voida pitää velallisena viljaan käytetyistä rahoista; hänellä on siis oikeus kuittaukseen.

18. Sama, Opinions, kirja III.

Kun asiamies on nimitetty hoitamaan omaa asiaansa oikeudessa ja kun häntä vastaan nostetaan lainaa koskeva kanne sen jälkeen, kun asia on yhdistetty, hänellä on oikeutetusti oikeus kuittaukseen.

1. Velkoja ei ole velvollinen kuittaamaan sitä, mitä hän on velkaa jollekin muulle kuin velalliselleen, vaikka sen velkoja, jonka puolesta asianosainen haastetaan oikeuteen omasta velastaan, haluaisi käyttää kuittausta.

19. Sama, Opinions, kirja XI.

Jos velallinen, joka on maksanut veron julkiselle orjalle, mutta ilman niiden suostumusta, joille hänen olisi oikeastaan pitänyt maksaa velka, entinen velvoite on edelleen voimassa; mutta kuittaus myönnetään sen peculiumin suuruisena, joka julkisella orjalla on hallussaan.

20. Sama, Opinions, kirja XIII.

Kun henkilö, jonka tehtävänä on toimittaa tarvikkeita sotaretkellä oleville joukoille, saa tuomion, joka on annettu häntä vastaan tämän vuoksi, on katsottu, että hän ei voi pitää rahoja itsellään kuittausoikeuden nojalla, koska ne eivät ole kuittausoikeuden alaisia.

21. Paulus, Questions, kirja I.

Koska yleisesti on katsottu, että se, mitä henkilöt ovat toisilleen velkaa, kuitataan pelkän lain nojalla, jos poissaolevan henkilön asiamies haastetaan oikeuteen, hänen ei tarvitse antaa vakuutta siitä, että hänen tekonsa ratifioidaan, koska mitään ei voida kuitata, vaan häneltä voidaan aluksi vaatia pienempi summa.

22. Scaevola, Kysymyksiä, kirja II.

Jos olet jollekulle velkaa kymmenen tuhatta sestertiä tai orjan, sen mukaan, kumman hän valitsee, velan kuittaaminen sallitaan, jos hän ilmoittaa avoimesti, kumman hän haluaa.

23. Paulus, Opinions, kirja IX.

Kun holhooja vaatii holhoojiensa nimissä sitä, mitä heille kuuluu, velallinen ei voi vaatia, että hänen velkansa kuitataan sellaisen velan kanssa, jonka holhooja itse on hänelle velkaa.

24. Sama, säädökset, kirja III.

Keisari määräsi kuultavaksi asianosaisen, joka halusi todistaa, että hänellä oli valtiovarainministeriöstä velkaa yhtä suuri määrä kuin se, josta häntä itseään vastaan nostettiin kanne.

Tit. 3. Suorista ja vastakkaisista kanteista talletuksen osalta.

(1) Ulpianus, Ediktistä, kirja XXX.

Talletus on se, mikä annetaan toiselle säilytettäväksi. Se on johdettu sanasta ponere, sijoittaa, ja prepositio de lisää termin merkitystä ja osoittaa, että kaikki, mikä liittyy kyseisen esineen turvalliseen säilyttämiseen, on uskottu osapuolen hyväntahtoisuuden varaan.

1. Praetor sanoo: "Kun omaisuus on talletettu, myönnän yksinkertaista vahingonkorvausta koskevan kanteen mistä tahansa muusta syystä kuin myllerryksestä, tulipalosta, rakennuksen tuhoutumisesta tai haaksirikosta. Myönnän kaksinkertaista vahingonkorvausta koskevan kanteen tallettajaa vastaan niissä tapauksissa, jotka on mainittu edellä. Myönnän yhden yksinkertaista vahingonkorvausta koskevan kanteen sen perillistä vastaan, jonka väitetään syyllystyneen vilpilliseen

toimintaan talletetun omaisuuden suhteen, ja myönnän kaksinkertaista vahingonkorvausta koskevan kanteen, jos perillinen itse on syylistynyt petokseen."

2. Praetor asetti hyvin oikein omaksi luokakseen ne talletustapaukset, jotka johtuvat sattumanvaraisista olosuhteista johtuvasta välttämättömyydestä ja jotka eivät riipu talletuksen tekijän tahdosta.

3. Henkilön katsotaan tehneen talletuksen mellakan, tulipalon tai muun syyn vuoksi, kun hänellä ei ole muuta syytä talletuksen tekemiseen kuin edellä mainituista katastrofeista aiheutuva välitön vaara.

4. Tämä syiden erottelu on järkevää, sillä jos joku luottaa tallettajan uskoon ja talletusta ei palauteta, hänen pitäisi tyytyä pelkkään omaisuuden tai sen arvon takaisinsaantia koskevaan kanteeseen. Kun hän kuitenkin tekee talletuksen välttämättömyyden vuoksi, petosrikoksen vakavuus lisääntyy, ja yleinen hyvinvointi vaatii kosta, sillä luottamuksen rikkominen tällaisissa tapauksissa on vahingollista.

5. Talletettavan omaisuuden lisävarusteita ei oteta huomioon; esimerkiksi kun talletetaan vaatetettu orja, tämä ei koske hänen vaatteitaan, eikä hevosen kanssa talleteta talutushihnaa, sillä hevonen yksinään on talletettu.

6. Jos on sovittu, että osapuoli on vastuussa huolimattomuudesta talletuksen suhteen, sopimus on pätevä, sillä sopimusoikeus riippuu sopimuksesta.

7. Ei katsota, että petoksesta aiheutunutta vahinkoa ei korvata, vaikka näin sovittaisiinkin; sillä tällainen sopimus on vilpittömän mielen ja hyvän moraalien vastainen, eikä sitä siksi pidä noudattaa.

8. Jos kylpylän hoitajalle hoidettavaksi annetut vaatteet katoavat, jos hän ei ole saanut korvausta niiden hoidosta, olen sitä mieltä, että hän on vastuussa talletuksen takaisinmaksusta vain siinä tapauksessa, että hän on syylistynyt vilpilliseen uskoon; mutta jos hän on saanut korvauksen, häntä vastaan voidaan nostaa kanne vuokrauksen perusteella.

9. Jos joku pakottaa orjan, joka on uskottu hänen haltuunsa säilytettäväksi, työskentelemään myllyssä ja hän saa korvauksen hänen vartioinnistaan, katson, että myllyttäjää vastaan voidaan nostaa kanne vuokrauksen perusteella. Jos kuitenkin itse saisin palkkaa orjasta, jonka mylläri vei myllyyn, minua vastaan voidaan nostaa kanne hänen vuokraamisestaan. Jos orjan työ oli kuitattu korvausta vastaan hänen säilyttämisestään, syntyy tietynlainen vuokraus ja vuokratyö, mutta koska rahaa ei ole maksettu, kanne voidaan nostaa sopimuksen ehtojen perusteella. Jos osapuoli ei kuitenkaan toimittanut orjalle muuta kuin ruokaa, eikä hänen työstään ollut sovittu mitään, kanne voidaan nostaa takuita vastaan.

10. Vuokrauksessa ja vuokrauksessa sekä asioissa, joissa kanne olisi myönnettävä sopimuksen ehtojen perusteella, orjan vastaanottaneet osapuolet ovat vastuussa petoksesta ja huolimattomuudesta; mutta jos he toimittivat orjalle vain ruokaa, he ovat vastuussa ainoastaan petoksesta, sillä (kuten Pomponius sanoo) meidän on noudatettava sitä, mitä on määrätty tai sovittu, edellyttäen, että tiedämme, mitä se on; ja jos jotain on määrätty, orjan vastaanottaneet osapuolet ovat vastuussa ainoastaan talletuksen yhteydessä tapahtuneesta petoksesta.

11. Jos pyydän sinua viemään jonkin tavarani Tiitiukselle, jotta hän voisi huolehtia siitä; Pomponius kysyy, millä toimenpiteellä voin nostaa kanteen sinua vastaan? Hän katsoo, että minulla olisi oikeus nostaa kanteen valtakirjakanteella sinua vastaan, mutta talletuskanteella sitä vastaan, joka on vastaanottanut omaisuuden; jos hän kuitenkin on vastaanottanut sen sinun nimissäsi, sinä ja hän olette vastuussa minulle valtakirjakanteella, ja hän on vastuussa sinulle talletuskanteella, ja tämän kanneoikeuden voit siirtää minulle, kun haastan sinut valtakirjakanteella.

12. Jos olen antanut sinulle jotain omaisuutta sillä ehdolla, että sinä huolehdit siitä, jos Titius ei ole halukas ottamaan sitä vastaan, eikä hän ota sitä vastaan, on harkittava, onko kyseessä pelkkä talletuskanne vai myös valtuuskanne. Pomponius on tästä asiasta epävarma, mutta mielestäni kanne toimeksiannosta on pätevä, koska toimeksianto on laajempi suhteessa turvallisen säilytyksen ehtoon.

13. Pomponius kysyy myös, jos määrään sinut säilyttämään turvallisesti jotakin toiselta saamaani omaisuutta minun nimissäni ja sinä teet näin, oletko vastuussa toimeksiantikanteesta vai tallettamiskanteesta? Hän on pikemminkin sitä mieltä, että kanne olisi nostettava toimeksiannosta, koska kyseessä on ensimmäinen sopimus.

14. Pomponius kysyy myös, jos olet valmis siihen, että teen talletuksen kanssasi, ja määrään sen tehtäväksi vapaamieheni kanssa, voinko nostaa sinua vastaan kanteen talletuksen perusteella? Hän sanoo, että jos olisin tallettanut omaisuuden sinun nimissäsi, toisin sanoen siinä ymmärryksessä, että sinä otat sen haltuusi, minulla on kanne sinua vastaan talletuksen perusteella, mutta jos sinä suostuttelet minut siihen, että minun olisi mieluummin tehtävä talletus vapaamiehelle, ei ole kanteen nostamista sinua vastaan, koska talletuksen perusteella nostettava kanne on nostettava vapaamiestä vastaan; vai oletko vastuussa valtuutuksen perusteella, koska minä hoidin omia asioitani? Mutta jos te käskitte minua tekemään talletuksen vapaamiehen kanssa teidän vastuullanne, en ymmärrä, miksi kanne valtuutuksesta ei olisi mahdollinen. Labeo sanoo, että on selvää, että jos olette antanut vakuuden, takaaja on joka tapauksessa vastuussa, ei ainoastaan siinä tapauksessa, että talletuksen vastaanottanut osapuoli on syyllistynyt petokseen, vaan vaikka hän ei olisikaan syyllistynyt petokseen, omaisuus on silti hänen käsissään; sillä entä jos hän, jonka luona talletus tehtiin, tulee mielenvikaiseksi tai holhouksen alaiseksi tai kuolee jättämättä jälkeensä perillistä, hallussapitäjää tai perillisoikeuden jatkajaa? Hän on siis velvollinen korvaamaan sen, mitä talletuskanteessa on tapana tehdä.

15. Herää kysymys, voidaanko tallettamiskanne nostaa holhottavasta, jolle on tehty talletus ilman holhoojan valtuutusta? On katsottava, että hän voi nostaa kanteen petoksen perusteella, jos talletus on tehty hänen luonaan silloin, kun hän oli riittävän vanha syyllistyäkseen rikokseen, sillä häntä vastaan voidaan nostaa kanne siitä määrästä, jolla hän olisi hyötynyt taloudellisesti, jos hän ei olisi syyllistynyt petokseen.

16. Jos talletettu omaisuus palautetaan huonommassa kunnossa, voidaan nostaa kanne talletuksesta, aivan kuten jos sitä ei olisi palautettu lainkaan; sillä kun omaisuus palautetaan huonommassa kunnossa kuin se oli alun perin, voidaan sanoa, että sitä ei ole lainkaan palautettu petoksen vuoksi.

17. Jos orjani on tehnyt talletuksen, minulla on kuitenkin oikeus nostaa kanne talletuksen perusteella.

18. Jos teen orjani kanssa talletuksen ja nostan häntä vastaan kanteen sen jälkeen, kun hänet on vapautettu, Marcellus sanoo, että kanne ei käy päinsä; vaikka meillä on tapana katsoa, että kenenkään pitäisi olla vastuussa petoksesta, joka on tehty jopa orjuuden aikana, koska sekä rikokset että vahingonkorvaukset seuraavat syyllisen henkilöä, ja siksi tässä tapauksessa on turvaututtava muihin kanteisiin, jotka voidaan nostaa.

19. Tämä kanne voidaan nostaa omaisuuden haltijan ja muiden haltijoiden hyväksi sekä sen hyväksi, jolle senaatin Trebellin asetuksen nojalla on myönnetty omaisuuden palauttaminen.

20. Talletuskanteeseen ei liity ainoastaan aiemmin tehty petos, vaan myös petos, joka saatetaan tehdä myöhemmin eli sen jälkeen, kun kysymys on liitetty.

21. Näin ollen Neratius toteaa, että jos talletettu omaisuus katoaa ilman vilpillistä keksintöä ja se saadaan takaisin sen jälkeen, kun asia on yhdistetty, vastaajalta vaaditaan kuitenkin oikeutetusti palautusta ja että häntä ei saa vapauttaa vastuusta, ellei hän tee niin. Neratius sanoo myös, että vaikka talletusta koskeva kanne olisi nostettu teitä vastaan ajankohtana, jolloin teillä ei ollut valtuuksia tehdä palautusta, kuten esimerkiksi silloin, kun varastot oli suljettu; jos teillä kuitenkin oli valtuudet tehdä palautus ennen kuin teitä vastaan annettiin tuomio, teidät olisi tuomittava, ellette tee sitä, koska omaisuus on käsissänne; sillä silloin olisi tutkittava, toimitteko vilpillisessä mielessä, koska omaisuus ei ollut teillä.

22. Julianus toteaa Digestin kolmannessatoista kirjassa, että jokainen, joka tallettaa omaisuutta, voi heti nostaa kanteen tallettamisesta, koska se, joka on saanut sen, on syyllistynyt vilpilliseen tekoon, koska hän ei palauta sitä vaadittaessa. Marcellus kuitenkin totesi, että sitä, joka ei palauta talletusta sille, joka sitä vaatii, ei aina voida pitää vilpillisenä; sillä entä jos omaisuus oli maakunnassa tai varastossa, jota ei voitu avata tuomion antamishetkellä, tai jos ehtoa, josta talletus riippui, ei ollut täytetty?

23. Ei ole epäilystäkään siitä, että tämä kanne on vilpittömässä mielessä nostettu.
24. Ja tästä syystä sato, kaikki tarvikkeet ja karjan tuotto olisi sisällytettävä tähän kanteeseen, jottei vain pelkkä tavara itsessään kuuluisi siihen.
25. Jos olet myynyt talletetun omaisuuden ja olet myöhemmin ostanut sen talletuksen perusteella, vaikka se myöhemmin tuhoutuisi ilman, että olet ollut vilpillisessä mielessä, olet vastuussa talletuksen maksamisesta, koska olet kerran toiminut vilpillisesti myydessäsi omaisuutta.
26. Myös talletusta koskevassa kanteessa vannotaan oikeudellinen vala omaisuuden arvon osalta.
27. Vaikuttaa täysin oikeudenmukaiselta, että minulle myönnetään tämä kanne, ei ainoastaan siinä tapauksessa, että orjani, vaan myös siinä tapauksessa, että joku, joka palvelee minua orjana hyvässä uskossa, on tallettanut omaisuuden, jos hän on tallettanut sen minulle kuuluvana.
28. Samoin voin nostaa tämän kanteen, jos minulla on käyttöoikeus orjaan ja se, mitä hän talletti, oli osa hänen peculiumiaan, joka kuului minulle tai oli minun omaisuuttani.
29. Lisäksi jos kuolinpesään kuuluva orja tekee talletuksen, perillinen, joka myöhemmin tulee kuolinpesään, voi nostaa kanteen.
30. Jos orja tekee talletuksen, olipa hän elossa tai kuollut, isäntä voi asianmukaisesti nostaa tämän kanteen; jos orja kuitenkin vapautetaan, hän ei voi nostaa sitä. Jos orja kuitenkin vieraannutetaan, sillä, joka omisti hänet talletuksen tekohetkellä, on edelleen oikeus nostaa kanne, sillä sopimuksen alkamisajankohta on otettava huomioon.
31. Jos kahdelle osapuolelle kuuluva orja tekee talletuksen, kumpikin hänen isännistään voi nostaa kanteen osuudestaan.
32. Jos palautat Titiukselle omaisuutta, jonka sinulle on tallettanut orja, jonka isännäksi luulit Titiusta, vaikka hän ei ollutkaan, et ole vastuussa talletusta koskevasta kanteesta, kuten Celsus sanoo, koska sinun puoleltasi ei ole tapahtunut petosta; mutta orjan isäntä voi nostaa kanteen Titiusta vastaan, jolle omaisuus luovutettiin. Jos hän tuottaa omaisuuden, se voidaan periä takaisin kanteella, mutta jos hän käytti sen pois tietäen, että se kuului jollekin toiselle, tuomio annetaan häntä vastaan, koska hän toimi vilpillisesti välttääkseen sen jäämisen hallintaan.
33. Julianus esittää hyvin osuvasti seuraavan kysymyksen. Jos palvelija tallettaa minulle rahaa, jotta minä maksaisin sen hänen isännälleen hänen vapaudestaan, ja minä maksan rahat, olenko minä vastuussa talletusta koskevasta kanteesta? Hän

toteaa Digestin kolmannessatoista kirjassa, että jos maksan tällä tavoin rahaa, joka on ikään kuin talletettu minulle tätä tarkoitusta varten, ja ilmoitan siitä sinulle, et ole oikeutettu takuukanteeseen, koska sinä, joka tiesit asiasta, sait rahat, enkä näin ollen ole syyllistynyt petokseen; mutta jos maksan rahat, ikään kuin ne olisivat olleet minun, saadakseni orjan vapaaksi, olen vastuussa. Tämä mielipide vaikuttaa minusta oikealta; sillä tässä tapauksessa tallettaja ei ainoastaan palauttanut omaisuutta ilman vilpillistä mieltä, vaan hän ei palauttanut sitä lainkaan, sillä on eri asia palauttaa omaisuus ja eri asia maksaa se ikään kuin se olisi oma.

34. Jos rahat on talletettu sinulle sillä yhteisymmärryksellä, että voit käyttää ne, jos katsot parhaaksi, olet vastuussa talletuskanteesta, ennen kuin käytät niitä.

35. Usein käy niin, että omaisuus tai raha, joka on talletettu, jätetään sen osapuolen riskille, jolle se on uskottu, esimerkiksi silloin, kun osapuolet ovat siitä erityisesti sopineet. Julianus kuitenkin toteaa, että jos joku on tarjoutunut tallettajaksi, hän vakuuttaa talletuksen riskin, joten hänen on vastattava paitsi petoksesta myös huolimattomuudesta ja talletuksen säilyttämisestä, mutta ei onnettomuuksista.

36. Kun rahat talletetaan sinetöityyn pussiin ja joku talletuksen tehneen henkilön perillisistä ilmestyy paikalle ja vaatii rahoja; on harkittava, millä tavoin tallettajan on tyydytettävä hänet. Rahat olisi otettava pussista joko preetorin tai arvovaltaisten henkilöiden läsnä ollessa, ja kantajalle olisi maksettava korvaus suhteessa hänen osuuteensa omaisuudesta. Jos tallettaja kuitenkin rikkoo sinetin, se ei ole vastoin talletuksen tarkoitusta, koska se tapahtui preetorin valtuuttamana tai kunniallisen henkilön läsnä ollessa. Mitä tulee siihen, mikä jää hänen haltuunsa, hän voi säilyttää sen, jos hän haluaa säilyttää sen sen jälkeen, kun joko preetori tai ne osapuolet, joiden läsnä ollessa muut sinetit rikottiin, ovat asettaneet siihen uudet sinetit; tai jos hän kieltäytyy säilyttämästä sitä, se voidaan tallettaa temppeleihin. Jos omaisuus on kuitenkin sellaista, että sitä ei voida jakaa, tallettajan on luovutettava se kokonaisuudessaan kantajalle sen jälkeen, kun tämä on antanut asianmukaisen vakuuden siitä, että hän vastaa kaikesta osuuttaan suuremmasta; mutta jos vakuutta ei anneta, tallettajan on talletettava omaisuus temppeleihin ja vapautettava itsensä vastuusta.

37. Toisen esimerkin antaa Julianus Digestin kolmannessatoista kirjassa. Hän sanoo, että jos tallettaja kuolee ja kaksi henkilöä ilmestyy riitelemään keskenään ja kumpikin väittää olevansa ainoa perillinen, omaisuus olisi luovutettava sille, joka on valmis puolustamaan sitä toista kantajaa vastaan, toisin sanoen sille, joka on saanut talletuksen. Jos kumpikaan ei kuitenkaan suostu ottamaan tätä vastuuta, hän sanoo, että on kaikkein sopivinta, ettei preetori pakota häntä puolustukseen. Siksi on välttämätöntä, että omaisuus talletetaan johonkin temppeleihin, kunnes oikeus omaisuuteen ratkaistaan oikeudellisesti.

38. Jos joku lukee useiden henkilöiden läsnä ollessa testamentin, joka on talletettu hänen haltuunsa, Labeo sanoo, että häntä vastaan voidaan asianmukaisesti nostaa testamenttikanne tallettamista vastaan testamentin vuoksi; mutta olen sitä mieltä, että

myös vahingonkorvauskanne voidaan nostaa, jos testamentin sisältö on luettu näiden osapuolten läsnä ollessa tarkoituksessa, että testamentin tekijän tekemät salaiset määräykset olisi tarkoitus tehdä tyhjäksi.

39. Jos ryöstäjä tai varas tekee talletuksen, Marcellus toteaa Digestin kuudennessa kirjassa, että jompikumpi heistä on laillisesti oikeutettu nostamaan kanteen talletuksen johdosta; sillä se on hänen etunsa mukaista, koska hänet voidaan saattaa vastuuseen.

40. Kun joku vaatii kulta- tai hopeatalletusta, onko vain nimettävä esine vai onko myös paino mainittava? Parempi mielipide on, että molemmat olisi sisällytettävä; esimerkiksi astia, kuppi tai kulho olisi mainittava, ja siihen olisi lisättävä materiaali ja paino. Jos kuitenkin esine on purppuraa, jota ei ole käytetty, tai villaa, paino olisi lisättävä samalla tavalla; paitsi jos painon määrästä ei ole varmuutta ja jos turvaudutaan valaan.

41. Jos sinetöity arkku on talletettu, mutta vain arkku on vaadittu, pitäisikö sen sisältö laskea mukaan? Trebatius sanoo, että arkkua voidaan vaatia, eikä kannetta pidä nostaa talletuksen yksittäisistä esineistä; mutta jos omaisuus on ensin näytteillä ja sen jälkeen talletettu, vaatteiden kuvaus on lisättävä. Labeo kuitenkin sanoo, että arkun tallettaneen osapuolen katsotaan tallettaneen myös arkun sisältämät erilliset esineet, ja siksi meidän on nostettava kanne omaisuudesta. Entä sitten, jos talletuksen vastaanottanut osapuoli ei tiennyt, että omaisuus oli siellä? Sillä ei ole suurta merkitystä, koska hän vastaanotti talletuksen, ja mielestäni kanne voidaan nostaa talletuksen sisältämästä omaisuudesta, vaikka arkku olisikin ollut sinetöity, kun se annettiin tallettajan käsiin.

42. On todettu, että isän valvonnassa oleva poika on vastuussa talletuksesta, koska hän on vastuussa muista kanteista; mutta kanne voidaan nostaa myös isää vastaan, mutta vain viitaten pojan peculiumiin. Sama sääntö koskee orjaa, sillä hänet voidaan haastaa oikeuteen yhdessä isäntänsä kanssa. On selvää, kuten Julianus totesi ja kuten meillekin näyttää, että jos kanne nostetaan sellaisten henkilöiden vuoksi, jotka ovat jonkun määräysvallan alaisia, asia voidaan käsitellä; jos siis se, jonka määräysvallassa he ovat, tai ne, joiden kanssa sopimus on tehty, ovat syyllistyneet petokseen tai vilpilliseen menettelyyn, heidän vilpillisyytensä voi tulla ilmi.

43. Kun omaisuus on talletettu kahdelle henkilölle, kanne voidaan nostaa kumpaakaan heistä vastaan, eikä toinen heistä vapautu, jos kanne nostetaan toista vastaan, sillä he vapautuvat vastuusta ei tallettajan valinnan vaan maksun perusteella. Jos siis molemmat syyllistyvät petokseen ja toinen heistä maksaa saatavan, toista ei voida haastaa oikeuteen, aivan kuten kahden holhoojan tapauksessa. Jos kuitenkin toinen heistä ei voi joko olla maksamatta mitään tai maksaa saatavaa pienemmän summan, voidaan kääntyä toisen puoleen. Sama sääntö pätee myös silloin, kun toinen heistä ei ole syyllistynyt petokseen ja on sen vuoksi vapautettu, sillä tässä tapauksessa voidaan vedota toiseen.

44. Jos kuitenkin kaksi osapuolta on tehnyt talletuksen ja molemmat nostavat kanteen, jos he tosiaan tekivät talletuksen siinä yhteisymmärryksessä, että toinen voi poistaa koko talletuksen, hän voi nostaa kanteen koko summasta; mutta jos yhteisymmärryksessä oli, että vain sen osuuden, josta kumpikin oli kiinnostunut, hän voi poistaa, on sanottava, että tuomio on annettava tallettajaa vastaan kummankin osuudesta.

45. Jos teen talletuksen teidän luoksenne sillä yhteisymmärryksellä, että se palautetaan kuolemanne jälkeen, voin nostaa talletusta koskevan kanteen teitä ja perillistänne vastaan, sillä voin muuttaa mieleni ja vaatia talletuksen takaisin ennen kuolemaanne.

46. Näin ollen, jos teen talletuksen sinulle siten, että se palautetaan kuolemani jälkeen, sekä minä että perilliseni voimme nostaa talletusta koskevan kanteen, jos olen muuttanut mieleni.

47. Siitä syystä, että tässä oikeudenkäynnissä on kyse vain vilpillisestä mielenliikkeestä, heräsi kysymys, onko perillinen vastuussa, jos hän myy perittäväälle talletetun tai hänen käyttöönsä lainatun omaisuuden, vaikka hän ei tiennyt, että kyseinen omaisuus oli talletettu tai lainattu. Koska hän ei toiminut vilpillisessä mielessä, hän ei ole vastuussa omaisuudesta. Onko hän kuitenkin vastuussa ainakin siitä hinnasta, joka on tullut hänen käsiinsä? Parempi mielipide on, että hän on vastuussa, koska hän on syyllistynyt vilpilliseen mielentilaan, kun hän ei ole luovuttanut käsiinsä saamaansa omaisuutta.

2. Paulus, Ediktistä, kirja XXXI.

Mutta entä jos hän ei ollut vielä kerännyt ostorahoja tai oli myynyt omaisuuden pienemmällä summalla kuin hänen olisi pitänyt? Hänen on vain luovutettava kanneoikeutensa.

3. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXXI.

On selvää, että jos hän voisi ostaa omaisuuden takaisin ja palauttaa sen, mutta ei halua tehdä niin, hän ei ole vapaa huolimattomuudesta; aivan samoin kuin jos hän ei haluaisi palauttaa sitä, jos se olisi ostettu takaisin tai jos se olisi tullut hänen haltuunsa muulla tavoin, ja vetoaisi tekosyynä siihen, että hän myi sen kerran tietämättömänä tosiasioista.

(4) Paulus, On Plautius, kirja V.

Vaikka henkilö ei olisikaan perillinen, mutta luulee olevansa, ja myy omaisuuden, hänen saamansa voitto on samalla tavalla riistettävä häneltä.

5. Ulpianus, Ediktistä, XXX kirja.

Talletuksen vastakanne myönnetään sen osapuolen hyväksi, jonka kanssa talletuksen väitetään tapahtuneen, ja tässä kanteessa ei ole tarpeen vannon valan vannonista summan osalta; sillä kanne ei nosteta rikkoutuneen uskon vuoksi, vaan siksi, että talletuksen vastaanottanut osapuoli saisi korvauksen.

1. Talletuskanne voidaan nostaa takavarikoijaa vastaan, jos tämän kanssa on kuitenkin sovittu, että hänen on tuotava talletettu omaisuus tiettyyn paikkaan, eikä hän tee niin, on selvää, että hän on vastuussa. Mutta jos sopimus koski useita paikkoja, on hänen harkinnassaan, mihin näistä paikoista hän toimittaa omaisuuden, mutta jos sopimusta ei ole tehty, häntä on kehoitettava toimittamaan omaisuus preetorille.

2. Jos sequestrator haluaa luopua virastaan, miten on meneteltävä? Pomponius sanoo, että hänen on ilmestytävä preetorin eteen, ja kun hän on tämän suostumuksella ilmoittanut asiasta hänet valinneille osapuolille, hänen on palautettava omaisuus sille, joka oli ilmestynyt. En kuitenkaan usko, että tämä on aina oikein, sillä useinkaan hänen ei pitäisi sallia luopua virasta, jonka hän on kerran ottanut hoitaakseen, mikä olisi vastoin sitä yhteisymmärrystä, jolla talletus tehtiin, ellei siihen ole erittäin perusteltua syytä; ja kun se sallitaan, omaisuus pitäisi hyvin harvoin palauttaa sille, joka on tullut paikalle, vaan se pitäisi tallettaa johonkin temppeliin tuomioistuimen päätöksen mukaisesti.

6. Paulus, Ediktistä, kirja II.

Sekvestoijalle on asianmukaista tehdä talletus, jonka useat henkilöt luovuttavat kokonaisuudessaan, jotta se säilytettäisiin turvallisesti ja palautettaisiin tietyin ehdoin.

7. Ulpianus, On the Edict, kirja XXX.

Kun orja talletetaan takavarikoitsijalle, jotta hänet voitaisiin panna kidutettavaksi, ja koska orja oli kahlittuna tai suljettuna epämurkavaan paikkaan, hän säälin vaikutuksesta vapauttaa hänet; olen sitä mieltä, että tämä teko muistuttaa hyvin lähellä petosta, sillä koska hän tiesi, mihin tarkoitukseen orja oli tarkoitettu, hän osoitti myötätuntoaan sopimattomaan aikaan, koska hänen ei olisi mieluummin pitänyt ryhtyä tällaiseen tehtävään kuin syylistyä petokseen.

1. Talletuskanne myönnetään koko summasta perillistä vastaan vainajan vilpillisen mielen vuoksi, sillä vaikka emme tavallisesti olekaan vastuussa vainajan vilpillisestä teosta, lukuun ottamatta sitä osaa jäämistöstä, joka joutuu käsiimme; tässä tapauksessa vilpillinen mieli kuitenkin juontuu sopimuksesta, joka antaa aiheutta omaisuuden takaisinsaantikanteeseen, ja sen vuoksi yksittäinen perillinen on vastuussa koko summasta, mutta jos perillisiä on useita, kukin on vastuussa osuudestaan.

2. Aina kun pankkiirit joutuvat konkurssiin, on ensisijaisesti tarkasteltava tallettajien tilejä, toisin sanoen niiden tilejä, joilla on talletettuna rahaa, jota he eivät ole sijoittaneet korkoa vastaan kyseisille pankkiireille tai jättäneet heille käytettäväksi. Jos pankkiirien omaisuus siis myydään, tallettajilla on oikeus rahoihinsa ennen etuoikeutettuja velkojia; näin tapahtuu kuitenkin vain silloin, kun osapuolet eivät ole jälkikäteen saaneet korkoa, koska heidän katsotaan luopuneen talletuksistaan.

3. Herää myös kysymys, otetaanko huomioon se järjestys, jossa osapuolet ovat tehneet talletuksensa, vai otetaanko huomioon kaikki talletukset yhdessä. Ja on todettu, että ne olivat kaikki samassa järjestyksessä, sillä tämä on ratkaistu keisarillisella rescriptillä.

8. Papinianus, Kysymykset, kirja IX.

Tallettaja voi käyttää etuoikeuttaan, ei ainoastaan suhteessa talletuksen jäljellä olevaan osaan, joka saattaa löytyä pankkiirin omaisuuden joukosta, vaan myös suhteessa kaikkeen muuhun petokseen syyllistyneen pankkiirin omaisuuteen; ja tämä sääntö on otettu käyttöön yleishyödyllisyyden perusteella. On selvää, että välttämättömät kulut ovat aina etuoikeutettuja vaatimuksia, sillä niiden vähentämisen jälkeen on tapana tehdä omaisuuden arviointi.

9. Paulus, Ediktistä, VII kirja.

Jos panttikanteessa nostetaan kanne yhtä useista perillisistä vastaan vainajan teon vuoksi, minun on haastettava hänet oikeuteen hänen osuudestaan jäämistöstä; mutta jos en haasta häntä oikeuteen hänen tekemänsä rikkomuksen vuoksi, tämä on kohtuullista, koska vahingonkorvauksen mittauksessa on viitattu siihen vilpilliseen tekoon, jonka perillinen itse on tehnyt.

10. Julianus, On Minicius, kirja II.

Talletuskannetta ei voida nostaa sellaisia kanssaperillisiä vastaan, jotka eivät ole syyllistyneet petokseen.

11. Ulpianus, On Sabinus, kirja XLI.

Kun orja tekee talletuksen, se osapuoli, jonka kanssa se on tehty, on oikeutettu vilpittömän mielen perusteella ja mitä oikeudenmukaisimmin palauttamaan omaisuuden orjalle; sillä vilpittömän mielen kanssa ei ole sopusoinnussa kieltäytyä luovuttamasta sitä, minkä joku on saanut, vaan se on palautettava sille, jolta se on saatu, ja tämä on tehtävä niin, että se palautetaan ilman vilpillistä mieltä, toisin sanoen niin, ettei edes epäilyä laiminlyönnistä saa syntyä. Sabinus selittää tätä edelleen lisäämällä, että tallettajalla ei saisi olla mitään syytä ajatella, että isäntä ei halunnut, että omaisuus palautetaan orjalle; ja tämä on oikein, ellei hänellä ole ollut jotain perusteltua syytä epäillä orjaa, mutta riittää, jos hän osoitti vilpittömyyttä. Jos orja oli kuitenkin aiemmin syyllistynyt varkauteen ja se, jolle talletus tehtiin, ei tiennyt asiasta tai uskoi,

että isäntä ei ollut haluton palauttamaan omaisuutta, hänet vapautetaan vastuusta, sillä vilpittömyyttä mieltä vaaditaan aina. Tallettaja vapautuu vastuusta palauttamalla omaisuuden orjalle, jos tämä jäi orjuuteen, mutta myös silloin, kun hänet manumitoitiin tai luovutettiin, edellyttäen, että hän teki niin hyvistä ja riittävästä syistä; esimerkiksi jos hän palautti omaisuuden tietämättä, että orja oli manumitoitu tai luovutettu. Pomponius toteaa, että samaa sääntöä olisi noudatettava kaikkien velallisten kohdalla.

12. Pomponius, On Sabinus, kirja XXII.

Kun Aasiassa on tehty talletus, joka on määrä palauttaa Roomassa, katsotaan, että tarkoituksena oli, että tämä tapahtuisi sen osapuolen kustannuksella, joka teki talletuksen, eikä sen kustannuksella, jolle talletus oli tehty.

1. Talletus on palautettava siihen paikkaan, josta se on löydetty, ilman sen osapuolen vilpillistä tekoa, jolle omaisuus talletettiin. Sillä ei tosiaan ole merkitystä, missä talletus on tehty. Samoja periaatteita sovelletaan yleisesti kaikkiin vilpittömässä mielessä tehtyihin toimiin. On kuitenkin todettava, että jos kantaja haluaa, että omaisuus kuljetetaan Roomaan hänen kustannuksellaan ja riskillään, häntä on kuultava, sillä näin tehdään myös tuottamiskanteessa.

2. Takavarikointikanne voidaan asianmukaisesti nostaa takavarikoijaa vastaan, ja se myönnetään myös hänen perillistään vastaan.

3. Aivan kuten silloin, kun omaisuus, joka on luovutettava sopimuksen tai testamentin ehtojen mukaisesti, tuhoutuu sen jälkeen, kun asia on yhdistetty; samoin myös talletus siitä päivästä alkaen, jona se tehtiin, on sen osapuolen riskillä, jonka haltuun se on annettu, jos vastaaja olisi voinut palauttaa sen asian yhdistämisen aikaan, mutta ei tehnyt sitä.

(13) Paulus, On Sabinus, kirja XXXI.

Jos henkilö kieltäytyy palauttamasta omaisuutta, ei sen omistajalle vaan jollekin, joka vaatii sitä ja jota hän ei pidä tallettajan todellisena asiamiehenä tai perillisenä, hän ei syyllisty vilpilliseen mielentilaan. Jos hän kuitenkin myöhemmin saa tietää, että vaatimuksen esittäjällä oli valtuudet, häntä vastaan voidaan nostaa kanne, koska hän alkaa nyt syyllistyä vilpilliseen mielentilaan, jos hän kieltäytyy palauttamasta omaisuutta.

1. Henkilökohtainen takaisinsaantikanne voidaan nostaa myös talletetun omaisuuden perusteella, mutta ei ennen kuin petokseen on syyllistytty; sillä kukaan ei ole vastuussa henkilökohtaisesta takaisinsaantikanteesta pelkästään sen vuoksi, että hän on vastaanottanut talletuksen, vaan vasta kun hän on syyllistynyt petokseen.

14. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja IX.

Jos talletuksen tehneen osapuolen perillisiä on useita, on katsottu, että jos enemmistö heistä tulee paikalle, omaisuus on palautettava niille, jotka ovat läsnä. Enemmistöllä ei pidä tarkoittaa suurempaa henkilömäärää, vaan suurempaa määrää perintöosuuksia, ja asianmukainen vakuus on asetettava.

1. Riippumatta siitä, onko kanne nostettu sitä vastaan, jolle omaisuus oli talletettu, vai hänen perillistään vastaan, ja omaisuus on luonnollisesti menehtynyt ennen päätöksen tekemistä, esimerkiksi jos orja, jonka omistusoikeus oli riidanalaisena, kuolee; Sabinus ja Cassius sanovat, että se osapuoli, jota vastaan kanne on nostettu, olisi vapautettava, koska on vain oikeudenmukaista, että omaisuuden luonnollinen menetys jää kantajan kannettavaksi, koska se olisi menehtynyt, vaikka se olisi palautettu hänelle.

15. Julianus, Digest, kirja III.

Se, joka sallii oman omaisuutensa tallettamisen itselleen tai pyytää lupaa käyttää sitä, ei ole vastuussa tallettamista tai käyttöä varten lainaamista koskevasta kanteesta, kuten ei myöskään se, joka vuokraa omaa omaisuuttaan tai pyytää saada pitää sitä hallussaan siedätyshoidossa, sillä hän ei ole vastuussa kummassakaan tapauksessa.

16. Africanus, Questions, kirja VII.

Jos se, jolle talletat omaisuutta, tallettaa sen toiselle, ja tämä syyllistyy petokseen; se, jolle olet tallettanut omaisuuden, on vastuussa sen, jolle se myöhemmin talletettiin, vilpillisestä mielenvastuusta siinä määrin, että hänen on luovutettava kanneoikeutensa tälle.

(17) Florentinus, Institutes, kirja VII.

Usean henkilön on laillista tehdä talletus, aivan kuten yhdenkin; kuitenkin vain useampi henkilö voi tehdä talletuksen ulosottomiehen kanssa, sillä näin tehdään, kun omaisuus on riidassa, ja siksi tässä tapauksessa jokaisen katsotaan tehneen talletuksen kokonaisuudessaan. Toisin on silloin, kun useat yhteisomistajat tallettavat yhteistä omaisuutta.

1. Talletetun esineen omistusoikeus säilyy tallettajalla, samoin kuin hallussapito, paitsi jos se on talletettu pesänselvittäjälle; sillä silloin jälkimmäisellä on hallussapito; sillä tallettamisen yhteydessä on tarkoitus, että kumpikaan ei saa hallussapitoa sinä aikana, jona se on tallessa.

18. Neratius, Pergamentit, kirja II.

Jos talletus tehdään myllerryksen, tulipalon, talon tuhoutumisen tai haaksirikon vuoksi, perittävän petoksen vuoksi perittävää vastaan nostettu kanne koskee hänen osuuttaan jäämistöstä ja yksinkertaista vahingonkorvausta, ja se on myös nostettava vuoden kuluessa; mutta jos kanne nostetaan perillistä itseään vastaan, se myönnetään koko määrästä, kaksinkertaisesta vahingonkorvauksesta ja ilman aikarajoitusta.

(19) Ulpianus, Ediktistä, kirja XVII.

Julianus ja Marcellus ovat sitä mieltä, että isän valvonnassa oleva poika voi asianmukaisesti nostaa kanteen talletuksen perusteella.

20. Paulus, Ediktistä, kirja XVIII.

Jos olet, syyllistymättä petokseen, menettänyt omaisuutta, joka on talletettu luoksesi, et ole vastuussa talletuskanteesta, eikä sinun tarvitse antaa vakuutta omaisuuden palauttamisesta, jos saat sen uudelleen haltuusi. Jos se kuitenkin joutuu toisen kerran haltuunne, olette vastuussa talletusta koskevasta kanteesta.

21. Sama, Ediktistä, kirja LX.

Jos omaisuus on talletettu pojalle isän valvonnassa ja hän pitää sen edelleen hallussaan vapautumisen jälkeen, isää ei voida haastaa peculiumiin vuoden kuluessa, mutta poikaa voidaan.

1. Trebatius menee vielä pidemmälle, sillä hän katsoo, että jos talletus on tehty orjalle ja tämä on vapautettu ja pitää omaisuuden itsellään, kanne on nostettava häntä vastaan eikä hänen isäntäänsä vastaan; vaikka kanteen nostamista ei myönnetä vapautettua henkilöä vastaan ?muissa tapauksissa.

(22) Marcellus, Digest, kirja V.

Jos kaksi perillistä puuttuu vilpillisesti omaisuuteen, joka on talletettu vainajan huostaan, he ovat joissakin tapauksissa vastuussa vain osasta siitä, sillä jos he jakavat kymmenen tuhatta aureia, jotka oli talletettu vainajan huostaan, ja anastavat niistä väärin viisi tuhatta, ja molemmat ovat maksukykyisiä, he ovat kumpikin vastuussa puolesta, koska kantajalla ei ole muuta intressiä. Mutta jos he ovat sulattaneet levyn tai antaneet jonkun toisen tehdä sen tai syyllistyneet muuhun petokseen, heidät voidaan haastaa oikeuteen koko summasta, aivan kuin he olisivat itse olleet vastuussa omaisuuden säilyttämisestä; sillä on varmaa, että kumpikin heistä on syyllistynyt petokseen, ja jolleivät he olisi vastuussa koko summasta, omaisuuden palauttaminen ei voisi tapahtua. Ei myöskään vaikuta järjettömältä ajatella, että ellei koko omaisuutta palauteta, sitä, jota

vastaan kanne on nostettu, ei voida vapauttaa, vaan häntä vastaan on annettava tuomio, jos omaisuutta ei palauteta sen perintöosuuden suhteessa, jonka hän oli perillinen.

23. Modestinus, Erot, kirja II.

Jos joku haastetaan oikeuteen panttikanteessa, hän voi asianmukaisesti nostaa kanteen samassa tuomarissa sellaisen ruoan vuoksi, joka on toimitettu orjalle.

24. Papinianus, Questions, kirja IX.

Lucius Titius Semproniukselle tervehdys: "Ilmoitan sinulle tällä omakätisesti kirjoittamallani kirjeellä, että ne sata rahasummaa, jotka lainasit minulle tänä päivänä ja jotka asiamiehesi, orja Stichus, on laskenut, ovat käsissäni ja että maksan ne sinulle pyydettyä, kun ja missä haluat minun tekevän niin." Herää kysymys, onko koron muodossa tapahtuva korotus otettava huomioon? Vastasin, että kanne tallettamisesta tulee kysymykseen, sillä mitä muuta on minkään lainaaminen käyttöön kuin sen tallettaminen? Tämä pitää paikkansa, jos tarkoituksena oli, että juuri samat kolikot palautetaan, sillä jos oli ymmärretty, että vain summa maksetaan, sopimus ylittää talletuksen rajat. Jos edellä mainitussa tapauksessa ei voida nostaa kannetta talletuksen perusteella, koska sovittiin vain saman summan maksamisesta eikä samojen kolikoiden maksamisesta, ei ole helppo ratkaista, onko korko otettava huomioon. On nimittäin todettu, että vilpittömässä mielessä nostetuissa kanteissa tuomarin tehtävänä on päättää, että korkojen osalta voidaan maksaa vain sellainen korko, josta on sovittu. On kuitenkin vilpittömän mielen ja talletuksen luonteen vastaista, että korkoa vaadittaisiin ennen kuin se osapuoli, joka on tehnyt palveluksen ottamalla rahat vastaan, on laiminlyönyt niiden palauttamisen. Jos kuitenkin on sovittu, että korkoa on maksettava alusta alkaen, sopimuksen ehtoa on noudatettava.

(25) Sama, Opinions, kirja III.

Kun isä on saanut tyttärelleen, joka oli hänen oma rakastajattarensa, tämän kihlajaispäivänä tai sen jälkeen annetut lahjat, hänen perijäänsä voidaan asianmukaisesti haastaa oikeuteen panttauskanteella pakottamaan hänet esittämään omaisuus.

1. Se, joka muuttaa omaan käyttöönsä rahaa, joka oli talletettu hänen luonaan, mutta jota ei ollut sinetöity, sillä edellytyksellä, että hän palauttaisi saman summan, ja että häntä vastaan annettaisiin tuomio talletusta koskevassa kanteessa korosta siitä ajankohdasta alkaen, jolloin hän oli laiminlyönyt maksunsa.

26. Paulus, Opinions, kirja IV.

Kun Publia Maevia oli lähdössä tapaamaan miestään, hän uskoi Gaia Seialle suljetun laatikon, joka sisälsi vaatteita ja kirjallisia asiakirjoja, ja osoitti tälle seuraavat sanat: "Jos palaan ehjänä ja terveenä, palautat tämän minulle, mutta jos minulle tapahtuu jotakin, anna se pojalleni, jonka sain ensimmäisestä miehestäni." Koska nainen oli kuollut testamenttina, haluaisin tietää, kenelle hänen toiselle uskomansa omaisuus olisi luovutettava, pojalle vai aviomiehelle? Paulus vastasi: hänen pojalleen.

(1) Lucius Titius antoi seuraavan lausunnon: "Olen vastaanottanut ja pidän käsissäni talletuksena kymmenen tuhannen denarin suuruista hopeasummaa, ja lupaan ja sitoudun palauttamaan koko mainitun summan, kuten välillämme on sovittu; ja solmitun sopimuksen mukaisesti maksan sinulle joka kuukausi neljä obolia jokaista puntaa kohti korkoa, kunnes koko summa on maksettu." Tämä on siis totta." Kysyn, voidaanko korkoa vaatia? Paulus vastaa, että sopimus, johon on viitattu, ylittää rahan tallettamisen rajan, ja siksi sopimuksen mukaisesti korkoa voidaan vaatia tallettamista koskevassa kanteessa.

(2) Tiitus, Semproniuksen perheenjäsenille, tervehdys: "Olen saanut teiltä noin kymmenen kultarahan painon, kaksi kiekkoa ja sinetöidyn säkin, josta olette minulle velkaa kymmenen kultarahaa, jotka olette tallettaneet Titiukselle, ja olette velkaa myös Trofimakselle kymmenen kultarahaa, ja olette velkaa myös isänne tilille kymmenen kultarahaa, ja lisäksi vielä jotain muuta." Kysyn, syntyykö tällaisesta kirjallisesta paperista mitään velvoitetta, ja erityisesti mitään, joka liittyy näihin rahoihin? Vastaus oli, että kyselyn kohteena olleesta kirjeestä ei näyttäisi itse asiassa syntyneen mitään velvoitetta, vaan se voi olla vain todisteena siitä, että omaisuutta oli talletettu. Tuomarin on selvitettävä, voiko asianosainen, joka sitoutui samassa kirjeessä kymmeneen kultarahaan, todistaa, mitä hän kirjoitti.

27. Sama, Opinions, kirja VII.

Lucius Titiuksella oli hallinnassaan tytär nimeltä Seia, hän antoi hänet naimisiin orjan nimeltä Pamphilus, joka ei kuulunut hänelle, ja hän antoi jälkimmäiselle myötäjäiset, ottaen tältä tunnustuksen, että ne oli jätetty hänen käsiinsä vain talletuksen muodossa; ja sitten, kun orjan isännälle ei ollut ilmoitettu kyseisestä talletuksesta, isä kuoli, ja pian sen jälkeen myös orja Pamphilus. Kysyn, millä keinoin Seia voi saada rahat takaisin, koska hän oli isänsä perillinen? Paulus vastasi, että koska myötäjäisiä ei ollut tosiasiallisesti perustettu, rahat voitiin periä takaisin De peculio -kanteella talletuksen perusteella.

(28) Scaevola, Opinions, kirja I.

Quintus Caecilius Candidus kirjoitti Paccius Rogatianukselle kirjeen, jossa oli seuraavat sanat: "Caecilius Candidus ystävälleen Paccius Rogatianukselle, tervehdys. Ilmoitan sinulle tällä kirjeellä, että olen vastaanottanut ja merkinnyt tilikirjaani kuitit niistä kahdestakymmenestäviidestä rahasummasta, jotka olet minulle tilittänyt, ja pidän ensi tilassa huolen siitä, että nämä rahat eivät jää käyttämättä, eli että saat niille korkoa." Heräsi kysymys, voidaanko tämän kirjeen perusteella

periä myös korkoa. Vastasin, että korko tulee maksettavaksi vilpittömässä mielessä nostetussa kanteessa, jos asianosainen keräsi sen tai käytti rahat omiin tarkoituksiinsa.

29. Paulus, Sentences, kirja II.

Jos talletan hopeaa pussiin tai sinetöityyn pussiin ja henkilö, jolle olen tallettanut sen, käyttää sitä ilman suostumustani, minulla on oikeus nostaa kanne talletuksen perusteella sekä varkauskanne häntä vastaan.

(1) Jos hän, jonka haltuun talletus tehtiin, käyttää sitä luvallani, hänet velvoitetaan maksamaan minulle korkoa tältä tililtä, aivan kuten muissakin vilpittömässä mielessä nostetuissa kanteissa.

30. Neratius, Opinions, kirja I.

Jos takaajaasi vastaan on annettu tuomio vahingonkorvauksesta, joka on aiheutunut sinulle talletetusta omaisuudesta, kyseisestä omaisuudesta tulee sinun omaisuutesi.

31. Tryphoninus, Disputations, kirja IX.

Sopimuksissa vaadittu vilpittömyys edellyttää suurinta mahdollista oikeudenmukaisuutta; mutta pitäisikö meidän arvioida tätä oikeudenmukaisuutta kansojen lain mukaan vai siviili- ja praetoriolaismääräysten mukaisesti? Jos esimerkiksi kuolemantuomion saaneesta rikoksesta syytetty osapuoli talletti teille sata aurea, hänet karkotettiin ja hänen omaisuutensa takavarikoitiin. Pitäisikö nämä rahat palauttaa hänelle vai sijoittaa ne julkiseen kassaan? Jos tarkastelemme vain luonnon- ja kansojen lakia, se olisi palautettava sille, joka sen antoi; mutta jos tarkastelemme siviililakia ja lakisääteisten säädösten määräyksiä, se on luovutettava julkiseen kassaan, sillä se, joka on ansainnut pahaa kansalta, on alistettava köyhyydellä, jotta se toimisi esimerkkinä muille rikosten ehkäisemiseksi.

1. Tässä yhteydessä tulee tarkasteltavaksi toinenkin seikka, nimittäin se, pitäisikö meidän katsoa, että vilpittömyys olisi rajoitettava vain niihin osapuoliin, jotka ovat tehneet sopimuksen keskenään, kiinnittämättä huomiota muihin henkilöihin, joita tarkasteltava asia koskee. Jos esimerkiksi varas tallettaa Seiukselle, joka ei ollut tietoinen hänen rikollisuudestaan, ryöstösaalista, jonka hän oli ottanut minulta, pitäisikö Seiuksen palauttaa omaisuus varkaalle vai minulle? Jos tarkastelemme vain antajaa ja vastaanottajaa, hyväuskoisuus edellyttää, että se, joka antoi omaisuuden toisen vastuulle, saisi sen takaisin; mutta jos tarkastelemme asian oikeudenmukaisuutta, joka kuuluu kaikille tässä liiketoimessa osallisina olleille henkilöille, minulle olisi palautettava se omaisuus, joka minulta on riistetty mitä ilkeimmällä teolla. Mielestäni se on oikeudenmukaisuutta, joka antaa jokaiselle omansa siten, ettei keneltäkään henkilöltä, jolla on parempi oikeus siihen, voida riistää sitä. Jos en siis näytä vaativan omaisuutta, se on kuitenkin palautettava sille, joka on sen tallettanut, vaikka hän tekisi

niin saatuaan sen väärin perustein. Marcellus toteaa saman asian ryöstäjästä ja varkaasta. Jos varas ei kuitenkaan tiedä, kuka oli sen pojan tai orjan isä tai isäntä, jolta hän otti omaisuuden, ja tallettaa sen jommallekummalle heistä, koska he eivät tiedä asiasta, tämä ei ole kansojen lain mukaan tallettamista, koska tallettamisen luonne on sellainen, että ihmisen omaisuus on annettava toisen omaisuutena turvalliseen säilytykseen jollekin henkilölle, joka ei ole sen omistaja. Jos varas tallettaa minulle oman omaisuuteni, jonka hän on ottanut tietämättäni, koska minä en ole tietoinen hänen rikoksestaan, on perusteltua katsoa, että kyseessä ei ole talletus; sillä ei ole hyvän tavan mukaista, että omistaja pakotetaan luovuttamaan omaisuutensa varkaalle. Mutta jos tällaisessa tapauksessa talletetusta omaisuudesta luopuu sen omistaja, joka ei ollut tietoinen asiasta, voidaan nostaa henkilökohtainen kanne sellaisen omaisuuden takaisinperimiseksi, joka ei ole kuulunut hänelle.

32. Celsus, Digest, kirja XI.

Vaikka Proculus ei hyväksy Nervan väitettä, jonka mukaan törkeä huolimattomuus on petos, se vaikuttaa minusta täysin oikealta. Sillä vaikka joku ei olisikaan niin huolellinen kuin ihmisluonto edellyttää, hän ei silti ole vapaa petoksesta, jos hän ei osoita talletuksen suhteen sitä huolellisuutta, joka on hänelle tavallista; sillä hyväuskoisuus ei säily, jos hän osoittaa vähemmän huolellisuutta mainitun talletuksen suhteen kuin oman omaisuutensa suhteen.

33. Labeo, Last Epitomes of Javolenus, kirja VI.

Orjasi talletti takavarikoituna tietyn rahasumman Attiuksen haltuun Maeviuksen taloon sillä ehdolla, että se luovutetaan sinulle, jos todistat, että se on sinun, mutta jos et todista, se luovutetaan Attiukselle. Totesin, että sitä vastaan, jolle rahat oli talletettu, voitiin nostaa kanne määrittelemättömästä summasta, toisin sanoen niiden esittämisestä, ja kun ne oli esitetty, voitiin nostaa kanne niiden takaisinperimisestä, koska orjasi ei voinut tallettamisen yhteydessä vahingoittaa sinun oikeuksiasi.

(34) Sama, Todennäköisyydet, kirja II.

Voit nostaa kanteen talletuksen perusteella ketä tahansa vastaan, joka kieltäytyy palauttamasta talletustasi millään muulla ehdolla kuin sillä, että maksat hänelle rahaa, vaikka hän olisikin halukas palauttamaan sen tällä ehdolla viipymättä ja vahingoittumattomana.

Kirja XVII

1. Toimeksiantokanteesta ja vastakanteesta.
2. Kumppanuuskanteesta.

Tit. 1. Toimeksiantoa koskevasta toimesta ja vastatoimesta.

1. Paulus, Ediktistä, kirja XXXII.

Toimeksiantovelvoite perustuu sopimuspuolten suostumukseen.

- (1) Näin ollen mandaatti voidaan vastaanottaa sekä lähettilään että kirjeen välityksellä.
  - (2) Lisäksi mandaattiin perustuva kanne voidaan nostaa, jos osapuoli joko sanoo: "Pyydän", "Toivon" tai "Määrään" tai jos hän kirjoittaa sen kirjallisesti millä tahansa muulla kielellä.
  - (3) Toimeksiantovelvoite voidaan myös sopia tulemaan voimaan tiettyinä ajankohtana ja tietyllä edellytyksellä.
  - (4) Toimeksianto on mitätön, ellei se ole vastikkeeton, koska se juontaa juurensa velvollisuudesta ja ystävyydestä, joten korvaus on vastakohta velvollisuudelle; sillä kun kyse on rahasta, kyse on pikemminkin vuokrauksesta ja vuokraamisesta.
2. Gaius, Päiväkirja tai Kultaiset asiat, kirja II.

Toimeksiantovelvoite on solmittu välillämme riippumatta siitä, uskonko sinulle vain minun asiani tai annanko sinulle vain toisen osapuolen asioinnin tai hänen asiointinsa yhdessä minun asiointini kanssa tai minun ja sinun asiointini tai sinun ja toisen osapuolen asioinnin. Jos kehotan sinua hoitamaan vain sinua koskevaa asiaa, toimeksianto on tarpeeton, eikä siitä seuraa minkäänlaista velvoitetta.

1. Toimeksianto koskee vain minun asiaani, jos esimerkiksi määrään sinut hoitamaan liiketoimiani tai ostamaan minulle maa-alueen tai ryhtymään takaajakseni.
2. Se koskee toisen henkilön asioita vain silloin, kun esimerkiksi määrään sinut hoitamaan Titiuksen liiketoimia tai ostamaan hänelle maa-alueen tai ryhtymään hänen takaajakseen.
3. Se koskee sekä minun että toisen asioita, esimerkiksi silloin, kun määrään sinut hoitamaan Titiuksen ja minun liiketoimia tai ostamaan maa-alueen itselleni ja Titiukselle tai ryhtymään hänen takuuseen.
4. Sillä on viittaus sinun ja minun asioihini, kun esimerkiksi määrään sinut lainaamaan rahaa korkoa vastaan jollekulle, joka neuvottelee lainasta minun lukuuni.
5. Sillä on viittaus sinun ja toisen asioihin, kun esimerkiksi minä määrään sinut lainaamaan rahaa korkoa vastaan Titiukselle, mutta jos määrään sinut lainaamaan sen hänelle ilman korkoa, valtuutusvelvollisuus syntyy vain kolmannen hyväksi.
6. Toimeksiantovelvoite syntyy vain sinun eduksesi, jos esimerkiksi määrään sinut käyttämään rahasi mieluummin maan ostoon kuin lainaamaan ne korkoa vastaan; tai toisaalta lainaamaan ne mieluummin korkoa vastaan kuin sijoittamaan ne maahan. Tämänkaltainen toimeksianto on oikeastaan pikemminkin neuvo kuin toimeksianto, ja tästä syystä se ei ole velvoittava siitä syystä, että neuvo ei sido ketään, vaikka se ei ehkä olisikaan hyödyksi sille, jolle se annetaan; sillä jokainen on vapaa tutkimaan, onko neuvo hänelle edullinen vai ei.

(3) Paulus, Ediktistä, kirja XXXII.

Lisäksi mandaatin kohdalla käy niin, että joskus sen antajan tila ei ehkä parane, ja joskus kun se voi parantua, mutta se ei voi koskaan huonontua.

1. Itse asiassa, jos minä olen määrännyt sinut ostamaan minulle jotakin, enkä ole sanonut mitään hinnasta, ja sinä ostat tavaran, on kummallakin osapuolella oikeus kanteeseen.

2. Jos minä määrittelin hinnan, ja te ostitte tavarankalliimmalla, tietyt viranomaiset kieltävät, että teillä on oikeus nostaa kanne valtuutuksen perusteella, vaikka olisitte valmis maksamaan ylihintaa vastaavan summan; on nimittäin epäoikeudenmukaista, että minulla olisi kanne teitä vastaan, jos ette ole halukas suorittamaan maksua, mutta että teillä olisi kanne minua vastaan, jos olette halukas suorittamaan maksun.

4. Gaius, Päiväkirja tai Kulaiset asiat, kirja II.

Proculus on kuitenkin sitä mieltä, että hän voi nostaa kanteen vahvistetun hinnan suuruudesta summasta; ja tämä mielipide on todellakin se lempeämpi.

(5) Paulus, Ediktistä, kirja XXXII.

Toimeksiannon rajoja on siis noudatettava huolellisesti, sillä sen osapuolen, joka ylittää ne, katsotaan tehneen jotain muuta kuin mitä hänen oli määrä tehdä.

1. Ja jos hän ei toteuta sitä, mihin hän sitoutui, hän joutuu vastuuseen.

2. Jos siis määrään sinut ostamaan Seiuksen talon sadalla aureella, ja sinä ostat Titiuksen talon paljon suuremmalla hinnalla, sadalla aureella tai jopa pienemmällä summalla, sinun ei katsota täyttäneen toimeksiantoa.

3. Jos taas määrään sinut myymään maani sadalla aureilla, ja sinä myyt sen yhdeksänkymmenellä aureilla, ja nostan kanteen saadakseni maan takaisin, poikkeus ei estä minua, ellet maksa minulle toimeksiannosta puuttuvaa summaa ja hyvitä minulle kaikkia menetyksiä.

4. Lisäksi, jos isäntä määrää orjansa myymään omaisuutta tietyllä summalla, ja tämä myy sen vähemmällä, isäntä voi myös nostaa kanteen omaisuuden takaisin saamiseksi; eikä poikkeus estä häntä, ellei hän saa korvausta.

5. Mandaattorin asema voi parantua esimerkiksi, jos minä määrään sinut ostamaan Stichuksen kymmenellä aureilla, ja sinä ostat hänet vähemmällä hinnalla, tai samalla summalla ja saat orjalle jonkinlaisen lisäyksen; sillä kummassakaan tapauksessa et ole tehnyt ostoa sovittua hintaa suuremmalla summalla, vaan tämän hinnan puitteissa.

(6) Ulpianus, Ediktistä, kirja XXXI.

Jos kunnia on annettu korvauksena, kanne valtuutuksen perusteella on aiheellinen.

1. Jos jotakuta on kehotettu suorittamaan tietty liiketoimi, häntä vastaan voidaan nostaa kanne tällä kanteella, eikä häntä vastaan voida asianmukaisesti nostaa kannetta vapaaehtoisen toimeksiannon perusteella, sillä hän on velvollinen vain siltä osin kuin hän on suorittanut liiketoimen; mutta tässä tapauksessa, koska hän on ottanut toimeksiannon vastaan, hän on vastuussa, vaikka hän ei olisi suorittanut liiketoimia.
2. Jos olen sallinut jonkun ryhtyä takaajakseni tai muulla tavoin toimia edukseni, olen vastuussa toimeksiantoa koskevasta kanteesta. Ja ellei osapuoli sitoudu toisen puolesta, joka ei halunnut sitä, tai tarkoituksenaan tehdä tälle lahja tai käydä kauppaa, kanne valtakirjasta on pätevä.
3. Ei voi olla olemassa toimeksiantoa epärehellisestä liiketoimesta, ja sen vuoksi kanteen nostaminen ei voi olla mahdollista tällä kanteella.
4. Jos kehotan sinua hoitamaan jotakin sellaista, johon minulla ei ole mitään tekemistä, kuten esimerkiksi ryhtymään Seiuksen takaajaksi tai antamaan lainan Titiukselle, minulla on oikeus nostaa kanne valtuutuksen perusteella, kuten Celsus toteaa Digestuksen seitsemännessä kirjassa, ja olen vastuussa sinulle.
5. On ilmeistä, että jos kehotan sinua tekemään jotakin sellaista, josta olet kiinnostunut, kanne valtakirjasta ei ole mahdollinen, ellei minulla ole myös intressiä asiassa; tai jos et olisi hoitanut asiaa, ellen olisi kehottanut sinua tekemään sitä, vaikka minulla ei olisi ollut intressiä asiassa, kanne valtakirjasta on kuitenkin mahdollinen.
6. Julianus kysyy Digestin kolmannessatoista kirjassa, kysytäänkö, jos päämies määrää asiamiehensä ottamaan tietyn rahasumman ja lainaamaan sen korkoa vastaan omalla riskillään edellyttäen, että hän maksaa mainitulle päämiehelle tietyn koron ja asiamies voi lainata sen korkeammalla korolla, onko hänellä itsellään oikeus voittoon; sillä kuten Julianus sanoo, Julianuksen katsotaan saaneen rahat lainaksi. On kuitenkin ilmeistä, että jos hänen tehtäväkseen olisi annettu koko liiketoiminnan hoitaminen, hän olisi myös vastuussa toimeksiantokanteesta, aivan kuten velallinen, joka hoitaa velkojansa liiketoimintaa, on tavallisesti vastuussa toimeksiantokanteesta.
7. Eräs Marius Paulus ryhtyi takaajaksi Daphnis-nimiselle osapuolelle, ja sovittiin, että hänelle maksetaan korvaus tästä. Lisäksi sovittiin, että hänelle maksettaisiin tietty rahasumma toisella nimellä, jos kanne päättyisi myönteisesti. Preetori Claudius Saturninus määräsi hänet maksamaan paljon suuremman summan kuin edellä mainittu summa, ja samainen Saturninus kielsi häntä esiintymästä oikeudessa asianajajana. Minusta näytti siltä, että hän oli antanut vakuuden tuomion maksamisesta ja että hän esiintyi oikeudenkäynnin ostajana, ja Marius Paulus näytti haluavan, että Daphnisia vastaan nostetaan valtakirjakanne siitä summasta, josta häntä vastaan on annettu tuomio. Jumalalliset veljet totesivat kuitenkin mitä oikeinimmin reskriptiossaan, että hänen petollisen käytöksensä vuoksi hänellä ei ollut oikeutta kanteeseen, koska hän oli suostunut rahallista korvausta vastaan ottamaan vastuun. Toisaalta Marcellus sanoo sen osapuolen osalta, joka oli antanut

lupauksen rahan vastineeksi, että jos hänen tarkoituksenaan oli tosiasiassa sitoutua omalla vastuullaan, hän ei voinut nostaa kannetta, mutta jos tämä ei ollut hänen tarkoituksenaan, oli oikeampi nostaa praetorian kanne. Tämä mielipide näyttää olevan yleisen edun mukainen.

7. Papinianus, Opinions, kirja II.

Kun asianajaja on nimitetty hoitamaan asiaa ja vaatii suurempaa palkkiota, on harkittava, halusiko hänen päämiehensä maksaa hänelle korvauksen hänen palveluksistaan, ja tässä tapauksessa hänen on noudatettava sitä, mitä oli sovittu, vai oliko asianajaja ostanut kanneoikeuden odottaen saavansa suuremman rahasumman, mikä on hyvän moraalin vastaista.

8. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXXI.

Jos nimitän asianajajan, eikä hän palauta minulle asiaan liittyviä asiakirjoja, missä kanteessa hän on vastuussa minulle? Labeo on sitä mieltä, että hän on vastuussa toimeksiannon perusteella nostettavasta kanteesta, ja että niiden mielipide, jotka katsovat, että tällä perusteella voidaan nostaa kanne talletuksen perusteella, ei ole oikea; sillä jokaisen sopimuksen alkuperä ja sen syy on aina otettava huomioon.

1. Mutta jos asianajajan vastapuoli on vapautettu salaisen sopimisen kautta, tämä on vastuussa toimeksiantokanteesta; mutta jos asianajaja ei ole maksukykyinen, niin hän sanoo, että kanne petoksen perusteella olisi myönnettävä sitä osapuolta vastaan, joka on vapautettu salaisen sopimisen kautta.

2. On vahvistettu, että jos asianajaja ei jatka asian käsittelyä, jonka hän on sitoutunut hoitamaan, hän on vastuussa toimeksiantokanteesta.

3. Jos joku määrää toisen hoitamaan hänen asioitaan, jonka hän itse oli antanut hänelle tehtäväksi, hänellä on oikeus nostaa kanne valtuuskanteen perusteella, koska hän on myös itse vastuussa; sillä vaikka yleisesti sanotaan, että asianajaja ei voi määrätä toista ennen kuin asia on yhdistetty, kanne valtuuskanteen perusteella on silti aiheellinen, koska hän voi tehdä sen vain asian hoitamista varten.

4. Jos tietyt holhoojat ovat määränneet toisen holhoojansa ostamaan orjan holhoojalleen, mutta tämä ei tee niin, voidaanko valtuuskanne nostaa? Ja voidaanko kanne nostaa vain toimeksiannon perusteella, vai voidaanko se nostaa myös holhouskanteen perusteella? Julianus tekee tässä eron, sillä hän sanoo, että on otettava huomioon se, millaisen orjan huoltajat määräsivät yhden holhoojistaan ostamaan, sillä jos orja oli tarpeeton tai jopa rasittava, huoltaja on vastuussa vain toimeksiantokanteesta eikä holhouskanteesta. Jos orja oli kuitenkin välttämätön, hän on silloin vastuussa holhouskanteesta, eikä ainoastaan hän itse vaan myös muut; sillä jos he eivät ole määränneet häntä tekemään ostoa, he ovat vastuussa

holhouskanteesta siitä syystä, että he eivät ole ostaneet orjaa, joka oli välttämätön heidän holhoojalleen; heitä ei siis vapauteta siitä, että he ovat antaneet toimeksiannon toiselle holhoojalleen, koska heidän olisi pitänyt tehdä osto itse. On selvää, että he ovat kuitenkin oikeutettuja toimeksiantokanteeseen, koska toimeksianto ei ole noudatettu. Julianus sanoo myös, että toisaalta edunvalvoja, joka tekee oston, on oikeutettu nostamaan toimeksiantokanteen muita edunvalvoja vastaan.

5. Kun mies, joka on vapaa ja joka palvelee orjana hyvässä uskossa, määrää Titiuksen ostamaan hänet ja antaa hänelle rahaa peculiumistaan tätä tarkoitusta varten, tämän peculiumin tulisi seurata häntä, ja se olisi jätettävä vilpittömässä mielessä toimivan ostajan käsiin; ja Titius vapautti hinnan maksamisen jälkeen vapaan miehen, joka sittemmin julistettiin oikeudessa syntyneeksi vapaaksi; Julianus sanoo, että hänellä on oikeus nostaa kanne sitä vastaan, jonka hän oli määrännyt ostamaan orjan; mutta hän voi tässä kanteessa ainoastaan saada asianosaisen siirtämään hänelle ne kanneoikeudet, jotka hänellä oli sitä vastaan, jolta hän osti orjan. On ilmeistä, että jos hän on antanut hänelle rahaa, joka on peräisin vilpittömässä mielessä toimivalle ostajalle kuuluvasta peculiumista, hän ei voi siirtää hänelle mitään kanneoikeutta (niin Julianus sanoo), koska hänellä ei ole mitään, koska ostaja on antanut hänelle rahansa; ja hän sanoo lisäksi, että hän on sidottu myynnin perusteella, eikä tällä kanteella ole mitään vaikutusta siitä syystä, että mitä tahansa hän saisikin takaisin, hän joutuisi korvaamaan sen myyntikanteessa.

6. Toimeksiantokanne on silloin pätevä, kun toimeksiannon antaneen henkilön intressi alkaa olla olemassa, mutta jos hänellä ei ole intressiä, kanne on tehoton, sillä se on pätevä vain hänen intressinsä verran; kuten esimerkiksi silloin, kun olen määrännyt teidät ostamaan puolestani maa-alueen, sillä jos minulla on intressi tehdä osto, te olette vastuussa, mutta jos minä itse ostan saman maa-alueen tai jos joku muu tekee sen puolestani, koska minulla ei ole intressiä, toimeksiantokanne ei ole käytettävissä. Määräsin teidät hoitamaan liiketoimintani, mutta vaikka kukaan ei hoitanut sitä, jos siitä ei aiheutunut vahinkoa, kanne ei ole mahdollinen, mutta jos joku muu hoiti liiketoiminnan asianmukaisesti, toimeksiantokannetta ei voida nostaa. Samaa sääntöä sovelletaan samankaltaisissa tapauksissa.

7. Jos takaajat, jotka eivät olleet tietoisia siitä, että heidän velallisensa oli suorittanut maksun tai että heidät oli vapautettu kuitilla tai sopimuksen nojalla, ovat jälleen maksaneet velalliselta perittävän saatavan, he eivät ole vastuussa valtuuskanteesta.

8. Tämä koskee myös kanteita, joihin vakuusvelvollinen on oikeutettu, mikä voidaan todeta eräästä jumalallisten veljien reskriptiosta, joka on osoitettu Catullus Julianukselle seuraavasti: "Jos osapuolille, jotka ovat tulleet takaajiksesi, on annettu tuomio heitä vastaan suuremmasta summasta kuin vaadittu velka, ja jos he, koska he ovat älykkäitä ja tietävät tosiasiat, ovat laiminlyöneet hakea muutosta, voit suojella itseäsi turvautumalla oikeuden kohtuullisuuteen, jos he nostavat kanteen valtuutuksen perusteella." Näin ollen, jos he olivat tietämättömiä tosiseikoista, heidän tietämättömyytensä on anteeksiannettavaa, mutta jos he olivat tietoisia niistä, heidän velvollisuutensa oli hakea muutosta, ja he syyllistyivät vilpilliseen mielen syyttömyyteen, kun eivät tehneet niin. Mutta entä jos köyhyys esti heitä? Silloin heidän puutteensa pitäisi

olla heidän tekosyynsä, mutta jos he olivat todistajien läsnä ollessa sopineet päävelallisen kanssa, että tämä valittaisi, jos se olisi hänen mielestään suositeltavaa, olen sitä mieltä, että he ovat toimineet oikein.

9. Sen katsotaan toimineen vilpillisessä mielessä, joka ei palauta sitä, mitä hänellä on valta palauttaa.

10. Näin ollen, jos olen määrännyt teidät ostamaan orjan, ja te teitte niin, olette vastuussa hänen luovuttamisestaan. Mutta jos olet vilpillisesti laiminlyönyt hänen ostamisensa (tai ehkäpä saatuasi rahaa tätä tarkoitusta varten annoit sen toiselle, jotta tämä voisi tehdä oston) tai jos olet syyllistynyt törkeään laiminlyöntiin (esimerkiksi jos suosion vaikutuksesta annat toisen ostaa hänet), olet vastuussa. Jos ostamasi orja kuitenkin karkaa, olet vastuussa, jos se tapahtui sinun vilpillisestä tahdostasi. Mutta jos pahaa mieltä tai huolimattomuutta ei ole ollut, olette vastuussa vain siltä osin kuin teidän on asetettava vakuus orjan luovuttamiseksi, jos hän joutuu teidän haltuunne. Mutta jos luovutatte hänet, teidän on annettava hänet minun haltuuni; ja jos asetatte vakuuden sen varalta, että hänet saadaan takaisin hädän kautta, tai jos teillä on oikeus vaatia, että vakuus asetetaan teille, katson, että riittää, jos luovutatte tämän kanneoikeuden minulle, niin että voitte määrätä minut asiamieheksenne toimimaan omissa asioissani, ettekä ole velvollinen korvaamaan enempää kuin todellisuudessa saatte.

9. Paulus, Ediktistä, kirja XXXII.

Sinun tulisi myös antaa vakuus tekojesi osalta.

10. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXXI.

Sama sääntö pätee myös kiinteistöihin, kun asiamies ostaa maa-alueen; sillä asiamiehen nimittänyt taho ei ole vastuussa muusta kuin hyvästä uskosta.

1. Jos asiamiehelle kuitenkin annetaan vakuus orjan terveydentilan osalta tai jos tällainen vakuus voidaan antaa tai jos se tehdään muiden puutteiden osalta, sovelletaan samaa sääntöä; tai asianosainen saa tuomion häntä vastaan, jos hän huolimattomuudesta ei ole antanut vakuutta.

2. Jos sadonkorjuu tapahtuu maalta, jonka asiamieheni on ostanut minulle, tuomarin velvollisuus on velvoittaa myös nämä korvattaviksi.

3. Jos asiamiehelläni on hallussaan minulle kuuluvaa rahaa, hän on minulle velkaa korkoa siitä päivästä alkaen, jona hän on laiminlyönyt sen maksamisen. Jos hän on kuitenkin lainannut rahaa korkoa vastaan ja perinyt korkoa, katsomme, että hän on näin ollen velvollinen korvaamaan kaiken siitä saamansa voiton, riippumatta siitä, olinko määrännyt hänet lainaamaan kyseiset rahat vai en, koska vilpittömyys edellyttää, ettei hän saa hyötyä toisen omaisuudesta. Jos hän ei kuitenkaan ole

käyttänyt rahoja, vaan on käyttänyt ne omaan käyttöönsä, hänet voidaan haastaa oikeuteen kyseisellä alueella tavanomaisen lakisäateisen korkokannan mukaisesta korosta. Lopuksi Papinianus sanoo, että vaikka asiamies keräisi korkoa ja antaisi sen omaan käyttöönsä, hänen on korvattava se.

4. Jos joku määrää Titiuksen lainaamaan rahaa niiltä, jotka työllistävät hänet, häntä vastaan ei voida nostaa kanteita valtuutuksen perusteella (kuten Papinianus toteaa kolmannessa mielipidekirjassaan), koska hän on vastuussa lainasta, eikä häntä siksi voida haastaa korkoa vastaan ikään kuin valtuutuksen perusteella, jos tätä ei ole nimenomaisesti määrätty määräyksessä.

5. Papinianus sanoo samassa kirjassa myös, että jos takaaja, joka otti vastuun siksi, että hänen päämiehensä määräsi hänet asiamiehenä lainaamaan rahaa, saa tuomion häntä vastaan; olisi hyväksyttävä oikeudenmukainen kanne institorian luonteisen menettelyn muodossa, koska voidaan katsoa, että hän ikään kuin määräsi hänet lainan antamista varten.

6. Kun minä määrään jonkun määräämään Titiukselta summan, voin nostaa valtuutuskanteen sitä vastaan, jonka olen määrännyt tekemään tämän, pakottaakseni hänet vapauttamaan hänet, jos haluan niin tehdä; tai, jos haluan niin tehdä, voin nostaa kanteen pakottaakseni hänet suorittamaan sijaisuuden minulle tai jollekin muulle, jonka haluan. Papinianus toteaa samassa kirjassa, että jos äiti antaa myötäjaiset tyttärensä puolesta ja tekee sitten tyttärensä johdolla määräyksen tuolloin tai jopa sen jälkeen, hän on vastuussa toimeksiantokanteesta, vaikka hän itse on se, joka on antanut myötäjaiset.

7. Jos joku väittää, että kauppa, jonka hän on määrännyt asiamiehensä ja orjansa tekemään, vahvistetaan vain, jos Sempronius on läsnä, kun tämä tehdään, ja jos syntyy luottotappio, Sempronius, joka ei ole syyllistynyt petokseen, ei ole vastuussa; ja on totta, että se, joka huolehtii toisen asioista ilman aikomusta toimia asiamiehenä, vaan ainoastaan kiintymyksen ja ystävyuden motiiveista neuvoakseen asiamiehiä ja toimitsijoita ja ohjatakseen heitä neuvojensa avulla, ei ole vastuussa toimeksiantokanteesta; mutta jos hän syyllistyy vilpilliseen mielenliikkeeseen, hän ei ole vastuussa toimeksiantokanteesta, vaan petoksesta johtuvasta kanteesta.

8. Jos minä määrään asiamieheni lainaamaan rahojani Titiukselle ilman korkoa, eikä hän lainaa niitä hänelle ilman korkoa, tutkikaamme, pitäisikö hänen palauttaa minulle korko? Labeo toteaa, että hänen olisi palautettava korko, vaikka olisinkin määrännyt hänet lainaamaan rahat ilman korkoa; jos hän kuitenkin lainasi rahat omalla vastuullaan, Labeo sanoo, että kanne koron takaisinperimisestä ei ole mahdollinen.

9. Labeo sanoo myös, ja se on oikein, että tämä kanne sallii myös takaisinmaksun, ja koska asiamiehenä toimiva osapuoli on velvollinen luovuttamaan sadon, hän voi myös vähentää kaikki kulut, joita hänelle on mahdollisesti aiheutunut sadon keräämisestä; mutta jos hän käytti jotain kuljetuskustannuksia kulkiessaan maata pitkin, katson, että myös tällaiset kulut olisi

korvattava hänelle, paitsi jos hän oli palkattuna työntekijänä ja oli sovittu, että hän maksaa itse omat kulunsa tämänkaltaisista matkoista, toisin sanoen että hänen olisi maksettava ne palkastaan.

10. Hän sanoo myös, että jos asiamiehelle aiheutuu huvin vuoksi kuluja toimeksiantonsa ulkopuolella, hänen päämiehensä tulisi sallia hänen poistaa kohde, jonka vuoksi ne aiheutuivat, jos se voidaan tehdä vahingoittamatta häntä, ellei päämies halua hänen olevan vastuussa kyseisistä kuluista.

11. Takaajilla ja valtuutetuilla on oikeus nostaa kanne valtuutuksen perusteella, vaikka he olisivat suorittaneet maksun ilman oikeudenkäyntiä.

12. Julianus sanoo, että yleisesti ottaen, jos takaaja on laiminlyönyt esittää henkilökohtaisen poikkeuksen, jota päävelallinen ei voinut käyttää hyväkseen, hänellä on silti oikeus mandaattikanteeseen, jos poikkeusta ei tosiaankaan olisi voitu käyttää kunniallisesti. Jos hän on toiminut näin tietoisesti tapauksessa, jossa päävelallinen olisi voinut käyttää menettelyä, hänellä ei ole oikeutta nostaa kanteita, jos hänellä on ollut valtuudet ratkaista asia ja kysyä asianosaiselta, haluaako tämä puolustaa asiaa omasta puolestaan vai asianajajan välityksellä.

13. Kun velkoja antaa kuitenkin takaaajalle lahjana, olen sitä mieltä, että jos velkoja haluaisi maksaa takaaajalle korvauksen, tämä olisi oikeutettu toimeksiantokanteeseen; ja näin olisi vielä enemmän, jos velkoja antaisi hänelle kuitenkin kuoleman johdosta tai testamenttaisi hänelle vapautuksen.

11. Pomponius, On Plautius, kirja III.

Jos minusta tulee myöhemmin sellaisen osapuolen perillinen, jonka hyväksi minua vastaan on annettu tuomio vakuuden perusteella, minulla on oikeus mandaattikanteeseen.

12. Ulpianus, Ediktistä, XXXI kirja.

Jos velkoja kuitenkin hylkää kanteen vakuuttajaa vastaan, ei korvauksen vuoksi vaan lähinnä lahjana, tämä ei ole oikeutettu nostamaan kannetta velallista vastaan.

(1) Marcellus kuitenkin katsoo, että jos joku lahjoitustarkoituksessa maksaa takaaajalle tämän puolesta velkojalle, takaaajalla on oikeus nostaa kanne valtuutuksen perusteella.

- (2) Hänen mukaansa on selvää, että jos isän valvonnassa oleva poika tai orja on vakuuden antaja ja minä maksan hänen puolestaan, annan hänelle lahjan, eikä isä eikä isäntä voi nostaa kanteen valtakirjaa vastaan. Näin on siksi, että maksun suorittanut osapuoli ei aikonut tehdä lahjoitusta isälle.
- (3) On selvää, että jos palvelija, joka on takaaja, maksaa velkojalle, hänen isäntänsä on oikeutettu nostamaan valtuuskanteen.
- (4) Marcellus sanoo samassa paikassa myös, että jos isän valvonnassa olevasta pojasta tuli vakuus ilman isänsä valtuutusta, mandaattikannetta ei voida nostaa, jos peculiumissa ei ole mitään; mutta jos hänestä tuli vakuus isänsä käskystä tai maksu suoritettiin peculiumista, on vielä enemmän syytä siihen, että isällä on oikeus mandaattikanteeseen.
- (5) Jos määräisin isän valvonnassa olevan pojan suorittamaan maksun puolestani, Neratius sanoo, että hänen isällään olisi oikeus valtuuskanteeseen riippumatta siitä, suorittaako hän itse maksun vai tekeekö hänen poikansa sen peculiumista, ja tämä on perusteltua, sillä minulle ei ole mitään väliä sillä, kuka velkani maksaa.
- (6) Jos annan isän valvonnassa olevalle pojalle käskyn suorittaa maksun puolestani, ja hän tekee sen vapautumisensa jälkeen, on totta, että pojalle olisi myönnettävä kanne in factum, mutta isällä on oikeus kanteeseen vapaaehtoisen toimeksiannon perusteella, jos hän maksaa poikansa vapautumisen jälkeen.
- (7) Vastakanteen perusteella etenevät ne, jotka ovat hyväksyneet toimeksiannon; kuten esimerkiksi ne, jotka ovat sitoutuneet asioimaan asioissa yleensä tai yksittäisessä liiketoimessa.
- (8) Näin ollen Papinianus kysyy, voiko mesenaatti, joka on ostanut maa-alueen ja maksanut kaksi kolmasosaa kauppahinnasta ja määrännyt, että kyseinen maa luovutetaan vapautetulle miehelleen, jotta tämä voisi maksaa loput, ja kun tämä on tehty ja vapautettu mies on antanut suostumuksensa siihen, että mesenaatti myy maa-alueen, voiko vapautettu mies periä takaisin kolmanneksen kauppahinnasta? Hän sanoo, että jos vapaamies on alun perin hyväksynyt valtuutuksen, hän ei ole saanut lahjaa, ja hän voi saada kolmanneksen kauppahinnasta takaisin vastakanteen avulla vähennettyään sillä välin keräämänsä voiton; mutta jos suojelija on antanut tämän lahjana vapaamiehelleen, tämän katsotaan myöhemmin lahjoittaneen sen suojelijalleen.
- (9) Jos olette määrännyt minut ostamaan teille jotakin ja minä ostan sen omilla rahoillani, minulla on oikeus nostaa teitä vastaan kanne sen hinnan takaisinperimiseksi; mutta jos maksan sen teidän rahoillanne, mutta tavaran ostosta on vielä jokin vilpittömässä mielessä eräännytyn saldo, tai jos kieltäydytte ottamasta sitä vastaan sen jälkeen, kun se on jo ostettu, vastakkainen valtuutuskanne on aiheellinen. Tilanne on samanlainen, jos annatte minulle määräyksen tehdä jotakin muuta ja minulle aiheutuu siitä kuluja, sillä voin periä takaisin paitsi maksamani summan myös sille maksetut korot. Korkoa ei myöskään pitäisi alkaa juosta ainoastaan siitä hetkestä alkaen, jolloin laiminlyönti tapahtui, vaan tuomarin olisi myös tehtävä

arvio kuluista, jos asianosainen vaatii maksua velalliselta ja tämä maksaa, jos hän saa hyvin korkeaa korkoa (sillä on täysin perusteltua, että tällaisissa asioissa otetaan huomioon järki) tai jos velallinen on itse lainannut rahaa korkealla korolla ja maksaa sen. Jos asiamies ei kuitenkaan ole vapauttanut päävelallista koron maksamisesta, vaan itse korko on menetetty; tai jos hän on vapauttanut hänet alhaisesta korosta ja saanut luottamuksensa täyttämiseksi korkeamman koron; minulla ei ole epäilystäkään siitä, etteikö hän voisi periä korkoa takaisin toimeksiantokanteella, ja (kuten on jo todettu) tuomarin olisi ratkaistava kaikki tämä oikeudenmukaisuuden ja vilpittömän mielen periaatteiden mukaisesti.

(10) Annoin sinulle rahaa, jotta voisit maksaa velkojalleni, et tehnyt niin, ja olet minulle velkaa korkoa; tässä tapauksessa velkojani voi periä minulta saatavansa korkoineen, kuten keisari Severus totesi Hadrianus Demonstratukselle osoitetussa rescriptuksessa.

(11) Jos irstas nuori mies määrää sinut ryhtymään huoran vakuudeksi, ja sinä, joka tunnet hänen luonteensa, sitoudut toteuttamaan toimeksiannon, sinulla ei ole oikeutta toimeksiantokanteeseen; sillä tapaus on samanlainen kuin se, että lainaat rahaa osapuolelle, joka tietää hyvin, että hän tulee menettämään sen. Mutta jos hän vielä suoraan kehottaa teitä lainaamaan rahaa huoralle, toimeksianto ei sido teitä, koska se on annettu vilpittömän mielen vastaisesti.

(12) Kun eräs mies kirjoitti ystävälleen kirjeen seuraavasti: "Pyydän sinua pitämään ystävääni Sextilius Crescensia sinulle suositeltuna", hän ei ole velvollinen toimeksiantokanteeseen, koska kirje oli kirjoitettu pikemminkin miehen suosittelemiseksi kuin toimeksiannon vuoksi.

(13) Kun toinen osapuoli määrää toisen osapuolen lainaamaan rahaa isän valvonnassa olevalle pojalle, ei jälkimmäisen pitäisi katsoa lainanneen sitä senaatin asetuksen vastaisesti; mutta siitä syystä, että isä on vastuussa joko peculium-kanteesta tai omaksi hyödykseen käytetyistä rahoista tai hänen käskystään suoritetun teon perusteella, valtuutus on pätevä. Lisäksi sanon, että jos minulla olisi epäily siitä, ottaako hän lainan vastaan senaatin asetuksen vastaisesti vai ei, ja kieltäydyn lainaamasta hänelle rahaa senaatin asetuksen vastaisesti, ja joku ilmestyy sitten, joka väittää, että näin ei ole, ja hän myös sanoo velkojalle: "Ota laina minun vastuullani, teet hyvän lainan". Minusta on syytä valtuutukseen, ja asianosainen joutuu vastuuseen kanteesta.

(14) Jos kehotan velkojaa antamaan lainan sen jälkeen, kun rahat on jo lainattu; Papinianus sanoo hyvin oikein, että toimeksiantoa ei ole. On ilmeistä, että jos kehotan sinua myöntämään velalliselle lykkäystä, jotta voit odottaa etkä kehota häntä maksamaan, ja totean, että raha on minun vastuullani; mielestäni on totta, että koko vaateen riski kuuluu valtuutuksen antajalle.

(15) Hän sanoo myös, että jos edunvalvoja määrää, että hänen ottamansa velvoite on hyväksyttävä tai hyväksyttävä, hän on vastuussa toimeksiantokanteesta, toisin sanoen sille, joka on ollut hänen holhoojansa, tai hänen edunvalvojalleen.

(16) Jos määrään, että rahaa on kerättävä, ja muutan sitten mieleni, voidaanko minua tai perillistäni vastaan nostaa valtuuskanne? Marcellus sanoo, että kanne valtuutuksen perusteella ei käy, koska valtuutus on lakannut mielenmuutoksen myötä. Jos kuitenkin annatte määräyksen periä rahat ja sitten kiellätte sen tekemästä, mutta rahat kuitenkin peritään, velallinen vapautuu.

(17) Marcellus sanoo myös, että jos joku määrää muistomerkin pystytettäväksi itselleen kuolemansa jälkeen, hänen perillisansä voi nostaa kanteen valtuutuksen perusteella. Mutta jos se, joka sai toimeksiannon, pystytti muistomerkin omilla rahoillaan, hän voi mielestäni nostaa kanteen toimeksiannon perusteella, vaikka häntä ei olisikaan velvoitettu pystyttämään muistomerkkiä omilla rahoillaan; sillä kanteen voi nostaa hänen hyväkseen myös sitä vastaan, joka määräsi hänet käyttämään omia rahojaan muistomerkin pystyttämiseen, ja näin on erityisesti silloin, jos hän oli jo tehnyt valmisteluja tätä tarkoitusta varten.

13. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja X.

Sääntö on sama, jos olen määrännyt sinut ostamaan maa-alueen perillisiltäni kuolemani jälkeen.

(14) Ulpianus, On the Edict, kirja XXXI.

Ei ole epäilystäkään siitä, että vakuuden perijällä on oikeus nostaa kanne valtuutuksen perusteella, jos hän on suorittanut maksun. Jos hän on kuitenkin myynyt omaisuuden ja ostaja on suorittanut maksun, herää kysymys, onko hänellä oikeus mandaattikanteeseen? Julianus sanoo kolmannessatoista kirjassaan, että perillinen voi nostaa tällaisen kanteen, koska hän voi joutua oston perusteella haastetuksi oikeuteen, jotta hänet pakotetaan luovuttamaan kanneoikeutensa, ja näin ollen ostokanne on oikeutettu, koska hänellä on valtuudet tehdä niin.

1. Jos vakuusvelvollinen jättää kaksi perillistä, ja toinen heistä ostaa kuolinpesän kanssaperilliseltä ja maksaa sen jälkeen sovittajalle kaiken sen, mistä vainaja oli tullut vakuudeksi, hän voi saattaa kanssaperillisansä vastuuseen joko sopimuksen tai oston perusteella. Hänellä on näin ollen oikeus nostaa kanne valtakirjaa vastaan.

(15) Paulus, On Sabinus, kirja II.

Jos määrään sinut ostamaan maa-alueen ja kirjoitan sinulle myöhemmin, ettet saa tehdä niin, ja olet tehnyt oston ennen kuin saat tietää, että olin peruuttanut sen, olen vastuussa sinulle toimeksiantokanteella, koska se, joka sitoutui toimeksiannon täyttämiseen, ei saisi kärsiä vahinkoa.

16. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXXI.

Jos joku kääsee minua suorittamaan jonkin menon omalle omaisuudelleni, ja minä teen niin, herää kysymys, voidaanko mandaattikanteen perusteella nostaa kanne. Celsus sanoo Digestin seitsemännessä kirjassa antaneensa seuraavan lausunnon, kun Aurelius Quietuksen kerrotaan määränneen lääkärin, jonka luona hän asui, rakentamaan omalla kustannuksellaan tenniskentän, lämpimän kylvyn ja muita rakennuksia hänen terveytensä hyväksi puutarhoihin, joita hänellä oli Ravennassa ja joihin hänellä oli tapana palata joka vuosi. Celsus katsoi näin ollen, että sen jälkeen, kun hän oli vähentänyt kaiken sen, millä oli taipumus tehdä hänen rakennuksistaan arvokkaampia, häntä vastaan voitiin nostaa valtakirjakanne loppusumman perimiseksi.

17. Paulus, On Sabinus, kirja VII.

Jos määrään sinut perimään kymmenen aureia Titiukselta, ja ennen kuin ne on peritty, nostan sinua vastaan valtuuskanteen, ja sinä perit? summan ennen kuin asia on ratkaistu, on todettu, että tuomio on annettava sinua vastaan.

18. Ulpianus, On Sabinus, kirja XL.

Kun joku antaa toisen henkilön määrätä itsensä lainaamaan rahaa, hänen katsotaan saaneen mandaatin.

19. Sama, On Sabinus, kirja XLIII.

Jos orjani ohjaa jotakuta ostamaan hänet, jotta hän saisi lunnaat; Pomponius käsittelee hyvin osuvasti kysymystä siitä, voiko se, joka on vapaaehtoisesti antanut orjan lunnaat, nostaa kanteen myyjää vastaan pakottaakseen tämän ottamaan hänet takaisin; sillä toimeksiantotoimi on vastavuoroinen. Pomponius sanoo kuitenkin, että on erittäin epäoikeudenmukaista pakottaa minut ottamaan takaisin orja, koska haluan luopua hänestä pysyvästi; enkä olisi tässä tapauksessa vastuussa toimeksiantokanteesta sen enempää kuin jos olisin myynyt hänet sinulle.

20. Paulus, On Sabinus, kirja XI.

Se, joka on sitoutunut toteuttamaan toimeksiannon, ei voi hyötyä siitä missään määrin; aivan samoin kuin hänen ei pitäisi kärsiä mitään tappiota, jos hän ei voisi kerätä korkoa vastaan lainattua rahaa.

1. Takaaja voi nostaa kanteen suoritetun kaupan perusteella, jos hän on sitoutunut poissaolevan osapuolen puolesta, sillä toimeksiantoon perustuva kanne ei voi tulla vireille, jos toimeksianto ei ole edeltänyt sitä.

(21) Ulpianus, On Sabinus, kirja XLVII.

Jos ryhdyn puolestasi takaajaksi toisen johdolla, en voi nostaa kanteen sinua vastaan valtuutuksesta, aivan kuten tapahtuu silloin, kun joku antaa lupauksen toisen valtuutusta silmällä pitäen. Mutta jos teen tämän viitaten, en yhden vaan kahden henkilön toimeksiantoon, minulla on myös oikeus nostaa toimeksiantokanne sinua vastaan, aivan kuten jos kaksi osapuolta olisi määrännyt minut lainaamaan sinulle rahaa, minulla olisi oikeus nostaa kanne molempia vastaan.

22. Paulus, Ediktistä, kirja XXXII.

Jos määrään sinut asettumaan takuuseen puolestani tietyksi ajaksi, ja sinä teet sen ehdottomasti ja suoritat maksun, oikea vastaus on, että sinulla ei ole oikeutta mandaattikanteeseen ennen kuin aika on kulunut umpeen.

1. On myös keskusteltu siitä, että jos teistä tulee minun määräykselläni vakuus tietyksi ajaksi summasta, jonka olin velkaa tuona aikana, ja te maksatte sen ennen kuin määräaika on kulunut umpeen, onko teillä heti oikeus valtuuskanteeseen? Eräät viranomaiset ovat sitä mieltä, että oikeus kanteeseen syntyy välittömästi, mutta pienemmästä summasta kuin sen edun määrästä, joka minulla on siitä, että maksu suoritetaan eräpäivänä. On kuitenkin parempi sanoa, että tällä välin ei voida nostaa valtuuskannetta tästä summasta, kun minun ei ole tarkoituksenmukaista maksaa sitä ennen määräpäivää.

2. Joskus käy niin, että jos hoidan omia asioitani, minulla on myös oikeus preetoriaaniseen mandaattikanteeseen; esimerkiksi silloin, kun velalliseni korvaa omalla vastuullaan jonkun oman velallisansa puolestani, tai silloin, kun panen vireille oikeudenkäynnin päävelallista vastaan takaajan pyynnöstä; sillä vaikka perin omaa velkaani, hoidan kuitenkin hänen asioitaan, ja siksi voin periä mandaattikanteella sen, mitä en saa perittyä.

3. Kun henkilöt, joiden omaisuus on annettu pantiksi ja myyty, esittelevät vilpillisiä ostajia ja ohjaavat heitä ostamaan omaisuuden, toimeksianto katsotaan annetuksi, vaikka toimeksiantoa ei ole olemassa tämänkaltaisissa olosuhteissa; sillä kun ihminen ostaa oman omaisuutensa, tällainen osto on mitätön.

4. Julianus sanoi, että toimeksiantovelvoite viittaa myös sen omaisuuteen, joka sitoutui sen täyttämiseen, ja sen vuoksi se olisi ehdottomasti todistettava; sillä jos minä määrään jonkun useista perillisistä, jotka ovat tekemässä kauppaa, ostamaan puolestani kuolinpesän omaisuutta, kyseinen perillinen on vastuussa toimeksiantokanteesta sen osuuden osalta, johon hänellä on oikeus, ja velvoite on vastavuoroinen; Jos hän nimittäin tästä syystä (eli koska hän on sitoutunut täyttämään toimeksiannon) ei luovuta omaisuutta toiselle tarjoajalle, vilpittömyys edellyttää, että hänen on maksettava tälle hinta, jolla omaisuus voidaan myydä. Toisaalta, jos ostaja ei ollut läsnä myyntitilaisuudessa ostaakseen tarvitsemansa omaisuuden,

koska hän oli antanut perijälle tehtäväksi ostaa sen itselleen, on täysin perusteltua, että hänellä on oikeus nostaa kanne toimeksiannon perusteella, jotta hän voi korvata itselleen sen edun, joka hänellä oli omaisuuden ostamisesta.

5. Henkilö, jonka omaisuus on takavarikoitu, voi määrätä kenet tahansa ostamaan sen, ja jos hän tekee niin, oikeudenmukainen toimeksiantokanne on mahdollinen, jos hän ei pysy uskollisena. Tämä sääntö on vahvistettu siksi, että jos omaisuus on takavarikoitu ja jotain hankitaan myöhemmin, se ei mene valtiovarainministeriölle.

6. Jos joku on ryhtynyt toteuttamaan toimeksiantoa, jossa hänet on määrätty ryöstämään temppeli tai haavoittamaan tai tappamaan ihminen, hän ei voi saada mitään takaisin toimeksiantoa koskevalla kanteella toimeksiannon pahamaineisuuden vuoksi.

7. Jos annan sinulle sata aureia, jotta voisit antaa ne Titiukselle, etkä tee niin vaan käytät ne itse, Proculus sanoo, että olet vastuussa sekä toimeksiantokanteesta että varkauskanteesta; mutta jos annan ne sinulle siten, että voit luovuttaa ne kenelle tahansa haluamallesi, vain toimeksiantokanne on pätevä.

8. Jos määrään orjasi maksamaan minun puolestani rahasumman, jonka olen sinulle velkaa; Neratius sanoo, että vaikka orja on saattanut lainata rahat ja merkitä maksun kirjanpitoosi minulta saaduksi, jos hän ei kuitenkaan ole saanut niitä velkojalta minun hyväkseni, minua ei vapauteta, etkä sinä voi nostaa valtuuskannetta minua vastaan; mutta jos hän lainasi rahat sillä edellytyksellä, että hänen oli määrä maksaa ne minun tililleni, toisaalta molemmat nämä olosuhteet toteutuvat; sillä ei ole merkitystä sillä, onko joku toinen orja vai sama orja saanut rahat maksettavaksi minun tililleni sinun nimissäsi, ja tämä on sitäkin oikeampi, koska aina kun velkoja saa omat rahansa, velallisen vapautumista ei tapahdu.

9. Eräs karkulainen orjani sai varkaan käsissä ollessaan rahaa ja osti sillä muita orjia, jotka Titius sai luovutuksella myyjältä. Mela sanoo, että voin valtuutuskanteella saada Titiuksen suorittamaan palautuksen minulle, koska orjani katsotaan ohjanneen Titiusta ottamaan orjat vastaan toimituksella, edellyttäen, että hän teki sen orjani pyynnöstä. Mutta jos myyjä toimitti orjat Titiukselle ilman hänen suostumustaan, voin tällöin nostaa ostokanteen pakottaakseni myyjän toimittamaan orjat minulle, ja myyjällä on henkilökohtainen takaisinsaantokanne Titiusta vastaan sellaisten orjien toimittamisesta, joita hän ei ollut hänelle velkaa, vaikka hän luuli olevansa velkaa.

10. Kun omaisuuden kuraattori tekee myynnin, mutta ei maksa sen tuottoa velkojille, Trebatius, Ofilius ja Labeo ovat sitä mieltä, että häntä vastaan voidaan nostaa toimeksiantokanne niiden velkojien hyväksi, jotka ovat saapuneet paikalle, ja että poissaolevat velkojat voivat nostaa kanteen toteutuneiden liiketoimien perusteella; mutta jos hän, täytettyään läsnäolevien valtuutuksen, ryhtyy myyntiin, poissaolevat velkojat eivät voi nostaa kannetta suoritetun kaupan perusteella, paitsi ehkä niitä velkojia vastaan, jotka ovat määränneet pesänhoitajan myymään omaisuuden, aivan kuin he olisivat suorittaneet entisten

velkojien kaupan. Mutta jos he ovat määränneet hänet tekemään tämän uskoen, että he ovat ainoat velkojat, olisi poissaolevien velkojien hyväksi myönnettävä kanne toimeksiannon antaneiden velkojia vastaan.

11. Kuitenkin, aivan kuten joku voi vapaasti olla hyväksymättä toimeksiantoa, niin jos se on hyväksytty, se on pantava täytäntöön, ellei sitä peruuteta. Lisäksi se voidaan peruuttaa siten, että toimeksiannon antajalle jää rajoittamattomana oikeus sopia asiasta sopivasti joko itse tai jonkun muun toimesta; tai jos toimeksiannon suorittamiseen sitoutunutta voitaisiin käyttää hyväksi. Ja jos se, jolle toimeksianto annettiin jonkin asian ostamiseksi, ei tee niin eikä ilmoita, että hän ei aio ostaa sitä, hän on vastuussa omasta huolimattomuudestaan eikä toisen huolimattomuudesta; ja on vakiintunutta, että hän on vastuussa toimeksiannon perusteella nostettavasta kanteesta. Hän on edelleen vastuussa (kuten myös Mela on todennut), jos hän vilpillisesti peruuttaa valtuutuksen ajankohtana, jolloin hän ei voi asianmukaisesti tehdä ostoa.

23. Hermogenianus, *Epitomes of Law*, kirja II.

Jos valtuutettu kuitenkin väittää tekosyynä sille, ettei hän noudata valtuutusta, sairautta tai vastustajansa tappavaa vihamielisyyttä.

24. Paulus, *Sentences*, kirja II.

Tai että velallista vastaan nostetut kanteet ovat voimattomia ja vaikutuksettomia.

(25) Hermogenianus, *Epitomes of Law*, kirja II.

Tai muusta perustellusta syystä häntä on kuultava.

26. Paulus, *Ediktistä*, kirja XXXII.

Toimeksiannon antajan kuolema sisältyy syihin, jotka johtavat laiminlyöntiin toimeksiannon noudattamisesta, sillä toimeksianto päättyy kuolemaan. Jos sen on kuitenkin pannut täytäntöön osapuoli, joka ei ole tietoinen tästä seikasta, katsotaan, että kanne voidaan nostaa mukavuussyistä. Julianus totesi myös, että toimeksianto päättyy sen antajan kuolemaan, mutta että siitä johtuva velvoite säilyy toisinaan edelleen.

1. Kun asianosainen määräsi velallisensa maksamaan Titiuksen puolesta, ja velallinen maksoi rahat Titiuksen kuoleman jälkeen; vaikka hän ei tiennyt asiasta, hänet on vapautettava.

2. Rahan katsotaan menettäneen vakuuden, jos velallinen on korvannut velkojan hyväksi velallisen, vaikka tämä ei ollut maksukykyinen; koska velkoja, joka hyväksyy korvattua velallista, tekee vakuuden päteväksi.
  3. Kun osapuoli, joka haluaa antaa lahjan takaajalle, vapauttaa velkojansa, joka on hänen oma velallisensa, takaaja voi välittömästi nostaa kanteen valtakirjalla, sillä ei ole merkitystä sillä, maksoiko hän rahat velkojalle vai vapauttiko hän velkojan velvoitteestaan.
  4. On myös muistettava, että takaaja ei voi saada valtuuskanteessa takaisin enempää kuin hän on maksanut.
  5. Tulin käskystäni takaajaksi kymmenen aureen suuruisesta summasta, ja maksoin velkojan asiamiehelle. Jos jälkimmäinen oli todellinen asiamies, minulla on välittömästi oikeus nostaa valtuuskanne, mutta jos hän ei ollut, voin nostaa takaisinsaantikanteen häntä vastaan.
  6. Valtuuttaja ei voi periä kaikkia hänelle mahdollisesti aiheutuneita kuluja, kuten esimerkiksi silloin, kun varkaat ovat ryöstäneet hänet tai hän on menettänyt omaisuuttaan haaksirikossa tai kun hän tai hänen perheenjäsenensä ovat joutuneet sairauden uhriksi ja hän on joutunut kärsimään kuluja, sillä nämä asiat pitäisi pikemminkin lukea onnettomuuden kuin valtuutuksen syyksi.
  7. Jos orja kuitenkin varastaa sinulta sen, minkä olit ostanut minun johdollani, Neratius sanoo, että voit nostaa mandaattikanteen, jotta orja velvoitetaan luovuttamaan sinulle korvaukseksi, jos tämä tapahtui ilman sinun syytäsi; mutta jos tiesin, että orja oli epärehellinen, enkä varoittanut sinua, jotta olisit voinut varautua siihen, minun on silloin korvattava sinulle korkosi määrä.
  8. Eräs työmies osti ystävänsä johdolla orjan kymmenellä aureella ja opetti hänet ammattiinsa; sitten hän myi hänet kahdellakymmenellä aureella, jonka hän joutui maksamaan valtuutuskanteella. Myöhemmin häntä vastaan annettiin tuomio ostajan hyväksi sillä perusteella, että orja ei ollut terve. Mela sanoo, että valtuuttaja ei ole velvollinen korvaamaan hänelle maksamaansa summaa, ellei orjasta ole tullut oston tekemisen jälkeen epäkuntoinen ilman, että hän on ollut vilpillisessä mielessä. Jos hän oli kuitenkin antanut hänelle ohjeita mandattorin määräyksestä, asia olisi päinvastoin, sillä silloin hän voisi saada takaisin sen, mitä hän oli käyttänyt, sekä sen, mitä hän oli maksanut orjan elatuksesta, ellei häntä olisi pyydetty antamaan hänelle ohjeita vastikkeetta.
27. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja IX.
- Jos joku kirjoittaa toiselle, että hän vapauttaa velallisensa ja että hän itse maksaa tälle rahat, jotka tämä on hänelle velkaa, hän joutuu vastuuseen valtuutuskanteesta.

1. Jos olen luovuttanut sinulle orjan sillä suostumuksella, että sinä vapautat hänet kuolemani jälkeen, velvoite syntyy. Lisäksi minulla itselläni on oikeus nostaa kanne teitä vastaan, jos muutettuani mieleni haluan saada orjan takaisin.

2. Jos osapuoli on sitoutunut täyttämään toimeksiannon ja voi toteuttaa sen, hän ei saa jättää tekemättä sitä, mitä on luvannut, sillä muutoin häntä vastaan annetaan tuomio toimeksiantajan koron määrästä. Jos hän kuitenkin on tietoinen siitä, ettei hän voi suorittaa suoritusta, hänen tulisi ilmoittaa siitä toimeksiantajalle niin pian kuin mahdollista, jotta tämä voi halutessaan palkata jonkun muun. Jos hän ei ole ilmoittanut asiasta, vaikka hän olisi voinut tehdä sen, hän on vastuussa toimeksiantajalle maksettavasta korosta, mutta jos hän ei jostain syystä ole voinut ilmoittaa asiasta toimeksiantajalle, hän on turvassa.

3. Toimeksianto päättyy sen osapuolen kuolemaan, jolle se annettiin, jos tämä kuoli noudattamatta sitä millään tavoin; ja hänen perillisellään ei ole tästä syystä oikeutta nostaa kanteita toimeksiannosta, vaikka hän olisikin saattanut toimeksiannon täyttää.

4. Toimeksiannon suorittamisesta aiheutuneet kulut, jos ne ovat aiheutuneet vilpittömässä mielessä, on ehdottomasti maksettava; eikä sillä ole merkitystä, olisiko toimeksiannon antaja maksanut vähemmän, jos hän olisi hoitanut asian itse.

5. Jos te annatte lainan Titiukselle minun määräykselläni ja nostatte valtuuskanteen minua vastaan, en saisi tuomiota minua vastaan, ellette luovuta minulle niitä kanneoikeuksia, jotka teillä on Titiusta vastaan. Mutta jos haastat Titiuksen oikeuteen, minä itse en vapautu vastuustani, vaan olen vastuussa sinulle vain siltä osin kuin et ole voinut periä saatavaa Titiukselta.

28. Ulpianus, Ediktistä, XIV kirja.

Papinianus sanoo Kolmannessa kysymysten kirjassaan, että maksavan velallisen valtuuttaja ei vapauta päävelallista lain nojalla, sillä hän maksaa oman valtuutuksensa perusteella omasta puolestaan, ja siksi hän katsoo, että kanneoikeudet päävelallista vastaan olisi siirrettävä valtuuttajalle.

29. Sama, Disputations, kirja VII.

Kun kanne on nostettu vakuuttajaa vastaan, ja hän, tietämättä, että rahaa ei ole tosiasiallisesti toimitettu velalliselle, suorittaa maksun vakuuden perusteella; herää kysymys, voiko hän periä maksamansa summan takaisin valtuuskanteella? Ja jos hän tosiaankin, vaikka hän on tietoinen tosiseikoista, laiminlyö poikkeuksen tekemisen petoksen perusteella tai siksi, että rahaa ei ole maksettu, hänen katsotaan osallistuneen petokseen, sillä törkeä huolimattomuus muistuttaa hyvin pitkälti petosta. Jos hän ei kuitenkaan ollut tietoinen tosiseikoista, häntä ei voida asettaa vastuuseen. Saman periaatteen mukaan, jos velallisella on oikeus poikkeukseen esimerkiksi sopimuksen perusteella tai jostain muusta syystä, mutta hän ei tietämättään käytä tätä

poikkeusta hyväkseen, on todettava, että hänellä on oikeus nostaa kanne valtuutuksen perusteella, sillä päävelallinen olisi voinut ja hänen olisi pitänyt varoittaa takaajaansa, jotta tämä ei tietämättään maksaisi sitä, mitä ei olisi pitänyt maksaa.

1. Jos takaaja, joka ei ole tietoinen siitä, että hän on sitonut itsensä lainvastaisesti, suorittaa maksun, voiko hänellä olla oikeus nostaa kanne valtakirjan perusteella? Jos hän tosiaankin oli tietämätön tosiseikoista, hänen tietämättömyytensä on tekosyy, mutta jos hän oli tietämätön laista, on oltava päinvastaista mieltä.

2. Jos takaaja, joka ei ole tietoinen siitä, että velallinen on maksanut, suorittaa maksun itse, hänellä on nähdäkseni oikeus valtuuskanteeseen; sillä hänellä olisi oikeus saada anteeksi, jos hän ei olisi aavistanut, että velallinen on maksanut, sillä velallisen olisi ilmoitettava siitä takaajalleen heti, kun hän on maksanut, jotta velkoja ei voisi käyttää velkojaa yli varojensa ja saada velkojalta hänen tietämättömyyttään hyväksikäyttämällä häneltä sen summan, jonka puolesta hän on tullut takaajaksi.

3. Myös tästä olisi keskusteltava takaajan osalta, nimittäin: jos hän ei maksettuaan ole ilmoittanut siitä päävelalliselle, ja tämä on sen jälkeen täyttänyt velvoitteensa, mitä hänen ei olisi pitänyt tehdä. Katson, että jos hän olisi voinut ilmoittaa asiasta, mutta ei tehnyt niin, jos takaaja nostaa kanteen valtuutuksen perusteella, hänen olisi oltava esteellinen; sillä jos hän ei ilmoittanut velalliselle maksun suorittamisen jälkeen, hän on syyllistynyt petosta muistuttavaan tekoon. Lisäksi päävelallisen olisi luovutettava kanneoikeutensa takaajalle, jotta velkoja ei saisi kaksinkertaista maksua.

4. Vaikka takaaja jättäisi suorittamatta tietyt toimet, hän ei syyllisty petokseen; kuten esimerkiksi silloin, kun hän laiminlyö käyttää hyväkseen edustukseen perustuvaa poikkeusta, riippumatta siitä, tiesikö hän oikeudestaan vai oliko hän tietämätön siitä. Sillä tässä tapauksessa on kyse hyvästä uskosta, eikä ole sen mukaista kinastella lain hienoista eroista, vaan on vain selvitettävä, onko asianosainen velallinen vai ei.

5. Kaikissa edellä mainituissa esimerkeissä, joissa velkoja on saanut rahaa, jota ei tosiasiallisesti ole lainattu velalliselle, tai jolle on maksettu toisen kerran, häntä vastaan nostetaan takaisinsaantikanne, ellei rahaa ole maksettu hänelle tuomion perusteella; sillä tässä tapauksessa takaisinsaantikannetta ei nosteta tuomion auktoriteetin perusteella, vaan häntä itseään on kaksinaamaisuutensa vuoksi rangaistava huijausrikoksesta.

6. Jos takaaja, joka on vapautettu vanhentumisen vuoksi, kuitenkin maksaa velkojalle, hänellä on laillisesti oikeus nostaa kanne päävelallista vastaan; sillä vaikka hän on jo vapautettu pitämällä uskoa, hän on vapauttanut velallisen. Jos hän siis on valmis puolustamaan päävelallista velkojaa vastaan, on täysin perusteltua, että hän saa maksamansa summan takaisin valtakirjakanteella. Tätä mieltä oli myös Julianus.

30. Julianus, Digest, kirja XIII.

Jos annan sinulle orjan sillä varauksella, että sinä vapautat hänet, ja myöhemmin asiamieheni kieltää sinua vapauttamasta häntä, voinko nostaa kanteen valtakirjalla, jos sinä myönnät hänelle vapauden?

(1) Vastasin, että jos asiamiehellä on ollut hyvä syy estää vapauttamasta orjaa, jonka olin vastaanottanut vain sen vuoksi, että hänet voitaisiin vapauttaa; jos esimerkiksi myöhemmin olisi käynyt ilmi, että orja oli väärentänyt tilejä tai juonitellut entisen isäntänsä henkeä vastaan, olen vastuussa, jos en kiinnitä huomiota asiamiehen huomautukseen. Mutta jos asiamies on tehnyt ilmoituksen ilman hyvää syytä, vaan ainoastaan estääkseen orjan vapauttamisen, minua vastaan ei voida nostaa kannetta, vaikka antaisinkin hänelle vapauden.

31. Sama, Digest, kirja XIV.

Jos annan liiketoimintani hoitamisen sellaisen osapuolen tehtäväksi, joka on minulle vastuussa kanteessa nelinkertaisesta vahingonkorvauksesta (vuoden kuluessa) ja vuoden kuluttua vain yksinkertaisesta vahingonkorvauksesta; vaikka aloittaisin kanteen häntä vastaan valtuutuksesta vuoden kuluttua, hän on velvollinen maksamaan minulle nelinkertaisen vahingonkorvauksen; koska osapuolen, joka ottaa hoitaakseen toisen liiketoiminnan, on maksettava hänelle se, mitä hän olisi joutunut maksamaan muille.

(32) Sama, On Urseius Ferox, kirja III.

Jos en ole halukas ryhtymään johonkin kiinteistöön, ellei minulle anneta vakuutta siitä, että saan korvauksen mahdollisista menetyksistä, ja jos tällaisissa olosuhteissa annetaan valtuutus; katson, että valtuutuskanne on aiheellinen. Jos asianosainen on kuitenkin määrännyt toisen osapuolen olemaan hylkäämättä perintöä, tapaus on hyvin erilainen; sillä kun perintö on hankittu, se ei voi aiheuttaa mitään vahinkoa sen vastaanottajalle, mutta perinnön vastaanottaminen on joskus vahingollista. Lyhyesti sanottuna, aina kun tällaisia sopimuksia tehdään ja aina kun takaaja sitoutuu osapuolten puolesta, valtuutusvelvollisuus on mielestäni syntynyt; sillä ei ole suurta merkitystä sillä, kuka on se henkilö, joka kuulustelun jälkeen ryhtyi takaajaksi, tai sillä, onko joku poissaoleva määrännyt näin tapahtumaan. Lisäksi on syytä huomata, että on tavallista, että maksukyvyttömäksi luultu omaisuus otetaan velkojien määräyksestä haltuun, eikä ole epäilystäkään siitä, että tämä luo vastuun valtuutuskanteen nostamisesta.

33. Sama, On Minicius, kirja IV.

Jos osapuolta pyydetään ryhtymään takaajaksi ja hän sitoutuu pienempään summaan, hän on laillisesti vastuussa; mutta jos hän sitoutuu suurempaan summaan, Julianus on hyvin perustellusti sitä mieltä - ja tämä on myös monien auktoriteettien mielipide - että hän ei ole vastuussa toimeksiantokanteessa suuremmasta summasta, kuin mistä häntä pyydettiin takaajaksi,

vaan ainoastaan pyynnön sisältämästä summasta, koska hän teki sen, mitä häntä kehoitettiin tekemään; koska katsotaan, että osapuoli, joka pysyi häntä takaajaksi, luotti hänen vilpittömyyteensä siinä laajuudessa, missä häntä pyydettiin vastaamaan.

34. Africanus, Questions, kirja VIII.

Eräällä miehellä oli tapana hoitaa Lucius Titiuksen liiketoimia tämän asiamiehenä, ja kun hän oli kerännyt rahaa edellisen velallisilta, hän lähetti tälle kirjeen, jossa hän totesi, että tietty summa, joka oli saatu hänen liiketoimiensa hoitamisesta, oli jäänyt hänen käsiinsä ja että hän itse oli lainannut sen ja oli siitä velkaa kuuden prosentin korolla. Heräsi kysymys, voitiinko näistä lainatuista rahoista nostaa kante näissä olosuhteissa ja voitiinko korkoa periä? Vastaus oli, että rahaa ei ollut lainattu, koska muuten voitaisiin väittää, että rahaa pidettäisiin lainattuna kaikissa sopimuksissa, joissa ei ole vastiketta. Tämä tapaus ei ole samanlainen kuin se, että tehdään sopimus siitä, että saat lainaksi rahaa, joka on talletettu sinulle, ja se lainataan, koska silloin rahasta, joka oli minun, tulee sinun. Lisäksi, jos käsken sinua lainaamaan rahaa velalliseltani, siitä tulee laina, sillä tämä on suopea tulkinta; ja todisteena tästä on se, että jos osapuoli, joka haluaa lainata rahaa toiselle, antaa tälle hopeaa myytäväksi, hän ei voi laillisesti nostaa kantea lainatusta rahasta, ja siitä huolimatta hopeasta saatu raha on sen osapuolen riskillä, joka sai hopean. Mainitussa tapauksessa on siis katsottava, että asiamies on vastuussa toimeksiantokanteesta, joten vaikka raha oli hänen riskillään, hänen on silti maksettava sovittu korko.

1. Määräsin teidät, joka olette erään kuolinpesän osuuden perijä, ostamaan minulle kyseiseen kuolinpesään kuuluvan maa-alueen tiettyyn hintaan, ja te teitte niin. Ei ole epäilystäkään siitä, etteikö meidän välillämme olisi toimeksiantokannetta muiden kanssaperillisten osuuksien osalta. Sinun osuutesi osalta voi kuitenkin syntyä epäily siitä, pitäisikö kante nostaa osto- vai toimeksiantokanteen perusteella, sillä ei ole kohtuutonta uskoa, että osto tehtiin ehdollisena tämän osuuden osalta; koska itse asiassa kysymys on hyvin tärkeä, olisiko perilliseni tästä vastuussa sinulle, jos minä kuolisin ennen kuin kauppa olisi tehty ja sinä, joka olisit tiennyt kuolemastani, kieltäytyisit myymästä toiselle toimeksiantoni perusteella? Ja toisaalta, jos te myisitte toiselle, olisitteko vastuussa perilliselleni? Jos nimittäin katsottaisiin, että osto on tehty ehdollisena, kante voidaan nostaa samalla tavalla kuin jos jokin muu ehto olisi täytetty kuoleman jälkeen. Jos menettely olisi kuitenkin aloitettu toimeksiannon perusteella, esimerkiksi jos olisin määrännyt ostettavaksi jollekin toiselle kuuluvaa maata, ja olisi tapahtunut kuolema, koska olitte tietoinen tästä seikasta ja toimeksianto oli päättynyt, ei teidän hyväksenne voitaisi nostaa kantea perillistäni vastaan; mutta jos menettely olisi aloitettu toimeksiannon perusteella, menettely olisi sama kuin ostotapauksessa.

(35) Neratius, Pergamentit, kirja V.

Jos olen määrännyt sinut ostamaan minulle maa-alueen, josta sinulla on osuus, on totta, että tämän toimeksiannon mukaisesti sinun on myös luovutettava minulle osuutesi sen jälkeen, kun loput osuudet on ostettu. Jos kuitenkin määrään teidät ostamaan mainitut osakkeet tiettyyn hintaan ja olette ostanut osan niistä mihin hintaan tahansa, osuuttanne tuloista vähennetään niin,

että kokonaismäärä ei ylitä sitä hintaa, jolla määräsin kiinteistön ostettavaksi. Mutta jos olen määrännyt teidät tekemään oston määräämättä mitään hintaa, ja te ostatte muiden osapuolten osakkeet eri hintaan, teidän pitäisi myös myydä osakkeenne summalla, jonka hyvän kansalaisen harkintakyky hyväksyisi.

36. Javolenus, On Cassius, kirja VII.

Tällaisen henkilön tulisi koota kaikki summat, suuret ja pienet, yhteen ja selvittää näin, mikä osuus sen osapuolen on maksettava, joka on saanut toimeksiannon. Monet viranomaiset noudattavat tätä sääntöä.

1. Samoin seuraavassa tapauksessa, jossa minä olen määrännyt sinut ostamaan minulle jotakin tiettyyn hintaan ja sinä olet hoitanut kaupan kannattavasti suhteessa muihin yhteisomistajiin ja tehnyt oston alhaisella hinnalla, saat osuudeksesi osuutesi määrän, jos se on toimeksiantoon sisältyvän summan rajoissa; mutta entä jos ne osapuolet, jotka omistivat maata yhdessä kanssasi, joutuivat myymään sen alhaisella hinnalla joko asioittensa huonon tilan vuoksi tai jostain muusta syystä? Teidän ei pitäisi tehdä samaa uhrausta, ettekä saisi hyötyä tästä seikasta, koska valtakirjan pitäisi olla vastikkeeton, eikä teidän pitäisi tämän vuoksi saada estää myyntiä, koska tiesitte, että ostaja oli halukkaampi saamaan omaisuuden kuin silloin, kun hän antoi teille käskyn ostaa sen.

2. Jos määrään teidät ostamaan puolestani maa-alueen, jonka tietyt tahot ovat myyneet, kuitenkin niin, että toimeksianto ei sido minua, ellette osta koko aluetta, ettekä pysty ostamaan sitä kokonaan; teette ostamienne osuuksien osalta omia liiketoimianne, riippumatta siitä, onko teillä osuutta maa-alueeseen vai ei. Seurauksena on myös se, että se, jolle tällainen valtuutus on annettu, ostaa sillä välin eri osakkeita omalla vastuullaan, ja ellei hän osta niitä kaikkia, ne jäävät hänen haltuunsa, vaikka hän ei niitä haluaisikaan. Todennäköisempää on, että koska asianosainen voi ryhtyä toteuttamaan toimeksiantoa, johon liittyy tällaisia haittoja, ja koska hän on tehnyt sen vapaaehtoisesti, hänen olisi täytettävä velvollisuutensa ostamalla eri osakkeet, aivan kuten hänen olisi pitänyt tehdä ostaessaan kaikki osakkeet yhdessä.

3. Jos annan sinulle määräyksen ostaa minulle maa-alueen, enkä lisää, että en ole vastuussa toimeksiannon perusteella, ellet osta sitä kokonaan, ja sinä ostat yhden tai useamman osan siitä; silloin meillä on epäilemättä oikeus nostaa kanteita toimeksiannon perusteella toisiamme vastaan vastavuoroisesti, vaikka et voisikaan ostaa jäljellä olevia maa-alueita.

(37) Africanus, Questions, kirja VIII.

Tulin takuuseen puolestasi siitä, että eräs orja luovutetaan, ja noudatin sopimusta. Kun nostan valtuuskanteen teitä vastaan, on viitattava siihen ajankohtaan, jolloin suoritin maksun, eikä siihen ajankohtaan, jolloin kanne nostettiin; ja näin ollen, vaikka orja kuolisi myöhemmin, oikeudenmukainen kanne on kuitenkin mahdollinen.

1. Sääntö on erilainen, kun kyseessä on sopimus, sillä silloin otetaan huomioon se aika, jolloin kanne nostettiin, paitsi jos käy niin, että lupauksen antaja on vastuussa siitä, ettei hän ole suorittanut maksua oikeaan aikaan, tai velkoja on laiminlyönyt sen vastaanottamisen, sillä kummankaan osapuolen laiminlyönti ei saa hyödyttää häntä.

38. Marcellus, Opinions.

Lucius Titius antoi poikansa Publius Maeviuksen antaa poikansa velkojalle kiinnityksen yhteiseen taloon, mutta ei kuitenkaan tarkoituksenaan lahjoittaa sitä hänelle; ja kun Maevius myöhemmin kuoli jättäen jälkeensä alaikäisen tyttären, tämän holhoojat liittyivät Titiusta vastaan, kuten Titius teki lainan perimiseksi nostetussa kanteessa. Kysyn, pitäisikö se osa talosta, jonka Titius salli poikansa rasittaa, vapauttaa tuomioistuimen päätöksellä? Marcellus oli sitä mieltä, että tuomarin olisi määritettävä, olisiko se vapautettava, ottamalla huomioon velallisen luonne ja sopimuspuolten aikomus sekä ajankohta, jolloin riidanalainen omaisuus kiinnitettiin, sillä tämänkaltaisen oikeudellisen kysymyksen ratkaiseminen riippuu tuomioistuimen päätöksestä.

1. On olemassa eräs asia, joka ei ole erilainen ja joka nousee hyvin usein esiin, nimittäin se, voiko takaaja nostaa kanteen vapauttaakseen itsensä ennen kuin hän on suorittanut maksun. Aina ei pidä odottaa, kunnes hän suorittaa maksun tai kunnes häntä vastaan on annettu tuomio sen jälkeen, kun asia on yhdistetty; sillä jos päävelallinen on viivytellyt maksua pitkään tai tuhlanut omaisuuttaan, ja varsinkin jos takaajalla ei ole rahaa käsissään valmiina maksettavaksi velkojalle, hän voi silloin nostaa velallista vastaan valtuuskanteen.

39. Neratius, Pergamentit, kirja VII.

Sekä Aristo että isä Celsus olivat sitä mieltä, että omaisuutta voitiin tallettaa ja valtakirjan täyttäminen voitiin edellyttää seuraavalla ehdolla, nimittäin "Että omaisuus olisi sen osapuolen riskillä, joka otti vastaan talletuksen tai sitoutui toimeksiannon täyttämiseen." Tämä vaikuttaa minusta oikealta.

40. Paulus, On the Edict, kirja IX.

Jos minusta tulee teidän läsnäollessanne ja teistä huolimatta takaaja, ei kanne toimeksiannon perusteella eikä kanne suoritettun kaupan perusteella ole perusteena. Joidenkin viranomaisten mukaan kanne olisi hyväksyttävä, mutta minä en ole samaa mieltä heidän kanssaan ja pidän Pomponiuksen näkemystä oikeana.

41. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja III.

Toimeksiantokanne voidaan joskus myöntää vain toiselle osapuolelle, sillä jos se, joka sitoutui täyttämään toimeksiannon, ylittää sen rajoitukset, hänellä ei ole oikeutta toimeksiantokanteeseen, ja se, joka antoi hänelle toimeksiannon, on oikeutettu nostamaan kanteen häntä vastaan.

42. Ulpianus, Ediktistä, kirja XI.

Jos määrään sinut tutkimaan jonkin kiinteistön olosuhteet ja ostat sen minulta väittäen, että sen arvo on pienempi kuin se todellisuudessa on, olet vastuussa minulle toimeksiantokanteessa. Näin on myös silloin, jos määrään teidät selvittämään sellaisen osapuolen taloudellisen tilanteen, jolle aion antaa lainaa, ja te väitätte minulle valheellisesti, että hän on maksukykyinen.

43. Sama, Ediktistä, kirja XXIII.

Henkilö, joka sitoutuu täyttämään toimeksiannon "sijoittaa rahaa tietyksi ajaksi" ja tekee niin, voidaan haastaa oikeuteen toimeksiannon perusteella, ja hänen on luovutettava kaikki viivästyksen vuoksi saamansa kanneoikeudet.

(44) Sama, Ediktistä, kirja LXII.

On petos, jos joku kieltäytyy nostamasta syytettä sellaista velallista vastaan, jonka hän voi haastaa oikeuteen, tai jos hän ei vaadi maksua silloin, kun se voidaan vaatia.

(45) Paulus, On Plautius, kirja V.

Jos olet ostanut maa-alueen minun johdollani, voitko nostaa valtakirjakanteen minua vastaan sen jälkeen, kun olet maksanut kauppasumman, vai ennen sitä, jotta välttyisit myymästä omaa omaisuuttasi? On perustellusti katsottu, että valtuutuskanne voidaan tässä tapauksessa nostaa, jotta minut pakotetaan ottamaan vastattavakseni velvoite, joka teitä sitoo myyjään nähden; sillä voisin itse nostaa kanteen teitä vastaan pakottaakseni teidät luovuttamaan kanneoikeutenne myyjää vastaan.

1. Jos olette toimeksiantoni perusteella ottanut vastattavaksenne puolustuksen asiassa, joka on vielä vireillä tuomioistuimessa, ette voi ilman perusteltua syytä ryhtyä oikeudellisiin toimenpiteisiin puolustuksen siirtämiseksi minulle, koska ette ole vielä täyttänyt toimeksiantoa.

2. Lisäksi, jos sinä asioitani hoitaessasi sitoudut jollekin velkojalleni, on sanottava, että ennen kuin suoritat maksun, sinulla on oikeus nostaa kanne minua vastaan pakottaaksesi minut vastaamaan velvoitteesta, ja jos velkoja kieltäytyy muuttamasta velvoitetta, minun on asetettava vakuus, jotta voin puolustaa sinua häntä vastaan.

3. Jos sitoudun siihen, että ilmestyt oikeuteen, enkä esitä sinua, tai jos olen ottanut vastuullesi vastuun, voin nostaa valtuuskanteen pakottaakseni sinut vapauttamaan minut ennen kuin suoritan maksun.
4. Jos kehotan teitä maksamaan velkojalleni, ja te sitoudutte siihen, minkä seurauksena teitä vastaan annetaan tuomio; inhimillisempi näkemys on, että tässä tapauksessa valtuuskanne on teidän eduksenne minua vastaan.
5. Aina kun olemme todenneet, että mandaattikanne voidaan nostaa ennen kuin rahat on maksettu, valtuutettu ei ole vastuussa maksamatta jättämisestä, vaan ainoastaan teostaan; ja koska on oikein, että kun olemme saaneet kanneoikeuden valtuutettua vastaan, meidän on pakko luovuttaa se valtuutetulle; niin samalla periaatteella meidän on pakko mandaattikanteessa vapauttaa hänet vastuusta.
6. Jos takaaja joutuu maksamaan kohtuullisten kulujen vuoksi suuremman summan kuin se, johon hän sitoutui, hänen, jonka puolesta hänestä tuli takaaja, on korvattava koko summa.
7. Olen tehnyt velallisenne kanssa sopimuksen siitä, että maksan sen, mitä olette minulle velkaa, omalla vastuullanne. Nerva ja Atilicinus sanovat, että voin nostaa sinua vastaan valtuutuskanteen viitaten siihen, mitä en ole aiemmin pystynyt perimään häneltä, vaikka valtuutus koski sinun asioitasi. Tämä on järkevää, sillä silloin velallisen sijainen ei vapaudu, jos hänen velkojansa seuraa vaatimusta, eikä hän ole määrännyt, että tämä tapahtuu velallisen riskillä.
8. Sääntö on sama, jos nostaisin kanteen päävelallista vastaan takaajan toimeksiannosta, koska toimeksiannon toteuttamisen kautta takaaja vapautuisi aiemmasta vastuustaan.

46. Sama, Ediktistä, kirja LXXIV.

Kun joku sitoo itsensä sellaisen osapuolen puolesta, joka lupaa seuraavasti, nimittäin: "Jos en toimita Stichusta, maksan sata tuhatta sestertiötä", ja hän ostaa Stichuksen halvemmalla ja suorittaa maksun, jotta sopimus sadasta tuhannesta sestertiöstä ei tulisi voimaan, on todettu, että hän voi nostaa kanteen valtuutuksesta. Siksi on tarkoituksenmukaisinta, että kaikissa toimeksiantotapauksissa noudatetaan asianmukaista muotoa, jotta aina kun toimeksianto on varma, sen ehtoja ei rikota; mutta kun se on epävarma tai sisältää useita vaihtoehtoja, vaikka sen määräykset olisi voitu toteuttaa suorittamalla muita kuin toimeksiannossa määrättyjä toimia, toimeksiantokanne on silti pätevä, jos tämä oli toimeksiantajalle edullista.

47. Pomponius, On Plautius, kirja III.

Julianus sanoo, että jos vaimo lupaa myötäjaisensä takaajalleen, koska hän on tälle velkaa tämän takauksen vuoksi, aviomies voi avioliiton solmimisen jälkeen nostaa heti mandaattikanteen velallista vastaan, sillä hänen katsotaan menettäneen rahaa, jolla hän olisi voinut maksaa avioliiton aikana syntyneet kulut.

1. Jos joku osapuoli on tullut takaajaksi luovuttamaan orjan puolestasi ja hän luovuttaa toisen orjan sovittajalle, hän ei vapauta itseään eikä vapauta sinua, eikä hän näin ollen ole oikeutettu mandaattikanteeseen sinua vastaan. Mutta jos sopimusvelvollinen on saanut kyseisen orjan anastamalla sen, Julianus sanoo, että on katsottava, että vapautus on tapahtunut, ja tämän seurauksena valtuutuskanne on mahdollinen, mutta vasta sen jälkeen, kun anastaminen on tapahtunut.

48. Celsus, Digest, kirja VII.

Quintus Mucius Scaevola sanoo, että jos joku on antanut vakuuden korkoa vastaan lainatusta rahasta ja päävelallinen, kun häntä vastaan on nostettu kanne, yrittää kiistää, että rahat oli lainattu korkoa vastaan, ja takaaja, maksamalla koron, riistää päävelalliselta mahdollisuuden kieltäytyä maksusta, hän ei voi periä näitä rahoja takaisin päävelalliselta. Jos tämä oli kuitenkin ilmoittanut takaajalle, että hän kieltäytyy maksamasta erääntynyttä summaa korkoineen, eikä takaaja halunnut kieltäytyä maksusta maineensa vuoksi, hän voi periä päävelalliselta takaisin sen, mitä tämä maksoi tämän vuoksi. Tätä mielipidettä Scaevola piti perusteltuna; sillä edellisessä tapauksessa takaaja ei kiinnittänyt juurikaan huomiota vilpittömyyteen, kun hän näytti riistävän päävelalliselta mahdollisuuden käyttää oikeuttaan; mutta jälkimmäisessä tapauksessa hän ei olisi saanut aiheuttaa vahinkoa takaajalle, jos hän olisi ottanut huomioon oman kunniantuntonsa.

1. Jos määrään teidät hoitamaan liiketoimia puolestani lainaamalla rahaa sillä edellytyksellä, että siirräte saatavan minulle minun vastuullani ja että mahdollinen voitto on minun, uskon, että toimeksianto on voimassa.

2. Mutta jos määrään teidät hoitamaan liiketoimia itse niin, että saatava jää teidän haltuunne; toisin sanoen, että voitte lainata rahaa kenelle tahansa haluamallenne henkilölle ja saada siitä korkoa ja että minä yksin kannan riskin; tämä liiketoimi on toimeksiannon ehtojen ulkopuolella, aivan kuten jos määrään teidät ostamaan minkä tahansa maa-alueen puolestani.

49. Marcellus, Digest, kirja VI.

Ostan Titiuksen orjan hyvässä uskossa ja saan hänet haltuuni. Titius myi hänet minun määräykselläni tietämättä, että hän todella kuului hänelle; tai toisaalta myin hänet itse Titiuksen määräyksestä, josta tuli hänen ostajansa perillinen; herää kysymys, onko kanne paremman omistusoikeuden perusteella ja kanne valtuutuksen perusteella oikeutettu? Olen sitä mieltä, että vaikka Titius teki kaupan asiamiehenä, hän on vastuussa ostajalle; ja että hänellä ei olisi oikeutta takaisinsaantikanteeseen, vaikka hän olisi luovuttanut omaisuuden, ja näin ollen kanne valtuutuksen perusteella on aiheellinen, jos hän oli kiinnostunut siitä, että orjaa ei myydy. Toisaalta valtuutettu, jos hän haluaa saada omaisuuden

haltuunsa häneltä, on esteenä petokseen perustuvalla poikkeuksella, ja hänellä on perillisenä oikeus nostaa myyjää vastaan kanne, joka perustuu hänelle omaisuuden jättäneen testamentin tekijän oston.

50. Celsus, Digest, kirja XVIII.

Jos joku, joka harjoittaa vakuudenantajan liiketoimintaa, on maksanut vakuuden antajalle siinä yhteisymmärryksessä, että tämä vapauttaa velallisen ja vakuudenantajan vastuusta, ja hän tekee tämän lain mukaisesti, hän voi asettaa vakuudenantajan vastuuseen vapaaehtoisen toimeksiannon perusteella nostettavassa kanteessa; eikä sillä ole merkitystä, onko vakuudenantaja vahvistanut tekonsa vai ei, sillä hänellä on kuitenkin oikeus nostaa kanne toimeksiannon perusteella heti, kun hän on vahvistanut teon, ja jopa ennen kuin hän maksaa rahat asiamiehelle.

1. Jos tietty määrä viljaa on erääntynyt maksettavaksi ja takaaja toimittaa afrikkalaista viljaa tai maksun välttämättömyyden pakottamana antaa jotain, jonka arvo on suurempi kuin toimitettavan omaisuuden hinta, tai hän siirtää Stichuksen, ja tämä kuolee tai tulee arvottomaksi joko heikkouden tai paheiden vuoksi, summa voidaan periä takaisin valtakirjakanteella.

51. Javolenus, On Cassius, kirja IX.

Vaikka takaaja on saattanut erehdyksessä maksaa rahan ennen sen erääntymistä, hän ei kuitenkaan voi nostaa kannetta velkojaa vastaan; hän ei myöskään voi nostaa mandaattikannetta, johon hänellä saattaa olla oikeus päävelallista vastaan, ennen kuin maksupäivä koittaa.

52. Sama, Kirjeet, I kirja.

Kun joku on ryhtynyt takaajaksi toisen puolesta tietystä vehnämäärästä ilman mitään viittausta sen laatuun; mielestäni hän voi vapauttaa päävelallisen toimittamalla mitä tahansa vehnää, mutta hän ei voi periä päävelalliselta mitään muuta vehnää kuin sitä, joka on laadultaan kaikkein huonointa ja jonka toimittamisella hän olisi voinut vapautua takaajan vaatimuksesta. Jos siis päävelallinen on valmis antamaan vakuuden antajalle samanlaista vehnää, jonka antamalla velkojalle hän olisi voinut itse vapautua, ja vakuuden antaja nostaa kanteen samasta vehnästä, jonka hän on toimittanut, eli laadultaan paremmasta vehnästä, katson, että hän voi olla esteellinen petokseen perustuvan poikkeuksen vuoksi.

53. Papinianus, Kysymyksiä, kirja IX.

Kun joku ryhtyy toisen puolesta takaajaksi luottaen läsnä olevan kolmannen osapuolen, joka ei vastusta, kunniaan, hän voi asettaa molemmat vastuuseen valtuutuskanteesta. Mutta jos hän toisen osapuolen toimeksiannon mukaisesti tulee takaajaksi vastentahtoisesti tai tietämättömänä tosiasioista, hän voi haastaa oikeuteen vain sen, joka antoi hänelle toimeksiannon, eikä

sitä, joka otti velvoitteen. Se ei vaikuta minuun, koska päävelallinen vapautuu takaajan rahoilla, sillä näin tapahtuu, vaikka suorittaisit maksun toisen puolesta minun määräykselläni.

(54) Sama, Kysymyksiä, kirja XXVII.

Jos orja ohjaa jotakuta ostamaan hänet, toimeksianto on mitätön. Mutta jos toimeksianto on annettu orjan manumitaatiota varten, eikä kyseinen taho manumitaatiota tee, isäntä ja myyjä voivat nostaa kanteen ostarahojen takaisinperimisestä, ja voidaan nostaa kanne kiintymyssuhteen perusteella, sillä oletetaan, että orja oli orjan luonnollinen poika tai veli. Oikeustieteen tuntijat ovat katsoneet, että vilpittömässä mielessä tapahtuvissa tapauksissa olisi kiinnitettävä huomiota kiintymyssuhteen huomioon ottamiseen. Jos ostaja on maksanut hinnan omilla rahoillaan (sillä muuten hän ei voisi vapautua vastuusta myyntikanteen yhteydessä), kysytään usein, voiko hän nostaa oikeasti kanteen peculium-kanteen? Oikeampi ja järkevämpi näkemys näyttää olevan se, että preetori ei ajatellut tällaisia sopimuksia, joita orjat tekivät yrittäessään paeta isäntänsä huonoa kohtelua.

1. Jos orjana hyvässä uskossa palveleva vapaa henkilö antaa jonkun tehtäväksi lunastaa hänet lunnaiksi, ja tämä tapahtuu ostajan rahoilla, on vahvistettu, että vastakkainen mandaattikanne on pätevä; edellyttäen kuitenkin, että ne kanneoikeudet, jotka ostajalla on myyjää vastaan, siirretään, olettaen, että ostaja ei ole manumitoinut edellä mainittua vapaata henkilöä.

55. Sama, Opinions, kirja I.

Asiamies, joka ei ota haltuunsa omaisuutta, joka on lukittu, vaan jättää sen palauttamatta sen jälkeen, kun se on luovutettu hänelle, on vastuussa toimeksiantokanteesta, mutta ei varkauskanteesta.

56. Sama, Opinions, kirja III.

Jos joku on määrännyt rahaa lainattavaksi, valtuutettu voi nostaa kanteen valtuuttajaa vastaan turvautumatta päävelalliseen ja myymättä pantteja, ja velkoja voi jopa turvautua valtuuttajaan, jos kirjeessä mainitaan, että hänellä on siihen oikeus, vaikka pantit myytäisiinkin; sillä se, mitä tahansa sopimukseen lisätäänkin kaiken epäilyn poistamiseksi, ei millään tavoin rajoita Common Law'n vaikutusta.

(1) Jos takaaja on tarjonnut rahat oikeudessa ja on ne kanteen nostaneen osapuolen iän vuoksi sinetöinyt ja tallettanut ne julkisesti, hän voi välittömästi nostaa kanteen valtakirjakanteella.

(2) Ei ole yhtään vähemmän tarpeellista tutkia valtuutetun vilpittömyyttä koko ajan, kun omaisuuden omistaja palaa maakuntaan viiden vuoden poissaolon jälkeen, kun hän oli joutunut lähtemään työmatkalle valtioon; vaikka hän on saattanut

uudistaa valtuutuksen saamatta tilitystä. Koska valtuutetun velvollisuus on siis siirtää kaikki se, mikä on tehty ensimmäisen hallintokauden aikana, toisen hallintokauden tilille, hän yhdistää ensimmäisen kauden aikana hoidetut asiat toisen kauden asioihin.

(3) Palkkaa, joka on riippuvainen epävarmasta lupauksesta, ei voida laillisesti periä turvautumalla ylimääräiseen oikeudenkäyntiin, eikä teillä ole oikeutta saada sitä vahvistetuksi toimeksiantokanteella.

(4) On välttämätöntä, että valtuuskanne nostetaan välttämättä aiheutuneiden vilpittömässä mielessä syntyneiden kulujen perimiseksi; vaikka asiamies ei olisikaan saattanut saattaa loppuun hänelle uskottua tehtävää.

57. Sama, Lausunnot, kirja X.

Vakiintuneen käsityksen mukaan orjien myyntiä koskeva toimeksianto päättyy sen osapuolen kuolemaan, joka sitoutui sen täytäntöönpanoon; Silti, vaikka perilliset erehdyksessä ja ei varkaustarkoituksessa vaan vainajan itselleen asettaman velvollisuuden täyttämiseksi myisivätkin orjat, on katsottu, että ostajat voisivat saada ne haltuunsa usucaption kautta, mutta että sen jälkeen, kun orjakauppias oli palannut maakunnasta, hän ei voinut laillisesti vedota Publician Actioniin, jossa hänelle myönnettäisiin asianmukaisesta syystä poikkeus sen perusteella, että hänellä oli laillinen omistusoikeus orjiin; sillä ei ole asianmukaista, että hän, joka oli luottanut tietyn henkilön vilpittömyyteen, kärsisi vahinkoa perillisten erehdyksen tai kokemattomuuden vuoksi.

58. Paulus, Kysymyksiä, kirja IV.

Jos puolustat Titiusta aiemmin antamasi valtuutuksen mukaisesti, vaikka hän olisi kuollut ja olisit olleet tietämätön siitä; mielestäni sinulla on oikeus nostaa kanne valtuutuksen perusteella Titiuksen perillistä vastaan, koska valtuutus päättyy valtuuttajan kuolemaan, mutta kanne valtuutuksen perusteella ei. Jos kuitenkin ryhdytte puolustamaan asiaa ilman toimeksiantoa, aloitte ikään kuin hoitaa vainajan liiketoimia, ja teillä on oikeus nostaa kanne häntä vastaan vapaaehtoisen toimeksiannon perusteella, aivan kuin olisitte vapauttanut hänet vastuusta. Voidaan myös sanoa, että hänen perillisensä on vastuussa samasta kanteesta.

1. Lucius Titius antoi velkojalleen mandatorin, velallinen kuoli sen jälkeen ja velkojien enemmistö oli antanut siihen suostumuksensa, ja preetori määräsi, että heidän oli saatava osa saatavistaan perilliseltä, sillä velkoja, jonka puolesta mandator oli annettu, oli tuolloin poissa. Kysyn, jos tämä valtuutettu haastettaisiin oikeuteen, olisiko hänellä oikeus samaan poikkeukseen kuin velallisen perillisellä? Vastasin, että jos hän itse olisi ollut läsnä preetorin edessä ja antanut suostumuksensa, sopimuksella katsottaisiin olleen asianmukainen perusta, ja että tämä poikkeus olisi myönnettävä sekä takaajalle että valtuutetulle. Mutta koska hän ei ollut läsnä, on epäoikeudenmukaista riistää häneltä hänen valintaoikeutensa,

sillä jos hän olisi ollut läsnä, hän olisi voinut vaatia panttioikeuttaan tai etuoikeuttaan ja kieltäytyä hyväksymästä preetorin päätöstä. Kukaan ei nimittäin voi sanoa, että jos velkoja olisi estynyt, perillinen hyötyisi siitä, mutta valtuutettu tai takaaja hyötyisi, koska hänen olisi pakko korvata heille sama osuus valtuutuskanteessa. Mutta jos velkoja olisi saanut osuutensa velasta perilliseltä, voisiko olla epäilystäkään siitä, että hän saisi nostaa kanteen vakuuttajaa vastaan loppuosan osalta? Pelkästään sillä perusteella, että hän on nostanut kanteen perillistä vastaan, hänen katsottaisiin suostuneen päätökseen.

59. Same, Opinions, kirja IV.

Jos Calpurnius on sopinut Titiuksen johdolla lainatun rahan maksamisesta, mutta sitä ei ole annettu tarkoituksenaan lahjoittaa sitä, Titiuksen perillinen voi nostaa häntä vastaan valtakirjakanteen pakottaakseen hänet luovuttamaan oikeutensa. Samaa sääntöä sovelletaan silloin, kun rahat on vaadittu Calpurniukselta.

1. Paulus katsoi, että jos takaaja osti velkojalta omaisuutta, jonka velallinen oli antanut pantiksi, velallisen perillinen saattoi nostaa häntä vastaan valtuuskanteen sen takaisinperimiseksi ja että hänet voitiin pakottaa luovuttamaan voitto yhdessä koko velan kanssa; sillä häntä ei saanut pitää ostajaksi tulleen vieraan henkilön kaltaisena, koska hänen oli osoitettava vilpittömyyttä jokaisessa sopimuksessa.
2. Paulus katsoi myös, että kun valtakirjaan on merkitty päivä, jona Lucius Titius ilmoitti kirjallisesti luovuttavansa omaisuuden, tämä ei ole esteenä sille, että häntä vastaan voidaan nostaa kanteen valtakirjan perusteella määräajan umpeuduttua.
3. Hän sanoo myös, että kahdesta valtuutetusta, jotka ovat velvollisia maksamaan koko summan, voidaan valita jompikumpi, vaikka tätä ei ole mainittu valtuutuksessa; mutta sen jälkeen, kun tuomio on annettu molempia vastaan, täytäntöönpanoa voidaan ja pitäisi panna täytäntöön kumpaakin vastaan vain puolet tuomiosta.
4. Velkoja on myynyt panttioikeuden; kysyn, jos ostaja on menettänyt hallinnan paremman omistusoikeuden nojalla, voiko velkoja turvautua mandaattiin? Ja onko sillä mitään merkitystä, tekikö hän myynnin velkojan oikeutensa nojalla vai takasi omistusoikeuden Common Lawn mukaisesti? Paulus katsoi, että jos velkoja ei pystyisi realisoimaan panttien myynnistä riittävästi velan maksamiseksi, takaaja ei näyttäisi vapautuvan. Tästä mielipiteestä käy ilmi, että hän ei ole vastuussa hädän perusteella, vaan että tämä edistää hänen vapautumistaan.
5. Niin ja näin niin ja näin niin ja näin, tervehdys: "Määrään sinut lainaamaan sukulaiselleni Blaesius Severukselle kahdeksan aureia tällaisen ja tällaisen pantin nojalla, ja minä olen vastuussa mainitusta summasta sekä sen koronlisästä; ja sinä olet siitä vapautettu niin kauan kuin Blaesius Severus elää." Koska valtuuttaja oli sen jälkeen joutunut useaan otteeseen haastetuksi oikeuteen, hän ei vastannut, ja kysynkin, vapautuuko hän velallisen kuoleman myötä? Paulus vastasi, että mandaatista

kasvava velvoite oli ikuinen, vaikka mandaattiin saatettiinkin lisätä, että sen perusteella mandaattorille korvattaisiin summa niin kauan kuin Blaesius Severus elää.

6. Paulus totesi myös, että henkilön ei katsottu noudattaneen valtuutuksen ehtoja, kun siihen oli lisätty, että velalliselta oli vaadittava asianmukainen vakuus, jos vakuutta tai pantteja ei ollut saatu.

60. Scaevola, Opinions, kirja I.

Velkoja haastoi valtuuttajan oikeuteen, ja kun tuomio oli annettu valtuuttajaa vastaan, hän valitti siitä. Herää kysymys, voiko velkoja haastaa velallisen oikeuteen muutoksenhaun ollessa vireillä? Vastasin, että voidaan.

1. Titius kirjoitti eräälle osapuolelle, joka oli menossa naimisiin, seuraavasti : "Titius Seiukselle, tervehdys. Tiedät, millaiset mielentilani ovat Semproniana kohtaan, ja siksi, koska aiot mennä hänen kanssaan naimisiin hyväksyntäni turvin, toivon, että voit olla varma siitä, että solmit avioliiton arvosi mukaisesti. Ja vaikka tiedän, että hänen äitinsä Titia lupaa työlle sopivan myötäjäisen, en silti epäröi ryhtyä takuumieheksi, jotta voisin paremmin turvata ystävytesi talouteni suhteen. Ota siis huomioon, että minä korvaan sinulle kaiken sen, mitä olet hänen kanssaan tämän vuoksi sopinut, ja että olen määrännyt tämän tapahtuvaksi hyväntahtoisuuteni mukaisesti." Näin Titia, joka ei ollut määrännyt Titiusta tekemään sitä, mitä hän oli kirjallisesti luvannut, eikä jälkikäteen vahvistanut sitä, lupasi Seiukselle myötäjäiset. Kysyn, olisiko Titiuksen perillisellä oikeus nostaa kanne valtakirjalla Titiuksen perillistä vastaan, jos hän maksaisi maksun? Vastasin, että esitettyjen tosiseikkojen perusteella hänellä ei olisi oikeutta kanteeseen. Lisäksi heräsi kysymys, olisiko hänellä oikeus nostaa kanne toteutuneen kaupan perusteella? Vastasin, että hän ei voisi nostaa kannetta tällä perusteella, sillä oli ilmeistä, että Titius oli antanut valtakirjan, ei niinkään Titiuksen puolesta, vaan siksi, että hän oli kuullut omaa mieltään. Kysyttiin myös, olisiko aviomies, jos hän nostaisi kanteen valtuuttajaa vastaan, esteenä poikkeus? Vastasin, että mitään sellaista ei ollut mainittu, jonka perusteella hän voisi olla esteellinen.

2. Esitettiin kysymys, että jos joku on valtuuttanut kaksi henkilöä hoitamaan liiketoimiaan, voidaanko kumpikin heistä haastaa oikeuteen koko summasta toimeksiantokanteessa? Vastasin, että kumpikin heistä voidaan haastaa erikseen oikeuteen koko summasta edellyttäen, että kummaltakaan ei peritä enempää kuin mitä oli maksettava.

3. Jos aviomiehen ja hänen appensa välillä oli sovittu tai hiljaisesti ymmärretty, että aviomies vastaa vaimon elatusvelvollisuudesta, jos isä maksaa korkoa myötäjäisistä; aviomiehellä ei ole oikeutta nostaa kannetta sen takaisinperimiseksi, mitä hän ei ollut kuluttanut, mutta jos tytön isä todistaa, että hän oli määrännyt väyvänsä elättämään tyttärensä, kanne valtuutuskanteen perusteella on mahdollinen.

4. Lucius Titius antoi liiketoimiensa hoidon veljensä pojalle seuraavin sanoin: "Seius pojalleen, tervehdys. Mielestäni pojan on luonnon mukaisesti hoidettava isänsä ja veljensä liiketoimia ilman nimenomaista myönnytystä. Minä kuitenkin annan sinulle valtuudet hoitaa kaikkia haluamiasi liiketoimiani, jos siihen ilmenee tarvetta, halusitpa sitten tehdä kauppvoja, tehdä sopimuksia, tehdä ostoksia tai huolehtia mistään muusta; aivan kuin olisit koko omaisuuteni omistaja, ja minä vahvistan kaiken tekemäsi, vastustamatta sinua missään toimissasi." Heräsi kysymys, jos asianosainen luovuttaa omaisuutta tai antaa toimeksiannon, ei tarkoituksenaan tehdä liiketoimia, vaan vilpillisesti; olisiko hänen tekonsa pätevä? Vastasin, että hän, joka oli antanut kyseisen valtuutuksen, oli toki antanut suuren liikkumavaran, mutta että hän oli odottanut, että liiketoimi hoidettaisiin hyvässä uskossa. Kysyin myös, voiko Lucius Titius, kun Seius oli solminut velvoitteita suorittaessaan tuomarin tehtäviä, joutua syytteeseen tällä perusteella, vai olisiko hänen omaisuutensa vastuussa edellä mainittujen kirjeen sanojen perusteella? Vastasin, että häntä ei voitu haastaa oikeuteen ja että hänen omaisuutensa ei ollut vastuussa.

61. Paulus, Neratiuksesta, kirja II.

Jos olen määrännyt isän valvonnassa olevan pojan nostamaan kanteen velasta, ja kun hän on vapautettu, hän perii velan, voin asianmukaisesti nostaa kanteen peculiumista vuoden kuluessa; mutta Paulus sanoo, että kanne on nostettava poikaa itseään vastaan.

62. Scaevola, Digest, kirja VI.

Kun on syntynyt riita kuolleen henkilön jäämistöstä yhtäältä määrätyn perillisen ja toisaalta Maeviuksen, isänpuoleisen sedän, ja toisaalta perittävän isänpuoleisten tätien välillä; Maevius totesi kirjeessä, jonka hän kirjoitti sisarilleen, että kaikki, mitä hän saisi myönteisen tuomion tapauksessa, kuuluisi heille kaikille yhteisesti; mutta mitään sopimusta ei tehty kirjeen ehtojen mukaisesti. Heräsi kysymys, voivatko hänen sisarensa nostaa hänen kirjeeseensä perustuvan kanteen häntä vastaan, jos Maevius oli tehnyt perillisen kanssa sopimuksen siten, että tietyt kiinteistöt ja muu omaisuus tulisivat sen seurauksena hänen haltuunsa? Vastaus oli, että kyllä voisi.

1. Annoin valtuutuksen seuraavin sanoin: "Lucius Titius ystävälleen Gaiukselle, tervehdys. Pyydän ja kehotan sinua tarjoamaan itsesi vakuudeksi Semproniukselle Publius Maeviuksen puolesta, ja mitä tahansa Publius ei maksa sinulle, minä korvaan sen; ja ilmoitan sen sinulle tällä omalla kädelläni kirjoitetulla kirjeellä." Kysyn, olisiko Gaius, jos hän ei ryhtyisi takaajaksi, vaan ainoastaan ohjaisi velkojaa ja toimisi toisin kuin valtakirjassa oli määrätty, vastuussa valtakirjan perusteella nostettavassa kanteessa? Vastaus oli, että hän olisi vastuussa.

Tit. 2. Kumppanuuskanteesta.

1. Paulus, Ediktistä, kirja XXXII.

Osakkuus voidaan perustaa joko ikuisesti eli osapuolten eliniäksi, tai tietyksi ajaksi, tai siten, että se alkaa tietystä ajankohdasta, tai jollakin ehdolla.

(1) Yhtiömiestä perustettaessa yhtiömiesten koko omaisuus kuuluu välittömästi heille kaikille yhteisesti.

2. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja X.

Koska vaikka luovutus ei tosiasiallisesti tapahdu, sen kuitenkin hiljaisesti oletetaan tapahtuvan.

3. Paulus, Ediktistä, kirja XXXII.

Olemassa olevat velat säilyvät ennallaan, mutta kanneoikeudet on luovutettava vastavuoroisesti.

1. Kun avoin yhtiö on nimenomaisesti solmittu, kuolinpesät, testamentit, lahjoitukset ja muulla tavoin hankittu omaisuus hankitaan yhteisesti.

2. Herää kysymys, mitä tarkoitetaan termillä "laillinen kuolinpesä" silloin, kun laillinen kuolinpesä kuuluu jollekin yhtiömiehelle yhteisesti pidettäväksi? Onko sillä ymmärrettävä sellaista, joka siirtyy osapuolelle lain nojalla, vai sellaista, joka testamentataan testamentilla? Todennäköisempää on, että sillä tarkoitetaan ainoastaan lakisääteistä perintöä.

3. Jos yhtiösopimus on tehty vilpillisesti tai petostarkoituksessa, se on lain nojalla pätemätön, koska vilpillinen mieli on petoksen ja vilpillisyyden vastainen.

4. Modestinus, Säännöt, kirja III.

Ei ole epäilystäkään siitä, että osakkuus voidaan perustaa luovuttamalla omaisuus, suullisesti ja lähettilään välityksellä.

1. Yhtiösuhteet purkautuvat luopumalla, kuolemalla, kansalaisoikeuksien menettämällä ja köyhyydellä.

(5) Ulpianus, Ediktistä, kirja XXXI.

Osakeyhtiöt muodostetaan joko yleisesti, kun kaikki omaisuus on yhteistä, tai erityisesti, jotakin tiettyä liiketoimintaa, verojen keräämistä tai jopa yhtä yksittäistä liiketoimintaa varten.

1. Lisäksi pätevän osakkuuden voivat muodostaa osapuolet, joilla ei ole samoja varoja, sillä usein se, joka on vähemmän varakas, korvaa työllä sen, mitä häneltä puuttuu omaisuutta.

2. Henkilöyhtiötä ei voida laillisesti solmia lahjoitustarkoituksessa.

6. Pomponius, On Sabinus, kirja IX.

Jos perustat kanssani yhtiösopimuksen sillä yhteisymmärryksellä, että sinulla on määräysvalta yhtiökumppanuuden osakkeisiin, tämän määräysvallan tulisi olla sellaista, jota hyvä kansalainen käyttäisi, ja sen tulisi olla yhden harkinnan mukaista, sillä emme välttämättä ole tasavertaisia yhtiökumppaneita; esimerkiksi silloin, kun jompikumpi meistä on sijoittanut yhtiökumppanuuteen enemmän työvoimaa, ahkeruutta tai pääomaa.

(7) Ulpianus, On Sabinus, kirja XXX.

On laillista solmia yksinkertainen yhtiösopimus, ja silloin, jos mitään muuta ei ole määrätty, sen katsotaan sisältävän kaiken voitolla hankitun, toisin sanoen silloin, kun ostosta, myynnistä, leasingista ja vuokrauksesta saadaan voittoa.

8. Paulus, On Sabinus, kirja VI.

Voitoksi katsotaan kaikki se, mikä saadaan kunkin osakkaan elinkeinosta.

9. Ulpianus, On Sabinus, kirja XXX.

10. Sabinus ei lisää, että tällaiseen osakkuuteen pitäisi kuulua perintö, testamentti, lahjoitus mortis causa tai non mortis causa, ja tämä ehkä siitä syystä, että nämä asiat eivät tule ilman syytä, vaan ne myönnetään ansioiden perusteella.

10. Paulus, On Sabinus, kirja VI.

Ja siitä syystä, että hyvin usein perintö siirtyy meille velkana vanhemmalta tai vapautetulta.

(11) Ulpianus, On Sabinus, XXX kirja.

Quintus Mucius esittää saman mielipiteen koskien perintöjä, testamentteja ja lahjoituksia.

12. Paulus, On Sabinus, kirja VI.

Yhtiömiehelle kuuluvaa velkaa ei lueta yhtiömiehen pääomaan, ellei se ole peräisin yhden yhtiömiehen saamasta voitosta.

13. Sama, Ediktistä, kirja XXXII.

Jos yhtiösopimuksessa todetaan, että voitot ja voitot ovat yhteisiä, on selvää, että tämä on ymmärrettävä siten, että se koskee vain sellaisia voittoja, jotka ovat peräisin yhtiömiesten ponnisteluista.

(14) Ulpianus, On Sabinus, kirja XXX.

Jos yhtiömiehet ovat sopineet, että yhteistä omaisuutta ei jaeta ennen kuin tietty aika on kulunut, heidän ei katsota sopineen, etteivät he voi erota yhtiömiehestä ennen kuin tämä aika on kulunut. Mikä olisi kuitenkin vaikutus, jos olisi sovittu, että ei erota? Olisiko se pätevä? Pomponius toteaa aivan oikein, että tällainen sopimus olisi pätemätön, sillä jos sitä ei ole tehty ja joku yhtiömiehistä vetäytyy sopimattomaan aikaan, häntä vastaan nostetaan yhtiökante; ja vaikka olisi sovittu, että yhtiömiestä ei eroteta tietyn ajan kuluessa, ja joku yhtiömiehistä vetäytyisi ennen määräajan päättymistä, hänen vetäytymisensä olisi pätevä; eikä se, joka eroaa sillä perusteella, että se ehto, jonka perusteella yhtiö perustettiin, ei ole täytynyt tai että hänen yhtiömiensä on aiheuttanut hänelle niin paljon vahinkoa ja menetyksiä, että hänen ei ole edullista kestää sitä, ole myöskään vastuussa yhtiökanteen nostamisesta;

15. Pomponius, On Sabinus, kirja XIII.

Tai koska hänen ei ollut mahdollista nauttia siitä omaisuudesta, jonka vuoksi yhtiökumppanuuden liiketoimintaan ryhdyttiin.

16. Ulpianus, On Sabinus, kirja XXX.

Sama sääntö pätee, jos yhtiömies eroaa yhtiömiehestä sen vuoksi, että hän joutuu vastoin tahtoaankin olemaan huomattavan kauan poissa julkisessa palveluksessa; vaikka toisinaan häntä voidaankin vastustaa, koska hän voi ehkä hoitaa yhtiömiehen liiketoimia toisen henkilön välityksellä tai antaa ne yhtiömiensä hoidettavaksi; tämä ei kuitenkaan ole mahdollista, ellei hänen yhtiömiensä ole erityisen pätevä liiketoimintaan tai ellei poissaoloonsa pakotetun yhtiömiehen ole helppo hankkia yhtiömiestä toista yhtiömiestä johtamaan yhtiömiessuhteita.

(1) Jos siis on sovittu, että yhtiömiehen omaisuutta ei jaeta, jollei siihen ole perusteltua syytä, sitä ei voida myydä tai muulla tavoin luovuttaa niin, että jako voidaan tehdä. Ja itse asiassa voidaan sanoa, että myyntiä ei ole ehdottomasti kielletty, vaan ostajaa vastaan voidaan tehdä poikkeus, jos hän jakaa omaisuuden ennen kuin myyjällä oli siihen oikeus.

17. Paulus, On Sabinus, kirja VI.

Osakas, joka luovuttaa omaisuutta tällaisissa olosuhteissa, rikkoo sitä koskevaa sopimusta ja on vastuussa yhtiökanteesta tai yhteisen omaisuuden jakamisesta.

(1) Jos yhtiömies purkautuu yhtiömiehen poissa ollessa, omistusoikeus säilyy yhteisenä, kunnes tämä selvittää, mitä yhtiömiehestä eronnut on hankkinut, sillä mahdollinen tappio kuuluu yksin hänelle, joka erosi; mutta se, mitä poissa oleva yhtiömies on mahdollisesti hankkinut, kuuluu yksinomaan hänelle, ja siitä mahdollisesti aiheutuva tappio on jaettava yhteisesti.

(2) Henkilöyhtiötä perustettaessa ei ole mitään hyötyä siitä, että yhtiömies antaa vakuuden siitä, ettei hän eroaisi; sillä sopimaton eroaminen aiheuttaa lain nojalla vahingonkorvausvelvollisuuden henkilöyhtiötä koskevassa kanteessa.

18. Pomponius, On Sabinus, kirja XIII.

Kun orja perustaa yhtiökumppanuuden, ei riitä, että isäntä määrää hänet eroamaan siitä, vaan hänen on ilmoitettava yhtiökumppanilleen, että hän luopuu siitä.

(19) Ulpianus, On Sabinus, kirja XXX.

Kun joku otetaan osakkaaksi, hän on yksin osakkaana se, joka hänet on ottanut osakkaaksi. Tämä on täysin asianmukaista, sillä koska osakkuus muodostuu suostumuksella, ei se voi olla osakkaani, jota en halua sellaiseksi. Mikä olisi kuitenkin tilanne, jos yhtiömieheni ottaisi hänet mukaan? Silloin hän olisi vain hänen yhtiömiehensä;

20. Sama, Ediktistä, kirja XXXI.

Sillä kumppanini kumppani ei ole minun kumppanini.

21. Sama, Sabinuksesta, XX kirja.

Ja kaiken, mitä tällainen yhtiömies voi saada yhtiömme osuudesta, hän jakaa sen kanssa, joka hänet on ottanut vastaan; sillä me emme pidä osuuttamme yhteisesti hänen kanssaan, ja se, joka on ottanut hänet vastaan, on vastuussa hänestä yhtiölle; toisin sanoen mainitulla yhtiömiehellä on oikeus nostaa kanne häntä vastaan, ja hän on velvollinen maksamaan yhtiölle kaiken, mitä hän saa takaisin.

22. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja X.

Toisaalta se, joka on ottanut hänet mukaan, on vastuussa hänelle muiden yhtiömiesten teoista samoin kuin omista teoistaan, koska hänellä itsellään on kanneoikeus heitä vastaan. On myös varmaa, että mikään ei estä nostamasta yhtiökannetta sen yhtiömiehen, joka on ottanut hänet vastaan, ja sen yhtiömiehen välillä, joka on ottanut hänet vastaan, ennen kuin tämä tapahtuu muiden yhtiömiesten ja sen yhtiömiehen välillä, joka on ottanut hänet vastaan.

23. Ulpianus, On Sabinus, kirja XXX.

Pomponius on epävarma siitä, riittääkö, että mainittu yhtiömies luovuttaa yhtiömiehilleen sen kanneoikeuden, joka hänellä on uutta tulokasta vastaan tappion sattuessa, jos tämä ei osoittautuisi maksukykyiseksi, vai pitääkö hänen korvata se heille kokonaan. Katson, että se, joka on ottanut uuden osakkaan vastaan, on velvollinen korvaamaan vahingon kokonaisuudessaan, koska olisi vaikea kiistää, että hän olisi syylistynyt siihen.

1. Hän kysyy myös, voidaanko mainitun yhtiömiehen ottamisesta mahdollisesti kertyneet voitot kuitata hänen huolimattomuudestaan aiheutuneesta tappiosta? Hän vastasi, että ne pitäisi kuitata, mikä ei pidä paikkaansa; sillä Marcellus toteaa Digestin kuudennessa kirjassa, että jos yhden useamman yhtiömiehen orja, jonka isäntänsä on antanut yhtiömiehen hoidettavaksi yhtiömiehen asioita, hoitaa niitä huolimattomasti, sen, joka on antanut hänet hoidettavaksi, on korvattava yhtiömiehelle aiheutunut tappio; eikä voittoja, joita yhtiömiehelle on mahdollisesti kertynyt orjan kautta, voi myöskään kuitata tappiota vastaan. Hän sanoo myös, että jumalallinen Marcus päätti, että yksi osakas ei voi sanoa toiselle: "Luovu orjasi kautta kertyneistä voitoista, jos haluat saada korvauksen menetyksestä."

(24) Sama, Ediktistä, kirja XXXI.

On ilmeistä, että jos kaksi yhtiömiestä asettaa toisen heistä orjan hoitamaan yhtiömiehen liiketoimintaa, kyseisen orjan isäntä ei ole vastuussa kuin *peculiumin* verran; sillä molempien olisi vastattava samasta riskistä, koska he molemmat nimittivät hänet.

25. Paulus, On Sabinus, kirja VI.

Osakas on sitäkin vähemmän vastuussa kaikista tappioista, joita hänen laiminlyönnistään aiheutuu hänen kanssakumppaneilleen; vaikka osakkaan omaisuuden arvo olisi voinut monin muoin nousta hänen ahkeruutensa ansiosta. Keisari Antoninus antoi tämän päätöksen eräässä hänen käsiteltäväkseen valituksen johdosta saatetussa asiassa.

(26) Ulpianus, Ediktistä, kirja XXXI.

Ja näin ollen, jos yhtiömies hoitaa yhtiömiestä koskevia liiketoimia huolimattomasti, mutta monessa suhteessa hyödyttää yhtiömiestä rahallisesti, voittoa ei kuitata huolimattomuutta vastaan; kuten Marcellus totesi Digestin kuudennessa kirjassa.

27. Paulus, On Sabinus, VI kirja.

Kaikki velat, jotka on otettu yhtiömiehen olemassaolon aikana, on maksettava yhteisistä varoista, vaikka maksu olisi suoritettu vasta yhtiömiehen purkautumisen jälkeen. Näin ollen, jos yhtiömies teki sopimuksen ehdollisena ja ehto toteutui sen jälkeen, kun yhtiömiestyhteisö oli purkautunut, velka on maksettava yhteisestä omaisuudesta. Näin ollen, jos yhtiömies on tällä välin purkautunut, yhtiömiesten olisi asetettava toisilleen vakuus.

28. Sama, Ediktistä, kirja LX.

Jos olemme yhtiömiehiä ja yksi meistä on velkaa rahasumman, joka on maksettava tietyn ajan kuluessa, ja yhtiösuhde purkautuu; yhtiömies ei voi vähentää tätä summaa ikään kuin se olisi eräänntynyt tuona aikana, vaan se on jaettava kaikkien yhtiömiesten kesken, joiden on annettava vakuus toisen yhtiömiehensä puolustamiseksi, kun maksupäivä koittaa.

29. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXX.

Jos osuuksien jakoa ei ole mainittu yhtiösopimusta perustettaessa, katsotaan, että ne ovat yhtä suuret. Jos kuitenkin sovitaan, että yhdellä on kaksi tai kolme osuutta ja toisella yksi, onko tämä pätevä? On todettu, että se on pätevä, jos osapuolet ovat antaneet enemmän rahaa tai työvoimaa yhtiölle tai jos siihen on jokin muu hyvä syy.

1. Cassius katsoo, että osakkuus voidaan muodostaa siten, että vaikka yksi osakkaista ei ole vastuussa tappioista, voitto on kaikkien yhteinen. Tämä pätee kuitenkin (kuten Sabinus sanoo) vain silloin, kun osakkaan palvelujen arvo on yhtä suuri kuin tappio; sillä usein käy niin, että yhden osakkaan työpanoksesta on osakeyhtiölle enemmän hyötyä kuin sijoitetusta pääomasta. Samaa sääntöä sovelletaan, jos yksi osakas tekee yksin meri- tai maamatkan, koska vain hän on alttiina vaaroille.

2. Aristo toteaa, että Cassius oli sitä mieltä, että yhtiömiestä ei voitu perustaa siten, että yksi yhtiömies veisi voiton ja toinen vastaisi tappiosta, ja tällaista yhtiömiestä kutsutaan yleensä "leoniseksi". Myös me olemme sitä mieltä, että tällainen

yhtiömies on mitätön, jos toinen yhtiömiehistä ottaa voiton ja toinen ei saa lainkaan voittoa, vaan kantaa tappion; yhtiömies on äärimmäisen epäoikeudenmukainen, jos toinen yhtiömies kärsii tappion eikä saa siitä mitään hyötyä.

30. Paulus, On Sabinus, kirja VI.

Mucius toteaa Neljästoista kirjassaan, että yhtiömiestä ei voi muodostaa siten, että yksi yhtiömies kärsii tietyn osan tappiosta ja toinen saa toisen osan voitosta. Servius sanoo Muciusta koskevilla huomautuksissaan, että tällaista yhtiömiestä ei voida laillisesti muodostaa, sillä voitoksi katsotaan vain se voitto, joka jää jäljelle sen jälkeen, kun kaikki tappiot on vähennetty, eikä tappiota ole olemassa, ellei kaikkea voittoa ole aiemmin vähennetty. Yhtiömies voi kuitenkin muodostua siten, että yhtiömiehille voidaan maksaa erilaisia määriä voitosta, joka jää yhtiömiehen varoihin sen jälkeen, kun kaikki tappiot on vähennetty; ja samalla tavalla, jos on syntynyt tappiota, siitä voidaan jakaa eri osuudet eri yhtiömiesten kesken.

(31) Ulpianus, On Sabinus, kirja XXX.

Jotta yhtiömiestä koskeva kanne voidaan nostaa, yhtiömiehen on osallistuttava oikeudenkäyntiin, sillä ei riitä, että omaisuus on yhteistä, ellei yhtiömies esiinny asianosaisena, sillä kanne voidaan nostaa yhteisesti myös yhtiömiehen ulkopuolella; kuten esimerkiksi silloin, kun satumme omistamaan omaisuutta yhdessä ilman tarkoitusta muodostaa yhtiömiestä, mikä tapahtuu silloin, kun omaisuus testamentataan kahdelle osapuolelle, ja myös silloin, kun kaksi henkilöä ostaa tavaran samaan aikaan; tai silloin, kun omaisuus tai lahjoitus siirtyy tai annetaan meille yhteisesti, tai silloin, kun ostamme erikseen kahden yhteisomistajan osakkeet ilman tarkoitusta tulla yhtiömieheksi:

32. Sama, Ediktistä, kirja II.

Sillä kun osakkuus on muodostettu nimenomaisella sopimuksella, kanne osakkuutta vastaan on nostettavissa; mutta kun sopimusta ei ole, kanne voidaan nostaa itse omaisuuteen viitaten, ja liiketoiminnan katsotaan tapahtuneen yhteisesti.

33. Sama, Ediktistä, kirja XXXI.

Samoin kuin veronmaksajien tapauksessa, samoin kuin silloin, kun ostajia on useita; sillä jos he eivät halua riidellä keskenään, heillä on tapana ostaa omaisuus yhteisesti sanansaattajien välityksellä, ja tämä on hyvin erilainen kuin osakkuus. Näin ollen, jos holhottava ryhtyy yhtiömieheksi ilman holhoojan valtuutusta, hän on silti vastuussa kanteesta yhteisesti harjoitetun liiketoiminnan perusteella.

34. Gaius, Maakuntaediktistä, XX kirja.

Niissä tapauksissa, joissa toinen osapuoli on sattumalta käyttänyt rahaa yhteiseen omaisuuteen tai kerännyt sen satoa tai tuottoa tai vähentänyt sen arvoa, ei ole perusteita yhtiömieskanteelle; mutta kanssaperillisten kesken voidaan nostaa kanne kuolinpesän osakkuudesta ja muiden kesken kanne yhteisesti omistetun omaisuuden jakamisesta. Kanne yhteisesti omistetun omaisuuden jakamisesta voidaan nostaa myös niiden välillä, joille omaisuus kuuluu perinnöllisen oikeuden perusteella.

35. Ulpianus, On Sabinus, kirja XXX.

Kukaan ei voi ryhtyä yhtiömieheksi siten, että hänen perillisensä voi tulla yhtiömieheksi. Yhtiömiehen perillistä vastaan voidaan kuitenkin nostaa kanne, jolla hänet velvoitetaan täyttämään vainajan velvoite;

36. Paulus, On Sabinus, kirja VI.

Hänen on myös korvattava sen osapuolen laiminlyönnin seuraukset, jonka laillinen seuraaja hän on, vaikka hän itse ei olisikaan osakas.

(37) Pomponius, On Sabinus, kirja XIII.

On selvää, että jos osakkaiden perillisillä on aikomus muodostaa osakkuus kuolinpesään uudella suostumuksella, kaikki, mitä he sen jälkeen tekevät, on peruste osakkuuskanteelle.

38. Paulus, On Sabinus, kirja VI.

Osakkuutta koskevan kanteen ratkaisijan on huolehdittava siitä, että tulevien tappioiden tai voittojen varalta annetaan vakuus osakkuuden olemassaolon aikana. Sabinus katsoo, että näin olisi tehtävä kaikissa vilpittömässä mielessä tapahtuvissa tapauksissa, olivatpa ne sitten yleisluonteisia, esimerkiksi sellaisia, jotka johtuvat kumppanuudesta, vapaaehtoisesta toimeksiannosta tai holhouksesta, tai olivatpa ne erityisluonteisia, esimerkiksi silloin, kun ne perustuvat toimeksiantoon, käyttölainaan tai tallettamiseen.

1. Jos sinä ja minä olemme muodostaneet yhtiökumppanuuden ja siitä saatava omaisuus on yhteistä, Proculus sanoo, että voin periä takaisin kaikki kulut, joita minulle on aiheutunut kyseisestä omaisuudesta, ja kaikki voitot, joita sinä olet saanut siitä, yhtiökumppanuutta koskevalla kanteella tai yhteisen omaisuuden jakamista koskevalla kanteella; ja että toinen näistä kanteista tekee lopun toisesta.

(39) Pomponius, On Sabinus, kirja XIII.

Jos sinä ja minä omistamme yhteisen pellon ja sinä haudat siihen ruumiin, voin nostaa sinua vastaan osakkuuskanteen.

40. Sama, On Sabinus, kirja XVII.

Vaikka osakkaan perillinen ei ole osakas, hänen on kuitenkin saatettava loppuun se, minkä vainaja on jättänyt keskeneräiseksi; ja tässä tapauksessa voidaan ottaa huomioon kaikki vilpilliset syyt, joihin hän on mahdollisesti syyllistynyt.

41. Ulpianus, Ediktistä, XX kirja.

Jos yksi yhtiömies on tehnyt toisen yhtiömiehen kanssa sopimuksen seuraamuksesta, hän ei voi nostaa yhtiömieskannetta, jos seuraamuksen määrä on ollut vain yhtä suuri kuin hänen osuutensa.

(42) Sama, On Sabinus, kirja XLV.

Jos hän on kuitenkin saanut sopimuksen mukaisen sakon sen jälkeen, kun yhtiökanne on nostettu, hänellä on oikeus saada sitä paljon vähemmän, koska sakko veloitetaan häntä vastaan päämieheltä.

43. Sama, Ediktistä, XXVIII kirja.

Jos on nostettu kanne yhteisen omaisuuden jakamiseksi, oikeus yhtiökanteeseen ei lakkaa, sillä jälkimmäinen koskee yhtiökumppanuutta ja sen perusteella sovittuja velvoitteita, eikä sitä voida tuomita; mutta jos yhtiökanne nostetaan jälkikäteen, siitä saadaan vähemmän takaisin kuin edellisestä kanteesta.

44. Sama, Ediktistä, XXXI kirja.

Jos minä annan sinulle helmiä myytäväksi sillä yhteisymmärryksellä, että jos myyt ne kymmenellä aureilla, sinun on maksettava minulle kymmenen, mutta jos myyt ne kalliimmalla, saat ylijäämän; minusta näyttää siltä, että jos tämä on tehty tarkoituksessa muodostaa osakkuus, kanne osakkuutta vastaan voidaan nostaa, muutoin voidaan nostaa kanne suullisen sopimuksen perusteella.

(45) Sama, On Sabinus, kirja XXX.

Yhteistä omaisuutta koskeva varkauskanne voidaan nostaa yhtiömiestä vastaan, jos hän on joko petoksen tai ilkeiden kautta poistanut mainitun omaisuuden tai luovuttanut sen kätkemistarkoituksessa, mutta hän on myös vastuussa yhtiömieskanteesta, sillä toinen kanne ei kumoa toista. Samaa sääntöä sovelletaan kaikkiin vilpittömässä mielessä nostettuihin kanteisiin.

46. Paulus, On Sabinus, kirja VI.

Sama sääntö koskee myös vuokralaista ja osapuolta, joka harjoittaa toisen liiketoimintaa, sekä sellaista, joka suorittaa toimeksiantoa, ja edunvalvojaa.

47. Ulpianus, On Sabinus, XXX kirja.

Jos nostan kanteen varastetun omaisuuden takaisin saamiseksi, oikeus nostaa kanne osakkuuden perusteella lakkaa, ellei minulla ole vielä muuta intressiä asiassa.

(1) Jos yhtiömies on aiheuttanut vahinkoa yhteiselle omaisuudelle, Celsus, Julianus ja Pomponius sanovat, että hän on Lex Aquilian nojalla vastuussa;

48. Paulus, On Sabinus, kirja VI.

Mutta hän on kuitenkin vastuussa myös yhtiömieskanteen perusteella,

(49) Ulpianus, Ediktistä, XXXI kirja.

jos hän on teollaan vahingoittanut yhtiömiestä; esimerkiksi jos hän on haavoittanut tai tappanut yhtiömieheen kuuluvan ja sen liiketoimia hoitaneen orjan.

50. Paulus, Sabinuksesta, kirja VI.

Yhtiömiestä koskevan kanteen nostamisesta seuraa, että yhtiömiehen on tyydyttävä jompaankumpaan näistä kahdesta oikeudenkäynnistä; koska molemmissa on tavoitteena omaisuuden takaisinsaanti eikä, kuten varkauskanteessa, pelkästään rangaistuksen periminen.

51. Ulpianus, On Sabinus, kirja III.

On myös hyvin oikein lisätä: "Varkauskanne on mahdollinen vain, jos osakas on vienyt omaisuuden vilpillisesti ja pahantahtoisesti", koska jos hän on tehnyt niin ilman pahantahtoisuutta, hän ei olisi vastuussa varkauskanteesta. Ja todellakin yleisesti katsotaan, että osapuoli, joka omistaa osuuden omaisuudesta, mieluummin nauttii siitä laillisesti kuin muodostaa aikomuksen varastaa se.

1. Katsotaan siis, onko hän Lex Fabian nojalla vastuussa; ja vaikka järki viittaa siihen, että häntä ei pitäisi pitää vastuullisena, hän on kuitenkin Lex Fabian nojalla vastuussa, jos hän on siepannut orjan tai kätkenyt hänet.

52. Sama, Ediktistä, kirja XXXI.

Kun kahteen toiseen rajoittuva maa-alue on myytävänä, ja yksi osapuolista pyytää toista ostamaan sen, jotta hän voisi siirtää hänelle sen osan, joka liittyy hänen omiin tiloihinsa, ja pian sen jälkeen hän itse ostaa maa-alueen, eikä mainittu naapuri ole tietoinen kaupasta; herää kysymys, onko naapurilla mitään kanneoikeutta häntä vastaan. Julianus totesi, että tähän liittyy hämmäntävä tosiseikkakysymys, sillä jos tarkoituksena oli, että naapuri ostaisi Lucius Titiuksen maan ja siirtäisi sen minulle, naapurilla ei olisi oikeutta nostaa kannetta minua vastaan, joka tein oston; mutta jos tarkoituksena olisi todella ollut, että ostettaisiin yhteinen omaisuus, olisin vastuussa yhtiövastuukanteesta, jolla minut pakotettaisiin luovuttamaan sinulle loput maasta sen jälkeen, kun olin ensin vähentänyt sen osan, jonka käskin sinun ostaa.

1. Vilpitön mieli on tärkeä elementti tässä yhtiövastuukanteessa.

2. Herää kysymys, onko yhtiömies vastuussa vain petoksesta vai myös huolimattomuudesta? Celsus toteaa Digestin seitsemännessä kirjassa, että yhtiömiehet ovat vastuussa toisilleen sekä huolimattomuudesta että petoksesta. Ja hän sanoo, että jos kumppanuussuhteen perustamisen yhteydessä joku heistä lupasi antaa käyttöön taitonsa ja työvoimansa, kuten esimerkiksi silloin, kun yhteisesti pidettävää laumaa on laidunnettava; tai jos annamme toiselle osapuolelle pellon parannettavaksi, josta sato on kerättävä yhteisesti; tässä tapauksessa hän on varmasti vastuussa laiminlyönnistä, sillä vastikkeena on hänen työvoimansa ja taitonsa arvo. Jos osakas vahingoittaa yhteistä omaisuutta, katsotaan, että hän on vastuussa myös huolimattomuudesta.

3. Osakkaat eivät ole vastuussa ennalta arvaamattomista eli väistämättömistä onnettomuuksista. Jos siis lauma luovutetaan osakkaalle sen jälkeen, kun se on arvioitu, ja se katoaa ryöstäjien hyökkäyksen tai tulipalon vuoksi, menetys on katettava yhteisesti, ellei petosta tai huolimattomuutta liity siihen osapuoleen, joka on vastaanottanut kyseisen lauman sen jälkeen, kun se oli arvioitu. Jos varkaat kuitenkin varastavat lauman, vahinko kuuluu sille, jolle se oli uskottu, koska se, joka otti lauman vastaan sen arvioinnin jälkeen, oli velvollinen huolehtimaan siitä. Nämä lausunnot ovat oikeita, ja osakkuuskanne on perusteltu, jos lauma, vaikka se olikin arvioitu, luovutettiin laitumeksi tarkoituksenaan muodostaa osakkuus.

4. Kaksi osapuolta perusti yhtiömiehenä sotilasviittoja valmistavan yrityksen. Kun toinen heistä oli lähtenyt matkalle hankkiakseen tarvikkeita, hän joutui varkaiden sekaan, jolloin hänen rahansa vietiin, hänen orjansa haavoittuivat ja hän menetti yksityisomaisuutensa. Julianus sanoo, että menetys on kannettava yhteisesti ja että osakkaalla on näin ollen oikeus nostaa yhtiökanne puolet menetyksestä, ei ainoastaan rahasta vaan myös muusta omaisuudesta, jota osakas ei ottanut

mukaansa, ellei hän tehnyt matkaa ostaakseen tavaraa yhtiökumppanuuden lukuun. Julianus katsoo aivan oikein, että jos lääkärille aiheutui kuluja, toinen yhtiömies on vastuussa osuudestaan. Jos siis omaisuus katoaa haaksirikossa ja mukana on ollut kauppatavaraa, jota ei ole tapana kuljettaa laivalla, molempien osapuolten on kannettava menetys, sillä se on jaettava yhteisesti, samoin kuin voitto, jos se ei johdu yhtiömiehen huolimattomuudesta.

5. Kun kaksi pankkiiria on yhtiömiehiä ja toinen heistä hyötyy liiketoimesta erikseen ja ottaa itselleen siitä saatavan voiton, herää kysymys, onko voitto jaettava? Keisari Severus antoi Flavius Felixille antamassaan reskriptissä seuraavan vastauksen: "Kun pankkitoimintaa harjoittava osakkuusyhtiö on nimenomaisesti perustettu tätä tarkoitusta varten, kaikki voitto, jonka osakas saa jollakin muulla tavalla, joka ei liity kyseiseen pankkitoimintaan, on lain mukaan määritelty kuulumattomaksi osakkuuteen."

6. Papinianus sanoo myös kolmannessa mielipidekirjassaan: "Kun veljekset säilyttävät jakamattomina vanhempiansa kuolinpesät jakaakseen keskenään niiden tuotot ja tappiot, kaikki hankinnat, jotka he saavat jostain muusta lähteestä, eivät kuulu yhteiseen rahastoon."

7. Samoin hän toteaa kolmannessa mielipidekirjassaan, että kun häntä oli kuultu tietyistä tosiseikoista, hän antoi seuraavan lausunnon: "Flavius Victorin ja Vellicus Asianuksen välillä oli tehty sopimus siitä, että Victorin rahoilla ostettu maa-alue oli ostettava, tietyt rakennukset oli pystytettävä Asianuksen työllä ja taidolla, ja sen jälkeen kun mainitut rakennukset oli myyty, Victor saisi sijoittamansa rahat ja lisäksi tietyn summan, ja Asianus, joka oli osallistunut työpanoksellaan osakkuuteen, olisi oikeutettu jäljelle jäävään osuuteen." Tässä tapauksessa kante osakkuudesta on perusteltu.

8. Papinianus toteaa samassa kirjassa myös, että jos kahden veljeksien välille muodostuu vapaaehtoinen osakkuus, palkat ja muut korvaukset olisi tuotava osakkuuden yhteiseen rahastoon; vaikka vapautettu poika ei olisi pakotettu antamaan sitä, mitä hän on tällä tavoin saanut, veljelleen, joka on edelleen isänsä määräysvallassa, koska, kuten hän sanoo, vaikka hän jäisikin isän määräysvaltaan, nämä asiat olisivat silti hänen yksityisomaisuuttaan.

9. Hän antoi myös ymmärtää, että osakkuus ei voi jatkua osakkaiden kuoleman jälkeen, ja siksi keneltäkään ei voida riistää oikeutta testamentata tai siirtää omaisuuttaan kauempana asuvalle sukulaiselleen kuin toisille, jotka ovat läheisempiä sukulaisia.

10. Papinianus esitti myös mielipiteensä, että kun yhtiömies korjasi tiettyjä osia yhtiölle kuuluvasta rakennuksesta, joka oli rappeutumassa tai rapistunut, hän saattoi etuoikeutettuna velkojana joko vaatia takaisin kulutetun pääoman korkoineen neljän kuukauden kuluessa työn valmistumisesta tai hankkia kyseisen rakennuksen omistukseensa tuon ajan kuluttua, ja että hänellä oli kuitenkin oikeus nostaa yhtiömieskante osuutensa takaisinperimiseksi; esimerkiksi jos hän halusi mieluummin hankkia

sen, mikä kuului hänelle, kuin omistusoikeuden omaisuuteen. Divine Marcusin adressissa määriteltiin neljän kuukauden määräaika, jonka kuluessa osakkuus lakkaa, koska sen jälkeen osakas saisi omistusoikeuden.

11. Kun henkilöt muodostavat yhtiökumppanuuden ostaakseen jotakin, ja myöhemmin omaisuutta ei osteta yhden heistä petoksen tai huolimattomuuden vuoksi, on vahvistettu, että yhtiökumppanuutta koskeva kanne on aiheellinen. On selvää, että jos lisätään tämä ehto, nimittäin "jos omaisuus myydään tietyn ajan kuluessa", ja tämä aika kuluu ilman, että yhtiömies on syyllistynyt huolimattomuuteen, yhtiömieskannetta ei voida nostaa.

12. Cassius totesi, että yhtiömieskanne on käytettävissä myös sellaisten kustannusten korvaamiseksi, jotka ovat aiheutuneet yhdelle yhtiömiehistä yhteisesti omistetun vesistön korjaamisesta.

13. Mela toteaa myös, että jos kaksi naapuria lahjoittaa kumpikin puoli jalkaa maata rakentaakseen yhdessä puolustusmuurin, joka oli tarkoitettu tukemaan kummallekin kuuluvia rakennuksia, ja kun mainitun muurin rakentamisen jälkeen toinen heistä ei salli toisen käyttää sen tukea, kanne yhtiömiesten välisestä osakkuudesta olisi mahdollinen. Sama viranomainen katsoi, että kun kaksi osapuolta osti tyhjän tontin välttääkseen valojensa sammuttamisen ja se luovutettiin toiselle, joka ei antanut toisen osapuolen käyttää sitä, mistä oli sovittu, voidaan nostaa osakkuuskanne.

14. Kun samat henkilöt ovat muodostaneet useita henkilöyhtiöitä, on vakiintunut, että yksi tuomio riittää ratkaisemaan kaikki niitä koskevat riidat.

15. Jos yksi yhtiömies tekee yhtiömiehen liiketoimintaan liittyvän matkan, esimerkiksi tavaran ostoa varten, hänelle korvataan vain ne kulut, jotka hänelle ovat aiheutuneet yhtiömiehen lukuun. Hän voi näin ollen perustellusti periä kohtuulliset matkakulut, joita hänelle on aiheutunut hotellimajoituksesta, karjan ja ajoneuvojen vuokraamisesta sekä hänen itsensä ja tavarapaaliensa kuljettamisesta, mukaan lukien niiden hinta.

16. Neratius sanoo, että jos joku on yhtiömies, hänen on sijoitettava kaikki omaisuutensa yhtiömiesrahastoon; ja siksi hän antaa lausuntonaan, että yhtiömies on akvilialaisen lain mukaan vastuussa kaikista vahingoista, joita hänelle itselleen on aiheutunut, tai jos hänelle tai hänen pojalleen on aiheutunut henkilökohtaista vahinkoa.

17. Hän sanoo myös, että yhtiömiehen, joka on liittynyt avoimeen yhtiömieheen, ei tarvitse tuoda yhteiseen rahastoon mitään sellaista, jonka hän on hankkinut laittomin keinoin.

18. Toisaalta vanhat viranomaiset keskustelevat myös siitä, voiko yhtiömies, jota vastaan on annettu tuomio vahingonkorvauskanteessa, oikeusteitse pakottaa yhtiömiehen korvaamaan tuomion? Atilicinus, Sabinus ja Cassius vastasivat, että jos hänet oli perusteettomasti tuomittu, hänellä oli oikeus tällaiseen muutoksenhakuun; mutta jos mainittu

vahinko johtui jostakin hänen omasta laittomasta toiminnastaan, hänen oli yksin kannettava vahinko; mikä vastaa sitä, mitä Aufidius sanoo Serviuksen olleen sitä mieltä, että jos oli kaksi yhtiömiestä ja toinen heistä sai tuomion, koska ei ollut saapunut oikeuteen, hän ei voinut saada tuomion määrää takaisin yhtiömiehen omaisuudesta; mutta jos hän kärsi läsnä ollessaan epäoikeudenmukaisen tuomion, hänet oli korvattava yhtiömiehen rahastosta.

53. Sama, Sabinuksesta, XXX kirja.

On selvää, että varkaudesta tai muusta lain rikkomisesta saatua tuottoa ei saa sijoittaa yhtiömiesomaisuuteen, koska rikoskumppanuus on alhaista ja häpeällistä. Silti on selvää, että jos tällä tavoin saatu omaisuus tulee osaksi yhteistä rahastoa, voitto on jaettava:

54. Pomponius, On Sabinus, kirja XIII.

Siitä syystä, että jos yhtiömies sijoittaa rikoksen tuottaman hyödyn yhtiömiehen rahastoon, hän ei voi periä sitä takaisin, paitsi jos hänet on tuomioistuimen päätöksellä pakotettu luovuttamaan se.

55. Ulpianus, On Sabinus, XXX kirja.

Jos siis laittomaan tekoon syyllistynyt osapuoli haastetaan oikeuteen, hän voi joko luovuttaa vain sen, mitä hän on anastanut väärin, tai hän voi tehdä sen rangaistuksen uhalla. Hän voi luovuttaa anastetun omaisuuden yksin, jos toinen yhtiömies ei tiennyt, että hän oli sijoittanut sen yhtiömiehen omaisuuteen. Jos hän kuitenkin oli tietoinen asiasta, myös hän on velvollinen maksamaan rangaistuksen, sillä on vain oikeudenmukaista, että se, joka osallistui voittoon, joutuu jakamaan myös tappion.

56. Paulus, On Sabinus, kirja VI.

Ei myöskään ole merkitystä sillä, onko osakkaan pakko luovuttaa varkaudella hankittu omaisuus osakkuuden ollessa vielä olemassa vai sen jälkeen, kun se on purkautunut. Sama sääntö pätee kaikkiin kanteisiin, jotka johtuvat kunniantomasta käytöksestä, kuten esimerkiksi vahingontekoon perustuviin kanteisiin, väkivaltaiseen ryöstöön, orjien turmelemiseen ja muihin vastaaviin, sekä kaikkiin rikossyytteissä määrättyihin rahamääräisiin rangaistuksiin.

57. Ulpianus, On Sabinus, XXX kirja.

Pomponius sanoo, että ei pidä unohtaa sitä tosiasiaa, että nämä säännöt pätevät vain silloin, kun osakkuus on perustettu kunnialliseen ja lailliseen tarkoitukseen; sillä jos se on perustettu lain rikkomista varten, se on mitätön, sillä yleisesti katsotaan, että osakkuutta ei voi olla epärehellisissä asioissa.

58. Sama, Ediktistä, kirja XXXI.

Olisi harkittava, voidaanko yhtiökumppanuutta koskeva kanne nostaa silloin, kun omaisuus, jonka yksi yhtiömiehistä on tuonut yhteiseen rahastoon, on kadonnut. Celsus käsitteli tätä seikkaa Digestin seitsemännessä kirjassa viitaten Cornelius Felixin kirjeeseen seuraavasti: "Sinulla on kolme hevosta ja minulla yksi; perustamme osakkuuden sillä yhteisymmärryksellä, että sinä otat minun hevoseni, myyt neljän hevosen joukkueen ja maksat minulle neljänneksen tuotosta." Jos siis minun hevoseni kuolee ennen kuin myynti on saatu päätökseen, Celsus sanoo, että hän ei usko, että kumppanuus jatkuu, eikä sinun hevosiesi arvosta makseta mitään osuutta, sillä kumppanuutta ei solmittu neljän hevosen joukkueen muodostamiseksi vaan yhden hevosen myymiseksi. Mutta jos osapuolten aikomuksena oli neljän hevosen joukkueen muodostaminen ja niiden yhteinen hallinta ja jos teillä oli oikeus kolmen neljäsosan osuuteen ja minulla neljänneksen osuuteen, ei ole epäilystäkään siitä, että olemme siinä määrin osakkaita.

(1) Celsus keskusteleo myös asiasta, jossa olemme antaneet rahaa tavaran ostoon ja minun rahani ovat kadonneet, kenen riskillä tämä olisi? Hän sanoo, että jos raha on kadonnut sen jälkeen, kun se oli sijoitettu yhtiökumppanuuden rahastoon, mitä ei olisi tapahtunut, ellei yhtiökumppanuutta olisi muodostettu, molempien osapuolten on kannettava tappio; aivan kuten siinä tapauksessa, että menetetään rahaa, jota oltiin viemässä johonkin kaukaiseen paikkaan tavaran ostamista varten. Jos rahat kuitenkin katosivat ennen kuin ne oli sijoitettu yhteiseen rahastoon, mutta sen jälkeen, kun te olitte määrännyt ne tähän tarkoitukseen, hän sanoo, että te ette voi saada mitään takaisin tällä perusteella, koska ne eivät kuuluneet yhtiölle, kun ne katosivat.

(2) Kun isän valvonnassa oleva poika liittyy osakkuuteen ja isä vapauttaa hänet myöhemmin, Julianus kysyy, onko sama osakkuus edelleen olemassa? Julianus toteaa Digestin neljännessätoista kirjassa, että osakkuus jatkuu edelleen, siitä syystä, että tämänkaltaisissa sopimuksissa on otettava huomioon liiketoimen alku. On kuitenkin syytä nostaa kaksi kannetta, toinen isää ja toinen poikaa vastaan. Isää vastaan olisi nostettava kanne siitä, mistä hän lakkasi olemasta vastuussa vapautumista edeltävänä päivänä, sillä hän ei ole vastuussa siltä ajalta, jonka yhtiö oli olemassa vapautumisen jälkeen; poikaa vastaan nostettava kanne käsittää kuitenkin molemmat ajanjaksot, toisin sanoen koko sen ajan, jonka yhtiö käsitti; sillä hän sanoo, että jos pojan yhtiömies olisi syyllistynyt johonkin vilpilliseen tekoon jälkimmäisen vapautumisen jälkeen, kanne tällä perusteella olisi myönnettävä pojalle eikä isälle.

(3) Jos orjani muodostaa Titiuksen kanssa yhtiösuhteen ja se jatkuu orjan luovutuksen jälkeen, voidaan sanoa, että ensimmäinen yhtiösuhde päättyi orjan luovutukseen ja että kokonaan uusi yhtiösuhde alkoi, ja näin ollen yhtiösuhteen perusteella voidaan nostaa kanne sekä minun että orjan ostajan hyväksi. Kanne olisi myös nostettava sekä minua että edellä mainittua ostajaa vastaan kaikista syistä, jotka ovat syntyneet ennen orjan luovuttamista; mutta kaikista sen jälkeen tapahtuneista syistä kanne olisi nostettava ainoastaan ostajaa vastaan.

59. Pomponius, On Sabinus, kirja XII.

Kuolema purkaa yhtiösuhteen siinä määrin, että emme voi edes myöntää, että perillinen voi periä yhtiösuhteen. Sabinus toteaa, että tämä koskee yksityisiä henkilöyhtiöitä, mutta sellaisissa, joiden tarkoituksena on verojen kerääminen, yhtiö kuitenkin jatkuu yhtiömiehen kuoleman jälkeen; mutta vain sillä edellytyksellä, että kuolleen osake on siirretty perilliselle, jolloin myös toisen yhtiömiehen on jaettava perillisen kanssa, ja tämäkin riippuu olosuhteista; sillä entä jos se, jonka palvelusten vuoksi yhtiö on erityisesti muodostettu tai jota ilman sen asioita ei voitaisi hoitaa, kuolee?

(1) Sitä, mitä yhtiömies menettää uhkapelissä tai aviorikoksen seurauksena, ei voida lukea yhtiömiehen omaisuuteen, mutta jos yhtiömies on menettänyt jotakin meidän vilpillisten tekojemme vuoksi, hän voi periä sen meiltä takaisin.

60. Sama, On Sabinus, kirja XIII.

Labeo sanoo, että yhtiömiehen, joka ei ilmoita yhtiömiehelle saamaansa voittoa, tai sellaisen, joka käyttää rahat omaksi hyödykseen, on maksettava sille korkoa, ei tavallisena korkona vaan korvauksena siitä, mitä yhtiömiehelle on aiheutunut hänen laiminlyönnistään. Jos hän ei kuitenkaan ole käyttänyt rahoja tai jos hän ei ole laiminlyönyt velvollisuuksiaan, sovelletaan päinvastaista sääntöä. Lisäksi yhtiömiehen kuoleman jälkeen ei voida arvioida vahingonkorvausta hänen perijänsä tekemän teon perusteella, koska yhtiömies purkautui yhtiömiehen kuoleman vuoksi.

(1) Eräs yhtiömies haavoittui yrittäessään estää yhtiömiehen osakekantaan kuuluneita orjia karkaamasta; Labeo sanoo, että hänen tästä johtuvia sairaanhoidosta aiheutuneita kuluja ei voida periä yhtiömieskanteella, koska ne eivät tosiasiallisesti aiheutuneet yhtiömiesliiketoiminnasta, vaikka ne tehtiinkin sen vuoksi; samoin kuin jos joku olisi vältellyt jonkun asianosaisen perilliseksi määräämistä tai ohittanut hänet testamenttaamalla tai hoitanut omaisuuttaan huolimattomammin yhtiömiehen toiminnan vuoksi, ei hän olisi velvollinen sijoittamaan yhteiseen rahastoon mitään hyötyä, jonka hän itse oli saanut yhtiömiehen toiminnan vuoksi; kuten esimerkiksi jos hänet olisi määrätty perilliseksi yhtiömiehen toiminnan vuoksi tai jos hänelle olisi tästä syystä annettu jotakin.

61. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXXI.

Julianuksen mukaan hän voi kuitenkin tällaisessa tapauksessa saada takaisin sen, mitä hän on maksanut itselleen lääkäripalveluista; ja tämä on totta.

62. Pomponius, Sabinuksesta, kirja XIII.

Jos Titius, jonka kanssa olen muodostanut osakkuuden, kuolee ja olen sitä mieltä, että hänen omaisuutensa kuuluu Seiukselle, ja minä myyn yhteisen omaisuuden ja otan puolet myyntitulosta ja Seius ottaa toisen puolen; sinä, joka olet todellisuudessa Titiuksen perillinen, et voi periä minulta osakkuuskanteessa rahoja, jotka olen maksanut; kuten Neratius ja Aristo katsoivat, koska olen saanut vain osuuteni arvon. Sillä ei myöskään ole merkitystä, luovutanko osuuteni erikseen vai yhdessä sen osuuden kanssa, jonka toinen osapuoli väittää kuuluvan hänelle. Muussa tapauksessa seurauksena olisi, että vaikka kaksi yhtiömiestä myisi yhtiömiehen omaisuutta, jompikumpi heistä olisi yhtiökanteessa vastuussa toiselle puolet siitä, mitä hänen käsiinsä oli tullut. Sinulla ei kuitenkaan olisi velvollisuutta korvata minulle kuolinpesäkanteessa mitään, mitä olisit saanut Seiukselta, koska se, mikä tuli hänen haltuunsa, oli sinun osuutesi hinta, enkä minä voisi periä häneltä mitään, koska olen jo saanut sen, mikä kuului minulle.

63. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXXI.

Sabinuksen näkemys on oikea, nimittäin se, että jos osapuolet eivät ole yleisiä yhtiömiehiä, vaan vain liittyneet yhteen tiettyä tarkoitusta varten, tai jos he ovat toimineet vilpillisessä mielessä välttääkseen vastuun, heitä vastaan voidaan silti antaa tuomio varojensa suuruisena. Tämä on täysin järkevää, koska henkilöyhtiö muistuttaa joiltain osin veljeskuntaa.

(1) Olisi pohdittava, pitäisikö vain yhtiömiehen takaaja saada korvausta, vai onko tämä todellakin henkilökohtainen etu kaikille? Mielestäni jälkimmäinen on parempi mielipide; jos kuitenkin takaaja sitoutuu puolustamaan yhtiömiehen kanteen, hän voi hyötyä siitä; sillä Julianus sanoo Digestin neljännessätoista kirjassa, että yhtiömiehen puolustaja voi saada tuomion häntä vastaan vain kyseisen yhtiömiehen varojen suuruisena. Ja hän lisää, että sama sääntö koskee myös sitä, joka toimii suojelijan puolustajana. Tätä sääntöä sovelletaan yleisesti myös kaikkiin niihin, joita vastaan nostetaan kanne heidän hallussaan olevien varojen määrään asti.

(2) Tätä poikkeusta ei kuitenkaan pitäisi myöntää yhtiömiehen isälle tai isännälle, jos yhtiösopimus on tehty jommankumman johdolla; koska sitä ei myönnetä yhtiömiehen perillisille ja muille oikeudenomistajille siitä syystä, että emme myönnä samaa etuoikeutta perillisille tai oikeudenomistajille, jotta heitä vastaan ei annettaisi tuomiota, joka ylittää heidän varojensa määrän.

(3) Mutta miten osakkaan taloudelliset varat voidaan arvioida? On todettu, että yhtiömiehen velkaa ei saa vähentää; ja tämän Marcellus totesi Digestin seitsemännessä kirjassa; paitsi jos, kuten hän sanoo, velat oli tehty itse yhtiömiestä ajatellen.

(4) On myös pohdittava, pitäisikö yhtiömiehen tällaisessa tapauksessa antaa vakuus siitä, mitä hän ei voi maksaa, toisin sanoen antaa pelkkä lupaus siitä. Mielestäni tämä on parempi mielipide.

(5) Jos, kun osakkaita on kolme, yksi heistä nostaisi kanteen yhtä toista vastaan ja saisi koko osuutensa takaisin, ja sitten toinen nostaisi kanteen jäljelle jäävää osakkaita vastaan, mutta ei voisi saada koko osuuttaan takaisin, koska mainittu osakas

ei ole maksukykyinen; herää kysymys, voiko se, joka ei saanut kaikkea, mihin hänellä oli oikeus, nostaa kanteen sitä vastaan, joka sai koko osuutensa, jaon toteuttamiseksi eli kaikkien osuuksien saattamiseksi samalle tasolle, koska on epäoikeudenmukaista, että yksi saa samasta yhtiömiehestä enemmän ja muut vähemmän? Tämä mielipide perustuu oikeudenmukaisuuteen.

(6) Sen määrittämiseksi, pystyykö yhtiömies maksamaan velkansa, on otettava huomioon tuomion antamisajankohta.

(7) Maksukykyiseksi katsotaan se, joka on tehnyt vilpillisen teon välttääkseen maksun suorittamisen, sillä ei ole oikeudenmukaista, että joku hyötyy omasta petoksestaan. Tämän on ymmärrettävä koskevan kaikkia niitä, joita vastaan kanne nostetaan heidän varojensa rajoissa. Jos asianosainen ei kuitenkaan kykene maksamaan, ei petoksen vaan oman huolimattomuutensa vuoksi, on katsottava, että tuomiota ei saa antaa häntä vastaan.

(8) Yhtiömiestä koskeva kanne voidaan nostaa myös yhtiömiehen perillistä vastaan, vaikka hän ei olisikaan yhtiömies, sillä vaikka hän ei olisikaan, hän on kuitenkin yhtiömiehen voiton perillinen. Veronkantoa ja muita samantyyppisiä yhtiöitä koskevissa asioissa noudatetaan samaa sääntöä, eli perillinen ei ole yhtiömies, ellei häntä ole hyväksytty yhtiömieheksi; silti kaikki yhtiömiehen voitto kuuluu hänelle, ja hän vastaa samassa määrin tappioista, jotka voivat syntyä joko yhtiömiehen elinaikana veronkannossa tai sen jälkeen. Tätä sääntöä ei sovelleta vapaaehtoisin henkilöyhtiöihin.

(9) Jos toinen kahdesta isännästä testamenttaa ilman vapauttaan yhteisessä omistuksessa olevalle orjalle perinnön, tämä perintö kuuluu kokonaan eloonjääneelle yhtiömiehelle. Tästä huolimatta herää kysymys, voiko hän nostaa perinnön jakamista koskevan yhtiömieskanteen kuolleen yhtiömiehen perillistä vastaan? Julianus kertoo, että Sextus Pomponius toteaa, että Sabinuksen mielestä perintöä ei voida jakaa. Julianus sanoo, että tälle mielipiteelle on hyvät perusteet, sillä se, mitä on hankittu, ei ole tapahtunut osakkuuden perusteella, vaan osakkaan orjaan kohdistuvan osuuden perusteella. Ei ole tarpeen jakaa sitä, mitä yhtiömies ei ole hankkinut yhtiömiehen kautta, vaan oman omaisuutensa avulla.

(10) Yhtiömiessyhteys päättyy sen muodostavien henkilöiden olemattomuuteen, sen omaisuuden menettämiseen, yhtiömiesten tahdon perusteella ja oikeudenkäynnillä. Henkilöyhtiö katsotaan siis purkautuneeksi, kun joko sen muodostavat henkilöt, siihen kuuluva omaisuus, yhtiömiesten sopimus tai sitä koskeva oikeudenkäynti päättyy. Yhtiömiehet lakkaavat olemasta, kun siviilioikeudet muuttuvat joko suurimmassa, keskimmäisessä tai pienimmässä asteessa tai kun he kuolevat. Omaisuus katsotaan menetetyksi, jos sitä ei enää ole jäljellä tai sen tila on muuttunut; sillä kukaan ei voi olla osakkaana omaisuudessa, jota ei enää ole olemassa, eikä sellaisessa omaisuudessa, joka on pyhitetty uskonnollisiin tarkoituksiin tai menetetty valtiolle. Yhtiösuhde päättyy osapuolten tahdosta, eroamalla.

64. Callistratus, Kysymyksiä, kirja I.

Jos yhtiömiehet alkavat siis toimia erikseen ja kukin heistä harjoittaa liiketoimintaa omaan lukuunsa, ei ole epäilystäkään siitä, etteikö yhtiömies olisi purkautunut.

65. Paulus, Ediktistä, kirja XXXII.

Yhtiö purkautuu oikeudellisella menettelyllä, kun sen tarkoitus, jota varten se on muodostettu, muuttuu joko sopimuksen tai tuomioistuimen päätöksen perusteella; sillä Proculus sanoo, että yhtiö purkautuu, olipa se yleinen tai erityinen, aina kun ryhdytään oikeudellisiin toimenpiteisiin sen lopettamiseksi.

(1) Labeo sanoo, että henkilöyhtiö purkautuu, kun velkojat myyvät yhden yhtiömiehen omaisuuden.

(2) Labeo sanoo myös, että jos henkilöyhtiö on perustettu jonkin asian ostamista tai vuokraamista varten, että silloin mahdollisesti kertynyt voitto tai tappio on jaettava yhteisesti yhden yhtiömiehen kuoleman jälkeen.

(3) Olemme todenneet, että henkilöyhtiö voidaan purkaa osapuolten erimielisyydellä, eli jos kaikki ovat tästä yksimielisiä. Mutta entä jos vain yksi heistä eroaa? Cassius totesi, että se, joka eroaa yhtiömiehestä, vapauttaa yhtiömiehensä vastuusta siltä osin kuin se koskee häntä itseään, mutta ei vapauta itseään vastuusta heitä kohtaan. Tätä sääntöä on kuitenkin noudatettava vain silloin, kun eroaminen tapahtuu vilpillisistä syistä; esimerkiksi jos perustamme avoimen yhtiön, ja sen jälkeen perintö siirtyy yhdelle yhtiömiehistä ja hän eroaa tämän vuoksi; jos perinnöstä aiheutuu tappiota, se on yhtiömiehestä eronneen yhtiömiehen vastuulla, mutta hänet voidaan velvoittaa yhtiömieskanteella jakamaan muiden yhtiömiesten kanssa siitä mahdollisesti saatavat voitot. Jos hän hankkii omaisuutta eroamisensa jälkeen, sitä ei jaeta muiden yhtiömiesten kanssa, koska sitä koskevaa petosta ei ole tehty.

(4) Lisäksi, jos perustamme yhtiömiehen tietyn omaisuuden ostamista varten ja sen jälkeen haluat ostaa sen itse ja tästä syystä eroat yhtiömiehestä, olet vastuussa siinä määrin kuin minulla on osuus kyseisestä omaisuudesta. Mutta jos vetäydyt, koska osto ei miellyttänyt sinua, et ole vastuussa, vaikka minä ostaisin sen; koska tässä tapauksessa ei ole kyse petoksesta. Myös Julianus oli tätä mieltä.

(5) Labeo totesi myös viimeaikaisia tapauksia käsittelevässä teoksessaan, että jos toinen osakas vetäytyy yhtiökumppanuudesta aikana, jolloin toisen osapuolen edun mukaista oli, ettei sitä pureta, hän on vastuussa yhtiökanteesta; sillä jos perustamme yhtiökumppanuuden orjien ostoa varten ja sen jälkeen sinä vetäydyt yhtiökumppanuudesta aikana, joka ei ole suotuisa orjan myynnin kannalta, olet tässä tapauksessa vastuussa yhtiökanteesta, koska olet huonontanut asemaani. Proculus pitää tätä mielipidettä oikeana vain silloin, kun on yhtiökumppanuuden edun mukaista, ettei yhtiökumppanuutta lopeteta; sillä yleensä otetaan paremmin huomioon se, mikä on yhtiökumppanuuden kannalta hyödyllistä, kuin yhden

yhtiökumppanin yksityinen etu. Näitä sääntöjä sovelletaan vain silloin, kun mitään ei ole sovittu näistä asioista yhtiötä perustettaessa.

(6) Kun henkilöyhtiö on perustettu tietyksi ajaksi, yksi yhtiömies, joka eroaa siitä ennen ajan päättymistä, vapauttaa yhtiömiehensä vastuusta itseään kohtaan, mutta hän ei vapauta itseään vastuusta yhtiömiestä kohtaan. Näin ollen, jos hänen eroamisensa jälkeen on saatu voittoa, hänellä ei ole oikeutta saada siitä mitään osuutta; mutta jos on aiheutunut kuluja, hänen on myös maksettava osuutensa, ellei hänen eroamisensa ole tapahtunut jonkin välttämättömyyden vuoksi. Kun aika on kuitenkin kulunut, kumpi tahansa osapuoli voi vapaasti vetäytyä, koska se voi tapahtua ilman vilpillistä tarkoitusta.

(7) Voimme myös erota yhtiömiehestä toisten asiamiesten välityksellä, ja siksi katsotaan, että asiamies voi myös erota päämiehensä puolesta. Tarkastellaan kuitenkin, koskeeko se, mitä tästä on todettu, sitä, jolle on uskottu yhtiömiehen omaisuuden yleinen hoito, vai sitä, jolle on annettu tätä koskevia erityisohjeita; vai voiko peruuttaminen tapahtua laillisesti kummassakin tapauksessa? Jälkimmäinen kanta on oikeampi, ellei päämies ole nimenomaisesti kieltänyt asiamiestä vetäytymästä.

(8) Vakiintunut on myös se, että yhtiömieheni voi ilmoittaa peruuttamisestaan asiamiehelleni. Servius sanoo Alfenusta koskevassa huomautuksessa, että kun päämies on antanut peruuttamisilmoituksen asiamiehelleen, hänellä on valta vahvistaa tai hylätä se oman tahtonsa mukaan; siksi katsotaan, että se, jonka asiamiehelle peruuttamisilmoitus annettiin, vapautuu vastuusta; mutta myös se, joka ilmoitti asiamiehelleen peruuttamisestaan, vapautuu vastuusta, jos hän niin haluaa; kuten olemme todenneet yhden yhtiömiehen osalta, joka henkilökohtaisesti ilmoittaa toiselle yhtiömiehelle peruuttamisestaan.

(9) Yhtiömies purkautuu yhden yhtiömiehen kuoleman johdosta, vaikka se olisi perustettu kaikkien suostumuksella ja useat jäisivät eloon, ellei yhtiömiestä perustettaessa ole tehty muuta järjestelyä; yhtiömiehen perillinen ei myöskään voi periä yhtiömiestä, mutta hän voi osallistua sen voittoihin jälkikäteen. Lisäksi kaikki tappiot, jotka johtuvat petoksesta tai huolimattomuudesta liiketoiminnan harjoittamisessa ennen osakkaan kuolemaa, on korvattava perilliselle, samoin kuin hänen itsensä.

(10) Lisäksi erityistä tarkoitusta varten perustettu henkilöyhtiö päättyy, kun liiketoiminta, jota varten se on perustettu, on päättynyt. Jos kuitenkin toinen yhtiömiehistä kuolee, kun yhtiömiehen asiat olivat vielä kesken, ja yhtiömiehen perustamisen syy ilmenee vasta hänen kuolemansa jälkeen, meidän on silloin tehtävä sama ero kuin toimeksiannon tapauksessa; nimittäin jos toisen yhtiömiehen kuolema ei ollut toiselle tiedossa, yhtiömies jatkaa olemassaoloaan; mutta jos se oli tiedossa, se purkautuu.

(11) Samoin kuin osakkuus ei siirry osakkaan perillisille, se ei myöskään siirry arrogatorille; jottei osakas muuten voisi liittyä henkilöihin vastoin tahtoaan. Argoitunut osapuoli pysyy kuitenkin yhtiömiehenä, sillä vaikka isän määräysvallassa oleva poika emansipoituu, hän pysyy silti yhtiömiehenä.

(12) Olemme todenneet, että henkilöyhtiö voidaan purkaa myös omaisuuden takavarikoimisella, jonka katsotaan koskevan osakkaan koko omaisuuden menettämistä valtiolle, sillä osakas katsotaan kuolleeksi, kun toinen osakas tulee hänen seuraajakseen.

(13) Jos yhtiömiehen omaisuuteen liittyviä kuluja syntyy yhtiömiehen purkautumisen jälkeen, yhtiömies ei voi periä näitä kuluja yhtiömieskanteessa, koska ei ole totta, että ne on tehty toisen yhtiömiehen puolesta tai yhtiömiesosuuden perusteella; mutta yhteisen omaisuuden jakamista koskevassa kanteessa on otettava huomioon nämä kulut, sillä vaikka yhtiömies on purkautunut, omaisuuden jako jää kuitenkin voimaan.

(14) Kun yhtiömiehelle kuuluva raha on yhden yhtiömiehen hallussa ja yhden yhtiömiehen pääoma on tiettyssä määrin pienentynyt; kante on nostettava vain sitä yhtiömiestä vastaan, jonka hallussa rahat ovat; ja sen jälkeen, kun häneltä on vähennetty se, mikä hänelle kuuluu, kaikki yhtiömiehet voivat nostaa kanteen siitä loppuerästä, joka kullekin kuuluu.

(15) Joskus on tarpeen nostaa kante yhtiömiestä vastaan, kun yhtiömies on vielä olemassa; kuten esimerkiksi silloin, kun yhtiömies on perustettu verojen perimistä varten; jos erilaisten sopimusten vuoksi kummankaan yhtiömiehen ei ole eduksi vetäytyä yhtiömiehestä, ja jos toinen heistä ei sijoita keräämiään varoja yhteiseen rahastoon.

(16) Jos toinen yhtiömiehistä on naimisissa ja yhtiö purkautuu avioliiton aikana, kyseinen naimisissa oleva yhtiömies voi ottaa vaimonsa myötäjäiset yhtiömiehen omaisuudesta ennen kaikkia muita vaatimuksia, koska sen pitäisi olla sen käsissä, joka kantaa avioliiton rasitukset. Jos avioliitto kuitenkin purkautuu sen jälkeen, kun avioliitto on lakannut olemasta voimassa, hänen olisi saatava myötäjäiset sinä päivänä, jona ne olisi maksettava.

66. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja X.

Jos parisuhdeomaisuuden jakamisen hetkellä on olemassa olosuhteita, joiden perusteella on varmaa, että myötäjäisiä tai edes osaa niistä ei pidä luovuttaa, tuomarin on määrättävä, että ne jaetaan parisuhteen osapuolten kesken.

67. Paulus, Ediktistä, kirja XXXII.

Jos yksi osakkaista myy osakeyhtiön omaisuutta muiden suostumuksella, hinta on jaettava ja asetettava vakuus, jolla hänet korvataan tulevasta; ja jos kyseinen osakas on jo kärsinyt tappiota, se on korvattava hänelle. Jos kuitenkin kauppahinta

jaetaan ilman vakuutta ja jos kaupan tehnyt yhtiömies joutuu maksamaan siitä jotakin, voiko hän periä joiltakin yhtiömiehiltä takaisin sen, mitä hän ei ole voinut periä muilta, kun kaikki eivät ole maksukykyisiä? Proculus on sitä mieltä, että tämä taakka on muiden kannettava, jos sitä ei voida periä joiltakin heistä, ja että tätä voidaan puolustaa sillä perusteella, että yhtiötä perustettaessa syntyi sekä voiton että tappion yhteisyys.

(1) Kun yksi useista yhtiömiehistä, joka ei kuulunut yleiseen yhtiömieheen, lainasi rahaa, joka kuului kaikille yhtiömiehille, ja peri korkoa, hänen pitäisi jakaa korko vain, jos hän lainasi rahat yhtiömiehen nimissä; sillä jos hän teki sen omissa nimissään, koska hänellä oli riski menettää pääoma, hänellä on oikeus pitää korko.

(2) Jos yhtiömiehelle aiheutuu jokin välttämätön kulu yhtiömiehen liiketoimintaan liittyen, hän voi nostaa korkokanteen yhtiömiestä vastaan, jos hänen olisi pitänyt lainata rahat korkoa vastaan. Mutta kun hän on käyttänyt tähän tarkoitukseen omia rahojaan, on katsottu, eikä syyttä, että hänellä on oikeus vaatia samaa korkoa, jonka hän olisi voinut saada, jos hän olisi lainannut rahat jollekin muulle.

(3) Tuomiota ei voida antaa yhtiömiestä vastaan hänen varoihinsa nähden, ellei hän ole tunnustanut olevansa yhtiömies.

68. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja X.

Yksikään yhtiömies ei voi, vaikka yhtiömies olisi yleinen, luovuttaa suurempaa määrää kuin se, joka muodostaa hänen osuutensa.

(1) Herää kysymys, katsotaanko sellaisen osapuolen syyllistyneen tekoon välttääkseen sen määrän maksamisen, josta hän on vastuussa, joka luovuttaa omaisuutensa vilpillisesti välttääkseen tulevan oikeudenkäynnin tai joka ei käytä hyväkseen tilaisuutta hyötyä tästä syystä? Parempi käsitys on, että tässä tapauksessa prokonsuli on tarkoittanut osapuolta, joka on luopunut omaisuudestaan, ja tämän voimme päätellä kieltokirjoista, joihin on lisätty lause: "Koska olette syyllistynyt petokseen välttääksenne hallussapidon".

69. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXXII.

Kun yhtiömies muodostetaan ostojen tekemistä varten ja sovitaan, että yksi yhtiömiehistä toimittaa muille elintarvikkeita ja jättää liiketoiminnan hoitamisen heidän vastuulleen, ja jos hän ei toimita heille tarvikkeita, häntä vastaan voidaan nostaa sekä yhtiömieskanne että myyntikanne.

70. Paulus, Ediktistä, kirja XXXIII.

Ikuista yhtiömiestä ei voida perustaa.

71. Sama, Epitomes of the Digest of Alfenus, kirja III.

Kaksi henkilöä muodosti osakkuuden kieliopin opettamista varten ja jakoi keskenään tästä ammatista mahdollisesti saatavat voitot. Sovittuaan yhtiöjärjestyksessä siitä, mitä he halusivat tehdä, he sopivat sitten keskenään seuraavaa: "Mitä edellä on kirjoitettu, on toteutettava, eikä sitä voi vastustaa, ja jos mainittuja määräyksiä ei noudateta, on maksettava kaksikymmentätuhatta sestertiä." Heräsi kysymys, voidaanko, jos jotakin näistä määräyksistä rikotaan, nostaa kanne osakkuusoikeutta vastaan? Vastaus oli, että jos he sen jälkeen, kun heidän sopimuksensa oli tehty yhtiökumppanuutta koskien, olivat sopineet seuraavaa: "Lupaatteko, että näitä määräyksiä noudatetaan tässä esitetyllä tavalla?" Tästä seuraisi, että jos osapuolet olisivat tehneet tämän muuttaakseen sopimustaan, yhtiösopimuskannetta ei voitaisi nostaa, vaan koko asian katsottaisiin muuttuneen sopimusehdoksi. Mutta jos he eivät olisi sopineet näin: "Lupaatteko, että näitä määräyksiä noudatetaan tässä esitetyllä tavalla?", vaan seuraavasti: "Jos näitä määräyksiä ei noudateta, on maksettava kymmenen aureia", hän katsoi, että asia ei ollut muuttunut sopimukseksi, vaan ainoastaan se, mikä koski seuraamusta, oli muuttunut, koska lupausosapuoli ei ollut sitoutunut molempiin asioihin, toisin sanoen siihen, että hän suorittaisi sekä maksun että täyttäisi myös sopimuksen, ja siihen, että jos hän ei näin tee, hän joutuisi kärsimään seuraamuksen, ja näin ollen kanne yhtiösopimusta vastaan olisi mahdollinen.

(1) Kaksi vapaamatkustajatoveria muodosti osakkuuden, jonka tarkoituksena oli jakaa kaikki "voitot, voitot ja palkkiot", ja sen jälkeen toinen heistä, kun hänen suojelijansa oli määrännyt hänet perilliseksi, jätti toiselle perinnön. Vastaus oli, että kumpikaan heistä ei ollut velvollinen sijoittamaan samaansa osakkuusrahastoon.

72. Gaius, Diurnal eli Kultaiset asiat, kirja II.

Yksi yhtiömiestä on vastuussa toiselle yhtiömiehelle huolimattomuuden eli laiminlyönnin ja huolellisuuden puutteen perusteella. Huolimattomuudella ei tässä tapauksessa kuitenkaan tarkoiteta tarkimman mahdollisen huolellisuuden puutetta, sillä riittää, että osakas noudattaa osakkuusasioissa samaa huolellisuutta kuin hänellä on tapana noudattaa omissa asioissaan; sillä jos joku ottaa osakkaaksi osakkaan, joka osoittaa hyvin vähän huolellisuutta, hän voi syyttää vain itseään.

73. Ulpianus, Opinions, vastaus Maximinukselle, I kirja.

Kun henkilöt muodostavat osakkuuden koko omaisuudestaan, toisin sanoen kaikesta omaisuudesta, jonka jompikumpi heistä voi myöhemmin hankkia, jommallekummalle heistä kuuluva omaisuus on sijoitettava yhteiseen rahastoon.

(1) Hän totesi Maximinille myös, että jos henkilöt muodostavat koko omaisuudestaan osakkuuden siten, että kaikki, mitä käytetään tai hankitaan, käytetään yhteiseen hyötyyn tai kustannuksiin; kaikki summat, jotka voidaan käyttää jommankumman lasten hyväksi, on veloitettava molemmilta.

74. Paulus, Ediktistä, kirja LXII.

Jos joku on muodostanut osakkuuden ja tekee ostoksen, se kuuluu hänelle erikseen eikä yhteiseen rahastoon, mutta hänet voidaan velvoittaa osakkuuskanteella tekemään se yhteiseksi omaisuudeksi.

75. Celsus, Digest, kirja XV.

Jos yhtiömies on perustettu sillä yhteisymmärryksellä, että Titius määrää osakkeista, ja Titius kuolee ennen kuin hän tekee päätöksen, yhtiömies on mitätön, koska tarkoituksena oli, ettei muuta yhtiömiestä olisi olemassa kuin se, joka on Titiuksen päätöksen alainen.

76. Proculus, Epistolat, kirja V.

Perustit kansani osakkuuden sillä ehdolla, että Nerva, yhteinen ystävämme, päättäisi osuuksista; ja Nerva päätti, että sinä olisit osakkaana kolmanneksen verran ja minä kahden kolmasosan verran pääomasta. Kysytte, pitäisikö tämä ratifoida yhtiömiehen oikeuksien mukaisesti vai olemmeko kuitenkin tasavertaisia osakkaita? Mielestäni teidän olisi ollut parempi kysyä, olemmeko osakkaita hänen vahvistamiensa osuuksien verran vai niiden osuuksien verran, jotka hyvä kansalainen olisi jakanut; sillä on olemassa kahdenlaisia välimiehiä, joiden päätöstä meidän on noudatettava riippumatta siitä, onko se oikeudenmukainen vai epäoikeudenmukainen, ja tätä sääntöä on noudatettava silloin, kun turvaututaan välimiesmenettelyyn osapuolten yhteisestä sopimuksesta. On olemassa toinen laji, jonka ratkaisua on verrattava siihen, jonka hyvä kansalainen antaisi, vaikka asianosainen, joka sen antaa, on nimenomaisesti valittu;

77. Paulus, Kysymykset, kirja IV.

Esimerkiksi silloin, kun on kyse vuokrasopimuksen tarkoituksesta ja kun vaaditaan vuokranantajan päätöstä.

78. Proculus, Epistolat, kirja V.

Katson, että mainitussa tapauksessa olisi noudatettava hyvän kansalaisen päätöstä, ja sitäkin suuremmalla syyllä, koska päätös yhtiökanteessa on päätös, jossa on kyse hyvästä uskosta.

79. Paulus, Kysymykset, IV kirja.

Jos siis Nervan tuomio on niin epäasianmukainen, että sen ilmeinen epäoikeudenmukaisuus on ilmeinen, se voidaan korjata tuomiolla, joka perustuu vilpittömään uskoon.

80. Proculus, Epistolat, kirja V.

Mikä olisi tulos, jos Nerva päättäisi, että toinen osapuoli olisi osakas tuhannen osakkeen verran ja toinen kahden tuhannen osakkeen verran? Hyvän kansalaisen päätös ei voisi olla erehtymättä siitä, että emme ole osakkaita samassa määrin; esimerkiksi juuri niin kuin jos toinen meistä toisi osakkuuteen enemmän työvoimaa, taitoa, luottoa ja rahaa kuin toinen.

81. Papinianus, Kysymyksiä, kirja IX.

Kun yhtiömies lupasi tyttärelleen myötäjäiset ja kuoli ennen niiden maksamista jättäen tyttärensä perilliseksi, ja tämän jälkeen hän nosti aviomiestä vastaan kanteen myötäjäisistä, hänet vapautettiin miehensä kuitilla. Heräsi kysymys, pitäisikö hänen, jos hän nostaisi kanteen yhtiömiestä vastaan, saada myötäjäiset etuoikeutettuna saatavana, jos yhtiömiehet olivat sopineet, että myötäjäiset otettaisiin yhteisistä varoista? Sanon, että sopimus ei ollut epäoikeudenmukainen, edellyttäen, että tyttö ei ollut tehnyt sitä vain viitaten yhteen osakkaista; sillä jos sopimus oli vastavuoroinen, ei ollut merkitystä sillä, että vain yhdellä osakkaista oli tytär. Lisäksi jos isä saisi takaisin myötäjäiset, jotka hän oli antanut tyttärensä kuoltua avioliiton aikana, rahat olisi palautettava yhtiömiehille, sillä meidän olisi tulkittava sopimusta tällä tavoin oikeudenmukaisesti. Jos avioliitto kuitenkin purkautuisi avioeron kautta kesken osakkuuden olemassaolon, myötäjäiset perittäisiin takaisin tarvikkeineen, jotta ne voitaisiin jälleen antaa toiselle aviomiehelle. Mutta jos ensimmäinen aviomies ei pystyisi palauttamaan myötäjäisiä, toista aviomiestä ei voitaisi ottaa parisuhteen varoista, ellei tästä olisi nimenomaisesti sovittu. Esitetystä esimerkissä vaikuttaa kuitenkin todennäköisimmältä, että myötäjäiset oli tosiasiallisesti maksettu tai ainakin luvattu. Sillä jos tytär olisi saanut myötäjäiset lain nojalla sen jälkeen, kun hänestä oli tullut isänsä perillinen, rahoja ei olisi pitänyt sijoittaa yhtiövästikkeeseen, koska hänellä olisi oikeus niihin, vaikka toinen perillinen olisikin tullut. Mutta jos hän oli vapautettu aviomieheltään saamallaan kuitilla, yhtiövästikkeeseen ei pitäisi kirjata rahaa, jota ei ollut maksettu.

82. Sama, Opinions, kirja III.

Yksi yhtiömies ei ole yhtiömiestä lain mukaan velvollinen toisen tekemistä veloista, ellei rahaa ole talletettu yhteiseen kiristuun.

83. Paulus, Käsikirjat, kirja I.

Heräsi kysymys,

kuuluuko kahden vierekkäisen maa-alueen rajalla kasvava puu tai kahden vierekkäisen maa-alueen rajan molemmin puolin ulottuva kivi suhteellisesti kummankin maa-alueen omistajalle, vai jääkö se jakamatta, jos puu kaadetaan tai kivi poistetaan; kuten tapahtuu, kun kaksi kahdelle omistajalle kuuluvaa metallimassaa sulatetaan yhteen, koko massasta tulee molempien yhteistä omaisuutta; ja näin ollen tässä tapauksessa, kun puu erotetaan maasta, on sitäkin enemmän syytä katsoa sen kuuluvan molemmille omistajille kuin metallimassan tapauksessa, koska se muodostaa vain yhden, samasta aineesta koostuvan kappaleen. On kuitenkin luonnollisen järjen mukaista, että kiven tai puun erottamisen jälkeen kummallakin omistajalla on siitä sama osuus, johon hänellä oli oikeus sen ollessa maassa.

84. Labeo, Javolenuksen lyhennelmät, kirja VI.

Aina kun kumppanuus muodostetaan jonkun johdolla joko tämän pojan tai jonkun muun henkilön kanssa, voidaan nostaa suora kanne sitä vastaan, joka oli näköpiirissä kumppanuutta muodostettaessa.

Kirja XVIII

1. Ostosopimuksesta sekä ostajan ja myyjän välisistä sopimuksista (..)
2. Ehdollisesta myynnistä tietyn ajan kuluessa.
3. Kaupan ehdollisesta mitätöinnistä.
4. Koskee kuolinpesän tai saatavan myyntiä.
5. Myynnin peruuttamisesta ja siitä, milloin on sallittua peruuttaa osto.
6. Myytyyn omaisuuteen liittyvästä riskistä ja eduista.
7. Orjien siirtämisestä (...)

Tit. 1. Ostosopimuksesta ja ostajan ja myyjän välisistä sopimuksista sekä siitä, mitä asioita ei voi olla ostosopimuksen kohteena.

1. Paulus, Ediktistä, kirja XXXIII.

Oston ja myynnin alkuperä juontaa juurensa vaihdosta, sillä ennen ei tunnettu rahaa, eikä tavaralle tai minkään hinnalle ollut nimeä, vaan jokainen vaihtoi ajan ja olosuhteiden vaatimusten mukaisesti itselleen hyödyttömiä esineitä toisiin tarvitsemiinsa asioihin; sillä usein käy niin, että se, mitä yhdellä on ylenpalttisesti, puuttuu toiselta. Mutta siitä syystä, että ei aina tai helposti käynyt niin, että kun sinulla oli sitä, mitä minä halusin, tai toisaalta, että minulla oli sitä, mitä sinä olit valmis ottamaan, valittiin aine, jonka julkinen ja pysyvä arvo voitti vaihtovälineenä yhtenäisyytensä ansiosta vaihtokaupasta johtuvat vaikeudet, ja tämä aine, joka oli lyöty kolikoksi julkisen vallan toimesta, edusti käyttöä ja omistusta, ei niinkään itse aineen kuin sen arvon perusteella, eikä molempia tavaroita enää nimitetty kauppatavaraksi, vaan toista kutsuttiin toistensa hinnaksi.

(1) Mutta vaikka voidaan epäillä, voidaanko nykyään tehdä todellista kauppaa ilman kolikon käyttöä, kuten esimerkiksi jos antaisin togan ja saisin sen sijaan tunikan; Sabinus ja Cassius ovat sitä mieltä, että tässä tapauksessa on kyse todellisesta ostosta ja mynnistä, mutta Nerva ja Proculus ovat sitä mieltä, että kyse on vaihdosta eikä ostosta. Sabinus mainitsee esimerkkinä Homeroksen, joka kertoo, että kreikkalaisten armeija osti viiniä kuparilla, raudalla ja orjilla seuraavasti: "Pitkätukkaiset kreikkalaiset ostivat täällä viiniä, jotkut heistä kuparilla, toiset kiiltävällä raudalla, toiset nahoilla, toiset taas karjalla ja taas toiset orjilla." Nämä jakeet näyttävät kuitenkin viittaavan vaihtoon eikä ostoon, kuten seuraavat: "Jupiter, Saturnuksen poika, pimitti Glaukoksen kyvyt, kunnes hän vaihtoi aseita Diomedesin, Tydeuksen pojan, kanssa." Sabinuksen mielipiteen tueksi voidaan lainata tehokkaammin seuraavaa, jossa sama runoilija sanoo: "Hän osti omaisuudellaan". Nervan ja Proculusen mielipide on kuitenkin parempi, sillä on eri asia myydä ja eri asia ostaa, on eri asia olla ostaja ja eri asia olla myyjä; aivan kuten hinta on yksi asia ja tavara toinen; mutta vaihdossa ei voida todeta, kumpi on ostaja ja kumpi myyjä.

(2) Osto on johdettu kansojen laista, ja siksi se tapahtuu suostumuksella, ja siitä voidaan tehdä sopimus poissaolevien osapuolten välillä sekä lähettilään välityksellä että kirjeitse.

2. Ulpianus, On Sabinus, kirja I.

Kauppaa ei voida tehdä isän ja pojan välillä, paitsi jos se liittyy castrense peculiumiin.

1. Kauppaa ei voi tapahtua ilman hintaa. Ei kuitenkaan ole välttämätöntä, että kauppahinta on tosiasiallisesti maksettu, vaan sopimus tekee kaupan täydelliseksi ilman, että se on saatettu kirjalliseen muotoon.

(3) Sama, On Sabinus, kirja XXVIII.

Kun tavara myydään sillä yhteisymmärryksellä, että jos se ei miellytä ostajaa, sitä ei katsota ostetuksi, on vakiintunut käsitys, että sitä ei myydä ehdollisena, vaan että osto voidaan kumota ehdollisesti.

4. Pomponius, On Sabinus, kirja IX.

Oston katsotaan tapahtuneen, jos sen kohteena on vapaaherra tai pyhä tai uskonnollinen paikka, jota ei voi myydä, jos sen ostaa osapuoli, joka ei ole siitä tietoinen:

5. Paulus, On Sabinus, kirja V.

Koska vapaamies ei ole helposti erotettavissa orjasta.

(6) Pomponius, On Sabinus, kirja IX.

Poika Celsus sanoo, että ei voi ostaa miestä, jonka tietää olevan vapaa, eikä mitään muutakaan omaisuutta, jos tietää, ettei sitä voi luovuttaa; kuten esimerkiksi pyhiä ja uskonnollisia paikkoja tai sellaisia, jotka eivät ole kaupankäynnin kohteena vaan julkista omaisuutta ja joita, vaikeivätkin ne absoluuttisesti kuulukaan kansalle, käytetään julkisiin tarkoituksiin, kuten esimerkiksi Campus Martiusta.

1. Kun maa-alue on myyty kolmella vuosittaisella maksuerällä ja sovittu, että: "Jos rahaa ei makseta ilmoitettuina aikoina, maan myynti on mitätön, ja jos ostaja sillä välin viljelee kyseistä maata ja korjaa siitä satoa, se palautetaan, jos myynti mitätöidään, ja ostajan on korvattava myyjälle puuttuva hinta, jos hän ei myydä kiinteistöä myöhemmin jollekin toiselle"; jos rahaa ei makseta ilmoitettuina aikoina, on todettu, että myyjällä on oikeus myyntikanteeseen tällä perusteella. Meidän ei pitäisi pitää sekavana sitä, että jos osto on mitätöity, voidaan nostaa myyntikanne, sillä sekä oston että myynnin tapauksessa on pikemminkin otettava huomioon osapuolten aikomus kuin käytetty kieli; ja sen mukaan, mitä on sanottu aikomuksesta, on ilmeistä, että yhteisymmärrys oli ainoastaan se, että myyjä ei olisi sidottu ostajaan nähden, jos rahaa ei makseta sovittuna aikana, eikä se, että sekä ostajan että myyjän keskinäiset velvoitteet vapautettaisiin.

2. Sopimuksen alussa vahvistettua ehtoa voidaan myöhemmin muuttaa erilaisella sopimuksella; aivan kuten molemmat osapuolet voivat ehdottomasti purkaa kaupan, jos ne toimet, jotka molempien oli määrä suorittaa, eivät ole vielä toteutuneet.

(7) Ulpianus, On Sabinus, kirja XXVIII.

Kun orjan myynti oli tehty seuraavin ehdoin, nimittäin: "Kun hän on tehnyt tilinsä isäntänsä tahdon mukaisesti", se on ehdollinen. Ehdollinen kauppa tehdään vasta sen jälkeen, kun ehdot on täytetty. Muodostaako isäntä itse edellä mainitussa myyntiehdossa tuomionsa oman tahtonsa mukaan, vai onko tämän itse asiassa katsottava viittaavan yleisesti ottaen hyvän kansalaisen tuomioon? Sillä jos ymmärrämme, että sillä tarkoitetaan isännän tahtoa, myynti on mitätön; aivan kuten jos joku tekisi myynnin ehdolla: "Jos hän tahtoo", tai jos osapuoli lupaa sovittajalle: "Maksan kymmenen aurei, jos tahdon", sillä velallisen tahdosta ei saisi riippua, onko hän sitoutunut vai ei. Muinaiset viranomaiset katsoivat siksi, että tämä lauseke

viittasi pikemminkin hyvän kansalaisen kuin orjan omistajan harkintakykyyn. Näin ollen, jos viimeksi mainittu olisi voinut hyväksyä orjan tilit, mutta ei tehnyt niin, tai jos hän hyväksyi ne ja teeskentelee, ettei hyväksynyt niitä, kaupan ehto on täyttynyt, ja myyjä voidaan haastaa oikeuteen myyntikanteella.

1. Seuraavin ehdoin tehty kauppa: "Ostan tämän teiltä samaan hintaan, jonka te maksoitte siitä, tai annan summan, joka minulla on arkussani", on pätevä. Sillä hinta ei ole epävarma, koska myynnissä maksettu määrä voidaan helposti todeta, koska enemmän epäselvyyttä on siitä summasta, jolla tavara on ostettu, kuin itse omaisuudesta.

2. Kun joku tekee oston seuraavin ehdoin: "Ostan maasi sadalla aureilla ja niin paljon enemmän kuin voin myydä sen", kauppa on pätevä ja tulee heti tehdyksi: sillä hinta, sata aurea, on varma, eli tämä hinta kuitenkin nousee, jos ostaja myy maan suuremmalla summalla.

8. Pomponius, On Sabinus, kirja IX.

Ei oston eikä myynnin voida katsoa tapahtuvan ilman myytävää omaisuutta; kuitenkin sato ja karjan tuotto voidaan asianmukaisesti tehdä oston kohteeksi; ja kun syntymät ovat tapahtuneet, koska kauppa on valmis, myynnin katsotaan olevan päättynyt. Jos myyjä kuitenkin on järjestänyt niin, että satoa ei kasvateta tai karjaa ei synny, ostokanne on pätevä.

1. Joskus kuitenkin ymmärretään, että kauppa on tehty ilman, että sen kohteena on omaisuus, kuten esimerkiksi silloin, kun osto tehdään sattumasta riippuvaiseksi; näin tapahtuu silloin, kun ostetaan kaloja tai lintuja, jotka on vielä pyydystettävä, tai rahaa, joka heitetään kansalle. Ostos tehdään myös, vaikka mitään ei tapahtuisi, koska se liittyy odotukseen. Jos osto koskee rahan heittämistä kansalle ja ostaja menettää hädän kautta sen, minkä hän oli saanut, ei synny ostovelvoitetta, koska osapuolten on katsottu halunneen niin.

9. Ulpianus, On Sabinus, kirja XXVIII.

On selvää, että molempien osapuolten suostumus on välttämätön kaikissa myynneissä ja ostoissa. Mutta jos he eroavat toisistaan joko hinnan tai jonkin muun kauppaan liittyvän seikan osalta, se on epätäydellinen. Jos siis minä luulin ostavani Kornelian pellon ja sinä luulisit myyväsi minulle Sempronian pellon, jos olemme eri mieltä kaupan kohteesta, kauppa on mitätön. Sama sääntö pätee, jos minä olin siinä käsityksessä, että olit myynyt minulle Stichuksen, ja sinä luulit, että olit myynyt minulle Pamphiluksen, joka oli poissa; sillä kun on erimielisyyttä kohteesta, on selvää, että kaupalla ei ole vaikutusta.

1. Jos nimestä ollaan eri mieltä, mutta esineestä ei ole erimielisyyttä, osto- ja myyntitapahtuma on epäilemättä pätevä; sillä nimivirheellä ei ole merkitystä, kun itse omaisuudesta on sovittu.

2. Näin ollen herää kysymys, jos itse esineestä ei ole erehdystä, mutta on erehdys siitä aineesta, josta se koostuu; kuten esimerkiksi jos etikka myydään viiniksi, kupari kullaksi tai lyijy hopeaksi tai joksikin muuksi hopeaa muistuttavaksi, onko kyseessä osto ja myynti. Marcellus sanoo Digestuksen kuudennessa kirjassa, että tässä tapauksessa on kyse ostosta ja myynnistä, koska kohteesta oli sovittu, vaikka oli tapahtunut erehdys sen aineen suhteen, josta se koostui. Olen samaa mieltä, mitä tulee viiniin ja etikkaan; sillä koska ne ovat hyvin lähellä samaa asiaa, toisin sanoen samaa ainetta, edellyttäen, että viini happamoituu, mutta jos se ei happamoitunut, mutta oli sitä alun perin, toisin sanoen jos se sisälsi etikkaa, katsotaan, että yksi asia on myyty toista vastaan. Muissa tapauksissa myynti oli kuitenkin mielestäni mitätön, kun oli tehty virhe sen aineen suhteen, josta tavarat koostuivat.

10. Paulus, On Sabinus, kirja V.

Tapaus olisi erilainen, jos osapuoli olisi tosiasiallisesti myynyt kultaa ja ostaja olisi luullut, että se oli arvoltaan vähäisempää metallia, sillä silloin myynti on pätevä.

11. Ulpianus, On Sabinus, XXVIII kirja.

Mitä voimme muuten sanoa, jos ostajana on ollut sokea mies tai jos aineessa on tapahtunut erehdys tai jos hän on ollut taitamaton aineiden luonteen havaitsemisessa; katsommeko, että osapuolet ovat sopineet omaisuudesta? Ja miten hän voi sopia siitä, joka ei ole nähnyt sitä?

1. Jos luulen ostavani neitsytorjan, vaikka hän todellisuudessa on nainen, osto on pätevä, sillä hänen sukupuolensa suhteen ei ole erehdystä. Jos kuitenkin myyn sinulle naisen ja sinä luulet ostavasi pojan, koska sukupuolella on erehdys, osto ja myynti ovat mitättömiä.

12. Pomponius, Quintus Muciuksesta, kirja XXXI.

Kaikissa edellä mainituissa kysymyksissä on otettava huomioon ostajien ja myyjien persoonallisuus eikä niiden, joiden kautta sopimusperusteinen kanneoikeus on saatu; sillä jos orjani tai poikani, joka on valvonnassani, tekee ostoksen omissa nimissään, minun läsnäollessani, ei ole kysymys siitä, mitä mieltä minä olen, vaan siitä, mitä sopimuksen tehnyt osapuoli ajattelee.

(13) Sama, On Sabinus, kirja IX.

Jos myytte orjan tietäen, että hänellä on tapana karata, joko jollekin orjistani tai taholle, jonka olen määrännyt ostamaan hänet, ja jälkimmäinen on tietämätön asiasta, mutta minä en ole, on varmaa, että ette ole vastuussa ostokanteesta.

14. Ulpianus, On Sabinus, kirja XXVIII.

Mutta mitä sanomme, jos molemmat osapuolet ovat erehtyneet sekä kaupan kohteen sisällöstä että luonteesta; kuten esimerkiksi silloin, kun minä luulen myyväni kultaa ja sinä luulet ostavasi kultaa, vaikka todellisuudessa metalli on messinkiä; tai kun esimerkiksi kaksi kanssaperillistä myy toiselle kanssaperilliselle korkeaan hintaan rannekorun, jonka sanotaan olevan kultaa, ja sitten paljastuu, että se onkin suurimmaksi osaksi kuparia? On katsottu, että kyseessä on myynti, koska rannerengas sisälsi jonkin verran kultaa, sillä jos esine on kullattu, vaikka luulen sen olevan kultaa, myynti on pätevä, mutta jos kupari myydään kullasta, myynti ei ole pätevä.

(15) Paulus, On Sabinus, kirja V.

Vaikka osapuolet voivat sopia kaupan kohteena olevasta esineestä, jos se kuitenkin luonnon kulun mukaisesti lakkaa olemasta ennen kuin kauppa on tehty, kauppa on mitätön.

1. Ostaja voi käyttää hyväkseen tietämättömyyttään, jos se ei ole äärimmäisen huolimattoman ihmisen tietämättömyyttä.
2. Jos myyt minulle oman omaisuuteni ja minä olen siitä tietämätön ja luovutat sen toiselle minun määräyksestäni, Pomponius ei katso, että omistusoikeuteni siirtyy, koska tarkoituksena ei ollut, että minun omaisuuteni siirtyisi toiselle, vaan että sinun omaisuutesi siirtyisi. Sama sääntö pätee siis silloin, kun aion antaa jonkin omaisuuteni toiselle ja sinä toimitat sen hänelle minun määräykselläni.

(16) Pomponius, On Sabinus, kirja IX.

Oman omaisuuteni ostaminen ei ole pätevää, tein sen sitten tietoisesti tai tietämättäni, mutta jos ostan sen tietämättäni, voin saada maksamani takaisin, koska mitään velvoitetta ei ole syntynyt.

1. Myynnin esteenä ei kuitenkaan ole se, että ostaja on nauttinut vain kyseisen omaisuuden käyttöoikeutta.

17. Paulus, Ediktistä, kirja XXXIII.

Tuomarin velvollisuus on kuitenkin tällaisessa tapauksessa alentaa hintaa.

18. Pomponius, On Sabinus, kirja IX.

Jos ostettu omaisuus on ostajan ja jonkun muun yhteisomistuksessa, on sanottava, että hintaa on alennettava samassa suhteessa ja että osto on pätevä osan omaisuudesta osalta ja pätemätön muun osan osalta. Jos orja isäntänsä määräyksestä osoittaa myydyn pellon rajat joko erehdyksessä tai petoksen vuoksi ja sisällyttää siihen enemmän maata kuin mitä lohkokon sisältyy, on katsottava, että hän osoitti rajalinjat siellä, missä hänen isäntänsä aikoi tehdä niin. Alfenus esittää saman mielipiteen, kun orja luovuttaa omistusoikeuden.

19. Sama, Quintus Muciuksesta, kirja XLI.

Se, minkä olen myynyt, ei tule ostajan omaisuudeksi, ellei hintaa ole maksettu minulle tai ellei maksusta ole asetettu vakuutta tai ellei luoteta ostajan vilpittömyyteen ilman vakuutta.

20. Sama, On Sabinus, kirja IX.

Sabinus esitti mielipiteenään, että jos haluamme, että meille valmistetaan jokin esine, kuten esimerkiksi patsas, maljakko tai vaate, sillä edellytyksellä, että annamme siitä vain rahaa, katsotaan, että tämä on todellinen myynti, eikä sitä voida pitää vuokrauksena, jos se, jolle esine on tarkoitus valmistaa, ei anna materiaalia. Tilanne on erilainen, kun minä toimitan maapohjan, jolle teidän on määrä rakentaa talo, koska tässä tapauksessa minä toimitan sen, mikä muodostaa rakennuksen sisällön.

21. Paulus, On Sabinus, kirja V.

Labeo sanoo, että sopimuksen epäselvyyden pitäisi pikemminkin vahingoittaa myyjää, joka mainitsi ehdot, kuin ostajaa, koska ensin mainittu olisi voinut ilmoittaa ne selvemmin ennen kuin mitään oli tehty.

(22) Ulpianus, On Sabinus, kirja XXVIII.

Ei ole tarpeetonta lisätä kauppasopimukseen seuraava virke, nimittäin: "Jos kiinteistö on jossakin suhteessa pyhä tai uskonnollinen, sitä ei oteta mukaan", sillä tämä koskee vain tiettyjä, rajoitetun laajuisia maa-alueita; sillä jos koko alue on uskonnollinen, pyhä tai julkinen, kauppa on mitätön.

23. Paulus, On Sabinus, kirja V.

Ostaja voi peruuttaa maksamansa summan sillä perusteella, että se ei ole kuulunut maksettavaksi.

24. Ulpianus, On Sabinus, kirja XXVIII.

Ostokanne voidaan nostaa, kun on kyse pienistä osuuksista, kuten edellä on todettu; koska vaikka paikka ei ehkä olekaan nimenomaisesti pyhä tai uskonnollinen, se sisältyy kuitenkin suurimpaan osaan ostetusta alueesta liitännäisenä.

25. Sama, On Sabinus, kirja XXXIV.

Jos kauppa tehdään seuraavin ehdoin: "Joko tämä tai tuo omaisuus", osto koskee sitä omaisuutta, jonka myyjä valitsee.

1. Se, joka myy kiinteistön, ei ole velvollinen luovuttamaan sitä ostajalle, kuten se, joka antaa lupauksen maasta stipulaattorille, on velvollinen tekemään.

(26) Pomponius, On Sabinus, kirja XVII.

Jos minä tietoisesti ostan jotakin sellaiselta henkilöltä, jonka omaisuutta on kielletty myymästä, tai sellaiselta, jolle on annettu aikaa päättää, ottaako hän kuolinpesän vastaan, sellaisilla ehdoilla, ettei hänellä ole valtuuksia vähentää kuolinpesän omaisuutta, minusta ei tule kyseisen omaisuuden omistajaa. Tilanne on kuitenkin toinen, jos ostan omaisuutta velalliselta, joka tietää, että hänen velkojiaan huijataan.

27. Paulus, On Sabinus, kirja VIII.

Se, joka ostaa omaisuutta keneltä tahansa, luullessaan sen kuuluvan hänelle, ostaa sen vilpittömässä mielessä; mutta sitä, joka ostaa mitä tahansa holhottavasta henkilöstä ilman holhoojan valtuutta tai jos häntä yllyttää huijari, jonka hän tietää, ettei hän ole holhoojansa, ei pidetä vilpittömässä mielessä ostajana; ja tätä mieltä oli myös Sabinus.

28. Ulpianus, On Sabinus, kirja XLI.

Ei ole epäilystäkään siitä, että kuka tahansa voi myydä toiselle kuuluvaa omaisuutta, sillä tässä tapauksessa on kyse myynnistä ja ostosta, mutta ostaja voidaan riistää omaisuudestaan oikeudenkäynnillä.

29. Sama, On Sabinus, kirja XLIII.

Kun orja myydään, hänen peculiumiaan ei myydä hänen mukanaan, ja siksi häntä ei katsota myydyksi peculiuminsa kanssa, riippumatta siitä, onko tätä ei varattu tai onko nimenomaisesti ilmoitettu, että myynti ei sisältänyt peculiumia. Näin ollen jos

orja on varastanut jotain, joka on osa peculiumia, se voidaan periä takaisin kanteella, aivan kuten mikä tahansa muu varastettu omaisuus, edellyttäen, että kyseinen omaisuus on joutunut ostajan käsiin.

30. Sama, Ediktistä, kirja XXXII.

Katson, että myyjällä on kuitenkin oikeus nostaa kanne tuotannosta samoin kuin myyntikanteesta.

31. Pomponius, On Sabinus, XXII kirja.

Jos peculiumiin on myöhemmin tullut lisäyksiä, ne on palautettava myyjälle, kuten esimerkiksi naispuolisen orjan jälkeläiset ja kaikki, mikä on saatu aliorjan työllä.

32. Ulpianus, Ediktistä, kirja XLIV.

Jos joku myy pankkitoimintaan käytettäviä kauppoja tai muita julkiselle maalle rakennettuja kauppoja, hän ei myy maata, vaan ainoastaan oikeuden; sillä koska nämä ovat julkisia kauppoja, niiden käyttö kuuluu yksin yksityisille henkilöille.

33. Pomponius, On Sabinus, kirja XXXIII.

Jossa kauppasopimukseen lisättiin seuraava lauseke: "Vesijuokset ja kourut pysyvät sellaisina kuin ne nyt ovat", eikä siihen ole lisätty, mitä vesijuoksuja tai kouruja tarkoitetaan, on ensinnäkin tarkasteltava osapuolten aikomusta. Jos tämä ei käy ilmi, on käytettävä myyjää vahingoittavaa tulkintaa, koska kieli on moniselitteinen.

34. Paulus, Ediktistä, kirja XXXIII.

Jos maa-alueen myynnissä todetaan, että: "Mukana on orja Stichus", eikä voida päätellä, kumpaa orjaa tarkoitetaan, jos on olemassa useita tämän nimisiä orjia ja ostaja on ajatellut yhtä ja myyjä toista, on todettu, että maan myynti on kuitenkin pätevä. Labeo sanoo kuitenkin, että se Stichus olisi toimitettava, jota myyjä oli ajatellut, eikä sillä ole suurta merkitystä, mikä oli orjan arvo, oliko hän arvokkaampi vai arvottomampi kuin se omaisuus, johon hän kuului, sillä joskus ostamme omaisuutta sen lisävarusteiden vuoksi, esimerkiksi kun talo ostetaan sen sisältämien marmoripatsaiden, patsaiden ja maalausten vuoksi.

(1) Kaikkea sitä omaisuutta, joka kenellä tahansa on joko hallussaan tai jonka hän voi myöhemmin hankkia, voidaan laillisesti myydä; mutta ei voida myydä sellaista, jonka joko luonnonlaki tai kansojen laki tai valtion tavat ovat poistaneet kaupankäynnin ulkopuolelle.

(2) Emme voi tietoisesti ostaa vapaata miestä, eikä voida hyväksyä ostoa tai sopimusta, joka perustuu oletukseen, että hänestä voi tulla orja; vaikka olemme todenneet, että omaisuutta, jota ei vielä ole olemassa, voidaan ostaa; sillä ei ole oikein ennakoita tällaista mahdollisuutta.

(3) Lisäksi, jos sekä ostaja että myyjä tietävät, että myyty omaisuus on varastettu, kumpikaan ei solmi sitoumusta. Jos vain ostaja on tietoinen asiasta, myyjä ei ole vastuussa; silti hän ei voi saada mitään takaisin kaupan perusteella, ellei hän vapaaehtoisesti toimita sitä, mitä hän on luvannut tehdä. Jos myyjä kuitenkin tiesi, että omaisuus oli varastettu, mutta ostaja ei tiennyt siitä, velvoite syntyy molemmille osapuolille; myös Pomponius totesi tämän.

(4) Oman omaisuuden osto on pätevä vain silloin, kun ostaja on alusta alkaen tarkoittanut saada sen myyjältä haltuunsa eikä ole voinut saada sitä muulla tavoin.

(5) On eri asia maistella ja eri asia mitata kaikkea myytäväksi tarjottua; sillä maistelu on eduksi, koska se antaa ostajalle oman tilaisuutensa hylätä se; mutta mittauksen avulla hän voi vain todeta ostoksen määrän, ei sitä, onko tavara myyty liian suuresta vai liian pienestä summasta.

(6) Jos osto tehdään seuraavin ehdoin: "Joko Stichus tai Pamphilus ostetaan minulta", myyjällä on oikeus luovuttaa kumpi haluaa, kuten määräyksissä on tapana; mutta jos jompikumpi heistä kuolee, jäljelle jäänyt on luovutettava, ja näin ollen ensimmäisen orjan riski siirtyy myyjälle ja toisen ostajalle. Mutta jos molemmat kuolevat, hinta on silti maksettava, sillä toisen eloonjäänyt on aina ostajan vastuulla. Samaa on sanottava, jos ostajalla olisi oikeus valita, kumman hän haluaisi saada; edellyttäen, että hänelle jätettäisiin vain se, kumman hän ostaa, eikä se, tekeekö hän ylipäätään mitään ostoa.

(7) Edunvalvoja, ei voi ostaa holhoutensa omaisuutta. Sama sääntö ulottuu samankaltaisiin tapauksiin, eli kuraattoreiden, asiamiesten ja muiden liiketoimintaa hoitavien henkilöiden tapauksiin.

35. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja X.

Koska vakuus maksetaan usein ostaja tehtäessä, tästä ei seuraa, että jos näin ei tehdä, sopimus on mitätön, vaan ainoastaan se, että voidaan helpommin todistaa, että hinnasta on sovittu.

(1) On vakiintunut käsitys, että kauppa on epätäydellinen, kun myyjä sanoo ostoa haluavalle osapuolelle: "Voitte ostaa tämän hinnalla, jonka haluatte antaa, tai hinnalla, jonka pidätte oikeudenmukaisena, tai hinnalla, jonka katsotte tavarahan olevan arvokas."

(2) Eräät viranomaiset katsovat, että sopimusta ei voida tehdä tappavan myrkyin ostamisesta, koska kumppanuudella tai toimeksiannolla ei ole voimaa tapauksessa, jossa on kyse rikollisuudesta. Tämä mielipide voidaan tosiaankin hyvin perustellusti esittää sellaisten aineiden osalta, joita ei voida tehdä käyttökelpoisiksi, vaikka niihin lisättäisiin jotakin muuta. Aineista, jotka sekoitettuna muihin aineisiin menettävät haitallisuutensa siinä määrin, että niistä voidaan valmistaa vastalääkkeitä ja muita terveellisiä lääkkeitä, on kuitenkin oltava eri mieltä.

(3) Jos joku kääntää ystävänsä, joka oli lähdessä matkalle, etsimään pakenevaa orjaansa ja, jos tämä löytää hänet, myymään hänet, hänen ei voida sanoa toimineen senaatin asetuksen vastaisesti, koska hän ei myynyt häntä, eikä myöskään hänen ystävänsä, jos tämä myi hänet hänen läsnä ollessaan. Myös ostajan, jos hän ostaa orjan, joka on läsnä, katsotaan tehneen laillisen kaupan.

(4) Jos ostettu omaisuus katoaa varkauden vuoksi, on ensin tarkasteltava, mitä osapuolten välillä oli sovittu sen säilyttämisestä. Jos näyttää siltä, että mitään sopimusta ei ole tehty, myyjältä olisi vaadittava samaa huolellisuutta sen säilyttämisessä kuin hyvä taloudenhoitaja noudattaisi oman omaisuutensa suhteen. Jos hän on noudattanut tällaista huolellisuutta ja omaisuus on kuitenkin kadonnut, hän on turvassa, sillä hän voi siirtää oikeutensa sen takaisin saamiseksi sekä henkilökohtaisen kanneoikeutensa ostajalle. Näin ollen meidän on tarkasteltava sen oikeudellista asemaa, joka myy toiselle kuuluvaa omaisuutta, sillä hänellä ei ole oikeutta kanteeseen sen takaisinsaamiseksi eikä myöskään henkilökohtaiseen kanteeseen. Tästä syystä häntä vastaan olisi annettava tuomio, sillä jos hän olisi myynyt oman omaisuutensa, hän olisi voinut siirtää nämä kanneoikeudet ostajalle.

(5) Kun on kyse esineistä, jotka määräytyvät painon, lukumäärän ja mittojen mukaan (kuten esimerkiksi vilja, viini, öljy ja hopea), kauppa katsotaan täydelliseksi niin näissä kuin muissakin tapauksissa vasta sitten, kun hinnasta on sovittu; ja toisinaan, vaikka hinnasta olisi sovittu, kauppa ei katsota täydelliseksi, ellei esineitä ole mitattu, punnittu tai laskettu. Kun kaikki viini, öljy, vilja tai hopea, vaikka niitä olisi kuinka paljon, myydään tiettyyn hintaan, sovelletaan samaa sääntöä kuin muunkin omaisuuden tapauksessa. Jos kuitenkin viini myytiin erillisissä ruukuissa ja öljy erillisissä astioissa, vilja erillisissä mitoissa ja hopea erillisissä punnituksissa, ja jokaiselle oli vahvistettu tietty hinta, herää kysymys, milloin osto oli täydellinen? Tämä kysymys voidaan esittää myös laskettavien esineiden osalta, kun hinta vahvistettiin tietyn määrän mukaan. Sabinus ja Cassius katsovat, että osto tuli täydelliseksi, kun esineet laskettiin, mitattiin tai punnittiin; koska kaupan katsotaan tapahtuneen sillä ehdolla, että ne mitataan yksittäisiin astioihin tai punnitaan punta kerrallaan tai lasketaan yksi kerrallaan.

(6) Jos siis lauma myydään kokonaisuutena tiettyyn hintaan, myynti katsotaan täydelliseksi sen jälkeen, kun hinnasta on sovittu; mutta jos eläimet myydään yksitellen tiettyyn hintaan jokaisesta eläimestä, sovelletaan sääntöjä, jotka olemme juuri esittäneet.

(7) Kun viiniä myydään viinikellarista esimerkiksi sata mittaa, on täysin totta (ja tämäkin näyttää olevan vakiintunutta), että se on täysin myyjän vastuulla ennen sen mittaamista. Sillä ei ole merkitystä, onko sadalle mitalle vahvistettu hinta vai onko jokaiselle mitalle sovittu oma hinta.

(8) Jos joku maata myydessään salaa ostajalta naapurinsa nimen, ja kun tämä sen saatuaan tietää sen, ei osta kiinteistöä, katsomme, että myyjä on vastuussa.

36. Ulpianus, Ediktistä, kirja XLIII.

Jos joku kauppa tehdessään asettaa omaisuudesta hinnan, jota hän ei odota saavansa, koska hän aikoo lahjoittaa kyseisen omaisuuden, hänen ei katsota myyneen sitä.

37. Sama, Disputations, kirja III.

Jos joku myy maa-alueen, joka on periytynyt hänelle perinnöllisen oikeuden perusteella, seuraavin ehdoin: "Voitte ostaa tämän maan samalla hinnalla, jolla testamentin antaja osti sen", ja myöhemmin todetaan, että testamentin antaja ei lainkaan ostanut sitä, vaan että se annettiin hänelle, katsotaan, että myynti tehtiin ilman mitään hintaa ja että se näin ollen muistutti ehdolla tehtyä myyntiä, joka on mitätön, jos ehto ei toteutunut.

38. Sama, Disputations, kirja VII.

Jos joku myy omaisuutta alhaisella hinnalla lahjoituksen tekemistä varten, myynti on pätevä; sillä me katsomme, että koko omaisuuden määrästä tehty myynti ei ole pätevä, jos se tehdään pelkästään lahjoituksen tekemistä varten, mutta kun omaisuus myydään alhaisemmalla hinnalla lahjoituksen vuoksi, ei ole epäilystäkään siitä, että myynti on pätevä. Tätä sääntöä sovelletaan yksityishenkilöiden välisiin liiketoimiin, mutta kun myynti tehdään alhaisempaan hintaan lahjoituksen vuoksi aviopuolisoiden välillä, sillä ei ole mitään vaikutusta.

(39) Julianus, Digest, kirja XV.

Jos velallinen on lunastanut velkojalleen pantatun omaisuuden, hän ei ole vastuussa myyntikanteesta oman omaisuutensa ostajana, ja kaikki velkojan oikeudet säilyvät ennallaan.

1. On todennäköistä, että jos joku myy oliiveja, jotka vielä roikkuvat puissa, ja sopii, että niistä saadaan kymmenen kiloa öljyä, että hänen tarkoituksenaan on ollut saada maksu siitä, mitä niistä saadaan kymmenen kilon öljyn määrään asti. Jos

ostaja voi siis saada kyseisistä oliiveista vain viisi puntaa öljyä, useat viranomaiset ovat katsoneet, että hän ei ole vastuussa enempää kuin viisi puntaa öljystä, jonka hän on saanut.

40. Paulus, Epitomes of the Digest of Alfenus, kirja IV.

Eräs mies, joka myi maa-alueen, totesi sopimuksessa: "että ostajan tulisi mitata maa-alue seuraavan kolmenkymmenen päivän kuluessa ja antaa hänelle ilmoitus mittauksesta, ja jos hän ei tee sitä tuossa ajassa, myyjä vapautuu velvoitteestaan." Tämä ei kuitenkaan ole totta. Ostaja ilmoitti mittauksesta ilmoitetussa määräajassa, ja maan todettiin olevan pienempi kuin hän oli olettanut, ja tästä syystä hän sai myyjältä rahaa. Myöhemmin hän myi maan, ja kun hän itse mittasi sen omalle ostajalleen, hän huomasi, että lohkolle oli hyvin paljon vähemmän maata kuin hän luuli. Heräsi kysymys, voisiko vajeen määrän periä takaisin myyjältä. Vastaus oli, että sopimusehdot olisi tutkittava. Jos nimittäin siinä olisi sanottu, että ostajan olisi mitattava maa-alue seuraavan kolmenkymmenen päivän kuluessa ja ilmoitettava omistajalle, kuinka paljon mittauksessa oli puutteita, ja ostaja olisi ilmoittanut siitä vasta kolmantenakymmenennen päivän kuluttua, siitä ei olisi ollut hänelle mitään hyötyä; mutta jos sopimuksessa olisi määrätty, että "ostajan on mitattava maa-alue seuraavan kolmenkymmenen päivän kuluessa ja ilmoitettava hänelle, kuinka paljon maata on mitattu", vaikka hän olisi ilmoittanut hänelle, että maa-alue oli oletettua pienempi, hän voisi useiden vuosien jälkeenkin nostaa kanteen vajauksen arvon palauttamiseksi.

(1) Maanmyyntisopimuksessa myyjä myönsi oikeuden veden hankkimiseen, ja heräsi kysymys, sisältyikö siihen myös tieoikeus veteen. Vastaus oli, että tämä näytti olleen osapuolten aikomus ja että myyjän oli näin ollen pakko myöntää tieoikeus.

(2) Eräs osapuoli, joka myi peltoa, ilmoitti, että se sisälsi kahdeksantoista jugerumia, ja sopi, että sen mittaamisen jälkeen hän saisi tietyn hinnan jokaisesta jugerumista. Pellon todettiin sisältävän kaksikymmentä jugeraa, ja katsottiin, että maksu kahdestakymmenestä jugerasta oli maksettava.

(3) Erään maa-alueen myyjä varasi viljan, joka oli kylvetty käsin, ja maa-alueella oli kasvanut sato varresta pudonneesta viljasta. Heräsi kysymys, sisältyikö tämä sopimukseen. Vastaus oli, että aikomusta olisi tarkasteltava huolellisesti, mutta sopimuksen ehtojen mukaan tarkoitus näytti olevan, että varresta pudonnut jyvä ei kuuluisi sopimukseen sen enempää kuin jos se olisi pudonnut kylväjän säkistä tai kasvanut lintujen pudottamista siemenistä.

(4) Kun osapuoli myi maa-alueen ja varasi sen koko sadon, katsottiin, että kaislikot ja hakattu puu kuuluivat mainittuun satoon.

(5) Orja totesi, että tynnyrit, jotka olivat hänen isäntänsä omistamalla maalla, kuuluivat siihen. Katsottiin, että tynnyrit, jotka maata viljellyt orja oli ostanut ja jotka kuuluivat hänen peculiumiinsa, oli luovutettava ostajalle.

(6) Myös pyörä, jolla vesi vedetään, on osa rakennusta samoin kuin ämpäri.

41. Julianus, On Urseius Ferox, kirja III.

Eräs henkilö yritti ostaa erään maa-alueen toiselta, joka oli rasittanut sen, sillä yhteisymmärryksellä, "että se katsottaisiin hänen ostamukseen, jos myyjä vapauttaa maan, edellyttäen, että hän tekee sen ennen heinäkuun kalendaa". Heräsi kysymys, voiko hän tällaiseen sopimukseen perustuvan ostokanteen nostaa asianmukaisesti pakottaakseen myyjän poistamaan rasitteen maasta. Vastaus oli, että meidän olisi selvitettävä ostajan ja myyjän aikomus, sillä jos tarkoituksena oli ollut, että myyjä poistaisi panttioikeuden maasta ehdottomasti ennen heinäkuun kalenteria, ostokanne olisi nostettava, jotta hänet pakotettaisiin tekemään niin, ja että ostoa ei ollut ymmärretty tehdyksi ehdollisena; kuten esimerkiksi, jos ostaja olisi osoittanut myyjälle seuraavaa: "Ostan maasi, jos poistat siihen kohdistuvan panttioikeuden ennen heinäkuun kalenteria" tai "Jos lunastat sen Titiukselta ennen kyseistä päivämäärää". Jos osto on tehty tietyin ehdoin, oikeudenkäyntiä ei voida aloittaa ennen kuin ehto on täytetty.

1. Myitte minulle hopealla päällystetyn pöydän sillä oletuksella, että se oli kiinteä, eikä kumpikaan meistä tiennyt, että se ei ollut sitä. Kauppa on mitätön, ja siitä maksetut rahat voidaan periä takaisin.

42. Marcianus, Institutes, kirja I.

Isännät eivät voi itse tai asiamiehensä välityksellä luopua orjista, vaikka nämä olisivat syyllistyneet rikoksiin, saadakseen ne taistelemaan villipetojen kanssa. Jumalalliset veljet totesivat tämän myös eräässä rescriptumissa.

43. Florentinus, Institutes, kirja VIII.

Se, mitä myynnin yhteydessä sanotaan omaisuutta ylistävästi, ei sido myyjää, jos totuus on selvästi ilmeinen; kuten esimerkiksi silloin, kun myyjä sanoo, että orja on komea tai talo hyvin rakennettu. Jos hän kuitenkin väittää, että orja on hyvin koulutettu tai taitava käsityöläinen, hänen on tehtävä väitteistään totta, koska hän on myynyt omaisuuden korkeampaan hintaan niiden vuoksi.

1. On olemassa tiettyjä lupauksia, jotka eivät sido myyjää, jos omaisuus on sellaisessa kunnossa, ettei ostaja voi olla siitä tietämätön; kuten esimerkiksi silloin, kun joku ostaa orjan, jonka silmät on revitty irti, ja myyjä tekee lupauksen hänen terveydestään, sillä hänen katsotaan tehneen lupauksen kaikista muista ruumiinosista, lukuun ottamatta sitä, jossa hän pettää itseään.

2. Myyjän on taattava, että hän ei ole syyllistynyt vilpilliseen tarkoitukseen; tämä ei koske ainoastaan tapauksia, joissa hän puhuu epäselvästi petoksen tarkoituksessa, vaan myös tapauksia, joissa hän petollisesti ja taidokkaasti salailee.

44. Marcianus, Säännöt, kirja III.

Jos joku ostaa kaksi orjaa samaan aikaan samaan hintaan ja toinen heistä kuolee ennen kuin kauppa on tehty, eloonjääneen osto on mitätön.

45. Sama, Säännöt, kirja IV.

Labeo toteaa viimeaikaisten tapausten kirjassa, että jos joku ostaa uutena vaatteita, jotka on kunnostettu, Trebatius on katsonut, että ostajalle on korvattava hänen osuutensa verran, jos hän tietämättään osti kunnostetut vaatteet. Myös Pomponius hyväksyy tämän mielipiteen, johon Julianus yhtyy, sillä hän sanoo, että jos myyjä oli tietämätön siitä, että vaate ei ollut uusi, hän on vastuussa vain itse omaisuuden arvosta, mutta jos hän oli tietoinen asiasta, hän on vastuussa myös vahingosta, jonka ostaja on tästä syystä kärsinyt, aivan kuten jos hän olisi tietämättään myynyt kullalla päällystetyn maljakon kiinteäksi maljakoksi, sillä hänen on korvattava myymästään kullasta.

46. Sama, ilmiantajista.

Julkista virkaa hoitavan ei ole lainmukaista ostaa itselleen tai jollekin muulle henkilölle kuuluvaa omaisuutta; muussa tapauksessa hän ei ainoastaan menetä omaisuutta, vaan hänet voidaan Severuksen ja Antoninuksen perustuslain mukaisesti myös haastaa nelinkertaiseen vahingonkorvaukseen. Tämä sääntö koskee myös keisarillisen talouden hoitajaa. Sitä voidaan kuitenkin soveltaa vain, jos kyseiselle virkamiehelle ei ole nimenomaisesti myönnetty lupaa tällaiseen ostoon.

(47) Ulpianus, On Sabinus, kirja XXIX.

Jos peltoon liitetään vesijohdon palvelusoikeus, oikeus veden ottamiseen siirtyy ostajalle, vaikka siitä ei olisi sanottu mitään; aivan kuten myös putket, joiden kautta vesi johdetaan, siirtyvät,

(48) Paulus, On Sabinus, kirja V.

Vaikka ne ovatkin talon ulkopuolella.

49. Ulpianus, On Sabinus, XXIX kirja.

Ja vaikka oikeutta veden ottamiseen ei seuraa siitä syystä, että se on menetetty; silti putket ja ojat, niin kauan kuin ne ovat yhteydessä, kuuluvat ostajalle osana kiinteistöä. Tämän Pomponius totesi myös kymmenennessä kirjassa.

50. Sama, Ediktistä, XI kirja.

Labeo kirjoittaa, että jos myytte minulle kirjaston sillä ehdolla, että kampanjalaiset kymmenykset myyvät minulle tontin, jolle voin rakentaa kirjaston, enkä ole syyllinen siihen, etten hanki jälkimmäistä, voidaan epäilemättä nostaa *De praescriptis verbis* -kanne, jolla minut pakotetaan noudattamaan sitä. Katson, että myös myyntikanne voidaan nostaa, aivan kuin ehto olisi täytetty, koska ostaja on vastuussa siitä, että ehtoa ei ole täytetty.

51. Paulus, Ediktistä, kirja XXI.

Myytyyn maa-alueeseen rajoittuvia rantoja ei oteta mukaan jälkimmäisen mittaukseen, koska ne eivät kuulu kenellekään, vaan ne ovat kansojen lain mukaan kaikkien käytettävissä; ja tämä koskee myös maanteitä sekä uskonnollisia ja pyhiä paikkoja. Siksi on tapana säätää myyjän mahdollisesta edusta nimenomaisesti toteamalla, että maantiet, purojen rannat ja julkiset paikat eivät sisälly kiinteistön mittaukseen.

52. Sama, Ediktistä, kirja LIV.

Senaatti määräsi, että kukaan ei saa purkaa rakennusta kaupungissa tai maalla saadakseen siitä enemmän, eikä kukaan saa ostaa tai myydä mitään sen materiaaleja kaupankäynnin yhteydessä. Senaatin tätä asetusta rikkoville määrätty rangaistukset ovat seuraavat: se, joka on tehnyt oston, joutuu maksamaan kaksinkertaisen summan hintaan nähden julkiseen kassaan, ja sen osalta, joka on myynyt materiaalit, myynti katsotaan mitättömäksi. On selvää, että jos maksatte minulle ostorahan, koska teidän on maksettava kaksinkertainen summa valtionkassaan, voitte periä sen takaisin minulta, koska myynti on minun osaltani mitätön. Tämä senaatin asetus tulee voimaan paitsi silloin, kun osapuoli myy maalaiskuntansa tai kaupunkiasuntonsa, myös silloin, kun hän myy toiselle kuuluvan.

53. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja XXVIII.

Jotta omaisuus siirtyisi ostajalle, ei ole olennaista, maksetaanko kauppahinta tai annetaanko siitä vakuus. Se, mitä olemme todenneet vakuuden osalta, on ymmärrettävä laajemmin sovellettavaksi silloin, kun myyjälle annetaan kauppahinnan vakuus millä tahansa tavalla, esimerkiksi toisen velallisen avulla tai antamalla pantti; ja näissä tapauksissa kyse on samasta asiasta kuin jos hinta olisi tosiasiallisesti maksettu.

54. Paulus, Curule Aedilesin ediktiosta, I kirja.

Jos omaisuus on myyty hyvässä uskossa, kauppaa ei pitäisi mitätöidä vähäpätöisestä syystä.

55. Sama, Curule Aedilesin ediktistä, kirja II.

Vastikkeettoman ja kuvitteellisen myynnin ei katsota tapahtuneen lainkaan, ja siksi omaisuuden vieraantumista ei oteta huomioon.

56. Sama, Ediktistä, kirja L.

Jos joku myy naispuolisen orjan sillä ehdolla, että häntä ei saa prostituoida, ja jos tätä rikotaan, hänellä on oikeus ottaa hänet takaisin; hänellä on siihen valta, vaikka orja olisi kulkenut useiden ostajien käsien kautta.

57. Paulus, On Plautius, kirja V.

Ostin talon, ja sekä myyjä että minä itse olimme kauppaa tehtäessä tietämättömiä siitä, että talo oli poltettu. Nerva, Sabinus ja Cassius sanovat, että mitään ei myyty, vaikka tontti olikin jäljellä, ja että maksetut rahat voitiin periä takaisin kanteella. Jos kuitenkin jokin osa rakennuksesta jäi jäljelle, Neratius sanoo, että tämänkaltaisissa kysymyksissä on tärkeää selvittää, kuinka suuri osa rakennuksesta vältti tuhoutumisen, ja jos suurin osa siitä paloi, ostajaa ei voida pakottaa täyttämään sopimusta, ja hän voi jopa saada takaisin maksamansa summan. Jos kuitenkin puolet talosta tai jopa vähemmän kuin puolet paloi, ostaja on pakotettu noudattamaan kaupan ehtoja sen jälkeen, kun omaisuus on arvioitu hyvän kansalaisen harkinnan mukaisesti, ja tulipalon aiheuttama arvon aleneminen on vähennettävä ostajan maksettavasta summasta.

1. Mutta jos myyjä tiesi, että talo oli palanut, ja ostaja ei tiennyt siitä, kauppa ei ole pätevä, jos koko rakennus oli tuhoutunut ennen kaupan tekemistä. Jos kuitenkin jokin osa rakennuksesta on jäljellä, kauppa on pätevä, ja myyjän on palautettava ostajalle hänen osuutensa siitä, mikä tuhoutui.

2. Samoin kysymystä on käsiteltävä myös päinvastaisesta näkökulmasta, toisin sanoen silloin, kun ostaja tiesi, että talo oli palanut, mutta myyjä ei tiennyt siitä; tässä tapauksessa kaupan on oltava voimassa, ja ostajan on maksettava koko kauppahinta myyjälle, ellei näin ole jo tehty, sillä jos se on maksettu, sitä ei voida periä takaisin.

3. Jos sekä ostaja että myyjä tiesivät, että talo oli kokonaan tai osittain tuhoutunut tulipalossa, kaupalla ei ole vaikutusta, koska petos on kuitattu molemmin puolin, eikä vilpittömyydestä riippuvainen sopimus voi pysyä voimassa, jos molemmat osapuolet ovat syyllistyneet petokseen.

58. Papinianus, Kysymyksiä, kirja X.

Maan ostoa ei katsota tehdyksi sopimukseksi silloin, kun sillä sijaitsevat puut ovat kaatuneet tuulen mukana tai palaneet tulipalossa, jos kauppa on tehty mainittujen puiden vastineeksi (kuten esimerkiksi oliivipuiden tapauksessa), ja tämä pätee riippumatta siitä, oliko myyjä tietoinen tästä seikasta vai ei. Sillä riippumatta siitä, oliko ostaja tietoinen asiasta vai ei, tai olivatko molemmat osapuolet tietoisia siitä, sovelletaan samaa sääntöä, joka on aiemmissa tapauksissa vahvistettu rakennusten osalta.

59. Celsus, Digest, kirja VIII.

Kun myydään maa-alue eikä ilmoiteta, että se on parhaassa mahdollisessa kunnossa, Quintus Muciuksen näkemys on oikea, nimittäin se, että myyjän on luovutettava omaisuus ei vapaaksi kaikista rasitteista, vaan sellaisena kuin se oli tuolloin. Saman on sanottava pätevän myös kaupunkitiloihin.

(60) Marcellus, Digest, kirja VI.

Maakaupan ehtoihin sisältyi, että ostajalla oli oikeus saada kuusikymmentä tynnyriä sen oheislaitteena, ja koska niitä oli sata, myyjällä katsottiin olevan valta valita ne, jotka hän halusi toimittaa.

61. Sama, Digest, kirja XX.

Mielestäni voin ostaa oman omaisuuteni ehdollisena, koska voisi tulla tapaus, jossa se lakkaisi olemasta minun omaisuuttani.

62. Modestinus, Säännöt, kirja V.

Jos henkilö hoitaa julkista virkaa jossakin maakunnassa tai palvelee siellä sotilaana, hän ei voi ostaa maata kyseisestä maakunnasta, ellei valtiovarainministeriö myy hänen esi-isilleen kuulunutta omaisuutta.

1. Jos joku tietämättään ostaa pyhiä, uskonnollisia tai julkisia paikkoja olettaen niiden kuuluvan yksityishenkilöille, osto katsotaan pätemättömäksi, ja ostaja voi nostaa myyntikanteen myyjää vastaan saadakseen takaisin sen edun, joka hänellä oli siitä, ettei häntä petetty.

2. Kun omaisuutta ostetaan irtotavarana, se tapahtuu ostajan vastuulla, jos myyjä ei ole syyllistynyt petokseen, vaikka omaisuutta ei olisikaan siirretty.

(63) Javolenus, On Cassius, kirja VII.

Jos isäntä määrää orjansa myymään omaisuutta tietylle henkilölle, ja tämä myy sen toiselle, myynti ei ole pätevä. Sama sääntö pätee myös vapaaseen henkilöön, sillä myyntiä ei voida tehdä sellaiselle taholle, jolle omistaja ei ole halunnut, että omaisuus myydään.

1. Kun maa-alueen sisältö on kuvattu, on tarpeetonta mainita viereisten maa-alueiden rajat. Jos ne mainitaan, on tarpeen mainita myös niiden myyjien nimet, joilla sattuu olemaan viereistä maata.

64. Sama, Kirjeet, kirja II.

"Tämä maa-alue on ostettu minulle ja Titiukselle." Kysyn, sisältääkö myynti osan mainitusta maasta vai koko maan, vai onko se mitätön? Vastasin: Titiuksen maininta on mielestäni tarpeeton, ja siksi koko maa-alueen osto on minun.

65. Sama, Kirjeet, kirja XI.

Teidän ja minun välillämme tehtiin sopimus siitä, että myisitte minulle tietyn määrän laattoja erityishintaan. Mitä tekisitte tällaisessa tapauksessa, pitäisittekö sitä myyntinä vai vuokrasopimuksena? Vastaus oli, että jos oli sovittu, että minä toimitan teille materiaalin maalleni valmistettavia laattoja varten, se olisi mielestäni osto eikä vuokrasopimus; sillä vuokrasopimus on olemassa vain silloin, kun materiaali, josta jotain valmistetaan, pysyy aina saman osapuolen omaisuutena, mutta aina kun sitä vaihdetaan ja vieraannutetaan, kauppa olisi ymmärrettävä pikemminkin ostoksi kuin vuokrasopimukseksi.

66. Pomponius, Quintus Muciuksesta, XXXI kirja.

Maata myytäessä on taattava tietyt asiat, vaikka ne eivät ehkä sisällykään sopimukseen; esimerkiksi se, että ostaja ei menetä maata tai sen käyttöoikeutta paremman omistusoikeuden väittämällä. On myös tiettyjä asioita, joista myyjän ei ole pakko huolehtia, ellei niitä ole nimenomaisesti mainittu; tällaisia ovat esimerkiksi tieoikeus, polku, tie, jota pitkin karjaa voidaan ajaa, ja vesistö. Tätä sääntöä sovelletaan myös kaupunkipalveluksiin.

1. Jos myytyyn maahan liittyy palvelusoikeus, eikä myyjä ole maininnut siitä, vaan on tietoinen siitä, mutta on vaiennut siitä, ja tästä syystä kiinteistön ostaja on menettänyt palvelusoikeuden, koska hän ei ole tietämättömyyttään käyttänyt sitä lain määräämänä aikana; eräät viranomaiset katsovat hyvin perustellusti, että myyjä on vastuussa ostokanteesta petoksen perusteella.

2. Quintus Mucius sanoo, että jokainen, joka mainitsee raaka-aineet, jotka eivät kuulu taloon tai maa-alueeseen, sanoo saman asian kahdesti, sillä raaka-aineet ovat asioita, jotka eivät kuulu taloon eivätkä maahan.

67. Sama, Quintus Muciuksesta, kirja XXXIX.

Kun omaisuus luovutetaan, siirretään sen omistusoikeus toiselle osapuolelle sen tarvikkeineen, toisin sanoen samassa tilassa kuin jos omaisuus olisi jäänyt omiin käsiin; ja tämä sääntö pätee kaikkiin siviilioikeuden mukaisiin tapauksiin, ellei nimenomaisesti ole toisin mainittu.

68. Proculus, Epistolat, kirja VI.

Jos myydessänne maa-aluetta ilmoitatte sopimuksessa, että kaikki se, mitä peritte vuokralaiselta vuokranantajalta vuokrana, kuuluu ostajalle; katson, että teidän on paitsi osoitettava vilpittömyyttä myös noudatettava huolellisuutta mainitun vuokran perimisessä; toisin sanoen teidän on vältettävä kaikkea vilpillistä tarkoitusta, mutta myös kaikkea huolimattomuutta.

1. Joillakin henkilöillä on tapana lisätä nämä sanat: "Myyjä ei ole vilpillisessä tarkoituksessa", ja vaikka tätä ei lisättäisikään, vilpillistä tarkoitusta ei pitäisi olla.

2. Myyjän ei katsota olevan vapaa vilpillisestä tarkoituksesta, jos hän suorittaa jonkin teon tai tehdään jotakin estääkseen ostajaa saamasta maata haltuunsa. Tässä tapauksessa voidaan siis nostaa ostokanne, ei sen vuoksi, että myyjä pakotetaan luovuttamaan pelkkä hallintaoikeus, koska voi monesta syystä käydä niin, että hän ei voi sitä tehdä, vaan sen vuoksi, että jos hän on syyllistynyt tai syyllistyy nyt vilpilliseen mielenosoitukseen, voidaan arvioida vahingonkorvaus siitä.

69. Sama, Kirjeet, kirja XI.

Rutilia Polla osti Sabatinin tilan kulmassa olevan järven ja kymmenen jalkaa maata mainitun järven ympärillä. Kysyn, jos järvestä tulisi suurempi, ovatko Rutilia Pollalle kuuluvat kymmenen jalkaa maata ne, jotka ovat veden alla, vai ne kymmenen jalkaa veden ympärillä, kun järvi on kasvanut? Proculus vastasi: "Olen sitä mieltä, että järvi, jonka Rutilia Polla osti, myytiin hänelle siinä kunnossa, jossa se oli tuolloin, yhdessä niiden kymmenen jalan maa-alueen kanssa, jotka silloin ympäröivät i?, ja koska järvi on myöhemmin kasvanut kooltaan, hänellä ei pitäisi olla oikeutta saada hallussaan enemmän maata kuin hän osti.""

70. Licinius Rufinus, Säännöt, kirja VIII.

Monet viranomaiset katsoivat, että vapaan miehen osto voitiin tehdä, jos kauppa tehtiin tosiasioista tietämättömien osapuolten kesken. On päätetty, että sama sääntö pätee myös silloin, kun myyjä tietää, että asia on näin, ja ostaja on siitä tietämätön; sillä jos ostaja, joka tietää miehen olevan vapaa, ostaa hänet, kauppa on mitätön.

71. Papirius Justus, Constitutions, kirja I.

Keisarit Antoninus ja Verus käyttivät seuraavia sanoja Sextus Verukselle osoitetussa reskriptissä: "On sopijapuolten vallassa vahvistaa sen viinin hinta ja mitta, josta he neuvottelevat, sillä ketään ei voida pakottaa myymään, jos hän ei ole tyytyväinen tavaran hintaan tai mittaan; erityisesti silloin, kun maan tapaa ei ole rikottu." Tämä ei ole mahdollista.

(72) Papinianus, Kysymyksiä, kirja XII.

Jos osapuolet sopimuksen tekemisen jälkeen vähentävät jotakin ostetusta omaisuudesta, tämän katsotaan sisältyvän alkuperäiseen sopimukseen, mutta jos he tekevät lisäyksiä, nämä eivät mielestämme kuulu sopimukseen. Näin tapahtuu silloin, kun lisätään jotakin, joka tukee ostoa; esimerkiksi kun annetaan takaus kaksinkertaisesta summasta tai kun takaus annetaan yhdessä takaajan kanssa. Mutta jos ostaja nostaa kanteen, jossa sopimus ei ole pätevä, ja

myös myyjä nostaa kanteen, hänellä on myös oikeus vedota poikkeukseen. Hyvin perustellusti on kysytty, sovelletaanko samaa sääntöä silloin, kun hintaa on myöhemmin korotettu tai alennettu, koska oston sisältö muodostuu hinnasta. Paulus toteaa eräässä huomautuksessa, että jos kaikki pysyy alkuperäisessä kunnossaan ja myöhemmin tehdään sopimus hinnan korottamisesta tai alentamisesta, osapuolten katsotaan peruuttaneen entisen sopimuksensa ja uuden oston tapahtuneen.

1. Papinianus sanoo, että jos kauppa tehdään seuraavin ehdoin, nimittäin: "Tämä myynti on mitätön, jos se liittyy johonkin pyhään, uskonnolliseen tai julkiseen asiaan", ja omaisuus ei ole julkisessa käytössä vaan kuuluu valtiovarainministeriölle, sen myynti on pätevä, eikä myyjä voi vedota poikkeukseen, koska se ei ole voimassa.

73. Sama, Opinions, kirja III.

Jos temppelejä tuhoutuu maanjäristyksessä, rakennuksen paikka ei ole profaani, eikä sitä siksi voida myydä.

1. Jos maata on käytetty puutarhaksi tai muuhun viljelyyn hautaa ympäröivän muurin sisäpuolella, se on profaani ja kuuluu ostajalle, ellei myyjä ole nimenomaisesti tehnyt siitä poikkeusta.

74. Sama, Määritelmät, I kirja.

Omistusoikeuden katsotaan siirtyneen, kun kauppatavaraa sisältävän varaston avaimet on luovutettu, edellyttäen, että ne luovutetaan kyseisessä varastossa; ja kun näin on tehty, ostaja saa välittömästi omistusoikeuden ja hallinnan, vaikka hän ei avaisikaan varastoa; ja jos kauppatavara ei kuulu myyjälle, käyttöoikeus alkaa välittömästi.

75. Hermogenianus, Epitomes of Law, kirja II.

Jos joku myy maa-alueen sillä ehdolla, että hän itse pitää sen vuokralla tai maksamalla tietyn summan, tai että ostaja ei voi myydä sitä kenellekään muulle kuin myyjälle itselleen, tai jos on sovittu jostakin vastaavasta määräyksestä, myyjällä on oikeus nostaa myyntikanne saadakseen ostajan noudattamaan sopimustaan.

(76) Paulus, Opinions, kirja VI.

Varastoon haudattujen tynnyreiden katsotaan siirtyneen edellisen myynnin yhteydessä, ellei niitä ole nimenomaisesti vapautettu.

1. Henkilö, joka astuu ostajan oikeuksien jatkajaksi, voi käyttää samaa puolustautumiskeinoa, jota ostaja itse olisi voinut käyttää, mukaan lukien jopa pitkäaikaiseen hallussapitoon perustuva vanhentumisperuste, jos molempien ostajien hallussapito on kestänyt laissa säädetyn ajan.

77. Javolenus, On the Last Works of Labeo, kirja IV.

Eräässä maan myyntisopimuksessa varattiin kyseisellä maalla olevat louhokset, missä tahansa ne sijaitsivatkin, ja pitkän ajan kuluttua kyseiseltä maalta löytyi louhoksia. Tubero katsoi, että ne kuuluivat myyjälle; Labeo katsoi, että olisi otettava huomioon aikomus, ja jos sitä ei voitu todeta, mainittuja louhoksia ei voitu pitää varattuina, sillä kukaan ei myisi tai varaisi jotain, mitä ei ole olemassa, eikä louhoksia ole olemassa, elleivät ne ole näkyvissä ja ellei niitä käytetä. Jos tulkinta olisi toisenlainen, koko alue olisi louhos, jos koko alueen alla olisi kiveä. Hyväksyn tämän lausunnon.

(78) Labeo, Viimeiset teokset, Javolenuksen Epitomeja, kirja IV.

Eräässä sopimuksessa todettiin, että eräässä kaupassa mainitut tietyt vesiputket kuuluivat ostajalle. Heräsi kysymys, oliko rakennus, josta vesi johdettiin putkien kautta, lisärakennus? Vastasin, että näytti siltä, että tarkoituksena oli, että se olisi liitännäinen, vaikka tämä ei sisältynyt kirjalliseen asiakirjaan.

1. Ostitte maa-alueen tietystä henkilöstä, jonka pojan holhousta te myöhemmin hoiditte, mutta ette saanut kyseistä maata haltuunne. Totesin, että hallintaoikeus voitaisiin luovuttaa teille, kun saatte holhottavan ja hänen perheensä poistumaan tiloista, ja että sen jälkeen voisitte ottaa sen haltuunne.

2. Eräs mies osti maa-alueen sillä ehdolla, että sen hallinta luovutetaan hänelle heti, kun hinta on maksettu. Hän kuoli jättäen jälkeensä kaksi perillistä, ja jos toinen heistä maksaisi koko summan, hän voisi pitää osuutensa osituskanteessa; mutta jos hän maksaisi vain osan hinnasta, hän ei voisi nostaa ostokannetta myyjää vastaan, koska näin sovittua velkaa ei voi jakaa.

3. Jos myytte leikkaamatonta viljaa ja sitoudutte korvaamaan kaikki väkivallan tai huonon sään aiheuttamat menetykset, ja mainittu vilja tuhoutuu lumisateessa; jos sade oli hyvin suuri ja suurempi kuin mitä siihen vuodenaikaan yleensä tapahtuu, voitte nostaa ostokanteen teitä vastaan.

79. Javolenus, Labeon viimeisistä töistä, kirja V.

Myyt puolet eräästä maa-alueesta sillä ehdolla, että ostaja vuokraa sinulle toisen puolen, jonka varasit kymmeneksi vuodeksi tietyllä, vuosittain maksettavalla vuokralla. Labeo ja Trebatius kiistävät, että myyntiä vastaan voidaan nostaa kanne, jolla ostaja velvoitetaan noudattamaan sitä, mitä hän on sopinut. Olen päinvastaista mieltä, vaikka olisit myynyt maan hyvin alhaisella hinnalla, jotta tämä vuokrasopimus voitaisiin tehdä sinulle; sillä tämän katsotaan kuuluvan maan hintaan, koska se on myyty tämän sopimuksen nojalla. Tämä on tämänhetkinen laki.

80. Labeo, Viimeiset teokset, Javolenuksen Epitomeja, kirja V.

Kun myyjä varaa kaupassa kaikki käsin kylvetetyt viljelykasvit, ei pidetä varattuina niitä, jotka on pysyvästi istutettu, vaan ainoastaan niitä, jotka tavallisesti kylvetään joka vuosi, jotta niiden sato voidaan kerätä; sillä jos tätä tulkittaisiin toisin, kaikki viiniköynnökset ja puut katsottaisiin varatuiksi.

(1) Totesin, että kiinteistöä ei voida ostaa seuraavin ehdoin, nimittäin "Minulla on oikeus saada taloni ulkonemaan sinun talosi päälle", ja että tästä syystä voidaan nostaa ostokanne.

(2) Oikeus hakata puuta myytiin viideksi vuodeksi, ja heräsi kysymys, kenelle mahdollisesti putoavat tammenterhot kuuluisivat? Olen tietoinen siitä, että Servius esitti näkemyksensä, että tässä tapauksessa on noudatettava sitä, mikä näytti olevan osapuolten tarkoitus. Jos tätä ei kuitenkaan voida selvittää, kaikki tammenterhot, jotka putosivat puista, joita ei kaadettu, kuuluvat myyjälle, ja ne, jotka jäivät puihin, jotka kaadettiin, ovat ostajan omaisuutta.

(3) Kenenkään ei voida katsoa myyneen omaisuutta, jonka omistusoikeus on kyseenalainen, ellei sitä ole luovutettu ostajalle, sillä kyseessä on joko vuokrasopimus tai muunlainen sopimus.

81. Scaevola, Digest, kirja VII.

Kun Titius lainasi tietyn summan korkoa vastaan, hän pantti tai kiinnitti maita ja antoi takaajaksi Luciuksen, jonka hän lupasi vapauttaa vastuusta seuraavien kolmen vuoden kuluessa, ja jos hän ei tekisi niin määrättyä ajankohtana ja takaaja maksaisi velan, hän määräsi Luciuksen pitämään ostajana velkojilleen ne maat, jotka hän oli rasittanut. Kysyn, jos Titius ei vapauttaisi Luciusta takaajana ja maksaisi velkojalle, olisiko hän edellä mainittujen maiden ostaja? Vastaus oli, että jos takaaja saisi maat ostona eikä sitoumuksen perusteella, osto olisi tehty ehdolla ja sitoumus olisi syntynyt.

1. Lucius Titius lupasi toimittaa vuosittain sata tuhatta mittaa viljaa omalta maaltaan Gaius Seiuksen maalle. 2. Lucius Titius myi tämän jälkeen maansa ja lisäsi sopimukseen seuraavat sanat: "Lucius Titiuksen maa myydään tänään, ja sitä pidetään hallussaan samoin oikeuksin ja samoin ehdoin kuin se on nyt myyjän hallussa". Kysyn, onko ostaja vastuussa Gaius Seiukselle viljan toimittamisesta. Vastaus oli, että esitettyjen tosiseikkojen mukaan ostaja ei ole velvollinen toimittamaan sitä.

Tit. 2. Ehdollisesta myynnistä tietyn ajan kuluessa.

(1) Paulus, On Sabinus, kirja V.

Ehdollinen myynti tietyn ajan kuluessa tapahtuu seuraavasti: "Tällainen ja tällainen maa-alue katsotaan teidän ostamaksenne, ellen ennen ensi tammikuun ensimmäistä kalendaa saa parempia ehtoja, joilla voin luopua sen omistuksesta."

2. Ulpianus, On Sabinus. Kirja XXVIII.

Aina kun maata myydään tietyksi ajaksi, on selvitettävä, onko myynti ehdoton vai jollakin ehdolla, ja tutkittava, eikö se ole epäilemättä ehdollinen. Minusta näyttää paremmalta mielipiteeltä, että sopimuksen tulkinta riippuu siitä, mikä oli osapuolten tarkoitus, sillä jos oli ymmärretty, että kauppa tulisi mitätöidä, jos tarjotaan edullisempia ehtoja, osto on ehdoton, ja se puretaan, jos ehto toteutuu. Jos taas tarkoituksena oli, että osto olisi täydellistettävä, jos parempia ehtoja ei tarjota, osto on ehdollinen.

1. Jos siis tekemämme erottelun mukaisesti kauppa on ehdoton, Julianus toteaa, että se, jolle omaisuus on myyty tällaisin ehdoin, voi hankkia sen haltuunsa usucaption kautta, ja hänellä on oikeus viljelmiin ja kaikkiin tarvikkeisiin, ja tappio on hänen, jos omaisuus tuhoutuu.

(3) Paulus, On Sabinus, kirja V.

Koska omaisuuden tuhoutumisen jälkeen myyjän tilaa ei voida parantaa.

4. Ulpianus, On Sabinus, kirja XXVIII.

Kun kauppa on ehdollinen, Pomponius kiistää, että ostajalla on oikeus usucaptioniin ja että sato ei kuulu hänelle.

(1) Julianus esittää viidennessätoista kirjassa seuraavan kysymyksen, nimittäin: Jos omaisuus tuhoutuu myyntiin määrätyn ajan kuluessa tai naispuolinen orja kuolee, voidaanko hänen jälkeläisensä tai voittojen lisäys sallia tämän vuoksi? Julianus kiistää, että näin voidaan tehdä, koska ei ole tapana sallia muun kuin myydyin omaisuuden lisäämistä.

(2) Julianus kysyy myös samassa kirjassa. Jos kaksi orjaa on myyty kahdestakymmenestä aureista ehdollisesti tietyksi ajaksi, ja toinen heistä karkaa, ja sen jälkeen ostaja ilmestyy ostamaan eloonjäänyttä orjaa ja tekee yli kahdenkymmenen aureen tarjouksen, mitätöidäänkö ensimmäinen sopimus? Hän sanoo, että tämä esimerkki eroaa orjan jälkeläisiä koskevasta esimerkistä, ja siksi tässä tapauksessa ensimmäinen ostos kumotaan ja toinen voidaan tehdä.

(3) Marcellus kuitenkin toteaa Digestin viidennessä kirjassa, että jos maa-alue myydään paremman tarjouksen ehdolla ja jälkimmäinen tehdään, jos ostaja on pantannut omaisuuden, se lakkaa olemasta rasitteena; mistä voidaan päätellä, että ostaja on omistajana välivaiheen ajan, muuten panttaus ei ole pätevä.

(4) Julianus sanoo myös Digestin kahdeksankymmenennessä kirjassa, että se, joka ostaa maan, joka on riippuvainen siitä, että tietyn ajan kuluessa tarjotaan parempia ehtoja, voi käyttää hyväkseen kieltoa Quod vi aut clam, sillä tähän kieltoon on oikeutettu se, jonka etujen mukaista on, ettei tällaista tapahtumaa tapahdu. Hän sanoo kuitenkin, että kun maa myydään tällaisella ehdolla, sekä sen edut että haitat kuuluvat ostajalle ennen kuin myynti tapahtuu kolmannelle; ja siksi, jos jokin väkisin tai salaa tehty teko tapahtuu, ensimmäisellä ostajalla on oikeus kieltoon, vaikka parempia ehtoja olisi tarjottu; mutta hän sanoo myös, että hän voi nostaa tämän kanteen, aivan kuten hän voi vaatia myytyyn omaisuuteensa keräämäänsä satoa.

(5) Jos siis kauppa mitätöidään sen jälkeen, kun se on ehdottomasti tehty, tai jos sitä ehtoa, jolla se tehtiin, ei noudateta, jos parempia ehtoja tarjotaan (olettaen, että on olemassa vilpillinen ostaja), Sabinus toteaa aivan oikein, että omaisuus kuuluu ensimmäiselle ostajalle, koska parempia ehtoja ei näytä tarjotun, koska toista aitoa ostajaa ei ole ilmaantunut. Jos kuitenkin

toinen ostaja ilmestyy paikalle, mutta ei tarjoa parempia ehtoja kuin edellinen ostaja, on myös sanottava, että kaikki pysyy samassa tilassa kuin jos ostaja ei olisi ilmestynyt paikalle.

(6) Parempia ehtoja katsotaan tarjotun, jos hintaan tehdään lisäys. Jos hintaa ei kuitenkaan koroteta, katsotaan tarjottavan parempia ehtoja, jos hinnan maksaminen helpottuu tai tapahtuu nopeammin. Jos taas mainitaan edullisempi maksupaikka, katsotaan myös, että on tarjottu parempia ehtoja, ja tämän Pomponius totesi Sabinusta käsittelevässä yhdeksännessä kirjassaan. Hän sanoo myös, että paremmat ehdot katsotaan myös tarjotuksi, jos ostajaksi ilmoittautuu maksukykyisempi osapuoli. Jos toinen ostaja on valmis maksamaan saman hinnan, mutta suostuu ostamaan kiinteistön kevyemmällä ehdoilla tai ei vaadi vakuutta, katsotaan, että hänelle on tarjottu parempia ehtoja. Sama kanta on hyväksyttävä, jos toinen ostaja on valmis ostamaan kiinteistön halvemmalla, mutta vapauttaa myyjän ehdoista, jotka olivat hänelle raskaita ensimmäisessä kaupassa.

5. Pomponius, On Sabinus, kirja IX.

Sillä kaiken, mikä edistää myyjän mukavuutta, on katsottava tarjoavan edullisemmat ehdot.

(6) Ulpianus, On Sabinus, kirja XXVIII.

Lisäksi se, mitä on todettu, eli että sillä välin kerätty sato kuuluu ensimmäiselle ostajalle, pitää paikkansa vain niin kauan kuin ei ilmaannu ostajaa, joka tarjoaisi paremmat ehdot, tai jos ilmaantunut ostaja osoittautuu vääräksi. Jos toinen ostaja kuitenkin ilmaantuu, on sovittu, että ensimmäisen ostajan on palautettava sato myyjälle, ja tämän Julianus totesi Digestin neljäkymmentäkahdeksannessa kirjassa.

1. Jos paikalle ilmestyy joku, joka tarjoaa parempia ehtoja, mutta ensimmäinen ostaja tekee tarjouksen häntä vastaan ja omaisuus jää hänen haltuunsa, voidaan epäillä, onko hänellä oikeus satoon, kuten hänellä olisi ollut, jos parempia ehtoja ei olisi tarjottu, vai kuuluuko se myyjälle, vaikka ensimmäinen ostaja on se, joka teki paremman tarjouksen. Mielestäni jälkimmäinen päätelmä vaikuttaa järkevältä, mutta silti on tärkeää, kuten Pomponius sanoo, selvittää, mikä oli osapuolten tarkoitus.

7. Paulus, On Sabinus, kirja V.

Myyjä voi tuomita omaisuuden viimeiselle ostajalle, jos hänelle tarjotaan parempia ehtoja, ellei tämä ole valmis tarjoamaan suurempaa summaa.

8. Sama, Ediktistä, kirja XXXIII.

Myyjä on velvollinen ilmoittamaan ensimmäiselle ostajalle, jos parempia ehtoja tarjotaan, jotta jos toinen on korottanut hintaa, hän voi tehdä samoin.

9. Ulpianus, Sabinuksesta, kirja XXVIII.

Sabinus sanoo, että myyjä voi hylätä tarjotut paremmat ehdot ja pitää kiinni ensimmäisestä tarjouksesta, jos hän pitää sitä parempana, ja me olemme omaksuneet tämän säännön. Mutta mitä pitäisi tehdä, jos osapuolten tarkoituksena olisi nimenomaisesti ollut, että ostaja voisi peruuttaa tarjouksensa, jos parempi tarjous tehdään? On todettava, että ensimmäinen ostotarjous mitätöityy, vaikka myyjä ei hyväksyisi toista tarjousta.

10. Julianus, Digest, kirja XIII.

Jos velkoja on kuitenkin myynyt pantin ehdollisen kaupan yhteydessä, hänen ei voida katsoa toimineen vilpittömässä mielessä, jos hän ei hyväksy korotettua hintaa. Mutta entä jos uusi ostaja oli köyhä ja oli puuttunut asiaan vain estääkseen myynnin? Velkoja voi myöntää omaisuuden ensimmäiselle ostajalle ilman minkäänlaista riskiä.

(11) Ulpianus, On Sabinus, kirja XXVIII.

Sabinuksen näkemystä, jonka mukaan maata ei voida myydä toista kertaa, jos siihen liittyy tällainen ehto, hän puolustaa seuraavalla argumentilla. Hän katsoo, että maasta tuli heti ensimmäisen ostajan omaisuutta, aivan kuin parempia ehtoja ei olisi tarjottu, kun maata ei ollut myönnetty positiivisesti toiselle ostajalle, vaan ainoastaan sillä tarkoituksella, että toinen tarjoaisi korkeamman hinnan. Julianus sanoo kuitenkin Digestin viidennessätoista kirjassa, että sopijapuolten aikomuksella on suuri merkitys ja että mikään ei estä sitä, että maa-alue voidaan usein siirtää, jos myyjä tekee sen ensimmäisen, toisen tai kolmannen tarjouksen jälkeen.

1. Sabinus sanoo myös, että jos kolmesta myyjästä kaksi myöntää kiinteistön viimeiselle ostajalle, mutta yksi ei suostunut siihen, että näin tehdään, jälkimmäisen osuus kuuluu ensimmäiselle ostajalle; ja tämä pätee myös silloin, kun myyjät myyvät osuutensa eri osapuolille,

(12) Pomponius, On Sabinus, kirja IX.

Vaikka myyjien osuudet olisivat olleet eriarvoisia.

13. Ulpianus, On Sabinus, XXVIII kirja.

Jos kaikki kolme osapuolta myivät osuutensa samaan hintaan, on sanottava, että koko omaisuus kuuluu ensimmäiselle ostajalle; aivan kuten jos joku olisi myynyt minulle koko maa-alueen joksikin aikaa tällä ehdolla ja sen jälkeen tuominut puolet siitä toiselle osapuolelle korkeammalla hinnalla. Celsus toteaa Digestuksen kahdeksannessa kirjassa, että Mucius, Brutus ja Labeo olivat samaa mieltä kuin Sabinus. Myös Celsus hyväksyy tämän mielipiteen, ja hän lisää olevansa yllättynyt siitä, että kukaan ei ollut huomauttanut, että jos ensimmäinen ostaja oli tehnyt sopimuksen ymmärtäen, että hän ei ollut halukas tekemään ostoa, ellei koko omaisuutta ollut mukana, häntä ei voitu pakottaa ostamaan sitä osaa, jota yksi osaomistajista kieltäytyi myöntämästä myöhemmälle ostajalle.

1. On kuitenkin totta, että toinen myyjistä voi itse tarjota parempia ehtoja, koska voimme ostaa osuutemme myös yhdessä koko kiinteistön loppuosan kanssa.

14. Paulus, On Sabinus, kirja V.

Jos myyjä teeskentelee, että hänelle on tarjottu parempia ehtoja, vaikka todellisuudessa hinta on ollut alhaisempi, ja hän myisi omaisuuden sille osapuolelle, jolle tätä tai samaa hintaa oli aiemmin tarjottu, hän on vastuussa molemmille ostajille koko summasta.

1. Jos ostaja tarjoaa toisen, joka ei ole maksukykyinen, ja maa tuomitaan hänelle, Sabinus sanoo: "En näe, miten edellinen voi ostaa omaisuuden, koska toinen ja aito kauppa on myöhemmin tehty." Tämä on siis mahdollista. On kuitenkin totta, että jos myyjää on petetty, hänellä on oikeus myyntikanteeseen ensimmäistä ostajaa vastaan siltä osin kuin hän oli kiinnostunut siitä, että näin ei tapahtunut. Tällä kanteella myyjä saa takaisin ensimmäisen ostajan keräämän sadon sekä vahingonkorvauksen siltä osin kuin omaisuus on huonontunut jälkimmäisen huolimattomuuden tai vilpillisen toiminnan vuoksi. Tätä mieltä olivat myös Labeo ja Nerva.

2. Mutta jos kumpikaan osapuolista ei toimittanut uutta ostajaa, vaan maa tuomittiin hänelle sen suuremman summan perusteella, jonka hän tarjosi, vaikka hän ei ehkä olisikaan maksukykyinen, ensimmäinen osto mitätöidään, koska se, minkä myyjä hyväksyi, ymmärretään edullisemmaksi, koska hänellä oli oikeus olla tuomitsematta omaisuutta viimeiselle ostajalle.

3. Jos kuitenkin holhottava ostaa omaisuutta korkeammalla tarjouksella ilman holhoojansa valtuutusta, jos myyjä hyväksyy hänen tarjouksensa, ensimmäinen osto mitätöidään; ja sama sääntö koskee toiselle kuuluvan orjan tapausta. Toisin olisi kuitenkin, jos myyjä erehdyksessä myöntäisi omaisuuden omalle orjalleen tai hänen valvonnassaan olevalle pojalleen tai itse omaisuuden omistajalle, koska tällaisissa olosuhteissa ei voi tapahtua myyntiä. Toisaalta, jos hän tuomitsee omaisuuden toisen henkilön orjalle, jonka hän uskoo olevan vapaa, hän on vastuussa, ja tapaus on samanlainen kuin maksukyvyttömän velallisen tapauksessa.

4. Jos ostaja tarjoaa parempia ehtoja, hän ei hanki muuta kuin myydyn omaisuuden.

5. Silti parempia ehtoja ei kuitenkaan tarjota silloin, kun toinen osapuoli on valmis maksamaan saman hinnan, koska hän ei saa ensimmäiselle ostajalle kuulunutta satoa, sillä se ei ole toisen ostajan ja myyjän välisen kaupan kohde.

15. Pomponius, On Sabinus, kirja IX.

Jos maa on myyty tällä tavoin ehdollisesti ja myyjä kuolee ennen määräajan päättymistä tai hänen perillisensä ilmestyy myöhemmin tai ei ilmesty lainkaan, maa kuuluu ensimmäiselle ostajalle; koska ei voida ymmärtää, että on tarjottu parempia ehtoja, jotka omistaja olisi hyväksynyt, koska se, joka myi omaisuuden, ei ole enää elossa. Jos perillinen kuitenkin ilmestyy ennen määräajan päättymistä, hänelle voidaan tarjota parempia ehtoja.

(1) Kun maa-alue on myyty tällaisella ehdolla ja siitä on maksettu enemmän sillä ehdolla, että sellaiset lisävarusteet, joita ensimmäinen ostaja ei ole saanut, toimitetaan toiselle ostajalle; jos näiden lisävarusteiden arvo ei ole pienempi kuin toisen myynnin hinnankorotuksen arvo, ensimmäinen myynti on pätevä, koska jos ne ovat pienemmät, toisen myynnin ehdot eivät ole edullisemmat kuin ensimmäisen myynnin ehdot. Samanlainen arvio on tehtävä myös silloin, kun toiselle ostajalle myönnetään pidempi maksuaika, jotta korko voidaan laskea lisääjältä.

16. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXXII.

Keisari Severus totesi eräässä rescriptumissa: "Aivan kuten silloin, kun talo myydään tällä tavoin ehdollisena, voitot on palautettava myyjälle, jos hän saa paremman tarjouksen; samoin hänellä on oikeus pitää kiinteistöstä saatavat tulot itsellään, jos hän osoittaa, etteivät ne riitä maksamaan välttämättömiä kuluja, joita ensimmäinen ostaja osoittaa sillä välin aiheutuneen." Luulen, että keisarilla oli mielessään myyntikanne.

17. Julianus, Digest, kirja XV.

Kun kaksi orjaa on näin ehdollisesti myyty erikseen kymmenestä aureista, ja paikalle ilmestyy joku, joka sanoo maksavansa molemmista kolmekymmentä aurea, on selvitettävä, haluaako hän lisätä kymmenen aurea toisen vai viisi aurea kummankin hintaan. Ensimmäisessä tapauksessa ensimmäinen ostaja ei osta sitä orjaa, jonka hintaan lisäys tehdään, ja toisessa tapauksessa molemmat orjat kuuluvat toiselle ostajalle. Jos on epävarmaa, kumman hintaan lisäys tehdään, katsotaan, että ensimmäistä ostoa ei mitätöidä.

18. Africanus, Questions, kirja III.

Jos maa-alue on myyty tällä tavoin ehdollisesti kahdelle osakkaalle, ja toinen heistä korottaa hintaa, katsotaan hyvin perustellusti, että ensimmäinen kauppa mitätöidään, myös sen osapuolen osuuden osalta, joka korottaa hintaa.

19. Javolenus, On Plautius, kirja II.

Kun maa-alue on myyty paremman tarjouksen varassa, ja myöhemmin tarjotaan korkeampaa hintaa, ja myyjä myöntää kyseisen maa-alueen sekä toisen siihen rajoittuvan maa-alueen toiselle ostajalle, ja tekee tämän ilman vilpillistä tarkoitusta; hän ei ole vastuussa edelliselle ostajalle, vaikka hän myisi hänelle korkeampaan hintaan paitsi sen, mikä sisältyi tarjoukseen, myös toisen lohkon; jos myyjä ei ole syyllistynyt petokseen, kauppa ensimmäisen ostajan kanssa on kuitenkin päättynyt, sillä on vain tutkittava, onko siirto toiselle ostajalle tapahtunut vilpittömässä mielessä.

20. Papinianus, Opinions, kirja III.

Kun toinen ostaja on tarjonnut parempia ehtoja, ensimmäinen ostaja ei voi nostaa kanteita toista ostajaa vastaan myyjälle maksetuista rahoista, ellei sopimuksen ehtojen mukaisesti ole tapahtunut toisen ostajan vaihtamista maksun suorittamiseen.

Tit. 3. Myynnin ehdollisesta mitätöimisestä.

(1) Ulpianus, On Sabinus, kirja XXVIII.

Kun maa-alue myydään ehdollisesti kauppasumman maksamisesta, katsotaan, että kauppa on pikemminkin mitätöity ehdollisesti kuin tehty ehdollisesti.

2. Pomponius, On Sabinus, XXXV kirja.

Kun maa-alueen myyjä määrää sopimuksessa, että jos kauppahintaa ei makseta määrättyä ajankohtana, kiinteistöä ei katsota myydyksi, jälkimmäisen lausekkeen katsotaan tarkoittavan sitä, että jos myyjä haluaa, että kiinteistöä ei myydä, koska tämä määräys on tehty hänen hyväkseen. Sillä jos se ymmärrettäisiin toisessa merkityksessä ja ostettu talo poltettaisiin, ostajalla olisi valta jättää rahat maksamatta ja mitätöidä omaisuuden myynti, joka tapahtui hänen omalla vastuullaan:

3. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXX.

Koska sopimukseen lisätty lauseke, joka koskee kaupan mitätöintiä maksamatta jättämisen tapauksessa, riippuu myyjän tahdosta, sillä jos hän ei halua tehdä niin, häntä ei voida pakottaa panemaan sitä täytäntöön.

(4) Paulus, On the Edict, kirja XXXII.

Kun maa-alue on myyty ehdollisesti kauppasumman maksamisesta, toisin sanoen siten, että kauppa on mitätön, jos kauppahintaa ei makseta tietyn ajan kuluessa; tarkastellaanpa, millä tavoin myyjä voi menetellä maan sekä siitä saamiensa voittojen suhteen, ja myös siinä tapauksessa, että maa-alue on ostajan toimesta huonontunut. Osto on tosin päättynyt, mutta on jo päätetty, että myyntikanteen nostaminen on mahdollista, kuten keisari Antoninuksen ja jumalallisen Severuksen perunkirjoituksissa todetaan.

1. Se, mitä Neratius sanoo, on kuitenkin järkevää, nimittäin se, että joskus ostajalla on oikeus voittoon, kun hän menettää maksamansa hinnan. Siksi tämä Neratiuksen mielipide, joka on oikeudenmukainen, pätee silloin, kun ostaja on maksanut tietyn osan kauppahinnasta.

2. Papinianus sanoo kolmannessa mielipidekirjassaan hyvin oikein, että heti kun sopimuksen lauseke tulee voimaan, myyjän on päätettävä, haluaako hän kaupan mitätöidä vai vaatiiko hän kauppahinnan takaisin; sillä jos hän päättää mitätöidä kaupan, hän ei voi jälkikäteen toimia toisin.

3. Tällaisessa kaupassa on tapana myös sopia, "että jos myyjä myy saman maa-alueen, hän voi periä ensimmäiseltä ostajalta hinnan vajeen määrän". Näin ollen tässä tapauksessa voidaan nostaa myyntikanne ensimmäistä ostajaa vastaan.

4. Marcellus on kahdessakymmenennessä kirjassaan epäileväinen siitä, onko tämänkaltainen sopimus voimassa silloin, kun se, jolle on ilmoitettu maksamaan, ei tee sitä, tai kun hän ei tosiasiallisesti tarjoa rahaa. Mielestäni parempi mielipide on se, että hänen on maksettava rahat, jos hän haluaa vapautua myyntisopimuksen mukaisesta vastuusta. Jos kuitenkin kukaan ei ilmaannu, jolle hän voisi tarjota rahat, hän on turvassa.

5. Neratius, Pergamentit, kirja V.

Kun maan myyntisopimuksessa todetaan, että jos hintaa ei makseta tietyn ajan kuluessa, kiinteistöä ei katsota myydyksi; on ymmärrettävä, että tarkoituksena on, että ostaja on sillä välin oikeutettu kyseisen maan satoon, mutta jos se palautetaan myyjälle, Aristo katsoo, että hänelle olisi myönnettävä kanteen sadon takaisinsaamiseksi ostajaa vastaan, koska mitään kiinteistöä saatua ei saisi jäädä sen osapuolen käsiin, joka ei ole noudattanut sopimusta.

(6) Scaevola, Opinions, kirja II.

Kun minua kuulusteltiin maksusta riippuvaisesta maan myyntisopimuksesta, vastasin, että jos ostaja tekee jotakin estääkseen sopimuksen täyttämisen ja myyjä haluaa panna sen täytäntöön, maa jää myymättä; ja kaiken, mitä oli maksettu vakuudeksi tai jostain muusta syystä, pitäisi jäädä myyjän haltuun.

1. Samaa mieltä oltiin myös siitä, että jos maa jäi myymättä sopimuksen noudattamatta jättämisen vuoksi, kaikki, mitä voidaan luokitella tarvikkeeksi, ei saisi jäädä ostajan haltuun.

2. Myyjä sai loput kauppahinnasta kauppakirjassa mainitun päivän jälkeen. Katsottiin, että myyjän olisi katsottava luopuneen sopimuksesta johtuvasta etuoikeudesta, jos hän ei panisi täytäntöön sopimusta ja saisi jäljellä olevan rahamäärän maksettavaksi määrätyn päivän jälkeen.

7. Hermogenianus, Epitomes of Law, kirja II.

Jos myyjä vaatii hintaa sen jälkeen, kun sopimuksessa mainittu aika sen maksamiselle on kulunut, hänen katsotaan luopuneen kyseisestä sopimuksesta johtuvasta etuoikeudesta, sillä hän ei voi toimia toisin ja vedota sopimukseen.

(8) Scaevola, Opinions, kirja VII.

Eräs nainen myi tiettyjä maita Gaius Seiukselle ja sai vakuudeksi rahasumman, ja loppusumman maksamiselle oli sovittu määräaika; lisäksi oli sovittu, että jos ostaja ei noudata sopimuksen ehtoja, hän menettää vakuuden ja omaisuus jää myymättä. Määräpäivänä ostaja tarjoutui todistajien läsnä ollessa maksamaan jäljellä olevan kauppasumman ja sinetöi sen sisältävän pussin kaikkien osapuolten sineteillä, mutta myyjä ei ollut paikalla. Seuraavana päivänä valtiovarainministeriö ilmoitti ostajalle todistajien läsnä ollessa, ettei hän saisi maksaa ostajalle ennen kuin valtiovarainministeriön saatava on täytetty. Heräsi kysymys, eikö myyjän olisi tässä tapauksessa perittävä maat takaisin sopimuksensa mukaisesti.

1. Vastaus oli, että esitettyjen tosiseikkojen mukaan ostaja ei ollut syyllistynyt mihinkään myyntisopimuksen vastaiseen tekoon.

Tit. 4. Kuolinpesän tai saatavan myynnistä.

1. Pomponius, On Sabinus, kirja IX.

Jos perintöoikeus myydään sen omistajan elinaikana tai jos se myydään siellä, missä se on arvoton, myynti on mitätön, koska ei ole ollut mitään sellaista, mikä olisi voitu myydä.

(2) Ulpianus, On Sabinus, kirja XLIX.

Perintöoikeuden myyjän ei ole pakko antaa vakuutta paremman omistusoikeuden takaisinperintää vastaan, sillä ostajan ja myyjän välinen implisiittinen yhteisymmärrys on se, että ensin mainittu ei saa mitään enempää tai vähempää kuin mihin perillisellä olisi oikeus. On selvää, että myyjä voidaan velvoittaa antamaan vakuus siitä, mitä hänen käteensä tosiasiallisesti tulee.

1. Kun perintöoikeutta myydään, onko harkittava, otetaanko huomioon kuolinpesän määrä kuolinhetkellä tai silloin, kun kuolinpesä otettiin haltuun, vai omaisuus myynnin tapahtuessa? Parempi mielipide on, että osapuolten aikomus on otettava huomioon, ja yleisesti katsotaan, että tarkoituksena oli, että myytynä pidetään sitä, mikä oli osa jäämistöä myynnin tekohetkellä.

2. Voidaan myös kysyä, antaako se, mikä on tullut perinnön myyjän käsiin alaikäisen perillisen perinnöstä, perusteen ostokanteelle, kun perittävän omaisuuden myynyt henkilö on itse tullut alaikäisen perillisen perinnön tilalle. Parempi mielipide on, että se ei kuuluisi, koska alaikäisen perillisen jäämistö on erilainen kuin hänen isänsä jäämistö, sillä vaikka testamenttia on vain yksi, on kuitenkin olemassa kaksi jäämistöä. On selvää, että jos tämä oli tarkoitus, on katsottava, että myös alaikäisen kuolinpesä kuuluu myyntiin; ennen kaikkea, jos perintöoikeus myytiin alaikäisen perimyksen ollessa vielä voimassa.

3. Esille nousee kysymys tämän lausekkeen tulkinnasta, nimittäin: "Se, mikä on joutunut sen perillisen käsiin, joka myy perintöoikeutensa". Katson, että lauseketta sovelletaan tapaukseen, jossa myyjä ei ole vielä saanut haltuunsa mitään kuolinpesään kuuluvaa omaisuutta ja että hän on saanut vain etuoikeuden luovuttaa kanneoikeutensa ostajalle, sillä jos hän on saanut haltuunsa kuolinpesään kuuluvan omaisuuden tai perinyt siitä johtuvat velat, katsotaan, että omaisuus on tullut hänen haltuunsa laajemmassa merkityksessä. Kun hän on kuitenkin saanut ennen perintöoikeuden myyntiä myydyn omaisuuden hinnan, on selvää, että kyseisen omaisuuden hinta on tullut hänen haltuunsa. Hänen olisi pidettävä se itsellään, koska se näyttää tosiasiallisesti tulleen hänen haltuunsa, eikä ensi näkemältä vain näyttäisi tulleen; ja siksi sen, mitä hän on maksanut perintönä, ei katsota tulleen hänen haltuunsa. Lisäksi, jos jäämistöön liittyy velkaa tai muuta rasitetta, sen ei varsin asianmukaisesti katsota tulleen hänen haltuunsa. Oikeudenmukaisuuden vaatimukset edellyttävät kuitenkin, että perillinen maksaa ostajalle sen kuolinpesään kuuluvan omaisuuden arvon, jonka hän on luovuttanut ennen myyntiä.

4. Jälleen, ei ainoastaan se, mikä on tullut perintöoikeuden myyjän käsiin, vaan myös se, mikä on tullut hänen perillisensä käsiin kuolinpesästä, on luovutettava ostajalle; ja ei ainoastaan se, mitä hän on jo saanut, vaan myös se, mikä voi milloin tahansa tämän jälkeen tulla hänen haltuunsa, on luovutettava.
5. Lisäksi jos osapuolten vilpillisestä tarkoituksesta on tehty jokin teko, jolla on estetty omaisuuden joutuminen perillisen haltuun, myös tämä on korvattava ostajalle. Sen katsotaan syyllistyneen ilkeävaltaiseen tarkoitukseen estää omaisuuden joutuminen perillisen haltuun, joka luovuttaa pesän omaisuutta tai vapauttaa velallisen vastuusta kuitilla tai estää vilpillisin keinoin omaisuuden hallinnan saamisen, jos se on mahdollista. Osapuoli on vastuussa paitsi silloin, kun hän on tehnyt teon vilpillisessä tarkoituksessa, myös silloin, kun hän on syyllistynyt törkeään huolimattomuuteen. Myyjän ei kuitenkaan tarvitse korvata sellaista tavaraa, joka on kadonnut tai menettänyt arvonsa ilman vilpillistä tarkoitusta.
6. On kysytty, pitäisikö perintöoikeuden myyjän olla vastuussa ostajalle velasta, jonka hänen valvonnassaan ollut poika tai hänen orjansa on velkaa sille osapuolelle, jonka perintöoikeuden hän myi? On katsottu, että hänen olisi vastattava tälle vain siitä, minkä on todettu kuuluneen hänen poikansa peculiumiin tai mitä on käytetty hänen oman omaisuutensa hyväksi.
7. Usein kysytään, onko hänen korvattava tämä ostajalle, jos kuolinpesän oikeuden myyjä on saanut siitä voittoa? Julianus käsittelee tätä kysymystä Digestin kuudennessa kirjassa. Hän sanoo, että perillinen voi pitää itsellään kaiken sen, mitä hän on mahdollisesti kerännyt, mikä ei ollut erääntynyt, ja että häntä ei pidetä vastuullisena silloin, kun hän on maksanut jotain, mikä ei ollut erääntynyt; sillä on noudatettava sääntöä, jonka mukaan perillisen ei tarvitse korvata ostajalle velkaa, jonka hän on kerännyt, mikä ei ollut erääntynyt, eikä hän voi periä ostajalta mitään, minkä hän on maksanut, vaikka se ei ollut erääntynyt. Jos perillinen kuitenkin suorittaa maksun sen jälkeen, kun häntä vastaan on annettu tuomio, hänen kannaltaan riittää, että hän on kärsinyt kielteisen päätöksen ilman petosta, vaikka velkoja ei olisikaan ollut se osapuoli, jonka hyväksi päätös annettiin. Yhdyn tähän mielipiteeseen.
8. On sanottava, että perillisen tulisi luovuttaa ostajalle paitsi kaikki kuolinpesään kuuluvat kanneoikeudet myös sellaiset velvoitteet, jotka perillinen on itse tehnyt omaksi edukseen ja jotka hän on saanut kuolinpesästä; jos perillinen siis on ottanut kuolinpesän velalliselta vakuuden, hänen tulisi luovuttaa ostajalle kaikki ne saatavat, jotka hänellä saattaa olla kyseistä vakuutta vastaan. Jos hän on kuitenkin uusinut sitoumuksen tai aloittanut siihen liittyvän oikeudenkäynnin, hänen on luovutettava saamansa kanneoikeus.
9. Koska kaikki perinnönjaosta saatavat voitot kuuluvat ostajalle, hänen on myös vastattava kaikista siitä aiheutuvista tappioista.
10. Näin ollen, jos perillinen myy perintöoikeuden ja saa sen seurauksena tuomion häntä vastaan, hänellä ei ole oikeutta nostaa kannetta ostajaa vastaan, koska tuomio on annettu häntä vastaan, ei siksi, että hän oli perillinen, vaan siksi, että hän oli

tehnyt kaupan. Katsotaan kuitenkin, jos hän maksaa perinnönjättäjälle myydyistä omaisuudesta saamansa hinnan, onko hänellä aihetta myyntikanteeseen. Luulen, että on.

11. Jos myyjä itse tai hänen asiamiehensä tai joku muu, joka hoiti hänen liiketoimintaansa, on antanut jotakin kuolinpesän puolesta, on olemassa peruste myyntikanteelle; edellyttäen, että jotakin on maksettu perintöoikeuden myyjän omaisuudesta. Jos myyjälle ei kuitenkaan aiheutunut mitään kustannuksia hänen omaan lukuunsa, on katsottava, että hänen hyväkseen ei voida nostaa kannetta.

12. Julianus toteaa, että jos perintöoikeuden myyjä varaa orjan ilman peculiumiaan ja häntä vastaan nostetaan kanne De peculio kyseisen peculiumin vuoksi tai häntä vastaan nostetaan kanne rahasta, joka on käytetty vainajan omaisuuden hyväksi, voidaan periä vain se, minkä hän olisi maksanut kyseisen peculiumin vuoksi ja joka olisi siirtynyt ostajalle, tai se määrä, joka oli tosiasiallisesti käytetty vainajan omaisuuteen; sillä näissä tapauksissa hän on maksanut ostajan velat ja kaikissa muissa tapauksissa myyjä saa tuomion omista nimissään.

13. Mitä sitten, jos perintöoikeuden myyjä varaisi orjan yhdessä peculiuminsa kanssa ja häntä vastaan nostettaisiin kanne peculiumista, joutuisiko hän maksamaan? Marcellus katsoo Digestin kuudennessa kirjassa, että tätä ei voida periä häneltä takaisin, jos osapuolten tarkoituksena oli, että myyjällä olisi oikeus siihen, mitä peculiumista on jäljellä saatavan maksamisen jälkeen. Jos aikomus oli kuitenkin toinen, hän sanoo aivan oikein, että ostaja voi nostaa häntä vastaan kanteen sen takaisinperimiseksi. Jos osapuolten välillä ei ole nimenomaisesti sovittu mistään, vaan mainitaan vain pecidium, on selvää, että myyntikanne ei ole mahdollinen.

14. Kun perintöoikeuden myyjä varaa talon, jonka vuoksi on annettu vakuus uhkaavan vahingon estämiseksi, osapuolten aikomuksella on merkitystä; sillä jos varaus on tehty siten, että hänen on kannettava sekä vahingon että vahingon estävän vakuuden taakka, ostajalta ei voida vaatia mitään takaisin; mutta jos tarkoituksena oli, että ostaja maksaa tämän velan, määräyksen taakka lankeaa hänelle. Jos aikomusta ei voida selvittää, on todennäköistä, että on ymmärretty, että vastuu ennen myyntiä tapahtuneesta vahingosta on ostajalla, mutta että perillisen on otettava vastuu siitä, mitä vahinkoa voi tapahtua muuna aikana.

15. Jos Titius myy Seiukselle perintöoikeutensa Maeviuksen omaisuuteen ja, kun hänet on sen jälkeen nimitetty Seiuksen perilliseksi, myy perintöoikeutensa Attiukselle, voidaanko Attiusta vastaan nostaa kanne edellisen myynnin perusteella? Julianus sanoo, että kaikki se, mitä perintöoikeuden myyjä voi vaatia takaisin vieraalta perilliseltä, hän voi vaatia takaisin perintöoikeuden ostajalta. On selvää, että jos Seiuksen toinen perillinen ilmaantuu, hän voi myyntikanteella periä takaisin kaiken sen, mitä myyjä on maksanut Maeviuksen perintöosuuden perusteella; sillä jos olen sopinut Seiuksen kanssa orjan arvon kaksinkertaisesta määrästä, tulen hänen perilliseksi ja myyn perinnön Titiukselle, ja joku muu saa orjan paremman omistusoikeuden perusteella, minun on korvattava omaisuus Titiukselle.

16. Jos perintöoikeuden myyjä on maksanut jotakin julkisten verojen muodossa, on näin ollen sanottava, että ostajan on korvattava tämä hänelle, sillä nämä ovat rasitteita, jotka muodostavat kuolinpesän rasitteen. Ja jos perillinen sattuu maksamaan jotakin maksujen perusteella, sovelletaan samaa sääntöä.

17. Jos perillinen hautajaisten jälkeen myy oikeutensa kuolinpesään, voiko hän periä hautajaiskulut takaisin ostajalta? Labeo sanoo, että ostajan on korvattava hautauskulut, koska nekin ovat osa kuolinpesän velkaa. Javolenus pitää tätä mielipidettä oikeana, ja olen hänen kanssaan samaa mieltä.

18. Kun joku tulee velallisen perilliseksi, hän lakkaa sekaannuksen vuoksi olemasta velkoja. Jos hän kuitenkin myy perintöoikeutensa, pidetään täysin oikeutettuna sitä, että ostaja on perillisen asemassa ja siten vastuussa myyjälle joko siitä, mitä perittävä oli velkaa kuolinhetkellään (vaikka hänen velkaantumisensa lakkasi, kun myyjä astui kuolinpesään), tai siitä, mitä hän oli velkaa tietyn ajan kuluessa tai jonkun ehdon nojalla, sen jälkeen kun ehto oli täytetty; edellyttäen kuitenkin, että kanteen voidaan nostaa velallisen perillistä vastaan, sillä ostajan vastaisen kanteen nostaminen ei ole sallittua millään sellaisella perusteella, jolla se voitaisiin nostaa perillistä vastaan.

19. Jos nimetty perillinen menettää palvelusoikeuksia pääsemällä kiinteistöön, hän voi nostaa myyntikanteen ostajaa vastaan pakottaakseen tämän palauttamaan kyseiset palvelusoikeudet.

20. Jos myyjä ei kuitenkaan ole vielä maksanut mitään, mutta on sitoutunut jollakin tavalla kuolinpesän lukuun, hän voi kuitenkin nostaa kanteen ostajaa vastaan.

(3) Pomponius, On Sabinus, XXVII kirja.

Jos kuolinpesän myyjä menettää jälkimmäiselle kuuluvia rahoja, jotka hän on kerännyt, syyllistymättä petokseen tai huolimattomuuteen, katsotaan, että hän ei ole vastuussa ostajalle.

4. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXXII.

5. Kun saatavaa myydään, Celsus toteaa Digestin yhdeksännessä kirjassa, että myyjä ei ole velvollinen takaamaan velallisen maksukykyä, vaan ainoastaan sen, että tämä on laillinen velallinen; ellei muuta ole sovittu.

5. Paulus, Ediktistä, XXXIII kirja.

Ja näin on poikkeuksetta, ellei tarkoitus ole ollut toisin. Jos kuitenkin väitetään, että osapuoli on velallinen tietystä summasta, myyjä on vastuussa tästä summasta; mutta jos summan sanotaan olevan epävarma, eikä mitään ole maksamatta, hän on vastuussa ostajan koron suuruudesta summasta,

6. Sama, Kysymyksiä, kirja V.

Myös panttioikeuden takaisinsaantioikeus olisi siirrettävä ostajalle, vaikka myyjä olisi saanut pantin myynnin jälkeen; sillä myyjän etujen on tultava ostajalle.

7. Sama, On Plautius, kirja XIV.

Kun osapuoli myy perintöoikeutta johonkin omaisuuteen, on tosiasiassa oltava omaisuutta, jotta kauppa voi tapahtua; sillä tässä tapauksessa kauppa ei tapahdu sattumalta, kuten metsästyksessä ja muissa tämänkaltaisissa tapauksissa; sillä jos omaisuutta ei ole, ostosopimusta ei voida tehdä, ja sen vuoksi hinta voidaan periä takaisin kanteella.

8. Javolenus, Plautiuksesta, kirja II.

Jos myyjällä ei ole perintöoikeutta kiinteistöön, on sen selvittämiseksi, kuinka paljon hänen on maksettava ostajalle, tehtävä ero, nimittäin: jos perintöoikeus on tosiasiallisesti olemassa, mutta se ei kuulu myyjälle, se on arvioitava; mutta jos perintöoikeutta ei ole lainkaan olemassa, mihin viitaten sopimus näyttää tulleen tehdyksi, ostaja voi periä myyjältä takaisin vain maksamansa hinnan ja kaikki kulut, joita hänelle on aiheutunut omaisuuden vuoksi.

9. Paulus, Ediktistä, kirja XXXIII.

Ja kaikki se etu, joka ostajalla oli siihen, että kauppa saatiin päätökseen.

10. Javolenus, On Plautius, kirja II.

Jos perintöoikeuden myynnissä sovittiin, että myyjän mahdolliset oikeudet myydään, mutta että sen jälkeen hän ei takaa mitään, ja vaikka perintöoikeus ei kuuluisikaan myyjälle, hän ei kuitenkaan olisi tästä syystä vastuussa, koska tarkoituksena oli ilmeisesti, että koska kaikki kaupasta saatava voitto kuuluisi ostajalle, hänen olisi myös kannettava riski.

11. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXXII.

On nimittäin myönnetty, että perintöoikeuden myynti voidaan tehdä seuraavin ehdoin: "Jos minulla on perintöoikeuksia kyseiseen kartanoon, ne myydään sinulle", aivan kuin ostettaisiin odotusoikeutta; sillä tällä tavoin voidaan myydä mitä tahansa, mikä on epävarmaa, kuten esimerkiksi se, mikä voi jäädä verkkoon kiinni.

12. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja X.

Tämä on kuitenkin ymmärrettävä siten, että se on voimassa vain silloin, kun osapuoli ei ole tietoinen siitä, ettei hänellä ollut oikeutta myymäänsä perintöön; sillä jos hänellä olisi ollut, hän olisi vastuussa petoksen perusteella.

13. Paulus, On Plautius, kirja XIV.

Jos perintöoikeus on olemassa, vaikka ei ole sovittu, että ostajalla on oikeus kaikkiin niihin oikeuksiin, jotka myyjällä oli, jälkimmäisen on taattava, että hän on perillinen. Jos tämä on sisällytetty sopimukseen, myyjä vapautuu, jos käy ilmi, ettei hänellä ole oikeutta perintöön.

14. Sama, Ediktistä, kirja XXXIII.

Jos joku myy saatavia isän valvonnassa olevalta pojalta, hänen on myös luovutettava kaikki kanneoikeudet, jotka hänellä on velallisen isää vastaan.

(1) Kun perintöoikeutta myydään, myyjän on luovutettava siihen kuuluva omaisuus, eikä sillä ole merkitystä, mikä sen arvo on.

15. Gaius, On the Provincial Edict, kirja X. Ellei myyjä ole ilmoittanut määrää.

16. Paulus, Ediktistä, kirja XXXIII.

Jos sinä perillisenä myyt perintöoikeuden johonkin omaisuuteen, koska omaisuus on palautettava sinulle senaatin Trebellin asetuksen mukaisesti, olet vastuussa ostajan osuuden verran.

17. Ulpianus, Ediktistä, kirja XLIII.

Meillä on tapana sekä ostaa että myydä velallisilta tietyin edellytyksin erääntyviä tai tietyn ajan kuluessa maksettavia saatavia, sillä kyseessä on omaisuus, jota voidaan ostaa ja myydä.

18. Julianus, Digest, kirja XV.

Jos yksi useista perillisistä maksaa koko rahasumman, joka oli erääntynyt perittävältä perittävältä sakon nojalla, ennen kuin muut perilliset olivat tulleet perintöön, ja myy sen jälkeen perintöoikeutensa kyseiseen perintöön, eikä hän voi periä mitään takaisin kansaperillisiltään heidän omaisuutensa perusteella, hän voi oikeutetusti nostaa kanteen perintöoikeuden ostajaa vastaan joko perintösopimuksen tai myynnin perusteella, koska on ilmeistä, että hän on maksanut kaikki rahat perinnön lukuun, sillä samaa periaatetta sovelletaan kuin osituskanteessa, jossa kukin perillinen ei voi saada takaisin enempää kuin sen, mitä hän on käyttänyt perillisen ominaisuudessa.

19. Sama, Digest, kirja XXV.

On suuri ero sillä, myydäänkö saatava jollakin ehdolla vai syntyykö velvoite ehdolla ja onko myynti ehdoton. Ensimmäisessä tapauksessa, jos ehtoa ei täytetä, myynti on mitätön; toisessa tapauksessa myynti tapahtuu heti, kun sopimus on tehty; sillä jos Titius on sinulle velkaa kymmenen aureia jonkin ehdon nojalla ja minä ostan sinulta hänen velkakirjansa, voin heti nostaa myyntikanteen pakottaakseni sinut vapauttamaan hänet.

20. Africanus, Kysymyksiä, kirja VII.

Jos myyt minulle oikeutesi Lucius Titiuksen perintöoikeuteen ja sinusta tulee sen jälkeen hänen velallisensa perillinen, joudut myyntikanteen kohteeksi.

(1) Tämä on paljon yksinkertaisempaa siinä tapauksessa, että osapuolista tulee velkojansa perillisiä ja hän myy perintöoikeutensa.

21. Paulus, Questions, kirja XVI.

Myyjä myi eräälle asianosaiselle perintöoikeutensa kuolinpesään ja suostui sopimuksella luovuttamaan hänelle kaiken kuolinpesään kuuluvan. Heräsi kysymys siitä, mitä hänen oli luovutettava sopimuksen mukaisesti; sillä sopimus ei ole missään tapauksessa kaksin verroin sitova, joten sekä omaisuus että kauppahinta ovat erääntyneet. Ja itse asiassa, jos asianosainen on myöhemmin myynyt omaisuuden ja sopimus on tehty, katsomme, että hinta sisältyy sopimukseen. Jos sopimus kuitenkin tehtiin etukäteen, ja osapuoli sai sitten omaisuuden, hän on tässä tapauksessa velkaa omaisuuden. Jos hän myisi orjan ja tämä kuolisi, olisiko hän velkaa kyseisen orjan hinnan? Jos hän, joka oli luvannut Stichuksen, myisi hänet, ja orja olisi tuolloin kuollut, hän ei olisi velkaa hintaa, jos hän ei olisi ollut laiminlyönyt sitä. Jos kuitenkin myin perintöoikeuden kuolinpesään ja myöhemmin luovuin siihen kuuluvasta omaisuudesta, minun katsotaan harjoittaneen pikemminkin ostajan kuin kuolinpesän liiketoimintaa. Tämä ei kuitenkaan koske tapausta, jossa on kyse jostakin tietystä omaisuudesta, sillä jos myyn teille orjan ja ennen kuin se luovutetaan, myyn sen uudelleen kolmannelle henkilölle ja saan

hinnan, ja orja kuolee; harkitaanpa, olenko teille velkaa jotakin oston perusteella, koska en ollut laiminlyönyt toimitusta, sillä toiselle ostajalle myydyn orjan hintaa ei peritty omaisuuden perusteella, vaan liiketoimen perusteella; ja näin ollen tulos on aivan sama kuin jos en olisi myynyt orjaa toiselle, sillä olen teille velkaa omaisuuden enkä kanneoikeutta toista ostajaa vastaan. Kun kuitenkin myydään perintöoikeus, katsotaan hiljaisesti sovitun, että jos teen jotakin perillisenä, minun on korvattava se ostajalle samalla tavalla kuin jos olisin hoitanut hänen liiketoimiaan; aivan kuten maanosan myyjä on vilpittömyyssiistä velvollinen luovuttamaan sadon, vaikka häntä ei olisi lainkaan syyllytetty siihen, että hän on laiminlyönyt toiselle kuuluvan sadon korjaamisen, ellei häntä voida vaatia vastuuseen laiminlyönnistä. Mutta entä jos myisin omaisuutta toisen osapuolen ollessa hallussani ja hyväksyisin arvioidun vahingonkorvauksen, olisinko velkaa osapuolelle omaisuuden tai sen hinnan? Olisin varmasti velkaa hänelle omaisuuden, sillä minun ei olisi pakko siirtää hänelle kanneoikeuksiani vaan itse omaisuus. Jos omaisuuteni olisi riistetty väkisin tai minut olisi tuomittu maksamaan kaksinkertainen vahingonkorvaus varkauskanteen johdosta, tämä ei vaikuttaisi millään tavoin ostajan asemaan, sillä jos myyjä olisi ilman omaa syytään menettänyt omaisuuden hallinnan, hänen olisi luovutettava kanneoikeutensa ja myös saamansa vahingonkorvaus, mutta ei omaisuutta; ja jos rakennus olisi palanut tulipalossa, hänen olisi luovutettava maa-alue, jolla se sijaitisi.

22. Scaevola, Opinions, kirja II.

Kiinteistön perintöoikeuden myyjä sai osan kauppahinnasta, mutta ostaja ei maksanut hänelle loppuosaa. Heräsi kysymys, voitiinko perintöoikeuteen kuuluvaa omaisuutta pitää hallussa panttioikeuden perusteella? Vastasin, että esitetyissä tosiseikoissa ei ollut mitään sellaista, mikä olisi estänyt sen pitämisen.

23. Hermogenianus, Epitomes of Law, kirja II.

Sellaisen saatavan myyjä, joka hänellä on päävelallista vastaan, on velvollinen luovuttamaan kaikki siitä johtuvat kanneoikeudet, ei ainoastaan itse velallista vastaan, vaan myös kyseisen saatavan vakuuksia vastaan, ellei toisin ole sovittu.

(1) Saatavan myyjä on velvollinen luovuttamaan ostajalle koskemattomana kaiken sen, minkä hän on saanut joko kuittaamalla tai perimällä.

24. Labeo, Last Works, Epitomes of Javolenus, kirja IV.

Myit perintöoikeutesi Corneliuksen omaisuuteen; sitten Attius (jolle Cornelius testamenttasi perinnön, jonka sinä perillisenä sait) kuoli ennen kuin hän sai perinnön ostajalta, jolloin sinä tulit hänen perillisekseen. Katson, että voitte asianmukaisesti nostaa myyntikanteen, jotta perintö voitaisiin maksaa teille, koska perintöoikeus myytiin halvemmalla, jotta ostaja voisi

maksaa perinnön; eikä sillä ole mitään merkitystä, oliko raha Attiuksen, joka määräsi teidät perilliseksi, vai perinnönsaajan maksettavaksi.

25. Sama, Todennäköisyydet, kirja II.

Jos perintöoikeus myydään lukuun ottamatta siihen kuuluvaa maa-aluetta ja myyjä saa tämän jälkeen jotain kyseisen maa-alueen perusteella, hänen on luovutettava se perintöoikeuden ostajalle. Paulus sanoo, että tällaisessa tapauksessa on aina selvitettävä osapuolten aikomus. Jos tätä ei kuitenkaan voida selvittää, myyjän on luovutettava tällä tavoin hankkimansa omaisuus ostajalle, sillä se näyttää tulleen hänen haltuunsa perintöoikeuden perusteella eikä muulla tavoin, aivan kuin hän ei olisi perintöoikeudesta määrittäessään jättänyt kyseistä maa-aluetta pois.

Tit. 5. Myynnin peruuttamisesta ja siitä, milloin on sallittua peruuttaa osto.

1. Pomponius, On Sabinus, kirja XV.

Celsus nuorempi oli sitä mieltä, että jos isän valvonnassa oleva poika myy minulle omaisuutta, joka oli osa hänen peculiumiaan, vaikka sopimus kaupan peruuttamisesta tehtäisiinkin, se olisi tehtävä isän, pojan ja minun kesken; sillä jos tekisin sopimuksen vain isän kanssa, poika ei vapautuisi vastuusta; ja kysyttiin, eikö tällainen sopimus olisi täysin mitätön, vai eikö itse asiassa minä vapautuisi ja poika jäisi sitovaksi; kuten esimerkiksi siinä tapauksessa, että holhottava tekisi sopimuksen ilman holhoojansa valtuutusta, hän itse vapautuisi, mutta se, jonka kanssa hän teki sopimuksen, ei vapautuisi. Sillä se, mitä Aristo totesi, ei pidä paikkaansa, nimittäin se, että sopimus voitaisiin tehdä niin, että vain toinen sopijapuolista olisi vastuussa, koska yksi sopijapuoli ei voi mitätöidä kauppasopimusta; jos siis yksi sopijapuoli uudistaa sopimuksen, katsotaan, että tällainen sopimus ei ole pätevä. On kuitenkin todettava, että jos isä tekee sopimuksen ja toinen osapuoli vapautuu vastuusta, myös poika vapautuu samalla.

2. Sama, On Sabinus, kirja XXIV.

Jos sen jälkeen, kun olen ostanut sinulta jotakin, ostan sen uudestaan sinulta korkeampaan tai alhaisempaan hintaan, meidän katsotaan mitätöineen ensimmäisen kaupan; sillä kauppaa pidetään edelleen sopimuksemme perusteella epätäydellisenä, kun asiat pysyvät muuttumattomina, ja näin ollen myöhempi kauppa on voimassa, aivan kuin sitä ei olisi edeltänyt mikään muu. Emme kuitenkaan voi soveltaa samaa periaatetta, jos kauppa uusitaan sen jälkeen, kun hinta on maksettu, koska sen maksamisen jälkeen emme voineet tehdä kauppaa epätäydelliseksi.

3. Paulus, Ediktistä, kirja XXXIII.

Osto- ja myyntisopimukset tehdään yhteisellä suostumuksella, joten ne voidaan myös purkaa yhteisellä suostumuksella ennen kuin kauppa on tehty. Sen vuoksi heräsi kysymys siitä, voidaanko velvoite purkaa pelkällä osapuolten tahdolla, jos ostaja on hyväksynyt vakuuden tai myyjä on tehnyt sopimuksen. Julianus sanoo, että silloin ei tosiaankaan olisi myyntikannetta, koska sopimukseen perustuvat poikkeukset sisältyvät vilpittömässä mielessä tehtyyn sopimukseen. On kuitenkin harkittava, olisiko poikkeus mahdollista vapauttaa vakuus. Olen sitä mieltä, että jos päämies vapautetaan, myös takaaja vapautetaan. Samaa sääntöä sovelletaan, jos myyjä nostaa kanteen sopimuksen perusteella, hänet voidaan vapauttaa poikkeuksen nojalla. Sama laki pätee myös silloin, kun ostaja on sisällyttänyt kiinteistön luovutuksen sopimusehtoon.

4. Paulus, Notes on the Digest of Julianus, Book VIII.

Jos sopimus koski togan tai lautasen ostamista ja myyjä sopi, että yhtä näistä esineistä ei saa myydä, katson, että vain kyseistä esinettä koskeva velvoite purkautuu.

5. Julianus, Digest, kirja XV.

Kun ostaja vapauttaa myyjän tai myyjä vapauttaa ostajan vastuusta, näyttää siltä, että molempien osapuolten tarkoituksena on, että kauppa päättyy; ja tulos on sama kuin jos heidän välillään olisi sovittu, että kumpikaan ei saisi vaatia toiselta mitään. Tässä tapauksessa on kuitenkin ilmeisempää, että vapautus ei ole pätevä luonteensa vuoksi, vaan sopimuksen voimasta.

(1) Kauppa mitätöidään pelkällä osapuolten sopimuksella, jos kauppaa ei ole tehty.

(2) Jos myyty orja kuolee, katsotaan, että myynti on tapahtunut samassa tilanteessa kuin jos hänet olisi luovutettu; toisin sanoen myyjä vapautuu vastuusta, ja orjan menetyksestä on vastattava ostaja. Näin ollen, ellei muuta laillista sopimusta ole tehty, osto- ja myyntikanteet ovat päteviä.

6. Paulus, Ediktistä, kirja II.

Jos osapuolten välillä oli sovittu, että myyty omaisuus palautetaan tietyn ajan kuluessa, jos se ei sovi, Sabinus katsoo, että ostokanne on pätevä tai että ostokannetta muistuttava *in factum* -kanne olisi hyväksyttävä.

7. Sabinus, Kysymykset, kirja V.

Jos ostan toisen kerran ehdollisesti jotain, minkä olen jo ehdottomasti ostanut, myöhempi osto on mitätön.

(1) Jos holhottava tekee henkilökohtaisesti sopimuksen ilman holhoojansa valtuutusta ja tekee sen jälkeen oston holhoojan suostumuksella, vaikka myyjä on jo sitoutunut sopimukseen hänen kanssaan, silti, koska holhottava ei ole vastuussa, kauppa uusitaan, jotta he olisivat molemminpuolisesti sidottuja. Jos holhoojan valtuus oli ensin välissä ja holhottava teki sen jälkeen ostoksen ilman holhoojan lupaa, toinen ostos on mitätön. Voidaan myös kysyä, voidaanko osto mitätöidä, jos huostaanotettu on tehnyt sopimuksen ilman holhoojansa valtuutusta, koska tällaisella sopimuksella on sama vaikutus kuin jos huostaanotettu olisi ensin tehnyt oston ilman holhoojansa valtuutusta, eikä hän näin ollen ole itse vastuussa; mutta jos hän nostaa kanteen omaisuudesta, voiko myyjä pidättää sen, kunnes se on maksettu? Voidaan kuitenkin perustellusti katsoa, että koska ostosta oli alun perin asianmukaisesti sovittu, on tuskin vilpittömän mielen mukaista, että sopimuksesta pidetään kiinni, jos toinen osapuoli joutuu sen avulla epäedulliseen asemaan; ja näin on erityisesti silloin, jos jälkimmäistä on johdettu harhaan uskottavalla erehdyksellä.

8. Scaevola, Opinions, kirja II.

Titius, Seiuksen asiamies, nimitettiin tämän kuoltua tämän perilliseksi, ja Titius, joka ei tiennyt, että tämä oli kuollut, myi erään maa-alueen kartanoon kuuluneen orjan välityksellä ja allekirjoitti nimensä asiamieheksi. Heräsi kysymys, olisiko asiamies voinut mitätöidä kaupan, jos hän olisi tiennyt kuolemasta ennen kaupan tekemistä? Vastaus oli, että jos Titius ei olisi itse myynyt kiinteistöä, hän ei olisi ollut vastuussa siviilikanteesta siitä syystä, että hän allekirjoitti myynnin tehneen orjan sopimuksen, mutta hän olisi ollut vastuussa preetoriaanikanteesta kyseisen orjan nimissä.

9. Sama, Digest, kirja IV.

Eräs Lucius Titiukselle kuulunut maa-alue myytiin julkisen veron vuoksi. Lucius Titius tunnusti olevansa velallinen ja sanoi olevansa valmis maksamaan koko veron; ja koska maa-alueen myynti ei riittänyt koko summan maksamiseen, maakunnan kuvernööri perui myynnin ja määräsi maan palautettavaksi Lucius Titiukselle. Heräsi kysymys, kuuluiko maa kuvernöörin päätöksen jälkeen ja ennen kuin se palautettiin, Lucius Titiuksen omaisuuteen? Vastaus oli, että näin ei ollut ennen kuin hinta oli palautettu ostajalle tai jos tämä ei ollut vielä maksanut hintaa ennen kuin verosaatava oli täytetty.

10. Sama, Digest, kirja VII.

Seius osti Lucius Titiukselta maa-alueen sillä ehdolla, että kiinteistö jäisi myymättä, jos maksua ei suoritettaisi tiettyyn aikaan mennessä. Seius maksoi osan kauppahinnasta heti, ja kun myyjä oli kuollut, hänet nimitettiin Titiuksen alaikäisten lasten holhoojaksi yhdessä muiden kanssa, mutta hän ei sopimuksen mukaisesti maksanut loppuosaa kauppahinnasta holhoojatovereilleen eikä sijoittanut summaa holhouksen varoihin. Heräsi kysymys, oliko osto mitätön. Vastaus oli, että esitettyjen tosiseikkojen mukaisesti kauppa oli mitätön.

(1) Tiettyjen maa-alueiden ostaja, joka epäili, että Numeria ja Sempronia nostaisivat kiistan niiden myynnistä, sopi myyjän kanssa, että tietty osa kauppahinnasta jäisi hänen haltuunsa, kunnes myyjä antaisi hänelle vakuuden. Tämän jälkeen myyjä lisäsi sopimukseen seuraavan määräyksen: "Jos koko rahasummaa ei maksettaisi tiettyyn aikaan mennessä eikä myyjä haluaisi maita myytävän, ne jäisivät myymättä." Tällä välin myyjä sai asiansa läpi yhtä naisvastustajaansa vastaan ja teki sovinnon toisen kanssa, niin että ostaja saattoi saada maat haltuunsa ilman riitaa. Koska vakuutta ei asetettu eikä koko rahasummaa maksettu sovittuna ajankohtana sopimusehtojen mukaisesti, heräsi kysymys, jäivätkö maat myymättä? Vastaus oli, että jos oli sovittu, että rahasummaa ei makseta ennen kuin myyntiä varten oli asetettu vakuus, eikä ostaja ollut tehnyt mitään estääkseen sopimuksen täyttämisen, sopimuksen jälkimmäistä osaa ei voitu panna täytäntöön.

Tit. 6. Myytyyn omaisuuteen liittyvistä riskeistä ja eduista.

1. Ulpianus, On Sabinus, kirja XXVIII.

Jos viini happamoituu myynnin jälkeen tai siinä ilmenee jokin muu vika, ostajan on vastattava tappiosta, aivan kuten jos se olisi vuotanut, koska astiat, joissa se oli, olivat rikkoutuneet, tai jostain muusta syystä. Jos myyjä kuitenkin ottaa riskin vastatakseen siitä, hänen on otettava se vastatakseen siitä sinä aikana, jonka hän on sille alttiina; mutta jos hän ei ole ilmoittanut aikaa, viini on hänen vastuullaan siihen asti, kunnes se on kulutettu, koska silloin kauppa on kokonaan päättynyt. Riippumatta siitä, onko sovittu, että viini on hänen vastuullaan vai ei, hän on siis vastuussa siitä, kunnes se on käytetty loppuun. Jos ostaja kuitenkin sinetöi viiniä sisältävät astiat tai tynnyrit ennen sen kulutusta, katsomme, että viini on edelleen myyjän vastuulla, ellei asiasta ole sovittu toisin.

(1) Myyjän on myös vastattava viinin turvallisesta säilyttämisestä sen mittaamiseen asti, sillä ennen mittaamista sitä ei tietyissä määrin katsota myydyksi. Mittauksen jälkeen se lakkaa olemasta myyjän vastuulla, ja jo ennen mittausta myyjä vapautuu vastuusta, jos hän ei ole myynyt sitä mitattuna, vaan on myynyt sen purkeissa tai tynnyreissä.

(2) Kun ostaja on sinetöinyt tynnyrin, Trebatius sanoo, että sen katsotaan tulleen toimitetuksi hänelle; Labeo on kuitenkin päinvastaista mieltä. Jälkimmäisen mielipide on oikea, sillä tynnyri on tapana sinetöidä, jotta viiniä ei voi vaihtaa, eikä katsoa, että se on toimitettu tuolloin.

(3) Myyjällä on oikeus kaataa viini ulos, jos hän on määrännyt tietyn ajankohdan viinin mittaamiselle, eikä sitä tehdä määrättyinä päivinä. Hän ei kuitenkaan saa kaataa sitä ulos ennen kuin hän on todistajien läsnä ollessa ilmoittanut ostajalle

joko, että tämä saa poistaa viinin, tai varoittanut häntä siitä, että jos hän ei tee niin, hän kaataa sen ulos. On kuitenkin kiitettävämpää, jos hän ei kaada sitä ulos, vaikka hänellä olisi siihen oikeus. Näin ollen hän voi vaatia jonkinlaista korvausta tynnyreiden käytöstä, mutta vain jos on hänen etunsa mukaista, että viiniä sisältäneet tynnyrit tyhjennetään; esimerkiksi jos hän oli aikeissa vuokrata niitä tai jos hänen oli tarpeen vuokrata niiden sijaan muita. On kuitenkin edullisempaa vuokrata muita astioita ja olla luovuttamatta viiniä, kunnes ostaja on maksanut muiden astioiden vuokran, tai myydä viini vilpittömässä mielessä; toisin sanoen onnistua tekemään kaikki ilman, että siitä aiheutuu itselleen haittaa, jotta ostajalle aiheutuisi mahdollisimman vähän vahinkoa.

(4) Jos viiniä ostetaan tynnyreissä eikä sen toimitusajankohdasta ole sovittu mitään, katsotaan, että tarkoituksena on, että viini otetaan pois ennen kuin tynnyreitä tarvitaan seuraavaa satovuotta varten. Jos niitä ei tyhjennetä siihen mennessä, on toimittava muinaisten omaksuman tavan mukaisesti, eli myyjän on mitattava viini korin avulla ja annettava sen valua pois, sillä muinaiset viranomaiset asettivat tämän säännön mittauksen vuoksi, jotta mittauksen määrä ei olisi ilmeinen, mutta jotta ostajan kärsimä tappio olisi tiedossa.

2. Gaius, Päivittäiset tapahtumat, kirja II.

Myös seuraava on totta: jos myyjä tarvitsee astioita uutta satoa varten ja hän on kauppias, jolla on tapana ostaa ja myydä viiniä, on otettava huomioon ajankohta, jolloin viini voidaan kätevästi siirtää pois myyjän hallusta.

(1) Katsotaan lisäksi, millä tavoin myyjän on huolehdittava viinistä ennen sen mittaamiselle määrätyn ajankohdan saapumista; onko hänen noudatettava tarkkaa tai tavanomaista huolellisuutta vai onko hän vastuussa vain petoksesta? Katson, että myyjän on ainoastaan noudatettava tavanomaista huolellisuutta, ja se on anteeksiannettavissa, jos kyseessä on väistämätön vahinko tai ylivoimainen voimankäyttö.

3. Paulus, On Sabinus, kirja V.

Myyjän on noudatettava samaa huolellisuutta kuin silloin, kun esineitä lainataan käyttöä varten; toisin sanoen hänen on noudatettava tarkempaa huolellisuutta kuin hän noudattaisi oman omaisuutensa suhteen.

4. Ulpianus, On Sabinus, kirja XXVIII.

Jos joku myisi viininsä ja ilmoittaisi, että sitä on maistettava tietyn ajan kuluessa, ja hän joutuisi jälkikäteen syylliseksi siihen, ettei tätä ole tehty; pitäisikö myyjän kantaa riski viinin hapokkuudesta tai homeesta vain siltä ajalta, joka oli kulunut ennen sovittua päivää? Vai olisiko hän vastuussa myös sen jälkeen, kun kyseinen aika oli kulunut, vai jos viini pilaantuu tämän ajan jälkeen, onko myyjän otettava riski vastatakseen? Vai olisiko pikemminkin katsottava, että kauppa oli tehty,

koska se oli tehty sillä ehdolla, että viini olisi testattava ennen tiettyä päivämäärää? Osapuolten aikomuksella on merkitystä. Olen kuitenkin sitä mieltä, että jos aikomusta ei voida selvittää, on katsottava, että kauppa on edelleen voimassa ja että myyjän on otettava riski vastuulleen myös sen jälkeen, kun viinin maistamiselle määrätty päivä on mennyt umpeen, koska se on hänen itsensä aiheuttama.

(1) Jos viini myydään irtotavarana, myyjä on vastuussa ainoastaan sen säilytyksestä; ja tästä ilmenee, että jos viiniä ei myydä maistamisen ehdolla, myyjä ei ole vastuussa sen happamuudesta tai homeesta, vaan ostajan on kannettava koko riski. On kuitenkin epätavallista, että joku ostaa viiniä maistamatta sitä; ja sen vuoksi, jos sitä varten ei ole määrätty päivää, ostaja voi maistaa viiniä silloin, kun hän haluaa, ja siihen asti, kun hän maistaa, myyjän on vastattava viinin happamuudesta tai homeesta; sillä kun maistamispäivä on määrätty, se parantaa ostajan asemaa.

(2) Jos viini on myyty irtotavarana, sen säilytys lakkaa, kun sen poisviemisen aika tulee; ja tämä on ymmärrettävä siten, että se pätee silloin, kun aika on mainittu. Jos sitä ei kuitenkaan mainita, on harkittava, onko myyjä velvollinen huolehtimaan siitä loputtomiin. Parempi mielipide on (edellä selostetun mukaisesti), että joko osapuolten aikomus ajankohdan suhteen on selvitettävä tai ostajalle on ilmoitettava viinin poistamisesta. On varmaa, että viini olisi poistettava ennen kuin tynnyreitä tarvitaan sadonkorjuuta varten.

5. Paulus, On Sabinus, kirja V.

Jos viiniä ei ostajan virheestä johtuen ole poistettu määrättyä ajankohtana, myyjä ei ole velvollinen vastaamaan siitä jälkikäteen, ellei viivästys ole johtunut ostajan vilpillisestä tarkoituksesta. Jos esimerkiksi myydään sata purkkia viiniä tietyssä kellarissa, myyjän on kannettava riski, kunnes ne on mitattu, ellei ostaja ole ollut syyppää viivästyksen.

6. Pomponius, On Sabinus, kirja IX.

Jos ostan tiettyä viiniä, josta hapanta ja homehtunutta ei oteta huomioon, Proculus sanoo, että vaikka tämä poikkeus tehdään ostajan hyväksi, jos hän on valmis hyväksymään hapanta viiniä, silti hapanta ja homehtunutta viiniä ei oteta mukaan kauppaan; sillä mitä ostaja ei ole valmis hyväksymään, häntä ei saa pakottaa ottamaan, sillä se on epäoikeudenmukaista, eikä myyjä saa myydä viiniä toiselle.

7. Paulus, On Sabinus, kirja V.

Jos maa-alueeseen tehdään myynnin jälkeen lisäys alluviaalisen laskeuman kautta tai sen määrä vähenee samasta syystä, ostaja nauttii edusta tai kärsii haitasta. Sillä jos koko pelto joutuu myynnin jälkeen joen peittämäksi, ostajan on kannettava tappio, ja siksi hänellä on samalla tavalla oikeus saada kaikki siitä johtuvat edut.

(1) Kaikki, mitä myydään, on luovutettava maan mukana, ellei ole sovittu, että näin ei tehdä. Kaikki se, mitä ei voida mitata, on myös siirrettävä, jos näin on sovittu; kuten esimerkiksi maantiet, rajat ja tiloihin rajoittuvat metsiköt. Jos asiasta ei kuitenkaan ole sovittu mitään, näitä ei tarvitse siirtää, ja siksi on tavallista määrätä nimenomaisesti, että metsiköt ja julkiset maantiet, jotka ovat maa-alueella, on mitattava ja sisällytettävä luovutukseen.

8. Sama, Ediktistä, kirja XXXIII.

On tarpeen selvittää, milloin kauppa on toteutunut, sillä silloin tiedämme, kenen on vastattava riskistä; sillä kun kauppa on toteutunut, ostajan on otettava se vastuulle. Jos myytävän omaisuuden laatu ja määrä sekä hinta on määritetty ja se myydään ilman mitään ehtoja, kauppa on täydellinen. Jos se kuitenkin myydään jollakin ehdolla ja ehtoa ei noudateta, kauppa on mitätön, aivan kuten sopimusehdon tapauksessa. Proculus ja Octavenus sanovat, että omaisuus on ostajan vastuulla heti, kun ehto on täytetty, ja Pomponius hyväksyy tämän mielipiteen yhdeksännessä kirjassaan. Jos kuitenkin ehdon ollessa vielä voimassa joko ostaja tai myyjä kuolee, on todettu, että jos ehto täyttyy, myös heidän perillisensä ovat sidottuja, aivan kuin kauppa olisi tehty viitaten johonkin jo kuluneeseen aikaan. Mutta jos omaisuus luovutetaan ehdon ollessa vielä täyttämättä, ostaja ei voi sellaisenaan hankkia sitä anastamalla sitä, ja hän voi periä takaisin maksamansa hinnan, kun taas välisenä aikana kerätty sato kuuluu myyjälle; samalla tavoin kuin sopimus ja ehdollinen testamentti lakkaavat, jos omaisuus tuhoutuu ehdon ollessa täyttämättä. On selvää, että jos omaisuus säilyy, vaikkakin vahingoittuneena, ostajan on vastattava menetyksestä.

(1) Kun kauppa on tehty seuraavin ehdoin: "Tämä orja myydään riippumatta siitä, saapuuko tietty laiva Aasiasta vai ei". Julianus on sitä mieltä, että kauppa on välittömästi tehty, koska on varmaa, että sopimus on täydellinen.

(2) Jos myytte minulle tietyn omaisuuden käyttöoikeuden, on eriasia, luovutteko vain käyttö- ja nautintaoikeuden, joka kuuluu yksin teille, vai myytte minulle, jos omistatte omaisuuden, käyttöoikeuden siihen; sillä ensinnäkin, vaikka kuolisittekin välittömästi, perillisenne ei ole minulle mitään velkaa, mutta jos jäätte eloon, oikeus siirtyy perilliselleni. Toisessa tapauksessa mikään ei siirry minun perilliselleni, mutta teidän perillisellenne syntyy velvoite.

9. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja X.

Jos maa-alueen tutkimisen jälkeen ja ennen kauppasopimuksen tekemistä kyseisellä alueella olevat puut kaatuvat tuulen voimasta, herää kysymys, pitäisikö myös ne luovuttaa ostajalle? Vastaus on, että ei, koska hän ei ole ostanut niitä, sillä ennen kuin hän osti maan, ne eivät enää kuuluneet siihen. Jos ostaja ei kuitenkaan tiennyt, että puut olivat kaatuneet, mutta myyjä tiesi sen eikä ilmoittanut siitä hänelle, hän on korvausvelvollinen ostajan koron suuruudesta vahingosta, edellyttäen, että kauppa toteutuu.

10. Ulpianus, Disputations, kirja VIII.

Jos ehdollisessa kaupassa on myös sovittu, että omaisuus jää ostajan vastuulle, katson, että sopimus on pätevä.

(1) Scaevola sanoo Julianuksen seitsemättä kirjaa koskevassa huomautuksessa, että ostaja ei voi nostaa kannetta myydyn maan takaisinsaamiseksi, jos osa kyseisestä maasta on ennen sen mittaamista tuhoutunut tulvan, maanjäristyksen tai muun onnettomuuden seurauksena.

11. Alfenus Verus, Digest, kirja II.

Jos myyty talo palaa, koska tulipalo ei voi tapahtua ilman, että joku on siitä vastuussa, mikä on laki? Vastaus on, että koska tulipalo voi syttyä ilman talon päällikön syytä, jos se ei johdu hänen orjiensa huolimattomuudesta, isäntä ei välttämättä ole syyllinen. Näin ollen, jos myyjä huolehtii talosta yhtä huolellisesti kuin säästäväiset ja huolelliset miehet ovat tottuneet tekemään, ja jokin onnettomuus tapahtuu, hän ei ole vastuussa.

12. Paulus, Epitomes of the Digest of Alfenus, kirja III.

Aedile hajotti joitakin sänkyjä, jotka eräs seurue oli ostanut ja jotka oli jätetty maantielle. Jos ne oli toimitettu ostajalle tai jos hän oli syyllinen siihen, että niitä ei ollut toimitettu, hänen on vastattava menetyksestä.

13. Julianus, On Urseius Ferox, kirja III.

Ostajalla olisi oikeus Lex Aquilian nojalla nostaa kanne aediliä vastaan, jos tämä toimi lainvastaisesti; tai hänellä on varmasti myyntikanne myyjää vastaan pakottaakseen tämän luovuttamaan hänelle ne kanneoikeudet, jotka hänellä on aediliä vastaan.

14. Paulus, Epitomes of the Digest of Alfenus, kirja III.

Jos sänkyjä ei olisi toimitettu eikä ostaja olisi viivyttelämällä estänyt niiden toimittamista, myyjän on vastattava tappiosta.

(1) Jos ostetut materiaalit katoavat toimituksen jälkeen varkauden vuoksi, ostajan on katsottu joutuvan vastaamaan tappiosta; muussa tapauksessa myyjän on vastattava siitä. Puutavaran katsotaan tulleen toimitetuksi heti, kun ostaja on merkinnyt ne.

15. Gaius, Päivittäiset tapahtumat, kirja II.

Jos myydään tynnyreissä olevaa viiniä ja se pilaantuu luonteensa vuoksi, ennen kuin ostaja on ottanut sen pois, ja myyjä on vakuuttanut viinin hyvän laadun, hän on vastuussa ostajalle; mutta jos hän ei ole sanonut mitään tästä, ostajan on kannettava tappio, joko siksi, että hän ei maistanut viiniä, tai jos hän maistoi sitä, hän muodosti virheellisen käsityksen ja saa syyttää vain itseään. On selvää, että jos myyjä tiesi, että viinin hyvä laatu ei kestäisi siihen päivään asti, jolloin se oli määrä viedä pois, eikä ilmoittanut siitä ostajalle, hän on vastuussa siinä määrin kuin ostajan etu on ollut varoituksen saamisessa.

16. Javolenus, On Cassius, kirja VII.

Jos orjan ostaja pyytää lupaa vuokrata orjan siihen asti, kunnes hän voi maksaa hinnan, hän ei saa mitään kyseisen orjan palvelusten kautta, koska häntä ei pidetä luovutettuna, jonka hallussa myyjä pysyy vuokraamalla hänet. Ostaja on vastuussa orjasta, jos hänelle tapahtuu jotain ilman myyjän petosta.

17. Pomponius, On Quintus Mucius, kirja XXXI.

On huomattava, että heti kun ostaja alkaa olla maksuhäiriöinen, myyjä on vastuussa, ei huolimattomuudesta vaan ainoastaan petoksesta. Jos sekä myyjä että ostaja laiminlyövät maksunsa, Labeo sanoo, että ostajalle aiheutuu tästä enemmän vahinkoa kuin myyjälle. On kuitenkin pohdittava, eikö se, joka on viimeisenä laiminlyönyt, kärsi enemmän vahinkoa, sillä mitä tapahtuu, jos ilmoitan myyjälle, eikä hän toimita minulle ostamaani omaisuutta, ja kun hän sitten myöhemmin tarjoaa sitä, kieltäydyn hyväksymästä sitä? On selvää, että tässä tapauksessa minä olisin se, joka joutuisi kärsimään laiminlyönnistä. Mutta jos laiminlyönnin aiheutti ostaja, ja sitten, kun kaikki oli vielä kunnossa, myyjä oli laiminlyönyt toimituksen, kun hän pystyi toimittamaan tavaran, on vain oikeudenmukaista, että hän joutuu kärsimään myöhemmästä viivästyksestä.

18. Papinianus, Opinions, kirja III.

Jos velvollisuus antaa majoitus vapautetuille miehille päättyy heidän kuoltuaan, kiinteistön ostaja ei ole tästä syystä vastuussa myyjälle; jos ei ole tehty muuta sopimusta kuin että vapautetuille miehille annetaan maksetun hinnan lisäksi majoitus kuolleen tahdon mukaisesti.

(1) Jos kiinteistön omistusoikeutta koskeva riita syntyy ennen hinnan maksamista; ostaja ei ole velvollinen maksamaan sitä, ellei myyjä aseta maksukykyisiä vakuuksia hänen häätöään vastaan.

19. Hermogenianus, Epitomes of Law, kirja II.

Jos ostaja on viivästynyt myyjälle hinnan maksamisesta, hänen on maksettava tälle vain korkoa, eikä hän ole vastuussa mistään, mitä myyjä olisi voinut saada, jos viivästystä ei olisi ollut; esimerkiksi jos myyjä olisi ollut kauppias ja hinta olisi maksettu, hän olisi voinut saada enemmän hyödyn kauppatarvikkeidensa myynnistä kuin korosta.

Tit. 7. Orjien siirtämisestä ja siitä, milloin orja myydään sillä ehdolla, että hänet vapautetaan manumitaatiosta, tai päinvastoin.

1. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXXII.

Jos orja myydään sillä ehdolla, että hän ei saa jäädä tiettyyn paikkaan, se osapuoli, joka myi hänet tällä ehdolla, voi perua tämän osan sopimuksesta ja antaa hänen jäädä Roomaan. Papinianus sanoo kolmannessa kirjassaan, että tätä ehtoa on noudatettava isännän turvallisuuden vuoksi, jotta tämä ei joutuisi vaaraan.

2. Marcianus, Julkiset asiat, II kirja.

Jos orja myydään sillä ehdolla, että hänet siirretään pois Italiasta, hän voi jäädä johonkin maakuntaan, ellei sitä ole nimenomaisesti kielletty.

3. Paulus, Ediktistä, kirja L.

Jos orja myydään sillä ehdolla, että hänet vapautetaan tietyn ajan kuluessa, jos häntä ei vapauteta, hänestä tulee vapaa; siitä huolimatta, että hänet myynyt osapuoli voi edelleen pitää kiinni alkuperäisestä aikomuksestaan. Perillisen toivomusta ei tarvitse selvittää.

4. Marcellus, Digest, kirja XXIV.

Jos alle kaksikymmenvuotias myy sinulle orjan ja luovuttaa hänet sillä ehdolla, että sinä vapautat hänet, luovutuksella ei ole mitään vaikutusta; vaikka hän olisi luovuttanut hänet aikomuksenaan, että kun hän täyttää kaksikymmentä vuotta, sinun pitäisi vapauttaa hänet; sillä on hyvin vähän väliä, jos hänen vapautumisensa ajankohtaa lykätään, sillä laki vastustaa tämänkaltaista määräystä perusteettomana.

5. Papinianus, Kysymyksiä, kirja X.

Jos orja on myyjän kanssa tehdyllä sopimuksella kielletty asumasta tietyn kaupungin esikaupunkialueella, hänen katsotaan olevan myös kielletty asua itse kaupungissa. Ja vaikka keisareiden edikteissä on näin määrätty, sen merkitys on ilmeinen, sillä se, jolta on evätty asunto kaupungin vähemmän tärkeissä osissa, ei voi nauttia asunnosta saman kaupungin tärkeämissä osissa.

6. Sama, Kysymyksiä, kirja XXVII.

Kun myyjä ottaa ostajalta vakuuden siitä, että tämä ei luovuta naisorjaa tai alistaa häntä prostituutioon, ja jos jokin teko tehdään tämän määräyksen vastaisesti, hänen isäntänsä voi ottaa hänet takaisin tai häntä voidaan pitää vapaana, ja rangaistusta voidaan vaatia määräyksen perusteella; eräät viranomaiset katsovat, että voidaan vedota pahaan uskoon perustuvaan poikkeukseen, mutta Sabinus katsoo, että näin ei voida tehdä. Järkeä kuitenkin osoittaa, että sopimus ei voi olla oikeudellisesti pätevä, jos ehto "että häntä ei vapauteta" jätetään pois, sillä on uskomatonta, että joku olisi aikonut vapauttaa orjan, eikä hänellä olisi ollut mielessään tekoa, jolla se toteutettaisiin. Mutta jos on määrätty, että orjaa ei saa alistaa prostituutioon, ei ole mitään syytä, miksi rangaistusta ei pitäisi vaatia ja periä, koska ostaja olisi saattanut orjan häpeään ja samalla kyseenalaistanut myyjän aikomukset; sillä jos ehto jätetään kokonaan huomiotta, on todettu, että myyntikanne on pätevä.

(1) Kun ostaja joko syyllistyy tai ei syyllisty kauppaa koskevien määräysten vastaiseen tekoon, olemme joskus päättäneet, että myyjä ei voi nostaa myyntikannetta rangaistuksen saamiseksi, ellei myyjällä ole ollut asiassa taloudellista etua, esimerkiksi koska hän on itse luvannut rangaistuksen; mutta ei ole tarkoituksenmukaista uskoa, että hyvä kansalainen katsoisi, että myyjän edun mukaista olisi saada raivonsa tynnytettyä tällä tavoin. Sabinuksen mielipide saa minut kuitenkin olemaan päinvastaista mieltä, sillä hän katsoo, että kanne voidaan nostaa asianmukaisesti, koska orja on ilmeisesti myyty ehdon vuoksi alhaisempaan hintaan.

7. Sama, Kysymyksiä, kirja X.

Orja myytiin sillä ehdolla, että hän ei saisi jäädä Italiaan, ja osapuolet sopivat ilman ehtoa, että jos ehtoa ei noudateta, ostajan olisi maksettava sakkoa. On vaikea päätellä, että myyjä voi nostaa kanteen tällä perusteella kostonhalun vuoksi; mutta hän voi tehdä sen asianmukaisesti, jos ehtoa ei noudateta, ja vastuu luvatussa sakosta pitäisi syntyä. Tästä seuraa, että myyjä voi nostaa kanteen vain siitä, mitä ostaja on velvollinen maksamaan, sillä sen ylittävä määrä on rangaistus eikä yritys saada omaisuutta takaisin. Jos kuitenkin olisi sovittu, että orjaa ei poisteta rangaistuksena, kanne voidaan nostaa asianmukaisesti kiintymyssuhteen perusteella; nämä kaksi tapausta eivät myöskään näytä olevan ristiriidassa keskenään, koska toisen edun mukaista on, että toinen hyötyy; sillä itse asiassa rangaistuksen, jota ei ole määrätty, häpeällisyydellä on vain julmuuden piirre.

8. Sama, Kysymyksiä, kirja XXVII.

Heräsi kysymys, onko mies, joka on myynyt oman orjansa ja määrännyt, että tämä olisi vapautettava tietyn ajan kuluessa, ja joka sen jälkeen muuttaa mielensä ja ostaja kuitenkin vapauttaa hänet, oikeutettu mihinkään kanteeseen tällä perusteella. Totesin, että oikeus kanteen nostamiseen myynnin perusteella raukeaa, jos orja vapautetaan manumitaatiosta tai jos myyjä muuttaa mielensä.

9. Paulus, Questions, kirja V.

Titius myi orjan sillä ehdolla, että jos hän jäisi Roomaan, hän saisi pidättää hänet. Ostaja myi hänet toiselle osapuolelle samalla ehdolla, ja orja karkasi toiselta ostajalta ja jäi Roomaan. Kysyn, voiko hänet pidättää, ja jos näin on, kuka? Vastasin, ettei ole epäilystäkään siitä, että koska hän oli karkulainen, mitään ei katsottaisi ehdon vastaisesti tehdyksi, koska hänellä ei ollut oikeutta lähteä isäntänsä luota; eikä hän pelkästään karkulaisuutensa vuoksi voinut asettua asumaan Roomaan. Jos hän kuitenkin jäi sinne toisen ostajan suostumuksella, ehdon asettanutta osapuolta olisi suosittava, ja toisen myyjän katsotaan vedonneen ehtoon vain ostajaa varoittaakseen ja vapautuakseen vastuusta; sillä hän ei voinut millään tavoin riistää myyjältään ehdon antamaa etua, sillä jos hän lupasi maksaa rangaistuksen, hän olisi vastuussa, vaikka hän itse olisi myös määrännyt saman rangaistuksen. Mutta jos rangaistus on luvattu, on olemassa kaksi kanteita, ja orja voidaan pidättää. Jos kuitenkin ensimmäinen myyjä teki kaupan sillä ehdolla, että jos orjasta tulee prostituoitu, hän on vapaa, ja toinen myyjä sillä ehdolla, että hänet voidaan pidättää; vapaus on pidättämisoikeutta parempi. On selvää, että jos ensimmäinen ehto sisälsi oikeuden pidättämiseen ja jälkimmäinen vapauden, on katsottava, että vapauden myöntävä ehto on etusijalla; koska molemmat ehdot on lisätty orjan hyväksi, ja koska myyjän suorittama pidättäminen vapauttaa hänet vahingosta, vapaus tuottaa saman vaikutuksen.

10. Scaevola, Digest, kirja VII.

Eräs mies myi Pamphiluksen ja Stichuksen ja lisäsi kauppakirjaan, että koska hän oli myynyt mainitut orjat halvalla, ne eivät saisi olla muuta orjuutta kuin Seiuksen orjuutta, ja että hänen kuolemansa jälkeen ne jäisivät vapaiksi. Heräsi kysymys, tulisivatko orjat, joista tämä sopimus oli tehty ostajan ja myyjän välillä, vapaiksi pelkän lain nojalla ostajan kuoleman jälkeen? Vastaus oli, että jumalallisen Hadrianuksen perustuslain mukaan, joka oli annettu tämän asian osalta, jos kyseisiä orjia Pamphilusta ja Stichusta ei vapautettaisi, heistä ei tulisi vapaita. Claudius kertoo, että jumalallinen Marcus päätti, että jos kauppasopimukseen oli sisällytetty vapautta koskeva ehto, orjat vapautuivat kuudessa kuukaudessa, vaikka heitä ei olisi vapautettu, vaikka myyjä oli lykännyt heidän vapautumistaan ostajan kuolemaan asti.

Kirja XIX

1. Osto- ja myyntitoimista.
2. Vuokrauksesta ja vuokrauksesta.
3. Omaisuuden arvon arviointiin liittyvät toimet.
4. Omaisuuden vaihdosta.
5. Toimista praescriptis verbis ja in factum.

Tit. 1. Osto- ja myyntitoimista.

1. Ulpianus, On Sabinus, XXVIII kirja.

Jos myytyä omaisuutta ei luovuteta, ostajalla on oikeus nostaa kanne, jolla hän voi vaatia takaisin sen määrän, joka vastaa hänen etuaan saada tämä tapahtumaan. Tämä etu on joskus suurempi kuin itse omaisuuden hinta, jos se on ostajalle arvokkaampi kuin omaisuuden arvo tai se, millä se on ostettu.

(1) Jos myyjä tiesi, että kiinteistöön kohdistui rasite, ja salasi sen, hän ei voi välttää ostokannetta, edellyttäen, että ostaja oli tietämätön siitä, että asia oli näin; sillä kaikki, mikä on tehty vilpittömän mielen vastaisesti, kuuluu ostokanteen piiriin. Käsitksemme mukaan myyjä on tietoinen rasitteesta ja salaa sen paitsi silloin, kun hän ei ilmoita siitä ostajalle, myös silloin, kun hän kiistää, että kyseinen rasite on olemassa, kun häneltä kysytään asiasta. Jos esimerkiksi ehdotatte, että myyjä sanoo:

"Palvelusvelvollisuutta ei ole olemassa, mutta jos sellainen yllättäen ilmenee, en ole vastuussa", hän on mielestäni vastuussa ostokanteesta, koska palvelusvelvollisuus oli olemassa ja hän tiesi siitä. Jos myyjä kuitenkin ryhtyi toimenpiteisiin estääkseen ostajaa toteamasta, että palvelusvelvollisuus oli olemassa, katson, että hän on vastuussa ostokanteesta. Yleisesti ottaen sanoisin, että jos myyjä on toiminut vilpillisesti salatessaan palvelusvelvollisuuden olemassaolon, hänet olisi asetettava vastuuseen, mutta ei sen jälkeen, kun hän on suostunut vakuuden asettamiseen. Nämä periaatteet ovat oikeita silloin, kun ostaja ei tiennyt palvelussuhteen olemassaolosta, koska hänen ei katsota salanneen mitään, jos toinen osapuoli on siitä tietoinen, eikä hänelle pitäisi ilmoittaa asiasta, jos hän ei ole tietämätön tosiseikoista.

2. Paulus, On Sabinus, kirja V.

Jos maa-alueen mitat mainitaan kaupantekohetkellä eikä määrää ole toimitettu, ostokanne on aiheellinen. Omaisuuden täyden hallinnan ei katsota siirtyvän ostajalle, jos se on jonkun testamentinsaajan tai sen säilyttämiseksi määrätyn edunvalvojan hallussa tai jos se on velkojien hallussa. Samaa on sanottava, kun syntymätön lapsi on hallussa, sillä termi "täysi hallintaoikeus" koskee myös tätä tapausta.

3. Pomponius, On Sabinus, kirja IX.

Hallinnan luovutus, joka myyjän tulisi tehdä, on luonteeltaan sellainen, että jos joku voi laillisesti riistää sen ostajalta, hallintaa ei katsota luovutetuksi.

(1) Jos ostaja määrää, että hallinta luovutetaan kokonaan, ja nostaa kanteen tämän määräyksen perusteella, tuottoa ei sisällytetä kyseiseen kanteeseen; sillä kun joku määrää maan luovuttamisesta, ymmärretään, että sen hallinta on luovutettava kokonaan, eikä sadon luovuttaminen sisälly tällaiseen määräykseen, koska siihen ei pitäisi sisältyä mitään muuta kuin pelkkä maan siirto; mutta ostokanne sadon luovuttamisesta on pätevä.

(2) Jos ostan polun, karjan ajotien, yleisen tieoikeuden tai oikeuden johtaa vettä tilojenne läpi, kyse ei ole pelkän hallinnan luovuttamisesta, ja siksi teidän olisi annettava minulle vakuus siitä, että te ette tee mitään estääksenne oikeuteni käyttämistä.

(3) Kun viinin myyjä on laiminlyönyt viinin toimittamisen, hänet olisi tuomittava maksamaan kyseisestä viinistä korkein hinta joko myyntihetkellä tai silloin, kun vahingonkorvaukset arvioitiin oikeudessa, ja myös sen suurin arvo joko siinä paikassa, jossa myynti tapahtui, tai siellä, jossa kanne nostettiin.

(4) Kun ostaja on vastuussa laiminlyönnistä, viinin arvo on arvioitava kanteen nostamisajankohtana ja sen alhaisimman hinnan perusteella siinä paikassa, jossa tämä tapahtui. Laiminlyönnin katsotaan tapahtuneen silloin, kun myyjää ei mikään vaikeus estä toimittamasta viiniä, varsinkin jos hän on aina ollut valmis toimittamaan sen. Lisäksi ei ole tarpeen ottaa

huomioon viinin hintaa siinä paikassa, jossa kanne on nostettu, vaan siellä, missä viini on toimitettava, sillä jos viini myydään Brindisissä, vaikka sopimus olisi tehty muualla, se on toimitettava Brindisiin.

4. Paulus, On Sabinus, kirja V.

Jos myytte minulle orjan tietäen, että hän on varas tai että hän on tehnyt jotain vahinkoa, ja minä en tiedä asiasta, vaikka olisitte luvannut minulle kaksinkertaisen vahingonkorvauksen, olette minulle vastuussa ostokanteessa sen verran, mikä olisi ollut etuni, jos olisin tiennyt orjan luonteen; sillä en voi nostaa kanteita teitä vastaan sopimuksen perusteella, ennen kuin olen itse tosiasiaa menettänyt jotain.

1. Jos pellon mittaus osoittautuu ilmoitettua pienemmäksi, myyjä on vastuussa vajeen määrästä; koska jos mittaus jää vajaaksi, ei voida todeta sellaisen maan laatua, jota ei ole olemassa. Ostajalla on oikeus nostaa kanne paitsi silloin, kun pellon mittaus jää vajaaksi kokonaisuudessaan, myös minkä tahansa pellon osan osalta, kuten esimerkiksi silloin, kun ilmoitetaan, että viinitarhassa tai oliivipuutarhassa on niin monta jugeraa, ja määrä osoittautuu pienemmäksi. Siksi näissä tapauksissa arvio olisi tehtävä maaperän hyvän laadun perusteella.

(5) Sama, On Sabinus, kirja V.

Kun perillinen on testamentilla valtuutettu myymään kuolinpesään kuuluvaa omaisuutta, ja hän tekee niin, häntä vastaan voidaan nostaa kanne joko myynnistä tai testamentin perusteella kaikista ostettuun omaisuuteen kuuluvista tarvikkeista.

1. Jos hän kuitenkin virheellisesti uskoen, että hänet on valtuutettu myymään omaisuutta, myy sen; on katsottava, että häntä vastaan ei voida nostaa myyntikannetta, koska hän voi olla esteellinen vilpilliseen tarkoitukseen perustuvalla poikkeusperusteella; samoin kuin jos hän erehdyksessä luvattuaan, että hän luovuttaa omaisuutta, johon on kohdistettu tällainen valtuutus, voi olla esteellinen, jos vastapuoli nostaa kanteen, vetoamalla vilpilliseen tarkoitukseen perustuvaan poikkeusperusteeseen. Pomponius jopa katsoo, että hän voi nostaa kanteen määrittelemättömästä summasta saadakseen vapautuksen.

(6) Pomponius, On Sabinus, kirja IX.

Myyjä on vastuussa myyntikanteesta, vaikka hän ei olisi tiennyt, että pellon mitat olivat pienemmät kuin mitä oli esitetty.

1. Jos myisin sinulle talon tietyllä summalla sillä ehdolla, että korjaat toisen minulle kuuluvan talon, voin nostaa myyntikanteen pakottaakseni sinut korjaamaan talon. Jos kuitenkin oli sovittu vain, että sinun on korjattava mainittu talo, ei katsota, kuten Neratius sanoo, että kyseessä olisi ollut osto ja myynti.

2. Lisäksi, jos myisin sinulle tyhjän tontin tiettyyn hintaan ja luovuttaisin sen sillä ehdolla, että kun olet rakentanut talon, luovutat puolet siitä takaisin minulle; on varmaa, että minulla on oikeus myyntikanteeseen, jolla velvoitan sinut rakentamaan ja myös tekemään luovutuksen minulle rakennuksen valmistumisen jälkeen; sillä niin kauan kuin et noudata mitään myytyyn omaisuuteen liittyvää ehtoa, on todettu, että minulla on oikeus myyntikanteeseen.
3. Jos ostate maata hautapaikkaa varten ja myyjä rakentaa talon lähelle kyseistä hautapaikkaa ennen kuin sinne on tehty hautauksia, voitte nostaa kanteen häntä vastaan.
4. Jos myytte minulle jonkinlaisen aluksen ja ilmoitatte, että sen tilavuus tai paino on tietty, ja jos se on jommassakummassa suhteessa puutteellinen, voin nostaa myyntikanteen teitä vastaan. Mutta jos myytte minulle maljakon ja takaatte, että se on täydellinen, ja jos se osoittautuu sellaiseksi, että se ei ole, teidän on korvattava minulle kaikki tappiot, jotka olen tästä syystä kärsinyt; mutta jos ei ole ymmärretty, että takaatte maljakon olevan täydellinen, olette vastuussa vain petoksesta. Labeo on eri mieltä ja katsoo, että olisi katsottava, että osapuolen on taattava, että maljakko on täydellinen, jos päinvastaista ei ole sovittu; ja tämä mielipide on oikea. Minicius toteaa, että Sabinus antoi mielipiteensä, jonka mukaan samanlainen takuu olisi katsottava annetuksi silloin, kun vuokrataan tynnyreitä.
5. Jos myyn sinulle tieoikeuden, voit ilmoittaa minulle, että minun on todistettava omistusoikeuteni siihen vain, jos maa-alue, jolle haluat hankkia palvelusoikeuden, on sinun; sillä olisi epäoikeudenmukaista, että olisin vastuussa, jos et voisi hankkia palvelusoikeutta sen vuoksi, ettei ole viereisen maa-alueen omistaja.
6. Jos kuitenkin myisin teille maa-alueen ja ilmoittaisin, että siihen liittyy tieoikeus, olisin varmasti vastuussa tieoikeuden vuoksi, koska olen velvollinen molempien näiden omistusoikeuksien myyjänä.
7. Jos isän valvonnassa oleva poika myy ja luovuttaa minulle omaisuutta, hän on vastuussa, aivan kuin hän olisi kotitalouden päämies.
8. Jos myyjä on syyllistynyt vilpilliseen tekoon myydyin omaisuuden suhteen, ostajalla on oikeus nostaa ostokanne tällä perusteella. Mahdollinen petos on nimittäin otettava huomioon oikeudenkäynnissä, ja kaikki se, minkä myyjä on luvannut toimittaa, hänen on toimitettava ostajalle.
9. Jos myyjä tietoisesti myy omaisuutta, joka on rasiattu tai joka kuuluu toiselle, ja sopimuksessa on määrätty, että hän ei sitoudu mihinkään tämän vuoksi, on tarpeen ottaa huomioon hänen vilpillinen menettelynsä, joka pitäisi aina puuttua vilpittömässä mielessä tapahtuvassa kaupassa.

7. Sama, On Sabinus, kirja X.

Myydessänne minulle maa-alueen, jonka käyttöoikeus oli varattu, ilmoititte, että mainittu käyttöoikeus kuului Titiukselle, vaikka se itse asiassa oli edelleen teidän hallussanne. Jos nostatte kanteen saadaksenne takaisin kyseisen käyttöoikeuden, en voi turvautua teihin niin kauan kuin Titius elää; eikä hän ole sellaisessa tilanteessa, että vaikka käyttöoikeus olisi hänen, hän menettäisi sen, sillä silloin (toisin sanoen jos Titius menettäisi siviilioikeutensa tai kuolisi) voisin turvautua teihin myyjänä. Samaa oikeussääntöä sovelletaan, jos ilmoitatte, että käyttöoikeus kuuluu Titiukselle, vaikka se todellisuudessa kuuluu Seiukselle.

8. Paulus, On Sabinus, kirja V.

Jos luovutan teille pellon vapaana kaikista rasitteista, vaikka minun olisi tosiasiallisesti pitänyt luovuttaa se palvelusoikeuden alaisena, minulla on oikeus nostaa kanne määrittelemättömän summan takaisinperimiseksi, jotta teidät pakotettaisiin sallimaan, että maksettavaksi tuleva palvelusoikeus määrätään.

1. Jos luovutan pellon, johon kohdistuu rasite, jonka minun olisi pitänyt luovuttaa teille vapaana, teillä on oikeus nostaa ostokanne vapautuaksenne mainitusta rasitteesta, joka ei saisi rasittaa teitä.

9. Pomponius, On Sabinus, XX kirja.

Jos se, joka on ostanut kiviä maa-alueelta, kieltäytyy poistamasta niitä, häntä vastaan voidaan nostaa myyntikanne, jotta hänet pakotetaan poistamaan ne.

10. Ulpianus, On Sabinus, kirja XLVI.

Ei ole epätavallista, että yksi henkilö on samaan aikaan vastuussa kahdesta samaan asiaan liittyvästä velvoitteesta; kun nimittäin joku, joka on myyjän velvoittama, tulee toisen perilliseksi, jolle sama myyjä on vastuussa, on todettu, että samassa henkilössä on yhdistetty kaksi samanaikaista kanneoikeutta, joista toinen on hänellä omana oikeutenaan ja toinen on johdettu kuolinpesästä; ja jos määrätty perijä haluaa omaksi parhaakseen käyttää näitä kahta kanteita erikseen, hänen on nostettava oma kanteensa myyjää vastaan, ennen kuin hän astuu kuolinpesään, ja sitten, kun hän on tehnyt sen, nostettava se kanne, joka on johdettu kuolinpesästä. Jos hän ryhtyy ensin hoitamaan kuolinpesää, hän voi nostaa vain yhden kanteen, mutta hän voi tehdä sen siten, että hän saa suurimman hyödyn molemmista sopimuksista. Toisaalta, jos toinen myyjä tulee toisen perilliseksi, on selvää, että hänen on taattava ostajalle kaksinkertainen takuu häätöä vastaan.

11. Sama, Ediktistä, kirja XXXII.

Se, joka tekee oston, voi käyttää hyväkseen ostokannetta.

1. Ensinnäkin on muistettava, että tämänkaltaisessa tapauksessa on otettava käyttöön vain se, mikä voi asianmukaisesti olla takauksen kohteena, sillä koska kyseessä on vilpittömässä mielessä nostettu kanne, mikään ei vastaa paremmin vilpittömyyttä kuin se, että se, mitä sopijapuolten välillä on sovittu, toteutetaan. Jos mitään ei kuitenkaan ole erityisesti sovittu, ne ovat silloin vastuussa toisilleen kaikesta siitä, mikä luonnollisesti kuuluu liiketoimen piiriin.
2. Ensinnäkin myyjän on luovutettava itse omaisuus, toisin sanoen luovutettava se, ja omistusoikeus kyseiseen omaisuuteen siirtyy ostajalle, jos se tosiasiaassa kuului myyjälle. Jos se ei ole kuulunut myyjälle, myyjä on sidottu vain hädän yhteydessä, jos hinta on maksettu tai jos siitä on asetettu vakuus. Ostaja voidaan kuitenkin velvoittaa maksamaan kauppahinta myyjälle.
3. Sekä Labeo että Sabinus katsovat, että kauppahinnan palauttaminen virheellisen omistusoikeuden tapauksessa kuuluu myös ostotapahtumaan, ja hyväksymme heidän mielipiteensä.
4. Myyjän on myös taattava eläinten terveellisyys, ja se, joka myy kantavia eläimiä, lupaa yleensä, että ne syövät ja juovat niin kuin niiden kuuluukin.
5. Jos joku luulee ostavansa naispuolisen orjan neitsyenä, vaikka tämä on nainen, ja myyjä tietoisesti sallii tämän erehdyksen; hinnan palauttamista koskevaa kannetta ei kuitenkaan tässä tapauksessa nosteta, mutta oston yhteydessä voidaan nostaa kanne sopimuksen purkamiseksi, ja kun hinta palautetaan, naispuolinen orja on palautettava.
6. Kun henkilö ostaa viiniä ja maksaa tietyn summan vakuudeksi, ja sen jälkeen sovitaan, että osto on mitätön; Julianus sanoo, että ostokanne voidaan nostaa vakuuden palauttamiseksi, ja että myös oikeudenmukainen ostokanne on nostettavissa myynnin mitätöimiseksi. Ehdotan seuraavaa kysymystä: Oletetaan, että sormus on annettu vakuudeksi ja että kauppa on tehty, hinta on maksettu ja omaisuus luovutettu, mutta sormusta ei palauteta. Pitäisikö sen olla henkilökohtainen takaisinsaantikanne, kun jotain on annettu tiettyä tarkoitusta varten ja tarkoitusta on saavutettu, vai pitäisikö se nostaa myyntikanteena? Julianus sanoo, että myyntikanne on aiheellinen. On varmaa, että henkilökohtainen takaisinsaantikanne voidaan nostaa, sillä sormus on nyt myyjän hallussa ilman mitään syytä.
7. Neratius sanoo, että myyjä on vastuussa ostajalle, jos hän myy hänelle orjan, jolla ei ole tapana karata, vaikka hän ei olisi siitä tietoinen.
8. Neratius sanoo, että sama sääntö pätee myös silloin, kun myy toiselle kuuluvan orjan, ja että hän on velvollinen takaamaan, ettei häntä voida asettaa syytteeseen varkaudesta tai mistään vahingonkorvauksesta, ja että kaikki viranomaiset

ovat yleisesti katsoneet, että ostokanne on pätevä, jotta ostajalle voidaan antaa vakuus, jonka avulla hän voi pitää orjan häiriöttä, ja että hänelle voidaan myös luovuttaa hallussapito.

9. Hän sanoo myös, että jos myyjä ei luovuta orjaa, häntä vastaan on annettava tuomio ostajan koron määrästä; ja jos hän ei aseta vakuutta, häntä vastaan on annettava tuomio suurimmasta summasta, josta myyjä voi olla vastuussa.

10. Neratius sanoo myös, että kaikissa näissä tapauksissa vakuus on asetettava suurimmasta summasta, joka voidaan periä; toisin sanoen myöhemmässä kanteessa vahingonkorvaus on arvioitava sen jälkeen, kun vakuuden määrä on vähennetty.

11. Hän katsoo myös hyvin perustellusti, että jos vakuutta ei ole asetettu yhdestä esineestä, vaikka se on asetettu muista esineistä, tuomio on annettava ilman vähennystä.

12. Hän sanoo myös toisessa mielipidekirjassaan: "Jos ostaja on saanut tuomion noksentekokanteessa, hän voi saada ostokanteessa takaisin vain sen pienimmän määrän, josta hänet voitaisiin vapauttaa." Hän katsoo myös, että jos ostaja on nostanut sovintokanteen, riippumatta siitä, onko hän puolustanut noxal-kannetta vai ei, siitä syystä, että oli ilmeistä, että orja oli syyllistynyt vahingonkorvaukseen, hän voi kuitenkin edetä sovintokanteella tai ostokanteella.

13. Neratius sanoo myös, että myyjän on omaisuutta luovuttaessaan asetettava ostaja sellaiseen asemaan, että hän on etulyöntiasemassa sen hallussapidosta käytävässä kiistassa. Julianus toteaa kuitenkin Digestin viidennessätoista kirjassa, että omaisuutta ei pitäisi katsoa luovutetuksi, jos ostaja ei ole paremmassa omistusoikeudessa. Näin ollen ostokanne on aiheellinen, ellei tätä etua ole myönnetty.

14. Cassius sanoo, että osapuoli, joka on saanut kaksinkertaiseen sopimukseen perustuvan vahingonkorvausvaatimuksen, ei voi periä mitään muun omaisuuden perusteella, johon viitaten on tapana antaa vakuus myynnin yhteydessä. Julianus katsoo, että jos kaksinkertaista sopimusta ei ole, on nostettava ostokanne.

15. Lopuksi hän sanoo kymmenennessä Miniciusta käsittelevässä kirjassaan, että "jos joku myy orjan sillä ehdolla, että hän maksaa kaksinkertaisen korvauksen kolmenkymmenen päivän kuluessa, jos omistusoikeus ei ole hyvä, ja että hän ei tämän jälkeen ole mistään vastuussa", eikä ostaja vaadi summan maksamista määrätyn ajan kuluessa, myyjä ei ole vastuussa, jos hän tietämättään myi toiselle kuuluvan orjan; sillä tässä tapauksessa hänen on vain pakko taata ostajalle, että omistusoikeutta ei kiistetä hänen itsensä eikä hänen perillistensä taholta. Jos joku tietoisesti myy toiselle kuuluvan orjan, hän katsoo, että myyjä ei ole vapaa petoksesta ja on siksi vastuussa ostokanteesta.

16. Mielestäni Julianuksen mielipide panttioikeuksista on myös täysin oikea; sillä jos velkoja myy panttioikeuden laillisesti ja joku, jolla on parempi omistusoikeus, riistää sen myöhemmin ostajalta, hän ei ole vastuussa, eikä häntä voida haastaa

ostokanteella hinnan takaisinperimiseksi; tämä kohta on nimittäin ratkaistu useissa keisarillisissa perustuslaeissa. On selvää, että myyjän on annettava takuu petoksen varalta, sillä hän nimenomaisesti sitoutuu tähän, mutta vaikka hän ei tekisi niin ja myisi omaisuuden tietäen, että hänellä ei ollut siihen mitään oikeutta tai että se ei kuulunut sille, joka oli sen hänelle pantannut, hän joutuu vastuuseen ostokanteesta, koska olemme osoittaneet, että hänen olisi vastattava vilpillisestä mielenliikkeestä.

17. Jos joku myy omaisuutta ja ilmoittaa tuolloin, että sen tarvikkeet siirtyvät ostajalle, kaikki se, mitä olemme sanoneet omaisuuden myynnistä, pätee tässä tapauksessa, paitsi että myyjä ei ole vastuussa kaksinkertaisesta vahingonkorvauksesta häätötapauksessa, vaan hän on ainoastaan velvollinen pitämään ostajan hallussaan, ja tämä ei koske ainoastaan häntä itseään vaan kaikkia muita.

18. Kun kaupan tekijä sitoutuu pitämään ostajan hallussaan, katsotaan, missä määrin hänestä tulee vastuullinen. Mielestäni on huomattava ero sillä, lupaako hän, että ostaja ei saa häiriintyä hänen tai hänen jälkeläistensä toimesta, vai suostuuko hän siihen, että kukaan ei kiistä hänen hallintaoikeuttaan; sillä jos hän antaa lupauksen itselleen, hänen ei katsota takaavan omistusoikeuttaan muita vastaan. Näin ollen, jos joku, jolla on parempi omistusoikeus, saa omaisuuden takaisin tai jos sopimus tehdään, myyjä ei ole vastuussa sopimuksen perusteella; tai jos sopimusta ei tehdä, hän ei ole vastuussa oston perusteella. Julianus toteaa kuitenkin Digestin viidennessätoista kirjassa, että vaikka myyjä selvästi ilmoittaisi, että ostaja saa häiriöttömän hallinnan hänen ja hänen perillistensä osalta, voidaan puolustautua sillä, että asianosainen ei ole oston yhteydessä vastuussa ostajan koron määrästä, vaan on vastuussa ainoastaan hinnan palauttamisesta. Hän sanoo myös, että samaa sääntöä sovelletaan silloin, kun kauppasopimuksessa on selvästi ilmoitettu, että mitään takuuta häätöä vastaan ei anneta, ja että jos häätö tapahtuu, myyjä on vastuussa maksetusta hinnasta, mutta ei mistään korvauksesta, koska vilpittömässä mielessä tehdyissä sopimuksissa ei sallita sellaisen sopimuksen tekemistä, jolla ostaja voi menettää omaisuuden ja myyjä voi pitää hinnan; paitsi jos, kuten hän sanoo, joku suostuu noudattamaan kaikkia edellä mainittuja sopimuksia, aivan kuten silloin, kun myyjä saa rahat eikä tavara joudu ostajan käsiin; kuten esimerkiksi silloin, kun ostamme kalastajan tulevaisuudessa heittämän verkon, tai mitä tahansa riistaa, jota metsästäjä on ottanut pyydyksiin, tai mitä tahansa lintuja, joita lintuharrastaja on pyydystänyt; sillä vaikka mitään ei otettaisikaan, ostaja on kuitenkin velvollinen maksamaan hinnan. Edellä mainittujen sopimusten osalta on kuitenkin katsottava päinvastoin, paitsi jos myyjä tietoisesti myi toisen omaisuutta; sillä silloin on Julianuksen edellä siteeraamamme Julianuksen mielipiteen mukaisesti katsottava, että hän on vastuussa ostokanteesta, koska hän on syllistynyt vilpilliseen tekoon.

12. Celsus, Digest, kirja XXVII.

Jos ostan kalastajan heittämän verkon, ja tämä kieltäytyy heittämästä verkkoa, tuloksen epävarmuus on otettava huomioon vahingonkorvausta arvioitaessa. Jos kalastaja kieltäytyy toimittamasta minulle saalistamaansa kalaa, on arvioitava, mitä hän on saanut saaliiksi.

(13) Ulpianus, Ediktistä, kirja XXXII.

Julianus tekee viidennessätoista kirjassaan eron ostokannetta koskevan päätöksen tekemisen osalta sen henkilön välillä, joka tietoisesti myi omaisuuden, ja sen välillä, joka tietämättään teki niin; hän sanoo nimittäin, että sen, joka myi sairaan lauman tai viallisen palkin ja teki sen tietämättään, on korvattava ostokanteessa vaatimus siltä osin kuin ostaja olisi maksanut vähemmän, jos hän olisi tiennyt mainituista puutteista. Jos hän kuitenkin oli tietoinen niistä, mutta vaiken niistä ja petti ostajaa, hänen on korvattava kaikki se vahinko, joka ostajalle aiheutui kyseisestä myynnistä. Jos siis rakennus kaatuu edellä mainitun puutavaran hinnassa olevan virheen vuoksi, on sen koko arvo arvioitava vahingonkorvausta arvioitaessa; tai jos lauma kuolee taudin tartuttamana, on ostajalle korvattava se osuus, joka hänellä oli hyväkuntoisen kiinteistön myynnistä.

1. Lisäksi jos joku myy orjan, joka on varas tai jolla on tapana karata, ja tekee sen tietoisesti, hänen on korvattava ostajalle sen verran kuin hänellä on ollut etua siitä, ettei häntä ole petetty. Jos hän ei kuitenkaan tiennyt tästä, kun hän myi orjan hänelle, hän on vastuussa orjasta, jolla on tapana karata, sen pienemmän summan verran, jonka ostaja olisi maksanut, jos hän olisi tiennyt, että orjalla on tällainen tapa; mutta hän ei ole lainkaan vastuussa, jos orja on varas. Tämä ero johtuu siitä, että karkulaista orjaa ei voida pitää vangittuna, ja myyjä joutuu vastuuseen ikään kuin hädän perusteella; mutta orjaa, joka on varas, voidaan pitää vangittuna.

2. Mainitsemamme lauseke sisältää paljon, nimittäin: "Sen verran kuin ostajalla on etua siitä, että häntä ei petetä", kuten esimerkiksi jos hän olisi kehottanut muita pakenemaan kanssaan tai varastanut omaisuutta paetessaan.

3. Mikä olisi kuitenkin tilanne, jos myyjä ei olisi tiennyt, että orja oli varas, ja olisi vakuuttanut olevansa säästäväinen ja uskollinen, ja myynyt hänet korkeaan hintaan? Katsotaanpa, olisiko hän vastuussa ostokanteesta. Luulen, että hän olisi vastuussa, mutta entä jos hän ei tiennyt orjan luonteesta? Hän ei saisi väittää niin varmasti jotain sellaista, mitä hän ei tiennyt. Tämä tapaus eroaa siis siitä, kun myyjä tiesi orjan luonteen, sillä hänen, joka tietää, pitäisi varoittaa ostajaa siitä, että tämä on varas, mutta toisessa tapauksessa hänen ei pitäisi olla niin valmis tekemään hätiköityä väitettä.

4. Jos myyjä on syyllistynyt vilpilliseen tekoon myydäkseen omaisuuden korkeampaan hintaan; esimerkiksi jos hän valehtelee orjan taidoista tai hänen peculiumistaan, hän on vastuussa ostokanteessa lisäsummasta, joka hänelle maksettiin orjasta olettaen, että hänellä oli yksityisomaisuutta tai että hän oli taitava jossakin ammatissa.

5. Toisaalta Julianus kertoo myös, että Terentius Victor kuoli jättäen veljensä perilliseksi ja että pesänhoitaja irrotti kuolinpesän omaisuudesta tiettyjä esineitä, asiakirjoja ja orjia, ja kun nämä oli otettu pois, kuolinpesä saatiin helposti näyttämään arvoltaan vähäiseltä, ja pesänhoitaja taivutteli perillisen siirtämään hänelle oikeutensa siihen. Olisiko hän

velvollinen nostamaan myyntikanteen? Julianus sanoo, että myyntikanne voidaan nostaa vain siltä osin kuin omaisuus olisi ollut arvokkaampi, jos kyseistä omaisuutta ei olisi poistettu.

6. Julianus sanoo myös, että myyjä on yleensä vastuussa petoksesta, ja hän selittää tämän seuraavan tapauksen avulla. Jos myyjä tiesi, että hänen myyntiin tarjoamansa maa-alue oli velkaantunut useille kunnille, ja ilmoitti ilmoituksessaan, että se oli velkaa vain yhdelle kunnalle, mutta lisäsi myöhemmin kauppasopimukseen, että jos maksuja, veroja tai muita maksuja tai maksuja maanteiden kunnostamiseksi tulisi maksettavaksi, ostajan on suoritettava maksu, suoritettava mainitut toimet ja oltava vastuussa, myyjä on vastuussa ostokanteesta, koska hän on pettänyt ostajaa. Tämä mielipide on oikea.

7. Mutta koska itse asiassa esitettiin, että tietyt holhoojat, jotka myivät holhottavaan kuuluvaa omaisuutta, olivat toimineet näin, hän sanoo, että kysymys on siitä, pitäisikö holhottava joutua vastuuseen holhoojiensa petoksesta? Jos mainitut holhoojat todellakin myivät omaisuuden, ei ole epäilystäkään siitä, etteivätkö he olisi vastuussa ostokanteesta. Jos kuitenkin holhottava on myynyt omaisuuden heidän valtuuttamana, hän on vastuussa vain siitä määrästä, jonka hän on hyötynyt kaupasta, ja tuomio olisi annettava holhoojia vastaan loppuosan osalta ilman viittausta vanhentumiseen, koska vastuu holhoojiensa vilpillisistä toimista ei koske holhottavaa sen jälkeen, kun hän on tullut murrosikänsä.

8. Kun ostaja nostaa ostokanteen, hänen on tarjottava koko kauppahinta; ja näin ollen ostokanne ei ole pätevä, vaikka hän tarjoaisi vain osan kauppahinnasta, sillä myyjällä on oikeus pitää myymänsä omaisuus pantiksi.

9. Jos siis osa kauppahinnasta on maksettu ja omaisuus on luovutettu, mutta se on myöhemmin menetetty paremman omistusoikeuden osoittamisen vuoksi, herää kysymys, voiko ostaja nostaa ostokanteen saadakseen takaisin koko omaisuuden hinnan vai ainoastaan sen, mitä hän on maksanut? Mielestäni parempi mielipide on, että hän voi vaatia takaisin vain sen, mitä hän on maksanut; muutoin häneen kohdistuisi poikkeus petoksen perusteella.

10. Kun myydään pelto, jonka sato on jo kypsynyt, on vakiintuneesti katsottu, että myös se on luovutettava ostajalle, ellei muuta ole sovittu.

11. Jos pelto on kuitenkin vuokrattu, vuokra on maksettava sille, joka on vuokrannut sen. Sama sääntö koskee kaupunkitiloja, ellei jostakin nimenomaisesta sopimuksesta muuta johdu.

12. Jos myyjä oli kuitenkin hankkinut kanneoikeuksia kiinteistöön kohdistuvan vahingon johdosta; esimerkiksi uhkaavan vahingon estämiseksi tai sadeveden hoitamiseksi tai Lex Aquilia -lain nojalla tai salaisen tai väkivaltaisen hallussapidon kieltämiseksi, ne on luovutettava ostajalle.

13. Jos taas on saatu voittoa orjien työstä tai kuljetuksesta karjaeläimillä tai laivoilla, se on luovutettava ostajalle, samoin kuin orjien peculium-korotus; mutta ei kuitenkaan silloin, kun voitto on saatu myyjän omaisuuden avulla.

14. Titius myi yhdeksänkymmentä jugeraa käsittävän maa-alueen, ja kauppakirjassa todettiin, että kyseisellä alueella oli sata jugeraa, ja ennen mittauksen suorittamista siihen oli lisätty kymmenen jugeraa alluviaalisen laskeuman kautta; yhdyn Neratiuksen mielipiteeseen, jonka mukaan, jos myyjä oli tietoinen vajeesta myydessään maa-alueen, häntä vastaan voitiin nostaa ostokanne, vaikka alueeseen oli lisätty kymmenen jugeraa; koska hän oli syyllistynyt petokseen, jota lisäys ei ollut poistanut. Jos hän kuitenkin myi tietämättään, ostokannetta ei voida nostaa.

15. Jos myytte minulle toiselle kuuluvan maa-alueen, ja siitä tulee sen jälkeen hyvästä omistusoikeudesta minun, minulla on kuitenkin oikeus nostaa ostokanne teitä vastaan.

16. Niiden tavaroiden osalta, jotka on tapana toimittaa ostetun omaisuuden mukana, myyjä on kuitenkin mielestäni vastuussa paitsi petoksesta myös huolimattomuudesta; kuten Celsus toteaa Digestuksen kahdeksannessa kirjassa, että kun on sovittu, että myyjä perii erääntyneen vuokran ja maksaa sen ostajalle, jos tämä ei tee niin, hän on vastuussa paitsi petoksesta myös huolimattomuudesta.

17. Myös Celsus sanoo samassa kirjassa: Myit osuutesi maa-alueesta, joka oli yhteisessä omistuksessasi Titiuksen kanssa, ja ennen kuin luovutit omistusoikeuden, sinun oli pakko liittyä osituskanteeseen. Jos maa-alue tuomittiin kokonaisuudessaan yhteisomistajallesi, voit tämän vuoksi periä Titiukselta takaisin summan, jonka olet velvollinen maksamaan ostajalle; mutta jos koko lohko on tuomittu teille, hän sanoo, että voitte siirtää sen kokonaisuudessaan ostajalle, kuitenkin siten, että hänen on maksettava Titiukselle se määrä, josta teitä vastaan on annettu tuomio tässä asiassa, ja että teidän on asetettava vakuus hädän varalta myymästänne osasta, mutta jäljelle jäävän osan osalta olette vastuussa vain petoksesta. On nimittäin oikeudenmukaista, että ostaja asetetaan samaan asemaan kuin jos häntä vastaan olisi nostettu osituskanne. Jos tuomari on kuitenkin jakanut määrääjän teidän ja Titiuksen välillä tiettyjen rajojen mukaan, teidän on epäilemättä luovutettava ostajalle se, mikä teille on tuomittu.

18. Jos myyjä on antanut jotakin orjalle, joka myytiin ennen kuin hänen luovuttamisensa tapahtui, myös tämä on luovutettava ostajalle, samoin kuin mahdolliset omaisuudet ja kaikki orjan hankkimat perinnöt; ei saa tehdä mitään eroa sen suhteen, keneltä nämä tavarat ovat jääneet. Lisäksi kaikki, mitä orjan työllä on saatu, on luovutettava ostajalle, ellei luovutuspäivää ole sovittu lykättäväksi, jotta orjan työstä saadut tulot voivat kuulua myyjälle.

19. Myyjällä on oikeus nostaa myyntikanne periäkseen ostajalta kaiken sen, mitä tämä on velvollinen antamaan hänelle.

20. Tähän kanteeseen sisältyvät kaikki jäljempänä mainitut seikat; ensinnäkin hinta, jolla omaisuus on myyty, sekä korko, joka sille on maksettu luovutuspäivän jälkeen, sillä kun ostaja nauttii omaisuudesta, on täysin oikeutettua, että hänen on maksettava korkoa kauppahinnalle.
21. Meidän on ymmärrettävä, että hallinnan luovuttaminen tapahtuu myös silloin, kun hallinta on epävarmaa; sillä meidän on vain harkittava, onko ostajalla valtuudet kerätä sato.
22. Myyjä voi jälleen myös periä takaisin kaikki kulut, jotka ovat aiheutuneet myytyyn omaisuuteen liittyen, nostamalla myyntikanteen; esimerkiksi jos myytyjen rakennusten rakentamiseen on käytetty jotain; sillä sekä Labeo että Trebatius sanovat, että myyntikanne voidaan nostaa tällä perusteella. Samaa sääntöä sovelletaan, jos on aiheutunut kuluja sairaan orjan hoitamisesta ennen luovutusta tai jos on käytetty jotain sellaista opettamiseen, jonka ostaja todennäköisesti haluaisi kuluvan. Labeo menee vielä pidemmälle ja sanoo, että jos kuolleen orjan hautajaisista on aiheutunut kuluja, ne on perittävä takaisin myyntikanteessa, jos orja on kuollut ilman, että myyjä on siitä vastuussa.
23. Lisäksi jos omaisuutta myydessä sovittiin, että ostaja toimittaa maksukykyisen velallisen, myyjä voi myyntikanteella pakottaa hänet tähän.
24. Jos ostajan ja tietyn maan myyjän välillä oli sovittu, että jos ostaja tai hänen perillisensä myy mainitut maat korkeampaan hintaan kuin hän oli maksanut, hän palauttaa myyjälle puolet ylimenevästä osuudesta; ja jos ostajan perillinen myy kyseiset maat korkeampaan hintaan, myyjä voi myyntikanteella periä takaisin sen ylimenevän osuuden, jolla kiinteistö oli myyty.
25. Jos asiamies tekee myynnin ja antaa ostajalle vakuuden; herää kysymys, pitäisikö kanne myöntää omistajan hyväksi vai häntä vastaan? Papinianus katsoo Kolmannessa mielipidekirjassaan, että ostoa koskeva kohtuullinen kanne voidaan nostaa omistajaa vastaan samalla tavalla kuin Institorian kanne, edellyttäen, että omistaja on määrännyt omaisuuden myytäväksi. Näin ollen on toisaalta sanottava, että oikeudenmukainen ostokanne voidaan nostaa omistajan toimesta.
26. Papinianus sanoo samassa paikassa, että hän esitti mielipiteenään, että kun oli sovittu, että jos hintaa ei makseta määrättyä ajankohtana, myyjälle maksetaan kaksinkertainen määrä, tällainen määräys näytti lisätyn perustuslain vastaisesti, koska se ylitti lainmukaisen koron; ja hän totesi myös, että kaupan ehdollisen purkamisen tapaus on erilainen kuin tämä; sillä siinä tapauksessa ei ole sovittu lainvastaisesta korosta eikä sopimusehtoja pidetä lainvastaisina.
27. Jos joku, joka toimii salaa asiamieheni kanssa, tekee häneltä oston, voiko hän nostaa ostokanteen minua vastaan? Luulen, että hän voi, sikäli kuin hän voi pakottaa minut joko noudattamaan ostoa tai mitätöimään sen.

28. Jos joku käyttää hyväkseen toista alle kaksikymmentäviisivuotiasta, myönnämme hänelle ostokanteen samassa laajuudessa kuin mitä mainitsimme edellisessä tapauksessa.

29. Jos joku tekee oston holhottavasta ilman tämän holhoojan valtuutta, sopimus on pätevä vain toiselta puolelta; sillä se, joka tekee oston, on vastuussa holhottavasta, mutta hän ei tee holhottavaa vastuulliseksi hänelle.

30. Jos myyjä varaa asunnon, esimerkiksi sen, että vuokralainen saa asua talossa, tai sen, että vuokralainen, joka oli maanviljelijä, saa oikeuden satoon tietyn ajan; Servius pitää parempana mielipiteenä sitä, että myyntikanne on pätevä. Lopuksi Tubero sanoo, että jos mainittu vuokralainen aiheuttaa vahinkoa, ostaja voi ostokanteella pakottaa myyjän nostamaan vuokralaista vastaan vuokrasopimusta koskevan kanteen ja maksamaan ostajalle sen, mitä tämä saa takaisin.

31. Kun talo myydään tai luovutetaan, meillä on tapana todeta, että taloon sisältyy kaikki se, mitä pidetään taloon kuuluvana tai mitä käytetään talon hyväksi, kuten esimerkiksi kaivon kivireuna.

(14) Pomponius, On Quintus Mucius, XXXI kirja.

Toisin sanoen, jonka avulla saadaan kaivon käyttöoikeus.

15. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXXII.

Kaivon kairat ja altaat, ulkonevat kourut ja myös niihin liittyvät putket, vaikka ne saattavatkin työntyä huomattavan kauas rakennuksen ulkopuolelle, kuuluvat jälkimmäisiin samoin kuin kourut. Kalat, jotka saattavat olla altaassa, eivät kuitenkaan kuulu taloon eivätkä maahan;

(16) Pomponius, On Quintus Mucius, XXXI kirja.

Sen enempää kuin kanat tai muutkaan tiloissa olevat eläimet.

17. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXXII.

Mikään ei kuulu maahan, ellei se ole kiinnittynyt maaperään. Ei pidä unohtaa, että monet asiat kuuluvat rakennukseen, jotka eivät ole siihen kiinni, kuten esimerkiksi lukot, avaimet ja pultit. Maahan on myös haudattu monia asioita, jotka eivät kuulu maahan tai taloon, esimerkiksi viinialtaat ja puristimet, sillä koska niitä pidetään pikemminkin työvälineinä, myös ne kuuluvat rakennuksiin.

1. Lisäksi on vakiintunut, että viini ja korjattu sato eivät kuulu taloon.
2. Kun maa-alue myydään tai testamentataan, lantakasat ja oljet kuuluvat ostajalle tai testamentinsaajalle, puut sen sijaan kuuluvat myyjälle tai perilliselle; siitä syystä, että edelliset eivät ole osa maata, vaikka ne olisivatkin kerätty sen hyväksi. Trebatius tekee eron lantakasojen osalta ja katsoo, että jos ne on tehty maan lannoittamista varten, ne kuuluvat ostajalle, mutta jos ne on tehty myyntiä varten, myyjällä on oikeus niihin, ellei muuta ole sovittu, ja että on samantekevää, jääkö lanta talliin vai onko se sijoitettu kasaan.
3. Kaikki seinään kiinnitetyt maalaukset sekä siihen kiinnitetty marmori kuuluvat taloon.
4. Pylväiden ympärillä olevat verkot ja seinien ympärillä olevat sohvot sekä hiusliinasta tehdyt ripustukset eivät kuulu taloon.
5. Lisäksi kaikkea, mitä on valmisteltu taloa varten, mutta ei ole vielä valmis, vaikka se saatetaankin sijoittaa rakennukseen, ei kuitenkaan katsota sen osaksi.
6. Kun kaupassa varaudutaan kaikkeen, mikä on otettu pois tai kaadettu; hiekkaa, kalkkia ja muita tällaisia tavaroita pidetään pois otettuna, ja kaadettuja puita, puuhiiltä ja muita vastaavia tavaroita pidetään kaadettuina. Gallus Aquilius, jonka mielipiteen Mela esittää, toteaa kuitenkin aivan oikein, että kauppasopimukseen sisällytetään vaikutuksettomasti määräys, joka koskee irti otettuja ja kaadettuja esineitä, koska jos niitä ei ole nimenomaisesti myyty, voidaan nostaa kante niiden esittämiseksi; sillä myyjältä ei vaadita vakuutta mistään irti otetusta aineesta, kivistä tai hiekasta sen enempää kuin muustakaan arvokkaammasta tavarasta.
7. Labeo toteaa yleisenä lauseena, että kaikki, mikä on rakennuksessa sen pysyvää käyttöä varten, kuuluu rakennukseen, mutta se, mikä on vain tilapäistä käyttöä varten, ei kuulu siihen; kuten esimerkiksi putket, jotka on kiinnitetty rakennukseen vain hetkeksi, eivät kuulu taloon, mutta jos ne on kiinnitetty siihen pysyvästi, ne ovat osa sitä.
8. Lyijyllä vuoratut säiliöt, kaivot ja niiden kannet, jotka on sijoitettu tontille mutta joita ei ole kiinnitetty siihen, kuuluvat taloon.
9. On myös sovittu, että pienet kuvat, pylväät ja hahmot, joiden suuaukosta veden on tapana virrata, kuuluvat taloon.
10. Kaikki se, mikä on poistettu rakennuksesta tarkoituksenaan korvata se uudella, kuuluu rakennukseen, mutta se, mikä on valmisteltu sijoitettavaksi siihen, ei kuulu siihen.

11. Viinitarhaa varten valmistellut paalut eivät ole osa maata, ennen kuin ne on asetettu paikoilleen, mutta ne kuuluvat siihen, jos ne on ostettu sillä edellytyksellä, että ne sijoitetaan siten.

18. Javolenus, On Cassius, kirja VII.

Viljavarastot, jotka on tavallisesti tehty laudoista, kuuluvat rakennukseen, jos niiden perustukset ovat maassa; mutta jos ne ovat maan päällä, ne olisi luokiteltava irtaimistoksi.

1. Laatat, joita ei ole vielä sijoitettu rakennuksiin, vaikka ne on tuotu sinne sitä varten, kuuluvat irtaimen omaisuuden luokkaan. Eri sääntöä sovelletaan niihin, jotka on poistettu tarkoituksenaan korvata ne uudelleen, sillä ne ovat talon tarvikkeita.

19. Gaius, Pretorin ediktiosta, otsikko "publikaanit".

Muinaiset käyttivät ostosta ja myynnistä puhuessaan näitä termejä erottelematta.

20. Sama, Provinssin ediktistä, kirja XXI. Sama sääntö pätee myös vuokraus- ja leasing-tapauksiin.

21. Paulus, Ediktistä, kirja XXXIII.

Jos naispuolinen orja myydään jälkeläisineen ja hän osoittautuu hedelmättömäksi tai yli viisikymmenvuotiaaksi ja ostaja ei tiennyt asiasta, myyjä on vastuussa myyntikanteesta.

(1) Jos maa-alueen myyjä tietoisesti jättää mainitsematta siitä maksettavan veron, hän on vastuussa ostokanteesta. Mutta jos hän ei tietämättömyyttään ole ilmoittanut siitä esimerkiksi siksi, että maa kuului kuolinpesään, hän ei ole vastuussa.

(2) Vaikka edellä totesimme, että vaikka voimme olla samaa mieltä kaupan kohteesta, mutta erimielisiä sen laadusta, kauppa toteutuu; silti myyjän olisi vastattava sen edun määrästä, joka ostajalla oli siitä, ettei häntä ole petetty, vaikka myyjä on myös tietämätön tosiseikoista; kuten esimerkiksi silloin, kun pöytiä myydään setripuusta valmistettuina, vaikka ne eivät todellisuudessa ole sitä.

(3) Kun myyjää voidaan syyttää siitä, että hän ei ole toimittanut omaisuutta, on otettava huomioon kaikki ostajan intressi sen toimittamiseen, joka koskee vain itse omaisuutta; jos hän esimerkiksi olisi voinut hyötyä viinin myynnistä, tätä ei tarvitse ottaa huomioon sen enempää kuin jos hän olisi ostanut vehnää ja sen toimittamatta jättämisen vuoksi hänen orjansa kärsivät nälästä; sillä vaatimuksen kohteena oli vehnän arvo eikä nälkään kuolemaan kuolevien orjien arvo. Velvoite ei myöskään lisäännä, jos kanne nostetaan myöhemmin, vaikka viinin arvo olisikin noussut. Tämä on järkevää, koska jos viini olisi

toimitettu, ostaja olisi saanut sen haltuunsa; mutta jos näin ei ole tapahtunut, myyjä on joka tapauksessa velvollinen toimittamaan nyt sen, mikä hänen olisi pitänyt toimittaa jo kauan sitten.

(4) Jos myyn teille maa-alueen sillä ehdolla, että voin vuokrata sen teiltä tietyllä summalla, minulla on oikeus myyntikanteeseen, koska tämä kauppa on ikään kuin osa kauppahintaa.

(5) Vaikka myin sinulle maa-alueen sillä ehdolla, että et myy sitä kenellekään muulle kuin minulle, tästä syystä myyntikanne on oikeutettu, jos myyt sen toiselle.

(6) Mies myi talon ja varasi itselleen siinä asunnon niin kauan kuin hän asui, tai vastineeksi siitä, että hän maksoi vuosittain kymmenen aurea. Ensimmäisenä vuonna ostaja maksoi mieluummin kymmenen aureita, toisena vuonna hän toimitti majoituksen. Trebatius sanoo, että hänellä oli oikeus muuttaa mieltään ja että hän saattoi täyttää kumman tahansa ehdoista joka vuosi, ja niin kauan kuin hän oli valmis tekemään niin, ei ollut mitään kanneperustetta.

22. Julianus, Digest, kirja VII.

Jos myyjä antaa väärän tiedon maan laadusta mutta ei sen määrästä, hän on silti vastuussa ostajalle. Jos hän nimittäin väittää, että viinitarhaa on viisikymmentä jugera ja niittyä viisikymmentä, ja todetaan, että viinitarhassa on tätä vähemmän ja niityllä enemmän, on kuitenkin yhteensä sata jugera.

23. Sama, Digest, kirja XIII.

Jos joku vapauttaa orjan sen jälkeen, kun hän oli myynyt hänet peculiumineen, hän on vastuussa paitsi siitä peculiumista, joka orjalla oli silloin, kun hänet vapautettiin, myös siitä, mitä hän on hankkinut sen jälkeen; lisäksi hänen on asetettava vakuus, jolla hän palauttaa kaiken, mikä saattaa joutua hänen käsiinsä vapautetun omaisuudesta. Marcellus toteaa eräässä huomautuksessa, että myyjä on myyntikanteessa velvollinen luovuttamaan sen, mitä ostaja olisi saanut, jos orjaa ei olisi vapautettu. Näin ollen mukaan ei lueta mitään sellaista, jonka hän olisi saanut, jos orjaa ei olisi vapautettu manumitaatiosta.

24. Julianus, Digest, kirja XV.

Jos orja, johon sinulla oli käyttöoikeus, ostaa maa-alueen, ja ennen kuin kauppahinta on maksettu, menetät kansalaisoikeutesi, vaikka olisitkin maksanut kauppahinnan, sinulla ei ole oikeutta ostokanteeseen kansalaisoikeutesi menettämisen vuoksi, mutta voit nostaa kanteen myyjää vastaan saadaksesi takaisin rahan, joka ei ollut maksettava. Sillä ei ole merkitystä, oletko sinä vai orja suorittanut maksun sinulle kuuluvasta peculiumista, jos tämä on tapahtunut ennen kuin menetät kansalaisoikeutesi, sillä molemmissa tapauksissa sinulla on oikeus nostaa ostokanne.

1. Ostin orjanne varkaalta vilpittömässä mielessä tietämättä, että hänet oli varastettu, ja kyseinen orja osti toisen orjan teille kuuluvalla peculiumilla ja toimitti hänet minulle; Sabinus sanoo, että voitte nostaa henkilökohtaisen kanteen minua vastaan saadaksenne jälkimmäisen orjan takaisin. Jos kuitenkin olen menettänyt jotain kaupassa, jonka hän neuvotteli, voin toisaalta nostaa kanteen sinua vastaan peculiumin perusteella. Cassius toteaa, että tämä Sabinuksen näkemys on oikea, ja olen myös samaa mieltä.

2. Kun yksi orja, joka on myynyt toisen, antaa vakuuden, jälkimmäisen tulee taata kaupan pätevyys, jolla hän on sidottu samassa määrin kuin jos hän antaisi vakuuden vapaan miehen puolesta; sillä ostajalle myönnetään kanne isäntää vastaan kaiken sen perimiseksi, mitä hän olisi voinut saada, jos kaupan olisi tehnyt vapaa mies; mutta isäntä ei voi saada tuomiota häntä vastaan peculiumin arvoa suuremmasta määrästä.

(25) Sama, Digest, kirja LIV.

Kun joku ostaa sadon, jota ei ole vielä korjattu, ja myyjä kieltää häntä keräämästä rypäleitä, hän voi vedota häntä vastaan tehtyyn poikkeukseen, jos kanne nostetaan ostorahasta eikä myydyn mutta toimittamatta jääneen omaisuuden takaisinperimisestä. Mutta jos ostajaa kielletään toimituksen jälkeen puristamasta kerättyjä rypäleitä tai poistamasta uutta viiniä, hän voi nostaa kanteen tuotannosta tai aiheutuneesta vahingosta, aivan kuten jos häntä kielletäisiin poistamasta mitä tahansa muuta hänelle kuuluvaa omaisuutta.

26. Alfenus Verus, Digest, kirja II.

Jos joku maata myydessään ilmoittaa, että tilalla on sata tynnyriä, jotka kuuluvat siihen; vaikka siellä olisi vain yksi tynnyri, hän on kuitenkin velvollinen toimittamaan ostajalle sata tynnyriä.

27. Paulus, Epitomes of Alfenus, kirja III.

Se, minkä myyjä ilmoittaa olevan lisävaruste, on toimitettava ehjänä ja hyvässä kunnossa; esimerkiksi jos hän sanoo, että tietty määrä tynnyreitä on maan lisävarusteena, hänen on toimitettava ne ehjinä eikä rikkinäisinä.

28. Julianus, On Urseius Ferox, kirja III.

Myit minulle tiettyjä maita, ja meidän välillämme oli sovittu, että minun oli suoritettava jokin teko ja että jos en tee sitä, minun oli maksettava rangaistus. Esitettiin mielipide, jonka mukaan myyjä voi nostaa myyntikanteen ennen kuin hän voi nostaa kanteen sopimuksen mukaisesta sopimussakosta, ja jos hän saisi takaisin summan, joka vastaa sopimussakkona

sovittua summaa, hän ei voi vedota petokseen, jos hän nostaa kanteen sopimuksen perusteella. Jos te saatte sakon takaisin sopimuksen perusteella nostamalla kanteen, ette voi lain nojalla nostaa kanteita myynnistä, ellei tuomion määrä ole pienempi kuin myyjän etu sopimuksen toteuttamisesta.

29. Same, On Minicius, kirja IV.

Jos omaisuus on jätetty jollekin ehdollisesti ja tämä, tietämättä asiasta, ostaa sen perilliseltä, ostaja voi periä kauppahinnan takaisin ostokanteella, koska hänellä ei ole omaisuutta hallussaan sellaisena kuin se on peräisin perinnöstä.

30. Africanus, Questions, kirja VIII.

Orja, jonka ostit minulta peculiumineen, syyllistyi varkauteen minua vastaan ennen kuin hänet luovutettiin sinulle. Vaikka omaisuus, jonka hän varasti, on tuhoutunut, minulla on kuitenkin oikeus pidättää sen arvo peculiumista, toisin sanoen orjan teko vähentää peculiumia siinä määrin kuin hänestä on tullut rikoksensa vuoksi velkani. Sillä vaikka hän varastaisi minulta jotakin luovutuksen jälkeen, tai minulla ei olisi oikeutta saada takaisinperintäkannetta peculiumista tällä perusteella, tai minulla olisi oikeus siihen siltä osin kuin peculium on kasvanut varastetun omaisuuden lisäämisen vuoksi; minulla olisi silti ehdotetussa tapauksessa oikeus pitää peculium itsellään, ja voisin nostaa henkilökohtaisen takaisinperintäkanteen sillä perusteella, että olin maksanut enemmän kuin mitä olin maksanut, jos koko vaara olisi ollut teillä. Tämän mukaisesti on katsottava, että jos mainittu orja olisi varastanut minulta rahaa ja te, tietämättä siitä, että se oli varastettu, ottaisitte ja käyttäisitte sen osana peculiumia, minulla olisi oikeus nostaa kanteen teitä vastaan sillä perusteella, että minulle kuuluva omaisuus oli joutunut käsiinne ilman vastiketta.

1. Jos myisitte minulle tietoisesti toiselle kuuluvaa omaisuutta, vaikka minä en tiennyt siitä, Julianus katsoo, että voin asianmukaisesti nostaa teitä vastaan ostokanteen, jo ennen kuin omaisuus on riistetty minulta paremman omistusoikeuden perusteella, summasta, joka vastaa intressiäni, joka minulla on siitä, että omaisuudesta tulee minun omaisuuttani; Sillä vaikka toisaalta on totta, että myyjä on vastuussa vain omaisuuden luovuttamisesta ostajalle eikä omistusoikeuden siirtämisestä hänelle, on silti vastuussa se, joka tietoisesti myy toisen omaisuutta sellaiselle, joka ei tiedä, että se ei ole hänen omaisuuttaan, siitä syystä, että hänen on taattava, ettei hän syyllisty petokseen. Tätä sääntöä sovelletaan erityisesti, jos hän vapauttaa orjan tai myy omaisuutta, joka oli tarkoitus antaa pantiksi.

31. Neratius, Pergamentit, kirja III.

Jos omaisuus, jonka olen velvollinen luovuttamaan kauppasopimuksen mukaisesti, viedään minulta väkisin, vaikka minun on vastattava sen turvallisesta säilyttämisestä, on vielä asianmukaisempaa, että minut velvoitetaan vain siirtämään ostajalle oikeuteni nostaa kanne mainitun omaisuuden takaisin saamiseksi; koska sen turvallisesta säilyttämisestä on hyvin vähän

hyötyä, kun käytetään väkivaltaa. Minun olisi siirrettävä teille paitsi voittoon liittyvät kanneoikeudet myös tappioon liittyvät kanneoikeudet, jotta voitte saada kaiken voiton ja vastata myös kustannuksista.

1. En luovuta teille ainoastaan sitä, mitä itse olen hankkinut mainitulla omaisuudella, vaan myös sen, mitä ostaja olisi hankkinut, jos orja olisi luovutettu hänelle heti.

2. Kaksi meistä osti saman omaisuuden osapuolelta, joka ei ollut omistaja, osto ja myynti tehtiin ilman vilpillistä mieltä. ja omaisuus luovutettiin. Riippumatta siitä, teimmekö molemmat oston samalta henkilöltä vai kahdelta eri henkilöltä, on suojeltava sitä, joka on ensin saanut oikeutensa, eli sitä, jolle luovutus tapahtui ensimmäisenä. Jos toinen kahdesta osapuolesta tekee oston omaisuuden omistajalta, häntä on joka tapauksessa suojeltava.

(32) Ulpianus, On the Edict, kirja XI.

Jos joku ostaa minulta öljyä ja ottaa sen vastaan käytettyään väärää painoja huijatakseen minua tai jos myyjä käyttää ostajan hyväksi liian kevyitä painoja, Pomponius sanoo, että myyjällä on oikeus nostaa kanne, jolla hänet pakotetaan maksamaan ylimenevän määrän arvo; tämä on kohtuullista. Näin ollen ostajalla on myös oikeus nostaa ostokanne saadakseen korvauksen.

33. Sama, Ediktistä, kirja XXIII.

Kun useita tavaroita ostetaan samaan hintaan, osto- ja myyntikanne voidaan nostaa kunkin tavaran osalta.

(34. Sama, Ediktistä, XVIII kirja.

Kun maa-alue myydään ja jugeran laatuun liittyvä petos on tehty, voidaan nostaa ostokanne.

35. Sama, On the Edict, Book LXX.

Jos joku ostaa maa-alueen, jonka oletetaan olevan vapaa tieoikeuksista, ja häntä kielletään kulkemasta sen läpi, ja hän häviää oikeudessa, hänellä on oikeus ostokanteeseen. Vaikka hädöstä ei ole sovittu, koska palvelusoikeutta koskeva tuomio ei ole lainvoimainen itse kiinteistön osalta, on kuitenkin todettava, että ostokanne on oikeutettu nostamaan.

36. Paulus, On Plautius, kirja VII.

Talon myyjän on tehtävä uhkaavaa vahinkoa koskeva sopimus ennen kuin hän luovuttaa talon, koska hän on velvollinen noudattamaan asianmukaista huolellisuutta ja huolellisuutta ennen kuin hän luovuttaa omaisuuden hallintaansa, ja tällaisen

sopimuksen tekeminen on osa mainittua huolellisuutta ja huolellisuutta, ja siksi jos hän laiminlyö sen, hän on vastuussa ostajalle.

37. Same, On Plautius, kirja XIV.

Koska on vain oikeudenmukaista, että vilpittömässä mielessä toimivaa ostajaa ei vahingoiteta toisen petoksella, niin on epäoikeudenmukaista, että myyjä itse hyötyy omasta petoksestaan.

(38) Celsus, Digest, kirja VIII.

Kun orjan myyjä on ilmoittanut, että hänen peculiuminsa koostui kymmenestä aureista, ettei hän riistä siitä yhtään, ja että jos siihen sisältyi enemmän, hän luovuttaa kaiken; jos se on enemmän, hänen on annettava kaikki, ellei tarkoituksena ollut, että hän luovuttaisi vain kymmenen aurea; jos se on vähemmän, hänen on maksettava kymmenen aurea ja annettava orjalle, jolla on hallussaan tämän suuruinen peculium.

1. Jos ostaja on syyllinen siihen, että orjaa ei ole toimitettu hänelle itselleen, Sextus Aelius ja Drusus ovat todenneet, että hänet voidaan välimiesmenettelyllä pakottaa korvaamaan myyjälle orjan elatusmaksut; ja tämä mielipide vaikuttaa minusta täysin oikeutetulta.

2. Firmus kysyi Proculukselta, onko putkia, jotka johtavat vettä maan alla olevasta lyijysäiliöstä talon sivujen ympärille rakennettuun pronssiastiaan, pidettävä osana taloa? Vai onko niitä pidettävä henkilökohtaisena omaisuutena, yhtenäisenä ja kiinteänä, joka ei kuulu taloon? Hän vastasi, että osapuolten tahto on otettava huomioon. Mutta entä jos ostaja tai myyjä ei ollut kiinnittänyt asiaan mitään huomiota, kuten hyvin usein tapahtuu tämänkaltaisissa tapauksissa? Eikö näyttäisi paremmalta, jos katsoisimme, että se, mikä on lisätty ja suljettu rakennukseen, on osa rakennusta?

39. Modestinus, Säännöt, kirja V.

Kysyn, jos joku myisi maa-alueen sillä ehdolla, että kaikki se katsotaan myydyksi, mikä hänellä oli hallussaan tiettyjen rajojen sisällä, ja myyjä kuitenkin hyvin tiesi, että hänellä ei ollut hallussaan tiettyä osaa kyseisestä maasta, eikä ilmoittanut siitä ostajalle; olisiko hän vastuussa myyntikanteesta, koska tätä yleistä sääntöä ei pitäisi soveltaa niihin maa-alueen osiin, jotka myyjä tiesi, etteivät ne kuuluneet hänelle, mutta ei silti jättänyt niitä pois? Muuten ostajalla olisi etu, joka, jos hän olisi tiennyt tämän, ei ehkä olisi ostanut kiinteistöä lainkaan; tai hän olisi ostanut sen halvemmalla, jos hänelle olisi ilmoitettu sen todellinen määrä; koska tämä kohta on ratkaistu vanhojen viranomaisten mukaan sellaisen henkilön osalta, joka teki poikkeuksen, seuraavin sanoin: "Kaikki erääntyneet servituutit jäävät erääntyneiksi." Lainoppineet henkilöt ovat nimittäin katsoneet, että jos myyjä, joka tiesi, että servituutit olivat erääntyneet tietyille henkilöille, ei ilmoittanut siitä ostajalle, hän oli

vastuussa ostokanteesta; sillä tämä yleinen poikkeus ei koske asioita, jotka myyjä tiesi ja joista hän saattoi ja piti nimenomaisesti poiketa, vaan asioita, joista hän ei tiennyt ja joista hän ei voinut ilmoittaa ostajalle. Herennius Modestinus oli sitä mieltä, että jos myyjä teki mainituissa tapauksessa jotakin ostajaa huijatakseen, häntä vastaan voitiin nostaa ostokanne.

(40) Pomponius, On Quintus Mucius, kirja XXXI.

Quintus Mucius totesi seuraavan tapauksen. Erään maa-alueen omistaja myi sillä olevat pystyssä olevat puut ja kieltäytyi luovuttamasta niitä saatuaan rahat omaisuudesta. Ostaja kysyi, miten hänen olisi meneteltävä, ja pelkäsi, että mainittujen puiden ei katsottaisi kuuluvan hänelle. Pomponius vastasi, että maalla seisovat puut eivät olleet erillään maasta, ja siksi ostaja ei voinut nostaa kannetta puiden takaisinsaamiseksi maan omistajana, mutta hänellä oli oikeus ostokanteeseen.

41. Papinianus, Opinions, kirja III.

Eräessä kauppakirjassa ei ollut mitään mainintaa Roomassa sijaitsevan talon alitse kulkevasta akveduktista maksettavasta vuotuisesta maksusta. Koska ostajaa oli petetty, hänellä olisi oikeus nostaa ostokanne tällä perusteella; ja siksi, jos häntä vastaan nostettaisiin kauppahintaa koskeva kanne, hänelle aiheutunut odottamaton rasitus olisi otettava huomioon.

42. Paulus, Kysymyksiä, kirja II.

Jos kahden maa-alueen myyjä antaa lausuntoja kummankin mitoista ja sitten luovuttaa molemmat samaan hintaan, ja toisesta maa-alueesta puuttuu koko määrä, mutta toinen sisältää enemmän; jos hän esimerkiksi ilmoittaa, että toisessa on sata jugera ja toisessa kaksisataa, hän ei hyötyisi siitä, jos toisessa todetaan olevan kaksisataa jugera ja toisessa kymmenen jugeraa vähemmän, ja jos toisessa todetaan olevan kaksisataa jugeraa ja toisessa kymmenen jugeraa vähemmän, hän ei hyötyisi siitä, että toisessa on kaksisataa jugeraa. Labeo antaa tästä asiasta päätöksen. Voidaanko kuitenkin epäillä, että myyjä voi tehdä poikkeuksen vilpillisen mielen perusteella? Jos esimerkiksi hyvin pieni osa metsämaata puuttui ja lohko sisälsi suuremman määrän viinitarhaa kuin oli luvattu, eikö se, joka käytti hyväkseen ikuista oikeuttaan, syyllistyisi petokseen? Jos nimittäin maa-alueen määrä osoittautuu suuremmaksi kuin oli ilmoitettu, tämä ei ole myyjän vaan ostajan etu, ja myyjä on vastuussa aina, kun mittauksen todetaan jääneen vajaaksi. Katsokaamme kuitenkin, onko myyjällä syytä valittaa samasta maasta, jos viinitarhan todetaan sisältävän enemmän kuin niityn ja jos koko maan mittaus on oikea. Sama kysymys voi nousta esiin kahden maa-alueen kohdalla kuin silloin, kun joku myy kaksi ehdollisesti vapautteen oikeutettua orjaa samaan hintaan ja sanoo, että toinen oli määrätty maksamaan kymmenen aurea, vaikka hänen olisi pitänyt maksaa viisitoista; sillä hän on vastuussa myyntikanteesta, vaikka ostaja olisi saanut kaksikymmentä aurea molemmista. Kaikissa edellä mainituissa tapauksissa on kuitenkin oikeudenmukaisempaa, että voitto kuitataan tappiota vastaan, ja jos ostajalle on jäänyt jotain puuttumaan joko maan mittauksessa tai laadussa, hänelle on korvattava se.

43. Sama, kysymyksiä, kirja V.

Kun Titius kuoli, hän jätti Stichuksen, Pamphiluksen ja Arescusan Seian haltuun ja määräsi, että kaikki heistä saisivat vapautensa vuoden kuluttua. Koska testamentinsaaja ei halunnut hyväksyä luottamusta eikä silti voinut vapauttaa perillistä vaatimuksesta, joka hänellä oli tätä vastaan, perillinen myi mainitut orjat Semproniukselle mainitsematta, että heidän vapautensa oli testamentattu luottamuksen ehtojen mukaisesti. Kun ostaja oli käyttänyt edellä mainittujen orjien työvoimaa useiden vuosien ajan, hän vapautti Arescusan; ja kun muut orjat, saatuaan selville perittävän aikomukset, vaativat heille trustin nojalla myönnettyä vapautta ja veivät perillisen preetorin eteen, tämä vapautti orjat preetorin määräyksestä. Arescusa vastasi, ettei hän halunnut saada ostajaa suojelijakseen. Kun ostaja käynnisti ostokanteen saadakseen myyjältä takaisin orjista maksetun hinnan, Arescusa mukaan luettuna, luettiin Domitius Ulpianuksen lausunto, jossa katsottiin, että jos Arescusa kieltäytyi ottamasta ostajaa suojelijakseen, hänen tekonsa oli oikeutettu keisarillisten perustuslakien uudelleenkirjoituksella, mutta että ostaja ei voinut saada mitään takaisin myyjältä sen jälkeen, kun hänet oli vapautettu vapaudesta. Muistaakseni Julianus katsoi tähän mielipiteeseen viitaten, että oikeus ostokanteeseen säilyi myös manumission jälkeen, ja kysynkin, kumpi mielipide on oikea? Tässä oikeudenkäynnissä ostajan nimissä vaadittiin, että hänelle korvattaisiin kulut, jotka hänelle olivat aiheutuneet yhden orjan opettamisesta. Kysyn myös, koska Arescusa kieltäytyi ottamasta ostajaa suojelijakseen, kenen toimesta hänet vapautettiin, ja voiko hän saada suojelijakseen joko testamentinsaajan, joka ei vapauttanut häntä, tai perillisen, sillä perillinen vapautti kaksi muuta orjaa. Vastasin, että olen aina hyväksynyt Julianuksen näkemyksen, jonka mukaan kanneoikeus ei tällä tavoin sammunut manumission myötä. Mutta niiden kustannusten osalta, joita ostajalle aiheutui orjan opettamisesta, on pohdittava erästä seikkaa, sillä katson, että ostokanne riittää tällaisessa tapauksessa, koska siinä ei ole kyse ainoastaan hinnasta vaan myös ostajan kaikesta intressistä, joka liittyy siihen, ettei orjaa menetä hädän vuoksi. On selvää, että jos ehdottamassanne tapauksessa aiheutuneet kulut ylittävät hinnan siinä määrin, että myyjä ei olisi voinut ajatella niiden olevan niin suuret, kuten esimerkiksi jos oletamme, että orja ostettiin pienellä summalla ja että hänet koulutettiin vaununkuljettajaksi tai näyttelijäksi ja että omistaja menetti hänet myöhemmin hädän kautta, tuntuisi epäoikeudenmukaiselta, että myyjä joutuisi vastuuseen suuremmasta summasta.

44. Africanus, Kysymyksiä, kirja VIII.

Ja jos oletetaan, että myyjä oli vain kohtalaisissa olosuhteissa, häntä ei voida velvoittaa maksamaan yli kaksinkertaista hintaa.

45. Paulus, Questions, kirja V.

Africanus toteaa, että Julianus oli samaa mieltä, ja tämä on perusteltua, koska maksettava summa pienenee, jos orjan arvo on alentunut ostajan kädessä ollessaan, kun hän saa takaisin paremman omistusoikeuden.

1. Seuraavaa on pidetty sopivampana, nimittäin jos myyte minulle toiselle kuuluvan tyhjän tontin, ja minä rakennan sen päälle, ja kiinteistön omistaja perii sen takaisin hädän kautta; sillä koska jälkimmäinen, joka nostaa kanteen mainitun omaisuuden takaisin saamiseksi, voi olla esteellinen pahantahtoisuuden perusteella, ellei hän maksa rakennuskustannuksia, parempi mielipide on, että myyjä ei ole vastuussa tästä. Orjan tapauksessa on myös katsottava, että jos orja saadaan takaisin paremman omistusoikeuden nojalla, kun hän on vielä orjuudessa eikä sen jälkeen, kun hänet on vapautettu, omistajan on korvattava kaikki hänen puolestaan aiheutuneet menot ja kulut. Jos ostajalla ei ole hallussaan rakennusta tai orjaa, hänellä on oikeus nostaa ostokanne. Kaikissa näissä tapauksissa, jos joku tietoisesti myy toiselle kuuluvaa omaisuutta, hän on epäilemättä vastuussa.

2. Jäljelle jää vielä kolmas seikka, eli kuka on vapautetun naisen Arescusan suojelija, joka kieltäytyi hyväksymästä ostajaa sellaisenaan? On katsottu, eikä syyttä, että hänestä pitäisi tulla sen henkilön vapaaherranainen, jonka toimesta hänet on myyty, toisin sanoen perillisen, koska tämä on itse vastuussa ostokanteesta. Tämä pätee vain siinä tapauksessa, että Arescusa ei valitse ostajaa suojelijakseen, sillä jos hän valitsee ostajan, hän pysyy hänen vapaaherranaan, eikä hänellä ole oikeutta ostokanteeseen, koska hänellä ei ole enää mitään etua siitä, että hänellä on hänet vapaaherranaan.

46. Sama, Kysymyksiä, kirja XXIV.

Jos joku myy toiselle kuuluvaa omaisuutta ja tulee sillä välin kyseisen omaisuuden omistajan perilliseksi, hänen on pakko saattaa kauppa päätökseen.

47. Sama, Mielipiteitä, kirja VI.

Lucius Titius, joka oli saanut rahaa maksuna aineista, jotka oli myyty kiinteällä sakolla, sillä varauksella, että jos niitä ei toimiteta hyvässä kunnossa määrätyn ajan kuluessa, sakko voitaisiin periä, kuoli, kun osa aineista oli toimitettu. Koska testamentin antaja on tullut vastuuseen sopimussakosta eikä hänen perillisensä toimita jäljellä olevia materiaaleja, voidaanko hänet sitten haastaa oikeuteen sopimussakosta ja koroista, varsinkin kun ostaja oli lainannut rahat erittäin korkealla korolla? Paulus vastasi, että ilmoitetun sopimuksen mukaan myyjän perillinen voidaan haastaa oikeuteen sopimussakosta ja että myös ostokanteessa tuomioistuimien ottaa huomioon korot siitä päivästä alkaen, jolloin myyjä alkoi olla maksuhäiriöinen.

(48) Scaevola, Opinions, kirja II.

Semproniuksen perillinen Titius myi Septiciukselle maa-alueen seuraavasti: "Myy sinulle Semproniukselle kuuluneen pellon ja kaikki Semproniuksen siihen kohdistuvat oikeudet niin paljon rahaa vastaan." Hän luovutti pelkän omistusoikeuden kyseiseen maahan, mutta ei osoittanut sen rajoja. Heräsi kysymys, voitiinko hänet pakottaa ostokanteessa osoittamaan kuolinpesään kuuluvilla asiakirjoilla, mitä oikeuksia vainajalla oli kyseiseen maahan ja osoittamaan sen rajat? Vastasin, että

kaikki olisi tehtävä tämän kirjallisen sopimuksen mukaisesti, jonka osapuolet ymmärsivät tarkoitetuksi. Jos tätä ei voida selvittää, myyjän on esitettävä maata koskevat asiakirjat ja osoitettava sen rajat, sillä tämä on sopimuksen vilpittömän mielen mukaista.

(49) Hermogenianus, Epitomes of Law, kirja II.

Jos joku ostajaa huijatakseen esittää väärän vuokralaisen, joka on salaliitossa hänen kanssaan, hän joutuu ostokanteen kohteeksi; hän ei myöskään voi puolustautua ilmoittamalla ottavansa vastuun vuokralaisesta ja vuokran viideksi vuodeksi, jos hän tällä tavoin keksii helpommin salata petoksen.

1. Jos kauppahinnan pääoma on maksettu, vaikka tämä on tehty laiminlyönnin jälkeen, sille ei voida vaatia korkoa, koska se ei sisälly velvoitteeseen, vaan riippuu tuomioistuimen päätöksestä.

50. Labeo, Later Epitomes by Javolenus, kirja IV.

Vilpitön mieli ei siedä sitä, että jos ostaja ei jonkun lain sallimalla tavalla ole pakotettu maksamaan ostamansa omaisuuden hintaa ennen kuin se luovutetaan hänelle, myyjä on pakotettu luovuttamaan se ja luopumaan sen hallussapidosta. Jos omistusoikeus on kuitenkin jo luovutettu, seurauksena on, että myyjä menettää omaisuuden; esimerkiksi silloin, kun ostaja vastustaa myyjää, joka vaatii omaisuutta poikkeuksellisesti myynnin ja luovutuksen perusteella; ja näin ollen tapaus on sama kuin jos kantaja ei olisi joko myynyt tai luovuttanut omaisuutta hänelle.

51. Sama, Javolenuksen myöhemmät epiteemit, kirja V.

Jos ostaja ja myyjä ovat molemmat laiminlyöneet toimituksen ja hyväksymisen, tulos on sama kuin jos ostaja olisi yksin vastuussa. Sillä myyjän ei voida katsoa laiminlyöneen velvollisuuttaan ostajaan nähden, kun tämä on myös itse syyllistynyt viivästykseen.

1. Kun ostitte maa-alueen sillä ehdolla, että maksatte kauppasumman heinäkuun kalenteripäivänä; vaikka määräajan umpeuduttua myyjä oli syyllinen siihen, että rahaa ei ollut maksettu hänelle, ja sen jälkeen te olitte syyllinen siihen, että ette maksanut sitä; totesin, että myyjä saattoi vedota sopimukseen sisältyvään ehtoon teitä vastaan, koska osapuolet olivat kauppaa tehdessään tarkoittaneet, että jos ostaja jättäisi rahan maksamatta, hän olisi velvollinen maksamaan sopimuksessa mainitun sopimussakon. Mielestäni tämä näkemys on oikea, ellei myyjä ole syyllistynyt petokseen kaupassa.

52. Scaevola, Digest, kirja VII.

Velkojalla oli hallussaan maa-alue, joka oli rasitteena hänelle, ja hänellä oli myös hallussaan velallisen aiemmin maksamia veroja koskevat kuitit, jotka oli talletettu hänen luoksensa; hän myi maan Maeviukselle sillä ehdolla, että ostaja maksaisi kaikki mahdollisesti erääntyvät verot. Sen piirin veronkantaja, jossa maa sijaitsi, myi mainitun maan jo maksettujen verojen vuoksi; samainen Maevius osti sen ja maksoi summan. Heräsi kysymys, voiko ostaja nostaa kanteen myyjää vastaan ostokanteessa tai muussa kanteessa ja pakottaa tämän luovuttamaan kuitit edellä mainituista maksuista. Vastaus oli, että ostaja voi vaatia ostokanteella kyseisten asiakirjojen esittämistä.

1. Isä oli antanut tyttärelleen myötäjäislahjaksi tietyn maa-alueen, jonka arvo oli arvioitu, ja kyseisen maa-alueen todettiin olevan velkojan rasittama. Heräsi kysymys, olisiko poika, joka oli ottanut isänsä jäämistön vastaan, velvollinen nostamaan ostokanteen saadakseen velkojalta vapautuksen ja toimittaakseen kiinteistön rasituksista vapaana aviomiehelle, koska tytär oli myötäjäisiinsä tyytyen kieltäytynyt ottamasta vastaan omaa osuuttaan jäämistöstä. Vastaus oli, että hän olisi vastuussa.

2. Myyjän ja armeijan viran ostajan välillä oli sovittu, että edelliselle kuuluva palkka maksettaisiin ostajalle. Heräsi kysymys siitä, minkä suuruista summaa ostajan olisi vaadittava ja mitä myyjän olisi maksettava ostajalle tällaisessa kaupassa? Vastaus oli, että myyjän olisi luovutettava poikkeuksellinen kanneoikeus, joka hänellä oli tämän vuoksi.

3. Eräs osapuoli, jolla oli talo meren rannalla, rakensi muurin niin, että sekä ranta että talo olivat sen ympäröimiä, ja myi sitten talon Gaius Seiukselle. Kysyn, kuuluiko myös ranta, jonka myyjä sulki talon kanssa, osto-oikeuden nojalla ostajalle? Vastaus oli, että talo myytäisiin samassa kunnossa kuin se oli ennen kaupan tekemistä.

53. Labeo, Todennäköisyydet, kirja I.

Kun sopimuksessa todetaan, että talon vuokra kuuluu ostajalle; kaikki, mitä varten mainittu talo on vuokrattu, on maksettava ostajalle. Paulus sanoo, että tämä ei pidä täysin paikkansa, sillä jos vuokraat koko talon yhdelle vuokralaiselle tietystä summasta, ja vuokralainen vuokraa sen edelleen suuremmasta summasta, ja talon myynnin yhteydessä ilmoitat, että vuokra on maksettava ostajalle, siihen sisältyy vain se, minkä vuokralainen on sinulle velkaa koko talosta.

1. Jos olet myynyt maa-alueen, jossa sinulla on hautapaikka, etkä nimenomaisesti ota sitä lukuun, sinulla ei ole vakuutta tästä syystä. Paulus sanoo, että tämä mielipide ei ole missään nimessä perusteltu, jos hautapaikan vieressä kulkee julkinen tie.

2. Jos talon myynnin yhteydessä talon asukkaille varataan asunnot siinä kaupan ehtojen mukaisesti, tällainen varaus on asianmukaisesti tehty kaikkien kyseisen talon asukkaiden osalta, omistajaa lukuun ottamatta. Paulus sanoo kuitenkin, että jos olisitte antanut kenelle tahansa ilmaisen asunnon myymässänne talossa ja tekisitte varauksen siten, että asukkaat tai joku heistä joutuu maksamaan vuokraa tietyssä ajankohtana, ette voi asianmukaisesti varautua tähän, sillä on tarpeen tehdä nimenomainen varaus heitä koskien. Näin ollen ostaja voi rangaistuksetta estää asukkaita majoittumasta taloon.

54. Sama, Todennäköisyydet, kirja II.

Jos orja, jonka olet myynyt, katkaisee jalkansa tehdessään jotakin käskystänne, riski ei ole teidän, jos olette määränneet hänet tekemään jotakin sellaista tekoa, jota hän oli tottunut tekemään ennen myyntiä, ja jos olette määrännyt hänet tekemään jotakin sellaista, mitä olisitte määrännyt hänet tekemään, vaikka häntä ei olisi myyty. Paulus sanoo, että tämä näkemys ei ole missään tapauksessa oikea; sillä jos orja oli ennen myyntiä tottunut suorittamaan jotakin vaarallista tehtävää, katsotaan, että sinua syytetään siitä; kuten esimerkiksi jos olisit tottunut pakottamaan orjasi menemään holviin tai viemäriin. Samaa oikeussääntöä sovelletaan, jos olisitte tottunut määräämään hänet tekemään jotakin sellaista, mitä viisas ja huolellinen perheen pää ei määräisi orjaansa tekemään. Entä jos tästä tehtäisiin poikkeus? Hän voi kuitenkin määrätä orjan suorittamaan jonkin uuden tehtävän, jota hän ei olisi käkenyt orjaa suorittamaan, jos sitä ei olisi myyty; esimerkiksi jos hän käsksee orjan mennä kaukana asuvan ostajan kotiin, sillä se ei varmasti olisi teidän vastuullanne. Näin ollen koko asia viittaa ainoastaan myyjän petokseen ja huolimattomuuteen.

1. Kun sopimuksessa mainitaan, että maahan oli haudattu kahdeksankymmentä tynnyriä, jotka olivat maan liitännäisiä, ja niitä on enemmän kuin tämä määrä; myyjän on annettava ostajalle edellä mainittu määrä, jolloin hän voi valita kaikista muista haluamallaan tavalla, edellyttäen, että hän toimittaa sellaiset, jotka ovat terveitä. Jos niitä on vain kahdeksankymmentä, ne kuuluvat ostajalle sellaisenaan, eikä myyjä ole velvollinen maksamaan hänelle mitään niistä, jotka eivät ole täydellisiä.

55. Pomponius, Epistolat, kirja X.

Kun ostettu tai luvattu orja on vihollisen vallassa, Octavenus on sitä mieltä, että parempi mielipide on se, että kauppa ja sopimus ovat päteviä, koska kyseessä on ostajan ja myyjän välillä tehty kauppa; sillä vaikeus on pikemminkin siinä, että toimitetaan se, mistä on sovittu, kuin kaupan luonteessa, sillä vaikka tuomari määräisikin orjan luovuttamisen, sitä on lykättävä siihen asti, kunnes se voi tapahtua.

Tit. 2. Vuokrauksesta ja vuokrauksesta.

1. Paulus, Ediktistä, kirja XXXIV.

Vuokraus ja vuokraus on kaikille kansoille yhteinen luonnollinen liiketoimi, ja siitä ei tehdä sopimusta sanoin vaan suostumuksella, aivan kuten ostosta ja myynnistä.

(2) Gaius, Päivittäiset tapahtumat, kirja II.

Leasing ja vuokraus muistuttavat ostoa ja myyntiä, ja ne vahvistetaan samoilla lain säännöillä. Sillä kuten osto ja myynti tehdään sopimalla maksettavasta hinnasta, niin myös leasing ja vuokraus ymmärretään sopimukseksi silloin, kun vuokran määrästä on sovittu.

1. Oston ja myynnin katsotaan muistuttavan niin paljon vuokrausta ja vuokrausta, että joissakin tapauksissa on tapana tiedustella, onko kyse ostosta ja mynnistä vai vuokrauksesta ja vuokrauksesta; esimerkiksi jos minulla on kultasepän kanssa sopimus siitä, että hän valmistaa minulle sormuksia, jotka ovat tietyn painoisia ja muodoltaan määrättyjä, ja hän suostuu valmistamaan ne kolmesataa aureia vastaan; onko tämä osto ja myynti vai vuokraus ja vuokraus? On katsottu, että kyseessä on vain yksi kauppa ja että se on pikemminkin osto ja myynti kuin vuokraus ja leasing. Jos kuitenkin minä toimitan hänelle kullan ja sovitaan korvaus hänen työstään, ei ole epäilystäkään siitä, etteikö kyseessä olisi vuokraus ja vuokraus.

3. Pomponius, On Sabinus, kirja IX.

Kun maa-alue vuokrataan ja vuokralainen saa sen viljelyyn tarvittavat työvälineet sen jälkeen, kun ne on arvioitu, Proculus sanoo, että osapuolten tarkoituksena on, että vuokralainen saa työvälineet ostettuina; aivan kuten silloin, kun mikä tahansa omaisuus annetaan myötäjäisenä sen jälkeen, kun se on arvioitu.

4. Sama, Sabinuksesta, kirja XVI.

Vuokrasopimus tai epävarma vuokrasopimus tehdään seuraavin ehdoin, nimittäin seuraavasti: "niin kauan kuin se, joka vuokraa tai antaa omaisuuden, on halukas", ja se päättyy omaisuuden omistajan kuollessa.

(5) Ulpianus, Ediktistä, kirja XXVIII.

Jos vuokraan sinulle majapaikan ja sen jälkeen palautan vuokran, kanne vuokraamisesta ja vuokralle antamisesta on pätevä.

6. Gaius, On the Provincial Edict, kirja X.

Jos joku on vuokrannut omaisuutta, hänen ei tarvitse luovuttaa sitä, mitä hän on saanut takaisin kyseisen omaisuuden perusteella varkauskanteessa.

7. Paulus, Ediktistä, kirja XXXII.

Jos minä vuokraan sinulle toiselle kuuluvan talon viidelläkymmenellä aureella ja sinä vuokraat saman talon Titiukselle kuudelläkymmenellä aureella, ja omistaja kieltää Titiusta käyttämästä taloa, on vahvistettu, että voit nostaa vuokrauskanteen minua vastaan saadaksesi takaisin kuusikymmentä aureeta, koska olet itse vastuussa Titiukselle kuudestakymmenestä aureesta.

8. Tryphoninus, Disputations, kirja IX.

Katsokaamme, eikö pitäisi maksaa kuuttakymmentä eikä viisikymmentä aureia, vaan summa, joka vastaa vuokralaisen osuutta vuokrattua omaisuutta koskevasta nautinnosta, niin että toinen vuokranantaja voi periä takaisin vain sen summan, jonka hän on velkaa sille, joka on vuokrannut omaisuuden häneltä; ja koska vuokrasopimuksen voitto lasketaan korkeamman vuokran määrän mukaan, tuloksena on, että perittävän summan on oltava suurempi. Ensimmäisellä vuokranantajalla on edelleen oikeus vaatia ne viisikymmentä aureia, jotka hän olisi perinyt ensimmäiseltä vuokralaiselta, jos omistaja ei olisi kieltänyt viimeistä vuokralaista asumasta talossa. Tämä on käytäntömme.

9. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXXII.

Jos joku vuokraa minulle talon tai maa-alueen, joka on ostettu vilpittömässä mielessä, ja hänet häädetään sieltä ilman, että hän on syyllistynyt petokseen tai huolimattomuuteen; Pomponius sanoo, että vuokranantaja on kuitenkin vastuussa vuokrasopimuskanteen nostamisesta, jotta vuokralainen voisi nauttia hänelle vuokratusta omaisuudesta. On selvää, että jos omistaja ei salli vuokralaisen asua tiloissa ja vuokranantaja on valmis tarjoamaan hänelle toisen, yhtä sopivan talon, hän sanoo, että olisi täysin oikeutettua, että vuokranantaja vapautetaan velvoitteestaan.

1. Tähän voidaan lisätä se, mitä Marcellus on todennut Digestin kuudennessa kirjassa, nimittäin: "Jos käyttöoikeuden haltija vuokraa viiden vuoden ajan käyttöoikeuden alaisen maa-alueen ja kuolee; hänen perillisensä ei ole velvollinen sallimaan hänen nauttia siitä, sen enempää kuin vuokranantaja olisi velvollinen vuokralaiselle sen jälkeen, kun talo on tuhoutunut tulipalossa. Marcellus kysyy kuitenkin, onko vuokralainen vastuussa vuokrasopimuksen perusteella nostettavassa kanteessa vuokran perimisestä siltä ajalta, jona hän käytti kyseistä omaisuutta, aivan kuten hän olisi joutunut maksamaan, jos hän olisi vuokrannut käyttöoikeuden alaisen orjan palvelut tai asunnon. Hän toteaa, että parempi mielipide on, että hän on vastuussa, ja tämä on täysin oikeutettua. Hän kysyy myös, voiko vuokralainen periä takaisin, jos vuokralle ottajalle aiheutuu maasta kuluja, koska hän odottaa nauttivansa siitä viiden vuoden ajan. Hän sanoo, että hän ei voi tehdä niin, koska hänen olisi pitänyt ennakoita, että näin kävisi. Mutta entä jos käyttöoikeuden haltija ei olisi vuokrannut maata hänelle sellaisenaan vaan sen omistajana? Hän on varmasti vastuussa, koska hän on pettänyt vuokralaisen; ja tämän keisarit Antoninus ja Severus totesivat eräässä reskriptissä. He totesivat myös, että jos talo on tuhoutunut tulipalossa, vuokra on maksettava siltä ajalta, jonka rakennus on ollut pystyssä.

2. Julianus sanoo Digestin viidennessätoista kirjassa, että jos joku vuokraa maata sillä ehdolla, että jos sille tapahtuu jotain vastustamattoman voiman vaikutuksesta, hän on siitä vastuussa; hänen on noudatettava sopimusta.

3. Jos maanvuokrasopimuksen ehdoissa vuokralleottajaa kehoitettiin varomaan tulipaloa, ja jokin onnettomuus aiheutti tulipalon, häntä ei velvoiteta korvaamaan vahinkoa. Mutta jos vahinko on aiheutunut vuokralaisen huolimattomuudesta, josta hän oli vastuussa, hän on vastuussa.

4. Keisari Antoninus totesi yhdessä isänsä kanssa eräässä reskriptissä viitaten vuohilaumaan, jonka eräs asianosainen oli vuokrannut ja joka oli varastettu häneltä: "Jos voidaan osoittaa, että rosvot ajoivat vuohet pois ilman, että teillä oli ollut mitään petosta, teitä ei pakoteta vastaamaan tapahtuneesta vuokrasopimuskanteessa, ja voitte periä takaisin mahdollisen vuokran varkauden jälkeiseltä ajalta maksamanne rahana, jota ei ollut maksettava." Tämä on siis totta.

5. Celsus toteaa myös Digestin kahdeksannessa kirjassa, että taidon puute olisi luokiteltava huolimattomuuteen. Kun asianosainen vuokraa vasikoita ruokittavaksi tai kangasta korjattavaksi tai esinettä kiillotettavaksi, hänen on vastattava huolimattomuudesta, ja mikä tahansa virhe, johon hän syyllistyy taidon puutteen vuoksi, on huolimattomuutta, koska hän vuokraa omaisuutta käsityöläisen ominaisuudessa.

6. Jos te vuokraatte minulle toiselle kuuluvan talon, joka on testamentattu tai lahjoitettu minulle, en ole vastuussa vuokrasta teille vuokrasopimuskanteessa. Katsotaan kuitenkin, onko mitään velkaa siltä ajalta, joka on kulunut ennen testamentin tekemistä. Mielestäni vuokra olisi maksettava siltä ajalta.

10. Julianus, On Urseius Ferox, kirja III.

Ja voin oikein nostaa kanteen vuokrauksen perusteella tai pakottaakseni teidät vapauttamaan minut sopimuksesta.

11. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXXII.

Katsotaanpa, onko vuokralainen vastuussa orjansa ja niiden, joille hän on alivuokrannut kiinteistön, laiminlyönneistä, ja myös missä määrin hän on vastuussa; onko hänen luovutettava orja korvaukseksi vai onko hän vastuussa omissa nimissään; ja niiden osalta, joille hän on alivuokrannut tilat, onko hänen luovutettava omistajalle vain kaikki kanneoikeudet, joita hänellä saattaa olla heitä vastaan, vai onko hän vastuussa aivan kuin laiminlyönti olisi ollut hänen oma laiminlyöntinsä? Mielestäni hän on omissa nimissään vastuussa alivuokralaisensa laiminlyönneistä, vaikka asiasta ei olisikaan sovittu mitään, edellyttäen kuitenkin, että hän on syyllistynyt laiminlyöntiin antaessaan kiinteistön alivuokralle näille henkilöille, jotka ovat joko hänen omia orjiaan tai vuokralaisiaan. Pomponius hyväksyy tämän kuudennenkymmenessä kolmannessa kirjassaan Ediktistä.

1. Jos vuokrasopimuksen tekohetkellä sovittiin, että vuokralaisella ei saa olla tulta, ja hänellä kuitenkin on sitä, hän on vastuussa, vaikka onnettomuus aiheuttaisi tulipalon, koska hänellä ei ollut oikeutta saada sitä. Sääntö on erilainen silloin, kun hänellä on lupa pitää tulta, joka ei aiheuta vahinkoa, sillä tässä tapauksessa hän saa pitää tulta, jos se ei aiheuta vahinkoa.

2. Vuokralaisen on myös varottava vahingoittamasta omaisuutta tai siihen liittyvää oikeutta tai sallimatta sen tekemistä.

3. Jos joku osapuoli on vuokrannut palveluksensa viinin kuljettamista varten Campaniasta ja sitten, kun hänen ja toisen henkilön välille on syntynyt riita, hän on sinetöinyt tynnyrit omalla ja toisen henkilön sinetillä ja sijoittanut viinin varastoon; hän on vuokrauskanteen perusteella velvollinen palauttamaan viinin hallussapidon työnantajalleen ilman riitaa, ellei työntekijä ole syyllistynyt huolimattomuuteen.

4. Vuokranantajan ja vuokralaisen välillä oli sovittu, että heinää ei saa sijoittaa kaupungissa sijaitsevaan rakennukseen. Sitä kuitenkin sijoitettiin sinne, ja orja, joka sytytti heinät sen jälkeen tuleen, tappoi itsensä. Labeo sanoo, että vuokralainen on vastuussa kanteesta, koska hän itse aiheutti onnettomuuden tuomalla heinän sinne vuokrasopimuksen ehtojen vastaisesti.

12. Hermogenianus, *Epitomes of Law*, kirja II.

Lisäksi vaikka joku ulkopuolinen olisi sytyttänyt tulipalon, vuokralainen olisi vastuussa aiheutuneesta vahingosta.

13. Ulpianus, *On the Edict*, kirja XXXII.

14. Kysytään myös, mitä on tehtävä, jos ajoneuvon kuljettaja yrittäessään ohittaa muita ajoneuvoja, kaataa yhden niistä ja vahingoittaa tai tappaa orjan? Luulen, että häntä vastaan nostetaan kanne palkkaamisesta, sillä hänen olisi pitänyt olla varovaisempi. Lisäksi hänelle myönnetään *Lex Aquilian* mukainen praetorian kanne.

1. Jos laivan päällikkö saa lastin vietäväksi Minturniin, ja koska hänen laivansa ei pysty nousemaan jokea, hän siirtää tavaran toiseen, joka on kadonnut joen suulla; tässä tapauksessa ensimmäinen päällikkö on vastuussa. Labeo sanoo, että jos hän ei ole syyllistynyt huolimattomuuteen, hän ei ole vastuussa; mutta jos hän on toiminut vastoin omistajan suostumusta tai siirtänyt lastin ajankohtana, jolloin hänen ei olisi pitänyt tehdä niin, tai lastannut sen alukseen, joka ei ollut yhtä merikelpoinen kuin hänen oma aluksensa, häntä vastaan voidaan nostaa vuokrauskanne.

2. Jos aluksen päällikkö vie aluksen jokeen ilman luotsia, ja myrskyn sattuessa hän ei pysty hallitsemaan alusta ja menettää sen; lastin omistajilla on oikeus nostaa vuokrauskanne häntä vastaan.

3. Jos joku vuokraa orjan opettamistarkoituksessa ja vie hänet vieraaseen maahan, jossa hän joko joutuu vihollisen vangiksi tai menettää henkensä, katsotaan, että vuokrauskanne on oikeutettu, edellyttäen, että hän ei ole vuokrannut orjaa viedäkseen hänet vieraaseen maahan.
4. Julianus sanoo myös Digestin kahdeksankymmentäkuusiossa kirjassa, että jos suutari, joka on tyytymätön palveluksessaan olevaan poikaan, lyö tätä kaulaan niin kovaa, että tämä menettää silmänsä, isä voi nostaa vuokrauskanteen; sillä vaikka isännät saavat määrätä lieviä rangaistuksia, tämä on kuitenkin kohtuutonta. Olemme edellä todenneet, että myös Lex Aquilia -lain mukainen kanne on mahdollinen. Julianus kiistää, että vahingonkorvauskanne voidaan nostaa, koska asianosainen ei ole tehnyt tekoa vahingon aiheuttamistarkoituksessa vaan opetuksen yhteydessä.
5. Kun jalokivi on annettu käsityöläiselle asetettavaksi tai kaiverrettavaksi ja se rikkoutuu; jos tämä johtui jostakin kiven virheestä, kanne vuokrauksesta ei ole mahdollinen, mutta jos se tapahtui taitamattomuuden vuoksi, kanne voidaan nostaa. Tähän mielipiteeseen on lisättävä: "ellei työntekijä ole ottanut riskiä vastataksaan", sillä vaikka tapaturma johtuisi virheestä, vuokrauskanne voidaan nostaa, vaikka tapaturma olisikin aiheutunut virheestä.
6. Jos täyttäjää saa vaatteita puhdistettavaksi ja hiiret nakertavat niitä, hän on vastuussa vuokrauskanteesta, koska hänen olisi pitänyt varautua tähän. Jos täyttäjää vaihtaa viittoja ja antaa yhdelle henkilölle toiselle kuuluvan viitan, hän on vastuussa vuokrauskanteesta, vaikka hän tekisi niin tietämättään.
7. Vuokralainen poistui tiloista armeijan läheisyydessä, ja sotilaat poistivat sen jälkeen talosta ikkunat ja muuta tavaraa; jos vuokralainen ei ilmoittanut omistajalle lähtiessään, hän on vastuussa vuokrauskanteesta. Labeo sanoo, että jos hän olisi voinut vastustaa, mutta ei tehnyt niin, hän on vastuussa; ja tämä mielipide on oikea. Mutta jos hän ei olisi voinut ilmoittaa asiasta vuokranantajalle, en usko, että hän olisi vastuussa.
8. Jos joku vuokraa mittoja, ja tuomari määrää ne hävitettäväksi; jos ne olivat väärä, Sabinus tekee eron, jos vuokralainen oli tietoinen asiasta ja jos hän ei ollut. Jos hän tiesi, että ne olivat väärä, vuokrauskanne on pätevä, muuten ei. Jos toimenpiteet olivat oikeita, hän on vastuussa vain silloin, kun hän oli syyllinen aedilin toimenpiteeseen. Tätä mieltä ovat myös Labeo ja Mela.
9. Kaksi vuokralaista voi joutua vastuuseen koko summasta.
10. Jos työvoiman vuokraamista koskevaan sopimukseen on sisällytetty, että jos esine ei valmistu tiettyyn aikaan mennessä, se voidaan antaa jollekin toiselle, ensimmäinen vuokralainen ei ole vastuussa vuokraamista koskevasta kanteesta, ellei esinettä anneta jollekin toiselle saman sopimuksen nojalla; eikä näin voida tehdä ennen kuin sen valmistumiselle asetettu päivä on kulunut.

11. Jos vuokralainen vuokrasopimuksensa määräajan päätyttyä jää tiloihin, vuokrasopimuksen uusimisen lisäksi katsotaan, että vuokrasopimus on uusittu, ja myös mahdolliset vakuudeksi annetut pantit katsotaan edelleen rasitetuiksi. Tämä pätee kuitenkin vain, jos toinen osapuoli ei ollut rasittanut kiinteistöä alkuperäisen vuokrasopimuksen tekohetkellä, sillä muutoin tarvitaan hänen uusi suostumuksensa. Samaa sääntöä sovelletaan, kun maa-alueet on vuokrattu valtiolle. Se, mitä olemme todenneet, eli että vuokralaisen katsotaan tehneen uuden vuokrasopimuksen molempien osapuolten vaikenemisen vuoksi, on ymmärrettävä siten, että jos molemmat osapuolet olivat vaiti, vuokrasopimus uusitaan vuodeksi, mutta tämä ei koske seuraavia vuosia, vaikka vuokrasopimuksen keston olisi alun perin pitänyt olla viisi vuotta. Lisäksi, jos viiden vuoden määräajan päättymisen jälkeisen toisen vuoden aikana ei ole tehty vastakkaista sopimusta, vuokrasopimus katsotaan uusituksi kyseiseksi vuodeksi, koska osapuolten katsotaan antaneen suostumuksensa sille vuodelle, jonka aikana he olivat vaiti. Tätä sääntöä on noudatettava myös sen jälkeen jokaisena seuraavana vuonna. Kaupunkitiloihin sovelletaan kuitenkin toista sääntöä, sillä vuokralainen on vastuussa koko sen ajan, jonka hän käyttää tiloja, ellei kirjallisessa asiakirjassa mainita tiettyä vuokrasopimuksen keston määrittelevää määräaikaa.

(14) Sama, Ediktistä, kirja LXXI.

Jos joku vuokraa maata tietyksi ajaksi, hän pysyy vuokralaisena myös sen jälkeen, kun vuokra-aika on päättynyt; sillä ymmärretään, että jos omistaja sallii vuokralaisen jäädä maalleen, hän vuokraa sen tälle uudelleen. Tällainen sopimus ei vaadi sanoja eikä kirjallista vahvistusta, vaan se tulee päteväksi pelkällä suostumuksella. Jos siis kiinteistön omistaja tulee tällä välin hulluksi tai kuolee, Marcellus toteaa, että vuokrasopimuksen ei voida katsoa uudistuvan; ja tämä on oikein.

15. Sama, Ediktistä, kirja XXXII.

Vuokrauskanne myönnetään vuokralaiselle.

1. Lisäksi kanne on jossain määrin mahdollinen seuraavissa tapauksissa; esimerkiksi silloin, kun osapuoli ei pysty nauttimaan vuokraamastaan omaisuudesta, ehkä siksi, että koko peltoa tai osaa siitä ei ole annettu hänen hallintaansa; tai taloa, tallia tai paikkaa, jossa on pidettävä karjaa, ei ole korjattu; tai kun jotain sellaista ei ole toimitettu, josta oli sovittu vuokrasopimuksen ehtojen mukaan; vuokrauskanne on mahdollinen.

2. Tarkastellaan, onko vuokranantaja velvollinen tekemään jotain vuokralaisen hyväksi, jos huono sää on aiheuttanut vuokralaiselle vahinkoa. Servius sanoo, että vuokranantajan on korvattava vuokralaiselle kaikki väkivaltaisuudet, joita ei ole voitu vastustaa; kuten esimerkiksi jokien ylivuodon, erilaisten lintujen aiheuttamat vahingot tai muut vastaavat onnettomuudet, tai jos tapahtuu vihollisten hyökkäys. Jos kiinteistössä ilmenee jokin vika, vuokralaisen on maksettava siitä aiheutuva vahinko, kuten esimerkiksi viinin happamoituminen tai rikkaruohojen tuhoama sato. Jos maanjäristys kuitenkin

tuhoaa koko sadon, vuokralainen ei joudu kärsimään tappiota, sillä häntä ei voida pakottaa maksamaan maan vuokraa siementen menetyksen lisäksi. Jos oliivisato on kuitenkin tuhoutunut tulipalon tai auringon epätavallisen kuumuuden vuoksi, maanomistajan on vastattava tappiosta, mutta jos mitään poikkeuksellista ei tapahdu, vuokralainen on vastuussa siitä. Samaa on sanottava, jos ohi kulkeva armeija poisti jotain pelkän mielettömyyden vuoksi. Mutta jos maanjäristys tuhoaa pellon niin, ettei siitä jää mitään jäljelle, omistajan on vastattava menetyksestä, sillä hän on velvollinen antamaan maan vuokralaiselle sellaisessa kunnossa, että tämä voi nauttia siitä.

3. Kun vuokralainen väitti, että maalla oli sattunut tulipalo, ja pyysi vuokran palauttamista; rescriptissä todettiin: "Jos te viljelitte maata, teillä on oikeus kohtuulliseen korvaukseen odottamattoman tulipalon sattuessa." Tämä ei kuitenkaan ole mahdollista.

4. Papinianus sanoo Neljännessä mielipidekirjassaan, että jos maanomistaja on hedelmättömyyden vuoksi peruuttanut vuokralaiselle vuokran yhdeltä vuodelta ja seuraavana vuonna oli suuri sato, maanomistaja ei ole menettänyt mitään vuokran peruuttamisen vuoksi, ja hän voi jopa vaatia vuokraa siltä vuodelta, jonka hän on peruuttanut. Hän esitti saman näkemyksen ikuisesta vuokrasopimuksesta aiheutuvasta tappiosta. Jos vuokranantaja kuitenkin peruutti vuoden vuokran hedelmättömyyden vuoksi lahjaksi, sovelletaan samaa sääntöä, koska kyseessä on pikemminkin sopimus kuin lahjoitus. Mutta entä jos vuokranantaja peruu vuokran hedelmättömyyden vuoksi vuokrasopimuksen viimeisen vuoden aikana? Oikeampana pidetään sitä, että jos edelliset vuodet olivat hedelmällisiä ja vuokranantaja oli tietoinen tästä, hän ei saisi vaatia vuokralaista tilille siitä vuodesta, joka oli hedelmällinen.

5. Eräässä jumalallisen Antoninuksen reskriptiossa todetaan, että vuokralaiselle, joka valittaa sadon vähäisyydestä, ei pidä antaa mitään huomiota. Eräässä toisessa reskriptiossa todetaan myös: "Vaaditte jotain epätavallista, kun pyydätte, että vuokranne palautetaan teille viiniköynnösten iän vuoksi." Tämä ei ole totta.

6. Kun taas eräs tietty henkilö vaati aluksen menetyksen yhteydessä sitä, mitä hän oli maksanut kuljetuksesta, sillä perusteella, että kyseessä oli laina; keisari Antoninuksen reskriptiossa todettiin, että keisarillinen prokuraattori ei ollut aiheettomasti vaatinut rahtirahaa aluksen omistajalta, koska tämä ei ollut täyttänyt velvollisuuttaan kuljettamalla omaisuutta. Tätä sääntöä on noudatettava myös kaikkien muiden henkilöiden kohdalla.

7. Milloin vuokraa on edellä mainituista syistä syytä jättää perimättä, vuokralainen ei voi periä takaisin mitään korkoa, johon hänellä on oikeus, vaan hänet vapautetaan vuokranmaksusta suhteessa aikaan. Lopuksi on jo todettu, että vuokralaisen on vastattava siementen menetyksestä.

8. On selvää, että jos omaisuuden omistaja ei anna vuokralaisen nauttia omaisuudesta joko siksi, että hän on itse vuokrannut sen, tai siksi, että joku on vuokrannut toisen omaisuutta hänen asiamiehensä tai ikään kuin se olisi hänen omaisuuttaan,

hänen on korvattava vuokralaiselle hänen etunsa suuruinen korvaus. Proculus oli tätä mieltä silloin, kun joku osapuoli esitti olevansa asiamies.

9. Julianus sanoo Digestin viidennessätoista kirjassa, että joskus vuokrauskanne nostetaan sopimuksen osapuolten vapauttamiseksi; kuten esimerkiksi silloin, kun vuokrasin maata Titiukselle, ja hän kuoli nimettyään holhoojan perilliseksi, ja koska holhooja oli saanut holhoojan hylkäämään perinnön, vuokrasin mainitun maan toiselle osapuolelle korkeammalla vuokralla; ja sen jälkeen holhooja sai isänsä omaisuuden haltuunsa. Vuokrausta koskevassa kanteessa hän ei voi vaatia muuta kuin vapautusta sopimuksesta johtuvasta vastuusta, sillä minulla oli hyvä syy vuokrata kiinteistö uudelleen:

16. Julianus, Digest, kirja XV.

Koska minulle ei tuolloin myönnetty kanneoikeutta holhousmiestä vastaan.

17. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXXII.

Hän sanoo myös, että holhousmiehellä on oikeus nostaa kanne holhoojaansa vastaan, jos tämän ei olisi pitänyt hylätä omaisuutta.

18. Julianus, Digest, kirja XV.

Tähän kanteeseen sisällytetään myös kaikki voitot, jotka holhottava olisi voinut saada maan vuokraamisesta.

(19) Ulpianus, On the Edict, kirja XXXII.

Julianuksen mielipiteeseen on kuitenkin lisättävä, että jos olisin ollut salaliitossa holhoojan kanssa, olisin vastuussa vuokrauskanteesta holhoojan edun mukaisessa määrin.

1. Jos joku vuokraa viallisia tynnyreitä tietämättä, että ne ovat viallisia, ja viini vuotaa sen jälkeen ulos, hän on vastuussa asianosaisen edun verran, eikä hänen tietämättömyytensä ole anteeksiannettavissa. Tätä mieltä oli Cassius. Tilanne on erilainen, jos vuokrasi laidunmaata, jossa kasvoi myrkyllisiä yrttejä; jos tässä tapauksessa karja kuoli tai sen arvo laski ja tiesit yrttien olemassaolosta, sinun on korvattava vuokralaiselle hänen korkonsa suuruinen korvaus, ja jos et tiennyt niiden olemassaolosta, et voi periä vuokraa. Tätä mieltä olivat myös Servius, Labeo ja Sabinus.

2. Meidän on pohdittava, jos joku vuokraa maa-alueen, mitä työvälineitä hänen on toimitettava vuokralaiselle, ja jos hän ei tee näin, onko hän vastuussa vuokrasopimusta koskevassa kanteessa. Tästä asiasta on säilynyt Neratiuksen kirje Aristolle,

jossa todetaan, että vuokralaiselle on annettava tynnyrit sekä viinipuristin ja oliivipuristin, jotka on varustettava köysillä, ja jos ne puuttuvat, omistajan on hankittava ne, ja hänen on myös korjattava puristin, jos se on epäkunnossa. Jos jokin näistä laitteista vahingoittuu vuokralaisen virheestä, hän on vastuussa vuokrasopimuskanteen nostamisesta. Neratius sanoo, että vuokralaisen on myös hankittava oliivien puristamiseen käytettävät astiat. Jos öljy puristetaan korien avulla, omistajan on hankittava puristin, vinssi, korit, pyörä ja hihnapyörät, joilla puristin nostetaan. Hänen on myös hankittava vaskikattila, jossa öljy pestään lämpimällä vedellä, sekä muut öljyn käsittelyyn tarvittavat välineet ja viinitynnyrit, jotka vuokralaisen on päällystettävä pikeillä nykyistä käyttöä varten. Kaikki nämä tavarat on hankittava tällä tavoin, ellei asiasta ole tehty muuta erityistä sopimusta.

3. Jos vuokranantaja on lisännyt vuokrasopimukseen, että hänellä olisi oikeus saada tietty määrä viljaa tiettyyn hintaan, ja jos vuokralainen kieltäytyy ottamasta sitä vastaan eikä ole halukas tekemään vähennystä vuokrasta, hän voi nostaa kanteen koko määrän takaisinperimiseksi; mutta tuloksena on, että tuomarin on velvollisuuttaan suorittaessaan otettava huomioon se etu, joka vuokralaisella oli viljan toimittamiseen eikä niinkään rahan maksamiseen vuokrana. Samoin on meneteltävä myös silloin, kun kanne nostetaan vuokrasopimuksen perusteella.

4. Minkä kanteen voi nostaa, jos vuokralainen lisää taloon oven tai jotain muuta? Parempi mielipide on se, jota Labeo on pitänyt, eli että vuokrasopimusta koskeva kanne on aiheellinen, jotta vuokralainen saa poistaa sen; edellyttäen kuitenkin, että hän antaa vakuuden uhkaavan vahingon varalta, ettei hän mahdollisesti vähennä talon arvoa jossakin suhteessa poistaessaan lisäämänsä, vaan ainoastaan, että hän palauttaa rakennuksen alkuperäiseen kuntoonsa.

5. Jos vuokralainen tuo taloon metalliarkun, ja omistaja myöhemmin pienentää sisäänkäyntiä, on tosiasia, että vuokrasopimuskanne sekä omaisuuden tuottamista koskeva kanne nostetaan omistajaa vastaan riippumatta siitä, oliko hän tietoinen vai tietämätön tästä seikasta. Tuomarin velvollisuutena on velvoittaa hänet järjestämään kulkuväylä, jotta vuokralainen voi poistaa arkun, luonnollisesti vuokranantajan kustannuksella.

6. Jos joku vuokraa talon vuodeksi ja maksaa vuokran koko ajalta, ja kuusi kuukautta sen jälkeen talo sortuu tai palaa tulipalossa, Mela sanoo aivan oikein, että hänellä on oikeus nostaa vuokrasopimuskanne jäljellä olevan ajan vuokran takaisinperimiseksi, mutta ei oikeutta nostaa vuokraoikeudenkäyntiä rahan takaisinperimiseksi, joka ei ollut erääntynyt; sillä hän ei maksanut vahingossa enempää, vaan siksi, että hän voisi hyötyä vuokrasopimukseen nähden. Tilanne on toinen, jos joku vuokraa kiinteistön kymmenestä aureista ja maksaa viisitoista aurea; jos hän nimittäin maksoi tämän summan erehdyksessä, koska hän luuli, että hän oli vuokrannut kiinteistön viidellätoista aureilla, hänellä ei ole oikeutta vuokrakanteeseen, vaan hän voi nostaa kanteen ainoastaan rahan takaisinperimisestä; sillä on suuri ero sen välillä, kuka maksaa erehdyksessä, ja sen välillä, joka maksaa koko vuokran etukäteen.

7. Jos joku tekee sopimuksen naisen kuljettamisesta meritse ja hänelle syntyy sen jälkeen lapsi laivalla, on todettu, että lapsen vuoksi ei ole mitään velkaa; sillä kuljetus ei tullut kalliimmaksi eikä lapsi kuluttanut mitään, mikä oli varattu laivalla liikkuvien käyttöön.

8. On selvää, että vuokrauskanne voi siirtyä myös perilliselle.

9. Kun eräs kopioija vuokrasi palveluksiaan ja sopimuksen tehnyt osapuoli kuoli; keisarit Antoninus ja Severus totesivat rescriptuksessa vastauksena kopioijan hakemukseen seuraavaa: "Koska väitätte, ettei teitä voida syyttää siitä, että ette ole toimittanut Antoninus Aquilialle niitä palveluja, joita varten teidät oli palkattu, on vain oikeudenmukaista, että sopimus täytetään, jos ette ole vuoden aikana saanut palkkaa toiselta."

10. Papinianus toteaa neljännessä mielipidekirjassaan, että kun keisarin lähettiläs kuolee, hänen avustajilleen on maksettava palkka jäljellä olevalta palvelusajalta, edellyttäen, että mainitut avustajat eivät olleet tuona aikana muiden palveluksessa.

20. Paulus, Ediktistä, kirja XXXIV.

Vuokrasopimus, kuten myynti, voidaan tehdä ehdollisena.

(1) Sitä ei kuitenkaan voida tehdä lahjoituksena.

(2) Joskus vuokranantaja ei ole sidottu, mutta vuokralainen on; kuten esimerkiksi silloin, kun ostaja vuokraa maa-alueen siihen asti, kunnes hän maksaa kauppasumman.

21. Javolenus, Epistolat, kirja XI.

Kun myin erään maa-alueen, sovittiin, että kunnes koko summa oli maksettu, ostaja vuokraa sen tietyllä vuokralla. Kun rahat on maksettu, pitäisikö vuokrasta antaa kuitti? Vastaus oli, että vilpittömyys edellyttää, että tehdään, mitä on sovittu, mutta että ostaja ei saa olla vastuussa myyjälle suuremmasta summasta kuin mitä kiinteistön vuokra olisi sinä aikana, jolloin rahaa ei ole maksettu.

22. Paulus, Ediktistä, kirja XXXIV.

Lisäksi, jos sopimukseen on lisätty, että jos hintaa ei makseta, kiinteistöä ei osteta, vuokrasopimuskanne on pätevä.

1. Niin usein kuin jokin työ annetaan suoritettavaksi, kyseessä on vuokrasopimus.
2. Kun teen sopimuksen talon rakentamisesta sillä yhteisymmärryksellä, että palkkaamani henkilö vastaa kaikista kustannuksista, hän siirtää minulle kaiken käytetyn materiaalin omistusoikeuden, ja silti kyseessä on vuokrasopimus; sillä käsityöläinen vuokraa minulle palveluksiaan, toisin sanoen työn suorittamisen välttämättömyyden.
3. Aivan kuten osto- ja myyntitapahtumassa myönnetään luonnollisesti, että osapuolet voivat joko ostaa tai ostaa jotain enemmän tai vähemmän ja siten rajoittaa toisiaan vastavuoroisesti, niin sääntö on sama vuokrauksessa ja vuokrauksessa.

(23) Hermogenianus, Epitomes of Law, kirja II.

Ja näin ollen kerran tehtyä vuokrasopimusta ei voida purkaa sillä verukkeella, että korvaus oli liian alhainen, jos vastapuolen petosta ei voida osoittaa.

24. Paulus, Ediktistä, kirja XXXIV.

Jos vuokrasopimukseen on sisällytetty, että omistajan on hyväksyttävä työ, katsotaan, että tämä tarkoittaa hyvän kansalaisen harkinnan mukaisesti. Samaa sääntöä noudatetaan silloin, kun on turvaututtava jonkun muun henkilön, kenen tahansa, harkintaan; sillä hyväuskoisuus edellyttää, että harkinta on annettava niin kuin hyvälle kansalaiselle kuuluu. Tällainen arviointi koskee työn laatua eikä sopimuksessa määrätyn ajan pidentämistä, ellei sitä ole sisällytetty sopimukseen. Tästä seuraa, että jos työn hyväksyntä on saatu palkatun osapuolen vilpillisellä menettelyllä, sillä ei ole mitään vaikutusta, ja vuokrasopimusta koskeva kanne voidaan nostaa.

1. Kun vuokralainen vuokraa maa-alueen, alivuokralaisen omaisuus ei sitoudu omistajaan, vaan viljelykasvit jäävät panttioikeuden piiriin, aivan kuin ensimmäinen vuokralainen olisi ne kerännyt.
2. Kun talo tai maa-alue on vuokrattu viideksi vuodeksi, omistaja voi heti nostaa kanteen vuokralaista vastaan, jos tämä luopuu maanviljelystä tai jättää talon tyhjäksi.
3. Hän voi nostaa kanteen myös niiden asioiden osalta, jotka vuokralaisen olisi tehtävä viipymättä; kuten esimerkiksi jokin työ, joka vuokralaisen olisi suoritettava, kuten puiden istuttaminen.
4. Jos vuokralainen ei pysty nauttimaan kiinteistöstä, hän voi laillisesti nostaa heti kanteen koko viiden vuoden ajalta, vaikka omistaja on saattanut sallia hänen nauttia kiinteistöstä jäljellä olevat vuodet, sillä omistaja ei aina vapautu siitä syystä, että hän on sallinut vuokralaisen nauttia kiinteistöstä toisen tai kolmannen vuoden ajan. Jos nimittäin vuokralainen on

vuokrasopimuksen nojalla häädetty ja hän on siirtynyt toiselle tilalle, hän ei voi viljellä molempia, eikä häntä pakoteta maksamaan vuokraa, ja hän voi periä takaisin sen voiton määrän, jonka hän olisi saanut, jos häntä ei olisi häiritty; sillä lupa nauttia omaisuudesta tulee liian myöhään, jos sitä tarjotaan ajankohtana, jolloin vuokralainen ei voi käyttää sitä hyväkseen, koska hänellä on muuta tekemistä. Jos vuokranantaja estää vuokralaisen nauttimisen ja muuttaa sitten mieltään, vuokralaisen asioiden katsotaan pysyvän muuttumattomina, eikä muutaman päivän viivästys vähennä velvollisuutta millään tavalla. Vuokrasopimusta koskevan kanteen voi taas nostaa asianmukaisesti osapuoli, jolle tiettyjä esineitä ei ole toimitettu sopimuksen mukaisesti tai jos omistaja estää häntä nauttimasta omaisuudesta tai jos tämän tekee ulkopuolinen henkilö, jota omistaja voi valvoa.

5. Jos vuokranantaja vuokraa maa-alueen useaksi vuodeksi ja määrää testamentillaan perillisensä vapauttamaan vuokralaisen, eikä perillinen anna tämän nauttia omaisuudesta jäljellä olevaksi ajaksi, vuokrasopimusta koskeva kanne on aiheellinen. Jos hän sallii sen, mutta ei maksa vuokraa, hän on vastuussa testamenttikanteesta.

(25) Gaius, On the Provincial Edict, kirja X.

Jos vuokra on luvattu yleisesti, ja siitä päättää kolmas osapuoli, vuokrasopimusta ei katsota tehdyksi. Mutta jos on ilmoitettu, että vuokran määrän arvioi Titius, vuokrasopimus on pätevä tällä ehdolla; ja jos mainittu osapuoli vahvistaa vuokran, se on ehdottomasti maksettava hänen arvionsa mukaisesti, ja vuokrasopimus tulee voimaan. Jos hän kuitenkin kieltäytyy tästä tai ei pysty määrittämään vuokraa, vuokrasopimus ei ole pätevä, aivan kuten jos vuokran määrää ei olisi määritetty.

1. Jos joku on vuokrannut jollekulle viljelyskelpoisen maa-alueen tai asuttavaksi tarkoitetun talon ja jostain syystä myy maan tai talon, hänen on huolehdittava siitä, että ostaja sallii vuokralaisen nauttia maasta tai asua talossa saman sopimuksen ehtojen mukaisesti; muussa tapauksessa, jos häntä estetään tekemästä näin, hän voi nostaa vuokrasopimuskanteen myyjää vastaan.

2. Jos naapuri taloa rakentaessaan katkaisee valon jostakin huoneesta, vuokranantaja on vastuussa vuokralaiselle. Ei varmasti ole epäilystäkään siitä, että vuokralainen voi tällaisessa tapauksessa luopua vuokrasopimuksesta; ja myös silloin, kun häntä vastaan nostetaan vuokraa koskeva kanne, korvaus on otettava huomioon. Ymmärtääksemme samaa sääntöä sovelletaan, jos vuokranantaja ei korjaa vahingoittuneita tai tuhoutuneita ovia tai ikkunoita.

3. Vuokralaisen on tehtävä kaikki vuokrasopimuksen ehtojen mukaisesti, ja ennen kaikkea hänen on huolehdittava siitä, että hän tekee työt tilalla oikeaan aikaan, jottei sesongin ulkopuolinen viljely aiheuta maaperän huonontumista. Hänen on myös huolehdittava rakennuksista, jotta ne eivät vahingoituisi.

4. Hänen katsotaan myös olevan syyllinen, jos naapuri vihamielisyydestä kaataa puita.

5. Jos hän itse kaataa puut, hän on vastuussa paitsi vuokrasopimuskanteesta myös Lex Aquilian ja kahdentoista taulun lain mukaisista kanteista, jotka koskevat puiden kaatamista vaivihkaa, sekä väkivaltaiseen tai salakavalaan tekoon perustuvasta kiellosta. Vuokrasopimusasiaa käsittelevän tuomarin tehtäviin kuuluu epäilemättä huolehtia siitä, että vuokranantaja luopuu muista kanteista.

6. Ylivoimainen voima, jota kreikkalaiset kutsuvat "jumalalliseksi voimaksi", ei saa aiheuttaa vuokralaiselle vahinkoa, jos sato vahingoittuu epätavallisen paljon, muuten hänen on siedettävä rauhallisesti mielin kaikki kohtuulliset vahingot, jos hän ei menetä mitään poikkeuksellista hyötyä. On kuitenkin selvää, että puhumme vuokralaisesta, joka maksaa vuokransa käteisenä; toisaalta, jos hän jakaa sadon, kuten osakkuusyhtiön tapauksessa, hänen on myös jaettava tappiot ja voitot maan omistajan kanssa.

7. Jos joku ottaa vastuulleen pylvään kuljetuksen ja se rikkoutuu sitä nostettaessa, kuljetuksen aikana tai purettaessa, hän on vastuussa vahingosta, jos se tapahtui hänen tai jonkun hänen palkkaamansa työntekijän virheestä. Häntä ei kuitenkaan voida syyttää, jos hän on ryhtynyt kaikkiin varotoimiin, jotka erittäin huolellisen ja varovaisen miehen olisi toteutettava. Ymmärrämme tietenkin, että sama sääntö pätee, kun joku suostuu kuljettamaan tynnyreitä tai puutavaraa sekä muita tavaroita, jotka on kuljetettava paikasta toiseen.

8. Jos täytemies tai räätäli kadottaa vaatteita ja tyydyttää niiden omistajan, tämän on luovutettava hänelle oikeutensa vaatteiden takaisin saamiseksi.

26. Ulpianus, Disputations, kirja II.

Jos joku on vuokrannut palveluksiaan samanaikaisesti kahdelle työnantajalle, hänen on tyydytettävä se, joka on ensin palkannut hänet.

(27) Alfenus, Digest, kirja II.

Vuokrasta ei ole aina tarpeen tehdä vähennystä silloin, kun vuokralaiselle on aiheutunut pientä haittaa asunnon osasta; sillä vuokralainen on sellaisessa asemassa, että jos rakennuksen päälle putoaa jotakin ja omistaja joutuu sen vuoksi purkamaan osan rakennuksesta, vuokralaisen on kannettava siitä aiheutuva vähäinen haitta; mutta näin tehdessään omistaja ei saa avata sitä osaa talosta, jota vuokralainen on tottunut käyttämään eniten.

1. Jälleen kysytään, jos vuokralainen lähtee pelon vuoksi, onko hän velvollinen maksamaan vuokraa vai ei? Vastaus on, että jos hänellä on ollut perusteltu syy pelätä, vaikka varsinaista vaaraa ei olekaan, hän ei ole vuokranmaksuvelvollinen; mutta jos pelkoon ei ole ollut perusteltua syytä, vuokra on silti maksettava.

(28) Labeo, Later Epitomes by Javolenus, kirja IV.

Jos vuokralainen kuitenkin edelleen käyttää taloa, hänen on maksettava vuokra.

1. Labeo katsoo, että vuokra on maksettava, vaikka talo olisi huonokuntoinen.

2. Samaa oikeussääntöä sovelletaan silloin, kun vuokralaisella on valta vuokrata talo ja maksaa vuokra. Jos vuokranantaja ei kuitenkaan anna vuokralaiselle valtuuksia vuokrata taloa, jossa hän asuu, ja tämä kuitenkin vuokraa sen, Labeo katsoo, että hänen on korvattava vuokralaiselle kaikki se, mitä tämä on maksanut ilman vilpillistä tarkoitusta. Mutta jos vuokralainen käytti taloa vastikkeetta, vähennys on tehtävä suhteessa vuokrasopimuksen jäljellä olevaan aikaan.

(29) Alfenus, Digest, kirja VII.

Vuokrasopimukseen lisättiin seuraava: "Vuokralainen ei saa kaataa puita, vyötellä eikä polttaa niitä eikä salli kenenkään vyötellä, kaataa tai polttaa niitä." Heräsi kysymys, pitäisikö vuokralaisen estää ketään, jonka hän näkee tekevän jotakin tällaista, vai pitäisikö hänen pitää puita sellaisessa valvonnassa, ettei kukaan voisi tehdä näin. Vastasin, että sana "sallia" sisältää molemmat merkitykset, mutta että vuokranantaja näytti tarkoittaneen, että vuokralaisen ei ainoastaan pitäisi estää ketä tahansa, jonka hän näkee kaatavan puita, vaan hänen pitäisi myös olla varovainen ja ryhtyä sellaisiin varotoimiin, ettei kukaan voisi kaataa puita.

30. Same, Digest of Epitomes by Paulus, kirja III.

Eräs mies, joka vuokrasi talon kolmellakymmenellä aureilla, alivuokrasi erilliset huoneet sellaisilla ehdoilla, että hän keräsi niistä kaikista neljäkymmentä. Rakennuksen omistaja purki sen, koska hän sanoi, että se oli romahtamaisillaan. Heräsi kysymys siitä, mikä olisi vahingonkorvauksen määrä ja voiko koko talon vuokrannut nostaa kanteen vuokrasopimuksen perusteella. Vastaus oli, että jos rakennus oli niin huonossa kunnossa, että sen purkaminen oli välttämätöntä, olisi tehtävä arvio ja vahingonkorvaus olisi arvioitava suhteessa siihen määrään, jolla omistaja oli vuokrannut tilat, ja että olisi otettava huomioon myös aika, jolloin vuokralaiset eivät voineet asua tiloissa. Jos talon purkaminen ei kuitenkaan ollut välttämätöntä, vaan omistaja teki sen, koska hän halusi rakentaa paremman talon, tuomio on annettava sen edun suuruisena, joka vuokralaisella oli siitä, että hänen alivuokralaisensa eivät joutuneet poistumaan tiloista.

1. Eräs aediili vuokrasi eräässä kaupungissa olevat kylpylät vuodeksi kerrallaan, jotta kansalaiset voisivat käyttää niitä vastikkeetta. Kun kylpylä tuhoutui tulipalossa kolmen kuukauden kuluttua, katsottiin, että kylpylän omistajaa vastaan voitiin

nostaa vuokrasopimuskanne, jossa vaadittiin, että osa kauppahinnasta olisi palautettava suhteessa siihen aikaan, jona kylpylä ei ollut käytettävissä.

2. Tutkittiin, millainen kanne on nostettava, jos mies oli vuokrannut muuleja, jotka oli kuormattu tietyllä painolla, ja hän, joka oli vuokrannut ne, vahingoitti niitä raskaammilla kuormilla. Vastaus oli, että omistaja voi laillisesti nostaa kanteen joko Lex Aquilian nojalla tai vuokratanteella, mutta että Lex Aquilian nojalla hän voi nostaa kanteen vain sitä vastaan, joka oli ajanut muulit tuolloin; mutta vuokratanteella hän voi asianmukaisesti nostaa kanteen sitä vastaan, joka oli vuokrannut muulit, vaikka joku muu olisi vahingoittanut niitä.

3. Mies, joka teki sopimuksen talon rakentamisesta, totesi sopimuksessa: "Minä toimitan työhön tarvittavan kiven, ja omistaja maksaa urakoitsijalle seitsemän sesterisiä jokaiselta jalalta ja yhtä paljon kivistä kuin työstä." Heräsi kysymys, onko työ mitattava ennen vai jälkeen sen valmistumisen. Vastaus oli, että se oli mitattava, kun se oli vielä keskeneräinen.

4. Vuokralainen sai talon sillä ehdolla, että hän palauttaisi sen vahingoittumattomana, paitsi jos se olisi vahingoittunut väkivallan tai iän vuoksi. Vuokralaisen orja poltti talon, mutta ei vahingossa. Annettiin lausunto, jonka mukaan tällaista väkivaltaa ei näyttäisi olleen vapautettu, ja että ei ollut sovittu, että vuokralainen ei olisi vastuussa siitä, jos orja polttaa talon, vaan että molemmat osapuolet tarkoittivat, että vieraiden harjoittama väkivalta olisi vapautettu.

31. Sama, Pauluksen Digestin Epitomeja, kirja V.

Useat henkilöt lastasivat Saufeuksen laivaan viljaa erottelematta sitä; Saufeuks luovutti yhdelle heistä viljan yhteisestä kasasta, ja alus katosi sen jälkeen. Heräsi kysymys, voivatko muut nostaa kanteen aluksen päällikköä vastaan heidän osuudestaan viljasta sillä perusteella, että tämä oli ohjannut lastin muualle. Vastaus oli, että on olemassa kahdenlaisia omaisuuden vuokrasopimuksia, joista toisessa esine on palautettava, kuten jos vaatteet annetaan pesijälle puhdistettavaksi, ja toisessa on palautettava jotakin samankaltaista, kuten jos esimerkiksi hopeamassa annetaan työmiehelle maljakoita varten tai kultaa sormuksia varten. Ensimmäisessä tapauksessa omaisuus kuuluu edelleen omistajalle; toisessa tapauksessa hänestä tulee sen arvon velkoja. Samaa oikeussääntöä sovelletaan talletuksiin, sillä jos joku on tallettanut rahasumman sulkematta sitä mihinkään tai sinetöimättä sitä, vaan vain laskettuaan sen, se, jolle se on jätetty, ei ole velvollinen tekemään mitään muuta kuin palauttamaan saman rahasumman. Tämän mukaisesti vilja näyttää tulleen Saufeuksen omaisuudeksi, ja hän luovutti siitä osan aivan oikein. Jos kuitenkin kunkin osapuolen vilja olisi ollut erikseen suljettu laudoilla, säkkeihin tai tynnyreihin niin, että olisi voitu erottaa, mikä kullekin kuului, sitä ei olisi voitu vaihtaa; sillä silloin sen vehnän omistaja, jonka aluksen päällikkö oli toimittanut, voisi nostaa kanteen sen takaisinperimiseksi, ja siksi viranomaiset eivät hyväksy tässä tapauksessa kanteita lastin muuttamisen perusteella, koska joko kaikki päällikölle toimitettu tavara oli samaa lajia ja siitä tuli välittömästi hänen omaisuuttaan, ja omistajasta tuli hänen velkojansa (sillä ei ole katsottu, että kyseessä olisi ollut lastin muuttaminen, koska siitä tuli päällikön omaisuutta); tai sama tavara, joka oli toimitettu, on palautettava, ja tällöin päällikköä

vastaan nostettaisiin varkauskanne, jolloin lastin kuljettamiseen perustuva kanne olisi tarpeeton. Jos tavara kuitenkin toimitettiin sillä edellytyksellä, että samanlainen tavara palautetaan, vastaanottaja olisi vastuussa vain huolimattomuudesta, koska vastuu huolimattomuudesta on olemassa silloin, kun sopimus on tehty molempien osapuolten hyväksi, eikä huolimattomuutta voi olla olemassa silloin, kun päällikkö palautti yhdelle omistajista osan viljasta, koska hänen oli välttämätöntä toimittaa osuutensa yhdelle heistä ennen muita, vaikka hän olisi näin tehdessään joutunut parempaan asemaan kuin muut.

32. Julianus, On Minicius, kirja IV.

Eräs mies, joka vuokrasi maa-alueen viljeltäväksi usean vuoden ajaksi, kuoli ja testamenttasi mainitun maa-alueen. Cassius kiisti, että vuokralainen voitaisiin pakottaa viljelemään maata, koska perillisellä ei ollut siihen mitään intressiä. Jos vuokralainen kuitenkin halusi viljellä maata ja se, jolle maa oli jätetty, esti häntä tekemästä sitä, hänellä oli oikeus nostaa kanne perillistä vastaan, ja perillisen oli vastattava tappiosta; samoin kuin silloin, kun joku myy jotakin ja testamenttaa sen toiselle, ennen kuin hän luovuttaa sen, sillä tässä tapauksessa perillinen on vastuussa sekä ostajalle että testamentinsaajalle.

33. Africanus, Kysymyksiä, kirja VIII.

Jos maa-alue, jonka olet vuokrannut minulle, takavarikoidaan, olet vuokrasopimuskanteen perusteella vastuussa siitä, että saan nauttia siitä, vaikka se ei ole sinun syysi, etten voi tehdä niin; aivan kuten katsotaan, että jos teet sopimuksen talon rakentamisesta ja maa-alue, jolle se on tarkoitus rakentaa, tuhoutuu, olet kuitenkin vastuussa. Jos nimittäin myytte minulle maa-alueen ja se takavarikoidaan ennen luovutusta, olette vastuussa ostokanteesta; ja tämä on totta siinä määrin, että teidän on palautettava hinta, mutta ei siinä määrin, että teidän on korvattava minulle muutakin kuin se, että minulla on oikeus saada vapautunut maa-alue luovutettua minulle. Näin ollen katson, että sääntöä sovelletaan myös vuokrasopimukseen, joten teidän on palautettava vuokra, jonka olen maksanut siltä ajalta, jona en ole voinut nauttia maasta, mutta teitä ei voida velvoittaa tähän millään muulla vuokrasopimusta koskevalla kanteella; sillä jos vuokralaisenne on estynyt nauttimasta maasta joko teidän tai jonkun muun tahon toimesta, jonka teillä on valtuudet estää tätä, teidän on korvattava hänelle hänen etunsa, joka hänellä on ollut nauttimasta maasta, ja tähän sisältyy myös hänen voittonsa. Jos hänet kuitenkin estää joku, jota et voi kontrolloida hänen ylivoimansa tai valtansa vuoksi, et ole hänelle vastuussa muusta kuin siitä, että vapautat maksamatta jääneen vuokran tai palautat maksetun vuokran.

(34) Gaius, Maakuntaediktistä, kirja X.

Aivan kuin tämä olisi tapahtunut rosvojen hyökkäyksen seurauksena.

35. Africanus, Kysymyksiä, kirja VIII.

Tämä erottelu vastaa Serviuksen käyttöön ottamaa erottelua, jonka lähes kaikki viranomaiset ovat hyväksyneet; toisin sanoen, jos vuokranantaja estää vuokralaista nauttimasta talon käytöstä tekemällä siihen korjauksia, on harkittava, onko talo purettu pakon edessä vai ei; sillä mitä eroa olisi sillä, onko rakennuksen vuokranantaja pakotettu korjaamaan rakennusta sen iän vuoksi vai onko maan vuokranantaja pakotettu kestämään vahinkoa, jonka on aiheuttanut taho, jota hän ei voi estää aiheuttamasta sitä? On kuitenkin ymmärrettävä, että käytämme tätä eroa suhteessa henkilöön, joka on vuokrannut maansa nautittavaksi ja joka on hoitanut liiketoimen hyvässä uskossa, emmekä henkilöön, joka on vilpillisesti vuokrannut toiselle kuuluvaa maata eikä pysty vastustamaan sen omistajaa, kun tämä estää vuokralaista nauttimasta siitä.

(1) Kun meillä on yhteistä maata, ja meidän välillämme on sovittu, että saamme vuokrata sitä vuorovuosin tiettyä määrää vastaan, ja sinä, kun sinun vuotesi on päättynyt, tahallasi tuhoat seuraavan vuoden sadon, voin nostaa sinua vastaan kaksi kannetta, joista toinen perustuu omistukseen ja toinen vuokraukseen; sillä minun osuuteni on mukana omistukseen perustuvassa kanteessa ja sinun osuutesi vain vuokraukseen perustuvassa kanteessa. Kysytään, eikö sitten ole niin, että minun osuuteni osalta minun on korvattava teidän takianne kärsimäni tappio jakokanteella? Tämä näkemys on oikea, mutta siitä huolimatta uskon, että myös Serviuksen näkemys on oikea, nimittäin: "Että jos käytän jompaakumpaa edellä mainituista kanteista, toinen tuhoutuu." Tämän kysymyksen voimme esittää yksinkertaisemmin, jos ehdotetaan, että jos kahden osapuolen välillä, joilla on erillisiä heille kuuluvia maa-alueita, on sovittu, että kummallakin on oikeus vuokrata toisen maa-alueetta sillä edellytyksellä, että sato luovutetaan vuokrana.

36. Florentinus, Institutes, kirja VII.

Kun työ tehdään sopimuksen nojalla, se on urakoitsijan vastuulla, kunnes se hyväksytään. Mutta jos työstä on sovittu maksettavaksi jalan tai mitan mukaan, se on tosiaankin urakoitsijan riskillä, kunnes se on mitattu; ja molemmissa tapauksissa riski on työnantajan kannettava, jos hän olisi syyppää siihen, että työtä ei ole hyväksytty tai mitattu. Jos työ kuitenkin tuhoutuu ylivoimaisen voiman vaikutuksesta ennen sen hyväksymistä, se on työnantajan vastuulla, ellei muuta ole sovittu. Urakoitsija ei ole velvollinen vastaamaan työnantajalle enempää kuin mitä hän olisi voinut huolellisuudellaan ja työllään saada aikaan.

37. Javolenus, On Cassius, kirja VIII.

Jos työ tuhoutuu ylivoimaisen voiman vaikutuksesta ennen kuin työnantaja on hyväksynyt sen, hänen on vastattava menetyksestä, jos työ oli luonteeltaan sellainen, että hänen olisi pitänyt hyväksyä se.

38. Paulus, Rules.

Mies, joka on vuokrannut palveluksensa, on oikeutettu saamaan korvauksen koko ajalta, jonka hän oli palkattuna, jos häntä ei voida syyttää siitä, että hän ei tehnyt työtä.

1. Myöskään asianajajien ei ole pakko palauttaa palkkioitaan, jos heitä ei ole syytä syyttää siitä, että he eivät ole käsitelleet asiaa.

39. Ulpianus, Ediktistä, kirja II.

Vuokrasopimus ei yleensä muuta omaisuuden omistusoikeutta. 40. Gaius, Provinssin ediktistä, kirja V. Se, joka saa korvauksen jonkin omaisuuden säilyttämisestä, on vastuussa sen säilyttämisestä.

41. Ulpianus, Ediktistä, kirja V.

Julianus kuitenkin sanoo, että kanteen nostaminen toisen tekemästä vahingosta ei ole mahdollista yhtä henkilöä vastaan; sillä millä huolellisuudella hän voi estää laittoman vahingon aiheuttamisen jonkun toisen toimesta? Marcellus kuitenkin sanoo, että tämä voidaan joskus tehdä silloin, kun asianosainen olisi voinut huolehtia omaisuudesta niin huolellisesti, ettei sitä olisi voitu vahingoittaa, tai kun hän itse, jolla oli vastuu omaisuudesta, aiheutti vahingon. Tämä Marcelluksen mielipide on hyväksyttävä.

(42) Paulus, Ediktistä, kirja XIII.

Jos varastat orjan, joka on vuokrattu sinulle, sinua vastaan voidaan nostaa kanne kahdesta vaihtoehdosta: vuokrasopimuskanteesta ja varkauskanteesta.

43. Sama, Ediktistä, kirja XXI.

Jos haavoitat orjaa, joka on vuokrattu sinulle, haavoittamisen johdosta voidaan nostaa joko Lex Aquilian mukainen kanne tai vuokrasopimusta koskeva kanne, mutta kantajan on tyydyttävä jompaankumpaan näistä; ja tämä kuuluu sen tuomarin velvollisuuksiin, jonka edessä vuokrasopimukseen perustuva kanne pannaan vireille.

44. Ulpianus, Ediktistä, kirja VII. Kukaan ei voi vuokrata palvelusoikeutta.

45. Paulus, Ediktistä, XXII kirja.

Jos vuokraan sinulle talon ja orjani aiheuttavat sinulle vahinkoa tai syyllistyvät varkauteen, en ole vastuussa sinulle vuokrasopimuksesta vaan noxal-kanteella.

1. Jos vuokraan sinulle orjan työskentelemään kaupassasi ja hän tekee varkauden, voidaan epäillä, riittääkö tässä tapauksessa kanne vuokrauksen perusteella, sillä on kaukana siitä, että sopimuksen edellyttämän vilpittömän mielen mukaisesti sinun pitäisi kärsiä vahinkoa vuokraamastasi omaisuudesta; vai pitäisikö todeta, että vuokraukseen perustuvan kanneoikeuden lisäksi on olemassa myös varkausrikoksen perusteella perustuva kanneoikeus, ja että tämä rikos synnyttää oman erityisen kanneoikeutensa? Tämä on parempi näkemys.

46. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXIX.

Jos joku vuokraa omaisuutta vähäarvoista kolikkoa vastaan, vuokrasopimus on mitätön, sillä se muistuttaa lahjoitusta.

47. Marcellus, Digest, kirja VI.

Kun todetaan, että ostaja tai vuokralainen on myynyt tai vuokrannut omaisuuden useille muille osapuolille siten, että kukin heistä on vastuussa koko summasta, heidät voidaan velvoittaa maksamaan osuutensa vain, jos osoitetaan, että he kaikki ovat maksukykyisiä; joskin ehkä olisi oikeudenmukaisempaa, että vaikka he kaikki olisivat maksukykyisiä, kantajalta ei riistettäisi oikeutta nostaa kannetta ketä tahansa heistä vastaan, jos hän ei kieltäydy luovuttamasta kanneoikeuttaan, joka hänellä on muita vastaan.

(48) Sama, Digest, kirja VIII.

Jos solmin jonkun kanssa sopimuksen jonkin työn suorittamisesta, jonka olen itse sopinut tekeväni, on vakiintunut, että minulla on oikeus nostaa vuokrakanne häntä vastaan.

1. Jos joku osapuoli kieltäytyy palauttamasta minulle orjaa tai muuta irtainta omaisuutta, jonka olen hänelle vuokrannut, häntä vastaan on annettava tuomio siitä vahingonkorvauksesta, jonka minä olen oikeudessa vannonut.

49. Modestinus, Excuses, kirja VI.

Jos on nimitetty holhoojia tai edunvalvojia, heitä kielletään vuokraamasta mitään keisarille kuuluvaa omaisuutta ennen kuin he ovat tehneet tilinsä. Ja jos joku ilmestyy salaa vuokraamaan keisarille kuuluvia maita, häntä on rangaistava väärentäjänä. Myös keisari Severus hyväksyi tämän päätöksen.

(1) Tämän seurauksena henkilöitä, jotka hoitavat holhous- tai edunvalvontatehtävää, kielletään vuokraamasta mitään valtiovarainministeriöstä.

50. Sama, Pandects, kirja X.

Jos joku tietämättään vuokraa omaisuutta sotilaille uskoen tämän olevan siviili, on sovittu, että hän voi periä häneltä vuokran, sillä koska hän ei tiennyt tämän olevan sotilas, hän ei ole syylistynyt sotilaskurin rikkomiseen.

51. Javolenus, Epistolat, kirja XI.

Vuokrasin erään maa-alueen sillä ehdolla, että jos sitä ei viljeltäisi vuokrasopimuksen ehtojen mukaisesti, minulla olisi oikeus vuokrata se uudelleen toiselle ja että vuokralaisen olisi korvattava minulle mahdolliset tappioni. Tässä tapauksessa ei ollut sovittu, että jos vuokraisin maata enemmän rahaa, ylimenevä osuus maksettaisiin teille; ja koska kukaan ei viljellyt maata, vuokrasin sen kuitenkin enemmän. Kysyn, pitäisikö minun antaa ylimenevä määrä ensimmäiselle vuokralaiselle. Vastaus oli, että tämänkaltaisissa velvoitteissa olisi kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, mitä osapuolten välillä oli sovittu. Katsottiin kuitenkin, että tässä tapauksessa oli hiljaisesti sovittu, että mitään ei makseta, jos maa vuokrataan suuremmasta summasta; toisin sanoen tämä määräys oli otettu sopimukseen vain vuokranantajan eduksi.

(1) Vuokrasin työtä tehtäväksi sillä ehdolla, että maksan joka päivä tietyn summan mainitusta työstä palkatulle osapuolelle. Koska työ on tehty huonosti, voinko nostaa kanteen häntä vastaan vuokrasopimuksen perusteella? Vastaus oli, että jos te palkkasitte tämän työn tehtäväksi sillä ehdolla, että työn teettäjäksi palkattu osapuoli on vastuussa teille siitä, että työ tehdään asianmukaisesti, vaikka oli sovittu, että jokaisesta työstä maksetaan tietty summa, urakoitsija on silti vastuussa teille, jos työ on tehty huonosti. Sillä ei nimittäin ole mitään merkitystä sillä, suoritetaanko työ yhdestä hinnasta vai maksetaanko maksu jokaisesta työn osasta, kunhan urakoitsijan on suoritettava se kokonaisuudessaan. Näin ollen voidaan nostaa vuokrasopimukseen sitä vastaan, joka on suorittanut työn huonosti, ellei maksua ole sovittu erillisistä työn osista, jotta työ voitaisiin suorittaa omistajan hyväksynnän mukaisesti; sillä silloin urakoitsijan ei katsota takaavan omistajalle koko työn erinomaisuutta.

52. Pomponius, Quintus Muciuksesta, XXXI kirja.

Jos vuokraan sinulle maa-alueen kymmenestä aureista ja sinä luulet, että vuokraan sen sinulle viidestä, sopimus on mitätön. Jos kuitenkin luulen, että vuokraan sen sinulle vähemmästä summasta, ja sinä luulet, että vuokraat sen suuremmasta summasta, vuokrasopimus ei ole suurempi kuin mitä luulin sen olevan.

53. Papinianus, Opinions, kirja XI.

Jos takaaja ilmestyy julkisten maiden vuokralaisen puolesta virkamiehen eteen, joka on vastuussa näistä maista, jotka kyseinen virkamies on vuokrannut vuokralaiselle, hän ei ole vastuussa valtiolle; mutta viljelmät jäävät tässä tapauksessa pantiksi.

(54) Paulus, Opinions, V kirja.

Kysyn, onko vuokralaisen puolesta esiintyvä takaaja vastuussa myös maksamatta jääneen vuokran korosta, vai voiko hän hyödyntää perustuslakia, jonka mukaan ne, jotka maksavat rahaa toisten puolesta, ovat velvollisia vastaamaan vain erääntyneestä pääomasta. Paulus vastasi, että vaikka takaaja sitoutuisi kaikkeen vuokrasopimukseen liittyvään, hän on velvollinen maksamaan myös korkoa, aivan kuten vuokralainen on velvollinen tekemään, jos hän on laiminlyönyt vuokranmaksun. Sillä vaikka vilpittömässä mielessä tehdyissä sopimuksissa korko ei ehkä niinkään johdu velvoitteesta, koska se on riippuvainen tuomarin päätöksestä, silti, kun takaaja asettaa itsensä vastuuseen kaikesta, mikä liittyy vuokralaisen sopimukseen, näyttää vain oikeutetulta, että myös hänen on kannettava koron taakka, jos hän on sitoutunut seuraavasti: "Sitoudutko oikeudenmukaisesti annetun tuomion määrään?" "Sitoudutko?" Tai näillä sanoilla: "Lupaatteko korvata minulle vahingon?" "Lupaatteko korvata minulle vahingon?"

1. Erään maa-alueen vuokranantaja ja vuokralainen sopivat, että vuokralaista Seiusta ei saisi vastoin tahtoaan häätää vuokrasopimuksen voimassaoloaikana, ja jos hänet häädettäisiin, vuokranantaja Titius joutuisi maksamaan hänelle kymmenen aurein suuruisen sakon; tai jos vuokralainen Seius haluaisi vetäytyä vuokrasopimuksen voimassaoloaikana, hänet olisi pakotettava maksamaan vuokranantaja Titiukselle kymmenen aureia, ja osapuolet sopivat vastavuoroisesti tästä. Kysyn, koska vuokralainen Seius ei maksanut vuokraa kahtena peräkkäisenä vuotena, voitiinko hänet häätää ilman, että Titius pelkäsi joutuvansa kärsimään rangaistusta. Paulus vastasi, että vaikka rangaistusopimuksessa ei mainittu mitään vuokran maksamisesta, on kuitenkin todennäköistä, että oli sovittu, että vuokralaista ei saisi häätää vuokrasopimuksen voimassaoloaikana, jos hän maksaisi vuokran ja viljelisi maata, kuten hänen kuuluukin tehdä; jos hän siis ymmärtäisi nostaa kanteen rangaistuksesta eikä olisi maksanut vuokraa, vuokranantaja voisi käyttää hyväkseen poikkeuslupaa vilpillisen mielen perusteella.

2. Paulus esitti näkemyksensä, että jos joku luovuttaa orjan vuokralaiselleen sen jälkeen, kun tämän arvo on arvioitu, hän on vuokralaisen riskillä; ja siksi, jos orja kuolee, vuokralaisen perillisen on korvattava hänen arvioitu arvonsa.

55. Sama, Lauseet, kirja II.

Jos viljavarastoon on murtauduttu ja se on ryöstetty, omistaja ei ole vastuussa, ellei hänen tehtäväkseen ole annettu sen sisällön säilyttäminen. Mutta sen henkilön orjia, jonka kanssa sopimus tehtiin, voidaan vaatia kidutettaviksi sen vuoksi, että heillä on tietoa rakennuksesta.

(1) Kun maa-alue on vuokrattu ja vuokralainen tekee siihen omalla työllään jonkin lisäyksen, joka on joko välttämätön tai hyödyllinen, tai pystyttää rakennuksen tai tekee jonkin parannuksen, josta ei ollut sovittu, hän voi nostaa vuokratanteen kiinteistön omistajaa vastaan kuluttamansa summan takaisinperimiseksi.

(2) Jos vuokralainen vastoin vuokrasopimuksen määräyksiä luopuu maasta ilman perusteltua tai kohtuullista syytä ennen vuokra-ajan päättymistä, häntä vastaan voidaan nostaa vuokrasopimusta koskeva kanne vuokranmaksun suorittamiseksi koko vuokra-ajalta ja vuokranantajan korvaamiseksi hänen osuutensa suuruisena.

56. Sama, Yöpartion prefektin velvollisuuksista.

Jos aikakauslehtien ja varastojen omistajat haluavat, että ne avataan sen vuoksi, että vuokralaiset eivät ole saapuneet paikalle ja että he eivät ole maksaneet vuokraa vuokrasopimuksen voimassaoloaikana, ja jos he haluavat, että ne virkamiehet, joiden tehtävänä on tehdä inventaario, tekevät inventaarion niiden sisällöstä, heitä on kuultava. Tämänkaltaisissa tapauksissa harkinta-aika on kaksi vuotta.

(57) Javolenus, Labeon viimeisistä teoksista, kirja IX.

Mies, joka omisti talon, vuokrasi sen viereisen tyhjän tilan seuraavalle naapurilleen. Rakentaessaan omalle tontilleen mainittu naapuri heitti kaivamiseen tarvittavan mullan mainitun tyhjän tilan päälle ja kasasi sen vuokranantajan kiviperustusta korkeammalle; ja maa, joka jatkuvien sateiden vaikutuksesta kastui, heikensi kosteudella vuokranantajan seinää siinä määrin, että rakennus romahti. Labeo sanoo, että vain vuokrasopimukseen perustuva kanne on aiheellinen, koska vahinko ei aiheutunut itse maan kasaamisesta vaan siitä aiheutuneesta kosteudesta, mutta että kanne lainvastaisen vahingon perusteella on aiheellinen vain silloin, kun vahinkoa ei ole aiheuttanut jokin ulkopuolinen syy. Hyväksyn tämän lausunnon.

58. Labeo, Later Epitomes by Javolenus, kirja IV.

Vuokrasit kokonaisen talon bruttomäärästä ja myit sen sitten sillä ehdolla, että vuokralaisten vuokra kuuluu ostajalle. Vaikka vuokralainen olisi voinut alivuokrata mainitun talon suuremmalla summalla, se kuuluu kuitenkin ostajalle, koska vuokralainen oli sen sinulle velkaa.

1. Työtä koskevassa sopimuksessa todettiin, että työ olisi suoritettava ennen tiettyä päivää, ja jos näin ei tehtäisi, vuokralainen olisi vastuussa vuokranantajan korkoa vastaavasta määrästä. Katson, että tämä velvoite on sovittu siinä määrin, että hyvä kansalainen määrittäisi vahingonkorvauksen ajan suhteen; koska osapuolten tarkoituksena näyttää olleen, että työ olisi suoritettava loppuun sen ajan kuluessa, jonka aikana se voitiin tehdä. Eräs yksityishenkilö vuokrasi kylpylän eräässä

kaupungissa neljäkymmentä drakmaa kuukaudessa, ja oli sovittu, että hän saisi sata drakmaa uunin, putkien ja muiden kylpylän osien korjaamista varten, ja vuokralainen vaati sata drakmaa. Luulen, että ne olivat hänelle velkaa, jos hän antaisi vakuuden siitä, että rahat käytettäisiin korjauksiin.

59. Javolenus, Labeon kadonneista teoksista, kirja V.

Flaccus palkkasi Marciuksen rakentamaan talon. Kun työ oli osittain tehty, rakennus tuhoutui maanjäristyksessä. Massurius Sabinus sanoo, että jos onnettomuus tapahtui jonkin luonnonvoiman, kuten esimerkiksi maanjäristyksen, seurauksena, Flaccuksen oli otettava riski kantaakseen.

60. Labeo, Javolenuksen viimeiset epiteot, kirja V.

Kun talo vuokrataan useammaksi vuodeksi, vuokranantajan on paitsi sallittava vuokralaisen asua talossa kunkin vuoden heinäkuun kalenteripäivästä alkaen, myös annettava vuokralaisen halutessaan vuokrata se edelleen vuokrasopimuksensa voimassaoloaikana. Jos siis mainittu talo on tammikuun kalendasta heinäkuun kalendaan ränsistyneessä kunnossa niin, että kukaan ei voi asua siinä eikä sitä voi näyttää kenellekään, vuokralaisen ei tarvitse maksaa vuokraa vuokranantajalle. Vuokralainen ei myöskään voi joutua asumaan talossa, jos se on korjattu heinäkuun kalendan jälkeen, ellei vuokranantaja ole ollut valmis toimittamaan hänelle toista taloa, joka soveltuu hänen asunnokseen.

1. Katson, että vuokralaisen perillinen, vaikka hän ei olisikaan vuokralainen, pitää kuitenkin hallussapitoa kiinteistön omistajan puolesta.

2. Jos täyttäjät menettää vaatteesi, ja sinulla on keinot niiden takaisin saamiseksi, mutta et halua käyttää niitä; voit kuitenkin nostaa vuokrakanteen täyttäjää vastaan. Tuomarin on kuitenkin päätettävä, eikö olisi parempi, että nostatte kanteen varasta ja saatte omaisuutenne takaisin häneltä; tietenkin fullerin kustannuksella. Jos hän kuitenkin katsoo, että tämä ei ole mahdollista, hänen on annettava tuomio teidän hyväksenne täyttäjää vastaan ja pakotettava teidät luovuttamaan kanneoikeutenne hänelle.

3. Kun oli tehty sopimus, talosta oli tehty sopimus sillä ehdolla, että se oli omistajan tai hänen perijänsä hyväksynnän tai paheksunnan alainen. Urakoitsija teki toisen osapuolen suostumuksella tiettyjä muutoksia työhön. Katson, että työtä ei näyttänyt suoritetun sopimusehtojen mukaisesti, mutta koska muutokset oli tehty omistajan suostumuksella, urakoitsija olisi vapautettava.

4. Kehotin teitä tekemään arvion siitä, kuinka paljon pyytäisitte talon rakentamisesta, ja vastasitte minulle, että rakentaisitte sen kahdella sadalla aureilla. Annoin teille urakasopimuksen tietystä summasta, ja varmistin jälkepäin, että taloa ei voitu rakentaa alle kolmella sadalla aureilla. Olin jo maksanut teille satasen, josta osan olitte jo käyttänyt, ja kielsin teitä sitten

jatkamasta työtä. Katsoin, että jos jatkaisitte töiden tekemistä, minulla olisi oikeus nostaa teitä vastaan vuokrasopimuskanne, jolla teidät velvoitettaisiin palauttamaan minulle loput rahoista.

5. Poistat sadon vuokralaisen katsellessa, kun tiedät, että se kuuluu jollekin toiselle. Labeo sanoo, että omistaja voi haastaa sinut oikeuteen viljan palauttamisesta ja että vuokralaisella on vuokrasopimuksensa nojalla oikeus nostaa omistajasta kanne, jolla hänet velvoitetaan tekemään näin.

6. Erään varaston vuokranantaja oli laittanut varaston päälle ilmoituksen, että hän ei ota vastaan kulta-, hopea- tai jalokivitalletuksia omalla vastuullaan, ja sen jälkeen hän tietoisesti salli tällaisten esineiden jäämisen kyseiseen varastoon. Näin ollen totesin, että hän olisi vastuussa teille aivan kuin ilmoituksessa oleva lauseke olisi poistettu.

7. Työllistitte orjani, joka oli muulinhoitaja, ja menetitte muulin hänen huolimattomuutensa vuoksi. Jos hän palkkasi itsensä, katson, että minun on korvattava teille aiheutunut vahinko minun hyväkseni palkatun omaisuuden perusteella, mutta vain orjan peculiumin verran. Jos kuitenkin vuokrasin hänet itse, en ole vastuussa teille muusta kuin petoksesta ja huolimattomuudesta. Mutta jos te vuokrasitte minulta muulinhoitajan ilman hänen henkilöllisyytensä nimeämistä, ja minä luovutan teille sen, jonka huolimattomuudesta eläin menehtyi, sanon, että minun on vastattava teille huolimattomuudesta, koska minä valitsin orjan, joka aiheutti teille tämänkaltaisen menetyksen.

8. Vuokrasit ajoneuvon kuljettamaan matkatavaroitasi ja tekemään matkaa, ja kun ylitettiin silta ja pitäjä vaati tietullia, heräsi kysymys siitä, pitäisikö kuljettajan maksaa tietulli yksin hänen vaunustaan. Olen sitä mieltä, että jos hän tiesi vuokratessaan ajoneuvonsa, että hän ylittää sillan, hänen olisi maksettava tietulli.

9. 10. Katson, että kokonaisen varaston vuokralaisen ei pitäisi olla vastuussa sen omistajalle sellaisen omaisuuden säilyttämisestä, josta omistaja itse olisi vastuussa niille, jotka ovat vuokranneet sen häneltä, ellei vuokrasopimuksessa ole toisin sovittu.

61. Scaevola, Digest, kirja VII.

Eräs vuokralainen istutti viiniköynnöksiä maalleen, vaikka hänen vuokrasopimuksensa ehtoihin ei sisältynytkään, mutta hän kuitenkin istutti niitä maalleen, ja sen tuoton vuoksi pelto vuokrattiin joka vuosi kymmenellä aureella lisää. Heräsi kysymys, voiko omistaja haastaa vuokralaisen, joka oli häädetty maalta vuokranmaksun laiminlyönnin vuoksi, oikeuteen sillä perusteella, että vuokra oli eräännytynyt, vai voiko hän periä takaisin viiniköynnösten istuttamisesta aiheutuneet kannattavat kustannukset, jos hän oli tehnyt poikkeusluvan petoksen perusteella. Vastaus oli, että hän voi joko periä kulut takaisin tai että hän ei ole vastuussa mistään muusta.

1. Eräs mies vuokrasi tiettyä summaa vastaan aluksen, joka purjehti Kyrenen maakunnasta Akileiaan ja jonka lastina oli kolmetuhatta mittaä öljyä ja kahdeksantuhatta puskuria viljaa. Tapahtui kuitenkin, että alus pysähtyi lastattuna yhdeksäksi kuukaudeksi kyseiseen maakuntaan, ja lasti takavarikoitiin. Heräsi kysymys, voiko aluksen omistaja periä sovitun rahdin aluksen vuokraajalta sopimuksen mukaisesti. Vastaus oli, että esitettyjen tosiseikkojen perusteella näin voitiin tehdä.

62. Labeo, Todennäköisyydet, kirja I.

Jos teette sopimuksen kanavan kaivamisesta ja saatte sen valmiiksi ja ennen kuin se on hyväksytty, se tuhoutuu onnettomuuden vuoksi, riski on teidän. Paulus sanoo, että vaikka onnettomuus tapahtuisi jostain maasta johtuvasta syystä, työn teettäjän on vastattava siitä; mutta jos onnettomuus tapahtuu siksi, että työ on puutteellinen, sinun on kannettava tappio.

Tit. 3. Omaisuuden arvon arviointia koskevista kanteista.

1. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXXII.

Omaisuuden arvon arviointia koskeva kanne keksittiin epäilyksen poistamiseksi. Kun nimittäin arvioitu omaisuus annettiin toiselle myytäväksi, oli epäselvää, voitiinko nostaa myyntikanne, joka perustui arvioituun arvoon, vai voitiinko nostaa vuokrankanne, koska näytin vuokranneeni omaisuuden myyntiä varten, vai voitiinko nostaa vuokrauskanne, koska vuokrasin sen osapuolen palvelukset, joka myi omaisuuden, vai voitiinko turvautua toimeksiantokanteeseen? Näin ollen näytti siltä, että se oli luovutettava, koska vuokra oli nimenomaisesti ilmoitettava, eikä ainoastaan osuus siitä, mitä saattaisi olla tuotettu.

(1) Omaisuuden arviointi tehdään kuitenkin sen riskillä, joka sen vastaanottaa, ja näin ollen hänen on joko palautettava itse omaisuus vahingoittumattomaan kuntoon tai maksettava sovitun arvion mukainen määrä.

2. Paulus, Ediktistä, kirja XXX.

Tämä kanne on oikeudenmukainen, ja siihen liittyy korvaus.

Tit. 4. Omaisuuden vaihdosta.

1. Paulus, Ediktistä, kirja XXXII.

Aivan kuten on yksi asia myydä ja toinen asia ostaa, ja koska ostajan ja myyjän välillä on eroa, niin on myös hinta yksi asia ja omaisuus toinen. Vaihdossa ei kuitenkaan voida todeta, kumpi on ostaja ja kumpi myyjä. Vaihdossa on suuria eroja, sillä ostaja on vastuussa myyntikanteesta, ellei hän maksa kauppahintaa myyjälle; ja myyjän riittää, että hän sitoutuu hädän varalta luovuttamaan omistusoikeuden ja olemaan vapaa petoksesta, ja näin ollen hän ei ole mitään velkaa, jos myyty omaisuus ei menetä parempaa omistusoikeutta. Vaihdossa kuitenkin, jos kummankin osapuolen omaisuutta pidetään toisen osapuolen omaisuuden hintana, kunkin esineen omistusoikeuden on siirryttävä, mutta jos sitä pidetään kauppatavarana, kummankaan ei tarvitse luovuttaa omistusoikeutta. Mutta vaikka kaupassa on oltava sekä omaisuutta että hinta, vaihdossa ei voida määrittää, mikä on omaisuutta ja mikä hinta, eikä järki salli sitä, että sama asia on samanaikaisesti sekä myyty omaisuus että ostetun hinta.

(1) Jos siis jokin saamani tai antamani tavara otetaan myöhemmin pois paremman omistusoikeuden kautta, on katsottu, että on myönnettävä kanne in factum.

(2) Lisäksi osto- ja myyntisopimus syntyy pelkän tahdon perusteella niiden osapuolten kesken, jotka siihen suostuvat; vaihtokauppa sen sijaan synnyttää velvoitteen omaisuuden luovuttamisen kautta. Muussa tapauksessa, jos omaisuutta ei toimitettaisi, katsomme, että velvoite voitaisiin solmia pelkällä suostumuksella, jota voidaan soveltaa vain tämänkaltaisiin sopimuksiin, joilla on omat erityiset nimityksensä, kuten osto, myynti, vuokraus ja valtuutus.

(3) Siksi Pedius sanoo, että jos osapuoli antaa toiselle kuuluvaa omaisuutta, vaihtoa ei ole tehty.

(4) Jos siis toinen osapuoli luovuttaa ja toinen osapuoli kieltäytyy luovuttamasta omaisuuttaan, emme voi nostaa kannetta siitä syystä, että meidän etumme mukaista olisi saada vastaanottaa esine, josta sopimus tehtiin; mutta on olemassa peruste henkilökohtaiselle takaisinsaantikanteelle, jossa vaaditaan omaisuuden palauttamista meille, aivan kuin kauppaa ei olisi tehty.

2. Sama, Plautiuksesta, kirja V.

Aristo sanoo, että vaihtokauppa muistuttaa myyntiä siinä tapauksessa, että on annettava takuu siitä, että orja on terve ja vapaa pidätysvelvollisuudesta varkaudesta tai tehdystä vahingosta, ja että hän ei ole karkulainen, joka on luovutettava tämän vuoksi.

Tit. 5. Toimista praescriptis verbis ja in factum.

1. Papinianus, Kysymykset, kirja VIII.

Joskus käy niin, että olemassa olevat ja yleiset toimet eivät pidä paikkaansa, emmekä löydä menettelylle oikeaa nimeä; niinpä turvaudumme helposti niihin, jotka on nimetty in factum. Jotta esimerkkejä ei puuttuisi, annan muutamia.

(1) Labeo toteaa, että siviilikanne in factum olisi myönnettävä kauppatavaran omistajalle aluksen päällikköä vastaan, kun on epävarmaa, onko hän vuokrannut aluksen vai vuokrannut päällikön palvelut tavaroidensa kuljettamista varten.

(2) Samoin jos joku luovuttaa toiselle omaisuutta tutkittavaksi sen hinnan selvittämiseksi, mikä on liiketoimi, joka ei ole talletus eikä käyttölaina, eikä osapuoli osoita vilpittömyyttä, häntä vastaan voidaan nostaa siviilikanne in factum.

2. Celsus, Digest, kirja VIII.

Sillä kun tavanomaiset ja tavanomaiset kanneperusteet puuttuvat, on käynnistettävä kanne sen nojalla, joka on käytettävissä sopimusehtojen selvittämiseksi.

3. Julianus, Digest, XIV kirja.

Tähän kanteeseen on turvauduttava aina, kun on olemassa sopimuksia, joiden nimiä ei ole mainittu siviilioikeudessa:

4. Ulpianus, On Sabinus, XXX kirja.

Sillä asioiden luonteesta johtuu, että liiketapahtumia on enemmän kuin niitä kuvaavia termejä.

5. Paulus, Kysymyksiä, kirja V.

Luonnollinen poikani on sinun palveluksessasi, ja sinun poikasi on minun palveluksessani. Meidän välillämme on sovittu, että sinä poistat minun poikani ja minä poistan sinun poikasi. Minä tein niin, mutta te ette. Heräsi kysymys siitä, millä perusteella te olette vastuussa minulle. Tätä kohtaa tarkasteltaessa on otettava huomioon kaikenlaiset omaisuuden luovuttamiseen liittyvät toimet, mikä käy ilmi seuraavasta esimerkistä, nimittäin seuraavista: Minä joko annan sinulle, jotta sinä voit antaa minulle, tai minä annan sinulle, jotta sinä voit tehdä jonkin teon, tai minä teen jonkin teon, jotta sinä voit antaa minulle, tai minä teen sinulle jonkin teon, jotta sinä voit tehdä minulle jonkin toisen teon. Näissä tapauksissa voidaan kysyä, mikä velvoite syntyy.

(1) Jos itse asiassa annan rahaa, jotta saan vastineeksi jonkin omaisuuden, kyseessä on osto- ja myyntitapahtuma. Jos kuitenkin annan jonkin tavaran saadakseni toisen tavaran, koska ei ole katsottu, että omaisuuden vaihto on osto, syntyy epäilemättä siviilioikeudellinen velvoite, jonka perusteella voidaan nostaa kanne, ei sen vuoksi, että teitä velvoitetaan palauttamaan saamanne, vaan sen vuoksi, että te korvaatte minulle sen verran kuin minulla on etua sopimuksen kohteena olleen tavaran saamisesta; tai jos haluan mieluummin saada omaisuuteni, voidaan nostaa kanne sen takaisin saamiseksi, mitä annettiin, koska omaisuutta annettiin toiselta puolelta mutta ei toiselta. Jos kuitenkin annoin sinulle tietyt kupit, jotta voisit antaa minulle Stichuksen, Stichus on minun vastuullani, ja sinä olet vastuussa vain huolimattomuudesta. Tämä on sopimuksen selitys: "Minä annan, jotta sinä voit antaa".

(2) Mutta jos annan, jotta sinä voit suorittaa jonkin teon, ja teko on sellainen, että se voidaan vuokrata; esimerkiksi että voit maalata taulun, ja siitä maksetaan rahaa, se on vuokraamista, aivan kuten edellisessä tapauksessa tehtiin osto. Jos kyseessä ei ole vuokraus, syntyy joko siviilikanne, jossa viitataan etuuni, tai kanne omaisuuden takaisinsaamiseksi. Mutta jos teko on sellainen, että se ei voi olla vuokrasopimuksen kohteena, kuten esimerkiksi se, että vapautatte orjan, lisääkö siihen tietty aika, jonka kuluessa hänet on vapautettava, ja kun hänet olisi voitu vapauttaa, aika kului orjan elinaikana; vai oliko aika ei kulunut, mutta oli kulunut riittävä aika, jolloin hänet olisi voitu ja pitänyt vapauttaa, voidaan nostaa kanne hänen takaisinsaannistaan, tai kanne sopimuksen rakentamisesta. Mitä olemme jo todenneet, sovelletaan näihin tapauksiin. Jos kuitenkin annoin sinulle orjan, jotta voisit manumetoida orjasi, ja sinä teit niin, ja orja, jonka annoin sinulle, on menetetty paremman omistusoikeuden vuoksi; jos annoin hänet sinulle tietäen, että hän oli toisen omaisuutta, Julianus sanoo, että minua vastaan olisi nostettava petokseen perustuva kanne. Jos olin tietämätön asiasta, minua vastaan voidaan nostaa siviilikanne in factum.

(3) Jos suoritan jonkin teon, jotta sinä voisit antaa minulle jotakin, ja sen jälkeen, kun olen suorittanut teon, sinä kieltäydyt antamasta sitä; siviilikanne ei käy päinsä, ja sen vuoksi myönnetään kanne vilpilliseen mielen perusteella.

(4) Jos suoritan jonkin teon, jotta te voisitte suorittaa toisen; tämä käsittää useita liiketoimia. Jos nimittäin me sovimme, että sinä voit periä saatavan velalliseltani Karthagossa ja minä voin periä saatavan sinun velalliseltasi Roomassa, tai että sinä voit rakentaa talon minun maalleni, jotta minä voin rakentaa talon sinun maallesi, ja minä rakennan omani, sinä jätät rakentamatta omasi; katsotaan, että edellisessä esimerkissä annetaan ikään kuin valtuutus, jota ilman rahaa ei voi periä toisen nimissä. Sillä vaikka molemmille osapuolille aiheutuisi kuluja, teemme kuitenkin kumpikin palveluksen toisillemme, ja sopimukseen perustuva toimeksianto voi ulottua yli sen luonnollisten rajojen. Voin nimittäin määrätä teidät vastaamaan omaisuuden turvallisesta säilyttämisestä ja määrätä, että velkaa perittäessä ei saa kuluttaa enempää kuin kymmenen aurea. Jos me molemmat käytämme saman summan, ei voi olla aihetta riiteltyyn, mutta jos vain toinen suorittaa teon, jolloin tässä tapauksessa näyttää siltä, että on annettu toimeksianto esimerkiksi siitä, että hänen on korvattava toisilleen kummallekin aiheutuneet kulut, en anna teille mitään toimeksiantoa oman omaisuutenne osalta. Sekä talojen rakentamisessa että velkojen

perinnässä on kuitenkin turvallisempaa katsoa, että sopimuksen tulkintaa varten on myönnettävä kanne, joka muistuttaa toimeksiantokannetta, aivan kuten edellisissä tapauksissa vuokrauskanteen ja myyntikanteen välillä on samankaltaisuutta.

(5) Jos siis nämä asiat pitävät paikkansa, kun molemmat osapuolet ovat sopineet suorittavansa vastavuoroisia toimia, samaa voidaan sanoa myös ehdotetun kysymyksen osalta, ja tästä seuraa välttämättä, että tuomio on annettava teitä vastaan siinä määrin kuin minulla on intressi vapautettuun orjaan. Pitäisikö siitä tehdä vähennys, koska minulla on nyt vapautettu mies? Tätä ei kuitenkaan voida ottaa huomioon.

6. Neratius, Opinions, kirja I.

Myin sinulle talon sillä ehdolla, että korjaat toisen. Annettiin lausunto, jonka mukaan kyse ei ollut kaupasta, mutta että siviilikanteen voi nostaa epävarmasta vahingonkorvausmäärästä.

7. Papinianus, Kysymyksiä, kirja II.

Jos annoin sinulle kymmenen aureia, jotta voisit vapauttaa Stichuksen, ja sinä et tehnyt sitä, voin heti nostaa kanteen praescriptis verbis pakottaakseni sinut maksamaan korkoni määrän; ja jos minulla ei ole korkoa, voin nostaa kanteen sinua vastaan pakottaakseni sinut palauttamaan kymmenen aureia.

8. Sama, Kysymyksiä, kirja XXVII.

Jos isäntä, ilmoitettuaan orjansa arvon, luovuttaa hänet kidutettavaksi, kun häntä syytetään varkaudesta, eikä häntä todeta syylliseksi, eikä se, jolle hänet luovutettiin, palauta häntä, häntä vastaan voidaan nostaa siviilikanne tällä perusteella; vaikka tietyissä olosuhteissa osapuoli, jolle orja on luovutettu, voi pitää hänet. Hän voi nimittäin pitää orjan, jos omistaja haluaa mieluummin saada rahat tai jos orja on jäänyt kiinni rikoksesta, sillä silloin hänen isäntänsä on maksettava se summa, johon hänet on arvioitu. Mutta herää kuitenkin kysymys, millä keinoin rahat voidaan periä takaisin, jos isäntä päättää ottaa vastaan orjan arvioidun arvon? Totesin, että vaikka se, mitä osapuolten välillä sovittiin, ei ollut määrätty sopimusehdoissa, silti, jos sopimuksen tarkoitus ei ollut epäselvä, kanne praescriptis verbis voitiin tässä tapauksessa nostaa, ja että ei olisi katsottava, että oli tehty pelkkä sopimus ilman vastiketta, koska voitiin todistaa, että omaisuus annettiin tietyllä ehdolla.

9. Sama, Opinions, kirja XI.

Jos joku vapautetaan vastuusta sillä ehdolla, että hän siirtää velvoitteensa velallisena Titiukselle, eikä hän noudata sopimuksen ehtoa, hän on vastuussa kanteessa epävarmasta vahingonkorvausmäärästä. Näin ollen tuomarin tehtävänä ei ole huolehtia siitä, että vanha velvoite palautetaan, vaan siitä, että lupaus täytetään tai että tuomio annetaan.

10. Javolenus, Epistolat, kirja XIII.

Eräs mies testamenttasi kolmanneksen käyttöoikeuden omaisuudestaan. Hänen velkojansa myivät hänen perillisensä omaisuuden, ja nainen, jolle testamentti oli tehty, sai käyttöoikeuden sijasta kolmanneksen arvion mukaisen summan, ja tietämättömyydestä tavanomainen määräys oli jätetty pois. Kysyn, voiko naisen perillinen nostaa kanteen rahasta, joka hänelle annettiin käyttöoikeuden sijaan, ja jos voi, millaisen kanteen? Vastasin, että kanne in factum olisi hyväksyttävä.

11. Pomponius, On Quintus Mucius, XXXIX kirja.

Siitä syystä, että kanteiden määrä ei kaikissa tapauksissa riitä, turvaututaan yleensä kanteisiin in factum. Sikäli kuin on kyse laeissa säädetyistä kanteista, prätori toimittaa ne, jos yksi kanne on oikeutettu ja välttämätön, jos lainsäädännössä ei ole säädetty tapauksesta. Näin hän tekee Lex Aquilian nojalla myöntämällä asiallisia kanteita, jotka soveltuvat tarkoitukseen, jota mainitun lain hyödyllisyys edellyttää.

12. Proculus, Epistolat, kirja XI.

Kun mies myi vaimolleen tiettyjä maita ja tuolloin tehtiin sopimus siitä, että jos avioliitto purkautuu, vaimo luovuttaa miehelleen mainitut maat samaan hintaan, jos tämä niin haluaa, katson, että kanne in factum olisi myönnettävä ja että tätä sääntöä olisi noudatettava myös muiden henkilöiden osalta.

13. Ulpianus, On Sabinus, kirja XXX.

Jos annan sinulle omaisuutta myytäväksi tiettyyn hintaan sillä ehdolla, että jos myyt sen korkeammalla hinnalla, voit pitää ylijäämän itselläsi, katsotaan, ettei kanne toimeksiannosta tai yhtiömiehestä ole aiheellinen, vaan on nostettava kanne in factum, kuten vapaaehtoisen toimeksiannon tapauksessa; siitä syystä, että toimeksiannon on oltava vastikkeeton, eikä yhtiömiestä pidetä muodostettuna suhteessa henkilöön, joka ei hyväksy sinua yhtiömieheksi myyntiin, vaan pidättää itselleen tietyn osuuden myyntitulosta. Julianus toteaa Digestin yhdessätoista kirjassa: "Jos annan sinulle omistusoikeuden omistamaan asumattomaan maa-alueeseen sillä ehdolla, että kun olet rakentanut siihen talon, luovutat minulle osuuden siitä, tämä kauppa ei ole myynti, koska saan hinnan sijasta osan omasta omaisuudestani; se ei myöskään ole toimeksianto, koska se ei ole vastikkeeton, eikä kumppanuus siitä syystä, että kukaan ei kumppanuuteen ryhtyessään lakkaa olemasta oman omaisuutensa omistaja." Mutta jos minä annan teille mainitun maan pojan opettamista tai lauman laiduntamista varten tai pojan elatusta varten sillä ehdolla, että jos se myydään tietyn määrän vuosien kuluttua, kauppahinta jaetaan meidän kesken; tämä on aivan erilainen kauppa kuin se, joka koskee asumatonta maata, koska tässä tapauksessa se, joka aiemmin omisti omaisuuden, ei lakkaa olemasta sen omistaja, ja sen vuoksi kanne yhtiömiesten välille tulee kysymykseen. Jos kuitenkin

siirrän teille nuoren orjan omistusoikeuden, sovelletaan samaa sääntöä kuin maan tapauksessa, koska omistusoikeus lakkaa entisellä omistajalla. Mikä sitten on sääntö? Julianus katsoo, että olisi myönnettävä in factum -kanne, toisin sanoen sopimuksen tulkintaa koskeva kanne. Jos osapuoli ei siis siirrä maan omistusoikeutta, vaan sallii teidän rakentaa sille sillä yhteisymmärryksessä siitä, että joko maa tai sen hinta, jos se myydään, jaetaan, kyseessä on osakkuus. Sama periaate pätee, jos omistaja siirtää osan maasta omistusoikeuden ja varaa omistusoikeuden jäljelle jäävään osaan ja sallii talon rakentamisen samalla ehdolla.

14. Sama, On Sabinus, kirja XLI.

Jos joku heittää toiselle kuuluvaa kauppatavaraa mereen pelastaakseen omansa, hän ei ole vastuussa mistään kanteesta. Jos hän kuitenkin tekee sen ilman syytä, hän on vastuussa kanteesta in factum; ja jos hän tekee sen pahantahtoisesti, hän on vastuussa kanteesta sillä perusteella.

(1) Jos joku riisuu toiselle kuuluvan orjan ja tämä kuolee kylmyyteen, voidaan nostaa kanne vaatteiden varkauden perusteella samoin kuin asiallinen kanne orjan vuoksi; oikeus rikosoikeudelliseen menettelyyn varastajaa vastaan säilyy ennallaan.

(2) Jos joku heittää mereen toiselle kuuluvan hopeamaljan, Pomponius sanoo Sabinusta käsittelevässä seitsemännessätoista kirjassaan, että varkauskanne tai kanne laittoman vahingonteon perusteella ei käy päinsä, mutta kanne in factum voidaan nostaa.

(3) Jos tammenterhot putoavat maalleni sinulle kuuluvasta puusta ja annan karjaani ruokkia niitä, Aristo sanoo, että hän ei tiedä mitään oikeuskannetta, jonka nojalla voisin nostaa kanteen, koska karjan laiduntamiseen liittyvää kannetta ei voida nostaa kahdentoista taulun lain nojalla, koska karja ei ole laiduntanut sinun maallasi, eikä kannetta, joka koskee laitumen rikkomista, eikä kannetta, joka koskee lainvastaista vahinkoa. Näin ollen olisi nostettava kanne in factum.

15. Sama, Sabinuksesta, kirja XLII.

Henkilöiden, jotka tietävät, mihin karkulaiset orjat on kätkeyty, tulisi ilmoittaa asiasta isännilleen, eikä tämä tee heitä syyllisiksi varkauteen; sillä on tavallista, että he saavat siitä palkkion, jos he paljastavat mainittujen orjien kätköpaikan, eikä lahjaa tässä tapauksessa pidetä laittomana; siksi palkkion saavan osapuolen ei tarvitse pelätä kanteen nostamista palkkion takaisinperimisestä, koska hän on saanut sen hyvästä syystä eikä epärehellisestä syystä. Jos mitään ei kuitenkaan ole maksettu, mutta on tehty sopimus, joka koskee tietoa, eli että asianosaiselle annetaan tietty summa, jos hän paljastaa orjan piilopaikan, ja tämä on pidätetty, katsotaan, voidaanko kanne nostaa. Kyseessä ei nimittäin ole vastikkeeton sopimus, josta

voidaan katsoa, ettei kannetta synny, vaan se sisältää tietyn liiketoimen, ja siksi siitä voi tulla siviilikanteen peruste, eli praescriptis verbis, paitsi jos joku voi sanoa, että tässä tapauksessa voidaan nostaa kanne petoksen perusteella, jos vilpillinen mieli voidaan osoittaa.

16. Pomponius, On Sabinus, kirja XXII.

Annoitte minun kaivaa kalkkia maastanne sillä ehdolla, että täytän paikan, josta otin sitä. Otin liidun pois, mutta en täyttänyt kaivauspaikkaa. Heräsi kysymys, mihin toimiin teillä on oikeus? On varmaa, että siviilikanteen, jossa vaaditaan määrittelemätöntä vahingonkorvausta, voi nostaa. Jos kuitenkin myitte minulle liidun, voitte nostaa myyntikanteen. Jos täytän kaivannon liitun ottamisen jälkeen, ettekä anna minun poistaa liitua, minulla on silloin oikeus nostaa tuotantokanne teitä vastaan, koska se kuuluu minulle, koska kaivoin sen suostumuksellanne.

(1) Annoitte minulle luvan kylvää viljaa maallenne ja poistaa sadon. Minä kylvin sen, mutta te ette sallinut minun poistaa viljaa. Aristo sanoo, että siviilikanteen nostaminen ei ole perusteltua, ja voi olla kysymys siitä, pitäisikö kanne in factum myöntää, mutta että kanne vilpillisen mielen perusteella on varmasti käytettävissä.

17. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXVIII.

Jos annan sinulle vastikkeettoman majoituksen talossani, voinko nostaa kanteen sinua vastaan käyttölainan perusteella? Vivianus sanoo, että voin; mutta on turvallisempaa nostaa kanne sopimuksen rakentamisesta.

(1) Jos annan sinulle jalokiven, jonka arvo on arvioitu, sillä ehdolla, että palautat sen minulle tai maksat minulle sen hinnan, ja se tuhoutuu ennen kuin kauppa on tehty, kenen on kannettava tappio? Labeo sanoo, ja myös Pomponius on sitä mieltä, että jos minä myyjänä pyydän sinua luopumaan siitä, riski on minun, mutta jos sinä pyydät minua tekemään niin, riski on sinun; ja jos kumpikaan ei pyydä toista, vaan me vain teemme sopimuksen, sinä olet vastuussa vain petoksesta ja huolimattomuudesta, ja tässä tapauksessa praescriptis verbis -kanne on varmasti aiheellinen.

(2) Papinianus toteaa kysymysten kahdeksannessa kirjassa: "Jos annoin sinulle esineen sen tutkimista varten ja väität, että olet kadottanut sen, sopimuksen rakentamista koskeva kanne on aiheellinen vain, jos en tiedä, missä esine on. Sillä jos tiedän, että se on hallussanne, voin nostaa varkauskanteen tai kanteen omaisuuden takaisinsaamiseksi tai sen tuottamiseksi. Jos siis olen antanut esineen jollekin tutkittavaksi tai hänen omaksi hyödykseen tai meidän molempien hyödyksi, katson, että hänen on vastattava minulle petoksesta ja huolimattomuudesta hänelle koituneen edun vuoksi, mutta ei sen menettämistä. Jos kuitenkin olen antanut esineen hänelle omaa etuani varten, hän on vastuussa vain petoksesta, koska tämä liiketoimi muistuttaa läheisesti talletusta."

(3) Kun naapurillani ja minulla on kummallakin yksi härkä ja olemme sopineet keskenämme, että lainaan omani hänelle kymmeneksi päiväksi ja että hän lainaa omansa minulle samaksi ajaksi, jotta voimme tehdä työtämme; ja jos jompikumpi härästä kuolee toisen osapuolen hallussa ollessa, käyttölainaa koskevaa kannetta ei voida nostaa, koska laina ei ollut vastikkeeton, mutta sopimuksen rakentamista koskeva oikeudenkäynti voidaan nostaa.

(4) Jos, kun aioitte myydä minulle vaatteita, pyysin teitä jättämään ne luokseni, jotta voisin näyttää ne muille, jotka ovat taitavampia tällaisissa asioissa kuin minä, ja ne tuhoutuivat tulipalossa tai jonkin muun vastustamattoman voiman vaikutuksesta, en ole teille missään määrin vastuussa niiden arvosta. Tästä käy ilmi, että olen vastuussa vain tavanomaisen huolellisuuden puutteesta.

(5) Jos joku saa sormuksia vedonlyönnin vakuudeksi eikä luovuta niitä sille, joka voittaa vedonlyönnin, häntä vastaan voidaan nostaa *actio praescriptis verbis*. Sabinuksen mielipidettä, jonka mukaan tässä tapauksessa on nostettava takaisinsaantikanne, ja vieläpä varkauden perusteella, ei pitäisi hyväksyä. Miten hän voi nimittäin nostaa varkauskanteen omaisuudesta, jonka hallussapitoa tai omistusta hän ei ole koskaan nauttinut? On kuitenkin selvää, että jos vedonlyönti oli epärehellinen, voittaja voi saada takaisin vain oman sormuksensa.

18. Sama, Ediktistä, kirja XXX.

Jos minä talletan teille rahasumman, jonka te annatte Titiukselle, jos hän tuo karkurina olevan orjani takaisin, ettekä te anna sitä hänelle, koska hän ei ole palauttanut kyseistä orjaa, ettekä te palauta minulle rahoja, paras tapa on edetä sopimuksen rakentamista koskevalla kanteella, koska karkurina olevan orjan takaa-ajaja ja minä emme ole tallettaneet kyseisiä rahoja, kuten takavarikointimenettelyssä tehdään.

19. Sama, Ediktistä, kirja XXXI.

Pyysitte minua lainaamaan teille rahaa, ja koska minulla ei ollut sitä, annoin teille myytäväksi tiettyä omaisuutta, jotta voisitte käyttää sen tuoton. Jos et myynyt mainittua omaisuutta tai myit sen etkä ottanut lainaksi saatua hintaa, on turvallisempaa menetellä, kuten Labeo sanoo, sopimuksen tulkintakanteella, ikään kuin meidän välillämme olisi tehty tietty sopimus.

(1) Jos minä kiinnitän maa-alueen teidän hyväksenne ja meidän välillämme sovitaan myöhemmin, että te asetatte minulle vakuuden, ettekä te sitä tee, sanon, että parempi suunnitelma on nostaa kanne sopimuksen tulkintaa varten, ellei kyse ole jostakin korvauksesta, sillä jos näin on, kanne vuokrasopimuksesta on aiheellinen.

20. Sama, Ediktistä, kirja XXXII.

Labeo kysyy: "Jos annan sinulle myytävänä olevia hevosia kokeiltavaksi sillä ehdolla, että palautat ne kolmen päivän kuluessa, jos ne eivät miellytä sinua, ja sinä, joka olet esiintyjä sirkuksessa, ratsastat mainituilla hevosilla ja voitat palkinnon ja kieltäydyt sen jälkeen ostamasta niitä; voidaanko sinua vastaan nostaa myyntikanne?". Mielestäni parempi mielipide on se, että kanne olisi nostettava sopimuksen rakentamisesta, sillä meidän välillämme oli sovittu, että otatte mainitut hevoset kokeillaksenne niitä vastikkeetta, eikä siitä, että osallistuisitte niillä kilpailuun.

(1) Mela esittää seuraavan kysymyksen: "Jos annan sinulle joitakin muuleja kokeiltavaksi sillä ehdolla, että jos ne miellyttävät sinua, ostat ne, mutta jos ne eivät miellytä sinua, että maksat minulle tietyn summan jokaiselta päivältä, ja ryöstäjät varastavat muulit kokeilulle annetussa ajassa; kumpi on korvattava, rahat ja muulit vai pelkästään muulit?". Mela sanoo, että sillä on merkitystä, oliko kauppa jo tehty vai oliko se määrä tehdä vasta myöhemmin, sillä jos kauppa oli tehty, kanne voidaan nostaa hinnasta; mutta jos ei, kanne voidaan nostaa vain muuleista. Hän ei kuitenkaan mainitse, mitä kanteita on mahdollista nostaa, mutta luulen, että jos kauppa oli täydellinen, myyntikanne on mahdollinen; mutta jos näin ei olisi, kanne voidaan nostaa samalla tavoin kuin sirkuksen esiintyjää vastaan.

(2) Jos, kun haluatte ostaa hopealevyjä, ja hopeaseppä tuo niitä teille ja jättää ne teille, ja koska ne eivät sovi teille, annatte ne palvelijallenne palautettavaksi, ja ne katoavat ilman petosta tai huolimattomuutta teidän puoleltanne, niin menetys on hopeaseppän maksettava, koska ne lähetettiin sekä hänen että teidän hyödykseenne. Labeo sanoo, että on varmaa, että te olette vastuussa niiden huolimattomuudesta, joille tavarat on annettu säilytettäväksi ja toimitettavaksi; ja uskon, että tässä tapauksessa on nostettava kanne sopimuksen tulkinnasta.

21. Sama, Disputations, kirja II.

Aina kun tavanomainen kanne tai poikkeus ei käy päinsä, praetorian kanne tai poikkeus on käytettävissä.

22. Gaius, On the Provincial Edict, kirja X.

Jos annan sinulle vaatteet puhdistettavaksi tai korjattavaksi ja sinä sitoudut tekemään työn vastikkeetta, syntyy toimeksiantovelvoite; mutta jos korvaus on annettu tai siitä on sovittu, kyse on vuokrauksesta ja vuokratyöstä. Jos te ette kuitenkaan ryhtynyt työhön vastikkeetta, eikä korvausta ole silloin annettu eikä luvattu, vaan kauppa on tehty sillä edellytyksellä, että myöhemmin maksetaan meidän välillämme sovittu summa, on vakiintunut käytäntö, että on nostettava kanne in factum, kuten uuden kaupan tapauksessa, toisin sanoen kanne sopimuksen tulkinnasta.

23. Alfenus, Epitomes of the Digest of Paulus, kirja III.

Kaksi henkilöä käveli Tiberiä pitkin; kun toinen heistä pyysi toista näyttämään sormustaan, tämä teki niin, ja kun hän tutki sitä, se putosi hänen käsistään ja vierähti Tiberiin. Lausunnossa todettiin, että asiassa oli mahdollista nostaa kanne.

24. Africanus, Questions, kirja VIII.

Titius lainasi Semproniukselle kolmekymmentä aureia, ja heidän välillään oli sovittu, että rahaa palautettaessa Semproniuksen oli maksettava Titiuksen velkaamat verot, ja korko laskettiin kuuden prosenttiin mukaan; ja jos korko oli suurempi kuin verot, Semproniuksen oli palautettava Titiukselle mainitun koron ylijäämä, ja jos verot olivat korkoa suuremmat, ylijäämä oli vähennettävä pääomasta; mutta jos verojen määrä ylittäisi sekä pääoman että koron, Titiuksen olisi korvattava summa Semproniukselle; osapuolet eivät tehneet asiasta mitään muodollista sopimusta. Titius pyysi lausuntoa siitä, minkä kanteen hän voisi nostaa periäkseen Semproniukselta verojen maksamisen jälkeen jäljellä olevan koron. Vastaus oli, että korkoa lainatulle rahalle ei varsinaisesti ollut maksettava, ellei siitä ollut sovittu; mutta mainitussa tapauksessa olisi harkittava, olisiko liiketoimen katsottava olevan pikemminkin osapuolten välillä sovittu toimeksianto kuin korollinen laina, ellei peritty korko ylittäisi kuutta prosenttia. Pääoman takaisinperintää koskeva kanne ei todellakaan perustuisi lainattuun rahaan; sillä jos Sempronius olisi joko menettänyt rahat ilman vilpillistä mielivaltaa tai pitänyt ne työttömänä, on sanottava, että hän ei olisi lainkaan vastuussa tällä perusteella. Sen vuoksi on turvallisempi suunnitelma, että sopimuksen rakentamiseksi myönnetään kanne in factum, varsinkin kun lisäksi on sovittu, että jos verojen määrä ylittää koron, se vähennetään pääomasta, mikä ylittää lain määräykset ja lainattua rahaa koskevan sopimuksen ehdot.

25. Marcianus, Säännöt, kirja III.

Jos joku antaa käsityöläisorjansa palvelut toiselle vastineeksi jälkimmäiselle kuuluvan samanlaisen orjan palveluista samaksi ajaksi, asia voidaan panna vireille actio praescriptis verbis -menettelyllä, aivan kuten siinä tapauksessa, että osapuoli antaa viitan vastineeksi tunikoita vastaan. Tätä ei voida soveltaa myöskään silloin, jos erehdyksessä annetaan palveluksia, jotka eivät kuulu maksettavaksi, sillä niitä ei voida periä takaisin; sillä antaessamme yhden tavaran vastineeksi toisesta teemme kansojen lain mukaisen velvoitteen, mutta jos annetaan jotain, joka ei kuulu maksettavaksi, on joko laillisesti vaadittava palautusta tai palautettava yhtä suuri määrä samaa tavaraa, eikä kummallakaan näistä tavoista voida periä takaisin edellä mainittuja palveluksia.

26. Pomponius, On Sabinus, kirja XXI.

Jos annoin sinulle joitakin kuppeja sillä edellytyksellä, että palautat ne minulle, käyttölainaa koskeva kanne on aiheellinen. Jos kuitenkin annoin ne sinulle sillä ehdolla, että toimittaisit minulle niiden painon hopeana, olipa se mikä tahansa; tämän painon takaisinperimistä on vaadittava sopimuksen rakentamista koskevalla kanteella sekä kanteella, joka koskee hopeaa, joka on samaa hienoainespitoisuutta kuin se, josta kupit koostuivat. Mutta jos oli sovittu, että palautatte kupit tai niiden painoa vastaavan määrän hopeaa, sovelletaan samaa sääntöä.

Kirja XX

1. Panteista ja kiinnityksistä ja niiden sopimistavasta (..)
2. Missä tapauksissa pantti tai hypoteekki on hiljainen sopimus.
3. Mitä omaisuutta ei voida laillisesti pantata tai hypoteekata.
4. Mitkä velkojat ovat etuoikeutettuja panttaus- tai hypoteekkitapauksissa (..)
5. Pantatun ja kiinnitetyn omaisuuden myynti.
6. Millä tavoin pantattuun tai kiinnitettyyn omaisuuteen kohdistuva panttioikeus vapautuu.

Tit. 1. Panttauksesta ja kiinnityksestä sekä siitä, miten niitä tehdään ja millä sopimuksilla ne tehdään.

1. Papinianus, Opinions, kirja XI.

Yleinen sopimus omaisuuden panttaamisesta, myös sellainen, joka on saatu jälkikäteen, on pätevä. Jos sopimus on kuitenkin tehty toiselle kuuluvasta omaisuudesta, joka ei kuulunut sille, joka sen pantin antoi, mutta jonka omistusoikeuden velallinen on jälkikäteen saanut, velkoja tuskin on oikeutettu oikeudenmukaiseen kanteeseen, jos hän ei ollut tietämätön siitä, että omaisuus kuului jollekin toiselle, vaan omaisuuden säilyttäminen hänen hallussaan on parempi menettelytapa.

(1) Kun orja on annettu pantiksi, velkoja ei voi myydä peculiumiaan, ellei asiasta ole nimenomaisesti tehty sopimusta. Sillä ei ole merkitystä, milloin orja tai hänen isäntänsä on hankkinut peculiumin.

(2) Kun maa-alue annetaan pantiksi ja on nimenomaisesti sovittu, että myös sen sato on pantattu, ja vilpittömässä mielessä toimiva ostaja on kuluttanut kyseisen sadon, häntä ei voida pakottaa palauttamaan sitä takaisin Lex Servian mukaisella kohtuullisuuskanteella; sillä on katsottu, että pantin panttioikeutta ei poisteta usucaptionilla, koska kysymys pantista on erillinen kysymys omistajan aikomuksesta. Tapaus on erilainen kuin viljelmiä koskeva tapaus, koska ne eivät koskaan kuuluneet velalliselle.

(3) Sopimuksessa oli sovittu, että jos velan korkoa ei makseta eräpäivänä, pantatun omaisuuden sato kuitataan korkoa vastaan laillisen rajoissa. Vaikka sopimukseen sisältyi sitä tehtäessä vähemmän tärkeitä seikkoja, katsotaan, että sopimus ei ole mitätön; sillä jos alemmaa korkoa ei maksettaisi sovittuna ajankohtana, osapuolet saattoivat asianmukaisesti sopia maksavansa enemmän kuin laillisen koron.

(4) Kun nainen oli antanut miehelleen maa-alueen, jonka tämä oli pantannut, ja kun nainen avioeron jälkeen sai maa-alueen takaisin hallintaansa ja antoi sen velkojalle pantiksi velan vuoksi, tässä tapauksessa panttaus näyttää olleen asianmukaisesti tehty vain sen rahamäärän osalta, jonka hän oli velkaa miehelleen siitä, että tämä oli parantanut maata; toisin sanoen silloin, kun miehelle oli aiheutunut enemmän kuluja kuin sen sadon arvo, jonka hän oli ottanut maalta; sillä naisen katsotaan hoitaneen vain omia liiketoimiaan kyseiseen määrään asti eikä hän ollut sitoutunut hoitamaan toisen liiketoimia.

2. Sama, Opinions, kirja III.

Kun takaaja, jolle on annettu pantteja tai kiinnityksiä sen jälkeen, kun hän on maksanut velan lainatusta rahasta, ryhtyy valtakirjalla toimiin velallista vastaan tai nostaa kanteen velkojaa vastaan sillä perusteella, että hän on tämän velkoja; jos hän on syyllistynyt huolimattomuuteen panttien suhteen, tämä on otettava huomioon. Hän ei kuitenkaan voi nostaa kannetta velallista vastaan suoralla panttauskanteella.

3. Sama, Kysymykset, XX kirja.

Kun velallinen, joka nosti kanteen omaisuudestaan, hävisi juttunsa, koska hän ei osoittanut, että omaisuus kuului hänelle; serviisikanteen saa myös velkoja, jos hän osoittaa, että tämä koski kaikkia henkilökohtaisen omaisuuden lainoja, joissa palautus tapahtui spesioina, muutoin kyseessä oli myynti. Omaisuus oli velallisen hallussa silloin, kun panttaussopimus tehtiin. Jos velallinen, joka vaati omaisuutta, on kuitenkin hävinnyt, tuomarin, joka toimii puheenjohtajana serviisikanteessa kiinnittämättä huomiota omaisuutta koskevaan päätökseen, on tutkittava, millä perusteella omaisuus oli pantattu. Toisin katsotaan olevan tapauksissa, joissa viitataan testamentteihin ja vapaaherroihin, joissa päätös annetaan sen hyväksi, joka vaati laillista perintöä. Silti velkojaa ei voida verrata kaikilta osin oikealla tavalla perinnönsaajaan, koska perinnönjako ei itse asiassa ole pätevä, ellei testamenttia ole myös päätetty päteväksi; sillä voi käydä niin, että pantti on otettu asianmukaisesti ja siihen liittyvä kanne on nostettu virheellisesti.

(1) Eräs mies, joka nosti kanteen omaisuutensa takaisinsaamiseksi, hävisi epäoikeudenmukaisen päätöksen vuoksi ja antoi sen jälkeen omaisuuden pantiksi. Velkojalla ei voi olla tähän omaisuuteen enempää oikeutta kuin sillä, joka antoi sen pantiksi; sen vuoksi hänellä on esteenä poikkeuseruste, jonka mukaan asia on jo ratkaistu, vaikka se, joka on voittanut asian, ei missään tapauksessa voi nostaa kannetta saadakseen takaisin sen, mikä ei ole hänen omaisuuttaan, sillä tässä tapauksessa ei ole otettava huomioon sitä, mitä hänellä ei ole ollut, vaan se, mikä oikeus velallisella olisi pantattuun omaisuuteen.

4. Gaius, On the Hypothecary Formula.

Hypoteekki tehdään epävirallisella sopimuksella, jossa osapuoli suostuu siihen, että hänen omaisuuttaan rasitetaan kiinnityksellä jonkin velvoitteen vuoksi. Sillä ei ole merkitystä, millä tavoin sopimus on ilmaistu, kuten on asianosaisten suostumuksella tehdyissä velvoitteissa; ja näin ollen, jos ilman kirjallista asiakirjaa on sovittu, että omaisuus kiinnitetään ja tämä voidaan todistaa, omaisuus on sidottu sopimuksen mukaisessa laajuudessa. Asiakirjat laaditaan näihin asioihin viitaten, jotta osapuolten aikomus olisi helpommin todettavissa, ja se, mistä on sovittu, on pätevä ilman niitä, jos se voidaan todistaa, aivan kuten avioliitto on pätevä, vaikka siitä ei ole kirjallisia todisteita.

5. Marcianus, On the Hypothecary Formula.

On muistettava, että omaisuutta voidaan pantata kaikenlaisten velvoitteiden perusteella, kun kyseessä on rahan lainaaminen, myötäjäisten antaminen, ostaminen tai myyminen, vuokrasopimus ja vuokraaminen tai toimeksianto; myös silloin, kun velvoite on ehdoton, tai kun se on voimassa tietyn ajan, tai kun se on asetettu jollakin ehdolla, tai kun se on otettu sopimuksen nojalla tai nykyisen tai aiemmin sovitun velkaantumisen vakuudeksi. Omaisuutta voidaan myös pantata myöhemmin solmittavan velvoitteen perusteella, ja se voidaan tehdä paitsi koko rahasumman myös vain osan siitä maksamisen vakuudeksi, ja sitä voidaan käyttää myös siviili- tai praetorianvelvoitteissa sekä pelkästään luonnollisissa velvoitteissa. Ehdolliseen velvoitteeseen liittyvä panttaus ei kuitenkaan ole sitova, ellei ehtoa noudateta.

(1) Panttauksen ja kiinnityksen välinen ero on vain sanoissa.

(2) Osapuoli voi pantata omaisuutta paitsi omaa, myös toisen sitoumusta varten. 6. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXXIII.

Yleisvelvoitteeseen, joka koskee kaikkea omaisuutta, joka osapuolella nyt on tai saattaa myöhemmin olla, ei sisällytetä sellaisia asioita, joita ei todennäköisesti olisi ollut omiaan erityisesti rasittamaan, kuten esimerkiksi kotitaloustavaroita. Myös vaatteet on jätettävä velalliselle, ja orjista ne, joita hän käyttää niin paljon, että on varmaa, ettei hän olisi antanut niitä pantiksi, koska heidän palveluksensa ovat hänelle hyvin tarpeellisia tai hän arvostaa heitä kiintymyksensä vuoksi.

7. Paulus, Ediktistä, kirja LXVIII.

Servian Action ei ole käytettävissä sellaisten esineiden osalta, jotka ovat päivittäisessä käytössä.

(8) Ulpianus, On the Edict, kirja LXXV.

Lopuksi on ratkaistu, että jalkavaimo, luonnolliset lapset ja oppipojat tai muut tämänkaltaiset avustajat eivät kuulu yleisen velvoitteen piiriin.

9. Gaius, On the Provincial Edict, kirja IX.

Tätä sääntöä on noudatettava myös sellaisen omaisuuden osalta, joka kuului velalliselle sopimuksen tekohetkellä. Kaikki se, mitä voidaan ostaa ja myydä, voidaan myös asettaa panttauksen kohteeksi.

10. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXXV.

Jos velallinen panttaa omaisuutensa samanaikaisesti kahdelle henkilölle siten, että se on kokonaan sidottu kumpaankin, molemmat voivat käyttää Servianin kanteen koko summaa vastaan muita henkilöitä. Kun heidän välilleen syntyy riita, omistajan ehto on parempi, ja hänellä on oikeus poikkeukseen: "Sinä voisit saada omaisuuden, jos ei olisi sovittu, että se olisi pantattu myös minulle." Jos kuitenkin osapuolten tarkoituksena oli, että omaisuus olisi rasiitettu kummallekin yhtä paljon, heidän välillään ja kolmansia osapuolia vastaan voidaan nostaa kohtuullisuuskanne, jonka avulla kumpikin voi saada haltuunsa puolet omaisuudesta.

11. Marcianus, On the Hypothecary Formula.

Kun se, jolla on hallussaan valtiolle kuuluvaa omaisuutta, lainaa sitä varten rahaa, hän voi rasittaa omaisuutta.

1. Jos tehdään sopimus siitä, että velkoja voi käyttää sitä, mitä pantattu on, ja joku asettaa maan tai talon haltuunsa, hän voi pitää sen hallussaan pantin sijasta, kunnes rahat on maksettu hänelle; sillä hän voi ottaa voitot korkojen sijasta joko vuokraamalla ne tai keräämällä ne itse tai asuttamalla tiloja. Jos hän siis menettää kiinteistön hallinnan, on tapana nostaa kanne in factum.

2. Heräsi kysymys, voidaanko käyttöoikeus antaa pantiksi tai kiinnitykseksi, jos kiinteistön omistaja suostuu siihen, vai antaako vain se, jolla on oikeus käyttöoikeuteen, suostumuksensa? Papinianus sanoo yhdessätoista mielipidekirjassaan, "että velkojaa on suojeltava, ja jos omistaja haluaa nostaa häntä vastaan kanteen estääkseen häntä käyttämästä käyttöoikeuttaan vastoin hänen suostumustaan, preetori suojelee häntä poikkeusluvalla, jos velkojan ja sen välillä, jolle käyttöoikeus kuului, ei ollut sovittu, että käyttöoikeus oli pantattava; sillä koska preetori suojelee käyttöoikeuden ostajaa, miksi hän ei suojelisi myös velkojaa?". Saman periaatteen mukaan poikkeus voidaan tehdä velallista vastaan.

3. Kaupungin kiinteistöjen servituutteja ei voida antaa pantiksi, eikä niiden panttaamisesta näin ollen voida tehdä sopimusta.

12. Paulus, Ediktistä, kirja LXVIII.

Pomponius sanoo, että olisi katsottava, että voidaan tehdä sopimus polkuoikeuden ja karjan ajo-oikeuden tai veden johtamisoikeuden panttaamisesta sellaisilla ehdoilla, että jos rahaa ei makseta, velkoja voi käyttää näitä palveluksia, jos hänellä on viereistä maata; ja jos rahaa ei makseta tietyn ajan kuluessa, hän voi myydä mainitut palvelukset. Tämä lausunto olisi hyväksyttävä, koska se hyödyttää sopimuspuolia.

13. Marcianus, On the Hypothecary Formula.

Jos lauma on panttioikeudellisesti vastuussa, myös kaikki sen tuleva lisäys on vastuussa. Jos koko lauma kuitenkin uudistuu aiemmin pantattujen kuoleman vuoksi, se on edelleen vastuussa pantattuna.

1. Orja, joka on määrää vapauttaa ehdollisesti, voidaan pantata, vaikka oikeus panttiin vakuudeksi raukeaa heti, kun ehto täyttyy.

2. Koska on katsottu, että panttiomaisuutta voi rasittaa myös velkoja, niin kauan kuin molemmat velat ovat erääntyneet, pantti sitoo toista velkojaa, ja hänelle olisi myönnettävä poikkeus sekä kohtuullinen kanne. Jos omistaja kuitenkin maksaa velan, myös pantti vapautuu. Voidaan kuitenkin epäillä, pitäisikö velkojalle myöntää kohtuullinen kanne sillä perusteella, että rahaa on maksettu. Sillä entä jos velvoite on vapautettu? Se, mitä Pomponius kirjoitti Ediktin seitsemännessä kirjassa, pitää paikkansa, nimittäin se, että jos se, joka antoi omaisuuden pantiksi, on velkaa rahaa, sen jälkeen kun se on peritty, hänen

pitäisi maksaa sillä oma velkojansa. Jos hän kuitenkin oli velkaa jonkin esineen ja luovutti sen, sen pitäisi jäädä pantiksi toiselle velkojalle.

3. Velkoja voi laillisesti vaatia mitä tahansa maan pinnalla olevaa esinettä keneltä tahansa haltijalta, riippumatta siitä, onko sen rasittavuudesta tehty pelkkä epävirallinen sopimus vai onko se luovutettu hallintaan ja myöhemmin menetetty.

4. Vaikka velkoja saisi tuomion velallista vastaan, kiinnitys säilyy edelleen, koska kiinnityskanteella on oma edellytyksensä; toisin sanoen se pysyy voimassa, jos rahaa ei ole maksettu tai vakuutta annettu. Jos nostan kanteen henkilökohtaisesti kanteen vastapuolta vastaan, vaikka hän olisi antanut minulle vakuuden ja hävinnyt kanteensa, hypoteekki pysyy edelleen voimassa. Paljon perustellummin siis, jos kante nostetaan henkilökohtaisesti joko päävelallista tai vakuutta vastaan tai molempia yhdessä vastaan, vaikka tuomio on annettu heitä vastaan, panttaussitoumus on edelleen voimassa. Tästä ilmenee, että velkojaa ei ole tyydytetty, koska hän on saanut oikeuden nostaa kanteen tuomion perusteella.

5. Kun omaisuus on velan perusteella ehdollisesti rasiattu, on katsottava, että kanteen nostaminen ei voi asianmukaisesti tapahtua ennen kuin ehto on täyttynyt, koska sillä välin ei ole mitään velkaa. Mutta kun ehto, josta velka on riippuvainen, toteutuu, jos velka olisi tehty ehdollisena, asianosainen voi silloin nostaa kanteen. Jos velka kuitenkin erääntyy välittömästi ja panttaussopimus on tehty ehdon alaisena ja velkoja on nostanut panttauskanteen ennen ehdon täyttymistä, on tosin totta, että rahaa ei ole maksettu, mutta panttioikeuden vapauttaminen olisi epäoikeudenmukaista. Sen vuoksi olisi tuomioistuimen määräyksestä laadittava velkakirja, jossa määrätään, että jos ehto täyttyy ja rahaa ei makseta, hypoteekkiin pantattu omaisuus on luovutettava, jos se on olemassa.

6. Jos kiinnitys on tehty myös koron vakuudeksi, korko olisi maksettava. Sanomme, että sama sääntö pätee myös sakon osalta.

14. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXXIII.

Heräsi kysymys, olisiko sallittua ryhtyä toimenpiteisiin panttien suhteen, jos maksupäivä ei ole vielä tullut? Mielestäni lupa tähän olisi annettava, koska asianosaisella on siihen intressi. Myös Celsus on samaa mieltä.

1. Niissä tapauksissa, joissa luonnollinen velvoite on olemassa, on vakiintunut, että pantti jää rasiitteeksi.

(15) Gaius, On the Hypothecary Formula.

Omaisuus, joka ei ole vielä olemassa, mutta joka syntyy myöhemmin, voidaan pantata, kuten esimerkiksi puissa olevat hedelmät, orjatarnaisten jälkeläiset, laumojen lisääntyminen ja muut mahdollisesti syntyvät asiat ovat panttavissa. Samaa

sääntöä on noudatettava riippumatta siitä, tekeekö maan omistaja sopimuksen joko sen käyttöoikeudesta tai kaikesta, mitä sillä voi syntyä, vai tekeekö sen, jolla on käyttöoikeus, niin; kuten Julianus totesi.

1. Kun sanotaan, että velkojan on osoitettava, että kyseinen esine kuului velallisen omaisuuteen sopimusta tehtäessä, tämä viittaa nimenomaisesti tehtyyn sopimukseen eikä siihen, jota on tapana lisätä sitoumuksiin joka päivä; nimittäin siihen, että kun tietty omaisuus on nimenomaisesti pantattu, kaikki muu, mikä nyt on velallisen hallussa tai mitä hän voi myöhemmin hankkia, on vastuussa; aivan kuten jos mainittu omaisuus olisi nimenomaisesti rasiitettu.

2. Kun osapuolet, jotka ovat jo rasiittaneet omaisuutensa, sitoutuvat myös toiseen velkojaan, on tavallista, että ne, jotka ovat jo rasiittaneet omaisuutensa useaan kertaan, määrittelevät, että omaisuus ei ole rasiitettu kenellekään muulle kuin esimerkiksi Lucius Titiukselle, ja että se on vastuussa siinä määrin, että rasiitus ylittää aikaisemman velvoitteen, joten se on pantattu ylimenevän määrän tai koko määrän verran, kun omaisuus vapautetaan ensimmäisen velan panttioikeudesta. Tässä tapauksessa olisi harkittava, onko omaisuus näin ollen rasiitettu, jos tällainen sopimus on tehty, vai onko vain sovittu, että vain ylijäämä on kiinnitettävä. On oletettavaa, että koko omaisuus sisältyy sopimukseen sen jälkeen, kun ensimmäinen velkoja on vapauttanut sen. Eikö osa siitä ole edelleen rasiitteena? Ensin esitetty kanta on parempi.

(16) Marcianus, On the Hypothecary Formula.

Jos maa, joka on pantattu, lisääntyy jälkikäteen alluviaalisella kerrostumalla, se on kokonaisuudessaan vastuussa.

1. Jos omaisuus on pantattu omistajan tietämättä ja tämä jälkikäteen ratifioi kaupan, on katsottava, että sillä, mitä hän ratifioi, oli tarkoitus olla taannehtiva vaikutus sopimuksen tekohetkeen; mutta vain niiden tahto otetaan huomioon, joilla on oikeus pantata omaisuus.

2. Jos omaisuus pantataan ja sen muoto muuttuu jälkikäteen, panttauskanne on edelleen mahdollinen; aivan kuten silloin, kun talo pantataan ja sen tontti muuttuu jälkikäteen puutarhaksi. Samaa sääntöä sovelletaan, kun sopimus on tehty tyhjäksi jääneestä tontista, ja sille rakennetaan myöhemmin talo, tai kun viiniköynnökset on istutettu maalle, jolla ei ollut viiniköynnöksiä silloin, kun se pantattiin.

3. Kun panttioikeuden takaisinperintää koskeva kanne nostetaan, kysytään, onko se, jota vastaan kanne nostetaan, kanteen kohteena olevan omaisuuden haltija. Sillä jos hänellä ei ole sitä hallussaan eikä hän ole syyllistynyt petokseen välttääkseen sen hallussapitoa, hänet on vapautettava syytteestä. Jos hänellä kuitenkin on hallussaan ja hän joko maksaa velan tai luovuttaa omaisuuden, hänet on myös vapautettava, mutta jos hän ei tee kumpaakaan näistä teoista, tuomio on annettava häntä vastaan. Jos hän on halukas luovuttamaan omaisuuden, mutta ei voi tehdä sitä, koska se ei ole käsillä tai se on kaukana tai maakunnassa, on tapana asettaa vakuus, sillä jos asianosainen antaa vakuuden omaisuuden luovuttamisesta, hänet

vapautetaan. Mutta jos hän on lakannut hallitsemasta omaisuutta petoksen vuoksi ja vaikka hän ei kaikin keinoin ole kyennyt luovuttamaan omaisuutta, häntä vastaan on annettava tuomio siitä määrästä, jonka kantaja vannoo oikeudessa, kuten muissakin reaalikanteissa; sillä jos häntä vastaan annetaan tuomio maksettavasta määrästä, mitä hyötyä olisi reaalikanteesta, kun hän voisi saada saman määrän takaisin nostamalla henkilökohtaisen kanteen?

4. Tuomarin olisi joskus tehtävä päätös suhteessa voittoihin, jotka henkilö on saanut kanteen kohteena olevasta omaisuudesta, ja annettava tuomio häntä vastaan voitoista siitä lähtien, kun asia liitettiin. Mutta entä jos maa on arvoltaan pienempi kuin velka? Silloin hän ei voisi tehdä päätöstä aiemmin saatujen voittojen perusteella, elleivät ne olisi edelleen olemassa ja ellei omaisuus riittäisi saatavan tyydyttämiseen.

5. Esitetään kysymys: "Miten velkoja voi saada itselleen hypoteekkiin kiinnitetyn omaisuuden, joka on tuomittu hänelle tuomioistuimen päätöksellä?". Hän ei voi nostaa kanteen sen omistusoikeuden takaisinsaamiseksi, mutta hän voi nostaa hypoteekikanteen; ja jos haltija vastustaa häntä sillä perusteella, että asia on jo ratkaistu, hän voi vastata, että "tuo päätös on minulle suotuista".

6. Jos velallista vastaan on annettu tuomio suuremmasta summasta kuin pääoma ja korot yhteensä, koska hän kieltäytyi luovuttamasta panttioikeutta; ja jos hän maksaa vain velan määrän, vapautetaanko panttioikeus? En hyväksy tätä, sikäli kuin se liittyy lain hienovaraisuuteen ja mielipiteen auktoriteettiin; sillä koko velvoite näyttää siirtyvän päätökseen, ja näin ollen raha on maksettava; mutta mielestäni on oikeudenmukaisempaa, että panttaus vapautetaan, jos asianosainen maksaa vain sen summan, jonka hän on tosiasiallisesti velkaa.

7. Toisen omaisuutta voidaan laillisesti pantata sillä ehdolla, että siitä tulee velallisen omaisuutta.

8. Kun kaksi velkojaa tekee sopimuksen hypoteekatusta omaisuudesta, herää kysymys, missä määrin kummallakin on panttioikeus siihen; onko se koko velan määrä vai yhtä suuri osa kuin toisella? Parempi näkemys on, että kummallakin on panttioikeus velan määrään. Mutta miten kävisi, jos molemmat nostaisivat kanteen haltijaa vastaan; rasitetaanko omaisuutta kummallekin kuuluvasta summasta vai koko summasta, ikään kuin se olisi sidottu kummallekin koko summasta? On katsottava, että he voivat nostaa kanteen vain osasta, jos omaisuus on pantattu erikseen molemmille samana päivänä. Jos kuitenkin oli sovittu, että se olisi kiinnitetty molemmille samaan aikaan, kumpikin voi laillisesti nostaa kanteen koko omaisuuden osalta; muussa tapauksessa kumpikin voi nostaa kanteen vain osuutensa osalta.

9. Pantin tai panttauksen voi tehdä seuraavasti: "Jos velkaa ei makseta tietyn ajan kuluessa, velkoja voi pitää omaisuuden hallussaan ostajan oikeudella, ja tällöin on arvioitava sen arvo oikeudenmukaisen hinnan mukaan". Tässä tapauksessa kauppaa pidetään eräänlaisena ehdollisena myyntinä. Jumalalliset Severus ja Antoninus totesivat tämän eräässä reskriptissä.

(17) Ulpianus, On the Edict, kirja XV.

Oikeus käyttää panttioikeuttaan antaa velkojalle esineoikeudellisen kanteen.

18. Paulus, On the Edict, kirja XIX.

Jos saan omaisuutta pantiksi joltakulta, joka voi käyttää Publician-kannetta, koska hänellä ei ole siihen omistusoikeutta, preetori suojelee minua Servian-kanteella samassa määrin kuin hän suojelee velallista Publician-kanteella.

19. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXI.

Jos osapuoli saa pantiksi useita esineitä, hänen ei ole pakko luovuttaa yhtä niistä, ellei hän saa koko hänelle kuuluvaa summaa.

20. Sama, Ediktistä, kirja LXIII.

Kun on sovittu, että osapuoli, joka on lainannut rahaa talon korjausta varten, saa vuokrasta pantiksi lainatut rahat, hänellä on myös oikeus oikeudenmukaiseen kanteeseen vuokralaisia vastaan; aivan kuten silloin, kun on kyse vakuudesta, jonka velallinen on antanut velkojalle pantiksi.

21. Sama, Ediktistä, kirja LXXIII.

Jos vuokralaisen ja minun asiamieheni välillä tehdään sopimus panttauksesta, ja minä vahvistan sopimuksen tai määrään sen tehtäväksi, katsotaan, että se on tehty vuokralaisen ja minun välilläni.

1. Jos velallinen ostaa hyvässä uskossa orjan joltakulta, joka ei ole hänen isäntänsä, ja panttaa sen ja pitää sen hallussaan, on olemassa peruste serviisikanteelle; ja jos velkoja ryhtyy toimiin häntä vastaan, hän voi vastata poikkeukseen vastaamalla petokseen. Tämä oli Julianuksen kanta, ja se on perusteltu.

2. Minkä tahansa muun vahingossa syntyvän edun tai haitan, joka liittyy panttiin, on oltava velallisen nauttima tai kärsimä.

3. Jos pantattua omaisuutta ei palauteta, vahingonkorvaus on määrättävä oikeudessa hallussapitäjää vastaan; mutta on selvää, että summa ei ole sama, jos menettely on aloitettu velallista vastaan, kuin jos se on aloitettu jotakin muuta hallussapitäjää vastaan; Velkoja ei nimittäin voi velallisen osalta periä enempää kuin velallinen on velkaa, koska hänellä ei ole suurempaa

etua, mutta muilta haltijoilta hän voi periä velan määrän ylittävän panttivelkakirjan arvon, ja hänen on palautettava se velalliselle, jos häntä vastaan nostetaan panttivelkakirjaa koskeva kanne.

22. Modestinus, Erimielisyyksiä, VII kirja.

Jos joku tietämättäni panttaa omaisuuteni velkojalleen Titiukselle, ja minusta tulee Titiuksen perillinen, pantti, joka ei tosin aluksi ollut pätevä, ei heti muutu sellaiseksi, vaan velkojalle myönnetään oikeudenmukainen panttauskanne.

(23) Sama, Säännöt, kirja III.

Velkoja voi laillisesti vuokrata maata, joka on pantattu hänelle pantiksi.

1. Panttaussitoumus voidaan laillisesti sopia myös poissaolevien osapuolten välillä.

24. Sama, Säännöt, kirja V.

Jos jotakuta kielletään ostamasta omaisuutta tietyissä rajoissa, häntä ei ole kielletty vastaanottamasta tällaista omaisuutta pantiksi.

25. Sama, Opinions, kirja VIII.

Jos panttaussopimus on mitätön tai arvoton, velkojalla ei ole mitään perustetta pidättää panttausta, ei edes silloin, kun tämän omaisuus kuuluu valtiovarainministeriölle.

26. Sama, Opinions, kirja IV.

Takaaja sai tuomioistuimelta luvan siihen, että ennen kuin hän maksoi velan, hän saattoi saada pantit haltuunsa edellyttäen, että hän tyydytti velkojat. Hän ei tyydyttänyt heitä, ja silloin velallisen perillinen tarjoutui maksamaan velkojille. Kysyin, voidaanko takaaja pakottaa palauttamaan pantit, ja Modestinus vastasi, että hänet voidaan pakottaa siihen.

1. Eräs isä sai helposti suostuteltua vapautetun poikansa Seiuksen, joka oli lainannut Septiciukselta rahasumman, kirjoittamaan omin käsin velkakirjaa, koska hän itse ei siihen tuolloin kyennyt, antaakseen velkojalleen pantiksi mainitsemalleen pojalle kuuluvan talon. Heräsi kysymys, voiko Seius laillisesti pitää tämän talon hallussaan muun omaisuutensa kanssa, koska hän oli luopunut isänsä omaisuudesta, ja voiko siihen puuttua ainoastaan siitä syystä, että hän oli kirjoittanut mainitun asiakirjan omin käsin isänsä määräyksestä, koska hän ei ollut antanut suostumustaan isälleen omalla

sinetillään tai millään muulla kirjallisella ilmoituksella. Modestinus vastasi, että kun Seius kirjoitti omin käsin, että hänen talonsa pantataan, oli selvää, että hän antoi suostumuksensa velvoitteeseen.

2. Lucius Titius kiinnitti tiettyjä maita ja niihin liittyviä orjia. Hänen perillisensä jakoivat maat keskenään ja korvasivat kuolleet orjat muilla orjilla. Tämän jälkeen velkoja myi maa-alueet yhdessä orjien kanssa, ja heräsi kysymys, voiko ostaja asianmukaisesti nostaa kanteen vastikään maa-alueille sijoitettujen orjien takaisinsaamiseksi. Modestinus vastasi, että jos orjat eivät olleet itse pantattuja eivätkä rasiuttujen naisorjien jälkeläisiä, ne eivät missään tapauksessa olleet velkojan sidottuja.

(27) Marcellus, Digest, kirja V.

Eräs mies antoi orjan pantiksi, pani hänet sitten kahleisiin jonkin vähäpätöisen rikkomuksen vuoksi ja vapautti hänet sen jälkeen; ja koska velallinen ei maksanut velkaa, velkoja myi orjan halvemmalla kuin mitä se oli pantattuna arvoinen. Voiko velkoja nostaa kanteen velallista vastaan sen vuoksi, että lainasta nostettu kanne ei ollut riittävä, jotta velkoja olisi voinut periä vajeen takaisin? Entä jos velallinen olisi tappanut tai sokeuttanut orjan? Jos hän olisi tappanut orjan, hän olisi velvollinen tuomitsemaan hänet oikeuteen, mutta jos hän olisi sokaissut hänet, meidän olisi hyväksyttävä kanne velkojan koron suuruisen vahingonkorvauksen vuoksi, koska vammauttamalla tai vangitsemalla orjan velallinen oli alentanut panttilainan arvoa. Oletetaan, että lainan perusteella ei voida nostaa kannetta, koska asia on menetetty. En usko, että asia ei ole preetorin huomion ja avun arvoinen. Ulpianus sanoo eräässä huomautuksessa, että jos velallinen laittoi orjan kahleisiin vahingoittaakseen velkojaa, hän on vastuussa; mutta jos hän teki niin, koska hän ansaitsi rangaistuksen, hän ei ole vastuussa.

28. Paulus, Kysymyksiä, kirja III.

Kun isän valvonnassa olevalle pojalle jätettiin perintö tietyin ehdoin, isä sai perilliseltä oman omaisuutensa pantiksi. Kun isä on kuollut tai poika on vapautunut ja kun perinnön perustana ollut ehto on täyttynyt, perinnöstä tulee pojalle kuuluva. Isä ei voinut laillisesti nostaa kannetta panttioikeuden takaisinperimiseksi, eikä poika, joka oli nyt aloittanut menettelyn tätä varten, voinut sitä tehdä; hänellä ei myöskään voinut olla mitään oikeutta panttioikeuteen, joka oli hankittu edeltävänä aikana; aivan kuten on todettu takaajan tapauksessa.

29. Sama, Opinions, kirja V.

Paulus oli sitä mieltä, että yleinen sopimus, joka kattoi velallisen koko omaisuuden, riitti vakuusvelvoitteen perustamiseen; mutta sellaista omaisuutta, joka ei sisältynyt vainajan omaisuuteen, vaan jonka perillinen oli myöhemmin hankkinut jollakin muulla tavalla, ei voitu periä takaisin perittävän velkojan kanteessa.

1. Kun naispuoliset orjat on pantattu, myös heidän syntyneet lapsensa katsotaan rasitetuiksi. Kuitenkin se, mitä olemme todenneet siitä, että heidän lapsensa ovat vastuussa, riippumatta siitä, onko heistä tehty nimenomainen sopimus vai ei, pätee vain silloin, kun heidän omistusoikeutensa siirtyy rasittajalle tai hänen perilliselleen. Jos lapset ovat kuitenkin syntyneet silloin, kun naispuoliset orjat olivat toisen isännän hallussa, he eivät ole panttauksen perusteella vastuussa.

2. Pantiksi annettu talo poltettiin; Lucius Titius osti tontin, jolla se oli sijainnut, ja pystytti siihen rakennuksen. Heräsi kysymys, mitä pantille tapahtui? Paulus vastasi, että oikeus panttiin säilyi edelleen, ja sen vuoksi katsottiin, että maa-alueen oikeus seurasi käyttöoikeutta; toisin sanoen siltä osin kuin oli kyse panttioikeudesta; mutta vilpittömässä mielessä omistavia ei pakoteta luovuttamaan taloa, ellei rakentaja saisi sen rakentamisesta aiheutuneita kuluja siltä osin kuin omaisuus muuttui arvokkaammaksi.

3. Kun orja tekee isäntänsä tieteen ja suostumuksella sopimuksen siitä, että tämän koko omaisuus pantataan, sopimuksen tehnyt orja itse on osa pantattua omaisuutta.

30. Sama, Opinions, kirja VI.

Velkojan myymän pantilla turvatussa saatavan riski on velkojan otettava ostajan vastuulle, jos tämä osoittaa, että omaisuus on tosiasiallisesti rasitettu.

31. Scaevola, Lausunnot, I kirja.

Ehtona, jonka mukaan tietyistä maista oli maksettava vuokraa valtiolle, oli, että jos vuokraa ei tietyn ajan kuluttua makseta, maa palautuu omistajalle. Tämän jälkeen maanomistaja antoi sen pantiksi, ja heräsi kysymys, voitiinko tämä tehdä laillisesti? Vastaus oli, että pantti oli pätevä, kun kyseessä oli rahan maksaminen. Lisäksi kysyttiin, kumman asema oli parempi, kun sekä velallinen että velkoja olivat laiminlyöneet vuokranmaksun, ja tästä syystä oli annettu tuomioistuimen päätös, jonka mukaan maa kuului omistajalle sopimusehtojen mukaisesti. Vastaus oli, että esitettyjen tosiseikkojen mukaan, koska vuokra oli maksettu, omistaja saattoi käyttää etuoikeuttaan, ja oikeus panttiin oli rauennut.

32. Same, Opinions, kirja V.

Velallinen sopi, että kaikki hänen maahansa kuuluva ja kaikki, mitä siihen on lisätty, siihen on sijoitettu, siihen on tuotu, sillä on syntynyt tai siitä on peräisin, olisi rasitettava. Osa mainitusta maasta oli vailla vuokralaisia, ja tästä syystä velallinen antoi sen isännöitsijälleen viljeltäväksi ja toimitti hänelle samalla tähän tarkoitukseen tarvittavat orjat. Herää kysymys, oliko isännöitsijänä toiminut orja Stichus ja muut maan viljelyyn määrätty orjat sekä Stichuksen aliorjat rasitettu. Vastaus oli, että

pantti koski vain niitä, jotka oli tuotu sinne isännän aikomuksesta jäädä sinne pysyvästi, eikä niitä, jotka oli palkattu tilapäisesti.

33. Tryphoninus, Disputations, kirja VIII.

Jos joku lupaa maksaa joko sinulle tai Titiukselle, hän ei voi periä takaisin sitä, mitä hän on maksanut Titiukselle; mutta jos hän on antanut hänelle pantin ja tämä on saanut sen ennen maksua, hän voi periä sen takaisin.

34. Scaevola, Digest, kirja XXVII.

Kun velallinen antoi myymälän pantiksi velkojalleen, heräsi kysymys, oliko kauppa mitätön vai olisiko katsottava, että nimityksen "myymälä" nojalla kaikki siihen sisältyvä omaisuus oli pantattu. Ja jos asianosainen myisi aika ajoin kyseistä kauppatavaraa ja ostaisi muita tavaroita ja sijoittaisi ne kyseiseen myymälään ja sitten kuolisi, voisiko velkoja periä panttauskanteella takaisin kaiken sieltä löytyneen, koska kauppatavaraa oli vaihdettu ja tilalle oli pantattu muita tavaroita? Vastaus oli, että kaikki se, mitä kaupasta löytyi velallisen kuollessa, katsottiin pantatuksi.

(1) Kysyttiin myös, missä tapauksessa oli lähetetty seuraavan kaltainen kirje, nimittäin: "Kun lainasin teiltä viisisataa denaria, pyysin teitä olemaan ottamatta vakuutta vaan hyväksymään minulta panttauksen, sillä tiedätte ehdottomasti ja varmasti, että kauppani ja orjani eivät ole rasitteena kenellekään muulle kuin teille ja että luotatte minuun rehellisenä miehenä." Tämä on siis totta. Syntykö panttauksesta velvoite? Vai onko tällä kirjeellä mitään merkitystä, koska siinä ei ole päivämäärää eikä viittausta konsuliin? Vastaus oli, että koska sopimus panttiin viitaten näyttää tehdyn, pantista johtuva velvoite ei ole mitätön pelkästään siitä syystä, että päiväystä ja konsulin nimeä ei ole merkitty eikä asiakirjaan ole liitetty sinettejä.

(2) Velkoja hyväksyi velalliselta pantiksi kaiken sen omaisuuden, joka hänellä oli tai saattoi myöhemmin olla. Heräsi kysymys, sitooko raha, jonka mainittu velallinen oli lainannut toiselta osapuolelta, koska se sisältyi hänen omaisuuteensa, velkojaa pantiksi? Vastaus oli, että kyllä.

35. Labeo, Epitomien todennäköisyydet, Paulus, I kirja.

Jos talo, jonka teillä on panttaussopimuksen nojalla oikeus myydä, tuhoutuu tulipalossa ja velallinen rakentaa sen jälkeen sen uudelleen, teillä on oikeus uuteen rakennukseen nähden.

Tit. 2. Missä tapauksissa panttioikeutta koskeva panttaussopimus tehdään hiljaisesti.

(1) Papinianus, Opinions, kirja X.

Keisari Marcuksen aikana annetun senaatin asetuksen mukaan talon pantti, joka on annettu velkojalle, joka oli lainannut rahaa rakennuksen korjaamista varten, ulottuu myös siihen, joka omistajan määräyksestä antoi rahat korjauksen tehneelle työmiehelle.

2. Marcianus, On the Hypothecary Formula.

3. Pomponius sanoi Erilaisten otteiden neljännessäkymmenessä kirjassaan, että "kaikki, mitä vuokralainen toi taloon, oli pantattu, ei ainoastaan vuokranmaksun, vaan myös vuokralaisen laiminlyönnin aiheuttaman omaisuuden turmeltumisen varalta, minkä vuoksi omistajalla olisi oikeus nostaa vuokrasopimukseen häntä vastaan".

3. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXXIII.

Neratius on sitä mieltä, että kun varastoa vuokrataan, riippumatta siitä, koskeeko sopimus muita tavaroita vai vain käytössä olevaa tilaa, on olemassa hiljainen sopimus sen suhteen, mitä sinne sijoitetaan, ja että sääntöä sovelletaan myös tässä tapauksessa; mikä on oikein.

4. Neratius, Pergamentit, kirja I.

Käytäntömme on, että mitä tahansa kaupunkitiloille sijoitetaan, katsotaan ikään kuin hiljaisella sopimuksella pantatuksi; maaseututiloilla noudatetaan kuitenkin päinvastaista sääntöä.

(1) Voidaanko epäillä, että tallien, joita ei ole liitetty muihin rakennuksiin, olisi katsottava kuuluvan näihin kartanoihin? Eikä sitä tosiaanakaan voida kyseenalaistaa kaupunkitilojen osalta, koska ne on erotettu muista rakennuksista. Viitaten tällaiseen hiljaiseen panttiin ne eivät kuitenkaan eroa suuresti kaupunkitiloista.

5. Marcianus, Hypoteekkikaavasta.

Pomponius toteaa Erilaisten otteiden kolmannessatoista kirjassa, että jos vuokralainen antaa minulle vastikkeettoman majoituksen talossa, jonka hän on vuokrannut, minun sinne tuomaani henkilökohtaista omaisuutta ei katsota hiljaisesti pantatuksi talon toiselle omistajalle.

1. Hän sanoo myös, että on katsottava, että pantti voidaan tuoda omistajan suostumuksella siten, että se voi olla vastuussa osasta velkaa.

2. Kun joku ryhtyy vakuudeksi ja hänen omaisuutensa on annettu pantiksi sen velallisen toimesta, jonka puolesta hän tuli vastuuseen, ymmärretään varmasti, että tämä vakuuden antamisen teko tarkoittaa, että hän on niin sanoakseni määrännyt omaisuutensa vastaamaan velasta. Jos hänen omaisuutensa kuitenkin pantataan myöhemmin, kun hänestä on tullut takaaja, se ei ole laillisesti rasitteena.

(6) Ulpianus, Ediktistä, kirja LXXIII.

Vaikka kaupunkitilojen tapauksessa on tapana ymmärtää, että on tehty hiljainen sopimus siitä, että taloon tuotu tai sinne sijoitettu omaisuus on vastuussa, aivan kuin siitä olisi tehty nimenomainen sopimus; on varmaa, että tällainen pantti ei vaikuta orjan vapauteen. Pomponius hyväksyy tämän näkemyksen, sillä hän sanoo, että se ei millään tavoin estä manumission toteuttamista, jos pantti vastaa vuokrasta.

7. Pomponius, Erinäisiä otteita, kirja XIII.

Maatiloilla tuotetun sadon katsotaan olevan hiljaisesti pantattu vuokrattujen maiden omistajalle, vaikka asiasta ei olisikaan nimenomaista sopimusta.

1. Tarkastellaan, onko pantattu kaikki, mikä on tuotu tai sijoitettu taloon, vai ainoastaan sellainen omaisuus, joka on tuotu sinne säilytettäväksi. Jälkimmäinen on parempi näkemys.

8. Paulus, Lauseet, kirja II.

Jos velallinen käyttää hänelle lainattua rahaa ilman korkoa, velkoja voi pidättää itselleen kiinnitetyn omaisuuden tuoton lakisääteisen koron verran.

9. Sama, Yövärtion prefektin velvollisuuksista.

On eroa sen omaisuuden välillä, joka on hiljaisesti vastuussa vuokrasta, ja sellaisen omaisuuden välillä, joka on rasiitettu sopimuksella ilmeisen panttauksen perusteella; emme nimittäin voi vapauttaa orjia, jotka on pantattu, mutta voimme vapauttaa talossa asuvia orjia, jotka ovat hiljaisesti vastuussa vuokrasta; edellyttäen, että teemme tämän ennen kuin heidät takavarikoidaan vuokranmaksun laiminlyönnin vuoksi, sillä silloin emme voi vapauttaa orjia, jotka on pidätetty panttauksen

perusteella. Oikeustieteilijä Nerva ansaitsee naurunalaiseksi tekemänsä väitteen, jonka mukaan vuokran vakuudeksi pidätetyt orjat voidaan vapauttaa pelkästään näyttämällä heitä ikkunasta.

10. Scaevola, Digest, kirja VI.

Edunvalvojan perillinen teki sopimuksen holhottavana olleen perillisen kanssa, ja kun tämä oli maksanut suuremman osan velasta, hän antoi lopusta pantiksi. Heräsi kysymys, oliko omaisuus laillisesti rasiitettu alkuperäisen sopimuksen nojalla. Vastaus oli, että esitettyjen tosiseikkojen perusteella se oli rasiitettu.

Tit. 3. Mitä omaisuutta ei voida laillisesti pantata tai kiinnittää.

1. Marcianus, On the Hypothecary Formula.

Holhottava ei voi pantata omaisuutta ilman holhoojansa valtuutusta.

1. Jos isän valvonnassa oleva poika tai orja rasittaa peculiumiinsa kuuluvaa omaisuutta toisen henkilön puolesta, on sanottava, että omaisuus ei ole vastattavissa, vaikka hänellä olisikin peculiuminsa vapaa hallinta, aivan kuten tällaiset henkilöt eivät saa luovuttaa peculiumiaan; sillä kummallakaan heistä ei ole rajoittamatonta omaisuutensa hallintaa. Tähän liittyy kuitenkin tosiseikkakysymys siitä, missä määrin kummallakin heistä näyttää olleen lupa hallita peculiumiaan.

2. Jumalallinen Pius totesi Claudius Saturninukselle osoitetussa rescriptumissa, että mitään omaisuutta, jota osapuoli ei voi ostaa, koska se ei ole kaupan kohde, ei voida ottaa pantiksi. Mutta entä jos joku saisi pantiksi maata, jonka omistusoikeus on riidanalaisena, olisiko hän poikkeuksen nojalla esteellinen? Octavenus oli sitä mieltä, että poikkeus olisi mahdollinen myös panttaustapauksessa. Scaevola sanoo Erilaisten kysymysten kolmannessa kirjassa, että tämä on menettelytapa, koska poikkeus on käytettävissä aina, kun omaisuus, jonka omistusoikeus on riidanalaisena, on irtainta.

2. Gaius, On the Hypothecary Formula.

Jos joku panttaa omaisuutta sellaisen naisen puolesta, joka on ryhtynyt takaajaksi toisen puolesta, tai sellaisen isällisen valvonnan alaisen pojan puolesta, jolle on lainattu rahaa senaatin asetuksen vastaisesti, herää kysymys, onko hänellä oikeus helpotukseen? Siinä tapauksessa, että hän on rasittanut omaa omaisuuttaan naisen puolesta, voidaan helposti sanoa, että

hänellä on oikeus huojennukseen, aivan kuten poikkeus myönnetään tällaisen naisen takaajalle. Jos asianosainen kuitenkin kiinnitti omaisuutensa isän valvonnassa olevan pojan puolesta, on sovellettava samoja sääntöjä, joita sovelletaan pojan takaajiin tällaisissa olosuhteissa.

(3) Paulus, Questions, kirja III.

Aristo kirjoitti Neratius Priscukselle, että vaikka sopimus olisi tehty sellaisen osapuolen kanssa, jolle lainattiin rahaa maksettavaksi toiselle velkojan puolesta, tämä ei saisi panttioikeutta, ellei hän nimenomaisesti suostuisi siihen, että sama omaisuus rasiin hänen puolestaan; sillä toinen velkoja ei saisi saada ensimmäisen velkojan oikeuksia, joka ei itse tehnyt mitään sopimusta panttauksesta; ja tässä tapauksessa ostajan asema tulee paremmaksi. Lopuksi, jos ensimmäinen velkoja teki velallisen kanssa sopimuksen pantin myynnistä ja toinen velkoja laiminlöi saman myyntioikeuden varmistamisen, ei unohtanut vuoksi vaan siksi, että hän ymmärsi, ettei pantti ollut myytävissä; katsotaanpa, siirtyykö ensimmäisen velkojan oikeus toiselle velkojalle niin, että tämä voi myydä pantin. Mielestäni tämä olisi hyväksyttävä, sillä usein käy niin, että henkilö voi vaatia kolmannen osapuolen välityksellä jotain sellaista, johon hänellä ei ole henkilökohtaista oikeutta.

(4) Sama, Opinions, kirja V.

Kun Titius aikoi lainata rahaa Maeviukselta, hän teki sitoumuksen ja ilmoitti tietyn omaisuuden, joka oli annettava pantiksi, ja sitten, kun hän oli myynyt osan mainitusta omaisuudesta, hän sai rahat. Heräsi kysymys, oliko myyty omaisuus velkojan vastuulla? Vastaus oli, että koska velallisella oli vakuuden antamisen jälkeen valta olla vastaanottamatta rahaa, velvoite näytti syntyneen panttiin nähden silloin, kun rahat maksettiin, ja siksi olisi otettava huomioon se omaisuus, joka velallisella oli hallussaan, kun rahat maksettiin.

5. Sama, Sentences, kirja V.

Velkoja, joka tietoisesti ottaa vanhempiensa valvonnassa olevan pojan pantiksi isältään, on tuomittava relegaatioon.

Tit. 4. Mitkä velkojat ovat etuoikeutettuja panttaus- tai kiinnitysasioissa, ja niistä, jotka ovat etuoikeutettuja etuoikeutettuihin velkojiin nähden.

1. Papinianus, Kysymykset, VIII kirja.

Eräs mies, joka lupasi naiselle myötäjäiset, otti vastaan pantin tai panttauksen varmistaakseen myötäjäisten palauttamisen itselleen. Maksettuaan osan siitä mies antoi myöhemmin saman omaisuuden pantiksi toiselle osapuolelle, ja sen jälkeen maksettiin loput myötäjäisistä. Panttaukseen liittyen heräsi kysymys. Koska myötäjäiset luvannut osapuoli on velvollinen maksamaan koko summan lupauksensa perusteella, ei maksuaikoja tulisi ottaa huomioon, vaan se, milloin velvoite on tehty. Ei voida oikein sanoa, että asianosaisen vallassa olisi olla maksamatta loput rahasummasta, koska näissä olosuhteissa nainen ei näyttäisi olevan lahjoitettu.

1. Sen, joka saa pantiksi, tapaus on erilainen, kun tämä tehdään velan maksamisen turvaamiseksi tietyn ajan kuluessa; esimerkiksi silloin, kun omaisuus on pantattu toiselle ennen kuin rahat on maksettu.

2. Sama, Opinions, kirja III.

Se, joka on yleisesti ottaen saanut velallisen omaisuuden pantiksi, on paremmassa asemassa kuin se, jolle velallisen omaisuuteen kuuluva maa-alue on myöhemmin pantattu. Jos kuitenkin ensimmäisen velkojan kanssa on sovittu, että muu omaisuus on panttioikeudellisesti vastuussa vain silloin, kun hänen oikeutensa siihen, jonka hän on hyväksynyt yleisen panttauksen nojalla, ei riitä velan vakuudeksi, ja jos toinen sopimus ei toteudu, toisen velkojan katsotaan olevan yksinomainen eikä etuoikeutettu velkoja myöhemmin annetun pantin osalta.

3. Sama, Opinions, kirja XI.

Kun velkoja sai pantteja, jotka myös toinen velkoja oli saanut toisen sopimuksen ehtojen mukaisesti, ja kun sen jälkeen, kun sopimus oli uusittu, hän lisäsi entisiin pantteihin muita pantteja, katsottiin, että etuoikeus säilyi ensimmäisellä velkojalla, koska hän oli käytännössä saanut sijaantulon itseensä nähden.

1. Kun Titiukselle oli maksettava maa-alue toimeksiannon perusteella ja se, jonka lukuun liiketoimi oli tehty, pantasi sen ennen kuin sen hallinta oli luovutettu hänelle, ja kun hän sen luovutuksen jälkeen pantasi saman maa-alueen uudelleen toiselle osapuolelle, ensimmäisen velkojan asema näyttää olevan etusijalla, jos toinen velkoja ei ole maksanut maan hintaa sille, joka on tehnyt liiketoimen, ja hänen asemaansa pidettäisiin edullisempänä, riippuen hänen maksamastaan summasta ja sille maksetusta korosta, ellei ensimmäinen velkoja tarjoutuisi palauttamaan hänelle rahoja. Jos velallinen kuitenkin maksaisi jostain muusta lähteestä peräisin olevaa rahaa, ensimmäinen velkoja olisi etuoikeutettu.

2. Kun maa-alue oli jaettu tiettyjen rajojen mukaan, kaksi veljestä sopi, että jos toinen heistä ei luovuttaisi jakamatonta osuuttaan maasta, joka oli annettu velkojalle pantiksi, toinen veli saisi myydä puolet veljensä osuudesta, jonka hän oli saanut

jakamalla. Katsoin, että panttaussopimus olisi katsottava tehdyksi, mutta että ensimmäistä velkojaa ei olisi pitänyt suosia toista velkojaa, koska toinen pantti näytti koskevan sitä osaa, jota veli ei voinut rasittaa oman osuutensa lisäksi ilman yhteisomistajansa suostumusta.

4. Pomponius, On Sabinus, kirja XXXV.

Jos velallinen, ennen kuin hän lunastaa panttioikeutensa ensimmäiseltä velkojaltaan, panttaa saman omaisuuden toiselle velkojalle lainattua rahaa vastaan, ja ennen kuin hän maksaa velkansa kummallekaan velkojalle, myy toisen omaisuuden ensimmäiselle velkojalle kuitatakseen velan myydyin omaisuuden hinnalla, on katsottava, että tällä on sama vaikutus kuin jos rahat olisi maksettu ensimmäiselle velkojalle, sillä ei ole eroa sillä, onko hän maksamalla vai kuittaamalla maksanut velan, ja näin ollen jälkimmäisen velkojan asema on parempi.

5. Ulpianus, Disputations, kirja III.

Joskus toisen velkojan asema on parempi kuin ensimmäisen; esimerkiksi silloin, kun toisen velkojan lainaama raha on käytetty itse omaisuuden säilyttämiseen; kuten esimerkiksi silloin, kun laiva oli pantattu ja minä lainasin rahaa sen varustamista tai korjaamista varten.

6. Sama, Ediktistä, kirja LXXIII.

Näin ollen toisen velkojan raha vakuuttaa koko pantin turvallisuuden. Näin on myös silloin, kun rahaa lainataan merimiesten elatusta varten, joita ilman laiva ei voisi turvallisesti saapua määränpäähensä.

1. Lisäksi jos joku on lainannut rahaa itselleen pantattua kauppatavaraa varten joko sen säilyttämiseksi tai kuljetuskustannusten kattamiseksi, hän on etuoikeutettu, vaikka hän olisikin toinen velkoja; sillä kuljetuskustannukset ovat etuoikeutettu panttioikeus.

2. Samaa sääntöä sovelletaan, kun on maksettava varasto- tai maanvuokra tai tavaran kuljetus raskaan karjan avulla, sillä tällaisissa olosuhteissa velkoja on etuoikeutettu.

7. Sama, Disputations, kirja III.

Samaa sääntöä sovelletaan omaisuuteen, joka on ostettu holhoojan rahoilla. Jos siis omaisuus on ostettu kahden holhoojan rahoilla, kummallakin heistä on oikeus panttiin suhteessa ostoon käytettyihin summiin. Jos omaisuutta ei kuitenkaan ole

kokonaan ostettu yhden velkojan rahoilla, kullakin velkojalla on oikeus osallistua, eli ensimmäisellä velkojalla ja sillä, jonka rahoilla omaisuus on ostettu.

1. Jos rasitan sinulle kaiken omaisuuden, jonka saatan myöhemmin hankkia, ja nimenomaisesti panttaan Titiukselle tietyn maa-alueen, edellyttäen, että hankin aikanaan sen omistukseeni, ja myöhemmin hankin sen; Marcellus katsoo, että molemmilla velkojilla on oikeus panttiin. Sillä ei nimittäin ole suurta merkitystä, maksoiko velallinen maan omilla varoillaan vai ei, sillä koska maa ostettiin pantiksi saaduilla rahoilla, omaisuutta ei voida pitää pantattuna pelkästään siksi, että rahat saatiin tällaisesta lähteestä.

(8) Sama, Disputations, kirja VII.

Kun valtio nimenomaisesti ottaa omaisuutta pantiksi, on sanottava, että se on valtiovarainministeriön etuoikeutettu, jos velallisesta tulee sen jälkeen valtiovarainministeriön sitoma; sillä yksityishenkilöt olisivat tällaisessa tapauksessa etuoikeutettuja.

9. Africanus, Questions, kirja VIII.

Eräs mies vuokrasi kylpylän viereiseltä Kalendsilta, ja oli sovittu, että orja Eros olisi vuokranantajan panttina, kunnes vuokra oli maksettu. Vuokralainen antoi saman Eroksen pantiksi toiselle henkilölle ennen heinäkuun Kalendoja lainattua rahaa vastaan. Kun kysyttiin, pitäisikö preetorin suojella vuokranantajaa, kun tämä velkoja nostaisi kanteen Eroksen takaisin saamiseksi, oltiin sitä mieltä, että pitäisi; sillä vaikka orja oli annettu pantiksi aikana, jolloin vuokraa ei ollut maksettavana, koska Eros oli tuolloin alkanut olla sellaisessa asemassa, että häneen liittyvää panttioikeutta ei voitu vapauttaa ilman vuokranantajan suostumusta, hänen asemaansa olisi pidettävä parempana.

1. Auktoriteetti menee vielä pidemmälle ja katsoo, että jos rahaa lainataan ehdollisesti, velkojaa olisi suojeltava myöhempää velkojaa vastaan, jos ehto ei ole sellainen, jota ei voida täyttää ilman velallisen suostumusta.

2. Jos perillinen kuitenkin tekee sopimuksen, jossa hän panttaa omaisuutensa ehdollisesti testamentattujen perintöjen perusteella, ja hän myöhemmin panttaa saman omaisuuden, jota on jo rasitettu lainatun rahan perusteella, ja ehto, josta perinnöt ovat riippuvaisia, täyttyy myöhemmin, on katsottu, että tässä tapauksessa on suojattava sitä, jolle pantti ensin annettiin.

3. Titia antoi Titiukselle pantiksi maa-alueen, joka ei kuulunut hänelle, ja antoi sen myöhemmin pantiksi Maeviukselle, ja sen jälkeen, kun hänestä oli tullut omaisuuden omistaja, hän lahjoitti sen miehelleen myötäjäislahjaksi sen jälkeen, kun sen arvo oli arvioitu. Päätettiin, että jos rahat maksettaisiin Titiukselle, Maeviuksella ei olisi tästä syystä parempaa oikeutta panttiin;

sillä kun ensimmäisen velkojan oikeus vapautettiin, toisen velkojan oikeus vahvistettiin, koska omaisuuden todettiin kuuluvan velalliselle. Ehdotetussa tapauksessa aviomies on kuitenkin ostajan asemassa, ja koska omaisuus ei siis ollut naisen omistuksessa silloin, kun se rasiettiin Maeviukselle, eikä silloin, kun maksu suoritettiin Titiukselle, se ei voinut missään vaiheessa olla pätevä pantti Maeviukselle. Tämä pätee kuitenkin vain silloin, kun aviomies otti maan vastaan myötäjälahjana sen jälkeen, kun se oli arvioitu, ja teki sen hyvässä uskossa, toisin sanoen jos hän ei ollut tietoinen siitä, että se oli pantattu Maeviukselle.

10. Ulpianus, Opinions, kirja I.

Jos tuomion julistamisen jälkeen jossakin asiassa pitäisi ottaa pantti jonkun sellaisen henkilön valtuuttamana, joka voi määrätä sen tehtäväksi, sen osapuolen perillinen, jolle pantti annettiin, on etuoikeutettu ajallisen etuoikeuden kautta.

(11) Gaius, On the Hypothecary Formula.

Panttaustapauksessa velkoja, joka ensin lainasi rahaa ja hyväksyi panttauksen, on etuoikeutettu; vaikka velallinen oli aiemmin sopinut toisen kanssa, että jos hän lainaa häneltä rahaa, sama omaisuus sidotaan, vaikka hän myöhemmin saisikin rahat häneltä; sillä vaikka hän oli aiemmin sopinut niin, hän ei ollut velvollinen ottamaan rahaa.

1. Katsotaanpa, sovelletaanko samaa periaatetta silloin, kun sopimus tehdään ehdollisena ja kiinnitys pannaan täytäntöön; ja kun toinen velkoja lainaa ehdoitta ja saa saman kiinnitetyn omaisuuden vakuudeksi, kun kauppa on vielä kesken, ja jos ensimmäisen sopimuksen ehto täyttyy, onko velkoja, joka myöhemmin lainasi rahaa, oikeutettu etuoikeuteen? Pelkään kuitenkin, että tässä tapauksessa on omaksuttava toinen näkemys, sillä kun ehto on kerran täytetty, sillä on sama vaikutus kuin jos mitään ehtoa ei olisi asetettu sopimusta tehtäessä. Tämä on parempi näkemys.

2. Kun vuokralainen sopii, että kaikki, mikä tuodaan tontille tai on peräisin sieltä, on pantattava, ja ennen kuin hän tuo sinne mitään, hän panttaa omaisuutensa toiselle ja tuo sen sitten tontille, sitä velkojaa suositaan, joka ehdottomasti ja nimenomaisesti on saanut panttauksen; siitä syystä, että omaisuus ei ole vastuussa ensimmäisen sopimuksen perusteella vaan sen perusteella, jossa se tuodaan tontille, mikä tehtiin myöhemmässä liiketoimessa.

3. Kun sopimus tehdään myöhemmin syntyvän omaisuuden panttaamisesta, kuten esimerkiksi naispuolisen orjan jälkeläisten osalta, herää kysymys siitä, kuuluiko orja sopimuksen tekohetkellä velallisen omaisuuteen; ja viljelmien osalta, kun on sovittu, että ne ovat pantin alaisia, on myös selvitettävä, kuuluiko maa tai käyttöoikeus velalliselle sopimuksen tekohetkellä.

4. Kun toinen velkoja on valmis maksamaan ensimmäiselle velkojalle sen, mitä hän on hänelle velkaa, katsotaan, onko hänellä oikeus hypoteekikanteeseen, jos ensimmäinen velkoja kieltäytyy ottamasta rahaa vastaan. Katsomme, että ensimmäinen velkoja ei voi nostaa kannetta, koska hän on vastuussa siitä, että rahaa ei ole maksettu.

12. Marcianus, On the Hypothecary Formula.

Jos ensimmäinen velkoja on saanut omaisuutta pantiksi tai se on hänen hallussaan, ja toinen velkoja nostaa kanteen sen saamiseksi hypoteekikanteen avulla, ensimmäinen velkoja voi laillisesti vedota poikkeukseen: "Jos omaisuutta ei ole aiemmin rasiitettu minua pantiksi tai hypoteekiksi. Tai jos vastapuoli hallitsee omaisuutta, ensimmäinen velkoja voi nostaa kanteen omaisuuden saamiseksi takaisin hypoteekikanteen avulla, ja jos häntä vastaan esitetään poikkeus: "Jos ei ollut sovittu, että omaisuutta olisi rasiitettu hänelle", hän voi vastata edellä mainitulla tavalla. Jos toinen velkoja kuitenkin ryhtyy toimiin toista hallussaan olevaa osapuolta vastaan, hän voi tehdä sen laillisesti, ja hypoteekattu omaisuus voidaan tuomita hänelle, mutta siten, että ensimmäinen velkoja voi riistää sen häneltä kanteella.

1. Kun hallussapitäjä on saanut tuomion aiemmin mainitulla tavalla, koska hän ei ole palauttanut pantattua omaisuutta, ja hänet on myös määrätty maksamaan tuomitut vahingonkorvaukset; herää kysymys, onko hän edelleen vastuussa toiselle velkojalle, vaikka rahat on maksettu ensimmäiselle velkojalle? Katson, että tämä mielipide on hyväksyttävä.

2. Kun ensimmäinen velkoja lainasi rahaa ilman vakuutta, ja toinen teki samoin, mutta otti vakuuden, ja sitten ensimmäinen sai saman omaisuuden pantiksi velastaan; ei ole epäilystäkään siitä, että toisella velkojalla on oikeus etuoikeuteen. Jos siis sopimus omaisuuden panttaamisesta ensimmäiselle velkojalle on tehty tietyn ajan kuluessa, hänen saatavansa on epäilemättä etuoikeutettu, vaikka velallinen olisi ennen ajan kulumista tehnyt ehdottoman sopimuksen saman omaisuuden panttaamisesta toiselle velkojalle.

3. Jos sama velkoja lainaa kaksi rahasummaa eri aikoina eli ennen toista velkojaa ja sen jälkeen, hän on etuoikeutettu toiseen velkojaan nähden, ja toisessa tapauksessa hän on kolmas.

4. Jos velallinen panttaa omaisuutta sinulle ja sitten rasittaa saman omaisuuden toiselle velkojalle sinun suostumuksellasi, toinen velkoja on etuoikeutettu. Herää hyvin aiheellisesti kysymys, että jos rahat maksetaan toiselle velkojalle, onko omaisuus edelleen rasiitteena teille? Tässä on kyse tosiseikoista, jotka riippuvat osapuolten aikomuksesta; sillä kun ensimmäinen velkoja on sallinut omaisuuden rasittamisen toiselle velkojalle, kysymys on siitä, onko omaisuus vapautettu kokonaan panttioikeudesta vai pitäisikö noudattaa tavanomaista järjestystä, ja ensimmäisen velkojan olisi tultava toisen velkojan tilalle.

5. Papinianus toteaa yhdessätoista kirjassaan, että jos ensimmäinen velkoja veloitteen uusimisen jälkeen ottaa samat pantit yhdessä toisten kanssa, hän on silloin sijaantulossa itselleen; mutta jos toinen velkoja ei tarjoa hänelle rahaa, hän voi myydä pantin siten, että hän saa vain ensimmäisenä kuluttamansa rahat, ei sitä, mitä hän on myöhemmin lainannut; ja kaikki ensimmäisen lainan ylimenevä määrä, jonka hän saa, hänen on maksettava toiselle velkojalle.

6. On pidettävä mielessä, että vaikka velallinen ei haluaisikaan, omaisuus on vastuussa toiselle velkojalle paitsi hänen omasta velastaan myös ensimmäisen velkojan velasta sekä korosta ja siitä, mitä hän on maksanut ensimmäiselle velkojalle; mutta jos toinen velkoja on maksanut ensimmäiselle velkojalle kuuluvan koron, hän ei saa takaisin omaa korkoaan, sillä hän ei ole hoitanut toisen velkojan liiketoimia, vaan tosiasiaa omansa. Myös Papinianus toteaa tämän kolmannessa mielipidekirjassaan, ja se pitää paikkansa.

7. Jos toinen velkoja on sopinut yksinkertaisesta panttauksesta, hän voi periä pantatun omaisuuden takaisin kaikilta muilta haltijoilta paitsi ensimmäiseltä velkojalta ja siltä, joka ostaa sen häneltä.

8. Eräs mies, joka oli lainannut rahaa Titiukselta, teki tämän kanssa sopimuksen siitä, että hänen maansa joko pantataan tai hypoteekataan hänelle. Tämän jälkeen hän lainasi rahaa Maeviukselta ja sopi tämän kanssa, että jos mainittu maa lakkaa olemasta rasiitteena Titiukselle, se rasiitetaan hänelle. Sitten kolmas osapuoli lainaa velalliselle rahaa sillä ehdolla, että tämä maksaa Titiukselle, ja tekee tämän kanssa sopimuksen, jonka mukaan sama maa-alue on joko pantattu tai kiinnitetty hänelle ja että Titius on hänen sijaantulosopimuksensa. Herää kysymys, onko toinen velkoja asetettava etusijalle kolmanteen velkojaan nähden, joka on sopinut, että kun rahat on maksettu Titiukselle, ehto on täytettävä, ja kolmannen velkojan on syytettävä vain itseään omasta huolimattomuudestaan. Tässä tapauksessa kolmas velkoja olisi asetettava toisen velkojan edelle.

9. Kun kolmas velkoja sallii hänelle pantatun omaisuuden myynnin, jotta tuotto voidaan maksaa ensimmäiselle velkojalle ja jotta hän voi olla ensimmäisen velkojan sijainen muiden panttien osalta; Papinianus sanoo yhdessätoista mielipidekirjassa, että hän on hänen sijaisensa, eikä toisella velkojalla itse asiassa ole muuta oikeutta kuin maksaa ensimmäisen velkojan saatava ja siirtyä hänen tilalleen.

10. Kun omaisuus on pantattu ensimmäiselle velkojalle, mutta sen myynnistä ei ole sovittu mitään, ja myöhemmän velkojan kanssa on tehty sopimus sen myynnistä, on parempi mielipide, että ensimmäisen velkojan saatava on ensisijainen. Panttauksen osalta on nimittäin vakiintuneesti katsottu, että jos ensimmäisen velkojan kanssa on tehty sopimus, vaikka omaisuus luovutettaisiin toiselle velkojalle, ensimmäisellä velkojalla on oikeus etuoikeuteen.

13. Paulus, On Plautius, kirja V.

Myin sinulle talon sillä yhteisymmärryksellä, että ensimmäisen vuoden vuokra kuuluu minulle ja seuraavien vuosien vuokra kuuluu sinulle ja että meidän kummankin oikeus riippuu vuokralaisen antamista panttikirjoista. Nerva ja Proculus katsovat, että ellei panttioikeudet riitä turvaamaan sekä myyjän että ostajan maksettavaksi tulevaa vuokraa, oikeus kaikkiin pantteihin kuuluu ensin minulle, koska missään ei ole selvästi mainittu, jaetaanko summat suhteessa kaikkiin pantteihin, ja jos ensimmäisen vuoden jälkeen jää ylijäämää, se kuuluu sinulle. Paulus sanoo, että tämä on tosiseikkoja koskeva kysymys, mutta on todennäköistä, että osapuolten tarkoituksena oli, että oikeus pantteihin seuraa ensimmäisen eräänntyvän vuokran jälkeen.

14. Sama, On Plautius, kirja XIV.

Jos joku, joka ei ole omistaja, panttaa saman omaisuuden kahdelle eri henkilölle eri aikoina, ensimmäisellä on oikeus etusijalle; jos kuitenkin saamme panttauksen eri osapuolilta, jotka eivät ole omistajia, on sanotun omaisuuden omistajan asema parempi.

15. Sama, Ediktistä, kirja LXVIII.

Toisen maalle pystytetty rakennus voidaan antaa pantiksi, kuitenkin siten, että maan omistajan saatava on etuoikeutettu, jos hän ei ole siirtänyt omistusoikeuttaan.

16. Paulus, Kysymyksiä, kirja III.

Claudius Felix pantti saman maa-alueen kolmelle eri henkilölle, ensin Eutyichianalle, sitten Turbolle ja lopuksi kolmannelle velkojalle. Kolmas velkoja haastoi Eutyichianan oikeuteen, ja hän riiteli oikeuksistaan oikeudessa, mutta hävittyään ei valittanut, kun taas Turbo, joka myös hävisi juttunsa toisen tuomarin edessä, valitti. Heräsi kysymys, pitäisikö kolmannen velkojan, joka oli saanut tuomion ensimmäistä velkojaa vastaan, myös voittaa Turbo, tai jos hänet poistettaisiin oikeudenkäynnistä, pitäisikö Turbon saada etusija kolmanteen velkojaan nähden. On selvää, että kun kolmas velkoja maksaa ensimmäiselle omilla rahoillaan, hän on oikeutettu maksamaan maksamansa summan ensimmäiselle. Eräät viranomaiset katsoivat, että myös tässä tapauksessa kolmannelle velkojalla olisi oltava etuoikeus, mutta tämä ei mielestäni ole lainkaan oikeudenmukaista. Jos nimittäin oletetaan, että ensimmäinen velkoja olisi nostanut kanteen kolmatta vastaan ja että se olisi hävinnyt poikkeuksen avulla tai muulla tavoin, voiko kolmas velkoja, joka oli hävinnyt ensimmäisen velkojan, vedota poikkeukseen sen perusteella, että tuomio on annettu Turboa vastaan, joka oli lainannut rahat toiselle velkojalle? Tai toisaalta, jos sen jälkeen, kun ensimmäinen velkoja oli hävinnyt ensimmäisen velkojan kolmannelle, toinen velkoja saisi kolmannen velkojan eduksi tuomion, voiko hän vedota poikkeukseen ensimmäisen velkojan vastaan annetun tuomion perusteella? Mielestäni ei missään nimessä, ja siksi kolmas velkoja ei saa sijaantulo-oikeutta ensimmäiseen velkojaan nähden, jonka hän voitti, sillä kun asia on ratkaistu kahden osapuolen välillä, se ei voi hyödyttää eikä vahingoittaa kolmatta,

vaan hänen koko oikeutensa säilyy toisen velkojan osalta ennallaan ilman, että ensimmäisestä päätöksestä aiheutuu minkäänlaista vahinkoa.

17. Sama, Opinions, kirja VI.

Kun joku ostaa maata, jonka velallinen on rasittanut toiselle, häntä olisi suojeltava vain siltä osin kuin myyntitulot ovat tulleet ensimmäisen velkojan käsiin.

18. Scaevola, Opinions, kirja I.

Lucius Titius lainasi rahaa korkoa vastaan ja sai siitä pantteja, ja Maevius lainasi rahaa samalle velalliselle samoja pantteja vastaan. Kysyn, eikö Titiusta pitäisi suosia, ei ainoastaan pääoman ja korkojen osalta, jotka kertyivät ennen kuin Maevius antoi lainansa, vaan myös niiden osalta, jotka kertyivät myöhemmin. Vastaus oli, että Lucius Titius oli oikeutettu etuoikeuteen kaiken sen osalta, mikä hänelle oli erääntynyt.

19. Sama, Opinions, kirja V.

Eräs nainen lahjoitti miehelleen maa-alueen, joka oli pantattu myötäjäisiksi, ja testamentilla hän määräsi perillisiksi miehensä ja tämän ja aikaisemman miehensä lapset. Vaikka velkoja olisi voinut nostaa kanteen maksukykyisiä perillisiä vastaan, hänellä oli oikeus turvautua maa-alueeseen. Kysyn, olisiko velallisen pakko luovuttaa hänelle kanneoikeutensa, jos laillinen haltija tarjoaisi hänelle velan määrän. Vastaus on, että se, mitä kysyttiin, ei vaikuta epäoikeudenmukaiselta.

20. Tryphoninus, Disputations, kirja VIII.

Heräsi kysymys, jos sen jälkeen, kun olisit tehnyt sopimuksen jonkun osapuolen kanssa ja ennen kuin olisit lainannut hänelle lisää rahaa, Seius lainaisi samalle velalliselle viisikymmentä aurea, ja velallinen rasittaisi hänelle omaisuuttaan määrällä, joka ylittäisi sen arvon, joka oli pantattu sinulle, ja sen jälkeen sinä lainaisit samalle velkojalle esimerkiksi neljäkymmentä aurea, joka oli sen omaisuuden arvon ylittävä määrä, jonka lainasit alun perin; olisiko panttirahan ylijäämä vastuussa hänelle viidestäkymmenestä aureista vai teille neljästäkymmenestä lainaamastanne aureista? Oletetaan, että Seius oli valmis tarjoamaan sinulle lainaamasi summan. Katsoin, että tuloksena olisi, että Seius olisi etuoikeutettu panttilainan ylijäämän osalta, ja jos hän tarjoaisi ensimmäisenä lainatun summan korkoineen, hän olisi etuoikeutettu ensimmäiseen velkojaan nähden siltä osin kuin on kyse summasta, jonka hän oli myöhemmin lainannut samalle velalliselle.

(21) Scaevola, Digest, kirja XXVII.

Titius pantti Seialle kaiken omaisuuden, jonka hän omisti tai saattoi myöhemmin hankkia, sen vuoksi, että häntä vastaan oli annettu tuomio rahasummasta, jonka hän oli velkaa holhouksensa vuoksi. Sen jälkeen hän lainattuaan rahaa valtiokonttorista hän kiinnitti kaiken omaisuutensa siihen ja maksoi Seialle osan siitä, mikä hänelle kuului, ja lupasi maksaa hänelle loput sen jälkeen, kun hän oli uusinut sitoumuksen; ja kuten aiemminkin, tehtiin panttausta koskeva sopimus. Heräsi kysymys, olisiko Seia asetettava valtiovarainministeriön edelle sekä sen omaisuuden osalta, joka Titiuksella oli ensimmäisen sitoumuksen tekohetkellä, että sen omaisuuden osalta, jonka hän oli hankkinut sen jälkeen, kun mainittu sitoumus oli tehty, kunnes hänen koko velkansa oli maksettu. Vastaus oli, että mikään ei estänyt hänen etuoikeuttaan.

1. Velkoja antoi marmorikauppiaille lainan pantiksi hautakiviä, joiden hinta oli maksettu myyjille velkojien antamista rahoista. Velallinen oli tiettyjen keisarille kuuluvien varastojen vuokralainen, ja koska niiden vuokraa ei ollut maksettu muutamaan vuoteen, sen perinnästä vastaava virkamies ryhtyi myymään hautakiviä. Heräsi kysymys, oliko velkojalla oikeus pitää ne panttilainan perusteella. Vastaus oli, että hänellä oli mainittuihin tosiseikkoihin nähden tämä oikeus.

Tit. 5. Pantatun ja kiinnitetyn omaisuuden myynnistä.

1. Papinianus, Kysymyksiä, kirja XXVI.

Eräs velkoja sai pantiksi tiettyjä maita, ja sen jälkeen toinen velkoja lainasi samalle velalliselle rahaa ja teki sopimuksen, jolla velallisen koko omaisuus pantattiin; sen jälkeen ensimmäinen sai jälkimmäisen tekemään samanlaisen sitoumuksen koko omaisuutensa osalta joko toisen tai saman sopimuksen vakuudeksi. Ennen kuin toinen velkoja sai maksun, ensimmäinen velkoja myi toisen omaisuuden sillä perusteella, että se oli pantattu, ilman että hänellä oli siihen mitään oikeutta; tästä syystä velallista vastaan ei voitu nostaa henkilökohtaista kannetta velkojan hyväksi eikä hänelle voitu myöntää kohtuullista kannetta panttiensa takaisin saamiseksi. Velkojaa vastaan ei myöskään voitaisi nostaa varkauskannetta henkilökohtaisen omaisuuden osalta, koska velkoja toimi kanteen nostamisen yhteydessä omissa nimissään, koska hän oli erehtynyt siitä, mitä järjestystä esineen myynnissä olisi noudatettava; varsinkin kun toinen velkoja ei menettänyt varkauden vuoksi omaisuutta, joka ei koskaan ollut hänen hallussaan. Toinen velkoja ei voi nostaa kannetta tuotannosta, koska ensimmäinen velkoja ei ole hallussapidossa eikä ole toiminut vilpillisesti välttääkseen hallussapidon. Tästä seuraa, että toisen velkojan on haastettava oikeuteen ne, joilla omaisuus on hallussaan.

2. Same, Opinions, kirja II.

Kun takaaja haastettiin oikeuteen, hän sai tuomioistuimelta määräyksen pitää velkojalle pantattua maata hallussaan ostooikeuden nojalla. Toisella velkojalla, joka oli myöhemmin tehnyt sopimuksen samasta pantista, on kuitenkin etuoikeus tarjota rahat, jotka takaaja oli maksanut, sekä sillä välin kertyneet korot; sillä tällainen kauppa, joka tehdään pantatun omaisuuden hallinnan siirtämiseksi, tehdään yleensä lain vaatimusten vuoksi.

3. Sama, Opinions, kirja III.

Kun ensimmäinen velkoja myy pantin sopimuksen ehtojen mukaisesti, on vakiintuneesti katsottu, että toisella velkojalla ei ole oikeutta tarjota rahaa.

1. Jos velallinen kuitenkin myy pantin velkojiaan kuulematta ja maksaa sen hinnan ensimmäiselle velkojalle, toinen velkoja voi tarjota ostajalle ensimmäiselle velkojalle maksetun summan ja sillä välin kertyneen koron; sillä ei ole merkitystä, myykö velallinen pantatun omaisuuden vai panttaako hän sen toisen kerran.

(4) Sama, Opinions, kirja XI.

Jos rahan maksuaikaa pidennetään yhteisymmärryksessä, katsotaan, että on sovittu, että valtuutta myydä pantti ei saa käyttää ennen kuin aika on kulunut umpeen.

5. Marcianus, On the Hypothecary Formula.

Kun toinen velkoja, joka on maksanut ensimmäisen velkojan saatavan, on siirtynyt tähän, hän voi laillisesti myydä pantin maksamiensa ja lainaamiensa rahojen perusteella.

1. Kun toinen velkoja tai takaaja, joka on maksanut velan, vastaanottaa velkaa varten annetut pantit, velallinen voi oikeutetusti tarjota hänelle maksamansa summan, vaikka pantit ovatkin ostooikeudella.

(6) Modestinus, Rules, Book VIII.

Kun toinen velkoja ostaa ensimmäiseltä velkojalta pantin, hänen ei katsota maksaneen hänelle rahaa sen omistusoikeuden saamiseksi, vaan pitävän omaisuutta panttina omaksi edukseen, ja siksi velallinen voi tarjota rahat hänelle.

7. Marcianus, On the Hypothecary Formula.

Kun velkoja myy panttirahan tai maa-alueen, joka on pantattu, sillä ehdolla, että hänellä on oikeus palauttaa rahat ja saada pantti takaisin; voiko hän tehdä näin, jos velallinen on valmis maksamaan rahat? Julianus toteaa Digestin yhdessätoista kirjassa, että pantti näyttää tosiaankin olevan säännönmukaisesti myyty, mutta että velallinen voi nostaa kanteen velkojaa vastaan pakottaakseen tämän luovuttamaan hänelle mahdolliset kanneoikeudet, jotka hänellä saattaa olla. Se, mitä Julianus sanoo panttauksesta, pätee myös hypoteekkiin.

1. On pohdittava, pitäisikö velallisen, jos pantattu omaisuus myydään, saada periä se takaisin maksamalla rahat ostajalle. Jos se on tosiasiallisesti myyty sillä ehdolla, että osto peruuntuu, jos velallinen palauttaa rahat tietyn ajan kuluessa ja jos se maksetaan tämän ajan kuluessa, hän voi saada takaisin pantatun omaisuuden. Mutta jos aika on kulunut eikä asiaa ole sovittu, kauppaa ei voida purkaa, ellei velallinen ole alle kaksikymmentäviisi vuotta vanha tai holhousvastaava tai ole poissa julkisella asialla tai jollei ole olemassa muuta syytä, jonka vuoksi ediktiossa myönnetään helpotusta.

2. Kun velkoja on vaatinut sopimusta, jonka mukaan velallinen ei saa myydä omaisuutta, joka on pantattu tai kiinnitetty, kysytään, mikä on laki ja onko tällainen sopimus mitätön, koska se on tehty vastoin lakia, ja voidaanko omaisuus sen vuoksi myydä. On varmaa, että osapuolten on noudatettava tällaista sopimusta ja että sen vastaisesti tehty myynti on mitätön.

8. Modestinus, Rules, Book IV.

Velkojalla on oikeus myydä mikä tahansa pantti, johon hänellä on haluamansa saaminen, saadakseen sen, mikä hänelle kuuluu.

(9) Paulus, Questions, Book III.

Heräsi kysymys siitä, vapautetaanko velallinen, jos velkoja ei voi saada ostajalta panttihintaa. Katson, että jos velkoja ei olisi millään tavoin syyllinen, velallinen jäisi silti vastuuseen; sillä myynti ei välttämättä vapautta velallista, ellei ostorahaa ole saatu.

1. Lisäksi Pomponius sanoo Toisessa otekirjassaan, että kun pantteja annetaan, on tapana lisätä, että kun pantti myydään ja hinta ei riitä saamisen tyydyttämiseen, velallisen on korvattava vaje, tämä on tarpeetonta, koska tämä tulee voimaan lain nojalla, eikä sitä sen vuoksi pitäisi lisätä.

10. Sama, Opinions, kirja VI.

Vaikka henkilö, joka ostaa omaisuutta panttioikeuden ehdolla, ei voi vedota myyjään, jos häneltä riistetään se paremman omistusoikeuden nojalla; silti maan myyneen velkojan ei pitäisi tulla kuulluksi, jos hän yrittää nostaa kanteen jollakin muulla perusteella samaan omaisuuteen viitaten.

(11) Scaevola, Opinions, kirja I.

Kuolinpesän ositusta varten nimitetty välimies jakoi kuolinpesään kuuluvan omaisuuden jakamisessa kokonaisuutena tietyt saamiset, jotka velalliset olivat velallisena kuolinpesälle erikseen eräänntyneet. Heräsi kysymys, voisiko kukin perillisistä myydä pantatun omaisuuden saadakseen koko kauppahinnan, jos velalliset eivät maksaisi. Vastasin, että hän voisi.

12. Tryphoninus, Disputations, kirja VIII.

Vastauksena Papinianuksen esittämään pyyntöön keisarin rescriptuksessa todettiin, että velkoja voisi ostaa panttiomaisuuden velalliselta, koska se kuuluu edelleen velalliselle.

1. Kun toiselle kuuluva omaisuus on pantattu ja velkoja myy sen, katsotaanpa, vapauttaako velkojan saama hinta velallisen henkilökohtaisesta vastuusta lainatun rahan perusteella. Ja todellakin voitaisiin vastata, että on totta, jos myynti on tehty sillä ehdolla, että hädön varalta ei synny velvollisuutta, koska tällaisissa olosuhteissa maksettu hinta hyödyttää varmasti pikemminkin velallista ja on myös velkojan voiton lähde, jos tämä johtuu jostakin tehdystä sopimuksesta tai velallisen ottamasta velvollisuudesta; velallinen vapautuu kuitenkin vain siltä osin kuin se koskee velkojaa, mutta hän on edelleen vastuussa omaisuuden omistajalle, jos panttioikeutta ei ole vielä menetetty hädön vuoksi, tai hän on hädön jälkeen vastuussa ostajalle oikeudenmukaisessa kanteessa, jolla estetään häntä hyötymästä toisen menetyksestä. Jos esimerkiksi velkoja riistää pantatun omaisuuden haltijaa vastaan menetellessään häneltä suuremman määrän satoa kuin mihin hänellä on oikeus, hänen olisi saatava se takaisin korvauksena siitä, mitä hän on hänelle velkaa. Ja kun velkoja on epäoikeudenmukaisen oikeuden päätöksen vuoksi riistänyt omistajalta omaisuutta, joka ei kuulunut velalliselle, sillä verukkeella, että se oli rasitteena velalliselle, ja kysyttiin, pitäisikö se palauttaa velalliselle, jos saatava maksetaan, meidän Scaevolamme katsoi, että se olisi palautettava. Jos kuitenkin velkoja, joka myi omaisuuden, ei tehnyt sitä niin, että hän olisi täysin varma hinnan pitämisestä, vaan joutuisi tietyissä olosuhteissa palauttamaan sen, niin luulen, että sillä välin ei voida mitään periä takaisin hänen velalliseltaan, vaan että hänen vapautuksensa jäisi odottamaan. Mutta jos velkojaa vastaan nostetaan kanne myyntikanteessa ja hänen on korvattava ostajalle korvaus, hän voi periä velalliselta velan määrän takaisin, koska on ilmeistä, että häntä ei ole vapautettu.

(13) Paulus, Dekretit, kirja I.

Velkoja, joka etuoikeuttaan käyttäen myy panttioikeuden, on velvollinen luovuttamaan oikeutensa; ja jos hänellä on hallussaan panttioikeus, hänen on ehdottomasti luovutettava se.

14. Scaevola, Digest, kirja VI.

Välimiehet, jotka on nimitetty jakamaan kuolinpesä perillisten kesken, kun he olivat jakaneet kuolinpesän omaisuuden, luovuttivat tietyt saamiset, jotka olivat eräänntyneet useille perillisille kuolinpesän osakkaille, suurina erinä erikseen perillisille. Heräsi kysymys: jos perilliselle luovutettua velallisen osuutta ei maksettu, voiko kyseinen perillinen myydä velallisen antaman pantin, jotta hinta voitaisiin lukea saatavan kokonaismäärään. Vastasin, että hän voi tehdä niin.

Tit. 6. Millä tavoin pantattua tai kiinnitettyä omaisuutta koskeva panttioikeus vapautuu.

(1) Papinianus, Opinions, kirja XI.

Poissaolevan velallisen ystävä otti haltuunsa hänen liiketoimintansa ja vapautti omilla rahoillaan pantit ilman, että niitä oli tarjottu myyntiin. Katsottiin, että omistaja oli palautettu entiseen tilaansa, ja sen vuoksi hänen liiketoimensa hoitanut osapuoli ei voi oikeutetusti vaatia, että hänelle myönnetään Lex Servian mukainen praetoriaaninen kanne. Jos hänellä on kuitenkin pantattu omaisuus hallussaan, hän voi suojata itseään poikkeuksella, joka perustuu vilpilliseen mieleen.

1. Kun myyjä myi maa-alueen ja sai sen pantiksi osan kauppasummasta vakuudeksi ja esitti myöhemmin ostajalle lähetetyllä kirjeellä loput kauppahinnasta, myyjän kuoltua, myyjä päätti, että tällä tavoin tehty lahjoitus oli mitätön. Valtiovarainministeriö, joka oli myyjän seuraaja, esiintyi kantajana, mutta sen ei sallittu nostaa kannetta maasta sillä perusteella, että se oli pantattu, koska katsottiin, että panttioikeus siihen oli vapautettu lahjoituksen tehneen tahon testamentilla, koska lain mukaan rahan lahjoitus on mitätön, jos panttioikeuden vapauttamiselle ei ole perusteita.

2. Asianosainen, joka esiintyi toisen poissaolevan asianosaisen puolesta, antoi sitoumuksen siitä, että hän panee tuomion täytäntöön. Koska asian hoitaminen on sittemmin siirtynyt pääasianosaiselle itselleen, hänen puolustukseensa esiintyneen henkilön antamat vakuudet, joilla hän varmisti tuomion täytäntöönpanon, eivät ole vastuussa, eivätkä myöskään heidän antamansa pantit ole vastuussa.

(2) Gaius, Maakuntaediktistä, kirja IX.

Jos velkoja nostaisi kanteen saadakseen haltuunsa pantin hallussapitäjältä serviisikanteen nojalla ja hallussapitäjä saisi oikeudessa omaisuuden arvion ja velallinen nostaisi häntä vastaan kanteen omaisuuden takaisinsaamiseksi; hän ei saa tehdä sitä, ellei hän ensin maksa sitä, mitä velkojalle on velkaa.

3. Ulpianus, Disputations, kirja VIII.

Kun omaisuus on myyty sillä ehdolla, että ellei siitä tehdä parempaa tarjousta, kauppa pysyy voimassa, ja omaisuus luovutetaan, ja ostaja panttaa mainitun omaisuuden ennen kuin paremman hinnan tarjoamisen aika on kulunut, Marcellus sanoo Digestuksen viidennessä kirjassa, että oikeus panttiin lakkaa, jos parempia ehtoja tarjotaan; jos omaisuus kuitenkin myydään sillä ehdolla, että se miellyttää ostajaa, hän ei katso, että oikeus panttiin lakkaa.

4. Sama, Ediktistä, kirja LXXIII.

Kun velallinen, jonka koko omaisuus oli pantattu, palauttaa ostamansa orjan epäkuntoisena; lakkaako serviisikanteen voimassaolo? Parempi mielipide on, että ei, ellei näin ole tehty velkojan suostumuksella.

1. Jos velkoja antaa suostumuksensa pantin myyntiin tai siihen, että velallinen voi vaihtaa omaisuuden, lahjoittaa sen tai antaa sen myötäjälleen, on sanottava, että pantti on vapautettu, ellei hän ole antanut suostumustaan myyntiin tai muuhun lukuun ottamatta pantattua omaisuutta; sillä monilla velkojilla on tapana antaa suostumuksensa tällä varauksella. Jos velkoja kuitenkin itse myy omaisuuden sillä ehdolla, että hän ei vapauta panttioikeutta, ellei hän ole tyytyväinen, on katsottava, että poikkeus ei vaikuta häneen. Mutta jos hän ei anna suostumustaan siihen, että pantti myydään, mutta vahvistaa myynnin sen jälkeen, kun se on tehty, on omaksuttava sama kanta.

2. Erityisen rasitetun omaisuuden myynnin yhteydessä nousee esiin mukava kysymys: onko se pätevä vai pitäisikö kaupan vahingoittaa velkojaa, koska hän on antanut suostumuksensa; esimerkiksi silloin, kun jokin oikeusperiaate estää myynnin. On katsottava, että myynti on pätevä.

5. Marcianus, On the Hypothecary Formula.

Hypoteekin alainen omaisuus vapautuu, jos velkoja joko luopuu oikeudestaan tai suostuu siihen, ettei hän vaadi rahoja; paitsi jos väitetään, että on tehty sopimus siitä, ettei velkaa peritä henkilökohtaisesti velalliselta. Mutta miten on meneteltävä, jos pantattu omaisuus on toisen henkilön hallussa? Jos sopimus kuitenkin johtaa ikuiseseen poikkeukseen, voidaan myös tässä tapauksessa sanoa, että asianosainen on luopunut oikeudestaan pantattuun omaisuuteen.

1. Jos velkoja suostuu olemaan vaatimatta rahaa vuoden kuluessa, sopimuksen katsotaan koskevan myös pantattua omaisuutta.
2. Jos osapuolet sopivat, että hypoteekin sijasta asetetaan vakuus, ja näin tehdään, katsotaan, että velkojan saaminen on tyydytetty ja että panttioikeus kiinnitettyyn omaisuuteen on vapautettu. Tilanne on erilainen, jos velkoja myy oikeutensa saatavaan ja saa rahat, sillä tällöin kaikki velvoitteet säilyvät ennallaan, koska rahat saadaan saatavan hintana eikä maksuna.
3. Velkojan katsotaan tulleen tyydytetyksi, jos on annettu vala ja asianosainen vannoo, ettei omaisuutta ole pantattu.

(6) Ulpianus, Ediktistä, kirja LXXIII.

Pantti vapautuu myös silloin, kun velka on joko maksettu tai velkoja on siihen viitaten tyytyväinen. Lisäksi on todettava, että sama sääntö pätee myös silloin, kun pantti vapautuu ajan kuluessa tai kun velvoite lakkaa millä tahansa tavalla.

1. Jos asianosainen on valmis maksamaan, on perusteltua olettaa, että pantti on vapautettu; mutta tilanne on toinen, jos hän ei ole valmis maksamaan, vaan haluaa tyydyttää velkojansa muulla tavoin. Velallisen kannalta on siis edullista, että velkoja on tyydyttänyt velkojansa, sillä velkojan on syytä itseään, jos hän hyväksyy tyydytyksen maksun sijasta. Sitä ei kuitenkaan voida syyttää, joka kieltäytyy hyväksymästä muuta tyydytystä vaan vaatii maksua.

2. Vakuuden osalta emme hyväksy Atilicinuksen kantaa, joka katsoi, että jos velallinen antaa jollekin vakuuden lainaamastaan rahasta, velallisen on katsottava vapauttaneen pantit.

(7) Gaius, On the Hypothecary Formula.

Jos velkoja suostuu pantatun omaisuuden myyntiin, panttioikeus jälkimmäiseen vapautuu. Tällaisissa tapauksissa ei kuitenkaan pidä ottaa huomioon holhousvangin suostumusta, ellei hän ole antanut sitä läsnä olleen holhoojansa valtuuttamana tai ellei holhooja itse ole antanut suostumustaan; edellyttäen, että tuomari katsoo, että omaisuuden myynnistä saadaan etua tai saatava tyydytetään.

1. Katsotaanpa, voiko yleinen asiamies tai orja, joka hoitaa isäntänsä asioita ja jolle maksu voidaan suorittaa ja joka on nimitetty tätä tarkoitusta varten, antaa suostumuksensa. On katsottava, että hänen suostumuksensa ei riitä, ellei häntä ole nimenomaisesti valtuutettu toimimaan.

2. Jos taas velallisen asiamiehen kanssa on sovittu, että tiettyä omaisuutta ei saa rasittaa, on katsottava, että velallinen voi vedota poikkeukseen petoksen perusteella. Mutta kun tällainen sopimus tehdään hänen orjansa kanssa, hän voi vedota poikkeukseen itse sopimuksen perusteella.

3. Jos osapuolet sopivat, että puolet jakamattomasta pantatusta omaisuudesta luovutetaan, ja kyseessä on tietty omaisuus, voidaan sanoa, että jäljelle jäävää osaa koskeva oikeudenkäynti on aloitettava heti alkuunsa, eikä sitä voida estää poikkeuksella.

4. On katsottava, että kun joku panttaa jakamattoman osuutensa yhteisesti omistetusta omaisuudesta ja kun se jaetaan hänen yhteisomistajansa kanssa, ei rasieta ainoastaan sitä osaa, joka kuuluu sille, joka antoi sen pantiksi, vaan panttioikeus kohdistuu myös puolet kunkin yhteisomistajan osuudesta.

8. Marcianus, On the Hypothecary Formula.

Aivan kuten omaisuus sekä sen käyttöoikeus lakkaavat olemasta, myös pantti- tai hypoteekkioikeus lakkaa samasta syystä.

1. Velkoja voi sopia, että rasiettu omaisuus ei enää ole pantti- tai hypoteekkioikeuden alainen, ja jos tämä sopimus on tehty perillisen kanssa, se hyödyttää näin ollen myös sitä, jolle omaisuus luovutetaan senaatin Trebellin asetuksen ehtojen mukaisesti.

2. Jos velallisen asiamies tekee tällaisen sopimuksen velallisen omaisuudesta, ei mielestäni voida epäillä, että sopimus vahingoittaa velkojaa. Ja myös, jos omissa nimissään toimiva asiamies esiintyy velkojan puolesta ja tekee sopimuksen, hän tekee hypoteekkikanteen pätemättömäksi siinä määrin, että mielestäni voidaan perustellusti katsoa, että tässä tapauksessa poikkeus vahingoittaa päämiehen asiaa.

3. Jos osapuolet sopivat, että jakamaton puolisko kyseisestä omaisuudesta lakkaa olemasta panttioikeudellisena vastuunalaisena ja että mitä tahansa osaa mainitusta maasta vaaditaan kanteessa ketä tahansa haltijaa vastaan, kanne voidaan nostaa vain puolesta.

4. Jos useat saman kiinteistön yhteisomistajat panttaavat jakamattomat osuutensa samasta kiinteistöstä ja velkoja sopii yhden heistä kanssa, että hänen osuuttaan ei pantata, ja hän nostaa myöhemmin kanteen siitä, vaikka se, jonka kanssa hän on tehnyt sopimuksen, omistaisi koko jakamattoman maa-alueen, koska velkoja on tehnyt sopimuksen osasta sitä, häntä ei voida sulkea pois oikeudenkäynnistä koko maa-alueetta vastaan.

5. Tarkastellaan, voiko isän valvonnassa oleva poika tai orja, jolla on peculiuminsa vapaa hallinta, tehdä velallisen kanssa sopimuksen siitä, että pantattu omaisuus vapautetaan, jonka he saivat erityisesti pantattuna. Vai koska he eivät voi luovuttaa peculiumiaan, onko heiltä myös kielletty sopimasta, että heille pantattua omaisuutta ei vapauteta? On katsottava, että he voivat tehdä tällaisen sopimuksen, jos he ovat saaneet siitä vastikkeen, aivan kuin he olisivat myyneet pantatun omaisuuden.
6. Jos pantattu maa myydään velkojan suostumuksella, velkoja ei voi rehellisesti väittää, että hän on edelleen vastuussa velasta, jos myynti toteutetaan; sillä jos myyntiä ei toteuteta, velkoja ei menetä oikeuksiaan vain siksi, että hän on antanut suostumuksensa omaisuuden myyntiin.
7. On tarpeetonta tutkia, myytiinkö erityisesti pantattu maa-alue velkojan suostumuksella, jos velallinen oli tuolloin omaisuuden haltija; paitsi jos saattaa käydä niin, että velallinen myi sen velkojan suostumuksella ja lunasti sen jälkeen vilpittömässä mielessä ostajalta tai joltakulta muulta, jolle omaisuus oli siirtynyt perintöoikeuden nojalla; vaikka velallisesta itsestään olisikin tullut ostajan perijä. Jos rahaa ei kuitenkaan ole maksettu, syntyy epäily vilpillisestä mielentilasta, joka ulottuu nykyhetkeen asti, joten velkojalla on oikeus esittää vastine petoksen perusteella.
8. Tarkastellaan seuraavaa tapausta. Jos velallisena ollut Titius myy velkojansa suostumuksella Maeviukselle pantatun omaisuuden tai jollekin muulle, jolta Maevius sen osti, ja Maeviuksesta tulee sen jälkeen Titiuksen perillinen ja velkoja ryhtyy perimään velkaa häneltä, mikä on laki? Olisi epäoikeudenmukaista, jos velkoja riistäisi omaisuuden ostajalta, koska hän ei ole saanut sitä perintöoikeuden perusteella vaan muulla tavoin. Voidaan kuitenkin sanoa, että koska Titius syyllistyi asiassa vilpilliseen toimintaan estämällä velkojaa perimästä rahoja omistajalta, on erittäin epäoikeudenmukaista, että häntä kiusataan tällä tavoin.
9. Jos Maeviuksen hallussa oleva maa kuitenkin rasiitettaisiin hänen toimestaan jollekin, jonka saatavaa ei vielä ollut tyydytetty, voidaan silloin asianmukaisesti esittää poikkeus sillä perusteella, että omaisuutta ei myyty velkojan suostumuksella; sillä vaikka velallinen syyllistyi vilpilliseen mielenosoitukseen, kun hän jätti maksun suorittamatta, olisi silti suosittava toista velkojaa, joka sai omaisuuden pantiksi.
10. Jos velallinen kuitenkin pyytää velkojaltaan lupaa myydä panttiomaisuuden, jotta hän voisi helpommin maksaa sen hänelle, on turvallisempi suunnitelma pakottaa ostajaehdokas sitoutumaan maksamaan velkojalle myydyn omaisuuden hinnan velan suuruisena.
11. Meidän on ymmärrettävä termi "myynti" yleisessä merkityksessä siten, että jos velkoja sallii velallisen testamentata pantattua omaisuutta, se, mitä hän on antanut, voi olla pätevää; ja tämä on ymmärrettävä siten, että jos testamentti hylätään, pantti pysyy silti voimassa.

12. Jos velallinen myy omaisuutta, mutta ei ole vielä luovuttanut sitä, estetäänkö velkojaa nostamasta kannetta sillä perusteella, että omaisuus kuuluu edelleen velallisen omaisuuteen; vai häviääkö panttioikeus, koska velkoja on velvollinen nostamaan ostokanteen? Jälkimmäinen kanta on parempi. Entä jos myyjä ei ole saanut kauppahintaa eikä ostaja ole valmis maksamaan sitä? Tällöin voidaan sanoa samaa.

13. Jos velkoja kuitenkin salli omaisuuden myynnin, mutta velallinen antoi sen pois; estyykö häneltä poikkeus? Vai onko tässä pikemminkin kyse siitä, että hän on antanut suostumuksensa omaisuuden myyntiin, jotta kauppahinta olisi maksettu, jolloin kaupasta koituisi hänelle etua? Tässä tapauksessa hänen suostumuksensa ei saisi vahingoittaa häntä. Mutta jos hän antoi omaisuuden myötäjäläislahjana, hänen katsotaan aivan oikein myyneen sen avioliittoon liittyvien rasitteiden vuoksi. Toisaalta, jos velkoja on sallinut hänen antaa omaisuuden ja velallinen myy sen, velkoja ei voi nostaa kannettaan, paitsi jos voidaan sanoa, että hän on sallinut lahjan antamisen, koska se, jolle omaisuus annettiin, oli velkojan ystävä.

14. Jos velkoja on antanut suostumuksensa siihen, että omaisuus myydään kymmenellä aureilla, ja velallisen pitäisi myydä se viidellätoista aureilla, on katsottava, että velkojaa ei estetä ajamasta vaatimustaan eteenpäin. Toisaalta ei ole epäilystäkään siitä, että hän myi sen laillisesti, jos hän sai kaupalla enemmän kuin velkoja salli hänen myydä sen hinnalla.

15. Velkojan ei katsota antaneen suostumustaan, jos velallinen myy omaisuuden hänen tietoisuudessaan; sillä hän salli sen vain siksi, että hän tiesi, että hänen oikeutensa panttiin säilyisi kaikissa olosuhteissa. Jos hän kuitenkin allekirjoitti kauppakirjan, hänen katsotaan antaneen suostumuksensa, ellei ole täysin ilmeistä, että häntä on petetty. Tätä sääntöä on noudatettava myös silloin, kun hän on antanut suostumuksensa allekirjoittamatta mitään asiakirjaa.

16. Jos velalliselle on annettu lupa myydä ja hänen perijänsä on myynyt omaisuuden, voi syntyä tosiseikkoja koskeva kysymys siitä, mikä oli velkojan tarkoitus. On todettava, että myynti on tapahtunut asianmukaisesti, sillä tuomioistuimet eivät ota huomioon näitä hienouksia.

17. Jos velallinen, joka on saanut luvan myydä pantattua omaisuutta, lakkaa pitämästä sitä hallussaan ja uusi haltija myy sen, säilyykö oikeus panttiin edelleen, aivan kuin velkoja olisi henkilökohtaisesti antanut luvan velalliselle? Tämä on parempi näkemys, sillä jos velkoja olisi antanut uudelle haltijalle luvan myydä omaisuus eikä olisi antanut sitä velalliselle, joka oli pantannut sen hänelle, on katsottava, että hänellä ei ole poikkeusta.

18. Jos velkoja kuitenkin antaisi suostumuksensa omaisuuden myyntiin vuoden tai kahden vuoden kuluessa ja se myytäisiin tämän jälkeen, velkoja ei menetä oikeuttaan panttiin.

19. Jos velkoja on käyttänyt hyväkseen panttauskannetta ja saanut vahingonkorvauksen hallussapitäjältä ja vaatii sen jälkeen velkaa velalliselta; katson, että hänet voidaan estää poikkeuksella, joka perustuu petokseen.

9. Modestinus, Opinions, kirja IV.

Titius pantasi maa-alueen Semproniukselle ja sen jälkeen Gaius Seiukselle; ja sitten Titius myi saman maa-alueen kokonaisuudessaan mainituille Semproniukselle ja Gaius Seiukselle, joille kummallekin hän oli aiemmin pantannut sen kokonaisuutena. Kysyn, onko panttioikeus lakannut myynnin seurauksena, vai onko molemmille velkojille jäänyt tästä syystä vain osto-oikeus? Modestinus vastasi, että osto-oikeuden nojalla omistusoikeus siirtyy mainituille osapuolille, koska mainittujen tosiseikkojen mukaan molemmat olivat suostuneet myyntiin, mutta heillä ei olisi panttauskannetta toisiaan vastaan.

1. Titius lainasi Seiukselle rahaa maan pantiksi, sillä mainittu maa oli aiemmin rasiotettu valtiolle; toinen velkoja maksoi valtiolle maksettavaksi kuuluvat rahat, mutta Maevius ilmestyi paikalle ja väitti, että maa oli pantattu hänelle ennen kuin se oli rasiotettu valtiolle. Todettiin kuitenkin, että Maevius oli ollut läsnä ja allekirjoittanut Seiuksen valtiolle antaman sitoumuksen, jolla Seius takasi, että maata ei rasiotettu kenellekään muulle. Kysyn, voiko Maevius nostaa kanteen kiinteistön suhteen. Modestinus vastasi, että hän ei missään tapauksessa voinut säilyttää mitään oikeutta kyseiseen panttiin sen jälkeen, kun hän oli suostunut edellä mainittuun kauppaan.

(10) Paulus, Kysymyksiä, kirja III.

Velallinen myi pantin velkojansa suostumuksella, ja sen jälkeen hänen ja ostajan välillä sovittiin, että myynti peruutetaan. Oikeus panttiin säilyi velkojalla ennallaan, sillä aivan kuten entiset oikeudet palautettiin velalliselle, ne palautettiin myös velkojalle. Velkoja ei nimittäin täysin luopunut panttioikeutta koskevasta vaatimuksestaan, vaan ainoastaan siltä osin kuin ostaja piti omaisuuden itsellään eikä palauttanut sitä myyjälle. Näin ollen, jos myyjä vapautetaan oikeudenkäynnin aikana tai jos häntä vastaan annetaan tuomio ostajan osuuden suuruisena, koska hän ei ole luovuttanut omaisuutta, on katsottava, että velkojan oikeus panttiin säilyy ennallaan; näin voi tapahtua, vaikka omaisuutta ei olisi myyty velkojan suostumuksella.

1. Jos velkoja myös myy pantin ja myynti peruutetaan tai kaupan kohteena ollut orja palautetaan epäkuntoisena, omistusoikeus palautuu velalliselle. Sama sääntö pätee kaikissa tapauksissa, joissa annetaan lupa myydä toiselle kuuluvaa omaisuutta, sillä osapuolet eivät saa oikeuksiaan ostajan käsistä pelkästään siksi, että he ovat siirtäneet omistusoikeuden, vaan omaisuus palautuu entiseen tilaansa, kun myynti peruutetaan.

11. Sama, Opinions, kirja IV.

Lucius Titius oli vaimolleen Gaia Seialle velkaa pantiksi tai pantiksi pantattua maata vastaan lainattua rahaa, ja hän antoi vaimonsa kanssa saman maan myötäjälahjaksi Semproniukselle, joka oli menossa naimisiin heidän tyttärensä Seia Septitian kanssa. Lucius Titius oli kuollut, ja hänen tyttärensä Septitia kieltäytyi ottamasta vastaan isänsä omaisuutta, ja kysynkin,

voiko hänen äitinsä vaatia hänelle pantattua omaisuutta? Paulus vastasi, että Gaia Seia katsottiin vapautetuksi velvoitteesta, joka koski pantattua maata, jonka hän oli suostunut siihen, että hänen miehensä antaisi myötäjaisiksi heidän tyttärelleen, kun mainittu omaisuus annettiin kyseisen tyttären puolesta, mutta henkilökohtainen vastuu säilyi edelleen; kannetta ei kuitenkaan voitu nostaa häntä vastaan, joka oli kieltäytynyt ottamasta vastaan isänsä jäämistöä.

12. Sama, Opinions, kirja V.

Paulus esitti mielipiteensä, että kun Sempronius, ensimmäinen velkoja, antoi suostumuksensa siihen, että velallinen rasittaa samaa hänelle pantattua omaisuutta kolmannelle velkojalle, hänen katsotaan luopuneen panttioikeudestaan, mutta kolmas velkoja ei saanut sijaantulo-oikeutta häneen nähden, ja näin ollen toisen velkojan asema parani. Samaa sääntöä olisi noudatettava, kun valtio lainaa rahaa kolmantena velkojana.

1. Jos joku ajaa omaisuuteen kohdistuvaa vaatimustaan panttioikeuden nojalla, on tavallista, että hän ei voi nostaa kannetta pantatun omaisuuden takaisinsaamiseksi, jos haltija tarjoaa hänelle saatavansa määrän; sillä haltijan omistusoikeutta ei pitäisi tutkia, kun kantajan oikeus on sammunut panttioikeuden vapauttamisen myötä.

13. Tryphoninus, Disputations, kirja VIII.

Jos velallinen velkojan antaman valan jälkeen vannoo, että häntä ei veloiteta maksamaan, pantti vapautetaan, koska tällä menettelyllä on sama vaikutus kuin jos velallinen olisi vapautettu oikeudessa vastuusta, sillä jos tuomari on vapauttanut hänet vastuusta, vaikka tämä olisi tehty epäoikeudenmukaisesti, pantti vapautetaan kuitenkin.

(14) Labeo, Later Epitomes by Javolenus, kirja V.

Jos sinun ja vuokralaisesi välillä on sovittu, että kaikki hänen maillesi tuomansa omaisuus katsotaan pantatuksi siihen asti, kunnes vuokra on maksettu sinulle tai olet jollain muulla tavalla tyytyväinen, ja sinä sitten hyväksyt vuokralaiselta vakuuden vuokran maksamisesta, katson, että olet tyytyväinen, ja siksi vuokralaisen maillesi tuomaa henkilökohtaista omaisuutta ei enää rasieta.

15. Scaevola, Digest, kirja VI.

Ensimmäisen velkojan, joka oli saanut vakuudeksi tiettyjä maita, ja toisen velkojan, jolle myös osa maasta oli kiinnitetty, omaisuus siirtyi perintönä samalle henkilölle. Velallinen tarjoutui maksamaan mainitulle perilliselle summan, jonka hän oli lainannut toiselta velkojalta. Katsottiin, että hänen olisi pakko ottaa rahat vastaan, koska hänen oikeutensa ensimmäisen sopimuksen mukaiseen panttiin säilyi ennallaan.

Kirja XXI

1. Aedilien ediktiosta (...)
2. Häädöistä ja kaksinkertaista vahingonkorvausta koskevasta sopimuksesta.
3. Myytyyn ja luovutettuun omaisuuteen perustuvasta poikkeuksesta.

Tit. 1. Aediles-ediktistä ja kanteista, joilla myyjä veloitetaan ottamaan takaisin omaisuus, josta hän on saanut enemmän kuin sen arvo on ollut.

1. Ulpianus, Curuleen aedilien ediktiosta, I kirja.

Labeo toteaa, että Curule Aedilesin ediktiossa viitataan omaisuuden myyntiin, olipa se sitten maata, siirrettäviä esineitä tai itse liikkuvaa omaisuutta.

(1) Aediles sanoo: "Niiden, jotka myyvät orjia, tulisi ilmoittaa ostajille, jos niillä on sairauksia tai vikoja, jos niillä on tapana karata tai vaeltaa tai jos niitä ei ole vapautettu vastuusta vahingoista, joihin ne ovat syyllistyneet. Kaikki nämä asiat on ilmoitettava julkisesti silloin, kun orjat myydään. Jos orja myydään tämän säännöksen vastaisesti tai vastoin sitä, mitä on

sanottu ja luvattu myyntihetkellä, minkä vuoksi voidaan katsoa, että ostajan ja kaikkien asianosaisten on saatava korvaus, hyväksymme kanteen, jolla myyjä veloitetaan ottamaan mainittu orja takaisin. Jos kuitenkin myynnin ja luovutuksen jälkeen kyseisen orjan arvo on alentunut ostajan tai hänen asiamiehensä tekemän orjan teon vuoksi, tai jos naispuolinen orja on saanut lapsen myynnin jälkeen, tai jos myynnin tuloksena syntyneeseen omaisuuteen on tullut lisäystä tai jos ostaja on saanut kyseisestä omaisuudesta voittoa, hänen on palautettava koko omaisuus. Lisäksi jos hän on itse tehnyt lisäyksiä omaisuuteen, hän voi periä ne takaisin myyjältä. Jos orja on syyllistynyt laittomaan tekoon, josta voi seurata kuolemantuomio, jos hän on syyllistynyt johonkin tekoon, joka on kohdistunut jonkun henkeä vastaan, tai jos hänet on tuotu areenalle taistelemaan villieläimiä vastaan, kaikki nämä seikat on mainittava kaupantekohetkellä, sillä näissä tapauksissa hyväksymme kanteen orjan palauttamiseksi. Lisäksi hyväksymme kanteen myös silloin, kun osapuolen osoitetaan myyneen orjan tietoisesti ja vilpillisessä mielessä näiden säännösten vastaisesti."''

(2) Tämän ediktin antamisen syynä oli estää myyjien petokset ja tarjota helpotusta sellaisille ostajille, joita myyjät ovat huijanneet. Meidän on kuitenkin ymmärrettävä, että myyjä on silti vastuussa, vaikka hän olisi ollut tietämätön niistä asioista, joita aediles määräsi noudatettavaksi; ja tämä ei ole epäoikeudenmukaista, sillä myyjä voi helposti hankkia tietoa näistä asioista, eikä ostajan kannalta ole mitään merkitystä sillä, miksi häntä on petetty, johtuuko se myyjän tietämättömyydestä vai oveluudesta.

(3) On muistettava, että tämä asetus ei koske valtiovarainministeriön tekemiä myyntejä.

(4) Kun valtio kuitenkin suorittaa myynnin, tätä ediktiä sovelletaan.

(5) Sitä sovelletaan myös holhoojille kuuluvan omaisuuden myyntiin.

(6) Jos orjan vika tai sairaus on ilmeinen, kuten hyvin usein tapahtuu, jos puutteet ilmenevät tietyistä merkeistä, voidaan sanoa, että tätä ediktiä ei sovelleta. Säännöksillä on ainoastaan estettävä ostajan pettäminen.

(7) On huomattava, että Sabinus määrittelee sairauden olevan jokin ruumiin tila, joka heikentää sen kykyä suoriutua niistä tehtävistä, joita varten luonto on antanut meille ruumiillisen terveyden. Joissakin tapauksissa sairaus vaikuttaa koko ruumiiseen, toisissa vain sen osaan, esimerkiksi kuluttaminen eli kuihtuminen; kuume on koko ruumiin sairaus; sokeus on esimerkiksi osan sairaus, vaikka ihminen voi syntyä tähän tilaan. Vian ja sairauden välillä on suuri ero, kuten jos joku änkyttää, sillä se on pikemminkin kauneusvirhe kuin terveydentila. Luulen, että juuri sen vuoksi, että kaikki epäilykset tästä asiasta poistuisivat, äidit ovat käyttäneet ilmaisua "sama", jotta mitään epäselvyyttä ei jäisi.

(8) Jos siis vika tai sairaus on sellainen, että se haittaa orjan käyttöä ja palveluksia, se on peruste kanteelle, jolla hänet pakotetaan ottamaan takaisin; mutta meidän on muistettava, että mikä tahansa hyvin vähäpätöinen sairaus tai vika ei voi

johtaa siihen, että orjaa pidetään sairaana tai epäkuntoisena. Näin ollen lievä kuumeisuus tai vanha kvartaalikuume, joka on sillä hetkellä häviämässä, tai vähäpätöinen haava ei aiheuta sitä, että myyjän katsotaan syyllistyneen virheeseen sen vuoksi, että hän ei ole kiinnittänyt siihen huomiota; sillä tällaiset seikat voidaan jättää huomiotta. Annamme nyt muutamia esimerkkejä orjista, jotka ovat sairaita ja huonokuntoisia.

(9) Vivianus kysyy, olisiko orjaa, joka ei aina osoittanut mielisairauden merkkejä ja joka joskus puhui järkevästi, silti pidettävä terveenä. Vivianus sanoo, että hän on kuitenkin tervejärkinen; sillä meidän on ymmärrettävä, että jotkut henkilöt ovat tervejärkisiä, vaikka heillä saattaa joskus esiintyä mielenvikaisuuksia; muuten, hän toteaa, että seurauksena olisi, että kieltäisimme tämän periaatteen mukaisesti äärettömän määrän henkilöitä tervejärkisiksi, kuten esimerkiksi ne, jotka ovat huimapäisiä, taikauskaisia, kiukuttelevia ja röyhkeitä, sekä muut, joilla on samanlaisia mielenvikaisuuksia. Ruumiin terveydestä on kuitenkin taattu enemmän kuin henkisistä vioista. Hän nimittäin väittää, että ruumiillinen vika ulottuu joskus myös mieleen ja turmelee sen, esimerkiksi silloin, kun ihmisen mielen sanotaan kärsivän kuumeesta. Mitä tällaisessa tapauksessa on tehtävä? Jos henkinen vika on sellainen, että myyjän olisi pitänyt kiinnittää siihen huomiota, mutta hän ei ole tehnyt niin, kun oli tietoinen vian olemassaolosta, hän on vastuussa ostokanteesta.

(10) Vivianus on myös sitä mieltä, että vaikka orja on saattanut juosta ympäri temppeleitä hajamielisenä ja antaa oraakkelimaisia vastauksia; jos hän ei kuitenkaan ollut tottunut toimimaan näin silloin, kun hänet myytiin, tämä ei ole mikään virhe; eikä kanne voi olla perusteena sen vuoksi, että hän käyttäytyi ajoittain näin, aivan kuten ei voi olla perusteena myöskään se, että hänellä oli aiemmin ollut kuumetta. Mutta jos hän on edelleen riippuvainen tästä paheellisesta tavasta ja hänellä on tapana juosta hajamielisesti temppelien ympärillä ja antaa oraakkelimaisia vastauksia, ikään kuin dementoituneena; vaikka hän tekisikin näin urheilun vuoksi, se on vika, mutta se on mielen eikä ruumiin vika, eikä häntä sen vuoksi voida palauttaa; sillä aediles mainitsee vain ruumiilliset viat; siitä huolimatta ostokanne voidaan nostaa myyjää vastaan.

(11) Hän sanoo myös, että sama sääntö koskee orjia, jotka ovat ylimitoitettusti arkajalkaisia, ahneita, ahneita tai kiukkuisia,

2. Paulus, Curule Aedilesin ediktiosta, I kirja. tai melankolia,
3. Gaius, Curule Aedilesin ediktiosta, I kirja.

Tai röyhkeä, kyttyräselkäinen, kiero, tai jolla on jokin ihosairaus tai kutina, tai joka on mykkä tai kuuro:

4. Ulpianus, Curule Aedilesin ediktiosta, kirja I.

Ja hän kieltää, että orja voidaan palauttaa näiden vikojen vuoksi, mutta hän myöntää ostokanteen.

(1) Jos ruumiillinen vika kuitenkin vaikuttaa mieleen, esimerkiksi jos orja puhuu kuumeen vuoksi irrallaan tai pitää julkisesti naurettavia puheita kuten mielisairas, jolloin ruumiillinen vika aiheuttaa henkisen vian, hänet voidaan palauttaa.

(2) Pomponius sanoo, että eräät auktoriteetit olivat sitä mieltä, että uhkapelureita ja viinille alttiita orjia ei sisällytetä ediktiin, aivan kuten ei myöskään niitä, jotka ovat mässäilijöitä, huijareita, valehtelijoita tai riidanhaluisia.

(3) Pomponius sanoo myös, että vaikka myyjän ei ole pakko taata, että hänen orjansa on hyvin älykäs, jos hän kuitenkin myydessään orjan on niin tyhmä tai typerä, ettei hänestä ole mitään hyötyä, tätä pidetään puutteena. Näemme, että on otettu käyttöön sääntö, jonka mukaan termit "vika" ja "sairaus" koskevat vain ruumista, mutta myyjän ei tarvitse taata, että orja on vapaa henkisestä viasta, ellei hän ole erityisesti ilmoittanut sitä, muuten hän ei ole vastuussa; ja siksi tehtiin nimenomainen poikkeus orjien osalta, jotka ovat vaeltajia ja joilla on tapana karata, sillä nämä ovat henkisiä eivätkä ruumiillisia vikoja. Tämän vuoksi jotkut viranomaiset katsovat, että eläimiä, jotka ovat arkajalkaisia ja joilla on tapana potkia, ei pitäisi luokitella epäkuuntoon, koska nämä ovat henkisiä eikä ruumiillisia vikoja.

(4) Lyhyesti sanottuna, olipa henkinen vika kuinka vakava tahansa, se ei anna aihetta omaisuuden palauttamiseen, ellei sitä ole esitetty olemattomaksi, vaikka sitä todellisuudessa oli. Myyntikanne voidaan kuitenkin nostaa, jos myyjä on tietoisesti salannut henkisen vian, mutta jos vika on pelkästään ruumiillinen tai vaikuttaa sekä ruumiiseen että mieleen, omaisuus voidaan tämän vuoksi palauttaa.

(5) On huomattava, että sairaus mainitaan yleisesti eikä mitään vaarallista vaivaa. Pomponius sanoo, että tämän ei pitäisi tuntua poikkeukselliselta, sillä missään ei viitata asioihin, joille tällainen sairaus on esteenä.

(6) Hän sanoo myös, että kaikki sairaudet eivät anna aihetta omaisuuden palauttamiseen, kuten esimerkiksi merkityksetön silmien vuotaminen tai vähäpätöinen hammas- tai korvakipu tai pieni haava, eikä itse asiassa mikään vähäinen kuume kuulu tämän ediktin piiriin.

5. Paulus, On Sabinus, kirja XI.

Näiden vikojen, joita kreikkalaiset kutsuvat "virheellisyydeksi", ja häiriöiden, sairauksien tai tautien välillä on yhtä paljon eroa kuin sellaisten ruumiillisten epätäydellisyyksien ja sairauksien välillä, jotka tekevät orjan palveluskyvyttömäksi.

6. Ulpianus, Curule Aedilesin ediktiosta, I kirja.

Pomponius sanoo hyvin oikein, että tämä edikti ei koske ainoastaan kroonisia sairauksia vaan myös sellaisia, jotka ovat luonteeltaan tilapäisiä.

(1) Trebatius sanoo, että tetteri ei ole sairaus, jos orja voi käyttää sitä raajaa, jossa se ilmenee, yhtä hyvin kuin toista. Tämä Trebatiuksen mielipide vaikuttaa minusta oikealta.

(2) Kastroidu orja ei mielestäni ole sairas tai viallinen, vaan terve; aivan kuten sellainen, jolla on vain yksi kives ja joka on silti lisääntymiskykyinen.

7. Ulpianus, On Sabinus, kirja XI.

Jos orja on kuitenkin kastroidu siten, että jokin sukupolven aikaansaamiseksi tarvittava ruumiinosa puuttuu kokonaan, häntä pidetään sairaana.

(8) Ulpianus, On the Edict of the Curule Aediles, kirja I.

On kysytty, onko orjaa, jonka kieli on leikattu irti, pidettävä terveenä. Ofilius esittää tämän kysymyksen hevosen osalta, ja hän sanoo, että hevosta ei pidä pitää terveenä.

9. Sama, Sabinuksesta, kirja XLIV.

Sabinus sanoo, että mykkä ihminen on sairas, sillä on ilmeistä, että puheelta riistäminen on sairaus. Vaikeasti puhuva henkilö ei kuitenkaan ole sairas, ei sen enempää kuin se, jota on vaikea ymmärtää; ja on selvää, että se, jonka sanat ovat vailla merkitystä, on sairas.

10. Sama, Curule Aedilesin ediktiosta, kirja I.

Ofilius sanoo myös, että jos orjalta on leikattu sormi irti tai jokin osa jostakin hänen jäsenistään revitty, vaikka hän toipuisi vammasta, häntä ei silti pidetä terveenä, jos hänen palveluksiaan on tämän vuoksi vähemmän saatavilla.

1. Luin myös, että Cato sanoi näin: "Jos orjalta on leikattu sormi irti kädestä tai varvas jalasta, hän on sairas." Tämä on oikein edellä mainitun erottelun mukaan.

2. Lisäksi, jos orjalla on tavallista enemmän sormia tai varpaita, eikä niiden lukumäärä millään tavoin estä hänen liikkumistaan, ei ole mitään syytä palauttaa häntä; sillä sormien tai varpaiden lukumäärää ei pidä ottaa huomioon, vaan sitä, pystyykö hän käyttämään suurempaa tai pienempää määrää ilman vaikeuksia.

3. On kysytty, onko likinäköinen orja terve, ja mielestäni hänet pitäisi palauttaa.
4. Osittaista sokeutta pidetään sairautena, toisin sanoen silloin, kun orja ei näe joko aamulla tai illalla, ja tätä sairauden lajia kreikkalaiset kutsuvat näön heikkoudeksi. Joidenkin mielestä tämä sairaus on sama kuin se, että ihminen ei näe mitään, kun valo tuodaan hänen lähelleen.
5. On kysytty, onko änkyttelijä, sellainen, joka lipsuu tai puhuu epäselvästi tai hyvin hitaasti, tai joka on polviltaan tai jousijalkainen, terve, ja minä luulen, että hän on.

11. Paulus, On Sabinus, kirja XI.

Se, joka on menettänyt hampaan, ei ole sairas, sillä suurin osa ihmiskunnasta on menettänyt joitain hampaita, eikä sitä sen vuoksi pidetä sairaana, varsinkin kun synnymme ilman hampaita, emmekä sen vuoksi ole vähemmän terveitä, ennen kuin saamme ne; muuten ketään vanhusta ei pidettäisi terveenä.

12. Ulpianus, Curule Aedilesin ediktiosta, kirja I.

Jokainen, jolla on kasvain, on sairas, samoin kuin se, jolla on polyyppi,

1. Pedius sanoo, että orjaa, jonka toinen silmä tai poski on toista suurempi, jos hän pystyy käyttämään niitä yhtä hyvin, pidetään terveenä; sillä hän toteaa, että poskien, silmien tai käsien epätasapaino, jos se ei vähennä orjan palveluksia, ei ole peruste hänen palauttamiselleen. Mutta jos toinen puoli on pienempi tai toinen jalka lyhyempi, se voi olla esteenä, ja siksi orja voidaan tässä tapauksessa palauttaa.
2. Jos orjalla on syntyessään kitalake tai silmät ovat ulkonevat, häntä pidetään terveenä.
3. On myös muistettava, että vasenkätinen orja ei ole sairas tai viallinen, ellei hän käytä vasenta kättään useammin oikean käden heikkouden vuoksi, mutta silloin hän ei ole vasenkätinen vaan rampa.
4. Heräsi kysymys, onko orja, jolla on pahanhajuinen hengitys, terve. Trebatius sanoo, että henkilö, jonka hengitys haisee, ei ole sairasta sen enempää kuin henkilö, joka haisee kuin vuohi, tai joka siristelee; sillä näin voi käydä kenelle tahansa likaisen suun vuoksi. Mutta jos tämä tapahtuu jonkin ruumiillisen vian vuoksi, esimerkiksi maksasta tai keuhkoista tai jostain muusta vastaavasta syystä, orja on kuitenkin sairas.

13. Gaius, On the Edict of the Curule Aediles, Book I. Myös ontuva orja katsotaan sairaaksi.

14. Ulpianus, Curule Aediles -ediktistä, kirja I.

Kysyttiin, oliko naispuolinen orja, joka synnytti aina kuolleita lapsia, sairas.

Sabinus sanoo, että jos tämä johtui kohdun sairaudesta, häntä on pidettävä sellaisena.

1. Kun raskaana oleva naispuolinen orja myydään, kaikki viranomaiset pitävät häntä terveenä, sillä lapsen siittäminen ja säilyttäminen on naisen suurin ja tärkein tehtävä.
2. Myös synnyttävä nainen on terve, jos mitään muuta ei tapahdu, mikä aiheuttaisi hänelle jonkin ruumiillisen sairauden.
3. Caelius sanoo, että Trebatius tekee eron hedelmättömyystapauksessa, sillä jos nainen on luonnostaan steriili, hän on terve, mutta jos tämä tapahtuu jonkin ruumiinvian vuoksi, hän ei ole.
4. Kysymys nousee esiin myös virtsankarkailusta kärsivän kohdalla, ja Pedius sanoo, että mies ei ole sen vuoksi vähemmän terve, jos hän vuotaa virtsaa sängyssä unen tai viinin vaikutuksen alaisena tai jos tämä johtuu siitä, että hän nousee hitaasti ylös. Jos hän ei kuitenkaan pysty pidättämään kerääntynyttä nestettä jonkin virtsarakon vian vuoksi, orja voidaan palauttaa, ei siksi, että hän on laskenut virtsansa vuoteeseen, vaan siksi, että hänellä on virtsarakon vika; ja tämä mielipide on oikea.
5. Pedius sanoo myös, että jos jonkun uvula amputoidaan, se pikemminkin estää kuin vaatii orjan palauttamista, koska sairaudellinen tila vähenee. Olen sitä mieltä, että jos sairaaloinen tila häviää, ei ole perusteita palauttamiselle, mutta jos vika säilyy, siihen on perusteita.
6. Jos joku syntyy sormet, jotka ovat yhdistyneet, häntä ei pidetä terveenä, jos häntä estetään käyttämästä käsiään.
7. Jos naispuolisen orjan emätin on niin kapea, ettei hänestä voi tulla naista, on vakiintunut, ettei häntä pidetä terveenä.
8. Jos orjalla on laajentuneet nielurisat, herää kysymys, voidaanko hänet palauttaa epäkuuntoon. Jos tämä ymmärretään siinä merkityksessä, jossa se nähdäkseni ymmärretään, eli jos tila on ollut olemassa niin kauan, että muodostuneita kurkkukasvaimia ei voida enää poistaa, orja on epäkuuntainen.
9. Jos myyjä nimenomaisesti ilmoittaa, että orjalla on tietty sairaus, mutta että hän on muilta osin terve, osapuolten on pidettävä kiinni siitä, mitä on sovittu, sillä jos heidän kanneoikeutensa on luovutettu, heidän ei voida sallia ottaa niitä uudelleen käyttöön, paitsi jos myyjä tietoisesti ja tarkoituksellisesti salaa sairauden; sillä tässä tapauksessa vastaus olisi myönnettävä petoksen perusteella.

10. Jos myyjä ei ole nimenomaisesti maininnut vian olemassaoloa, mutta se on luonteeltaan sellainen, että se on kaikkien nähtävissä; esimerkiksi jos orja on sokea tai jos hänen päässään tai jossakin muussa ruumiinosassaan on ilmeinen ja vaarallinen arpi, Caecilius sanoo, että myyjä ei ole tästä syystä vastuussa sen enempää kuin silloinkaan, jos hän olisi nimenomaisesti maininnut vian, sillä on katsottu, että aedilesin ediktiossa viitataan vain sellaisiin sairauksiin ja vikoihin, joista ostaja oli tai saattoi olla tietämätön.

15. Paulus, On Sabinus, kirja XI.

Naisorja, jolla on kuukautiset kahdesti kuukaudessa, ei ole terve. Sama sääntö koskee sellaista, jolla ei ole tällaisia vuotoja, ellei tämä johdu iästä.

(16) Pomponius, On Sabinus, kirja XXIII.

Jos orja on parantunut perusteellisesti niin, että hän on palautunut entiseen tilaansa, hänen on katsottava koskaan olleen sairas.

17. Ulpianus, Curule Aedilesin ediktioista, kirja I.

Ofilius määrittelee pakenevan orjan sellaiseksi, joka jää isäntänsä talon ulkopuolelle pakenemistarkoituksessa tai piiloutuakseen.

(1) Caelius sanoo, että karkulainen orja on sellainen, joka jättää isäntänsä tarkoituksenaan olla palaamatta tämän luo, vaikka hän mielensä muutettuaan palaisikin; sillä hän sanoo, että tämänkaltaisessa rikoksessa katuminen ei poista syyllisyyttä.

(2) Myös Cassius toteaa, että karkulainen orja on sellainen, joka jättää isäntänsä tarkoituksella jättämättä paluuta.

(3) Vivianus toteaa myös, että orja ymmärretään karkuriksi pikemminkin aikomuksensa kuin pakenemisensa tosiasian perusteella, sillä orja, joka pakenee paetakseen vihollista tai ryöstäjää tai välttääkseen tulipaloa tai talon tuhoa, ei ole karkuri, vaikka onkin totta, että hänet on otettu pakoon, hän ei silti ole karkuri. Myöskään orja, joka on paennut opettajaa, jolle hänet on luovutettu opetusta varten, ei ole karkuri, jos hän mahdollisesti lähti pakoon, koska opettaja kohteli häntä huonosti. Samaa mieltä hän on myös silloin, kun orja pakenee osapuolta, jolle hänet on lainattu, jos hän on tehnyt niin samasta syystä. Vivianus on samaa mieltä, jos orja karkaa, koska häntä on kohdeltu liian ankarasti. Tämä pätee kuitenkin vain silloin, kun orja karkaa kyseisiltä henkilöiltä ja palaa isäntänsä luokse, mutta jos hän ei palaa isäntänsä luokse, hän sanoo, että häntä on epäilemättä pidettävä karkurina.

(4) Proculus, jota kuulusteltiin eräästä orjasta, joka oli piiloutunut isäntänsä taloon löytääkseen tilaisuuden paeta, sanoo, että vaikka taloon jäävän ei voida katsoa karanneen, hän on kuitenkin karkuri. Jos hän kuitenkin kätkeytyi vain odottaakseen, että isäntänsä viha laantuisi, hän ei ole karkuri; samoin kuin silloin, kun joku, jota hänen isäntänsä aikoo ruoskia, hakeutuu ystävän luokse saadakseen tämän toimimaan hänen puolestaan. Häntä ei myöskään pidä pitää karkurina, joka lähti pois itsemurhatarkoituksessa; muutoin kukaan voisi kutsua karkuriksi orjaa, joka nousi talon huipulle tarkoituksenaan heittäytyä sieltä alas, sillä hänet olisi pikemminkin luokiteltava niiden joukkoon, jotka aikovat tehdä itsemurhan; sillä hän sanoo, että monien järjettömien ihmisten käsitys, jonka mukaan karkuriorja on se, joka jää yöksi pois ilman isäntänsä suostumusta, ei pidä paikkaansa; sillä rikos on määriteltävä orjan aikomuksen mukaan.

(5) Vivianus sanoo myös, että kun nuori orja lähti isäntänsä talosta ja palasi äitinsä luokse ja kysytään, onko hän karkuri vai ei, hän on sellainen, jos hän lähti pois piiloutuakseen välttääkseen paluun isäntänsä luokse; mutta jos hän teki niin saadakseen helpommin armahduksen jostakin rikoksesta äitinsä kautta, hän ei ole karkuri.

(6) Caelius totesi myös, että jos ostat orjan, joka oli heittäytynyt Tiberiin ja joka oli lähtenyt isännältään vain aikomuksenaan tehdä itsemurha, hän ei ole karkuri. Jos hänellä oli kuitenkin alun perin aikomus karata ja sen jälkeen, muutettuaan mielensä, hän heittäytyi Tiberiin, hän on karkuri. Samaa mieltä hän on myös silloin, kun orja heittäytyy alas sillalta. Kaikki nämä Caeliuksen esittämät mielipiteet ovat oikeita.

(7) Hän sanoo myös, että jos orjasi karkaa ja ottaa mukaansa aliorjansa, ja tämä lähtee hänen mukaansa vastentahtoisesti tai tietämättömänä aikomuksestaan, ja saatuaan tilaisuuden palata luoksesi laiminlyö sen, häntä ei pidetä karkurina. Jos hän kuitenkin ymmärsi, mitä tapahtui hänen lähtiessään pakoon, tai jos hän myöhemmin sai tietää orjan aikomuksen ja olisi voinut palata luoksenne, mutta ei halunnut tehdä niin, asia on toinen. Hän katsoo myös, että samaa sääntöä olisi sovellettava varkaan varastaman orjan tapauksessa.

(8) Caelius sanoo myös, että jos orja, joka oli isäntänsä maalla, jättää talon tarkoituksenaan karata ja joku ottaa hänet kiinni ennen kuin hän lähtee maaltasi, häntä on pidettävä karkurina; sillä aikomus on se, joka tekee orjasta karkurin.

(9) Hän sanoo myös, että orja, joka on ottanut vain yhden tai kaksi askelta yrittäessään paeta tai jopa aloittanut juoksun, ei ole karkuri, jos hän ei voi pakomatallaan paeta isäntänsä, joka ajaa häntä takaa.

(10) Hän sanoo myös aivan oikein, että pakeneminen on eräänlainen vapauden laji, toisin sanoen, että hän on toistaiseksi vapaa isäntänsä vallasta.

(11) Kun orja annetaan pantiksi, hänellä on edelleen velallinen isäntänään; mutta jos hän sen jälkeen, kun velkoja on käyttänyt oikeuttaan saada hänet haltuunsa, hän pakenee häntä, häntä voidaan pitää pakenevana.

(12) Labeo ja Caelius kysyvät, onko orja karkulainen, jos hän pakenee turvapaikkaan tai hakeutuu paikkaan, jossa orjia on tapana myydä tai altistaa myytäväksi. Katson, että tällä tavoin toimiva ei ole karkuri, koska sen katsotaan olevan laillista tehdä niin julkisesti. En myöskään usko, että se on karkuri, joka hakeutuu keisarin patsaan luo suojaan, sillä hän ei tee sitä tarkoituksenaan paeta. Samaa mieltä olen myös siitä, joka hakeutuu johonkin turvapaikkaan tai muuhun paikkaan, koska hän ei tee sitä tarkoituksenaan paeta. Jos hän kuitenkin alun perin pakeni ja sen jälkeen hakeutui turvapaikkaan, hän on siitä huolimatta karkuri.

(13) Caelius sanoo myös, että on vakiintunutta, että karkulainen on se, joka vetäytyy johonkin paikkaan, josta hänen isäntänsä ei voi saada häntä takaisin, ja että vielä enemmän karkulainen on se, joka vetäytyy johonkin paikkaan, josta häntä ei voida poistaa.

(14) Labeo määrittelee vaeltavaksi orjaksi pienen kulkurin ja toisaalta karkuriksi suuren vaeltajan. Me määrittelemme oikein vaeltava orjan sellaiseksi, joka ei itse asiassa karkaa, vaan vaeltaa usein ympäriinsä ilman mitään syytä ja palaa myöhään kotiin, kun on tuhlannut aikaansa mitättömiin asioihin.

(15) Caelius totesi, että vapautettu orja asui yhdessä suojelijansa kanssa, ja koko talo oli molempien käytössä. Vapautetun orja lähti pois tarkoituksenaan olla palaamatta hänen luokseen, mutta jäi koko yöksi piiloon suojelijan majoitukseen, ja Caelius sanoo, että hän on karkuri. Caelius sanoo, että on ilmeistä, että jos koko talo ei ollut molempien henkilöiden hallussa ja vapautettu asui huoneistossa, jota käytettiin kaikkien huoneiden yhteisenä ja promissiivisena kulkuväylänä, olisi oltava päinvastaista mieltä; ja Labeo hyväksyy tämän.

(16) Caelius toteaa myös, että jos orja, jonka isäntänsä lähetti maakuntaan ja joka kuultuaan, että isäntä oli kuollut ja että hänet oli vapautettu hänen tahtonsa mukaisesti, jäi samaan työhön ja alkoi käyttäytyä kuin vapautettu, hän ei ole karkuri; sillä hän sanoo, että hänestä ei tullut karkuria sillä, että hän valheellisesti väitti olevansa vapaa, koska hän teki tämän ilman aikomusta lähteä pakoon.

(17) Kun aedilialaiset sanovat: "Kun orjaa ei ole vapautettu vastuusta tehdystä vahingosta", tämä on ymmärrettävä siten, että myyjä ei ole velvollinen ilmoittamaan, ettei hän ole tehnyt mitään vahinkoa, vaan ainoastaan, että hän on vapaa vastuusta tehdystä vahingosta; toisin sanoen, että hän ei ole alttiina vahingonkorvauskanteelle. Näin ollen, jos orja on syyllistynyt johonkin vahinkoon, joka on korvattu, hänen katsotaan vapautuneen vastuusta.

(18) Meidän on ymmärrettävä, että yksityishenkilöihin kohdistuvat vahingot ovat sellaisia, jotka johtuvat rikoksista, jotka eivät ole julkisia rikoksia, ja ovat sellaisia, joista noxal-kanteet johtuvat, koska ediktiossa on säädetty erityisesti kuolemanrangaistavista rikoksista; mutta yksityiset vahingot aiheuttavat rahallisen vahingonkorvauksen, kun osapuoli kieltäytyy luovuttamasta orjaa korvaukseksi ja haluaa mieluummin maksaa tuomioistuimen arvioimat vahingot.

(19) Jos orja on sellainen, jota ei voida vapauttaa keisarillisten perustuslakien mukaisesti; tai jos isäntä on myynyt hänet sillä ehdolla, että häntä pidetään kahleissa; tai jos joku viranomainen on tuominnut hänet; tai jos hänet aiotaan lähettää maasta pois; on täysin perusteltua, että tämä ilmoitetaan orjan myynnin yhteydessä.

(20) Jos joku väittää, että orjalla on joitakin hyviä ominaisuuksia, joita hänellä ei todellisuudessa ole, tai että hänellä ei ole huonoja tapoja, vaikka näin ei ole; kuten esimerkiksi jos hän väittää, ettei hän ole varas, vaikka hän onkin varas, tai jos hän väittää, että hän on ammattitaitoinen työmies, vaikka hän ei ole sitä; sillä tällaisten osapuolten, jotka eivät toimita sitä, mitä ovat sopineet tekevänsä, katsotaan toimineen vastoin lausuntojaan ja lupauksiaan.

18. Gaius, Curule Aedilesin ediktiosta, kirja I.

Jos myyjä väittää, että orjalla on jokin hyvä ominaisuus, ja ostaja valittaa, että tämä ei pidä paikkaansa, hänellä on oikeus nostaa kante orjan palauttamiseksi tai arvioimiseksi, jotta hän saisi takaisin orjan arvon puutteen; jos hän esimerkiksi väittää, että orja on vakaa ja ahkera, nopeajalkainen tai valpas tai että hän on säästäväisyytensä ansiosta kasvattanut omaisuutensa, ja orja osoittautuu päinvastoin vaihtelevaksi, röyhkeäksi, laiskaksi, uneliaaksi ja ahmijaksi. Kaikkien näiden seikkojen katsotaan merkitsevän sitä, että myyjän väittämää ei voida vaatia häneltä tiukasti, vaan häntä on kohdeltava maltillisesti; jos hän esimerkiksi väittää orjan olevan vakaa, häneltä ei pidä odottaa sellaista vakavuutta ja pysyvyyttä, jota filosofi osoittaisi; ja jos hän väittää, että hän on ahkera ja valpas, häneltä ei pitäisi vaatia jatkuvaa työtä yöstä päivää; mutta kaikkien näiden ominaisuuksien pitäisi olla sellaisia, että hänellä on tiettyyn määrään asti, sen mukaan, mikä on sopivaa ja oikeudenmukaista. Ymmärrämme saman säännön koskevan kaikkia muita myyjän mahdollisesti antamia lausuntoja.

(1) Kun myyjä sanoo, että orja on erinomainen kokki, hänen on toimitettava yksi parhaista kyseiseen ammattiin kuuluvista. Jos hän kuitenkin vain sanoo, että orja on kokki, hänen katsotaan noudattaneen lausumaansa, jos hän toimittaa kohtalaisen taitavan kokin. Sama sääntö koskee myös muita ammattitaitoisia työntekijöitä.

(2) Jos taas joku vain väittää, että orjalla on peculium, riittää, jos hänellä on vain hyvin pieni peculium.

19. Ulpianus, Curule Aedilesin ediktiosta, kirja I.

On kuitenkin muistettava, että on olemassa tiettyjä asioita, joita myyjä ei ole velvollinen toimittamaan, vaikka hän voikin väittää, että ne ovat olemassa, esimerkiksi sellaisia, jotka liittyvät orjan pelkkään kehumiseen; esimerkiksi jos hän sanoo, että orja on säästäväinen, rehellinen ja tarkkaavainen; sillä kuten Peditus sanoo, on suuri ero siinä, jos myyjä antaa orjaa ylistävän lausuman, ja siinä, jos hän lupaa toimittaa sen, minkä on sanonutkin toimittavansa.

1. On selvää, että jos myyjä sanoo, että orja ei ole uhkapeluri eikä varas eikä ole koskaan paennut pakoon keisarin patsaan luo, hänen on tehtävä nämä lausunnot toteen.

2. Lausuman ja lupauksen välillä on tämä ero, sillä me ymmärrämme lausuman olevan vain sitä, mikä lausutaan puheessa ja päättyy itse sanoihin; lupaus sen sijaan voi olla joko pelkkä vakuutus siitä, että jotain tehdään, tai sellainen, joka voidaan vaatia tai joka perustuu sopimukseen. Tämän mukaisesti se, joka on luvannut jotakin tämänkaltaisessa tapauksessa asianosaiselle, joka on sopinut siitä, voidaan haastaa oikeuteen joko sopimuskanteella tai omaisuuden palauttamista koskevalla kanteella, mikä ei ole epätavallista; sillä asianosaista, joka voidaan haastaa oikeuteen ostokanteella, voidaan myös haastaa oikeuteen omaisuuden palauttamista koskevalla kanteella.

3. Ilmoitettuina tai luvattuina on pidettävä vain niitä asioita, jotka on lausuttu velvoitteen perustaksi, ei kiitokseksi.

4. On huomattava, että kun osapuoli lupaa orjan olevan ammattitaitoinen työmies tai ilmoittaa, että orja on sellainen, hänen ei suinkaan tarvitse toimittaa täydellistä, vaan jossain määrin taitavaa orjaa, jotta ei anneta ymmärtää, että orja on joko erittäin taitava tai toisaalta, että hänellä ei ole mitään ammattitaitoa. Siksi riittää, että orja kuuluu siihen luokkaan, jota yleisesti kutsutaan käsityöläisiksi.

5. Edelleen äidit sanovat: "Myönnämme kanteen ostajalle ja kaikille niille, joita tämä asia koskee." Näin he lupaavat kanteen ostajalle ja hänen seuraajilleen, joilla on oikeus kaikkiin hänen oikeuksiinsa. Meidän olisi pidettävä ostajana sitä, joka ostaa omaisuuden hinnasta; jos joku kuitenkin tekee vaihdon, on sanottava, että hän on sekä ostajan että myyjän asemassa, ja molemmat voivat nostaa kanteen tämän ediktin nojalla.

6. Omaisuuden palauttamiselle asetettu aika on kuusi käytettävissä olevaa kuukautta. Jos orjaa ei kuitenkaan palauteta, vaan nostetaan kanteen hänen arvonalennuksestaan, tämä voidaan tehdä vuoden kuluessa. Lisäksi palauttamiselle varattu aika alkaa kulua myyntipäivästä tai, jos jotain on ilmoitettu tai luvattu, siitä päivästä, jona ilmoitus tai lupaus annettiin.

20. Gaius, Curule Aedilesin ediktiosta, kirja I.

Jos lausuma on kuitenkin annettu jonkin aikaa ennen myyntiä ja sopimus on tehty useita päiviä sen jälkeen, Caelius Sabinus sanoo, että ostaja voi nostaa kanteen tällä perusteella siitä päivästä alkaen, jona orja myytiin.

21. Ulpianus, Curule Aedilesin ediktiosta, kirja I.

Omaisuuuden palauttamisella tarkoitetaan sitä, että myyjä saa takaisin sen, mitä hänellä alun perin oli, ja koska tämä tapahtuu luopumalla siitä, tätä kutsutaan niin sanotusti luovuttamiseksi tai omaisuuden palauttamiseksi.

1. Pomponius sanoo, että kun ostaja palauttaa orjan myyjälle, tämän on luvattava korvata kaikki hänen vilpillisestä mielestään aiheutuneet menetykset, ja siksi tarvitaan vakuus sen varalta, että ostaja on antanut orjan pantiksi tai että orja on käsketty tekemään varkaus tai aiheuttamaan vahinkoa sille, jolle se on luovutettu.

2. Pomponius sanoo myös, että vakuus on toisinaan annettava molemmiin puolin, ei ainoastaan menneisyyden vaan myös tulevaisuuden varalta, esimerkiksi silloin, kun ostaja tai hänen asiamiehensä osallistuu liikkeeseen palautetun orjan puolesta, tai kun orjaa vastaan nostetaan kanne tai kun hän itse nostaa kanteen omissa nimissään. Lisäksi hän sanoo, että vakuus on annettava, jos ostaja saa tuomion häntä vastaan ilman, että hän on ollut vilpillisessä mielessä, tai suorittaa maksun, sillä näissä tapauksissa hänen on vain asianmukaista antaa vakuus; tai jos hän saa jotain käynnistämästään oikeudenkäynnistä; tai jos hän on syyllistynyt petokseen tai huolimattomuuteen estääkseen omaisuuden joutumisen hänen käsiinsä, tämä on samalla toimitettava myyjälle.

3. Hän sanoo myös, että ostajan on annettava vakuus tulevaisuutta varten sille, joka tietoisesti myi hänelle orjan, jolla oli tapana karata, jos orja lähti pakoon ilman ostajan syytä ja myyjä sai siitä huolimatta tuomion häntä vastaan, sillä ostajan on silloin annettava vakuus siitä, että hän lähtee orjan perään ja, jos hän saa hänet takaisin, palauttaa hänet myyjälle:

22. Gaius, Curule Aedilesin ediktiosta, I kirja.

Ja että hän tai hänen perijänsä ei tee mitään estääkseen myyjää saamasta orjaansa takaisin.

(23) Ulpianus, On the Edict of the Curule Aediles, kirja I.

Lisäksi, kun orja palautetaan, jos ostaja on vahingoittanut orjaa henkisesti tai ruumiillisesti, hänen on korvattava myyjälle aiheutunut vahinko; esimerkiksi jos orja on turmeltunut tai jos hänestä on tullut karkuri ostajan julman kohtelun vuoksi. Kuten Pomponius sanoo, tuomarin on siis määriteltävä, missä määrin orjan arvo on alentunut, ja tämä määrä on korvattava myyjälle. Jos orja on kuitenkin palautettu ilman oikeudenkäyntiä ja ostaja kieltäytyy luopumasta muusta mainitsemastamme omaisuudesta, myyntikanne riittää turvaamaan myyjän oikeudet.

1. Aediles määrää, että kaikki myyntiin liittyvät lisäykset on myös palautettava, ja kaikki myyjän itsensä toimittamat lisäykset on myös korvattava, joten kumpikaan osapuoli ei saa myynnin peruuntuessa mitään enempää kuin mitä hän olisi saanut, jos kauppaa ei olisi tehty.
2. Jos orja on syyllistynyt kuolemanrangaistukseen, myös tämä on mainittava. Kuolemanrangaistukseen syyllistyminen tarkoittaa syyllistymistä rikokseen, josta seuraa kuolemanrangaistus, sillä muinaisilla oli tapana asettaa rikos rangaistukseksi. Ymmärrämme, että kuolemantuomio on rikos, joka on tehty petoksen ja pahantahtoisen tahallisuuden kautta, mutta jos joku tekee rikoksen vahingossa tai vahingossa, ediktiota ei sovelleta. Siksi Pomponius sanoo, että henkilöä, joka ei ole saavuttanut murrosikää, tai henkilöä, joka on mielisairas, ei voida katsoa syyllistyneen kuolemantuomioon.
3. Jos orja on yrittänyt lopettaa oman henkensä, myös tämä on mainittava. Pahana orjana pidetään sitä, joka on tehnyt jonkin teon lopettaakseen olemassaolonsa; kuten esimerkiksi sellaista, joka on tehnyt köydestä silmukan tai ottanut jonkin myrkyllisen lääkkeen tai heittäytynyt alas korkealta paikalta tai tehnyt jotakin muuta sellaista, jonka hän odottaa aiheuttavan hänen kuolemansa; sillä hän on sellainen, joka todennäköisesti yrittää tehdä toiselle sen, mitä hän on yrittänyt itselleen.
4. Jos se osapuoli, joka myi epäkuntoisen orjan, on joko itse orja tai isän valvonnassa oleva poika, isäntää tai isää vastaan voidaan nostaa aediles-ediktiin perustuva peculio-kanne, sillä vaikka nämä kanteet näyttävätkin olevan rikosoikeudellisia kanteita, on kuitenkin sanottava, että ne voidaan nostaa niiden nimissä, jotka ovat toisten valvonnassa, koska ne johtuvat sopimuksesta. Näin ollen, jos isän määräysvallan alainen poika tai naispuolinen orja on tehnyt kaupan, on myös katsottava, että aediles-ediktissä säädetyt kanteet ovat käytettävissä.
5. Tähän ediktiin perustuvat kanteet voidaan nostaa myös kaikenlaisia perillisiä vastaan.
6. Vaikka vapaat miehet voivat palvella meitä hyvässä uskossa orjina tai toiselle kuuluva orja on tehnyt kaupan, voidaan todeta, että myös he kuuluvat tämän ediktin piiriin.
7. Julianus sanoo, että tuomio asiassa, jossa on kyse omaisuuden palauttamisesta, palauttaa molemmat osapuolet, eli sekä myyjän että ostajan, täysin entiseen tilaansa.
8. Sen vuoksi, jos orja varastaa jotakin joko ostajalta tai joltakulta muulta, minkä varkauden vuoksi ostaja voidaan velvoittaa palauttamaan, häntä ei määrätä palauttamaan orjaa myyjälle, ellei tämä korvaa sitä. Mutta entä jos myyjä kieltäytyy ottamasta orjaa vastaan, sanoi Julianus? Hän katsoo, että ostajaa ei pakotettaisi korvaamaan mitään muuta kuin se, että häntä vastaan annetaan tuomio hinnasta; ja että ostajan on kärsittävä tämä tappio oman huolimattomuutensa vuoksi, koska hän olisi voinut luovuttaa orjan korvaukseksi, mutta hän maksoi mieluummin tuomioistuimen määräämän vahingonkorvauksen. Minusta näyttää siltä, että Julianuksen näkemys on oikeudenmukaisempi.

9. Jos orjan palauttamisen yhteydessä ostajan käsiin on tullut jotakin kyseisen orjan välityksellä tai jos se ei ole tullut hänen käsiinsä hänen omasta syystään, se on palautettava; ja tämä ei koske ainoastaan voittoa, jonka hän on mahdollisesti saanut, tai palkkaa, jonka hän on mahdollisesti saanut orjalta tai joltakulta, jolle tämä on ollut vuokrattuna, vaan myös sitä, mitä hän on mahdollisesti hankkinut myyjältä itseltään sen vuoksi, että tämä on ollut hidas luovuttamaan orjan hänelle; mutta myös jos ostaja on saanut voittoa joltakin muulta haltijalta, hänen on palautettava se kaikki. Lisäksi hänen on luovuttava siitä, mitä hän on mahdollisesti saanut voiton muodossa, samoin kuin kaikesta perinnöstä tai omaisuudesta, joka on mahdollisesti kuulunut orjalle; eikä oteta huomioon sitä, olisiko myyjä voinut tai ei olisi voinut hankkia näitä asioita, jos hän ei olisi myynyt orjaa; sillä jos oletamme, että myyjä oli sellainen henkilö, joka ei voinut saada mitään testamentilla, tämä seikka ei millään tavoin vahingoita häntä. Pedius onkin sitä mieltä, että ei pitäisi ottaa huomioon sitä, oliko testamentin antajalla, kun hän määräsi orjan perillisekseen tai testamenttasi hänet, ollut tämä seikka mielessä; koska itse myynti jää voimaan, eikä tämä seikka hyödytä ostajaa. Toisaalta hän sanoo, että jos perillinen olisi määrätty vastikkeeksi myyjälle, katsomme silti, että ostajan ei pitäisi palauttaa perintöä jälkimmäiselle, jos tämä ei ollut halukas palauttamaan orjaa.

24. Gaius, Curule Aedilesin ediktiosta, kirja I.

Yleisesti ottaen on katsottava, että kaikki se, mitä orja on hankkinut ostajalta muulla tavoin kuin omaisuuttaan hallinnoimalla, on ilmeisesti oikeudenmukaisesti palautettava.

25. Ulpianus, On the Edict of the Curule Aediles, kirja I.

Aedilesit haluavat myös, että ostaja korvaa myyjälle orjan arvon alenemisen, mutta vain silloin, kun se on tapahtunut myynnin ja luovutuksen jälkeen. Jos se olisi tapahtunut ennen tätä, se ei kuuluisi tämän menettelyn piiriin.

1. Jos siis ostaja itse tai hänen taloutensa jäsen tai hänen asiamiehensä oli vastuussa arvon alenemisesta, hän on vastuussa kanteesta.

2. Kaikki, jotka ovat orjuudessa, sisältyvät termiin "kotitalous", ei ainoastaan vapaat henkilöt, jotka palvelevat hyvässä uskossa orjina, vaan myös muiden orjat; ne henkilöt, jotka ovat ostajan valvonnassa, ymmärrämme myös kuuluvan tähän määritelmään.

3. Tässä kanteessa mainitaan asiamies. Neratius sanoo kuitenkin, että tässä tapauksessa ei ole ymmärrettävä kaikenlaista asiamiestä, vaan sellaista, joka on vastuussa ostajan koko liiketoiminnasta tai joka johtaa sitä liiketoimintahaaraa, jonka kautta orjan huonontuminen on aiheutunut.

4. Pedius toteaa, että on vain oikeudenmukaista, että ostaja on vastuussa asiamiehensä ja kotitaloutensa toiminnasta vain silloin, kun orja ei olisi voinut kärsiä vahinkoa, ellei sitä olisi myyty hänelle. Mutta jos orja olisi kärsinyt vahinkoa, vaikka sitä ei olisi myyty, ostajalla oli tässä tapauksessa oikeus luovuttaa orja korvaukseksi aiheutuneesta vahingosta, ja hän sanoo, että asiamiehen aiheuttaman vahingon osalta ostajan on vain pakko luovuttaa myyjälle ne kanneoikeudet, jotka hänellä on asiamiestä vastaan.
5. Mutta entä jos orja olisi huonontunut ostajan huolimattomuuden, mutta ei petoksen vuoksi? Häntä vastaan annetaan tuomio myös tässä tapauksessa.
6. Orjan kärsimä rappeutuminen ei koske ainoastaan hänen ruumistaan vaan myös hänen mielensä rappeutumista, kuten esimerkiksi silloin, kun hänestä on tullut ostajan talouteen kuuluvien orjatovereidensa esimerkin vuoksi turmeltunut ja hänestä on tullut uhkapeluri, juoppo tai irtolainen.
7. On kuitenkin huomattava, että ostaja ei saa tällaisista syistä luovuttaa orjaa hyvityksenä, sillä hän ei ole henkilökohtaisesti vastuussa orjansa tai asiamiehensä teoista.
8. On myös muistettava, että hänen on korvattava kaikki ne seikat, jotka mainitaan aedilien ediktiossa, jos ne ovat tapahtuneet ennen kuin asia on yhdistetty, sillä ne on lueteltava, jotta ne voidaan ottaa huomioon, jos jokin niistä on tapahtunut ennen kuin asia on yhdistetty. Sen jälkeen, kun asia on tullut vireille, koko orjan palauttamista koskeva kysymys on kuitenkin ratkaistava tuomioistuimessa, ja kaikki kertyneet voitot sekä orjan huononemisen tosiasia ja kaikki muut seikat otetaan huomioon. Sillä heti kun tuomari on saanut toimivallan asiassa, hänen velvollisuudekseen tulee ratkaista kaikki asiaan liittyvät asiat. Ne kysymykset, jotka ovat nousseet esiin ennen asian käsittelyä, eivät kuitenkaan kuulu hänen toimivaltaansa, ellei niitä ole nimenomaisesti annettu hänen ratkaistavakseen.
9. Ediktiin on myös lisätty: "Myyjälle orjasta maksettuja rahoja ja kaikkea sitä, mikä luovutettiin asusteiden perusteella, ei palauteta, eikä sitä osapuolta, joka on velvollinen maksamaan mainitut rahat, vapauteta."
10. Aediles vahvisti määräyksen, jonka mukaan ostajan on luovutettava myyjälle kaikki edellä mainitut asiat ja sen jälkeen palautettava hänelle ostoraha.

(26) Gaius, On the Edict of the Curule Aediles, kirja I.

Katsokaamme, eikö ole epäoikeudenmukaista, että ostaja joutuu luovuttamaan omaisuuden ja turvautumaan tuomiokanteeseen, jos hän ei voi saada mitään takaisin myyjän omaisuuden vuoksi; ja eikö asiat pitäisi järjestää niin, että ostaja voi antaa vakuuden orjan palauttamisesta, jos hänelle palautetaan ostorahat tietyn ajan kuluessa?

27. Ulpianus, Curule Aedilesin ediktiosta, kirja I.

Ostajan olisi saatava orjasta maksamansa rahat sekä kaikki muu, mikä kuuluu lisävarusteisiin. Tällä on ymmärrettävä paitsi myyjälle maksettua hintaa, kuten esimerkiksi ostoraha ja sen korko, myös kaikki se, mitä on käytetty myynnin vuoksi. Tämä olisi kuitenkin maksettava vain silloin, kun kulut ovat aiheutuneet myyjän suostumuksella, mutta jos jotakin on annettu vapaaehtoisesti, ostajalla ei ole oikeutta saada siitä hyvitystä, sillä hän ei saisi vaatia myyjältä sitä, minkä tämä on antanut omasta vapaasta tahdostaan. Mutta entä jos rahaa olisi maksettu verona, joka tosiasiallisesti seuraa ostajan perässä? Katsomme, että tämäkin olisi palautettava, sillä ostajan olisi lähdettävä korvauksen saamiseksi.

28. Gaius, Curule Aedilesin ediktiosta, I kirja.

Jos myyjä ei aseta vakuutta aedilien ediktiossa mainittujen asioiden osalta, he lupaavat nostaa häntä vastaan kanteen omaisuuden palauttamiseksi kahden kuukauden kuluessa tai ostajan edun suuruisen kanteen kuuden kuukauden kuluessa.

29. Ulpianus, On the Edict of the Curule Aediles, kirja I.

On ymmärrettävä, että jos ostaja ei toimita myyjälle kaikkea, mitä tässä kanteessa vaaditaan, hän ei voi saada tuomiota myyjää vastaan omaksi edukseen. Jos myyjä ei kuitenkaan toimita ostajalle kaikkea vaadittua, tuomio on annettava häntä vastaan.

1. Jälleen kerran ostaja on vapautettava vastuusta rahasta, joka hänelle oli maksettava, olipa hän vastuussa myyjälle itselleen tai jollekin muulle.

2. Lisäksi tuomio annetaan myyjää vastaan ostajan edun mukaisessa laajuudessa. Katsotaan siis, voiko tämä ylittää hinnan vai ei. Ja itse asiassa tuomio käsittää sekä kauppahinnan että tarvikkeet; mutta pitäisikö ostajan kuitenkin periä takaisin myös hinnan korko sillä perusteella, että hänellä on oikeus siihen osana siitä, mikä hänelle kuuluu, varsinkin kun hän palauttaa mahdolliset saamansa voitot? Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan hänellä on siihen oikeus.

3. Jos ostaja on kärsinyt vahinkoa tai käyttänyt rahaa orjan vuoksi, hän voi saada sen takaisin tuomioistuimen päätöksellä, kuitenkin siten (kuten Julianus sanoo), että myyjä ei saa saada tuomiota itseään vastaan näiden seikkojen vuoksi; mutta ostaja ei ole velvollinen luovuttamaan orjaa myyjälle, ellei tämä korvaa sitä.

30. Paulus, Curule Aedilesin ediktiosta, I kirja.

Lisäksi jos ostaja orjan palauttamista koskevassa kanteessa liittyy asiaan tai hän itse nostaa kanteen omissa nimissään, molempien osapuolten on asetettava vakuus siitä, että myyjä maksaa häntä vastaan annetun tuomion määrän, jos hän ei ole vilpillisessä mielessä toiminut, ja että ostaja luovuttaa myyjälle kaiken sen, mikä tulee hänen käsiinsä tai mitä hän vilpillisen mielen vuoksi ei ole voinut saada orjan puolesta nostamansa kanteen avulla.

1. Ostajalla on oikeus kaikkiin tarpeellisiin kuluihin, joita hänelle on aiheutunut orjan sairaudesta sen jälkeen, kun kysymys on liitetty, ja Pedius sanoo, että aiemmin aiheutuneet kulut on mainittava erikseen; mutta Aristo katsoo, että orjan ruokaa ei saa ottaa huomioon siitä syystä, että mitään ei vaadita siltä ajalta, jona orja oli palveluksessa.

31. Ulpianus, Curule Aedilesin ediktiosta, kirja I.

Jos myyjä kieltäytyy ottamasta orjaa takaisin, häntä vastaan ei saa antaa tuomiota, joka on suurempi kuin hinta; näin ollen sen vahingon osalta, jonka ostaja on kärsinyt orjan vuoksi, myönnämme vain oikeuden pitää kiinni hänen henkilöstään, ja myyjä voi välttää vastuun tästä, jos hän kieltäytyy ottamasta orjaa vastaan, mutta näin tehdessään hän ei kuitenkaan välttyisi vastuulta ostorahasta eikä sen oheistuotteista.

1. Jos myyjä joko ilmoitti tai takasi, että orja ei ole varas, hän on vastuussa takuunsa perusteella, jos orja syyllistyy varkauteen; sillä tässä tapauksessa orjan on katsottava olevan varas, ei ainoastaan silloin, kun hän varastaa vieraalta, vaan myös silloin, kun hän anastaa isäntänsä omaisuutta.

2. Jos naispuolinen orja palautetaan, on luovuttava myös kaikista lapsista, jotka ovat syntyneet hänelle myynnin jälkeen, riippumatta siitä, onko heitä yksi vai useampia.

3. Jos kuitenkin pelkkään omistusoikeuteen on lisätty käyttöoikeus, on epäilemättä myös se palautettava.

4. Jos orja on hankkinut peculiumin ollessaan ostajan hallussa, mitä sanomme siitä? Jos se on tosiaankin saatu hallinnoimalla ostajan omaisuutta, on katsottava, että se jää ostajalle, mutta jos se on saatu jostain muusta lähteestä, se on luovutettava myyjälle.

5. Jos ostaja jättää useita perillisiä, katsotaan, onko kaikkien heidän suostuttava orjan palauttamiseen. Pomponius sanoo, että kaikkien suostumusta ei vaadita ja että he voivat nimetä asiamiehen toimimaan heidän puolestaan, jotta myyjä ei kärsi vahinkoa, jos hän saa yhden osapuolen omistaman osuuden orjasta ja häntä vastaan annetaan tuomio muiden osuuksista orjan arvonalennuksen suuruisena.

6. Hän sanoo myös, että jos orja on kuollut tai myyjä on ottanut sen takaisin, kukin perillisistä voi asianmukaisesti nostaa kanteen omasta osuudestaan. Lisäksi he saavat suhteelliset osuutensa kauppahinnasta ja lisävarusteista sekä sadon ja sen lisävarusteiden tuotosta; ja jos orjan arvo alenee, kukin heistä on vastuussa suhteellisesti, ellei käy niin, että jakoa ei voida tehdä; kuten esimerkiksi silloin, kun kyseessä on naispuolisen orjan jälkeläinen; sillä silloin noudatetaan samaa sääntöä, jota sovelletaan, kun äiti itse myydään, koska olemme kieltäneet, että hänet itse voidaan osittain palauttaa.

7. Marcellus toteaa myös, että jos yhteisomistuksessa oleva orja itse ostaa orjan ja jos hänet on palautettava, yksi hänen isännistään ei voi nostaa kannetta pakottaakseen myyjän ottamaan takaisin osuutensa orjasta, kuten ei myöskään silloin, kun ostaja jättää useita perillisiä, eivätkä kaikki heistä anna suostumustaan orjan palauttamiseen.

8. Marcellus sanoo myös, että toinen kahdesta orjan yhteisomistajasta ei voi nostaa ostokannetta pakottaakseen myyjän luovuttamaan hänelle puolet orjasta, jos hän maksaa hänelle osuutensa hinnasta; ja hän lisää, että tätä sääntöä on noudatettava ostajien kohdalla, sillä myyjällä, joka myy pantattua omaisuutta, on oikeus pitää se hallussaan siihen asti, kunnes ostaja maksaa sen.

9. Pomponius katsoo, että jos ostajan perillinen tai hänen perheensä tai hänen asiamiehensä joko huolimattomuudesta tai pahantahtoisesta tahdosta syyllistyy johonkin tekoon, joka alentaa omaisuuden arvoa, on vain oikeudenmukaista, että hän joutuu oikeuden päätöksellä vastuuseen koko summasta. Lisäksi kaikkien perillisten kannalta on edullisempää nimetä yksi edustaja nostamaan kanne heidän puolestaan, sillä jos orjan arvo alenee yhden perillisen virheestä, kaikki perilliset korvaavat tämän, ja muut ovat oikeutettuja osituskanteeseen häntä vastaan, koska he kärsivät tappion hänen takiaan ja heitä estettiin palauttamasta orjaa.

10. Jos myyjä jättää useita perillisiä, orja voidaan palauttaa kullekin perilliselle hänen perintöosuutensa mukaisessa suhteessa. Samaa sääntöä sovelletaan, jos orja myydään useille osapuolille. Jos nimittäin yksittäinen henkilö on ostanut orjan usealta omistajalta tai useat ovat ostaneet yhdeltä omistajalta tai jos yhdeltä omistajalta on ostettu useita orjia, paremman käsityksen mukaan, jos myyjiä on useita, kukin heistä on ehdottomasti velvollinen ottamaan orjan takaisin; mutta jos yksittäisiltä omistajilta on ostettu eri osuudet orjasta, voidaan perustellusti katsoa, että yksi heistä voidaan velvoittaa ottamaan osuutensa takaisin, ja toista voidaan nostaa kanne toista vastaan, jotta saadaan takaisin orjasta maksettu ylimenevä osuus. Jos taas useat henkilöt ostavat orjan yhdeltä myyjältä, kukin heistä voi nostaa kanteen osuudestaan, mutta jos he ostavat orjan yhdessä, kukin heistä voi nostaa kanteen koko orjan palauttamiseksi.

11. Jos palautettava orja kuolee, herää kysymys, onko hän menettänyt henkensä ostajan, hänen perheensä tai asiamiehensä virheestä; jos näin on, hänen katsotaan olevan vielä elossa, ja kaikki se, mitä olisi vaadittu, jos orja olisi elossa, on siirrettävä myyjälle.

12. Ymmärrämme, että huolimattomuudella ei tarkoiteta ainoastaan törkeää huolimattomuutta, vaan myös sellaista, jonka vuoksi on katsottava, että ostaja on ollut vastuussa siitä, että hän on jollakin tavalla aiheuttanut orjan kuoleman; esimerkiksi jos hän ei ole hankkinut lääkäriä, jotta orja olisi voitu parantaa, tai jos hän on omasta syystään hankkinut lääkärin, joka ei ole pätevä.
13. Katsomme, että tätä sääntöä voidaan soveltaa silloin, kun orja kuolee ennen kuin asia on tullut vireille, mutta jos hänen kuolemansa tapahtui sen jälkeen, kun asia oli tullut vireille, tuomarin on päätettävä, miten orja kuoli; sillä Pediuksen mielestä tuomarin viisauden on määriteltävä kaikki se, mikä tapahtuu sen jälkeen, kun asia on tullut vireille, sillä Pediuksen mielestä kaikki se, mikä tapahtuu sen jälkeen, kun asia on tullut vireille, on määriteltävä tuomarin viisauden perusteella.
14. Se, mitä olemme todenneet asiamiehestä, pätee myös edunvalvojien, kuraattoreiden ja muiden, joiden tehtävänä on esiintyä toisten puolesta, tapauksessa. Tätä mieltä on myös Pedius, ja hän lisää, että ei ole epäoikeudenmukaista asettaa päämies vastuuseen niiden henkilöiden laiminlyönneistä, joille hänen liiketoimiensa hoito on uskottu.
15. Pedius sanoo myös, että isän valvonnassa olevat lapset kuuluvat myös käsitteeseen "kotitalous", koska omaisuuden palauttamista koskeva kanne asettaa kaikki kotitalouden jäsenet vastuuseen heidän teoistaan.
16. Jos joku nostaa vahingonkorvauskanteen orjan arvon alentumisesta sen vuoksi, että orja on lähtenyt pakoon, ja sen jälkeen nostaa kanteen, koska orja on epäkuntoinen, mistä summasta tuomio olisi annettava? Ei ole epäilystäkään siitä, että vahingonkorvauskanne orjan pakenemisen vuoksi voidaan nostaa useita kertoja. Julianus sanoo kuitenkin, että on huolehdittava siitä, ettei ostaja saa hyötyä ja periä saman omaisuuden arviota kahteen kertaan.
17. Hinnan takaisinperintää koskeva kanne on mahdollinen, jos orja palautetaan; tällöin ei tutkita, oliko orjan palauttamiseen hyvä syy, vaan ainoastaan sitä, minne hänet on palautettu. Tämä ei ole kohtuutonta, koska se olisi epäoikeudenmukaista, kun myyjä oli orjan takaisin ottamalla tunnustanut, että siihen oli aihetta, sillä kysytään, oliko orja palautettava vai ei, eikä tutkita, oliko palautus tapahtunut laissa säädettyssä ajassa.
18. On ilmeistä, että tämä kanne edellyttää orjan palauttamista. Muussa tapauksessa, jos häntä ei palautettaisi, kanne raukeaisi, vaikka osapuolet olisivat sopineet pelkällä suostumuksella, että hänet palautetaan. Näin ollen tämän kanteen perusteena ei ole sopimus orjan palauttamisesta, vaan itse palauttaminen.
19. Kaikki, mikä oli orjan mukana myyntihetkellä, olisi myös palautettava tämän kanteen avulla.

20. Koska sopimus kaksinkertaisesta vahingonkorvauksesta on pysyvä, katsotaan siis, että myyntikanne voidaan nostaa, vaikka myyjä ei olisi antanut vakuutta orjan kaksinkertaisesta arvosta; sillä tavan ja tottumuksen mukaiset asiat on aina sisällytettävä vilpittömässä mielessä nostettuihin kanteisiin.
21. Henkilöiden, jotka myyvät orjia, tulisi aina ilmoittaa niiden kansallisuus myyntihetkellä, sillä hyvin usein orjan syntymäpaikka joko houkuttelee tai loitontaa ostajan, ja siksi on meidän etujemme mukaista tietää, missä maassa orja on syntynyt; sillä oletetaan, että jotkut orjat ovat hyviä, koska he ovat peräisin kansakunnasta, jolla ei ole huonoa mainetta, ja toisia pidetään huonoina, koska he ovat peräisin kansakunnasta, joka on pikemminkin huonomaineinen kuin muutoin. Jos orjan alkuperää ei ole mainittu, ostajalle ja kaikille asianosaisille myönnetään tällä perusteella kanne, jonka avulla ostaja voi pakottaa orjan takaisin.
22. Jos omaisuus myydään sillä yhteisymmärryksellä, että jos se ei sovi, se voidaan palauttaa tietyn ajan kuluessa, tätä sopimusta pidetään pätevänä. Jos mitään ei kuitenkaan ole sovittu määräajasta, ostajalle myönnetään kuudenkymmenen käytettävissä olevan päivän kuluessa asiallinen kanne, jolla hän voi vaatia omaisuuden palauttamista, mutta ei tämän määräajan jälkeen. Jos kuitenkin sovitaan, että omaisuus voidaan palauttaa ilman aikarajaa, sopimus on mielestäni pätevä. Myös silloin, kun tavaran palauttamiselle asetettu kuudenkymmenen päivän määräaika on kulunut umpeen, ostajalle myönnetään oikeus nostaa kanne, jos asianmukainen syy osoitetaan.
23. Tässä syyn selvittämisessä olisi selvitettävä, oliko myyjä vastuussa viivästyksestä vai oliko hän poissa, jotta orja olisi voitu palauttaa hänelle, vai oliko jokin muu pätevä syy siihen, että orjaa ei toimitettu määräajassa, koska hän ei ollut tyydyttävä.
24. Näissä kanteissa on noudatettava samaa sääntöä kuin naispuolisen orjan jälkeläisten tapauksessa, samoin kuin voittojen tapauksessa, ja muissa mainituissa lisäkanteissa, jos palautettava orja kuolee ennen kuin tämä tapahtuu.
25. Oikeustieteen tuntijat ovat sitä mieltä, että kaikki ostoon liittyvät lisäykset ovat osa kauppaa.

(32) Gaius, Curule Aedilesin ediktistä, kirja II.

Siksi, kuten edellä on todettu, myyjän on ilmoitettava ostajalle kaikista sairauksista, vioista tai muista virheistä, jotka sisältyvät ediktiin; ja koska siinä määrätään, että hänen on taattava, ettei orjalla ole mitään näistä vioista, niin myös silloin, kun orja siirretään toiselle osapuolelle omaisuuden liitännäisenä, myyjän on pakko tehdä sama ilmoitus ja taata se. Tämä on ymmärrettävä tarpeelliseksi paitsi silloin, kun on nimenomaisesti todettu, että orja Stichus on luovutetun maa-alueen liitännäinen, myös silloin, kun yleisesti ottaen kaikki maa-alueella olevat orjat ovat kaupan liitännäisiä.

33. Ulpianus, Curule Aedilesin ediktiosta, I kirja.

Siksi Pomponius sanoo, että on aivan oikein, että jos jonkin asian väitetään olevan myynnin liitännäinen, se on toimitettava yhtä täydellisessä kunnossa kuin olisi pitänyt, jos se olisi ollut myydyin kohteen pääkohde; sillä siviililain mukaan ostokanteella voidaan vaatia, että omaisuus, jonka sanotaan olevan liitännäinen, toimitetaan hyvässä kunnossa; esimerkiksi silloin, kun tietyt tynnyrit mainitaan maan liitännäisiksi. Tätä sääntöä sovelletaan kuitenkin vain silloin, kun jokin asia on nimenomaisesti mainittu liitännäisomaisuudeksi; sillä jos orja myydään yhdessä hänen peculiuminsa kanssa, myyjän ei ole pakko taata kyseisen peculiumin osana olevien orjien kuntoa, koska hän ei ole nimennyt mitään tiettyä omaisuutta liitännäisomaisuudeksi, vaan hänen oli ainoastaan toimitettava peculium missä kunnossa tahansa; ja aivan kuten hänen ei ollut pakko toimittaa tiettyä määrää peculiumia, hänen ei myöskään ollut pakko antaa tätä takuuta. Pomponius sanoo, että samaa sääntöä olisi noudatettava silloin, kun myydään joko maaomaisuus tai orjan peculium; sillä aediles-ediktiota ei sovelleta omaisuuteen, joka kuuluu maaomaisuuteen tai peculiumiin. Samaa mieltä hän on silloin, kun myydään maa-alue kaikkine sen viljelyyn tarvittavine välineineen, ja orjat sisältyvät tähän nimitykseen. Mielestäni tämä näkemys on oikea, jollei todeta, että osapuolilla oli jokin muu nimenomainen tarkoitus.

(1) Kun myyty omaisuus palautetaan, on palautettava myös siihen osallisena ollut orja, vaikka hänellä ei olisi ollut mitään virhettä.

34. Africanus, Questions, kirja VI.

Kun useita samantyyppisiä tavaroita myydään samanaikaisesti, kuten esimerkiksi orjia, koomikoita tai laulajia, on katsottu, että on selvitettävä, maksettiinko niistä kaikista yksi hinta vai maksettiinko jokaisesta erikseen, koska joskus ymmärretään, että on tehty yksi myynti ja sitten taas useita. On tärkeää, että tämä kysytään, jotta voidaan selvittää, onko kaikki orjat palautettava samalla kertaa, jos joku näistä orjista sattuu olemaan sairas tai huonokuntoinen.

1. Joskus, vaikka hinnat on sovittu jokaiselle eläimelle, on kuitenkin kyse vain yhdestä ostosta, joten kaikki voidaan tai pitäisi palauttaa yhdenkin eläimen vian vuoksi; esimerkiksi silloin, kun on ilmeistä, että tarkoituksena oli ostaa tai myydä ne kaikki yhdessä, kuten usein tapahtuu, kun orjia on toimijoina, tai kun myydään neljän hevosen hevostähtä tai pari muuleja, jolloin voi olla osapuolten kannalta edullista, että kaikki tai yksikään niistä ei ole mukana.

35. Ulpianus, Curuleen aedilien ediktiosta, I kirja.

Usein käy niin, että terveitä orjia palautetaan yhdessä sairaiden kanssa, jolloin heitä ei voi erottaa toisistaan ilman, että siitä aiheutuu haittaa tai että se loukkaa luonnollista kiintymystä; sillä mitä jos ostaja haluaisi mieluummin pitää pojan ja palauttaa hänen vanhempansa tai päinvastoin? Samaa sääntöä on noudatettava myös veljien ja avioliitossa olevien orjien kohdalla.

(36) Pomponius, On Sabinus, kirja XXIII.

Kun useita orjia myydään samaan hintaan ja nostamme aedilien ediktin nojalla kanteen yhden orjan osalta, kyseisen orjan arvo arvioidaan vain silloin, kun hinta on vahvistettu koko joukolle erottelematta. Mutta jos sen jälkeen, kun hinta oli vahvistettu kullekin orjalle, kaikki orjat myytiin eri yksilöiden yhteenlaskettua hintaa vastaavalla summalla, meidän on tällöin hyväksyttävä kullekin orjalle vahvistettu yhteenlaskettu hinta riippumatta siitä, oliko orjan arvo suurempi vai pienempi.

37. Ulpianus, Curule Aedilesin ediktiosta, I kirja.

Aediles määrää, että palveluksessa vanhentunutta orjaa ei saa myydä palvelukseen tottumattomana. Tämä ediktin säännös laadittiin myyjien temppujen välttämiseksi, sillä he huolehtivat kaikissa tapauksissa siitä, etteivät myyjät huijaa ostajia. Esimerkiksi monilla myyjillä on tapana myydä orjia aloittelijoina, jotka eivät ole sellaisia, jotta he voisivat luopua heistä suuremmalla rahalla, koska oletetaan, että kokemattomat orjat ovat suoraselkäisempiä, paremmin palvelukseen sopeutuneita, pidättyväisempiä ja taitavampia kaikessa työssä, kun taas kokeneet ja palveluksessa vanhentuneet orjat ovat vaikeasti muutettavissa ja sopeutettavissa omiin tapoihinsa. Koska orjakauppiat siis tietävät, että ihmiset ostavat mieluummin orjia, jotka ovat aloittelijoita, he sekoittavat tästä syystä kokeneet orjat heihin ja myyvät heidät kaikki aloittelijoille. Äidit määräävät tässä ediktiossa, että näin ei saa tehdä, ja sen vuoksi jos orja myydään tällä tavoin ostajalle, joka ei ole tietoinen tosiasioista, hänet voidaan palauttaa.

38. Sama, Curuleen aedilien ediktiosta, kirja II.

Aediles sanoo: "Niiden, jotka myyvät kantavia eläimiä, on ilmoitettava avoimesti ja oikeudenmukaisesti, onko niillä jokin sairaus tai vika; ja jos ne on upeasti varusteltu myyntitarkoituksessa, ne on luovutettava ostajille tässä kunnossa. Jos näin ei ole tehty, myönnämme kanteen koristeiden palauttamiseksi tai eläinten palauttamiseksi koristeiden vuoksi kuudenkymmenen päivän kuluessa; tai jos myynti olisi peruutettava sairauden tai vian vuoksi, kuuden kuukauden kuluessa; tai orstorahejen palauttamiseksi, jos eläinten arvo on ollut pienempi kuin niiden myyntihinta vuoden kuluessa. Jos parivaljakko myydään tuolloin, ja toinen niistä on sellaisessa kunnossa, että se olisi palautettava, myönnämme kanteen, jotta molemmat voidaan palauttaa."

(1) Aediles mainitsee tässä ediktiossa rasisuseläinten palauttamisen.

(2) Tämän ediktin julistamisen syy on sama kuin se, joka sai aikaan orjien palauttamista koskevan ediktin.

- (3) Niiden suhteen on noudatettava olennaisesti samoja sääntöjä kuin orjien suhteen, mitä tulee sairauksiin ja vikoihin. Sen vuoksi se, mitä olemme jo sanoneet tästä kohdasta, pätee myös tähän, ja jos eläin kuolee, se voidaan palauttaa samalla tavalla kuin orjan tapauksessa.
- (4) Mutta katsokaamme, kuuluvatko kaikenlaiset karjat rasite-eläinten piiriin. On vaikeaa sisällyttää niitä kaikkia, sillä termi "kantavat eläimet" tarkoittaa yhtä asiaa ja termi "karja" toista.
- (5) Siksi tähän ediktiin on lisätty lauseke, jonka sanamuoto on seuraava: "Kaikenlaisen karjan osalta myyjien on noudatettava samoja sääntöjä, jotka olemme asettaneet kantavien eläinten terveydestä."
- (6) Näin ollen ei voi enää olla epäilystä siitä, sisältyvätkö härät tämän ediktin termeihin, sillä vaikka ne eivät sisällykään kantavien eläinten nimitykseen, on varmaa, että ne sisältyvät käsitteeseen karja.
- (7) Ihmisillä on tiettyjä asioita, jotka luokitellaan sairauksiksi, mutta joita ei pidetä sellaisina eläimillä; kuten esimerkiksi jos hevonen kastroidaan, sitä ei pidetä sairautena eikä vikana, koska se ei vähennä sen voimaa eikä käyttökelpoisuutta, vaikka se ei koskaan ole lisääntymiskelpoinen. Caelius totesi myös, että kaikki eläimet, jotka on kastroidu, eivät ole tästä syystä viallisia, elleivät ne ole heikentyneet toimenpiteen seurauksena, ja näin ollen muuli ei ole epäkuntoinen. Hän sanoo, että Ofilius oli samaa mieltä, nimittäin sitä, että kastroidu hevonen on terve, aivan kuten eunukki on myös terve; mutta jos ostaja ei tiennyt tästä ja myyjä tiesi sen, ostokanne on pätevä. Se, mitä Ofilius toteaa, on oikein.
- (8) Heräsi kysymys, jos muuli on sellainen, että sitä ei voi vaihtaa valjastettuna, onko se terve. Pomponius sanoo, että on, sillä hyvin monet vaunueläimet ovat sellaisia, että niiden asentoa valjaissa ei voi muuttaa.
- (9) Hän sanoo myös, että jos eläin syntyy sellaisella asenteella tai ruumiinmuodolla, että sitä ei voi valjastaa toisen kanssa, se ei ole terve.
- (10) Eläin voidaan palauttaa paitsi jonkin sairauden vuoksi myös silloin, kun siihen on aihetta, koska se ei vastaa myyjän vakuutuksia tai takuuta; aivan kuten orjien tapauksessa.
- (11) Caelius sanoo, että sääntöä, joka koskee hevosten koristelua paremman myynnin aikaansaamiseksi, ei sovelleta silloin, kun se on tehty ennen myyntihetkeä eli kaksi päivää ennen myyntiä, vaan juuri myyntihetkellä, tai kun hevonen tarjotaan myyntiin, se näytetään tällä tavoin varustettuna niille, joille sen odotetaan menevän kaupaksi. Ja joka kerta, kun tällainen koristelu tapahtuu, sekä kanteessa että ediktiossa todetaan, että eläimet on tuotu esiin ja varustettu myyntiä varten, kuten eläin voidaan tuottaa, varustaa matkaa varten ja sitten myydä.

(12) Jos on myyty useita eläimiä, kaikkia eläimiä ei palauteta yhden eläimen trappien vuoksi; sillä vaikka yksi tiimi voi olla viallinen, toista tiimiä ei saa palauttaa tämän vuoksi.

(13) Kun myydään pari muuleja, joista toinen on virheellinen, jälkimmäisen arvoa ei oteta huomioon eroa arvioitaessa; mutta tiimin arvo on otettava huomioon; sillä jos molemmat myytiin samaan hintaan, tätä ei saa jakaa kahtia, vaan on otettava huomioon molempien arvonmenetys yhdessä, eikä ainoastaan virheellisen parin arvon aleneminen.

(14) Kun tulitikkuhevosparia myydään, ediktiossa todetaan, että jos on syytä palauttaa jompikumpi hevosista, molemmat on palautettava; tässä tapauksessa on otettava huomioon sekä ostajan että myyjän etu, koska eläimiä ei ole erotettu toisistaan. Samoin jos myydään kolmen hevosen tai neljän hevosen joukkue, kaikki hevoset on palautettava. Jos taas myydään kaksi paria muuleja ja yksi niistä on epäkuntoinen, on palautettava vain se pari, johon se kuuluu, eikä muita. Mutta jos niitä ei ole jaettu pareiksi, vaan myydään vain neljä muulia samaan hintaan, on palautettava yksi muuli, ei kaikkia, kuten silloin, kun useita hevosia myydään jalostustarkoituksiin, katsomme, että jos yksi niistä on epäkuntoinen, ei ole tarpeen palauttaa kaikkia. Samaa mieltä olemme, kun useita orjia myydään samaan hintaan, paitsi jos niitä ei voida erottaa toisistaan, kuten esimerkiksi silloin, kun ne ovat näyttelijöitä tai puhveleita.

39. Paulus, Curule Aedilesin ediktiosta, kirja I. Tai veljet;

40. Ulpianus, On the Edict of the Curule Aediles, Book II.

Sillä näitä ei pitäisi erottaa toisistaan.

1. Seuraavaksi aedilialaiset sanovat: "Että koira, sika, pieni villisika, susi, karhu, pantteri, leijona,"

41. Paulus, Curuleen aedilien ediktiosta, kirja II.

Ja yleisesti ottaen: "Tai mikä tahansa muu eläin, joka on omiaan aiheuttamaan vahinkoa, olipa se vapaana tai sidottuna, mutta jota ei voida hillitä niin, ettei se aiheuta vahinkoa,".

42. Ulpianus, On the Edict of the Curule Aediles, kirja II.

Eläintä ei saa pitää sellaisessa paikassa, jossa ihmiset kulkevat jatkuvasti ja jossa mainittu eläin voi vahingoittaa ketään tai aiheuttaa vahinkoa. Jos näitä määräyksiä rikotaan ja joku vapaamielinen menettää sen seurauksena henkensä, on maksettava kaksisataa solidia; ja jos joku vapaamielinen loukkaantuu, on vastuullinen tuomittava häntä vastaan summa, joka tuomarin

viisauden ja oikeudenmukaisuuden mukaan vaikuttaa asianmukaiselta; ja jos joku muu henkilö tai omaisuus loukkaantuu, on kyseinen osapuoli veloitettava maksamaan kaksinkertainen määrä aiheutuneesta vahingosta.

43. Paulus, Curule Aedilesin ediktiosta, I kirja.

Useimmat viranomaiset sanovat, että härkä, joka lyö sarvillaan, on ilkeä, samoin kuin potkivat muulit. Myös hevosten, jotka pelästyvät ilman syytä ja juoksevat karkuun, sanotaan olevan ilkeitä.

1. Orja, joka hakeutuu isäntänsä ystävän luo saadakseen tämän esirukouksen isäntänsä puolesta, ei ole karkuri; ei edes silloin, kun hänellä on aikomus olla palaamatta kotiin, jos hän ei saa armahdusta. Hän ei ole vielä karkuri siitä syystä, että termi "pakeneminen" ei koske pelkästään aikomusta vaan myös itse tekoa.

2. Jos orja toisen yllyttämänä lähtee isäntänsä luota karkuun, hän on karkuri, vaikka hän ei olisi paennut ilman suostuttelijan neuvoa.

3. Jos orjani, joka palveli sinua hyvässä uskossa, karkaa, hän on karkuri, riippumatta siitä, tietääkö hän, että hän kuuluu minulle, vai onko hän tietämätön siitä, ellei hän ole tehnyt sitä tarkoituksenaan palata luokseni.

4. Orja yrittää itsemurhaa, jos hän tekee sen pahuuden, huonojen tapojen tai jonkin tekemänsä rikoksen vuoksi; mutta ei silloin, kun hän ryhtyy tällaiseen toimenpiteeseen, koska hän ei kestä ruumiillista kärsimystä.

5. Jos joku ostaa orjan ja hänet riistetään häneltä väkisin, hän voi vaatia nelinkertaista vahingonkorvausta ryöstön perusteella, ja hän voi sen jälkeen palauttaa orjan, ja myyjän on palautettava saamansa hinta. Jos hän kuitenkin on kärsinyt vahinkoa orjansa kautta ja on nostanut sen vuoksi kanteen, hän ei voi palauttaa orjaa myyjälle, ellei ostaja nosta kannetta sitä osapuolta vastaan, joka on hakannut orjaa ruoskalla tai altistanut häntä kidutukselle.

6. Orja on joskus palautettava, vaikka olisimme nostaneet kanteen hänen arvonmäärityksestään, toisin sanoen arviosta, joka koskee hänen todellisen arvonsa ylittävää hintaa. Sillä jos orja on arvoton niin, että hänen isäntänsä ei ole etua siitä, että hänellä on tällainen orja, kuten esimerkiksi silloin, kun hänellä on raivokohtauksia tai hän on mielisairas, vaikka hänen arvioimisestaan olisi nostettu kanne, tuomarin velvollisuus on kuitenkin määrätä, että kauppahinta on maksettava takaisin sen jälkeen, kun orja on palautettu.

7. Jos joku aiheuttaa orjan palauttamisen tarkoituksenaan pettää velkojiaan eikä olisi palauttanut orjaa, ellei hänellä olisi ollut aikomusta pettää velkojia, myyjä on velkojille vastuussa orjan arvosta.

8. Kun orja on pantattu, se pysyy sidottuna, vaikka se palautettaisiin; samoin kuin silloin, kun hänestä tai hänen käyttöoikeudestaan on luovuttu, häntä ei voida laillisesti palauttaa, ellei häntä lunasteta ja palauteta vapaaksi panttaussopimuksen mukaisesta vastuusta.

9. Jos orja ostetaan ehdollisesti ja hänen palauttamistaan koskeva kanne nostetaan ennen kuin ehto on täyttynyt, se on mitätön, koska osto ei ole vielä täydellinen eikä sitä voida kumota tuomarin päätöksellä; ja jos siis osto- tai myyntikanne tai kanne omaisuuden palauttamiseksi nostetaan ennen kuin ehto on täyttynyt, kanne voidaan sen jälkeen nostaa toisen kerran.

10. Joissakin tapauksissa, vaikka absoluuttinen kauppa on tapahtunut, se jää lain ehdon vuoksi lepäämään; kuten esimerkiksi silloin, kun orja, johon toisella osapuolella on käyttöoikeus ja toisella omistusoikeus, ostaa jotakin; sillä niin kauan kuin on epävarmaa, kenen omaisuudesta hän maksaa hinnan, omistusoikeus omaisuuteen jää lepäämään, eikä kumpikaan osapuolista voi sen vuoksi nostaa kanteen orjan palauttamiseksi.

44. Sama, Curule Aedilesin ediktiosta, kirja II.

Suurella oikeudenmukaisuudella aedileet kieltäytyvät sallimasta orjan olevan liitännäisomaisuus omaisuuteen, joka on arvoltaan vähäisempi kuin hän itse, jotta vältettäisiin petos joko ediktiä tai siviililakia vastaan ja myös, kuten Pedius sanoo, ihmisarvoa vastaan; muutoin sovellettaisiin samaa sääntöä kuin muissakin asioissa, sillä olisi naurettavaa, että maa-aluetta pidettäisiin liitännäisomaisuutena tunikan kanssa. Mikä tahansa voi kuitenkin olla sallittua orjan myynnin liitännäisasiana, sillä hyvin usein peculium on arvokkaampi kuin itse orja, ja joskus liitännäisasiana pidetty aliorja on arvokkaampi kuin myytävä pääorja.

1. Tämän ediktin mukaan kanne voidaan nostaa sitä osapuolta vastaan, jolla oli suurin osuus orjan myynnistä, koska orjakauppiat muodostavat yleensä kumppanuuksia, jolloin kaikki, mitä he tekevät, katsotaan yhteiseksi liiketoimeksi; koska aedileista tuntui oikeudenmukaiselta, että heidän säättämänsä kanteet nostettaisiin joko sitä osapuolta vastaan, joka omisti suuremman osuuden omaisuudesta ? tai joka ei ainakaan omistanut vähemmän kuin muut, jotta ostaja ei joutuisi käymään oikeudenkäyntiä monien henkilöiden kanssa; vaikka ostokanne voidaan nostaa jokaista yksittäistä osakkaita vastaan suhteessa heidän osuuteensa; sillä tällaiset miehet ovat hyvin taipuvaisia hyötymään ja tekemään epärehellisiä tekoja.

2. Omaisuuden palauttamista tai sen arviointia koskevassa kanteessa herää epäily siitä, onko toiselle kuuluvan orjan myynyt osapuoli samalla vastuussa hädän perusteella tai epäterveellisuuden vuoksi tai orjan pakenemisen vuoksi. Voidaan nimittäin sanoa, että ostajalla ei ole enää mitään etua, jos hän on menettänyt orjan hallinnan paremman omistusoikeuden nojalla, olipa hän sitten terve tai karkulainen; mutta ostajan etuun kuuluu, että hänen olisi pitänyt olla terve, kun hän sai orjan haltuunsa palvelustensa perusteella, eikä velvollisuus lisäänny sen vuoksi, mitä myöhemmin on saattanut tapahtua, sillä heti kun orja on luovutettu, ostajan etua koskeva määräys tulee voimaan.

45. Gaius, Curule Aedilesin ediktiosta, I kirja.

Orjan palauttamista koskevalla kanteella on kaksitahoinen vaikutus, sillä joskus myyjä saa tuomion kaksinkertaisesta vahingonkorvauksesta ja joskus vain yksinkertaisesta vahingonkorvauksesta. Jos hän nimittäin kieltäytyy palauttamasta joko orjan hintaa tai orjaan liittyviä tarvikkeita eikä vapautta orjaa hänen puolestaan syntyneestä vastuusta, hänet tuomitaan maksamaan kaksinkertainen määrä hintaa ja tarvikkeita. Jos hän kuitenkin palauttaa hinnan ja tarvikkeet tai vapauttaa orjan hänen hyväkseen syntyneestä velvoitteesta, häntä vastaan on annettava tuomio yksinkertaisesta vahingonkorvauksesta.

(46) Pomponius, On Sabinus, kirja XVIII.

Kun palautat orjan minulle, et ole velvollinen takaamaan, ettei hän ole vastuussa varkauksista tai vahingoista, paitsi jos hän on tehnyt ne sinun tai sen tahon käskystä, jolle olet mahdollisesti myynyt hänet.

(47) Paulus, On Sabinus, kirja XI.

Jos vapautat orjan, jonka olet ostanut, Labeo sanoo, että sinulle ei myönnetä kanteita hänen palauttamisekseen eikä kanteita hänen maksamasi arvon ylittävän määrän takaisinperimiseksi; samoin kuin oikeus kaksinkertaista vahingonkorvausta koskevaan kanteeseen on lakannut. Näin ollen menetetään myös kanneoikeus, joka perustuu johonkin, mitä on edustettu tai taattu.

1. Aedilesin ediktiin perustuvat kanteet jatkuvat myös orjan kuoleman jälkeen;

48. Pomponius, On Sabinus, XXIII kirja.

Edellyttäen, että orja kuolee ilman ostajan, hänen perheensä tai asiamiehensä syytä.

1. Häntä, joka valittaa ostamansa orjan epäkuntoisuudesta tai sairaudesta ja haluaa pitää hänet, kunnes hänelle on annettu tyydytys, on kuultava.

2. Ostajan oikeuksia ei saa loukata, jos hän, joka ei ole voinut nostaa kanteen orjan palauttamiseksi kuuden kuukauden kuluessa, haluaa nostaa kanteen orjan arvioimiseksi vuoden kuluessa.

3. On oikeudenmukaista, että aedilien ediktiota ei sovelleta keneenkään, joka on myynyt orjan kahleissa, sillä tämä on paljon tehokkaampaa kuin pelkkä toteamus siitä, että orja on ollut kahleissa.

4. Aedilesin ediktiin perustuvissa kanteissa ei ole muuta kuin asianmukaista, että myyjä voi vedota poikkeukseen, jos ostaja tiesi, että orjalla oli tapana karata tai että hän oli ollut kahleissa tai että hänellä oli muita vastaavia vikoja, jotka oikeuttaisivat myyjän vapauteen.

5. Aedilesin ediktiin perustuva kanne voidaan nostaa sekä perillisen hyväksi että häntä vastaan; mutta olisi kuitenkin tutkittava, mitä toimia perilliset ovat myöhemmin tehneet ja oliko heillä oikeus nostaa tällainen kanne.

6. Nämä kanteet voidaan nostaa paitsi orjien myös kaikenlaisten eläinten osalta, joten ne voidaan nostaa minua vastaan, vaikka olisin ostanut vain orjan käyttöoikeuden.

7. Kun orjan palauttamista koskeva kanne nostetaan hänen terveyttään koskevan kelpoisuuden vuoksi, on sallittua edetä ja esittää väitteitä yhden puutteen osalta, ja jos jokin muu puute myöhemmin ilmenee, voidaan nostaa toinen kanne siihen viitaten.

8. Yksinkertaisten myyntien yhteydessä ei ole tapana käyttää omaisuuden palauttamista koskevaa kannetta.

49. Ulpianus, Disputations, kirja VIII.

Ei ole epäilystäkään siitä, että omaisuuden palauttamista koskeva kanne voidaan nostaa myös silloin, kun kyseessä on maa-alueen myynti, kuten esimerkiksi silloin, kun myydään maata, joka on terveydelle haitallinen; sillä se olisi palautettava. Ja on vain kohtuullista katsoa, että ostaja ei ole vastuussa veroista missään vaiheessa omaisuuden palauttamisen jälkeen.

50. Julianus, On Minicius, kirja IV.

Orja, jolla on suonikohjuja, ei ole terve.

51. Africanus, Kysymyksiä, VIII kirja.

Kun orja ostaa toisen orjan, joka on sairas tai epäkuntoinen, ja hänen isäntänsä nostaa ostokanteen tai orjan palauttamista koskevan kanteen, on selvítettävä, ei sitä, oliko isäntä, vaan sitä, oliko orja tietoinen näistä vioista, joten sillä ei ole merkitystä, osti hän orjan lisätäkseen sen omaan peculiumiinsa vai hankkiiko hän sen isäntänsä nimissä; tai oliko hän ostanut jonkun tietyn orjan vai jonkun orjan yleensä isäntänsä määräyksestä; sillä silloin on kyse vilpittömästä mielentilasta ja siitä,

eikö se, jonka kanssa hän teki kaupat, ole pettänyt orjaa, ja toisaalta siitä, onko se rikkomus, johon orja syyllistyi sopimusta tehdessään, vahingoittanut hänen isäntäänsä. Jos orja kuitenkin osti aliorjan isäntänsä määräyksestä ja tämä tiesi, että tämä oli epäkunnossa, myyjä ei ole vastuussa.

1. Jos tällainen kauppa tehdään asiamiehen kanssa, ei ole epäilystäkään siitä, että jos asiamies tiesi orjan olevan sairas tai epäkuntoinen, hän ei voi nostaa kanteita tästä syystä; vaikka hän itse on kuitenkin vastuussa vapaaehtoiseen asioimiseen perustuvassa kanteessa. Jos edustaja ei kuitenkaan itse tiennyt, että orja oli epäkuntoinen, ja osti sen päämiehensä johdolla, joka oli tietoinen siitä, ja hän nostaa kanteen ennen orjan palauttamista päämiehensä nimissä, katsotaan, että häntä vastaan ei voida nostaa pätevää poikkeusta.

52. Marcianus, säännöt, kirja IV.

Jos orja syyllistyy varkauteen isäntäänsä vastaan, tätä ei tarvitse ilmoittaa orjan myyntihetkellä, sillä palautusta ei myönnetä tästä syystä. Mutta jos hän sanoo, että tämä orja ei ole varas, hän on vastuussa tällaisen vakuutuksen ja takuun antamisen perusteella.

53. Javolenus, Labeon viimeisistä teoksista, I kirja.

Jos orjalla on tertian- tai kvartaalikuume, kihti tai epilepsia, häntä ei pidetä laillisesti terveenä edes niinä päivinä, jolloin hän on vapaa näistä sairauksista.

54. Papinianus, Opinions, kirja IV.

Jos orja on ostettu hyvää vastiketta vastaan ja se karkaa, ei ole mitään perustetta vaatia orjan palauttamista, jos se ei ole tehnyt niin aiemmin.

55. Sama, Opinions, kirja XII.

Orjan palauttamista koskevan kanteen nostamiseen on varattu kuusi käytettävissä olevaa kuukautta siitä, kun kanne olisi pitänyt panna vireille, eikä kanteen nostamisvaltuutta katsota olleen olemassa, jos asianosainen ei tiennyt, että orjalla oli tapana karata, ja tämä virhe oli salattu. Silti ostajan törkeää tietämättömyyttä tästä asiasta ei voida antaa anteeksi.

56. Paulus, Questions, kirja I.

Latinus Largus: "Kysyn, voiko orjan palauttaa myyjän takaajalle." Vastasin, että jos takaaja on otettu viitaten kaikkeen myyntiin liittyvään, Marcellus on sitä mieltä, että orja voidaan palauttaa takaajalle.

57. Sama, Kysymyksiä, kirja V.

Kun yksi orja ostaa toisen orjan ja hänen isäntänsä nostaa kanteen hänen palauttamisestaan, myyjä ei ole velvollinen maksamaan hänelle, ellei hän luovuta hänelle kaikkea tähän kanteeseen sisältyvää, koko summaa tosiasiallisesti, eikä vain sitä, mikä liittyy peculiumiin; sillä jos isäntä nostaa kanteen myynnistä, ellei hän maksa koko kauppahintaa, hän ei saa mitään aikaa.

1. Jos orja tai poika kuitenkin tekee myynnin, orjan palauttamista koskeva kanne koskee hänen peculiumiaan, ja myös palautusperuste sisältyy peculiumiin. Meitä ei myöskään koske se, että orja ei kuulunut peculiumiin ennen kuin hänet palautettiin, sillä orja ei voi kuulua peculiumiin, jos hän on edelleen ostajan omaisuutta, mutta itse palautusperusteen katsotaan kuuluvan peculiumiin. Jos siis kymmenellä tuhannella sestertiuksella ostettu orja on vain viiden tuhannen sestertiuksen arvoinen, sanomme, että jälkimmäinen summa kuuluu peculiumiin. Näin on, jos hän ei ole isännälleen mitään velkaa tai jos häneltä ei ole riistetty peculiumia. Jos hän kuitenkin on isännälleen enemmän velkaa, hänen on luovutettava orja eikä hän saa mitään takaisin.

(58) Sama, Opinions, kirja V.

Kysyn, jos orja on paennut ostajalta ja on päätetty, että on olemassa hyvä syy hänen palauttamiselleen, eikö myyjän pitäisi maksaa orjan mukanaan kuljettaman omaisuuden arvioitu arvo, ennen kuin orja palautetaan hänelle. Paulus vastasi, että myyjän on maksettava orjan hinnan lisäksi myös hänen varastamansa omaisuuden arvioitu arvo, ellei hän ole valmis luovuttamaan orjaa korvaukseksi viedystä omaisuudesta.

1. Kysyn myös, jos myyjä kieltäytyy maksamasta omaisuuden arvioitua arvoa ja kauppahintaa, pitäisikö orja pidättää ja hyväksyä peculium-kanne, vai pitäisikö vaatia palautettavaksi vaaditun orjan kaksinkertaista hintaa sopimusperusteisesti. Paulus vastasi, että kanne voidaan nostaa orjan hinnan takaisinperimisestä ja myös hänen kaksinkertaisesta arvostaan sopimuksen perusteella. Orjan varastamasta omaisuudesta on jo annettu lausunto.

2. Ostin orjan sillä ehdolla, että hänen arvonsa kaksinkertaistetaan, jos hänet palautetaan, ja sitten hän karkasi ja vei osan omaisuudestani. Kun hänet sittemmin löydettiin ja häntä kuulusteltiin kunniakkaiden miesten läsnä ollessa siitä, oliko hän aiemmin karannut myyjän talosta, hän vastasi, että oli. Kysyn, voidaanko tätä orjan vastausta ottaa huomioon. Paulus vastasi, että jos muita todisteita hänen aiemmasta pakenemisestaan ei ole, orjan vastausta on uskottava.

59. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXXIV.

Jos orja on myyty sellaisessa kunnossa, että hänet pitäisi palauttaa, on epäoikeudenmukaista, että myyjä saa hinnan.

1. Jos joku ostaa kaksi orjaa samaan hintaan ja toinen niistä on sellaisessa kunnossa, että se pitäisi palauttaa, ja myyjä nostaa sen jälkeen kanteen koko summasta, olisi esitettävä poikkeus puolustukseksi. Jos kanne nostetaan kuitenkin osasta kauppahintaa, parempi mielipide on, että poikkeus ei ole este, elleivät tosiseikat ole sellaisia, että molemmat orjat olisi palautettava toisen huonokuntoisuuden vuoksi.

(60) Paulus, Ediktistä, kirja LXIX.

Kun orja on palautettu, kaikki on asetettava entiseen tilaansa aivan kuin myyntiä ei olisi tapahtunut.

61. Ulpianus, On the Edict, kirja LXXX.

Aina kun on kyse palvelusvelvollisuudesta ja myyjä häviää, hänen tulisi palauttaa ostajalle tämän maksama omavastuuosuus, jos hän oli tietoinen siitä, että omaisuudelle oli asetettu mainittu palvelusvelvollisuus.

62. Modestinus, Erimielisyyksiä, kirja VIII.

On katsottava, että Curule Aedilesin ediktiossa ei ole viittausta omaisuuteen, joka on lahjoitettu. Sillä miksi lahjoittajan pitäisi sitoutua ottamaan mitään takaisin, kun kauppaan ei liity mitään hintaa? Mutta entä jos se, jolle omaisuus on annettu, on parantanut sitä? Voidaanko lahjoittaja haastaa oikeuteen parannusten arvosta? On sanottava, että tämä ei missään tapauksessa pidä paikkaansa, sillä lahjoittajalle ei saa langettaa rangaistusta hänen vapaamielisyytensä vuoksi. Jos siis lahjoitetaan jotain, ei ole tarpeen antaa niitä takuita, joita äidit vaativat, kun omaisuutta myydään. On selvää, että lahjoittajan pitäisi sitoutua (ja hän yleensä niin tekeekin) petoksen varalta, jotta hän ei voi petollisessa tarkoituksessa peruuttaa sitä, mitä hän on lahjoittanut hyväntekeväisyytenä.

63. Ulpianus, Curule Aedilesin ediktiosta, I kirja.

On syytä huomata, että tämä edikti koskee ainoastaan orjien myyntejä, ei ainoastaan orjien, vaan myös kaikenlaisen muun omaisuuden myyntejä. Vaikuttaa oudolta, että vuokrasopimuksista ei mainittu mitään. Syynä tähän on se, että ne eivät koskaan kuuluneet aedilien toimivaltaan, tai se, että vuokrasopimuksia ja kauppoja ei tehdä samoissa olosuhteissa.

64. Pomponius, Epistolat, kirja XVII.

Labeo sanoo, että jos ostetaan useita orjia samaan hintaan ja halutaan nostaa kanne yhden orjan osalta, kaikista orjista on tehtävä arvio, aivan kuten tehdään maan arvioinnissa, kun nostetaan kanne, koska osa kyseisestä maasta on menetetty hädön vuoksi.

1. Hän sanoo myös, että jos on myyty useita orjia samaan hintaan ja taattu, että ne ovat terveitä, ja vain osa niistä on terveitä, kanne voidaan asianmukaisesti nostaa kaikkien orjien osalta, koska kyseessä on edustus ja takuu.

2. Hän sanoo myös, että kantajaeläin voi vaeltaa ja paeta, mutta kannetta ei voida nostaa sillä perusteella, että se on vaeltaja tai karkulainen.

65. Venuleius, Actions, kirja V.

On pikemminkin henkinen kuin fyysinen vika, jos orja haluaa jatkuvasti olla läsnä näyttelyissä tai tutkia huolellisesti maalauksia, tai jos hän on jopa valehteleva tai jos hänellä on vastaavia vikoja.

1. Aina kun mainitaan krooninen sairaus, Cassius sanoo, että sillä tarkoitetaan sellaista, joka on haitallinen. Sana on kuitenkin ymmärrettävä niin, että sillä tarkoitetaan kiintymystä, joka on jatkuvaa ja joka ei lopu ajan myötä. Kroonisen sairauden katsotaan olevan sellainen, joka iskee ihmiseen hänen syntymänsä jälkeen, sillä sana krooninen tarkoittaa jatkuvaa.

2. Orjaa voidaan kutsua kokeneeksi tai aloittelijaksi. Caelius sanoo, että kokenutta orjaa ei pidä arvostaa sen ajan perusteella, jonka hän on ollut orjuudessa, vaan hänen kykynsä ja pätevyytensä perusteella; sillä jos joku ostaa kaupassa orjan, joka on noviisi, ja ottaa hänet johonkin palvelukseen, hänet luetaan välittömästi kokeneiden joukkoon, sillä kokemattomuuden ei ymmärretä olevan riippuvainen mielen kehittymättömyydestä vaan orjuuden tilasta. Sillä ei ole merkitystä, ymmärtääkö hän latinaa vai ei, sillä orjaa ei pidetä kokeneena vain siksi, että hän sattuu olemaan oppinut vapaita taitoja ja tieteitä.

Tit. 2. Häädöstä ja kaksinkertaisen vahingonkorvauksen määräämisestä.

1. Ulpianus, On Sabinus, XXVIII kirja.

Jos ostaja menettää koko ostamansa omaisuuden tai vain osan siitä paremman omistusoikeuden vuoksi, hänellä on oikeus vedota myyjään. Jos hän menettää osan siitä tai jakamattoman osan maasta, hän voi turvautua menetettyyn määrään. Jos hän kuitenkin menettää tietyn osan lohkoista eikä jakamatonta osuutta siitä, hänellä on oikeus turvautua korvaukseen sen maan

laadun mukaan, jonka hän on menettänyt. Mutta entä jos hän menettää joko parhaan tai huonoimman osan maasta? Maan laatu on määritettävä, ja hänellä on oikeus saada korvausta suhteessa sen arvoon.

2. Paulus, On Sabinus, kirja V.

Jos kaksinkertaista vahingonkorvausta ei ole luvattu ja kanne nostetaan häätöperusteella; tuomio kaksinkertaisesta vahingonkorvauksesta olisi annettava vastaajalle.

3. Sama, On Sabinus, kirja X.

Orjan myynnissä hänen peculiuminsa katsotaan aina olevan varattu. Jos myyty orja vei mukanaan tietyn osan peculiumistaan ja ostajasta nostetaan tämän vuoksi varkauskanne, ostaja ei voi vaatia myyjältä kaksinkertaista vahingonkorvausta sopimusperusteella, koska myyjän olisi myyntihetkellä taattava, että orja on vapaa vastuusta varkaudesta tai vahingosta. Tämä kanneoikeus syntyy kuitenkin vasta myynnin jälkeen.

4. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXXII.

Herää kysymys, pitäisikö orjan myyneen antaa hädän varalta takaus, jota kutsutaan yleisesti toiseksi takaajaksi. On sovittu, että hänen ei tarvitse tehdä niin, ellei siitä ole sovittu.

(1) Kun holhooja tekee myynnin alaikäisen nimissä ja siitä seuraa häätö, Papinianus sanoo kolmannessa mielipidekirjassaan, että oikeudenmukainen kanne myönnetään sitä vastaan, jonka hyväksi holhousta hoidetaan. Hän lisää kuitenkin, että tämä koskee vain sitä, mikä kuului hänen omaisuuteensa tuolloin. Katsotaanpa, joutuuko holhottava vastaamaan koko summasta, jos edunvalvoja ei ole maksukykyinen. Tämä on mielestäni parempi mielipide, sillä edunvalvojan kanssa tehty sopimus ei ole mitätön.

5. Paulus, Ediktistä, kirja XXXIII.

Orjan myyjä totesi, että hänen peculiuminsa oli sivullinen. Jos aliorja vietiin pois hädän kautta, Labeo sanoo, että myyjä ei ole tästä vastuussa, sillä jos orja ei olisi osa peculiumia, hän ei olisi ollut avunantaja, mutta jos oli, ostaja kärsi vahinkoa tuomarin päätöksen kautta; mutta asia on toinen, jos myyjä olisi nimenomaisesti ilmoittanut, että orja oli avunantaja, sillä tässä tapauksessa hän olisi velvollinen takaamaan, että orja lainasi osan peculiumista.

6. Gaius, Provincial Edictistä, kirja X.

Kun maa-alue myydään, on tarpeen asettaa vakuus häätöä vastaan sen maanosan tavan mukaan, jossa kauppa on tehty.

7. Julianus, Digest, kirja XIII.

Kun osapuoli ostaa holhousmieheltä orjan, joka on korvattu hänelle, hän voi nostaa ostokanteen korviketta vastaan sekä häätämisperusteisen kanteen; mutta hänellä ei ole oikeutta kumpaankaan näistä kanteista holhousmiestä itseään vastaan.

8. Sama, Digest, kirja XV.

Orjan myyjän on taattava ostajalle sen edun suuruinen takaus, joka jälkimmäisellä oli siitä, että orja kuuluisi myyjälle. Jos ostaja siis hädän kautta menettää naispuolisen orjan jälkeläiset tai tilan, johon orja oli hänen määräyksellään tullut, hän voi nostaa ostokanteen. Ja aivan kuten myyjä on velvollinen luovuttamaan hänelle orjan, jonka hän myi hänelle, hän on myös velvollinen korvaamaan ostajalle kaiken sen, mitä tämä olisi voinut saada orjan kautta, ellei häneltä olisi riistetty orjaa.

9. Paulus, Ediktistä, kirja LXXVI.

Jos myyt minulle Titiukselle kuuluvan orjan ja Titius nimittää minut sen jälkeen perilliseksi, Sabinus sanoo, että hädän yhteydessä kanneoikeus menetetään, koska orjaa ei voida ottaa minulta pois, vaan on turvauduttava ostokanteeseen.

(10) Celsus, Digest, kirja XXVII.

Jos joku myy ja siirtää minulle tieoikeuden, joka hänellä on yhteisesti toisen kanssa, ikään kuin hän olisi sen ainoa omistaja, hän on minulle vastuussa hädän perusteella, jos toinen osapuoli kieltäytyy siirtämästä minulle oikeuttaan.

11. Paulus, Opinions, kirja VI.

Lucius Titius osti maita Saksasta Reinin tuolta puolen ja maksoi osan kauppahinnasta. Kun ostajan perillistä vastaan nostettiin kanne loppuosasta, tämä esitti vastakanteen, jossa väitettiin, että nämä maat oli osittain myyty keisarin käskystä ja osittain jaettu palkkioina veteraanisotilaiden kesken. Kysyn, onko myyjän otettava tämä riski? Paulus vastasi, että tulevat häätötapaukset, jotka ilmenevät sen jälkeen, kun kaupasta on tehty sopimus, eivät vaikuta myyjään, ja näin ollen ilmoitettujen tosiseikkojen mukaan kanne voitiin nostaa jäljellä olevasta maan hinnasta.

1. Myyjää ei voida haastaa oikeuteen kaksinkertaisesta eikä yksinkertaisesta vahingonkorvauksesta sellaisten rikosten vuoksi, joista yleensä rangaistaan julkisella syytteellä, kun sopimusehtoon on lisätty seuraavat sanat, nimittäin "Kyseinen orja on vapaa vastuusta tehdystä vahingosta."

(12) Scaevola, Opinions, kirja II.

Eräs henkilö, joka oli nimitetty puolen kartanon perilliseksi, myi kaiken siihen kuuluvan maan, ja hänen kanssaperillisensä hyväksyivät hinnan. Koska maa on menetetty häädön kautta, kysyn, ovatko kanssaperilliset vastuussa ostokanteesta. Vastaan, että jos kanssaperilliset olivat läsnä eivätkä olleet eri mieltä, jokaisen heistä katsottiin myyneen osuutensa.

13. Paulus, On Sabinus, kirja V.

Proculus katsoi hyvin perustellusti, että jos osa maasta menetetään häädön vuoksi, sen laatu on arvioitava silloin, kun se myytiin, eikä silloin, kun ostaja menetti sen;

14. Ulpianus, Ediktistä, kirja XVIII.

Ja että puolet hinnan määrästä ei saisi ottaa huomioon pelkästään.

15. Paulus, Sabinuksesta, kirja V.

Jos maa kuitenkin myöhemmin sai lisäystä alluviaalisen kerrostuman muodossa, olisi otettava huomioon ajankohta, jolloin tämä tapahtui.

(1) Jos käyttöoikeus menetetään häädön vuoksi, olisi arvioitava sadon arvo.

(2) Jos kuitenkin häädön vuoksi ostajalle menetetään maaorjuus, on tuomioistuimessa arvioitava, missä määrin maan arvo on tämän vuoksi alentunut.

16. Pomponius, On Sabinus, kirja IX.

Jos myydyin omaisuuden on saanut takaisin joku, jolla on parempi omistusoikeus, ostokanne voidaan nostaa kaiken sen osalta, mitä siihen on lisätty, samoin kuin silloin, kun ne asiat, jotka on nimenomaisesti mainittu ostetun maan lisävarusteiksi, myyjän on yksinkertaisesti korvattava, jos ne menetetään häädön vuoksi.

1. Kaksinkertaista vahingonkorvausta koskevan ehdon sanotaan olevan voimassa silloin, kun omaisuus palautetaan kantajalle; tai kun häntä vastaan annetaan tuomio omaisuuden arvosta; tai kun ostaja vapauttaa omistajan, joka on haastettu ostajan toimesta oikeuteen.

2. Kun orja, jonka vuoksi olemme sopineet kaksinkertaisen vahingonkorvauksen maksamisesta, menetetään, koska hän on karkuri tai ei ole terve, herää kysymys, voimmeko kuitenkin nostaa kanteen? Proculus sanoo, että on harkittava, eikö ole eroa siinä tapauksessa, että hän ei ollut minun omaisuuttani silloin, kun häätö tapahtui, ja siinä tapauksessa, että hänestä oli tullut minun omaisuuttani silloin; sillä siinä tapauksessa, että hänestä tuli minun omaisuuttani, sain välittömästi oikeuden siihen määrään, johon hän tästä syystä huonontui, ja sain heti kanneoikeuden sopimuksen perusteella, jota en voi menettää häädön, orjan kuoleman, vapautumisen tai pakenemisen tai minkään muunkaan samankaltaisen syyn vuoksi. Mutta jos hänestä ei olisi tullut osa omaisuuttani, en olisi yhtään köyhempi, koska orja on karkuri, sillä hän ei ollut osa omaisuuttani. Jos kuitenkin sovin, että hän on terve eikä hänellä ole tapana vaeltaa, intressini koskee vain tämänhetkistä käyttöä, vaikka se voi olla määrittelemätön; aivan kuten jos ei tiedettäisi, kuinka kauan hän olisi minulla ja saisiko joku hänet takaisin häätämällä hänet joko minulta tai henkilöltä, jolle myin hänet ja jolle samoin annoin takauksen. Proculusen johtopäätös on, että minut voitiin haastaa oikeuteen vasta sen jälkeen, kun sopimus oli tullut voimaan, siinä määrin kuin minulla oli etua siitä, että mainitulla orjalla ei olisi tapana karata.

(17) Ulpianus, On Sabinus, XXIX kirja.

Kukaan ei epäile, etteikö myyjä, joka yrittää saada takaisin omaisuutta, jonka hän on itse myynyt, voi olla esteellinen petoksen perusteella, vaikka hän olisi saanut omistusoikeuden siihen toisella omistusoikeudella; sillä hän yrittää epärehellisesti saada takaisin omaisuutta, josta hän on itse luopunut. Lisäksi myyjän on päätettävä, haluaako hän pitää omaisuuden itsellään pysäyttämällä oikeudenkäynnin poikkeuksen avulla vai haluaako hän, jos hän on menettänyt omaisuuden, nostaa kaksinkertaista vahingonkorvausta koskevan kanteen sopimuksen nojalla.

18. Paulus, On Sabinus, kirja V.

Vaikka poikkeukseen ei olisikaan vedottu tai vaikka ostaja olisi menestyksekkäästi vastustettu, hänet on kuitenkin häädetty; myyjää vastaan voidaan silti nostaa kanne kaksinkertaisesta vahingonkorvauksesta sovintosopimuksen nojalla, sillä häntä vastaan voidaan nostaa ostokanne.

19. Ulpianus, On Sabinus, XXIX kirja.

Jos sopimusta ei kuitenkaan ole tehty, olemme ostokanteen osalta samaa mieltä.

(1) Jos vapaa mies, joka palveli Titiusta hyvässä uskossa orjana, myydään minulle, ja Titius tekee hänet perilliseksi, ikään kuin hän olisi vapaa, ja hän liittää tämän vuoksi perintöosuuden minuun, minulla on oikeus saattaa hänet vastuuseen Titiuksen perillisenä.

20. Pomponius, On Sabinus, kirja X.

Minä rasitin erään minulle kuuluneen maa-alueen ja myin sen sen jälkeen sinulle sillä ehdolla, ettet rasittaisi sitä. Jos myöhemmin ostan teiltä mainitun maan ja te annatte minulle velkakirjan, jossa määrätään hädän varalta, velkakirjassa on mainittava, että maa rasitettiin minun takiani, sillä jos näin ei tehdä ja noston kanteen teitä vastaan tällä perusteella, voin olla esteellinen petokseen perustuvan poikkeuksen vuoksi.

(21) Ulpianus, On Sabinus, kirja XXIX.

Jos myyty orja kuolee ennen kuin joku, jolla on parempi omistusoikeus, saa hänet takaisin, sopimus ei tule voimaan, koska kukaan ei ole saanut häntä takaisin, ja tapahtunut on vain ihmiskunnan kohtalo. Jos kyseessä on kuitenkin petos, ostaja voi nostaa kanteen sillä perusteella.

1. Julianus määrää siis hyvin asianmukaisesti Neljänkymmenenkolmannessa kirjassa, että kaksinkertaista vahingonkorvausta koskeva ehto tulee voimaan aina, kun omaisuus menetetään siten, että ostajalla ei ole siihen oikeutta itse hädän vuoksi.

2. Näin ollen hän sanoo, että jos syntyy riita orjan omistusoikeudesta ja ostaja nimittää myyjän asiamieheksi ja tämä joutuu tappion jälkeen vahingonkorvausvelvolliseksi; kaksinkertaista määrää koskeva sopimus ei tule voimaan, koska myyjällä, joka on samalla ostajan asiamies, ei ole valtakirjan perusteella kanneoikeutta, jonka nojalla hän voisi periä vahingonkorvauksen määrän takaisin ostajalta. Koska ostaja ei siis ole menettänyt omaisuutta eikä rahaa, ei ole tarpeen panna sopimusta täytäntöön; jos hän kuitenkin olisi hävinnyt sen jälkeen, kun asia oli ratkaistu, ja maksanut määrätyn vahingonkorvauksen, katsotaan, että sopimus tulisi voimaan; ja tämän Julianus itse totesi samassa kirjassa, sillä ostajalla ei katsota olevan hallussaan orjaa, jonka vastapuoli olisi riistänyt häneltä, jos hän ei olisi maksanut hintaa. Sillä ostaja saa oikeuden orjaan pikemminkin toisen oston kautta eli maksamalla oikeudessa arvioimansa arvon kuin ensimmäisen kaupan kautta. Julianus sanoo samassa kirjassa myös, että jos asiassa on tehty jako ja orja karkaa omistajan huolimattomuuden vuoksi, jälkimmäisen on saatava tuomio häntä vastaan; mutta hän ei voi heti kääntyä myyjän puoleen, vaan hänen on meneteltävä kaksinkertaista vahingonkorvausta koskevan määräyksen mukaisesti, koska hänellä ei sillä välin ole ollut oikeutta orjaan sillä perusteella, että hänellä on ollut vakuus häätöä vastaan, vaan hänen karkaamisensa vuoksi. Hän sanoo, että on selvää, että kun hän sai karkurin haltuunsa, sopimus tuli voimaan. Sillä jos orja olisi karannut ilman haltijan syytä, hänet olisi silloin vapautettu, jos vakuus oli annettu, eikä ehto olisi tullut voimaan, ellei hän olisi palauttanut orjaa

kiinniottamisen jälkeen. Jos hän siis tarjoaa vahingonkorvauksen määrän, se riittää siihen, että hän voi pitää orjan hallussaan, mutta jos hän antaa vakuuden, tämä ei voi tapahtua ennen kuin hän palauttaa orjan.

(22) Pomponius, On Plautius, kirja I.

Kun holhooja maksaa vahingonkorvauksen, joka on arvioitu holhoojalleen ostetun omaisuuden perusteella, ei holhoojalle kuuluvista rahoista vaan omasta omaisuudestaan; hädän estävä sopimus tulee voimaan holhoojan hyväksi myyjää vastaan.

1. Kun nainen ottaa vakuuden hädän varalta ostamastaan maa-alueesta ja antaa saman maan myötäjälahjana ja joku myöhemmin riistää sen mieheltään kanteella; nainen voi välittömästi nostaa kanteen vakuutta vastaan oston perusteella, koska se on vähentänyt hänen myötäjälahjansa määrää tai tehnyt sen arvottomaksi; edellyttäen, että mies on tarjonnut kantajalle mainitun omaisuuden arvon.

23. Ulpianus, On Sabinus, kirja XXIX.

Jos maa kuitenkin menetetään hädän kautta naisen kuoleman jälkeen, on turvaututtava kaksinkertaista vahingonkorvausta koskevaan sopimukseen, koska aviomies voi nostaa myötäjälupaukseen perustuvan kanteen naisen perillisiä vastaan, ja nämä voivat itse nostaa kanteen sopimuksen perusteella.

24. Africanus, Questions, kirja VI.

Emme kuitenkaan voi sanoa, että lopputulos olisi se, että sopimus tulee voimaan, jos nainen on menossa naimisiin orjan todellisen omistajan kanssa ja antaa orjan myötäjälahjaksi, vaikka hänellä ei tässä tapauksessa olekaan myötäjälahjaksi; sillä vaikka onkin totta, että hänellä ei ole oikeutta orjaan, ei kuitenkaan ole tosiasia, että häneltä on riistetty orja oikeudellisella menettelyllä, ja hänellä on kuitenkin oikeus nostaa ostokanne myyjää vastaan.

25. Ulpianus, On Sabinus, kirja XXIX.

Jos vapautat orjan, jonka puolesta olet sopinut kaksinkertaisesta vahingonkorvauksesta, et voi periä mitään korvausta sopimuksen perusteella; sillä et ole menettänyt mitään, mihin sinulla olisi oikeus, koska olet itse vapaaehtoisesti luopunut siitä.

26. Paulus, On Sabinus, kirja V.

Ostajalla on oikeus nostaa myyntikanne sillä perusteella, että hän ei tehnyt hänestä vapaamielistä, jos myyjä oli tietoinen siitä, että hän myi toiselle kuuluvaa orjaa. Jos ostaja oli kuitenkin pakotettu vapauttamaan orja luottamuksen perusteella, hänellä on oikeus ostokanteeseen.

(27) Pomponius, On Sabinus, kirja XI.

Hyväksymme säännön, jonka mukaan silloin, kun ostajan vastaisia poikkeuksia on esitetty ja ne ovat vallitsevia, myyjä ei ole vastuussa; mutta kun poikkeukset koskevat myyjän tekoa, sovelletaan päinvastaista sääntöä. On nimittäin varmaa, että ostajalla ei ole oikeutta nostaa kannetta oston perusteella eikä kaksinkertaista tai edes yksinkertaista vahingonkorvausta koskevan sopimuksen nojalla, jos hänen omaan tekoonsa perustuva poikkeus on menestyksekkäästi vedottu.

28. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXXXI.

Jos kuitenkin vedotaan sekä myyjän että ostajan tekoihin perustuviin poikkeuksiin, on tärkeää selvittää, kumman poikkeuksen perusteella tuomari tekee päätöksensä, ja näin ollen myös se, onko sopimus voimassa vai ei.

(29) Pomponius, On Sabinus, kirja XI.

Jos sinä myyt minulle toiselle kuuluvan omaisuuden ja minä lunastan sen takaisin oikealta omistajalta, poika Celsus sanoo, että Nervan mielipide ei pidä paikkaansa, nimittäin se, että sinä voit myyntikanteen nostamisen yhteydessä periä minulta takaisin kauppahinnan, koska minulla oli ikään kuin oikeus omaisuuteen, sillä ei ole hyvän tavan mukaista, että minulla olisi omaisuutta toiselle kuuluvalla omistusoikeudella.

1. Kun kaksinkertaisen vahingonkorvauksen sovittaja sen sijaan, että hän olisi ollut haltija, tulee kantajaksi ja häviää oikeuskäsittelynsä, hän olisi voinut pitää omaisuuden hallussaan, mutta hän ei voi laillisesti nostaa kannetta sen takaisin saamiseksi, koska kaksinkertaisen vahingonkorvauksen luvannut on lain nojalla turvattu, tai hän voi epäilemättä suojata itseään petoksen perusteella tehdyllä poikkeuksella. Näin on kuitenkin vain silloin, kun omistusoikeus on menetetty huolimattomuudesta tai kaksinkertaisen vahingonkorvauksen maksajan suostumuksella.

2. Myyjää voidaan kehottaa saapumaan paikalle milloin tahansa, kun asia tulee vireille tuomioistuimessa, koska tässä määräyksessä ei ole määrätty tiettyä päivämäärää; edellyttäen kuitenkin, että tämä ei tapahdu ennen kuin tuomio on annettu.

30. Sama, On Sabinus, XIX kirja.

Jos se, joka sopi ostajan kanssa, että orja oli vapaa varkaus- tai vahingonkorvausvastuusta, ja se, jolta orja varasti omaisuuden, tulee ostajan perilliseksi, hänellä on välittömästi oikeus nostaa kanne sopimuksen perusteella, aivan kuin hän olisi itse korvannut jonkun toisen tekemän varkauden määrän.

31. Ulpianus, On Sabinus, kirja XLII.

Jos joku antaa sopimuksen tekeväälle osapuolelle lupauksen "siitä, että orja on terve, ei ole varas, ei riko hautoja jne.", sopimus näyttää joidenkin viranomaisten mukaan olevan mitätön, koska jos orja on tämän luonteinen, se, mitä luvataan, on mahdotonta, ja jos hän ei ole sitä, lupaus on vaikutukseton. Mielestäni seuraava ehto on oikeampi, nimittäin: "että orja ei ole varas, ei riko hautoja ja on terve", ja tämä on lain mukainen, sillä se sisältää sen, mitä orjan ostajan edun mukaista on saada ja mitä ei. Mutta jos johonkin näistä lausekkeista lisätään takuu, ehto on vielä pätevämpi; muussa tapauksessa aedilien käyttöön ottama ehto on mitätön, koska kukaan järkevä ihminen ei hyväksyisi sitä.

32. Sama, On Sabinus, kirja XLVI.

Siitä syystä, että katsotaan, että jos yhdessä määräyksessä on esitetty useita asioita, on kyse useasta määräyksestä; katsokaamme, päteekö tämä esimerkiksi kaksinkertaista vahingonkorvausta vaativaan määräykseen, jos joku määrää, että orjalla ei ole tapana karata eikä hän ole vaeltaja, ja muihin asioihin, jotka mainitaan Curuleen aediilien ediktiossa; onko tässä tapauksessa kyse yhdestä vai useammasta määräyksestä? On järkevää katsoa, että niitä on useita.

1. Näin ollen se, mitä Julianus toteaa Digestin viidennessätoista kirjassa, on oikein. Hän sanoo nimittäin, että jos ostaja nostaa kanteen orjan arvon alenemisen vuoksi, koska sillä oli tapana karata, ja sitten nostaa toisen kanteen jonkin sairauden vuoksi, johon orja oli sairastunut, on huolehdittava siitä, ettei ostaja saa voittoa ja saa vahingonkorvausta kahteen kertaan samasta virheestä. Oletetaan, että orja on ostettu kymmenellä aureella ja että ostaja olisi voinut hankkia hänet ainakin kahdella aureella halvemmalla, jos hän olisi vain tiennyt, että hänellä oli tapana karata; ja saatuaan tämän summan takaisin mainitun tavan vuoksi hän huomaa myöhemmin, että orja ei ole terve ja että hän olisi voinut ostaa hänet kahdella aureella halvemmalla, jos hän olisi tiennyt, että hän oli sairas. Hänen pitäisi siis saada takaisin kaksi aureita, sillä jos hän olisi nostanut kanteen samanaikaisesti molemmista kanteista, hän olisi voinut saada takaisin neljä aureita, koska hän olisi voinut ostaa orjan, joka ei ollut terve ja jolla oli tapana karata, vain kuudella aureilla. Periaatteen mukaan hän voi toimia useaan otteeseen sopimuksen perusteella, sillä hän ei toimi vain yhden sopimuksen perusteella, vaan useamman.

(33) Sama, On Sabinus, kirja LI.

Jos ostan orjan ja myyn hänet ja saan sen jälkeen tuomion minua vastaan ostajan hyväksi, koska en voinut luovuttaa orjaa häädön vuoksi, sopimus tulee voimaan.

34. Pomponius, On Sabinus, kirja XXVII.

Jos ostat naispuolisen orjan sillä ehdolla, että häntä ei saa huorata, ja jos häntä huorataan, hänestä tulee vapaa, ja rikot myyntiehtoa, orja saa vapautensa, ja olet samassa asemassa kuin jos olisit vapauttanut hänet, eikä sinulla siis ole mitään oikeussuojakeinoja myyjää vastaan.

1. Jos minua vastaan on nostettu kanne orjan omaisuuden jakamisesta ja tämä omaisuus tuomitaan vastapuolelleni siitä syystä, että hän on osoittanut, että mainittu orja oli yhteisomistuksessa, minulla on oikeus nostaa kanne kaksinkertaisesta vahingonkorvauksesta sopimuksen nojalla, koska ei ole mitään merkitystä sillä, millaisella tuomiolla häätö saadaan aikaan, jos minulla ei ole oikeutta omaisuuteen.

2. Kaksinkertaista vahingonkorvausta koskeva sopimus ei koske ainoastaan häätöä silloin, kun joku vaatii ja saa takaisin omistusoikeuden omaisuuteen, vaan sitä sovelletaan myös silloin, kun kanne nostetaan Servian-kanteen nojalla.

35. Paulus, Curule Aedilesin ediktistä, kirja II.

Omaisuuden katsotaan tulleen velkojan haltuun hädän kautta, kun ostajan odotus sen hallussapidosta on lähes menetetty. Näin ollen, kun hädän on tapahtunut serviisikanteen nojalla, sopimus tulee tosiasiallisesti voimaan; mutta koska ostaja voi pitää orjan hallussaan, kun pantti on vapautettu, kun velallinen on maksanut rahat, jos myyjä haastetaan oikeuteen, hän voi käyttää hyväkseen poikkeusta vilpillisen mielen perusteella.

36. Sama, Ediktistä, kirja XXIX.

Kun laiva tai talo on ostettu, perustuksen kiviä ja eri lankkuja ei katsota erikseen ostetuiksi, eikä myyjä sen vuoksi ole vastuussa hädän perusteella, kuten hän olisi, jos osa laivasta tai talosta olisi saatu takaisin paremman omistusoikeuden osoittamisen kautta.

37. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXXII.

Myyjän on luvattava ostajalle hinnan kaksinkertainen määrä, ellei muuta sovita, silti hänen ei tarvitse antaa vakuutta, ellei siitä ole tehty erityistä sopimusta, vaan myyjä on vain vastuussa.

(1) Lisäksi, kun hän totesi, että kaksinkertainen vahingonkorvaus on luvattava, on ymmärrettävä, että tämä ei koske kaikenlaisia kauppoja, vaan ainoastaan sellaisia, joissa myytävät esineet ovat erittäin arvokkaita, kuten esimerkiksi jalokiviä

tai arvokkaita koriste-esineitä tai silkkisiä vaatteita tai muuta sellaista, jota ei myydä alhaisella hinnalla. Curule-ediktin mukaan myyjän on myös asetettava vakuus, kun kyseessä on orjan myynti.

(2) Jos ostaja erehdyksessä sopii yksinkertaisesta vahingonkorvauksesta kaksinkertaisen vahingonkorvauksen sijasta ja häneltä viedään omaisuus häädön vuoksi, Neratius sanoo, että hän voi periä sopimuksessa olevan puutteen takaisin ostokanteella, jos ostaja tekee kaiken, mitä sopimuksessa edellytetään. Sillä jos hän ei tee niin, hän voi vain ostokanteella pakottaa myyjän lupaamaan hänelle sen, mitä sopimuksessa ei alun perin ollut sovittu.

38. Sama, Disputations, kirja II.

Kun velkoja on myynyt pantin, voidaan pohtia, voidaanko myyjä häädön yhteydessä pakottaa myyntiin perustuvassa kanteessa luovuttamaan kanneoikeus, joka hänellä on velallista vastaan. Hänellä on kuitenkin oikeus vastakanteeseen panttioikeudesta, ja parempi mielipide on, että hänen on tehtävä luovutus, sillä eikö hänen mielestään ole oikeudenmukaisempaa, että ostaja saa ainakin tämän edun, jonka hän voi saada aiheuttamatta velkojalle mitään kustannuksia?

39. Julianus, Digest, kirja LVII.

Alle kaksikymmentäviisi vuotta täyttänyt alaikäinen myi maa-alueen Titiukselle, ja Titius myi sen Seiukselle. Alaikäinen väitti, että häntä oli petetty myynnissä, ja sai aikaan oikeudellisen tutkinnan paitsi Titiusta myös Seiusta vastaan. Seius pyysi preetoria myöntämään hänelle oikeudenmukaisen kanteen Titiusta vastaan häädön vuoksi. Katsoin, että kanne olisi myönnettävä, ja esitin mielipiteeni, että Seius vaati vain sitä, mikä oli asianmukaista, sillä jos häneltä otettaisiin maa pois preetorin päätöksellä, olisi vain oikeudenmukaista, että sama preetori antaisi hänelle korvauksen, jos hänet häädettäisiin.

(1) Jos orjasi ostaisi toisen orjan ja sitten myisi hänet Titiukselle luvattuaan häädön varalta kaksinkertaisen korvauksen ja jos myös sinä tekisit sopimuksen orjan myyjän kanssa ja Titius vaatisi orjaa, ja kanteen nostettuaan hänet hävitettäisiin sillä perusteella, että orjasi ei voisi siirtää omaisuutta toiseen orjaan ilman sinun suostumustasi, Titiuksella olisi oikeus Publiciuksen kanteeseen, ja tästä syystä kaksinkertaista vahingonkorvausta koskeva sopimus ei tulisi hänen osaltaan voimaan. Jos siis nostatte kanteen sopimuksen perusteella, myyjänne voi tehdä poikkeuksen, joka perustuu vilpilliseen mieleen ja jonka myyjäsi on esittänyt. Tapaus olisi kuitenkin toinen, jos mainittu orja ostaisi toisen ja myisi hänet sen jälkeen, kun hän oli sopinut kaksinkertaisesta vahingonkorvauksesta, sillä jos ostaja olisi menettänyt hänet häädön kautta, omistajalla olisi oikeus nostaa kanne myyjää vastaan koko summan perimiseksi, mutta hänellä olisi kanneoikeus ostajaa vastaan vain peculium-korvauksen suuruisena. Lisäksi ostajan olisi ilmoitettava häädöstä orjalle eikä tämän isännälle, sillä jos hän on menettänyt orjan paremman omistusoikeuden perusteella, hän voi laillisesti nostaa kanteen peculiumin perusteella. Jos orja kuitenkin kuolee, hänen isännälleen on ilmoitettava asiasta.

(2) Jos ostat kaksi kolmasosaa maa-alueesta minulta ja yhden kolmasosan Titiukselta, ja sitten joku vaatii sinulta puolet maasta, jos se puolikas, jota sinulta vaaditaan, sisältyy niihin kahteen kolmasosaan, jotka olet saanut minulta, Titius ei ole vastuussa. Jos vaatimus koskee kuitenkin sitä kolmannesta, jonka Titius on myynyt sinulle, ja kuudesosa sisältyy niihin kahteen kolmannekseen, jotka olet saanut minulta, Titius on vastuussa sinulle kolmanneksesta ja minä kuudennesta osasta, jos häädön yhteydessä.

(3) Isä, joka oli tietoinen vastuustaan, myi poikansa, jonka hän oli hallinnassaan, ostajalle, joka ei tiennyt asiasta, ja heräsi kysymys, oliko hän vastuussa häädön sattuessa. Vastaus oli, että jos joku tietoisesti tai tietämättään myy vapaan miehen orjaksi, hän on vastuussa häädön yhteydessä. Näin ollen isä, joka myi poikansa orjaksi, on vastuussa häädön perusteella.

(4) Jos osapuoli myy ja luovuttaa orjan, josta on määrä tulla vapaa jollain ehdolla, eikä ilmoita, että näin on, hän on vastuussa häädön yhteydessä, ilman että on otettu huomioon ajan kulumista.

(5) Kun joku myy ja luovuttaa orjan ja ilmoittaa, että häneen kohdistuva käyttöoikeus kuuluu Seiukselle, vaikka se todellisuudessa kuuluu Semproniukselle, ja Sempronius vaatii käyttöoikeutta; hän on vastuussa aivan kuin jos hän olisi omaisuutta luovuttaessaan ilmoittanut, ettei hän ole Seiukselle vastuussa usufructista, ja jos usufruct todella kuuluisi Seiukselle, mutta olisi testamentattu siten, että kun se lakkaa kuulumasta hänelle, siitä tulisi Semproniuksen omaisuutta, ja Sempronius haastaisi sen oikeuteen, hän olisi vastuussa; mutta jos Seius nostaisi kanteen, hän voisi laillisesti välttyä vastuusta.

40. Sama, Digest, kirja LVIII.

Jos osapuoli, joka on ottanut minulta vakuuden häättöä vastaan, testamenttaa maan minulle perillisenä, vakuudet vapautetaan välittömästi, koska vaikka se, jolle se testamentattiin, on jossain määrin häädetty, vakuuksia vastaan ei silti voida nostaa kannetta.

41. Paulus, Curule Aedilesin ediktiosta, kirja II.

Jos olen myynyt orjan ja luvannut ostajalle kaksinkertaisen arvon häädön varalta, ja hän oli jo sitoutunut minuun samalla ehdolla, ja jos minusta tulee myöhemmin hänen perijänsä ja orja menetetään paremman omistusoikeuden vuoksi, ehto ei tule missään suhteessa voimaan. Minun ei katsota menettäneen häntä häädön vuoksi, koska minä myin hänet, eikä häntä häädetty siltä, jolle annoin takauksen, koska minun voitaisiin hyvin epäoikeudenmukaisesti sanoa olevan velvollinen maksamaan itselleni kaksinkertaisen vahingonkorvauksen.

(1) Jos taas ostajasta tulisi orjan omistajan perillinen, koska orjaa ei voida häätää häneltä eikä hänen voida katsoa häätävän häntä itseltään, määräys kaksinkertaisesta arvosta ei tule voimaan. Siksi näissä tapauksissa olisi nostettava myyntikanne.

(2) Kun joku ostaa maa-alueen ja ottaa vakuuden hädön varalta ja myy kyseisen maa-alueen ostajalle, josta tulee hänen perijänsä, tai toisaalta ostajasta tulee myyjän perillinen, jos maa-alue menetetään hädön vuoksi, herää kysymys, voidaanko kante nostaa vakuuksia vastaan. Katson, että kummassakin tapauksessa vakuudet ovat vastuussa, koska kun velallisesta tulee velkojansa perillinen, perillisen ja kuolinpesän välillä syntyy eräänlainen tili, ja kuolinpesän katsotaan kasvaneen velallisen osalta, koska kuolinpesälle kuuluva raha on maksettu ja perillisen omaisuus on vähentynyt siinä määrin. Toisaalta, kun velkojasta tulee velallisen perillinen, kuolinpesän omaisuuden katsotaan pienentyneen, aivan kuin kuolinpesä olisi itse maksanut velkojalle. Näin ollen vakuudet ovat vastuussa riippumatta siitä, onko se, joka oli ottanut vakuuden häätöä vastaan, itse tehnyt kaupan ostajalle vai tuleeko hänestä myyjän perillinen, ja jos myyjän ja ostajan omaisuus siirtyy samalle henkilölle, hän voi nostaa kanteen vakuuksia vastaan.

42. Paulus, Ediktistä, kirja LIII.

Jos raskaana oleva naispuolinen orja myydään ja luovutetaan ja hänen jälkeläisensä häädetään, myyjää ei voida haastaa oikeuteen hädön perusteella, koska jälkeläinen on myyty.

43. Julianus, Digest, kirja LVIII.

Lehmän ostaja, jonka myynnin jälkeen syntynyt vasikka häädettiin, ei voi nostaa kannetta kaksinkertaisesta vahingonkorvauksesta sopimuksen nojalla, koska itse omaisuutta eikä siihen kohdistuvaa käyttöoikeutta ei häädetty; sillä kun sanomme, että vasikka on lehmän hedelmä, emme tarkoita oikeutta vaan itse asiaa, aivan kuten oikeutetusti nimitämme viljaa ja viiniä maan hedelmäksi, koska on vakiintunut käsitys, että näitä asioita ei oikein kutsuta käyttöoikeudeksi.

(44) Alfenus, Epitomes of the Digest by Paulus, kirja II.

On katsottu, että vene ei ole laivan osa eikä sillä ole mitään yhteyttä siihen, sillä vene on itsessään pieni alus; mutta kaikki, mikä on kiinnitetty laivaan, kuten esimerkiksi peräsin, masto, telakat ja purjeet, ovat ikään kuin laivan jäseniä.

45. Same, Pauluksen Digestin Epitomeja, kirja IV.

Jos joku on myynyt ja luovuttanut sadan jugeran käsittävän maa-alueen ja näyttänyt ostajalle paljon laajemman alueen, jos tämä tämän seurauksena häädetään osasta maata, myyjä on velvollinen korvaamaan määrän, joka on suhteessa maaperän laatuun; vaikka jäljelle jäävä osa käsittäisikin sata jugeraa.

46. Africanus, Questions, kirja VI.

Myit minulle maa-alueen, jonka käyttöoikeus kuului Attiukselle, mutta et maininnut, että hänellä oli oikeus käyttöoikeuteen. Myin mainitun maa-alueen Maeviukselle varattuani sen käyttöoikeuden. Attius menetti siviilioikeutensa, ja katsottiin, että käyttöoikeus palautui kiinteistöön, sillä se ei voinut siirtyä minulle silloin, kun se kuului jollekin toiselle. Voisin kuitenkin nostaa kanteen teitä vastaan myyjänä häätoiperusteella, koska on oikeudenmukaista, että olen siinä asemassa, jossa minulla oli oikeus olla, jos käyttöoikeus oli silloin erotettu maasta.

(1) Jos myönnätte minulle tieoikeuden toisen osapuolen kiinteistön kautta, teidän katsotaan olevan vastuussa hädöstä; sillä riippumatta siitä, myönnetäänkö tieoikeus sen antajalle kuuluvan kiinteistön kautta vai toisen osapuolen maan kautta, hän ottaa vastuun hädöstä.

(2) Jos myisin sinulle Stichuksen ja ilmoittaisin, että hän olisi vapaa tietyllä ehdolla ja että hänen vapauttamisensa riippuisi Aasiasta saapuvasta laivasta, vaikka ehto todellisuudessa oli, että jos Titiukselta tulisi konsuli, hänet vapautettaisiin; herää kysymys, jos laiva ensin saapuisi Aasiasta ja Titiukselta tulisi sen jälkeen konsuli ja orjan omistusoikeus menetettäisiin sen vuoksi, että hän saisi vapautensa; olisinko vastuussa hädön perusteella? Vastaus oli, etten olisi vastuussa, koska ostaja oli syyllistynyt vilpilliseen uskoon, koska ehto oli täyttynyt ennen kuin hän menetti omaisuutensa hädön vuoksi.

(3) Lisäksi, jos ilmoittaisin, että orja olisi vapaa kahden vuoden kuluttua, vaikka todellisuudessa hänen pitäisi vapautua vuoden kuluttua, ja kahden vuoden kuluttua hän saa vapautensa; tai jos sanoisin, että hänellä oli oikeus vapauteensa maksamalla viisi aurea, vaikka todellisuudessa hänet oli määrätty maksamaan kymmenen, ja kun kymmenen aurea on maksettu, hän saa vapautensa; paremman mielipiteen mukaan en olisi näissä tapauksissa vastuussa.

47. Sama, Kysymyksiä, kirja VIII.

Jos ostan teiltä kaksi orjaa, kumpikin viidellä aureilla, ja toinen heistä hädetään, ei ole epäilystäkään siitä, että voin laillisesti nostaa teitä vastaan ostokanteen hädön perusteella, vaikka jäljelle jäävä orja olisi kymmenen aureen arvoinen; eikä sillä ole mitään merkitystä, ostanko ne erikseen vai molemmat kerralla.

(48) Neratius, Pergamentit, kirja VI.

Jos maa-alue ostetaan täysin rasitteettomana ja ostaja saa myyjältä jotakin jonkin maa-alueeseen kohdistuneen maaorjuuden perusteella ja myöhemmin koko alue hädetään, myyjän on palautettava kaksinkertaisesta vahingonkorvauksesta jäljelle jäävä määrä mainitun hädön perusteella. Jos tätä sääntöä ei noudateta, myyjä voi nimittäin hädön yhteydessä saada takaisin

enemmän kuin kaksinkertaisen summan maasta maksettuaan summaan nähden; ensinnäkin tiettyjen rasitteiden vuoksi ja toiseksi omistusoikeuden perusteella.

49. Gaius, Provincial Edict, kirja VII.

Jos ostajalta vaaditaan käyttöoikeutta, hänen olisi ilmoitettava siitä myyjälle; aivan kuten hänen olisi tehtävä, jos häneltä halutaan periä takaisin osa omaisuudesta.

50. Ulpianus, Ediktistä, XXV kirja.

Kun preetorin virkamiehet myyvät pantteja poikkeuksellisten tuomioiden seurauksena, kukaan ei ole koskaan sanonut, että heitä vastaan pitäisi nostaa kanne häätöperusteella. Jos he kuitenkin vilpillisesti sallivat omaisuuden myynnin vähäpätöisellä summalla, heitä vastaan myönnetään kanne omaisuuden omistajan hyväksi petoksen perusteella.

51. Sama, Ediktistä, kirja LXXX.

Jos omaisuuden ostaja häviää asiansa tuomarin tietämättömyyden tai erehdyksen vuoksi, kiellämme, että myyjä kärsii tappion, sillä mitä väliä sillä on, hävisikö omaisuus tuomarin alhaisuuden tai hulluuden vuoksi? Sillä myyjän ei pitäisi kärsiä ostajalle aiheutuneesta vahingosta.

1. Jos Titius myisi Stichuksen, jonka oli määrä olla vapaa hänen kuolemansa jälkeen, ja Stichus saisi sen seurauksena vapautensa, onko häätöä koskeva sopimus pätevä? Julianus sanoo, että sopimus tulee voimaan, ja vaikka ostaja ei tässä tapauksessa voinut ilmoittaa häädöstä Titiukselle, hän voi silti ilmoittaa siitä perilliselle.

2. Jos joku myy maa-alueen, ja myyjä itse haudataan sinne perillisensä toimesta ostajan suostumuksella, ei häätöä koskevaa kannetta voida nostaa, sillä näissä olosuhteissa ostaja menettää omaisuutensa.

3. Ei kuitenkaan ole outoa, että jos orja häädetään, perillinen on vastuussa häädöstä, vaikka vainajaa ei ehkä olekaan vaadittu tällä tavoin vastuuseen; sillä joissakin tapauksissa syntyy suurempi velvoite joko perillistä vastaan tai hänen hyväkseen kuin mitä se olisi koskenut vainajaa; kuten esimerkiksi silloin, kun orja on nimitetty perilliseksi ostajan kuoleman jälkeen ja hän on astunut tilalle tämän perillisen määräyksestä, sillä hänen on luovutettava tila ostokanteen yhteydessä, vaikka vainajaa vastaan olisi voitu nostaa praetoriokanne orjan luovuttamisen pakottamiseksi.

4. Jos useat osapuolet ovat minulle vastuussa koko summasta häätötapauksessa, ja sitten, kun häätö on tapahtunut, nostan kanteen yhtä heistä vastaan, Labeo sanoo, että jos nostan kanteen muita vastaan, minun pitäisi olla esteellinen poikkeuksen vuoksi.

52. Sama, Ediktistä, kirja LXXXI.

On muistettava, että kun on tehty sopimus kaksinkertaisesta vahingonkorvauksesta, ei ole merkitystä sillä, voiko se tulla voimaan myynnin vuoksi vai jonkin muun liiketoimen vuoksi.

53. Paulus, Ediktistä, kirja LXXVII.

Jos jokin osa luovutetusta maasta häädetään ja jokainen jugerum siitä on myyty tiettyyn hintaan, se, mikä on häädetty, on korvattava, ei sen laadun perusteella, vaan suhteessa siihen summaan, jolla se on myyty, vaikka häädetyt osat olisivatkin parempia kuin loput.

1. Jos ostaja, vaikka hän olisi voinut ilmoittaa myyjälle, ei ole tehnyt niin, ja jos hän häviää oikeudessa sen vuoksi, että hän ei ole saanut tarvitsemaansa tietoa, hänen katsotaan syyllistyneen tästä syystä vilpilliseen mielen rikkomiseen, eikä hän voi toimia sopimuksen perusteella.

54. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja XXVII.

Jos joku myy toiselle kuuluvaa omaisuutta sen jälkeen, kun omistusoikeus on saatu vanhentumisen tai usucaption perusteella ajan kuluessa, hän lakkaa olemasta vastuussa ostajalle hädöstä.

(1) Jos perillinen myy orjan, joka määrättiin vapaaksi sillä ehdolla, että hänen on maksettava tietty rahasumma, ja hän toteaa, että ehdossa mainittu summa on suurempi kuin mitä hänet määrättiin maksamaan, hän on vastuussa ostokanteesta, edellyttäen, että ehto on sellainen, että se olisi siirtynyt ostajalle, toisin sanoen jos orja olisi määrätty maksamaan perilliselle; sillä jos hänet oli määrätty maksamaan jollekin muulle, vaikka hän olisi ilmoittanut rahamäärän oikein, hän on silti vastuussa hädön perusteella, jos hän ei ole ilmoittanut ostajalle, että hänet oli määrätty maksamaan toiselle.

55. Ulpianus, Curule Aedilesin ediktiosta, kirja II.

Jos ostajalle on annettu tuomio, koska hän ei ole saapunut paikalle, sopimus ei tule voimaan, ja hänen katsotaan hävinneen pikemminkin poissaolonsa vuoksi kuin siksi, että hänellä oli huono asia. Mutta entä jos se, jota vastaan tuomio annettiin, ei ollut läsnä oikeudenkäynnissä, mutta joku toinen osapuoli oli läsnä ja hoiti hänen asiansa? Mitä meidän on päätettävä? Jos

esimerkiksi asia on yhdistetty holhoojan valtuuttaman holhousmiehen kanssa, mutta holhousmies oli poissa, mutta holhousmies johti oikeudenkäyntiä, ja tuomio annettiin häntä vastaan; miksi emme tässä tapauksessa katsoisi, että sopimus oli pätevä, koska on ilmeistä, että asia käsiteltiin? Riittää, että asian käsitteli se, jolla oli siihen oikeus.

(1) Myyjälle olisi ilmoitettava, jos hän on läsnä, mutta jos hän on poissa tai jos hän läsnä ollessaan tekee jotakin estääkseen sen, että hänelle ilmoitetaan, sopimus tulee voimaan.

56. Paulus, Curule Aedilesin ediktistä, kirja II.

Jos myyjälle on ilmoitettu, että hänen on sitouduttava maksamaan joko yksinkertainen, kolminkertainen tai nelinkertainen vahingonkorvaus, häntä vastaan voidaan nostaa kanne ostokanteessa ilman, että ajan kulumiseen viitataan; sillä se, joka maksaa kaksinkertaisen vahingonkorvauksen, ei ole velvollinen antamaan vakuutta, kuten yleensä oletetaan, vaan pelkkä lupaus riittää, ellei muusta ole sovittu.

(1) Jos alistan jonkin kysymyksen välimiesmenettelyyn ja tuomio annetaan minua vastaan, minulle ei pitäisi myöntää kanteen nostamista hädän perusteella myyjää vastaan, sillä en ole toiminut pakosta.

(2) Kun orja myydään kaksinkertaista vahingonkorvausta koskevan sopimuksen nojalla, jos hänet hädätään, on tarpeen tehdä lisäys, joka koskee häättämistä osasta kyseistä orjaa, sillä orjaa ei voida katsoa hädetyksi, jos kyse on vain osasta häntä.

(3) Jos ostaja olisi voinut hankkia omistusoikeuden usucaption kautta eikä tee niin, hänen katsotaan tehneen sen omasta syystään, ja näin ollen, jos orja hädätään, myyjä ei ole vastuussa.

(4) Jos ilmoitus on annettu lupauksen antajan asiamiehelle (ja tämä on läsnä tuolloin), joka on sitoutunut häättämiseen eikä ole tietämätön asiasta, lupauksen antaja on silti vastuussa.

(5) Vastuussa on myös se, joka on ryhtynyt toimenpiteisiin välttääkseen ilmoituksen saamisen.

(6) Jos ostaja ei kuitenkaan ole voinut saada selville myyjän olinpaikkaa, vaikka tämä ei ole tehnyt mitään salatakseen itseään, ehto tulee kuitenkin voimaan.

(7) Trebatius sanoo, että on vakiintuneesti katsottu kohtuulliseksi, että kaksinkertaista vahingonkorvausta koskevan määräyksen yhteydessä voidaan holhousmiehelle antaa ilmoitus ilman hänen holhoojansa valtuutusta, jos holhooja ei saavu paikalle.

57. Gaius, Curule Aedilesin ediktistä, kirja II.

Ostajalla katsotaan olevan oikeus omaisuuden hallussapitoon silloin, kun se, joka hädöllä riisti sen häneltä, kuolee jättämättä perillistä, ennen kuin omaisuus viedään pois tai siirretään, edellyttäen, että se ei kuulu valtiovarainministeriölle tai että yksityiset velkojat eivät voi myydä sitä; sillä tällöin ostajalla ei olisi oikeutta mihinkään sopimukseen perustuvaan kanteeseen, koska hänellä on oikeus omaisuuden hallussapitoon.

(1) Koska näin on, katsotaanpa, onko myös katsottava, että kanne ei synny ehdon perusteella silloin, kun omaisuus on lahjoitettu tai testamentattu ostajalle sen osapuolen toimesta, joka on voittanut hänet. Näin on varmasti silloin, kun hän lahjoitti tai testamenttasi omaisuuden ennen kuin hän poisti sen; muutoin, kun sopimus on kerran tullut voimaan, sitä ei voida mitätöidä.

58. Javolenus, On Plautius, kirja I.

Perillinen luovutti orjan, jota ei ollut nimenomaisesti testamentattu, ja antoi takuun petoksen varalta, ja orja häädettiin myöhemmin. Legaatti saattoi nostaa testamentin perusteella kanteen perillistä vastaan, vaikka tämä ei tiennyt, että orja oli toisen omaisuutta.

59. Pomponius, On Plautius, kirja II.

Kun omaisuus, jonka olen ostanut Titiukselta, on testamentattu ja sen omistaja haastaa testamentinsaajan oikeuteen, hän ei voi ilmoittaa myyjälleni hädöstä, ellei kanneoikeutta ole siirretty hänelle tai ellei hänellä ole omaisuutta kiinnitettynä hypoteekilla.

60. Javolenus, On Plautius, kirja II.

Jos kaupantekohetkellä ei ole ilmoitettu, missä määrin myyjä on vastuussa hädön sattuessa, hän ei ole tällä perusteella vastuussa muusta kuin pelkästä vahingonkorvauksesta ja ostajan koron määrästä, joka riippuu myyntikanteen luonteesta.

61. Marcellus, Digest, kirja VIII.

Jos olen ostanut sinulta jotakin ja myynyt sen Titiukselle ja sinä luovutat sen Titiukselle suostumuksellani, on sovittu, että olet minulle vastuussa häätötapauksessa aivan kuin olisin itse vastaanottanut omaisuuden ja luovuttanut sen.

62. Celsus, Digest, kirja XXVII.

Jos myyn sinulle jotain omaisuutta, joka on hallussasi, on sovittu, että olen vastuussa hädän perusteella siitä syystä, että se katsotaan samaksi kuin luovutettu.

(1) Jos minulle omaisuuden myyneeltä jää jäljelle useita perillisiä, häätöön liittyvä velvollisuus koskee heitä kaikkia, ja heille kaikille olisi ilmoitettava asiasta, ja kaikkien olisi puolustettava kannetta. Jos he tarkoituksella eivät saavu oikeuteen tai jos yksi heistä saapuu kaikkien puolesta oikeuteen, kaikki heistä voittavat tai häviävät ilmoituksen vaikutuksen ja edellä mainitun poissaolon vuoksi, ja voin laillisesti nostaa kanteen muita vastaan, koska he hävisivät hädän perusteella.

(2) Jos myyte minulle maa-alueen ja varaatte siihen käyttöoikeuden, ja mainittu käyttöoikeus kuului Titiukselle, jolle se oli jätetty hänen elinaikanaan, ja minä en tiedä siitä, ja Titius menettää siviilioikeutensa, mutta sen jälkeen saatuaan ne takaisin nostaa kanteen väittäen, että hänellä oli oikeus kiinteistön käyttö- ja nautintaoikeuteen, niin kanne sopimuksen nojalla hädän perusteella on oikeutettu minun edukseni teitä vastaan; vaikka jos se, mitä minulle myyntihetkellä sanoitte, olisi totta, voisin hyvin perustellusti kiistää, että Titiuksella olisi oikeus käyttää ja nauttia kyseistä kiinteistöä.

63. Modestinus, Digest, kirja V.

Herennius Modestinus oli sitä mieltä, että ostaja ei ole esteellinen nostamaan myyntikannetta sen vuoksi, että hänelle ei ollut annettu tiedoksi häätöilmoitusta, jos sopimuksen perusteella ei ollut tarpeen ilmoittaa asiasta.

(1) Gaia Seia osti Lucius Titiukselta maa-alueen, ja kun häntä vastaan oli nostettu kanne valtiovarainministeriön nimissä, hän kääntyi myyjän puoleen, ja kun häätö oli tapahtunut, häneltä riistettiin maa-alue, joka tuomittiin valtiovarainministeriölle, myyjän ollessa paikalla tuolloin. Koska ostaja ei valittanut, herää kysymys, voiko hän nostaa kanteen myyjää vastaan? Herennius Modestinus vastasi, että jos maa kuului toiselle, kun se myytiin, tai jos se oli pantattu silloin, kun se häädettiin, ei ole mitään syytä, miksi ostajalla ei olisi oikeutta nostaa kannetta myyjää vastaan.

(2) Herennius Modestinus esitti näkemyksensä, että jos ostaja valitti ja menetti hyvän asian vanhentumisen vuoksi omasta syystä, hän ei voi vedota myyjään.

64. Papinianus, Questions, kirja VII.

Joki pyyhkäisi pois kaksisataa jugera maasta, jossa oli tuhat, kun se luovutettiin. Jos kaksisataa jugeraa jakamattomasta jäännöksestä häädetään myöhemmin, kaksinkertaista vahingonkorvausta koskeva määräys koskee viidettä eikä neljättä osaa mainitusta maasta; sillä poisvuotaneen menetyksestä on vastattava ostaja eikä myyjä. Jos koko joki on häätänyt koko

pienentyneen lohkon, häätämistä koskeva velvoite ei vähene lailla sen enempää kuin jos maa-alueen tai orjan arvo alenee laiminlyönnin vuoksi; samoin kuin toisaalta määrä, josta myyjä on vastuussa hädän yhteydessä, ei lisääntynyt, jos omaisuutta on parannettu.

(1) Jos luovutettu määrä maata pysyy arvonalennuksetta ja siihen lisätään alluvion seurauksena kaksisataa jugera ja sen jälkeen häädetään viidesosa koko jakamattomasta lohkoista, myyjän on korvattava ainoastaan tämä viidesosa; aivan samoin kuin jos häädettäisiin kaksisataa jugera tuhannesta luovutetusta lohkoista, koska myyjä ei takaa alluvion aiheuttamaa tappiota.

(2) Jos tuhannesta toimitetusta jugerasta menetettiin kaksisataa jugeraa, ja sen jälkeen alluviumin myötä lisättiin vielä kaksisataa jugeraa johonkin toiseen osaan lohkoa, ja silloin pitäisi häätää jakamaton viidesosa koko lohkoista; heräsi kysymys, mistä osuudesta myyjä on vastuussa. Totesin, että sen mukaan, mitä aiemmin on säädetty, myyjä ei ole vastuussa viidennestä osasta eikä neljännessä osasta tuhannesta jugerasta hädän perusteella; vaan hän on vastuussa vain, jos kahdeksansadasta jugerasta häädetään vain satakuusikymmentä, sillä loput neljäkymmentä, jotka on otettu pois koko lohkolta, on ymmärrettävä kuuluvaksi maan lisäykseen, pro rata.

(3) Jos taas tietty osa erillisestä maa-alueesta häädetään, vaikka tietty määrä jugeroita on luovutettu, häädetty määrä on silti korvattava, ei suhteessa maan määrään vaan sen laatuun nähden.

(4) Kun osapuoli, joka omisti puolet jakamattomasta jugerasta, myi ja luovutti sen, hän ei viranomaisten käsityksen mukaan luovuttanut koko omistusoikeutta, vaan ainoastaan jakamattoman puolen siitä; aivan kuten jos hän olisi luovuttanut tällä tavoin tietyn maa-alueen tai pellon.

65. Sama, Kysymyksiä, VIII kirja.

Tietyt perilliset myivät kuolinpesään kuuluvaa omaisuutta, joka oli pantattu, ja sitoutuivat hädän sattuessa osuuksiensa verran. Toinen heistä vapautti pantin osuutensa osalta, ja velkoja sai omaisuuden haltuunsa hädän kautta; tällöin heräsi kysymys, voidaanko kukaan nostaa molempia perillisiä vastaan. Näin katsottiin olevan, koska pantti oli jakamaton, eikä näyttäisi olevan mitään keinoa, jota voitaisiin soveltaa, jotta kanne-oikeudet voitaisiin luovuttaa petokseen perustuvalla poikkeusperusteella sille perilliselle, joka maksoi rahat velkojalle; koska voitiin väittää, että molemmat osapuolet olivat tulleet vastuuseen koko velasta, mutta heillä olisi tämän vuoksi oikeus perinnönjakokanteeseen. Sillä mitä väliä sillä on, vapautuuko toinen perillisistä pantista kokonaan vai tekeekö hän sen vain osuutensa osalta, koska yhden perillisen huolimattomuus ei saisi vahingoittaa hänen kanssaperijäänsä?

66. Sama, Kysymyksiä, kirja XXVIII.

Jos myyjä ilmoittaisi ostajalle, että tämä voi nostaa kanteen Publician-kanteen tai veronalaista maata koskevan kanteen nojalla, ja ostaja olisi laiminlyönyt tämän, hänen pahantahtoisuutensa vahingoittaa vain häntä itseään, eikä sopimus tule voimaan. Tätä sääntöä ei sovelleta serviisikanteeseen, sillä vaikka se on reaali-kanne, se kuitenkin riistää asianosaiselta pelkän hallinnan, ja sen jälkeen, kun rahat on maksettu myyjälle, siitä luovutaan; tästä seuraa, että ostaja ei voi nostaa kannetta omista nimissään.

(1) Jos joku, joka on poissa julkisten asioiden vuoksi, nostaa kanteen maa-alueen takaisin saamiseksi, hallussapitäjä voi käyttää hyväkseen kohtuullista kanteen hädön yhteydessä. Tämä periaate pätee myös silloin, kun asianosainen, jonka sotilas on riistänyt omaisuutensa, nostaa kanteen, sillä sama kohtuullisuus vaatii, että hädön yhteydessä palautuskanne on myönnettävä ostajalle.

(2) Jos orjan toinen ostaja määräisi myyjän, joka itse oli ensimmäinen ostaja, asianajajakseen hoitamaan asiaa, eikä orjaa luovutettu ja päätös annettiin häntä vastaan; sitä, mitä mainittu asianajaja on mahdollisesti maksanut tuomiosta, aivan kuin hän olisi toiminut omista nimissään, ei voida periä takaisin sopimuksen nojalla, mutta siitä syystä, että hädöstä aiheutuva vahinko on henkilökohtaisesti ostajan maksettava, joka ei voisi periä mitään valtuuskanteessa, hän voi laillisesti nostaa myyntikanteen tuomioistuimen arvioiman vahingonkorvauksen määrän perimiseksi.

(3) Kun ositus on tehty kanssaperillisten kesken ja toisen poissaolevan asiamies esiintyy hänen puolestaan ja tämän päämies vahvistaa hänen tekonsa; päämiestä vastaan myönnetään hädön yhteydessä sama kanne, joka olisi myönnetty sitä vastaan, joka harjoitti liiketoimintaa hänen poissa ollessaan, ja kantaja voi periä osuutensa määrän eli sen määrän, jolla omaisuus on vähentynyt tai lisääntynyt, sen perusteella, minkä arvoinen se oli ositusta tehtäessä, sen mukaan, miten arvokkaammaksi tai arvottomammaksi maa on muuttunut.

67. Same, Opinions, kirja X.

Sen jälkeen, kun todellinen omistaja on häätänyt orjan, jonka hän on ottanut pois ostajalta, myyjä ei voi asianmukaisesti puolustautua tarjoamalla jälkikäteen samaa orjaa välttääkseen korvauksen maksamisen ostajalle tämän osuudesta.

68. Sama, Opinions, kirja XI.

Kun pantti myydään sillä ehdolla, että velkoja ei ole hädön sattuessa mistään vastuussa, vaikka ostaja ei maksaisi hintaa, vaan antaisi vakuuden myyjälle; jos häätäminen tapahtuu, ostaja ei voi vedota poikkeukseen välttääkseen maksamasta omaisuuden hintaa.

(1) Jos velkoja on mieluummin ottanut velallisen omistaman saatavan eräänntyneen rahasumman tilalle ja entisen velkojan ottamat pantit häädetään; hänellä ei ole oikeutta nostaa kannetta velallista vastaan, jonka hän vapautti.

69. Scaevola, Kysymyksiä, kirja II.

Jos myyjä pidättää orjan myynnissä itselleen vapauden, hän ei ole vastuussa häädön perusteella, jos orjasta tulee luovutushetkellä vapaa tai jos hän saa vapautensa, kun testamentissa määrätty ehto täyttyy.

(1) Kun myyjä orjaa luovuttaessaan ilmoittaa, että orja vapautuu tietyllä ehdolla, on ymmärrettävä, että sillä tarkoitetaan vain sellaista vapautta, joka voi syntyä jo testamentilla määrätyn ehdon täyttymisestä, ja jos vapaus siis testamentilla myönnettiin heti, ja myyjä sanoo, että orja vapautuu ehdolla, hän on vastuussa häädön perusteella.

(2) Toisaalta, jos joku myy orjan, jolla on näköpiirissä vapaus, ja ilmoittaa ehdon, jonka täytyessä orja on oikeutettu vapauteen, ja näin tehdessään saa aikaan sen, että hänen ehtonsa katsotaan huonommaksi, koska hänen ei katsottaisi jättäneen pois kaikkia ehtoja, joiden täytyessä orja olisi vapaa, vaan ainoastaan sen, jonka hän ilmoitti; kuten esimerkiksi, jos joku sanoisi, että orja määrättiin maksamaan kymmenen aurea tullakseen vapaaksi, ja hän saisi vapautensa vuoden kuluttua, koska hänen vapautensa oli myönnetty seuraavin ehdoin: "Stichus olkoon vapaa vuoden kuluttua", myyjä on vastuussa häädöstä.

(3) Mutta entä jos orja, jonka myyjä oli ilmoittanut olevan vapaa kahdenkymmenen aureen maksamisen jälkeen, olisi tosiasiassa määrätty maksamaan kymmenen aurea; katsottaisiinko myyjän kertoneen valheellisen ehdon? On totta, että hän antoi ehdon osalta väärän ilmoituksen, ja siksi eräät juristit ovat katsoneet, että tässäkin tapauksessa ehto tulisi voimaan häädön yhteydessä. Serviuksen auktoriteetti oli kuitenkin vallitseva, sillä hän katsoi, että näissä olosuhteissa ostokanne olisi pätevä, koska hänen mielestään se, joka ilmoitti, että orja oli määrätty maksamaan kaksikymmentä aurea, oli jättänyt pois ehdon, joka riippui maksusta.

(4) Orja määrättiin vapautettavaksi sen jälkeen, kun hänen tilinsä oli tehty; perillinen myi ja luovutti hänet ja ilmoitti, että hänet oli määrätty maksamaan sadan aureen korvaus hänen vapaudestaan. Jos jäljelle ei jäänyt mitään, mitä orja oli velvollinen maksamaan tilejä tehdessään, hänestä tuli näin ollen vapaa heti, kun kuolinpesä oli otettu haltuun, ja häätövelvollisuus syntyi siitä syystä, että vapaa mies myytiin sellaisena, jonka vapaus oli riippuvainen ehdosta. Jos orja oli laiminlyönyt sadan aureen verran, voidaan katsoa, että perillinen ei kertonut valheita; ja koska orja määrättiin tekemään tilit, ymmärretään, että hänet määrättiin korvaamaan maksamatta jäänyt peritty rahamäärä. Tästä seuraa, että jos hän oli maksamatta vähemmän kuin sata aureita, esimerkiksi vain viisikymmentä, niin että hän saisi vapautensa, kun hän olisi maksanut tämän summan, ostajalla on oikeus myyntikanteeseen jäljelle jääneiden viidenkymmenen aureen perimiseksi.

(5) Jos joku myyntihetkellä ilmoittaa epämääräisesti, että orja vapautuu ehdollisesti, mutta salaa vapautumisen ehdon, hän on vastuussa myyntikanteesta, jos ostaja ei ole tietoinen asiasta; sillä tässä tapauksessa on vakiintunut käytäntö, että se, joka sanoo, että orjalla on mahdollisuus vapautua, eikä mainitse mitään ehtoa, ei todellakaan ole vastuussa häätöperusteesta, jos ehto täyttyy ja orja saa vapautensa; mutta hän on vastuussa myyntikanteesta, jos hän on salannut ehdon, jonka hän tiesi asetetuksi; samoin kuin jos joku, joka myy maa-alueen ja joka on tietoinen siitä, että siitä oli suoritettava tietty palvelus, ilmoittaa toistaiseksi, "että kaikki tieoikeudet ja kaikenlaiset tieoikeudet kuuluvat edelleen niille, joilla on oikeus niihin", hänen katsotaan asianmukaisesti vapautuneen vastuusta häädön vuoksi, mutta koska hän on pettänyt ostajaa, hän on vastuussa myyntikanteesta.

(6) Jos myytävään maa-alueeseen ilmoitetun määrän ei ole ilmoitettu sisältyvän, osa kauppahinnasta vähennetään suhteessa kaikkien niiden jugeroiden arvoon, joita maa-alueen väitettiin sisältävän.

70. Paulus, Questions, kirja V.

Kun kiinteistö häädetään, ostokanne ei koske ainoastaan hinnan takaisinperintää vaan myös ostajan koron määrää. Näin ollen, jos omaisuuden arvo on alentunut, tappio kuuluu ostajalle.

71. Sama, Kysymyksiä, kirja XVI.

Isä antoi tyttärelleen myötäjaislahjaksi maa-alueen. Kun tämä on häädetty, herää epäily (eikä syyttä) siitä, voidaanko nostaa ostokanne vai kaksinkertaista vahingonkorvausta koskeva kanne, joka perustuu sopimukseen; aivan kuin isä olisi itse kärsinyt vahinkoa. Koska myötäjaiset kuuluvat naiselle, niiden ei voida sanoa olevan isän omaisuutta, eikä häntä voida pakottaa avioliiton jatkuessa jakamaan veljiensä kanssa isältä saatuja myötäjäisiä. Katsotaan kuitenkin, voidaanko todennäköisemmin sanoa, että näissä olosuhteissa määräys tulee voimaan; sillä isän etujen mukaista on, että hänen tyttärensä saa lahjoituksen, ja jos nainen pysyy hänen valvonnassaan, hän voi odottaa saavansa myötäjaiset joskus takaisin. Mutta jos tytär on vapautettu, tuskin voidaan väittää, että sopimus tulee välittömästi voimaan, koska myötäjaiset voivat yhdessä tapauksessa palautua hänelle. Voiko hän siis nostaa kanteen myyjää vastaan, koska jos hänen tyttärensä kuolee avioliiton aikana, hän voi saada myötäjaiset takaisin, jos maata ei häädetä? Vai onko isällä tässä tapauksessa intressi saada tyttärensä lahjoitus, niin että hän voi heti nostaa kanteen lupauksen antajaa vastaan? Tämä näkemys on parempi, koska asiaan liittyy isän kiintymys.

72. Callistratus, Kysymyksiä, kirja II.

Kun myydään useita maa-alueita, jotka on nimenomaisesti ja nimenomaisesti kuvattu yhdessä ja samassa kauppakirjassa, jokaisen niistä ei katsota olevan osa toista, vaan kaikki maa-alueet sisältyvät yhteen kauppaan. Ja aivan kuten jos joku myy useita orjia yhdellä kauppakirjalla, häätöoikeudenkäynti käsittää jokaisen orjan erikseen; ja aivan kuten myös silloin, kun

ostetaan useita muita tavaroita yhdellä kauppakirjalla ja laaditaan vain yksi kauppakirja, häätoikeudenkäyntejä on kuitenkin yhtä monta kuin on erilaisia kauppaan sisältyviä omaisuuslajeja; niin myös edellä mainitussa tapauksessa ostajaa ei varmasti kielletä nostamasta kanteita myyjää vastaan, jos yksi mainituista lohkoista häätoon joutuu, koska kauppaan sisältyi useita yhdellä kauppakirjalla luovutettuja maa-alueita.

73. Paulus, Opinions, kirja VII.

Seia antoi myötäjaislahjana Maeviaan ja Seiaan tilat yhdessä muiden kanssa. Hänen aviomiehensä Titius piti Seiaan elinaikana mainitut maa-alueet hallussaan ilman, että siitä syntyi riitaa, mutta Seiaan kuoleman jälkeen Sempronia, joka oli hänen perijänsä, esitti kysymyksen maan omistusoikeudesta. Kysyn, koska Sempronia itse oli Seiaan perillinen, voiko hän laillisesti esittää tällaisen vaatimuksen? Paulus vastasi, että hän voisi tehdä niin omassa oikeudessaan, mutta ei voisi Seiaan perillisenä vaatia kyseistä omaisuutta; mutta jos maa häädetäisiin, Seiaan perillinen voisi haastaa Sempronian oikeuteen, tai hänet voitaisiin estää poikkeusluvalla, joka perustuisi vilpilliseen mieleen.

74. Hermogenianus, Epitomes of Law, kirja II.

Jos sovitaan, että häädön sattuessa maksetaan enemmän tai vähemmän kuin hinta, osapuolten on noudatettava tätä sopimusta.

(1) Jos tuomioistuimen määräyksellä myydään tuomion täytäntöönpanon vakuudeksi otettu pantti ja se häädetään sen jälkeen, ostokanne myönnetään sitä vastaajaa vastaan, joka vapautui maksamalla hinnan, ei ostajan koron määrästä, vaan pelkän hinnan ja sen koron osalta, joka maksetaan voitosta, edellyttäen, että ostaja ei ollut velvollinen palauttamaan näitä rahoja sille, joka sai omaisuuden häädön kautta.

(2) Kun vaatimus on muodollisesti esitetty, myyjää vastaan voidaan nostaa kanne, ei ostorahan takaisinperimiseksi vaan sen pakottamiseksi puolustamaan kannetta.

(3) Jos joku myy saatavan ilman vakuutta, hänet voidaan pakottaa vain osoittamaan, että saatava on olemassa, mutta ei siihen, että siitä voidaan periä mitään, mutta hän on vastuussa petoksesta.

75. Venuleius, Stipulations, kirja XVI.

Maaseudun palveluksia koskevilla tapauksissa, joissa ne seuraavat hiljaisesti maata ja kolmas osapuoli perii ne takaisin, Quintus Mucius ja Sabinus katsovat, että myyjää ei voida pitää vastuullisena häädöstä, sillä kukaan ei ole tällä perusteella vastuussa tapauksissa, joissa on kyse hiljaisesta liittymisestä omaisuuteen; ellei maata ole luovutettu absoluuttisesti ja täysin rasitteettomana, sillä silloin sen pitäisi olla taattu olevan vapaa kaikista palveluksista. Jos ostaja kuitenkin vaatii tieoikeutta

tai ajotietä, myyjää ei voida pitää vastuullisena, ellei hän ole nimenomaisesti ilmoittanut, että kiinteistöön liittyy jonkinlainen tieoikeus, sillä silloin se, joka on antanut ilmoituksen, on vastuussa. Quintus Muciuksen mielipide, jonka mukaan osapuoli, joka luovuttaa maan täysin ja täysin rasitteettomana, takaa, että se on vapaa kaikista rasitteista, on oikea; sillä muita rasitteita ei ole maksettava, ellei myyjä ole nimenomaisesti ilmoittanut, että ne ovat lisäsuoritteita.

76. Sama, Stipulations, kirja XVII.

Jos myytte minulle toiselle kuuluvaa omaisuutta ja minä luovun siitä, on sovittu, että toimintakykyäni, toisin sanoen oikeuteni nostaa kanteen hädän johdosta, on menetetty.

Tit. 3. Myytyyn ja luovutettuun omaisuuteen perustuvasta poikkeuksesta.

1. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXXVI.

Marcellus sanoo, että jos myytte toiselle kuuluvan maa-alueen ja sen jälkeen, kun siitä on tullut teidän omaanne, nostatte kanteen ostajaa vastaan sen takaisinperimisestä, tämä poikkeus estää teidät aivan oikein.

(1) Saman säännön on katsottava koskevan maan omistajaa, jos hänestä tulee myyjän perillinen.

(2) Jos joku myy minun omaisuuttani minun johdollani ja nostan kanteen sen takaisinperimiseksi, tämä poikkeus estää minua nostamasta kannetta, paitsi jos näytetään toteen, että olen määrännyt, että omaisuutta ei saa luovuttaa ennen kuin kauppahinta on maksettu.

(3) Celsus sanoo, että jos joku luovuttaa omaisuuteni pienemmällä summalla kuin mihin olen määrännyt sen myytäväksi, sitä ei katsota vieraannuttamattomaksi, ja jos nostan kanteen sen takaisinperimisestä, en voi estyä tämän poikkeuksen nojalla, ja tämä on oikein.

(4) Jos orja ostaa kauppatavaraa rahoilla, jotka kuuluvat hänen peculiumiinsa, ja hänen isäntänsä määrää hänet testamentilla vapaaksi ennen kuin hän saa omistusoikeuden omaisuuteen ja testamenttaa hänelle peculiuminsa, ja myyjä nostaa kanteen kauppatavaran perimiseksi takaisin orjalta; voidaan vedota poikkeukseen in factum sillä perusteella, että hän oli orja sopimuksen tekohetkellä.

(5) Jos joku ostaa omaisuutta, jota ei ole luovutettu hänelle, mutta jonka hän on saanut haltuunsa ilman petosta, hänellä on oikeus poikkeukseen myyjää vastaan, ellei myyjällä ole perusteltua syytä nostaa kanteita omaisuuden takaisinsaamiseksi; sillä vaikka hän olisi luovuttanut omaisuuden haltuunsa ja hänellä olisi ollut perusteltu syy takaisinsaantiin, hän voisi käyttää hyväkseen vastausta poikkeukseen.

2. Pomponius, On Plautius, kirja II.

Jos ostat Titiukselta maa-alueen, joka tosiasiassa kuului Semproniukselle, ja kun hinta on maksettu, hän luovuttaa sen sinulle, ja Titiuksesta tulee sitten Semproniuksen perillinen, joka myy ja luovuttaa saman maa-alueen Maeviukselle; Julianus sanoo, että se on oikeudenmukaisempaa, koska sinulla on etuoikeutettu panttioikeus, sillä jos Titius itse olisi yrittänyt periä maa-alueen takaisin sinulta, poikkeuslupa olisi estänyt hänet; ja jos Titius itse olisi pitänyt sen hallussaan, voisit turvautua Publician kanteeseen.

3. Hermogenianus, Epitomes of Law, kirja VI.

Poikkeus, joka perustuu myytyyn ja luovutettuun omaisuuteen, on käytettävissä, ei ainoastaan sen, jolle se on luovutettu, vaan myös hänen seuraajiensa sekä toisen ostajan osalta, vaikka sitä ei olisi luovutettu hänelle, sillä ensimmäisen ostajan etujen mukaista on, ettei toinen ostaja menetä omaisuuttaan häädön kautta.

(1) Saman periaatteen mukaan myyjän oikeudenomistajat voivat olla esteellisiä riippumatta siitä, ovatko he saaneet haltuunsa kaikki myyjän oikeudet vai ainoastaan sen, joka liittyy kyseiseen omaisuuteen.

Kirja XXII

1. Koskien korkoja, voittoja, lisäyksiä ja kaikkia lisävarusteita ans default.
2. Merenkulkualan eduista.
3. Todisteista ja olettamuksista.
4. Asiakirjojen aitoudesta ja niiden menettämisestä.
5. Todistajat.
6. Tietämättömyys laista ja sopimuksesta.

Tit. 1. Etujen, voittojen, lisäysten ja kaikkien oheistuotteiden ja laiminlyöntien osalta.

1. Papinianus, Kysymykset, kirja III.

Jos tuomio on annettu vilpittömässä mielessä, korko määräytyy tuomioistuimen päätöksellä sen paikan tavan mukaan, jossa sopimus on tehty, edellyttäen, että korko ei ylitä laissa vahvistettua määrää.

(1) Jos yhtiömiestä vastaan annetaan tuomio sen vuoksi, että hän on kavaltanut yhtiömiehen varoja ja muuttanut ne omaan käyttöönsä, hänen on joka tapauksessa maksettava korkoa, vaikka hän ei olisi syyllistynyt laiminlyöntiin.

(2) Tuomari, jonka tehtävänä on toimia puheenjohtajana vilpittömässä mielessä nostetussa kanteessa, ei kuitenkaan voi asianmukaisesti määrätä vastaajalta vakuutta siitä, että jos hän häviää asian, hän maksaa korkoa siihen asti, kunnes tuomio on täytetty, koska kantajan vallassa on antaa ulosotto. Paulus toteaa huomautuksessa, että tuomarin tehtäviin ei kuulu huolehtia siitä, mitä tapahtuu päätöksen antamisen jälkeen.

(3) Papinianus sanoo, että huoltajan holhoojansa hyväksi tekemän palautuksen osalta olisi annettava laajempi tulkinta. Kukaan ei nimittäin enää epäile, etteikö edunvalvojan on tiliä tehdessään maksettava korkoa siihen asti, kun hän tekee palautuksen, riippumatta siitä, saako tuomari sen päätöksen antamispäivään asti vai tapahtuuko tämä tuomioistuimen ulkopuolella. On selvää, että jos holhottava kieltäytyy nostamasta kannetta holhouskanteessa ja holhooja tekee vapaaehtoisesti sopimuksen hänen kanssaan, tarjoaa hänelle rahat ja tallettaa ne sinetöityyn pussiin, hän ei ole velvollinen maksamaan korkoa tästä ajankohdasta alkaen.

2. Sama, Kysymykset, VI kirja.

Yleisesti on vakiintunut käsitys, että vaikka henkilökohtainen kanne voidaan nostaa sen jälkeen, kun kysymys on liitetty, vastuu kohdistuu kaikkiin omaisuuteen liittyviin avustajiin. Tämän näkemyksen perusteena on se, että omaisuus on luovutettava samassa kunnossa kuin se oli silloin, kun kanne sen takaisinsaamiseksi nostettiin, ja että näin ollen kaikki saatu sato ja kaikki orjista syntyneet jälkeläiset on luovutettava.

3. Sama, Kysymyksiä, XX kirja.

Kun oli kyse takaajalta esitetystä vaatimuksesta, kun perillinen oli jäänyt maksamatta oikeuden päätöksen jälkeen, keisari Marcus Antoninus määräsi, että jos oikeudessa hävinneiden asianosaisten hyväksi säädetty aika oli kulunut umpeen, takaaja voi saada takaisin kaiken, mitä hänen päämiehensä oli hankkinut tuomion antamiseen asti. Tämä määräys on ymmärrettävä siten, että sitä sovelletaan silloin, kun asianosainen ei ollut ollut laiminlyönyt maksuvelvollisuuttaan ennen tuomarin päätöstä, vaikka ei olekaan helppoa, että tuomioistuimeen voidaan vedota silloin, kun laiminlyöntiä ei ole aiemmin tapahtunut; esimerkiksi silloin, kun Lex Falcidian periaate tulee sovellettavaksi. Jos perillinen on kuitenkin laiminlyönyt maksunsa ennen kuin hakemus on jätetty tuomarin käsiteltäväksi, hän on vastuussa voiton toimittamisesta tuosta ajankohdasta alkaen; mistä syystä, koska hän on jo hävinnyt asian, vapautetaanko hänet vastuusta voitosta laissa säädetyn määräajan kuluttua, koska tämä määräaika on annettu hänelle tuomion täyttämiseksi eikä jonkin edun saamiseksi itselleen?

(1) Tämänkaltaisissa oikeudenkäynneissä, jotka eivät ole välimiesmenettelyn alaisia ja jotka eivät ole vilpittömässä mielessä nostettuja kanteita, on sen jälkeen, kun asia on pantu vireille, kaikki se, mikä liittyy siihen omaisuuteen, josta kanne

nostetaan, luovutettava kantajalle tuomion antamiseen asti. On varmaa, että asianosainen vapautuu vastuusta voitoista sen jälkeen, kun päätös on annettu.

(2) Joskus käy niin, että vaikka kuolinpesän tuottoa tai rahan korkoa ei ole nimenomaisesti testamentattu, se on kuitenkin maksettava; kuten esimerkiksi silloin, kun joku pyytää, että jokin hänen omaisuudestaan jätettäisiin hänen kuolemansa jälkeen, se on luovutettava Tiitukselle; sillä koska vilpittömässä mielessä tehdyt vähennykset eivät kuulu tähän luottamukseen, jos muun omaisuuden suhteelliset vähennykset ovat tapahtuneet, jäljelle jääneet voitot on luovutettava testamentin tekijän tahdon mukaisesti.

(3) Pollidius, joka oli nimitetty erään naispuolisen sukulaisensa perilliseksi, pyysi tätä luovuttamaan tämän tyttärelle, kun tämä on saavuttanut tietyn iän, kaiken hänen omaisuuteensa kuuluvan omaisuuden, joka saattaa joutua hänen käsiinsä; ja äiti ilmoitti testamentissaan, että hän oli päättänyt tähän toimenpiteeseen estääkseen omaisuuden joutumisen holhoojien valvontaan ja että hän piti parempana, että lähisukulainen huolehtisi siitä. Hän määräsi mainitun Pollidiuksen pitämään itsellään tietyn maa-alueen, ja minä ilmoitin preetoriaaniprefektille, että kaikki voitot, jotka Pollidius oli hyvässä uskossa hankkinut vainajan omaisuudesta, olisi luovutettava hänelle, ei ainoastaan siksi, että äiti oli jättänyt hänelle maa-alueen, vaan myös siksi, että hän oli pitänyt tätä luottamuksen perustamistapaa parempana kuin vähemmän luotettavaa holhousta.

(4) Kun valmistettu kulta tai hopea jätetään trustiin ja tapahtuu maksuhäiriö, syntyy yleensä keskustelu siitä, pitäisikö korkoarvio tehdä. On selvää, että jos testamentin tekijä jätti metallin, josta esineet koostuivat, tarkoituksenaan myydä se ja täyttää trusti saaduilla rahoilla tai huolehtia elatuksesta, on katsottava, että perillisen vilpillinen menettely ei saa jäädä rankaisematta. Jos testamentintekijä kuitenkin jätti maljakot perijänsä käyttöön, olisi sopimatonta vaatia korkoa, eikä sitä näin ollen voida vaatia.

4. Sama, Kysymyksiä, kirja XXVII.

Jos teette määräyksen: "Teille luovutetaan omaisuutta ja luovutetaan sen täysi hallintaoikeus", järki sanoo, että teidän pitäisi jälkikäteen saada mainitun omaisuuden tuotot, jotka on kerätty, turvautumalla yleiseen määräyskanteeseen, lausekkeen viimeisten sanojen perusteella. Olisi pohdittava, sovelletaanko samaa sääntöä naispuolisen orjan jälkeläisiin tämänkaltaisessa tapauksessa; sillä kun otetaan huomioon lausekkeen ensimmäiset sanat riippumatta siitä, liittyvätkö ne omaisuuden lupaamiseen vai luovutuksen vaikutukseen omistusoikeuden siirron kautta, jälkeläisiä ei lueta mukaan. Mutta jos ostaja, tarkoituksenaan uudistaa velvoite, sopi myyjän kanssa tällä tavoin, toimituksen tosiasia ymmärrettiin sovituksi, sillä ei ole todennäköistä, että myyjä olisi luvannut enemmän kuin mitä hän olisi ollut velvollinen toimittamaan ostokanteessa. Silti sanojen "ja täydellinen hallintaoikeus luovutetaan" perusteella voidaan katsoa, että jälkeläisiä koskeva kirjanpito tulee voimaan, koska sopimus on luonteeltaan yleinen; sillä sen jälkeen kun naispuolinen orja on luovutettu, sopimusosapuolella olisi oikeus sisällyttää sopimukseen kaikki hänen tiloissaan myöhemmin syntyneet lapset.

1. Jos orjatarelle syntyy lapsi sen jälkeen, kun kaupasta on sovittu, mutta ennen kuin sopimus on tehty, tai jos myyjä saa orjan välityksellä omaisuutta, hän voi saada sen takaisin ostokanteella; mutta hän ei voi tehdä sitä sopimusehtoon perustuvalla kanteella, sillä kaikki se, mitä ei siirretä uuteen velvoitteeseen, voidaan periä takaisin aikaisemman oikeuden nojalla.

(5) Sama, Kysymyksiä, kirja XXVIII.

On asianmukaista todeta yleisesti, että vilpittömässä mielessä nostetussa kanteessa ei hyväksytä mitään hyvän moraalien vastaista takausta.

6. Sama, Kysymykset, XXIX kirja.

Kun perillisen kanssa syntyi riita, joka koski isän tai isännän omaisuutta koskevaa kauppaa, ja keskusteltiin korkokysymyksestä, keisari Antoninus päätti, että korko oli maksettava, sillä perusteella, että isäntä itse tai isä oli maksanut sitä pitkään.

(1) Keisarimme Severus määräsi myös, että kymmentuhannen sestertiuksen suuruinen summa oli maksettava valtionkassasta myötäjäisrahana Flavius Athenagoraksen tyttärelle, jonka omaisuus oli takavarikoitu, koska hän väitti, että hänen isänsä oli maksanut hänelle korkoa myötäjäisrahasta.

7. Sama, Opinions, kirja II.

Eräs velallinen, joka oli velkaa korkoa sisältävän rahasumman, tarjosi summan velkojalleen, ja kun tämä kieltäytyi ottamasta sitä vastaan, hän laittoi sen pussiin, sinetöi ja talletti sen. Järki vaatii, että tästä päivästä lähtien korkoa ei pitäisi maksaa. Jos kuitenkin myöhemmin nostetaan kanne velallisen velvoittamiseksi maksamaan ja hän ei tee sitä, rahat eivät ole siitä lähtien joutavia.

8. Sama, Opinions, kirja VII.

Jos hevoset on jätetty trustiin, on maksun laiminlyönnin jälkeen toimitettava ensimmäinen varsa voittona, mutta toinen varsa on toimitettava avustajana, aivan kuten naispuolisen orjan jälkeläisten kohdalla.

9. Sama, Opinions, kirja XI.

Kun rahaa lainattiin korkoa vastaan ja sovittiin, että jos sitä ei makseta tietyn ajan kuluessa, sen määrä kaksinkertaistetaan; esitin mielipiteen, jonka mukaan velallinen ei ole vastuussa mistään muusta kuin laillisesta korosta; näin ollen ehto on voimassa suhteessa siihen aikaan, joka on kulunut siitä, kun ylijäämäkorko on vähennetty.

1. Korkoa koskeva sopimus tulee voimaan, vaikka velallista ei voida haastaa oikeuteen; myöskään laillista korkoa koskevaa sopimusta ei pidetä pätemättömänä, jos se on tehty sillä ehdolla, että se on maksettava, jos alemman korkokannan mukaista korkoa ei makseta sovittuna ajankohtana, sillä kyse ei ole rangaistuksesta vaan korkeammasta korosta, joka on luvattu laillisesta syystä. Kun velkojan kuoleman jälkeen ei kuitenkaan ollut ketään, jolle rahat olisi voitu maksaa, on todettu, että velallinen ei ole tuona aikana ollut maksuhäiriöinen. Jos siis vaaditaan korkeampaa korkoa, josta oli alun perin sovittu, voidaan asianmukaisesti vedota poikkeukseen vilpillisen mielen perusteella.

10. Paulus, Questions, kirja II.

Haltijan on luovutettava naispuoliselle orjalle syntynyt lapsi sen jälkeen, kun kysymys on liitetty, mutta hän ei ole velvollinen luopumaan siitä, jos lapsi on syntynyt ennen kuin kanne äidin takaisinsaamiseksi on pantu vireille, ellei kantaja nimenomaisesti nostanut kannetta kyseisestä lapsesta.

11. Sama, Kysymykset, XXV kirja.

Gaius Seius, jolla oli tapana hoitaa julkisia asioita, lainasi valtiolle kuuluvaa rahaa tavanomaisella korolla, mutta oli tapana vaatia korkeampaa korkoa, jos korkoa ei maksettu tietyn ajan kuluessa. Osa velallisista oli laiminlyönyt korkojen maksamisen, osa maksoi enemmän kuin oli velkaa, ja tuloksena oli, että kaikki korkoerät saatiin maksettua, myös niiden, jotka eivät olleet maksaneet mitään. Heräsi kysymys, tulisiko ylijäämäkorosta, joka eräiltä velallisilta kerättiin sakkona vallitsevan tavan mukaisesti, hyötyä Seiukselle itselleen vai tulisiko se valtion hyväksi? Vastasin, että jos Gaius Seius vaati velallisilta korkoa, ainoastaan se oli maksettava hallitukselle, joka oli säännön mukaan tapana periä velallisilta, vaikka kaikki saatavat olisivat olleet kunnossa.

1. Entä jos julkinen orja olisi saanut korkoa tuottavan sitoumuksen hallituksen hyväksi? On oikeudenmukaista, että vaikka lain mukaan tämä korko kuuluisi hallitukselle, silti joidenkin huonojen saatavien vuoksi ylimääräinen korko kuitattaisiin, jos hallitus ei olisi valmis takavarikoimaan kaikkien velallisten omaisuutta. Marcellus esittää lähes saman mielipiteen edunvalvojien osalta.

12. Same, Opinions, kirja XII.

Seia lainasi rahaa Septitiukselta, ja siitä sovittiin korkoon viitaten: "Että ellei edellä mainittua korkoa maksettaisi eri määräajoin tai kolmen kuukauden kuluessa, Seia olisi silloin vastuussa korkeammasta korosta, ja sen jälkeen jokaisella maksukerralla, jos korkoa ei tule määrätyn ehdon mukaisesti, mainittua ehtoa olisi noudatettava, kunnes koko maksettava summa on maksettu." Kysyn, tarkoittavatko seuraavat sanat: "Ja sen jälkeen, jokaisen maksun yhteydessä, jos korkoa ei makseta määrätyn ehdon mukaisesti, on noudatettava mainittua ehtoa", että vaikka ensimmäinen ehto saattaisi tulla voimaan, velallista ei silti voida haastaa suuremmasta korkosummasta kuin mitä hän oli velkaa ensimmäiselle maksulle sovittuna ajankohtana, jolloin hän oli maksun laiminlyönnissä. Paulus vastasi, että sopimus sisältää useita ehtoja ja että sen ehtona on korkeamman koron maksaminen; toisin sanoen, että ehtoa olisi tarkasteltava suhteessa jokaiseen alemman koron maksuun, joka olisi pitänyt suorittaa, mutta jota ei suoritettu oikeaan aikaan, ja että näin ollen jälkimmäisen maksun rangaistus voitaisiin välttää.

13. Scaevola, Lausunnot, kirja I.

Kun velallinen lupasi maksaa korkoa kuusi prosenttia ja maksoi useiden vuosien ajan korkoa alemmalla korolla ja velkojan perillinen nosti kanteen kuudesta prosentista, vaikka velallinen ei ollut tehnyt mitään estääkseen alemman koron maksamisen, kysyn, voidaanko väliin asettaa poikkeus vilpillisen mielen perusteella tai sopimukseen perustuva poikkeus? Vastasin, että jos velallinen ei ollut laiminlyönyt alhaisemman korkokannan maksamista tapansa mukaan niin pitkään aikaan, poikkeus voidaan tehdä esitettyjen tosiseikkojen perusteella.

(1) Heräsi kysymys, pitäisikö asiamiehen maksaa korkoa joutaville rahoille, jos hänen päämiehellään ei ollut tapana lainata rahaa korkoa vastaan, kun kante on nostettu vapaaehtoisen asioimisen perusteella vai valtuutuksen perusteella? Vastaus oli, että jos hän oli pitänyt rahat tallessa ja tehnyt sen toimeksiantajan tavan mukaisesti, hän ei ollut velvollinen maksamaan mitään korkoa.

14. Paulus, Opinions, kirja XIV.

Paulus esitti mielipiteenään, että jos osapuoli laiminlyö luottamuksen täyttämisen, naisorjien jälkeläisistä on luovuttava.

(1) Perillistä pyydettiin luovuttamaan kuolinpesä jollekulle ilman siitä saatavia tuloja hänen kuolemansa jälkeen. Heräsi kysymys, olisiko naisorjien jälkeläisistä, vaikka ne olisivat syntyneet perillisen elinaikana, luovuttava, koska testamentin sanamuodon mukaan testamentintekijän tarkoituksena oli osoittaa, että ainoastaan kuolinpesän tulot olisi pidätettävä. Paulus vastasi, että kaikki orjattarien lapset, jotka olivat syntyneet ennen perintökaaren voimaantuloa, eivät kuuluneet perintökaaren piiriin. Neratius sanoo myös ensimmäisessä kirjassa, että jos perillistä pyydettiin luovuttamaan naispuolinen orja, hän ei ole velvollinen luovuttamaan tämän jälkeläisiä, paitsi jos lapsi syntyi, kun hän oli laiminlyönyt luottamuksen täyttämisen.

Mielestäni ei myöskään ole merkitystä sillä, oliko orjatar erityinen luottamuksen kohde vai oliko hän vain osa omaisuutta, joka oli jätetty luottamuksen varaan.

15. Same, Opinions, kirja XVI.

Paulus katsoo, että korkoa ei ole tarpeen maksaa sellaisista voitoista, jotka on saatu sen jälkeen, kun kysymys on liitetty, ja jotka tuomari velvoitteensa mukaisesti määrää luovutettaviksi, eikä sellaisista voitoista, jotka on kerätty ennen tätä ajankohtaa ja joiden todetaan tulleen omistajan vilpillisesti saamiksi.

(16) Sama, säädökset, I kirja.

Korkoa ei peritä rahasta, joka on annettu hallitukselle vapaamielisyydestä.

1. Kun korkoa vaadittiin erään maa-alueen hinnalle osapuolelta, joka oli ostanut sen valtiovarainministeriöltä, ja ostaja kielsi, että hallinta oli luovutettu hänelle, keisari päätti, että oli epäoikeudenmukaista vaatia korkoa sellaiselta, joka ei ollut kerännyt satoa.

17. Sama, korosta.

Kun mies sitoutui maksamaan korkoa viisi prosenttia vuodessa, ja jos hän jätti sen maksamatta jonakin vuonna, hän maksoi sen jälkeen kuusi prosenttia koko rahasummasta siitä päivästä alkaen, jona hän lainasi sen, ja maksettuaan korkoa muutaman vuoden ajan sopimus tuli lopulta voimaan; jumalallinen Marcus totesi Fortunatukselle osoitetussa rescriptuksessa: "Mene maakunnan kuvernöörin luo, joka alentaa sen oikeudenmukaisten vaatimusten mukaiseksi sen määräyksen, jonka epäoikeudenmukaisuudesta valitat." Tämä perustuslaki ylittää reilusti asianmukaisen rajan. Mihän suuntaan olisi sitten edettävä? Asia on sovittava niin, että tulevaisuudessa korko kasvaa vasta maksun laiminlyönnin päivästä alkaen.

1. Jumalallinen Pius totesi eräässä rescriptissä: "Vaaditte kertynyttä eräntynyttä korkoa hyvin epäoikeudenmukaisesti, sillä pitkä aikaväli osoittaa, että olette laiminlyönyt sen perimisen siitä syystä, että tarkoituksenne oli tehdä itsenne miellyttävämmäksi velalliselle, kun ette vaatinut sitä velalliselta."

2. Implisiittisen luottamuksen tapauksessa jumalallinen Pius totesi rescriptumissa, että perijältä olisi riistettävä kaikki voitot ja että ne olisi luovutettava velalliselle; ja että perijä olisi näin ollen riistettävä korkoedusta saatava hyöty.

3. Kun trustia ei voida toteuttaa holhousvallan käyttäjän hyväksi, koska hänellä ei ole holhoitajaa, jumalallinen Pius totesi eräässä rescriptissä, että perillisen ei katsota laiminlyövänsä velvollisuuksiaan. Näin ollen mitään ei kuulu hänelle, joka on ollut

poissa julkisten asioiden vuoksi tai jota jokin muu perusteltu syy on estänyt nostamasta palautuskannetta. Sillä miten voi olla syyllinen osapuoli, joka ei voi maksaa, vaikka hän haluaisikin? Tässä tapauksessa ei sovelleta samaa periaatetta kuin silloin, kun korvaus myönnetään alaikäisille, jotka eivät ole saaneet etua, sillä korkoa ei peritä kantajan saaman hyödyn vuoksi, vaan sen vuoksi, että ne, joiden olisi pitänyt suorittaa maksu, ovat viivästyneet.

4. Kun osapuoli tekee vuokrasopimusta koskevan sopimuksen, vuokralainen ei ole velvollinen maksamaan korkoa vuokralle, jota ei ole maksettu viipymättä, ellei ole sovittu, että vuokraa, jota ei ole maksettu viipymättä, korotetaan, paitsi jos vuokranantaja on laiminlyönyt vuokranmaksun.

5. Valtiovarainministeriö ei maksa korkoa minkään sen tekemän sopimuksen perusteella, vaan perii sen; kuten on tapana julkisten käymälöiden pitäjien kohdalla, jotka maksavat vuokransa hitaasti, ja myös niiden kohdalla, joilta on maksettava veroja. Mutta kun valtiovarainministeriö toimii yksityishenkilön sijasta, on tapana, että se maksaa myös korkoa.

6. Jos velalliset maksavat alle kuuden prosentin korkoa ja heistä tulee sitten valtiovarainministeriön velallisia sen jälkeen, kun heidän velvoitteensa on siirretty valtiovarainministeriölle, he joutuvat maksamaan kuusi prosenttia.

7. On hyvin tiedossa, että ne, jotka haastetaan oikeuteen julkisten varojen huonon hoidon vuoksi, ovat velvollisia maksamaan korkoa. Samaa sääntöä noudatetaan silloin, kun henkilöt ovat vastuussa julkisista töistä, jos rahaa jää heidän käsiinsä; mutta sen osalta, mitä he ovat maksaneet urakoitsijoille, vaikka he olisivat maksaneet sen huolimattomasti, korko palautetaan heille. Tämä koskee kuitenkin tapausta, jossa ei ole kyse petoksesta, sillä muutoin myös korko on maksettava.

8. Jos henkilöt, jotka ovat testamentanneet patsaita tai maalauksia pystytettäväksi tai ripustettavaksi johonkin julkiseen paikkaan, eivät ole määrittäneet tarkkaa aikaa, kuvernööri määrää ajan, ja jos perilliset eivät noudata sitä, heidän on maksettava hallitukselle korkoa, jonka suuruus on yksi kolmasosa yhden prosentin prosentista kuukaudessa.

18. Sama, Opinions, kirja III.

Jos alussa on sovittu, että jos tietyt maat häädetään, myyjä palauttaa kauppahinnan, on korkoa maksettava myös häädön jälkeen, vaikka ostaja olisikin maksanut vastapuolelleen kaikki ne voitot, jotka hän on kerännyt sen jälkeen, kun omistusoikeutta koskeva kanne on aloitettu; sillä kaikki välivaiheen aikana aiheutuneet haitat on ostajan maksettava.

1. Jos myyjä kuolee sen jälkeen, kun hallinta on luovutettu, ja on epävarmaa, kuka hänen seuraajansa on, kauppahinnan korko on maksettava, jos sitä ei ole talletettu.

19. Gaius, Kahdentoista taulun laista, kirja VI.

Katsotaanpa, annetaanko tuomio myös hallussapitäjää vastaan kaikissa tapauksissa, joissa nostetaan kanne voitosta. Sillä entä jos hän nostaisi kanteen hopeasta, vaatteista tai muusta vastaavasta, tai käyttöoikeudesta tai pelkästä omistusoikeudesta, kun käyttöoikeus kuuluu toiselle? Sillä mitään voittoa, johon tätä termiä voidaan oikeutetusti soveltaa, ei voida katsoa saatavan pelkästä omistusoikeudesta; eikä toisaalta myöskään käyttöoikeutta voida asianmukaisesti pitää voittona. Mutta entä jos kanne nostetaan pelkän omistusoikeuden palauttamiseksi? Voitto sisällytetään vaatimukseen siitä päivästä alkaen, jona käyttöoikeuden haltija menetti käyttöoikeutensa. Lisäksi jos kanne nostetaan käyttöoikeudesta, Proculus sanoo, että vastaaja saa tuomion kaikkia kerättyjä voittoja vastaan. Gallus Aelius taas katsoo, että jos kanne nostetaan vaatteista tai kupista, kaikki se, mitä voitaisiin periä vuokrana, jos tavarat olisi vuokrattu, olisi katsottava voitoksi.

(1) Jos kanne nostetaan tieoikeuden takaisinsaamiseksi, siitä aiheutuvaa voittoa on vaikea arvioida, ellei jotakin etua, jonka kantaja olisi voinut saada palvelusoikeudesta, olisi luokiteltava voitoksi, jos häntä ei olisi estetty tekemästä sitä kanteen nostamishetkellä; ja tämä olisi hyväksyttävä oikeaksi.

20. Paulus, On Sabinus, kirja XII.

On vakiintunut käytäntö, että jos laitton korko on yhdistetty pääomaan, mainittua korkoa ei makseta, mutta tämä ei vaikuta pääomaan.

21. Ulpianus, On the Edict, kirja XXXIV.

On muistettava, että kaikkea, mitä tehdään hyvästä syystä maksun lykkäämiseksi, ei pidä katsoa laiminlyönniksi. Sillä entä jos velallinen toivoo, että hänen ystävänsä olisivat läsnä tai hänen vakuudenantajansa kutsuttaisiin paikalle velan maksamisen aikaan, tai jos hän aikoo tarjota jonkin poikkeuksen? Silloin ei katsota, että hän syyllistyisi laiminlyöntiin;

22. Paulus, Ediktistä, kirja XXXVII.

Edellyttäen, että tämä ei tapahdu vilpillisessä tarkoituksessa petoksen tekemistä varten.

23. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXXIV.

Jos velallinen joutuu yllättäen olemaan poissa julkisten asioiden vuoksi eikä voi antaa puolustustaan kenenkään tehtäväksi, hänen ei katsota laiminlyöneen velvollisuuksiaan; näin on silloin, kun hän on vihollisen vallassa.

(1) Joskus on tapana, että asianosaisen katsotaan olevan laiminlyöty, jos ei ole ketään, jota vastaan kanne voidaan nostaa.

24. Paulus, Ediktistä, kirja XXXVII.

Jos joku viivyttlee maksun suorittamisessa, mutta on valmis liittymään kanteeseen, häntä ei pidetä laiminlyöntinä ainakaan, jos hänellä on perusteltu syy kääntyä tuomioistuimen puoleen.

1. Jos päävelallinen on laiminlyönyt maksun, myös takaaja on vastuussa.

2. Velallinen on velkojalleen laiminlyönyt maksunsa, jos hän ei suorita maksua joko velkojalle itselleen tai jollekin, jonka hän on määrännyt vastaanottamaan rahat, tai sille, joka on tavannut hoitaa hänen liiketoimiaan. Tässä tapauksessa ei katsota, että hän hankkii mitään vapaan henkilön kautta, koska nämä osapuolet vain hoitavat velvollisuuksiaan; aivan kuten jos joku pidättää varkaan, joka varastaa minulta, hän hoitaa minun liiketoimiani ja hankkii minulle kanneoikeuden ilmeisestä varkaudesta. Kun taas asiamies vaatii orjaa lupauksen antajalta, hän tekee sopimuksesta ikuisen.

25. Julianus, Digest, kirja VII.

Osapuoli, joka on tietoinen siitä, että maa-alue on hänen ja toisen osapuolen yhteisomistuksessa, ja joka kerää sadon samalta alueelta toisen omistajan tietämättä tai suostumuksetta, ei saa oikeutta suurempaan osaan sadosta kuin mihin hänen osuutensa maasta oikeuttaa hänet. Sillä ei myöskään ole merkitystä, kylväkö hän tai hänen kanssanomistajansa tai molemmat siemenet, sillä omistusoikeus kaikenlaiseen satoon ei synny siementen vaan maan omistusoikeuden kautta; Ja aivan kuten se, joka tietoisesti pitää hallussaan toiselle kuuluvaa maa-aluetta, ei voi hankkia omistusoikeutta mihinkään osaan sadosta riippumatta siitä, millä tavalla maa on kylvetty, niin myös se, joka pitää hallussaan sekä itselleen että toiselle kuuluvaa maata, ei hanki mitään oikeutta sadonkorjuuseen sillä osalla maata, joka kuuluu toiselle maanomistajalleen.

1. Kylvin vehnää toiselle kuuluvalle maalle, jonka Titius oli vilpittömässä mielessä ostanut; saako Titius, vilpittömässä mielessä ostanut, oikeuden satoon sen jälkeen, kun se on korjattu? Vastasin, että maasta saadut voitot on ymmärrettävä niin, että ne muistuttavat läheisesti niitä, jotka orjat hankkivat työllään; sillä satoa kerätessä kiinnitetään enemmän huomiota siihen, mikä sen tuottaa, kuin siihen siemeneen, josta se on peräisin, ja sen vuoksi kukaan ei voi koskaan epäillä, että jos kylvän vehnäsi omalle maalleni, sato ja se, mitä sadosta saadaan, kuuluu minulle. Myös vilpittömässä mielessä omistavalla viljelijällä on sama oikeus sadonkorjuuseen kuin maan todellisella omistajalla. Sitä paitsi, koska kaikenlaiset sadot, riippumatta siitä, kuka ne on kylvänyt, kuuluvat käyttöoikeuden haltijalle, tämä pätee vielä enemmän vilpittömässä mielessä toimiviin haltijoihin, joilla on vielä parempi oikeus satoon, koska ne eivät kuulu käyttöoikeuden haltijalle ennen kuin hän on ne kerännyt, vaan ne kuuluvat vilpittömässä mielessä toimivalle haltijalle riippumatta siitä, miten ne on mahdollisesti erotettu maasta; samoin kuin sen, joka pitää maata hallussaan veron maksamisen ehdolla, sadosta tulee hänen omaisuuttaan heti, kun se on erotettu maasta.

2. Vilpittömässä mielessä toiminut ostaja kylvi maata, joka oli hänen hallussaan, ja ennen sadonkorjuuta varmistui, että maa kuului jollekin toiselle. Herää kysymys, onko hänellä oikeus sadonkorjuun jälkeen? Vastasin, että vilpittömässä mielessä ostaneella ostajalla olisi ymmärrettävä olevan oikeus sadonkorjuuseen, jos maata ei ole häädetty, sillä kaikki se, minkä toiselle kuuluva orja, jonka olen hyvässä uskossa ostanut, hankkii minulle omaisuudellani tai omalla työllään, on minun, niin kauan kuin häntä ei ole häädetty.

26. Sama, On Minicius, kirja VI.

Julianus kiistää, että riista muodostaa maan voiton, ellei maan voitto koostu riistasta.

27. Africanus, Kysymyksiä, kirja VIII.

Kun velallinen on velkaa talouden päämiehelle, ei tutkita, onko hän velkaa perilliselleen, koska oikeus siirtyy perintönä seuraavalle perilliselle ja siten myös kaikille muille peräkkäisille.

28. Gaius, Daily Occurrences, kirja II.

Myös laumojen tuottoa, kuten maitoa, karvaa ja villaa, pidetään voittona. Sen vuoksi karitsoista, kuttuista ja vasikoista tulee syntyessään välittömästi vilpittömän omistajan eli käyttöoikeuden haltijan ehdotonta omaisuutta.

1. Naarasorjan jälkeläisiä ei kuitenkaan pidetä voittona, ja ne kuuluvat siksi omaisuuden omistajalle. Vaikuttaisi nimittäin järjettömältä, että ihminen luokiteltaisiin käsitteen "voitto" alle, kun luonto on valmistanut kaiken hedelmät ihmiskunnan hyödyksi.

(29) Marcianus, Institutes, kirja XIV.

On vakiintunut käytäntö, että jos joku on sopinut lakisääteistä korkoa korkeammasta korosta tai koronkorosta, lainvastaisesti lisättyä ei pidetä lainkaan lisätynä, ja laillinen korko voidaan periä.

30. Paulus, Rules.

Kuntien lainaamalle rahalle maksetaan korkoa, vaikka sopimus olisi tehty ilman vastiketta.

(31) Ulpianus, Opinions, kirja I.

Jos sopimukseen on lisätty seuraava: "ja korko, jos sellainen on maksettava", se on mitätön, jos korkoa ei ole mainittu.

32. Marcianus, Säännöt, kirja IV.

Laiminlyönnin ei katsota koskevan omaisuutta vaan henkilöä, toisin sanoen silloin, kun asianosainen ei suorita maksua sen jälkeen, kun hän on saanut siitä ilmoituksen asianmukaisessa paikassa; tuomioistuimen olisi tutkittava tämä, sillä kuten Pomponius sanoo kahdestoista kirjeen kirjassa, tämän termin määrittely on vaikeaa. Jumalallinen Pius totesi Tullius Balbusille osoitetussa rescriptumissa, että sanan "laiminlyönti" merkitystä ei voida määritellä viittaamalla mihinkään perustuslakiin eikä tutkimalla oikeusviranomaisia, koska kyse on pikemminkin tosiseikoista kuin laista.

1. Todiste laiminlyönnistä ei riitä, jos velkoja tai tämän asiamies antaa velkojalle tai tämän asiamiehelle ilmoituksen poissaolevan velallisen orjalle, koska on katsottu, että isännälle itselleen on annettava ilmoitus. Mutta jos velkoja myöhemmin, kun hänellä on siihen valtuudet, laiminlyö velan perimiseksi nostetun kanteen vireillepanon, velallisen ei katsota siitä ajankohdasta lähtien olevan laiminlyönyt velvollisuutensa.

2. Vilpittömässä mielessä tehdyissä sopimuksissa korko eräännyy maksettavaksi laiminlyönnin vuoksi.

3. Mutta entä jos isän valvonnassa oleva poika ja hänen isänsä, jolle edellisen vastuu on siirtynyt, ovat velkaa velan, joka on tehty isän määräyksestä; tai jos rahat on käytetty hänen hyväkseen; tai jos niistä on tullut osa pojan peculiumia; kumman osapuolen on katsottava olevan laiminlyönyt? Jos vain isää vastaan nostetaan kanne laiminlyönnin vuoksi, häntä ei voida pitää vastuullisena; silti poikaa vastaan voidaan nostaa kanne velkojan hyväksi, jotta hänet pakotetaan maksamaan se, mitä velkoja ei ole onnistunut perimään isältä. Jos poika on kuitenkin laiminlyönyt maksunsa, velkoja voi haastaa hänet oikeuteen koko summasta, tai hän voi haastaa isänsä oikeuteen vain peculiumin määrästä.

4. Mutta jos kaksi velallista on sitoutunut yhdessä, toisen velallisen laiminlyönti ei vaikuta toisen oikeuksiin.

5. Lisäksi, jos takaaja yksin laiminlyö maksunsa, hän ei ole vastuussa; aivan kuten jos hän olisi tappanut orjansa Stichuksen, jonka hän oli luvannut luovuttaa, mutta häntä vastaan voidaan nostaa pretoriaaninen kanne.

33. Ulpianus, Hallituksen kuraattorin velvollisuuksista.

Jos hallituksen rahat on sijoitettu hyvin, velallisen ei pidä olla huolissaan pääoman vuoksi, ja näin on varsinkin silloin, kun rahat ovat korkoa tuottavia; tai jos näin ei ole, maakunnan kuvernöörin on huolehdittava hallituksen turvallisuudesta, mutta hän ei saa näyttäytyä tylynä ja loukkaavana perijänä, vaan hänen on toimittava maltillisesti, oltava ystävällinen ja tehokas

sekä inhimillinen ja luja; sillä halveksivan röyhkeyden ja sellaisen ahkeruuden välillä, jota ei yllytä kunnianhimo, on suuri ero.

(1) Hänen on taas huolehdittava siitä, ettei julkisia varoja lainata ilman hyviä pantteja tai vakuuksia.

34. Sama, Ediktistä, kirja XV.

Korko on tuoton sijasta, eikä sitä sen vuoksi pidä erottaa siitä; näin ollen perinnönjako- ja trustikanteissa, holhouskanteissa ja kaikissa muissa vilpittömässä mielessä tehdyissä kanteissa noudatetaan tätä sääntöä. Tämän vuoksi sanomme, että sama periaate koskee kaikkia muita saantoja.

35. Paulus, Ediktistä, kirja LVII.

Korko juoksee sen jälkeen, kun asia on yhdistetty.

36. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXI.

Kaupunkitilojen vuokrat katsotaan voitoiksi.

(37. Sama, On the Edict, kirja X.

Korko sisältyy vastakanteeseen, joka perustuu vapaaehtoiseen toimeksiantoon, kun lainaan rahaa maksaakseni velkojallesi, koska hän oli joko saamassa omaisuutesi haltuunsa tai aikeissa myydä panttisi. Mutta entä jos, kun minulla oli rahat kotona, maksoin velan jostakin edellä mainituista syistä? Mielestäni on totta, että korkoa olisi maksettava silloin, kun olen vapauttanut teidät niin suuresta haitasta, mutta vain sellainen korko olisi katsottava maksettavaksi, joka on tavanomainen kyseisessä osassa maata; toisin sanoen sellainen, joka on vahvistettu vilpittömässä mielessä tehdyissä kanteissa. Mutta jos maksan rahaa lainattuani sitä, voidaan periä korko, jonka olen itse maksanut, edellyttäen, että olen näin tehdessäni ollut teille hyödyllisempi kuin tämän koron arvo.

38. Paulus, On Plautius, kirja VI.

Tarkastellaan yleisesti, missä tapauksissa omaisuuden tuottaminen sisältyy henkilökohtaiseen kanteeseen.

1. Ja itse asiassa, kun maa-alue luovutetaan jotakin vastiketta vastaan, kuten esimerkiksi myötäjäisenä tai avioliitosta luopumiseksi, on luovuttava myös sadosta, toisin sanoen niistä sadosta, jotka on kerätty avioehtosopimuksen

voimassaoloaikana; mutta mitä tulee niihin satoihin, jotka on kerätty sen jälkeen, jos se, jonka velvollisuutena oli luovuttaa omaisuus, on laiminlyönyt sen, jonka velvollisuutena oli luovuttaa omaisuus, ne on ehdottomasti otettava mukaan. Vaikka olisi ollut naisen vika, että avioliittoa ei juhlallisesti solmittu, parempi mielipide on, että sadosta olisi luovuttava. Syynä tähän on se, että jos naisen kihlattu ei olisi joutunut luopumaan sadosta, hän olisi voinut laiminlyödä maan.

2. Lisäksi, jos olen maksanut maasta rahaa, jota ei ole maksettu, ja nostan kanteen sen takaisinperimiseksi, minun pitäisi saada takaisin myös sato.

3. Samaa sääntöä sovelletaan silloin, kun maa on annettu mortis causa, ja sen antanut osapuoli palaa terveeksi, jolloin syntyy oikeus henkilökohtaiseen kanteeseen sen takaisinsaamiseksi.

4. Sekä Fabian- että Paulian-kanteissa, joiden avulla velkojien pettämiseksi luovutettu omaisuus peritään takaisin, on palautettava myös kyseisen omaisuuden tuotos; sillä preetori käyttää valtuuksiaan asettaakseen kaiken samaan tilaan, kuin mitään ei olisi luovutettu; eikä tämä ole epäoikeudenmukaista, sillä sanoilla "palauta", joita preetori käyttää tässä asiassa, on laaja merkitys, joten myös omaisuuden tuotos on luovutettava.

5. Ja siksi, kun preetori suostuu palautukseen, myös tuotos on luovutettava; kuten väkivallan tekemiseen perustuvassa kieltokanteessa.

6. Lisäksi, jos väkisin tai pelon vaikutuksesta luovun omaisuudesta, sitä ei katsota palautettavaksi minulle, ellei myös sen tuottoa palauteta; eikä laiminlyöntini voi riistää minulta mitään oikeuksistani.

7. Jos minulla on oikeus nostaa kanne periäkseni jotakin, mikä ei ole minun, esimerkiksi sopimuksen perusteella, en voi periä takaisin tuotosta, vaikka toinen osapuoli olisi laiminlyönyt sen. Mutta jos asia on yhdistetty, Sabinus ja Cassius katsovat, että oikeudenmukaisuuden periaatteiden mukaan kaikki jälkikäteen mahdollisesti kertyneet voitot on luovutettava, jotta asia voidaan saattaa alkuperäiseen tilaansa. Mielestäni tämä mielipide on esitetty hyvin oikein.

8. Myös omaisuudesta saadut voitot on palautettava ostajan tapauksessa.

9. Henkilöyhtiössä voitot on kuitenkin jaettava yhtiömiesten kesken.

10. Kun peruutan omaisuuden luonnollisen hallinnan, se jää minun omistukseeni; mutta katsotaanpa, koskeeko tämä myös voittoa. Ja itse asiassa talletuksen ja käyttölainan tapauksessa voitoista on luovuttava, kuten olemme jo todenneet.

11. Jälleen kerran väkivaltaa ja salakähmäistä toimintaa koskevan kiellon mukaisissa menettelyissä parempi mielipide on se, että kaikki saannot ja voitot on palautettava.
12. Ennen avioliittoa maalta kerätyt sadot tulevat osaksi myötäjäisiä, ja ne olisi palautettava niiden mukana.
13. Sama periaate koskee kaupunkitilojen tuottoa.
14. Lisäksi, jos haluan jakaa kanssasi maa-alueen ja sinä kieltäydyt ja minä viljelen maata, pitäisikö siitä saatavat sadot jakaa sen jälkeen, kun kulut on vähennetty? Mielestäni ne pitäisi jakaa.
15. Muissa vilpittömässä mielessä tehdyissä toimissa olisi aina luovutettava voitot.
16. Kun aviomies jättää vaimolleen myötäjäiset, ennen avioliittoa saadut voitot sisältyvät perintöön.
39. Modestinus, Erimielisyydet, kirja IX.

Jos tammat on jätetty luottamukseen, myös niiden varsat eräännyvät perittäväksi sen jälkeen, kun perijä on laiminlyönyt perinnön. Jos on jätetty useita hevosia, vaikka ei olisikaan laiminlyöntiä, niiden jälkeläiset kuuluvat ajatun lisäykseen.

40. Sama, Säännöt, kirja IV.

Koron laskeminen tapahtuu laillisesti siihen päivään asti, jolloin velkoja myy panttejaan.

41. Sama, Opinions, Book III.

Kun tuomio oli annettu edunvalvojaa vastaan, hän viivytti tuomion täytäntöönpanoa valittamalla. Herennius Modestinus esitti mielipiteenään, että tuomari, joka oli toimivaltainen muutoksenhaun suhteen, saattoi pitää häntä vastuussa myös väliajan koroista, jos hän totesi, että muutoksenhaku oli vilpillisesti tehty viivytystarkoituksessa.

1. Lucius Titius, joka oli velkaa sadan aureenin summan ja korkoa siitä tietyn ajanjakson ajan, tarjosi ja sinetöi pienemmän summan kuin mitä hän oli velkaa. Kysyn, eikö Titius ollut velkaa korkoa sinetöimälleen rahalle. Modestinus vastasi, että jos lainan myöntämishetkellä ei ollut sovittu, että velallinen saisi maksaa lainaamansa summan erissä, se ei vaikuta koko velan korkojen maksamiseen; jos velkoja, joka ei pystynyt maksamaan koko summaa, talletti vain osan siitä, kun velkoja oli valmis vastaanottamaan koko summan.

2. Gaius Seius lainasi Aulus Ageriukselta tietyn rahasumman seuraavalla velkakirjalla: "Allekirjoittanut sanoo, että olen saanut ja tunnustan saaneeni häneltä lainattua rahaa kymmenen aureen arvosta, jonka lupaan maksaa hänelle ensi heinäkuun kalendan päivänä, yhdessä meidän välillämme sovitun koron kanssa." Tämä on siis totta." Kysyn, voidaanko tästä asiakirjasta periä korkoa, ja jos voidaan, niin kuinka paljon. Modestinus vastasi, että jos ei käy ilmi, kuinka suuresta korosta on sovittu, sitä ei voida periä.

42. Sama, Opinions, kirja XI.

Herennius Modestinus esitti mielipiteensä, että maasta otettu sato sen jälkeen, kun omistusoikeus siihen oli hankittu trustin avulla, kuului edunsaajalle, vaikka suurin osa vuodesta oli kulunut ennen kuin trusti tuli voimaan.

43. Sama, Opinions, kirja XVIII.

Herennius Modestinus katsoi, että valtiovarainministeriön puolesta kanteen nostava osapuoli voi periä korkoa, jota ei ollut sisällytetty sopimukseen, sen jälkeen kun hän on perinyt sen, mitä valtiovarainministeriölle kuuluu siltä ajalta, jona velallinen oli laiminlyönyt maksunsa.

(44) Sama, Pandects, kirja X.

Kukaan ei voi sopia laillista korkoa korkeamman koron sijasta sakkoa.

(45) Pomponius, On Quintus Mucius, kirja XXII.

Vaimo tai aviomies saa oikeuden omaisuuden tuottoon, jonka toinen on antanut toiselle, toisin sanoen siihen, minkä kumpikin on hankkinut omalla työllään, esimerkiksi kylvämällä; mutta jos omena nypitään tai puu kaadetaan, siitä ei tule teosta vastuussa olevan omaisuutta, aivan kuten se ei kuuluisi kenellekään vilpittömässä mielessä omistavalle, koska tuotto ei ole peräisin hänen henkilökohtaisesta ponnistuksestaan.

46. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXII.

Ei ole epäilystäkään siitä, että kaikki se, mitä sadon keräämiseen on käytetty, olisi vähennettävä itse sadosta.

47. Scaevola, Digest, kirja IX.

On katsottu, että jos asianosainen on valmis liittymään asiaan ja hänen vastapuolensa jättää valituksen tekemättä, hänen ei katsota laiminlyöneen asiaa.

48. Sama, Digest, kirja XXII.

Aviomies testamenttasi vaimolleen kolmannen osan omaisuudestaan ja omistusoikeuden kyseiseen kolmanteen osaan, jos vaimolle syntyy lapsia. Perilliset syyttivät vaimoa testamentin väärentämisestä ja muista rikoksista, minkä vuoksi he eivät voineet vaatia perintöjä. Tällä välin vaimolle syntyi poika, ja näin perintöehto täyttyi. Heräsi kysymys, jos todettaisiin, että testamenttia ei ollut väärennetty, pitäisikö sato luovuttaa omistajalle? Vastaus oli, että ne olisi luovutettava.

49. Javolenus, Labeon viimeisistä teoista, kirja II.

Valtuus antaa omaisuutta pantiksi on samasta tuotoksesta.

Tit. 2. Merenkulun korosta.

1. Modestinus, Pandects, kirja X.

Kuljetetaan rahaa, joka kuljetetaan meren yli. Jos se kuitenkin käytetään samassa paikassa, jossa se lainattiin, sitä ei voida nimittää kuljetetuksi. Katsotaan kuitenkin, katsotaanko tällä rahalla ostetun tavarahan olevan samassa asemassa. Sillä on merkitystä, kuljetetaanko tavara velkojan riskillä, sillä silloin raha on kuljetettu.

2. Pomponius, On Plautius, kirja III.

Labeo sanoo, että jos ei ole ketään, jolle lupauksen antaja voi ilmoittaa kuljetettavasta rahasta, on laadittava todistajien läsnä ollessa asiakirja, joka korvaa ilmoituksen.

3. Modestinus, Säännöt, kirja IV.

Kun kyseessä on meritse kuljetettava raha, se on velkojan vaarassa siitä päivästä alkaen, jona on sovittu, että laiva lähtee liikkeelle.

4. Papinianus, Opinions, kirja III.

Ei ole merkitystä sillä, ovatko kuljetettavat rahat velkojan vaarassa silloin, kun ne vastaanotetaan, vai lakkaavatko ne olemasta velkojan vaarassa tietyn ajan kuluttua tai tietyn ehdon täytyessä; ja näin ollen kummassakaan tapauksessa ei ole maksettava lakisääteistä korkeampaa korkoa. Ensimmäisessä tapauksessa korkeampaa korkoa ei voida koskaan vaatia; jälkimmäisessä tapauksessa, kun riski on lakannut olemasta olemassa, pantteja tai kiinnityksiä ei voida pitää voimassa korkeamman koron perimiseksi.

1. Jos kuljetetun rahan mukana lähetetään orjia sen perimiseksi eräpäivänä, korkoa maksetaan jokaiselta sopimuksessa mainitulta päivältä 12 prosentin rajoissa; mutta yli kaksinkertaista määrää ei voida periä. Jos korkoa koskevassa sopimuksessa on erikseen mainittu, milloin rahat eivät enää ole velkojan vastuulla, toisen lausekkeen vaikutus korvaa sen, mikä laillinen korko toisesta lausekkeesta puuttui.

5. Scaevola, Opinions, kirja VI.

Hinta on korvaus aiheutuneesta riskistä, ja se muistuttaa tapausta, jossa on oikeus saada se, mitä maksoi, ja jotain sen lisäksi, ehdon (vaikka se olisi rangaistusluonteinen) perusteella, jota ei ole täytetty, edellyttäen, että se ei riipu sattumasta; esimerkiksi ehdon, josta henkilökohtaiset kanteet on tapana syntyä, kuten: "Jos te vapautatte orjan, jos te ette suorita tiettyä toimenpidettä, jos en saa terveyttäni takaisin" jne. Ei ole epäilystäkään siitä, että jos annan kalastajan varustamiseksi hänelle tietyn rahasumman sillä ehdolla, että hän maksaa sen minulle takaisin, jos hän saa hyvän saaliin; tai jos annan rahaa urheilijalle, jotta hän voi näytellä itseään ja harjoittaa ammattiaan; sillä ehdolla, että jos hän menestyy, hän maksaa sen takaisin.

1. Kaikissa näissä tapauksissa, joissa sopimus tehdään ilman ehtoa, velvoite kuitenkin kasvaa.

6. Paulus, Kysymyksiä, kirja XXV.

Välittäjä, joka lainasi rahaa merikorkoa vastaan, sai pantiksi tiettyjä laivassa olleita kauppavaraita sillä ehdolla, että jos ne eivät riittäisi koko velan maksamiseen, hän voisi turvautua muihin, eri aluksiin lastattuihin kauppavaroihin, jotka oli jo pantattu toisille välittäjille sillä ehdolla, että jos jotain jäisi jäljelle niiden maksamisen jälkeen, se katsottaisiin pantatuksi ensimmäiselle välittäjälle. Heräsi kysymys, jos ensimmäinen alus, jossa oli riittävästi kauppavaraita koko velan maksamiseksi, katoaisi, jäisikö velkojan kannettavaksi tappio, jos alus tuhoutuisi matkan tekemiseen varattujen päivien kuluessa, vai olisiko hänellä edelleen oikeus vaatia muissa aluksissa jäljellä olevaa kauppavaraita. Vastasin, että muissa tapauksissa pantatun omaisuuden väheneminen on velallisen vastuulla eikä koske velkojaa, mutta kun kuljetettavaksi

tarkoitettu raha maksetaan sellaisella ehdolla, että velkojalla ei ole mitään saatavaa, ellei alus saavu turvallisesti määränpäähensä määrätyn ajan kuluessa, itse lainasitoumus katsotaan päättyneeksi, jos ehtoa ei täytetä, ja näin ollen velkojan oikeus jopa niihin pantteihin, jotka eivät ole kadonneet, lakkaa. Jos alus katoaa määräajassa ja ehdon ei katsota täyttyneen, ei voida enää kyseenalaistaa muissa aluksissa olleiden panttien saatavuutta. Mutta milloin velkoja voi vaatia muiden panttien hallintaa? Hän voi varmasti tehdä niin, kun velvoitteen ehto täyttyy tai kun hänen ensin saamansa pantit ovat kadonneet jonkin onnettomuuden vuoksi tai kun ne on myyty liian alhaiseen hintaan tai jos alus katoaa sen ajan kuluttua, jonka aikana hän oli velvollinen ottamaan riskin.

(7) Sama, Ediktistä, kirja III.

On olemassa tiettyjä sopimuksia, joiden mukaan korko on maksettava, aivan kuten sopimusehtojen tapauksessa. Jos esimerkiksi annan kymmenen aurea kuljetettavaksi meritse sillä ehdolla, että jos laiva saapuu turvallisesti, minulla on oikeus saada pääoma sekä tietty määrä korkoa, on katsottava, että voin saada sekä pääoman että koron.

8. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXXVII.

Servius sanoo, että meritse kuljetetusta rahasta ei voida vaatia sakkoa, jos velkoja on ollut syyllinen siihen, ettei hän ole saanut rahoja määräajassa.

9. Labeo, Epitomes of Probabilities by Paulus, kirja V.

Jos meritse kuljetetun rahan maksamatta jättämisestä luvataan sakko, kuten on tapana, vaikka ensimmäisenä maksupäivänä ei olisi enää elossa ketään, joka olisi ollut velkaa kyseiselle rahalle, sakko voidaan silti vaatia, aivan kuten jos velallisella olisi perillinen.

Tit. 3. Todisteista ja olettamuksista.

1. Papinianus, Kysymyksiä, kirja III.

Aina kun esitetään kysymys jonkun henkilön suvusta tai rodusta, hänen on todistettava, kuuluuko hän siihen vai ei.

(2) Paulus, Ediktistä, kirja LXIX.

Todistaminen on sen osapuolen velvollisuus, joka väittää tosiasian, ei sen, joka sen kieltää.

3. Papinianus, Opinions, kirja IX.

Kun sekä ensimmäisessä että toisessa testamentissa on asetettu implisiittinen luottamus asianosaiselle, joka on määrätty perilliseksi yhtä suureksi tai suuremmaksi osuudeksi omaisuudesta, todistaminen testamentin tekijän muuttuneesta aikomuksesta kuuluu sille, jota vastaan kanne nostetaan; sillä usein salassapitomotiivi saa omaisuuden omistajat määräämään perillisiksi henkilöitä, joiden vilpittömyyteen he luottavat.

4. Paulus, Opinions, kirja VI.

Ostajan on osoitettava, että kyseinen orja oli lähtenyt pakoon ennen kuin hän osti hänet.

5. Sama, Opinions, kirja IX.

Jos joku väittää, että hänen vastapuoleltaan on riistetty jokin oikeus tietyn lain tai perustuslain nojalla, hänen on todistettava se.

1. Paulus on myös sitä mieltä, että jos joku kiistää, että vapautus on laillisesti toteutettu, hänen on todistettava väitteensä.

6. Scaevola, Opinions, kirja II.

Mesenaatin on selvästi osoitettava, että hänen vapauttamansa henkilö on antanut jotakin huijaustarkoituksessa, jotta hän voisi peruuttaa osan siitä, mitä on petollisesti lahjoitettu.

7. Paulus, Lauseet, kirja II.

Jos todisteet aiemmasta pakenemisestä puuttuvat, orjaa on uskottava, jos hänet pannaan kidutettavaksi, sillä häntä pidetään kuulusteltavana omasta puolestaan eikä isäntänsä puolesta tai häntä vastaan.

8. Sama, Plautiuksesta, kirja XVIII.

Jos isänsä valvonnassa oleva poika kiistää asian, preetorin on määrättävä poika ensin todistamaan väitteensä, ja tämä sääntö on otettu käyttöön sen kiintymyksen vuoksi, jota pojan pitäisi osoittaa isäänsä kohtaan, ja koska poika käytännössä väittää olevansa vapaa. Näin ollen jokaisen, joka väittää oikeuttaan vapauteen, on ensinnäkin määrättävä todistamaan se.

9. Celsus, Digest, kirja I.

Kun tehdään sopimus, jossa ei mainita perillistä, herää kysymys, onko näin tehty, jotta vain osapuolen itsensä henkilö voidaan ottaa huomioon. Mutta vaikka onkin totta, että sen, joka vetoaa poikkeukseen, on osoitettava siihen hyvät perusteet; silti kantajan, eikä sen, joka vetosi poikkeukseen, on osoitettava, että sopimus koski vain häntä itseään eikä koskenut hänen perillisiään, koska tällaisissa tapauksissa me yleensä varaudumme sekä perillisiimme että itseemme.

10. Marcellus, Digest, kirja III.

Senaatti määräsi, että sensorin rekisterit ja julkiset asiakirjat ovat parempia todisteita kuin todistajien todisteet.

11. Celsus, Digest, kirja XI.

Holhousvangin ei ole pakko todistaa, että hänen holhoojansa asettamat vakuudet eivät olleet maksukykyisiä, kun ne hyväksyttiin, sillä todisteita tästä on vaadittava niiltä, joiden tehtävänä oli valvoa holhousvankia ja asettaa hänelle vakuus.

12. Sama, Digest, kirja XVII.

Viisikymmentä aureia testamentattiin sinulle testamentilla, ja sama perintö sisältyi myöhemmin tehtyihin kodifikaaleihin. On tärkeää selvittää, oliko testamentin antajan tarkoituksena kaksinkertaistaa perintö vai ainoastaan mainita se toistuvasti, vai tekikö hän niin unohtaen, että hän oli jo testamentissaan tehnyt kyseisen testamentin. Keneltä osapuolelta on siis vaadittava todisteita testamentin tekijän aikomuksesta? Ensisilmäyksellä vaikuttaisi oikeudenmukaisemmalta, että kantajan olisi todistettava, mitä hän vaatii, mutta on epäilemättä selvää, että joskus todisteita vaaditaan myös vastaajalta; sillä jos nostan kanteen saatavasta ja vastaaja vastaa, että rahat on maksettu, hänen on itse todistettava tämä. Jos kantaja siis esittää kaksi asiakirjaa ja perillinen väittää, että jälkimmäinen on mitätön, jälkimmäisen on todistettava tämä oikeudessa.

(13) Sama, Digest, kirja XXX.

Kun miehen iästä tehtiin kysely, keisarimme antoi seuraavan rescriptin: "On sekä kovaa että epäoikeudenmukaista, kun herää kysymys jonkun asianosaisen iästä ja esitetään erilaisia lausuntoja, hyväksyä se, joka on vahingollinen; mutta

oikeudenkäynnissä on otettava huomioon totuus, ja hänen ikänsä on laskettava sen asiakirjan mukaan, joka vaikuttaa kaikkein uskottavimmalta ja ansaitsee suurimman luottamuksen asian tutkimisessa."

14. Ulpianus, Konsulin virasta, kirja II.

Tutkimuksia olisi tehtävä suhteessa henkilöön, joka vapaamatkustajana kuljettuaan väittää nyt olevansa vapaasyntyinen ja haluaa toimia kantajana. Jos hän todellakin on vapaamielisen asemassa, hänen on epäilemättä nostettava kanne, jotta hänet julistetaan vapaamieliseksi, ja osoitettava, että näin on. Mutta jos hän nauttii vapaaksi syntyneen henkilön mainetta ja häntä väitetään vapaaksi mieheksi (tietysti sen toimesta, joka on vastuussa kiistasta), hänen, joka väittää olevansa hänen vapaaksi miehekseen, on todistettava se. Sillä mitä väliä sillä on, väittääkö joku, että hän on hänen orjansa vai hänen vapaamiehensä? Jos osapuoli kuitenkin luottaa niin paljon väitteeseensä syntymästään vapaaksi, että hän vapaaehtoisesti sitoutuu esittämään siitä todisteita saadakseen päätöksen, jossa hänet julistetaan vapaaksi syntyneeksi (eli että hän on syntynyt vapaana, kuten hän väittää), voidaan kysyä, pitäisikö hänen sallia tehdä niin. Olen sitä mieltä, että näin olisi tehtävä ja että hänelle olisi annettava tilaisuus todistaa, että hän on syntynyt vapaana, ja saada päätös hänen hyväkseen, koska kukaan ei voi joutua epäedulliseen asemaan tällaisen tuomion vuoksi.

15. Modestinus, Opinions, kirja XII.

Eräs mies, joka väitti olevansa Seian ja Gaiuksen poika, takavarikoi Gaiuksen omaisuuden, vaikka Gaiuksella oli veljiä, ja purki tiettyjä luottamustehtäviä näiden veljien hyväksi ikään kuin vainajan määräyksestä ja otti kuitenkin. Kun he sittemmin saivat selville, että väitetty poika ei ollut heidän veljensä, he kysyivät, voivatko he nostaa häntä vastaan kanteen perinnön takaisin saamiseksi kuitenkin perusteella, jonka he olivat antaneet hänelle vainajan poikana. Modestinus vastasi, että sen henkilön asema, jolle kuitti oli annettu luottamuksesta vapautukseksi ja jonka vainajan veljet voivat todistaa, että hän ei ollut hänen poikansa, ei ollut millään tavalla vahvistettu tämän tosiasian perusteella, vaan että veljien oli esitettävä todisteet.

16. Terentius Clemens, On the Lex Julia et Papia, kirja III.

Äidin lausunto lastensa syntymästä, samoin kuin isoisän lausunto, on hyväksyttävä.

17. Celsus, Digest, kirja VI.

Kun esitetään kysymys Lex Falcidiaan viitaten, perillisen on osoitettava, että tätä lakia sovelletaan, sillä jos hän ei pysty siihen, tuomio annetaan asianmukaisesti häntä vastaan.

18. Ulpianus, Disputations, kirja VI.

Aina kun vapautetulta vaaditaan palveluksia, hänen oikeutensa niihin on todistettava siltä osapuolelta, joka väittää olevansa hänen suojelijansa; sen vuoksi Julianus katsoo, että vaikka kiistanalaisessa asiassa suojelijan katsotaan olevan oikeutettu hallussapitoon, sen, jonka sanotaan olevan vapautettu, ei pidä ryhtyä kantajan rooliin, vaan sen, joka väittää olevansa suojelija, pitää ryhtyä kantajan rooliin.

(1) Jos joku väittää, että jokin petos on tehty, hänen on todistettava petos, vaikka hän olisi esittänyt tämän väitteen poikkeusluvassa.

(2) Kantajan on pakko todistaa esitetyn kuulustelun totuus, toisin sanoen silloin, kun väitetään, että asianosainen, jota kuulusteltiin oikeudessa, vastasi, että hän oli ainoa perillinen; tai jos hänen väitetään kuulustelun jälkeen vaienneen, on katsottava, että samaa sääntöä on sovellettava, eikä syyllinen saa olla se, joka on poikkeuksessaan ilmoittanut, että hän ei vastannut, vaan kantaja.

19. Same, Disputations, kirja VII.

Poikkeusten osalta on todettava, että vastaajan on suoritettava kantajan osa ja hänen on itse todistettava poikkeuksensa, aivan kuten kantajan on todistettava vaatimuksensa; esimerkiksi jos hän vetoaa poikkeukseen tehdyn sopimuksen perusteella, hänen on osoitettava, että sopimus on tosiasiallisesti tehty.

1. Jos joku, joka on luvannut saapua tuomioistuimeen, väittää syyksi siihen, että hän ei ole saapunut, että hän on ollut poissa julkisten asioiden vuoksi tai että jokin vastapuolen ilkeä teko on estänyt häntä saapumasta, tai että hänen terveytensä tai myrsky on estänyt häntä, hänen on todistettava se.

2. Jos asianosainen vetoaa poikkeukseen sillä perusteella, että hänen vastapuolensa asianajajan nimeäminen ei ole pätevä, koska hänen vastapuolensa ei ole voinut nimetä tai hänelle ei ole voitu nimetä asianajajaa, hänen on osoitettava, että hänen esittämänsä poikkeus on totta.

3. Samaa sääntöä sovelletaan, kun kanne nostetaan rahasummasta, jonka väitetään tulleen maksetuksi.

4. Jos taas poikkeukseen vedotaan tehdyn päätöksen perusteella tai koska valan väitetään annetuksi sen omaisuuden osalta, josta kanne nyt nostetaan, tai koska riidan kohteena oleva asia liittyy uhkapeliin, poikkeuksen esittäneen osapuolen on todistettava kaikki nämä väitteet.

(20) Julianus, Digest, kirja XLIII.

Jos joku ottaa vapaan miehen väkisin haltuunsa ja pitää häntä kahleissa, hän on mitä arvottomin omistajan nauttimien etujen suhteen, koska ei voida todistaa, että mies oli vapaa silloin, kun kanne nostettiin ensimmäisen kerran.

21. Marcianus, Institutes, kirja VI.

Mielestäni parempi mielipide on, että sen, joka nostaa kanteen, eli testamentinsaajan, on osoitettava, että testamentin tekijä tiesi testamentatun omaisuuden kuuluneen tai olevan rasiitettu toiselle, ja että perillisen ei tarvitse osoittaa, että omaisuus kuului jollekin toiselle tai että se oli rasiitettu, koska väitteidensä todistamisen välttämättömyys on aina kantajan vastuulla.

22. Ulpianus, Opinions, kirja I.

Sen, joka sanoo muuttaneensa mielensä, on todistettava se.

23. Marcianus, On the Hypothecary Formula.

Ennen kaikkea on todistettava, että kantajan ja velallisen välillä oli sovittu omaisuuden panttaamisesta tai kiinnittämisestä. Kun kantaja on osoittanut tämän, hänen on myös osoitettava, että omaisuus kuului velalliselle silloin, kun panttauksesta sovittiin, tai että panttaus tehtiin velallisen suostumuksella.

(24) Modestinus, Rules, Book IV.

Jos velkakirja on mitätöity, vaikka oletetaan, että velallinen on vapautettu, häntä voidaan silti laillisesti haastaa oikeuteen siitä summasta, jonka velkoja voi selvin todistein osoittaa olevan edelleen velallisen maksettavana.

25. Paulus, Questions, kirja III.

Jos kysymys koskee rahaa, joka ei ole eräänynyt, kenen on todistettava tämä? Asia olisi sovittava siten, että jos se, jonka väitetään saaneen omaisuuden, kiistää, ettei raha ole velkaa, ja se, joka on sen maksanut, todistaa sen maksamisen pätevällä todisteella, niin se, joka kiistää ehdottomasti saaneensa rahat, on, jos hän haluaa tulla kuulluksi, pakotettava todistamaan, että raha oli laillisesti hänelle velkaa; sillä olisi järjetöntä, jos se, joka aluksi kiisti saaneensa rahat ja jonka jälkeen osoitetaan saaneensa ne, joutuisi vaatimaan vastapuoleltaan todisteita siitä, ettei raha ole hänelle velkaa. Jos kantaja kuitenkin aluksi myöntäisi saaneensa rahat, mutta väittäisi, että ne olivat hänelle kuuluvia, oletama on epäilemättä sen osapuolen hyväksi, joka ne sai, sillä se, joka maksaa, ei koskaan ole niin huolimaton, että heittäisi rahansa epäroimättä pois ja maksaisi ne, vaikka ne eivät olisi olleet eräänntyneet; ja näin on erityisesti silloin, kun se, joka väittää maksaneensa sen, mitä ei ollut

erääntynyt, on ahkera ja huolellinen perheen päämies, sillä on uskomatonta, että tällainen henkilö olisi niin helposti huijattavissa. Sen vuoksi sen, joka väittää maksaneensa rahaa, joka ei ollut erääntynyt, on esitettävä todisteet siitä, että mainittu raha on maksettu sen osapuolen petoksesta, joka sen vastaanotti, tai jonkin perustellun syyn vuoksi, joka johtuu tietämättömyydestä, ja ellei hän tätä osoita, hänellä ei ole oikeutta periä sitä takaisin.

1. Jos kuitenkin se, joka valittaa erääntymättömän rahan maksamisesta, on holhousmies, alaikäinen tai nainen, tai täysi-ikäinen mies, joka on sotilas, tai maanviljelijä, joka on kokematon julkisissa asioissa, tai joka pitää yksinkertaisesta elämästä ja harrastaa joutilaisuutta; silloin sen, joka on vastaanottanut rahat, on osoitettava, että hän on todella tehnyt niin ja että ne ovat olleet erääntyneitä ja hänelle maksettavia, ja jos hän ei tätä tee, hänen on palautettava ne.

2. Tämä pätee vain silloin, kun rahan maksanut osapuoli väittää, että koko summa ei ollut maksettava. Jos hän kuitenkin valittaa vain osan maksamisesta sillä perusteella, että vain osa maksetusta rahasummasta ei ollut erääntynyt; tai että se oli alun perin erääntynyt, mutta velka oli sittemmin vapautettu, ja hän maksoi sen tietämättään toisen kerran; tai että hän maksoi rahasumman erehdyksessä, koska häntä suojasi poikkeus; hänen on itse kaikin keinoin osoitettava, että hän on joko maksanut enemmän kuin oli maksettava, tai että hän on maksanut rahat toisen kerran erehdyksessä, tai että hän on maksanut rahat tietämättään, koska häntä suojelee poikkeus, sen yleisen säännön mukaisesti, jonka mukaan niiden on esitettävä todisteet, jotka ilmoittavat, että heillä on tarjota poikkeuksia, tai jotka väittävät, että he ovat maksaneet velan.

3. Kaikissa ehdottamissamme tapauksissa olisi annettava lupa sille, jonka harteilla todistustaakka lepää, antaa vala vastapuolelleen, viitaten asian totuuteen, ennen kuin hänelle annetaan vala pro calumnia; jotta tuomari voi säädellä päätöstään sen luottamuksen mukaan, jonka hänellä on kantajan valaan, ja vastaajan oikeus antaa vala takaisin vastapuolelleen on pidätetty.

4. Tämä kohta liittyy erääntymättömän rahan maksamiseen. Jos kuitenkin sanotaan, että kirjallinen maksulupaus on annettu rahasta, joka ei ole erääntynyt, ja jos asiakirjan ehdot ovat epämääräiset, se osapuoli, jonka hyväksi velkakirja on tehty, joutuu todistamaan, että siinä mainittu summa on hänelle erääntynyt, ellei velkakirjan tehnyt ole nimenomaisesti ilmoittanut syitä, miksi hän on tehnyt niin; sillä silloin hänen on pidettävä kiinni myöntämisestään, jollei hän ole valmis näyttämään vakuuttavilla asiakirjanäytöillä, että hän on antanut lupauksen rahan maksamisesta, jota hän ei ole velkaa.

(26) Papinianus, Kysymyksiä, kirja XX.

Procula, jolle hänen veljeltään oli erään trustin nojalla maksettava suuri rahasumma, halusi kuitata tämän summan suhteellisesti hänen perillisiltään tämän kuoleman jälkeen; ja tätä vastaan väitettiin, ettei hän ollut koskaan vaatinut rahaa veljeltään tämän elinaikana, vaan että hän oli itse maksanut tälle tiettyjä rahasummia erilaisista syistä, jotka olivat kasvaneet

heidän keskenään pitämistään tileistä. Jumalallinen Commodus ei tapausta ratkaistessaan hyväksynyt kuittausta, vaan katsoi, että hän oli hiljaisesti vapauttanut veljensä luottamuksen täyttämisestä.

27. Scaevola, Digest, kirja XXXIII.

Eräs mies teki testamentin ja testamenttasi laillisen osuuden omaisuudestaan eräälle, joka oli oikeutettu saamaan vain tietyn määrän, ja määräsi sen jälkeen seuraavaa: "Annan ja testamenttaan Titiukselle sata aureia, jotka hän on antanut käsiini, mutta joista en ole antanut hänelle mitään kirjallista todistusta, koska olen pitänyt hallussani ilman mitään merkintää kaiken sen omaisuuden ja omaisuuden, jonka hän on saanut äidiltään. Lisäksi haluan, että Titiukselle luovutetaan ja maksetaan omaisuudestani sata viisikymmentä aurea, jotka olen saanut maanvuokrina, jotka ovat korjatun ja myydyn sadon tuottoa, sekä kaikki summat, jotka kirjanpidossani on merkitty Titiuksen äidiltään saamiksi ja jotka olen käyttänyt omaan käyttööni." Kysyn, voiko Titius periä nämä rahat. Vastaus oli, että jos Titius voi todistaa, että omaisuus oli tullut testamentin tekijän haltuun edellä mainitun ilmoituksen mukaisesti, hän voi tehdä niin; sillä on katsottu, että silloin, kun asianosainen ei ole oikeutettu saamaan tiettyä summaa suurempaa määrää perinnön kautta, tällaiset määräykset lisätään testamenttiin lain vastaisesti.

28. Labeo, Epitomes of Probabilities, Paulus, kirja VII.

Kun välimiehen tehtävänä on ratkaista asia, pitäisikö hänen tiedustella, onko suoritusta työstä olemassa muistio tai muistaako kukaan, että työ on suoritettu? Paulus sanoo, että kun välimiesmenettelyssä tiedustellaan, onko suoritusta työstä olemassa muistio vai ei, ei pidä kysyä, muistaako kukaan, milloin tai minkä konsulin alaisuudessa työ on tehty, vaan voidaanko millään tavalla todistaa, milloin se on tehty. Ja tämä olisi tehtävä, kuten kreikkalaisilla on tapana todeta, yleisellä tavalla, sillä eihän muistissa voi säilyä, että työ on tehty esimerkiksi tietyn vuoden kuluessa, koska sillä välin kukaan ei todennäköisesti muista, minkä konsulin alaisuudessa se on tehty. Mutta jos kaikki henkilöt ovat sitä mieltä, että he eivät ole kuulleet työn tekemisestä tai nähneet sitä tai saaneet siitä tietoa keneltäkään, joka olisi voinut nähdä sen tai kuulla siitä, ja vaikka kuinka kauas taaksepäin mentäisiinkin, mitään muistiinpanoa tehdystä työstä ei löydy, tämä riittää.

(29) Scaevola, Digest, kirja IX.

Keisarit Antoninus ja Verus totesivat eräässä Claudius Apollinarikselle osoitetussa rescriptuksessa seuraavaa, nimittäin "On säädetty, että lapsiin liittyvät todisteet eivät saa koostua pelkistä todistajien lausunnoista, vaan myös kirjeistä, joita väitetään lähetetyn vaimoille, jos niiden aitous on osoitettu ja ne voidaan esittää asiakirjatodisteina."

1. Vaimo, joka oli hyljeksitty raskaana ollessaan, synnytti pojan miehensä poissa ollessa; ja tunnusti tämän johdosta aloitetun oikeudenkäynnin aikana, että lapsi oli avioton. Heräsi kysymys siitä, oliko poika isänsä määräysvallassa ja voisiko hän

äitinsä kuoltua testamentittomana päästä isänsä määräyksestä tämän omaisuuteen, vai haittaisiko vihaisen äidin tekemä tunnustus hänen oikeuksiaan. Vastaus oli, että tällaisissa tapauksissa oli aina mahdollisuus selvittää totuus.

(30) Labeo, Opinions, kirja I.

Labeon Festukselle antama lausunto oli, että naisorja ei voinut esittää todisteeksi vaatimastaan vapaudesta joko testamentilla hänelle jätettyä luottamusta tai sitä, että hänelle oli testamentin tekijän hoitajana testamentattu hänen elatuksestaan huolehtiminen.

31. Sama, Mactorius Sabinukselle, kirja II.

Rahan mainitsemisella velkakirjassa, jonka väitetään olevan eräännytynyt jostain muusta syystä, ei ole velvoitteen voimaa.

Tit. 4. Instrumenttien aitoudesta ja niiden menettämisestä.

(1) Paulus, Sentences, kirja IV.

Kaikki ne asiat, joiden avulla voidaan käynnistää oikeudenkäynti, olisi luokiteltava instrumenttien otsikon alle, ja sen vuoksi todisteet sekä henkilöt kuuluvat tähän luokkaan.

2. Sama, Opinions, kirja V.

Kun ketään haastetaan oikeuteen valtiovarainministeriön kautta, tämä on tehtävä, ei minkään kirjallisen asiakirjan otteen tai jäljennöksen avulla, vaan itse alkuperäisen asiakirjan perusteella, jotta sopimuksen totuus voidaan todeta. Ei ole asianmukaista, että väärennetyllä asiakirjalla olisi oikeudessa mitään voimaa tai vaikutusta.

3. Sama, Opinions, kirja III.

Paulus totesi seuraavaa: "Velvoitetta ei saa vanhentaa, mutta osapuolten, jotka ovat tästä sopineet, ei katsota syyllistyneen väärentämiseen, koska teko on tehty osapuolten läsnä ollessa ja heidän suostumuksellaan, ja velallinen on syyllistynyt suurempaan rikokseen kuin velkoja."

4. Gaius, On the Hypothecary Formula.

Kun omaisuutta pantataan, ei ole merkitystä sillä, millä ehdoilla tämä voidaan toteuttaa, kuten niissä velvoitteissa, jotka on tehty suostumuksella. Jos siis sovitaan, että omaisuus pantataan ilman, että tämä tehdään kirjallisesti, ja tämä voidaan todistaa, omaisuus, johon viitaten sopimus tehtiin, rasietaan; sillä näissä asioissa laaditaan kirjallisia asiakirjoja, jotta se, mistä on sovittu, voidaan helpommin todeta. Kauppa on kuitenkin pätevä ilman niitäkin, jos todisteita on saatavilla; aivan kuten avioliitto on pätevä, jos todisteita on olemassa ilman, että mitään kirjallisia asiakirjoja on laadittu.

5. Callistratus, Kysymyksiä, kirja II.

Jos transaktio osoittaa, että se on tosiasiallisesti tehty ilman mitään asiakirjanäyttöä, se ei ole yhtään vähemmän pätevä, koska siihen viittaavaa kirjallista asiakirjaa ei ole olemassa.

6. Ulpianus, Ediktistä, kirja L.

Jos testamentin tallettamisesta syntyy kysymys ja on epäselvyyttä siitä, kenelle se tulisi jättää, pidämme parempana, että se jätetään aina mieluummin vanhalle kuin nuorelle, mieluummin korkea-arvoiselle kuin alempiarvoiselle, mieluummin miehelle kuin naiselle ja mieluummin vapaasyntyiselle kuin vapaamieliselle.

Tit. 5. Todistajista.

(1) Arcadius, jota kutsutaan myös Charisiukseksi, Todistajista.

Todistajien käyttäminen on yleistä ja tarpeellista, ja erityisesti olisi otettava sellaisten henkilöiden todistus, joiden rehellisyys on todistettu.

1. Todistajia voidaan myös esittää paitsi rikosasioissa myös rahakanteissa olosuhteiden mukaan, ja todistajina voivat esiintyä ne, joita ei ole kielletty todistamasta tai jotka on vapautettu todistamasta minkään lain nojalla.

2. Vaikka tietyissä laeissa määrätäänkin huomattavasta todistajien määrästä, silti keisarien perustuslakien mukaan tämä vaatimus on rajoitettu riittävään määrään, jotta tuomarit voivat säännellä sitä ja sallia vain sen määrän todistajia kutsuttavaksi, jonka he katsovat tarpeelliseksi, jottei rajoittamattoman vallan avulla kutsuttaisi turhaa joukkoa oikeudenkäynnin osapuolten ärsyttämiseksi.

(2) Modestinus, Rules, kirja VIII.

Todistajien arvo, rehellisyys, käytöstavat ja vakavuus on otettava huomioon, ja siksi niitä, jotka antavat ristiriitaisia lausuntoja tai jotka epäröivät todistaessaan, ei pidä kuulla.

3. Callistratus, Oikeudellisista tutkimuksista, kirja IV.

Todistajien koskemattomuus on tutkittava huolellisesti, ja heidän henkilökohtaisia ominaisuuksiaan tarkasteltaessa on kiinnitettävä huomiota ennen kaikkea heidän arvoasteeseensa; siihen, onko todistaja dekurio vai plebeijalainen; onko hänen elämänsä kunniallinen ja nuhteeton vai onko hänet leimattu häpeällisesti ja onko hän altis paheksunnalle; onko hän rikas vai köyhä, jottei hän helposti vanno valheellisesti saadakseen voittoa; onko hän sen vihollinen, jota vastaan hän todistaa, vai onko hän sen ystävä, jonka hyväksi hän todistaa. Sillä jos todistaja on vapaa epäilyistä joko siksi, että hänen henkilökohtainen luonteensa on moitteeton, tai siksi, että häneen ei vaikuta voitonodotus eikä mikään suosion tai vihamielisyyden houkutin, hän on pätevä. Tämän vuoksi jumalallinen Hadrianus totesi Kilikian kuvernöörille Vivius Verukselle osoitetussa rescriptumissa, että hän, joka kuulee tapauksen, pystyy parhaiten arvioimaan, kuinka paljon luottamusta todistajiin tulisi osoittaa. Rescriptin ehdot ovat seuraavat: "Sinulla on parhaat edellytykset arvioida, kuinka paljon luottamusta todistajiin tulisi osoittaa, keitä he ovat, mikä on heidän asemansa ja maineensa, näyttävätkö he puhuvan vilpittömästi, ovatko he sopineet ja suunnitelleet yhdessä samoja lausuntoja ja antavatko he epäröimättä sopivia vastauksia heille esitettyihin kysymyksiin."

1. Saman keisarin toinen, Valerius Verukselle osoitettu reskripti, joka koskee todistajiin kohdistuvan luottamuksen selvittämistä, on säilynyt, ja sen sanamuoto on seuraava: "Ei voida täsmällisesti määritellä, mitkä todisteet riittävät jonkin asian todistamiseen, aivan kuten ei ole aina välttämätöntä osoittaa jonkin tosiasian olemassaoloa julkisten asiakirjojen avulla, vaikka näin usein tehdäänkin. Muuten todistajien lukumäärä sekä heidän arvonsa ja arvovaltansa ja yleinen maine vahvistaisivat yleensä todisteita tutkittavasta asiasta. "Voin vain sanoa teille yleisesti, että oikeudellisessa tutkimuksessa ei pidä rajoittua vain yhteen todistusaineistoon, vaan teidän on oman harkintakykynne avulla muodostettava mielipiteenne siitä, mitä pidätte todistettuna tai mitä ette ehkä pidä tyydyttävästi todistettuna."

2. Jumalallinen Hadrianus totesi myös Makedonian prokonsulille Julius Rufinukselle osoitetussa resikirjoituksessa, että hänen on kiinnitettävä enemmän huomiota todistajiin kuin heidän todisteisiinsa. Rescriptin sanat tästä asiasta ovat seuraavat:

"Aleksanteri syytti Aperia minun edessäni tietyistä rikoksista, mutta hän ei todistanut niitä eikä esittänyt todistajia; mutta hän halusi käyttää todisteita, joita en ole halukas hyväksymään, sillä olen tottunut tutkimaan todistajia, ja olen lähettänyt hänet takaisin maakunnan kuvernöörin luo, jotta tämä tutkisi todistajien uskottavuutta, ja jollei hän todista väittämänsä, hänet on lähetettävä maanpakoon."

3. Sama keisari totesi Gabinius Maximukselle osoittamassaan rescriptuksessa seuraavaa: "Paikalla olevien todistajien suullisen todistuksen painoarvo on yksi asia ja luettavan kirjallisen todistuksen painoarvo on toinen. Sen vuoksi harkitse tarkkaan, haluatko pitää heidät, ja jos haluat, salli heille heidän kulunsa."

4. Väkivaltaa koskeva Lex Julia osoittaa, että ne eivät saa todistaa vastaajaa vastaan, jotka on vapautettu hänen tai hänen isänsä toimesta; tai jotka eivät ole vielä saavuttaneet murrosikää; tai joka on tuomittu julkisesta rikoksesta, eikä häntä ole palautettu entiseen tilaansa, tai joka on kahleissa tai vankilassa tai joka on vuokrannut itsensä taistelemaan villipetojen kanssa; tai joka on nainen, joka avoimesti prostituoi itsensä tai on jo tehnyt niin; tai joka on tuomittu tai tuomittu siitä, että hän on saanut rahaa todistuksen antamisesta tai siitä, että hän on kieltäytynyt antamasta todistusta. Joidenkin henkilöiden ei tosiaanakaan pitäisi antaa todistaa, koska heidän asemansa on kunnioitettava heitä; toisten ei pitäisi antaa todistaa, koska heidän tuomionsa on epäluotettava, ja taas toisten ei pitäisi antaa todistaa, koska heidän elämänsä on tunnetusti häpeällistä.

5. Todistajia ei saisi kutsua hätäisesti pitkän matkan päästä, ja vielä vähemmän sotilaita saisi kutsua pois kannuksensa tai asemapaikkansa luota todistamaan; ja tämän jumalallinen Hadrianus totesi eräässä reskriptissä. Jumalalliset veljet totesivat myös reskriptiossaan seuraavaa: "Mitä tulee todistajien kutsumiseen, tuomarin tulisi tarkoin selvittää, mikä on tapa siinä maakunnassa, jossa hän toimii puheenjohtajana; sillä jos osoittautuu, että todistajat kutsutaan usein toiseen kaupunkiin todistamaan, ei ole epäilystäkään siitä, että voidaan kutsua ne, jotka tuomari voi päättää, että heidät on tarpeen kutsua asiassa."

4. Paulus, On the Lex Julia et Papia, kirja II.

Julkisiin syytteisiin viitattuina Lex Juliassa säädetään, että miestä ei voida halutessaan pakottaa todistamaan oikeudessa appiukkoaan, vävyään, isäpuoltaan, poikapuoliaan, serkkuaan, olipa hän mies- tai naissukulainen, serkkunsa lasta tai ketään lähisukulaista vastaan. Myöskään kenenkään vapaana oleva mies tai hänen lapsensa, hänen vanhempansa, vaimonsa tai miehensä ei saa todistaa häntä vastaan, jos häntä syytetään. Sama sääntö koskee myös suojelijaa ja suojelijaa, sillä kumpaakaan heistä ei voida pakottaa todistamaan vapaamielistä vastaan eikä vapaamielistä suojelijaansa vastaan.

5. Gaius, Lex Julia et Papia, kirja IV.

Niissä laeissa, joissa tehdään poikkeus siitä, ettei vävyä eikä appiukkoa voida haluttomana pakottaa todistamaan, katsotaan, että tyttären kihlattu kuuluu käsitteeseen "vävy", ja että myös kihlatun naisen isä kuuluu käsitteeseen "appiukko".

6. Licinius Rufinus, Säännöt, kirja II.

Niitä todistajia ei pidetä pätevinä, jotka voidaan käskää todistamaan.

(7) Modestinus, Rules, Book III.

Orjan todistukseen on uskottava, jos totuuden selvittämiseksi ei ole muuta keinoa.

8. Scaevola, Säännöt, kirja IV.

Vanhuksia, invalideja, sotilaita, tuomareita, jotka ovat poissa valtion asioilla, ja sellaisia henkilöitä, joita on kielletty saapumasta paikalle, ei voida pakottaa todistamaan, jos he ovat haluttomia todistamaan.

9. Paulus, On Sabinus, I kirja.

Isä ei ole pätevä todistaja poikansa puolesta eikä poika isänsä puolesta.

10. Pomponius, On Sabinus, kirja I.

Ketään ei pidetä pätevänä todistajana omassa asiassaan.

11. Sama, Dekretit, kirja XXXIII.

Osapuoli, jota ei ole kutsuttu todistajaksi, saa todistaa jonkin tapahtuman todistamiseksi.

12. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXXVII.

Jos todistajien lukumäärää ei ole laissa määritelty, kaksi riittää, sillä termi "useita" sisältyy lukuun kaksi.

(13) Papinianus, Aviorikoksesta, I kirja.

Tiedän, että on herännyt kysymys, voivatko ne, jotka on tuomittu julkisessa oikeudenkäynnissä kunnianloukkauksesta, todistaa julkisessa syytteessä. Lex Remmia ei kuitenkaan kiellä heitä tekemästä niin; eikä Lex Julia, joka koskee väkivaltaa, kiristystä ja kiskontaa, kiellä tällaisia henkilöitä todistamasta, mutta mitä laeissa on jätetty pois, sitä ei kuitenkaan saisi jättää pois tunnollinen tuomari, jonka tehtävänä on punnita huolellisesti todistajan uskottavuutta ja päättää, antaako hän todistuksensa niin kuin rehellisen miehen tulisi tehdä.

14. Sama, aviorikoksesta.

Olen tietoinen siitä, että on keskusteltu myös siitä, voiko aviorikoksesta tuomittu henkilö antaa todistajanlausuntoja testamentin todistamiseksi; ja on selvää, että häntä on oikeutetusti kielletty todistamasta oikeudessa. Sen vuoksi katson, että testamentti, joka on todistettava tällaisella todistajalla, ei ole pätevä sen enempää siviililain kuin sitä seuraavan praetoriaanilainkaan mukaan, joten tällaisella todistuksella ei voida ryhtyä perintöön eikä vainajan omaisuutta voida luovuttaa hallintaan.

15. Paulus, Sentences, kirja II.

Henkilö, joka on tuomittu kiristyksestä, ei voi todistaa testamenttiasiassa eikä oikeudenkäynnissä.

(1) Jotta hermafrodiitti voisi todistaa testamenttiasiassa, on osoitettava, kumpi sukupuoli on vallitseva.

16. Sama, lauseet, kirja V.

Toimivaltaiset tuomarit voivat rangaista niitä, jotka todistavat valheellisesti tai antavat ristiriitaisia todisteita tai pettävät molempia osapuolia.

17. Ulpianus, Säännöt.

Isä ja hänen alaisensa poika sekä kaksi veljeä, jotka ovat saman isän alaisia, voivat olla todistajina testamenttiasiassa tai samassa liiketoimessa, sillä mikään ei estä useita samaan talouteen kuuluvia todistajia todistamasta asiassa, jossa toinen osapuoli on osallisena.

(18) Paulus, Aviorikoksesta, kirja II.

Koska Lex Julia de Adulteriis kieltää aviorikoksesta tuomittua naista todistamasta, tästä seuraa, että myös naisilla on oikeus todistaa oikeudessa.

19. Ulpianus, On the Office of Proconsul, kirja VIII.

Tulonvartijoita ei voida pakottaa todistamaan, eikä ketään, joka ei ole poissa välttääkseen todistamasta, eikä ketään, joka mahdollisesti työskentelee armeijan tarviketoimituksissa.

(1) Myöskään holhousmiehiä ei voida velvoittaa todistamaan.

20. Venuleius, Julkisesta syytteestä, kirja II.

Syyttäjä ei saa kutsua todistajaksi henkilöä, joka on tuomittu rikoksesta tai joka on alle kaksikymmenvuotias.

(21) Arcadius, jota kutsutaan myös Charisiukseksi, On Witnesses.

Henkilö, joka on tuomittu kunnianloukkaavan runon kirjoittamisesta, on sopimaton todistamaan.

1. On myös kiistatonta, että tapauksen niin vaatiessa ei ainoastaan yksityishenkilöt, vaan jopa tuomarit, jos he ovat läsnä, voidaan pakottaa todistamaan. Senaatti määräsi myös, että myös preetorin on annettava todistuksensa aviorikostapauksessa.

2. Jos olosuhteet ovat sellaiset, että meidän on pakko hyväksyä gladiaattori tai muu vastaava henkilö todistajaksi, hänen todistustaan ei saa uskoa, ellei häntä kiduteta.

3. Kun kaikki todistajat ovat yhtä nuhteettomia ja hyvämaineisia ja kun tapahtuman luonne sekä tuomioistuimen mielipide ovat yhteneväiset heidän väitteidensä kanssa, kaikkien heidän todistuksensa on hyväksyttävä. Jos kuitenkin jotkut heistä antavat lausuntoja, jotka poikkeavat muiden antamista lausunnoista, voidaan pienempäänkin määrään heistä uskoa. Lisäksi, jos todistusaineisto vastaa tapahtuman luonnetta eikä ole epäilyä vihamielisyydestä tai suosioista, tuomarin on vahvistettava mielessään olevat vaikutelmat niillä väitteillä ja todistuksilla, jotka soveltuvat tapaukseen parhaiten ja jotka hän toteaa olevan lähimpänä totuutta. Sillä ei ole tarpeen ottaa huomioon todistajien lukumäärää, vaan pikemminkin heidän vilpittömyyttään sekä sellaisia todisteita, jotka näyttävät olevan enemmän totuuden valossa valaistuja.

22. Venuleius, Prokonsulin virasta, kirja II.

Jokaisen piirin tuomareiden olisi huolehdittava siitä, että kaikille, jotka haluavat tehdä testamentteja, tarjotaan helponapuuksia, ja että he voivat itse olla todistajina ja allekirjoittaa testamentteja yhdessä muiden kanssa, minkä avulla asiat voidaan selittää helpommin ja tosiasioiden todistaminen voidaan varmistaa.

(23) Sama, Julkisista syytteistä, kirja I.

Todistajaa ei voida esittää sellaista vastaajaa vastaan, joka on jo todistanut häntä vastaan.

24. Paulus, Sentences, V kirja.

On päätetty, että todistajia, jotka syyttäjä tuo omasta talostaan, ei saa kuulla.

(25) Arcadius, jota kutsutaan myös Charisiukseksi, On Witnesses.

Keisarillisissa mandateissa määrätään, että maaherrojen on huolehdittava siitä, että suojelijat eivät todista heidän hoitamissaan asioissa; ja tätä sääntöä on noudatettava myös niiden kohdalla, jotka hoitavat toisten asioita.

Tit. 6. Lain ja sopimuksen tuntemattomuudesta.

1. Paulus, Ediktistä, kirja XLIV. Tietämättömyys koskee joko tosiasioita tai lakia.

1. Sillä jos joku ei tiedä, että se, jonka omaisuuden hallintaan hänellä on oikeus, on kuollut, aika ei kulje häntä vastaan. Jos hän tosin tietää, että hänen sukulaisensa on kuollut, mutta ei tiedä, että hänen omaisuutensa kuuluu hänelle sen vuoksi, että hän on hänen lähin sukulaisensa, tai jos hän tietää, että hänet on määrätty perilliseksi, mutta ei tiedä, että praetori myöntää kuolleen henkilön omaisuuden hallinnan niille, jotka on määrätty hänen perillisikseen, aika kuluu häntä vastaan, koska hän on erehtynyt lain suhteen. Samaa sääntöä sovelletaan, jos vainajan veli luulee, että hänen äitinsä on etuoikeutettu.

2. Jos joku ei tiedä olevansa sukua vainajalle, hän on joskus erehtynyt lain suhteen ja joskus tosiasiaan viitaten; sillä jos hän tietää, että hän on vapaa ja ketkä olivat hänen vanhempansa, mutta ei tiedä, että hänellä on oikeus sukulaisuuteen perustuviin oikeuksiin, hän on erehtynyt lain suhteen. Jos joku, joka on löytölapsi, ei tiedä, keitä hänen vanhempansa ovat, ja palvelee toista orjana luullen, että hän itse on orja, hän erehtyy pikemminkin tosiasian kuin lain suhteen.

3. Lisäksi jos joku tietää, että joku toinen on oikeutettu saamaan haltuunsa kuolinpesän omaisuuden, mutta ei tiedä, että aika, jonka kuluessa hänen olisi pitänyt ottaa se haltuunsa, on kulunut umpeen, hän on erehtynyt tosiseikan suhteen. Samaa sääntöä

sovelletaan, jos hän luulee, että hän on saanut omaisuuden haltuunsa. Jos hän kuitenkin tietää, että hän ei ole vaatinut perintöä ja että hän on antanut ajan kulua, mutta ei tiedä, että hänellä on oikeus saada omaisuus haltuunsa perintöoikeuden perusteella, aika kuluu häntä vastaan, koska hän on erehtynyt lain suhteen.

4. Samaa mieltä olemme silloin, kun mies on määrätty koko omaisuuden perilliseksi, mutta hän ei usko, että hänellä on oikeus vaatia sen hallintaa ennen testamentin avaamista; mutta jos hän on tietämätön siitä, että testamentti on olemassa, hän on erehtynyt tämän seikan suhteen.

2. Neratius, Pergamentit, kirja V.

Oikeudellisen erehdyksen ei pitäisi kaikissa tapauksissa katsoa vastaavan tietämättömyyttä tosiasioista; sillä laki voidaan ja sen pitäisi olla lopullisesti ratkaistu, mutta tosiasioiden tulkinta pettää hyvin usein viisaimmatkin miehet.

3. Pomponius, On Sabinus, kirja III.

On suuri ero siinä, onko joku tietämätön toisen tapauksesta ja teoista vai onko hän tietämätön itseään koskevasta laista.

1. Cassius toteaa, että Sabinuksen mielestä on ymmärrettävä, että tietämättömyydellä ei tässä tapauksessa tarkoiteta luonteeltaan hylättyä henkilöä tai sellaista, joka huolimattomuudesta luulee olevansa turvassa.

4. Sama, On Sabinus, kirja XIII.

Kiistetään, että lain tuntemattomuudesta olisi hyötyä usukaption yhteydessä, mutta todetaan, että tosiasioiden tuntemattomuudesta on hyötyä.

5. Terentius Clemens, On the Lex Julia et Papia, kirja II.

Vaikuttaa mitä epäoikeudenmukaisimmalta, että tieto vahingoittaisi toista enemmän kuin sen haltijaa tai että yhden henkilön tietämättömyys hyödyttäisi toista.

6. Ulpianus, Lex Julia et Papia, kirja XVIII.

Ei pitäisi suvaita törkeää tietämättömyyttä tosiasioista eikä vaatia tunnontarkkaa tiedustelua, vaan olisi vaadittava sellaista tietoa, ettei liiallista huolimattomuutta, liian suurta välinpitämättömyyttä eikä ilmiantajille ominaista uteliaisuutta saa osoittaa.

7. Papinianus, Kysymyksiä, XIX kirja.

Tietämättömyys laista ei ole eduksi niille, jotka haluavat sen hankkia, mutta se ei vahingoita niitä, jotka vaativat oikeuksiaan.

8. Sama, Määritelmiä, kirja I.

Tosiasioissa oleva erehdys ei tosiaankaan vahingoita miesten oikeuksia silloin, kun he pyrkivät hankkimaan omaisuutta tai välttämään sen menettämistä; eikä lain tuntemattomuus ole eduksi edes naisille, kun he pyrkivät hankkimaan sitä. Lakivirhe ei kuitenkaan vahingoita ketään, kun hän yrittää välttää omaisuuden menettämisen.

9. Paulus, On Ignorance of Law and Fact.

Tavallinen sääntö on, että tietämättömyys laista vahingoittaa ketään, mutta tietämättömyys tosiasioista ei. Tutkikaamme siis, mihin tapauksiin tätä sääntöä sovelletaan, sillä ensinnäkin voidaan todeta, että alle kaksikymmentäviisivuotiaat alaikäiset saavat olla tietämättömiä laista; ja näin pidetään myös naisten osalta tietyissä tapauksissa sukupuolen heikkouden vuoksi; näin ollen niin kauan kuin ei ole tehty rikosta, vaan kyse on vain tietämättömyydestä laista, heidän oikeuksiaan ei loukata. Saman periaatteen mukaisesti, jos alle 25-vuotias alaikäinen lainaa rahaa isänsä valvonnassa olevalle pojalle, hänelle myönnetään helpotusta, aivan kuten jos hän ei olisi lainannut rahaa isänsä valvonnassa olevalle pojalle.

(1) Jos isän määräysvallan alainen poika, joka on sotilas, määrätään aseveljensä toimesta perilliseksi, eikä hän tiedä, että hän voi ryhtyä perintöön ilman isänsä lupaa, hän voi keisarillisen perustuslain mukaisesti sivuuttaa lain, eikä perinnön vastaanottamiselle säädetty aika näin ollen kulu häntä vastaan.

(2) Tietämättömyys ei kuitenkaan vahingoita ketään, ellei hän syyllistyisi törkeään huolimattomuuteen; entä jos esimerkiksi kaikki kaupungissa tietäisivät sen, mitä hän yksin ei tiedä? Labeo sanoo aivan oikein, että sillä ei pidä ymmärtää tarkoitettavan kaikkein uteliaimman eikä kaikkein huolimattomimman ihmisen tietämystä, vaan sen, joka voi hankkia sen ahkeralla tiedustelulla.

(3) Labeo on kuitenkin sitä mieltä, että lain tuntemattomuutta ei pitäisi pitää anteeksiannettavana, ellei asianosaisella ole mahdollisuutta päästä tuomarin luo tai ellei hän ole tarpeeksi älykäs saadakseen helposti selville, että lain tuntemattomuudesta on hänelle haittaa, mikä on hyvin harvinaista.

(4) Jos joku ei tiedä, että myyjä on myydyn omaisuuden omistaja, on kiinnitettävä enemmän huomiota itse kauppaan kuin ostajan mielipiteeseen; ja näin ollen, vaikka hän saattaa uskoa ostaneensa omaisuuden joltakulta, joka ei ole sen omistaja, se kuuluu silti hänelle, jos omistaja luovuttaa sen hänelle.

(5) Jos lakia tuntematon osapuoli ei hyödynnä Lex Falcidia -lakia, jumalallisen Piuksen reskriptiossa sanotaan, että hänen oikeuksiaan loukataan. Lisäksi keisarit Severus ja Antoninus totesivat eräissä rescriptumissa seuraavaa, nimittäin "Jos luottamusta täytettäessä maksetaan rahaa, joka ei ole erääntynyt, sitä ei voida periä takaisin, paitsi jos se on maksettu erehdyksessä. Sen vuoksi Cargilianuksen perilliset, kun he maksoivat testamentilla jätetyt rahat akveduktin rakentamista varten Cirta-tasavallalle, eivät ainoastaan vaatineet velkakirjoja, joita tavallisesti tehdään, jotta kunnat joutuisivat maksamaan takaisin sen ylimenevän osan, jonka he mahdollisesti saivat Lex Falcidian salliman määrän ylittävältä osalta; vaan he jopa sopivat, että mainittua rahasummaa ei saa käyttää mihinkään muuhun tarkoitukseen, ja antoivat tietoisesti ja tarkoituksellisesti sallia, että mainitut rahat käytettiin vesijohdon rakentamiseen, joten heillä ei ollut oikeutta vaatia, että Cirtan tasavalta palauttaisi heille mitään sillä perusteella, että he olisivat maksaneet enemmän kuin oli maksettu; koska olisi epäoikeudenmukaista molemmille osapuolille, että rahat, jotka oli annettu vesijohdon rakentamiseen, perittäisiin takaisin ja että tasavalta joutuisi maksamaan sille kuuluvista varoista työstä, joka edusti täysin toisen vapaamielisyydestä saatua kunniaa. "Jos perilliset kuitenkin ajattelivat, että vaatimus mainittujen rahojen takaisinperimisestä oli perusteltu siitä syystä, että he eivät tiedon puutteen vuoksi onnistuneet hyötymään Lex Falcidian säännöksistä, heidän tulisi tietää, että tietämättömyys tosiasioista olisi heille eduksi, mutta tietämättömyys laista ei; ja että oikeusapua ei myönnetä tyhmille vaan niille, jotka ovat rehellisesti erehtyneet tosiasioista." Vaikka tässä reskriptiossa mainitaan kunnat, silti samaa sääntöä olisi noudatettava kaikenlaisten henkilöiden suhteen. Ja vaikka mainitussa tapauksessa mainitaan vesijohdon rakentamista varten jätetyt rahat, on pelkästään tässä tapauksessa katsottava, että niiden takaisinperintää koskeva kanne ei ole aiheellinen, sillä tämän perussäännön alku on yleisesti sovellettavissa, koska se osoittaa, että jos luottamusta ei erehdyksen vuoksi ole täytetty, maksamatta jäänyttä rahaa ei voida periä takaisin. Lisäksi yleissitovaa on myös se pykälä, jossa todetaan, että takaisinperintään eivät ole oikeutettuja ne, jotka tietämättömyyttään laista eivät ole käyttäneet Lex Falcidia -lain etua; ja tämän mukaan voidaan todeta, että jos luottamukseen jätettyjä ja maksettuja rahoja ei ole jätetty johonkin tiettyyn tarkoitukseen, vaikka niitä ei ole käytetty, vaan ne ovat jääneet sen henkilön käsiin, jolle ne on maksettu, niiden takaisinperintää koskeva kanne ei ole aiheellinen.

10. Papinianus, Opinions, kirja VI.

Nuorten, jotka eivät ole saavuttaneet murrosikää ja jotka toimivat ilman huoltajiensa valtuutusta, ei katsota tietävän mitään.

Kirja XXIII

1. Kihlauksesta.
2. Avioliiton solmimisesta.
3. myötäjaislaista.
4. Avioehtosopimukset.
5. myötäjaislahjana annetusta maasta.

Tit. 1. Kihlauksista.

Florentinus, Institutes, kirja III.

Kihlaus on maininta ja lupaus myöhemmin solmittavasta avioliitosta.

(1) Ulpianus, On Betrothals.

"Kihlaus" on johdettu sanasta "lupaus", sillä muinaisilla oli tapana sopia ja luvata toisilleen vaimoja.

2. Florentinus, Institutes, kirja III.

Tästä lähteestä on johdettu termi kihlattu, jota sovelletaan molempiin sukupuoliin.

3. Ulpianus, On Sabinus, kirja XXXV.

Pelkkä suostumus riittää kihlauksen solmimiseen.

(1) On vakiintunut käytäntö, että poissaolevat osapuolet voivat kihlautua, ja näin tapahtuu joka päivä. 5. Pomponius, On Sabinus, kirja XVI.

Edellyttäen, että poissaolevat osapuolet ovat tietoisia kihlauksesta tai että he myöhemmin ratifioivat sen. 6. Ulpianus, On Sabinus, kirja XXXVI.

Jos tytön huoltajat lähettävät ilmoituksen kihlauksen päättymisestä, en usko, että tämä riittää kumoamaan avioliitto-odotuksen, sen enempää kuin se sinänsä riittäisi vahvistamaan sen, ellei kaikki tämä tapahdu tytön suostumuksella.

4. Paulus, Ediktistä, kirja XXXV.

Kihlauksen tapauksessa ei ole merkitystä sillä, onko läsnä todistajia vai antaako osapuoli suullisen lupauksen.

0. Kihloissa vaaditaan niiden henkilöiden suostumus, joiden on suostuttava avioliittoon. Julianus sanoo, että isän katsotaan aina suostuvan, ellei ole selvää, että hän kieltäytyy siitä.

(1) Gaius, On the Provincial Edict, kirja XI.

On täysin selvää, että mielisairaus on este kihlaukselle, mutta jos se ilmenee jälkikäteen, se ei mitätöi sitä.

6. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXXV.

Julianus tiedustelee, korvaako ennen kahdettatoista vuotta solmittu avioliitto kihlauksen. Olen aina hyväksynyt Labeon mielipiteen, jonka mukaan jos kihlaus oli edeltänyt avioliittoa, se oli edelleen voimassa, vaikka tyttö oli alkanut asua miehensä kanssa; mutta jos sitä ei ollut tehty aiemmin ja tyttö oli tuotu miehensä taloon, kihlausta ei voitu katsoa tehdyksi. Myös Papinianus yhtyy tähän näkemykseen.

(1) Same, Disputations, kirja III.

Jos tytär on isänsä määräysvallassa, isä voi lähettää kihlatulleen ilmoituksen, jolla kihlaus mitätöidään; mutta jos tytär on vapautettu, isä ei voi tehdä näin eikä nostaa kannetta myötäjaisena annetusta omaisuudesta, koska tytär itse muodostaa avioliiton myötäjaiset ja sammuttaa oikeuden niiden takaisinperintään, joka johtuu siitä, että avioliittoa ei ole täytetty; paitsi jos voidaan olettaa, että isä on antanut myötäjaiset vapautetun tyttärensä puolesta sillä ehdolla, että jos hän ei suostuisi avioliittoon, ja riippumatta siitä, onko avioliitto solmittu vai ei, hän voisi periä antamansa myötäjaiset takaisin; silloin hänellä on oikeus henkilökohtaiseen kanteeseen niiden takaisinperimiseksi.

7. Julianus, Digest, kirja XVI.

Kihlaus, kuten avioliitto, on tehty sopimuspuolten suostumuksella, ja siksi, kuten avioliiton tapauksessa, isän valvonnassa olevan pojan on suostuttava siihen.

0. Ulpianus, Kihlauksesta.

Tytön, joka ei ilmeisesti vastusta isänsä tahtoa, katsotaan antavan suostumuksensa. Tytär saa kieltäytyä suostumasta isänsä tahtoon vain silloin, kun tämä valitsee aviomieheksi jonkun, joka on tapojensa vuoksi kelvoton tai huonomaineinen.

9. Paulus, Ediktistä, kirja V.

Jos isän valvonnassa oleva poika kieltäytyy suostumuksestaan, kihlausta ei voi hänen osaltaan tapahtua.

0. Modestinus, Erimielisyyksiä, kirja IV.

Kihlauksen solmimisessa ei ole osapuolten ikärajaa, kuten avioliitossa. Siksi kihlaus voidaan tehdä hyvin nuorena, jos molemmat ymmärtävät, mitä tehdään, eli jos he eivät ole alle seitsemänvuotiaita.

23. Sama, valitut tapaukset.

Edunvalvoja ei voi itse mennä naimisiin oman holhoojansa kanssa eikä hän voi yhdistää tätä avioliittoon poikansa kanssa. On kuitenkin huomattava, että vaikka käsittelemme avioliittoa, tämä sääntö koskee myös kihlauksia.

23. Ulpianus, Lex Julia et Papia, kirja III.

Keisareiden Antoninuksen ja Commoduksen reskriptiossa, jossa kiellettiin senaattoreita menemästä naimisiin tiettyjen henkilöiden kanssa, ei mainita mitään kihlajaisista; silti on asianmukaisesti katsottu, että tällaisten ehtojen mukaisesti tehdyt kihlajaiset ovat lain nojalla mitättömiä; jotta täytettäisiin se, mikä reskriptistä puuttuu.

23. Gaius, Lex Julia et Papia, I kirja.

Kihlauksen lykkäämiseen yhdellä, kahdella, kolmella tai neljällä vuodella ja jopa pidemmäksi ajaksi on usein olemassa oikeudenmukaisia ja välttämättömiä syitä; tällaisia syitä ovat esimerkiksi jommankumman osapuolen sairaus, vanhempien kuolema, syytteet kuolemantuottamuksesta tai pitkät matkat, jotka tehdään pakon edessä.

14. Ulpianus, Ediktistä, kirja VI.

Kihlaussopimusten solmimisessa ei ole juurikaan merkitystä sillä, tekevätkö osapuolet sen toistensa läsnä ollessa vai välikäden välityksellä, kirjallisesti tai jollakin muulla tavalla; ja hyvin usein avioehtojen sopiminen tapahtuu muiden kuin pääasiallisten asianosaisten välityksellä.

Tit. 2. Avioliiton solmimisesta.

0. Modestinus, Säännöt, kirja I.

Avioliitto on miehen ja naisen liitto, joka muodostaa heidän koko elämänsä kestävän liiton ja johon liittyy jumalallisten ja inhimillisten etuoikeuksien yhteinen nauttiminen.

(23) Paulus, Ediktistä, kirja XXXV.

Avioliittoa ei voida solmia, elleivät kaikki osapuolet suostu siihen, eli ne, jotka ovat yhdistyneet, sekä ne, joiden alaisuudessa he ovat.

16. Sama, On Sabinus, kirja I.

Jos minulla on yhdestä pojastani peräisin oleva pojanpoika ja toisesta pojasta peräisin oleva tyttärentytär, jotka ovat määräysvallassani, Pomponius sanoo, että suostumukseni riittää siihen, että heidän välillään voidaan solmia avioliitto; mikä on oikein.

(1) Pomponius, On Sabinus, kirja III.

Jos alle kahdentoista vuoden ikäinen tyttö menee naimisiin, hänestä ei tule laillista vaimoa ennen kuin hän on saavuttanut kyseisen iän asuessaan miehensä kanssa.

0. Sama, On Sabinus, kirja IV.

On sovittu, että nainen voidaan naittaa poissaolevan miehen kanssa joko kirjeen tai lähettilään välityksellä, jos hänet sen jälkeen johdetaan miehen kotiin. Jos nainen kuitenkin jää poissaolevaksi, häntä ei voida vihkiä, ei kirjeen eikä sanansaattajan välityksellä, sillä hänet on vietävä, ei omaan kotiinsa, vaan miehensä kotiin, koska tämä on ikään kuin avioliiton kotipaikka.

1. Ulpianus, Sabinuksesta, kirja XXXV.

Lopuksi Cinna sanoo, että jos mies menee naimisiin poissaolevan naisen kanssa ja sitten, palatessaan juhlilta Tiberin toiselta puolelta, menettää henkensä, hänen vaimonsa pitäisi kuulemma surra häntä.

2. Paulus, Lex Falcidia.

Tässä tapauksessa voisi siis käydä niin, että neitsyt voisi olla oikeutettu myötäjäisiinsä ja kanteeseen niiden takaisinsaamiseksi.

3. Pomponius, On Sabinus, kirja V.

Vapautettu mies ei voi mennä naimisiin orjuudesta vapautetun äitinsä tai sisarensa kanssa, koska tätä kieltävä sääntö perustuu hyvään moraaliin eikä lakiin.

4. Ulpianus, On Sabinus, kirja XXVI.

Jos isoisä on mielisairas ja hänen pojanpoikansa haluaa mennä naimisiin, isän suostumus on ehdottoman välttämätön; mutta jos isä on mielisairas, isoisän suostumus riittää, jos isoisä on täysjärkinen.

5. Poika voi mennä naimisiin, jos hänen isänsä on vihollisen käsissä eikä palaa kolmen vuoden kuluessa.

10. Paulus, Ediktistä, kirja XXXV.

On epäselvää, mitä menettelyä on noudatettava, jos isä on poissa eikä tiedetä, missä hän on, tai onko hän edes vielä elossa. Jos kolme vuotta kuluu siitä, kun isän olinpaikasta tai siitä, onko hän elossa, aletaan olla tietämättömiä, hänen molempien sukupuolten lapsiaan ei estetä solmimasta laillista avioliittoa.

6. Julianus, Digest, kirja LXIII.

Jos vankeudessa olevan tai poissaolevan miehen lapsi menee naimisiin ennen kuin kolme vuotta vankeudesta tai poissaolosta on kulunut, avioliitto voidaan mielestäni solmia laillisesti; edellyttäen, että joko poika tai tytär menee naimisiin sellaisen henkilön kanssa, jonka olotila ei varmasti loukkaa isää.

7. Ulpianus, On Sabinus, kirja XXVI.

Jos minulla on vaimo, ja jos hän minun hylkäämiseni jälkeen menee naimisiin Seiuksen kanssa, jonka minä sittemmin adoptoin, avioliitto ei ole inestinen.

8. Laillista avioliittoa ei voida solmia minun ja isäni kihlaaman naisen välillä, vaikka häntä ei voida oikein sanoa äitipuolestani.

9. Toisaalta nainen, joka on kihlattu minulle, ei voi mennä naimisiin isäni kanssa, vaikka häntä ei voidakaan oikein sanoa hänen miniäkseen.

10. Jos vaimoni avioeron jälkeen menisi naimisiin toisen miehen kanssa ja saisi tältä tyttären, Julianus on sitä mieltä, että tämä ei ole minun tytärpuoleni, en silti saa mennä hänen kanssaan naimisiin.

11. Voin mennä naimisiin adoptiosiskoni tyttären kanssa, sillä hän ei ole sukulaiseni, sillä adoptiolla kenestäkään ei tule enoa. Adoptiolla syntyy vain sellaisia sukulaisuussuhteita, jotka ovat laillisia eli joilla on agnationaaliset oikeudet. Saman periaatteen mukaisesti voin mennä naimisiin adoptioisäni sisaren kanssa, vaikka hän ei olisi syntynyt samasta äidistä kuin adoptioisäni.

12. Sama, On Sabinus, kirja XXXV.

Jos holhousnainen on niin alentunut, että hän jopa pitää avioliittoa vapautetun miehensä kanssa kunniallisena, ei tuomarin, jolle on tehty hakemus sen estämiseksi, pitäisi kieltää sitä.

13. Paulus, Ediktistä, kirja XXXV.

Kun adoptiopoika vapautetaan, hän ei voi mennä naimisiin adoptioisänsä lesken kanssa, koska tämä on äitipuolen asemassa.

14. Sama sääntö pätee, kun joku adoptoi pojan, sillä hän ei voi mennä naimisiin tämän lesken kanssa, koska tämä on miniän asemassa myös pojan emansipaation jälkeen.

15. Palvelussuhteet on myös otettava huomioon tämän otsikon alla; näin ollen vapautettu orja ei voi mennä naimisiin äitinsä kanssa, ja sama sääntö koskee sisaren ja hänen tyttärensä tapausta. Toisaalta on sanottava, että isä ei voi mennä naimisiin tyttärensä kanssa, jos molemmat on manumitoitu, vaikka onkin kyseenalaista, onko väitetty isä tyttären vanhempi. Näin ollen luonnollinen isä ei voi laillisesti mennä naimisiin avioliiton ulkopuolella syntyneen tyttärensä kanssa, sillä avioliittoa solmittaessa on otettava huomioon luonnollinen laki ja vaatimattomuus, sillä on vaatimattomuuden vastaista, että mies menee naimisiin oman tyttärensä kanssa.

16. Samaa sääntöä, jota sovelletaan orjuuteen perustuvaan verisukulaisuuteen, on noudatettava myös orjuuteen perustuvissa sukulaisuussuhteissa; esimerkiksi en voi mennä naimisiin naisen kanssa, jonka kanssa isäni on elänyt aviossa, koska hän on jossain määrin äitipuolen asemassa; ja toisaalta isä ei voi mennä naimisiin naisen kanssa, joka on elänyt aviossa poikansa kanssa, koska hän on ikään kuin miniän asemassa. Kukaan ei myöskään voi mennä naimisiin sen naisen äidin kanssa, jonka kanssa hän eli orjuudessa, koska tämä on ikään kuin hänen anoppinsa; ja koska orjuuden tunnustetaan olevan sukulaisuussuhde, miksei sukulaisuussuhdetta voisi säännellä sama sääntö? Jos on epäilyksiä, on aina parempi ja säädyllisempi välttää tämänkaltaisia avioliittoja.

17. Katsokaamme nyt, mitä tarkoittavat termit äitipuoli, tytärpuoli, anoppi ja miniä, jotta voimme selvittää, kenen kanssa on laitonta mennä naimisiin. Eräät auktoriteetit ymmärtävät äitipuolen olevan isän vaimo, miniän pojan vaimo ja tytärpuolen vaimon entisen aviomiehen lapsi. Tämän aiheen kannalta on kuitenkin oikeampaa katsoa, että mies ei voi mennä naimisiin isoisänsä tai isoisoisänsä vaimon kanssa, joten on olemassa kaksi tai jopa useita äitipuolia, joita mies ei voi naida. Tätä ei pidä ihmetellä, sillä adoptiopoika ei voi mennä naimisiin luonnollisen tai adoptioisänsä lesken kanssa. Jos hänen isällään on ollut useita vaimoja, hän ei voi mennä naimisiin kenenkään kanssa. Näin ollen termi "anoppi" ei koske ainoastaan vaimoni äitiä, vaan myös hänen isoäitinsä ja isoisoäitinsä, enkä voi mennä naimisiin kummankaan kanssa. Termi "miniän" ei koske ainoastaan pojan vaimoa, vaan myös pojanpojan vaimoa ja lapsenlapsenpojan vaimoa, vaikka tietyt viranomaiset nimittävätkin näitä miniän tyttärenä. Tyttärpuolella ei tarkoiteta ainoastaan vaimoni tyttäretä, vaan sillä viitataan myös hänen tyttärenä ja lapsenlapsenlapsenlapsen; enkä voi mennä naimisiin kummankaan kanssa. Augustus päätti, etten voi mennä naimisiin naisen kanssa, jonka äiti on ollut kihloissa kanssani, sillä hän on ollut anoppini asemassa.

18. Papinianus, Opinions, kirja IV.

Mies ei voi mennä naimisiin poikapuolensa entisen vaimon kanssa, eikä nainen voi mennä naimisiin miehen kanssa, joka on ollut hänen tytärpuolensa entinen aviomies.

19. Paulus, Ediktistä, kirja XXXV.

Jumalallisen Marcuksen reskriptiossa määrätään, että jos senaattorin tytär menee naimisiin vapaan miehen kanssa, avioliitto on mitätön; ja tätä seurasi senaatin samansisältöinen asetus.

20. Pojan tulisi suostua pojanpojan avioliittoon, mutta jos pojantytär halutaan naimisiin, isoisän suostumus ja valtuudet riittävät.

21. Mielisairaus estää avioliiton solmimisen, koska suostumus on välttämätön; mutta se ei kumoa avioliittoa sen jälkeen, kun se on laillisesti solmittu.

22. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja XI.

Jos sisarussuhde on saatu adoptiolla, se on este heidän avioliitolleen adoptiosuhteen keston ajan; voin siis mennä naimisiin tytön kanssa, jonka isäni on adoptoinut ja jonka hän on sittemmin vapauttanut. Voimme solmia avioliiton myös silloin, kun minut on vapautettu ja isäni on pitänyt tytön hallinnassaan.

23. Näin ollen miestä, joka halusi adoptoida vävynsä, neuvottiin emansipoimaan tyttärensä; ja samalla tavalla miestä, joka halusi adoptoida miniänsä, neuvottiin emansipoimaan poikansa.

24. Kiellämme myös ketään menemästä naimisiin isän tai äidin tätinsä tai isän tai äidin isotätinsä kanssa, vaikka edelliset ovatkin hänelle neljännen asteen sukua. Kiellämme myös miehen menemästä naimisiin isätätätinsä ja isotätinsä kanssa, vaikka he ovatkin adoptiosidonnaisia.

25. Julianus, Digest, kirja XVI.

Näiden henkilöiden välillä solmittu avioliitto ei ole laillinen, elleivät sukulaiset suostu siihen.

26. Marcianus, Institutes, kirja XVI.

Lex Julian kolmekymmentäviidennen pykälän mukaan prokonsulit tai maakuntien kuvernöörit pakottavat jumalallisten Severuksen ja Antoninuksen perustuslain nojalla henkilöt, jotka oikeudettomasti estävät heidän vallassaan olevia lapsiaan menemästä naimisiin tai kieltäytyvät lahjoittamasta heitä, menemään naimisiin tai lahjoittamaan mainitut lapsensa. Heidän katsotaan myös estävän heidän avioitumisensa, jos he eivät pyri edistämään sitä.

27. Paulus, On the Rescript of the Divine Severus and Commodus.

On muistettava, että kuraattorin tehtäviin ei kuulu huolehtia siitä, että hänen holhoojansa menee naimisiin tai ei mene, koska hänen velvollisuutensa liittyvät ainoastaan liiketoimien hoitamiseen. Tämän Severus ja Antoninus totesivat reskriptiossaan seuraavin sanoin: "Kuraattorin tehtävänä on hoitaa holhousmiehensä asioita, mutta holhousmies voi mennä naimisiin tai olla menemättä naimisiin niin kuin hän haluaa."

28. Terentius Clemens, On the Lex Julia et Papia, kirja III. Isän valvonnassa olevaa poikaa ei voida pakottaa naimisiin.

29. Celsus, Digest, kirja XV.

Jos poika isänsä pakottamana menee naimisiin naisen kanssa, jonka kanssa hän ei olisi mennyt naimisiin, jos hän olisi saanut käyttää omaa vapaata tahtoaan, avioliitto on kuitenkin laillisesti solmittu, koska sitä ei solmittu vastoin osapuolten suostumusta, ja pojan katsotaan halunneen valita tämän tien.

30. Sama, Digest, kirja XXX.

Lex Papian mukaan kaikki vapaasyntyiset miehet, senaattoreita ja heidän lapsiaan lukuun ottamatta, voivat mennä naimisiin vapaiden naisten kanssa.

31. Modestinus, Säännöt, kirja I.

Jos mies asuu vapaan naisen kanssa, sitä ei pidetä aviollisuutena vaan aitona avioliittona, jos nainen ei hanki voittoa ruumiinsa avulla.

32. Sama, Säännöt, kirja II.

Vapautettu poika voi mennä naimisiin ilman isänsä suostumusta, ja jokainen poika, jonka hän saa, on hänen perijänsä.

33. Sama, Opinions, kirja V.

Modestinus sanoo, että aviorikoksesta syytetyt naiset eivät voi mennä naimisiin miehensä elinaikana, vaikka heidät ei olisi tuomittu.

34. Ulpianus, On the Lex Julia et Papia, kirja III.

Jos senaattorin asemassa olevalla miehellä on vaimonaan nainen, joka on vapautettu manumitaatiosta, vaikka hän ei tällä välin olekaan laillisesti hänen vaimonsa, hänellä on kuitenkin sellainen asema, että jos mies menettää asemansa, hänestä tulee hänen vaimonsa.

35. Marcianus, Institutes, kirja X.

Isäntä ei voi naida vapautettua vaimoan vastoin tämän suostumusta.

36. Ulpianus, Lex Julia et Papia, kirja III.

Väitetään, että Ateius Capito antoi konsulaattinsa aikana tällaisen asetuksen. On kuitenkin huomattava, että tätä sääntöä ei sovelleta silloin, kun suojelija vapautti naispuolisen orjan mennäkseen tämän kanssa naimisiin.

37. Gaius, Lex Julia et Papia, kirja II. Teeskennellyllä avioliitolla ei ole voimaa eikä vaikutusta.

38. Ulpianus, On the Lex Julia et Papia, kirja VI.

Jos senaattori saa keisarin suostumuksella mennä naimisiin vapautetun naisen kanssa, tämä on hänen laillinen vaimonsa.

39. Marcellus, On the Lex Julia et Papia, I kirja.

On huomattava, että jos vapaamielinen antaa itsensä vapaana syntyneen miehen adoptoitavaksi, vaikka hän saa vapaamielisen henkilön oikeudet adoptioerheessä, koska hän on vapaamielinen, hän ei silti saa solmia avioliittoa senaattorin tyttären kanssa.

40. Sama, Lex Julia et Papia, kirja III.

Monet auktoriteetit katsovat, että kun nainen eron jälkeen palaa miehensä luo, kyseessä on sama avioliitto. Yhdyn tähän mielipiteeseen edellyttäen, että he ovat päässeet yhteen ennen kuin pitkä aika on kulunut, eikä kumpikaan ole sillä välin mennyt naimisiin kenenkään kanssa, ja varsinkin jos aviomies ei ole palauttanut myötäjäisiä.

41. Papinianus, Opinions, kirja IV.

Jos joku on antanut miehelle yleisen toimeksiannon etsiä tyttärelleen aviomies, tämä ei ole riittävä peruste avioliiton solmimiselle. Sen vuoksi on välttämätöntä, että valittu henkilö esitellään isälle ja että hän suostuu avioliittoon, jotta se voidaan laillisesti solmia.

42. Jos mies on syyttänyt vaimoaan aviorikoksesta aviomiehen oikeutensa mukaisesti, häntä ei kielletä avioliiton mitätöimisen jälkeen menemästä uudelleen naimisiin. Jos hän ei kuitenkaan syyttele vaimoaan tämän aviomiehenä, katsotaan, että solmittu avioliitto pysyy voimassa.

43. Avioliiton voivat solmia lapsipuolet, vaikka heillä olisi yhteinen veli, vanhempiensa uuden avioliiton jälkeläinen.

44. Jos senaattorin tytär menee naimisiin vapaana olevan miehen kanssa, tämä hänen isänsä epäonninen teko ei tee hänestä vaimoa, sillä lapsia ei saa riistää asemastaan vanhemman tekemän rikkomuksen vuoksi.

45. Sama, Opinions, kirja VI.

Isän valvonnassa oleva poika, joka on sotilas, ei voi solmia avioliittoa ilman isänsä suostumusta.

46. Paulus, Kysymyksiä, kirja V.

Edunvalvoja tai holhooja ei voi mennä naimisiin hänen huostaansa uskotun aikuisen naisen kanssa, paitsi jos tämä on kihlattu tai isä on tarkoittanut häntä hänelle, tai jos avioliitto tapahtuu jonkin testamentissa mainitun ehdon mukaisesti.

47. Sama, Opinions, kirja VII.

Kuraattorin vapaamatkustaja on estettävä menemästä naimisiin tämän holhokin kanssa.

48. Sama, Lauseet, kirja II.

Niin kauan kuin joku hoitaa virkatehtäviään jossakin maakunnassa, hän ei voi mennä naimisiin siellä syntyneen tai asuvan naisen kanssa, vaikka häntä ei olekaan kielletty kihlautumasta naisen kanssa; mutta jos nainen virkakautensa päätyttyä kieltäytyy menemästä hänen kanssaan naimisiin, hän voi tehdä niin, kunhan hän on palauttanut mahdollisesti saamansa avioliittolahjat.

49. Jos joku hoitaa virkavelvollisuuksiaan, hän voi mennä naimisiin naisen kanssa, jonka kanssa hän on aiemmin ollut kihloissa, jos annettua myötäjäistä ei aiota takavarikoida.

50. Se, joka hoitaa julkista virkaa jossakin maakunnassa, ei ole esteenä sille, että hän naittaa siellä tyttärensä ja antaa heille myötäjäiset.

51. Sama, On Plautius, kirja VI.

En voi mennä naimisiin sisareni tyttärentyttären kanssa, koska olen häneen vanhemman asemassa.

52. Jos joku ottaa vaimokseen naisen, jonka naimisiin meno on hänelle hyvän moraalin mukaan kielletty, hänen sanotaan syyllistyvän inestiin.

53. Pomponius, Plautiuksesta, kirja IV.

Aristo esitti mielipiteenään, että mies ei voi naida tytärpuolensa tytärtä sen enempää kuin hän voi naida itse tytärpuoltaan.

54. Marcellus, Digest, kirja XXVI.

Ymmärretään, että häpeä kohdistuu niihin naisiin, jotka elävät siveettömästi ja ansaitsevat rahaa prostituutiolla, vaikka he eivät tekisikään sitä avoimesti.

55. Jos nainen elää aviossa jonkun muun kuin isäntänsä kanssa, sanon, että hänellä ei ole perheenäidin hyveellisyyttä.

56. Modestinus, Avioliittoriitistä.

Sukupuolten välisissä liitoissa on aina otettava huomioon paitsi se, mikä on laillista, myös se, mikä on säädyllystä.

57. Jos senaattorin tytär, tyttärentytär tai lapsenlapselle avioituu vapaamielinen tai mies, joka harjoittaa näyttelijän ammattia, tai jonka isä tai äiti teki niin, avioliitto on mitätön.

58. Ulpianus, Lex Julia et Papia, kirja I.

Katsomme, että nainen harjoittaa avoimesti prostituutiota, ei ainoastaan silloin, kun hän tekee sitä huonomaineisessa talossa, vaan myös silloin, jos hänellä on tapana tehdä sitä kapakoissa tai muissa paikoissa, joissa hän ei osoita minkäänlaista kunnioitusta vaatimattomuudestaan.

59. Ymmärrämme sanan "avoimesti" tarkoittavan erottelematta, toisin sanoen ilman valintaa, eikä silloin, jos hän syyllistyy aviorikokseen tai haureuteen, vaan siellä, missä hän ylläpitää prostituoidun roolia.

60. Lisäksi jos nainen, joka on ottanut vastaan rahaa, on yhdynnässä vain yhden tai kahden henkilön kanssa, hänen ei katsota harjoittaneen avointa prostituutiota.

61. Octavenus sanoo kuitenkin aivan oikein, että jos nainen prostituoi itsensä julkisesti tekemättä sitä rahasta, hänet on luokiteltava huoraksi.

62. Laki leimaa häpeälliseksi paitsi naisen, joka harjoittaa prostituutiota, myös sellaisen, joka on aiemmin harjoittanut sitä, vaikka hän on lopettanut tällaisen toiminnan; sillä häpeä ei poistu, vaikka käytäntö myöhemmin lopetettaisiinkin.

63. Naiselle, joka köyhyyden varjolla viettää kieroä elämää, ei saa antaa anteeksi.

64. Kulkurin ammatti ei ole vähemmän häpeällinen kuin prostituution harjoittaminen.

65. Nimitämme prostituutioksi niitä naisia, jotka prostituoivat toisia naisia rahasta.

66. Ymmärrämme käsitteellä "prostituutio" naisen, joka elää tällaista elämää toisen puolesta.

67. Kun yksi nainen johtaa kapakkaa ja pitää siellä muita, jotka prostituoituvat, kuten monilla on tapana tehdä sillä verukkeella, että he palkkaavat naisia talon palvelukseen, on sanottava, että heidät luetaan prostituution harjoittajiksi.

68. Senaatti määräsi, että senaattorin ei ole sopivaa mennä naimisiin tai pitää naista, joka on tuomittu rikoksesta, josta kuka tahansa kansalainen voi nostaa syytteen; ellei häntä ole lailla kielletty nostamasta tällaista syytettä tuomioistuimessa.

69. Jos nainen on julkisesti tuomittu väärästä syytteestä tai kiertelestä, häntä ei pidetä rikoksesta tuomittuna.

70. Jos nainen jää kiinni aviorikoksesta, hänen katsotaan tulleen tuomituksi rikoksesta. Näin ollen, jos naisen osoitetaan syyllistyneen aviorikokseen, hänet leimataan häpeällisesti, ei ainoastaan siksi, että hänet on jäänyt kiinni flagrante delicto, vaan myös siksi, että hänet on tuomittu rikoksesta. Jos hänet ei kuitenkaan jäänyt kiinni, mutta hänet todettiin kuitenkin

syyliseksi, hänestä tulee häpeällinen, koska hänet tuomittiin rikoksesta; ja jos hänet jäisi kiinni, mutta häntä ei tuomittaisi, hän olisi silti häpeällinen. Katson, että vaikka hänet vapautettaisiin syytteistä kiinni jäämisen jälkeen, hän pysyy silti pahamaineisena, koska on varmaa, että hänet on otettu aviorikoksesta, ja laki tekee teosta pahamaineisen eikä tee sitä riippuvaiseksi tuomioistuimen päätöksestä.

71. Tässä ei mainita, kuten ei myöskään aviorikosta koskevassa Lex Juliassa, kenen tai missä naisen on jäätävä kiinni; näin ollen häntä pidetään pahamaineisena riippumatta siitä, onko hänet otanut kiinni hänen aviomiehensä vai joku muu. Nainen on lain ehtojen mukaan pahamaineinen myös silloin, kun hänet ei ole jäänyt kiinni aviomiehensä tai isänsä talossa.

72. Paulus, Lex Julia et Papia, kirja I.

Lex Juliassa säädetään seuraavaa: Kukaan näistä osapuolista ei myöskään voi tietoisesti tai pahantahtoisesti kihlautua tai mennä naimisiin senaattorin tyttären kanssa."

73. Tämän otsikon mukaan senaattoria kielletään menemästä naimisiin vapaana olevan naisen kanssa, jonka isä tai äiti on milloin tahansa harjoittanut näyttelijän ammattia. Vapautettu mies on myös kielletty menemästä naimisiin senaattorin tyttären kanssa.

74. Jos naisen isoisä tai isoäiti on kuulunut teatterin ammattiin, tämä ei ole este avioliitolle.

75. Ei tehdä eroa sen suhteen, onko tytär isän hallinnassa vai ei. Mutta Octavenus sanoo, että on ymmärrettävä, että isä on laillinen, samoin kuin äiti, vaikka lapsi olisikin avioton.

76. Jälleen kerran ei ole eroa sillä, onko isä luonnollinen vai adoptioisä.

77. Olisiko esteenä, jos isä olisi kuulunut teatterialan ammattiin ennen adoptiolapsen tekemistä tai jos luonnollinen isä olisi ollut yhteydessä tähän ammattiin ennen tyttärensä syntymää? Jos tähän alentuneeseen asemaan kuuluva mies adoptoi lapsen ja vapauttaa hänet sen jälkeen, eikö hän voi mennä naimisiin tämän kanssa, aivan kuten luonnollisen isän kuollessa? Pomponius on aivan oikein sitä mieltä, että tässä tapauksessa mielipide on vastoin lain tarkoitusta ja että tämänkaltaisia lapsia ei voida luokitella muiden lasten joukkoon.

78. Jos vapaana syntyneen naisen isä tai äiti alkaisi avioliiton solmimisen jälkeen harjoittaa näyttämön ammattia, olisi mitä epäoikeudenmukaisinta, että aviomies hylkäisi tyttären, koska avioliitto on solmittu kunniallisesti ja lapsia on saattanut jo syntyä.

79. On ilmeistä, että jos nainen itse ryhtyy teatteriammatin harjoittajaksi, hänen aviomiehensä pitäisi hylätä hänet.

80. Senaattorit eivät voi naida naisia, joita muut vapaasyntyiset miehet eivät saa ottaa vaimokseen.

81. Ulpianus, Lex Julia et Papia, kirja III.

Tuossa laissa, jossa säädetään, että jos vapautettu nainen on ollut naimisissa suojelijansa kanssa, hän ei voi erottuaan hänestä mennä naimisiin toisen kanssa ilman tämän suostumusta; ymmärrämme suojelijaksi sellaisen, joka on ostanut naisorjan sillä ehdolla, että hänet manumitoidaan (kuten keisarimme ja hänen isänsä reskriptiossa sanotaan), koska kun hänet on manumitoitu, hänestä tulee ostajan vapautettu nainen.

82. Tämä sääntö ei koske ketään, joka on vannonut olevansa naisen suojelija.

83. Hänen suojelijakseen ei voida katsoa myöskään sitä, joka ei ole ostanut naista omilla rahoillaan.

84. On selvää, että meidän ei pidä epäillä, että isän valvonnassa oleva poika, joka on sotilas, saa tämän oikeuden, jos hän manumittaa naisorjan castrense peculium -rahoillaan; sillä hänestä tulee naisen suojelija keisarillisten perustuslakien mukaisesti, eikä tämä etuoikeus kuulu hänen isälleen.

85. Tämä lainkohta koskee vain naimisissa olevaa vapautettua naista, eikä sitä sovelleta kihlattuun; jos siis kihlautunut vapautettu nainen ilmoittaa suojelijalleen sopimuksen hylkäämisestä, hän voi solmia avioliiton toisen kanssa, vaikka hänen suojelijansa ei olisi halukas.

86. Laki sanoo seuraavassa kohdassa: "Jos hänen suojelijansa on haluton", ja meidän on ymmärrettävä, että termi "haluton" viittaa osapuoleen, joka suostuu avioeroon, ja näin ollen nainen, joka eroaa mielisairaasta miehestään, ei ole vapautettu tämän lain seurauksista; ei myöskään silloin, kun hän tekee sen jälkimmäisen ollessa tietämätön asiasta, sillä hänen suojelijansa sanotaan oikeammin haluttomaksi kuin sen, joka on eri mieltä.

87. Kun suojelija on vihollisten vangitsemana, hän voi käsittääkseni mennä naimisiin aivan kuten silloin, jos hänen suojelijansa olisi kuollut. Ne, jotka omaksuvat Julianuksen mielipiteen, ovat sitä mieltä, että hän ei voisi solmia avioliittoa, sillä hän katsoo, että vapautetun naisen avioliitto kestää jopa hänen suojelijansa vankeuden aikana sen kunnioituksen vuoksi, jonka hän on hänelle velkaa. On kuitenkin selvää, että jos hänen suojelijansa joutuisi muuhun orjuuteen, avioliitto epäilemättä purkautuisi.

88. Gaius, Lex Julia et Papia, kirja VIII.

Voidaanko epäillä, sovelletaanko tätä lakia silloin, kun suojelija menee naimisiin vapaana olevan naisen kanssa, johon toisella osapuolella on yhteisiä oikeuksia? Javolenus kiistää, että sitä sovelletaan, koska häntä ei oikein pidetä yhden miehen vapaaksi naiseksi, joka on myös toisen miehen vapaaksi naiseksi. Toiset sitä vastoin katsovat, ettei voida kieltää, että hän on yhden miehen vapaaherra, koska hän on myös toisen miehen vapaaherra; ja tämän mielipiteen on oikeaksi hyväksynyt suurin osa juristeista.

89. Paulus, Lex Julia et Papia, kirja II.

Senaattorin tytär, joka on elänyt prostituutiossa tai harjoittanut näyttelijän ammattia tai joka on tuomittu rikoksesta, voi mennä rangaistuksetta naimisiin vapaan miehen kanssa; sillä hän, joka on syyllistynyt tällaiseen turmeltuneisuuteen, ei ole enää kunnian arvoinen.

90. Terentius Clemens, Lex Julia et Papia, kirja VIII.

Patronin pojalle myönnetään samat lailliset oikeudet hänen isälleen kuuluvan vapaan naisen avioliittoon kuin patronille itselleen. Tätä sääntöä sovelletaan silloin, kun yhden suojelijan poika nai toisen suojelijan elinaikana molempien vapaaherran vapaan naisen.

91. On vakiintunut käytäntö, että jos suojelija nai vapaaherransa, joka on häpäissyt itsensä, hänellä ei ole oikeutta tämän lain mukaisiin etuihin, koska hän meni naimisiin lain säännösten vastaisesti.

92. Jos yksi poika nai vapaan naisen, joka on testamentilla annettu toiselle, edellisellä ei ole samoja oikeuksia kuin suojelijalla. Eikä hänellä itse asiassa ole mitään määräysvaltaa naiseen, koska senaatti on siirtänyt kaikki suojelijalle kuuluvat oikeudet sille, jolle hänen isänsä on hänet tarkoittanut.

93. Marcellus, Lex Julia et Papia, kirja III.

On syytä huomata, että alempaan asemaan kuuluvat miehet voivat naida naisia, joiden kanssa muut korkeammassa asemassa olevat eivät lain mukaan saa solmia avioliittoa heidän korkeamman arvonsa vuoksi. Toisaalta ylempään asemaan kuuluvat miehet eivät voi ottaa vaimokseen naisia, joiden kanssa alempaan asemaan kuuluvat eivät saa mennä naimisiin lain mukaan.

94. Sama, Lex Julia et Papia, kirja III.

Sanotaan, että hiljattain on päätetty, että jos mies menee naimisiin vapaana olevan naisensa kanssa, jonka hän on vapauttanut luottamuksen ehtojen mukaisesti, nainen voi solmia avioliiton toisen kanssa ilman miehen suostumusta; ja mielestäni tämä on oikein, koska miehen ei pitäisi nauttia sellaisen suojelijan etuoikeutta, joka oli velvollinen vapauttamaan naisen, mutta ei tehnyt sitä vapaaehtoisesti, koska hän pikemminkin antoi naiselle vapauden, johon hänellä oli oikeus, kuin antoi hänelle mitään etua.

95. Licinius Rufinus, Säännöt, kirja I.

Kun naisorja on vapautettu avioliittoa varten, hän ei voi mennä naimisiin kenenkään muun kuin sen osapuolen kanssa, jonka toimesta hänet vapautettiin, ellei hänen suojelijansa luovu oikeudesta avioliittoon hänen kanssaan.

96. Kun isän valvonnassa oleva poika kuitenkin vapauttaa naisorjan isänsä määräyksestä avioliittoa varten, Julianus katsoo, että orjatar on samassa asemassa kuin jos isä olisi vapauttanut hänet, ja että Julianus voi siis mennä hänen kanssaan naimisiin.

97. Paulus, On Sabinus, kirja VI.

Insestivioliitot eivät anna oikeutta myötäjäisiin, ja siksi aviomies voidaan riistää kaikesta, mitä hän saa, vaikka se kuuluisi voittojen piiriin.

98. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja XI.

Avioliittoa ei voida solmia osapuolten välillä, jotka ovat vanhempien ja lasten sukulaisuussuhteessa, tai seuraavassa asteessa tai vielä kauempana olevissa asteissa, ad infinitum.

99. Scaevola, Opinions, I kirja.

Sillä ei ole merkitystä, johtuuko sukulaisuussuhde laillisesta avioliitosta vai ei; sillä miestä kielletään menemästä naimisiin aviottoman sisarensa kanssa.

100. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja XI.

Myös adoptiotyttären tai -tyttärentyttären naimisiinmenoa pidetään vastenmielisenä, ja tämä lakisääntö on niin voimakas, että sitä sovelletaan edelleen, vaikka adoptio on purettu vapauttamalla.

101. En voi mennä naimisiin adoptioisäni äidin kanssa, enkä hänen äidintätinsä kanssa enkä hänen lapsenlapsensa kanssa, joka on hänen poikansa jälkeläinen, niin kauan kuin olen perheessä. Sen jälkeen, kun olen vapautunut, mikään ei kuitenkaan epäilemättä estä minua menemästä naimisiin kenenkään heistä kanssa, koska minua ei enää vapautumisen jälkeen pidetä heidän sukulaisenaan.

102. Ulpianus, Disputations, kirja III.

Jos mies pitää sisarensa tytärtä jalkavaimona, vaikka tämä olisi vapautettu nainen, hän syyllistyy insestiin.

103. Marcianus, Institutes, kirja II.

Se, joka hoitaa virkaa jossakin maakunnassa, ei voi suostua poikansa avioliittoon kyseisessä maakunnassa.

104. Marcianus sanoo eräässä huomautuksessa Papinianuksen aviorikosta käsittelevässä toisessa kirjassa, että jumalalliset keisarit Marcus ja Lucius totesivat Flavia Turtullalle osoitetussa resikirjoituksessa vapaamielisen Mensorin välityksellä : "Meidät on saanut se aika, jonka olet tietämättömänä laista elänyt avioliitossa setäsi kanssa, ja myös se, että olet ollut naimisissa isoäitisi suostumuksella, sekä lukuisat jälkeläisesi saavat meidät päättämään kaikki nämä seikat huomioon ottaen, että neljäkymmentä vuotta sitten solmitun avioliiton tuloksena syntyneiden lastesi oikeudellinen asema on vahvistettava ja että heitä on näin ollen pidettävä laillisina. "

105. Marcianus, Säännöt, kirja IV.

Eräässä jumalallisen Piuksen reskriptiossa todetaan, että jos vapaaksi syntynyttä itseään vapaaksi esittävä nainen pettää senaattorin ja menee tämän kanssa naimisiin, häntä vastaan on nostettava kanne, aivan kuten pretoriaanisen ediktin tapauksessa, siitä syystä, että hän ei voi saada mitään hyötyä myötäjäisrahastaan, koska se on mitätön.

106. Paulus, Vapaamielisten luovuttamisesta.

Senaatin asetuksella, jossa säädetään, että holhooja ei voi joko antaa holhottavaansa naimisiin poikansa kanssa tai mennä itse naimisiin tämän kanssa, tarkoitetaan myös hänen pojanpoikaansa.

107. Sama, Jumalaisen Antoninuksen ja Commoduksen adressista.

Jos joku ei varsinaisesti ole holhooja, mutta holhousvelvollisuudet kuitenkin kohdistuvat häneen, kuuluuko hän adressin ehtojen piiriin, kuten esimerkiksi silloin, kun hänen naispuolinen holhoojansa joutuu vihollisen vangiksi tai kun hän vetäytyy

holhousvelvollisuudesta väärin syytösten avulla, niin että hän jää silti pyhien perustuslakien mukaisten luottamusvastuiden piiriin? On sanottava, että myös nämä tapaukset kuuluvat senaatin asetuksen piiriin, sillä on todettu, että tällainen vastuu oli olemassa tapauksessa, joka koski kolmea holhousta.

108. Jos kuitenkin joku joutuu vastuuseen toisen henkilön puolesta, katsokaamme, eikö tämä voi jäädä senaatin asetuksen soveltamisalan ulkopuolelle; esimerkiksi jos maistraatti joutuu vastuuseen holhoustapauksessa tai jos joku asianosainen ryhtyy takaajaksi holhoojan tai edunvalvojan puolesta; sillä tällaisissa olosuhteissa näiden asioiden ei katsota koskevan kolmatta holhousta, ja se on näin ollen hyväksyttävä.

109. Mutta entä jos nimitetään kunnallinen edunvalvoja, koska tällainen edunvalvonta ei kuulu kolmen edunvalvonnan joukkoon, syntykö silloin sama kysymys? Järki osoittaa päinvastaista, koska todetaan, että kunniapuheenjohtajan on otettava vastuu, jos hän sallii holhouksen hoitamisen väärin.

110. Ei ole epäilystäkään siitä, että osapuoli, joka edunvalvojaksi nimittämisen jälkeen ei huolehdi edunvalvonnan hallinnoinnista, kuuluu adressin piiriin, koska hän on pyhien perustuslakien nojalla vastuussa aivan kuin hän olisi hallinnoinut sitä.

111. Mutta entä jos edunvalvoja haluaisi vapautusta jostain syystä eikä voisi esittää mitään todisteita tuolloin, niin että hänen vapautuksensa tutkimista lykättäisiin, ja sillä välin hänen naispuolinen holhoojansa kasvaisi aikuiseksi, olisiko senaatin asetukset sovellettavissa häneen? Kysymys riippuu siitä, voidaanko hänen tekosyynsä hyväksyä sen jälkeen, kun huoltaja on saavuttanut murrosiän ja holhouksen päättymisen on päättynyt. Sillä jos se olisi hyväksytty, ja hänet olisi vapautettava, hän voisi naida tytön rangaistuksesta; mutta jos sitä ei pitäisi hyväksyä sen jälkeen, kun hänen edunvalvontansa on päättynyt, hän ei voi laillisesti naida tyttöä. Papinianus sanoo viidennessä mielipidekirjassaan, että kun edunvalvojan virka on päättynyt, hänen tekosyyttään ei saa hyväksyä, ja siksi hän on vastuussa kuluneesta ajasta. Tämä mielipide ei kuitenkaan tyydytä minua millään tavoin, sillä on epäoikeudenmukaista, että huoltajaa ei vapauteta tai että hänen avioliittonsa estetään, jos hänen tekosyynsä on hyväksytty, koska viivästys ei ole johtunut petoksesta vaan välttämättömyydestä.

112. Vaikka adressin ehtojen mukaan huoltaja ei voi mennä naimisiin holhoojansa kanssa, on kuitenkin ymmärrettävä, että hän ei voi edes kihlautua holhoojansa kanssa; sillä yleisesti ottaen holhoojaa ei voi kihlata sellaiselle henkilölle, jonka kanssa hän ei voi mennä naimisiin, sillä se, joka voi mennä naimisiin, voi laillisesti kihlautua.

113. Mutta entä jos holhoojan ottopoika menisi laittomasti naimisiin holhottavaansa ja vapautuisi sen jälkeen? On uskottava, että senaatti ei viitannut emansipaattujen lasten adoptioon, koska emansipaation jälkeen adoptioperhe jätetään kokonaan huomiotta.

114. Holhoojan luonnolliset lapset, vaikka heidät olisi annettu adoptioon, kuuluvat senaatin asetuksen piiriin.

115. Mutta entä jos edunvalvoja nimittämisen jälkeen valittaa, ja hänen perijänsä on sittemmin hävinnyt, onko hänen vastattava siitä kuluneena aikana? Entä jos perillinen on edunvalvojan poika ja häviää asian, kuuluuko hän adressin piiriin? Tästä seuraa, että hän kuuluisi, koska hänellä on tilivelvollisuus.

116. Papinianus, Kysymyksiä, kirja LII.

Kun myötäjäiset takavarikoidaan laittoman avioliiton vuoksi, aviomiehen on maksettava kaikki se, mihin hänet pakotettaisiin myötäjäiskanteessa, lukuun ottamatta välttämättömiä kuluja, jotka tavallisesti vähentävät myötäjäisiä lain nojalla.

117. Sama, Opinions, kirja IV.

Vaikka isä halusi, että heidän tyttärensä avioliitto jätettäisiin kokonaan äidin päätettäväksi, hänen ei sallita valita holhoojaa; sillä isän ei oleteta ajatelleen holhoojan määräämistä, koska hän erityisesti lykkäsi äidin toiveita estääkseen tätä antamasta tytärtä avioliittoon.

118. On sopimatonta, että nainen menee naimisiin miehensä ja suojelijansa vapaamatkustajan kanssa.

119. Kun holhooja antaa tilinsä holhoojalle, hän ei voi mennä naimisiin holhoojansa kanssa ennen lain määräämää aikaa; ei edes silloin, kun hän on sillä välin tullut äidiksi solmimalla toisen avioliiton.

120. Sama, Määritelmät, I kirja.

Jos kohortin tai ratsuväen prefekti tai tribuuni menee naimisiin sen provinssin naisen kanssa, jossa hän on sijoitettuna, vaikka tämä on laissa kielletty, avioliitto on mitätön. Tämä tapaus on samanlainen kuin holhousmiehen tapaus, sillä avioliitto on kielletty käytetyn vallan vuoksi. Mutta onko syytä epäillä, että jos neitsyt menee naimisiin, häneltä voidaan riistää se, mikä hänelle on testamentilla jäänyt? Kuten holhoojan kanssa naimisiin menevän holhoojan tapauksessa, vaimo voi saada kaiken, mikä hänelle on testamentattu; silti kaikki myötäjäisenä jätetyt rahat on luovutettava naisen perilliselle.

121. Callistratus, Kysymyksiä, kirja II.

Senaatti määräsi, että vapautettu mies, joka oli myös suojelijansa tyttären holhooja, oli karkotettava, koska hän meni naimisiin hänen tai hänen poikansa kanssa.

122. Mielestäni holhoojan vieras perillinen olisi sisällytettävä sen senaatin asetuksen ehtoihin, jolla holhoojia ja heidän poikiaan kielletään menemästä naimisiin naispuolisen holhoojansa kanssa; sillä tällaiset avioliitot kielletään, jotta holhoojat eivät joutuisi niiden huijaamiksi, jotka joutuvat tekemään heille tiliä holhouksen hoitamisesta.

123. Huoltajaa ei ole kielletty antamasta tytärtään avioliittoon holhoojansa kanssa.

124. Paulus, Opinions, kirja VII.

Henkilöiden, jotka hoitavat julkisia virkoja kotimaansa maakunnissa, ei katsota rikkovan lakia solmimalla avioliittoja kyseisissä maakunnissa; ja tästä säädetään myös tietyissä keisarillisissa asetuksissa.

125. Paulus sanoo samassa paikassa: "Olen sitä mieltä, että vaikka avioliitto solmittaisiin maakunnassa lain vastaisesti, siitä huolimatta, jos osapuolet ovat edelleen samaa mieltä virka-ajan päätyttyä, avioliitosta tulee laillinen, ja näin ollen kaikki myöhemmin syntyneet lapset ovat laillisen avioliiton tavoin laillisia."

126. Sama, Lauseet, kirja II.

Jos holhooja tai edunvalvoja menee naimisiin holhoojansa kanssa ennen kuin tämä on täyttänyt kaksikymmentäkuusi vuotta (ellei hänen isänsä ole kihlannut häntä tai jakanut häntä testamentissaan kenellekään) tai jos hän antaa hänet avioliittoon pojalleen, tulee molemmista osapuolista tästä syystä häpeällisiä, ja heitä on rangaistava mielivaltaisesti holhoojan asemasta riippuen. Tässä tapauksessa ei ole merkitystä sillä, onko poika oma isäntänsä vai isänsä määräysvallassa.

127. On hyvin sopimatonta, että kuraattorin vapaamies menee naimisiin kuraattorin asioita hoitavan suojelijansa holhoojan kanssa.

128. Tryphoninus, Disputations, kirja IX.

Edunvalvojan poika ei saa mennä naimisiin holhoojansa kanssa, kun taas hänen isänsä on pakotettu tekemään tiliä edunvalvonnasta; teki hän sen sitten edunvalvojan elinaikana tai tämän kuoleman jälkeen. En usko, että sillä on mitään merkitystä, tuleeeko pojasta hänen perijänsä, vai hylkääkö hän isänsä omaisuuden, vai eikö hänestä tule hänen perijäänsä, koska hänet on jätetty perinnöttömäksi, tai koska hänet on vapautettu ja jätetty testamentissa huomiotta, sillä hänet saatetaan pakottaa luovuttamaan holhoukseen kuuluvaa omaisuutta, jonka hänen isänsä on vilpillisesti antanut hänelle.

129. On yksi seikka, johon liittyen voi syntyä epäilyksiä; esimerkiksi, jos isoisä hallinnoi emansipoituneen pojan syntyneen tyttärentyttärensä holhousta, voiko hän antaa tämän naimisiin toisen pojan pojanpojan pojanpojan kanssa, olipa tämä

emansipoitunut tai edelleen hänen hallinnassaan, koska hänen kiintymyksensä molempiin poistaa kaikki epäilyt petoksesta? Vaikka senaatin asetus tiukasti tulkittuna koskee kaikenlaisia holhoojia, isoisän suuri kiintymys huomioon ottaen tällainen avioliitto olisi kuitenkin sallittava.

130. Kun isän valvonnassa oleva poika on tytön holhooja tai edunvalvoja, on mielestäni vielä enemmän syytä olla sallimatta tytön avioitumista isänsä kanssa. Pitäisikö tytön saada mennä naimisiin hänen veljensä kanssa, joka on saman isän valvonnassa?

131. Katsotaanpa, jos Titiuksen poika nai tytön, joka oli sinun holhoojasi, ja sinä adoptoit sen jälkeen Titiuksen tai hänen poikansa, kumotaanko avioliitto, kuten adoptiovävyyn tapauksessa on säädetty, vai muodostuuko adoptiosta avioliiton este. Jälkimmäinen on parempi vaihtoehto, vaikka holhooja virkaansa hoitaessaan adoptoisi sen tytön aviomiehen, jonka holhooja hän on; sillä heti kun holhoustoimi päättyy ja tyttö menee naimisiin jonkun toisen kanssa, olisi mielestäni aviomiehen adoptiota vastaan osoittaminen estääkseen osoitettava, että se on tehty estääkseen holhoustoimen tilittämisen, mikä on Jumalan Marcuksen adressissa mainittu syy tämäntyyppisten avioliittojen estämiseen.

132. Jos syntymättömän lapsen omaisuudelle määrätään edunvalvoja, häneen sovelletaan tämän senaatin asetuksen kieltoa, sillä myös hänen on annettava tili. Kuraattorin tehtävään kuluva aika meidän ei pitäisi ottaa huomioon, sillä olipa se pitkä tai lyhyt, sillä ajalla, joka kuuluu tällaisen luottamuksen hoitamiseen henkilöltä, jonka tehtäväksi on annettu sen hoitaminen, ei ole merkitystä, olipa se pitkä tai lyhyt.

133. Kun Titius oli hoitamassa erään naispuolisen holhoojan holhousta tai kun hänen edunvalvojansa hoiti hänen asioitaan, hän kuoli ja jätti perilliseksi tyttären, ennen kuin tiliä oli tehty. Herää kysymys, voisiko Titius antaa tyttären poikansa vaimoksi. Sanoin, että hän saattoi tehdä niin, koska kuolinpesän tili oli vain yksinkertainen velka; muutoin jokainen velallinen, joka oli hänelle mistä tahansa syystä velkaa, olisi kielletty menemästä itse naimisiin tyttären kanssa tai antamasta tätä pojalleen.

134. Kun holhooja saa holhoojansa hylkäämään isänsä jäämistön, hänen on annettava tälle hyvä syy, sillä hän saattaa joutua tuomiolle tästä syystä, jos hän toimii ilman asianmukaista harkintaa; myös silloin, jos hän ei asianmukaisen neuvonannon saatuaan turvaudu praetorin apuun, koska tytön isä on kuollut maksukyvyttömänä. Koska tämä on kuitenkin todistettava oikeudessa, avioliitto estyy; sillä häneltä, joka on hoitanut holhousta edullisesti ja uskollisesti, kielletään silti tällaisen avioliiton solmiminen.

135. Paulus, Senaatin Turpilian asetuksesta.

Jos joku mies menee naimisiin naispuolisen sukulaisen kanssa joko ylenevässä tai alenevassa polvessa, hän syyllistyy kansojen lain mukaan inestiin. Jos hän menee naimisiin naispuolisen sukulaisen kanssa sivusukulaislinjassa (jossa tämä on nimenomaisesti kielletty) tai jos joku nainen on sukulaisuussuhteessa häneen ja hän tekee tämän julkisesti, hän saa lievemmän rangaistuksen, mutta jos hän tekee tällaisen teon salaa, hän saa ankaramman rangaistuksen. Syy tähän eroon, joka koskee sääntöjenvastaisesti solmittua avioliittoa sukulaisen kanssa, on se, että niitä, jotka tekevät rikkomuksen julkisesti, ei rangaista ankarammin, koska heitä pidetään tietämättöminä, mutta niitä, jotka tekevät sen salaa, rangaistaan ankarasti, koska he ovat röyhkeitä.

Tit. 3. myötäjaislaista.

136. Paulus, On Sabinus, XIV kirja.

Oikeus myötäjäisiin on ikuinen, ja myötäjäiset antavan osapuolen toiveen mukaisesti sopimus tehdään sillä edellytyksellä, että myötäjäiset pysyvät aina aviomiehen hallussa.

137. Sama, Ediktistä, kirja LX.

On valtion edun mukaista, että naisten myötäjäiset säilyvät, jotta he voivat mennä uudelleen naimisiin.

138. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXIII.

Termi myötäjäiset ei koske avioliittoja, jotka ovat mitätöityjä, sillä myötäjäisiä ei voi olla ilman avioliittoa. Siksi siellä, missä avioliiton nimeä ei ole, ei ole myötäjäisiä.

139. Paulus, On Sabinus, kirja VI.

Kun pelkkään myötäjäisenä annettuun omistusoikeuteen lisätään käyttöoikeus, katsotaan, että kyseessä on myötäjäisten lisäys eikä toinen myötäjäinen; samoin kuin silloin, kun lisäys tapahtuu alluvion kautta.

140. Ulpianus, On Sabinus, XXXI kirja.

Profektiivinen myötäjäiset ovat joko isän tai jonkin muun esi-isän omaisuudesta tai teosta peräisin olevia myötäjäisiä.

141. Jos siis esi-isä tai hänen edustajansa antaa myötäjaiset tai kääsee jonkun toisen antaa ne, tai jos joku, joka hoitaa hänen asioitaan, antaa ne, ja esi-isä vahvistaa tekonsa, kyseessä on profektiivinen myötäjäinen.

142. Kun joku, joka haluaa tehdä lahjan isälle, antaa myötäjaiset, Marcellus sanoo Digestin kuudennessa kirjassa, että myös tämä myötäjäinen tulee isältä ja on profektitious, mikä on oikein.

143. Lisäksi, jos mielisairaana tai tuhlaajapojan tai jonkun muun henkilön kuraattori antaa myötäjaiset, sanomme, että nekin ovat profektitious-tuloja.

144. Jos kuitenkin oletamme, että jonkin maakunnan preetori tai maaherra antaa määräyksen, jossa määrätään, kuinka paljon vihollisen tai rosvojen vankeudessa olevan isän omaisuudesta on annettava hänen tyttärelleen myötäjaisena, myös tämän katsotaan olevan profektiivinen myötäjäinen.

145. Julianus sanoo, että myötäjaiset eivät ole profektitious silloin, kun isä kieltäytyy omaisuudesta myötäjäisiä varten, koska hänen tyttärensä aviomies on korvattu, tai kun hän voisi vaatia omaisuutta ab intestato. Jos isä kuitenkin kieltäytyy perinnöstä, jotta se jäisi hänen vävyllään, joka oli perillinen, myötäjäisrahaksi, Julianus katsoo, että se ei ole peräisin hänen omaisuudestaan, koska isä ei maksanut mitään hänelle kuuluvaa rahaa, vaan ainoastaan kieltäytyi hankkimasta perintöä.

146. Kun isä, ei vanhemman ominaisuudessa vaan siksi, että hän on tullut toisen vakuudeksi, lupaa myötäjaiset ja joutuu vakuuden vuoksi maksamaan ne, Neratius sanoo, että nämä myötäjaiset eivät ole voittoa tuottavia, vaikka isä ei voi periä päävelalliselta takaisin sitä, mitä hän on maksanut.

147. Mutta jos isä lupaa myötäjaiset ja asettaa takaajan tai toisen velallisen hänen puolestaan, luulen, että myötäjaiset ovat profektitious; sillä riittää, että isä on vastuussa joko päävelalliselle tai takaajalle.

148. Jos isän valvonnassa oleva poika lainaa rahaa ja vaatii velkojaltaan myötäjäisiä tyttärelleen, tai jos hän saa rahat ja antaa ne, myötäjaiset katsotaan, kuten Neratius sanoo, isoisältä saaduiksi; sikäli kuin tämä on velvollinen lahjoittamaan tyttärentyttärensä, sillä liiketoimi näyttää tapahtuneen isoisän omaisuuteen viitaten.

149. Julianus toteaa Digestin seitsemännessätoista kirjassa, että jos joku antaa isälleen tietyn rahasumman sillä yhteisymmärryksellä, että tämä antaa sen tyttärelleen myötäjäislahjaksi, kyse ei ole profektisesta myötäjäislahjasta; sillä isä on velvollinen antamaan rahat, ja jos hän ei tee niin, hän on vastuussa rahojen takaisinperinnästä nostettavasta kanteesta. Hän sanoo, että sama sääntö pätee äitiin, sillä jos hän antaa miehelleen rahasumman sillä ehdolla, että tämä maksaa sen vävyllään tyttärensä myötäjäisenä, vaimon ei katsota lahjoittaneen rahaa miehelleen; Siksi hän sanoo aivan oikein, että tämä lahja ei kuulu siviililain kieltämiin lahjoihin, koska vaimo ei antanut rahoja miehelleen, jotta tämä voisi pitää ne, vaan jotta tämä

maksaisi ne vävyilleen, jotta tämä käyttäisi ne tyttärensä hyväksi; näin ollen, jos tämä ei käyttäisi niitä tähän tarkoitukseen, hän on velvollinen nostamaan kanteen rahojen takaisinperimisestä. Siksi Julianus sanoo, että tämä myötäjäiset ovat satunnaisia, ja me pidämme niitä sellaisina.

150. Kun isän valvonnassa oleva poika lupaa myötäjäiset ja antaa ne sen jälkeen, kun hänestä on tullut oma isäntänsä, ne ovat profetiivisia, sillä hän ei maksa rahoja isänsä omaisuuden velkana vaan omana velanaan, jonka hän on tehnyt ollessaan isän valvonnassa ja josta hän on vapautunut vastuusta, koska hänestä on tullut perheen päämies.

151. Jos isä antaa myötäjäiset emansipoituneen tyttärensä puolesta, kukaan ei epäile, etteikö se olisi yhtä lailla kannattavaa, sillä myötäjäiset eivät ole kannattavia, koska ne eivät ole kannattavia, koska niillä ei ole auktoriteettioikeutta, vaan ne ovat kannattavia vanhemman arvonimen perusteella. Tämä pätee vain silloin, kun isä antaa myötäjäiset, mutta jos hän on ne velkaa tyttärelleen ja antaa ne tämän suostumuksella, myötäjäisistä tulee adventiivisia.

152. Papinianus sanoo Kymmenennessä kysymysten kirjassaan, että jos isä, joka on tyttärensä, joka on tämän oma emäntä, huoltaja, perustaa tyttärelleen myötäjäiset, hänen katsotaan tehneen sen pikemminkin tyttären isänä kuin huoltajan ominaisuudessa.

153. Julianus sanoo Digestin yhdeksännessätoista kirjassa, että adoptioisällä on oikeus periä takaisin myötäjäiset, jos hän itse on ne antanut.

154. Jos joku lupaa toisen tyttärelle myötäjäiset ja tämän isästä tulee lupauksen antajan perillinen, Julianus sanoo, että on olemassa ero, jos isästä tulee perillinen ja hän antaa myötäjäiset ennen avioliittoa ja jos hän tekee sen myöhemmin. Jos tämä tapahtui ennen avioliittoa, myötäjäiset katsotaan voitollisiksi, sillä isä voi saada ne takaisin ilmoittamalla asiasta; jos se tapahtui kuitenkin vasta avioliiton jälkeen, ne eivät ole voitollisia.

155. Pomponius, On Sabinus, XIV kirja.

Lain mukaan isälle myönnetään helpotusta silloin, kun hän on tyttärensä menetettyään oikeutettu saamaan takaisin häneltä saadut myötäjäiset, ja tämä tapahtuu lohdutukseksi, jotta hän ei kärsisi sekä tyttärensä että rahan menettamisestä.

156. Kun isä antaa myötäjäislahjana toiselle kuuluvaa maata, jonka hän on kuitenkin ostanut hyvässä uskossa, myötäjäisrahan katsotaan olevan tuottoisaa.

157. Jos jompaa kumpaa osapuolta on myötäjäisten antamisen yhteydessä pakotettu, myönnetään vapautus, jopa yli kaksikymmentäviisi vuotta täyttäneelle, koska ei ole sopusoinnussa sen kanssa, mikä on sopivaa ja oikeudenmukaista, että yksi henkilö hyötyy toisen menetyksestä tai kärsii tappiota toisen voitosta.

158. Ulpianus, On Sabinus, kirja XXXI.

Oikeudenmukaisuus vaatii, että myötäjaisistä saadut voitot kuuluvat aviomiehelle, sillä koska hän kantaa avioliiton raskaudet, on vain oikeudenmukaista, että hän saa voitot.

159. Avioliiton aikana saadut voitot eivät kuulu myötäjäisiin, mutta jos ne on saatu ennen avioliittoa, niistä tulee osa myötäjäisiä, paitsi jos tulevan avioparin välillä on tehty jokin muu sopimus; sillä silloin voittoja ei palauteta, koska niitä pidetään lahjoituksena.

160. Kun käyttöoikeus annetaan myötäjäisenä, katsotaanpa, onko siitä saatavat voitot palautettava vai ei. Celsus sanoo Digestuksen kymmenennessä kirjassa, että on selvitettävä, mikä oli osapuolten aikomus; ja jos asiasta ei ole sovittu toisin, hän katsoo, että pelkästään käyttöoikeus muodostaa myötäjäiset ja että siitä saatavat voitot eivät sisälly niihin.

161. Kun omaisuutta annetaan myötäjäisenä, siitä tulee mielestäni osa aviomiehen omaisuutta, ja vaimosta saatu ajanlisäys olisi mielestäni myönnettävä hänen aviomiehelleen. Näin annettu omaisuus kuuluu aviomiehelle, jos se on lahjoitettu myötäjäisenä avioliiton olemassaolon aikana. Mutta entä jos se on annettu ennen avioliittoa? Jos nainen tosiaan antoi sen siinä ymmärryksessä, että se tulisi välittömästi hänen omaisuudekseen, niin se tulee niin. Jos nainen kuitenkin antoi sen sillä ehdolla, että siitä tulisi hänen omaansa, kun avioliitto solmitaan, voimme epäilemättä sanoa, että se kuuluu hänelle, kun avioliittoa vietetään. Näin ollen, jos avioliitto ei toteutuisi avioliiton hylkäämisen vuoksi ja nainen antoi omaisuuden sillä edellytyksellä, että se kuuluisi välittömästi aviomiehelle heti, kun ilmoitus avioliiton hylkäämisestä annetaan tiedoksi, hänellä on oikeus saada se takaisin. Mutta jos nainen antoi omaisuuden sillä ehdolla, että se tulisi hänen omaisuudekseen heti, kun avioliitto on solmittu, ja ilmoitus avioliitosta luopumisesta annetaan, nainen voi saada omaisuuden takaisin välittömästi. Jos hän nostaa kanteen sen perimiseksi takaisin ennen kuin irtisanomisilmoitus on annettu tiedoksi, voidaan vedota poikkeukseen, joka perustuu vilpilliseen mieleen tai in factum -perusteeseen, sillä kanteen nostaminen ei saisi koskea myötäjäiseksi tarkoitettua omaisuuden takaisinperimistä.

162. Callistratus, Kysymyksiä, kirja II.

Jos kuitenkin on ilmeistä, että tällaisiin toimiin ei ole ryhdytty, on katsottava, että omaisuus siirtyy välittömästi kihlatulle, ja ellei avioliittoa ole juhlallisesti solmittu, se on palautettava.

163. Ulpianus, On Sabinus, kirja XXXI.

Jos annan Seialle tietyn omaisuuden, jotta hän itse voisi antaa sen omasta puolestaan myötäjaislahjana, siitä tulee hänen omaisuutensa, vaikka sitä ei annettaisikaan myötäjaislahjana; mutta hän on velvollinen nostamaan kanteen sen takaisin saamiseksi. Jos annan jotain hänen puolestaan ennen avioliittoa, on eriasia, millä ehdolla annoin sen, oliko sen määrä kuulua hänen aviomiehelleen heti vai vasta avioliiton solmimisen jälkeen. Jos se annettiin niin, että se tulisi heti hänen omaisuudekseen, ja jos irtisanominen tapahtuu, minulla on oikeus saada se takaisin; mutta jos näin ei ole, voin vaatia sitä sillä perusteella, että omaisuus kuuluu edelleen minulle. Jos avioliittoa ei siis voida solmia jonkin laittoman esteen vuoksi, omaisuus pysyy toissijaisesti minun omaisuutenani.

164. Jos annan jollekin omaisuutta myötäjaisiksi avioliiton solmimisen jälkeen ja kuolen ennen avioliiton solmimista, onko omaisuus myötäjaisiksi, jos avioliitto solmitaan sen jälkeen? Olen epävarma siitä, siirtyykö omaisuus sille, jolle se on annettu, koska hän, joka sen antoi, menettää omistusoikeuden kuoleman jälkeen, koska lahjoitus oli avioliiton solmimispäivään asti vireillä; ja kun avioliiton ehtona oleva asia on täytetty, omaisuuden omistusoikeus on jo siirtynyt perilliselle, ja on katsottava, ettei sitä voida riistää häneltä ilman hänen suostumustaan. Oikeudenmukaisempi mielipide on se, joka puoltaa myötäjäisten saamista ja sitä, että perillisen on suostuttava vainajan tekoon; tai jos hän lykkää päätöstään tai on poissa tai haluton, omistusoikeus siirtyy lain nojalla aviomiehelle, jotta nainen ei jäisi ilman myötäjäisiä.

165. Meidän on ymmärrettävä, että myötäjäisten perusteella annettu omaisuus on sitä, mikä on annettu myötäjäisinä.

166. Jos taas omaisuus annetaan sellaisena, mitä kreikkalaiset kutsuvat paraphernaksi ja gallialaiset peculiumiksi, katsokaamme, siirtyykö oikeus siihen heti aviomiehelle. Luulen, että jos se on annettu hänen omaisuudekseen, se siirtyy heti aviomiehelle; ja jos avioliitto purkautuu, nainen ei voi vaatia sitä omakseen, vaan hänen on nostettava henkilökohtainen kanne sen takaisin saamiseksi eikä panna vireille myötäjaiskannetta, kuten jumalallinen Marcus, keisarimme, ja hänen isänsä totesivat eräessä reskriptissä. On selvää, että jos vaimon omaisuudesta annetaan miehelle luettelo, kuten Roomassa yleensä tehdään, sillä vaimolla on tapana laittaa luetteloon omaisuus, jota hän saa käyttää miehensä talossa ja jota hän ei anna myötäjäisenä, jotta mies voi allekirjoittaa luettelon ja katsoa saaneensa kyseisen omaisuuden ja jotta vaimo voi pitää hallussaan asiakirjan, joka sisältää kuvauksen siitä, mitä hän on tuonut miehensä taloon. Tarkastellaan, kuuluuko tämä aviomiehelle. En usko, että se kuuluu, en siitä syystä, että sitä ei ole toimitettu hänelle, sillä mitä väliä sillä on, onko se toimitettu hänelle vai ei, jos se on tuotu hänen taloonsa hänen suostumuksellaan, vaan siksi, että en usko, että aviomiehen ja vaimon välillä on sovittu, että kyseisen omaisuuden omistusoikeus siirtyy hänelle, vaan pikemminkin siksi, että on varmaa, että eron sattuessa tätä ei voida kieltää, ja koska usein aviomies ottaa vastuun tällaisista esineistä, ellei niitä jätetä hänen vaimonsa haltuun. Katsotaanpa, voiko nainen nostaa kanteen, jos tällaisia esineitä ei palauteta, poistetun omaisuuden perusteella, tai jos ne ovat tallessa, tai toimeksiannon perusteella. Jos esineiden säilyttäminen on uskottu aviomiehelle, nainen voi nostaa kanteen talletuksen tai valtuutuksen perusteella; muussa tapauksessa voidaan nostaa kanne poisvietyjä esineitä

vastaan, jos aviomies pitää ne hallussaan aikomuksenaan ottaa ne haltuunsa, tai kanne voidaan nostaa tuottamista vastaan, jos hän ei ole yrittänyt viedä esineitä pois.

167. Sama, On Sabinus, kirja XXXIV.

On yleensä aviomiehen edun mukaista, että omaisuutta, jonka hän saa myötäjäisenä, ei arvioida, jotta häntä ei pakotettaisi vastaamaan siitä; ja erityisesti, jos hän saa myötäjäisenä eläimiä tai naisen vaatteita. Jos nimittäin jälkimmäiset arvioidaan ja vaimo kuluttaa ne loppuun, aviomies on kuitenkin vastuussa siitä määrästä, johon ne on arvioitu. Siksi aina, kun omaisuutta annetaan myötäjäisiksi ilman, että sitä on arvioitu, jos sen arvo nousee, vaimo hyötyy siitä, mutta jos sen arvo laskee, hänen on kannettava tappio.

168. Jos maa, jota ei ole arvioitu, saa jonkinlaisen lisäyksen, siitä hyötyy nainen, ja jos sen arvo laskee, tappio on hänen.

169. Jos orjia annetaan myötäjäisinä ja he saavat lapsia, tämä hyöty ei kuulu aviomiehelle.

170. Avustuksena annettu karjan lisäys kuuluu kuitenkin aviomiehelle, koska se katsotaan voitoksi; koska kuitenkin ennen kaikkea on välttämätöntä, että omaisuutta ylläpidetään, ja koska jos jokin eläin kuolee, sama määrä eläimiä on korvattava niiden jälkeläisillä, aviomiehellä on oikeus vain voittona jäljelle jäävään osaan, koska myötäjäisistä saatu voitto kuuluu hänelle.

171. Jos myötäjäisenä annettava omaisuus arvioidaan ennen avioliittoa, tämä arviointi on ikään kuin ehdollinen, sillä se riippuu siitä, toteutuuko avioliitto. Kun avioliitto solmitaan, omaisuuden arviointi on siis täydellistä ja kyseessä on todellinen kauppa.

172. Näin ollen voidaan kysyä, joutuuko nainen kantamaan tappion, jos arvioituna olevat orjat kuolevat ennen hänen avioliittonsa solmimista. Tästä on sanottava, että koska kauppa on ehdollinen, jos kuolema tapahtuu ehdon täyttämisen ollessa kesken, se mitätöi kaupan; ja näin ollen on katsottava, että naisen on kannettava tappio siitä syystä, että kauppa ei ole vielä toteutunut, koska arvonmääritys korvaa kaupan.

173. Jos myötäjäisenä annetaan omaisuutta, vaikka se olisi arvioitu, mutta sovitaan, että joko arvioinnin määrä tai itse omaisuus palautetaan, ja lisätään tämä lauseke, nimittäin: "Kumpi vaimo haluaa", vaimo voi itse valita, haluaako hän vaatia omaisuutta vai sen arvoa. Jos kuitenkin lisätään tämä lauseke, nimittäin: "Kumpi tahansa hänen aviomiehensä haluaa", hänellä on valintaoikeus, tai jos valinnasta ei sanota mitään, aviomiehellä on oikeus valita, haluaako hän mieluummin luopua

omaisuudesta vai maksaa sen arvon; sillä kun on luvattu jompikumpi asia, osapuolella on oikeus valita, kumman hän antaa, mutta kun omaisuutta ei enää ole, aviomiehen on joka tapauksessa maksettava sen arvioitu arvo.

174. Paulus, On Sabinus, kirja VII.

On varmaa, että aviomies voi palauttaa omaisuuden, vaikka se olisikin huonontunut.

175. Ulpianus, On Sabinus, XXXIV kirja.

Jos omaisuus arvioidaan avioliiton solmimisen jälkeen ja tämä hyväksytään lahjoituksena, arviointi on mitätön, koska omaisuutta ei voi myydä lahjoituksen tekemistä varten, koska tällaisella kaupalla ei ole voimaa miehen ja vaimon välillä; siksi omaisuus jää edelleen osaksi myötäjäisiä. Jos vastaava lahjoitus tehdään ennen avioliittoa, parempi mielipide on, että se on viitattava ajankohtaan, jolloin avioliitto tapahtuu, eikä se näin ollen ole pätevä.

176. Jos nainen ilmoittaa, että häntä on petetty omaisuutensa arviossa, koska se on liian alhainen; kuten esimerkiksi jos häntä on petetty hänen luovuttamansa orjan arvon suhteen, on selvítettävä, onko häntä käytetty hyväksi orjan luovuttamisessa, jolloin orja olisi palautettava hänelle; vai onko häntä petetty liikaa arvonmäärityksessä, sillä jos häntä on vain petetty arvonmäärityksessä, aviomies saa valita, maksaako hän mieluummin orjan todellisen arvon vai luovuttaako hän orjan itse. Tätä sääntöä sovelletaan, jos orja on elossa, mutta jos hän on kuollut, Marcellus sanoo, että aviomiehen on maksettava hänen arvonsa, ei hänen todellinen arvonsa vaan se, joka on määritetty hänen arviossaan, koska naisen pitäisi onnitella itseään siitä, että orja on arvioitu. Jos nainen kuitenkin yksinkertaisesti antaa orjan, ei ole epäilystäkään siitä, että riski jää hänelle eikä aviomiehelle; ja Marcellus on samaa mieltä, jos alaikäinen on huijattu. On selvää, että jos vaimolla on ostaja, joka on valmis maksamaan oikeudenmukaisen hinnan, on sanottava, että on tehtävä asianmukainen arviointi; ja Marcellus toteaa, että tämä olisi tehtävä vain silloin, kun vaimo on alaikäinen. Scaevola kuitenkin katsoo aviomiehen osalta, että jos aviomies on vilpillisessä mielessä, on suoritettava oikeudenmukainen arviointi, ja mielestäni Scaevolän lausunto on täysin oikea.

177. Kun vaimo on sopinut miehensä kanssa, joka oli hänen velallisensa, että tämä saa myötäjäisenä sen, mitä hän oli hänelle velkaa, hän voi mielestäni nostaa myötäjäiskanteen; sillä vaikka mies ei vapautuisi lain nojalla vastuusta aiemmasta velasta, hänellä on kuitenkin oikeus poikkeukseen.

178. Modestinus, myötäjäisten eroista.

Kun nainen avioeron jälkeen palaa miehensä luo ennen kuin hän nostaa myötäjäiskanteen, voidaan ehdottomasti todeta, että myötäjäiskanne on esteenä poikkeusluvalla, joka perustuu vilpilliseen mieleen, niin kauan kuin avioliitto kestää.

179. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXXIV.

Jos nainen antaa myötäjaislahjana omaisuutta, joka on arvioitu, ja on sen jälkeen laiminlyönyt sen toimittamisen ja omaisuus lakkaa olemasta, en usko, että hänellä on oikeus kanteeseen.

180. Pomponius, On Sabinus, XIV kirja.

Jos hän ei ole syyllinen, hänellä on oikeus kauppahintaan, aivan kuin hän olisi toimittanut omaisuuden, koska kaikki, mitä tapahtuu, on ostajan vastuulla.

181. Ulpianus, On Sabinus, XXXIV kirja.

Aina kun arvioitu omaisuus annetaan myötäjaisena ja se sitten häädetään, aviomies voi nostaa ostokanteen vaimoaan vastaan, ja mitä hän tällä perusteella saa takaisin, hänen on luovutettava vaimolleen myötäjaiskanteessa, jos avioliitto purkautuu. Jos siis aviomies saa kaksinkertaisen summan, koko summa on luovutettava hänen vaimolleen. Tämä näkemys on oikeudenmukainen, koska koska kyseessä ei ole tavanomainen kauppa vaan myötäjaisien vuoksi tehty kauppa, aviomies ei saa hyötyä vaimonsa menetyksestä, sillä hänelle riittää, että hän saa korvauksen, eikä hän saa mitään voittoa.

182. Paulus, On Sabinus, kirja VII.

Aviomies on myötäjaisiin liittyvissä asioissa vastuussa sekä petoksesta että huolimattomuudesta, koska hän on saanut myötäjaiset omaksi hyödykseen; hänen on myös noudatettava samaa huolellisuutta, jota hän osoittaa omissa asioissaan.

183. Jos omaisuus, joka on arvioitu, on annettu myötäjaisena ja avioliittoa ei solmita, on harkittava, kumpi voidaan periä takaisin, itse omaisuus vai sen arviointi. Näyttää siltä, että osapuolten tarkoituksena on ollut, että arvio tehdään vain siinä tapauksessa, että avioliitto toteutuu, koska muuta vastiketta sopimukselle ei ollut. Näin ollen omaisuus olisi perittävä takaisin eikä sen arvoa.

184. Pomponius, On Sabinus, XIV kirja.

Jos olet saanut myötäjaisiksi tiettyjä orjia, joiden arvo on arvioitu, ja on tehty sopimus siitä, että avioeron sattuessa palautat muita orjia, joiden arvo on arvioitu samaksi, Labeo sanoo, että näiden orjien jälkeläiset ovat sinun, koska orjat olivat sinun vastuullasi.

185. Ulpianus, On Sabinus, kirja XXXIV.

Vaikka myötäjäiset annettaisiin toiselle henkilölle aviomiehen määräyksestä, tämä on silti velvollinen palauttamaan ne.

186. Paulus, On Sabinus, kirja VII.

Julianus sanoo, että seuraava määräys on pätevä, nimittäin: "Sinä annat minulle sen ja sen summan myötäjäisenä kuollessasi", koska on tapana tehdä sopimus siitä, että vaimo ei anna myötäjäisiä elinaikanaan. En katsonut, että tämä on samanlainen tapaus, sillä on eri asia lykätä erääntyvän perintää kuin sopia alusta alkaen, että se maksetaan ajankohtana, jolloin avioliitto ei olisi olemassa. Tämä mielipide vastaa Ariston, Neratiuksen ja Pomponiuksen mielipidettä.

187. Ulpianus, On Sabinus, kirja XXXV.

On vakiintunut käsitys, että myötäjäisten vuoksi tehty sopimus, joka sisältää ehdon "jos avioliitto solmitaan", voi olla peruste oikeudenkäynnille vain silloin, kun avioliitto on juhlallisesti solmittu; vaikka ehtoa ei olisikaan mainittu. Näin ollen, jos irtisanomisilmoitus annetaan tiedoksi, sopimuksen ehtoa ei katsota täytetyksi.

188. Paulus, On Sabinus, kirja VII.

Ja vaikka nainen menisi myöhemmin naimisiin saman miehen kanssa, ehto ei saa takaisin voimaansa.

189. Ulpianus, On Sabinus, kirja XXXV.

Mutta siitä syystä, että tätä lisäystä ei ole tarpeen sisällyttää myötäjäisehtoon, katsomme myös, että sitä ei ole tarpeen mainita myötäjäisiä luovutettaessa.

190. Pomponius, On Sabinus, kirja XV.

Jos isän valvonnassa oleva tytär, joka on menossa naimisiin, antaa tulevalle aviomiehelleen myötäjäiset omasta peculiumistaan, jota hänellä on hallinnassaan, ja sitten, peculiumin pysyessä samassa kunnossa, tapahtuu avioero, myötäjäiset voidaan laillisesti maksaa takaisin hänelle, aivan kuten velka minkä tahansa muun velallisen peculiumista.

191. Paulus, On Sabinus, VII kirja.

Eräs nainen, joka oli menossa naimisiin miehen kanssa, joka oli hänelle velkaa Stichuksen, orjan, kanssa, teki tämän kanssa seuraavan sopimuksen: "Ajattele, että Stichuksen sijasta, jonka olet minulle velkaa, sinulle annetaan myötäjäisiksi kymmenen

aureia." Sen vahvistetun säännön mukaisesti, jonka mukaan toisenlaista omaisuutta voidaan antaa toisenlaista omaisuutta vastaan ja osapuolet vapautuvat vastuusta; kymmenen aureia katsotaan annetuksi myötäjäisiksi, koska myötäjäisten vaihtaminen voidaan tehdä sopimuksella.

192. Modestinus, Säännöt, kirja I.

Katsomme, että myötäjäiset voidaan muuttaa avioehdon ollessa voimassa vain silloin, kun siitä on naiselle etua, jos raha vaihdetaan omaisuudeksi tai omaisuus vaihdetaan rahaksi. Tämä sääntö on yleisesti hyväksytty.

193. Ulpianus, On Sabinus, kirja XXXVI.

Kun näin tehdään, maasta tai henkilökohtaisesta omaisuudesta tulee dotal.

194. Paulus, On Sabinus, kirja VII.

Isä ei voi huonontaa tyttärensä asemaa avioliiton solmimisen jälkeen, koska myötäjäisiä ei voida palauttaa hänelle ilman hänen suostumustaan.

195. Ulpianus, On Sabinus, XXXVI kirja.

Kun isä lupaa tyttärelleen myötäjäiset ja testamenttaa ne, jos hän jättää ne tyttären aviomiehelle, pitäisikö harkita, onko testamentti pätevä vai ei? En usko, että se on pätevä, sillä kun velallinen testamenttaa velkojalleen sen, mitä tämä on velkaa, perintö on mitätön. Jos hän kuitenkin testamenttaa sen tyttärelleen, perintö on pätevä, sillä myötäjäiset kuuluivat aviomiehelle lupauksen perusteella, ja perintö kuuluu tyttärelle. Jos tytär osoittaa, että perittävän tarkoituksena oli kaksinkertaistaa testamentti, hänellä on oikeus sekä myötäjäisiin, jotka hänen miehellään on oikeus periä, että testamentin perusteella perittävään perintöön. Mutta jos testamentin antaja on tarkoittanut, että hän saisi jommankumman näistä, ja jos nainen vaatii perintöä ja häneen kohdistuu poikkeus pahaan uskoon perustuvalla perusteella, perillinen ei ole velvollinen maksamaan hänelle perintöä, ellei hän ole korvannut sitä, tämän vuoksi aviomies ei voi nostaa kanteita annetun lupauksen perusteella. Jos aviomies kuitenkin nostaa kanteen, hänen ei tarvitse korvata perilliselle korvausta, mutta jos nainen nostaa kanteen aviomiehen jälkeen, hän voi olla esteellinen poikkeuksen nojalla, koska myötäjäiset on jo maksettu.

196. Paulus, On Sabinus, kirja VII.

On katsottava, että aikaisemman avioliiton yhteydessä annettu myötäjäiset eivät muutu myötäjäisiksi, kun myöhempi avioliitto solmitaan, elleivät osapuolet ole näin halunneet; silti oletamme aina, että tämä oli heidän tarkoituksensa, ellei muuta sopimusta ole todistettavasti tehty.

197. Papinianus, Opinions, kirja IV.

Jos ei tapahdu avioeroa vaan ainoastaan riita, saman avioliiton myötäjäiset säilyvät.

198. Pomponius, On Sabinus, kirja XVI.

Jos aviomies myy vaimonsa suostumuksella kiviä, jotka on saatu avio-oikeuden kohteena olevalla maalla sijaitsevista louhoksista, tai puita, joita ei luokitella voitoiksi, tai tilalla sijaitsevia rakennuksia, myynnistä saadut rahat katsotaan osaksi myötäjäisiä.

199. Ulpianus, On Sabinus, kirja VI.

Jos muukalainen, joka lupasi myötäjäiset, tulee maksukyvyttömäksi, aviomiestä voidaan syyttää siitä, ettei hän ole nostanut kannetta häntä vastaan, varsinkin jos hän lupasi myötäjäiset pakosta eikä vapaaehtoisesti. Jos hän nimittäin lahjoitti omaisuuden, aviomiestä on syytä syyttää siitä, että hän ei ole vaatinut lahjoittajaa maksamaan, jota vastaan hän olisi voinut saada tuomion varojensa rajoissa, jos hän olisi nostanut kanteen; sillä jumalallinen Pius totesi eräässä rescriptumissa, että jos henkilöitä haastetaan oikeuteen heidän vapaamielisyytensä vuoksi, heitä vastaan on annettava tuomio koko siitä summasta, jonka he kykenevät maksamaan. Mutta jos isä tai tytär itse on antanut lupauksen, Julianus sanoo Digestin kuudennessatoista kirjassa, että vaikka isä olisi antanut lupauksen, riski on jätettävä aviomiehen kannettavaksi, mikä mielipide ei saisi pitää paikkaansa. Siksi naisen on kannettava riski, sillä yksikään tuomari ei kuuntele kärsivällisesti naista, joka väittää, että hänen miehensä ei vaatinut hänen isäänsä, joka oli luvannut hänelle myötäjäiset omaisuudestaan, maksamaan niitä, eikä varsinkaan silloin, kun mies ei ole nostanut kannetta häntä vastaan. Siksi Sabinus katsoo aivan oikein, että jos isä tai nainen itse lupasi myötäjäiset, riskiä ei pidä ottaa aviomiehen kannettavaksi; mutta jos velallinen antaa lupauksen, riski on otettava aviomiehen kannettavaksi; ja jos joku muu tekee sen lahjoituksen muodossa, vastuu on sillä, joka on hyötynyt siitä. Ymmärrämme kuitenkin, että etu tulee sille naiselle, jolle omaisuuden hyöty kuuluu.

200. Sama, On Sabinus, kirja XXXIII.

Eräs äiti antoi kultaisen käyttöesineen tyttärensä käyttöön; isä antoi sitten kyseisen käyttöesineen myötäjäisenä tytön aviomiehelle, ja tämän äiti kuoli sen jälkeen. Jos isä antoi esineen myötäjäisenä vaimonsa tietämättä tai suostumuksetta, se

kuuluu äidin perilliselle, ja tämä voi nostaa kanteen sen takaisin saamiseksi; ja koska omaisuus on hädetty, katsotaan, että paljon pienempi osa myötäjaisistä on annettu aviomieheltä, joka on oikeutettu nostamaan kanteen appiukkoaan vastaan.

201. Sama, On Sabinus, kirja XXXV.

Jos aviomies veloitteen uusimiseksi tekee määräyksen, joka koskee isän tai jonkun muun lupaamaa myötäjäistä, myötäjäiset alkavat olla hänen vastuullaan, aivan kuten ne ennen olivat naisen vastuulla.

202. Sama, On Sabinus, kirja XLVIII.

Naisen velallinen sitoutui hänen määräyksellään maksamaan rahat hänen miehelleen, ja tämä sitten vapautti hänet vaimonsa määräyksestä. Tappion kärsi nainen. Millä tavoin tämä on ymmärrettävä? Pitäisikö sen perustua myötäjäisiin vai johonkin muuhun syyhyn? Päätös näyttää tulleen suhteessa velalliseen, joka antoi lupauksen myötäjäisten maksamisesta. On selvítettävä, tapahtuiko tämä ennen vai jälkeen avioliiton; sillä on katsottu olevan tärkeää, annettiinko vapautus vasta avioliiton solmimisen jälkeen, sillä jos myötäjäiset olivat jo muodostuneet, aviomies menettää ne vapauttamalla velallisen. Jos tämä kuitenkin tehtiin ennen avioliiton solmimista, myötäjäisiä ei katsota syntyneen.

203. Paulus, On Sabinus, kirja XII.

Nainen ei menetä kanneoikeuttaan, ellei avioliittoa ole solmittu, sillä jos avioliittoa ei solmittu, velallinen on edelleen vastuussa hänelle.

204. Ulpianus, On Sabinus, XXVIII kirja.

On toki harkittava, onko nainen vastuussa aviomiehelleen, jos hän määräsi tämän vapauttamaan velallisensa. Ja luulen, että hän on vastuussa toimeksiantokanteesta, ja että tämä oikeus muuttuu myötäjäisoikeudeksi, koska nainen on vastuussa mainitusta kanteesta ja koska hänen katsotaan menettäneen sen seurauksena omaisuutensa. Jos hän kuitenkin haluaa nostaa myötäjäiskanteen, hänen pitäisi kuitata omaan saatavaansa se, mitä hän on määrännyt miehensä tekemään.

205. Sama, Ediktistä, kirja XXXII.

Jos naispuolinen orja antaa omaisuutta myötäjäisiksi miespuoliselle orjalle ja sen jälkeen avioliiton aikana molemmat saavat vapautensa ilman, että heiltä riistetään peculium, ja he jatkavat aviosuhteessa, asia järjestetään siten, että jos jotain jää jäljelle siitä, mitä annettiin myötäjäisiksi heidän ollessaan orjuudessa, sen katsotaan muuttuneen hiljaisesti dotal-omaisuudeksi, niin että sen arvioitu arvo kuuluu naiselle.

206. Kun nainen menee naimisiin eunukin kanssa, on mielestäni erotettava toisistaan tapaukset, joissa eunukki on täysin kastroidu, ja tapaukset, joissa häntä ei ole kastroidu, sillä jos hänet on täysin kastroidu, voidaan sanoa, että myötäjäisiä ei ole olemassa; mutta jos näin ei ole tehty siitä syystä, että avioliitto voi olla olemassa, myötäjäiset ovat päteviä, ja niiden takaisinperimistä koskeva kanne on aiheellinen.

207. Sama, Ediktistä, kirja XXXIV.

Jumalallinen Severus totesi eräässä Pontius Lucrianukselle osoittamassaan resikirjoituksessa seuraavaa: "Jos nainen, joka on antanut myötäjäiset, palaa avioeron jälkeen miehensä luokse ilman avioehtosopimuksen mitätöintiä, tuomarin, jonka eteen asia on tuotu, ei pidä epäröidä tehdä päätöstä naisen eduksi, sillä nainen ei varmasti aikonut palata avioehtoon ilman myötäjäisiä, ja hänen on täytettävä oikeudellinen velvollisuutensa juuri niin kuin myötäjäiset oli uusittu."

208. Paulus, Ediktistä, kirja XXXV.

Kun myötäjäiset on luvattu, kaikki osapuolet ovat vastuussa, riippumatta siitä, mihin sukupuoleen tai tilaan he kuuluvat.

209. Jos avioliittoa ei solmita, kanteen nostaminen ei voi perustua sopimukseen, sillä on otettava huomioon pikemminkin osapuolten teot kuin niiden sanat.

210. Avioehto syntyy myös velkojan vapauttamisesta, kun velallisena oleva aviomies vapautetaan avioehdosta avioehdon syntymistä varten.

211. Kun naisen velallinen lupaa ehdollisesti myötäjäiset ja myöhemmin, ennen kuin aviomies voi vaatia myötäjäisiä, velallinen lakkaa olemasta maksukykyinen, on vakiintuneesti katsottu, että tappio jää vaimon kannettavaksi, sillä aviomiehen ei katsota hyväksyneen vaatimusta ajankohtana, jolloin hän ei voinut sitä periä. Jos velallinen oli kuitenkin maksukyvytön silloin, kun hän antoi ehdollisen lupauksen, aviomiehen on kannettava tappio, koska hänen katsotaan tietoisesti hyväksyneen saatavan sellaisena kuin se oli silloin, kun velvoite syntyi.

212. Kun velallinen lupaa naiselle myötäjäiset ja tekee tämän jälkeen naisesta perijänsä; Labeo katsoo, että olosuhteet ovat samat kuin jos nainen itse olisi luvannut myötäjäiset. Myös Julianus hyväksyy tämän mielipiteen; hän sanoo nimittäin, että ei olisi oikeudenmukaista, että tuomio annettaisiin häntä vastaan sellaisesta rahasta, jonka nainen itse on velkaa, ja että riittää, että nainen vapautetaan vastuusta.

213. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja XI.

Jos myötäjäislahjaksi annetaan punnittavaa, laskettavaa tai mitattavaa omaisuutta, tämä tapahtuu aviomiehen riskillä, koska se annetaan, jotta hän voisi myydä sen mielensä mukaan; ja kun avioliitto purkautuu, hänen on palautettava samanlaiset ja -laatuiset esineet, tai hänen perillisensä on tehtävä niin.

214. Ulpianus, Disputations, kirja III.

Vaikka myötäjäiset voidaankin muodostaa vapauttamalla aviomies velkavastuusta; jos tämä kuitenkin tapahtui ennen avioliittoa eikä avioliittoa solmittu, Scaevola sanoo, että koska vapauttaminen on tehty avioliittoa vastaan, jota ei solmittu, vapautus on mitätön, ja velvoite säilyy näin ollen muuttumattomana. Tämä mielipide on oikea.

215. Kun vieras henkilö vapauttaa velallisen myötäjäisten muodostamista varten ja avioliittoa ei tapahdu, vapautuksella ei ole vaikutusta, paitsi jos se on tehty siksi, että velkoja on halunnut lahjoittaa koko summan naiselle; sillä silloin on katsottava, että velkoja on saanut sen fiktiivisen toimituksen kautta ja sitten siirtänyt sen miehelleen. Nainen ei kuitenkaan voi saada oikeutta henkilökohtaiseen kanteeseen sen takaisinperimiseksi vapaan henkilön välityksellä.

216. On selvää, että jos avioliitto solmitaan ja sen jälkeen puretaan, naisella on oikeus vaatia myötäjäisiä, ellei vieras henkilö ole vapauttanut aviomiestä vastuusta; ja hänellä itsellään on oikeus takaisinsaantikanteeseen, jos avioliitto jostain syystä puretaan, sillä silloin naisella ei ole oikeutta tällaiseen kanteeseen. Tämän mukaisesti, jos myötäjäiset muodostetaan vapauttamalla aviomies vastuusta ja avioliitto solmitaan, myötäjäisten takaisinperintää koskevan kanteen seurauksena on, että jos velvoite, josta aviomies on vapautettu, on ehdoton, sitä ei palauteta entiseen tilaansa, vaan myötäjäiset on maksettava tavanomaisen käytännön mukaisesti. Mutta jos velvoite oli määräaikainen, se on palautettava entiseen tilaansa, jos aika, johon se on rajattu, ei ole kulunut ennen avioliiton purkamista, ja jos velka oli turvattu, vakuus on uusittava. Samoin jos myötäjäisvelvoitteeksi muutettu velvoite on ehdollinen ja avioero tapahtuu sen ollessa vireillä, parempi mielipide on, että velvoite olisi palautettava samalla ehdolla. Jos ehto on kuitenkin täytetty avioliiton voimassaolon aikana, aika, jonka aikana rahaa voidaan vaatia, olisi laskettava avioeron päivästä.

217. Julianus, Digest, kirja XVI.

Jos isä lupaa tyttärelleen myötäjäiset ja vapauttaa tämän ennen avioliiton solmimista, hän ei vapaudu lupauksestaan; sillä vaikka isä kuolisi ennen avioliiton solmimista, hänen perillisensä ovat edelleen vastuussa lupauksensa perusteella.

218. Jos naisella on velallisena isän valvonnassa oleva poika, ja hän lupaa tämän isälle myötäjäiset seuraavasti: "Se, mitä sinä olet minulle velkaa tai mitä poikasi on minulle velkaa, on sinun myötäjäisekseni", nainen ei ole velvollinen; mutta seurauksena on, että kaikki, mitä hän voi periä isältä De Peculio -kanteessa, sisällytetään hänen myötäjäisiinsä. Marcellus

sanoo, että jos hän tämän jälkeen haluaa nostaa kanteen joko poikaa tai isää vastaan, hänellä on esteenä poikkeus, joka perustuu tehtyyn sopimukseen; mutta jos hän nostaa kanteen myötäjaisistä, hän voi periä takaisin sen, mitä peculiumissa todettiin olevan, kun myötäjäiset luvattiin, ja jos ne luvattiin avioliiton solmimisen jälkeen, peculium on arvioitava avioliiton solmimisen aikaan.

219. Tryphoninus, Disputations, kirja VIII.

Jos nainen, joka on menossa naimisiin isän valvonnassa olevan pojan kanssa, joka on hänen velallisensa, lupaa myötäjäislahjaksi vain sen kanneoikeuden, joka hänellä on hänen peculiumiinsa, on otettava huomioon se määrä, joka on hänelle tämän vuoksi maksettavana avioliiton solmimishetkellä.

220. Jos hän kuitenkin, koska hän on menossa naimisiin toisen henkilön kanssa, määrää mainitun pojan, joka on hänen velallisensa, lupaamaan hänelle myötäjäiset peculiumistaan; on otettava huomioon ajankohta, jolloin myötäjäiset luvataan, jotta peculiumin määrä voidaan arvioida.

221. Julianus, Digest, kirja XVI.

Aivan kuten siinä tapauksessa, että orja hankkii isännälleen omaisuutta ilman tämän suostumusta, kun hän on tehnyt sopimuksen, niin myös velvoite hankitaan isännälle, jos hän sallii myötäjäisten lupaamisen isäntänsä nimissä. Jälkimmäinen ei kuitenkaan ole vastuussa mistään riskistä tai huolimattomuudesta, jos naisen velallinen lupaa myötäjäiset. Toiveiden täyttäminen tapahtuu myös luovuttamalla myötäjäiset orjalle tai isän valvonnassa olevalle pojalle, mutta isäntä tai isä ei ole vastuussa riskistä eikä huolimattomuudesta. Siksi sanon, että myötäjäiset ovat naisen riskillä, kunnes joko isäntä tai isä ei vahvistaa lupauksen tai lahjoituksen; ja siksi avioliiton voimassaoloaikana luovutettu omaisuus voidaan periä takaisin henkilökohtaisella kanteella. Lisäksi se voidaan periä takaisin määrittelemättömän summan suuruisella kanteella, jotta osapuoli voi vapautua lupauksestaan.

222. Jos nainen, joka on menossa naimisiin velallisensa kanssa, lupaa tälle myötäjäiset seuraavin sanoin: "Saat myötäjäisekseni sen, mitä olet minulle velkaa, tai sempronialaisen omaisuuden", kumman näistä nainen valitsee, se on hänen myötäjäisensä, ja jos hän haluaa, että velka jää myötäjäisenä miehelleen, hän voi suojata itsensä poikkeusluvalla miestä vastaan, jos tämä nostaa kanteen omaisuudesta. Ja jos hän antaa perinnön, hän voi periä mieheltään hänelle kuuluvat rahat.

223. Jos isä, luullessaan virheellisesti olevansa velkaa tyttärelleen, lupaa tälle myötäjäiset, hän on vastuussa.

224. Sama, Digest, kirja XVIII.

Jos ennen avioliittoa myötäjäisenä lahjoitettavalla orjalla on omaisuutta, joka on annettu tai testamentattu hänelle aiemmin, myötäjäiset korotetaan samalla tavalla kuin ennen avioliittoa luovutetun maa-alueen sadon osalta.

225. Sama, On Urseius Ferox, kirja II.

Sopimus tehtiin seuraavin ehdoin: "Lupaatte maksaa kymmenen aurea myötäjäisenä seuraavan vuoden aikana." Heräsi kysymys siitä, mistä päivämäärästä alkaen vuosi olisi laskettava, siitä päivästä, jolloin sopimus tehtiin, vai siitä päivästä, jolloin myötäjäiset tulivat voimaan, eli avioliiton solmimispäivästä. Vastaus oli, että vuosi olisi laskettava avioliiton solmimispäivästä, sillä jos olisimme katsoneet toisin, eikä avioliittoa olisi solmittu vuoden kuluessa, myötäjäiset voitaisiin katsoa erääntyneiksi velvoitteen perusteella.

226. Appiukko teki vävyllään testamentin seuraavasti: "Perilliseni antakoon sata aurea Lucius Titiukselle tyttärensä puolesta." Vävyyn tulisi vaatia tätä rahaa, ja kun se on peritty, se pitäisi saada perintönä; mutta Proculus on sitä mieltä, että jos avioero tapahtuu, se on palautettava naiselle myötäjäiskanteen avulla; ja siitä huolimatta siitä tulee osa myötäjäistä. Julianus toteaa eräässä huomautuksessa, että tällaista kanteen nostamista ei saisi kieltää edes tyttäreltä, jos hän haluaa nostaa sen.

227. Sama, On Minicius, kirja V.

Eräs mies teki erään osapuolen kanssa sopimuksen rahasummasta, jonka tämä halusi antaa vaimolleen myötäjäisiksi, ja vapautti hänet sen jälkeen vastuusta. Heräsi kysymys, kuuluivatko nämä rahat myötäjäisiin vai eivät. Vastaus oli, että jos aviomies ei olisi vapauttanut lupauksen antajaa ja tämä olisi tullut maksukyvyttömäksi, meidän olisi tiedusteltava, eikö rahat olisi peritty aviomiehen huolimattomuuden vuoksi, mutta koska aviomies vapautti velallisen, hänen on kaikin tavoin otettava koko vastuu; sillä tapaus on sama kuin jos hän olisi vastaanottanut rahat ja sitten esittänyt ne lupauksen antajalle.

228. Africanus, Kysymyksiä, kirja VIII.

Eräs nainen antoi myötäjäislahjaksi maa-alueen, ja kun avioero oli tapahtunut, hän palasi miehensä luo ja sopi tämän kanssa, että tämä saisi myötäjäislahjaksi kymmenen aurea ja antaisi maata takaisin. Kymmenen aureita maksettiin, mutta nainen kuoli avioliiton aikana ennen kuin maa palautettiin. Kyse on vilpittömästä mielentilasta, ja sopimuksen mukaisesti maa voidaan saada takaisin, koska se oli aviomiehen hallussa ilman vastiketta.

229. Tämä kohta vaikuttaa täysin selvältä, jos viitataan panttauskanteeseen. Jos nimittäin luovutan teille Cornelianin kiinteistön pantiksi ja luovutan teille sen jälkeen Titianin kiinteistön sillä sopimuksella, että palautatte minulle Cornelianin kiinteistön, ei mielestäni ole mitään epäilystä siitä, että voin välittömästi ja asianmukaisesti nostaa teitä vastaan panttauskanteen Cornelianin kiinteistön takaisinsaamiseksi.

230. Ulpianus, Opinions, kirja II.

Jos omaisuus, jonka isä on antanut vapautetulle tyttärelleen, annetaan myöhemmin tyttärelle myötäjaisena tämän suostumuksella, katsotaan, että myötäjaiset on antanut tytär eikä isä.

231. Marcianus, säännöt, kirja III.

Aina kun aviomies palauttaa vaimolleen omaisuutta myötäjäisten takaisinperintää koskevassa kanteessa, hänen on luovutettava kaikki tällä tavoin saamansa, ei ainoastaan silloin, kun myötäjäisiksi annettu maa-alue on arvioitu, vaan myös silloin, kun sitä ei ole arvioitu, koska maa-alue kuului myötäjäisiin; samoin myös silloin, kun vaimo on luvannut maksaa kaksinkertaisen vahingonkorvauksen häätötapauksessa, vaikka hän ei olisi ollut siihen velvollinen.

232. Neratius, Pergamentit, kirja III.

Eräs mies halusi tehdä vaimolleen lahjan, ja eräs velallinen, joka ei ollut maksukykyinen, lupasi hänelle myötäjaiset. Aviomies on vastuussa vain siinä määrin kuin velallinen oli maksukykyinen, ja jos velallinen hankkii jotakin, jonka avulla hän voisi täyttää veloitteensa, vastuu kasvaa suhteessa hankittuun määrään. Ja se säilyy, vaikka hänestä tulisi myöhemmin varattomampi, koska kun myötäjaiset luvattiin, lahjoitus koostui vain siitä, mitä ei voitu periä velalliselta, ja kun velallisesta tuli maksukykyinen, velvoite säilyi edelleen lahjoituksen vuoksi; sillä asia on samassa tilassa kuin se olisi, jos velallinen olisi ollut varakas silloin, kun myötäjaiset luvattiin.

233. Gaius, Urbaanipreatorin ediktiosta; otsikko "Tilojen ostajat". Omaisuutta, joka on ostettu myötäjäisiin kuuluvalla rahalla, pidetään dotalina.

234. Paulus, On Plautius, kirja I.

Jos vastuu syntyy myötäjäisten perusteella, tämän vuoksi annettu vakuus on vastuussa.

235. Sama, On Plautius, VI kirja.

Eräs mies, joka oli velkaa eräälle naiselle orja Stichuksen, sai naiselta valtuudet muodostaa hänen myötäjäisensä, ja ennen kuin velallinen suoritti maksun, Stichus kuoli. Koska velallinen ei ollut syyllinen maksun suorittamiseen eikä aviomies ollut laiminlyönyt toimia, naisen on vastattava Stichuksen kuolemasta aiheutuneesta tappiosta; vaikka hänen miehensä olisikin laiminlyönyt vaatimuksen esittämisen ja jos Stichus olisi kuollut ollessaan hänen miehensä hallussa, hän ei olisi ollut vastuussa myötäjäiskanteesta.

236. Avioliiton rasitteita kantavan henkilön olisi pidettävä myötäjäiset hallinnassaan.

237. Isän kuoltua avioliittoon liittyvät rasitteet siirtyvät välittömästi pojalle, samoin kuin lapset ja leski tulevat hänen valtansa alaisiksi.

238. Kun sanotaan, että myötäjäiset vähenevät lain nojalla välttämättömien kulujen vuoksi, tämä pätee vain silloin, kun myötäjäisinä annettu maa-alue lakkaa osittain olemasta myötäjäinen, mutta jos kuluja ei korvata, osa maasta tai koko maa-alue voidaan pitää. Jos kuitenkin eri aikoina syntyy kuluja, jotka vastaavat maan arvoa, Scaevola sanoo, että maa lakkaa olemasta dotaali, ellei nainen vapaaehtoisesti luovuta miehelleen kulujen määrää vuoden kuluessa. Jos myötäjäisiin sisältyy sekä rahaa että maata ja maasta on aiheutunut välttämättömiä kuluja, Nerva sanoo, että kulut on vähennettävä rahasta, joka on osa myötäjäisiä. Mutta entä jos nainen maksaa kulut miehelleen, korotetaanko myötäjäisiä vai katsotaanko ne annetuiksi ehjinä? Jos myötäjäiset koostuvat maasta, epäoikeudenmukaisuus näyttäisi Scaevolankin näkemyksen mukaan olevan suurempi, sillä jos se lakkaa olemasta myötäjäinen, aviomies voi luovuttaa sen. Miten taas tällä tavoin maksetusta rahasta voi tulla dotal, vai eikö rahan katsota jo olevan osa myötäjäisiä? Parempi mielipide on, että maa palautuu entiseen tilaansa myötäjäisenä ja että sen luovuttaminen sillä välin on kielletty.

239. Javolenus, On Plautius, kirja I.

Kun nainen on menossa naimisiin isän valvonnassa olevan pojan kanssa ja lupaa appiukkolleen myötäjäiset seuraavin ehdoin: "Se, mitä poikasi on minulle velkaa, on sinun myötäjäisekseni", mielestäni on merkitystä sillä, tarkoitetaanko lupauksessa pojan velvollisuutta vai kanneoikeutta, joka naisella on isää vastaan hänen hyväkseen käytetystä omaisuudesta; sillä jos tarkoitetaan sitä, mitä pojan on maksettava, kaikki rahat, joista hän on vastuussa, sisältyvät lupaukseen myötäjäisrahasta. Jos taas tarkoitetaan sitä, mitä isän on maksettava peculiumista omaisuudesta, joka on käytetty hänen hyväkseen, on arvioitava, kuinka paljon se oli lupauksen antamishetkellä, ja tämän summan katsotaan muodostavan myötäjäiset, joista voidaan antaa tuomio isää vastaan pojan nimissä edellä mainittuna ajankohtana. Jos ei kuitenkaan ole täysin selvää, mitä velvoitetta nainen on tarkoittanut, oletetaan, että hän viittasi pojan velkaan, ellei täysin ilmeistä ole, että asia on päinvastoin.

240. Celsus, Digest, kirja XIX.

Jos kihlausta ei ole vielä tehty ja sinä lupaat Seian puolesta myötäjäiset Titiukselle silloin, kun tämä kieltäytyy menemästä hänen kanssaan naimisiin, ja hän siitä huolimatta menisi myöhemmin naimisiin hänen kanssaan, sinä olet myötäjäiset velkaa, jollei sillä välin ole tapahtunut toista avioliittoa.

241. Jos nainen teki Titiuksen kanssa sopimuksen orjatar Pamphilasta ja sen jälkeen, kun hän aikoi mennä naimisiin hänen kanssaan, sallii hänen ottaa myötäjäisiksi sen, mitä hän oli hänelle velkaa; vaikka Pamphila ei kuulunut hänelle, kuuluiko Pamphila kuitenkin myötäjäisiin ja olisiko hän naisen kuoleman sattuessa naisen vastuulla? Tai jos hän saisi lapsen, pitäisikö se palauttaa naiselle? Jos ensimmäinen ehto pysyisi voimassa, orjan jälkeläisistä ei pitäisi luopua, ellei sillä olisi merkitystä, oliko aviomiehellä myötäjaisveloitteen muodostamishetkellä hallussaan omaisuus, jonka hän oli velkaa (sillä voitaisiin katsoa, että itse omaisuus tuli hänen haltuunsa), vai eikö hänellä ollut sitä hallussaan; sillä jos jälkimmäinen oli totta, paremman käsityksen mukaan olisi pikemminkin katsottava, että vapautus velvoitteesta oli tullut hänen haltuunsa kuin itse omaisuus, ja että orjan jälkeläiset eivät näin ollen kuulu naiselle.

242. Marcellus, Digest, kirja VII.

Jos nainen lupaa myötäjäiset seuraavasti: "Kymmenen aurea kuuluu myötäjäisekseni sinulle tai Titiukselle", voidaan tässä tapauksessa sanoa, että hän voi antaa summan Titiukselle, mutta hänen miehensä on aina vastuussa myötäjäisistä, aivan kuin hän olisi määrännyt ne annettavaksi Titiukselle. Tässä ei ole mitään ihmeellistä, sillä nainen, joka aikoo luvata miehelle myötäjäiset, voi korvata tämän antamalla lupauksen toiselle, vaikka tavallisesti katsotaan, että nainen ei ole vastuussa myötäjäisistään kenellekään muulle kuin miehelleen, koska näissä tapauksissa mies hankkii myötäjäiset; sillä emme usko, että nainen olisi antanut tällaisen lupauksen harkitessaan avioliittoa Titiuksen kanssa.

243. Kun perillinen on nimitetty koko omaisuuden haltijaksi ja häntä pyydetään luovuttamaan kolme neljäsosaa siitä naiselle, ja hän lupaa hänen johdollaan miehelleen myötäjäisenä sen, mitä tämä on hänelle velkaa, pelkäänpä, että hän ei ole vastuussa. Hän on kuitenkin velvollinen luovuttaessaan perintöä luovuttamaan naiselle kaikki kanneoikeudet, sekä ne, jotka ovat hänen edukseen, että ne, joihin hän on velvollinen; mutta hän ei voi luovuttaa näitä oikeuksia kenellekään muulle kuin sille, jolle hän on ne luottamuksen perusteella velkaa. Toinen voisi sanoa, että aviomies voisi nostaa häntä vastaan kanteen epävarmasta summasta pakottaakseen hänet maksamaan arvioidun summan, joka on maksettava trustin perusteella. En voi yhtyä tähän, sillä on oikeudenmukaista, että naisen velallinen on vastuussa vain siitä määrästä, jonka aviomies voi saada siitä, mitä hänelle kuuluu. Silti, jotta nainen ei jäisi ilman myötäjäisiä, on sanottava, että hänelle on palautettava osa hänelle Trebellin senaatin asetuksen nojalla jääneestä omaisuudesta, jotta hän itse voi antaa miehelleen tämän myötäjäisekseen, koska trusti ja kaikki siihen liittyvät velat kuuluvat hänelle, ja tapauksen äärimmäisen hienovaraisuuden ja välttämättömyyden vuoksi sijaantulo ei ole voimaton eikä vaikutaa.

244. Annoitte kymmenen aureia myötäjäisiksi naiselle, jota pidettiin vapaana, ja tässä tapauksessa teillä on oikeus nostaa kante antamanne rahamäärän takaisinperimiseksi; aivan kuin olisitte tehnyt tämän vapaan naisen puolesta, eikä avioliittoa solmittu. Jos nainen menee naimisiin sen jälkeen, kun hänet on vapautettu, antamasi lahja on myötäjäiset vain, jos annoit ne tarkoituksenasiksi, että niistä tulisi myötäjäisiä, kun avioliittoseremonia suoritetaan. Jos siis annoitte omaisuuden lahjaksi

naiselle, hänen isännällään on oikeus saada se takaisin; aivan kuten silloin, kun joku aikoo antaa jotain naiselle ja tämä käsklee antaa sen miehelleen.

245. Celsus, Digest, kirja XI.

Kysyn, minkä summan kuraattorin tulisi suostua siihen, että hänen holhoojansa antaa myötäjäisiksi aikuiselle naiselle. Vastaus oli, että tämä riippuu hänen varallisuutensa määrästä sekä naisen ja hänen aviomiehensä asemasta, kuten järki antaa ymmärtää.

246. Terentius Clemens, Lex Julia et Papia, kirja III.

Kuraattori voidaan nimittää omaisuuden yleistä hoitoa varten tai myötäjäisten antamista varten, ja jos luvataan suurempi myötäjäinen kuin naisen omaisuus oikeuttaa, lupaus on lain nojalla mitätön, koska vilpillisesti annettua lupaa ei pidetä lain mukaan vahvistettuna. Silti on kysyttävä, mitätöidääkö koko sitoumus vai vain se, mitä luvattiin yli sen, mitä olisi pitänyt. On oikeudenmukaisempaa katsoa, että vain se mitätöidään, mikä on tarpeetonta.

247. Mainitun kuraattorin on luovutettava myötäjäislahjana lahjoitettu omaisuus, mutta hän ei voi myydä sitä kenellekään ja antaa sen hintaa myötäjäislahjana. Voidaan kuitenkin epäillä, onko tämä oikein, sillä entä jos holhottu ei voi mennä kunniallisesti naimisiin, ellei hän anna rahaa myötäjäisiksi, ja tämä on hänelle edullisempaa? Kuitenkin omaisuus, joka annetaan myötäjäisenä, voidaan hyvin usein luovuttaa, jolloin rahasta tulee myötäjäinen. Tämän kysymyksen selvittämiseksi, jos aviomies mieluummin ottaa omaisuuden vastaan myötäjäisenä, ei ole tarpeen tutkia asiaa enempää; mutta jos hän ei ole halukas solmimaan avioliittoa, ellei rahaa anneta myötäjäisenä, tulee kuraattorin velvollisuudeksi saapua hänet nimittäneen tuomarin eteen, jotta tämä voi asianmukaisen syyn näytettyä toteen sallia, että myötäjäinen muodostetaan omaisuuden myyntitulosta, vaikka mies on poissa.

248. Modestinus, Opinions, kirja V.

Alle kaksikymmentäviisi vuotta täyttänyt alaikäinen Titia vaihtoi neljännen osan äitinsä omaisuudesta, joka oli hänen ja hänen veljiensä yhteisessä hallussa, ja sai osuutensa sijasta maa-alueen, aivan kuin myynti olisi tapahtunut. Tämän maa-alueen ja muun omaisuuden hän antoi myötäjäislahjaksi. Kysyn, pitäisikö hänen saada täydellinen korvaus ja saisiko hän neljänneksen osuutensa perinnöstä, ja jos hän palauttaisi maan, miten hänen miehensä olisi meneteltävä, vai pitäisikö hänen tyytyä muuhun myötäjäisvarallisuuteen? Kysyn myös, jos aviomies kuolee ja hänen perillisensä hänen edustajinaan nostavat kanteen täydellisestä palautuksesta ja jotkut heistä vaativat neljäsosaa perinnöstä ja toiset maata, joutuuko aviomies palauttamaan maan ja tyytymään muuhun omaisuuteen, joka on myötäjäisrahaa, voittona. Modestinus vastasi, että ehdotetussa tapauksessa ei ole mitään sellaista, mikä oikeuttaisi ottamaan mieheltä pois myötäjäiset, vaan hänen perillisensä

pitäisi saada tuomio heitä vastaan maan todellisesta arvosta, ja sen arvo olisi arvioitava sen mukaan, minkä arvoinen se oli silloin, kun se annettiin myötäjäisinä.

249. Sama, löydöistä.

Kun muukalainen tekee myötäjäisten palauttamista koskevan sopimuksen, se tulee voimaan sillä hetkellä, kun avioero tapahtuu, eikä sopimuksen tekijän saama kanneoikeus lakkaa, jos avioliitto uusitaan. Jos naisella ei siis ole toisen avioliiton solmimisen aikaan myötäjäisiä, on määräyksen antajan jälleen annettava suostumuksensa myötäjäisten saamiseen, edellyttäen, että mainittu myötäjäinen, jonka joku muu osapuoli on määrännyt naisen suostumuksella, ei ole peräisin naiselta itseltään, sillä silloin hänen suostumuksensa ei ole tarpeen.

250. Javolenus, On Cassius, kirja IV.

Jos aviomies ei ole tehnyt myöhempää määräystä myötäjäisistä, jos nainen avioeron jälkeen menee naimisiin toisen miehen kanssa ja sen jälkeen, kun hän on jälleen eronnut, palaa takaisin ensimmäisen aviomiehensä luo, myötäjäiset palautetaan hiljaisesti takaisin hänelle ilman, että niitä heikennetään.

251. Pomponius, Quintus Muciuksesta, kirja V.

Jos joko testamentin tai perinnön kautta jonkinlainen omaisuus on hankittu myötäjäisiksi annetulle orjalle ja jos testamentin tekijä ei ole halunnut, että kyseinen omaisuus kuuluisi aviomiehelle, se on palautettava vaimolle, jos avioliitto purkautuu.

252. Sama, Quintus Muciuksesta, kirja VIII.

Jos maan, jonka omistusoikeus ei kuulu vaimolleni, omistaja antaa minulle myötäjäisenä maan käyttöoikeuden, olisi avioeron jälkeen vaikea määritellä, miten käyttöoikeus voitaisiin palauttaa naiselle; koska olemme todenneet, että käyttöoikeuden haltija ei voi siirtää sitä kenellekään muulle kuin kiinteistön omistajalle, ja jos se siirretään vieraille, toisin sanoen sellaiselle, joka ei omista kiinteistöä, hänelle ei siirry mitään, vaan käyttöoikeus palautuu maan omistajalle. Tämän vuoksi eräät viranomaiset katsovat hyvin perustellusti, että aviomiehen olisi sallittava korjaustoimenpiteenä vuokrata käyttöoikeus vaimolleen tai myydä se hänelle nimellistä korvausta vastaan, jolloin itse oikeus säilyy aviomiehellä, mutta valta sadon keräämiseen kuuluu vaimolle.

253. Proculus, Epistolat, VII kirja.

Proculus pojanpojalleen, Tervehdys. Kun naispuolinen orja menee naimisiin ja antaa miehelleen rahaa myötäjäisiksi, riippumatta siitä, tietääkö hän olevansa orja vai ei, hän ei voi tehdä miehestään mainitun rahan omistajaa, vaan se jää edelleen sen henkilön omaisuudeksi, jolle se kuului ennen kuin se annettiin miehelle myötäjäisiksi, ellei tämä ole saanut sitä anastamalla. Eikä nainen voi muuttaa näiden rahojen asemaa edes sen jälkeen, kun hän on tullut vapaaksi ja asuu saman miehen kanssa. Näin ollen nainen ei voi edes avioeron jälkeen nostaa laillisesti myötäjäisoikeuteen perustuvaa kannetta tai henkilökohtaista kannetta rahojen takaisin saamiseksi, vaan se, jolle rahat kuuluvat, voi laillisesti nostaa kanteen niistä. Mutta jos aviomies on saanut oikeuden kyseisiin rahoihin anastamalla ne sen jälkeen, kun ne ovat olleet hänen hallussaan, tietenkin siksi, että hän on luullut naisen olevan vapaa, olen vakuuttunut siitä, että hän on hyötynyt liiketoimesta, edellyttäen, että hän on saanut oikeuden rahoihin anastamalla ne ennen avioliittoa. Samaa mieltä olen myös silloin, kun hän on hankkinut jotakin mainituilla rahoilla ennen kuin niistä tuli myötäjäiset, edellyttäen, ettei hänellä ollut niitä hallussaan eikä hän ole syylistynyt petokseen välttääkseen niiden hallussapidon.

254. Papinianus, Kysymyksiä, kirja X.

Lupaus myötäjäisistä ei ole yhtään vähemmän pätevä silloin, kun isä ei alun perin tiennyt, että avioliitto oli solmittu, jos hän myöhemmin suostuu siihen; sillä jokaisen lupauksen myötäjäisistä katsotaan perustuvan siihen hiljaiseen ehtoon, jonka mukaan avioliitto on määrä solmia. Jos nimittäin alle kaksitoistavuotias tyttö on mennyt naimisiin, ikään kuin hän olisi vanhempi, hänen aviomiehensä voi vaatia myötäjäisiä, kun tyttö, vielä hänen kanssaan asuessaan, täyttää kaksitoista vuotta. Vaikka yleisesti sanotaankin, että myötäjäislupaus koskee vain ensimmäisiä avioliittoja ja että velvoite ei jatku, jos nainen menee naimisiin sen miehen kanssa, jolle hän lupasi myötäjäiset, sen jälkeen kun tämä on mennyt naimisiin jonkun toisen kanssa, se on silloin voimassa, kun toinen avioliitto on välissä.

255. Sama, Opinions, kirja IV.

Jos nainen avioeron jälkeen lupaa miehensä tieteen myötäjäisiksi maita, jotka ovat olleet hänen hallussaan jo pitkään, katsotaan, että on hiljaisesti sovittu, että luvattua myötäjäistä ei saa vaatia; ja jos aviomies nostaisi siitä kanteen, hänet voidaan estää vaimon vetoamalla sopimukseen perustuvaan poikkeukseen.

256. Kun nainen on antanut hänelle Seiukselta maksettavaksi tulevan rahamäärän ja siihen tulevaisuudessa kertyvän koron luvattuna myötäjäisenä, on kohtuullista, että myös avioliiton jälkeen mahdollisesti kertyneet korot muodostavat osan myötäjäisestä.

257. Kun oli sovittu avioeron jälkeen, että myötäjäiset muodostavaa rahaa korkoineen ei pitäisi maksaa toisen avioliiton solmimispäivän jälkeen, koska vain pääoma voitaisiin periä; väliajan korko olisi maksettava.

258. Kun nainen vihittiin avioliittoon miehensä poissa ollessa ja vietiin tämän taloon, eikä hänelle sillä välin aiheutunut mitään miehensä omaisuutta rasittavia kuluja, ei tämä voi kunniallisesti vaatia korkoa myötäjaisrahasta, joka oli luvattu korvata hänen vaimonsa elatuksen.

259. Vävy sopi appensa kanssa, että myötäjäiset maksetaan tiettyinä päivinä appensa toiveiden mukaisesti, mainitsematta kuitenkaan omaisuutta tai sen määrää. On todettu, että sopimus olisi pätevä ottamatta huomioon appiukon toiveita; eikä tapausta pitäisi myöskään pitää samanlaisena kuin sitä, että jos maa-aluetta ei mainita ja katsotaan, että testamentti tai kyseistä maata koskeva sopimus on mitätön; sillä on suuri ero sen välillä, miten myötäjäiset muodostetaan, ja sen omaisuuden epävarmuuden välillä, johon ne liittyvät, sillä myötäjäisten määrä voidaan aina määrittää isän varojen ja aviomiehen aseman mukaan.

260. Kun tyttö virallisesti solmitaan avioliittoon holhoojansa pojan kanssa hänen isänsä suostumuksella; holhooja voi laillisesti muodostaa myötäjäiset suhteessa holhoojan varallisuuteen ja tytön asemaan ja syntyperään.

261. Jos holhoojatar on luvannut laillisesti myötäjäiset vapautetun naisen puolesta, holhoojatar ei voi pitää niitä itsellään, jos vapautettu nainen osoittautuu epäkiitolliseksi.

262. Kun avioliitto puretaan ja myötäjäisiksi arvioitu ja annettu omaisuus on palautettava, sen määrä on ilmoitettava, mutta myyntiä ei tehdä. Jos omaisuus siis häädetään, jos nainen on antanut sen hyvässä uskossa, hänen aviomiehellään ei ole kanneoikeutta; muussa tapauksessa hän on vastuussa petoksesta.

263. Jos omaisuus on arvioitu ja luovutettu myötäjäisenä, vaikka nainen voi edelleen käyttää sitä, omistusoikeuden katsotaan siirtyneen aviomiehelle.

264. On asianmukaista, että naisorjien jälkeläisiä, jotka on annettu myötäjäisinä, pidetään osuutena; sen vuoksi aviomiehen kanssa tehty sopimus siitä, että mainitut jälkeläiset ovat hänen ja hänen vaimonsa yhteisessä omistuksessa, on mitätön.

265. Paulus, Kysymyksiä, kirja VI.

Kun syntyy epäselviä kysymyksiä, on parempi päättää myötäjäisten hyväksi.

266. Sama, Kysymyksiä, kirja XXXII.

Kun vieras lupaa naisen puolesta myötäjäiset, tämän on otettava riski. Jos aviomies kuitenkin ottaa saatavan haltuunsa ja perii koron, katsotaan, että riski on hänen.

267. Sama, Opinions, kirja VIII.

Nainen antoi kaiken omaisuutensa myötäjäisiksi. Kysyn, onko hänen aviomiehensä hänen perijänään velvollinen vastaamaan hänen omaisuutensa veloista? Paulus vastaa, että jos joku pidättää naisen koko omaisuuden myötäjaisvelvoitteen perusteella, hänen velkojansa eivät voi haastaa häntä oikeuteen, vaan omaisuuden lupaus koskee vain sitä, mikä jää jäljelle velkojen vähentämisen jälkeen.

268. Paulus katsoo dotal-omaisuuteen viitaten, että jopa aviomiehen isä on vastuussa petoksesta ja huolimattomuudesta.

269. Paulus katsoo myös, että jos nainen antaa myötäjäiset omasta omaisuudestaan ja saa äitinsä tekemään ehtoja, hän voi jälkikäteen muuttaa dotal-kirjaa.

270. Sama, Sentences, kirja II.

Henkilö, joka on mykkä, kuuro tai sokea, on vastuussa myötäjäisistä, koska jokainen heistä voi solmia avioliiton.

271. Avioliiton ollessa voimassa myötäjäiset voidaan palauttaa vaimolle seuraavista syistä, edellyttäen, ettei hän tuhlaa niitä, nimittäin: jotta hän voisi elättää itsensä ja lapsensa, tai jotta hän voisi ostaa sopivan tilan, tai jotta hän voisi elättää johonkin saareen karkotetun isänsä, tai jotta hän voisi auttaa puutteessa olevaa veljeään tai sisartaan.

272. Hermogenianus, Epitomes of Law, kirja V.

Kun kihlattu nainen antaa myötäjäiset eikä mene naimisiin tai kun tyttö, tullakseen vaimoksi, antaa myötäjäiset ennen kuin hän täyttää kaksitoista vuotta, katsotaan, että henkilökohtaisiin kanteisiin sovellettava etuoikeus olisi laajennettava suosiolla, kuten tavanomaisen myötäjäisen tapauksessa, koskemaan myös henkilökohtaista takaisinsaantikannetta.

273. Tryphoninus, Disputations, kirja VI.

Vaikka myötäjäisistä tulee osa aviomiehen omaisuutta, ne kuuluvat kuitenkin tosiasiaassa vaimolle. Perustellusti on päätetty, että jos vaimo on antanut myötäjäisenä maata, jota ei ole arvioitu, ja tämän vuoksi on määrätty kaksinkertaisesta vahingonkorvauksesta, ja jos maa häädetään aviomieheltä, tämä voi välittömästi nostaa kanteen määräyksen perusteella. Lisäksi, koska on hänen etunsa mukaista, että myötäjäisenä annettua omaisuutta ei häädetä, ja koska hän itse kärsii häädöstä, koska hän menettää myötäjäisenä olleen omaisuuden, katsotaan, että hänellä on oikeus myös sen tuottoon avioliiton jatkuessa, vaikka omaisuuden omistusoikeus on aviomiehellä ja hän kantaa avioliiton rasitukset.

274. Sama, Disputations, kirja IX.

Jos isä lupaa tyttärelleen myötäjäiset lahjoituksella mortis causa, lupaus on pätevä, sillä hän on sidottu aivan kuin hän olisi tehnyt sen oman kuolemansa hetkellä. Jos hän kuitenkin toipuu, miksei häntä voitaisi vapauttaa velvoitteesta henkilökohtaisella kanteella, aivan kuten silloin, kun joku muu tekee sopimuksen tai lupaa myötäjäiset toisen puolesta? Samanlainen tilanne on silloin, kun henkilökohtaisella kanteella voidaan periä takaisin annetut rahat tai velvoittaa osapuoli vapauttamaan kuolemaan johtanut velvoite. Samaa ei voida sanoa naisen osalta, jos hän on luvannut myötäjäiset mortis causa, koska myötäjäiset ovat mitättömiä, ellei niitä voida käyttää avioliiton kustannusten kattamiseen.

275. Sama, Disputations, kirja X.

Kun nainen, joka on menossa naimisiin velallisensa kanssa, joka on hänelle korkoa vastaan velkaa, lupaa tälle myötäjäislahjaksi sen, mitä tämä on hänelle velkaa; avioliiton solmimisen jälkeen erääntyneet korot eivät ole osa myötäjäistä, koska koko velvoite on mitätöity; aivan kuin jos koko velka olisi maksettu naiselle ja hän olisi antanut sen myötäjäislahjaksi.

276. Sama, Disputations, kirja XI.

Kun nainen, jolla on käyttöoikeus miehelleen kuuluvaan maahan, antaa sen miehelleen myötäjäislahjana, vaikka käyttöoikeus ei enää olekaan hänen, miehellä ei silti ole oikeutta siihen, koska hän käyttää omaa maataan omistajana; mutta myötäjäislahjan avulla hän saa täydellisen omistusoikeuden kyseiseen maahan eikä pidä sitä erillään käyttöoikeudesta, eikä hän voi menettää sitä käyttämättä jättämisen vuoksi. Avioeron sattuessa hänen on kuitenkin perustettava maan käyttöoikeus uudelleen vaimonsa hyväksi. Jos vaimo kuitenkin kuolee avioliiton aikana, aviomiehen ei katsota hyötynneen myötäjäisistä, koska vaikka hän ei olisi mennyt naimisiin naisen kanssa, hänen kuoltuaan käyttöoikeus olisi palautunut maalle, eikä hänen näin ollen tarvitsisi osallistua vaimonsa hautajaiskustannuksiin.

277. On ilmeistä, että jos isä, jolla on käyttöoikeus maa-alueeseen, antaa sen vävyllensä myötäjäisenä tyttärensä puolesta ja tämä kuolee avioliiton aikana, hänellä on oikeus nostaa kanne vävyään vastaan käyttöoikeuden palauttamiseksi.

278. Jos nainen muodostaa aviomiehelleen myötäjäiset antamalla tälle maansa käyttöoikeuden, käyttöoikeus liitetään varsinaisesti aviomiehen henkilöön, ja hän menettää sen, jos hän ei käytä sitä. Jos näin tapahtuu, katsotaanpa, onko nainen edelleen lahjoitusoikeutettu. Jos maan omistusoikeus on todellakin naisella ja käyttöoikeus palautuu hänelle, ei myötäjäisistä jää enää mitään sellaista jäljelle, jonka mies voisi periä takaisin myötäjäiskanteella, koska häntä ei voida syyttää siitä, että hän on menettänyt käyttöoikeuden käyttämättä jättämisen vuoksi, koska nainen itse on hyötynyt siitä, ja näin ollen hän jää ilman myötäjäisiä. Jos vaimo kuitenkin luovuttaa omaisuuden ja sen arvo nousee ilman, että siitä on hänelle mitään hyötyä,

hänellä säilyy silti oikeus myötäjäisiinsä, koska aviomies, joka on menettänyt sen käyttämättä jättämisen vuoksi, vaikka hän olisi voinut nauttia käyttöoikeudesta, on vastuussa myötäjäiskanteesta. Jos käyttöoikeus kuitenkin jatkui avioeroon asti, sen palauttaminen tapahtuu naisen eduksi, koska vaikka se ei siirrykään välittömästi hänelle, se kuitenkin palautuu omaisuuteen joko jotakin hintaa tai vastiketta vastaan ja ilman, että omistajalle koituu mitään haittaa. Mutta jos aviomies ei ole menettänyt käyttöoikeutta, hänen oikeutensa siihen ei lakkaa vaimon kuoleman vuoksi. Mutta kun avioero tapahtuu, katsokaamme ensimmäisessä ja toisessa tapauksessa, pitäisikö voitot jakaa suhteessa kuluneeseen aikaan vuodesta. Tämä mielipide olisi hyväksyttävä. Käyttöoikeuden palauttaminen olisi kuitenkin tehtävä siten, että se siirtyy maan omistavalle naiselle ja yhdistyy maan omistukseen. Vaikka nainen ei olisikaan maan omistaja, myötäjäiskanne on kuitenkin aiheellinen, jotta aviomies velvoitetaan luopumaan käyttöoikeudesta; sillä vaimo on vastuussa myytikanteesta, jolla hänet pakotetaan luovuttamaan se, riippumatta siitä, odottaako hän saavansa siitä ostajalta tietyn hinnan vai tekeekö hän mieluummin ostajalle palveluksen kuin jättäisi oikeuden jollekin, joka ei ole hänelle ystävällinen ja jolle se on siirretty; minkä hän saa tehdä lain mukaan.

279. Vaimo antoi miehelleen myötäjäisenä käyttöoikeuden, ja avioliiton aikana hän myi miehelleen maa-alueen. Heräsi kysymys siitä, mitä vaimo olisi oikeutettu saamaan takaisin myötäjäiskanteessa, jos avioero tapahtuisi. Vastasin, että oli tärkeää tiedustella, millä hinnalla maa oli myyty, sillä jos pelkkä omaisuus arvioitiin, naisella oli oikeus saada myötäjäiskanteessa takaisin käyttöoikeuden hinta. Mutta entä jos aviomies kuolisi ennen jälkeläisten syntymistä? Hänen perillisensä eivät olisi vastuussa mistään. Vaikka joku muu esiintyisi kiinteistön ostajana, aviomiehen perillinen ei olisi vastuussa naiselle mistään, ja käyttöoikeus palautuisi maalle. Jos koko maa-alue kuitenkin myytäisiin niin paljon kuin sen arvo oli, eikä käyttöoikeutta katsottaisi pidätetyksi, katsottaisiin, että naisella oli oikeus myötäjäisiin avioliiton voimassaolon aikana.

280. Jos yhteisesti omistettu maa-alue annettiin myötäjäisenä ja toinen yhteisomistaja nosti aviomiestä vastaan jakokanteen ja maa tuomittiin hänelle, yhteisomistajaa vastaan aviomiehen hyväksi annetun tuomion määrä olisi myötäjäiset, mutta jos maa tuomittiin vieraalalle ilman tarjousta, myötäjäiset olisivat osa siitä hinnasta, jolla maa myytiin. Sen ei kuitenkaan katsottaisi korvaavan omaisuutta, ja avioeron yhteydessä sitä ei tarvitsisi maksaa kerralla, vaan se olisi maksettava tietyn ajan kuluessa. Jos maa kuitenkin tuomittaisiin aviomiehelle, se osa siitä, joka oli annettu myötäjäisenä, säilyisi edelleen dotaalisisena; mutta jos avioero tapahtuisi, toinen osa, jonka perusteella ensimmäinen, myötäjäisenä, tuli aviomiehen haltuun, on palautettava; toisin sanoen hän saa vaimoltaan hinnan muodossa yhtä paljon kuin hän oli maksanut hänen yhteisomistajalleen häntä vastaan annetun tuomion perusteella. Jos jompikumpi osapuoli hyökkää tätä vastaan epäoikeudenmukaisena, kumpaakaan ei saa kuulla, ei vaimoa, jos hän vastustaa toisen maanosan saamista, eikä aviomiestä, jos hän kieltäytyy luovuttamasta sitä; mutta katsokaamme, onko avioliiton voimassaoloaikana vain se osa maasta, joka annettiin myötäjäisinä, dotal, vai eikö toinen osa ole niin ikään dotal. Julianus sanoo, että vain toinen osista on dotal, ja totesin oikeudessa, että vain toinen niistä olisi katsottava sellaiseksi.

281. Jos joku, jota poikkeus suojaa, erehdyksessä sitoutuu aviomiehen kanssa tekemässään sopimuksessa maksamaan tälle rahasumman myötäjäisenä, eikä tee niin, hänet voidaan velvoittaa maksamaan se hänelle; ja hänellä on oikeus henkilökohtaiseen kannekanteeseen naista tai tämän isää vastaan riippuen siitä, kumpi heistä korvasi hänet sen summan osalta, jota hän ei ollut velkaa ja jonka hän joko lupasi tai maksoi aviomiehelle.

282. Labeo, Epitomes of the Last Works of Javolenus, kirja VI.

Eräs isoisä antoi vävyilleen myötäjäiset lapsenlapsensa, poikansa tyttären, puolesta ja kuoli sitten. Servius kiistää, että myötäjäiset palautuisivat isälle, ja olen hänen kanssaan samaa mieltä, koska sen ei voida katsoa olevan peräisin häneltä, koska hän ei koskaan omistanut mitään omaisuudesta.

283. Isä lupasi tyttärelleen myötäjäisiksi sata aurea sillä ehdolla, että se maksetaan silloin, kun se on täysin sopivaa. Ateius sanoo, että Servius antoi lausuntonaan, että isän olisi maksettava myötäjäiset heti, kun hän voi tehdä sen altistamatta itseään häpeälle ja häpeälle.

284. Javolenus, Labeon viimeisistä teoksista, kirja VI.

Jos naisen velallinen lupaa kihlatulleen myötäjäiset, nainen voi nostaa kanteen rahasta velallista vastaan ennen avioliittoa, ja Labeo sanoo, että velallinen ei ole tällä perusteella jälkikäteen vastuussa aviomiehelle. Tämä mielipide on virheellinen, sillä lupaus on voimassa niin kauan kuin velvoite pysyy tässä tilassa.

285. Papinianus, Kysymyksiä, kirja VIII.

Eräs isä antoi tyttärelleen myötäjäisiksi tietyn rahasumman, jonka hän oli lainannut tai josta hän oli ottanut vastuun. Heti kun tämä raha oli käytetty, myötäjäiset muuttuivat voitollisiksi.

286. Proculus, Epistolat, kirja V.

Kun nainen käski miestänsä antamaan tietyn rahasumman, jonka tämä oli hänelle velkaa, myötäjäisrahaksi heidän yhteisestä tyttärestään, ja mies teki niin, on mielestäni harkittava, antoiko hän myötäjäiset omissa vai vaimonsa nimissä. Jos hän antoi sen omissa nimissään, hän on edelleen velkaa vaimolleen, mutta jos hän antoi sen vaimonsa nimissä, hän vapautuu vastuusta vaimoan kohtaan.

287. Javolenus, Labeon viimeisistä teoista, kirja VI.

Jos naisen velallinen lupaa kihlatulleen myötäjäiset, hän ei voi periä rahoja velalliselta ennen avioliittoa, koska lupaus on voimassa niin kauan kuin velvoite pysyy tässä tilassa.

288. Labeo, Pauluksen todennäköisyyksien epiteemit, kirja VI.

Kun on kyse myötäjäislupauksesta, tuomio olisi annettava sen osapuolta vastaan, joka on antanut lupauksen, ottamatta huomioon hänen varallisuuttaan. Paulus sanoo, että tämä pätee aina, kun kyseessä on vieras henkilö, mutta kun vävy vaatii luvattua myötäjäistä appiukoltaan, kun heidän välillään on yhteys, tuomio annetaan appiukkoa vastaan sen mukaan, minkä verran hän kykenee maksamaan. Jos hän nostaa kanteen sen jälkeen, kun avioliitto on purkautunut, katson, että maksettava määrä riippuu osapuolten olosuhteista ja henkilökohtaisista ominaisuuksista. Entä jos appiukko olisi asettanut vävynsä vastuuseen antamalla tälle aihetta odottaa myötäjäisiä, vaikka hän tiesi, ettei hän kykenisi niitä maksamaan, ja jos hän olisi tehnyt tämän vävynsä huijaamiseksi?

289. Scaevola, Digest, kirja VIII.

Isä antoi tyttärelleen myötäjäislahjaksi maa-alueen ja jätti tyttären kuoltuaan tämän ainoaksi perilliseksi. Velkojien painostuksesta tytär päätti, että olisi parempi myydä myötäjäislahjaksi annettu maa-alue, koska se oli vähemmän tuottava, ja pitää muut kuolinpesään kuuluvat maa-alueet, koska ne tuottivat enemmän tuloja. Aviomies antoi tähän suostumuksensa edellyttäen, että kauppaan ei liittynyt petosta. Kysyn, voitiinko se osa myötäjäisistä, joka sisältyi tähän maa-alueeseen, siirtää laillisesti naiselle avioliiton aikana. Vastaus oli, että se voidaan siirtää, jos sen hinta maksetaan velkojalle.

Tit. 4. Sukurahasopimuksista.

290. Javolenus, On Cassius, kirja IV.

Avioliiton jälkeen on laillista tehdä sopimus, vaikka mitään sopimusta ei olisi aiemmin tehty.

291. Sopimukset, jotka tehdään myötäjäisten palauttamiseksi, on tehtävä kaikkien niiden osapuolten kesken, joilla on joko oikeus saada myötäjäiset takaisin tai joilta ne voidaan saada takaisin, jotta joku heistä, joka ei ole asianosainen, ei voisi saada mitään etua tuomarilta, joka voi joutua panemaan sopimuksen täytäntöön.

292. Ulpianus, On Sabinus, XIX kirja.

Kun on tehty sopimus siitä, että myötäjäiset jäävät aviomiehen haltuun riippumatta siitä, millä tavoin avioliitto purkautuu, edellyttäen, että lapsia on, Papinianus totesi preetori Junianukselle, että jos avioliitto päättyy aviomiehen kuolemaan, on katsottava, ettei sopimusta myötäjäisten säilyttämisestä ole tehty, ja että tällaisissa olosuhteissa myötäjäisiä vahingoittavaa sopimusta ei pidä noudattaa aviomiehen kuollessa.

293. Paulus, On Sabinus, kirja III.

Jos tehdään sopimus, jossa viitataan avioeron ajankohtaan, eikä avioeroa tapahdu, sopimus ei tule voimaan.

294. Ulpianus, On Sabinus, XXXI kirja.

Jos sovitaan, että omaisuuden tuotot muutetaan myötäjäisiksi, onko sopimus pätevä? Marcellus sanoo Digestin kahdeksannessa kirjassa, että tällainen sopimus ei ole pätevä, sillä tällaisella sopimuksella naisesta tulee melkeinpä lahjoittamaton. Hän kuitenkin tekee eron, että jos nainen antaa myötäjäislahjaksi maa-alueen sillä ehdolla, että hänen miehensä luovuttaa hänelle sen tuotot, tällainen sopimus on mitätön; ja sama sääntö pätee, jos nainen antaa myötäjäislahjaksi käyttöoikeuden vastaavan sopimuksen nojalla. Jos kuitenkin tehdään sopimus, joka koskee tuottojen antamista, toisin sanoen, että mahdollisesti saatavat voitot muodostavat myötäjäiset, ja maa-alue tai sen käyttöoikeus luovutetaan sopimuksen mukaisesti, ei sillä edellytyksellä, että voitoista tulee myötäjäiset, vaan että aviomies voi kerätä voitot, joista tulee osa myötäjäisiä, hänet voidaan pakottaa myötäjäiskanteella luovuttamaan kyseiset voitot. Voitot muodostavat siis myötäjäiset, ja aviomies voi nauttia niistä saadusta korosta sekä hankkia sen, mitä pääomaan lisätään. Katson, että molemmissa tapauksissa on otettava huomioon se tarkoitus, jolla myötäjäiset annettiin, joten jos vaimo antoi suuren myötäjäisen, koska hän halusi sen muodostavan tulot ja odotti, että aviomies tyytyisi niistä mahdollisesti saatavaan korkoon, voidaan sanoa, että sopimus on pätevä, sillä silloin myötäjäiset eivät ole tuottamattomia. Oletetaan esimerkiksi, että aviomies saa myötäjäisenä neljäkymmentä aureen vuosituloa, kun taas jos tällaista sopimusta ei olisi tehty, hän olisi saanut yli kolmesataa aureeta, eikö hänen kannaltaan olisi suuri etu, että hän saa niin tuottoisan myötäjäisen? Ja mitä sanomme, jos sopimus on laadittu siten, että aviomies voi muuttaa voitot myötäjäisiksi ja että vaimon on elätettävä itsensä ja perheensä, elätettävä heidät ja maksettava kaikki heidän menonsa? Miksi ette voi katsoa, että tällainen sopimus on pätevä?

295. Paulus, On Sabinus, kirja VII.

Ei voida tehdä sopimusta, joka estää aviomiestä ryhtymästä toimenpiteisiin vaimonsa moraalittomuuden tapauksessa tai joka sallii hänen periä enemmän tai vähemmän kuin laki sallii tällaisissa olosuhteissa; sillä oikeutta määrätä julkisia rangaistuksia ei voida mitätöidä yksityisellä sopimuksella.

296. Tämänkaltaisia sopimuksia ei tulisi noudattaa silloin, kun viitataan annetun tai viedyn omaisuuden takaisinperintään, koska ensinnäkin naisia kehoitetaan varastamaan ja toiseksi rikotaan siviililakia.

297. Jos sovitaan, että aviomies ei saa nostaa kannetta aiheutuneista välttämättömistä kuluista, sopimusta ei pidä noudattaa, koska tällaiset kulut pienentävät myötäjäisiä lain nojalla.

298. Ulpianus, Ediktistä, kirja IV.

Pomponius sanoo, että aviomies ei voi sopia antavansa takuuta vain petoksen varalta koskien myötäjäisiä, jotka on säädetty aviopuolisoiden hyväksi, vaikka hän voi sopia, että hän ei ole vastuussa sellaisen velallisen saatavasta, joka on luvannut hänelle myötäjäiset. Pomponius katsoo, että hän voi sopia, että myötäjäiset ovat vaimon vastuulla, ja toisaalta määrätä, että vaimon vastuulla olevat myötäjäiset ovat aviomiehen vastuulla.

299. Pomponius, On Sabinus, kirja XV.

Kun myötäjäiset annetaan tyttären puolesta, on parasta, että vävy tekee sopimuksen molempien osapuolten kanssa; vaikka alussa, kun myötäjäiset annetaan, isä voi asettaa minkä tahansa haluamansa ehdon ottamatta huomioon naisen henkilöä. Mutta jos hän myötäjäisten antamisen jälkeen haluaa tehdä sopimuksen, siinä on otettava huomioon molemmat osapuolet, koska nainen on jo saanut myötäjäiset. Tässä tapauksessa isä joko tekee sopimuksen ilman tyttärtään tai yksin, tai hän tekee sen kutsuttuaan tyttärensä paikalle, ja sopimus joko hyödyttää tai vahingoittaa ketään muuta kuin häntä itseään. Jos tytär kuitenkin yksin tekee sopimuksen, jonka avulla hänen isänsä tilanne paranee, siitä on hyötyä myös isälle, koska hän voi hankkia omaisuutta tyttärensä avulla, kun taas tytär ei voi tehdä sitä isänsä kautta. Mutta jos tyttären tekemä sopimus on vahingollinen, vaikka se voi vahingoittaa hänen oikeuksiaan, siitä ei ole mitään haittaa isälle, ellei hän ryhdy oikeustoimiin yhdessä tyttärensä kanssa. On sanottava, että tytär ei voi koskaan sopimuksen tekemällä huonontaa isänsä asemaa, sillä jos tytär kuolee avioliiton aikana, myötäjäiset palautuvat hänen isälleen.

300. Paulus, On Sabinus, kirja VII.

Jos isän valvonnassa oleva poika menee naimisiin isänsä ollessa mielisairas tai vihollisen käsissä tai jos tytär menee naimisiin vastaavissa olosuhteissa, on kummankin kanssa tehty sopimus, joka koskee myötäjäisiä, tehtävä kummankin kanssa erikseen.

301. Pomponius, On Sabinus, kirja XVI.

Kun tehdään sopimus, jossa määrätään, että jos tytär kuolee appensa elinaikana, hänen koko myötäjaisensä annetaan tälle, ja jos hän kuolee, hänen pojalleen, ja jos myös hänen poikansa kuolee, appensa perilliselle; tällainen määräys voidaan sallivalla tulkinnalla pitää oikeudenmukaisena.

302. Sama, Sabinuksesta, XXVI kirja.

Eräs isoisä sopi antaessaan myötäjäiset tyttärentyttarelleen, ettei hän itse tai hänen poikansa saisi koskaan vaatia niitä, vaan että niitä voisi vaatia kuka tahansa muu perillinen kuin hänen poikansa. Jälkimmäistä suojelee sopimukseen perustuva poikkeus, sillä meillä on lupa huolehtia perillisistämme, eikä mikään estä meitä tekemästä niin jollekin tietylle henkilölle, jos hän olisi perillisemme; mutta tämä ei koske muita perillisiä. Celsus oli samaa mieltä.

303. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXXIV.

Kun isä lupasi myötäjäiset ja sopi, että hän ei saa vaatia niitä elävänä ollessaan eikä missään tapauksessa niin kauan kuin avioliitto jatkuu, jumalallinen Severus määräsi, että sopimusta oli tulkittava aivan kuin se olisi sisältänyt lisäyksen "elävänä ollessaan". Tämä on nimittäin ymmärrettävä niin, että se viittaa isälliseen kiintymykseen ja sopijapuolten toiveisiin siten, että sopimuksen jälkimmäisen osan katsotaan viittaavan isän elinaikaan, sillä toisenlainen tulkinta erottaisi myötäjäisten tuotot avioliiton kuluista, mikä olisi sietämätöntä, ja tuloksena olisi, että naisen ei katsottaisi saavan myötäjäisiä. Tämän vuoksi tässä reskriptissä säädettiin, että jos tytär kuolee isänsä eläessä tai eroaa ilman, että häntä syytetään siitä, hänen aviomiehensä ei voi vaatia myötäjäisiä, mutta hän voi vaatia niitä, jos isä kuolee avioliiton voimassa ollessa.

304. Paulus, Ediktistä, kirja III.

Kun isä antoi myötäjäiset ja sopi, että jos hänen tyttärensä kuolisi avioliiton aikana, myötäjäiset jäisivät hänen aviomiehelleen; mielestäni sopimusta on noudatettava, vaikka lapsia ei olisi syntynytkään.

305. Niistä sopimuksista, jotka tavallisesti tehdään ennen avioliittoa ja sen jälkeen, jotkut ovat vapaaehtoisia, kuten esimerkiksi sopimukset, joissa todetaan, että nainen elättää itsensä luvattulla myötäjäisellä; ja niin kauan kuin avioliitto jatkuu, hänen miehensä ei voi vaatia häneltä myötäjäisiä; tai hän voi antaa miehelle tietyn summan tämän elatusta varten; tai joitakin muita vastaavia määräyksiä voidaan tehdä. On muitakin sopimuksia, jotka liittyvät lakiin, esimerkiksi sopimuksia, joissa määrätään, miten myötäjäiset on palautettava, kun niitä vaaditaan; tällaisissa tapauksissa ei aina noudateta sopimuspuolten tahtoa. Jos kuitenkin sovitaan, että myötäjäisiä ei missään tapauksessa voida vaatia, nainen jää lahjoittamatta.

306. Kun nainen sopii, että häneltä ei voida vaatia enempää kuin puolet myötäjaisistä, ja hän määrää rangaistuksen; Mela sanoo, että hänen tulisi tyytyä jompaankumpaan kahdesta asiasta; joko sopimukseen perustuvaan poikkeukseen, jossa hänet vapautetaan rangaistusvelvollisuudesta, tai jos hän etenee sovitun mukaisesti, häneltä evätään oikeus poikkeukseen.

307. Kun arvioitu maa-alue annetaan myötäjaisenä ja nainen suostuu siihen, että jos se myytäessä tuottaa enemmän, ylijäämä tulee osaksi hänen myötäjäistään; Mela sanoo, että tällainen sopimus on toteutettava, aivan kuten hän voi toisaalta suostua siihen, että hän vastaa vajeesta, jos maa myydään halvemmallalla.

308. Jos vaimo sopii, että riippumatta siitä, myydäänkö myötäjäislahjaksi annettu maa-alue arviota kalliimmalla vai halvemmallalla, sen tuoma hinta on hänen myötäjäisensä, tämä sopimus on pantava täytäntöön; mutta jos maa-alue myydään aviomiehen tuottamuksesta halvemmallalla, vaimo voi periä vajauksen mieheltä.

309. Julianus, Digest, kirja XVII.

Lisäksi, jos maata ei myydä, on toimitettava arvio siitä.

310. Paulus, Ediktistä, kirja XXXV.

Mitä tulee ajankohtaan, jolloin myötäjaiset on palautettava, laki sallii sopimuksen tekemisen siitä, milloin tämä voidaan tehdä, edellyttäen, että naisen tilanne ei tästä huonone:

311. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja XI. Toisin sanoen se voidaan palauttaa aikaisemmin.

312. Paulus, Ediktistä, kirja XXXV.

Ei voida sopia, että myötäjaiset palautetaan myöhemmin kuin laissa säädettyinä ajankohtana, eikä myöskään voida sopia, että niitä ei palauteta lainkaan.

313. Proculus, Epistolat, kirja XI.

Atilicinus ystävälleen Proculukselle, Tervehdys: "Kun miehen ja hänen vaimonsa välillä oli ennen avioliittoa sovittu, että avioeron sattuessa myötäjäisten palauttamiselle annettaisiin sama aika, joka oli annettu niiden antamista varten; nainen antoi myötäjäiset miehelleen viisi vuotta avioliiton solmimisen jälkeen. Kun avioero on tapahtunut, kysyn, onko aviomiehen palautettava myötäjäiset vaimolleen viiden vuoden kuluessa vai onko hänen tehtävä se laissa säädettyssä ajassa? Proculus vastasi, että myötäjäiset on palautettava: "Katson, että sopimuksella naisen tilaa voidaan parantaa eikä sitä voida huonontaa; jos siis määrätään, että myötäjäiset palautetaan lyhyemmässä kuin laissa säädettyssä ajassa, se on toteutettava, mutta jos

sovitaan, että myötäjäiset palautetaan pidemmän ajan kuluttua, tällainen sopimus ei ole pätevä." Tämän mielipiteen osalta on asianmukaista todeta, että jos sopimuksella osoitetaan, että avioeron jälkeen myötäjäisten palauttamisen tulisi kestää yhtä kauan kuin niiden luovuttaminen avioliiton jälkeen, ja jos tämä viivästys niiden palauttamisessa oli lyhyempi kuin laissa sallittu, sopimus on pätevä, mutta jos se on pidempi, se ei ole pätevä.

314. Julianus, Digest, kirja XVIII.

Vaikka avioliiton jatkuessa aviopuolisot eivät ehkä pysty sopimaan myötäjäisten palauttamisen lykkäämisestä pidemmäksi ajaksi kuin laki sallii; silti avioeron jälkeen, jos sopimukseen on ollut hyvä syy, se on pidettävä.

315. Alfenus, Epitomes of the Digest by Paulus, kirja III.

Toisin on silloin, kun isä, luvattuaan tyttärelleen myötäjäiset, sopii, että hän maksaa ne yhden, kahden, kolmen, neljän ja viiden vuoden kuluttua, ja toteaa, että ne palautetaan samalla tavalla, jos avioliitto purkautuu; sillä tämä sopimus on pätevä, jos tyttärestä tulee isänsä perillinen ja jos hän oli läsnä, kun sopimus tehtiin.

316. Paulus, Ediktistä, kirja XXXV.

Sopimus, joka on tehty vaimon antaman tai omaksuman omaisuuden tai aiheutuneiden kulujen vuoksi, on pätevä; toisin sanoen sen jälkeen, kun avioero on tapahtunut.

317. Kun muukalainen aikoo antaa myötäjäiset omasta omaisuudestaan, hän voi määrätä ja sopia kaikesta, minkä haluaa, jopa naisen tietämättä; sillä hän asettaa ehtoja sille, mikä kuuluu hänelle, mutta sen jälkeen kun hän on antanut myötäjäiset, hän voi tehdä niitä koskevan sopimuksen vain naisen suostumuksella.

318. Jos sovitaan, että myötäjäisiä ei voida vaatia joko vaimolta tai isältä, kummankaan perillinen ei ole oikeutettu poikkeukseen. Jos kuitenkin on sovittu, että sitä ei saa vaatia avioliiton aikana isän elinaikana, sitä voidaan vaatia heti hänen kuolemansa jälkeen; ja jos aviomies ei vaadi sitä, hän on vastuussa laiminlyönnin perusteella, jos myötäjäiset on voitu vaatia; paitsi jos avioliitto purettiin ennen kuin hänellä oli valtuudet vaatia niitä.

319. Julianus, Digest, kirja XVII.

Jos nainen lupaa myötäjäisiksi tietyn rahasumman ja antaa sen sijaan orjia sillä ehdolla, että ne ovat hänen vastuullaan ja että jos heille syntyy lapsia, ne kuuluvat hänelle, sopimus on täytettävä; sillä on vakiintunut, että miehen ja vaimon välillä

voidaan tehdä sopimus, jossa määrätään, että rahasummasta koostuva myötäjäis voidaan muuttaa ja siirtää muuksi omaisuudeksi, jos se on naiselle edullista.

320. Sama, On Urseius Ferox, kirja II.

Eräs mies sai vaimoltaan myötäjäisenä maa-alueen, ja heidän välillään oli sovittu, että aviomies antaisi vaimolleen mainitun maan vuokran vuotuisena tulona. Tämän jälkeen aviomies vuokrasi maan naisen äidille viljeltäväksi tiettyä vuokraa vastaan, ja tämä kuoli maksamatta vuokraa ja jätti tyttärensä ainoaksi perilliseksi, minkä jälkeen tapahtui avioero. Aviomies nosti naista vastaan kanteen vuokrasta, jonka äiti oli hänelle velkaa, ja päätettiin, että hänelle ei pitäisi myöntää poikkeusta, ikään kuin hänen ja hänen aviomiehensä välillä ei olisi tehty sopimusta siitä, että mainittu vuokra annettaisiin hänelle hänen elatukseensa; sillä tietyissä olosuhteissa lahjoituksia voidaan laillisesti tehdä aviomiehen ja vaimon välillä, sillä vuotuisen tulon muodossa annettu lahja on lahjan laji.

321. Africanus, Kysymyksiä, kirja VII.

Isä sopi antaessaan tyttärelleen myötäjäiset, että jos tytär kuolee jättäen jälkeensä yhden tai useamman lapsen, myötäjäiset palautetaan hänelle sen jälkeen, kun niistä on vähennetty kolmasosa; tai että ne annetaan hänen kuolemansa jälkeen yhdelle tai toiselle niistä lapsista, jotka ovat hänen hallinnassaan. Tästä säädettiin myöhemmin nimenomaisesti. Isän kuoleman jälkeen nainen kuoli avioliiton aikana ja jätti lapsia. Heräsi kysymys, voivatko lapset vaatia kaksi kolmasosaa myötäjäisistä määräyksen mukaisesti. Vastasin, että he voivat, sillä määräyksen mukaan, jos nainen kuolee avioliiton aikana, hänen myötäjäisensä palautetaan hänen isälleen, ja samaa sääntöä sovelletaan kuin silloin, kun määräys on tehty seuraavin ehdoin: "Jos Aasiasta tulee laiva, suostutko maksamaan minulle tietyn rahasumman vai maksatko sen kuolemani jälkeen Lucius Titiukselle?" Sillä jos laiva saapuu sopimuksen tekijän kuoleman jälkeen, rahat kuuluvat perilliselleni.

322. Florentinus, Institutes, kirja III.

Kun aviopuolisoiden välillä on sovittu, että tietty osa myötäjäisistä tai koko myötäjäinen pidätetään, jos yksi tai useampi lapsi syntyy; sopimus on pantava täytäntöön myös sellaisten lasten osalta, jotka ovat syntyneet ennen myötäjäisten antamista tai lisäämistä, sillä riittää, että ne ovat syntyneet sen avioliiton aikana, jota varten myötäjäiset annettiin.

323. Ulpianus, Opinions, kirja I.

Viitaten myötäjäisten palauttamiseen, kun oli sovittu, että näin tehdään, jos tyttö kuolee ennen avioliittoa, katsotaan myös, että aviomies oli sopinut, ettei hän vaadi sitä, ja että isä oli saanut oikeuden siirtää perilliselleen poikkeuksen sopimuksen perusteella.

324. Papinianus, Opinions, kirja IV.

Appiukon ja hänen vävynsä välillä oli sovittu, että jos tytär kuolee jättäen jälkeensä vuoden ikäisen lapsen, myötäjäiset kuuluvat hänen aviomiehelleen, mutta jos lapsi kuolee äitinsä elinaikana, aviomies voi pitää itsellään vain osan myötäjäisistä, jos vaimo kuolee avioliiton aikana. Nainen menetti henkensä haaksirikossa samaan aikaan kuin hänen vuoden ikäinen lapsensa. Koska näytti todennäköiseltä, että lapsi kuoli ennen äitiään, päätettiin, että aviomies voi pitää osan myötäjäisistä.

325. Aviomies voi pidättää tyttärelleen sopimuksella myönnetyn myötäjäisen, ja jos hän erehdyksessä jättää sen tekemättä, tytär, joka on isänsä ainoa perillinen ja osa äitinsä omaisuudesta, voi äidin omaisuuden osituksen yhteydessä, kuten ei ole virheellisesti katsottu, esittää etuoikeutetun vaatimuksen isänsä aiheuttomasti maksamasta myötäjäisestä.

326. Kun isän ja vävyn välillä on sovittu, että myötäjäiset palautetaan isälle, jos tytär kuolee avioliiton aikana jättämättä lapsia, on katsottava, että osapuolet ovat sopineet, että jos tytär kuolee jättäen lapsia, myötäjäiset jäävät hänelle, eikä mitään osaa siitä saa erottaa siihen tehdyn lisäyksen vuoksi, jos toisin ei ole sovittu.

327. Oli sovittu, että vaimo oli kuljetettava miehensä kustannuksella minne tahansa hän menikin, ja siksi tämän sopimuksen tarkoin noudattaen nainen seurasi miestänsä ja etsi hänet maakuntaan, jossa hän palveli sadanpäämiehenä. Jos aviomies ei noudattanut sopimusta, vaikka suoraa kannetta ei voitaisi nostaa, olisi kuitenkin hyväksyttävä kohtuullinen kanne in factum.

328. Kun tytär, joka lupasi itselleen myötäjäiset, lisäsi sopimukseen, että jos hän kuolee avioliiton aikana jättämättä lapsia, myötäjäiset maksetaan hänen äidilleen; tämä tyttären sopimus ei anna äidille kanneoikeutta. Jos tyttären perillinen kuitenkin maksaa myötäjäiset ja aviomies nostaa siitä kanteen, häntä vastaan voidaan vedota poikkeukseen, koska hän vaatii myötäjäisiä vastoin omaa sopimustaan.

329. Isä sopi, että myötäjäiset annetaan hänelle, jos hänen tyttärensä kuolee avioliiton aikana. Avioliiton ollessa vielä voimassa isä tuomittiin kuolemantuottamuksesta. Sopimuksen ehto ei tulisi voimaan, jos avioero tapahtuisi tai avioliitto purkautuisi aviomiehen kuoleman vuoksi. Jos nainen kuitenkin kuolisi avioliiton aikana, valtiovarainministeriö saisi määräyksestä johtuvan oikeuden myötäjäiskanteeseen. Jos osapuolet kuitenkin avioeron jälkeen menisivät uudelleen naimisiin, sopimus ei tulisi voimaan valtiokonttorin hyväksi, vaikka tytär kuolisi toisen avioliiton aikana, koska se koski ensimmäistä avioliittoa.

330. Sama, Määritelvät, I kirja.

Jos nainen, jolla on lapsia, palaa riidan jälkeen miehensä luo kaksinaamaisuuden vuoksi; kuten esimerkiksi silloin, kun hän lahjottavista syistä sopii, ettei häntä lahjoiteta; tätä sopimusta, joka on tavan vastainen, ei pitäisi panna täytäntöön tapauksen olosuhteiden mukaan.

331. Paulus, Kysymyksiä, kirja V.

Kysytään, onko sopimus pätevä, jos nainen joko ennen avioliittoa tai sen jälkeen suostuu siihen, että hänen velkojansa saa tyytyä hänen myötäjaislahjaksi antamiinsa viljelysmaasatoihin? Sanon, että se on pätevä, jos se tehdään ennen avioliittoa ja että tällä tavoin myötäjaiset pienenevät; mutta jos se tehdään avioliiton solmimisen jälkeen, koska myötäjäisten tuotot on tarkoitettu helpottamaan avioliittotaakkaa, aviomies käytännössä suostuu maksamaan velkojalle omasta omaisuudestaan, ja kauppa on pelkkä lahja.

332. Scaevola, Opinions, kirja II.

Kun aviomies sai myötäjaislahjaksi tiettyjä maita, jotka oli arvioitu, ja avioliiton voimassaoloaikana sopi vaimonsa pettämiseksi, että mainittuja maita ei pidettäisi arvioituina, jotta hän voisi tehdä niistä vähemmän arvokkaita ilman minkäänlaista riskiä; heräsi kysymys siitä, pitäisikö arvioitujen maiden pysyä sellaisina dotaaliarvion mukaan ja olisiko aviomiehen oltava vastuussa niiden arvon alenemisesta. Vastasin, että ehdotettu ei vaikuttaisi sopimukseen, koska tämä tehtiin avioliiton aikana, edellyttäen, että myötäjäisten arvo ei alenisi; jos maa kuitenkin heikkenisi sopimuksen tekemisen jälkeen, naisella olisi oikeus nostaa dotal-kanne aviomiestä vastaan tällä perusteella.

333. Titius antoi naiselle myötäjaiset ja teki niihin liittyvän määräyksen kuoleman tai avioeron varalta. Kun avioero tapahtui, Titius kuoli vaatimatta myötäjäisiä, ja nainen uusi avioliittonsa perillisen suostumuksella. Heräsi kysymys, voiko perillinen vaatia myötäjäisiä sopimuksen perusteella. Vastasin, että Titiuksen perijä olisi sopimuksen perusteella esteellinen, jos hän olisi antanut suostumuksensa siihen, että määrä, jonka hän voisi saada takaisin sopimuksen perusteella, tulisi hänen äitinsä myötäjäisrahaksi, kun avioliitto uusitaan.

334. Nainen, joka antoi omaisuutta myötäjäisiksi, sopi, että jos hän kuolisi avioliiton aikana, se palautettaisiin hänen veljelleen, ja tämä teki tätä koskevan määräyksen. Kuollessaan vaimo testamenttasi tietyn määrän omaisuutta miehelleen sekä muille, ja hän myös luovutti tiettyjä orjia, jotka olivat osa myötäjäisiä. Heräsi kysymys siitä, oliko aviomies vastuussa veljelleen omaisuudesta, jonka vaimo oli testamentannut, ja orjista, jotka hän oli luovuttanut. Vastasin, että esitetyissä tosiseikoissa ei ollut mitään syytä, miksi hän ei olisi vastuussa, koska vainajan perilliset ja testamentinsaajat olivat vastuussa manumission vuoksi.

335. Tryphoninus, Disputations, kirja X.

Baebius Marcellus lupasi Baebius Maryllukselle tyttärelleen myötäjäisiksi sata aurea, ja heidän välillään sovittiin, että myötäjäisiä ei saisi vaatia avioliiton olemassaolon aikana; tai jos tytär kuolisi avioliiton aikana jättämättä lapsia isänsä kuoleman jälkeen, puolet myötäjäisistä jäisi Maryllukselle ja puolet palautettaisiin naisen veljelle; nämä asiat oli myös määrätty sopimuksessa. Kun Marcellus oli kuollut jättäen jälkeensä pojan ja tyttären ja testamentattuaan koko myötäjäiset tyttärelleen, Maryllus erosi vaimostaan, jonka kanssa hänellä oli tytär, ja vaimo kuoli jättäen veljensä ja tyttärensä perillisiksi yhtäläiset osuudet omaisuudesta. Maryllus nosti preetori Petronius Magnusin edessä kanteen koko myötäjäisrahasta Marcelluksen poikaa vastaan, joka oli hänen perijänsä, ja perusteli sitä lupauksella; hän väitti, että osapuolten välillä oli sovittu, että jos nainen kuolisi jättämättä lapsia, puolet myötäjäisistä jäisi hänen aviomiehelleen, ja että sopimuksen oikean tulkinnan mukaan koko myötäjäiset kuuluisivat hänelle, jos nainen saisi pojan tai tyttären. Toisaalta katsottiin, että yhteiseen sopimukseen perustuva poikkeus oli myös perillisen kannalta edullinen, mutta että ehdotetussa tapauksessa perillinen, joka oli ikään kuin vainajan edustaja, ei voinut suojella itseään sopimukseen perustuvalla poikkeuksella; mutta jos häntä itseään olisi haettu myötäjäisistä naisen elinaikana, hän olisi saattanut estää Maryllusin tämän poikkeuksen avulla, koska avioero oli tapahtunut, ja hän olisi voinut esittää saman puolustuksen myös sisarensa kuoleman jälkeen. Sen vuoksi päätettiin, että perillinen oli vapautettava vastuusta mainitun saatavan osalta, mutta että tässä lausunnossa ei pitäisi olla mitään estettä sille, että Maryllus voisi esittää vaatimuksen, joka perustui trustiin, jonka ehtojen mukaan Maryllus oli oikeutettu puoleen perintöomaisuudesta vaimonsa perillisenä, joka oli saatu tyttärensä kautta perinnöllisen oikeuden perusteella.

336. Scaevola, Kysymyksiä, kirja III.

Jos aviopuolisoiden välillä on sovittu, että viimeisen avioliittovuoden voitot, joita ei ole vielä saatu, käytetään hänen hyväkseen, tällainen sopimus on pätevä.

337. Javolenus, Labeon viimeisistä teoista, kirja VI.

Vaimo antoi miehelleen myötäjäislahjaksi maata, jonka arvo oli arvioitu sadaksi aureiksi, ja teki sitten miehen kanssa sopimuksen, jonka mukaan hän eron sattuessa palauttaa maan hänelle samaan hintaan. Tämän jälkeen aviomies myi vaimonsa suostumuksella mainitun maan kahdella sadalla aureilla, ja sitten tapahtui avioero. Labeo katsoo, että aviomiehellä pitäisi olla etuoikeus maksaa vaimolle kaksisataa aureita tai palauttaa maa, sen mukaan, kumman hän valitsee, ja että sopimuksesta johtuvaa velvoitetta ei pitäisi vapauttaa. Luulen, että Labeo esitti tämän mielipiteen, koska maa oli myyty naisen suostumuksella, muuten se olisi ehdottomasti palautettava.

338. Jos isä lupaa tietyn rahasumman myötäjäisiksi tyttärelleen ja on sovittu, että häntä ei pakoteta maksamaan sitä vastoin hänen suostumustaan, niin mielestäni häneltä ei voida periä mitään; koska sopimuksen sisältämän lausekkeen, jossa sanottiin, että häntä ei voida pakottaa maksamaan sitä, olisi katsottava viittaavan myötäjäisiin.

Tit. 5. Maan antamisesta myötäjäislahjana.

339. Paulus, Ediktistä, kirja XXXVI.

Lex Julia, jossa viitataan myötäjäislahjana annettuun maahan, ei toisinaan ole sovellettavissa; esimerkiksi silloin, kun aviomies ei tee varotoimia uhkaavan vahingon varalta, ja naapuri saa myötäjäislahjaksi annetut tilat haltuunsa, ja häntä kehoitetaan myöhemmin palauttamaan ne. Tällöin naapurista tulee omistaja, koska luovutus ei ole vapaaehtoinen.

340. On kuitenkin mahdollista, että koko maan omistusoikeus siirtyy toiselle, kuten esimerkiksi aviomiehen perilliselle, mutta kuitenkin samalla edellytyksellä, että sitä ei voi luovuttaa.

341. Ulpianus, Aviorikoksesta, kirja V.

Jos aviomies joutuu orjuuteen, eikö hänen omistajansa voi luovuttaa maataan? Mielestäni parempi mielipide on, että hän ei voi.

342. Jos siis aviomiehen omaisuus takavarikoitaisiin, maan myynti olisi kuitenkin estetty; vaikka valtiovarainministeriötä pidetäänkin aina hyvänä ja maksukykyisenä perijänä.

343. Paulus, Ediktistä, kirja XXXVI.

Kun maa-alue luovutetaan orjille, jotka ovat osa myötäjäisiä, siitä tulee Lex Julian mukaan myös dotal.

344. Maan, joka on annettu myötäjäisenä, ei voida luovuttaa aina, kun vaimolla on oikeus dotal-kanteeseen tai kun sellainen olisi joka tapauksessa nostettava.

345. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja XI.

Lex Julia, jossa viitataan myötäjäisenä annettuun maahan ja määrätään, että aviomies ei voi rasittaa tai luovuttaa sitä, olisi tulkittava laajemmin, jotta se soveltuisi yhtä hyvin kihlattuun kuin aviomieheen.

346. Ulpianus, Kaikista tuomioistuimista, kirja II.

Julianus toteaa Digestin kuudennessatoista kirjassa, että aviomies ei voi menettää mitään maata koskevia palveluksia eikä määrätä sille uusia.

347. Sama, Aviorikoksesta, V kirja.

Aviomies ei voi myöntää vapautusta myötäjäisten alaisesta kaupunkitilasta johtuvasta palvelussuhteesta, koska hän pelkää, että sen myötä omaisuuden kunto voi huonontua.

348. Julianus, Digest, kirja XVI.

Kun aviomies hankkii maa-alueen, joka kuuluu Titiukselle ja johon kohdistuu servituutti myötäjäisten alaisen kiinteistön hyväksi, servituutti sekoittuu. Mutta jos hän palauttaa mainitun maan Titiukselle uusimatta servituutiota, aviomies on syyllinen, ja tässä tapauksessa hänen on maksettava vahingonkorvausta, jonka tuomioistuin voi määrätä. Jos aviomies ei kuitenkaan ole maksukykyinen, Titiusta vastaan nostetaan naisen hyväksi praetoriaanikanteet palvelussuhteen palauttamiseksi.

349. Kun nainen kuitenkin antaa myötäjäislahjaksi maata, johon hänen aviomiehelleen kuuluvaan lohkoon kohdistuu palvelusvelvollisuus, se tulee aviomiehen haltuun ilman palvelusvelvollisuutta, eikä sen vuoksi voida katsoa, että kyseiseen maahan liittyvät oikeudet olisivat heikentyneet aviomiehen toimesta. Mitä sitten olisi tehtävä? Tuomarin, jonka tehtävänä on tehdä päätös myötäjäisten osalta, tehtävänä on määrätä maa palautettavaksi naiselle tai hänen perilliselleen ja palvelussuhde palautettavaksi.

350. Alfenus, Epitomes of the Digest by Paulus, kirja III.

Eräs mies pyysi vaimoaan kaatamaan oliiviviljelmän, joka sijaitsi dotaalimaalla, korvatakseen sen uudella. Tämän jälkeen mies kuoli testamentattuaan vaimolleen myötäjäiset, ja päätettiin, että oliivipuusta kaadettu puu olisi palautettava vaimolle.

351. Africanus, Kysymyksiä, kirja VIII.

Jos nainen lupaa myötäjäisenä miehelleen, joka on hänen velallisensa, maata, josta tämä on hänelle velkaa, kyseisestä maasta tulee dotal.

352. Jos nainen lupaa miehelle myötäjäisiksi joko maata tai kymmenen aureia, jotka mies on hänelle velkaa, miehellä on oikeus päättää, kummasta näistä myötäjäs koostuu.

353. Mutta jos aviomies oli Stichukselle velkaa maata, ja hänen velkansa luvattiin hänelle myötäjäisiksi, ja Stichus kuolisi, myötäjäiset koostuvat silloin maasta.

354. Julianus sanoo, että kaiken tämän seurauksena olisi se, että jos hänelle olisi luvattu myötäjäisiksi joko kornelialainen tai sempronialainen maa-alue, josta hän oli velkaa, niin kumman hän valitsisi, se muodostaisi myötäjäiset; ja on ilmeistä, että jos hän haluaisi vieraannuttaa jommankumman niistä, hän ei voisi vieraannuttaa toista. Jos hän kuitenkin myöhemmin ostaisi sen, jonka hän oli luovuttanut, hänellä olisi edelleen valta luovuttaa se, jonka hän oli säilyttänyt, jos hän niin halusi.

355. Paulus, Kysymyksiä, kirja V.

Tämän lain soveltaminen on siis epämääräistä, koska velvoite oli dotaalinen. Jos aviomies siis saattoi luovuttaa toisen maa-alueen, saattoiko hän luovuttaa myös toisen, koska hänellä oli oikeus ostaa ensimmäinen takaisin, vaikkei tätä vielä ollutkaan tehty? Vai eikö tätä pitäisi sallia, koska pelättiin, että jompikumpi niistä voisi muodostaa myötäjäiset? On varmaa, että toinen niistä katsottaisiin laillisesti luovutetuksi, jos toinen lunastettaisiin myöhemmin takaisin.

356. Africanus, Kysymyksiä, kirja VIII.

Kun myötäjäisenä annettu maa-alue arvioidaan, jotta naisella olisi oikeus valita, katsotaan, että maata ei voi luovuttaa. Päinvastainen sääntö on kuitenkin voimassa, jos tämä riippuu aviomiehen tahdosta.

357. Papinianus, Aviorikoksesta, I kirja.

Vaikka avioliitto purettaisiinkin, maan katsotaan silti olevan dotal.

358. Appiukon suostumuksella myötäjäisiin kuuluvan maan myyntiin ei ole voimaa eikä vaikutusta.

13. Ulpianus, Aviorikoksesta, kirja V.

Meidän olisi ymmärrettävä dotal-maan käsittävän sekä kaupungissa että maalla sijaitsevan maan, sillä Lex Julia viittasi kaikenlaisiin rakennuksiin.

359. Termi "maa" koskee myös osaa maasta, joten riippumatta siitä, onko koko maa-alue annettu myötäjäisenä vai vain osa siitä, sitä ei voi luovuttaa. Tämä on nykyinen laki.

360. Ymmärrämme termin "dotal land" tarkoittavan sitä, jonka omistusoikeuden aviomies saa, joten vain silloin häneltä on kielletty sen luovuttaminen.

361. Laki myöntää vaimon perilliselle saman helpotuksen kuin vaimolle itselleen.

362. Kun vaimo on määrätty miehensä perilliseksi ja myötäjäisiin kuuluva maa on testamentattu, jos perinnön vähentämisen jälkeen naisella on perintöosuuden arvoisesti myötäjäisiä vastaava osuus perinnöstä, perintö on pätevä. Herää kysymys, onko se pätevä, jos määrä on pienempi. Scaevola sanoo, että osa siitä voidaan periä takaisin, joskaan ei kaikkea, jos tietty määrä puuttuu myötäjäisten kattamiseksi, ja että naisen käsiin jää vain se määrä, joka tarvitaan puuttuvan määrän kattamiseksi.

363. Paulus, Aviorikoksesta, kirja III.

Kun nainen, joka oli menossa naimisiin Titiuksen kanssa, siirsi miehensä suostumuksella Maeviukselle maan, jonka hän oli antanut myötäjäisiksi; myötäjäiset ovat samassa kunnossa kuin jos hän olisi itse siirtänyt ne Titiukselle.

364. Jos joku antaa maa-alueen naiselle myötäjäisenä, siitä tulee dotal; sillä sen katsotaan tulleen aviomiehen haltuun hänen vaimonsa puolesta.

365. Jos aviomies on vaimolleen velkaa toiselle kuuluvaa maata ja tämä lupaa sen hänelle myötäjäislahjaksi, se on suspensiossa, ja siitä tulee dotal, kun se tulee hänen käsiinsä.

366. Jos nainen kieltäytyy maasta, joka on luovutettu hänelle myötäjäisenä, tai jopa jos hän ei ota vastaan perintöä tai testamenttia, jossa hänen miehensä on korvattu, maasta tulee dotal.

367. Papinianus, Opinions, kirja I.

On päätetty, että dotal-maa, jonka hallinta jäi aviomiehelle sen jälkeen, kun tämä oli lähettänyt vaimolleen kirjeet, joissa hän ilmoitti, että maasta ei tulisi dotal-maata, voi jäädä aviomiehen haltuun sen jälkeen, kun vaimo oli kuollut avioliiton aikana, siitä syystä, että hänellä ei olisi oikeutta sopimuskanteeseen.

368. Tryphoninus, Disputations, kirja XI.

Jos nainen antoi miehelleen myötäjäislahjaksi maa-alueen, joka oli hyvässä uskossa Titiuksen hallussa ja jota hänellä oli oikeus vaatia itselleen vanhentumisen perusteella, ja hänen miehensä laiminlöi nostaa kanteen kyseisestä maa-alueesta, vaikka hän olisi voinut tehdä sen, hän on vastuussa. Sillä vaikka Lex Julia, joka kieltää dotaalisen maan luovuttamisen, koskee myös tämänkaltaista hankintaa, se ei kuitenkaan keskeytä pitkään jatkunutta hallussapitoa, jos se oli alkanut jo ennen kuin maa muuttui dotaaliseksi. On ilmeistä, että jos vain muutama päivä puuttuu prescriptive-oikeuden perustamiseen, aviomiestä ei voida lainkaan syyttää.

369. Marcianus, Digest, kirja VII.

Aviomies myi ja luovutti maan, joka oli osa myötäjäisiä. Jos vaimo kuoli avioliiton aikana ja myötäjäiset olivat miehelle hyödyksi, ostajaa ei voida riistää maasta.

370. Javolenus, Labeon viimeisistä teoksista, kirja VI.

Aviomies avasi marmorilouhoksia dotaalimaalla. Kun avioero oli tapahtunut, heräsi kysymys siitä, kenelle louhittu mutta vielä poistamatta oleva marmori kuului, ja siitä, pitäisikö vaimon vai aviomiehen vastata louhosten työstämisestä aiheutuneista kustannuksista. Labeo sanoi, että marmori kuului aviomiehelle, mutta hän kiisti, että vaimon olisi maksettava hänelle mitään, koska kustannukset eivät olleet välttämättömiä ja maa oli menettänyt arvonsa. Mielestäni vaimon pitäisi maksaa paitsi välttämättömät myös hyödylliset kulut, enkä usko, että maan arvo olisi alentunut, jos louhokset olivat sellaisia, että niissä olevan kiven määrä aikanaan lisääntyisi.

371. Jos vaimo laiminlyö, kun on sovittu, että hän saa maan sen jälkeen, kun hän on maksanut osan siitä arvioidun arvon miehelleen; Labeo sanoo, että kaikki sillä välin kerätyt voitot kuuluvat miehelle. Mielestäni parempi mielipide on, että aviomiehellä olisi oikeus suhteelliseen osuuteen voitoista ja että loppuosa olisi palautettava naiselle; tämä on nykyisin voimassa oleva laki.

Kirja XXIV

1. Aviomiehen ja vaimon välisistä lahjoituksista.
2. Avioeroista ja hylkäämisistä.
3. Millä tavoin myötäjaiset voidaan periä takaisin avioliiton purkamisen jälkeen.

Tit. 1. Aviomiehen ja vaimon välisistä lahjoituksista.

1. Ulpianus, On Sabinus, kirja XXXII.

Meillä omaksutun tavan mukaan miehen ja vaimon väliset lahjoitukset eivät ole päteviä. Tämä sääntö on otettu käyttöön, jotta estettäisiin aviopuolisoita ryöstelemästä itseään keskinäisen kiintymyksensä vuoksi asettamatta rajoja anteliaisuudelleen, vaan olemalla liian ylenpalttisia toisiaan kohtaan heille siihen tarjoutuneen mahdollisuuden vuoksi.

- (2) Paulus, On Sabinus, kirja VII.

Toinen syy on se, että naimisissa olevilla henkilöillä ei ehkä muuten olisi niin suurta halua kasvattaa lapsiaan. Sextus Caecilius lisäsi vielä toisenkin syyn, nimittäin sen, että avioliitto purkautuisi usein silloin, kun aviomiehellä oli omaisuutta ja hän saattoi antaa sitä, mutta ei tehnyt niin; ja näin ollen seurauksena olisi, että avioliitosta tulisi ostettavissa oleva.

3. Ulpianus, On Sabinus, kirja XXXII.

Tämä syy on peräisin myös keisari Antoninuksen reskriptiosta, sillä siinä sanotaan: "Esi-isämme kielsivät lahjoitukset miehen ja vaimon välillä, koska he olivat sitä mieltä, että todellinen kiintymys perustui heidän keskinäiseen taipumukseensa, ja ottivat huomioon myös avioliitossa yhdistettyjen osapuolten maineen, jottei heidän sopimuksensa näyttäisi syntyneen hinnalla ja estettäisiin sitä, että parempi heistä tulisi köyhäksi ja huonompi varakkaammaksi." Tämä syy on myös johdettavissa keisari Antoninuksen reskriptistä.

1. Katsokaamme, minkä henkilöiden välillä lahjoitukset ovat kiellettyjä; ja todellakin, jos avioliitto vihitään tapojemme ja lakiemme mukaisesti, tällainen lahjoitus ei ole pätevä. Se on kuitenkin pätevä, jos jokin este ilmenee niin, ettei avioliittoa voida solmia. Jos siis senaattorin tytär menee naimisiin vapaana olevan miehen kanssa senaatin asetuksen vastaisesti, tai jos jossakin maakunnassa asuva nainen menee keisarillisen asetuksen vastaisesti naimisiin siellä virkatehtäviään hoitavan virkamiehen kanssa, lahjoitus on pätevä, koska tällainen avioliitto on mitätön. Mutta ei ole oikein, että tällaiset lahjoitukset ovat päteviä, eikä myöskään se, että rikkomukseen syyllistyneiden asemaa parannetaan; silti jumalallinen Severus antoi senaattori Pontius Paulinuksen vapautetun naisen tapauksessa toisenlaisen päätöksen, koska naista ei ollut kohdeltu vaimolle kuuluvalla hellyydellä vaan pikemminkin jalkavaimolle kuuluvalla hellyydellä.

2. Saman henkilön määräysvallassa olevat henkilöt eivät saa tehdä toisilleen lahjoja; kuten esimerkiksi aviomiehen veli, joka on vaimon appiukon määräysvallassa.

3. Sovellamme termiä "määräysvalta" paitsi lapsiin myös orjiin, sillä paremman käsityksen mukaan ne, jotka ovat millä tahansa lailla aviomiehen alaisia, eivät voi tehdä tällaisia lahjoituksia.

4. Näin ollen, jos äiti tekee lahjan pojalleen, joka on isänsä määräysvallan alainen, lahjalla ei ole vaikutusta, koska hän hankkii sen isänsä puolesta. Jos äiti kuitenkin antaa sen pojalle, kun tämä on sotilas ja on lähdössä leirille, lahjan katsotaan olevan pätevä, koska se on pojan hankkima ja kuuluu hänen castrense peculiumiinsa. Jos siis poika tai poikapuoli tai muu aviomiehen määräysvallan alainen henkilö tekee lahjan castrense peculium -omaisuudestaan, se ei ole mitätön.

5. Sen vuoksi appiukon määräysvallassa oleva henkilö ei saa tehdä lahjoja vaimolle ja miniälle, jos aviomies on isän määräysvallassa.

6. Vaimoa ja miniää puolestaan kielletään tekemästä lahjoja aviomiehelle tai vävyille. Lahja ei myöskään ole pätevä, jos se annetaan niille, jotka ovat heidän valvonnassaan tai niiden tahojen valvonnassa, joiden määräysvallassa he ovat; edellyttäen, että aviomies ja appi ovat saman henkilön valvonnassa tai aviomies on appiukon valvonnassa. Lisäksi, jos aviomies kuuluu toiseen perheeseen, appiukko tai kukaan hänen määräysvallassaan oleva henkilö tai kukaan, joka on tämän määräysvallan alainen, ei saa vastaanottaa lahjaa vaimolta.

7. Anoppia ei kielletä antamasta lahjoja miniälleen tai päinvastoin, koska tässä tapauksessa ei ole kyse isän auktoriteettioikeudesta.

8. Jos orjani, johon toinen nauttii käyttöoikeutta, antaa vaimolleni lahjan omasta peculiumistaan, joka ei kuulu minulle, tai jos vapaa mies, joka palvelee minua hyvässä uskossa orjana, tekee näin; herää kysymys, onko tällainen lahjoitus pätevä? Vapaan henkilön kohdalla lahjoitus voidaan toki sallia tietyssä määrin, mutta muilla ei ole oikeutta vieraannuttaa peculiumiaan antamalla sitä pois.

9. Sen lisäksi, että aviomies ja vaimo eivät itse saa tehdä lahjoituksia, myös muut henkilöt eivät voi tehdä sitä.

10. Lisäksi on muistettava, että aviomiehen ja vaimon väliset lahjoitukset ovat kiellettyjä siinä määrin, että ne ovat lain nojalla mitättömiä. Näin ollen, jos jokin tietty esine annetaan, sen luovutus ei ole pätevä, ja jos sopimusosapuolelle annetaan lupaus tai hänet vapautetaan velkavastuusta, kauppa ei ole pätevä; sillä lain nojalla kaikki aviopuolisoiden tekemät lahjoitukseen liittyvät kaupat ovat mitättömiä.

11. Jos siis aviomies antaa rahaa vaimolleen, siitä ei tule hänen omaisuuttaan, koska on ilmeistä, että hän ei voi hankkia siihen omistusoikeutta.

12. Jos aviomies kuitenkin määrää velallisensa maksamaan velan vaimolleen, tässä tapauksessa herää kysymys, tuleeko rahasta hänen omaisuuttaan ja vapautuuko velallinen siitä. Celsus toteaa Digestin kolmannessatoista kirjassa, että näyttäisi siltä, ettei voida katsoa, että velallinen vapautuu ja että rahasta tulee aviomiehen eikä vaimon omaisuutta. Sillä jos lahjoitus ei ole siviililain mukaan kielletty, tapahtuman lopputulos on se, että rahat tulisivat velallisen käsiin ja siirtyisivät sitten sinulta vaimolle; sillä sen nopeuden vuoksi, jolla nämä kaksi tekoa yhdistyvät, toinen niistä peittyy. Ei kuitenkaan näytä olevan uutta tai outoa, että velallinen maksaa velkojalle ja velkoja maksaa vaimolleen, koska on selvää, että te itse saatte sen, minkä saatte toisen kädestä. Sillä jos joku, joka esiintyy velkojanne asiamiehenä, saa velalliseltanne rahaa teidän johdoltanne, on sovittu, että teillä on oikeus nostaa varkauskanne ja että rahat ovat itse teidän.

13. Tämä mielipide vahvistaa sen, mitä Julianus on todennut Digestin seitsemännessätoista kirjassa, nimittäin sen, että jos ohjaan jotakuta, joka aikoo antaa minulle lahjan, antamaan sen vaimolleni, niin tapahtumalla ei ole mitään vaikutusta, sillä

sitä pidetään aivan kuin olisin itse saanut sen ja, koska se on tullut omaisuudekseni, antanut sen vaimolleni. Tämä näkemys on oikea.

(4) Julianus, Digest, kirja XVII.

Samaa sääntöä sovelletaan, jos ohjaan henkilöä, joka on aikeissa tehdä lahjoituksen mortis causa minulle, tekemään sen vaimolleni; eikä sillä ole mitään merkitystä, toipuuko lahjoittaja vai kuoleeko hän. Ei myöskään pidä katsoa, että jos sanomme, että tämä lahjoitus on pätevä, minä köyhtyisin yhtään, koska jos lahjoittaja toipuu, olen vastuussa henkilökohtaisesta kanteesta; mutta jos hän kuolee, minä lakkaan omistamasta omaisuutta, joka muutoin olisi kuulunut omaisuuteeni sen vuoksi, että olen lahjoittanut sen.

5. Ulpianus, On Sabinus, kirja II.

Jos mies, joka haluaa tehdä lahjan kihlatulleen, antaa sen Titiukselle, jotta tämä lahjoittaisi sen naiselle, ja Titius luovuttaa sen avioliiton solmimisen jälkeen; jos mies käytti häntä välikätenä, avioliiton solmimisen jälkeen tehty lahjoitus ei ole pätevä. Kun nainen kuitenkin palkkasi hänet ja lahjoitus on tehty jo jonkin aikaa eli ennen avioliittoa, lahjoitus on pätevä, vaikka Titius toimitti sen avioliiton solmimisen jälkeen.

1. Kun aviomiehellä oli kaksi velallista, Titius ja hänen vaimonsa, ja hän vapauttaa vaimon vastuusta lahjoituksella, kumpikaan osapuoli ei vapaudu, koska naisen vapautus on mitätön. Tämän Julianus toteaa myös Digestin seitsemännessätoista kirjassa. On selvää, että jos oletetaan, että Titius vapautetaan vastuusta, hän todellakin vapautuu vastuusta, mutta vaimo on edelleen vastuussa.

2. Yleisesti ottaen on katsottava, että mikä tahansa lahjanluonteinen kauppa, joka koskee naimisissa olevia henkilöitä itseään tai muita väliin tulevia, ei ole pätevä. Jos asia on sekalainen ja koskee muuta omaisuutta ja muita henkilöitä siten, että osia ei voida erottaa toisistaan, lahjoitusta ei estetä; mutta jos ne voidaan erottaa toisistaan, kaupan muut osat ovat päteviä, mutta lahjoitus ei ole.

3. Jos aviomiehen velallinen lupaa vaimolleen tämän määräyksestä rahaa, jonka tämä on velkaa, lupaus on mitätön.

4. Jos vaimo, tehdäkseen miehelleen lahjoituksen, lupaa maksaa velkojalleen ja antaa takauksen; Julianus sanoo, että aviomies ei vapautu, eikä vaimo tai hänen takaajansa ole vastuussa, ja tulos on aivan kuin hän ei olisi antanut mitään lupasta.

5. Julianus sanoo myös myyntien osalta, että jos aviomies tai vaimo tekee myynnin omaisuudesta sen arvoa alhaisempaan hintaan, sillä ei ole vaikutusta. Neratius kuitenkin sanoo (jonka mielipidettä Pomponius ei hylkää), että jos myynti tehdään aviomiehen ja vaimon välillä lahjoituksena, sillä ei ole vaikutusta, edellyttäen, että aviomiehellä ei ole ollut aikomusta myydä omaisuutta, vaan hän on vain teeskennellyt tekevänsä niin voidakseen lahjoittaa sen. Jos hänellä oli nimittäin aikomus myydä se ja hän luovutti osan hinnasta naiselle, myynti olisi pätevä, mutta hinnan luovutus on mitätön naiselle kertyneen voiton osalta. Jos siis viidentoista aurein arvoinen omaisuus myydään viidellä aureilla, vaikka sen arvo on vain kymmenen, naisen on palautettava vain viisi aureia, koska hänen katsotaan hyötyneen tästä summasta.
6. Jos vaimo tai aviomies jättää käyttämättä lahjoitusvelvollisuuden, palvelusvelvollisuus on mielestäni menetetty; mutta avioeron jälkeen se voidaan saada takaisin kanteella.
7. Jos vaimo tai aviomies suostuu siihen, että hänet vapautetaan poikkeusluvalla lahjoituksen tekemistä varten, tuomarin tekemä päätös, jolla vapautus myönnetään, on pätevä; mutta etuuden saanutta osapuolta vastaan voidaan nostaa kanne.
8. Hautapaikan lahjoittaminen on sallittua, sillä on vakiintunutta, että aviomies voi lahjoittaa hautapaikan vaimolleen ja toisaalta vaimo voi lahjoittaa hautapaikan vaimolleen. Jos se, joka saa sen, hautaa sinne jonkun, paikasta tulee uskonnollinen. Tämä johtuu siitä, että tavallisesti todetaan, että vain sellainen lahjoitus on kielletty, jolla on taipumus tehdä antajasta köyhempi ja saajasta rikkaampi. Näin ollen tässä tapauksessa osapuolen ei katsota rikastuvan hankkimalla uskonnollisiin tarkoituksiin omistetun omaisuuden. Myöskään sillä väitteellä ei pitäisi olla mitään painoarvoa, että nainen olisi ostanut toisen hautapaikan, jos hän ei olisi saanut tätä mieheltään; sillä vaikka hän olisi tullut köyhemmäksi, jos hänen miehensä ei olisi antanut sitä hänelle, hän ei silti tule rikkaammaksi siitä syystä, että hänellä ei ole kustannuksia.
9. Tämä antaa myös aiheita sille käsitykselle, että jos aviomies lahjoittaa vaimolleen maata hautapaikaksi, se katsotaan hänen omaksi vasta, kun sinne haudataan vainaja. Sillä ennen kuin paikasta tulee uskonnollinen, se pysyy lahjoittajan omaisuutena, ja siksi jos vaimo myy sen, se pysyy kuitenkin edelleen hänen omaisuutenaan.
10. Tämän mukaan, jos aviomies antaisi vaimolleen arvokkaan muistomerkin, jota ei ole käytetty, lahjoitus on pätevä, mutta se olisi pätevä vasta, kun siitä tulee uskonnollinen.
11. Vaikka nainen itse haudattaisiin sinne, vaikka avioliitto olisi päätynyt hänen kuolemaansa, silti paikasta tulisi uskonnollinen suotuisan tulkinnan kautta.
12. Jos siis aviomies antaisi vaimolleen jotakin uhrilahjaksi Jumalalle tai maata, jolle hän on luvannut pystyttää jonkin julkisen teoksen tai rakentaa julkisen temppelin, paikasta tulee pyhä. Jos hän kuitenkin antaa vaimolleen jotain

lahjoitettavaksi tai Jumalalle vihittäväksi, lahja on epäilemättä pätevä. Jos hän siis antoi hänelle öljyä temppeleissä käytettäväksi, lahjoitus on pätevä.

13. Jos aviomies on määrätty perilliseksi ja hylkää perinnön tehdäkseen lahjoituksen vaimolleen, Julianus sanoo Digestin seitsemännessätoista kirjassa, että lahjoitus on pätevä. Sillä hän ei tule yhtään köyhemmäksi, kun hän ei hanki omaisuutta, sillä niin tekee vain se, joka menettää oman perintöosuutensa. Se, että aviomies hylkää omaisuuden, hyödyttää vaimoa, jos hänet korvataan tai jos hänestä tulee perillinen ab intestato.

14. Vastaavasti jos aviomies hylkää perinnön, katsomme, että lahjoitus on pätevä, jos vaimo tulee sijaiseksi perintöön viitaten tai vaikka oletettaisiin, että hänet on määrätty perilliseksi.

15. Jos jotakuta pyydetään luovuttamaan omaisuus vaimolleen varattuaan siitä tietyn määrän itselleen ja hän luovuttaa sen ilman mitään vähennyksiä, Celsus sanoo Digestuksen kymmennessä kirjassa, että aviomiehen katsotaan toimineen omaisuutta luovuttaessaan pikemminkin tunnollisemmin velvollisuudentuntoisesti kuin lahjoittaneen sen. Celsus antaa tälle mielipiteelle hyvin perustellun syyn, sillä hyvin monet henkilöt katsovat tällaisessa tapauksessa pikemminkin täyttävänsä velvollisuutensa kuin lahjoittavansa mitään, ja kun he luovuttavat toiselle kuuluvaa omaisuutta runsaammin kuin heiltä edellytetään, he noudattavat vainajan toivomuksia eivätkä maksa mitään omaa; eikä ole aivan aiheutonta, että usein ajatellaan vainajan toivoneen jotain sellaista, mitä hän ei pyytänyt. Tätä mielipidettä voidaan soveltaa enemmän tapaukseen, jossa miestä pyydettiin luovuttamaan kuolinpesä, eikä hän varannut sitä neljättä osaa, johon hänellä oli oikeus, vaan hän silti vapautti luottamuksensa laiminlyötyään hyödyntää sitä, mitä senaatin asetuksella myönnettiin. Sillä hän todellakin täytti luottamuksensa, kun hän oli toteuttanut testamentin tekijän toiveet. Tässä tapauksessa hän ei ole tehnyt laskuvirhettä, mutta hänellä olisi epäilemättä oikeus nostaa kanne sellaisten rahojen takaisinperimiseksi, jotka eivät olleet maksamatta ja jotka hän oli maksanut luottamuksen täyttämiseksi.

16. Kun omaisuudesta ei makseta mitään, on siis perustellusti katsottu, että aviopuolisoiden välinen lahjoitus on pätevä; sillä lahjoitus on pätevä, jos lahjoituksen tekijä ei vähennä varojaan; ja lahjoitus on pätevä, vaikka omaisuus pienehkö, edellyttäen, että lahjoituksen saaja ei vaurastu sitä kautta.

17. Marcellus kysyy Digestin seitsemännessä kirjassa, onko lahjoitus pätevä silloin, kun nainen on saanut mieheltään rahaa ja käyttänyt sen erään sadanpäämiehen asemassa olevan sukulaisensa hyväksi. Hän sanoo, että lahjoitus on pätevä, sillä nainen ei rikastunut toimenpiteellä sen enempää kuin jos hän olisi lainannut rahaa maksaakseen sen sukulaisensa puolesta.

18. Lisäksi siviililaissa kiellettyjen lahjoitusten osalta lahja voidaan peruuttaa siten, että jos omaisuus on vielä olemassa, se voidaan saada takaisin siltä, jolle se annettiin. Mutta jos se on kulunut, voidaan nostaa henkilökohtainen kanne sen määrän takaisinperimiseksi, jolla jompikumpi osapuolista on rikastunut.

(6) Gaius, On the Provincial Edict, kirja XI.

Se, mikä on pidätetty lahjoituksen perusteella, jota laki ei salli, ymmärretään pidetyksi ilman syytä tai perusteettomasti; kummassakin näistä tapauksista syntyy tavallisesti takaisinsaantioikeus.

7. Ulpianus, On Sabinus, kirja XXXI.

Lisäksi, mitä ajankohtaa olisi tarkasteltava sen määrittämiseksi, ovatko osapuolet hyötyneet rahallisesti: pitäisikö sen olla se ajankohta, jolloin asia yhdistettiin, vai se, jolloin tuomio annettiin? Huomioon olisi otettava se ajankohta, jolloin asia yhdistettiin, ja tämän keisarimme ja hänen isänsä totesivat eräässä reskriptissä.

(1) Jos aviomies antaa vaimolleen rahaa hajuvesien ostoa varten, ja tämä maksaa sen velkojalleen ja ostaa sen jälkeen hajuvesiä omilla rahoillaan, Marcellus sanoo Digestin seitsemännessä kirjassa, että vaimon ei katsota hyötynneen liiketoimesta. Hän sanoo myös, että jos mies antaisi vaimolle astian samaa tarkoitusta varten ja vaimo säilyttäisi sen ja ostaisi hajuvesiä omilla rahoillaan, aviomiehellä ei olisi oikeutta nostaa kannetta astian takaisin saamiseksi, koska vaimo ei ole tullut yhtään varakkaammaksi, koska hän käytti saman summan johonkin katoavaan asiaan.

(2) Kun mies ja hänen vaimonsa antavat toisilleen viiden aureen summan, ja mies pitää omansa ja vaimo käyttää omansa, päätettiin aivan oikein, että kyseessä oli näiden kahden lahjan kuittaus; ja tämän jumalainen Hadrianus määräsi.

(3) Marcellus sanoo myös, että jos mies antaa rahaa vaimolleen ja tämä ostaa sillä maata, on arvioitava, kuinka paljon nainen on hyötynyt kaupasta. Näin ollen, jos maa-alueen arvo oli tällä hetkellä hyvin vähäinen, meidän on katsottava, että sen arvo liikkeeseenlaskun liittämishetkellä olisi otettava huomioon. On selvää, että jos maa on arvoltaan suuri, on palautettava vain maksettu summa, ei hinnan korkoa.

(4) Mukava kysymys herää, kun nainen ostaa maata viidellätoista aureilla, eikä hänen miehensä maksa koko hintaa, vaan vain kaksi kolmasosaa siitä, eli kymmenen aurea, ja hänen vaimonsa maksaa viisi aurea omista rahoistaan; ja tällä hetkellä mainittu maa on vain kymmenen aurean arvoinen, kuinka paljon miehellä on oikeus saada takaisin? Parempi mielipide on se, että hän saisi takaisin kaksi kolmasosaa kymmenestä ja että se, mitä hinnasta jää jäljelle, kuuluisi tasan miehelle ja vaimolle.

(5) Kun aviomies väittää, että hän on lisännyt myötäjäisenä saamansa omaisuuden arvoa hyödyttääkseen vaimoan, keisarimme ja hänen isänsä määrittelivät rescriptissä tätä koskevan oikeussuojakeinon seuraavasti: "Koska väitätte, että omaisuuden hintaa korotettiin vaimonne hyväksi, tuomari, jonka toimivaltaan asia kuuluu, päättäköön, että jos kieltäydytte tietystä osasta rahaa, teidän on palautettava itse maa, kunhan siitä on vähennetty teille aiheutuneet kohtuulliset kulut." On siis

aviomiehen valinnan varassa, kumman hän haluaa toimittaa. Samaa oikeussääntöä sovelletaan, jos nainen toisaalta valittaa omaisuuden arvon alenemisesta. Periaate on sama kuin se, jota tavallisesti noudatetaan silloin, kun omaisuutta lainataan käyttöön arvioinnin jälkeen; kuten Pomponius toteaa Erilaisten otteiden neljännessä kirjassa.

(6) Jos vaimo ostaa mieheltään maata, jonka hän oli saanut vakuudeksi myötäjäistensä palauttamisesta, ja sanotun oston sanotaan tapahtuneen hänen hyödykseen, kauppa on mitätön. Mutta keisarimme ja hänen isänsä totesivat reskriptiossaan, että panttausvelvoite on edelleen olemassa. Esitän tämän reskriptin sanat, jotta voidaan todeta, että vilpittömässä mielessä tehtyä, aviomiehen ja vaimon välistä kauppaa ei voida mitätöidä. "Jos aviomiehesi myi sinulle pantteja, jotka oli annettu myötäjäistesi ja hänelle lainaksi annettujen rahojen vakuudeksi, ei sinun hyödyksesi, ja kauppa tehtiin vilpittömässä mielessä, se on pätevä. Mutta jos osoitetaan, että tämä tehtiin vain lahjoituksen tekosyyn varjolla, ja näin ollen myynti julistetaan mitättömäksi, teidän oikeutenne pantattuun omaisuuteen säilyy julkisoikeudellisesti koskemattomana."

(7) Jos vaimo ostaa esineen ja hänen miehensä maksaa siitä kauppahinnan, joskus katsotaan, että koko omaisuus voidaan periä naiselta takaisin, koska hän on tullut taloudellisesti hyödynsaajaksi koko omaisuuteen nähden; samoin kuin silloin, kun nainen ostaa omaisuutta ja on velkaa sen hinnan, ja hänen miehensä vapauttaa hänet myyjän vaatimuksesta. Sillä mitä väliä sillä on, maksaako mies hänen velkojalleen vai myyjälle?

(8) Eräs mies antoi orjan vaimolleen sillä ehdolla, että tämä vapauttaa hänet vuoden kuluessa. Jos vaimo ei noudata miehensä toivomusta, eikö jumalallisen Marcuksen perustuslaki anna orjalle vapauden riippumatta siitä, onko aviomies vielä elossa vai kuollut? Papinianus sanoo, kuten on hyväksytty Sabinuksen mielipide, joka katsoo, että orjasta alkaa tulla sen omaisuutta, jolle hänet luovutettiin, vasta sillä hetkellä, kun hänelle myönnettiin vapaus, että siksi nainen ei voi vapauttaa orjaa määrätyn ajan kuluttua, vaikka hän niin haluaisikin; että keisarillista perustuslakia ei voida soveltaa, eikä aviomiehen tahto voi tehdä sitä sovellettavaksi, koska hän voisi vapauttaa oman orjansa. Hyväksyn myös tämän mielipiteen, koska myyjä tai luovuttaja ei halua tai voi asettaa itselleen mitään ehtoja, mutta hän voi asettaa ne sille, joka saa orjan. Näin ollen omistusoikeus säilyy hänellä, eikä perustuslaki ole voimassa.

(9) Lahjoitus, joka on tehty manumission tarkoituksessa, on pätevä; tämä voidaan tosin tehdä, ei kuitenkaan sillä edellytyksellä, että vapaus myönnetään välittömästi vaan tietyn ajan kuluessa. Näin ollen, jos aviomies antaa vaimolleen orjan luovutettavaksi tietyn määräajan kuluttua, orjasta ei tule hänen omaansa ennen kuin hän ryhtyy luovuttamaan orjaa mainitun määräajan päätyttyä. Jos orja siis vapautetaan ennen tätä aikaa, hänen tekonsa ei ole pätevä, sillä on muistettava, että jos joku antaa vaimolleen orjan vapautettavaksi vuoden kuluessa, eikä tämä vapautta orjaa vuoden kuluessa vaan vasta sen jälkeen, hänen tekonsa on mitätön.

8. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja XI.

Jos avioliitto purkautuu kuoleman tai avioeron vuoksi ennen orjan manumitaatiota, lahjoitus mitätöidään, sillä tällaisen lahjoituksen ehtona pidetään sitä, että orja manumitoidaan avioliiton aikana.

9. Ulpianus, On Sabinus, kirja XXXII.

Jos aviomies antaa vaimolleen orjan sillä ehdolla, että orjalle ei koskaan myönnetä vapautta, on katsottava, että tällainen lahjoitus on ehdottomasti mitätön.

1. Jos nainen, saatuaan orjalta rahaa, luovuttaa hänet manumitaatiosta tai velvoittaa hänet suorittamaan tietyt palvelut vapauden ehtona, Julianus sanoo, että nämä palvelut ovat laillisesti määrättyjä, että velvoite pysyy voimassa ja että naisen ei katsota hyötynneen aviomiehen omaisuudesta, koska orja lupaa palveluksiaan vapautettuna miehenä. Jos nainen kuitenkin saa orjan rahat tämän vapauttamista varten ja vapauttaa hänet tämän vuoksi; jos hän maksoi rahat peculiumistaan, ne jäävät edelleen aviomiehen omaisuudeksi, mutta jos joku muu maksoi ne orjan puolesta, niistä tulee naisen omaisuutta. Tämä mielipide perustuu oikeudenmukaisuuteen.

2. Lahjoitukset mortis causa voivat tapahtua aviomiehen ja vaimon välillä,

10. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja XI.

Siitä syystä, että lahjoitustapahtuma ulottuu ajankohtaan, jolloin osapuolet lakkaavat olemasta aviomies ja vaimo.

11. Ulpianus, On Sabinus, kirja XXXIII.

Sillä välin omaisuus ei kuitenkaan siirry välittömästi sille, jolle se lahjoitetaan, vaan vasta kuoleman tapahtuessa, ja siksi se pysyy välivaiheen ajan lahjoittajan hallussa.

1. Se, mitä on sanottu puolisoitten välisten lahjoitusten pätevydestä mortis causa, on niin totta, että Julianuksen mukaan paitsi lahjoitus, joka on tehty tarkoituksessa, että omaisuus kuuluu vaimolle tai aviomiehelle, on pätevä kuoleman tapahtuessa, myös jokainen lahjoitus mortis causa antaa omistusoikeuden lahjoituksen kohteena olevaan omaisuuteen hänelle.

2. Kun lahjoitus ei siis ole taannehtiva, syntyy vaikeuksia, kuten Marcellus toteaa seuraavassa esimerkissä: "Eräs aviomies halusi tehdä tietyn lahjoituksen mortis causa vaimolleen, ja tämä asetti väliin isällisen valvonnan alaisen pojan, jonka oli määrä vastaanottaa lahjoitus ja antaa se vaimolleen; sitten aviomiehen kuoltua lahjoituksen vastaanottaneesta tuli hänen oma

isäntänsä. Onko toimitus pätevä?" Hän sanoo, että toimitusta on pidettävä pätevänä, koska pojasta tuli hänen oma isäntänsä sillä hetkellä, johon toimitusta lykättiin, eli kun aviomies kuoli.

3. Hän sanoo myös tietävänsä, että Sabinus oli sitä mieltä, että jos aviomies luovutti omaisuutta vaimolleen mortis causa tämän ollessa isän määräysvallassa, lahjoitus kaikkine etuineen kuuluu vaimolle, jos hänestä tulee itsenäinen miehensä elinaikana. Julianus hyväksyy tämän mielipiteen myös Digestin seitsemännessätoista kirjassa.

4. Näin ollen, jos vaimo antaisi omaisuutta mortis causa miehelleen tämän ollessa isällisen määräysvallan alaisena ja hänestä tulisi oma isäntänsä, sanomme epäröimättä, että omaisuus kuuluu hänelle.

5. Lisäksi toisaalta, jos vaimo lahjoittaa mortis causa omaisuuden miehelleen tämän ollessa kotitalouden päällikkö ja hänen kuollessaan hän joutuisi isän määräysvallan alaiseksi, isä saa koko lahjoituksesta saatavan hyödyn.

6. Näin ollen Scaevola toteaa Marcellusta koskevassa huomautuksessaan, että jos nainen asettaa orjan väliin luovuttaakseen hänelle lahjoituksen mortis causa ja tämä luovuttaa omaisuuden naiselle ja hänen pitäisi sen jälkeen olla vapaa aviomiehen kuollessa, on katsottava, että samaa sääntöä sovelletaan.

7. Marcellus on myös sitä mieltä, että jos väliinpuotoaja kuolee sen jälkeen, kun hän on luovuttanut omaisuuden naiselle, mutta luovuttaja on vielä elossa, lahjoitus raukeaa, koska sen pitäisi joksikin aikaa siirtyä väliinpuotoajan omaisuudeksi ja siirtyä häneltä naiselle. Näin tapahtuu silloin, kun nainen, jolle omaisuus on annettu, eikä luovuttaja, aiheuttaa kolmannen osapuolen väliintulon. Jos nimittäin aviomies olisi asettanut hänet väliin, omaisuuden omistusoikeus siirtyisi välittömästi hänelle, ja jos hän luovuttaisi omaisuuden ennen aviomiehen kuolemaa ja kuolisi sitten, luovutus olisi jossain määrin tehokas, mutta se olisi edelleen odottamassa, kunnes luovuttajan kuolema tapahtuisi.

8. Jos vaimo antaa omaisuuden Tiitiukselle, jotta tämä voisi luovuttaa sen miehelleen mortis causa, ja hänen kuolemansa jälkeen Tiitius luovuttaisi omaisuuden miehelle vastoin perillisten suostumusta, on eriasia, onko Tiitiuksen väliintulon tehnyt nainen vai aviomies, jolle omaisuus lahjoitettiin. Jos vaimo oli hänen välikappaleenaan, hän on vastuussa henkilökohtaisesta kanteesta, jos hän luovutti omaisuuden aviomiehelle; mutta jos aviomies oli hänen välikappaleenaan vaimon kuoltua, maan omistusoikeus siirtyy välittömästi sille, jonka aviomies oli välikappaleenaan, ja aviomiehellä on oikeus nostaa kanne häntä vastaan.

9. Jos vaimo antaa omaisuutta, jonka hän on saanut mieheltään mortis causa, jollekin toiselle, tällainen lahja on mitätön, koska omistusoikeus siirtyy naiselle vasta miehensä elämän viimeisellä hetkellä. On selvää, että niissä tapauksissa, joissa on sovittu, että lahjoitus on taannehtiva, vaimon tekemä luovutus on pätemätön.

10. Jos aviomies tekee lahjoituksen vaimolleen ja tämä eroaa myöhemmin, mitätöidäänkö lahjoitus? Julianus sanoo, että lahjoitus mitätöityy, eikä se ole riippuvainen mistään ehdosta.

11. Hän sanoo myös, että avioeron perusteella tehty lahjoitus on pätevä:

12. Paulus, On Sabinus, kirja VII.

Edellyttäen kuitenkin, että lahjoitus on tehty juuri avioeron yhteydessä eikä harkinnan jälkeen, kun osapuolet harkitsivat avioeroa.

13. Ulpianus, On Sabinus, kirja XXXII.

Jos kuolema ei kuitenkaan johda kuolemaan, omaisuuden ei katsottaisi kuuluvan naiselle, koska lahjoitus oli tehty toista tapahtumaa silmällä pitäen.

1. Jos siis aviomies tekee mortis causa -luovutuksen vaimolleen ja joutuu karkotetuksi, tarkastellaan, onko lahjoitus pätevä. On katsottu, että lahjoitus, joka on tehty tullakseen voimaan karkotuksen yhteydessä, on pätevä, aivan kuten avioeron yhteydessä. Koska siis avioliittoa ei pureta karkotuksen vuoksi eikä naista voida millään tavoin syyttää, on inhimillisyyden mukaista, että lahjoitus mortis causa, joka on tehty alun perin vahvistettavaksi tällaisessa karkotuksessa, on pätevä, aivan kuten se olisi pätevä, jos aviomies kuolisi. Tämä pätee kuitenkin vain sikäli, että aviomieheltä ei saa riistää oikeutta peruuttaa lahjoitusta, koska on välttämätöntä odottaa hänen kuolemaansa, jotta lahjoitus olisi täysin pätevä; riippumatta siitä, peruuttaako hän sen kuollessaan vai jääkö hän edelleen rangaistuksen alaiseksi.

2. Jos joku saa omaisuutta rakentamista varten omalle maalleen, sitä ei voida periä häneltä takaisin, koska sen katsotaan olleen lahja. Tätä mieltä oli myös Neratius, joka sanoo: "Kun omaisuus on annettu talon rakentamista tai maan kylvämistä varten, kaikki muu, mitä se, joka sen saa, jättää tekemättä, kuuluu lahjoituksen piiriin." Tämä oli myös Neratiuksen mielipide. Tämänkaltaiset lahjat ovat siis kiellettyjä miehen ja vaimon välillä.

(14) Paulus, Ediktistä, kirja LXXI.

Jos aviomies antaa vaimolleen rahaa tulipalossa tuhoutuneen, hänelle kuuluvan talon jälleenrakentamista varten, lahjoitus on voimassa vain talon rakentamiseen tarvittavaan määrään asti.

15. Ulpianus, On Sabinus, kirja XXXI.

Se, mitä aviomies antaa vaimolleen vuosi- tai kuukausikohtaisesti, voidaan peruuttaa ylijäämän suuruisena, jos se ylittää kohtuuden rajat, toisin sanoen jos se on enemmän kuin myötäjäisten tulot.

(1) Jos aviomies antaa rahaa vaimolleen ja tämä kerää siitä korkoa, hän hyötyy siitä. Julianus on Digestin kahdeksannessatoista kirjassaan esittänyt tämän mielipiteen aviomiehen osalta.

16. Tryphoninus, Disputations, kirja X.

Mutta entä jos sadan aureen summasta, jonka aviomies lahjoitti vaimolleen, viisikymmentä menetettäisiin velallisen vuoksi ja vaimo saisi loput viisikymmentä kaksinkertaisena korkoa? Aviomies ei voi saada vaimolta takaisin enempää kuin viisikymmentä mainitun lahjoituksen perusteella.

(17) Ulpianus, On Sabinus, kirja XXXII.

Tarkastellaan myös lahjoitetun maan sadon osalta, jos vaimo hyötyy siitä rahallisesti, onko se osa lahjoitusta. Julianus sanoo, että sekä sato että korko muodostavat laillisen lahjan.

(1) Jos lahjoitettu orja hankkii omaisuutta, se kuuluu sille, joka hänet lahjoitti.

18. Pomponius, Erilaisista otteista, kirja IV.

Jos joko aviomies tai vaimo käyttää toiselle kuuluvia orjia tai vaatteita tai asuu vastikkeetta toisen talossa, tällainen lahjoitus on pätevä.

19. Ulpianus, On Sabinus, kirja XXXII.

Jos vaimo lahjoittaa orjan pojalleen, joka oli miehensä isällisen valvonnan alaisena, ja kyseinen orja hankkii tämän jälkeen naispuolisen orjan, jälkimmäisen omistusoikeus siirtyy naiselle. Julianus sanoo, että sillä ei ole merkitystä, kenen rahoilla mainittu naisorja on ostettu, koska lahjanantaja ei voi hankkia orjan kautta mitään, ei edes omalla omaisuudellaan, sillä tämä etuoikeus myönnetään vain vilpittömässä mielessä toimiville haltijoille. Jos hän kuitenkin tietää, että orja kuuluu toiselle, hän ei ole tämän hyvässä uskossa oleva haltija.

1. Hän kysyy myös, jos naispuolinen orja on ostettu aviomiehen omaisuudella, voiko tämä poikkeuksellisesti pidättää kyseisen orjan hinnan vaimolleen, kun hän nostaa kanteen tämän myötäjäisistä. On todettava, että Marcelluksen näkemyksen

mukaan aviomiehellä on oikeus poikkeukseen, kun häntä vastaan nostetaan kanne myötäjaisistä, ja Julianuksen mukaan, jos hän maksaisi ne, hän voi nostaa kanteen kauppahinnan takaisin saamiseksi.

20. Javolenus, Epistolat, kirja XI.

Jos orja, joka on lahjoitettu mortis causa vaimolle ennen tämän aviomiehen kuolemaa, tekee jonkinlaisen sopimuksen, katson, että velvoitteen vaikutus pysyy lykättynä siihen asti, kunnes aviomies on joko kuollut tai vapautunut kuolemanvaarasta, jonka vuoksi hän teki lahjoituksen, ja jos jompikumpi näistä tapahtumista tapahtuu, jolloin lahjoitus mitätöidään tai vahvistetaan, myös tämä joko vahvistaa tai mitätöi sopimuksen.

21. Ulpianus, On Sabinus, kirja XXXII.

Jos aviomies maksaa vaimonsa puolesta summan, jonka tämä on velkaa vaimonsa tekemän matkan vuoksi, onko hänellä oikeus periä summa sillä perusteella, että vaimolle on koitunut siitä taloudellista hyötyä, vai voidaanko katsoa, että kyseessä ei ole lahjoitus? Mielestäni parempi mielipide on se, että tämä ei ole kiellettyä, varsinkin jos vaimo lähti matkalle miehensä vuoksi; sillä Papinianus toteaa neljännessä mielipidekirjassaan, että aviomies ei voi periä vaimonsa ja hänen orjiensa matkakuluja, jos matka tehtiin hänen puolestaan. Matkan katsotaan tapahtuneen aviomiehen puolesta, kun hänen vaimonsa tulee etsimään häntä; eikä sillä ole merkitystä, oliko avioehtosopimuksessa sovittu mitään matkakuluista vai ei, sillä hän ei tee lahjoitusta, joka vastaa välttämättömistä kuluista. Näin ollen, jos vaimo on tehnyt matkan miehensä suostumuksella tämän liikeasioiden vuoksi ja aviomies antaa hänelle jotain kuluja varten, sitä ei voida periä takaisin.

1. Kun vaimo lupaa miehelleen myötäjaiset sekä niiden korot, on epäilemättä katsottava, että hän voi periä korot; sillä kyseessä ei ole lahjoitus, koska korkoa vaaditaan avioliiton kulujen kattamiseksi. Mitä kuitenkin tapahtuisi, jos aviomies siirtäisi korkovaatimuksen vaimolleen; jäisikö sama kysymys lahjoituksen laillisuudesta? Julianus sanoo, että näin olisi, mikä on oikein. On selvää, että jos sovitaan, että vaimo elättää itsensä ja orjansa, ja aviomies sallii hänen nauttia myötäjäisrahastaan itsensä ja taloutensa jäsenten elättämiseksi, kysymys on ratkaistu; sillä mielestäni aviomies ei voi vaatia häneltä lahjoituksena sitä, mikä on jo kuitattu.

(22) Sama, On Sabinus, kirja III.

Eräs mies lahjoitti orjan mortis causa vaimolleen ja määräsi hänet sitten perillisekseen vapauden myöntämisen myötä. Herää kysymys, onko tällainen nimitys pätevä? Luulen, että jos mies nimitti hänet perillisekseen, koska hän sanoi muuttaneensa mielensä, nimitys on pätevä, ja orjasta tulee isäntänsä välttämätön perillinen. Mutta jos hän sen jälkeen, kun hän oli määrännyt hänet perillisekseen, antoi hänet pois, lahjoituksella on suurempi painoarvo; tai jos hän antoi hänet pois ennen tätä, mutta ei silti antanut hänelle vapauttaan tarkoituksenaan riistää häneltä vapaus, tulos on sama.

23. Sama, On Sabinus, kirja VI.

Papinianus on aivan oikein sitä mieltä, että jumalallisen Severuksen reskriptio koskee ainoastaan omaisuuden lahjoittamista; näin ollen jos aviomies satoi itsensä määräyksellä vaimonsa hyväksi, hän ei katso, että aviomiehen perillistä voitaisiin haastaa oikeuteen, vaikka aviomies kuolisi muuttamatta mieltään.

24. Paulus, On Sabinus, kirja VII.

Jos lahjoitus tehdään sellaisten henkilöiden välillä, jotka eivät ole avioliitossa ja jotka yhdistyvät ennen laissa säädettyä aikaa, joka on säädetty omaisuuden omistusoikeuden saamiseksi, tai toisaalta jos lahjoitus tehdään aviopuolisoiden välillä ja ennen edellä mainitun ajan päättymistä avioliitto purkautuu, on vakiintunut, että vanhentumisaika jatkuu kuitenkin edelleen, koska ensinnäkin omistusoikeus siirtyy ilman mitään virhettä ja toiseksi olemassa ollut virhe on poistettu.

25. Terentius Clemens, On the Lex Julia et Papia, kirja V.

Jos aviomies kuitenkin avioliiton olemassaolon aikana antaa jollekin toiselle kuuluvaa omaisuutta vaimolleen, on sanottava, että vaimo saa välittömästi alkaa pitää sitä hallussaan usucaption kautta, koska vaikka sitä ei annettu hänelle mortis causa, sen usucaption ei esty. Sillä laki, sellaisena kuin se on säädetty, viittaa niihin lahjoituksiin, joilla vaimo rikastuu ja mies köyhtyy; ja näin ollen lahjoitus mortis causa voi tapahtua - aivan kuten ymmärretään tapahtuvan avioliiton ulkopuolisten henkilöiden välillä - sellaisen omaisuuden osalta, joka voidaan hankkia usucaption kautta, koska se kuuluu toiselle.

26. Paulus, On Sabinus, kirja VII.

Jos käsken jotakuta, joka on myynyt minulle omaisuutta, antamaan sen lahjoituksena vaimolleni, ja tämä luovuttaa sen hänelle minun määräykselläni, hän vapautuu vastuusta; sillä vaikka siviilioikeuden mukaan vaimolla ei katsota olevan hallussaan kyseistä omaisuutta, on kuitenkin selvää, että myyjällä ei ole mitään, mitä hän voisi luovuttaa.

(1) Neratius sanoo, että samat syyt, jotka sallivat lahjoitukset aviomiehen ja vaimon välillä, tekevät laillisiksi myös appiukon ja pojan tai miniän välillä tehdyt lahjoitukset. Näin ollen appiukko voi tehdä lahjoituksen vävyllään odottaessaan kuolemaa tai avioeroa, ja myös vävy voi tehdä lahjoituksen appiukolleen jommankumman näistä tapahtumista toteutuessa.

27. Modestinus, Säännöt, kirja VII.

Ennen avioliittoa tehty lahjoitus sellaisten osapuolten välillä, jotka aikovat solmia avioliiton, on lain mukaan pätevä, vaikka avioliitto tapahtuisi samana päivänä.

28. Paulus, On Sabinus, kirja VII.

Jos lahjoitettu omaisuus tuhoutuu tai kuluu, lahjoittajan on vastattava menetyksestä. Tämä on kohtuullista, koska omaisuus kuuluu edelleen sille, joka sen antoi, ja hän menettää sen, mikä on hänen omaisuuttaan.

1. Jos aviomiehelle aiheutuu kuluja hänen vaimonsa myötäjäisiksi kuuluvista orjattarista syntyneistä lapsista joko opetuksen tai elatuksen vuoksi, siitä ei ole hyötyä aviomiehelle, koska hän itse käyttää heidän palveluksiaan. Hän voi kuitenkin pitää tiliä siitä, mitä heidän hoitajalleen annettiin heidän kasvatustaan varten, koska hän huolehtii jostakin heidän henkensä säilyttämisestä; aivan kuten jos hän olisi saanut ryöstäjiltä lunnaita orjista, jotka olivat osa myötäjäisiä.

2. Jos aviomiehen orjat ovat suorittaneet palveluksia vaimolle tai päinvastoin, parempi mielipide on, että heidän tekemisistään ei pidä tehdä tiliä; ja kiellettyihin lahjoituksiin sovellettavaa lakia ei tosiaankaan pitäisi tässä tapauksessa tulkita tiukasti niin kuin sellaisten henkilöiden kesken, jotka ovat vihamielisiä toisiaan kohtaan; vaan näin pitäisi tehdä niin kuin sellaisten henkilöiden kesken, joita yhdistää suurin kiintymys ja jotka vain pelkäävät puutetta.

3. Kun nainen ostaa orjan kymmenellä aureilla, jotka hänen miehensä on antanut hänelle, ja orja on vain viiden aureen arvoinen, Plautius katsoo, että vain viisi aurea voidaan periä takaisin; aivan kuten silloin, kun orjan kuollessa mitään ei voida periä takaisin. Jos orja olisi kuitenkin ollut viidentoista aureen arvoinen, aviomies ei voi vaatia enempää kuin kymmenen aureeta, koska hän on köyhtynyt vain sen verran.

4. Mutta jos nainen on ostanut kaksi orjaa ja toinen niistä kuolee ja toinen on kymmenen aurein arvoinen, herää kysymys, mitä on tehtävä? Pomponius ja suurin osa auktoriteeteista on sitä mieltä, että sillä on merkitystä, myytiinkö molemmat orjat samaan hintaan vai kumpikin eri hintaan. Jos heidät myytiin samaan hintaan, koko kymmenen aureia voidaan periä takaisin, aivan kuten silloin, kun ostettu tavara on mennyt huonompaan kuntoon tai kun lauma tai ajoneuvo on myyty ja jokin osa siitä on tuhoutunut; mutta jos orjat myytiin eri hintaan, voidaan periä takaisin vain se määrä, jolla eloonjäänyt orja on ostettu.

5. Pomponius toteaa, että Julianus oli sitä mieltä, että jos vaimo hankkii jotain sellaisen orjan kautta, joka oli ostettu hänen miehensä hänelle antamalla rahalla, olipa kyse sitten perinnöstä, kuolinpesästä tai naispuolisista orjista syntyneistä lapsista, aviomiehellä on myös oikeus saada se takaisin tällä perusteella.

6. On vakiintunut käytäntö, että jos vaimo, ennen kuin hän saa mieheltään vuositulonsa, käyttää miehen rahoja tai lainattuja rahoja, hänen katsotaan ottaneen käytetyn summan vuosituloistaan.

7. Celsus sanoo, että on hyvin oikein päätetty, että jos vaimo on sopinut vuosittaisesta korosta myötäjäisilleen, vaikka korkoa ei ehkä olekaan maksettava, koska järjestelyssä sovittiin vuosittaisista maksuista, nainen ei voi nostaa myötäjaiskannetta, vaan osapuolet voivat kuitata saatavansa. Näin ollen katsomme, että samaa sääntöä sovelletaan kaikkiin sopimuksiin, jotka on tehty vuotuisia maksuja varten.

29. Pomponius, On Sabinus, XIV kirja.

Jos nainen myy orjan, jonka hän on ostanut miehensä hänelle antamalla rahoilla, ja ostaa sitten toisen, Fulcinius katsoi, että naisen on vastattava edellisen orjan menetyksestä. Tämä ei pidä paikkaansa, vaikka toista orjaa ei olisikaan ostettu aviomiehelle kuuluvilla rahoilla.

1. Kun aviomies antaa vaimolleen villaa ja tämä tekee siitä itselleen vaatteita, Labeo sanoo, että vaatteet kuuluvat vaimolle.

30. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja XI.

Silti aviomiehellä on oikeus oikeudenmukaiseen kanteeseen.

31. Pomponius, On Sabinus, XIV kirja.

Jos aviomies kuitenkin valmistaa vaimolleen vaatteita omasta villastaan, vaikka se tehdään vaimon hyväksi ja huolenpidosta vaimoa kohtaan, vaatteet kuuluvat kuitenkin aviomiehelle; ei myöskään ole merkitystä sillä, onko vaimo avustanut villan valmistuksessa ja hoitanut asiaa miehensä puolesta.

1. Jos vaimo käyttää omaa villaansa, mutta valmistaa vaatteet itselleen miehelleen kuuluvien naisorjien avustuksella, vaatteet ovat hänen omansa, eikä hän ole miehelleen mitään velkaa orjien työstä; mutta jos vaatteet valmistetaan hänen miehelleen, ne kuuluvat miehelle, jos tämä on maksanut vaimolleen villan arvon. Jos vaimo ei kuitenkaan tehnyt vaatteita miehelleen, vaan antoi ne miehelleen, lahjoitus ei ole pätevä, koska se on pätevä vain silloin, kun vaatteet on tehty hänen miehelleen, eikä vaimo saa koskaan maksaa laskua miehensä naisorjien työstä.

2. Jos aviomies antaa tontin vaimolleen, jotta tämä voi pystyttää siihen talon, ei ole epäilystäkään siitä, että talo kuuluu aviomiehelle; mutta on sovittu, että nainen on oikeutettu kuluihinsa, sillä jos aviomies vaatii taloa, vaimo voi pitää itsellään rakentamisesta aiheutuneet kulut.

3. Jos oli kaksi orjaa, joista kumpikin oli viiden aureen arvoinen, mutta aviomies myi molemmat yhdessä viidellä aureella vaimolleen vaimonsa hyväksi tai päinvastoin; parempi mielipide on, että ne kuuluvat molemmille osapuolille yhteisesti suhteessa hintaan; sillä ei tosiaankaan ole otettava huomioon, minkä arvoisia orjat ovat, vaan se, kuinka suuri osa hinnasta on luovutettu lahjoituksena. Ei ole epäilystäkään siitä, että joko aviomies tai vaimo voi ostaa toisiltaan omaisuutta alle sen arvon, jos ei ole aikomusta tehdä lahjoitusta.
4. Jos aviomies myy vaimolleen jotakin sen todellista arvoa vastaan tai päinvastoin ja lahjoituksen tekemisen vuoksi ja he sopivat, että myyjä ei anna mitään takuuta omaisuudesta, on harkittava, mikä oli sopimus myynnin osalta, oliko omaisuus tosiasiallisesti myyty ja koko kauppa pätevä, vai oliko vain sopimuksen jälkimmäinen osa pätemätön; aivan kuten olisi, kun osto oli tehty, sopimus oli tehty mielenmuutoksen jälkeen. Parempi mielipide on, että vain sopimuksen jälkimmäinen osa on mitätön.
5. Katsomme, että samaa sääntöä sovelletaan, jos osapuolet sopivat lahjoituksen tekemistä varten, että myyjä ei takaa, että orjalla on tapana karata tai että hän on irtolainen; toisin sanoen aediles-ediktin mukaiset ja oston yhteydessä syntyneet kanne oikeudet säilyvät ennallaan.
6. Jos mies on vaimolleen velkaa rahasumman, joka on maksettava tiettyä ajankohtana, hän voi maksaa sen heti ilman pelkoa siitä, että sitä pidetään lahjoituksena, vaikka jos hän olisi pidättänyt rahat eräpäivään asti, hän olisi voinut nauttia niiden käytöstä saatavasta edusta.
7. Jos aiot testamentata minulle perinnön tai jättää minulle osan omaisuudestasi ja sinua pyydetään tekemään niin, voit jättää sen vaimolleni, eikä tätä pidetä lahjoituksena, koska omaisuuteni ei vähene millään tavalla; ja Proculus sanoo, että tärkein syy siihen, miksi esi-isämme tulivat lahjoittajan avuksi, oli se, ettei toinen osapuolista joutuisi ryöstetyksi kiintymyksensä vuoksi toista kohtaan; he eivät kuitenkaan olleet niin pahantahtoisia, että olisivat halunneet estää toista osapuolta tulemasta rikkaammaksi.
8. Jos aviomies antaa vaimolleen erittäin arvokkaan lahjan maaliskuun kalendana tai tämän syntymäpäivänä, kyseessä on lahjoitus; mutta jos vaimolle aiheutuu kuluja, joiden avulla hän voi olla kunniakkaammin elossa, on oltava päinvastaista mieltä.
9. Vaimon ei katsota tulleen rikkaammaksi, jos hän käyttää miehensä hänelle antamat rahat juhliin, hajuvesiin tai orjiensa ruokaan.

10. Aviomies ei voi > periä takaisin tarvikkeita, jotka hän hankkii vaimonsa orjille tai hevosille ja jotka kuuluvat heille yhteisesti. Mielestäni päinvastaista sääntöä on kuitenkin noudatettava, kun mies elättää vaimonsa kotiorjia tai niitä, joita pidetään myytävänä.

(32) Ulpianus, On Sabinus, XXXIII kirja.

Tämä oli lakien tila aviomiehen ja vaimon välisten lahjoitusten suhteen, kuten olemme aiemmin todenneet, kun keisarimme Antoninus ennen jumalallisen Severus-isänsä kuolemaa Fulvius Aemilianuksen ja Nummius Albinuksen konsulikaudella senaatille pitämässään puheessa sai senaatin lieventämään jossain määrin niiden säännösten ankaruutta.

1. Keisarimme adressi, joka koskee lahjoitusten vahvistamista, ei koske ainoastaan omaisuutta, jonka aviomies on saanut vaimonsa nimissä, vaan myös kaikkia aviomiehen ja vaimon välisiä lahjoituksia, joten omaisuus kuuluu lain nojalla sille osapuolelle, jolle se on lahjoitettu, synnyttää siviilioikeudellisen velvoitteen ja kuuluu Lex Falcidian soveltamisalaan, jossa se voi tulla voimaan. Mielestäni tätä lakia sovelletaan, koska se, mitä lahjoitetaan, on ikään kuin vahvistettu testamentilla.

2. Reskriptiossa sanotaan: "On väärin, että lahjoituksen tekijä muuttaa mieltään, mutta olisi kovaa ja ahneutta, jos perillinen ottaisi omaisuuden, kun se ehkä olisi vastoin lahjoittajan tahtoa." Tämä on siis väärin.

3. Meidän on ymmärrettävä tämän viittaavan lahjoittajan mielenmuutokseen hänen viimeisinä hetkinään, sillä jos hän olisi tehnyt lahjoituksen vaimolleen ja sitten muuttanut mieltään ja sen jälkeen muuttanut sitä uudelleen, on sanottava, että lahjoitus on pätevä, koska tarkastelemme miehen viimeistä tahtoa, aivan kuten olemme tottuneet tekemään trustien osalta, kun keskustelemme petoksen perusteella tehdystä poikkeuksesta, koska osapuolen tahto voi olla määrittelemätön hänen olemassaolonsa viimeiseen hetkeen asti.

4. Jos lahjoittaja kuitenkin muuttaa mieltään vain kerran, myönnämme hänen perilliselleen peruuttamisoikeuden, jos on täysin ilmeistä, että vainaja muutti mieltään. Mutta jos tämä on epäilyttävää, tuomarin tulisi pikemminkin taipua vahvistamaan lahjoitus.

5. Jos aviomies panttaa lahjoittamansa omaisuuden, olemme taipuvaisia katsomaan, että hän on muuttanut mieltään, vaikka omaisuus säilyy edelleen hänen omistuksessaan. Mihin menettelytapaan olisi kuitenkin ryhdyttävä, jos hänen tarkoituksenaan oli, että lahjoitus säilyy? Oletetaan, että omaisuus jäisi naisen haltuun epävarmalla omistusoikeudella ja että hän olisi valmis tyydyttämään velkojan? Silloin on katsottava, että lahjoitus on pätevä. Jos nimittäin aviomies on alun perin antanut omaisuuden naiselle tässä tarkoituksessa, sanoisin, että lahjoitus oli pätevä, joten jos nainen oli valmis tyydyttämään velkojan, hänellä on oikeus poikkeukseen vilpillisen mielen perusteella; ja lisäksi, jos hän maksaisi velan, hän voisi vilpillisen mielen perusteella tehdyllä poikkeuksella saada velkojan kanneoikeuden siirtymään hänelle.

6. Kun lahjoittajasta tulee yksityishenkilön orja, on todettava, että lahjoitus ei täydellisty, vaan tuhoutuu, vaikka orjuutta verrataan kuolemaan. Jos siis nainen, jolle lahjoitus on tehty, alennetaan orjuuteen, lahjoitus raukeaa.
7. Jos aviomies on tehnyt lahjoituksen vaimolleen ja jonkin rikoksen aiheuttaman katumuksen vuoksi tehnyt itsemurhan tai hänen muistonsa on vielä kuoleman jälkeenkin muuttunut häpeälliseksi, lahjoitus peruuntuu; tosin lahjoitukset, jotka hän on tehnyt muille, ovat päteviä, jos hän ei ole tehnyt tällaisia lahjoituksia mortis causa.
8. Samoin, jos aviomies, joka on armeijassa, tekee lahjoituksen castrense peculium -omaisuudestaan ja hänet tuomitaan sen jälkeen rikoksesta; siitä syystä, että hän saa todistaa tämänkaltaisesta omaisuudesta myös tuomionsa jälkeen, jos hän saa siihen oikeuden, lahjoitus on pätevä; sillä se, jolla on lupa todistaa, voi tehdä lahjoituksen mortis causa.
9. Reskriptiossa sanotaan: "on kuluttanut", ja tämä termi on ymmärrettävä siten, että hän, joka on saanut lahjoituksen, ei ole tullut sen myötä rikkaammaksi. Jos hän on kuitenkin hyötynyt rahallisesti, reskriptin myöntämää etua ei voida soveltaa. Mutta jos hän ei ole tullut rikkaammaksi ja on antanut lahjoitusta vastaavan summan toiselle osapuolelle, on sanottava, että jos kuollut on rikastunut, toinen voi saada takaisin sen, mitä hän on antanut, eikä ole velvollinen kuittaamaan sitä, mitä hän on kuluttanut, vaikka avioeron yhteydessä tällainen kuittaus voidaankin tehdä.
10. Jos lahjoituksen jälkeen tapahtuu avioero tai jos lahjan antanut osapuoli kuolee ensin, on noudatettava vanhaa lakia; toisin sanoen lahjoitus on pätevä, jos aviomies haluaa, että vaimo saa sen, mutta jos hän ei sitä halua, lahjoitus raukeaa; sillä monet aviopuolisot eroavat toisistaan hyvillä mielin, ja monet toiset vaalivat vihaa ja vihaa.
11. Mutta entä jos avioero tapahtuu ja avioliitto sen jälkeen solmitaan uudelleen ja lahjoittajan mieli joko muuttuu avioeron aikana tai pysyy samana; tai kun avioliitto solmitaan uudelleen, lahjoittajan toive muuttuu sellaiseksi kuin se oli alun perin; pysyykö lahja pätevä, jos lahjoittaja kuolee avioliiton vielä ollessa voimassa? Voidaan väittää, että se on pätevä.
12. Jos avioeroa ei kuitenkaan tapahdu, vaan syntyy vain pieni väärinkäsitys, on varmaa, että lahjoitus on pätevä, jos väärinkäsitys poistetaan.
13. Jos vaimo ja hänen miehensä ovat eläneet pitkään erillään, mutta säilyttävät silti aviositeen (minkä tiedämme joskus tapahtuvan konsuliasemassa olevien henkilöiden kohdalla), luulen, että lahjoitukset eivät ole päteviä, koska liitto on aina ollut olemassa; sillä avioliiton muodostaa aviollinen kiintymys, ei yhdyntä. Jos lahjoittaja kuitenkin kuolee ensin, lahjoitus on silloin pätevä.

14. Mitä sanotaan, jos molemmat osapuolet, sekä se, joka teki lahjoituksen, että se, jolle lahjoitus tehtiin, joutuvat vihollisen vangiksi? Ja ennen kuin rohkenen käsitellä tätä kysymystä, on otettava huomioon keisarin adressi, jossa päätettiin, että lahjoituksella ei ole voimaa eikä vaikutusta, jos se osapuoli, jolle se on annettu, kuolee. Jos siis molemmat osapuolet kuolevat joko haaksirikon tai talon kaatumisen tai palamisen seurauksena, mitä sanomme? Jos tosiaan voidaan osoittaa, kumpi heistä kuoli ensin, kysymys on helposti ratkaistavissa, mutta jos tätä ei voida todistaa, kysymys muuttuu vaikeaksi, ja olen pikemminkin sitä mieltä, että lahjoitus on pätevä, kuten adressin sanoista käy ilmi, sillä siinä sanotaan: "Jos lahjoituksen saanut osapuoli kuolee ensin". Mutta kun molemmat kuolevat samaan aikaan, ei voida katsoa, että lahjoituksen saanut olisi poistunut elämästä ensimmäisenä. Näin ollen on aivan oikein katsottu, että kun he ovat tehneet toisilleen lahjoituksia, molemmat niistä ovat päteviä, jos osapuolet kuolevat samanaikaisesti, koska vaikka kumpikaan ei elänyt toista jälkeen, adressissa ei ole ajateltu molempien kuolemaa yhdessä. Jos kumpikaan ei kuitenkaan jäänyt eloon, keskinäinen lahjoitus on pätevä, sillä keskinäisistä lahjoituksista mortis causa on todettava, että kummallekaan osapuolelle ei voida myöntää takaisinsaantikannetta, ja näin ollen molempien perilliset hyötyvät lahjoituksista. Jos molemmat osapuolet joutuvat vihollisen vangiksi samaan aikaan ja molemmat kuolevat vankeudessa eri aikoina, onko tämän näkemyksen mukaisesti pidettävä ajankohtaa, jolloin he joutuivat vangiksi, niin että voimme katsoa, että lahjoitukset ovat päteviä, aivan kuten jos molemmat olisivat kuolleet samanaikaisesti? Vai onko meidän sanottava, että kumpikaan lahjoitus ei ole pätevä, koska avioliitto päättyi kyseisen osapuolen elinaikana? Vai onko meidän selvitettävä, kumpi heistä kuoli ensin, jotta voimme päättää, että häntä koskeva lahjoitus ei ole pätevä, vai onko hänen testamenttinsa pätevä, jos toinen palaa kotimaahansa? Olen sitä mieltä, että jos osapuolet eivät palaa takaisin, on tarkasteltava ajankohtaa, jolloin heidät vangittiin, aivan kuin he olisivat kuolleet silloin; mutta jos toinen heistä palaa takaisin, hänen katsotaan jääneen henkiin, koska hän palasi.

15. Kun aviomies testamenttaa tietyn omaisuuden siitä, jonka hän oli jo lahjoittanut, mutta ei lahjoita loput, hänen ei katsota halunneen, että loppuosa kuuluisi hänen vaimolleen; sillä usein osapuoli tekee testamentin ja sen jälkeen lahjoituksen, tai jokin muu syy on voinut olla olemassa testamentin tekemiseen.

16. Osoitus ei koske ainoastaan aviopuolisoita, vaan myös muita osapuolia, joita myös kielletään tekemästä lahjoituksia avioliiton perusteella; kuten esimerkiksi silloin, kun appi tekee lahjoituksen miniälleen tai päinvastoin; tai appi vävyllään tai päinvastoin; tai kun jompikumpi kahdesta appiukosta, joilla on avioliitossa yhdistyneet osapuolet hallinnassaan, tekee lahjoituksen toiselle; sillä osoituksen hengen mukaisesti kaikki nämä henkilöt saavat tehdä lahjoituksia samoissa olosuhteissa. Tätä mieltä oli myös Papinianus neljännessä mielipidekirjassaan, sillä hän sanoi: "Appiukko teki lahjoituksen miniälleen tai vävyllään, ja sen jälkeen jompikumpi heistä kuoli avioliiton aikana. Vaikka lahjoituksen virhe on edelleen olemassa, silti, jos appiukko ei ole esittänyt mitään kysymystä mainitun lahjoituksen suhteen, osoituksen ehtojen katsotaan vaikuttavan hänen perillisiinsä hänen kuolemansa jälkeen, sillä sama syy, joka kieltää tämänkaltaisen lahjoituksen, vaatii edun antamista." Jotta tällainen lahjoitus olisi pätevä, Papinianus edellyttää siis, että lahjoituksen tehneen osapuolen poika kuolee ennen häntä ja että appiukko kuolee sen jälkeen muuttamatta mieltään.

17. Kun isän valvonnassa oleva poika, jolla on castrense tai quasi castrense peculium, tekee lahjan vaimolleen, on otettava huomioon pojan henkilö ja hänen kuolemansa.

18. Jos miniänsä tekee lahjoituksen appiukolleen, meidän on otettava huomioon hänen kuolemansa ja testamentin jatkuminen hänen viimeisiin hetkiinsä saakka. Jos hänen appensa kuitenkin kuolee ensin, katsomme, että lahjoitus raukeaa. Mutta jos aviomies jää eloon ja elää vaimonsa jälkeen, onko meidän myönnettävä, että lahjoitus tulee voimaan? Jos aviomiehestä todellakin tulee appensa ainoa perillinen, voidaan sanoa, että uusi lahjoitus on tehty aviomiehen hyväksi, niin että siellä, missä edellinen päättyy, toinen alkaa; ja jos poika ei ole isänsä perillinen, lahjoitus lakkaa toisesta syystä.

19. Jos appi hylkää miniänsä, lahjoitus on mitätön, vaikka avioliitto, kun mies ja vaimo sopivat asiasta, jatkuu edelleen, keisarimme reskriptin mukaisesti; mutta avioliitto on päätynyt niiden osapuolten osalta, joiden kesken lahjoitus on tehty.

20. Jos siis kaksi appiukkoa tekee toisilleen lahjoituksia, samaa sääntöä sovelletaan, jos he hylkäävät poikansa ja miniänsä, ja heidän toisilleen tekemänsä lahjoitukset ovat mitättömiä. Jos tällainen lahjoitus kuitenkin tehdään appivanhempien kesken, lahjoituksen pätevyyden edellytyksenä on, että lahjoituksen tekijä on kuollut avioliiton aikana ja isän hallintaoikeuden ollessa olemassa. Sama sääntö koskee myös niitä, jotka ovat mainittujen osapuolten määräysvallassa.

21. Jos yksi appiukko tekee lahjoituksen toiselle ja toinen tai molemmat heistä vapauttavat avioliitossa yhdistyneet henkilöt, on katsottava, että tämä lahjoitus ei koske adressissa mainittuja henkilöitä, ja siksi se tulee mitättömäksi.

22. Kun mies tekee kihlatulleen lahjoituksen, jonka on määrä tulla voimaan avioliiton solmimisen yhteydessä, vaikka lahjoitusta ei pidetä miehen ja vaimon välisenä ja vaikka adressin sanat eivät nimenomaisesti koske sitä, lahjoituksen on kuitenkin katsottava kuuluvan adressin soveltamisalaan, ja se on pätevä, jos osapuolen tahto jatkuu hänen kuolemaansa saakka.

23. 22. Lahjoitus tulee voimaan riippumatta siitä, onko omaisuus tosiasiallisesti lahjoitettu vai onko velvoitteesta vapautettu; esimerkiksi jos mies vapauttaa vaimonsa lahjoituksella vastuusta, jonka tämä on hänelle velkaa, voidaan sanoa, että itse vapautus ei ole voimassa, mutta sen vaikutus on. Yleisesti ottaen kaikki lahjoitukset, jotka olemme maininneet kielletyiksi, ovat päteviä osoituksen ehtojen mukaisesti.

24. Jos aviopuolisoiden välillä on tehty avioliitto lahjoituksena, se on tavanomaisen oikeussäännön mukaan mitätön, eikä senaatin asetuksen vapaamielinen tulkinta anna sellaista etua, että voidaan katsoa, että avioliittokanne on pätevä; silti heidän yhteistä omaisuuttaan ei voida peruuttaa heidän sopimuksessaan määrättyjen ehtojen mukaisesti. Kumppanuuskanne ei siis

tule kysymykseen, koska kyseessä ei ole kumppanuus, joka on perustettu vain yhden osapuolen eduksi, vaikka muut tekisivätkin sen; ja tästä syystä se ei tule voimaan aviopuolisoiden välillä.

25. Samaa on sanottava, jos osto tehdään lahjoituksena, sillä se on mitätön.

26. On ilmeistä, että jos lahjoituksen tekemistä varten omaisuus myydään alle sen arvon tai jos hinta jälkikäteen palautetaan, on myönnettävä, että lahjoitus on pätevä senaatin asetuksen mukaisesti.

27. Jos miehellä oli kihlattu ja hän meni myöhemmin naimisiin tämän kanssa, vaikka se ei ollut lain mukaan sallittua; katsokaamme, ovatko niin sanotusti kihlauksen aikana tehdyt lahjoitukset päteviä. Julianus käsittelee tätä kysymystä kahdentoista vuoden ikäisen alaikäisen kohdalla, joka oli tuotu niin sanotun aviomiehensä kotiin, kun hän oli vielä liian nuori naimisiinmenoon; ja hän sanoo, että hän on hänen kihlattunsa, mutta hän ei ole hänen vaimonsa. Parempi mielipide on kuitenkin Labeon, minun ja Papinianuksen kymmenennessä kysymysten kirjassa esittämä mielipide, jonka mukaan jos kihlaus on edeltänyt väitettyä avioliittoa, se on edelleen voimassa, vaikka se, joka nai tytön, saattaa ajatella, että tämä on hänen laillinen vaimonsa. Jos se ei kuitenkaan edeltänyt avioliittoa, kihlausta ei voi olla olemassa, koska sitä ei tapahtunut, eikä myöskään avioliittoa, koska sitä ei voitu viettää. Jos kihlaus siis tapahtui ensin, lahjoitus on pätevä, mutta jos se ei tapahtunut, se on mitätön, koska asianosainen ei tehnyt lahjoitusta ikään kuin vieraille, vaan oletetulle vaimolleen, ja siksi osoitus ei päde.

28. Jos senaattori kuitenkin kihlautuu vapaana olevan naisen kanssa tai holhooja holhoojansa kanssa tai joku muu niistä henkilöistä, jotka on kielletty solmimasta avioliittoa, tekee niin, ja menee sen jälkeen naimisiin tytön kanssa; onko lahjoitus, joka on tehty ikään kuin kihlauksen aikana, pätevä? Mielestäni tällaiset kihlaukset olisi hylättävä, ja kaikki lahjoitettu omaisuus olisi takavarikoitava ja takavarikoitava valtiovarainministeriön toimesta, koska se on lahjoitettu henkilöille, jotka eivät ole kelpollisia saamaan sitä.

(33) Sama, On Sabinus, kirja XXXVI.

Kun aviomies sopii maksavansa vaimolleen vuosittain tietyn summan, vaimo ei voi nostaa kanteita tästä sopimuksesta avioliiton aikana. Mutta jos aviomies avioliiton ollessa vielä voimassa kuolee, katson, että koska lahjoitus koskee vuosittaista maksua, sopimus voidaan panna täytäntöön senaatin asetuksen nojalla.

1. Toisaalta, jos vaimo tekee miehensä kanssa sopimuksen, jonka mukaan hän maksaa miehelleen vuosittain tietyn summan, tämä voidaan palauttaa hänelle, ja hän voi nostaa kanteen jäljelle jäävän summan takaisin saamiseksi. Mielestäni vaimo voi myös nostaa henkilökohtaisen kanteen siitä summasta, jolla hänen miehensä on rikastunut; sillä vuosittainen korvaus, jonka

mies maksaa vaimolleen, ei ole yhtä tärkeä kuin se, jonka vaimo maksaa miehelleen, sillä tämä on epä johdonmukaista ja sukupuolen luonteen vastaista.

2. Jos aviomies on sopinut vaimonsa kanssa vuotuisista maksuista ja vaimo kuolee avioliiton aikana, on sanottava, että lahjoitus tulee voimaan Osoitteen mukaan.

34. Sama, On Sabinus, kirja XLIII.

Jos vaimo joko antaa omaisuutta miehelleen ja tämä lahjoittaa sen myötäjäisenä heidän yhteisen tyttärensä puolesta tai jos vaimo sallii hänen antaa sen myötäjäisenä heidän tyttärelleen sen jälkeen, kun hän on tehnyt lahjoituksen miehelleen, voidaan oikeudenmukaisuuden mukaisesti katsoa, että vaikka lahjoitus ei olekaan voimassa tai vaikuttava, silti myötäjäislahja tulee päteväksi vaimon myöhemmän suostumuksen perusteella.

35. Sama, Ediktistä, kirja XXXIV.

Jos avioeroa ei ole tehty säädettyjen laillisten muodollisuuksien mukaisesti, tällaisen avioeron jälkeen tehdyillä lahjoituksilla ei ole mitään vaikutusta, koska ei voida katsoa, että avioliitto olisi purkautunut.

(36) Paulus, On the Edict, kirja XXXVI.

Jos lahjoitettu omaisuus on edelleen olemassa, se voidaan myös periä takaisin kanteella; mutta siitä syystä, että lahjoitukseen liittyy hallintaoikeus, jos omaisuutta ei palauteta, voidaan tehdä arvio sen oikeudenmukaisesta arvosta ja asettaa hallussapitäjälle vakuus häätöä vastaan siitä summasta, jonka omaisuuden arvo on. Myös Peditus omaksui tämän kannan.

1. Mies lähetti kihlatulleen lahjaksi toiselle kuuluneen sormuksen, ja avioliiton solmimisen jälkeen hän antoi kihlatulleen sormuksen sijasta oman sormuksensa. Eräät auktoriteetit (esimerkiksi Nerva) ovat sitä mieltä, että tästä sormuksesta tuli naisen omaisuutta, koska katsottiin, että tehty lahjoitus oli vahvistettu eikä uutta annettu. Tämä näkemys on mielestäni oikea.

37. Julianus, Digest, kirja XVII.

Jos nainen on syyllistynyt petokseen estääkseen miehensä hänelle antaman omaisuuden säilyttämisen tai välttääkseen sen esittämisen oikeudessa, mies voi nostaa häntä vastaan kanteen hänelle aiheutuneesta vahingosta, jos hän on tehnyt tämän sen jälkeen, kun avioero on tapahtunut.

(38) Alfenus, Epitomes of the Digest by Paulus, kirja III.

Kun orja, joka oli aviomiehen ja hänen veljensä yhteisessä omistuksessa, antoi nuoren orjan veljen vaimolle, katsottiin, että lahja ei ollut pätevä siltä osin kuin oli kyse aviomiehelle kuuluvasta osuudesta, jonka orja oli antanut.

1. Laki on sama silloin, kun yhdellä kolmesta veljeksestä on vaimo ja hän antaa hänelle kaikkien yhteisesti omistamaa omaisuutta, sillä yksi kolmasosa lahjasta ei kuulu vaimolle; mutta muiden kahden kolmasosan osalta, jos veljekset tiesivät, että ne annettiin, tai jos he sen jälkeen, kun tämä oli tapahtunut, vahvistavat teon, nainen ei ole velvollinen palauttamaan sitä.

39. Julianus, On Minicius, kirja V.

Aviomies, joka halusi antaa vaimolleen rahasumman, salli tämän tehdä sopimuksen velallisensa kanssa. Nainen teki niin, mutta ennen kuin hän oli saanut rahat, hän erosi miehestään. Kysyn, voiko jälkimmäinen saada takaisin koko summan, vai onko lupaukseen perustuva kanne pätemätön lahjoituksen vuoksi. Vastasin, että ehdolla ei ole vaikutusta. Jos kuitenkin lupauksen antaja, joka ei ole tietoinen tosiseikoista, maksaa naiselle, eikä rahaa ole käytetty, velallinen voi periä sen takaisin. Mutta jos hän on valmis luovuttamaan kanneoikeutensa aviomiehelle, häntä suojaa petoksen perusteella tehty poikkeus, ja siksi aviomies voi periä nämä rahat takaisin velallisen nimissä nostetulla kanteella. Jos rahaa ei kuitenkaan ole olemassa ja nainen on sen ansiosta tullut varakkaammaksi, aviomies voi vaatia sitä; sillä katsotaan, että nainen on tullut varakkaammaksi sen vuoksi, että hän on saanut miehelleen kuuluvaa omaisuutta, koska velallinen voi suojautua petoksen perusteella tehdyllä poikkeuksella.

40. Ulpianus, Opinions, kirja II.

Jos vaimo antaa miehelle omaisuutta jonkin viran saamiseksi, lahjoitus on pätevä siltä osin kuin se oli tarpeen viran saamiseksi miehelle.

41. Licinius, Rufinus, Rules, Book VI.

Sillä keisari Antoninus päätti, että vaimo voi antaa omaisuutta miehelleen tämän etujen edistämiseksi.

42. Gaius, On the Provincial Edict, kirja XI.

Keisari Antoninuksen suopeudella on hiljattain otettu käyttöön toinenkin lahjoituksen syy, jonka sanomme tapahtuvan kunnian vuoksi; esimerkiksi silloin, kun vaimo tekee lahjoituksen miehelleen, jotta tämä voisi hakea pääsyä senaattorikuntaan tai ratsumieskuntaan, tai näyttelyitä varten.

43. Paulus, säännöt.

Lahjoitus voidaan tehdä aviomiehen ja vaimon välillä maanpaossa.

44. Neratius, Pergamentit, kirja V.

Jos vieras antaa miehelle kuuluvaa omaisuutta tämän vaimolle, vaikka molemmat eivät tiedä tästä, ja jos myöskään aviomies ei tiedä lahjoittaneensa itselleen kuuluvaa omaisuutta, nainen voi laillisesti hankkia mainitun omaisuuden usukaption kautta. Samaa oikeussääntöä sovelletaan, kun joku, joka on aviomiehen määräysvallassa ja luulee olevansa itsenäinen, tekee lahjan isänsä vaimolle. Jos aviomies kuitenkin saa selville, että omaisuus oli hänen ennen kuin sen omistusoikeus usucaptionin kautta syntyy, hän voi saada sen takaisin, ja naisen omistusoikeus katkeaa; vaikka aviomies ei sitä haluaisikaan ja nainen saisi tietää, että se on hänen; koska tässä tapauksessa nainen itse tietää, että lahjoitus on hänen aviomiehensä tekemä. On asianmukaisempaa katsoa, että mitään estettä ei ole olemassa sille, että nainen saa omistusoikeuden omaisuuteen; sillä naisia ei ole ehdottomasti kielletty hankkimasta miehensä omaisuutta, paitsi silloin, kun jälkimmäinen on tehnyt heille lahjoituksen.

45. Ulpianus, Ediktistä, kirja XVII.

Marcellus toteaa Digestin seitsemännessätoista kirjassa, että aviomies voi jopa poistaa omaisuutensa vahingoittamatta vaimoaan ja pelkäämättä senaatin asetusta, jos heidän välillään tapahtunut kauppa on laiton.

(46) Sama, Ediktistä, kirja LXXII.

Omaisuuden hallussapito ei välttämättä merkitse sen lahjoittamista aviomiehen ja vaimon välillä.

(47) Celsus, Digest, kirja I.

Kysymys siitä, onko aviomiehelle aiheutunut kuluja vaimonsa omaisuuteen liittyen, kun hän on hoitanut velvollisuuksiaan hoitamalla vaimonsa liiketoimia, liittyy tosiasioihin, ei lakiin. Miehelle aiheutuneiden kulujen määrään ja luonteeseen perustuva arvaus ei ole vaikea.

48. Sama, Digest, kirja IX.

Se, mitä aviomies antaa vaimolleen, jää edelleen hänen omaisuudekseen, ja hän voi periä sen takaisin, eikä sillä ole mitään merkitystä, jos vaimo on jättänyt hänelle suuria testamentteja.

49. Marcellus, Digest, kirja VII.

Sulpicius Marcellukselle. Eräs nainen, joka halusi, että hänen miehensä kuoltua hänen maansa siirtyisi hänen ja hänen miehensä yhteiselle pojalle, joka oli isänsä hallinnassa, siirsi maansa miehelleen, jotta tämä voisi jättää sen pojalleen tämän kuoleman jälkeen. Kysyn, oletteko sitä mieltä, että lahjoitus on luonteeltaan sellainen, että se tekee kaupasta pätemättömän, vai onko naisella, jos se on pätevä, valta peruuttaa se, jos hän ei halua antaa sen jäädä voimaan? Vastaus oli, että jos lahjoitukselle etsitään tekosyytä tai tekosyytä (niin sanotusti), toimitus ei ole pätevä; toisin sanoen jos vaimo odotti, että hänen miehensä saisi sillä välin siitä jotain hyötyä. Jos hän muuten vain käytti miehensä palveluksia ja tämä antoi ne, jotta hän voisi peruuttaa lahjoituksen, tai jotta omaisuus kaikkine etuineen siirtyisi isän kautta pojalle, miksi sitä ei voitaisi pitää pätevänä, aivan kuten jos kauppa olisi tehty vieraan henkilön kanssa, toisin sanoen jos omaisuus olisi luovutettu hänelle samoissa olosuhteissa?

50. Javolenus, Epistolat, kirja XIII.

Jos nainen ostaa orjan kahdellakymmenellä aureella ja hänen miehensä maksaa viisi aureeta myyjälle ostohetkellä, jos avioero tapahtuu, hän voi varmasti periä tämän summan takaisin. Sillä ei ole merkitystä, onko orjan arvo alentunut, tai vaikka orja olisi kuollut, aviomiehellä on silti oikeus vaatia viisi aureeta, sillä kysymys on siitä, onko nainen rikastunut miehensä omaisuudella silloin, kun kysymys myötäjäisten palauttamisesta nousi esiin. Tässä tapauksessa naisen katsotaan saaneen taloudellista hyötyä siitä, että hänen miehensä väliintulo vapautti hänet vastuusta velasta, joka hänellä olisi edelleen ollut, jos hänen miehensä ei olisi maksanut rahaa. Sillä ei myöskään ole merkitystä, mistä syystä nainen oli velkaa, eli oliko se lainattu vai oliko hän velkaa jonkin ostoksen perusteella.

1. Jos nainen ei ostanut orjaa, vaan sai mieheltään rahat ostaakseen orjan, niin jos orja kuolee tai menettää arvonsa, hänen miehensä on vastattava tappiosta, sillä koska nainen ei olisi ostanut orjaa, ellei hän olisi saanut rahaa mieheltään, hänen, joka antoi rahat, on vastattava tappiosta, jos orja kuolee; ei myöskään katsota, että rikastunut on nainen, jota velkoja ei ole vapauttanut eikä hänellä ole hallussaan sitä, mitä hän on ostanut miehensä rahalla.

51. Pomponius, On Quintus Mucius, kirja V.

Quintus Mucius sanoo, että kun syntyy kiista siitä, onko jokin asia tullut vaimon haltuun, on parempi ja kunniakkaampi katsoa, että omaisuus on tullut hänen haltuunsa aviomiehen kautta tai jonkun hänen valvonnassaan olevan henkilön kautta, jos ei ole todistettu, mistä lähteestä hän on sen saanut. Quintus Mucius näyttää omaksuneen tämän mielipiteen välttääkseen häpeällisen vaimoa koskevan tutkimuksen.

52. Papinianus, Kysymyksiä, kirja X.

Jos mies vuokraa vaimolleen omaisuutta hyvin pientä summaa vastaan, jotta hän hyötyisi vaimostaan, kauppa on mitätön. Jos osapuolten välillä kuitenkin tapahtuu talletus pienellä arviolla jommankumman osapuolen hyödyksi, se on pätevä. Nämä mielipiteet eroavat toisistaan, koska vuokrasopimusta ei voida tehdä ilman tiettyä vuokraa, mutta talletus voidaan tehdä ilman kiinteistön arvonmäärittystä.

1. Eräs vaimo määräsi, että erään maa-alueen sato luovutetaan hänen miehelleen hänen perillisensä kautta, ja jos näin ei tapahdu, hän lupasi tietyn rahasumman mortis causa. Koska aviomies kuoli vaimon elinaikana, määräys raukesi, samoin kuin toimitus, joka oli tehty mortis causa vaimon määräyksestä; sillä kun henkilökohtainen kante omaisuuden takaisinsaamiseksi on mahdollinen vieraiden kesken, aviopuolisoiden kesken sitä ei voida tehdä.

53. Sama, Opinions, kirja IV.

On vakiintunut, että appiukko ei voi tehdä lahjoitusta vävyilleen tai miniälleen mortis causa, koska jos appiukko kuolee, avioliittoa ei pureta; eikä sillä ole mitään merkitystä, onko isä tehnyt perinnöttömäksi poikansa tai tyttärensä vai ei. Avioeron tapauksessa sääntö on erilainen samasta syystä.

1. Nainen käytti myötäjäisenä annettua omaisuutta sen jälkeen, kun se oli arvioitu aviomiehen suostumuksella. Jos mainittu omaisuus on käytön myötä huonontunut, vahingon kuittaamista ei sallita. Nainen ei voi myöskään väittää, että omaisuus on ikään kuin jätetty hänelle sen testamentin nojalla, jolla hänen miehensä oli testamentannut sen hänelle, sillä tällainen haltuunotto ei näytä antaneen hänelle kyseistä omaisuutta tai riistäneen sitä häneltä.

54. Sama, Opinions, kirja VIII.

Aviomies määräsi luvattujen myötäjäisten koron, mutta ei vaatinut sitä. Koska mies oli elättänyt vaimoaan ja tämän orjia koko avioliiton ajan omalla kustannuksellaan ja jättänyt vaimolleen myötäjäiset etuoikeutettuna perintönä sekä vahvistanut tavanomaisin lakisääteisillä muodollisuuksilla ne lahjoitukset, jotka hän oli antanut vaimolleen, katsottiin, että myötäjäisten korko ei sisältynyt perintöön, vaan se oli luovutettu lahjoitusehdoilla.

55. Paulus, Questions, kirja VI.

Vaimo antoi miehelleen rahasumman, ja tämä osti tällä hänelle annetulla rahalla joko henkilökohtaista tai kiinteää omaisuutta, ja koska hän ei ollut maksukyvytön ja omaisuus oli edelleen hänen hallussaan, kysyn, jos vaimo haluaisi peruuttaa lahjoituksen, voiko hän laillisesti menetellä henkilökohtaisella takaisinsaantikanteella; sillä vaikka aviomies on maksukyvytön, hän näyttää hyötynneen lahjoituksesta, koska vaimon rahoilla hankkima omaisuus oli edelleen hänen

hallussaan. Vastasin, että ei voida kiistää, etteikö hän olisi hyötynyt lahjoituksesta, sillä emme kysy, mitä omaisuutta hän on mahdollisesti vapauttanut velkavastuusta lahjoituksen avulla, vaan sitä, mitä hänen vaimonsa omaisuutta hänellä on hallussaan. Hän ei nimittäin eroa henkilöstä, jolle hänen omaisuutensa on lahjoitettu, paitsi siinä, että tässä tapauksessa omaisuus kuuluu edelleen vaimolle, ja hän voi saada sen takaisin suoralla kanteella. Aviomiehen asema on huonompi, jos häntä vastaan nostetaan kanne siitä summasta, jonka arvoinen omaisuus on, eikä siitä summasta, joka ylittää lahjan arvon, kuin jos häntä vastaan nostetaan kanne myötäjaiskanteen perusteella. Mikään ei kuitenkaan estä naista nostamasta myös kohtuullista reaalikannetta oman omaisuutensa takaisinsaamiseksi.

56. Scaevola, Kysymyksiä, kirja III.

Jos haluan antaa vaimolleni ehdottomasti jotain, minkä toinen henkilö haluaa antaa hänelle mortis causa, se, mitä käsken antaa hänelle, on mitätön; sillä jos edellä mainittu osapuoli toipuu, olen vastuussa henkilökohtaisesta takaisinsaantikanteesta, ja jos hän kuolee, minä kuitenkin köyhdyin, sillä minulla ei ole sitä, mihin minulla olisi oikeus.

(57) Paulus, Opinions, kirja VII.

Kun eräs nainen sai mieheltään lahjoituksena rahasumman ja kirjoitti miehelleen seuraavasti: "Kun minun pyynnöstäni, rakkain herrani, suvaitsevaisuutesi myönsi minulle kaksikymmentä aurea tiettyjen asioitteni hoitamista varten; tämä summa maksettiin minulle sillä ehdolla, että jos avioliittomme jostain virheestäni tai huonosta käytöksestäni johtuen purkautuisi elinaikanamme tai jos lähtisin talostasi ilman suostumustasi; tai hylkäisin teidät ilman mitään syytä valitukseen tai jos osoittautuisi, että avioero on saatu minun takiani, lupaan, että missä tahansa näistä tapauksista maksan takaisin ja palautan teille viipymättä ne kaksikymmentä aurea, jotka olette tänään suostunut antamaan minulle lahjoituksena." Kysyn, onko hänen palautettava rahat, jos tämä nainen hylkää miehensä Titiuksen. Paulus oli sitä mieltä, että rahat, jotka aviomies on antanut vaimolleen sopimuksessa asetettujen ehtojen mukaisesti, voidaan periä takaisin, jos ehto on täyttynyt, sillä silloin ne muuttuvat lahjoituksesta lainaksi. Jos kuitenkin ei näytetä, että sopimusehto on täyttynyt, takaisin voidaan vaatia vain se määrä, jolla vaimon osoitetaan rikastuneen tehdystä lahjoituksesta.

58. Scaevola, Opinions, kirja II.

Jos Seialle annettiin maita ja orjia avioliittoaikana, jotka hän sen jälkeen avioliiton solmimisen yhteydessä palautti ja sai tilalle muita, mikä on laki? Vastaus oli, että esitettyjen tosiseikkojen perusteella näyttää siltä, että kyse oli pikemminkin liiketoimesta kuin lahjoituksesta.

1. Lisäksi, kun kysymys koskee orjien ruokaa, vastaus oli, että avioliittoaikana annettua ruokaa ei voida periä takaisin, eikä edes sellaista, joka annettiin avioliiton aikana, jos orjia käytti sekä vaimo että aviomies.

2. Kun poika oli tottunut hoitamaan äitinsä asioita ja orjia ja muuta omaisuutta oli ostettu hänen rahoillaan hänen suostumuksellaan, ja hän laati kauppakirjat omiin nimiinsä ja kuoli vielä isänsä määräysvallassa ollessaan; heräsi kysymys, voiko hänen äitinsä nostaa kanteen miestään vastaan, ja jos voi, mitä keinoja hän voisi käyttää. Vastaus oli, että jos äiti aikoi, että hänen poikansa olisi vastuussa mainituista rahoista, hänellä olisi oikeus nostaa De peculio -kanne isää vastaan, jonka määräysvallassa poika oli, vuoden kuluessa jälkimmäisen kuolemasta; ja jos hän lahjoitti omaisuuden, hän voisi periä sen takaisin siltä osin kuin isä hyötyi mainitusta lahjoituksesta.

59. Paulus, Opinions, kirja II.

Jos joku tekee lahjoituksen vaimolleen sillä ehdolla, että tämä saa sen, mitä hän antaa hänelle myötäjaisenä, ja mies kuolee, lahjoitus tulee päteväksi.

(60) Hermogenianus, Epitomes of Law, kirja II.

Isäpuolta ja poikapuolta ei ole kielletty tekemästä toisilleen lahjoituksia avioliiton yhteydessä.

1. Lahjoitukset ovat sallittuja aviopuolisoiden välillä avioeron yhteydessä, sillä tämä tapahtuu usein joko sen vuoksi, että aviomies siirtyy pappisvirkaan, tai hedelmättömyyden vuoksi,

61. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja XI.

Tai jos avioliittoa ei voida sopivasti solmia vanhuuden, sairauden tai asepalveluksen vuoksi,

62. Hermogenianus, Epitomes of Law, kirja II.

Ja näistä syistä avioliitto puretaan ystävällisesti.

1. Aviomiehen ja vaimon tai isännän ja vapaan naisen välillä tehtyä lahjoitusta ei vahvisteta, jos avioero tapahtuu tai avioliittoa ei ole juhlallisesti solmittu. Jos lahjoitus on tehty ja osapuolten välillä on tapahtunut avioero, sitä ei jaeta heidän kesken, jos nainen ei saa saada avioeroa miehensä vastoin tämän suostumusta. Näin ollen lahjoitus katsotaan ikään kuin sitä ei olisi annettu, jos avioero tapahtuu tällaisissa olosuhteissa.

63. Paulus, On Neratius, kirja III.

Jos vaimolle kuuluvat materiaalit on liitetty hänen miehensä rakennukseen siten, että jos ne poistetaan, niistä voi olla hyötyä, on katsottava, että nainen voi nostaa kanteen, sillä kahdentoista taulun laki ei salli sellaista, vaikka ei olekaan todennäköistä, etteivätkö dekemviirit ajatelleet osapuolia, joiden suostumuksella heidän omaisuutensa oli liitetty toisten rakennuksiin. Paulus huomauttaa, että tässä tapauksessa kanne voidaan nostaa vain siten, että vaimon hyväksi nostetaan kanne pelkästään rakennuksesta irrotetun omaisuuden takaisinsaamiseksi, eikä kahdentoista taulukon lain mukaista kaksinkertaista vahingonkorvausta; sillä se, mikä on liitetty rakennukseen sen omistajan tietoisuudessa, ei ole varastettua.

64. Javolenus, Labeon viimeisistä teoksista, kirja VI.

Eräs mies antoi vaimolleen jotakin sen jälkeen, kun avioero oli tapahtunut, saadakseen tämän palaamaan hänen luokseen; ja kun nainen oli palannut, hän sai sen jälkeen avioeron. Labeo ja Trebatius antoivat eräissä Terentian ja Maecenaksen välillä ilmenneessä tapauksessa lausuntonaan, että jos avioero oli aito, lahjoitus oli pätevä, mutta jos se oli tekaistu, se oli mitätön. Kuitenkin se, mitä Proculus ja Caecilius katsovat, on totta, nimittäin että avioero on aito ja sen perusteella tehty lahjoitus pätevä, jos siitä seuraa toinen avioliitto tai jos nainen pysyy niin kauan naimattomana, että avioliiton purkautumisesta ei ole epäilystäkään, sillä muutoin lahjoitus ei ole pätevä eikä sillä ole vaikutusta.

65. Labeo, Javolenuksen toimittamat viimeisten töiden epiteetit, kirja VI.

Jos mies tekee lahjoituksen naiselle, joka ei ole vielä naimisiinmenokelpoinen, se on mielestäni pätevä.

66. Scaevola, Digest, kirja IX.

Kun Seia aikoi mennä naimisiin Semproniuksen kanssa tiettyä päivänä, ennen kuin hänet johdatettiin miehen taloon ja ennen avioehtosopimuksen allekirjoittamista, hän antoi hänelle tietyn määrän aureja. Kysyn, onko tämä lahjoitus pätevä. Vastasin, että ei pidä kiinnittää tarkkaa huomiota ajankohtaan, eli siihen, onko lahjoitus tehty ennen kuin hänet vietiin miehen taloon vai ennen avioehtosopimuksen allekirjoittamista, sillä hyvin usein se tehdään vasta avioliiton solmimisen jälkeen; sillä ellei lahjoitus ole tehty ennen avioliiton solmimista, minkä katsotaan tapahtuneen osapuolten suostumuksella, se ei ole pätevä.

1. Eräs tyttö vietiin tulevan aviomiehensä maalaistaloon kolme päivää ennen vihkimistä, ja hän jäi erilliseen huoneeseen miehensä huoneesta, ja avioliittopäivänä, ennen kuin tyttö siirtyi miehen haltuun ja ennen kuin hänet otettiin vastaan veden ja tulen riitissä, toisin sanoen ennen kuin avioliittoa vietettiin, mies tarjosi hänelle lahjaksi kymmenen aurea. Heräsi kysymys, että jos avioero tapahtui avioliiton solmimisen jälkeen, voitiinko lahjoitettu summa periä takaisin. Vastaus oli, että ennen avioliittoa lahjaksi annettua summaa ei voitu vähentää myötäjaisista.

67. Labeo, Epitomes of Probabilities, Paulus, kirja II.

Jos vaimo ostaa orjan rahalla, jonka hänen aviomiemensä tai joku hänen alaisensa on hänelle antanut, ja sen jälkeen, kun orjasta on tullut hänen omaisuuttaan, hän luovuttaa orjan miehelleen lahjoituksena, luovutus on pätevä, vaikka se on tehty samassa tarkoituksessa kuin muutkin lahjoitukset, eikä vaimolle voida tämän vuoksi myöntää takaisinperintäkannetta.

Tit. 2. Avioeroista ja hylkäämisistä.

1. Paulus, Ediktistä, kirja XXXV.

Avioliitto purkautuu avioeron, kuoleman, vankeuden tai minkä tahansa muunlaisen palvelussuhteen vuoksi, joka jommallekummalle osapuolelle sattuu olemaan määrätty.

(2) Gaius, On the Provincial Edict, kirja XI.

Sana avioero johtuu joko mielipiteiden erilaisuudesta tai siitä, että avioliiton purkavat kulkevat eri teitä.

1. Kieltäytymistapauksissa eli avioliitosta luopumisessa käytetään seuraavia sanoja: "Pidä omaisuutesi" tai "Pidä omaisuutesi hallinta".

2. Kihlauksen purkamiseksi on varmaa, että on tehtävä luopuminen, jolloin käytetään seuraavia sanoja: "Kihlauksesta luopuminen": "En suostu hyväksymään ehtojanne".

3. Sillä ei ole merkitystä, tapahtuuko luopuminen sen henkilön läsnä ollessa vai poissa ollessa, jonka määräysvallassa toinen osapuolista mahdollisesti on, tai sen henkilön, joka on mainitun määräysvallan alainen.

3. Paulus, Ediktistä, kirja XXXV.

Kyseessä ei ole todellinen tai varsinainen avioero, ellei tarkoituksena ole ikuisen eron aikaansaaminen. Sen vuoksi se, mitä tehdään tai sanotaan vihan tuoksinassa, ei ole pätevää, ellei päättäväisyys käy ilmi siitä, että osapuolet pysyvät aikomuksessaan, ja näin ollen jos hylkääminen tapahtuu vihan tuoksinassa ja vaimo palaa lyhyen ajan kuluttua, häntä ei pidetä eronneena.

4. Ulpianus, On Sabinus, kirja XXVI.

Julianus kysyy Digestin kahdeksannessatoista kirjassa, voiko mielisairaaksi tullut nainen hylätä miehensä vai voidaanko hänet itse hylätä; ja hän sanoo, että mielisairas nainen voidaan hylätä, koska hän on sellaisen henkilön asemassa, jolla ei ole tietoa mistään, mutta että hän ei voi hylätä miestänsä mielisairautensa vuoksi, eikä myöskään hänen kuraattorinsa voi tehdä niin, mutta hänen isänsä voi hylätä hänet. Hän ei olisi käsitelty hylkäämistä koskevaa kysymystä, ellei olisi todettu, että avioliitto jatkuisi, vaikka nainen olisi mielisairas. Tämä mielipide vaikuttaa minusta oikealta.

5. Sama, Ediktistä, kirja XXXIV.

Jos vapautettu tyttö hankkii avioeron, jotta hänen aviomiehensä voisi hyötyä hänen myötäjäisistään ja pettää hänen isänsä, joka voisi vaatia sitä voitonjakona, jos tyttö kuolisi avioliiton aikana, isälle olisi myönnettävä helpotusta, jotta hän ei menettäisi myötäjäisiä, sillä praetorin on tultava isän avuksi yhtä lailla kuin aviomiehen avuksi. Isälle olisi siis myönnettävä oikeus vaatia myötäjäiset, aivan kuten jos hänen tyttärensä olisi kuollut avioliiton aikana.

6. Julianus, Digest, kirja LXII.

Vihollisen käsiin joutuneiden vaimojen voidaan katsoa säilyttävän aina naimisissa olevien naisten aseman pelkästään sillä perusteella, että muut eivät voi hätäisesti naida heitä. Ja yleisesti ottaen on sanottava, että niin kauan kuin on varmaa, että aviomies on vankeudessa ja elää, hänen vaimollaan ei ole oikeutta solmia toista aviosuhdetta, ellei hän itse ole antanut jotakin syytä hylkäämiseen. Mutta jos on epävarmaa, onko vihollisen hallussa oleva aviomies elossa vai kuollut, niin jos viisi vuotta on kulunut siitä, kun hänet vangittiin, hänen vaimollaan on oikeus solmia uusi avioliitto, jolloin ensimmäinen avioliitto katsotaan sovinnollisesti puretuksi, ja kummankin osapuolen oikeudet kumotaan. Samaa sääntöä on noudatettava, kun aviomies jää kotiin ja hänen vaimonsa otetaan vangiksi.

(7) Papinianus, Aviorikoksesta, I kirja.

Jos toinen osapuoli, joka on antanut toiselle ilmoituksen avioerosta, katuu ja toinen osapuoli ei tiedä mielenmuutoksesta, avioliiton on katsottava jatkuvan; ellei se, joka on saanut ilmoituksen ja on tietoinen mielenmuutoksesta, itse halua purkaa avioliittoa, sillä silloin avioliiton purkaa se, joka on saanut ilmoituksen.

8. Sama, Aviorikoksesta, kirja II.

Jumalallinen Hadrianus karkotti kolmeksi vuodeksi maanpakoon miehen, joka matkalla ollessaan otti toisen miehen vaimon taloonsa, josta tämä lähetti miehelleen hylkäämisilmoituksen.

9. Paulus, Aviorikoksesta, kirja II.

Avioero ei ole pätevä, ellei se tapahdu seitsemän täysi-ikäisen Rooman kansalaisen läsnä ollessa sen osapuolen vapaamiehen lisäksi, joka panee asian vireille. Vapautetulla miehellä tarkoitetaan mielestämme henkilöä, jonka isä, isoisä, isoisoisän isoisä ja muut edellä mainituista menettelyistä kiinnostuneet ylenevässä polvessa olevat sukulaiset ovat vapauttaneet.

(10) Modestinus, Rides, kirja I.

Vapautettu nainen, joka on mennyt naimisiin suojelijansa kanssa, ei voi erota hänestä ilman tämän suostumusta, paitsi jos hänet on vapautettu manumitaatiosta luottamuksen perusteella, sillä silloin hän voi tehdä niin, vaikka hän on hänen vapautettu naisensa.

11. Ulpianus, Lex Julia et Papia, kirja III.

Kun laissa sanotaan: "Vapautetun naisen, joka on naimisissa suojelijansa kanssa, oikeutta saada avioero ei sallita", tämän ei katsota tekevän avioeroa tehottomaksi, koska avioliitto puretaan tavallisesti siviililain nojalla; emme siis voi sanoa, että avioliitto on olemassa, koska ero on tapahtunut. Julianus taas sanoo, että vaimolla ei ole tällaisissa olosuhteissa oikeutta nostaa kannetta myötäjaisensä takaisin saamiseksi; näin ollen on kohtuullista, että kun hänen suojelijansa haluaa hänen pysyvän vaimonaan, hän ei voi mennä naimisiin kenenkään muun kanssa. Koska lainsäätäjät nimittäin ymmärsi, että avioliitto oli tietyssä määrin purkautunut vapautetun naisen toimesta, hän esti häntä avioitumasta toisen kanssa, minkä vuoksi, jos hän nai jonkun muun, häntä pidetään naimattomana. Julianus tosin menee vielä pidemmälle, sillä hänen mielestään tällainen nainen ei voi edes elää aviossa kenenkään muun kuin suojelijansa kanssa.

1. Laki sanoo: "Niin kauan kuin suojelija haluaa naisen pysyvän vaimonaan." Tämä tarkoittaa sitä, että suojelija haluaa naisen olevan hänen vaimonsa ja että hänen suhteensa häneen jatkuu; jos hän siis lakkaa joko olemasta naisen suojelija tai haluamasta naisen pysyvän hänen vaimonaan, lain auktoriteetti päättyy.

2. On erittäin perustellusti todettu, että tämän lain hyöty päättyi aina, kun suojelijan katsotaan jollakin tahdonilmaisullaan luopuneen halustaan pitää nainen vaimonaan. Näin ollen, kun hän nostaa kanteen vapautettua vaimoaan vastaan omaisuuden poistamisen perusteella sen jälkeen, kun tämä oli eronnut hänestä ilman hänen suostumustaan, keisarimme ja hänen jumalallinen isänsä totesivat reskriptiossaan, että asianosaisen on ymmärretty olevan haluton siihen, että nainen pysyisi hänen vaimonaan, kun hän nostaa tämän kanteen tai jonkin muun samanlaisen kanteen, mitä ei ole tapana tehdä muutoin kuin avioerotapauksissa. Jos siis aviomies syyttää naista aviorikoksesta tai jostakin muusta rikoksesta, josta kukaan muu kuin hänen aviomiehensä ei voi syyttää vaimoa, parempi mielipide on, että avioliitto puretaan; sillä on muistettava, että vaimolta

ei viedä oikeutta mennä naimisiin toisen kanssa, paitsi silloin, kun isäntä itse haluaa pitää hänet tässä ominaisuudessa. Näin ollen aina, kun vähäinenkin syy viittaa siihen, että aviomies ei halua hänen pysyvän vaimonaan, on sanottava, että vapautettu nainen on jo saanut oikeuden solmia avioliiton toisen kanssa. Näin ollen, jos isäntä on kihlannut itsensä jollekin toiselle naiselle tai on määrännyt itsensä jollekin toiselle naiselle tai on hakenut avioliittoa toisen kanssa, hänen on katsottava, ettei hän enää halua vapautettua naista vaimokseen. Samaa sääntöä sovelletaan, jos hän pitää naista jalkavaimonaan.

Tit. 3. Millä tavoin myötäjäiset voidaan saada takaisin avioliiton purkaututtua.

1. Pomponius, On Sabinus, kirja XV.

Avioehto on aina ja kaikkialla etusijalla, sillä on yleisen edun mukaista, että aviovaimoille säilytetään avioehto, koska on ehdottoman välttämätöntä, että naisilla on varaa jälkeläisten synnyttämiseen ja valtion varustamiseen vapaasyntyisillä kansalaisilla.

(2) Ulpianus, On Sabinus, kirja XXXV.

Kun avioliitto puretaan, myötäjäiset on luovutettava naiselle. Aviomiestä ei ole aluksi pakko luvata sitä sopimuksella toiselle, ellei se millään tavoin vahingoita hänen oikeuksiaan; sillä on katsottava, että jos hänellä on syytä pelätä jotain, joka voi aiheuttaa hänelle itselleen haittaa, häntä ei saa pakottaa lupaamaan myötäjäisiä kenellekään muulle kuin vaimolleen. Tämä on tilanne silloin, kun nainen on oma rakastajattarensa.

1. Mutta jos nainen on isänsä määräysvallassa ja myötäjäiset tulevat häneltä, ne kuuluvat hänelle ja hänen tyttärelleen. Näin ollen isä ei voi joko omassa persoonassaan tai asiamiehensä välityksellä vaatia myötäjäisiä ilman tyttärensä suostumusta, ja siksi Sabinus sanoo, että ne on luvattava tällä tavoin. Näin ollen se olisi luvattava sille, jolle molemmat osapuolet määräävät sen tehtäväksi. Jos taas isä yksin määrää näin, tyttäreltä ei oteta pois oikeutta nostaa kanteen myötäjäisistä sen jälkeen, kun hänestä on tullut hänen oma rakastajattarensa. Lisäksi jos isä yksin antaa lupauksen tyttärensä suostumuksella, kanneoikeus säilyy hänen osaltaan ennallaan. Mutta voiko isä toimia yksin vai voiko hän nostaa kanteen yhdessä tyttärensä kanssa? Mielestäni kanneoikeus, johon isä on oikeutettu yhdessä tyttärensä kanssa, ei ole menetetty; mutta jos tyttärestä tulee hänen oma rakastajattarensa, tämä määräys vahingoittaa häntä.

2. Kun isä nostaa myötäjäiskanteen, pitäisikö tyttären suostumuksella tarkoittaa sitä, että hän nimenomaisesti suostuu, vai sitä, että hän ei esitä mitään vastalauseita? Keisari Antoninuksen rescriptuksessa todetaan, että tyttären katsotaan antavan suostumuksensa isälleen, jos hän ei selvästi ilmaise vastustavansa sitä. Julianus toteaa Digestin

neljäkymmentäkahdeksannessa kirjassa, että isän katsotaan panevan vireille oikeudenkäynnin tyttärensä suostumuksella, kun tämä on mielisairas; sillä jos tytär ei mielisairauden vuoksi voi ilmaista vastustavansa asiaa, isä katsoo hyvin perustellusti, että tytär antaa suostumuksensa. Mutta jos tytär on poissa, on sanottava, että isä ei toimi hänen suostumuksellaan, ja isän on annettava vakuus siitä, että tytär vahvistaa hänen tekonsa. Jos tytär on täysissä ymmärryksissään, edellytämme, että hän on tietoinen menettelystä, jotta voidaan osoittaa, ettei hän vastusta sitä.

3. Paulus, On Sabinus, kirja VII.

Sekä isän että tyttären suostumusta tarvitaan paitsi myötäjäisten vaatimiseen myös niiden maksamiseen, sillä molemmilla on siihen yhteinen etu, eikä kumpikaan voi huonontaa toisen tilannetta. Jos tyttären saamat rahat joutuvat kuitenkin isän haltuun, molemmat menettävät oikeuden nostaa myötäjäiskanteen.

(4) Pomponius, On Sabinus, kirja XV.

Jos isä kerää myötäjäiset tyttären aviomieheltä ilman tämän suostumusta ja antaa ne tyttären toiselle aviomiehelle hänen nimissään, ja kun isä on kuollut ja tytär nostaa kanteen ensimmäistä aviomiestään vastaan, hänen oikeutensa estyy petokseen perustuvalla poikkeuksella.

5. Ulpianus, On Sabinus, kirja XXX.

Mitä tulee myötäjäisten jakamiseen sinä vuonna, jona avioero tapahtui, herää kysymys, lasketaanko aika avioliiton solmimispäivästä vai siitä päivästä, jona omaisuus luovutettiin aviomiehelle. Jos voitot jäävät aviomiehelle, ei siis tule ottaa huomioon sitä päivää, jolloin myötäjäiset muodostettiin, eikä avioitumispäivää, vaan sitä päivää, jolloin myötäjäisinä annettu maa luovutettiin ensimmäisen kerran, eli sitä päivää, jolloin maa luovutettiin hallintaan.

6. Paulus, On Sabinus, VII kirja.

Jos maa luovutettiin ennen avioliittoa, vuosi on laskettava avioliiton solmimispäivästä seuraavan vuoden samaan päivään. Tätä sääntöä on noudatettava kaikkina muina vuosina siihen asti, kunnes avioero tapahtuu, sillä jos maa on luovutettu ennen avioliittoa ja siitä on avioeron tapahtuessa korjattu sato, se on palautettava osana myötäjäisiä.

(7) Ulpianus, On Sabinus, kirja XXXI.

Katsotaan, että voitto on se, mikä jää jäljelle kulujen vähentämisen jälkeen, ja Scaevola soveltaa tätä sekä aviomiehen että vaimon kuluihin. Jos nimittäin vaimo antoi myötäjäiset päivää ennen sadonkorjuuta ja aviomies saa avioeron sadonkorjuun

jälkeen, Scaevola ei ole sitä mieltä, että ainoastaan yhdentoista kuukauden voitot olisi palautettava, vaan että myös aiheutuneet kulut olisi vähennettävä ennen voiton jakamista. Jos aviomies siis kuluttaa jotain tältä vuodelta, molempien osapuolten kulut olisi otettava huomioon. Jos siis otetaan huomioon naiselle useiden avioliittovuosien aikana aiheutuneet kulut, ne on laskettava ensimmäisestä vuodesta alkaen, ennen kuin maa annettiin myötäjäisenä.

1. Papinianus sanoo kuitenkin yhdessätoista kysymysten kirjassaan, että kun avioero tapahtuu, voitot on jaettava, ei siitä päivästä alkaen, jolloin omaisuus vuokrattiin, vaan huomioon on otettava sitä edeltävä aika, jonka avioliitto oli olemassa. Jos nimittäin maa annettiin myötäjäislahjaksi sadonkorjuun aikaan ja aviomies vuokrasi sen hallintaan marraskuun kalendasta alkaen ja avioero tapahtui tammikuun viimeisenä päivänä, ei ole oikeudenmukaista, että hän voi pitää samanaikaisesti hallussaan sadonkorjuun tuoton ja neljännän osan vuokrasta siltä vuodelta, jona avioero tapahtui; muutoin, jos avioero saatiin sadonkorjuun päivää edeltävänä päivänä, aviomies pitäisi hallussaan koko tuoton. Jos siis avioero tapahtui tammikuun lopussa ja avioliitto oli kestänyt neljä kuukautta, viinvuoden tuotot ja neljäs osa kuluvan vuoden vuokrasta olisi yhdistettävä, ja tästä rahasta kolmas osa olisi maksettava aviomiehelle.

2. Samaa sääntöä on noudatettava myös päinvastaisessa tapauksessa. Jos nimittäin nainen antaa heti sadonkorjuun jälkeen maata myötäjäisenä miehelleen, ja tämä vuokraa samaa maata maaliskuun kalendasta alkaen ja avioero tapahtuu huhtikuun kalendana, mies voi pitää itsellään paitsi kahdestoistaosan vuokrasta, myös suhteellisen osan siitä vuokrasta, joka erääntyy maksettavaksi koko niiden kuukausien ajalta, joiden ajan maata pidettiin myötäjäisenä.

3. Lisäksi jos sen vuoden sato, jona avioero saatiin, kuului vuokrasopimuksen ehtojen mukaisesti vuokralaiselle ja avioliitto puretaan ennen sadonkorjuuta, sadosta saatu raha on laskettava seuraavan sadonkorjuun odotetun sadon perusteella.

4. Edellä esitetyn perusteella on siis ilmeistä, että niitä tuottoja, jotka nainen keräsi ennen avioliittoa, ei pitäisi sisällyttää jakoon.

5. Kuittaus voidaan tehdä lahjoitusten vuoksi sekä sen vuoksi, mitä on mahdollisesti otettu käyttöön sellaisista voitoista, jotka on kerätty avioeron jälkeen.

6. Se, mitä on mainittu vuoden osalta, koskee myös kuuden kuukauden pituista ajanjaksoa, jos vuosittain kerätään kaksi satoa, kuten silloin, kun maata kastellaan.

7. Samaa sääntöä sovelletaan, jos voittoa kerätään vain kerran useamman vuoden aikana, kuten silloin, kun puita kaadetaan.

8. Lisäksi jos maanvuokrasopimus on luonteeltaan sellainen, että viiden vuoden kuluttua on maksettava jotain vuotuisen vuokran lisäksi, on otettava huomioon ylimääräinen määrä suhteessa siihen osaan viidestä vuodesta, joka on kulunut.

9. Katsomme, että sama periaate koskee maan lisäksi myös karjaa, joten lampaiden villa ja karjan lisäys on toimitettava. Sillä jos aviomies ottaa myötäjaislahjaksi tiettyjä uuhia, jotka ovat saamassa poikasia tai jotka on pian leikattava, onko hän velvollinen palauttamaan mitään, jos avioero tapahtuu välittömästi sen jälkeen, kun karitsat ovat syntyneet tai lampaat on leikattu? Tässä tapauksessa on otettava huomioon tuotto koko siltä ajalta, jona eläimiä hoidettiin, eikä ainoastaan siltä ajalta, jona ne kerättiin.

10. Orjan osalta on otettava huomioon koko vuosi, jos hänen palveluksensa on vuokrattu kyseiseksi ajaksi, jolloin ne kuuluvat avioeroa edeltävän ajan aviomiehelle, mutta sen jälkeen vaimolle.

11. Sama sääntö koskee myös kaupunkitilojen vuokria kuin viljelysmaiden satoa.

12. Jos vaimo antaa maata miehelleen myötäjaislahjaksi ja tämä kaataa puita, jos nämä ymmärretään voitoiksi, niiden arvo on palautettava suhteessa siihen osaan vuodesta, joka on kulunut. Katson kuitenkin, että jos kaadetut puut muodostivat tiheikön tai olivat pieniä, ne on luokiteltava sadoksi. Jos ne eivät kuitenkaan olleet tällaisia, aviomies on katsottava vastuulliseksi, koska hän on aiheuttanut maan huonontumisen. Mutta jos puut ovat kaatuneet myrskyn voimasta, on sanottava, että niiden arvo on maksettava naiselle, eikä niitä ole luokiteltava viljelyksiksi, kuten ei myöskään aarteen löytymistä, jota ei lasketa osaksi viljelystä, vaan puolet siitä on palautettava vaimolle, aivan kuten silloin, kun aarre löytyy toisen maalta.

13. Jos aviomies löytää vaimonsa maalta, jonka hän on saanut myötäjäisenä, marmorilouhoksia ja ne tekevät maasta tuottavamman, marmori, joka on otettu pois, mutta jota ei ole siirretty, kuuluu aviomiehelle, mutta hänelle aiheutuneita kuluja ei korvata, koska marmori ei ole osa maan satoa, ellei se ole luonteeltaan sellaista, että kiveä voidaan uudistaa, kuten eräissä Galliassa ja Aasiassa sijaitsevilla louhoksissa on asianlaita.

14. Liitukaivosten samoin kuin kulta- tai hopeakaivosten tai muiden metallikaivosten tai hiekkakaivosten tuoton katsotaan kuitenkin kuuluvan maan tuottoon.

15. Joskus vaimo antaa miehelle vakuuden tuotosta, eikä mies pidätä mitään, jos nainen saa maan sadon ollessa vielä pystyssä. Joskus aviomies pitää sadon eikä palauta mitään, mikä tapahtuu silloin, kun maata ei ole enempää kuin hänellä on oikeus pitää osuutenaan. Joskus miehen on todellakin palautettava sato, kun hän on saanut enemmän kuin hänellä on oikeus pitää. Samaa sääntöä sovelletaan, kun myötäjäisiä koskeva kanne nostetaan appiukkoa tai jommankumman kiinteistön yhteisomistajan perillistä vastaan.

16. Pomponius sanoo, että kaikki se, mitä on käytetty maan viljelyyn ja istutukseen, on katsottava käytetyksi sadon keräämiseen, samoin kuin kaikki se, mitä on käytetty rakennusten säilyttämiseen tai sairaan orjan hoitamiseen, toisin sanoen

silloin, kun kyseisestä rakennuksesta tai orjasta saadaan voittoa. Näitä kuluja ei kuitenkaan voida vaatia, jos aviomies pitää koko vuoden voiton itsellään, koska kulut olisi ensisijaisesti katettava tuloista. On selvää, että jos aviomies on rakentanut uuden talon, joka oli välttämätön, tai rakentanut uudelleen vanhan talon, joka oli täysin raunioitunut ilman hänen syytään, hänellä on oikeus esittää lasku kuluista. Samoin, jos hän käyttää maalla kaivuria, sovelletaan samaa sääntöä, sillä tällaiset kulut ovat joko välttämättömiä tai hyödyttävät omaisuutta, ja ne antavat aihetta kanteen nostamiseen aviomiehen hyväksi.

(8) Paulus, On Sabinus, kirja VII.

Kun maa-alue annetaan myötäjäislahjana ja sieltä otetaan kiveä, on vakiintuneesti katsottu, että louhinnasta saatava voitto kuuluu aviomiehelle; sillä on selvää, että nainen antoi mainitun maa-alueen tarkoituksenaan, että siitä saatava voitto kuuluisi aviomiehelle, jollei hän ole ilmoittanut toisin myötäjäislahjan antamisen yhteydessä.

1. Se, mitä viljan kylvöön on käytetty, voidaan vähentää sadosta, jos sato epäonnistuu; koska koko vuoden satoa pidetään samana.

(9) Pomponius, On Sabinus, kirja XIV.

Jos nainen laiminlyö myötäjäistensä saamisen, hänen aviomiehensä on vastuussa vain vilpillisestä mielenliikkeestä, ei huolimattomuudesta asian suhteen, jotta hän ei joutuisi vaimonsa teon vuoksi pakotetuksi viljelemään maata loputtomiin; mutta aviomiehen haltuun tulleesta sadosta on luovuttava.

10. Sama, On Sabinus, kirja XV.

Jos vihollisen vangiksi joutunut naimisissa oleva tytär, jolla oli isältään saatu myötäjäiset, kuoli vankeudessa, on mielestäni katsottava, että on sovellettava samaa periaatetta kuin jos hän olisi kuollut avioliiton aikana; joten vaikka hän ei olisikaan ollut isänsä määräysvallassa, myötäjäiset palautuvat sille, jolta ne oli saatu.

1. Proculus sanoo, että jos mies tappaa vaimonsa, hänen perilliselleen olisi myönnettävä kanne myötäjäisistä; ja tämä on täysin oikein, sillä ei ole oikeudenmukaista, että aviomies odottaisi saavansa hyötyä myötäjäisistä oman rikoksensa seurauksena. Samaa sääntöä olisi noudatettava päinvastaisessa tapauksessa.

11. Sama, On Sabinus, kirja XVI.

Jos nainen tietoisesti antaa myötäjäisiksi toiselle kuuluvaa omaisuutta, se on luovutettava aviomiehelle, aivan kuin hän olisi antanut hänelle jotakin, joka on hänen omaisuuttaan, samoin kuin sadot siltä suhteelliselta osalta vuotta, jonka aikana avioero tapahtui.

12. Ulpianus, On Sabinus, kirja XXXVI.

On vahvistettu, että aviomies voi saada tuomion häntä vastaan siitä summasta, jonka hän pystyy maksamaan, mutta tätä etuoikeutta ei voida myöntää hänen perilliselleen;

13. Paulus, On Sabinus, kirja VII.

Koska tällainen etuoikeus on henkilökohtainen, ja se raukeaa, kun asianomainen kuolee.

(14) Ulpianus, On Sabinus, kirja XXXVI.

Tapaus on erilainen silloin, kun puolustaja esiintyy, sillä katsotaan, että hän puolustaa aviomiestä asianmukaisesti, jos hän vain antaa vaimolle sen summan, jonka tämä olisi voinut saada takaisin, jos hän olisi nostanut kanteen itse aviomiestään vastaan.

1. Pomponius kysyy hyvin asianmukaisesti Sabinusta käsittelevässä kuudennessatoista kirjassa, kun aviomies oli tehnyt vaimonsa kanssa sopimuksen, jonka mukaan tuomiota ei anneta häntä vastaan hänen varallisuutensa verran, vaan koko määräst; onko tällaista sopimusta noudatettava. Hän kiistää, että sitä olisi noudatettava. Tämä mielipide vaikuttaa minusta oikealta, sillä on parempi katsoa, että tällainen sopimus oli tehty hyvän moraalin vastaisesti, koska on ilmeistä, että se oli tehty vastoin kunnioitusta, jota naisen tulisi osoittaa aviomiestään kohtaan.

(15) Paulus, On Sabinus, kirja VII.

Aviomiehen taloudellisten varojen määrän määrittämiseksi on otettava huomioon se ajankohta, jolloin asia ratkaistiin.

1. Vaikka aviomiehen perijä voi saada tuomion häntä vastaan koko myötäjäisten määräst, hänellä on silti oikeus kaikkiin kuittauksiin, jotka viittaavat vaimon rahallisiin velvoitteisiin, pienentääkseen vastuutaan; kuten esimerkiksi silloin, kun aviomies on lahjoittanut vaimon haltuunsa ottamaa omaisuutta tai aiheutuneita kuluja, mutta hänellä ei ole oikeutta rangaista vaimoa huonosta käytöksestä.

2. Samaa etuoikeutta nauttii appiukko; toisin sanoen hän voi saada tuomion häntä vastaan varojensa rajoissa, kun hänen miniänsä nostaa häntä vastaan myötäjäiskanteen;

16. Pomponius, On Sabinus, kirja XVI.

Siitä syystä, että appiukko on vanhemman asemassa.

17. Paulus, On Sabinus, VII kirja.

Toisaalta, jos aviomies haastaa appiukon oikeuteen lupauksensa perusteella, voidaan kysyä, onko hänellä oikeus tähän samaan etuoikeuteen. Neratius ja Proculus toteavat Pergamenttien kirjassa, että tämä on oikeudenmukaista.

1. Lisäksi, jos vaimo haastetaan oikeuteen lupauksensa perusteella, parempi mielipide on, että hän voi suojella itseään poikkeuksella. Myös Proculus sanoo samaa; samoin on asia silloin, kun hänelle myönnetään poikkeus, kun hän kuuluu osakkuuteen, vaikka hän on siviilioikeuden mukaan vastuussa.

2. Neratius ja Sabinus ovat sitä mieltä, että jos tuomari tekee myötäjäiskanteessa lain tuntemattomuuden vuoksi päätöksen aviomiestä vastaan koko summasta, tämä voi vedota poikkeukseen petoksen perusteella, ja se suojaa häntä.

18. Pomponius, On Sabinus, kirja XVI.

Labeo sanoo, että myös naisen lapset, jotka ovat isänsä perillisiä, voivat saada tuomion heitä vastaan vain varojensa verran.

(1) Vaikka aviomies on myötäjäisiin liittyvissä asioissa vastuussa paitsi petoksesta myös huolimattomuudesta, silti kun myötäjäisiä koskevassa kanteessa tutkitaan hänen taloudellista vastuutaan, otetaan huomioon vain petos, koska omien asioidensa hoidossa hän ei ole vastuussa huolimattomuudesta. Vaikka petos voi vaikuttaa häneen vain, jos hän ei ole maksukykyinen, tämä koskee mielestäni ainoastaan hänen kyvyttömyyttään maksaa vaimolleen maksettavaa summaa, eikä petosta, johon hän on saattanut syyllistyä ketään muuta kohtaan. Ofilius kuitenkin sanoo, että jos dotaalivarallisuus menetetään aviomiehen vilpillisen mielen vuoksi ja hän on muilta osin maksukyvytön, vaikka hän ei ole syyllistynyt petokseen, joka tekisi hänet maksukyvyttömäksi, häntä vastaan on kuitenkin annettava tuomio ainoastaan siitä dotaalivarallisuuden määrästä, jonka suhteen hän on toiminut vilpillisesti, aivan kuten jos hän olisi vilpillisellä mielellä saattanut itsensä taloudellisesti vastuuseen. Jos aviomies ei kuitenkaan ole syyllistynyt petokseen tai huolimattomuuteen dotal-omaisuuden menettämisen osalta, hänen vaimolleen olisi siirrettävä vain ne kanneoikeudet, joihin aviomiehellä olisi oikeus tällä perusteella, kuten esimerkiksi varkaudesta tai laittomasta vahingosta johtuvat kanneoikeudet.

19. Ulpianus, On Sabinus, kirja XXXVI.

Mutta jos nainen saa avioeron, ja asia on liitetty myötäjaiskanteeseen, ja hän palaa aviomiehensä luo, kun avioliitto on uudelleen solmittu, kanne päättyy, ja kaikki pysyy entisessä tilassaan.

20. Paulus, On Sabinus, kirja VII.

Vaikka nainen on saattanut saada myötäjaisensä avioliiton aikana, ei velkojensa maksamiseksi tai tiettyjen haluttujen maiden ostamiseksi, vaan voidakseen avustaa entisen aviomiehen lapsia, veljiään tai vanhempiaan tai lunastaa heidät vihollisen käsistä, koska nämä tavoitteet ovat oikeudenmukaisia ja kunniallisia, myötäjaisrahaa ei katsota väärin saaduksi, ja siksi se on oikeudenmukaisuuden mukaisesti oikeutetusti maksettu hänelle. Tätä sääntöä on noudatettava myös isän valvonnassa olevan tyttären kohdalla.

21. Ulpianus, Disputations, kirja III.

Jos aviomies on käyttänyt myötäjaisiin kuuluvia rahoja saadakseen rosvoilta lunnaita vaimonsa palvelukseen tarvittavista orjista tai jotta nainen voisi vapauttaa vankilasta jonkun tarpeellisista orjistaan, hän on vastuussa siitä, mitä on käytetty; ja jos vain osa myötäjaisistä on käytetty, hän on vastuussa siitä osasta, mutta jos kaikki on käytetty, myötäjaisiä koskeva kanne raukeaa. Tätä sääntöä sovelletaan paljon voimakkaammin silloin, kun appiukko nostaa kanteen myötäjaisistä, sillä kanne on nostettava siitä, mitä on käytetty appiukon hyväksi, riippumatta siitä, onko aviomies itse tehnyt sen vai onko hän antanut rahat tyttarelle, jotta tämä voisi tehdä sen. Jos isä ei kuitenkaan ryhdy oikeustoimiin, vaan hänen kuolemansa jälkeen tytär yksin nostaa kanteen myötäjaisiensä perimiseksi, on katsottava, että sovelletaan samaa sääntöä; sillä koska poikkeus petoksen perusteella sisältyy myötäjaiskanteeseen, kuten muihinkin vilpittömässä mielessä nostettuihin kanteisiin; voidaan nimittäin sanoa (kuten myös Celsus on katsonut), että nämä menot sisältyvät myötäjaiskanteeseen, varsinkin jos ne ovat aiheutuneet tyttären suostumuksella.

22. Sama, Ediktistä, kirja XXXIII.

Jos isä antaa myötäjaiset tai vieras henkilö, joka tekee niin, tekee niistä sopimuksen tietyn ehdon alaisena, kuten esimerkiksi avioeron tai kuoleman sattuessa, on sanottava, että naisella on joka tapauksessa oikeus siihen kanteeseen, jota ei ole mainittu sopimuksessa.

1. Jos avioliiton purkaututtua vaimo, joka on isän valvonnassa, käyttää hänelle ja hänen isälleen yhteisesti kuuluvan myötäjaisen ilman isän suostumusta, isällä on oikeus nostaa kanne saadakseen myötäjaiset itselleen, olipa hänen tyttärensä elossa tai kuollut. Tätä sääntöä sovelletaan myös silloin, kun myötäjaiset annetaan naiselle, joka todennäköisesti tuhlaa ne.

Jos myötäjäiset on kuitenkin annettu hyvistä syistä henkilölle, joka ei todennäköisesti tuhlaa niitä, kanne ei ole aiheellinen, eivätkä isän kuoleman jälkeen hänen perillisensä tai nainen voi nostaa kannetta myötäjäisten takaisin saamiseksi.

2. Jos nainen avioliiton purkaututtua hyväksyy petoksen seurauksena velallisen, joka on maksukyvytön, hänellä on kuitenkin oikeus nostaa myötäjäiskanne.

3. Jos isä tyttärensä poissa ollessa panee vireille kanteen myötäjäisten perimiseksi, vaikka hän ei antaisikaan vakuutta tekonsa vahvistamisesta, tyttäreltä olisi evättävä oikeus nostaa kanne riippumatta siitä, tuleeko hänestä isänsä perillinen vai saako hän isältään perintönä myötäjäisiä vastaavan määrän. Siksi Julianus totesi useissa kohdissa, että se, mitä hänen isänsä oli antanut hänelle, olisi vähennettävä hänen myötäjäisrahastaan, ja että olisi hänen etunsa mukaista, jos hän saisi häneltä yhtä paljon kuin mitä hänen miehensä oli hänelle myötäjäisenä maksanut ja minkä tämä oli maksanut hänen isälleen.

4. Jos isä ei saa jäädä Roomaan, jossa kanne myötäjäisistä nostetaan, jonkin hänelle määrätyn tuomion vuoksi, myötäjäisten määrä on maksettava tyttärelle, jos tämä antaa vakuuden siitä, että hänen isänsä vahvistaa hänen tekonsa.

5. Tyttären on annettava suostumuksensa siihen, että hänen isänsä nostaa kanteen, silloin kun asia on yhdistetty. Tämän mukaisesti, jos tytär sanoo suostuvansa ja muuttaa mielensä tai jopa vapautuu, ennen kuin jälkeläiset on yhdistetty, hänen isänsä nostama kanne on vaikutuksettomana.

6. Olemme myös samaa mieltä Labeon kanssa siitä, että joskus kanne olisi evättävä isältä, jos hänen luonteensa on niin huonontunut, että on pelättävissä, että hän tuhlaa myötäjäiset saatuaan ne; sen vuoksi tuomarin auktoriteetti olisi otettava väliintulon kohteeksi, sikäli kuin se on mahdollista, sekä tyttären että isän etujen suojelemiseksi. Jos tytär kuitenkin salaa itsensä välttääkseen antamasta suostumustaan tällaiselle isälle, olen ehdottomasti sitä mieltä, että isälle olisi myönnettävä kanne, mutta vasta sitten, kun asianmukainen syy on osoitettu. Sillä mitä jos tytär suostuisi isänsä kanssa poissaoloon lapsen kunnioittamisen vuoksi, miksi emme voisi katsoa, että isälle ei pitäisi myöntää kanteen nostamista? Mutta jos isä on sellainen henkilö, että hänen tyttärensä pitäisi kaikin keinoin antaa suostumuksensa, toisin sanoen hän on mies, jolla on erinomainen maine, ja hänen tyttärensä on luonteeltaan ailahtelevainen nainen tai hyvin nuori tai liian paljon ansiottoman aviomiehen vaikutuksen alaisena, on sanottava, että preetorin olisi pikemminkin suosittava isää ja myönnettävä hänelle kanne.

7. Jos joko aviomies tai vaimo tulee avioliiton aikana mielenvikaiseksi, pohtikaamme, mitä pitäisi tehdä. Ja ensinnäkin on todettava, että ei ole mitään epäilystä siitä, että se, jota mielisairaus kohtaa, ei voi lähettää toiselle hylkäämisilmoitusta siitä syystä, että hän ei ole järjen vallassa. On kuitenkin pohdittava, pitäisikö nainen hylätä tällaisissa olosuhteissa. Jos mielisairaus tosiaankin jatkuu selkeinä jaksoina tai jos sairaus on jatkuva, mutta naisen läheiset kestävät sen silti, avioliittoa ei missään nimessä pitäisi purkaa. Ja jos se osapuoli, joka on tietoinen tästä seikasta ja tervejärkinen, ilmoittaa toiselle, joka on mielisairas, että hän hylkää avioliiton, häntä voidaan, kuten olemme todenneet, syyttää avioliiton purkautumisesta; sillä

mikä on niin hyväntahtoista kuin se, että aviomies tai vaimo joutuu osalliseksi toisen vahingossa sattuneesta onnettomuudesta? Jos kuitenkin mielisairaus on niin raju, hurja ja vaarallinen, ettei toipumisesta ole toivoa, ja se aiheuttaa kauhua hoitajille; niin jos toinen osapuoli haluaa mitätöidä avioliiton joko mielisairauteen liittyvän julmuuden vuoksi tai siksi, että hänellä ei ole lapsia ja häntä houkuttelee halu saada jälkeläisiä, saa tervejärkinen osapuoli ilmoittaa toiselle mielisairaalle osapuolelle luopumisesta; näin avioliitto voidaan purkaa ilman, että kumpikaan joutuu moitteen kohteeksi, eikä kumpikaan osapuoli kärsi vahinkoa.

8. Jos nainen kuitenkin kärsii rajuimmasta mielisairaudesta ja aviomies ei ovelista syistä ole halukas purkamaan avioliittoa, vaan suhtautuu vaimonsa onnettomaan tilaan halveksivasti eikä osoita minkäänlaista myötätuntoa häntä kohtaan, ja on täysin ilmeistä, että hän ei huolehdi naisesta asianmukaisesti ja käyttää väärin hänen myötäjäisiään; Silloin joko mielisairaahan naisen hoitajalla tai hänen sukulaisillaan on oikeus mennä oikeuteen ja vaatia aviomiestä elättämään vaimoaan, toimittamaan hänelle elintarvikkeita, antamaan hänelle lääkkeitä ja jättämään tekemättä mitään, mitä aviomiehen pitäisi tehdä vaimonsa hyväksi, hänen saamansa myötäjäisten määrän mukaisesti. Jos kuitenkin on ilmeistä, että aviomies aikoo tuhlaata myötäjäiset eikä nauti niistä niin kuin miehen kuuluu tehdä, myötäjäiset on takavarikoitava ja niistä on otettava riittävästi vaimon ja hänen orjiensa elatusta varten, ja kaikki avioliiton solmimishetkellä osapuolten välillä tehdyt avioehtosopimukset pysyvät entisessä kunnossaan ja riippuvat vaimon toipumisesta tai jommankumman osapuolen kuolemasta.

9. Lisäksi mielisairaaksi tulleen naisen isä voi laillisesti nostaa kanteen myötäjäisten palauttamiseksi itselleen tai tyttärelleen; sillä vaikka nainen ei mielisairaana voi ilmoittaa kieltäytymisestä, on varmaa, että hänen isänsä voi tehdä niin.

10. Jos isä avioliiton purkamisen jälkeen tulee mielenvikaiseksi, hänen edunvalvojansa voi nostaa kanteen myötäjäisten palauttamiseksi tyttären suostumuksella; tai jos edunvalvojaa ei ole, hänen tyttärensä saa nostaa kanteen, mutta hänen on annettava vakuus tekonsa vahvistamisesta.

11. On myös katsottava, että jos isä joutuu vihollisen vangiksi, tyttärelle on myönnettävä kanne myötäjäisten takaisinsaamiseksi.

12. Siirrytään nyt toiseen aiheeseen ja selvitetään, ketä vastaan kanne myötäjäisistä nostetaan. On selvää, että kanne voidaan nostaa aviomiestä itseään vastaan riippumatta siitä, onko myötäjäiset annettu hänelle vai toiselle hänen suostumuksellaan, riippumatta siitä, oliko tämä hänen valvonnassaan vai ei. Jos aviomies on kuitenkin isän määräysvallan alainen ja myötäjäiset on annettu appiukolle, kanne on nostettava appiukkoa vastaan. On selvää, että jos se on annettu pojalle tai jos se on annettu appensa johdolla, appi on silti ehdottomasti vastuussa. Mutta jos se on annettu pojalle, mutta ei isän käskystä, Sabinus ja Cassius katsovat, että kanne voidaan kuitenkin nostaa isää vastaan, koska myötäjäiset katsotaan tulleen sen käsiin, jolla peculium on. Riittää kuitenkin, että tuomio annetaan häntä vastaan peculiumin määrästä tai siitä, missä määrin isän omaisuus

on hyötynyt. Jos myötäjäiset on kuitenkin annettu appiukolle, hän ei voi nostaa kannetta aviomiestä vastaan, ellei tämä ole isän perillinen.

13. Kun nainen erehtyy miehensä asemasta ja luulee, että tämä on vapaa mies, vaikka todellisuudessa hän on orja, häntä on suosittava jonkin verran miehensä omaisuuden suhteen; esimerkiksi jos on muita velkojia, häntä on suosittava, jos nostetaan peculio-kanne, ja jos orja on velkaa isännälleen, naista ei saa suosia isäntäänsä nähden, paitsi sen osalta, mikä on joko annettu myötäjäisenä tai ostettu rahana, joka muodostaa osan myötäjäisrahasta, koska tällainen omaisuus on dotal.

(23) Paulus, Ediktistä, kirja XXXVI.

Ja jos jotain on käytetty myötäjäisiin kuuluvasta omaisuudesta, eikä nainen ole antanut siitä mitään tiliä, voidaan tehdä poikkeus pahaan uskoon perustuva poikkeus.

24. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXXIII.

Jos vaimo haluaa avioliiton olemassaolon aikana nostaa kanteen miehensä uhkaavan maksukyvyttömyyden vuoksi, mikä aika on määrättävä, jotta hän voi vaatia myötäjäisiä? Vakiintuneen käsityksen mukaan sitä voidaan vaatia siitä lähtien, kun on täysin ilmeistä, että aviomiehen rahavarat eivät riitä myötäjäisten maksamiseen.

1. Jos vaimo panee kanteen vireille sen jälkeen, kun hänen aviomiehensä on jätetty perinnöttömäksi, parempi mielipide on, että myötäjäisiä koskeva vaatimus alkaa siitä ajankohdasta, jolloin perillinen on tullut aviomiehensä isän omaisuuteen.

2. Kun vaimolle on asetettava vakuus myötäjäisten maksamisesta tietyn ajankohdan jälkeen, ja jos hänen aviomiehensä ei pysty asettamaan vakuutta, on tuomittava häntä vastaan jäljellä olevasta määrästä, kun välisenä aikana saadusta myötäjäisten nauttimisesta johtuva etu on vähennetty. Jos aviomies kuitenkin kieltäytyy antamasta vakuutta, vaikka hän kykenee siihen, Mela sanoo, että tuomio on annettava häntä vastaan koko summasta, eikä mitään vähennyksiä, jotka johtuvat välisenä aikana saadusta edusta, pidä ottaa huomioon. Tuomarin velvollisuutena on näin ollen vapauttaa aviomies, jos hän asettaa vakuuden, tai antaa tuomio häntä vastaan, kun kuittaus on otettu huomioon. Tämä on nykyisin käytäntö, eikä nainen saa sanoa, että hän haluaa mieluummin kärsiä viivytyksestä kuin suostua maksettavan summan alentamiseen.

3. Riippumatta siitä, onko myötäjäiset aviomiehen vai vaimon vastuulla, aviomiehen on kuitenkin maksettava ne laissa säädettyssä ajassa.

4. Jos aviomies vapauttaa vaimonsa suostumuksella myötäjäisiin kuuluvia orjia, vaikka vaimo aikoisikin lahjoittaa orjat hänelle, hän ei ole vastuussa orjien vapauttamisesta aiheutuneista kuluista; mutta jos kyseessä oli heidän välillään tehty liiketoimi,

tuomioistuimien velvoittaa aviomiehen asettamaan vakuuden siitä, että hän palauttaa vaimolleen kaiken sen, mikä hänen käsiinsä joutuu vapautettujen ihmisten omaisuudesta tai velvoitteista.

5. Jos aviomies on julma dotal-orjia kohtaan, katsotaan, voidaanko häntä vastaan nostaa kanne tämän vuoksi. Ja itse asiassa, jos hän on julma vain vaimonsa orjia kohtaan, on sovittu, että hän on tästä syystä vastuussa; mutta jos hän on luonnostaan julma omia orjiaan kohtaan, on sanottava, että hänen kohtuutonta ankaruuttaan on hillittävä tuomioistuimen määräyksellä; Sillä vaikka vaimo ei voi vaatia mieheltään suurempaa huolellisuutta kuin mitä tämä käyttää omissa asioissaan, on kuitenkin sellainen julmuus, joka on tuomittavaa, kun se kohdistuu omaan omaisuuteen, rajoitettava, kun se kohdistuu muiden omaisuuteen, toisin sanoen myötäjäisiin kuuluviin orjiin.

6. Jos vaimo lainaa miehelleen kuuluvaa omaisuutta ja se katoaa, on harkittava, onko hänen sallittava, että se vähennetään myötäjärahaista; ja mielestäni jos hänen miehensä kielsi häntä lainaamasta sitä, vähennys on tehtävä heti; mutta jos hän ei sallinut sitä, tuomari voi myöntää hänelle kohtuullisen ajan palauttaa se, jos hän antaa vakuuden.

7. Kun osa vaimon omaisuudesta pitäisi takavarikoida, hänellä on oikeus nostaa kanne lopun myötäjäisensä takaisin saamiseksi. Katson myös, että jos osa myötäjäisistä on takavarikoitu alter issue on yhdistetty, riittää, että tuomari antaa määräyksen, jolla aviomies velvoitetaan palauttamaan loput. Jos koko myötäjäiset on kuitenkin takavarikoitu, kanneoikeus raukeaa.

(25) Paulus, On the Edict, kirja XXXVI.

Jos myötäjäiset annetaan pojalle isän valvonnassa ilman isän määräystä, kanne de peculio on aiheellinen; mutta jos pojalle on aiheutunut kuluja tai tili hänen antamastaan omaisuudesta tai koska vaimo on ottanut haltuunsa peculiumiin kuuluvia esineitä, peculium lisääntyy; koska isä saa poikansa henkilöstä johdetun kanneoikeuden, ja näin ollen kaikki peculiumiin sisältyvä on annettava vaimolle, jos vaimolle jää vielä jotakin maksettavaa.

1. Kun aviomies palauttaa myötäjäiset, hänen on annettava vakuus petoksen ja huolimattomuuden varalta. Jos hän on toiminut vilpillisesti välttääkseen palauttamisen, häntä vastaan on annettava tuomio siitä määrästä, jonka vaimo vannoo oikeudessa, sillä kukaan ei saa pitää hallussaan meille kuuluvaa omaisuutta vastoin suostumustamme.

2. Jos myötäjäisomaisuus heikkenee avioeron jälkeen ja aviomies on laiminlyönyt myötäjäisten palauttamisen, hän on kaikissa olosuhteissa vastuussa arvon alenemisesta.

3. Jos myötäjäisiin kuuluvat orjat lähtevät pakoan, aviomiehen on hyvän kansalaisen tapaan annettava vakuus niiden jäljittämisestä ja palauttamisesta.

4. Jos aviomies vuokraa dotal-maata viideksi vuodeksi ja ensimmäisen vuoden jälkeen tapahtuu avioero, Sabinus sanoo, että aviomies ei ole velvollinen palauttamaan maata vaimolleen, ellei tämä anna vakuutta, jolla hän korvaa miehelleen, jos häntä vastaan annetaan tuomio jostakin, mikä tapahtuu ensimmäisen vuokravuoden jälkeen; ja aviomiehen on annettava vaimolleen vakuus siitä, että hän maksaa tälle kaiken sen, mitä hän on saanut vuokrasopimuksen perusteella, lukuun ottamatta ensimmäisen vuoden vuokraa.

26. Sama, Ediktistä, kirja XXXVII.

Jos aviomies on kerran laiminlyönyt veloitteensa ja hänen vaimonsa kieltäytyy ottamasta vastaan dotal-orjaa sen jälkeen, kun hän on tarjonnut sitä, ja orja kuolee sen jälkeen; aviomies tai hänen perijänsä ei ole vastuussa kyseisen orjan arvosta eikä hän ole vahingonkorvausvelvollinen sen vuoksi, että hänen vaimonsa kieltäytyi ottamasta orjaa vastaan sen jälkeen, kun hänen aviomiehensä oli tarjonnut sitä.

(27) Gaius, Maakuntaediktistä, kirja XI.

Jos vaimo kuolee avioeron jälkeen ja hänen perillisensä nostaa myötäjäisiä koskevan kanteen aviomiestä tai tämän isää vastaan, katsotaan, että myötäjäisten palauttamiseen sovelletaan samoja sääntöjä, joita tavallisesti sovelletaan silloin, kun nainen itse nostaa kanteen.

28. Ulpianus, Institutes, kirja I.

On katsottu, että aviomies voi toimia myös silloin, kun hänellä on oikeus saada jotain takaisin vaimoltaan; esimerkiksi jos hän on menettänyt rahaa vaimonsa lukuun joko siksi, että hän on käyttänyt sitä vaimonsa puolesta tai maksanut sen hänen johdollaan. Mutta jos hän ei ole tähän mennessä menettänyt mitään, esimerkiksi jos hän on ehdollisesti vastuussa, häntä ei vielä pidetä oikeutettuna toimimaan.

29. Sama, Disputations, kirja III.

Aina kun isä antaa myötäjäiset ja määrää niiden palauttamisesta, hän ei siirrä myötäjäisiä koskevaa kanneoikeuttaan tämän henkilölle, ellei ole sovittu, että tämä on jatkuvaa. Mutta jos hän aikoi määrätä välisestä ajasta, hän ei voi tehdä sitä ilman tyttärensä suostumusta, vaikka tämä olisikin hänen määräysvallassaan; sillä hän ei voi huonontaa myötäjäisten ehtoa ilman tyttären suostumusta. On selvää, että jos hän antoi myötäjäiset ennen avioliittoa, hän voi sopia niiden välisestä ajasta myös ennen avioliittoa ja ilman tyttärensä suostumusta.

(1) Jos joku antaa myötäjäiset naisen puolesta ja sopii, että ne maksetaan hänelle, kun avioliitto purkautuu, riippumatta siitä, millä tavalla tämä tapahtuu, ja aviomies maksaa sen jälkeen vaimolle myötäjäiset, on mitä perustelluimmin katsottu, että kanteen myötäjäisten takaisinperimisestä on kuitenkin nostettavissa aviomiestä vastaan myötäjäiset antaneen osapuolen hyväksi.

30. Julianus, Digest, kirja XVI.

Toisen kerran naimisiin menevää naista ei estetä nostamasta kanteen ensimmäistä aviomiestä vastaan myötäjäisrahan takaisin saamiseksi.

1. Milloin aviomiehen virheestä sattuu, että myötäjäisiä ei vaadita appiukolta tai joltakulta muulta, joka on luvannut ne vaimon puolesta, tai kun tytär on kuollut avioliiton aikana tai kun hän, tultuaan perheenäidiksi, on määrännyt perilliseksi sen osapuolen, joka on luvannut myötäjäiset hänen puolestaan, on vakiintuneesti katsottu, että aviomies ei ole velvollinen muuhun kuin vapauttamaan heidät velvoitteesta.

(31) Sama, Digest, kirja XVIII.

Jos aviomies on tuomittu rikoksesta ja osa hänen omaisuudestaan on takavarikoitu, valtiovarainministeriön on maksettava hänen velkojilleen, joihin hänen vaimonsa kuuluu.

1. Jos isä, joka on luvannut tyttärelleen myötäjäisiksi kaksisataa aurea, on sopinut, että tyttäreltä ei saa vaatia enempää kuin sata aurea, ja kun avioliitto on purettu, hän nostaa kanteen sadasta aureasta, joista oli sovittu, että niitä ei saa vaatia, niiden ei katsota kuuluvan myötäjäisiin. Jos aviomies kuitenkin nostaa isän kuoleman jälkeen kanteen perillistä vastaan, myös tämä summa kuuluu myötäjäisiin.

2. Jos isän nimeämä asiamies nostaa tyttären suostumuksella myötäjäisiä koskevan kanteen ja isä kuolee sen jälkeen, kun tuomio on saatu, oikeus kanteen nostamiseen tuomion täytäntöönpanemiseksi siirtyy tyttärelle eikä isän perillisille.

3. Jos myötäjäiset on annettu isälle ja yksi tämän pojista on määrätty ehdon nojalla perilliseksi tiettyyn osaan hänen omaisuudestaan, ja ehdon ollessa voimassa hänen kanssaperillensä maksavat naiselle myötäjäiset osuuksiensa mukaisessa suhteessa, kyseinen poika vapautuu vastuusta maksaa oma osuutensa myötäjäisistä, koska hänellä ei ole oikeutta nostaa kanteen kanssaperillisiä vastaan osuutensa takaisinperimiseksi.

4. Jos nainen saa myötäjäislahjaksi maa-alueen, mutta sadosta ei ole tehty tilitystä suhteessa siihen aikaan vuoden aikana, jolloin hän ei ollut naimisissa, hän voi kuitenkin nostaa kanteen, koska hän sai myötäjäisenä vähemmän kuin mihin hänellä

oli oikeus, sillä tässä on kyse myötäjäisten korotuksesta; aivan samoin kuin jos hän ei olisi saanut orjien jälkeläisiä tai mitään perintöjä tai testamentteja, jotka hänen aviomiehensä oli hankkinut dotal-orjien kautta sen jälkeen, kun avioero oli tapahtunut.

(32) Sama, On Urseius Ferox, kirja II.

Jos entinen aviomies vaimonsa velallisena lupaa luovuttaa dotal-omaisuuden tämän toiselle aviomiehelle myötäjäisinä, myötäjäisten määrä ei saa olla enempää kuin mitä ensimmäisen aviomiehen rahavarat oikeuttavat.

33. Africanus, Kysymyksiä, kirja VII.

Eräs nainen lupasi tietyn rahasumman myötäjäisenä ja esitti osapuolet, jotka sopivat, että osa siitä maksetaan heille, jos avioliitto purkautuu. Nainen kuoli, ennen kuin myötäjäisiä oli annettu, nimettyään miehensä perilliseksi, ja tämä siirtyi hänen omaisuuteensa, joka osoittautui kannattamattomaksi. Hän on kuitenkin vastuussa niille osapuolille, joiden kanssa sopimus tehtiin, koska hänen katsotaan maksaneen velallisena olleen naisen kuolinpesän takaisin, eikä hänen kannaltaan ole merkitystä sillä, että kuolinpesä oli maksukyvytön, koska hän on vastuussa muille velkojille.

34. Sama, Kysymyksiä, VIII kirja.

Titia sai avioeron Seiuksesta. Tiia totesi, että nainen oli hänen vallassaan, ja vaati, että myötäjäiset luovutetaan hänelle, kun taas Tiia väitti olevansa oma emäntänsä ja halusi nostaa kanteen myötäjäisten takaisin saamiseksi. Heräsi kysymys, miten tuomarin olisi toimittava. Vastasin, että hänen olisi evättävä kanne isältä, ellei tämä pystyisi todistamaan, että hänen tyttärensä oli paitsi hänen valvonnassaan, myös antanut suostumuksensa kanteeseen, aivan kuten hänen olisi evättävä kanne, vaikka hän pystyisi todistamaan, että hänen tyttärensä oli hänen valvonnassaan.

35. Marcianus, Institutes, kirja X.

Vapautettu nainen, joka on eronnut isännästään tämän suostumuksella, voi nostaa häntä vastaan kanteen hänelle antamansa myötäjäisten takaisin saamiseksi.

36. Paulus, Aviorikoksesta, kirja II.

Jos aviomies ei ole rahallisesti kykenevä maksamaan myötäjäisiä ja ne takavarikoidaan, häntä vastaan on annettava tuomio valtiovarainministeriön hyväksi siitä summasta, jonka hän kykenee maksamaan, jotta naista ei rangaistaisi aviomiehen vahingoksi.

37. Ulpianus, Opinions, kirja II.

Isän katsotaan saaneen myötäjäiset tyttärensä suostumuksella, jos tyttärellä ei ole hyvää syytä esittää vastalauseita hänen vaatimustaan vastaan, ja varsinkin jos hän on myöhemmin lahjoittanut tyttarelleen suuremman summan.

38. Marcellus, Opinions.

Lucius Titius nai isänsä valvonnassa ollessaan Maevian isänsä suostumuksella, ja tämä sai myötäjäiset. Tämän jälkeen Maevia antoi Titiukselle hylkäämisilmoituksen, ja tämän isä teki tämän jälkeen hylätyn poikansa poissa ollessa kihlaussopimuksen hänen kanssaan mainitun poikansa nimissä. Tämän jälkeen Maevia ilmoitti kihlauksesta luopumisesta ja meni naimisiin toisen miehen kanssa. Kysyn, jos Maevia nostaisi kanteen myötäjäistensä takaisinsaamiseksi Lucius Titiukselta, hänen entistä aviomiestänsä vastaan, jolle myötäjäiset oli jätetty isänsä perillisenä, ja jos todistettaisiin, että avioliitto purkautui naisen omasta syystä, voiko aviomies pidättää myötäjäiset sillä perusteella, että hän oli syyllinen? Marcellus vastasi, että vaikka Lucius Titius haastettaisiinkin oikeuteen isänsä määräämänä perillisenä, niin jos hän ei ollut suostunut kihlaukseen, naisen syyllisyydestä olisi rangaistava sakolla.

39. Papinianus, Kysymyksiä, kirja XI.

Kun aviomies ja vaimo syyttävät toisiaan oikeudessa huonosta käytöksestä ja tuomari toteaa, että molemmat ovat antaneet syyn hylkäämiseen, päätös on ymmärrettävä siten, että koska molemmat olivat kohdelleet lakia halveksivasti, kumpikaan ei voi vaatia sen etua, koska kummankin rikkomus on sovitettu toisen rikkomuksella.

40. Sama, Kysymyksiä, kirja XXVIII.

Kun myötäjäiset oli annettu ja avioliitto solmittu, isä määräsi tyttärensä suostumuksella, että myötäjäiset palautetaan hänelle avioeron sattuessa. Jos tämän ehdon ehtoa noudatettiin ja tytär kuolisi sen jälkeen ilman jälkeläisiä, isää ei estettäisi nostamasta kannetta ehdon perusteella; mutta jos hän haluaisi tehdä niin tyttärensä elinaikana, hän voisi olla esteenä poikkeuksen vuoksi.

41. Sama, Kysymyksiä, kirja XXXVII.

Jos isä, joka ei tiedä, että hänen tyttärensä on eronnut, maksaa myötäjäiset tyttären aviomiehelle tämän lupauksen mukaisesti, rahat voidaan periä takaisin, ei kanteella, joka koskee sen maksamista, mikä ei ollut eräntynyt, vaan kanteella, joka koskee myötäjäisiä.

42. Sama, Opinions, kirja IV.

Kun isä, joka on antanut tyttärelleen myötäjäiset, karkotetaan saarelle, tytär voi nostaa kanteen niiden takaisinperimisestä. Lisäksi jos isä on tuomittu avioeron jälkeen, myös nainen voi nostaa myötäjäiskanteen, jos isä ei ole jo nostanut sitä hänen suostumuksellaan.

(1) On katsottu, että myötäjäisenä annettuja ja vilpittömässä mielessä kerättyjä maasatoja, jotka on käytetty avioliittokulujen maksamiseen ennen kuin kysymys vaimon vapaudesta on tullut esille, ei voida periä takaisin, vaikka myöhemmin todettaisiinkin, että vaimo oli orja. On asianmukaista, että tarpeelliset ja hyödylliset kulut, jotka ovat aiheutuneet maasta, joka näytti kuuluvan myötäjäisiin, kuitataan voitoista ja että kaikki ylimenevä osa palautetaan.

(2) Kun isä tyttärensä avioliiton aikana tapahtuneen kuoleman jälkeen nostaa kanteen myötäjäisrahana maksettujen rahojen korkojen perimiseksi, on katsottu, että hänen vävynsä, joka on sopinut myötäjäisrahan jäljelle jäävän osan korosta, voi oikeutetusti vaatia kuittausta maksettavasta summasta, jos hän elätti vaimonsa omalla kustannuksellaan; muussa tapauksessa, jos vaimo sai elatusapua isältään, korkoa koskeva sopimus, koska se on pätemätön, ei turvaa vävyllä kuittauksen hyötyä.

(3) Jos vaimo avioeron jälkeen palaa miehensä luokse, ei tuomiota, joka on saatu sellaisen sopimuksen perusteella, jonka myötäjäiset antanut vieras henkilö on tehnyt, voida mitätöidä, eikä tuomioistuin voi määrätä vapautusta.

43. Scaevola, Kysymyksiä, kirja II.

Jos aviomiestä vastaan on annettu tuomio summasta, jonka hän kykenee maksamaan, ja hänellä on saatavia, jotka vastaavat myötäjäisten määrää mutta eivät ole sitä suurempia, häntä ei pakoteta luovuttamaan kanneoikeuksiaan.

44. Paulus, Kysymyksiä, kirja V.

Jos appiukko, jonka vävy on määrännyt perilliseksi, astuu hänen omaisuuteensa ja isä kuolee, hänen tyttärensä voi nostaa kanteen myötäjäisistä, niin Nerva ja Cato katsovat; ja tämän mielipiteen esittää myös Sextus Pomponius Ariston Digestin viidennessä kirjassa. Pomponius on samassa paikassa samaa mieltä Ariston kanssa. Minä kuitenkin sanon, että jos isä vapauttaa tyttärensä, hän voi myös saada tyttärensä haastetuksi oikeuteen.

(1) Lucius Titius lupasi Gaius Seiukselle tyttärensä myötäjäisiksi sata aureia, ja Gaius Seiuksen ja Lucius Titiuksen, naisen isän, välillä sovittiin, että myötäjäisiä ei voitaisi vaatia aviomieheltä Lucius Titiuksen, eli naisen isän, elinaikana. Avioliitto purettiin sittemmin avioerolla aviomiehen omasta syystäkin, ja naisen isä, joka oli kuollut, määräsi muut perilliset ja jätti

tyttärensä perinnöttömäksi. Kysyn, voiko aviomies periä myötäjäiset appensa perillisiltä, koska hänen oli palautettava ne naiselle? Vastasin, että koska tyttärellä oli oikeus nostaa kanne myötäjäisten takaisinperimiseksi, koska hänen isänsä oli nimennyt muut perilliset, hänen miehensä olisi joko luovutettava varsinainen myötäjäinen hänelle tai luovutettava hänelle kanneoikeutensa, eikä appiukon perillisillä olisi oikeutta vedota poikkeukseen häntä vastaan, koska olisi järjetöntä, että asianosaista pidettäisiin vilpillisessä mielessä syyllisenä siihen, että hän vaatii rahasummaa palautettavaksi, ei sille, jota vastaan hän on nostanut kanteen, vaan toiselle. Toisaalta, jos avioero olisi tapahtunut isän kuoleman jälkeen ja ennen kuin myötäjäiset oli vaadittu, aviomies olisi suljettu pois kanteen nostamisesta myötäjäisten osalta, mitä ei pitäisi hyväksyä. Mutta vaikka tytär olisikin määrätty perijäksi isänsä omaisuuden osalle, aviomiehen olisi nostettava kanne hänen kanssaperillisiä vastaan heidän henkilökohtaisista osuuksistaan myötäjäisistä ja joko palautettava naiselle se, mitä hän on kerännyt, tai luovutettava hänelle kanneoikeutensa.

45. Sama, Kysymyksiä, kirja VI.

Gaius Seius, Seian äidinpuoleinen isoisä, joka oli isällisen valvonnan alainen, antoi tietyn rahasumman myötäjäisrahaksi Lucius Titiukselle, hänen aviomiehelleen, ja lisäsi myötäjäisrahakirjaan seuraavan sopimuksen ja ehdon: "Jos aviomies Lucius Titiuksen ja Seian välillä tapahtuu avioero ilman hänen syytään, kaikki myötäjäiset palautetaan Seialle, hänen vaimolleen, tai Gaius Seiukselle, hänen äidilliselle isoisälleen." Kysyn, jos Seius, äidinpuoleinen isoisä, kuolisi välittömästi tämän sopimuksen tekemisen jälkeen ja Seia myöhemmin ilman omaa syytään eroaisi isänsä elinaikana, jonka alaisuudessa hän oli, ja jonka hyväksi kanne nostettaisiin määräyksessä olevan sopimuksen nojalla, äidinpuoleisen isoisän perilliselle tai hänen tyttärentyttäreilleen. Vastasin, että sopimus näyttäisi olevan pätemätön lapsenlapsen osalta henkilökohtaisesti, koska äidin isoisä teki sopimuksen hänen hyväkseen; sillä koska tämä on totta, kanneoikeuden katsottaisiin olevan sopimuksen tekijän perillisen hyväksi aina, kun nainen eroaa. On kuitenkin todettava, että myötäjäiset voidaan maksaa Seialle, vaikka hänen hyväkseen ei olekaan suoraan kanteen nostamista; aivan kuin jos hänen isoisänsä olisi määrännyt, että myötäjäiset annetaan hänelle tai jollekin muulle. Tyttärentyttäreille olisi kuitenkin isoisän sopimuksen perusteella annettava lupa nostaa kohtuullinen kanne, jotta häntä ei petettäisi myötäjäisistä saadusta hyödystä; tai tähän menettelyyn olisi turvauduttava avioliitolle myönnetyn suosion ja erityisesti osapuolten välillä vallitsevan kiintymyksen vuoksi.

46. Sama, Kysymyksiä, XIX kirja.

Kun henkilö lupasi vaimolleen myötäjäiset määräyksellä ja testamenttasi hänelle testamentilla tietyn omaisuuden, mutta sillä ehdolla, että hän ei saisi vaatia myötäjäisiä perilliseltä, hän ei voinut saada hänelle testamentattua omaisuutta. Vastasin, että naiselta ei saisi evätä myötäjäisiä koskevaa kannausta perillisistä vastaan.

47. Scaevola, Kysymyksiä, kirja XVII.

Jos nainen syyllistyy aviorikokseen miehensä välityksellä, tämä ei voi pitää mitään hänen myötäjäisrahastaan; sillä miksi aviomiehen pitäisi paheksua tekoja, jotka hän itse joko aiemmin turmeltuneena aiheutti tai joihin hän myöhemmin suostui?". Jos joku kuitenkin väittää, että lain hengen mukaan aviomies, joka on antanut vaimolleen tilaisuuden prostituoitua, ei voi syyttää tätä, hänen mielipiteensä on pidettävä oikeana.

48. Callistratus, Kysymyksiä, kirja II.

Jos avioehtosopimuksessa on määrätty, että myötäjäiset jäävät aviomiehen haltuun lasten hyväksi, hän voi pitää ne myös lastenlasten hyväksi.

49. Paulus, Opinions, kirja VII.

Maevia luovutti miehelleen muiden myötäjäisensä muodostavien omaisuserien ohella myös kymmenen solidia vaativan asiakirjan, jonka eräs Otacilius oli tehnyt mainitun Maevian hyväksi ja jossa hän ilmoitti antavansa hänelle kymmenen tuhatta solidia, kun tämä menee naimisiin; aviomies ei kuitenkaan vaatinut tätä velvoitetta, koska hän ei voinut tehdä niin. Jos aviomieheltä vaadittaisiin myötäjäiset, heräsi kysymys, voitaisiinko hänet pakottaa palauttamaan myös se summa, joka sisältyi mainittuun sitoumukseen. Vastasin, että aviomies voisi haastaa velallisen oikeuteen, koska hänen vaimonsa kanneoikeus oli siirtynyt hänelle, mutta jos hän ei voisi vaatia rahoja syyllistymättä vilpilliseen mielentilaan tai huolimattomuuteen, häntä ei voitaisi haastaa oikeuteen myötäjäisten vuoksi eikä toimeksiantokanteessa.

(1) Arvioidun ja myötäjäislahjana annetun maa-alueen otti aikaisempi velkoja haltuunsa sen vuoksi, että se oli pantattu. Heräsi kysymys, olisiko nainen, jos hän vaatisi mieheltään myötäjäisten arvoa, estynyt poikkeusluvan saamiselta; sillä on katsottu, ettei hän ole velvollinen, koska hänen isänsä antoi hänelle myötäjäiset itselleen eikä hän ollut hänen perijänsä. Paulus vastasi, että jos maa oli häädetty ilman aviomiehen pahaa tahtoa tai huolimattomuutta, aviomies voisi tehdä poikkeuksen petoksen perusteella naista vastaan ja vaatia myötäjäisten määrää, koska olisi ilmeisen epäoikeudenmukaista, että hän saisi takaisin maan arvon, koska isän petos vahingoittaisi vain tytärtä itseään.

50. Scaevola, Opinions, kirja II.

Tietty omaisuus, joka oli arvioitu, annettiin myötäjäisenä, ja laadittiin sopimus, jossa todettiin, että jos myötäjäiset jostain syystä palautettaisiin, sama omaisuus olisi luovutettava ja sen arvonnoususta tai vähenemisestä olisi tehtävä tili hyvän kansalaisen harkinnan mukaisesti; ja mitä tulee omaisuuteen, jota ei enää ollut, sen arvo olisi arvioitava alkuperäisen arvion mukaisesti. Heräsi kysymys siitä, pitäisikö naisen kuulua sopimuksen mukaisesti naiselle, jos tietty omaisuus, jonka aviomies

oli myynyt, oli vielä olemassa. Vastasin, että jos tällainen omaisuus oli olemassa ja se oli myyty ilman naisen suostumusta tai hänen myöhempiä hyväksyntäänsä, se oli palautettava, aivan kuin arviota ei olisi tehty.

51. Hermogenianus, Epitomes of Law, kirja II.

Jos omaisuus on arvioitu, se on aviomiehen vastuulla, vaikka se olisi voinut huonontua vaimon käytön vuoksi.

52. Tryphoninus, Disputations, kirja VII.

Aviomies on avioeron jälkeen erehdyksessä maksanut myötäjäiset, joita hän ei ollut saanut. Hän voi saada sen takaisin, koska hän voi osoittaa, että sitä ei ollut maksettu hänelle, sillä sitä ei voi vaatia häneltä.

53. Sama, Disputations, kirja XII.

Jos myötäjäiset annetaan pojalle, joka on isän valvonnassa, hän itse on vastuussa myötäjäiskanteesta; hänen isänsä on kuitenkin vastuussa peculiumin suuruudesta kanteesta. Sillä ei ole merkitystä, onko osapuolella omaisuutta peculiumiin vai ei, mutta tuomio olisi annettava häntä vastaan siinä määrin kuin hän kykenee maksamaan sen. On kuitenkin selvää, että hänen maksukykynsä riippuu peculiumin määrästä, joka hänellä oli tuomion antamishetkellä. Jos kanne nostetaan isää vastaan, peculiumista on kuitenkin vähennettävä kaikki, mitä poika on velkaa isälle tai muille hänen määräysvallassaan oleville henkilöille; mutta jos kanne nostetaan poikaa itseään vastaan, mitään muita velkoja ei voida vähentää, kun otetaan huomioon se määrä, jonka poika on kykenevä maksamaan.

54. Paulus, Yksilön oikeuksista.

Aviomiehen maksukyky arvioidaan ilman, että siitä vähennetään mitään velkaa; ja sama sääntö koskee yhtiökumppania, mesenaattia ja vanhempaa. Jos joku kuitenkin haastetaan oikeuteen lahjoituksen perusteella, hänen varallisuusvaransa arvioidaan sen jälkeen, kun kaikki hänen velkansa on vähennetty.

55. Sama, On Plautius, kirja III.

Kun nainen nostaa kanteen myötäjäistensä takaisinperimisestä avioliiton purkaututtua, hänen on korvattava miehelleen, jos tämä on antanut vakuuden uhkaavan vahingon aiheuttamista vastaan, jos hän haluaa saada takaisin myötäjäistensä, jotta hän voi turvata miehensä kaikilta riskeiltä.

56. Sama, On Plautius, kirja VI.

Jos joku sopii aviomiehensä kanssa seuraavasti: "Jos Titia jostain syystä lakkaa olemasta vaimosi, sinun on luovutettava hänen myötäjäisensä"; tämän yleisen lausekkeen myötä sopimus tulee voimaan riippumatta siitä, joutuuko nainen vihollisen vangiksi, karkotetaanko hänet karkotukseen vai alennetaanko hänet orjuuteen, sillä tällaiseen lausekkeeseen sisältyvät kaikki tällaiset onnettomuudet. Jos määräyksen ehtoja kuitenkin tulkitaan tiukasti, sovelletaanko sitä silloin, kun nainen kuolee tai kun hänet erotetaan? On katsottu olevan oikeudenmukaisempaa, että sitä sovelletaan kuolemantapauksessa.

57. Marcellus, Digest, kirja VII.

Jos käyttöoikeus on annettu myötäjäisenä ja avioero tapahtuu, omaisuuden omistusoikeus ei siirry aviomiehelle eikä vaimolle, ja jos myötäjäiset on palautettava, aviomiehen on annettava vakuus siitä, että niin kauan kuin hän elää, nainen ja hänen perillisensä saavat nauttia käyttöoikeudesta. Epäilen, onko tämä lisäys perillisten osalta oikea, sillä on eroa sillä, millä tavalla käyttöoikeus on annettu myötäjäisenä; sillä jos nainen saa voitot, käyttöoikeus siirtyy hänen kuollessaan hänen aviomiehelleen, jolle omaisuuden omistusoikeus kuuluu, eikä hän jätä perilliselleen mitään oikeutta siihen, sillä käyttöoikeus kuuluu silloin hänen aviomiehelleen, koska ei ole tapana, että se siirtyy perilliselle. Mutta jos nainen on myöntänyt maan käyttöoikeuden yhdessä maan kanssa miehelleen, hänen on palautettava se perillisilleen, koska se siirtyy omaisuuden mukana hänen perillisilleen, jos hänen miehensä ei ole laiminlyönyt sen luovuttamista. Mutta jos omaisuus on luovutettu tai joku on antanut maansa käyttöoikeuden vaimon määräyksestä miehelleen myötäjäisenä, on ensin harkittava, millä tavoin se voidaan palauttaa naiselle. Tämä voidaan toteuttaa joko aviomiehen antaman vakuuden avulla tai hän voi siirtää oikeutensa vaimolleen, mikäli hän kykenee siihen, ja antaa tämän nauttia omaisuudesta; tai hän voi sopia jonkinlaisen järjestelyn sen omistajan kanssa niin, että tämän suostumuksella käyttöoikeus voidaan siirtää naiselle, koska hän voi joko myöntää hänelle maan käyttöoikeuden tai antaa hänelle sen sijaan jotain, mistä he voivat sopia keskenään. Oletetaan nimittäin, että nainen myisi käyttöoikeuden kiinteistön omistajalle; tässä tapauksessa ei olisi epäoikeudenmukaista, että aviomies olisi pakotettu siirtämään käyttöoikeuden, sillä naisen perillinen voi jopa haastaa hänet oikeuteen, sillä jos hän ei olisi laiminlyönyt siirtoa, nainen olisi voinut jättää käyttöoikeuden hinnan perilliselleen. Jos hänellä ei kuitenkaan olisi ollut valtuuksia myydä käyttöoikeutta kiinteistön omistajalle, aviomies joutuisi sallimaan perillisen kerätä satoa, minkä etuoikeuden hän oli velvollinen myöntämään naiselle itselleen.

58. Modestinus, On Discoveries.

Jos dotal-orja määrätään kenenkään toimesta perilliseksi, hän voi aviomiehen määräyksestä joko astua tilalle tai kieltäytyä siitä. Mutta jotta aviomies ei joutuisi vastuuseen myötäjäiskanteesta, joka syntyy joko siitä, että hän hylkää perinnön liian helposti, tai siitä, että hän hyväksyy sen hätiköidysti, kun sen tila ei ole tiedossa, on suositeltavaa, että naiselta kysytään todistajien läsnä ollessa, haluaako hän hylätä vai hyväksyä perinnön. Jos nainen sanoo hylkäävänsä sen, orja voi hyvin

helposti hylätä sen miehensä määräyksestä. Jos hän kuitenkin mieluummin hyväksyy sen, aviomiehen on palautettava orja vaimolleen sillä ehdolla, että kun hän hänen määräyksestään astuu kartanoon, hänet siirretään jälleen hänen aviomiehelleen. Tällä tavoin varaudutaan aviomiehen mahdolliseen ahdistukseen, ja vaimon toive täytetään.

59. Julianus, On Urseius Ferox, kirja II.

Tyttäreni aviomies, joka oli vapautettu ja tuolloin sairas, lähetti tyttärelleni luopumisilmoituksen, jotta hän voisi tyttäreni kuoleman jälkeen luovuttaa hänen myötäjäisensä helpommin hänen perillisilleen kuin minulle. Sabinus sanoi, että minulle olisi myönnettävä oikeudenmukainen kante myötäjäisten takaisin saamiseksi, ja Gaius on samaa mieltä.

60. Proculus, Epistolat, kirja V.

Jos isän valvonnassa oleva tytär, joka oli naimisissa, kuolee ja hänen isänsä maksaa hänen hautajaiskulunsa, hän voi välittömästi periä ne takaisin kanteella, vaikka vävy olisi ollut velvollinen palauttamaan myötäjäiset tietyn ajankohdan jälkeen; ja kun hän on saanut hautajaiskulut, loput myötäjäisistä voidaan maksaa sovittuna ajankohtana.

61. Papinianus, Kysymyksiä, kirja XI.

Aviomies manumetoi dotal-orjan ilman vaimonsa suostumusta. Vapautettu mies nimitti hänet tällöin yksinomaiseksi perijäksi osuuteen omaisuudesta, jonka hän olisi voinut ja jonka hänen olisi pitänyt hankkia isäntänä ja joka hänen olisi pitänyt palauttaa vaimolleen; jäljelle jäävän osan hänellä on kuitenkin oikeus saada takaisin dotal-kanteen avulla, edellyttäen, että hän vastusti orjan vapauttamista manumuksesta.

62. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXXIII.

Jos aviomies vapauttaa dotal-orjat vaimonsa suostumuksella, se on aivan kuin vaimo olisi aikonut lahjoittaa ne hänelle, eikä aviomies ole vastuussa mistään vaatimuksesta sen vuoksi, että hän on antanut orjille heidän vapautensa.

63. Paulus, Lex Julia et Papia, kirja II.

Tässä tapauksessa orja lakkaa olemasta osa myötäjäisiä, sillä jos joku saa luvan lahjoittaa orjan manumitaatiota varten, se on sama kuin jos orja olisi lahjoitettu, koska lupa manumitaatiota varten on annettu.

64. Ulpianus, Lex Julia et Papia, kirja VII.

Jos kuitenkin aviomies, joka hoitaa vaimonsa liiketoimia tämän suostumuksella, manumittoi dotal-orjan tämän luvalla, hänen on palautettava vaimolleen kaikki se, mikä on mahdollisesti tullut hänen käsiinsä kyseisen orjan kautta.

(1) Jos hän asettaa orjalle ehtoja tämän vapauden vastineeksi, hänen on vastattava siitä vaimolleen.

(2) On ilmeistä, että jos vapautettu orja suorittaa aviomiehelle palveluja, eikä niistä tehdä arviota, ei ole oikeudenmukaista, että aviomies maksaa vaimolle mitään tämän vuoksi.

(3) Mutta jos vapautetulle miehelle on manumission jälkeen määrätty jokin maksu, siitä on tehtävä tili vaimolle.

(4) Jos vapautettu mies on kuitenkin aviomiehen velallinen tai on joutunut vastuuseen jostakin muusta velvoitteesta, hänen on luovutettava vaimolleen se saatava, joka hänellä on häntä vastaan.

(5) Mies on myös velvollinen luovuttamaan vaimolleen kaiken vapautetun miehen omaisuuden, joka saattaa joutua hänen haltuunsa, edellyttäen, että hän on hankkinut sen suojelijan ominaisuudessa. Jos hän kuitenkin hankkii sen muulla tavoin, hän ei ole velvollinen luovuttamaan sitä, sillä hän ei ole vastuussa vaimolleen mistään, mitä vapaamatkustaja antaa hänelle vastikkeetta, vaan ainoastaan siitä, mitä hän hankkii tai voi hankkia holhoojan oikeuksiensa nojalla. On selvää, että jos vapaamies määrää hänet perilliseksi suuremman osan velasta, jonka tämä on hänelle velkaa, hän ei ole vastuussa ylimenevästä osasta; ja jos vapaamies määrää hänet perilliseksi, vaikka tämä ei ole hänelle velkaa, hän ei ole velvollinen antamaan mitään vaimolleen.

(6) Hänen on kuitenkin (kuten laki sanoo) annettava "kaikki, mitä hänen käsiinsä tulee". Ymmärrämme tämän tarkoittavan sitä, mitä hän kerää tai voi kerätä, koska hänelle on myönnetty oikeus tehdä niin.

(7) Lakiin on lisätty, että aviomies on vastuussa, jos hän on syylistynyt vilpilliseen tekoon estääkseen omaisuuden joutumisen hänen käsiinsä.

(8) Jos isäntä luopuu poikansa perinnöttömyydestä ja vapautetun miehen omaisuus tulisi tämän haltuun, on harkittava, onko perillinen tällä perusteella vastuussa. Ja myös, jos mitään ei tule patruunan itsensä tai hänen perijänsä käsiin, miten hän voi joutua tästä syystä vastuuseen?

(9) Laki puhuu vain aviomiehestä ja hänen perillisistään. Siinä ei mainita mitään appiukon ja hänen seuraajiensa osalta, ja Labeo huomauttaa, että tämä on jätetty pois. Näissä tapauksissa laki on siis puutteellinen, eikä edes praetoriaanikannetta voida myöntää.

(10) Kun laissa sanotaan, että aviomiehen on luovuttava saamistaan rahoista, on ilmeistä, että laissa ei ole tarkoitettu, että aviomiehen olisi luovuttava itse omaisuudesta, vaan ainoastaan sen arvosta tai vapautetun miehen omaisuudesta; paitsi jos aviomies haluaisi mieluummin luopua itse omaisuudesta, ja tämä olisi hyväksyttävä suotuisampana tulkintana.

65. Scaevola, Julkisesti käsitellyt kysymykset.

Vaimo voi nostaa tämän kanteen myös avioliiton aikana.

66. Javolenus, Labeon viimeisistä teoksista, kirja VI.

Servius sanoo, että aviomies on vastuussa petoksesta ja huolimattomuudesta kaiken myötäjäisiin kuuluvan omaisuuden osalta, jonka hän on saanut, rahaa lukuun ottamatta. Tätä mieltä on myös Publius Mucius, sillä hän teki päätöksen Gracchuksen vaimon Licinnian tapauksessa, jonka myötäjäisomaisuus oli menetetty kapinassa, jossa Gracchus tapettiin; hän katsoi, että omaisuus olisi palautettava Licinnialle, koska Gracchus oli syyllinen kapinaan.

(1) Aviomies antoi rahaa vaimonsa orjalle vaatteiden ostoa varten, ja kun tämä oli hankkinut rahaa, avioero tapahtui vuoden kuluessa. Labeo ja Trebatius katsoivat, että vaatteet oli palautettava aviomiehelle siinä kunnossa, jossa ne olivat avioeron jälkeen. Oikeussääntö olisi sama, jos aviomies olisi ostanut vaatteet ja antanut ne orjalle. Jos vaatteita ei kuitenkaan palauteta, aviomies voi kuitata niiden hinnan myötäjäisistä.

(2) Isä määräsi tyttärensä, joka oli hänen valvonnassaan, palauttamaan myötäjäiset appiukolleen, kun avioero oli tapahtunut; ja kun osa myötäjäisistä oli maksettu, isä kuoli. Labeo ja Trebatius ovat sitä mieltä, että loppuosa, jos sitä ei ollut delegoitu tai luvattu uusia appiukolle, olisi maksettava tyttärelle; ja tämä on oikein.

(3) Sait myötäjäisenä tiettyjä orjia, joiden arvo oli arvioitu, ja silloin tehtiin sopimus siitä, että avioeron sattuessa sinun olisi palautettava samanarvoiset orjat, mutta ei mainittu, että naisorjien jälkeläiset olisivat osa myötäjäisiä. Labeo sanoo, että nämä jälkeläiset kuuluvat teille, koska niiden pitäisi olla teidän, koska teidän on otettava vastattavaksenne orjien menettämisoriski.

(4) Eräällä naisella oli myötäjäisinä sata aureia miehensä hallussa, ja kun avioero oli tapahtunut, hän sopi miehensä erehdyksestä, että mies olisi hänelle vastuussa kahdesta sadasta aureista. Labeo katsoo, että aviomies on vastuussa vain myötäjäisistä, olipa nainen sopinut määrästä rehellisesti tai vilpillisesti. Yhdyn tähän mielipiteeseen.

(5) Vaimo sai avioeronsa jälkeen osan myötäjäisrahastaan ja jätti osan miehelleen, meni sen jälkeen naimisiin toisen miehen kanssa ja palasi sitten leskeksi jäätyään takaisin ensimmäiselle miehelleen, jolle hän antoi myötäjäisrahaksi sata aureia, mainitsematta entisestä myötäjäisrahasta jäljelle jäänyttä rahamäärää. Jos toinen avioero tapahtuu, Labeo sanoo, että

aviomies joutuu palauttamaan ensimmäisen myötäjäisen jäännöksen samoin ehdoin kuin hän olisi palauttanut sen, jos heidän välillään ei olisi tapahtunut ensimmäistä avioeroa, sillä entisen myötäjäisen jäännös siirtyi toisen myötäjäisen velvoitteeksi. Tämä on mielestäni oikein.

(6) Kun aviomies ilman vaimonsa määräystä avioliiton aikana vapauttaa appensa lupaamasta myötäjäisestä, Labeo sanoo, että tämä tapahtuu aviomiehen vastuulla, vaikka se tapahtuisi appensa köyhyyden vuoksi. Tämä on totta.

(7) Jos joku lupaa miehelle myötäjäiset vaimonsa puolesta ja sitten, sen jälkeen kun hän on määrännyt naisen perillisekseen, kuolee, Labeo sanoo, että naisen on otettava vastattavakseen se osa myötäjäisistä, josta aviomies oli vastuussa, siitä syystä, että ei olisi oikeudenmukaista, että hän rikastuisi miehensä kustannuksella ja joutuisi vastuuseen siitä, mitä hän ei olisi voinut vaatia mieheltään. Mielestäni tämä on oikein.

67. Pomponius, Epistolat, XX kirja.

Se, mitä aviomiehen on palautettava vaimolleen orjan peculiumista, on osa luovutettavaa myötäjäistä, ja siksi aviomies on vastuussa petoksesta ja huolimattomuudesta mainitun peculiumin hankkimisessa tai säilyttämisessä; ja siitä saadut voitot kuuluvat aviomiehelle aivan kuten minkä tahansa muun myötäjäisomaisuuden voitot.

Kirja XXV

1. Kokonaisomaisuuteen liittyvistä kuluista.
2. Siirretyn omaisuuden takaisinperintäkanteesta.
3. Lasten, vanhempien, suojelijoiden ja vapaiden tunnustamisesta ja elatuksesta.
4. Raskaana olevien naisten tutkimisesta (...)
5. Kun nainen saa haltuunsa miehensä omaisuuden (..)
6. Kun naisen sanotaan saaneen haltuunsa miehensä omaisuuden (..)
7. Koskien jalkavaimoja.

Tit. 1. Dotal-omaisuuteen liittyvistä kuluista.

1. Ulpianus, Sabinuksesta, XXXIX kirja.

Kulut ovat joko välttämättömiä, hyödyllisiä tai hovin vuoksi aiheutuneita.

(1) Niitä menoja kutsutaan välttämättömiksi, jotka tehdään välttämättömyyden vuoksi. Jos välttämättömyyttä ei kuitenkaan ole, ne kuuluvat johonkin muuhun nimikkeeseen.

(2) Välttämättömien menojen osalta on muistettava, että ne vähentävät myötäjäisiä vain silloin, kun ne syntyvät niiden vuoksi. Kun ne eivät kuitenkaan synny myötäjäisten vuoksi, niitä ei voida vähentää niistä.

(3) Labeo sanoo, että mereen tai jokeen rakennetut padot kuuluvat välttämättömien kulujen piiriin. Jos rakennetaan mylly tai viljamakasiini, joka on välttämätön, se on sisällytettävä välttämättömiin menoihin. Niinpä Falcinus sanoo, että jos aviomies rakentaa uudelleen vaimolleen hyödyllisen talon, joka oli rappeutumassa, tai jos hän istuttaa uudelleen oliivitarhan, jonka puut olivat kaatuneet, tai jos hän tekee sopimuksen, jossa määrätään uhkaavan vahingon tapahtumisen varalta:

2. Paulus, Sabinuksesta, VII kirja.

Tai jos hän käyttää rahaa sairaiden orjien parantamiseen;

3. Ulpianus, Sabinuksesta, kirja XXXVI.

Tai jos hän istuttaa viiniköynnöksiä tai huolehtii puista tai taimitarhoista maan hyväksi, hänen katsotaan tehneen välttämättömiä kuluja.

(1) Yleisesti ottaen teemme eron, ja itse asiassa on paljon eroa siinä, missä kulut syntyvät maan pysyväksi hyödyksi ja missä ne tehdään vain tällä hetkellä tai tämän vuoden sadon vuoksi. Jälkimmäisessä tapauksessa kulut pitäisi kuitata satoa vastaan, mutta jos niitä ei ole aiheutunut tilapäisesti, ne pitäisi laskea välttämättömien kulujen joukkoon.

4. Paulus, Ediktistä, kirja XXXVI.

Kaiken kaikkiaan tuomarin on katsottava miehen olevan vastuussa siitä, mitä hän on jättänyt tekemättä, sikäli kuin oli vaimon edun mukaista, että tällaiset kulut syntyivät, koska ne kuuluvat välttämättömiin, mutta tällä erolla, nimittäin: kulut sallitaan tilitys, jos omaisuus ei ole säilynyt, ja mies ei ole vastuussa, jos niitä ei syntynyt, ellei omaisuus ole sen seurauksena tuhoutunut. Jos hän siis tukee talon, joka on sortumassa, ja se palaa, hän voi periä kulut takaisin; mutta jos hän ei ole tehnyt näin ja talo palaa, hän ei ole vastuussa mistään.

5. Ulpianus, On Sabinus, kirja XXXVI.

Kun sanotaan, että välttämättömät kulut pienentävät myötäjäisiä, tämä (kuten Pomponius sanoo) on ymmärrettävä niin, että se ei tarkoita, että itse omaisuus todella pienenee, kuten esimerkiksi maa tai jokin muu dotaalinen omaisuus, sillä on järjetöntä ajatella, että sen pieneminen voisi tapahtua kuluttujen rahojen vuoksi; vaan se tarkoittaa, että mainittu omaisuus lakkaa olemasta dotaalinen joko kokonaan tai osittain. Näin ollen se pysyy aviomiehen hallussa, kunnes hänen vaatimuksensa on täytetty, sillä se ei lain nojalla vähene, vaan ainoastaan myötäjäiset vähenevät. Milloin meidän on siis myönnettävä, että myötäjäiset vähenevät lain nojalla? Näin on silloin, kun myötäjäiset koostuvat muusta omaisuudesta kuin rahasta, sillä on kohtuullista myöntää, että rahan väheneminen voi tapahtua. Jos siis tietty omaisuus annetaan myötäjäislahjana sen jälkeen, kun se on arvioitu, myötäjäiset vähenevät lain nojalla aiheutuneiden välttämättömien kulujen verran. Tämän sanotaan koskevan itse myötäjäisiin liittyviä kuluja, mutta jos ne liittyvät muihin asioihin, ne eivät vähennä myötäjäisiä.

(1) Kun vaimo maksaa tällaiset välttämättömät kulut, voidaanko sanoa, että myötäjäiset lisääntyvät, vai onko niiden katsottava pysyvän ennallaan? Kun myötäjäiset koostuvat rahasta, en epäile, etteikö niiden olisi katsottava lisääntyneen.

(2) Kun koko myötäjäiset maksetaan ilman, että kuluja on otettu huomioon, on harkittava, voidaanko se määrä, joka on tapana kuitata välttämättömiä kuluja vastaan, periä takaisin henkilökohtaisella kanteella. Marcellus katsoo, että tällaiselle kanteelle on perusteita, ja vaikka monet viranomaiset kiistävätkin tämän, Marcelluksen näkemys on kuitenkin kohtuullisuuden vuoksi pidettävä voimassa.

(3) Hyödyllisiä kuluja ovat kulut, jotka aviomies suorittaa omaisuuden hyväksi ja jotka parantavat vaimon omaisuutta eli hänen myötäjäisiään.

6. Paulus, On Sabinus, kirja VII.

Esimerkiksi jos maalle tehdään uusi istutus tai jos aviomies lisää taloon leipomon tai kaupan tai opettaa orjille jotakin ammattia.

(7) Ulpianus, On Sabinus, kirja XXXVI.

Huvitarkoituksessa syntyviä kuluja ovat ne, jotka aviomies tekee sitä varten ja jotka ovat omaisuuden koristeena.

1. Tällaiset kulut eivät lain nojalla vähennä myötäjäisiä, kuten hyödylliset kulut, mutta niitä voidaan kuitenkin vaatia.

8. Paulus, On Sabinus, kirja VII.

Eräät viranomaiset katsovat, että vähennys on tehtävä hyödyllisten kulujen perusteella vain silloin, kun ne ovat aiheutuneet vaimon suostumuksella; sillä olisi epäoikeudenmukaista, jos vaimo joutuisi myymään omaisuuden maksaakseen siihen liittyvät kulut, jos hän ei pysty niitä muuten maksamaan. Tämä mielipide perustuu korkeimpiin oikeusperiaatteisiin.

9. Ulpianus, On Sabinus, kirja XXXVI.

Aviomies saa vaatia vaimoltaan huvin vuoksi syntyneitä kuluja, jos tämä ei salli hänen poistaa sitä, mikä ne aiheutti. Sillä jos vaimo haluaa säilyttää tällaiset parannukset, hänen on palautettava miehensä kuluttama summa; tai jos hän ei halua säilyttää niitä, hänen on sallittava miehen poistaa ne, jos ne sallivat erottamisen. Jos niitä ei kuitenkaan voi erottaa, ne on jätettävä, sillä aviomies ei saa ottaa pois mitään koristeita, jotka hän on lisännyt omaisuuteen, ellei hän siten voi tehdä niitä omikseen.

10. Paulus, Ediktistä, kirja XXXVI.

Jos omaisuus, jonka vuoksi kulut ovat aiheutuneet, on myytävänä, tällaisia kuluja ei luokitella nautinnon, vaan hyödyn otsikon alle.

11. Ulpianus, On Sabinus, kirja XXXVI.

Aristo sanoo kuitenkin huvin vuoksi aiheutuneista kuluista, että aviomies ei voi vaatia niitä, vaikka ne olisi tehty vaimon suostumuksella.

1. Sabinus katsoo aivan oikein, että lahjat, jotka ovat kiellettyjä aviomiehen ja vaimon välillä, ulottuvat myös myötäjaisistä aiheutuneisiin kuluihin.

12. Paulus, On Sabinus, kirja VII.

Tuomarin ei pitäisi kiinnittää huomiota kohtuullisiin kuluihin, jotka aiheutuvat talojen rakentamisesta tai viiniköynnösten istuttamisesta ja viljelystä tai sairaiden orjien hoidosta; muutoin oikeuden päätös näyttäisi pikemminkin viittaavan liiketoimiin kuin myötäjäisiin liittyviin asioihin.

13. Sama, lyhennelmät, kirja VII.

Aviomies ei voi periä vaimoltaan mitään veroja tai veronluonteisia maksuja, jotka on maksettu dotaalimaiden perusteella, sillä nämä maksut on maksettava sadosta.

14. Ulpianus, Säännöt, kirja V.

Välttämättömiä kuluja ovat ne, joiden vuoksi myötäjäiset pienenevät, kuten esimerkiksi kustannukset, jotka aiheutuvat patojen rakentamisesta, purojen ohjaamisesta, vanhojen talojen tukemisesta ja korjaamisesta sekä puiden korvaamisesta siellä, missä muut ovat kuolleet.

(1) Hyödyllisiä kuluja ovat esimerkiksi sellaiset, jotka aiheutuvat karjan sijoittamisesta pelloille niiden lannoittamiseksi.

(2) Huvin vuoksi aiheutuvia menoja ovat esimerkiksi kylpylöiden rakentaminen.

15. Neratius, Pergamentit, kirja II.

Kun sanotaan, että dotaaliseen omaisuuteen liittyvät välttämättömät menot vähentävät myötäjäisiä, tämä on ymmärrettävä siten, että sillä tarkoitetaan sitä, että tällaiseen omaisuuteen käytetään jotain, mikä ylittää sen, mikä on välttämätöntä sen säilyttämiseksi, toisin sanoen sen hyödyksi. Miehen tulisi nimittäin säilyttää dotaaliomaisuus omalla kustannuksellaan; muutoin dotaaliorjille annetut elintarvikkeet ja rakennusten kohtuulliset korjaukset tai jopa maan viljely vähentäisivät myötäjäisiä, sillä kaikki nämä asiat kuuluvat välttämättömien kulujen piiriin. Itse omaisuuden ymmärretään kuitenkin tuottavan tiettyä tuloa, joten ei näytä siltä, että olette kuluttaneet siihen rahaa, vaan olette saaneet siitä kulujen vähentämisen jälkeen pienemmän tuoton. Yleisesti ottaen ei ole helppoa päättää tämän erottelun mukaisesti, mitkä kulut olisi vähennettävä myötäjäisistä, mutta ne voidaan arvioida yksityiskohtaisesti niiden luonteen ja määrän mukaan.

(16) Sama, Pergamentit, kirja VI.

Aviomiehen on joka tapauksessa maksettava omasta kukkarostaan kaikki sadonkorjuusta aiheutuneet kulut, vaikka nämä kulut ovatkin aiheutuneet maan viljelystä; ja näin ollen mukaan ei lueta ainoastaan sadonkorjuusta aiheutuneita kuluja, vaan myös sellaiset kulut, jotka ovat välttämättömiä itse omaisuuden säilyttämiseksi, eikä aviomiehellä ole oikeutta saada vähennystä myötäjäisrahasta tämän vuoksi.

Tit. 2. Siirretyn omaisuuden takaisinperintäkanteesta.

1. Paulus, On Sabinus, VII kirja.

Kanne, jossa viitataan poisvietyyn omaisuuteen, on erikoinen, ja se nostetaan naista vastaan, joka oli aiemmin kantajan vaimo, sillä ei pidetty suotavana, että häntä vastaan nostettaisiin varkauskanne; ja eräät auktoriteetit, kuten Nerva ja Cassius, ovat ajatelleet, että nainen ei ole syyllistynyt varkauteen, koska avioelämän parisuhde teki hänestä jossain määrin kyseisen omaisuuden omistajan. Toiset, kuten Sabinus ja Proculus, ovat sitä mieltä, että hän on itse asiassa syyllistynyt varkauteen, aivan kuten tytär voi varastaa isältään, mutta että laki ei ole vahvistanut varkauskannetta. Julianus omaksuu hyvin asianmukaisesti tämän mielipiteen.

(2) Gaius, teoksesta nimeltä The Edict of the Praetor; otsikko, Decisions.

Sillä avioliittoon liittyvän kunnian vuoksi hylätään kunnianloukkaukseen viittaava kanne vaimoa vastaan.

3. Paulus, Sabinuksesta, kirja VII.

Jos siis avioeron jälkeen nainen anastaa saman omaisuuden, hän on myös vastuussa varkaudesta.

1. Lisäksi voimme nostaa varkauskanteen naista vastaan, jos hänen orjansa on tehnyt varkauden.

2. Varkauskanteen voi nostaa myös naista vastaan, jos meistä tulee sen perillisiä, jolta omaisuus varastettiin, tai jos nainen on varastanut meiltä ennen avioliiton solmimista. Ottaen kuitenkin huomioon kunnioituksen, joka henkilöille tällaisissa olosuhteissa kuuluu, katsomme molemmissa tapauksissa, että vain varkauskanne omaisuuden takaisinsaamiseksi on mahdollinen, eikä rikosoikeudellinen kanne, joka perustuu kyseiseen rikokseen.

3. On myös totta, kuten Ofilius sanoo, että kaikki omaisuus, jonka nainen on avioeron hetkellä kuluttanut, myynyt, lahjoittanut tai jollain tavalla käyttänyt, olisi myös sisällytettävä kanteeseen hänen anastamastaan omaisuudesta.

4. Kun isän valvonnassa oleva tytär anastaa omaisuutta vilpillisesti, Mela ja Fulcinius sanovat, että kanne de peculio olisi myönnettävä, koska ei pidetty suotavana, että nainen olisi vastuussa varkaudesta tai että häntä vastaan nostettaisiin kanne aiheuttomasti anastetun omaisuuden perusteella. Jos isä kuitenkin nostaa yhdessä tyttärensä kanssa kanteen myötäjaisistä, hänelle ei pitäisi myöntää kanteen nostamista, ellei hän anna vakuutta puolustaakseen tyttärtään koko summan osalta oikeudenkäynnissä perusteettomasti haltuun otetusta omaisuudesta. Mutta jos tytär on kuollut, Proculus sanoo, että isää vastaan ei pitäisi nostaa kannetta perusteettomasti omaksutun omaisuuden perusteella, ellei hän ole hyötynyt rahallisesti liiketoimesta,

4. Pomponius, On Sabinus, kirja XVI.

Tai jos hän on syylistynyt petokseen estääkseen omaisuuden pääsyn hänen haltuunsa.

5. Papinianus, Kysymyksiä, kirja XI.

Kaikki oikeudenmukaiset kanteet, joilla pyritään saamaan takaisin hänen haltuunsa oikeudettomasti joutunut omaisuus, voidaan nostaa isää vastaan jopa tyttären elinaikana.

6. Paulus, On Sabinus, kirja VII.

Atilicinus ja Fulcinus sanovat, että tämä kanne voidaan myöntää appiukolle miniäänsä vastaan.

1. Aina kun myötäjäiset annetaan pojalle isän valvonnassa, appiukko ei voi nostaa varkauskannetta, jos omaisuus on anastettu avioeron vuoksi.

2. Tämä kanne aiheettomasti anastetusta omaisuudesta myönnetään myös aviomiestä vastaan, jos hän on isän määräysvallassa oleva poika, mutta myönnetäänkö tällainen kanne suoraan häntä vastaan vai pelkästään peculiumiin viitaten? Toistamme tässä yhteydessä saman säännön, jonka olemme jo todenneet koskevan isän määräysvallassa olevaa tytärtä.

3. Jos aviomies kuolee avioeron jälkeen, hänen perijänsä voi nostaa kanteen vilpillisesti anastetun omaisuuden takaisinsaamiseksi.

4. Myös naisen perillinen on vastuussa tällaisessa kanteessa, aivan kuten hän olisi vastuussa varastetun omaisuuden takaisinperintää koskevassa kanteessa.

5. Jos avioliitto purkautuu aviomiehen kuoleman vuoksi, hänen perillisensä voi periä omaisuuden takaisin joko osituskanteella tai kanteella sen esittämisestä tuomioistuimessa. Aristo on aivan oikein sitä mieltä, että hän voi nostaa henkilökohtaisen palautuskanteen naista vastaan, koska omaisuus on ollut perusteettomasti hänen hallussaan.

6. Kun nainen anastaa omaisuutta miehensä kuoleman jälkeen, hän ei syylisty varkauteen, koska varkautta ei voida tehdä sellaisesta omaisuudesta, joka kuuluu kuolinpesään, joka ei ole vielä kenenkään hallussa; ja siksi perillinen voi nostaa kanteen omaisuuden takaisin saamiseksi tai voi esittää hakemuksen, jossa hän vaatii kuolinpesää.

(7) Ulpianus, On Sabinus, kirja XXXVI.

Vaimolla on oikeus nostaa kanne miestänsä vastaan petollisesti anastetun omaisuuden takaisin saamiseksi, ja hän voi kuitata kanteessaan esittämänsä vaatimuksen aviomiehen esittämää vaatimusta vastaan, jos tämä nostaa kanteen samasta syystä.

8. Pomponius, On Sabinus, kirja XVI.

Jos silloin, kun myötäjäiset on maksettu vaimolle tai annettu vakuus niiden maksamisen vakuudeksi, ei pitäisi todeta, että aviomiehellä on oikeus nostaa kanne perusteettomasti anastetun omaisuuden takaisinperimiseksi, hän voi kuitenkin nostaa tällaisen kanteen; sillä hänellä on siihen oikeus, vaikka myötäjäisiä ei olisi palautettava.

1. Sabinus sanoo, että jos vaimo ei palauta omaisuutta, jonka hän on laittomasti anastanut, häntä vastaan on annettava tuomio siitä määräst, jonka hänen miehensä vannoo oikeudessa.

9. Paulus, Ediktistä, kirja LVII.

Ei nimittäin ole oikeudenmukaista, että aviomies pakotetaan myymään omaisuuttaan, jopa sen täydestä arvosta, jos hän ei ole siihen halukas.

10. Pomponius, Sabinuksesta, kirja XXXVI.

Siksi häntä ei pitäisi velvoittaa antamaan mitään takuuta häätöä vastaan, koska asia on tapahtunut vaimon itsepäisyyden vuoksi.

(11) Ulpianus, On the Edict, kirja XXXIII.

Marcellus totesi Digestin kahdeksannessa kirjassa, että riippumatta siitä, ajoiko aviomies vaimonsa tai vaimo miehensä ulos talosta ja vei omaisuuden, kumpikin olisi vastuussa oikeudettomasti anastetun omaisuuden takaisinsaamiseksi nostettavasta kanteesta.

1. Jos joku nostaa kanteen aiheuttomasti anastetun omaisuuden takaisinperimiseksi, jos hän mieluummin antaa valan, hänen vastapuolensa on pakko vannoa, että mitään ei ollut anastettu avioeron hetkellä; edellyttäen, että se, joka antaa valan, vannoo ensin itse valan de calumnia.

2. Sekä aviomies että vaimo joutuvat vannomaan valan, kun on kyse omaisuudesta, joka on anastettu aiheuttomasti. Mutta omaisuuden anastaneen isä ei ole velvollinen vannomaan valaa, koska olisi epäoikeudenmukaista, jos joku vannois valan, joka koskee toisen tekoa. Sen osapuolen on siis vannottava vala, jonka sanotaan anastaneen omaisuuden, ja näin ollen sen perillisen, jonka sanotaan anastaneen omaisuuden oikeudettomasti, ei ole pakko vannota valaa.

3. Jos joku haluaa tarjota takaisin hänelle tarjotun valan, on päätetty, että preetori ei saa sallia sitä.

12. Paulus, Abridgments, kirja VII.

Yhtä vähän kuin silloin, kun joku tarjoaa valan osapuolelle, jota vastaan hän nostaa kanteen varastetun omaisuuden takaisin saamiseksi, selvittääkseen, onko hän itse varas.

13. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXXIII.

Labeo siis toteaa, että nainen ei saa antaa takaisin valaa; ja preetorin ediktin katsotaan vahvistavan tämän.

14. Paulus, On the Edict, kirja XXVIII.

Oikeudenkäynnissä, joka koskee oikeudettomasti anastetun omaisuuden takaisinsaamista, aviomies tai vaimo saa antaa valan takaisin tietyn omaisuuden osalta ja vahvistaa sen, mitä on todistettu jonkin muun omaisuuden osalta.

15. Ulpianus, Ediktistä, kirja III.

Tämänkaltaisessa tapauksessa ei ole merkitystä sillä, asuvatko osapuolet yhdessä vai erikseen; sillä kanne oikeudettomasti anastetusta omaisuudesta voidaan nostaa jopa sellaista naista vastaan, joka on vienyt sen taloon, jossa hän ei asu miehensä kanssa.

1. Vaimo, miniä tai lapsenlapsen vaimo voi varastaa mieheltään, appiukoltaan ja miehensä isoisältä, mutta silti hän ei joudu varkaudesta vastuuseen, ellei poika ole emansipoitunut; sillä tällöin miniä syyllistyy varkauteen appiukkoaan vastaan ja on varkauskanteen alainen.

16. Hermogenianus, Epitomes of Law, kirja II.

Kun aviomiehen omaisuus takavarikoidaan, vaimo voidaan haastaa oikeuteen vain laittomasti anastetun omaisuuden yksinkertaisesta arvosta; vaikka kaikissa muissa tapauksissa häntä vastaan voidaan nostaa tuomio nelinkertaisesta vahingonkorvauksesta.

17. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXX.

Kun jalkavaimo anastaa omaisuutta oikeudettomasti, on tapana saattaa hänet vastuuseen varkaudesta. Näin ollen sanomme, että aina kun avioliitto on mitätön, kuten esimerkiksi kun holhottava menee naimisiin holhoojansa kanssa, tai kun avioliitto solmitaan vastoin lakeja, ja kaikissa muissa tapauksissa, joissa avioliitto ei ole pätevä, kanne laittomasti anastetun omaisuuden takaisin saamiseksi ei ole mahdollinen, sillä kanne voidaan nostaa vain silloin, kun avioero tapahtuu.

(1) Kun puhumme aiheettomasti anastetusta omaisuudesta, emme viittaa ainoastaan siihen, jonka nainen poistaa, kun hän muodostaa aikomuksen saada avioero, vaan myös sellaiseen, jonka hän poistaa vielä avioliitossa ollessaan, jos hän aviomiehestä lähtiessään kätkee omaisuuden.

(2) Julianus sanoo, että oikeudettomasta anastamisesta nostettuun kanteeseen ei sisälly ainoastaan olemassa oleva omaisuus, vaan myös sellainen, joka on jo lakannut olemasta. Hän sanoo, että näissä olosuhteissa voidaan nostaa myös henkilökohtainen kanne sen takaisinsaamiseksi.

(3) Jos nainen anastaa oikeudettomasti omaisuutta, joka on annettu pantiksi hänen aviomiehelleen, hän on vastuussa tästä kanteesta.

18. Paulus, Questions, kirja VI.

Henkilökohtainen kanne tällaisen omaisuuden takaisinperimiseksi voidaan nostaa myös sen omistajan hyväksi, mutta hän saa valita, nostako hän tämän vai varsinaisen kanteen.

(19) Ulpianus, On the Edict, kirja XXXIV.

Jos nainen avioeron yhteydessä johdattaa varkaita miehensä taloon ja vie omaisuutta heidän välityksellään, vaikka hän ei itse sitä käsittelee, hän on vastuussa kanteen nostamisesta sen oikeudettomasta anastamisesta. On siis totta, kuten Labeo toteaa, että vaimo on vastuussa tästä kanteesta, vaikka omaisuus ei olisikaan tullut hänen haltuunsa.

20. Marcellus, Digest, kirja VII.

Jos vaimo itse poistaa tai käyttää varkaan palveluja poistaakseen omaisuutta, jonka hänen miehensä on hankkinut hyvässä uskossa, ja tekee tämän tarkoituksenaan saada avioero, häntä vastaan on annettava tuomio oikeudettomasti anastetun omaisuuden takaisinperintää koskevassa kanteessa.

21. Paulus, Ediktistä, kirja XXXVII.

Jos nainen, joka epätoivoissaan miehensä hengen puolesta on salaa vietyään osan tämän omaisuudesta, saa avioeron ja hänen miehensä saa takaisin, hänelle on myönnettävä oikeudenmukainen kanne aiheettomasti anastetun omaisuuden takaisinsaamiseksi.

1. Kun vaimolle kuuluva orja poistaa miehensä omaisuutta tämän emännän käskystä, joka aikoo saada avioeron, Pedius katsoo, että nainen ei ole syyllistynyt varkauteen, koska hän ei saa mitään omaksi edukseen; hänen ei myöskään katsota auttaneen rikokseen syyllistynyttä orjaa, koska nainen itse ei ole syyllistynyt rikokseen, vaikka orjan ei pitäisi totella isäntäänsä, kun hänet on käsketty tekemään rikos; mutta kanne perusteettomasti haltuun otetun omaisuuden perusteella on oikeutettu.

2. Silti, jos myötäjaisiksi annettu orja varastaa aviomieheltä ja vaimo tiesi, että orja oli epärehellinen, hänen on korvattava koko menetys aviomiehelleen; mutta jos hän ei tiennyt orjan huonosta luonteesta, hän ei silloin ole vastuussa muusta kuin orjan luovuttamisesta korvaukseksi.

3. Kanne oikeudettomasti anastetun omaisuuden takaisinsaamiseksi nostetaan vahingon korvaamiseksi, vaikka myötäjäisten periminen voidaan vaatia vasta jälkikäteen.

4. Jos aviomies on jäänyt vaille jotain etua, kun vaimo on anastanut omaisuutta aiheettomasti, tämä on otettava huomioon.

5. Vaikka tämä kanne syntyy rikoksen tekemisen seurauksena, se sisältää silti omaisuutta koskevan vaatimuksen, eikä sitä sen vuoksi määrätä vuoden kuluttua, kuten varastetun tavaran takaisinsaantia koskevassa henkilökohtaisessa kanteessa. Lisäksi se kuuluu perillisten hyväksi.

6. Tässä kanteessa aviomies tai vaimo ei voi saada mitään hyötyä maksukyvyttömyydestä, koska se perustuu varkauteen.

(22) Julianus, Digest, kirja XIX.

Jos mies nostaa kanteen vaimoaan vastaan vaimonsa laittomasti haltuunsa ottaman omaisuuden perusteella, ja siitä tehdään oikeudessa arvonmääritys ja summa maksetaan, onko vaimolla oikeus nostaa kanne omaisuuden takaisin saamiseksi, jos hän

on sen menettänyt? Tähän liittyy vaikeus, koska hän on saanut omistusoikeuden petoksella. Vastasin, että jos joku maksaa kiinteistön arvonmäärityksen tuomioistuimessa, hänen on katsottava olevan ostajan asemassa. Jos siis nainen, jota vastaan on nostettu kanne perusteettomasti haltuun otetun omaisuuden perusteella, maksaa oikeudessa sen arvion mukaisen arvon, hänellä on oikeus poikkeukseen aviomiestä tai tämän perillistä vastaan, jos jompikumpi nostaa kanteen mainitun omaisuuden takaisin saamiseksi; ja jos hän on menettänyt sen hallinnan, hänelle olisi myönnettävä todellinen kanne.

1. Jos nainen on oikeudettomasti anastanut omaisuutta ennakoiden miehensä kuolemaa, ja tämä sitten kuolee, perillinen voi periä takaisin sen, mitä oli anastettu, perintöasiaa koskevalla kanteella tai oikeudessa nostetulla kanteella omaisuuden esittämisestä.

23. Africanus, Questions, kirja VIII.

Kun avioliitto solmitaan uudelleen sen jälkeen, kun toinen avioero on tapahtunut, katsotaan, että kanneoikeus säilyy edelleen ensimmäisen avioeron yhteydessä omaksutun omaisuuden sekä edellisen avioliiton aikana aiheutuneiden kulujen tai tehtyjen lahjoitusten osalta.

(24) Ulpianus, Säännöt, kirja V.

Aviomiehellä on oikeus sekä takaisinsaantikanteeseen että henkilökohtaiseen kanteeseen vaimoan vastaan vaimonsa laittomasti anastaman omaisuuden perusteella riippumatta siitä, kuuluuko omaisuus hänelle vai sisältyykö se myötäjäisiin; ja on hänen valtassaan käyttää kumpi kanne hän haluaa.

25. Marcianus, Säännöt, kirja III.

Kanne aiheuttomasti anastetusta omaisuudesta on käytettävissä, jos se on viety avioeron saamiseksi ja avioero on tosiasiaassa tapahtunut; mutta jos vaimo anastaa miehensä omaisuutta avioliiton aikana, vaikka tämä kanne ei ole mahdollinen, aviomies voi kuitenkin nostaa henkilökohtaisen kanteen kyseisen omaisuuden takaisin saamiseksi; sillä kansojen lain mukaisesti katson, että omaisuus voidaan aina periä takaisin henkilökohtaisella kanteella niiltä osapuolilta, jotka pitävät sitä epäoikeudenmukaisesti hallussaan.

26. Gaius, Provincial Edict, kirja IV.

Kanne oikeudettomasti haltuun otetusta omaisuudesta on henkilökohtainen.

27. Papinianus, Opinions, kirja IV.

Väärin haltuun otettua omaisuutta koskeva kanne ei eroa siitä, jossa naista syytetään aviorikoksesta.

28. Paulus, Questions, kirja VI.

Jos vaimo varastaa miehelleen kuuluvaa omaisuutta henkilöltä, jolle tämä lainasi sitä, jälkimmäisellä on oikeus nostaa varkauskanne häntä vastaan, vaikka hänen miehensä ei voi nostaa tällaista kannetta.

29. Tryphoninus, Disputations, kirja XI.

Aiheettomasti anastetun omaisuuden arvostus on laskettava sen ottamisajankohdan perusteella, sillä nainen on todellisuudessa syyllistynyt varkauteen, vaikka häntä rangaistaan lievemmin. Tästä syystä näin aiheettomasti anastettua omaisuutta ei voi hankkia hyvässä uskossa oleva haltija hyötykäytön kautta; mutta jos sen arvo nousee eikä sitä palauteta, myös arviota korotetaan, kuten on asianlaita varastetun omaisuuden takaisinsaantia koskevassa kanteessa.

30. Papinianus, Questions, kirja XI.

Jos naista vastaan nostetaan kanne, joka perustuu omaisuuteen, jonka hän on ottanut haltuunsa aiheettomasti avioliiton purkauduttua, kanne raukeaa, jos avioliitto solmitaan uudelleen.

Tit. 3. Lasten, vanhempien, suojelijoiden ja vapaiden tunnustamisesta ja elatuksesta.

1. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXXIV.

Lasten tunnustamisesta annettu senaatin asetus koostuu kahdesta osasta, joista toinen koskee lasten tunnustamista heidän vanhempiensa toimesta ja toinen niitä, jotka asettavat tilalle väärennettyjä jälkeläisiä.

1. Asetus sallii, että nainen itse tai hänen isänsä, jonka määräysvallassa hän on, tai kuka tahansa, jonka jompikumpi heistä on määrännyt, jos hän uskoo olevansa raskaana, ilmoittaa asiasta miehelleen tai isälleen, jonka määräysvallassa hän on,

kolmenkymmenen päivän kuluessa avioeron jälkeen; tai jättää ilmoituksen miehen asunnolle, jos henkilökohtaiseen tiedoksiantoon ei ole mahdollisuutta.

2. Käsitteellä "asuinpaikka" on ymmärrettävä aviomiehen asunto, jos hän asuu kaupungissa, mutta jos hän ei asu kaupungissa, vaan asuu maalaistalossa tai maakuntakaupungissa, se paikka, jossa osapuolet ovat avioliiton aikana vakinaisesti asuneet.

3. Vaimon on ainoastaan ilmoitettava miehelle, että hän on raskaana mieheltä. Hän ei tee tätä ilmoitusta, jotta aviomies voisi lähettää vartijoita vahtimaan häntä, sillä riittää, että hän ilmoittaa miehelle olevansa raskaana. Aviomiehen on sitten joko lähetettävä henkilöitä vahtimaan häntä tai ilmoitettava hänelle, ettei hän ole raskaana häneltä; ja on sallittua, että tämän ilmoituksen tekee aviomies itse tai joku muu osapuoli hänen nimissään.

4. Jos aviomies ei lähetä henkilöitä vahtimaan tai ei ilmoita naiselle, että tämä ei ole raskaana häneltä, hänen on pakko tunnustaa lapsi, ja jos hän ei tee niin, häntä rangaistaan erityisen ankarasti. Siksi hänen on vastattava ilmoitukseen, tai siihen on vastattava hänen nimissään, että nainen ei ole raskaana häneltä. Jos näin tehdään, hänen ei tarvitse tunnustaa lasta, ellei se ole todella hänen omansa.

5. On muistettava, että ilmoitus ei lähde aviomieheltä vaan naiselta.

6. Jos aviomies kuitenkin tarjoaa vartijoita vahtimaan vaimoaan, mutta tämä ei salli sitä, tai jos hän ei ilmoita miehelle tilastaan, tai jos hän ilmoittaa hänelle, mutta ei suostu hyväksymään tuomioistuimen määräämiä vartijoita, aviomiehellä tai hänen isällään on vapaus kieltäytyä tunnustamasta lasta.

7. Jos nainen ei ilmoita raskaudestaan kolmenkymmenen päivän kuluessa, mutta ilmoittaa sen jälkeen, häntä on kuultava asianmukaisen syyn esittämisen jälkeen.

8. Jos nainen kuitenkin kokonaan laiminlyö ilmoituksen tekemisen, Julianus sanoo, että tämä ei millään tavoin vahingoita lasta.

9. Meidän olisi ymmärrettävä, että avioeron jälkeen seuraavat kolmekymmentä päivää ovat jatkuvia eivätkä käytettävissä olevia päiviä.

10. Julianuksen Digestin yhdeksännessätoista kirjassa ehdotetaan seuraavaa mukavaa seikkaa. Jos nainen ei ilmoittaisi miehelleen tilastaan kolmenkymmenen päivän kuluessa, mutta saisi lapsen tämän ajan kuluessa, sovelletaanko senaatin asetusta? Hän sanoo, että tässä tapauksessa Plautian senaatin asetusta ei voida soveltaa, koska sen ei katsottu koskevan lasta,

joka syntyi kolmenkymmenen päivän kuluessa, sillä senaatti määräsi kolmekymmentä päivää raskauden ilmoittamiselle. Katson kuitenkin, että tämä ei millään tavoin vahingoittaisi lasta.

11. Aivan kuten toisaalta, jos aviomies vaimonsa ilmoituksen saatuaan lähettäisi vartijat, tämä ei aiheuttaisi hänelle itselleen mitään haittaa. Hän saa siis kiistää, että lapsi on hänen, eikä hänelle aiheudu haittaa siitä, että hän asetti vartijat naisen luo. Tämän mielipiteen esittää myös Marcellus Digestin seitsemännessä kirjassa, sillä hän sanoo, että jos osapuoli kiistää, että nainen on hänen vaimonsa, tai että nainen on raskaana häneltä, hän voi, ilman että hänelle itselleen aiheutuu mitään haittaa, aivan oikein lähettää henkilöitä vahtimaan naista, varsinkin jos hän tekee protestin silloin, kun hän tekee niin.

12. Julianus sanoo Digestin yhdeksännessätoista kirjassa, että senaatin asetuksessa sanotaan, että jos nainen ilmoittaa miehelleen, että hän on tullut raskaaksi hänestä, eikä tämä ilmoituksen saatuaan lähetä henkilöitä vahtimaan tai tutkimaan häntä eikä ilmoita todistajien läsnäollessa, ettei nainen ole raskaana häneltä, hänen on pakko tunnustaa lapsi, kun se on syntynyt; tästä ei kuitenkaan seuraa, että jos hän sanoo, että lapsi on hänen, hänen on tehtävä se perilliseksi, jos se on jonkun toisen synnyttämä. Silti hän katsoo, että kun asiaa käsitellään oikeudessa, isän tunnustaminen luo vahvan olettamuksen lapsen hyväksi.

13. Hän sanoo myös, että toisaalta, jos nainen ei avioeron jälkeen noudata sitä, mitä senaatin asetuksessa on määrätty, isällä on oikeus olla tunnustamatta lasta; tästä ei seuraa, että lapsen syntymän jälkeen sitä ei voida julistaa hänen omakseen, vaan ainoastaan se, että isää ei pakoteta elättämään sitä, jos se osoittautuu hänen omaksi jälkeläisekseen.

14. Julianus sanoo myös, että jos nainen ilmoittaa miehelleen olevansa raskaana eikä tämä kiellä sitä, tästä ei saa päätellä, että lapsi on hänen, vaikka hänet voidaankin pakottaa elättämään sitä. Olisi kuitenkin hyvin epäoikeudenmukaista, jos mies, joka on ollut pitkään poissa ja palattuaan huomaa vaimonsa olevan raskaana ja tästä syystä hylkää hänet ja laiminlyö senaatin asetuksen määräysten noudattamisen, lapsi olisi hänen perijänsä.

15. Edellä sanotusta käy ilmi, että lapsi ei ole millään tavalla vahingoittunut, jos vaimo jättää noudattamatta senaatin asetuksen määräyksiä, kun lapsi itse asiassa kuuluu hänen aviomiehelleen eikä tämä koske pelkästään hänen oikeuksiaan eikä todellakaan hänen elatustaan jumalallisen Piuksen reskriptin mukaan; tai jos aviomies on laiminlyönyt sen, mitä senaatin asetuksessa määrätään, hänet voidaan tuki velvoittaa elättämään lapsi, mutta hän voi hylätä sen.

16. On selvää, että jos sen jälkeen, kun nainen on ilmoittanut asiasta aviomiehelleen, tämä kiistää olevansa raskaana häneltä, vaikka hän ei saisikaan lähettää henkilöitä vahtimaan naista, hän ei voi estää tutkimusten tekemistä sen selvittämiseksi, onko nainen raskaana häneltä vai ei. Jos tämä tapaus viedään tuomioistuimeen ja tehdään päätös siitä, onko nainen raskaana miehelleen vai ei, aviomiehen on tunnustettava lapsi, kuului se hänelle tai ei.

(2) Julianus, Digest, kirja XIX.

Tämä koskee kaikkia tapauksia, ja siksi lapsi on sukua veljilleen veren kautta.

(3) Ulpianus, Ediktistä, kirja XXXIV.

Jos tuomari sitä vastoin päättää, että lapsi ei kuulu aviomiehelle, vaikka se todella on hänen, on vakiintunut, että tällainen päätös vastaa lakia. Tämän mielipiteen Marcellus hyväksyy Digestin seitsemännessä kirjassa, ja me käytämme sitä tällä hetkellä.

1. Siitä syystä, että Plautian senaatin asetuksessa viitataan avioeron jälkeen syntyneisiin lapsiin, säädettiin jumalallisen Hadrianuksen aikana toinen senaatin asetus, jossa määrättiin, että avioliiton aikana syntyneiden lasten on tunnustettava vanhempansa.
2. Mutta entä jos lapsi syntyisi isänsä kuoleman jälkeen ja isoisänsä elinaikana, jonka alaisuuteen lapsi asetettaisiin, jos osoitettaisiin, että kyseinen lapsi on isoisän pojan jälkeläinen? Olisi harkittava, mitä tässä tapauksessa on pidettävä. Olisi katsottava, että kysymys lapsen tunnustamisesta olisi jätettävä isoisän ratkaistavaksi.
3. Mutta entä jos tässä tapauksessa tulisi esiin kysymys siitä, onko lapsi syntynyt avioliiton aikana vai sen jälkeen? On todettava, että tämän seikan selvittämiseksi olisi ryhdyttävä senaatin asetuksen mukaiseen menettelyyn.
4. Entä mitä olisi tehtävä, jos kiistettäisiin, että nainen olisi väitetyn aviomiehen vaimo? Julianus ilmoitti Sextus Caecilius Africanukselle, että esitutkintaan oli aihetta.
5. On katsottava, että näitä senaatin säädöksiä ei voida soveltaa isän kuoleman jälkeen, jos ei ole sukulaista, jonka valvonnan alaisuuteen lapsi voidaan sijoittaa. Minkälaista vaatimusta omaisuuteen lapsi voisi tässä tapauksessa esittää? Voisiko hän esittää tällaisen vaatimuksen riippumatta siitä, onko hänet synnyttänyt henkilö, jonka jäämistöä hän vaatii, vai ei? Se, mitä Julianus kirjoitti Digestin yhdeksännessätoista kirjassa, pitää paikkansa sikäli, että jos lapsen tunnustamista koskeva menettely olisi aloitettu isän elinaikana ja isä kuolisi ennen päätöksen tekemistä, olisi turvauduttava Karbonian ediktiin.
6. Näillä senaatin määräyksillä viitataan myös lapsiin, jotka ovat syntyneet omiksi perillisikseen. Paremmen käsityksen mukaan niitä ei kuitenkaan voida soveltaa silloin, kun lapsi, jonka tunnustaminen on kyseessä, ei ollut oikeudenkäynnin vireillepanijan valvonnassa.

4. Paulus, Opinions, kirja II.

Lapsen tappamiseen ei katsota syyllistyvän ainoastaan se, joka tukahduttaa lapsen, vaan myös se, joka hylkää sen tai kieltää siltä ruuan, samoin kuin se, joka asettaa sen alttiiksi julkisella paikalla herättääkseen sääliä, jota hän itse ei tunne.

5. Ulpianus, Konsulin velvollisuuksista, kirja II.

Jos joku pyytää elatusapua lapsilleen tai jos lapset voivat saada elatusapua isältään, tuomarin tulisi ottaa asia tutkittavakseen.

1. Pitäisikö isän olla pakotettu elättämään vain sellaisia lapsia, jotka ovat hänen hallinnassaan, vai pitäisikö hänen elättää niitä, jotka ovat jo vapautuneet tai jotka jostain muusta syystä ovat tulleet itsenäisiksi, on harkinnan arvoinen kysymys. Mielestäni parempi mielipide on se, että vaikka lapset eivät olisikaan isän määräysvallassa, heidän on elätettävä vanhempansa, ja että toisaalta myös heidän vanhempiansa on elätettävä heidät.

2. Katsotaanpa, onko meidän velvollisuutemme tukea vain isiämme, isänpuoleisia isoisiämme, isänpuoleisia isoisoisiamme ja muita miespuolisia sukulaisiamme, vai onko meidän velvollisuutemme tukea äitejämme ja muita yleneviä sukulaisiamme äidillisessä polvessa. Parempi mielipide on se, että tuomarin on joka tapauksessa puututtava asiaan, jotta voidaan helpottaa joidenkin tarpeiden ja toisten heikkouksien täyttämistä; ja koska tämä velvollisuus johtuu oikeudenmukaisuudesta ja verisukulaisuuteen perustuvasta siteestä, tuomarin on punnittava huolellisesti kunkin osapuolen vaatimukset.

3. On todettava, että sama sääntö koskee myös lasten elatusta vanhempiansa toimesta.

4. Siksi velvoitamme äidin elättämään aviottomat lapsensa ja nämä elättämään hänet.

5. Jumalallinen Pius vihjaa myös, että äidillinen isoisä on velvollinen elättämään lapsenlapsensa.

6. Hän totesi myös eräässä reskriptissä, että isän on elätettävä tyttärensä, jos oikeudessa todistetaan, että hän on todella synnyttänyt tämän.

7. Jos poika pystyy elättämään itsensä, tuomioistuimen olisi päätettävä, ettei häntä tarvitse velvoittaa elatukseen. Näin ollen keisari Pius totesi rescriptumissa: "Toimivaltaisten tuomareiden ja joiden eteen tulet esiintymään, on määrättävä, että isäsi elättää sinut suhteessa hänen varallisuuteensa; edellyttäen, että väität olevasi käsityöläinen ja että sairauden vuoksi et voi elättää itseäsi omalla työlläsi."

8. Jos isä kiistää, että elatusapua pyytävä osapuoli on hänen poikansa, ja väittää siksi, ettei hänen pitäisi sitä toimittaa; tai jos poika kiistää, että elatusapua hakeva osapuoli on hänen isänsä, tuomareiden on ratkaistava asia summaarisesti, ja jos todetaan, että hakija on poika tai isä, heidän on silloin määrättävä hänet elätettäväksi. Jos tätä ei kuitenkaan näytetä toteen, he eivät saa päättää elatusavun myöntämisestä.
9. On kuitenkin muistettava, että jos tuomarit päättävät, että elatusapu on suoritettava, tämä ei silti vaikuta totuuteen, sillä he eivät päätä, että asianosainen on poika, vaan ainoastaan, että häntä on elätettävä. Tämän jumalallinen Marcus totesi myös Rescriptuksessa.
10. Jos joku kieltäytyy elatusavusta, tuomareiden on määriteltävä elatusavun määrä suhteessa hänen varallisuuteensa, ja jos hän ei edelleenkään anna sitä, hänet voidaan pakottaa noudattamaan tuomiota ottamalla hänen omaisuutensa ulosottoon ja myymällä se.
11. Tuomarin on myös määriteltävä, onko sukulaisella tai isällä pätevä syy kieltäytyä elättämästä lapsiaan. Trebatius Marinukselle osoitetussa rescriptuksessa todetaan, että isä voi perustellusti kieltäytyä elättämästä poikaansa, jos tämä on ilmoittanut häntä vastaan.
12. Eräissä reskripteissa todetaan, että tuomari voi velvoittaa isän antamaan lapsilleen paitsi elintarvikkeita myös kaikki muut välttämättömyystarvikkeet.
13. Jos poika on vapautettu ennen murrosikään pääsyä, hänet voidaan velvoittaa elättämään isäänsä, jos tämä on köyhä; sillä kuka tahansa voisi perustellusti sanoa, että on erittäin epäoikeudenmukaista, että isä jää puutteeseen, kun taas hänen poikansa on vauraassa asemassa.
14. Jos äiti, joka on antanut lapselleen elatusta, nostaa kanteen tämän isää vastaan, häntä on kuultava tietyin ehdoin; sillä jumalallinen Marcus totesi Antonia Montanalle osoitetussa rescriptuksessa: "Tuomarit arvioivat, kuinka paljon tyttäresi isä maksaa sinulle suhteessa siihen määrään välttämättömiä elintarvikkeita, jotka olet antanut hänelle hänen elatukseksi; mutta et voi saada niin paljon, kuin olisit äidillisestä kiintymyksestään käyttänyt tyttäresi hyväksi, vaikka isä olisi ajanut hänet tiehensä".
15. Lapsen kiintymys edellyttää, että vanhempien olisi tuettava sotilaspalveluksessa olevaa poikaa, jos hänellä on siihen varaa.
16. Eräissä reskriptiossa todetaan, että vaikka vanhemman tulisi luonnon sanelun mukaan elättää poikansa, jälkimmäistä ei silti saisi vaatia maksamaan hänen velkojaan.

17. Eräissä reskriptissä todetaan myös, että pojan perilliset eivät ole velvollisia antamaan isälleen sellaista apua, jota poika elävänä ollessaan antaisi hänelle lapsivelvollisuuden motiiveista, elleivät isä ole suurimmassa köyhyydessä, jos he eivät sitä halua.

18. Tuomareilla on myös tapana päättää isäntien ja vapaiden välillä, kun nousee esiin kysymys heidän elatuksestaan. Jos siis suojelijat kiistävät, että kantajat ovat heidän vapaamatkustajiaan, tuomareiden on suoritettava tutkinta, ja jos osoittautuu, että he ovat heidän vapaamatkustajiaan, heidän on määrättävä heidät elätettäviksi. Tukimääräys ei kuitenkaan estä vapaamatkustajia (jos he kiistävät olevansa vapaamatkustajia) riitelemästä oikeuksistaan suojelijaansa vastaan.

19. Vapautettujen on annettava tukea köyhyydessä eläville suojelijoilleen suhteessa heidän varallisuuteensa. Jos jälkimmäiset kuitenkin kykenevät elättämään itsensä, tuomarin auktoriteettia ei tarvitse käyttää väliin.

20. Voidaan kysyä, onko vain suojelijoita elätettävä vai onko myös heidän lapsistaan huolehdittava. Olen sitä mieltä, että tuomareiden tulisi asianmukaisen syyn ilmetessä päättää, että myös suojelijoiden lapsia on elätettävä, ei tosin yhtä helposti kuin suojelijoita, mutta joskus; sillä vapautettujen tulisi osoittaa kunnioitusta paitsi suojelijoitaan myös näiden lapsia kohtaan.

21. Naisen vapaamiehen on pakko elättää hänen lapsensa.

22. Jos joku haluaisi saada elatusapua vapaamiehensä vapaamieheltä tai orjalta, jonka hän on vapauttanut luottamuksen perusteella, tai orjalta, jonka hän on lunastanut orjuudesta omilla rahoillaan, häntä ei pidä kuunnella. Sillä, kuten Marcellus sanoo, häntä pitäisi verrata sellaiseen, joka palkkion vaatimisella menettää siten oikeudet, jotka hänellä on vapautettuun mieheen.

23. Jos suojelijansa poika on syyttänyt isänsä vapautettua miestä kuolemantuottamuksesta, hän kieltää, että tämä on velvollinen elättämään hänet.

24. Vapautettu nainen on myös velvollinen tukemaan suojelijaansa.

25. Yleensä nimitetään välimies päättämään suojelijan elatusta koskevista asioista, ja hänen on selvitettävä vapautetun varallisuuden arvo, jotta elatusavun määrä voidaan määrittää, ja siitä on huolehdittava niin kauan kuin vapautettu on siihen kykenevä ja suojelija sitä vaatii.

26. Vapautettujen on pakko elättää suojelijansa isä ja äiti, jos suojelija ja hänen lapsensa eivät enää elä, jos he ovat avun tarpeessa ja jos vapautetuilla on siihen varaa.

6. Modestinus, Concerning Manumissions.

Kieltäytyessään antamasta elatusapua vapautetun miehen pyynnöstä suojeleja menettää ne etuoikeudet, jotka on määrätty hänen hyväkseen vapautetulle tämän manumission vuoksi, ja häntä rangaistaan menettämällä vapautetun miehen omaisuus; mutta hän ei ole velvollinen antamaan elatusapua, vaikka hänellä olisi siihen mahdollisuus.

1. Keisari Commoduksen perustuslaki sisältää seuraavaa: "Jos osoitetaan, että vapaamatkustaja on kohdellut vapaamatkustajansa kanssa töykeästi tai pahoinpidellyt häntä ankarasti tai hylännyt hänet, kun hän on ollut köyhyydessä tai kärsinyt ruumiillisesta sairaudesta, hänet on ensin saatettava takaisin vapaamatkustajansa valvontaan ja pakotettava suorittamaan hänelle palveluksia kuin isännälleen, ja jos hän ei ota varoitusta tästä menettelystä, hänet on myytävä ostajalle maistraatin valtuuttamana, ja hänen hintansa on annettava vapaamatkustajalleen."

7. Sama, Opinions, kirja V.

Jos se, jonka väitetään olleen naisen aviomies, kiistää avioliiton solmimisen siitä syystä, että hän on valmis todistamaan, että nainen, joka väittää olevansa hänen vaimonsa, on orja, hänet on pakotettava elättämään sillä välin hänen lapsensa; mutta jos osoittautuu, että nainen oli orja, häntä, jonka tehtäväksi on annettu heidän elättämisenä, ei tästä syystä saa vahingoittaa.

8. Marcellus, Lex Julia et Papia, kirja I.

Miespuolisten lastemme lapset ovat meidän huollossamme, mutta näin ei ole naispuolisten jälkeläisten kohdalla; sillä on selvää, että lapsi, jonka tytär synnyttää, on isänsä eikä isoisänsä huollossa, ellei isä ole elossa tai ellei hän ole puutteessa.

9. Paulus, Isännyyden oikeudesta.

Patruunoilla ja heidän lapsillaan ei ole oikeutta elossa olevien vapautettujen omaisuuteen, elleivät he osoita tuomioistuimelle, että he ovat niin heikkoja tai köyhiä, että heidän vapautettujensa olisi avustettava heitä kuukausittaisilla ruoka-avustuksilla. Tämä sääntö on vahvistettu monissa keisarillisissa perustuslaeissa.

Tit. 4. Raskaana olevien naisten tutkimisesta ja heidän synnytyksensä yhteydessä noudatettavista varotoimista.

1. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXIV.

Jumalallisten veljien aikana ilmaantui aviomies, joka väitti vaimonsa olevan raskaana, mutta vaimo kiisti asian, ja kun asiasta oli kuultu keisareita, he osoittivat urbaanille preetorille Valerius Priscianukselle reskriptin seuraavin sanamuodoin. "Rutilius Severus näyttää pyytävän jotakin poikkeuksellista anoessaan edunvalvojaa vaimolleen, joka on eronnut hänestä ja joka väittää, ettei ole raskaana. Sen vuoksi kukaan ei ylläty, jos Me ehdotamme myös uutta suunnitelmaa ja parannuskeinoa. Jos aviomies pitää kiinni vaatimuksestaan, on sopivinta, että valitaan kunnollisen naisen talo, johon Domitia voi mennä, ja että kolme kättilöä, jotka ovat kokeneita ammatissaan ja luotettavia, tutkivat hänet teidän valitsemienne kättilöiden jälkeen. Ja jos kaikki heistä tai vain kaksi ilmoittaa, että hän näyttää olevan raskaana, on nainen suostuteltava ottamaan huoltaja vastaan, aivan kuin hän itse olisi sitä pyytänyt. Jos nainen ei synnytä lasta, hänen miehensä saa tietää, että hän joutuu häpeään ja että hänen maineensa kärsii, eikä häntä voida perusteettomasti syyttää siitä, että hän on keksinyt tämän vahingoittaakseen vaimoaan. Jos kuitenkin kaikki mainitut naiset tai enemmistö heistä ilmoittaa, että nainen ei ole raskaana, ei ole mitään syytä huoltajan määräämiseen."

1. Tästä reskriptiosta käy täysin selväksi, että senaatin lasten tunnustamista koskevia säädöksiä ei sovelleta, jos nainen teeskentelee olevansa raskaana tai jopa kieltää sen. Tämä ei myöskään ole kohtuutonta, sillä lapsi on osa naista tai hänen sisälmyksiään jo ennen syntymäänsä. Sen jälkeen kun lapsi on syntynyt, on kuitenkin selvää, että aviomies voi oikeutensa mukaisesti vaatia kiellon avulla, että lapsi esitetään hänen läsnäollessaan, tai että hänelle annetaan lupa poikkeuksellisessa menettelyssä poistaa lapsi. Siksi keisari tulee hänen avukseen, kun se on tarpeen.

2. Tämän reskriptin mukaisesti nainen voidaan kutsua preetorin eteen, ja kun häntä on kuulusteltu siitä, uskooko hän olevansa raskaana, hänet voidaan pakottaa vastaamaan.

3. Mitä on tehtävä, jos nainen ei vastaa tai ei saavu preetorin eteen? Sovelletaanko senaatin asetuksessa määrättyä rangaistusta, nimittäin sitä, että aviomiehellä on oikeus olla tunnustamatta lasta? Mutta entä jos aviomies ei tyydy tähän ja haluaa mieluummin olla isä kuin riistää poikansa? Silloin nainen on preetorin valtuuttamana pakotettava tulemaan oikeuteen, ja jos hän tulee, vastaamaan; ja jos hän kieltäytyy, hänen omaisuutensa otetaan ulosottoon ja myydään, tai häntä rangaistaan sakolla.

4. Mutta entä jos hän kuulustelun jälkeen sanoo olevansa raskaana? Silloin on noudatettava senaatin asetuksessa säädettyä menettelyä. Jos hän kuitenkin kiistää olevansa raskaana, preetorin on tämän reseptin mukaisesti kutsuttava kättilöt koolle.

5. On huomattava, että aviomies tai vaimo ei saa kutsua kätilöitä, vaan praetorin on kutsuttava kaikki kätilöt.
6. Praetorin on myös valittava kunniallisen kätilön talo, johon naisen on mentävä, jotta hänet voidaan tutkia.
7. Mitä on tehtävä, jos nainen ei suostu tutkittavaksi tai kieltäytyy menemästä taloon? Näissä olosuhteissa on vedottava myös praetorin toimivaltaan.
8. Jos kaikki kätilöt tai enemmistö kätilöistä toteavat, että nainen ei ole raskaana, voiko hän nostaa kanteen aiheutuneen vahingon perusteella? Mielestäni parempi mielipide on, että nainen voi nostaa tällaisen kanteen, edellyttäen kuitenkin, että hänen aviomiehensä on tällä menettelyllä halunnut aiheuttaa hänelle vahinkoa. Mutta jos miehellä ei ollut aikomusta vahingoittaa häntä, vaan hän todella uskoi, että nainen oli raskaana, koska häneen vaikutti äärimmäinen halu saada lapsia, tai koska nainen itse sai miehen luulemaan niin, koska hän oli avioliiton aikana teeskennellyt, että asia oli näin, aviomies on täysin oikeutettu saamaan anteeksi.
9. Lisäksi on muistettava, että rescriptissä ei ole vahvistettu mitään määräaika, vaikka lasten tunnustamista koskevissa senaatin asetuksissa vahvistettiin kolmenkymmenen päivän määräaika, jonka kuluessa naisen oli ilmoitettava raskaudestaan. Mitä sitten pitäisi tehdä? Sanotaanko, että aviomies voi aina kutsua vaimonsa praetorin eteen, vai asetetaanko hänelle kolmekymmentä päivää aikaa? Olen sitä mieltä, että praetorin olisi asianmukaisten syiden perusteella kuultava aviomiestä myös kolmenkymmenen päivän kuluttua.
10. Raskaana olevan naisen tutkimisesta ja synnytyksen yhteydessä toteutettavista varotoimista praetori sanoo: "Jos nainen miehensä kuoleman jälkeen ilmoittaa olevansa raskaana, hänen on huolehdittava siitä, että hän ilmoittaa asiasta asianomaisille osapuolille tai heidän asiamiehelleen kaksi kertaa miehen kuolemaa seuraavan kuukauden aikana, jotta nämä voivat halutessaan lähettää henkilöitä tutkimaan häntä." Jos nainen on raskaana, hänen on ilmoitettava asiasta asianomaisille osapuolille tai heidän asiamiehelleen kaksi kertaa miehen kuolemaa seuraavan kuukauden aikana, jotta nämä voivat lähettää henkilöitä tutkimaan häntä. Vapaita naisia on lähetettävä viisi, ja kaikkien on suoritettava tutkimus kerralla, mutta kukaan ei saa tutkimusta suorittaessaan koskea naisen vatsaan ilman hänen suostumustaan. Nainen synnyttäkää kunniallista elämää viettävän matron talossa, jonka minä nimitän. Kolmekymmentä päivää ennen kuin nainen odotetaan suljettavaksi, hänen on ilmoitettava asianomaisille osapuolille tai heidän asiamiehilleen, että he voivat halutessaan lähettää henkilöitä, jotka ovat läsnä synnytyksessä. Huoneeseen, johon nainen toimitetaan, saa olla vain yksi sisäänkäynti, ja jos niitä on useampia, ne on suljettava laudoilla. Tämän huoneen oven edessä on kolmen vapaan miehen ja kolmen vapaan naisen sekä kahden kumppanin pidettävä vahtia. Aina, kun mainittu nainen menee tähän tai johonkin muuhun huoneeseen tai kylpemään, vartijat voivat halutessaan tutkia huoneen etukäteen ja myös tutkia kaikki sinne mahdollisesti tulevat henkilöt. Huoneen eteen sijoitetut huoltajat voivat halutessaan tutkia kaikki huoneeseen tai taloon tulevat henkilöt. Kun nainen alkaa synnyttää lastaan, hänen on ilmoitettava asiasta kaikille asianomaisille osapuolille tai heidän asiamiehilleen, jotta nämä voivat lähettää henkilöitä

synnytystä seuraamaan. Vapaita naisia on lähetettävä viisi, joten kahden kättilön lisäksi kyseisessä huoneessa ei saa olla enempää kuin kymmenen vapaata naista eikä enempää kuin kuusi orjatarta. Kaikki huoneessa olevat on tutkittava, koska pelätään, että joku heistä on raskaana. Mainitussa huoneessa ei saa olla vähemmän kuin kolme valoa, koska pimeys soveltuu paremmin lapsen synnyttämiseen. Kun lapsi on syntynyt, se on näytettävä asianosaisille tai heidän asiamiehilleen, jos he haluavat tarkastaa sen. Lapsen kasvatuksesta huolehtii se, jonka sen isä määrää. Jos isä ei anna mitään määräyksiä tai jos se henkilö, jonka hän haluaa lapsen kasvatettavaksi, ei ota sitä huostaansa, sen hoitaa joku minun nimeämäni henkilö, kunhan asianmukainen syy on esitetty. Henkilön, jonka toimesta lapsi on tarkoitettu kasvattaa, on esiteltävä lapsi sen jälkeen, kun hän on täyttänyt kolme kuukautta, kaksi kertaa kuukaudessa, kunnes hän on kuuden kuukauden ikäinen; sen jälkeen kerran kuukaudessa, ja siitä lähtien, kun hän on kuuden kuukauden ikäinen, kunnes hän on täyttänyt vuoden, hänet on esiteltävä joka toinen kuukausi; ja sen jälkeen, kun hän on vuoden ikäinen, kunnes hän pystyy puhumaan, hänen on esiteltävä hänet kerran kuuden kuukauden välein siellä, missä hän itse haluaa tehdä niin. Jos asianosaisille ei anneta lupaa tutkia naista ja katsella häntä tai olla läsnä synnytyksessä ja jos jotakin tehdään edellä mainitun estämiseksi, en anna lupaa lapsen hallussapitoon sen jälkeen, kun olen ottanut asian tutkittavakseni, enkä anna lupaa, jos lasta ei saa tutkia, kuten edellä on määrätty. Jos minusta näyttää siltä, että siihen on hyvä syy, en myönnä niitä toimia, jotka lupaan niille, joille omaisuuden hallussapito on annettu ediktini mukaisesti.""

11. Vaikka prätorin edikti on täysin selkeä, sen tulkintaa ei silti pidä jättää huomiotta.

12. Näin ollen naisen olisi ilmoitettava asiasta asianomaisille, eli niille, joiden etujen mukaista on, ettei hänellä ole lapsia, tai niille, joilla on oikeus koko omaisuuteen tai sen osaan joko lakimääräisinä perillisinä tai testamentin nojalla.

13. Jos orja on kuitenkin määrätty perilliseksi eikä lapsia ole; Aristo toteaa, että tässä tapauksessa on preetorin vallassa sallia, ettei hän saa tehdä kaikkia, mutta joitakin toimitukseen liittyviä varotoimia. Mielestäni tämä mielipide on oikea. On nimittäin yleisen edun mukaista, että lasta ei korvata, jotta arvohenkilöiden ja perheiden kunnia säilyisi. Jos siis tällainen orja on nimitetty odottaen perimystä, häntä on kuultava, olipa hänen asemansa mikä tahansa, sillä hän toimii sekä yleisen edun että oman etunsa mukaisesti.

14. Lisäksi on ilmoitettava myös niille, jotka ovat perimysjärjestyksessä seuraavina; kuten esimerkiksi ensimmäisellä asteella määrätylle perilliselle, mutta ei sellaiselle, joka on korvattu; ja jos perheen pää on kuollut testamentittomana, on ilmoitettava niille, jotka ovat perimysjärjestyksessä ensimmäisellä sijalla. Jos perintöoikeuden haltijoita on kuitenkin samanaikaisesti useita, on ilmoitettava kaikille.

15. Jos taas preetori sanoo, että hän ei myönnä hallintaoikeutta saatuaan asian tietoonsa tai että hän kieltäytyy tietyistä toimituksista, tämä viittaa tapaukseen, jossa tietämättömyydestä johtuen on laiminlyöty jokin määräys niistä, joita preetori halusi noudattaa; tämä ei kuitenkaan vaikuta lapsen oikeuksiin. Sillä millainen sääntö olisi se, jos yksi niistä vähäpätöisistä

muodollisuuksista, joita praetorin mukaan on noudatettava, jäisi täyttämättä ja omaisuuden hallinta evättäisiin lapselta? Naapuruston tapaa on noudatettava, ja sen mukaisesti nainen on tutkittava ja synnytystä ja lasta on valvottava.

2. Julianus, Digest, kirja XXIV.

Edikti, jossa viitataan raskaana olevien naisten tarkastamiseen, on ristiriidassa sen kanssa, joka on annettu Carbonian asetuksen säännösten mukaisesti.

(1) Joskus praetorin olisi kuitenkin luovuttava näistä muodollisuuksista, jos naisen tarkastusta ei suoriteta tai hänen synnytystään ei valvota, ja tämä ei tapahdu hänen ilkeyttään vaan tietämättömyyttään.

3. Paulus, On Plautius, XIV kirja.

Jos joku tulee syntymättömän lapsen sijaiseksi tai hänet nimitetään perilliseksi, jos lapsia ei ole, ja hän haluaa, että naista tarkkaillaan, häntä on kuultava.

4. Scaevola, Digest, XX kirja.

Eräs mies, jonka kohdalla oli määrätty, että jos hän kuolisi ilman jälkeläisiä, kaikki hänen käsiinsä tuleva jätettäisiin hänen sisarensa hoidettavaksi edunvalvojaksi, kuoli nimitettyään jälkipolvisen perillisen, jonka tilalle hän korvasi muita. Heräsi kysymys, olisiko sisarella tai hänen asiamiehellään oikeus tutkia nainen ja valvoa synnytystä ediktin ehtojen mukaisesti, koska vainajan vaimo oli ilmoittanut olevansa raskaana. Vastasin, että tällaisessa tapauksessa, johon kysely viittasi, voitiin katsoa, että luottamushenkilön osoittamaa huolenpitoa oli kunnioitettava ja että pyyntöön oli suostuttava, jos asianmukainen syy oli osoitettu.

Tit. 5. Kun nainen on asettanut miehensä omaisuuden hallintaan syntymättömän lapsensa nimissä, ja tämän hallinnan sanotaan siirtyneen vilpillisesti toiselle.

1. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXXIV.

Preetori on tässä ediktissä aivan oikein säätänyt, että hallussapito, jonka hän lupaa syntymättömän lapsen hyväksi, ei saa antaa aihetta muiden ryöstelyyn.

(1) Siksi hän perustaa kanteen naista vastaan, joka vilpillisesti siirtää tämän hallussapidon toiselle. Hän ei nimittäin käytä valtaansa ainoastaan itse naiseen nähden, vaan myös kaikkiin, joiden määräysvallassa nainen saattaa olla; toisin sanoen silloin, kun joku toinen saa vilpillisillä teoillaan haltuunsa hallussapidon, ja hän lupaa kanteen häntä vastaan sen osapuolen edun mukaisessa laajuudessa, joka panee kanteen vireille.

(2) Praetor lisää välttämättä vielä, että jos joku on vilpillisesti saanut omaisuuden haltuunsa, hänet on pakotettava luopumaan siitä. Hän ei kuitenkaan pakota häntä tähän virka-asemansa valtuuttamana eikä alaistensa välityksellä, vaan hän saavuttaa tavoitteensa paremmin ja siviililain mukaisesti, kun hän pakottaa asianosaisen kiellon avulla turvautumaan tavanomaiseen menettelyyn.

(3) On sen edun mukaista, että se, joka panee vireille oikeudenkäynnin, ei saa antaa toisen saada hallintaa, kun tämä on kuluttanut vilpittömässä mielessä kerätyt tulot tai kun ryöstäjä on saanut hallinnan, eikä tuloja voida periä häneltä takaisin sen vuoksi, että hän on maksukyvytön.

(4) Tämä kanne hyväksytään myös vuoden kuluttua, koska sen kohteena on omaisuuden takaisinsaanti.

(5) Jos petokseen syyllistynyt nainen on isän määräysvallassa, kanne myönnetään hänen isäänsä vastaan, jos omaisuutta on joutunut hänen haltuunsa.

2. Paulus, Ediktistä, kirja XXXVII.

Petollisesti toimii nainen, joka ei estä toista osapuolta saamasta omaisuutta haltuunsa; tai jonkun huijaamiseksi asettaa salaa ja jonkin juonen avulla toisen haltuun.

1. Jos osoitetaan, että isä ja tytär ovat syyllistyneet petokseen, kanne voidaan nostaa kumpaakin heistä vastaan, jonka kantaja valitsee; koska se myönnetään asianosaisen hyväksi. Näin ollen hän voi saada takaisin kaiken, minkä hän on mahdollisesti menettänyt isän valvonnassa olevalta naiselta, mutta tämä kanne ei ole hänen käytettävissään kuin asian ajamisesta aiheutuneet kulut.

Tit. 6. Kun naisen väitetään saaneen syntymättömän lapsensa nimissä haltuunsa miehensä omaisuutta antamalla väärän ilmoituksen.

1. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXXIV.

Kun nainen vaatii hallintaa syntymättömän lapsensa nimissä ja perillisen vannottua valan hän vannoo olevansa raskaana, vala on pidettävä voimassa, eikä häntä voida asettaa vastuuseen sillä perusteella, että hän on saanut hallinnan väärällä lausumalla, eikä häneen saa kohdistaa mitään pakkoa sen jälkeen, kun hän on antanut valan. Jos hän kuitenkin synnyttää lapsen, voidaan tutkia, pitääkö paikkansa, että hän oli raskaana mieheltään; sillä kun vala vannotaan kahden henkilön välillä, siitä ei voi olla hyötyä kolmannelle osapuolelle eikä se voi vahingoittaa toisten oikeuksia. Tällaisessa tilanteessa ei myöskään vahingoiteta lapsen oikeuksia.

1. Tämä edikti perustuu samaan periaatteeseen kuin edellinenkin, sillä koska praetorin on helppo myöntää naiselle hallintaoikeus kiinteistöön hänen syntymättömän lapsensa nimissä, hän ei saisi jättää rankaisematta hänen väärästä vakuutuksestaan.

2. Naisen katsotaan saaneen hallussapidon vilpillisesti, jos hän yrittää saada hallussapitoa tietoisena siitä, että hän ei ole raskaana.

3. Praetor lupaa tämän kanteen käytettävissä olevan vuoden kuluessa, mutta ei sen jälkeen, koska se on luonteeltaan rikosoikeudellinen.

4. Samoin praetor lupaa tässä tapauksessa kanteen kantajan koron määrän takaisinperimiseksi.

5. Praetor lupaa tämän kanteen myös naisen isää vastaan, edellyttäen, että nainen on hänen toimestaan vilpillisesti saanut omistusoikeuden.

6. Tämän kanteen voi nostaa kuka tahansa, jonka etujen mukaista on, että nainen ei saa perintöä haltuunsa; kuten esimerkiksi joko kanssaperillinen, joka odottaa lapsen syntymää, tai henkilö, joka on korvattu, tai henkilö, joka perisi ab intestato, jos nainen kuolisi.

7. Kantajan edun katsotaan ensinnäkin koskevan elatusapua, jota nainen vaatii raskautensa perusteella; sillä mitään ei voida periä tämän vuoksi, ellei nainen ole saanut perintöomaisuutta haltuunsa vilpillisellä edustuksella. Jos vilpillistä esitystä ei kuitenkaan ole tapahtunut, naista ei voida velvoittaa maksamaan mitään, koska hän on saanut elatusapua ilman mitään syytä raskautensa varjolla.

8. Joskus koron määrää korotetaan, jos esimerkiksi perillinen, joka on epävarma naisen raskaudesta, jätetään kuolinpesän ulkopuolelle. Julianus sanoo nimittäin, että tämä kanne olisi myönnettävä pois suljetulle perilliselle, jos hänen etunsa mukaista olisi, ettei nainen saisi vilpillisesti haltuunsa; sillä jos näin ei olisi, nimetty perillinen jättäisi omaan perintöönsä astuessaan arvokkaamman perinnön omalle perilliselleen. Naista voitaisiin myös syyttää perinnön arvon alenemisesta, koska perillinen ei ottanut perintöä vastaan lapsen syntymänäkymien vuoksi.

9. Julianus sanoo Digestin yhdeksännessätoista kirjassa myös, että jos sijaisperillinen, joka on korvattu, kuolee naisen ollessa perinnön haltijana, hänen perijänsä voi periä sen arvon naiselta samalla kanteella.

10. On kuitenkin harkittava, pitäisikö naisen luopua testamenttilahjoituksista ja muista kuolinpesän rasituksista; ja minusta näyttää siltä, että voidaan katsoa, että testamentinsaajilla on oikeus käyttää tätä kannetta häntä vastaan, koska on heidän etunsa mukaista, että kuolinpesä otetaan haltuun.

11. On selvää, että vapautetuille orjille on myönnettävä helpotusta sitä osapuolta vastaan, joka on nostanut tämän kanteen kuolinpesän puolesta; toisin sanoen, että hänet on pakotettava vapauttamaan luottamus, koska hän on saanut niiden arvon. Olen kuitenkin sitä mieltä, että preetorin olisi tultava niiden avuksi, jotka on suoraan vapautettu, ja hänen väliintulollaan säilytettävä heidän vapautensa.

12. Jos isän valvonnassa olevan naisen kohdalla on petos ja hänen isänsä on osallistunut siihen, hän on vastuussa omissa nimissään.

Tit. 7. Konkubiinien osalta.

1. Ulpianus, Lex Julia et Papia, kirja II.

Jos vapautettu nainen elää aviollisessa suhteessa suojelijansa kanssa, hän voi jättää tämän ilman tämän suostumusta ja liittyä toisen miehen kanssa joko avioliittoon tai aviollisuuteen. Olen kuitenkin sitä mieltä, että jalkavaimolla ei pitäisi olla oikeutta avioitua, jos hän jättää isäntänsä ilman tämän suostumusta, koska on kunniakkaampaa, että vapautettu nainen on isäntänsä jalkavaimo kuin että hänestä tulee perheenäiti.

1. Olen Atilicinuksen kanssa samaa mieltä siitä, että vain sellaisia naisia, joita tällainen yhteys ei häpäise, voidaan pitää jalkavaimona ilman pelkoa rikoksesta.
2. Jos mies pitää aviossa aviorikoksesta tuomittua naista, en usko, että Lex Julia de Adulteriis -lakia voidaan soveltaa, vaikka mies joutuukin vastuuseen, jos hän nai naisen.
3. Jos nainen on elänyt aviollisessa suhteessa isäntänsä kanssa ja sitten ylläpitää samaa suhdetta tämän pojan tai pojanpojan kanssa, en usko, että hän toimii oikein, koska tällainen suhde lähestyy läheisesti sellaista, joka on pahamaineinen, ja siksi tällainen skandaalimainen käytös olisi kiellettävä.
4. On selvää, että kuka tahansa voi pitää minkä ikäistä jalkavaimoa, ellei tämä ole alle kahdentoista vuoden ikäinen.

2. Paulus, Lex Julia et Papia, kirja XII.

Jos suojelija, jolla on jalkavaimona vapautettu nainen, tulee mielenvikaiseksi, on oikeudenmukaisempaa katsoa, että tämä pysyy jalkavaimona.

3. Marcianus, Institutes, kirja XII.

Toisen vapautettua naista voidaan pitää jalkavaimona yhtä hyvin kuin vapaana syntynyttä naista, ja tämä pätee erityisesti silloin, kun nainen on alhaisesta syntyperästä tai on elänyt prostituutiosta; muuten, jos mies haluaa pitää jalkavaimona kunniallista ja vapaana syntynyttä naista, on ilmeistä, ettei hänen voida sallia tehdä sitä ilman, että hän ilmoittaa asiasta avoimesti todistajien läsnäollessa; mutta hänen on joko naitava nainen tai, jos hän kieltäytyy, alistettava hänet häpeään.

1. Aviorikokseen ei syyllisty osapuoli, joka elää jalkavaimon kanssa, koska jalkavaimo saa nimensä laista eikä siihen liity laillista rangaistusta; kuten Marcellus toteaa Digestin seitsemännessä kirjassa.

4. Paulus, Opinions, XIX kirja.

Nainen on katsottava jalkavaimoksi silloinkin, kun vain aikomus elää hänen kanssaan ilmenee.

5. Sama, Opinions, kirja II.

Virkamies, joka asuu siinä maakunnassa, jossa hän hoitaa virkatehtäviään, voi pitää jalkavaimoa.ü

Kirja XXVI

1. Edunvalvonnasta.
2. Testamenttisuojauksesta.
3. Edunvalvojan tai edunvalvojan vahvistamisesta.
4. Laillisesta edunvalvonnasta.
5. Edunvalvojista ja edunvalvojista, jotka ovat niiden määräämiä, joilla on siihen laillinen oikeus (..).
6. Niistä, jotka voivat vaatia edunvalvojaa tai holhoojaa, ja siitä, missä tämä voidaan tehdä.
7. Edunvalvojien ja holhoojien hallinnosta ja vastuusta (...)
8. Holhoojien ja edunvalvojien toimivallasta ja suostumuksesta.
9. Milloin alaikäinen voi nostaa kanteen tai tulla haastetuksi holhoojiensa tai edunvalvojiensa toimien johdosta.
10. Epäillyistä holhoojista ja edunvalvojista.

Tit. 1. Edunvalvonnasta.

1. Paulus, Ediktistä, kirja XXXVIII.

Edunvalvonta on (Serviuksen määritelmän mukaan) auktoriteettia ja valtaa vapaata henkilöä kohtaan, joka myönnetään suojelemaan sitä, joka ei ikänsä vuoksi kykene suojelemaan itseään; ja tämä auktoriteetti annetaan tai myönnetään siviililain nojalla.

(1) Edunvalvojat ovat niitä, joilla on tämä valta ja valta, ja he ovat saaneet nimensä itse virasta. Siksi heitä kutsutaan holhoajiksi, koska he ovat ikään kuin suojelijoita ja puolustajia, aivan kuten niitä kutsutaan temppelin holhoajiksi, joiden tehtävänä on huolehtia temppelistä.

(2) Henkilöä, joka on mykkä, ei voida nimittää holhoajaksi, koska hän ei pysty käyttämään valtaansa.

(3) Monet oikeuskirjoittajat, heidän joukossaan Pomponius (Kuudesyhdeksännessä kirjassaan Ediktistä), katsovat, että kuuroa henkilöä ei voida nimittää edunvalvojaksi, koska edunvalvojan ei pitäisi pystyä vain puhumaan vaan myös kuulemaan.

2. Pomponius, Sabinuksesta, III kirja.

Alaikäisen ei pitäisi joutua pyytämään, että hänelle määrätään edunvalvoja, tai lähtemään etsimään edunvalvojaa.

3. Ulpianus, On Sabinus, kirja XXXVII.

Jos mies- tai naispuolisella huostaanotetulla on holhoaja ja hän tulee mielenvikaiseksi, hän pysyy edelleen holhouksen alaisena, kun hän on tässä tilassa. Tämä on Quintus Muciuksen mielipide, ja Julianus hyväksyi sen, ja me hyväksymme säännön, jonka mukaan holhustoimi lakkaa, kun ikä edellyttää holhousta. Jos holhottavilla on siis holhoajat, heitä ei mielisairautensa vuoksi aseteta holhouksen alaisiksi; ja jos heillä ei ole holhoajia ja mielisairaus iskee heihin, heillä voi kuitenkin olla holhoajia, koska kahdentoista taulun lain ei katsota koskevan kumpaakaan sukupuolta olevia holhottavia.

(1) Siitä syystä, että emme kuitenkaan salli alaikäisten edunvalvojiksi sukulaisia, olen ajatellut, että vaikka alle kaksikymmentäviisi-vuotias alaikäinen olisi mielisairas, hänelle olisi määrättävä edunvalvoja; ei sen vuoksi, että hän on

mielisairas, vaan sen vuoksi, että hän on alaikäinen, aivan kuten jos iän asettama este olisi olemassa. Teemme tämän eron, kun on kyse henkilöstä, jonka ikä asettaa hänet edunvalvojan tai holhouksen alaiseksi, eikä hänelle ole tarpeen määrätä edunvalvojaa hänen dementoituneen tilansa vuoksi. Tämän keisari Antoninus Augustus totesi rescriptumissa, koska määrääjän kuluessa olisi säädettävä ennemmin iästä kuin mielisairaudesta.

(2) Jos jompaa kumpaa sukupuolta oleva holhottava haluaa nostaa kanteen laillista edunvalvojaansa vastaan tai jos tämä haluaa tehdä sen yhdessä hänen kanssaan ja vaaditaan edunvalvojaa, määrätäänkö hänet holhottavan hakemuksesta vai hänen vastustajansa hakemuksesta? On muistettava, että edunvalvoja voidaan määrätä riippumatta siitä, onko holhottava haastettu oikeuteen vai haastetaanko hänet oikeuteen, mutta sitä ei voida tehdä, ellei se, jolle edunvalvoja on määrättävä, sitä pyydä. Siksi Cassius toteaa kuudennessa kirjassa, että ketään ei voida nimittää edunvalvojaksi tällaisissa olosuhteissa, ellei hän ole läsnä ja ellei hänen nimitystään pyytävä osapuoli ole myös oikeudessa. Näin ollen edunvalvojaa ei voida määrätä pikkulapselle. Cassius sanoo, että jos alaikäinen ei halua pyytää edunvalvojaa, hänet olisi pakotettava preettorin toimesta hakemaan edunvalvojaa, jotta häntä vastaan ei nostettaisi kanna.

(3) Pomponius toteaa kuudennessatoista kirjassaan, että tällainen kuraattori voidaan nimittää missä tahansa ja milloin tahansa.

(4) Jos alaikäinen anoo tällaista kuraattoria eikä ilmoita, mitä tarkoitusta varten hän häntä haluaa, onko hänet nimitettävä kaikkiin riitoihin, joissa alaikäinen saattaa olla osallisena? Celsus sanoo, että Servius on päättänyt, että kuraattorin olisi katsottava olevan nimitetty kaikkien asioiden hoitamista varten.

0. Paulus, On Sabinus, kirja VIII.

Kun sanotaan, että holhooja on nimitetty erottelematta, katsotaan, että hänet on nimitetty hoitamaan kaikkia riita-asioita, ja tämä viittaa tapauksiin, joissa holhoojaa vastaan nostetaan kanne perinnönjaosta tai yhteisesti omistetun omaisuuden jakamisesta tai rajojen määrittämisestä; ja jos nimitys tehdään näin yleisesti, holhoojaa pidetään toimivaltaisena toimimaan paitsi tapauksissa, joissa holhottava on kantajana, myös toisaalta tapauksissa, joissa häntä vastaan nostetaan kanne.

23. Useita edunvalvojia voidaan pyytää useiden edunvalvojien tilalle tai yksi useiden edunvalvojien tilalle tai yksi edunvalvoja yhden edunvalvojan tilalle joko yhden oikeudenkäynnin hoitamista varten tai useiden oikeudenkäyntien hoitamista varten.

(23) Pomponius, On Sabinus, kirja XVII.

Kun tällainen edunvalvoja on kerran pyydetty, hän pysyy virassaan, kunnes kanne on ratkaistu, eikä toista edunvalvojaa voida pyytää samassa menettelyssä.

6. Ja jos esimerkiksi Titiuksen nimittämistä pyydetään Seiusta vastaan, tämä sama Titius voidaan nimittää hoitamaan asiaa toista edunvalvojaa vastaan, joten eri tapauksissa yksi kuraattori korvaa kaksi. Näin voi tosiaankin käydä saman edunvalvojan kohdalla, jos sama edunvalvoja nimitetään hoitamaan eri asioita eri aikoina.

(1) Ulpianus, On Sabinus, kirja XXXVIII.

On totta, että edunvalvoja voidaan määrätä alaikäisille, jotka ovat mykkiä ja jotka eivät ole saavuttaneet murrosikää. Mutta eikö voida epäillä, voiko heidän holhoojansa valtuuttaa heidät? Jos edunvalvoja voi valtuuttaa holhoojan, joka on mykkä, hän voi valtuuttaa myös sellaisen, joka on mykkä. On kuitenkin täysin totta (kuten Julianus toteaa Digestin kahdeskymmenennessä ensimmäisessä kirjassa), että holhooja voi valtuuttaa holhoojansa toimimaan, vaikka tämä olisi vaiti.

0. On vakiintunutta, että maakunnan kuvernööri ei voi määrätä edunvalvojaa ehdollisesti, ja jos sellainen nimitetään, hänen nimityksensä on vaikutukseton. Tätä mieltä on myös Pomponius. Mutta jos kuvernööri tekee nimityksen seuraavin ehdoin: "Nimitän tuon ja tuon miehen holhoojaksi, jos hän antaa vakuuden"; tämä nimitys ei sisällä ehtoa vaan varoituksen siitä, että holhousta ei myönnetä hänelle, ellei hän anna vakuutta; toisin sanoen hän ei saa hoitaa virkaansa kuuluvia asioita ilman, että hän antaa vakuuden omaisuuden säilymisen takaamiseksi.

1. Edunvalvojan nimittäminen ei ole keisarillinen etuoikeus eikä tuomiovaltaan liittyvä etuoikeus, vaan se kuuluu vain sille, jolle oikeus on annettu lailla, senaatin asetuksella tai keisarin itsensä toimesta.

2. Alaikäiselle kuurolle voidaan määrätä edunvalvoja.

3. On selvää, että edunvalvojaa ei voida määrätä alaikäiselle, jonka isä on vihollisen käsissä. Jos sellainen kuitenkin nimitetään, voidaan kysyä, eikö nimitys saa jäädä odottamaan. En usko, että tällainen määräys on pätevä, sillä isän palattua alaikäinen joutuu jälleen isän määräysvaltaan, aivan kuin hänen isänsä ei olisi koskaan joutunut vihollisen vangiksi. Omaisuuden hoitamista varten olisi kuitenkin nimitettävä edunvalvoja, jotta omaisuus ei katoaisi sillä välin.

8. Ulpianus, Disputations, kirja II.

Jos preetori nimittää isän valvonnassa olevan pojan edunvalvojaksi ja hänen isänsä suostuu nimitykseen, hänen olisi vastattava koko summasta, mutta jos hän ei suostu, hän on vastuussa vain peculiumin määrästä. Isän katsotaan hyväksyneen nimityksen, jos hän itse hoitaa edunvalvontaan liittyviä asioita tai antaa suostumuksensa siihen, että hänen poikansa tekee

niin, tai jos hän jollakin tavalla osallistuu edunvalvontaan. Näin ollen, kun mies kirjoitti pojalleen, että tämä hoitaisi holhousta huolellisesti, ja sanoi: "Sillä sinä tiedät, että me olemme vastuussa", katsoin, että hänen olisi katsottava hyväksyneen nimityksen. On selvää, että jos hän vain neuvoa poikaansa, hänen ei pitäisi katsoa antaneen hyväksyntäänsä.

9. Sama, Opinions, kirja I.

Holhoojan, joka on myös vapaamatkustajansa edunvalvoja, on täytettävä sopimuksensa, ja jos hän jollakin tavoin pettää hänen vapaamatkustajansa holhoojan velkojia, laki sallii hänen nimityksensä peruuttamisen.

0. Marcianus, Institutes, kirja III.

Erityinen rangaistus langetetaan niille, jotka todistettavasti ovat saaneet edunvalvonnan maksamalla rahaa tai jotka ovat antaneet palveluksiaan rahallista vastiketta vastaan varmistaakseen maksukyvyttömän edunvalvojan nimittämisen tai jotka inventaariota tehdessään ovat tarkoituksellisesti vähentäneet holhottavana olevan omaisuuden määrää tai jotka ovat vieraantuneet siitä ilmeisen vilpillisessä tarkoituksessa.

65536. Ulpianus, Ediktistä, kirja II.

Mies, joka ei asu kaupungissa, voidaan määrätä holhoojaksi, jos holhottava, jolle hänet on määrätty, on paikkakunnan kansalainen.

131072. Paulus, Vitelliuksesta, kirja III.

Jos mielisairas henkilö nimitetään edunvalvojaksi, nimityksen on katsottava tapahtuneen sillä ehdolla, että hänestä tulee tervejärkinen.

23. Sama, Opinions, kirja X.

Heräsi kysymys, jatkaisivatko ne osapuolet, jotka on nimitetty holhoojiksi toisen, hallituksen palveluksesta poissa olevan henkilön tilalle, virassaan, jos edellinen kuolee, vai pitäisikö muiden nimittämistä anoa? Paulus vastaa, että jos heidät on nimitetty poissaolevan tilalle, eikä tämä palaa, he jatkavat virassaan, kunnes holhottava saavuttaa murrosikärajan.

23. Pomponius, Enchiridion, kirja II.

Joskus on tapana, että holhoojalle, jolla on holhooja, nimitetään holhooja joko holhoojan huonon terveydentilan tai korkean iän vuoksi; mutta hänen ymmärretään olevan pikemminkin liikkeenjohtaja kuin todellinen holhooja.

15. Praetorilla on tapana sallia holhoojien nimittää avustaja holhouksen hoitamiseen, jos he eivät itse pysty sitä tyydyttävästi hoitamaan, mutta tämä avustaja nimitetään holhoojan omalla vastuulla.

(1) Ulpianus, On Sabinus, kirja XXX.

Kun alaikäiset arrogoidaan tai karkotetaan, heillä ei enää ole holhoojia.

16. Edunvalvonta lakkaa myös silloin, kun holhottava alennetaan orjuuteen.

17. Edunvalvojan virka lakkaa useista muista syistä, esimerkiksi jos joko holhottava tai edunvalvoja joutuu vihollisen vangiksi.

18. Kun edunvalvoja on nimitetty tietyksi ajaksi, tämän ajan päättyessä hän lakkaa hoitamasta virkaansa.

19. Lisäksi edunvalvoja lakkaa hoitamasta virkaansa, jos hänet erotetaan epäillyn vuoksi.

20. Kun edunvalvoja on määrätty tietyllä ehdolla, käy myös niin, että kun ehto täyttyy, hän lakkaa olemasta edunvalvoja.

(1) Sama, On Sabinus, kirja XXXVIII.

Jos holhooja ei joudu vihollisen vangiksi, vaan hänet lähetetään lähettilään ominaisuudessa, riippumatta siitä, otetaanko hänet vastaan vai karkotetaanko hänet, siitä syystä, että hänestä ei tule orjaa, hän pysyy edelleen holhoojana, mutta sillä välin kuvernööri nimittää toisen holhoojan.

2. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja XII.

Edunvalvonta on yleensä virka, jonka tehtäviä hoitavat miehet.

3. On ymmärrettävä, että holhous ei siirry toiselle perinnöllisen oikeuden perusteella. Vanhempien lakisääteiset holhousoikeudet kuitenkin periytyvät täysi-ikäisille miespuolisille lapsille, mutta muut eivät periä.

4. Paulus, On Sabinus, kirja VIII.

Useissa senaatin asetuksissa on säädetty, että mielisairaiden, mykkien ja kuurojen tilalle on nimitettävä muita holhoojia.

5. Neratius, Säännöt, kirja III.

Naisia ei voida nimittää holhoojiksi, koska tämä virka kuuluu miehille, elleivät he saa lastensa holhousta keisarille osoitetulla nimenomaisella hakemuksella.

Tit. 2. Testamenttisuojasta.

6. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja XI.

Kahdentoista taulun lain mukaan vanhemmat saavat testamentilla määrätä joko nais- tai miessukupuolisille lapsilleen holhoojat, jos lapset ovat heidän valvonnassaan.

7. Meidän on myös muistettava, että vanhemmat saavat nimetä testamentilla holhoojia jälkikasvulleen syntyneille lapsilleen, lapsenlapsilleen tai muille jälkeläisilleen, jos tällaiset lapset olisivat syntyneet testamentin tekijän elinaikana ja jos he olisivat olleet hänen valvonnassaan eivätkä olisi rikkoneet testamenttia.

8. Ei pidä myöskään unohtaa, että jos jollakin on poika ja tämän pojan pojan pojanpoika, joka on hänen hallinnassaan, ja hän määrää pojanpojalleen edunvalvojan, on katsottava, että hän on asianmukaisesti määrännyt edunvalvojan, jos pojanpoika ei kuolemansa jälkeen joudu jälleen isänsä hallintaan, mikä olisi tilanne, jos poika lakkaisi olemasta hänen hallinnassaan testamentin tekijän elinaikana.

9. Ulpianus, On Sabinus, kirja II.

10. Eräässä jumalallisten veljien reskriptiossa todettiin, että sotilas ei voi määrätä lapsenlapsilleen edunvalvojaa, jos nämä olisivat vaarassa joutua uudelleen isänsä määräysvallan alaisiksi.

10. Sama, Ediktistä, kirja XXXV.

Testamentillisiksi holhoojiksi olisi katsottava henkilöt, jotka mainitaan testamentilla vahvistetussa kodifikaatiossa.

11. Niitä, jotka on nimitetty lain nojalla, ei kuitenkaan pitäisi pitää testamenttivarallisina holhoojina. 4. Modestinus, Erot, kirja VII.

Isä voi määrätä pojalleen edunvalvojan riippumatta siitä, onko hän määrännyt hänet perilliseksi vai onko hän luopunut perinnöstä. Äiti ei kuitenkaan voi tehdä näin, ellei hän ole asettanut poikaansa perilliseksi, sillä edunvalvojan katsotaan olevan määrätty pikemminkin omaisuuden kuin henkilön suhteen. Äidin testamentilla nimitetty henkilö on vahvistettava vasta tutkimuksen jälkeen, sillä jos isä on nimittänyt hänet - vaikka tämä olisi tehty laiminlyömällä joitakin oikeudellisia muodollisuuksia - hänet vahvistetaan ilman tutkimusta, ellei hänen nimityksensä syy näytä muuttuneen, esimerkiksi jos hänestä on tullut ystävästä vihollinen tai jos hänestä on tullut köyhä, vaikka hän on aiemmin ollut rikas.

12. Ulpianus, Sabinuksesta, kirja XV.

Jos joku määrää holhoojan tyttärilleen tai pojilleen, hänen katsotaan nimittäneen holhoojan myös postuumisti syntyneelle tyttäreille, koska termi "postuumisti" sisältyy termiin "tytär".

13. Sama, On Sabinus, kirja XXXIX.

Mutta jos oletetaan, että on lapsenlapsia, onko katsottava, että heille on määrätty edunvalvoja nimellä "lapset"? Parempi mielipide on, että edunvalvoja määrätään myös heille, jos testamentin tekijä on käyttänyt sanaa "lapset". Jos hän kuitenkin käytti sanaa "pojat", heitä ei oteta mukaan, sillä termi "poika" on yksi asia ja termi "pojanpoika" toinen. On selvää, että jos hän on määrännyt edunvalvojan jälkeläisilleen, jälkeläisten jälkeläiset, kuten muutkin lapset, otetaan mukaan.

14. Paulus, On Sabinus, kirja III.

Edunvalvojat eivät saa valtuuksiaan perilliseltä vaan suoraan testamentintekijältä, ja he saavat valtuudet heti, kun perillinen ilmestyy; tai perillinen itse voidaan määrätä edunvalvojaksi, ja edunvalvoja voidaan laillisesti määrätä perillisen kuoleman jälkeen.

15. Ulpianus, On Sabinus, XXIV kirja.

Jos edunvalvoja on määrätty, määräys voidaan peruuttaa joko toisella testamentilla tai kodifikaatilla.

16. Jos edunvalvoja on määrätty tietyin ehdoin ja ehto ei toteudu, määräys on mitätön.

17. Lisäksi edunvalvoja voidaan määrätä tietystä ajankohdasta alkaen ja tiettyyn päivämäärään saakka sekä ehdolla ja ehdon täyttymiseen saakka.

18. Onko edunvalvojan määräämisessä harkittava, onko ehto helpoimmin täytettävissä vai viimeistään; kuten esimerkiksi perinnönjakotapauksessa, jossa Titius määrätään edunvalvojaksi silloin, kun hän on toimintakykyinen, vai silloin, kun hänet määrätään, jos laiva tulee Aasiasta? Julianus toteaa hyvin asianmukaisesti Digestin kahdeskymmenennessä kirjassa, että on otettava huomioon se myöhäisin ehto, joka mainitaan.

19. Pomponius, Quintus Muciuksesta, kirja III.

Jos kukaan ei astu kuolinpesään, mikään testamentissa mainittu ei ole pätevä. Jos kuitenkin yksi useista perillisistä astuu perintöön, edunvalvojan määrääminen on pätevä, eikä tarvitse odottaa, että kaikki perilliset ottavat perinnön vastaan.

20. Ulpianus, On Sabinus, kirja XXXVI.

Jos kuolinpesää ei ole vielä otettu haltuun ja edunvalvojan määräämistä odotetaan sitä määrävän testamentin nojalla, parempi mielipide on, että toinen edunvalvoja voidaan määrätä, aivan kuten jos sellaista ei olisi, eikä sitä olisi odotettavissa.

21. Testamentillisessa edunvalvonnassa noudatetaan testamentin tekijän viimeistä testamenttia, ja jos hän on määrännyt useita edunvalvoja, hyväksymme viimeisenä mainitun.

22. Jos jollakin miehellä oli poika ja tämän pojanpoika ja häneltä pojanpoika ja hän määräsi pojanpojalle edunvalvojan, voidaan kysyä, eikö nimitys tällaisissa olosuhteissa ole pätevä; esimerkiksi jos oletetaan, että poika kuoli isänsä elinaikana, ja tästä syystä pojanpoika tulee isoisänsä elinaikana isoisänsä perilliseksi. On ehdottomasti katsottava, että Lex Junia Velleia vahvistaa tällaisen holhouksen. Pomponius totesi Sabinusta käsittelevässä kuudennessatoista kirjassaan, että tällaisen holhoojan määrääminen on pätevä. Koska testamentti on pätevä, myös siinä tehty edunvalvojan nimitys on näin ollen pätevä, toisin sanoen silloin, kun pojanpoika on joko nimitetty perilliseksi tai hänet on nimenomaisesti jätetty perinnöttömäksi.

23. Kun mielisairaalle henkilölle määrätään testamentilla edunvalvoja, Proculus katsoo, että määräys on asianmukaisesti tehty, jos siinä todetaan, että edunvalvoja toimii, kun hän lakkaa olemasta mielisairas. Jos hänet kuitenkin määrätään

ehdoita, Proculus kiistää, että määräys on pätevä. Pomponiuksen sanoma on oikeampi, nimittäin se, että nimitys katsottiin asianmukaisesti tehdyksi ja että edunvalvoja voi toimia, kun hän palaa järkiinsä.

24. Toiselle kuuluvalle orjalle voidaan määrätä edunvalvoja, jos todetaan, että hän toimii, jos hän vapautuu. Ja vaikka orja määrättäisiin ilman mitään ehtoa, hänen vapautumisensa katsotaan olevan edellytys, josta hänen määräämisensä riippuu. Jos kuitenkin määrätään toiselle kuuluva orja, kuka tahansa voi kuitenkin väittää, että testamentin antaja on näin tehdessään testamentannut hänelle vapautensa luottamuksen kautta. Sillä mitä väliä sillä on, nimittääkö hän oman vai toisen orjan, koska holhottavan edun ja yleisen hyvinvoinnin vuoksi oletetaan, että holhoojaksi nimitetyn vapaus on taattu. Näin ollen voidaan väittää, että orjalle on annettu vapaus luottamuksen kautta, ellei ole täysin selvää, että tämä ei ollut testamentin tekijän tarkoitus.

25. Sama, On Sabinus, kirja XXXVII.

Jos joku nimittää edunvalvojan tietyllä ehdolla tai tietyistä päivästä alkaen, on sillä välin nimitettävä toinen edunvalvoja, vaikka holhottavilla saattaisikin jo olla laillinen edunvalvoja; sillä on muistettava, että laillinen edunvalvonta ei ole voimassa niin kauan kuin testamentillisen edunvalvojan nimittämistä odotetaan.

26. Jos edunvalvojan virka siirtyy testamentilla määrätylle edunvalvojalle, ja testamentillinen edunvalvoja vapautetaan myöhemmin tehtävästään; tässä tapauksessa voidaan sanoa, että vapautetun edunvalvojan tilalle olisi määrättävä toinen edunvalvoja ja että virka ei palaudu lailliselle edunvalvojalle.

27. Sanomme myös, että jos edunvalvoja erotetaan, sovelletaan samaa sääntöä; sillä hän eroaa, jotta toinen voidaan nimittää.

28. Jos testamentillinen edunvalvoja kuitenkin kuolee, virka palautuu alkuperäiselle edunvalvojalle, koska tässä tapauksessa senaatin asetusta ei sovelleta.

29. On ilmeistä, että jos kaksi tai useampi testamenttihuoltaja on nimitetty ja toinen heistä kuolee tai menettää siviilioikeutensa, hänen tilalleen voidaan nimittää toinen; mutta jos kumpikaan heistä ei jää henkiin tai säilyttää siviilioikeutensa, laillinen holhoustoimi tulee voimaan.

30. Sama, On Sabinus, kirja XXXVIII.

Edunvalvojaa ei voida määrätä testamentilla tiettyjen asioiden hoitamista varten, omaisuuden hoitoa lukuun ottamatta.

31. Pomponius, On Sabinus, kirja XVII.

Ja jos joku nimitetään tällaisin ehdoin, koko nimitys on mitätön:

32. Marcianus, Institutes, kirja II.

Siitä syystä, että edunvalvoja nimitetään huolehtimaan henkilöstä eikä pelkästään tietyn omaisuuden hoitamista tai jonkin asian hoitamista varten.

33. Ulpianus, On Sabinus, kirja XXXVIII.

Jos edunvalvoja kuitenkin määrätään Afrikassa tai Syyriassa sijaitsevalle omaisuudelle, määräys on pätevä, sillä tämä on käytäntömme.

34. Sama, On Sabinus, kirja XXXIX.

Jos joku nimeää edunvalvojan seuraavasti: "Minä määrittelen Niin ja Näin lasteni holhoojaksi", katsotaan, että nimitys on tehty sekä testamentintekijän poikien että tyttärien osalta, sillä tyttäret sisältyvät termiin lapset.

35. Jos joku määrää edunvalvojan pojalleen, ja hänellä on useita poikia, katsotaanko, että hän on määrännyt edunvalvojan kaikille pojilleen? Pomponius on tästä asiasta epävarma; mutta parempi mielipide on, että hänen katsotaan tehneen edunvalvojan määräämisen kaikkien puolesta.

36. Jos joku nimittää holhoojan lapsilleen tai pelkästään pojilleen, hänen katsotaan tehneen nimityksen kaikkien niiden puolesta, joita hänellä saattaa olla ja jotka ovat vihollisen vankeudessa, jos ei ole selvästi osoitettu, että testamentin antajan aikomus oli toinen.

37. Jos joku määrää edunvalvojan lapsilleen, vaikka ei tiennyt, että Titius oli hänen lapsensa; katsotaanko hänen tehneen määräyksen vain niille, joiden hän tiesi olevan hänen valvonnassaan, vai myös sille, jonka hän ei tiennyt olevan hänen poikansa? Parempi mielipide on se, että hänen ei katsota tehneen nimitystä jälkimmäisen osalta, vaikka tämä kuuluukin hänen poikiensa joukkoon; mutta siitä syystä, että hän ei tuolloin ajatellut häntä, on sanottava, että nimitys ei koske häntä.

38. Näin ollen samaa sääntöä sovelletaan, kun mies oli varma, että hänen poikansa oli kuollut, vaikka hän tosiasiallisesti oli elossa; sillä hänen ei katsota nimittäneen edunvalvojaa sellaiselle, jonka hän uskoi kuolleen.

39. Jos joku nimittää edunvalvojan jälkikasvulleen syntyneille lapsilleen, ja nämä syntyvät hänen elinaikanaan, onko nimitys pätevä? Parempi mielipide on, että se on pätevä, vaikka mainitut lapset syntyisivät hänen eläessään.

40. Sama, Ediktistä, kirja XXXV.

On täysin varmaa, että testamentinvaraisia holhoojia ei saa pakottaa antamaan vakuutta holhoojiensa omaisuuden säilyttämisestä. Silti, kun yksi useammasta tarjoutuu antamaan vakuuden siitä, että hän hoitaa virkaa yksin, häntä olisi kuultava, kuten ediktiossa säädetään. Lisäksi preetori tiedustelee hyvin asianmukaisesti muilta, ovatko hekin halukkaita antamaan vakuuden, sillä jos he ovat siihen valmiita, heitä ei pitäisi sulkea pois ensimmäisen tarjouksen vuoksi; mutta jos kaikki antavat vakuuden, kaikki voivat hoitaa edunvalvontaa, joten jokainen heistä, joka mieluummin ottaa vastaan vakuuden kuin hoitaa sitä, on turvassa.

41. Missään nimessä ei kuitenkaan aina ole syytä suosia edunvalvojaa, joka tarjoaa vakuuden antamista. Sillä entä jos hän olisikin epäilyttävä henkilö tai sellainen pahamaieinen, jolle ei pitäisi uskoa holhousta, vaikka hän antaisikin vakuuden? Tai jos hän olisi jo syylistynyt moniin rikoksiin edunvalvonnan hoitamisen yhteydessä, eikö hänet olisi pikemminkin erotettava ja karkotettava virastaan kuin annettava hoitaa sitä yksin? Niitä, jotka eivät anna vakuutta, ei pidä hylätä hätiköidysti, sillä yleisesti ottaen henkilöitä, jotka ovat hyvämaieisia, maksukykyisiä ja rehellisiä, ei pitäisi sulkea pois holhoojiksi, vaikka he eivät antaisikaan vakuutta, eikä heitä saisi myöskään määrätä antamaan sitä.

42. Siksi preetorin aloittama tutkimus on luonteeltaan kaksitahoinen; toisaalta on selvitettävä, kuka ja millainen henkilö on se, joka tarjoutuu antamaan vakuuden, ja toisaalta on tutkittava hänen holhoojakollegansa luonne ja pätevyys. On nimittäin tarpeen selvittää, mikä on heidän asemansa ja rehellisyytensä, jotta heitä ei loukattaisi sillä, että heidät pakotetaan antamaan vakuus.

43. Callistratus, Monitoriaddiktista, kirja III.

Jos useat holhoojat ovat valmiita asettamaan vakuuden, on annettava etusija maksukykyisimmälle heistä, jotta holhoojia ja heidän vakuuksiaan voidaan vertailla keskenään.

44. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXXV.

Jos kukaan holhoojista ei ilmoittaudu vapaaehtoisesti antamaan vakuutta, mutta joku henkilö, joka ei ole holhooja, ilmestyy paikalle ja pyytää, että holhoojat antaisivat vakuuden, tai jos he eivät sitä tee, että holhous annettaisiin hänelle, koska hän on valmis antamaan vakuuden, häntä ei saa kuulla. Edunvalvontaa ei nimittäin saisi uskoa vieraille, eikä testamenttihuoltajia saisi pakottaa antamaan vakuutta vastoin lakia.

45. Tämä vakuuden asettamista koskeva määräys koskee testamenttihuoltajia. Jos edunvalvojat kuitenkin nimitetään tutkinnan jälkeen, Marcellus sanoo, että tätä ediktiä sovelletaan myös heihin, ja tämä käy ilmi myös jumalallisten veljien adressista. Niihin sovelletaan siis samaa sääntöä, joten jos holhoojien enemmistö niin päättää, holhouksen hoitaa se, jonka enemmistö valitsee, vaikka ediktin määräykset koskevat nimenomaan testamentinvaraisia holhoojia.

46. Jos holhooja on määrätty testamentilla postuumisti syntyneelle lapselle, hän ei voi hoitaa virkaa ennen kuin postuumisti syntynyt lapsi on syntynyt. Kanne vapaaehtoisen edustuksen perusteella myönnetään kuitenkin sijaishuoltajalle edunvalvojaa vastaan. Jos lapsi kuitenkin syntyy ja edunvalvoja erotetaan virastaan ennen kuin hän on suorittanut mitään tehtävistään, hän on vastuussa tästä samasta kanteesta. Jos hän kuitenkin hoitaa mitään asioita lapsen syntymän jälkeen, hän on vastuussa holhouskanteesta myös niiden asioiden osalta, joita hän on hoitanut aiemmin, ja hänen koko hallintonsa kuuluu tähän kanteeseen.

47. Paulus, Ediktistä, kirja XXXVIII.

Miestä, jonka nimi tai tila on epävarma, ei voida määrätä edunvalvojaksi.

48. Voimme nimittää testamentilla edunvalvojaksi kenet tahansa henkilön, vaikka hän olisikin preetori tai konsuli, koska kahdentoista taulun laki sallii tämän.

49. Sama, lyhennelmät, kirja VIII.

Niitä voidaan määrätä testamentillisiksi holhoojiksi, jotka ovat testamentin nojalla toimivaltaisia ottamaan.

50. Ulpianus, Ediktistä, kirja XLV.

Jos joku nimittää orjan poikansa holhoojaksi luullen, että tämä on vapaa, vaikka todellisuudessa hän oli orja, hänestä ei tule vapaata eikä hän saa toimia holhoojana testamentin määräysten nojalla.

51. Africanus, Kysymyksiä, kirja VIII.

Edunvalvojan määräämistä ei ole laillisesti tehty seuraavin ehdoin: "Titius on tämän ja tämän lapseni holhooja, sen mukaan, kumman hän haluaa". Sillä mitä voisimme sanoa, jos Titius kieltäytyisi päättämästä, kumman lapsista hän haluaisi edunvalvojaksi?

52. Edunvalvoja voidaan kuitenkin asianmukaisesti määrätä seuraavin ehdoin: "Nimitän Titiuksen poikani Soinin ja Soinin holhoojaksi, jos hän haluaa".

53. Javolenus, On Cassius, kirja V.

Jos holhoojia on useita, on tarpeetonta pyytää preetoria nimittämään edunvalvoja, jotta yhtä heistä vastaan voidaan nostaa kanne, koska holhottava voi aloittaa kanteen toisen holhoojan valtuuttamana.

54. Modestinus, Pandects, kirja IV.

Jos kahdelle alaikäiselle on määrätty edunvalvoja, vaikka hän voisi vapautua toisen edunvalvonnasta, hän pysyy silti toisen edunvalvojana, jos alaikäisten omaisuus on erillinen.

55. Papinianus, Opinions, kirja IV.

Lainsäädäntömme mukaan yhteisten lastensa holhousta ei voi isän tahdosta jättää äidille, ja jos maakunnan kuvernööri tietämättömyyttään päättää, että isän tahto on pantava täytäntöön, hänen seuraajansa ei voi asianmukaisesti hyväksyä hänen päätöstään, jota lainsäädäntömme ei salli.

56. Edunvalvojan ei katsota olevan kunniamies, jonka isä on nimittänyt saadakseen tilit muilta edunvalvojilta, jotka hän on määrännyt hoitamaan lastensa asioita.

57. Jos perinnöttömäksi jääneelle pojalle on isänsä testamentilla määrätty edunvalvoja, ja hän haluaa nostaa kanteen testamenttia vastaan, koska se on epäoikeudenmukainen, praetorin on vahvistettava edunvalvojan nimitys, ja kanteen lopputulos ratkaisee, onko edunvalvoja saanut valtuudet isän testamentista vai praetorin määräyksestä.

58. Tryphoninus, Disputations, kirja XIV.

Samaa sääntöä sovelletaan, kun holhoutujan nimissä esitetään puolustus siitä, että hänen isänsä on kuollut testamentittomana, tai kun väite testamentin väärentämisestä esitetään holhoutujan nimissä; ja jos isänpuoleinen setä on elossa, hänestä tulee laillinen edunvalvoja ab intestato, koska edunvalvojaa ei voida määrätä sellaiselle holhoutujalle, jolla on jo sellainen. On kuitenkin tarkoituksenmukaisempaa, että testamentissa mainitun edunvalvojan nimittää praetori, jotta laillinen edunvalvoja voi valtuuttaa holhoutujan toimimaan ilman, että asia kärsii.

59. Jos isänsisä, jonka holhottava ilmoittaa olevan hänen laillinen holhoojansa, syyttää häntä siitä, että hän on näennäinen lapsi, ja väittää, että omaisuus kuuluu laillisesti hänelle; Julianus on sitä mieltä, että olisi haettava toisen holhoojan määräämistä.

60. Papinianus, Opinions, kirja IV.

Jos testamentillinen edunvalvoja on haluton hoitamaan virkaan kuuluvia velvollisuuksia ja esittää syitä, joiden vuoksi hänet olisi vapautettava, häneltä on evättävä kaikki testamentilla hänen lapsilleen mahdollisesti testamentatut perinnöt; edellyttäen, että jälkimmäiset eivät ole ansainneet näitä perintöjä erityisestä kiintymyksestä vaan isänsä vuoksi.

61. Kun orja on vapautettu manumitaatiosta trustin ehtojen mukaisesti, hänelle ei voida laillisesti määrätä holhoojaa testamentilla. Sen jälkeen, kun hänelle on myönnetty vapaus, hänet voidaan siis testamentin tekijän tahdon mukaisesti kutsua holhoojaksi.

62. Patroni ei voi testamentilla määrätä vapaalle miehelleen edunvalvojaa, mutta praetori voi toteuttaa hänen toivomuksensa, jos hän tarkastelun jälkeen toteaa nimitettävän henkilön luonteen sopivaksi.

63. Sama, Opinions, kirja XV.

Senaatin Libonian asetuksen ehtojen mukaan ei voi toimia henkilö, joka on määrännyt itsensä testamentilla holhoojaksi holhottavaansa. Koska isän aikomus ei ole kyseenalainen, koska hän on ilmoittanut sen omakätisessä asiakirjassa, annoin lausunnon, jonka mukaan hänet olisi nimitettävä edunvalvojaksi, vaikka olisi muitakin holhoojia. Tässä tapauksessa ei pitäisi hyväksyä tekosyitä, joihin hänellä olisi lain mukaan oikeus, koska hänen katsotaan sitoneen itsensä, eikä häntä voida poistaa epäilyksen perusteella.

64. Paulus, Kysymyksiä, kirja VI.

Kaksi henkilöä on nimetty Titiukseksi, isä ja poika; Titius on määrätty holhoojaksi, mutta ei käy ilmi, kumpaa testamentintekijä tarkoitti. Kysyn, mikä on laki tässä tapauksessa? Vastaus oli, että määrätään se, jonka testamentin antaja on tarkoittanut. Jos hänen tarkoituksensa ei käy ilmi, laki ei ole puutteellinen, mutta todisteet puuttuvat. Siksi kumpikaan heistä ei voi toimia edunvalvojana.

65. Scaevola, Kysymyksiä, kirja IV.

Jos isä nimittää holhoojat tyttärelleen, jonka hän on jättänyt perinnöttömäksi, ja testamentti julistetaan rikkoutuneeksi postuumisti syntyneen lapsen syntymän vuoksi, on parasta, että mainitut holhoojat nimitetään holhottavaksi testamentin saajan perintöosuuden vaatimista varten.

66. Paulus, Opinions, kirja IX.

Kysyn, voiko joku määrätä testamentin huoltajiksi kansalaisia, jotka eivät asu samassa kaupungissa kuin holhottava. Paulus vastasi, että näin voi tehdä.

67. Paulus esittää myös mielipiteenään, että mies, joka on määrätty holhoojaksi tietämyksensä perusteella tietyistä asioista, voidaan laillisesti haastaa oikeuteen kaikesta, mikä liittyy viran hoitamiseen, aivan kuten muutkin saman testamentin nojalla määrätty holhoojat.

68. Lucius Titius määräsi alaikäiset lapsensa perillisikseen ja määräsi heille holhoojat seuraavin sanoin: "Gaius Maevius ja Lucius Eros ovat lasteni holhoojia". Hän ei kuitenkaan testamentannut vapauttaan Erosille, joka oli orja. Jälkimmäinen oli kuitenkin alle kahdenkymmenenviiden vuoden ikäinen, ja kysyn, voiko hän vaatia vapauttaan. Paulus esitti mielipiteenään, että koska oli päätetty, että orjan, jonka isäntä oli määrännyt holhoojaksi, katsotaan ansainneen vapautensa, myös hänen, jota koskeva kysely on tehty, olisi katsottava olevan samassa asemassa, ja siksi hänen olisi oltava vapaa heti, kun hän oli tullut perinnöksi, ja hänellä olisi oltava oikeus holhoojan virkaan, kun hän oli saavuttanut laillisen iän.

69. Javolenus, Labeon viimeisistä teoksista, VIII kirja.

Tiettyjä holhoojia nimitettiin seuraavasti: "Nimitän Lucius Titiuksen holhoojaksi, ja jos hän ei olisi elossa, nimitän sitten Gaius Plautiuksen". Titius eli ja hoiti holhousta ja kuoli sen jälkeen. Trebatius kiistää, että holhous kuuluu Plautiukselle; Labeo on päinvastaista mieltä, ja Proculus on hänen kanssaan samaa mieltä; mutta olen omaksunut Trebatiuksen mielipiteen, koska testamentin tekijän sanat viittaavat kuolinhetkeen.

70. Scaevola, Digest, kirja X.

Testamentintekijä määräsi codicilillä muita holhoojia, koska ne, jotka hän oli testamentilla määrännyt, olivat joko kuolleet tai olivat esittäneet hyviä tekosyitä kieltäytyäkseen ottamasta luottamusta vastaan. Pitäisikö elossa olevien edunvalvojien, jotka eivät olleet vapautettuja, edelleen pysyä virassaan? Vastaus oli, että esitetyissä tosiseikoissa ei ollut mitään sellaista, mikä olisi estänyt heitä jatkamasta virassaan.

Tit. 3. Edunvalvojan tai edunvalvojan vahvistamisesta.

71. Modestinus, Excuses, kirja VI.

Jotta emme jättäisi käsittelemättä mitään, mikä liittyy holhoojien vahvistamiseen, teemme tästä aiheesta muutamia huomioita.

72. Tietyt holhoojat nimitetään asianmukaisesti testamentilla, toisin sanoen silloin, kun sen tekevät ne, joilla on siihen oikeus, ja niille, joiden on hyväksyttävä heidät, ja sillä tavalla ja siinä paikassa, jossa se on tehtävä. Isä voi laillisesti määrätä edunvalvojan lapsilleen tai lapsenlapsilleen, jotka ovat hänen valvonnassaan, mutta hänen on tehtävä tämä testamentilla. Jos kuitenkin määrääjän tekee henkilö, joka ei voi tehdä sitä, kuten esimerkiksi äiti, holhooja tai vieras henkilö, tai jos edunvalvoja määrätään jollekin laittomasti; esimerkiksi kun isä määrää edunvalvojan pojalleen tai tyttarelleen, joka ei ole hänen valvonnassaan, tai jos hän sanoisi: "Pyydän teitä huolehtimaan poikani asioista", tai jos hän nimittää holhoojan tai edunvalvojan kodifikaatilla, jota ei ole vahvistettu testamentilla; näissä tapauksissa keisarilliset perustuslait sallivat, että konsuliviranomaiset täyttävät kaikki mahdolliset puutteet ja että holhoojat vahvistetaan testamentintekijän tahdon mukaisesti.

73. Ja jos isä tosiaan nimittää edunvalvojan tekemättä mitään täydellistä ja perusteellista selvitystä hänen luonteestaan ja pätevydestään, hänet on vahvistettava ilman seremoniaa. Jos joku muu kuitenkin nimittää edunvalvojan, on tutkittava, onko hän sopiva tehtävään.

74. On myös tarpeen tietää, että vaikka edunvalvojaa ei voida laillisesti määrätä testamentilla, on kuitenkin tavallista, että jos hänet on nimitetty, hänet vahvistetaan.

75. Neratius, säännöt, kirja III.

Nainen ei voi laillisesti määrätä edunvalvojaa testamentilla, mutta jos hän tekee niin, hänet on vahvistettava pretaarin tai prokonsulin päätöksellä sen jälkeen, kun tutkimus on suoritettu, eikä hänen tarvitse asettaa vakuutta holhottavalle hänen omaisuutensa säilyttämiseksi.

76. Jos äidin testamentilla nimitetään holhooja lapsilleen, nimitys vahvistetaan asetuksella sen jälkeen, kun tutkimus on suoritettu.

77. Julianus, Digest, kirja XXI.

Jos isä on määrännyt holhoojan testamentilla, joka ei ole säännönmukainen tai joka ei ole lain mukainen, hänet on vahvistettava holhouksen hoitamista varten, aivan kuin hänet olisi määrätty holhoojaksi testamentin nojalla; toisin sanoen hänet vapautetaan vakuuden antamisesta.

78. Paulus, On the Excuses of Guardianship.

Kun holhooja tai vieras henkilö määrää holhoojan alaikäiselle, jonka hän on nimennyt perilliseksi, eikä holhottavilla ole muuta omaisuutta; on hyvä katsoa, että hänen tahtonsa on täytettävä, koska hän tunsikin henkilön, jonka hän halusi holhoojaksi, ja hän oli niin kiintynyt alaikäiseen, että hän määräsi hänet perilliseksi.

79. Papinianus, Kysymyksiä, kirja XI.

Praetor määrää tuomarit vahvistamaan isänsisän testamentilla määrätty holhoojat. Heidän tulisi myös ottaa vakuus, eikä sellaisen osapuolen toiveet, joka ei voinut nimetä holhoitajaa, antaa anteeksi maistraatin laiminlyöntiä. Lopuksi praetori ei voi antaa määräystä ennen kuin holhoojat on katselmuksen avulla todettu kelpoisiksi. Tästä seuraa, että jos he eivät ole maksukykyisiä edunvalvonnan perustamisajankohtana, maistraattia vastaan voidaan nostaa kanne siitä määrästä, jota ei voida korvata edunvalvojen omaisuudesta.

80. Sama, Opinions, kirja V.

Kun isä määrää holhoojan pojalleen, joka on saavuttanut murrosiän, tai määrää edunvalvojan pojalle, joka ei ole vielä saavuttanut murrosikää, praetorin on vahvistettava hänet ilman kyselyä.

81. Hermogenianus, Epitomes of Law, kirja II.

Isä ei voi laillisesti määrätä edunvalvojaa luonnolliselle pojalleen, jolle ei ole jäänyt mitään, eikä häntä voi vahvistaa ilman tutkimusta.

82. Kun kysytään, onko edunvalvoja laillisesti määrätty tutkimuksen jälkeen, on otettava huomioon seuraavat neljä seikkaa: oliko nimityksen tehneellä osapuolella siihen oikeus, onko nimitetty hyväksynyt nimityksen, oliko nimitysvalta annettu toiselle osapuolelle ja onko vahvistuspäätös annettu tuomioistuimessa.

83. Tryphoninus, Disputations, kirja XIV.

Kun kyseessä on edunvalvojan vahvistaminen, praetorin olisi varmistettava, onko isän tahto edelleen olemassa. Tämä on helppo tehdä, jos jälkimmäinen on kuollessaan laittomasti nimittänyt joko holhoojia tai edunvalvoja; sillä jos hän on nimittänyt heidät useita vuosia aikaisemmin ja sillä välin on tapahtunut hänen laittomasti nimittämiensä tahojen omaisuuden pienentyminen tai heidän aiemmin salattu tai tuntematon huono luonteenlaatunsa on paljastunut tai jos isää vastaan on syntynyt vihamielisyyttä;

84. Paulus, Concerning Judicial Inquiries.

Tai jos heille on syntynyt jonkinlainen vastuu valtiovarainministeriölle sopimuksen kautta,

85. Tryphoninus, Disputations, kirja XIV.

Praetorin on otettava huomioon holhoojien etu eikä pitäydyttävä joustamattomasti testamentin tai kodifikaatin ehdoissa, sillä hänen on otettava huomioon isän aikomus, jos tämä ei ole ollut tietämätön niistä asioista, jotka praetori on itse saanut tietää holhoojista. Entä jos isä on laittomasti määrännyt holhoojan testamentilla tai kodifikaatilla ja sanoo, ettei hän halunnut holhoojan toimivan holhoojana? Silloin praetorin ei tosiaanakaan pitäisi toteuttaa isän ensimmäistä toivomusta, josta tämä on myöhemmin luopunut.

86. Scaevola, Digest, kirja XX.

Isoäiti määräsi lapsenlapsilleen edunvalvojan sen jälkeen, kun oli testamentannut heille tietyn omaisuuden omaisuuden. Heräsi kysymys, voiko edunvalvojaa pakottaa toimimaan? Vastaus oli, että hän ei ollut laillinen edunvalvoja, mutta koska hänelle oli annettu jotain testamentilla, hän olisi vastuussa luottamuksen perusteella, vaikka hän ei ryhtyisi edunvalvontaan, ellei hän kieltäytyisi ottamasta vastaan sitä, mitä hänelle oli annettu, tai olisi valmis luopumaan siitä.

87. Heräsi myös kysymys, oliko tällainen kuraattori velvollinen antamaan vakuuden lapsenlapsille. Vastasin, ettei hänellä ollut; mutta koska häneltä voitiin vaatia luottamuksen luovuttamista, hänen oli asetettava vakuus sen uskollisesta hoitamisesta.

Tit. 4. Laillisista holhoojista.

88. Ulpianus, Sabinuksesta, XIV kirja.

Kahdentoista taulun lain mukaan laillisia holhousoikeuksia myönnetään sukulaisille ja verisukulaisille sekä suojelijoille, toisin sanoen niille henkilöille, jotka voidaan hyväksyä lailliseen perintöön. Tämä sääntö on otettu käyttöön erittäin viisaasti, jotta perintöä odottavat voivat suojella omaisuutta, jotta se ei menisi hukkaan.

89. Joskus käy niin, että perintöodotus kuuluu yhdelle henkilölle ja edunvalvonta toiselle; kuten esimerkiksi silloin, kun edunvalvojalla on naispuolinen verisukulainen, sillä perintö kuuluu tosiasiallisesti naispuoliselle sukulaiselle, mutta miespuolinen sukulainen on oikeutettu edunvalvontaan. Samaa sääntöä sovelletaan vapautettujen henkilöiden tapauksessa, kun on naispuolinen holhooja ja miespuolisen holhoojan poika, sillä jälkimmäinen saa holhousoikeuden ja edellinen perintöoikeuden. Tämä pätee myös silloin, kun kyseessä on holhoojan tytär ja holhoojan pojanpoika.

90. Jos holhoojan veli on vihollisen käsissä, holhousta ei myönnetä seuraavassa asteessa olevalle sukulaiselle; ja jos suojelija on vihollisen käsissä, holhousta ei myönnetä tämän pojalle, vaan prätori määrää hänet väliaikaisesti.

91. Joskus holhousoikeus perustetaan myös ilman perintöä, ja joskus perintö ilman holhousoikeutta; kuten esimerkiksi silloin, kun asianosainen kätkeytyy sen jälkeen, kun häntä on pyydetty vapauttamaan orjansa, sillä jumalallinen Pius totesi yleisenä sääntönä eräässä Aurelius Bassukselle osoitetussa rescriptumissa, että asianosainen ei ole oikeutettu holhousoikeuteen, seuraavin sanoin: "On selvää, että niiden henkilöiden vastahakoisuutta, jotka haluavat välttää luottamuksen määräämän vapauden myöntämisen, on rangaistava siten, että he eivät saa hankkia holhousoikeutta siihen, jonka he eivät halua olevan vapaa." Samaa sääntöä sovelletaan, jos vapautettu mies annetaan suojelijan tyttärelle, sillä holhoustoimi jää hänen veljilleen, kuten Marcellus toteaa, ja laillinen perintö kuuluu heidän sisarelleen.

92. Sama, On Sabinus, kirja XXXVII.

Ei ole epäilystäkään siitä, että laillinen holhous menetetään holhottavan siviilisäädyn muuttuessa, vaikka hän ei olisi menettänyt kansalaisuuttaan.

93. Sama, Sabinuksesta, XXXVIII kirja.

Laillista holhousta, joka myönnetään holhoojille kahdentoista taulun lailla, ei tosiaankaan myönnetä nimenomaisesti tai erikseen, vaan se on seurausta perintöoikeudesta, joka myönnetään holhoojille tämän saman lain nojalla.

94. Näin ollen miehestä, joka on luovuttanut orjan, tulee kahdentoista taulukon lain nojalla holhooja, riippumatta siitä, onko hän toiminut vapaaehtoisesti vai onko hän luovuttanut orjan luovuttamalla hänet, koska hänet on velvoitettu tekemään niin luottamusehtojen nojalla.

95. Mutta vaikka hän olisi ostanut orjan antaakseen hänelle manumitaation, tämän lain nojalla ja Ofilius Victorinukselle osoitetun jumalallisen Marcuksen perustuslain nojalla hän saisi orjan vapaaksi, häntä on pidettävä kyseisen orjan holhoojana.

96. On ilmeistä, että jos orja saa vapautensa senaatin Rubrian asetuksen mukaisesti, hänellä ei ole holhoojana sitä henkilöä, jonka tehtävänä on hänen vapauttamisensa, vaan koska hän on vapautettu isäntänsä tahdosta, hän kuuluu tämän perheeseen. Tässä tapauksessa holhous, joka ei kuulu suojelijalle, kuuluu tämän lapsille. Tätä sääntöä sovelletaan kaikkiin testamentilla vapautettuihin miehiin.

97. Jos kaksi tai useampi henkilö vapauttaa orjan, kaikista tulee hänen holhoojiaan. Jos kuitenkin nainen on niiden joukossa, jotka ovat luovuttaneet orjan, on katsottava, että vain miehistä tulee hänen holhoojiaan.

98. Jos yksi useista holhoojista kuolee, holhous jää eloonjääneille, vaikka vainaja olisi jättänyt pojan. Jos kuitenkin vihollinen ottaa patronin kiinni, hänen kanssapatroninsa ovat yksinomaisia holhoojia, kunnes hänet vapautetaan. Samoin jos yksi heistä joutuu orjuuteen, on selvää, että muut jäävät holhoojiksi.

99. Jos kaikki suojelijat kuitenkin kuolevat, holhouksen saavat silloin heidän lapsensa.

100. Jos siis toinen kahdesta holhoojasta jättää pojan ja toinen pojanpojan, siirtyykö holhous yksin pojalle vai myös pojanpojalle, koska tämä on isänsä suvussa lähin sukulainen? Tämä kysymys olisi ratkaistava lakimääräistä perintöä koskevan säännön mukaisesti, sillä lakimääräinen perintö kuuluu yksin pojalle, ja siksi holhousoikeus siirtyy yksin pojalle ja pojan jälkeen pojanpojalle.

101. Voidaan kysyä, pitäisikö holhous myöntää pojanpojalle, jos suojelijan poika on joko poistettu tai vapautettu palveluksesta. Marcellus toteaa olevansa sitä mieltä, että pojanpoika ei voi periä, ja siksi hänet on suljettava pois holhouksesta ja hänen tilalleen on nimitettävä toinen, jotta perimys ei tällaisissa tapauksissa sallittaisi.

102. Perimys olisi sallittava laillisessa holhoustoimessa paitsi kuolemantapauksissa myös silloin, kun tapahtuu siviilioikeuksien menettäminen. Sen vuoksi, kun lähin sukulainen menettää siviilioikeutensa, se, joka on seuraavassa asteessa, periytyy holhoushallinnossa.

103. Kun isä vapauttaa poikansa tai tyttärensä, pojanpoikansa tai tyttären tyttärensä tai muut alaikäiset jälkeläisensä, jotka hän on alistanut hallintonsa alaisuuteen, hän astuu heidän laillisen holhoojansa asemaan.

104. Modestinus, Erot, kirja IV.

Jos mies kuolee jättäen jälkeensä täysi-ikäisiä lapsia, heistä tulee sisarustensa edunvalvojia.

105. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXXV.

Kukaan ei nimitä laillisia holhoojia, sillä kahdentoista taulun laki määrittelee heidät sellaisiksi.

106. Vaikka on kuitenkin varmaa, että heidät on pakotettava antamaan vakuus, monet viranomaiset katsovat, että jopa holhoojan ja hänen poikansa sekä muut jälkeläisensä voidaan pakottaa antamaan vakuus holhoojiensa omaisuuden säilyttämiseksi. On parempi jättää praetorin harkittavaksi asianmukaisen tutkimuksen jälkeen, pitäisikö patronin ja hänen lastensa asettaa vakuus vai ei; jos kyseinen osapuoli on rehellinen, vakuus voidaan jättää peruuttamatta, varsinkin jos omaisuuden arvo on vähäinen. Jos suojelija on kuitenkin alempiarvoinen tai epäilyttävän rehellinen, on tässä tapauksessa katsottava, että on syytä vaatia vakuus, jos joko vastuun suuruus tai henkilön arvo tai jokin muu hyvä syy edellyttää sen antamista.

107. Laillisten holhoojien ja maistraattien määräämien holhoojien kohdalla herää kysymys, voidaanko holhoustoimi myöntää vain yhdelle heistä. Labeo sanoo, että edunvalvonta voidaan asianmukaisesti myöntää yhdelle heistä, sillä voi käydä niin, että muut ovat joko poissa tai mielisairaita. Tämä mielipide olisi hyväksyttävä sen hyödyllisyyden vuoksi, ja edunvalvonnan hoitaminen olisi myönnettävä yhdelle osapuolelle.

108. Voivatko nämä holhoojat sitten nostaa kanteen toisiaan vastaan edellä mainitun säännön mukaisesti? Parempi mielipide on, että jos kaikki heistä eivät ole antaneet vakuutta tai jos vakuuden antamisen aika on kulunut umpeen (sillä joskus vakuutta ei vaadita heiltä tai se ei ole ollut riittävä tai kunnan tuomarit, jotka heidät ovat nimittäneet, eivät ole voineet vaatia vakuutta tai eivät ole halunneet sitä vaatia), voidaan heidän osaltaan sanoa, että kanne voidaan nostaa, jos vakuutta ei ole annettu.

109. Voidaanko samaa sanoa suojelijoiden osalta, erityisesti silloin, kun vakuutta ei ole annettu? Katson, että patruunoiden osalta ei voida nostaa kannetta, ellei siihen ole perusteltua syytä, jotta kukaan ei voisi vähentää perintöodotusta. Sillä jos holhousta ei myönnetä yhdelle holhoojalle, hän on silti vastuussa kaikista vahingoista, jotka hänen kanssapuolionsa aiheuttaa, jos hän yksin hoitaa holhottavaansa koskevia asioita epäasianmukaisesti.

110. Kun edunvalvoja menettää siviilioikeutensa, on todettava, että hänellä ei ole enää oikeutta toimia ja että edunvalvonnan päätyttyä on olemassa peruste sille, että tuomioistuin määrää edunvalvojan.

111. Paulus, Ediktistä, kirja XXXVIII.

Kun vanhempi kuolee testamenttina, holhous myönnetään hänen lähimmälle sukulaiselleen. Henkilön katsotaan kuitenkin kuolleen testamentittomana paitsi silloin, kun hän ei ole tehnyt testamenttia, myös silloin, kun hän ei ole määrännyt lapsilleen holhoojia, kuten tässä tapauksessa, hän kuolee testamentittomana, mitä tulee holhoukseen. Katsomme, että samaa sääntöä sovelletaan silloin, kun testamentin tehnyt edunvalvoja kuolee, kun huollettava on vielä alle murrosikäinen, sillä tällöin hänen edunvalvontansa siirtyy isän puolen lähimmälle sukulaiselle.

112. Gaius, Institutes, kirja I.

Agnateja ovat ne, jotka ovat sukulaisuussuhteen kautta yhteydessä miespuolisiin henkilöihin, aivan kuten sukulaiset isän puolelta; kuten esimerkiksi saman isän siittäjä veli, veljen poika tai jälkimmäisestä polveutuva pojanpoika; ja vastaavasti isänpuoleinen setä, jälkimmäisen poika tai jälkimmäisestä polveutuva pojanpoika.

113. Paulus, Ediktistä, kirja XXXVIII.

Jos jätän alle murrosikäisen pojan, veljeni ja toisen pojan pojanpojan pojanpoika ovat molemmat mainitun poikani holhoojia, jos he ovat tulleet täysi-ikäisiksi, koska he ovat samassa sukulaisuusasteessa.

114. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja XII.

Jos sukulaisia on useita, lähin sukulainen heistä saa holhousoikeuden, mutta jos sukulaisia on useita samassa sukuasteessa, he kaikki ovat oikeutettuja siihen.

115. Hermogenianus, Epitomes of Law, kirja II.

Nainen, joka on lähin sukulainen isän puolelta, ei voi estää toista sukulaista kauempana olevasta asteesta saamasta holhousta lapsesta, joka ei ole saavuttanut murrosikää; ja siksi isänpuoleinen setä on veljensä pojan laillinen holhooja, vaikka tämä olisi jättänyt sisaren. Isän tai äidin täti ei myöskään voi estää isosetää tai tämän veljenpoikia tulemasta holhoojiksi.

116. Kuuromykästä henkilöstä ei voi tulla laillista edunvalvojaa, eikä häntä voi määrätä testamentilla tai muulla tavalla niin, että hänen nimityksensä olisi pätevä.

Tit. 5. Edunvalvojista ja holhoojista, jotka ovat niiden määräämiä, joilla on siihen laillinen oikeus, ja jotka voidaan määrätä nimenomaisesti ja missä olosuhteissa.

117. Ulpianus, On Sabinus, kirja XXXIX.

Prokonsuli, kuvernööri ja Egyptin prefekti tai se, joka hoitaa väliaikaisesti jonkin maakunnan prokonsulin virkaa joko kuvernöörin kuoleman vuoksi tai siksi, että kuvernööri on siirtänyt maakunnan hallinnon hänelle, voi nimittää edunvalvojan.

118. Jumalallisen Marcuksen reseptin mukaan myös prokonsulin sijainen voi nimittää edunvalvojan.

119. Jos maakunnan kuvernööri saa kuitenkin nimittää edunvalvojan, hän voi tehdä sen vain niille, jotka ovat syntyneet kyseisessä maakunnassa tai joiden kotipaikka on siellä.

120. Sama, Ediktistä, kirja XXXV.

Kun on nimitetty tiettyjä holhoojia, ja jotkut heistä eivät ole paikalla, jumalallinen Pius totesi eräässä reskriptissä, että on nimitettävä väliaikainen holhooja hoitamaan viran tehtäviä.

121. Sama, Ediktistä, kirja XXXVI.

Oikeus nimittää edunvalvojia on annettu kaikille kunnallisille tuomareille, ja tämä on käytäntömme; mutta nimitettävän henkilön on asuttava samassa kunnassa tai sen alueella ja kuuluttava sen tuomiovaltaan.

122. Sama, Lex Julia et Papia, kirja IX.

Praetor ei voi nimittää itseään holhoojaksi, aivan kuten tuomari ei voi nimittää itseään tuomarin virkaan eikä välimestä voida perustaa omalla päätöksellään.

123. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja XII.

On aina ollut vakiintunutta, että kuvernööri voi nimittää holhoojan joko läsnä tai poissa olevalle holhoojalle, olipa tämä sitten poissa tai läsnä;

124. Ulpianus, Kaikista tuomioistuimista, VIII kirja.

Vaikka holhottava olisi tietämätön ja haluton.

125. Sama, Kaikista tuomioistuimista, I kirja.

Kuraattori on nimitettävä paitsi naimisiin menossa olevalle tytölle hänen myötäjäistensä lahjoittamista varten, myös jo naimisissa olevalle alaikäiselle. Kuraattori nimitetään myös myötäjäisten lisäämiseksi tai jotta niihin voidaan tehdä jokin muutos.

126. Sama, Kaikista tuomioistuimista, kirja VIII.

Toinen henkilö ei voi nimittää edunvalvojaa edes kuvernöörin johdolla.

127. Jos preetori tai maakunnan kuvernööri nimittää edunvalvojan ollessaan mielisairas tai dementoitunut, en usko, että nimitys on pätevä; sillä vaikka hän edelleen jatkaisi preetorin tai kuvernöörin virassaan eikä hänen mielisairautensa riistäisi häneltä tuomiovaltaa, hänen tekemällään nimityksellä ei silti ole voimaa eikä vaikutusta.

128. Edunvalvoja voidaan määrätä minä päivänä tahansa.

129. Preetori tai kuvernööri voi määrätä edunvalvojan tai holhoojaa kummankin sukupuolen henkilölle, joka on saattanut tulla mielisairaaksi, sekä mykälle ja kuurolle.

130. Marcianus, Institutes, kirja IX.

Asianmukaisen syyn ilmetessä voidaan alaikäiselle, joka ei ole vielä saavuttanut murrosikää, määrätä edunvalvoja, jotta hän voi ryhtyä omistamaan omaisuutta.

131. Sama, Säännöt, kirja V.

Kun esitetään hakemus edunvalvojan määräämiseksi alaikäiselle, jolla on edunvalvoja, joka on poissa, on määräys, joka on tehty ikään kuin hänellä ei olisi edunvalvojaa, mitätön. Sillä aina kun tietämättömyydestä jätetään tällainen hakemus edunvalvojan määräämiseksi, määrääminen ei ole pätevä, varsinkaan sen jälkeen, kun jumalveljien perustuslaki tästä asiasta on julistettu.

132. Celsus, Digest, kirja XI.

Kuraattoria ei saa määrätä alaikäiselle mies- tai naispuoliselle henkilölle, jos hänen holhoojansa pitäisi olla läsnä.

133. Ulpianus, Prokonsulin virasta, kirja III.

Prokonsulin on nimitettävä edunvalvoja niille henkilöille, jotka ovat sellaisessa tilassa, etteivät pysty hoitamaan omia asioitaan.

134. Ei ole epäilystäkään siitä, että poika voidaan nimittää isänsä kuraattoriksi, vaikka Celsus ja monet muut auktoriteetit väittävätkin päinvastaista, sillä heidän mukaansa on sopimatonta, että isä alistetaan poikansa auktoriteetin alaiseksi; silti jumalallinen Pius, joka osoitti sanansa Justius Celeriukselle, ja myös jumalalliset veljet totesivat reskriptioissa, että oli parempi, että hyvin käyttäytyvä poika nimitettäisiin isänsä kuraattoriksi kuin että se olisi vieras.

135. Jumalallinen Pius myönsi erään äidin pyynnön, joka koski kuraattorin nimittämistä hänen tuhlaileville lapsilleen, seuraavin sanoin: "Ei ole mitään uutta siinä, että tietyt henkilöt, vaikka he vaikuttavat keskustelunsa osalta tervejärkisiltä, tuhlaavat kuitenkin omaisuuttaan niin, että ellei heille myönnetä apua, he joutuvat köyhyyteen. Siksi olisi valittava joku, joka voi neuvoillaan valvoa heitä, sillä on oikeudenmukaista, että huolehdimme niistä, jotka omaisuuteensa nähden käyttäytyvät kuin mielisairaant henkilöt."

136. Papinianus, Kysymyksiä, kirja XI.

Kun alle murrosikäiselle orjalle myönnetään vapaus ja omaisuus trustin kautta ja nimetty perillinen kieltäytyy ottamasta omaisuutta vastaan, senaatti on määrännyt, että hänet voidaan pakottaa siihen, jos sitä vaaditaan alaikäisen nimissä; samoin

kuin mies- tai naispuoliselle alaikäiselle voidaan nimittää edunvalvoja jonkun sellaisen henkilön toimesta, jolla on nimitysoikeus, ja hän säilyttää edunvalvonnan siihen asti, kunnes omaisuus on luovutettu ja perillinen on antanut vakuuden omaisuuden säilyttämisestä. Jumalallinen Hadrianus totesi sittemmin eräässä reskriptissä, että samaa sääntöä olisi noudatettava sellaisen orjan kohdalla, jolle oli suoraan testamentattu vapaus.

137. Vaikka vakuutta alaikäisen omaisuuden säilyttämisestä ei voida helposti vaatia holhoojalta, senaatti toivoi kuitenkin, että häntä pidettäisiin vieraana, joka oli riistänyt alaikäiseltä orjalta vapauden, sikäli kuin se oli hänen vallassaan, ja että häneltä ei riistettäisi oikeutta vapautettuun nähden, joka hänellä oli sen vuoksi, että hän oli luovuttanut hänet vapaaksi luottamusehtojen mukaisesti, mutta että holhousta ei saisi uskoa hänelle ilman velkakirjan täyttämistä. Mutta entä jos hän ei antanut vakuutta? Ei ole epäilystäkään siitä, että holhooja ei saisi pitää holhousta.

138. Kun tyttö on täyttänyt kaksitoista vuotta, edunvalvoja lakkaa käyttämästä valtuuksiaan; silti, koska on tapana, että alaikäisille määrätään edunvalvoja, kun he sitä pyytävät; jos tyttö haluaa, että hänen holhoojansa nimitetään edunvalvojaksi, hänen vilpittömyytensä, joka on varmistettu kyselyllä, korvaa takauksen.

139. Sama, Kysymykset, kirja XII.

Vapautettua miestä ei voida pakottaa ryhtymään kenenkään muun kuin suojelijansa tai suojelijattarensa lasten holhoojaksi, ellei hänellä ole odotuksia periä jälkimmäisen oikeuksia.

140. Paulus, Ediktistä, kirja II.

Alaikäisen koko liiketoimintaa hoitamaan olisi nimitettävä holhooja hänen holhoojansa sijasta, jos hän on poissa valtion asioilla.

141. Sama, Ediktistä, kirja LXXIII.

Edunvalvoja ei lakkaa hoitamasta virkaansa näissä olosuhteissa. Tämä on laki kaikkien väliaikaisesti vapautettujen holhoojien osalta.

142. Ulpianus, Ediktistä, kirja IX.

Pomponius toteaa, että edunvalvoja voidaan määrätä oikeudenkäynnissä olevalle alaikäiselle hänen siviilioikeudellisen asemansa vahvistamiseksi. Tämä pitää paikkansa, mutta nimitys on pätevä vain, jos alaikäisen todetaan olevan vapaa.

143. Sama, Ediktistä, kirja LXI.

Kun tehdään, tutkinta edunvalvojan määräämistä varten, tämä on tehtävä myös senaattorin kohdalla, josta on tarkoitus tulla edunvalvoja. Tämän mielipiteen Severus esitti eräässä rescriptuksessa.

144. Paulus, On Plautius, kirja XVI.

Jos ne viranomaiset, joilla on oikeus määrätä holhoojat, ovat poissa, dekurionit määrätään määräämään heidät, jos enemmistö on samaa mieltä. Ei ole epäilystäkään siitä, etteivätkö he voisi nimittää yhtä omasta joukostaan.

145. Ei ole epäilystäkään siitä, että kahdesta kunnallisesta tuomarista toinen voi määrätä kollegansa edunvalvojaksi.

20. Modestinus, Erimielisyydet, kirja VII.

Rooman kunnan tuomarit eivät voi nimetä syntymättömälle lapselle holhoitajaa, mutta kuraattoria voidaan, sillä siitä säädetään kuraattorin nimittämistä koskevassa ediktiossa. Oikeusjärjestys ei estä määräämistä toista holhoitajaa henkilölle, jolla jo on holhooja.

146. Sama, tekosyitä, I kirja.

Maistraateille on ilmoitettava, että he eivät voi nimittää naisia alaikäisten kuraattoreiksi.

147. Jos äiti nimittää lapsensa perillisikseen sillä ehdolla, että he ovat vapaita isänsä määräysvallasta, ja heistä tulee tästä syystä vapaita ja perillisiä, heidän isäänsä ei voida nimittää heidän kuraattorikseen, vaikka hän sitä haluaisikin; jotta ei tapahtuisi sitä, mitä testamentintekijä ei halunnut tapahtuvan. Tämän säännön vahvisti jumalallinen Severus.

148. Jos alaikäisen vanhemmat ovat kieltäneet jotakuta toimimasta edunvalvojana, tuomarit eivät voi määrätä häntä, ja jos hänet nimitetään, hänet voidaan estää toimimasta edunvalvojana ilman, että hänen maineensa kärsii.

149. Maistraatit eivät voi nimittää holhoojiksi tai edunvalvojiksi henkilöitä, jotka ovat suurlähetystössä; sillä sinä aikana, jona he ovat tällaisessa palveluksessa, holhousvastuu ei kohdistu heihin.

150. Jos Rooman päällikkötuomari nimittää holhoojaksi maakunnan miehen, joka työskentelee lähetystön tehtävissä, hänet on vapautettava tehtävistään.

151. Maistraatin on muun muassa tutkittava holhoojiksi nimitettävien moraalia, sillä heidän varallisuutensa tai asemansa ei riitä vahvistamaan heidän rehellisyyttään eikä korvaamaan hyväntahtoisia aikeita ja ystävällisiä tapoja.

152. Maistraatin on erityisesti varottava nimittämästä sellaisia henkilöitä, jotka työntävät itsensä esiin tätä tarkoitusta varten tai jotka tarjoavat lahjuksia, sillä on todettu, että tällaiset henkilöt ovat rangaistavissa.

153. Sama, tekosyyt, kirja V.

Ne, jotka eivät ole konsuli- tai senaattoriarvossa, voidaan nimittää edunvalvojiksi kyseiseen arvoon kuuluville henkilöille; aivan kuten konsuli- tai senaattoriarvossa olevat henkilöt voidaan nimittää niille, jotka eivät ole kyseisessä arvossa.

154. Sama, Pandects, kirja IV.

Samanaikaisesti voidaan nimittää useita holhoojia.

155. Paulus, Opinions, kirja IX.

Jumalainen Marcus ja Verus Cornelius Proculukselle: "Jos sopivia henkilöitä holhoojiksi nimitettäväksi ei löydy kaupungista, jonka syntyperäisiä alaikäiset ovat, maistraattien tehtävänä on tiedustella naapurikaupungeista henkilöitä, joilla on erinomainen maine, ja lähettää heidän nimensä maakunnan kuvernöörille, mutta he eivät voi itse vaatia oikeutta nimittää heitä."

156. Sama, Opinions, kirja XII.

Jos alaikäiselle on jostain syystä nimitetty kuraattori, hän jatkaa kuraattorin viran hoitamista, kunnes alaikäinen saavuttaa murrosikärajan. Sen jälkeen alaikäisen on pyydettävä, että hänelle nimitetään toinen kuraattori.

157. Scaevola, Opinions, kirja II.

Preetorin asetuksella nimitettiin kahdentoista vuoden iän ylittäneelle Seialle edunvalvoja sen jälkeen, kun asiasta oli tehty tutkimus, aivan kuten alaikäisen kohdalla. Kysyn, pitäisikö hänet vapauttaa? Vastasin, että esitettyjen tosiseikkojen mukaan vapautus ei ollut tarpeen ja että häntä ei voitu pitää vastuullisena siitä, ettei hän ollut ottanut holhousta vastaan.

158. Hermogenianus, Epitomes of Law, kirja II.

Preetori voi nimittää holhoojan asioiden hoitamista varten Roomassa, jos alaikäisellä on omaisuutta maakunnassa, samoin kuin Roomassa; ja maakunnan kuvernööri voi nimittää holhoojan asioiden hoitamista varten maakunnassa.

159. Vapaamieliset on nimitettävä holhoojiksi toisille vapaamielisille, mutta vaikka vapaamielinen mies nimitettäisiinkin, hän jatkaa holhoojana, ellei hän voi esittää hyvää syytä vapautukseensa.

160. Paulus, säädökset, kirja II.

Romanus Appulus valitti eräästä tuomarista ja väitti, että hänen kollegaansa ei olisi pitänyt nimittää hänen kanssaan holhoojaksi, koska hän oli nimittänyt jälkimmäisen hänen toimiessaan tuomarina omalla vastuullaan, jotta hän ei joutuisi kaksinkertaiseen vastuuseen yhdestä holhoojan tehtävästä johtuen. Keisari määräsi, että sama henkilö voi olla edunvalvojan takaaja ja silti tulla määrätyksi edunvalvojaksi. Sen vuoksi hänet pidettiin holhouksen piirissä.

161. Sama, joka koskee oikeudellisia tutkimuksia.

Jos henkilöt, jotka on nimitetty edunvalvojiksi tai holhoustoimenhoitajiksi, ovat kaukana; jumalallinen Marcus totesi reskriptiossa, että tuomareiden olisi ilmoitettava heille heidän nimityksestään kolmenkymmenen päivän kuluessa.

Tit. 6. Niistä, jotka voivat vaatia edunvalvojia tai kuraattoreita, ja siitä, missä tämä voidaan tehdä.

162. Modestinus, Erimielisyyksiä, kirja VII.

Äidin anomus edunvalvojan määräämisestä lapsilleen, mutta ei kuraattorin määräämistä heille, on otettava huomioon; paitsi silloin, kun kuraattorin määräämistä pyydetään alle murrosikäiselle lapselle.

163. Sama, tekosyyt, kirja I.

Jos alaikäisillä ei ole ketään, joka voisi laillisesti toimia heidän puolustajinaan, ja he ikänsä vuoksi tarvitsevat edunvalvojia, he voivat pyytää, että heidän lähimmät sukulaisensa tai ne, jotka ovat heihin sukulaisuussuhteessa, tai heidän mies- tai

naispuolisen sukulaisensa perheenjäsenet nimitetään heidän edunvalvojikseen, ja heidän vanhempiansa ystävät ja lasten omat opettajat voivat pyytää, että näin tehtäisiin.

164. Vieraat voivat siis vapaaehtoisesti pyytää edunvalvojien määräämistä, mutta on tiettyjä henkilöitä, joiden on pyydettävä, että tämä tehdään; kuten esimerkiksi äiti ja vapaat, sillä edelliset kärsisivät vahinkoa ja jälkimmäiset joutuisivat rangaistaviksi, jos he eivät pyytäisi niiden määräämistä, jotka lain mukaan voivat toimia edunvalvojina. Äiti nimittäin suljettaisiin poikansa laillisen perimyksen ulkopuolelle, koska koska hän olisi laiminlyönyt edunvalvojan määräämisen pojalleen, häntä ei pidettäisi kelvollisena perimään poikansa omaisuutta laillisesti. Eikä näin olisi vain silloin, jos hän ei pyytäisi lainkaan määräämistä tai jos hän pelkäästään lain vaatimusten täyttämiseksi pyytäisi sellaisen henkilön määräämistä, joka on vapautettavissa, ja hänet sitten vapautettaisiin tai erotettaisiin, eikä hän sitten pyytäisi toisen henkilön määräämistä tai tarkoituksella pyrkisi määräämään huonomaineisia henkilöitä. Lisäksi vapautettuja henkilöitä, joita tästä syystä syytetään kuvernöörin edessä, voidaan rangaista, jos käy ilmi, että he eivät joko huolimattomuudesta tai pahantahtoisuudesta pyytäneet edunvalvojan määräämistä.

165. Se, mitä äsken todettiin äidin osalta, on esitetty eräessä jumalallisen Severuksen kirjeessä, jonka ehdot ovat seuraavat: "Jumalallinen Severus Cuspius Rufinukselle. Haluan kaikkien henkilöiden tietävän, että kiinnitän erityistä huomiota holhousvapaiden avustamiseen, koska tämä on yleiseen hyvinvointiin liittyvä asia. Ja siksi, jos äiti ei pyydä sopivien holhoojien määräämistä lapsilleen tai jos aiemmin määrätty holhoojat on vapautettu tai hylätty, eikä hän heti pyydä muiden määräämistä, hänellä ei ole oikeutta vaatia minkään testamentina kuolleen lapsensa omaisuutta."

166. Jos joku, esimerkiksi velkoja tai testamentinsaaja tai joku muu henkilö katsoo tarpeelliseksi panna vireille oikeudenkäynnin alaikäistä vastaan, hän ei voi itse pyytää, että kyseiselle alaikäiselle määrätään edunvalvoja; mutta hän voi esittää pyynnön niille, jotka voivat pyytää tällaista määräämistä, ja jos he laiminlyövät sen, hän voi silloin ilmestyä kuvernöörin eteen ja ilmoittaa hänelle tosiseikat, niin että hän, kun lakisääteisiä vaatimuksia on noudatettu, voi ryhtyä toimenpiteisiin mainittua alaikäistä vastaan.

167. Siinä kaikki, mitä tulee edunvalvojiin. Alaikäinen voi itse hakea edunvalvojan määräämistä, jos hän on läsnä; mutta jos joku heistä on poissa, hän voi tehdä hakemuksen asianajajan välityksellä.

168. Herää kysymys, voiko toinen osapuoli hakea edunvalvojan määräämistä alaikäiselle. Erinomainen Ulpianus toteaa, että toinen ei voi tehdä tällaista hakemusta, vaan alaikäisen on itse tehtävä se. Ja Paulus toteaa yhdeksännessä mielipidekirjassaan, että edunvalvoja ei voi laillisesti pyytää edunvalvojan määräämistä, jos naispuolinen holhottava ei tiedä asiasta tai ei määrää sitä tehtäväksi; ja että se, joka tekee tällaisen hakemuksen, joutuu hyvin asianmukaisesti vastaamaan laittomasti määrätyn edunvalvojan hoitamista liiketoimista. Saman kirjan toisessa osassa hän esittää mielipiteensä, että jos keisari äidin hakemuksesta nimittää tyttärelleen edunvalvojan, hänen on otettava vastuu edunvalvojan hallinnosta.

169. Niiden, jotka vapautetaan holhouksesta minkä tahansa syyn vuoksi, ei tarvitse hakea holhoojalleen toista holhoitajaa, kuten Severuksen ja Antoninuksen perustuslaissa todetaan.

170. Paulus, Opinions, kirja X.

Annoin mielipiteekseni, että tuomari voidaan nimittää itse dekurionien päätöksellä.

171. Tryphoninus, Disputations, kirja XIII.

On katsottava, että nainen kuuluu perustuslain piiriin, kun hän ei vaadi, että alaikäisille lapsille isän testamentilla tai kodifikaatilla laillisesti määrätty holhoojat vahvistetaan maistraatin päätöksellä.

172. Jos kuitenkin on määrätty useita sopivia holhoojia, ja yksi heistä joko kuolee tai on vapautettu tehtävistään, eikä äiti pyydä toisen määräämistä hänen tilalleen, koska jäljellä olevien määrä riittää holhouksen hoitamiseen; tämä tosin kuuluu perustuslain soveltamisalaan, mutta hänet vapautetaan siitä, kun otetaan huomioon sen henki.

173. Jos holhoojaa syytetään epäillyn vuoksi ja on annettu määräys, että hänen kanssaan on yhdistettävä muita holhoojia, äidin tulee tehdä hakemus, että näin tehtäisiin, ja jos hän ei tee niin, hän on vastuussa mainitun perustuslain nojalla.

174. Tällainen äiti on suljettu pois vaatimasta mitään testamenttina kuolleiden lastensa omaisuutta. Jos kuitenkin hänen aviomiehensä on antanut pojalleen trustin, eikä hänen äitinsä pyydä edunvalvojan määräämistä, sillä edellytyksellä, että jos poika kuolee lapsettomana tai jos hän kuolee testamentittomana, hän ei menetä oikeuttaan vaatia trustin perusteella, koska tämä on peräisin toisen osapuolen toimesta.

175. Jos äiti ei kuitenkaan väitä, että edunvalvoja on epäluuloinen, hän ei joudu rangaistusvastuuseen perustuslain kirjaimen tai hengen mukaan, koska tällaiseen johtopäätökseen ja mielipiteeseen päätyminen kuuluu miehelle mielelle; ja äiti voi jopa jättää huoltajan rikkomukset huomiotta, sillä hänelle riittää, että hän on hakenut sellaista henkilöä, joka preetorin suorittaman tutkinnan jälkeen vaikuttaa sopivalta, eikä hänen harkintakykynsä siis riitä siihen, että hän voi valita huoltajan, vaan tutkinta on suoritettava, vaikka hän olisi testamentilla määrännyt lapsilleen huoltajan koko omaisuutensa hoitamista varten.

Tit. 7. Edunvalvojien ja holhoojien hallinnosta ja vastuusta riippumatta siitä, ovatko he hoitaneet luottamustoimensa vai eivät, sekä kanteista ja oikeudenkäynneistä, jotka voidaan nostaa yhtä tai kaikkia heitä vastaan.

176. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXXV.

Edunvalvoja voidaan pakottaa poikkeuksellisella menettelyllä jatkamaan ja hoitamaan edunvalvontaa.

177. Tästä edunvalvoja voi todeta, että jos hän viivyttelää tehtäviensä hoitamisessa sen jälkeen, kun hänet on määrätty, hän tekee sen omalla vastuullaan. Divine Marcus on nimittäin päättänyt, että jos asianosainen tietää, että hänelle on määrätty edunvalvoja, eikä lain määräämässä ajassa tarjoa kohtuullista tekosyytä, jos hänellä on sellainen, hän on vastuussa laiminlyönnistään.

178. Edunvalvojan riittää, että hän puolustaa holhottavaansa täydellisesti, riippumatta siitä, sitoutuuko hän tekemään sen itse vai tämän ohjeiden mukaisesti. Holhoojia ei saa pakottaa antamaan vakuutta, jotta he voivat huolehtia holhoojiensa puolustuksesta. Heillä on siis oikeus itse nostaa kanne, joko omalla vastuullaan tai esittäessään holhoojansa oikeudessa; mutta he voivat itse toimia vain silloin, kun heidän holhoojansa ovat pikkulapsia tai poissa; mutta kun he ovat täyttäneet seitsemän vuotta ja ovat läsnä, holhoojat voivat valtuuttaa heidät toimimaan.

179. Alaikäisten osalta ne, jotka nostavat kanteen heitä vastaan, voivat joko kutsua alaikäisen itse oikeuteen haastamaan hänet oikeuteen hänen holhoojansa suostumuksella; tai he voivat nostaa kanteen itse holhoojaa vastaan, jotta tämä voi hoitaa asian. Jos alaikäinen ei kuitenkaan ole paikalla, kanne on joka tapauksessa nostettava hänen holhoojaansa vastaan.

180. Velvollisuuttaan täyttäessään ei kuitenkaan pidä evätä holhoojilta eikä edunvalvojilta eikä kuraattoreilta oikeutta nostaa henkilökohtaisia kanteita holhoojien tai alaikäisten velallisia vastaan, eikä heiltä pidä evätä oikeutta antaa suostumuksensa ensin mainituille tällaisten kanteiden nostamiseen.

181. Sama, Ediktistä, kirja IX.

Jos edunvalvoja voittaa kanteen tai häviää sen, tuomion täytäntöönpanokanne on myönnettävä joko holhoojan hyväksi tai häntä vastaan; ja näin on erityisesti silloin, kun edunvalvoja ei ole vapaaehtoisesti saapunut tuomioistuimeen tai kun hän ei voi valtuuttaa holhoojaansa toimimaan joko tämän poissaolon tai nuoruuden vuoksi; ja tämän säännön jumalallinen Pius totesi rescriptumissa. Monissa reskripteissa on myös esitetty, että kanne tuomion täytäntöönpanemiseksi olisi aina

myönnettävä holhousmiestä vastaan, jos holhooja on hävinnyt asian, paitsi jos holhousmies on hylännyt isänsä omaisuuden; sillä silloin on toistuvasti määrätty reskripteissa, että sitä ei voida tehdä holhousmiestä eikä holhousmiestä vastaan ja että holhousmiehen omaisuutta ei voida viedä ulosotossa.

182. Marcellus menee Digestin kahdeskymmenennessä kirjassa vielä pidemmälle ja sanoo, että jos edunvalvoja antaa vakuuden ja holhottava myöhemmin hylkää omaisuuden, myös hänen vakuudenantajilleen on myönnettävä vapautus. Jos holhottava ei kuitenkaan hylkää jäämistöä, vakuuden antajille on myönnettävä vapautus samassa määrin kuin holhoojalle itselleen, erityisesti jos hän on antanut vakuuden holhottavansa poissaolon tai lapsuuden vuoksi.

183. Sama, Ediktistä, kirja XXXV.

Kun on nimitetty useita edunvalvoja, Pomponius toteaa Kuudenessakymmenennessä kahdeksannessa kirjassa Ediktistä, että jopa se, mitä joku heistä on tehnyt, on ratifioitava. Sillä kun kyseessä ovat mielisairaan henkilön kuraattorit, preetori voi antaa kuraattorin viran hoidon yhdelle heistä, jotta mielisairas ei menettäisi mitään etua, ja hän ratifioi kaikki hänen tekonsa, jotka eivät ole vilpillisiä.

184. Kun isoisä tai holhottavana olevan henkilön isä määrää testamentilla, kumpi holhoojista hoitaa holhousta, praetori on katsonut, että jälkimmäisen on tehtävä se. Ja on kohtuullista, että otetaan huomioon vanhemman toiveet, jotka ovat ainoastaan neuvotelleet poikansa parhaasta edusta. Praetor noudattaa samaa sääntöä niiden osalta, jotka vanhempi on testamentissaan nimennyt, ja hän itse vahvistaa heidät virkaansa; jos vanhempi siis mainitsee henkilön, jonka hän haluaa hoitaa holhousta, vain hän hoitaa sitä.

185. Muut holhoojat eivät siis hallinnoi holhousta, vaan he ovat sitä, mitä yleisesti kutsutaan "kunniapuheenjohtajiksi". Älköön kuitenkaan kukaan luulkoon, että heihin ei kohdistu mitään vastuuta, sillä on vahvistettu, että heitä vastaan voidaan nostaa kanne myös sen jälkeen, kun hallinnoivan edunvalvojan omaisuus on käytetty loppuun; sillä heidät on nimitetty toimimaan edunvalvojan toimien tarkkailijoina ja valvojina, ja he ovat vastuussa, jos he eivät ilmianna häntä epäilyttävänä, kun he milloin tahansa havaitsevat, että hän käyttäytyy sopimattomasti. Heidän on siis ahkerasti vaadittava häneltä tiliä ja kiinnitettävä tarkoin huomiota tapaan, jolla hän käyttäytyy, ja jos on talletettava rahaa, heidän on huolehdittava siitä, että se tehdään maan ostamista varten. Ne henkilöt, jotka luulevat, että kunniapuheenjohtajat eivät ole millään tavoin vastuussa, huijaavat itseään, sillä he ovat vastuussa sen mukaisesti, mitä olemme edellä todenneet.

186. Vaikka praetori voi ilmoittaa, että hän varmasti antaa holhouksen testamentin tekijän nimeämälle taholle, hän kuitenkin toisinaan välttyy tekemästä sitä, kuten esimerkiksi silloin, kun isä on toiminut ilman asianmukaista vastiketta, tai kun hän oli alaikäinen, alle kaksikymmentäviisivuotias; tai jos edunvalvoja näytti määräystä tehtäessä olevan hyvä ja säästäväinen mies,

mutta syyllistyi myöhemmin huonoon käytökseen, josta testamentin tekijä ei ollut tietoinen, tai jos edunvalvoja annettiin edunvalvojaksi hänen varakkaiden olosuhteidensa vuoksi ja häneltä vietiin myöhemmin omaisuus.

187. Sitten, kun isä on määrännyt vain yhden edunvalvojan, hänen kanssaan on toisinaan yhdistetty kuraattoreita. Nimittäin keisarimme totesi yhdessä isänsä kanssa eräässä reskriptissä, että jos joku nimittää holhoojiksi kaksi vapautettua miestä, joista toinen hoitaa omaisuutta Italiassa ja toinen Afrikassa, heidän kanssaan on oltava kuraattorit; isän toiveita ei noudatettu.

188. Mitä on todettu edunvalvojista, olisi noudatettava myös niiden kuraattoreiden kohdalla, jotka isä nimitti testamentilla ja jotka praetorin olisi vahvistettava.

189. Näin ollen on ilmeistä, että praetorin on varottava, ettei holhousta hallinnoi useampi henkilö; sillä vaikka isä ei ehkä olekaan nimennyt ketään tiettyä henkilöä hoitamaan holhousta, praetorin on kuitenkin huolehdittava siitä, että sen hoitaa yksi ainoa henkilö. Yhden edunvalvojan on nimittäin helpompi sekä nostaa kanteita että puolustaa niitä, eikä edunvalvonnan hoitamista jaeta usean henkilön kesken.

190. Jos testamentintekijä ei ole valinnut edunvalvojaa tai jos hän ei ole halukas toimimaan, edunvalvojaa hoitaa se, jonka edunvalvojien enemmistö määrää. Pretorin on siis määrättävä heidät kokoontumaan, ja jos he eivät sitä tee tai jos he kokoontumisen jälkeen eivät pääse mihinkään lopputulokseen, hänen on asianmukaisen tutkimuksen jälkeen itse määrättävä, kuka hoitaa holhousta.

191. On selvää, että jos edunvalvojat eivät hyväksy pretaattorin päätöstä, mutta kaikki heistä haluavat hoitaa edunvalvontaa, koska he eivät luota valittuun henkilöön eivätkä halua, että heidän vastuullaan joku muukalainen asetetaan hänen tilalleen; on katsottava, että pretaattori voi sallia, että kaikki heistä hoitavat edunvalvontaa.

192. Lisäksi, jos edunvalvojat haluavat jakaa edunvalvonnan keskenään, heitä on kuultava, jotta hallinto voidaan jakaa heidän kesken.

193. Sama, Ediktistä, kirja IX.

Tämä voidaan tehdä joko osuuksittain tai alueittain. Jos se on jaettu tällä tavoin, kuka tahansa heistä voi olla esteellinen poikkeuksella, joka koskee sitä osuutta tai sitä piiriä, jossa hän ei hallinnoi holhousta.

194. Sama, Ediktistä, kirja XXXV.

Rahan tallettamiselle (jos se voidaan kerätä) on perusteita vain silloin, kun se on käytettävissä maan ostamiseen; sillä jos voidaan helposti osoittaa, että holhouksella on niin vähäinen rahallinen merkitys, ettei kerätyillä rahoilla voida ostaa holhottavaksi tarkoitettua maata, talletusta ei tarvitse tehdä. Tarkastellaan siis, mikä on edunvalvonnan kohteena olevan omaisuuden arvo, jotta talletuksen tekeminen olisi perusteltua. Kun talletuksen syyksi ilmoitetaan maan hankkiminen holhottaville, on selvää, että tämän ei voida katsoa viittaavan vähäpätöisiin rahasummiin. Summaa ei voida ilmoittaa yleisesti, koska on helpompaa tutkia yksittäisiä tapauksia, jos siihen on perusteltu syy. Valtuutta vaatia toisinaan pientenkin summien tallettamista ei pitäisi ottaa pois, jos huoltajat vaikuttavat olevan alttiita epäilyille.

195. Edunvalvojan katsotaan käyttäneen tehtäviään, jos hän on toiminut millä tahansa tavalla, joka ylipäättään koskee hänen holhottavaansa, vaikka se olisikin vähäpätöinen; eikä tässä tapauksessa tarvita niiden puuttumista asiaan, jotka ovat tottuneet pakottamaan edunvalvoja hoitamaan luottamustehtäviään.

196. Jos edunvalvoja kerran toimittuaan lakkaa hoitamasta tehtäviään, häntä vastaan voidaan nostaa syyte epäluuloisuutena.

197. Kun joku määrää, että holhousta on hallinnoitava hänen puolestaan, ja tämän tekee se, joka on määrätty tekemään niin, on peruste nostaa kante holhousta vastaan; sillä sen katsotaan itse hallinnoineen sitä, joka hallinnoi sitä toisen toimesta. Jos se, jolle määräys annettiin, ei toimi, edunvalvojaa vastaan voidaan nostaa kante praetorian-kanteella.

198. Jos isän velallinen hallinnoi pojan holhousta, hän on vastuussa holhouskanteesta myös sen perusteella, mitä hän on isälle velkaa.

199. Jos holhooja ei ilmoita murrosikään tulleelle holhoojalleen, että hän voi hakea itselleen holhoojia (kuten pyhissä perustuslaeissa määrätään tekemään holhousta hoitavalle), joutuuko hän vastuuseen holhouskanteesta? Mielestäni parempi mielipide on se, että holhouskante riittää, koska ilmoitusvelvollisuus kuuluu holhousvelvollisuuteen, vaikka ilmoitus annettaisiinkin murrosiän jälkeen.

200. Jos alaikäisen täytettyä kaksikymmentäviidennen ikävuoden ei ole tehty tilitystä eikä jo aloitettuun kanteeseen liittyviä asiakirjoja ole esitetty, on edunvalvojien vilpittömyyteen ja rehellisyyteen liittyvää jatkaa heidän neuvojensa perusteella aloitettua kantea. Jos he eivät siis huolehdi näistä heiltä vaadittavista asioista, katson, että parempi mielipide on se, että vapaaehtoiseen toimeksiantoon perustuva kante riittää, vaikka kuraattorin toimikausi on päättynyt; edellyttäen, että asiasta ei ole tehty tiliä.

201. Julianus ehdottaa Digestin kahdeskymmenennessä ensimmäisessä kirjassa seuraavaa. Eräs mies määräsi kuollessaan holhoojat lapsilleen ja lisäsi: "Ja minä toivon, ettei heiltä vaadita tiliä." Tämä on siis totta. Julianus sanoo, että nämä holhoojat olisi asetettava vastuuseen, elleivät he olisi osoittaneet hyvää uskoa hallinnoidessaan luottamustehtäviään, vaikka

testamentissa todettiin, että he eivät ole tilivelvollisia; eikä ketään saisi Julianuksen mukaan myöskään asettaa syytteeseen tällä perusteella luottamustehtävän vuoksi. Ja tämä mielipide on oikea, sillä kukaan ei voi tämänkaltaisilla määräyksillä vapauttaa toista julkisen lain soveltamisesta tai muuttaa muinaisina aikoina vakiintunutta muotoa. Kuka tahansa voi kuitenkin testamentata toiselle tai jättää hänelle trustin avulla korvauksen jostakin vahingosta, jonka hän on kärsinyt holhouksen vuoksi.

202. Papinianus totesi viidennessä mielipidekirjassaan seuraavan tapauksen. Eräs isä määräsi lastensa holhouksen hoidettavaksi heidän äitinsä neuvojen perusteella ja vapautti tätä tarkoitusta varten holhoojat. Edunvalvojen velvollisuus ei tästä syystä millään tavoin vähene, mutta hyvien kansalaisten on asianmukaista ottaa käyttöön äidin hyödyllinen neuvo, vaikka edunvalvojen vaputtaminen, isän toiveet tai äidin väliintulo eivät millään tavoin vähennä heidän vastuutaan.

203. Holhoojat saavat tietyssä määrin olla ottamatta huomioon isän ohjeita; esimerkiksi silloin, kun isä on määrännyt, ettei mitään hänen omaisuuttaan saa myydä tai ettei hänen orjiaan, vaatteitaan, talojaan tai mitään pilaantuvaa omaisuuttaan saa luovuttaa; he eivät voi ottaa huomioon tätä isän toivomusta.

204. Edunvalvojalle ilmoitetaan täten, että luottamusvastuu lankeaa häneen siitä lähtien, kun hän tietää olevansa edunvalvoja. Riittää, jos hän on saanut tiedon millä tahansa tavalla, eikä hänen tarvitse ilmoittaa asiasta todistajien läsnä ollessa; sillä jos hän on saanut tiedon mistä tahansa testamentin ulkopuolisesta lähteestä, ei ole epäilystäkään siitä, että vastuu kohdistuu häneen.

205. Sama, Ediktistä, kirja XXXVI.

Holhoojan on kuitenkin osoitettava, että edunvalvoja oli tietoinen hänen nimityksestään.

206. Sama, Ediktistä, XXXV kirja.

Edunvalvojan, joka ei laadi omaisuudesta luetteloa, jota yleisesti kutsutaan inventaarioksi, katsotaan toimineen vilpillisesti, ellei hänen laiminlyönnilleen voida esittää jotakin välttämätöntä ja perusteltua syytä. Jos joku siis vilpillisesti jättää inventaarion laatimatta, hän voi olla velvollinen korvaamaan holhottavasta koko hänen osuutensa, joka voidaan todeta tuomioistuimessa vannotulla valalla. Näin ollen edunvalvojan ei pitäisi tehdä mitään liiketoimia ennen kuin inventaario on tehty, ellei ole jotain sellaista, joka ei salli vähäistäkään viivytystä.

207. Jos edunvalvoja syyllistyy viivyttelyyn helposti pilaantuvan omaisuuden myynnissä, hän tekee sen omalla vastuullaan, sillä hänen olisi heti suoritettava virkavelvollisuutensa. Mutta entä jos hän sanoo odottaneensa holhoojatovereitaan, jotka

joko eivät ole saapuneet paikalle tai jotka ovat halunneet vapauttaa itsensä; pitäisikö hänet vapauttaa? Hän ei saa helposti anteeksi, sillä hänen olisi suoritettava tehtävänsä, ei tosin hätiköidysti, mutta ilman tarpeetonta viivytystä.

208. Edunvalvojaa vastaan voidaan nostaa kanne, jos hän on tehnyt vahingollisen sopimuksen; esimerkiksi jos hän on lahjonnan tai suosion kautta ostanut omaisuutta, joka ei ole ollut hyvässä kunnossa. Mutta entä jos he eivät olisi toimineet vilpillisesti tai osoittaneet aiheetonta suosiota, vaan ainoastaan jättäneet valitsematta hyväkuntoisen omaisuuden? Tässä tapauksessa voitaisiin aivan oikein sanoa, että heidän pitäisi olla vastuussa vain törkeästä huolimattomuudesta.

209. Jos holhoojat rahojen tallettamisen jälkeen laiminlyövät kiinteän omaisuuden ostamisen, he alkavat olla vastuussa korosta. Sillä vaikka preetorin on pakotettava heidät tekemään osto, jos he kuitenkin laiminlyövät sen, heidän olisi maksettava viivästyksen vuoksi korkoa, elleivät he ole vastuussa kiinteistön ostamatta jättämisestä.

210. Holhoojien on maksettava laillista korkoa holhoojilleen kuuluvasta rahasta, jonka he muuttavat omaan käyttöönsä, mutta vain siinä tapauksessa, että on selvästi osoitettu, että he ovat käyttäneet sen omiin tarkoituksiinsa. Jos edunvalvoja ei kuitenkaan ole lainannut rahaa korkoa vastaan tai tallettanut sitä, hänen ei katsota muuttaneen sitä omaan käyttöönsä. Jumalallinen Severus antoi tätä koskevan määräyksen, joten on todistettava, että holhooja on muuttanut rahat omaan käyttöönsä.

211. Emme katso, että holhooja on muuttanut rahaa omaan käyttöönsä, jos hän, joka on ollut velkaa holhottavansa isälle, ei ole sen jälkeen suorittanut maksua tälle; sillä hän on tässä tapauksessa vastuussa samasta korosta, jonka hän on luvannut maksaa isälle.

212. Kun holhooja lainaa holhoojansa rahaa korkoa vastaan omissa nimissään, hänet voidaan velvoittaa maksamaan itse perimänsä korko vain, jos holhottava on valmis ottamaan riskin muista lainoista.

213. Kun oli tarpeen tallettaa rahaa maan ostoa varten, ja tämä tapahtui, korko ei juokse. Jos näin ei kuitenkaan tehty eikä talletuksen tekemistä ole määrätty, on maksettava vain holhousmiehelle kuuluville rahoille kuuluva korko, mutta jos tällainen määräys on annettu ja holhousmies laiminlyö sen noudattamisen, on harkittava, mikä korko on maksettava. Praetoreilla on tapana varoittaa holhoojia siitä, että jos talletusta ei tehdä tai jos se tehdään määräajan jälkeen, voidaan periä laillinen korko. Jos tämä varoitus on annettu, tuomarin, joka on milloin tahansa toimivaltainen käsittelemään asiaa, on siis noudatettava praetorin päätöstä.

214. Praetoreilla on tapana antaa sama varoitus niille holhoojille, jotka kiistävät, että heillä on käsissään mitään holhoojiensa elatusta varten; jos siis osoittautuu, että heillä on ollut jotain, voidaan maksaa korkeampaa korkoa; ja on selvää, että tuomarin on noudatettava tätä menettelytapaa muun rangaistuksen määräämisen lisäksi.

215. Edunvalvojan on maksettava korkoa kaikille hänen hallussaan jäljellä oleville rahasummille.

216. On ymmärrettävä, mikä on se korko, jota nimitetään "pupillariksi". Näyttää siltä, että tämä korko on laillinen korko, joka edunvalvojan on maksettava rahoista, jotka hän on muuttanut omaan käyttöönsä; mutta jos hän kiistää, että hänen käsissään on rahaa, ja praetori tekee päätöksen häntä vastaan, hänen on maksettava laillista korkoa; tai jos hän on syylistynyt viivytykseen rahojen tallettamisessa ja praetori on tehnyt häntä vastaan päätöksen laillisesta korosta. Jos hän kuitenkin kiistää, että hänen hallussaan on holhottavan rahaa, ja hän pakottaa holhottavan lainaamaan rahaa laillisella korolla kustannustensa kattamiseksi, edunvalvoja on vastuussa laillisesta korosta. Samaa sääntöä sovelletaan, kun hän perii laillista korkoa holhottavana olevan henkilön velallisilta. Hän on vastuussa korosta myös muista syistä maakunnan tavan mukaan, eli joko viidestä prosentista tai neljästä prosentista tai jostakin alhaisemmasta korosta, jos tämä on maakunnan käytäntö.

217. Korkoa ei vaadita holhoojilta välittömästi, vaan sen keräämistä tai sijoittamista on vaadittava tietyn ajan kuluttua, eli kahden kuukauden kuluttua. Tätä sääntöä on tapana noudattaa holhouskanteessa. Tätä lykkäystä tai armahdusta ei pitäisi myöntää niille, jotka muuttavat holhoojien tai alaikäisten rahat omaan käyttöönsä.

218. Jos holhooja tai edunvalvoja pidättää keräämänsä koron omaan käyttöönsä, hänen olisi oltava vastuussa kyseisestä korosta, sillä on varmasti hyvin vähän merkitystä sillä, kavalitiko hän väärin joko holhoojansa pääoman tai koron.

219. Kuraattorin perilliset ovat vastuussa arkkuun talletettujen rahojen korosta, kunnes he esittävät hakemuksen toisen kuraattorin nimittämiseksi kuolleen tilalle.

220. Kun holhoojaa vastaan on annettu tuomio holhoojatoverinsa tekojen vuoksi, herää kysymys, onko hän myös velvollinen maksamaan korkoa. On vahvistettu, kuten monissa reskriptioissa todetaan ja kuten Papinianus katsoo kahdestoista kysymyskirjassaan, että häneltä on vaadittava myös korkoa, jos hän ei ole ilmiantanut kanssahuoltajaansa epäilyttävänä. Hänet on todellakin velvoitettava maksamaan korot, jotka hän on velvollinen maksamaan hallintonsa vuoksi.

221. On huomattava, että edunvalvoja on velvollinen maksamaan korkoa rahoille, jotka ovat hänen hallussaan jäljellä hänen toimensa päättymisen jälkeen siihen päivään saakka, jona hän luopui edunvalvonnasta.

222. Sama, Ediktistä, kirja XXIII.

Kun holhooja, jonka holhousta hoidetaan, nostaa holhouskanteen, on sanottava, että hänen on joskus odotettava tiettyä päivämäärää lainaamiensa rahojen maksamiseksi; esimerkiksi jos hän on lainannut rahaa holhottavan nimissä, eikä päivä,

jolloin rahat on perittävä, ole vielä tullut. On selvää, että tämä koskee vain rahaa, jonka edunvalvoja olisi voinut ja jonka hänen olisi pitänyt lainata, mutta jos hän ei olisi lainannut sitä, edunvalvottavan ei tarvitse odottaa.

223. Sama, Ediktistä, kirja XXXVI.

Aina kun holhooja lainaa korkoa vastaan holhoojalleen kuuluvaa rahaa, on tehtävä sopimus seuraavalla tavalla: holhoojan tai jonkun hänen orjistaan on määrättävä rahan maksamisesta. Jos holhottava ei kuitenkaan ole siinä iässä, että hän voisi tehdä sopimuksen, eikä hänellä ole orjaa, sopimuksen tekee holhooja, jonka valvonnassa hän on. Tässä tapauksessa Julianus toteaa aivan oikein, että huostaanotetulle olisi myönnettävä oikeudenmukainen kante. Jos jälkimmäinen kuitenkin puuttuu, ei ole epäilystäkään siitä, etteikö holhooja voisi määrätä hänen nimissään.

224. Kun perheen päämies antaa pojalleen holhoojaksi henkilön, jonka puolesta hänestä on tullut vakuus, on holhoojan velvollisuus maksaa velka velkojalleen, kun maksupäivä koittaa; jos hän siis laiminlyö sen ja hänen holhoutensa, kun hän on ylittänyt alaikäisyytensä, pitäisi maksaa velka isänsä antaman vakuuden perusteella, hän voi nostaa holhoojaansa vastaan kanteen, ei ainoastaan valtakirjakanteella vaan myös holhouskanteella; sillä holhooja on vastuussa velan maksamatta jättämisestä. Jos edunvalvoja on kuitenkin velkaantunut vasta tietyn ajan kuluttua, joidenkin viranomaisten mukaan tämä ei kuulu holhouskanteen piiriin, jos maksupäivä koitti vasta edunvalvonnan päättymisen jälkeen. Mutta jos päivä koittaa holhouksen voimassaoloaikana, se kuuluu heidän mukaansa epäilemättä kanteen piiriin. Olen sitä mieltä, että nämä molemmat päätökset ovat oikeita silloin, kun edunvalvoja on hyvässä vaarassa tulla maksukyvyttömäksi, mutta jos hän on maksukykyinen, se ei kuulu edunvalvontakanteen piiriin. Kenenkään ei myöskään pitäisi ajatella, että tällä ei ole vaikutusta; sillä jos sanotaan, että se kuuluu kanteen piiriin, ja jos on perusteita kanteen nostamiselle, takaajat ovat vastuussa, jos omaisuuden säilyttämisestä on annettu sitoumus.

225. Lisäksi, jos edunvalvoja on vastuussa kanteesta, joka vanhentuu ajan kulumisen vuoksi, on sanottava, että on olemassa peruste sille, että vaatimus sisältyy edunvalvontakanteeseen, jotta kanteesta tulee ikuinen.

226. Ja yleisesti ottaen, mitä tulee siihen, mistä edunvalvoja on vastuussa holhoojalleen suhteessa kolmanteen, hän on vastuussa myös itseään kohtaan, jos hän on velan velallinen, ja ehkä vielä enemmänkin; sillä hän ei voi velvoittaa maksamaan muita, joita vastaan hänellä ei ole kanne-oikeutta, mutta hän voi tehdä sen, jos kyse on hänestä itsestään.

227. Jos holhooja on velkaa rahaa holhottinsa isälle korkeammalla korolla kuin oppilaskorko; on harkittava, onko hän vastuussa holhottinsa isälle mistään. Ja jos hän on tosiaan maksanut pääoman, hän ei ole vastuussa mistään, sillä hän pystyi maksamaan eikä rasittamaan itseään korolla; mutta jos hän ei ole maksanut pääomaa, hänet voidaan velvoittaa maksamaan korkoa, jonka hänen olisi pitänyt vaatia itseltään.

228. Aivan kuten holhoojan tulisi maksaa se, mitä hän on velkaa, niin hän voi myös periä holhottavasta sen, mikä hänelle kuuluu, jos hän on edellisen isän velkoja; sillä hän voi maksaa itse, jos hänen käsissään oli rahaa, jolla hän voisi sen tehdä; ja jos hänelle kuuluva korko olisi korkeampi, holhottava vapautuu siitä vastuusta, koska holhooja olisi voinut maksaa itselleen, aivan samoin kuin hän olisi voinut ja hänen olisi pitänyt maksaa muille.

229. Hänen ei ole tarpeen, jos hänet haastetaan oikeuteen, maksaa sen jälkeen, kun tuomio on annettu; ja sen vuoksi, jos huostaanotetun asia ei ole perusteltu, hänen on ilmoitettava siitä huostaanotetulle. Tästä syystä keisari Antoninus ja hänen isänsä kielsivät holhoojia asettamasta holhottavaansa vastuuseen kuluista, jos tämä esittää hyödyttömän puolustuksen, kun velkoja on nostanut kanteen; sillä holhoojia ei ole kielletty tunnustamasta vilpittömässä mielessä olevaa vaatimusta.

230. Edunvalvoja voi paitsi maksaa itselleen, myös tehdä kirjauksen itselleen lainatuista rahoista, kuten Marcellus toteaa Digestin kahdeksannessa kirjassa; ja hän voi saattaa itsensä vastuuseen holhoojaltaan lainatuista rahoista merkitsemällä rekisteriinsä, että ne on lainattu hänelle itselleen.

231. On todettu, että jos holhooja määrätään omaisuuden lisäyksen vuoksi (kuten esimerkiksi äidin omaisuuden myöhemmän lisäyksen vuoksi tai muun lisäyksen vuoksi), hänen ei ole tapana hallinnoida entiseen holhousoikeuteen kuuluvaa omaisuutta. Jos hän ei kuitenkaan ole ilmoittanut ensimmäistä holhoojaa epäilyttäväksi tai vaatinut tältä vakuutta, häntä on rangaistava.

232. Toisaalta kuitenkin, jos alaikäiselle on vain määrätty edunvalvoja tai holhooja, hän on vastuussa kaikesta omaisuuden lisäyksestä, joka myöhemmin saattaa tapahtua, vaikka on tavallista, että edunvalvoja nimitetään vastaamaan lisäyksestä; tätä ei tehdä siitä syystä, että mainittu lisäys ei liity mitenkään jo hankitun omaisuuden hoitoon, sillä sikäli kuin kyse on siitä, on otettava huomioon myös holhottavan yleinen etu. Jos siis uusi edunvalvoja nimitetään, vastuu jaetaan edunvalvojan kanssa, tai jos sellaista ei nimitetä, entinen nimitetty on välttämättä vastuussa edunvalvonnan asianmukaisesta hoitamisesta.

233. Sama, Ediktistä, kirja XLIX.

Yleisesti ottaen holhottavasta ei katsota, että häntä on suojeltu asianmukaisesti, jos hänen nimissään ei tehdä sitä, mitä kuka tahansa hyvä taloudenhoitaja tekisi. Jos siis holhooja laiminlyö velan maksamisen tai ei täytä velvollisuuttaan oikeudenkäynnin puolustamisessa tai sopimuksessa, hänen ei katsota suojelleen holhottavaansa asianmukaisesti.

234. Sama, Ediktistä, kirja XXXIII.

Jumalallinen Pius totesi eräässä reskriptissä, joka koski holhottavana olevaa henkilöä, jonka holhoojan oli oikeudellisesti päätetty olevan orja, että tämän omistaja ei ollut oikeutettu saamaan etuoikeutta vähentää hänelle kuuluvia maksuja

omaisuudesta, jonka orja oli ostanut holhottavana olevan henkilön rahoilla. Tätä sääntöä olisi noudatettava myös edunvalvojan tapauksessa.

235. Paulus, Ediktistä, kirja XXXVIII.

Jos useat holhoojat hoitavat holhousa, yhdellekään heistä ei voida myöntää holhoojan nimissä kannetta holhoojatovereitaan vastaan.

236. Trajanuksen ja Hadrianuksen reskriptien mukaan holhoojan vilpittömässä mielessä tekemät kaikki liiketoimet on vahvistettava. Sen vuoksi holhottava ei voi nostaa kannetta sellaisen omaisuuden takaisinsaamiseksi, jonka hänen holhoojansa on laillisesti myynyt, sillä ei pitäisi olla holhottavan eduksi, jos omaisuuden hoitoa ei hyväksytä, sillä sellaisissa olosuhteissa kukaan ei ostaisi mitään. Sillä ei myöskään ole merkitystä, onko edunvalvoja maksukykyinen vai ei, sillä jos kauppa oli vilpittömässä mielessä tehty, se olisi hyväksyttävä; mutta jos se oli vilpillinen, siirto ei ole pätevä.

237. Olisi liikaa, jos holhoojalle annettaisiin lupa maksaa kuluja holhoojansa omaisuudesta tämän maineen säilyttämisen perusteella, kun hän ei voisi kunniallisesti maksaa tällaisia kuluja omasta omaisuudestaan.

238. Koska holhoojan tehtävänä ei ole ainoastaan huolehtia holhoutensa omaisuudesta, vaan myös valvoa tämän moraalialia, hänen tulisi ensinnäkin maksaa ohjaajilleen ei niin pientä palkkaa kuin hän voi, vaan suhteessa omaisuuden arvoon ja holhoutensa asemaan; ja hänen tulisi antaa tukea orjilleen ja vapautetuille ja joskus myös vieraille, jos se hyödyttää holhoutunutta. Hän voi lähettää tavanomaisia lahjoja vanhemmilleen ja sukulaisilleen, mutta hän ei voi antaa myötäjäisiä sisarelleen, joka on toisen isän jälkeläinen, vaikka tämä ei muuten voisi mennä naimisiin; sillä vaikka tämä voidaan tehdä kunniallisesti, se on kuitenkin vapaamielisyyden osoitus, jonka tulisi riippua holhottinsa tahdosta.

239. Kun holhooja ei voinut lainata holhoojalleen kuuluvaa rahaa, koska ei ollut ketään, jolle hän olisi voinut lainata sitä, holhoojan on maksettava korkotappio.

240. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja XII.

Holhoojan on jaettava holhoojansa palveluksessa olevien orjien lukumäärä holhoojan aseman ja varallisuuden mukaan.

241. Edunvalvojaa ei pidä kuulla, kun hän väittää, ettei ole sijoittanut holhottinsa rahoja, koska ei ole löytänyt siihen sopivaa paikkaa, jos on todistettu, että hän on sijoittanut omat rahansa tuona aikana kannattavasti.

242. Kun edunvalvoja maksaa testamentteja ja hoitaa luottamustehtäviä, hänen on varottava maksamasta kenellekään, jolle ei ole mitään maksettavaa. Hänen ei myöskään tulisi antaa avioliittolahjoja holhottavansa äidille tai sisarelle. On kuitenkin eri asia, että edunvalvoja hankkii holhoutensa äidille tai sisarelle elintarpeet, jos he eivät kykene elättämään itseään, sillä tämä olisi vahvistettava; sillä on paljon eroa siinä, missä rahaa käytetään tähän tarkoitukseen, ja missä kuluja syntyy lahjoista tai testamenttilahjoista.

243. Paulus, lyhennelmät, VIII kirja.

Yksi holhooja on vastuussa toisen teoista, jos hän olisi voinut ja hänen olisi pitänyt tuomita hänet epäluuloiseksi, ja joskus, jos hän olisi voinut pakottaa hänet antamaan vakuuden; mutta jos maksukykyinen menettää yhtäkkiä omaisuutensa, ei hänen kollegaansa voida syyttää.

244. Sama, Opinions, kirja II.

Jos holhoojaksi määrätty henkilö ei nosta kannetta niitä vastaan, joiden hän on todennut olevan hänen holhoojiensa velallisia, ja tämän vuoksi heidän maksukykynsä kärsii; tai jos hän ei sijoita holhoojalleen kuuluvia rahoja kuuden kuukauden kuluessa hänen määräämisestään, hänet itse voidaan haastaa oikeuteen maksettavaksi kuuluvista rahoista sekä korosta niille rahoille, joita hän ei ole sijoittanut.

245. Sama, Sabinuksesta, kirja VI.

Kun holhouskanteessa herää kysymys siitä, mitkä holhoojan holhottavaansa varten antamat lainat on tunnustettava; Marcellus katsoo, että jos holhooja lainasi holhottavaansa kuuluvaa rahaa ja sopi siitä tämän nimissä, ne saatavat, joita pidetään hyvinä, kuuluvat holhottavaan, ja ne, jotka ovat huonoja ja väärin sovittuja, kuuluvat holhoojalle. Parempana mielipiteenä pidetään kuitenkin sitä, että edunvalvoja jättää valinnan alaikäiselle, jotta tämä voi joko hyväksyä tai hylätä kaiken sen, mitä edunvalvoja on tehnyt saatavien osalta, jolloin tilanne on sama kuin jos edunvalvoja olisi hoitanut asian itse. Tätä sääntöä sovelletaan myös silloin, kun edunvalvoja lainasi rahaa holhoojansa nimissä.

246. Pomponius, On Sabinus, kirja XVII.

Jos joku, jolla on siihen valtuudet, määrää holhoojan hoitamaan holhoustoimen ja hän ei noudata määräystä, hänen on korvattava holhoojalleen vahingonkorvaus siitä päivästä alkaen eikä siitä, kun hänet määrättiin holhoojaksi.

247. Ulpianus, Digest, kirja XXI.

Jos edunvalvoja on hoitanut holhoojansa asioita, vaikka hän ei ehkä ole valtuuttanut tätä toimimaan missään asiassa, hän on epäilemättä vastuussa holhouskanteesta; sillä mikä voi estää sen, että holhoutuksen omaisuudesta tehdään sellainen määräys, ettei ole tarpeen tehdä mitään sellaisia asioita, joihin edunvalvojan valtuudet pitäisi puuttua?

248. Jos edunvalvoja on kaksi ja kanne nostetaan toista heistä vastaan, toinen ei vapautu vastuusta.

249. Ulpianus, Opinions, kirja I.

Edunvalvojan ei ole pakko antaa tiliä teoistaan osakkaalleen, mutta jos hän ei jaa hallintoa osakkaan kanssa tai ei täytä luottamustehtäviään vilpittömässä mielessä, hänet voidaan tuomita epäluuloiseksi.

250. Sama, koskien prokonsulin virkaa.

Edunvalvoja tai kuraattori, jonka valitus on julistettu kohtuuttomaksi tai jota ei ole hyväksytty, on vastuussa siitä lähtien, kun hänen olisi pitänyt ryhtyä hoitamaan virkaansa.

251. Marcellus, Lausunnot.

Lucius Titius määräsi testamentilla poikansa holhoojaksi Gaius Seiuksen, joka oli isän valvonnassa. Gaius Seius hoiti holhousta isän tietäen ja suostumuksella. Kysyn, voidaanko Gaius Seiuksen kuoleman jälkeen nostaa holhouskanne hänen isäänsä vastaan, ja jos näin on, minkä suuruinen kanne. Marcellus vastasi, että esitettyjen tosiseikkojen mukaan isä on vastuussa sekä peculio-kanteesta että omaisuudesta, joka on käytetty hänen hyväkseen, ja että tässä tapauksessa ei näytä siltä, että isän tietoisuus ja suostumus johtaisi siihen, että hän olisi vastuussa koko summasta, ellei joku muu holhousvelvollinen tai joku muu taho, joka haluaisi tehdä isän epäilyttäväksi, tulisi paikalle ja ottaisi riskiä.

252. Paulus, Ediktistä, kirja III.

Edunvalvoja voi uudistaa sitoumuksen holhoojansa hyväksi ja saattaa asian tuomioistuimen käsiteltäväksi, mutta hänen tekemänsä lahjoitukset eivät vahingoita holhottavaansa.

253. Ulpianus, Ediktistä, kirja IX.

Yleisesti myönnetään, että edunvalvojan ei tarvitse antaa vakuutta siitä, että holhottava vahvistaa hänen tekonsa, siitä syystä, että hänellä itsellään on oikeus saattaa asia tuomioistuimen käsiteltäväksi. Mutta entä jos epäillään, oliko hän edunvalvoja tai

jatkaisiko hän sitä tai oliko asia uskottu hänelle? On oikeudenmukaista, että hänen vastapuoltaan ei petetä. Sama sääntö pätee kuraattorin tapauksessa, kuten Julianus on todennut.

254. Paulus, Ediktistä, kirja IX.

On tapana, että edunvalvojan riskillä nimitetään prätorin määräyksellä asiamies aina, kun edunvalvontaan liittyvät asiat ovat laajalle levinneet tai kun edunvalvojan arvo, ikä tai terveydentila sitä vaatii. Jos holhottava ei kuitenkaan vielä kykene puhumaan omasta puolestaan ja nimeämään asiamiestä tai jos hän on poissa, asiamies on välttämättä nimitettävä.

255. Jos edunvalvonta on annettu samanaikaisesti kahden edunvalvojan hoidettavaksi, joko vanhemman, kanssahuoltajien tai tuomareiden toimesta, on ymmärrettävää, että yksi heistä saa toimia, koska kaksi ei voi toimia samanaikaisesti.

256. Ulpianus, Ediktistä, kirja XIII.

Kun alaikäinen esittää holhoojiensa avustuksella edunvalvojilleen vaatimuksen pienemmästä summasta kuin mihin hänellä oli oikeus, ja tästä syystä hän sitten haastaa edunvalvojansa oikeuteen, ja heitä vastaan annetaan tuomio sen edun määräst, joka hänellä oli siitä, että edunvalvojat eivät holhoojien huolimattomuuden vuoksi tuominneet häntä; eikö kyseisiltä edunvalvojilta voida saada korvausta? Papinianus sanoo toisessa mielipidekirjassaan, että korvaus voidaan silti saada. Näin ollen, jos holhoojat eivät ole vielä maksaneet tuomiota ja he tekevät valituksen, heihin voidaan kohdistaa petoksen perusteella poikkeus, jotta heidät pakotetaan luovuttamaan oikeutensa holhoojia vastaan. Mutta mitä pitäisi tehdä, jos edunvalvojat ovat jo maksaneet tuomion? Tämä on edunvalvojille eduksi, koska tässä tapauksessa alaikäinen ei menetä mitään, koska hän näyttää olevan enemmän huolissaan voitosta kuin vahingon korvaamisesta; ellei hän ole tosiaan valmis luovuttamaan kanneoikeuttaan edunvalvojilleen.

257. Paulus, Ediktistä, kirja XXIV.

Kuraattoria ja edunvalvojan sijaista vastaan voidaan nostaa kanne jopa hänen hallintonsa jatkuessa.

258. Sama, Plautiuksesta, VII kirja.

Edunvalvojan, joka hoitaa edunvalvontatehtäväänsä, on katsottava olevan omistajan asemassa suhteessa kaikkeen, mikä koskee hänen holhottavansa etuja.

259. Marcellus, Digest, kirja VIII.

Edunvalvoja, joka haastetaan oikeuteen, antaa vakuuden tavanomaisessa muodossa. Jos poika sillä välin saavuttaa murrosikänsä, häntä ei voida pakottaa hoitamaan asiaa.

260. Edunvalvoja, joka on luopunut holhoojansa asioiden hoitamisesta sen jälkeen, kun tämä on saavuttanut murrosikärajan, ei ole velvollinen maksamaan korkoa kädessään oleville rahoille, jotka hän on jo luovuttanut. Minusta on kuitenkin oikeudenmukaisempaa, että häntä ei velvoiteta maksamaan korkoa, jos hän ei ole vastuussa siitä, että hän ei ole luopunut holhouksesta, kun sitä häneltä vaadittiin. (Ulpianus sanoo, että ei riitä, että hän on luovuttanut rahat, ellei hän ole tallettanut niitä sinetöityinä johonkin turvalliseen paikkaan.)

261. Sama, Digest, kirja VIII.

Tämä pätee erityisesti edunvalvojan perillisen tapauksessa, sillä olisi äärimmäisen epäoikeudenmukaista, että joku, joka on täyttänyt kaksikymmentä vuotta tai on sitä vanhempi, ottaisi päähänsä vaatia sitä, mikä hänelle kuuluu edunvalvonnan perusteella, ja vaatia myös korkoa.

262. Sama, Digest, kirja XXI.

Edunvalvojan päävelvollisuus on olla jättämättä holhottavaansa ilman suojelua.

263. Modestinus, Excuses, kirja I.

"Jumalalliset keisarit Severus ja Antoninus Sergius Julianukselle: Sääntö, jonka mukaan yksittäiset holhoojat ovat toisinaan täysimääräisesti vastuussa siltä osin kuin kukin on hoitanut holhousta, pätee vain ennen murrosikää, eikä sitä voida soveltaa, jos hallinto jatkuu sen jälkeen."

264. Sama, Lausunnot, kirja VI.

Edunvalvoja kuoli jättämättä perillistä. Kysyn, kun hänen holhoojalleen on määrätty edunvalvoja, eikä edunvalvoja ole esittänyt inventaariota eikä mitään muutakaan asiakirjaa, voidaanko mainittu edunvalvoja haastaa oikeuteen määräyksen perusteella edunvalvojan edun määrästä? Modestinus vastasi, että takaaja voidaan haastaa oikeuteen samasta summasta, josta voidaan nostaa kanne edunvalvojaa vastaan.

265. Modestinus oli sitä mieltä, että edunvalvoja ei ole millään tavoin vastuussa, jos hän ei ole syyllistynyt huolimattomuuteen, jos holhousmiehelle aiheutuu vahinkoa sen vuoksi, että kuitteja maksetuista veroista ei löydy.

266. Modestinus katsoi, että holhoojan olisi annettava holhottavilleen tili kaikista tuloista, jotka hän olisi voinut vilpittömässä mielessä kerätä holhottavalle kuuluvasta maasta.

267. Hän totesi myös, että jos holhooja keräsi maata hoitamaan asetetulta orjalta vähemmän kuin hänen olisi pitänyt vilpittömässä mielessä kerätä, hän saattoi tästä syystä pidättää itsellään niin suuren osan kyseisen orjan tuloista kuin hän oli vastuussa naispuoliselle holhottavalle, ja että tämä oli etu mainitulle holhoojalle, edellyttäen, että hän ei ollut antanut omaisuuden hoitoa tuhlailevan orjan tehtäväksi.

268. Eräs alaikäinen myi holhoojansa suostumuksella maa-alueen Titiukselle, ja saatuaan myöhemmin selville, että häntä oli huijattu, hän sai täyden korvauksen, ja hänet määrättiin saamaan omaisuus haltuunsa. Kysyn, koska hän ei ole hyötynyt kyseisestä myynnistä eikä ole todistettu, että hän olisi saanut mitään etua omaisuuteensa nähden, pitäisikö kauppahinta palauttaa ostajalle? Modestinus vastasi, että koska kuraattorin myymän maan hinta ei lisännyt hänen varallisuuttaan eikä siitä ollut tehty mitään päätöstä silloin, kun tuomioistuin määräsi palauttamisesta, ostaja esittää vaatimuksensa turhaan.

269. Hän esitti myös mielipiteenään, että alaikäistä ei saisi velvoittaa tilittämään ostajalle koristeellisuuden vuoksi aiheutuneita kuluja; mutta jos parannukset voitaisiin irrottaa rakennuksesta siten, että se voitaisiin jättää entiseen tilaansa (eli siihen, joka se oli ennen myyntiä), ostajan on sallittava niiden poistaminen.

270. Lucius Titius oli sisarensa kanssaperijä ja kuraattori, ja koska hän asui alueella, jossa oli tapana, että maanomistajat eivätkä vuokralaiset kantoivat verotaakkaa ja tilapäisiä maksuja, hän maksoi tämän aina noudatetun käytännön ja tavan mukaisesti yhteisen ja jakamattoman tilan verot. Kysyn, voitiinko kuraattorin tehdessä hänen tilityksensä vastustaa sitä, että hän ei ollut laillisesti suorittanut kyseisiä kuluja sisarensa osuuden osalta. Modestinus vastasi, että kuraattorilla oli oikeus tehdä alaikäiselle tili siitä, mistä valitettiin, koska hän olisi itse joutunut suorittamaan mainitun maksun, jos hän olisi hoitanut omia asioitaan.

271. Kaksi edunvalvojaa myi holhoojalleen kuuluneen omaisuuden ja jakoi rahat keskenään, ja tämän jakamisen jälkeen toinen heistä lähetettiin maanpakoon edunvalvonnan voimassaolon ajaksi. Heräsi kysymys, voiko hänen holhoojansa vaatia holhoojalta osuuttaan holhottavaan kuuluvista rahoista, jos maanpaossa oleva henkilö nimittää asiamiehen. Modestinus vastasi tähän: "Jos kysymys oli siitä, voiko holhoojan joutuessa maanpakoon hänen kanssahuoltajansa nostaa kanteen holhouksesta; olen sitä mieltä, että hän voi tehdä niin."

272. Callistratus, Tutkimuksia koskevat tutkimukset, kirja IV.

Alaikäisten holhoojilta ja edunvalvojilta vaaditaan alaikäisten asioiden hoitamisen suhteen samaa huolellisuutta, jota perheen päämiehen tulisi tunnollisesti noudattaa omien asioidensa hoitamisessa.

273. Edunvalvojan tehtävät päättyvät edunvalvojan nimittämiseen, ja sen vuoksi kaikki aloitetut asiat uskotaan hoidettavaksi loppuun edunvalvojalle. Tämän jumalainen Marcus totesi yhdessä poikansa Commoduksen kanssa eräässä reskriptissä.

274. Holhottavilla perillisillä on sama oikeus valita, mitä edunvalvojaa vastaan he mieluummin menettelevät, aivan kuten ne, joiden edunvalvontaa hoidetaan, voivat tehdä.

275. Keisarillisissa perustuslaeissa sanotaan, että on tehtävä tili kaikista kustannuksista, jotka ovat aiheutuneet hyvässä uskossa holhouksen hoitamisen aikana, mutta ei kuitenkaan sellaisista, jotka holhoojat ovat itse aiheuttaneet; ellei holhoojien määrääjä ole vahvistanut tiettyä korvausta.

276. Julius Aquilia, Opinions.

Edunvalvojen orjia on kuulusteltava tuomioistuimen informoimiseksi ja edun edistämiseksi.

277. Papinianus, Kysymyksiä, kirja II.

Edunvalvojan tai holhoojan on pakko ottaa vastaan entiseltä edunvalvojalta tai holhoojalta luottoja, joita hän ei ehkä pidä hyvänä, mutta hän ei ole velvollinen ottamaan riskiä niiden perimisestä.

278. Sama, Kysymyksiä, kirja III.

Holhous jaetaan holhoojien kesken. Oikeudenmukaisuus, joka on ottanut käyttöön pelkän korvausoikeuden, ei lakkaa soveltumasta kanteen nostavan edunvalvojan viran ja persoonallisuuden vuoksi; sillä edunvalvonnan jakaminen ei ole oikeudellinen vaan oikeudellinen kysymys, ja siinä vahvistetaan hallinnon mitta, mutta se koskee vain edunvalvojia itseään, eikä sen pitäisi olla esteenä niille osapuolille, jotka haluavat nostaa kanteen holhottavaan nähden.

279. Sama, Kysymyksiä, kirja XI.

Sabinus ja Cassius katsovat, että holhousta hallinnoiva holhooja joutuu eri aikoina vastuuseen yksittäisistä teoistaan, aivan kuten hän on eri tapauksissa vastuussa.

280. Tämän mielipiteen mukaan, jos orja on määrätty myymään isäntänsä omaisuutta tai perimään velkoja ja vapauduttuaan hän jatkaa samassa työssä, häntä vastaan voidaan laillisesti nostaa vapaaehtoisuuteen perustuva kanne aiempien toimien perusteella; vaikka häntä ei voitaisikaan asettaa vastuuseen orjuudessa ollessaan (ainakaan niiden asioiden osalta, jotka

liittyvät niihin, joita hän on tehnyt vapautumisensa jälkeen), sillä holhousmiehen osalta on katsottu, että hän voi nostaa holhouskanteen kaikista niistä liiketoimista, jotka on tehty hänen saavuttuaan täysi-ikäiseksi, jos viimeaikaiset toimet liittyvät aikaisempiin ja jos niitä ei voida jakaa niin, että ne voitaisiin asettaa erillisille tileille.

281. Näin ollen syntyy kysymys, jota yleensä käsitellään isän valvonnassa olevan pojan osalta, jolle on testamentilla määrätty edunvalvoja, ja kun hän on tullut vapaaksi edunvalvonnan päättymisen jälkeen, edunvalvoja hoitaa edelleen virkaansa. Sabinuksen ja Cassiuksen mielipiteistä seuraa, että mainittu poika voidaan haastaa oikeuteen koko siitä summasta, joka liittyy hänen vapautumisensa jälkeen tehtyihin liiketoimiin; mutta mitä tulee siihen, mitä tapahtui ennen tätä ajankohtaa, riippumatta siitä, oliko häneltä riistetty peculium vai ei, hän on vastuussa vain siitä summasta, jonka hän kykenee maksamaan. Jos holhottava haluaa nostaa isäänsä vastaan peculio-kanteen, joka perustuu aikaisempaan hallintoon (sillä käytettävissä oleva vuosi lasketaan siitä ajankohdasta, jolloin holhous toimi alkoi), jotta isää ei käytettäisi hyväksi koko ajanjakson laskemisessa, mukaan otetaan vain se aika, jonka aikana isän valvonnassa oleva poika hoiti holhousa.

282. Sama, Kysymyksiä, kirja XII.

Kun on useita holhoojia, jotka eivät ole hoitaneet holhousa, ja kaikki heistä ovat maksukykyisiä; onko holhottavilla oikeus valita, ketä hän haastaa oikeuteen, koska holhousa ei ole hoidettu, vai pitäisikö kaikkien holhoojien jakaa vastuu yhteisesti, koska he ovat velallisia samasta rahasummasta? Jälkimmäinen näkemys on järkevämpi.

283. Jos jotkut mainituista holhoojista eivät ole maksukykyisiä, muut ovat epäilemättä vastuussa; tämä ei myöskään ole epäoikeudenmukaista, koska kukin heistä joutuu maksukyvyttömyytensä vuoksi vastuuseen koko holhottavan kärsimästä tappiosta.

284. Näin ollen heräsi kysymys, onko holhottava velvollinen luovuttamaan kaikki kanneoikeutensa sille holhoojalle, jota hän on yksin haastanut oikeuteen, tai ainakin osan niistä? Mutta koska jokaisen riittaisuudesta on rangaistava, millä oikeutuksella tätä voidaan vaatia?

285. Sama, Opinions, kirja V.

Edunvalvojat, jotka holhousen määräämisen jälkeen erehdyksestä edelleen pitävät huoltajan asioiden hoitamista, eivät joudu vastaamaan mistään saatavista, jotka ovat olleet voimassa sen jälkeen, kun holhottava on tullut murrosikänsä, koska he eivät voi nostaa kannetta niiden perimiseksi.

286. Isän testamentilla määräämä edunvalvoja oli erehdyksestä ryhtynyt hoitamaan alaikäisen lapsen asioita. Kun praetori oli sen jälkeen nimittänyt muita holhoojia, entinen ei joudu vastuuseen, jos hän ei hoitanut mitään asioita näiden nimittämisen jälkeen.

287. Testamentillinen edunvalvoja, joka oli laittomasti määrätty, hoiti alaikäisen asioita hänen isänsä toiveiden mukaisesti. Kun virhe on havaittu, on parasta, että preetori nimittää toisen edunvalvojan, jotta vältettäisiin edellisen tuomitseminen petoksen tai huolimattomuuden perusteella, jos hän luopuu jo aloittamastaan hallinnosta. Samaa sääntöä ei sovelleta silloin, kun joku ottaa vapaaehtoisesti hoitaakseen toisen yrityksen, koska on täysin asianmukaista, että ystävän ponnistelut huolehtivat omistajan eduista yksittäisessä liiketoimessa.

288. Ilman sijaista määrätty perillinen kuoli ennen kuin hän ryhtyi hoitamaan perintöä, jonka hän oli velvollinen luovuttamaan alaikäiselle. Koska kuolinpesä sijaitsi Italiassa ja määrätty perillinen kuoli eräissä provinssissa, omaisuuden hallinnoinnista provinssissa vastanneet holhoojat olisi mielestäni tuomittava laiminlyönnin perusteella, jos he testamentin ehdoista tietoisina jättivät huolehtimatta alaikäisen edunvalvonnasta; jos nimittäin luottamus olisi täytetty provinssissa, perillisen oikeudet olisivat olleet suojattuja ja kuolinpesän hallinnointi olisi siirtynyt niille, jotka olivat ottaneet tehtäväkseen holhoustoimen hoitamisen Italiassa.

289. Kanneoikeutta edunvalvojaa vastaan ei saa evätä velkojalta, joka on tehnyt sopimuksen edunvalvojan itsensä kanssa, kun tämä on aiheuttanut sen, että hänen holhoojansa on hylännyt jäämistön; vaikka edunvalvoja olisikin käyttänyt rahat alaikäisen hyväksi.

290. Alaikäisen edunvalvojat antoivat toisilleen vakuuden yhteiseen vastuuseen nähden ja antoivat vastavuoroisia pantteja tätä tarkoitusta varten. Jos he ovat maksukykyisiä silloin, kun heidät vapautetaan virasta, annetulla vakuudella ei ole enää vaikutusta, ja on selvää, että pantit vapautetaan.

291. Asianosainen, joka oli määrätty edunvalvojaksi, valitti omasta nimityksestään. Hänen perillisensä, joka on sittemmin kukistanut jälkimmäisen, on vastuussa kaikista aiemmin kärsityistä tappioista siitä syystä, että pidetään lievänä huolimattomuutena sitä, että lain vastaisesti kieltäytyään ottamasta edunvalvojan virkaa vastaan sen jälkeen, kun joku on määrätty ottamaan se vastaan.

292. Niiden holhoojien, joilla on hoidettavana maakunnassa sijaitseva omaisuus ja jotka harjoittavat alaikäisten valitukseen liittyvää liiketoimintaa kaupungissa, on pyydettävä, että mainittujen alaikäisten omaisuudelle Italiassa nimitetään edunvalvojat, koska tämä on heidän velvollisuutensa. Jos he eivät tee näin ennen paluutaan maakuntaan, tuomioistuimen olisi annettava tuomio heitä vastaan heidän petoksensa tai laiminlyöntinsä vuoksi tässä suhteessa.

293. Eräs isänsisä nimitettiin veljensä pojan testamentinvaraiseksi edunvalvojaksi tämän asuessa Italiassa, ja hän otti vastuulleen sekä Italiassa että maakunnassa olevan omaisuuden hallinnon, minkä jälkeen hän siirsi Roomassa tapahtuneista omaisuuden myynneistä saadut rahat maakuntaan ja asetti ne holhoutensa luottoon. Jos hänen tilalleen Roomassa asetetaan toinen edunvalvoja, häntä ei voida velvoittaa hoitamaan näitä rahoja, jotka eivät kuulu hänen edunvalvontansa varoihin.

294. Jos testamentilla väärin perustein määrätty holhoojat tai edunvalvojat, joita ei ole vahvistettu praetorin määräyksellä, harjoittavat liiketoimintaa, heidän on pakko ottaa vastuu toistensa puolesta mahdollisista tappioista, koska he ovat vapaaehtoisesti ottaneet viran vastaan ilman lain tukea, ja jokaisen maksukykyisen heistä olisi haettava praetorilta määräystä holhoojien tai edunvalvojien määräämisestä.

295. Jos maksukykyiset edunvalvojat kuolevat, heidän perillisensä eivät ole vastuussa toisilleen mistään sellaisesta, mikä ei ole tapahtunut edunvalvonnan voimassaoloaikana.

296. On todettu, että kohtuullisuuskanne voidaan nostaa edunvalvojaa vastaan, joka kieltäytyy hoitamasta virkavelvollisuuksiaan, sen jälkeen kun muut, jotka ovat hoitaneet ne, on haastettu oikeuteen. Silti, jos edunvalvonnasta aiheutunut vahinko ei johdu niistä, jotka hoitivat liiketoimia, vaan se on tapahtunut kaikkien huolimattomuudesta; silloin vastuu kohdistuu yhtä lailla kaikkiin, ottamatta huomioon mitään sijaantulojärjestystä.

297. Eräät holhoojat, sen jälkeen kun heidän holhoojansa oli tullut murrosikänsä, koska he olivat perehtyneet asian tosiseikkoihin, ajoivat edelleen muutoksenhakua, joka oli aloitettu konsulien määräyksestä. Jos he eivät saisi aikaan tuomion täytäntöönpanoa, he eivät ole vastuussa huolimattomuudesta.

298. Jos holhottava ei voi nauttia palautuksen tuomitusta edusta, hänen saatavansa, joka perustuu hänen holhoojansa väitettyyn laiminlyöntiin, voidaan vapauttaa sopimuksella; ja tätä ei pidetä lahjana vaan liiketoimena.

299. Kun tiettyjen korkeakorkoisten, isän hankkimien saatavien menettäminen johtuu holhoojien huolimattomuudesta, naispuolinen holhottava joutuu luovuttamaan kanneoikeutensa holhoojille; mutta hän voi pitää ilman korvausta kaikki edunvalvonnan aikana mahdollisesti kerätyt korot.

300. Jos alaikäinen, joka on haastanut holhoojansa oikeuteen, ei ole kyennyt perimään heiltä kaikkea hänelle kuuluvaa, hänellä on oikeus nostaa kanne koko summasta niitä holhoojia vastaan, jotka huolimattomuudesta eivät ole siirtäneet holhousoikeutta itselleen; oikeutta ei myöskään katsota sammutetuksi holhousoikeutta koskevalla tuomiolla siitä syystä, että huostaanotetulla on oikeus nostaa kanne niitä vastaan, jotka hoitavat toista virkaa.

301. Edunvalvojaa, joka kieltäytyy nostamasta kannetta holhoutensa nimissä maksukykyisen entisen edunvalvojan perillistä vastaan, pidetään vastuullisena mahdollisesta tappiosta; samoin kuin silloin, kun joku laiminlyö ilmoittaa maksukyvyttömäksi tulleen edunvalvontatoverinsa epäilyttäväksi.

302. Edunvalvontatuomion täytäntöönpanoa ei siis saa lykätä siitä syystä, että sama edunvalvoja hoitaa samaan aikaan holhottavan veljen ja kanssaperillisen edunvalvontaa.

303. Edustajana toimivan orjan, jonka alaikäinen manumetoi ja piti tai olisi voinut pitää sen jälkeen, kun hän oli aloittanut asioidensa hoitamisen, peculiumin määrä on edunvalvojan selvitettävä, kun hänen selvityksensä jätetään tuomioistuimeen.

304. Sama, Opinions, kirja VI.

Eräs sadanpäämies nimitti kuraattorin alaikäiselle pojalleen, mutta hänen nimitystään ei vahvistettu prätorin päätöksellä. Jos kuraattori ei hoitanut mitään liiketoimia, häntä ei voida pitää vastuullisena sen enempää huolimattomuudesta kuin huolimattomuudestaan; sillä sotilaiden etuoikeus ei ulotu toista kohtaan tehtyihin vääryyksiin, eikä tietämättömyys toisiin nähden ole anteeksiannettavaa silloin, kun on kyse testamentista, paitsi jos on kyse sotilaiden omaisuudesta. Lasten huoltajuus määräytyy itse asiassa isän valvontaoikeuden eikä sotilaspalvelukseen liittyvän edun perusteella.

305. Sama, Opinions, kirja VIII.

Jos holhottava, jolla on useampi kuin yksi holhooja, kieltää yhtä heistä, joka on maksukyvytön, tekemästä tiliä; tämä ei vaikuta vapautuksena muille sen osalta, mitä hän on huijauksellaan mahdollisesti kerännyt tai mitä hän on tehnyt sopimuksia holhouksen aikana, ja hänen kanssahuoltajansa, jotka laiminlöivät ilmoittaa hänet epäilyttäväksi, voidaan laillisesti haastaa oikeuteen huolimattomuuden perusteella; sillä testamentin nojalla määrätty holhooja ei ole vastuussa huolimattomuudesta, josta hänet on testamentilla vapautettu.

306. Sama, Määritelvät, I kirja.

Tuomari päätti, että yksi edunvalvoja useista oli vastuussa koko summasta. Hän, joka oli testamentin kohteena, voi toimia asiamiehenä omien asioidensa osalta, mutta hän ei ole oikeutettu holhousmiehen etuoikeuteen, koska sitä ei myönnetä edes holhousmiehen perilliselle, ja helpotusta ei anneta tapaukselle vaan holhousmiehen henkilölle, joka on erityisen suosion ansainnut.

307. Paulus, Kysymyksiä, kirja VII.

Edunvalvoja vapautuu vastuusta, jos saatava jää perimättä holhoutuajan kuoleman jälkeen.

308. Mies, joka oli veljensä tyttären edunvalvoja, lupasi antaa neljäkymmentä aurea myötäjäisinä tyttären aviomiehelle. Kysyn, olisiko hänellä oikeus vapautukseen, jos jälkeenpäin ilmenisi, että holhottavassa on velkoja ja että luvattujen myötäjäisten olisi todettu ylittävän hänen omaisuutensa määrän, koska asiakirjassa oli mainittu, että niin ja niin, setä ja kuraattori, lupasi tietyn summan sovittajalle? Vaikeus johtuu siitä, että edunvalvoja ei odottanut antavansa myötäjäisiä omasta omaisuudestaan, vaan antoi lupauksen ajankohtana, jolloin hän uskoi holhoojan varallisuuden olevan riittävä, jotta siitä voitaisiin luopua. Lisäksi voidaan pohtia, onko hänen katsottava lahjoittaneen määrän, jos kuraattori antoi lupauksen tietoisena siitä, että hänen omaisuutensa ei ollut riittävä, vai onko hänellä oikeus vapautukseen, koska hän toimi vilpillisesti. Vastasin, etten usko, että koska kuraattori, joka meni velvollisuutensa ulkopuolelle, teki itsensä vapaaehtoisesti vastuulliseksi, praectorin pitäisi myöntää hänelle helpotusta, sen enempiä kuin jos hän olisi luvannut maksaa rahaa tytön velkojalle. Mutta jos keskustelun kohteena oleva osapuoli lupasi myötäjäiset, ei tarkoituksenaan lahjoittaa niitä, vaan pelkästään liiketaloudellisista syistä, hän voisi pitää naista vastuullisena; ja voitaisiin sanoa, että hän olisi velvollinen avioliiton jatkuessa, niin kauan kuin hänellä on myötäjäiset, kuten omaisuuden luovuttamisessa on tapana; ja hän olisi varmasti vastuussa avioeron jälkeen, riippumatta siitä, oliko myötäjäiset maksettu tai oliko vaatimus niistä edelleen olemassa; koska tässä tapauksessa seurauksena olisi hänen vapautumisensa vastuusta. Mutta jos nainen ei kykene korvaamaan kuraattorille sitä, mitä tämä lupasi antaa myötäjäisenä, joka ylittää hänen omaisuutensa, kuraattori voidaan vapauttaa vastuusta ylimenevän määrän osalta poikkeuksen nojalla; ja naisen tulisi antaa miehelleen takaus tästä määrästä, jotta jos hän vaurastuu avioliiton aikana, hän voi maksaa loput myötäjäisistä miehelleen.

309. Sama, Kysymyksiä, kirja XIII.

Ne, jotka hyväksyvät saamiset, jotka entiset kuraattorit tai holhoojat ovat hyväksyneet, ottavat vastuun niiden maksamisesta.

310. Jos holhottava saa holhoojansa tiliotteen sen jälkeen, kun hän on saavuttanut murrosikänsä, ja kun hän, haettuaan häneltä saldoa, hyväksyy koron, hän ei menetä oikeuttaan holhoojansa omaisuuteen, joka on mahdollisesti myyty, sillä praetorin tulisi säilyttää tämä oikeus hänen puolestaan.

311. Sama, Kysymyksiä, XIV kirja.

Jos holhottava murrosikään päästettyään erotti toisen holhoojistaan, hän syyllistyy kunniantomaan tekoon, jos hän yrittää vaatia toista holhoojaa vastuuseen edellisen, jonka hän erotti, teoista. Sanomme, että samaa sääntöä sovelletaan, kun on kyse kahdesta tuomarista, jotka ovat kollegoita, ja hallitus nostaa kanteen toista heistä vastaan. Viitataan tässä tapauksessa tapaukseen, jossa kaksi tuomaria on yhteisvastuussa, sillä periaate ei ole aina sovellettavissa, sillä jos molemmat ovat

maksukykyisiä, ei ole perusteita valita, nostetaanko kanne. Asianosainen, joka on vapautunut ajan kulumisen vuoksi, ei ole samanlainen kuin se, jolla ei ole mitään, koska hänellä on keinot vastustaa sitä, joka nostaa kanteen vaatimuksen johdosta.

312. Sama, Opinions, kirja IX.

Lucius Titius, Gaius Seiuksen kuraattori, vuokrasi kuraattorikautensa aikana Cornelian tilan Semproniukselle, joka ei maksanut vuokraa. Täysi-ikäiseksi tultuaan alaikäinen nimitti entisen vuokralaisen, Semproniuksen, asiamiehekseen. Kysyn, onko alaikäisen katsottava ottaneen koko velan vastattavakseen, koska hän toimi asiamiehenä, ja vapautetaanko hän näin ollen kuraattoristaan. Paulus vastasi, että siitä syystä, että asianosainen täysi-ikäiseksi tultuaan halusi entisen vuokralaisensa toimivan asiamiehenään, hänen ei voida katsoa vapautuneen vastuusta vuokran jäljellä olevasta osasta.

313. Valtio otti kuvernöörin määräyksellä haltuunsa Semproniuksen omaisuuden, josta oli erään lupauksen vuoksi tullut velallinen kotikaupungilleen, ja tämän kaupungin tuomarit nimittivät kolme kuraattoria, joita kreikkalaiset kutsuvat epimelytaiksi ja jotka sen jälkeen omalla vastuullaan ja ilman kunnan suostumusta jakoivat keskenään Semproniuksen omaisuuden hallinnon. Yksi heistä tuli maksukyvyttömäksi, ja muut, jotka olivat maksukykyisiä, luopuivat samalla omaisuuden hallinnoinnista. Tämän jälkeen Semproniuksen perillinen, joka oli alaikäinen ja joka oli hylännyt jäämistön, sai keisarilta takaisin isänsä omaisuuden. Kysyn, pitäisikö alaikäiselle maksaa korvaus maksukykyisten kuraattoreiden omaisuudesta, koska tuomarit olivat asettaneet heille henkilökohtaisen vastuun kuraattorihallinnosta. Paulus vastasi, että jos päätettäisiin, että holhousmiehelle voitaisiin myöntää oikeus nostaa kanne kuraattoreita vastaan, hänen olisi haastettava maistraatit oikeuteen maksukyvyttömän kuraattorin osuudesta, sillä holhoojien hallinto on yksi asia ja niiden hallinto, jotka vastaavat valtion liiketoimista, on toinen asia.

314. Edunvalvojan, joka on lainannut holhoojansa rahaa, vaikka hän tekisi sen omissa nimissään, ei katsota toimineen vastoin perustuslakia, joka kieltää holhoojan rahojen muuntamisen edunvalvojan käyttöön.

315. Esille tuli kysymys siitä, olisiko edunvalvoja velvoitettava maksamaan korkoa holhoojansa rahoille, joita hän oli käyttänyt edunvalvontansa päättymisen jälkeen siihen päivään asti, jolloin tuomio häntä vastaan annettiin. Paulus vastasi, että sen jälkeen, kun hänen hallintonsa oli päättynyt, korko olisi laskettava samalla tavalla kuin holhoustuomion yhteydessä.

316. Paulus esitti myös näkemyksensä, että jos holhooja oli antanut vakuuden holhoojansa omaisuuden säilyttämisestä, hän ei olisi vastuussa holhoojan holhousikäisen saavuttua murrosikään tekemistä teoista, jotka eivät johtuneet välttämättömyydestä vaan valinnasta.

317. Kun edunvalvoja oli haastettu oikeuteen edunvalvontakanteessa, hän esitti tilinsä, ja kun häntä vastaan oli annettu tuomio, hän suoritti maksun sen ehtojen mukaisesti; ja kun holhottava sen jälkeen halusi periä rahaa eräiltä isänsä velallisilta,

joiden nimet eivät näkyneet tilikirjassa, nämä velalliset esittivät edunvalvojan kuitit. Heräsi kysymys, olisiko hänen edukseen nostettava kanne edunvalvojaa vai velallisia vastaan. Paulus vastasi, että jos velalliset olivat maksaneet edunvalvojalle sinä aikana, kun tämä hoiti trustia, he vapautuisivat lain nojalla vastuusta holhottavaan nähden; mutta jos kanne nostettaisiin edunvalvojaa vastaan, holhottava voisi nostaa kanteen myös edunvalvojaa vastaan ja käyttää hyväkseen vastausta petoksen perusteella vastoin aiempaan asiaan annettuun päätökseen perustuvaa poikkeusta.

318. Kun huostaanotetulle oli määrätty kaksi testamentillista edunvalvojaa ja toinen heistä kuoli, maistraatti määräsi huostaanotetun äidin hakemuksesta hänen tilalleen maakunnan kuvernöörin johdolla toisen edunvalvojan, ja viimeksi mainitulta edunvalvojalta maistraatti vaati vakuuden kuolinpesän säilyttämisestä. Testamentillinen edunvalvoja ilmiantoi toisen, myöhemmin nimetyn edunvalvojan epäilyttäväksi. Tämän jälkeen heräsi kysymys siitä, missä määrin hänet voitaisiin asettaa vastuuseen. Paulus vastasi, että testamentin toimeenpaneva edunvalvoja oli haastettava oikeuteen siitä osuudesta omaisuudesta, jota hän oli hallinnoinut, ja että hänen toisen edunvalvojansa osuuden osalta kanne oli nostettava ensin niitä vastaan, jotka olivat tulleet hänen takaaajikseen, ja sen jälkeen häntä nimittäneitä tuomareita vastaan. Sitten, jos holhottava ei saisi kaikkea, mihin hänellä oli oikeus, olisi tutkittava toisen edunvalvojan käyttäytyminen, jotta voitaisiin selvittää, olisiko hänet julistettava epäilyttäväksi, varsinkin kun hänen sanottiin syyttäneen toista edunvalvojaa epäilyttävästä toiminnasta. Muissa olosuhteissa, joissa tuomarit määräävät useita holhoojia, holhottava ei kuitenkaan voi vedota heihin, ennen kuin kaikkien holhoojien omaisuus on käytetty loppuun. Mainituissa tapauksessa, jossa maistraatti on määrännyt yhden edunvalvojan, ei pidetä suotavana, että testamentinhaltija, joka syytti toista edunvalvojaa epäluuloisesta toiminnasta, haastetaan oikeuteen ennen hänen kollegaansa; näin ollen kummankin olisi katsottava tulleen määrättyksi edunvalvojaksi puolen kuolinpesän hallinnointia varten.

319. Edunvalvojat saavat periä holhoojiensa velallisilta erääntyneitä rahasummia, jotta nämä voivat laillisesti vapautua saatavistaan; mutta he eivät saa esittää heille saataviaan eivätkä tehdä heidän kanssaan mitään järjestelyjä saataviensa pienentämiseksi. Jos velallinen siis maksaa holhoojalle pienemmän summan kuin mitä hänellä on oikeus saada, holhottava voi haastaa hänet oikeuteen loppusummasta.

320. Scaevola, Opinions, kirja II.

Eräs mies määräsi Titiuksen ja Maeviuksen holhoojiksi ja lisäsi seuraavan määräyksen: "Toivon ja pyydän, että kaikki tehdään veljeni Maeviuksen neuvojen mukaisesti ja että kaikki, mikä tehdään ilman niitä, on mitätöntä". Titius yksin peri velat velallisilta; vapautettiinko velalliset vastuusta? Vastasin, että jos testamentintekijä antoi koko hallinnon Maeviuksen hoidettavaksi, maksua ei laillisesti suoritettu.

321. "Marina ja Januaria määräävät summan, joka riittää poikani päivittäisiin menoihin." Kysyn, pitäisikö huoltajien tyytyä näiden kahden naisen päätökseen. Vastasin, että kulujen määrä olisi vahvistettava jonkun hyvän kansalaisen tuomiolla.

322. Italiassa sijaitsevan kuolinpesän hoitoa varten määrätty holhoojat löysivät Roomasta tiettyjä maakunnassa asuvien velallisten velvoitteita, joiden mukaan rahat maksettaisiin Roomassa tai missä tahansa muualla, missä niitä voitaisiin vaatia. Koska velalliset eivät olleet Italiassa eivätkä heidän maansa sijainneet siellä, kysyn, kuuluiko näiden saatavien periminen Italiassa sijaitsevan kuolinpesän holhoojien tehtäviin. Vastasin, että jos sopimus oli tehty maakunnassa, se ei koskenut heitä; mutta että heidän velvollisuuteensa kuului olla antamatta niiden, joiden tehtäväksi oli uskottu kuolinpesän hallinnointi maakunnassa, olla tietämättömiä kyseisten saatavien olemassaolosta.

323. Kun äidin määräämä testamenttivarallinen edunvalvoja, joka piti itseään aitona edunvalvojana, myi sekä holhottavan äidinpuoleisen että isänpuoleisen kuolinpesän ja kuoli maksukyvyttömänä, heräsi kysymys siitä, voiko holhottava nostaa kanteen omaisuuden takaisinsaamiseksi. Vastasin, että jos omaisuus kuului edelleen holhottavalle, hän saattoi saada sen takaisin.

324. Erään legioonan prefekti sisällytti testamenttiinsa seuraavan määräyksen: "Toivon, että poikani holhoojien harkintaan jätetään päättää, maksetaanko jäämistööni kuuluville rahoille vain yksi prosentti vuotuista korkoa, jotta estetään niiden tuhlaaminen". Kysyn, jos osoittautuisi, että mainitut holhoojat lainasivat rahat korkoa vastaan, olisivatko he holhouskanteessa vastuussa vain yhden prosentin korosta vai siitä korosta, jonka he olivat määränneet. Vastasin, että jos he päättivät maksaa koron määrän vainajan testamentin mukaisesti eivätkä olleet lainanneet rahaa korkoa vastaan holhottavaksi määrätyn nimissä, he olisivat vastuussa ainoastaan testamentin tekijän mainitsemasta määrästä.

325. Lucius Titius lainasi rahaa holhoojalta ja antoi hänelle pantiksi omaisuutta, johon hänellä oli oikeus perinnön perusteella, ja kolme vuotta myöhemmin, kun holhottava, jonka holhousta hoidettiin, oli tullut täysi-ikäiseksi, vainajan omaisuus takavarikoitiin, koska hänen perijänsä ei kostonut hänen kuolemaansa. Heräsi kysymys, voiko holhottava kieltäytyä ottamasta huomioon edellä mainittua vaatimusta. Vastasin, että esitettyjen tosiseikkojen mukaan vastuu mainitusta vaatimuksesta ei koskenut edunvalvojaa.

326. Kun toinen kahdesta veljeksestä, jotka olivat osakkaina kiinteistö- ja liikekumppanuudessa, oli kuollut ja jättänyt poikansa perilliseksi, ja jälkimmäisen setä, joka oli hänen edunvalvojansa, oli myynyt kaikki yritykselle kuuluneet tavarat, ostanut ne itse ja hoitanut liiketoimintaa omissa nimissään. Heräsi kysymys siitä, olisiko hän velvollinen korvaamaan holhousmiehelle hänen osuutensa yrityksen voitoista vai ainoastaan rahojen korot. Vastasin, että esitettyjen tosiseikkojen perusteella hänen oli maksettava holhousmiehelle korkoa, eikä hän ollut velvollinen antamaan tälle osuutta voitoista.

327. Italiassa sijaitsevan kuolinpesän edunvalvoja, joka oli joutunut maakunnan velkojan haastamaksi oikeuteen, maksoi hänelle siinä paikassa, jossa holhottavilla oli omaisuutta. Heräsi kysymys, voiko hän sisällyttää tämän holhouskanteeseen. Vastasin, että esitetyissä tosiseikoissa ei ollut mitään sellaista, mikä olisi estänyt häntä tekemästä niin.

328. Hermogenianus, Epitomes of Law, kirja I.

On suuri ero ilman omistajaa olevan omaisuuden ja syntymättömän lapsen edunvalvojan ja mielisairaana, tuhlaajapojan tai holhoojan edunvalvojan välillä, sillä jälkimmäisten osalta on ilmeistä, että kyseessä on varsinainen hallinto; mutta kahdelle ensimmäiselle uskotaan ainoastaan sellaisen omaisuuden säilyttäminen ja myynti, joka on vaarassa rappeutua.

329. Paulus, Opinions, kirja II.

Jos edunvalvoja ei kykene korvaamaan vahinkoa, joka hänelle on aiheutunut siitä, että hän on jääräpäisesti jättänyt sijoittamatta holhottinsa rahat korkoon, tai siitä, että hän ei ole ostanut maata, häntä on rangaistava epätavallisen ankarasti.

330. Hermogenianus, Epitomes of Law, kirja II.

Jos holhoojan omaisuus katoaa ryöstäjien hyökkäyksen seurauksena tai jos pankkiiri, jolle holhooja on uskonut rahaa aikana, jolloin hän oli hyvämaineinen, ei pysty maksamaan sitä kokonaisuudessaan takaisin, holhoojaa ei näissä olosuhteissa pidetä missään vastuussa.

331. Venuleius, Stipulations, kirja VI.

Jos kaksi tai useampi holhooja hoitaa holhousa, kunkin takaajan sopimus tekee hänet vastuulliseksi koko summasta. Mutta jos holhousa on jaettu heidän kesken piirikunnittain, kuten yleensä tehdään, ja toinen heistä hoitaa asioita kaupungissa ja toinen sen ulkopuolella, sopimus sitoo tai ei sido kumpaakaan takaajista sen mukaan, mikä on kumman tahansa päämiehen vastuu; sillä vaikka he kaikki ovat holhoojia ja hoitavat holhousa, jos jompaakumpaa heistä haastetaan oikeuteen omaisuudesta, joka on hänen piirinsä ulkopuolella, tai jos hänet haastetaan oikeuteen, sopimus ei sido häntä, ellei holhouksen hoitaminen ole annettu kokonaan hänen tehtäväkseen. Jos edunvalvojan tehtäväksi ei ole annettu koko edunvalvonnan hoitamista, sillä on sama vaikutus kuin jos sitä ei olisi annettu hänelle kyseessä olevan omaisuuden osalta.

332. Neratius, Opinions, kirja I.

Kuraattorin ei pidä ainoastaan antaa alaikäiselle myötäjäiset, vaan hänen on myös maksettava avioliitosta aiheutuvat kulut.

333. Paulus, Päätökset, kirja II.

Aemilius Dexter laiminlöi vaatia vakuutta holhoojilta, jotka oli nimitetty hänen tuomarikautensa aikana, ja koska jotkut heistä olivat vapautettuja, muut häntä seuranneet tuomarit nimittivät Dexterin itsensä holhoojaksi. Hänen nimittämisensä jälkeen häntä vastaan nostettiin kanne koko summasta kahdesta syystä: ensinnäkin siksi, että hän oli nimittänyt holhoojat ollessaan maistraattina, ja toiseksi siksi, että hän ei vaatinut heiltä vakuutta. Toisaalta todettiin, että vaikka vakuutta ei vaadittu, edunvalvojat olivat kuitenkin maksukykyisiä silloin, kun edunvalvonta lopetettiin, eikä edunvalvojien huolimattomuus saisi aiheuttaa vahinkoa edunvalvojille. Katsottiin, että jos edunvalvojat olivat maksukykyisiä edunvalvonnan päättyessä, vaikka vakuutta ei vaadittu, vastuu lankeaa kuraattoreille, muutoin se lankeaa edunvalvojille ja maistraateille; eli se on vastuussa, joka ei ilmiantanut kollegaansa epäilytyä tai ei vaatinut vakuutta, kun edunvalvonnan päättyessä edunvalvoja todettiin maksukyvyttömäksi.

334. Tryphoninus, Disputations, kirja II.

En usko, että holhoojan, joka on lainannut holhoojakollegaltaan holhoojalleen kuuluvaa rahaa ja antanut vakuuden, pitäisi olla vastuussa korkeammasta korosta ja luvannut korkoa, jota muut velalliset yleensä maksavat holhoojilleen, koska hän ei ole ottanut rahaa omaan käyttöönsä eikä tuhlaillut sitä salaa tai tuhlailevasti, ikään kuin se olisi ollut hänen omaansa, ja jos holhoojakollegansa ei olisi antanut hänelle lainaa tällä korolla, hän olisi voinut saada sen muualta. On suuri ero siinä, missä holhooja julkisesti ja avoimesti tekee itsensä velalliseksi holhottavilleen, aivan kuten kuka tahansa muukalainen tekisi, ja missä hän holhouksen hoitamisen varjolla holhottavansa eduksi hyötyy salaa tämän rahoista.

335. Sama, Disputations, kirja XLII.

Eräälle holhottavaksi määrättiin kolme edunvalvojaa; yksi heistä hoiti edunvalvontaa ja tuli maksukyvyttömäksi; toinen antoi edunvalvonnan Titiuksen hoidettavaksi, joka hoiti joitakin asioita; ja kolmas ei millään tavoin osallistunut edunvalvontaan. Heräsi kysymys, missä määrin kukin heistä oli vastuussa. Koska edunvalvojilla on yhteinen vastuu luottamuksen hoitamisesta, kaikki heistä olisivat vastuussa koko summasta. On selvää, että jos huostaanotetulle kuuluva raha jaettiin heidän kesken, kukin ei ole vastuussa suuremmasta summasta kuin mitä hän sai.

336. Jos edunvalvojat ovat kuitenkin itse varastaneet holhottavaansa kuuluvaa omaisuutta, tarkastellaan, onko jokainen heistä vastuussa koko summasta kahdentoista taulun lain mukaisessa kaksinkertaisen vahingonkorvauksen kanteessa. Ja vaikka yksi heistä olisikin maksanut omaisuuden arvon kaksinkertaisena, myös muut ovat vastuussa; sillä jos on useita varkaita, jotka ovat varastaneet saman tavaran, muut eivät vapautu rangaistuksesta sen vuoksi, että se on vaadittu yhdeltä heistä. Huoltajien katsotaan kuitenkin pikemminkin toimineen petollisesti kuin ottaneen omaisuuden ilman omistajan suostumusta, koska heille on uskottu omaisuuden hoito. Lopuksi kukaan ei voi väittää, että yksi edunvalvoja olisi vastuussa kaksinkertaisesta vahingonkorvauksesta tämänkaltaisessa kanteessa ja että hänet voitaisiin ikään kuin eräänlaisen takaisinsaantikanteen avulla velvoittaa joko luovuttamaan omaisuus itse tai maksamaan sen arvo.

337. Edunvalvojan ei siis katsota hoitaneen edunvalvontaa ainoastaan silloin, kun hän on määrännyt toisen tekemään sen hänen puolestaan, vaan myös silloin, kun hän on ottanut edunvalvontakumppaniltaan vakuuden omaisuuden säilyttämisestä ja sitten antanut tämän tehtäväksi koko edunvalvonnan hoitamisen. Hän ei myöskään voi puolustautua sillä perustuslailla, jonka mukaan se, joka on hoitanut edunvalvontaa, on haastettava ensin oikeuteen.

338. Lisäksi, jos kukaan ei ole hoitanut jotakin osaa hallintoasioista, se, joka on hoitanut muita siihen liittyviä asioita, ei ole vastuussa siitä, mitä on laiminlyöty, vaan vastuu kaikesta lankeaa holhoojille yhteisesti. Vastuuta muista asioista, joita hän ei ole hoitanut, ei kuitenkaan voida vaatia yhdeltä yksin, paitsi jos ne ovat luonteeltaan sellaisia, että hänen olisi pitänyt aloittaa ja saattaa ne loppuun, tai jos ne ovat liittyneet niin läheisesti niihin asioihin, joista hän on huolehtinut, että niitä ei olisi pitänyt erottaa niistä.

339. Mutta kun sanotaan, että holhoojat ovat vastuussa, jos holhoojatoveri tulee maksukyvyttömäksi tai ei ollut maksukykyinen silloin, kun hänet nimitettiin, niin katsokaamme, miten tämä on ymmärrettävä; eli riittääkö, että holhoojatoverin varat eivät ole vähentyneet mihinkään määrin siitä, kun hänet nimitettiin, mutta hänen isänmaallisen omaisuutensa määrä on pysynyt samana? Tai vaikka myöhemmin ei tapahtuisi mitään sellaista, mikä ilmeisesti aiheuttaisi omaisuuden pienenemistä, pitäisikö edunvalvojan kuitenkin tutkia edunvalvontatoverinsa omaisuutta? Tätä olisi kuitenkin tulkittava toisin, riippuen henkilön asemasta ja testamentin tekemisestä kuluneesta ajasta; sillä jos asianosainen on tunnetusti tuhlaja tai sellainen, jonka omaisuus on myyty, hänen holhoojansa ei saisi sallia holhoojansa hoitaa edunvalvontatehtävää, vaikka tämä olisi pretaattorin yllätyksettömänä ottanut ja määrännyt hänet määräyksellä ja vaikka isä olisi jättänyt huomiotta kaikki onnettomuudet, jotka hänelle saattoivat sattua testamentin tekemisen jälkeen, tai aikonut muuttaa testamentiaan, mutta ei tehnyt sitä.

340. Scaevola, Digest, kirja IV.

Edunvalvoja myi holhoojalleen kuuluvaa omaisuutta ja eläimiä, mutta piti osan eläimistä hallussaan ja säilytti ne, koska ostajat eivät maksaneet niistä; ja hän merkitsi hinnan maksettuna edunvalvojan tileihin. Nämä tuottivat muita eläimiä, ja kun edunvalvoja oli kuollut, hänen perillisensä hoiti samaa edunvalvontaa ja piti eläimet hallussaan useita vuosia. Heräsi kysymys, voiko alaikäinen, jonka holhous oli hallinnoinnin kohteena, laillisesti vaatia mainittuja eläimiä täytettyään neljätoista vuotta? Vastaus oli, että esitettyjen tosiseikkojen mukaan holhottava ei voinut vaatia niitä.

341. Sama, Digest, kirja X.

Kun eräiden velallisten kirjalliset velkasitoumukset ovat tuhoutuneet tulipalossa, voivatko holhoojat haastaa mainitut velalliset oikeuteen rahan maksamisesta sen vuoksi, että nämä velkasitoumukset on mainittu inventaarioluettelossa, vai

voivatko he pakottaa heidät uusimaan ne, vaikka he ovat tehneet sen vastaavissa olosuhteissa muiden velallisten kohdalla, mutta ovat laiminlyöneet sen holhottavaan kuuluvien velkojen osalta, ja jos he ovat tämän laiminlyönnin vuoksi vahingoittaneet holhottavaan kuuluvaa jollakin tavalla, voidaanko heitä vastaan nostaa kanne holhouskanteessa? Vastaus oli, että jos osoittautuu, että edunvalvojat ovat laiminlyöneet toimia petoksen tai huolimattomuuden vuoksi, he ovat tästä vastuussa holhottavaan nähden.

342. Eräs holhottava osti holhoojiensa valtuuttamana maa-alueen eräältä karkotetulta, jonka omaisuus oli takavarikoitu kuvernöörin päätöksellä, ja kun hän oli hankkinut keisarilta luvan valittaa asiasta, tuomari kieltäytyi ottamasta valitusta käsiteltäväksi, ja kun se todettiin perusteettomaksi, häneltä riistettiin maa-alue. Heräsi kysymys, voisiko holhottava periä maan hinnan holhoojaltaan holhouskanteella. Vastaus oli, että jos he tietoisesti tekivät oston henkilöltä, joka oli sellaisessa tilassa, että hän oli vastuussa aiemmasta päätöksestä, heidät voitiin saattaa vastuuseen holhouskanteessa.

343. Sama, Digest, kirja XI.

Eräs mies hoiti liiketoimiaan Pamphiluksen ja Difiluksen, entisten orjiensa ja sittemmin vapautettujen miesten, välityksellä ja määräsi heidät testamentillaan poikansa holhoojiksi määrätessään, että liiketoimintaa harjoitettaisiin samalla tavalla kuin hänen elinaikanaan; ja mainitut holhoojat hoitivat luottamustehtävää paitsi suojelijansa pojan alaikäisyyden aikana myös sen jälkeen, kun tämä oli tullut murrosikään. Diphilus esitti tilinsä yhdessä liiketoiminnan tuottoja koskevan selvityksen kanssa; Pamphilus kuitenkin katsoi, että ei ollut tarpeen esittää tiliä tuotoista, vaan ainoastaan laskea edunvalvontakanteessa tavallisesti perittävän koron määrä. Heräsi kysymys, olisiko Pamphiluksen pitänyt tehdä tili samalla tavalla kuin Diphiluksen, jotta se olisi ollut testamentin tekijän tarkoituksen mukainen. Vastaus oli, että hänen olisi pitänyt tehdä niin. Claudius Tryphoninus sanoo, että hänen olisi pitänyt tehdä näin, jotta hän ei saisi edunvalvonnasta taloudellista hyötyä.

344. Kun toinen kahdesta holhoojasta oli kuollut ennen kuin hänen holhoojansa oli tullut murrosikään, toinen oli nostanut holhoojan nimissä kanteen perillistä vastaan ja saanut korkoineen takaisin kaiken sen, mitä edesmenneen holhoojan käsiin oli tullut holhouksesta. Heräsi kysymys siitä, olisiko holhouskanteessa, jonka holhottava nosti murrosikään tulon jälkeen, maksettava korkoa ainoastaan sille osalle rahoista, joka oli alusta alkaen tullut kuolleen holhoojan käsiin holhouksen kautta, vai olisiko korkoa maksettava myös pääomalle sekä korolle, joka oli kertynyt eloonjääneen edunjättäjän käsiin tämän kuoleman jälkeen, ja siirrettävä pääoman mukana. Vastaus oli, että jos edunvalvoja oli käyttänyt rahat omaksi hyödykseen, korko olisi maksettava koko summalle; mutta jos rahat olivat jääneet tilille holhottavan hyväksi, olisi maksettava vain se, minkä hän oli kerännyt tai olisi voinut kerätä vilpittömässä mielessä, ja koska hän oli voinut lainata ne korkoa vastaan, hän oli laiminlyönyt sen; koska jos edunvalvoja olisi saanut pääoman ja koron joltakin muulta velalliselta, kaikki olisi muodostanut tai sen olisi pitänyt muodostaa pääoma holhottavan käsissä.

345. Eräessä tapauksessa, jossa testamentti näytti rikkoutuneen, testamentin mukaiset holhoojat lakkasivat toimimasta edunvalvonnassa, ja kuvernööri nimitti holhousmiehelle edunvalvojan. Testamentilla määrätty edunvalvojat määrättiin kuitenkin hoitamaan edunvalvontaa yhdessä sen kanssa, jonka kuvernööri oli valinnut toimimaan tässä ominaisuudessa. Heräsi kysymys siitä, olivatko samat testamentin mukaiset holhoojat vastuussa sinä aikana, joka edelsi toisen holhoojan määräämistä, testamentin avaamispäivästä vai siitä päivästä, jolloin heidät määrättiin osallistumaan hallintoon. Vastaus oli, että he eivät ole millään tavoin vastuussa toimista, jotka he ovat suorittaneet mainittua määräämistä edeltävänä aikana.

346. Isä, joka oli määrännyt alaikäisen poikansa perilliseksi, testamenttasi kaksituhatta aureia perinnöttömäksi jääneelle tyttarelleen ja määräsi molemmille samat holhoojat. Heräsi kysymys siitä, olivatko tyttölapsen holhoojat holhouskanteessa vastuussa korosta summalle siitä päivästä alkaen, jona mainitut kaksituhatta aureita olisi voitu erottaa muusta jäämistövarallisuudesta, jos he laiminlöivät sen sijoittamisen. Vastaus oli, että he olisivat vastuussa.

347. Esille tuli kysymys siitä, olisiko edunvalvojilta holhousvastaavalle kuuluville rahoille maksettava korko laskettava pääomaksi, kun ne siirretään edunvalvojalle, ja olisiko edunvalvoja vastuussa korosta koko summalle. Vastaus oli, että kaikkiin edunvalvojan haltuun tuleviin rahoihin sovelletaan samaa sääntöä, koska niistä kaikista tulee pääomaa.

348. Sama, Digest, kirja XXVII.

Kun isän kuolinpesää rasittivat velat ja omaisuus näytti olevan sellaisessa kunnossa, että naispuolisen holhoojan olisi pitänyt kieltäytyä ottamasta perintöä vastaan; yksi holhoojista teki useiden velkojien kanssa sopimuksen, että he tyytyisivät tiettyyn määrään siitä, mitä heille oli maksettavana, minkä he saivat. Tytön huoltajat tekivät tytön saavuttua murrosikään saman sopimuksen tiettyjen velkojien kanssa, jotka myös saivat rahat. Heräsi kysymys, voisivatko alaikäisen huoltajat velvoittaa hänet maksamaan osuutensa samassa suhteessa kuin muut velkojat, jos joku huoltajista sattui olemaan velkoja tai holhottavan isä ja maksoi itselleen koko hänelle maksettavan summan korkoineen holhottavan omaisuudesta. Vastaus oli, että edunvalvojan, joka oli saanut muut vähentämään saataviaan, olisi tyydyttävä samaan prosenttiosuuteen omastaan.

349. Pomponius, Epistolat, kirja VIII.

Jos edunvalvojan perillinen on saattanut päätökseen liiketoimen, jonka edunvalvoja oli aloittanut, hän on tästä syystä vastuussa edunvalvontakanteesta.

350. Sama, Epistolat, XX kirja.

Aristo toteaa, että jos holhottava menettää holhoojansa tuottamuksesta jonkin osan omaisuudestaan, hän on epäilemättä vastuussa tästä summasta omaisuutta koskevassa kanteessa, jos holhottavasta on annettu vakuus. Lisäksi vakuus katsotaan

annetuksi, vaikka edunvalvoja olisikin maksukykyinen, jotta holhottava voi periä häneltä takaisin määrän, josta häntä vastaan on annettu tuomio kanteessa. Jos edunvalvoja ei kuitenkaan ole maksukykyinen, on harkittava, aiheutuuko vahinko huostaanotetulle vai kuolinpesän kantajalle; näin ollen on katsottava, että vahinko on yhtä suuri kuin jos omaisuus olisi menetetty vahingossa, ja yhtä suuri kuin jos huostaanotettu itse, joka on syytön, olisi vähentänyt, tuhonnut tai menettänyt kuolinpesään kuuluvaa omaisuutta. Tutkimus voidaan tehdä myös mielisairaana haltijan osalta, jos jokin omaisuus on kadonnut hänen mielisairautensa vuoksi. Mitä mieltä olette tästä asiasta? Pomponius sanoo: "Mielestäni Ariston mielipide on oikea. Mutta miksi olette epävarma siitä, kuka kärsii tappion, jos edunvalvoja osoittautuu maksukyvyttömäksi; sillä niin kuin voidaan aivan oikein sanoa, että holhottava voidaan velvoittaa luovuttamaan vain ne kanneoikeudet, jotka hänellä on holhoojaa vastaan, omaisuuden myyjälle, niin myös perillinen tai perinnön haltija, jos hänestä itsestään riippumattomasta syytä (esimerkiksi jos hänet häädetään väkisin perintöön kuulualta maalta tai jos joku ilman haltijan syytä haavoittaa siihen kuuluvaa orjaa), olisi velvollinen luovuttamaan vain ne kanneoikeudet, joihin hänellä on oikeus tällä perusteella. On sanottava, että samaa sääntöä sovelletaan, jos vahinko aiheutuu mielisairaana edunvalvojan huolimattomuudesta tai petoksesta, aivan kuten silloin, kun edunvalvoja tai holhooja on tehnyt sopimuksen tai myynyt kuolinpesään kuuluvaa omaisuutta. Olen myös sitä mieltä, että olisi hyväksyttävä, että kaikki, mikä tapahtuu jonkun mielisairauden vuoksi, jää rankaisematta; aivan kuin se olisi aiheutunut jostakin onnettomuudesta ja ilman haastateltavan osapuolen tekoa."

Tit. 8. Holhoojien ja edunvalvojen toimivallasta ja suostumuksesta.

351. Ulpianus, On Sabinus, kirja I.

Vaikka siviilioikeuden sääntöön kuuluu, että holhoojaa ei saa määrätä oman liiketoimintansa hoitamista varten, holhooja voi silti käyttää valtuuksiaan saadakseen holhoojansa ottamaan vastaan hänelle velallisen omaisuuden, vaikka näin tehdessään holhoojasta tulisi hänen velallisensa. Ensimmäinen syy valtuuksien käyttämiseen tässä tapauksessa on se, että hänen holhoojastaan voi tulla perillinen, jolloin hän jää hänelle velkaa. Hän ei kuitenkaan voi valtuuksiaan käyttämällä pakottaa holhottavaansa tekemään sopimusta hänen kanssaan. Jos joku käyttää valtuuksiaan saadakseen holhoojansa tekemään sopimuksen orjansa kanssa, jumalallinen Antoninus Pius totesi eräässä rescriptumissa, että holhottu ei ole oikeudellisesti vastuussa, mutta häntä vastaan voidaan nostaa kanne siitä summasta, jonka hän on hyötynyt kaupasta. Jos holhooja saa aikaan sen, että holhottava antaa jotakin pojalleen, hänen valtansa käyttö on mitätöntä, sillä on ilmeistä, että hän hankkii omaisuuden omalla toiminnallaan.

352. Jos edunvalvoja pakotetaan väkisin ja vastoin tahtoaan jäämään paikalle, hänen tekemänsä teko ei ole pätevä; sillä pelkkä hänen ruumiillinen läsnäolonsa ei riitä, sillä hänen voidaan katsoa antaneen suostumuksensa, jos hän on vaiti nukkuessaan tai epilepsian vallassa ollessaan.

353. Sama, Sabinuksesta, XXIV kirja.

Ei ole eroa tapauksissa, joissa holhoojan valtaa ei ole käytetty ja joissa sitä on käytetty väärin.

354. Paulus, On Sabinus, kirja VIII.

Kun edunvalvoja suorittaa teon pyytämättä sitä, hänen valtansa käyttäminen on pätevää, jos hän sanoo hyväksyvänsä sen, mitä tapahtuu, sillä tämä on valtuuttamista siihen, että se tehdään.

355. Pomponius, On Sabinus, kirja XVII.

Vaikka silloin, kun holhoojia on useita, yhden valtuutus riittää; jos sen kuitenkin antaa sellainen, jolle ei ole uskottu holhouksen hoitamista, preetorin ei pidä ratifoida sitä. Sen vuoksi pidän parempana Ofiliuksen mielipidettä, joka katsoi, että jos teen oston holhottavasta sen holhoojan valtuuttamana, joka ei ole hoitamassa edunvalvontaa, vaikka olen tietoinen siitä, että toinen hoitaa sitä, minusta ei voi tulla myydyin esineen omistajaa. Samaa sääntöä sovelletaan, jos teen tällaisen oston sellaisen edunvalvojan valtuuttamana, joka on erotettu virasta, sillä tällaista kauppaa ei pitäisi vahvistaa.

356. Ulpianus, On Sabinus, kirja XL.

Holhottava ei voi laillisesti sitoa itseään holhoojaansa tämän valtuuttamana. On selvää, että kun holhoojia on useita, on katsottava, että yhden holhoojan valtuutus riittää siihen, että holhottava voi sitoa itsensä toiseen holhoojaan, olipa kyseessä sitten rahan lainaaminen tai sopimuksen tekeminen tämän kanssa. Jos kuitenkin on vain yksi holhooja ja tämä lainaa rahaa holhottavalleen tai tekee sopimuksen tämän kanssa, holhottava ei ole sidottu holhoojaan, vaan hän on luonnollisesti vastuussa tälle siitä summasta, jolla hän on saanut taloudellista hyötyä. Jumalallinen Pius nimittäin totesi eräässä reskriptissä, että edunvalvojan hyväksi olisi voitava nostaa kante holhottavaansa vastaan ja tosiaankin ketä tahansa muuta vastaan siitä summasta, jolla hän on rikastunut hänen kustannuksellaan kyseisestä liiketoimesta.

357. Holhottava, joka tekee oston tai myynnin ilman holhoojansa valtuutusta, on vastuussa vain siitä määrästä, jolla hän hyötyy rahallisesti.

358. Edunvalvoja ei myöskään voi sopia holhoojansa kanssa ostajan tai myyjän velvollisuudesta. Jos hänellä on kuitenkin holhoojakumppani, tämän valtuutus riittää epäilemättä valtuuttamaan hänet tekemään oston. Mutta jos kauppa on vilpillinen, sillä ei ole mitään vaikutusta, eikä omaisuutta näin ollen voida hankkia anastamalla. Jos täysi-ikäinen huoltaja kuitenkin vahvistaa kaupan, sopimus on pätevä.

359. Jos edunvalvoja ostaa holhoojaltaan omaisuutta kolmannen osapuolen välityksellä, tällaisissa olosuhteissa tehty kauppa on mitätön, koska kauppaa ei ilmeisesti ole tehty vilpittömässä mielessä. Tämä todettiin myös jumalallisten Severuksen ja Antoninuksen reskriptiossa.

360. Jos hän kuitenkin tekee oston avoimesti ja antaa toisen nimen, ei vilpillisesti, vaan salaamatta, kuten arvohenkilöillä on tapana tehdä, jotka eivät halua nimensä näkyvän asiakirjoissa, osto on pätevä. Mutta jos hän tekee oston salakavalasti, se on sama kuin jos hän olisi tehnyt sen toisen henkilön välityksellä.

361. Jos holhottavassa olevan velkoja myy hänen omaisuuttaan, hänen holhoojansa voi ostaa sen vilpittömässä mielessä.

362. Jos edunvalvojan poika tai muu hänen valvonnassaan oleva henkilö ostaa omaisuuden, se on sama kuin jos hän olisi ostanut sen itse.

363. Pomponius, On Sabinus, kirja XVII.

On päätetty, että holhoojat, joille hallintoa ei ole annettu asetuksella, voivat laillisesti ostaa omaisuutta huostaanotetulta, aivan kuten muukalaisetkin voivat tehdä.

364. Ulpianus, On Sabinus, kirja XL.

Kun sanomme, että holhooja ei voi antaa holhoojalleen valtuuksia käydä kauppaa hänen kanssaan, tämä pitää paikkansa vain silloin, kun määräys on hänen itsensä tai hänen valvonnassaan olevien henkilöiden hankkima. Mikään ei kuitenkaan estä häntä käyttämästä valtuuksiaan sellaisten liiketoimien hoitamiseen, joista hänen holhoojansa hyötyy.

365. Jos on kaksi velkojaa ja toinen heistä määrää, että holhottava maksaa velan yhden holhoojan valtuuttamana, ja toinen määrää, että velan maksaa holhottava toisen holhoojan valtuuttamana, on katsottava, että määräys on pätevä, jos toisen holhoojan valtuudet ovat riittävät; mutta jos ne eivät ole riittävät, on sanottava, että määräys on mitätön.

366. Jos isä ja hänen valvonnassaan oleva poikansa ovat molemmat holhoojia ja isä tekee määräyksen pojan valtuuttamana, määräys on vaikutukseton, ja tämä johtuu siitä, että poika ei voi antaa valtuutusta mihinkään sellaiseen toimeen, jossa hänen isänsä on osallisena.

367. Sama, On Sabinus, kirja XLVIII.

Jopa silloin, kun sopimus holhoojan kanssa on ehdollinen, holhoojan suostumuksen on oltava ehdoton; sillä hänen valtansa ei saa olla ehdollinen vaan ehdoton, jotta ehdollinen sopimus voidaan vahvistaa.

368. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja XII.

Holhottava ei voi joutua vastuuseen mistään sopimuksesta ilman holhoojansa valtuutta; hän voi kuitenkin hankkia itselleen omaisuutta sekä sopimuksella että luovutuksella ilman holhoojansa valtuutta, mutta hän ei voi sitoa itseään lainaamalla rahaa, koska hän ei voi vieraannuttaa mitään ilman holhoojansa valtuutta.

369. Sen säännön osalta, jonka mukaan holhooja ei voi vieraannuttaa mitään omaisuutta ilman holhoojansa valtuutusta, on selvää, että hän ei voi vapauttaa orjiaan ilman holhoojan suostumusta, ja vaikka hän vapauttaisi orjan holhoojansa valtuutuksella, hänen on Lex Aelia Sentian mukaisesti esitettävä siihen hyvä syy neuvoston läsnä ollessa.

370. Jos holhottava jostain syystä suorittaa maksun ilman holhoojansa valtuutusta, hänen tekonsa on mitätön, koska hän ei voi siirtää minkään omistusoikeutta. Jos velkoja kuitenkin vilpittömässä mielessä käyttää holhoojan palauttamia rahaa, tämä vapautetaan.

371. Holhottava ei voi ilman holhoojansa suostumusta siirtyä omaisuuteen, vaikka se olisikin hänelle edullista, eikä hän kärsi siitä vahinkoa.

372. Senaatin Trebellin asetuksen mukaan holhottava ei voi saada perintöä ilman holhoojansa suostumusta.

373. Edunvalvojan on oltava läsnä ja hyväksyttävä tapahtuma, eikä hänen suostumuksellaan ole vaikutusta, jos se annetaan jälkikäteen tai ilmoitetaan kirjeitse.

374. Vaikka se, joka tekee sopimuksen holhoojan kanssa, ei tietäisikään, että holhoojan valtuutus on annettu, kauppa on pätevä, jos tämä voidaan osoittaa kirjallisella todisteella; esimerkiksi jos myyn tai vuokraan jotakin kirjeitse holhoojalle, joka on poissa, ja hän antaa suostumuksensa sen jälkeen, kun holhoojansa on antanut siihen valtuutuksen.

375. Paulus, Ediktistä, kirja XXIV.

Edunvalvoja, joka sairauden, poissaolon tai muun pätevän syyn vuoksi ei voi valtuuttaa holhottavaansa tekemään jotakin tekoa, ei ole vastuussa.

376. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja XV.

Kun holhousmiehellä tai mielisairaalla on oikeus saada omaisuutta haltuunsa asioiden käsittelyn nopeuttamiseksi, on vahvistettu, että holhoojan tai edunvalvojan tahtoa on kuultava omaisuuden hyväksymisessä tai siitä luopumisessa; ja on selvää, että jos hän tekee jotakin mainitun holhousmiehen tai mielisairaana edun vastaisesti, hän on vastuussa holhous- tai edunvalvontakanteen nostamisesta.

377. Julianus, Digest, kirja XXI.

Jos sinun ja Titiuksen yhteisesti omistama orja saisi suostumuksellasi jotakin omaisuutta luovuttamalla sen holhoojaltasi, Marcellus toteaa, että sen omistusoikeus siirtyy yksinomaan Titiukselle; sillä jos kaikki orjan omistajat eivät voi hankkia jotakin, muinaiset viranomaiset ovat katsooneet, että se kuuluu kokonaisuudessaan sille, joka sen voi hankkia.

378. Sama, Digest, kirja XXI.

Alaikäisiä sitoo holhoojiensa auktoriteetti, vaikka he itse pysyisivätkin vaii. Sillä kun he lainaavat rahaa, vaikka he eivät ehkä sanoisi mitään, he ovat vastuussa, jos heidän huoltajansa auktoriteetti tulee väliin. Näin ollen, jos tällaisille henkilöille maksetaan rahaa, joka ei ole maksamatta, vaikka he olisivat vaii, heidän huoltajansa valtuuttaminen riittää tekemään heidät vastuullisiksi henkilökohtaisessa kanteessa sen takaisinperimiseksi.

379. Sama, Digest, kirja XXXI.

Ei ole suurta merkitystä sillä, onko edunvalvoja poissa, kun hänen holhoojansa kanssa hoidetaan mitään asioita, vai onko hän, jos hän on läsnä, tietämätön siitä, mitä tehdään.

380. Marcianus, Säännöt, kirja II.

Sama edunvalvoja voi antaa valtuudet kahdelle holhoojalle asiassa, jossa toinen on kantaja ja toinen vastaaja. Jos hän kuitenkin toimisi tässä kahdessa ominaisuudessa, riittääkö näissä olosuhteissa yksi valtuutus molemmille holhoojille? Pomponius on tästä asiasta epävarma, mutta voidaan vahvasti väittää, että yksi valtuutus riittää.

381. Paulus, Lex Aelia Sentia -asiakirjasta.

Vaikka huoltaja sokeutuisi, hän voi valtuuttaa holhoojansa suorittamaan tekoja.

382. Sama, Ediktistä, kirja VI.

Jos edunvalvoja ei halua antaa valtuuksia holhoojalleen, praetorin ei pidä pakottaa häntä siihen; ensinnäkin siksi, että olisi epäoikeudenmukaista, vaikkei se olisikaan tarkoituksenmukaista, pakottaa hänet antamaan suostumuksensa; ja toiseksi, vaikka se olisikin tarkoituksenmukaista, holhottava voi nostaa edunvalvontakanteen kärsimänsä vahingon vuoksi.

383. Sama, On Plautius, kirja I.

Holhooja voi holhoojansa suostumuksella siirtää velkansa Titiukselle. Jos edunvalvoja on kuitenkin velkaa holhoojalleen, on sanottava, että häntä ei voida siirtää, eikä edunvalvojan valtuuttamana voida määrätä asiamiestä toimimaan edunvalvojaa vastaan; muutoin edunvalvoja vapautuisi vastuusta omalla teollaan.

384. Sama, Opinions, kirja IX.

Edunvalvoja voidaan nimittää jopa kenelle tahansa alle murrosikäiselle, mutta edunvalvojaa tarvitaan kaikkien sellaisten asioiden ratkaisemiseen, joihin liittyy lain muodollisuuksia.

385. Scaevola, Digest, kirja X.

Eräät holhoojat tekivät isänsä jäämistön osituksen holhoojansa läsnä ollessa, mutta holhooja ei kuitenkaan allekirjoittanut osituskirjaa. Heräsi kysymys, onko heidän noudatettava sitä. Vastaus oli, että jos edunvalvoja oli antanut siihen luvan, osituksen oli pysyttävä voimassa, vaikka hän ei olisi allekirjoittanut asiakirjaa.

386. Sama, Digest, kirja XXVI.

Eräs holhottu, jota vastaan oli annettu tuomio isänsä kanssa tehdyn sopimuksen perusteella, sai holhoojansa puolustettua häntä, ja hän sai edunvalvojan, jonka ja velkojan välillä tapahtui keisarin holhoojan läsnä ollessa seuraava tapahtuma: Priscus, keisarillinen holhooja, sanoi: "Keisarillinen holhooja, Priscus, sanoi: Novellius, kuraattori, sanoi: "Tuomio pannaan täytäntöön": Priscus, keisarillinen hovimestari, sanoi: "Käskен holhousmiehen hylätä pesän": "Teille on vastattu, tiedätte,

mitä teidän on tehtävä". Heräsi kysymys, olisiko alaikäisen katsottava tämän menettelyn seurauksena hylänneen isänsä jäämistön. Vastaus oli, että esitettyjen tosiseikkojen mukaisesti hänen olisi katsottava hylänneen sen.

387. Labeo, Todennäköisyydet, kirja V.

Jos jotakin, mitä holhottava tekee, on omiaan vapauttamaan holhoojansa vastuusta häntä kohtaan, holhooja ei voi laillisesti suostua siihen, että hän tekee sen.

Tit. 9. Milloin alaikäinen voi nostaa kanteen tai tulla haastetuksi holhoojiensa tai edunvalvojiensa toimien johdosta.

388. Pomponius, On Sabinus, XXIX kirja.

Aristo sanoo, että holhousvangin hallussa oleva holhousmies voi saada tuomion holhoojansa petoksen tai laiminlyönnin vuoksi; mutta mielestäni vahingonkorvausta ei pitäisi vahvistaa siihen määrään, jonka kantaja vannoo oikeudessa. Näin kuitenkin olisi, jos holhooja voi saada omaisuuden arvon takaisin holhoojaltaan.

389. Ulpianus, Opinions, kirja I.

Jos holhooja tai edunvalvoja lainaa rahaa alaikäiselle, jonka asioita hän hoitaa, ja hän itse tekee sopimuksen tai ostaa maata omiin nimiinsä, myönnetään kohtuullinen kanne sille, jolle raha kuuluu, sen takaisinperimiseksi tai lainan perimiseksi.

390. Papinianus, Kysymyksiä, XX kirja.

Holhoojien vilpilliset teot eivät voi vahingoittaa eivätkä hyödyttää heidän holhottaviaan. Kun yleisesti sanotaan, että holhoojan petos ei voi vahingoittaa holhottavaansa, sillä tarkoitetaan sitä, että holhoojan petollinen toiminta ei hyödytä holhottavaansa taloudellisesti. Siksi Sabinus katsoo hyvin perustellusti, että holhousmies voidaan haastaa oikeuteen holhouskanteessa holhoojan petoksen vuoksi, esimerkiksi jos holhooja suosii holhoojansa etua jakamalla omaisuutta epäoikeudenmukaisesti. Samaa sääntöä sovelletaan talletuskanteessa ja myös perintöä koskevassa kanteessa edellyttäen, että näytetään toteen, että se, minkä kantaja menetti holhoojan petoksen vuoksi, oli hyvitetty holhoutensa tilille.

391. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXIV.

Jos edunvalvoja kuitenkin syyllistyisi vilpilliseen tekoon ulkopuolisten asioiden osalta, holhottava ei kärsisi vahinkoa.

392. Papinianus, Opinions, V kirja.

Mielisairaana henkilön kuoleman jälkeen kanteen tuomion täytäntöönpanosta ei myönnetä hänen asioitaan hoitanutta edunvalvojaa vastaan sen enempää kuin holhoojaa vastaan; edellyttäen, että hänen toimestaan luopumisensa jälkeen osoitetaan, että hänen suostumuksellaan ei ole tehty uudistusta ja että velvollisuus on siirretty joko edunvalvojalle tai holhoojalle.

393. Edunvalvoja, joka sitoutuu maksamaan rahasumman, josta on annettu tuomio hänen holhottinsa isää vastaan, voi laillisesti kieltäytyä maksamasta sitä, jos häntä vastaan nostetaan kanne hänen edunvalvontansa päättymisen jälkeen. Päätettiin, että samaa sääntöä ei sovelleta tapaukseen, jossa edunvalvoja lainasi rahaa omissa nimissään ja maksoi sillä tuomion holhoojansa puolesta, paitsi jos velkoja teki sopimuksen sen vuoksi, että rahat voitaisiin käyttää tuomion maksamiseen.

394. Sama, Määritelvät, kirja II.

Edunvalvoja jätti praetorin määräyksen mukaisesti asiamiehen hoitamaan holhoutensa asioita. Jos tuomio annetaan mainitun asiamiehen hyväksi, sen täytäntöönpanoa koskeva kanne siirtyy holhottavaan, aivan kuin holhooja olisi itse saanut sen.

395. Scaevola, Questions, kirja XIII.

Edunvalvojalle, joka puolustaa pientä lasta, myönnetään helpotus, jotta tuomion täytäntöönpanoa koskeva kanne voidaan nostaa holhottavaan nähden.

396. Sama, Lausunnot, kirja V.

Edunvalvoja, joka oli samalla holhoojansa kanssaperijä, sai nostettua häntä vastaan kanteen edunvalvontasopimuksen täytäntöönpanosta ja sitoutui maksamaan sen kokonaisuudessaan. Heräsi kysymys siitä, olisiko holhottavaan kohdistettava kohtuullinen kanne hänen osuutensa takaisinperimiseksi sen jälkeen, kun hän oli saavuttanut murrosikärajän. Vastaus oli, että kanne olisi hyväksyttävä.

Tit. 10. Epäillyistä holhoojista ja edunvalvojista.

397. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXXV.

Aihe, josta nyt keskustelemme, on usein esiintyvä ja erittäin tärkeä, sillä holhoojia syytetään päivittäin epäilyttävydestä.

398. Tutkikaamme siis ensinnäkin, miten tämä syyte epäilyttävydestä syntyy; kenen edessä holhoojaa tai kuraattoria voidaan syyttää epäilyttävydestä; ja lopuksi, kuka voidaan poistaa, kuka hänet voi poistaa ja mistä syistä; ja mikä on epäillyn holhoojan rangaistus.

399. On muistettava, että epäilyttävyssyytös on peräisin kahdentoista taulun laista.

400. Annamme oikeuden poistaa epäillyt holhoojat Roomassa preetoreille ja maakunnissa niiden kuvernööreille.

401. Aikaisemmin oli epäilyksiä siitä, voitiinko epäiltyä huoltajaa syyttää prokonsulin sijaisen edessä. Keisari Antoninus totesi yhdessä jumalallisen Severuksen kanssa Afrikan prokonsuli Braduas Mauricukselle osoitetussa rescriptuksessa, että näin voitiin tehdä, koska kun prokonsulin toimivalta siirrettiin, koko oikeuden jakamisen velvollisuus siirtyi hänelle. Näin ollen, jos preetori siirtää toimivaltansa, on sanottava, että myös epäiltyä holhoojaa voidaan syyttää sen edessä, jolle toimivalta on siirretty; sillä vaikka tämä reskripti koskee vain maakuntia, myös se, jolle preetori on siirtänyt toimivallan, voi ottaa huomioon epäillyn holhoojan tapauksen.

402. Olemme osoittaneet, kuka voi ottaa tietoonsa epäillyn syytteen; katsokaamme nyt, mitä holhoojia voidaan epäillä. Ja itse asiassa kaikki holhoojat voidaan tuomita epäilyttäviksi, olivatpa he testamenttivirkailijoita tai eivät tai olivatpa he muunlaisia. Näin ollen laillista edunvalvojaa voidaan syyttää, mutta entä jos hän on holhooja? Sama sääntö pätee edelleen, kunhan muistamme, että holhoojalle on osoitettava suosiota.

403. Seuraavaksi järjestyksessä on tarkasteltava, kuka voi syyttää suojelijaa epäluuloiseksi. Ja on muistettava, että kyseessä on julkinen teko, eli se on avoin kaikille.

404. Lisäksi myös naiset saavat nostaa tällaisen syytteen, mutta vain ne voivat tehdä sen, jotka välttämättä kiintymyksensä vuoksi ovat saaneet sen tehtyä, kuten esimerkiksi äiti, hoitaja ja isoäiti. Myös sisar voi ilmiantamaan holhoojan epäilyttäväksi (sillä on säilynyt jumalallisen Severuksen reskripti, joka koskee sisarta). Ja praetori sallii todellakin, että kuka tahansa muu nainen, jonka hän tietää tuntevan vilpittömästi kiintymystä, joka ei loukkaa sukupuolensa vaatimattomuutta ja joka arvostaa holhottavaansa niin paljon, ettei voi sietää, että hänelle aiheutetaan vahinkoa, voi nostaa tällaisen syytteen.

405. Jos joku plebeijalainen syytetään preetorin edessä jostakin julmasta teosta, jonka hän on tehnyt holhouksensa aikana, hänet on lähetettävä kaupungin prefektille ankaraa rangaistusta varten.

406. Sama, Kaikista tuomioistuimista, kirja I.

Vapautettu mies on myös lähetettävä kaupungin prefektin rangaistavaksi, jos hänen osoitetaan vilpillisesti hoitaneen suojelijansa lasten holhousa.

407. Sama, Ediktistä, kirja XXXV.

Edunvalvoja voi myös syyttää toista edunvalvojaansa epäilyttävyydestä joko toimikautensa aikana tai sen jälkeen, kun hän on luopunut siitä, ja kun toinen edunvalvoja vielä jatkaa sen hoitamista. Tämän jumalainen Severus totesi eräässä rescriptumissa. Jumalallinen Pius meni vielä pidemmälle Caecilius Petinukselle osoittamassaan rescriptumissa ja katsoi, että huoltaja, joka oli erotettu virastaan epäilyttävyyden vuoksi, saattoi nostaa saman syytteen kollegaansa vastaan.

408. Holhousvapaaat toimivat kiitollisina, jos he ilmoittavat epäilyttäväksi mainittujen holhousvapaiden holhoojat tai kuraattorit, jos nämä hoitavat epäasiallisesti suojelijoidensa tai näiden lasten asioita. Mutta jos he haluavat syyttää omaa holhoojaansa siitä, että hän on epäluuloinen holhouksen hoidossa, on parempi suunnitelma hylätä heidän syytöksensä, koska he pelkäävät, että tutkimuksen aikana saattaa paljastua jotakin vakavampaa; sillä oikeus nostaa tällainen syyte on kaikilla henkilöillä.

409. Epäilyn perusteella voidaan erottaa paitsi alaikäisen myös mielisairaana tai tuhlaajapojan edunvalvoja.

410. Lisäksi jokainen, joka valvoo syntymättömän lapsen etuja tai omaisuutta, jolla ei ole omistajaa, ei ole vapaa vaarasta joutua vastuuseen tässä menettelyssä.

411. Katsotaan vielä, voidaanko epäilty edunvalvoja vapauttaa tehtävistään ilman syytettä. Parempi mielipide on, että hänet on vapautettava, jos preetorille käy selväksi, että hän on epäilyttävä tosiasioiden vakuuttavien todisteiden perusteella. Tämä on ymmärrettävä niin, että se on tarkoitettu holhoojien hyväksi.

412. Tarkastellaan nyt, mistä syistä epäillyt holhoojat voidaan erottaa. Ja on huomattava, että holhoojaa on sallittua syyttää epäilyttäväksi, jos hän on holhoustoimensa aikana syyllistynyt petokseen, laiminlyönyt velvollisuutensa tai toiminut alhaisesti tai jollakin tavalla vahingoittanut holhottavaansa; tai jos hän on edunvalvontatehtävää hoitaessaan kavaltanut väärin holhottavaansa kuuluvaa omaisuutta. Jos hän on kuitenkin tehnyt jotakin tällaista ennen kuin hän on ottanut viran vastaan, vaikka se liittyisikin holhottavan omaisuuteen tai holhouksen hoitoon, häntä ei voida syyttää epäluuloisuudesta, koska rikos on tapahtunut ennen hänen nimittämistään. Jos hän siis olisi varastanut jotain holhottavan omaisuutta ennen kuin hänestä tuli holhooja, häntä olisi syytettävä omaisuuden ryöstämisestä, muutoin varkaudesta.

413. Voidaan kysyä, voidaanko jotakuta, joka oli holhoojan edunvalvoja ja joka sen jälkeen nimitettiin hänen edunvalvojakseen, syyttää epäilyttävyydestä edunvalvonnan aikana tehtyjen rikosten vuoksi. Ja koska hänen kollegansa voivat nostaa häntä vastaan kanteen edunvalvonnasta, tästä seuraa, että on katsottava, että syytettä epäilystä ei voida nostaa siitä syystä, että kanne edunvalvonnasta tulee vireille sen jälkeen, kun kyseisestä virasta on luovuttu ja toisen henkilön tehtävät on otettu vastaan.

414. Sama kysymys voi nousta esiin silloin, kun todetaan, että joku, joka on lakannut olemasta edunvalvoja, ottaa viran uudelleen vastaan; kuten esimerkiksi silloin, kun hänet on nimitetty tietyksi ajaksi tai jollakin ehdolla, ja hänet nimitetään toisen kerran joko jonkin testamenttiehtojen täytyessä tai preetorin toimesta; sillä voidaanko häntä silloin syyttää epäilystä? Ja koska on olemassa kaksi holhousa, jos on joku, joka voi nostaa holhouskanteen häntä vastaan, olisi aivan oikein katsoa, että syytettä epäilystä ei voida nostaa.

415. Jos kuitenkin on vain yksi edunvalvoja, koska hänen hallintoaan ei voida tutkia, pitäisikö hänet erottaa edunvalvonnasta epäilyttävänä, koska hän on syyllistynyt epäasialliseen käytökseen edellisen edunvalvontansa aikana. Samaa sääntöä voidaan siis sanoa sovellettavan myös silloin, kun edunvalvonnan päättymisen jälkeen on nimitetty yksi edunvalvoja.

416. Jos edunvalvoja nimitetään hoitamaan virkaansa niin kauan kuin hän pysyy Italiassa tai niin kauan kuin hän ei lähde merelle, voidaanko häntä syyttää epäluuloiseksi jonkin sellaisen teon vuoksi, jonka hän teki ennen merelle lähtöä? Parempi mielipide on, että häntä voidaan syyttää, koska holhous pysyy samana siellä, missä se on ollut välissä.

417. Jos joku, joka on lähdössä pois valtion asioilla, pyytää, että hänen tilalleen määrätään toinen edunvalvoja, voidaanko häntä paluunsa jälkeen syyttää epäilyttävyydestä jonkin ennen hänen lähtöään tapahtuneen teon vuoksi? Koska häntä voidaan haastaa oikeuteen preetoriaanikanteessa hänen edellisen hallintonsa vuoksi, syytettä ei voida nostaa.

418. Jos asianosainen, joka oli määrätty syntymättömän lapsen tai asumattoman omaisuuden edunvalvojaksi, on syyllistynyt petokseen, ja hänestä tulee tämän jälkeen mainitun lapsen edunvalvoja, voidaanko häntä epäilemättä syyttää

epäilyttävyydestä sen petoksen vuoksi, johon hän syyllistyi edunvalvonnan aikana? Jos hänellä on tosin holhoojatovereita, häntä ei voida syyttää, koska häntä vastaan voidaan nostaa kanne, mutta jos hänellä ei ole holhoojia, hänet voidaan erottaa virasta.

419. Jos edunvalvoja on holhottavan tai hänen sukulaistensa vihollinen, ja yleisesti ottaen, jos on olemassa jokin hyvä syy, joka saa preettorin olemaan sallimatta hänen hoitaa edunvalvontatehtävää, hänen on hylättävä hänet.

420. Severus ja Antoninus totesivat Epicuriukselle osoitetussa rescriptuksessa seuraavaa: "Jos holhoojat myyvät omaisuutta, josta on kiellettyä määrätä ilman määräystä, myynti on mitätön; mutta jos he vilpillisesti luovuttavat mainitun omaisuuden, heidät on erotettava."

421. Edunvalvoja, joka ei osoita kykenevänsä elättämään holhottavaansa, on epäilyttävä, ja hänet voidaan erottaa.

422. Jos hän ei kuitenkaan salaa itseään, vaan läsnä ollessa väittää, ettei häntä vastaan voida tehdä päätöstä, koska holhottava on köyhä; ja jos holhooja, sen jälkeen kun holhottavalle on määrätty asianajajat, tuomitaan valheellisesta menettelystä, hänet on lähetettävä kaupungin prefektin eteen; ei myöskään ole merkitystä sillä, tekeekö joku niin, jotta hänet itse voitaisiin vilpillisen tutkinnon avulla määrätä holhoojaksi, tai jos hän, joka on määrätty hyvässä uskossa, aikoo ryöstää toisen omaisuutta. Sen vuoksi häntä ei pidä erottaa epäilyn perusteella, vaan hänet on lähetettävä tuomarin eteen kärsimään rangaistus, joka tavallisesti langetetaan niille, jotka ostavat edunvalvojan viran lahjomalla preettorin virkamiehiä.

423. Edunvalvojat, jotka eivät ole tehneet inventaariota tai jotka itsepintaisesti kieltäytyvät käyttämästä holhottavaansa kuuluvia rahoja maan ostamiseen tai tallettamasta niitä, kunnes niiden sijoittamiseen löytyy tilaisuus, on määrättävä vangittaviksi, ja lisäksi heitä on pidettävä epäilyttävinä. On kuitenkin muistettava, että kaikkia ei pitäisi kohdella näin ankarasti, vaan ainoastaan alemman aseman omaavia; sillä en usko, että korkean aseman omaavia henkilöitä pitäisi tämän vuoksi sulkea vankilaan.

424. Edunvalvojaa, joka ilman asianmukaista vastiketta tai petoksella saa holhoojansa hylkäämään omaisuuden, voidaan syyttää epäilyttäväksi.

425. Jos edunvalvoja erotetaan laiskuuden, joutilaisuuden, tyhmyyden tai epäpätevyuden vuoksi, hän luopuu edunvalvonnasta tai holhouksesta ilman, että häntä syytetään hänen rehellisyydestään. Kun häntä ei kuitenkaan eroteta virasta petoksen vuoksi, vaan ainoastaan siksi, että hänen rinnalleen voidaan liittää kuraattori, hän ei ole huonomaineinen siitä syystä, että häntä ei ole määrätty luopumaan holhoustoimesta.

426. Sama, Kaikista tuomioistuimista, kirja I.

On olemassa syitä, joiden vuoksi kuka tahansa voi luopua holhouksesta tai kuraattoruudesta ja säilyttää maineensa.

427. Siksi hänen luopumisensa syy on mainittava päätöksessä, jotta tiedetään, ettei edunvalvojan maine kärsi.

428. Mutta entä jos maistraatti ei ole päätöksessään maininnut erottamisen syytä? Papinianus sanoo, että tämä ei saisi vaikuttaa holhoojan hyvään maineeseen; mikä on oikein.

429. Jos preetori ei päätöksellään poista edunvalvojaa virasta, mutta kieltää häntä hoitamasta sen tehtäviä, on sanottava, että paremman mielipiteen mukaan edunvalvoja lakkaa olemasta edunvalvoja.

430. Niitä, jotka eivät ole hoitaneet mitään edunvalvonta-asioita, ei voida syyttää epäluuloisuudesta; heidät voidaan kuitenkin poistaa virasta joutilaisuuden, huolimattomuuden tai petoksen perusteella, jos he ovat toimineet epärehellisesti.

431. Sama, Disputations, kirja III.

Epäluuloiseksi voidaan tuomita myös se, joka on antanut vakuuden tai joka tarjoutuu antamaan vakuuden; sillä holhottavasta on edullisempaa, että hänen omaisuutensa on turvassa kuin että hänellä on hallussaan välineitä, joilla ainoastaan huolehditaan sen säilyttämisestä. Myöskään sellaista holhoojakollegaa ei voida suvaita, joka ei ole tuominnut kollegaansa epäilyttäväksi, koska tämä on antanut holhoojalleen vakuuden,

432. Callistratus, Oikeudellisista tutkimuksista, kirja IV.

Siitä syystä, että vakuus ei muuta holhoojan pahaa tahtoa, vaan antaa hänelle mahdollisuuden ryöstää helpommin holhottavan omaisuutta.

433. Ulpianus, Kaikista tuomioistuimista, I kirja.

Alle murrosikäiset lapset eivät saa ilmiantamaan holhoojiaan epäilyttävinä; mutta on selvää, että alaikäiset saavat halutessaan ilmiantamaan holhoojansa tällä tavoin, edellyttäen, että he toimivat lähisukulaistensa neuvojen mukaisesti.

434. Jos edunvalvoja ei ole syylistynyt petokseen, vaan törkeään huolimattomuuteen, joka muistuttaa hyvin paljon petosta, hänet olisi erotettava epäilyttävänä.

435. Tämän aiheen käsittelyssä annettiin tiettyjä lisämääräyksiä keisarimme ja jumalallisen Severuksen Atrius Cloniukselle osoittamalla rescriptumilla; He nimittäin määräisivät, että jos holhoojat eivät ilmestyneet paikalle tapauksissa, joissa oli kyse tarvikkeiden jakamisesta holhottavilleen, heiltä oli riistettävä omaisuutensa ja että holhottavan haltuun oli asetettava sen omaisuus, joka oli määräyksellä julistettu epäilyttäväksi, sen säilyttämiseksi, ja jos se oli pilaantuvaa tai sen arvo saattoi viivästyksen vuoksi alentua, se oli määrättävä myytäväksi sen jälkeen, kun oli nimitetty kuraattori.

436. Lisäksi jos edunvalvoja ei ilmesty paikalle sen jälkeen, kun hänet on määrätty, hänet on tapana kutsua paikalle useilla kuulutuksilla, ja lopuksi, jos hän ei ilmesty paikalle, hänet on erotettava virastaan, koska hän ei ole saapunut paikalle. Tähän menettelyyn tulisi turvautua vain hyvin harvoin ja huolellisen tutkimuksen jälkeen.

437. Sama, Ediktistä, kirja LXI.

Pidämme epäilyttävänä holhoojaa, jonka käytös on sellaista, että häneen on syytä luottaa; sillä holhoojaa, vaikka hän olisi kuinka huono, ei pitäisi erottaa virasta epäilyn perusteella, jos hän on luotettava ja ahkera.

438. Modestinus, Keksinnöt.

Jos holhoojalla on jokin sukulaisuus- tai sukulaisuusside holhoojansa kanssa tai jos holhooja hoitaa oikeuskelpoisen holhoojansa holhousta ja hänet aiotaan erottaa virasta, on parasta, että hänen rinnalleen liitetään holhooja sen sijaan, että hänet erotetaan, kun hänen luonteensa ja maineensa on tahrattu.

439. Papinianus, Kysymyksiä, kirja XII.

Kun holhooja poistetaan epäilyn vuoksi praetorin päätöksellä, hänen ei tarvitse pelätä olevansa vastuussa tulevasta ajasta, sillä olisi epäoikeudenmukaista, jos joku erotettaisiin holhouksen tai kuraattorin virasta ja hänellä ei silti olisi turvaa tulevaisuutta varten.

440. Sama, Opinions, kirja V.

Kun holhoustoimi on lakannut olemasta voimassa, myös epäilyn holhoojan tutkinta on päättynyt, vaikka holhoustoimi oli ensimmäinen, joka päättyi.

441. Julius Aquila, Opinions.

Epäilyn tutkinnassa ei ole mitään sellaista esitetyissä tosiseikoissa, jonka perusteella holhooja voi estää praetoria käyttämästä holhottavaan kuuluvaa orjaa holhoojan petoksen paljastamiseksi.

Kirja XXVII

1. Edunvalvojien ja kuraattoreiden tekosyistä.
2. Siitä, missä holhousmiehen tulisi kasvattaa tai asua (..)
3. Kanteesta, jolla holhoustoimesta voidaan vaatia tilintekoa (...)
4. Edunvalvonnan vastakanteesta ja praetorian kanteesta.
5. Siitä, joka harjoittaa liiketoimintaa vt. holhoojana tai edunvalvojana.
6. Väärän edunvalvojan valtuuttamana harjoitetusta liiketoiminnasta.
7. Edunvalvojien ja holhoojien vakuuksista ja niiden tarjoamista vakuuksista (...)
8. Kanteista tuomareita vastaan.
9. Edunvalvojien ja holhoojien omaisuudesta (..).
10. Edunvalvojien määräämisestä mielisairaille ja muille kuin alaikäisille henkilöille.

Tit. 1. Edunvalvojen ja holhoojien vapautuksesta.

1. Modestinus, Anteeksipyynnöistä, kirja I.

Herennius Modestinus Ignatius Dexterille, Tervehdys. Olen laatinut kirjan, jonka olen otsikoinut "Holhoojien ja kuraattoreiden tekosyistä", joka vaikuttaa minusta hyvin hyödylliseltä ja jonka lähetän sinulle.

(1) Teen kaikkeni, jotta näiden asioiden oppiminen olisi selkeää, samalla kun käännän oikeudelliset termit kreikkalaisten kielelle, vaikka tiedän, että ne eivät sovellu helposti käännettäviksi.

(2) Aion myös lisätä käsiteltävien asioiden selostukseen säädösten identtisen sanamuodon siellä, missä se on tarpeen, jotta ne, jotka tarvitsevat niitä, saisivat lakien koko eheyden ja hyödyllisyyden, kun heillä on samanaikaisesti hallussaan oikeusopit ja niitä koskevat selitykset.

(3) Siksi on ensinnäkin mainittava, mitä henkilöitä ei saa nimittää.

(4) Edunvalvojat eivät saa nimittää vapaasyntyisille alaikäisille, jotka ovat vapautettuja, vapaasyntyisiä edunvalvojia tai holhoojia, ellei vapaasyntyisistä ole täyttä puutetta sillä paikkakunnalla, jossa nimitys aiotaan tehdä; sillä eräs jumalallisen Marcuksen reskripti määrää, että vapautetuille holhoojille, jotka asuvat samalla paikkakunnalla, tulisi nimittää ainoastaan vapaasyntyisiä edunvalvojia. Jos kuitenkin nimitetään joku muu, jumalallinen Severus totesi alaikäisten edun huomioon ottaen eräässä reskriptissä, että asianosainen on vastuussa holhouksesta, jollei hän pysty perustelevaan, miksi hän ei hyväksy holhousta lain mukaisesti.

(5) Aviomies ei voi toimia vaimonsa edunvalvojana (kuten senaatti on määrännyt), ja jos hänet nimitetään, hänet on vapautettava tehtävistään.

2. Sama, tekosyitä, kirja II.

Seitsemänkymmenen vuoden iän täyttäneet henkilöt vapautetaan holhous- ja edunvalvontatehtävistä. Edellytyksenä on kuitenkin, että he ovat täyttäneet seitsemänkymmenen vuoden iän nimittämisajankohtana joko silloin, kun perillinen on tullut kuolinpesään, tai silloin, kun jokin laissa säädetty edellytys on täyttynyt, eikä siinä ajassa, joka on vahvistettu vapautuksen pätevyyden aikaansaamiseksi.

1. Lisäksi ikä vahvistetaan joko syntymätodistuksella tai muulla laillisella todisteella.
2. Lasten suuri määrä on hyvä tekosyy vapauttaa holhous- tai edunvalvontavelvollisuudesta.
3. Kaikkien lasten on kuitenkin oltava laillisia, vaikka ne eivät ehkä olisikaan isän valvonnassa.
4. On välttämätöntä, että lapset ovat elossa silloin, kun heidän isänsä määrätään holhoojiksi, sillä aiemmin kuolleita lapsia ei lueta vapautukseen oikeutettujen joukkoon; toisaalta myöhemmin kuolleet lapset eivät myöskään vaikuta heidän vanhempiansa oikeuksiin. Tämä on esitetty myös jumalallisen Severuksen perustuslaissa.
5. Vaikka tämä näyttääkin viittaavan erityisesti testamenttivartijaan, se on kuitenkin sovellettavissa kaikkiin muihin.
6. Vaikka lasta äidin kohdussa pidetään monien lain säännösten mukaan jo syntyneenä, tämä ei kuitenkaan voi tässä tapauksessa eikä muiden siviilioikeudellisten tehtävien osalta vapauttaa isää. Tämä sääntö esitettiin myös jumalallisen Severuksen perustuslaissa.
7. Jälleen kerran, eivät ainoastaan pojat ja tyttäret aiheuta isänsä vapauttamista holhouksesta, vaan myös lapsenlapset, sekä mies- että naispuoliset, jotka ovat poikien jälkeläisiä. Lisäksi vasta kun heidän isänsä on kuollut, he voivat täyttää hänen paikkansa isoisänsä kanssa. Vaikka yhdelle pojalle syntyisi kuinka monta lapsenlasta, heidät lasketaan vain yhdeksi lapseksi. Tämäkin voidaan todeta niistä perustuslaeista, joissa käsitellään lapsia; sillä ei ole koskaan helppoa selvittää, missä perustuslaissa viitataan poikiin, mutta se on helppo tehdä, kun viitataan lapsiin, sillä tämä nimitys sisältää myös lapsenlapset.
8. On välttämätöntä, että nimitettävällä on tuolloin perustuslaeissa määrätty määrä lapsia, sillä jos ne syntyvät hänen nimityksensä jälkeen, siitä ei ole hänelle mitään hyötyä tekosyynä, kuten Severuksen ja Antoninuksen perustuslaeissa todetaan.
9. Henkilöt, jotka on kutsuttu holhous- tai holhousvirkaan, voidaan vapauttaa, jos heillä on jo kolme holhous- tai holhousvirkaa tai jos kolme holhous- tai holhousvirkaa on yhdistetty ja ne ovat vielä voimassa, toisin sanoen jos alaikäiset lapset eivät ole vielä täysi-ikäisiä. Jos joku on kuitenkin alaikäisen sijaan mielisairaana tai tuhmaajahaluttoman henkilön edunvalvoja, tällainen edunvalvonta kuuluu vapautuksen sallivien edunvalvojen joukkoon, kuten Severuksen ja Antoninuksen perustuslaissa todetaan. Erinomainen Ulpianus on samaa mieltä niiden henkilöiden kohdalla, joilla on kolmen holhoojan hallinto.

(3) Ulpianus, On the Duties of the Praetor Having Jurisdiction Over Guardianships.

Kolmen holhouksen hallinnointi tarjoaa hyvän tekosyn. Kolmen holhouksen ymmärretään tarkoittavan, ei sitä, että huostaanotettujen määrä antaa aiheutta erillisiin holhouksiin, vaan sitä, että kuolinpesät ovat erillisiä ja erillisiä. Näin ollen, jos edunvalvoja on määrätty kolmelle veljekselle, joilla on oikeus jakamattomaan omaisuuteen, tai jos edunvalvoja on määrätty kahdelle heistä ja edunvalvoja muille, hänen katsotaan ottaneen hoitaakseen vain yhden edunvalvonnan.

4. Modestinus, Excuses, kirja II.

Olemme todenneet, että osapuolten, joille on annettu tehtäväksi hoitaa kolmea holhousta, ei tarvitse hyväksyä neljättä. Näin ollen herää kysymys, jos joku, joka hoitaa kahta holhousta ja jota on kehoitettu hyväksymään kolmas, valittaa siitä ja valituksen ollessa vireillä hänet nimitetään neljänteen holhoukseen, voiko hän vapauttaa itsensä neljännessä holhouksesta mainitsemalla kolmannen, vai voiko hän luopua siitä kokonaan. Olen saanut selville, että jumalalliset Severus ja Antoninus ovat päättäneet, että asianosaista, joka on valittanut kolmannen holhouksen määräämisestä, ei voida syyttää neljännessä holhouksesta; mutta että hänen anomuksensa saada vapautus kolmannelta määräämisestä on vireillä, mutta hänen on odotettava kolmannen määräämisen ratkaisemista sen selvittämiseksi, syytetäänkö häntä neljännessä määräämisestä vai ei. Tähän on hyvä syy, sillä jos joku ryhtyisi hoitamaan neljättä edunvalvontatehtävää ja kävisi niin, että hänen valituksensa kolmanteen edunvalvontatehtävään kohdistuvasta määräyksestä olisi käsitelty virheellisesti ja määräys pysyisi voimassa, häntä syytettäisiin neljän edunvalvontatehtävän hoitamisesta, mikä on lain vastaista.

1. Jos isällä on kolmen holhouksen tai edunvalvonnan hallinto, hänen poikaansa ei saa häiritä toisen holhouksen hallinnolla, kuten jumalalliset Severus ja Antoninus ovat päättäneet. Tämä sääntö koskee myös pojan tapausta, sillä pojan holhoustoimi vaikuttaa isän vapauttamiseen, ja näin on silloin, kun holhouksia hallinnoivat yhdessä molemmat, eli kun yhtä hallinnoi poika ja kahta isä tai päinvastoin. Samaa sääntöä sovelletaan silloin, kun hallinnointitehtäviä hoitaa yksi ainoa kotitalous eikä erilliset kotitaloudet. Myös arvostettu Ulpianus oli tätä mieltä.

(5) Ulpianus, On the Duties of the Praetor Having Jurisdiction Over Guardianships.

Riittää, että kolmesta holhouksesta syytetyt osapuolet kuuluvat samaan perheeseen. Näin ollen jos isä, poika tai jonkun veli, joka on saman määräysvallan alainen, on valtuutettu hoitamaan kolmea holhousta, isä on vastuussa siitä syystä, että niitä hoidetaan hänen suostumuksellaan. Tämä on hyvä tekosyy sille, että kaikki heistä vapautetaan kaikista muista holhouksista. Jos he eivät kuitenkaan hallinnoi edunvalvontaa isän suostumuksella, on uudelleenkirjoituksissa usein todettu, että tätä ei voida käyttää tekosyynä.

6. Modestinus, Excuses, kirja II.

Jos jollekulle, joka on jo määrätty hoitamaan kahta holhousta, määrätään samanaikaisesti kaksi muuta, hänellä on käytettävissään se, joka on järjestyksessä kolmantena, saadakseen vapautuksen neljännessä; vaikka keisari olisi itse määrännyt neljännen tai kolmannen, jos hänet on ennen keisarin määräyksestä tietoisesti tulemista määrätty hoitamaan toista holhousta. Jos määräystä ei kuitenkaan ole noudatettu, vaan nämä kaksi nimitystä on tehty eri kirjeillä samana päivänä, se, joka on tehnyt nimityksen, eikä nimitetty, valitsee, kumman huostaanoton hän hoitaa.

(1) Kielioppineet, sofistit, retorikot ja aktiivisessa toiminnassa olevat lääkärit ovat oikeutettuja vapautukseen holhouksesta ja kuraattorin tehtävistä, aivan kuten he ovat oikeutettuja vapautukseen muista julkisista tehtävistä.

(2) Lisäksi jokaisessa kaupungissa on joukko retorikkoja sekä tiettyjä laeissa mainittuja filosofeja, jotka on vapautettu julkisten tehtävien hoitamisesta, mikä todetaan Antoninus Piuksen Aasian provinssia varten kirjoittamassa reskriptissä, mutta joka koskee myös koko maailmaa ja jonka sisältö on seuraava: "Pienissä kaupungeissa on oikeus viiteen lääkäriin, kolmeen sofistiin ja yhtä moneen kieliopettajaan, jotka on vapautettu holhousvelvollisuuksista; suuremmissa kaupungeissa on oikeus seitsemään, jotka harjoittavat parantavaa taidetta, ja neljään kuhunkin niistä, jotka antavat opetusta molemmilla edellä mainituilla oppialoilla. Suurimmissa kaupungeissa on kymmenen lääkäriä, viisi retorikkoa ja yhtä monta kieliopettajaa. Suurin kaupunki ei kuitenkaan voi myöntää vapautusta suuremmalle määrälle. On asianmukaista, että maiden pääkaupungit sisällytetään suurimpien kaupunkien joukkoon; että ne, joissa on joko tuomioistuin tai paikka, jossa asioita käsitellään ja ratkaistaan, sisällytetään toiseen luokkaan ja kaikki muut kolmanteen luokkaan."

(3) Tätä poikkeusten lukumäärää ei ole laillista ylittää senaatin asetuksella tai muusta syystä; lukumäärää voidaan kuitenkin vähentää, koska on ilmeistä, että tämä toimenpide on toteutettu virkamieskunnan hyväksi.

(4) Nämä henkilöt eivät myöskään nauti tätä vapautusta, elleivät he ole senaatin asetuksella säännönmukaisesti rekisteröityneet ja elleivät he ole huolimattomia harjoittaessaan ammattiaan.

(5) Paulus toteaa, että myös filosofit on vapautettu holhousvelvollisuudesta; hän sanoo nimittäin, että filosofit, puhujat, kieliopettajat ja ne, jotka julkisesti opettavat nuoria, on vapautettu sen tehtävien hoitamisesta. Myös Ulpianus esittää samanlaisen väitteen neljännessä kirjassaan Prokonsulin virka.

(6) Keisarimme ja hänen isänsä totesivat Laelius Bassukselle osoitetussa rescriptuksessa, että kunta voi hylätä lääkärin, vaikka hänellä olisi jo lupa.

(7) Samassa jumalallisen Piuksen perustuslaissa todetaan filosofeihin viitaten, että heidän lukumääräänsä ei ole virallisesti määritetty, koska hyvin harvat todella kuuluvat tähän ammattiin. Uskon kuitenkin, että ne, joilla on suuri varallisuus,

lahjoittavat omaisuutensa vapaaehtoisesti maansa hyväksi. Mutta jos he puhuvat pääasiassa maallisesta omaisuudestaan, siitä käy ilmi, että he eivät ole todellisia filosofeja.

(8) Antoninus Piuksen reskriptiossa mainitaan eräässä Antoninus Piuksen perustuslain pykälässä keisari Commoduksen perustuslaki, josta käy ilmi, että filosofit nauttivat vapautusta holhousvelvollisuuksista. Se on ilmaistu seuraavalla tavalla: "Kaiken tämän mukaisesti hän lisäksi vahvisti heti jumalallisen isäni noustua valtaistuimelle perustuslailla kaikki olemassa olevat kunnianosoitukset ja vapaudet ja totesi, että filosofit, retorikot, kielitieteilijät, kieliopettajat ja lääkärit ovat vapautettuja, kun he johtavat pappiskouluja, ja että heitä ei voida pakottaa toimittamaan vilja-, viini- tai öljytarvikkeita tai ostamaan niitä; että heitä ei voida pakottaa toimimaan tuomioistuimen puheenjohtajana tai kansanedustajina tai värvätä armeijaan tai vastoin heidän suostumustaan alistaa mihinkään muuhun julkiseen palvelukseen. "

(9) On myös muistettava, että jokainen, joka antaa opetusta kotimaassaan tai harjoittaa lääkärin ammattia, on oikeutettu tähän vapautukseen, sillä jos Komanasta kotoisin oleva mies opettaa tai harjoittaa lääkärin ammattia Kesareassa, hän ei saa vapautusta Komanassa. Tämän säännön ovat julistaneet myös jumalalliset Severus ja Antoninus.

(10) Paulus todellakin kirjoittaa, että jumalalliset Pius ja Antoninus määräsivät, että oppineisuudestaan kunnostautuneet henkilöt on vapautettava verosta, vaikka he ylittäisivät jo rekisteröityjen määrän; jos he asettaisivat asuinpaikkansa toiseen piiriin.

(11) Jumalainen Severus ja Antoninus julistivat, että jokainen, joka opetti filosofiaa Roomassa joko palkkaa vastaan tai ilman palkkaa, nautti samaa vapautusta kuin jos hän opetti kotimaassaan. Tällaisen määräyksen perusteluksi voidaan esittää, että koska keisarikaupunkia pidetään koko kansan yhteisenä maana, sen, joka kunnialla tekee itsensä hyödylliseksi, tulisi nauttia siellä vapautusta, ei vähemmän kuin syntymä- tai asuinpaikassaan.

(12) Itse asiassa missään kaupunginosassa opetusta antavilla opettajilla ei ole oikeutta vapautukseen, mutta Roomassa opettavat opettajat vapautetaan holhouksesta ja holhouksesta.

(13) Ulpianus kirjoittaa holhustoimen tuomiovaltaan kuuluvan preettorin velvollisuuksia käsittelevässä kirjassaan seuraavasti: "Urheilijoilla on oikeus vapautukseen holhouksesta, mutta vain niillä, jotka on kruunattu pyhissä kisoissa."

(14) Maakuntien, kuten esimerkiksi Aasian, Bithynian ja Kappadokian, maaherran virka antaa vapautuksen holhouksesta; siis niin kauan kuin asianosaiset ovat virassa.

(15) Holhustoimi ei ole julkinen virka eikä sellainen, johon liittyy palkka, vaan siviilivirka; ja on katsottu, että holhustoimen hallintoa ei voi harjoittaa maakunnan ulkopuolella.

(16) Kaupunkien maistraatit on vapautettu holhoustoimesta ja kuraattorin tehtävistä.

(17) Vihamielisyys, joka johtuu kuolemanrangaistussyytteestä, jonka nimismies on ilmaissut holhottavaksi määrätyn isää vastaan, vapauttaa myös holhoustoimesta, paitsi jos käy ilmi, että holhooja nimitettiin myöhemmin testamentilla tai että testamentin laatimisen jälkeen kuolemanrangaistussyytteestä johtuvaa riitaa ei enää ollut; tai vihamielisyys edelsi testamentin toimeenpanoa; ja on selvää, että holhooja nimitettiin sen vuoksi, että hän joutuisi vastuuseen ja ärsytykseen, joka kasvaa liiketoimien hoitamisesta. Tämä käy ilmi myös keisari Severuksen reskriptistä.

(18) Lisäksi kuka tahansa voidaan vapauttaa holhousvelvollisuudesta, kun holhottavan tilaan liittyvä kysymys tulee esiin, ja näyttää siltä, että näin ei tehty ilkeyttään vaan vilpittömistä motiiveista. Tämän säännön julistivat jumalalliset Marcus ja Severus.

(19) Paulus kirjoittaa maaseudulla asuvista henkilöistä, jotka ovat vaatimattomassa asemassa ja lukutaidottomia, seuraavasti: "Jumalallisen Hadrianuksen ja Antoninuksen reskriptien mukaan alempiarvoisen aseman ja maalaisuuden voidaan joskus väittää olevan tekosyy." Sellaisen osapuolen tekosyytä, joka väittää, ettei hänellä ole tietoa kirjeistä, ei pitäisi hyväksyä, ellei hän ole kokematon liike-elämässä.

7. Ulpianus, On Excuses.

Köyhyys tarjoaa todellakin hyvän tekosyyntä, jos joku voi osoittaa, että hän ei kykene kantamaan hänelle asetettua taakkaa; ja tämä sisältyy erääseen jumalallisten veljien reskriptiin.

8. Modestinus, Excuses, kirja III.

Sotilaat, jotka ovat kunniallisesti palvelleet palvelusaikansa, ovat kuitenkin tällä hetkellä oikeutettuja vapautukseen kaikkien muiden henkilöiden holhouksesta, kenen tahansa. Mutta mitä tulee niiden lasten holhoukseen, jotka ovat palvelleet samassa sotilasarvossa tai jotka ovat aiemmin olleet sotilaita, viimeksi mainittujen toverit vapautetaan heidän kotiutumistaan seuraavan ensimmäisen vuoden aikana. Mutta sen jälkeen he eivät ole oikeutettuja vapautukseen; sillä sotilasarvon tasa-arvoisuus näyttää aina olevan vahvempi kuin palvelukseen liittyvä etuoikeus, ellei heillä ehkä ole muita hyviä syitä vapauttaa heidät holhouksesta; kuten esimerkiksi heidän ikävuosiensa lukumäärä tai jokin muu tämänkaltainen syy, jonka vuoksi yksityishenkilöt on tapana vapauttaa kaikista vastaavista velvoitteista. Tämä sääntö koskee kuitenkin entisten sotilaiden poikia, mutta ei pojanpoikia, sillä veteraanien pojanpoikien katsotaan olevan samassa asemassa kuin muiden yksityishenkilöiden.

1. Niitä, jotka on häpeällisesti kotiutettu, pidetään tosiaankin samanlaisina kuin henkilöitä, jotka eivät ole koskaan olleet armeijassa, ja tästä syystä heillä itsellään ei ole oikeutta sotilaan etuoikeuteen; ja jos toiset, jotka ovat aiemmin olleet palveluksessa, nimitetään heidän lastensa holhoojiksi, heitä ei vaadita palvelukseen.
2. Joskus sotilaat eivät kuitenkaan suorita palvelusaikaansa loppuun, ja heillä on silti oikeus vapautukseen holhousvelvollisuudesta; mutta tämä ei ole sama vapautus kuin mihin ovat oikeutettuja ne, jotka ovat palvelleet koko palvelusajan. Se, joka on ollut yli kaksikymmentä vuotta sotilaspalveluksessa, katsotaan olevan samassa asemassa kuin se, joka on palvellut sotilaana täyden ajan.
3. Se, joka on kotiutunut tämän ajan kuluessa, ei ole oikeutettu ikuiseen vapautukseen holhouksesta, vaan ainoastaan vapautukseen tietyksi ajaksi; aivan kuten muissakin siviilipalveluksissa. Jos joku vapautetaan sotilasvelvollisuudesta viiden vuoden kuluessa, hän ei saa vaatia itselleen vapautusta; ja joka on palvellut viisi vuotta, on oikeutettu vapautukseen yhdeksi vuodeksi; joka on palvellut kahdeksan vuotta, on vapautettu kahdeksi vuodeksi; joka on palvellut kaksitoista vuotta, on vapautettu kolmeksi vuodeksi; joka on palvellut kuusitoista vuotta, on oikeutettu vapautukseen neljäksi vuodeksi; ja joka on palvellut kaksikymmentä vuotta, on aina vapautettu huostaanotosta, kuten edellä olemme todenneet.
4. Jokainen, joka on palvellut Rooman yövartiossa, on oikeutettu vapautukseen vain yhdeksi vuodeksi.
5. Se, mitä on sanottu, koskee myös henkilöitä, jotka on kunniallisesti vapautettu palveluksesta tai jotka on vapautettu palveluksesta sairauden vuoksi, sillä sekin on kunniallinen vapautus; mutta se, joka on häpeällisesti vapautettu palveluksesta, ei ole oikeutettu vapautukseen.
6. Veteraaniksi katsotaan henkilö, joka ei ole palvellut ainoastaan legioonassa vaan joka on palvellut missä tahansa sotilasvirassa, edellyttäen, että hänet on kotiutettu kunniallisesti. Hänet voidaan kuitenkin määrätä toisen sotilaan lasten huoltajaksi; sillä legioonassa palvellut voidaan määrätä toisen yövartiossa palvelleen lapsen huoltajaksi.
7. Entinen sotilas voidaan myös nimittää holhoojaksi palveluksessa olevalle alaikäiselle, jos tämän isä on kuollut, tai vaikka tämä olisi vapautettu.
8. On olemassa perustuslait, joissa vahvistetaan kaikki nämä säännöt.
9. Myös Ulpianus toteaa samat asiat. Kunniantomasti erotetut on ilmeisesti suljettu pois holhouksen piiristä kaupungissa, koska heidän on lainvastaista mennä sinne. Jokainen, joka on palvellut kaupunkikohortissa, vaikka hänet on erotettu ennen kuin kaksikymmentä vuotta on kulunut, on silti oikeutettu ikuiseen vapautukseen holhouksesta.

10. Heräsi kuitenkin kysymys, pitäisikö entisten sotilaiden ottaa holhoustoimi vastaan kerralla, vai voivatko he saman ajanjakson aikana suorittaa virkavelvollisuutensa useammin kuin kerran, niin että ensimmäisen holhoustoimen päätyttyä he voisivat jälleen vaatia etuoikeuttaan eri tavalla kuin yksityishenkilöt, jotka ovat hoitaneet luottamustehtävänsä. Tämä ei hyödytä niitä, jotka eivät ole oikeutettuja etuoikeuteen, eikä sitä voida laskea niiden kolmen erivapauden antavan vaihtoehdon joukkoon; aivan kuten ei ole etua niille, jotka olivat aiemmin asepalveluksessa, siitä, että heidät on nimitetty edunvalvojiksi. Tämä julistettiin Curiaeissa, kuten eräs jumalallisten Severuksen ja Antoninuksen perustuslaki osoittaa.

11. Ei ole väliä, mistä syystä sotilastoverin lapset tarvitsevat holhoojan tai kuraattorin; joko siksi, että he ovat vapautuneet, tai siksi, että heidän isänsä on kuollut. Ensimmäisen komppanian triarii sadanpäälliköillä on keisarillisten perustuslakien mukaan oikeus vapautukseen kaikista muista holhouksista, sillä tällaiset päälliköt toimivat toisten lasten holhoajina. Niitä pidetään kuitenkin ensimmäisen triarii-komppanian sadanpäälliköinä, jotka hoitavat tämän viran tehtäviä. Jos kuitenkin joku heistä kuolee hoitamatta sotilasvelvollisuuksiaan, toista tällaista upseeria ei saa nimittää hänen lastensa holhoojaksi.

9. Ulpianus, On the Duties of the Praetor Having Jurisdiction of Guardianship.

Sen jälkeen kun tribuuni on palvellut pretoriaanikohortissa, hän on vapautettu kollegojensa lasten holhouksesta jumalallisen Severuksen ja keisarimme myöntämän etuoikeuden nojalla.

10. Modestinus, Excuses, kirja III.

Vapautukseen ovat kuitenkin oikeutettuja vuoden ajaksi paluunsa jälkeen paitsi ne, jotka ovat palvelleet riveissä sekä muissa triarien osastoissa, myös ne, jotka jonkin välttämättömyyden vuoksi ovat olleet poissa julkisissa tehtävissä Rooman kansan hyväksi.

1. Tämä vuoden määräaika ei koske ainoastaan niitä, jotka ovat suorittaneet tavanomaisen sotilaspalvelusaikansa ollessaan mukana valtion hyväksi suoritettavassa tehtävässä, vaan myös niitä, jotka ovat suorittaneet minkä tahansa julkisen palvelun edellyttämiä tehtäviä ja palanneet takaisin, vaikka he olisivat näin tehdessään kuluttaneet vähemmän aikaa kuin heille oli varattu.

2. Jos tällaiset henkilöt kuitenkin hoitivat holhouksia ennen lähtöä ja tästä syystä luopuivat niistä, koska he olivat poissa julkisten tehtävien vuoksi; palattuaan heidän on välittömästi ryhdyttävä hoitamaan tehtäviään uudelleen ilman vapautusvuoden etua, sillä tämä vuosi koskee tulevia ja uusia holhouksia, ei niitä, jotka olisi aloitettava uudelleen.

3. Täytyneiden päivien vuosi lasketaan siitä ajankohdasta alkaen, jolloin palaava osapuoli valitsee tai hänen olisi valittava suurin reitti eikä kiertotietä.

4. Lisäksi testamentilla määrätty holhoojat voivat laillisesti kieltäytyä ottamasta vastaan toisessa maakunnassa sijaitsevan omaisuuden hallintoa, kuten käy ilmi seuraavasta jumalallisen Severuksen perustuslaista: "Jumalallinen Severus ja Antoninus, keisarit, Valeriukselle. Jos sinut on määrätty testamentilla holhoojaksi, sinun on ilmestyttävä määräajassa ja pyydettyä vapautusta toisessa maakunnassa sijaitsevan omaisuuden hallinnoinnista."

5. Jos joku, joka on suorittanut palveluksensa ensimmäisenä triarii-senturionina, on ottanut tehtäväkseen jonkun sotilastoverinsa pojan holhouksen ja hänet on palautettu asemaansa sotilaallisen pakon vuoksi, hänen on luovuttava holhouksen hoitamisesta.

6. Samoin alaikäisille on määrättävä holhooja holhoojan tilalle, jos jälkimmäisestä on tullut mainitun alaikäisen isän työtoveri; niin kuin jumalallisen Severuksen eräissä perustuslaissa on määrätty; ja tämä on sovellettavissa kaikkiin vastaaviin tapauksiin, niin että holhooja voidaan määrätä tällaisen holhoojan tilalle, kun tämä on tilapäisesti vapautettu.

7. Jos suojelijansa nimittää vapaana olevan miehen, joka ei ole saavuttanut murrosikää, lastensa holhoojaksi, tai jos joku alle kaksikymmentäviisi vuotta täyttänyt alaikäinen nimitetään, niin kauan kuin hän on alle murrosikäinen, hänen ei tarvitse täyttää velvollisuuksiaan, vaan hänen tilalleen nimitetään sillä välin kuraattori. Sama sääntö pätee myös silloin, kun edunvalvoja on alaikäinen, sillä hänen tilalleen nimitetään tällä välin edunvalvoja.

8. Jos edunvalvoja on sairas, mutta häntä ei ole tarpeen vapauttaa pysyvästi edunvalvonnasta, hänen tilalleen on määrättävä toistaiseksi edunvalvoja, ja kun hän toipuu, hänen on jälleen aloitettava tehtäviensä hoitaminen. Samanlaista sääntöä sovelletaan, kun edunvalvoja tulee mielisairaaksi. Ulpianus kirjoittaa tästä seuraavasti: "Sairaus on pätevä tekosyy, mutta sen on oltava sellainen este, että se estää ketään hoitamasta omia asioitaan." Tämän keisarimme totesi yhdessä isänsä kanssa myös eräissä reskriptissä.

11. Paulus, Holhoojien tekosyistä.

Tämä sääntö ei ainoastaan estä heitä ryhtymästä holhoojan tehtäviin, vaan sen pitäisi myös aiheuttaa heidän vapauttamisensa, jos nämä tehtävät on jo otettu vastaan.

12. Modestinus, Excuses, kirja III.

Ulpianus sanoi saman asian. Mutta tässä reskriptiossa lisätään, että on tapana, että holhoojat vapautetaan joko tilapäisesti tai pysyvästi sen sairauden luonteen mukaan, johon he ovat sairastuneet. Lisäksi mielisairaus ei johda ehdottomaan vapauttamiseen, vaan aiheuttaa edunvalvojan tilapäisen nimittämisen.

1. On myös muita, jotka, vaikka he jo toimivat holhoojina tai kuraattoreina, voidaan silti välittömästi vapauttaa kaikista jäljellä olevista vastuista; kuten esimerkiksi ne, jotka keisarin määräyksen mukaisesti ovat vaihtaneet asuinpaikkaansa, koska keisari on tietoinen siitä, että he olivat holhoojia, ja koska hän on antanut nimenomaisen luvan muutokseen, mikä on mainittu keisarillisissa kirjeissä.

(13) Sama, Excuses, kirja IV.

On huomattava, että sen enempää asianmukaisen viranomaisen määräämät holhoojat kuin testamentin mukaiset holhoojatkaan eivät ole velvollisia valittamaan, kuten jumalallisten Severuksen ja Antoninuksen perustuslaissa todetaan. Tätä sääntöä on noudatettava myös edunvalvojan nimittämisen osalta, sillä edunvalvojat eroavat hyvin harvoissa asioissa edunvalvojista. Heillä on kuitenkin lupa valittaa heitä vastaan tehdyistä päätöksistä, kun he esittävät tekosyitä.

1. On kuitenkin tarpeen noudattaa monia muodollisuuksia, jotta edunvalvojat ja kuraattorit voivat osoittaa pätevän syyn vapautukseensa. Heidän on ensinnäkin tehtävä hakemus tuomioistuimelle laissa säädetyssä määräajassa, joka on seuraava. Jos hän on samassa kaupungissa, jossa hänet on nimitetty, tai sadannen mailin päässä mainitusta kaupungista, hänen on esitettävä tekosyy viidenkymmenen päivän kuluessa, sillä tämän jälkeen hän ei saa tehdä sitä, vaan on velvollinen täyttämään velvollisuutensa; ja jos hän ei noudata mitään näistä vaatimuksista, hän on samassa asemassa kuin jos hän olisi syyllistynyt laiminlyöntiin, eikä hänellä ole enää mitään mahdollisuutta esittää tekosyytä. Jos hän on kuitenkin yli sadan mailin päässä kaupungista, hänellä on oikeus saada 20 mailia jokaiselta päiväältä, joka alkaa siitä päivästä, jona hän on saanut tiedon nimittämisestään (ja kuvernöörin on annettava tämä ilmoitus hänelle tiedoksi joko henkilökohtaisesti tai hänen asuinpaikassaan), ja edellä mainitun kahdenkymmenen päivän lisäksi hänellä on oikeus saada vielä kolmekymmentä lisäpäivää, jotta hän voi esittää tekosyynsä. Tämä sääntö koskee myös kaikkia testamentilla nimettyjä holhoojia tai edunvalvojia, joiden nimityksen on tapana saada maistraatin vahvistus.

2. Löydämme jumalallisen Marcuksen asetuksesta myös toisen määräyksen, joka on tarkastelun arvoinen. Lainsäätäjä myöntää nimittäin edunvalvojalle, joka asuu siinä kaupungissa, johon hänet on nimitetty, tai joka on sadan mailin etäisyydellä siitä, viidenkymmenen päivän määräajan, mutta sille, joka asuu sadan mailin etäisyyden ulkopuolella, hän myöntää yhden päivän jokaista kahtakymmentä mailia kohti, ja näiden lisäksi hän antaa kolmekymmentä päivää aikaa tekosyiden esittämiseen. Tästä seuraa, että jos henkilön asuinpaikka on sadan kuudenkymmenen kilometrin päässä, hänellä on oikeus kolmekymmentäkahdeksan päivän määräaikaan, eli kahdeksan päivää sadan kuudenkymmenen kilometrin matkalta tai yksi päivä jokaista kahtakymmentä kilometriä kohti ja lisäksi kolmekymmentä päivää, jonka kuluessa hän voi esittää vapautusanomuksensa. Näin ollen se, jonka asuinpaikka on kauempana, on huonommassa asemassa kuin se, joka asuu sadan mailin säteellä tai itse kaupungissa; sillä jälkimmäisille myönnetään aina viidenkymmenen päivän määräaika, mutta edellisille sallitaan lyhyempi aika. Mutta vaikka lain sanamuodot tiukasti tulkittuna olisi ymmärrettävä näin, lainsäätäjän

tarkoitus oli kuitenkin aivan toinen; sillä Cerbidius Scaevola, Julius Paulus ja Domitius Ulpianus, jotka ovat arvostetuimpia ja oppineimpia lainoppineita auktoriteetteja, katsoivat, että asia on juuri näin, ja totesivat, että on noudatettava sääntöä, jonka mukaan kenelläkään ei ole oikeutta alle viidenkymmenen päivän määräaikaan, jos matkan laskettu aika lisätynä niihin kolmeenkymmeneen päivään, jotka laki sallii tekosyiden esittämiseen, ylittää viisikymmentä päivää; Jos esimerkiksi sanotaan, että joku asuu neljänsadan neljänkymmenen kilometrin päässä kaupungista, hänellä on oikeus saada kaksikymmentäkaksi päivää aikaa matkan tekemiseen ja kolmekymmentä päivää lisää aikaa esittää vapautusanomuksensa.

3. Kaikkien on noudatettava tätä sääntöä ajan suhteen, jotka jostain syystä haluavat joko kokonaan tai osittain vapautua holhouksen tai edunvalvonnan tehtävistä.

4. Tämän johdosta on päätetty, että jos joku haluaa käyttää hyväkseen minkäänlaista vapautusta, häntä ei saa kuulla, jos hän ei tee hakemustaan säädetyssä ajassa; paitsi jos hän tosiaankin on jonkin toisen valtion kansalainen.

5. On niin välttämätöntä, että säädettyä aikaa noudatetaan, että jos näin ei tehdä, ja se, joka on esittänyt tekosyynsä, vapautetaan, häntä ei vapauteta; kuten jumalalliset Severus ja Antoninus toteavat eräissä konstituutioissaan, jossa määrätään, että edunvalvojan tilalle nimitettyä ei saa pitää virassaan sillä perusteella, että ei ole laillista nimittää toista edunvalvojaa, jos jo on yksi.

6. Riittää, että edunvalvoja pyytää vapautusta määräajassa; sillä jos hän myöhemmin muutettuaan mieltään luopuu tehtävästä, se ei vahingoita häntä. Jos siis joku vain saapuu paikalle eikä sen jälkeen jää esittämään anteeksipyyntöään, säädetyin ajan umpeuduttua hän on esteellinen. Näin todetaan keisareiden Severuksen ja Antoninuksen perustuslaissa.

7. Jos joku ei sairauden tai muun välttämättömyyden vuoksi (esimerkiksi merellä olevien vaarojen, talven ankaruuden, rosvojen hyökkäysten tai muun vastaavan esteen vuoksi) voi saapua paikalle säädetyssä ajassa, hänelle on myönnettävä armahdus, koska hänen vilpittömyytensä on luonnollisen oikeuden mukaan riittävästi todistettu, kuten keisareiden Severuksen ja Antoninuksen konstituutioissa todetaan.

8. Lisäksi on muistettava, että ei riitä, että edunvalvoja vain ilmestyy tuomioistuimeen, vaan hänen on todistettava siitä syystä, jonka vuoksi hän pyytää vapautustaan, ja jos hänellä on esittää useita syitä, jotka voivat helpottaa vapautusta, hänen on lueteltava ne kaikki; jos hän ei tee niin, hän muistuttaa osapuolta, joka ei ole koskaan saapunut paikalle, tai jos hän on saapunut paikalle, hän ei ole osoittanut pätevää syytä vapautukselleen.

9. Edellä mainitut viisikymmentä päivää lasketaan yhtäjaksoisesti alkaen siitä, kun ilmoitus on annettu tiedoksi asianosaiselle, joka oli määrätty.

10. Vastuuvapauden myöntämisen perusteet on esitettävä suullisesti tuomioistuimessa tai hakemuksella. Asianosainen voi myös redusoida perustelunsa kirjallisesti, kuten samat keisarit toteavat.

11. Nämä ovat ne säännöt, jotka viittaavat laissa säädettyyn aikaan, jota on noudatettava. Tarkastellaan nyt niitä, joiden ei tarvitse noudattaa näitä sääntöjä. Edunvalvojat, joita ei ole nimitetty laillisesti (eli jotka ovat nimittäneet tahot, joilla ei ole siihen oikeutta; tai kun he eivät olleet vaalikelpoisia; tai kun holhoojat ovat olleet vastuussa laittomuudesta; tai jos asianmukaisia lainmukaisia muodollisuuksia ei ole noudatettu), ja joita ei ole vahvistettu ja jotka eivät ole hoitaneet luottamustehtäviä, heidät vapautetaan, eikä kukaan voi esittää vastalauseita siitä, että he eivät ole vapauttamishakemuksessaan noudattaneet laissa säädettyä määräaika; sillä heidän ei tarvitse tehdä tällaista hakemusta, kuten jäljempänä mainitut perustuslailliset määräykset osoittavat, jotka olen esittänyt esimerkkinä ja joita voidaan soveltaa kaikkiin tapauksiin. "Jumalalliset keisarit Severus ja Antoninus Narkissokselle: Kun holhottavan äidinpuoleinen isoisä on määrännyt sinut holhoojaksi, sinun ei tarvitse tehdä anomusta vapautuksen saamiseksi, sillä et ole lain mukaan vastuussa, ja siksi olet turvassa, jos et puutu jäämistön hallintointiin." Vastaavalla tavalla myös silloin, kun maistraatit määräävät holhoojan tai edunvalvojan, joka ei ole heidän tuomiovaltansa alainen, hänen ei tarvitse noudattaa laissa säädettyä aikaa, koska hän ei ole kansalainen eikä asu kaupungissa.

(14) Sama, tekosyyt, kirja V.

Kun holhoojien ja kuraattoreiden vapautuksia koskevissa asioissa viitataan vapautettuun mieheen, on huomattava, että sillä ei tarkoiteta ainoastaan holhottavan isän vapautettua miestä vaan myös hänen äitinsä vapautettua miestä.

1. Ja koska keskustelemme holhoojan lapsista, on huomattava, että tämä termi ei koske ainoastaan ensimmäisen asteen jälkeläisiä, toisin sanoen poikia ja tyttöjä, vaan myös lapsenlapsia molemmin puolin sekä niitä, jotka ovat heidän seuraajiaan.

2. Ja vaikka vapautettu voi saada oikeuden käyttää kultasormusta, hän säilyttää silti vapautetun aseman Marcus Antoninuksen antaman määräyksen mukaisesti.

3. Jos orja ostaa itsensä omilla rahoillaan ja hänet vapautetaan, häntä ei saa koskaan lukea muiden vapautettujen joukkoon.

4. Jos vapaamiehiä on useita, yksi heistä nimitetään holhoojaksi kaikille suojelijansa lapsille, eikä häntä saa vapauttaa, vaikka hän hoitaisi jo kolmea holhousta.

(15) Sama, Excuses, kirja VI.

Myös eunukki voidaan nimittää holhoojaksi, eikä hän voi vedota tekosyynä heikkouteensa, kuten keisareiden Severuksen ja Antoninuksen perustuslaissa todetaan.

1. Häntä, joka on luvannut toimia jonkun lapsen holhoojana, ei voida vapauttaa holhousvelvollisuudesta, vaikka hänellä muuten olisi laillinen syy vapautukseensa.
2. On muistettava, että viran hoitaminen ei ole kenellekään kohtuullinen tekosyy. Sen vuoksi, jos asianosainen on senaattori, hän voi olla alemmanarvoisten henkilöiden sekä senaattorin lasten holhooja, kuten jumalalliset Marcus ja Commodus totesivat eräässä rescriptuksessa.
3. Jos joku kuitenkin on sellaisen holhoojan tai edunvalvojan holhoojana tai edunvalvojana, joka ei ole senaattorin tai muun arvovaltaisen henkilön, ja hänestä tulee sen jälkeen senaattori, hänet on välittömästi erotettava. Hänen vapauttamistaan ei kuitenkaan tapahdu, jos lapset, joiden holhousta tai edunvalvontaa hän hoitaa, ovat senaattorin asemassa.
4. Samoin ei vapauteta sitä, joka on alemmassa asemassa, sellaisten holhous- tai edunvalvontavelvollisuudesta, joiden holhoojat ovat korkeammassa asemassa kuin hän itse.
5. Keisarien perustuslaeissa todetaan, että punnitsijat ja kirjanpitäjät (joita me yleensä nimitämme aritmeeteiksi) eivät ole oikeutettuja vapautukseen.
6. Lisäksi juutalaiset voivat olla sellaisten holhousmiesten holhoojina, jotka eivät ole heprealaisia, aivan samoin kuin he voivat hallinnoida muille luottamushenkilöille kuuluvaa omaisuutta; sillä perustuslaeissa määrätään, että heidän on pysyttävä koskemattomina, lukuun ottamatta tilanteita, joissa julkinen jumalanpalvelus saattaa saastua.
7. Kunnalle erääntynyttä tiliä ei luokitella vapautushakemuksessa yhdeksi holhoustoimeksi.
8. Senaattorien vaimojen vapaamatkustajia ei vapauteta holhousvelvollisuudesta, vaikka he voivat hoitaa suojelijattariensa asioita; tämä etuoikeus myönnetään nimittäin vain senaattorin asemassa olevien miesten vapaamatkustajille.
9. Jos kaupungin kuvernööri, eli maistraatti, ottaa nimityksen kautta vastuun holhouksesta, hän ei voi liittää sitä muihin holhouksiin vapautukseen siitä; samoin kuin holhoojan vakuudet tai ne, jotka on testamentilla nimitetty kunniapuheenjohtajiksi, eivät saa tehdä niin.
10. Se, joka kerää veroja valtiolle, ei ole vapautettu edunvalvonnasta.

11. On kysytty, voidaanko vapauttaa henkilö, joka pystyy esittämään useita syitä, joiden vuoksi hänet pitäisi vapauttaa, joista yksikään ei sinänsä riitä. Jos esimerkiksi mies ei ole täyttänyt seitsemääkymmentä vuotta, ei hoida kolmea holhousta eikä hänellä ole viittä lasta, tai jos hän ei voi vedota mihinkään muuhun lailliseen syyhyn tulla vapautetuksi, mutta hoitaa kahta holhousta, hänellä on kaksi lasta ja hän on kuusikymmenvuotias, tai jos hän esittää useita muita syitä, jotka eivät sinänsä anna ehdotonta syytä vapautukseen, mutta jotka kaiken kaikkiaan näyttävät riittävän siihen, että hänet voidaan vapauttaa, on katsottu, että häntä ei voida vapauttaa.

12. Jos henkilö saa tai on oikeutettu vapautukseen siviili- tai julkisesta työstä, häntä ei tästä syystä vapauteta holhouksesta tai edunvalvonnasta.

13. Jos joku on vapautettu holhouksesta tai edunvalvonnasta, hän ei voi missään tapauksessa vedota asiakirjoissa esitettyihin syihin saadakseen vapautuksen toisesta holhouksesta tai edunvalvonnasta, ellei hän esitä muita syitä kyseiselle vapautukselle.

14. Se, joka ilmoittaa, ettei hän ollut holhottavan isän tai äidin tuntema, ei saa vapautusta tällä perusteella.

15. Lisäksi, jos joku on hoitanut kolmea holhousta tai edunvalvontaa, hänellä ei ole oikeutta vapautua neljännen holhouksen tai edunvalvonnan hoitamisesta; esimerkiksi jos hän on ilmaissut haluavansa ottaa sen vastaan. Edunvalvojan katsotaan kuitenkin ilmaisseen tällaisen halun vain, jos hän hallinnoi kohtuullista omaisuutta.

16. Ulpianus toteaa poikkeuksia käsittelevässä teoksessaan, että jos osapuoli hallinnoi yhtenä kolmesta holhousoikeudesta emansipoituneen poikansa holhousoikeutta: "Tiedän, että on herännyt epäily siitä, voidaanko tätä väittää hänen hyväkseen, kun hän pyytää vapautusta neljänestä." Katson kuitenkin, että on olemassa reskripti, jossa emansipoituneen tyttären holhouksen sallitaan kuulua muiden holhousten joukkoon tätä tarkoitusta varten.

17. Jos joku isän valvonnassa oleva henkilö määrätään holhoojaksi ja hänen isänsä kieltäytyy ryhtymästä hänen vakuudekseen, lait määräävät, että isä itse määrätään holhoojaksi ja että holhouksen turvallisuuteen ei saa millään tavoin puuttua, kuten todetaan eräässä jumalallisen Hadrianuksen konstituutiossa, joka kuuluu seuraavasti: "Keisari Hadrianus Bitrasius Polliolle, Lyonin apulaissheriffille. Jos Claudius Macer, vaikka hän on isän valvonnassa oleva poika, vaikuttaa sopivalta henkilöltä holhoojaksi, mutta hänen isänsä ei ole halukas asettamaan hänelle vakuutta, jotta hän voisi riistää pojaltaan holhousoikeuden, ja jos hän edelleen osoittaa tätä petollista henkeä, katson, että voitte asianmukaisesti torjua tämän petoksen pakottamalla sekä hänen poikansa että hänet itse hoitamaan Klemensin lasten holhousta."

16. Sama, Opinions, kirja II.

Gaius määräsi testamentillaan Nigidiuksen poikansa holhoojaksi ja nimitti hänet myös edunvalvojaksi siihen saakka, kunnes poika oli täyttänyt kaksikymmentäviidennen ikävuoden. Kysyn, koska Nigidiuksen on laillista vapautua edunvalvojan tehtävästä ilman muutoksenhakua, mistä päivästä alkaen lasketaan jumalallisen Marcuksen määräämä aika, jota on noudatettava vapautuksen hakemisessa; lasketaanko tämä siitä päivästä, jolloin testamentti avataan, vai siitä päivästä, jolloin edunvalvoja on kutsuttu hoitamaan asioita, eli siitä päivästä, jolloin holhottava on täyttänyt neljätoista vuotta? Modestinus vastasi, että hakemus edunvalvonnasta vapauttamiseksi on tehtävä siitä ajankohdasta, jolloin edunvalvoja on vahvistettu pretaarin tai kuvernöörin päätöksellä.

17. Callistratus, Oikeudellisista tutkimuksista, kirja IV.

Sen lisäksi, että on otettava huomioon sen omaisuuden arvo, jonka hallinnointiin on ryhdyttävä kolmen jo olemassa olevan edunvalvojan tapauksessa, on otettava huomioon myös holhoojien ikä. Jos nimittäin ensimmäisten holhottavien ikä lähestyy murrosikää niin, että jäljellä on vain kuuden kuukauden määräaika, tai jos niiden holhottavien ikä, joiden huostaanotto on kyseessä, ei ole kaukana murrosiästä, vapautusta ei hyväksytä. Tästä asiasta säädetään keisarillisissa perustuslaeissa.

1. Troijalaisille on jo kauan sitten myönnetty täydellinen vapautus sekä senaatin asetuksilla että keisarikunnan perustuslaeilla heidän kaupunkinsa tunnetun aateliston ja heidän yhteytensä Rooman alkuperään vuoksi, kun on kyse holhoojista, jotka eivät ole troijalaisia. Tämän jumalallinen Pius totesi rescriptumissa.

2. Ne, jotka kuuluvat tiettyihin yhdistyksiin, kuten esimerkiksi käsityöläisten yhdistykseen, julistamme oikeutetuiksi vapautukseen, sillä heidät voidaan vapauttaa sellaisten henkilöiden holhouksen hoitamisesta, jotka eivät ole heidän järjestönsä jäseniä, pakottaakseen heidät ryhtymään muihin julkisiin tehtäviin, vaikka heidän omaisuutensa olisi myöhemmin lisääntynyt. Tästä säädetään myös keisarillisissa perustuslaeissa.

3. Kaikilla elimillä tai yhdistyksillä ei kuitenkaan ole oikeutta vapautua holhousvelvollisuudesta, vaikka niitä ei voida velvoittaa ottamaan vastaan kunnallisia virkoja, ellei tätä etuoikeutta ole niille nimenomaisesti myönnetty.

4. Se, joka hoitaa aediilin tehtäviä, voidaan nimittää holhoojaksi; sillä aediilin virka kuuluu niihin virkoihin, joiden viranhaltijat on vapautettu yksityisistä työtehtävistä jumalallisen Marcuksen reskriptin mukaan.

5. On tosin huomattava, että on säädetty, että julkiseen virkaan asetetut henkilöt on vapautettu holhousvelvollisuuksista. Vapautettuja ovat ne, jotka jo virassa ollessaan joutuvat hoitamaan holhoustoimen tehtäviä; mutta on myös huomattava, että ne, jotka ovat jo osallistuneet sen tehtävien hoitamiseen, eivät ole vapautettuja edes viranhaltijuutensa aikana.

6. Laivojen päälliköt eivät muiden erioikeuksiensa ohella näytä nauttivan sitä, että heidät on vapautettu holhouksesta. Tämän jumalallinen Trajanus totesi eräässä rescriptissä.

7. Leireissä asuvat ovat yleensä vapautettuja holhouksesta, paitsi niiden osapuolten osalta, jotka itse asuvat samassa leirissä ja ovat samassa asemassa.

18. Ulpianus, Lex Julia et Papia, XX kirja.

Kun lapset menetetään sodassa, tämä seikka tarjoaa pätevän tekosyyin vapauttaa heidät holhouksesta. Heräsi kuitenkin kysymys siitä, keitä nämä lapset ovat, ovatko he sellaisia, jotka kuolevat taistelussa, vai kuuluvatko heihin kaikki ne, jotka viedään vanhemmiltaan sodan vuoksi, kuten esimerkiksi piirityksessä kadonneet lapset. Parempi mielipide on, että vain taistelussa kaatuneiden lasten vapauttamisen pitäisi olla perusteltua, riippumatta heidän sukupuolestaan tai iästään, sillä he ovat menettäneet henkensä maansa puolesta.

19. Sama, Ediktistä, kirja XXXV.

On tapana, että ne holhoojat, joiden asuinpaikka on Italiassa, vapautetaan maakunta-asioiden hallinnosta.

(20) Julianus, Digest, kirja XX.

Kun holhoutujan setä väittää, että holhoutuja on jätetty perinnöttömäksi ja että hänet itse on määrätty perilliseksi, on vain oikeudenmukaista, että sedän tekosyy hyväksytään ja holhoutujalle nimitetään edunvalvoja; tai jos hän ei ole halukas pyytämään vapautusta, hänet poistetaan edunvalvonnasta, jotta perintöä koskeva riita saataisiin nopeutettua.

21. Marcianus, Institutes, kirja II.

Ketään ei voida vapauttaa holhouksesta sen riidan vuoksi, joka hänellä on holhoutensa kanssa, ellei tämän koko omaisuus tai suurin osa siitä ole riidan kohteena.

1. Jos asianosainen haluaa vapautusta ja hänellä on siihen useita syitä esitettävänä, mutta hän ei pysty osoittamaan joitakin niistä; häntä ei ole kielletty käyttämästä muita syitä laissa säädettyssä ajassa.

2. Vaikka edunvalvoja on määrätty hoitamaan holhottavana olevan henkilön koko omaisuutta, hän voi kuitenkin anoa, että hänet vapautetaan hoitamasta edunvalvontaa omaisuudesta, joka sijaitsee sadan mailin ulkopuolella; paitsi jos holhottavana

olevan henkilön koko omaisuus on mainitussa maakunnassa. Tästä syystä maakunnan kuvernööri määrää edunvalvojan kyseiselle omaisuudelle.

3. Senaattoreita ei myöskään voida pakottaa hoitamaan holhousa sadannen mailin jälkeen.

4. Edunvalvoja voidaan määrätä holhoojalle, jolla jo on holhooja, mutta tämän on oltava muun omaisuuden hoitamista varten.

22. Scaevola, Säännöt, kirja I.

Maanmittarit eivät ole vapautettuja holhousvelvollisuuksista.

1. Ne, joille keisari on antanut jonkin asian hoitamisen, voidaan vapauttaa holhouksesta niin kauan kuin he hoitavat sitä.

(23) Ulpianus, Opinions, kirja II.

Olen jo todennut, että henkilöllä ei ole pätevää tekosyytä vapautua holhouksesta jonkin sellaisen tuomarinviran vuoksi, jonka tehtäviä hänen tulisi hoitaa kunnassa.

1. Olen esittänyt mielipiteekseni, että kun sotilas palvelee leirillä, hänellä on oikeus vapautukseen, jos hänet on määrätty holhoojaksi jollekin, joka ei palvele samassa leirissä.

24. Papinianus, Kysymyksiä, kirja XI.

Ei pidä missään nimessä uskoa, että vapautuksen etuoikeus olisi riistetty siltä, joka on saanut vapautensa luottamuksen kautta; sillä lähes kaikissa tämänkaltaisissa tapauksissa se, joka vapauttaa orjan, ei saa mitään oikeutta suojelijana vapautetun henkilöä kohtaan, paitsi että tämä ei voi kutsua häntä oikeuteen ilman pretorin määräystä.

25. Ulpianus, Prokonsulin virka, kirja II.

Edunvalvoja ei voi esittää vetoomuksessa syytä vapautukseen.

26. Paulus, Anteeksipyyntöistä.

Jumalaisen Marcuksen ja Antoninuksen toimeentuloprefektille osoittamasta reskriptistä käy ilmi, että viljan mittaajilla on oikeus saada vapautus holhouksesta.

27. Marcianus, Säännöt, kirja V.

Kun testamentinsaajaa vaaditaan luovuttamaan koko perintönsä toiselle ja hän haluaa vapautua holhousvastuusta, hän saa perintönsä luovutettavaksi saajalle; tämä tapaus on samankaltainen kuin perillisen, joka nostaa kanteen testamentin pätemättömyydestä ja häviää asiansa.

28. Papinianus, Opinions, kirja V.

Jos edunvalvoja hakee vahvistusta ja saa ennen päätöksen antamispäivää jonkin vapautuksen myöntävän etuoikeuden, hän ei voi laillisesti peruuttaa jo jättämäänsä hakemusta.

1. Kun vanhempi on jättänyt omaisuuden holhoojille korvaukseksi heidän hyvästä uskostaan, on katsottu, että perilliset voivat pitää sen itsellään, vaikka he ovatkin vieraita, sen jälkeen kun mainitut holhoojat on vapautettu. Tämä ei kuitenkaan koske poikaa, jonka isä on määrännyt yhteiseksi perilliseksi ja alaikäisen veljensä holhoojaksi, koska pojalla on oikeus isän perintöön sukulaisuutensa perusteella eikä holhoojana.

2. Jos edunvalvoja on ollut maanpaossa tietyn ajan, hän ei voi vedota tähän tekosyynä, vaan hänen tilalleen on nimitettävä edunvalvoja maanpaon ajaksi.

29. Marcianus, Institutes, kirja II.

On ilmeistä, että jos edunvalvoja on tuomittu ikuiseen maanpakoon, hänet voidaan vapauttaa.

(1) Lisäksi maanpakolaisen tietämättömyys armahdetaan sitä helpommin, koska hän ei ole voinut todeta holhoojatoverinsa epäilyttävää luonnetta.

30. Papinianus, Opinions, kirja V.

Jalot ja kunniaakkaat keisarimme päättivät, että lainoppineet henkilöt, jotka ovat ryhtyneet hoitamaan holhoustoimen hallintoa, on vapautettava, jos heistä on tullut keisarillisen neuvoston jäseniä, koska heidän on aina oltava heidän läsnäolossaan, eikä heille osoitettua kunnioitusta rajoita sen enempää aika kuin paikka.

(1) Jos jonkin maakunnan syntyperäinen asuu Roomassa, hänen holhoojansa, joka on nimitetty kuvernöörin ja preettorin määräyksellä, hoitaa hänen omaisuutensa hoitoa molemmissa paikoissa. On katsottu, että hänen ei katsota hallinnoivan kahta kuraattoria, koska on ilmeistä, että kahta omaisuutta ei pitäisi katsoa kuuluvan samalle henkilölle.

(2) Häntä, joka nauttii vapautuksen etua, ei voida pakottaa ottamaan hoitaakseen veljensä edunvalvontaa.

(3) Eräs patriootti määräsi testamentillaan tietyt vapaamatkustajansa toisen vapaamatkustajan holhoojiksi, joka ei ollut vielä saavuttanut murrosikää. Vaikka voidaan todeta, että nämä osapuolet ovat maksukykyisiä, heidät voidaan kuitenkin julkisoikeudellisesti vapauttaa siitä, että heidät vahvistetaan asetuksella.

31. Paulus, Questions, kirja VI.

Jos joku mies, joka on hoitanut kolmea holhousta, nimitetään eri päätöksillä kahden muun holhoojan holhoojaksi, hänet voidaan vapauttaa; ja jos ennen kuin hän ilmoittaa syyt, joiden vuoksi hänet olisi vapautettava, toinen niistä holhoojista, joiden holhousta hän oli hoitamassa, kuolee, tästä hetkestä lähtien hänen vapautuksensa ei ole käytettävissä, ja häntä sitoo heti ensimmäinen päätös; mikä on aivan kuin neljäs holhoustoimi olisi korvannut kolmannen, koska hän oli lain mukaan holhooja ennen vapautustaan. Siksi hänet voidaan vapauttaa sen holhousvelvollisuudesta, joka nyt on neljännellä sijalla, ja koska häntä ei vapautettu, hänen on väistämättä myös otettava vastuu toisesta eli kolmannelta holhousvelvollisuudesta. Minusta ei aiheuta mitään vaikeuksia, jos joku väittää, että edunvalvojan ei tarvitse hoitaa tätä holhousta, sillä tarkasteltava asia on se, päättykö sen hoitaminen holhottavan kuolemaan. Lisäksi olen sitä mieltä, että hän on myös vastuussa edunvalvonnasta, jos hän ottaa vastuun siitä, että hän ei ole hoitanut sitä.

1. Näin voi tapahtua myös silloin, kun edunvalvoja määrätään kahdella eri testamentilla samaan aikaan, kun hän jo hallinnoi kolmea muuta edunvalvontaa; ja tässä tapauksessa ei ole otettava huomioon testamenttien avaamisajankohtaa, kun on kysymys siitä, kumpi edunvalvonnasta on ensin annettu, vaan sitä, milloin kuolinpesä on otettu haltuun tai milloin se ehto, jonka täyttymisestä edunvalvojan määrääminen riippui, on täytetty.

2. Tämä ero on olemassa myös niiden edunvalvontojen välillä, joita olemme käsitelleet, kun kolmas ja neljäs nimitys tehdään, vaikka edunvalvoja on ensin vastuussa neljännen hallinnosta, koska juuri tätä, eli neljättä, hänen on määrättävä hallinnoimaan, ja hänen on kannettava vastuu toisesta siitä päivästä alkaen, jona hänet nimitettiin.

3. Olen sitä mieltä, että edunvalvoja, joka on saanut holhoojansa hylkäämään isänsä jäämistön, olisi pidettävä neljännen edunvalvonnan piirissä, koska edellinen edunvalvonta on ikään kuin hylätty.

4. Lisäksi luulen, että preetori toimii lain mukaisesti, kun hän katsoo, että vain yksi holhous riittää; jos se on niin laaja ja sisältää niin monia liiketaloudellisia vaatimuksia, että se vastaa useita. Näin ollen veljesten, joilla on oikeus yhtä suureen osuuteen kuolinpesästä, ei pitäisi katsoa olevan useamman holhouksen alaisia; tai vaikka holhottavat eivät olisikaan veljeksiä, kun heillä on sama omaisuus ja holhoojan on tehtävä yksi tili hallinnosta, sama sääntö on voimassa. Toisaalta, jos veljeksillä on kaksi erillistä omaisuutta, on perustettava kaksi holhoushallintoa; sillä kuten olen jo todennut, huomioon ei ole otettava holhousväestön lukumäärä vaan tilien laatimisen ja toimittamisen vaikeus.

32. Sama, Kysymyksiä, VII kirja.

Nesennius Apollinaris Julius Paulukselle. Eräs äiti määräsi alaikäisen poikansa perilliseksi tai joku muukalainen määräsi testamentilla perilliseksi alaikäisen, joka oli myös muukalainen, ja jätti Titiukselle testamentin, jossa hän määräsi hänet mainitun holhoojan holhoojaksi. Titius vapautettiin edunvalvonnasta sen jälkeen, kun se oli vahvistettu. Kysyn, menettääkö hän perintönsä. Entä jos holhoojaa ei ole määrätty testamentilla, vaan hän on ottanut vastaan testamentin, ja kun preetori on määrännyt hänet holhoojaksi, hänet vapautetaan siitä; voidaanko häneltä oikeutetusti riistää testamentti; vai onko sillä mitään merkitystä, jos isä on määrännyt holhoojan alaikäiselle, joka on vapautettu, tai holhoojaa murrosikäen tullee lapselle? Vastasin, että jos isä on laittomasti määrännyt edunvalvojan tai holhoojan, jonka praetori on vahvistanut, häneltä on riistettävä perintö, jos hän mieluummin käyttää hyväkseen erivapauden etuoikeutta, ja tätä mieltä oli myös Scaevola; sillä tosiasiaa edunvalvojan vahvistanut praetori toteutti vain vainajan tahdon. Saman säännön on katsottava koskevan äidin testamenttia. Seuraava tapaus on samankaltainen kuin äidin tapaus, nimittäin silloin, kun vieras ihminen määrää alaikäisen perilliseksi ja haluaa määrätä tälle edunvalvojan, kuten meillä kasvatettujen lasten kohdalla on tapana. Sen vuoksi katsottiin aivan oikein, että siltä, joka kieltäytyy tekemästä sitä, mitä testamentin antaja vaatii, on riistettävä se, mitä tämä on hänelle antanut. En kuitenkaan katso, että henkilö, joka on luopunut holhouksen velvollisuuksista, voidaan aina riistää perinnöstään, vaan ainoastaan silloin, kun on ilmeistä, että perintö on testamentattu hänelle sen vuoksi, että asianosainen on antanut hänelle tehtäväksi huolehtia lastensa holhouksesta, eikä silloin, kun hän olisi joka tapauksessa antanut sen hänelle, vaikka ei olisi ollut holhousa. Tämä voidaan todeta, jos testamentti sisällytetään testamenttiin ja jälkikäteen määrätään holhooja kodifikaatilla, sillä tällöin ei voida sanoa, että testamentti olisi annettu hänelle siksi, että testamentin tekijä halusi hänen toimivan holhoojana.

(33) Sama, Kysymyksiä, kirja XXIII.

Tämä erottelu vaikuttaa kuitenkin liian hienovaraiselta, eikä sitä pitäisi hyväksyä, ellei isä selvästi ilmoita, että hän halusi testamentata perinnön, vaikka testamentinsaaja ei hoitaisi holhousa; sillä perinnön katsotaan aina tulleen annetuksi tätä tarkoitusta varten, riippumatta siitä, edeltääkö se holhoojan määräämistä vai ei.

34. Sama, Kysymyksiä, kirja VII.

Tästä käy ilmi, että sitä, jonka praetori määrää holhoojaksi, ei pitäisi sisällyttää samaan luokkaan tällaisten legaatien saajien kanssa; sillä hän voi käyttää oikeuttaan vapautukseen, koska hän ei tee mitään testamentin tekijän tahdon vastaisesti, sillä koska testamentin tekijä ei ole määrännyt häntä holhoojaksi, emme voi sanoa, että hän olisi halunnut hänen hoitavan poikansa holhousta.

35. Sama, Kysymyksiä, kirja XXIII.

Mutta entä jos edunvalvoja ei ollut vapautettu, vaan kieltäytyi hallinnoimasta omaisuutta väittäen, että muut edunvalvojat olivat maksukykyisiä? Häntä vastaan voidaan nostaa kanne, jos holhottava ei voi periä korvausta muilta. Hän ei kuitenkaan saisi saada perintöä, ja hänen itsepäisyyttään olisi rangaistava, koska hän jossain määrin yritti vapauttaa itsensä. Paljon enemmän pitäisi julistaa kelvottomaksi isän lahjoitukseen joku, joka on otettu pois holhouksesta sen vuoksi, että häntä on epäilty.

(36) Sama, Opinions, kirja IX.

Vanhemmilla on tapana valita rakkaimmat ja aidoimmat ystävänsä lastensa holhoojiksi, ja tästä syystä he lahjoittavat heille testamentteja saadakseen heidät ottamaan holhouksen taakan. Mutta jos tällainen henkilö on saanut testamentin testamentilla ja hänet on myös määrätty holhoojan sijaiseksi, ei ole todennäköistä, että testamentin tekijä on tarkoittanut, että hänet korvattaisiin, jos hän ryhtyisi holhoukseen, ja sen vuoksi kyseiseltä taholta olisi evättävä testamentti, jos holhottava on elossa; mutta häntä ei voida sulkea pois sijaisuuden piiristä, koska tässä tapauksessa, vaikka holhoukseen ryhdyttäisiinkin, se päättyisi.

1. Lucius Titiuksella oli kolmesta pojasta yksi, joka oli vapautettu ja siinä iässä, että hänellä oli oikeus saada edunvalvoja. Kysyn, voiko mainittu Titius, kun mainittu vapautettu poika anoi, että preetori nimittäisi hänen isänsä edunvalvojaksi, vedota julkisoikeuteen ja vaatia vapautusta kolmen poikansa vuoksi. Vastasin, että isältä ei voida kieltää tätä etuoikeutta siitä syystä, että hänellä on siihen oikeus lastensa lukumäärän vuoksi; mutta kun häntä pyydetään olemaan poikansa edunvalvoja, hän toimii vastoin luontaisia vaistojaan, jos hän yrittää käyttää tällaista tekosyytä.

37. Scaevola, Opinions, kirja II.

Eräs testamentin edunvalvoja ilmoitti preetorin läsnä ollessa, että hänellä oli kolme lasta; ja lisäsi, että alaikäisellä oli setä, joka oli hänen laillinen edunvalvojansa, ja että hänet itse oli nimitetty väärin perustein. Praetorin päätös oli seuraava: "Jos teidät on nimitetty holhoojaksi alaikäiselle, jolla on laillinen holhooja, teidän ei tarvitse pyytää vapautusta." Kysyn, kun sellaista setää, joka voisi olla alaikäisen edunvalvoja, ei todellakaan ole, onko testamentillisen edunvalvojan määrääminen

kuitenkin voimassa. Vastasin, että mainitun tapauksen mukaan, vaikka asianosaisella voi olla hyvät syyt tulla vapautetuksi, häntä ei silti voida vapauttaa nimityksen sääntöjenvastaisuuden vuoksi.

1. Kysyn myös, jos edunvalvoja hyväksyy päätöksen, voidaanko häntä vastaan nostaa kohtuullisuuskanne siitä syystä, että hän ei ole hoitanut edunvalvontaan kuuluvia asioita. Vastasin, että jos hän jätti hoitamatta holhoustoimen tehtäviä pikemminkin erehdyksestä, koska hän väitti olevansa laillisesti vapautettu kolmen lapsensa vuoksi ja ajatteli, että hänet olisi vapautettava, kuin ilkeväkijästä johtuen, kohtuullisuuskannetta ei pitäisi myöntää.

38. Paulus, Opinions, kirja II.

Aiemmin mainittu viidenkymmenen päivän määräaika koskee ainoastaan vapautuksen väitettyjen syiden riitauttamista, sillä asian ratkaisemiseen on varattu neljä yhtäjaksoista kuukautta.

39. Tryphoninus, Disputes, kirja XIII.

Jos edunvalvoja itse laatii ja esittää tekosyitä ja preetori estää hänen vapauttamisensa ristiriidasta johtuvan viivästyksen vuoksi, hänen tekosyynsä voidaan laillisesti vahvistaa.

40. Paulus, Opinions, kirja II.

Jos edunvalvoja tulee edunvalvontatehtävään ryhtymisen jälkeen sokeaksi, kuuroksi, myräkäksi, mielisairaaksi tai kroonisesti invalidiksi, hän voi luopua edunvalvonnasta.

1. Köyhyys, joka tekee edunvalvojan kyvyttömäksi kantamaan edunvalvonnasta aiheutuvaa työtä ja taakkaa, antaa yleensä vapautuksen.

41. Hermogenianus, Epitomes of Law, kirja II.

Henkilöt, jotka hoitavat julkisia asioita keisarin suosiollisella päätöksellä, vapautetaan holhouksesta samoin kuin edunvalvojan tehtävistä niiden hoitamisen ajaksi, vaikka mitään erityisiä kirjeitä ei olekaan annettu tätä tarkoitusta varten.

(1) Sama sääntö koskee niitä, jotka johtavat toimeentulotuen prefektuuria tai komentavat yövartiota.

(2) Julkisissa asioissa poissaolevat henkilöt, joita on määrätty määrä, ovat vapautettuja holhouksista, joihin heidät on mahdollisesti nimitetty, joko poissaolon aikana tai ennen lähtöään; mutta he eivät voi luopua holhouksesta, jos se on jo otettu vastaan.

(3) Henkilöt, joilla on oikeus vapautukseen sen vuoksi, että he ovat yhteydessä johonkin yhtiöön tai yhdistykseen, johon he kuuluvat, eivät ole vapautettuja kollegoidensa tai lastensa holhouksesta, lukuun ottamatta niitä, joille tämä etuoikeus on nimenomaisesti myönnetty.

(42) Paulus, Tuomioistuinten tutkimuksista.

On selvää, että heidän ei ole pakko ottaa vastaan kollegoidensa lasten huoltajuutta, jos he asuvat yli sadan kilometrin päässä kaupungista.

43. Hermogenianus, Epitomes of Law, kirja II.

Senaattorin vapaamatkustaja, joka hoitaa senaattorin lasten holhousta, ei ole vapautettu muista holhouksista.

44. Tryphoninus, Disputations, kirja II.

Jumalallisen Marcuksen asetuksen mukaisesti, jossa vapaana syntyneellä miehellä, joka oli nimitetty vapauttajan holhoojaksi, oli oikeus vapautukseen, keisarimme totesi yhdessä isänsä, jumalallisen Severuksen, kanssa reskriptiossa, että saman vapautusperusteen voi esittää myös jokainen, joka oli saanut oikeuden kultasormuksen kantamiseen.

1. Jos siis vapautetulle holhousmiehelle, jolla on oikeus käyttää kultasormusta, on määrätty vapaasyntyinen holhooja tai edunvalvoja, seuraa siitä, että hänen tarjoamaansa vapautushakemusta, joka perustuu erilaisiin olosuhteisiin, ei tule hyväksyä.

2. Jos kuitenkin ennen kuin alle kaksikymmentäviisi vuotta täyttänyt holhottava tai alaikäinen on saanut oikeuden käyttää kultasormusta, Lucius Titius, joka on nimitetty hänen holhoojaksi, olisi vapautettu siitä, että hän on vapaasyntyinen, hänet voidaan nimittää toisen kerran kyseisen alaikäisen holhoojaksi tai edunvalvojaksi sen jälkeen, kun hän on saanut tämän oikeuden; samasta syystä kuin on päätetty ja reskriptiossa todettu, että edunvalvoja on vapautettava, jos hänet on nimitetty vuoden kuluessa siitä, kun hän on palannut julkisesta palveluksesta, ja kun tämä aika on kulunut, hänet voidaan nimittää omalle paikalleen.

3. Ja vaikka vapaamielisellä, joka toimii asiamiehenä suojelijansa, senaattorin, liiketoimien hoitamisessa, on pätevä tekosyy olla ottamatta vastaan muiden holhousta, silti se, joka on hankkinut oikeuden kultasormuksen kantamiseen ja siirtyy tällä tavoin vapaamielisten joukkoon, ei voi vedota tällaiseen tekosyyhyn.

45. Same, Disputations, kirja III.

"Nimitän Titiuksen lasteni holhoojaksi niin kauan kuin hän ei ole poissa valtion asioilla." Titius hoitaa testamentilla annettua holhousta ja lähtee sen jälkeen valtion asioille ja lakkaa hoitamasta näitä tehtäviä. Onko hänet vapautettava siitä, että hän on poissa valtion asioilla, aivan kuin hänelle olisi nyt annettu uusi holhous? Vai eikö häntä pitäisi vapauttaa siitä, että testamenti edelsi hänen poissaoloaan valtion palveluksesta ja että hän on jo osittain hoitanut holhousta? Mutta entä jos hänelle syntyisi sillä välin riittävästi lapsia, jotta hän voisi vaatia uutta oikeutta vapautukseen? Parempi mielipide on se, että kyseessä on vain yksi holhous, eikä hänellä sen vuoksi ole oikeutta vapautukseen, eikä häntä vastaan voida nostaa holhouskannetta hänen aikaisemman hallinnointinsa ajan vuoksi.

1. Kun testamentissa on kuitenkin ollut seuraava lauseke: "Minä nimitän Titiuksen holhoojaksi, ja niin kauan kuin hän on poissa hallituksen palveluksessa, hän ei ole holhooja, mutta palattuaan hän on holhooja." Katsotaanpa, mitä on katsottava hänen poissaolostaan julkisten tehtävien vuoksi tai minkä tahansa muun myöhemmin ilmenevän tekosyyn tueksi. Toinen kysymys tulee kuitenkin ensin järjestykseen, nimittäin se, onko testamentinhaltijoiden, jotka on määrätty tiettyä päivänä tai jollakin ehdolla, esitettävä anteeksipyyntönsä ennen määräajan päättymistä tai ehdon täyttymistä; ja erityisesti se, alkaako viidenkymmenen päivän määräaika, jonka kuluessa heidän on esitettävä syynsä anteeksipyyntämiselle, kulua saman tien. On totta, että asianosaisesta ei tule edunvalvojaa ennen määräajan päättymistä, koska hän ei voi suorittaa sen velvollisuuksia ennen kuin kuolinpesä on otettu haltuun. Siksi siitä syystä, että edunvalvonta on hoidettu saman testamentin ehtojen mukaisesti ja edunvalvoja on ollut vapautettu, koska hän oli lähdessä pois julkisten asioiden hoitamista varten; palattuaan hän ryhtyy välittömästi hoitamaan aiemmin aloitettua edunvalvontaa, vaikka tämä tapahtuisi vuoden kuluessa. Tässä tapauksessa hän kuitenkin lakkaa olemasta saman testamentin mukainen edunvalvoja, joten hänet voidaan vapauttaa toisesta edunvalvonnasta.

2. Kun praetori määrää edunvalvojan mielisairaalle tai mykälle henkilölle tai syntymättömälle lapselle, hänet voidaan vapauttaa lasten lukumäärän perusteella.

3. Meidän on ymmärrettävä Roomassa nimitettäviksi vain sellaiset holhoojat, jotka on nimetty joko kaupungin prefektin tai preettorin toimesta tai Roomassa tehdyssä testamentissa tai kaupungin viereisissä taloissa.

4. Kun vapautettu mies on ruumiillisen tai henkisen sairauden vuoksi estynyt hoitamasta asioitaan niin, ettei hän voi hoitaa omia asioitaan, on harkittava tapauksen välttämättömyyttä, jotta estettäisiin se, että vapautetulle miehelle asetetaan holhousvelvoitteita, joita hän ei voi hoitaa, holhottavasta aiheutuvaksi haittaa ja vahinkoa.

46. Paulus, On Judicial Inquiries.

Myllyttäjien killan jäsenet vapautetaan holhousvelvollisuudesta, jos he tosiasiallisesti harjoittavat kyseistä ammattia; mutta en usko, että niitä, jotka vain kuuluvat heidän joukkoonsa, pitäisi vapauttaa.

1. Kaupungissa asuvat myllyttäjät on vapautettu toimimasta holhoojina myös kollegoidensa lapsille.

2. Jos joku ilmoittaa, että hänen asuinpaikkansa ei sijaitse siellä, missä hänet on nimitetty huoltajaksi, myös tätä voidaan väittää päteväksi tekosyksi. Tähän asiaan kiinnittivät huomiota keisari Antoninus ja hänen jumalallinen isänsä.

Tit. 2. Missä huostaanotetun tulee kasvattaa tai asua ja mitä tulee hänelle annettavaan tukeen.

1. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXXIV.

Preetoria pyydetään usein määrittelemään, missä lapsia on elätettävä tai missä heidän on asuttava, ei ainoastaan jälkeläisiä, vaan kaikenlaisia lapsia.

1. Hänen on tapana päättää, otettuaan huomioon henkilöt, heidän asemansa ja holhouksen keston, missä holhottavista lapsista voidaan parhaiten huolehtia, ja joskus preetori toimii vastoin isän tahtoa. Niinpä kun eräs mies testamentissaan määrää, että hänen poikansa kasvattaa hänen sijaisensa, keisari Severus totesi rescriptumissaan, että praetorin tulisi lapsen lähisukulaisten läsnä ollessa päättää, onko näin tehtävä; sillä praetorin tulisi toimia niin, että holhottavasta voi pitää huolta ja hänet voi kasvattaa joku, johon ei voi kohdistua pahaa epäilyä.

2. Vaikka praetori ei lupaa, että jokainen, joka kieltäytyy kasvattamasta holhottavaansa talossaan, on pakotettava siihen, herää kuitenkin kysymys, voidaanko hänet pakottaa, jos hän on haluton; kuten esimerkiksi silloin, kun vapaamatkustaja, vanhempi tai joku holhottavan sukulaisista tai sukulaisista on määrätty. Parempi mielipide on, että joskus näin on tehtävä.

3. Ei ole väärin katsoa, että jos testamentinsaaja tai perillinen kieltäytyy kasvattamasta holhottavaansa, kuten hänet on testamentilla määrätty tekemään, häneltä on evättävä kanne oikeudet; samoin kuin testamentin mukaisen edunvalvojan tapauksessa. Tämä pätee kuitenkin vain silloin, kun testamentti on tehty tässä yhteisymmärryksessä, sillä jos testamentin tekijä tiesi testamenttia tehdessään, että testamentinsaaja kieltäytyisi hoitamasta holhottavaansa, häneltä ei evätä kanne oikeutta. Tämän säännön on usein todennut jumalallinen Severus.

2. Sama, Ediktistä, kirja XXXVI.

Tuomarin, jonka toimivaltaan holhoustoimi kuuluu, velvollisuutena on hyväksyä holhoojan kulut, jos ne eivät ole kohtuuttomia; esimerkiksi silloin, kun hän väittää, että ne ovat aiheutuneet holhoojan elatuksesta tai opettamisesta.

1. Praetorin sallimien kulujen määrää on noudatettava hänen määräyksensä mukaisesti; mutta jos hän ei määritä sitä, tuomarin on päätettävä siitä suhteessa holhottavan varoihin; sillä holhoojan ei pidä sallia esittää vaatimusta siitä, mitä hän on käyttänyt, jos se on enemmän kuin on kohtuullista.

2. Ja sitä paitsi, vaikka praetori olisi määrännyt elatukseen käytettävän summan, joka ylittää huostaanotetun varat, jos edunvalvoja ei ole ilmoittanut praetorille huostaanotetulle kuuluvan omaisuuden määrää, tilitystä koko huostaanotetun elatukseen käytetystä summasta ei pitäisi hyväksyä, sillä jos hän olisi ilmoittanut praetorille, joko sallittua summaa olisi pienennetty tai niin suurta summaa ei olisi sallittu määräyksessä.

3. Jos isä itse määräsi summan, joka oli käytettävä hänen lastensa elatukseen, jotka hän määräsi perillisikseen niin tehdessään, edunvalvoja voi antaa siitä selvityksen, paitsi jos testamentin tekijän ilmoittama summa ylittää perillisten varallisuuden; sillä silloin edunvalvoja on vastuussa siitä, että hän ei ole pyytänyt praetorilta avustuksen pienentämistä.

3. Sama, kaikissa tuomioistuimissa.

Praetorilla on oikeus määrätä holhoojien elatusta varten myönnettävä määrä; ja hänen on itse jaettava summa, jonka holhoojat tai kuraattorit käyttävät holhoojien tai alaikäisten elatukseen.

(1) Kun praetori tekee elatusapua koskevan päätöksensä, hänen on otettava huomioon kuolinpesän arvo ja määrättävä avustus niin maltillisesti, ettei koko kuolinpesän tuloja voida käyttää holhoojan elatukseen; avustus on kuitenkin aina tehtävä siten, että tuloista jää jäljelle saldo.

(2) Päätöstä tehdessään hänen on otettava huomioon huostaanotettavia palvelevat orjat, näiden tulot sekä heidän vaatetuksestaan ja majoituksestaan aiheutuvat kustannukset; lisäksi on otettava huomioon niiden ikä, joille elatusapu myönnetään.

(3) Vielä suurten kartanoiden tapauksessa elatusavun määrää ei tulisi säännellä niiden koko arvolla, vaan sillä, mikä riittää siihen, että holhottava voi elää taloudellisesti.

(4) Jos edunvalvoja ja se, joka haluaa elatusapua, eivät kuitenkaan ole yhtä mieltä jälkimmäisen varallisuudesta, olisi ryhdyttävä tutkimaan asiaa, eikä elatusapua saisi myöntää hätiköidysti, jottei jommallekummalle osapuolelle tehtäisi vääryyttä. Ensin praetorin olisi kuitenkin vaadittava edunvalvojaa ilmoittamaan, kuinka paljon hänellä on hallussaan, ja varoitettava häntä siitä, että hän joutuu maksamaan korkeaa korkoa kaikesta siitä, mikä ylittää tässä selvityksessä mainitun summan.

(5) Praetorilla on myös tapana myöntää tietty summa alle kaksikymmenvuotiaiden mies- ja naispuolisten holhoojien tai alaikäisten opetusta varten; tätä määrää on säädeltävä heidän varojensa suuruuden ja niiden iän mukaan, joiden on määrä saada opetusta.

(6) Jos holhoojat ovat kuitenkin köyhiä, holhoojan ei ole pakko elättää heitä omasta omaisuudestaan, ja jos joku holhoojista joutuu puutteeseen sen jälkeen, kun hänelle on myönnetty elatusapu, sitä on vähennettävä, aivan kuten on tapana lisätä sitä, kun omaisuuden arvo on noussut.

4. Julianus, Digest, kirja XXI.

Eräs mies määräsi poikansa perillisekseen ja jätti tyttärelleen kaksisataa aurea myötäjäisiksi, kun tämä menee naimisiin, mutta ei jättänyt tyttärelleen mitään muuta ja määräsi Semproniuksen mainittujen lasten huoltajaksi. Viimeksi mainittu, jonka naispuolisen holhoojan sukulaiset ja sukulaiset olivat kutsuneet tuomarin eteen, määrättiin antamaan mainitulle holhoojalle elatusapua sekä rahaa, jotta hän saisi opetusta vapaassa sivistystyössä, ja nämä rahat oli maksettava hänen opettajilleen mainitun holhoojan puolesta. Kun miespuolinen holhottu oli saavuttanut murrosikäisen iän, hän maksoi sisarelleen, joka oli jo saavuttanut tämän iän, kaksisataa aureita perinnön maksamiseksi. Heräsi kysymys siitä, voiko hän holhouskanteessa periä takaisin sen, mitä oli käytetty hänen elatukseensa, ja sen määrän, jonka holhooja oli maksanut holhouksen perusteella. Vastasin: Katson, että vaikka edunvalvoja saattoi huolehtia holhoojansa sisaren elatuksesta ilman maistraatin päätöstä ja

myös tämän vapaiden taiteiden opettamisesta, koska hän ei voinut tehdä muuta, häntä ei pitäisi holhouskanteessa velvoittaa maksamaan tästä syystä mitään hänen miespuoliselle holhoojalleen tai kenellekään hänen sijaiselleen.

5. Ulpianus, Prokonsulin velvollisuuksista, kirja III.

Jos syntyy riita siitä, missä holhousmiehen tulisi asua tai missä hänet tulisi kasvattaa, ja kun oikeudellinen tutkimus on aloitettu, oikean viranomaisen tulisi ratkaista kysymys. Tällaisessa tutkimuksessa on vältettävä niitä osapuolia, jotka voivat asemaansa hyväksikäyttäen loukata alaikäisen siveyttä.

6. Tryphoninus, Disputations, kirja XIV.

Kun edunvalvoja on poissa ja holhottava hakee elatusapua ja kun huolimattomuutta ja huolenpidon puutetta syytetään edunvalvojalta luottamuksen hoitamisessa ja kun tämän tueksi osoitetaan, että hänen poissaolonsa vuoksi holhottavan asiat on laiminlyöty ja hylätty, kun holhoojan sukulaiset ja ystävät on kutsuttu koolle ja kun oikeudellinen tutkimus on aloitettu myös holhoojan poissa ollessa, preetori antaa määräyksen, jonka mukaan se, joka näyttää olevan tällaisen häpeän merkin arvoinen, on erotettava tai että hänen rinnalleen on asetettava holhooja; ja sen, joka on nimitetty, on huolehdittava holhoojan elatuksesta. Jos huoltajan poissaolo oli kuitenkin välttämätöntä ja tapahtui sattumalta (esimerkiksi kun hän yhtäkkiä lähti matkalle ollakseen läsnä keisarin puolesta suoritettavassa oikeudellisessa tutkimuksessa; eikä pystynyt huolehtimaan omasta omaisuudestaan tai huolehtimaan holhoojansa eduista), ja hänen paluutaan odotetaan ja hän on maksukykyinen, ei ole tarkoituksenmukaista, että hänen rinnalleen määrätään toinen edunvalvoja; mutta jos holhottava vaatii elatusapua omasta omaisuudestaan, edunvalvoja voidaan laillisesti määrätä ainoastaan tätä tarkoitusta varten, nimittäin elättämään holhottavaan omasta omaisuudestaan.

Tit. 3. Kanteesta, jolla vaaditaan tilintekoa holhoustoimesta, ja kohtuullisuuskanteesta, joka perustuu edunvalvontaan.

(1) Ulpianus, Ediktistä, kirja XXXVI.

Tässä kanteessa edunvalvojan on annettava tili kaikesta, mitä hän on tehnyt, jokaisesta teosta, johon hänen ei olisi pitänyt syyllistyä, sekä niistä teoista, jotka hän on laiminlyönyt; ja hän on vastuussa ilkeistä, huolimattomuudesta ja sellaisen huolellisuuden puutteesta, jota hän käyttäisi omissa asioissaan.

1. Tästä syystä Julianus kysyy Digestin kahdeskymmenennessä ensimmäisessä kirjassa, onko holhooja vastuussa holhouskanteesta, jos hän on antanut holhottavalleen luvan tehdä lahjoituksen mortis causa. Hän väittää, että hän on vastuussa, sillä hän sanoo, että tämä muistuttaa testamentin tekemistä, joka ei ole holhoojille myönnetty oikeus, ja näin ollen holhoojien ei pitäisi sallia tehdä lahjoituksia mortis causa.

2. Mutta jos holhooja sallii holhoojansa tehdä lahjoituksen, joka ei ole mortis causa, Julianus toteaa, että monien auktoriteettien mukaan lahjoitus ei ole pätevä, ja tämä on yleisesti ottaen totta, mutta saattaa esiintyä tapauksia, joissa holhooja voi ilman moitteen sijaa sallia holhoojansa vähentää omaisuuttaan; esimerkiksi silloin, kun praetorin määräys antaa siihen luvan, kuten silloin, kun holhooja elättää elatusavullaan holhoojan äitiä tai sisarta, joilla ei ole muita keinoja elättää itseään. Hän sanoo nimittäin, että koska tuomio tällaisessa tapauksessa annetaan vilpittömässä mielessä, kukaan ei voi sietää, että joko holhottava tai hänen sijaisensa valittaisi siitä, että hänelle niin läheistä sukua olevat henkilöt ovat saaneet ruokaa. Toisaalta hän katsoo, että edunvalvojaa vastaan voidaan nostaa holhouskanne, jos hän laiminlyö näin yksinkertaisen velvollisuuden täyttämisen.

3. Edunvalvojan on pidettävä kirjanpitoa hallinnostaan ja toimitettava se holhottavilleen. Sillä jos hän ei tee niin tai ei esitä niitä sen jälkeen, kun ne on laadittu, hän on tällä perusteella vastuussa holhouskanteesta. On todettu, että orjia voidaan kuulustella ja kuulustella tietojen saamiseksi, ja tämä kuuluu tuomarin velvollisuuksiin; sillä jumalallinen Severus määräsi, että jos inventaariota tai myyntikirjanpitoa ei esitetä, tätä keinoa on käytettävä, jotta liiketoimia hoitaneilta orjilta saataisiin kirjanpito; ja jos holhoojat väittäisivät, että orjat olivat laatineet kirjanpidon vilpillisesti, myös orjia voidaan kuulustella, kun heidät on ensin asetettu kidutukseen.

4. Lisäksi Labeo katsoo, että jos holhooja on antanut elatusapua holhottunsa äidille, hän ei ole vastuussa. Parempi mielipide on kuitenkin se, että ellei hän ole elättänyt huoltajaa tämän ollessa täysin puutteessa, hän ei ole vastuussa, jos huostaanotetun omaisuus on suuri. Molempien edellytysten on siis täytyttävä, eli äidin on oltava puutteessa ja pojalla on oltava huomattava omaisuus.

5. Mutta jos edunvalvoja antaa äidille häälahjan tämän toisen avioliiton solmimisen yhteydessä, Labeo toteaa, että hän ei ole siitä vastuussa holhottavaan nähden. Eikä tällainen lahja ole kuitenkaan suinkaan välttämätön.

6. Kun isä nimittää lapsilleen useita holhoojia ja heidän joukostaan yhden vapaamatkustajansa ja toivoo, että tämä hoitaa holhousta, ja muut holhoojat sopivat, että hänelle maksetaan tietty summa, koska muuten hän ei pystyisi elättämään itseään, Mela on sitä mieltä, että on tehtävä tili siitä, mitä on myönnetty.
7. Jos siis edunvalvoja on nimitetty sen jälkeen, kun on suoritettu tutkimus, joka on aloitettu holhottavan omaisuuden tilan selvittämiseksi, ja hänen kanssahuoltajansa ovat myöntäneet hänelle tukea, heidän olisi annettava siitä tili, koska siihen on hyvä syy.
8. Mutta jos edunvalvoja on antanut elatusapua orjille tai vapautetuille, jotka ovat olleet tosiasiallisesti välttämättömiä holhottavan asioiden hoitamiseksi, on sanottava, että siitä on tehtävä tili. Samaa sääntöä sovelletaan vapaamiehiin, jos on olemassa hyvä syy tilien tekemiseen.
9. Edunvalvojan on lisäksi tehtävä tili oikeudenkäyntikuluista ja matkakuluista, jos hänen oli tehtäviensä hoitamisen vuoksi tarpeen mennä jonnekin tai tehdä matka.
10. Meidän on nyt tarkasteltava tapauksia, joissa useampi edunvalvoja hoitaa holhottavan asioita, ja sitä, mistä osuudesta kukin heistä olisi haastettava oikeuteen.
11. Ja todellakin, kun kaikki heistä ovat hoitaneet holhousta samanaikaisesti ja ovat kaikki maksukykyisiä, on täysin oikeudenmukaista, että kanne jaetaan heidän kesken tasan, aivan kuten vakuuksien tapauksessa.
12. Jos kaikki heistä eivät kuitenkaan ole maksukykyisiä, kanne on jaettava niiden kesken, jotka ovat maksukykyisiä, ja kutakin heistä voidaan haastaa oikeuteen siinä suhteessa kuin hänellä on taloudellista vastuuta.
13. Jos edunvalvoja, joka on todettu vastuulliseksi kollegansa teosta, suorittaa maksun tai jos hän tekee sen yhteishallinnon tapauksessa, eikä kanneoikeutta ole siirretty hänelle, jumalallinen Pius sekä keisarimme ja hänen isänsä määräsivät, että mainitulle edunvalvojalle on myönnettävä prätorian kanne kollegaansa vastaan.
14. On ilmeistä, että jos edunvalvoja, jota vastaan on nostettu kanne hänen ja hänen kollegansa tekemän petoksen vuoksi, suorittaa maksun, kanneoikeuksia ei pidä luovuttaa eikä praetoriaanikannetta voida nostaa, koska hän joutuu kärsimään rangaistuksen omasta rikoksestaan, mikä tekee hänestä kelvottoman perimään mitään muilta petokseen osallistuneilta. Laki ei nimittäin tunnusta rikoksentehtäjäiden yhteenliittymää, eikä rikoksen tekemisestä voi aiheutua mitään oikeudellista korvausta vahingosta.

15. Jos holhoojat ovat maksukykyisiä, ei siis voida turvautua heidän holhoojatovereihinsa, sillä ensisijaisesti olisi haettava korvausta heidät nimittäneiltä tuomareilta tai heidän vakuuttajiltaan; ja tämän säännön keisarimme totesi Ulpius Proculukselle antamassaan rescriptumissa. Marcellus sanoo nimittäin Digestin kahdeksannessa kirjassa sen, mikä oli hyvin usein esitetty reskripteissa, nimittäin sen, että kun toinen kahdesta holhoojasta on maksukyvytön, ei voida vedota siihen tuomariin, joka heidät on määrännyt; mutta tämä on ymmärrettävä siten, että se pätee vain silloin, kun toista holhoojaa ei ole erotettu sen vuoksi, että hän on tehnyt itsensä epäilyttäväksi, tai kun toinen holhoojista ei ole vaatinut häneltä vakuutta.
16. Vakiintuneen käsityksen mukaan tämä kanne voidaan nostaa myös edunvalvojan perillistä vastaan.
17. Kanteen voi nostaa myös holhottavaksi määrätyn perillinen ja vastaavat henkilöt.
18. Edunvalvoja voi vaatia, että hänelle voidaan luovuttaa kanneoikeudet sitä edunvalvojaa vastaan, jonka puolesta hänet on tuomittu, ei ainoastaan ennen hänen tuomitsemistaan, vaan myös sen jälkeen, kun hänet on tuomittu.
19. Kanteessa, jolla vaaditaan tilintekoa, eivät ole vastuussa ainoastaan holhoojat, vaan kaikki ne, jotka laillisesti hoitavat kuolinpesää tässä ominaisuudessa.
20. Onko tässä kanteessa harkittava, onko maksettava ainoastaan kaksinkertainen vahingonkorvaus vai lisäksi se määrä, josta holhousmies on kiinnostunut? Mielestäni parempi mielipide on se, että tässä kanteessa ei ole kyse holhousmiehen edusta, vaan ainoastaan omaisuuden arvosta.
21. On vakiintunut käsitys, että holhoustoimessa on kaksi yhdestä velvoitteesta johtuvaa kanneoikeutta, ja näin ollen, jos holhoustoimesta nostetaan kanne, ei ole mahdollista nostaa kannetta, jolla vaaditaan tilintekoa; mutta toisaalta holhoustoimen kanneoikeus, joka koskee tätä asiaa, raukeaa.
22. Papinianus kuitenkin sanoo, että holhooja, joka on anastanut holhottavakseen holhoutensa rahat, on myös vastuussa varkauskanteesta. Ja jos hänet, joka on haastettu tässä kanteessa oikeuteen, todetaan vastuulliseksi varkaudesta, hän ei vapautu vastuusta varkauskanteen osalta, sillä varkaudesta ja holhouksesta johtuvat vastuut eivät ole identtisiä; voidaan siis sanoa, että samasta teosta voidaan nostaa kaksi kannetta, ja samoin on kaksi velvollisuutta, sillä vastuu syntyy sekä holhouksesta että varkaudesta.
23. On huomattava, että tämä kanne on ikuinen, ja se myönnetään perilliselle ja hänen oikeudenomistajilleen sen perimiseksi, mitä holhottavasta on hänen elinaikanaan varastettu. Sitä ei kuitenkaan myönnetä perillistä ja hänen seuraajiaan vastaan, koska se on rikosoikeudellinen kanne.

24. Tämä kanne voidaan siis nostaa aina, kun holhustoimesta on nostettu kanne, eli kun holhustoimi on päättynyt.

2. Paulus, On Sabinus, VIII kirja.

Kukaan ei ole vastuussa omaisuuden anastamista koskevasta kanteesta, ellei edunvalvoja ole anastanut sitä edunvalvonnan hoitamisen aikana.

1. Jos hän on toiminut varkaustarkoituksessa, hän on myös vastuussa varkaudesta nostettavasta rangaistuskanteesta. Hän on siis samanaikaisesti vastuussa molemmista kanteista, eikä toinen niistä vapauta häntä toisesta. Myös varkauden perusteella nostettu kanne on mahdollinen, ja jos holhottava saa varastetun tavaran takaisin sen avulla, tämä kanneoikeus raukeaa siitä syystä, että holhottava ei ole menettänyt mitään.

2. Vaikka tämä kanne on nostettu kaksinkertaisesta summasta, omaisuuden takaisinsaanti on vain puolet, eikä rangaistus näin ollen ole kaksinkertainen.

3. Pomponius, On Sabinus, kirja V.

Jos vapaaehtoisuuteen perustuva holhouskanne nostetaan ja holhoojan tai edunvalvojan vastapuolelta saamasta summasta ei ole varmuutta, on tuomarin määräyksellä asetettava vakuus, jolla korvataan hänen tappionsa tältä osin.

4. Paulus, On Sabinus, kirja VII.

Edunvalvontakannetta ei voida nostaa ennen kuin jälkimmäinen on päättynyt. Se päättyy paitsi murrosikään mennessä myös holhoojan tai holhottavana olevan henkilön kuolemaan.

1. Julianus katsoo, että vapautettu poika voidaan saattaa suoraan vastuuseen, jos hän on hoitanut holhousa.

2. Jos hän on vielä alle murrosikäinen hallinnoidessaan holhousa, hänen tekonsa ovat mitättömiä.

3. Edunvalvontakannetta ei voida nostaa mielisairaana henkilön edunvalvojaa vastaan, vaan on nostettava kanne vapaaehtoisen toimeksiannon perusteella, joka on nostettava silloin, kun hän vielä harjoittaa liiketoimintaa; koska tähän kanteeseen ei sovelleta samaa sääntöä kuin edunvalvontakanteeseen, niin kauan kuin se, jonka edunvalvontaa hoidetaan, ei ole saavuttanut murrosikää.

5. Ulpianus, On Sabinus, kirja XLIII.

Jos huoltaja ei palauta omaisuutta, jonka isä on tallettanut tai lainannut hänelle käyttöönsä, hän on vastuussa kanteesta paitsi lainan tai talletuksen myös huoltajuuden perusteella; ja jos hän on saanut rahaa saadakseen hänet palauttamaan omaisuuden, monet viranomaiset ovat katsoneet, että mainitut rahat voidaan periä takaisin joko talletusta tai lainaa koskevalla kanteella tai henkilökohtaisella kanteella. Tämä näkemys on perusteltu, koska omaisuus on hankittu laittomasti.

6. Sama, Ediktistä, kirja XXXI.

Kun isän valvonnassa oleva poika on hoitanut holhousta ja vapautumisensa jälkeen syyllistyy vilpilliseen menettelyyn; herää kysymys, voidaanko isää vastaan nostaa holhouskanne tällä perusteella. On oikeudenmukaista, että isä on vastuussa poikansa petoksesta vain silloin, kun tämä on syyllistynyt petokseen ennen vapautumistaan.

7. Sama, Ediktistä, kirja XXXV.

Kun yhdestä holhottavasta tulee sellaisen toisen perillinen, jonka luottamusta hänen oma holhoojansa on hallinnoinut, hänellä on oikeus nostaa kanne holhoojaansa vastaan perintöperusteella.

1. Kun holhooja joutuu vihollisen käsiin siitä syystä, että holhouksen katsotaan päättyneen, voidaan laillisesti nostaa kanne hänen takuumiehiään vastaan, jotka ovat asettuneet vastuuseen omaisuuden säilyttämisestä, ja ketä tahansa vastaan, joka esiintyy hänen puolustajanaan ja on valmis hoitamaan asiaa, kuka tahansa, joka on nimitetty hänen omaisuutensa hoitajaksi;

8. Papinianus, Kysymyksiä, XXVIII kirja.

Vaikka edunvalvoja voidaankin palauttaa entiseen edunvalvontaansa postliminium-oikeuden nojalla.

9. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXV.

Jos edunvalvoja on poissa valtion palveluksessa ja hänet on tästä syystä vapautettu poissaolonsa ajaksi, on olemassa peruste edunvalvontakanteelle. Jos hän kuitenkin lakkaa olemasta valtion palveluksessa ja hänet tämän seurauksena vapautetaan tehtävistään, kuka tahansa, joka on nimitetty hänen tilalleen, voidaan haastaa oikeuteen holhouskanteella.

(1) Kun kahdelle veljekselle, jotka eivät ole saavuttaneet murrosikää, on nimitetty edunvalvoja, ja toinen heistä joutuu täysi-ikäisen veljen laillisen edunvalvonnan alaiseksi, Neratius sanoo, että nimitetty edunvalvoja lakkaa olemasta virassa. Sen vuoksi, että hän ei enää ole holhooja, holhouskanne nostetaan häntä vastaan holhottavan nimissä, vaikka jos hänet olisi

määrätty testamentilla, hän ei lakkaisi olemasta vielä murrosikäisen alaikäisen holhooja, koska testamentilla annettu holhoustoimi on aina etusijalla lakisääteiseen holhoustoimintaan nähden.

(2) Jos edunvalvoja on määrätty testamentilla tietyllä ehdolla ja sillä välin määrätään toinen edunvalvoja tutkimuksen jälkeen, on katsottava, että kun ehto on täyttynyt, edunvalvontakanteen nostamiseen on aihetta siitä syystä, että edunvalvoja lakkaa olemasta edunvalvoja.

(3) Samaa sääntöä on katsottava sovellettavaksi silloin, kun testamentin mukainen edunvalvoja on määrätty määräajaksi.

(4) Ja yleisesti ottaen se, mitä on säädetty, eli että holhottava ei voi nostaa holhouskannetta edunvalvojaansa vastaan, pätee vain silloin, kun sama edunvalvonta on voimassa; sillä olisi järjetöntä vaatia tiliä holhottavan asioiden hoitamisesta, kun edunvalvoja edelleen hoitaa niitä; Jos edunvalvoja on kuitenkin lopettanut tämän toiminnan, mutta ryhtyy toisen kerran hoitamaan edunvalvontatehtäviä, hän on vastuussa holhottavaan nähden aiemmasta menettelystään edunvalvonnan aikana samalla tavalla kuin jos hän olisi lainannut rahaa isältään. Tarkastellaanpa, mikä olisi tämän mielipiteen seuraus. On ilmeistä, että jos on vain yksi edunvalvoja, hän ei voi nostaa kannetta itseään vastaan, vaan häntä vastaan on nostettava kanne tätä tarkoitusta varten määrätyn edunvalvojan toimesta; mutta entä jos hänellä olisi jo toinen edunvalvoja, kuka voisi nostaa holhouskanteen kollegaansa vastaan ja johtaa sitä? Paitsi että näin on, jos hän tällä välin lakkaa olemasta maksukykyinen, hänen holhoojakollegansa voi joutua vastuuseen, koska hän ei alun perin nostanut kannetta häntä vastaan.

(5) Jos edunvalvojan rinnalle on lisätty edunvalvoja, vaikka jälkimmäinen on saatettu tuomita epäilyttäväksi, hänen ei tarvitse puolustaa edunvalvontakannetta, koska edunvalvoja on edelleen virassaan.

(6) Jos edunvalvojan omaisuus on kuitenkin tuomittu menetetyksi, on todettu, että kanne valtiokonttoria vastaan on myönnettävä sille, joka on nimitetty edunvalvojaksi hänen tilalleen, tai hänen holhoojatovereilleen.

(7) Muut kanteet, lukuun ottamatta edunvalvontakannetta, nostetaan edunvalvojaa vastaan, vaikka hän edelleen hoitaisi edunvalvontatehtävää; kuten esimerkiksi varkauden, vahingonkorvauksen, vahingon aiheuttamisen ja tietyn omaisuuden takaisinsaannin kanteet.

10. Paulus, On the Abridgment of the Edict, kirja VIII.

Näitä kanteita ei myönnetä huostaanotetulle niin kauan kuin edunvalvoja hallinnoi holhousa, vaikka ne lakkaavat tämän kuoleman myötä. Holhottava on kuitenkin edelleen oikeutettu kanteeseensa perillistä vastaan, koska hän on velvollinen maksamaan hänelle.

11. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXXV.

Kun vanhempien valvonnassa oleva poika hoitaa holhousa ja vapautuu sitten; Julianus sanoo, että hän pysyy edelleen holhoojana, ja kun hänen holhoojansa kasvaa aikuiseksi, häntä vastaan voidaan nostaa kanne siitä, mitä hän kykeni maksamaan sinä aikana, jona hän oli kykenevä maksamaan ennen vapautumistaan, ja vapautumisensa jälkeen koko summasta; mutta hänen isäänsä vastaan voidaan nostaa kanne vain peculium-korvauksen suuruisena. Sillä peculio-kanne voidaan nostaa häntä vastaan vielä sen jälkeen, kun hän on saavuttanut murrosiän; sillä vuosi vapautumisesta, jonka kuluessa peculio-kanne voidaan nostaa, ei ala kuluu ennen kuin holhoustoimi on päättynyt.

12. Paulus, Ediktin lyhentämisestä, VIII kirja.

Edunvalvonnassa oleva poika ei kuitenkaan voi tällä perusteella nostaa kannetta isäänsä vastaan ennen murrosikänsä tuloa, sillä sitä ei voida vaatia häneltä edes edunvalvonnan päättymisen jälkeen.

13. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXXV.

Jos holhooja hoitaa holhousensa asioita murrosiän jälkeen, hän on vastuussa holhouskanteesta vain siitä määrästä, jota ilman hänen hallintoaan ei voitu hoitaa. Jos huoltaja kuitenkin myy murrosiän jälkeen huostaanotetun omaisuutta tai ostaa orjia ja maata, tilitystä kyseisestä myynnistä tai ostosta ei sisällytetä holhouskanteeseen, ja on totta, että vain ne asiat, jotka liittyvät huostaanottoon, kuuluvat tämänkaltaiseen oikeudenkäyntiin. On myös totta, että jos edunvalvoja jatkaa edunvalvonta-asioiden hoitamista sen jälkeen, kun edunvalvonta on päättynyt, edunvalvontakanne sulautuu vapaaehtoisen toimeksiannon kanteeseen, sillä edunvalvojan on tarpeen vaatia itseltään se, mikä hänelle kuuluu edunvalvonnan perusteella. Jos joku kuitenkin holhoustoimen hoitamisen jälkeen nimitetään alaikäisen edunvalvojaksi, on todettava, että häntä vastaan voidaan nostaa kanne vapaaehtoisen toimeksiannon perusteella.

14. Gaius, Maakuntaediktistä. Kirja XII.

Jos holhooja huostaanotetun saavuttua murrosikänsä luopuu hallinnosta edes hyvin lyhyeksi ajaksi ja jatkaa sitä sen jälkeen uudelleen, ei ole epäilystäkään siitä, että häntä vastaan voidaan nostaa kanne holhoustoimen perusteella samoin kuin vapaaehtoisen edustuksen perusteella.

(15) Ulpianus, Disputations, kirja I.

Jos holhottava tekee liiketoimia toisen holhoojansa kanssa ja tämä johtaa hänen tappioonsa, liiketoimi ei hyödytä toista holhoojaa, jos molemmat ovat syyllistyneet petokseen; tämä ei myöskään ole kohtuutonta, koska kumpikin joutuu

maksamaan rangaistuksen petoksellisesta käytöksestään. Mutta jos toinen heistä, kun häntä vastaan on nostettu kanne, maksaa holhousmiehelle sen, mikä hänelle kuuluu, tämä vapauttaa toisen holhoojan, jota vastaan ei ole nostettu kannetta; sillä vaikka molemmat ovat syyllistyneet petokseen, riittää kuitenkin, että toinen heistä suorittaa maksun; ja sama sääntö pätee myös silloin, kun omaisuutta lainataan tai talletetaan kahdelle henkilölle, joiden huostaan se on uskottu.

16. Sama, Ediktistä, kirja LXXIV.

Jos määräyskanne nostetaan edunvalvojaa vastaan silloin, kun hän vielä hoitaa edunvalvontatehtävää, tai niitä vastaan, jotka edustavat häntä, syntyy epäily siitä, eikä edunvalvontakannetta voida nostaa ja eikä määräyskannetta voida nostaa. Monet viranomaiset katsovat, että myös tätä kannetta olisi lykättävä mukavuussyistä.

1. Kanne voidaan nostaa myös holhoojaa tai alaikäisen edunvalvojaa vastaan, vaikka edunvalvonta olisi vielä voimassa.

(17) Sama, Konsulin velvollisuuksista, kirja III.

Keisarit Severus ja Antoninus totesivat eräässä reskriptissä seuraavaa: "Koska herää kysymys, onko holhoojilta tai kuraattoreilta sinulle jotakin maksettavaa, vetoomuksesi on kohtuuton, koska toivot, että he toimittaisivat sinulle rahat oikeudenkäynnin kuluja varten."

18. Papinianus, Kysymyksiä, kirja XXV.

Kun holhooja, joka hoitaa vielä murrosikää saavuttamattoman holhoojan asioita, saa tämän hylkäämään isänsä omaisuuden, syntyy yleensä keskustelu siitä, voidaanko holhoojalle myöntää kohtuullinen kanne sen jälkeen, kun hänen isänsä omaisuus on myyty. On katsottu, että kanne on jaettava holhoutujan ja isän velkojien kesken siten, että holhoojan toimesta syntynyt omaisuuden tilillä oleva vaje korvataan velkojalle. Mutta kaikki menetys, joka on aiheutunut joko huijauksesta tai huolimattomuudesta, jonka huoltaja on aiheuttanut, kun hän on aiheuttanut sen, että hänen holhoojansa on aiheettomasti hylännyt omaisuuden, on jätettävä pojalle, joka voi saada sen takaisin kanteella. Edellä mainittu kanne ei epäilemättä tule vireille ennen kuin holhottu on saavuttanut murrosiän, vaan se myönnetään heti velkojille.

19. Ulpianus, Opinions, kirja I.

Jos viimeinen holhooja on hyväksynyt velalliselta eräänntyneen saatavan, holhoojaa ei voida haastaa saatavasta oikeuteen.

20. Papinianus, Opinions, kirja II.

On päätetty, että toisen kahdesta kuraattorista alaikäisellä perillisellä on oikeus täydelliseen palautukseen, jos tuomio koski koko summaa. Tämä menettely ei anna perustetta nostaa kannetta toista kuraattoria vastaan, koska häneltä on vaadittu pienempää summaa kuin hänen olisi pitänyt maksaa, jos kantaja ei ole siinä iässä, että hän voisi saada korvausta lain nojalla; mutta oikeudenmukaisuuden perusteella hänelle olisi myönnettävä korvaus praetorian-kanteella siltä osin kuin toinen kuraattori on vapautettu vastuusta.

(1) Näin ollen kanne, joka myönnetään lain määräämässä ajassa kahdenkymmenenviiden vuoden iän täyttämisen jälkeen palautusta varten sellaista edunvalvojaa vastaan, joka on saanut tuomion häntä vastaan edunvalvontakanteessa, ei ole hyödytön; siitä syystä, että alaikäiset edunvalvojat ovat saaneet tuomion häntä vastaan tämän laiminlyönnin vuoksi. Jos siis holhoojat eivät ole suorittaneet tuomiota, he voivat petokseen perustuvalla poikkeuksella pakottaa holhottavaan kohdistuvat kanneoikeudet siirtymään heille.

21. Sama, Määritelmät, I kirja.

Kun holhottava siirtää holhouskannetta koskevan oikeutensa sille holhoojalle, jota vastaan on annettu täysimääräinen tuomio, täytäntöön pantavaksi holhouskumppaniaan vastaan, kanneoikeus ei lakkaa, vaikka tämä tapahtuisi tuomion täyttämisen jälkeen, koska katsotaan, että tilitystä ei tehdä hävinneen holhoojan osuudesta, vaan että saatavan määrä on maksettu.

22. Paulus, Questions, kirja XIII.

Kun edunvalvojan puolustaja häviää asian, hän ei riistä holhottavasta etuoikeuttaan, koska tämä ei ole vapaaehtoisesti tehnyt sopimusta hänen kanssaan.

(23) Sama, Opinions, kirja IX.

Kun edunvalvojan perillinen on haastettu oikeuteen edunvalvontakanteessa, hänen edunvalvojansa ei katsota vapautuvan lain nojalla, eikä hänelle myönnetä poikkeusta lainvoimaisuuden perusteella. Samaa sääntöä noudatetaan tuomareiden perillisten osalta.

24. Sama, Päätökset, kirja II.

Kun edunvalvoja on määrätty postuumisti syntymättömälle lapselle, ei holhouskannetta voida nostaa siitä syystä, että holhottavaa ei ole, eikä häntä voida asettaa vastuuseen edunvalvojana toimivana osapuolena, koska tällaisella menettelyllä ei ole merkitystä, eikä häntä voida haastaa vapaaehtoisen toimeksiannon perusteella, koska hänen ei katsota hoitaneen syntymättömän yksilön asioita, minkä vuoksi häntä vastaan voidaan nostaa kohtuullisuuskanne.

25. Hermogenianus, Epitomes of Law, kirja V.

Edunvalvonnan etuoikeus myönnetään paitsi holhoojan hyväksi holhoojan omaisuutta vastaan, myös sen omaisuutta vastaan, joka on toiminut holhoojan sijasta, samoin kuin mies- tai naispuolisen holhoojan tai mielisairaana miehen tai naisen edunvalvonnassa, jos vakuutta ei ole asetettu tämän vuoksi.

Tit. 4. Edunvalvonnan vastakanteesta ja praetorian kanteesta.

(1) Ulpianus, Ediktistä, kirja XXXVI.

Praetori myönsi holhousta koskevan vastakanteen ja otti sen käyttöön, jotta holhoojat ottaisivat entistä helpommin vastaan edunvalvonnan; he olivat tietoisia siitä, että holhottavilla olisi myös sidonnaisuus heihin nähden heidän hallintonsa seurauksena. Vaikka holhoojat eivät ole vastuussa ilman holhoojiensa suostumusta, eikä holhooja voi myöskään pakottaa holhottavaansa rasittamaan omaisuuttaan omaksi edukseen, on kuitenkin myönnettävä, että holhooja voi olla siviilioikeudellisesti vastuussa holhoojalleen tämän hallinnoinnin tuloksena. Holhoojia on nimittäin kehotettava, jotta heidät saadaan maksamaan omasta omaisuudestaan jotain holhoojiensa hyväksi, vaikka he tietävät, että he saavat kulunsa takaisin.

1. Tämä kanne voidaan nostaa paitsi edunvalvojaa vastaan myös kaikkia niitä vastaan, jotka hoitavat liiketoimia hänen puolestaan.

2. Lisäksi on sanottava, että jos on olemassa edunvalvoja joko holhottavassa, alaikäisessä, mielisairaassa tai tuhlajassa, vastakanne on myönnettävä myös hänelle. Sama sääntö on vahvistettu syntymättömän lapsen edunvalvojan osalta. Tätä mieltä oli Sabinus, joka katsoi, että vastakanne olisi myönnettävä myös muille edunvalvojille samoista syistä.

3. Katsomme, että edunvalvoja voi nostaa tämän kanteen toimikautensa päätyttyä, mutta niin kauan kuin toimikausi kestää, se ei ole pätevä. Jos kuitenkin joku osapuoli hoitaa asioita edunvalvojan puolesta tai jopa hallinnoi edunvalvojan virkaa, tähän kanteeseen on perusteita viipymättä, koska tällöin kanne voidaan nostaa välittömästi myös häntä vastaan.

4. Lisäksi, jos joku haastetaan oikeuteen holhouskanteessa, hän voi sisällyttää tilitykseensä kaiken sen, mitä hän on käyttänyt holhoutensa puolesta. Näin ollen on hänen valintansa mukaan päätettävissä, vaatiiko hän kuittausta vai nostaa kanteen kuluistaan. Mutta entä jos tuomari ei ole halukas hyväksymään hänen kuittaustaan, voiko hän käyttää vastakannetta? Hän voi epäilemättä tehdä niin. Jos hänen tilinsä on kuitenkin hylätty ja hän on hyväksynyt sen, jos hän nostaa vastakanteen, tuomarin ei pitäisi päättää, että hänelle on korvattava hänen käyttämänsä varat.

5. Herää kysymys, onko tämänkaltaisessa menettelyssä otettava huomioon paitsi holhottavan hyväksi tai hänen omaisuutensa hyväksi aiheutuneet kulut myös se, mitä holhoojalle on muista syistä (kuten esimerkiksi holhottavan isä, jos hänellä on jotain velkaa). Mielestäni parempi mielipide on, että koska edunvalvojan nostama kanne on riidaton, vastakannetta ei pitäisi ottaa huomioon.

6. Katsotaan kuitenkin, mitä olisi tehtävä, jos edunvalvoja oli lykännyt itselleen korvauksen maksamista virkansa vuoksi eikä sen vuoksi perinyt sitä, mikä hänelle kuului. Voidaanko hänet korvata edunvalvonnan vastakanteella? Jälkimmäinen vaihtoehto vaikuttaa parhaalta, sillä aivan kuten holhoojan holhoojansa hyväksi käyttämät varat voidaan periä takaisin vastakanteella, hänen olisi myös perittävä takaisin se, mikä hänelle itselleen kuuluu, tai hankittava riittävä vakuus saatavan kattamiseksi.

7. Katson, että jos velvoite syntyy jostain syystä, joka on vanhentunut, holhousta koskeva vastakanne on aiheellinen.

8. On katsottu, että tämä kanne olisi hyväksyttävä, vaikka kannetta ei nostettaisikaan holhouskanteessa, sillä joskus holhottava ei halua nostaa holhouskannetta siitä syystä, että hänelle ei ole mitään velkaa, tai toisaalta hänen puolestaan on aiheutunut enemmän kuluja kuin olisi pitänyt, jolloin holhousmiehen ei pitäisi olla esteenä vastakanteen nostamiselle.

(2) Julianus, Digest, kirja XXI.

Vielä useampi syy puoltaa tämän kanteen hyväksymistä, kun kanne nostetaan edunvalvojan omaisuuden väärinkäytöstä.

3. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXXVI.

Mutta entä jos edunvalvoja käyttää holhoojansa hyväksi enemmän rahaa kuin tämän omaisuus on? Katsotaanpa, voiko hän periä tämän takaisin. Labeo toteaa, että hän voi. Tämä mielipide olisi kuitenkin hyväksyttävä vain silloin, kun holhous on holhottavan edun mukaista, että holhousta hoidetaan tällä tavoin. Jos näin ei ole tarkoituksenmukaista tehdä, on sanottava, että holhooja on vapautettava, sillä holhousta ei pidä hoitaa niin, että holhottava menee pilalle. Sen vuoksi tuomarin, joka ottaa vastakanteen tutkittavakseen, on otettava huomioon, mikä on edunvalvottavalle koituva etu ja onko edunvalvoja ottanut kuluja vastaan virkavelvollisuuksiensa mukaisesti.

(1) On harkittava, onko vastakanteen, jonka tarkoituksena on antaa edunvalvojalle mahdollisuus saada vapautus holhottavasta, aiheellinen. Kukaan ei ole katsonut, että edunvalvoja voi nostaa vastakanteen, jonka avulla hän voi saada vapautuksen edunvalvontakanteesta; vaan ainoastaan viitaten vapautukseen vastuusta kaikesta siitä, minkä hän on mahdollisesti menettänyt luottamustehtävänsä hoitamisen vuoksi. Hän voi kuitenkin periä takaisin rahat, jos hän on käyttänyt omia rahojaan tähän tarkoitukseen, korkoineen, mutta vain kolmen prosentin korkoineen tai sen korkokannan mukaan, joka on tavanomainen kyseisessä osassa maata; tai sellaisen koron mukaan, jolla rahat lainattiin, jos niiden lainaaminen oli välttämätöntä holhottavan vapauttamiseksi jostain pätevistä syistä; tai koron mukaan, jonka maksamisesta hän on vapauttanut holhottavan; tai sellaisen koron mukaan, johon holhoojalla on oikeus, jos holhottavalle oli suurta hyötyä siitä, että hänet vapautettiin velvoitteistaan.

(2) On selvää, että jos edunvalvoja on velvollinen lainaamaan korkoa vastaan tiettyjä holhoojalleen kuuluvia rahasummia ja hänellä on myös maksettavana summa holhoojan puolesta, hän ei voi itse periä korkoa jälkimmäiseltä eikä hän ole velvollinen maksamaan tälle korkoa.

(3) Jos hän siis on käyttänyt omaan käyttöönsä holhoojalleen kuuluvaa rahaa ja käyttää sen jälkeen saman summan holhoojansa omaisuuteen, hän lakkaa käyttämästä kyseistä rahaa omaan käyttöönsä, eikä ole velvollinen maksamaan sille korkoa. Jos hän on aiemmin käyttänyt rahaa holhoojalleen kuuluvaan omaisuuteen ja käyttää sen jälkeen holhoojan varoja omaan käyttöönsä, hänen ei katsota käyttäneen holhoojansa hyväksi summaa, joka vastaa hänelle itselleen kuuluvaa summaa, eikä hän ole velvollinen maksamaan korkoa mainitulle summalle.

(4) Katsotaanpa, voiko edunvalvoja periä korkoa rahoille, jotka on maksettu hänen edunvalvontansa aikana tai jopa sen päättymisen jälkeen, vai voiko hän periä korkoa vasta maksun laiminlyönnin jälkeen. Parempi mielipide on, että hän voi periä takaisin hänelle kuuluvan summan, sillä hänen rahansa eivät saa olla käyttämättä.

(5) On kuitenkin todettava, että jos takaisinperittävä summa on otettava holhottavasta omaisuudesta, hän ei voi periä korkoa holhottavasta omaisuudesta.

(6) Mutta entä jos edunvalvoja ei voisi maksaa takaisin holhoutensa omaisuudesta, koska rahat oli talletettu käytettäväksi maan ostoon? Jos edunvalvoja ei kuitenkaan ole pyytänyt praetorilta rahojen maksamista tai lupaa varata itselleen se, mikä hänelle kuului talletettavasta summasta, ja jos hän on pyytänyt tätä, mutta ei ole onnistunut saamaan sitä, on katsottava, että hän ei menetä korkoaan, jos hän nostaa vastakanteen.

(7) Riittää, että edunvalvoja on asianmukaisesti ja huolellisesti hoitanut trustinsa asioita, vaikka hänen liiketoimensa ovatkin saattaneet päättyä epäedullisesti.

(8) Edunvalvonnan vastakanteeseen luetaan mukaan kaikki se, mitä on käytetty holhottavan omaisuuden hyväksi sekä ennen edunvalvontaa että sen jälkeen; jos osoitetaan, että tällaiset menot liittyivät trustin asioihin sen voimassaoloaikana, riippumatta siitä, onko asianosainen toiminut vain edunvalvojana ja nimitetty siihen myöhemmin, vai onko hän ollut syntymättömän lapsen edunvalvoja. Jos hän ei kuitenkaan ole toiminut edunvalvojana, hän voi saada sen, mitä hän on aiemmin käyttänyt; sillä kaikki kulut, joita hänelle on mahdollisesti aiheutunut holhottavana olevan henkilön omaisuuteen liittyen, on vähennettävä edunvalvontakanteessa annettavan tuomion määrästä; edellyttäen kuitenkin, että nämä kulut ovat aiheutuneet vilpittömässä mielessä.

(9) On ilmeistä, että tämä kanne on ikuinen ja että se myönnetään sekä perillisen puolesta että häntä vastaan sekä kaikkien muiden perillisten puolesta ja heitä vastaan, jotka ovat kiinnostuneita asiasta.

4. Julianus, Digest, kirja XXI.

Edunvalvojan, joka on erotettu virasta, on katsottava olevan samassa asemassa kuin se, jonka edunvalvonta on päättynyt, ja näin ollen hän on kanteen alainen samalla tavoin kuin jos holhottava olisi tullut murrosikään; joten vastakanteessa, jos hän on menettänyt jotakin, hänellä on oikeus nostaa kanne sen takaisin saamiseksi, sillä mikään ei estä epäiltyä edunvalvojaa saamasta takaisin sitä, mitä hän on maksanut ennakkoa ja mitä hänen ei pitäisi menettää, vaikka hän olisi käyttänyt liian suuren summan holhottavansa hyväksi.

5. Ulpianus, Opinions, kirja I.

Annoin mielipiteekseni, että holhoojan perillisellä on oikeus vastatoimiin holhoojaa vastaan, jos hän on maksanut summan, josta hänen holhoojansa oli vastuussa.

6. Paulus, On Plautius, kirja V.

Jos holhooja sitoo itsensä holhoojansa puolesta, hänellä on oikeus vastakanteeseen jo ennen kuin hän on maksanut velan.

Tit. 5. Siitä, joka toimii edunvalvojana tai holhoojana.

1. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXXVI.

Preetori perusti tarpeen pakosta toimen, joka tuli holhoustoimen tilalle. Sillä hyvin usein on epävarmaa, onko asianosainen hoitanut holhousa tosiasiallisena holhoojana vai pelkästään holhoojan sijaisena, ja siksi hän määräsi kanteen, joka oli käytettävissä kummassakin tapauksessa; niin että oli holhooja tosiasiallinen liiketoimia hoitava henkilö tai ei, hän olisi silti vastuussa kanteesta. Usein syntyy nimittäin suurta epävarmuutta, jolloin ei voida helposti selvittää, oliko edunvalvoja todella edunvalvoja vai ei, vaan ainoastaan hoiti viran tehtäviä tässä ominaisuudessa.

1. Edunvalvojana toimii se, joka hoitaa alaikäisten asioihin liittyviä edunvalvojan tehtäviä joko silloin, kun hän luulee olevansa edunvalvoja, tai kun hän tietää, että hän ei ole sitä, mutta teeskentelee kuitenkin olevansa edunvalvoja.
2. Näin ollen jos orja toimii holhoojan ominaisuudessa, jumalallinen Severus totesi eräässä reskriptissä, että orjan tekojen perusteella olisi myönnettävä oikeudenmukainen kanne hänen isäntäänsä vastaan.
3. Ei ole epäilystäkään siitä, että kanne voidaan nostaa sellaista osapuolta vastaan, joka on hoitanut alaikäisen liiketoimia holhoojan ominaisuudessa jo ennen kuin alaikäinen on tullut murrosikä, siitä syystä, että hän ei ole todellisuudessa holhooja.
4. Näin ollen, jos joku, joka toimii holhoojana, tekee alaikäisen liiketoimia holhouksen päättymisen jälkeen, hän on vastuussa.
5. Jos joku hoitaa edunvalvontaa näennäisenä edunvalvojana ennen nimittämistään ja sen jälkeen todellisena edunvalvojana, hän on vastuussa myös teoista, jotka hän on tehnyt hallinnoidessaan edunvalvontaa ilman laillista valtuutusta, vaikka kyseiset teot sisältyvätkin edunvalvontakanteeseen.
6. Jos joku hoitaa edunvalvojan tehtäviä sellaisen alaikäisen asioissa, joka on jo saavuttanut murrosikärajaa ja jolla ei sen vuoksi voi olla edunvalvojaa, tällaista kannetta ei voida nostaa. Samaa sääntöä sovelletaan syntymättömän lapsen tapauksessa, sillä jos joku toimii edunvalvojana, on välttämätöntä, että henkilö, jota hän edustaa, on täysi-ikäinen, eli alle murrosikäinen. Kanne vapaaehtoisen edustuksen perusteella on kuitenkin tässä tapauksessa aiheellinen.
7. Kun preetorin alaikäiselle määräämä edunvalvoja hoitaa liiketoimia, herää kysymys, onko hän vastuussa kuin holhoojan sijaista hoitava henkilö. Parempi mielipide on, että tämä kanne ei tule kyseeseen, koska asianosainen hoiti edunvalvojan tehtäviä. Jos edunvalvojaa ei kuitenkaan ole, ja joku joutuu joko preetorin tai kuvernöörin toimesta toimimaan edunvalvojana

ja uskoen olevansa edunvalvoja, hoitaa edunvalvontaa, olisi selvitettävä, onko hän vastuussa teoistaan edunvalvojan ominaisuudessa. Parempi mielipide on, että hän olisi silti vastuussa, vaikka hän toimisi pakon edessä, koska hän hoiti liiketoimia edunvalvojan tarkoituksessa, vaikka hän ei todellisuudessa ollutkaan edunvalvoja. Edellä mainittu edunvalvoja ei kuitenkaan harjoittanut liiketoimintaa edunvalvojana vaan holhoojana.

8. Edunvalvojana toiminutta henkilöä vastaan nostettuun kanteeseen sisältyy myös intressi.

9. Onko edunvalvojan ominaisuudessa toiminut osapuoli saatettava vastuuseen vain niistä liiketoimista, jotka hän on hoitanut, vai myös niistä, jotka hänen olisi pitänyt hoitaa? Ja todellakin, hän ei ole vastuussa mistään sellaisesta, mikä ei koskenut edunvalvontaa, eikä mistään sellaisesta asiasta, jolla ei olisi pitänyt olla yhteyttä siihen, kun hän toimi edunvalvojana. Jos hän hoiti tiettyjä asioita, on harkittava, voidaanko häntä pitää vastuussa siitä, mitä hän ei hoitanut, ja hän on vastuussa siinä määrin kuin toinen olisi ollut vastuussa, jos hän olisi hoitanut ne. Mutta jos hän, tietäen, ettei hän ollut edunvalvoja, pidättäytyi hoitamasta edunvalvontatehtävää, katsokaamme, voidaanko häntä pitää vastuullisena, jos hän ei ilmoittanut holhottavana olevan henkilön lähisukulaisille, jotta tälle olisi määrätty edunvalvoja. Parempi mielipide on, että hän on vastuussa.

(2) Celsus, Digest, kirja XXV.

Jos joku harjoittaa liiketoimintaa edunvalvojana, vaikka hän ei ole virassaan, ja myy holhottavaansa omaisuutta, jota ei ole myöhemmin hankittu anastamalla; jälkimmäinen voi nostaa kanteen kyseisestä omaisuudesta, vaikka hänelle olisi annettu vakuus, siitä syystä, että edunvalvojana toimivan henkilön suorittama holhottavan asioiden hoito ei ole sama kuin varsinaisen edunvalvojan.

3. Javolenus, Epistolat, kirja V.

Kysyn, voidaanko se, joka on testamentilla määrätty holhoojaksi mutta joka ei tiedä asiasta, saattaa vastuuseen siitä, että hän hoitaa holhottavan asioita todellisena holhoojana, tai siitä, että hän hoitaa kyseisiä asioita holhoojan ominaisuudessa toimivana henkilönä. Vastasin, että en usko, että häntä voidaan pitää vastuullisena tosiasiallisena edunvalvojana, koska hänen on tiedettävä olevansa edunvalvoja, jotta hän voisi hoitaa tehtävänsä samassa hengessä kuin edunvalvojan tulisi toimia.

(4) Pomponius, On Quintus Mucius, kirja XVI.

Hänen, joka hoitaa liiketoimia vt. edunvalvojana, on osoitettava samaa vilpittömyyttä ja huolellisuutta kuin todellisen edunvalvojan.

5. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXVIII.

Hän, joka on tehnyt liiketoimia toimiessaan edunvalvojana, on oikeutettu vastakanteeseen.

Tit. 6. Väärän edunvalvojan valtuuttamana tehdyistä liiketoimista.

1. Ulpianus, Ediktistä, kirja XII.

Tämän ediktin oikeudenmukaisuus ei ole missään mielessä epäselvä, sillä se laadittiin estämään sopimuspuolten pettäminen väärän edunvalvojan väliintulon vuoksi.

1. Ediktin ehdot ovat seuraavat: "Se, mitä tehdään sellaisen henkilön valtuuttamana (praetori sanoo), joka ei ollut edunvalvoja".

2. Ediktin ehdoista puuttuu monia asioita. Sillä mitä jos sillä, joka oli edunvalvoja, ei olisi oikeutta käyttää valtaansa, esimerkiksi jos hän olisi mielisairas tai hänet olisi määrätty johonkin muuhun maakuntaan.

3. Pomponius toteaa kuitenkin Kolmannessakymmenennessä kirjassa, että joskus, vaikka asia on hoidettu jonkun sellaisen henkilön valtuuttamana, joka ei ollut holhooja, tätä osaa ediktiosta ei voida soveltaa. Sillä entä jos on kaksi edunvalvojaa, joista toinen on väärä ja toinen aito, ja he antaisivat valtuutuksen johonkin toimeen, olisiko liiketoimi pätevä?

4. Pomponius sanoo Kolmannessakymmenennessä kirjassaan, että vaikka tässä ediktiossa ei nimenomaisesti mainita useampaa kuin yhtä väärää holhoojaa, sitä sovelletaan kuitenkin useamman holhoojan tekoihin.

5. Pomponius sanoo myös, että vaikka holhooja tekisi liiketoimia holhoojana toimivan henkilön valtuuttamana, tämä edikti on silti voimassa, ellei praetori ole määrännyt, että hän vahvistaa sen, mitä on tehty tällaisen valtuuttamana, sillä silloin teko on pätevä praetorin tuen vuoksi eikä lain nojalla.

6. Praetor sanoo: "Jos holhottava on tietämätön siitä, että hänen holhoojansa ei ole aito, myönnän hänelle täydellisen hyvityksen". Hän ei myönnä huojennusta huostaanotetulle, joka oli tietoinen asiasta, mikä on kohtuullista, koska hän pettää itsensä vapaaehtoisesti.

2. Paulus, Ediktistä, kirja XII.

"Jos holhottava on tietämätön siitä, että hänen holhoojansa ei ole aito", Labeo katsoo, että tämä pätee silloin, kun holhottava on saanut tiedon asiasta ja vilpittömässä mielessä kieltäytynyt uskomasta sitä.

3. Ulpianus, On the Edict, kirja XII.

On selvää, että tällainen tieto ei vahingoita osapuolta, joka ei ole avun tarpeessa; kuten esimerkiksi silloin, kun yksi holhottava tekee liiketoimia toisen kanssa, sillä koska teko on mitätön, hänen tietonsa ei vahingoita häntä.

(4) Paulus, Ediktistä, kirja XII.

Apu myönnetään alle kaksikymmentäviisi vuotta täyttäneelle alaikäiselle, joka oli tietoinen.

5. Ulpianus, On the Edict, kirja XII.

Joskus kuitenkin, vaikka tieto voi aiheuttaa vahinkoa, palautus olisi myönnettävä, jos asianosainen oli pakotettu liittymään asian käsittelyyn preetorin määräyksestä.

6. Paulus, Ediktistä, kirja XII.

Missä tahansa liiketoimessa ei pitäisi ottaa huomioon holhousvangin tietämystä, vaan ainoastaan hänen holhoojansa tietämys olisi otettava huomioon. Siksi, vaikka huostaanotetulle olisi asetettu vakuus, pidetään parempana, että hänen omaisuutensa palautetaan hänelle, kuin että hän olisi riippuvainen vakuuden epävarmasta tuloksesta. Julianus esitti tämän mielipiteensä kaikissa tapauksissa, joissa holhottavasta on tehty petos.

7. Ulpianus, Ediktistä, kirja XII.

Lopuksi preetori sanoo: "Myönnän kanteen sellaista osapuolta vastaan, jonka, joka ei ole edunvalvoja, sanotaan antaneen huijausluvan holhoojan tekoon; ja tuomio on annettava häntä vastaan kyseisen omaisuuden arvosta".

1. Edunvalvojaa ei voida aina haastaa oikeuteen, eikä riitä, että hän on tietoisesti hyväksynyt liiketoimen, vaan hänen on myös täytynyt toimia vilpillisessä mielessä. Mikä olisi tulos, jos hänet olisi pakotettu antamaan valtuutensa tai jos hänet olisi saatu tekemään niin pelon vuoksi: eikö hänet olisi vapautettava tällaisissa olosuhteissa?

2. Kun preetori sanoo: "Kyseessä olevan omaisuuden arvo". En usko, että tarkoitetaan rangaistusta, vaan ainoastaan todellista menetettyä summaa.

3. Pomponius toteaa hyvin oikein Kolmannessakymmenennessä kirjassa, että tuomioon olisi sisällytettävä myös tili niistä kuluista, joita kantajalle on kanteen nostamisesta aiheutunut.

4. Jos vääriä edunvalvoja on useita ja yksi heistä palauttaa korvauksen, muut vapautetaan, mutta tämä ei toteudu pelkästään sillä, että kantaja valitsee yhden.

8. Paulus, Ediktistä, kirja XII.

Siksi Sabinus sanoo, että jos kantaja ei saanut yhdeltä heistä takaisin koko summaa, häneltä ei saisi evätä takautumisoikeutta muita vastaan vajeen kattamiseksi.

(9) Ulpianus, On the Edict, kirja XII.

Tähän kanteeseen viitaten Pomponius toteaa Kolmannessakymmenennessä ensimmäisessä kirjassaan, että se voidaan myöntää ketään vastaan, joka toimii vilpillisessä mielessä saadakseen toisen, joka ei tiedä asiasta mitään, hyväksymään transaktion hänen holhoojansa toimesta.

1. Labeo sanoo, että tämänkaltaisia in factum -kanteita voivat nostaa perilliset ja heidän perillisensä, mutta ne eivät käy päinsä heitä vastaan eikä niitä voi nostaa vuoden kuluttua, koska ne rankaisevat teosta ja perustuvat petokseen; ja että ne muuttuvat noxal-kanteiksi, kun ne pannaan vireille sellaisia osapuolia vastaan, jotka ovat toisten vallan alaisia.

10. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja IV.

Jos kanne nostetaan huostaanotettua vastaan väärän edunvalvojan vuoksi ja sillä välin laissa säädetty määräaika on kulunut umpeen tai omaisuus on saatu haltuun anastamalla, syyllisen on kestettävä kaikki siitä mahdollisesti aiheutuvat haitat, aivan kuin jos hän olisi ollut aito edunvalvoja ja kanne olisi nostettu häntä vastaan säädettyssä ajassa.

(11) Ulpianus, Ediktistä, kirja XXXV.

Väärä holhooja, joka antaa kahdentoista tai neljätoistavuotiaalle alaikäiselle valtuudet tehdä sopimus, on vastuussa kanteesta petoksen perusteella, olipa hänen tilansa mikä tahansa, olipa hän sitten oma isäntänsä tai jonkun muun valvonnassa.

1. Se, joka vilpillisessä mielessä antaa valtuudet alaikäiselle, on vastuussa tämän asetuksen nojalla.

2. Lisäksi se, joka valtuuttaa isän valvonnassa olevan tyttären tekemään sopimuksen, on vastuussa. Samaa oikeussääntöä sovelletaan, jos joku holhoojana toimiva antaa naispuoliselle orjalle luvan lainata rahaa; sillä kaikissa näissä tapauksissa sopimuspuolta huijataan holhoojan toimesta, sillä hän ei olisi tehnyt sopimusta alaikäisen kanssa ilman holhoojan auktoriteetin puuttumista asiaan.

3. Julianus keskustelee Digestin kahdeskymmenennessä ensimmäisessä kirjassa siitä, pitäisikö tämä kanne myöntää isää vastaan, joka antoi tyttärensä avioliittoon tämän ollessa alle kahdentoista vuoden ikäinen. Auktoriteettien mukaan isä, joka on halunnut tuoda tyttärensä liian aikaisin tämän aviomiehen perheeseen, on anteeksiannettava, sillä hänen katsotaan näin tehdessään toimineen pikemminkin liiallisesta kiintymyksestä kuin pahansuovuudesta.

4. Julianus on kuitenkin sitä mieltä, että jos tytär kuolee ennen kahdentoista vuoden ikää saatuaan myötäjäiset ja jos se, jolla oli oikeus myötäjäisiin, on toiminut vilpillisessä mielessä, aviomies voi olla esteellinen petoksen perusteella, kun hän nostaa kanteen myötäjäisistä, jos hän olisi hyötynyt niistä kokonaan tai osittain, jos avioliitto olisi ollut pätevä.

12. Sama, Opinions, kirja XII.

Jos asianosainen, jota on kuulusteltu oikeudessa, vastaa olevansa edunvalvoja, hän ei ole vastuussa mistään kanteesta tämän lausunnon antamisesta. Jos hän ei kuitenkaan ollut holhooja ja alaikäistä on hänen vastauksellaan jollakin tavoin petetty, häntä vastaan on nostettava kohtuullinen kanne.

Tit. 7. Edunvalvojien ja holhoojien vakuuksista ja niiden tarjoajista sekä edellisten perillisistä.

(1) Pomponius, On Sabinus, kirja XVII.

Vaikka edunvalvojan perillinen ei peri hänen asemaansa, perillisen on hoidettava keskeneräiseksi jääneet vainajan asiat, jos hän on miespuolinen ja täysi-ikäinen, ja tällaisissa olosuhteissa hän voi syyllistyä petokseen.

1. Perillisen on luovutettava holhottavalle kaikki se, mikä oli edunvalvojan hallussa. Jos perillinen ottaa haltuunsa jotain, mitä vainaja on jättänyt holhoutujan käsiin, hän ei ole vapaa rikosoikeudellisesta vastuusta; sillä tällä ei ole mitään tekemistä holhouksen kanssa, ja hänet voidaan pakottaa prätorianikanteella luovuttamaan se.

2. Ulpianus, On Sabinus, kirja XXXIX.

Hakemus edunvalvojaksi katsotaan tehdyksi silloinkin, kun se tehdään toisen välityksellä; ja sama sääntö koskee edunvalvojan määräämistä, sillä se, joka tekee sen toisen välityksellä, tekee saman asian.

(3) Sama, Ediktistä, kirja XXXV.

On vahvistettu, että sekä takaaja että hänen perillisensä on velvoitettava maksamaan sama määrä korkoa kuin mitä vaaditaan edunvalvojalta itseltään.

4. Sama, On the Edict, Book XXXVI.

Koska olemme osoittaneet, että myös perillinen voidaan haastaa oikeuteen edunvalvontakanteessa, on syytä pohtia, voidaanko tapaukseen sisällyttää perillisen itsensä tekemä petos vai pelkästään tapa, jolla hän on hallinnoinut luottamustaan. On olemassa Serviuksen lausunto, jossa hän katsoi, että jos perillinen jatkoi holhottavaan kuuluvien asioiden hoitamista edunvalvojan kuoleman jälkeen tai oli käyttänyt holhottavan rahat, jotka hän oli löytänyt edunvalvojan arkussa, tai oli kerännyt rahaa, josta edunvalvoja oli tehnyt sopimuksen, hänet voitiin saattaa vastuuseen omissa nimissään edunvalvontakanteessa; Koska on sallittua vanhoja perillistä vastaan sen omaisuuden arvosta, jonka hän on menettänyt omien petollisten tekojensa vuoksi, on selvää, että hänet voidaan asettaa vastuuseen holhouskanteessa hänen vilpillisestä mielestään.

1. On ilmeistä, että perillinen ei ole vastuussa omasta huolimattomuudestaan.

2. Edunvalvojan perillisen on maksettava korkoa holhottavaansa sijoittamille rahoille, ja tuomarin on oikeus- ja oikeudenmukaisuusperiaatteiden mukaisesti päätettävä koron määrästä ja ajasta, jolta se on maksettava.

3. Jos edunvalvojan nimeämät vakuudet ilmoittautuvat, eikä niitä vastusteta, ja heidän nimensä saa merkitä julkisiin asiakirjoihin, on oikeudenmukaista, että heidät asetetaan vastuuseen samassa laajuudessa kuin jos sopimus olisi tehty laillisesti. Sama sääntö näyttää koskevan niitä, jotka takaavat holhoojien puolesta, toisin sanoen niitä, jotka ilmoittavat olevansa maksukykyisiä, sillä he ovat takaajien asemassa.

(5) Paulus, Ediktistä, kirja XXXVIII.

Jos edunvalvojan takaajia vastaan nostetaan kanne, joka perustuu määräykseen, jonka mukaan holhottavan omaisuus on turvattava, heillä on oikeus ryhtyä samoihin toimenpiteisiin puolustautuakseen kuin edunvalvojalla.

6. Papinianus, Opinions, kirja II.

Holhottava nosti kanteen holhoojiaan ja heidän vakuuksiaan vastaan. Asiaa käsitellyt tuomari kuoli ennen kuin asia tuli hänen käsiteltäväkseen, ja toinen tuomari määrättiin yksin vakuuksia vastaan. Toimivaltaisen tuomarin velvollisuutena on saattaa holhoojat henkilökohtaisesti vastuuseen tuomion suuremmasta osasta, jos he ovat maksukykyisiä ja jos edunvalvonta ei ole ollut erillistä vaan yhteistä.

(7) Sama, Opinions, kirja III.

Kun takaajat, jotka ovat sitoutuneet huolehtimaan siitä, että holhoutensa omaisuus pysyy turvattuna, pyytävät, että holhoutensa nostaa kanteen holhoojaansa vastaan ennen kuin hän turvautuu heihin, ja lupaavat, että jos hän tekee niin, he korvaavat hänelle sen, mitä hän ei voi periä holhoojalta, katsotaan, että loppusumman takaisinperintää koskeva kanne jaetaan maksukykyisten takaajien kesken, koska heidän katsotaan ottaneen vastuun, kuten silloin, kun rahaa lainataan useiden henkilöiden johdolla, kanne jaetaan tasan heidän kesken. Sillä kun yhden antamaa rahaa käytetään toisen vapauttamiseen, miksi kanteen erityisluonne estäisi oikeudenmukaisen jakamisen?

8. Paulus, Opinions, kirja IX.

Sellaisen henkilön perilliset, jota ei ole säännönmukaisesti nimitetty edunvalvojaksi tai holhoojaksi ja joka ei ole ottanut hoitaakseen trustin hoitoa, eivät ole vastuussa vilpillisestä mielenosoituksesta eivätkä huolimattomuudesta.

1. Paulus on sitä mieltä, että tämänkaltainen kanne olisi nostettava edunvalvojan perillistä vastaan, aivan kuten se olisi kohdistunut vainajaan. Tämä pätee sikäli, että perillinen ei saa vapautusta, jos hän väittää, ettei hän ollut löytänyt holhousta koskevia asiakirjoja; sillä koska perillinen on kaikissa vilpittömässä mielessä nostetuissa kanteissa vastuussa vainajan vilpillisestä mielentilasta, samaa sääntöä olisi mielestäni noudatettava holhousta koskevassa kanteessa. Keisarillisissa

perustuslaeissa myönnetään kuitenkin helpotuksia perillisten tietämättömyyden vuoksi. Tätä sääntöä on noudatettava myös silloin, kun perillistä vastaan nostetaan kanne edunvalvojan kuoleman jälkeen, mutta ei silloin, kun hän on kuollut sen jälkeen, kun jälkeläiset oli yhdistetty; sillä jälkeläisten yhdistämisen myötä rikosoikeudelliset kanteet siirtyvät molempien osapuolten perillisten puolesta ja molempia vastaan, ja kanneoikeudet, jotka tavallisesti sammuvat ajan myötä, säilyvät.

Tit. 8. Kanteista tuomareita vastaan.

1. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXXVI.

Toissijaisia kanteita ei myönnetä ritarikuntaa vastaan yleensä vaan erityisesti tuomareita vastaan, eikä niitä voida nostaa viimeksi mainittujen takaajia vastaan, sillä nämä ovat sitoutuneet hallituksen omaisuuden turvaamiseen eivätkä holhoojan omaisuuden turvaamiseen. Tästä syystä eivät siis ole vastuussa ne, jotka ovat nimittäneet tuomarit, vaan ainoastaan tuomarit. Jos kuitenkin järjestö itse otti vastuun, on katsottava, että ne, jotka olivat läsnä, ovat vastuussa; sillä ei ole juurikaan merkitystä sillä, nimittivätkö he edunvalvojan tai tulivatko he hänen takuuseen vai ottivatko he itse vastuun. Näin ollen heitä vastaan voidaan nostaa praetoriaanikanne. Jos kuitenkin kunnalliset tuomarit ovat nimittäneet edunvalvojan, hänen ei katsota olleen koko ritarikunnan valitsema.

1. Pretori tai kukaan muu, jolle on annettu oikeus määrätä edunvalvoja, ei ole vastuussa tämän kanteen perusteella.

2. Jos provinssin kuvernööri haluaa, että maistraatit ainoastaan toimittavat selvityksen edunvalvojan keinoista, jotta hän itse voi tehdä nimityksen, katsokaamme, missä määrin he ovat vastuussa, jos ollenkaan. On olemassa jumalallisen Marcuksen reskripti, jossa hän päättää, että ne, jotka toimittavat kuvernöörille raportin tästä asiasta, eivät ole vastuussa ikään kuin he olisivat itse tehneet nimityksen; mutta jos he ovat syyllistyneet petokseen antamalla väärää lausuntoja joko suosion tai rahan houkuttelemana, he ovat vastuussa. On selvää, että jos maakunnan kuvernööri määrää heidät vaatimaan vakuuden, emme epäile, etteivätkö he olisi vastuussa, vaikka hän olisi määrännyt edunvalvojan.

3. Kun maakunnan kuvernööri, saatuaan muilta tahoilta nimet henkilöistä, jotka on määrättävä holhoojiksi, lähettää nämä nimet kunnallisille tuomareille, jotta nämä saisivat niitä koskevia tietoja, ja kun kuvernööri, saatuaan nämä tiedot, määrää holhoojat, herää kysymys, pitäisikö tuomareita pitää vastuullisina samalla tavalla kuin niitä, jotka toimittavat tietoja

prätorille. Kysytään, onko sillä mitään merkitystä, antavatko maistraatit itse valitsemansa nimet kuvernöörille vai saako hän ne joltakulta muulta? Mielestäni molemmissa tapauksissa tuomarit ovat vastuussa, jos he ovat syyllistyneet petokseen tai törkeään huolimattomuuteen.

4. Toissijaisia toimia voivat käyttää paitsi holhoojat myös heidän lailliset seuraajansa.

5. Kun on nimitetty kuraattoreita, jotka eivät ole täysin maksukykyisiä, on todettava, että maistraatit ovat vastuussa, jos kuvernööri on tehnyt nimityksen heidän ehdotuksestaan tai heidän hyväksymiensä nimien joukosta. Jos kuvernööri kuitenkin lähettää nimet heille nimitettäväksi tai vaatii nimityksen jälkeen heitä ottamaan vakuuden, vastuu siirtyy maistraateille.

6. Maistraatit ovat vastuussa myös silloin, kun edunvalvojaa tai holhoojaa ei ole lainkaan nimitetty, mutta he ovat vastuussa vain silloin, kun he eivät tee nimitystä sen jälkeen, kun heille on ilmoitettu asiasta. Näin ollen maistraatit ovat epäilemättä vastuussa kaikesta vahingosta, joka alaikäiselle tai nuorelle on tällä välin aiheutunut, jos he eivät ole suorittaneet tehtäviään sen jälkeen, kun heidät on määrätty tekemään niin.

7. On jälleen huomattava, että jos kunnan tuomarit tarkoituksellisesti lykkäävät edunvalvojan määräämistä toimikautensa päättämiseen saakka tai jos he tarkoituksellisesti viivyttävät vakuuden asettamista siihen saakka, kunnes heidän seuraajansa ryhtyvät hoitamaan virkatehtäviään, siitä ei ole heille mitään hyötyä.

8. Jumalallinen Hadrianus totesi eräässä reskriptissä, että kanne olisi myönnettävä jopa sitä osapuolta vastaan, joka on valittu tutkimaan edunvalvojan tarjoamien vakuuksien arvoa.

9. Jos maistraattien välillä oli yhteisymmärrys siitä, että holhoojat määrätään vain toisen heistä vastuulla, jumalallinen Hadrianus totesi eräässä reskriptissä, että tällainen sopimus ei saisi vaikuttaa holhottavan oikeuksiin; sillä julkista oikeutta ei voi muuttaa pelkällä duumviraattien sopimuksella; Katson kuitenkin, että ensin olisi turvaututtava siihen, joka on ottanut vastuun, ja että heti kun hänen varansa on käytetty loppuun, hänen kollegansa olisi saatava vastuuseen, aivan kuten silloin, kun yksi yksin on tehnyt nimityksen, katsoisimme, että ensin olisi käännyttävä hänen puoleensa ja sen jälkeen hänen kollegansa puoleen.

10. Jos maksukykyisiltä vaikuttavia henkilöitä ei löydy siitä kaupungista, jossa holhoojat ovat syntyneet, on maistraattien velvollisuus etsiä joitakin läpikotaisin rehellisiä henkilöitä naapurikaupungeista ja lähettää nimet maakunnan kuvernöörille, mutta he itse eivät voi vaatia nimitysoikeutta.

11. Jos maistraatti nimittää holhoojan, joka oli tuolloin maksukykyinen, eikä vaadi häneltä vakuutta, tämä ei riitä; mutta jos hän vaatii vakuuden ja osapuoli on maksukykyinen, vaikka myöhemmin holhoojasta tai hänen vakuusvelkojistaan tulisi

maksukyvyttömiä, ei nimityksen tehneeseen voi kohdistua mitään vastuuta; sillä maistraattien ei pitäisi olla vastuussa holhottavasta tulevista tapahtumista ja onnettomuuksista.

12. Jos maistraatti ei ole vaatinut vakuutta ja edunvalvoja oli maksukykyinen silloin, kun edunvalvontakanne voitiin nostaa, tämä riittää.

13. Holhousvastaavalta ei vaadita näyttöä siitä, etteivät vakuudet olleet maksukykyisiä, kun ne hyväksyttiin; mutta tuomarin on osoitettava, että he olivat maksukykyisiä tuolloin.

14. Holhousmies ei ole etuoikeutettu velkoja maistraatin omaisuuteen nähden, mutta hänellä on oikeus jakaa se muiden velkojien kanssa.

15. Maistraatin on vaadittava vakuus siten, että holhousvangin orja tai tämä itse, jos hänellä on siihen oikeus ja hän on läsnä, voi sopia holhoojien sekä heidän vakuuksiensa kanssa, että hänen omaisuutensa on turvattu; tai jos ei ole ketään, joka voisi tehdä tällaisen sopimuksen, julkisen orjan on sovittava holhousvangin omaisuuden turvallisuudesta, tai maistraatin on itse sovittava.

16. Jos julkinen orja tai maistraatti itse tekee tällaisen ehdon, on selvää, että on katsottava, että oikeudenmukainen kanne on myönnettävä holhottavaan.

17. Herää kysymys, jos maistraatti on isän valvonnassa oleva poika, joka ei ryhdy toimenpiteisiin vakuuden asettamiseksi holhottavaansa varten, tai jos hänen omasta syystänsä asianmukaista vakuutta ei aseteta; pitäisikö hänen isäänsä vastaan myöntää kanne, ja jos pitäisi, niin minkä suuruisena? Julianus sanoo, että kanne isää vastaan olisi nostettava peculiumin suuruisena riippumatta siitä, onko pojasta tullut dekurio hänen suostumuksellaan vai ei; sillä vaikka hän hoitaisi virkaa isänsä suostumuksella, isää ei silti saisi haastaa oikeuteen peculiumia suuremmasta summasta, koska mies, joka antaa suostumuksensa pojalleen, että hänestä tulee dekurio, sitoutuu siten vain siihen, että hallituksen omaisuus pysyy turvattuna.

2. Same, Disputations, kirja III.

On ehdotettu tapausta, jossa kaksi holhoojaa, jotka kunnan tuomarit olivat nimittäneet ilman vakuuden vaatimista, toinen heistä kuoli köyhänä, ja toinen maksoi koko summan sen jälkeen, kun holhottava oli haastanut hänet oikeuteen. Heräsi kysymys, oliko tällä edunvalvojalla oikeus nostaa kanne kunnan tuomareita vastaan, kun hän tiesi, että hänen edunvalvojaltaan ei vaadittu vakuutta. Esitin mielipiteeni, että koska huostaanotetun vaatimus huoltajaa vastaan oli täytetty huoltajan toimesta, ei huostaanotetulla eikä huoltajalla ollut enää oikeutta nostaa kannetta tuomareita vastaan, sillä huoltajalla ei ole koskaan oikeutta nostaa kannetta tuomaria vastaan, koska senaatin päätös antaa huostaanotetulle helpotusta; Ja tämä

pätee erityisesti silloin, kun edunvalvojaa voidaan syyttää siitä, että hän ei vaatinut kollegaltaan vakuutta tai että hän ei ilmiantanut häntä epäilyttävänä, jos hän esitettyjen tosiseikkojen mukaan tiesi, ettei tämä ollut antanut vakuutta tuomarin määräyksestä.

3. Julianus, Digest, kirja XXI.

Jos edunvalvojaa ei tästä syystä voida moittia, ei ole epäoikeudenmukaista, että hänelle myönnetään oikeus nostaa kanne tuomareita vastaan.

4. Ulpianus, Disputations, kirja III.

Maistraattien perilliset eivät ole vastuussa samalla tavalla kuin maistraatit, sillä holhoojan perillinen ei ole vastuussa vainajan laiminlyönnin perusteella, sillä maistraatti todellakin ottaa kaiken vastuun, ja hänen perillinen on vastuussa vain petoksen tai petosta muistuttavan laiminlyönnin tapauksessa.

5. Julianus, Digest, kirja XXI.

Kaksi edunvalvojaa jakoi edunvalvonnan hallinnon keskenään, ja toinen kuoli jättämättä perillistä. Heräsi kysymys, pitäisikö holhottavassa olevan henkilön nostaa kanne sitä maistraattia vastaan, joka ei huolehtinut vakuuden asettamisesta, vai toista holhoitajaa vastaan. Vastasin, että oli oikeudenmukaisempaa nostaa kanne toista edunvalvojaa vastaan kuin maistraattia vastaan, sillä kun ensin mainittu oli tietoinen siitä, että vakuutta ei ollut asetettu, hänen olisi pitänyt huolehtia koko hallinnosta, ja sen osan osalta, jonka hän oli antanut toisen edunvalvojan hoidettavaksi, hän muistutti sellaista, joka ei huolehtinut tietyistä edunvalvojaansa koskevista asioista. Sillä vaikka hän olisi hoitanut tietyn osan holhoojansa asioista, hän on silti vastuussa siitä, että hän on laiminlyönyt sen, mitä hänen olisi pitänyt tehdä.

6. Ulpianus, Ediktistä, kirja I.

Jumalalliselta Piukselta on säilynyt reskripti, jossa viitataan tuomarin perilliseen ja todetaan, että kun asianmukainen syy on osoitettu, häntä vastaan on nostettava kanne; sillä jos tuomarin laiminlyönti on niin suuri, että hän ei ole ottanut mitään vakuutta, on vain oikeudenmukaista, että hänen katsotaan olevan takaajan asemassa, jotta hänen perillisensä voi olla myös vastuussa. Jos hän kuitenkin otti vakuuden ja vakuuden antajat olivat tuolloin maksukykyisiä, mutta eivät enää myöhemmin ole; aivan kuten tuomari itse voi hyvin perustellusti kieltäytyä vastaamasta tällaisessa kanteessa, niin myös hänen perijänsä voi kieltäytyä vastaamasta vieläkin perustellummin. Lopuksi on todettava, että kanteen nostaminen tuomarin perillistä vastaan ei ole sallittua, ellei ole ilmeistä, että tuomari on hyväksynyt vakuuksia, jotka eivät ole olleet täysin maksukykyisiä.

7. Celsus, Digest, kirja XI.

Pyydän teitä panemaan tarkoin merkille holhoojan nimittäneiden maistraattien tapauksessa, pitäisikö heitä vastaan myöntää kanne samansuuruisista summista, vai onko holhottavilla valinnanvaraa haastaa ketä tahansa heistä vastaan, jonka hän haluaa. Vastaus oli, että jos maistraatit ovat toimineet vilpillisesti niin, että holhottavalle ei ole annettu riittävää vakuutta, olisi holhottavalle myönnettävä oikeus nostaa kanne koko summasta sitä vastaan, jonka hän valitsee; mutta jos tämä on tapahtunut pelkästään heidän huolimattomuudestaan eikä johdu vilpillisestä mielenliikkeestä, olisi mielestäni oikeudenmukaisempaa, että kukin heistä haastettaisiin oikeuteen omasta osuudestaan, edellyttäen, että tällä tavoin holhottavan omaisuus säilyy.

8. Modestinus, Opinions, kirja VI.

Magistrat vaativat alaikäisen huoltajilta vakuuden hänen omaisuutensa säilyttämisestä, ja yksi heistä kuoli jättämättä perillistä. Kysyn, onko hänen kollegansa velvollinen korvaamaan koko summan holhousvastaavalle. Modestinus vastasi, että ei ole mitään syytä, miksi häntä ei vaadittaisi tekemään niin.

9. Sama, Pandects, kirja IV.

Esille nousi kysymys, että jos tuomareita vastaan myönnetään kanne, pitäisikö pääoma periä yhdessä koron kanssa, vai voiko korkoa olla vaatimatta, koska on päätetty, että sakkujen korkoa ei voida periä. Divinus Severuksen ja Antoninuksen reskriptiossa todettiin, että korko voidaan periä, koska tuomareita vastaan myönnetään sama kanne kuin holhoojia vastaan.

Tit. 9. Holhouksen tai edunvalvonnan alaisuudessa olevien omaisuudesta ja heidän omaisuutensa luovuttamisesta tai rasittamisesta ilman päätöstä.

1. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXXV.

Keisari Severuksen asetuksella holhoojaa ja edunvalvojaa kielletään luovuttamasta holhoojien ja muiden heidän hoidossaan olevien maita, sijaitsivatpa ne sitten maalla tai kaupungissa.

(1) Tämä asetus julkaistiin senaatissa Tertylluksen ja Klemensin konsulikaudella.

(2) Sen säännökset ovat seuraavat: "Lisäksi, varusmiesisät, kiellän holhoojia ja edunvalvojia myymästä joko maalais- tai kaupunkitiloja, elleivät vanhemmat ole testamentilla tai perunkirjoituksella määränneet, että näin voidaan tehdä. Jos kuitenkin on olemassa niin suuria velkoja, ettei niitä voida maksaa muun omaisuuden tuotoilla, voidaan tehdä hakemus maineikkaalle kaupunkipreettorille, joka harkintansa mukaan päättää, mitä maita voidaan luovuttaa tai rasittaa, ja holhottavaksi määrätyle varataan oikeus kanteeseen, jos myöhemmin osoittautuu, että preetoria on pakotettu. Jos omaisuus on yhteisomistuksessa toisen kanssa ja yhteisomistaja hakee jakoa tai jos velkoja, joka on saanut maata pantiksi holhoutuvan isältä, vaatii oikeuksiaan, katson, että uutta päätöstä ei pidä antaa."

(3) Kun perittävällä oli omaisuutta, joka olisi voitu myydä hänen elinaikanaan, mutta hän ei testamentissaan määrännyt, että näin olisi tehtävä, sitä ei pitäisi myydä; sillä vaikka perittävä olisi halunnut myydä omaisuuden, hän ei ehkä ajatellut, että siitä olisi luovuttava hänen kuolemansa jälkeen.

(4) Kun alle kaksikymmentäviisi vuotta täyttänyt alaikäinen ostaa maata sillä ehdolla, että se on pantattu myyjälle, kunnes sen hinta on maksettu, panttaus ei mielestäni ole pätevä, sillä aina kun alaikäinen saa omistusoikeuden omaisuuteen, hän lakkaa olemasta siitä vastuussa.

2. Paulus, Jumalallisen Severuksen päätöksestä.

Tässä kohtaa syntyy kuitenkin vaikeus siitä syystä, että pantti tulee voimaan samaan aikaan omistusoikeuden saamisen kanssa, ja velvoitteesta tulee alusta alkaen osa kauppaa. Mutta entä jos alaikäinen olisi tehnyt oston valtiovarainministeriöstä? Tässä tapauksessa ei ole epäilystäkään siitä, etteikö panttioikeus säilyisi ennallaan. Jos siis tällainen tapaus ilmenee yksityiselle myyjälle tehdyssä kaupassa, on tehtävä hakemus keisarille, jotta pantti voidaan vahvistaa rescriptillä.

3. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXXV.

Mutta jos yksi holhousmies ostaisi maata toisen rahoilla ja se luovutettaisiin holhousmiehelle tai alaikäiselle, onko sillä, jonka rahoilla mainittu maa ostettiin, oikeus velvoitteeseen tai panttiin? Parempi mielipide on, että panttioikeus säilyy keisarimme ja hänen jumalallisen Isänsä perustuslain mukaisesti koskemattomana sen holhoojan hyväksi, jonka rahoilla maa ostettiin.

(1) Holhousmiehelle kuuluva maa voidaan kuitenkin takavarikoida ja myydä maistraatin, kuvernöörin tai muun toimivaltaisen virkamiehen määräyksestä. Jälleen kerran praetori voi antaa kenen tahansa haltuun holhousvallan omaisuuden;

ja panttioikeus voidaan sopia joko perinnön säilyttämiseksi tai uhkaavan vahingon varalta, ja praetori voi määrätä, että omaisuus otetaan haltuun hänen määräämällään tavalla. Nämä sitoumukset tai luovutukset toteutetaan tuomareiden valtuuttamana, ei holhoojan tai edunvalvojan suostumuksella.

(2) Jos holhooja vaatii holhousvangille kuuluvan maa-alueen palauttamista, voidaan myös kysyä, vaikuttaako sen arvon tarjoaminen tuomioistuimessa vieraannuttamisena. Parempi mielipide on, että se toimii näin, sillä tällainen luovutus ei riipu holhoojan tahdosta.

(3) Samaa on sanottava silloin, kun holhousmiehelle kuuluvaa maata vaaditaan ja holhooja palauttaa sen holhousmiehen vastustaessa sitä; sillä tässä tapauksessa vieraannuttaminen on pätevä tehdyn päätöksen auktoriteetin vuoksi.

(4) Jos holhottavilla on ikuinen vuokra- tai hallintaoikeus, katsotaan, voivatko hänen holhoojansa luovuttaa sen. Parempi mielipide on, että sitä ei voida, vaikka toisen osapuolen omistusoikeus maahan olisikin parempi.

(5) Myöskään käyttöoikeutta ei voida luovuttaa, vaikka käyttöoikeus yksin kuuluisikin holhottavaan. Onko siis oletettava, että oikeus menetetään käyttämättä jättämisellä, jos edunvalvoja on antanut siihen aiheita? On selvää, että se olisi palautettava. Jos holhottava kuitenkin omistaa omaisuuden, hän ei voi luovuttaa käyttöoikeutta eikä sen käyttöä, vaikka määräyksessä ei mainita mitään käyttöoikeudesta. Samoin voidaan sanoa, että holhousvallan haltijan tai alaikäisen henkilön maata ei voida määrätä palvelusoikeudeksi eikä sitä voida lakkauttaa. Tämä sääntö on vahvistettu myös dotaalisten maiden osalta.

(6) Jos palstalla on alunakaivoksia, metallikaivoksia tai muita kaivoksia, kalkkikaivoksia, hopeakaivoksia tai muuta sellaista,

4. Paulus, Jumalallisen Severuksen päätöksestä. Joita yksityishenkilöillä on oikeus omistaa:

5. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXXV.

Mielestäni parempi mielipide on se, että vieraannuttamista ei voida tehdä asetuksen hengen mukaisesti.

(1) On katsottava, että samaa sääntöä sovelletaan silloin, kun seurakunta omistaa suolakuoppia.

(2) Jos holhottavilla on hyvässä uskossa hallussaan maata, joka kuuluu toiselle, on mielestäni katsottava, että hänen holhoojansa eivät voi luovuttaa sitä; sillä jos myydään jotakin, joka näyttää kuuluvan holhottavalle, myynti ei ole pätevä.

- (3) Jos maa-alue on pantattu holhottavaksi, voivatko hänen holhoojansa myydä sen? Mielestäni he voivat, sillä se on ikään kuin velallisen omaisuutta, eli he myyvät sen, mikä kuuluu toiselle. Jos kuitenkin holhottava tai hänen isänsä saa omistusoikeuden omaisuuteen omistusoikeuden perusteella, on todettava, että sitä ei voida myydä, koska sitä pidetään holhottavalle kuuluvana maana. Samaa sääntöä sovelletaan, kun holhottava on määrätty ottamaan omaisuus haltuunsa uhkaavan vahingon estämiseksi.
- (4) Kun maa on testamentattu tai jätetty trustin kautta perilliseksi määrätylle holhousmiehelle siirrettäväksi Seiukselle, voivatko hänen holhoojansa luovuttaa "mainitun maan ilman praetorin valtuutusta?". Katson, että jos testamentin tekijä on testamentannut oman omaisuutensa, asetusta ei sovelleta; mutta jos testamentti koskee holhousmiehen omaisuutta, sen olisi katsottava kuuluvan asetuksen ehtojen piiriin, eikä sitä voida luovuttaa ilman praetorin suostumusta.
- (5) Jos holhottava tekee määräyksen, voiko hän maksaa lainatut rahat ilman praetorin lupaa. Parempi mielipide on, että hän ei voi tehdä niin; muutoin saataisiin tekosyy holhottavassa olevan omaisuuden luovuttamiseen.
- (6) Mutta jos isä lupaa maa-alueen säännöksellä ja holhousmies tulee hänen seuraajakseen ja ottaa velvoitteensa vastaan, voidaan varmemmin sanoa, että hän voi luopua maa-alueesta ilman praetorin valtuutusta. Sama sääntö pätee myös silloin, kun holhottu perinnöllisen oikeuden nojalla seuraa toista, joka on itse sitoutunut.
- (7) Saman periaatteen mukaan, jos isä tai joku muu, jonka seuraajaksi holhoutuja on tullut, on sopinut maa-alueen myynnistä, voidaan sanoa, että holhoutuja voi tehdä kaikki muut kaupan ehdot ilman, että hän hakeutuu praetorin puoleen.
- (8) Holhousmies ei voi hylätä maa-alueen lahjoitusta ilman praetorin valtuutusta; sillä kukaan ei epäile, etteikö kyseessä olisi vieraantumistapaus, koska omaisuus kuuluu holhousmiehelle.
- (9) Holhoojille ei pitäisi antaa oikeutta myydä holhottavaansa kuuluvaa omaisuutta umpimähkäisesti velkojen maksun varjolla; sillä tällaista tapaa luopua tällaisesta omaisuudesta ei pitäisi sallia. Siten senaatti jätti tämän asian ratkaisemisen praetorin tehtäväksi, jonka tehtävänä oli ensinnäkin tutkia asia ja selvittää, eikö velan maksamiseen tarvittavaa rahaa voitaisi hankkia muualta. Hänen olisi siis selvitettävä, onko holhottavilla varoja, joko käteistä tai velkakirjoja, joiden perusteella voidaan nostaa kante, tai osuutta varastoituun satoon, tai onko hänellä odotettavissa tuloja tai muuta omaisuutta. Hänen on myös selvitettävä, onko maata lukuun ottamatta muuta myytävää, jonka tuotolla saatava korvaus voidaan maksaa. Jos hän toteaa, että velkaa ei voida maksaa muuten kuin myymällä maa-alue, hänen on sallittava se, jos velkoja vaatii maksua tai jos velan korko, jonka mukaan velka on otettu, tarjoaa kannustimen velan maksamiseen.
- (10) Praetorin olisi myös päätettävä, onko hänelle edullisempaa sallia maan myynti vai rasite. Hänen on myös huolehdittava tarkoin siitä, ettei maata rasittamalla oteta lainaksi suurempaa summaa kuin hän katsoo tarpeelliseksi velan maksamiseksi; tai

jos maa myydään, ettei siitä luovuteta huomattavaa osaa maltillisen velvoitteen täyttämiseksi. Jos holhousmies kuitenkin omistaa arvoltaan vähäisemmän tai hänelle vähemmän hyödyllisen maa-alueen, on parempi, että preetori määrää tämän myytäväksi kuin suuremman ja hyödyllisemmän maa-alueen.

(11) Ensiksikin siis aina kun joku osapuoli pyytää praetorilta lupaa luovuttaa maata, hänen tulisi vaatia, että hän ottaa itse selvää holhottavasta omaisuudesta, eikä luottaa liikaa holhoojien tai edunvalvojen lausuntoihin, jotka joskus oman etunsa vuoksi ovat tottuneet vakuuttamaan praetorille, että holhottavan maa-alueen myyminen tai rasittaminen on välttämätöntä. Hänen on sen vuoksi tiedusteltava holhottavan lähisukulaisilta tai vanhemmilta tai joltakin hänen uskolliselta vapaamatkustajaltaan tai joltakulta muulta, joka tuntee holhottavan omaisuuden, ja jos ketään tällaista ei löydy tai jos löydettyt ovat alttiita epäilyksille, hänen on määrättävä, että tilit on laadittava ja että holhottavan omaisuudesta on laadittava muistio, ja nimettävä jälkimmäisen puolesta asianajaja, joka voi neuvoa preetoria siinä asiassa, pitäisikö hänen antaa suostumuksensa omaisuuden myyntiin tai rasitukseen.

(12) Voidaan kysyä, jos praetori, jolle on tehty hakemus, sallii maakunnassa sijaitsevan omaisuuden myynnin, onko tämä toimi pätevä. Mielestäni se on pätevä, edellyttäen, että holhousa hallinnoidaan Roomassa ja että holhoojat vastaavat omaisuuden hallinnoinnista.

(13) Sen estämiseksi, että rahaa, jonka holhoojat ovat lainanneet holhottavaksi väitetyn velan vuoksi, käytetään väärin, on kuitenkin tarpeen, että preetori huolehtii siitä, että lainattu raha maksetaan velkojille, ja antaa tähän viitaten päätöksen ja nimittää tuomioistuimen virkamiehen, joka ilmoittaa hänelle, että raha on käytetty siihen tarkoitukseen, johon vieraannuttamista tai rasitusta pyydettiin.

(14) Jos velkaa ei ole maksettavana, mutta holhoojat väittävät, että on tarkoituksenmukaista myydä tiettyjä maita tai ostaa toisia tai hankkiutua eroon toisista, on harkittava, pitäisikö praetorin sallia tämä. Parempi mielipide on, että hän ei voi tehdä näin, sillä praetorille ei ole annettu täyttä toimivaltaa määrätä holhottavaan kuuluvasta omaisuudesta, vaan ainoastaan siinä tapauksessa, että velka on maksettava. Jos hän siis sallii maa-alueen myynnin, jos velkaa ei ole, katsomme, että myyntiä ei ole tapahtunut ja että päätös on mitätön, sillä praetorille ei ole annettu lupaa määrätä holhouspiirin omaisuudesta summittaisesti, vaan ainoastaan silloin, kun velan maksamista vaaditaan kiireellisesti.

(15) Muraatti säilyttää kanneoikeutensa, jos hän voi jälkikäteen osoittaa, että praetoria on petetty. On kuitenkin harkittava, myönnetäänkö hänelle reaalin vai henkilökohtainen kanneoikeus. Parempi mielipide on, että olisi myönnettävä reaalikanne sekä henkilökohtainen kanne hänen holhoojiaan tai edunvalvojiaan vastaan.

(16) Yhteisomistuksessa olevilla mailla olisi ymmärrettävä sellaiset maat, jotka ovat yhteisomistuksessa ja jakamattomia. Jos ne kuitenkin ovat yhteisesti hallussa, mutta osuudet on erotettu toisistaan, on perusteltua tehdä oikeudellinen päätös, koska asetusta ei sovelleta.

6. Sama, koskien kaikkia tuomioistuimia, kirja II.

Kun yhdellä henkilöllä on maa-alueen omistusoikeus ja toisella henkilöllä sen käyttöoikeus, parempi mielipide on, että sitä osaa päätöksestä, joka koskee omaisuuden jakamista, ei sovelleta, koska todellista intressiyhteyttä ei ole.

7. Sama, Ediktistä, kirja XXXV.

Kun maa-alueet ovat sellaisten holhousmiesten yhteisomistuksessa, joilla on eri holhoojat, katsotaan, kuuluuko oikeus luovuttamiseen kummallekin. Ja koska siihen on haettava lupaa, luulen, että vieraannuttaminen estyy, koska kumpikaan osapuolista ei voi sitä pyytää, vaan kummankin on odotettava toisen osapuolen hakemusta. Jos taas heillä on samat holhoojat, on vielä suurempi syy väittää, ettei vieraannuttamista voi tapahtua.

(1) Jos holhooja antaa maata pantiksi praetorin luvalla, ei ole epäilystäkään siitä, että mainitun maan luovuttaminen voidaan estää. On kuitenkin todettava, että velkoja voi käyttää oikeuttaan, mutta hän on turvallisemmassa asemassa, jos hän ensin tekee hakemuksen praetorille.

(2) Jos isä tai sukulainen on lapsen huoltaja, onko hänen haettava praetoria, jos hän haluaa rasittaa omaisuutta? Parempi mielipide on, että näin on tehtävä; praetorin olisi kuitenkin suostuttava mieluummin isän kuin kenenkään muun vaatimuksiin.

(3) Jos praetori sallii holhoojien myydä maata ja nämä rasittavat sitä tai päinvastoin, onko tällainen toimenpide pätevä? Olen sitä mieltä, että jos osapuoli tekee jotakin muuta kuin mitä praetori on sallinut, teko on mitätön.

(4) Mutta entäpä jos praetori päättäisi seuraavasti: "Annan luvan myydä tai rasittaa omaisuuden"? Onko edunvalvojalla oikeus tehdä mitä haluaa? Parempi mielipide on, että hänellä on, edellyttäen, että pidämme mielessä, että praetori ei ole asianmukaisesti suorittanut velvollisuuttaan, sillä hänen pitäisi määrittää ja valita, onko hänen kannaltaan parempi sallia omaisuuden rasittaminen tai myyminen.

(5) Jos edunvalvoja rasittaa omaisuutta ilman päätöstä, vaikka velvoite ei ole pätevä, on kuitenkin peruste petokseen perustuvalla poikkeukselle, jos edunvalvojan pitäisi maksaa hänelle lainatut rahat velkojalle, jolla on maa-alue pantattuna.

(6) On myös harkittava, voiko edunvalvoja rasittaa hänelle kuuluvaa omaisuutta. On todettava, että jos hän saa saman pääoman eikä korko ole korkeampi, sitoumus on pätevä ja ensimmäisen velkojan oikeudet siirtyvät toiselle velkojalle.

8. Sama, Kaikista tuomioistuimista, kirja II.

Ei ole epäilystäkään siitä, etteivät henkilöt, jotka eivät ole laillisia holhoojia tai edunvalvoja, mutta harjoittavat liiketoimintaa toimiessaan sellaisina, voi tässä ominaisuudessa määrätä holhoojien tai alaikäisten omaisuudesta.

(1) Olisi pohdittava, onko myynti näissä olosuhteissa pätevä vanhan lain mukaan vai sovelletaanko tätä asetusta mielisairaana henkilön edunvalvojan tai muun kuin alaikäisen henkilön edunvalvojan tapaukseen. Koska keisari viittaa holhoojiin ja koska kuraattoreiden tehtävien ymmärretään liittyvän holhoojien tehtäviin, katson, että samaa sääntöä on asetuksen tarkoituksen mukaisesti katsottava sovellettavan kaikkiin heihin.

(2) Herää kysymys, voidaanko yhteistä omaisuutta, johon holhousmiehellä on oikeus, rasittaa. Enkä usko, että tämä voidaan tehdä ilman oikeudellista päätöstä; sillä se, mitä määräyksessä on jätetty ulkopuolelle, koskee ainoastaan yhteisen omistusoikeuden lakkauttamista, ei sen vaikeuksien lisäämistä.

9. Sama, Opinions, kirja V.

Vaikka entinen kuvernööri on saattanut antaa luvan myydä holhousmiehelle kuuluvaa maata, ja hänen holhoojansa ostaisi sen sitten itselleen toisen ostajan välityksellä; silti, jos mainitun kuvernöörin seuraaja toteaa, että holhooja on syyllistynyt petokseen ja vilpilliseen mielenilmaisuun senaatin asetuksen vastaisesti, hänen on määriteltävä, missä laajuudessa hän rankaisee esimerkinomaisesti tällaisesta vilpillisestä teosta.

10. Sama, Opinions, kirja VI.

Jos holhottavana olevan henkilön tai alaikäisen maa-alue on myyty laittomasti ja senaatin asetuksen vastaisesti ja tästä syystä on tehty vahingonkorvausarvio holhouskanteessa tai kohtuullisuusanteessa ja arvioitu määrä on maksettu, maan takaisinperintä on kielletty kohtuullisuusperiaatteiden nojalla.

11. Sama, Prokonsulin velvollisuuksista, kirja III.

Jos esitetään hakemus, joka koskee kaksikymmentäviisi vuotta täyttäneelle alaikäiselle kuuluvan maan myymistä, maakunnan kuvernöörin on asianmukaisen tutkimuksen jälkeen annettava siihen lupa. Samaa sääntöä olisi noudatettava

mielisairaana tai tuhlaajahaluttoman henkilön omaisuuden suhteen tai jonkun muun sellaisen henkilön, jonka maata hänen kuraattorinsa haluavat luovuttaa.

12. Marcianus, On the Hypothecary Formula.

Senaatin asetusta ei rikota, jos holhoojan edunvalvoja maksaa holhoojan isän velkojalle, jotta hän saisi tämän sijaantulon.

13. Paulus, Jumalaisen Severuksen asetuksesta.

Jos holhottavaan kuuluva maa-alue on joko steriili, kivinen tai ruttoaltis, on harkittava, voiko holhooja luovuttaa sen. Keisari Antoninus ja hänen jumalallinen isänsä totesivat eräessä reskriptissä tähän asiaan liittyen seuraavaa: "Sillä, että väitätte, että maa, jonka haluatte myydä, on hedelmätöntä, ei ole meille mitään painoarvoa, sillä siitä voidaan saada hinta vain suhteessa sen tuottamaan satoon."

(1) Vaikka holhooja ei voi myydä eikä rasittaa holhoojalleen kuuluvaa maata, Papinianus toteaa silti viidennessä mielipidekirjassaan, että holhooja ei voi laillisesti määrätä holhoojansa maasta ilman praetorin määräystä. Hän sanoo kuitenkin, että jos holhooja tietämättömyyttään myy kiinteistön ja maksaa siitä saamansa hinnan alaikäisen isän velkojille, ja jälkimmäinen nostaa myöhemmin kanteen maan ja sen tuoton takaisinperimisestä omistajalta, voidaan asianmukaisesti vedota petokseen, jos alaikäinen ei maksa velkojalle maksettavaa hintaa ja väliajan korkoa, jos velkaa ei olisi voitu maksaa holhottavaan kuuluvasta omaisuudesta. Tältä osin totesin, että vaikka huostaanotettu olisi voinut maksaa velan muulla omaisuudella ja tämä on säästynyt, on todettava, että petoksen perusteella voidaan vedota poikkeukseen, jos huostaanotettu on yrittänyt hyötyä toisen omaisuuden menetyksestä.

14. Sama, Opinions, kirja IX.

Paulus esitti mielipiteenään, että vaikka isän testamentti myöhemmin todettaisiin mitättömäksi, silti hänen poikansa holhoojien tai edunvalvojien ei katsottu syyllistyneen mihinkään jumalallisten keisareiden asetuksen vastaiseen tekoon, kun he testamentissa ilmaistun vainajan tahdon mukaisesti luovuttivat holhottavaan kuuluvaa maata, joka sijaitsi maalla.

Tit. 10. Kuraattorien määräämisestä mielisairaille ja muille kuin alaikäisille.

1. Ulpianus, On Sabinus, kirja I.

Kahdentoista taulun lain mukaan tuhlaajalta on kielletty oman omaisuutensa hallinnointi. Tämä säännös oli aiemmin otettu käyttöön tapana. Meidän päivinäme kuitenkin, kun preetorit tai maaherrat kohtaavat tällaisen miehen, joka ei ota huomioon aikaa eikä rajaa menojen suhteen, vaan tuhlaa omaisuuttaan tuhlaamalla ja tuhlaamalla sitä, he nimittävät hänelle kuraattorin aivan kuten mielisairaalle, ja molemmat pysyvät kuraattorin alaisina, kunnes mielisairas palaa järkiinsä tai tuhlaaja käyttäytyy asianmukaisesti. Kun näin tapahtuu, osapuolet lakkaavat lain nojalla olemasta edunvalvojiensa valvonnassa.

(1) Aikaisemmin sellaisen henkilön, jota oli kielletty määräämästä omaisuudestaan, kuraattoruus evättiin hänen pojaltaan. On kuitenkin säilynyt jumalallisen Piuksen reskripti, jossa hän julistaa, että kuraattorin virka olisi myönnettävä ensisijaisesti pojalle, jos hänen isänsä on mielisairas, edellyttäen, että tämä on rehellinen mies.

2. Paulus, Prokonsulin velvollisuuksista, kirja I.

Prokonsulin on nimitettävä tai määrättävä nimitettäväksi kuraattoreita muille henkilöille, jotka eivät kykene hoitamaan omia asioitaan; eikä hän epäröi nimittää poikaa isänsä kuraattoriksi.

3. Ulpianus, On Sabinus, kirja XXXI.

Preetori nimittää kuraattorin kuolinpesälle, kun nimetyt perilliset harkitsevat, ottavatko he sen vastaan.

4. Sama, On Sabinus, kirja XXXVIII.

Mielisairaana äidin kuraattorin virka kuuluu hänen pojalleen, sillä molemmille vanhemmille kuuluu yhtäläinen lapsellinen kiintymys, vaikka heidän auktoriteettinsa ei olekaan sama.

5. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja IX.

Kuraattori nimitetään senaatin asetuksella silloin, kun henkilö on maineikas, kuten senaattori tai hänen vaimonsa, ja on syytä myydä heidän omaisuutensa, jotta velkojille voidaan maksaa siitä rehellisesti, niin pitkälle kuin mahdollista; ja kuraattorin nimittää joko preetori tai provinssin kuvernööri omaisuuden hävittämistä varten.

6. Ulpianus, Kaikista tuomioistuimista, kirja I.

Preetorin on varottava nimittämästä kuraattoria hätiköidysti ja ilman tapauksen perusteellisinta tutkimista, sillä monet henkilöt teeskentelevät hulluutta tai mielenvikaisuutta, jotta he kuraattorin nimittämisen avulla voisivat helpommin välttyä siviilioikeudellisilta velvoitteiltaan.

7. Julianus, Digest, kirja XXI.

Mielisairaahan henkilön omaisuuden lisäksi myös hänen henkilöllisyyttään ja turvallisuuttaan on suojeltava hänen kuraattorinsa neuvoilla ja ponnisteluilla.

(1) Eräälle mielisairaalle henkilölle oli nimitetty edunvalvoja ja annettu määräys, jossa häntä vaadittiin antamaan vakuus, mitä hän ei tehnyt, ja siitä huolimatta hän luovutti lainmukaisten muodollisuuksien mukaisesti erään mielisairaahan henkilön omaisuuden. Mainitun mielisairaahan perilliset nostivat kanteen edunvalvojan luovuttaman omaisuuden takaisinsaamiseksi, ja kanne hylättiin sillä perusteella, että edunvalvoja ei ollut myynyt omaisuutta. Tässä tapauksessa olisi hyväksyttävä vastine, jonka mukaan hän oli myynyt omaisuuden asettamatta vakuutta päätöksen mukaisesti. Jos edunvalvoja oli kuitenkin maksanut mielisairaahan henkilön velkojille omaisuudesta saamansa hinnan, kolminkertainen vastine vilpillisen mielen perusteella antaa haltijoille turvan.

(2) Kun prokonsuli poisti mielisairaahan henkilön kuraattorin tämän omaisuuden hallinnasta sillä perusteella, että tämä ei ollut asettanut vakuutta ja hoitanut trustin liiketoimia väärin, ja asetti hänen tilalleen toisen kuraattorin, jälkimmäinen, joka ei itse asettanut vakuutta, nosti vapaaehtoiseen toimeksiantoon perustuvan kanteen poistettua kuraattoria vastaan, ja kun myöhemmin mainitun mielisairaahan perilliset nostivat kanteen vapaaehtoisen toimeksiannon perusteella toista kuraattoria vastaan ja tämä vetosi poikkeukseen, joka perustui heidän ja hänen edeltäjänsä väliseen sovintoon, perillisille olisi annettava oikeus vastata, että hän ei ollut itse antanut vakuutta kannetta nostettaessa. Tuomarin on kuitenkin selvitettävä, olisiko tällaisesta vastauksesta mitään hyötyä edunvalvojalle, sillä jos toinen edunvalvoja olisi käyttänyt ensimmäisen edunvalvojan tuomiolla perimänsä rahat mielisairaahan henkilön omaisuuden hyväksi, voidaan esittää kolminkertainen kanne petoksen perusteella.

(3) Heräsi kysymys siitä, voidaanko maksu laillisesti suorittaa yhdelle mielisairaahan henkilön edunvalvojista ja voiko toinen heistä luovuttaa hänen omaisuuttaan. Vastasin, että tällainen maksu olisi laillinen ja että se, joka asianmukaisin muodollisuuksin osti mielisairaalle henkilölle kuuluvan maa-alueen joltakin useammasta edunvalvojasta, voisi saada oikeuden siihen vanhentumisen perusteella; koska maksu, myynti ja luovutus ovat pikemminkin tosiasia- kuin oikeuskysymyksiä, ja siksi yhden edunvalvojan teko riittää, koska toisen edunvalvojan katsotaan suostuvan siihen. Näin ollen, jos toinen kuraattori on läsnä ja vastustaa maksua tai luovutusta, velallinen ei vapautu vastuusta eikä ostaja voi saada omaisuutta vanhentumisen perusteella.

8. Ulpianus, Prokonsulin velvollisuuksista, kirja VI.

Syntymättömän lapsen omaisuudelle on nimitettävä kuraattori, ja jotta se olisi turvassa, prokonsuli vaatii häntä antamaan sellaisen vakuuden, jonka luotettava mies hyväksyisi. Näin on silloin, kun nimitystä ei tehdä tutkimuksen jälkeen, sillä jos tutkimus tehdään, vakuus ei ole tarpeen.

9. Neratius, Pergamentit, kirja I.

Kun senaatti sallii kuraattoreiden nimittämisen omaisuuden myyntiä varten, se ei anna velkojille oikeutta määrätä siitä, vaikka he haluaisivat myydä sen tämän etuoikeuden myöntämisen jälkeen; sillä vaikka velkojilla on oikeus valita haluamansa kuraattori, he eivät kuitenkaan saa hakea toista kuraattoria sen jälkeen, kun he ovat valinneet yhden. On paljon oikeudenmukaisempaa, että tätä sääntöä noudatetaan silloin, kun omaisuuden myyntiä varten nimetty edunvalvoja kuolee ennen kuin kauppa on saatu päätökseen; sillä tällöin on nimitettävä toinen edunvalvoja koko asian selvittämistä varten, eikä sitä voida uskoa ensimmäisen edunvalvojan perilliselle, koska voi käydä niin, että perillinen ei ole sopiva tehtävään joko sukupuolen, iän tai entisen edunvalvojan korkeamman tai alemman arvon vuoksi; Lisäksi ensimmäisellä kuraattorilla voi olla useita perillisiä, eikä ole ehkä tarkoituksenmukaista, että kaikki heistä hoitavat tätä tehtävää, tai voidaan esittää jokin syy, jonka vuoksi yksi heistä olisi valtuutettava hoitamaan tätä tehtävää muiden sijasta.

10. Ulpianus, Ediktistä, kirja XVI.

Julianus sanoo, että ne, joille preetori on kieltänyt omaisuutensa hallinnon, eivät voi siirtää mitään kenellekään, koska heillä ei ole mitään määräysvaltaa omaisuuteensa, koska heidät on suljettu pois kansalaisoikeuksiensa käyttämisestä.

(1) Mielisairaahan hoitajan voi laillisesti luovuttaa oman omaisuutensa mainitun mielisairaahan omaisuudeksi ja siirtää sen omistusoikeuden; mutta jos hän luovuttaa mielisairaahan omaisuuden itselleen kuuluvaksi, on sanottava, että hän ei siirrä omistusoikeutta, koska hän ei ole tehnyt sitä mielisairaahan asioita hoitaessaan.

11. Paulus, On Plautius, kirja VII.

Mielisairaahan henkilön hoitajan antama pantti on pätevä, jos se on tehty, koska mielisairaahan henkilön etu sitä vaati.

12. Marcellus, Digest, kirja I.

On vahvistettu, että mielisairaana henkilön omaisuutta ei voi omistaa uskonnollisiin tarkoituksiin hänen aviovaimonsa tai kukaan muukaan edunvalvoja; sillä mielisairaana henkilön aviovaimolla ei ole ehdotonta oikeutta luovuttaa hänen omaisuuttaan, vaan hän voi tehdä niin vain silloin, kun hänen asioidensa hoitaminen sitä vaatii.

13. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja III.

12. Hullun tai tuhlaajahullun edunvalvoja on kahdentoista taulun lain mukaan usein annettu muulle henkilölle kuin sukulaiselle, ja preetori voi antaa hänen omaisuutensa hoidon toiselle; nimittäin silloin, kun lain määrittelemä taho vaikuttaa sopimattomalta luottamuksen hoitamiseen.

14. Papinianus, Opinions, kirja V.

Aviomiestä ei saa määrätä vaimonsa edunvalvojaksi, kun tämä on mieleltään järkkynyt.

15. Paulus, Sentences, kirja III.

Oman omaisuutensa hallinta voidaan kieltää naiselta, joka elää tuhlailevasti.

(1) Kuraattorin omaisuutta koskeva etuoikeus on varattu kummankin sukupuolen mielisairaalle henkilölle. Tuhlaajilla ja kaikilla muilla henkilöillä, vaikka heitä ei mainita ediktiossa, on asetuksella oikeus samanlaiseen etuoikeuteen kuraattorin omaisuuteen nähden.

16. Tryphoninus, Disputations, kirja XIII.

Jos isä testamentillaan määrää mielisairaalle pojalleen edunvalvojan, vaikka tämä olisi yli kaksikymmentäviisi vuotta vanha, preetorin tulisi vahvistaa hänet isän toiveiden mukaisesti; sillä oikeus nimittää tämäntyyppinen edunvalvoja kuuluu preetorille, kuten jumalallisen Marcuksen rescriptuksessa todetaan.

(1) Tästä seuraa, että jos isä nimeää kuraattorin tuhlailevalle pojalleen, preetorin tulisi kunnioittaa hänen toiveitaan ja nimittää sama kuraattori. On epäilyksiä siitä, voidaanko tätä sääntöä soveltaa kaikkiin tapauksiin; sillä jos isä ei ole tehnyt testamentilla mitään määräystä, pitäisikö preetorin kieltää mainittua poikaa hoitamasta hänen omaisuuttaan, varsinkin kun tällä tuhlaajalla itsellään on lapsia?

(2) Isällä on kuitenkin toinenkin keino huolehtia lapsenlapsistaan, kun hän määrää heidät perillisikseen ja jättää poikansa perinnöttömäksi; hän voi nimittäin testamentata heille tietyn osan omaisuudestaan, joka riittää poikiensa elatukseen, ja

ilmoittaa, mikä tarve ja syy on pakottanut hänet tähän toimenpiteeseen; tai jos hänellä ei ole hallussaan lapsenlapsia, koska he ovat syntyneet sen jälkeen, kun poika on vapautettu, hän voi määrätä heidät perillisikseen sillä ehdolla, että heidän tuhlaavainen isänsä vapauttaa heidät.

(3) Mutta entä jos tuhlaavainen isä ei anna suostumustaan heidän vapautumiseensa? Testamentin tekijän tahtoa on ehdottomasti noudatettava, jotta tuomari ei luule, että se, jota isä asianmukaisen harkinnan jälkeen piti tuhlaajapoikana, on epäonnistumisestaan huolimatta hyvä liikekykyinen mies.

17. Gaius, Manumisaatiosta, I kirja.

Mielisairaan henkilön edunvalvoja ei voi missään tapauksessa myöntää vapautta hänen orjalleen, koska tämä asia ei kuulu hänen hallintoonsa; sillä määrätessään mielisairaan henkilön omaisuudesta hän luovuttaa sitä vain silloin, kun se liittyy hänen edunvalvonta-asioidensa hoitamiseen, ja jos hän siis luovuttaa omaisuutta lahjoituksena, luovutuksella ei ole mitään vaikutusta, ellei hän tee sitä jonkin suuren edun vuoksi, jonka se antaa mielisairaalle henkilölle, sen jälkeen kun tuomioistuin on tehnyt asiasta tutkimuksen.

Kirja XXVIII

1. Kuka voi tehdä testamentin ja millä tavalla se on tehtävä.
2. Lasten ja kuolemanjälkeisten perillisten määräämisestä ja perinnöttömyydestä.
3. Laittomat, pätemättömät ja rikotut testamentit.
4. Testamentin poistamisesta, peruuttamisesta tai täydentämisestä.
5. Perillisten määrääminen.
6. Tavallisista ja pupillisista sijaisjärjestelyistä.
7. Nimitysehdoista.
8. Neuvotteluoikeudesta.

Tit. 1. Kuka voi tehdä testamentteja ja millä tavoin ne on pantava täytäntöön.

Modestinus, Pandects, kirja II.

Testamentti on laillinen tahdonilmaisu siitä, mitä joku haluaa, että hänen kuolemansa jälkeen tehdään.

(23) Labeo, Javolenuksen viimeisten teosten lyhennelmät, I kirja.

Testamentin tekijältä vaaditaan mielen terveellisyyttä silloin, kun hän tekee testamentin, mutta ruumiillinen terveys ei ole välttämätöntä.

2. Papinianus, Kysymyksiä, XIV kirja.

Testamentin täytäntöönpano ei ole yksityisoikeus vaan julkisoikeudellinen asia.

3. Gaius, Institutes, kirja II.

Jos selvitämme, onko testamentti pätevä, meidän on ensin varmistettava, oliko testamentin tekijällä oikeus siihen, ja jos oli, meidän on sitten varmistettava, oliko testamentti laadittu siviilioikeuden sääntöjen mukaisesti.

(1) Ulpianus, On Sabinus, kirja VI.

Tarkastellaan, minkä ikäisenä mies tai nainen voi tehdä testamentin. Parempi mielipide on, että miesten on täytettävä neljätoista vuotta ja naisten kaksitoista vuotta täyttääkseen lain vaatimukset. Riittääkö testamentin tekemiseen se, että osapuoli on täyttänyt neljätoista vuotta, vai onko hänen täytynyt ylittää tämä ikä? Jos tammikuun kalendana syntynyt henkilö tekee testamentin neljätoista vuotta täytettyään, onko tällainen testamentti pätevä? Olen sitä mieltä, että se on pätevä, ja menen vielä pidemmälle ja sanon, että jos hän tekee testamenttinsa tammikuun kalentipäivää edeltävänä päivänä, yön kuudennen tunnin jälkeen, hänen testamenttinsa on pätevä, sillä Marcianuksen mukaan hänen katsotaan silloin täyttäneen neljätoista vuotta.

4. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja LXX.

Jos henkilö on isänsä määräysvallassa, hänellä ei ole oikeutta tehdä testamenttia; ja tämä on siinä määrin totta, että vaikka isä antaisi hänelle luvan, hän ei voi silti laillisesti tehdä testamenttia.

5. Henkilöt, jotka ovat kuuroja ja mykkiä, eivät voi tehdä testamenttia, mutta jos joku tulee mykäksi tai kuuroksi sairauden tai muun onnettomuuden vuoksi testamentin tekemisen jälkeen, se on silti pätevä.

(0) Aemilius Macer, On the Twenty Percent Law of Inheritance, kirja I.

Jos henkilö, joka on mykkä tai kuuro, saa keisarilta luvan testamentin tekemiseen, se on pätevä.

5120. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja VII.

Testamentti, jonka henkilö on tehnyt ollessaan vihollisen vallassa, ei ole pätevä, vaikka hän palaisi takaisin.

(23) Jos tuli ja vesi on kielletty keneltäkään, mikään hänen aiemmin tai myöhemmin tekemänsä testamentti ei ole pätevä, ja kaikki omaisuus, joka hänellä oli hallussaan hänen tuomionsa hetkellä, on takavarikoitava; tai jos se ei vaikuta riittävän arvokkaalta, jotta näin voitaisiin tehdä, se on luovutettava hänen velkojilleen.

(24) Samassa asemassa ovat henkilöt, jotka on karkotettu saarelle.

(25) Ne, jotka on siirretty saarelle, ja ne, joita on kielletty jäämästä Italiaan tai omaan maakuntaansa, säilyttävät kuitenkin oikeuden tehdä testamentin.

(26) Lisäksi ne, jotka on tuomittu taistelemaan areenalla, heitetään villipetojen eteen tai työskentelemään kaivoksissa, menettävät vapautensa, ja heidän omaisuutensa takavarikoidaan, mistä on ilmeistä, että he menettävät oikeutensa tehdä testamentti.

0. Ulpianus, Ediktistä, kirja XLV.

Jos joku rikoksesta syytetty kuolee vankilassa ennen kuin hänet on tuomittu, hänen testamenttinsa on pätevä.

23. Paulus, Opinions, kirja III.

Jos ihminen on menettänyt kätensä, hän voi tehdä testamentin, vaikka hän ei pystyisi kirjoittamaan.

9. Ulpianus, Sabinuksesta, kirja X.

Panttivangit eivät voi tehdä testamenttia, ellei heille anneta siihen lupaa.

10. Julianus, Digest, kirja XLII.

Lex Cornelian mukaan niiden testamentit, jotka kuolevat vihollisen vallassa ollessaan, vahvistetaan, aivan kuin ne, jotka ovat ne tehneet, eivät olisi koskaan olleet vihollisen hallussa, ja heidän omaisuutensa siirtyvät niille, joilla on testamentimääräysten mukaan oikeus niihin. Jos siis orja määrätään perilliseksi henkilöltä, joka kuolee vihollisen vallassa ollessaan, hänestä tulee vapaa ja testamentin tekijän perillinen, olipa hän halukas tai ei; vaikka häntä sanotaankin väärin sanottuna välttämättömäksi perilliseksi, sillä vihollisen vallassa ollessaan kuolleen miehen pojan on otettava perintövelvollisuus vastaan, vaikka hän ei sitä haluaisikaan, vaikkei häntä voida sanoa hänen perillisekseen, koska hän ei ollut vihollisen vallassa hänen kuolemansa hetkellä.

11. Marcianus, Institutes, kirja IV.

Ne, jotka ovat joutuneet rosvojen vangiksi, voivat tehdä testamentin, koska he ovat edelleen vapaita.

0. Lisäksi ne, jotka hoitavat lähettilään tehtäviä vieraassa maassa, voivat tehdä testamentin.

1. Jos joku, joka on tuomittu kuolemanrangaistuksesta, hakee muutosta ja tekee testamentin sillä välin, kun muutoksenhaku on vireillä, ja sitten kuolee, hänen testamenttinsa on pätevä.

13. Paulus, säännöt, kirja II.

12. Jos orja, joka on vapautettu isäntänsä testamentilla, ei tiedä, että tämä on kuollut ja että perillinen on tullut hänen omaisuuteensa, hän ei voi tehdä testamenttia, vaikka hän olisikin jo perheenisä ja oma isäntänsä; sillä hän, joka on epävarma omasta tilastaan, ei voi tehdä ehdotonta testamenttimääräystä omaisuudesta.

14. Ulpianus, Ediktistä, kirja XII.

Ne, joilla on epäilyksiä oman tilansa suhteen tai jotka ovat erehtyneet siitä, eivät voi tehdä testamenttia; kuten jumalallinen Pius totesi eräissä reskriptissä.

15. Pomponius, Säännöt.

On katsottu, että isän valvonnassa olevalla pojalla, toisen orjalla, kuoleman jälkeen syntyneellä lapsella ja kuurolla on oikeus ottaa testamentin nojalla; sillä vaikka he eivät voi panna testamenttia täytäntöön, he voivat kuitenkin hankkia omaisuutta testamentilla joko itselleen tai muille.

(1) Marcellus huomauttaa, että myös mielisairaalla henkilöllä on oikeus ottaa testamentin nojalla, vaikka hän ei voi sitä panna täytäntöön; näin ollen asianosaisella ymmärretään olevan tämä oikeus, koska hän voi hankkia itselleen joko perinnön tai trustin, sillä oikeuden henkilökohtaiseen kanteeseen saavat myös sellaiset asianosaiset, jotka eivät ole asiasta tietoisia, mutta jotka ovat täysjärkisiä.

16. Paulus, Sentences, kirja III.

Jos asianosainen menettää järkensä ruumiillisen sairauden vuoksi, hän ei voi tehdä testamenttia niin kauan kuin tämä tila on olemassa.

(1) Ulpianus, On Sabinus, kirja I.

Se, joka on laillisesti kielletty hallinnoimasta omaa omaisuuttaan, ei voi tehdä testamenttia, ja jos hän tekeekin sellaisen, se ei ole lain mukaan pätevä. Jos hän kuitenkin on tehnyt testamentin ennen kieltoaan, se on pätevä. Näin ollen on kohtuullista, että häntä ei voida tarjota testamentin todistajaksi, koska hänellä ei ole oikeutta tehdä testamenttia itse.

0. Jos joku on tuomittu julkisesta kunnianloukkauksesta, senaatin asetuksessa todetaan, että hän ei voi tehdä testamenttia; näin ollen hän ei voi panna testamenttia täytäntöön eikä häntä voida tarjota todistajaksi todistamaan toisen testamentintekijän testamenttia.

(1) Modestinus, Pandects, kirja V.

Kun isän valvonnassa oleva poika, holhottu tai orja laatii testamentin ja sinetöi sen, siinä mainittua omaisuutta ei voida antaa testamentinsaajien haltuun, vaikka testamentin tekijä olisi kuollessaan itsenäinen poika, murrosikäinen holhottu tai orja, joka vapautuu; siitä syystä, että testamentti, jonka on laatinut henkilö, jolla ei ole siihen oikeutta, on mitätön.

18. Ulpianus, On Sabinus, kirja I.

Jos perillinen on määrätty testamentilla, hän ei voi olla testamentin todistaja. Päinvastainen sääntö pätee testamentinsaajaan ja siihen, joka on määrätty holhoojaksi, sillä tällaiset henkilöt voivat toimia todistajina, jos muuta estettä ei ole olemassa, kuten esimerkiksi silloin, kun asianosainen ei ole saavuttanut murrosikää tai on testamentin tekijän valvonnassa.

0. Termi "määräysvalta" ei koske ainoastaan lapsia, jotka ovat isänsä vallassa, vaan myös sellaista, jonka testamentintekijä on lunastanut vihollisen käsistä, vaikka on vahvistettu, että tällainen henkilö ei ole orja, vaan hänet on ainoastaan pidettävä kurissa, kunnes hän on maksanut lunnaidensa määrän.

1. Toisaalta voidaan kysyä, voidaanko isää tarjota todistajaksi testamenttiin, jolla hänen poikansa määrää peculium castrense -omaisuudestaan. Ja Marcellus toteaa Digestin kymmenennessä kirjassa, että hän voi olla todistajana, ja että myös hänen veljensä voi olla todistajana.

2. Lisäksi se, mitä olemme todenneet siitä, että testamentintekijän valvonnassa olevien henkilöiden todistaminen on estetty todistamasta testamenttia, soveltuu kaikkiin tapauksiin, joissa tehdään mitä tahansa liiketoimia, joiden avulla hankitaan omaisuutta.

3. Myöskään mielisairasta henkilöä ei voida tarjota todistajaksi, koska hän ei ole täysjärkinen. Jos hänellä kuitenkin on selväjärkisiä jaksoja, hän voi todistaa niiden jatkuessa; testamentti, jonka hän on tehnyt ennen mielisairauden alkamista, on pätevä, ja hänellä olisi oltava oikeus omaisuuden hallussapitoon testamentin ehtojen mukaisesti.

4. Mielestäni henkilö, joka on tuomittu kavalluksesta, ei voi olla testamentin todistaja, koska hänen todistuksensa oikeudessa on kielletty.

5. Nainen ei voi toimia testamentin todistajana, vaikka hän voi toimia todistajana oikeudessa; tämän vahvistaa Lex Julia de Adulteriis, jossa kielletään aviorikoksesta tuomitun todistajan todistaminen tai lausunnon antaminen.

6. Orja ei voi osallistua testamentin täytäntöönpanoon liittyviin muodollisuuksiin, mikä on oikein, sillä hänellä ei ole minkäänlaista osuutta siviilioikeuden antamiin oikeuksiin eikä myöskään pretoriaanisen ediktin myöntämiin oikeuksiin.

7. Muinaiset viranomaiset katsoivat, että niiden, jotka kutsutaan osallistumaan testamentin juhlallisiin muodollisuuksiin, tulisi jäädä paikalle, kunnes viimeinenkin todistus on tehty.

8. Emme kuitenkaan vaadi, että todistajan on ymmärrettävä testamentin tekijän kieltä; jumalallinen Marcus totesi tämän Didius Julianukselle osoitetussa rescriptumissa viitaten todistajiin, jotka eivät osanneet latinaa; riittää, jos todistaja havaitsee aistiensa avulla, mitä varten hänet on kutsuttu.

9. Jos todistajat pidätetään vastoin heidän suostumustaan, viranomaiset katsovat, että testamentti ei ole pätevä.

23. Sama, Sabinuksesta, kirja II.

Perillisen nimi on sanottava selvästi, jotta se voidaan kuulla. Testamentintekijä saa siis joko mainita perilliset nimeltä tai kirjoittaa heidän nimensä ylös, mutta jos hän mainitsee heidät, hänen on tehtävä se selvästi. Mitä termi "selvästi" tarkoittaa?

Se ei tarkoita, että tämä on tehtävä julkisesti, vaan siten, että nimet voidaan kuulla, ei tosin kaikkien vaan testamentin todistajien toimesta; ja jos todistajia on useita, riittää, että heitä kuulee laissa määritelty määrä.

23. Jos testamentin tekijä haluaa muuttaa testamenttiaan, on todettu, että kaikki on tehtävä uudelleen alusta alkaen. Herää kuitenkin kysymys, voiko testamentintekijä lakisääteisten muodollisuuksien täyttämisen jälkeen selittää sanallisesti tai kirjallisesti jotakin, mikä testamentissaan saattaa olla epäselvää. Esimerkiksi jos hän testamenttaa Stichukselle, vaikka hänellä on useita saman nimisiä orjia, eikä hän ole maininnut, ketä hän tarkoittaa; tai jos hän testamenttaa Titiukselle, vaikka hänellä on useita ystäviä, joiden nimi on Titius; tai jos hän on erehtynyt jonkun osapuolen nimessä, tittelissä tai sukunimessä, mutta ei ole erehtynyt testamenttavasta esineestä; voiko hän jälkikäteen selittää, mitä hän tarkoitti? Luulen, että hän voi, sillä hän ei anna mitään tekemällä niin, vaan ainoastaan huomauttaa, mitä on annettu. Mutta jos hän jälkikäteen liittää testamenttiin suullisesti tai kirjallisesti huomautuksen tai lisää tietyn summan tai lisää testamentinsaajan nimen, jota hän ei ollut vielä täyttänyt, tai mainitsee, millaisella rahalla testamentti on maksettava, toimiiko hän lain mukaisesti? Luulen, että jopa maksettavan rahamäärän laji voidaan jälkikäteen nimetä, sillä jos hän ei ole tehnyt niin, se on määritettävä testamentin yhteydessä joko samaan aikaan laadituista asiakirjoista tai hänen perheensä tai maakunnan tavan mukaisesti.

24. Testamenttien osalta, joissa todistajia pyydetään saapumaan todistamaan testamentti, on katsottu, että jos heidät on kutsuttu muuhun tarkoitukseen, he eivät ole toimivaltaisia; ja tässä tapauksessa on ymmärrettävä, että vaikka heitä olisi pyydetty saapumaan tai heidät olisi koottu johonkin muuhun tarkoitukseen, ja ennen kuin heille ilmoitetaan, että heitä käytetään todistajina, he voivat laillisesti toimia todistajina, ennen kuin heille ilmoitetaan, että heitä käytetään tähän tarkoitukseen.

25. Testamentti on laadittava ainoastaan itseään koskien, ja tämä tapahtuu silloin, kun siihen ei oteta mitään asiakirjan tarkoitukseen nähden vierasta; mutta jos jokin testamenttiin liittyvä teko tehdään, se ei vaikuta testamentin pätevyyteen.

23. Sama, Ediktistä, kirja XXXIX.

Jotta saataisiin samalla kertaa laillinen määrä todistajia, voidaan kutsua isä, poika ja kaikki muut henkilöt, jotka ovat hänen valvonnassaan.

23. Todistajien kunnan selvittämiseksi on otettava huomioon se ajankohta, jolloin he kiinnittivät sinettinsä testamenttiin, eikä se ajankohta, jolloin testamentintekijä kuoli. Jos he siis olivat päteviä sinettinsä kiinnittämishetkellä, testamentin pätevyyttä ei voida kyseenalaistaa, jos todistajille sattuisi myöhemmin jotain.

24. Jos otan sormuksen testamentin tekijältä itseltään ja käytän sitä hänen testamenttinsa sinetöimiseen, testamentti on pätevä, aivan kuin olisin sinetöinyt sen toisella sormuksella.

25. Jos testamentintekijä itse rikkoo sinetit, testamenttia ei katsota sinetöidyksi.

26. Jos yksi todistajista ei ole allekirjoittanut nimeään, mutta on kuitenkin liittänyt sinettinsä, se on sama kuin jos hän ei olisi ollut läsnä; ja jos hän on allekirjoittanut testamentin (kuten monet tekevät) liittämättä sinettiä, katsomme, että sama sääntö pätee.

27. Voimmeko kiinnittää sinettimme ainoastaan sormuksen avulla, vai jos emme käytä sormusta, voimmeko tehdä sen jollakin muulla esineellä, kuten ihmiset usein tekevät? Parempi mielipide on se, että sinetti voidaan kiinnittää vain sormuksen avulla, koska sillä on oltava muoto ja siihen on kaiverrettava jokin laite.

28. Ei ole epäilystäkään siitä, että testamentti voidaan sinetöidä yöllä.

29. Testamentti on katsottava sinetöidyksi, kun sinetit on painettu kankaaseen, johon se on kääritty.

(1) Sama, Disputations, kirja IV.

Jos testamentin sinetit on murtanut testamentin tekijä ja testamentti on sinetöity toisen kerran hänen itsensä ja seitsemän todistajan toimesta, se ei ole mitätön, vaan se on pätevä sekä praetoriolain että siviililain mukaan.

0. Florentinus, Institutes, kirja X.

Kuka tahansa voi tehdä samasta testamentista useita jäljennöksiä, ja se onkin joskus tarpeen; esimerkiksi silloin, kun testamentin tekijä on lähdessä merimatkalta ja haluaa jättää testamentin jälkeensä ja ottaa jäljennöksen mukaansa.

23. Javolenus, Labeon viimeisistä teoista, kirja V.

Jos joku, joka tekee testamentin sen jälkeen, kun hän on maininnut ensimmäiset perilliset, menettää puhekykynsä, ennen kuin hän voi mainita toiset perilliset, parempi mielipide on se, että hän on alkanut tehdä testamenttia kuin se, että hän on tehnyt sen; tämän näkemyksen Verus totesi Digestin ensimmäisessä kirjassa, että Servius oli sitä mieltä; sen vuoksi ensimmäiset nimetyt perilliset eivät voi ottaa tällaisen testamentin nojalla. Näin ollen Labeo katsoo, että tämä on oikein, jos osoitetaan, että testamentin tehnyt testamentintekijä aikoi määrätä useita perillisiä. En usko, että Servius aikoi muuta.

23. Gaius, Provinciaediktistä, kirja XXII.

Aina kun joku julistetaan laissa todistuskyyttömäksi, tämä tarkoittaa, että hänen todistustaan ei voida ottaa vastaan, ja lisäksi (kuten eräät viranomaiset ovat sitä mieltä), että hänen puolestaan ei voida esittää todistusta.

3584. Celsus, Digest, kirja XV.

"Domitius Labeo ystävälleen Celsukselle, tervehdys. Kysyn, kuuluuko hän niiden todistajien joukkoon, jotka sen jälkeen, kun häntä oli pyydetty kirjoittamaan testamentti, kiinnittivät siihen sinettinsä sen jälkeen, kun hän oli sen tehnyt." "Jubentius Celsus ystävälleen Labeolle, tervehdys. Joko en ymmärrä sitä seikkaa, jonka suhteen haluatte kuulla minua, tai sitten neuvonpyyntönne on varmasti typerä, sillä on naurettavaa epäillä, voiko tällainen henkilö toimia todistajana, koska hän on itse laatinut testamentin."

(1) Modestinus, Säännöt, kirja IX.

Orjaa ei kielletä laatimasta testamenttia testamentin tekijän määräyksestä, vaikka hän kuuluisi toiselle henkilölle.

0. Paulus, Opinions, kirja XIV.

Mitään ei voida vaatia testamenttina laaditun kirjallisen asiakirjan nojalla, jos sitä ei ole laillisesti täytetty, ei edes silloin, kun jotain on jätetty testamentilla.

29. Seuraavilla sanoilla, jotka perheen päämies on lisännyt kirjalliseen asiakirjaan, nimittäin: "Haluan, että tämä testamentti on mahdollisimman pätevä"; hän näyttää tarkoittaneen, että jokaisen hänen kyseisellä asiakirjalla jättämänsä testamentin tulisi olla pätevä, vaikka hän kuolisi testamentittomana.

0. Sama, Opinions, kirja III.

Jokaisen testamentin todistajan on asianmukaista allekirjoittaa nimensä omalla kädellään sekä sen osapuolen nimellä, jonka testamenttiin hän on liittännyt sinettinsä.

23. Sama, Opinions, kirja V.

Valtiovarainministeriö ei voi takavarikoida sellaisen henkilön omaisuutta, joka julkisesti ilmoittaa tekevänsä keisarista perijänsä.

Tit. 2. Lasten ja kuolemanjälkeisten perillisten määräämisestä ja perinnöttömäksi julistamisesta.

0. Ulpianus, On Sabinus, kirja I.

Tarkastellaanpa, mitä tarkoitetaan termillä "erityinen perinnöttömyys". Onko nimi, arvonimi ja sukunimi mainittava, vai riittääkö, että jokin niistä mainitaan? On todettu, että riittää, että yksi niistä mainitaan.

33. Sama, säännöt, kirja VI.

On katsottu, että poika on nimenomaisesti jätetty perinnöttömäksi seuraavilla sanoilla: "Poikani jätettäköön perinnöttömäksi", vaikka hänen nimeään ei nimenomaisesti mainittaisikaan, jos testamentintekijällä on vain yksi poika; sillä jos hänellä on useita poikia, useimmat viranomaiset ovat hyväntahtoisemman tulkinnan mukaisesti sitä mieltä, että ketään pojista ei jätetä perinnöttömäksi.

34. Sama, Sabinuksesta, kirja I.

Jos testamentin tekijä ei mainitse poikaansa nimeltä, vaan toteaa ainoastaan, että tämä on syntynyt Seian pojasta, hän laillisesti luopuu hänestä perinnöttömäksi. Ja jos hän viittaa häneen tuomitsemisen termein, kuten esim: "Häntä, jota en saa mainita"; tai "Hän, joka ei ole poikani, joka on ryöstäjä ja gladiaattori"; parempi mielipide on, että poika on laillisesti perinnöttömäksi julistettu. Sama sääntö pätee, jos hän viittaa häneen aviorikoksesta syntyneenä.

35. Julianus on sitä mieltä, että poika on ehdoitta perinnöttömäksi, ja tämän mielipiteen olemme omaksuneet.

36. Poika voidaan laillisesti jättää perinnöttömäksi kahden perillisen erillisten nimitysten välissä, ja tässä tapauksessa hänet poistetaan kaikista perintöasteista, ellei testamentintekijä ole jättänyt häntä perinnöttömäksi vain yhtenä perillisenä; sillä jos hän tekee näin, perinnöttömäksi jättäminen on puutteellista, aivan kuten jos hän olisi ilmaissut itsensä seuraavin sanoin: "Kuka ikinä poikani onkaan, minä jätän hänet perinnöttömäksi." Sillä (kuten Julianus sanoo) tämänkaltainen perinnöttömäksi julistaminen on puutteellista, koska perittävä haluaa poikansa jäävän perinnöttömäksi sen jälkeen, kun tämä on tullut perinnöksi, mikä on mahdotonta.

37. Poika, joka on jätetty perinnöttömäksi ennen perillisen määräämistä, suljetaan pois kaikista asteista.

38. Scaevolun näkemyksen mukaan, jota pidän oikeana, jos poika jätetään perinnöttömäksi kahden perintöasteen välissä, hänet suljetaan pois molemmista.

39. Mauricianus katsoo oikein, että jos kaksi perintöastetta sekoittuu, perinnöttömäksi julistaminen on pätevä, esim: "Määrään ensimmäisen perillisen saamaan puolet omaisuudestani; jos ensimmäistä perillistä ei ole, toinen perillinen perii puolet omaisuudestani ja kolmas toisen puolen. Jos kolmatta perillistä ei ole, jätän poikani perinnöttömäksi ja nimitän hänen tilalleen neljännen perillisen"; sillä poika on tässä tapauksessa suljettu pois kaikista perintöasteista.

40. Kun isä tekee testamentin siten, että hänen poikansa jää ensimmäisen asteen perinnöttömäksi ja hänet jätetään perinnöttömäksi vain toisessa asteessa, Sabinus, Cassius ja Julianus katsovat, että kun ensimmäinen aste on jätetty perinnöttömäksi, testamentti alkaa olla voimassa siitä asteesta alkaen, josta poika jätettiin perinnöttömäksi. Tämä mielipide on hyväksyttävä.

(0) Sama, On Sabinus, kirja III.

On vahvistettu, että jokainen mies voi määrätä kuolemanjälkeisen lapsen perilliseksi, olipa hän naimisissa tai ei. Sillä aviomies voi tosiaankin hylätä vaimonsa, ja se, joka ei ole solminut avioliittoa, voi tehdä niin myöhemmin; ja kun aviomies määrää jälkipärimän, katsotaan, että tämä ei koske ainoastaan lasta, joka on syntynyt testamentin tekijän nykyisestä vaimosta, vaan myös sellaista, joka ei ole vielä syntynyt, ja joka tosiaankin voi syntyä kenestä tahansa vaimosta.

36. Javolenus, On Cassius, kirja I.

Jos siis mies on määrännyt postuumisti perillisen ja menee testamentin täytäntöönpanon jälkeen uudelleen naimisiin, katsotaan, että on määrätty se, joka on myöhemmän avioliiton jälkeläinen.

(1) Ulpianus, On Sabinus, kirja III.

Heräsi kysymys, voiko mies, jolla ei ole täydellistä lisääntymiskykyä, määrätä postuumisti perillisen. Cassius ja Javolenus sanovat, että hän voi tehdä niin, koska hän voi mennä naimisiin ja adoptoida lapsia. Labeo ja Cassius toteavat, että myös tilapäisesti impotentti voi nimetä postuumisti perillisen, koska tässä tapauksessa ikää tai hedelmättömyyttä ei voida pitää esteenä.

23. Jos kyseinen henkilö on kuitenkin kastrotu, Julianus ei Proculuksen mielipidettä mukaillen katso, että hän voi nimetä postuumisti perillisen. Tämä on nykyaikainen käytäntö.

24. Hermafrodiitti voi nimittää postuumisti perillisen, jos hänen fyysisessä olemuksessaan miespuoliset elimet ovat vallitsevia.

23. Paulus, On Sabinus, kirja I.

24. Jos isän hallinnassa oleva poika, joka on isänsä testamentissa määrätty, kuolee isänsä elinaikana, testamentti ei ole pätevä, ja jos aikaisempi testamentti on olemassa, sitä ei rikota. Tämä on sääntö myös nykyisin.

23. Pomponius, On Sabinus, kirja I.

Jos teen poikani perinnöttömäksi määräämällä perillisen ensimmäisessä asteessa, mutta en tee häntä perinnöttömäksi toisesta asteen sijaisperillisestä, ja jos poika kuolee sillä aikaa, kun ensimmäinen määrätty perillinen epäröi, ryhtyykö hän perintöön vai ei, toisella perillisellä ei ole omaksumamme säännön mukaan testamentista johtuvia oikeuksia sen vuoksi, että hänet on alun perin määrätty väärin, koska poikaa ei ole tehty perinnöttömäksi toisesta asteesta. Jos tämä tapahtuu postuumisti syntyneen lapsen kohdalla niin, että lapsi syntyy sen isän elinaikana, jonka toimesta hänet oli jätetty perinnöttömäksi, ja hän kuolee tämän jälkeen, on katsottava, että samaa sääntöä sovelletaan sijaisperilliseen, koska tämä lapsi on syntyessään ollut eloonjääneen lapsen tilalla.

(23) Paulus, On Sabinus, kirja VII.

Jos joku, joka iän tai sairauden vuoksi ei voi saada lapsia, määrää jälkiperillisiä, aikaisempi testamentti rikotaan, koska on pikemminkin otettava huomioon ihmisen luonne ja kyky lisääntyä kuin tilapäinen vika tai sairaus, jonka vuoksi ihmiseltä on riistetty kyky lisääntyä.

40. Jos mies kuitenkin määrää perilliseksi postuumisti lapsen, joka syntyy toisen vaimosta, tämä määräys ei ole lain mukaan pätevä, koska se on epärehellinen.

41. Jos jätän poikani perinnöttömäksi ja jätän perinnöttömäksi mainitun pojan synnyttämän pojanpoikani ja nimitän toisen henkilön perillisekseni, ja poikani jää henkiin, vaikka hän kuolisi ennen kuin omaisuuteni tulee voimaan, pojanpoikani ei kuitenkaan voi rikkoa testamenttiani; niin Julianus, Pomponius ja Marcellus katsovat. Tilanne on erilainen, jos poikani on vihollisen käsissä ja kuolee siellä, sillä tällöin pojanpoikani voi rikkoa testamenttini, sillä kun hänen isoisänsä kuoli, pojan oikeus oli voimassa, eikä se ollut sammunut, kuten edellisessä tapauksessa. Jos määrätty perillinen kuitenkin hylkää

jäämistön, pojanpoika on laillinen perillinen, koska nämä sanat "jos hän kuolee testamentittomana" viittaavat siihen ajankohtaan, jolloin testamentti lakkasi olemasta voimassa, eikä siihen ajankohtaan, jolloin asianosainen kuoli.

42. Mutta jos määrään kuolemanjälkeisen perillisen syntymään naisesta, jonka kanssa on väärin mennä naimisiin, Pomponius ei katso, että testamentti on rikottu.

43. Jos minulla on adoptiosisko, voin määrätä hänen postuumisti syntyneen lapsensa perilliseksi siitä syystä, että jos adoptio mitätöidään, voin mennä hänen kanssaan naimisiin.

41. Pomponius, On Sabinus, kirja I.

Vielä syntymätön lapsi voidaan hyvin kätevästi nimittää perilliseksi seuraavin ehdoin: "Jos minulle syntyy elinaikanani tai kuolemani jälkeen lapsi, nimitän hänet perilliseksi"; tai tämä voidaan tehdä ehdottomasti, mainitsematta kumpaakaan ajankohtaa. Jos jompikumpi näistä ehdoista jätetään mainitsematta ja lapsi syntyy, testamentti rikkoutuu sen ehdon osalta, joka on jätetty mainitsematta, koska kyseisen lapsen ei katsota syntyneen sillä ehdolla, jolla hänet on testamentilla määrätty perilliseksi.

(1) Paulus, On Sabinus, kirja II.

Varsinaisten perillisten kohdalla on täysin selvää, että omistusoikeuden jatkuminen säilyy laillisesti, joten perimys ei näytä tapahtuvan; sillä niitä olisi pidettävä perinnön omistajina, joiden katsottiin jo isänsä elinaikana olevan tässä asemassa. Siksi perheen poikaa kutsutaan näin, aivan kuten isää kutsutaan perheen isäksi, joten vain etuliitteen avulla vanhempi erotetaan lapsesta. Näin ollen isän kuoleman jälkeen lasten ei katsota saaneen perintöä, vaan pikemminkin saaneen omaisuuden vapaan hallinnan. Tästä syystä he ovat omistajia, vaikka heitä ei olekaan määrätty perillisiksi, sillä ei ole mitään syytä, miksi hänellä ei olisi oikeutta luopua perinnöstä niiden osalta, jotka hänellä oli aiemmin oikeus tappa.

0. Ulpianus, On Sabinus, kirja IX.

Kun sanotaan, että lapsen syntymä rikkoo testamentin, termi "syntymä" on ymmärrettävä siten, että se koskee myös tapauksia, joissa lapsi on otettu äidin kohdusta kirurgisen toimenpiteen avulla. Sillä tällöin lapsi rikkoo tahdon, edellyttäen, että se on syntynyt isän valvonnassa.

0. Mutta entä jos lapsi syntyisi epämuodostuneena, mutta kuitenkin täysjärkisenä; rikottaisiinko tässä tapauksessa tahto? On katsottava, että se rikkoutuisi.

0. Julianus, Digest, kirja XXIX.

Eräässä testamentissa todettiin seuraavaa: "Jos minulle syntyy lapsi, määrään hänet perilliseksi kahteen kolmasosaan omaisuudestani ja määrään vaimoni perilliseksi jäljelle jäävään kolmannekseen; jos minulle kuitenkin syntyy tytär, määrään hänet perilliseksi yhteen kolmasosaan omaisuudestani ja vaimoni perilliseksi jäljelle jäävään kahteen kolmasosaan." Jos syntyy sekä poika että tytär, on katsottava, että kuolinpesä olisi jaettava seitsemään osaan, joista pojalla olisi oikeus neljään, vaimolla kahteen ja tyttäreillä yhteen osaan. Näin ollen testamentintekijän tahdon mukaisesti pojan tulisi saada kaksi kertaa niin paljon kuin vaimon ja vaimon kaksi kertaa niin paljon kuin tyttären, ja vaikka tiukan lainsäännön mukaan voitaisiinkin katsoa, että testamenttia rikottiin; silti, koska testamentintekijä halusi, että hänen vaimonsa saisi jotakin siinä tapauksessa, että jompikumpi mainituista lapsista syntyisi, tähän tulkintaan turvauduttiin inhimillisistä motiiveista, ja myös Juventius Celsus hyväksyi sen selvästi.

45. Siviilioikeuden säännön mukaan kerran myönnettyä perintöä ei voida ottaa pois; näin ollen, jos orja määrätään vapaaksi ja perilliseksi, vaikka hänen isäntänsä riistäisi häneltä vapauden samalla testamentilla, hänellä on kuitenkin oikeus sekä vapauteensa että perintöön.

46. Kun testamentti on muotoiltu seuraavasti: "Titius olkoon perilliseni poikani kuoleman jälkeen, ja minä jätän poikani perinnöttömäksi", sillä ei ole vaikutusta, koska poika jätetään perinnöttömäksi testamentin tekijän kuoleman jälkeen, ja tästä syystä hän voi saada omaisuuden haltuunsa vastoin isänsä vapaiden testamentteja.

46. Africanus, Questions, kirja IV.

Kun postuumisti syntynyt lapsi on jätetty perinnöttömäksi ensimmäisessä asteessa ja siirretty toiseen asteeseen, vaikka se on syntynyt aikana, jolloin omaisuus kuului ensimmäisessä asteessa määrätyille perillisille, katsotaan, että testamentti on rikottu toisen asteen osalta, joten jos määrätyt perilliset eivät pääse perintöön, siitä itsestään tulee perillinen. Vielä enemmän, jos määrätyt perilliset eivät pääse perintöön tämän kuoleman jälkeen, sijaisperilliset eivät voi tehdä sitä. Jos siis postuumisti syntynyt lapsi, joka on jätetty perinnöttömäksi ensimmäisessä asteessa, jätetty pois toisessa asteessa ja jätetty perinnöttömäksi kolmannessa asteessa, kuolee, kun ensimmäiset perilliset harkitsevat, ottavatko he perinnön vastaan vai eivät, voidaan kysyä, jos ensimmäiset hylkäävät perinnön, kuuluuko se niille, jotka on nimetty kolmannessa asteessa, vai lakimääräisille perillisille. Tässäkin tapauksessa pidetään oikeudenmukaisempana, että se kuuluu lakimääräisille perillisille. Jos nimittäin kaksi perillistä on määrätty ja kummallekin on tehty sijaantulo ja jos postuumisti syntynyt lapsi on jätetty perinnöttömäksi ensimmäisessä asteessa ja siirretty toiseen asteeseen, jos jompikumpi määrätyistä perillisistä ei ota perintöä vastaan - vaikka postuumisti syntynyt lapsi olisikin jätetty perinnöttömäksi - sijaantuloa ei voida silti hyväksyä sijaantulon saaneelle perilliselle.

47. Vaikka yleisesti väitetäänkin, että sääntö, joka viittaa siihen, missä asteessa lapsi on siirtynyt pois, ei ole pätevä, tämä ei pidä paikkaansa kaikissa tapauksissa; sillä jos poika on nimitetty perilliseksi ensimmäisessä asteessa, häntä ei saa hylätä sijaisperillisenä. Jos siis poika ja Titius on määrätty perillisiksi ja Maevius on korvattu Titiuksella, ja Titius on kieltäytynyt perinnöstä, Maevius voi päästä perilliseksi, vaikka poikaa ei ehkä olekaan jätetty perinnottomäksi toisessa asteessa.

48. Jos joku tekee testamentissaan seuraavan lausuman: "Sillä poikaa ei pidetä perinnottomäksi vain siksi, että hänen isänsä puhui hänestä aikanaan halventavasti ja lisäsi, että hän jätti hänet perinnottomäksi tästä syystä, ja kun osoitetaan, että isä oli erehtynyt perinnottomäksi jättämisen motiivista.

48. Ulpianus, Sabinuksesta, I kirja.

Samaa sääntöä sovelletaan, jos testamentintekijä olisi sanonut: Jos hän olisi sanonut: "Jätän perinnottomäksi Niin ja Niin ja Niin, Niin ja Niin pojan,"...

antamalla hänelle erehdyksessä aviorikollinen isä.

49. Africanus, Kysymyksiä, kirja IV.

Jos isä määrää pojan perilliseksi, joka perii postuumisti lapsen, ja hänen pojanpoikansa, joka on mainitun perillisen poika, tulee tämän jälkeen hänen tilalleen, ja poika kuolee sillä välin, eikä postuumisti syntyisi lasta, niin mainittu pojanpoika on sekä isänsä että isoisänsä perillinen. Jos poikaa ei kuitenkaan korvata kenelläkään ja hänet yksin määrätään perilliseksi, niin siitä syystä, että pojan kuollessa alkaa olla varmaa, että testamentin perusteella ei tule perillistä, pojasta itsestään tulee isänsä perillinen, jos tämä kuolee testamentittomana; samoin kuin usein käy, kun isänsä valvonnassa oleva poika määrätään perilliseksi jollakin ehdolla ja hän kuolee ennen kuin hän on täyttänyt sen.

(1) Florentinus, Institutes, kirja X.

Pojat voidaan myös jättää perinnottomäksi seuraavin ehdoin: "Poikani perinnottomäksi"; "Poikani perinnottomäksi".

(1) Ulpianus, Ediktistä, kirja LVII.

Monet isät luopuvat lastensa perinnottomyydestä, eivät minkään häpeän vuoksi tai vahingoittaakseen heitä, vaan heidän omaa hyvinvointiaan silmällä pitäen (kuten esimerkiksi ne, jotka eivät ole vielä saavuttaneet murrosikää), ja testamenttaavat omaisuutensa heille uskotusti.

51. Paulus, On Vitellius, I kirja.

Eräs mies nimitti tyttärensä ainoaksi perijäksi omaisuutensa ja testamenttasi kymmenen aurea pojalleen, joka oli hänen hallinnassaan, ja lisäsi: "Poikani on jäävä perinnöttömäksi, mitä tulee omaisuuteni muuhun osaan". Heräsi kysymys, voitiinko häntä pitää laillisesti perinnöttömänä. Scaevola vastasi, että häntä ei näyttäisi olevan oikealla tavalla perinnöttömäksi julistettu, ja lisäsi asiaa käsitellessään, että perinnöttömäksi julistaminen oli mitätön, sillä lasta ei voitu laillisesti perinnöttömäksi julistaa, kun tämä koski vain tiettyä maa-aluetta; ja että asia oli toisin silloin, kun joku nimitetään perilliseksi, siitä syystä, että nimityksiä ymmärretään tulkittavan mitä vapaammin, mutta perinnöttömäksi julistamiselle ei saisi antaa mitään kannustusta.

52. Modestinus, Pandects, kirja II.

Jos poika nimitetään perilliseksi jollakin ehdolla ja ehdon ollessa kesken antaa itsensä argoitavaksi, hän lakkaa olemasta välttämätön perillinen.

53. Pomponius, Quintus Muciusesta, kirja II.

Jos jätän poikani nimeltä perinnöttömäksi ja nimitän hänet sen jälkeen perilliseksi, hänestä tulee perilliseni.

54. Terentius Clemens, Lex Julia et Papia, kirja XVII.

Kun postuumisti syntynyt lapsi on määrätty perilliseksi jollakin ehdolla ja ehto täyttyy ennen hänen syntymäänsä, testamenttia ei rikota mainitun postuumisti syntyneen lapsen syntymällä.

55. Papinianus, Kysymyksiä, kirja XII.

Kun isä sen jälkeen, kun hän on myöntänyt pojalleen vapautuksen, ottaa tämän jälleen haltuunsa argoimalla, olen todennut, että isän aiemmin tekemä perinnöttömäksi julistaminen vaikuttaa haitallisesti hänen oikeuksiinsa; sillä melkein kaikissa laeissa on asianmukaista huomioda, että adoptoidun pojan ei voida koskaan katsoa olevan kyseisessä suhteessa oikeaan isäänsä nähden, jotta pelkkä muodollisuus ei hämärtäisi luonnon totuutta; joten pojan ei katsota joutuneen isänsä huostaan, vaan hänet on palautettu tämän haltuun. Ehdotetussa tapauksessa ei mielestäni ole suurta merkitystä sillä, onko isä ottanut perinnöttömäksi jääneen poikansa joko pojakseen vai lapsenlapsekseen.

56. Kun Titius nimitetään perilliseksi ja adoptoidaan pojanpojan tilalle ja sen jälkeen poika, jota pidettiin mainitun pojanpojan isänä, kuolee, testamentti ei rikkoudu pojanpojan perimyksen myötä, siltä osin kuin on kyse siitä, että hänet on nimitetty perilliseksi.

57. Paulus, Questions, kirja IX.

Jos jonkin ehdon nojalla perilliseksi määrätty postuumisti syntynyt lapsi syntyy ehdon ollessa vireillä ja isänsä elinaikana, tämä rikkoo testamentin.

58. Sama, Opinions, kirja XII.

Titius määräsi testamentilla perillisen, ja kun hänellä oli poika, joka jätti hänet perinnöttömäksi, seuraavasti: "Kaikki muut poikani ja tyttärenti jääkööt perinnöttömiksi." Paulus oli sitä mieltä, että poika näytti jääneen laillisesti perinnöttömäksi. Kun häneltä myöhemmin kysyttiin, oliko poika, jonka isä uskoi kuolleen, voitu katsoa perinnöttömäksi, hän vastasi, että esitetyn tapauksen mukaisesti pojat ja tyttäret olivat nimenomaan perinnöttömät, mutta sen isän tapauksen osalta, joka oli erehtynyt poikansa kuoleman suhteen, asia olisi ratkaistava tuomioistuimessa.

59. Lucius Titius, kun hän laati viimeistä testamenttiaan kaupungissa, oli tyttärensä tyttärentytär, joka oli tuolloin maalla ja raskaana, ilmoittanut, että hänen syntymättömän lapsensa tulisi periä osa hänen omaisuudestaan. Kysyn, jos samana päivänä, kun Titius laati testamenttinsa kaupungissa, noin kuudennen tunnin aikaan, hänen tyttärentyttärensä Maevia synnytti maalla poikalapsen; oliko tällainen määräys pätevä, koska testamentin laatimisen aikaan lapsi oli jo syntynyt? Paulus vastasi, että testamentin ehdot näyttivät viittaavan testamentin tekemisen jälkeen syntyvään lapsenlapsenlapsenlapsen; mutta jos, kuten mainitussa tapauksessa, testamentintekijän lapsenlapsi syntyi samana päivänä, jona testamentti tehtiin, ja ennen sen laatimista, vaikka testamentintekijä saattoi olla tietämätön siitä, on määräyksen silti katsottava olleen laillisesti tehty; ja tämä mielipide on lain mukainen.

60. Paulus, Decisions, kirja III.

Jos isän valvonnassa oleva poika palvelee armeijassa, hänet olisi nimitettävä perilliseksi, aivan kuten kuka tahansa siviili, tai isän olisi nimeltä erotettava hänet perinnöttömäksi; sillä jumalallisen Augustuksen edikti, jossa säädettiin, että isä ei saisi erottaa poikaansa perinnöttömäksi armeijassa ollessaan, on kumottu.

61. Sama, Neratiuksesta, kirja III.

Isä voi määrätä perilliseksi postuumisti syntyneen lapsen hänen ja kenen tahansa lesken jälkeläisen.

62. Tryphoninus, Disputations, XX kirja.

Poika, jonka isä oli määrännyt perilliseksi ollessaan isänsä valvonnassa ja joka oli riippuvainen tietystä ehdosta, jonka kanssa hänellä ei ollut mitään tekemistä, ja jonka perimättä jättäminen tapahtui, kun ehto ei täyttynyt, kuoli, kun hänen määräämisensä ja perimättä jättämisensä ehto oli vielä kesken. Katsoin, että poika oli kuollessaan testamentittoman isänsä perillinen, koska hän ei ollut isänsä elinaikana tämän testamentin mukainen perillinen eikä häntä ollut jätetty perinnöttömäksi. Kun poika on määrätty tietyn osuuden perilliseksi, hänen kanssaperijänsä voidaan määrätä pojan kuoleman jälkeen.

(1) Isän valvonnassa oleva poika, joka oli asepalveluksessa, teki testamentin, jolla hän määräsi *peculium castrense* - omaisuudestaan, ja hänellä oli samaan aikaan valvonnassaan poika. Kun poika oli lähtenyt palveluksesta ja hänen isänsä, joka oli myös isoisä, oli kuollut; heräsi kysymys, oliko hänen testamenttinsa rikottu. Hän ei itse asiassa adoptoinut ketään, eikä hänelle ollut äskettäin syntynyt poikaa, eikä hänen lähintä perillistään poistettu hänen hallinnastaan, jotta järjestyksessä seuraava voisi ottaa hänen paikkansa; silti hän alkoi pitää hallinnassaan henkilöä, joka ei ollut aiemmin ollut tässä asemassa, ja samalla hänestä tuli perheen päämies ja hänen omasta pojastaan tuli hänen alaisensa. Siksi hänen tahtonsa on rikottu. Jos hänen mainittu poikansa olisi kuitenkin joko nimitetty tai jätetty perinnöttömäksi hänen tahtonsa nojalla, se ei olisi rikkoutunut; siitä syystä, että hän ei saanut valtaa millään omasta tahdostaan johtuvalla uudistuksella, vaan asioiden luonnollisen kulun kautta.

(2) Kun asianosainen määrää perillisen syntymään tietystä vaimostaan, hän on vaarassa rikkoa testamenttinsa, jos hänelle syntyy lapsia jostakin muusta naisesta.

(3) Jos testamentintekijä määrää perilliseksi lapsen, joka syntyy tietystä naisesta, joka ei tuolloin voinut olla hänen vaimonsa, ja hän on myöhemmin voinut laillisesti mennä naimisiin tämän kanssa; herää kysymys, voiko tällaisissa olosuhteissa syntynyt lapsi olla testamentin mukainen perillinen. Jos esimerkiksi nimitätte tänään perilliseksi lapsen, joka on syntynyt itsestänne ja Titiasta, ja Titia on tuolloin naispuolinen orja tai alle kaksikymmentäviisi vuotta vanha alaikäinen, tai koska isänne on hoitanut hänen holhoustoimensa tai te itse olette hoitanut sen, ja Titiasta tulisi myöhemmin laillinen vaimonne joko siksi, että hän on saanut vapautensa tai saavuttanut kaksikymmentäviisi vuotta, eli täysi-ikäisyytensä, tai koska te olette hoitajana tehnyt tilityksenne; olisiko hänestä syntynyt lapsi perillisyytenne? Kukaan ei varmasti epäile, etteikö lapsi, joka syntyisi sen jälkeen, kun olitte mennyt hänen kanssaan naimisiin, olisi perijänne, vaikka hän ei ikänsä vuoksi olisi voinut olla laillisesti naimisissa testamentin tekohetkellä. Ja yleisesti ottaen aina kun testamentilla määrätty perillinen syntyy testamentin tekemisen jälkeen, hänellä on oikeus päästä perintöön riippumatta siitä, missä kunnossa testamentin tekijän kanssa myöhemmin avioitunut nainen on ollut testamentin tekohetkellä.

(4) Mutta entä jos testamentintekijä olisi määrännyt testamentin jälkeen syntyneet pojan ja tyttären perillisikseen, pojalle kaksi kolmasosaa ja tyttarelle yhden kolmasosan hänen omaisuudestaan, määräämättä mitään kanssaperillistä tai asettamatta toista toisen tilalle? Syntynyt lapsi olisi testamentin mukaan ainoa perillinen.

63. Scaevola, Kysymyksiä, kirja VI.

Gallus totesi, että postuumisti syntyneet lapsenlapset voitiin määrätä perillisiksi seuraavin ehdoin, nimittäin seuraavasti "Jos poikani kuolee elinaikanani ja hänen vaimolleen syntyy kymmenen kuukauden kuluessa kuolemastani lapsenlapsia, joko miehiä tai naisia, niin olkoot he perillisiani."

64. Eräät viranomaiset katsovat, että perillisten määrääminen on laillista, vaikka isä ei mainitsisi pojan kuolemaa, vaan yksinkertaisesti määräisi lapsenlapsensa perillisikseen; koska hänen sanoistaan voidaan päätellä, että tällaisessa tapauksessa määräys on pätevä.

65. On myös uskottava, että Gallus oli samaa mieltä lapsenlapsista, kun testamentintekijä sanoo: "Jos pojanpoikani kuolee elinaikanani, niin sitten lapsenlapseni, joka on hänen jälkeläisensä" jne.

66. Jos pojanpoika kuitenkin kuolee pojan elinaikana jättäen vaimonsa raskaaksi ja testamentin tekijä tekee testamentin; hän voi sanoa: "Jos poikani kuolee elinaikanani, niin hänestä syntynyt lapsenlapsenlapseni on perilliseni." "

67. Kun testamentin tekijän poika ja pojanpoika ovat vielä elossa, voiko testamentin tekijä määrätä lapsenlapsenlapsensa perinnöstä olettaen, että molemmat edelliset kuolevat hänen elinaikanaan? Tämäkin on hyväksyttävä, jotta testamentti ei rikkoontuisi perinnönjaon vuoksi, jos pojanpoika tosiasiallisesti kuolee ja hänen jälkeensä poika.

68. Entä jos testamentintekijä ennakoisi vain poikansa kuoleman, ja mikä olisi lopputulos, jos testamentintekijä joutuisi kärsimään veden ja tulen kieltoa? Entä jos pojanpoika, joka on perilliseksi määrätyn lapsenlapsen isä, kuten olemme todenneet, joutuisi vapaaksi? Nämä tapaukset, samoin kuin kaikki ne tapaukset, joissa laillinen perillinen syntyy isoisänsä kuoleman jälkeen, eivät liity mitenkään Lex Velleiaan. Lex Velleian hengen mukaisesti kaikki nämä asiat olisi kuitenkin otettava huomioon, aivan kuten muutkin tapaukset, esimerkiksi kuolemantapaukset, olisi hyväksyttävä.

69. Miten on meneteltävä, jos testamentin tekijällä on poika vihollisen hallussa? Miksi ei ole katsottu, että jos poika kuolee ennen vankeudesta palaamista, mutta isänsä kuoleman jälkeen, heidän elinaikanaan syntynyt pojanpoika tai jopa isoisänsä kuoleman jälkeen syntynyt pojanpoika ei voi rikkoa testamenttia? Tämä tapaus ei liity mitenkään Lex Velleiaan. Parempi mielipide on siis se, että tarkoituksenmukaisuuden vuoksi ja erityisesti sen jälkeen, kun Lex Velleia on ratkaissut monia tapauksia, joissa testamentti voidaan rikkoa, olisi omaksuttava tulkinta, jonka mukaan kun testamentin tekijä määrää

kuolemansa jälkeen syntyneen lapsenlapsensa, hänen katsotaan määränneen hänet laillisesti. Ja riippumatta siitä, missä olosuhteissa testamentin tekijän kuoleman jälkeen syntyneestä pojanpojasta voi tulla hänen perijänsä, hän voi rikkoa testamentin aina, kun hänet on jätetty testamentin ulkopuolelle. Vaikka sen määräykset olisi ilmaistu yleisluontoisesti, esim: "Kaikki lapseni, jotka syntyvät minulle kuolemani jälkeen tai jotka syntyvät kuolemani jälkeen, määrätään perillisekseni"; edellyttäen, että tällainen lapsi syntyy hänen perillisekseen.

70. Jos jollakulla on poika ja hän määrää perillisekseen pojan pojasta syntyneen pojanpoikansa, ja hänen miniänsä joutuu raskaana ollessaan vihollisen vangiksi ja heidän käsissään ollessaan sekä isoisän ja pojan elinaikana synnyttää lapsen, ja jälkimmäinen palaa isänsä ja isoisänsä kuoltua takaisin; kuuluuko tämä tapaus Lex Velleian piiriin vai onko turvauduttava muinaiseen lakiin, jotta pojanpoika, joka on määrätty perillisekseen, ei voi rikkoa testamenttia sen enempää muinaisen lain kuin Lex Velleianskaan mukaan? Tämä kysymys voi nousta esiin, jos isoisä nimittää pojan kuoleman jälkeen pojanpoikansa perillisekseen ja tämä palaa isoisänsä kuoleman jälkeen. Kun testamenttia ei kuitenkaan voi rikkoa se, joka on määrätty, ei ole merkitystä sillä, onko hän suljettu perinnön ulkopuolelle vanhan lain vai Lex Velleian mukaan.

71. Joku saattaa ehkä epäillä, voidaanko tässä tapauksessa, jos pojanpoika syntyy testamentin tekemisen jälkeen ja isänsä ja isoisänsä elinaikana, hänet määrätä perilliseksi, koska hänen isäänsä ei ollut laillisesti määrätty. Tästä ei pitäisi olla mitään pelkoa, sillä lapsenlapsi on syntynyt lailliselle perilliselle hänen esi-isänsä kuoleman jälkeen.

72.

73. Kaikissa näissä tapauksissa on huomioitava, että vain poika, joka on vanhempiansa valvonnassa, voidaan määrätä perilliseksi mihin tahansa perintöosaan, sillä hänen perinnöttömyytensä perittävän kuoleman jälkeen on mitätön. Poikaa ei kuitenkaan tarvitse jättää perinnöttömäksi, jos hän on vihollisen hallussa ja kuolee siellä; ja mitä tulee lapsenlapsen ja lapsenlapsenlapsenlapsen, emme todellakaan koskaan vaadi heidän nimeämistään, jos heidän lapsensa on määrätty perilliseksi, koska heidät voidaan jättää perinnöttömäksi.

74. Tarkastellaan nyt Lex Velleiaa. Siinä määrätään, että elinaikanamme syntyneet lapset eivät voi vastaavalla tavalla rikkoa testamenttiamme.

75. Lain ensimmäisessä jaksossa viitataan niihin, jotka syntymänsä jälkeen tulevat varsinaisiksi perillisiksi. Kysyn: Jos sinulla on poika ja määrät perilliseksi pojanpoikasi, joka ei ole vielä syntynyt, ja poikasi kuolee ja pojanpoikasi syntyy sinun elinaikanasi, mikä on seuraamus? Lain sanojen perusteella on katsottava, että testamenttia ei rikota, sillä ensimmäisessä pykälässä todetaan paitsi, että pojanpoika määrätään sinä aikana, jolloin poikaa ei ollut olemassa, myös, että hän syntyy isänsä elinaikana. Miksi tässä tapauksessa olisi tarpeen ottaa huomioon aika, jolloin testamentti tehtiin, koska riittää, että noudatetaan aikaa, jolloin pojanpoika syntyi? Itse asiassa lain sanat ovat seuraavat: "Testamentin tekijä voi määrätä

perillisiksi kaikki ne miespuoliset lapset, jotka ovat hänen varsinaisia perillisiä"; ja myös "vaikka he olisivat syntyneet isänsä elinaikana".

76. Seuraavassa lainkohdassa ei ole säädetty, että ne, jotka tulevat lasten tilalle, voivat rikkoa testamentin; ja tämä on tulkittava siten, että jos sinulla on poika, pojanpoika ja lapsenlapsenlapsi, ja kahden ensimmäisen kuoleman jälkeen pojanpoika, joka on nimitetty ja joka tulee lailliseksi perilliseksi, ei voi rikkoa testamenttia. On hyvin oikein päätetty, että sanat:

77. Olisi harkittava, onko tämän viimeisen pykälän sanoilla, nimittäin: "Jos joku hänen perillisistään lakkaa olemasta hänen perillisensä, hänen lapsistaan tulee perillisiä hänen tilalleen", voidaan tulkita niin, että jos, kun sinulla on poika vihollisen käsissä, nimität pojanpoikasi mainitun pojan kautta perilliseksi, ei ainoastaan siinä tapauksessa, että poikasi kuolee elinaikanasi, vaan myös kuolemasi jälkeen ja ennen kuin hän palaa vankeudesta, hän ei riko testamenttia perimyksen kautta, sillä testamentin tekijä ei lisännyt mitään, millä voitaisiin osoittaa aika, ellei sitten pikemminkin voi hätäisesti katsoa, että hän on lakannut olemasta laillinen perillinen isänsä elinaikana (vaikka hän kuoli isänsä kuoleman jälkeen), koska hän ei palannut eikä voinut palata.

78. Seuraava tapaus on vaikea. Jos sinulla on poika ja määrät perilliseksi pojanpoikasi, joka ei ole vielä syntynyt, ja tämä syntyy isänsä elinaikana ja sitten hänen isänsä kuolee, hän ei ole hänen perillisensä silloin, kun hän syntyi, eikä sen jälkeen, sillä hänen perintöosuutensa perusteella katsotaan, että hän, joka on jo syntynyt, ei saa rikkoa testamenttia. Näin ollen lain ensimmäisen pykälän mukaan perillisiksi voidaan määrätä ne lapset, jotka ovat vielä syntymättömiä ja jotka syntymänsä jälkeen tulevat olemaan varsinaisia perillisiä. Toisen pykälän mukaan heidän määräämistään ei sallita, mutta laki kieltää heitä rikkomasta testamenttia; eikä toista pykälää pitäisi tästä syystä pitää myöskään vähemmän tärkeänä. Lapsen, joka ei ollut vielä syntynyt silloin, kun hänet nimitettiin, olisi kuitenkin astuttava isänsä tilalle (mitä hän ei itse asiassa lain mukaan voinut tehdä), aivan kuin hänet olisi laillisesti nimitetty. Julianus oli kuitenkin sitä mieltä, että nämä kaksi sekavaa lainkohtaa voitaisiin sovittaa yhteen siten, että testamenttien rikkomisen voitaisiin estää.

79. Julianuksen mielipiteen omaksumisen jälkeen tutkikaamme kuitenkin, voiko pojanpoika, jos hän syntyy isänsä elinaikana ja vapautuu myöhemmin, päästä vapaaehtoisesti perintöön. Tämä mielipide on hyväksyttävä, sillä vapautumisen kautta ei voi tulla varsinaiseksi perilliseksi.

65. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja XVII.

Muista asioista, joista testamentin täytäntöönpanossa on välttämättä säädetävä, yksi tärkeimmistä liittyy lasten määräämiseen perillisiksi tai perimättä jättämiseen; jotta testamentti ei rikkoisi sitä, kun heidät on jätetty perinnöttömäksi; sillä testamentti on mitätön, jos isän valvonnassa oleva poika jätetään perinnöttömäksi.

(1) Paulus, On Sabinus, kirja II.

Jos poika on vangittuna vihollisen käsissä, hänen isänsä voi laillisesti tehdä testamentin ja siirtää hänet; mutta jos poika oli isän valvonnassa, testamentti on mitätön.

66. Marcianus, säännöt, kirja II.

Jos poika on vapautumisensa jälkeen jätetty perinnöttömäksi ja toinen, isän määräysvallassa oleva poika on luovutettu ja vapautettu poika riitauttaa testamentin, hänen tekonsa on mitätön; sillä sekä varsinainen perillinen että vapautettu poika ovat oikeutettuja ab intestato -perimykseen.

Tit. 3. Laittomista, pätemättömistä ja rikotuista testamenteista.

67. Papinianus, Määritelmät, kirja I.

Testamenttia sanotaan, ettei sitä ole tehty lain mukaisesti, jos lailliset muodollisuudet puuttuvat; tai sen sanotaan olevan voimaton ja vaikutukseton, jos isänsä määräysvallassa oleva poika jätetään pois; tai se rikotaan toisella myöhemmällä testamentilla, kun jälkimmäisen testamentin ehtojen mukaan syntyy perillinen tai syntyy varsinainen perillinen; tai kun se ei tule voimaan, koska perintöä ei ole otettu käyttöön.

68. Ulpianus, On Sabinus, kirja II.

Näin ollen ensimmäinen testamentti rikkoutuu, kun toinen testamentti pannaan asianmukaisesti täytäntöön, paitsi jos jälkimmäinen on pantu täytäntöön sotilaslain mukaisesti tai jos testamentin tekijä on siinä ilmoittanut, kenellä olisi oikeus periä ab intestato; sillä tässä tapauksessa ensimmäinen testamentti rikkoutuu toisella testamentilla, vaikka se ei ehkä olisikaan täydellinen.

69. Sama, On Sabinus, kirja III.

Postuumisti syntyneet lapset, jotka polveutuvat miespuolisen sukupuolen kautta, ovat nimeltä perinnöttömät aivan samalla tavalla kuin testamentin tekijän elossa olevat lapset, elleivät he syntymällään riko testamenttia.

70. Tyypittemme "postuumisti" vain niitä lapsia, jotka ovat syntyneet isänsä kuoleman jälkeen; testamentin toteuttamisen jälkeen syntyneitä lapsia on Lex Velleian mukaan kielletty rikkomasta testamenttia, jolloin he ovat nimensä mukaisesti perinnöttömiksi jääneet.

71. Lapset voidaan siis myös perinnöttömäksi julistaa joko ennen perillisen määräämistä tai useiden perillisten määräämisen tai eri perintöasteiden välillä; sillä jumalallinen Marcus on määrännyt, että kuoleman jälkeen syntyneen lapsen suhteen on noudatettava samaa sääntöä kuin elävän lapsen kohdalla, koska eron vahvistamiselle ei voida antaa mitään syytä.

72. Näistä asioista käy ilmi, että elävien ja jälkikäteen syntyneiden lasten välillä on ero. Edelliset tekevät testamentin aina laittomaksi, jälkimmäiset rikkovat sen, eivätkä syntyessään joudu perinnöttömiksi.

73. Jos on olemassa aikaisempi testamentti, jolla jälkikäteen syntynyt lapsi jätetään perinnöttömäksi, on todettu, että se rikotaan riippumatta siitä, syntykö lapsi testamentintekijän kuoleman jälkeen vai hänen elinaikanaan; ensin mainittu rikkoutuu jälkikäteen syntyneellä ja jälkikäteen syntynyt lapsi jälkikäteen syntyneellä.

74. Postuumisti syntynyt lapsi katsotaan myös nimenomaisesti perinnöttömäksi silloin, kun testamentintekijä sanoo: "Perinnöttömäksi jääköön jokainen lapsi, joka minulle syntyy, olipa se sitten Seian synnyttämä tai vielä syntymätön." Tämä ei ole perinnöttömyys. Jos hän kuitenkin sanoisi: "Perinnöttömäksi jääköön kuoleman jälkeen syntynyt lapseni", ja se syntyy joko testamentin tekijän kuoleman jälkeen tai hänen elinaikanaan, se ei riko testamenttia.

75. Vaikka postuumisti perinnöttömäksi tullut lapsi rikkoo testamentin syntymällään, tapahtuu kuitenkin joskus, että vain osa testamentista rikkoutuu; kuten esimerkiksi silloin, kun postuumisti perinnöttömäksi tullut lapsi on ensimmäisessä asteessa perinnöttömäksi jäänyt ja toisessa asteessa perinnöttömäksi jäänyt; sillä tässä tapauksessa ensimmäisessä asteessa tapahtunut perinnöttömäksi jääminen on pätevä, jos toisessa asteessa tapahtunut perinnöttömäksi jääminen on mitätön.

71. Sama, Disputations, kirja IV.

Jos sitten ensimmäisessä asteessa määrätyt perilliset harkitsevat perinnön vastaanottamista, toisessa asteessa määrätyt eivät voi saada sitä, koska koska toinen aste on rikkoutunut ja heikentynyt, perintöä ei voi enää saada siitä lähteestä.

72. Sama, On Sabinus, kirja III.

Jos joku on nimitetty perilliseksi jollakin ehdolla, jonka mukaan postuumisti syntynyt lapsi ei jää perinnöttömäksi, silti aste murtuu ehdon ollessa vireillä, kuten Julianus totesi. Mutta kun joku korvataan, vaikka ehto, josta ensimmäisen asteen nimitys riippuu, ei täytyisikään, korvattavaa perillistä ei oteta mukaan perimyksen, josta postuumisti syntynyttä perillistä ei ole perinnöttömäksi tehty. Katson siis, että jos ensimmäisen asteen nimityksen edellytys täyttyy, postuumisti perittävä on etusijalla. Postuumisti syntyneen lapsen syntymä sen jälkeen, kun ehto ei ole noudatettu, ei kuitenkaan tuhoa ensimmäisen asteen perintöoikeutta, koska se tulee mitättömäksi. Rikkomalla testamenttia postuumisti lapsi tekee itselleen paikan, vaikka poika saa aikaan sen toisen asteen perinnöttömyyden, josta hänet oli jätetty perinnöttömäksi. Jos kuitenkin postuumisti syntynyt lapsi, joka on jätetty pois ensimmäisessä asteessa ja joka on jätetty perinnöttömäksi toisessa asteessa, syntyy ajankohtana, jolloin yksi määrätyistä perillisistä on elossa, koko testamentti rikkoutuu, sillä tuhoamalla ensimmäisen asteen testamentin hän tekee itselleen paikan perimysjärjestyksessä.

73. Sama, On Sabinus, kirja X.

Jos joku, jätettyään poikansa perinnöttömäksi, kuolee jättäen miniänsä raskaaksi ja määrää jonkun vieraan perilliseksi jollakin ehdolla, ja kun ehdon ollessa vireillä ja isän kuoltua tai perillisen harkitessa, ryhtyykö hän perintöön, perinnöttömäksi jätetty poika kuolee ja syntyy pojanpoika, rikkooko tämä testamentin? Me sanomme, että testamentti ei rikkoudu, koska lapsenlapsenpoika ei saisi jäädä tällä tavoin perinnöttömäksi isoisältään, joka oli hänen isänsä edellä perimysjärjestyksessä. On selvää, että jos määrätty perillinen kieltäytyisi ottamasta perintöä vastaan, ei ole epäilystäkään siitä, että tämä perillinen perisi isoisältään ab intestato. Molemmat tapaukset perustuvat hyviin ja riittäviin syihin, sillä postuumisti syntynyt lapsi rikkoo testamentin syntymänsä perusteella, kun kukaan ei ollut hänen etusijallaan testamentin tekijän kuollessa, ja hän perii ab intestato, kun perintöoikeutta ei ole myönnetty kenellekään ennen häntä. On ilmeistä, että tässä tapauksessa perintöoikeutta ei ole myönnetty pojalle, koska hän kuoli, kun määrätty perillinen harkitsi perinnön vastaanottamista. Tämä on kuitenkin sääntö vain silloin, kun pojanpoika oli vielä syntymätön isoisänsä kuollessa; Marcellus sanoo nimittäin, että jos hän olisi tullut raskaaksi tämän jälkeen, häntä ei voitaisi hyväksyä perintöoikeuteen varsinaisena perillisenä, pojanpoikana tai sukulaisena, eikä hänellä olisi oikeutta perintöomaisuuteen.

74. Jos lapsenlapsenlapsen isä, joka isoisän kuollessa oli vihollisen käsissä ja kuoli vankeudessa, kyseinen lapsenlapsenlapsi, saamalla perintöoikeuden isoisän kuoleman jälkeen, rikkoo testamentin, koska hänen edellä mainittu isänsä ei ollut hänen tiellään; sillä koska hän kuoli vankeudessa ollessaan, hänen ei katsota olleen elossa isoisän kuollessa, ja vaikka vankeudessa oleva isä palaisi, tämä tekisi isän testamentin laittomaksi, koska hänet oli siinä ohitettu.

75. Jos pojanpoika on joko saanut alkunsa omassa maassaan tai vihollisen keskuudessa, koska postliminium-oikeus myönnetään myös syntymättömille lapsille, testamentti rikkoutuu hänen syntymänsä myötä.

76. Näin ollen ne, jotka perivät oikeat perilliset, eivät riko testamenttia, olivatpa he sitten määrättyjä perillisiä tai perinnöttömiksi siinä määrin kuin perintö on myönnetty, edellyttäen, että tämä on pätevä.

77. Riippumatta siitä, millä tavoin perimysjärjestyksessä ensimmäisinä olevat isät voivat lakata olemasta isän määräysvallan alaisina, olipa kyse sitten vankeudesta, kuolemasta tai jonkin rangaistuksen määräämisestä, heidän jälkeläisensä, jotka ovat heidän seuraajiaan ja jotka on joko nimitetty perillisiksi tai jotka on testamentin perusteella jätetty perinnöttömiksi, eivät kuitenkaan voi rikkoa testamenttia.

78. Testamentti tulee pätemättömäksi aina, kun testamentin tekijälle itselleen tapahtuu jotakin; kuten esimerkiksi silloin, kun hän menettää kansalaisoikeutensa joutumalla äkillisesti orjuuteen, esimerkiksi silloin, kun vihollinen ottaa hänet vangiksi, tai kun hän yli kaksikymmenvuotiaana sallii, että hänet myydään hänen ostajansa liiketoimien hoitamista varten tai että hän saa osansa omasta hinnastaan.

79. Jos kuitenkin joku, joka on tuomittu kuolemantuottamuksesta, tuomitaan heitetyksi villipetojen eteen tai gladiaattoritaisteluun tai hänelle määrätään jokin muu rangaistus, joka riistää häneltä elämän, hänen testamenttinsa tulee mitättömäksi, ei siitä hetkestä, jolloin hän kärsi rangaistuksen, vaan tuomion antamispäivästä, sillä silloin hänestä tulee välittömästi rangaistusorja; ellei häntä sotilaana tuomita jostakin sotilasrikoksesta, sillä tällaisissa olosuhteissa on tavallista, että hän saa tehdä testamentin, kuten jumalallinen Hadrianus totesi eräässä rescriptumissaan; ja uskon, että hän voi tehdä testamentin sotilaslain mukaisesti. Tämän periaatteen mukaisesti, koska hän saa tehdä testamentin tuomionsa jälkeen, pitäisikö hänen aiemmin tekemänsä testamentti pitää voimassa, jos hänellä oli lupa tehdä se, vai pitäisikö sitä pitää rangaistuksen vuoksi pätemättömänä sen jälkeen, kun se on tehty? Ei ole epäilystäkään siitä, että jos hänellä on sotilaslain mukaan oikeus tehdä testamentti ja hän haluaa, että ensimmäinen testamentti on pätevä, hänen katsotaan tehneen sen.

80. Karkotetun henkilön testamentti ei tule välittömästi mitättömäksi, vaan vasta sen jälkeen, kun keisari on vahvistanut tuomion, sillä silloin tuomittu menettää kansalaisoikeutensa. Kun kuitenkin on kyse dekurionin tai hänen poikansa tai pojanpoikansa rangaistuksesta, ja kuvernööri siirtää asian keisarin käsiteltäväksi, en usko, että tuomitusta tulee heti rangaistusorja, vaikka on tapana vangita hänet varmuuden vuoksi. Hänen testamenttinsa ei siis tule mitättömäksi ennen kuin keisari antaa määräyksensä, jonka mukaan hänen on kärsittävä rangaistus. Jos hän siis kuolee ennen tätä, hänen testamenttinsa on pätevä, ellei hän riistää itseltään henkeä; sillä keisarillisten perustuslakien mukaan syyllisyydestään tietoisien henkilöiden testamentit ovat mitättömiä, vaikka he kuolisivatkin siviilioikeutensa hallussa ollessaan. Mutta jos joku tekee itsemurhan väsymyksen tai sairauden aiheuttaman kärsimyksen sietämättömyyden vuoksi tai halusta saada mainetta, kuten eräät filosofit tekevät, tämä sääntö ei päde, sillä tällaisten henkilöiden testamentit ovat päteviä. Jumalallinen Hadrianus teki tämän eron myös sotilaan testamentin osalta Pomponius Falcolle osoittamassaan kirjeessä, jossa hän totesi, että jos joku armeijaan kuuluva haluaa tappaa itsensä sotilasrikoksen vuoksi, hänen testamenttinsa on mitätön; mutta jos hän tekee niin

elämänsä väsyttämänä tai kärsimyksen vuoksi, testamentti on pätevä, ja jos hän kuolee testamentittomana, hänen omaisuutensa voivat vaatia hänen sukulaisensa, tai jos hänellä ei ole sukulaisia, hänen legioonansa.

81. Kaikki ne henkilöt, joiden testamentin olemme todenneet tulevan mitättömäksi tuomionsa vuoksi, eivät menetä siviilioikeuttaan, jos he valittavat tuomioistuimen päätöksestä; ja siksi kaikki testamentit, jotka he ovat mahdollisesti aiemmin tehneet, eivät tule mitättömiksi, ja hyvin usein on päätetty, että he voivat edelleen tehdä testamentin. Heidän ei katsota muistuttavan niitä, jotka ovat epävarmoja tilastaan ja joilla ei ole testamenttikykä, sillä he ovat varmoja tilastaan, ja he ovat epävarmoja itsestään vain muutoksenhaun vireilläolon ajan.

82. Mutta entä jos kuvernööri ei ottanut valitusta vastaan, vaan lykkäsi rangaistuksen määräämistä, kunnes keisari vahvisti sen? Luulen, että asianosainen säilyttäisi sillä välin myös asemansa, eikä hänen testamenttinsa muuttuisi pätemättömäksi. Sillä (kuten jumalallisen Marcuksen adressissa on todettu), jos valitusta, jonka asianosainen on tehnyt suoraan tai joku, joka toimii hänen puolestaan, ei ole vastaanotettu, rangaistuksen määrääminen on lykättävä siihen asti, kunnes keisari vastaa kuvernöörin kirjeeseen ja palauttaa päätöksensä yhdessä kirjeen kanssa; paitsi jos syytetty on pahamaineinen ryöstäjä tai syyllistynyt kapinan lietsomiseen tai verenvuodatukseen tai jos on olemassa jokin muu hyvä syy, jonka kuvernööri voi kirjelmässään ilmoittaa ja joka ei salli viivytystä, ei rangaistuksen kiirehtimiseksi vaan yhteisölle aiheutuvan vaaran torjumiseksi; sillä tällaisissa olosuhteissa hän saa määrätä rangaistuksen ja ilmoittaa sen jälkeen tosiseikat keisarille.

83. Katsotaanpa, jos joku on laittomasti tuomittu eikä rangaistusta ole suoritettu, onko hänen testamenttinsa pätemätön. Oletetaan esimerkiksi, että dekurio on tuomittu heitetyksi villipetojen eteen, menettäkö hän kansalaisoikeutensa ja tuleeko hänen testamenttinsa mitättömäksi? En usko, että näin käy, koska tuomio ei voi sitoa häntä oikeudellisesti. Jos siis tuomari toteaa syylliseksi jonkun, joka ei kuulu hänen toimivaltaansa, hänen testamenttinsa ei ole mitätön, kuten usein on päätetty.

84. Niiden henkilöiden testamentit, joiden muisto tuomitaan kuoleman jälkeen esimerkiksi maanpetoksesta tai jostakin vastaavasta rikoksesta, ovat pätemättömiä.

85. Viitaten kuitenkin siihen, mitä olemme todenneet, nimittäin että vihollisen vangiksi joutuneen testamentti tulee mitättömäksi, on lisättävä, että testamentti saa takaisin pätevyytensä postliminium-oikeuden kautta, jos testamentintekijä palaa takaisin; tai jos hän kuolee vankeudessa ollessaan, se vahvistetaan Lex Cornelia -lain nojalla. Jos siis joku tuomitaan kuolemantuomion saaneesta rikoksesta ja hänet palautetaan kansalaisoikeuksiinsa keisarin myöntämän armahduksen ansiosta, hänen testamenttinsa tulee jälleen päteväksi.

86. On vahvistettu, että isän valvonnassa olevan pojan testamentti, joka on palvellut aikansa armeijassa ja josta on tullut isänsä kuoleman myötä hänen oma isäntänsä, ei ole mitätön; sillä kun poika testamentilla määrää castrense peculiumistaan,

häntä on pidettävä kotitalouden päämiehenä, ja sen vuoksi on varmaa, että sotilaan tai veteraanin testamentti ei mitätöidy hänen vapautumisensa myötä.

75. Ulpianus, On Sabinus, kirja X.

Jos sotilas tekee testamentin siviililain mukaisesti ja määrää ensimmäisessä asteessa perillisen, mihin hänellä on oikeus sotilaslain mukaan, ja toisessa asteessa asettaa jonkun perilliseksi, mihin hän voi tehdä common law -lain mukaan, ja kuolee vuoden kuluttua kotiutumisestaan, ensimmäinen aste tulee mitättömäksi, ja testamentti alkaa toisesta asteesta.

76. Sama, On Sabinus, kirja XI.

On totta, että testamentti rikkoutuu joko pojan tai tyttären adoptiosta tai haltuunotosta, aivan kuten se rikkoutuu tavallisesti perillisen syntymästä.

(1) Kun tytär ja pojanpoika emansipoituvat, tämä ei riko testamenttia, koska he vapautuvat isän määräysvallasta yhdellä kaupalla.

77. Paulus, On Sabinus, kirja II.

Jos isä joutuu vihollisen vangiksi ja hänen poikansa säilyttää kansalaisuutensa, isän testamenttia ei rikota hänen paluunsa vuoksi.

78. Sama, Vitelliuksesta, I kirja.

Myöskään vankeudesta palaava poika ei murra isänsä tahtoa postliminium-oikeuden kautta, mikä on Sabinuksen näkemys.

1. Ulpianus, Ediktistä, kirja XLVI.

Kun esitetään kaksi eri aikoina tehtyä testamenttia, jotka kumpikin on sinetöity seitsemän todistajan sineteillä, ja kun viimeinen testamentti avataan ja havaitaan tyhjäksi, toisin sanoen vailla minkäänlaista kirjoitusta, ensimmäistä testamenttia ei rikota siitä syystä, että toinen testamentti on mitätön.

2. Sama, Disputations, kirja IV.

Postuumisti syntynyt lapsi, joka oli ohitettu, syntyi ja kuoli testamentintekijän elinaikana. Vaikka lain tiukan tulkinnan ja liiallisen hienovaraisuuden avulla testamentti voidaan katsoa rikotuksi, silti, jos se oli asianmukaisesti sinetöity, perillinen, joka oli oikeutettu saamaan omaisuuden haltuunsa testamentin ehtojen mukaisesti, saa sen; kuten jumalallinen Hadrianus ja keisarimme totesivat Rescriptioissa. Tästä syystä testamentin saajat samoin kuin testamentin edunsaajat ovat varmoja siitä, että he saavat haltuunsa kaiken sen, mikä heille on jätetty. Samaa on sanottava väärin toteutetusta tai pätemättömästä testamentista, kun omaisuuden hallinta on myönnetty sille, joka olisi voinut saada sen ab intestato.

3. Jos siviili, joka on jo tehnyt yhden testamentin, tekee toisen ja määrää jälkimmäisessä, että perillinen on valtuutettava ensimmäisen testamentin täytäntöönpanoon, ensimmäinen testamentti on kiistatta rikottu. Koska se on rikottu, voidaan kysyä, eikö se olisi pätevä kodifikaattina. Koska testamentin tekijän sanat toisessa testamentissa viittaavat trustiin, kaikki siihen sisältyvät asiat liittyvät epäilemättä trustiin, eivät ainoastaan testamentit ja omaisuus, jota jätetään hallinnoitavaksi fiduciaryn ominaisuudessa, vaan myös kaikki manumitaatiot sekä perillisen määrääminen.

4. Gaius, Institutes, kirja II.

Postuumisti syntyneisiin lapsiin luetaan myös ne, jotka oikeiden perillisten tilalle astuessaan tulevat syntymänsä kautta vanhempiensa laillisiksi perillisiksi. Jos minulla on esimerkiksi poika ja hänelle syntynyt pojanpoika tai tyttärentytär, jotka kaikki ovat hallinnassani, niin koska poika on perimysjärjestyksessä asteittain etusijalla, vain hänellä on oikeus suoraan perilliseen, vaikka myös pojanpoika ja tyttärentytär, jotka ovat hänen lapsiaan, ovat hallinnassani. Jos poikani kuitenkin kuolee elinaikani tai jostain syystä vapautuu määräysvallastani, pojanpoika ja tyttärentytär tulevat hänen tilalleen perimysjärjestyksessä, ja näin heidän oikeutensa suorina perillisinä tulevat heille ikään kuin syntymän kautta, mutta testamenttini ei rikkoudu tällä tavoin, aivan samoin kuin jos määräisin poikani perilliseksi tai jättäisin hänet perinnöttömäksi; enkä voi laillisesti tehdä testamenttia siten, että minun on tarpeen määrätä perilliseksi tai jättää perinnöttömäksi lapsenlapseni tai tyttärentyttäreni, ellei poikani kuollut elinaikani ja pojanpoikani tai tyttärentyttäreni ottanut hänen paikkaansa perimysjärjestyksessä, jolloin testamentti rikkoutuu, aivan kuten syntymän kautta; ja tästä Lex Julia Velleia on säätänyt.

5. Paulus, Vapautettujen luovuttamisesta.

Jossa perinnöttömyys ilmaistaan seuraavasti: "Jos syntyy mies- tai naispuolinen lapsi, se perinnöttömäksi"; ja molemmat syntyvät, testamenttia ei rikota.

6. Javolenus, Epistolat, kirja IV.

Mies, jonka vaimo oli raskaana, joutui vihollisen käsiin. Kysyn, missä poika syntyi, milloin siellä siviilioikeuksiaan nauttivan testamentin tekijän tekemä testamentti rikottiin, ja jos poika kuolee ennen isää, ovatko testamentin perilliset oikeutettuja jäämistöön. 1 vastasi, etten usko, että Cornelian lain mukaan, joka oli säädetty vankeudessa kuolleiden testamenttien vahvistamiseksi, olisi epäilystäkään siitä, että jos poika syntyy, vihollisen käsissä olleen testamentin tekijän testamentti rikkoutuu, jos poika syntyy. Tästä seuraa siis, että omaisuus ei kuulu kenellekään tämän testamentin perusteella.

7. Pomponius, On Quintus Mucius, kirja II.

Kun toisessa testamentissa määrätään elossa oleva perillinen, tehtiin tämä sitten ehdottomasti tai ehdollisesti ja ehto voi täytyä, vaikka tämä ei tapahtuisikaan, ensimmäinen testamentti on rikottu. Sillä on kuitenkin suuri ero, mikä asetettu ehto oli; sillä kaikki, mitä voidaan ajatella, viittaa joko menneisyyteen, nykyhetkeen tai tulevaisuuteen. Yksi on määrätty viittaamalla esimerkiksi menneisyyteen: "Jos Titius on ollut konsuli"; ja jos tämä ehto pitää paikkansa (eli jos Titius on todella ollut konsuli), perillinen nimitetään siten, että ensimmäinen testamentti rikotaan, sillä hänestä tulee perillinen tästä syystä. Jos Titius ei kuitenkaan ole ollut konsuli, ensimmäistä testamenttia ei rikota. Jos perillisen nimittämistä koskeva ehto koskee nykyhetkeä, kuten esim: "Jos Titius on konsuli"; tulos on sama, eli jos hän on konsuli, asianosainen voi tulla perilliseksi, ja aiempi testamentti rikkoutuu. Mutta jos hän ei ole konsuli, osapuolista ei voi tulla perillisiä, eikä aiempi testamentti rikkoudu. Jos ehtoja asetetaan tulevaan aikaan viitaten ja ne ovat mahdollisia ja ne voidaan täyttää, vaikka ne eivät ehkä toteutuisikaan, ne aiheuttavat entisen testamentin rikkomisen. Jos ne ovat kuitenkin mahdottomia, kuten esimerkiksi "Titius olkoon perilliseni, jos hän on koskettanut sormellaan taivasta", katsotaan, että tämä ehto on aivan kuin sitä ei olisi määrätty, koska se on mahdoton.

8. Papinianus, Opinions, kirja V.

Kun isänsä hallinnassa ollut poika on kuollut, testamentilla myönnetty manumatiot tai testamentit eivät ole päteviä, jos kuollut poika ei vaadi osuuttaan omaisuudesta veljiltään. Jos hän kuitenkin kieltäytyy ottamasta vastaan mitään isänsä jäämistöstä, vaikka testamenttia voidaan lain tiukan tulkinnan mukaan pitää pätemättömänä, testamentin tekijän tahtoa noudatetaan kuitenkin oikeudenmukaisuuden ja kohtuullisuuden periaatteiden mukaisesti.

9. Scaevola, Kysymyksiä, kirja V.

Jos joku, jonka testamentin tekijä on määrännyt perilliseksi, on hänen omakseen, voidaan sanoa, että hän on tehnyt tarpeeksi hänen hyväkseen, koska ennen kuin hän adoptoi hänet, hänen nimityksensä oli vain vieraan henkilön nimitys.

10. Sama, Kysymyksiä, kirja VI.

Jos Titius ja minä nimitettäisiin perillisiksi ja meidän nimityksemme vuoksi jälkipolvinen lapsi jäisi perinnöttömäksi tai joku ei jäisi perinnöttömäksi meidän sijaisemme vuoksi perillisiksi ja Titius kuolisi, en voi päästä perintöön, sillä testamentti on rikottu sen vuoksi, että on nimitetty henkilö, jonka vuoksi jälkipolvinen lapsi jää perinnöttömäksi, ja joka on kutsuttu perinnöttömäksi sijaisperillisenä, jonka vuoksi jälkipolvinen lapsi ei jää perinnöttömäksi.

11. Jos kuitenkin Titius ja minä olemme toisemme sijaiset, vaikka postuumisti syntynyttä lasta ei ehkä olekaan jätetty perinnöttömäksi siinä testamentin osassa, jossa sijaisuus mainitaan, ja Titius joko kuolee tai hylkää jäämistön, katson, että minä voin ryhtyä perijäksi ja tulla perijäksi koko jäämistöön.

12. Kuitenkin ensimmäisessä tapauksessa, vaikka Titius olisikin elossa, en voi astua perintöön ilman häntä, eikä hän voi astua perintöön ilman minua, koska on epävarmaa, eikö testamenttia voida rikkoa siten, että jompikumpi meistä kieltäytyy hyväksymästä sitä, ja siksi meidän molempien olisi astuttava perintöön yhdessä.

13. Sama, Digest, kirja XIII.

Lucius Titius teki terveenä ja terveenä ollessaan testamentin asianmukaisella tavalla, mutta sairastui sen jälkeen ja mielisairaana silpoi asiakirjan. Kysyn, voivatko mainitussa testamentissa määrätyt perilliset päästä perintöön. Vastaus oli, että esitettyjen tosiseikkojen mukaan he eivät voi tehdä niin.

Tit. 4. Testamentin poistamisesta, peruuttamisesta tai täydentämisestä.

14. Ulpianus, On Sabinus, kirja XV.

Jos testamentista on tahattomasti pyyhitty tai pyyhitty pois sanoja niin, että ne ovat vielä luettavissa, ne ovat kuitenkin päteviä; näin ei kuitenkaan ole silloin, kun se on tehty tahallaan. Jos jotakin on pyyhitty pois tai pyyhitty pois ilman testamentin tekijän määräystä, sillä ei ole vaikutusta. Termi "luettu" on ymmärrettävä siten, että sillä ei tarkoiteta sitä, että sen merkitys voidaan todeta, vaan sitä, että kirjoitettu voidaan havaita silmin. Jos merkitys voidaan kuitenkin selvittää jostain muusta lähteestä, sanoja ei pidetä luettavina. Sen sijaan riittää, että ne ovat luettavissa, jos ne on pyyhitty pois

harkitsemattomasti joko testamentin tekijän tai jonkun muun toimesta vastoin hänen tahtoaan. Sana "pyyhitty" on ymmärrettävä siten, että sanat on peitetty.

15. Näin ollen, jos jotakin tällaista on tehty tahattomasti ja kirjoitus on luettavissa, se on aivan kuin sitä ei olisi tehty lainkaan. Jos siis testamentin loppuun (kuten on tapana) on kirjoitettu: "Minä itse olen tehnyt kaikki tässä olevat pyyhkimiset, lisäykset ja muutokset"; ei katsota, että tämä viittaa mihinkään, mikä on saatettu pyyhkiä vahingossa; sillä jos testamentin tekijä kirjoittaa, että hän on tehnyt pyyhkimiset tahattomasti, sanat jäävät jäljelle, ja jos hän on tehnyt ne lukukelvottomiksi, niitä ei pidetä sellaisina.

16. Jos tällaisia sanoja ei voi lukea ja ne on tahattomasti poistettu, on katsottava, ettei niillä myönnetä mitään; edellyttäen kuitenkin, että tämä on tehty ennen testamentin täyttämistä.

17. Jos sanat on kuitenkin tahallisesti poistettu, niiden nojalla vaativat osapuolet ovat esteellisiä poikkeuksen nojalla, mutta jos tämä on tehty tahattomasti, he eivät ole esteellisiä riippumatta siitä, voidaanko sanoja lukea vai ei; sillä jos koko testamenttia ei ole olemassa, on todettu, että kaikki siinä oleva on pätevää. Jos testamentintekijä todellakin on silponut testamenttia, siinä mainituilta osapuolilta evätään kanne; näin ei kuitenkaan ole silloin, kun silpomiset on tehty vastoin testamentintekijän suostumusta.

18. Kun perilliseltä on riistetty osa jäämistöstä tai koko jäämistö ja hänelle on nimetty sijainen, teko katsotaan laillisesti suoritetuksi; mutta jäämistöä ei kuitenkaan katsota otetuksi pois perilliseltä, vaan sitä ei ole koskaan annettu hänelle, sillä jos jäämistö on kerran myönnetty, sitä ei voida helposti ottaa pois.

19. Jos joku on vahvistanut perunkirjoituksensa testamentilla ja lisännyt perunkirjoitukseen jotakin, jonka hän myöhemmin pyyhki pois, mutta joka on edelleen luettavissa; syntyykö siitä jokin velvoite? Pomponius sanoo, että codicil, joka on poistettu, on mitätön.

20. Sama, Disputations, kirja IV.

Eräs henkilö peruutti testamenttinsa tai pyyhki sen pois ja ilmoitti tehneensä niin erään perillisen vuoksi, ja tämä sama testamentti sinetöitiin myöhemmin todistajien toimesta. Heräsi kysymys asiakirjan pätevydestä ja sen osan pätevydestä, jonka testamentintekijä sanoi mitätöineensä mainitun perillisen vuoksi. Katsoin, että jos testamentintekijä oli poistanut yhden perillisen nimen, testamentin loppuosa olisi epäilemättä pätevä, ja oikeus kanteeseen olisi ehdottomasti evätty kyseiseltä perilliseltä; mutta jos hänelle oli nimenomaisesti määrätty perintöjä, ne olisivat oikeutettuja, jos testamentintekijän tarkoituksena oli, että vain hänen perillisensä peruuttaminen olisi kumottava. Jos hän kuitenkin poisti nimetyn perillisen nimen ja säilytti sijaisperillisen nimen, hänellä, joka oli nimetty, ei olisi oikeutta saada mitään perinnöstä. Mutta jos (kuten

mainitussa tapauksessa) testamentintekijä poistaisi kaikki nimet ja väittäisi tehneensä sen siksi, että hän ei pitänyt yhdestä ainoasta perillisestä, on mielestäni suuri ero sillä, halusiko hän vain riistää kyseiseltä perilliseltä hänen perintönsä, vai aikoiko hän hänen takiaan mitätöidä koko testamentin, joten vaikka poistamisen syynä oli vain yksi perillinen, se vahingoittaisi kaikkia perillisiä. Jos hän kuitenkin halusi riistää vain yhdeltä perilliseltä hänen osuutensa jäämistöstä, pyyhkiminen ei vahingoita muita, kuten ei myöskään se, että testamentintekijä, joka aikoi pyyhkiä yhden perillisen nimen, olisi tahattomasti pyyhkinyt myös toisen perillisen nimen. Jos testamentintekijä katsoi, että hänen koko testamenttinsa olisi mitätöitävä sen vuoksi, että yksi perillisistä oli ansioton, kanneoikeus evätään kaikilta perillisiltä. Voidaan kuitenkin kysyä, pitäisikö kanneoikeus evätä myös testamentinsaajilta. Tämän epäselvän kysymyksen osalta olisi katsottava, että testamentit ovat eräänntyneet ja että kanssaperillisen määräämistä ei ole mitätöity.

21. Marcellus, Digest, kirja XXIX.

Keisarin tietoon saatettiin äskettäin tapaus, jossa eräs testamentintekijä pyyhki pois perillisten nimet, ja kuolinpesän väitettiin menettäneen valtiovarainministeriölle. Pitkään oli epäselvyyttä siitä, miten testamenttilahjoituksista olisi päätettävä, erityisesti niistä, jotka oli testamentattu niille, joiden perillisiksi nimittäminen oli poistettu. Useat viranomaiset päättivät, että testamentin saajat olisi jätettävä testamentin ulkopuolelle, ja katsoin, että näin olisi meneteltävä, jos testamentin tekijä oli peruuttanut koko testamenttinsa; toiset taas olivat sitä mieltä, että se, mikä oli peruutettu, oli kumottu lain nojalla, mutta että kaikki jäljelle jääneet perinnöt olivat päteviä. Mihin menettelytapaan olisi sitten ryhdyttävä? Eikö joskus voitaisi katsoa, että perittävä, joka oli poistanut perillistensä nimet, oli tietoinen siitä, että hän olisi samassa asemassa kuin jos hän olisi kuollut ilman testamenttia? Kun asiasta on epäselvyyttä, on yhtä lailla oikeudenmukaista kuin turvallista noudattaa lempeämpää tulkintaa. Keisari Antoninus Augustuksen päätös Pudensin ja Pollion konsulinaikana on seuraava: "Koska Valerius Nepos on mielensä muutettuaan runnellut testamenttiaan ja pyyhkinyt pois perillistensä nimet, hänen omaisuutensa ei jumalallisen isäni perustuslain mukaisesti näytä kuuluvan siinä mainituille perillisille". Hän totesi myös valtiovarainministeriön asianajajille: "Teillä on omat tuomarinne". Vivius Zeno sanoi: "Pyydän, herra keisari, että kuuntelette minua kärsivällisesti, mitä päätätte perintöihin liittyen?". Keisari Antoninus vastasi: "Näyttääkö sinusta siltä, että perittävän, joka pyyhki pois perillistensä nimet, tarkoituksena oli, että hänen testamenttinsa pysyisi voimassa?" Leijonan asianajaja Cornelius Priscianus sanoi: Hän sanoi: "Testamentintekijä vain pyyhki pois perillistensä nimet." Valtiovarainministeriön asianajaja Calpernius Longinus vastasi: "Mikään testamentti ei voi olla pätevä, jos siinä ei ole nimetty perillistä". Priscianus lisäsi: "Hän vapautti tietyt orjat ja testamenttasi perinnöksi". Keisari Antoninus, joka oli antanut kaikkien osapuolten vetäytyä pois asian käsittelyn ajaksi ja käskenyt heidät uudelleen sisään, sanoi: ": "Käsillä oleva tapaus näyttää sallivan suojean tulkinnan, joten uskomme, että testamentin tekijä Nepos tarkoitti vain sen osan testamentistaan, jonka hän pyyhki pois, mitätöitäväksi". Hän oli itse asiassa pyyhkinyt pois sen orjan nimen, jonka hän oli määrännyt vapautettavaksi. Antoninus totesi rescriptuksessa, että orja kuitenkin vapautettaisiin. Hän päätti kysymyksen näin vapaudelle myönnetyn suosion vuoksi.

22. Papinianus, Opinions, kirja VII.

Eräs testamentintekijä ilmoitti juhlallisesti tahtonsa testamentissa, josta tehtiin samanaikaisesti useita jäljennöksiä, ja hän poisti ja pyyhki jälkikäteen pois joitakin näistä, jotka oli talletettu julkiselle paikalle. Testamentissa laillisesti annettuja määräyksiä, jotka voitiin vahvistaa niiden muiden testamenttikappaleiden perusteella, joita testamentintekijä ei poistanut, ei katsottu mitätöidyksi. Paulus toteaa, että jos testamentin tekijä turmeli testamentin kuollakseen testamentittomana ja jos ne, jotka halusivat periä ab intestato, pystyivät todistamaan tämän, testamentissa mainitut perilliset jäivät vaille omaisuutta.

Tit. 5. Perillisten määräämisestä.

23. Ulpianus, On Sabinus, kirja I.

Testamentin toimeenpanijan on yleensä aloitettava perillisen nimeämisellä. Hän voi myös aloittaa nimenomaisesti tehdyllä perinnöttömäksi julistamisella; jumalallinen Trajanus nimittäin totesi eräässä rescriptumissa, että poika voidaan perinnöttömäksi julistaa nimeltä jo ennen perillisen nimeämistä.

24. Sanomme myös, että perillinen on määrätty, jos testamentin tekijä ei ole kirjoittanut, vaan maininnut vain nimensä.

25. Henkilö, joka on mykkä tai kuuro, voidaan laillisesti määrätä perilliseksi.

26. Jos testamentintekijä ei aio testamentata mitään perintöä tai tehdä ketään perinnöttömäksi, hän voi tehdä testamentin viidellä sanalla sanomalla: "Lucius Titius olkoon perilliseni". Tätä kaavaa voi käyttää myös henkilö, joka ei kirjoita testamentiaan, ja hän voi tehdä testamentin jopa kolmella sanalla, kuten sanomalla: "Lucius olkoon perillinen", sillä sanat "minun" ja "Titius" ovat tarpeettomia.

27. Jos joku määrätään yksinomaiseksi perijäksi maa-alueelle, määräys on pätevä ilman mainintaa maa-alueesta.

28. Jos joku kirjoittaa seuraavasti: "Lucius perillinen", vaikkei hän voikaan lisätä: "Olkoon hän"; katsomme, että kyseessä on pikemminkin nunnakupatiivi kuin kirjallinen testamentti. Ja jos hän kirjoittaisi: "Olkoon Lucius", katsomme, että se on sama asia. Jos hän siis kirjoittaisi vain "Lucius", Marcellus ajattelee, eikä syyttä, että tätä muotoa ei nykyisin hyväksyttäisi.

Jumalallinen Pius kuitenkin sanoi tapauksessa, jossa testamentin antaja, joka oli jakamassa tiettyjä osia perintöomaisuudesta perillistensä kesken, sanoi vain: "Niin ja näin koko tämän osuuden ja niin ja näin koko tuon osuuden", mutta ei lisännyt "Olkoon hän perillinen", keisari totesi reskriptissä, että nimitys oli pätevä, ja tämän mielipiteen omaksui myös Julianus.

29. Jumalallinen Pius totesi myös rescriptumissa, että nimitys oli pätevä, kun se oli tehty seuraavin sanamuodoin: "Olkoon vaimoni", vaikka sana "perillinen" puuttui.

30. Julianus ei ole sitä mieltä, että nimitys, joka on tehty seuraavalla tavalla: "Niin ja näin perilliseksi", on pätevä, koska siitä puuttuu jotakin. Tämä nimitys on kuitenkin pätevä, koska sanat "määrään" on ymmärretty.

31. Sama, On Sabinus, kirja II.

Kun testamentintekijä käyttää sanoja: "Minä määrään Niin ja niin ja niin ja niin perillisiksi heidän osuksiensa mukaan"; viitaten niihin, jotka on määrätty perillisiksi, Marcellus ei katso, että heistä tulee perillisiä silloin, kun heille ei ole määrätty osuuksia, aivan kuten jos heidät olisi määrätty seuraavin termein: "Jos minä määrittelen heidän osuutensa". Parempi mielipide on, että jos vainajan tahtoa ei jätetä huomiotta, jokainen nimitys on ymmärrettävä esimerkiksi seuraavasti: "Määritän heidät perillisiksi niihin osuuksiin jäämistöstä, jotka heille osoitan, mutta ei yhtä suuriin osuuksiin"; aivan kuin jos olisi tehty kaksijakoinen määräys. Tämän mielipiteen Celsus hyväksyy Digestin kuudennessatoista kirjassa. Mutta hän on toista mieltä silloin, kun nimitys on tehty seuraavasti: "Seius olkoon perilliseni samalle osuudelle, jolle Titius on määrännyt minut perilliseksi"; sillä jos Titius ei ole määrännyt häntä, ei Seius ole hänen määräämänsä. Tämä näkemys ei ole kohtuuton, sillä tässä tapauksessa on kyse ehdosta. Marcellus on kuitenkin sitä mieltä, että tapaukset ovat samanlaisia.

32. On eriasia, jos osapuoli kirjoittaa: "Niistä osakkeista, jotka olen osoittanut hänelle", tai "jotka aion osoittaa hänelle", sillä ensinnäkin voidaan sanoa, että jos osakkeita ei ole osoitettu, ei ole kyse nimityksestä; aivan kuten Marcellus päätti tapauksessa, jossa nimitys oli tehty seuraavasti: "Olkoot niin ja niin ja niin ja niin perillisiä niihin osuuksiin, joihin heidät on määrätty äitinsä testamentilla", ja jos heidän äitinsä kuolee testamentittomana, heitä ei ole laillisesti määrätty.

33. Sama, On Sabinus, kirja III.

Orja, joka kuuluu kokonaan tai osittain toiselle, voidaan määrätä testamentin tekijän perilliseksi ilman, että hänelle myönnetään vapaus.

34. Jos nimitän orjani absoluuttisesti perilliseksi, mutta annan hänelle vapauden tietyllä ehdolla, hänen nimityksensä lykkääntyy siihen ajankohtaan, jolloin hänelle myönnetään vapaus.

35. Jos osapuoli on testamentissaan ilmoittanut: "Jos Titius tulee perillisekseni, olkoon Seius perillisekseni ja Titius perillisekseni"; Titiuksen hyväksymistä odotetaan edellytyksenä sille, että Seius voi tulla perilliseksi. Ja tämä on todellakin järkevää, ja Julianus ja Tertyllianus vaikuttavat siltä.

36. Jos perillinen on hyväksynyt luottamuksen, jolla orjalle myönnetään ehdollisesti vapaus, kyseinen orja voidaan nimittää perilliseksi edellisen ehdottomalla vapauden myöntämisellä odottamatta ehdon täyttymistä, ja hän saa sekä vapautensa että perinnön. Sillä välin hän on välttämätön perillinen, ja hänestä tulee vapaaehtoinen perillinen, kun ehto täyttyy, joten hän ei lakkaa olemasta perillinen, mutta perintöoikeus muuttuu hänen osaltaan.

37. Testamentin avaamisen viivästyminen ei vaikuta välttämättömän perillisen oikeuksiin, kuten olemme tottuneet katsomaan, kun joku korvaa alaikäisen. On nimittäin todettu, että jos sijainen antaa itsensä alaikäisen haltuunsa vainajan poikana, hänestä tulee tämän välttämätön perillinen.

38. Sama, On Sabinus, kirja IV.

Suora perillinen voidaan määrätä myös ehdollisesti. Testamentin tekijän poika on kuitenkin jätettävä pois, koska häntä ei voida määrätä millään ehdolla. Hänet voidaan tosin määrätä ehdolla, jonka täyttäminen on hänen valtassaan, ja tästä mielipiteestä kaikki viranomaiset ovat yhtä mieltä; mutta tuleeko nimitys voimaan, jos hän täyttää ehdon, vai tuleeko se voimaan, jos hän ei täytä sitä ja kuolee? Julianus on sitä mieltä, että jos poika on määrätty perilliseksi tällaisella ehdolla, häntä ei voida poistaa perinnöstä, vaikka hän ei täyttäisikään ehtoa, ja sen vuoksi, kun hänet on määrätty tällä tavoin ja hänellä on kanssaperijä, jälkimmäisen ei ole pakko odottaa, kunnes poika täyttää ehdon; sillä vaikka jälkimmäinen, jos hän ei täytä ehtoa, voi tehdä isästään testamentittoman, ei ole epäilystäkään siitä, etteikö kanssaperijän pitäisi odottaa. Tämä näkemys vaikuttaa minusta oikealta, joten jos poika on määrätty ehdolla, jonka noudattaminen riippuu hänen tahdostaan, hän ei voi tehdä isäänsä testamentittomaksi välttelemällä sitä.

39. Katson, että yleisesti ottaen kyse on tosiseikkoja koskevasta kysymyksestä silloin, kun ehto riippuu tai ei riipu pojan vallasta toteuttaa se. Tällaisen ehdon osalta: "Jos hän menee Alexandriaan", ei riipu pojan tahdosta, jos sää on ankara, mutta se voi riippua siitä, jos ehto asetettiin henkilölle, joka asui vain kilometrin päässä Alexandriasta. Seuraava ehto: "Jos hän maksaisi kymmenen aureia Titiukselle", aiheuttaa vaikeuksia, jos Titius olisi poissa pitkällä matkalla. Näin ollen on turvaututtava sellaisen ehdon yleiseen määritelmään, jonka asianomainen osapuoli voi täyttää.

40. Jos testamentintekijä kuitenkin sen jälkeen, kun hän on määrännyt poikansa perilliseksi ehdolla, jonka tämä pystyi täyttämään, tai jos hän on määrännyt vieraan henkilön, olen sitä mieltä, että sijainen ei voi tulla perilliseksi pojan elinaikana, mutta voi tulla perilliseksi pojan kuoleman jälkeen; eikä ole välttämätöntä, että poika on jäänyt perinnottomaksi sijaisen määräämisen vuoksi. Ja vaikka perinnottomaksi julistaminen tapahtuisi, se olisi mitätön, sillä olemme muualla osoittaneet,

että jos tämä tapahtuu pojan kuoleman jälkeen, se on pätemätön. Sen vuoksi olemme sitä mieltä, että jos poika on nimitetty tällaisella edellytyksellä ja on isänsä määräysvallassa, häntä ei tarvitse perinnöttömäksi julistaa seuraavilta asteilta; muutoin hänet on myös perinnöttömäksi julistettava määräämällä kanssaperijä.

41. Marcellus, Julianuksesta, Digestin kahdeskymmenesyhdeksännessä kirjassa, huomauttaa seuraavaa:

Jos ehto, jonka perusteella poika määrättiin perilliseksi, on luonteeltaan sellainen, että on varmaa, että sitä ei voida täyttää hänen elämänsä viimeisellä hetkellä, ja jos poika sen ollessa vireillä kuolee, hänestä tulee isänsä perillinen aivan kuin jälkimmäinen olisi ollut testamenttina; esim: "Jos hän lähtee Aleksandriaan, olkoon hän minun perilliseni". Jos ehto voidaan kuitenkin täyttää hänen viimeisten elinaikojensa aikana, esimerkiksi: "Jos hän maksaa kymmenen aureia Titiukselle, olkoon hän minun perilliseni", katson, että päinvastoin.

42. Ulpianus, On Sabinus, kirja IV.

Kun ehdossa mainitaan tietty aika, esim: "Jos hän nousee kapitolioon kolmenkymmenen päivän kuluessa"; voidaan sanoa, että jos hän ei noudata ehtoa, poika suljetaan pois ja sijainen hyväksytään perimyksen. Tämä on Julianuksen ja minun mielipiteeni tulos.

43. Testamentin tekijän pojanpojat ja muut perilliset, jotka nimitettäessä eivät Lex Velleian mukaan riko testamenttia, voidaan nimittää millä tahansa ehdolla, vaikka he ovatkin pojan asemassa.

44. Olemme tottuneet sanomaan, että kaikki, mikä tapahtuu välisenä aikana, ei vaikuta haitallisesti perilliseen; esimerkiksi jos nimitetty on Rooman kansalainen ja hänestä tulee testamentin tekijän elinaikana ulkomaalainen ja hän saa myöhemmin takaisin Rooman kansalaisuutensa, se, mitä hänelle on tapahtunut sillä välin, ei vaikuta hänen oikeuksiinsa. Jos toiselle kuuluva orja määrätään perilliseksi ja luovutetaan myöhemmin toiselle kuolinpesään kuuluvalle orjalle, jonka sitten muukalainen saa haltuunsa usukaption kautta, hänen perilliseksi määräämistään ei mitätöidä.

45. Kun isäntä nimittää orjan, jonka hän omistaa yhdessä toisen kanssa, perilliseksi vapauden myöntämisen myötä ja vaatii lunnaita yhteisomistajaltaan, hänestä tulee välttämätön perillinen. Kun orja kuitenkin korvataan alaikäisellä ja tämä ostaa toisen yhteisomistajan osuuden, Julianus sanoo, että mainitusta orjasta ei tule välttämätöntä perillistä.

46. Julianus kysyy, voidaanko tämä orja, joka on määrätty perilliseksi vapauden myöntämisen myötä, myöhemmin riistää vapaudestaan kodifikaatilla. Hän katsoo, että siinä tapauksessa, että mainitusta orjasta tulee välttämätön perillinen, mikään hänen vapautensa riistäminen ei ole pätevää, koska hänen olisi pakko riistää se itseltään; sillä kun orja nimitetään perilliseksi,

hän saa vapautensa itseltään. Tämä mielipide on järkevä, sillä koska hän ei voi testamentata vapauttaan itselleen, hän ei myöskään voi riistää sitä itseltään.

47. Julianus, Digest, kirja XXX.

Kun yhteisomistuksessa oleva orja nimitetään perilliseksi jollakin ehdolla ja hän saa vapautensa testamentin tekijän elinaikana, hän voi astua kuolinpesään, kun se ehto, jolla hän testamentin nojalla saa vapautensa, on vielä voimassa.

48. Hänellä on taas oikeus perintöön isäntänsä määräyksestä, vaikka testamentin antaja olisi vieraannut hänet elinaikanaan tai perillinen olisi tehnyt niin testamentin antajan kuoleman jälkeen.

49. Sama, On Urseius Ferox, kirja II.

Kaksi yhtiömiestä määräsi testamentillaan tietyn heidän yhteisesti omistamansa orjan perilliseksi ja vapaaksi, ja molemmat menehtyivät samaan aikaan talon sortumisen seurauksena. Useat auktoriteetit ovat esittäneet mielipiteenään, että tässä tapauksessa orjasta tuli molempien perillinen ja hän sai vapautensa heiltä molemmilta, ja tämä mielipide on oikea.

50. Kun kaksi yhtiömiestä määrää, että heidän yhteisesti omistamansa orjan on tultava vapaaksi ja heidän perilliseksi samalla ehdolla, ja kun ehtoa noudatetaan, sovelletaan samaa oikeussääntöä.

51. Ulpianus, On Sabinus, kirja V.

Aina kun testamentintekijä, joka haluaa nimetä perillisen, nimeää jonkun toisen henkilön yksilössä olevan virheen vuoksi (kuten esimerkiksi: "Veljeni, suojelijani"), on sovittu, että kumpikaan heistä ei tule hänen perilliseksi; se, joka on mainittu, siitä syystä, että perittävän tarkoituksena ei ollut nimetä häntä; eikä se, jonka hän aikoi nimetä, koska häntä ei ole mainittu.

52. Samoin, jos testamentinsaaja tekee virheen omaisuuden suhteen (jos hän esimerkiksi jättää vaatteen, vaikka aikoi jättää astian), hän ei ole velkaa kumpaakaan. Tätä sääntöä sovelletaan riippumatta siitä, onko testamentin tekijä kirjoittanut testamenttinsa itse vai sanellut sen jonkun toisen kirjoitettavaksi.

53. Jos testamentintekijä ei kuitenkaan erehtynyt itse esineen suhteen, vaan vain osan testamentattavasta (esimerkiksi jos hän sanellessaan testamentin ilmoitti, että tietty henkilö olisi määrättävä perilliseksi puoleen hänen omaisuudestaan, vaikka todellisuudessa hän oli määrättävä perilliseksi vain neljäsosaan), Celsus sanoo kysymysten kahdessatoista kirjassa ja Digestin yhdessätoista kirjassa, että voidaan väittää, että kyseinen henkilö on perillinen puoleen omaisuudestaan, koska mainittiin

suurempi määrä, mutta kirjoitettiin pienempi; ja tätä mielihpidettä tukevat tietyt yleiset reskriptiot. Samaa sääntöä sovelletaan, jos testamentintekijä itse kirjoittaa pienemmän summan, vaikka hänen tarkoituksenaan oli kirjoittaa suurempi summa.

54. Mutta jos testamentin laatija on kirjoittanut suuremman määrän tai (mikä on vaikeammin todistettava asia) testamentin tekijä itse on tehnyt niin, kuten esimerkiksi puolet neljänneksen sijasta, Proculus katsoo, että perillisellä on oikeus vain neljännekseen, koska neljännes sisältyy puoleen. Tämän mielipiteen hyväksyy myös Celsus.

55. Jos testamentintekijä kuitenkin kirjoittaa numeroin kaksisataa sadan sijaan, sovelletaan samaa oikeussääntöä, koska sekä hänen tarkoittamansa summa että se, mitä siihen lisättiin, on kirjoitettu samaan aikaan. Tämä mielipide ei ole kohtuuton.

56. Marcellus käsittelee tätä samaa asiaa viitaten osapuoleen, joka aikoi lisätä testamenttiinsa ehdon, mutta ei tehnyt sitä; ja hän katsoo, että perillistä ei pitäisi katsoa asianmukaisesti määrätyksi. Jos hän kuitenkin lisäsi ehdon tarkoituksesta, se kumotaan, ja perillinen hyväksytään perintöön; sillä mitä on kirjoitettu vastoin testamentin tekijän tarkoitusta, ei katsota hänen mainitsemakseen. Marcellus on hyväksynyt tämän mielipiteen, ja me hyväksymme sen.

57. Hän käsittelee myös sitä, että jos testamentin laatija on vastoin testamentin tekijän tahtoa jättänyt ehdon pois tai muuttanut sitä, perillisellä ei ole oikeutta perintöön, ja häntä pidetään nimeämättömänä.

58. Mutta jos testamentintekijä, joka aikoi määrätä yhden perillisen puoleen jäämistöstään, määrää sekä ensimmäisen että toisen perillisen, katsotaan, että ainoastaan ensimmäinen perillinen on hänen perillisensä ja että hän on ainoa, joka on määrätty puoleen jäämistöstä.

59. Jos perittävä ei mainitse perijänsä nimeä, vaan nimeää hänet jollakin merkinnällä, jota ei voi epäillä ja joka eroaa hyvin vähän hänen nimeltä mainitsemisestaan, mutta ei kuitenkaan lisää mitään epiteettiä, joka voi aiheuttaa hänelle vahinkoa, määräys on pätevä.

60. Kukaan ei voi nimetä perillistä nimeämättä häntä varmasti.

61. Kun testamentintekijä sanoo: "Olkoon se veljistäni, Titius ja Maevius, joka voi mennä naimisiin Seian kanssa, perillisekseni kolme neljäsosaa omaisuudestani, ja se, joka ei mene naimisiin hänen kanssaan, perillisekseni jäljelle jäävän neljäsosan"; tässä tapauksessa on varmaa, että nimitys on laillisesti tehty.

62. On selvää, että nimitys, joka on tehty seuraavin ehdoin, nimittäin: "Olkoon se edellä mainituista veljistäni, joka nai Seian, perijäni", kuuluu saman säännön piiriin. Katson, että tämä nimitys on pätevä, koska se on tehty ehdollisena.

63. Perilliset ovat laillisia perillisiä, ja jos perillisiä on määrätty useita, perittävä on jaettava heidän oikeutensa kesken, sillä jos hän ei tee näin, kaikki perilliset saavat yhtä suuren osuuden perillisinä.

64. Kun kaksi perillistä on määrätty, joista toinen saa kolmanneksen Cornelian tilasta ja toinen kaksi kolmasosaa samasta tilasta, Celsus hyväksyy Sabinuksen hyvin asianmukaisen mielipiteen, jonka mukaan, kun maininta maasta jätetään huomiotta, perilliset, joiden nimet mainitaan testamentissa, ovat oikeutettuja tilaan aivan kuin heidän osuuksiaan ei olisi mainittu; edellyttäen, että on täysin ilmeistä, että testamentintekijän tahtoa ei ole jätetty huomiotta.

65. Jos testamentin tekijä lisää testamenttiinsa: Labeo, Neratius ja Aristo katsovat, että jos sana "sen jälkeen" jätetään pois, orja saa samanaikaisesti sekä vapautensa että perintöosuuden, jos sana "sen jälkeen" jätetään pois.

66. Jos joku nimittää perillisen kolmannekseen omaisuudestaan ja toisen myös kolmannekseen ja, jos toista perillistä ei ole, nimittää vielä toisen perillisen kahteen kolmasosaan; tässä tapauksessa, jos toinen perillinen hylkää omaisuuden, kolmannella nimitetyllä perillisellä on oikeus kahteen kolmasosaan siitä paitsi sijaantulo-oikeuden myös nimitysoikeuden nojalla; toisin sanoen hänellä on kolmasosa omaisuudesta sijaantulo-oikeuden nojalla ja kolmasosa nimitysoikeuden nojalla.

67. Jos orja nimitetään perilliseksi vapauden myöntämisen yhteydessä ja hänet sitten luovutetaan, hän voi päästä perintöön sen osapuolen määräyksestä, jolle hänet on siirretty. Jos testamentin antaja kuitenkin lunastaa hänet, hänen nimityksensä on pätevä, ja hänestä tulee välttämätön perillinen.

68. Jos orja saa vapautensa tietystä ajankohdasta alkaen ja hänelle jätetään kuolinpesä absoluuttisesti ja hänet tämän jälkeen luovutetaan tai manumitoidaan, katsotaan, onko hänen nimityksensä pätevä. Ja jos häntä ei tosiaankaan vieraannuteta, voidaan väittää, että hänen nimityksensä on pätevä, jolloin hänestä tulee välttämätön perillinen, kun se päivä, jolloin hän saa vapautensa ja joka viivästyttää hänen oikeutensa perintöön, koittaa.

69. Mutta jos hänelle myönnetään vapaus tietystä ajankohdasta alkaen ja jäämistö jätetään hänelle tietyllä ehdolla, jos tämä ehto täyttyy sen jälkeen, kun päivä, jolloin hän saa vapautensa, on saapunut, hänestä tulee sekä vapaa että perillinen.

70. Kun orja on määrätty perilliseksi ehdoilla ja hänen vapautensa on määrätty tietystä ajankohdasta alkaen, jos hänestä joko luovutetaan tai hänet vapautetaan, on sanottava, että hänestä voi tulla perillinen.

71. Jos orja itse ei kuitenkaan ole vieraantunut, vaan ainoastaan häneen kohdistuva käyttöoikeus, hänen nimityksensä on pätevä, mutta se lykkääntyy siihen ajankohtaan, jolloin käyttöoikeus lakkaa.

72. Paulus, On Sabinus, kirja I.

Kun joku määrää perilliset eri osuuksiin eri maa-alueista, se on sama kuin jos heitä ei olisi määrätty tiettyihin osuuksiin samasta maasta; sillä ei ole helppoa selvittää, mitkä ovat heidän osuutensa eri alueista. Siksi on tarkoituksenmukaisempaa, kuten Sabinus sanoo, katsoa, että testamentin antaja ei ollut maininnut maata eikä osuuksia, joihin he olivat oikeutettuja.

73. Javolenus, Epistolat, kirja VII.

"Olkoon Attius minun perillisekseni Cornelian tilaan, ja kaksi Titius-nimistä henkilöä olkoot minun perillisekseni tuohon ja tuohon taloon." Titiukseksi nimetyt henkilöt saavat puolet kartanosta ja Attius loput puolet. Tätä mieltä on Proculus; mitä mieltä sinä olet siitä? Vastaus on, että Proculuksen mielipide on oikea.

74. Paulus, On Sabinus, kirja II.

Kun testamentin tekijä testamenttasi eriarvoisista osuuksista ja lisäsi: "Ne perilliset, joille olen jakanut eriarvoisista osuuksista, jakakoot ne tasan"; olisi katsottava, että he jakavat ne tasan, edellyttäen, että tämä lauseke lisättiin ennen testamentin loppuunsaattamista.

75. Ulpianus, On Sabinus, kirja VII.

Joskus tämä lisäys "Perillisilleni jaettakoon tasan" ilmaisee testamentin tekijän aikomuksen; kuten esim: "Ensimmäinen ja veljeni pojat jakakoot tasan"; sillä tämä lisäys osoittaa, että kaikki perilliset on määrätty yhtä suuriin osuuksiin, kuten Labeo toteaa; ja jos se jätetään pois, ensimmäinen on oikeutettu puoleen jäämistöstä ja testamentin tekijän veljen pojat toiseen puoleen.

76. Perheenisä voi jakaa jäämistönsä niin moneen osaan kuin haluaa, mutta tavanomainen perinnönjako tehdään kahteentoista osaan, joita kutsutaan unciae-osuuksiksi.

77. Jos siis perittävä jakaa jäämistönsä tätä pienempään määrään, lain nojalla turvaututaan tähän sääntöön; esimerkiksi silloin, kun perittävä määrää kaksi perillistä kumpikin neljäsosaan jäämistöstään, sillä tässä tapauksessa jäämistön loppuosa jaetaan siten, että kummankin perillisen katsotaan olevan määrätty kuuteen osaan.

78. Jos kuitenkin yksi perillinen on määrätty neljäsosalle jäämistöstä ja toinen puolelle, jäljelle jäävä neljäsosa lisätään niiden osuuksien suhteessa, jotka he vastaavasti perivät.

79. Jos perittävä jakaa jäämistönsä useampaan kuin kahteentoista osuuteen, vähennys tehdään tällöin suhteellisesti, esimerkiksi jos hän on määrännyt minut perilliseksi kahdentoista osuuden osalta ja sinut perilliseksi kuuden osuuden osalta, minulla on oikeus kahdeksaan osuuteen jäämistöstä ja sinulla neljään osuuteen.

80. Kun testamentintekijä määrää kaksi perillistä koko jäämistölle ja kaksi muuta kahdelletoista osalle siitä, Labeo tiedustelee viimeisten teostensa neljännessä osassa, onko jako tehtävä tasan. Ja hän katsoo, että ensin mainitut ovat oikeutettuja puoleen kuolinpesästä, ja ne, jotka on määrätty kahdelletoista osalle siitä, ovat toisen puolen perillisiä. Mielestäni tämä mielipide olisi hyväksyttävä.

81. Jos kuitenkin testamentinsaaja määrää kaksi perillistä koko jäämistölleen ja sen jälkeen määrää kolmannen puolelle ja kuudennekselle siitä, Labeo sanoo samassa kirjassa, että koko jäämistö on jaettava kahteenkymmeneen osaan, joista kahdella ensimmäisellä perillisellä on kaksitoista ja sillä, joka on määrätty puolelle ja kuudennekselle, on oikeus kahdeksaan.

82. Labeo antaa myös esimerkkinä: "Nimitettäköön Titius kolmannekselle jäämistöstäni"; ja sitten, kun koko jäämistöstä oli luovuttu, lisättiin: "Nimitettäköön samainen Titius kuudennekselle". Trebatius sanoo, että tämä omaisuus olisi jaettava neljääntoista osaan.

83. Javolenus, On Cassius, kirja I.

Jos joku määräisi perilliset seuraavasti: "Titius periköön ensimmäisen osan, Seius toisen osan, Maevius kolmannen osan ja Sulpicius neljännen osan", niin yhtä suuret osuudet perinnöstä kuuluvat nimetyille; siitä syystä, että testamentintekijän katsotaan nimenneen heidät pikemminkin osoittaakseen heidän nimeämisjärjestyksensä kuin määrätäkseen tavan, jolla perintö jaetaan osiin.

84. Ulpianus, On Sabinus, kirja XXX.

Julianus toteaa Kolmannessakymmenennessä kirjassaan, että jos testamentintekijä määräisi perillisensä seuraavasti: "Olkoon Titius perillinen puoleen perintöomaisuudestani ja Seius puoleen, ja siitä osasta, jonka olen jättänyt Seiukselle, olkoon Sempronius perilliseni yhtä suuri osa", voidaan epäillä, oliko testamentin antajan tarkoituksena jakaa omaisuutensa kolmeen osaan vai oliko hänen tarkoituksenaan yhdistää Seius ja Sempronius saman puolen perillisiksi. Jälkimmäinen näkemys on parempi, ja siksi nämä kaksi katsotaan määrättyiksi perillisiksi samaan osaan jäämistöstä; näin ollen tuloksena on, että Titius on oikeutettu puoleen jäämistöstä ja kukin muista neljäsosaan siitä.

85. Sama auktoriteetti totesi samassa kirjassa, että jos testamentin tekijä sanoo: "Jos ensimmäinen on perillinen puoleen, toinen on perillinen toiseen puoleen; mutta jos ensimmäinen ei ole perillinen, kolmas korvataan perilliseksi kolmeen

neljäsosaan omaisuudestani". Tämä on tosiaankin tosiseikkakysymys, mutta voidaan hyvin perustellusti sanoa, että jos ensimmäinen perillinen astuu kuolinpesään, muut ovat oikeutettuja samansuuruisiin osuuksiin siitä; mutta jos hän kieltäytyy siitä, se on jaettava viidentoista osaan, joista kolmas perillinen on oikeutettu yhdeksään ja toinen kuuteen osaan.

86. Julianus, Digest, kirja XXX.

Kolmas perillinen on nimittäin sellaisen perillisen asemassa, joka on sekä määrätty että korvattu, sillä hänen katsotaan olevan määrätty kolmelle osalle perintöä ja korvattu kuudelle osalle.

87. Ulpianus, On Sabinus, kirja VII.

Sabinus sanoo, että jos osuutta ei ole jaettu jollekin perilliselle, tämä vaatii tutkimista. Esimerkiksi jos testamentin tekijä on määrännyt kahdelle perilliselle kumpikin neljänneksen jäämistöstä mutta ei ole osoittanut mitään kolmannelle, jälkimmäisellä on oikeus jäljelle jäävään osaan. Myös Labeo on tätä mieltä.

88. Sama auktoriteetti käsittelee kysymystä: "Jos testamentin tekijä on määrännyt kaksi perillistä yhdentoista osuuteen jäämistöstään ja kaksi ilman mitään osuutta, ja myöhemmin yksi niistä, joille ei ollut määrätty mitään osuutta, hylkää perinnön, kuuluuko se kahdeskymmenesneljäsosa, johon hänellä oli oikeus, kaikille perillisille vai ainoastaan sille, jolle ei ollut määrätty mitään osuutta?". Hän ei ratkaise tätä kysymystä. Servius kuitenkin sanoo, että osuus kuuluu kaikille perillisille, ja mielestäni tämä mielipide on parempi; sillä mitä tulee perintöoikeuden kertymisoikeuteen, ne, jotka on määrätty ilman osuutta, eivät ole yhteisiä perillisiä muiden kanssa. Celsus hyväksyy tämän mielipiteen Digestin kuudennessatoista kirjassa.

89. Myös Sabinus katsoo, että jos testamentin tekijä on määrännyt koko omaisuuden ja määrännyt kaksi perillistä määräämättä heille mitään osuutta siitä, kumpikaan heistä ei ole yhteisperillinen muiden kanssa.

90. Mutta jos hän sen jälkeen, kun hän on luopunut koko jäämistöstä, nimittää toisen ilman mitään osuutta, jälkimmäisellä on oikeus saada puolet alkuperäisten osuuksien kaksinkertaisesta määrästä kyseisestä jäämistöstä. Toisin on kuitenkin, jos testamentintekijä koko omaisuudestaan luovuttuaan määrää: "Koska mitään ei jää jäljelle, perillistä ei voida määrätä millekään osuudelle.

91. Mutta jos sen jälkeen, kun koko jäämistöstä on luovuttu, mainitaan kaksi perillistä ilman, että heille on määrätty mitään osuuksia, herää kysymys, yhdistetäänkö nämä kaksi perillistä jäämistön kaksinkertaistamisessa vai ainoastaan sen jakamisessa yhdellä osuudella? Labeo on sitä mieltä, ja se on parempi mielipide, että heillä on oikeus osallistua yhteen jakoon; sillä kun yksi on nimetty ilman, että heille on osoitettu mitään osuutta, ja sen jälkeen kaksi nimetään yhdessä ilman,

että heille on osoitettu mitään osuutta, Celsus sanoo kuudennessatoista kirjassa, että jäämistöä ei pidä jakaa kolmeen osaan, vaan ainoastaan kahteen.

92. Mutta jos testamentintekijä sen jälkeen, kun hän on kaksinkertaistanut perintöosuudet, jakaa sen kahden perillisen kesken ja nimittää kolmannen ilman mitään osuutta, alkuperäisten osuuksien määrää ei kolminkertaisteta, vaan sanottu kolmas perillinen on oikeutettu kolmanteen osaan siitä, kuten Labeo totesi viimeisten teostensa neljännessä kirjassa, ja tähän mielipiteeseen eivät viittaa Aristo eivätkä Paulus, ehkä siksi, että he pitivät sitä oikeana,

93. Paulus, On Vitellius, I kirja.

Sabinus sanoo: "Kysymys herää, kun testamentin tekijä oli jakanut perillistensä kesken suuremman määrän osakkeita kuin tavanomainen perinnönjako edellyttää, ja hän oli määrännyt yhden perillisen ilman yhtään osaketta; onko tämä oikeutettu saamaan puolet kaksinkertaisesta jaosta vai vain sen, mikä kahdestakymmenestä neljästä osakkeesta puuttuu?" Tämä kysymys ei ole täysin selvä. Mielestäni jälkimmäinen mielipide on oikeampi, joten samaa suhdelukua on noudatettava silloin, kun ositus kaksinkertaistetaan tai tehdään jokin muu suurempi määrä osakkeita kuin tavanomaisessa perinnönjaossa tehdään. Paulus: "Toisessa jaossa on noudatettava samaa suhdetta kuin ensimmäisessä".

94. Ulpianus, On Sabinus, kirja VII.

Pomponius ja Arrianus väittävät, että syntyi keskustelu seuraavasta asiasta, nimittäin siitä, että kun joku jätti osan omaisuudestaan jakamatta ja määräsi sitten: "Jos Seius" (jota hän ei ollut määrännyt) "ei ole perilliseni, olkoon Sempronius perilliseni", voisiko jälkimmäinen ottaa sen osan omaisuudesta, jota ei ollut jaettu kenellekään. Pegasos katsoo, että hänellä olisi oikeus tähän osaan. Aristo on päinvastaista mieltä, koska hänelle oli osoitettu osuus, jota ei ollut olemassa. Javolenus, Pomponius ja Arrianus hyväksyvät tämän mielipiteen, joka vallitsee tällä hetkellä.

95. Paulus, Sabinuksesta, kirja II.

Sillä ei ole merkitystä, mihin paikkaan perillinen, jolle ei ole annettu mitään perintöosaa, on osoitettu, onko se ensimmäinen, väli- vai viimeinen.

96. Kun neljäsosa jäämistöstä on jätetty jo kuolleelle ja loput kolme neljäsosaa toiselle ja kolmasosa on mainittu ilman, että hänelle on osoitettu mitään osuutta jäämistöstä, Labeo sanoo, että se, joka on määrätty perilliseksi ilman mitään osuutta, on oikeutettu saamaan puolet kaksinkertaisista jäämistöosuuksista ja että tämä oli testamentin tekijän tarkoitus. Myös Julianus hyväksyy tämän mielipiteen, ja se on oikea.

97. Kun yksi elossa oleva ja yksi kuollut on määrätty yhteisperillisiksi puoleen kuolinpesästä ja kolmas osapuoli toiseen puoleen; hän sanoo, että heillä on oikeus yhtä suuriin osuuksiin, koska vainajalle määrätyn osuuden katsotaan jääneen mainitsematta.

98. Pomponius, On Sabinus, kirja I.

Trebatius sanoo, että seuraavaa ei ole esitetty oikein: "Kuka ikinä onkaan perilliseni, Stichus olkoon vapaa ja perilliseni", vaan että orjasta tulee kuitenkin vapaa. Labeo on sitä mieltä, ja hyvin oikein, että hänestä tulee myös perillinen.

99. Pidän hyvin todennäköisenä, että orjalle voidaan ehdottomasti myöntää vapaus ja että omaisuus voidaan samalla testamentata jollakin ehdolla, kuitenkin niin, että molemmat määräykset riippuvat ehdosta.

100. Julianus, Digest, kirja XXX.

Kun ehto on täyttynyt, orjasta tulee vapaa ja perillinen; riippumatta siitä, missä testamentin osassa hänelle on myönnetty vapaus. Jos ehto ei kuitenkaan ole täyttynyt, katsotaan, että hänelle on annettu vapaus ilman perintöä.

101. Pomponius, On Sabinus, kirja I.

Jos perillinen on määrätty joko varmaksi tai epävarmaksi ajaksi, hän voi vaatia omaisuutta haltuunsa ja määrätä siitä perillisenä.

102. Mutta jos hän ei vaadi omaisuutta haltuunsa, vaan lykkää ehdon täyttämistä, jonka hän voi hyvin helposti toteuttaa (esimerkiksi jos ehtona oli, että hänen olisi vapautettava hallitsemansa orja, mutta hän ei tee niin), tässä tapauksessa preettorin velvollisuus on antaa ediktiossaan määräys, jossa määritellään aika, jonka kuluessa perillisen on astuttava omaisuuteen.

103. Samoin, jos perillinen ei voi täyttää ehtoa, koska se ei ole hänen valtansa (esimerkiksi kun se koostuu jostain, joka toisen on tehtävä, tai riippuu jostakin epävarmasta tapahtumasta, esim: "Jos hänestä tulee konsuli"); ja preettorin tulisi tällöin velkojien hakemuksesta päättää, että ellei perintöä hyväksytä ja ryhdytä siihen tietyn ajan kuluessa, hän määrää mainitut perinnön velkojat ottamaan vainajan omaisuuden haltuunsa ja määrää sillä välin, että kaikki omaisuus, josta on tarpeen luopua, myydään tätä tarkoitusta varten nimettyjen asiamiesten toimesta.

104. Jos perillinen on kuitenkin määrätty ehdollisesti ja jos kuolinpesän velka on huomattava ja se voi lisääntyä rangaistusten määräämisellä, ja erityisesti jos on olemassa julkinen velka, velka olisi maksettava asiamiehen avulla, samoin kuin silloin, kun kuolinpesä on syntymättömän lapsen hallussa tai kun on alaikäinen perillinen, jolla ei ole edunvalvojaa.

105. Ja siksi hän sanoo, että tutkimus olisi tehtävä niiden perillisten osalta, jotka ovat poissa ilman, että he ovat tahallisesti laiminlyöneet, mutta joita joko akuutti tai krooninen sairaus estää tulemasta tuomioistuimeen, eikä heillä ole ketään, joka voisi esiintyä heidän puolustukseensa.

106. Celsus, Digest, kirja XVI.

"Titius ja Seius tai jommankumman heistä eloonjäänyt olkoon perilliseksi." Luulen, että jos molemmat jäävät eloon, molemmat ovat perillisiä, mutta jos toinen heistä kuolee, eloonjäänyt perii koko omaisuuden:

107. Ulpianus, säännöt, kirja VI.

Siitä syystä, että nimitykseen näyttää sisältyvän hiljainen sijaantulo.

108. Celsus, Digest, kirja XVI.

Senaatti ratkaisi tämän kysymyksen myös silloin, kun perintö oli testamentattu samalla tavalla.

109. Pomponius, On Sabinus, kirja III.

Jos määrään sinut ehdottomasti perilliseksi puolelle omaisuudestani ja määrään toisen perillisen toiselle puoliskolle jollakin ehdolla, ja sitten määrään sinulle sijaisen, Celsus sanoo, että jos ehtoa ei noudateta, sijainen on kyseisen omaisuuden osan perillinen.

110. Mutta jos nimitän sinut ehdoitta perilliseksi ja sen jälkeen nimitän sinut jollakin ehdolla, toinen nimitys ei ole pätevä, koska ensimmäinen on ensisijainen toiseen nähden.

111. Jos kuitenkin samaa perintöosaa varten on tehty useita nimityksiä eri ehdoin ja ensimmäinen ehto täyttyy, tulos on sama kuin edellä todettiin, kun nimitys on tehty ehdottomana ja myös ehdolla.

112. Ulpianus, On Sabinus, kirja V.

Jos joku nimitetään perilliseksi seuraavasti: "Titius olkoon perilliseni, jos Secundus ei tahdo olla perilliseni", ja sen jälkeen hän sanoo: "Secundus olkoon perilliseni", on ratkaistu, että Secundus on nimitetty ensimmäisessä asteessa.

113. Pomponius, On Sabinus, kirja V.

Ilmaisulla "joko" tarkoitetaan kaikkia perillisiä, ja siksi Labeo sanoo, että jos testamenttiin lisätään seuraava, nimittäin "Titius ja Seius olkoot perillisinäni sen verran, että jompikumpi heistä on määrännyt minut perilliseksi". Jos kumpikaan heistä ei ole määrännyt testamentin antajaa perilliseksi, kumpikaan heistä ei ole hänen perillisensä, koska lause viittaa kaikkien tekoon; mutta tässä tapauksessa on mielestäni otettava huomioon testamentin antajan aikomus. On siis oikeudenmukaisempaa, että se, jonka testamentin tekijä olisi määrännyt perimään omaisuutensa, olisi hänen perillisensä kyseisessä määrässä, ja että sitä, jota hän ei olisi määrännyt, ei otettaisi osalliseksi hänen omaisuudestaan.

114. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXI.

Keisari Severus totesi eräässä reskriptissä, että jos orja oli pantattu, hän saattoi olla isäntänsä välttämätön perillinen, edellyttäen, että hän oli valmis etukäteen tyydyttämään velkojan.

115. Gaius, On the Provincial Edict, kirja XVII.

Voimme määrätä perillisiksi paitsi orjia myös vapaita, edellyttäen, että orjat kuuluvat osapuolille, jotka itse voimme määrätä, sillä testamentin tekeminen orjien osalta on heidän isäntiensä vallasta johdettu oikeus.

116. Valtuus määrätä perilliseksi orja, joka kuuluu kuolinpesään ennen kuin kuolinpesä on tullut perinnöksi, perustuu periaatteeseen, jonka mukaan kuolinpesän katsotaan olevan orjan omistaja ja olevan vainajan paikalla.

117. Sama, Testamentteja koskeva; Urbaanipreettorin ediktiosta, I kirja.

Perillisen määrääminen seuraavasti: "Ne, jotka Titius voi haluta", on puutteellinen siitä syystä, että se riippuu toisen henkilön halusta. Antiikin viranomaiset nimittäin päättivät hyvin usein, että testamentin pätevyyden on johdettava itsestään eikä se saa riippua toisten toiveista.

118. Kuka tahansa, joka on vihollisen käsissä, voidaan laillisesti määrätä perilliseksi, koska postliminium-lain nojalla kaikki hänen henkilökohtaiset kansalaisoikeutensa pysyvät voimassa, eikä niitä mitätöidä. Jos hän siis palaa vankeudesta, hän voi astua perintöön. Myös hänen orjansa voidaan laillisesti määrätä perilliseksi, ja jos hänen isäntänsä palaa vankeudesta, hänet voidaan määrätä perilliseksi. Jos hän kuitenkin kuolee, hänen laillisesta seuraajastaan tulee hänen perijänsä orjan toimesta.

119. Sama, Testamentteja koskeva; Urbaanipreettorin ediktistä, kirja II.

Jos joku kirjoittaa testamenttiin seuraavaa, nimittäin: "Titius periköön puolet omaisuudestani, ja samainen Titius periköön toisen puolen, jos laiva saapuu Aasiasta", niin koska perillinen tulee omaisuuteen ehdottoman nimityksen perusteella, vaikka toisen nimityksen ehto saattaa olla vielä täyttämättä, hänestä tulee koko omaisuuden perillinen, vaikka ehto ei täytyisikään, koska sen täytyminen ei hyödytä häntä millään tavoin; koska ei ole epäilystäkään siitä, että jos joku on määrätty perilliseksi puoleen kuolinpesästä, eikä myöhemmin ilmaannu muita perillisiä, hänen katsotaan tulleen määrätyksi koko kuolinpesän perilliseksi.

120. Papinianus, Määritelmät, kirja I.

Kuolinpesää ei voida laillisesti testamentata tietystä ajankohdasta alkaen tai tiettyyn ajankohtaan saakka, mutta kun ajankohtaa koskeva puute on jätetty huomiotta, perillisen määrääminen jää voimaan.

121. Ulpianus, Disputations, kirja IV.

Eräässä mainitussa tapauksessa eräs testamentinsaaja määräsi kaksi perillistä, joista toinen sai eräässä maakunnassa sijaitsevan omaisuutensa ja toinen Italiassa sijaitsevan omaisuutensa; ja koska hänellä oli tapana tuoda kauppatavaraa Italiaan, hän lähetti rahaa maakuntaan ostaakseen sitä, ja tämä kauppatavara oli ostettu joko hänen elinaikanaan tai hänen kuolemansa jälkeen, mutta sitä ei ollut vielä tuotu Italiaan. Heräsi kysymys, kuuluivatko mainitut tavarat sille perilliselle, jolle Italiassa oleva omaisuus oli testamentattu, vai oliko hänellä oikeus niihin, jolle maakunnassa oleva omaisuus oli jätetty? Totesin, että oli vakiintunutta, että perillisiä voitiin määrätä eri omaisuuslajeille, eikä määräys ollut mitätön, mutta että perinnönjaosta päättävän tuomarinvollisuutena oli huolehtia siitä, ettei kukaan perillinen, jolle oli jätetty tietty osa omaisuudesta, saisi enempää kuin mihin hänellä oli testamentin mukaan oikeus. Tämä on ymmärrettävä seuraavasti: oletetaan esimerkiksi, että kaksi perillistä on määrätty, toinen Cornelian tilalle ja toinen Livian tilalle, ja että toinen näistä maa-alueista muodostaa kolme neljäsosaa omaisuudesta ja toinen loput neljäsosaa; mainitut perilliset perivät tällöin yhtä suuret osat omaisuudesta aivan kuin heidät olisi määrätty ilman, että heidän osuuksiaan olisi määrätty; mutta tuomioistuimen velvollisuutena on huolehtia siitä, että kullekin heistä määrätään tai jaetaan se maa-alue, joka heille on määrätty.

122. Olen siis tietoinen siitä, että herää kysymys, mistä osasta kuolinpesän veloista kukin näistä perillisistä on vastuussa. Papinianus, jonka mielipiteen olen itse hyväksynyt, katsoo, että kukin heistä on vastuussa perintöosuuden veloista perintöosuutensa suhteessa, toisin sanoen puolesta, sillä nämä maat on ymmärretty saadun etuoikeutettuna perintönä. Jos velka oli siis niin suuri, että siitä ei jää mitään jäljelle sen jälkeen, kun se on maksettu, katsomme näin ollen, että tällaiset määräykset, jotka on tehty tietyn tietyn omaisuuden luovuttamisen osalta, eivät ole voimassa eivätkä vaikuta. Jos Falcidianlain soveltaminen aiheuttaa perintöjen pienenemisen, tuomarinvollisuudeksi tulee tällöin pienentää näitä etuoikeutettuja perintöjä, jotta kumpikaan perillisistä ei voi saada enempää kuin mihin hänellä olisi ollut oikeus, jos hän olisi saanut

testamentin tai muun omaisuuden tai edes mainitut perinnöt. Mutta jos Falcidian-lain soveltamisesta on epäselvyyttä, tuomarin on täysin oikein vaatia osapuolia asettamaan toisilleen vakuudet.

123. Näin ollen käsiteltävänä olevaa nimitystä ei pitäisi hylätä pätemättömänä, kun toiselle perilliselle jätettiin maakunnassa sijaitsevaa omaisuutta ja toiselle Italiassa sijaitsevaa omaisuutta. Tuomarin tehtävänä on määrätä kullekin perilliselle se osa jäämistöstä, joka hänelle testamentattiin. Mainituilla perillisillä on kuitenkin kullakin oikeus saada puolet jäämistöstä, koska perittävä ei ole osoittanut heille mitään osuutta. Tästä seuraa, että jos tiettyjä jäämistöön kuuluvia omaisuuseriä on enemmän jossakin paikassa kuin jossakin toisessa (esimerkiksi enemmän Italiassa kuin maakunnassa) ja velkojen maksaminen on kiireellistä, on katsottava, että on tehtävä sama vähennys, jonka olemme edellä maininneet. Näin ollen, jos perintö on jätetty muille, perillisten on suoritettava maksu niiden maksamiseksi.

124. Nyt olisi selvitettävä, mitä tarkoitetaan Italiassa tai maakunnissa sijaitsevalla omaisuudella. Vainajan aikomuksen on ratkaistava tämä asia, sillä on otettava huomioon, mitä hänellä oli mielessä. On kuitenkin ymmärrettävä, että käsitteeseen "Italiassa oleva omaisuus" sisältyvät kaikki ne asiat, jotka perittävällä oli aina siellä ja jotka hän oli järjestänyt pitää siellä. Jos hän taas siirsi omaisuutta tilapäisesti paikasta toiseen, mutta ei pitääkseen sitä siellä, vaan palauttaakseen sen entiselle paikalleen, tämä ei lisää omaisuuden määrää siinä paikassa, johon hän sen siirsi, eikä vähennä sen määrää siinä paikassa, josta hän sen otti; kuten esimerkiksi jos hän lähettäisi italialaiselta tilaltaan joitakin orjia johonkin maakuntaan (kuten Galliaan) joko velan maksamista tai kauppatavaroiden ostamista varten, jotka palaisivat takaisin ostostensa jälkeen, on epäilemättä sanottava, että he kuuluvat edelleen italialaiselle tilalle; kuten Mucius totesi, kun maa-alue luovutettiin joko kaikkine viljelyvälineineen tai sillä sijaitsevan omaisuuden kanssa. Mucius sanoo nimittäin, että kun isäntänsä lähetti Agas-nimisen orjan maalaiskuntaan, hän ei kuulunut luovutettuun maa-alueeseen, koska häntä ei ollut lähetetty sinne pysyväksi; näin ollen kun orja lähetetään maalaiskuntaan jäämään sinne tietyksi ajaksi, koska hän oli loukannut isäntäänsä, hänet ikään kuin karkotetaan tilapäisesti, ja katsotaan, että hän ei kuulu luovutettuun maa-alueeseen. Näin ollen orjat, jotka ovat tottuneet työskentelemään yhdellä tilalla ja jotka lähetetään toiselle tilalle ja jotka ikään kuin lainataan yhdeltä maa-alueelta toiselle, eivät muodosta osaa testamentatusta omaisuudesta, koska he eivät näytä olevan pysyvästi sidoksissa maahan. Tässä tapauksessa on katsottava, että Italiassa sijaitseva omaisuus on sellaista, jonka testamentin antaja on tarkoittanut pysyvän siellä pysyvästi.

125. Näin ollen, jos joku lähettää rahaa johonkin maakuntaan tavaran ostamista varten, eikä sitä ole vielä ostettu, sanon, että rahan, joka lähetettiin sinne Italiaan tuotavan tavaran hankkimiseksi, on katsottava kuuluvan italialaiseen jäämistöön; sillä jos testamentin tekijä oli lähettänyt maakuntaan rahaa, jota hänellä oli tapana käyttää Italiassa, ja se otettiin ja palautettiin paikasta toiseen, sen olisi katsottava kuuluvan italialaiseen jäämistöön.

126. Näin ollen totesin, että lopputulos olisi se, että mainittu tavara, joka oli ostettu Roomaan kuljetettavaksi, riippumatta siitä, kuljetettiin se perittävän elinaikana vai oliko sitä vielä tehty, ja riippumatta siitä, tiesikö perittävä tästä vai eikö hän tiennyt siitä, se kuuluu sille perilliselle, jolle Italian jäämistö oli testamentattu.

127. Sama, Disputations, kirja VIII.

Jos joku määrää perillisen seuraavasti: "Titius olkoon perillinen siihen osaan omaisuudestani, jonka olen määrännyt hänelle kodifikaatilla"; hän on silti perillinen, koska hänet on määrätty ilman mitään tiettyä osuutta, vaikka hänen osuuttaan ei ole mainittu kodifikaatissa.

128. Julianus, Digest, kirja XXIX.

Kun testamentintekijä tekee testamentissaan seuraavan määräyksen: "Jos poikani kuolee elinaikanani ja hänen pojanpoikansa syntyy kuolemani jälkeen, olkoon hän perilliseni", on kyseessä kaksi perimysastetta, sillä kummallekaan ei missään tapauksessa voida myöntää osuutta jäämistöstä. Tästä käy ilmi, että jos pojanpojan tilalle tulisi Titius ja poika olisi isänsä perillinen, Titius ei voi olla poikansa perillinen, koska hänet ei ole korvattu ensimmäisessä vaan toisessa asteessa.

129. Seuraava lauseke: "Olkoot Publius, Marcus ja Gaius, toistensa sijaiset, perillisiksi", on ymmärrettävä siten, että testamentin antaja näyttää nimittäneen kolme perillistä hyvin harvoilla sanoilla ja asettaneen heidät toistensa sijaisiksi, aivan kuin hän olisi kirjoittanut: "Nimittäkää perillisiksi se ja se, se ja se ja se ja se ja se, ja olkoot ne sijaisia".

130. Kun miehellä on kolme poikaa ja hän kirjoitti testamenttiinsa: "Antakaa poikieni olla perillisiäni, ja poikani Publius jätettäväksi perinnättömäksi", hänen katsotaan testamenttinsa ensimmäisessä osassa määränneen perillisikseen vain kaksi pojistaan.

131. Sama, Digest, kirja XXX.

Kun testamentin tekijä testamenttasi Pamphilus-nimisen orjan alaikäiselle perinnättömäksi jääneelle pojalleen, hän voi määrätä mainitun orjan perilliseksi osaan jäämistöstään samalla tavalla poikansa kuoleman jälkeen, aivan kuten kuka tahansa, joka testamenttaa orjan Semproniukselle, voi määrätä mainitun orjan perilliseksi osaan jäämistöstään Semproniuksen kuoleman jälkeen.

132. Kun orja määrätään testamentilla ehdoitta perilliseksi, mutta häntä ei määrätä vapaaksi, ellei hän maksa kymmentä aureia ennen joulukuun kalendoja, ja hän myöhemmin saa vapautensa ehdoitta lisämääräyksellä, hänestä ei tule vapaata eikä

perillistä, ellei hän maksa kymmentä aureia ennen joulukuun kalendoja; mutta jos hän ei tee niin, hänestä tulee vapaa lisämääräyksen perusteella.

133. Jos testamentintekijä määrää ehdottomasti orjan perilliseksi, mutta myöntää hänelle vapauden ehdolla ja myy hänet ehdon ollessa vireillä, orja voi tulla perintöön ostajansa määräyksestä, koska määräys on pätevä ja ostajalla on oikeus antaa orjalle määräys.

134. Kun orja on luovutettu sen jälkeen, kun ehtoa ei ole noudatettu, hän ei voi astua kiinteistöön ostajan määräyksestä, koska silloin, kun hän siirtyi ostajan haltuun, määräys ei ollut voimassa, koska se oli mitätöity.

135. Jos siis orja on määrätty vapautumaan tietyllä ehdolla ja saa absoluuttisen perinnön, ja kun hänet ehdon ollessa voimassa joko vapautetaan tai luovutetaan, hänellä on oikeus perintöön tai hän saa sen isännälleen, vaikka perittävän kuollessa ehto, josta hänen ehtonsa riippui, ei ollut täyttynyt. Jos hänet oli kuitenkin manumitoitu tai vieraannut sen jälkeen, kun ehtoa ei ollut noudatettu, perintö on pätemätön.

136. Jos myyjä määrää orjan, joka on määrätty perilliseksi osaan ostajan jäämistöstä ennen tämän luovuttamista ostajalle, ottamaan perinnön vastaan, hänen on palautettava saamansa määrä orjan kanssaperilliselle, koska hän ei saisi hyötyä sen orjan oikeudesta, jonka hän myi. On selvää, että hänen ei tarvitse palauttaa kaikkea saamaansa, vaan ainoastaan se suhteellinen osuus, joka orjalla oli yhteisesti perillisen kanssa.

137. Marcianus, Säännöt, kirja II.

Toisin sanoen puolet orjasta ja neljäsosa omaisuudesta, kuten Marcellus huomauttaa Julianuksen Digestin kolmannessakymmenennessä kirjassa, ja hän katsoo, että hänen oli luovutettava tämä, koska myyjä ei voinut periä sitä takaisin, jos orja oli luovutettu ennen kuin hän tuli osalliseksi omaisuudestaan, mikä mielipide on oikea.

138. Julianus, Digest, XXX kirja.

Erään perheen päämies määräsi perilliseksi Titiuksen, jonka hän oletti olevan vapaasyntyinen, ja korvasi hänet Semproniuksella, jos tämä ei olisi hänen perillisensä; ja kun Titius, joka oli orja, astui isäntänsä käskystä perintöosuuteen, voidaan katsoa, että Sempronius olisi hyväksyttävä osuuteen perintöosuudesta; sillä kun mies, joka tietää jonkun olevan orja, määrää hänet perilliseksi antaen hänelle sijaisen, seuraavasti: "Jos Stichus ei ole perilliseni, olkoon Sempronius perilliseni", ymmärretään, että hän tarkoittaa, että jos Stichus ei ole perillinen, hän ei voi siirtää omaisuutta kenellekään muulle. Mutta kun joku nimittää perilliseksi henkilön, jota hän pitää vapaana, näillä sanoilla, nimittäin: "Jos hän ei ole perilliseni", hänen katsotaan tarkoittavan vain sitä, että jos hän hankkii omaisuuden itselleen tai hänen tilansa muuttuu, hän ei

voi nimittää toista perilliseksi. Tämä lisäys viittaa niihin, jotka on määrätty perheen päämiehen perillisiksi ja jotka sen jälkeen joutuvat orjiksi; siksi tässä tapauksessa omaisuus jaetaan kahteen osaan, joista puolet menee sille, joka oli perilliseksi määrätyn orjan isäntä, ja toinen puoli sijaiselle.

139. Pomponius, Erinäisiä kohtia, kirja XII.

Tiberius Caesar teki tämän päätöksen koskien Partheniusta, joka oli nimitetty perilliseksi, koska hän oli vapaasyntyinen ja joka tuli perinnöksi ollessaan keisarin orja; sillä kuten Sextus Pomponius kertoo, perintö jaettiin Tiberiuksen ja Partheniuksen sijaiseksi nimitetyn henkilön kesken.

140. Julianus, Digest, kirja LXIV.

Eräs mies, joka ei ollut maksukykyinen, määräsi testamentissaan, että kaksi Apollonius-nimistä orjaa olisivat vapaita ja hänen perillisensä. Koska toinen mainituista orjista oli kuollut ennen testamentin avaamista, ei voida sopimattomasti katsoa, että eloonjääneestä tulisi vapaa ja testamentin tekijän ainoa ja välttämätön perillinen. Jos molemmat olisivat kuitenkin elossa, määräys olisi mitätön Lex Aelia Sentia -lain mukaisesti, jossa kielletään useamman kuin yhden välttämättömän perillisen määrääminen:

141. Paulus, On the Law of Aelia Sentia, Book I. Sillä silloin he ovat toistensa tiellä.

142. Alfenus, Digest, V kirja.

Erään perheen päämies nimitti testamentillaan kaksi perillistä ja määräsi heidät pystyttämään hänelle muistomerkin tietyn ajan kuluessa, ja hän lisäsi sen jälkeen testamenttiinsa: "Se, joka ei tee tätä, jätettäköön perinnöttömäksi". Toinen perillisistä kieltäytyi ottamasta perintöä vastaan, ja koska toinen perillinen oli itse pystyttänyt muistomerkin, hän pyysi lausuntoa siitä, eikö hänellä olisi oikeus perintöön, koska hänen kanssaperijänsä oli kieltäytynyt ottamasta sitä vastaan. Vastaus oli, että kukaan ei voi sitoutua kuolinpesään tai riistää sitä toisen toimesta; mutta aina kun joku on täyttänyt ehdon, hänestä tulee kuolinpesän perillinen, vaikka kukaan muista perillisistä ei olisi astunut siihen.

143. Sama, Pauluksen kirjoittama Digestin epiteeseistä, kirja II.

"Jos äitini Maevia ja tyttäreni Fulvia ovat elossa, olkoon Lucius Titius perilliseni." Servius oli sitä mieltä, että jos testamentin antajalla ei koskaan olisi tytärtä ja hänen äitinsä jäisi eloon, Titius olisi silti hänen perijänsä, koska jos testamenttiin lisätään jotain mahdotonta, sillä ei ole mitään voimaa.

144. Africanus, Kysymyksiä, kirja II.

Eräs henkilö, joka halusi tehdä isän valvonnassa olevasta pojasta perijänsä, mutta siten, että mikään omaisuus ei menisi isälle, ilmoitti toiveensa pojalle. Jälkimmäinen pelkäsi loukata isäänsä ja pyysi testamentin antajaa määräämään hänet perilliseksi sillä ehdolla, että isä vapauttaa hänet, ja sai tämän suostumuksen määrätä erään ystävänsä perilliseksi, ja tällä tavoin testamentin antajalle tuntematon pojan ystävä nimitettiin hänen testamentin mukaiseksi perilliseksi, eikä häneltä vaadittu mitään. Heräsi kysymys, jos mainittu ystävä ei halunnut ryhtyä perinnönjakoon tai jos hän kieltäytyisi perinnönjakoon ryhtyttyään luopumasta siitä, voitiinko sitä vaatia häneltä edunvalvojana tai voitiinko häntä vastaan nostaa kanne vai voitiinko se nostaa isää vai poikaa vastaan. Vastaus oli, että vaikka oli ilmeistä, että määrätty perillinen oli vain edunvalvoja, perintöä ei silti voitu vaatia häneltä, ellei voitu todistaa, että perittävä itse piti häntä tässä mielessä. Jos kuitenkin ystävä, jota poika oli isän valvonnassa pyytänyt, suostui isän suostumuksella tulemaan pesän haltuun ja luovuttamaan sen sen jälkeen, kun hänestä oli tullut oma isäntänsä, ei voida sopimattomasti katsoa, että kanne valtuutuksen perusteella voitiin nostaa ja että tällainen kanne ei voitu nostaa isän hyväksi, koska vilpittömän mielen ei edellyttänyt, että hänelle annettaisiin se, mitä testamentintekijä ei halunnut hänen haltuunsa joutuvan. Poika ei myöskään voi nostaa tavanomaista toimeksiantokannetta, mutta praetoriaanikanne voi, koska on vakiintunut, että sellainen on myönnettävä osapuolelle, joka on isän valvonnassa ollessaan poikana tullut jonkun vakuudeksi ja joka on omaksi isännäkseen tultuaan velvollinen suorittamaan maksun.

145. Sama, Kysymyksiä, kirja IV.

Kun testamentissa sanotaan: "Titius, ei Seius, olkoon perillisekseni", vallitsi käsitys, että vain Seius on perillinen. Kun kuitenkin käytetään seuraavia sanoja: "Titius olkoon perilliseni, ei Seius", sovelletaan samaa sääntöä.

146. Eräs testamentinsaaja määräsi perillisensä seuraavasti: "Tyttäreni Titia olkoon perilliseni; ja jos minulle syntyy lapsia elinaikanani tai kuolemani jälkeen, periköön yksi tai useampi syntyneistä miespuolisista lapsista puolet ja neljäsosa omaisuudestani ja yksi tai useampi syntyneistä naispuolisista lapsista periköön neljännes osan omaisuudestani." Testamentin antajalle syntyi postuumisti miespuolinen lapsi, ja kysyttiin, minkä osan omaisuudesta hän perisi. Vastaus oli, että omaisuus olisi jaettava seitsemään osaan ja että tytär olisi oikeutettu neljään osaan ja postuumisti syntynyt lapsi kolmeen osaan; sillä perusteella, että koko omaisuus oli testamentattu tyttärelle ja kolme neljäsosaa siitä postuumisti syntyneelle lapselle, joten tyttärellä oli oikeus neljäsosaan enemmän kuin postuumisti syntyneellä lapsella. Jos siis myös postuumisti on syntynyt tytär, ensimmäisellä tyttärellä pitäisi olla oikeus yhtä suureen määrään kuin molemmilla postuumisti syntyneillä lapsilla yhteensä. Näin ollen mainitussa tapauksessa, kun koko jäämistö annettiin tyttärelle ja kolme neljäsosaa siitä postuumisti syntyneelle lapselle, se olisi jaettava 21 osuuteen siten, että tyttärellä olisi 12 osuutta ja pojalla 9 osuutta.

147. Kun testamentissa oli seuraava määräys: "Olkoon Lucius Titius perijä kuuteen osaan omaisuudestani, Gaius Attius yhteen osaan, Maevius yhteen osaan ja Seius kahteen osaan", heräsi kysymys siitä, mikä olisi laki tässä tapauksessa. Vastaus

oli, että testamenttia olisi tulkittava siten, että Lucius Titius saisi yhden kuudesosan ja muut, koska heidät oli määrätty ilman määrättyjä osuuksia, olisivat perillisiä jäljellä olevaan omaisuuteen, joka olisi jaettava siten, että Seius saisi viisi osuutta ja Attius ja Maevius loput viisi osuutta keskenään.

148. Marcianus, Institutes, kirja IV.

Perillisen määrääminen on laillisesti tehty, kun se ilmaistaan seuraavasti: "Titius olkoon omaisuuteni omistaja".

149. Seuraava nimitys on pätevä: "Olkoon perillisekseni luonnottomin poikani, joka on ansainnut minulta niin paljon pahaa"; sillä hänet on nimitetty ehdottomasti perilliseksi, vaikkakin moitittavasti, ja kaikki tämänkaltaiset nimitykset hyväksytään.

150. Joskus orjaa ei ole laillisesti nimitetty perilliseksi emäntänsä antamalla hänelle vapauden, kuten käy ilmi eräästä jumalallisten Severuksen ja Antoninuksen perustuslaista, joka kuuluu seuraavin sanoin: "On kohtuullista, että aviorikoksesta syytettyä orjaa ei ennen tuomion antamista laillisesti vapauteta perilliseksi samalta naiselta, jonka kanssa hän on ollut tekemisissä, jos häntä syytetään samasta rikoksesta. Tästä seuraa, että hänen emäntänsä tekemä perillisoikeudellinen nimityksensä ei ole pätevä eikä voimassa.""

151. Jos testamentintekijä antaa väärän ilmoituksen perillisen isän, kansalaisuuden tai muun vastaavanlaisen suhteen osalta, nimitys on pätevä edellyttäen, että nimetyn henkilön henkilöllisyys osoitetaan.

152. Florentinus, Institutes, kirja X.

Jos määrään toiselle kuuluvan orjan vapaaksi ja perillisekseni ja orjasta tulee sen jälkeen minun perilliseni, kumpikaan näistä määräyksistä ei ole pätevä siitä syystä, että vapautta ei voi laillisesti myöntää toisen orjalle.

153. Ulkomaalaisten perillisten osalta on noudatettava sääntöä, jonka mukaan silloin, kun kaikki ovat testamentintekokykyisiä, riippumatta siitä, ovatko he itse määrättyjä perillisiksi vai onko määrätty muita, jotka ovat heidän valvonnassaan, määräämisellä on viittaus kahteen eri ajankohtaan: testamentin täytäntöönpanoon, jotta määrääminen voidaan tehdä, ja testamentin tekijän kuolemaan, jotta määrääminen voi tulla voimaan. Lisäksi asiakirjan täytäntöönpano viittaa perinnön vastaanottamiseen riippumatta siitä, onko perillinen määrätty ehdottomasti vai jollakin ehdolla; perillisen oikeuden osalta on nimittäin kiinnitettävä erityistä huomiota siihen ajankohtaan, jolloin hän saa perinnön haltuunsa. Perillisen oikeuden muuttuminen, jos se tapahtuu välisenä aikana, toisin sanoen testamentin tekemisen ja testamentin tekijän kuoleman tai perinnöksi määräämisen ehdon täyttymisen välisenä aikana, ei vaikuta perittävän oikeuteen, koska, kuten olen todennut, meidän on otettava huomioon nämä kolme eri ajankohtaa.

154. Ulpianus, Rules, kirja VI.

Jos elinaikanani myisin orjani, jonka olin määrännyt perilliseksi vapauden myöntämisen yhteydessä, taholle, jolla ei ollut testamenttikykyä, ja sen jälkeen lunastaisin kyseisen orjan, hän voi olla testamentin nojalla perilliseni; myöskään välivaihe, jonka aikana hän oli toisen isännän käsissä, ei mitätöi määräämistä, koska on varmaa, että hän on ollut minun molempina ajankohtina, nimittäin sekä testamentin täyttämisen ajankohtana että kuoleman ajankohtana. Jos hän siis olisi jäänyt toisen isäntänsä haltuun, nimitys olisi mitätöity; tai jos hänet olisi siirretty jollekin testamentintekokykyiselle, hän olisi hankkinut minun omaisuuteni jälkimmäiselle, koska hän olisi tullut siihen hänen johdolla.

155. Jos ehdossa, josta perillisen määrääminen oli riippuvainen, todettiin, että jotakin tekoa ei saa tehdä, ja se oli mahdotonta, määrätty henkilö on kaikkien viranomaisten näkemyksen mukaan perillinen, aivan kuin hänet olisi määrätty ehdoilla.

156. Kuolinpesä jaetaan yleensä kahteentoista osaan, jotka sisältyvät nimitykseen seuraavasti. Näillä kaikilla osilla on omat nimensä unciasta as:iin, esimerkiksi seuraavat: "Kuudesosa, neljäsosa, kolmasosa, viisi kahdestoistaosaa, puolet, seitsemän kahdestoistaosaa, kaksi kolmasosaa, kolme neljäsosaa, viisi kuudesosaa, yksitoista kahdestoistaosaa, as".

157. Marcianus, Säännöt, kirja III.

Eräät viranomaiset katsoivat, että seuraava nimitys ei ollut pätevä: "Stichus olkoon vapaa, ja jos hänestä tulee vapaa, olkoon hän minun perilliseni." Jumalallinen Marcus totesi reskriptiossaan, että tämä nimitys on pätevä, aivan kuin lisäystä "Jos hänestä tulisi vapaa" ei olisi tehty.

158. Kun joku tekee testamentissa seuraavat määräykset, nimittäin: "Jos Stichus vielä kuollessani kuuluu minulle, olkoon hän vapaa ja perilliseni". Jos Stichus on vieraantunut, hän ei voi siirtyä kuolinpesään ostajan määräyksestä, vaikka orja ei voi tulla vapaaksi ja perilliseksi, vaikka testamentin tekijä ei olisi ilmoittanut sitä tarkoitukseksi, ellei hän kuolemansa hetkellä ollut hänen hallinnassaan. Jos hän kuitenkin vapauttaa hänet elinaikanaan, Celsus sanoo Digestuksen viidennessätoista kirjassa, että Stichuksesta tulee hänen perillisensä; sillä on selvää, että testamentin antaja ei aikonut sulkea pois tätä tapausta, eivätkä hänen sanansa ole lainkaan ristiriitaisia, sillä vaikka hän ei enää olekaan hänen orjansa, hän on varmasti hänen vapautettu miehensä.

159. Paulus, säännöt, kirja II.

Kuolinpesään kuuluva orja voidaan määrätä perilliseksi edellyttäen, että hän oli testamenttikykyinen perittävän kanssa, vaikka näin ei ehkä ollutkaan testamentin tekijän määräämän perillisen osalta.

160. Marcellus, Opinions.

Kun Lucius Titius oli määrännyt Seiuksen ja Semproniuksen tasavertaisiksi perillisiksi jäämistöönsä ja kun hänen muut poikansa olivat jääneet perinnöttömiksi, hän korvasi kumpikin mainituista perillisistä toisensa, testamenttasi sitten tiettyjä perintöjä ja vapautti tiettyjä orjia ja lisäsi sen jälkeen seuraavat: "Olkoot Cornelius, Sallustius ja Varo perillisiä yhtä suuriin osuuksiin omaisuudestani, ja minä olen asettanut heidät toistensa tilalle." I kysyn, mikä osa omaisuudesta kuuluu ensimmäisille perillisille, jotka on määrätty koko omaisuuteen, ja mikä osa viimeisille perillisille? Marcellus vastasi, että oli epäselvää, oliko testamentin tekijän tarkoitus määrätä Cornelius, Sallustius ja Varo perillisikseen ensimmäisessä, toisessa ja kolmannessa asteessa; mutta testamentin esitettyjen ehtojen mukaan näyttäisi kuitenkin siltä, että omaisuus annettiin kaikille perillisille sen jälkeen, kun osuudet oli kaksinkertaistettu.

161. Neratius, Pergamentit, kirja I.

Eräs isä korvasi orjansa alaikäisen poikansa perilliseksi ja myönsi samalla jälkimmäiselle vapauden, ja alaikäinen myi mainitun orjan Titiukselle. Titius, joka oli jo tehnyt yhden testamentin, määräsi toisessa testamentissaan orjan vapaaksi ja perilliseksi. Titiuksen ensimmäinen testamentti rikottiin, koska mainittu orja saattoi olla hänen perillisensä; ja koska ensimmäinen testamentti rikottiin, riittää, että myöhemmin tehdyssä testamentissa määrättiin, että siinä määrätty perillinen saisi tietyssä tapauksessa periä testamentin tekijän. Mitä tulee tämän nimityksen vaikutukseen, tuloksena on, että niin kauan kuin perillinen voi periä alaikäistä tämän sijaisuuden perusteella, hän ei voi saada vapauttaan ja Titiuksen testamentin mukaista omaisuutta. Jos perillinen saisi itselleen määräysvallan, hän saisi tällöin vapautensa ja omaisuutensa Titiuksen testamentin ehtojen mukaisesti aivan kuin häntä ei olisi korvattu alaikäisellä; ja jos hänestä tulisi alaikäisen perillinen, on paras syy päätellä, että hänestä voisi tulla myös Titiuksen perillinen, jos hän haluaisi.

162. Paulus, Lex Aelia Sentia, kirja I.

Jos mies, joka ei ole maksukykyinen, nimittäisi ensinnäkin Stichuksen perilliseksi myöntämällä hänelle vapauden ja toiseksi toisen orjan, jolle hän on myöntänyt vapauden luottamusehdoin, Neratius sanoo, että toiseksi nimitetty orja on perillinen, koska hänen ei katsota tulleen vapautetuksi velkojien huijaamiseksi.

163. Sama, Toisesta testamentista.

Kuka tahansa voi nimittää perillisen seuraavasti: "Jos minä kuolen seitsemänkymmenentenä vuotena, olkoon perilliseksi Niin ja Niin". Tässä tapauksessa testamentin tekijän ei pitäisi katsoa olevan osittain testamenttivelallinen, vaan hänen olisi katsottava tehneen määräyksen ehdollisena.

164. Sama, Ediktistä, kirja LI.

Jos joku, joka on maksukyvytön, määrää orjansa vapauden myöntämisen myötä perilliseksi ja asettaa hänen tilalleen vapaan miehen, sijainen on ensin oikeutettu jäämistöön, sillä Lex Aelia Sentia vahvistaa orjan vapauden vain silloin, kun häntä ei ole määrätty perilliseksi velkojien pettämiseksi, jos ei ole ketään muuta, joka voisi testamentin nojalla olla perillinen.

165. Sama, Vitelliuksesta, kirja IV.

Kukaan ei epäile, että perillinen voidaan laillisesti määrätä seuraavasti: "Olkoon hän minun perilliseni", kun ilmoitettu osapuoli on läsnä.

166. Jos joku henkilö ei ole testamentin tekijän veli, mutta tuntee häneen veljellistä kiintymystä, hänet voidaan laillisesti määrätä hänen perilliseksi mainitsemalla hänen nimensä veljeksi kutsumalla.

167. Celsus, Digest, kirja XVI.

Mies, joka on vapaa, mutta joka palvelee sinua orjana, kun hänet on nimitetty perilliseksi, astuu perintöön sinun määräykselläsi. Trebatius sanoo, että hän on perillinen, mutta Labeo väittää, että hän ei ole, jos hän on toiminut pakon edessä eikä päinvastoin siksi, että hän olisi halunnut sitoa itsensä.

168. Jos joku määrää perillisen seuraavasti: "Titius olkoon perilliseni siinä osassa, jossa hän on kanssani osakkaana suolakaivosten vuokrauksessa", eräät viranomaiset katsovat, että jos testamentin antaja olisi tehnyt tämän lausuman sen jälkeen, kun koko omaisuus oli jaettu, vaikka Titius olisi ollut osakkaana hyvin suurella määrällä, nimitettävä ei olisi perillinen; mutta jos oli olemassa tietty osuus, jota ei ollut testamentattu, hän olisi sen perillinen. Tämä näkemys on järjetön ja virheellinen, sillä mikä estää testamentin antajaa tekemästä Titiukselta laillisesti perillisenä neljännesosan osalta, joka oli ehkä se määrä, josta hän oli osakkaana kiinnostunut, sen jälkeen kun koko omaisuus oli luovutettu tavanomaisen osituksen mukaisesti?

169. "Titius olkoon perilliseni, ja myös Seius ja Maevius olkoot perillisiäni." On totta, kuten Proculus katsoo, että omaisuus olisi jaettava kahteen osaan, joista toinen olisi annettava kahdelle yhdessä määrätylle perilliselle.

170. Jos yksi useista perillisistä, jota ei ole määrätty yhdessä kenenkään muun kanssa, kieltäytyy ottamasta testamentin nojalla, hänen osuutensa kertyy kaikille muille heidän perintöosuksiensa mukaisessa suhteessa; eikä sillä ole merkitystä, onko joku heistä määrätty alun perin vai onko hänet määrätty jonkun muun tilalle.

171. Jos perilliseksi määrätty henkilö oli testamentin täytäntöönpanohetkellä Rooman kansalainen ja hänet määrättiin sen jälkeen vesi- ja tulenkieltoon, hänestä tulee perillinen, jos hän palaa tuomionsa ja testamentin tekijän kuoleman välisenä aikana tai jos hänet määrättiin perilliseksi tietyllä ehdolla ja hän palaa silloin, kun ehto täyttyy. Sama sääntö koskee myös testamentteja ja perintöomaisuuden preetoriaanista hallussapitoa.

172. "Titius olkoon perilliseksi puolet omaisuudestani, Seius neljänneksen ja Titius toisen neljänneksen, jos hän nousee kapitolioon." Jos Tiitius käyttäytyy perillisenä ennen kapitolioon nousemista, hänellä on oikeus puoleen omaisuudesta; jos hän tekee niin sen jälkeen, hän on perillinen neljäsosaan siitä; sillä hänen ei tarvitse ilmoittaa hyväksyvänsä sitä, koska hän on jo perillinen.

173. Kun testamentissa todetaan seuraavaa: "Titius olkoon perilliseksi kolmanneksen omaisuudestani ja Maeuius perilliseksi toisen kolmanneksen, ja Titius olkoon perilliseksi jäljelle jäävän kolmanneksen osalta, jos laiva saapuu Aasiasta kolmen kuukauden kuluessa." Tämä on siis perintö. Katsotaanpa, eikö Titiukselta tule heti perillinen puoleen omaisuudestani, sillä kaksi perillistä on määrätty. Titiukselta tulee joko puolen perillinen tai kahden kolmasosan perillinen, joten kuudesosa jää odottamaan, ja jos ehto täyttyy, Titiukselta tulee kahden kolmasosan perillinen, mutta jos ehto ei täyty, kuudesosa jää Maeuiukselle. Jos Titius kuitenkin kuolee ennen ehdon täyttymistä ja ehto täyttyy myöhemmin, niin odottamatta jäänyt kuudesosa perinnöstä ei kuulu Titiuksen perilliselle vaan Maeuiukselle; sillä Titius kuoli, kun oli vielä epäselvää, olisiko hänellä vai Maeuiuksella oikeus mainittuun kuudesosaan, koska sitä ei voitu katsoa annetuksi sille, joka ei ollut enää olemassa silloin, kun se olisi pitänyt jakaa.

174. Jos Attius määräisi Titiuksen, Maeuiuksen ja Seiuksen perillisiksi yhtä suuret osuudet omaisuudestaan, ja sillä välin Titius olisi ainoa, joka hyväksyisi sen, ja hän määräisi Seiuksen perilliseksi, Seius tulisi Titiuksen omaisuuteen ja voisi joko hyväksyä tai hylätä Attiuksen omaisuuden; mutta ennen kuin hän hyväksyisi tai hylkäisi Attiuksen omaisuuden, hän olisi edelleen puolen sen perillinen. Jos Seius astuisi Attiuksen omaisuuteen, Titius olisi perillinen vain kolmannekseen siitä, ja perinnön kautta vain kolmasosa Titiuksen omaisuudesta tulisi Seiuksen haltuun, mutta hänellä olisi nimityksensä nojalla oikeus toiseen kolmannekseen. Mutta entä jos Titius ja Seius, jotka on nimitetty Attiuksen perillisiksi, Titius astuisi kuolinpesään ja Seius tulisi Titiuksen perilliseksi, voisiko hän vai eikö hän voisi kieltäytyä Attiuksen kuolinpesästä, vai olisiko hän välttämättä koko kuolinpesän perillinen? Koska kukaan muu ei ollut nimetty kuin se henkilö, joka oli jo tietyn osan perillinen, se on aivan sama kuin jos Titius olisi nimittänyt hänet ainoaksi perilliseksi.

175. Celsus, Digest, kirja XXIX.

Mies, joka oli maksukyvytön, nimitti yhden orjan ensimmäiseksi ja toisen toiseksi perilliseksi. Ainoastaan se, joka oli nimetty ensimmäiseksi, on oikeutettu omaisuuteen, sillä Lex Aelia Sentia -sääädöksessä säädetään, että jos kaksi tai useampi on nimetty samalla tavalla, ensin mainitusta tulee perillinen.

176. Modestinus, Opinions, kirja VIII.

Eräs testamentintekijä, joka halusi jättää tyttärensä perinnöttömäksi, lisäsi testamenttiinsa seuraavan lausekkeen: "Mitä sinuun, tyttäreni, tulee, olen jättänyt sinut perinnöttömäksi, koska halusin, että tyytyisit myötäjäisiisi." Kysyn, oliko tytär laillisesti jätetty perinnöttömäksi. Modestinus vastasi, että mainitussa tapauksessa ei ollut mitään sellaista, mikä estäisi häntä jäämästä perinnöttömäksi testamentin tekijän testamentilla.

177. Sama, Pandects, kirja II.

On hyväntekeväisyysteko, että perillinen määrätään siksi ajaksi, että hän voi saada perinnöstä etua, kuten esim: "Olkoon Lucius Titius perilliseni siksi ajaksi, jolloin hän voi saada omaisuuteni." Sama sääntö koskee myös perintöjä.

178. Aina kun ei käy ilmi, kuka nimetty perillinen on, nimitys ei ole pätevä; näin voi käydä, jos testamentin antajalla oli useita samannimisiä ystäviä ja hän käytti nimittäessään sitä, jonka hän nimitti, vain yhtä nimeä; ellei selvin todistein käy ilmi, kuka testamentin antajalla oli mielessään.

179. Javolenus, On Cassius, kirja VI.

Kun perillisiä on määrätty ilman osuuksien nimeämistä, on tärkeää selvittää, onko heidät määrätty yhdessä vai erikseen; sillä jos joku niistä, jotka on määrätty yhdessä, kuolee, hänen osuutensa ei kuulu kaikille perillisille, vaan ainoastaan jäljellä oleville, jotka on määrätty yhdessä hänen kanssaan; mutta jos joku niistä, jotka on määrätty erikseen, kuolee, hänen osuutensa kuuluu kaikille testamentin nojalla määrätuille perillisille.

180. Sama, Kirjeet, VII kirja.

Labeo on usein todennut, että kuolemani jälkeen syntyneen henkilön orja voidaan määrätä perilliseksi. Tämän totuus on helposti todettavissa siitä syystä, että kuolinpesään kuuluva orja voidaan määrätä perilliseksi ennen kuolinpesän perunkirjoitusta, vaikka hän ei testamentin tekohetkellä kuulunut kenellekään.

181. Sama, Kirjeet, kirja XII.

Kuolinpesä ei missään tapauksessa voi kuulua Statius Primukselle, koska häntä ei ole nimitetty perilliseksi, eikä hänestä olisi mitään hyötyä, jos hänet velvoitettaisiin maksamaan perintö tai jos vainajan vapautettu mies uskottaisiin testamenttimääräyksellä hänen huostaansa; sillä hän pysyy orjana ikuisesti, jos häntä ei vapauteta.

182. Pomponii, On Quintus Mucius, kirja I.

Jos joku määrää perilliset seuraavasti: "Titius olkoon perilliseni ja Gaius ja Maevius perilliset, joilla on yhtä suuri osuus omaisuudestani"; vaikka sana "ja" on yhdyssana, jos jompikumpi osapuolista kuolee, hänen osuutensa ei silti tule vain toiselle, vaan kaikille hänen kanssaperillisilleen suhteessa heidän osuuteensa omaisuudesta; koska katsotaan, että testamentin tekijä ei tarkoittanut yhdistää kahta perillistä, vaan aikoi mainita heidät tarkemmin.

183. Sama, Quintus Muciuksesta, kirja II.

Jossa testamenttiin lisättiin seuraava: "Tithasus olkoon perilliseni, jos hän nousee kapitolioon; Tithasus olkoon perilliseni"; toisella lausekkeella on suurempi vaikutus, sillä se on kattavampi kuin ensimmäinen.

184. Sama, Quintus Muciuksesta, kirja VII.

Eräs mies nimitti Semproniuksen perilliseksi seuraavalla ehdolla: "Jos Titius nousee kapitolioon." Vaikka Semproniuksesta ei voisi tulla perillistä, ellei Titius nousisi kapitolioon, ja tämä riippuu ehdottomasti Titiuksen taipumuksesta, siitä syystä, että testamentissa ei nimenomaisesti viitata Titiuksen haluun, nimitys on pätevä. Mutta jos testamentintekijä olisi sanonut: "Jos Titius haluaa, olkoon Sempronius perilliseni"; nimitys olisi mitätön. Sillä tietyillä testamentissa mainituilla asioilla ei ole voimaa eikä vaikutusta, jos ne, kun ne on peitetty sanoilla, saavat saman merkityksen kuin jos ne olisi ilmaistu, ja niillä on tietty painoarvo; esimerkiksi pojan perinnötmäksi julistaminen on pätevää, jos perillinen on olemassa, eikä silti kukaan epäile, etteikö kukaan epäilisi sitä, että jos testamentintekijä julistaisi poikansa perinnötmäksi seuraavasti: "Titius olkoon perilliseni, ja kun hän on perilliseni, poikani on jätettävä perinnötmäksi", että tämänkaltainen perinnötmäksi jättäminen ei ole lainkaan pätevä.

185. Proculus, Epistolat, kirja II.

"Olkoon perillisekseni Cornelius tai Maevius, kumpi tahansa heistä haluaa saada omaisuuteni." Trebatius katsoo, että kumpikaan heistä ei ole perillinen, mutta Cartilius väittää, että molemmat ovat perillisiä. Kumman mielipiteen sinä omaksut? Proculus: Olen Cartiliuksen kanssa samaa mieltä ja katson, että lisäys "Kuka heistä tahansa haluaa saada omaisuuteni" on tarpeeton; sillä jos tätä lisäystä ei olisi tehty, lopputulos olisi se, että se, joka heistä halusi ottaa testamentin nojalla, olisi perillinen, ja se, joka ei halunnut, ei olisi. Jos nämä osapuolet kuitenkin sisältyisivät välttämättömien perillisten joukkoon, tätä lauseketta ei olisi lisätty turhaan; ja se ei ainoastaan estäisi näennäistä, vaan sillä olisi myös ehdon vaikutus; silti sanoisin, että molemmat heistä olisivat perillisiä, jos he haluaisivat olla.

186. Papinianus, Opinions, kirja VI.

Kun senaatti paheksui perillisten testamenttimääräyksiä, jotka oli saatu aikaan juonittelemalla, se ei tarkoittanut sellaisia, jotka olivat keskinäisen kiintymyksen sanelemia, vaan sellaisia, joissa asetettiin ehto, jonka tarkoituksena oli saada salaa etua toisen tahdon kautta.

187. Paulus, On the Lex Julia et Papia, kirja V.

Seuraava nimitys ei kuulu sellaisten nimitysten joukkoon, joita pyritään lahjottavasti; esimerkiksi jos testamentin tekijä nimittää perillisen seuraavasti: "Maevius olkoon perilliseksi samalle osuudelle, johon Titius on määrännyt minut perilliseksi"; siitä syystä, että nimitys viittaa menneisyyteen eikä tulevaisuuteen.

188. Voidaan kuitenkin kysyä, olisiko samaa senaatin vahvistamaa sääntöä noudatettava silloin, kun testamentintekijä yrittää turvata jäämistön jollekin toiselle henkilölle; jos hän esimerkiksi sanoisi: "Titius olkoon perilliseni, jos hän voi osoittaa ja todistaa, että Maevius oli testamentilla määrännyt hänet perilliseksi". Ei ole epäilystäkään siitä, että tämä kuuluu senaatin asetuksen soveltamisalaan.

189. Terentius Clemens, On the Lex Julia et Papia, kirja IV.

Jos joku, joka on määrätty koko jäämistön perilliseksi, on jostain oikeudellisesta syystä kykenemätön hankkimaan sitä, ja hänet on määrännyt maksukyvytön kuollut osapuoli, Julianus on sitä mieltä, että hän voi periä koko jäämistön, sillä lakia ei voida soveltaa maksukyvyttömän henkilön jäämistöön.

190. Gaius, On the Lex Julia et Papia, kirja XIII.

Jos perillinen on määrätty ehdolla ja me asetamme hänen tilalleen jonkun toisen, ellemme sitä tehdessämme toista samaa ehtoa, perillisen asettaminen ymmärretään ehdottomaksi.

191. Licinius Rufinus, Säännöt, kirja II.

Jos joku määrää perillisen seuraavasti: "Olkoon hän perilliseni lukuun ottamatta maata ja käyttöoikeutta", siviililain mukaan tämä on aivan kuin perillinen olisi määrätty ilman omaisuutta; ja tämä sääntö on vahvistettu Gaius Aquiliuksen auktoriteetilla.

192. Papinianus, Kysymyksiä, kirja XII.

Jos poika on korvattu perinnöttömäksi jääneen perillisen tilalle, hänellä on oikeus perintöön testamentin nojalla eikä sen vuoksi, että hänen isänsä on kuollut testamentittomana; sillä jos joku muu olisi korvattu ja poika olisi jäänyt perinnöttömäksi, testamentti alkaisi vaikuttaa siitä asteesta alkaen, jossa poika jäänyt perinnöttömäksi.

193. Sama, Kysymyksiä, kirja XV.

Jos aviomies antaa orjan vaimolleen *mortis causa*, hän jää aviomiehen omaisuudeksi, kuten Julianus oli sitä mieltä. Lisäksi, jos hän saa samanaikaisesti sekä vapautensa että omaisuuden, hänestä tulee aviomiehen välttämätön perillinen, sillä mitään ei voida jättää hänelle ilman, että hänelle myönnetään vapaus.

194. Sama, Kysymyksiä, kirja XVII.

Kun koko omaisuutta ei ollut jaettu, testamentin tekijä lisäsi testamenttiinsa: "Olkoon se perillinen, jonka määrään *codicilillani*." Hän nimitti Titiuksen perilliseksi *codicilillään*. Tämä nimitys on pätevä, sillä vaikka perintöä ei voi testamentata perunkirjoituksella, tässä tapauksessa katsotaan, että se on jätetty testamentilla. Perillisellä on kuitenkin oikeus vain siihen osaan jäämistöstä, jota ei ole vielä luovutettu.

195. Sama, Opinions, kirja VI.

Eräs mies, joka ei ollut armeijassa, määräsi vapaamatkustajansa perilliseksi tiettyyn hänen äidiltään peräisin olevaan omaisuuteen, joka hänellä oli hallussaan Pannoniassa, ja määräsi Titiuksen perilliseksi isänsä omaisuuteen, joka hänellä oli hallussaan Syyriassa. Lain mukaan kullakin perillisellä olisi oikeus saada puolet hänen omaisuudestaan; mutta jakamista käsittelevä tuomioistuimien noudatti testamentin tekijän viimeistä tahtoa ja myönsi kullekin perilliselle sen, minkä hän oli heille jättänyt, vaadittuaan heitä asettamaan vakuuden mahdollisia *Falcidian* lain nojalla mahdollisesti käynnistettäviä oikeudenkäyntejä vastaan; toisin sanoen heidän oli pidätettävä itsellään oikeus pidättää neljäsosa perinnöstä, jotta se, mitä kukin heistä joutuisi maksamaan, voitaisiin kuitata poikkeusluvalla vilpillisen mielen perusteella.

196. Kun Lucius Titius ja Publius Maevius oli määrätty perillisiksi, joista ensimmäinen sai kaksi osuutta ja toinen kolme osuutta erästä perintöomaisuudesta, katsoin, että tarkoituksena oli jakaa perintö yhdeksään osaan siitä syystä, että testamentintekijä oli vähentänyt kahden osuuden arvon kolmen muun osuuden arvosta. Samalla tavalla muinaiset viranomaiset päättivät, että kun Titiukselle testamentattiin rahasumma, eikä kolikon lajia ollut määritelty, tämä voitiin selvittää tarkastelemalla testamentin tekijän muita testamentteja.

197. Kun lapset määrättiin perillisiksi yhtä suuriin osuuksiin jäämistöstä ja myöhemmin veljen poika määrättiin kahdelle osuudelle, päätettiin, että tarkoituksena oli, että tavanomainen perinnönjako olisi vallitseva, ja näin ollen lasten olisi saatava kymmenen osuutta siitä. Testamentin katsotaan olleen tehty osakkeiden lukumäärän kaksinkertaistamiseksi, kun kuolinpesä oli nimenomaisesti testamentattu tai kaksitoista osaketta jaettu, mutta jäljelle jäävää osuutta ei löydy. Sillä ei kuitenkaan ole merkitystä, missä paikassa perillinen on määrätty ilman osaketta, kunhan hän näyttää saaneen jäljelle jäävän osan jäämistöstä.

198. Seiurus nimitti Maeviuksen perilliseksi osalle jäämistöstään, jonka hän saattoi ottaa lain mukaan, ja nimitti Titiuksen perilliseksi jäljelle jäävän osan. Jos Maevius saattoi ottaa koko jäämistön, Titius, joka lisättiin hänen tilalleen tai joka tuli hänen tilalleen, ei olisi perillinen.

199. Sama, Määritelvät, I kirja.

Jos jäännöstä ei mainittaisi ja osuuksien määrä kaksinkertaistettaisiin, Maevius olisi oikeutettu vain niin suureen määrään kuin Titiuksella olisi ollut oikeus alun perin.

200. Sama, Opinions, kirja VI.

Mutta jos Maevius ei olisi testamentin nojalla kykenevä ottamaan, sijainen olisi oikeutettu koko omaisuuteen.

201. Paulus, Kysymyksiä, kirja IX.

Clemens Patronus määräsi testamentissaan, "että jos hänelle syntyisi poika, hän olisi hänen perillisensä; jos hänelle syntyisi kaksi poikaa, he olisivat hänen perillisensä ja saisivat yhtä suuren osan hänen omaisuudestaan; jos hänelle syntyisi kaksi tytärtä, sama jako tehtäisiin; jos hänelle syntyisi poika ja tytär, kaksi kolmasosaa omaisuudesta annettaisiin pojalle ja yksi kolmasosa tyttärelle". Kun on syntynyt kaksi poikaa ja tytär, heräsi kysymys, miten kuolinpesän jako olisi tehtävä mainitussa tapauksessa? Koska pojat perivät tasan, kummankin tulisi saada kaksi kertaa enemmän kuin sisarensa, joten kuolinpesä olisi jaettava viiteen osaan, joista neljä olisi annettava miespuolisille perillisille ja yksi naispuoliselle perilliselle.

202. Eräs testamentintekijä lisäsi testamenttiinsa seuraavaa: "Olkoon Sempronius perilliseni siihen osaan, jonka Titius on määrännyt minut perilliseksi ja jota haen henkilökohtaisesti." Tämä nimitys ei kuulu perinnön tavoittelun piiriin, sillä on ilmeistä, että nimitys on mitätön, jos testamentintekijä ei itse tarjoa Titiuksen testamenttia, sillä kaikki epäilyt siitä, että nimitys olisi tehty intressitarkoituksessa, on poistettu.

203. Scaevola, Kysymyksiä, kirja XV.

Kun testamentintekijä määrää perillisen seuraavasti: "Jos laillinen perilliseni kieltäytyy ottamasta vastaan jäämistöäni", testamentin ehto ei mielestäni täyty, jos perillisen pitäisi vaatia jäämistöä.

204. Sama, Kysymyksiä, kirja XVIII.

Jos jokin muu laki kuin Aelia Sentian laki tai senaatin asetus tai jopa keisarillinen perustuslaki estää vapauden myöntämisen orjalle, ei tämä voi tulla välttämättömäksi perilliseksi, vaikka testamentintekijä olisikin maksukyvytön.

205. Jumalallisen Hadrianuksen aikana senaatti määräsi, että jos testamentintekijä ei ollut maksukykyinen kuollessaan ja myönsi vapauden kahdelle tai useammalle orjalle ja määräsi omaisuutensa luovutettavaksi heille, jos määrätty perillinen sanoo, että hän epäilee omaisuuden aiheuttavan hänelle rasitteita, hänen on pakko ottaa se vastaan, jotta testamentissa ensin mainittu orja saisi vapautensa ja omaisuus luovutettaisiin hänelle. Samaa sääntöä on noudatettava niiden kohdalla, joille on myönnetty vapaus trustin nojalla. Jos siis ensimmäiseksi nimetty perillinen haluaa ryhtyä perintöön, mitään vaikeuksia ei synny; mutta jos myöhemmin mainitut orjat väittävät, että myös heidän pitäisi olla vapaita, ja vaativat perinnön luovuttamista heille, preetorin on tutkittava perinnön maksukyky ja hänen on määrättävä, että se luovutetaan kaikille mainituille orjille, jotka tulevat vapaiksi. Jos kuitenkin ensimmäinen orja on poissa ja jälkimmäinen mainittu orja haluaa päästä kartanoon, häntä ei saa kuulla, sillä jos ensimmäinen orja haluaa, että kartano annetaan hänelle, hänet on asetettava etusijalle, ja toisen orjan on jätävä orjaksi.

206. Paulus, Kysymyksiä, kirja XXIII.

Kun orjalle myönnettiin vapaus trustin nojalla ja perillinen nimitti saman orjan vapauden myöntämisen myötä omaksi perilliseksi, heräsi kysymys, tuliko mainitusta orjasta välttämätön perillinen. On oikeudenmukaisempaa ja oikeudenmukaisuuden periaatteiden mukaista, että hänestä ei tullut välttämätöntä perillistä, sillä se, joka saattoi pakottaa hänet saamaan vapautensa, vaikka perittävä olisi ollut haluton määrätessään hänet vapaaksi, ei näytä saaneen suurta suosiota perittävältä, ja itse asiassa hänen katsotaan pikemminkin saaneen vapauden, johon hänellä oli oikeus, kuin että hänelle olisi annettu suosiota.

207. Sama periaate on sovellettavissa sellaisen orjan tapaukseen, jonka testamentintekijä osti sillä ehdolla, että hän antaisi hänelle vapauden, jos hänet nimitettäisiin perilliseksi; sillä kun testamentintekijän suosio jätetään ottamatta huomioon, hän voi saada vapautensa jumalallisen Marcuksen perustuslain mukaisesti.

208. Sama sääntö koskee orjaa, jonka toinen on ostanut omilla rahoillaan, sillä myös hän voi pakottaa saman testamentinsaajan myöntämään hänelle vapautensa.

209. Scaevola, Opinions, kirja II.

Lucius Titius, jolla oli veli, teki testamentissaan seuraavan määräyksen: "Olkoon veljeni Titius koko omaisuuteni perillinen. Jos Titius ei halua olla perillisekseni tai (mitä en toivo tapahtuvan), jos hän kuolee ennen kuin pääsee perintöomaisuuteeni tai jos hänelle ei synny poikaa tai tytärtä, niin olkoot Stichus ja Pamphilus, orjani, vapaita ja perillisiä yhtä suuriin osuuksiin omaisuudestani." Kysyn, jos Titius ottaisi perinnön vastaan eikä hänellä olisi tuolloin lapsia, voivatko Stichus ja Pamphilus tulla vapaiksi ja perillisiksi sijaisuuden nojalla. Kysyn myös, jos he eivät voi olla vapaita eivätkä perillisiä mainitun sijaantulon nojalla, voidaanko heitä pitää osaperillisinä osuuteen jäämistöstä. Vastaus oli, että on selvää, että testamentin tekijän tarkoituksena ei ollut määrätä ketään kanssaperilliseksi veljensä kanssa, jonka hän oli ilmeisesti nimennyt koko omaisuutensa perilliseksi. Näin ollen jos veli astuu kuolinpesään, Stichus ja Pamphilus eivät ole perillisiä siitä syystä, että testamentintekijä ei halunnut heidän olevan, jos hänen veljensä kuolisi ja jättäisi lapsia ennen kuolinpesän vastaanottamista. On huomattava, että testamentintekijän viisas määräys, sillä hän ei ainoastaan suosinut veljeään sijaisten sijaan, vaan myös veljensä lapsia.

210. Marcianus, Trustit, kirja VII.

Enää ei ole epäilystäkään siitä, että perillisiä voidaan määrätä seuraavalla edellytyksellä, nimittäin "Jos he haluavat olla perillisiä, ja jos he eivät halua olla, heidän tilalleen on asetettava toinen, joka vaikuttaa hyväksyttävältä." Tässä tapauksessa on kiistetty, että on tarpeen luopua pojasta perinnöttömäksi päinvastaisella ehdolla; ensinnäkin siksi, että tätä vaaditaan vain silloin, kun ehto on hänen ? vallassa tai hän on isänsä perillinen, ja sen täytyminen riippuu jostakin ulkopuolisesta vaikutuksesta ja sitä on odotettava; toiseksi siksi, että riippumatta siitä, minkälainen ehto on asetettu, poika olisi perinnöttömäksi julistettava vastakkaisen ehdon nojalla, ja mainitussa tapauksessa perinnöttömäksi julistaminen ei voi mitenkään tapahtua; ja varmasti, jos se ilmaistaisiin sanoin, se olisi järjetöntä, sillä mitä muita ehtoja voidaan kuvitella, jotka olisivat vastoin tätä ehtoa: "Jos hän on halukas, olkoon hän minun perijäni", kuin nämä: "Jos hän ei halua tulla perillisekseni, hänestä luopukoon perinnöttömäksi"? Jokaiselle on selvää, että tällainen määräys on naurettava.

211. Ei näytä aiheen kannalta vieraalta lisätä tässä yhteydessä täydentävästi, että kun perillisiä määrätään ehdolla: "Jos hän haluaa olla perillinen", heidän ei pitäisi sallia kieltäytyä perinnöstä siitä syystä, että kun heidät määrätään tällä ehdolla, he eivät ole välttämättömiä perillisiä, vaan heistä tulee sellaisia vapaaehtoisesti. Heillä ei myöskään ole oikeutta kieltäytyä perinnöstä muilla ehdoilla, jotka he pystyvät täyttämään ja jotka he ovat täyttäneet.

212. Hermogenianus, Epitomes of Law, kirja III.

Jos perillinen on määrätty ensimmäisenä järjestyksessä saamaan puolet jäämistöstä, toisena perillisenä kaksi kolmasosaa ja kolmantena jäljelle jäävän osan, tai jos hänet on määrätty mainitsematta, mitä hän saa, mainitulla kolmannella perillisellä on oikeus saada viisi kahdestoistaosaa jäämistöstä; sillä jos se on jaettu kahteenkymmeneen neljään osaan, laskusäännöt antavat hänelle kymmenen kahdeskymmenesneljäsosaa, mikä vastaa viittä osuutta.

213. Gaius, On Cases.

Jos maksukyvyttömällä testamentinsaajalla sattuu olemaan perillinen sellaisen orjan lisäksi, joka on määrätty hänen perilliseksi vapauden myöntämisen myötä, esimerkiksi silloin, kun testamentinsaaja määrätessään orjan perilliseksi vapauden myöntämisen myötä lisäsi: "Sillä Titius ei voi olla perillinen ennen kuin Stichus on testamentin mukaan perillinen, ja koska orjasta on tullut heti perillinen, hän ei voi osallistua perintöön, joten kun orjasta tulee perillinen, toinen lakkaa olemasta perillinen.

214. Paulus, Käsikirjat, kirja II.

Jos osakas on määrätty kuolinpesän ainoaksi perilliseksi ja perintö on testamentattu molempien osakkaiden yhteisesti omistamalle orjalle ilman, että hänelle on myönnetty vapaus, tämä perintö on mitätön. On ilmeistä, että testamentti voidaan laillisesti testamentata ehdolla ja ilman vapauden myöntämistä, koska testamentti voidaan laillisesti tehdä omalle orjalle ja perillinen voidaan velvoittaa sen toteuttamiseen ehdolla. Näin ollen, kun osakas määrätään perilliseksi, myös orja voidaan määrätä hänen kansaperilliseksi ilman vapauden myöntämistä, kuten esimerkiksi silloin, kun hän kuuluu toiselle; koska orja voidaan määrätä perilliseksi sen jälkeen, kun hänen isäntänsä on jo määrätty perilliseksi.

215. Tryphoninus, Disputations, kirja XXI.

Jos orja nimitetään perilliseksi vapauttaan myöntäen, mutta ehdollisesti, isäntänsä testamentilla; ja kun hän ehdon ollessa vielä täyttämättä paljastaa isäntänsä murhaajat ja preetori päättää, että hän ansaitsee vapautensa, vaikka testamentin ehto täytyisikin myöhemmin, mainitusta orjasta tulee vapaa, toisesta syystä, toisin sanoen hän vapautuu palkkioksi eikä testamentin perusteella. Näin ollen hän ei ole isäntänsä välttämätön perillinen, vaikka hän voi halutessaan päästä perintöön.

216. Paulus, Päätökset, kirja V.

On vastenmielistä, että joku nimittää keisarin perilliseksi oikeudenkäynnin käymistä varten, sillä ei ole sopivaa käyttää keisarillista valtaa ärsyttävien oikeudenkäyntien edistämiseksi.

217. Sama, Keisarillisia päätöksiä koskevista kuudesta kirjasta ensimmäisestä, eli toisesta kirjasta.

Pactumeius Androstheneis nimitti Pactumeius Magnuksen tyttären Pactumeia Magnuksen koko omaisuutensa perilliseksi ja korvasi hänet isällään. Kun Pactumeius Magnus oli kuollut ja huhu oli levinnyt, että myös hänen tyttärensä oli kuollut, testamentin tekijä muutti testamenttiaan ja määräsi Novius Rufuksen perilliseksi seuraavin perusteluin: "Novius Rufus olkoon perilliseksi siitä syystä, etten ole pystynyt pitämään niitä perillisiä, joita olen halunnut saada." Pactumeia Magna kääntyi keisariemme puoleen, ja kun asiaa oli kuultu, päätettiin, että hänellä oli oikeus helpotukseen, koska tämä oli testamentin tekijän tahdon mukaista; ja vaikka toisen perillisen määräämiseen oli olemassa tietty syy, sitä ei kuitenkaan voitu laillisesti estää, koska se oli huonosti perusteltu. Näin ollen päätös oli, että omaisuus kuului Magnalle, mutta että hänen oli maksettava toisella testamentilla testamentatut perinnöt, aivan kuin hänet olisi itse määrätty perilliseksi mainitussa testamentissa.

Tit. 6. Tavallisesta ja pupillisesta sijaisperinnöstä.

218. Modestinus, Pandects, kirja II.

Perillisten sanotaan olevan joko nimettyjä tai sijaisia. Ne, jotka on määrätty, kuuluvat ensimmäiseen asteeseen, ne, jotka on korvattu, toiseen tai kolmanteen asteeseen.

219. Sijaisperillisiä on kahdenlaisia, yksinkertaisia, kuten esim: "Olkoon Lucius Titius perilliseni, ja jos Lucius Titius ei ole perilliseni, olkoon Seius perilliseni; jos hän ei ole perilliseni tai jos hän on ja kuolee ennen murrosikänsä pääsemistä, olkoon Gaius Seius perilliseni."

220. Voimme korvata perillisen toisilla, jotka on määrätty, samoin kuin niillä, jotka ovat luopuneet perinnöstä; ja voimme korvata perillisen, joka on jo määrätty, tai kenet tahansa muun.

221. Isä ei voi korvata perillistä lapsilleen, ellei hän nimeä sellaista itselleen; sillä ilman perillisen nimeämistä mikään testamentin määräys ei ole pätevä.

222. Ulpianus, On Sabinus, kirja VI.

Tavan mukaan otettiin käyttöön, että jos joku teki testamentin alle murrosikäisille lapsilleen, se oli voimassa vain siihen asti, kunnes hänen poikansa olivat täyttäneet neljätoista vuotta ja tyttärensä kaksitoista vuotta. Tämä on kuitenkin ymmärrettävä siten, että se koskee vain lapsia, jotka ovat hänen hallinnassaan. Emme voi korvata emansipoituneita lapsia muilla perillisillä, mutta on selvää, että voimme tehdä niin kuoleman jälkeen syntyneiden lasten kohdalla, kuten myös lastenlasten ja heidän seuraajiensa kohdalla, jos he eivät ole vaarassa joutua uudelleen isänsä määräysvaltaan. Jos he kuitenkin edeltävät vanhempiaan, heidät voidaan korvata vain siinä tapauksessa, että heidät on määrätty perillisiksi tai he ovat jääneet perinnöttömiksi; sillä Lex Velleian mukaan he eivät perinnönjaon myötä riko isoisänsä testamenttia, sillä jos pääasiallinen testamentti on rikottu, ei pupillisempi testamentti voi pysyä voimassa. Mutta jos joku määrää perilliseksi lapsen, joka ei ole vielä saavuttanut murrosikää, hän voi määrätä hänelle sijaisen, jos hän on adoptoinut hänet pojanpoikansa sijasta tai arrogoi hänet, ja hänen poikansa edeltää häntä.

223. Jos joku tekee testamentin sellaisen lapsen hyväksi, joka ei ole saavuttanut murrosikää, hänen on tehtävä testamentti myös itselleen. Hän ei kuitenkaan voi tehdä testamenttia pelkästään pojalleen, ellei tämä satu olemaan sotilas; jos hän ei siis tee testamenttia myös itselleen, se ei ole pätevä, ja ellei isän omaisuutta ole merkitty, pupillisella testamentilla ei ole vaikutusta. On ilmeistä, että jos päätestamentti ei vaikuta jäämistöön, se tulee perillisen ab intestato haltuun, ja on katsottava, että pupillin sijaantulo säilyy.

224. Joskus voidaan pupillarisen sijaantulon pätevyuden vahvistamiseksi pakottaa määrätty perillinen ottamaan kuolinpesä haltuunsa, tai tämä voidaan tehdä toisessa testamentissa olevan luottamuksen ylläpitämiseksi; esimerkiksi silloin, kun alaikäinen perillinen on jo kuollut. Mutta jos hän on vielä elossa, Julianus pitää halveksittavana sitä, joka hakeutuu kuolinpesään omistajan elinaikana.

225. Olen sitä mieltä, että jos alle kaksikymmentäviisi vuotta täyttäneelle alaikäiselle myönnetään palautus sen vuoksi, että hän on ottanut haltuunsa kuolinpesän, tämä vahvistaa toisen testamentin ja mahdollistaa sen, että praetori voi myöntää sijaiselle oikeudenmukaisen kanteen.

226. Testamentintekijän on ensin mainittava oma perillinen, ja sitten hän voi määrätä sijaisen pojalleen, eikä hän saa peruuttaa tätä nimeämisjärjestystä. Julianus on myös sitä mieltä, että perittävän tulisi ensin nimetä perillinen itselleen ja sen jälkeen pojalleen. Jos hän kuitenkin ensin tekee testamentin pojalleen ja sen jälkeen itselleen, hänen tekonsa eivät ole päteviä. Tämä mielipide hyväksytään keisarimme Britannian kuvernöörille Virius Luppusille osoittamassa rescriptumissa, sillä on selvää, että on olemassa vain yksi testamentti, vaikka on olemassa kaksi perintöä, joten jos joku määrää itselleen tarpeelliset perilliset, hän määrää ne myös pojalleen, ja mies voi korvata poikansa postuumisti syntyneellä lapsellaan, joka ei ole vielä saavuttanut murrosikää.

227. Kun testamentin tekijä on testamentissaan todennut: "Jos poikani kuolee ennen kuin hän täyttää neljätoista vuotta, olkoon Seius perilliseni" ja lisäsi sitten: "Poikani olkoon perilliseni"; sijaantulo on pätevä, vaikka hän lisäsi määräyksen käänteisessä järjestyksessä.

228. Mutta siinä missä hän sanoi: "Jos poikani ei tule perillisekseni, olkoon Seius perillisekseni, olkoon poikani perillisekseni"; Seius on määrätty perilliseksi toisessa asteessa; ja jos hänen poikansa tulee hänen perillisekseen, ei ole epäilystäkään siitä, etteikö Seius olisi pojan perillinen; mutta jos pojasta tulee perillinen ja hän kuolee ennen kuin hän on saavuttanut murrosikäisen iän; katsotaan, että Seius on asianmukaisesti hyväksytty perillisyyteen, koska ei ole otettava huomioon testamentissa noudatettua järjestystä, vaan perimysjärjestys.

229. Kun siis sanottiin, että jokaiselle lapselle voidaan tehdä sijaantulo, tämä lisättiin sen osoittamiseksi, että isän ei pitäisi aloittaa testamenttia pojasta, joka ei ole vielä saavuttanut murrosikää.

230. Modestinus, Erot, kirja I.

Kun isä teki sijaantulon pojalleen, joka ei ollut vielä saavuttanut murrosikää, seuraavasti: "Kuka tahansa tulee perillisekseni, olkoon hän myös sellaisen poikani perillinen, joka ei ole vielä saavuttanut murrosikää"; päätettiin, että vain sellaiset perilliset, jotka oli testamentissa mainittu tähän sijaisuuteen viitaten, saisivat osuuden perinnöstä. Näin ollen isäntä, joka oli orjansa avulla hankkinut osan perintöomaisuudesta, ei voinut tulla perilliseksi sen nojalla, että hän korvasi lapsen, joka ei ollut vielä saavuttanut murrosikää, jos orja ei enää ollut hänen hallinnassaan.

231. Sama, keksinnöistä.

Tällä hetkellä meitä sääntelee jumalallisen Marcuksen ja Veruksen perustuslaki, jossa määrätään, että aina kun isä tekee sijaisapua alle murrosikäisen lapsensa tilalle toisen lapsen tilalle, kun heitä on kaksi, hänen katsotaan tehneen sijaisapua molemmissa tapauksissa, toisin sanoen silloin, kun hänen poikansa ei ollut hänen perillisensä tai oli hänen perillisensä, mutta kuoli ennen murrosikäisyyden saavuttamista.

232. On katsottu, että tämä etuoikeus olisi ulotettava myös kolmannenlaiseen sijaantuloon. Sillä jos isä nimittää perillisekseen kaksi alle murrosikäistä poikaansa, hän korvaa heidät toisillaan, ja jumalallinen Pius määräsi, että korvattavuuden olisi katsottava olevan molemmissa tapauksissa vastavuoroinen.

233. Kun kuitenkin kaksi lasta, joista toinen on saavuttanut murrosikäisen iän ja toinen ei, korvataan vastavuoroisesti tavanomaisen kaavan mukaan: "Korvaan heidät kumpikin toisensa tilalle"; keisarit Severus ja Antoninus päättivät, että tässä

tapauksessa olisi katsottava, että vain tavanomainen sijaantulo on tapahtunut; sillä näytti olevan epäjohdonmukaista, että kaksinkertainen sijaantulo tapahtui toisen perillisen osalta, mutta että toisen perillisen osalta oli säädetty vain tavanomainen sijaantulo; siksi isän olisi tässä tapauksessa pitänyt tehdä sijaantulo kummallekin erikseen, niin että jos murrosikään ehtinyt lapsi ei olisi hänen perillisensä, hänen tilalleen olisi tullut se, joka ei ollut saavuttanut murrosikää, mutta jos se, joka ei ollut saavuttanut murrosikää, olisi ollut hänen perillisensä ja kuolisi ennen murrosikää, hänen veljensä olisi voitu korvata hänen kanssaperillisensä osalla. Näissä olosuhteissa veli katsotaan korvatuksi molemmilla tavoilla; sillä jos häntä ei korvattaisi tavanomaisella tavalla sen perillisen tilalle, joka ei ollut saavuttanut murrosikää, heräisi kysymys isän aikomuksesta ja siitä, oliko hänen ymmärrettävästi ollut tarkoitus korvata molemmat lapsensa vain yhdellä tavalla, koska toisen korvaamisen katsotaan sisältyvän toiseen vain silloin, kun vanhemman toiveet eivät ole vastakkaisia; tai jos hän erityisesti riidan välttämiseksi joka tapauksessa korvaisi veljensä sillä lapsella, joka ei ollut vielä tullut murrosikään, seuraavasti: "Riippumatta siitä, tuleeko hänestä perilliseksi vai tuleeko hänestä, mutta kuolee alle murrosikäisenä."

234. Gaius, On the Lex Julia et Papia, kirja III.

Jos useat testamentissa mainitut perilliset korvattiin jollakin, seuraavasti: "Jos hän ei ole perilliseni, periköön se, joka on, hänen osuutensa omaisuudestani", on sovittu, että kukin perillinen kutsutaan sen perillisen osuuteen, joka puuttuu; eikä sillä ole merkitystä, tuleeko se, joka tulee perilliseksi suurempaan osaan omaisuudesta, sen nimityksensä perusteella vai onko hän saanut sen jonkin sellaisen lain nojalla, jonka nojalla hänelle on myönnetty toisen osuus omaisuudesta.

235. Terentius Clemens, On the Lex Julia et Papia, kirja IV.

Jos joku, joka ei ole kykenevä hankkimaan testamentin tekijän koko jäämistöä, korvaa testamentin tekijän pojan, joka ei ole vielä saavuttanut murrosikää, hän voi hankkia koko jäämistön siitä syystä, että hän saa sen alaikäisen kautta. Julianuksemme katsoo, että tätä mielipidettä on tulkittava siten, että kyseisellä henkilöllä ei ole oikeutta koko testamentin tekijän omaisuuteen. Jos alaikäinen kuitenkin myöhemmin hankkii jotakin toisesta lähteestä tai jos hän jää perinnöttömäksi, sijainen ei ole estynyt hankkimasta jäämistöä, koska hän saa sen alaikäiseltä.

236. Papinianus, Opinions, kirja VI.

Siviilioikeuden ehtojen mukaan sijaisperintöä ei saa tehdä neljäntoista vuoden iän jälkeen. Osapuolta, jota ei voida hyväksyä sijaiseksi, ei voida hyväksyä perilliseksi, jottei poika vastoin testamentin tekijän tahtoa tällä välin saisi sitä, mitä hänen isänsä on testamentilla antanut hänelle.

237. Ulpianus, On Sabinus, kirja IV.

Kun isä määrää sijaisen lapsilleen, jotka eivät ole saavuttaneet murrosikää, hän tekee sen yleensä ehdottomasti tai jollakin ehdolla. Hän tekee sen ehdottomasti, kun hän sanoo: "Jos poikani kuolee ennen murrosikää, olkoon Seius perijäni." Tämä on siis ehdoton edellytys, kun hän sanoo: "Jos poikani kuolee ennen murrosikää, olkoon Seius perijäni." Joko Seius on tässä nimetty perilliseksi, ja hänet on nimitetty alaikäisen tilalle ilman mitään ehtoa, tai sitten hänet on vain korvattu. Mutta jos testamentintekijä korvaa jo määrätyn perillisen, eli seuraavasti: "Jos hänestä tulee minun perilliseni"; hänestä ei tule perillistä sijaisuuden perusteella, ellei hän ole ollut perillinen määräyksen perusteella. Tällainen sijaantulo muistuttaa seuraavaa sijaantuloa, nimittäin: "Kuka tahansa on ollut perilliseni sen mukaisesti, mitä aiemmin on sanottu"; sillä tämä sijaantulo sisältää samanlaisen ehdon kuin edellinen.

238. Nämä sanat: "Olkoon alle murrosikäisen poikani perilliseksi se, joka olisi ollut oma perilliseni", tarkoittavat seuraavaa: sijaiseksi ei voida katsoa kaikkia, jotka voisivat olla isän perillisiä, vaan ainoastaan testamentin määrääjää. Sijaiseksi ei siis hyväksytä isää, joka tulee perilliseksi poikansa kautta, eikä isäntää, joka tulee perilliseksi orjansa kautta, eikä myöskään perillisen perillistä, koska nämä tahot eivät ole oikeutettuja perinnönjättäjän tahdon perusteella. Sijaisperillisillä on oikeus samoihin osuuksiin, joihin heillä olisi oikeus itse perheen päämiehen jäämistöstä.

239. Labeo, *Abridgments of the Last Works of Javolenus*, kirja I.

Jos isä on asettanut alle murrosikäisen poikansa tilalle samat henkilöt, jotka hän on määrännyt omiksi perillisikseen, ja lisäksi sinut, sinulla on oikeus puoleen pojan jäämistöstä ja muilla isän perillisillä on oikeus toiseen puoleen, niin että jakamaton puoli kuuluu sinulle, ja jäljelle jäävän puolen jako tehdään suhteessa niihin osuuksiin isänsä jäämistöstä, joihin muilla olisi ollut oikeus perinnön perusteella.

240. Ulpianus, *On Sabinus*, kirja IV.

Jos kuitenkin useita osapuolia on korvattu seuraavasti: "Kuka tahansa tulee perillisekseni sen mukaisesti, mitä aiemmin on sanottu", ja sitten jotkut heistä kuolevat sen jälkeen, kun heistä on tullut isänsä perillisiä, eloonjääneet perilliset voivat sijaantulon mukaisesti ottaa vain sen osan jäämistöstä, johon heillä on nimityksensä perusteella oikeus suhteellisesti, eikä kenelläkään ole siihen oikeutta kuolleiden perillisten edustajana.

241. Ne, jotka voin määrätä omiksi välttämättömiksi perillisikseni, voin myös korvata poikani, orjani tai veljeni perillisiksi, vaikka he eivät ole vielä syntyneet. Näin ollen postuumisti syntynyt lapsi voi olla veljensä välttämätön perillinen.

242. Testamentintekijä korvasi tietyn miehen lapsella, joka ei ollut vielä saavuttanut murrosikää ja joka oli määrätty koko omaisuuden perilliseksi. Jos pojasta tulee isänsä perillinen, voiko sijainen erottaa nämä kaksi jäämistöä toisistaan siten, että

hän voi ottaa pojan jäämistön mutta ei isän? Hän ei voi tehdä niin, sillä hänen on joko hyväksyttävä tai hylättävä molempien jäämistö, koska ne ovat jakamattomia.

243. Sama sääntö pätee, jos isä määrää minut perilliseksi yhteen osaan jäämistöstään ja hänen poikansa toiseen osaan, ja minä hylkään isän testamentin, koska en voi saada pojan testamenttia.

244. Jos joku on määrätty yksinomaiseksi perilliseksi kuolinpesään ja, kun hänet on korvattu perinnöttömäksi jääneen pojan tilalle, hän hylkää isän kuolinpesän, koska häntä ei ollut korvattu, hän ei voi saada pojan kuolinpesää; sillä pojan testamentti ei ole pätevä, ellei hän ole hyväksynyt isänsä kuolinpesää, sillä sijaantulon pätevyyden osoittamiseksi testamentin on täytynyt olla laadittu siten, että perillinen on voinut päästä kuolinpesään.

245. Kaikki se, mikä tulee pupillin sijaisen käsiin testamentin tekijän kuoleman jälkeen, kuuluu hänelle, sillä testamentin tekijä ei korvannut häntä omalla omaisuudellaan, vaan alaikäisen omaisuudella; sillä kuka tahansa voi tehdä sijaisuuden perinnöttömäksi jääneen pojan tilalle, ellet sitten anna esimerkkinä tapausta, jossa sotilas korvaa poikansa perillisellä tarkoituksenaan, että sijaiselle kuuluu vain sellainen omaisuus, joka olisi tullut pojan käsiin.

246. Olemme myös sitä mieltä, että kun kyseessä on alaikäinen, joka on argoitu, ei omaisuus, johon hänellä olisi ollut oikeus, jos tätä ei olisi tapahtunut, kuulu sijaisperijälle, vaan ainoastaan se, jonka argoija itse on antanut hänelle; paitsi jos teemme sen eron, että neljäsosa, jonka hän on jumalallisen Piuksen reskriptin ehtojen mukaan velvollinen jättämään hänelle, ei voi kuulua sijaisperijälle. Scaevola kuitenkin katsoo Kymmenennessä kysymysten kirjassaan, että arrogatorin olisi sallittava tehdä näin, mikä mielipide on järkevä. Minä menen kuitenkin vielä pidemmälle ja katson, että sijainen on oikeutettu kaikkeen omaisuuteen, joka on saatu adoptiosta, kuten esimerkiksi silloin, kun arrogatorin ystävä tai sukulainen on jättänyt jotain perilliselle.

247. Kukaan, joka on nimitetty ja samalla itsensä sijainen, ei saa mitään ilman osapuolten vaihtumista; mutta tämä tapahtuu silloin, kun on vain yksi aste. Kun asteita on kuitenkin kaksi, voidaan sanoa, että sijaisuus on pätevä, kuten Julianus Digestin kolmannessakymmenennessä kirjassaan katsoo. Jos testamentintekijä määrää perillisen, kun Titius on hänen kanssaperijänsä, seuraavin ehdoin: "Jos Stichus ei ole perilliseni, olkoon hän vapaa ja olkoon perilliseni", sijaantulo ei ole pätevä. Mutta jos hän sanoo: "Jos Titius ei ole perilliseni, niin olkoon Stichus vapaa ja periköön osuutensa", sijaantulo on kaksiasteinen, ja näin ollen jos Titius kieltäytyy osuudestaan, Stichuksesta tulee vapaa ja testamentin tekijän perillinen.

248. Paulus, On Sabinus, I kirja.

Jos perilliseksi määrätty osapuoli on korvattu pojalla, häntä ei estetä ottamasta sijaantulon nojalla, jos hän voi tehdä sen pojan kuoleman jälkeen. Toisaalta hänet voidaan taas asettaa vastuuseen tietyistä seuraamuksista alaikäisen testamentin nojalla, vaikka hän ei voi joutua vastuuseen isän testamentin nojalla.

249. Papinianus, Kysymyksiä, kirja III.

Jos poika, joka on määrätty isänsä perilliseksi ja josta myöhemmin tulee sijaantulon kautta veljensä perillinen, hylkää isänsä jäämistön, mutta haluaa mieluummin pitää veljensä jäämistön, häntä on kuultava. Mielestäni on nimittäin oikeudenmukaisempaa, että preetori sallii veljen ja isän jäämistöjen erottamisen; sillä hänellä on oikeus päättää, että lapset vapautetaan sellaisen jäämistön rasitteista, jota he eivät ole vapaaehtoisesti ottaneet vastaan, mutta mikään oikeus ei sulje heitä pois jäämistöstä vastoin heidän tahtoaan; ja varsinkin silloin, kun, jos sijaantuloa ei oteta huomioon, sijaantuloon oikeutettu veli olisi oikeutettu jäämistöön. Näin ollen vain perintö olisi maksettava sijaantulon mukaisesti, ja Falcidian lain vahvistamaa jakosääntöä olisi noudatettava, ei isän jäämistön osalta, kuten tavallisesti on tapana, vaan sen lapsen osalta, joka ei ole vielä saavuttanut murrosikää.

250. Pomponius, On Sabinus, kirja XIII.

Sillä ei ole merkitystä, missä määrin perillinen voidaan korvata lapsilla.

251. Sama, On Sabinus, kirja II.

Oppilassubstituutiossa substituutio päättyy kuitenkin murrosikään mennessä, vaikka pidempi aika olisikin määrätty.

252. Papinianus, Opinions, kirja VI.

Eräs sadanpäämies korvasi poikansa suoraan perillisellä: "Jos tämä kuolee ilman jälkeläisiä ennen kuin hän täyttää kaksikymmentäviisi vuotta." Pojan sijainen saisi omaisuutensa Common Law -oikeuden mukaan, jos tämä kuolisi ennen neljäntoista ikävuottaan; tämän iän jälkeen hän ei kuitenkaan voinut sotilasoikeudellisen etuoikeuden nojalla hankkia muuta kuin isän omaisuuden ja siitä saadut voitot, jotka löytyivät pojan omaisuuden joukosta.

253. Pomponius, On Sabinus, kirja III.

Jos joku testamenttasi testamentilla orjan ja määräsi sen jälkeen sijaisen, jonka hän oli määrännyt poikansa tilalle, vapauttamaan kyseisen orjan, tämä tulee vapaaksi, aivan kuin perinnönjako olisi mitätöity; sillä perinnön osalta on otettava

huomioon se, mikä näissä testamenteissa on viimeksi mainittu, kuten tehdään saman testamentin yhteydessä tai silloin, kun kodiklilejä on vahvistettu testamentilla.

254. Jos testamentintekijä sen jälkeen, kun hän on tehnyt testamenttinsa, tekee sen jälkeen pojalleen testamentin pätevien todistajien läsnä ollessa, tämä teko on kuitenkin pätevä, ja isän testamentti jää voimaan; mutta jos isä tekee testamentin sekä itselleen että pojalleen ja sen jälkeen testamentin vain itselleen, sekä testamentti että ensin tehty sijaantulo raukeavat. Jos isä kuitenkin teki toisen testamentin ja määräsi perijänsä seuraavasti: "Jos hänen poikansa kuolee hänen elinaikanaan", voidaan silloin sanoa, että ensimmäistä testamenttia ei rikota siitä syystä, että toinen testamentti, jossa poika syrjäytettiin, on mitätön.

255. Sama, On Sabinus, kirja IV.

Kuka tahansa voidaan korvata lapsen tilalle, vaikka hän syntyisi sen lapsen kuoleman jälkeen, jonka tilalle hänet korvattiin perilliseksi.

256. Ulpianus, On Sabinus, kirja XVII.

Jos orja, joka on yhteisomistuksessa toisen kanssa, korvataan vielä murrosikään ehtimättömän pojan tilalle yhdessä hänen vapautensa myöntämisen kanssa, ja testamentin antaja ostaa hänet, hänestä tulee alaikäisen välttämätön perillinen; mutta jos jälkimmäinen ostaa hänet, hän ei ole hänen välttämätön vaan vapaaehtoinen perillinen, kuten Julianus toteaa Digestin kolmannessakymmenennessä kirjassa. Mutta riippumatta siitä, oliko hänet ostanut isä vai alaikäinen, oikeudenmukaisuus viittaa siihen, että hän itse, jos hän tarjoaa isäntänsä osuuden hinnan, voi saada sekä vapautensa että perinnön.

257. Jos orja testamentataan Titiukselle, hänet voidaan korvata testamentin tekijän alaikäisellä pojalla hänen vapautensa myöntämisen myötä; samoin kuin silloin, kun hänet testamentataan ja määrätään perilliseksi, ja perintö katoaa, kun ehto, josta korvaaminen riippuu, on täytetty.

258. Julianus, Digest, kirja XIII.

Samaa sääntöä sovelletaan, kun orja korvataan perinnönsaajan kuoleman jälkeen.

259. Ulpianus, On Sabinus, kirja XVI.

Isän ja pojan testamenttia pidetään pretoriaanilain mukaisesti yhtenä; sillä (kuten Marcellus toteaa Digestin yhdeksännessä kirjassa), riittää, että isän testamentti on sinetöity, jos pojan testamentti on myös sinetöity; ja isän testamenttiin liitetyt seitsemän todistajien sinettiä riittävät.

260. Jos isä tekee kirjallisen testamentin itselleen ja suullisen testamentin pojalleen tai päinvastoin, molemmat ovat päteviä.

261. Sama, Ediktistä, kirja XLI.

Jos testamentintekijä tekee sijaantulon seuraavasti: "Jos poikani kuolee ennen kymmenennen ikävuotensa täyttämistä, olkoon Seius perilliseni"; ja poika kuolee kymmenennen ikävuotensa jälkeen mutta ennen neljänteentoista ikävuoden täyttämistä, parempi mielipide on, että sijainen ei voi vaatia jäämistön hallussapitoa, sillä häntä ei katsota tässä tapauksessa sijaiseksi määrätyksi.

262. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja XVII.

Jos poika vaatii isänsä jäämistön hallintaa vastoin tämän testamentin ehtoja ja hänet on mainitussa testamentissa asetettu alle murrosikäisen veljensä sijaiseksi, hänet suljetaan sijaisuuden ulkopuolelle.

263. Papinianus, Opinions, kirja VI.

Kun testamentintekijä on määrännyt useita perillisiä ja sanonut: "Sijaistan heidät kaikki vastavuoroisesti", ja hänen kuolemansa jälkeen osa heistä on astunut perintöomaisuuteen, kun yksi perillisistä on kuollut, jos ehto, josta sijaantulo riippui, täyttyy ja toinen perillinen kieltäytyy osuudestaan, koko perintöomaisuus kuuluu eloonjääneille, koska heidän katsotaan sijaistaneen toisensa koko perintöomaisuuden osalta. Jos testamentin tekijä kuitenkin määrää perilliset ja sanoo: "Korvaan heidät vastavuoroisesti", katsotaan, että ne perilliset, jotka hyväksyvät jäämistön, ovat korvatut.

264. Ulpianus, Disputations, kirja IV.

Jos useita perillisiä on määrätty eri osuuksille perinnöstä ja kaikki heistä tulevat toistensa sijaisiksi, heidän on yleensä katsottava tulleen sijaisiksi samoille osuuksille, joille heidät on määrätty perillisiksi; Jos esimerkiksi yksi on määrätty perilliseksi yhteen kahdestoistaosaan, toinen yhteen kahdeksasosaan ja kolmas neljäsosaan jäämistöstä ja jälkimmäinen kieltäytyy osuudestaan, neljäsosa jaetaan yhdeksään osaan, joista kahdeksaan on oikeutettu se, joka on määrätty perilliseksi kahteen kolmasosaan, paitsi jos testamentintekijä on tarkoittanut, että se, joka on määrätty perilliseksi yhteen kahdestoistaosaan, saisi yhden osuuden, mitä tuskin uskotaan, jollei sitä ole nimenomaisesti mainittu.

265. Julianus, Digest, kirja XXIV.

Kun isä korvasi vastavuoroisesti kaksi alle murrosikäistä poikaansa ja Titiuksen sen tilalle, joka kuolisi viimeisenä, katsottiin, että vain veljekset olivat oikeutettuja perintöomaisuuden hallintaan ja että tässä tapauksessa oli ikään kuin kaksi määräämisastetta, joten ensinnäkin veljekset oli korvattava toisillaan, ja jos he eivät olisi perillisiä, Titius oli kutsuttava perilliseksi.

266. Sama, Digest, kirja XXIX.

Jos isä määrää perilliseksi alle murrosikäisen poikansa ja määrää sijaisekseen postuumisti syntyneen lapsen, ja lapsi syntyy isänsä elinaikana, testamentti rikotaan, jos toinen lapsi on elossa. Jos mainittu lapsi kuitenkin syntyy isänsä elinaikana, mutta veljensä kuoleman jälkeen, hänestä tulee isänsä ainoa perillinen.

267. Sama, Digest, kirja XXX.

Jos Titius olisi korvattu hänen kanssaperilliseksi ja Sempronius tämän jälkeen hänen tilalleen, mielestäni parempi mielipide on, että Sempronius oli korvattu molempien perintöosuuksien osalta.

268. Sama, Digest, kirja XXX.

Lex Cornelia, joka vahvistaa vihollisen käsiin joutuneiden henkilöiden testamentit, ei koske ainoastaan testamentin tehneiden henkilöiden omaisuutta, vaan kaikkia omaisuuksia, jotka voivat kuulua kenelle tahansa testamenttimääräyksellä, vaikka ne eivät olisi joutuneet vihollisen käsiin. Jos siis isä kuoli vankeudessa jättäen kotimaahansa alle murrosikäisen pojan ja tämä kuoli ennen tämän iän saavuttamista, omaisuus kuului sijaisperijälle, aivan kuin isä ei olisi joutunut vihollisen vangiksi. Jos isä kuitenkin kuoli kotimaassaan ja hänen alaikäinen lapsensa kuoli vihollisen käsissä, kun hän oli joutunut vangiksi isänsä kuoleman jälkeen, eikö ole asianmukaista katsoa, että hänen omaisuutensa kuuluu sijaisperijälle mainitun lain nojalla? Mutta jos poika joutuu vihollisen käsiin isänsä elinaikana, en usko, että Lex Cornelia tulee sovellettavaksi, koska siinä ei säädetä, että sillä, joka ei ole jättänyt omaisuuttaan kotimaahansa, on oltava perillisiä. Näin ollen, vaikka murrosikäen ehtinyt poika joutuisi isän elinaikana vangiksi ja kuolisi sen jälkeen vihollisen käsissä ollessaan isänsä kuoltua kotimaassa, isän omaisuus kuuluu kahdentoista taulun lain nojalla hänen lähimmälle sukulaiselleen, mutta pojan omaisuus ei kuulu Cornelia-lain nojalla jälkimmäiselle.

269. Scaevola, Kysymyksiä, kirja XV.

Jos isä sekä hänen poikansa ovat joutuneet vihollisen vangiksi ja molemmat kuolevat vankeudessa; vaikka isä kuolisi ensin, Cornelian laki ei vahvista sijaisuutta, ellei alaikäinen kuole kotiinpaluun jälkeen; jos kuitenkin molemmat kuolevat kotona, sijainen on oikeutettu omaisuuteen.

270. Julianus, Digest, kirja LXXVIII.

Eräs mies määräsi testamentillaan Proculuksen perilliseksi neljänneksen omaisuudestaan ja Quietuksen jäljellä oleviin kolmeen neljäsosaan; ja sen jälkeen hän korvasi Quietuksen perilliseksi Floruksen ja Proculuksen Sosiasin; sitten, jos Floruksesta tai Sosiasista ei tulisi perillisiä, hän korvasi leptiläisten siirtokunnan perilliseksi kolmeen neljäsosaan ja useat perilliset jäljelle jäävän neljänneksen ylittävään määrään. Proculus ja Sosias kuolivat testamentin tekijän elinaikana, ja Quietus tuli perinnöksi. Heräsi kysymys siitä, kuuluuko Proculukselle jätetty neljäsosa Quietukselle vai niille, jotka oli korvattu kolmannella asteella. Vastasin, että testamentintekijän aikomuksena näytti olleen, että niillä perillisillä, jotka hän korvasi kolmannessa asteessa, olisi oikeus perintöosaan vain siinä tapauksessa, että koko jäämistöstä oli luovuttu; ja että tämä aikomus kävi ilmi siitä, että hän oli jakanut yli kaksitoista osuutta korvattujen kesken; ja että näin ollen neljäsosa jäämistöstä, josta oli kysymys, kuuluisi Quietukselle.

271. Sama, Moniselitteisyydestä.

Substituutio tehtiin seuraavasti: "Olkoon perillisekseni sama henkilö, joka tulee perillisekseni, kuten edellä on mainittu." Herää kysymys, mikä perillinen on ymmärrettävä tällä, olisiko se kuka tahansa vai vain se, joka olisi perillinen silloin, kun poika kuolisi? Oikeustieteen tuntijat päättivät, että se olisi se perillinen, joka voisi milloin tahansa seurata testamentin tekijää; sillä vaikka määrätty perillinen olisi kuollut alaikäisen elinaikana ja testamenttia vastaan olisi hyökätty, koska se oli tietyn osan osalta epäkunnioittava, olisi katsottava, että toinen on silti sijaantulon nojalla perillinen.

272. Säännön ei voida sanoa olevan sama seuraavassa tapauksessa: esimerkiksi jos testamentin antajalla on kaksi poikaa, Gaius, joka on tullut murrosikään, ja Lucius, joka ei ole tullut, ja hän tekee sijaantulon seuraavasti: "Jos poikani Lucius kuolee saavuttamatta murrosikää eikä Gaius ole perilliseni, olkoon Seius perilliseni"; oikeusviranomaiset ovat nimittäin tulkinneet tämän niin, että sijaantulon edellytyksenä on pidettävä sen pojan kuolemaa, joka ei ole saavuttanut murrosikää.

273. Sama, On Urseius Ferox, kirja I.

Kun testamentintekijä määräsi useita perillisiä, joiden joukossa oli Attius, eriarvoisille osuuksille omaisuudestaan, ja jos Attius ei hyväksyisi, hän korvasi muut perilliseksi suhteessa heidän osuuteensa ja lisäsi sitten, että Titius olisi korvattujen kanssaperillinen. Heräsi kysymys, mihin osuuteen Titius olisi oikeutettu ja mihin muut saisivat. Vastasin, että Titiuksella olisi oikeus yhteen osuuteen ja muilla osuuksiin suhteessa heidän oikeuksiinsa kuolinpesässä; esimerkiksi jos heitä olisi kolme, Titius saisi neljännän osan Attiuksen osuudesta ja muut perilliset saisivat jäljelle jäävät kolme neljäsosaa suhteessa niihin osuuksiin, joihin heillä oli nimityksen perusteella oikeus. Jos testamentintekijä kuitenkin lisäisi Titiuksen lisäksi muita perillisiä, jälkimmäisillä olisi oikeus osuuteen, joka vastaa sijaisen osuutta; esimerkiksi jos kolme kanssaperillistä

sijaistettaisiin ja kaksi vierasta perillistä lisättäisiin, jälkimmäisillä olisi oikeus viiteen osaan Attiuksen osuudesta, ja jäljelle jäävät kanssaperilliset saisivat loppuosan oman osuutensa mukaisessa suhteessa.

274. Africanus, kysymyksiä, kirja II.

Jos äiti tekee testamentin ja määrää poikansa perilliseksi heti, kun tämä täyttää neljätoista vuotta, ja siinä tapauksessa, että hän ei olisi hänen perillisensä, määrää hänen tilalleen jonkun toisen pupillisella sijaisuudella, tämä on pätevä.

275. Kun poika nimitetään perilliseksi ja hänen oma postuumisti syntynyt poikansa toiseksi perilliseksi Gallus Aquiliuksen säännön mukaisesti ja pojanpoika Titius korvataan pojanpojan tilalle, jos tämä ei olisi perillinen, jos pojasta tulee isänsä perillinen, on esitetty mielipide, jonka mukaan Titius olisi ehdottomasti suljettava pois, toisin sanoen vaikka pojanpoikaa ei syntyisikään.

276. Sama, Kysymyksiä, kirja IV.

Eräs testamentintekijä, jolla oli kaksi poikaa, jotka eivät olleet vielä saavuttaneet murrosikää, korvasi eloonjääneen perilliseksi tietyn henkilön. Jos molemmat kuolisivat samaan aikaan, katsottiin, että sijainen olisi molempien perillinen, koska eloonjääneellä ei ymmärretä ainoastaan sitä, joka tulee toisen jälkeen, vaan myös sitä, jota kukaan ei seuraa; aivan kuten toisaalta ensimmäisellä ei ymmärretä ainoastaan sitä, joka tulee ennen toista, vaan myös sitä, jota kukaan ei seuraa ennen häntä.

277. Eräs testamentinsaaja määräsi perilliseksi pojan, joka ei ollut vielä saavuttanut murrosikää, ja Titiuksen. Hän korvasi Titiuksen Maeviuksella, ja poikansa tilalle hän korvasi kenet tahansa perillisistään, jonka hän oli aiemmin maininnut. Titius kieltäytyi perinnöstä; Maevius astui siihen. Koska poika oli sittemmin kuollut, päätettiin, että alaikäisen omaisuus, joka oli peräisin sijaantulosta, menisi Maeviukselle ainoana perillisenä, joka oli astunut isän omaisuuteen.

278. Vaikka isän testamentin vastaisesti voidaankin hakea jäämistön hallintaa, oppilassubstituutio on silti pätevä, ja kaikki mainitun substituution nojalla testamentatut perinnöt olisi maksettava.

279. Sama, Kysymyksiä, kirja V.

Jos alaikäinen hakee perinnön preetoriaanista hallintaa vastoin isänsä testamenttia, on silti myönnettävä kanne perintöjen maksamisen pakottamiseksi substituutiota vastaan; ja siitä syystä, että poika ei ole velkaa vieraille testamentattuja perintöjä, on substituution nojalla myönnettyjä perintöjä korotettava; samoin kuin silloin, kun substituution nojalla testamentattuja perintöjä on testamentattu, jos pojalle tulee perinnön preetoriaanisen hallinnan kautta enemmän kuin hän muutoin saisi, hän

on myös enemmän velkaa etuoikeutetuille henkilöille. Uskon, että tästä seuraa, että jos poika, joka ei ole vielä saavuttanut murrosikää, on määrätty koko jäämistön perilliseksi ja häneltä viedään puolet siitä praetoriuksen hallinnan kautta, sijainen vapautuu velvollisuudesta maksaa puolet perinnöstä, aivan kuten se osa, joka tulee lisää jäämistön hallinnan saamisen kautta, lisää perintöosuutta, niin myös tässä tapauksessa menetetty määrä pienentää sitä.

280. Marcianus, Institutes, kirja IV.

Kuka tahansa voi esimerkiksi testamentilla perustaa useita perillisasteita: "Jos niin ja näin ei tule perilliseksi, niin älköön niin ja näin olko perillisekään", ja määrään useita muita peräkkäin, niin että viimeiseksi, varalle, orja määrätään välttämättömäksi perilliseksi.

281. Yhden sijaan voidaan asettaa useita perillisiä tai usean sijaan yksi tai kunkin sijaan tietyt perilliset tai perillisiksi määrätty voidaan asettaa toistensa tilalle.

282. Florentinus, Institutes, kirja X.

Perillinen voidaan asettaa jokaisen perittävän lapsen tilalle tai yhden heistä mahdollisesti eloonjääneen tilalle; jokaisen tilalle, jos perittävä ei halua, että joku heistä kuolee testamentittomana, eloonjääneen tilalle, jos perittävä haluaa, että oikeus lailliseen perimykseen säilyy koskemattomana.

283. Paulus, On Pupillary Substitutions.

Jos miehellä on useita lapsia, hän voi korvata perillisen kenelle tahansa heistä, eikä hänen tarvitse tehdä niin kaikkien osalta; samoin hän voi tehdä korvikkeen yhdelle heistä.

284. Hän voi siis tehdä sijaisuuden lyhyeksi ajaksi perillisen elinaikana; esimerkiksi: "Jos poikani kuolee ennen kymmenen vuoden ikää, olkoon Titius hänen perijänsä".

285. Lisäksi sijaisuus sallitaan, jos hän määrää useita perillisiä pojan iän eri määräajaksi, kuten esimerkiksi: "Jos hän kuolee ennen kymmenen vuoden ikää, olkoon Titius hänen perillisensä; jos hän kuolee kymmenennen ikävuoden jälkeen, mutta ennen neljäntoista ikävuoden täyttämistä, olkoon Maevius hänen perillisensä".

286. Jos isän määräämä perillinen, jonka tehtäväksi on annettu perinnön luovuttaminen, astuu perintöön sen jälkeen, kun perinnön saaja on pakottanut hänet siihen, vaikka muut testamentissa mainitut testamentit voidaan vahvistaa tällä hyväksymisellä, kuten esimerkiksi testamentit ja vapaudenluovutukset; silti, jos testamentti on tullut siviililain nojalla

mitättömäksi, siihen sisältyvä pupillin sijaantulo ei herää henkiin; kuten Quintus Cervidius Scaevola katsoi. Monet viranomaiset ovat kuitenkin toista mieltä siitä syystä, että pupillisubstituutio on osa aiempaa testamenttia; ja tämä on nykyisin vallitseva käytäntö.

287. Javolenus, Labeon viimeisistä teoksista, kirja I.

Eräällä miehellä oli poikansa kautta kaksi murrosikäistä pojanpoikaa, joista toinen oli hänen hallinnassaan ja toinen ei. Hän halusi heidän perivän yhtä suuren osan hänen omaisuudestaan ja määräsi, että jos jompikumpi heistä kuolee ennen murrosikää, hänen osuutensa siirtyy toiselle; ja Labeon, Ofiliuksen, Cascelliuksen ja Trebatiuksen neuvojen mukaisesti hän määräsi ainoaksi perilliseksi pojanpojan, joka oli hänen valvonnassaan, ja antoi hänelle tehtäväksi luovuttaa puolet omaisuudestaan toiselle pojanpojalleen, kun tämä saavuttaa murrosikärajaa, ja korvasi toisen perillisensä hänen valvonnassaan olleella pojanpojalla, jos tämä kuolisi ennen tämän iän saavuttamista.

288. Voimme korvata alle murrosikäisen pojan kahdella perillisellä erilaisin edellytyksin; esimerkiksi toinen heistä voidaan korvata, jos pojalla ei ole lapsia ja toinen lapsi syntyy ja kuolee ennen murrosikää.

289. Eräs testamentinsaaja määräsi neljä perillistä ja korvasi kaikki muut paitsi yhden, ja se, jolle ei ollut määrätty sijaista, sekä yksi muista perillisistä kuoli isän elinaikana. Ofilius ja Cascellius katsoivat, että sen perillisen, jonka tilalle ei ollut määrätty ketään, osuus kuului myös kuolleen perillisen sijaiselle; tämä mielipide on oikea.

290. Papinianus, Kysymyksiä, kirja XXIX.

Perillinen, joka ei ollut saavuttanut murrosikää ja joka oli saatu haltuun asianmukaisen tutkimuksen jälkeen, kuoli. Aivan kuten keisarillisen valtuuden nojalla lakimääräisten perillisten kohdalla on esitettävä velkakirja, niin jos luonnollinen isä on korvannut alle murrosikäisen poikansa perillisellä, on turvaututtava korvattuun; sillä lakimääräisille perillisille voidaan myöntää vain pretoriaanisia toimia.

291. Sama, Opinions, kirja VI.

Perillinen korvattiin kanssaperillisensä, mutta hän kuoli ennen kuin hän astui perintöön tai ennen kuin edellytys, josta sijaisuus riippui, täyttyi. Molemmat osuudet jäämistöstä kuuluvat sille, joka oli korvattu, joko ennen perillisen sijaisuutta tai sen jälkeen; eikä sillä ole merkitystä, kuoleeko sijainen perittävän jälkeen vai ennen määrättyä perillistä.

292. Seuraavilla sanoilla: "minä sijaistan heidät toistensa tilalle", jonkun perillisen hylkäämä osuus menee testamentissa mainituille siinä suhteessa, mitä he itse saavat määräyksensä nojalla tai mitä se henkilö, jonka määräysvallassa he ovat, on hankkinut.

293. Kun isä tekee sijaisperinnön tyttarelleen tai pojanpojan pojalle, joka on ollut hänen poikansa tilalla tai joka on ollut pojan tilalla testamentin tekemisen jälkeen, pupillin sijaisperinnöstä tulee mitätön, jos joku näistä ei kuulu testamentintekijän perheeseen hänen kuolinhetkellään.

294. Jos isä määrää poikansa perilliseksi ja pyytää tätä, jos tämä kuolee ennen murrosikää, luovuttamaan omaisuutensa Titiukselle, on todettu, että pojan laillinen perillinen joutuu luopumaan isänsä omaisuudesta, lukuun ottamatta Lex Falcidian myöntämää oikeutta, aivan kuten jos omaisuus olisi luovutettu trustina mainitun alaikäisen perilliselle tämän kuoleman jälkeen. Samaa sääntöä on noudatettava, kun ehto, josta sijaantulo riippuu, on ilmaistu epäselvästi ja ulottuu murrosikää pidemmälle. Tätä sovelletaan kuitenkin vain, jos isän testamentti on lain mukaan pätevä; sillä jos isän testamenttina laatima asiakirja ei ole pätevä, sitä ei hyväksytä kodifikaatiksi, ellei sitä ole nimenomaisesti mainittu, eikä trusti sido pojalle kuuluvaa omaisuutta. Jos isä on siis jättänyt pojan perinnöttömäksi eikä ole jättänyt hänelle mitään, trusti on mitätön. Muussa tapauksessa, jos poika on saanut isältään joko perinnön tai testamentin, hänelle kuuluva testamentti on maksettava suhteessa hänen saamaansa omaisuuteen, ottamatta huomioon Falcidian-lain sallimaa osuutta.

295. Kun testamentintekijä testamenttasi eri osuuksia erikseen useille perillisille ja sen jälkeen sanoi: "Asetan perilliset toistensa tilalle", hänen katsotaan asettaneen ne, jotka ovat liittyneet ensimmäiseksi, vastavuoroisesti tilalle, ja jos he eivät ota osuuksiaan vastaan, kaikki muut perilliset olisi hyväksyttävä.

296. Kun testamentintekijä on määrännyt isän ja poikansa perillisiksi osuuteen jäämistöstään ja korvannut heidät toinen toisensa tilalle ja testamentannut sitten loput omaisuudestaan heidän kanssaperillisilleen ja sen jälkeen määrännyt koko jäämistöstä seuraavasti: "Asetan kaikki nämä perilliset vastavuoroisesti", heräsi kysymys hänen tarkoituksestaan ja siitä, sisällyttikö hän mainitsemalla kaikki nämä perilliset isän ja pojan kanssaperillisten sijaisuuteen vai oliko hänen tarkoituksenaan vain, että testamentti koskisi kaikkia muita. Jälkimmäinen näkemys vaikuttaa todennäköisemmältä, kun otetaan huomioon hänen isää ja poikaa koskeva erityinen sijaantulo.

297. Kun kanssaperijäksi on määrätty alle murrosikäinen poika, joka on myös korvattu hänen tilalleen, hän on velvollinen maksamaan kaikki sijaantulon nojalla testamentatut perinnöt, aivan kuin hän olisi saanut osan jäämistöstä absoluuttisesti ja toisen osan ehdollisesti. Samaa sääntöä ei sovelleta, jos toinen on sijainen, sillä hän saa aikaan Lex Falcidian soveltamisen, aivan kuin jos perillinen olisi selvästi määrätty ensin ehdollisesti; vaikka pojalle annettu kanssaperillinen olisi varmasti oikeutettu koko neljännekseen hänen osuudestaan, sillä jos testamentilla on annettu perintö Titiukselle ja sama omaisuus on annettu Semproniukselle sijaisuuden kautta, Sempronius jakaa omaisuuden Titiuksen kanssa.

298. Kun isä, jolla oli kaksi tyttäätä, jotka molemmat olivat alle murrosikäisiä, teki pupillisubstituution sen tyttären puolesta, joka jäisi eloon, ja tytär, joka ei ollut saavuttanut murrosikää, kuoli, kun hänen sisarensa, joka oli saavuttanut murrosikänsä, jäi eloon, substituutio katsottiin mitättömäksi sekä edellä mainitun ensimmäisen tyttären osalta, koska hän ei kuollut viimeisenä, että toisen tyttären osalta, koska hän oli saavuttanut murrosikänsä.

299. Katsottiin, että seuraavalla tavalla ilmaistu sijaantulo ei ole virheellinen: "Jos poikani kuolee ennen murrosikää, mitä en usko tapahtuvan, niin olkoon Titius perilliseni hänen sijastaan ja hänen osuudestaan"; eikä sen enempää kuin jos hän olisi määrännyt hänet korvattavaksi perillisekseen määrättyään tietyn ehdon; sillä jos joku on määrätty tietyn omaisuuden perilliseksi eikä kanssaperillistä ole määrätty, hänellä on oikeus koko omaisuuteen.

300. Sama, Määritelmät, I kirja.

Kun mies jätti perillisekseen kaksi lasta, jotka eivät olleet vielä saavuttaneet murrosikää, ja teki heidän tilalleen sijaantulon seuraavasti: "Jos molemmat heistä kuolevat", ja molemmat kuolivat samaan aikaan isänsä kuoleman jälkeen, molemmat jäämistöt kuuluvat sijaiselle; mutta jos he kuolivat eri aikoina, sijainen löytää viimeisenä kuolleen pojan jäämistöstä aiemmin kuolleen veljensä jäämistön, mutta Falcidian-lain ehtojen mukaan ensimmäisen pojan jäämistöä ei sisällytetä siihen; sijainen ei voi vaatia enempää kuin kahdeksasosan testamentin mukaisesta jäämistöstä; ja testamentit, joiden jakamisesta ensin kuolleen pojan sijainen oli vastuussa, jäävät vaille vaikutusta.

301. Paulus, Kysymyksiä, kirja IX.

Kysymys herää seuraavassa tapauksessa. Eräs mies, jolla oli murrosiän ohittanut poika, joka oli kuuro, sai keisarilta luvan määrätä hänelle sijaisen ja asetti hänen tilalleen Titiuksen. Mainittu kuuro poika meni isänsä kuoleman jälkeen naimisiin vaimon kanssa, ja hänelle syntyi poika. Kysyn, rikottiinko testamenttia. Vastasin, että ruhtinailla itsellään on tapana selittää myöntämiään oikeuksia, mutta kun tässä tapauksessa tutkitaan ruhtinaan aikomusta, voidaan sanoa, että hän aikoi vain myöntää oikeuden isälle niin kauan kuin hänen poikansa pysyy samassa tilassa; ja että aivan kuten siviililain mukaan pupillin sijaisuus päättyy murrosikään mennessä, keisari jäljitteli tätä sääntöä pojan kohdalla, joka oli heikkoutensa vuoksi kykenemätön tekemään testamenttia. Sillä jos hän olisi tehnyt sijaisuuden mielisiraan pojan puolesta, sanoisimme, että testamentti lakkaisi olemasta pätevä, kun poika tulisi täysi-ikäiseksi, koska silloin hän voisi itse tehdä testamentin; ja todellakin keisarin antama etuoikeus muuttuisi epäoikeudenmukaiseksi, jos katsoisimme, että testamentti olisi pätevä tämän jälkeen, sillä se veisi terveeltä mieheltä oikeuden tehdä oma testamenttinsa. Sen vuoksi on katsottava, että sijaantulo kumoutuu myös lakimääräisen perillisen syntymän myötä, koska ei ole merkitystä sillä, onko poika itse myöhemmin määrännyt toisen perillisen vai onko hän saanut sellaisen lain nojalla; sillä ei ole todennäköistä, että isällä tai keisarilla olisi tässä tapauksessa ollut tarkoituksena myöhemmin syntyneen pojan perinnöttömäksi tekeminen. Sillä ei myöskään ole

merkitystä, millä tavoin keisarin myöntämä etuoikeus saattaa häiritä testamentin täytäntöönpanoa tai koskeeko se yhtä vai useampaa henkilöä.

302. Kysyn myös, missä sijaantulo on tehty seuraavasti: "Jos poikani kuolee alle kymmenvuotiaana, olkoon Titius perilliseni; jos hän kuolee alle neljätoistavuotiaana, olkoon Maevius perilliseni", ja poika kuoli kahdeksanvuotiaana, onko Titius sijaantulon nojalla ainoa perillinen, vai onko myös Maevius, koska on varmaa, että poika kuoli alle kymmenvuotiaana sekä alle neljätoista vuotiaana. Vastasin, että isällä oli oikeus tehdä poikansa sijaisuus koko sen ajan, ennen kuin poika saavutti murrosikäisen iän, mutta murrosikä lopetti tämän oikeuden. Parempi mielipide on, että kummallekin osapuolelle erikseen määrättyä aikaa on noudatettava, ellei ole selvästi ilmeistä, että testamentintekijän tahto oli vastoin tätä.

303. Lucius Titius määräsi vaimonsa perillisekseen, kun hänellä oli lapsia hallinnassaan, ja korvasi lapset hänen tilalleen. Heräsi kysymys, oliko vaimon määräämisellä mitään voimaa tai vaikutusta siitä syystä, että lapset eivät olleet tässä määrin perinnöttömät. Vastasin, että sillä asteella, jossa lapset luovutettiin, ei ollut merkitystä, koska sijaisiksi määrättiin samat tahot, jotka testamentin mukaan olivat perillisiä, eli koska lapset eivät mitätöi koko testamenttia, vaan ainoastaan sen mainitun asteen, joka ei ollut alusta alkaen pätevä; samoin kuin on todettu, että jos lapsi luovutetaan ensimmäisessä asteessa, hän on perinnöttömäksi toisessa asteessa. Mutta sillä ei ole mitään merkitystä, mistä syystä toisen perillisen asettaminen on pätevä, onko se siitä syystä, että poika on jäänyt perinnöttömäksi hänen asettamisellaan, vai siitä syystä, että poika itse on asetettu sijaiseksi.

304. Julius Longinus, isä, korvasi lapsensa niillä perillisillä, jotka hän oli määrännyt itselleen seuraavasti: "Kuka ikinä onkaan minun perilliseni". Yksi nimetyistä perillisistä oli hiljaisesti suostunut antamaan osan saamastaan osuudesta henkilölle, joka ei ollut kykenevä ottamaan sitä, koska hänet oli hyväksytty alle murrosikäisen pojan sijaiseksi; kumman osuuden hän saisi saada, sen, jonka hän oli nimittänyt, vai sen, jonka hän otti, jotta hänen osuutensa lisääntyisi sijaisuudessa. Vastasin, että hänestä, joka suostuu lain vastaiseen petokseen ryhtymällä perinnönjakajaksi, tulee perillinen, eikä hän lakkaa olemasta sitä, vaikka häneltä riistettäisiin hänelle tällaisissa olosuhteissa jätetty omaisuus. Näin ollen hän voi olla oppilaan sijaantulon nojalla perillinen vain siihen osuuteen, johon hänet oli määrätty, sillä häntä on riittävästi rangaistu siitä, mitä hän teki lain vastaisesti; ja sanoisin todellakin samaa, vaikka hän lakkaisi olemasta perillinen. Sama sääntö on ymmärrettävä sovellettavaksi myös siihen, joka perilliseksi nimittämisen ja perinnönjaon jälkeen joutuu orjuuteen ja joka myöhemmin vapautuu, ja jolle sallitaan, että hän voi päästä testamentilla hänelle jätettyyn sijaisuuteen; sillä vaikka hän on menettänyt perinnön, johon hänellä oli oikeus perilliseksi nimittämisensä perusteella, hän voi silti sijaisuudellaan saada saman osuuden, jonka hän menetti.

305. Sama, Kysymyksiä, kirja X.

Marcianus toteaa, että päätamenttia ei voida vahvistaa kokonaan eikä osittain pupillisubstituutiolla.

306. Sama, Opinions, kirja XII.

Lucius Titius määräsi perillisikseen laillisen poikansa ja luonnollisen poikansa ja korvasi heidät toisillaan. Laillinen poika Titius, jonka isä jätti vain vuoden ikäiseksi, kuoli isänsä kuoleman jälkeen saavuttamatta murrosikää, ja hänestä jäivät henkiin hänen äitinsä ja hänen luonnollinen veljensä, joka oli myös hänen kanssaperijänsä. Kysyn, kuuluuko hänen omaisuutensa hänen luonnolliselle veljelleen sijaantulon nojalla vai meneekö se hänen äidilleen. Vastasin, että kyseinen sijaantulo koskee ensimmäistä tapausta, jossa nimetyt osapuolet eivät ole perillisiä, eikä toista tapausta, jossa toinen perillisistä on kuollut myöhemmin alle murrosikäisenä; koska kaksinkertaista sijaantuloa ei voi esiintyä luonnollisen pojan kohdalla, ja näin ollen jäämistö kuuluu laillisen pojan äidille ab intestato.

307. Paulus esitti mielipiteensä, jonka mukaan "jos kaikki määrätty perilliset korvattaisiin toisillaan, sellaisen perillisen osuus, joka joidenkin kanssaperillisten kuoltua on hylännyt osuutensa, kuuluu sijaantulon nojalla yksin sille perilliselle, joka oli tuolloin elossa".

308. Sama, Opinions, kirja XIII.

Erään perheen isä, joka oli testamentillaan määrännyt perillisikseen postuumisti syntyneen lapsensa, korvasi itsensä veljellään Gaius Seiuksella tai pojallaan, jos tämä kuolisi ennen murrosikää, ja korvasi sitten Gaius Seiuksen Titiuksella, ja sanoi sen jälkeen: "Titius on perillinen: "Jos veljeni Gaius Seius, jonka minä ensiksi korvasin, tulisi olemaan perilliseni, määrään Titiuksen edunvalvojaksi." Kysyn, jos poika olisi isänsä perillinen ja hänen veljensä kuoltuaan ennen murrosikää tulisi sijaantulon nojalla testamentin tekijän perillisiksi, pitääkö trusti purkaa, kun se on perustettu seuraavasti: "Jos Gaius Seius, veljeni, tulisi perilliseksi"? Vastasin, että perittävän veljen, joka molemmissa tapauksissa oli nimitetty tai korvattu, on luovutettava testamentin tekijän testamenttaama omaisuus, jos poika kuolee ennen täysi-ikäisyyden saavuttamista, ja että seuraavien sanojen merkitystä ei voida kiistää: "Jos Gaius Seius on perilliseni, haluan, että omaisuus luovutetaan", koska on tosiasia, että Gaius Seius oli testamentin tekijän perillinen.

309. Scaevola, Opinions, kirja II.

Eräällä henkilöllä oli poika ja tytär, jotka molemmat olivat alle murrosikäisiä, ja kun hän oli määrännyt poikansa perillisikseen, hän jätti tyttärensä perinnöttömäksi ja asetti hänet poikansa tilalle, "jos tämä kuolee alle murrosikäisenä"; ja sitten hän määräsi vaimonsa ja sisarensa tyttärensä tilalle, jos tämä kuolisi ennen avioliittoa. Kysyn, jos tytär kuolisi ensin saavutettuaan murrosikäisen iän ja hänen veljensä sen jälkeen ennen tämän iän saavuttamista, kuuluuko pojan omaisuus sijaantulo-oikeuden nojalla testamentin tekijän vaimolle ja sisarelle. Vastasin, että esitettyjen tosiseikkojen perusteella se ei kuuluisi heille.

310. Sama, julkisesti käsitellyt kysymykset.

Omistamme yhteisen orjan; hänet on määrätty perilliseksi, ja Maevius on hänen sijaisensa siltä varalta, että hän ei olisi perillinen. Orja ottaa kuolinpesän vastaan vain yhden isäntänsä määräyksestä, ja herää kysymys, onko sijaisen hyväksymiselle perusteita vai ei. Parempi mielipide on, että hänen hyväksymiselleen on perusteita.

311. "Titius olkoon perilliseni. Minä annan ja testamenttaan Stichuksen Maeviukselle. Olkoon Stichus perilliseni, jos Stichuksesta ei tule perillistäni, olkoon Stichus vapaa ja perilliseni." Tässä tapauksessa on ensin tutkittava, onko kyseessä yksi vai kaksi astetta ja muuttuuko sijaantulon ehto vai pysyykö se samana. Usein herääkin kysymys, voidaanko asianosainen korvata itsellään, ja vastaus on, että jos nimityksen ehto muuttuu, hänet voidaan korvata. Jos siis Titius määrätään perilliseksi, ja jos hän ei hyväksyisi sitä, hänet määrätään perilliseksi, sijaantulolla ei ole voimaa eikä vaikutusta. Jos osapuoli kuitenkin nimitetään perilliseksi tietyin ehdoin, mutta hänet korvataan ehdottomasti, asia muuttuu, koska ehto, josta nimitys riippuu, ei ehkä täytetä ja korvaamisesta voi olla jotain hyötyä perilliselle. Jos ehto kuitenkin täyttyy, on kyse kahdesta ehdottomasta perintöoikeudesta, eikä sijaantulolla ole mitään voimaa tai vaikutusta. Toisaalta, jos joku nimittää perillisen ehdottomasti ja sitten korvaa hänet itsellään jollakin ehdolla, tämä ehdollinen korvaaminen ei ole tehokasta, eikä mitään ole ymmärretty muuttuvan, koska jos ehto olisi täyttynyt, kyseessä olisi kaksi saman henkilön ehdotonta nimitystä. Tämän mukaan esitetty kysymys on seuraava: "Titius olkoon perilliseni, annan ja testamenttaan Stichuksen Maeviukselle; Stichus olkoon perilliseni, jos Stichus ei ole perilliseni, olkoon hän vapaa ja olkoon perilliseni". Tiedämme, että koska Stichus on testamentattu ja saanut vapautensa saman testamentin nojalla, hänen vapautensa on etusijalla, ja jos näin on, perintö ei ole erääntynyt, eikä hän voi astua perinnönjättäjän määräyksestä perintöön, ja siksi Stichus ei ole perillinen, ja seuraavien sanojen nojalla hänellä on oikeus vapauteen; koska on katsottu, että on olemassa vain yksi nimitysaste. Mutta entä jos Titius ei hyväksyisi perintöä? Stichus alkaisi olla vapaa ja perillinen sijaantulon nojalla. Niin kauan kuin hän ei astu perinnönjättäjän määräyksestä perintöön, ymmärretään siis, että hänestä ei tule perinnönjättäjän omaisuutta perinnön perusteella, ja siksi on varmaa, että hän ei ole perillinen; mutta hänestä tulee vapaa ja perillinen seuraavien sanojen nojalla: "Jos hänestä ei tulisi perillistäni, olkoon Stichus vapaa ja perilliseni." Myös Julianus hyväksyy teoksessaan mielipiteemme.

312. Jos alaikäinen luopuu orjasta, joka on korvattu hänen tilalleen, ja kyseisen orjan ostaja määrää hänet perilliseksi vapauden myöntämisen yhteydessä, onko korvattu orja oikeutettu koko alaikäisen omaisuuteen sijaisuuden perusteella? Jos alaikäinen saavuttaa murrosikärajan, orjasta tulee ostajan testamentin nojalla tämän välttämätön perillinen, mutta jos alaikäinen kuolee ennen tämän iän saavuttamista, orjasta tulee vapaa ja hänen perillensä sijaisuuden perusteella, ja hänestä tulee myös alaikäisen isän välttämätön perillinen, mutta hänestä tulee ostajan vapaaehtoinen perillinen.

Tit. 7. Nimitysehdoista.

313. Ulpianus, On Sabinus, kirja V.

On todettu, että nimitys, joka on tehty ehdolla, joka on mahdoton, tai erehdyksen vuoksi, ei ole mitätön.

314. Sama, On Sabinus, kirja VI.

Kun testamentissa on todettu: "Olkoon tietty orja, jos hän on minun"; tai: "Jos hän on minun kuollessani minun, olkoon perilliseni", herää kysymys, miten termi "minun" olisi ymmärrettävä. Jos testamentintekijä luovuttaa orjan käyttöoikeuden, orja kuuluu kuitenkin hänelle; mutta kysymys kuuluu, raukeaisiko nimityksen ehto, jos testamentintekijä luovuttaa osan omistusoikeudestaan kyseiseen orjaan. Parempi mielipide on, että ehto ei raukeaisi, ellei selvin todistein ilmenisi, että testamentintekijän tarkoituksena oli, kun hän lisäsi ehtoa koskevat sanat, että orjan koko omistusoikeus pysyisi hänellä, sillä jos jokin osa orjasta luovutettaisiin, ehto ei täyttyisi.

315. Jos kuitenkin on kaksi orjaa, jotka on määrätty perillisiksi seuraavin sanoin: "Jos ensimmäinen ja toinen mainittu orja kuuluvat minulle kuollessani, olkoot he vapaita ja perillisiäni", ja toinen heistä vieraantuu, Celsus katsoo aivan oikein, että kieli on ymmärrettävä siten, että se tarkoittaa samaa kuin jos testamentin tekijä olisi määrännyt orjat perillisikseen erikseen ja samalla ehdolla.

316. Paulus, On Sabinus, kirja I.

Jos minut on määrätty perilliseksi ehdolla: "Jos maksan kymmenen aureia", ja se, jolle minut on määrätty maksamaan rahat, kieltäytyy ottamasta niitä vastaan, ehto pidetään täytettynä.

317. Ulpianus, On Sabinus, kirja VIII.

Jos tietyt perilliset määrätään seuraavasti: "Jos he pysyvät osakkaina omaisuudessani siihen asti, kunnes he täyttävät kuusitoista vuotta, olkoot he perillisiäni", Marcellus sanoo, että tällaisella kielellä tehty nimitys on mitätön. Julianus

kuitenkin katsoo, että tällainen nimitys on pätevä, koska osakkuus voidaan muodostaa jotakin tulevaa tarkoitusta varten ennen kuin omaisuutta aletaan käyttää. Tämä on oikein.

318. Julianus sanoo myös, että jos joku nimittää perillisen ehdolla: "Jos hän ei luovuta tiettyä kuolinpesään kuuluvaa orjaa", että ehto täyttyy, kun perillinen asettaa kanssaperilliselleen vakuuden. Kuitenkin silloin, kun mainitaan vain yksi perillinen, katsotaan, että hänet on määrätty mahdottomalla ehdolla, mikä mielipide on oikea.

319. Paulus, On Sabinus, kirja II.

Jos perilliselle asetetaan useita ehtoja yhdessä, kaikki ne on täytettävä, koska niitä pidetään yhtenä; jos ne kuitenkin asetetaan erikseen, jokainen niistä on täytettävä erikseen.

320. Ulpianus, On Sabinus, kirja IX.

Kun perillinen on määrätty ehdolla: "Jos hänen on pystytettävä muistomerkki testamentin tekijälle kolmen päivän kuluessa tämän kuolemasta", eikä muistomerkkiä saada valmiiksi kolmessa päivässä, on sanottava, että ehto on kadonnut, koska se on mahdoton.

321. Pomponius, On Sabinus, kirja V.

Jos joku nimittää perillisiä ehdon nojalla: "Jos he antavat toisilleen vakuuden testamentin jättämien perintöjen maksamisesta", on todettu, että he vapautuvat ehdon noudattamisesta, koska se on tehty vastoin lakeja, jotka kieltävät tiettyjä henkilöitä vastaanottamasta perintöjä; vaikka vakuus olisikin annettu, perillisiä suojaa poikkeus oikeuskanteessa.

322. Ulpianus, Ediktistä, kirja L.

Pretori ei hyväksy sitä, mitä testamentin antaja jättää sillä ehdolla, että hän vannoo valan. Hän nimittäin huolehtii siitä, ettei kukaan, joka ottaa vastaan mitään omaisuutta valan antamisen ehdolla tai jättämällä noudattamatta ehtoa, menetä omaisuutta tai perintöä tai että hänet pakotetaan häpeällisesti vannomaan vala ehdolla saadakseen sen, mikä hänelle on testamentattu. Pretori näkee siis, että jokainen, jolle on jätetty omaisuutta valan vannomisen ehdolla, voi saada sen haltuunsa aivan kuten ne, joille ei ole asetettu valan vannomisen ehtoa, ja tässä tapauksessa hän toimii hyvin oikein, sillä on ihmisiä, jotka uskontoa halveksuen ovat aina valmiita vannomaan valan, ja on toisia, jotka ovat jumalanpelkonsa vuoksi arkailijoita, jopa taikauskoon asti; Siksi preetori erittäin viisaasti puuttuu asiaan, jotta sen enempää jälkimmäiset kuin edellisetskään eivät saisi tai menettäisi sitä, mikä heille on tällä tavoin jätetty. Sillä se, joka haluaa uskonnon vaikutuksesta hillitä niitä, joille hän on jättänyt omaisuutta sillä ehdolla, että he vannovat valan, ei pystyisi saavuttamaan tarkoitustaan, elleivät he tekisi niin; sillä

ne, jotka täyttävät ehdon, pääsisivät perintöön, tai jos he eivät sitä täyttäisi, heidät suljettaisiin pois ehdon täyttämättä jättämisen vuoksi.

323. Tämä edikti koskee myös perintöjä, eikä pelkästään perillisten määräämistä.

324. Myös trustien osalta on välttämätöntä, että ne, joilla on toimivalta trustin suhteen, noudattavat preetorin ediktiä; siitä syystä, että trustit purkautuvat samalla tavalla kuin testamentit.

325. Kun kyseessä on lahjoitus mortis causa, on sanottava, että on syytä soveltaa ediktiä; jos esimerkiksi joku määrää, että osapuolen on luovutettava saamansa, ellei hän vannoo suorittavansa jotakin tekoa. Sen vuoksi on välttämätöntä, että sitoumus luovutetaan.

326. Jos joku on nimitetty sillä ehdolla, että hän vannoo valan, samoin kuin jollakin muulla ehdolla, on harkittava, voidaanko hänet vapauttaa ehdon täyttämistä. Parempi mielipide on, että hänet on vapautettava valan antamista koskevasta ehdosta, vaikka hän saattaa olla velvollinen täyttämään toisen ehdon.

327. Mutta jos perillinen on määrätty ehdolla, jonka mukaan hänen on vannottava vala tai maksettava kymmenen tuhatta aureia, eli hänen on joko maksettava rahat tai vannottava vala, on harkittava, eikö hänet pitäisi vapauttaa toisesta ehdosta, koska hän voi olla turvassa täyttämällä toisen ehdon. Parempi mielipide on, että hänet olisi vapautettava ensimmäisestä ehdosta, jotta hänet ei jollakin keinolla pakotettaisi vannomaan vala.

328. Aina kun perittävä on testamentin tekijän toimesta määrätty "antamaan jotakin tai suorittamaan jokin teko", joka ei ole kunniaton, hänellä ei ole oikeutta kanteeseen, ellei hän anna tai tee sitä, mitä hänet on käsketty vannomaan.

329. Kun perillinen määrättiin sillä ehdolla, että hän vannoo luovuttavansa Stichuksen, ja Stichus kuoli tai hänet luovutettiin perittäjän elinaikana, ehtoa ei katsota rikotuksi; vaikka onkin totta, että perillisen olisi ollut pakko luovuttaa orja, jos hän olisi elossa. Samaa sääntöä sovelletaan, kun perillinen on määrätty seuraavasti: "Titius olkoon perilliseni, jotta hän voisi luovuttaa Stichuksen"; tai "testamenttaan sata aureia Titiukselle, jotta hän voisi luovuttaa Stichuksen". Sillä jos Stichus kuolee, kukaan ei voi sanoa, että perillinen olisi estynyt saamasta perintöä, sillä hänen ei katsota jättäneen täyttämättä ehtoa, vaikka hän ei siihen pystynytäkään, ja testamentin tekijän testamentti on pantava täytäntöön, jos näin voidaan tehdä.

330. Ei ole tarpeen ilmestyä preetorin eteen saadakseen vapautuksen tästä valasta, sillä jos preetori on kerran antanut vapautuksen, se on voimassa koko ajan, eikä vapautus ole pakollinen jokaisessa yksittäistapauksessa. Tämän vuoksi katsotaan, että vapautus myönnetään siitä päivästä alkaen, jona perintö oli maksettava, vaikka määrätty perillinen ei olisi tiennyt siitä. Näin ollen on hyvin perustellusti katsottu, että jos testamentinsaaja kuolee sen päivän jälkeen, joka on määrätty

testamentin maksamiselle, hänen perillisensä on käytettävä de legato -kannetta, aivan kuin testamentti olisi jätetty ehdoitta sille, jonka perilliseksi hän on tullut.

331. Paulus, Ediktistä, kirja XLV.

Vapautus annetaan myös ehdoista, jotka ovat hyvän moraalien vastaisia, esimerkiksi "jos hän ei lunasta isäänsä viholliselta" tai "jos hän ei anna tukea vanhemmilleen tai suojelijalleen".

332. Ulpianus, Disputations, kirja VIII.

Seuraavan kaltainen nimitys: "Jos määrään Seiuksen perilliseksi perunkirjoituksella, olkoon hän perilliseksi", ei ole mitätön, siltä osin kuin on kyse määrätystä perillisestä, paitsi jos tämä perillinen on poika; sillä kyseessä on ehdollinen määräys, eikä perintöä katsota testamentatuksi perunkirjoituksella, joka on laissa kielletty, vaan kyse on testamentilla tehdystä ehdollisesta määräyksestä. Näin ollen, jos testamentintekijä sanoisi: "Samasta syystä on katsottava, että määräys on pätevä, koska mikään laki ei estä sitä.

333. Jos teemme määräyksen seuraavasti: "Olkoon niin ja näin perilliseksi, jos olen määrännyt hänet perilliseksi kodifikaatilla", nimitys on pätevä, vaikka se koskisi poikaa, joka on isän määräysvallassa, koska ehtoa ei aseteta joka kerta, kun viitataan menneisyyteen tai nykyisyyteen; esim: "Jos parthialaisten kuningas on elossa"; "Jos laiva on satamassa".

334. Julianus, Digest, kirja XXIX.

Kun osapuoli tekee tahdonilmaisun testamentilla, kuten seuraavassa: "Poikani olkoon perilliseni, jos hän adoptoi Titiuksen, ja jos hän ei adoptoi häntä, hänet jätettäköön perinnöttömäksi"; ja jos poika on valmis adoptoimaan hänet, mutta Titius ei ole halukas argoitumaan, pojasta tulee perillinen, aivan kuin ehto olisi täyttynyt.

335. Hermogenianus, Epitomes of Law, kirja III.

Seuraavat sanat: "Publius Maeuius olkoon perilliseni, jos hän on halukas", asettavat ehdon välttämättömän perillisen suhteen, joten hänestä ei tule perillistä, jos hän on haluton; sillä nämä sanat on turha lisätä vapaaehtoisen perillisen suhteen, sillä vaikka niitä ei olisi lisätty, määrättävästä ei tulisi perillistä vastoin hänen tahtoaan.

336. Julianus, Digest, kirja XXX.

Jos joku saa perinnön tai testamentin ehdolla "jos hän maksaa kymmenen aureia", hän ei voi saada perintöä eikä testamenttia, ellei hän ehdon täytettyään joko perillisenä tai testamentinsaajana noudata niitä laillisia muodollisuuksia, joiden avulla perintö tai testamentti tavallisesti saadaan.

337. Marcianus, Institutes, kirja IV.

Kun ehtoja on määrätty keisareiden ediktien vastaisesti tai lakien vastaisesti tai vastoin sitä, mikä saa lain voiman, tai jotka ovat hyvän moraalien vastaisia tai jotka merkitsevät pilkkaa tai ovat sellaisia, joita preettorit eivät hyväksyisi, niitä ei katsota kirjoitetuiksi, ja perintö tai testamentti siirtyy perilliselle tai testamentinsaajalle aivan kuin ehtoa ei olisi määrätty.

338. Papinianus, Kysymyksiä, kirja XVI.

Jos isän valvonnassa oleva poika määrätään perilliseksi ehdolla, jota senaatti tai keisari ei hyväksy, se mitätöi isän testamentin, aivan kuin poika ei voisi noudattaa ehtoa; sillä jos jokin teko vahingoittaa hurskauttamme, mainettamme tai itsekunnioitustamme ja on yleisesti ottaen hyvän moraalien vastainen, katsotaan, että emme voi suorittaa sitä.

339. Marcianus, Institutes, kirja IV.

Julianus toteaa, että seuraava nimitys on mitätön, nimittäin: "Jos Titius tulisi perilliseksi, olkoon Seius perilliseksi; jos Seius tulisi perilliseksi, olkoon Titius perilliseksi", koska ehto ei voi toteutua.

340. Florentinus, Institutes, kirja X.

Jos useat perillisten määräämiset samalle perintöosuudelle on tehty eri ehdoilla, se ehto, joka täyttyy ensimmäisenä, antaa määräämiselle etusijan.

341. Marcianus, Institutes, kirja VII.

Kun orjalle myönnettiin absoluuttinen vapaus ja perillinen määrättiin ehdolla ja määrättiin, että jos jälkimmäinen ei olisi perillinen, hänellä olisi oikeus perintöön, jumalallinen Pius totesi rescriptumissa, että ehdot näytti toistuvan perinnössä.

342. Tätä silmällä pitäen Papinianus totesi, että kun isoäiti määräsi pojanpoikansa perilliseksi osuuteen jäämistöstään sillä ehdolla, että tämä olisi vapautettava, ja testamenttasi myöhemmin kodifikaatiolla hänelle kaiken sen, mitä hän ei ollut jättänyt hänelle perilliseksi, vapautusehdon katsottiin myös toistuneen testamentissa; vaikka hän ei testamenttia testamentatessaan tehnyt mitään sijaantuloa sen enempiä kuin jättäessään pojalle osuuden jäämistöstään.

343. Sama, Institutes, kirja VIII.

Jossa se oli esitetty testamentissa: "Titius olkoon perilliseni, ja jos Titius on perilliseni, Maeuius olkoon perilliseni", jos Titius ottaa vastaan pesän, jonka epäiltiin olevan maksukyvytön, Maeuius voi vapaaehtoisesti ottaa sen vastaan ja pitää itsellään neljänneksen siitä.

344. Labeo, Epitomeja Javolenuksen viimeisistä teoksista, kirja II.

Nainen, joka oli velkaa miehelleen rahaa, jonka hän oli luvannut miehelleen myötäjäisinä, määräsi hänet perilliseksi "sillä ehdolla, että hän ei vaatisi tai vaatisi rahoja, jotka nainen oli luvannut myötäjäisinä". Katson, että jos aviomies ilmoittaa muille perillisille, että hän ei ole halukas antamaan vapautusta siitä, mitä hänelle oli maksettu myötäjäisinä, hänestä tulee välittömästi perillinen. Jos hänet kuitenkin nimitetään perilliseksi tällaisella ehdolla, katson, että hänestä tulee kuitenkin välittömästi perillinen, koska ehdon täyttäminen on mahdotonta, ja kaikkia tällaisia ehtoja on pidettävä sellaisina, joita ei ole asetettu.

345. Jos joku määrätään vapauttamaan kuolinpesään kuuluva orja ja tulemaan perilliseksi, vaikka hän vapauttaa orjan ja suorittaa teon, joka on mitätön, hänestä tulee kuitenkin perillinen; sillä vaikka on totta, että hän on vapauttanut orjan, jälkimmäiselle kuolinpesän perustamisen jälkeen myönnetty vapaus tulee voimaan testamentin tekijän tahdon mukaisesti.

346. Jos joku nimittää sinut perilliseksi sillä ehdolla, että sinä nimität hänet perilliseksi, tai testamenttaa hänelle jotakin, ei ole merkitystä sillä, missä määrin sinä olet hänet nimittänyt perilliseksi tai mitä hänelle on jätetty, edellyttäen, että voit todistaa, että olet tehnyt tämän missä tahansa määrin.

347. Celsus, Digest, kirja XVI.

Toiselle kuuluva orja voidaan määrätä perilliseksi, "kun hänestä tulee vapaa"; mutta testamentin antajalle kuuluvaa orjaa ei voida määrätä tällä tavoin.

348. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja XVIII.

Koska järki viittaa siihen, että sen, joka voi antaa vapauden, tulisi itse antaa se joko nyt tai tietyn ajan kuluttua tai jollakin ehdolla, eikä hänellä ole valtaa nimittää orjaa perilliseksi, jos tämä saisi vapautensa jollakin muulla tavalla.

349. Marcellus, Digest, kirja XII.

"Se veljistäni, joka nai serkkumme, olkoon perilliseksi kolme neljäsosa omaisuudestani, ja se, joka ei nai häntä, olkoon perilliseksi yksi neljäsosa siitä." Mainittu serkku joko menee naimisiin toisen kanssa tai ei halua mennä naimisiin kenenkään kanssa. Veli, joka menee naimisiin serkun kanssa, saa kolme neljäsosa jäämistöstä, ja loput neljäsosa kuuluu toiselle. Jos kumpikaan heistä ei kuitenkaan mene naimisiin tytön kanssa, ei siksi, että he eivät olisi halunneet, vaan siksi, että tyttö kieltäytyi avioliitosta, molemmat saavat yhtä suuren osuuden kuolinpesästä; sillä yleensä edellytyksenä on: "Jos hän menee naimisiin vaimon kanssa, jos hän maksaa rahasumman, jos hän tekee jonkin teon", on ymmärrettävä siten, että ei ole hänen vikansa, jos hän ei mene naimisiin naisen kanssa, maksa rahaa tai tee tekoa.

350. Papinianus, Opinions, kirja VI.

"Se veljistäni, joka menee naimisiin serkkunsa Titian kanssa, olkoon kahden kolmasosan perillinen omaisuudestani, ja se, joka ei mene naimisiin hänen kanssaan, olkoon jäljelle jäävän kolmasosan perillinen." Jos serkku kuolee testamentin tekijän elinaikana, molemmat veljet ovat oikeutettuja yhtä suuriin osuuksiin hänen omaisuudestaan, koska on totta, että heidät oli nimetty perillisiksi, mutta heillä oli oikeus eri osuuksiin siinä tapauksessa, että avioliitto solmitaan.

351. Modestinus, säännöt, kirja IX.

Jos orja on määrätty perilliseksi tietyllä ehdolla, hän ei voi täyttää ehtoa ilman isäntänsä määräystä.

352. Pomponius, Quintus Muciukselta, kirja II.

Jos alaikäinen määrätään perilliseksi jollakin ehdolla, hän voi noudattaa ehtoa myös ilman huoltajansa valtuutusta. Sama sääntö pätee, jos hänelle on testamentattu perintö jollakin ehdolla, sillä kun ehto on täytetty, hän on samassa asemassa kuin jos omaisuus tai perintö olisi jätetty hänelle ehdoitta.

353. Modestinus, Opinions, kirja VIII.

Eräs mies määräsi testamentillaan perillisen ehdolla: "Jos hän heittää jäännökseni mereen". Koska perillinen ei noudattanut ehtoa, heräsi kysymys, olisiko hänet suljettava pois jäämistön perinnöstä. Modestinus vastasi: "Pikemminkin on kiitettävä kuin moitittava sitä perillistä, joka ei heittänyt perittävän jäännöksiä mereen tämän tahdon mukaisesti vaan antoi ne haudattavaksi muistoksi inhimillisyydelle kuuluvasta velvollisuudesta". Ensin on harkittava, onko mies, joka asettaa tällaisen ehdon, täysjärkinen, ja jos tätä epäilyä ei siis poisteta vakuuttavilla todisteilla, lakimääräinen perillinen ei voi millään tavoin kiistää oikeutta perintöön määrätyn perillisen kanssa.

354. Jos testamentin perittävä on lisämääräyksellä asettanut ehdon perilliselle, jonka hän oli testamentillaan ehdottoman ehdottomasti määrännyt, kysyn, onko hänen välttämätöntä noudattaa sitä. Modestinus vastaa: "Perintöä ei voida myöntää eikä ottaa pois codicilillä". Testamentin tekijän on kuitenkin tässä tapauksessa ymmärrettävä, että hänellä oli mielessään perillisen sulkeminen perinnönjaon ulkopuolelle, jos tämä ei noudata ehtoa.

355. Papinianus, Kysymyksiä, kirja XIII.

Jos poika määrätään perilliseksi ehdon nojalla ja hänen lapsenlapsensa tulevat hänen tilalleen; koska ei riitä, että poika määrätään perilliseksi millä tahansa ehdolla, testamenttia pidetään pätevänä vain silloin, kun ehdon täyttäminen on pojan vallassa. Tarkastellaan siis, onko sillä mitään merkitystä, mikä ehto asetettiin, oliko se sellainen, jota ei voida täyttää, jos poika kuolee, kuten esimerkiksi "Jos poikani lähtee Aleksandriaan, olkoon hän perilliseni", ja hän kuolee Roomassa, vai oliko se sellainen, joka voidaan täyttää hänen elämänsä viimeisellä hetkellä, esimerkiksi "Jos hän maksaa kymmenen aureia Titiukselle, olkoon poikani perilliseni", sillä tämän ehdon voi täyttää joku muu taho pojan nimissä. Ensimmäisenlainen edellä mainittu ehto sallii pojanpoikien pääsyn perintöön isän elinaikana, ja jos hänellä ei ole sijaista, hänestä tulee isänsä kuollessa tämän laillinen perillinen. Tämän vahvistaa se, mitä Servius kertoo, sillä hän kertoo, että eräs henkilö oli määrätty perilliseksi ehdolla: "Jos hän nousee kapitolioon, ja vaikka hän ei sitä tekisikään, hänelle annetaan perintö", ja perillinen kuoli ennen kuin hän nousi kapitolioon. Servius katsoi, että ehto ei täyttynyt perillisen kuoleman vuoksi, joten hänen kuollessaan hänellä alkoi olla oikeus perintöön. Toisenlainen ehto ei kuitenkaan salli pojanpojan elinaikana pojanpoikia perintöoikeuteen, jotka, jos heitä ei olisi korvattu, olisivat testamentittoman isoisänsä perillisiä; sillä pojan ei katsottaisi olleen heidän tiellään, sillä isän kuoltua hänen testamenttinsa ei ole enää voimassa; aivan kuten jos poika olisi jäänyt perinnöttömäksi, pojanpojat olisivat tulleet nimetyiksi perillisiksi pojan kuollessa.

Tit. 8. Neuvotteluoikeudesta.

356. Ulpianus, Ediktistä, kirja LX.

Jos orja nimitetään perilliseksi, emme voi myöntää hänelle harkinta-aikaa, vaan se myönnetään sille, jolle orja kuuluu; siitä syystä, että preetori pitää orjia merkityksettöminä. Lisäksi jos orja kuuluu useammalle isännälle, myönnämme harkinta-aikaa kaikille.

357. Praetor sanoo: "Jos joku pyytää harkinta-aikaa, myönnän sen".

358. Kun preetori sanoo myöntävänsä aikaa, mutta ei sano, kuinka paljon, hän epäilemättä tarkoittaa, että on toimivaltaisen tuomioistuimen vallassa vahvistaa myönnettävä aika.

359. Paulus, Ediktistä, kirja LVII.

Eikä vähempää kuin sata päivää saisi myöntää.

360. Ulpianus, Ediktistä, kirja LX.

On huomattava, että toisinaan harkintaa varten myönnetään yksi ja toisinaan useampia määräaikoja, kun preetori on vakuuttunut siitä, että aika, jonka hän myönsi, kun sitä alun perin pyydettiin, ei ollut riittävä.

361. Sama, Ediktistä, kirja LXI.

Tätä armahdusta ei pitäisi myöntää, ellei siihen ole erittäin hyvää syytä.

362. Sama, Ediktistä, kirja LXX.

Aristo sanoo, että preetorin tulisi tulla apuun paitsi velkojien myös nimetyin perillisen avuksi ja että heidän tulisi toimittaa jälkimmäiselle jäljennös vaatimuksistaan, jotta hän voisi selvittää, onko hänen etunsa mukaista ottaa perintö vastaan vai ei.

363. Jos jäämistö on varsin arvokas ja perillisen harkinnan aikana siihen kuuluu omaisuutta, joka ajan kuluessa pilaantuu, voi harkinnan suorittaja preetorille tehdystä hakemuksesta myydä kyseisen omaisuuden kohtuulliseen hintaan ilman, että siitä aiheutuu hänelle vahinkoa; hän voi myös myydä kaiken sellaisen omaisuuden, jonka säilyttäminen on liian kallista, kuten esimerkiksi myytävänä olevat karjaeläimet tai orjat, sekä sellaiset esineet, jotka viivästyksen vuoksi pilaantuvat. Hänen on myös huolehdittava siitä, että kaikki eräänntyneet velat, jotka ovat eräänntyneet tai joista on määrätty sakko tai joiden vakuutena on arvokas pantti, maksetaan.

364. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja XXIII.

Jos siis viini, öljy, vehnä tai raha muodostaa osan omaisuudesta, se olisi käytettävä velkojen maksamiseen. Jos näitä esineitä ei ole, rahat on kerättävä kuolinpesän velallisilta, ja jos velallisia ei ole tai he kiistävät heihin kohdistuvat vaateet, kaikki tarpeeton omaisuus on myytävä.

365. Ulpianus, Ediktistä, kirja LX.

Praetor sanoo: "Jos alaikäisen mies- tai naispuolisen henkilön nimissä pyydetään aikaa harkittavaksi, hyödyttääkö häntä jäämistön säilyttäminen, ja tämä myönnetään, ja jos näyttää olevan hyvä syy vähentää sillä välin jäämistön varoja, kiellän sen tekemisen, ellei hyvämaineisen kansalaisen kertomus suosittelen sitä perusteellisten tutkimusten jälkeen." Tämä ei ole mahdollista.

366. Sama, Ediktistä, kirja LXI.

Kun oikea perillinen, hylättyään kuolinpesän, pyytää harkinta-aikaa, katsokaamme, pitäisikö hänen saada sitä. Parempi mielipide on, että hänen tulisi saada se, jos asianmukainen syy on osoitettu ja kuolinpesän omaisuutta ei ole vielä myyty.

367. Paulus, Ediktistä, kirja LVIII.

Sillä aikaa kun poika harkitsee asiaa, häntä tulisi elättää kuolinpesän kustannuksella.

368. Marcellus, Digest, kirja XXVIII.

Kun määrättyjä perillisiä on useita asteita, preetori sanoo, että hän tutkii heidät yksi kerrallaan säännöllisessä peräkkäisyydessä kullekin myönnetyn harkinta-ajan mukaisesti, jotta hän, kun jäämistö siirtyy ensimmäiseltä asteelta seuraavalle, löytäisi mahdollisimman pian sen perillisen, joka voi tyydyttää vainajan velkojat.

369. Javolenus, Labeon viimeisistä töistä, kirja IV.

Eräällä entisellä orjalla oli poika, joka oli vapautettu mies ja jonka hän nimitti perilliseksi ja jonka hän sitten lisäsi testamenttiinsa: "Jos minulla ei ole poikaa, josta tulee oma isäntänsä, niin olkoon orja Damas vapaa". Testamentin tekijän alaikäinen poika oli vapautettu. Heräsi kysymys, pitäisikö Damas olla vapaa. Trebatius ilmoittaa, että hänen ei pitäisi, koska termi vapautettu sisältyy myös nimitykseen poika. Labeo on päinvastaista mieltä, koska tässä tapauksessa on ymmärrettävä todellinen poika. Hyväksyn Trebatiuksen näkemyksen siltä varalta, että käy ilmi, että testamentin tekijä viittasi mainittuun poikaan.

Kirja XXIX

1. Sotilaan testamentista.
2. Maatilojen hankkimisesta tai hylkäämisestä.
3. Miten testamentit tulisi avata, tutkia ja kopioida.
4. Jos joku hylkäämällä testamentin perilliseksi määräämisensä (...)
5. Senaatin Silanian ja Claudianuksen asetuksista (..).
6. Jos joku estää toista tekemästä testamenttia tai pakottaa hänet tekemään testamentin.
7. Codicileja koskevasta laista.

Tit. 1. Sotilaan testamentista.

0. Ulpianus, Ediktistä, kirja XLV.

Jumalallinen Julius Caesar oli ensimmäinen, joka myönsi sotilaille vapaat valtuudet tehdä testamentti, mutta tämä myönnytys oli vain väliaikainen. Ensimmäisenä hänen jälkeensä tämän valtuuden myönsi jumalallinen Titus ja sitten Domitianus. Jumalallinen Nerva myönsi sittemmin sotilaille suurimman mahdollisen armon tässä suhteessa, ja Trajanus seurasi hänen esimerkkiään. Siitä lähtien keisarillisiin edikteihin lisättiin seuraava säännös: "Olen saanut huomata, että sotilastovereidemme tekemiä testamentteja on usein esitetty, jotka olisivat riidan aiheena, jos lakeja sovellettaisiin ja sovellettaisiin tiukasti; sen vuoksi olen ajatellut, että erinomaisia ja uskollisimpia sotilastovereitani kohtaan tuntemieni hyväntahtoisten ajatusten mukaisesti heidän kokemattomuuttaan kohtaan olisi myönnettävä suopeutta, jotta testamentit vahvistettaisiin riippumatta siitä, millä tavalla he ne laativat. Laatikoot he ne siis haluamassaan muodossa, parhaalla mahdollisella tavalla, ja pelkkä testamentintekijöiden toive riittää heidän omaisuutensa jakamiseen."

(1) Termi "sotilas" ymmärretään johdetuksi miliisistä eli duritiasta, vastoinkäymisistä, joita sotilaat meidän puolestamme kestävät, tai sanasta "joukko", tai termistä "paha", jolta sotilaat ovat tottuneet meitä suojelemaan, tai tuhannesta miehestä kreikankielisestä sanasta tanma, sillä kreikkalaiset nimittävät tällä termillä tuhatta yhteen kokoontunutta miestä, ja jokaista kutsutaan tuhannesosaksi koko joukosta, mistä itse johtajaa nimitetään ciliarcou. Sana exercitus (armeija) on saanut nimensä harjoituksesta.

2. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja XV.

Preetori antoi erillisen ediktin sotilaiden testamentteihin liittyen, koska hän oli hyvin tietoinen siitä, että keisarien perustuslakien mukaan sotilaiden testamentteihin liittyen on säädetty erityiset ja poikkeukselliset oikeudet.

0. Ulpianus, On Sabinus, kirja II.

Jos sotilas, joka aikoi tehdä testamenttinsa tavanomaisen lain mukaisesti, kuolisi ennen kuin se olisi todistettu: Pomponius epäilee sen pätevyyttä. Mutta miksi hän ei hyväksyisi testamenttia, jonka sotilas on tehnyt noudattamatta tavanomaisia muodollisuuksia? Siksikö, että hänen mielestään sotilas, joka aikoi tehdä testamenttinsa tavallisen lain mukaisesti, luopui näin tehdessään sotilasoikeudestaan? Voidaanko uskoa, että joku valitsisi tietyn tavan tehdä testamenttinsa sen mitätöimiseksi; ja eikö ole todennäköisempää, että hän käyttäisi mieluummin molempia tapoja testamenttinsa toteuttamisessa, koska hän oli alttiina onnettomuuksille; aivan kuten siviilihenkilöillä on testamenttia laatiessaan tapana lisätä, että he haluavat sen olevan pätevä ainakin kodifikaaleina; ja sanoisiko joku tässä tapauksessa, että jos testamentti on epätäydellinen, sen pitäisi olla pätevä kodifikaaleina? Jumalallinen Marcus esitti eräässä reskriptiossaan mielipiteen, joka on yhteneväinen meidän omamme kanssa.

(1) Sama, On Sabinus, kirja I.

On vahvistettu, että kuuro tai mykkä henkilö voi tehdä sotilaallisen testamentin ollessaan armeijassa ja ennen kuin hänet on vapautettu palveluksesta vaivansa vuoksi.

4. Sama, On Sabinus, kirja IV.

Sotilaat voivat tehdä perillistensä sijaisuuden, mutta vain sellaisen omaisuuden osalta, jonka he ovat testamentilla hankkineet.

0. Sama, Sabinuksesta, kirja V.

Kun sotilas määrää yksinperijän tietylle maa-alueelle, hänen katsotaan kuolleen testamentittomana, kun on kyse hänen omaisuutensa jäljellä olevasta osasta. Sotilas voi nimittäin kuolla osittain testamentilla ja osittain testamentittomana.

(23) Sama, On Sabinus, kirja IX.

Jos testamentti pannaan täytäntöön sotilaslain mukaisesti, vaikka testamentin tekijä ei tiedä, että hänen vaimonsa oli raskaana, tai vaikka hän on tietoinen asiasta ja tekee sen tarkoituksenaan, että jos hänelle syntyy lapsi, se jätetään perinnöttömäksi, testamenttia ei rikota.

256. Marcellus, Digest, kirja X.

Samaa sääntöä sovelletaan, kun sotilas arropoi pojan tai hänen pojanpoikansa saa perintöoikeuden poikansa sijasta.

(1) Ulpianus, On Sabinus, kirja IX.

Saman säännön on sanottava pätevän, jos sotilas, jolle syntyi poika hänen elinaikanaan, halusi mieluummin kuolla muuttamatta testamenttiaan; sillä sotilasoikeuden mukaan hänen katsotaan uudistaneen testamenttinsa.

0. Tämä on todettu jumalallisen Piuksen reskriptiossa viitaten mieheen, joka teki testamentin ollessaan siviilissä ja josta sen jälkeen tuli sotilas; sillä tämä testamentti oli voimassa sotilasoikeuden mukaan, jos sotilas niin halusi.

5888. Sama, Sabinuksesta, kirja IV.

Se, joka on vihollisen vallassa, ei voi tehdä testamenttia edes sotilaslain mukaisesti.

0. Sama, Ediktistä, kirja XLV.

Ne, jotka on tuomittu kuolemaan jostakin sotilasrikoksesta, voivat tehdä testamentin, jossa he voivat ainoastaan määrätä palvelusaikanaan saamastaan omaisuudesta; mutta herää kysymys, voivatko he tehdä sen sotilas- vai siviililain nojalla? Parempi mielipide on, että he voivat tehdä testamentin sotilasoikeuden mukaisesti; sillä koska testamenttioikeus on annettu miehelle hänen sotilasasemansa vuoksi, on katsottava, että siitä seuraa, että hän voi käyttää sitä sotilasoikeutensa perusteella. Tämä olisi kuitenkin ymmärrettävä siten, että se koskee tapauksia, joissa hän ei ole rikkonut valaansa.

10. Jos sotilas on epävarma siitä, onko hän oma herransa vai ei, ja tekee testamentin, hän on sellaisessa asemassa, että se on joka tapauksessa pätevä. Sillä jos hän tekee testamentin, vaikka hän on epävarma siitä, onko hänen isänsä elossa vai ei, se on pätevä.

11. Jos isän valvonnassa oleva poika, joka ei tiedä isänsä olevan kuollut, tekee testamentin, jossa hän määrää castrense peculium -omaisuudestaan palveluksessa ollessaan, isän omaisuus ei kuulu perilliselle, vaan ainoastaan sellainen omaisuus, jonka poika on hankkinut sinä aikana, kun hän oli sotilaana.

11. Papinianus, Opinions, kirja VI.

Sotilaat jättävät testamentilla vain sellaisen omaisuuden, jonka he omistavat.

12. Ulpianus, Ediktistä, kirja XLV.

Samaa sääntöä sovelletaan silloin, kun sotilas on päättänyt muuttaa testamenttiaan, ei siksi, että hän haluaisi riistää palveluksessa hankkimansa omaisuuden nimitetyltä perilliseltä, vaan tehdäkseen testamentin, jolla hän määrää isänsä omaisuudesta, ja nimetäkseen toisen perillisen.

0. Jos sotilas kuitenkin kuolee kotiutumisen jälkeen, hänen koko omaisuutensa, mukaan lukien isältään saatu omaisuus, kuuluu peculium castrense -perilliselle; kuten Marcellus sanoo Digestin yhdessätoista kirjassa. Sillä se, joka ei enää ole armeijassa, ei voi testamentilla määrätä vain osasta omaisuuttaan.

1. Sotilas voi määrätä perillisiksi henkilöt, jotka on karkotettu, ja lähes kaikki ne, joilla ei ole testamenttikykyä. Jos hän kuitenkin nimeää perilliseksi jonkun, josta on tullut rangaistusorja, nimitys ei ole pätevä. Jos perillinen kuitenkin perittävän kuollessa on kansalaisuutensa hallussa, perintöoikeus alkaa tulla voimaan, aivan kuin perintö olisi juuri

testamentattu. Yleisesti ottaen voidaan sanoa, että kaikissa tapauksissa, joissa sotilas määrää perillisen, perintö alkaa tulla voimaan, jos perittävän kuollessa asianosainen oli sellaisessa kunnossa, että hänet voitiin määrätä sotilaan perilliseksi.

2. Jos sotilas määrää perillisekseen oman orjansa, jonka hän uskoi olevan vapaa, myöntämättä tälle hänen vapauttaan, nimitys ei ole pätevä.

3. Jos sotilas testamentillaan antaa orjalleen vapauden ja jättää hänelle omaisuutensa uskotusti, ja veloittaa sen luovuttamisen ensimmäiselle perilliselle ja sijaiselle, vaikka ensimmäinen perillinen ja sijainen kuolisi ennen omaisuuden käyttöön ottamista, vainaja ei kuole testamentittomana, kuten keisarimme ja jumalallinen Severus eräissä rescriptumissa totesi; vaan olisi katsottava, että tapaus muistuttaa tapausta, jossa hänen vapautensa ja omaisuutensa oli annettu suoraan mainitulle orjalle; eikä voida kiistää, etteikö testamentin antaja olisi halunnut hänen saavan molemmat.

14. Marcianus, Trusts, kirja IV.

Syntyi keskustelu siitä, pitäisikö sama armahdus myöntää siviilien testamenttien osalta. Todettiin, että tässä tapauksessa on tehtävä ero, sillä jos osapuolet kuolevat testamentin tekijän elinaikana ja hän on tietoinen asiasta, ei ole tarpeen tehdä mitään uutta, mutta jos hän ei ole tietoinen asiasta, huojennus on ehdottomasti myönnettävä hänen kuolemansa jälkeen.

15. Ulpianus, Ediktistä, kirja XLV.

Sotilas ei voi määrätä useampaa kuin yhtä tarpeellista perillistä, jos on ilmeistä, että tämä tehdään velkojien pettämiseksi.

(1) Aivan kuten sotilas voi määrätä omaisuudestaan vain ilmoittamalla toiveensa, hän voi myös ottaa sen pois. Jos hän siis peruuttaa tai repii testamenttinsa, sillä ei ole mitään voimaa eikä vaikutusta. Jos hän kuitenkin peruuttaa testamenttinsa ja haluaa sen jälkeen, että se on pätevä, se on pätevä tämän viimeisen tahdonilmaisun kautta. Jos siis sotilas, joka on pyyhkinyt testamenttinsa pois, sittemmin sinetöi sen sormuksellaan, asiassa toimivaltaisen tuomioistuimen on otettava huomioon testamentintekijän aikomus näin tehdessään; sillä jos osoittautuu, että hän katui mielensä muuttamista, testamentti katsotaan uudistetuksi. Jos hän on kuitenkin tehnyt tämän tarkoituksenaan, että testamenttiin kirjoitettua ei luettaisi, hänen katsotaan tehneen sen testamentin peruuttamistarkoituksessa.

(2) Jumalansynnyttäjä Pius totesi eräissä reskriptissa, että sotilaan ennen armeijaan astumista tekemä testamentti on voimassa sotilasoikeuden mukaan, edellyttäen, että testamentintekijä kuoli palveluksessa eikä muuttanut mieltään sen jälkeen.

(3) Jos joku, joka laatii sotilaan testamentin, lisää siihen oman nimensä perilliseksi, hän ei vapaudu senaatin asetuksessa säädetystä rangaistuksesta.

(4) Sotilas voi määrätä perillisen tietyksi ajaksi ja toisen sen jälkeen, tai hän voi määrätä perillisen tietyn ehdon täytyttyä ja toisen ehdon täytyttyä.

(5) Sotilas voi myös sotilaslain mukaan tehdä testamentin paitsi itselleen myös pojalleen, ja hän voi tehdä sen ainoastaan pojalleen, vaikka hän ei tekisikään testamenttia itselleen, ja tällainen testamentti on pätevä, jos isä kuolee palveluksessa tai vuoden kuluessa palveluksesta vapauttamisesta.

(6) Papinianus toteaa Neljäntoista kysymysten kirjassaan, että hakemusta kuolinpesän omaisuuden hallussapidosta ei voida tehdä ediktiossa määrätyn ajan jälkeen, koska tämä määräys on yleinen.

23. Paulus, Ediktistä, kirja XLIII.

Jos sotilas testamenttaa dotaalisen omaisuuden kenelle tahansa, perintö ei Lex Julian mukaan ole pätevä.

(23) Gaius, On the Provincial Edict, kirja XV.

Jos sotilas nimeää perillisiä tiettyyn omaisuuteen, kuten esimerkiksi yhden tiettyyn omaisuuteen kaupungissa, toisen tiettyyn maa-alueeseen maalla ja vielä toisen muuhun omaisuuteen, nimeämiset ovat päteviä, sillä katsotaan, että hän on nimittänyt mainitut perilliset määrittelemättä heille heidän osuuksiaan jäämistöstä ja että hän on jakanut koko omaisuutensa tekemällä testamenttinsa kullekin ensisijaisesti.

0. Julian sanoo myös, että jos testamentin tekijä määrää yhden perillisen sotilaana saadulle omaisuudelleen ja toisen perilliseksi jäljellä olevalle omaisuudelle, tämä on ymmärrettävä kahden eri omaisuuden määräämiseksi, jotka kuuluvat ikään kuin kahdelle eri miehelle, niin että ainoastaan se perillinen, joka määrättiin palvelusaikana saadulle omaisuudelle, on vastuussa veloista, jotka sotilas on ottanut armeijassa ollessaan, ja ainoastaan se, joka määrättiin perilliseksi jäljellä olevalle omaisuudelleen, on velvollinen maksamaan kaikki velat, jotka hän on ottanut palveluksen ulkopuolella. Tässä tapauksessa vaikuttaa asianmukaiselta katsoa, että jos sotilaalle on jostakin lähteestä saatavia, ne kuuluvat lain nojalla joko edelliselle tai jälkimmäiselle perilliselle. Jos kuitenkin jompikumpi omaisuuden osista ei riitä maksamaan velkoja, joista se on vastuussa, ja tästä syystä se, joka on määrätty perilliseksi kyseiseen osuuteen, ei ota sitä vastaan, toisen, joka on ottanut sen vastaan, on pakko joko ryhtyä puolustamaan koko omaisuutta tai maksaa velkojille kaikki velat.

1. Jos sotilas nimittää samassa testamentissa tietyn henkilön perilliseksi ja sen jälkeen luopuu hänestä, katsotaan, että häneltä on riistetty omaisuus, kun taas siviilin testamentilla omaisuutta ei voida riistää pelkällä tällaisella perinnöttömäksi julistamisella.

2. Jos isä määrää castrense peculiumin perilliseksi isän valvonnassa olevan poikansa, joka palvelee armeijassa, ja jos hän ei hyödynnä testamenttia ja hänellä on osa omaisuudesta hallussaan tai hän on vilpillisesti luopunut siitä välttääkseen hallussapidon, perittäväälle myönnetään oikeus nostaa kanne häntä vastaan.

3. Jos sotilas tekee testamentin ollessaan armeijassa ja lisäyksen palvelusajan päätyttyä ja hän kuolee vuoden kuluessa kotiutumisestaan, monet viranomaiset katsovat, että lisäyksen olisi katsottava olevan tehty siviililain säännön mukaisesti, koska sitä ei ole tehnyt sotilas, eikä sen pitäisi katsoa olevan testamentin vahvistama. Näin ollen Falcidian lakia ei voida soveltaa testamentilla testamentattujen perintöjen osalta, mutta tätä lakia voidaan soveltaa sellaisiin perintöihin, jotka sisältyvät codiciliin.

(23) Tryphoninus, Disputations, kirja XVIII.

Jos kuitenkin testamentilla myönnetty perinnöt sekä kodifikaatissa myönnetty perinnöt ovat yhteensä yli kolme neljäsosaa jäämistöstä, herää kysymys, missä määrin niitä perintöjä, joihin sovelletaan Falcidianin lakia, olisi vähennettävä. Olisi kuitenkin tarkoituksenmukaisinta päättää, että kun sotilaan testamentilla jättämät testamentit on maksettu kokonaisuudessaan koko jäämistön varoista, jäljelle jäävä osa olisi jaettava perillisten ja niiden kesken, joille testamentit on annettu perinnönjakokirjalla, siten, että kolme neljäsosaa kuuluu ensin mainituille ja yksi neljäsosa jälkimmäisille.

23. Mutta entä jos testamentilla testamentattujen perintöjen pitäisi imeä koko jäämistön määrä, olisivatko ne, joille omaisuutta jätettiin codicilillä, oikeutettuja mihinkään, vai eivätkö he olisi oikeutettuja? Koska jos sotilas olisi tehnyt nämä testamentit ollessaan vielä palveluksessa, kaikki olisivat maksuvelvollisia, ja se osa, jonka hän testamenttasi yli omaisuutensa, on vähennettävä suhteellisesti kaikista testamenttilahjoituksista, samoin on toimittava myös tässä tapauksessa. Kun perillisen perinnönjakosopimuksella testamentattujen perintöjen määrä on määritetty maksettavaksi todetusta summasta (jos perinnöt kuuluvat samaan luokkaan), perillinen voi sitten vähentää neljänneksensä ainoastaan niistä perinnöistä, jotka testamentattiin perinnönjakosopimuksella.

24. Jos kuitenkin kaikki perinnöt on otettu huomioon laskennassa ja se, mitä perittäväälle jää, ei riitä täyttämään neljäsosaa hänen osuudestaan mainituista perinnöistä, puuttuva määrä on otettava ainoastaan niistä perinnöistä, jotka on testamentattu perukirjalla.

23. Ulpianus, Disputations, kirja IV.

Heräsi kysymys, että jos sotilas, joka on jo tehnyt yhden testamentin, tekee toisen testamentin ja määrää jälkimmäisessä testamentissa perillisensä edunvaljaksi toteuttamaan ensimmäisen testamentin määräykset, mikä olisi tässä tapauksessa

oikeussääntö? Vastasin: "Sotilas saa tehdä useita testamentteja, mutta riippumatta siitä, tekeekö hän ne kaikki kerralla vai erikseen, ne ovat päteviä vain silloin, kun testamentin tekijä on nimenomaisesti ilmoittanut haluavansa näin tapahtuvan; ensimmäinen testamentti ei myöskään mitätöidä viimeisellä testamentilla, koska sotilas voi määrätä perillisen osalle omaisuudestaan eli hän voi kuolla osittain testamenttina ja osittain testamentittomana. Jos hän oli lisäksi tehnyt ensimmäisenä tehdyn testamentin, hän voi järjestää sen määräämällä sitä seuraavassa testamentissa, että testamentin lisäyksellä voi olla nimityksen vaikutus ja että se voi tehdä sellaisen suoran nimityksen tehokkaaksi, joka oli aiemmin epävarma; näin ollen sanon, että jos sotilas on mainitussa tapauksessa halunnut, että ensimmäisenä tehty testamentti on pätevä, hänen määräyksensä on oltava voimassa, ja tästä seuraa, että on olemassa kaksi testamenttia. Jos ensimmäisen testamentin täytäntöönpano on kuitenkin annettu perillisen tehtäväksi edunvalvojana, on ilmeistä, että hän ei ole tarkoittanut, että se olisi voimassa lain nojalla, vaan pikemminkin edunvalvojan toimien kautta, toisin sanoen että hän on muuttanut ensimmäisen testamentin vaikutuksen trustin ja kodifikaatin vaikutukseksi.

23. Herää kuitenkin kysymys, onko koko testamentti muutettu kodifikaatioksi, eli sisältyykö siihen perillisen määrääminen vai tosiasiaa vain testamentit, trustit ja vapauden myöntäminen. Minusta näyttää siltä, että paitsi muut asiat, lukuun ottamatta perillisen määräämistä, myös itse määrääminen sisältyy trustiin, jollei näytetä, että testamentin tekijän tarkoitus oli toinen.

24. Kun joku sotilasperillinen on nimitetty perilliseksi tietyksi ajaksi ja joku toinen henkilö perilliseksi seuraavaksi ajaksi, herää kysymys, olisiko viimeisen perillisen vastattava ensimmäisen jakamatta jääneiden perintöjen jakamisesta. Mielestäni tämä velvollisuus ei ole hänellä, ellei voida osoittaa, että sotilaan tarkoitus oli toinen.

23. Julianus, Digest, kirja XXVII.

Eräs sotilastribuuni teki leirillä ollessaan kodifikaatin, kun hänen seuraajansa oli saapunut ja sitten kuollut. Koska hän lakkasi olemasta sotilaan asemassa sen jälkeen, kun hänen seuraajansa oli saapunut leiriin, hänen codicilinsä on katsottava tulleen voimaan Rooman kansalaisiin sovellettavan yleisen oikeuden mukaisesti.

23. Jos joku testamentin tekemisen jälkeen astuu sotilaspalvelukseen, myös tätä testamenttia pidetään sotilaan testamenttina tietyin edellytyksin; esimerkiksi jos hän avasi testamentin, luki sen ja sinetöi sen toisen kerran sinetillään; ja vielä enemmän, jos hän pyyhki osan siitä pois, turmeli sen tai teki siihen lisäyksiä tai korjauksia. Jos mitään näistä ei kuitenkaan ole tapahtunut, hänen testamenttinsa ei nauti mitään sotilaan testamenttiin liittyvistä etuoikeuksista.

23. Africanus, Questions, kirja IV.

Päätös, jonka mukaan sotilaspalveluksen aikana tehty testamentti on pätevä myös vuoden ajan sen jälkeen, kun testamentin tekijä on vapautettu armeijasta, näyttää ehtojensa perusteella osoittavan, että tästä etuoikeudesta voivat nauttia vain ne, jotka on säännöllisesti vapautettu armeijasta. Näin ollen siihen eivät ole oikeutettuja myöskään prefektit, tribuunit tai muut upseerit, jotka lakkaavat palvelemasta, kun heidän seuraajansa saapuvat.

(1) Marcianus, Institutes, kirja IV.

Jos isän valvonnassa oleva poika, joka palvelee sotilaana, menettää siviilioikeutensa tai vapautuu tai isä antaa hänet adoptioon, hänen testamenttinsa on pätevä, aivan kuin uusi testamentti olisi tehty.

24. Tertullianus, Castrense Peculiumista.

Samaa sääntöä sovelletaan, jos perheen päämies sotilaana ollessaan määrää vain testamentilla peculium castrense - oikeudestaan ja antaa itsensä myöhemmin argoitavaksi. Jos hän kuitenkin tekee näin sen jälkeen, kun hänet on jo kotiutettu, hänen testamenttinsa ei ole pätevä.

385875968. Florentinus, Institutes, kirja X.

Jumalainen Trajanus totesi Statilius Severukselle osoitetussa rescriptumissa seuraavaa: "Armeijassa palveleville henkilöille myönnetty etuoikeus, joka antaa heidän testamentilleen pätevyuden riippumatta siitä, miten se on tehty, on ymmärrettävä seuraavasti: ensinnäkin on osoitettava, että testamentti on tehty, mikä voidaan tehdä ilman, että se on saatettu kirjalliseen muotoon, mikä koskee myös muita kuin sotilaita. Jos siis sotilas, jonka jäämistön osalta teille on tehty hakemus, on kutsunut koolle henkilöitä todistamaan testamenttiaan ja ilmoittanut heidän läsnäollessaan, kenet hän haluaa perillisekseen ja mille orjalle hän haluaa antaa vapauden, voidaan katsoa, että hän on tällä tavoin tehnyt testamentin ilman, että sitä on saatettu kirjalliseen muotoon, ja hänen tahtonsa on pantava täytäntöön. Jos hän kuitenkin (kuten usein tapahtuu) sanoisi jollekulle: "Asetan sinut perillisekseni tai jätän sinulle omaisuuteni", tätä ei ole pidettävä testamenttina. Eikä se, että tällainen omaisuuden määrääminen ei ole sallittua, ole sen enempää merkitystä muille kuin niille, joille tämä etuoikeus on myönnetty; sillä muutoin ei olisi vaikeaa löytää sotilaan kuoleman jälkeen todistajia, jotka väittäisivät kuulleensa sotilaan sanoneen, että hän jätti omaisuutensa niille, joita hän halusi hyödyttää, ja tällä tavoin sotilaiden testamentit kaatuisivat." Tämä ei ole myöskään mikään muu kuin se, että sotilaiden testamentit kaatuisivat.

26. Marcellus, Opinions.

Titius teki testamentin ennen kuin hänestä tuli legioonatribuuni, ja viran saatuaan kuoli muuttamatta sitä. Kysyn, onko tällaista testamenttia pidettävä sotilaallisena. Marcellus vastaa: Testamenttiin, jonka hän teki ennen kuin hänestä tuli tribuuni,

sovellettaisiin common law -sääntöjä, ellei testamentin toteuttamisen jälkeen osoiteta, että testamentin tekijä ilmoitti haluavansa sen olevan pätevä. Keisarillisten perustuslakien mukaan ei nimittäin vahvisteta sotilaiden testamentteja, vaan sotilaiden armeijassa ollessaan tekemät testamentit. On kuitenkin ilmeistä, että sotilaan on katsottava tehneen testamentin, jos hän millään tavalla ilmoittaa haluavansa, että hänen aiemmin tekemänsä testamentti olisi pätevä.

27. Macer, Military Wills, kirja II.

Sotilaslain mukaan kunnianttomasti kotiutettujen sotilaiden testamentit lakkaavat välittömästi olemasta päteviä; mutta etuoikeus ulotetaan vuoden ajaksi koskemaan myös sellaisten sotilaiden testamentteja, jotka ovat saaneet kunniallisen kotiutuksen tai kotiutuksen jostain pätevästä syystä.

(1) Oikeutta määrätä testamentilla *castrense peculiumista*, joka myönnetään armeijassa palveleville, isän valvonnassa oleville pojille, ei myönnetä niille, jotka ovat saaneet kunnianttoman kotiutuksen, koska tämä etuoikeus myönnetään vain korvauksena muille, jotka sen ansaitsevat.

28. Papinianus, Opinions, kirja VI.

Eräs sadanpäämies määräsi toisella testamentilla kuoleman jälkeen syntyneet lapsensa perillisikseen, mutta ei määrännyt heille sijaisia; ja koska ketään ei ollut mainittu, hän totesi, että olisi viitattava hänen ensimmäiseen testamenttiinsa. Katsottiin, että kaikki toiseen testamenttiin sisältyvä oli mitätöntä, paitsi kuolemanjälkeisten perillisten määrääminen, ellei hän, viitattuaan ensimmäiseen testamenttiinsa, nimenomaisesti vahvistanut kaikkea toiseen testamenttiin sisältyvää.

29. Ulpianus, On Sabinus, kirja XXXVI.

Kun isän valvonnassa ollut poika kuoli armeijassa ollessaan, ja hän oli nimittänyt perillisekseen poikansa, joka ei ollut vielä saavuttanut murrosikää, ja nimittänyt hänelle myös sijaisen sekä holhoojat isoisän valvonnassa ollessaan, jumalalliset veljet totesivat reskriptiossa, että sijaisuus oli pätevä, mutta holhoojien nimittäminen ei ollut, siitä syystä, että sotilas voi omaisuudestaan määrittäessään tehdä minkä tahansa haluamansa sijaisuuden, mutta ei voi tehdä mitään, mikä vaikuttaa haitallisesti toisen oikeuksiin.

30. Marcellus, Digest, kirja X.

Jos sotilaan määräämä perillinen ottaa vapaaehtoisesti vastaan jäämistön ja luopuu siitä pyydettyä kokonaan, senaatin Trebellin asetuksesta johtuvat kanneoikeudet siirtyvät.

0. Jos sotilas omasta tahdostaan luovuttaa orjan, jonka vapautta ei Lex Aelia Sentian tai muun lain mukaan saa myöntää, hänen tekonsa on mitätön.

1. Praetorin edikti, jonka mukaan määrätyt perilliset sekä legaatit vapautetaan valan vannomisesta, koskee myös sotilaiden testamentteja, aivan kuten trustienkin tapauksessa. Samaa sääntöä sovelletaan, jos ehto on kunniaton.

2. On todettu, että isälle, joka oli henkilökohtaisesti vapauttanut poikansa, oli myönnettävä praetorian hallintaoikeus siihen perintöosuuteen, johon hänellä oli oikeus, ja tämä tapahtui vastoin tämän testamentin määräyksiä, lukuun ottamatta sellaista omaisuutta, jonka poika oli hankkinut palvelusaikanaan ja josta hän saattoi vapaasti määrätä testamentilla.

23. Paulus, Questions, kirja VII.

Sillä jumalallinen Pius Antoninus totesi rescriptumissa, että sotilaana palvelevan pojan omaisuutta ei saisi luovuttaa pretoriaanien hallintaan sotilaan testamentin vastaisesti siltä osin kuin kyse oli armeijassa hankitusta omaisuudesta.

23. Marcellus, Digest, kirja XIII.

Kun sotilas testamenttasi orjan Titiukselle ja Seiukselle, ja kun Seius harkitsi, ottaisiko hän perinnön vastaan vai ei, Titius vapautti orjan ja Seius kieltäytyi sen jälkeen perinnöstä, sanon, että orjan pitäisi olla vapaa, siitä syystä, että jos perillinen vapauttaa kenelle tahansa testamentatun orjan ja testamentin saaja kieltäytyy sen jälkeen perinnöstä, orjasta tulee vapaa.

0. Modestinus, Säännöt, kirja IX.

Jos sotilaan jäämistöön ei ryhdytä perinnönjättäjän ilmeisen tahdon mukaisesti, perillisillä ei ole oikeutta hänen palvelusaikana hankkimaansa omaisuuteen.

7680. Tertullianus, Castrense Peculiumista.

Jos isän valvonnassa oleva poika tekee armeijassa ollessaan sotilastavan mukaisen testamentin ja myöhemmin isänsä kuoleman jälkeen hänelle syntyy postuumisti lapsi, hänen testamenttinsa on rikottu. Jos hän on kuitenkin edelleen samaa mieltä ja haluaa, että mainittu testamentti on edelleen voimassa, hän voi tehdä sen päteväksi, aivan kuin hän olisi tehnyt toisen testamentin, edellyttäen, että hän palveli sotilaana postuumisti syntyneen lapsen syntymään asti.

(1) Jos kuitenkin isän määräysvallassa oleva poika, joka palvelee sotilaana, tekee testamentin ja hänelle syntyy sen jälkeen hänen elinaikanaan ja isoisänsä elinaikana postuumisti lapsi, hänen testamenttiaan ei rikota, koska mainittu lapsi ei tule hänen

määräysvaltaansa eikä häntä pidetä syntyneenä varsinaisena perillisenä. Tämä postuumisti syntynyt lapsenlapsi ei myöskään voi, koska se on syntynyt pojan elinaikana, tulla heti isoisänsä varsinaiseksi perilliseksi, eikä isoisän testamenttia näin ollen rikota, sillä vaikka se tulee heti isoisänsä määräysvaltaan, pojalla on kuitenkin oikeus etuoikeuteen.

(2) Tästä seuraa, että jos isän määräysvallassa oleva poika tekee testamentin palvellessaan sotilaana ja jättää erehdyksessä eikä siksi, että hän olisi halunnut jättää hänet perinnöttömäksi, mainitsematta postuumisti syntyneen lapsen; ja jos mainittu postuumisti syntyy isoisän kuoleman jälkeen, mutta pojan eli hänen oman isänsä elinaikana, hänen testamenttinsa rikkoutuu varmasti. Jos lapsi kuitenkin syntyy sen jälkeen, kun hänen isästään on tullut siviili, rikotun testamentin pätevyyttä ei palauteta. Mutta jos lapsi syntyy isänsä ollessa edelleen armeijassa, jos isä haluaa testamentin olevan pätevä, siitä tulee pätevä, aivan kuin se olisi tehty toisen kerran.

(3) Jos kuitenkin postuumisti syntynyt lapsi syntyy isoisänsä elinaikana, tämä ei heti murra isänsä testamenttia, vaan ainoastaan siinä tapauksessa, että lapsi jää eloon isoisänsä jälkeen isänsä ollessa vielä elossa, koska hänestä tulee nyt ensimmäistä kertaa jälkimmäisen perillinen. Näin on nimittäin siksi, että se ei koskaan voi rikkoa kahta testamenttia yhtä aikaa, eli isänsä ja isoisänsä testamentteja.

0. Paulus, Kysymyksiä, kirja XIV.

Jumalallinen Hadrianus totesi eräässä rescriptumissa, että sellaisen sotilaan testamentti, joka mieluummin kuoli kuin kärsi kipua tai elämän harmituksia, oli pätevä ja että hänen omaisuutensa saattoivat vaatia ne, joilla oli siihen lain mukaan oikeus, jos hän kuoli ilman testamenttia.

(1) Sotilas, joka oli kotiutettu, aloitti testamentin laatimisen vuoden kuluessa, mutta ei saanut sitä valmiiksi. Voidaan sanoa, että tämän lain nojalla hänen armeijassa ollessaan laatimansa testamentti mitätöitiin, jos se oli laadittu sotilasoikeuden mukaisesti; muutoin sitä ei voitu laillisesti kumota, jos se oli pätevä Common Law'n mukaan.

(2) Tämä erottelu ei koske sotilaan testamenttia, jonka hän on tehnyt palvelusaikanaan, sillä riippumatta siitä, millä tavalla hän tekee testamentin, sitä seuraava testamentti tekee sen mitättömäksi, sillä sotilaan toive on testamentti, oli se miten tahansa ilmaistu.

0. Sama, Kysymyksiä, XIX kirja.

Kun sotilas jättää epätäydellisen testamentin, on asiakirjalla, kun se tarjotaan, täydellisen testamentin vaikutus, sillä sotilaan testamentti täydellistyy pelkällä tahdonilmaisulla. Jos joku tekee useita testamentteja eri päivinä, hänen katsotaan tekevän testamenttinsa usein.

23. Sama, Opinions, kirja VI.

Omaisuuksia katsotaan laillisesti testamentatuksi myös silloin, kun testamenttiin tehdään perunkirjoitus; näin ollen, jos testamentin tekijä testamenttaa puolet omaisuudestaan perunkirjoituksella, perillinen, joka on testamentilla määrätty saamaan koko omaisuuden, on oikeutettu saamaan puolet siitä, ja kaikki testamentilla jätetyt perinnöt on jaettava yhteisesti, kun ne maksetaan.

39. Sotilas, joka on määrännyt eri perillisiä, toiset sille, mitä hän on saanut palveluksessa, ja toiset muulla tavoin hankitulle omaisuudelle, on myöhemmin määrännyt vielä muita perillisiä palveluksessa saamalleen omaisuudelle. Hänen katsotaan ottaneen ensimmäisestä testamentista sen, minkä hän lahjoitti toisella testamentilla, mutta hänen ei katsota muuttaneen ensimmäistä testamenttiaan, vaikka hän oli siinä määrännyt vain yhden perillisen.

40. Eräs sotilas ei testamenttia laatiessaan tiennyt, että hänen vaimonsa oli raskaana, eikä maininnut syntymätöntä lasta. Koska tytär oli syntynyt hänen kuolemansa jälkeen, testamentti näytti rikkoutuneen, eikä perintöjä ollut tullut maksettavaksi. Jos nimetty perillinen olisi kuitenkin tällä välin maksanut testamentit, tyttärelle myönnettäisiin tämän odottamattoman tapahtuman vuoksi praetoriankanteet omaisuuden takaisinperimiseksi, eikä nimetty perillinen, koska hän oli vilpittömässä mielessä testamentin haltija, ole velvollinen korvaamaan mitään sellaista, mitä hän ei voi periä takaisin jäämistöstä.

41. Eräs kotiutettu sotilas halusi kuollessaan, että testamentti, jonka hän oli tehnyt common law -lain mukaisesti palvelusaikanaan, olisi mitätön, ja halusi mieluummin kuolla testamentittomana. Päätettiin, että perillisten nimitykset ja heidän sijaisensa jäävät ennalleen, mutta että testamentin nojalla testamentin perintöjä vaativia estettäisiin common law'n mukaisella poikkeuksella vilpillisen mielen perusteella ja että tämän poikkeuksen voimakkuutta säädeltäisiin vaatimuksen esittäjien aseman mukaan; muutoin, kun kaikki muut asiat ovat samat, omistajan asema on parempi.

42. Sotilas, joka oli tehnyt testamentin common law'n mukaisesti, teki myöhemmin sotilaslain mukaisen testamentin, jossa hän vuoden kuluttua palveluksesta vapautumisestaan määräsi koko omaisuudestaan. Katsottiin, että ensimmäisen testamentin voima oli tuhoutunut eikä sitä voitu palauttaa.

(1) Paulus, Questions, kirja VII.

Sotilas, joka oli vapaamatkustaja, määräsi testamentillaan kaksi perillistä, ja kun toinen heistä kieltäytyi hyväksymästä sitä, testamentin tekijän katsottiin kuolleen testamentittomana kyseisen osuuden osalta siitä syystä, että sotilas voi kuolla osittain testamentittomana ja että patron ab intestato voi saada pretoriaanisen omaisuuden; sillä ellei vainajan aikomuksena

todistettavasti ollut, että jos toinen perillisistä kieltäytyisi hyväksymästä osuuttaan, koko omaisuus siirtyisi toiselle perilliselle.

40. Sama, Kysymyksiä, VIII kirja.

Kun sanotaan, että jos sotilas kuolee vuoden kuluessa kotiutumisestaan, hänen testamenttinsa, jonka hän on tehnyt sotilaslain mukaisesti, on pätevä; tämä pätee, vaikka hänen nimityksensä ehto täyttyisi vuoden kuluttua, edellyttäen, että hän kuolee kahdentoista kuukauden kuluessa. Jos hän siis nimittää sijaisen pojalleen, joka oli hänen perijänsä, ei ole merkitystä sillä, milloin poika kuolee, sillä riittää, että hänen isänsä kuolee vuoden kuluessa.

41. Eräs sotilas teki testamentin, ja sen jälkeen, kun hänet oli kotiutettu ilman kunniaonta syytä, hän värväytyi uudelleen toiseen sotilasjoukkoon; heräsi kysymys, olisiko testamentti, jonka hän oli tehnyt palveluksessa ollessaan, pätevä. Kysyn, oliko testamentti sotilaslain vai common law -lain mukainen. Jos hän teki testamentin common law'n mukaisesti, se olisi epäilemättä pätevä; mutta jos hän teki testamentin sotilaana, katsoin aiheelliseksi tiedustella, milloin hän värväytyi toisen kerran palvelukseen kotiutumisensa jälkeen, vuoden kuluessa vai sen jälkeen. Sain selville, että hän astui palvelukseen vuoden kuluessa, ja koska hänen testamenttinsa oli edelleen voimassa sotilaslain mukaisesti ja hän saattoi tehdä toisen testamentin saman lain mukaisesti, olisiko hänen testamenttinsa voimassa vuoden kuluttua, jos hän kuolisi? Epäilen tätä asiaa hieman, koska hänen toinen palvelusaikansa oli tuoreempi. On kuitenkin parempi katsoa, että testamentti on pätevä, koska nämä kaksi palvelusaikaa ovat niin sanotusti yhdistyneet. En viittaa häneen, joka toisen kerran palvelukseen astuttuaan ilmoitti haluavansa testamenttinsa olevan pätevä, sillä tässä tapauksessa hän teki testamentin ikään kuin toisen palveluskautensa aikana, samalla tavalla kuin siviili tekee testamentin ja ryhtyy sen jälkeen sotilaaksi.

(1) Sama, Kysymyksiä, kirja IX.

Kun isän valvonnassa oleva poika joutui armeijassa palvellessaan vangiksi ja kuoli vihollisen käsiin, sanomme, että Cornelian lakia sovelletaan myös hänen testamenttinsa. Voimme kuitenkin kysyä, kuoliko hänen isänsä ennen häntä kotimaassa, ja jos hänelle syntyi pojanpoika mainitulta pojalta, rikkoutuuko isän testamentti samalla tavalla. On katsottava, että testamenttia ei rikota siitä syystä, että hänen katsotaan kuolleen juuri silloin, kun hänet otettiin vangiksi.

42. Sama, Opinions, kirja XI.

Sotilas Lucius Titius saneli testamenttinsa sihteerilleen muistiinpanojen perusteella laadittavaksi, ja ennen kuin se oli kokonaan kirjoitettu, hän kuoli. Kysyn, voiko tämä sanelu olla pätevä. Vastasin, että sotilaille on sallittua laatia testamenttinsa haluamallaan tavalla ja millä tavalla tahansa, kunhan se tehdään niin, että se voidaan todistaa laillisin todistein.

43. Lisäksi katsottiin, että jos orja oli oikeutettu perintöön (vaikkakin tietyin ehdoin) sotilaslain mukaisesti laaditun testamentin nojalla, hän saattoi myös vaatia vapauttaan.

44. Samoin annettiin lausunto seuraavassa tapauksessa. Lucius Titius, sotilas, ilmoitti testamentissaan: "Pamphila olkoon koko omaisuuteni perillinen", ja jätti sitten toisella lausekkeella saman testamentin Seproniukselle, yhdelle toveristaan, ja kehotti tätä vapauttamaan mainitun orjan. Kysyn, olisiko Pamphilasta tullut hänen perijänsä, aivan kuin hän olisi saanut vapautensa suoraan testamentin antajalta? Vastaus oli, että on ymmärrettävä, että sotilas ei tiennyt silloin, kun hän määräsi naisorjansa perilliseksi, että tämä saisi vapautensa määräyksensä nojalla; ja siksi hänellä ei ollut jälkikäteen mitään syytä pyytää toveriaan vapauttamaan häntä, koska hänestä oli tullut ensimmäinen lausekkeen nojalla vapaa ja hänen perillisensä, ja koska testamentilla ei ollut voimaa eikä vaikutusta, testamentin tekijän tarkoitukseen ei puuttu.

0. Tryphoninus, Disputations, kirja XVIII.

Sotilas voi määrätä perillisen seuraavasti: "Niin kauan kuin Titius elää, olkoon hän perilliseni, ja hänen kuolemansa jälkeen Septicius olkoon perilliseni". Jos hän kuitenkin sanoisi: "Ja koska sotilas voi määrätä perillisen tietystä ajasta alkaen ja tiettyyn aikaan asti, seuraa siitä, että ennen kuin tulee aika, jolloin nimetty perillinen voidaan ottaa perintöön, hänestä tulee testamentiton; ja koska sotilas saa testamentata osan omaisuudestaan, hän voi saman etuoikeuden nojalla myös jäädä testamenttaamatta huomattavan pitkäksi ajaksi, koska olemme jo todenneet, että sotilas voi määrätä perillisen tietystä ajasta alkaen ja tiettyyn aikaan asti.

1. Nainen, jota epäillään laiskottelusta, ei voi ottaa mitään sotilaan testamentin nojalla, kuten jumalallinen Hadrianus totesi eräässä reskriptissä.

2. Sotilas ei voi määrätä edunvalvojaa alaikäiselle, joka on toisen hallussa.

3. Jos sotilas luopuu pojastaan perinnöttömäksi tai, tietäen tämän olevan hänen poikansa, luopuu hänestä vaikenemalla, herää kysymys, voiko hän määrätä sijaisensa maksamaan perinnön. Katsoin, että hän ei voi tehdä näin, vaikka hän jättäisikin perinnöttömäksi jääneelle pojalle runsaan perinnön.

4. Sotilas voi korvata vapautetun pojan kenellä tahansa; ensiksi mainittu voi kuitenkin käyttää oikeuttaan vain isältä pojalle siirtyneeseen omaisuuteen nähden ja siltä osin kuin on kyse siitä omaisuudesta, joka hänellä jo on ollut tai jonka hän on myöhemmin hankkinut. Sillä jos hän on tehnyt sijaisuuden pojan elinaikana tai isoisan vielä eläessä, kukaan ei voi sanoa, että isoisältä saatu omaisuus kuuluisi sijaiselle. Jos sotilaan kuolinpesään ei ole tullut merkintää, herää kysymys, onko hänen alaikäisen puolesta tekemänsä sijaantulo pätevä. Lopputulos on, että sitä on pidettävä pätevänä, koska sotilas saa tehdä testamentin pojalleen, vaikka hän ei voi tehdä sitä itselleen.

5. Ulpianus, Ediktistä, kirja XLV.

Kuka tahansa voi sotilaslain mukaan tehdä testamentin siitä päivästä lähtien, jona hän astuu palvelukseen, mutta hän ei voi tehdä sitä ennen; näin ollen niitä, jotka eivät ole vielä varsinaisesti ilmoittautuneet armeijaan, vaikka heidät on ehkä kutsuttu palvelukseen ja he matkustavat sen mukana julkisin kustannuksin, ei vielä pidetä sotilaina, sillä ollakseen sotilaita heidän on kuuluttava riveihin.

6. Papinianus, Opinions, kirja VI.

Isän valvonnassa oleva poika, joka kuuluu ratsuväen ritarikuntaan ja on kirjattu keisarin seurueeseen, voi heti kun hänet on määrätty liittymään armeijaan, tehdä testamentin, jossa hän määrää castrense peculiumistaan.

7. Ulpianus, Ediktistä, kirja XLV.

Keisareiden reskripteistä käy ilmi, että jos joku, joka kuuluu siihen luokkaan, jonka jäsenet eivät saa tehdä testamenttia sotilasoikeuden mukaisesti, sattuu olemaan vihollisen maassa ja kuolee siellä, hän voi tehdä testamentin haluamallaan tavalla ja miten tahansa, olipa hän sitten maakunnan kuvernööri tai joku muu, jolla ei ole sotilasoikeuden mukaista testamenttioikeutta.

Tit. 2. Kuolinpesien hankkimisesta tai hylkäämisestä.

8. Paulus, On Sabinus, kirja II.

Se, jolla on oikeus hankkia koko omaisuus, ei voi sitä jakamalla hyväksyä vain osaa siitä.

9. Ulpianus, On Sabinus, kirja IV.

Jos joku määrätään perilliseksi useisiin saman omaisuuden osiin, hän ei voi hyväksyä osaa niistä ja hylätä muita.

10. Sama, On Sabinus, kirja VI.

Niin kauan kuin ensin nimitetty perillinen voi päästä perintöön, sijainen ei voi tehdä niin.

11. Sama, On Sabinus, kirja III.

Perillisen, jolla ei ole oikeutta astua kuolinpesään, ei katsota kieltäytyneen siitä.

12. Sama, On Sabinus, kirja I.

On vahvistettu, että henkilö, joka on mykkä tai kuuro, vaikka hän olisi syntynyt sellaiseksi, voi toimia perillisenä ja sitoutua perintöön.

13. On myös vakiintunut, että jokainen, jota laki kieltää määräämästä omaisuudestaan, voi ryhtyä perilliseksi, jos hänet nimitetään perilliseksi.

14. Sama, On Sabinus, kirja VI.

Se, joka on toisen vallassa, ei voi ilman tämän suostumusta sitoa sitä, jonka vallassa hän on, kuolinpesän veloista, ellei isä ole veloista vastuussa.

15. Omaisuuden hallussapidon osalta on vahvistettu, että ratifioiduksi katsotaan se, minkä poika on tunnustanut vastoin isänsä tahtoa ollessaan tämän määräysvallassa.

16. Kun äidin omaisuus kuitenkin siirretään hänen pojalleen lailliseksi perilliseksi senaatin Orphitian-asetuksen mukaisesti, on sovellettava samaa sääntöä.

17. Jos poika ei ole hyväksynyt jäämistöä, mutta on kuitenkin pysynyt sen hallussaan huomattavan pitkään, hänen on katsottava hyväksyneen sen; kuten jumalallinen Pius ja keisarimme totesivat eräässä reskriptissä.

18. Jos hän, joka luuli olevansa isän määräysvallassa oleva poika, astuu isänsä määräyksestä tilaan; katsotaan, että hän ei ole hankkinut kyseistä tilaa eikä hänen isänsä, joka määräsi hänet ottamaan sen vastaan, vaikka isä olisikin kuollut sen jälkeen, jos hän astuu tilaan isänsä kuoleman jälkeen ja sitoo siten itsensä sen velkoihin; kuten Julianus toteaa Digestin

kolmekymmenennessimmäisessä kirjassa. Sillä kun joku on epävarma siitä, onko hän isän määräysvallan alainen poika vai ei, ja isänsä kuoleman myötä hänestä tulee oma isäntänsä, parempi mielipide on, että hän voi astua kuolinpesään.

19. Joskus isällisen määräysvallan alainen poika hankkii kuolinpesän ilman sen hyväksyntää, jonka määräysvallan alaisena hän on; esimerkiksi silloin, kun pojanpoika määrätään perilliseksi perinnöttömäksi pojan sijasta, ja hänen isänsä asettaa hänet perilliseksi ja jopa välttämättömäksi perilliseksi ilman, että tämä hyväksyy kuolinpesän muodollisesti.

20. Jos joku määrätään perinnöttömäksi perinnöttömäksi pojan sijaan, hän ei tee häntä välttämättömäksi perilliseksi, vaan hänen on määrättävä hänet ottamaan kuolinpesä haltuunsa, koska hän ei ollut hänen määräysvallassaan hänen kuollessaan; sillä kukaan ei voi tulla välttämättömäksi perilliseksi sellaisen tahon toimesta, joka ei itse voi hankkia kuolinpesää.

21. Celsus totesi Digestuksen viidennessätoista kirjassa, että jos joku ruumiillisen rangaistuksen pelossa tai muunlaisen pakon pakottamana teeskentelee ottavansa perinnön vastaan; jos hän on vapaa mies, häntä ei pidetä perillisenä, ja jos hän on orja, hän ei tee isäntäänsä perilliseksi.

22. Paulus, On Sabinus, I kirja.

Jos joku nimittää isän valvonnassa olevan pojan perilliseksi ja sanoo sen jälkeen: "Jos mainittu Titius, isän valvonnassa oleva poika, ei tule perilliseksi, olkoon Sempronius perilliseksi"; ja poika astuu isänsä määräyksestä kuolinpesään, sijainen suljetaan pois.

23. Jos poika, ennen kuin hän tiesi olevansa isänsä välttämätön perillinen, kuolee jättäen pojan välttämättömäksi perilliseksi, pojanpojan olisi sallittava hylätä isänsä jäämistö siitä syystä, että tämä etuoikeus olisi myönnetty myös hänen isälleen.

24. Kaikissa perintötapauksissa se, joka on sellaisen osapuolen perillinen, joka on Titiuksen perillinen, katsotaan myös itse Titiuksen perilliseksi, eikä hän voi hylätä jälkimmäisen perintöä.

25. Ulpianus, On Sabinus, kirja VII.

Maamme tavan mukaan miespuolinen eikä naispuolinen holhottava ei voi sitoa itseään ilman holhoojansa valtuutusta. On kuitenkin täysin selvää, että kuolinpesän hyväksyminen, vaikka se ei olisikaan maksukykyinen, tekee meidät vastuullisiksi sen veloista. Tässä tapauksessa tarkoitamme kuolinpesää, johon osapuolet eivät ole perillisiä.

26. Murrosikä saavuttamaton lapsi, joka on toisen määräysvallassa ja joka astuu kuolinpesään tämän määräyksestä, saa sen, vaikka hän ei ole oikeudellisesti harkintakykyinen.

27. Paulus, On Sabinus, kirja II.

Jos holhottava on kykenevä toimimaan omasta puolestaan, vaikka hän olisikin sellaisessa iässä, ettei hän kykene ymmärtämään perinnön vastaanottamisen merkitystä (vaikka tämän ikäisen pojan ei oleteta tietävän eikä kykenevän päättämään mistään sen enempää kuin mielisairaankaan), hän voi kuitenkin hankkia perinnön holhoojansa valtuuttamana; sillä tämä etuoikeus myönnetään holhottaville heidän suosimisekseen.

28. Ulpianus, On Sabinus, kirja VII.

Jos koko omaisuuden perillinen aikoo ottaa vastaan vain osan siitä, hänen katsotaan toimineen koko omaisuuden perillisenä.

29. Pomponius, On Sabinus, kirja III.

Alle murrosikäisille lapsille annetaan valtuudet kieltäytyä ehdottomasti isänsä jäämistöstä, mutta murrosikäen ehtineet voivat tehdä niin vain, jos he eivät ole sekaantuneet jäämistön asioihin.

30. Ulpianus, Ediktistä, kirja XI.

Kun lapsi ei ole puuttunut isänsä kuolinpesän asioihin, olipa hän täysi-ikäinen tai alaikäinen, hänen ei tarvitse tehdä hakemusta preetorille, vaan riittää, jos hän ei ole puuttunut kuolinpesän asioihin. Vivius Soterille ja Victorinukselle annetussa rescriptuksessa Semestriassa todettiin: "Ei ole tarpeen tehdä täydellistä palautusta holhousmiehille heidän isoisänsä tekemän sopimuksen perusteella, jos heidän isänsä on tarkoittanut, etteivät he ota vastaan hänen jäämistöään, jos mitään ei ole tehty eikä mitään liiketoimia ole hoidettu perillisen puolesta."

31. Sama, On Sabinus, kirja VII.

Osapuoli, joka on määrätty perilliseksi tai jolle jäämistö on lain mukaan siirtynyt, menettää sen hylkäämällä sen. Tämä pätee vain silloin, kun perintö on sellaisessa kunnossa, että siihen voidaan astua, mutta jos perillinen on nimitetty ehdolla ja hylkää perinnön ennen kuin ehto on täyttynyt, hänen tekonsa on mitätön, olipa ehto mikä tahansa ja vaikka se riippuisi hänen tahdostaan.

32. Jos perillinen on epävarma siitä, onko perittävä elossa vai ei, ja hylkää perinnön, hänen tekonsa on mitätön.

33. Samoin jos sijainen hylkää kuolinpesän ennen kuin määrätty perillinen on tehnyt päätöksensä sen suhteen, hänen hylkäämisensä ei ole pätevä.

34. Jos isän valvonnassa oleva poika tai isä hylkää kuolinpesän, kumpikaan ei vaikuta toisen oikeuksiin, vaan molemmat voivat hylätä sen yhdessä.

35. Paulus, On Sabinus, kirja II.

Sama sääntö pätee myös silloin, kun kuolinpesä periytyy lain mukaan lapsille.

36. Ulpianus, On Sabinus, VII kirja.

Se, joka luulee olevansa välttämätön perillinen, vaikka hän on vapaaehtoinen perillinen, ei voi hylätä perintöä; sillä tässä tapauksessa mielipiteelle annetaan enemmän painoarvoa kuin totuudelle.

37. Sama, Ediktistä, XXIV kirja.

Ja toisaalta se, joka luulee olevansa välttämätön perillinen, ei voi tulla vapaaehtoiseksi perilliseksi.

38. Sama, Sabinuksesta, VII kirja.

Myöskään se, joka luulee testamentin olevan mitätön tai väärennetty, ei voi hylätä sitä. Mutta jos on varmaa, että testamentti, jonka sanotaan olevan väärennetty, ei ole sitä; koska hän voi hankkia perintöosuuden ryhtymällä siihen, niin myös hylkäämällä sen hän menettää sen.

39. Jos nimetty perillinen, joka on samalla lakimääräinen perillinen, hylkää perinnön nimityksensä perusteella, häntä ei voida hyväksyä perintöön sen vuoksi, että hän on lakimääräinen perillinen; jos hän kuitenkin lakimääräisenä perillisenä hylkää perinnön tietäen samalla, että hänet on nimitetty perilliseksi, on katsottava, että hän on hylännyt perinnön molemmissa ominaisuuksissa. Jos hän ei ollut tietoinen nimityksestä, hänen hylkäämisensä ei vahingoita häntä kummassakaan suhteessa, ei testamenttiperinnön osalta, koska hän ei hylännyt sitä, eikä lakimääräisen perinnön osalta, koska sitä ei ollut vielä myönnetty hänelle.

40. Paulus, On Sabinus, kirja II.

Jokainen, joka voi hankkia perintöoikeuden, voi myös hylätä sen.

41. Sama, Ediktistä, kirja LIX.

Jos joku haluaa päästä perintöön tai vaatia prätoriaanista hallintaa, hänen on oltava varma siitä, että testamentin antaja on kuollut.

42. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXI.

Sen katsotaan toimivan perillisenä, joka tekee jotakin perillisen ominaisuudessa. Ja yleisesti ottaen Julianus totesi, että perillisen ominaisuudessa toimi vain se, joka teki mitä tahansa liiketoimia perillisenä; mutta perillisenä toimiminen ei ole niinkään tosiasia kuin tahto, sillä hänen on aikomus tehdä teko perillisenä. Jos hän kuitenkin tekee jotakin lapsen kiintymyksen vuoksi tai suojellakseen jäämistön omaisuutta tai jos hän ei toimi perillisenä tai omistajana vaan jonkin muun oikeuden nojalla, on selvää, että hänen ei katsota toimineen perillisenä.

43. Ja siksi lapset, jotka ovat välttämättömiä perillisiä, ovat tottuneet väittämään, että jos he suorittavat jotakin asiaa kuolinpesän hyväksi, he tekevät sen vain luonnollisen kiintymyksen vuoksi tai omaisuuden suojelemiseksi tai koska se on heidän omaisuuttaan; kuten esimerkiksi silloin, kun lapsi hautaa isänsä tai tekee vain sen, mikä on oikein ja mitä häneltä vaaditaan. Jos hän kuitenkin toimii tarkoituksenaan tulla perilliseksi, hän toimii perillisen ominaisuudessa, sillä jos hän tekee jotain lapsen kunnioittamisesta johtuen, hänen ei katsota toimineen perillisenä. Tällaisissa tapauksissa hän antaa ruokaa kartanoon kuuluville orjille tai karjaeläimille tai myy ne. Jos hän tekee tämän perillisen ominaisuudessa, hän toimii perillisenä, ja jos hän ei tee niin, vaan ainoastaan yrittää säilyttää omaisuuden, koska hän uskoo sen kuuluvan hänelle, tai harkitessaan, mihin menettelytapaan hänen tulisi ryhtyä, hän ainoastaan ryhtyy toimenpiteisiin, jotta kuolinpesän omaisuus säilyisi; ja jos hän päätyy siihen, että hän ei käytty perillisenä, on ilmeistä, ettei hänen voida katsoa toimineen perillisen ominaisuudessa. Jos hän siis on joko vuokrannut tai korjannut kuolinpesään kuuluvia maita tai taloja tai tehnyt jotakin muuta vastaavaa, ei tarkoituksenaan toimia perillisenä, vaan ainoastaan sijaantulon tai ab intestato -perillisen hyväksi, tai jos hän on myynyt omaisuutta, joka on katoavaa, hän ei ole sellaisen henkilön asemassa, joka toimii perillisen ominaisuudessa, koska hänellä ei ollut aikomustakaan toimia näin.

44. Jos hän kuitenkin vaatii perillisenä jotain omaisuutta, joka ei siirry vieraalle perilliselle, katsokaamme, tuleeko hän vastuuseen kuolinpesän veloista; jos hän esimerkiksi vaatii isänsä vapaamatkustajan palveluksia, joita vieras perillinen ei voi vaatia, mutta jotka hän voi saada niitä vaatimalla; on todettu, että hän ei toimi perillisenä; sillä velkojat voivat vaatia sellaista, ja erityisesti tulevaisuudessa suoritettavia palveluksia.

45. Pojan, joka hautaa ruumiin isänsä sukuhautaan, ei pitäisi tällä teolla katsoa asettuneen vastuuseen isänsä velkojille; tätä mieltä on Papinianus, ja se on oikeudenmukaisempi, vaikka Julianus väittääkin päinvastaista.

46. Papinianus sanoo, että eräät viranomaiset katsovat, että jos poika, joka on määrätty isänsä perilliseksi ja joka kieltäytyy ottamasta perintöä vastaan, ottaa vastaan rahaa orjalta, joka oli määrä vapauttaa maksun ehdolla, kuolinpesän velkojat voivat haastaa hänet oikeuteen riippumatta siitä, olivatko maksetut rahat osa orjan peculiumia vai eivät, koska ne otettiin vastaan ikään kuin vainajan tahdosta ehdon täyttämistä varten. Julianus katsoo, että samaa sääntöä sovelletaan myös silloin, kun poika ei hyväksynyt perintöä. Lopuksi Papinianus sanoo, että hän toimii perillisen ominaisuudessa vain silloin, kun hän on ainoa perillinen, mutta jos hänellä on kanssaperillinen ja tämä astuu kuolinpesään, poikaa, joka sai rahat orjalta, ei pitäisi pakottaa puolustamaan velkojien nostamia kanteita; sillä koska hän pojan ominaisuudessa hylkäsi kuolinpesän, hänellä pitäisi myös olla pretoriaanisen lain mukaan oikeus niihin oikeuksiin, joita nauttii emansipaantunut lapsi, joka hylkää perinnön. Näin ollen, jos perinnönjättäjä olisi nimenomaisesti määrännyt orjan maksamaan rahat pojalleen, hän voisi saada vapautensa, vaikka hän ei maksaisi hänelle. Näin ollen hänen sanotaan toimineen perillisen ominaisuudessa, koska hän sai sen, mitä hän ei olisi voinut saada ilman perillisen nimen ja oikeuksien omaksumista.

47. Kun poika nostaa kanteen henkilöä vastaan, joka on rikkonut haudan, vaikka se kuuluu kuolinpesään, hänen ei katsota puuttuneen sen asioihin, koska hän ei ota mitään isänsä kuolinpesästä; sillä tämän kanteen kohteena on pikemminkin rangaistus ja rangaistus kuin omaisuuden takaisinsaanti.

48. Sama, On Sabinus, kirja VII.

Kun vieraalla on hallussaan omaisuutta, joka kuuluu kuolinpesään ja jonka hän on anastanut tai varastanut, hän ei toimi perillisen ominaisuudessa, sillä hänen tekonsa osoittaa päinvastaista tarkoitusta.

49. Joskus pelkkä perillisen tahto tekee hänet vastuulliseksi kuolinpesästä; kuten esimerkiksi silloin, kun hän perillisen ominaisuudessa käyttää jotain omaisuutta, joka ei kuulu kuolinpesään.

50. Silti kukaan ei voi hankkia perillisen ominaisuudessa toimimalla perintöä, jos se on jo siirtynyt hänelle. Sanomme kuitenkin, että niissä tapauksissa, joissa olemme katsoneet, että perinnön hylkääminen on mitätön, on huomattava, että jos asianosainen toimii perillisenä, myös hänen hyväksyntänsä on mitätön.

51. Jos joku ei tiedä, mihin osaan jäämistöstä hänet on määrätty perilliseksi, Julianus sanoo, että tämä ei estä häntä toimimasta tässä ominaisuudessa. Myös Cassius hyväksyy tämän mielipiteen, jos asianosainen on ollut tietoinen ehdosta, jolla hänet on nimitetty; edellyttäen, että ehtoa on noudatettu. Mutta entä jos hän ei tiennyt, että ehtoa oli noudatettu? Luulen,

että hän voi ryhtyä perintöön samalla tavalla kuin hän voisi, jos hän ei olisi tiennyt, että hänen kanssaperijänsä, jonka tilalle hänet oli korvattu, osuus oli kasvanut tämän hylkäämisen vuoksi.

52. Paulus, On Sabinus, kirja II.

Jos joku, jolla on oikeus lailliseen perimykseen ja joka uskoo, että vainaja oli hänen orjansa, saisi sen seurauksena hänen peculiumansa, katsotaan, että hän ei ole vastuussa perinnöstä. Sanomme siis (kuten Pomponius on sitä mieltä), että sama sääntö pätee, jos hän ottaa haltuunsa sellaisen henkilön omaisuuden, jonka hän luuli olevan hänen vapaamatkustajansa, vaikka tämä itse asiassa oli vapaasyntyinen. Koska nimittäin jokainen, joka toimii perillisen ominaisuudessa, tekee itsensä vastuulliseksi jäämistöstä, hänen on selvitettävä, millä nimikkeellä mainittu jäämistö kuuluu hänelle; esimerkiksi jos lähimainen on määrätty perilliseksi voimassa olevalla testamentilla ja ennen kuin testamentti on esitetty, ja vaikka hän luulee, että testamentin antaja on kuollut ilman testamenttia, vaikka hän toimisi kaikin tavoin omistajan tavoin, hän ei kuitenkaan ole perillinen. Samaa oikeussääntöä sovelletaan, jos hänet määrätään perilliseksi testamentilla, jota ei ole asianmukaisesti tehty, ja kun testamentti on esitetty, hän luulee, että se on laillinen, mutta hän ei silti saa perintöä, vaikka hän hallinnoisi kaikkea perintöön kuuluvaa omaisuutta sen omistajana.

53. Pomponius, On Sabinus, kirja III.

Kun joku hylkää kuolinpesän tai perinnön, hänen on oltava varma oikeuksistaan.

54. Ulpianus, On Sabinus, VII kirja.

Heräsi kysymys siitä, katsotaanko sellaisen henkilön toimineen perillisen ominaisuudessa, joka saa rahasumman korvauksena perinnön hylkäämisestä. Päätettiin, että se, joka sai rahasumman vastineeksi perinnöstä luopumisesta, ei toiminut perillisenä; mutta hän olisi silti ollut vastuussa praetorin ediktissä määrätystä rangaistuksesta. Näin ollen riippumatta siitä, saiko hän rahat sijaiselta vai lakimääräiseltä perilliseltä, hänen katsottiin saaneen ne mortis causa. Samaa sääntöä sovelletaan, jos hän ei ole saanut rahoja, vaan ne on vain luvattu hänelle, sillä hän saa ne määräyksen nojalla, mortis causa.

55. Sama, On Sabinus, kirja VIII.

Kun toiselle kuuluva orja, joka palvelee minua vilpittömässä mielessä, astuu käskystäni tilalle, hän tekee teon, joka on mitätön, eikä hän hanki kyseistä tilaa minulle, eikä tällainen teko ole pätevä, jos sen tekee orja, jonka käyttöoikeuden haltija olen minä.

56. Kunnalle, yhtiölle tai decurialle kuuluva orja, joka on määrätty perilliseksi, voi siirtyä omaisuuteen sen jälkeen, kun hänet on manumitoitu tai luovutettu.
57. Jos mainittu orja kuuluu valtiovarainministeriölle, hän voi tulla kuolinpesään keisarillisen stewardin määräyksestä, kuten on usein todettu reskripteissa.
58. Jos on ilmeistä, että jostakusta on tullut rangaistusorja, koska hänet on tuomittu taistelemaan gladiaattoreiden tai villipetojen kanssa tai työskentelemään kaivoksissa, ja hänet on nimitetty perilliseksi, hänen nimityksensä katsotaan jääneeksi tekemättä, kuten jumalallinen Pius totesi eräässä rescriptumissa.
59. Sellaisen miehen määräys, jolla on toinen hänen valvonnassaan, ei muistuta holhoojan valtaa, joka voidaan ottaa käyttöön sen jälkeen, kun kauppa on tehty, vaan sen pitäisi edeltää hyväksymistä; kuten Gaius Cassius sanoo siviilioikeuden toisessa kirjassaan. Hän on myös sitä mieltä, että tämä määräys voidaan antaa tiedoksi lähettilään tai kirjeen välityksellä.
60. Pitäisikö määräys kuitenkin antaa yleisesti, seuraavasti: "Mikä tahansa omaisuus voi siirtyä sinulle", vai nimenomaisesti? Parempi mielipide on (kuten Gaius Cassius on sitä mieltä), että se olisi annettava nimenomaisesti.
61. Herää myös kysymys, voidaanko määräys antaa nimenomaisesti vielä elossa olevan miehen omaisuuden osalta. Olen sitä mieltä, että jos se annetaan viitaten vielä elossa olevan henkilön omaisuuteen, sitä ei pidä noudattaa. On ilmeistä, että jos Lucius Titiuksen oli ilmoitettu kuolleen tai jos testamenttia ei ollut vielä avattu ja oli vielä epävarmaa, oliko poika määrätty perilliseksi, perilliseksi määrätty henkilö voitiin määrätä astumaan kuolinpesään.
62. Mutta entä jos määräys annettaisiin "hankkimaan kuolinpesä"? Katsottaisiinko, että asianosainen oli määrätty astumaan siihen? Entä jos hänet määrättäisiin "hakemaan kuolinpesän preetoriaanista hallintaa" tai "myymään kuolinpesään kuuluvaa omaisuutta"? Tai entä jos poika astuisi kiinteistöön sen jälkeen, kun isä oli vahvistanut hänen vaatimuksensa saada kiinteistö prätoriaanisesti haltuunsa? Vai mitä jos poika astuisi kuolinpesään sen jälkeen, kun hänet oli määrätty toimimaan perillisenä? Voidaanko epäillä, että hänen katsottaisiin tulleen perintöön isänsä määräyksestä? Parempi mielipide on, että kaikissa näissä tapauksissa olisi kiinnitettävä huomiota siihen, että perintöön on siirrytty.
63. Eräs isä kirjoitti pojalleen seuraavasti: "Tiedän, poikani, että tulet varovaisesti valvomaan Lucius Titiuksen perintöä, joka on annettu sinulle." "Tiedän, poikani, että tulet varomaan varovaisesti Lucius Titiuksen perintöä, joka on annettu sinulle." Katson, että poika astuu kuolinpesään isänsä määräyksestä.
64. Entä jos hän määräisi seuraavasti: "Astu kuolinpesään, jos se on sinulle tarkoituksenmukaista"; "Jos katsot, että on tarkoituksenmukaista astua kuolinpesään, tee niin"? Kuolinpesään astuminen tapahtuu isän käskystä.

65. Jos isä määrää poikansa astumaan kuolinpesään: "Titiuksen läsnä ollessa" tai Lucius Titiuksen suostumuksella, katson, että määräys on annettu lain mukaisesti.

66. Jos määräys kuitenkin annetaan pojalle koko kuolinpesän perillisenä, ja pitäisi todeta, että hän on perillinen vain osaan siitä, en usko, että hän voi astua kuolinpesään tällaisen määräyksen nojalla. Mutta jos hänen isänsä määrää hänet ottamaan vastaan vain osan jäämistöstä, hän voi ottaa vastaan koko jäämistön. Tilanne on toinen, jos isä määrää hänet ottamaan sen haltuunsa ab intestato, ja hän tekee sen testamentin nojalla, sillä silloin hänen tekonsa ei mielestäni ole pätevä; mutta jos määräys on ollut, että hän saa ottaa kuolinpesän haltuunsa testamentin nojalla, poika voi myös tehdä sen ab intestato, koska hän ei huononna isänsä asemaa. Samaa sääntöä sovelletaan, jos isä määrää pojan tulemaan kuolinpesään määrättyinä perillisenä ja todetaan, että poika on sijainen, tai päinvastoin.

67. Jos isä kuitenkin määrää poikansa tulemaan kuolinpesään, vaikka tämä on alle murrosikäisen lapsen sijainen, määräys ei riitä.

68. On selvää, että jos määräys olisi ollut seuraava: "Jos jokin omaisuus siirtyy sinulle Lucius Titiuksen testamentilla", voidaan väittää, että hän voi astua siihen tämänkaltaisen määräyksen nojalla.

69. Mutta jos hän määräyksen antamisen jälkeen muuttaa mieltään ennen kuin poika on astunut kuolinpesään, ja hän tekee niin, hänen tekonsa on mitätön.

70. Samoin, jos hän antaa poikansa argoitavaksi ennen kuin tämä astuu tilalle, hän ei saa tilaa haltuunsa.

71. Paulus, On Sabinus, kirja II.

Jos minut on määrätty perilliseksi yhdessä orjani tai poikani kanssa ja määrään poikani tai orjani astumaan perintöön, Pomponius sanoo, että minusta tulee välittömästi perillinen oman määräykseni kautta. Marcellus ja Julianus yhtyvät molemmat hänen mielipiteeseensä.

72. Pomponius, On Sabinus, kirja III.

Labeo sanoo, että kukaan ei voi toimia perillisenä sen henkilön elinaikana, jonka jäämistön hallinnoinnista on kysymys.

73. Ulpianus, On Sabinus, VIII kirja.

Aristo katsoo, että preetorin tulisi antaa perilliselle, joka harkitsee perinnön vastaanottamista, oikeus astua perinnönjakajan tiloihin, jotta hän voisi vaatia vainajan paperit siltä, jolle ne on talletettu.

74. Pomponius, On Sabinus, kirja III.

Jos joku toinen perillinen, joka on nimitetty perilliseksi ja joka on jo astunut perinnönjakoon, estää toista perillistä, joka on nimitetty yhdessä hänen kanssaan, tutkimasta vainajan papereita, joiden perusteella hän voisi selvittää, pitäisikö hänen ottaa perintö vastaan vai ei, hänen ei katsota toimineen perillisen ominaisuudessa.

75. Ulpianus, On Sabinus, kirja VIII.

Kun lähetystössä poissa oleva mies ei voi määrätä perilliseksi nimitettyä poikaansa, joka on maakunnassa, astumaan perintöön; jumalallinen Pius totesi konsuleille osoitetussa reskriptissä, että hänelle oli myönnettävä helpotus, kun hänen poikansa kuoli, siitä syystä, että hän oli poissa valtion asioilla.

76. Kun sanotaan, että: "Postuumisti syntyneen lapsen lähin omainen ei voi tulla kuolinpesään niin kauan kuin nainen on raskaana tai hänen luullaan olevan raskaana, mutta jos hän tietää, ettei nainen ole raskaana, hän voi tulla kuolinpesään"; on ymmärrettävä, että tätä sovelletaan syntymättömän lapsen lähimpään omaiseen, joka syntyessään tulee olemaan vainajan oikea perillinen. Nämä sanat eivät koske ainoastaan testamenttikuolevia henkilöitä, vaan myös testamentittomia henkilöitä. Ja sama on ymmärrettävä sovellettavaksi syntymättömään lapseen, josta tulee joko varsinainen perillinen tai verisukulainen; koska ensiksi mainitun katsotaan kuolinhetkellä jo syntyneeksi, sikäli kuin on kyse siitä, että se lykkää kauempana olevien perillisten perimysjärjestystä ja tekee itselleen paikan siinä, jos se syntyy. Samaa sääntöä sovelletaan pretoriaanisen ediktin nojalla myönnetyn omaisuuden hallussapitoon. Lopuksi praetori asettaa syntymättömän lapsen omaisuuden hallintaan.

77. Jos siis luulen, että nainen on raskaana, tai jos hän todella on raskaana, ja lapsi, jonka hänen on määrä synnyttää, on vainajan oikea perillinen, en voi päästä perintöön, koska testamentti on vaarassa rikkoutua perillisen syntymän myötä, ellei oleteta, että syntymätön lapsi joko määrätään perilliseksi tai hänet jätetään perinnöttömäksi.

78. Lausuma "jos hän luulee, että nainen on raskaana" on ymmärrettävä siten, että se tarkoittaa, jos nainen väittää olevansa raskaana. Mutta entä jos hän ei väitä olevansa raskaana, vaan kieltää sen, ja muut sanovat, että hän on kyseisessä tilassa? Silloin ei voida ryhtyä toimenpiteisiin, vaikka kätilöiden voidaan olettaa vahvistavan hänen raskautensa. Entä jos vain perillinen on sitä mieltä, että nainen on raskaana? Jos hänellä on hyvä syy ajatella niin, hän ei voi ottaa kuolinpesää haltuunsa; mutta jos hänen mielipiteensä on sama kuin monien muiden, hän voi ottaa kuolinpesän haltuunsa.

79. Mutta entä jos nainen oli raskaana ja perillinen luuli, ettei hän ollut raskaana, ja astui kuolinpesään, ja sen jälkeen syntyi abortti? Ei ole epäilystäkään siitä, etteikö hänen tekonsa olisi mitätön. Näin ollen tämä mielipide hyödyttää perillistä niin usein kuin se vastaa totuutta.

80. Jos kuitenkin nainen itse on määrätty perilliseksi ja teeskentelee olevansa raskaana, hän saa perinnön astumalla siihen. Toisaalta hän ei saa sitä haltuunsa, jos hän luulee olevansa raskaana, vaikka näin ei olekaan.

81. On varmaa, että varsinaisella perijällä on oikeus koko kuolinpesään, vaikka hän luulee naisen olevan raskaana, vaikka tämä ei pidä paikkaansa. Miten on meneteltävä, jos nainen on raskaana yhdestä lapsesta? Onko hänellä oikeus puolet jäämistöstä, olettaen sitten, että kyseessä on kuolemanjälkeisen lapsen määrääminen tai että isä on kuollut testamentittomana? Tätä mielipidettä, jonka Tertullianus esittää neljännessä kysymysten kirjassaan, oli Sextus Pomponius; hän nimittäin katsoi, että kun nainen ei ole raskaana, varsinainen perillinen on oikeutettu koko jäämistöön; sillä kun nainen on raskaana vain yhdelle lapselle, toista lasta ei voi ihmislajin luonteen mukaisesti syntyä, sillä tämä tapahtuu vasta tietyn ajan kuluttua hedelmöitymisestä, ja jo syntyneellä perillisellä, vaikkei hän olisi ollutkaan tietoinen siitä, on oikeus puoleen eikä neljäsosaan jäämistöstä, kuten Julianus on katsonut.

82. Kun isän valvonnassa oleva poika tai orja määrätään perilliseksi, otetaanko isännän tai isän tieto tai mielipide raskaudesta huomioon? Entä jos isä luulee, että nainen on raskaana, ja poika on varma, että hän ei ole, ja hän astuu uskomuksensa mukaisesti perintöön, saako hän sen? Mielestäni hän saa, mutta päinvastaisessa tapauksessa katson, että hän ei saa.

83. Jos olen varma siitä, että testamentti ei ole väärennetty, mitätön tai rikottu, vaikka sen väitetään olevan, voin päästä perintöön.

84. Paulus, On Sabinus, kirja II.

Jos perillinen on määrätty yhdessä jälkeläisen kanssa, jälkeläiselle testamentatun omaisuuden loppuosa siirtyy toiselle perilliselle, jos on varmaa, että nainen ei ole raskaana, vaikka perillinen olisikin tietämätön asiasta.

85. Ulpianus, On Sabinus, kirja VIII.

Nimetty perillinen ei voi päästä perintöön, jos hän luulee, että testamentintekijä on elossa, vaikka hän saattaa olla jo kuollut.

86. Mutta vaikka hän tietäisi, että hänet on nimitetty perilliseksi, mutta ei tietäisi, oliko hänen nimityksensä ehdoton vai ehdollinen, hän ei voi astua kuolinpesään, vaikka hänet olisi nimitetty absoluuttisesti perilliseksi, tai jos hänet oli nimitetty ehdollisesti, vaikka hän olisi noudattanut ehtoa.

87. Jos perillinen on kuitenkin epävarma testamentin tekijän ehdosta, eli siitä, oliko hän kotitalouden johtaja vai isän valvonnassa oleva poika, hän ei voi päästä perintöön, vaikka hänen tilansa olisi tosiasiaissa ollut sellainen, että hän olisi voinut tehdä testamentin.

88. Paulus, On Plautius, kirja XII.

Kun perillinen on epävarma siitä, kuoliko vainaja vihollisen käsissä vai Rooman kansalaisena kotimaassaan, koska hänellä on molemmissa tapauksissa oikeus astua kuolinpesään ja hän on sellaisessa kunnossa, että hän voi astua siihen, on sanottava, että hän voi astua siihen.

89. Ulpianus, On Sabinus, kirja VIII.

Kun joku on epävarma omasta tilastaan ja siitä, onko hän isän valvonnassa oleva poika, on jo todettu, että hän voi hankkia kartanon. Mutta miksi hän voi hankkia jäämistön, jos hän on tietämätön omasta tilastaan, mutta jos hän on tietämätön testamentin tekijän tilasta, hän ei voi sitä tehdä? Syynä on se, että se, joka ei tiedä testamentin tekijän tilasta, ei tiedä, onko hänen testamenttinsa pätevä vai ei; mutta se, joka on tietoinen omasta tilastaan, on varma testamentin pätevydestä.

90. Jos perillinen on määrätty absoluuttisesti, mutta luulee, että hänet on määrätty ehdolla, ja sen jälkeen, kun hän on noudattanut ehtoa, astuu perintöön, voiko hän saada sen haltuunsa? Tästä seuraa, että hän voi laillisesti astua perintöön, varsinkin kun hänen esittämänsä mielipide ei aseta hänen tielleen mitään estettä eikä aiheuta hänelle mitään vaaraa. Tämä olisi helpommin myönnettävissä, jos joku, joka oli ehdottomasti nimitetty, ajattelisi, että hänet oli nimitetty ehdollisesti ja että ehto, joka riippui jostakin tapahtumasta, oli täyttynyt; sillä tämä mielipide ei aseta mitään estettä sille, että hän ottaisi kuolinpesän vastaan.

91. Sama, On Sabinus, kirja IX.

Jos joku on nimitetty perilliseksi osalle perintöomaisuutta ja hänet on myöhemmin korvattu hänen kansaperillisensä Titiuksen tilalle ja hän on toiminut perillisen ominaisuudessa ennen kuin perintöomaisuus siirtyi hänelle sijaantulon nojalla; hän on perillinen myös sijaantulon vuoksi; sillä hänen kansaperillisensä osuus on kertynyt hänelle ilman hänen suostumustaan. Katson, että samaa sääntöä sovelletaan silloin, kun isän valvonnassa oleva poika tai orja isänsä tai isäntänsä määräyksestä siirtyy kuolinpesään ja saa sen vapauduttuaan tai vapaututtuaan siitä sijaisuuden perusteella, sillä heistä tulee perillisiä edeltävän määräyksen vaikutuksesta.

92. Kun isä, joka on suljettu pois sen vuoksi, että hänelle asetettua ehtoa ei ole täytetty, määrää poikansa astumaan kuolinpesään, on katsottava, että hän ei voi tällä tavoin saada osuuttaan.

93. Mutta kun isä määrää toisen kahdesta pojasta tulemaan kuolinpesään, hänen on määrättävä myös toinen tekemään niin.

36. Pomponius, On Sabinus, kirja III.

Jos isä tai isäntä ryhtyy ottamaan osuuttaan kuolinpesästä, hänen on määrättävä myös poikansa tai orjansa, joka on hänen kanssaperijänsä, ryhtymään siihen.

94. Sama, On Sabinus, kirja V.

Perillinen perii kaikki vainajan oikeudet, ei pelkästään tietyn omaisuuden omistusoikeuden, sillä myös kaikki sovitut velat siirtyvät hänelle.

95. Ulpianus, Ediktistä, kirja XLIII.

Kun on kaksi tarpeellista perillistä, joista toinen kieltäytyy ottamasta osuuttaan kuolinpesästä ja toinen ensimmäisen kieltäytymisen jälkeen ryhtyy hoitamaan sen asioita, on katsottava, että hän ei voi kieltäytyä ottamasta vastaan kaikkia kuolinpesän velkoja, sillä hän joko tiesi tai olisi voinut tietää, että toisen kieltäytyessä hän joutuisi vastuuseen velasta, ja hänen katsotaan tulleen kuolinpesään tällä ehdolla.

96. Sama, Ediktistä, kirja XLVI.

Niin kauan kuin kuolinpesään voidaan astua testamentin nojalla, se ei periydy testamentittomana.

97. Sama, Disputations, kirja IV.

Heräsi kysymys, jos poika ei ollut saanut mitään osaa isänsä omaisuudesta, mutta oli silti saanut jotakin tai suorittanut jonkin teon isänsä testamentin mukaisesti, voiko hänet pakottaa vastaamaan isänsä velkojille, aivan kuin hänet olisi korvattu alle murrosikäisellä pojalla? Tällaisessa tapauksessa Julianus totesi Digestuksen kahdeskymmeneskuudennessa kuudennessa kirjassa, että hän kuuluisi ediktin soveltamisalaan, jos hän olisi sekaantunut alaikäisen omaisuuden asioihin, sillä jos joku vastustaa vanhemman tahtoa, hän ei saisi saada mitään tämän omaisuudesta. Marcellus tekee kuitenkin tässä tapauksessa erittäin hienon eron, sillä on suuri ero sillä, oliko poika isänsä testamentilla määrätty perilliseksi isänsä koko omaisuuteen vai

vain osaan siitä; sillä jos hän oli vain osan perillinen, hän saattoi saada alaikäisen omaisuuden sen jälkeen, kun se oli erotettu isän omaisuudesta.

98. Julianus, Digest, kirja XXVI.

Jos poika hylkää isänsä jäämistön ja perillisen ominaisuudessa toimiessaan sekaantuu perinnöttömäksi jääneen veljensä jäämistöön, hän voi saada mainitun jäämistön sijaantulon nojalla.

99. Ulpianus, Disputations, kirja IV.

Julianus sanoo Digestuksen kahdeskymmenennessä ensimmäisessä kirjassa, että jos alaikäinen hylkää isänsä omaisuuden ja joku esiintyy hänen perillisekseen, jälkimmäistä ei voida velvoittaa vastaamaan isän velkojille, ellei häntä ole korvattu mainitulla alaikäisellä; sillä hän on taipuvainen uskomaan, että tässä tapauksessa sijaisen on vastattava isän veloista. Marcellus hylkää tämän mielipiteen hyvin perustellusti, koska se on vastoin alaikäisen etua, sillä hänellä itsellään voi joka tapauksessa olla seuraaja; sillä kuka tahansa ryhtyisi perintöön hyvin vastahakoisesti, jos hän pelkäisi joutuvansa vastuuseen isän veloista. Muussa tapauksessa hän sanoo, että jos veli hylkäisi testamentin saadakseen perinnön lakimääräisenä perillisenä, hän voisi tehdä sen rangaistuksetta; sillä hänen ei katsottaisi pyrkineen kiertämään ediktiä, jossa säädetään tästä, jotta alaikäisen perintöä ei rasiitettaisi isän veloilla. Se, mitä sanottiin veljestä, on kuitenkin mielestäni ymmärrettävä siten, että se koskee testamentin tekijän veljeä eikä alaikäisen veljeä. Mutta jos alaikäisen veljen tilalle asetettaisiin toinen veli, hän olisi epäilemättä hänen välttämätön perijänsä.

100. Jos poika jatkaa isänsä kuoleman jälkeen kuulumista samaan yhtiöön, jonka jäsen hän oli isänsä elinaikana, Julianus sanoo hyvin oikein, että eron vuoksi on eriasia, että on eriasia, jatkaako hän vain isänsä aloittamaa liiketoimintaa vai tekeekö hän itse jotain täysin uutta; sillä jos hän aloittaa jotain täysin uutta, joka liittyy siihen yhtiöön, johon hän kuuluu, hänen ei katsota puuttuneen isänsä jäämistöön.

101. Jos poika vapauttaa isälleen kuuluvan orjan, hänen katsotaan epäilemättä puuttuneen isänsä omaisuuteen.

102. Seuraavaa tapausta on ehdotettu, nimittäin Poika osti isältään orjia castrense peculiumillaan, ja isä nimitti hänet perilliseksi ja velvoitti hänet manumitoimaan mainitut orjat. Heräsi kysymys, jos hän hylkäisi isänsä jäämistön ja manumitoitaisiin orjat, katsottaisiinko hänen puuttuneen isänsä jäämistöön? Hän sanoo, että ellei ollut ilmeistä, että hän oli perillisenä toimiessaan manumifioinut orjat, hänen ei tarvinnut pelätä joutuvansa vastuuseen siitä, että hän oli puuttunut perintöön.

103. Julianus, Digest, kirja XXX.

Perillinen ei voi kuolinpesään kuuluvan orjan avulla hankkia osuutta kyseisestä kuolinpesästä tai siihen kuuluvasta omaisuudesta.

104. Sama, Digest, kirja XLVII.

Jos alaikäinen on isänsä perillinen ja kieltäytyy ottamasta vastaan tämän perintöä, vaikka vainajan omaisuus siirtyy hänen velkojensa haltuun, on silti vahvistettava kaikki, mitä alaikäinen on tehnyt hyvässä uskossa. Jos siis joku ostaa huoltajaltaan maanosuuden tämän holhoojan suostumuksella, hänelle on myönnettävä helpotus, eikä sillä ole merkitystä, onko huoltaja maksukykyinen vai ei.

105. Sama, Urseius Feroxista, kirja I.

Maaomaisuuden vastaanottaminen ei kuulu orjan palvelukseen.

106. Jos siis dotal-orja ottaa vastaan kartanon, vaimo voi periä sen takaisin myötäjäiskanteella, vaikka dotal-orjien työllä hankittu omaisuus kuuluisi hänen aviomiehelleen.

107. Kun solmitaan voittoa ja hyötyä tavoitteleva osakkuus, jokaisen osakkaan on maksettava yhteiseen rahastoon se, mitä hän työllään ansaitsee, mutta kukin voi hankkia itselleen omaisuutta.

108. Lisäksi orja, johon jollakin on käyttöoikeus, ei voi saada omaisuutta sen määräyksestä, joka nauttii kyseistä käyttöoikeutta.

109. Eräät auktoriteetit ovat esittäneet mielipiteen, jonka mukaan, jos vapaamielinen, joka palvelee minua orjana hyvässä uskossa, määrätään perilliseksi minun lukuuni, hän voi päästä kuolinpesään minun määräykselläni. Tämä pitää paikkansa, jos ymmärretään, että hän ei hanki omaisuutta oman työnsä tuloksena, vaan sen perusteella, että hän on vastuussa omaisuudestani; aivan kuten tehdessään sopimuksen ja hyväksyessään toimituksen hän hankkii omaisuutta puolestani sen perusteella, että hän hoitaa minun liiketoimiani.

110. Africanus, Kysymyksiä, kirja I.

Testamentin sanotaan olevan väärennetty, vaikka perillistä itseään syytettäisiin sen tekemisestä, sillä hänen on oltava varma, ettei hän ole tehnyt väärennöstä, jotta hän voi laillisesti päästä perintöön; mutta jos jotakuta toista syytetään siitä, että hän on tehnyt sen perillisen tietämättä, hän ei voi päästä perintöön, jos on epäilyksiä testamentin aitoudesta.

111. Sama, Kysymyksiä, kirja VI.

Eräs mies määräsi orjansa, joka oli määrätty perilliseksi, ottamaan kuolinpesän vastaan, ja ennen kuin hän teki niin, isäntä tuli hulluksi. Sanotaan, että orja ei voi laillisesti ottaa perintöä vastaan, koska perintöä ei voi hankkia ilman isäntänsä suostumusta, eikä mielisairas henkilö voi antaa suostumustaan.

112. Paulus, Käsikirjat, kirja I.

Jos joku henkilö määrää toisen vaatimaan prätorian hallintaan kiinteistöä hänen puolestaan, jos hän pitää sitä suotavana, ja vaatimuksen esittämisen jälkeen hän tulee mielenvikaiseksi, hän saa kuitenkin kiinteistön hallintaansa. Jos kuitenkin ennen vaatimuksen esittämistä se, jonka hän on määrännyt vaatimuksen esittämään, tulee mielenvikaiseksi, on sanottava, että hän ei saa kiinteistöä välittömästi haltuunsa. Tämän vuoksi praetoriuksen hallussapitoa koskeva vaatimus olisi vahvistettava ratifioimalla.

113. Africanus, Kysymyksiä, kirja IV.

On katsottu, että holhooja, joka astuu kiinteistöön jopa sellaisen holhoojansa suostumuksella, joka ei hoida hänen asioitaan, joutuu vastuuseen.

114. Modestinus, Keksinnöistä.

Jos holhooja määrää kirjeellä holhoojansa orjan astumaan tilalle ja kuolee allekirjoitettuaan kirjeen ennen kuin orja on astunut tilalle kirjeen mukaisesti, kukaan ei voi sanoa, että holhooja olisi myöhemmin vastuussa tilan veloista.

115. Africanus, Kysymyksiä, kirja IV.

Kun perillinen on määrätty kahdella saman testamentin tekijän tekemällä testamentilla ja kun hän on epävarma siitä, eikö jälkimmäinen testamentti voi olla väärennetty, katsotaan, että hän ei voi tulla kuolinpesään kummankaan testamentin nojalla.

116. Isän valvonnassa oleva poika, joka oli määrätty perilliseksi, ilmoitti isälleen, että kuolinpesä vaikutti hänen mielestään maksukykyiseltä. Hänen isänsä vastasi, että hänelle oli ilmoitettu, että sen maksukyky oli kyseenalainen, ja että hänen olisi sen vuoksi tutkittava se tarkemmin ja hyväksyttävä se, jos hän havaitsisi sen olevan maksukykyinen. Poika sai isänsä kirjeen ja ryhtyi hoitamaan kuolinpesää. Epäiltiin, oliko hän toiminut lain mukaisesti. Todennäköisempää on, että jos hän ei ollut täysin vakuuttunut siitä, että kuolinpesä oli maksukykyinen, hänen isänsä ei olisi ollut vastuussa.

117. Jos joku sanoo: "Jos kuolinpesä on maksukykyinen, otan sen vastaan", tällainen vastaanotto on mitätön.

118. Marcianus, Institutes, kirja IV.

Eräs poika, joka oli mielisairaan isänsä valvonnassa, määrättiin perilliseksi; jumalallinen Pius totesi rescriptumissa, että hän olisi myötämielinen ja että jos mainittu poika ottaisi kartanon haltuunsa, sitä pidettäisiin aivan kuin hänen isänsä olisi tehnyt niin, ja että hän sallisi hänen vapauttaa kyseiseen kartanoon kuuluvat orjat.

119. Kun joku on määrätty perilliseksi yhteen osaan kuolinpesää ehdottomasti ja jäljelle jäävään osaan ehdollisesti, jos hän astuu kuolinpesään ehdon ollessa vielä voimassa, hänestä tulee koko kuolinpesän perillinen; siitä syystä, että hän on perillinen kaikissa olosuhteissa, ellei hänellä ole sijaista sille osalle kuolinpesää, joka riippuu ehdon täyttymisestä.

120. Gaius, On the Lex Julia et Papia, kirja XIV.

Jos perillinen on määrätty kahteen osuuteen jäämistöstä, toiseen absoluuttisesti ja toiseen ehdollisesti, ja hän ottaa vastaan hänelle absoluuttisesti jätetyn osuuden, kuolee sitten ja ehto täyttyy myöhemmin, myös se jäämistöosuus, joka riippuu siitä, kuuluu hänen perilliselleen.

121. Kun joku tulee perilliseksi johonkin perintöosaan, hän saa myös ilman hänen suostumustaan sellaisten kanssaperillistensä osuudet, jotka kieltäytyvät ottamasta niitä vastaan; toisin sanoen heidän osuutensa siirtyvät hiljaisesti hänelle, jopa vastoin hänen tahtoaan.

122. Florentinus, Institutes, kirja VIII.

Kun perillinen astuu kuolinpesään, hänen katsotaan tulleen perilliseksi vainajan kuolemasta alkaen.

123. Marcianus, Säännöt, kirja II.

Kun välttämätön perillinen hylkää isänsä jäämistön, hänen kanssaperillistensä, olipa hän sitten varsinainen perillinen tai vieras, voi joko ottaa koko jäämistön vastaan tai hylätä sen; ja jos hän ei voi itse hylätä sitä, hän voi tehdä sen sen vuoksi, että hänen kanssaperillistensä on kieltäytynyt siitä. Jos velkojat kuitenkin sanovat tyytyvänsä hänen osuuteensa, koska häntä ei voida vapauttaa vastuusta, ellei hänen anneta tehdä valintaa, heidän on luovuttava toisen osuudesta, jotta siitä kasvavat kanne oikeudet voidaan siirtää sille kanssaperilliselle, jota vastaan kanne nostetaan.

124. Ulpianus, Ediktistä, kirja LVII.

Jos toinen kahdesta perillisestä sekaantuu omaisuuteen ja kuolee, ja sen jälkeen toinen hylkää sen, hänen perillisellään on oikeus samaan valintaan, joka vainajalla itsellään olisi ollut; tätä mieltä on Marcellus.

125. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja XXIII.

Prokonsuli antaa välttämättömille perillisille - ei ainoastaan niille, jotka ovat alle murrosikäisiä, vaan myös kaikille tätä vanhemmille - valtuudet hylätä perintö; niin että vaikka he ovat siviililain mukaan vastuussa velkojilleen, heitä vastaan ei kuitenkaan nosteta kannetta, jos he haluavat luopua perinnöstä. Ja hän tosiaankin myöntää tämän etuoikeuden alle murrosikäisille, vaikka he ovatkin paneutuneet kuolinpesän asioihin, mutta hän myöntää sen myös sitä vanhemmille, jos he eivät ole sitä tehneet.

126. Jos alle 25-vuotiaat alaikäiset ovat kuitenkin hätäisesti sekaantuneet isänsä maksukyvyttömän kuolinpesän asioihin, heille voidaan myöntää helpotusta ediktin yleisten ehtojen nojalla, jotka koskevat alaikäisiä, jotka eivät ole täyttäneet kyseistä ikää; jos he nimittäin vieraana joutuvat maksukyvyttömän kuolinpesän haltuun, heille voidaan myöntää täydellinen hyvitys ediktin mukaisesti.

127. Tätä etuoikeutta ei kuitenkaan myönnetä orjille, jotka ovat välttämättömiä perillisiä, riippumatta siitä, ovatko he yli vai alle murrosikäisiä.

128. Paulus, säännöt, kirja II.

Jos orja on määrätty perilliseksi osalle kartanoa eikä hänen kanssaperijänsä ole vielä astunut kartanoon, hänestä tulee vapaa ja välttämätön perillinen, koska hän ei saa vapauttaan kanssaperijältään vaan itseltään, ellei hänen määräämistään ole tehty seuraavasti: "Kun joku tulee perilliseksi, Stichus olkoon vapaa ja perilliseksi."

129. Neratius, Pergamentit, kirja II.

Jos joku tulee isänsä perilliseksi ja hänet nimitetään myös alle murrosikäisen lapsen sijaiseksi, hän ei voi hylätä jälkimmäisen perintöä. Tämä on ymmärrettävä niin, että tämä pätee, vaikka perillinen kuolisi alaikäisen elinaikana ja alaikäinen itse kuolisi sen jälkeen; sillä siitä, kenestä tulee perillinen, tulee välttämättä myös alaikäisen perillinen. Jos nimittäin toinen perillinen sitoutuu vastoin tahtoaan, on katsottava, että alaikäisen perintö yhdistyy isän perintöön ja että se, josta tulee isän perillinen, saa sen kertymisoikeuden nojalla.

130. Javolenus, Labeon viimeisistä teoksista, I kirja.

Eräs isä määräsi vapautetun poikansa ainoaksi perilliseksi ja määräsi, että jos hänestä ei tulisi hänen perijäänsä, hänen orjansa olisi vapautettava ja tultava hänen perilliseksi. Poika vaati isänsä omaisuutta perinnöttömyyden perusteella pretoriaanille väittäen, että isä oli mielisairas, ja sai sen tällä tavoin haltuunsa. Labeo sanoo, että jos hänen isänsä todistetaan olleen täysjärkinen testamenttia tehdessään, poika on testamentin nojalla hänen perijänsä. Mielestäni tämä mielipide on virheellinen, sillä jos vapautettu poika kieltäytyy ottamasta vastaan testamentilla hänelle annettua omaisuutta, se siirtyy välittömästi sijaisperilliselle; ei voida myöskään katsoa, että hän olisi toiminut perillisen ominaisuudessa, joka vaatii prätorian hallintaa ediktin toisen pykälän nojalla välttääkseen käyttämästä hyväkseen testamentin mukaisia oikeuksiaan. Paulus: "Proculus paheksuu Labeon mielipidettä ja hyväksyy Javolenuksen mielipiteen."

131. Macer, Kuvernöörin velvollisuuksista, I kirja.

Kun alaikäinen saa perinnön saatuaan perinnön kokonaan takaisin, jumalallinen Severus määräsi, että hänen kanssaperijänsä ei ole velvollinen ottamaan vastuuta perintöosuutensa veloista, vaan että velkojille on myönnettävä perinnön pretoriaaninen hallintaoikeus.

132. Javolenus, Labeon viimeisistä teoksista, I kirja.

Antistius Labeo sanoo, että jos perillinen on määrätty seuraavasti: "Olkoon hän minun perilliseni, jos hän vannoo valan", hänestä ei kuitenkaan tule heti perillistä, vaikka hän vannoo valan ennen kuin hän suorittaa jonkin teon tässä ominaisuudessa; koska valan vannomisen katsotaan vain paljastaneen hänen aikomuksensa. Katson kuitenkin, että hän on toiminut perillisen ominaisuudessa, jos hän on tehnyt valan sellaisena. Proculus on samaa mieltä, ja tämä on käytäntömme.

133. Jos orja on määrätty perilliseksi ja hänet vieraannutetaan sen jälkeen, kun hänen isäntänsä on määrännyt hänet ottamaan perinnön vastaan, ennen kuin hän tekee niin, vaaditaan hänen toisen isäntänsä uusi määräys, ei hänen vanhan isäntänsä määräys.

134. Marcelluksen huomautukset, Pomponiuksen säännöistä.

Mielisairas henkilö ei voi testamentin nojalla hankkia itselleen hyötyä kuolinpesästä, ellei hän ole isänsä välttämätön perillinen tai isäntänsä perillinen; mutta hän voi hankkia kuolinpesän jonkun toisen välityksellä, kuten esimerkiksi orjan tai jonkun, jonka hän on ottanut hallintaansa.

135. Javolenus, Labeon viimeisistä teoksista, kirja II.

Kahden isännän orja nimitettiin perilliseksi ja hänet määrättiin astumaan kartanoon; jos hän teki niin toisen isännän määräyksestä ja hänet sitten vapautettiin, hänestä itsestään saattoi tulla puolet mainitun kartanon perillinen astumalla siihen.

136. Paulus, On Sabinus, kirja II.

Näin ollen, jos samalle orjalle annettiin sijainen seuraavin ehdoin: "Jos hänestä ei tule perillistäni, olkoon niin ja näin", sijainen suljetaan pois perinnönjaosta.

137. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXI.

Jos yhteisomistuksessa olevasta orjasta tulee yhden, useamman tai kaikkien isäntiensä välttämätön perillinen, hän ei voi kieltäytyä hyväksymästä yhdenkään isännän perintöä.

138. Sama, Säännöt, kirja I.

Kun yhteisomistuksessa oleva orja määrätään perilliseksi vieraan henkilön toimesta ja hän astuu perintöön yhden isäntänsä määräyksestä, tämä ei tee häntä sillä välin suuremman määrän perilliseksi kuin mihin hänen isäntänsä on oikeutettu. Jos hänen muut isäntänsä eivät kuitenkaan määrää häntä ottamaan perintöä vastaan, heidän osuutensa siirtyy hänelle hiljaisesti lain nojalla.

139. Paulus, On the Lex Julia et Papia, kirja V.

Kun orja on määrätty ainoaksi perijäksi, niin aivan kuten hän saa yhtä aikaa ottaa perinnön vastaan kaikkien isäntiensä määräyksestä, hän voi myös laillisesti ottaa sen vastaan kunkin isännän määräyksestä eri aikoina; sillä koska hän ottaa perinnön vastaan usein, hänen katsotaan tekevän sen mukavuuden vuoksi ja isäntiensä oikeuden vuoksi eikä testamentin nojalla, jotta yhden oikeus ei vaarantuisi toisen kohtuuttoman kiireen vuoksi.

140. Ulpianus, Ediktistä, kirja LX.

Niin kauan kuin nimetyllä perillisellä on oikeus tulla hyväksytyksi perintöön, ei sijaiselle ole sijaista, sillä hän ei voi tulla perilliseksi ennen kuin nimetty perillinen on suljettu pois; seurauksena on siis, että praetorin oikeussuojakeino tulee tarpeelliseksi sekä perilliselle tehtävien toimien epäämisen että sijaiselle ajan myöntämisen osalta, koska jälkimmäinen ei voi ottaa perintöä vastaan eikä suorittaa mitään perillisenä tehtävää lain nimitetylle myöntämän määräajan kuluessa.

Kolmannessa asteessa määrätty sijainen voi kuitenkin itse periä, jos toinen perillinen kuolee ensimmäisen perillisen harkinnan aikana. Odotamme siis kumpaakin, jotta jäämistö voi siirtyä heille, sitten, kun tämä on tapahtunut, odotamme säädetyn ajan, ja jos osapuolet eivät tämän ajan kuluessa ota jäämistöä vastaan tai tee mitään toimia perillisinä, eväämme heiltä kanneoikeudet.

141. Paulus, Ediktistä, kirja LIX.

Seuraavaa sääntöä on noudatettava perillisten eri asteiden suhteen, nimittäin, jos esitetään testamentti, asetetaan määrätty perillinen etusijalle; sen jälkeen siirrymme niihin, joille jäämistö kuuluu lain mukaan, vaikka olisi vain yksi perillinen, joka on oikeutettu siihen molempien päämäärien mukaan; tätä järjestystä on nimittäin noudatettava, jotta perillinen voi ensin hylätä testamentilla hänelle jätetyn jäämistön ja sen jälkeen sen, joka hänelle on annettu lain mukaan. Samaa sääntöä sovelletaan praetoriassa, jotta testamenttiperillinen voi hylätä jäämistön ja se, jolla oli siihen oikeus lain nojalla testamentin perusteella.

142. Jos kuitenkin sille, jolle jäämistö lain mukaan kuuluu, on asetettu jokin ehto, hän ei voi tehdä mitään päätöstä ennen kuin ehdon täyttämiseksi asetettu aika on kulunut. Sen vuoksi on tässä tapauksessa sanottava, että jos hän vastaa, ettei hän halua, että kuolinpesä kuuluu hänelle kummankaan omistusoikeuden perusteella, hänen velkojilleen myönnetään perinnönjättäjän kuolinpesän praetorius.

143. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXI.

Jos joku lunastaa toiselle kuuluvan orjan viholliselta ja määrää hänet perillisekseen vapauden lahjalla, olen taipuvainen ajattelemaan, että hän on vapaa ja testamentin antajan välttämätön perillinen. Sillä jälkimmäinen antaessaan hänelle vapauden vapautti hänet sitomisestaan ja antoi hänelle valtuudet nauttia postliminium-oikeudesta, jotta hänestä ei tulisi jälleen sen osapuolen orjaa, jolle hän kuului ennen vangitsemista (sillä se olisi äärimmäisen pahaa), vaan jotta hän voisi tarjota entiselle isännälleen lunnaidensa hinnan tai jäädä hänelle velkaa, kunnes tämä kykenee maksamaan sen; tämä säännös otettiin käyttöön vapauden hyväksi.

144. Jos orja ostetaan tämän lain nojalla, jotta hänet voitaisiin vapauttaa tietyn ajan kuluessa, ja hänet nimitetään perilliseksi vapauden myöntämisen myötä, katsokaamme, onko hänellä oikeus helpotukseen, jos hän kieltäytyy ottamasta perintöä vastaan. Parempi mielipide on, että kunnes säädetty aika on kulunut, hänestä voi tulla testamentin tekijän välttämätön perillinen, eikä hän voi kieltäytyä perinnöstä; mutta kun aika on kulunut, hänestä ei silloin tule välttämätöntä vaan vapaaehtoista perillistä, ja hän voi kieltäytyä perinnöstä samalla tavalla kuin se, jolle vapaus kuuluu trustin ehtojen mukaan.

145. Jos orja antaisi rahaa isännälleen, jotta hänet voitaisiin vapauttaa, mielestäni hänelle olisi kaikin keinoin myönnettävä vapautus.

146. Praetor sanoo: "Jos joko miespuolinen tai naispuolinen perillinen on syyllistynyt tekoon, jolla omaisuutta on otettu kuolinpesästä."

147. Jos varsinainen perillinen ilmoittaa, ettei hän halua pitää jäämistöä ja on vienyt pois siihen kuuluvaa omaisuutta, hänellä ei ole oikeutta kieltäytyä.

148. Preetori ei sanonut: "Jos perillinen ottaa jotakin", vaan: "Jos joko mies- tai naispuolinen perillinen on tehnyt teon, jolla on otettu omaisuutta kuolinpesästä." Jos perillinen siis itse ottaa pois jotain omaisuutta tai aiheuttaa sen, ediktiä sovelletaan.

149. Ymmärrämme sen, että joku on ottanut kuolinpesään kuuluvaa omaisuutta, tarkoittavan, että hän on kätkenyt, kavaltanut tai tuhlanut mainitun omaisuuden.

150. Praetor sanoo: "jolla on otettu omaisuutta kuolinpesästä", ja ediktiä sovelletaan riippumatta siitä, onko otettu yksi esine vai useampia, tai siitä, muodostaako kyseinen omaisuus osan kuolinpesästä tai liittykö se siihen.

151. Henkilön ei katsota ottaneen omaisuutta, jos hän ei ole toiminut vilpillisessä tai ilkivaltaisessa tarkoituksessa. Näin ei myöskään katsota tehneen henkilön, joka oli erehtynyt omaisuudesta eikä tiennyt sen kuuluvan kuolinpesään. Näin ollen, jos hän on ottanut omaisuuden tarkoituksetta anastamatta sitä tai aiheuttamatta vahinkoa kuolinpesälle, mutta siinä käsityksessä, että se ei kuulunut kuolinpesälle, on katsottava, että hänen ei katsota ottaneen sitä omaan käyttöönsä.

152. Nämä ediktin sanat koskevat häntä, joka ensin otti osan omaisuudesta ja sen jälkeen hylkäsi sen; mutta jos hän ensin hylkäsi sen ja sitten anasti sen omaisuuden väärin, katsotaanpa, sovelletaanko ediktiä. Mielestäni tässä tapauksessa on parempi omaksua Sabinuksen näkemys, jonka mukaan perillinen on vastuussa kuolinpesän velkojille varkauskanteessa; sillä jos perillinen on kieltäytynyt kuolinpesästä, hän joutuu jälkikäteen vastuuseen rikoksen johdosta.

153. Paulus, On Plautius, kirja I.

Jos perillinen määrätään seuraavasti: "Astukoon perilliseksi tietyn ajan kuluessa, ja jos hän ei sitä tee, hänen tilalleen asetettakoon toinen", ja ensimmäinen perillinen kuolee ennen kuin hän astuu perilliseksi, kukaan ei voi epäillä, että sijaisen ei tarvitse odottaa viimeiseen vastaanottamiselle asetettuun päivään asti.

154. Sama, On Plautius, kirja VII.

Jos joku, joka ei toimi perillisenä vaan suojelijansa poikana, pyytää puutteessa ollessaan tukea suojelijansa vapaamatkustajalta, ei ole epäilystäkään siitä, etteikö hän tällä tavoin puuttuisi isänsä omaisuuden hoitoon. Myös Labeo on aivan oikein tätä mieltä.

155. Sama, On Plautius, kirja XII.

Jos perillinen luulee, että hänet on määrätty maksamaan kymmenen aurea, vaikka todellisuudessa hänet on määrätty maksamaan viisi, ja hän maksaa kymmenen, hänestä tulee perillinen astumalla perintöön.

156. Mutta jos hän luulee, että hänet oli määrätty maksamaan viisi, vaikka hänet oli määrätty maksamaan kymmenen, ja hän maksaa viisi, hän ei täytä ehtoa. Tästä on hänelle kuitenkin etua, sillä jos hän maksaa loput, ehtoa pidetään täytettynä maksamalla loput viisi aurea.

157. Jos vapaa mies palvelee orjana hyvässä uskossa ja astuu tilalle oletetun isäntänsä määräyksestä, hän ei joudu vastuuseen.

158. Sellaisen orjan asema, joka vapautetaan tietyllä ehdolla, on samanlainen kuin silloin, kun hän perillisen määräyksestä astuu kartanoon ja tekee niin sen jälkeen, kun ehto, josta hänen vapautensa riippuu, on täyttynyt, vaikka hän ei tietäisikään siitä.

159. Kun orja on määrätty jonkun toimesta perilliseksi, on epäselvää, onko hänellä oikeus vapauteensa isäntänsä testamentin nojalla, kun hän ei tiedä, onko ehto, josta hänen vapautensa riippuu, täyttynyt vai ei; tai kun kuolinpesä on hyväksytty, voiko hänestä tulla perillinen astumalla siihen. Julianus sanoo, että hänestä tulee perillinen.

160. Marcellus, Digest, kirja IX.

Titius oli nimitetty perilliseksi puoleen tilasta, ja erehdyksessä hän vaati haltuunsa vain neljäsosan siitä. Kysyn, eikö tällainen vaatimus ole mitätön, vai säilyvätkö kaikki hänen oikeutensa aivan kuin hän ei olisi maininnut neljäsosaa tilasta. Vastaus oli, että parempi mielipide on, että vaatimus on voimaton tai vaikutukseton, aivan kuten siinä tapauksessa, että jos osapuoli on nimitetty perilliseksi puoleen kuolinpesästä, hän erehdyksessä hyväksyy vain neljänneksen siitä.

161. Javolenus, Epistolat, kirja IV.

Jos sinut on määrätty perilliseksi kuudesosaan kuolinpesästä tietyllä ehdolla ja Titius, jonka sijaiseksi sinut määrättiin, kieltäytyy ottamasta osuuttaan, ja sinä otat kuolinpesän vastaan sijaisuuden nojalla ja ehto, jonka mukaan sinulla oli oikeus kuudesosaan, täyttyy, kysyn, onko sinun tarpeen astua kuolinpesään, jotta et menettäisi kuudesosaa. Vastaus oli, että sillä ei ole merkitystä, otetaanko kuolinpesä haltuun sijaisuuden vai ensimmäisen nimityksen perusteella, koska kummassakin tapauksessa riittää yksi hyväksyminen. Näin ollen minulle ehdollisesti myönnetty kuudes osa kuuluu yksin minulle.

162. Lisäksi, jos et ota vastaan sitä kuudetta osaa jäämistöstä, jonka perilliseksi sinut määrättiin, luuletko, että hyväksymällä sen sijaantulon nojalla sinulla on oikeus saada osa Titiuksen osuudesta? En epäile, etteikö minulla olisi, jos voin tulla perilliseksi hyväksymällä ensimmäisen nimityksen nojalla, valta joko hylätä tai vaatia haluamani osa omaisuudesta.

163. Pomponius, Quintus Muciuksesta, kirja VIII.

Saattaa herätä epäily siitä, voinko sen jälkeen, kun minut on testamentilla määrätty perilliseksi sellaiselle henkilölle, jonka omaisuus kuuluisi minulle lakimääräisenä perillisenä, vaikka hän kuolisi ilman testamenttia, hylätä molemmat perintöoikeudet samaan aikaan siitä syystä, että omaisuus ei kuulunut minulle lain mukaan ennen kuin hylkäsin sen testamentilla testamentattuna. On totta, että minun ymmärretään hylänneen samanaikaisesti testamentilla testamentatun ja lain nojalla annetun jäämistön, aivan kuin olisin halunnut jälkimmäisen kuuluvan minulle, kun tiesin, että se oli myös jäänyt minulle testamentilla; näin ollen minun katsotaan ensin hylänneen testamenttivarallisuuden ja tällä tavoin saaneen lain nojalla annetun jäämistön.

164. Sama, Quintus Muciuksen kirjasta XXXV.

Kaksi veljestä piti yhteistä omaisuuttaan, toinen heistä kuoli testamentittomana eikä jättänyt jälkeensä yhtään suoraa perillistä, ja hänen veljensä, joka oli jäänyt jälkeen, kieltäytyi olemasta hänen perijänsä. Kysyttiin, tekeekö jälkimmäinen itsensä vastuulliseksi kuolinpesän veloista, koska hän oli käyttänyt yhteistä omaisuutta sen jälkeen, kun hän tiesi veljensä kuolleen. Vastaus oli, että jos hän ei ollut käyttänyt kyseistä omaisuutta siksi, että hän halusi olla perillinen, hän ei ollut vastuussa. Siksi hänen olisi varottava käyttämästä omistusoikeuttaan enempään omaisuuteen kuin mihin hänellä oli oikeus osuutenaan.

165. Ulpianus, On the Lex Julia et Papia, kirja II.

On todettu, että aina kun omaisuus tai jokin muu asia hankitaan jonkun toisen henkilön kautta, joka on toisen henkilön määräysvallassa, se siirtyy välittömästi jälkimmäisen haltuun eikä jää hetkeksikään sen haltuun, jonka kautta se hankitaan, ja näin ollen se siirtyy suoraan sen saajalle, jolla on siihen oikeus.

166. Paulus, On the Lex Julia et Papia, kirja IV.

Jos minut nimitetään useiden perintöosuuksien ainoaksi perijäksi, en voi hylätä yhtä osuutta, eikä sillä ole mitään merkitystä, onko minulla sijainen kyseiselle osuudelle vai ei.

167. Katson, että samaa sääntöä sovelletaan myös silloin, kun minut on määrätty yhdessä muiden perillisten kanssa tai minut on määrätty usean osuuden perilliseksi, koska hyväksymällä yhden osuuden saan kaikki osuudet, jos ne hylätään.

168. Lisäksi, jos yksi orjistani on määrätty ehdottomasti perilliseksi johonkin osaan kuolinpesää ja ehdollisesti määrätty toiseen osaan, koska hänellä on esimerkiksi kanssaperillinen, ja hän astuu kuolinpesään minun määräykselläni ja sen jälkeen, kun hänet on vapautettu, täyttyy ehto, josta toinen osa kuolinpesästä riippuu; parempi mielipide on, että ensimmäinen osa ei tule minun haltuuni, vaan se seuraa orjasta itsestään. Sillä kaiken pitäisi pysyä samassa tilassa kuin silloin, kun toisen osuuden ehto täyttyi, jotta sen voi hankkia se, jolla oli oikeus ensimmäiseen osuuteen.

169. Näin ollen katson, että jos orja pysyy alkuperäisen isäntänsä hallinnassa, hänen on tultava perintötilaan toisen kerran, jos ehto täyttyy; ja kun totesimme, että perillisen on tultava perintötilaan vain kerran, tämä koskee perillistä itseään henkilökohtaisesti eikä koske tapauksia, joissa perintöosa hankitaan toisen välityksellä.

170. Ulpianus, Lex Julia et Papia, kirja XIII.

Nimitetyn perillisen katsotaan ilmaisseen hyväksyntänsä myös sijaantulotapauksessa, kun hän voi hankkia omaisuuden itselleen; sillä jos hän kuolee, hän ei siirrä sijaantuloa perilliselleen.

171. Terentius Clemens, On the Lex Julia et Papia, kirja XVI.

Jos perilliseksi määrätään testamentin nojalla perintökyvyttömän henkilön orja, joka manumitoidaan tai vieraannutetaan ennen perintöön astumista isäntänsä määräyksestä, eikä hän tee mitään tekoa lain kiertämiseksi, hän itse pääsee perintöön. Jos hänen isäntänsä voi kuitenkin ottaa vain tietyn osan perinnöstä, samaa sääntöä sovelletaan siihen osaan, jota hän ei voi ottaa testamentin nojalla. Yleisesti ottaen ei nimittäin ole mitään merkitystä, jos kysymys on siitä, voiko joku ottaa testamentin nojalla mitään vai voiko hän ottaa vain osan jäämistöstä.

172. Ulpianus, On the Lex Julia et Papia, kirja XVIII.

Jos jotakuta pyydetään hiljaisesti luovuttamaan toiselle koko osuus jäämistöstä, johon hänet on määrätty perilliseksi, on selvää, että hän ei voi saada mitään suoriteperintönä, koska hänen ei katsota olevan oikeutettu omaisuuteen.

173. Papinianus, Kysymyksiä, kirja XVI.

Kun syntymätön lapsi jätetään perinnöttömäksi ja emansipoitunut poika tai muukalainen nimitetään perilliseksi, niin kauan kuin testamentti voidaan rikkoa lapsen syntymällä, jäämistöä ei voida siirtää testamentin ehtojen mukaisesti. Jos nainen ei kuitenkaan osoittautuisi raskaana olevaksi ja jos perheeseen jäänyt poika kuolee, vaikka tämä on epävarmaa, hänen katsotaan olleen perillinen; ja olipa hän sitten emansipoitunut poika tai vieras, hän ei voi saada perintöä, ellei hän tiedä, että nainen ei ollut raskaana. Jos nainen siis todella olisi raskaana, eikö olisi epäoikeudenmukaista, jos sillä välin kuollut poika ei voisi jättää mitään perilliselleen? Näin ollen pojalle olisi myönnettävä helpotusta päätöksen nojalla, koska riippumatta siitä, syntykö hänelle veli vai ei, hän on silti isänsä perillinen. Samasta päättelystä käy selvästi ilmi, että vapautus olisi myönnettävä myös vapautetulle pojalle, joka kummassakin tapauksessa on varmasti oikeutettu saamaan perinnön haltuunsa.

174. Sama, Kysymyksiä, kirja XXX.

Jos joku pelon johdattamana astuu kuolinpesään, seurauksena on, että koska hänestä tulee perillinen vastoin hänen tahtoaan, hänelle voidaan myöntää valta hylätä kuolinpesä.

175. Sama, Opinions, kirja VI.

Pannonius Avitus, joka toimi keisarillisena hovimestarina Kilikiassa, nimitettiin perilliseksi, mutta hän kuoli ennen kuin sai tietää nimityksestään. Hänen perillisensä vaativat vainajan edustajina täydellistä palautusta, koska he eivät voineet tässä ominaisuudessa ottaa haltuunsa sitä omaisuutta, jota hänen sijaisensa nyt vaati ja johon hänellä ei lain tiukan tulkinnan mukaan ollut oikeutta, koska Avitus oli kuollut sen vastaanottamiselle asetetun ajan kuluessa. Marcellus toteaa kysymysten kirjassaan, että jumalallinen Pius teki päinvastaisen päätöksen erään Roomassa lähetystön jäsenenä olleen osapuolen osalta, jonka poika ei ollut poissa ollessaan saanut haltuunsa äidiltään periytyvää omaisuutta, ja että palautukseen oli aihetta, jos tätä eroa ei oteta huomioon. Tätä sääntöä olisi oikeudenmukaisuuden vuoksi sovellettava myös tässä tapauksessa.

176. Maanpetoksesta syytetyn henkilön emansipoitunut poika, joka on varma isänsä syyttömyydestä, voi saada omaisuutensa haltuunsa asian tutkinnan ollessa kesken.

177. Pojan on todettu toimineen perillisen ominaisuudessa, kun hän kuollessaan tiesi äitinsä kuolleen testamenttina ja pyytää perillistä perunkirjoituksella vapauttamaan äitinsä kuolinpesään kuuluvan orjan ja pystyttämään itselleen ja vanhemmilleen muistomerkin äitinsä kuolinpesään kuuluvalla maalla.

178. Sama, Opinions, kirja X.

On katsottu, että poika sekaantuu isänsä jäämistöön, jos hän esiintyy perillisen ominaisuudessa, kun perhesiteet ovat katkenneet. Näin ollen pojan, joka hyväksyy äitinsä jäämistön ja saa isänsä jäämistöön kuuluvaa maata, jonka hän ottaa haltuunsa tietämättä, että se on osa hänen äitinsä jäämistöä, ei katsota menettäneen oikeuttaan hylätä jäämistö.

179. On päätetty, että sekakanteet olisi myönnettävä alaikäisille, jotka on katsottu vapautettavan vastuusta kuolinpesän veloista.

180. Paulus, Questions, kirja I.

Perillisen ominaisuudessa toimii henkilö, joka ilmaisee aikomuksensa ottaa kuolinpesä vastaan, vaikka hän ei koske mihinkään siihen kuuluvaan omaisuuteen. Jos hän siis pitää hallussaan taloa, joka kuuluu kuolinpesään, mutta joka on annettu pantiksi ja jonka hallussapito on jollakin tavalla kuulunut kuolinpesälle, hänen katsotaan toimineen perillisenä. Samaa sääntöä sovelletaan, jos hän pitää hallussaan muuta omaisuutta osana jäämistöä.

181. Scaevola, Kysymyksiä, kirja XIII.

Jos alaikäinen hylkää kuolinpesän, hänen antamilleen vakuuksille on myönnettävä vapautus, jos heitä vastaan nostetaan kanne jonkin kuolinpesään liittyvän sopimuksen vuoksi.

182. Paulus, Opinions, kirja XII.

Paulus katsoo, että kuolinpesää ei voida hankkia kuraattorin väliintulon kautta.

183. Hän esittää myös mielipiteekseen, että jos pojanpoika astuu isänsä kuolinpesään, joka on tehnyt testamentin, jossa hän määrää castrense peculiumistaan isoisänsä määräyksestä, hän saa isoisänsä hyväksi kaiken sen, mistä hänen isänsä pystyi testamentilla määräämään; koska castrense-omaisuus lakkaa olemasta sellaista henkilöiden vaihtuessa.

184. Sama, mielipiteet.

Paulus katsoo, että jos pojan, joka kieltäytyy ottamasta isänsä jäämistöä vastaan, todistetaan ostaneen mainitun jäämistön jonkun väliintulon avulla, jäämistön velkojat voivat haastaa hänet oikeuteen aivan kuin hän olisi ottanut sen hallinnan itselleen.

185. Sama, Opinions, kirja XVII.

Isän hallinnassa ollut poika meni naimisiin, ja hänen vaimonsa kuoli jättäen jälkeensä lapsia, ja nämä tulivat äitinsä kuolinpesään isänsä eikä isoisänsä määräyksestä. Kysyn, onko isoisä saanut kuolinpesän? Paulus vastaa, että esitetyn tapauksen mukaisesti laki on mitätön.

186. Sama, Päätökset, kirja III.

Aina kun isä määrää poikansa perimään omaisuutta, hänen on oltava varma siitä, onko hänen poikansa perillinen osaan vai koko omaisuuteen, ja myös siitä, onko hänen oikeutensa peräisin perilliseksi määräämisestä, sijaantulosta, testamentin nojalla vai testamenttisaannon kautta.

187. Jos isä tai isäntä on mykkä, parempi mielipide on, että jos poika tai orja on määrätty perilliseksi, hän voi nyökkäyksellä määrätä hänet perintöön; edellyttäen, että hänellä on riittävä älykkyydosamäärä, jonka avulla hän voi laillisesti hankkia perinnön, mikä voidaan sitä helpommin todeta, jos hän osaa kirjoittaa.

188. Orja, joka on mykkä ja toimii perijänä isäntänsä ohjeiden mukaan, tekee jälkimmäisen vastuulliseksi kuolinpesän veloista.

189. Hermogenianus, Epitomes of Law, kirja III.

Se, joka kieltäytyy ottamasta vastaan elossa olevan henkilön omaisuutta, ei ole kielletty pääsemästä hänen omaisuuteensa tai vaatimasta sen prätoriaalista hallintaa hänen kuolemansa jälkeen.

190. Paulus, Päätökset, kirja IV.

Kuolinpesä voidaan hylätä paitsi sanoin myös millä tahansa teolla tai muulla tahdonilmaisulla.

191. Hermogenianus, Epitomes of Law, kirja III.

Jos joku, joka erheellisesti luulee olevansa alaikäinen, vaikka hän tosiasiansa on saavuttanut murrosikäisen iän, toimii perillisenä, hänen oikeutensa eivät kärsi tällaisesta erehdyksestä.

192. Paulus, säädökset, kirja III.

Clodius Clodianus, joka oli tehnyt testamentin, määräsi myöhemmin saman perillisen toisella testamentilla, joka oli laadittu siten, ettei sillä ollut mitään voimaa tai vaikutusta. Nimetty perillinen luuli, että toinen testamentti oli pätevä, ja halusi päästä perintöön sen nojalla, mutta sen jälkeen todettiin, että se oli mitätön. Papinianus katsoi, että hän oli hylännyt edellisellä testamentilla myönnetyn omaisuuden eikä voinut ottaa sitä vastaan toisen testamentin nojalla. Minä katsoin, että hän ei hylännyt ensimmäistä testamenttia, koska hän katsoi, että toinen testamentti oli pätevä. Lopulta päätettiin, että Clodianus oli kuollut ilman testamenttia.

193. Scaevola, Digest, kirja XXVI.

Eräs nainen lupasi Semproniukselle tyttärentyttärensä Seiuan, hänen tyttärensä, nimissä rahasumman myötäjäisiksi ja maksoi hänelle tietyn summan korkona kotitalouskuluja varten. Sitten nainen kuoli, ja Seia oli hänen perijänsä yhdessä muiden kanssa, joita vastaan Sempronius nosti kanteen, ja eri perilliset asetettiin vastuuseen osuudestaan perintöomaisuudesta. Heidän joukossaan oli myös Seia, joka muiden kanssa antoi Semproniukselle vakuuden siitä, että he maksaisivat summan, josta kukin heistä oli saanut tuomion itseään vastaan, samoine korkoineen, jotka testamentintekijä oli maksanut perheen elatukseksi. Tämän jälkeen muut perilliset, Seiaa lukuun ottamatta, hylkäsivät keisarin suopeuden ansiosta perinnön, ja se siirtyi kokonaan Seialle. Kysyn, pitäisikö Seiaa vastaan, joka oli nyt ainoa perillinen ja joka sellaisena hoiti kaikkia kuolinpesän asioita, nostaa praetoriaanikanne niiden osuuksien määrän takaisinperimiseksi, jotka keisarin suopeuden ansiosta olivat voineet kieltäytyä kuolinpesästä. Vastaus on, että kanteet, jotka koskevat niiden osuuksia, jotka kieltäytyvät hyväksymästä perintöä, myönnetään yleensä sitä osapuolta vastaan, joka hyväksyy perinnön ja haluaa mieluummin maksaa koko perinnön velat.

194. Pomponius, Senaatin säädökset, kirja I.

Aristo totesi viitaten Fronton asetuksiin: Kaksi tytärtä oli isänsä välttämättömiä perillisiä; toinen heistä kieltäytyi hyväksymästä hänen jäämistöään, ja toinen otti isänsä omaisuuden haltuunsa ja oli valmis suorittamaan kaikki sen velat. Kunnianarvoisa preetori Cassius päätti tapausta kuultuaan hyvin asianmukaisesti, että preetoriatoimet olisi myönnettävä sille, joka oli ottanut isänsä jäämistön vastaan, mutta evättävä siltä toiselta tyttäreltä, joka oli kieltäytynyt siitä.

Tit. 3. Miten testamentit olisi avattava, tutkittava ja jäljennettävä.

195. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja XVII.

Praetor lupaa, että hän myöntää testamentin tutkimisen ja kopioimisen etuoikeuden kaikille, jotka haluavat tutkia testamentin tai kopioida sen. On selvää, että hän myöntää tämän luvan kaikille, jotka haluavat sitä joko omissa tai toisen nimissä.

196. Syy tämän ediktin antamiseen on selvä, sillä ilman oikeudellista valtuutusta ei voi panna täytäntöön testamentin määräyksiä eikä tuomioistuimien voi selvittää totuutta niissä kiistoissa, jotka syntyvät testamenttien tulkinnasta, muuten kuin tutkimalla ja selvittämällä testamentin sisältämää kieltä.

197. Jos joku kieltäytyy tunnustamasta sinettiä, tämä ei estä testamentin avaamista, mutta siitä tulee tästä syystä epäilyttävä.

198. Ulpianus, Ediktistä, kirja L.

Testamentin määräykset sisältävä asiakirja ei kuulu yhdelle henkilölle eli perilliselle, vaan se on kaikkien niiden omaisuutta, joille on testamentattu jotakin, ja se on pikemminkin julkinen asiakirja.

199. Sitä sanotaan oikein testamentiksi, joka on oikeudellisesti täydellinen; kuitenkin kutsumme myös väärin tiettyjä papereita testamenteiksi, jotka ovat väärennettyjä, laittomia, pätemättömiä tai rikkinäisiä, ja olemme myös tottuneet nimittämään testamenteiksi sellaisia, jotka ovat puutteellisia.

200. On katsottu, että kaikki, mitä testamenttiin viitaten on tehty, on samojen sääntöjen alainen kuin itse testamentti, riippumatta siitä, mille aineistolle se on kirjoitettu; edellyttäen, että se sisältää vainajan viimeisen tahdon, ja että itse testamentti samoin kuin substituutio sisältyvät ediktiin.

201. Jos joku haluaa esittää useita testamentteja, olisi annettava valtuudet esittää ne kaikki.

202. Jos on epäselvyyttä siitä, onko henkilö, jonka testamenttia joku haluaa tutkia tai kopioida, elossa vai kuollut, on katsottava, että praetorin on päätettävä tämä asianmukaisen tutkimuksen jälkeen, joten jos osoittautuu, että testamentin tekijä on elossa, hän ei saa sallia testamentin tutkimista; muussa tapauksessa hän voi sallia hakijan tutkia kirjoitusta, sinettejä ja kaikkea muuta asiakirjaan kuuluvaa, mitä hän haluaa tutkia.

203. Testamentin tutkimiseen kuuluu myös sen läpikäyminen.

204. Praetor ei salli kopioida tai tutkia testamentin päivämäärää tai sen konsulin nimeä, jonka hallinnon alaisuudessa se on laadittu, jotta vältettäisiin mahdollisuus petokseen; sillä näidenkin tutkiminen voi antaa aineksia väärennyksen tekemiseen.

205. Voiko preetori määrätä, että valtuudet testamentin tutkimiseen tai kopioimiseen annetaan viipymättä, vai onko hänen annettava aikaa testamentin esittämiseen henkilölle, jolla se on hallussaan, jos tämä niin haluaa? Parempi mielipide on, että hänen on myönnettävä tietty aika, joka riippuu yhteydenpidon vaikeudesta ja paikan etäisyydestä.

206. Jos joku ei kiellä, että hänellä on testamentti hallussaan, mutta ei anna sen tutkimista ja jäljentämistä, hänet olisi kaikin keinoin pakotettava tekemään niin. Jos hän kuitenkin kiistää, että testamentti on hänen hallussaan, on todettava, että on turvaututtava testamenttien esittämistä koskevaan kieltoon.

207. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja XVII.

Perillisellä on kuitenkin oikeus nostaa kanne testamentin takaisinsaamiseksi, aivan kuten kuolinpesään kuuluvan omaisuuden osalta, ja tästä syystä hän voi nostaa kanteen testamentin esittämisen vaatimista varten.

208. Ulpianus, Ediktistä, kirja L.

Kun testamentti aiotaan avata, preetorin tehtävänä on vaatia todistajia saapumaan paikalle ja tunnustamaan sinettinsä,

209. Paulus, Plautiuksesta, VIII kirja.

Tai kieltää, että he ovat sinetöineet testamentin, sillä on tarkoituksenmukaista, että ihmisten viimeinen tahto pannaan täytäntöön.

210. Ulpianus, Ediktistä, kirja L.

Jos todistajien enemmistö löytyy, testamentti voidaan avata ja lukea heidän läsnäollessaan.

211. Gaius, Maakuntaediktistä, VII kirja.

Jos yksi todistajista on poissa, testamentti on lähetettävä hänelle hänen olinpaikastaan riippumatta, jotta hän voi tunnustaa sinettinsä. Olisi nimittäin vaivalloista pakottaa hänet palaamaan tätä varten, sillä usein meille aiheutuu suurta haittaa siitä, että meidät otetaan tällaisissa olosuhteissa pois työstämme, ja olisi epäoikeudenmukaista, jos joku joutuisi kärsimään vahinkoa siitä, että hän on täyttänyt velvollisuutensa. Sillä ei myöskään ole merkitystä, onko yksi vai kaikki todistajat poissa.

Jos kaikki heistä sattuvat olemaan poissa ja testamentin avaaminen on jostain syystä kiireellisesti tarpeen, prokonsulin on huolehdittava siitä, että se avataan hyvämaineisten miesten läsnä ollessa; ja kun se on kopioitu ja tutkittu heidän läsnäollessaan, sen on sinetöitävä samojen tahojen toimesta, joiden edessä se on avattu, ja sen jälkeen se on lähetettävä sinne, missä todistajat ovat, jotta he voivat vahvistaa sinettinsä.

212. Ulpianus, Ediktistä, kirja L.

Pretori ei salli pupillitestamentin avaamista, vaikka siinä ei olisikaan mitään sitä kieltävää merkintää; jos testamentin tekijä on kuitenkin jättänyt testamenttinsa osittain sinetöidyksi, pretori voi sallia sen avaamisen, jos asianmukainen syy osoitetaan.

213. Paulus, Ediktistä, kirja XLV.

Kun nainen asetetaan praetorin hallintaan syntymättömän lapsensa nimissä, pupillitestamentti on avattava, jotta voidaan selvittää, kenelle lapsen edunvalvonta on uskottu.

214. Ulpianus, Lex Julia et Papiasta, kirja XIII.

Jos testamentista on kaksi kappaletta ja toinen niistä jää sinetöimättä, testamentti katsotaan avatuksi.

215. Kun testamentti itsessään on sinetöimätön, sitä on epäilemättä pidettävä avattuna, sillä emme kysy, kuka sen avaa.

216. Jos testamenttia ei esitetä tai se on poltettu, seuraa siitä, että testamentinsaajille on myönnettävä helpotusta; sama sääntö pätee myös silloin, kun testamentti on tukahdutettu tai salattu.

217. Gaius, Lex Julia et Papia, kirja XI.

Aivan kuten kodifikaatin katsotaan olevan osa testamenttia, myös pupillin sijaantulon katsotaan olevan osa sitä.

218. Ulpianus, On the Lex Julia et Papia, kirja XIII.

Jos joku tekee testamentin ja siitä myös jäljennöksen ja jäljennös on avoin, testamenttia ei pidetä avoimena; mutta kun alkuperäinen testamentti on avoin, kaikki muu on samoin.

Tit. 4. Jos joku, hylkäämällä testamenttiperilliseksi määräämisensä, saa perinnöttömyyden kautta tai muulla tavoin perinnön haltuunsa.

219. Ulpianus, Ediktistä, kirja L.

Praetor yrittää toteuttaa vainajien toiveita ja vastustaa niiden oveluutta, jotka kieltäytymällä testamentin mukaisesta perinnöstä hankkivat perinnön tai osan siitä haltuunsa testamenttivaatimuksen perusteella, petkuttaakseen testamentinsaajia, joille testamentin perusteella saattaisi kuulua jotakin, jos perintöä ei saisi ab intestato, ja hän lupaa myöntää kanteen heitä vastaan.

220. Sillä ei ole juurikaan merkitystä, hankkiiko asianosainen kuolinpesän itse vai jonkun muun välityksellä; sillä olipa hänen mahdollisuutensa siihen millä tavalla tahansa, jos hän ei hanki sitä testamentin nojalla, hän on sellaisessa asemassa, että prätorin edikti voi vaikuttaa häneen.

221. Perillisen katsotaan jättäneen käyttämättä hyväkseen testamentilla hänelle myönnettyt edut, jos hän, vaikka hän voi määrätä jonkun tulemaan kuolinpesään, kieltäytyy tekemästä niin.

222. Mutta entä jos hänen orjansa, kun hänet on käsketty astumaan kuolinpesään, ei käskyn saatuaan tottele sitä? Orja voidaan kuitenkin pakottaa tähän, ja siksi hänen isäntänsä kuuluu ediktin soveltamisalaan.

223. Jos orja ei kuitenkaan ole ilmoittanut isännälle, että hänet on määrätty perilliseksi, ja hän itse saa sen jälkeen perinnöttömyyden perusteella perinnön haltuunsa, hän ei ole ediktin nojalla vastuussa, ellei hän teeskentele tietämättömyyttä tosiasioista.

224. Kun ehdotettu tapaus on se, että sama osapuoli oli samaan aikaan nimitetty perilliseksi ja sijaiseksi ja laiminlöi käyttää hyväkseen nimitystään; herää kysymys, kuuluuko hän ediktin soveltamisalaan. En usko, että hän kuuluu, koska perittävä, joka määräsi hänet itsensä sijaiseksi, myönsi hänelle oikeuden hylkäämiseen.

225. Jos joku hylkää perinnön, hän menettää kaikki oikeudet, joihin hänellä saattaa olla testamentin nojalla oikeus.

226. Jos isänsä alaisuudessa olevista lapsista tulee välittömästi perillisiä hänen testamenttinsa nojalla, ei ole mitään syytä, miksi he eivät voisi hylätä hänen jäämistöään. Jos he kuitenkin myöhemmin puuttuvat siihen, heitä pidetään testamentin nojalla perillisinä, elleivät he pidättäydy testamentin nojalla ja vaadi omaisuutta haltuunsa testamenttivaatimuksen perusteella, sillä tässä tapauksessa he kuuluvat perintökaaren ehtojen piiriin.

227. Jos perillinen on määrätty ehdollisena, mutta ei noudata sitä, vaikka hän voisi noudattaa sitä, ja kun ehto on sellainen, että se riippuu kyseisen perillisen suostumuksesta, ja kun hän myöhemmin saa omaisuuden haltuunsa testamenttivaatimuksen perusteella, hänet olisi asetettava vastuuseen Edictin nojalla; siitä syystä, että tällaista ehdollista määräämistä olisi pidettävä ehdottomana.

228. Kun osapuolet, jotka ovat kieltäytyneet ottamasta testamentin nojalla, saavat perinnön testamenttilain nojalla, emme kysy, ovatko he saaneet sen haltuunsa lakimääräisinä perillisinä vai eivät, sillä riippumatta siitä, millä oikeudella he saavat perinnön tai sen osan haltuunsa, heidät voidaan haastaa oikeuteen edictin nojalla, jos he eivät saa sitä haltuunsa jollakin muulla perusteella; esimerkiksi silloin, kun joku hylkää kuolinpesän ja saa sen haltuunsa trustin avulla ja hänet asetetaan hallintaan trustin täyttämiseksi; tai jos väitätte, että hän on saanut hallinnan saadakseen saatavan; koska tässä tapauksessa häntä ei voida pakottaa vastaamaan testamentinsaajien nostamassa kanteessa. Näin ollen preetorin määräystä sovelletaan aina, kun joku pitää hallussaan perillisenä tai hankkii perintöomaisuuden testamentin perusteella tai pitää sitä hallussaan ryöstäjänä teeskennellen, että hänellä on jokin oikeus hallussapitoon testamentin perusteella; sillä riippumatta siitä, millä tavoin hän saa taloudellista hyötyä perintöomaisuuden hankkimisesta, hänen on maksettava testamenttilahjoitukset.

229. Perinnönsaajien on kuitenkin annettava vakuus siitä, että jos perillinen jää paremman omistusoikeuden nojalla vaille jäämistöä, perintöosuudet maksetaan hänelle takaisin; ja vaikka asianosainen ei ehkä olisikaan saanut jäämistöä haltuunsa, vaan on toiminut vilpillisessä mielessä välttääkseen sen hallussapidon, seurauksena on, että hänet asetetaan vastuuseen, aivan kuin hän olisi päässyt jäämistöön käsiksi.

230. Sen katsotaan toimineen vilpillisessä mielessä välttääkseen hallussapidon, joka vilpillisesti siirtää hallinnan jollekin toiselle, jotta testamentinsaajat ja muut, jotka ovat saaneet jotain testamentin nojalla, menettäisivät sen, mitä heille on testamentattu.

231. Kysyttiin, eikö sitä olisi pidettävä vilpillisessä mielessä toimineena, joka välttääkseen hallussapidon luopuu vilpillisesti siitä sen jälkeen, kun se oli pitänyt sitä jonkin aikaa hallussaan, vai onko vastuussa myös se, joka teki tämän ilkeästi välttääkseen hallussapidon saamisen alun perin. Labeo sanoo, että hänen mielestään se, joka vältteli hallussapidon saamista, ei ole vähemmän syyllinen kuin se, joka vilpillisesti luopuu siitä saatuaan sen. Tämä on yksi vallitseva mielipide.

232. Jos joku vilpillisesti kieltäytyy perinnöstä, jotta se siirtyisi lailliselle perilliselle, hän on vastuussa testamentinsaajien nostamasta kanteesta.

233. Sama, On Sabinus, kirja VII.

Vaikka sen, joka luopuu kuolinpesästä rahasumman maksamista vastaan, ei voida katsoa omaksuneen perillisen asemaa, häntä vastaan on kuitenkin nostettava kanne, kuten siinä tapauksessa, että se, joka kieltäytyessään ottamasta kuolinpesää testamentin nojalla, saa sen haltuunsa testamentin perusteella, kuten jumalallinen Hadrianus totesi eräässä reskriptissä. Tästä syystä testamentinsaajat ja muut kuolinpesän edunsaajat voivat haastaa hänet oikeuteen.

234. Mutta pitäisikö kanne nostaa aluksi häntä vastaan ja turvautua sitten perilliseen, vai muutetaanko järjestystä? Oikeudenmukaisempi näkemys näyttää minusta olevan, että kanne olisi ensin nostettava pesän haltijaa vastaan, varsinkin jos sen hallussapito on hänelle kannattavaa.

235. Pomponius, On Sabinus, kirja III.

Jos saatte sijaiselta rahaa vastineeksi siitä, että luovutte vaatimuksestanne kuolinpesään, ja hän ottaa sen haltuunsa, voidaan epäillä, pitäisikö kanne myöntää testamentinsaajille. Katson, että jos myös sijainen luopuu saatavastaan siitä syystä, että jäämistö siirtyy hänelle lain nojalla, ja hän saa sen haltuunsa, te molemmat olette vastuussa, ja kanne myönnetään sen hyväksi, jolle jäämistö on testamentattu, sitä vastaan, kumman teistä hän valitsee haastavansa oikeuteen.

236. Ulpianus, Ediktistä, kirja L.

Jos perillinen ei saa rahaa, mutta kieltäytyy ottamasta testamentin nojalla, koska hän haluaa tehdä palveluksen joko sijaisperilliselle tai lailliselle perilliselle, onko siinä tapauksessa syytä soveltaa ediktiä? Olisi sietämätöntä, jos hän voisi estää vainajan testamentin täytäntöönpanon; ja jos siis selvästi osoitetaan, että tämä tehtiin testamentinsaajien vahingoittamiseksi - vaikka rahaa ei olisi saatu, mutta teko perustui liialliseen puolueellisuuteen - on sanottava, että on olemassa peruste oikeudenmukaiseen kanteeseen sitä vastaan, jonka hallussa jäämistö on.

237. On hyvin perustellusti katsottu, että aina kun joku haluaa tehdä palveluksen toiselle, josta tulee perillinen, kun hän hylkää perinnön, eikä hän olisi hylännyt perintöä, ellei hänellä olisi ollut aikomusta tehdä palvelusta, ja varsinkin jos hän teki sen estääkseen testamentin täytäntöönpanon, on tässä tapauksessa sanottava, että kanne on nostettava perinnön haltijaa vastaan, kuitenkin sillä erotuksella, että kun raha on otettu vastaan ja perillinen on hylännyt perinnön, voimme näissä

olosuhteissa sanoa, että kanne on nostettava häntä vastaan; mutta jos hän on toiminut puolueellisesti ja tarkoituksenaan huijata niitä, joille jotain oli testamentattu, perinnön haltijaa vastaan olisi nostettava kanne.

238. Vaikka praetori näyttää viittaavan nimettyihin perillisiin, silti tämä määräys ulottuu myös muihin; esimerkiksi jos on olemassa testamentinsaaja, jolle on uskottu jokin luottamustehtävä, ja hän aiheuttaa petollisella toiminnallaan perinnön hylkäämisen, häntä vastaan olisi nostettava kanne.

239. Jos joku myy oikeutensa kuolinpesään, hänen katsotaan jäävän sen hallintaan eikä hänen katsota toimineen vilpillisesti välttääkseen hallinnan.

240. Marcellus, Digest, kirja XII.

Pidetään anteeksiannettavana sitä suojelijaa, joka kieltäytyy perilliseksi määräämisestä, kun hänen vapaamatkustajansa on määrännyt hänet perilliseksi eri tavalla kuin hänen olisi pitänyt. Jos nimittäin hänen orjansa on määrätty jonkin tilan ainoaksi perilliseksi eikä jonkin onnettomuuden vuoksi päässyt isäntänsä määräyksestä perilliseksi, hän voi rankaisematta kieltäytyä ottamasta vastaan testamentilla hänelle annettua perintöä.

241. Ulpianus, Ediktistä, kirja L.

Siitä syystä, että testamentin perusteella perinnöttömyyden perusteella perinnönjättäjän haltuunsa saanutta voidaan haastaa oikeuteen, jos hän luopuu testamentin mukaisista oikeuksistaan, heräsi kysymys, voidaanko hänet velvoittaa maksamaan, jos hän näyttää luopuneen niistä testamentin tekijän tahdon mukaisesti. Esimerkiksi mies määräsi veljensä perilliseksi ja teki sitten lisäyksen, jossa hän pyysi veljeään, jos jäämistö tulisi hänelle lain nojalla, täyttämään trustin tiettyjen henkilöiden hyväksi; sen vuoksi olisi harkittava, onko hän, kun hän oli luopunut testamentin mukaisista oikeuksistaan ja saanut jäämistön haltuunsa testamenttivaatimuksen perusteella, vastuussa testamentinsaajille. Julianus toteaa Digestin kolmattakymmenennessä ensimmäisessä kirjassa, että hänet voidaan ensin velvoittaa maksamaan testamentit, ja sen jälkeen, kun ne on maksettu, jos jää jäljelle jotain kolmesta neljäsosasta perintöä, häntä voidaan vaatia vapauttamaan testamentti. Jos testamenttilahjoitukset kuitenkin kuluttavat kolme neljäsosaa jäämistöstä, mitään ei makseta testamentin perusteella, sillä lakimääräisen perillisen on saatava neljäsosa lyhentämättömänä. Näin ollen Julianus asetti järjestyksen, jonka mukaan perinnönjako olisi ensin purettava ja trustit maksettava jäljelle jäävästä osasta, kuitenkin niin, että neljäsosa säilyy koskemattomana. Katson, että Julianuksen mielipide olisi hyväksyttävä, joten jos testamentin nojalla perintö hylätään, jotta se saataisiin ab intestato, asianosainen olisi kaikin keinoin pakotettava maksamaan testamentit siitä syystä, että testamentintekijä, joka jätti hänelle testamentin, joka oli purettava siinä tapauksessa, että perimys tapahtuisi testamentin nojalla, ei valtuuttanut häntä hylkäämään perintöä tällaisessa tilanteessa.

242. Jos kuitenkin on ilmeistä, että perittävä nimenomaisesti valtuutti hänet tekemään näin, hän ei joudu vastuuseen ediktin nojalla, koska hän käytti hyväkseen etuoikeutta, jonka perittävä hänelle myönsi. Mutta jos testamentintekijä ei testamentissa nimenomaisesti myöntänyt hänelle etuoikeutta kieltäytyä perinnöstä, on noudatettava Julianuksen määräämää järjestystä.

243. Mutta mitä on sanottava silloin, kun testamentilla jätetään samalle henkilölle testamenttilahjoituksia ja testamentin varalta trusteja, ja lisäksi jätetään trusteja muille tahoille? Noudatammeko samaa Julianuksen määräämää järjestystä vai alistammeko kaikki edunvalvojat maksuun ikään kuin he olisivat tasavertaisia? Parempi mielipide on selvittää, onko sillä suurta merkitystä, tuleeko perillinen ediktin nojalla vastuuseen vai ei; sillä jos hän tulee vastuuseen, on suosittava niitä, joille testamentissa on jätetty jotakin; Mutta jos hän ei tule, koska perittävän tahto oli antaa hänelle etuoikeus periä ab intestato tai koska hänet on hyväksytty jostain muusta syystä, joka ei ole edellä esitetyn mukaisesti vastoin perintökaaren määräystä, on sanottava, että kaikkien perillisten on osallistuttava, ikään kuin he olisivat kaikki olleet samassa asemassa.

244. Praetor ei lupaa myöntää kanteen umpimähkään, vaan ainoastaan silloin, kun siihen on osoitettu asianmukainen syy; sillä jos hän toteaa, että testamentin tekijä oli tämän järjestelyn tekijä ja oli itse sallinut perillisen periä ab intestato, tai jos hän toteaa, että perinnönjättäjän hylkäämiseen oli jokin muu pätevä syy, hän ei myönnä testamentinsaajille kanteen häntä vastaan.

245. Myöskään jos preetori toteaa, että omaisuus kuuluu toiselle, hän ei myönnä kanteen nostamista, edellyttäen, että mikään salaliittoa koskeva epäily ei vaikuta preetorin päätökseen.

246. Jos kuitenkin henkilöllä, joka voidaan riistää omaisuudesta, on hallussaan jokin osa siitä ja hän luopuu siitä ilman, että hän syyllistyy petokseen, paremman käsityksen mukaan hän lakkaa olemasta kanteen kohteena.

247. Mihin ajankohtaan meidän on siis kiinnitettävä huomiota, kun tutkimme, onko hänellä hallussa vai ei? On otettava huomioon se aika, jolloin asia liitettiin.

248. On ilmeistä, että jos joku hallitsee lunastamattomaan jäämistöön kuuluvaa omaisuutta ja kun neljän vuoden määräaika on kulunut, häntä vastaan voidaan epäilemättä nostaa kanne Edictin tämän pykälän nojalla sekä siitä syystä, että hän kieltäytyi ottamasta omaisuutta testamentin nojalla, että siitä syystä, että hänellä on hallussaan testamentin perusteella, ja itse asiassa myös siitä syystä, että hän on neljän vuoden kulumisen vuoksi turvassa vanhentumisen perusteella.

249. Kun patroni on määrätty perilliseksi siihen osuuteen jäämistöstä, johon hänellä on oikeus, ja hänen kanssaan on määrätty kanssaperillinen, ja hän hylkää osuuttaan koskevan määräyksen, koska se, mikä hänelle kuuluu, on jo käytetty loppuun, ja kanssaperillinen hylkää myös osuutensa; silloin patroni saa lain nojalla koko jäämistön ab intestato haltuunsa; Celsus sanoo Digestuksen kuudennessatoista kirjassa, että häntä vastaan on nostettava sama kanne, joka olisi voitu nostaa hänen kanssaperijäänsä Titiukseen, ja että riittää, että suojelija saa itselleen koko sen osuuden, johon hänellä oli laillinen

oikeus. Tämä on kuitenkin oikein vain silloin, kun kanssaperijä on salaliitossa patronin kanssa, sillä muussa tapauksessa jälkimmäistä ei voida velvoittaa maksamaan perintöosaa, sillä ei ole kiellettyä, että joku kieltäytyy perinnöstä, jos hän tekee sen syyllistymättä petokseen.

250. Parempi mielipide on, että tämä edikti koskee myös testamentin määräysten vastaista perinnön haltuunottoa, joten jos asianosainen ottamalla perinnön haltuunsa vastoin testamenttia joutuu maksamaan perintöjä lapsille ja vanhemmille, ja jos hän ei onnistu saamaan perintöä haltuunsa ja saa sen haltuunsa testamentin perusteella, hänet voidaan velvoittaa maksamaan se, mitä hän olisi maksanut, jos hän olisi saanut perinnön haltuunsa vastoin testamenttia.

251. Jos orjalle on annettu vapaus sillä ehdolla, että hän maksaa kymmenen aureia, ja perillinen luopuu hänen testamentin mukaisista oikeuksistaan, orjaa ei vapauteta, ellei ehtoa noudateta.

252. Marcellus, Digest, kirja XII.

Eräs mies määräsi Titiuksen ja Maeviuksen perillisikseen ja testamenttasi sata aureia Titiukselle, ja molemmat luopuivat testamentin mukaisista oikeuksistaan ja astuivat perillisiksi. Titius ei voi asianmukaisesti nostaa kannetta perinnön takaisinperimiseksi. Samaa sääntöä sovelletaan silloin, kun testamentintekijä on testamentannut perinnön molemmille perillisille.

253. Ulpianus, Ediktistä, kirja L.

Jos henkilöstä tulee perillinen sillä ehdolla, että hän maksaa kymmenen aureia, tai muulla ehdolla, joka koostuu joko antamisesta tai tekemisestä, ja perillinen, joka on luopunut testamentin mukaisista oikeuksistaan, saa perintöomaisuuden haltuunsa testamenttivaatimuksen perusteella, on harkittava, pitäisikö hänelle, jonka hyväksi ehto asetettiin, myöntää helpotusta vai ei. Parempi mielipide on, että hänellä ei ole oikeutta huojennukseen, koska hän ei ole testamentinsaaja.

254. Paulus, Ediktistä, kirja XLV.

Mutta jos osapuolilla on vielä aikaa noudattaa ehtoa, hän ei ole vastuussa tämän ediktin kohdan nojalla.

255. Ulpianus, Ediktistä, kirja L.

Kun hän, joka on luopunut testamentin mukaisista oikeuksistaan, ei ole yksin, vaan hänellä on yhdessä jonkun toisen osapuolen kanssa omaisuus hallussaan, Julianus sanoo aivan oikein, ja Marcellus hyväksyy hänen mielipiteensä, että myös häntä vastaan on myönnettävä kohtuullinen kanne legaatien saajien hyväksi, sillä hänen ei pitäisi vastustaa sitä, että määrätyn

perillisen teko vahingoittaa häntä, koska hän on myös hyötynyt siitä. Tämä on kuitenkin oikein silloin, kun testamentin mukaisista oikeuksistaan luopuva henkilö ei ole saanut siitä rahaa, sillä silloin hän vastaa koko summasta.

256. Kun määrätty perilliset ovat jättäneet perintöjä sijaisten hyväksi ja sekä mainitut määrätty perilliset että sijaiset ovat saaneet jäämistön haltuunsa testamentin perusteella sen jälkeen, kun he ovat luopuneet testamentin mukaisista oikeuksistaan, jumalallinen Pius totesi eräässä reskriptissä, että määrätty perilliset voivat kunniallisesti kieltäytyä maksamasta sijaisille testamentattuja perintöjä; sillä he voivat aivan oikeutetusti kieltäytyä maksamasta mitään perintöä tai luottamusta sijaiselle, joka vaatii sitä, jos hän olisi vapaa astumaan kuolinpesään ja saamaan kaiken siihen kuuluvan omaisuuden vaatimatta luottamuksen purkamista.

257. Kun on kaksi perillistä, joista toinen on määrätty ja toinen sijainen, ja kun molemmat heistä ovat luopuneet testamentin mukaisista oikeuksistaan ja saavat kuolinpesän haltuunsa ab intestato; herää kysymys, voidaanko molemmat velvoittaa maksamaan testamentit ja onko kumpikin heistä velvollinen maksamaan ne testamentit, jotka hänelle on määrätty, vai pitäisikö molempien maksaa testamentit yhdessä. Mielestäni kanteen olisi hyväksyttävä testamentinsaajien hyväksi kumpaakin heistä vastaan kaikkien testamenttien maksamiseksi; mutta harkitaanpa, onko kumpikin velvollinen maksamaan ne testamentit, jotka hän itse on saanut maksettavakseen, vai myös ne, jotka toinen perillinen on saanut maksettavakseen. Oletetaan myös, että perinnönjättäjällä oli yksin jäämistö hallussaan: onko hän velvollinen maksamaan kanteella ne perinnöt, jotka on määrätty hänen maksettavakseen, vai onko hän vastuussa myös niistä perinnöistä, jotka on määrätty hänen sijaisensa maksettavaksi? On katsottava, että hän on vastuussa vain niistä perinnöistä, jotka sijainen oli saanut tehtäväkseen, siinä tapauksessa, että testamentin nojalla määrättyjen perillisten haltuun tulisi testamentin nojalla määrättyjen perillisten haltuun sijaisen vilpillisyyden vuoksi, kun rahaa ei ole maksettu; sillä jos sijainen olisi saanut rahaa, hänet olisi haastettava oikeuteen itse. Lisäksi, jos sijainen on yksin jäämistön haltija ja määrätty perillinen hylkää sen saadakseen rahasumman, sanomme, että hän on vastuussa testamentinsaajilleen ja sijainen omilleen; mutta jos rahaa ei ole maksettu, hyväksymme kanteen sijaista vastaan. Jos molemmat osapuolet kuitenkin omistavat perinnön, parempi mielipide on, että kumpikin on vastuussa omille testamentinsaajilleen.

258. Javolenus, Epistolat, kirja VII.

Jos sama omaisuus on testamentattu minulle sekä määrätyn että sijaisperillisen luovutettavaksi, ja kun nämä, luopuen testamentin mukaisista oikeuksistaan, ovat lain nojalla saaneet omaisuuden haltuunsa, koko testamentti kuuluu minulle molemmilta; jos kuitenkin olen saanut sen yhdeltä, en voi periä sitä toiselta, joten voin nostaa kanteen kumpaa tahansa heistä vastaan.

259. Ulpianus, Ediktistä, kirja L.

Tässä tapauksessa nousi esiin myös kysymys vapauden myöntämisestä, oliko asianmukaista, että molemmat perilliset myöntävät ne, kun sekä toinen nimitetty että sijainen olivat vastuussa niiden täytäntöönpanosta. Parempi mielipide on, että sekä suoraan että luottamuksella myönnetyt vapaudet tulevat voimaan.

260. On vahvistettu, että sen perillinen, joka luopui testamentin mukaisista oikeuksistaan saadakseen jäämistön haltuunsa testamentin perusteella, on vastuussa testamentinsaajien nostamassa kanteessa koko summan takaisinperimisestä; sillä menettely koskee pikemminkin omaisuuden takaisinperintää kuin rangaistusta, ja siksi kanne on ikuinen. Näin ei kuitenkaan ole, jos perillinen haastetaan oikeuteen vainajan vilpillisen mielen vuoksi, sillä silloin häntä vastaan voidaan nostaa kanne hänen haltuunsa tulleesta omaisuudesta.

261. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja XVII.

Vaikka perillinen ei saisikaan haltuunsa koko omaisuutta tai suurta osaa siitä testamentin perusteella, vaan vain hyvin pienen osan siitä, jota varten hänet oli määrätty, ja myös silloin, kun hänellä on hallussaan vain yksi ainoa siihen kuuluva esine, hän on vastuussa tämän ediktin nojalla.

262. Sama, testamentteja koskeva; urbaanin preettorin ediktiosta, kirja II.

Vaikka varsinaisesti yksittäisen esineen ei varsinaisesti katsota kuuluvan jäämistöön.

263. Sama, Maakuntaediktistä, kirja XVII.

Sillä tämä ei ole epäoikeudenmukaista, koska henkilö kärsii tämän haitan omasta syystään,

264. Sama, Testamenteista; Urbanipreettorin ediktistä, kirja II.

Koska perintöoikeuden perusteella voi perintöomaisuutta vaatia se, jolla on hallussaan yksi ainoa siihen kuuluva esine, ei voida epäillä, etteikö se, mitä olemme todenneet, pidä paikkaansa.

265. Sama, Maakuntaediktistä, kirja XVII.

Jos joku, joka on luopunut testamentin mukaisista oikeuksistaan, ei ole koko perintöomaisuuden haltija, legaatit saajat suljetaan pois; sillä jokaisella tulee olla vapaus hylätä jopa tuottoisaa perintöä, vaikka tällä tavoin legaatit ja vapaudenluovutukset voidaankin mitätöidä. Luottamuksellisesti testamentattujen jäämistöjen osalta on kuitenkin säädetty, että jos määrätty perillinen kieltäytyy ottamasta jäämistöä vastaan, hänet voidaan preettorin määräyksellä pakottaa tekemään

niin ja luovuttamaan se luottamuksen edunsaajille; mutta tätä etua eivät nauti ne, joille on testamentattu erillisiä esineitä luottamuksen kautta, sen enempää kuin legaatitkaan.

266. Sama, Testamenteista; Urbaanipreectorin ediktistä, kirja II.

Jos kaksi määrättyä perillistä, jotka molemmat ovat luopuneet testamentin mukaisista oikeuksistaan, saavat testamentin perusteella omaisuuden haltuunsa, niin praetoriaanisen lain mukaan molempien katsotaan tulleen testamentin nojalla omaisuuteen, ja kanteen voi nostaa kumpaakin vastaan hänen osuudestaan.

267. On huomattava, että Lex Falcidia -lain etuus on myönnettävä sille perilliselle, jota vastaan kanne on myönnetty testamentinsaajien hyväksi ediktin tämän pykälän nojalla.

268. Sama; Maakuntaediktistä, kirja XVII.

Lisäksi, jos patroni on määrätty koko jäämistön perilliseksi ja luopumalla testamentin mukaisista oikeuksistaan saa hallinnan ab intestato, hänellä on aina oltava oikeus hyötyä siitä osuudesta, joka hänelle kuuluu ja jonka hän olisi saanut, jos hän olisi tullut jäämistöön testamentin nojalla.

269. Ulpianus, Disputations, kirja IV.

Jos sama omaisuus on jätetty eri henkilöille ja sekä määrätty perillinen että sijainen ovat saaneet sen toimitettavakseen, molemmilla mainituilla legaatilla ei ole oikeutta perintään, vaan ainoastaan sillä, joka on saanut sen määrättyltä perilliseltä.

270. Julianus, Digest, kirja XXVII.

Jos äitinsä nimittää poikani perilliseksi ja minä testamenttioikeudestani luopuneena vaadin kuolinpesän hallussapitoa mainitun poikani nimissä, kanne testamentinsaajien hyväksi olisi myönnettävä minua vastaan, aivan kuin jos minut itse olisi nimitetty perilliseksi ja testamentin mukaisista oikeuksistaani luopuneena saisin kuolinpesän omaisuuden haltuuni testamentin perusteella.

271. Sama, Digest, kirja XXXI.

Kun testamenttiin lisättiin seuraava määräys: "Titius olkoon perilliseni, ja jos Titiukselta tulee perilliseni, Maevius olkoon perilliseni"; ja Titius, joka oli luopunut testamenttioikeudestaan, saa perintöomaisuuden haltuunsa lakimääräisenä perillisenä, ei hakemusta perintöomaisuuden takaisinsaamiseksi pitäisi hyväksyä häntä vastaan Maeviuksen hyväksi sen osuuden osalta,

johon hänellä olisi ollut oikeus, jos Titius ei olisi luopunut perintöoikeudestaan. Koska perillinen saa perinnön haltuunsa, kun hän luopuu testamenttioikeudesta, testamentit ja vapauden myöntäminen on otettava huomioon, sillä muutoin niitä ei voida myöntää muuten kuin perillisen toimesta. Praetor ei kuitenkaan voi puuttua asiaan, jos jäämistöstä on luovuttu tällä tavoin, sillä testamentintekijää on syytä syyttää siitä, että hän on testamentannut osan siitä tällaisella ehdolla, vaikka hän olisi voinut testamentata sen absoluuttisesti.

272. Jos siis testamenttiin on otettu seuraava määräys: "Titius olkoon perilliseni, ja jos joku edellä mainituista henkilöistä, jotka olen määrännyt perillisekseni, tulee perillisekseni, Stichus olkoon vapaa ja perillisekseni", ja Titius, joka on luopunut testamentin mukaisista oikeuksistaan, saa perinnön haltuunsa, praetori ei voi vakuuttaa Stichukselle hänen vapauttaan eikä myöntää hänelle kanteita perinnön takaisinsaamiseksi.

273. Kun joku laatii testamentin seuraavasti: "Titius olkoon perilliseni, ja jos Titiuksesta ei tule perillistäni, olkoon Maevius perilliseni, ja jos jostakin niistä perillisistä, jotka olen aiemmin määrännyt, tulee perilliseni, testamenttaan Maeviukselle sata aureia, jos hänestä ei tule perillistäni". Titius luopui testamentin mukaisista oikeuksistaan ja sai lakiin perustuvan omaisuuden haltuunsa, ja herää kysymys, olisiko kanne omaisuuden takaisinperimisestä myönnettävä Maeviukselle, jonka vallassa oli hankkia se kokonaan ryhtymällä siihen sijaantulon nojalla. Päätettiin, että Maevius olisi oikeutettu kanteeseen, koska mikään ei estänyt häntä perustellusta syystä olemasta osallisena kuolinpesän asioissa.

274. Ulpianus, Ediktistä, kirja XLVI.

Kun isänsä määräysvallassa oleva poika ja myös tytär oli määrätty perilliseksi, emansipoitunut veli, joka oli ohitettu, sai testamentin vastaisesti tilan haltuunsa. Tällä tavoin perilliset saivat isänsä jäämistön perintöosuuden testamentin perusteella ja maksoivat kaikki testamentit. Tytär ei kuitenkaan jakanut myötäjäisiään veljensä kanssa, koska hänen katsottiin olevan oikeutettu osuuteensa perintöosuudesta nimettynä perillisenä.

275. Paulus, Ediktistä, kirja LX.

Jos holhottava luopuu testamenttioikeudestaan holhoojansa vilpillisten vakuuttelujen vuoksi ja saa perinnön lakimääräisenä perillisenä, kanne perinnön takaisinperimiseksi olisi nostettava holhottavaa vastaan, mutta vain siinä määrin kuin hän oli saanut perinnön. Mutta entä jos hän olisi saanut kuolinpesän haltuunsa yhdessä toisen kanssa?

276. Monet viranomaiset ovat sitä mieltä, että tätä sääntöä olisi noudatettava vain murrosikäen tulleen nuorukaisen osalta ja että hänen olisi vastattava vain siitä osuudesta jäämistöstä, joka on hänen hallussaan; vaikka praetori myöntäisikin kanteen häntä vastaan aivan kuin hän olisi päässyt jäämistöön.

277. Celsus, Digest, kirja XVI.

Mies, jonka tilalle hänen oma orjansa oli korvattu, määräsi hänet astumaan kartanoon. Jos hän teki tämän välttääkseen perintöosuuksien maksamisen, hänen on maksettava ne kaikki, sekä siitä syystä, että hän on perillinen, että siitä syystä, että hän luopui testamentin mukaisista oikeuksistaan ja että hänellä on sijaantulon nojalla hallussaan kuolinpesä, lukuun ottamatta Falcidianin laissa varattua osaa.

278. Papinianus, Questions, kirja XVI.

Julianus sanoo, että kun isä määräsi tyttärensä, joka oli nimitetty hänen sijaisekseen, ottamaan vastaan kuolinpesän, hän joutuu ediktin ehtojen mukaan maksamaan perinnön, joka hänelle oli määrätty, koska hänen tyttärensä oli asetettu isänsä sijaiseksi eikä tälle ollut annettu valinta-oikeutta. Jos eri perintöosien määrä on kuitenkin yli kolme neljäsosaa perinnöstä, on otettava huomioon ensisijaisesti ne perintöosuudet, jotka on annettu tyttären tehtäväksi, sillä isää syytetään petoksesta, jos hän kieltäytyy hänelle annetusta kunnia- ja asettaa mieluummin jonkun toisen perilliseksi siitä hänelle mahdollisesti koituvan hyödyn vuoksi.

279. Julianus on sitä mieltä, että jos isä, joka on korvattu tyttarelleen, astuu perinnönjakoon, hän ei syyllisty vilpilliseen mielentilaan, sillä kenenkään ei katsota asettaneen isää tyttärensä tilalle vastoin vanhemman tahtoa, vaan siksi, että tämä saisi tehdä valintansa.

280. Sama, Opinions, kirja VI.

Kun äiti on korvannut alle murrosikäisen poikansa, on syytä soveltaa ediktiä, jos hän testamenttioikeudestaan luovuttuaan saa lain nojalla poikansa omaisuuden haltuunsa. Samaa sääntöä sovelletaan, jos hänet nimitetään poikansa perilliseksi ja myös hänen sijaisekseen.

281. Ediktin mukaan ei katsota kuuluvan perinnönjaon osalta veli, joka ei ole vapauttanut veljensä testamentilla alle murrosikäisen pojan tilalle korvattua poikaansa; mutta hän saa testamentin perusteella hänen kauttaan hallintaansa kuolinpesän omaisuuden.

282. Kanne testamentinsaajien hyväksi myönnetään praetorin päätöksellä sellaista osapuolta vastaan, jota ei ole määrätty testamentin perilliseksi, jos hän on osallistunut petolliseen sopimukseen määrättyjen perillisten kanssa saadakseen lakiin perustuvan yksinomaisen hallinnan jäämistöön.

283. Marcianus, Trustit, kirja IV.

Jos isäntä myy orjan, jonka hän oli määrännyt perilliseksi ja joka oli itse saanut trustin, ja hän tekee tämän ennen kuin hän määrää hänet perinnönjakoon, hänen tulisi vapauttaa trusti, koska saamalla orjan hinnan hän sai myös perinnön arvon.

284. Kun joku osapuoli on määrätty perilliseksi ja häntä on pyydetty luovuttamaan jäämistö ja hän on luopunut testamenttioikeudestaan ja saanut jäämistön haltuunsa lain nojalla, ei ole epäilystäkään siitä, että hänet voidaan pakottaa luovuttamaan jäämistö ja myös testamenttilahjoitukset ja muu omaisuus, joka on jätetty trustin haltuun, sekä suorittamaan kaikki vapauden myöntämiset sekä suoraan että välillisesti. Jos hänet kuitenkin velvoitetaan vapauttamaan toisille kuuluvia orjia, hänen on lunastettava ne, ja sekä sen, jolle omaisuus luovutettiin, että sen, joka sen luovuttaa, on jaettava tappio.

285. Ulpianus, Trustit, kirja V.

Jos joku, joka on luopunut testamentin mukaisista oikeuksistaan, saa perinnöttömyyden perusteella tilan haltuunsa, hänen on lahjoitettava orjille vapaus, eikä tämä sen teko, joka kieltäytyy testamentin mukaisesta haltuunotosta, voi vahingoittaa orjia, koska heistä tulee hänen vapaita miehiään.

286. Hermogenianus, Epitomes of Law, kirja III.

Jos perillinen, joka on luopunut testamentin mukaisista oikeuksistaan, saa tilan haltuunsa ostajana tai myötäjäisten perusteella tai lahjoituksena tai jollain muulla nimikkeellä kuin perillisen tai haltijan nimikkeellä, hän ei ole vastuussa testamentinsaajien nostamasta kanteesta.

Tit. 5. Senaatin Silanian ja Claudianuksen asetuksista, joiden määräysten mukaan testamentteja ei voida avata.

287. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXX.

Koska yksikään talous ei voi olla turvallinen, ellei orjia pakoteta henkensä uhalla suojelemaan isäntäänsä paitsi tämän perheeseen kuuluvilta henkilöiltä myös muukalaisilta, senaatin eräissä asetuksissa säädettiin, että kaikki talouteen kuuluvat orjat voidaan panna julkiseen kidutukseen, jos heidän isäntänsä kuolee väkivaltaisesti.

288. Isännän nimitys kattaa henkilön, jolla on orjien omistusoikeus, vaikka niiden käyttöoikeus saattaisikin kuulua toiselle.
289. Jos joku hyvässä uskossa omistaa orjan, mutta on itse asiassa vapaa, hän ei kuulu isännän nimitykseen; ei myöskään se, jolla on vain orjan käyttöoikeus.
290. Pantiksi annettu orja katsotaan velallisen kuoleman osalta kaikilta osin niin kuin sitä ei olisi pantattu.
291. Orjiksi kutsutaan myös niitä, jotka testamentataan tietyllä ehdolla; sillä sillä välin ne kuuluvat perilliselle, ja koska ne lakkaavat kuulumasta perilliselle, kun ehto täyttyy, seuraa siitä, että niitä ei tällä välin pitäisi pitää osana hänen omaisuuttaan. Saman säännön on sanottava koskevan myös orjaa, joka vapautuu tietyin ehdoin.
292. On säilynyt jumalallisen Piuksen Jubentius Sabinukselle antama reskripti, jossa viitataan orjaan, jonka ehdottomaan vapauteen oli oikeus luottamuksen perusteella; tästä käy ilmi, että liian suurta kiirettä ei pitäisi käyttää sellaisen orjan kiduttamisessa, joka on oikeutettu vapauteensa luottamuksen perusteella, ja paremman mielipiteen mukaan häntä ei pitäisi rangaista siitä syystä, että hän asuu saman katon alla testamentin tekijän kanssa, ellei hän ole ollut osallisena rikokseen.
293. On sanottava, että myös se, jolla on vain osa orjan omistuksesta, kuuluu isännän nimityksen piiriin.
294. Isän määräysvallassa olevat pojat ja muut lapset, jotka ovat isänsä vallassa, kuuluvat myös isännän nimityksen piiriin; sillä senaatin silanialaisessa asetuksessa viitataan paitsi perheen päämiehiin myös lapsiin.
295. Mutta mitä sanomme, jos lapset eivät ole isänsä vallan alaisia? Marcellus ilmaisee Digestin kahdessatoista kirjassaan epävarmuutta tästä asiasta. Mielestäni senaatin asetusta on tulkittava mahdollisimman vapaasti, jotta se voi koskea myös lapsia, jotka eivät ole isän määräysvallan alaisia.
296. Mielestämme senaatin asetusta ei voida soveltaa adoptioon annetun pojan tapaukseen, vaikka se saattaakin koskea adoptioisää.
297. Senaatin asetusta ei sovelleta silloin, kun kasvatettavana oleva nuori tapetaan.
298. Kidutusta ei saa kohdistaa äidin orjiin, jos poika tai tytär on tapettu.

299. Scaevola sanoo aivan oikein, että jos isä on joutunut vihollisen vangiksi ja hänen poikansa on tapettu, isän orjia on kidutettava ja rangaistava. Hän hyväksyy sen, että näin tehdään myös isän kuoleman jälkeen, jos poika on tapettu ennen kuin hänestä tuli oikea perillinen.

300. Scaevola sanoo myös, että voidaan yhtenäisesti väittää, että jos poika on määrätty perilliseksi ja hänet tapetaan ennen kuin hän astuu perintöön, orjat voidaan panna kidutettaviksi ja rangaista, vaikka heidät olisi ehdoitta testamentattu tai manumoitu. Sillä vaikka orjat eivät kuuluisikaan hänelle, vaikka hän olisi elänyt ja tullut perilliseksi, hänen kuoltuaan sekä perintö että vapauden myöntäminen raukeavat, hän katsoo, että senaatin asetusta on syytä soveltaa.

301. Jos isä kuolee, pitäisikö pojan orjia kiduttaa, jos ne kuuluvat castrense peculiumiin? Parempi mielipide on, että pojan orjat olisi pantava kidutukseen ja alistettava rangaistukseen, vaikka poika ei olisikaan isänsä määräysvallassa.

302. Jos kyseessä on miehen ja hänen vaimonsa murha, heidän orjilleen olisi määrättävä kidutus, vaikka varsinaisesti miehen orjat eivät kuulu vaimolle eivätkä hänen orjansa hänelle, mutta siitä syystä, että molemmat orjaryhmät ovat sekoittuneet keskenään ja on vain yksi talous, senaatti määräsi, että rangaistus olisi määrättävä aivan kuin orjat kuuluisivat yhtä lailla molemmille.

303. Mutta jos vaimo tai aviomies oli tapettu, senaatti ei määrännyt, että appiukon orjat olisi pantava kidutukseen. Marcellus sanoo kuitenkin Digestin kahdessatoista kirjassa erittäin oikein, että se, mitä on määrätty aviomiehen orjista, koskee myös appiukon orjia.

304. Labeo toteaa, että käsitteeseen "tapettu" ymmärretään sisältyvän ne, jotka on surmattu väkivallalla tai murhattu; esimerkiksi leikkaamalla kurkku auki, kuristamalla, heittämillä jostakin korkeudesta alas, lyömällä kivellä tai nuijalla tai riistämällä elämästä jollain muulla aseella.

305. Jos ihminen tapetaan esimerkiksi myrkyllä tai jollain muulla keinolla, jota on tapana käyttää salaa, tätä senaatin asetusta ei sovelleta hänen kuolemansa kostamiseen; siitä syystä, että orjia rangaistaan aina, kun he eivät auta isäntäänsä ketään sellaista vastaan, joka on syyllistynyt väkivaltaan häntä kohtaan, kun he siihen kykenevät. Mutta mitä he voisivat tehdä niitä vastaan, jotka salakavalasti käyttävät myrkkyä tai muuta tällaista menetelmää?

306. On ilmeistä, että senaatin asetusta sovelletaan silloin, kun myrkkyä annetaan väkisin.

307. Näin ollen aina kun käytetään sellaista voimaa, joka tavallisesti aiheuttaa kuoleman, on katsottava, että senaatin asetusta on syytä soveltaa.

308. Mutta entä jos isäntä on tapettu myrkyllä eikä väkivallalla, jääkö teko rankaisematta? Ei missään tapauksessa. Sillä vaikka senaatin silanialaista asetusta ei saa soveltaa eikä kidutusta ja rangaistusta saa kohdistaa niihin, jotka ovat saman katon alla, on kuitenkin kaikki, jotka tiesivät rikoksesta tai osallistuivat siihen, saatettava rangaistukseen, ja kuolinpesään voidaan tunkeutua ja testamentti avata jo ennen kidutuksen määräämistä.

309. Jos henkilö kohdistuu väkivaltaisesti itseensä, ei tosiaan ole syytä soveltaa senaatin asetusta; silti hänen kuolemansa on kostettava. Jos hän esimerkiksi teki teon orjiensa läsnä ollessa ja he olisivat voineet estää sen, heitä olisi rangaistava, mutta jos he eivät voineet estää sitä, he vapautuvat vastuusta.

310. Jos joku panee väkivaltaisesti kätensä itseensä, ei katumuksesta jonkin tekemänsä rikoksen vuoksi, vaan siksi, että hän on kyllästynyt elämään tai kykenemätön kärsimään kipua, hänen kuolintapansa ei estä hänen testamenttinsa avaamista ja lukemista.

311. On myös huomattava, että ellei ole osoitettu, että ihminen on tapettu, hänen orjiaan ei pitäisi kiduttaa. Näin ollen on positiivisesti varmistettava, että asianosainen oli kuolemansa velkaa rikoksesta, jotta senaatin asetusta voidaan soveltaa.

312. Me kuitenkin ymmärrämme käsitteen kidutus niin, että sillä ei tarkoiteta pelkästään kysymyksen esittämistä, vaan kaikkia kyselyjä ja puolustuksia, joita voidaan tehdä isännän kuolemaa tutkittaessa.

313. Jälleen kerran tämä senaatin asetusta rankaisee poikkeuksetta kaikkia niitä orjia, "jotka asuvat saman katon alla"; mutta niitä, jotka eivät asu saman katon alla, mutta samassa naapurustossa, ei rangaista, elleivät he ole tietoisia rikoksesta.

314. Katsokaamme, mitä termillä "saman katon alla" on ymmärrettävä; tarkoittaako se samojen seinien sisällä vai ulkopuolella, samassa aitauksessa, samassa asunnossa, samassa talossa, samassa puutarhassa vai koko asuinpaikassa. Sextus sanoo, että usein on päätetty, että missä tahansa orjat olivatkin, jos he olisivat voineet kuulla isäntänsä äänen, heitä on rangaistava aivan kuin he olisivat olleet saman katon alla; vaikka joillakin henkilöillä on kovempi ääni kuin toisilla, eikä kaikkia voi kuulla samasta paikasta.

315. Tähän liittyen näyttää siltä, että jumalallinen Hadrianus totesi eräässä rescriptumissa myös seuraavaa: "Aina kun orjat voivat antaa apua isännälleen, heidän ei pidä asettaa omaa turvallisuuttaan hänen turvallisuutensa edelle. Lisäksi naispuolinen orja, joka on samassa huoneessa emäntänsä kanssa, voi antaa hänelle apua, jos ei ruumiillaan, niin varmasti huutamalla, niin että talossa olevat tai naapurit voivat kuulla hänet; ja tämä on ilmeistä, vaikka hän väittäisi, että murhaaja uhkasi häntä kuolemalla, jos hän huutaisi. Hänen pitäisi siis kärsiä kuolemanrangaistus, jotta muut orjat eivät ajattelisi, että heidän pitäisi neuvotella omasta turvallisuudestaan, kun heidän isäntänsä on vaarassa."

316. Tämä reskripti sisältää monia määräyksiä, sillä se ei säästä ketään, joka on samassa huoneessa, eikä vapauta kuolemaa pelkävää orjaa, ja vaatii orjia kutsumaan apua isännälleen huutamalla.

317. Jos isäntä kuolee ollessaan jollakin maalla sijaitsevalla tilallaan, olisi äärimmäisen epäoikeudenmukaista, jos kaikki lähistöllä olevat orjat joutuisivat kidutuksen ja rangaistuksen kohteeksi, jos mainittu tila on hyvin suuri. Silloin riittää, että kidutettaviksi joutuvat ne, jotka olivat hänen kanssaan, kun hänen sanottiin kuolleen, ja jotka näyttivät olevan alttiita epäilyille siitä, että he olivat tehneet murhan tai että he tiesivät siitä.

318. Jos isäntä murhattiin matkalla ollessaan, rangaistukseen on alistettava ne orjat, jotka olivat hänen mukanaan silloin, kun hän menetti henkensä, tai ne, jotka olivat olleet hänen kanssaan ja lähteneet pakoon. Jos kukaan ei kuitenkaan ollut hänen mukanaan, kun hänet tapettiin, näitä senaatin säädöksiä ei sovelleta.

319. Mies- tai naisorja, joka ei ole vielä saavuttanut murrosikää, ei kuulu tähän ryhmään, sillä heidän ikänsä ansaitsee anteeksipyyntöä.

320. Myönnetäänkö orjalle, joka ei ole vielä saavuttanut murrosikää, armahdus pelkästään rangaistukseen viitaten, vai koskeeko tämä myös kidutusta? Parempi mielipide on se, että alle murrosikäiselle orjalle ei saa tehdä kidutusta; ja sitä paitsi on tavallisesti noudatettu tapaa, että alaikäisiä ei saa kiduttaa, vaan heitä saa vain pelotella tai ruoskia sauvalla tai nahkanauhalla.

321. Orjat, jotka ovat hankkineet apua ilman vilpillistä tarkoitusta, saavat vapautuksen; sillä jos joku teeskentelee auttavansa tai tuo apua vain näennäisyyden vuoksi, siitä ei ole hänelle mitään hyötyä.

322. Orjan katsotaan auttaneen isäntäänsä paitsi silloin, kun hän on säästänyt tämän vahingolta, toisin sanoen kun hän olisi voinut käyttää voimiaan isäntänsä pelastamiseksi, myös silloin, kun hän on tehnyt kaikkensa, mutta ei ole voinut estää isäntänsä kuolemaa; esimerkiksi silloin, kun hän huusi saadakseen apua tai pelästytti isäntänsä kimppuun hyökkäävät henkilöt, tai jos hän kokosi ihmisjoukon tai asettui ruumiillaan heidän ja isäntänsä väliin tai tarjosi isännälleen muulla tavoin suojaa ruumiinsa avulla.

323. Huutavan orjan ei kuitenkaan aina katsota auttaneen isäntäänsä; sillä mitä, jos vaikka hän olisi voinut torjua vaaran, hän päätti huutaa turhaan? Häntä olisi epäilemättä rangaistava.

324. Mutta entä jos orja haavoittuu, kun hän suojelee isäntäänsä? On sanottava, että heidät olisi vapautettava siitä, elleivät he tahallaan aiheuttaisi itselleen haavoja välttääkseen rangaistuksen; tai elleivät he saisi niin vakavia haavoja, että he eivät voisi estää itseään edelleen auttamasta isäntäänsä, jos he olisivat halunneet niin tehdä.

325. Jos isäntä, joka on haavoittunut kuolettavasti, selviää hengissä tietyn ajan valittamatta yhdestäkään orjastaan, vaikka nämä olisivat hänen kanssaan saman katon alla, heidät on säästettävä.

326. Callistratus, Oikeudellisista tutkimuksista, kirja V.

Jumalallinen Marcus Commodus totesi eräässä Pisolle osoitetussa rescriptossaan seuraavaa: "Koska sinulle, hyvä Piso, on todistettu, että Julius Donatus, kun hän oli pelästynyt ryöstäjien lähestymistä, hakeutui maalaistaloonsa ja haavoittui ja sen jälkeen, kun hän oli tehnyt testamentin, osoitti kiintymystä orjiaan kohtaan, ei hänen kunnioituksensa heitä kohtaan eikä perillisen huolenpito saisi sallia rangaistuksen langettamista niille, jotka isäntä itse on vapauttanut."

327. Ulpianus, Ediktistä, kirja L.

Jos vakavasta sairaudesta kärsivä orja ei pystynyt auttamaan isäntäänsä, hänelle oli myönnettävä vapautus.

328. Jos joku kuolemaisillaan sanoo, että hänen orjansa tappoi hänet, on katsottava, että isäntää ei pidä uskoa, jos hän on antanut tämän lausuman kuoleman hetkellä, ellei sitä voida muuten todistaa.

329. Jos aviomies tappaa vaimonsa tai vaimo tappaa miehensä yöllä, kun he olivat yhdessä makuuhuoneessaan, orjia ei senaatin asetuksen mukaan rangaista; mutta jos he kuulivat huutoja eivätkä auttaneet, heitä on rangaistava, ei vain jos he kuuluvat vaimolle vaan myös jos he kuuluvat miehelle.

330. Jos aviomies kuitenkin tappaa aviorikoksesta kiinni jääneen vaimonsa; siitä syystä, että hän itse on vapautettu, on katsottava, että hänen orjansa samoin kuin vaimon orjat ovat vapaita vastuusta, jos he eivät vastustaneet isäntäänsä hakiessaan oikeudenmukaista hyvitystä epäkohdasta.

331. Jos useat isännät, jotka omistavat orjan yhdessä, joutuvat hyökkäyksen kohteeksi ja orja auttaa vain yhtä heistä, onko hänet vapautettava siitä, vai onko häntä rangaistava siitä, ettei hän auttanut kaikkia? Parempi mielipide on, että häntä on rangaistava, jos hän olisi voinut auttaa kaikkia, mutta auttoi vain yhtä. Jos hän ei kuitenkaan pystynyt auttamaan kaikkia yhtä aikaa, hänet on vapautettava siitä, että hän auttoi vain yhtä, sillä olisi julmaa väittää, että jos orja ei pystynyt suojelemaan kahta isäntäänsä, hän olisi syyllistynyt rikokseen, koska hän päätti suojella vain yhtä heistä.

332. Jos siis vaimolle kuuluva orja auttaisi mieluummin miestänsä kuin emäntäänsä tai päinvastoin, on sanottava, että hänet olisi vapautettava.

333. Ne orjat, jotka olivat isäntänsä tai emäntänsä murhan tapahtuessa lukkojen takana ilman heidän pahaa tahtoaan, niin etteivät he voineet murtautua ulos auttaakseen tai ottaakseen kiinni murhan tekijöitä, on vapautettava syytteestä. Sillä ei myöskään ole merkitystä, kuka heidät oli sulkenut, kunhan tämä ei ollut tehty tarkoituksella estää heitä tuomasta apua. Ymmärsimme käsitteen "suljettu" tarkoittavan myös sitä, missä heidät on sidottu, edellyttäen, että heidät on sidottu siten, että he eivät voi vapautua ja antaa apua.

334. Vapautetaan myös ne, jotka ovat iän vuoksi toimintakyvyttömiä.

335. Myös kuuro orja on laskettava niiden joukkoon, jotka ovat sairaita tai jotka eivät asu saman katon alla; sillä niin kuin jälkimmäinen ei voi kuulla mitään etäisyyden vuoksi, niin myös edellinen ei voi kuulla mitään vaivansa vuoksi.

336. Myös sokea orja ansaitsee anteeksipyyntöä.

337. Samoin on vapautettava mykkä orja, mutta vain silloin, kun hän voisi auttaa äänellään.

338. Ei ole epäilystäkään siitä, että mielisairaat orjat pitäisi vapauttaa.

339. Jos joku tietoisesti ottaa vastaan tai petoksen kautta kätkee vainajalle kuuluneen mies- tai naisorjan, joka on rangaistavissa sen vuoksi, että hän ei ole auttanut häntä rikoksen tapahtuessa, hän on samassa asemassa kuin jos hän olisi syyllistynyt rikokseen, josta säädetään salamurhaajia koskevassa laissa.

340. Jos orja on maksuvelvollinen sopimuksen perusteella ja paljastaa, kuka on tehnyt isäntänsä murhan, ja hänet tämän vuoksi määrätään vapautettavaksi palkkioksi, sopimukseen perustuvaa kannetta ei myönnetä sopimuksen antajalle, sillä sitä ei myönnettäisi, jos orja olisi joutunut rangaistuksen kohteeksi. Jos orja ei kuitenkaan asunut saman katon alla isäntänsä kanssa, velkojalle myönnetään sopimukseen perustuva oikeudenmukainen kanne orjan arvioidun arvon perimiseksi.

341. Mutta koskeeko tämä vain sellaista orjaa, joka näyttää ilmoittaneen tai todistaneen, kuka on tehnyt rikoksen, jos hän on tehnyt sen vapaaehtoisesti; vai luetaanko tähän myös se, joka syytettynä heitti vastuun rikoksesta toisen niskoille? Parempi mielipide on, että palkkioon on oikeutettu se, joka vapaaehtoisesti ilmoitti syytteen.

342. Myös ne orjat, jotka eivät muuten voisi saada vapauttaan, esimerkiksi silloin, kun heidät on myyty sillä ehdolla, että heitä ei koskaan vapauteta, voivat tulla vapaiksi tällaisella säädöksellä, koska se edistää yleistä hyvinvointia.

343. Rangaistus on määrättävä myös niille orjille, jotka on vapautettu vapaaksi tahdonilmaisulla, aivan kuten muillekin orjille.

344. Kidutusta ja rangaistusta on kohdistettava myös orjiin, jotka ennen murhatun isäntänsä tai emäntänsä testamentin avaamista lähtevät pakoon ja jotka sen jälkeen, kun testamentti on avattu, havaitaan jätetyiksi vapaiksi, aivan kuten muutkin orjat. On nimittäin täysin oikeudenmukaista, että heidän isäntiensä ystävällisyys ei estä heitä kostamasta, ja mitä enemmän orja on nauttinut heidän suosioistaan, sitä vakavamman rangaistuksen hän rikoksestaan ansaitsee.

345. Ediktiossa määrätään, että jos henkilö, jonka sanotaan kuolleen, on testamentannut jotakin, kukaan, joka tietää tästä, ei saa avata, lukea tai kopioida testamenttia, ennen kuin orjat on kidutettu ja syylliselle on määrätty rangaistus senaatin asetuksen mukaisesti; muutoin hän syyllistyy pahantahtoisuuteen.

346. Sen katsotaan avanneen testamentin, joka avaa sen tavanomaisella tavalla, olipa se sinetöity tai ei kiinnitetty narulla, vaan ainoastaan suljettu.

347. Termi "avata" on ymmärrettävä siten, että testamenttia ei saa avata kenenkään läsnä ollessa, julkisesti tai salaa; sillä kaikenlainen avaaminen on kielletty.

348. Jos joku, joka ei tiennyt murhasta, avaa testamentin, häntä ei saa pitää vastuullisena tämän ediktin nojalla.

349. Ja jos hän on tietoinen testamentin tekijän kuolemasta, mutta ei avaa testamenttia vilpillisessä mielessä, häntä ei myöskään voida asettaa vastuuseen, tai jos hän tekee sen kokemattomuudesta tai maalaismaisemasta johtuen, koska ei ole tietoinen preettorin ediktin tai senaatin määräyksen olemassaolosta.

350. Jos joku ei avaa testamenttia tavanomaisella tavalla, vaan katkaisee narun, jolla se on sidottu, hän saa vapautuksen, koska se, joka ei avaa itse testamenttia, ei ole syyllistynyt vilpilliseen mielentilaan.

351. Kun ei avata koko testamenttia vaan vain sen osan, on sanottava, että sen avaaja kuuluu ediktin ehtojen piiriin, sillä on hyvin vähän eroa sillä, avataanko koko testamentti vai vain sen osa.

352. Jos joku avaa kodifikaatin mutta ei avaa testamenttia, hän joutuu vastuuseen ediktin nojalla, koska kodifikaatti on osa testamenttia.

353. Ediktin täytäntöönpanolle on perusteita riippumatta siitä, onko avattu testamentti pätevä vai ei.

354. Sama sääntö koskee myös niitä asioita, jotka liittyvät sijaantuloon, kun väitetään, että mies- tai naispuolinen alaikäinen on surmattu.

355. Kun yksi henkilö avaa testamentin, toinen lukee sen julkisesti ja kolmas kopioi sen, kaikki ne, jotka tekivät nämä asiat erikseen, ovat ediktin nojalla vastuussa.

356. Tämä edikti ei koske ainoastaan testamenttikartanoita vaan myös testamentittomia perintöjä, jotta kukaan ei pääsisi kartanoon tai vaatisi siihen kuuluvan omaisuuden preetoriaanista haltuunsa ennen kuin orjia on kidutettu, jotta perillinen ei voisi salata orjiensa rikosta omaksi edukseen.

357. Scaevola sanoo aivan oikein, että kuka tahansa siirtää perilliselleen oikeuden nostaa pretoriaanikanteita, jos hän sattuu kuolemaan ennen kuin hän on astunut kartanoon, ja on varmistettava, että hän ei ole tehnyt niin siksi, että hän pelkäsi joutuvansa vastuuseen senaatin asetuksen ja ediktin nojalla.

358. Jos määräisin, että tiettyä ehtoa on noudatettava tietyn päivän ja kuolemani ajankohdan välisenä aikana, ja perilliset eivät tietämättömyyttään noudata sitä, ja jos testamenttia ei tämän tietämättömyyden vuoksi voitaisi avata ilman senaatin asetuksen mukaista rangaistusta; perillisille olisi myönnettävä helpotuksia, jotta he voisivat täyttää ehdon.

359. Jos jokin muu este kuin pelko senaatin asetuksen rikkomisen pelosta estää kuolinpesään pääsyn tai testamentin avaamisen, ei senaatin asetuksesta johtuvasta esteestä, jos sellainen on olemassa, ole mitään hyötyä perilliselle; kuten esimerkiksi jos murhatun vaimo oli raskaana tai sen jopa oletettiin olevan siinä tilassa, ja tästä syystä määrätty perillinen ei voinut päästä kuolinpesään.

360. Papinianus, Opinions, kirja VI.

Eräs mies määräsi kuoleman jälkeen syntyneet lapsensa perillisikseen ja, jos niitä ei syntyisi, korvasi vaimonsa, ja hänen sanottiin joutuneen orjiensa surmaamaksi, ja hänen vaimonsa kuoli; naisen perilliset anoivat, että kuolinpesä annettaisiin heille sijaisuuden nojalla. Esitin mielipiteeni, että heitä olisi kuultava vain, jos vaimon ei todistettaisi olleen raskaana, ja kieltäydyin ottamasta kuolinpesää haltuun senaatin asetuksen vuoksi. Jos vaimo kuitenkin kuolisi raskaana ollessaan, ei voitaisi valittaa, että heille olisi aiheutunut vahinkoa.

361. Ulpianus, Ediktistä, kirja L.

Mielestäni välttämättömät perilliset kuuluvat ediktin piiriin, jos he puuttuvat kuolinpesän liiketoimiin.

362. Preetori ei salli, että kartanon hallussapitoa voidaan vaatia näissä olosuhteissa, ja luulen, että edikti koskee kaikkea preetorin hallussapitoa.

363. Kuolinpesään kuuluvaa omaisuutta ei saa takavarikoida, ellei osoiteta, että tilan päämies on tapettu ja että perillinen on astunut tilalle ennen kuin orjat on asetettu kysymykseen ja heitä on rangaistu.

364. Jos joku kuolee laiminlyönnin tai lääkärin petoksen vuoksi, hänen omaisuuteensa voidaan päästä käsiksi; mutta velvollisuus kostaa hänen kuolemansa kuuluu perilliselle.

365. Paulus, Ediktistä, kirja XLVI.

Vaikka murhaaja olisikin hyvin tunnettu, kidutusta on silti käytettävä, jotta rikoksen yllyttäjä saataisiin selville. Lisäksi murhaaja itse on kaikin keinoin asetettava kuulusteltavaksi, ja myös muita orjia on rangaistava.

366. Vaikka orjia ei saa kiduttaa, paitsi jos heidän isäntäänsä syytetään kuolemantuottamuksesta, kidutusta voidaan kuitenkin asianmukaisesti suorittaa, vaikka perillinen olisi syytettynä, olipa hän sitten vieras tai oikea perillinen.

367. Jos jompikumpi kahdesta isännästä ei saavu paikalle, yhteisesti pidetyt orjat on asetettava kuulusteltaviksi, jotta saadaan selville, mitä hänelle on tapahtunut; sillä heitä kidutetaan pikemminkin sen isännän kohtaloon liittyvän seikan selvittämiseksi, joka ei saavu paikalle, kuin hänen kuolemansa kostamiseksi tai sellaisten tietojen saamiseksi, jotka voivat sotkea paikalla olevan isännän kuolemanrangaistukseen.

368. Jos isännän kimppuun on hyökätty, mutta häntä ei ole tapettu, senaatin asetuksessa ei säädetä mitään, sillä hän voi itse rangaista omaa orjaansa.

369. Sama, Senaatin Silanian asetuksesta.

Ja tässä tapauksessa hän nauttii poikkeuksellista etuoikeutta suhteessa vapautettuun mieheensä.

370. Sama, Ediktistä, kirja XLIX.

Senaatin Pisonian asetuksessa säädetään seuraavaa: "Jos orja on tuomittu johonkin rangaistukseen ja häntä aiotaan rangaista, myyjän on palautettava hänestä maksettu hinta ostajalle." Senaatti on säätänyt tämän säännöksen, jotta ostajalle ei aiheutuisi vahinkoa.

371. Kun isän valvonnassa oleva poika, joka on tehnyt testamenttimääräyksen castrense peculiumistaan, tapetaan, on epäilemättä väitettävä, että näissä olosuhteissa vainajan omaisuus kuuluu valtiovarainministeriölle, jos hänen perillisensä

ovat tulleet hänen omaisuuteensa eivätkä kostaneet hänen kuolemaansa; aivan kuten vastaavassa tapauksessa myös kotitalouspäällikön omaisuus menetetään.

372. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja XVII.

Kun valtiovarainministeriö takavarikoi kuolleen henkilön omaisuuden sen vuoksi, että hänen kuolemaansa ei ole korjattu, sitä vastaan myönnetään kanne legaattien hyväksi, ja kaikki orjille myönnettyt vapaudet on täydellistettävä; toisin sanoen niiden, jotka on vapautettu senaatin asetuksen säännöksistä.

373. Paulus, Senaatin Silanian asetuksesta.

Jos perinnöttömäksi jäänyt poika kuolee ennen kuin hänen isänsä kuolinpesä on otettu vastaan, on otettava huomioon, mitä tapahtuu, jotta, jos kuolinpesä hyväksytään, orjia ei katsota kuuluvan toiselle; mutta jos testamentti mitätöityy, on ryhdyttävä toimenpiteisiin aivan kuin jos poika olisi ollut heidän isäntänsä, koska orjat olisivat kuuluneet hänelle, jos hän olisi elossa.

374. Jumalallisen Trajanuksen perustuslaissa vahvistettiin, että vapaat miehet, jotka vainaja oli vapauttanut, voitiin asettaa kysymykseen.

375. Tryphoninus, Disputations, kirja II.

Sama sääntö koskee niitä, jotka ovat saaneet oikeuden käyttää sormuksia.

376. Paulus, Senaatin Silanian asetuksesta.

Kun murhattu testamentin tekijä on testamentannut orjan, ja preetori päättää, että hänellä oli oikeus vapauteensa palkkioksi, on sanottava, että hänen vapautumisestaan ei voida estää.

377. Venuleius Saturninus, Julkisista syytteistä, kirja II.

Tauruksen ja Lepiduksen konsulaatin aikana senaatin asetuksella säädettiin viiden vuoden määräaika rikosoikeudenkäynnin aloittamiselle, jos sellaisen miehen testamentti, jonka sanottiin kuolleen orjiensa toimesta, oli avattu senaatin asetuksen vastaisesti, mikä säännös koskee kuitenkin vain muukalaisia; sillä saman senaatin asetuksen mukaan niitä, jotka ovat rangaistavissa parismurhasta, voidaan aina syyttää ilman viittausta ajan kulumiseen.

378. Marcianus, Julkisista syytteistä, kirja XI.

Senaatin silanialaisen asetuksen soveltamisalan ulkopuolelle jäävät orjat, jotka eivät ole saavuttaneet murrosikää. Apulaismies Trebius Germanus määräsi kuitenkin rangaistuksen langettavaksi alle murrosikäiselle orjalle, eikä tämä ollut aiheetonta, koska poika oli hyvin vähän alle murrosikäinen ja nukkui isäntänsä jalkojen juuressa silloin, kun hänet tapettiin, eikä hän jälkeenpäin paljastanut, että hänet oli murhattu. Koska oli todistettu, että hän ei ollut kykenevä auttamaan poikaa, oli myös varmaa, että hän myöhemmin vaikenä; ja katsottiin, että alle murrosikäiset pojat voitiin senaatin asetuksen nojalla vapauttaa vastuusta vain silloin, kun he olivat vain olleet isäntänsä kanssa saman katon alla, mutta jos tällaiset orjat olivat olleet rikoksen päämiehiä tai rikoskumppaneita ja olivat siinä iässä, että he ymmärsivät, mitä olivat tekemässä (vaikka he eivät ehkä olleetkaan saavuttaneet murrosikää), heitä ei pitäisi vapauttaa vastuusta isäntänsä murhasta sen enempää kuin mistään muustakaan.

379. Marcianus, Tietolähteistä.

Jos sijaiset kostavat testamentin tekijän kuoleman, onko perintö siirrettävä heille? Papinianus sanoo, että ei pitäisi, sillä ensimmäisen asteen rangaistus ei saisi olla toisen asteen palkkio.

380. Kun perintö oli testamentattu perilliselle, joka oli määrätty saamaan osan jäämistöstä, eikä hän ollut kostanut vainajan kuolemaa, jumalalliset Severus ja Antoninus totesivat reskriptiossaan, että häneltä oli riistettävä hänelle testamentattu osuus jäämistöstä.

381. Testamentilla testamentatut sekä testamenttisaannon perusteella saadut omaisuudet on otettava pois perillisiltä, jotka ovat laiminlyöneet vainajan kuoleman kostamisen (vaikka he esiintyisivätkin suojelijoina), vaikka heillä saattaa olla oikeus perintöön suorina perillisinä.

382. Marcellus, Digest, kirja XII.

Jos isäntä tapettiin yhden orjansa toimesta, ja vainajan ja toisen osapuolen yhdessä omistama orja havaitsi rikollisen, hänet olisi vapautettava vapaudesta johtuvan palveluksen vuoksi, mutta osakkaalle olisi maksettava hänen osuutensa orjan arvosta.

383. Modestinus, Säännöt, kirja VIII.

Orjat olisi ensin altistettava kidutukselle, ja jos he tunnustavat, heitä olisi sen jälkeen kuulusteltava, jotta voitaisiin selvittää, kenen yllyttämänä he ovat syyllistyneet rikokseen.

384. Sama, Säännöt, kirja IX.

Ei ole kiellettyä valittaa piittaamattomasta testamentista ja samalla kostaa kuolleen kuolema. Paulus esitti tämän mielipiteen.

385. Sama, Pandects, kirja VIII.

Kun isännän kimppuun hyökätään, hänen orjensa tulee yrittää auttaa häntä aseilla ja käsillään, huudoillaan ja ruumiinsa väliintulolla. Jos joku ei tarjoa apua silloin, kun hän siihen kykenee, hän joutuu tästä syystä ansaitusti rangaistuksen kohteeksi.

386. Papinianus, Opinions, kirja II.

Perillistä, joka nostaa syytteen myrkytyksestä, ei kielletä hoitamasta kuolinpesään liittyviä kiireellisiä asioita, jos hän säilyttää kaikki todisteet ja todisteet rikoksesta.

387. Sama, Opinions, kirja VI.

Aikaa kuolinpesän omaisuuden hallussapidon vaatimiseen ei saa viivyttää minkään myrkytykseen liittyvän kysymyksen vuoksi, ja vaatimus voidaan asianmukaisesti esittää, kun rikosta koskevat todisteet ovat vielä vireillä. Senaatti päätti toisin, kun isännän väitettiin olleen orjensa tappama, koska oli välttämätöntä, ettei kyseisille orjille myönnetty heti vapautta, jotta heidät voitiin panna kidutettaviksi. Tyttärentytär, joka oli vaatinut isoäitinsä omaisuutta haltuunsa, ei koskannut isoäitinsä kuolemaa, koska hän oli tietoinen siitä, että isoäiti oli tapettu. Katsottiin, että luottamusta, jonka isoäiti oli velkaa tyttärentyttärelleen toisen testamentin nojalla, ei saisi vähentää isoäidin omaisuudesta, kun valtiovarainministeriö takavarikoi sen, sillä perijän vilpillisestä mielenkiinnosta on rangaistava.

388. Jos nainen oli kuitenkin menettänyt testamentista saatavan hyödyn pelkän huolimattomuuden vuoksi, on oikeudenmukaista, että luottamus vähennetään, jolloin velvoitteen oikeus säilyy ennallaan.

389. Jos murhaan syyllistyneet henkilöt on vapautettu maaherran epäoikeudenmukaisuuden vuoksi, on katsottu, että perillisiä ei saa riistää perinnöstä, jos he ovat asianmukaisesti täyttäneet velvollisuutensa, vaikka he eivät ehkä olekaan valittaneet päätöksestä.

390. Paulus, Opinions, kirja XVI.

Gaius Seius valitti heikossa kunnossa ollessaan, että hänen orjansa olivat myrkyttäneet hänet, ja sitten hän kuoli. Hänen sisarensa Lucia Titia tuli hänen perillisekseen, ja hänen kuolemansa jälkeen hän laiminlöi syytteen nostamisen hänen

murhaajaansa vastaan. Hän itse kuoli kymmenen vuotta myöhemmin, ja joku ilmoitti, että Gaius Titiuksen omaisuus oli menetetty. Kysyn, lakkautettiinko rikosoikeudenkäynti Titiuksen kuoleman myötä. Paulus vastasi, että mainitussa tapauksessa epäkiitollisen perijän kuolema ei näyttänyt lakkaavan, koska kyse oli rahallisesta rangaistuksesta.

391. Marcianus, Concerning Trusts, kirja XIII.

Jos testamentti avataan ennen kuin on tiedossa, että testamentin tekijä on kuollut, ja sitten todetaan, että rikos on tehty, katson, että jos asianmukainen syy osoitetaan, määrätty perillinen olisi pakotettava käyttämään omaisuutta, jonka hän on ilmoittanut maksukyvyttömäksi, ja suorittamaan palautus senaatin Trebellin asetuksen mukaisesti.

392. Ulpianus, Ediktistä, kirja L.

Jos joku pakotetaan astumaan sisään kuolinpesään, jonka hänellä on syytä epäillä olevan maksukyvytön, hän ei ole ediktin nojalla vastuussa.

393. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja XVII.

Cornelian laissa säädetään palkkiosta, johon syytetty on oikeutettu, jos hän etsii ja antaa tietoja sellaisten orjien olinpaikasta, jotka ovat paenneet ennen kidutuksen soveltamista, että hän saa viisi aureia vainajan omaisuudesta jokaisesta tuomitsemastaan orjasta, tai jos tätä summaa ei voida saada kyseisestä lähteestä, se maksetaan julkisesta kassasta. Tätä palkkiota ei makseta jokaisen sellaisen orjan kiinniottamisesta ja tuomitsemisesta, joka oli vainajan kanssa saman katon alla ja samassa paikassa, vaan ainoastaan niiden, jotka on todettu syyllisiksi murhaan.

394. Niiden orjien osalta, jotka pakenivat ennen kidutuksen soveltamista, määrätään myös, että jos testamentin avaamisen jälkeen havaitaan, että he ovat saaneet vapautensa sen kautta, tuomio on annettava murhaajia koskevan lain mukaisesti: niin että he eivät voi puolustautua vangitsemisen jälkeen, ja että jos heidät tuomitaan, heitä rangaistaan kuten orjia, ja että kymmenen aurea otetaan palkkioksi kuolinpesästä ja annetaan sille osapuolelle, joka heidät tuomitsi.

395. Tämän ediktin nojalla nostetaan kanne henkilöä vastaan, jonka sanotaan prätorin ediktin määräysten vastaisesti avanneen testamentin tai tehneen jonkin muun teon niiden vastaisesti; sillä (kuten edellä sanotusta käy ilmi) on monia asioita, joiden perusteella ediktissä määrätty rangaistus voidaan määrätä. On selvää, että kyseessä on suosittu teko, ja sen rangaistus on sata aureia, jotka otetaan tuomitun omaisuudesta; ja preetori lupaa, että puolet mainitusta summasta annetaan palkkiona sille, jonka ponnistelujen ansiosta rikollinen on todettu syylliseksi, ja toinen puoli palautetaan julkiseen kassaan.

396. Scaevola, Digest, kirja XXXIV.

Gaius Seius oli Titiukselle velkaa omaisuutta serkkunsa testamentilla perustetun trustin nojalla, ja Titius sai sen Seiuksen perillisiltä. Heräsi kysymys, koska Gaius Seiuksen perilliset eivät kostaneet hänen kuolemaansa, voiko Titius kuitenkin syyttää näitä perillisiä kelvottomiksi saamaan omaisuutta, koska he eivät olleet kostaneet hänen kuolemaansa, ja eikö se seikka, että hän oli saanut heiltä trustin, johon hänellä oli oikeus kuolleen serkkunsa testamentin nojalla, olisi hänen tiellään. Vastaus oli, että esitettyjen tosiseikkojen perusteella ei ollut mitään syytä pitää sitä esteenä.

397. Callistratus, Valtiovarallisuuden oikeuksista, I kirja.

Jos perillisiä on useita ja testamentti avataan vastoin joidenkin perillisten suostumusta tai heidän tietämättään, ne, jotka ovat syyttömät, eivät menetä osuuttaan jäämistöstä.

Tit. 6. Jos joku estää toista tekemästä testamenttia tai pakottaa hänet tekemään testamentin.

398. Ulpianus, Ediktistä, kirja XLVIII.

Jumalallinen Hadrianus määräsi, että jos joku pyrkiessään saamaan haltuunsa tilan, johon hänellä oli oikeus joko perimyksen tai testamentin perusteella, estää jonkun henkilön, joka oli lähetetty paikalle joko laatimaan testamenttia, jonka testamentintekijä halusi panna täytäntöön, tai muuttamaan jo tehtyä testamenttia, häneltä evätään oikeus nostaa kanne, ja kun näin on tehty, valtiovarainministeriö saa oikeuden tilaan.

399. Jos isäntä, joka toimii vilpillisessä mielessä, estää sellaisen testamentin muuttamisen, jolla hänen orjansa oli määrätty perilliseksi, vaikka tämän tulisi manumitaation jälkeen päästä perintöön, häneltä evätään kaikki kanneoikeudet, ja hänen lapsensa, jos heille on jätetty jotakin, menettävät myös oikeutensa, vaikkeivät he olekaan isännän määräysvallassa. Jos herralle on kuitenkin jätetty testamenttilahjoitus ja häntä pyydetään maksamaan se, on sanottava, että hän voi ottaa testamentin vastaan, koska hänellä itsellään ei ole siihen oikeutta, vaan se on siirrettävä toiselle.

400. Kun on määrätty useita perillisiä ja kaikki heistä ovat syyllistyneet vilpilliseen toimintaan estääkseen testamentin muuttamisen, on sanottava, että kanneoikeudet on evättävä kaikilta heiltä, koska kaikki ovat toimineet vilpillisesti.

401. Paulus, Ediktistä, kirja XLIV.

Jos joku toimii vilpillisessä mielessä estääkseen testamentin todistajien esiintymisen ja menettää näin testamentin tekovaltuuden, kaikki kanneoikeudet on evättävä petoksesta vastuussa olevalta, olipa hän sitten lakimääräinen perillinen tai aikaisemman testamentin nojalla määrätty.

402. Veljen teko ei kuitenkaan näissä olosuhteissa vahingoita hänen veljeään.

403. Jos petokseen syylistynyttä on syytetty pesän siirtämisestä, se menetetään kaikkine vastuineen, jolloin valtiovarainministeriö saa Falcidian-lain mukaisen edun ja trustin edunsaaja saa kolme neljäsosaa pesästä.

404. Papinianus, Opinions, kirja XV.

Kun aviomies ei sekaannu väkivaltaa tai petosta käyttäen estääkseen vaimoaan muuttamasta kodifikaatilla testamenttia, jonka tämä oli tehnyt hänen hyväkseen, vaan (kuten usein tapahtuu) yrittää vain lievittää vaimonsa vihaa aviollisilla muistutuksilla, annoin mielipiteekseni, että hän ei ole syylistynyt mihinkään rikokseen, eikä häneltä pidä riistää sitä, mitä hänelle oli testamentilla annettu.

Tit. 7. Perunkirjoituksia koskevasta laista.

405. Ulpianus, Disputations, kirja IV.

Reskripteissa ja keisarillisissa konstituutioissa on hyvin usein esitetty, että jos testamentin tekijä oli siinä käsityksessä, että hän oli tehnyt testamentin (joka oli sellaisenaan mitätön), eikä hän aikonut sen olevan pätevä kodifikaattorina, hänen ei katsota tehneen kodifikaattia. Näin ollen tällaiseen testamenttiin sisältyviä asioita ei voida pitää maksettavina, vaikka ne olisivat olleet maksettavia, jos ne olisi sisällytetty kodifikaattiin.

406. Julianus, Digest, kirja XXXVII.

Jos lapsi syntyy testamentin tekemisen jälkeen ja ennen kodifikaatin kirjoittamista ja jos kodifikaatissa jätetään hänelle jotain testamentin varaan, se on pätevä.

407. Jos kuitenkin se, jolle jotain on annettu, kuolee testamentin tekemisen jälkeen ja ennen kuin kodifikaatti, jossa testamentti on tehty, on tehty, katsotaan, ettei sitä ole kirjoitettu.

408. Kodisilliinille ominainen sääntö on, että sillä, mitä siihen sisältyy, katsotaan olevan sama vaikutus kuin jos se olisi sisällytetty testamenttiin. Näin ollen vapautta ei laillisesti myönnetä orjalle, joka testamentin tekohetkellä oli testamentin tekijän omaisuutta, mutta joka kodifikaatin tekohetkellä kuului toiselle. Toisaalta, jos orja kuului toiselle testamentin tekohetkellä ja jos siitä oli tullut perinnönjättäjän omaisuutta, kun testamentin lisäys tehtiin, vapaus katsotaan silloin myönnetyksi toiselle kuuluvalla orjalle, ja vaikka sitä ei voida suoraan antaa, voidaan silti turvautua trustiin.

409. Mielisairaalla henkilöllä ei katsota olevan valtuuksia tehdä codiciliä, koska häntä ei pidetä pätevänä tekemään mitään muuta tekoa; koska kaikenlaisten liiketoimien yhteydessä hänen katsotaan olevan asemassa, joka on poissa tai joka ei osallistu liiketoimiin.

410. Jos testamentilla testamentataan hedelmätöntä omaisuutta, sitä ei voida vahvistaa codicilillä, mutta sitä voidaan vaatia trustin nojalla, ja siihen voidaan tehdä Lex Falcidian myöntämä varauma.

411. Sama, Digest, kirja XXXIX.

Jos joku, joka ei ole tehnyt testamenttia, perustaa codicilillä trustin seuraavasti: "Kuka tahansa perillisistäni tai omaisuuteni pretoriaaninen haltija on, jätän hänet edunvalvojaksi", trustin nojalla jätetyt summat on maksettava, koska perheen päämies, jolla oli valta tehdä testamentti ja joka teki codicilin, on samassa asemassa kuin jos kaikki ne, jotka olivat hänen perillisistään, joiden käsiin omaisuus tulee joko polveutumisen tai pretoriaanisen lain mukaisen hallussapidon kautta.

412. Jos lapsi syntyy codicilin tekemisen jälkeen ja hän on lähin sukulainen tai suora perillinen, hän ei ole velvollinen maksamaan testamenttiin jätettyjä summia, koska hänet ymmärretään myös määrättyksi perilliseksi, eikä hänen näin ollen katsota rikkoneen codicilia.

413. Jos testamentti on tehty, vaikka kodifikaattia ei vahvistettaisikaan testamentilla, kodifikaatti saa kuitenkin kaiken voimansa ja vaikutuksensa testamentista. Jälleen kerran, jos testamentin nojalla ei ole tehty perintöä, tällaisella kodifikaatiolla luotu trusti ei ole lainkaan pätevä.

414. Sama, Digest, kirja LXIII.

On päätetty, että testamentintekijä, joka oli maksukykyinen silloin, kun hän teki codicilin, voi laillisesti myöntää orjilleen vapauden, vaikka hän ei välttämättä ollut maksukykyinen silloin, kun testamentti tehtiin.

415. Papinianus, Opinions, kirja VII.

Testamenttia edeltävä codicil ei ole pätevä, ellei sitä vahvisteta testamentilla tai myöhemmin tehdyllä toisella codicilillä tai ellei sen määräyksiä vahvisteta jollakin muulla testamentin tekijän tahdon ilmaisulla; mutta perinnönjättäjän myöhemmin mahdollisesti tekemät erilaiset määräykset eivät ole päteviä.

416. Marcianus, Institutes, kirja VII.

Jumalalliset Severus ja Antoninus totesivat eräissä reskriptiossa, että kun äiti määräsi lapsensa ehdottomiksi perillisiksi, mutta lisäsi perunkirjoituksessa ehdon, joka koski vapautumista, hänen tekonsa oli mitätön, koska hän ei voinut asettaa ehtoa perilliseksi määrätylle perilliselle eikä suoraan tehdä sijaisuutta perunkirjoituksen nojalla.

417. Kuka tahansa voi tehdä useita perunkirjoituksia, eikä hänen tarvitse kirjoittaa tai sinetöidä niitä omin käsin.

418. Vaikka perheen päämies on kodusillia vahvistaessaan voinut lisätä, ettei hän halunnut sen olevan pätevä, ellei sitä ole sinetöity ja allekirjoitettu hänen omalla kädellään, hänen tekemänsä kodusilli on pätevä, vaikka sitä ei olisikaan allekirjoitettu eikä sinetöity hänen omalla kädellään, sillä myöhemmät määräykset kumoavat niitä edeltävät määräykset.

419. Kodifikaatin voi tehdä vain se, joka on pätevä tekemään testamentin.

420. Jos joku testamenttisopimuksella testamenttaa perinnön henkilölle, joka on kuollut sen jälkeen, kun hän oli tehnyt testamenttinsa, katsotaan, että testamenttia ei ole tehty, vaikka testamenttisopimus olisi vahvistettu testamentilla.

421. Sama, säännöt, kirja II.

On olemassa eräitä määräyksiä, jotka eivät koske codicilien vahvistamista; kuten esimerkiksi jos joku vahvistaa codicilin ennen vangiksi joutumistaan ja kirjoittaa codicilin vankeudessa ollessaan, sillä tällainen codicili ei ole pätevä. Samaa sääntöä sovelletaan, kun henkilö jollain tavalla tai muulla tavoin lakkaa olemasta testamenttikiykyinen.

422. Lisäksi kysymyksissä, jotka koskevat pikemminkin tosiseikkoja kuin lakia, ei ole katsottava, mitä kodifikaattiin sisältyy, ikään kuin se olisi kirjoitettu silloin, kun kodifikaatti vahvistettiin; jos kodifikaatissa esimerkiksi sanotaan: "Se ja se vaate, joka kuuluu minulle, testamentataan", on otettava huomioon kodifikaatin kirjoittamisajankohta eikä se, milloin se vahvistettiin. Jos taas Seius testamentataan kodifikaatissa seuraavasti: "Jos Titius on elossa" tai "Jos hän on niin monen vuoden ikäinen", on otettava huomioon kodifikaatin eikä testamentin päivämäärä.

423. Paulus, Codicil-laista.

Codicileja laaditaan neljällä eri tavalla: sillä ne joko vahvistetaan tulevaisuudessa, tai ne on vahvistettu aikaisemmin, tai ne tehdään trustin avulla, kun testamentti on tehty, tai kun testamenttia ei ole.

424. Niitä, jotka perivät kuolinpesän ab intestato, voidaan syyttää trustista, koska katsotaan, että vainaja on vapaaehtoisesti jättänyt heille sen kuolinpesän, johon heillä oli lain mukaan oikeus.

425. Kodifikaatti on pätevä aina, kun sen tekijä oli pätevä tekemään testamentin. Ei kuitenkaan pidä ymmärtää, että edellytämme hänen olleen pätevä tekemään testamentin silloin, kun hän kirjoitti codicilin. (Sillä mitä jos hän ei olisi kyennyt hankkimaan riittävää määrää todistajia?) On kuitenkin välttämätöntä, että hänellä on ollut laillinen oikeus tehdä testamentti.

426. Jos joku vahvistaa testamentillaan myöhemmin tehtävän kodifikaatin ja tarjoaa sitten itseään argoitavaksi, tekee sen jälkeen testamentin ja kuolee vapautuneena; herää kysymys, onko kodifikaatilla testamentatut perinnöt maksettava, koska testamentti on pätevä? Hän kuitenkin teki codicilin aikana, jolloin hänellä ei ollut testamenttikykä; eikä tämä tapaus ole samanlainen kuin mykän henkilön tapaus, joka voi laillisesti vahvistaa codicilin; sillä vaikka hän ei olekaan kykenevä tekemään testamenttia, silti se, jonka hän teki ennen mykäksi tulemistaan, säilyy samassa tilassa; mutta tämän osapuolen testamentti on mitätön, ja, hän tietyllä tavalla määrää sen avulla muiden omaisuudesta. Katsomme kuitenkin, että lisäselvitys on pätevä, sillä vaikka postuumisti syntyneen lapsen syntymä rikkoisi testamentin ja tämä kuolisi sen jälkeen, lisäselvitys on silti pätevä.

427. Kun sotilas tekee testamentin ennen armeijaan astumistaan ja tekee siihen lisäyksen palvelukseen astumisensa jälkeen, herää kysymys, onko lisäys pätevä sotilasoikeuden mukaan, koska tällaisissa olosuhteissa tehty testamentti on pätevä Common Law -lain mukaan vain, jos sotilas ei ole sinetöinyt sitä tai tehnyt siihen lisäyksiä asepalveluksen aikana. On varmaa, että sotilaspalveluksen aikana tehtyä kodifikaattia ei pitäisi palauttaa testamenttiin sen pätevyyden toteamiseksi, vaan se on pätevä sotilasoikeuden mukaan.

428. Kun vapaus myönnetään kodifikaatilla orjalle, joka oli myös saanut testamentilla perinnön, sanomme, että perintö on pätevä, aivan kuin se olisi ollut sellainen alusta alkaen.

429. Kun joku vahvistaa tietynlaisen kodiklinikan, esimerkiksi "sen, jonka toteutan viimeisenä", minkään kodiklinikan sisältämiä määräyksiä ei pidetä heti voimassa olevina, niin kauan kuin muita voidaan tehdä; ja jos siis myöhemmin tehdään muita, kaikki aiemmilla kodiklilla tehdyt testamentin myöntämiset ovat mitättömiä.

430. Marcellus, Digest, kirja IX.

Aristo kiistää, että kodifikaatti on pätevä, jos sen on tehnyt henkilö, joka ei tiennyt, oliko hän perheen pää vai ei. Ulpianus toteaa huomautuksessa: "Ellei hän ollut palvellut armeijassa, sillä silloin hänen testamenttinsa on pätevä".

431. Papinianus, Kysymyksiä, kirja XV.

Aikaisemmilta ajoilta on periytynyt käsitys, jonka mukaan perintöä ei voi testamentata perunkirjoituksella, ja syynä tähän on se, että halutaan estää se, että testamentti, joka saa kaiken voimansa perillisten määräämisestä, ei näyttäisi vahvistuvan perunkirjoituksella, jonka pätevyys on itsessään riippuvainen testamentista.

432. Sama, Kysymyksiä, kirja XIX.

Eräs mies, joka ei tiennyt, että hänen vaimonsa oli raskaana, vapautti pojalleen osoitetulla codicilillä joitakin orjiaan. Isän kuoleman jälkeen hänelle syntyi tytär, ja koska todettiin, että isä ei ollut missään vaiheessa pitänyt häntä mielessään, katsottiin, että vapauden myöntämisen tuli tapahtua yksin pojan toimesta:

433. Sama, Kysymyksiä, kirja XXII.

Sen jälkeen, kun sisar oli saanut korvauksen osuudestaan orjista.

434. Sama, Kysymyksiä, kirja XIX.

Sillä voidaan epäilemättä väittää, että tytärtä ei voitu pakottaa luovuttamaan orjia, koska hänen isänsä ei vaatinut häneltä mitään, ja hänestä tulee perillinen omasta oikeudestaan.

435. Usein keskustellaan siitä, mihin johtopäätökseen pitäisi päätyä, jos mies ei ole tehnyt testamenttia, vaan on ilmoittanut sen kodifikaatissa: "Haluan, että Titius on perilliseni". On hyvin erilaista, jättikö hän omaisuuden trustiin laillisen perijänsä hoidettavaksi tällä asiakirjalla, jonka hän tarkoitti kodifikaatiksi, vai luuliko hän tekevänsä testamentin, sillä tässä tapauksessa Titius ei voinut vaatia mitään lailliselta perilliseltä. Asianosaisen aikomus selvitetään yleensä tutkimalla itse

asiakirjaa. Sillä jos hän jätti perinnön, jonka Titius lunastaa, ja määräsi sijaisen hänen tilalleen, jos hän ei olisi perillinen, ei ole epäilystäkään siitä, etteikö hänen olisi pitänyt ymmärtää aikoneensa tehdä testamenttia eikä perunkirjoitusta.

436. Scaevola, Kysymyksiä, kirja VIII.

Eräät viranomaiset katsovat (muistaakseni), että Vivianuksessa selitetään eräs kiista, joka syntyi Sabinuksen, Cassiuksen ja Proculuksen välillä siitä, kuuluivatko perinnöt, jotka oli annettu tai jotka oli otettu pois perinnönjakokirjalla henkilöiltä, jotka kuolivat sen jälkeen, kun heidät oli määrätty perillisiksi, sijaisille, eli oliko perinnön antaminen tai ottaminen yhtä pätevää silloin, kun siitä oli määrätty perinnönjakokirjalla, kuin silloin, kun siitä oli määrätty testamentilla. Sanotaan, että Sabinus ja Cassius vastasivat, että näin oli, ja että Proculus oli eri mieltä. Sabinus ja Cassius päättelivät (kuten he itse väittivät), että kodifikaattia pidetään osana testamenttia ja että se tukee lain noudattamista omaisuuden luovutuksen osalta. Uskallan kuitenkin väittää, että Proculuksen näkemys on oikeampi; sillä perinnöllä ei ole mitään voimaa eikä vaikutusta, jos se testamentataan jollekin, joka ei ollut olemassa silloin, kun codicil tehtiin, vaikka hän olisi elossa testamentin laatimisen aikaan; sen pitäisi kuulua sille, jolle se on annettu. Silloin olisi kysyttävä, onko testamentti asianmukaisesti testamentattu, jotta oikeussääntöä ei tutkittaisi ennen kuin henkilön olemassaolo on varmistettu. Mainitussa tapauksessa testamentilla ei siis ole voimaa eikä vaikutusta, jos se on tehty tai otettu pois perillisen kuoleman jälkeen tehdyllä perunkirjoituksella; siitä syystä, että mainittua perillistä ei ole ollut olemassa, ja sen seurauksena testamentin riistäminen tai antaminen tulee mitättömäksi. Tätä ei sovelleta, jos koko jäämistöön määrätyn perillisen tilalle annetaan sijainen, koska kodifikaatti vahvistettaisiin perinnönjaolla.

437. Jos kaksi perillistä on nimetty ja sijaiset määrätty, ja toinen heistä kuolee, perintö katsotaan edelleen päteväksi; mutta syntyi keskustelua kanssaperillisestä ja siitä, onko hän velkaa koko perinnön, kun testamentti oli seuraava: "Kuka ikinä onkaan perilliseni." Vai onko katsottava, että kaikki ei ole velkaa siitä syystä, että sijaiseksi tulleen perillisen olisi maksettava osa siitä, vaikka hän itse ei ole sitä velkaa? Sama keskustelu voi nousta esiin, kun on kyse määrätyistä velvoitteista; mutta mielestäni on paljon enemmän perusteita sille, että kanssaperillinen on vastuussa koko perinnöstä, koska hänen kanssaan liittynyt osapuoli ei ole enää olemassa.

438. Africanus, Kysymyksiä, kirja II.

Mutta koska testamentintekijän tahto oli, että testamentti maksetaan koko jäämistöstä, on todettava, että testamentin nojalla määrättyjen perillisten hyväksi voidaan tehdä poikkeus pahantahtoisuuden perusteella, jos vaaditaan suurempaa summaa kuin mihin heillä on oikeus.

439. Paulus, Questions, kirja XXI.

Jos perunkirjoitus tehdään ilman, että testamenttia on laadittu, vainajan perillinen, vaikka hän olisi syntynyt perunkirjoituksen tekemisen jälkeen, on velkaa kaikki perinnöt, jotka perunkirjoituksella on testamentattu; sillä perunkirjoitus on pätevä riippumatta siitä, kuka on se perillinen, joka on oikeutettu testamentin mukaiseen perimyksen; sillä huomioon otettiin vain

yksi tapaus, eikä sillä ole merkitystä, kuka saa jäämistön, kunhan hän saa perinnön ab intestato. Kodifikaatti riippuu testamentista, jos sellainen on tehty, riippumatta siitä, milloin se on tehty. Ja (jotta voisin ilmaista itseäni selkeämmin) kun perheen päämies kuolee testamentittomana, perunkirjoitus ei vaadi vahvistusta, vaan se korvaa testamentin. Jos testamentti on kuitenkin tehty, perunkirjoitukseen sovelletaan samaa lakia.

440. Sama, Sentences, kirja III.

Kirjeillä, joilla luvataan omaisuutta tai ilmaistaan kiintymystä, ei ole kodifikaatin vaikutusta.

441. Celsus, Digest, XX kirja.

Plotiana ystävälleen, Celsus, Tervehdys. Lucius Titius teki testamentissaan seuraavan määräyksen: "Jos jätän testamentilla jotakin sellaista asiakirjaan, joka jollakin tavalla liittyy tähän testamenttiin, toivon sen olevan pätevä." Kysyn, pitäisikö ennen tätä testamenttia tehty perunkirjoitus vahvistaa. Juventius Celsus Plotianalle, tervehdys. Nämä sanat: "Jos jätän jotain, mikä liittyy tähän testamenttiin, haluan sen olevan voimassa", sisältävät myös kaiken, mikä testamenttiin ennen testamentin tekemistä.

442. Marcellus, Digest, kirja XIV.

Isä, jolla oli ainoa poika, teki hänelle suunnatun perunkirjoituksen ja kuoli testamentittomana jättäen perilliseksi pojan, jonka hän oli synnyttänyt sen jälkeen, kun hän oli tehnyt perunkirjoituksen. Kukaan ei voi väittää, että perunkirjoitus olisi mitätöity, ja näin ollen, jos vainaja ei odottanut saavansa jälkiperillistä, perunkirjoitus ei mitätöidy hänen kuolemansa vuoksi; ja poika, jolle se oli osoitettu, joutuu maksamaan perinnön suhteessa osuuteensa perinnöstä, mutta jälkipoika ei joudu maksamaan mitään. Mutta jos isä olisi kuollessaan jättänyt kaksi elossa olevaa poikaa, mutta luuli toisen heistä kuolleeksi, voidaan samalla tavalla katsoa, että poika, jolle perunkirjoitus oli osoitettu, voidaan velvoittaa maksamaan koko perintö, aivan kuin hän olisi ollut isänsä ainoa perillinen, mutta hän on velvollinen maksamaan vain summan, joka vastaa hänen osuuttaan perintöosuudesta. Silti mitään osaa perinnöstä, jota ei voida jakaa, ei saa maksaa, koska isä ei olisi riistänyt pojaltaan hänen osuuttaan, ellei hän olisi ajatellut, että tämä olisi hänen ainoa perijänsä.

443. Paulus, Lex Julia et Papia, kirja V.

Kun perillinen on nimetty suullisesti ja testamenttimääräykset on saatettu kirjalliseen muotoon; Julianus sanoo, että tätä asiakirjaa ei pidä käsittää testamentiksi, jossa perillistä ei mainita, vaan se on pikemminkin katsottava kodifikaatioksi, ja tämä on mielestäni oikeampi mielipide.

Kirja XXX

Testamentista ja testamenttisopimuksista.

Tit. 1. Testamentista ja trustista.

1. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXVII.

Legaatit ovat kaikin puolin tasavertaisia trustien kanssa.

(2) Sama, Trustit, kirja I.

On muistettava, että vain ne voivat testamentata omaisuutta trustiin, jotka ovat testamenttikykyisiä.

3. Sama, On Sabinus, kirja IV.

Seuraavat testamentintekijän sanat: "Kuka tahansa edellä mainituista tahoista on perilliseni" tai "Jos Seius on perilliseni" tai "Jos hän tulee perintöni", ei myöhemmin testamentattu trusti ole tästä syystä ehdollinen.

4. Sama, Sabinuksesta, kirja V.

Jos testamentintekijä erehtyy maa-alueen nimen suhteen ja mainitsee Cornelian eikä Sempronian Estate, Sempronian Estate on maksettava. Jos hän kuitenkin erehtyy viittaamaan itse maahan, se ei ole maksettava. Sillä jos joku, joka aikoo testamentata vaateen, testamenttaa kotitaloustavarat ja luulee, että vaatteet sisältyvät termiin "kotitaloustavarat", Pomponius toteaa, että vaatteet eivät erääntyisi; aivan samoin kuin jos joku luulee, että elektroni tai messinki sisältyy termiin kulta; tai, mikä on vielä järjettömämpää, jos hän luulee, että hopea sisältyy sanaan vaatteet; sillä esineiden nimet ovat muuttumattomia, mutta ihmisten nimet ovat kuitenkin muutettavissa.

(1) Kun joku nimeää perillisen ja tekee testamentin seuraavasti: "Se, joka on Galliassa sijaitsevan omaisuuteni perillinen, on velvoitettava maksamaan se ja se", perinnön katsotaan kuuluvan kaikille perillisille, koska kyseessä oleva omaisuus kuuluu heille kaikille.

5. Paulus, On Sabinus, kirja I.

Kun orja jätetään testamentinsaajan valittavaksi, voimme tehdä valinnan vain kerran.

1. Labeo sanoo, että kun tietty esine tai orja testamentataan seuraavasti: "Kuka on minun, kun minä kuolen, on perilliseni annettava", ja esine tai orja on yhteisomistuksessa, koko se on maksettava. Cassius toteaa, että Trebatius antoi mielipiteensä, jonka mukaan vain testamentin tekijän omistama osuus kuuluu perittävälle; mikä on oikein.

2. Kun yhteisesti omistettu maa-alue testamentataan mainitsematta testamentin antajalle kuuluvaa osuutta, vaan hän vain sanoo "minun", on todettu, että vain hänen osuutensa erääntyy maksettavaksi.

(6) Julianus, Digest, kirja XXXIII.

"Antakoon perilliseni Stichus, joka on minun, kun minä kuolen." On ilmeistä, että testamentintekijä aikoi pikemminkin asettaa ehdon kuin vain osoittaa orjan; siitä syystä, että jos tämä lauseke olisi lisätty pelkästään orjan nimeämistä varten, se olisi muotoiltu seuraavasti: "Stichus, joka on minun", eikä: "Joka on minun". Tällainen ehto on kuitenkin ymmärrettävä siten, että se tarkoittaa vain "jos hän on minun", jotta jos hän luovuttaa hänet kokonaan, perintö lakkaa; mutta jos hän luovuttaa hänet osittain, vain se osuus orjasta jää maksettavaksi, joka kuului testamentin antajalle hänen kuollessaan.

7. Paulus, On Sabinus, kirja II.

Isäntä voi hylätä orjalleen testamentatun perinnön.

(8) Pomponius, On Sabinus, kirja II.

Jos testamentinsaaja testamentattuaan maa-alueen luovuttaa osan siitä, katsotaan, että vain jäljelle jäävä osa kuuluu sille, jolle se on jätetty; sillä vaikka kyseiseen maa-alueeseen tehtäisiin lisäys, testamentinsaaja hyötyisi lisäyksestä.

1. Jos testamenttiin lisätään seuraava määräys: "Maksakoon Lucius Titius, perilliseni, tai Maevius, perilliseni, kymmenen aureia Seiukselle", Seius voi nostaa kanteen kumpaa perillistä vastaan tahansa, ja jos hän nostaa kanteen toista perillistä vastaan ja tämä suorittaa maksun, toinen vapautuu; aivan kuten silloin, kun kaksi velallista on luvannut maksaa, molemmat ovat vastuussa koko summasta. Mutta entä jos testamentinsaaja vaatii vain puolet summasta jommaltakummalta perilliseltä? Hän voisi vapaasti vaatia loppuosan toiselta perilliseltä. Samaa sääntöä sovelletaan, jos toinen osapuolista on maksanut osuutensa.

2. Kun perintö on testamentattu seuraavasti: "Jätän perinnöksi kahdeksan pentuekantajaa tai tietyn rahasumman kunkin sijasta, sen mukaan, kumman perinnönsaaja haluaa", perinnönsaaja ei voi vaatia osaa perinnöstä orjina ja toista osaa rahana, koska perintö on jätetty vaihtoehdoksi; samoin kuin jos perinnöksi jätetään viisikymmentä kiloa painavaa öljyä tai tietty summa kunkin kilon sijasta, sillä muutoin jako saattaisi olla sallittua, jos perinnöksi jätettiin vain yksi orja. Sillä ei myöskään ole merkitystä, jaetaanko summa vai maksetaanko koko summa kerralla. Ja itse asiassa, jos on testamentattu kahdeksan orjaa tai kaikkien orjien sijasta tietty rahasumma, perillistä ei voida vastoin hänen tahtoaan velvoittaa vastaamaan osasta testamenttia rahana ja osasta orjina.

9. Sama, On Sabinus, kirja III.

Octavenus toteaa, että vihollisen hallussa oleva omaisuus voidaan testamentata, ja testamentti pysyy voimassa postliminium-lain nojalla.

10. Paulus, On Sabinus, kirja II.

Julianus katsoo, että isän valvonnassa oleva poika ei voi tehdä valintaa ilman isänsä suostumusta eikä ennen kuin hän on hyväksynyt omaisuuden.

11. Papinianus, Questions, kirja IX.

Jos isän määräysvallassa olevalle pojalle on testamentattu perintö tai toiselle kuuluva orja tai hänelle on jätetty omaisuus; se on jätettävä isän tai isännän haltuun, ja vain näissä olosuhteissa luottamuksella on voimaa tai vaikutusta, ellei sitä jätetä niille, joiden kautta omaisuuden tai testamentin hyöty koituu mainitulle isälle tai isännälle. Julianus taas esittää hyvin perustellusta syystä johtuen mielipiteensä, jonka mukaan isän, jonka poika on määrätty perilliseksi, on luovutettava omaisuus jopa

vieraalle sen jälkeen, kun siitä on vähennetty falcidialaisen lain nojalla myönnetty osuus; sillä hän on vastuussa poikansa edustajana siitä syystä, että jälkimmäistä ei voida pitää vastuullisena omasta oikeudesta, eikä isä voi olla vastuussa perillisenä, vaan hänen katsotaan saaneen luottamuksen vanhemman ominaisuudessa. Jos siis isän tehtäväksi on annettu luovuttaa pojalleen tämän kuoleman jälkeen se, mikä on tullut hänen haltuunsa pojalleen testamentatun perinnön tai jäämistön kautta, ja jos jälkimmäinen kuolee isänsä elinaikana, isä voi kiistatta pitää tämän vastuun, koska luottamus saa voimansa isän henkilöstä.

12. Pomponius, On Sabinus, kirja III.

Jos sama omaisuus testamentattaisiin minulle ja sinulle, ja sinä päivänä, jolloin perintö olisi eräännyt, minusta tulisi sinun perijäsi, Labeo sanoo, että voin saada omaisuuden haltuuni joko siitä syystä, että se on jätetty minulle, tai siksi, että olen sinun perijäsi. Proculus sanoo, että jos haluan koko omaisuuden kuuluvan minulle minulle testamentatun perinnön perusteella, minun on vaadittava sitä sillä perusteella, että olen perillinen.

1. Jos joku määrää perillisensä luovuttamaan minulle kolmen päivän kuluessa kuolemastaan tietyt orjat, jotka hänellä oli Gadesissa, testamentilla, jonka hän teki Roomassa juuri ennen kuolemaansa, perintö on pätevä, eikä säädetyn ajan lyhyys millään tavoin vahingoita perinnönsaajaa.

2. Siviilioikeuden säännön mukaan "voimme testamentata perinnöksi orjia, jotka kuuluvat niille, joille voimme myös testamentata".

3. Perintöasioissa viimeiset laaditut asiakirjat ovat päteviä; sillä jos ne on jo aiemmin tehty, niitä voidaan muuttaa joko päivän tai ehdon osalta tai ne voidaan kokonaan mitätöidä. Kun yhdellä ehdolla jätetty testamentti otetaan pois toisella ehdolla, on otettava huomioon viimeinen määräys, jolla se on otettu pois. Joskus ei kuitenkaan ole pätevä viimeinen, vaan aikaisempi määräys, sillä jos sanoisin: "Sillä on katsottu, että sama lauseke, jonka mukaan tietynä ajankohtana myönnetyt testamentit on lykättävä, koskee myös myöhemmin annettuja määräyksiä. Näin ollen testamentin tekijän tahto vahvistaa sen pätevyden, mitä hän on testamenttiinsa lisännyt.

13. Sama, On Sabinus, kirja IV.

Jos sinulle jätettiin puutteellisesti kuvattu orja ja perillinen luovutti Stichuksen orjallesi, Neratius oli sitä mieltä, että jos luovutus tapahtui isännän suostumuksella tai hän vahvisti teon, perillinen vapautetaan, aivan kuin Stichus itse olisi testamentattu.

14. Ulpianus, On Sabinus, kirja XV.

Jos testamenttiin on otettu määräys: "Jos teen testamentin kahdesti tietylle henkilölle, perilliseni on maksettava hänelle vain yksi perintö" tai "Vain yksi perintö on maksettava", ja hän testamenttaa mainitulle taholle kaksi erillistä rahasummaa tai kaksi erillistä maa-aluetta, ovatko molemmat perittäviä?". Aristo sanoo, että näyttää siltä, että vain yksi perintö on maksettava, sillä Celsuksen ja Marcelluksen näkemyksen mukaan sitä, mikä otetaan pois, ei katsota annetuksi, mikä on oikein.

1. Papinianus sanoo kuitenkin yhdeksännessätoista kysymysten kirjassaan, että jos testamentin tekijä, jätettyään useita testamentteja samalle henkilölle, vakuuttaa odottavansa vain yhden niistä maksettavaksi ja tekee tämän ennen testamenttinsa loppuunsaattamista, muut testamentit olisi katsottava lain nojalla mitätöidyiksi. Mikä niistä olisi kuitenkin katsottava otetuksi pois, sillä se ei ole ilmeistä? Ja hän sanoo, että voidaan katsoa, että pienin olisi maksettava.

(15) Paulus, On Sabinus, kirja III.

Kun henkilö aikoi testamentata neljännen osan omaisuudestaan, hän kirjoitti puolet. Proculus sanoi aivan oikein, että neljännen osan olisi voitu väittää olevan testamentattu siitä syystä, että se sisältyy puoleen. Samaa sääntöä sovelletaan, jos testamentintekijä aikoi testamentata viisikymmentä aureia ja kirjoitti sata, sillä silloin viisikymmentä on maksettava. Jos hän kuitenkin aikoi testamentata enemmän ja kirjoitti vähemmän, testamentti on pätevä.

1. Jos joku testamenttaa tyttäriinsä rahasumman, ajatellen jälkikasvua, mutta tytärtä ei synny, koko summa kuuluu eloonjääneelle.

(16) Pomponius, On Sabinus, kirja V.

Kun sama omaisuus testamentataan kahdelle henkilölle yhdessä ja toinen heistä ei ole olemassa, on mielestäni totta, että vain puolet kuuluu eloonjääneelle.

1. Jos perillinen on määrätty maksamaan perintö yhdessä toisen kanssa, joka ei ole hänen kanssaperijänsä, se, joka on määrätty, on velkaa koko perinnön; sillä jos testamentin tekijä on nimenomaisesti määrännyt maksun kahdelle perilliselle ja toinen heistä ei ota perintöä vastaan, toinen, joka on ottanut sen vastaan, olisi velkaa koko perinnön, jos sen osuus, joka on kieltäytynyt perinnöstä, joutuisi sen perillisen käsiin, joka on ottanut sen vastaan.

2. Jos perintö on jätetty Titiukselle ja testamentin tekijän postuumisti syntyneelle lapselle, eikä postuumisti syntynyttä lasta ole; Titius voi vaatia koko summan. Jos testamentintekijä kuitenkin aikoi testamentata yhtä suuret osuudet Titiukselle ja

omille postuumisti syntyneille lapsilleen tai vaikka hän olisi ilmaissut itsensä näin, koko perintö kuuluu Titiukselle, jos postuumisti syntynyttä lasta ei synny.

(17) Ulpianus, On Sabinus, kirja XV.

Jos henkilö on tehnyt testamentin tyttärilleen ja maininnut postuumisti syntyneen tyttären jossakin testamenttinsa osassa, hänen katsotaan ajatelleen postuumisti syntynyttä tytärtä testamenttia tehdessään.

1. Jos joku tekee testamentin seuraavasti: "Jos minulle syntyy tytär, perilliseni antakoon hänelle sata aureia", ja syntyy useita tyttäriä, katsotaan, että jokaisella heistä on oikeus samaan testamenttiin, joka on ymmärrettävä näin, ellei ole selvää, että testamentin tekijän tarkoitus oli toinen.

2. Jos testamentti on tehty yhdelle useammasta perillisestä, on selvää, että tuomarin on myönnettävä se osituskanteessa maksettavaksi; ja on todettu, että vaikka asianosainen hylkäisikin jäämistön, hänellä on oikeus saada takaisin tämänkaltainen testamentti.

18. Julianus, Digest, kirja XXXVII.

Hän voi todellakin vaatia koko perintöä, vaikka hän olisi itse joutunut aiheettomasti veloitetuksi, jos hän ei olisi kieltäytynyt perinnöstä.

19. Ulpianus, On Sabinus, kirja XV.

18. Papinianus katsoo Kysymysten kirjassa, että jos testamentti on jätetty siten, että sillä ei ole vaikutusta, se voidaan vahvistaa toistamalla, toisin sanoen seuraavalla lausekkeella, joka on myöhemmin lisätty codiciliin: "Perilliseni maksakoon hänelle lisäksi tämän", ja jos jälkikäteen todetaan jotain muuta: "Perilleni annetaan tehtäväksi maksaa testamenttini rahamäärät määrääminä päivinä, eikä yhden, kahden ja kolmen vuoden kuluttua", sillä testamentintekijä ei ole tehnyt tätä vahvistaakseen pätemättömät testamentit, vaan ainoastaan pidentääkseen voimassa olevien testamenttien maksuaikaa.

1. Sama auktoriteetti toteaa samassa paikassa alle murrosikäisen lapsen tilalle määrätyn sijaisen osalta, että jos kyseiselle lapselle on aiheettomasti annettu tehtäväksi perinnön maksaminen, hänen sijaisensa on maksettava se, jos hänen vastuulleen on jätetty jotain muuta, ja jos perillinen kuolee tulematta isänsä seuraajaksi.

2. Jos omaisuutta testamentataan useille henkilöille eikä osuuksia ole määrätty, kaikki perivät tasan.

20. Pomponius, On Sabinus, kirja V.

Jos testamentin antajalla on kaksi orjaa ja hän testamenttaa toisen niistä siten, ettei voida todeta, kumman hän testamenttasi, testamentinsaaja voi tehdä valintansa.

21. Ulpianus, On Sabinus, kirja XV.

Jos perinnöksi jätettiin lammaslauma, kaikki myöhemmin tapahtuva lisäys kuuluu testamentinsaajalle.

(22) Pomponius, On Sabinus, kirja V.

Jos testamentattiin karjalauma, ja osa niistä kuolee testamentin tekijän elinaikana ja tilalle tulee muita, karjalauman katsotaan olevan sama. Jos karjan määrä vähenee niin paljon, että jäljelle jää vain yksi härkä, se voidaan vaatia, vaikka karja sellaisenaan on lakannut olemasta; samoin kuin jos testamentattu talo palaa, voidaan vaatia maa-alue, jolla se sijaitti.

23. Paulus, On Sabinus, kirja III.

Kun henkilö testamenttaa osan omaisuudestaan, kuten nykyisin on tapana, se voidaan luovuttaa ilman satoa, ellei perillinen ole laiminlyönyt sitä.

24. Pomponius, On Sabinus, V kirja.

On todettu, että esimerkiksi se, mitä ei vielä ole olemassa, voidaan testamentata: "Mikä tahansa lapsi, jonka naispuolinen orja, Niin ja Niin, saattaa synnyttää"; tai kun testamentti tehdään seuraavasti: "Antakoon perilliselleni kaiken viinin, jota maillani tuotetaan, tai kaiken karjan kasvun."

1. Jos minulla on vain käyttöoikeus ja testamenttaan sen, testamentti on mitätön, ellen myöhemmin saa omistusoikeutta omaisuuteen.

2. Jos joku sen jälkeen, kun hän on tehnyt testamentin, jolla testamentattiin titaanitila, lisää siihen toisen maa-alueen, jonka hän aikoo sisällyttää samaan omaisuuteen, perinnönjättäjä voi vaatia lisäystä. Sama sääntö pätee alluviumin tapauksessa, varsinkin jos testamentin tekijä testamenttia tehdessään teki lisäyksen toisesta hänelle kuuluvasta pellosta.

3. Olisi pohdittava, mikä olisi sääntö, jos hän testamentin tekemisen jälkeen ottaisi jotain teitseellisestä omaisuudesta ja lisäisi sen toiselle kuuluvaan maahan; olisiko testamentinsaajalla oikeus vaatia vähennettyä osaa, aivan kuin se olisi lakannut

kuulumasta teitseelliseen omaisuuteen, koska maata tai taloa koskeva määräys määräytyy tahdon eikä omaisuuden luonteen perusteella. Parempi mielipide on, että se, mikä on liitetty toiseen maa-alueeseen, olisi katsottava vähennetyksi.

4. Jos testamenttaan laivan ja ilmoitan nimenomaisesti, että se oli minun ja että olen rakentanut sen kokonaan uudelleen ja jäljellä on vain alkuperäinen köli, perinnönsaaja voi kuitenkin oikeutetusti vaatia sitä.

25. Paulus, On Sabinus, kirja III.

Poika, joka on määrätty perilliseksi, voi ehdottomasti saada perinnön isänsä hyväksi, eikä sillä ole mitään merkitystä, oliko hän isänsä määräysvallassa silloin, kun perintö siirtyi hänelle. Jos hän siis ottaa perinnön vastaan isänsä määräyksestä, perintö sisällytetään Falcidian osuuteen, johon hänellä on laillinen oikeus.

(26) Pomponius, On Sabinus, kirja V.

Perinnöstä ei katsota kuuluvan kenellekään enempää kuin mitä jää jäljelle sen jälkeen, kun ehdon täyttämiseksi annetusta omaisuudesta on tehty vähennys.

1. Jos perillinen on määrätty antamaan tietty esine testamenttina eikä tee niin, koska hän ei ollut velvollinen luovuttamaan sitä testamentinsaajalle siinä paikassa, jossa se oli, ja se tuhoutuu sen jälkeen ilman perillisen petosta tai huolimattomuutta, menetys on testamentinsaajan maksettava.

2. Jos kuitenkin testamentataan osa hänen omaisuudestaan, on epäselvää, pitäisikö antaa osa itse omaisuudesta vai sen arvioitu arvo. Sabinus ja Cassius ovat sitä mieltä, että arvo olisi maksettava; Proculus ja Nerva ovat sitä mieltä, että osa testamentatusta omaisuudesta olisi luovutettava. On kuitenkin tarpeen auttaa perillistä, jotta hän voi itse päättää, antaako hän mieluummin osan omaisuudesta itsestään vai maksaa sen arvioidun arvon. Tällaisissa asioissa perillisen on kuitenkin annettava sellainen osa omaisuudesta, joka voidaan jakaa ilman menetyksiä, mutta jos omaisuus on luonnostaan jakokelvoton tai jos jakoa ei voida tehdä ilman menetyksiä, perillisen on joka tapauksessa maksettava omaisuuden arvioitu arvo.

27. Paulus, On Plautius, kirja IX.

Lisäksi perillinen voi antaa testamentinsaajalle hänelle jätetyn osuuden luovuttamalla hänelle tietyn osan omaisuudesta tai vain yhden esineen, jonka arvon testamentinsaaja suostuu hyväksymään tai jonka tuomari määrää, jotta testamentinsaajaa ei pakotettaisi vaatimaan osuutta koko omaisuudesta.

28. Ulpianus, On Sabinus, XIX kirja.

Jos testamenttaan velkojalleni sen, mitä olen hänelle velkaa, vaikka minua on suojattu velkaa vastaan poikkeuksella, testamentti on pätevä; siitä syystä, että poikkeuksesta vapauttamisen katsotaan tapahtuneen. Tämä vastaa sitä, mitä Aristo sanoo, nimittäin, että jos velalliseni testamenttaa minulle sen, mitä hän on velkaa minulle prätorian kanteen perusteella, testamentti on pätevä; siitä syystä, että minulle myönnetään siviilikanteen sijasta kunniakanne.

1. Marcellus katsoo kahdeskymmeneskahdeksannessa kirjassaan, että jos testamtaat minulle sen, minkä olet minulle velkaa määräyksen nojalla, perintö on pätevä, eikä testamenttia vähennetä falcidialaisen lain vuoksi.

29. Ulpianus, Lex Julia et Papia, VI kirja.

Jos saatavaa ei kuitenkaan muuteta velkojan kannalta edullisemmaksi joko muuttamalla, ajallisesti, ehdollisesti tai paikallisesti, testamentti on mitätön.

30. Ulpianus, Sabinuksesta, XIX kirja.

Säännös on seuraava: "Maksakoon perilliseni rahat, jotka olen testamentannut ja joiden maksamiselle en ole asettanut aikaa, yhden, kahden ja kolmen vuoden kuluttua", tämä ei viittaa kaikkiin esineisiin, jotka voidaan testamentata, vaan ainoastaan sellaisiin, jotka voidaan punnita, laskea tai mitata.

1. Ja se koskee vain niitä perintöjä, joiden maksuaikaa ei ole määrätty; jos siis perintö on ehdottomasti testamentattu, sen maksuaikaa pidennetään tällä lisäyksellä.

2. Entä jos minulle testamentataan sata aurea käteisenä, onko maksu suoritettava määrättyinä päivinä vai kaikki kerralla? Servius ja Labeo sanovat, että perintö on maksettava heti, käteisenä. Vaikka tämä lisäys onkin tarpeeton, kun on kyse perinnön voimasta ja vaikutuksesta, sitä sovelletaan kuitenkin siten, että perintö erääntyy heti.

3. Mutta jos perintö jätetään maksettavaksi vuoden tai kuukauden mukaan, tätä määräystä ei sovelleta, koska tällä perinnöllä on alku ja loppu.

4. Jos perintö kuitenkin testamentataan ehdolla, voidaan sanoa, että sen maksaminen määräajoin ei tule sovellettavaksi, koska ehtoa pidetään epävarmana.

5. Tämän mukaisesti Trebatius katsoo, että jos testamentti on tehty henkilölle maksettavaksi hänen täytettyään kaksikymmentä vuotta, edellä mainittua määräystä, sellaisena kuin se yleisesti tulkitaan, ei sovelleta.

6. Tämä säännös ei myöskään ole sovellettavissa silloin, kun testamenttiin jätetään rahaa, joka on testamentintekijän arkussa, tai viiniä, joka on hänen varastossaan; koska olemme todenneet, että se ei ole sovellettavissa silloin, kun testamenttiin on testamentattu tietynlaista omaisuutta.

7. Gallus Aquilius, Ofilius ja Trebatius ovat esittäneet mielipiteenään, että tämä sääntö ei koske ainoastaan aiemmin tehtyjä testamentteja, vaan myös kaikkia testamentissa mainittuja testamentteja, mikä pitää paikkansa.

31. Paulus, On Sabinus, kirja III.

Tämä säännös koskee myös kaikkia testamentteja, jotka myöhemmin vahvistetaan kodifikaaleilla.

(32) Ulpianus, On Sabinus, XX kirja.

Jos joku testamenttaa rahaa alaikäiselle pojalleen, joka on määrätty hänen perillisekseen, "kun tämä saavuttaa murrosikäisyyden", ja hän myös määrää sijaisperillisen, jonka hän asettaa tilalle, maksamaan saman summan, ja poika kuolee ennen murrosikäisyyden saavuttamista, sijaisperillinen ei ole velkaa perintöä. Sextus ja Pomponius eivät kuitenkaan pidä tätä oikeana, kun perinnön uusiminen on todettu esimerkiksi seuraavasti: "Maksakoon perilliseni samana päivänä sen perinnön, jonka olen veloittanut pojalleni ja jonka olen määrännyt hänen maksettavakseen, jos hänestä tulee perilliseni." Jos taas toistaminen on tehty seuraavasti: "Maksakoon perilliseni ne perinnöt, joiden maksamisen olen määrännyt poikani tehtäväksi", perinnöt on ilmeisesti toistettu ehdoitta, ja niiden nimeäminen on tapahtunut vain testamentin tekijän toimesta. Näin ollen juuri tämä perintö, johon viitaten kysely tehdään, kuuluu minulle.

1. Jos jollakulla on useita Stichus-nimisiä orjia ja hän testamenttaa Stichuksen, eikä ole selvää, kumpaa Stichusta hän tarkoitti, perillisen on luovutettava se orja, jonka testamentinsaaja on valinnut.

2. Jos jollekin osalle kaupungin asukkaista jätetään jotain, joka on tarkoitettu koko yhteisön koristeeksi tai hyödyksi, se epäilemättä kuuluu.

(33) Paulus, säännöt, kirja III.

Jos sama omaisuus on jätetty usealle henkilölle tai se on jätetty kaikille yhdessä, ja yksi nostaa kanteen sen perimiseksi ja toinen nostaa samassa tarkoituksessa testamentin nojalla kanteen, se, joka perustaa kanteensa testamenttiin, ei voi periä enempää kuin oman osuutensa perinnöstä. Jos testamentti on jätetty jokaiselle erikseen ja on täysin ilmeistä, että testamentin tekijä on halunnut antaa sen toiselle, kun hän on riistänyt testamentin ensimmäiseltä testamentinsaajalta, viimeisellä

testamentinsaajalla on oikeus saada se kokonaisuudessaan. Jos tämä ei kuitenkaan käy selvästi ilmi, kaikilla testamentinsaajilla on oikeus yhtä suureen osuuteen testamentista, ellei testamentin tekijä itse ole selvästi ilmaissut kielenkäytöllään, että hän on tarkoittanut yhden heistä saavan koko omaisuuden, sillä silloin esineen arvo olisi annettava yhdelle heistä ja itse esine toiselle. Ja sillä, joka ensimmäisenä liittyi testamenttiin tai trustiin, on oikeus valita, kumman hän haluaa, itse omaisuuden vai sen arvon; silti, valittuaan jommankumman hän ei saa luopua siitä ja valita toista.

34. Ulpianus, On Sabinus, kirja XXI.

On ilmeistä, että jos testamentintekijä on tarkoittanut siirtää perinnön toiselle, se ei kuulu ensiksi mainitulle, vaikka viimeksi mainittu ei kykenisikään vastaanottamaan sitä. Jos testamentinsaajat olivat kuitenkin yhteisiä tai, koska heitä oli alun perin useita, he ovat myöhemmin yhdistyneet, heidät kaikki yhdessä luokitellaan yhdeksi ja samaksi henkilöksi.

1. Jos sama omaisuus on testamentattu useaan kertaan riistestamentilla, sitä ei voida vaatia kuin kerran; riittää, jos omaisuus itsessään tai sen arvo on hankittu.
2. Jos sama omaisuus on testamentattu minulle kahden henkilön testamentilla, voin vaatia sitä kahdesti ja saada omaisuuden toisen testamentin nojalla ja sen arvioidun arvon toisen testamentin nojalla.
3. Kun mitään tiettyä esinettä ei ole testamentattu, mutta samassa testamentissa mainitaan tietty summa useaan kertaan, jumalallinen Pius totesi rescriptumissa, että perillisen on maksettava mainittu summa useaan kertaan, jos täysin vakuuttavilla todisteilla osoitetaan, että testamentin tekijän tarkoituksena oli moninkertaistaa perintö. Hän on asettanut saman säännön myös trustin osalta. Syy tähän on ilmeinen, sillä koska samaa asiaa ei voida luovuttaa useammin kuin kerran, sama summa voidaan moninkertaistaa, jos tämä on testamentin tekijän tarkoitus.
4. Tämä on kuitenkin ymmärrettävä sovellettavaksi vain silloin, kun testamentin antaja jättää tietyn rahasumman useaan kertaan; kuten esimerkiksi sata aurea, jotka hänellä on arkussaan; sillä silloin sitä on mielestäni verrattava maa-alueen testamenttiin.
5. Jos kuitenkin on jätetty tietty paino kultaa tai hopeaa, Papinianus on sitä mieltä, että sitä olisi pikemminkin verrattava rahasumman testamenttiin, koska mitään tiettyä omaisuutta ei ilmeisesti ole testamentattu.
6. Jos siis jotain muuta punnittavaa, laskettavaa tai mitattavaa on jätetty useaan kertaan, on sanottava, että sama sääntö on voimassa; toisin sanoen se eräännyy maksettavaksi useaan kertaan, jos se on ollut testamentin tekijän tarkoitus.

7. Jos kuitenkin ostan minulle testamentatun omaisuuden, testamentin mukainen kanne on minun edukseni maksamani hinnan suuruinen.
8. Ja paljon perustellummin voidaan sanoa näin, jos sama omaisuus on testamentattu minulle kahden eri henkilön testamentilla, mutta jos toinen on pyytänyt minua luovuttamaan itse omaisuuden toiselle tai jotain muuta sen sijaan; tai jos se on testamentattu sillä ehdolla, että annan jotain sen tilalle; sillä minun katsotaan menettäneen omaisuuden siltä määrältä, jonka olen joutunut maksamaan saadakseni sen.
9. Kun omaisuus testamentataan usealle henkilölle yhdessä, on vakiintunut käytäntö, että se jaetaan alusta alkaen osuuksiin. Perinnönsaajilla on oikeus jakoon suhteessa niiden henkilöiden lukumäärään, joille perintö on jätetty, mutta myös niillä, joilla ei ole siihen oikeutta; kuten esimerkiksi silloin, kun perintö on tehty Titiukselle ja hänen orjalleen myöntämättä jälkimmäiselle vapautta.
10. Kun testamentin tekijä testamentilla, joka on tehty hänen poikansa ollessa alle murrosikäinen, testamenttaa toiselle saman omaisuuden, jonka hän oli jo testamentilla jättänyt minulle, Julianus sanoo, että osapuolet eivät saa omaisuutta samanaikaisesti. Näin ollen sillä, jolle omaisuus on isän testamentilla testamentattu, on tällä välin oikeus omaan osuuteensa.
11. Kun sama omaisuus testamentataan kahdelle henkilölle, joista toinen on määrätty perilliseksi, jos jälkimmäinen on velvoitettu maksamaan osa perinnöstä itselleen, sen katsotaan olevan tältä osin pätemätön ; ja näin ollen se osuus, joka hänelle on määrätty omaksi edukseen, kuuluu hänen kanssatestamentinsa saajille.
12. Näin ollen on todettava, että jos on kaksi perillistä, joista toinen on määrätty yhdeksi kahdestoistaosaksi ja toinen yhdelletoista kahdestoistaosaksi jäämistöstä, ja heille on testamentattu maa-alue; toisella perillisellä on oikeus yhdentoista kahdestoistaosaan maasta ja hänen kanssaperillisellään yhteen kahdestoistaosaan siitä.
13. On selvää, että jos yhdestä testamentinsaajista tulee sen perillinen, jonka tehtävänä on maksaa perintö, tämä ei tee hänen kanssaperillisestä yhtään vähemmän oikeutettua puoleen siitä, sillä hän säilyttää osuutensa perinnöstä samassa suhteessa.
14. Jos Titiukselle tehdään testamentti seuraavin ehdoin: "Antakaa hänelle Seianin tila tai sen käyttöoikeus itselleen", kyseessä on kaksi testamenttia, ja on testamentinsaajan valinnanvapauden varassa, vaatiiko hän vain käyttöoikeutta vai ei.
15. Jos joku tekee testamentin seuraavasti: "Annan ja testamentaan Titiukselle tietyn maa-alueen, jonka hän voi saada omaksi osuudekseen", minusta näyttää siltä, että voidaan sanoa, että hänellä on oikeus puoleen siitä; sillä on katsottu, että mainitsemalla maa-alueen hän ei viitannut koko maa-alueeseen vaan osaan siitä, sillä myös osa nimitetään asianmukaisesti maa-alueeksi.

35. Paulus, On Sabinus, kirja III.

Jos perillinen on velvoitettu luovuttamaan toiselle kuuluva orja ja isäntä vapauttaa orjan, mitään ei peritä perinnön perusteella.

(36) Pomponius, On Sabinus, kirja VI.

"Testamenttaan Titialle kaikki orjani, jotka ovat kutojia, lukuun ottamatta niitä, jotka olen testamentannut toiselle tällä testamentilla. Testamenttaan Plotialle kaikki orjani, jotka ovat syntyneet talossani, lukuun ottamatta niitä, jotka olen testamentannut toiselle." Koska tietyt hänen talossaan syntyneet orjat olivat myös kutojia, Labeo sanoo, että koska ei voida selvittää, mitkä orjat, jotka olivat kutojia, testamentin tekijä ei testamentannut Titialle, ellei tiedetä, mitkä hän testamenttasi Plotialle, ja koska tätä ei voida selvittää, ei kummankaan testamentin ulkopuolelle saa jättää niitä, jotka kuuluvat molempiin luokkiin, ja näin ollen ne ovat yhteisiä molemmille testamentin saajille; sillä tämä on lain sääntö, kun mitään ei nimenomaisesti jätetä pois kummastakaan kahdesta testamentista.

1. Jos kuitenkin perintö on testamentattu seuraavin sanamuodoin: "Kaikki orjani, jotka ovat kutojia, lukuun ottamatta niitä, jotka ovat syntyneet kattoni alla", ja uudelleen: "Kaikki orjani, jotka ovat syntyneet kattoni alla, lukuun ottamatta kutojia", ne, jotka olivat sekä syntyneet hänen kattonsa alla että olivat kutojia, eivät sisälly kumpaankaan testamenttiin.

2. Sillä ei ole merkitystä, onko perintö testamentattu "Titiukselle ja Maeviukselle" vai "Titiukselle yhdessä Maeviuksen kanssa", sillä molemmissa tapauksissa perintö katsotaan testamentatuksi yhdessä.

3. Jos perillinen luovuttaa Stichuksen toiselle niistä kahdesta osapuolesta, joille hänen oli määrä luovuttaa hänet, ja Stichus kuolee, ennen kuin toinen testamentinsaaja on nostanut häntä vastaan kanteen, perillinen ei ole vastuussa, koska hänen ei katsota olevan syyllinen.

37. Ulpianus, On Sabinus, kirja XXI.

Kun omaisuus on testamentattu yleisesti, kuten esimerkiksi orja, Gaius Cassius sanoo, että on huolehdittava siitä, ettei testamentinsaaja saa parasta eikä huonointa orjaa. Tämän mielipiteen vahvistaa keisarimme ja jumalallisen Severuksen reskripti, jossa hän määräsi, että kun testamentataan orja, ei voida valita sitä, joka hoitaa isäntänsä asioita.

(1) Jos testamentin antaja on ajatellut tiettyä maa-aluetta, eikä ole ilmeistä, mikä hänen tarkoituksensa oli sen suhteen, perillisen on voitava valita, antaako hän sen maa-alueen, jonka hän mieluummin haluaa; tai jos testamentin antajan aikomus

on selvä, testamentin saaja voi vaatia itse maa-aluetta. Jos hän taas testamenttasi hopealevyn, eikä ole selvää, mitä hän tarkoitti, perillinen saa myös valita, minkä hän haluaa antaa.

38. Pomponius, On Sabinus, kirja VI.

Perinnönjättäjä ei voi hyväksyä osaa perinnöstään ja hylätä jäljelle jäävää osaa; hänen perillisensä voivat kuitenkin tehdä niin, niin että toinen heistä voi hyväksyä oman osuutensa ja toinen hylätä omansa.

1. Jos päätämme olla hyväksymättä meille jätettyä perintöä, asiointi on sama kuin jos perintöä ei olisi testamentattu; ja siksi sanomme, että jos minulle jätetään maa-alue, joka on kuormitettu palvelussuhteilla omaisuuteni hyväksi, palvelussuhteita ei sekoiteta. Lisäksi jos orja testamentataan henkilölle, jonka vuoksi testamentinsaaja voi nostaa varkauskanteen, kanneoikeus säilyy ennallaan.

39. Ulpianus, On Sabinus, kirja XXI.

Jos testamentattu orja on pakomatalla tai poissa kaukaisessa maassa, perillisen on ponnisteltava omaisuuden takaisin saamiseksi ja luovuttamiseksi. Myös Julianus on todennut tämän, sillä Africanus toteaa Julianusta käsittelevässä kahdeskymmenennessä kirjeessään, että jos perillisen on pakko tehdä tästä asiasta kuluja, hänen mielestään hänen on tehtävä niin; ja olen sitä mieltä, että hänen mielipiteensä on hyväksyttävä.

1. Myös omaisuuden tuotot on vähennettävä perintövaatimusta tehtäessä, ei kuitenkaan ainoastaan ne, jotka perillinen on voinut kerätä, vaan myös ne, jotka perinnönsaaja olisi voinut kerätä; ja tämä sääntö ei koske ainoastaan orjien työtä, vaan myös eläinten työtä sekä kuljetusta laivoilla. Se, mitä on todettu voittojen osalta, on ymmärrettävä sovellettavaksi myös kaupungeissa sijaitsevien talojen vuokriin. Rahan korkokannan osalta on noudatettava maan tapaa, joten tuomioistuimen on tehtävä arvio ja vahvistettava korkokanta. Lisäksi jos perillinen on laiminlyönyt maksunsa, hän on vastuussa myös omaisuuden tuhoutumisesta, ja sen arvo on maksettava; aivan kuten tämä tehdään määräyksessä, jossa omaisuus menetetään sen jälkeen, kun osapuoli on laiminlyönyt maksunsa. Tätä sääntöä sovelletaan myös naisorjien jälkeläisiin. Kun orja testamentataan, perillinen on velvollinen luopumaan kaikesta, mitä hän on hankkinut kyseisen orjan avulla, olipa kyseessä sitten omaisuus, perintö tai jokin muu.

2. Jos Titius ostaa minulta omaisuutta ja testamenttaa sen minulle, ennen kuin minä luovutan sen hänelle, ja sitten minä luovutan sen ja saan siitä hinnan, hänen katsotaan ensi näkemältä testamentanneen sen minulle, ja näin ollen testamentti on mitätön. Koska olen kuitenkin vapautettu vastuusta ostokannetta vastaan, voin nostaa kanteen luovuttamani omaisuuden takaisin saamiseksi sillä perusteella, että se on perintö. Jos hintaa ei kuitenkaan ole vielä maksettu minulle, Julianus sanoo, että minulla on oikeus nostaa myyntikanne hinnan takaisinperimiseksi ja että lisäksi testamenttikanne myymästäni ja

luovuttamastani omaisuudesta on mahdollinen. Hän lisää myös, että jos hinta olisi maksettu minulle, mutta en olisi vielä luovuttanut omaisuutta, olisin vapautettu vastuusta testamentin nojalla minulle kuuluvan kanneoikeuden vuoksi.

3. Julianus totesi niin ikään, että jos testamentinsaaja testamenttaisi minulle maa-alueen, jonka hän oli ostanut joltakulta toiselta, perillinen olisi velvollinen siirtämään minulle kanneoikeuden, johon hänellä oli oikeus oston perusteella, edellyttäen, että omaisuutta ei ollut vielä luovutettu joko perittävälle tai hänen perilliselleen.

4. Kun joku testamenttaa toiselle oikeuden louhia kiveä hänen tilallaan, herää kysymys, siirtykö tämä testamentti myös hänen perilliselleen. Marcellus kiistää, että se siirtyy perilliselle, ellei tämän nimeä ole mainittu testamentissa.

5. Perillinen on velvollinen maksamaan kaikki testamentatusta maasta määrätyt verot tai maksut aurinkokelloja tai viemäreitä varten tai veden johtamisoikeutta varten.

6. Tiedän, että seuraavasta tapauksesta on keskusteltu. Eräs henkilö, jolla oli kaksi samannimistä maa-aluetta, testamenttasi Cornelian Estate -nimisen tilan, ja kahdesta näin nimetystä maasta toinen oli arvokkaampi kuin toinen. Perillinen väitti, että testamentattiin arvoltaan vähäisempi, ja testamentinsaaja väitti, että oli tarkoitettu arvokkaampi. Yleisesti katsotaan, että arvoltaan vähäisempi testamentattiin, jos testamentinsaaja ei pysty osoittamaan, että testamentinsaaja oli tarkoittanut arvokkaampaa perintöä.

7. On vakiintunut, että myös toiselle kuuluva omaisuus voidaan testamentata, jos se voidaan hankkia, vaikka sen hankkiminen olisikin vaikeaa.

8. Jos joku kuitenkin testamenttaisi Augustukselle kuuluneet Sallustin puutarhat tai keisarillisen talouden käyttöön varatun Albanin tilan, häntä pidettäisiin mielenvikaisena, jos hän olisi testamentannut testamentissaan tällaisen omaisuuden.

9. On myös vahvistettu, että Campus Martiusta tai Forum Romanumia tai mitään pyhää rakennusta ei voi testamentata.

10. Jos kuitenkin testamentataan keisarille kuuluvia maita, jotka kuuluvat keisarilliseen omaisuuteen tai ovat keisarillisen hovimestarin valvonnassa, perillisen ei tarvitse maksaa niiden arvioitua arvoa, koska niitä ei saa myydä kaupallisesti muuten kuin keisarin määräyksestä.

40. Sama, Trustit, kirja II.

Jos kuitenkin toiselle kuuluvaa omaisuutta, jota testamentinsaaja ei hallitse kaupallisesti ja jota hänellä ei ole oikeutta omistaa, jätetään trustin alaisuuteen, katson, että sen arvioitu arvo on maksettava.

41. Sama, On Sabinus, kirja XXI.

Tarkastellaan nyt joitakin muita asioita sen lisäksi, mitä on mainittu, ja itse asiassa kaikki ruumiillinen omaisuus sekä oikeudet ja palvelukset voidaan testamentata.

1. Rakennuksiin liitettyä omaisuutta ei kuitenkaan voi testamentilla luovuttaa, koska senaatti Aviolan ja Pansan konsulinaikana määräsi, että näin ei saa tehdä.

2. Silti voidaan kysyä, jos marmorin palat tai pylväät on erotettu rakennuksista, eikö perintö tule päteväksi. Ja jos se ei tosiaankaan ole ollut pätevä alusta alkaen, se ei voi tulla sellaiseksi jälkikäteen, aivan kuten silloin, kun omaisuuteni on testamentattu ja vieraannut testamentin tekemisen jälkeen, koska perinnöllä ei ole ollut alun alkaenkaan voimaa tai vaikutusta; mutta jos se on testamentattu ehdollisesti, testamentti voi tulla päteväksi, jos ehdon täyttyessä omaisuus ei enää kuulu minulle tai sitä ei ole enää liitetty rakennukseen; niiden mielipiteen mukaisesti, jotka ovat sitä mieltä, että voin ostaa oman omaisuuteni ehdollisesti ja että voin myös luvata sen ja testamentata sen ehdollisesti. Näin ollen Caton sääntö on esteenä tällaisissa olosuhteissa jätetylle absoluuttiselle perinnölle, mutta ei vastusta ehdollista perintöä, koska se ei koske tämänkaltaisia ehdollisia perintöjä.

3. Voidaan myös kysyä, onko testamentti pätevä silloin, kun osapuolella on kaksi taloa ja hän testamenttaa toisen niistä ja jättää myös sille, jolle hän testamenttasi talon, jotain, joka oli liitetty toiseen taloon. Tämä kysymys nousee esiin siitä, että senaatin asetus ja keisarilliset perustuslait sallivat meidän siirtää toiseen taloon toisesta talosta peräisin olevaa omaisuutta, joka jää meidän hallussamme, eli jota ei saa myydä. Tämän keisarimme ja jumalallinen Severus totesi eräässä reskriptissä. Enkö siis voi luovuttaa yhteen taloon kuuluvaa omaisuutta sille, jolle olen luovuttanut toisen talon? Tämä kielletään siitä syystä, että se, jolle omaisuus on testamentattu, ei ole sen tuleva haltija.

4. Kun testamentin tekijä jättää sempronialaisen talon kahdelle henkilölle ja testamenttaa toiselle heistä siinä olevan marmorin, jonka hän testamenttasi hänelle omistamansa seianilaisen talon pystyttämistä varten, voidaan kohtuuttomasti kysyä, onko tällainen testamenttilahjoitus pätevä siitä syystä, että testamentin saaja on molempien talojen omistaja. Mitä tapahtuisi, jos henkilö testamenttaisi talon, kun hän olisi jättänyt pois sen marmorin, jonka hän halusi perillisen saavan toisen talon rakentamista varten, joka jäi edelleen osaksi kuolinpesää. Parempaan mielipiteen mukaan voidaan sanoa, että poikkeus on kummassakin tapauksessa mitätön, mutta perintö on pätevä, ja omaisuuden arvioitu arvo on maksettava.

5. Jos joku kuitenkin testamenttaa tällaisen perinnön jonkin julkisen teoksen rakentamista varten, luulen, että se on pätevä; ja Papinianus kertoo yhdessätoista mielipidekirjassaan, että keisarimme ja jumalallinen Severus päättivät, että ne, jotka lupasivat pystyttää jonkin julkisen teoksen, voivat poistaa materiaaleja kaupunki- ja maalaistaloistaan ja käyttää niitä tähän

tarkoitukseen, koska he eivät poista niitä kaupallisiin tarkoituksiin. Katsokaamme kuitenkin, voidaanko omaisuus jättää vain samalla alueella sijaitsevaan kaupunkiin, vai voidaanko se siirtää muualle käytettäväksi jossakin toisessa kaupungissa. Mielestäni tätä ei pitäisi sallia, vaikka on ratkaistu, että materiaalit voidaan ottaa talosta, jonka joku omistaa, ja kuljettaa toiseen hänelle kuuluvaan taloon toisessa kaupungissa.

6. Tämä senaatin asetus ei koske ainoastaan Roomaa vaan myös muita kaupunkeja.

7. On myös säilynyt jumalallisten veljien reskripti, joka annettiin vastauksena Proclianuksen ja Epitynchanuksen anomukseen, jossa he pyysivät lupaa siirtää talostaan omaisuutta, jonka he halusivat myydä julkisen velan maksamiseksi, ja jossa heiltä evättiin oikeus myydä mainittu omaisuus.

8. Tätä senaatin asetusta sovelletaan asuntoihin sekä kylpylöihin ja kaikenlaisiin muihin rakennuksiin, kuten pylväisiin, juottoloihin ja ravintoloihin.

9. Tällä asetuksella kielletään myös sellaisen omaisuuden testamenttaaminen, jota testamentinsaaja ei voi luovuttaa irrottamatta sitä rakennuksesta, eli marmorilohkareet tai pylväät. Senaatti päätti, että tämä koskee myös laattoja, palkkeja ja ovia sekä seiniin kiinnitettyjä kirjastoja.

10. Jos esineet kuitenkin koostuvat ristikoista tai markiiseista, ne voidaan testamentata, mutta vesijohdot ja säiliöt eivät kuulu tähän.

11. Hydrauliset koneet ja putket, joiden kautta vesi purkautuu, voidaan kuitenkin testamentata, varsinkin jos ne on vain sijoitettu kiinteistöön.

12. Mitä sitten on sanottava patsaiden osalta? Jos ne on kiinnitetty seiniin, niitä ei ole laillista poistaa, mutta jos ne ovat erillään, on joitakin epäilyksiä. Senaatin asetuksen henki on kuitenkin otettava huomioon, ja jos patsaat on sijoitettu taloon pysyäkseen siellä aina ja osana taloa, niitä ei voi poistaa.

13. Näin ollen on todettava, että jos seiniin on kiinnitetty tauluja tai niihin on lisätty pieniä koriste-esineitä, niitä ei voida testamentata.

14. Jos testamentin tekijä oli kuitenkin valmistellut tiettyjä koriste-esineitä siirtääkseen ne toiseen taloon ja testamentannut ne, voi syntyä epäilyksiä siitä, onko testamentti pätevä, ja mielestäni se on.

15. Mutta kun testamentinsaaja kiinnittää taloonsa ne esineet, jotka hän testamenttasi, testamentti raukeaa,

42. Sama, Trustit, kirja II.

Oliko testamentinsaaja tietoinen tästä seikasta vai ei.

(43. Sama, Sabinuksesta, kirja XXI.

Senaatti ei siis salli, että mitään taloon liitettyä voidaan testamentata erikseen. Mutta jos jokin näistä esineistä ei kuulunut taloon perittävän kuollessa, perillisen on maksettava niiden arvioitu arvo. Jos hän irrottaa ne perinnön maksamista varten, hän on vastuussa säädetyistä rangaistuksista, vaikka hän ei olisikaan irrottanut niitä myydäkseen niitä, vaan täyttääkseen velvollisuutensa.

(1) Marcellus sanoo myös, että jos aviomies rakentaa vaimonsa puutarhaan kesämökin, jonka hän on saanut myötäjaisena, hän voi poistaa sen, jos hän voi itse käyttää sitä, aiheuttamatta kuitenkaan vaimolleen vahinkoa, ja että senaatin asetus ei ole esteenä sille, että hän tekee niin. Jos siis vaimolle ei aiheudu vahinkoa talon siirtämisestä, on katsottava, että hän voi määrätä siitä testamentilla, koska hän voi siirtää sen.

(2) Perinnönjätö voidaan asettaa riippuvaiseksi kolmannen tahdosta, mutta ei perillisen tahdosta.

(3) Kun joku on lunastanut toisen viholliselta, hän voi testamentata tämän itselleen; ja tällainen testamentti aiheuttaa hänen vapautumisensa panttivelvoitteesta, joka lunnaat lunastaneella osapuolella oli.

44. Sama, Saabinasta, kirja XXII.

Isä voi testamentata pojalleen kuuluvan orjan, joka kuuluu tämän castrense peculiumiin, ja jos poika kuolee isänsä elinaikana ja peculium jää isänsä haltuun, testamentti on voimassa; sillä koska poika ei käyttänyt oikeuttaan, isän katsotaan taannehtivasti omistavan orjan, joka kuului peculiumiin.

1. Jos joku testamenttaa toiselle kuuluvaa omaisuutta, joka oli jo testamentattu hänelle hänen tietämättään, ja jos hän myöhemmin saa tietää testamentista ja haluaa hankkia sen, testamentti on pätevä; siitä syystä, että jos testamentinsaaja ei kieltäydy testamentista, sen katsotaan siirtyneen hänelle siitä lähtien, kun testamentin saajan jäämistö tuli voimaan. Jos hän kuitenkin kieltäytyy siitä, omaisuuden katsotaan kuuluvan perilliselle siitä päivästä alkaen, jona hän kieltäytyi siitä.

2. Jos joku testamenttaa juomakuppeja, ja ne on sulatettu, tai päinvastoin, ja myös jos testamentataan villaa ja siitä on tehty vaatteita; Julianus sanoo Digestin kolmekymmentäkaksiosaisessa kirjassa, että kaikkien edellä mainittujen esineiden perintö

on pätevä ja että se, mikä niistä jää jäljelle, kuuluu perintöön. Mielestäni tämä mielipide on oikea, mikäli testamentin tekijä ei ole muuttanut mieltään.

3. Jos hän kuitenkin testamenttaa hopea-astian, ja se sulatetaan ja siitä tehdään kuppi, kuppi on oikeutettu perimään, edellyttäen, että testamentin tekijän aikomus pysyy samana.

4. Jos talo rakennetaan maalle, joka on testamentattu, se kuuluu testamentinsaajalle, ellei testamentin antaja muuta tahtoaan.

5. Osapuoli, joka testamenttaa velkakirjan, testamenttaa saatavan eikä pelkästään materiaalia, johon kirjoitus on merkitty. Tämä todistetaan myynnillä, sillä kun velkakirja myydään, katsotaan myydyksi myös velka, jonka se todistaa.

6. Vaikka saatava testamentataankin, on kuitenkin ymmärrettävä se, mitä saatavaa on, mahdollisimman suotuisassa merkityksessä, jotta kanneoikeudet velallista vastaan voidaan luovuttaa.

7. Jos siis orja sekä testamentataan että määrätään vapautettavaksi, sillä välin vain testamentti voi tulla voimaan; jos esimerkiksi oletetaan, että vapauden myöntäminen on tehty velkojan pettämiseksi, tai jos orja on jo myyty ikuiseen orjuuteen, sääntöä sovelletaan samoin kuin silloin, kun orja annetaan pantiksi.

8. Jos perittävä testamenttaa orjan, jonka on määrä päästä vapaaksi tietyin ehdoin, on parempi, että perillinen itse hankkii orjan eikä maksa orjan arvioitua arvoa, sillä hänen on maksettava orjan todellinen arvo. Jos hän kuitenkin luovuttaa orjan itse ja ehto täyttyy, hänelle ei aiheudu vahinkoa, sillä hänen arvioitua arvoaan ei voida vaatia, kun kyseessä on vapaa mies.

9. Jos testamentinsaaja, joka omistaa kaksi maa-aluetta, testamenttaa toisen niistä minulle ja toisen Titiukselle, testamentinsaaja ei ole minulle velkaa oikeuttaan tulla tilalle, vaan perillisen on pakko ostaa tämä oikeus ja luovuttaa se minulle.

45. Pomponius, On Sabinus, kirja VI.

Jos testamenttaan sinulle tiettyjä naispuolisia orjia, jotka alaikäisen perillisen sijainen luovuttaa sinulle, ja sinä ostat kyseiset orjat kyseiseltä perilliseltä ja luovutat ne ennen kuin tiedät, että ne on testamentattu sinulle, Neratius, Aristo ja Ofilius katsovat, että testamentti on pätevä.

1. Kun perillisen tehtäväksi on yleisesti annettu orjan luovuttaminen, hänen ei tarvitse taata, että orja on terve, mutta hänen on taattava, ettei hän ole varkaus- tai vahingonkorvausvelvollinen; sillä hänen on annettava sellainen orja, jonka perillinen voi pitää. Orjan terveydentilalla ei kuitenkaan ole mitään tekemistä hänen omistusoikeutensa kanssa, vaan sääntöä

sovelletaan silloin, kun orja on syyllistynyt varkauteen tai johonkin vahinkoon, josta hän on vastuussa, jotta hänen isäntänsä ei voisi pitää häntä; aivan kuten maa-alue voi sattua olemaan velkavastuussa, niin että sen omistaja ei voi pitää sitä.

2. Jos tietty orja kuitenkin testamentataan, hänet on luovutettava sellaisena kuin hän on.

46. Sama, Kirjeet, kirja IX.

Se, mitä on sanottu perinnöstä, koskee myös henkilöä, joka on luvannut toimittaa joko Stichuksen tai jonkun muun orjan.

47. Ulpianus, Sabinuksesta, kirja XXII.

Jos testamentataan omaisuutta, joka kuului testamentin antajalle, ja perillisellä on se hallussaan, hänen ei pitäisi viivyttellä, vaan luovuttaa se heti. Jos omaisuus on kuitenkin muualla kuin siellä, missä sitä vaaditaan, on ensinnäkin katsottava, että se on luovutettava siellä, missä se on testamentattu, ellei testamentintekijä ole halunnut toisin; sillä jos näin on, se on luovutettava siellä, missä testamentintekijä on halunnut sen tapahtuvan, tai siinä paikassa, jota hän todennäköisesti on ajatellut. Julianus antoi tämän lausunnon paitsi testamentin tekijän omistaman omaisuuden osalta myös silloin, kun testamentti koskee muille kuuluvia esineitä. Jos omaisuus on kuitenkin jätetty yhteen paikkaan ja perillinen on vilpillisesti siirtänyt sen toiseen paikkaan, ellei sitä luovuteta sinne, minne vaatimus on esitetty, perillinen tuomitaan hänen vilpillisyytensä vuoksi; mutta jos vilpillistä mieltä ei ole ollut, omaisuus on luovutettava sinne, minne se on siirretty.

1. Kun perinnöksi vaaditaan esineitä, jotka voidaan punnita, laskea tai mitata, ja testamentataan tietty määrä (kuten esimerkiksi vilja tietystä viljamakasiinista tai viini määrätystä varastosta), esine on luovutettava sinne, minne se on jätetty, jollei perittävän tarkoitus ole ollut toinen. Mutta jos testamentti ei koskenut tiettyä omaisuutta, se on toimitettava sinne, missä sitä vaaditaan.

2. Jos siis Stichus testamentataan ja perillisen laiminlyönnin vuoksi ei ilmesty, perillisen on maksettava hänen arvioitu arvonsa; mutta jos hän ei ollut lainkaan syyllinen, perillisen on huolehdittava hänen palauttamisestaan, eikä häntä pakoteta maksamaan hänen arvoaan. Mutta jos toisen perinnöksi jäänyt orja lähtee pakoon ilman perillisen syytä, sovelletaan samaa sääntöä, sillä perillinen voi joutua vastuuseen huolimattomuudesta toisen orjan suhteen. Perillisen on kuitenkin asetettava vakuus siitä, että jos orja saadaan kiinni, hän itse tai hänen arvonsa luovutetaan. Tämä koskee myös vihollisen vangitsemaa orjaa.

3. Mutta jos Stichus tai Pamphilus testamentataan ja jompikumpi heistä lähtee pakoon tai joutuu vihollisen vangiksi, katsotaan, että jos orja on läsnä, hänet on luovutettava, tai jos hän on poissa, hänen arvioitu arvonsa on maksettava. Valintaoikeus näistä kahdesta asiasta annetaan perilliselle vain, jos hän ei ole syyllistynyt viivyttelyyn luovuttaessaan orjan

perinnönsaajalle. Tästä syystä on säädetty, että jos toinen orjista kuolee, toinen on ehdottomasti luovutettava, ja ehkä myös kuolleen orjan hinta voidaan joutua maksamaan. Jos kuitenkin molemmat orjat ovat lähteneet pakoon, perilliseltä ei vaadita vakuutta, elleivät molemmat pääse hänen haltuunsa; mutta jos vain toinen heistä pääsee, hänen on joko luovutettava itse se orja, jonka hän on saanut takaisin, tai maksettava poissa olevan orjan arvioitu arvo.

4. Samaa sääntöä sovelletaan, jos toiselle tai kuolinpesälle kuuluva omaisuus tuhoutuu ilman perillisen syytä tai sitä ei tuoteta; sillä hänen ei tarvitse tehdä muuta kuin antaa vakuus. Jos omaisuus on kuitenkin tuhoutunut perittävän tuottamuksesta, tuomio on annettava häntä vastaan viipymättä.

5. Mutta pohtikaamme, millä tavoin perillisen laiminlyönti voidaan osoittaa; onko otettava huomioon vain se, mikä muistuttaa petosta, vai myös se, mikä on vain lievää huolimattomuutta, vai onko perilliseltä vaadittava tarkkaa huolellisuutta? Jälkimmäistä pidän oikeimpana näkemyksenä.

6. Lisäksi sama sääntö pätee silloin, kun maanjäritys on nielaissut maan, ja Labeo sanoo, että sen arvioitua arvoa ei makseta. Tämä mielipide on oikea, jos katastrofi ei tapahtunut perillisen laiminlyönnin jälkeen; sillä jos testamentinsaaja olisi saanut sen, hän olisi voinut myydä maan.

48. Pomponius, On Sabinus, kirja VI.

Jos perittävän orja on kavaltanut testamentatun omaisuuden väärin ja myynyt sen isäntänsä tietämättä, Atilicinus katsoo, että testamentinsaajalle olisi myönnettävä kanne in factum, jotta isäntä voidaan pakottaa luovuttamaan orjansa vahingonkorvaukseksi tai maksamaan tämän peculiumista se, minkä hän on saanut omaisuuden myynnistä.

1. Kun yksi perillisistä tappoi orjan, ei minusta vaikuta siltä, että hänen kanssaperillisensä pitäisi olla missään suhteessa vastuussa, koska teko ei ollut hänen syytään, eikä omaisuutta ole enää olemassa.

49. Ulpianus, On Sabinus, kirja XXIII.

Kun omaisuus testamentataan jollekin tämän täyttäessä neljätoista vuotta, yleisesti käytetyn säännön mukaan testamentinsaajan on täytettävä täysin neljätoista vuotta; ja tämän Marcellus toteaa keisarin määränneen.

1. Jos siis testamentinsaajalle jätetään hänen täyttäessään neljätoistavuotisikänsä omaisuutta, joka maksetaan kolmessa eri erässä yhden, kahden ja kolmen vuoden kuluessa, ja hän on testamentin tekijän kuollessa täyttänyt seitsemätoista vuotta, perintö on maksettava kokonaisuudessaan kerralla. Näin ollen, jos testamentinsaaja on täyttänyt viisitoista vuotta, katsomme, että perintö eräännyy kahden vuoden kuluttua; jos hän on täyttänyt kuudettatoista vuotta, se eräännyy vuoden kuluttua; jos

joitakin kuukausia on kulunut ennen kuin hän täyttää seitsemäntoista vuotta, perintö eräännyy näiden kuukausien kuluttua. Näin on kuitenkin silloin, jos testamentintekijä luuli, että alaikäinen oli testamenttia tehdessään neljätoistavuotias, vaikka todellisuudessa hän oli sitä vanhempi, ja jos hän oli tästä tietoinen, on laskettava, että testamentin maksu on suoritettava kolmen vuoden kuluttua testamentin tekopäivästä.

2. Tämäkin testamentti on sekä ehdollinen että riippuvainen tietystä ajankohdasta. Se on ehdollinen, kunnes testamentinsaaja on täyttänyt neljätoista vuotta, ja sen jälkeen se on riippuvainen ajasta.

3. Jos siis testamentinsaaja kuolee ennen kuin hän täyttää neljätoista vuotta, mikään ei siirry hänen perilliselleen. On varmaa, että jos hän kuolee myöhemmin, omaisuus siirtyy hänen perilliselleen. Mutta jos poika on testamentin tekohetkellä alle neljätoistavuotias, katson, että maksulle asetetut yhden, kahden ja kolmen vuoden määräajat on laskettava siitä ajankohdasta, jolloin testamentinsaaja on täyttänyt neljätoista vuotta, ellei selvästi osoiteta, että testamentin tekijän tarkoitus on ollut toinen.

4. Jos testamenttaan Titiukselle kymmenen aureenin summan, jonka olen velkaa jollekin toiselle, ja pyydän häntä maksamaan sen velkojalleni, testamentti ei ole pätevä siltä osin kuin velkojaa henkilökohtaisesti koskee, koska siitä ei ole hänelle mitään hyötyä; silti perilliseni voi nostaa kanteen testamentinsaajaa vastaan sillä perusteella, että on hänen etunsa mukaista, että velkojalleni maksetaan, jotta hän ei voisi nostaa kannetta. Näin ollen testamentti on pätevä.

5. Jos testamentin saaja on minulle velkaa kymmenen aurea, joista hän antoi vakuuden, vaatimuksen luottamuksen täyttämistä ei voi esittää ainoastaan perillinen, vaan myös vakuus; sillä jälkimmäisen edun mukaista on, että minulle maksetaan, eikä se, että häntä haastetaan oikeuteen ja että hän sitten nostaa kanteen valtuutuksen perusteella. Sillä ei ole merkitystä, onko hän maksukykyinen vai ei.

6. Julianus kysyy Digestin kolmekymmentäyhdeksännessä kirjassa, jos takaaja testamenttaa velkojalle sen, mitä tämä on velkaa, onko testamentti pätevä. Hän sanoo, että tämä ei hyödytä velkojaa millään tavalla, vaan velallinen on oikeutettu testamentista johtuvaan kanteeseen, sillä hänen etunsa mukaista on vapautua vastuusta, vaikka vakuuden perillinen ei voi nostaa kannetta häntä vastaan.

7. Mutta jos sama takaaja tekee testamentin Titiukselle ja velvoittaa hänet maksamaan velkojalleen, sekä velallinen että takaajaan perillinen voivat nostaa kanteen Titiusta vastaan testamentin perusteella, koska on molempien edun mukaista, että testamentti vapautetaan.

8. On myös muistettava, että osapuolta, jonka tehtävänä on pelkästään myydä maa-alue jollekin, ei voida vaatia antamaan sitä hänelle, vaan ainoastaan myymään se kohtuulliseen hintaan.

9. Jos perillinen kuitenkin valtuutettiin myymään kiinteistö tiettyyn hintaan, hänen on myytävä se kyseiseen hintaan.

50. Sama, On Sabinus, kirja XXIV.

Jos orja kuuluu useammalle isännälle ja hänelle jätetään perintö, hän hankkii kullekin isännälle osuuden perinnöstä siinä suhteessa kuin hän omistaa hänet.

(1) Jos tuomari, jolla on toimivalta pesän selvittämisessä, päättää, että perillinen ei ole hoitanut asiaa asianmukaisesti tai ei ole hoitanut sitä vakavasti, tämä ei millään tavoin vahingoita testamentinsaajia. Mutta entä jos tuomari tekisi epäoikeudenmukaisen päätöksen eikä perillinen tulisi paikalle? Hänelle aiheutunut vahinko ei vahingoita testamentinsaajia, kuten Sabinus katsoo. Tarkastellaan kuitenkin, jos tuomari päättää sijaisen hyväksi, onko hän vastuussa testamentinsaajille, ja koska tämä päätös on oikeudenmukainen sijaisen itsensä kannalta, eikö voida sanoa, että hän on vastuussa testamentinsaajille, sillä hän ei voi olla niin häpeällinen, että väittää tuomarin tehneen päätöksen hänen hyväkseen puolueellisuuden vuoksi. Näin ollen vastaus olisi, että hän on vastuussa sekä testamentinsaajille että velkojille.

(2) Jos perillinen astuu kuolinpesään ennen kuin murhatun isäntänsä orjat on asetettu kysymykseen tai jos hän ei kostaisi testamentin tekijän kuolemaa, testamentinsaajien vaatimukset voidaan esittää valtiovarainministeriölle. Mutta entä jos valtiovarainministeriö ei hyväksyisi omaisuutta? Silloin testamentinsaajien maksutaakka lankeaa väistämättä takaisin perilliselle. Jos perillinen kuitenkin vilpillisesti esitti itsensä syyttäjän, jotta perintö voitaisiin tuomita hänelle ja vapauttaa hänet kaikista vaateista, tai jos hän ei puolustautunut niin kuin hänen olisi pitänyt, hän ei vapaudu vastuusta sen enempää kuin asianosainenkaan, joka käydään salainen oikeudenkäyntiä perintöä vastaan.

(3) Kun testamentataan tietty määrä kolikoita, eikä ole selvää, mikä niiden nimellisarvo on, on ennen kuin mitään muuta tehdään, selvitettävä testamentin tekijän itsensä ja sen jälkeen naapuruston tapa, jotta saadaan selville, mitä hän tarkoitti. Ja testamentin tekijän aikomuksen lisäksi on otettava huomioon myös testamentinsaajan asema tai se, miten häneen suhtauduttiin, ja hänen tarpeensa; lisäksi on otettava huomioon muiden summien määrääminen samalla testamentilla, jotka joko edeltävät tai seuraavat edellä mainittua testamenttia.

51. Papinianus, Kysymyksiä, kirja IV.

Jos testamentinsaaja kuitenkin testamenttaa tiettyjä määrättyjä kolikoita, kuten esimerkiksi sellaisia, joita hänellä on arkussaan, tai tietynlaisen lautasen, kyse ei ole niinkään rahasummasta kuin siitä, että testamentataan itse kolikot tai esineet, sillä niitä ei voi vaihtaa, ja ne on arvioitava, aivan kuten jos kyse olisi mistä tahansa muusta omaisuudesta.

52. Paulus, On Sabinus, kirja IV.

Jos kaikki testamentin tekijän orjat peculiumineen testamentataan jollekin, myös ne orjat, joilla ei ole peculiumia, ovat oikeutettuja maksamaan.

1. Kun alle murrosikäiselle pojalle on annettu perintö, joka on riippuvainen jostakin ehdosta, ja hänestä tulee isänsä perillinen ja hän sitten kuolee, voidaan sanoa, että isän, joka jätti perinnön pojalleen ehdon alaisena ja antoi sen maksamisen ehdottomasti sijaisen tehtäväksi, tarkoituksena oli, että sijainen maksaisi perinnön viivytyksettä, jos poika kuolisi ennen ehdon täyttymistä.

(53) Ulpianus, On Sabinus, kirja XXV.

Mutta entä jos hän jätti suuremman summan sijaisen maksettavaksi? Ylimenevä määrä olisi se, mikä oli jätetty sijaisen maksettavaksi. Tämä sisältyisi itse asiassa aiemmassa testamentissa mainittuun summaan, ja se olisi siten eräänäntynyt.

1. Jos testamentintekijä kuitenkin toistaisi testamentin, kun hän määräsi sijaisen; esimerkiksi jos hän oli määrännyt alaikäisen luovuttamaan minulle maa-alueen ja toistaisi tämän testamentin, jossa hän määräisi alaikäisen perillisen luovuttamaan sen minulle ja Seiukselle; tämän toistamisen seurauksena vain osa maa-alueesta kuuluisi minulle.

2. Jos joku nimittää kaksi perillistä ja velvoittaa kumpaakin toimittamaan jakamattoman osan omaisuudesta perittäville, tämä on sama kuin jos perintö olisi testamentattu kahdella eri testamentilla; sillä jos testamentti on tehty minulle ja pojalleni tai orjalleni samalla testamentilla, molemmat testamentit ovat epäilemättä päteviä, kuten Marcellus on todennut Julianusta koskevassa teoksessaan.

3. Jos perillinen tappaa testamentatun orjan jonkin tämän tekemän rikoksen vuoksi, toisin sanoen siksi, että tämä on ansainnut kuoleman, katsotaan epäilemättä, että hän ei ole testamentin nojalla vastuussa.

4. Jos hän kuitenkin luovuttaa hänet suoritetun vahingon korvaukseksi, onko hän vastuussa, koska hän voi korvata sen? Mielestäni hän on vastuussa.

5. Mutta jos hän tappaa testamentatun eläimen, luulen, että hän on vastuussa paitsi kuolleen eläimen ruumiista tai sen jäänteistä, myös maksamaan sen arvon, joka sillä olisi ollut, jos se olisi elossa.

6. Samoin, jos perillinen sallii, että testamentattua taloa otetaan haltuun uhkaavan vahingon välttämiseksi, luulen, että hän joutuu vastuuseen, sillä hänen olisi pitänyt antaa vakuus.

7. Jos perillinen on haudannut ruumiin maastoon, joka oli testamentattu, ja siten tehnyt sen uskonnolliseksi, jos hän hautasi isänsä sinne, kun hän ei voinut haudata häntä muualle tai ei voinut tehdä sitä yhtä sopivasti, hän ei ole testamentin nojalla vastuussa. Onko hän kuitenkin vastuussa maan hinnasta? Jos testamentintekijä halusi, että hänet haudataan kyseiseen paikkaan, perillinen ei ole testamentin nojalla vastuussa. Mutta jos perillinen on haudannut hänet sinne omalla vastuullaan, hän on velvollinen maksamaan maan hinnan, jos kuolinpesän varat riittävät siihen; sillä kun testamentintekijä testamenttaa maata, hän joko haluaa, että hänet haudataan muualle, tai että maan hinta maksetaan testamentinsaajalle.

8. Jos perittävä ei itse tappanut orjaa, vaan pakotti hänet tekemään jonkin laittoman teon, jotta joku muu voisi tappaa hänet tai alistaa hänet rangaistukseen, on täysin oikeudenmukaista, että hän maksaa hinnan. Maan arvo ei kuitenkaan ole maksettava, jos orja teki rikoksen omasta pahasta halustaan.

9. Jos testamentattu orja joutuu vihollisen vangiksi ilman, että perillinen on tehnyt petoksen; hänen luovuttamistaan ei vaadita, mutta jos tämä on tehty petoksella, se vaaditaan.

54. Pomponius, On Sabinus, kirja VIII.

Jos testamenttiin lisätään testamentteja, jotka merkitsevät häpeää ja aikomusta pikemminkin loukata perinnönsaajaa kuin hyödyttää häntä; niitä pidetään kirjoittamattomina testamentin tekijään kohdistuvan vastenmielisyyden vuoksi.

1. Jos Titialle testamentataan perintö sillä ehdolla, että hän menee naimisiin Seiuksen suostumuksella, ja Seius kuolee testamentin tekijän elinaikana ja Titi menee naimisiin, hänellä on oikeus perintöön.

2. Jos sinulle on testamentattu perintö sillä ehdolla, että vapautat orjan, ja orjan kuolema estää hänen vapauttamisensa, sinulla on kuitenkin oikeus perintöön, koska ei ollut sinun syytäsi, ettei hän saanut vapauttaan. Jos testamentissa mainitaan vain osa perillisistä, perilliset joutuvat vastaamaan siitä tasan, ja jos kaikki perilliset joutuvat vastaamaan siitä, kukin on vastuussa suhteessa omaan osuuteensa perinnöstä.

55. Sama, On Sabinus, kirja IX.

Kukaan ei voi testamentissaan määrätä, että siihen vaikuttavia lakeja ei sovellettaisi siihen; siitä syystä, että perillisen velvollisuuteen perinnön maksamisen suhteen ei voi vaikuttaa aika, paikka tai olosuhteet.

56. Sama, Sabinuksesta, kirja XIV.

Kun testamentinsaaja tekee määräyksen hänelle testamentatun orjan vuoksi, perillinen ei ole velvollinen esittämään orjaa, jos tämä karkaa. Tällainen määräys ei sido perillistä siitä syystä, että orja on luovutettava juuri sellaisena kuin se oli testamentissa mainittaessa, eikä perittäväälle katsota aiheutuneen mitään vahinkoa siitä, että hän olisi tehnyt niin.

57. Ulpianus, On Sabinus, kirja XXXIII.

Jos rasiitettu omaisuus on testamentattu trustin kautta, jos testamentintekijä tiesi, että se oli rasiitettu, perillisen on vapautettava se, ellei testamentintekijä ole tarkoittanut toisin. Jos hän ei tiennyt tätä, velan on oltava perittävästä vastattavaksi, ellei hän voi osoittaa, että jos testamentin tekijä olisi tiennyt omaisuuden olevan rasiitettu, hän olisi jättänyt jotain muuta tai jos on todennäköistä, että jotain jää jäljelle velan maksamisen jälkeen. Jos testamentintekijän tarkoituksena ei kuitenkaan ollut, että maa-alueeseen kohdistuvan panttioikeuden vapauttamisesta aiheutuva taakka jäisi hänen perillistensä kannettavaksi, hän ei ilmeisesti ajatellut vapauttaa perillisiä vastuustaan; trustin edunsaaja voi pahaan uskoon perustuvalla poikkeuksella pakottaa velkojat, jos nämä nostavat häntä vastaan hypoteekkikanteen, luovuttamaan oikeutensa hänelle; ja vaikka hän ei olisi tehnyt tätä lain määräämän ajan kuluessa, tämä etuoikeus myönnetään hänelle maakunnan kuvernöörin toimivallan nojalla.

58. Papinianus, Opinions, kirja IX.

Annoin mielipiteekseni, että jos kuolinpesään kuuluva talo paloi ja rakennettiin uudelleen perillisen rahoilla sellaisen luottamuksen perusteella, jonka mukaan mainittu talo oli määrä luovuttaa jollekin perillisen kuoleman jälkeen, kustannusten määrä olisi vähennettävä luotettavan kansalaisen arvion mukaisesti, kun talon ikä on otettu huomioon:

59. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXXIII.

Edellyttäen, että tulipalo ei tapahtunut perillisen huolimattomuudesta.

60. Julianus, Digest, kirja XXXIX.

Jos perillinen olisi luovuttanut talon pidättämättä mitään, hänen edukseen olisi nostettava kanne määrittelemättömän summan takaisinperimiseksi, aivan kuin hän olisi maksanut enemmän kuin oli velkaa.

61. Papinianus, Opinions, kirja IX.

Katsoin, että laskelmaan ei pitäisi sisällyttää välttämättömiä kuluja, jotka ovat aiheutuneet perittäväälle talon korjaamisesta, kun hän vaatii perintöä ja kun edellytys, josta se on riippuvainen, on myöhemmin täyttynyt.

62. Paulus, Ediktistä, kirja XLI.

Jos naispuolinen orja testamentataan yhdessä lastensa kanssa, vain orja on oikeutettu perimään, jos lapsia ei ole, ja vain lapset, jos orja on kuollut.

(63) Celsus, Digest, kirja XVII.

Jos testamentinsaaja testamenttaa kaikki naispuoliset orjansa ja heidän syntyneet lapsensa ja yksi mainituista orjista kuolee, Servius kiistää, että hänen lapsensa on oikeutettu perimään siitä syystä, että se testamentattiin avustajana. Katson, että tämä näkemys on virheellinen ja että se ei vastaa perinnönjättäjän kieltä eikä tarkoitusta.

64. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja XV.

Asianosaisten juonilla hankitut asiakirjat ovat samalla tavoin pätemättömiä, jos ne viittaavat jäämistöihin tai perintöihin.

65. Sama, Pretorin perintöjä koskevasta ediktistä, I kirja.

Kun testamentti on tehty seuraavasti: "Annan Seiukselle kymmenen orjaa niiden kymmenen lisäksi, jotka olen suoraan testamentannut Titiukselle." Silloin, jos vain kymmenen todetaan kuuluvan jäämistöön, testamentti on mitätön; mutta jos jäljelle jää enemmän kuin tämä määrä sen jälkeen, kun Titius on valinnut kymmenen, testamentti on pätevä muiden osalta, mutta ei kuitenkaan suuremman määrän kuin kymmenen testamentattua. Jos jäljelle jää vähemmän kuin kymmenen, testamentti on pätevä niin monen kuin löytyy.

1. Testamentti on ehdollinen, kun se on ilmaistu seuraavasti: "Annan Stichuksen Se-ja-Seille, jos hän on halukas ottamaan sen vastaan", eikä se siirry perilliselle, ellei testamentinsaaja ole halukas ottamaan sitä vastaan; vaikka muutoin, jos testamentti on testamentattu ilman lisäystä "Jos hän haluaa ottaa sen vastaan", se siirtyy testamentinsaajan perilliselle; sillä on oikeudellisesti eri asia, jos jokin asia sisältyy hiljaisesti, ja eri asia, jos se ilmaistaan sanoin.

2. Jos talo testamentataan, vaikka se on vähitellen rakennettu uudelleen niin, että mitään alkuperäisistä materiaaleista ei ole enää jäljellä, sanomme kuitenkin, että testamentti on pätevä; mutta jos testamentin tekijä talon purkamisen jälkeen rakentaa sen tilalle uuden, meidän on katsottava, että testamentti on mitätöity, jollei todisteta, että testamentin tekijän aikomus oli toinen.

66. Sama, Maakuntaediktistä, kirja XVIII.

Jos testamentinsaaja on määrännyt perillisensä ostamaan tai myymään kiinteistön kohtuulliseen hintaan, perintö on pätevä. Mutta entä jos testamentinsaaja, jolta perillinen oli määrätty ostamaan maa-alue, joutuisi pakon edessä myymään sen eikä löytäisi ostajaa, tai toisaalta jos testamentinsaajan kannalta olisi erittäin hyödyllistä, että hän ostaisi omaisuuden, eikä perillinen myisi sitä hänelle, ellei testamentinsaaja olisi määrännyt häntä tekemään niin?

67. Same, Pretorin perinnönjakoa koskevasta ediktiosta, I kirja.

Jos orja testamentataan yhdelle useammasta perillisestä ja hänen sanotaan syyllistyneen ilkivaltaisesti johonkin tekoon jäämistöä vastaan, kuten esimerkiksi poistaneen tilit; häntä ei saa tuomita perilliselle ennen kuin hänet on pantu kidutettavaksi, jos muut perilliset niin haluavat. Samaa sääntöä sovelletaan, jos hänet testamentataan vieraalle henkilölle.

(1) Jos sama omaisuus testamentataan kahdelle perilliselle useammasta, jotka on määrätty eri osuuksiin, kumpikin perillinen on oikeutettu saamaan puolet perinnöstä, eikä heidän perintöosuuksiensa mukaisessa suhteessa.

68. Sama, Maakuntaediktistä, kirja XVIII.

Kun testamentti tehdään pojalle hänen isänsä kuoleman jälkeen, ei ole epäilystäkään siitä, että isän kuoltua perintö kuuluu pojalle; eikä sillä ole merkitystä, tuleeko testamentinsaajasta isänsä perillinen vai ei.

1. Kun orjalle testamentataan perintö isäntänsä kuoleman jälkeen, jos orja pysyy orjuuden tilassa, perintö kuuluu hänen isäntänsä perilliselle; ja sama sääntö pätee, jos orja määrätään vapaaksi isäntänsä testamentilla, sillä testamentin ajankohta ajoittuu siihen hetkeen, jolloin perillinen ilmestyy; tästä seuraa, että perintö siirtyy kuolinpesän haltuun ja siirtyy sen jälkeen sille, joka on perillinen; ja lisäksi, jos joku on testamentilla määrätty joko isännän varsinaiseksi tai välttämättömäksi perilliseksi, silloin, koska perillisen ilmestymisen ajankohta ja perinnön saamiseksi määrätty ajankohta osuvat yhteen, pidetään todennäköisempänä, että perintö kuuluu sille, jolle se on jätetty, kuin sen perilliselle, jolta orja saa vapautensa.

2. Jos orja testamentataan ehdottomasti ja määrätään vapautettavaksi jollakin ehdolla, mutta ehto ei täyty, testamentti on pätevä; jos ehto siis täyttyy, testamentti mitätöidään, mutta jos se ei täyty, orja kuuluu testamentinsaajalle. Näin ollen, jos testamentinsaaja kuolee sen ehdon ollessa voimassa, josta orjan vapaus riippuu, ja ehto, josta orjan vapaus riippui, ei täyty, testamentti ei kuulu testamentinsaajan perilliselle.

3. Jos orja testamentataan ehdollisesti ja määrätään vapautettavaksi tietyn ajan kuluttua, perintö on ehdottomasti mitätön, koska määrätty päivä tulee varmasti. Myös Julianus oli tätä mieltä.

4. Tästä syystä hän sanoo, että jos orja testamentattiin Titiukselle ja määrättiin vapautettavaksi Titiuksen kuoleman jälkeen, perintö on mitätön, koska on varmaa, että Titius kuolee.

(69) Sama, Pretorin perintöjä koskevasta ediktiosta.

Hyväksytään, että testamentti voidaan testamentata orjalle, joka on itse testamentilla määrätty; koska sillä hetkellä, kun testamentti tehdään, orja siirtyy testamentinsaajan haltuun, ja silloin testamentti seuraa häntä.

1. Jos perillinen luovuttaa orjan tietyllä ehdolla ja ehto täyttyy myöhemmin, testamentinsaaja voi kuitenkin vaatia häntä perinnöksi, eikä perintö lakkaa.

2. Jos perittävä määrää osan perillisistään maksamaan velan, hänen velkojillaan ei ole oikeutta nostaa kannetta heitä vastaan, mutta he voivat nostaa kanteen jäljellä olevia kanssaperillisiä vastaan, koska tämä on heidän etunsa mukaista. Tässä tapauksessa kanteen voi nostaa myös joku muu kuin se, jolle perittävä määräsi omaisuuden annettavaksi, kuten esimerkiksi jos perittävä määräisi, että myötäjäiset annetaan hänen vävyllään tai tyttärensä kihlatulle tämän nimissä. Sillä vävyllä tai kihlatulla ei ole oikeutta kanteeseen, mutta työllä on, koska hänellä on suurin etu asiassa.

3. Jos luovutettuun maa-alueeseen kohdistuu rasite, se on luovutettava siinä kunnossa kuin se on. Mutta jos se on luovutettu seuraavasti: "parhaassa mahdollisessa kunnossa", se on luovutettava vapaana kaikista palvelussuhteista.

4. Jos testamentin kohteena on orja, joka on osallistunut testamentin tekijän liiketoimiin, häntä ei saa luovuttaa ennen kuin hän on tehnyt tilinsä; ja jos hänen luovuttamisensa pakottamiseksi käynnistetään oikeudenkäynti, tuomioistuimen on otettava huomioon myös hänen tilinsä.

5. Jos on epäselvyyttä siitä, onko testamenttivarallisuus olemassa, esimerkiksi jos on epävarmaa, onko testamentin kohteena oleva orja elossa, on päätetty, että testamenttikanne voidaan nostaa, ja tuomarin tehtävänä on velvoittaa perillinen toimittamaan velkakirja, jolla hän sitoutuu etsimään omaisuutta ja, jos hän sen löytää, luovuttamaan sen testamentinsaajalle.

70. Sama, Maakuntaediktistä, XVIII kirja.

Jos Titiukselle kuuluva orja varastaa minulta jotakin ja sen jälkeen Titius, joka on määrännyt minut perillisekseen, testamenttaa kyseisen orjan sinulle, ei ole epäoikeudenmukaista, että luovutan orjan sinulle juuri sellaisena kuin se oli Titiuksen omistuksessa; toisin sanoen sinun on korvattava minulle varkaus, jonka orja teki ollessaan Titiuksen omistuksessa.

1. Sillä jos sinulle jää maa-alue, joka on ollut palvelusvelvollisuuden alainen tiettyjen minun maa-alueideni hyväksi, en saa luovuttaa sitä sinulle millään muulla tavalla kuin entisen palvelusvelvollisuuden alaisena.
2. Tämä tapaus ei ole erilainen kuin se, että joku ostaa orjan joltakulta toisen valtuuttamana tai palauttaa entiselle omistajalleen orjan, jonka hän oli ostanut oikeudella palauttaa hänet; sillä tällaisissa olosuhteissa henkilöiden ei ole pakko palauttaa orjaa, ellei korvausta luvata kyseisen orjan tekemästä varkaudesta joko ennen kaupantekoa tai sen jälkeen.
3. Jos siis testamentattu orja varastaa jotain perilliseltä sen jälkeen, kun tämä on ottanut perinnön vastaan, tämä on velvollinen luovuttamaan orjan siten, että testamentinsaaja saa perilliseltä sen määrän, jonka hän olisi voinut periä perilliseltä orjan tekemästä rikoksesta johtuvalla kanteella.

(71) Ulpianus, Ediktistä, kirja LI.

Jos talo on yksinkertaisesti jätetty jollekulle, eikä ole ilmoitettu, mikä talo, perillisten on pakko antaa testamentinsaajalle mikä tahansa testamentinsaajalle kuulunut talo, jonka testamentinsaaja voi valita. Jos testamentinsaaja ei kuitenkaan jättänyt mitään taloa, testamentti on pikemminkin naurettava kuin pätevä.

1. Pohditaan, pitäisikö jonkun, joka luovuttaa orjan testamentin nojalla, asettaa vakuus hädän varalta, ja yleisesti ottaen on katsottava, että aina kun testamentilla annettu omaisuus on luovutettu ja sen haltija häädetään, testamentinsaaja voi nostaa siitä kanteen testamentin ehtojen nojalla. Jos omaisuutta kuitenkin vaaditaan oikeudessa, tuomarin tehtävänä on vaatia vakuutta, jotta kanne voidaan nostaa määräyksen nojalla.
2. Jos rahaa on testamentattu ja perillinen tunnustaa, että se on maksettava, hänelle on annettava kohtuullinen aika sen maksamiseen, eikä häntä saa pakottaa viemään asiaa tuomioistuimeen. Praetorin on asetettava maksuaika sen mukaan, mikä on kohtuullista ja oikeudenmukaista.
3. Jos joku tunnustaa olevansa velkaa, mutta esittää hyvän syyn, miksi hän ei voi toimittaa maksettavaksi kuuluvaa summaa, häntä on kuultava; esimerkiksi jos toiselle kuuluva omaisuus on testamentattu ja hän väittää, että sen omistaja kieltäytyy myymästä sitä, tai jos hän sanoo, että omaisuudesta vaaditaan kohtuutonta hintaa; tai jos hän kieltäytyy luopumasta kuolinpesään kuuluvasta orjasta, koska kyseinen orja on joko hänen isänsä, äitinsä tai joku hänen veljistään; sillä on täysin oikeudenmukaista, että tuomioistuin antaa hänelle näissä olosuhteissa luvan maksaa omaisuuden arvioitu arvo.
4. Kun kuppi on testamentattu jollekin ja perillinen haluaa maksaa sen arvioidun arvon, koska hän sanoo, että sen riistäminen olisi hänelle kova rasite, hän ei voi saada tätä suosiota praetorilta, koska orjan tila on yksi asia ja muun omaisuuden tila on toinen, ja orjien suhteen noudatetaan lempeämpää käytäntöä, kuten olemme aiemmin todenneet.

5. Kun kunnalle kuuluva omaisuus kunnallisveroineen testamentataan, tarkastellaan, onko testamentti pätevä ja voidaanko sitä laillisesti vaatia. Julianus sanoo Digestin kolmekymmentäkahdeksannessa kirjassa, että vaikka tällainen maa voi kuulua kunnalle, perintö on silti pätevä, koska sen testamenttaajalla oli siihen jokin oikeus.

6. Mutta jos testamentinsaaja olisi testamentannut tämän maan muille kuin sille kunnalle, jolta hän oli sen vuokrannut, hänen ei katsota jättäneen siihen omistusoikeutta, vaan ainoastaan oikeuden, joka hänellä oli maan vuokraan.

72. Paulus, Ediktistä, kirja XLVIII.

Jos joku testamenttaa Cornelian tilan, lukuun ottamatta viinitarhoja, jotka olivat siellä hänen kuollessaan, eikä siellä ole viinitarhoja, perinnöstä ei vähennetä mitään.

(73) Gaius, Pretorin perintöjä koskevasta ediktiosta.

Jos perillistä määrätään toimimaan siten, että Lucius voi saada sata aurea, perillinen on pakotettu maksamaan kyseisen summan; sillä kukaan ei voi toimia siten, että minä saan sata aurea, ellei hän anna niitä minulle.

1. Keisarimme reskriptiossa todetaan, että kylille ja kaupungeille testamentatut testamentit ovat laillisia.

74. Ulpianus, Disputations, kirja IV.

Vaikka keisarimme ja hänen isänsä totesivat eräässä reskriptissä, että kun omaisuus määrättiin luovutettavaksi määrätylle perilliselle, tämä koski testamentin tekijän tarkoituksen mukaisesti myös sijaista; silti se on ymmärrettävä näin vain silloin, kun on selvää, että testamentin tekijän tarkoitus ei ollut muu. Voidaan selvittää usealla tavalla, oliko perittävä, jonka tehtäväksi oli annettu perinnön tai testamentin maksaminen, haluton siihen, että sijainen saisi sen tehtäväkseen. Mutta entä jos hän olisi antanut sijaisen tehtäväksi luovuttaa trustin edunsaajalle tai testamentinsaajalle muuta omaisuutta, jota hän ei ollut antanut määrätylle perilliselle? Tai miten olisi meneteltävä, jos olisi olemassa hyvä syy siihen, miksi perittävän olisi saatava perinnönjättö ja sijaisen ei? Tai miten olisi meneteltävä, jos hän olisi asettanut sijaiseksi perinnönsaajan, jolle hän oli jättänyt omaisuutta testamentattavaksi, jonka hänen määrätyt perillisensä luovuttavat? Näin ollen on todettava, että edellä mainittua reskriptiä ei sovelleta, paitsi jos testamentin tekijän tarkoitus on epäselvä.

(75) Sama, Disputations, kirja V.

Kun perintö tai trusti jätetään seuraavasti: "Jos perilliseni pitää sitä sopivana, jos hän hyväksyy sen, jos hän pitää sitä oikeudenmukaisena", perintö tai trusti on oikeutettu, koska se on uskottu hänelle kuin luonteenomaiselle miehelle, eikä testamentin pätevyys ole riippuvainen pelkästä perillisen suostumuksesta.

1. Kun "se, mitä Titius on velkaa", jätetään minulle, eikä Titius ole mitään velkaa, on huomattava, että testamentti on mitätön. Ja myös, jos määrää ei ole ilmoitettu, mitään ei ole maksettava, siitä hyvästä ja riittävästä syystä, että ei ole ilmeistä, kuinka paljon testamentattiin. Jos nimittäin testamenttaan Titiukselle sen, mitä olen hänelle velkaa, enkä mainitse määrää, on vakiintuneesti todettu, että testamentti on mitätön; mutta jos testamenttaan Titiukselle kymmenen aurea, jotka olen hänelle velkaa, vaikka en ehkä ole hänelle mitään velkaa, väärä esitys ei tee perintöä mitättömäksi, kuten Julianus päätti myötäjäisten testamenttaamisen tapauksessa.

2. Jos testamentin tekijä olisi sanonut: "testamenttaan ne kymmenen aureia, jotka Titius on minulle velkaa", testamentti on epäilemättä mitätön, sillä väärän esityksen ja väärän ehdon tai syyn välillä on suuri ero. Jos siis testamenttaisiin Titiukselle kymmenen aureia, jotka Seius on minulle velkaa, testamentti olisi mitätön, jos hän ei olisi minulle mitään velkaa, koska hän olisi velalliseni. Jos hän kuitenkin on minulle velkaa ja minä perin velan elinaikanani, perintö raukeaa, ja jos hän jää velalliseksi, perilliseni on vain pakko luovuttaa hänelle kanneoikeutensa.

3. Jos joku määrää: "Annan Stichuksen tai kymmenen aurea, sen mukaan, kumman valitsen", ja testamenttaa sen, mikä kuului testamentinsaajalle, hänen perillisensä on velvollinen luovuttamaan kanneoikeutensa testamentinsaajalle, ja jälkimmäisellä on oikeus valita Stichus tai kymmenen aurea, sen mukaan, kumman hän haluaa.

4. Jos hän siis testamenttaa Stichuksen, vaikka hän olisi hänelle velkaa joko Stichuksen tai kymmenen aureia, perittävän hyväksi perijää vastaan nostetaan määrittelemättömän summan kante, kuten Julianus on todennut Digestuksen kolmekymmentäkolmannessa kirjassa; ja tämän kanteen avulla hän voi pakottaa perillisen nostamaan kanteen; ja jos hän kanteen nostamisen jälkeen saa Stichuksen takaisin, perillisen on luovutettava se perittäväälle, mutta jos hän maksaa kymmenen aureia, hän ei saa mitään takaisin. Näin ollen on velallisen vallassa päättää, onko Stichus testamentin saajalla perittävää vai ei.

(76) Julianus, Digest, kirja XXXIV.

Jos joku sopisi luovuttavansa Stichuksen tai Pamphiluksen ja testamenttaisi sen jälkeen Stichuksen Semproniukselle ja Pamphiluksen Maeviukselle, perillisen katsotaan olevan

velvollinen maksamaan Stichuksen tai Pamphiluksen arvon toiselle legaatn saajista ja luovuttamaan kanneoikeutensa toiselle.

77. Ulpianus, Disputations, kirja V.

Jos raha talletetaan jollekin ja hänet sen jälkeen valtuutetaan edunvalvojana maksamaan mainitut rahat saajalle, on luottamus täytettävä jumalallisen Piuksen reskriptin mukaan; koska katsotaan, että perillistä pyydettiin maksamaan rahat velalliselle. Jos nimittäin perillinen haastaisi velallisen oikeuteen, hän voi vedota kanteeseen vilpillisen mielen perusteella, mikä tekee trustin päteväksi; ja koska näin on, jokainen velallinen voi olla vastuussa trustista.

(78) Sama, Disputations, kirja VIII.

Kun testamentinsaajaa rasittaa trusti, hän on velvollinen toteuttamaan sen vain, jos testamentattu omaisuus tulee hänen käsiinsä.

79. Julianus, Digest, V kirja.

Kun joku testamentissaan määrää, että Titiukselle ja Seiukselle on maksettava kymmenen aurea, nämä sanat eivät ole mitenkään epäselviä, sillä kun testamentin tekijä mainitsi kymmenen, hänen on ymmärrettävä sanoneen, että kummallekin testamentinsaajalle on annettava kymmenen aurea.

80. Marcellus, Notes On the Digest of Julianus, kirja XXXII.

Eräs mies, joka jätti vain kolmekymmenen aureen suuruisen omaisuuden, testamenttasi kolmekymmentä aureeta Titiukselle, kaksikymmentä aureeta Seiukselle ja kymmenen aureeta Maeviukselle. Massurius Sabinus katsoo, että Titiuksella on oikeus viidentoista, Seiuksella kymmenen ja Maeviuksella viiden aurein perintöosuuteen, kuitenkin sillä edellytyksellä, että kukin perinnönjättäjä maksaa oman osuutensa falcidialaisesta neljänneksestä suhteessa siihen, mitä hänelle on testamentattu.

81. Julianus, Digest, kirja XXXII.

Jos perillinen on määrätty luovuttamaan maa-alue tietyn ehdon nojalla ja ehdon ollessa vireillä jättää sen kolmannelle osapuolelle toisen ehdon nojalla, ja sen jälkeen edellisessä testamentissa määrätty ehto täyttyy ja sen jälkeen täyttyy ehto, jonka nojalla perillinen testamenttasi mainitun omaisuuden; ensimmäinen testamentinsaaja ei menetä omistusoikeuttaan siihen.

1. Kun omaisuutta testamentataan kahden isännän yhdessä omistamalle orjalle, toinen heistä voi hyväksyä testamentin ja toinen voi hylätä sen; sillä tässä tapauksessa yhdessä omistettu orja on kahden erillisen ja erillisen orjan sijasta.

2. "Annan ja testamenttaan Stichuksen Semproniukselle; jos Sempronius ei vapauta Stichusta vuoden kuluessa, annan ja testamenttaan mainitun Stichuksen Titiukselle." Heräsi kysymys, mitä vaikutuksia tällä oli oikeudellisesti? Vastasin, että sillä välin Semproniuksella olisi oikeus koko orjaan, ja jos hän vuoden kuluessa manumitoi hänet, orjasta tulee vapaa, mutta jos hän ei tee näin, koko orja kuuluu Titiukselle.

3. Kun testamentintekijä testamenttaa maa-alueen rakennusta lukuun ottamatta, käsitteellä "rakennus" tarkoitetaan joko rakennusta tai maata, jolle se on lisäksi pystytetty. Jos hän sulkee pois vain itse rakennuksen, koko maa-alue voidaan kuitenkin vaatia perinnön ehtojen nojalla; mutta jos perillinen tekee poikkeuksen vilpillisen mielen perusteella, hän voi saada luvan asua talossa sekä hankkia tieoikeuden maan kautta päästäkseen siihen. Jos maa-alueesta kuitenkin tehtiin poikkeus, maa-alueeseen taloa lukuun ottamatta voidaan vaatia oikeus, ja siihen liitetään lain nojalla palvelusoikeus talon hyväksi; aivan kuten silloin, kun omistaja testamenttaa toisen kahdesta maa-alueesta ja alistaa toisen palvelusoikeuteen sen hyväksi. On kuitenkin todennäköistä, että tällaisessa tapauksessa testamentin antaja on ajatellut myös maata, jolle talo rakennettiin ja jota ilman se ei voisi seistä.

4. Jos vapautettu mies määrää suojelijansa perilliseksi seitsemään kahdestoistaosaan jäämistöstään ja muut henkilöt perilliseksi loppuosaan ja tekee testamenttinsa seuraavasti: "Määrään sen, kuka edellä mainituista henkilöistä tulee perilliseksi yhdessä suojelijani kanssa, luovuttamaan Titiukselle nämä ja nämä orjat, joiden arvoksi katson kaksikymmentä aureia kappaleelta", on ymmärrettävä, että suojelijan kanssaperillinen on ainoa, joka on määrätty perinnön saajaksi, ja että Titius voi näin ollen vaatia vain viisi kahdestoistaosaa orjista. Mutta seuraava lisäys: "joiden arvoksi katson kaksikymmentä aureia kappaleelta", ei muuta perinnön ehtoa, jos otetaan huomioon Falcidian lain mukaan maksettava osuus, sillä jotta näin voitaisiin tehdä, orjien todellinen arvo on kuitenkin vähennettävä, kun ne arvioidaan.

5. "Annan ja testamenttaan maa-alueen Titiukselle, jos hän maksaa perilliselleni kymmenen aureia." Jos perilliseni on Titiukselle velkaa kymmenen aureita ja Titius antaa hänelle kuitenkin tästä summasta, hän voi vaatia maata.

6. Jos Titius, jolle Stichus testamentattiin, kuolee ennen kuin hän saa tietää, että perintö kuuluu hänelle, ja testamenttaa saman orjan Seiukselle, eikä Titiuksen perillinen kieltäydy testamentista, Seius voi vaatia Stichusta omaisuudekseen. Jos perheen päämies antaa alaikäisen poikansa tehtäväksi luovuttaa maa-alueen, jonka hän jätti Titiukselle, ja antaa samalla tavalla sijaisen samalle henkilölle, ja alaikäisestä tulee isänsä perillinen, riippumatta siitä, vaatiiko Titius perinnön vai hylkääkö hän sen, hän ei voi vaatia sijaiselta mitään, vaikka poika kuolisi ennen murrosikää; sillä kun perintö testamentataan toisen kerran ja sijainen saa sen tehtäväkseen, on katsottava, että perintö vain toistetaan.

7. Näin ollen, jos poika oli ehdottomasti ja sijainen ehdollisesti valtuutettu perinnön suhteen, tapaus on sama kuin jos se olisi valtuutettu yksin pojalle. Ja toisaalta, jos poika oli valtuutettu ehdollisesti ja sijainen ehdottomasti ja alaikäinen kuolisi ennen ehdon täyttymistä, perintö on pätevä pelkästään sijaisuuden perusteella.

8. Seuraavalla tavalla tehty testamentti: "Annan ja testamenttaan maa-alueen Luciukselle ja Titiukselle tai jommallekummalle heistä", on pätevä, ja jos molemmat elävät, se kuuluu molemmille, mutta jos vain toinen elää, hänellä on oikeus siihen.

9. Jos orja, jonka on määrä vapautua ehdon nojalla, testamentataan toisen ehdon nojalla, ja kun testamentin ehdon ollessa vireillä toinen ehto, josta hänen vapautensa on riippuvainen, ei toteudu, testamentti on pätevä; sillä niin kuin ehdollinen vapauden myöntäminen mitätöi testamentin, jos ehto täyttyy, niin ei myöskään testamenttia voi mitätöidä ennen kuin aika, jolloin sen on määrä tulla voimaan, on tullut.

10. Jos alaikäiselle pojalle on annettu perinnöksi orja ja hänen sijaisensa on määrätty vapauttamaan hänet, ja alaikäinen saavuttaa murrosiän, se, jolle orja on testamentattu, voi vaatia orjaa. Jos alaikäinen kuitenkin kuolee, orja saa vapautensa. Tätä olisi paljon enemmän syytä noudattaa, jos orja olisi testamentattu ehdollisesti alaikäisen huollettavaksi, ja ehdon ollessa voimassa poika kuolisi ennen murrosikää.

82. Julianus, Digest, kirja XXXIII.

Perintöön liittyvä velvoite ei aina lakkaa, jos omaisuus siirtyy perinnönsaajalle määrättyinä päivinä, mutta sen on siirryttävä perinnönsaajalle siten, että hän ei voi menettää sitä. Oletetaan, että tietty omaisuus, joka on jätetty minulle absoluuttisesti, on luovutettu minulle perillisen toimesta määrättyinä päivinä ja että perillinen on myös velvoitettu luovuttamaan mainittu omaisuus toiselle tietyllä ehdolla; voin epäilemättä nostaa kanteen testamentin ehtojen nojalla, koska olosuhteet ovat sellaiset, että menetän omaisuuden omistusoikeuden, jos ehto täyttyy. Jos nimittäin Stichus kuuluu minulle ehdon nojalla ja hänet testamentataan jollekin toiselle ehdon nojalla, hänestä tulee vastikkeen vuoksi minun omaisuuteni; jos ehto kuitenkin täyttyy, minulla on oikeus nostaa kanne ehdon nojalla.

(1) Jos olen hankkinut määräyksen perusteella jonkin omaisuuden, joka kuuluu julkisessa tehtävässä poissa olevalle henkilölle, ja se testamentataan minulle, ennen kuin olen saanut sen paremman omistusoikeuden perusteella, ja sitten, sen jälkeen, minun pitäisi saada se tällä tavoin menetetyksi, voin laillisesti nostaa testamenttiin perustuvan kanteen ja vaatia, että mainittu omaisuus luovutetaan minulle.

(2) Jos minulle on testamentattu maa-alue ja olen hankkinut siihen pelkän omistusoikeuden ilman käyttöoikeutta ja myyjä menettää myöhemmin siviilioikeutensa, käyttöoikeus kuuluu minulle. Jos nostan testamentin nojalla kanteen, tuomioistuimien antaa tuomion siitä summasta, jonka olen menettänyt oikeudenkäynnin kautta.

(3) Marcellus: Samaa sääntöä sovelletaan, jos ostan osan kyseisestä maasta ja kyseinen osa joko testamentataan tai annetaan minulle; minulla on nimittäin oikeus nostaa kanne osasta.

(4) Julianus: Jos Pamphilasta syntyneet lapset on testamentattu minulle, ja olen ostanut Pamphilan, ja hän saa lapsen ollessaan minun hallinnassani; ei voida katsoa, että minulla olisi oikeus kyseiseen lapseen pätevää vastiketta vastaan vain siksi, että olen ostanut hänen äitinsä. Tämän todisteena on se, että jos minut häädetään, minulla on oikeus nostaa kanne myyjää vastaan oston perusteella.

(5) Kun testamentintekijä, jolla oli Gaius ja Lucius velallisinaan samasta rahasummasta, teki testamentin seuraavasti: "Antakoon perilliseni Semproniukselle sen, mitä Gaius on minulle velkaa, ja Maeviukselle sen, mitä Lucius on minulle velkaa", hän asettaa perilliselleen velvollisuuden luovuttaa kanneoikeutensa toiselle testamentinsaajistaan ja määrätä, kuinka suuren saatavan heiltä toinen saa. Jos testamentinsaaja olisi kuitenkin elinaikanaan antanut kuitin Gaiukselle, Semproniukselle ja Maeviukselle testamentattu perintö on välttämättä mitätön.

(6) Jos Stichus ja Pamphilus on testamentattu minulle kahdella eri testamentilla ja olen saanut Stichuksen toisen testamentin nojalla, voin nostaa kanteen ensimmäisen testamentin nojalla saadakseni takaisin Pamphiluksen; sillä jos Stichus ja Pamphilus olisi testamentattu minulle yhdellä testamentilla ja olisin saanut Stichuksen hyvää vastiketta vastaan, voisin kuitenkin vaatia Pamphilusta.

83. Marcellus, Digest, kirja XIII.

Titius testamenttasi sinulle osuuden Stichuksesta ja Seius testamenttasi sinulle loput Stichuksen osuudesta, voit silloin vaatia häntä molempien testamenttien nojalla.

(84) Julianus, Digest, kirja XIII.

Tämänkaltainen testamentti: "Maksakoon perilliseni sata aurea Titiukselle, jos Titius antaa perilliselleni vakuuden siitä, että hän maksaa sata aurea Maeviukselle", on pätevä; samoin kuin silloin, kun perintö on testamentattu jollekin ja hän on luovuttanut sen jollekin toiselle luottamusehtojen mukaisesti.

1. Samasta syystä on pätevä myös seuraava testamentti: "Perilliseni maksakoon sata aurea Titiukselle, jos Titius antaa hänelle vakuuden siitä, että hän rakentaa kaupunkiin tämän arvoisen julkisen teoksen."

2. Jos Sempronius nimittää Titiuksen perillisekseen ja määrää tämän luovuttamaan kahden vuoden kuluttua Maeviukselle hänen kuolinpesäänsä kuuluvan maa-alueen, ja Titius antaa sen jälkeen perilliselleen tehtäväksi luovuttaa sama maa-alue heti Maeviukselle, ja Maevius saa maan hinnan Titiuksen perilliseltä, ja hän haluaa sen jälkeen vaatia maata Semproniuksen testamentin nojalla, hän on poikkeusluvan nojalla esteellinen, jos hän ei ole tyytyväinen kyseisestä maasta maksettuaan hintaan.
3. Jos joku on testamentannut orjan yleisellä ehdolla, ja oli testamentinsaajan vika, ettei hän saanut Stichusta, kun perillinen halusi hänet luovuttaa, ja Stichus kuolisi, perillinen voi vedota poikkeukseen vilpillisen mielen perusteella.
4. Kun talo, jonka hyväksi toinen perittäväälle kuuluva talo oli veloitettu servituutilla, luovutettiin perittäväälle ilman servituuttia, katsoin, että tämä voi nostaa testamenttikanteen, koska hän ei saanut koko perintöä. Ja todellakin, jos testamentinsaaja saisi perilliseltä vammautuneen orjan, hän voi hyvin perustellusti nostaa testamenttikanteen.
5. Jos mies, joka ei tiedä, että hänelle oli testamentilla testamentattu orja, ostaa kyseisen orjan perilliseltä ja sitten, saatuaan asiasta selville, nostaa testamenttikanteen ja saa orjan takaisin, hänet olisi vapautettava vastuusta kanteeseen myynnin vuoksi; koska tämä menettely on vilpittömässä mielessä tapahtuvaa, ja siihen sisältyy näin ollen poikkeus petoksen perusteella. Jos hän kuitenkin nostaa testamentin perusteella kanteen, kun hinta on maksettu, hänen pitäisi saada orja takaisin, ja hän voi saada hinnan takaisin ostokanteella, jos häneltä on riistetty orja paremman omistusoikeuden perusteella. Mutta jos hän ryhtyy ostokanteeseen ja toteaa sitten, että orja on testamentattu hänelle, ja nostaa testamenttikanteen, perillinen ei voi vapautua, ellei hän palauta hintaa ja luovuta orjaa ostajalle.
6. Kun isä lupasi tyttärelleen myötäjäisiksi sata aurea ja testamenttasi tyttärelleen myöhemmin saman summan, perillistä suojataan vilpillisen mielen perusteella nostettavalla kanteella, jos vävy nostaa kanteen vainajan antaman lupauksen perusteella ja tytär nostaa testamentin nojalla kanteen; heidän olisi nimittäin sovittava keskenään, että he tyytyvät jompaankumpaan näistä kanteista.
7. Kun testamentti on tehty seuraavasti: "Maksakoon perilliseni kymmenen aurea Niin ja Niinille, jos hän palauttaa velkakirjani perilliselleni", tämänkaltaisella ehdolla on se vaikutus, että perillinen vapautuu velasta. Jos velkakirja on olemassa, velkojan ei siis katsota täyttäneen ehtoa, ellei hän anna perilliselle kuittia. Jos velkakirjaa ei kuitenkaan ole olemassa, velkojan katsotaan noudattaneen ehtoa, jos hän vapauttaa perillisen. Sillä ei ole merkitystä, onko velkakirja tuhottu testamentin tekohetkellä vai myöhemmin tai testamentin tekijän kuoleman jälkeen.
8. Jos Stichus, joka kuuluu Titiukselle, testamentataan Titiukselle ja Maeviukselle, Maeviuksella on oikeus saada puolet Stichuksesta, sillä Titiuksella on oikeus saada puolet mainitusta orjasta, vaikka hän ei ehkä saisikaan perintöä.

9. "Antakoon perilliseni Titiukselle, Stichukselle tai Pamphilukselle, sen mukaan, kumman hän valitsee." Jos perillinen sanoo haluavansa antaa Stichuksen ja Stichus kuolee, hänet vapautetaan; mutta jos hän milloin tahansa mainitsee, kumman hän haluaa antaa, hän ei voi muuttaa mieltään.

10. Perintö on testamentattu seuraavasti: "Luovuttakoon perilliseni Tiitukselle Cornelian tilan ja orjat, jotka ovat kyseisellä tilalla ja jotka ovat minun kuollessani." Eräs naispuolinen orja, joka tavallisesti pysyi kyseisellä tilalla, oli testamentin tekijän kuolinhetkellä paennut ja synnyttänyt lapsen. Kysyin, kuuluuko hän itse ja hänen lapsensa perintöön. Vastasin, että orja näyttää tulleen testamentatuksi, vaikka hän on lähtenyt pakoon, ja vaikka hän olisi ollut karkuri, hänen katsotaan olleen kyseisellä tilalla testamentin tekijän kuolinhetkellä. Näin ollen, koska lapsi seuraa äidin tilaa, se sisältyy perintöön aivan kuin se olisi syntynyt tilalla.

11. Jos joko Stichus tai Pamphilus, sen mukaan, kumman heistä testamentinsaaja haluaa, testamentattiin Titiukselle, ja testamentin antaja antoi Pamphiluksen Titiukselle, Stichus on edelleen velvollinen.

12. Kun testamentti on testamentattu seuraavasti: "Annan ja testamenttaan Titiukselle ja Maeviukselle kummallekin yhden orjan", vahvistetaan, että heillä ei ole yhteisiä oikeuksia samaan orjaan, aivan kuten ei olisi, jos testamentti olisi ollut seuraavanlainen: "Annan ja testamenttaan yhden orjan Titiukselle ja toisen orjan Maeviukselle."

13. Jos henkilö, jolle on testamentattu jäämistö, kuolee ennen kuin hän päättää, millä kanteella hän perii jäämistönsä takaisin, ja jättää jälkeensä kaksi perillistä, joista molemmat näyttävät ottavan jäämistön vastaan samanaikaisesti, he eivät voi ottaa sitä vastaan, elleivät he sovi siitä, miten menetellä; esimerkiksi jos toinen heistä haluaa nostaa reaalikanteen ja toinen henkilökohtaisen kanteen. Jos he kuitenkin sopivat asiasta, heillä on oikeus yhteiseen omaisuuteen, ja heidän on sovittava asiasta joko vapaaehtoisesti tai tuomioistuimen määräyksestä.

85. Paulus, On Plautius, kirja XI.

Eräs maa-alue oli testamentattu kahdelle henkilölle yhteisesti; toinen heistä sai henkilökohtaisella kanteella puolen omaisuuden arvioitua arvoa, ja jos toinen heistä halusi nostaa kanteen koko maa-alueesta, hän voi olla esteellinen poikkeuksen perusteella, joka perustuu vilpilliseen mieleen puolen maa-alueen osalta; koska perittävä halusi, että perintö tulisi heidän käsiinsä vain kerran.

86. Julianus, Digest, kirja XXXIV.

Jos joku muu taho testamenttaa sinulle orjan, jonka olit antanut pantiksi, sinulla on testamentin nojalla oikeus nostaa kanne perillistä vastaan, jos pantti vapautetaan.

1. Jos yksi perittävän perillisistä veloitetaan luovuttamaan Stichus Maeviukselle testamenttina, ja sitten kaikki hänen perillisensä veloitetaan perunkirjoituksella luovuttamaan sama Stichus Maeviukselle, ja ennen perunkirjoituksen avaamista Maevius saisi orjan arvion mukaisen arvon, hän ei voi laillisesti saada orjaa perunkirjoituksen nojalla, koska perittävän tarkoituksena oli, että hän saisi perinnön vain kerran.
2. Jos orja testamentataan, ja kyseisen orjan ja kaiken häntä henkilökohtaisesti koskevan tilan osalta vallitsee epäselvyys, ja jos testamentinsaaja kieltäytyy perinnöstä, orjan ei katsota koskaan kuuluneen hänelle; ja jos hän ei kieltäydy siitä, hänen katsotaan kuuluvan hänelle perinnön vastaanottamispäivästä lähtien. Tämän säännön ja niiden oikeuksien mukaisesti, jotka ovat kiinnostuneita omaisuudesta, jonka orja on joko vastaanottanut luovuttamalla tai josta hän on sopinut, sekä suhteessa siihen, mitä hänelle on testamentattu tai annettu, määritetään hänen tilansa ja myös se, oliko hänen tekemänsä liiketoimi perillisen vai testamentinsaajan hyväksi.
3. Kun kaikkien perittävän perillisten tehtävänä on luovuttaa maa-alue, joka kuului yhdelle heistä, sen, jolle maa-alue kuului, ei tarvitse toimittaa enempää kuin hänen osuutensa, ja muut ovat vastuussa jäljelle jäävistä osuuksista.
4. Jos talo jätetään sille, jonka maalla rakennus seisoo, perintö on pätevä, vaikka hän olisi maan omistaja; sillä tällä tavoin hän saa vapautuksen palveluksesta ja hyötyy talon lahjoituksesta.

87. Papinianus, Kysymyksiä, kirja XVIII.

Isä, joka oli määrännyt poikansa, jota hän hallitsi edelleen, perilliseksi osan omaisuudestaan, jätti hänelle myös perinnön. Olisi hyvin suuri vastoinkäyminen, kuten eräät viranomaiset katsovat, että hänen oikeutensa perintöön evättäisiin, jos hän hylkäisi isänsä kuolinpesän, sillä testamenttia ei pitäisi katsoa hyökkäävän sellaista henkilöä vastaan, joka hyvistä syistä kieltäytyy osallistumasta sellaisen kuolinpesän asioihin, joka saattaa olla maksukyvytön.

(88) Marcianus, Institutes, kirja VI.

Jos isä kuitenkin tarkoitti, että poika ei saisi perintöä, ellei hän hyväksyisi sitä, hänelle ei pitäisi myöntää kanteen perintötoveriaan vastaan perinnön takaisinsaamiseksi, kuten Aristo katsoo; koska perintö ei näyttänyt olevan maksukykyinen pojalle itselleen. Näin on, vaikka perittävä ei olisi asettanut perinnön hyväksymistä ehdolliseksi, sillä hänen tarkoituksensa on selvästi osoitettu.

89. Julianus, Digest, kirja XXXIII.

Sillä jos vapautettu poika hylkää perinnön, häntä ei voida estää vaatimasta perintöä perilliseltä. Sallimalla niiden lasten, jotka ovat isänsä valvonnassa, hylätä hänen jäämistönsä, praetori tekee selväksi, että hän aikoo myöntää heille henkilökohtaisesti saman oikeuden, johon heillä olisi ollut oikeus, jos heillä olisi ollut vapaa valta ryhtyä perintöön.

90. Papinianus, Kysymyksiä, kirja XVIII.

Mutta entä jos perintö olisi testamentattu seuraavasti: "Testamenttaan tämän lisäksi pojalleni" ? Silloin on epäilemättä selvitettävä testamentin tekijän aikomus. Tämä tapaus ei poikkea edellisestä tapauksesta, joka koskee pojan aiempaa tuntemusta, ellei selvästi osoiteta, että isän aikomus oli toinen.

1. On ilmeistä, että jos perillisiksi on määrätty useita poikia, kanne perinnön takaisinperimisestä evätään siltä, joka kieltäytyi ottamasta perintöä vastaan.

91. Julianus, Digest, kirja XXXVI.

Heräsi kysymys, pitäisikö isän valvonnassa oleva poika, jolla itsellään oli poika, määrätä perilliseksi; koska molemmat ovat toisen valvonnassa, sillä voidaanko pojalle määrätä perintö oman poikansa hyväksi? Vastasin, että koska poika voidaan periä perinnöksi isänsä hyväksi, siitä seuraa, että hänet voidaan periä perinnöksi veljensä tai poikansa tai jopa isänsä orjan hyväksi.

1. Jos orjalle myönnetään heti vapaus, hän voi saada perinnön joko ehdottomasti tai ehdollisesti. Mutta jos vapaus on annettu hänelle jollakin ehdolla, se voi olla tiettyinä aikoina pätevä, ja toisina aikoina, vaikka se olisi testamentattu absoluuttisesti, se voi olla mitätön; sillä jos vapautta koskeva ehto oli sellainen, että se voitiin täyttää heti testamentin tekijän kuoltua, ennen kuin perintö oli otettu käyttöön (esimerkiksi "Stichus olkoon vapaa, jos hän maksaa kymmenen aureia Titiukselle tai nousee kapitoliin"), testamentti on pätevä. Lisäksi seuraavien ehtojen kaltaiset ehdot: "Jos hän maksaa perilliselle kymmenen aureia, jos tämä nousee kapitoliin sen jälkeen, kun perintöni on hyväksytty", perintö on mitätön. Jos kuitenkin koko jäämistölle on nimetty välttämätön perillinen, perintö on pätemätön niiden ehtojen vuoksi, jotka on voitu täyttää ennen jäämistön vastaanottamista.

2. Kun testamentin tekijä on määrännyt kaksi perillistä ja testamentannut toiselle Stichuksen ja Stichukselle kymmenen aurea, jos Stichus vapautuu testamentin tekijän elinaikana, hänellä on oikeus koko perintöön; ja todisteena siitä, että se siirtyy mainitulle orjalle henkilökohtaisesti, on se, että jos se perillinen, jolle orja oli testamentattu, ei tule perinnöksi, hän voi periä koko perinnön takaisin toiselta perilliseltä.

3. Jos testamentti on testamentattu orjalle, joka on itse testamentattu, ja testamentin antaja myy hänet, testamentti kuuluu ostajalle.

4. Kun orja jätetään Tiitiukselle ja testamentti testamentataan samalle orjalle, testamentinsaajaa voidaan vaatia luottamuksen perusteella: "Joko luovuttamaan orja jollekin tai siirtämään hänelle omaisuus, joka on testamentattu orjalle." Tämä on siis testamentin kohteena. Ja vielä enemmän, Titiusta voidaan syyttää luottamuksesta orjan itsensä osalta, myös sen jälkeen, kun hänestä tulee vapaa.

5. Jos joku testamenttaa Stichuksen ja myy tai manumettaa hänet sen jälkeen ja jättää hänelle sen jälkeen perinnön codicillillä, joko manumetoidulla orjalla tai ostajalla on oikeus perintöön.

6. Jos joku taho, joka on määrännyt sinut perilliseksi, on määrännyt sinut luovuttamaan orjan, ja joku henkilö testamenttaa perinnöksi mainitun orjan, ja orjan testamentanneen henkilön elinaikana tulee päivä, jolloin perintö luovutetaan orjalle, kyseinen perintö siirtyy välittömästi kuolinpesään. Näin ollen vaikka orjan minulle testamentannut henkilö kuolisi, orjalle jätetty perintö ei kuulu minulle.

7. Kun orja vaaditaan testamentin nojalla, se on luovutettava kantajalle samassa kunnossa, jossa se oli silloin, kun asia tuli vireille. Ja koska naispuolisen orjan jälkeläiset sekä sillä välin saatu maan sato kuuluvat tähän kanteeseen, on kaikki omaisuus, jonka orja on tällä välin saanut joko testamentilla tai perinnöllä, luovutettava kantajalle.

(92) Julianus, Digest, kirja XXXIX.

Kun yksi useista perillisistä ostaa maa-alueen, joka on jätetty trustiin, ja hinta on määritetty kyseisestä maasta saatavien tulojen perusteella kuolinpesän velkojen perusteella; kun se, jolla on oikeus maahan trustin ehtojen mukaan, on läsnä ja suostuu siihen, on sovittu, että ei ole luovutettava itse maata, vaan sen arvo. Marcellus toteaa nootissa: "Jos perillinen haluaa mieluummin luovuttaa maan, häntä olisi mielestäni kuultava."

1. Julianus: Jos Tiitiukselle testamentataan rahaa ja hänet on valtuutettu luottamuksella vapauttamaan toiselle kuuluva orja, mutta kyseisen orjan isäntä ei ole halukas myymään orjaa, hänellä on kuitenkin oikeus perintöönsä, koska ei ollut hänen syytään, että luottamuksella testamentattua omaisuutta ei toimitettu. Sillä jos orja kuolee, hän ei menetä perintöosuuttaan.

2. Samoin kuin myönnetään, että trusti voidaan määrätä jokaiselle, jolla on oikeus omaisuuteen laillisena perillisenä tai sen praetori-omistukseen, niin myös se, jolla on lain mukaan oikeus alle murrosikäisen pojan omaisuuteen tai sen praetori-omistukseen, voidaan laillisesti määrätä trustiksi.

93. Ulpianus, Trustit, kirja I.

Tällainen trusti on pätevä vain, jos alaikäinen kuolee alle murrosikäisenä; jos hän kuitenkin kuolee murrosikänsä saavuttamisen jälkeen, trusti raukeaa.

(94) Julianus, Digest, kirja XXXIX.

On selvää, että jos isä jättää poikansa perinnöttömäksi alle murrosikäisenä, lakimääräistä perillistä ei voida velvoittaa purkamaan luottamusta, ellei hän ole ollut myös isän perillinen.

1. Kun isäntää pyydettiin luovuttamaan toiselle henkilölle omaisuus, johon hänen oma orjansa oli määrätty perilliseksi, ja hän myi orjan; heräsi kysymys, voidaanko se, jonka käsiin omaisuus tuli perilliseksi määrätyn orjan oston kautta, pakottaa luovuttamaan se. Sanoin, että henkilö, joka myi oman orjansa, joka oli määrätty perilliseksi, voidaan velvoittaa vapauttamaan luottamus, koska hän oli saanut sen omaisuuden hinnan, josta häntä pyydettiin luopumaan. Se, jonka käsiin omaisuus tuli perinnöksi määrätyn orjan oston kautta, voidaan kuitenkin tutkimuksen jälkeen pakottaa vapauttamaan luottamus, toisin sanoen siinä tapauksessa, että orjan alkuperäinen isäntä ei ollut maksukykyinen.

2. Kun Stichus tai Damas testamentattiin jollekin, ja testamentinsaajalle annettiin mahdollisuus valita, ja hänet velvoitettiin luovuttamaan Stichus jollekin toiselle; ja vaikka hän olisi ehkä mieluummin vaatinut Damasta, hänet kuitenkin velvoitetaan luovuttamaan Stichus trustin ehtojen mukaisesti. Vaikka Damas olisikin arvokkaampi, hänen on pakko toimittaa Stichus; tai jos hän on arvoltaan vähäisempi, hänet velvoitetaan laillisesti luovuttamaan Stichus, koska oli hänen syynsä, ettei hän testamentin ehtojen mukaisesti hankkinut orjaa, joka oli testamentin kohteena.

3. Jos orja vapautetaan testamentilla eikä hän saa perintöä tai jäämistöä, häntä ei voida velvoittaa vapauttamaan luottamusta. Niin ei voi tehdä myöskään se, jota pyydetään vapauttamaan hänelle testamentatusta orjasta; sillä trustin nojalla voidaan velvoittaa maksamaan rahaa vain sellainen henkilö, joka saa testamentilla jotakin samankaltaista tai samankaltaista.

95. Ulpianus, Trustit, I kirja.

On kuitenkin pohdittava, onko tällainen trusti pätevä silloin, kun manumitaation saanutta orjaa pyydetään toimittamaan jotakin työvoiman sijasta. Tätä ei voida missään tapauksessa hyväksyä, koska vapautetulle ei voida määrätä tämäntyyppisiä palveluja, ja jos niitä määrätään, niitä ei voida vaatia, vaikka testamentin tekijä olisikin määrännyt siitä testamentissaan.

(96) Julianus, Digest, kirja XXXIX.

Eräs tietty henkilö teki testamentissaan tai codicilissään seuraavan testamentin: "Tahdon, että Pamphilalle maksetaan neljäkymmentä aurea, kuten jäljempänä on mainittu; niin monta, jotka Julius on minulle velkaa, ja niin monta, jotka olen

sijoittanut leirivarusteisiin, ja niin monta, jotka minulla on käteisenä." Testamentintekijä kuoli useita vuosia sen jälkeen ollen edelleen samaa mieltä, mutta kaikki hänen mainitsemaansa summat oli käytetty muihin tarkoituksiin. Kysyn, onko luottamus purettava. Vastasin, että oli hyvin todennäköistä, että testamentintekijän tarkoituksena oli pikemminkin osoittaa perillisilleen, mistä he voisivat helposti saada neljäkymmentä aurea puuttumatta hänen jäämistönsä muuhun osaan, kuin että hän olisi lisännyt ehdon trustiin, joka oli alun perin ollut ehdoton; ja että Pamphilalla oli näin ollen oikeus neljäänkymmeneen aureaan.

1. Aina kun omaisuus, jolla ei ole omistajaa, palautuu Julianuksen lain nojalla valtiovarainministeriölle, valtiovarainministeriön on maksettava ja täytettävä ne testamentit ja luottamukset, jotka perillisen, jolle ne jätettiin, oli pakko maksaa ja täyttää.

2. Jos sinulle testamentataan orja ja sinua pyydetään "toimittamaan Titiukselle omaisuutta, joka vastaa orjan arvoa", ja sitten orja kuolee, sinun ei ole pakko toimittaa mitään luottamuksen perusteella.

3. Kun tiettyyn perintöosuuteen määrätty perillinen veloitetaan seuraavasti: "Ota tietty summa etuoikeutettuna perintönä ja jaa se niiden kesken, jotka ovat saaneet testamentilla perintöjä", hänen on otettava tällä tavoin se, mikä on ehdollisesti testamentattu, sen jälkeen, kun ehto on täytetty, ja sillä välin hänen on annettava vakuus joko perilliselle tai niille osapuolille, joille ehdollinen perintö on jätetty.

4. Kun orja, jonka on määrä vapautua tietyin ehdoin, määrätään maksamaan jollekin rahaa, voidaan sitä, jolla on siihen oikeus, vaatia luovuttamaan mainitut rahat toiselle osapuolelle. Sillä kun testamentin tekijä voi antaa orjalleen vapauden absoluuttisesti codicilillä ja tällä tavoin määrätä ehdosta, miksi hänellä ei voisi olla valtuuksia ottaa samoja rahoja pois trustin avulla?

97. Sama, Digest, kirja XLII.

Jos Stichus testamentataan minulle, ja minua vaaditaan "luovuttamaan joko Stichus tai orjani Pamphilus", ja minä menetän jotain perinnön johdosta Falcidian lain nojalla, minun on pakko luovuttaa orjani Pamphilus kokonaan Titiukselle tai se osuus Stichuksesta, jonka olen saanut perinnön kautta.

(98) Sama, Digest, kirja LII.

Vihollisen haltuun ottama orja voidaan laillisesti testamentata, sillä tämä on johdettu postliminium-oikeudesta; sillä aivan kuten voimme määrätä vihollisen hallussa olevan orjan perilliseksemme, voimme myös testamentata hänet perinnöksi.

99. Sama, Digest, kirja LXX.

Kun Stichus testamentattiin isännälle, ja testamentin tekijä teki testamentin myös yhdelle edellisen orjista antaen hänelle mahdollisuuden valita Stichuksen ja toisen orjan välillä, katson, että vain puolet Stichuksesta kuuluisi edellä mainitulle isännälle, koska mainittu orja, jos hänet vapautetaan vapaaksi, voisi valita Stichuksen.

100. Sama, Digest, kirja LXXVII.

Jos Sempronius määräisi perillisensä Titiuksen perinnöksi minun hyväkseni ja Titius testamenttaisi saman omaisuuden minulle samalla ehdolla ja ehto täytyisi, voin silti vaatia perintöä Semproniuksen testamentin nojalla.

(101) Sama, Digest, kirja LXXVIII.

Jos Stichus testamentataan testamentilla yhdelle orjistani ja minä hylkään testamentin ja myöhemmin, kun on esitetty perunkirjoitus, käy ilmi, että Stichus testamentattiin myös minulle, voin kuitenkin vaatia häntä.

1. Jos testamentti jätetään henkilölle, joka on vihollisen käsissä, ja hän kuolee siellä ollessaan; testamentilla ei ole mitään voimaa eikä vaikutusta, vaikka se voidaan vahvistaa postliminium-oikeudella.

(102) Sama, Digest, kirja LXXXI.

Jos kaksikymmenvuotias alaikäinen luovuttaa orjansa ilman vaadittavaa oikeudellista tutkimusta ja testamenttaa tämän jälkeen perinnön kyseiselle orjalle, ja tämä saa vapauden myytyään; hän ei voi vastaanottaa perintöä, koska sillä ei ole mitään voimaa tai vaikutusta, koska se on testamentattu ilman vapauden myöntämistä.

103. Sama, Digest, kirja LXXXIII.

Petoksen katsotaan tapahtuneen implisiittisen luottamuksen tapauksessa aina, kun edunvalvojaa ei ole testamentissa tai perunkirjoituksessa pyydetty suorittamaan mitään tekoa, vaan hän ainoastaan sitoutuu yksityisellä sopimuksella tai muistiolla siihen, että hän vapauttaa luottamuksen sellaisen osapuolen hyväksi, jolla ei ole oikeutta hyötyä siitä.

104. Sama, Urseius Feroxista, I kirja.

Kun kaikki testamentin tekijän perilliset olivat saaneet perinnön seuraavasti: "Kuka ikinä tuleeekaan perillisekseni, velvoitettakoon maksamaan sata aureia Titiukselle." Jälkeenpäin testamenttiin lisättiin, että vain yhden perillisistä oli maksettava rahat Titiukselle. Heräsi kysymys, onko muiden perillisten maksettava koko sata aureia vai se, mikä jää jäljelle

sen jälkeen, kun edellä mainitulle kuuluvasta perintöosuudesta on vähennetty osuus? Vastaus oli, että oli suositeltavampaa, että jäljelle jääneet perilliset maksoivat sadan aureen, koska sanojen merkitys ei ole tätä mieltä vastaan, ja testamentin tekijän aikomus on sen mukainen.

1. Kun testamenttiin oli lisätty seuraava: "Maksakoon perilliseni sata aureia Lucius Titiukselle, jos hän luovuttaa hänelle velkakirjan, jolla olen luvannut maksaa hänelle tietyn summan rahaa.". Titius kuoli ennen kuin hän oli luovuttanut velkakirjan perilliselle, ja heräsi kysymys, olisiko hänen perillisellään oikeus perintöön? Cassius katsoi, että jos velkakirja todella oli olemassa, perittävän perillisellä ei olisi oikeutta perintöön, koska koska velkakirjaa ei ollut palautettu, perinnön saamisen aika ei ollut vielä tullut. Julianus huomauttaa, että jos velkakirjaa ei ollut olemassa testamentin tekohetkellä, oli yksi syy, jonka vuoksi perintö kuului Titiukselle, ja se oli se, että mahdotonta ehtoa ei katsottu asetetuksi.

2. Sabinus sanoo, että viholliselle kuuluva omaisuus voidaan testamentata, jos se voidaan kaikissa olosuhteissa ostaa.

3. Kun omaisuus on testamentattu Attiukselle seuraavasti: "Kuka ikinä tuleekaan perillisekseni, velvoitetaan maksamaan kymmenen aureia perilliselleni Attiukselle", Attius voi vaatia kymmenen aureia sen jälkeen, kun hänen osuutensa on vähennetty määrästä.

4. Samoin jos perillinen on määrätty maksamaan kymmenen aureia ja pidättämään itselleen maa-alueen, hänen on maksettava tämä summa sen jälkeen, kun hänen osuutensa on vähennetty.

5. Lopuksi todetaan, että jos perintö on testamentattu seuraavasti: "Kuka tahansa, josta tulee perilliseni, velvoitetaan maksamaan perilliselleni kymmenen aurei", kaikkien perillisten osuudet ovat yhtä suuret siitä syystä, että jokaisen heistä katsotaan olevan velvollinen maksamaan sekä omaksi että kanssaperillistensä hyväksi.

6. Jos joku määrää perillisen seuraavasti: "Kun hänen äitinsä kuolee", ja sitten hänen sijaisekseen määrätään toinen perillinen, ja jälkimmäinen veloitetaan ehdollisesti määrätyn hyväksi, ja ensimmäinen perillinen kuolee äitinsä elinaikana, ja sen jälkeen koittaa päivä, jolloin perinnön on määrä tulla voimaan, herää kysymys, onko hänen perillisellään oikeus perintöön. Parempi mielipide on, että hänellä on oikeus siihen, riippumatta siitä, oliko sijainen velvoitettu maksamaan se ensimmäiselle perilliselle ehdottomasti vai sillä ehdolla, että hänestä ei tulisi tämän perillistä; sillä ehto täyttyi nimitetyn perillisen kuollessa.

7. Kun appi oli nimitetty vävynsä perilliseksi ja osa omaisuudesta oli testamentattu toiselle, Sabinus esitti näkemyksensä, että sen jälkeen kun myötäjäiset oli vähennetty, hän oli vastuussa perintöön sisältyvästä osuudesta; aivan kuin jos appi olisi ollut velkaa vävyiltä rahasumman, ja sen vähentämisen jälkeen hän olisi luovuttanut omaisuuden.

105. Sama, On Minicius, kirja I.

Kun perintö oli testamentattu seuraavasti: "Perilliselleni annetaan tehtäväksi maksaa Corneliukselle se, mitä Lucius Titius on minulle velkaa", perillisen ei tarvitse luovuttaa tämän testamentin nojalla mitään muuta kuin kanneoikeutensa velallista vastaan.

106. Alfenus Verrus, Epitomes of the Digest by Paulus, kirja II.

Jossa testamenttiin lisättiin seuraava: "Perittäkää perilliselleni sata aurea", mutta ei lisätty "maksaminen", on vakiintunut, että perintö on erääntynyt.

107. Africanus, Kysymyksiä, kirja II.

Jos useat perilliset on velvoitettu maksamaan testamentti, kenet heistä määrätään maksamaan etuoikeutettuna perintönä? Sanotaan, että on niiden, joille perintö on testamentattu, vallassa valita, nostavatko he kanteen perillisiä vastaan yksitellen vai vain sitä vastaan, joka on määrätty maksamaan etuoikeutettu perintö; näin ollen jälkimmäisen on annettava vakuus kanssaperillisilleen heidän korvauksensa maksamiseksi.

1. Jos joku testamenttaa orjan, jolle hän on jättänyt perinnön, myöntämättä tälle vapautta: "Jos hän kuolemaansa mennessä on hänen orjansa", ei ole mitään epäilyä siitä, että perintö on pätevä jossakin tulevassa ajassa, koska orjan kuollessa hänelle jätetty perintö kuuluu sille henkilölle, jolle itse orja testamentattiin.

108. Sama, Kysymyksiä, kirja V.

Jos testamentatun orjan sanotaan lähteneen pakoon testamentin tekijän elinaikana, perillisen on palautettava orja, mutta kustannukset ja takaa-ajoon liittyvä riski on sen osapuolen maksettava, jolle orja testamentattiin; sillä perillisen ei ole pakko luovuttaa testamentattua omaisuutta kuin siihen paikkaan, johon testamentin tekijä sen jätti.

(1) Jos joku muu antaa minulle testamentilla jätetyn omaisuuden, joka sinun on pakko luovuttaa, orjalleni, minulla on silti oikeus testamenttiin perustuvaan kanteeseen; ja ennen kaikkea, jos en ole tietoinen siitä, että omaisuus on tullut minulle. Muussa tapauksessa seurauksena olisi, että vaikka antaisitte kyseisen omaisuuden orjalleni, vapautuisitte siitä ilman minun suostumustani, mitä ei missään tapauksessa voida hyväksyä, koska ette voi vapautua vastuusta ilman minun suostumustani, vaikka suorittaisitte maksun tällä tavoin.

- (2) Kun Titiukselle testamentattiin orja, heräsi kysymys siitä, kuuluuko oikeus valita luovutettava orja perilliselle vai testamentinsaajalle. Vastasin, että olisi oikeudenmukaisempaa katsoa, että oikeus valintaan olisi sillä, jolla on valtuudet käyttää mitä tahansa toimenpidettä, eli testamentinsaajalla.
- (3) Seuraavin sanamuodoin ilmaistu testamenttilahjoitus: "Testamenttaan Niin ja niin tai Niin ja niin, kumpi heistä ensin nousee kapitolioon", Africanus sanoo, että se on pätevä; siitä ilmeisestä syystä, että jos käyttöoikeus testamentataan vapautetuille miehille ja omaisuuden omistusoikeus sille, joka heistä jää henkiin, testamentti on pätevä. Hän katsoo, että samaa mieltä olisi oltava myös perillisen määräämisestä.
- (4) Titius antoi sinulle tehtäväksi Stichuksen minulle tekemän testamentin, josta olen jo sopinut kanssasi. Jos sopimus ei perustunut arvokkaaseen vastikkeeseen, katsottiin, että testamentti olisi pätevä. Jos orjan luovuttaminen perustui kuitenkin kahteen arvokkaaseen vastikkeeseen, on parempi katsoa, että testamentti on mitätön, koska kukaan ei menetä mitään eikä samaa omaisuutta voi luovuttaa kahdesti.
- (5) Jos kuitenkin olet jo Titiuksen testamentin nojalla velkaa minulle Stichuksen, ja Sempronius on antanut sinulle, hänen perilliselleen, tehtäväksi saman orjan luovuttamisen minulle testamenttina ja pyytänyt minua luovuttamaan mainitun orjan kolmannelle, testamentti on pätevä, koska en saa pitää orjaa itselläni. Samaa sääntöä sovelletaan, jos hän on testamentannut minulle rahasumman, ja sitä sovelletaan vielä enemmän, jos aiemmalla testamentilla on perustettu trusti. Samoin, jos ensimmäisen testamentin ehtojen mukaan oli syytä soveltaa Falcidian lakia, voin hankkia sen, mitä siitä on vähennetty, toisen testamentin nojalla.
- (6) Jos taas minusta tulisi tietyn maa-alueen omistajan perillinen, eikä hän osoittautuisi maksukykyiseksi, ja teitä ohjattaisiin luovuttamaan kyseinen maa-alue minulle; velvollisuutenne säilyy edelleen, aivan kuten se säilyisi, jos olisin ostanut maa-alueen.
- (7) Kun testamentissa määrätään: "Perilliseni maksakoon Seiukselle kymmenen aurea enemmän kuin olen testamentannut Titiukselle", ei voi olla epäilystäkään siitä, että Titius on oikeutettu perintöönsä ja että Seiukselle ei jää maksettavaksi enempää kuin kymmenen aurea. On nimittäin tapana tehdä testamentti seuraavin ehdoin: "Testamenttaan Lucius Titiukselle niin paljon ja hänen vaimolleen ja lapsilleen vielä yhtä paljon."
- (8) Kun omaisuutta testamentataan henkilölle, jolle ei ole aiemmin jätetty mitään, ja siihen lisätään: "Vielä näin paljon", ei ole mitään epäilystä siitä, että se, mikä on testamentattu tällä tavoin, kuuluu. Vielä vähemmän epäilystä pitäisi olla, jos sovin henkilön kanssa, joka ei ole minulle mitään velkaa, seuraavasti: "Lupaat maksaa minulle kymmenen aurea enemmän kuin olet minulle velkaa", niin silloin kymmenen aurea on erääntynyt.

(9) Kun toiselle kuuluva orja testamentataan jollekin ja määrätään vapaaksi, katsotaan, että testamentinsaaja voi vaatia häntä, sillä hänen antamallaan vapauden myöntämisellä ei ole vaikutusta. On järjetöntä, että perintö tehdään mitättömäksi, vaikka se olisi pätevä, jos vain orja olisi testamentattu.

(10) Jos yksityishenkilöllä oli viisi aurea rinnassaan ja hän testamentasi ne tai lupasi määräyksessä: "Kymmenen aurea, jotka minulla on rinnassani", testamentti tai määräys on pätevä; mutta vain viisi aurea on kummankin perusteella maksettava. Lisäksi vaikuttaa tuskin järkevältä, että puuttuvat viisi aureita vaadittaisiin testamentin nojalla; sillä tässä tapauksessa katsotaan, että testamenttiin on testamentattu omaisuutta, jota ei ole olemassa. Jos kuitenkin testamentin tekijän kuollessa koko summa on hänen kirstussaan ja se myöhemmin pienenee jonkin verran, perillinen joutuu epäilemättä yksin kärsimään menetyksestä.

(11) Jos orja testamentataan ja perillinen on laiminlyönyt sen, hänen henkensä ja mahdollinen arvon aleneminen, jonka hän voi kärsiä, on perillisen vastuulla; jos orja on luovutuksen yhteydessä työkyvytön, perillinen on kuitenkin vastuussa siitä.

(12) Jos sinulle on jätetty jotakin, ja sinua on valtuutettu edunvalvojana toimittamaan se minulle, jos et saa testamentin nojalla mitään muuta, katsotaan, että olet vastuussa vain, jos olet syyllistynyt vilpilliseen mielenosoitukseen, kun et ole vaatinut perintöä, muutoin olen syyllinen; aivan kuten vilpillisissä sopimuksissa, jos sopimus on tehty molempien osapuolten eduksi, se, jonka pitäisi luovuttaa omaisuus, on vastuussa laiminlyönnistä, mutta jos se on tehty vain toisen eduksi, edunvalvoja on vastuussa vain vilpillisestä mielenosoituksesta.

(13) Eräs mies antoi tiettyjä jalokiviä pantiksi Titiukselle ja määräsi poikansa perilliseksi, minkä jälkeen hän jätti hänet perinnöttömäksi, ja lopulta määräsi testamentissaan: "Pyydän sinua, Titius, ja kehotan sinua myymään ne korut, jotka annoin sinulle pantiksi, ja vähennettyäni kaiken sinulle kuuluvan maksamaan loppusumman tyttärelleni." Tämän määräyksen nojalla tytär voi vaatia veljensä luottamusta, jotta tämä pakottaisi hänet luovuttamaan hänelle oikeutensa velallista vastaan. Tässä tapauksessa velalliseksi ymmärretään velallinen, joka oli alun perin velkoja eli velan maksamisen jälkeen jäljelle jäävän panttihinnan saldon osalta.

(14) Ei pitäisi pitää yllättävänä, jos edellä mainitun kaltaisessa tapauksessa yhtä osapuolta syytetään luottamuksesta ja toista sitoo se; sillä kun testamenttiin lisätään seuraava: "Pyydän sinua, Titius, ottamaan vastaan sata aureia ja vapauttamaan tuon ja tuon orjan tai maksamaan tietyn summan Semproniukselle", tätä ei näytä ilmaistun asianmukaisesti; Silti se on ymmärrettävä siten, että perillisen on täytettävä luottamus ja maksettava rahat Titiukselle, ja näin ollen Titius itse on oikeutettu nostamaan kanteen perillistä vastaan, ja hänet on pakotettava vapauttamaan orja tai maksamaan Semproniukselle summa, jonka maksamista häneltä pyydettiin.

Lacunas : 108, 15 - 112, 1.

(2) Kun testamentti on testamentattu seuraavasti: "Annan ja testamenttaan Titiukselle yhdessä Seiuksen kanssa", testamentti jää molemmille osapuolille, aivan kuten on olemassa kaksi testamenttia, kun maa-alue testamentataan Formian talon kanssa.

(3) Jos joku testamentillaan määrää tekemään jotakin sellaista, mikä on vastoin lakia tai hyviä tapoja, määräys ei ole pätevä; esimerkiksi jos hän määrää tekemään jotakin, mikä on vastoin tiettyä lakia tai prätoriaanisen ediktin vastaista, tai jos hän määrää suorittamaan jonkin häpeällisen teon.

(4) Jumalalliset Severus ja Antoninus totesivat eräässä reskriptissä, että testamenttiin sisällytetty vala, joka oli vastoin lakien yleistä linjaa tai jonkin erityisen säädöksen auktoriteettia, ei ole voimassa eikä sillä ole vaikutusta.

113. Sama, Institutes, kirja VII.

Toisen orjalle voidaan tehdä testamentti seuraavasti: "Niin kauan kuin hän on orja" tai "Jos hänestä tulee Titiuksen orja", mikä oli myös Marcelluksen hallussa.

(1) Jos joku myöntäisi orjalleen vapauden tietyn ajan kuluttua ja sillä välin velvoittaisi perillisensä hankkimaan tälle toimeentulon, kunnes tämä saisi vapautensa; jumalalliset Severus ja Antoninus totesivat reskriptiossaan, että testamentin tekijän toivomusta on noudatettava.

(2) Jos joku antaa perilliselleen tehtäväksi maksaa jollekin sadan aureen suuruisen perinnön ja antaa sijaisperilliselle tehtäväksi maksaa samalle henkilölle kaksisataa aureeta ja sen jälkeen mainitsee jälleen testamentit yleisluontoisesti, hänen katsotaan viittanneen sanottuihin kolmeen sataan aureeniin.

(3) Jos isä kuitenkin tekee alle murrosikäiselle pojalleen pupillin sijaisen ja viittaa sijaisen suoritettavaksi tulevaan perintöön, ja alaikäisestä tulee hänen perijänsä ja hän kuolee ennen murrosikää, perinnön toistaminen ei ole pätevä, koska perittävän tarkoituksena oli, että se erääntyisi vain kerran.

(4) Jos alle murrosikäiselle lapselle on määrätty testamentti ehdolla "Jos hän saavuttaa murrosiän" ja testamentti toistetaan sijaisperinnössä, se erääntyy myös sijaisperijältä; sillä ehtoa ei katsota toistetuksi, mikä tekisi testamentin mitättömäksi.

(5) Vainajien typerät hautaamiseen liittyvät toiveet (esimerkiksi silloin, kun he toivovat, että heidän hautajaisissaan käytettäisiin tarpeettomia kuluja vaatteista tai muista tavaroista) eivät ole päteviä; kuten Papinianus toteaa kolmannessa mielipidekirjassaan.

114. Sama, Institutes, kirja VIII.

Isän valvonnassa oleva poika, joka on sotilas tai joka on vapautettu palveluksesta, voi, vaikka hän kuolisi testamentittomana, veloittaa isäänsä luottamuksen siitä syystä, että hän voi tehdä testamentin.

(1) Jos vapautettu mies kuolee testamentittomana, hän voi rasittaa isäänsä trustilla sen osuuden verran, johon hänen isänsä on oikeutettu; sillä jos hän tekee testamentin, hän voi jättää isälleen vain lain salliman määrän.

(2) Jos joku kuolee testamentittomana ja tietää, että hänen omaisuutensa palautuu valtiovarainministeriölle, hän voi veloittaa valtiovarainministeriötä trustilla.

(3) Marcellus käsittelee seuraavaa tapausta Digestin kahdessatoista kirjassa. Eräs yksityishenkilö veloitti erästä henkilöä, jolle hän oli testamentannut maa-alueen, määräämällä tämän luovuttamaan mainitun maa-alueen Semproniukselle tämän kuoltua; lisäksi hän veloitti samaa testamentinsaajaa maksamaan Titiukselle sata aurea. Herää kysymys, mikä on laki tässä tapauksessa? Marcellus sanoo, että jos testamentin tekijä jätti Titiukselle sata aureeta maksettavaksi niistä tuotoista, jotka testamentinsaaja olisi elossa ollessaan voinut kerätä, ja testamentinsaaja kuoli sen jälkeen, kun oli kulunut niin pitkä aika, että sadan aureen summa voitiin saada tuotoista, Titiuksella on oikeus kyseiseen summaan. Mutta jos testamentinsaaja kuolee välittömästi sen jälkeen, kun hän oli saanut perinnön, Titiuksen hyväksi luotu luottamus lakkaa, koska vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan ketään ei voida pakottaa luovuttamaan enemmän kuin hänelle on testamentattu.

(4) Jos kuitenkin Titiuksen hyväksi luotu trusti oli tarkoitus purkaa ennen testamentinsaajan kuolemaa, Marcellus sanoo, että trustin mukainen summa on maksettava välittömästi Titiukselle, mutta että hänen on annettava vakuus mahdollisen ylijäämän palauttamiseksi, ja tämä vakuus on voimassa, jos testamentinsaaja kuolee ennen kuin voitoista on saatu sata aurea. Tuskin voidaan kuitenkaan väittää, että testamentin tekijä olisi tarkoittanut, että testamentti olisi maksettava voitoista, ennen kuin testamentinsaaja olisi voinut kerätä ne. Perinnönsaajaa olisi varmasti kuultava, jos hän haluaa luovuttaa koko maa-alueen, edellyttäen, että perinnönsaaja asettaa vakuuden sen palauttamisesta, sillä olisi järjetöntä pakottaa perinnönsaaja maksamaan sata aureita, varsinkin jos maa-alueen arvo on vain sen verran tai hyvin vähän enemmän. Tämä on nykyisin vallitseva käytäntö.

(5) Jos jollekin testamentataan jotakin lain mukaisesti tai jätetään jokin intressi tai oikeus, josta ei voida nauttia tai jota ei voida pitää hallussa jonkin testamentattuun asiaan liittyvän vian tai rajoituksen vuoksi tai jostain muusta hyvästä syystä, ja toinen osapuoli voi pitää hallussaan kyseistä omaisuutta, legaatin saajalla on oikeus saada perilliseltä sen arvioitu arvo, jolla se tavanomaisesti myytäisiin.

(6) Henkilöä ei voida testamentilla velvoittaa määräämään jotakuta toista henkilöä perilliseksi. Senaatti päätti yksiselitteisesti, että tällaista määräystä on pidettävä aivan kuin jos testamentin tekijä olisi määrännyt perillisen luovuttamaan jäämistön.

(7) Mutta entä jos perillinen velvoitettaisiin luovuttamaan neljäs osa jäämistöstä testamentin tekijän kuoleman jälkeen? Mielestäni parempi mielipide on se, jonka Scaevola mainitsee muistiinpanoissaan ja jonka Papirius Fronto on omaksunut, nimittäin se, että tällainen luottamus on pätevä ja sillä on sama vaikutus kuin jos perillinen olisi velvoitettu luovuttamaan koko perintö; ja se olisi luovutettava siinä määrin kuin testamentin tekijän omaisuus sallii, tavanomaisen lainsäännön mukaisesti.

(8) Jos perilliselle on annettu tehtäväksi vapauttaa lapsensa, häntä ei ole pakko tehdä sitä, sillä isän valtaa ei ole arvioitava rahassa.

(9) Taloja, jotka on tarkoitus purkaa, ei voida suoraan testamentata tai jättää perinnöksi trustin ehdoilla, ja tämän on määrännyt senaatti.

(10) Jos toiselle kuuluvalla orjalle jätetään trusti ilman vapauden myöntämistä ja hänestä tulee vapaa, on sanottava, että hän voi saada trustin.

(11) Jumalalliset Severus ja Antoninus totesivat eräässä reskriptissä, että kun veli on velvoitettu luovuttamaan omaisuus vainajan veljenpojille ehdollisesti, hän ei voi luovuttaa sitä heille edes heidän omalla suostumuksellaan ennen kuin luottamuksen täyttämisen aika on tullut, vaikka he olisivat vielä isänsä määräysvallassa, kuten hän voi tehdä silloin, kun luottamuksen täyttämiseksi asetettu aika on kulunut umpeen ja perillisistä on tullut omia isäntiään; tai kun jos yksi lapsista kuolee ennen tätä, luovuttamista ei voida tehdä kaikille lapsille.

(12) Samat keisarit totesivat eräässä reskriptissä, että äidin jäämistöä ei ole tarpeen luovuttaa hänen lapsilleen ennen kuin luottamuksen täyttämiseksi määrätty aika on tullut. Mutta perillinen voi toimittaa heille tavanomaisen velkakirjan, tai jos hän ei voi tehdä niin, lapset voidaan asettaa omaisuuden hallintaan luottamuksen säilyttämiseksi, niin että he pitävät sitä hallussaan pantiksi, eivätkä omistajina, ilman oikeutta määrätä siitä, vaan säilyttävät sen ainoastaan pantinantajan ominaisuudessa, aivan kuten isä saa omaisuuden tuoton poikansa kautta ja isäntä orjansa kautta.

(13) Kun perillinen on valtuutettu luovuttamaan omaisuus trustin ehtojen mukaisesti ja hän kuolee ilman jälkeläisiä, ehdon katsotaan jääneen toteutumatta, jos hänen lapsensa jäävät eloon, eikä tutkita, vaativatko he oikeuksiaan perillisinä.

(14) Jumalalliset Severus ja Antoninus totesivat eräässä reskriptissä, että jos testamentin tekijä kieltää testamentilla jonkin omaisuutensa myymisen, mutta ei anna mitään syytä tämän määräyksen antamiselle, eikä löydy ketään, johon viitaten tämä määräys olisi sisällytetty testamenttiin, määräyksellä ei katsota olevan voimaa eikä vaikutusta; aivan kuin jos testamentin tekijä olisi jättänyt pelkän ohjeen, koska tällaista määräystä ei voida lisätä testamenttiin. Mutta jos testamentintekijä tekee vastaavan määräyksen lastensa, jälkeläistensä, vapaamatkustajiensa, perillistensä tai muiden henkilöiden hyväksi, se on pantava täytäntöön; sitä ei kuitenkaan voida tehdä niin, että velkojia tai julkista taloutta petettäisiin. Jos nimittäin perillisen omaisuus myydään perittävän velkojien maksamiseksi, myös trustin edunsaajiin on sovellettava samaa sääntöä.

(15) Kun isä, joka oli määrännyt poikansa, jonka kautta hänellä oli kolme pojanpoikaa, perillisekseen, velvoitti tämän trustilla olemaan myymättä tiettyä maa-aluetta, jotta se pysyisi suvussa; ja kun poika kuoltuaan määräsi kaksi lapsistaan perilliseksi ja jätti kolmannen perinnöttömäksi ja testamenttasi mainitun maa-alueen muukalaiselle, jumalalliset Severus ja Antoninus totesivat rescriptuksessa, että oli ilmeistä, että mainittu poika ei ollut noudattanut perittävän tahtoa.

(16) Mutta jos, kuten Marcellus katsoo, hän oli jättänyt perinnöttömäksi kaksi lastaan ja määrännyt vain yhden heistä perillisekseen ja testamentannut mainitun maa-alueen muukalaiselle, perinnöttömäksi jätetty lapsi saattoi vaatia luottamusta. Näin tapahtuisi myös, jos hän olisi elossa ollessaan vapauttanut lapsensa ja sen jälkeen myynyt maan.

(17) Jos kaikki lapset on määrätty perilliseksi epätasa-arvoisille osuuksille jäämistöstä, ne, jotka on määrätty pienemmille osuuksille, eivät voi vaatia trustin etua siten, että he saisivat yhtäläiset osuudet jäämistöstä eivätkä niitä osuuksia, joihin heillä on oikeus; sillä vaikka testamentintekijä jätti maan vain yhdelle lapsistaan, on tosiasia, että hän jätti sen säilytettäväksi suvussa.

(18) Vastaavasti, jos hän määräsi vain yhden perillisen eikä testamentannut mitään perintöä, perinnöttömäksi jääneet lapset eivät voi vaatia mitään, niin kauan kuin omaisuus pysyy perheessä.

(19) Joskus orja testamentataan ja se kuolee ilman, että perilliselle aiheutuu mitään menetyksiä, tai se jätetään luottamuksen varaan, kuten esimerkiksi silloin, jos toisen orja tai jopa testamentin tekijän orja testamentataan useammalle testamentinsaajalle samoin kuin erikseen, niin että jokainen saa osuuden koko perinnöstä; mutta tämä tapahtuu vain silloin, kun orja kuolee ilman, että perillinen on syyllinen.

115. Ulpianus, Institutes, kirja II.

Lisäksi kun testamentti on tehty seuraavasti: "Toivon, että annat; vaadin, että annat; ajattelen, että sinun pitäisi antaa", luodaan trusti.

116. Florentinus, Institutes, kirja XI.

Testamentti on jäämistöstä tehtävä vähennys, jolla testamentintekijä haluaa, että jollekin henkilölle annetaan jotakin, joka muuten olisi kuulunut kokonaan perilliselle.

(1) Perillistä ei voida periä testamentista hänen omaksi edukseen, mutta sinua, hänen kanssaperijänään, voidaan periä testamentista hänen edukseen. Näin ollen, jos maa-alue on testamentattu henkilölle, joka on määrätty perilliseksi puoleen kuolinpesästä, ja lisäksi on kaksi perillistä, jotka ovat vieraita, kuudesosa mainitusta maa-alueesta kuuluu sille perilliselle, jolle maa-alue on testamentattu, koska hän ei voi vaatia puolta siitä itselleen; ja hänen kanssaperillisensä hallussaan olevasta toisesta puolesta hän ei voi vaatia enempää kuin kolmanneksen yhdessä kahden vieraan kanssa. Vierailta on kuitenkin oikeus vaatia puolet maasta siltä perilliseltä, jolle se on testamentattu, ja kumpikin heistä kolmanneksen toiselta perilliseltä.

(2) Jos toiselle kuuluva orja on määrätty perilliseksi, häneltä ei voida vaatia perintöä itseltään, ei kokonaan eikä osittain.

(3) Perintö voidaan laillisesti testamentata orjalle, joka on osa kuolinpesää, vaikka sitä ei ole merkitty, koska kuolinpesä edustaa sen jättäneen vainajan henkilöä.

(4) Jos kiinteää omaisuutta testamentataan, se on luovutettava samassa kunnossa, jossa se on jätetty. Näin ollen riippumatta siitä, onko se velkaa servituutin perilliselle kuuluvalle maalle vai onko tämä velkaa sille servituutin, ja vaikka nämä servituutit ovatkin voineet sammua omistussuhteiden sekoittumisen vuoksi, entinen oikeus on palautettava, ja jos testamentinsaaja ei salli servituutin määräämistä ja vaatii perintöä, häntä voidaan vastustaa poikkeusluvalla vilpillisen mielen perusteella. Jos palvelusoikeutta ei kuitenkaan palauteta siihen oikeutetulle maalle, testamentin mukainen kante jää testamentin saajan hyväksi.

117. Marcianus, Institutes, kirja XIII.

Jos kaupungille jätetään omaisuutta, testamentti on kaikilta osin pätevä riippumatta siitä, onko se jätetty jaettavaksi vai käytettäväksi työhön, elintarvikkeisiin, lasten opettamiseen tai johonkin muuhun tarkoitukseen.

118. Neratius, säännöt, kirja X.

Kun trusti on ilmaistu seuraavin sanamuodoin: "Minä vaadin; minä toivon; että sinä annat", se on pätevä, tai jos se on ilmaistu seuraavasti: "Minä toivon, että omaisuuteni kuuluu Titiukselle; minä tiedän, että sinä luovutat omaisuuteni Titiukselle." Tämä on pätevä.

119. Marcianus, Säännöt, kirja I.

Kun testamentin antaja kieltää orjaa tekemästä tiliä, siitä ei seuraa, että koska orja ei ole velvollinen tekemään tiliä, hän voi saada omaksi hyödykseen sen, mikä saattaa olla hänen hallussaan; vaan jotta vältettäisiin liian jäykkä tarkastelu, eli jotta orjaa ei voida pitää vastuullisena huolimattomuudesta, vaan ainoastaan petoksesta. Siksi hänen peculiumiaan ei katsota perinnöksi luovutetuksi manumetoidulle orjalle pelkästään siitä syystä, että häntä kielletään antamasta tiliä.

120. Ulpianus, Opinions, kirja II.

Mitään ei mainita, jonka nojalla perillistä estetään myymästä kuolinpesään kuuluvia taloja, vaikka niiden vuokrasta on voitu jättää saatavaksi annuiteetteja, edellyttäen, että oikeus perintöön säilyy heikentymättömänä.

(1) Jos kaikki ne, joille on testamentattu omaisuus, suostuvat omaisuuden myyntiin, sitä ei voida enää vaatia testamentin ehtojen nojalla.

(2) Jos maa-alue on ehdoitta testamentattu ja sen tuotot ovat tulleet testamentinsaajan haltuun sen jälkeen, kun hän on ottanut perinnön vastaan, ne kuuluvat hänelle, ja vuokralainen, joka on kiinnostunut mainituista tuotoista, on oikeutettu nostamaan kanteen perillistä vastaan vuokrasopimuksensa nojalla.

121. Marcianus, säännöt, kirja I.

Jos joku testamenttaa perinnön Titiukselle ja Maeviukselle, toinen heistä saa ottaa perinnön vastaan ilman toista. Sillä kun preetori sanoo: "Määrään, että syntymätön lapsi yhdessä muiden lasten kanssa asetetaan jäämistön hallintaan", vaikka muita lapsia ei olisikaan, syntymätön lapsi asetetaan hallintaan.

122. Paulus, säännöt, kirja III.

Testamentti voidaan tehdä kaupungille sen kunnioittamista tai koristamista varten. Sen kaunistamiseksi esimerkiksi silloin, kun testamentti on jätetty foorumin, teatterin tai kilparadan rakentamista varten ; sen kunnioittamiseksi esimerkiksi silloin, kun testamentti on tehty gladiaattoreiden, komedianäyttelijöiden ja sirkusleikkien osanottajien korvausten maksamiseksi tai kun se on tehty jaettavaksi kaupunkilaisten kesken tai juhlien kustannusten kattamiseksi. Lisäksi katsotaan, että kaikki, mikä on jätetty ikääntyneiden henkilöiden, kuten vanhusten tai poikien ja tyttöjen, tukemiseen, on tehty kaupungin kunniaksi.

(1) "Lucius Titius ja Gaius Seius velvoitetaan maksamaan kymmenen aureenin maksu Publius Maeviukselle." Gaius Seius ei esittänyt itseään perijäksi. Sabinus sanoo, että Titius yksin on velkaa koko perinnön, sillä Seiuksen ei katsota kuuluneen testamentin piiriin. Tämä mielipide on oikea, eli Titius on vastuussa koko kymmenestä aureuksesta.

(2) Jos maa-alue on testamentattu jollekin seuraavalla ehdolla: "Jos hän maksaa perilliselleni sata aureita", ja jos maa on arvoltaan vain sen verran kuin testamentinsaaja on määrätty maksamaan perilliselleni, häntä ei voida velvoittaa täyttämään sitä luottamusta, joka hänelle on uskottu, koska hänen ei katsota hankkineen mitään testamentilla, jossa hänen on maksettava ulos niin paljon kuin hän on saanut.

123. Marcellus, Opinions.

Lucius Titius, joka jätti perillisikseen kaksi lastaan, sisällytti testamenttiinsa seuraavan määräyksen: "Kumpi lapsistani on perilliseksi, määrään hänet, jos hän kuolee ilman jälkeläisiä, siirtämään veljellen kaksi kolmasosaa omaisuudestani, kun hän kuolee." Veli määräsi kuollessaan veljensä perilliseksi kolme neljäsosaa; kysynkin, noudattiko hän luottamuksen ehtoja. Marcellus vastasi, että se, mitä testamentintekijä oli velkaa veljelleen Lucius Titiuksen testamentin nojalla, voidaan vaatia veljeltä suhteessa hänen osuuteensa jäämistöstä; ellei voida osoittaa, että testamentintekijän tarkoitus oli toinen; sillä tämä tapaus ei juurikaan eroa tapauksesta, jossa velkojasta tulee velallisen perillinen. On kuitenkin selvää, että kanssaperillistä on kuultava, jos hän voi osoittaa, että perittävä, kun hän määräsi veljensä perilliseksi, tarkoitti, että tämän olisi tyydyttävä määräkseen ja luovuttava trustista saatavasta hyödystä.

(1) Testamenttiin lisättiin seuraava määräys: "Toimittakoon perilliseni tämän ja tämän omaisuuden Gaius Seiukselle, ja minä valtuutan Seiuksen ja luotan hänen vilpittömyyteensä koko edellä mainitun omaisuuden toimittamiseksi viipymättä." Kysyn, syntyykö tästä implisiittinen luottamus, koska testamentintekijä ei maininnut testamentissaan henkilöä, jolle hän halusi omaisuuden toimitettavan. Marcellus vastasi, että jos Seius olisi hiljaisesti antanut lupauksensa lain pettämiseksi, hän ei voisi millään tavoin saada mitään hyötyä testamentin tekijän kirjoittamista sanoista. Lain kiertämistä ei nimittäin saa pitää yhtään vähäisempänä sen vuoksi, että on epävarmaa, kenen etua testamentintekijä on tavoitellut.

124. Neratius, Pergamentit, kirja V.

Jos nimenomaisesti mainitut perilliset ovat vastuussa omaisuuden luovuttamisesta, on perustellumpaa olettaa, että he ovat vastuussa yhtä suurista osuuksista, koska henkilöiden luetteleminen johtaa siihen, että he kaikki ovat yhtä lailla vastuussa perinnön maksamisesta, sillä jos heitä ei olisi nimenomaisesti mainittu, he olisivat vastuussa vain omista osuuksistaan perinnöstä.

125. Rutilius Maximus, On the Lex Falcidia.

Jos perillinen määrätään luovuttamaan omaisuus ja varaamaan itselleen sata aureia, ja hänen suojelijansa vaatii omaisuutta haltuunsa vastoin testamentin määräyksiä, perintöosaa sekä varattua määrää vähennetään suhteessa siihen, mitä suojelija on saanut.

126. Paulus, On Pupillary Substitutions.

Perinnöttömäksi jääneen pojan sijaista ei voida laillisesti veloittaa perinnöstä. Näin ollen perinnöttömäksi jääneen pojan vävy-poikaa ei voida veloittaa trustista, koska vävy-pojat ovat velvollisia täyttämään trustin velvoitteet vain, jos heidät on myös määrätty perillisiksi. Jos kuitenkin yksi lapsista käyttäisi hyväkseen praetorin ediktiä, jolla testamentin määräysten vastaisesti luvataan hallintaoikeus, ja myös määrätty perillinen vaatisi sen määräysten vastaisesti hallintaa, ensimmäisen lapsen sijaisen on maksettava perintöosuudet aivan kuin perintöomaisuus olisi tullut sen pojan käsiin, jonka sijaiseksi hänet oli määrätty, ja aivan kuin poika olisi saanut isältään sen, mihin hänellä oli oikeus ja minkä hän oli hankkinut hallitsemalla omaisuutta praetorin lain nojalla.

(1) Kun postuumisti syntyneelle lapselle on määrätty perintö seuraavasti: "Jos hänestä tulee perilliseni", eikä postuumisti syntyisi yhtään lasta, sijaiset voivat päästä perintöön, ja on katsottava, että he ovat velkaa ne perinnöt, joista postuumisti syntynyt lapsi olisi ollut vastuussa, jos hän olisi syntynyt.

127. Sama, Codicils-laista.

Veljen postuumisti syntynyt lapsi voi olla velkakirjan haltija. Sillä trustien osalta otetaan huomioon myös vainajan aikomus ; ja vallitsee Calluksen mielipide, jonka mukaan muiden postuumisti syntyneistä lapsista voi tulla lakimääräisiä perillisiä.

128. Marcianus, Institutes, kirja II.

Jos holhooja menee naimisiin naispuolisen holhoojansa kanssa senaatin asetuksen vastaisesti, nainen voi ottaa hänen testamenttinsa nojalla, mutta holhooja ei voi ottaa mitään hänen testamenttinsa nojalla; ja tämä on kohtuullista, sillä osapuolet, jotka solmivat kiellettyjä avioliittoja, ovat syyllistyneet rikkomukseen ja ansaitsevat rangaistuksen. Naisen ei kuitenkaan pidä katsoa olevan syyllinen, joka on joutunut holhoojansa huijaamaksi.

Kirja XXXI

Perinnöstä ja trustista.

Tit. 1. Perinnönjako ja trustit.

1. Ulpianus, Sabinuksesta, kirja IX.

Kolmannen tahdosta riippuvainen testamentti voidaan myöntää ehdon muodossa; sillä mitä eroa on sillä, jos minulle tehdään testamentti: "Jos Titius nousee kapitolioon" tai "Jos hän haluaa" ?

(1) Jos kuitenkin testamentti testamentataan mies- tai naispuoliselle holhousmiehelle, joka on riippuvainen hänen holhoojansa harkinnasta, eikä testamenttiin liittyen ole asetettu mitään ehtoa tai aikaa, kuten on todettu, että kun testamentti testamentataan kolmannen osapuolen harkinnasta riippuvaisena, se ymmärretään jätetyksi hyvän kansalaisen harkinnan varaan, ja kun näin on tehty, se, mitä testamenttiin on lisätty, korjaa ikään kuin perinnön arvoon suhteutetun määrän.

2. Paulus, Ediktistä, kirja LXXV.

Aina kun testamentissa mainitaan nimenomaisesti useita esineitä, kyseessä on useita testamentteja. Jos kuitenkin testamentataan vain yhdenlaista omaisuutta, kuten huonekaluja, hopealevy peculium tai tiettyjä käyttöesineitä, on vain yksi testamentti.

3. Sama, Plautiuksesta, kirja IV.

Kun testamentti tehdään seuraavasti: "Perilliseni velvoitetaan luovuttamaan tämä ja tämä omaisuus, jos hän ei nouse Capitoliumille", testamentti on pätevä, vaikka on hänen vallassaan joko nousta tai olla nousematta Capitoliumille.

(4) Same, On Plautius, kirja VIII.

Parempi mielipide on, että kukaan ei voi hyväksyä osaa perinnöstä ja hylätä sen loppuosaa.

5. Sama, Kysymyksiä, kirja VII.

Kun testamentataan kaksi perintöä, on todettu, että toisen voi hylätä ja toisen hyväksyä. Jos kuitenkin toinen tällaisista testamenteista on jonkin vastuun alainen ja se olisi hylättävä, samaa ei voida sanoa. Oletetaan esimerkiksi, että Stichus ja kymmenen aureia testamentattiin jollekin, ja häntä vaadittiin vapauttamaan orja. Jos Falcidian lain soveltamiseen olisi perusteita, jokaisesta perinnöstä vähennettäisiin neljäsosa, ja näin ollen, jos orja hylätään, vähennyksen aiheuttamaa taakkaa ei vältettäisi, vaan testamentinsaaja joutuisi luopumaan puolesta rahasummasta.

6. Sama, Lex Falcidia -säädestä.

Kun testamentataan lauma, ei osaa siitä voida hylätä ja osaa hyväksyä, koska ei ole olemassa useita perintöjä, vaan vain yksi. Kun testamentataan peculium, vaatteita, hopealevyjä tai muita tämänkaltaisia esineitä, katsomme, että samaa sääntöä sovelletaan.

(7) Same, On Plautius, kirja VIII.

Jos kymmenen aurea testamentataan Titiukselle ja toiselle, joka ei voi laillisesti vastaanottaa niitä, koska perillisen on maksettava molemmille testamentinsaajille, jos toinen ei voi vastaanottaa perintöä, vain viisi aureaa on maksettava Titiukselle.

8. Sama, On Plautius, kirja IX.

Jos joku testamenttaa perilliselleen tai jollekin toiselle kuuluvan orjan ja orja lähtee pakoon, perillisen on asetettava vakuus siitä, että se palautetaan; mutta jos se lähtee pakoon testamentin tekijän elinaikana, se on tuotava takaisin legaatn saajan kustannuksella, ja jos se lähtee pakoon testamentin tekijän kuoleman jälkeen, se on tuotava takaisin perillisen kustannuksella.

(1) Jos perintö on testamentattu seuraavasti: "Jätän Semproniukselle kymmenen aureia, tai jos hän ei halua ottaa niitä vastaan, jätän hänelle orjani Stichuksen", tässä tapauksessa on kyse kahdesta testamentista, mutta testamentinsaajan on tyydyttävä yhteen.

(2) Jos joku tekee testamentin seuraavasti: "Testamenttaan kymmenen mittaa viiniä tuosta ja tuosta tynnyristä", vaikka tynnyristä löytyisi vähemmän kuin kymmenen mittaa viiniä, perintö ei sammu, mutta testamentinsaaja saa vain sen, mitä tynnyrissä on.

(3) Kun syntyy epäily siitä, kumman kahdesta henkilöstä perintö olisi annettava, kuten esimerkiksi jos se jätetään Titiukselle, ja kaksi testamentin tekijän tämän nimistä ystävää ilmestyy ja vaatii perintöä, ja perillinen on valmis maksamaan sen, ja molemmat ovat valmiita puolustamaan perillistä, jälkimmäisen on valittava, kummalle hän maksaa perinnön, ja kenen toimesta häntä puolustetaan toista vastaan.

(4) Jos testamentinsaaja ja tietyt tahot, jotka väittävät olevansa tämän sijaisia, vaativat tietyn testamentatun rahasumman maksamista ja perillinen on valmis maksamaan sen, jos molemmat ovat valmiita puolustamaan häntä, hänen on valittava se, jolle hän suorittaa maksun, jotta hän voi puolustautua tämän toimesta, ja jos kumpikaan ei näytä syyllistyneen petokseen, testamentti on maksettava mieluummin sille, jolle se on ensin testamentattu.

(5) Jos testamenttaan jollekin tietyn osan omaisuudesta, jumalallinen Hadrianus totesi eräässä rescriptumissa, että perinnöstä ei saa vähentää minkään manumetoidun orjan arvoa eikä vainajan hautauskuluja.

9. Modestinus, Säännöt, kirja IX.

Jos vain osa vainajan omaisuudesta testamentataan, kuten: "Tällaiset ja tällaiset omaisuuteni esineet, jotka kuuluvat minulle kuollessani", myötäjäiset ja manumetoitujen orjien arvo on vähennettävä jäämistön varoista.

10. Javolenus, On Plautius, kirja I.

Jos maa-alue on nimenomaisesti testamentattu, myös kaikki siihen testamentin laatimisen jälkeen tehdyt lisäykset kuuluvat perintöön, vaikka sanoja "joka tulee olemaan minun" ei olisi lisätty; edellyttäen, että testamentintekijä ei pitänyt tätä omaisuutta erillään kuolinpesästä, vaan oli yhdistänyt sen ensimmäiseen testamentattuun maa-alueeseen kokonaisuudessaan.

11. Pomponius, On Plautius, kirja VII.

Labeo sanoo, että orja, jonka perillisen on määrä vapauttaa tietyin ehdoin, ei voi saada perintöä ilman vapauden myöntämistä sillä aikaa, kun tämä on testamentin ehtojen mukaan lykätty, siitä syystä, että hän on perillisen orja. Jos perillinen kuitenkin sisällyttää omaan testamenttiinsa saman ehdon, jolla orjan oli määrä saada vapautensa testamentin tekijän testamentilla, testamentti on pätevä. Mutta jos orja määrätään vapaaksi perittävän laiminlyödessä perinnön, on aivan oikein päätetty, että orjalle voidaan testamentata perintö ilman vapauden myöntämistä, koska olisi tarpeetonta antaa hänelle vapaus, jota hän ei voi saada perillisen testamentin nojalla, mutta jonka hän voi saada perittävän testamentin nojalla.

1. "Annettakoon Stichus tai Pamphilus, sen mukaan, kumman perilliseni valitsee, Titiukselle, edellyttäen, että hän tekee valintansa sinä päivänä, jona testamenttini julkaistaan." Jos perillinen ei sano, haluaako hän antaa mieluummin Pamphiluksen vai Stichuksen, olen sitä mieltä, että hän on velvollinen antamaan Stichuksen tai Pamphiluksen, kumman perinnönjättäjä sitten valitsee. Jos hän sanoo, että hän antaa mieluummin Stichuksen, ja Stichus kuolee, hänet vapautetaan. Jos jompikumpi orjista kuolee ennen perinnön siirtymistä, velvoite säilyy eloonjääneellä. Kun perillinen on kerran ilmoittanut, kumman hän haluaa antaa, hän ei voi enää muuttaa mieltään, ja tätä mieltä oli myös Julianus.

12. Paulus, On Vitellius, kirja II.

Jos perinnönjättäjän omaisuudesta ei löydy testamentilla jätettyjä rahoja, mutta hänen kuolinpesänsä on maksukykyinen, perillisen on maksettava testamentattu summa omasta taskustaan tai myymällä jotakin kuolinpesän omaisuutta tai hankkimalla se jostain muusta haluamastaan lähteestä.

1. Kun testamentti on testamentattu seuraavasti: "Maksakoon perilliseni kuollessaan kymmenen aureia Lucius Titiukselle", koska testamentti tulee voimaan epävarmana ajankohtana, se ei siirry testamentinsaajan perillisille, jos tämä kuolee testamentin tekijän perillisen elinaikana.

13. Pomponius, On Plautius, kirja VII.

Jos jollakin miehellä on kaksi velallista, jotka ovat yhdessä velkaa hänelle saman rahasumman, eli Titius ja Maevius, ja hän tekee testamentin seuraavasti: "Maksakoon perilliseni Maeviukselle sen, mitä Titius on minulle velkaa, ja maksakoon hän Seiukselle sen, mitä Maevius on minulle velkaa", hän sitoo perillistään näillä sanoilla; sillä kun tämä luovuttaa Maeviukselle oikeutensa kanteen nostamiseen Titiusta vastaan, Maeviuksen katsotaan vapautuneen hänen teollaan, ja näin ollen perijä on vastuussa Seiukselle.

1. Kun perittävä, jolla on yksi velallinen, testamenttaa summan, jonka hän on hänelle velkaa, kahdelle testamentinsaajalle erikseen, perillinen on velvollinen tyydyttämään molemmat jälkimmäiset, toisen luovuttamalla hänelle kanneoikeutensa ja toisen maksamalla hänelle rahat.

14. Paulus, On Vitellius, kirja IV.

Jos sama orja testamentataan ja määrätään vapaaksi, vapaudelle osoitettu suosio menee perinnön edelle. Jos orja kuitenkin testamentataan testamentin muussa osassa ja jos selvästi osoitetaan, että tarkoituksena oli riistää orjan vapaus, perinnönjättö menee perittävän tarkoituksen vuoksi etusijalle.

(1) Jos toiselle kuuluva orja määrätään perilliseksi, on vahvistettu, että hänen vapautensa voidaan antaa hänelle sen isäntänsä kuoleman jälkeen, jolle hän on hankkinut omaisuuden.

15. Celsus, Digest, kirja VI.

Kun joku veloittaa kahta nimettyä perillistään seuraavasti: "Antakoot perillisini joko Stichuksen tai kymmenen aurea", toinen perillisistä ei voi antaa perittäväälle viittä aureaa ja toinen antaa hänelle puolet Stichuksesta, sillä on välttämätöntä, että Stichus annetaan kokonaan tai että kymmenen aureaa maksetaan.

(16) Paulus, Digest, kirja VI.

Jos testamentti on testamentattu joko Titiukselle tai Seiukselle, "kumman perilliseni haluaa", perillinen vapautuu vastuusta molempia kohtaan antamalla testamentin jommallekummalle. Jos hän antaa perinnön kummallekaan, molemmat voivat vaatia sitä häneltä, aivan kuin omaisuus olisi testamentattu vain yhdelle; sillä kuten määräyksellä voidaan luoda kaksi velkojaa, testamentilla voidaan luoda kaksi testamentinsaajaa.

17. Marcellus, Digest, kirja X.

Jos joku testamenttaa kymmenen aurea Titiukselle ja määrää hänet maksamaan ne Maeviukselle, ja Maevius kuolee, perintö hyödyttää Titiusta eikä perillistä, ellei testamentin tekijä ole vain valinnut Titiusta asiamieheksensä. Samaa sääntöä sovelletaan, jos oletetaan, että kyseessä on käyttöoikeuden perintö.

(1) Jos perillinen on veloitettu maksamaan kymmenen aurea yhdelle perittävän vapaamatkustajista eikä hän ole ilmoittanut, kenelle se olisi maksettava, perillinen on velvollinen maksamaan sen kaikille vapaamatkustajille.

18. Celsus, Digest, kirja XVII.

Voin sitoa perilliseni maksamaan sinulle perinnön siten, että jos Stichus ei kuollessani olisi orjasi, hänen on pakko luovuttaa hänet sinulle.

19. Sama, Digest, kirja XVIII.

Jos se, jolle Stichus tai Pamphilus on testamentattu, luulee, että Stichus on testamentattu hänelle, ja vaatii tätä orjaa, hänellä ei ole oikeutta vaihtaa häntä toiseen, samoin kuin siinä tapauksessa, että perillinen, jonka tehtäväksi on annettu jommankumman näistä orjista luovuttaminen, antaa Stichuksen tietämättä, että hänellä oli oikeus antaa Pamphilus, hän ei voi periä mitään perinnönsaajalta.

20. Sama, Digest, XIX kirja.

Olen oppinut isältäni, ja myös Proculus oli samaa mieltä, että jos perintö on testamentattu yhteisesti omistetulle orjalle ja toinen hänen isännistään kieltäytyy siitä, hänen osuutensa ei tule toiselle, sillä testamenttia ei ole tehty yhteisesti, vaan kummallekin osapuolelle on jätetty osa, ja jos molemmat vaativat sitä, kumpikin on oikeutettu saamaan siitä vain sen osuuden, joka on suhteessa hänen osuuteensa orjasta.

21. Sama, Digest, kirja XX.

Kun eräs henkilö on palauttanut vaimolleen tämän myötäjäiset ja halusi testamentata tälle neljäkymmentä aurea, ja vaikka hän tiesi, että hänen myötäjäisensä oli palautettu, hän käytti silti tekosyytä, että hän testamenttaa vaimolleen mainitun summan sillä perusteella, että hän palautti hänelle myötäjäiset, katson, että neljäkymmentä aurea on maksettava, sillä termi "palautus", vaikka sillä voi olla merkitys "palauttaa", sisältää myös sanan "lahjoittaa" merkityksen.

22. Sama, Digest, kirja XXI.

Lucius Titius testamenttasi Publius Maeviukselle testamentilla viran, jonka hän hoiti armeijassa, tai sen myynnistä saatavan rahamäärän kaikkine siihen liittyvine etuoikeuksineen. Lucius Titius kuitenkin myi testamenttinsa jälkeen viran ja keräsi siitä saadun hinnan ja antoi sen sille, jolle hän oli testamentilla aikonut jättää mainitun viran tai siitä saadun hinnan. Lucius Titiuksen kuoleman jälkeen Publius Maevius nosti kanteen Lucius Titiuksen perillisiä vastaan saadakseen takaisin joko viran tai rahat. Celsus: Luulen, että virasta saatua hintaa ei pitäisi maksaa, ellei testamentinsaaja pysty osoittamaan, että testamentinsaaja, maksettuaan sen kerran, aikoi saada sen toisen kerran. Mutta jos perittävä ei elossa ollessaan antanut testamentinsaajalle koko viran hintaa vaan vain osan siitä, loput voidaan periä, jollei perittävä voi osoittaa, että perittävä aikoi tällä tavoin mitätöidä perinnön; sillä todistustaakka siitä, että perittävä muutti mielensä, on sillä, joka kieltäytyy täyttämästä luottamusta.

23. Marcellus, Digest, kirja XIII.

"Testamenttaan Lucius Titiukselle Seian tilan tai sen käyttöoikeuden." Perinnönsaaja voi vaatia joko maata tai sen käyttöoikeutta, mitä ei voi tehdä se, jolle on testamentattu vain maa.

(24) Ulpianus, Trusts, kirja II.

Kun eräs mies jätti trustin seuraavin sanoin: "Kehotan sinua luovuttamaan tämän ja tämän omaisuuden niille vapautetuille miehille, jotka voit valita", Marcellus on sitä mieltä, että myös kelvoton perillinen voidaan valita. Jos hän olisi kuitenkin sanonut: "Ne, joita voitte pitää arvokkaina", hän katsoo, että sellaiset, jotka eivät ole syyllistyneet mihinkään rikokseen, ovat kelvollisia. Hän on myös sitä mieltä, että jos perillinen ei valitse ketään, kaikki vapautetut saavat vaatia perintöä, aivan kuin se olisi annettu juuri sinä päivänä, jolloin se oli jätetty "niille, jotka voitte valita", eikä perillinen tarjoa sitä kenellekään heistä. On selvää, että jos muut vapautetut ovat kuolleet, se on luovutettava eloonjääneelle tai hänen perilliselleen, jos tämä kuolee ennen vaatimuksensa esittämistä. Scaevola toteaa kuitenkin eräässä huomautuksessa, että jos kaikki voivat vaatia perintöä, kun sitä ei ole tarjottu kenellekään heistä, miksi kuolleet eivät siirrä oikeuttaan perillisilleen, varsinkin kun vain yksi vaatii sitä, eikä perillinen voi valita sitä, kenelle hän voi antaa perinnön? Marcellus nimittäin katsoi, että jos testamentti on tehty seuraavasti: "sellaiselle vapaamatkustajalleni, jonka sinä valitset", kaikki perilliset ovat oikeutettuja vaatimaan perintöä, jollei perittävä luovuta sitä sille, jonka hän haluaa sen saavan, ja jos hän ei tee sitä viivytyksettä. Koska siis kaikki heistä voivat tehdä näin, hän katsoo hyvin perustellusti, että se on annettava yksin eloonjääneelle, elleivät muut perilliset ole kuolleet ennen kuin on kulunut riittävästi aikaa, jonka aikana perillinen on voinut valita yhden, jolle hän voi antaa perinnön.

25. Marcellus, Digest, kirja XXV.

Jos kuitenkin osa vapautuneista on poissa ja läsnä olevat vaativat, että testamentinantajan määräämä testamentti toteutetaan heti, kun tutkimus on suoritettu, on selvitettävä, eikö myös muilla ole oikeutta vaatia perintöä.

26. Sama, Digest, kirja XVI.

Eräs mies, jolle oli annettu orjan omistusoikeus, määräsi perillisekseen yhden, jolla oli käyttöoikeus kyseiseen orjaan, ja testamenttasi orjan kolmannelle osapuolelle. Perillinen ei voi vedota petokseen perustuvaan poikkeukseen, jos testamentinsaaja haluaa vaatia orjaa jättämättä käyttöoikeutta perillisen hyväksi.

27. Celsus, Digest, kirja XXXIV.

Kun testamentataan tällaista ja tällaista omaisuutta tai tällaista ja tällaista muuta omaisuutta, on olemassa vain yksi testamentti. Jos yksi esine testamentataan tietyin ehdoin ja toinen toisilla ehdoilla, katsomme, että on vain yksi testamentti, eikä sillä ole mitään merkitystä, ovatko perilliset ja ne, joille testamentti on jätetty, eri henkilöitä vai eivät; esimerkiksi jos testamentti on ilmaistu seuraavin sanoin "Jos Nervasta tulee konsuli, perilliselleni Titiukselle annettakoon tehtäväksi luovuttaa Attiukselle tämä ja tämä maa-alue; ja jos Nervasta ei tule konsulia, perilliselleni Seiukselle maksettakoon Maeviukselle sata aureia."

28. Marcellus, Digest, kirja XXIX.

Kun vapaamatkustajansa määrää patronin perilliseksi osuuden, johon hänellä on lain mukaan oikeus, hänen ei ole pakko toteuttaa hänen jättämäänsä luottamusta. Jos patroni hylkää nimityksen, voivatko ne, joilla on oikeus vaatia hänen osuuttaan, pitää sen samalla tavalla, vai ovatko he velvollisia täyttämään luottamuksen? Parempi mielipide on, että heidän on pakko purkaa se, koska suojeelijan henkilökohtaisesti nauttimaa erityistä etuoikeutta ei missään nimessä saisi antaa toiselle.

(29) Celsus, Digest, kirja XXXVI.

Isäni kertoi, että kun hän oli konsuli Ducenus Veruksen neuvostossa, hänen mielipiteensä kysyttiin seuraavassa tapauksessa. Otacilius Catulus, joka oli määrännyt tyttärensä ainoaksi perijäksi omaisuuteensa, jätti vapaamatkustajalleen kaksisataa aurea ja kehotti tätä maksamaan sen jalkavaimolleen. Vapautettu mies kuoli testamentin tekijän elinaikana, ja se, mitä vapautetulle miehelle oli jätetty, jäi hänen tyttarelleen, ja isäni päätti, että tytär olisi velvoitettava maksamaan jalkavaimolle summa, joka hänelle oli jätetty luottamuksen nojalla.

1. Kun perilliselle on nimenomaisesti uskottu luottamustehtävä, voidaan katsoa, että tarkoituksena oli vain, että hänen olisi vapautettava se, jos hänestä tulisi perillinen.

2. Jos perilliseksi määrätyn pojan osuutta kasvattaa sellaisen summan kertyminen, joka on erityisesti testamentattu toiselle, jonka tehtäväksi on annettu sen maksaminen testamenttina, häntä ei voida velvoittaa maksamaan testamenttia, johon hänellä on oikeus vanhan lain mukaan.

30. Sama, Digest, kirja XXXVII.

Eräs henkilö sisällytti testamenttiinsa seuraavan määräyksen: "Testamenttaan Graviscanien tasavallalle heidän siirtokunnastaan Aurelianusen tielle ulottuvan tien korjaamista varten." Heräsi kysymys, oliko tämä testamentti pätevä. Juventius Celsus vastasi: "Tämä asiakirja on jossain määrin puutteellinen, sikäli kuin se koskee Aurelianusen tien kunnossapitoa, siitä syystä, että summaa ei ole ilmoitettu. Silti voidaan joskus katsoa, että testamenttiin tarkoitukseen riittävä

summa, jos ei käy ilmi, että perittävän aikomus oli toinen; joko vaaditun suuren summan vuoksi tai testamentin saajan kohtuullisten olosuhteiden vuoksi. Tuomarin tehtävänä on tällöin vahvistaa perinnön määrä kuolinpesän arvioidun arvon mukaisesti."

31. Modestinus, säännöt, kirja I.

Jos joku tekee testamentin orjien vapauttamista varten, vaikka hänellä itsellään ei ole valtuuksia vapauttaa orjia, ei testamentti eikä vapauden myöntäminen ole pätevä.

32. Sama, Säännöt, kirja IX.

Kaikki, mikä testamentilla jätetään määräämättä aikaa tai määräämättä ehtoa, on luovutettava sinä päivänä, jona jäämistö tulee perinnöksi.

1. Kun testamentinsaaja saa maan haltuunsa ennen kuin se ehto, jonka mukaisesti perillisen oli määrä luovuttaa se, on toteutunut, perillinen voi periä sen takaisin satoineen.
2. Kun testamenttilahjoitus on tehty seuraavasti: "Testamenttaan Niin ja Niinille tuon ja tuon maa-alueen kaikkineen, mitä sillä on", siihen sisältyvät myös siellä olevat orjat.
3. Kun testamentti tehdään seuraavasti: "Testamenttaan kaiken, mitä viljamakasiinissani on", ja se, jolle testamentti on jätetty, on testamentin tekijän tietämättä sijoittanut viljamakasiiniin tiettyjä esineitä lisätäkseen perintöään, katsotaan, että se, mitä hän on sinne sijoittanut, ei ole testamentattua omaisuutta.
4. Jos testamentinsaaja on velvoitettu "luovuttamaan perintönsä toiselle" ja testamentinsaaja kuolee, perillinen on velvollinen luovuttamaan testamentatun omaisuuden.
5. Jos testamenttiin on testamentattu tiettyjä esineitä, jotka on erikseen mainittu, mutta joita ei löydy, eikä tämä johdu perillisen pahasta uskosta, niitä ei voida vaatia testamentin nojalla.
6. Jos omaisuutta jätetään testamentin tekijän suvulle, siihen voivat vaatia ne, jotka on nimenomaisesti mainittu, tai jos kaikki heistä ovat kuolleet, ne, jotka testamentin tekijän kuollessa kantoivat hänen nimeään, ja heidän jälkeläisensä ensimmäisessä polvessa; ellei perittävä ole testamentissaan nimenomaisesti maininnut muita.

33. Sama, Opinions, kirja IX.

Legaateilla on oikeus vaatia perintöosuuttaan jokaiselta perilliseltä suhteessa hänen osuuteensa jäämistöstä, mutta eräitä kanssaperillisiä ei voida vaatia perinnöksi toisten maksukyvyttömien puolesta.

1. Eräs testamentinsaaja määräsi useita perillisiä ja veloitti joitakin heistä perinnönjakajiksi, minkä jälkeen hän teki perunkirjoituksen, joka sisälsi kaikki hänen perillisensä. Kysyn, ketä perillisistä veloitetaan perinnöistä? Modestinus vastasi, että koska testamentintekijä oli testamentissaan selvästi ilmoittanut, kenen perillisensä hän halusi perinnöt maksettavaksi, ja vaikka hän osoitti perunkirjoituksensa kaikille perillisille, on kuitenkin selvää, että sen, mitä hän perunkirjoituksella testamenttasi, on maksettava niiden, joiden hän testamentissaan osoitti haluavansa hoitaa tämän tehtävän.

34. Sama, Opinions, kirja X.

Titia, tehtyään testamentin ja määrättyään lapsensa Maevian ja Semproniuksen perillisiksi yhtä suuriin osuuksiin hänen omaisuudestaan, kuoli ja antoi Maevialle tehtäväksi vapauttaa orjansa Stichus seuraavin ehdoin: "Pyydän sinua, rakas tyttäreni Maevia, vapauttamaan orjasi Stichuksen, koska olen testamentannut sinulle perunkirjoituksellani niin monta orjaa palveluksessasi", mutta hän ei tosiasiallisesti tehnyt tällaista testamenttia. Kysyn, mitä näyttäisi jääneen jäljelle näistä sanoista? Koska, kuten edellä on todettu, kuollut testamentintekijä oli määrännyt kaksi perillistä, kuolinpesän perintöorjat kuuluivat kahdelle eri henkilölle, ja koska perunkirjoituksessa ei ollut mitään määräystä orjien luovuttamisesta, luottamusta ei voitu pitää laillisena, jos sitä ei tosiasiallisesti ollut perustettu; kuten silloin, kun testamentintekijä sanoi tehneensä testamentin, mutta ei lisännyt, mistä se koostui, eikä antanut perilliselle tehtäväksi orjan luovuttamista. Modestinus vastasi kuulemisen tuloksena, että Maevialla ei ollut oikeutta vaatia perintöä eikä luottamusta, eikä häntä voitu pakottaa antamaan orjalleen vapautta.

(1) Lucius Titius lisäsi testamenttiinsa seuraavan määräyksen: "Octaviana Stratonicelle, rakkaimmalle tyttärelleni, tervehdys. Toivon, että hän saa itselleen Gaza-nimisen kartanon kaikkine siihen kuuluvine omaisuuksineen. Octavianus Alexanderille, rakkaimmalle pojalleni, tervehdys. Toivon, että hän saa itselleen kaikki tuottamattomat maani niihin kuuluvine lisäyksineen." Kysyn, olisiko testamentintekijän katsottava antaneen tämänkaltaisella asiakirjalla kullekin perilliselleen kokonaisen maa-alueen, vai sisällyttiikö hän testamenttiin vain ne osuudet omaisuudestaan, joihin heillä oli laillinen oikeus, koska hän ei voinut asianmukaisesti veloitaa kutakin heistä perinnöksi osaa, joka hänellä jo oli. Modestinus vastasi, että kyseistä asiakirjaa ei pitäisi tulkita siten, että testamentti jäisi vaille vaikutusta. Kysyin myös, jos päätetään, että maa kuului kokonaan yhdelle perillisistä, pitäisikö veljen ja kanssaperillisen osuuden arvo maksaa, sillä koska testamentintekijä halusi, että hänellä olisi koko maaomaisuus, hän näytti asettaneen ehdoksi, että kanssaperilliselle maksetaan hänen osuutensa arvo. Hän vastasi, että trustin edunsaajaa ei missään tapauksessa voitu velvoittaa maksamaan perinnönosakkaalle tämän osuuden arvoa.

(2) Lucia Titia, joka oli kuollut testamenttina, antoi lastensa tehtäväksi trustilla luovuttaa tietyn talon toiselle kuuluvalle orjalle. Hänen kuoltuaan hänen lapsensa, jotka olivat myös hänen perillisensä, jakoivat äitinsä jäämistöä jakaessaan myös edellä mainitun talon, ja jakotilaisuudessa oli todistajana läsnä sen orjan isäntä, joka oli trustin edunsaaja. Kysyn, onko hänen katsottava menettäneen sen vuoksi, että hän oli läsnä omaisuuden jaossa, oikeutensa vaatia orjansa kautta saamansa luottamuksen täyttämistä. Modestinus vastasi, että luottamusta ei kumottu lain nojalla, eikä sitä voitu edes kieltää, eikä isäntä olisi esteenä poikkeukselle vilpillisen mielen perusteella, ellei olisi täysin ilmeistä, että hän oli ollut läsnä omaisuuden jakotilaisuudessa luopuakseen luottamuksen mukaisista oikeuksistaan.

(3) Gaius Seius, jolla oli oma talo, meni asumaan vaimonsa omistamaan huvilaan ja siirsi sinne tiettyjä omaisuseriä omasta asunnostaan, ja kuoltuaan siellä pitkän ajan kuluttua hän jätti vaimonsa ja useita muita henkilöitä perillisikseen testamentillaan, johon hän lisäsi seuraavan lausekkeen: "Ensiksikin perillisilleni tiedoksi, että minulla ei ole rahaa eikä mitään muutakaan omaisuutta vaimoni hallussa, ja siksi en halua, että häntä tästä syystä harmitellaan." Kysyn, voidaanko omaisuutta, joka testamentin tekijän elinaikana siirrettiin hänen vaimonsa asuinpaikaksi, vaatia hänen kuolinpesältään; vai voidaanko testamentin ehtojen mukaisesti estää kanssaperillistä jakamasta sitä vainajan lesken kanssa. Modestinus vastasi, että jos testamentintekijä oli tarkoittanut, että omaisuus, jonka hän oli siirtänyt vaimonsa taloon, menisi vaimolleen etuoikeutettuna perintönä, ei mainitussa tapauksessa ollut mitään sellaista, mikä olisi estänyt hänen aikomuksensa toteutumisen; siksi naisen oli osoitettava, että tämä oli testamentintekijän aikomus. Jos hän ei tehnyt näin, omaisuuden oli jätävä osaksi aviomiehen jäämistöä.

(4) Kun vapaalle miehelle jätettiin trusti ehdolla "ettei hän hylkää lapsiani" ja kun heidän holhoojansa estivät häntä noudattamasta ehtoa, on epäoikeudenmukaista, että häneltä riistetään trustin hyöty, koska hän on syytön.

(5) Kun mies vastoin tyttärensä tahtoa nosti kanteen tyttären myötäjäisten takaisin saamiseksi, kuoli ja tyttärensä perinnöttömäksi tultuaan määräsi poikansa perillisikseen ja antoi tyttärelleen trustin, jonka tehtävänä oli maksaa tyttärelleen rahasumma myötäjäisten sijasta, kysyn, kuinka paljon naisella on oikeus saada takaisin veljeltään. Modestinus vastasi, että ensinnäkään nainen ei menetä oikeuttaan vaatia myötäjäisiä takaisin, koska hän ei suostunut siihen, että hänen isänsä vaatisi niitä, ja hän oli tietoinen siitä, että isä vaati niitä. Näin ollen asia olisi selitettävä seuraavasti. Jos aiempaan myötäjäiseen olisi sisällynyt suurempi summa, naisen olisi tyydyttävä pelkästään kanneoikeuteensa; sillä jos hänelle myötäjäisen sijasta testamentattu summa oli suurempi kuin itse myötäjäinen, siitä olisi vähennettävä niin kauan, kunnes summat olivat yhtä suuret, ja nainen voisi testamentin nojalla saada vain sen ylimenevän osan, joka ylittää perinnön. On nimittäin epätodennäköistä, että isä olisi halunnut velvoittaa poikansa ja perijänsä maksamaan kaksinkertaisen myötäjäisen, varsinkin kun hän katsoi voivansa nostaa asianmukaisesti kanteen vävyään vastaan myötäjäisten takaisinperimiseksi, vaikka hänen tyttärensä ei olisi antanut siihen suostumustaan.

(6) Lucius Titius jätti kaksi eri sukupuolta olevaa lasta, jotka hän nimitti perillisikseen, ja lisäsi testamenttiinsa seuraavan yleisen määräyksen: "Hänen jättämänsä testamentit ja vapauden myöntämiset ovat näiden hänen perillistensä toimeenpantavissa." Toisessa osassa testamenttiaan hän kuitenkin määräsi poikansa kantamaan koko testamenttien taakan seuraavasti: "Määrään, että kaiken, mitä olen jättänyt testamentteihini tai määrännyt maksettavaksi, antaa ja luovuttaa Attianus, poikani ja perilliseni." Sitten hän lisäsi tyttärelleen etuoikeutetun perinnön seuraavin ehdoin: "Määrään, että rakas tyttäreni Paulina saa kaiken sen, mitä annoin tai ostin hänelle elinaikanani, ja kiellän, että kyseiseen omaisuuteen liittyisi minkäänlaisia kysymyksiä; ja pyydän sinua, rakas tyttäreni, olemaan loukkaantumatta siitä, että olen jättänyt suuremman osan omaisuudestani veljellesi, sillä hänellä on kuusi suurta velvollisuutta täytettävänä ja hänen on pakko maksaa edellä mainitut testamenttini." Kysyn, onko näistä viimeisistä sanoista, jotka isä osoitti tyttärelleen testamentissaan, tuloksena ilmeisesti se, että hän veloitti poikaansa kanteista, jotka voitiin nostaa kuolinpesää vastaan, toisin sanoen kaikista kanteista, vai pitäisikö katsoa, että hän viittasi vain niihin kanteisiin, jotka testamentinsaaja saattoi nostaa, niin että kanteet kuolinpesää vastaan voitiin myöntää velkojille, jotka kohdistuvat molempiin perillisiin. Modestinus vastasi, että mainitussa tapauksessa ei näytä siltä, että perittävä olisi määrännyt, että hänen poikansa olisi yksin vastuussa velkojien saatavista.

(7) Titia antoi Gaius Seiuksen kanssa avioiduttuaan tälle myötäjäislahjaksi tiettyjä maita ja muuta omaisuutta ja kuoli tehtyään kodifikaatilla seuraavan määräyksen: "Tyttäreni, luovutan sinut mieheni Gaius Seiuksen huostaan, jolle haluan, että hän saa käyttöoikeuden ja elinikäisen osuuden Naclean linnaan, jonka annoin hänelle myötäjäisenä, sekä muuta myötäjäisiin sisältyvää omaisuutta; ja toivon, että häntä ei millään tavoin harmitella myötäjäisten suhteen, sillä hänen kuolemansa jälkeen kaikki tämä omaisuus kuuluu sinulle ja lapsillesi." Tämän lisäksi nainen jätti miehelleen paljon omaisuutta, joka kuului hänelle niin kauan kuin hän eli. Kysyn, voidaanko Gaius Seiuksen kuoleman jälkeen nostaa luottamukseen perustuva kanne Titian tyttären ja perillisen hyväksi sen omaisuuden perusteella, joka myötäjäisten lisäksi jätettiin codicilillä, sekä sen perusteella, mitä Gaius Seius sai myötäjäisinä. Modestinus vastasi, että vaikka nämä sanat eivät osoittaisikaan, että ei olisi luotu trustia, jolla Gaius Seius oli veloitettu testamentintekijän tyttären hyväksi sen jälkeen, kun tämä oli antanut hänelle sen, mitä testamentilla oli testamentattu, mikään ei kuitenkaan estä nostamasta kanteita, joiden tarkoituksena on pakottaa testamentintekijän testamentin mukainen trustin toteuttaminen Gaius Seiuksen kuoleman jälkeen.

35. Sama, Opinions, kirja XVI.

Kun aviomies jättää vaimolleen perinnöksi omaisuutta, jota hän oli tottunut käyttämään, testamentti ei sisällä orjia, joita ei ollut erityisesti omistettu hänen palvelukseensa, vaan sellaisia, joita molemmat käyttivät.

(36) Sama, Pandects, kirja III.

Perintö on testamentilla jätetty lahjoitus.

37. Javolenus, On Cassius, kirja I.

Jos orja on laittomasti vapautettu testamentilla, hänet voidaan testamentata samalla testamentilla, koska vapaus menee perinnön edelle vain silloin, kun se on myönnetty lain mukaisesti.

38. Sama, On Cassius, kirja II.

Kaiken sen, minkä testamentilla testamentattu orja on hankkinut ennen jäämistön alkamista, hän hankkii jäämistön puolesta.

39. Sama, On Cassius, kirja III.

Kun testamentataan rakentamatonta maata ja testamentin tekemisen jälkeen sille rakennetaan rakennus, perillisen on luovutettava sekä maa että rakennus.

(40) Sama, Epistolat, kirja I.

Jos sama omaisuus on testamentattu kahdelle orjalleni, enkä ole halukas hyväksymään toiselle heistä jätettyä perintöä, koko omaisuus kuuluu minulle siitä syystä, että saan toisen orjan kautta toisen orjan osuuden, aivan kuin jos perintö olisi testamentattu minun orjalleni ja toinen toiselle henkilölle.

41. Sama, Kirjeet, VII kirja.

"Minä testamentaan Maeviukselle puolet tuosta ja tuosta maa-alueesta, minä testamentaan Seiukselle toisen puolen, ja minä testamentaan saman maan Titiukselle." Jos Seius kuolee, hänen osuutensa kuuluu muille testamentinsaajille, koska maa on jätetty erikseen ja ositettuna sekä kokonaisuudessaan, joten on välttämätöntä, että se osa, jolla ei ole omistajaa, kuuluu suhteessa kullekin testamentinsaajalle, jolle testamentti on erikseen tehty.

1. Kun olin määrännyt perillisen, määräsin hänelle perinnön hänen vaimonsa hyväksi seuraavasti: "Seius, perilliseni, maksakoon Titialle summan, joka on yhtä suuri kuin se, mitä Seiuksen käsiin tulee myötäjaisenä Titian kautta." Tämä perintö on siis perintö. Kysyn, voidaanko myötäjaisrahaan viitaten aloitetusta oikeudenkäynnistä aiheutuneet kulut vähentää. Vastaus oli ei ole epäilystäkään, kun testamentti tehtiin vaimolle seuraavasti: "Määrään sinut, perijäni, antamaan hänelle sen määrän, joka vastaa sitä, mitä käteesi tulee", että koko myötäjäiset kuuluvat naiselle ilman kulujen vähentämistä. Mutta samaa sääntöä, joka koskee aviomiehen testamenttia, joka palauttaa myötäjäiset vaimolleen, ei pitäisi noudattaa vieraan henkilön testamenttiin nähden; sillä sanoja: "Se, mikä tulee käsiinne", on tulkittava rajoituslausekkeeksi; mutta kun mies jättää tällä

tavoin omaisuutta vaimolleen, hänen katsotaan testamenttaavan sen, mitä hänen vaimonsa voisi periä takaisin myötäjaiskanteella.

(42) Sama, Kirjeet, kirja XI.

Kun testamentti testamentataan henkilölle, joka voi vastaanottaa siitä vain osan, sillä edellytyksellä, että se luovutetaan kolmannelle osapuolelle, on päätetty, että hän voi ottaa koko testamentin.

43. Pomponius, Quintus Muciuksesta, kirja III.

Jos perintö on testamentattu seuraavasti: "Haluan, että Tithasukselle annetaan niin paljon kuin perilliselläni on", se on sama kuin jos olisi sanottu: "Niin paljon kuin kaikilla perillisilläni on."

1. Jos testamentti on kuitenkin tehty seuraavalla tavalla: "Haluan, että perillisilleni annetaan niin paljon Tithasukselle, kuin yksi heistä saa", on ymmärretty tarkoitetuksi pienin perintöön sisältyvä määrä.

2. Pegasos oli tottunut tekemään eron silloin, kun testamentti oli määrätty tietyksi ajaksi, esimerkiksi kymmenen vuoden kuluttua; ja hän katsoi, että oli eroa sillä, kenen hyväksi tämä aika oli määrätty, oliko se määrätty perillisen hyväksi, jolloin hänellä oli oikeus pitää omaisuuden tuotto, vai testamentinsaajan hyväksi, esimerkiksi silloin, kun testamentti oli jätetty tulemaan voimaan murrosikään mennessä, jolloin testamentinsaaja oli alle tuon iän; sillä tällöin oli luovutettava edeltävän ajanjakson tuotto. Näitä periaatteita sovelletaan myös silloin, kun testamentintekijä on nimenomaisesti lisännyt, että perillisen on luovutettava trustin kohteena oleva omaisuus kaikkine lisäyksineen.

3. Kun testamenttiin on lisätty seuraava määräys: "Perilliseni maksakoon kymmenen tai viisitoista aurea", se on sama kuin jos testamenttiin olisi testamentattu vain kymmenen aurea. Mutta jos perinnönjättäjä olisi jättänyt perinnön seuraavasti: "Perilliseni maksakoon sen ja sen rahasumman vuoden tai kahden vuoden kuluttua kuolemastani", perinnön katsotaan erääntyvän kahden vuoden kuluttua, koska perillisen vallassa on valita maksun ajankohta.

44. Sama, Quintus Muciuksesta, kirja IV.

Kun on nimetty useita perillisiä ja testamentti on määrätty seuraavasti: "Perillisilleni maksettakoon viisi aureia", ei katsota, että kenenkään yksittäisen perillisen, vaan kaikkien perillisten yhdessä, maksettavaksi tulee viisi aureia. Kun testamentti on tehty seuraavasti: "Perillisilleni Lucius Titiukselle annetaan tehtäväksi maksaa viisi aureia Tithasukselle", ja testamentin toisessa kohdassa määrätään: "Perillisilleni Publius Maeviukselle annetaan tehtäväksi maksaa viisi aureia, veloitetaan viiden

aureen maksamisesta Tithasukselle", ellei Titius pysty osoittamaan, että Publius on veloitettu perinnön maksamisesta hänen vapauttamistarkoituksessa, testamentinsaaja on oikeutettu saamaan viisi aureeta kummaltakin perilliseltä.

45. Sama, Quintus Muciuksesta, kirja VIII.

Jos testamenttiin on lisätty seuraava: "Annan tyttärilleni sata aureia", katsotaanko perintö testamentatuksi yhtä paljon mies- ja naispuolisille lapsille? Sillä jos perintö olisi jätetty seuraavasti: "Määritän poikieni holhoojiksi sen ja sen", on katsottu, että myös tyttärille oli määrätty holhoojat. Toisaalta on ymmärrettävä, että miehiä ei sisällytetä termiin "tyttäret", sillä olisi erittäin huono ennakkotapaus, jos miehiä sisällytettäisiin sanaan, jolla tarkoitetaan naisia.

1. Kun meille testamentataan perintö tietyin ehdoin tai tietyinä ajankohtana, emme voi hylätä sitä ennen kuin ehto täyttyy tai aika saapuu, sillä ennen sitä testamentti ei kuulu testamentinsaajalle.

2. Jos isä testamentilla määrää perijänsä maksamaan tietyn rahasumman tyttärelleen, kun tämä menee naimisiin, tai jos tytär on jo naimisissa testamentin tekohetkellä, mutta isä on ollut tuolloin poissa eikä ole tiennyt asiasta, perintö on kuitenkin maksettava. Jos nimittäin isä oli tietoinen asiasta, hänen katsotaan tarkoittaneen jättää perinnön jotakin muuta avioliittoa varten.

46. Proculus, Epistolat, kirja V.

Jos perinnönjättäjä tekee testamentin seuraavasti: "Testamenttaan Semproniukselle kaiken sen, mitä Lucius Titius voidaan saada maksamaan minulle", eikä lisää, että summa on maksettava "tällä hetkellä", minulla ei ole epäilystäkään siitä, etteikö näiden sanojen tulkinnan ja merkityksen kannalta ole selvää, että testamenttiin ei sisällytetä sellaista rahaa, joka ei ollut saatavissa testamentin tekijän kuollessa; mutta lisäämällä seuraavat sanat "tällä hetkellä" hän olisi selvästi osoittanut, että hän aikoi sisällyttää testamenttiin myös rahaa, joka ei ollut vielä erääntynyt.

47. Sama, Kirjeet, VI kirja.

Sempronius Proculus pojanpojalleen, Tervehdys. Esitettiin kaksi saman testamentintekijän samaan aikaan kirjoittamaa testamenttia, joista toinen oli kopio, kuten tavallisesti tapahtuu. Toisessa mainituista testeistä Titiukselle jätettiin sata ja toisessa viisikymmentä aureia. Kysytte, onko hänellä oikeus saada sata aureia vai vain viisikymmentä. Proculus vastasi, että tässä tapauksessa suosio olisi ulotettava perilliselle, ja siksi, koska molemmat perinnöt eivät missään tapauksessa voi olla oikeutettuja, vain viisikymmentä aureeta on maksettava.

48. Sama, Epistolat, kirja VIII.

Licinius Lucusta ystävälleen Proculukselle, tervehdys. Kysyn, jos aviomies testamenttaa vaimolleen myötäjäiset ja antaa hänelle mahdollisuuden valita, haluaako hän ottaa vastaan orjia, jotka hän oli antanut hänelle myötäjäisinä eikä rahana, jos hän haluaa ne mieluummin, ja vaimo valitsee orjat, voiko hän vaatia myös näiden orjien jälkeläisiä, jotka ovat mahdollisesti myöhemmin syntyneet heille? Proculus ystävälleen Locustalle, tervehdys. Jos vaimo haluaa mieluummin orjat kuin rahaa, hänelle kuuluvat itse orjat, jotka hän on arvioituaan antanut myötäjäisiksi, mutta ei niiden jälkeläiset.

(1) Jos praetori on myöntänyt tilan hallinnan mielisairaana henkilön hoitajalle, voidaan nostaa kanne perintöosien takaisinperimisestä hoitajalle, jonka tehtävänä on puolustaa mainittua mielisairasta henkilöä; mutta niiden, jotka nostavat tällaisen kanteen, on annettava vakuus siitä, että "jos tila häädetään, he palauttavat sen, mitä heille on maksettu perintöosina".

(49) Paulus, On the Lex Julia et Papia, kirja V.

Jos testamentattu härkä kuolee, perilliseltä ei peritä sen nahkaa eikä lihaa.

1. Kun Titiukselle testamentataan viljaa vaatava lippu, ja hän kuolee, eräät viranomaiset katsovat, että perintö raukeaa. Tämä ei kuitenkaan pidä paikkaansa, sillä jokaisen, jolle testamentataan tällainen lippu tai virka armeijassa, katsotaan olevan oikeutettu sen arvioituun arvoon.

2. Labeo toteaa, että Trebatiuksen mielestä sellainen maa-alue, joka ei ole kaupankäynnissä, voidaan laillisesti testamentata teille, mutta Priscus Fulciniuksen mukaan tämä ei pidä paikkaansa.

3. Proculus kuitenkin sanoo, että jos joku veloittaa jonkun luovuttamaan jollekulle hänelle kuuluvan maa-alueen, joka ei ole kaupan, siltä osin kuin se koskee perillistä, hän katsoo, että perillinen on velvollinen joko luovuttamaan hänelle itse omaisuuden, jos se kuuluu testamentin tekijän omaisuuteen, tai jos ei kuulu, maksamaan hänelle sen arvon; tämä mielipide on oikea.

4. Kun testamentintekijä määrää jotakin maksettavaksi, jotakin työtä tehtäväksi tai jotakin palvelusta suoritettavaksi, katsotaan, että niiden, joille osa jäämistöstä on kertynyt, on suoritettava maksu tai suoritettava teko osuuksiensa mukaisessa suhteessa ja että he ovat yhtä lailla vastuussa myös muiden perintöjen maksamisesta.

50. Marcellus, Digest, kirja XXVIII.

Perillisten tilalle voidaan tehdä sijaisuuksia samoin kuin testamentinsaajien tilalle. Katsotaanpa, voidaanko samoin menetellä silloin, kun lahjoitus mortis causa tehdään siten, että lahjoittaja lupaa omaisuuden toiselle, jos hän ei itse kykene

vastaanottamaan sitä. Jälkimmäinen näkemys on parempi, koska tällöin lahjoituksen katsotaan tapahtuneen myös sijaiseksi tulleelle henkilölle.

1. Jos Titius on minulle velkaa Stichuksen eli kymmenen aurea ja minä testamenttaan sinulle Stichuksen, jonka hän on minulle velkaa, katsotaan, että testamentti lakkaa kymmenen aurean maksamisen yhteydessä. Jos taas Stichus testamentataan yhdelle henkilölle ja kymmenen aureia toiselle, perintö on pätevä maksun luonteen mukaan.

2. Jos testamentti on testamentattu seuraavasti: "Maksakoon perilliseni Maeviukselle saman summan, jonka hän perii Titiukselta", jos tätä testamenttia pidetään ehdollisena, testamentinsaaja ei voi nostaa kannettaan ennen kuin rahat on peritty Titiukselta. Jos kuitenkin katsotaan, että testamentti on maksettava välittömästi (kuten Publicius aivan oikein katsoo), testamentinsaaja voi nostaa heti kanteen kanneoikeuden siirtämiseksi.

51. Ulpianus, Lex Julia et Papia, VIII kirja.

Jos testamentin tekijä on testamentissaan tehnyt seuraavan määräyksen: "Haluan, että Niin ja Niinille annetaan kaikki se, mitä hän saa lain mukaan vastaanottaa", tämän testamentin katsotaan viittaavan siihen ajankohtaan, jolloin testamentinsaaja voi testamentin mukaan vastaanottaa omaisuuden. Jos testamentintekijä olisi kuitenkin sanonut: "Antakoon perilliselleni tehtäväksi antaa se suurin osa omaisuudestani, josta voin määrätä", on todettava, että samaa sääntöä sovelletaan.

1. Henkilö, jolle kolmas osa jäämistöstä on jätetty luovutettavaksi ajankohtana, jolloin hän saa lapsia, ei voi saada kolmatta osaa mainitusta jäämistöstä adoptoimalla lapsia.

52. Terentius Clemens, Lex Julia et Papia, kirja III.

Kenenkään oikeustoimikelpoisuutta ei tarvitse tutkia ennen kuin jäämistö tai perintö kuuluu hänelle.

53. Sama, On the Lex Julia et Papia, kirja IV.

Jos perillisen tehtäväksi on annettu perinnönjättäjän vaimolle maksettava perintö hänen myötäjäisensä sijaan, jotta tämä saisi siitä korvauksen, ja hän haluaa mieluummin myötäjäisensä kuin perinnön, herää kysymys, pitäisikö hänelle myöntää kanne myötäjäsrahan takaisinperimiseksi kaikkia perillisiä vastaan vai vain sitä vastaan, jonka tehtäväksi perinnön maksaminen on annettu. Julianus katsoo, että kanne olisi ensin nostettava sitä vastaan, joka oli veloitettu perinnön maksamisesta; sillä koska naisen olisi joko tyydyttävä oikeuksiinsa tai miehensä perintöön, on vain oikeudenmukaista, että se, jonka hänen miehensä oli veloittanut perinnön maksamisesta, joutuisi myötäjäisten sijasta kantamaan velkataakan perinnön määrään asti ja että loput myötäjäisten osasta maksettaisiin perillisten toimesta.

1. Samaa periaatetta sovelletaan, jos nainen, joka on määrätty perilliseksi myötäjäisensä saamisen sijasta, kieltäytyisi perinnöstä, jotta hänelle voitaisiin myöntää kanne sijaista vastaan. Tämä on oikein.

2. Voidaan kuitenkin vakavasti epäillä, kun kyse on perinnöstä ja falcidialaisesta laista, onko se, jota vastaan yksinään myönnetään kanne myötäjien perimiseksi, henkilökohtaisesti velvollinen maksamaan koko perinnön, aivan kuin kaikki perilliset olisivat maksaneet myötäjät, vai onko koko myötäjät sisällytettävä kuolinpesän velkoihin, koska kanne sen perimiseksi on myönnetty vain häntä vastaan. Tämä näyttää todellakin olevanärkevin päätelmä.

54. Same, On the Lex Julia et Papia, kirja XIII.

Kun sadan aureen arvoinen maa-alue testamentataan seuraavasti: "Jos hän maksaa sata aureeta perilliselleni tai jollekin muulle", testamenttia pidetään hyvin arvokkaana, sillä testamentinsaajan etuna voi olla enemmän maan saaminen kuin sata aureeta, sillä usein on etumme mukaista hankkia omaan maahamme rajoittuvaa maata jopa sen oikeudenmukaista arviota suuremmalla summalla.

55. Gaius, Lex Julia et Papia, kirja XII.

Kun sama omaisuus on testamentattu Titiukselle ja minulle, ja testamentintekijä on kuollut juuri sinä päivänä, jona perintö alkoi jäädä voimaan, ja hän on määrännyt perillisensä, ja minä hylkään perinnön joko omaan lukuuni tai perillisenä, näen, että yleisesti vallitsee käsitys, jonka mukaan perintö on osittain kuoletettu.

1. Kun perilliseksi on määrätty henkilö, joka ei voi vastaanottaa koko jäämistöä tai vain osaa siitä, ja hän jättää sen jäämistöön kuuluvalle orjalle, on hänen kelpoisuuttaan käsiteltäessä ratkaistava, onko otettava huomioon perillisen vai perittävän henkilö vai ei kummankaan. Monien ristiriitaisten päätösten jälkeen on päädytty siihen, että siitä syystä, että ei ole isäntää, jonka henkilöön liittyen kysymys perintökelpoisuudesta voisi syntyä, perintö siirtyy kuolinpesän haltuun ilman minkäänlaisia esteitä; ja tästä syystä se kuuluu varmasti sille, joka myöhemmin tulee perilliseksi, suhteessa siihen osuuteen, johon hänellä on oikeus, ja jäljelle jäävä osa menee niille, jotka laki kutsuu perinnönjakoon.

56. Sama, Lex Julia et Papia, kirja XIV.

Jos keisarille on testamentattu perintö ja hän kuolee ennen sen erääntymispäivää, se kuuluu jumalallisen Antoninuksen perustuslain mukaan hänen seuraajalleen.

(57) Junius Mauricianus, Lex Julia et Papia, kirja II.

Jos testamentaatte perinnön keisarinnalle ja hän kuolee, perintö on mitätön, kuten jumalallinen Hadrianus päätti Plotinan tapauksessa ja keisari Antoninus äskettäin keisarinna Faustinan tapauksessa, koska molemmat kuolivat ennen testamentin antajaa.

58. Gaius, On the Lex Julia et Papia, kirja XIV.

Kun osapuoli, jolle testamentti on testamentattu, haluaa saada siitä vain osan, hän saa sen kokonaan.

59. Terentius Clemens, On the Lex Julia et Papia, kirja V.

Jos minulle on testamentattu omaisuutta absoluuttisesti ja se on jätetty myös orjalleni joko absoluuttisesti tai ehdollisesti, ja minä hylkään testamentin, ja sitten, kun ehto on täyttynyt, haluan saada sen, mikä on testamentattu orjalleni, on todettu, että puolet testamentista on mitätön, ellei joku väitä, että ehtona oli, että orjan oli oltava elossa, sillä silloin se testamentti, jonka kerran halusin saada, on kokonaan minun; mikä näyttää olevan oikeudenmukaisempi näkemys. Tätä sääntöä sovelletaan myös silloin, kun sama omaisuus testamentataan kahdelle orjalleni.

60. Ulpianus, Lex Julia et Papia, kirja XVI.

Julianus sanoo, että jos poika, joka oli perillinen, velvoitetaan maksamaan perintö Seiukselle, ja Seiukselle on annettu luottamusehto maksaa se Titiukselle, ja Titius kuolee ennen kuin ehto on täyttynyt, luottamus jää Seiukselle eikä kuulu pojalle, joka on perillinen, koska senaatin tarkoituksena oli, että luottamuksen tapauksessa sen, joka oli valittu edunvalvojaksi, olotila olisi parempi.

(61) Ulpianus, On the Lex Julia et Papia, kirja XVIII.

Jos Titius ja Maevius määräytyisivät perillisiksi testamentintekijältä, joka jätti jälkeensä neljäsataa aurea, ja hän määräisi Titiukselle kaksisataa aureaa ja sille, josta voisi tulla hänen perillisensä, sata aureaa ja Maevius, hänen perillisensä, ei tulisi perintöön; Titius vastaa kolmensadan aurean maksusta.

1. Julianus tosiaan sanoo, että jos toinen kahdesta lakimääräisestä perillisestä, jolle on uskottu omaisuus, kieltäytyy kuolinpesästä, hänen kanssaperijäänsä ei voida pakottaa täyttämään uskottua omaisuutta, sillä hänen osuutensa kuuluu kanssaperilliselle ilman minkäänlaista velvoitetta. Kuitenkin Severuksen reskriptin jälkeen, jossa määrätään, että jos määrätty perillinen on saanut vastuulleen trustin ja hylkää sen, sijainen on suoritettava se, tässä tapauksessa lakimääräinen perillinen saa osuutensa kertymällä, aivan kuten sijainen saa sen rasitteineen.

62. Licinius Rufinus, Säännöt, kirja IV.

Kun toiselle kuuluva orja on määrätty perilliseksi, hänen isäntänsä voidaan velvoittaa suorittamaan trusti. Jälkimmäinen ei kuitenkaan ole velvollinen panemaan sitä täytäntöön, ellei hänestä tule orjansa kautta perillistä. Jos orja kuitenkin vapautetaan ennen kuin hän astuu isäntänsä määräyksestä perintöön, hän voi halutessaan ottaa perinnön vastaan, eikä isäntä ole velvollinen täyttämään trustia, koska hänestä ei tullut perillistä, eikä orja ole velvollinen täyttämään sitä siitä syystä, että häntä ei ole velvoitettu siihen. Sen vuoksi tässä tapauksessa voidaan nostaa kohtuullisuuskanne, jotta se, joka hyötyy perinnöstä, voidaan pakottaa toteuttamaan trusti.

63. Callistratus, Monitory Edictistä, kirja IV.

Jos perillinen, joka ei tiedä, että tietty omaisuus on testamentattu, käyttää sen hautajaiskulojen maksamiseen, hän ei ole vastuussa kanteesta kyseisen omaisuuden tuottamisesta, koska hänellä ei ole sitä hallussaan eikä hän ole toiminut vilpillisesti välttääkseen hallussapitoa. Perinnönsaajalle myönnetään kuitenkin asiallinen kanne, jotta perillinen voi korvata hänen vahingonkorvauksensa.

64. Papinianus, Questions, kirja XV.

Kun todetaan tapaus, jossa on kyse trustista, joka oli jätetty usealle henkilölle ehdollisesti, ja testamentintekijä erehdyksessä jätti korvaamatta heidät toisillaan, mutta mainitsi tämän vastavuoroisen korvaamisen toisessa testamentissa, jolla hän suoritti korvaamisen, jumalalliset keisarit Marcus ja Commodus totesivat eräässä reskriptissä, että testamentintekijän aikomuksena oli ilmeisesti luoda trustin edunsaajien vastavuoroinen korvaaminen; sillä trustin tapauksessa pelkkä arvelu voidaan hyväksyä testamentin tekijän epävarman aikomuksen vahvistamiseksi.

65. Sama, Kysymyksiä, kirja XVI.

Kun peculium testamentataan, sitä voidaan lisätä ja vähentää; jos sen muodostava omaisuus lisääntyy uusilla hankinnoilla tai alkuperäinen määrä vähenee. Samaa sääntöä sovelletaan testamentin tekijän orjiin riippumatta siitä, testamenttaako hän koko orjakunnan vai vain tietyn osan, esimerkiksi ne, jotka kuuluvat hänen kaupunki- tai maalaistaloonsa, ja jos hän myöhemmin muuttaa kyseisten orjien tehtäviä tai työtä. Tätä sääntöä sovelletaan myös orjiin, jotka ovat kantamiehiä tai jalkamiehiä.

1. Eräät viranomaiset katsovat, että hevoskärryn testamentti mitätöidään, jos yksi hevoskärryyn kuuluneista hevosista kuolee, mutta jos menetys tällä välin korvataan, kärry kuuluu testamentinsaajalle.

2. Stichus testamentattiin Titiukselle, ja hänen oli määrä saada vapautensa yhdessä perinnön kanssa Titiuksen kuoleman jälkeen. Heti, kun perintö tulee Titiuksen kuoleman jälkeen voimaan, hänellä on oikeus vapauteensa. Samaa sääntöä sovelletaan, jos hänet määrättiin vapaaksi Titiuksen kuollessa.

3. Jos orja kuitenkin testamentattiin Titiukselle, joka oli myös määrätty perilliseksi osaan testamentin tekijän omaisuudesta, ja tämä määräsi mainitun orjan vapaaksi Titiuksen kuoleman jälkeen, orja on oikeutettu vapauteensa Titiuksen kuoleman jälkeen riippumatta siitä, onko Titius ottanut perinnön vastaan vai ei.

66. Sama, Kysymyksiä, kirja XVII.

Maevius jätti Titiukselle ja minulle ehdoin tahdoin maa-alueen, ja hänen perijänsä jätti saman maa-alueen minulle samalla ehdolla. Julianus sanoo, että olisi katsottava, että kun ehto täyttyy, sama osuus kuuluu minulle molempien testamenttien nojalla. Kysymys tahallisuudesta liittyy kuitenkin asiaan, sillä vaikuttaa uskomattomalta, että perillinen olisi tarkoittanut, että sama osuus perinnöstä kuuluisi kahdesti samalle henkilölle. On kuitenkin hyvin todennäköistä, että hänellä oli mielessään toinen puolisko jäämistöstä. Sillä keisarin perustuslaki, jossa määrättiin, että jos sama omaisuus testamentataan useaan kertaan samalle henkilölle, ei aiheuta perilliselle lisätaakkaa, koska se koskee vain yhtä testamenttia. Velallinen ei kuitenkaan voi aina laillisesti testamentata velkaansa, sillä jotta hän voisi testamentata, perinnön sisältämän omaisuuden on oltava arvoltaan velkaa suurempi. Sillä jos sama omaisuus jätetään samoilla ehdoilla, joilla se on maksettava, mitä etua perinnöstä on?

1. Osa Maeviukselle kuuluneesta maa-alueesta jätettiin kahden henkilön testamentilla Titiukselle. Ei ollut kohtuutonta päättää, että kun yksi perillinen luovutti Maeviukselle kuuluneen osuuden, toinen perillinen sai vapautuksen samasta osuudesta toisen testamentin nojalla ja että kun osuus oli luovutettu, perillinen ei voinut myöhemmin saada sitä takaisin kanneoikeudella, joka oli kerran sammunut.

2. Kun kyse oli ainoastaan maan osan, mutta ei Maeviukselle kuuluneen osan, luovuttamisesta, aikaisempi maksu ei poistanut toista kannetta, ja toinen perillinen saattoi luovuttaa saman osan omaisuudesta haluamallaan tavalla sen jälkeen, kun siitä oli kerran tullut hänen omaisuutensa; sillä on selvää, että useilla henkilöillä voi olla laillinen oikeus samaan maa-alueeseen, vaikka sitä ei olisikaan jaettu osiin.

3. Samaa mieltä ei ole silloin, kun orja on testamentattu yleisesti kahdella testamentilla, sillä jos orja luovutetaan toisen testamentin nojalla ja siitä tulee kerran perittävän omaisuutta, vaikka se myöhemmin voitaisiinkin luovuttaa, toinen perillinen ei voi luovuttaa sitä. Sama sääntö koskee myös määräystä. Sillä kun orja testamentataan yleisesti, on ymmärrettävä erillinen orja, joten kuten testamentti ei ole alusta alkaen pätevä, jos se sisältää omaisuutta, joka kuuluu testamentinsaajalle, niin myös

sellaisen omaisuuden luovuttaminen, jonka omistusoikeuden testamentinsaaja on myöhemmin saanut, on vailla vaikutusta, vaikka hän on lakannut olemasta sen omistaja.

4. Jos perillinen on haudannut vainajan maalle, joka on luovutettu, on koko maa-alueen arvo arvioitava ennen hautausta. Jos maa-alue on siis siirretty, on vain kohtuullista, että testamentinsaaja säilyttää testamenttiin perustuvan kanneoikeutensa, jotta hän saa korvauksen omaisuuden luovutuksesta.

5. Kun testamentinsaaja, jolle yksi perillisistä velvoitettiin luovuttamaan tietty omaisuus, maksoi testamentatun omaisuuden arvioidun arvon, ja sen jälkeen esitettiin perunkirjoitus, jossa kaikki perilliset velvoitettiin luovuttamaan sama omaisuus, katsoin, että sen omistusoikeutta ei voitu vaatia uudelleen. Sillä jos osapuoli käyttää useita tapoja osoittaakseen testamenttimääräyksensä, hänen ei katsota jättäneen samaa omaisuutta useaan kertaan samalle henkilölle, vaan ainoastaan maininneen sen useaan kertaan.

6. Kun maa-alue on testamentattu ja käyttöoikeus kuuluu jollekin toiselle, sitä voidaan kuitenkin vaatia perilliseltä, sillä vaikka käyttöoikeus ei oikeudellisesti olekaan osa maata, se sisältää kuitenkin sen tuoton. Ja todellakin, kun maa-alue jätetään, voidaan nostaa kanne, jolla perillinen voidaan velvoittaa luovuttamaan kaikki se, mikä olisi siirrettävä, ja noudattamaan perintöä; esimerkiksi silloin, kun maa-alue on pantattu tai se on jonkun toisen hallussa. Sama sääntö ei kuitenkaan koske muita palveluksia. Jos oma omaisuuteni testamentataan minulle, testamentti ei ole pätevä edellä mainituista syistä.

7. Jos kunta nimitetään perilliseksi, jolloin käyttöoikeus pidätetään, pelkkä omistusoikeus voidaan testamentata kunnan toimesta siitä syystä, että kunta voi menettää käyttöoikeuden käyttämättä jättämisen vuoksi.

67. Sama, Kysymykset, XIX kirja.

Kun perillisen on valittava testamentin tekijän suvusta yksi henkilö, jolle hän luovuttaa omaisuutta testamentin nojalla, joka oli määrä panna täytäntöön hänen kuollessaan, hän ei voi valintansa jälkeen testamentilla laillisesti testamentata samaa omaisuutta kenellekään muulle, koska hän voi vaatia omaisuutta toisen testamentin nojalla. Eikö siis ole niin, että testamentti on pätemätön, kuten silloin, kun testamentti jätetään velkojalle; sillä niin kauan kuin hän voi muuttaa mieltään, eikö häntä pitäisi oikein verrata velkojaan? Silti niin kauan kuin hänen valintansa on voimassa, hän näyttää muistuttavan velkojaa, mutta kun hän muuttaa mieltään, hänellä ei ole oikeutta vaatia omaisuutta kummankaan testamentin nojalla.

1. Kun Falcidian-lain etua vaaditaan, kaikki on toteutettava aivan kuin luottamus olisi nimenomaisesti jätetty ensimmäisellä testamentilla sille, joka sen jälkeen valittiin, sillä valinnan tekemisen välttämättömyys ei synnytä velvollisuutta, joka

perustuisi hänen omaan vapaamielisyyteensä. Voidaanko nimittäin katsoa, että hän, joka olisi ehdottomasti velvollinen luopumaan jättämästään omaisuudesta, olisi testamentannut osan omasta omaisuudestaan ?

2. Jos siis perheessä on kolme samaa tai eri astetta olevaa henkilöä, joille on jätetty omaisuus, riittää, että se jätetään yhdelle heistä, sillä sen jälkeen kun testamentin tekijän tahto on täytetty, muut jäävät ehdon ulkopuolelle.

3. Jos kuitenkin joku testamentintekijän suvun jäsenistä määrätään perilliseksi ja hän jättää maa-alueen vieraalle henkilölle, trustin toteuttamisesta voidaan nostaa testamentin mukainen kanne, jos perillinen ei ole määrännyt ketään suvun jäsentä. Jos testamentin perillinen oli kuitenkin hänen määräämänsä, on selvää, että vilpilliseen mielenosoitukseen perustuva kanne voidaan nostaa muita, jotka vaativat trustin haltuunsa, sillä sama syy, joka mahdollistaa sen, että he voivat hyötyä trustista, muodostaa myös perusteen implisiittiselle vahingonkorvaukselle.

4. Jos perillinen määrää kaksi perittävän perheenjäsentä perillisiksi eriarvoisille osuuksille perintöomaisuudestaan ja jättää vieraalle henkilölle tietyn osuuden maasta (esimerkiksi neljännen osan), trustin toteuttamista ei voida vaatia niiden osuuksien osalta, jotka perillisille jäivät perintöoikeuden nojalla, sen enempää kuin siinä tapauksessa, että maa olisi määrätty jollekin heistä etuoikeutettuna perintönä; mutta kaikki perheenjäsenet voivat vaatia yhtäläisiä osuuksia vieraalle jätetystä osuudesta, ja maksu on suoritettava, jotta nämä perilliset saisivat yhtäläiset osuudet muiden perillisten kanssa.

5. Jos perillinen kuitenkin jättää maan yhdelle perheenjäsenelle ja antaa tämän tehtäväksi luovuttaa se vieraalle, herää kysymys, voidaanko tämän luottamuksen täyttämistä vaatia. Totesin, että näin voidaan tehdä vain, jos perilliselle jätetään myös määrä, joka vastaa maan arvoa. Jos ensimmäinen testamentin tekijä olisi kuitenkin jättänyt trustin seuraavasti: "Lupaam, että jätätte tämän maa-alueen sille, jolle haluatte, tai niille perheenjäsenilleni, joille haluatte jättää sen", asia on vaivaton. Mutta jos trusti on perustettu seuraavin sanoin: "En halua, että tämä maa menee pois suvustani", perillisen seuraajat ymmärretään sitoutuneiksi trustin perusteella, joka on perustettu vieraan hyväksi; ja ensimmäisen testamentin tekijän suvun jäsenillä on jälkeinpäin oikeus vaatia trustin täyttämistä, luonnollisesti sen jälkeen, kun se on kuollut, joka oli valittu ensimmäiseksi testamentin tekijäksi.

6. Jos siis sen jälkeen, kun joku testamentin tekijän sukulaisista on valittu, ei ole perustettu trustia vieraan hyväksi, valittu ei voi saada hyötyä trustista, ellei hän aseta vakuutta maan palauttamisesta kuolemansa yhteydessä, jos se ei tuolloin tosiasiallisesti ole suvun hallussa.

7. "Pyydän, että kun kuolet, siirrä sen ja sen maa-alueen jollekin valitsemallesi vapaamatkustajalleni." Nämä sanat näyttävät tarkoittavan, että valinta kuuluu perilliselle itselleen ja että kukaan vapautetuista miehistä ei voi vaatia maata niin kauan kuin joku toinen voidaan valita hänen edukseen; mutta jos perillinen kuolee ennen valinnan tekemistä, kaikki vapautetut miehet voivat vaatia maata. Tästä seuraa, että jos omaisuus on annettu yhdelle, yksi heistä ei voi vaatia sitä, kun useat ovat elossa,

mutta kaikki voivat vaatia sitä, vaikka sitä ei ole jätetty kaikille; ja yksi voi vaatia sitä vain, jos hän on ainoa eloonjäänyt perillisen kuollessa.

8. Jos sen jälkeen, kun olen määrännyt sinut perillisekseni, testamenttaan omaisuutesi, jonka oletan olevan omaisuuttani, Titiukselle, ei tässä tapauksessa ole mitään perustetta soveltaa Neratius Priscuksen lausuntoa, jonka mukaan perillistä ei voida velvoittaa maksamaan perintöä, koska perillisille olisi myönnettävä helpotuksia, jotta heitä ei pakotettaisi ostamaan omaisuutta, jonka testamentin tekijä on testamentannut siinä uskossa, että se on hänen omaisuuttaan. Ihmiset ovat nimittäin paljon taipuvaisempia testamenttaamaan omaa omaisuuttaan kuin ostamaan toisten omaisuutta ja siten rasittamaan perillisiä, mitä tässä tapauksessa ei tapahdu, koska omaisuuden omistusoikeus siirtyy perilliselle.

9. Jos testamentintekijä jättää pois sanat, joilla luodaan trusti, ja muu testamentattu omaisuus näyttää sopivan yhteen sen kanssa, mitä olisi pitänyt kirjoittaa, trusti on laillisesti luotu, ja oletetaan, että kirjoitettiin vähemmän kuin oli tarkoitus; aivan kuten perillisten ja testamentinsaajien määräämisen yhteydessä ymmärretään. Tämän mielipiteen omaksui myös kunniakas keisarimme Severus.

10. Lisäksi keisari Marcus totesi eräässä rescriptossaan, että jos testamentin tekijä määräsi seuraavasti: "En epäile, etteikö vaimoni palauttaisi lapsilleen kaiken sen, mitä hän on minulta saanut", sitä olisi pidettävä trustina. Tämä reskripti on erittäin tärkeä, sillä se edellyttää, että avioelämä on ollut kunniakasta ja hyvin hoidettua ja että isää ei ole petetty viittaamalla molempien osapuolten lasten hyväksi luotuun luottamukseen. Kun tämä viisas ja lakeja tunnollisesti noudattava ruhtinas huomasi, että tavanomaiset luottamuksen perustamiseen käytetyt ehdot oli jätetty pois, hän päätti, että käytetty kieli oli ymmärrettävä luottamuksen perustamiseksi.

68. Paulus, Kysymyksiä, kirja XI.

Nyt herää kysymys, olisiko omaisuutta, jonka aviomies antoi vaimolleen tämän elinaikana, pidettävä trustina. Vastasin, että se, mitä vaimo sai, olisi katsottava erillisenä ja erillään aviomiehen omaisuudesta, eikä sitä näin ollen voitu sisällyttää trustiin, koska naisella olisi oikeus siihen, vaikka olisi toinen perillinen. On kuitenkin selvää, että aviomies ei voi veloittaa vaimolleen tällaista omaisuutta tarkoituksenaan luovuttaa se jollekin toiselle.

(69) Papinianus, Kysymyksiä, XIX kirja.

"Pyydän Lucius Titiusta tyytymään sataan aureen." On vakiintunut käytäntö, että jos testamenttiin lisätään tällainen lauseke, se luo pätevän trustin. Mutta entä jos sen jälkeen, kun testamentintekijä on määrännyt perillisen osalle omaisuudestaan, hän puhuisi seuraavasti: "Pyydän, että Lucius Titius tyytyy sadan aureen osuuteensa"? Osaperillisillä on oikeus vaatia hänen osuuttaan jäämistöstä riippumatta siitä, pitääkö hän itsellään vai onko hänellä etuoikeutettuna perintönä se summa, johon

perittävä halusi hänen tyytyvän. On epäilemättä parempi omaksua tämä mielipide kuin se, että luottamusta voidaan vaatia niiltä, joita perittävä ei maininnut. Katsomme, että samaa sääntöä sovelletaan silloin, kun testamentintekijä on määrännyt perillisen koko omaisuudestaan suosiakseen sitä, joka olisi hänen lakimääräinen perijänsä, ja käyttänyt seuraavaa kieltä: "Pyydän sinua tyytymään sataan aureen, jotka olen jättänyt sinulle omaisuuteni sijasta, joka siirtyy lain nojalla veljelleni."

1. Jos maa-alue jätetään sillä varauksella, että se jää suvulle, ja siitä luovutaan ilman perillisen suostumusta pakkomyynnillä, ostaja voi pitää sen niin kauan kuin velallinen olisi voinut pitää sen, jos hänen omaisuuttaan ei olisi myyty, mutta hän ei voi pitää sitä kuolemansa jälkeen, koska vieraan perillisen on pakko luovuttaa se.

2. Äiti, joka oli määrännyt alle murrosikäisen poikansa perilliseksi, määräsi tälle myös edunvalvojan ja veloitti jälkimmäisen: "Luovuttamaan omaisuuden Semproniukselle, jos hänen poikansa kuolisi saavuttamatta neljätoista vuoden ikää." Vaikka äiti ei voinut laillisesti määrätä holhoojaa, luottamus olisi silti katsottava asianmukaisesti perustetuksi. Sillä jos isä nimittäisi edunvalvojan ja antaisi tämän hoidettavaksi trustin testamentilla, jota ei ollut laadittu lain vaatimusten mukaisesti, trusti on kuitenkin pantava täytäntöön, aivan kuin testamentti olisi tehty lain mukaisesti. Jotta alle murrosikäinen alaikäinen voi saada testamentin, riittää, että testamentin tekijä antaa testamentin hänen määräämänsä holhoojan tai sellaisen henkilön tehtäväksi, jonka hän olettaa olevan hänen holhoojansa. Samaa sääntöä olisi noudatettava, kun alle murrosikäiselle lapselle tai alaikäiselle määrätään edunvalvoja. Ei myöskään ole merkitystä sillä, kuoleeko asianmukaisesti määrätty edunvalvoja isän elinaikana tai onko hänet vapautettu tehtävästä jonkin hänelle kuuluneen etuoikeuden vuoksi tai onko hän voinut toimia sen holhoojan puolesta, jolle hänet oli määrätty, tämän iän vuoksi; sillä näissä tapauksissa on varmaa, että edunvalvontasopimusta ei mitätöidä, koska katsotaan, että sen toteuttaminen on uskottu holhoojan tehtäväksi. Tämän periaatteen mukaisesti päätettiin siis, että edunvalvojaa, joka ei ole saanut testamentin nojalla mitään, ei voida asettaa holhoojansa hyväksi tehtävään trustiin, koska aina kun hänet asetetaan asettamaan trusti vieraan henkilön hyväksi, se on toteutettava holhoojan eikä hänen itsensä nimissä.

3. Kun testamentin tekijä on määrännyt veljensä perilliseksi ja määrännyt tämän olemaan myymättä taloa, vaan säilyttämään sen suvussa, eikä perillinen ole noudattanut pyyntöä, vaan myynyt talon, tai kuollut sen jälkeen, kun hän oli määrännyt vieraan henkilön perilliseksi; kaikki suvun jäsenet voivat vaatia trustin toteuttamista. Mutta entä jos he kaikki eivät olisi samanarvoisia? Tämä kysymys olisi ratkaistava siten, että katsotaan, että se, joka on lähin sukulainen, on ensimmäinen perillinen, joka on kutsuttu perintöoikeuteen; kauempana olevien perillisten oikeuksia ei kuitenkaan saisi loukata heitä edeltävien perillisten vuoksi, ja lähin sukulainen olisi hyväksyttävä vain, jos hän on valmis antamaan vakuuden talon palauttamiseksi suvulle. Jos vakuutta ei kuitenkaan vaadita ensimmäiseksi hyväksytyltä perilliseltä, ei tästä syystä synny kanneoikeutta omaisuuden takaisin saamiseksi; mutta jos talo joskus siirtyy vieraan käsiin, perheenjäsenet voivat nostaa kanteen, jolla heidät velvoitetaan täyttämään luottamusveloitteensa. Mielestäni lähisukulaisilta voidaan perustellusti vaatia vakuutta esittämällä poikkeus, joka perustuu vilpilliseen mieleen, vaikka perheessä ei olisikaan yhtään elossa olevaa perheenjäsentä kaukaisemmassa asteessa.

4. Jos tietyt perheenjäsenet ovat myöhemmin emansipoituneet, voi herätä kysymys, voivatko hekin laillisesti vaatia trustin täytäntöönpanoa. Mielestäni he voivat lain mukaan tehdä niin, koska testamentin tekijän tällä tavoin mainitsemien henkilöiden katsotaan sisältyvän termiin "perheenjäsenet".

70. Sama, Kysymyksiä, kirja XX.

Keisari Antoninus totesi eräässä rescriptumissa, että jos testamentinsaaja ei ollut saanut mitään testamentin muodossa, häntä ei voitu velvoittaa maksamaan sille testamentin saajalle, joka oli ollut hänen vastuullaan, mutta hän saattoi luovuttaa tälle oikeutensa kanteen nostamiseen perillistä vastaan. Mutta entä jos häntä ei vaadittaisi toimittamaan koko testamentattua perintöä, vaan vain osan siitä, ja hän kieltäytyisi siitä? Olisiko hänen pakko luovuttaa kaikki kanneoikeutensa vai vain se määrä, joka vastaa sitä, mikä sisältyy testamenttiin? Jälkimmäinen näkemys on järkevämpi, mutta jos hän olisi saanut perinnön haltuunsa, hän ei olisi velvollinen trustin perusteella maksamaan enempää kuin mitä hän oli saanut.

1. Jos testamentinsaajaa, jolle oli testamentattu sata aurea, pyydetään maksamaan kaksinkertainen määrä, trusti supistuu testamentin määrään; ja jos trustin on määrä tulla voimaan tietyn ajan kuluttua, voidaan periä vain korkoa siitä, mitä testamentattiin. Tätä sääntöä ei voida muuttaa myöskään siitä syystä, että testamentin saaja on testamentin vastaanottamisen jälkeen saattanut saada huomattavaa hyötyä jostakin muusta liiketoimesta tai on välttänyt vastuun rangaistuksesta, joka johtuu jostakin määräyksestä, jonka täytäntöönpano on uhannut häntä. Tätä periaatetta sovelletaan kuitenkin vain silloin, kun testamenttiusumma on yhtä suuri kuin testamentin määrä. Jos nimittäin on saatu rahaa ja asianosaista pyydetään luovuttamaan toiselle jotakin omaisuuttaan, vaikka se olisi arvoltaan suurempi, testamentinsaajaa ei saisi kuulla, jos hän perinnön saatuaan vaatii vastiketta; oikeudenmukaisuus ei nimittäin salli testamentinsaajan luovuttaa trustin saajalle sitä, mitä hän on saanut testamenttina.

2. Kun eräs mies, joka on määrännyt poikansa perilliseksi osalle jäämistöstään, määrää setänsä kanssaperilliseksi ja pyytää tätä tekemään pojastaan kanssaperillisen tasavertaisesti lastensa kanssa ja pojalle testamentattu määrä on pienempi kuin sedän testamentattu määrä, mitään muuta ei voida vaatia; koska jos jotain enemmän vaaditaan, on päätetty, että on otettava huomioon ne voitot, jotka setä on kerännyt tai olisi voinut kerätä, mutta ei ottanut niitä vilpillisessä mielessä; aivan kuten on tehtävä, kun sata tuhatta aureia on jätetty perinnöksi ja testamentinsaajaa vaaditaan maksamaan suurempi summa tietyn ajan kuluttua.

3. Kun edunvalvoja on velvoitettu luovuttamaan se osa jäämistöstä, joka on jäljellä hänen kuolinhetkellään, myy omaisuuden ja ostaa sillä tuotolla jotakin muuta, hänen ei katsota pienentäneen jäämistöä luovuttamalla omaisuutta tällä tavoin.

71. Sama, Opinions, kirja VIII.

Mutta se, mikä ostetaan tällaisissa olosuhteissa, on luovutettava, aivan kuin olisi tapahtunut omistusoikeuden vaihto.

72. Sama, Kysymyksiä, XX kirja.

Samaa sääntöä on noudatettava silloin, kun perillinen on maksanut omat velkojansa kuolinpesän rahoilla, sillä hänen ei katsota tuhlanneen sitä, mikä jää kuolinpesän osaksi.

(73) Sama, Kysymyksiä, XXIII kirja.

Jos minulle testamentataan Pamphilasta syntyvä orja, ja minä ostan Pamphilan, ja hän synnyttää lapsen talossani, on hyvä syy sanoa, että sanottua lasta ei ole katsottava minun hankkineeksi vastiketta vastaan, ja sen vuoksi voidaan testamentin nojalla vaatia lasta, aivan kuin olisin todella ostanut sen; niin että, jos hinnasta suoritetaan maksu, voin saada niin paljon kuin lapsi olisi maksanut minulle sen jälkeen, kun siitä on vähennetty äidin arvioitu arvo, ja asiaa käsittelemään määrätyn tuomarin on tehtävä arvio sen määrästä.

74. Sama, Kysymyksiä, XXVII kirja.

"Maksakoon perilliseni viipymättä sata aurea Titiukselle." Tämän jälkeen testamentinsaaja pidensi aikaa perinnön maksamiselle. Ei pidä paikkaansa, kuten Alfenus sanoo, että sata aureeta olisi maksettava välittömästi, koska maksamiselle on asetettu aika.

75. Sama, Opinions, kirja VI.

Sotilas lähetti sisarelleen kirjeen, jonka hän määräsi sisarensa avaamaan kuolemansa jälkeen, ja totesi siinä: "Haluan sinun tietävän, että annan sinulle kahdeksansataa aurea." Todettiin, että sisaren hyväksi oli luotu trusti ja että parempaa todistetta hänen viimeisestä tahdostaan ei voinut jättää kukaan. Sillä katsottiin, että trusti olisi voimassa, aivan kuin vainaja olisi puhunut itse asianosaiselle, jolle hän välillisesti siirsi edun.

(1) Mies, joka oli määrätty perilliseksi osalle kuolinpesää ja jolle oli myös jätetty tiettyjä etuoikeutettuja testamentteja, kuoli ennen kuolinpesään astumista. Katsottiin, että hänen osuutensa kuului hänen kanssaperillisilleen, jotka oli määrätty sijaisiksi, mutta että se, mikä sisältyi niihin etuoikeutettuihin testamentteihin, jotka hänen kanssaperillisilleen oli määrätty, periytyi hänen omille perillisilleen.

76. Sama, Opinions, kirja VII.

Kun poika nosti kanteen äitinsä testamentin vastaisen testamentin perusteella eri tuomioistuimissa ja tuomarit tekivät erilaisia päätöksiä, pojan voittanut perillinen ei ole oikeutettu etuoikeutettuihin perintöihin ainakaan niiden osuuksien osalta, jotka poika olisi saanut muilta kanssaperillisiltä, sen enempää kuin muutkaan testamentinsaajat eivät ole oikeutettuja mihinkään kanteisiin poikaa vastaan; mutta päätettiin, että testamentin antamat vapauden myöntämiset olisi toteutettava, koska poika oli osittain rikkonut äitinsä testamenttia. Tätä sääntöä ei pitäisi soveltaa palvelussuhteisiin, joita ei voida osittain heikentää. On ilmeistä, että servituutti on vaadittava kokonaan siltä, joka kukisti pojan, mutta vain sen osan arvioitu arvo on maksettava; tai jos poika on valmis luovuttamaan servituutin, jos hinta maksetaan, perinnönjättäjälle ei voida tehdä poikkeusta petoksen perusteella, jos hän ei tarjoa servituutin osan arvioitua arvoa, aivan kuten Falcidian-lain tapauksessa.

1. "Testamenttaan Lucius Semproniukselle Publius Maeviuksen koko omaisuuden." Tässä tapauksessa Sempronius vastaa vain niistä rasitteista, jotka on asetettu Maeviuksen jäämistölle ja jotka jatkuivat Maeviuksen perilliseksi tulleen henkilön kuolemaan asti; aivan kuten kanneoikeudet luovutetaan maksettavissa olevien lainojen sijasta.
2. Sellaisen maan omistaja, jonka käyttöoikeus oli jätetty perilliselle, testamenttasi sen tietyllä ehdolla. Testamentin ehtojen mukaan perillinen ei saanut pidättää tuottoa itsellään käyttöoikeuden vuoksi. Eri mieltä ollaan tietyistä maa-alueeseen liittyvistä palveluksista, joihin perillisellä oli oikeus, koska hän saa voitot osuutena maasta.
3. "Perilliseni antakoon Titiukselle sen, mikä minulle kuuluu Semproniuksen testamentin nojalla." Koska testamentinsaaja, joka oli myös testamentinsaaja, oli aiemmin käyttänyt hyväkseen novaatiolakia, testamenttia ei voitu maksaa testamentin nojalla; ja katsottiin, että väärä esitys ei vahingoittanut testamentinsaajaa ja että sitä, mikä ensinnäkin oli totta, ei voitu pitää täysin vääränä.
4. Kun orja vapautetaan ehdoitta, mutta hän ei voi saada vapauttaan heti kuolinpesän tultua voimaan jonkin oikeudellisen esteen vuoksi ja koska hänen tilaansa ei ole vahvistettu tai jostain muusta syystä, esimerkiksi aviorikossyytteen vuoksi, hän ei voi odottaa saavansa testamentteja eikä myöskään saman testamentin ehdottoman myöntämän trustin etuja, koska aika, jolloin hän olisi voinut hyödyntää niitä, on kulunut.
5. Eräs isä, joka oli määrännyt tyttärensä perilliseksi puolet jäämistöstään, teki testamentissaan seuraavan määräyksen: "Pyydän, että kuollessasi, vaikka sinulla olisi muita lapsia, jätät suuremman osan omaisuudestasi pojanpojalleni Semproniukselle, kunniaksi nimelleni, jota hän kantaa." Tytär näyttää olevan välttämättä pakotettu antamaan ensinnäkin kaikille lapsenlapsille yhtä suuret osuudet, mutta hänellä on mahdollisuus valita, voiko hän vahvistaa isänsä haluaman suuremman summan yhdelle pojanpojistaan lahjoitettavaksi.

6. Eräs äiti, noudattamatta asianmukaisia muodollisuuksia, määräsi pojalleen edunvalvojan ja testamenttasi hänelle perinnön sillä ehdolla, että edunvalvoja suostuu siihen, että praetorin päätös vahvistetaan. Jos praetori ei pidä häntä sopivana henkilönä, häneltä ei kuitenkaan evätä mahdollisuutta nostaa kannetta perinnön takaisinperimisestä.

7. Jos joku on toimittanut Mucian-vakuuden sen varalta, että hän tekisi jotain testamentin tekijän kieltämää, ja syyllistyy myöhemmin tällaiseen tekoon, hänen on myös luovutettava perinnön tuotot, jotka hän alussa lupasi palauttaa.

8. Perinnönsaaja ei voi käyttää useita kanteita samanaikaisesti, koska perintöä ei voi jakaa useampaan osaan. Koska testamenttia ei ole testamentattu siinä tarkoituksessa, että testamentinsaajat voisivat käyttää hyväkseen useita kanteita, vaan jotta heidän olisi helpompi nostaa kanne, he voivat tehdä sen valitsemalla haluamansa kanteen.

9. Valtuus periä testamentin saajalta perintö takaisin sen jälkeen, kun se on maksettu testamentin ehtojen mukaisesti, jos testamentti on päätetty mitätöidyksi, kun tiedetään, että vainajan muisto on tullut pahamaineiseksi; erityisesti jos testamentin perijä on tuomittu maanpetoksesta sen jälkeen, kun testamentti on maksettu.

77. Sama, Opinions, kirja VIII.

Kun isä määräsi lapsensa ja heidän äitinsä perillisikseen seuraavasti: "Pyydän sinua, tyttäreni, että kun olet hyväksynyt osuudeksesi omaisuudestani sata aurea yhdessä Tusculan tilan kanssa, siirrä äidillesi osuutesi omaisuudestani", katsoin, että kun omaisuus jaetaan, tyttärellä on oikeus siihen kuuluvaksi mainittuun maahan ja että hän voi pitää rahan oman osuutensa lisäksi.

(1) Niitä henkilöitä, joille on annettu lahjoitus mortis causa, voidaan rasittaa minkä tahansa ajanjakson ajan; ja tämä luottamus on perillisten suoritettava sen jälkeen, kun siitä on vähennetty falcidinen osuus, joka tämänkaltaisissa lahjoituksissa seuraa perinnönjakojen esimerkkiä. Jos vain osa lahjoituksesta sisältyy trustiin, myös siihen sovelletaan Falcidian-lain mukaisia etuoikeuksia. Jos testamentintekijä kuitenkin halusi, että elatusapu järjestetään, olisi katsottava, että hänen testamenttinsa mukaan Falcidian-lain koko taakka on kannettava lahjoituksen jäljellä olevasta osasta, koska ei ole epäilystäkään siitä, että vainaja halusi, että koko elatusapu järjestetään, kun hänen suuremman summan testamenttinsa otetaan huomioon.

(2) Eräs äiti, joka halusi tehdä lahjoituksen mortis causa avioliiton ulkopuolella syntyneille lapsilleen, salli määräyksen myötäjäisistä. Sen jälkeen, kun hän oli määrännyt muita perillisiä, hän pyysi lapsiaan palauttamaan myötäjäiset miehelleen. Tuomioistuimien katsoi, että koko myötäjäisiin liittyvä luottamus kuului hänen aviomiehelleen, jos Falcidianin laki ei puuttuisi asiaan, ja että hänen aviomiehellään oli näin ollen oikeus pitää myötäjäiset, vaikka muutoin perillisille myönnettäisiin

tosiasiallinen kanne Falcidianin osuuden perimiseksi takaisin myötäjaisistä, jos lapset nostaisivat kanteen aviomiehen kanssa tehdyn sopimuksen perusteella.

(3) Kuka tahansa kuuromykkä, joka saa perinnön, voidaan laillisesti määrätä luovuttamaan se kuollessaan; sillä henkilöitä, jotka eivät ole tästä tietoisia, voidaan syyttää luottamuksesta, kun he saavat testamentista jonkin edun tietämättään.

(4) Poikaa pyydettiin hänen kuollessaan luovuttamaan perintö omille pojilleen tai jollekin heistä, jonka hän voisi valita. Koska tämä poika oli tällä välin karkotettu saarelle, päätettiin, että rangaistuksen määrääminen ei riistänyt häneltä valinnanvapautta perillisensä suhteen ja että myös se ehto, josta trusti riippui, oli edelleen voimassa hänen kuolemaansa saakka, mutta että tuolloin elossa olevilla lapsilla olisi oikeus yhtä suuriin osuuksiin trustin nojalla, koska isä ei tuolloin ollut kykenevä tekemään valintaa.

(5) Kun aviomies, joka Lex Julian vastaisesti myi maata, joka oli osa hänen vaimonsa myötäjaisiä, testamenttasi tälle perinnön ja velvoitti maan ostajan maksamaan hänelle suuremman summan kuin saatu hinta, katsottiin, että ostaja ei ollut vastuussa trustin ehtojen nojalla. Jos nainen kuitenkin, hyväksytyään perinnön, haluaisi, että kauppa julistetaan mitättömäksi, hän voi saada esteen pahaan uskoon perustuvalla poikkeuksella sen jälkeen, kun ostaja on tarjonnut hänelle hinnan.

(6) Velkoja määräsi velallisensa Maeviusin maksamaan velkansa Titiukselle, jolle hän aikoi tehdä lahjoituksen mortis causa. Jos Maevius, joka tiesi velkojansa kuolleen, maksaisi rahat, on todettu, että siitä ei seuraa hänen vapautumistaan vastuusta; ja vaikka Maevius ei olisikaan maksukykyinen, ei Titiusta vastaan voida nostaa kannetta koko summan perimisestä eikä myöskään Falcidian lain nojalla, koska Titiuksen ei katsota saaneen mitään mortis causa. Tilanne olisi toinen, jos Maevius, joka ei tiennyt velkojansa kuolleen, maksaisi vahingossa rahat, sillä kaikki Falcidian lain mukaan maksettavat summat voitaisiin periä takaisin.

(7) Eräs isä oli velkaa tyttärelleen tiettyjä maita tämän äidin testamentilla perustetun trustin nojalla ja määräsi mainitun tyttären perilliseksi osuuteen hänen omaisuudestaan korvatakseen tälle sen määrän äitinsä omaisuudesta, johon hänellä olisi ollut oikeus trustin nojalla, ja halusi sittemmin, että mainitut maat annettaisiin hänen pojalleen, jonka hän oli jättänyt perinnöttömäksi. Päätöksessä todettiin, että vaikka tytär ei olisi halukas ottamaan isänsä jäämistöä vastaan, perillisten, joille tyttären hyväksymä osuus jäämistöstä siirtyisi, oli luovutettava pojalle trustin jättämä omaisuus. Vaikka isä oli asettanut tyttärensä tilalle toisen perillisen, hänen olisi kuitenkin toteutettava trusti poikansa hyväksi.

(8) Kun isä, joka uskoi olevansa tiettyjen maiden omistaja, jätti ne pojalleen trustin ehdoin ja kyseiset maat häädettiin, ei pojan hyväksi ole kanteita hänen veljiään ja kanssaperillisiä vastaan. Jos testamentintekijä kuitenkin jakoi omaisuutensa

poikiensa kesken, hänen tarkoituksenaan ei katsota olleen palauttaa etuoikeutettuja perintöjä kanssaperillisille, elleivät nämä itse ole olleet valmiita näkemään, että heidän isänsä testamentti oli toteutettu heidän veljensä hyväksi.

(9) Kun isä jätti tietyn rahasumman testamentilla tyttärelleen, jonka hän oli jättänyt perinnöttömäksi, ja halusi, että kyseinen summa annettaisiin tyttärelle myötäjäisenä tämän avioituessa, ja että hänen poikansa määräisi kyseisen myötäjäisen, on ilmeistä, että hänen on maksettava jäljelle jäävä osa tyttärelle, jos jälkimmäinen maksaisi pienemmän summan kuin myötäjäinen, on selvää, että hänen on maksettava jäljelle jäävä osa tyttärelle. Jos avioero tapahtuisi, tytär voisi laillisesti vaatia luottamuksen täyttämistä, jolloin sopimusehtoon perustuva kanneoikeus siirtyisi hänelle, koska ei ollut todennäköistä, että isä olisi tarkoittanut, että sopimusehto olisi tehty sen vuoksi, että hänen tyttärensä jäisi ilman myötäjäisiä ensimmäisen avioliiton jälkeen. Jos tytär kuitenkin menee myöhemmin naimisiin, veljen asettama vakuus ei ulotu toiseen avioliittoon.

(10) Isä pyysi tyttärtään luovuttamaan kuollessaan tietyn kiinteän omaisuuden jollekin hänen valitsemalleen lapselleen, ja tyttärensä antoi elinaikanaan mainitun maa-alueen yhdelle lapsistaan. Tätä ei pidetty trustin ehtojen mukaisena valintana, koska vaikka jälkimmäisen ajankohta oli epävarma, lahjoituksen ajankohta oli varma, sillä kiinteistön luovuttaminen äidin valinnasta piittaamatta voitiin tehdä yhden lapsen hyväksi, joka yhdessä muiden kanssa olisi oikeutettu trustin etuihin.

(11) "Määrään perillisilleni, etteivät he saa vieraannuttaa Tusculan kartanoa eivätkä sallia sen siirtyvän pois suvustani." Myös ne on ymmärrettävä testamentin ehtojen mukaisesti kehotetuiksi tämän trustin toteuttamiseen, joille vieraiden perillisten olisi pitänyt myöntää vapaus mainitun trustin nojalla.

(12) "Kehotan sinua, vaimoni, antamaan ja palauttamaan tyttärelleni kuolemasi hetkellä kaiken omaisuuteni, joka on joutunut käsiisi millään tavalla." Se, mitä testamentintekijä on myöhemmin antanut vaimolleen kodifikaatilla, sisällytetään trustiin, sillä järjestys, jossa nämä kaksi asiakirjaa on laadittu, ei ole ristiriidassa lain ja hänen tarkoituksensa kanssa; mutta jos vaimon myötäjäiset oli aiemmin jätetty hänelle, hänellä on oikeus pitää ne, koska tämän omaisuuden luovuttamisen ymmärretään olevan ennemminkin palauttamista kuin lahjoittamista.

(13) "Haluan, että vapautetuille miehilleni annetaan tällainen ja tällainen maa, ja jos joku heistä kuolee ilman jälkeläisiä, haluan, että heidän osuutensa kuuluvat eloonjääneille." Kun testamentintekijä oli luovuttanut oikeuden isälle ja pojalle, katsottiin, että sijaantulo oli testamentin nojalla poissuljettu.

(14) Kun alaikäinen oli antanut edunvalvojalle tehtäväksi antaa selvitys hallinnostaan veljelleen, joka olisi hänen perijänsä, tämän katsottiin jäävän vaikutuksettomaksi. Näin ollen, vaikka testamentissa määrättiin, että maksu suoritettaisiin mainitulle veljelle vasta tämän täysi-ikäistyttyä, katsottiin kuitenkin, että tämä saattoi nostaa kanteen veljeään vastaan kuraattorin suostumuksella, koska oletettiin, että testamentin tekijä oli pikemminkin ottanut huomioon hänen etunsa kuin että laillisesti perittävien rahojen maksamista olisi lykätty.

(15) Kun testamentintekijä, joka oli määrännyt vieraan henkilön perilliseksi trustin ehdoilla, määräsi tämän luovuttamaan tiettyjä maita vapaamatkustajalleen tämän kuoltua ja pyysi, että kyseisiä maita ei luovutettaisi suvun ulkopuolelle, vastasin, että sijainen oli velvollinen luovuttamaan kyseiset maat perittävän testamentin mukaisesti. Se, oliko maat kuitenkin luovutettava välittömästi vai vasta kun ehto oli täyttynyt, on kysymys, joka riippuu testamentintekijän aikomuksesta; mutta sikäli kuin tämä voidaan todeta, luottamusta ei voitu toteuttaa ennen määrätyn perillisen kuolemaa.

(16) Kun pankin liiketoiminnasta on tehty trustin kohde ja perillisten korvaus velkojilta on turvattu velkakirjalla, liiketoimi muistuttaa myyntiä, eikä sen vuoksi ole tarpeen tutkia, ovatko velat suuremmat kuin varat.

(17) Isä määräsi trustin ehdoilla, että tietyt hänen tyttärensä orjat, jotka hän oli antanut tyttärelleen tämän avioituessa, kuuluvat tyttärelleen. Annoin lausuntonani, että mainittujen orjien jälkeläiset, vaikka heidän äitinsä oli kuollut ennen testamentin tekemistä, olisi luovutettava trustin nojalla ja että samoin olisi toimittava, jos hänen tyttärelleen oli aiemmin tehty lahjoituksia hänen avioliittonsa jälkeen.

(18) Jos perillisiä vaaditaan luovuttamaan kuolinhetkellään kuolinpesä, he eivät ole vastuussa jakamalla saamiensa ja eri kansaperillisille luovutettujen saatavien menettämiskaavasta sen enempää kuin kuolinpesään kuuluvien maa-alueiden arvon alenemisesta, sillä kun jako tehdään, omaisuuden vaihtuminen häiritsee intressiyhteyttä.

(19) "Haluan, että tyttäreni saa itselleen etuoikeutettuna perintönä äitinsä omaisuuden." Mahdollisia voittoja, jotka isä on mahdollisesti saanut sillä välin eikä pitänyt niitä erillään, vaan joko kuluttanut ne tai tehnyt niistä osan omaa omaisuuttaan, ei katsota jääneen tyttärelle.

(20) "Toivon, että kaikki minulle kuuluva omaisuus, joka sijaitsee Pamphiliassa, Lyykiassa tai missä tahansa muualla ja joka kuului äitini omaisuuteen, annetaan rakkaille veljilleni, jotka ovat äidinpuoleisia enojasi, jotta sinulla ei olisi riitaa heidän kanssaan." Kaikki hänen äitinsä kuolinpesään kuulunut omaisuus, joka säilyi samassa omistussuhteessa, kuului trustille. Näin ollen kaikki kyseisestä omaisuudesta saadut rahat, jotka sisältyivät testamentin tekijän jäämistöön ja jotka tehtiin hänen omaksi omaisuudekseen, eivät myöskään ole maksettavissa trustin ehtojen mukaisesti; sillä testamentin tekijän tarkoituksena oli estää se sukulaistensa välinen erimielisyys, jonka omaisuuden yhteisyys on tapana aiheuttaa.

(21) Eräs isä, joka oli kuollessaan määrännyt useita lapsistaan perillisikseen, antoi vanhimmalle tyttärelleen avaimet ja sormuksen säilytettäväksi ja määräsi paikalla olleen vapaamatkustajan luovuttamaan mainitulle tyttärelleen kaiken hänen hallussaan olevan omaisuuden. Oli selvää, että "kuolinpesän asioita hoitavat kaikki hänen lapsensa yhteisesti ja että hänen tyttärensä ei tästä syystä voinut vaatia oikeudessa minkäänlaista etusijaa omaisuuden jaossa." Tyttärensä oli kuitenkin ilmoittanut, että hänellä oli oikeus vaatia, että hänen tyttärensä ei saisi jakaa omaisuutta.

(22) Kun testamentti todetaan puutteelliseksi, kaikki sanat, joilla testamentataan perintö tai trusti ja jotka edeltävät tai seuraavat puutetta, voidaan katsoa korjaaviksi vain, jos kirjoitettu vastaa testamentin tekijän tarkoitusta.

(23) Poika määräsi äitinsä perilliseksi ja pyysi häntä valan velvoittamana täyttämään tietyt testamentilla luodut trustit. Koska testamentti oli julistettu pätemättömäksi, vastasin, että äiti oli kuitenkin pakotettu laillisena perillisenä toteuttamaan testamentin, sillä testamenttiin sisältyvien pyyntöjen katsotaan ulottuvan kaikenlaiseen perimykseen.

(24) "Koska olen huolissani tyttäreni hyvinvoinnista, ohjeistan häntä olemaan tekemättä testamenttia ennen kuin hän saa lapsia, jotta hän voi elää ilman huolta." Vaikuttaa siltä, että kuolinpesä ei jätetty trustiin mainitun tyttären sisarelle ja kanssaperijälle siitä syystä, että testamentin tekijä ei tarkoittanut, että hänen tyttärensä ei saisi määrätä omaisuudestaan testamentilla, vaan koska hän oli tällä tavoin kieltämällä tytärtä tekemästä testamenttia ainoastaan antanut neuvonsa, ettei tyttärensä saisi käyttää laillista oikeuttaan.

(25) "Pyydän sinua, tyttäreni, jakamaan kaikenlaisen omaisuutesi lastesi kesken sen mukaan kuin kukin on ansainnut anteliaisuutesi." Tässä tapauksessa näyttää siltä, että kaikkien lasten hyväksi on luotu trusti, vaikka he eivät ehkä olisikaan olleet yhtä ansioituneita, ja jos äiti ei tee valintaa heidän joukostaan, riittää trustin toteuttamiseen, jos he eivät ole syyllistyneet mihinkään rikkomukseen häntä kohtaan. Minä olin kuitenkin sitä mieltä, että olisi suosittava niitä, jotka äiti voisi valita, jos he olisivat ansioituneempia. Mutta jos hän ei valitse ketään, vain ne, jotka ovat loukanneet häntä, eivät saisi saada osuutta omaisuudesta.

(26) Eräs äiti talletti pyhään paikkaan kirjeen, jossa hän lahjoitti tiettyjä maita pojalleen, eikä tämä tiennyt asiasta. Hän ei vahvistanut tekoaan sanoilla, joilla luotiin luottamus, vaan lähetti vain temppelein vartijalle kirjeen, jossa oli seuraava teksti: "Haluan, että testamenttini sisältävä asiakirja luovutetaan pojalleni kuolemani jälkeen." Äiti kuoli testamentittomana jättäen jälkeensä useita perillisiä, ja esitin mielipiteeni, että hänen olisi katsottava jättäneen trustin poikansa hyväksi; sillä ei ole tarpeen tutkia, kenelle joku voi puhua viimeisestä tahdostaan, vaan kenelle testamentin tarkoitus on suunnattu.

(27) Testamentin tekijä jätti maa-alueen vapautetuille miehilleen ja pyysi heitä olemaan luovuttamatta sitä, jotta se säilyisi mainittujen vapautettujen perheessä. Jos kaikki heistä, yhtä lukuun ottamatta, myisivät osuutensa, se, joka ei tehnyt niin, voi vaatia kaikkien niiden muiden osuuksia, joille ei trustin ehtojen mukaan annettu valtuuksia luovuttaa sitä; sillä testamentin tekijän katsotaan kutsuneen vain ne, jotka noudattivat hänen tahtoaan, osallisiksi trustin eduista. Muussa tapauksessa olisi järjettömyyden huippu, jos kukin voisi esittää vaatimuksen muita vastaan siten, että jokainen voisi vaatia toiselle, joka oli menettänyt oman osuutensa, sen osuuden, jonka hän oli luovuttanut toiselle, joka oli luovuttanut oman osuutensa. Tällainen menettely voidaan kuitenkin aloittaa, jos kaikki ovat luovuttaneet osuutensa samalla tavalla. Lisäksi ymmärretään, että muiden osuuksien kertyminen ensin mainittujen eduksi ei johdu ensimmäisenä osuutensa luovuttaneen vapaamiehen teosta,

vaan välittömästi häntä edeltäneen, joka ei luovuttanut omaa osuuttaan, teosta. Mutta jos kukaan ei myy osuuttaan ja viimeinen vapaaherra kuolee ilman jälkeläisiä, oikeus vaatia trustin täytäntöönpanoa ei säily.

(28) Jos maa jätetään vapautetuille miehille tällaisissa olosuhteissa ja heidän joukossaan on vapautettu nainen ja suojelija pyytää, että omaisuus ei siirry pois suvusta, on katsottu, että vapautetun naisen perillisellä on oikeus pitää itsellään se osuus maasta, jonka hänen äitinsä sai.

(29) Eräs henkilö, joka ajatteli, että hänen koko omaisuutensa kuuluisi hänen naisserkulleen, teki testamentin, jolla hän antoi tälle useita luottamustehtäviä. Koska omaisuuden hallinta oli siirtynyt perintöoikeuden nojalla kahdelle samanasteiselle perilliselle oikeudenmukaisuuden periaatteiden mukaisesti ja ikuisen ediktin ehtojen mukaisesti, annoin mielipiteekseni, että nainen olisi vapautettava puolen trustin täyttämistä, mutta että olisi haitallista, että ne vapaudenlahjoitukset, jotka hänen oli annettava, jätettäisiin tekemättä hänen kärsimänsä tappion vuoksi.

(30) Eräs isä, joka oli määrännyt poikansa perilliseksi puoleen omaisuudestaan ja tämän sisaret, jotka eivät olleet vielä saavuttaneet murrosikä, kumpikin perivät neljäsosan siitä, määräsi veljensä heidän holhoojaksi ja ilmaisi itsensä seuraavasti: "Poikani, sinun täytyy tyytyä kahteen sataan aureen puolen perintöosuutesi sijaan, ja sinun, tyttärenti, täytyy tyytyä sataan aureen kummankin neljänneksen osuuden sijaan." Ei katsottu, että isä aikoi lastata lapsilleen luottamuksen toistensa hyväksi, vaan että hän oli ainoastaan tehnyt arvion omaisuudestaan, kuten varovaiset vanhemmat tavallisesti tekevät; ja tästä syystä veli ei voinut vilpittömässä mielessä nostetussa holhouskanteessa välttää antamasta selvitystä omaisuuden hallinnoinnista sillä perusteella, että hänen sisarensa saamat määrät oli ilmoitettu.

(31) Maevius, joka oli nimitetty Seiuksen perilliseksi ja jota tämä oli kuollessaan pyytänyt siirtämään omaisuuden veljelleen Titiukselle, kuoli jättäen mainitun Titiuksen perilliseksi ja velvoittaen tämän kuollessaan jättämään oman omaisuutensa lisäksi myös Seiuksen omaisuuden Semproniukselle. Koska Titius oli tällä välin saanut omaisuuden tuotot, esitin mielipiteen, että ei voitu katsoa, ettei luottamusta ollut syntynyt, jos Titius väittäisi, ettei hänellä ollut omaisuutta lahjoituksena vaan pikemminkin velan maksuna, koska hän oli saanut saamansa voittokorvauksen perusteella tehnyt kaiken, mitä häneltä vaadittiin. On selvää, että jos Maevius olisi määrännyt Titiuksen perilliseksi sillä edellytyksellä, että tämä ei saisi pitää Seiuksen testamentin mukaista luottamusta, Falcidian osuus olisi riittänyt korvaukseksi; mutta näin olisi tapahtunut jonkinlainen vääryys. Hän olisi kuitenkin toiminut harkitummin, jos hän olisi hylännyt veljensä hänelle jättämän omaisuuden ja saanut sen sitten haltuunsa testamentin perusteella, sillä hänen ei katsottaisi toimineen vilpillisessä mielessä, koska näin hän välttyisi petokselta.

(32) "Pyydän sinua, aviomieheni, jättämään tämän ja tämän maan lapsillesi, jos sinulla on lapsia, ja jos sinulla ei ole lapsia, joko sinun tai minun sukulaisilleni tai jopa vapautetuille miehillemme." Tässä tapauksessa katsoin, että mitään valinta-oikeutta ei myönnetty, vaan testamentin ehtojen mukaan oli vain määrätty tietty järjestys perillisten vaihtamista varten.

(33) On todettu, että kun tietyt maa-alueet, joilla on omat rajansa, jätetään kaupungille, ne ovat silti luottamusehtojen mukaan oikeutettuja perintöön, koska testamentintekijä ei kuoleman estämänä ole toisella asiakirjalla, kuten hän lupasi tehdä, vahvistanut kyseisen omaisuuden rajoja, samoin kuin raviradan rajoja, jossa hän halusi järjestää vuosittain kilpailuja.

78. Sama, Opinions, kirja IX.

Luottamuksen edunsaaja turhaan vaatii sen koko täytäntöönpanoa, jos perillinen vastustaa sitä sillä perusteella, että sovelletaan Falcidianin lakia. Jos mainittu edunsaaja vaatii sillä välin, että hänen osuutensa maksetaan hänelle, eikä hän saa sitä, perillisen katsotaan laiminlyöneen velvollisuutensa.

1. Kunnianarvoisa keisarimme Severus Augustus määräsi, että valtiolle kuuluvan maan myynti oli kumottava ostajan kuoleman jälkeen ja että hinta oli maksettava takaisin hänen perillisilleen niistä rahoista, jotka kuuluivat testamentinsaajalle, jolle ostaja oli testamentannut osan maasta, joka oli osa edellä mainittua maata. Katsoin, että oletuksena oli, että testamentin tekijän aikomus edellytti, että osa kauppasummasta maksettaisiin testamentinsaajalle suhteessa mainitun maan arvonmäärityksen määrään.

2. Lisäksi valtio on velvollinen maksamaan korkoa, jos se on laiminlyönyt luottamuksen täyttämisen, mutta jos tästä on aiheutunut vahinkoa, se on korvattava niiden virkamiesten toimesta, jotka ovat laiminlyöneet tämän velvollisuuden täyttämisen tuomion antamisen jälkeen. Mitään ei myöskään myönnetä oikeudenkäyntikuluista, jos siihen ei ole ollut mitään syytä, sillä niitä, jotka väittävät tietämättömyyttä, ei pitäisi kuulla.

3. Eräs isä kielsi trustin ehdoilla tiettyä maa-aluetta luovuttamasta lapsiperheelleen. Viimeisen mainituista lapsista, joka saattoi vaatia trustin toteuttamista, katsotaan kuitenkin jättäneen tämän kanneoikeuden osaksi jäämistöään, vaikka hän kuollessaan ilman lapsia jättäisi perillisekseen vieraan henkilön.

4. Kun velkoja myy panttioikeuden nojalla talon, jonka hän on saanut velalliselta, joka on tehnyt testamentin, jolla on perustettu trusti, ostajalle ei voida antaa tuomiota trustin perusteella, vaikka hän olisi ollut tietoinen perittävän aikomuksesta.

(79) Sama, Opinions, kirja XI.

Nainen, joka oli velkaa trustin miehensä vapaiden hyväksi, jätti kuollessaan mainitun maan nautintaoikeuden paitsi miehensä vapaille myös omilleen. Koska jälkimmäiset eivät lain tietämättömyydestä johtuen vaatineet maata, johon heillä oli aviomiehen testamentin mukaan oikeus, he saivat sen tuotot muiden kanssa pitkään luottamuksen ehtojen mukaisesti. Todettiin, että heitä ei tästä syystä voitu pitää ensimmäisestä trustista saadun edun menettäneinä.

80. Sama, Määritelmät, I kirja.

Testamentilla siirretään testamentatun omaisuuden omistusoikeus, aivan kuten perinnöllä siirretään perilliselle omistusoikeus kuhunkin siihen sisältyvään yksittäiseen esineeseen, mistä seuraa, että jos omaisuus on testamentattu absoluuttisesti eikä testamentinsaaja hylkää vainajan testamenttia, perintöön kuuluvan omaisuuden omistusoikeus siirtyy suoraan testamentinsaajalle ilman, että se on tullut perittävän omaisuudeksi.

81. Paulus, Kysymyksiä, kirja IX.

Jos joku, joka on tehnyt testamentin, jolla hän on määrännyt lapsensa perillisikseen, on määrännyt heidät trustiin, ei hänen laillisiksi perillisikseen vaan niiksi, jotka hän on määrännyt, ja testamentti jostain syystä mitätöityy, hänen lapsiaan ei voida velvoittaa täyttämään sen mukaisia trusteja, jos he saivat perinnön laillisina perillisinä.

(82) Sama, kysymyksiä, kirja X.

Velallinen testamenttasi velkojalleen kymmenen aurea, jotka hän oli velkaa velkojalleen vuoden kuluttua ja jotka oli pantattu. Määrä ei ole testamentin nojalla erääntynyt (kuten eräät viranomaiset katsovat), kun maksu suoritetaan ennen eräpäivää pelkästään mukavuussyistä, vaan kanne voidaan nostaa koko kymmenestä aureista; kanneoikeus ei myöskään esty, jos vuosi on sillä välin kulunut, sillä riittää, että päivä, jolloin perintö on erääntynyt, tulee. Jos vuosi on kuitenkin kulunut testamentin tekijän elinaikana, on todettava, että testamentti mitätöityy, vaikka se oli alun perin pätevä. Näin ollen tapauksessa, jossa myötäjaiset on jätetty etuoikeutettuna perintönä, on päätetty, että koko myötäjaiset voidaan periä takaisin testamentin nojalla; muutoin, edellä mainitun mielipiteen mukaisesti, jos testamenttiin liittyy vain välietuus, mitä on sanottava, kun testamenttiin on testamentattu tietty maa-alue, joka erääntyy tietynä ajankohtana? Tässä tapauksessa rahaa ei voida vaatia, eikä maasta voida helposti löytää sellaista osaa, jota voitaisiin vaatia etuna.

1. Kun on nimetty ensimmäinen, toinen ja kolmas perillinen ja testamentattu perintö seuraavasti: "Jos ensimmäinen perilliseni ei saa perintöomaisuuttani, maksakoon toinen perilliseni kymmenen aureia Titiukselle; jos toinen perilliseni ei saa sitä, luovuttakoon ensimmäinen perilliseni Tusculan tilan Seiukselle", ja sekä ensimmäinen että toinen perillinen kieltäytyvät ottamasta perintöomaisuutta vastaan, herää kysymys, kenelle testamentintekijän heidän tilalleen määräämät sijaisperilliset on velvoitettava maksamaan testamentit. Perinnöt tulevat maksettavaksi molemmilta sijaisperillisiltä.

2. Valens sanoo, että isännän omaisuutta voidaan laillisesti testamentata toisen orjalle, aivan kuten voidaan testamentata velka, jonka hän oli ehdoitta velkaa isännälleen. Kun nimittäin testamentilla annetaan jotain toiselle kuuluvalla orjalle, hänen isäntänsä persoona otetaan huomioon vain hänen testamenttikykynsä osalta, mutta testamentti on pätevä siltä osin kuin se

koskee orjan persoonaa. Siksi Julianus asettaa aivan oikein säännön, jonka mukaan toisen orjalle voidaan testamentata vain sellainen perintö, jonka hän itse voisi saada, jos hänestä tulisi vapaa. Huomautus, jonka mukaan orjalle voitaisiin jättää testamentti niin kauan kuin hän on orjuudessa, olisi virheellinen, sillä tällainen testamentti saa voimansa ja vaikutuksensa orjan henkilöstä; muutoin voisimme kaikki huomata, että on olemassa tiettyjä orjia, jotka eivät voi saada vapauttaan, mutta jotka voivat kuitenkin saada isännältään testamentteja ja kartanoita. Mainitsemamme periaatteen mukaisesti, jonka mukaan testamentin yhteydessä on otettava huomioon orjan henkilö, on päätetty, että orjalle voidaan testamentata perintö, joka on osa kuolinpesää. Ei ole poikkeuksellista, että isännän omaisuus ja se, mitä hänelle kuuluu, voidaan ehdottomasti testamentata orjalle, vaikka tällaista omaisuutta ei voida laillisesti testamentata isännälle.

(83) Sama, Kysymyksiä, kirja XI.

Latinus Largus: Largustus: Seuraava tapaus sattui hiljattain. Eräs vapautettu mies määräsi suojelijansa perilliseksi puolet omaisuudestaan ja tyttärensä toisen puolen. Hän määräsi tyttärensä luovuttamaan osuutensa tietyille hänen suojelijalleen kuuluville naispuolisille orjille heti, kun nämä olisi vapautettu; ja jos mainitusta tyttärestä ei tulisi hänen perijäänsä, hän korvasi hänet samoilla naispuolisilla orjilla. Koska tytär kieltäytyi tulemasta isänsä perilliseksi, kyseiset orjatyöt siirtyivät isäntänsä eli suojelijan määräyksestä vainajan omaisuuteen. Kun isäntänsä oli tietyn ajan kuluttua vapauttanut orjat, he tiedustelivat, voivatko he vaatia, että heidän suojelijansa suorittaisi luottamuksen. Näin ollen pyydän teitä kirjoittamaan minulle, mitä mieltä olette tästä asiasta. Vastasin, että tässä tapauksessa luottamus ei näyttänyt toistuvan, vaan että testamentin antaja oli myöntänyt jommankumman asian, eli joko luottamuksen tai itse omaisuuden. Näissä olosuhteissa on kuitenkin parempi katsoa, että, koska orjat olivat sijaantulossa ja oikeutettuja trustiin, heidät kutsuttiin siksi sijaantuloon. Kun nimittäin on perustettu trusti, jonka yksi perittävä perillisistä toteuttaa toisen perillisen orjan hyväksi sillä ehdolla, että tämä saa vapautensa, ja sama orja korvaa mainitun perillisen; vaikka sijaisuus voi olla ehdoton, sen katsotaan silti tapahtuneen sillä ehdolla, jolla hänellä oli oikeus trustiin.

84. Sama, Kysymyksiä, kirja XXI.

Kun joku jättää orjalleen vapauden trustin ehdoilla ja testamenttaa hänelle myös jotakin muuta, eräät viranomaiset sanovat, että koska on päätetty, että perillisen on vapautettava orja, seurauksena on, että hän ei voi saada hyötyä trustista. Tämä on kuitenkin epäoikeudenmukaista, sillä tämänkaltaisen henkilön kohdalla voidaan vaatia sekä vapauden myöntämistä että rahan toimittamista samanaikaisesti, ja siksi katson, että jos perillinen laiminlyö orjalle vapauden myöntämisen, hänen on katsottava laiminlyöneen myös luottamuksen toteuttamisen, ja näin ollen hän joutuu maksamaan korkoa; On nimittäin katsottu erittäin perustellusti, että kaikki, mitä orja on mahdollisesti hankkinut isännälleen tämän laiminlyödessä vapauden myöntämisen, on palautettava hänelle.

(85) Sama, Opinions, kirja IV.

Velkojaa, jolle velallisen pantiksi antama omaisuus on testamentattu, ei estetä vaatimasta lainattua rahaa, jos selvästi osoitetaan, ettei testamentin tekijän tarkoituksena ollut korvata velkaa perinnön avulla.

86. Sama, Opinions, kirja XIII.

"Olkoon lapsenlapsenlapseni Gaius Seius perijä puolet omaisuudestani, lukuun ottamatta taloani ja isäni taloa, jossa asun, kaikkine siihen sisältyvine varoineen. Olkoon tiedossa, että kaikki nämä asiat eivät ole osa sitä omaisuutta, jonka annan hänelle." Kysyn, jos mainituissa taloissa on hopealevyjä, velkakirjoja, huonekaluja tai orjia, kuuluuko kaikki tämä sieltä löytyvä omaisuus muille perillisille, jotka on määrätty. Paulus vastasi, että velkakirjat eivät kuulu tähän ja että ne kuuluvat kaikille perillisille yhteisesti; mutta mitä tulee muuhun omaisuuteen, pojanpoika ei saa siihen mitään oikeutta.

1. Titius, kun hän jätti veljenpojalleen tiettyjä maita ja muuta omaisuutta eräässä kaupungissa, testamenttasi muun muassa Seian-tilan, jonka hän varasi perheen päämiehenä kokonaan itselleen niin kauan kuin eli; mutta löytääkseen helpommin vuokralaisen hän jakoi mainitun tilan kahteen osaan ja nimesi toisen Ylä-Seian-tilaksi ja toisen Ala-Seian-tilaksi, ja nämä nimet johtuivat niiden sijainnista. Kysyn, kuuluuko koko tila hänen veljenpojalleen. Paulus vastasi, että jos testamentintekijä omisti koko tilan yhdellä nimellä, niin vaikka hän vuokrasi sen jaettuaan sen, kaikki on luovutettava trustin ehtojen mukaisesti, ellei perillinen pysty selvästi osoittamaan, että testamentintekijä oli ajatellut vain osaa kyseisestä tilasta.

87. Sama, Opinions, kirja XIV.

Titia toivoi, että Seiukselta ostettaisiin viljaa vaativa lippu kolmenkymmenen päivän kuluessa hänen kuolemastaan. Kysyn, jos Seius saisi mainitun lipun haltuunsa arvokasta vastiketta vastaan testamentintekijän elinaikana, koska hän ei voinut vaatia sitä, mitä hänellä jo oli, säilyisikö hänellä silti kanneoikeus. Paulus vastasi, että lipun hinta olisi maksettava sille, jota kysely koskee, koska tällainen luottamus koskee tiettyä määrää eikä niinkään itse esinettä.

1. Esitin mielipiteeni, että trustin perusteella maksettava korko olisi maksettava tytölle, joka oli trustin edunsaaja, sen jälkeen kun hän on täyttänyt kaksikymmentäviidennen ikävuoden, jos perillinen on laiminlyönyt kyseisen trustin täyttämisen. Sillä vaikka on päätetty, että korko on joka tapauksessa maksettava alle kaksikymmentäviisi vuotta täyttäneille alaikäisille, tämä ei kuitenkaan koske tapauksia, joissa velallinen on laiminlyönyt maksunsa, sillä riittää, että hän on laiminlyönyt maksunsa vain kerran, jotta korko olisi maksettava koko ajalta.

2. Seia testamenttasi maa-alueen vapautetuille miehilleen ja veloitti heitä seuraavasti: "Määrään, että Verus ja Sapidus eivät saa myydä tätä maata ja että se, kumpi heistä kuolee viimeisenä, luovuttaa sen kuollessaan Symphorukselle, vapaamiehelleni

ja seuraajalleni, sekä Beryllukselle ja Sapidukselle, jotka olen tällä testamentillani vapauttanut, tai sille, joka heistä on tuolloin elossa." Kysyn, koska hän ei korvannut kahta vapautettua miestä testamentin ensimmäisessä osassa, jolla hän jätti omaisuuden, ja koska hän lisäsi testamentin toiseen osaan lausekkeen "kumpi heistä kuolee viimeisenä", kuuluuko yhden mahdollisesti kuolevan osapuolen osuus toiselle. Paulus vastasi, että testamentintekijä näyttää luoneen kaksi sijaantuloastetta kyseisen trustin nojalla; ensinnäkin sen osapuolen, joka kuolee ensimmäisenä, on luovutettava osuutensa toiselle, ja toiseksi eloonjääneen on luovutettava se niille, jotka testamentintekijä nimenomaisesti mainitsi sen jälkeen.

3. Keisari Aleksanteri Augustus Claudius Julianukselle, kaupungin prefektille. "Jos sinulle, hyvä ystäväni Julianus, käy selväksi, että mainittu isoäiti aikoi lahjoituksillaan pojanpojalleen omaisuudestaan estää testamenttinsa murtamisen välinpitämättömyyden perusteella, järki vaatii, että puolet mainituista lahjoituksista on mitätöitävä."

4. Lucius Titius, jolla oli viisi lasta, vapautti kaikki heistä ja antoi ainoalle pojalleen Gaius Seiukselle suuren määrän omaisuutta lahjoituksina, varaten itselleen hyvin vähän, ja määräsi kaikki lapsensa yhdessä vaimonsa kanssa perillisikseen. Samalla testamentilla hän jätti mainitulle Gaius Seiukselle etuoikeutettuna perintönä kaksi varaamaansa omaisuutta ja velvoitti hänet antamaan tyttärelleen Maevialle tietyn määrän aureja sekä erälle hänen veljelleen tietyn summan, joka otettiin sen maan tuotoista, jonka hän oli luovuttanut tyttärelleen elinaikanaan. Sisarensa Maevia haastoi Gaius Seiuksen oikeuteen ja vetosi Falcidian lain apuun. Kysyn, koska pyhin keisari (kuten edellä todettiin) päätti, että jos omaisuus oli lahjoitettu vastoin lahjoittajan tahtoa, lahja oli mitätöitävä, voidaanko Gaius Seius isänsä tahdon mukaisesti velvoittaa maksamaan sisarelleen, hänen perilliselleen, luottamuksen määrä lahjoituksista, jotka hänelle oli tehty? Paulus vastasi, että keisarin reskriptin mukaan ei ole epäilystäkään siitä, etteikö tällaisessa tapauksessa, josta kysytään, olisi myönnettävä helpotusta lapsille, joiden osuudet ovat pienentyneet pojalle tehtyjen lahjoitusten vuoksi, varsinkin kun keisari on auttanut heitä vastoin isän tahtoa. Mainitussa tapauksessa isän tahto kuitenkin puuttuu asiaan niiden hyväksi, jotka vaativat edunjättöä. Mutta kun Falcidianin lakia sovelletaan, trusti on täytettävä täysimääräisesti lahjoituksen liiallisen määrän vuoksi.

88. Scaevola, Opinions, kirja III.

Lucius Titius määräsi testamentissaan seuraavasti: "Jos olen antanut jollekin lapsistani jotakin, riippumatta siitä, olenko lahjoittanut sen hänelle tai ainoastaan sallinut hänen käyttää sitä, tai jos hän on hankkinut itselleen jotakin omaisuutta, riippumatta siitä, onko se annettu hänelle tai testamentattu hänelle, toivon, että hän voi ottaa ja pitää sen etuoikeutettuna perintönä." Isä oli pitänyt erään poikansa nimissä velkakirjan, ja myöhemmin päätettiin ja katsottiin, että se, mitä kyseisessä kirjassa oli jäljellä hänen poikansa nimissä, kuului jälkimmäiselle; mutta ei sitä, mitä isä oli jo kerännyt ja sijoittanut hänen kuolinpesänsä omaisuuteen. Kysyn, kuuluisivatko pojan saatavat, jotka hänen isänsä oli perinyt ennen testamentin tekemistä ja jotka hän testamentin tekemisen jälkeen vielä lainasi poikansa nimiin, tämän päätöksen mukaan jälkimmäiselle. Vastasin, että kaikki summat, jotka isä oli kerännyt poikansa nimissä ja jotka hän oli sen jälkeen sijoittanut samalla tavalla, kuuluisivat hänelle.

(1) "Pyydän sinua, Titius, ja kehotan sinua huolehtimaan hautajaisistani, ja tätä varten otan niin monta aurea omaisuuteni varoista." Kysyn, jos Lucius Titius käyttäisi edellä mainittuun tarkoitukseen vähemmän kuin kymmenen aureita, kuuluuko loppusumma perillisille. Vastasin, että ilmoitetun tapauksen mukaan perilliset hyötyisivät jäljelle jäävästä osasta.

(2) Kun nainen tuli miehensä perilliseksi ja teki testamentissaan seuraavan määräyksen: "Rakkaimmat lapseni, Maevius ja Sempronius, ottakaa etuoikeutettuna perintönä kaikki se, mikä on tullut käsiini herrani, isänne Titiuksen, kuollessa hänen omaisuudestaan ja omaisuudestaan; kuitenkin sillä edellytyksellä, että te otatte vastattavaksenne kaikki mainitun omaisuuden rasiukset niin menneisyyden kuin tulevaisuudenkin osalta, samoin kuin ne, joista se on saattanut joutua vastuuseen herrani Titiuksen kuoleman jälkeen." Kysyn, jos hän maksoi jotain miehensä kuoleman jälkeen ja teki lahjoituksen jollekin nauttiessaan kuolinpesän tuotoista, ovatko lapset vastuussa tällaisista velvoitteista. Vastasin, että esitetyn tapauksen mukaisesti vain ne velvoitteet, jotka jäivät täyttämättä, voidaan määrätä testamentinsaajille.

(3) "Määrään, kuka tahansa perillisistäni tai perillisistäni tulee olemaan, huolehtimaan siitä, että Lucius Eutycus saa sen osuuden lisäksi, jonka olen antanut hänelle perillisenä jäämistöni varoista, yhdessä Pamphiluksen kanssa, jonka määrään vapaaksi, kaikki raudanvalmistuksessa käytettävät työvälineet, jotta he voivat jatkaa yritystoimintaa." Lucius Eutycus kuoli testamentintekijän elinaikana, ja hänen osuutensa kuolinpesästä siirtyi hänen kanssaperilliselleen. Kysyn, voiko Pamphilus, joka vapautettiin saman testamentin nojalla, vaatia puolet mainituista raudanvalmistuksen välineistä, vaikka sitä ei voida harjoittaa testamentin tekijän testamentin mukaisesti. Vastasin, että hänen pitäisi saada tehdä niin.

(4) Sempronia korvattiin määrättyllä perillisellä, ja jos hän ei olisi perillinen, hänen oli määrä saada perintö. Hän nosti kanteen perillistä vastaan väittäen, että testamentinhaltija, joka oli alun perin aikonut tehdä hänet perilliseksi, oli tämän vilpillisen menettelyn vuoksi estynyt muuttamasta testamenttiaan, ja hävisi asian. Kysyn, voiko hän silti nostaa kanteen perinnön takaisinperimiseksi. Vastaus oli, että esitettyjen tosiseikkojen perusteella hänellä oli siihen oikeus.

(5) Testamentintekijä kielsi, että hänen testamentattuja perintöjä joko vaadittaisiin tai maksettaisiin ennen viiden vuoden kulumista; perillinen kuitenkin maksoi vapaaehtoisesti tietyn osan erästä perinnöstä ennen viiden vuoden kulumista. Heräsi kysymys siitä, voiko perillinen, joka oli maksanut loput perinnöstä, vaatia etua, joka johtui siitä, että osa perinnöstä oli maksettu ennen määräajan päättymistä. Vastasin, että koska osa perinnöstä maksettiin ennen määrättyä aikaa, pienempää summaa ei voitu katsoa testamentatuksi.

(6) Lucius Titius teki testamentissaan seuraavan määräyksen: "Haluan, että pieni maa-alueeni annetaan mies- ja naispuolisille vapautetuille orjilleni, sekä niille, jotka olen tällä testamentilla vapauttanut, että Seialle, kasvattityttärelleni, jotta se ei siirtyisi pois perheeni käsistä, ennen kuin sen omistusoikeus siirtyy yhdelle henkilölle." Tämä määräys on siis annettu. Kysyn, onko Seialla oikeus yhteiseen osuuteen vapautettujen miesten kanssa vai onko hänellä oikeus vaatia yksin itselleen puolet

mainitusta maa-alueesta. Vastasin, että testamentintekijän tarkoituksena oli ilmeisesti, että kaikilla mainituilla henkilöillä olisi oikeus yhtä suuriin osuuksiin kuolinpesästä.

(7) Eräs testamentintekijä määräsi perillisekseen poikansa, joka ei ollut vielä saavuttanut murrosikää, ja hän testamenttasi vaimolleen tämän myötäjäiset etuoikeutettuna perintönä sekä joukon jalokiviä ja orjia sekä kymmenen auroa; ja siltä varalta, että alaikäinen lapsi kuolisi saavuttamatta murrosikää, hän määräsi hänen tilalleen tietyt sijaisperilliset, joille hän teki seuraavan testamentin: "Haluan, että kaikki se, mitä olen määrännyt ensimmäisellä testamentillani, ja yhtä paljon enemmän, annetaan perillisilleni." Heräsi kysymys, olisiko myötäjäisten määrä maksettava toisen kerran tällaisen sijaisuuden nojalla, jos lapsi kuolee ennen murrosikää. Vastasin, että ei näytä siltä, että testamentintekijä olisi tarkoittanut kaksinkertaistaa myötäjäisten perintöosuuden. Kysyn myös, jos perinnön muodostava omaisuus olisi jo tullut naisen haltuun vastiketta vastaan, voisiko hän vaatia sitä sijaisilta. Vastasin, että hän ei voi tehdä niin.

(8) "Annan ja testamenttaan kanssakansalaisilleni Gaius Seiuksen minun hyväkseni laatiman velkakirjan." Testamentin tekijä teki sittemmin lisämääräyksen, jossa hän kielsi velkakirjan perimisen Seiukselta ja velvoitti perijänsä maksamaan saman summan kaupungille velasta, joka oli erääntynyt toiselta taholta, jonka hän mainitsi lisämääräyksessä. Heräsi kysymys, jos jälkimmäinen ei osoittautuisi maksukykyiseksi, olisivatko perilliset velvollisia maksamaan koko summan itse. Vastasin, että perillisten olisi ainoastaan siirrettävä kaupungille oikeutensa velalliseen, joka oli mainittujen tosiseikkojen mukaisesti mainittu perukirjassa.

(9) Testamentinjäittäjä määräsi perillisen koko jäämistöönsä, korvasi hänet pojanpojallaan ja määräsi sitten seuraavaa: "Jos, kuten toivottavasti ei tapahdu, tyttärestäni tai pojanpojastani ei tule perillisiäni, toivon silloin, että osuuteni, eli puolet siitä ja siitä maa-alueesta, kuuluu vapautetuille miehille." Herää kysymys, jos tytär ja pojanpoika kuolisivat ennen testamentin antajaa ja hänen omaisuutensa siirtyisi testamenttivaatimuksen perusteella hänen isoisoisoisälleen, olisivatko vapautetut miehet oikeutettuja luottamuksen hyötyyn. Vastasin, että esitettyjen tosiseikkojen mukaisesti, jos muita perillisiä kuin tytär ja pojanpoika ei nimitettäisi tai korvattu, näytti siltä, että vävypoikien olisi täytettävä trustin toimeenpano.

(10) "Ilmoittakaa perilliselleni, kuka hän sitten onkin, että kolme denaria on minulta velkaa isänpuoleiselle enolleni Denetriukselle ja että Seleukos, toinen setäni, on tallettanut luokseni kolme denaria, jotka määrään, että ne on välittömästi luovutettava ja maksettava heille." Heräsi kysymys, olisivatko sedät oikeutettuja nostamaan kanteen, jos rahat eivät olisi erääntyneet. Vastasin, että jos ne eivät olisi erääntyneet, velan perusteella ei voitaisi nostaa kanteita, mutta luottamuksen perusteella voitaisiin nostaa kanne.

(11) Lucius Titius lähetti kaksi vuotta ennen kuolemaansa pois talostaan vapautetut miehensä Damas ja Pamphilus ja lakkasi toimittamasta heille ruokaa, kuten hän oli aiemmin tehnyt, ja sen jälkeen hän teki testamenttinsa ja lisäsi siihen seuraavan testamentin: "Perilliseni, kuka hän sitten onkin, antakoon vapautetuille miehille, jotka olen tällä testamentilla vapauttanut,

sekä niille, jotka minulla aiemmin olivat, ja niille, joille olen antanut vapauden luottamuksen nojalla, tietyn rahasumman heidän elatukseensa joka kuukausi." Tämä testamentti on siis tehty. Heräsi kysymys siitä, olivatko Damas ja Pamphilus oikeutettuja trustin etuihin. Vastasin, että esitettyjen tosiseikkojen mukaisesti heillä oli oikeus siihen, jos vaatimuksen esittäjät todistaisivat selvästi, että suojelijan tarkoituksena oli testamenttia tehdessään, että perintö annettaisiin myös heille; muussa tapauksessa heille ei olisi kuulunut mitään.

(12) Eräs testamentinsaaja antoi Damasille ja Pamphilukselle, jotka hän testamentilla vapautti, tietyn maa-alueen ja velvoitti heidät luovuttamaan sen kuoltuaan lapsilleen. Samassa testamentissa hän velvoitti perillisensä vapauttamaan Pamphiluksen luonnollisen tyttären Pamphiluksen. Samainen Pamphilus määräsi Maeviuksen testamentilla perillisekseen sen jälkeen, kun perintö oli siirtynyt hänelle, ja velvoitti hänet luovuttamaan omaisuutensa tyttärelleen Pamphilalle heti tämän vapauduttua, toisin sanoen puolet edellä mainitusta maasta, jonka hän oli hankkinut suojelijattarensa testamentilla ja joka muodosti hänen koko omaisuutensa. Kysyn, voiko Pamphila, joka oli vapautettu vapaaksi, vaatia tätä osuutta isänsä holhoojan testamentin nojalla tai itse asiassa hänen luonnollisen isänsä testamentin nojalla, ja sovelletaanko luottamuksen perusteella Falcidian-lain säännöstä. Vastasin, että esitettyjen tosiseikkojen mukaisesti olisi katsottava, että Pamphila voisi vaatia trustin täytäntöönpanoa vain ensimmäisen testamentin nojalla. Claudius: Koska uskotaan, että nimityksen "lapset" alle sisältyvät myös luonnolliset lapset, toisin sanoen sellaiset, jotka ovat syntyneet orjuudessa.

(13) Scaevola: Eräs henkilö testamenttasi sata aureia Gaius Seiukselle kodifikaatilla ja kehotti häntä antamaan tämän summan eräälle hänelle, testamentin antajalle, kuuluvalla naispuoliselle orjalle. Kysyn, onko luottamus, jolla testamentinsaaja määrätään suorittamaan maksu testamentin tekijän naispuoliselle orjalle, pätevä. Vastasin, että se ei ole. Jos taas se ei ole pätevä, onko testamentin saaja velvollinen maksamaan perilliselle, jolle mainittu orjatar kuuluu? Vastasin, että hän ei ole velvollinen tekemään niin, koska hänellä itsellään ei ole oikeutta nostaa kannetta hänelle testamentatun perinnön perimiseksi.

(14) Eräs mies jätti talon vapautetuille miehilleen, jotka olivat molempia sukupuolia, siten, että miehet saivat kaksi kolmasosaa ja naiset yhden kolmasosan talon vuokrasta, ja hän kielsi heitä luovuttamasta omaisuutta. Perillinen kuitenkin myi talon kaikkien asianosaisten suostumuksella. Kysyn, onko miehillä oikeus kahteen kolmasosaan mainitun talon kauppahinnasta ja naisilla oikeus yhteen kolmasosaan vai ei. Vastasin, että mitään osaa talon hinnasta ei voida vaatia trustin nojalla, elleivät osapuolet ole myyntihetkellä suostuneet siihen, että miespuoliset vapautetut saavat kaksi kolmasosaa kauppahinnasta ja naispuoliset yhden kolmasosan.

(15) Eräs testamentintekijä, joka oli määrännyt poikansa perillisekseen sekä pojanpoikansa, joka oli syntynyt mainitulle pojalle, teki testamentissaan seuraavat määräykset: "En halua, että perillisilläni on oikeus myydä taloni, enkä lainata siitä rahaa, vaan että se pysyy pysyvästi ja ehdottomasti, kaiken aikaa, poikieni ja pojanpoikieni hallussa.". Jos joku heistä kuitenkin haluaa luovuttaa osuutensa tai lainata rahaa siitä, hänellä on oikeus myydä se kansaperilliselleen ja lainata rahaa

tältä. Mutta jos joku heistä tekee toisin, kaikki hänen sitoumuksensa on mitätön." Kuolleen poika lainasi sittemmin rahaa Flavia Dionysialta ja vuokrattuaan talon tälle luovutti velkojalleen hänelle kuuluvan vuokran; ja heräsi kysymys, katsottiinko testamentin ehdon täyttyneen siten, että poika olisi ollut vastuussa veljilleen trustin ehtojen mukaisesti. Vastasin, että esitettyjen tosiseikkojen perusteella ehto ei täyttynyt.

(16) Testamentin tekijä, joka oli määrännyt äitinsä ja vaimonsa perillisikseen, sisällytti testamenttiinsa seuraavan määräyksen: "Pyydän sinua, rakas vaimoni, olemaan testamenttaamatta mitään kuollessasi veljillesi; sinulla on sisaresi lapsia, joille voit jättää omaisuutesi, sillä tiedät, että yksi veljistäsi tappoi poikamme ryöstäessään häntä, ja toinen veljesi aiheutti minulle suurta vahinkoa." Tämä ei ole totta. Kysyn, koska vaimo kuoli testamentittomana ja hänen omaisuutensa siirtyi hänen veljelleen, joka oli hänen appivanhempansa, voivatko sisaren pojat vaatia luottamuksen toteuttamista. Vastasin, että he voisivat tehdä niin ja että trusti oli erääntynyt.

(17) "Minä, Lucius Titius, olen laatinut tämän, viimeisen testamenttini, ilman kenenkään lainoppineen apua, koska olen mieluummin päättänyt noudattaa mieleni taipumuksia kuin noudattaa liian erityistä ja liiallisen tarkkaa vaatimusta. Jos siis olen sisällyttänyt tähän jotain sellaista, mikä ei vastaa säädettyjä lakisääteisiä vaatimuksia tai viittaa tietämättömyyteen, tervejärkisen miehen testamenttia olisi silti pidettävä lain mukaan pätevä." Tämän jälkeen hän määräsi perillisensä. Kun hänen jäämistönsä hallintaa vaadittiin testamenttivaatimuksen perusteella, heräsi kysymys siitä, voitiinko trustin nojalla tehdyt määräykset panna täytäntöön. Vastasin, että esitettyjen tosiseikkojen mukaisesti ne voitiin.

89. Same, Opinions, kirja IV.

Eräs mies määräsi testamentillaan poikansa ja tämän vaimon perillisikseen ja sen jälkeen hänen kerrotaan kirjoittaneen kirjeen, jossa hän antoi pojalleen kaiken sen omaisuuden, joka tällä oli peculiumissaan, ja lisäsi, että hän toivoi jälkimmäisen saavan tämän omaisuuden etuoikeutettuna perintönä, josta hän voi määrätä mielensä mukaan kuolemansa jälkeen. Testamentintekijä määräsi testamentissaan, että mikä tahansa hänen kuolemansa jälkeen sinetöity paperi olisi pätevä perunkirjoituksena; edellä mainittua kirjettä ei kuitenkaan ollut sinetöity, ja kysynkin, olisiko sen sisältö hyödyttänyt poikaa. Vastasin, että jos kirjeen aitous olisi selvästi osoitettu, jälkimmäinen olisi oikeutettu saamaan kaiken sen omaisuuden, jonka testamentintekijä siinä ilmoitti haluavansa antaa pojalleen.

(1) Testamentin tekijä, joka omisti omaisuutta yhdessä veljensä kanssa, määräsi tyttärensä perillisikseen ja teki testamentissaan seuraavan määräyksen: "Viitaten kaikkeen omaisuuteeni, joka on yhteisomistuksessa sinun, veljeni ja setäsi kanssa ja jonka arvo voi olla yhteensä kaksituhatta aureaa, pyydän, että saat siitä osuutesi sijasta tuhat aureaa setäsi Lucretius Pacatuksen maksettavaksi." Testamentin tekijä eli tämän testamentin jälkeen viisi vuotta ja jätti jälkeensä huomattavasti lisääntyneen omaisuuden. Heräsi kysymys, voivatko Lucretius Pacatusin perilliset edellä siteerattujen ehtojen mukaisesti, tarjoamalla tuhannen aurein summan, saada luottamuksen toteutetuksi. Vastasin, että esitettyjen tosiseikkojen mukaan

testamentin tekijän tarkoituksena ei ollut, että hänen koko omaisuutensa luovutettaisiin tuhannen aurein maksua vastaan, vaan että tarjous olisi tehtävä sen arvion mukaan, joka oli sen arvo testamentin tekijän kuolinhetkellä.

(2) Eräs testamentinsaaja teki Seiukselle, jonka hän oli asettanut perilliseksi, testamentin seuraavasti: "Haluan, että viisitoista puntaa hopeaa annetaan Seiukselle ja hänen vaimolleen Marcellalle, jos hän ei ole perilliseni." Kysyn, olisiko Marcella oikeutettu saamaan puolet tästä testamentista, jos Seius olisi hänen perijänsä. Vastasin, että esitettyjen tosiseikkojen mukaan hänellä olisi oikeus siihen.

(3) Lucius Titius, joka oli kuollut testamenttina, jätti jälkeensä vaimon ja tyttären, joka oli vapautettu, ja lisäsi codiciliinsä seuraavan määräyksen: "Tämä codicil koski vaimoani ja tytärtäni. Ensinnäkin pyydän heitä elämään yhdessä, kuten he elinaikanani tekivätkin. Pyydän heitä myös pitämään yhteisesti hallussaan kaiken omaisuuden, jonka mahdollisesti jätän heille tai jonka he ovat muuten saaneet." Tytär sai isänsä omaisuuden haltuunsa testamentin perusteella, ja herää kysymys, kuuluuko Lucius Titiuksen omaisuudesta Lucius Titiuksen äidille jokin osa tyttäreltä tyttärelle trustin ehtojen mukaan, ja jos kuuluu, niin kuinka paljon. Vastasin, että esitettyjen tosiseikkojen mukaan puolet jäämistöstä kuuluu äidille, edellyttäen, että äiti oli valmis sijoittamaan kaiken oman omaisuutensa yhteiseen rahastoon.

(4) Testamentinsaaja määräsi neljä lastaan perillisikseen yhtä suuriin osuuksiin jäämistöstään ja jätti kullekin heistä etuoikeutettuna perintönä maa-alueen. Koska isän koko omaisuus oli rasiitteena, lapset lainasivat rahaa, jolla he maksoivat ensimmäisen velkojan ja rasittivat saman omaisuuden toiselle velkojalle; sitten jälkimmäinen, koska velkaa ei maksettu, myi koko maa-alueen yhdelle perillisistä hänen kiinnitysoikeutensa nojalla. Kysymys kuuluu, että koska pojalla oli osto-oikeuden nojalla hallintaoikeus tähän omaisuuteen, oliko hänen veljillään ja kanssaperillisillä oikeus vaatia trustin täytäntöönpanoa, vai oliko trusti mitätöity, koska he olivat kiinnittäneet koko yhteisen omaisuuden toiselle velkojalle. Vastasin, että kaikki perilliset voivat edelleen nostaa henkilökohtaisen kanteen, johon heillä oli oikeus, mutta että trustia ei voitu palauttaa, ellei omaisuuden ostanut perillinen saanut velkaa ensin perillisiltä.

(5) Isä veloitti tyttärensä trustin seuraavasti: "Pyydän sinua, tyttäreni, kuolemani jälkeen muuttamaan myötäjäisvakuutta ja uusimaan sen siten, että veljesi voivat suostua siihen, että myötäjäisesi voidaan palauttaa sinulle sillä ehdolla, että jos kuolet saamatta avioliittosi aikana yhtä tai useampaa lasta, myötäjäisesi siirtyvät heille." Tämä ei kuitenkaan ole mahdollista. Aviomies kuoli isän kuoleman jälkeen ja ennen kuin myötäjäissitoumus oli uusittu, ja tyttö, joka oli mennyt toisen kerran naimisiin, kuoli jättämättä lapsia, ja hänen jälkeensä jäi Titius, yksi hänen veljistään. Heräsi kysymys, oliko Titiuksella oikeus vaatia myötäjäisiin kuuluvaa omaisuutta. Vastasin, että sisaren perilliset voisivat vaatia luottamuksen toteuttamista, jos oli hänen vikansa, ettei hänen veljensä tehnyt sopimusta myötäjäisistä.

(6) Testamentinsaaja, joka oli määrännyt poikansa ja tyttärensä perillisikseen, testamenttasi vapaamatkustajilleen perintöjä ja antoi heille seuraavan trustin: "Koska olen testamentannut teille tiettyä omaisuutta, pyydän teitä tyytymään siihen

elinaikananne ja kuolemanne jälkeen luovuttamaan sen lapsilleni." Kun Maevia, testamentintekijän tytär, oli kuollut, kuoli myös eräs vapautettu mies, joka oli määrännyt suojelijattarensa pojan perilliseksi sen osan omaisuudestaan, johon hänellä oli lain mukaan oikeus, ja loput hän jätti vieraalle henkilölle. Heräsi kysymys siitä, voiko holhoojan poika perinnönjaon jälkeen vaatia kanssaperilliseltä sitä osuutta omaisuudesta, joka äidin testamentin mukaan oli tullut mainitun vapaan miehen haltuun. Vastasin, että hän voi vaatia kanssaperilliseltä samaa osuutta, johon hänellä olisi ollut oikeus, jos kuolinpesää ei olisi peritty.

(7) Aviomies määräsi vaimonsa koko jäämistönsä perilliseksi ja määräsi, että hänen laatimansa kodifikaatti avattaisiin vasta vaimon kuoleman jälkeen. Koska vaimo katsoi, että tietty maa-alue, joka oli osa kuolinpesää, oli tuottamaton, hän myi sen. Ostaja kysyy, voivatko ne osapuolet, joiden osalta oli todettu, että testamentin tekijän omaisuus oli jätetty perinnönjakosopimuksen ehtojen mukaisesti trustiin, naisen kuoleman jälkeen kyseenalaistaa myynnin laillisuuden, vai olisivatko trustin edunsaajat oikeutettuja ainoastaan maasta saatuun hintaan. Vastasin, että naisen perustellun tietämättömyyden sekä ostajan osoittaman tietämättömyyden vuoksi maa-alueen olisi jäätävä jälkimmäisen haltuun ja naisen perillisen olisi maksettava siitä saatu hinta trustin edunsaajalle.

Kirja XXXII

Testamenttilahjoituksista ja trusteista.

Tit. 1. Perinnönjaosta ja trustista.

1. Ulpianus, Trustit, kirja I.

Jos joku ei ole varma tilastaan, esimerkiksi siitä, onko hän vangittuna vihollisen käsissä vai pelkästään rosvojen pidättämänä, hän ei voi tehdä testamenttia. Jos hän kuitenkin on tietämätön laillisista oikeuksistaan ja luulee erehdyksessä, että koska hän on joutunut rosvojen vangiksi, hän on vihollisen orja; tai jos hän, joka on lähetetty lähetystöön, uskoo, ettei hän eroa vangista, on varmaa, ettei hän voi tehdä testamenttia, koska hän ei voi tehdä testamenttia, jos hän on epävarma siitä, voiko hän tehdä testamentin vai ei.

(1) Jos isän valvonnassa oleva poika tai orja luo testamentilla trustin, se ei ole pätevä. Jos kuitenkin ehdotetaan, että jompikumpi heistä kuolee manumission jälkeen, päätämme jatkuvasti, että trustin katsotaan jääneen, aivan kuin se olisi luotu osapuolen kuollessa; toisin sanoen jos hänen tahtonsa olisi jatkunut manumission jälkeen. Älköön kukaan olettaako, että otamme tämän saman säännön käyttöön testamenttien osalta, sillä aina kun testamentti ei ole pätevä, mikään sen sisällöstä ei myöskään ole pätevä, mutta toisin on silloin, kun joku jättää trustin.

(2) Ne, jotka on kielletty käyttämästä vettä ja tulta, sekä henkilöt, jotka on karkotettu, eivät voi perustaa testamentilla trustia, koska heillä ei ole testamenttikykä, kun heidät on karkotettu.

(3) Karkotetuiksi on ymmärrettävä ne, joille keisari on osoittanut jonkin saaren asuinpaikaksi; tai sellaiset, jotka hän on karkottanut kirjallisella määräyksellä. Mutta ennen kuin keisari on vahvistanut kuvernöörin tuomion, kenenkään ei katsota menettäneen kansalaisoikeuksiaan. Näin ollen, jos hän kuolee ennen kuin tämä on tehty, hänen katsotaan kuolleen kansalaisena, ja mikä tahansa hänen ennen tuomiota jättämänsä luottamus on pätevä, tai sellainen, jonka hän on perustanut sen jälkeen, kun hänelle on langetettu tuomio, ja ennen kuin keisari on vahvistanut sen, on myös pätevä; koska hänellä oli siihen asti vielä kansalaisoikeutensa.

(4) Mitä tulee niihin, jotka preetoriaaniprefekti tai hänen sijaisensa, jolla on keisarin johdolla toimivalta asioissa, tai myös urbaaniprefekti on karkottanut (koska karkottamisoikeus myönnettiin myös hänelle jumalallisen Severuksen ja hallitsijamme reskriptiolla), he menettävät välittömästi kansalaisoikeutensa, ja näin ollen on ilmeistä, että heillä ei ole testamenttikelpoisuutta eikä laillista valtaa perustaa trustia.

(5) Jos joku, joka on karkotettu saarelle, tekee siellä ollessaan perunkirjoituksen, ja kun hän keisarin suosiosta on saanut takaisin kansalaisoikeutensa, hän kuolee jättäen saman perunkirjoituksen muuttumattomana, voidaan väittää, että trusti on pätevä, jos osapuolella on aina ollut sama tarkoitus.

(6) Lisäksi on huomattava, että ne voivat olla trustin velkojia, joiden käsiin jokin osa henkilön omaisuudesta siirtyy hänen kuollessaan, riippumatta siitä, annetaanko se heille vai ei.

(7) Trustin kanssa voivat olla kuormitettuna paitsi ne lähiomaiset, jotka ovat saaneet perinnön haltuunsa praetorin tuomiolla, myös ne, joilla on oikeus perinnöttömyyden perusteella.

(8) Lapsi, joka ei ole vielä syntynyt, voidaan rasittaa trustilla, jos hänestä tulee syntymänsä jälkeen perillisemme.

(9) Voidaan epäilemättä sanoa, että jos joku kuolee testamentittomana ja jättää trustin, jonka ensimmäisen asteen seuraajaksi oikeutettu perillinen toteuttaa, ja jälkimmäinen hylkää perinnön ja perintö siirtyy seuraavalle asteelle, perillistä ei vaadita toteuttamaan trustia. Tämän säännön keisarimme totesi reskriptiossa.

(10) Jos vapaamatkustaja jättää trustin, jonka hänen suojelijansa toteuttaa, ja jos hän kuolee ja joku hänen lapsistaan saa ottaa hänen omaisuutensa haltuunsa, sovelletaan samaa sääntöä.

2. Gaius, Trustit, kirja I.

Trustia ei voi jättää testamentilla perinnöttömäksi jääneen pojan toteutettavaksi, vaikka hän olisikin lakimääräinen perillinen.

3. Ulpianus, Trustit, I kirja.

Kun nainen on tehnyt myötäjäistensä suhteen määräyksen, ja kun hänen miehensä on ottanut häneltä siitä kuitin, jotta hän voisi veloittaa häntä luottamuksesta, on sanottava, että luottamus on täytettävä, sillä hänen katsotaan saaneen jotain vaimoltaan. Näin on silloin, kun nainen antaa miehelleen kuitin, kun hän on aikeissa tehdä hänelle lahjoituksen mortis causa. Mutta jos nainen lisää myötäjäislahjaansa miehensä hyväksi mortis causa tai menee eron jälkeen uudelleen naimisiin hänen kanssaan, voidaan katsoa, että hän voi toteuttaa trustin.

(1) Julianus sanoi, että jos minulle testamentataan orja ja minua pyydetään vapauttamaan hänet, minua ei voida syyttää luottamuksesta, toisin sanoen jos minua pyydetään tekemään se ehdottomasti; sillä jos minua pyydetään ehdollisesti tai tietyn ajan kuluessa, olen vastuussa sen voiton perusteella, jonka saan orjan työstä sillä välin, ja tästä Julianus ei esittänyt epäilyjä.

(2) Jos joku on jollekin tietylle henkilölle jonkin omaisuuden velkaa määräyksen seurauksena ja testamenttaa hänelle omaisuuden, hän ei voi syyttää häntä luottamuksesta, vaikka velkojan voidaan katsoa hyötyneen perinnöstä, koska omistusoikeus syntyy heti eikä odota määräykseen perustuvaa kannetta. Joku voisi ehkä sanoa, että hän hyötyisi määräyksestä aiheutuvista kuluista, jotka hänen olisi maksettava, jos asia tulisi oikeuteen, mutta missään tapauksessa ei voida katsoa, että häntä voitaisiin syyttää trustista.

(3) Jos siirrän sinulle mortis causa käyttöoikeuden tiettyyn omaisuuteen, joka on sinun omistuksessasi, voidaan katsoa, että voin syyttää sinua trustista, eikä myöskään sillä seikalla, että käyttöoikeus tavallisesti lakkaa kuoleman myötä, ole mitään merkitystä, koska meidän on otettava huomioon edut, jotka omistaja saa sinä välivaiheena, jona lahjoituksen tehnyt osapuoli on elossa.

(4) Jos kuitenkin vapautan velalliseni panttioikeuden mortis causa ja rasitan häntä trustilla, trusti ei ole pätevä.

4. Paulus, Sentences, kirja IV.

Jos trusti jätetään isän tai isännän toimeenpantavaksi, eikä omaisuutta saa se, joka on vapauttanut poikansa tai vapauttanut orjansa, trustin edunsaaja voi nostaa praetoriaanisen kanteen mainittua poikaa tai orjaa vastaan, koska hänen hankkimansa omaisuuden tuotot jäävät hänen haltuunsa.

5. Ulpianus, Trusts, kirja I.

Kun perintö jätetään kunnalle, sen liiketoimintaa hoitavia voidaan syyttää luottamuksesta.

(1) Jos joku jättää trustin, jonka toimeenpanijana ei ole perillinen tai testamentinsaaja itse, vaan kyseisen perillisen tai testamentinsaajan perillinen, on vain asianmukaista, että tämä on pätevä.

6. Paulus, Trustit, kirja I.

Vaikka antaisinkin perilliselleni toimeksiannon seuraavasti: "Pyydän sinua, Lucius Titius, antamaan perillisellesi toimeksiannon maksaa Maeviukselle kymmenen aureia", toimeksianto on pätevä; edellyttäen, että Titiuksen kuoleman jälkeen sen täytäntöönpanoa voidaan vaatia hänen perilliseltään. Tätä mieltä oli myös Julianus.

(1) Trustia ei kuitenkaan voida perustaa seuraavasti: "Jos Stichus tulee Seiuksen omaisuudeksi ja tulee hänen määräyksestään minun omaisuuteeni, pyydän Seiusta maksamaan tuon ja tuon summan", sillä ketä tahansa, joka saa omaisuuden sattumalta eikä testamentin tekijän tahdosta, tai joka hankkii perinnön tällaisissa olosuhteissa, ei pitäisi rasittaa trustin velvoitteella; eikä pitäisi hyväksyä periaatetta, jonka mukaan ketään voi sitoa tällaisella pyynnöllä, vaikka ei anna hänelle mitään.

7. Ulpianus, Trustit, kirja I.

Jos karkotetun miehen orja on veloitettu trustilla, se kuuluu valtiokonttorille, ellei karkotettu osapuoli luovu orjasta tai ellei häntä palauteta nauttimaan kansalaisoikeuksistaan testamentin tekijän elinaikana, sillä silloin se kuuluu hänelle.

1. Kun sotilas syyttää karkotettua miestä trustista, parempi mielipide on (ja tämän hyväksyy myös Marcellus), että hän ei voi saada trustia.

2. Jos joku testamenttaa velkojalleen sen, mitä tämä on hänelle velkaa, hän ei voi veloittaa häntä trustilla, ellei velkoja saa jotain hyötyä testamentista; esimerkiksi jos hän pelkää poikkeusluvan hakemista tai jos velka oli maksettava tietyn ajan kuluessa tai jollakin ehdolla.

8. Paulus, Trustit, kirja I.

Jos testamentinsaaja, jota on syytetty trustista, vaatii perintöä, hänet voidaan velvoittaa maksamaan trustin edunsaajalle vain sen verran kuin tuomari vaatii; tai jos tuomari ei velvoita häntä maksamaan mitään, hänen on luovutettava hänelle kanne oikeutensa; sillä on epäoikeudenmukaista, että hän joutuu kantamaan oikeudenkäyntiin liittyvän riskin, jos asia häviää ilman testamentinsaajan syytä.

1. Perittävän orjaa ei voida periä luottamuksesta, ellei perittävää vaadita vapauttamaan orjaa.

2. Kun testamentintekijä määräsi, että kaikki hänen isänsä haltuun mahdollisesti joutuva omaisuutensa annettaisiin hänen tyttärelleen, jotta tämä saisi tällä tavoin enemmän kuin hän muutoin saisi isänsä omaisuudesta, jumalallinen Pius totesi rescriptumissa, että oli ilmeistä, että testamentintekijän tarkoituksena oli, että omaisuuden luovutus tapahtuisi isän kuoleman jälkeen.

9. Marcianus, Trustit, kirja I.

Kun trusti jätettiin seuraavasti: "Jokaiselle, joka voi saada omaisuuteni testamenttini ehtojen mukaisesti tai testamentin kautta" tai "Jokaiselle, jolle omaisuuteni voi siirtyä millä tahansa oikeudella", näiden ehtojen mukaan lapsi, joka voi myöhemmin syntyä tai tulla perheeseen, tai kenelle tahansa, josta voi myöhemmin tulla testamentin tekijän lähisukulainen, katsotaan olevan velallisena, samoin kuin nainen, joka ei ole vielä naimisissa ja jonka todetaan myöhemmin olevan siinä asemassa, jossa testamentittoman aviomiehen omaisuus tavallisesti siirtyy ediktin mukaan hänen vaimolleen.

10. Valens, Trusts, kirja II.

Jos testamenttaan sata aureia sinulle ja yhdelle kolmesta lapsestani, joka saattaa tulla hautajaisiini, perintö ei vähene sinun osaltasi, jos yksikään lapsista ei tule.

11. Ulpianus, Trusts, kirja II.

Trustit voidaan jättää myös millä tahansa kielellä, ei ainoastaan latinaksi tai kreikaksi vaan myös karthagolaisittain, gallialaisittain tai minkä tahansa kansakunnan idiomilla.

1. Aina kun joku tekee testamenttiluonnoksen ja kuolee ennen kuin hän saa sen valmiiksi, luonnoksen sisältämä ei ole pätevä kodifikaattina, vaikka asiakirja voi sisältää sanoja, joilla luodaan trusti. Maecianus toteaa, että tämän määräyksen antoi jumalallinen Pius.

2. Kun joku kirjoittaa: "Suosittelen teille sitä ja tätä", jumalallinen Pius totesi rescriptumissa, että trustia ei ole luotu; sillä on eri asia suositella henkilöä hänen perillisilleen ja eri asia ilmoittaa, että hänen tarkoituksenaan on, että heihin kohdistetaan trusti hänen hyväkseen.

3. Kun jotakuta pyydettiin luopumaan osuudestaan kuolinpesästä saadessaan tietyn rahasumman, katsottiin, että hän itse saattoi vaatia perillistä toteuttamaan luottamuksen. Jos hän kuitenkin haluaa niin tehdä, voiko hän säilyttää hänelle testamentatun summan käsissään ja luopua osuudestaan jäämistöstä; vai voidaanko hänet, kun hänelle on tarjottu

testamentattua summaa, vastoin tahtoaan pakottaa luopumaan osuudestaan? Hänellä on oikeus päättää asiasta itse. Ja todellakin, jos jotakuta pyydetään luopumaan osuudestaan kuolinpesästä saadessaan tietyn rahasumman, syntyy kaksinkertainen luottamus; ensinnäkin, jos asianosainen on valmis luopumaan osuudestaan, hän voi vaatia rahasummaa; ja toiseksi, vaikka hän ei vaatisikaan sitä, hänet voidaan silti pakottaa luopumaan osuudestaan, jos edunvalvoja on valmis maksamaan hänelle mainitun summan.

4. Jos joku lisää testamenttiinsa seuraavan: "Tällaiset ja tällaiset viinitarhat tai maat riittävät sinulle", syntyy trusti, koska pidämme trustina lauseketta: "Tyytyköön hän tällaiseen ja tällaiseen omaisuuteen".

5. Kun trusti jätetään seuraavasti: "Haluan, että perilliseni maksaa kymmenen aureia Niin ja Näin, ellei perillinen ole haluton tekemään niin", trusti on jossain määrin ehdollinen ja edellyttää ensin perillisen suostumusta; näin ollen perillinen ei voi suostumuksensa jälkeen muuttaa mieltään ja väittää, ettei hän ole halukas maksamaan.

6. Kun testamentti tehdään seuraavasti: "Jos hän on halukas", siihen liittyy kysymys siitä, kuinka kauan se, jolle trusti on uskottu, voi elää. Jos testamentin saaja kuitenkin kuolee ennen kuin testamentinhaltija maksaa testamentin, tämän perillisen on maksettava se. Mutta jos edunvalvoja kuolee ennen kuin hänet on määrätty perilliseksi, trusti ei siirry hänen perilliselleen, sillä kukaan ei voi epäillä, että testamentti on ehdollinen, ja edunvalvojan katsotaan kuolleen ennen ehdon täyttymistä.

7. Vaikka seuraavalla tavalla jätetty trusti ei ole pätevä, nimittäin "jos hän tahtoo", se on kuitenkin pätevä, jos se ilmaistaan seuraavasti: "Jos sinä katsot sen olevan suositeltavaa; jos sinun mielestäsi se pitäisi tehdä, jos pidät sitä tarkoituksenmukaisena; jos se näyttää tai sen pitäisi näyttää sinusta edulliselta", sillä testamentilla ei anneta perilliselle täyttä harkintavaltaa, vaan luottamus jätetään ikään kuin hyvän kansalaisen harkinnan varaan.

8. Näin ollen, jos luottamus jätetään seuraavasti: "Jos hän tekee hänelle jotakin palvelusta", se on epäilemättä pätevä, jos edunsaaja on kyennyt tekemään perilliselle jotakin sellaista palvelusta, jonka hyvä kansalainen hyväksyisi. Samoin se on pätevä, jos se jätetään seuraavasti: "Edellyttäen, että hän ei loukkaa sinua", eikä perillinen voi väittää, että edunsaaja ei ansaitse sitä, jos joku muu hyvä kansalainen, jota ei ole loukattu, myöntää, että asianosainen ansaitsee edun.

9. Nämä sanat: "Pyydän sinua, poikani, pitämään mahdollisimman suurta huolta siitä kiinteästä omaisuudesta, joka on määrä saada käsiisi, jotta se siirtyisi lapsillesi", vaikka ne eivät tarkalleen ottaen ilmaise trustin perustamista, sillä ne pikemminkin tarkoittavat neuvoa kuin velvollisuutta jättää omaisuus lapsille; silti katsotaan, että mainitun maan lahjoituksella on trustin vaikutus lapsenlasten hyväksi heidän isänsä kuoleman jälkeen.

10. Kun testamentti jätetään pojalle, joka on määrätty isänsä perilliseksi, vaikka ei ole nimenomaisesti mainittu, että se tulisi voimaan isänsä kuollessa, voidaan tämä päätellä; esimerkiksi koska käytetään seuraavia sanoja: "Jotta hän jättäisi

omaisuuden pojalleen", tai "toivon, että hän saisi omaisuuden", tai "toivon, että se kuuluisi hänelle", voidaan väittää, että testamentin toteuttamista lykätään siihen asti, kunnes pojasta tulee hänen oma isäntänsä.

11. Kun trusti on jätetty kenelle tahansa seuraavin ehdoin: "Jos hänestä tulee oma isäntänsä kuollessa oma isäntänsä", ja hänestä tulee itsenäinen emansipaation kautta, ehtoa ei katsota laiminlyödyksi, vaan hän saa trustin edun isänsä kuollessa, aivan kuin ehto olisi täyttynyt.

12. Jos perittävä testamenttaa tietyn hänelle kuuluvan omaisuuden ja myöhemmin luovuttaa sen pakottavasta tarpeesta, voidaan vaatia trustin täytäntöönpanoa, ellei voida osoittaa, että perittävä on aikonut riistää häneltä sen edun, mutta perillisten on kuitenkin todistettava, että hän on muuttanut mieltään.

13. Jos siis joku perii velallisen velkakirjan, joka oli hänen hallussaan trustissa, mutta ei maksun perimisellä aikonut mitätöidä trustia, voidaan sanoa, että se on pantava täytäntöön. Näiden kahden tapauksen välillä on kuitenkin tietty ero, sillä toisessa tapauksessa itse velan sisältö on lakannut, mutta toisessa tapauksessa omaisuus säilyy, vaikka se on saatettu luovuttaa. Katsoin kuitenkin, että vaatimus trustin toteuttamisesta oli edelleen olemassa, vaikka tietty taho oli vaatinut velallisen velkakirjan maksamista ja pitänyt rahat talletuksenaan hallussaan, varsinkin kun velkoja ei itse vaatinut rahoja, vaan velallinen tarjosi ne omasta aloitteestaan, ja kun velkoja oli näin tehnyt, velkoja ei voinut kieltäytyä ottamasta niitä vastaan. Näin ollen myönnämme asteittain, että vaikka testamentintekijä olisi ostanut näillä rahoilla omaisuutta, jota hän ei ollut kerännyt tarkoituksenaan riistää edunsaajalta se testamentti, johon hänellä oli oikeus, vaatimus trustin toteuttamisesta voidaan silti esittää.

14. Jos joku rakentaa talon laittomalla tavalla (eli sellaisen, joka keisarillisten perustuslakien mukaan pitäisi purkaa), katsotaan, voiko henkilö jättää trustin kautta perinnöksi kaiken sen, mistä talo koostuu. Luulen, että hän voi tehdä niin; sillä vaikka talo on välttämätöntä purkaa, ei ole epäilystäkään siitä, etteivätkö senaatin asetuksen ehdot olisi esteenä tällaiselle omaisuuden luovuttamiselle.

15. Kun perillistä pyydetään lainaamaan rahasumma määrätyllä korolla, luottamus on pätevä. Maecianus on kuitenkin sitä mieltä, että perillistä ei voida pakottaa lainaamaan sitä, ellei hänelle anneta asianmukaista vakuutta. Minä olen enemmän sitä mieltä, että vakuutta ei pitäisi vaatia.

16. Kun armeijan palkka jätetään luottamuksella toisen orjalle, herää kysymys, saako hänen isäntänsä perinnön. Katson, että perinnön arvioitu arvo on maksettava, jos testamentin tekijä tiesi, että asianosainen oli orja; mutta jos hän ei tiennyt asiasta, isännän ei pitäisi saada vaatia trustin täytäntöönpanoa, koska jos testamentin tekijä olisi tiennyt, että testamentinsaaja oli orja, hän ei olisi jättänyt hänelle testamenttia.

17. Näistä tapauksista käy ilmi, että kun jokin asia jätetään testamentilla, itse esine on luovutettava, ja jos näin ei voida tehdä, on maksettava sen arvioitu arvo.

18. Jos joku jättää jollekulle kymmenen aurea trustin kautta ja suostuu jättämään saman summan toisen kerran, jos hän menettää sen, mikä hänelle testamentilla oli jätetty, herää kysymys, onko toinen trusti pätevä vai pitäisikö perillisen vaatia vakuus suojellakseen itseään, jottei hän joutuisi maksamaan kymmentä aurea uudestaan; ja jos summa menetetään useaan kertaan, pitäisikö trustee joutua vaatimaan sen korvaamista. Jumalallinen Pius totesi eräässä reskriptissä, että vakuutta ei pitäisi vaatia ja että jos omaisuus on menetetty, edunvalvojan ei pitäisi korvata sitä useammin kuin kerran, sillä perillistä ei saisi rasittaa loputtomiin ja pakottaa maksamaan takaisin mainittua rahasummaa joka kerta, kun se menetetään, mutta koska perintö näyttää kaksinkertaistuvan toisen luottamuksen myötä, perilliselle ei tule mitään lisävastuuta, jos edunsaaja myöhemmin tuhlaa sen, mitä hän on saanut sen nojalla.

19. Samoin, jos joku testamenttaa tietyn rahasumman kenelle tahansa ja lisää, että mainittu summa voidaan helposti kuitata, koska edunsaaja on itse velallinen testamentin tekijän, Gaius Seiuksen, omaisuudelle, ja hän kieltäytyy hyväksymästä mainitun Gaius Seiuksen omaisuutta, vaan vaatii trustin toteuttamista, keisarimme totesi reskriptiossa, että tällainen vaatimus on vastoin testamentin tekijän tarkoitusta, sillä trustien osalta on ehdottomasti otettava huomioon ja noudatettava testamentin tekijän tarkoitusta.

20. Usein käy niin, että jäämistö on tarkoitettu useiden henkilöiden hyväksi, mutta testamentin tekijä halusi kunnioittaa vain yhtä heistä mainitsemalla hänet. Tämä Marcelluksen mielipide on täysin oikea.

21. Näin ollen käy toisinaan niin, että jos testamentintekijä halusi tehdä kunniaa useammalle henkilölle ja hänellä oli heidät kaikki mielessään, vaikka perintö oli vain yksi, useat saavat silti vaatia sitä, kuten esimerkiksi silloin, kun kymmenen henkilöä määräsi samasta omaisuudesta ja perillistä tai edunvalvojaa pyydettiin maksamaan se heille, sillä tässä tapauksessa, jos se oli kaikkien heidän etujensa mukaista ja testamentintekijällä oli heidät mielessään, he kaikki saattoivat vaatia luottamuksen täyttämistä. Mutta katsotaanpa, voiko kukin nostaa kanteen osuudestaan vai koko summasta. Luulen, että he voivat nostaa kanteen kunkin edun mukaan, ja siksi se, joka ensin nostaa kanteen, saa koko summan, jos hän antaa vakuuden siitä, että hän puolustaa häntä maksanutta osapuolta kaikkia muita trustin edunsaajia vastaan, olivatpa he osakkaita tai eivät.

22. Joskus kuitenkin oikeus vaatia trustin toteuttamista tai testamentin maksamista kuuluu muulle kuin sille, jonka nimi mainitaan testamentissa; kuten esimerkiksi silloin, kun perillinen on velvoitettu maksamaan julkista veroa Titiuksen puolesta, veronmaksajan on esitettävä vaatimus trustin toteuttamisesta tai testamentin maksamisesta, vaikka hän voi olla mainittu henkilö, ja Titius itse voi vaatia hänelle jätettyä testamenttia. Mielestäni on hyvin erilaista, ketä testamentin tekijä on ajatellut ja ketä hän on tarkoittanut hyödyttää. Yleisesti ottaen on kuitenkin ymmärrettävä, että hän toimi yksityishenkilön eduksi, vaikka voitto saattoikin tosiasiaa koitua tulonhankkijalle.

23. Kun johonkin kaupunkiin jätetään jotakin julkisen rakennuksen pystyttämistä varten, jumalalliset Marcus ja Lucius Verus totesivat Proculalle osoitetussa rescriptuksessa, että kukin perillinen oli vastuussa koko summasta. Tässä tapauksessa he kuitenkin myönsivät kanssaperilliselle aikaa, jonka aikana hän saattoi lähettää henkilöitä tekemään työn, ja tämän ajan kuluttua he päättivät, että Procula olisi yksin vastuussa ja että hän voisi periä kanssaperilliseltä tämän osuuden hänelle aiheutuneista kustannuksista.

24. Jumalallinen Marcus totesi myös rescriptumissa, että sama sääntö oli sovellettavissa patsaaseen, palvelukseen ja muihin asioihin, joita ei voida jakaa.

25. Jos joku määrätään rakentamaan julkinen rakennus ja tarjoutuu toimittamaan rahat kaupungille, jotta se voisi rakentaa sen, vaikka testamentin antaja on tarkoittanut, että edunvalvoja itse tekisi sen, häntä ei saa kuulla; ja tämän jumalallinen Marcus totesi eräässä reskriptissä.

12. Valens, Trusts, kirja I.

"Antakaa Stichuksen olla vapaa, ja pyydän perillistäni opettamaan hänelle ammatin, jotta hän voisi elättää itsensä." Pegasos sanoo, että luottamus on mitätön, koska ammatin lajia ei mainittu. Pretorin tai tuomarin on kuitenkin määriteltävä perinnönjättäjän aikomuksen sekä testamentin kohteena olleen orjan iän, aseman, luonteen ja lahjakkuuden perusteella, mikä ammatti perillisen olisi parasta opettaa hänelle omalla kustannuksellaan.

(13) Marcianus, Trusts, kirja II.

Kun testamentin tekijä on ilmaissut itsensä seuraavasti: "Antakoon perilliseni So-ja-So tuollaisen ja tuollaisen maa-alueen ja maksakoon lisäksi kymmenen aurea Seiukselle", ei ole epäilystäkään siitä, että Seius voi vaatia puolet maasta ja kymmenen aurea testamentin määräyksen nojalla.

14. Gaius, Trusts, kirja I.

Ei ole epäilystäkään siitä, että jos perintö testamentataan vaimolle sillä ehdolla, että hän ei mene uudelleen naimisiin, ja häntä pyydetään palauttamaan perintö, jos hän menee naimisiin; että hänet voidaan pakottaa tekemään niin, jos hän menee toisen kerran naimisiin.

(1) Perillinen, joka on vapautettu valan vannomisen vaatimuksesta, on silti velvollinen maksamaan testamentin mukaiset testamentit ja suorittamaan testamenttisopimukset.

(2) Jos jollekin on kuitenkin jätetty testamentti, jonka tarkoituksena on ostaa toiselle kuuluvaa omaisuutta, jotta se voitaisiin luovuttaa kolmannelle, eikä hän voi ostaa kyseistä omaisuutta siitä syystä, että omistaja ei myy sitä tai haluaa myydä sen kohtuuttomaan hintaan, hänen on maksettava sen käypä arvo trustin saajalle.

15. Marcianus, Trustit, kirja II.

Jos testamentin tekijän omaisuus, jonka sanotaan olevan meressä, testamentataan, se on luovutettava sen jälkeen, kun se on saatu takaisin.

(16) Pomponius, Trusts, kirja I.

Trustin nojalla jätetty omaisuus luovutetaan edunsaajalle hyvin usein paremmassa kunnossa kuin se oli testamenttia tehtäessä; esimerkiksi silloin, kun pelto on kasvanut alluviaalisen kerrostuman myötä tai kun on syntynyt saari.

17. Marcianus, Trusts, kirja II.

Myös omaisuus, joka on olemassa joskus tulevaisuudessa, kuten saari, joka voi muodostua mereen tai jokeen, voidaan testamentata.

1. Palvelusoikeus voidaan laillisesti testamentata myös orjalle, joka omistaa viereisen maa-alueen.

18. Pomponius, Trustit, kirja I.

Jos jätän sinulle lain mukaisen testamentin tehtyäni sinulle trustin ja teen sen jälkeen vaadittavia muodollisuuksia noudattamatta toisen testamentin, jolla en jätä sinulle trustia, tai jos jätänkin, jätän sinulle trustin, joka on täysin erilainen kuin se, joka sisältyi ensimmäiseen testamenttiin, on harkittava, oliko aikomukseni toista testamenttia tehdessäni riistää sinulta se, mitä ensimmäisellä testamentilla testamentattiin, koska trustit mitätöidään pelkän aikomuksen perusteella. Tätä on kuitenkin vaikea todeta, sillä ehkä en ole aikonut kumota ensimmäistä testamenttia, ellei toinen testamentti olisi ollut pätevä, ja nyt toisen testamentin sisältämä trusti ei ole pätevä, vaikka samat perilliset määrättiin molemmissa testamenteissa ja he tulivat perinnöksi ensimmäisen testamentin nojalla.

19. Valens, Trusts, kirja V.

Nerva ja Atilicinus katsoivat aivan oikein, että jos sinulle on testamentattu perintö tai jätetty trusti, joka velvoittaa sinut suorittamaan jonkin teon, vaikka se ei olisikaan perillisen edun mukaista, sinun ei pitäisi saada oikeutta nostaa kannetta, jos et ole antanut perilliselle vakuutta, jotta hän noudattaisi vainajan tahtoa.

20. Ulpianus, Trusts, kirja VI.

Jos omaisuus jätetään minulle trustin kautta ja sama omaisuus testamentataan sinulle joko testamenttina tai trustin kautta, ei tarkoituksenaan jakaa sitä, vaan kokonaan kummallekin meistä, ei ole epäilystäkään siitä, että jos se annetaan vain yhdelle, toisella ei ole minkäänlaista oikeutta omaisuuteen, vaan hänellä on oikeus nostaa kanne koko omaisuuden hinnan takaisinperimiseksi.

21. Paulus, Lauseet, kirja IV.

Luottamus voidaan jättää myös pelkällä pään liikkeellä, edellyttäen, että se, joka sen tekee, kykenee myös puhumaan, ellei jokin sairaus, johon häneen äkillisesti iskee, estä häntä käyttämästä ääntään.

1. On todettu, että jos trusti jätetään ja omaisuus, jota se koskee, todetaan kuuluvan sille, jolle se on jätetty, arvokkaan vastikkeen perusteella, trusti raukeaa, jollei vainaja ole tarkoittanut, että omaisuuden arvioitu arvo olisi maksettava myös sen omistajalle.

2. Kun talon pylväät tai puut on jätetty trustin nojalla, korkein viranomainen on päättänyt, että rakennuksesta voidaan luovuttaa vain sellaiset osat, jotka voidaan irrottaa vahingoittamatta rakennusta, ja että rakennuksen arvioitua arvoa ei saa ilmoittaa.

(22) Hermogenianus, Epitomes of Law, kirja IV.

Jos joku testamenttinsa alussa ilmaisee itsensä seuraavasti: "Toivon, että sille, jolle olen kahdesti tehnyt saman testamentin, maksetaan vain kerran", ja sen jälkeen hän samassa testamentissa tai kodifikaatiossa tietoisesti testamenttaa saman omaisuuden useaan kertaan samalle henkilölle, hänen viimeisen testamenttinsa on katsottava olevan määräävä, sillä kukaan ei voi sanoa, ettei ihminen saa peruuttaa ensimmäistä testamenttiaan. Tämä pätee kuitenkin vain silloin, kun hän nimenomaisesti ilmoittaa muuttaneensa alkuperäistä aikomustaan ja haluavansa, että testamentinsaaja saisi useita testamentteja.

1. Kun sotilas, joka on tuomittu kuolemaan kuolemanrangaistukseen kuolemantuomion saaneesta rikoksesta, saa hänet tuomitsevan tuomion ehtojen mukaan tehdä testamentin, hänellä on myös oikeus jättää omaisuutta trustiin.

2. Trustin edunsaajan on yksin kannettava tappio, joka aiheutuu hänelle sen nojalla jätetyn orjan kuolemasta, ennen kuin perillinen on laiminlyönyt sen, vaikka testamentin kohteena olisi toiselle kuuluva orja.

23. Paulus, Sentences, kirja V.

Keisarille on häpeällistä vaatia perintöä tai epätäydellisen testamentin mukaista edunvalvontaa, sillä niin suuren hallitsijan majesteettillisuuteen kuuluu osoittaa kuuliaisuutta lakeja kohtaan, joiden noudattamisesta hän itse näyttää olevan vapautettu.

24. Neratius, Opinions, kirja II.

Velkojalle voidaan tehdä testamenttilahjoitus, jolla estetään perillistä perimästä takaisin rahaa, joka ei ole maksamatta.

25. Paulus, Neratiuksesta, I kirja.

"Maksakoon niin ja näin, perillisini, sata aureia Seiukselle." Seius voi vaatia maksua keneltä tahansa mainituista perillisistä.

(1) Jos käytetyissä sanoissa ei ole epäselvyyttä, ei pitäisi esittää kysymystä testamentin tekijän tarkoituksesta.

26. Sama, On Neratius, kirja II.

Se, joka on velkaa trustin, on velvollinen paitsi luovuttamaan omaisuuden siitä päivästä alkaen, jona hän on laiminlyönyt sen, myös korvaamaan kaikki tappiot, jotka trustin edunsaaja voi tästä syystä kärsiä.

27. Sama, säädökset, kirja II.

Paula, joka oli määrännyt Callinikuksen osan omaisuudestaan perilliseksi, testamenttasi testamentillaan kymmenen aurea tyttärelleen Jubentianalle, ja sitten jonkin ajan kuluttua hän jätti kodifikaatin tehtyään sata aurea samalle Callinikukselle, mutta ei lisännyt: "Hänen osuutensa lisäksi". Päätettiin, että molemmat summat oli maksettava hänelle, varsinkin kun Callinikuksen tyttärelle ei ollut jätetty mitään lisäsopimuksessa.

1. Pompeius Hermippus määräsi poikansa Hermippuksen perilliseksi kolme neljäsosaa omaisuudestaan ja tyttärensä Titianan perilliseksi jäljellä olevan neljänneksen ja jätti kummallekin tiettyjä maita etuoikeutettuina testamentteina; lisäksi hän määräsi, että jos Hermippus kuolisi ilman jälkeläisiä, hänen tyttärelleen annettaisiin toinen maa-alue. Tehtyään testamenttinsa hän teki lisäyksen, jolla hän jätti tyttärelleen tiettyjä maita ja toivoi tämän tyytyvän niihin sekä siihen, mitä hän oli

testamentillaan jättänyt tyttärelleen. Hermippuksen omaisuus menetettiin valtiovarainministeriölle, ja hänen sisarensa Titiana vaati luottamuksen toteuttamista. Koska hänen veljeään pyydettiin maksamaan hänelle näin paljon hänen perintöosuutensa sijaan, heräsi kysymys, oliko hänen isänsä tarkoittanut, että hän saisi vain sen, mitä hän oli jättänyt hänelle perintökaassa. Minusta vaikuttaa siltä, että hän oli ehdottomasti peruuttanut ensimmäisen testamentinsa. Oikeudenmukaisempi tulkinta näytti olevan se, että hänen isänsä ei aikonut riistää häneltä hänen osuuttaan siitä omaisuudesta, johon hänellä olisi ollut oikeus veljensä elinaikana, eikä sitä, jonka veli olisi jättänyt hänelle kuollessaan, jos hän kuolisi ilman jälkeläisiä, ja näin päätettiin.

2. Julianus Severus, joka oli kuollessaan määrännyt useita perillisiä, jätti kasvattiveljelleen viisikymmentä aureia, jotka hän halusi vuokralaisensa Julius Mauruksen maksavan hänelle maanvuokrista, jonka tämä oli hänelle velkaa; ja hän testamenttasi myös erästä omaisuutta mainitulle Maurukselle. Valtiovarainministeriö esitti kysymyksen omaisuuden luovuttamisesta, ja Maurus maksoi rahat valtiovarainministeriölle keisarillisen hovimestarin määräyksestä, ja nimitetty perillinen voitti sen jälkeen asian valtiovarainministeriötä vastaan. Kun kasvattiveli oli kuollut, hänen perillisensä vaati Mauruksen perillistä toteuttamaan luottamuksen; mutta keisari päätti, ettei hän ollut saanut luottamusta, vaan hänet oli mainittu vain osoittamaan lähde, josta luottamus voitiin hankkia, ja että Severuksen perillisen oli sen vuoksi toteutettava se.

28. Sama, Tertullianuksen senaatin päätöksestä.

Jos minua syytetään luottamuksesta luovuttamaan toiselle henkilölle kaikki se osuus, joka ylittää sen osuuden, jonka voin laillisesti ottaa, on todettu, että voin myös saada mainitun määrän.

29. Labeo, Javolenuksen viimeisistä epitomeista.

Kun miehellä oli jalkavaimo ja hän antoi hänelle oikeuden käyttää edellisen jalkavaimon vaatteita ja teki sitten testamentin seuraavasti: "Jätän hänelle nämä ja nämä vaatteet, jotka olen ostanut ja jotka olen tarkoittanut hänelle", Cascellius ja Trebatius kiistivät, että hänellä olisi oikeus vaatteisiin, jotka oli hankittu ensimmäiselle jalkavaimolle, koska vaimon kohdalla pätee erilainen sääntö. Labeo ei yhdy tähän näkemykseen, sillä vaikka onkin totta, että tämänkaltaiseen perintöön ei sovelleta vaimoa koskevaa lakia, on otettava huomioon testamentin tekijän käyttämien sanojen tulkinta. Sama sääntö koskee tytärtä tai mitä tahansa muuta henkilöä. Labeon mielipide on oikea.

1. Kun testamentti oli testamentattu seuraavasti: "Haluan, että vaimoni Titia saa perintöomaisuudestani osuuden, joka on yhtä suuri kuin pienin osuus, jonka joku perillisistäni voi saada", ja perillisten osuudet olivat eriarvoisia, Quintus Mucius ja Gallus katsoivat, että testamentattiin suurin osuus siitä syystä, että pienempi osuus sisältyy suurempaan osuuteen. Servius ja Ofilius väittivät, että tarkoitettiin pienintä osuutta, koska kun perilliselle annettiin tehtäväksi perinnön maksaminen, hänellä oli valta antaa haluamansa osuus. Labeo hyväksyy tämän mielipiteen, ja se on oikea.

2. Kun testamentti oli testamentattu seuraavasti: "Perilliseni maksakoon Seialle rahasumman, joka on yhtä suuri kuin se, jonka sain Titiuksen jäämistöstä", Labeo katsoo, että testamentti sisältää sen, minkä testamentin tekijä oli merkinnyt kirjanpitoonsa saaduksi mainitusta jäämistöstä; mutta hän kiistää, että testamentin saajan olisi annettava perilliselle vakuus hänen suojakseen siltä varalta, että perillinen joutuisi myöhemmin maksamaan jotakin mainitun jäämistön perusteella. Minä olen kuitenkin päinvastaista mieltä, koska ei voida väittää, että se, mitä perillisen on maksettava mainitun jäämistön perusteella, olisi tosiasiallisesti tullut hänen käsiinsä. Alfenus Varus toteaa, että tämä oli Serviuksen mielipide, ja se pitää paikkansa.

3. Kun orja on jätetty sinulle yleisesti, ja perillinen luovuttaa sinulle Stichuksen, ja hänet häädetään, Labeo sanoo, että voit ryhtyä toimiin häntä vastaan testamentin nojalla, koska perillisen ei katsota antaneen sinulle mitään orjaa, koska et voinut pitää sitä, jonka hän antoi sinulle. Mielestäni tämä on oikein. Hän sanoo kuitenkin myös, että teidän olisi ilmoitettava häädöstä perilliselle ennen kanteen nostamista, sillä jos teette toisin, teitä vastaan voitaisiin nostaa poikkeus pahantahtoisuuden perusteella, jos nostatte kanteen testamentin nojalla.

4. "Jos orjani Stichus ja Damus ovat hallussani kuolinhetkelläni, antakaa heidän olla vapaita ja antakaa heille itselleen tällainen ja tällainen maa-alue." Labeo on sitä mieltä, että jos omistaja luovuttaa tai manumettaa jommankumman mainituista orjista testamentin tekemisen jälkeen, kumpikaan heistä ei tule vapaaksi. Tubero kuitenkin katsoo, että se, joka jäi testamentin tekijän haltuun, olisi vapaa ja oikeutettu perintöön. Mielestäni Tuberon näkemys vastaa paremmin perinnönjättäjän tarkoitusta.

30. Sama, Javolenuksen viimeisistä epiteeseistä, kirja II.

Eräs testamentinsaaja, jolla oli neljä öljypurkkia, teki seuraavan testamentin: "Testamenttaan kaksi samanlaista öljypurkkia." Annoin käsitykseni, että testamentattiin vain pari purkkia, sillä ilmaus "kaksi paria purkkia" ei ole sama kuin "kaksi samanlaista purkkia". Trebatius on samaa mieltä.

1. Kun testamentinsaaja vuokrasi valtiolta tiettyjä julkisia puutarhoja ja testamenttasi Aufidiukselle näiden puutarhojen tuotokset sen vuokrasopimuksen päättymiseen saakka, jonka nojalla ne oli vuokrattu, ja velvoitti perillisen maksamaan näiden puutarhojen vuokran ja sallimaan hänen nauttia niistä, katsoin, että perillinen oli velvollinen sallimaan hänen nauttia niistä ja että lisäksi hän olisi velvollinen maksamaan myös näiden puutarhojen vuokran valtiolle.

2. Kun testamenttiin oli lisätty: "Maksakoon perilliseni viisi aurea Stichukselle, orjalleni, ja jos Stichus palvelee perillistäni orjana kahden vuoden ajan, olkoon hän vapaa", katson, että perintö eräännyy kahden vuoden kuluttua, sillä sekä se että vapauden myöntäminen olisi viitattava tuohon ajankohtaan. Tätä mieltä oli myös Trebatius.

3. Jos teitä pyydetään myymään minulle maa-alue tiettyyn hintaan, teillä ei ole mainitun kaupan ehtojen mukaan vapautta varata mitään kyseisen maa-alueen sadosta, koska hinta viittaa koko tilaan.

4. Kun olen määrännyt erään osapuolen ostamaan itselleen ja minulle yhdessä pidettäväksi tarkoitetun maa-alueen, jonka hän sitten jakoi kahteen osaan rajojen avulla, ja ennen kuin hän luovutti sen minulle, hän testamenttasi sen seuraavasti: "Annan niin ja niin -lle minun maa-alueeni", kieltäydyin siitä, että yli puolet maasta olisi ollut maksettavana, koska ei olisi todennäköistä, että testamentintekijä olisi testamenttia tehdessään tarkoittanut, että toimeksianto olisi annettu hänen perilliselleen.

5. "Perilliseni maksakoon vaimolleni kaksisataa aurea, kun hän on poikani luona Capuassa." Poika jätti äitinsä. Olin sitä mieltä, että niin kauan kuin molemmat osapuolet asuvat Capuassa, perintö kuuluu äidille, vaikka he eivät asuisi yhdessä. Jos he kuitenkin muuttaisivat johonkin muuhun kaupunkiin, Trebatius sanoo, että perintö eräänntyisi vain yhdeksi vuodeksi sen ajan mukaan, jonka he asuivat yhdessä. Katsotaanpa, eikö sanoilla "niin kauan kuin hän pysyy poikani kanssa Capuassa" olisi ollut jokin ehto, mutta että niitä on pidettävä tarpeettomina. En ole tätä mieltä. Silti perintö olisi maksettava hänelle, edellyttäen, että ei ole hänen syynsä, jos hän ei ole asunut poikansa kanssa.

6. Jos sinua vaaditaan luovuttamaan toiselle kuuluva talo, etkä voi ostaa kyseistä taloa millään ehdoilla, Attius sanoo, että tuomioistuimen on tehtävä arviolaskelma sen arvosta, jotta perillinen voidaan vapauttaa, kun summa on maksettu. Samaa sääntöä sovelletaan, jos olisit voinut ostaa talon etkä tehnyt sitä.

(31) Sama, Pauluksen kirjoittama Epitomes of Probabilities, kirja I.

Jos talo testamentataan jollekin, hänellä on oikeus kaikkiin rakennuksiin, jotka sijaitsevat kyseiseen taloon kuuluvalla maalla. Paulus: Tätä sääntöä ei kuitenkaan sovelleta silloin, kun omistajalla oli kaksi vierekkäistä taloa, ja toisen talon huone oli tarkoitettu toisen talon käyttöön ja sitä käytettiin tähän tarkoitukseen; sillä näissä olosuhteissa mainittu huone lakkaa olemasta sen rakennuksen, johon se on liitetty, lisärakennus ja siitä tulee toisen talon lisärakennus.

32. Scaevola, Digest, kirja XIV.

Eräs testamentinsaaja määräsi Sextian perilliseksi neljänneksen omaisuudestaan ja Seiuksen ja Marciuksen, sisarensa pojat, perillisiksi loput kolme neljäsosaa. Tämän jälkeen hän korvasi Marciuksen Sextialla ja Marciuksen Sextialla ja jätti Marciukselle tietyn omaisuuden etuoikeutettuna perintönä. Marcius hylkäsi perintöosuuden, jonka hän oli saanut, ja kuoltuaan testamentittomana hänen omaisuutensa siirtyi hänen lailliselle veljelleen Seiukselle. Heräsi kysymys, voiko Sextia sijaantulon nojalla vaatia itselleen myös sitä, mitä Marciukselle oli jätetty etuoikeutettuna perintönä, lakimääräiseltä

perilliseltä sijaantulon perusteella. Vastaus oli, että esitettyjen tosiseikkojen mukaan Sextia ei ollut sijainen Marciukselle testamentattujen perintöjen osalta.

(33) Sama, Digest, kirja XV.

Eräs mies testamenttasi vaimolleen muun omaisuuden ohella sen osan talostaan, jossa he olivat tottuneet asumaan. Heräsi kysymys, koska sekä testamentin tekohetkellä että testamentin tekijän kuollessa hän käytti koko taloa eikä vuokrannut siitä mitään osaa, oliko hänen tarkoituksenaan testamentata vain se makuuhuone, jossa hänellä oli tapana nukkua. Vastaus oli, että kaikki se osa talosta, jossa hän tavallisesti asui perheensä kanssa, kuului testamentin piiriin.

1. Eräs testamentinsaaja jätti muiden testamenttilahjoitusten ohella vaimolleen seuraavan perinnön: "Haluan, että kaikki, mitä olen lahjoittanut vaimolleni tai hankkinut hänen käyttöönsä elinaikanani, annetaan hänelle." Kysyn, onko katsottava, että vaimolla oli oikeus myös siihen, mitä hän oli antanut hänelle testamentin tekemisen jälkeen. Vastaus oli, että mainituilla sanoilla ei ollut viittausta tulevaan aikaan.

2. Kun Seius maksoi vaimonsa velkojalle sata aurea ja lunasti pantiksi talletetun korun, ja kun hän sen jälkeen teki testamentin, hän teki seuraavan testamentin: "Annan vaimolleni kaiken, mitä olen maksanut sen sopimuksen perusteella, johon hän oli sitoutunut, ja lisäksi joka vuosi kaksisataa aurea." Heräsi kysymys, voivatko miehen perilliset periä mainitut kaksisataa aurea takaisin vaimoltaan vai tämän perillisiltä. Vastaus oli, että jos hän oli maksanut velkojalle lahjoituksena, hänen perillisensä olisivat vastuussa luottamuksen perusteella, jos he yrittäisivät periä velkaa, ja että he voisivat jopa olla esteellisiä poikkeuksen nojalla. Oletuksena olisi, että kyseessä olisi ollut lahjoitus, ellei perillinen pystyisi osoittamaan päinvastaista.

34. Sama, Digest, kirja XVI.

Eräs nainen testamenttasi velallisensa saatavan seuraavasti: "Haluan, että ne kymmenen aurea, jotka Gaius Seiuksen perilliset ovat minulle velkaa, maksetaan lisäksi Titiukselle, ja toivon, että perilliseni luovuttaa hänelle kanneoikeutensa heitä vastaan ja luovuttaa mainitulle Titiukselle heidän antamansa pantit." Kysyn, pitäisikö perillisten maksaa vain kymmenen aurea vai pitäisikö kanneoikeus luovuttaa koko velan osalta, toisin sanoen sekä korun että pääoman osalta. Vastaus oli, että näyttää siltä, että koko velan velvoite testamentattiin. Kysyn myös, jos testamentinsaaja ei olisi tietoinen siitä, että hänen asiamiehensä maakunnassa tekivät sopimuksen kymmenestä aureista ja että korko olisi lisättävä pääomaan edellä mainitun luottamuksen perusteella, kuuluuko tämän velan lisäys Titiukselle. Vastasin, että se kuuluisi.

1. Eräs testamentinsaaja, joka oli määrännyt poikansa perilliseksi osan omaisuudestaan, jätti hänelle muiden asioiden ohella etuoikeutetun perinnön näillä sanoilla: "Pyydän, että kaksikymmentä saatavaa, jotka on otettu tilikirjastani, annetaan

ilman vilpillistä tarkoitusta pojalleni Titiukselle, kun hän on valinnut ne." Mainittu testamentintekijä antoi elinaikanaan poikansa tehtäväksi hoitaa kaikki liiketoimensa, ja poika lainasi testamentin tekemisen jälkeen ja kymmenen vuoden ajan ennen isänsä kuolemaa, jona aikana hän toimi isänsä asiamiehenä, vastoin isänsä tavanomaista käytäntöä, kuten hänen tilikirjastaan käy ilmi, lainasi uusille velallisille suuria rahasummia ja salli vanhojen velallisten, jotka olivat isälleen velkaa pieniä summia, kasvattaa velkojaan, jotta edellä mainitut kaksikymmentä saatavaa täyttivät melkein koko hänen isänsä tilikirjan. Heräsi kysymys, oliko pojalla oikeus etuoikeutettuna perintönä saada lainat, jotka hän oli itse antanut. Vastaus oli, että hän saattoi valita vain ne, jotka olivat testamentin tekijän tilikirjassa hänen tehdessään testamenttiaan.

2. Eräs nainen jätti eräälle perilliselleen etuoikeutettuna testamenttina kaiken, mitä hänen miehensä Areton jäämistöstä oli jäljellä, ja velvoitti tämän luovuttamaan mainitun omaisuuden hänen lapsenlapsensa pojanpojalle, kun tämä täyttää kuusitoista vuotta, ja lisäsi sen jälkeen seuraavaa: "Pyydän myös, että maksatte, tyydytätte ja vapautatte Areton kuolinpesästä jäljellä olevat velat sen tuloista mainitun kuolinpesän velkojille." Heräsi kysymys, jos perillinen osoittaisi, että kuolinpesän tulot eivät riittäisi kaikkien saatavien maksamiseen, olisiko hänen itse otettava vastattavakseen velkataakka. Vastaus oli, että testamentinsaajan tarkoituksena oli ilmeisesti, että velat maksettaisiin omaisuuden tuloista eikä perillisen yksityisomaisuudesta.

3. Eräs isä, joka oli määrännyt poikansa ja tyttärensä perillisikseen ja jättänyt kummallekin heistä tiettyjä maita ja kirjanpitotilejä etuoikeutettuina testamentteina, sisällytti testamenttiinsa seuraavan määräyksen: "Kehoitän sinua, rakas poikani, ja toivon, että maksat kaikki testamenttini, ja jos teen tilapäisen lainan kautta velkaa ja olen sen velkaa kuollessani, toivon, että maksat sen, jotta se, mitä olen jättänyt sisarellesi, säilyisi koskemattomana." Tämä on siis "minun". Heräsi kysymys, oliko poika velvollinen maksamaan kaikki isänsä velat riippumatta siitä, miten ne oli otettu. Vastaus oli, että tytär saattoi trustin ehtojen mukaan vaatia vapautusta vastuusta, jotta se, mitä testamentin tekijä oli jättänyt hänelle, tulisi hänen käsiinsä rasittamattomana.

(35) Sama, Digest, kirja XVII.

Eräs mesenaatti pyysi perillistään ostamaan välittömästi paikan heimosta vapautetulle miehelleen. Jälkimmäinen kärsi pitkään suojelijan perillisen laiminlyönnistä, ja tämän kuollessa hän nimitti perillisekseen erään arvovaltaisen miehen. Heräsi kysymys, oliko heimon paikan arvioitu arvo vapautetun miehen perilliselle kuuluva? Vastaus oli, että se kuului. Lisäksi kysyttiin, voiko tässä tapauksessa saada takaisin tavanomaiset edut ja edut, joihin vapautettu mies olisi ollut oikeutettu kuolinpäiväänsä asti kuulumalla kyseiseen heimoon, jos paikka heimossa olisi alun perin ostettu suojelijan tahdon mukaisesti, vai olisiko perillisellä oikeus vain paikan arvioituun arvoon perustuvaan korkoon. Vastasin, että se, mitä vapautettu mies olisi itse voinut saada takaisin, siirtyi hänen perilliselleen.

1. Eräs testamentinsaaja teki Semproniukselle seuraavan testamenttilahjoituksen: "Sempronius saakoon kaikki maat, jotka minulla on Galatian rajojen sisäpuolella, aina siihen lohkoon asti, jonka nimi on Gaas, ja jotka ovat isännöitsijä Primuksen hallinnassa, kaikkine niihin kuuluvine lisäyksineen." Tämä on siis perintökaarti. Heräsi kysymys, koska mainitun isännöitsijän hallinnassa oli vain yksi maa-alue, joka ei sijainnut Galatian vaan Kappadokian rajojen sisäpuolella, kuuluisiko tämä alue muiden alueiden ohella Semproniukselle. Vastaus oli, että se kuuluisi hänelle.

2. Eräs testamentintekijä teki seuraavan testamenttilahjoituksen vapaamiehelleen, jonka hän mainitsi nimeltä: "Haluan, että minulle annetaan Trebatian tila, joka sijaitsee Atellatanin alueella, ja myös Satrian tila, joka sijaitsee Nifanan alueella, yhdessä kauppahuoneen kanssa". Heräsi kysymys, koska edellä luovutettujen maiden joukossa oli Satrianiksi nimetty maa-alue, joka ei kuitenkaan sijainnut Niphanan piirissä, oliko se luovutettava vapautetulle miehelle trustin ehtojen mukaisesti? Vastaus oli, että jos Niphanan piirissä ei ollut Satrian-nimistä tilaa, mutta jos oli varmaa, että testamentintekijä oli ajatellut muualla sijaitsevaa tilaa, se olisi siitä huolimatta maksettava, koska hän oli erehtynyt ilmoittamaan piirin, jossa se sijaitsi.

3. Eräs henkilö teki seuraavan määräyksen kodifikaatissa, jonka hän vahvisti: "Myönnettäköön taloni yhteydessä oleva juliaaninen kylpylä Tiburin ja Scitisin asukkaiden, joihin olen hyvin kiintynyt, vastikkeettomaan käyttöön siten, että he voivat siellä julkisesti kylpeä perillisten kustannuksella ja valvonnassa kuuden kuukauden ajan joka vuosi." Heräsi kysymys, olisivatko perilliset velvollisia maksamaan tarvittavien korjausten kustannukset. Vastaus oli, että esitettyjen tosiseikkojen mukaisesti testamentin saajan velvollisuus kylpylän lämmittämiseen ja huoltoon sisältyi sen lisäksi myös kaikkeen, mikä liittyi sen päivittäiseen ylläpitoon, jotta kylpylään saataisiin kaikki tarpeellinen; ja että tavanomaisten taukojaksojen aikana kylpylää olisi valmisteltava ja puhdistettava, jotta se olisi asianmukainen käytettäväksi, kuten joissakin olosuhteissa on tavallista.

36. Claudiuksen muistiinpanot Scaevolasta, Digest, kirja XVIII.

Kun testamentti on päätetty tehottomaksi, siihen sisältyvät luottamukset eivät ole ab intestato voimassa, koska koska koska mielisairas henkilö ei voi tehdä testamenttia, katsotaan, että mikään hänen testamenttiinsa sisältyvä ei ole pätevä.

(37) Scaevola, Digest, kirja XVIII.

Eräs henkilö testamenttasi kuollessaan äidilleen Seialle tietyn maa-alueen, joka jo kuului hänelle, ja pyysi tätä kuollessaan siirtämään sen hänen vaimolleen Flavia Albinalle. Testamentin tekijän kuoleman jälkeen äiti ilmoitti maistraatin läsnä ollessa, ettei hän halunnut tehdä mitään poikansa toivomusta vastaan ja että hän oli valmis siirtämään maan Flavia Albinalle, jos tämä maksaisi hänelle tuloina kaksi aurea vuodessa. Hän ei kuitenkaan luovuttanut maata eikä saanut kahden aureen vuotuista summaa. Heräsi kysymys, voiko hän laillisesti myydä maan kolmannelle osapuolelle. Vastaus oli, että jos asiaa

tutkitaan suhteessa testamenttiin ja trustiin esitettyjen tosiseikkojen mukaisesti, se, mitä testamentintekijä jätti äidilleen, ei ollut pätevä, eikä ollut velvollisuutta noudattaa trustia, edellyttäen, että äiti ei ollut saanut testamentilla mitään muuta.

1. Eräs henkilö määräsi perillisen ja jätti Maeviukselle kaksisataa aureia, velvoittaen hänet maksamaan sata Glaucetychesille ja viisikymmentä Elpidukselle. Tämän jälkeen Maevius lähetti testamentin tekijän suostumuksella kirjeet molemmille testamentinsaajille ja maksoi heille perintöosuutensa testamentin tekijän tahdon mukaisesti. Tämän jälkeen testamentintekijä teki perunkirjoituksen ja määräsi, että jos esitetään jokin perunkirjoituksen vastainen asiakirja, se ei ole pätevä. Heräsi kysymys siitä, voivatko testamentinsaajat haastaa Maeviuksen, joka oli saanut kaksisataa aureia, oikeuteen, koska testamentinsaaja oli muuttanut mieltään edellä mainittujen kirjeiden osalta. Vastaus oli, että esitettyjen tosiseikkojen mukaan Maeviusta vastaan ei voitu nostaa kannetta riippumatta siitä, oliko hän saanut kaksisataa aureia vai maata niiden sijaan.

2. Testamentintekijä määräsi vapaamatkustajansa Seian ja Maeviuksen perillisiksi yhtä suuriin osuuksiin omaisuudestaan ja korvasi Maeviuksen holhoojallaan Semproniuksella. Tämän jälkeen hän vahvisti kodifikaatin, jolla hän määräsi seuraavaa: "Lucius Titius perilliselleen Seialle, jonka hän määräsi perimään puolet omaisuudestaan, tervehdys. Kiellän vapaamatkustajani Maeviusta, jonka olen testamentillani määrännyt perilliseksi puoleen omaisuudestani, saamasta sitä; ja hänen sijastaan toivon, että Publius Sempronius, holhokkini, perii osuutensa omaisuudestani." Hän jätti myös Maeviukselle, jonka hän ei halunnut saavan osuutta omaisuudestaan, testamentin, johon liitettiin seuraava huomautus: "Toivon, että sata viisikymmentä pulloa vanhaa viiniä annetaan vapaamiehelleni Maeviukselle, joka ei ansaitse minulta mitään." Koska testamentintekijän tarkoituksena oli ensinnäkin, että puolet hänen omaisuudestaan kuuluisi kaikissa olosuhteissa Semproniukselle, heräsi kysymys siitä, oliko edellä mainituilla sanoilla ilmaistu luottamus katsottava päteväksi ja keneltä Sempronius voisi vaatia sitä, koska codicil oli osoitettu tietylle henkilölle. Vastaus oli, että luottamuksen täyttämistä voitiin vaatia Maeviukselta.

3. Eräs isä antoi vapautetulle pojalleen koko omaisuutensa kahta orjaa lukuun ottamatta, mutta ei tehnyt lahjoitusta mortis causa, ja sopi poikansa kanssa seuraavaa: "Lupaatko, että orjat, jotka olen antanut sinulle, ja maat, jotka olen luovuttanut sinulle lahjaksi, sekä mainituista orjista mahdollisesti syntyvät jälkeläiset, samoin kuin maanviljelyssä käytetyt työvälineet tai kaikki muu mainituista omaisuuseristä, joka saattaa jäädä tai olla hallinnassasi ja josta et ole vilpillisesti luopunut, palautetaan kuolemasi jälkeen minulle, jos olen vielä elossa, tai luovutetaan jollekulle, jonka voin nimetä? Minä, Lucius Titius, isä, olen tämän määrännyt, ja minä, Lucius Titius, poika, olen sen luvannut." Kuollessaan isä kirjoitti pojalleen, että hän on luonut luottamuksen seuraavasti: "Lucius Titius, pojalleen Lucius Titiukselle, tervehdys. Luottaen lapselliseen kiintymykseesi, kehotan sinua maksamaan Niin ja näin ja niin ja niin, tietyn rahasumman, ja toivon, että orjani Lucio vapautetaan." Heräsi kysymys, oliko poika, joka ei voinut saada isänsä omaisuutta prätoriaan eikä häntä ollut nimitetty tämän perilliseksi, velvollinen täyttämään toimeksiannon ja myöntämään orjalle vapauden kirjeen ehtojen mukaisesti. Vastaus oli, että vaikka poika ei voinut astua isänsä omaisuuteen eikä vaatia sen preetoriaanista hallintaa ja vaikka hänellä ei ollut hallussaan mitään isänsä omaisuuteen kuuluvaa, isänsä perilliset saattoivat kuitenkin nostaa häntä vastaan velallisenä kanteen

määräyksen perusteella; samoin kuin ne, jotka olivat kiinnostuneita sen toteuttamisesta, saattoivat nostaa kanteen trustin perusteella; erityisesti jumalallisen Piuksen perustuslain jälkeen, jossa säädettiin tällaisesta tapauksesta.

4. Leski, joka aikoi mennä naimisiin, määräsi kaksi lastaan, jotka hänellä oli ensimmäisestä miehestään, sopimaan kahdestakymmenestä aureista, jotka olivat hänen aikomansa myötäjäisten arvo, jos hänen avioliittonsa jostain syystä voitaisiin purkaa, jotta koko hänen myötäjäisensä voitaisiin maksaa jommallekummalle heistä. Koska yksi lapsista oli kuollut avioliiton aikana, vaimo määräsi kirjeitse eloonjäänyttä tyytymään puoleen myötäjäisistä vaatimatta siitä enempää ja jättämään loput puolet miehensä haltuun. Koska vaimo oli sittemmin kuollut, heräsi kysymys siitä, voiko hänen poikansa haastaa hänen aviomiehensä oikeuteen koko myötäjäiset, ja voiko häntä suojella poikkeuslausekkeella vilpillisen mielen perusteella, ja lisäksi siitä, voiko hänen edukseen nostaa kanteen luottamusehtojen nojalla, jotta poika voitaisiin pakottaa vapauttamaan hänet osuudestaan velvoitteesta. Vastaus oli, että poikkeus oli laillisesti mahdollinen ja että poika saattoi nostaa kanteen myös trustin ehtojen nojalla. Lisäksi kysyttiin, voisiko naisen perillisten hyväksi hänen poikaansa vastaan nostaa kanteen, joka koskisi jäljellä olevaa puolta omaisuudesta. Vastaus oli, että esitettyjen tosiseikkojen perusteella ja erityisesti pojalle kirjoitetun kirjeen jälkeen kannetta ei voitu nostaa. Claudius: Koska nainen ilmoitti kirjeessään, että hänen poikansa olisi tyytyminen puoleen myötäjäisistä, katsottiin, että näillä sanoilla luotiin luottamus pojan hyväksi.

5. Testamentintekijä teki seuraavan määräyksen kodifikaatissa: "Haluan, että kaikki tähän sisältyvä toteutetaan. Annan herralleni Maximukselle viisituhatta denaria, jotka olen saanut hänen sedältään Julius Maximukselta talletuksen muodossa, maksettavaksi hänelle korkoineen, kun hänestä tulee mies, mikä on yhteensä kolmekymmentätuhatta denariaa, sillä olen valan alla luvannut hänen sedälleen tehdä näin." Heräsi kysymys siitä, riittivätkö codicilin ehdot oikeuttamaan kanteen talletettujen rahojen takaisinperimiseksi, koska niiden totuutta ei voitu osoittaa millään muulla todisteella. Vastasin, että esitettyjen tosiseikkojen mukaisesti oli uskottava sitä, mitä testamentintekijä kirjoitti, koska hän väitti sitoutuneensa valalla tekemään tämän.

6. Titia, korkea-arvoinen nainen, joka oli aina palkannut Callimacuksen hoitamaan asioitaan (koska tämä oli kyvytön ottamaan testamentin nojalla), oli laatinut omakätisen testamentin, jossa määrättiin seuraavaa: "Minä, Titia, olen tehnyt tämän testamenttini ja haluan, että Callimacus saa palkkioksi kymmentuhannen denarin summan." Kysyn, voivatko Titian perilliset vaatia tätä rahaa sillä perusteella, että se on palkkio. Vastasin, että sitä, mikä on testamentattu lain vastaisesti, ei voida periä.

7. Viitaten seuraaviin testamentin sanoihin: "Haluan, että maksu suoritetaan kaikille mies- ja naispuolisille orjille, jotka olen vapauttanut tai jotka saatan vapauttaa joko tällä testamentilla tai jollain muulla testamentilla, sekä heidän pojilleen ja tyttärilleen", heräsi kysymys siitä, oliko perillinen vastuussa niille, jotka testamentintekijä oli vapauttanut elinaikanaan. Vastaus oli, että trustin määräykset oli pantava täytäntöön myös niiden osalta, jotka oli manumitoitu ennen testamentin tekemistä, ja heidän molempien sukupuolten lastensa osalta.

38. Sama, Digest, kirja XIX.

Isä kielsi poikaansa, joka oli myös hänen perijänsä, luovuttamasta kuolinpesään kuuluvia maita tai asettamasta niitä pantiksi; mutta velvoitti hänet pitämään ne sellaisten lasten hyväksi, joita hänellä saattaa olla laillisen avioliiton kautta, sekä muiden sukulaistensa hyväksi. Poika, joka oli maksanut eräälle kuolinpesän velkojalle, vapautti tietyt isänsä rasittamat maa-alueet ja, saadakseen rahat velkojalle maksettavaksi, siirsi kyseiset maat toiselle velkojalle pantiksi tai kiinnitykseksi. Heräsi kysymys siitä, oliko panttaussopimus tehty laillisesti. Vastaus oli, että esitettyjen tosiseikkojen perusteella se oli laillisesti tehty. Esitettiin myös kysymys siitä, että jos poika myisi kuolinpesään kuuluvia maita velkojiensa tyydyttämiseksi, voisivatko ostajat, jotka eivät tieneet panttauksen olemassaolosta, ostaa maat laillisesti. Vastasin, että esitettyjen tosiseikkojen mukaan myynti olisi pätevä, jos kuolinpesään ei kuulunut muuta omaisuutta, josta velka voitaisiin maksaa.

1. Eräs mies, joka oli määrännyt perillisikseen kaksi vapautettua miestänsä, Stichuksen ja Eroksen, määräsi testamentissaan seuraavaa: "En suostu siihen, että Cornelian Estate jää vapaiden käsiin." Tämä mies ei ollut suostunut siihen, että Cornelian Estate jäisi vapaiden käsiin. Stichus määräsi testamentillaan naispuolisen orjansa Arescusan vapaaksi ja testamenttasi tälle osuutensa mainitusta omaisuudesta. Kysyn, voivatko Eros ja muut Stichuksen vapaatoverit vaatia jälkimmäisen perilliseltä hänen osuuttaan mainitusta omaisuudesta, kuten testamentissa on määrätty. Vastaus oli, että Arescusa ei kuulunut trustin piiriin.

2. Eräs mies määräsi tyttärensä perillisikseen ja lisäsi testamenttiinsa: "En halua, että taloni siirtyy vapaideni käsistä, vaan haluan sen kuuluvan perheeseeni syntyneille orjille, jotka olen maininnut tässä testamentissa." Heräsi kysymys, oliko perittävän ja testamentin tekijän talouteen syntyneiden orjien kuoleman jälkeen jäljelle jääneellä yksittäisellä vapaamiehellä oikeus saada koko hyöty testamentista. Vastaus oli, että esitettyjen tosiseikkojen mukaisesti vain eloonjääneen vapaamiehen suhteellinen osuus kuuluisi hänelle.

3. Testamentintekijä, joka oli jättänyt maata pojalleen, kielsi tätä myymästä, luovuttamasta tai panttaamasta sitä niin kauan kuin hän eli, ja lisäsi seuraavan lausekkeen: "Jos hän tekisi tämän vastoin tahtoani, toivon, että Titian-tila kuuluisi valtiokonttorille, ja tämä on määrätty, jotta mainittu Titian-tila pysyisi aina hänen nimissään." Koska poika säilytti omaisuutta isänsä testamentin mukaisesti koko elinaikansa, heräsi kysymys, kuuluuko maa hänen kuolemansa jälkeen perheenjäsenille eikä pojan määräämille perillisille. Vastaus oli, että vainajan testamentista voidaan päätellä, että poika ei elinaikanaan saanut luovuttaa eikä pantata maata, mutta hänellä oli oikeus tehdä testamentti ja jättää se jopa vieraille perillisille.

4. Julianus Agrippa, joka kuului triarilaisten ensimmäiseen komppaniaan, lisäsi testamenttiinsa seuraavan: "En halua, että perilliseni panttaa tai luovuttaa millään tavalla jäännöstä tällaisista ja tällaisista maista tai esikaupunkitilaani tai taloni

kaupungissa." Hänen tyttärensä, jonka hän oli määrännyt perilliseksi, jätti tyttären, testamentintekijän lapsenlapsen, joka, pidettyään omaisuutta hallussaan pitkään, kuoli määrättyä vieraat perilliset. Heräsi kysymys siitä, olisiko vieraalla perillisellä oikeus kyseiseen maa-alueeseen vai kuuluisiko se Julialle, joka oli Julius Agrippan sisarentytär. Vastasin, että koska edellä mainittu määräys oli vain pelkkä määräys, mitään ei ollut tehty vastoin vainajan tahtoa, mikä estäisi maan omistusoikeuden siirtymisen perillisille.

5. Eräs testamentinsaaja jätti pienen maa-alueen ja kaupan viidelletoista vapautetulle miehelleen, jotka hän mainitsi nimeltä, ja lisäsi vielä seuraavaa: "Toivon, että vapaamieheni saavat pitää tätä maata sillä ehdolla, ettei kukaan heistä myy tai luovuta osuuttaan tai tee mitään muuta sellaista, jonka vuoksi se joutuisi vieraan omaisuudeksi". Jos jotakin tehdään vastoin tätä määräystä, toivon, että heidän osuutensa sekä maa kauppoineen kuuluvat Tusculumin kansalle." Eräät hänen vapautetuista miehistään myivät osuutensa kahdelle heidän joukkoonsa kuuluneelle vapaamieliselle, ja kun ostajat olivat kuolleet, he määräsivät perilliseksi muukalaisen Gaius Seiuksen. Heräsi kysymys, kuuluivatko myydyt osakkeet Gaius Seiukselle vai heidän elossa oleville vapaamielisille tovereilleen, jotka eivät olleet luopuneet omista osakkeistaan. Vastaus oli, että esitettyjen tosiseikkojen mukaan ne kuuluivat Gaius Seiukselle. Kysyttiin myös, kuuluivatko myydyt osakkeet Tusculumin asukkaille. Vastasin, etteivät ne kuuluisi. Claudius: Koska huomioon ei oteta vieraan todellisen omistajan henkilöllisyyttä vaan ostajien henkilöllisyyttä, jotka vainajan testamentin mukaisesti kuuluivat niiden joukkoon, joille hän oli sallinut omaisuuden myynnin, ei ole täytetty sitä ehtoa, jonka mukaan maa oli trustin ehtojen mukaan myönnetty Tusculumin kansalle.

6. Testamentinsaaja veloitti testamentinsaajaa, jolle hän oli testamentannut kaksi tuhatta solidia trustin nojalla, seuraavasti: "Pyydän sinua, Petronius, maksamaan mainitun kahden tuhannen solidin summan erään tietyn temppelin seuralle." Koska seura oli sittemmin lakkautettu, heräsi kysymys siitä, kuuluuko perintö Petroniukselle vai jäisikö se perillisen haltuun. Vastaus oli, että Petronius saattoi laillisesti vaatia sitä, varsinkin jos hänen tehtäväkseen ei kuulunut vainajan testamentin toteuttaminen.

7. Eräs äiti määräsi poikansa perillisikseen ja lisäsi: "He eivät saa missään tapauksessa millään tavoin luovuttaa maita, jotka tulevat heidän haltuunsa osana minun jäämistöäni, vaan heidän on varattava ne perillisilleen ja annettava toisilleen vakuus tämän suhteen." Tämä ei kuitenkaan ole mahdollista. Heräsi kysymys siitä, olisiko maiden katsottava jääneen näiden sanojen perusteella omaisuudeksi. Vastaus oli, että sanotun mukaisesti ne eivät luoneet trustia.

8. Eräs mies, joka oli määrännyt perillisen saamaan puolet jäämistöstään, jätti hänelle etuoikeutettuna perintönä tietyn maa-alueen ja lisäsi siihen seuraavaa: "Pyydän teitä suostumaan siihen, että saatte Clodius Veruksen, pojanpoikani ja sukulaisenne, kanssaperilliseksi Juliuksen tilaan, jonka olen määrännyt annettavaksi teille etuoikeutettuna perintönä." Heräsi kysymys, oliko pojanpojalla oikeus puoleen maasta trustin ehtojen mukaisesti. Vastasin, että hänellä oli.

39. Sama, Digest, kirja XX.

"Haluan, että vapautetulle miehelleni Pamphilukselle annetaan sata aurea sen lisäksi, mitä olen jättänyt hänelle codicilliani. Pamphilus, tiedän, että kaikki, mitä jätän sinulle, päättyy lopulta lasteni käsiin, sillä pidän mielessä kiintymyksen, jota tunnet heitä kohtaan." Kysyn, oliko testamentin tekijä edellä mainituilla sanoilla antanut Pamphilukselle tehtäväksi uskoa, että hän maksaisi vainajan lapsille sata aurea hänen kuolemansa jälkeen? Vastaus oli, että esitettyjen tosiseikkojen mukaan ei voitu katsoa, sikäli kuin testamentintekijän kielenkäyttöä on pidettävä sellaisena, että Pamphilukselle oli annettu tehtäväksi uskoa sadan aureen maksaminen; mutta koska olisi erittäin häpeällistä, että hänen vapaamatkustajansa olisi kiistänyt vainajan hyvän mielipiteen, hänelle testamentatut sata aureeta on maksettava testamentintekijän lapsille. Jumalallinen Marcus, keisarimme, teki saman päätöksen samankaltaisessa tapauksessa.

1. Seuraava kysymys ehdotettiin ratkaistavaksi. Eräs henkilö, jolla ei ollut lapsia eikä sukulaisia ja jonka sairaus oli saattanut äärimmäiseen tilaan, kutsui ystävänsä koolle ja kertoi heille Gaius Seiuksen läsnä ollessa, joka asui samassa talossa hänen kanssaan, että hän halusi jättää hänelle tiettyjä maita, jotka hän mainitsi; ja Gaius Seius laati tämän lausunnon, joka todistettiin, ja kun testamentin antajaa itseään kuulusteltiin siitä, oliko hän tehnyt sen, hän vastasi "aivan varmasti", mikä lisättiin asiakirjaan. Heräsi kysymys siitä, kuuluivatko nimetyt maat Gaius Seiukselle trustin ehtojen mukaisesti. Vastaus oli, että tästä asiasta ei voinut olla mitään epäselvyyttä, koska trusti oli pätevä.

2. Eräs isä määräsi kaksi tyttärtään perillisiksi yhtä suuriin osuuksiin jäämistöstään ja jätti toiselle heistä etuoikeutettuna perintönä maa-alueen ja pyysi toista tyttärtä maksamaan sisarelleen kaksikymmentä aurea, ja hän pyysi myös tätä samaa tyttärtä siirtämään mainitulle sisarelleen puolet maa-alueesta. Heräsi kysymys siitä, oliko hän velvollinen maksamaan kaksikymmentä aureita vai ei. Vastasin, että hän ei ollut velvollinen tekemään niin.

40. Sama, Digest, kirja XXI.

Eräs tytär, joka oli syntynyt isänsä vapautumisen jälkeen, pyysi isänpuoleista setäänsä appivanhempana antamaan hänen osuutensa perintöosuudestaan ja lisäksi kaksi maa-aluetta äidinpuoleiselle sedälleen. Mainitun tyttären perintöoikeus siirtyi tasan hänen molemmille sedilleen, jotka olivat lähisukulaisiaan, praetorian omistuksen kautta. Koska testamentti ei ollut pätevä sen perintöosan osalta, johon hänen äidinpuoleinen setänsä olisi ollut oikeutettu lakimääräisenä perillisenä praetoriaanisen hallinnan perusteella, heräsi kysymys, olisiko se kuitenkin pätevä puolen mainitun maa-alueen osalta, jotta hänen setänsä Titius voisi saada kaksi osuutta kyseisistä maa-alueista, toisin sanoen toisen niistä praetoriaanisen lain mukaisen oikeutensa perusteella ja toisen, jonka hän voisi vaatia itselleen testamentin perusteella. Vastaus oli, että hänellä oli oikeus esittää vaatimus. Lisäksi kysyttiin, jos edesmennyt tytär oli myös veloittanut isäsetänsä muiden hyväksi tehdyillä trusteeilla, olisiko tämä velvollinen toteuttamaan ne kokonaisuudessaan vai vain suhteessa omaan osuuteensa. Vastaus oli, että hänen olisi täytettävä ne kokonaisuudessaan.

1. Eräs testamentinsaaja määräsi Seian perilliseksi kolme neljäsosaa jäämistöstään ja Maeviuksen perilliseksi yhden neljäsosan ja hän antoi Seialle seuraavan trustin: "Pyydän ja kehotan sinua luovuttamaan pojalleni kaiken sen, mitä olet saanut kuolinpesästäni sen jälkeen, kun olet varannut puutarhani itsellesi." Koska hän oli antanut hänelle yleisluontoisen luottamuksen, heräsi kysymys, olisiko hänen perilliseksi tulevan pakko maksaa kaikki hänen perintönsä ja toteuttaa kaikki hänen perustamansa luottamukset, vai voisiko Seia vaatia kaikki puutarhat, jos hän luopuisi kolmesta neljäsosasta perintöä. Vastaus oli, että näyttää siltä, että kanssaperijä oli testamentin mukaan velvollinen luovuttamaan Seialle sen neljänneksen, joka hänellä oli kyseisiin puutarhoihin.

41. Sama, Digest, kirja XXII.

Aviomies määräsi vaimonsa ja pojan, jonka hän oli saanut vaimonsa kautta, perilliseksi ja velvoitti vaimonsa trustilla seuraavasti: "Pyydän sinua, vaimoni, olemaan vaatimatta mitään osuutta Tiitisen kartanosta, koska tiedät, että minä itse ostin koko mainitun omaisuuden, mutta sen kiintymyksen ja kunnioituksen vuoksi, jonka olen sinulle velkaa, olen antanut ymmärtää, että meillä oli yhtäläiset osuudet tässä ostoksessa, jonka tein omilla rahoillani." Heräsi kysymys, oliko hän tarkoittanut, että mainittu maa kuului kokonaan hänen pojalleen. Vastaus oli, viitaten kyseiseen lausekkeeseen, että testamentintekijä tarkoitti mainitun maan kuuluvan hänen jäämistöönsä, koska se muodosti osan koko jäämistöstä, niin että hänen vaimonsa ja poikansa olisivat kumpikin oikeutettuja puoleen maasta, koska ne muodostivat osan siitä.

(1) Kun testamenttiin oli otettu seuraava määräys: "Haluan, että taloni ja siihen rajoittuva puutarha annetaan vapaamiehilleni", ja toisen kohdan alle oli kirjoitettu: "Haluan, että perilliseni siirtää vapaamiehelleni Fortuniukselle talon, jonka olen antanut vapaamiehilleni", huoneen, jossa minulla oli tapana asua, ja siihen liittyvän varastohuoneen", heräsi kysymys, oliko perittävän perillinen velvollinen maksamaan perinnön Fortuniukselle, vaikka koko talo oli aiemmin luovutettu kaikille vapaamiehille. Vastaus oli, että hänen ei tarvinnut tehdä niin.

(2) Eräs testamentintekijä teki seuraavan määräyksen kodifikaatissa, jonka hän vahvisti testamentillaan: "Testamenttaan kaikille vapautetuille miehille, mukaan lukien ne, jotka olen elinaikanani manumifioinut, jotka manumifioidaan tällä codicilillä tai jotka saatan myöhemmin manumifioida, sekä heidän vaimoilleen, pojilleen ja tyttärilleen, lukuun ottamatta niitä, jotka olen testamenttini ehtojen mukaan erityisesti testamentannut vaimolleni." Tämän jälkeen hän määräsi perillisensä seuraavasti: "Toivon, että perilliset antavat vaimolleni, heidän kanssaperijälleen, maani Umbriassa, Etruriassa ja Picenumissa kaikkine niihin kuuluvine lisäyksineen, mukaan lukien maa- tai kaupunkiorjat ja ne, jotka hoitavat liiketoimiani, lukuun ottamatta niitä, jotka on manumitoitu." Heräsi kysymys siitä, tulisiko perillisten luovuttaa Eros ja Stichus, hänen orjansa, jotka olivat hoitaneet testamentintekijän liiketoimia Umbriassa ja Picenumissa tämän kuolemaan asti ja jotka olivat Damasin luonnollisia poikia, jotka testamentintekijä oli manumetoinut elinaikanaan, perillisten Damasin haltuun kodiklinikan ehtojen

mukaisesti, vai kuuluivatko he kirjeen ehtojen mukaisesti hänen vaimolleen Seialle. Vastaus oli, että kodifikaatin mukaan he kuuluivat heidän luonnolliselle isälleen luonnollisen kiintymyssuhteen mukaisesti.

(3) Eräs testamentinsaaja jätti Felicissimukselle ja Felicissimalle, joille hän oli myöntänyt vapauden, Gargilian kartanon, talo mukaan lukien, ja testamenttinsa toisessa osassa hän testamenttasi pojalleen Titiukselle, jonka hän oli määrännyt perilliseksi neljänneksen omaisuudestaan, perinnöksi seuraavan perinnön: "Poikani Titius, ota omaisuuteni osuuden lisäksi ne perinnöt, jotka isäsi Praesens ja Caelius Justus, isäsi veli, jättivät minulle." Heräsi kysymys, koska Gargilian tilan oli testamentannut testamentintekijälle hänen aviomiehensä, toisin sanoen hänen poikansa Titiuksen isä, jolle maa-alueet kuului trustin ehtojen mukaan, oliko mainitun maa-alueen kuuluttava vain pojalle Titiukselle vai Felicissimalle vai kaikille kolmelle. Vastaus oli, että ei ollut todennäköistä, että testamentintekijä, joka ei jättänyt Felicissimukselle ja Felicissimalle mitään muuta kuin sen, mikä sisältyi erityiseen testamenttiin, olisi tarkoittanut, että perintö olisi yleisellä lausumalla siirrettävä hänen pojalleen, jolle hän oli myös jättänyt osan omaisuudestaan.

(4) Eräs mies jätti testamentilla tiettyjä orjia, jotka olivat lapsia, seuraavasti : "Haluan, että perillisilleni annetaan viisi nuorta orjaani pienelle herralleni Publius Maeviukselle, ja että mainitut orjat ovat alle seitsemän vuoden ikäisiä." Testamentin tekijä kuoli monta vuotta testamentin tekemisen jälkeen. Heräsi kysymys siitä, minkä ikäisiä Maeviukselle kuuluvien orjien olisi oltava, olivatko ne niitä, jotka testamentin tekohetkellä olivat alle seitsemänvuotiaita, vai olisiko annettava ne, joiden todettiin olevan alle tämän ikäisiä testamentin tekijän kuollessa. Vastaus oli, että näytti siltä, että nimetään ne, jotka olivat tuon ikäisiä silloin, kun testamentintekijä testamenttasi heidät.

(5) Eräs testamentintekijä testamenttasi jalkavaimolleen muun muassa seuraavan perinnön: "Haluan, että maa-alue, joka minulla on Appian tiellä, annetaan hänelle ja sitä hoitavalle isännöitsijälle sekä hänen vaimolleen ja lapsilleen." Heräsi kysymys, oliko testamentin antaja tarkoittanut, että isännöitsijän ja hänen vaimonsa lapsenlapset kuuluivat jalkavaimolle. Vastaus oli, että mainitussa tapauksessa ei ollut mitään sellaista, mikä estäisi niiden antamisen hänelle.

(6) Eräs mies jätti Maeviukselle testamenttilahjoituksen seuraavasti: "Testamenttaan kaiken, mitä minulla on Gadesin kaupungissa." Heräsi kysymys, jos hänellä oli omaisuutta kaupunkiin rajoittuvassa esikaupungissa, olisiko tämäkin kuulunut Maeviukselle trustin ehtojen mukaan. Vastaus oli, että sanojen merkitys sallii myös tämän laajennuksen. Samassa tapauksessa kysyttiin myös, että kun perittävän tilikirjasta oli löydetty tiettyjä seteleitä, koska hänellä oli tapana lainata rahaa kotikaupungissaan Gadesissa tai sen lähialueella ja koska hän oli jättänyt omaisuuttaan kyseiseen kaupunkiin, olisiko Maevius oikeutettu kyseisiin seteleihin sen perusteella, että edellä mainituilla sanoilla oli luotu trusti. Vastasin, että hänellä ei olisi oikeutta niihin. Lisäksi heräsi kysymys, olisiko hänen Gadesin talossaan olevasta arkussa olevilla rahoilla, jotka oli löydetty hänen talostaan tai jotka oli saatu keräämällä erilaisia seteleitä ja talletettu sinne, oikeus saada ne trustin ehtojen mukaisesti. Vastaus oli, että tähän kysymykseen oli jo vastattu.

(7) Eräs testamentintekijä jätti testamentissaan, jossa hän määräsi vaimonsa ja poikansa perillisikseen, tyttärelleen sata aurea trustiin maksettavaksi, kun tämä menee naimisiin perheeseen, ja hän lisäsi seuraavan määräyksen: "Kehotan sinua, tyttäreni, kun menet naimisiin suvussa ja niin usein kuin menet naimisiin, sallimaan veljesi ja äitisi Seia, että kumpikin voi määrätä, että puolet annettavasta myötäjäisestä palautetaan, jos sinä kuolet avioliittosi aikana jättämättä jälkeesi poikaa tai tyttärtä tai jos avioero tapahtuu ennen kuin myötäjäisesi on palautettu tai jos sinulle on muuten annettu tyydytys siihen nähden." Isä antoi tyttärensä, joka oli neitsyt, avioliittoon ja lahjoitti tälle myötäjäiset. Kun avioero oli tapahtunut, isä otti myötäjäiset vastaan ja antoi tytön sen kanssa avioliittoon toisen miehen kanssa ja määräsi, että mainitut myötäjäiset palautetaan joko hänelle itselleen tai hänen tyttärelleen. Testamentin tekijä kuoli toisen avioliiton aikana ja jätti saman testamentin, ja hänen pojastaan ja vaimostaan tulivat hänen perillisensä. Tytön aviomies kuoli tämän jälkeen, ja tyttö sai myötäjäisensä ja meni kolmannen kerran naimisiin veljensä ja äitinsä länä ollessa ja heidän suostumuksellaan, jotka jopa lisäsivät hänen myötäjäisiään, eikä kumpikaan heistä tehnyt mitään määrystä sen suhteen. Tämän jälkeen pojasta ja tyttärestä tulivat äitinsä perillisiä, ja sitten tytär kuoli jättäen miehensä perillisikseen. Koska tyttö ei ollut saanut myötäjäisensä muodostavia rahoja isänsä perillisiltä perintönä, vaan oli perheenäitinä saanut ne takaisin toisen aviomiehensä kuoleman jälkeen, heräsi kysymys, voidaanko hänen perillisensä katsoa olevan vastuussa kuolleen veljen veljen kanssa luottamusehtojen nojalla rahoista, jotka hän olisi voinut saada, jos hän olisi tehnyt myötäjäisrahaa koskevan määräyksen. Vastaus oli, että esitetyn tapauksen mukaan hän ei olisi vastuussa.

(8) Kun testamentin tekijän perillistä tai testamentinsaajaa kehoitetaan adoptoimaan joku, ja siihen lisätään seuraavat sanat: "Jos hän tekee toisin, hän menettäköön perintöosuutensa" tai "menettäköön perintönsä", heräsi kysymys, jos hän ei adoptoi mainittua henkilöä, voisiko trustin nojalla nostaa kanteen sen henkilön hyväksi, jota ei adoptoitu. Vastaus oli, että trusti, jossa osapuolta pyydetään adoptoimaan joku, ei ole pätevä.

(9) "Haluan, että tässä ja tässä piirissä sijaitseva maa-alue siirretään Maeviukselle, Publiukselle ja Gaiukselle välimiehen määräämällä hinnalla, ja että, kun kauppasumma on lisätty omaisuuteeni, jäljellä olevat perillisiä lupaavat sadan aureenin uhkasakon uhalla vastata hädän sattuessa kaksinkertaisesta summasta, jotta mainittu maa-alue ei koskaan kokonaan tai osittain siirtyisi Seian tai hänen jälkeläistensä haltuun millään tavoin." Heräsi kysymys, oliko perintö pätevä, koska Publius halusi ostaa sen, ja Gaius kieltäytyi suostumasta. Vastaus oli, että se, joka halusi hyötyä trustista, saattoi vaatia puolet testamentatusta maasta, vaikka toinen kieltäytyi käyttämästä oikeuttaan. Lisäksi tiedusteltiin, millainen vakuus olisi perittävän tahdon mukaisesti asetettava kullekin perilliselle maksettavasta summasta. Vastaus oli, että vakuus olisi asetettava suhteessa siihen osuuteen, johon heillä oli oikeus testamentin ehtojen mukaan.

(10) Testamentin tekijä testamenttasi sisarelleen tiettyjä orjia, jotka hän nimesi testamentissaan, ja velvoitti tämän luovuttamaan samat orjat hänen lapsilleen hänen kuollessaan. Heräsi kysymys siitä, tulisiko mainituista orjista syntyneet lapset testamentinsaajan kuoleman jälkeen luovuttaa lapsille, jotka olivat vainajan perillisiä, vai kuuluivatko ne hänen perillisilleen. Vastaus oli, että jälkikäteen syntyneet lapset eivät kuuluneet trustin ehtojen piiriin.

(11) Isä oli tyttärelleen velkaa tietyn rahasumman tyttären aviomiehen testamentilla perustetun trustin nojalla, ja kun tyttö meni uudelleen naimisiin, isä antoi tyttären aviomiehelle myötäjäiset ilman tyttären antamaa määräystä ja määräsi, että myötäjäiset palautetaan hänelle itselleen, jos hänen tyttärensä kuolee ilman jälkeläisiä. Naisella oli tytär, ja heräsi kysymys, voitiinko isää vaatia täyttämään luottamus. Vastaus oli, että jos tytär ei ollut vahvistanut hänelle annettuja myötäjäisiä, oikeus vaatia trustin täytäntöönpanoa säilyisi. Kysyttiin myös, jos isä olisi halukas vapauttamaan sopimuksesta johtuvan velvoitteen, kielletäisiinkö naiselta oikeus vaatia trustin täytäntöönpanoa. Vastasin, että tähän oli jo vastattu, ja jos isä oli antanut myötäjäiset, jotta nainen voisi sanktioida ne, eikä nainen tehnyt niin, isä voisi nostaa kanteen kyseisten myötäjäisten takaisinperimiseksi.

(12) Eräs nainen määräsi miehensä Seiuksen perillisekseen ja korvasi hänet kasvattilapsellaan Apialla; ja hän antoi perilliselleen tehtäväksi siirtää omaisuutensa mainitulle kasvattilapselle tämän kuoltua, ja jos kasvattilapselle tapahtuisi jotain ennen sitä, hän määräsi tämän luovuttamaan mainitun omaisuutensa hänen veljenpojalleen Valerianille. Heräsi kysymys, jos Seius eläessään luovuttaisi kasvattilapselle kaiken sen, mitä hän oli kuolinpesästä saanut, katsottaisiinko hänen tehneen sen vainajan testamentin mukaisesti, varsinkin kun mainittu kasvattilapsi oli korvannut hänet. Vastaus oli, että jos Apia kuolisi Seiuksen elinaikana, jälkimmäinen ei vapautuisi Valerianuksen hyväksi jätetyn trustin täyttämisestä.

(13) Scaevola katsoi, että kun määrättyä perillistä pyydetään luovuttamaan jäämistö toiselle henkilölle, kun hän haluaa tehdä niin, häntä ei sillä välin pakoteta toteuttamaan trustia. Claudius: Sillä tällainen trusti katsotaan syntyneen hänen kuolemansa jälkeen.

(14) Testamentin tekijä pyysi nimeämäänsä perillistä luovuttamaan koko jäämistönsä hänen vaimolleen Seialle ja antoi hänelle seuraavan toimeksiannon: "Pyydän sinua, Seia, luovuttamaan Maevialle, rakkaalle lapsellemme, kaiken, mikä saattaa tulla käsiisi jäämistöstäni, paitsi sen, minkä olen testamentannut sinulle edellä mainitulla tavalla; ja kiellän kaiken vakuuden ottamisen Seialta, koska tiedän, että hän mieluummin lisää kuin vähentää jäämistöäni." Heräsi kysymys, voisiko Maevia välittömästi vaatia Seiaa toteuttamaan testamentin. Vastaus oli, että mainitussa tapauksessa ei ollut mitään sellaista, mikä olisi estänyt häntä tekemästä niin.

(42) Sama, Digest, kirja XXXIII.

Titius määräsi vaimonsa Seian perillisekseen kahdestoistaosan omaisuudestaan ja Maeviuksen perillisekseen loput ja teki seuraavan määräyksen muistomerkin osalta, jonka hän halusi pystytettävän itselleen: "Toivon, että ruumiini luovutetaan vaimolleni haudattavaksi tuohon ja tuohon paikkaan ja että hänelle pystytetään neljänsadan aureen arvoinen muistomerkki." Vaimo sai kahdestoistaosana jäämistöstä enintään sataviisikymmentä aureia, ja kysyn, oliko testamentin antaja tällä

määräyksellä tarkoittanut, että hänen muistomerkkinsä olisi pystytettävä vain hänen yksin. Vastasin, että muistomerkin tulisi olla molempien perillisten pystytettävissä heidän kuolinpesäosuuksiensa mukaisessa suhteessa.

43. Celsus, Digest, kirja XV.

Kun isä määräsi tyttärelleen annettavaksi myötäjäiset, jotka hänen holhoojansa tuomion mukaan määräytyvät, Tubero sanoo, että tätä olisi pidettävä aivan kuin myötäjäiset olisi testamentattu tyttärelle sen suuruusina, minkä hyvämaineinen kansalainen hyväksyisi. Labeo kysyy, millä tavoin tytön myötäjäiset voidaan vahvistaa hyvän kansalaisen harkinnan mukaisesti. Hänen mukaansa tämä ei ole vaikeaa, kun otetaan huomioon testamentin tekijän arvo, varallisuus ja lasten lukumäärä.

44. Pomponius, On Sabinus, kirja II.

Kun testamentataan maa-alue kaikkineen, ei siellä vain tilapäisesti olevaa omaisuutta katsota jätetyksi, ja näin ollen rahaa, joka on siellä lainaamistarkoituksessa, ei lueta perintöön.

45. Ulpianus, On Sabinus, kirja XXII.

Perintö, joka ilmaistaan seuraavin sanoin: "jonka olen hankkinut vaimoni käyttöön", on yleinen, ja se sisältää vaatteet sekä hopea- ja kultalevyt, koristeet ja kaikki muut tavarat, jotka on hankittu vaimon hyväksi. Mutta mitä esineitä olisi katsottava hankituksi tätä tarkoitusta varten? Sabinus sanoo Vitelliusta käsittelevässä teoksessaan tästä asiasta, että mitä tahansa termejä käytetäänkin useimmiten, kun tehdään testamentteja vaimoille, ne olisi ymmärrettävä niin, että niillä tarkoitetaan kaikkea sitä, mikä on tarkoitettu vaimon henkilökohtaiseen käyttöön ja mitä hankitaan useammin tätä tarkoitusta varten kuin molempien osapuolten yhteiseen ja avoimeen käyttöön. Ei myöskään näytä olevan merkitystä sillä, onko perheen päämies hankkinut tällaiset tavarat ennen avioliittoa vai sen jälkeen, tai vaikka hän antaisi vaimolleen jotakin, jota hän itse oli tottunut käyttämään, ja omistaisi sen sitten vaimonsa erityiseen käyttöön.

46. Paulus, On Vitellius, kirja II.

Edellä mainitun lausekkeen lisääminen joskus vähentää ja joskus lisää perintöä; se lisää sitä, kun se kirjoitetaan seuraavasti: "Ja mitä tahansa on hankittu hänen lukuunsa", sillä tämä merkitsee, että jotain muuta on hankittu hänen hyväkseen sen lisäksi, mitä on jo mainittu. Se vähenee, kun konjunktio "ja" jätetään pois, koska silloin se merkitsee, että vain nämä asiat kaikista aiemmin mainituista esineistä on hankittu hänen hyväkseen.

47. Ulpianus, On Sabinus, kirja XXII.

Jos aviomies on ostanut joitakin näistä esineistä ennen avioitumistaan vaimonsa kanssa ja antanut ne tämän käyttöön, se on sama kuin jos hän olisi hankkinut ne tässä tarkoituksessa jälkikäteen. Tällaisessa perinnössä vaimolle kuuluvat ne esineet, jotka on ostettu, korjattu ja säilytetty tätä tarkoitusta varten, ja niihin luetaan mukaan myös se, mikä on kuulunut edelliselle vaimolle tai testamentin tekijän tyttärelle tai lapsenlapselle.

1. Herää kysymys siitä, mikä ero on termien "ostettu" ja "valmistettu" välillä. Vastaus on, että termi "valmistettu" sisältyy termiin "ostettu", mutta näin ei ole termin "valmistettu" kohdalla; aivan kuten jos joku olisi ostanut esineen ensimmäisen vaimonsa käyttöön ja antanut sen toiselle vaimolleen, sillä vaikka mainittu esine oli valmistettu toista vaimoa varten, sitä ei ollut ostettu häntä varten. Näin ollen, vaikka aviomies ei ehkä olisikaan ostanut mitään toista vaimoaan varten, silti antamalla hänelle ne esineet, jotka ensimmäisellä oli, ne on valmistettu hänen käyttöönsä, ja jos niitä ei olisi luovutettu hänelle, ne kuuluisivat perintöön; mutta kaikki, mikä oli valmistettu ensimmäisen vaimon käyttöön, kuuluu toiselle vain silloin, kun ne on määrätty hänen käyttöönsä, koska jos aviomies hankki ne ensimmäistä vaimoaan varten, hänen ei katsota tehneen sitä toista vaimoa silmällä pitäen.

48. Paulus, On Sabinus, kirja IV.

Mitään esinettä ei nimittäin sisällytetä perintöön, jos aviomies on sen jälkeen riistänyt sen vaimolta, kun se on annettu vaimolle.

49. Ulpianus, On Sabinus, XXII kirja.

Tällaiseen perintöön kuuluvat myös orjat, esimerkiksi kantotuolien kantajat, jotka yleensä kuljettivat perheenäitiä yksin, ja myös kantajaeläimet, sedanit ja muulit sekä muut orjat, kuten tytöt ja naiset, jotka työskentelivät kampaajina.

1. Jos aviomies on antanut vaimolleen miesten käyttämiä koriste-esineitä, katsotaan, että ne on hankittu vaimon käyttöön.

2. Jos siis oli olemassa esineitä, joita sekä mies että vaimo käyttivät ja mies oli tottunut ikään kuin lainaamaan niitä vaimoltaan, on sanottava, että myös ne on katsottava hankituiksi vaimon käyttöön.

3. Samoin on eroa hänen käyttöönsä valmistettujen ja hänen käyttöönsä ostettujen esineiden välillä, kun tällaisia esineitä testamentataan; sillä kun ne on valmistettu hänen käyttöönsä, kaikki ne, jotka on tarkoitettu hänelle, kuuluvat mukaan, mutta kun ne on ostettu, kuuluvat mukaan vain ne, jotka aviomies on ostanut tätä erityistä tarkoitusta varten; kun siis testamentataan vain ne esineet, jotka on ostettu, eivät kuulu mukaan ne, jotka aviomies on hankkinut jollakin muulla tavalla ja jotka hän on määrännyt hänelle. Silti kaikki se, minkä aviomies määräsi ostettavaksi tai minkä hän itse osti eikä vielä antanut vaimolleen, mutta aikoi antaa hänelle, jos tämä eläisi, kuuluu molempien ehtojen mukaan perintöön.

4. Jos joku testamenttaa vaimolleen tai jalkavaimolleen perinnön, joka koostuu tavaroista, jotka oli ostettu ja valmistettu tämän käyttöön, ei tehdä eroa; sillä itse asiassa näiden kahden naisen välillä ei ole mitään eroa, paitsi sosiaalinen asema.

5. Jos aviomies testamenttaa vaimolleen kultaa, joka on hankittu tämän käyttöön, ja se sulatetaan sen jälkeen, mutta materiaali jää jäljelle, vaimolla on oikeus siihen.

6. Mutta jotta perintö olisi pätevä, Proculus sanoo, että naisen on oltava testamentin tekijän vaimo tämän kuollessa. Tämä pitää paikkansa, sillä ero mitätöi perinnön.

7. Hänen käyttöönsä hankittujen esineiden testamentti voidaan jättää myös pojalle tai tyttärelle sekä mies- tai naisorjalle, ja siihen sisältyy kaikki omaisuus, joka on mahdollisesti annettu heille tai tarkoitettu heille.

50. Sama, On Sabinus, kirja XXIII.

Kun isän valvonnassa oleva poika testamenttaa perinnöksi: "Kun hänestä tulee oma holhoojansa", tarkoitetaan murrosikää. Ja itse asiassa, jos perintö testamentataan isän valvonnassa olevalle pojalle, joka ei ole saavuttanut murrosikää, Sabinuksen ja yleisesti omaksutun näkemyksen mukaan tämä ei tarkoita sitä, kun hänestä tulee perheen päämies, vaan sitä, kun hän saavuttaa murrosikänsä. Jos kuitenkin äiti, joka on epäluuloinen aviomiehensä elämän suhteen ja josta hän on eronnut, testamenttaa pojalleen perinnön, vaikka tämä ei ole vielä saavuttanut murrosikää, hänen ei ymmärretä ajatelleen ajankohtaa, jolloin hän on saavuttanut tämän iän, vaan ajankohtaa, jolloin hän on sekä saavuttanut tämän iän että tullut perheen päämieheksi. Sillä jos hän tulee murrosikään vasta myöhemmin, voimme sanoa paljon selvemmin, että hänellä oli mielessään aika, jolloin hänestä tulee perheen päämies, kuin jos hän olisi sanonut: "Kun hänestä tulee oma holhoojansa ja kun hän hallitsee itseään."

1. Jos joku testamenttaa perheenpäälle, joka ei ole vielä saavuttanut murrosikää, perinnöksi: "Kun hänestä tulee oma holhoojansa", hänen katsotaan ajatelleen murrosikää. Joskus tällä viitataan kahdenkymmenenviiden vuoden ikään, jos testamentin tekijän aikomus on ilmeinen. Jos hän kuitenkin tekee testamentin henkilölle, joka on yli murrosikäinen mutta alle kaksikymmentäviisi vuotta, ei ole epäilystäkään siitä, etteikö hän olisi ajatellut kaksikymmentäviisi vuotta.

2. Samoin jos testamentti tehdään mielisairaalle, tuhlajapoikalle tai henkilölle, jolle praetori on syystä tai toisesta määrännyt edunvalvojan, on mielestäni katsottava, että testamentintekijän on katsottava ajatelleen sitä aikaa, jolloin kyseinen henkilö vapautuu edunvalvonnasta tai holhouksesta.

3. Näistä ja muista samankaltaisista tapauksista käy ilmi, että Sabinus oli sitä mieltä, että testamentintekijän aikomus oli tärkein asia. Ja jotta ei jäisi epäselvyyttä silloin, kun testamentti on jätetty alle murrosikäiselle lapselle, ja erityisesti silloin, kun se on jätetty yli 25-vuotiaalle henkilölle, testamentintekijän on ymmärrettävä tarkoittaneen sitä, milloin testamentinsaajan tulisi hallita itseään.

4. Lisäksi tätä lauseketta voidaan tulkita eri tavoin, ja se riippuu testamentintekijän tarkoituksesta, aivan kuten seuraava lauseke, jossa sanotaan: "Kun hänestä tulee oma isäntänsä". Sillä toisinaan se ymmärretään yhdellä ja toisinaan toisella tavalla, sillä usein se tarkoittaa testamentinsaajan vapautta määräysvallasta, ja sitten taas sillä viitataan murrosikään eli hänen kahdenkymmenenviiden vuoden ikäänsä.

5. Omalta osaltani olen kuitenkin sitä mieltä, että jos joku tekee testamentin murrosikäiselle, mutta vielä alle kaksikymmentäviisi vuotta täyttäneelle henkilölle seuraavasti: "Kun hän saavuttaa murrosikäisen iän", testamentin antajalla oli mielessään ikä, jolloin hänellä ei olisi oikeutta täydelliseen palautukseen.

6. Samoin kun joku tekee testamentin henkilölle: "Kun hän tulee täysi-ikäiseksi" tai "täysi-ikäiseksi", on selvítettävä testamentintekijän aikomus, tarkoittiko hän murrosikää vai kahdenkymmenenviiden vuoden ikää; aivan kuten jos hän olisi kirjoittanut: "Kun hän tulee täysi-ikäiseksi" tai "Täysi-ikäiseksi" tai "Kun hän kasvaa aikuiseksi".

51. Paulus, On Sabinus, kirja IV.

Jos isän valvonnassa olevalle tyttarelle tehdään testamentti: "Kun hänestä tulee oma huoltajansa", se erääntyy, kun hän on naimisiinmenokelpoinen.

(52) Ulpianus, On Sabinus, XXIV kirja.

Nimityksen "kirjat" alle kuuluvat kaikki niteet, olivatpa ne tehty papyruksesta, pergamentista tai mistä tahansa muusta materiaalista; vaikka ne olisi kirjoitettu kuorelle (kuten joskus tehdään) tai minkä tahansa valmistetun nahan päälle, ne kuuluvat saman nimityksen alle. Jos kirjat on kuitenkin sidottu nahkaan, papyrukseen, norsunluuhun tai johonkin muuhun aineeseen tai jos ne koostuvat vahatauluista, pidetäänkö niitä sitten maksullisina? Gaius Cassius sanoo, että jos kirjoja testamentataan, myös kirjansidonta kuuluu siihen. Tästä seuraa, että kaikki niihin liittyvä kuuluu maksettavaksi, ellei testamentin antajan tarkoitus ole ollut toisin.

1. Kun testamentataan sata kirjaa, meidän on luovutettava testamentinsaajalle sata nidettä eikä niitä sataa niteen osaa, jotka kuka tahansa voi valita haluamallaan tavalla ja joista jokainen riittää sisältämään kirjan sisällön; näin ollen kun Homeroksen

teokset sisältyvät kaikki yhteen niteeseen, emme laske niitä neljäkymmentäkahdeksaksi kirjaksi, vaan koko Homeroksen niteen on ymmärrettävä tarkoittavan yhtä kirjaa.

2. Jos Homeroksen teoksia on jäljellä, eivätkä ne ole täydellisiä, niin niin monta osaa niistä, kuin tällä hetkellä voidaan saada, kuuluu.

3. Sabinus sanoo, että kirjastoja ei lueta kirjojen perintöihin. Cassius omaksuu saman mielipiteen, mutta hän katsoo, että pergamenttikannet, joihin on kirjoitettu, kuuluvat mukaan. Myöhemmin hän lisää, että kirjahyllyt, kirjoituspöydät tai muut huonekalut, joissa kirjoja säilytetään, eivät kuulu perintöön.

4. Se, mitä Cassius totesi tyhjästä pergamenteista, pitää paikkansa, sillä tyhjät papyrusarkit eivät sisälly termiin "testamentatut kirjat", eivätkä kirjat kuulu termiin "testamentatut papyrusarkit", ellei ehkä tässä tapauksessa testamentintekijän aikomus voi vaikuttaa; kuten esimerkiksi, jos joku kirjallinen mies jättää toiselle paperiarkkeja seuraavasti: "Minä testamentaan kaikki paperiarkkini", eikä hänellä ollut muuta kuin kirjoja, kukaan ei epäile, etteikö hänen kirjansa kuuluisi hänelle; sillä tavallisesti monet ihmiset nimittävät kirjoja papereiksi. Mutta entä jos joku testamenttaa papyrusarkkeja. Tässä tapauksessa pergamenttia tai muuta kirjoittamiseen käytettävää materiaalia tai aloitettuja kirjoja ei lueta mukaan.

5. Kun siis testamentataan kirjoja, ei ole aiheetonta kysyä, luetaanko mukaan ne kirjat, jotka eivät ole vielä valmistuneet. Mielestäni ne eivät kuulu mukaan, sen enempää kuin vaatteisiin luetaan mukaan kangas, jota ei ole vielä kokonaan kudottu. Kirjat, jotka on kirjoitettu, mutta joita ei ole vielä lyöty tai koristeltu, kuuluvat kuitenkin tällaiseen perintöön, samoin kuin sellaiset, joita ei ole liimattu yhteen tai korjattu, ja pergamenttilehdet, joita ei ole ommeltu, kuuluvat myös.

6. Papyrusten perintö ei sisällä lehtien valmistusmateriaalia eikä sellaisia lehtiä, jotka eivät ole vielä valmiita.

7. Jos testamentinsaaja kuitenkin jättää kirjaston, herää kysymys, luetaanko mukaan kirjahylly tai kirjahyllyt vai vain itse kirjat. Nerva sanoo aivan oikein, että on tärkeää selvittää, mitä testamentin tekijä on tarkoittanut; sillä sana "kirjasto" tarkoittaa toisinaan paikkaa, jossa kirjoja säilytetään, ja toisinaan kirjahyllyä, jossa niitä säilytetään (kuten silloin, kun sanomme: "Niin ja näin osti norsunluun kirjaston"), ja toisinaan sillä tarkoitetaan itse kirjoja, kuten silloin, kun sanomme: "Hän osti kirjaston." Kun Sabinus siis totesi, että kirjastoon eivät kuulu kirjat, tämä ei ole täysin totta, sillä toisinaan siihen kuuluvat myös kirjahyllyt, joita monet kutsuvat kirjastoksi. On selvää, että jos pitäisi mainita kirjahyllyt, jotka on kiinnitetty tai liitetty talon seiniin, niitä ei epäilemättä lueta mukaan, koska ne ovat osa rakennusta.

8. Sitä, mitä olemme todenneet kirjastosta, Pomponius käsittelee kuudennessa Sabinusta käsittelevässä kirjassaan, ja hän sanoo, että sormukset sisältyvät perintöön yhdessä niiden säilyttämistä varten tehdyn korukotelon kanssa. Hän perustaa

mielipiteensä seuraavaan testamentin tekijän testamenttiin: "Testamenttaan jalokivikoteloni ja kaikki sormukset, joita minulla saattaa olla sen lisäksi." Hän sanoo, että myös Labeo oli samaa mieltä.

9. On kuitenkin joitakin asioita, jotka kaikissa olosuhteissa seuraavat testamentattua esinettä, kuten esimerkiksi sängyn testamentti, joka sisältää myös kaiken siihen kuuluvan, ja lukot ja avaimet sisältyvät aina lipastojen tai puristimien testamentteihin.

53. Paulus, On Sabinus, kirja IV.

On todettu, että jos testamentataan hopealevyjä, kyseisestä metallista valmistetut pienet rahakirstut eivät siirry testamentinsaajalle.

1. Jos sormuksia testamentataan, jalokivikotelot eivät kuulu testamentin piiriin.

54. Pomponius, On Sabinus, kirja VII.

Jos testamenttaan sinulle absoluuttisesti jonkin perinnön ja sanon sen jälkeen: "Antakoon perilliselleni sen ja sen maa-alueen lisäksi, jos Aasiasta saapuu laiva", parempi mielipide on, että sanoilla "lisäksi" toistetaan se, mikä ensin mainitaan. Aivan samoin kuin kun sanotaan: "Lucius Titius antoi kansalle viisituhatta aurea, ja Seius on lisäksi antanut lihanjaon", ymmärretään, että myös Seius on antanut viisituhatta aureaa. Ja kun sanotaan: "Titius sai viisi aurea ja Seius lisäksi maa-alueen", ymmärrämme Seiuksen saaneen niin ikään viisi aurea.

(55) Ulpianus, On Sabinus, kirja XXV.

Termi "puu" on yleinen, ja se jaetaan rakennusmateriaaliin ja tavalliseen puuhun. Rakennusmateriaali koostuu siitä, mitä tarvitaan talojen rakentamiseen ja tukemiseen; tavallista puuta on kaikki, mikä on tarkoitettu polttoaineeksi. Mutta pitäisikö tämän termin koskea vain sellaista, joka on hakattu, vai myös sellaista, jota ei ole hakattu? Quintus Mucius toteaa toisessa kirjassaan, että jos maalla oleva puu testamentataan jollekulle, rakennusmateriaaliksi kaadettuja puita ei lueta mukaan, mutta hän ei lisää, että polttopuiksi kaadettu puu kuuluu testamentin saajalle, mutta silti tämän ymmärretään olevan näin.

1. Ofilius toteaa myös viidennessä jakolokia käsittelevässä kirjassaan, että jos puu testamentataan jollekulle, kaikki se kuuluu hänelle, mitä ei ole nimetty jollain muulla nimellä; esimerkiksi pienet oksat, puuhiili ja oliivikivet, joita ei voida käyttää muuhun kuin polttamiseen. Sama sääntö koskee tammenterhoja ja kaikkia muita siemeniä.

2. Sama auktoriteetti kiistää toisessa kirjassaan, että kun puu testamentataan, testamentatuksi katsotaan puut, joita ei ole vielä hakattu, vaan ainoastaan sellaiset, jotka on halkaistu pieniksi paloiksi. Katson kuitenkin, että kaikki puut, joita ei ole vielä pilkottu pieniksi paloiksi, olisi myös sisällytettävä sanotun termin alle, jos näin on ollut tarkoitus tehdä. Näin ollen jos testamentinsaaja omisti metsän, jonka hän oli määrännyt tähän tarkoitukseen, itse metsä ei kuuluisi testamentinsaajalle, mutta kaikki kaatuneet puut sisältyisivät termiin "puu", ellei testamentinsaajan tarkoitus olisi ollut toinen.
  3. Polttoaineeksi tarkoitettuun puuhun sisältyvät perinnönjättäjän perintöön sellaiset puut, joita käytetään kylpylöiden lämmittämiseen tai asuntojen uneissa tai kalkin polttamiseen tai muuhun tarkoitukseen, jossa käytetään lämpöä.
  4. Ofilius toteaa osituslain viidennessä kirjassa, että oksat eivät sisälly puun käsitteeseen. Mutta (jos se ei ole vastoin testamentin tekijän tarkoitusta) pienet oksat, oksat, versot ja rakennuksessa käytettyjen materiaalien jäänteet sekä viiniköynnösten varret ja juuret sisältyvät siihen.
  5. Joissakin maissa (kuten esimerkiksi Egyptissä, jossa kaislaa käytetään puuna ja sekä kaislaa että papyrusta polttoaineena) tiettytyypiset ruohot, orjantappurat ja orjantappurat sisältyvät termiin "puu". Onko tässä mitään ihmeellistä? "Puuta" merkitsevä kreikankielinen sana ja se, joka viittaa puuta kuljettaviin laivoihin, ovat peräisin toisesta kreikankielisestä termistä, joka tarkoittaa suota.
  6. Joissakin maakunnissa käytetään tähän tarkoitukseen karjan lantaa.
  7. Kun puu on valmistettu poltettavaksi ja puuhiileksi, Ofilius sanoo viidennessä jakolakia käsittelevässä kirjassaan, että tällainen materiaali ei sisälly termiin puuhiili. Mutta sisältyisikö se termiin polttoaine? Joku saattaisi ehkä sanoa, että se ei kuuluisi, koska testamentin antajalla ei ollut sitä hallussaan käytettäväksi polttoaineena. Luettelemmeko omaan luokkaansa kuuluviksi polttopuut ja muun puun, joka on osittain poltettu, jotta se ei aiheuttaisi savua, vai nimitämmekö niitä polttopuuksi tai puuhiileksi? Parempi mielipide on, että ne kuuluvat omaan luokkaansa.
  8. Sama nimitys koskee myös rikkipuuta.
  9. Soihtuja varten käytettävää puuta ei sisällytetä termiin polttoaine, ellei se ole ollut testamentin tekijän tarkoitus.
  10. Käpyjä sisältyy myös termiin polttopuu.
56. Paulus, On Sabinus, kirja IV.
- Palkit ja pylväävät olisi luokiteltava rakennusmateriaaliksi, eikä niitä siksi sisällytetä termiin polttopuu.

57. Pomponius, On Sabinus, XXX kirja.

Servius esitti näkemyksensä, että kun kaikki johonkin tarkoitukseen tarkoitettu materiaali on testamentattu, perintöön ei sisällytetä laatikoita tai arkkuja.

58. Ulpianus, Disputations, kirja IV.

Jos joku jättää vaimolleen tämän käyttöön tarkoitettuja esineitä ja sitten elinaikanaan poissa ollessaan jossakin maakunnassa ostaa naiselle purppurakangasta, mutta ei anna sitä hänelle ennen kuolemaansa, eräissä reskriptissä todettiin, että purppurakangas kuuluisi naiselle.

59. Julianus, Digest, kirja XXXIV.

Kun joku testamenttaa velkakirjan, ymmärretään, että hänellä oli mielessään paitsi ne taulut, joihin se on kirjoitettu, myös ne kanne oikeudet, joiden todisteet sisältyvät tauluihin. On nimittäin selvää, että käytämme samaa "velkakirjaa" sanottujen kanne oikeuksien sijasta; kun siis velkakirja myydään, ymmärrämme, että myös saatavasta on luovuttu. Lisäksi kun joku testamenttaa saatavan, hänen ymmärretään testamentanneen sen, mikä voidaan periä takaisin oikeusteitse.

60. Alfenus, On the Digest of the Epitomes by Paulus, kirja II.

Koska on esitetty kysymys siitä, mitä on pidettävä karitsojen testamenttina, eräät viranomaiset katsovat, että sillä tarkoitetaan vain kuuden kuukauden ikäisiä karitsoja. Parempi mielipide on kuitenkin se, että testamentilla testamentataan alle vuoden ikäiset karitsat.

1. Kun kaupunkien mies- ja naispuolisia orjia testamentataan, annoin mielipiteekseni, että mulettireita ei sisällytetä perintöön; sillä tähän nimitykseen tulisi sisällyttää vain sellaiset orjat, joita talouden päämiehellä on tapana pitää ympärillään henkilökohtaista palvelustaan varten.

2. Kun vaimolle testamentattiin hänen käyttöönsä tarkoitettua villaa, pellavaa ja purppuraa, koska testamentin tekijä oli jättänyt hänelle paljon erilaista villaa, heräsi kysymys, oliko hänellä oikeus saada kaikki. Vastaus oli, että jos mitään tästä villasta ei ollut tarkoitettu vaimon käyttöön, vaan kaikki oli sekoitettu keskenään, päätöksen oli oltava sama kuin silloin, kun testamentattiin elintarvikkeita ja testamentintekijä jätti paljon tavaraa, jota käytettiin elintarvikkeena ja jota hänellä oli tapana myydä, sillä jos hän oli piirtänyt erilaista viiniä käytettäväksi itselleen ja perilliselleen, kaiken oli katsottava sisältyvän termiin "elintarvikkeet". Mutta kun todistettiin, että testamentin tekijällä oli tapana myydä osa tarvikkeistaan, päätettiin, että

perillisen oli toimitettava perittäväälle sellainen määrä tarvikkeita, joka riittäisi hänen tarpeisiinsa vuoden aikana. Minusta näyttää siltä, että samaa sääntöä olisi sovellettava villaan ja että naisen olisi saatava se määrä, joka riittäisi hänen käyttöönsä vuoden ajaksi; sillä sen jälkeen kun siitä oli vähennetty se, mitä hänen miehensä tavallisesti tarvitsi, ei jäljelle jäänyttä määrää olisi testamentattava vaimolle, vaan ainoastaan se, mikä oli erityisesti tarkoitettu hänen käyttöönsä.

3. Kun maa ja kaikki sen viljelyä varten hankittu tai tarkoitettu oli jätetty, katsottiin, ettei puutarhurina toiminutta orjaa eikä metsänhoitajaa testamentattu, koska puutarhurin oli tarkoitus koristella maata, ja metsänhoitaja oli palkattu pikemminkin vartioimaan ja suojelemaan maata kuin sen viljelyyn. Aasin, jota käytettiin koneen työstämiseen, katsotaan perinnöksi, samoin kuin lampaiden, jotka oli tarkoitettu maan lannoittamiseen, sekä paimenen, jos joku oli vastuussa tällaisista lampaista.

61. Sama, Pauluksen Digestin Epitomeja, kirja VIII.

Kun testamenttiin tiettyjä kutojia, jotka kuuluivat perittäväälle hänen kuolinhetkellään, heräsi kysymys, olisiko yksi heistä, jonka hän oli myöhemmin nimittänyt portieeriksi, sisällytettävä perintöön. Vastaus oli, että hän kuului perintöön, koska häntä ei siirretty toiseen ammattiin vaan hänet määrättiin vain väliaikaisesti toiseen tehtävään.

62. Julianus, On Ambiguities.

Eräs mies, jolla oli kaksi muulia, testamenttasi ne seuraavasti: "Antakoon perilliseni Seiukselle kaksi urosmuuliani, kun minä kuolen." Tämä on siis perintö. Testamentin antajalla ei ollut urosmuuleja, mutta hän jätti kaksi naarasmuulia. Servius esitti mielipiteen, jonka mukaan perintö olisi maksettava, koska naarasmuulien käsite "muulit" sisältyy termiin "muulit", aivan kuten naispuoliset orjat sisältyvät yleensä termiin "orjat". Tästä seuraa, että miespuolinen sukupuoli sisältää aina naaraspuolisen.

63. Sama, On Urseius Ferox, kirja I.

Toistettaessa jo myönnettyjä perintöjä lisätään tavallisesti seuraavat sanat: "Lisäksi perilliseni velvoitetaan antamaan." Sabinus sanoo, että ne vastaavat niiden ehtojen toistamista, joista perinnöt ovat riippuvaisia, ja niiden päivämäärien toistamista, jolloin ne on maksettava.

64. Africanus, Questions, kirja VI.

Kun testamentintekijä määräsi poikansa ja pojanpoikansa perillisikseen ja antoi pojanpojalleen trustin nojalla tietyt maat ja kaiken, mitä niillä saattoi olla hänen kuollessaan "lukuun ottamatta tilikirjaansa", ja kun hänen kuollessaan löydettiin rahasumma hänen arkkunsa sisältä, jossa säilytettiin hänen velallistensa velkakirjoja ja velkakirjoja, useat viranomaiset

pitivät tuskin todennäköisenä, että testamentintekijä oli ajatellut kyseisiä rahoja, kun hän loi trustin. Olen kuitenkin sitä mieltä, että kun joku haluaa, että hänen tilikirjansa luovutetaan toiselle, on otettava huomioon, onko ymmärrettävä, että hän odotti vain velallistensa velkakirjojen luovuttamista, vai sisällyttääkö hän siihen myös rahat, jotka saatettiin löytää, jos ne olivat peräisin saatavien perinnästä ja oli tarkoitus lainata uudelleen. Menen vielä pidemmälle ja katson, että jos rahat olisi kerätty ja sijoitettu uudelleen samalla tavalla, velvoitteiden muuttuminen ei mitätöisi eikä vähentäisi trustin vaikutusta, joten jos samat rahat oli tarkoitus sijoittaa tilikirjaan, toisin sanoen uusien lainojen myöntämistä varten, ne olisivat edelleen maksettavissa edunsaajalle trustin ehtojen mukaisesti. Luulen taas, että voidaan väittää, että paitsi velallisilta kerätyt rahat myös sellaiset rahat, jotka on saatu mistä tahansa muusta lähteestä tarkoituksenaan sijoittaa ne samalla tavalla, kuuluisivat edunsaajalle.

(65) Marcianus, Institutes, kirja VII.

Kun orjia testamentataan lukuun ottamatta niitä, jotka harjoittavat liiketoimintaa, Labeo sanoo, että perinnöstä katsotaan jätettävän pois ne, jotka on nimitetty hoitamaan jotakin liiketoimintaa; esimerkiksi jos heille on annettu valtuudet ostaa, vuokrata tai vuokrata omaisuutta, mutta niitä, jotka huolehtivat talon huoneista ja seinistä, ja kalastajia ei pidetä liiketoimintaa harjoittavien orjien päähän kuuluvina. Mielestäni tämä Labeon mielipide on oikea.

1. Kun orja siirtyy jostakin työstä elinkeinon harjoittamiseen, eräät viranomaiset katsovat aivan oikein, että perintö lakkaa siitä syystä, että työ on vaihdettu elinkeinon. Toisaalta sama sääntö ei päde silloin, kun litteroijasta tulee myöhemmin kokki.
2. Jos orja ymmärtää useita ammatteja, ja kokit testamentataan yhdelle perinnönjättäjälle, kutojat toiselle ja kantotuolien kantajat kolmannelle, edellä mainitun orjan katsotaan kuuluvan sille henkilölle, jolle testamentataan muita orjia, jotka ovat harjoittaneet sitä ammattia, jossa kyseinen orja useimmiten työskenteli.
3. Kun testamentataan naispuolisia orjia, jotka on määrätty laittamaan emäntänsä hiukset, Celsus sanoo, että ne, jotka ovat olleet tässä palveluksessa vain kaksi kuukautta, eivät kuulu testamentin piiriin; toiset ovat kuitenkin sitä mieltä, että kuuluvat, koska seurauksena voisi olla, että yksikään tällaisista orjista ei kuuluisi testamentin piiriin, sillä kaikki voivat vielä oppia jotakin, ja jokaista ammattia voidaan kehittää. Tämän mielipiteen pitäisi pikemminkin vallita, koska se on ihmisluonnon mukainen.
4. Kun perinnöksi jätetään laumoja, Cassius sanoo, että kaikki nelijalkaiset, jotka ovat tottuneet ruokailemaan yhdessä, kuuluvat mukaan. Myös siat kuuluvat tähän nimitykseen, koska ne ruokailevat yhdessä. Näin ollen Homeros sanoo Odysseuksessa: "Löydät hänet istumassa sikojensa luona, jotka ruokailevat lähellä Coraxin kalliota ja Arethusan lähdeä."
5. Kun perinnöksi jätetään kantavia eläimiä, härkiä ei oteta mukaan, ja päinvastoin.

6. Jos testamentataan hevosia, tammät sisältyvät siihen.

7. Jos perinnöksi jätetään lampaita, karitsat eivät kuulu mukaan, mutta on selvitettävä lähiympäristön tavasta, kuinka kauan karitsat on nimettävä tällä termillä, sillä joillakin paikkakunnilla niitä pidetään lampaina, kun ne ovat valmiita leikattaviksi.

66. Paulus, Opinions, kirja III.

Kun linnut testamentataan, hanhet, fasaanit ja kanat sekä lintulaudat kuuluvat perintöön; mutta fasaaneja ja hanhia hoitavat orjat eivät kuulu perintöön, ellei testamentintekijä nimenomaisesti niin sano.

67. Marcianus, Institutes, kirja VII.

Kun testamentintekijä testamenttaa metsälaitumensa ja testamenttaa lisäksi kaiken, mikä siellä tavanomaisesti on, hänen ei katsota tarkoittaneen testamentata niitä laumoja, joita pidetään talven ajan talviasunnoissa ja jätetään kesällä laitumelle, vaan ainoastaan niitä, jotka ovat siellä aina.

68. Ulpianus, Opinions, kirja I.

Ulpianus totesi Julianukselle, että kun testamentin tekijä lisäsi "koko Seian tilan", hänen ymmärrettiin jättäneen myös sen osan edellä mainitusta maasta, joka näytti kuuluvan siihen trustin ehtojen mukaan ja jonka hän oli saanut pantiksi; velallisen oikeus siihen oli pidätetty.

1. Trustin täytäntöönpanoa ei voida vaatia seuraavien sanojen nojalla: "Huolehdi siitä, että pidät hyvää huolta pelloistani, ja seurauksena on, että poikani antaa sinulle lapsesi."

2. Jos toisen kanssa yhteisesti omistetut orjat testamentataan Seian toimesta ehdolla: "Jos ne ovat minun kuollessani", niitä ei voida vaatia maksettavaksi; edellyttäen, että testamentinsaaja on tarkoittanut, että ne olisivat maksettavia, jos ne olisivat tuolloin kokonaan hänen.

3. Kun testamenttiin jätetään tiettyjä maa-alueita ja niillä sijaitsevat varastot, perintöön sisällytetään ne orjat, jotka kuuluivat kyseisiin maa-alueisiin testamentin tekohetkellä, sekä ne orjat, jotka liitettiin niihin myöhemmin; edellyttäen, että testamentintekijä selvästi osoitti, että tämä oli hänen tarkoituksensa.

(69) Marcellus, Opinions.

Testamentin sanojen tavanomaisesta merkityksestä ei saa koskaan poiketa, ellei ole ilmeistä, että testamentin tekijän tarkoitus oli toinen.

1. Titius määräsi kodifikaatissa seuraavasti: "Haluan, että kaikki palveluksessani olevat nuoret orjat annetaan Publius Maeviukselle." Kysyn, minkä ikäisinä orjat olisi ymmärrettävä nuoriksi? Marcellus oli sitä mieltä, että tämä asia on siirrettävä tuomarille, jolla oli toimivalta asiassa, jotta voidaan selvittää, mitä testamentintekijä tarkoitti käyttämillään sanoilla. Testamenttien kohdalla ei nimittäin aina pidä kiinnittää huomiota termien tarkkaan määrittelyyn, sillä hyvin usein ihmiset puhuvat väärin eivätkä aina käytä asianmukaisia nimiä ja nimityksiä. Nuorena voidaan kuitenkin pitää orjaa, joka on ohittanut nuoruuden iän, kunnes hänet aletaan lukea vanhojen miesten joukkoon.

70. Ulpianus, On Sabinus, kirja XXII.

Jos villaa jätetään jollekin, perinnöksi katsotaan se, jota ei ole värjätty, eli villa luonnollisessa kunnossaan.

- (1) Tämä koskee myös sellaista, joka on työstetty tai joka sisältyy termiin keskeneräinen villa.
- (2) Heräsi kysymys siitä, sisältyykö käsitteeseen "villa" vain se, mitä ei ole kehrätty, vai tarkoitetaanko sillä myös sitä, mikä on kehrätty; kuten esimerkiksi loimi ja kudos. Sabinus on sitä mieltä, että kehrätty villa sisältyy käsitteeseen, ja me hyväksymme hänen mielipiteensä.
- (3) On katsottu, että sanaa villa olisi käytettävä siihen asti, kunnes siitä on tehty kangas.
- (4) On ymmärrettävä, että sekä pesty että pesemätön villa kuuluu tämän nimityksen piiriin, jos sitä ei ole värjätty.
- (5) Tyynyjen täytteeksi käytetty lehmänkarva ei sisälly termiin villa.
- (6) Lisäksi villa, josta kuka tahansa voi tehdä vaatteen joko terveyden tai mukavuuden vuoksi, ei sisälly tähän nimikkeeseen.
- (7) Myöskään sellaista villaa, joka on valmistettu kehoon kiinnitettäväksi tai lääketieteellistä hoitoa varten, ei sisällytetä käsitteeseen villa.
- (8) Mutta pitäisikö nahat, joihin villa on kiinnitetty, sisällyttää mukaan? On ilmeistä, että ne ovat villan tarvikkeita.

(9) Kun villa testamentataan, siihen voidaan mielestäni sisällyttää jänisten ja vuohien turkki ja hanhien untuvat sekä tietyistä kasvista saatu aine, jota kutsutaan kasvivilllaksi.

(10) Kun villa kuitenkin testamentataan, pellava ei kuulu siihen.

(11) Kun pellava testamentataan, siihen luetaan se, mikä on työstetty, sekä keskeneräinen tuote, samoin kuin se, mikä on kehrätty, ja se, mikä on kudottu ja mitä ei ole vielä kudottu. Näin ollen pellavan ja villan perinnönjako eroaa toisistaan. Luulen, että jos pellava on värjätty, se kuuluisi testamenttiin.

(12) Jos villa on muuttanut väriään, se olisi otettava huomioon. Vanhat viranomaiset päättivät, että villaa, joka on muuttanut väriään, ei pitäisi sisällyttää termiin villa, mutta kaikki se, joka on kehrätty eikä kudottu, pitäisi sisällyttää. Näin ollen herää kysymys, voidaanko termiä "väriältään muuttunut" soveltaa purppuraan. Katson, että se, mitä ei ole värjätty, ei kuulu tämän termin piiriin, ja näin ollen sillä ei tarkoiteta villaa, joka on luonnostaan valkoista tai mustaa tai jolla on jokin muu luonnollinen värisävy. Katson kuitenkin, että violetti ja tulipunainen, koska ne eivät ole luonnollisia värejä, olisi sisällytettävä termiin "värjätty villa", ellei testamentin antaja ole tarkoittanut toisin.

(13) Katson, että kaikenlainen purppura olisi sisällytettävä tämän nimen alle. Tulipunaa ei pitäisi sisällyttää siihen, eikä sinertävää punaista tai violettiä. Kukaan ei epäile, etteikö jo kangaspuuhun asetetun langan pitäisi sisältyä termiin violetti. Purppuraksi värjättäväksi tarkoitettu villa ei kuulu tähän käsitteeseen.

71. Sama, Sabinuksesta, kirja XX.

Kun testamenttiin lisätään sanat "naispuolinen orjani tai orjani", katsotaan ilmoitetun ne, jotka testamentintekijä sisällytti sellaisten orjien joukkoon, jotka kuuluivat hänelle.

72. Paulus, On Sabinus, kirja IV.

Samaa on sanottava kaikesta muusta omaisuudesta, jonka kuka tahansa voi testamentata omakseen.

73. Ulpianus, On Sabinus, XX kirja.

Ilmaisulla "hänen orjiaan tai orjatareitaan" ymmärrämme tarkoitettavan niitä, jotka kuuluivat testamentin antajalle täydellisen omistusoikeuden nojalla, ja että ne, joihin hänellä oli vain käyttöoikeus, eivät kuulu tähän.

(1) Kun vapaat palvelevat testamentin antajaa hyvässä uskossa orjina, paremman käsityksen mukaan heidät sisällytetään ilmaisun "hänen omistamansa" alle; edellyttäen, että hän tarkoitti, että ne, jotka kuuluivat hänelle, samoin kuin ne, joita hän piti omaisuutenaan, olisi sisällytettävä tähän nimitykseen.

(2) Ei ole epäilystäkään siitä, että ne orjat, jotka velallinen on antanut pantiksi, olisi katsottava hänen omikseen testamentatuiksi; mutta tämä ei missään tapauksessa koske velkojaa.

(3) Jos siis jollakulla on omia orjia, joiden palvelut hän on vuokrannut muille joko leipureiksi tai soittajiksi tai muuhun työhön; pitäisikö hänen katsoa myös testamentanneen heidät orjien nimellä? Näin on oletettava, ellei testamentin tekijän tarkoitus näytä olevan toinen.

(4) Katson, että jos joku harjoittaa orjakauppiaan ammattia, hänen orjiaan ei voida asianmukaisesti lukea hänen kotitalouteensa kuuluvien orjien joukkoon, ellei ole selvää, että tämä oli hänen tarkoituksensa heidän osaltaan; sillä jos joku ostaa orjia myydäkseen ne välittömästi, hänen olisi katsottava pitävän niitä pikemminkin kauppatavarana kuin orjinaan.

(5) Pomponius toteaa viidennessä kirjassaan, että toisille orjille kuuluvat orjat eivät kuulu tähän luokkaan.

74. Pomponius, On Sabinus, VI kirja.

Kun joku testamenttaa "orjiaan", mukaan luetaan myös ne, jotka ovat yhteisessä omistuksessa muiden kanssa, sekä ne, joihin toinen nauttii käyttöoikeutta.

75. Ulpianus, On Sabinus, XX kirja.

Kun testamentataan yleisesti kolikoita, katsotaan, että pienimpiin nimellisarvoihin kuuluvat kolikot sisältyvät testamenttiin, ellei testamentin ehdoista käy ilmi, että tarkoituksena oli poiketa testamentin tekijän tai naapuruston tavasta.

(76) Sama, Ediktistä, kirja II.

Kun testamentataan papereita, kukaan ei voi väittää, että sillä tarkoitetaan sellaisia, joihin on kirjoitettu, ja että jo laaditut kirjat sisältyvät testamenttiin. Tämä koskee myös tauluja.

77. Javolenus, On Plautius, kirja I.

Kun perintöjä toistetaan substituutiota tehtäessä, myös vapauden myöntäminen sisältyy toistoon.

78. Paulus, On Vitellius, kirja II.

Kun orja Stichus oli siirretty pois maalta, johon hänet oli liitetty, ja hänelle oli annettu opetusta, mutta häntä ei ollut sen jälkeen palautettu, heräsi kysymys, oliko hänet luovutettava legaatinsaaajalle yhdessä mainitun maan kanssa. Vastaus oli, että jos hänet oli lähetetty opiskelua varten eikä siirrettäväksi jollekin muulle maalle, hänet oli luovutettava testamentinsaaajalle.

(1) "Poikani Maeuius, koska olen jo antanut sinulle suurimman osan omaisuudestani, sinun tulisi tyytyä Sempronian kartanoon ja kaikkiin siellä asuviin, toisin sanoen siellä oleviin orjiin." Heräsi kysymys eräiden velallisten velkakirjojen ja rahasummien, jotka oli löydetty mainitulta maalta, luovuttamisesta. Sama testamentinsaaaja kirjoitti seuraavan kirjeen: "Annan teille kaikki hopealautaset ja huonekalut, jotka minulla on, ja kaiken, mitä minulla on Sempronian tilalla." Kuuluuko huonekalut, jotka ovat muilla tiloilla tai muissa taloissa, Maeviukselle, ja onko hänellä oikeus orjiin, jotka testamentintekijä testamenttasi muille ja jotka olivat osa Sempronian Estatea? Vastaus oli, että setelien ja rahan ei katsottu kuuluvan niihin, ellei perittävän aikomusta testamentata niitä voitu ehdottomasti todistaa, ja että pojan perintöä pienensi se, että hän testamenttasi muille kyseiseen kuolinpesään kuuluvia orjia. Muualla olleiden hopealevyjen ja huonekalujen osalta niiden luovuttaminen on jätettävä tuomarille, joka päättää, kenelle ne kuuluvat, jotta testamentinsaaaja voi toteuttaa testamentin tekijän aikomuksen.

(2) Eräs testamentinsaaaja jätti tietyt maat seuraavasti: "Sellaisina kuin ne olivat minun hallussani, yhdessä kaiken siellä kuolinhetkelläni mahdollisesti olevan omaisuuden kanssa." Kysymys heräsi orjien osalta, jotka asuivat mainituilla mailla joko viljelläkseen niitä tai muussa tarkoituksessa, sekä muun omaisuuden osalta, joka oli siellä testamentin tekijän kuollessa, kuuluivatko ne testamentinsaaajalle. Vastaus oli, että koko kyseinen omaisuus olisi katsottava testamentatuksi.

(3) "Toivon, että kampanjalainen omaisuuteni annetaan kasvattilapselleni Genesialle, jonka arvo on kaksisataa aurea, ja että hän saa nauttia siitä tavanomaisen tavan mukaan." Heräsi kysymys, kuuluivatko myös vuokralaisten jäljellä olevat vuokrat ja orjat, jotka olivat tilalla testamentin tekijän kuollessa, testamentinsaaajalle. Vastaus oli, että sitä, mitä vuokralaisilta oli saatavissa, ei testamentattu, mutta että kaikki muu olisi katsottava annetuksi sanoilla "kuten on tapana".

(4) Joku saattaa ehkä kysyä, miksi termiin "hopealevy" pitäisi sisällyttää valmistettu hopea; kun kun testamentataan marmoria, mitään muuta kuin raakamateriaalia ei voida pitää ilmoitettuna. Syynä tähän on se, että esineet, jotka ovat luonteeltaan sellaisia, että ne voidaan helposti palauttaa entiseen tilaansa, ovat sen materiaalin voiman alaisia, josta ne koostuvat, menettämättä koskaan voimaansa.

(5) Ei ole epäilystäkään siitä, etteikö tulipunainen väri, jota nimitetään sen omintakeisella nimellä, kuulu villaan, jonka väri on muuttunut, sen enempää kuin varisten verestä valmistettuja väriaineita tai hysginus- ja melinus-nimisiä väriaineita kutsutaan tulipunaiseksi tai purppuraksi.

(6) Kun joku on tehnyt testamentin seuraavasti: "Annan ja testamenttaan vaimolleni ne esineet, jotka on hankittu hänen käyttöönsä", pyysin prätoria, jolla oli toimivalta testamentin suhteen, että omaisuus, jonka vaimo oli antanut miehelleen ja joka oli arvioitu, voitaisiin luovuttaa, jotta sen arvo voitaisiin sisällyttää myötäjäisiin, mutta en saanut hänen suostumustaan, koska hän katsoi, ettei testamentintekijällä ollut tätä omaisuutta mielessään testamenttia tehdessään. Jos mainittu omaisuus olisi kuitenkin annettu hänelle hänen käyttöönsä, ei olisi merkitystä sillä, oliko sen hankkinut hän itse vai joku muu. Löysin sittemmin Aburnius Valensissa mainitun seuraavan tapauksen. Eräs nainen antoi tietyn omaisuuden, joka oli arvioitu, myötäjäislahjaksi miehelleen, ja tämä jätti sen jälkeen hänelle, kuvattuna seuraavasti: "Esineet, jotka on hankittu ja ostettu häntä varten". Tämä viranomainen katsoi, että se, mikä annetaan myötäjäisinä, ei kuulu ostetun ja hankitun omaisuuden luokkaan, ellei aviomies, joka on myöhemmin tullut kyseisen omaisuuden omistajaksi, luovuta sitä vaimonsa käyttöön.

(7) Kun testamentataan omaisuutta, joka on maalla, perintö käsittää myös esineet, jotka, vaikka ne eivät olekaan sillä hetkellä siellä, ovat siellä tavallisesti, ja esineitä, jotka ovat siellä sattumalta, ei katsota testamentatuksi.

79. Celsus, Digest, kirja IX.

Jos testamentina on kuoro tai orjien joukko, se on aivan sama kuin jos ne yksilöt, jotka sen muodostavat, olisi testamentattu erikseen.

(1) Proculus sanoo, että sanoilla: "Annan ja testamenttaan kaiken irtaimen omaisuuden, joka löytyy sieltä", ei testamentata rahaa, joka on talletettu kyseiseen paikkaan lainaamistarkoituksessa, mutta sellainen raha, joka on jätetty sinne turvaan (kuten eräillä henkilöillä oli tapana tehdä sisällissotien aikana), sisältyy perintöön; ja hän kertoo kuulleensa vanhojen maalaismiesten sanovan, että raha, jolla ei ole peculiumia, katoaa hyvin helposti, tarkoittaen termillä peculium sitä, mikä on pantu sivuun turvaan.

(2) Jos rakentamaton tontti testamentataan ja sille rakennetaan sillä välin talo, ja kun talo on purettu, maa tulee jälleen tyhjäksi, perinnönsaajalla on oikeus siihen, vaikka hän ei olisi voinut vaatia sitä talon seistessä siellä.

(3) Jos orja testamentataan ja sitten, kun hänet on vapautettu vapaudesta, hän joutuu jälleen orjaksi, testamentinsaaja voi vaatia häntä.

80. Sama, Digest, kirja XXXV.

Perilliset voidaan määrätä yhteisesti tai tehdä yhteiseksi testamentinsaajiksi; toisin sanoen koko jäämistö tai koko testamentti voidaan antaa heille erikseen, jolloin heidän osuutensa ovat jakamattomia, ellei yleisestä suostumuksesta.

(81) Modestinus, Erot, kirja IX.

Eräät auktoriteetit katsovat aivan oikein, että kun orjia testamentataan, naispuoliset orjat sisältyvät siihen, koska yleinen nimitys "orjat" kattaa molemmat sukupuolet. Kenelläkään ei kuitenkaan ole epäilystäkään siitä, että jos naispuolisia orjia testamentataan, miespuolisia orjia ei oteta mukaan. Jos perinnöksi testamentataan lapsia, jotka ovat orjia, tyttölapsat sisältyvät siihen. On sanottava, että jos tyttölapsia perinnöksi annetaan, poikaorjia ei oteta mukaan.

1. Kun naisorjia testamentataan, myös neitsyet kuuluvat mukaan, samoin kuin kun miesorjia testamentataan, myös pojat kuuluvat mukaan.
2. Kun testamentataan karjaeläimiä, myös härät ja muut kantavat eläimet otetaan mukaan.
3. Kun testamentataan lauma, katsotaan, että härät kuuluvat mukaan, mutta ei lammas- ja vuohilaumoja.
4. Kun lampaita testamentataan, eräät viranomaiset katsovat aivan oikein, että karitsat ja pässit eivät kuulu testamentin piiriin.
5. Ei ole kuitenkaan epäilystäkään siitä, että pässit ja karitsat sisältyvät lammasmaun perintöön.

82. Sama, säännöt, kirja IX.

Kun orja, joka tavallisesti asui maa-alueella, lähtee pakoon ja maa-alue testamentataan siinä kunnossa kuin se on, orja kuuluu perintöön, vaikka se saataisiin kiinni testamentin tekijän kuoleman jälkeen.

83. Sama, Opinions, kirja VI.

Kun testamentti oli jätetty seuraavasti: "Pyydän sinua antamaan kuollessasi So-ja-Solle kaiken, mikä kuuluu kuolinpesääni ja omaisuuteeni ja joka saattaa joutua käsiisi", perillisen elinaikana saaman sadon sekä kaiken sen, mikä tuli sadon tilalle, ei katsottu muodostavan osaa testamentista, sillä ei voitu osoittaa, että testamentintekijä olisi tarkoittanut, että hänen perillisensä olisi velvoitettava sadon luovuttamiseen.

1. Kun testamentintekijä on jättänyt trustin lastensa hyväksi ja halunnut, että viimeisen eloonjääneen kuoltua trusti siirtyisi heidän jälkeläisilleen, ja vaihdettuaan heidät toistensa tilalle, kysyn, jos viimeisen lapsen kuoleman jälkeen ei jää jäljelle ketään muuta kuin hänen vapaamatkustajansa, pitäisikö hänet hyväksyä trustin edunsaajaksi. Vastaus oli, että oli täysin selvää, että nimityksellä "jälkeläiset" tarkoitettiin vain hänen lapsiaan, ei heidän vapaamatkustajiaan, niiden henkilöiden joukkoon, joille trusti oli testamentattu.

84. Javolenus, On Cassius, kirja II.

Jos testamentin tekijä testamenttasi Roomassa olevan omaisuutensa tietylle henkilölle, hänellä oli oikeus myös siihen, mitä oli varastoitu turvallisesti säilytettäväksi kaupungin ulkopuolella sijaitseviin varastoihin.

(85) Pomponius, On Quintus Mucius, kirja II.

Keisari on hiljattain päättänyt, että jos testamentin tekijä jätti omaisuutta kenelle tahansa, mutta ei lisännyt sanaa "minun" eikä aikonut jättää mainittua omaisuutta, ellei se ollut hänen omaisuuttaan, perintö olisi pätevä vain siinä tapauksessa, että testamentin tekijän toiveisiin oli kiinnitettävä enemmän huomiota kuin sanaan "minun". Tästä syystä syntyy tämä hieno ero, että aina kun tietty esine testamentataan luovutettavaksi välittömästi, termi "minun" ei luo ehtoa. Jos kuitenkin testamentataan omaisuutta, jota ei ole nimenomaisesti nimetty, kuten esimerkiksi "viinini, vaatteeni", sanan "minun" katsotaan olevan ehdollinen, jolloin vain se jää jäljelle, mikä kuului testamentintekijälle. Silti en usko, että edellä mainittua mielipidettä voidaan vahvasti pitää yllä, vaan että tässä tapauksessa testamentataan kaikki vaatteet tai viinit, joita testamentin tekijä piti omina; ja näin ollen katsottiin, että jopa hapantunut viini kuului testamenttiin, jos testamentin tekijä oli aina pitänyt sitä viininä. On selvää, että kun testamentin antaja käytti kuolemansa ajankohtaan liittyvää kieltä, esimerkiksi "vaatteet, jotka tulevat olemaan minun", tämä on mielestäni epäilemättä ymmärrettävä siten, että se merkitsee ehtoa. Olen myös sitä mieltä, että kun testamentintekijä sanoo: "Stichus, joka tulee olemaan minun", lausetta on niin ikään pidettävä ehdollisena; eikä ole mitään merkitystä sillä, sanooko hän "joka tulee olemaan minun" vai "jos hän tulee olemaan minun", molemmissa tapauksissa testamentti on ehdollinen. Labeo on sitä mieltä, että seuraava lauseke "joka on minun" olisi katsottava vain nimitykseksi. Me käytämme kuitenkin toista sääntöä.

86. Proculus, Epistolat, kirja V.

Kun testamentti on testamentattu seuraavasti: "Jätän taloni ja sen sisällön kuollessani", en katso, että testamentin tekijän tietyiltä velallisilta kerätyt rahat, jotka on tarkoitus sijoittaa uudelleen muihin vastaaviin saataviin, muodostavat osan testamentista. Hyväksyn täysin Labeon tekemän eron, jonka mukaan perintö ei vähene sen vuoksi, että jokin esine sattuu olemaan poissa talosta, sen enempää kuin se voi lisääntyä sen vuoksi, että jokin muu esine sattuu olemaan talossa.

(87) Paulus, Lex Julia et Papia, kirja IV.

Trust ja lahjoitus mortis causa sisältyvät termiin legacy.

88. Sama, On the Lex Julia et Papia, V kirja.

On päätetty, että jos villaa testamentataan, siitä tehty vaate ei sisälly testamenttiin.

1. Samoin jos testamentataan esimerkiksi puuta, siitä valmistettua laivaa tai lipastoa ei voida vaatia osaksi perintöä.
2. Jos testamentattu laiva hajoaa, ei itse laivaa eikä materiaaleja, joista se on koostunut, voida periä.
3. Jos kuitenkin testamentataan metallimassa, voidaan vaatia kaikki siitä valmistetut kupit.

89. Sama, Lex Julia et Papia, kirja VI.

Osapuolet katsotaan yhteiseksi testamentinsaajiksi silloin, kun sama esine on testamentattu heille erikseen, itse omaisuuden perusteella eikä testamentin tekijän käyttämien sanojen perusteella. Heidät katsotaan yhteiseksi testamentinsaajiksi käytettyjen sanojen eikä testamentatun omaisuuden perusteella, kun testamentintekijä sanoo: "Annan ja testamenttaan tuon ja tuon maa-alueen Titiukselle ja Seiukselle, osuuden ja osuuden samansuuruisena", koska molemmilla testamentinsaajilla on osuutensa alusta alkaen. Tämän vuoksi legaatti on varmasti muita parempi, jos hän on yhdistetty toisen legaatin kanssa sekä jätetyn omaisuuden että testamentin ehtojen perusteella. Jos hänet yhdistävät hänen kanssaan ainoastaan perinnönjättäjän omaisuus, on osoitettu, ettei hänellä ole oikeutta etuoikeuteen. Mutta jos hän on liitetty perittävään sanoin eikä omaisuusosuudella, herää kysymys, onko toinen oikeutettu etuoikeuteen. Parempi mielipide on, että hänellä on etuoikeus.

90. Sama, Lex Julia et Papia, kirja VII.

Perinnön katsotaan olevan nimenomaisesti testamentattu, jos se, jolle se on uskottu, on tiedossa, vaikka hänen nimeään ei ehkä mainittaisikaan.

91. Papinianus, Opinions, kirja VII.

Kun maa-alue on testamentattu tyttarelle etuoikeutettuna perintönä "yhdessä sen kanssa, mitä on maksettava isännöitsijöiltä ja vuokralaisilta", jäännösperintöön sisältyy se, mitä on jäljellä saman vuokrasopimuksen piirissä olevien maiden vuokrista. Muussa tapauksessa voitaisiin helposti todeta, että vuokralaisilta kerätyt vuokrat ja testamentintekijän tilikirjaan samassa

paikassa talletetut rahat eivät kuuluisi jäämistöön, koska ne ovat saatavia joko vuokralaisilta tai isännöitsijöiltä, vaikka testamentintekijä olisi voinut nimenomaisesti ilmoittaa, että hän halusi isännöitsijät tyttärelleen.

(1) Päätettiin, että kun käytetään seuraavia sanoja: "Annan Lucius Titiukselle nämä ja nämä maat taloineen samassa kunnossa, jossa ne ovat kuolinhetkelläni", maatalousvälineet ja kaikki talon käyttöön tarkoitetut esineet on luovutettava perinnön ehtojen mukaisesti; mutta kaikki vuokralaisilta perittävää ei lueta mukaan.

(2) Eräs isä testamenttasi pojalleen purppuran värjäämiseen käytetyn tehtaan sekä sen toimintaa hoitamaan määrätty orjat ja purppurakankaat, jotka olivat siellä hänen kuolinhetkellään. Päätöksessä todettiin, että kankaan myynnistä saadut rahat, ostajilta saatavat tai orjien velat eivät kuuluneet perintöön.

(3) "Annan ja testamenttaan Titiukselle Seian kartanon samassa kunnossa kuin sen ostaessani." Koska myös Gabinian Estate oli ostettu yhdessä toisen kanssa samaan hintaan, esitin mielipiteekseni, että pelkkä todiste ostosta ei riitä, vaan että testamentin tekijän kirjeistä ja tileistä on selvítettävä, oliko Gabinian Estate sisällytetty Seian Estate -nimiseen tilaan ja oliko molempien tulot yhdistetty ja kirjattu kirjanpitoon Seian Estate -nimisenä tilana.

(4) On todettu, että kun talo testamentataan, kylpylät ovat osa sitä. Jos testamentin antaja kuitenkin salli yleisön pääsyn niihin, kylpylät ovat osa sitä vain silloin, kun niihin pääsee itse rakennuksen kautta ja kun niitä on joskus käyttänyt perheen päämies tai hänen vaimonsa ja kun kylpylöiden vuokra on merkitty testamentin antajan kirjanpitoon yhdessä talon muiden huoneiden vuokran kanssa tai kun molemmat on ostettu tai kalustettu samanaikaisesti maksetuilla rahoilla.

(5) Eräs henkilö, joka omisti talon, osti viereisen puutarhan ja testamenttasi sen jälkeen talon. Jos hän osti puutarhan talon vuoksi tehdäkseen jälkimmäisestä miellyttävämmän ja terveellisemmän ja jos siihen oli sisäänkäynti talon kautta ja puutarha oli lisäksi jälkimmäiseen, se sisällytetään talon perintöön.

(6) Talon käsitteen alla ymmärretään myös siihen liitetty rakennus, jos molemmat on ostettu samaan hintaan ja jos on osoitettu, että molempien vuokrat on kirjattu yhdessä kirjanpitoon.

92. Paulus, Opinions, kirja XVI.

"Jos tyttäreni Maevia ja Nigidia tulevat perillisikseni, niin Maevia ottakoon omaisuudestani ja saakoon etuoikeutettuna perintönä sen ja sen verran maita ja niiden päällä olevia mökkejä ja orjia, jotka huolehtivat niistä, sekä lisäksi kaikki niihin rajoittuvat pellot, jotka olen hankkinut ostamalla tai muulla tavoin yhdistääkseni ne mainittuihin maihin." "Jos tyttäreni Maevia ja Nigidia tulevat perillisikseni, niin Maevia ottakoon omaisuudestani ja saakoon etuoikeutettuna perintönä sen ja sen verran maita ja niiden päällä olevia mökkejä ja orjia, jotka huolehtivat näistä maista; sekä kaikki orjat, laumat, karja,

karjaeläimet ja muu henkilökohtainen omaisuus, joka löytyy mainituilta mailta tai joltakin niiden osalta kuolemani hetkellä, parhaassa ja täydellisimmässä kunnossa, jossa ne silloin olivat, tai (selvemmin sanottuna) kaikki, mitä niillä voi olla. " Eräällä etuoikeutettuna perintönä jätetyistä maa-alueista oli kirjanpitoon käytetty rakennus, josta löytyi asiakirjoja, jotka liittyivät monien orjien ostoihin, ja muita kiinteään omaisuuteen viittaavia asiakirjoja, erilaisia sopimuksia ja velallisten velkakirjoja. Kysyn, oliko näitä asiakirjoja pidettävä perillisten yhteisenä omaisuutena. Vastasin, että esitettyjen tosiseikkojen mukaan edellä mainitut ostoihin tai velkoihin liittyvät asiakirjat, jotka löytyivät etuoikeutettuna perintönä jätetystä maasta, eivät näytä kuuluvan testamenttiin.

1. Kun talo on testamentattu seuraavasti: "Määrään perillisilleni, että he sallivat So-ja-So:n saada haltuunsa talon, jossa asun, ja kaiken siihen sisältyvän, lukuun ottamatta mitään käyttöesineitä", testamentin tekijän ei katsota pitäneen mielessään mitään rahaa tai velallisten velvoitteita.

93. Scaevola, Opinions, kirja III.

Lucius Titius teki testamentissaan seuraavan määräyksen: "Perilliseni ei saa missään tapauksessa luovuttaa esikaupunkitilaani tai kaupunkiasuntoani." Hänen tyttärensä, joka oli nimitetty hänen perillisekseen, jätti jälkeensä tyttären, joka säilytti mainitun omaisuuden hallussaan pitkään ja nimitti kuollessaan vieraita perillisiä. Heräsi kysymys, kuuluiko maa-alue Julialle, joka oli testamentin tekijän Titiuksen sisarentytär. Vastaus oli, että mainitussa tapauksessa ei ollut tehty mitään sellaista vastoin perittävänsä tahtoa, joka olisi estänyt omaisuuden kuulumisen perilliselle, koska testamenttimääräys oli pelkkä määräys.

1. "Määrään perillisilleni, että he maksavat vaimolleni Sempronialle sata aurea, jotka olen häneltä lainannut." Heräsi kysymys, voiko Sempronia vaatia luottamuksen toteuttamista, jos hän, nostettuaan kanteen kyseisestä rahasummasta hänelle kuuluvana, häviää asian. Vastaus oli, että esitettyjen tosiseikkojen mukaan rahaa voitiin vaatia trustin ehtojen nojalla, koska näytti siltä, että se ei ollut erääntynyt mistään muusta syystä.

2. Eräs mies testamenttasi tiettyjä maita vapaamatkustajalleen ja lisäsi siihen seuraavat sanat: "Sellaisina kuin ne ovat olleet hallussani, ja sen kanssa, mitä siellä voi olla kuolemani hetkellä." Heräsi kysymys, kuuluivatko ne orjat, jotka olivat jääneet maalle sen viljelemiseksi tai jostain muusta syystä perittävänsä kuollessa, sekä muu siellä oleva henkilökohtainen omaisuus testamentinsaajalle. Vastaus oli, että ne kuuluivat.

3. Heräsi kysymys, kuuluuko omaisuus, jonka perillisten oli määrä luovuttaa veljilleen, myös heidän sisarilleen. Vastaus oli, että kuuluisi, ellei todisteta, että testamentin tekijän tarkoitus oli ollut toinen.

4. Eräs testamentinsaaja jätti seppien killalle perinnön seuraavasti: "Minä testamenttaan tällaisen ja tällaisen maa-alueen siihen kuuluvine metsineen parhaassa ja erinomaisessa kunnossa, jossa se voi olla." Kysyn, testamentattiinko myös se henkilökohtainen omaisuus, joka oli tilalla perittävän kuollessa, esimerkiksi heinät, rehut, oljet, koneet, viinin säilytysastiat (eli varastoihin liitetyt sammiot ja tynnyrit) ja viljamakasiinit. Vastaus oli, että kaikki se, mitä ei ollut testamentattu, oli perusteeton vaatimus.

5. Eräs perittävä, joka oli jättänyt tietyn maa-alueen etuoikeutettuna perintönä perilliselle, jolle hän oli testamentannut puolet omaisuudestaan, esitti tälle seuraavan pyynnön: "Pyydän teitä suostumaan siihen, että hyväksytte Clodius Veruksen, pojanpoikani ja sukulaisenne, kanssaperilliseksi puoleen Julianuksen jäämistöstä, jonka olen määrännyt annettavaksi teille oman osuutenne lisäksi." Kysyn, olisiko pojanpojalla oikeus puoleen kuolinpesästä trustin ehtojen mukaan. Vastaus oli, että hänellä olisi.

94. Valens, Trusts, kirja II.

Eräs mies, joka jätti jälkeensä useita vapautettuja miehiä, testamenttasi maa-alueen kolmelle heistä ja pyysi heitä huolehtimaan siitä, että sen nimeä ei muuteta. Heräsi kysymys, olisiko hänen kuollessaan ensimmäinen näistä kolmesta pakko jättää osuutensa molemmille hänen kanssavapautetuilleen, jotka olivat liittyneet hänen kanssaan perintöön, vai vain yhdelle heistä; vai voisiko hän jättää sen toiselle, joka oli hänen kanssavapautettuaan. Päätöksessä todettiin, että vaikka kyseessä oli tahallisuuskysymys, testamentin tekijän toivomus täyttyi kuitenkin riittävästi, jos testamentinsaaja jätti maan toiselle vapaamieliselle. Jos hän ei kuitenkaan antanut sitä kenellekään, eikö voitu epäillä, kuuluuko vaatimus testamentin toteuttamisesta ahkerimmalle vapaamielisille vai kaikille heistä, vai kuuluuko se vain niille, joille testamentti oli testamentattu yhteisesti? Julianus katsoi aivan oikein, että saatava kuului kaikille vapautetuille.

(95) Marcianus, Trusts, kirja II.

"Se, joka on perilliseni, olkoon velvollinen maksamaan, ja minä velvoitan hänet maksamaan, kaikki mainitsemani summat." Aristo sanoo, että tähän määräykseen sisältyy myös ruumiillinen omaisuus, kuten esimerkiksi maat, orjat, vaatteet ja hopealevyt; koska termi "mitä tahansa" ei viittaa pelkästään rahaan, kuten on ilmeistä, kun kyse on myötäjäisperinnöstä ja ostettuun omaisuuteen liittyvistä määräyksistä, ja että sana "summat" on ymmärrettävä samassa merkityksessä kuin edellä mainituissa tapauksissa. Lisäksi perittävän tahto, joka on erityisesti otettava huomioon trustien tapauksessa, riippuu myös tästä näkemyksestä; sillä testamentin tekijä tuskin olisi tarkoittanut perillisensä maksavan vain rahaa, kun hän tämän alustavan lausuman jälkeen lisäsi vielä ruumiillisen omaisuuden.

96. Gaius, Trustit, kirja II.

Kun Titius oli määrätty puolen tilan perilliseksi ja velvoitettu luovuttamaan koko tila Maeviukselle, ja sitten hänen kanssaperillisensä pyydettiin luovuttamaan hänelle oma osuutensa tai osa siitä, onko Titius velvollinen luovuttamaan Maeviukselle myös sen osuuden, jonka hän sai kanssaperilliseltä trustin ehtojen mukaisesti? Jumalallinen Antoninus, jota oli kuultu tästä asiasta, totesi rescriptumissa, että hän ei ollut velvollinen siirtämään sitä, koska perinnönjako tai trustit eivät sisälly termiin "omaisuus".

97. Paulus, Dekretit, kirja II.

Eräs Osidius, joka oli määrännyt tyttärensä Valerianan perillisekseen ja myöntänyt vapauden taloudenhoitajalleen Antiokhokselle ja testamentannut tälle tietyt maa-alueet yhdessä peculiuminsa ja sen kanssa, mitä oli saatavissa paitsi häneltä myös vuokralaisilta, esitti testamentinsaajan käsin kirjoittaman selvityksen, josta kävi ilmi, mitä oli saatavissa häneltä ja vuokralaisilta. Tähän asiakirjaan lisättiin myös seuraava: "Lisäksi taloudenhoitajani on annettava tili muusta omaisuudesta, toisin sanoen sellaisesta, jonka olen varannut käyttööni, nimittäin viljasta, viinistä ja muista tavaroista." Vapautetut miehet vaativat näitä tavaroita perilliseltä väittäen, että ne sisältyivät siihen, mitä oli jäljellä, ja saivat kuvernööriltä tuomion hänen hyväkseen. Kun sitä vastoin muut asianosaiset totesivat, että häneltä ei ollut vaadittu sitä, mitä vuokralaisilta oli jäljellä, tai edes sitä, mitä häneltä itseltään oli jäljellä, ja he väittivät, että esineitä, jotka oli pantu syrjään vainajan käyttöön, ei pitäisi sisällyttää eräänntyneeseen saldoon, keisari kuulusteli perittävän edustajaa ja kysyi esimerkinomaisesti: "Entä jos olisi varattu sivuun sata tuhatta aureia, jotka oli tarkoitus käyttää perittävän käyttöön, sanoisitteko, että kaikki, mitä arkussa oli jäljellä, kuuluisi teille?". Hän katsoi, että valitus oli tehty asianmukaisesti. Perinnönjättäjän edustaja väitti, että tiettyjä rahasummia oli peritty vuokralaisilta perittävän kuoleman jälkeen. Päätös oli, että kaikki, mitä perittiin perittävän kuoleman jälkeen, oli luovutettava testamentinsaajalle.

(98) Sama, testamentin muodosta.

Kun perillisiä on useita asteita ja testamentissa on seuraava lauseke: "Antakoon perilliseni", tämä koskee kaikkia asteita, aivan kuten seuraavat sanat: "Kuka ikinä onkaan perilliseni". Jos siis joku ei halua rasittaa kaikkia perillisiä perintöosuuksien maksamisella, vaan vain joitakin heistä, hänen on rasitettava heitä nimenomaisesti.

99. Sama, mitä tulee termin Varusteet merkitykseen.

Kun kaupunkiorjia testamentataan, tietyt viranomaiset jakavat kaupungissa asuvat orjat, ei asuinpaikan vaan ammatin mukaan, niin että vaikka he voivat olla maaseudulla, heitä pidetään silti kaupunkiorjina, jos he eivät tee maaseututyötä. On kuitenkin sanottava, että kaupunkiorjiksi on katsottava ne, jotka perheen päämies on tottunut sisällyttämään kaupunkiin kuuluviin, ja tämä voidaan helposti todeta orjarekisteristä sekä heille tarjotusta ruoasta.

1. Voidaan epäillä, pitäisikö metsästäjinä ja lintujen pyydystäjinä työskentelevät orjat lukea kaupunki- vai maalaisorjiin. On kuitenkin sanottava, että heidän olisi kuuluttava siihen paikkaan, jossa talouden päämies asuu ja antaa heille elatusta.

2. Mullanpyytäjät kuuluvat kaupunkiorjien luokkaan, ellei testamentin antaja ole palkannut heitä maaseudun töihin.
3. Eräät viranomaiset katsovat, että jos lapsi syntyy kaupunkiin kuuluvalla naisorjalle, joka lähetetään maaseudulle kasvatettavaksi, hän ei kuulu kumpaankaan luokkaan. Katsotaanpa, eikö sen pitäisi ymmärtää kuuluvan kaupunkiorjien joukkoon. Tämä näyttää olevan parempi mielipide.
4. Jos perinnöksi jätetään orjia, jotka ovat kantamiehiä, ja yksi heistä on sekä kantamies että kokki, hän kuuluu perintöön.
5. Kun talossa syntyneitä orjia testamentataan yhdelle henkilölle ja toisia, jotka ovat kuriireja, testamentataan toiselle henkilölle, ja osa joukosta kuuluu molempiin näihin luokkiin, heidät sisällytetään kuriireihin siitä syystä, että laji on sukuun nähden alisteinen. Jos kaksi orjaa kuuluu samaan sukuun tai lajiin, niitä pidetään yleensä yhteisinä.

(100) Javolenus, Labeon viimeisistä teoksista, kirja II.

"Kehotan perillistäni luovuttamaan orjani Stichuksen Lucius Titiukselle" tai "Luovuttakoon hän orjani hänelle". Cascellius sanoo, että tällaisen lausekkeen nojalla orja on luovutettava; ja Labeo hyväksyy hänen mielipiteensä, sillä jos joku määrätään luovuttamaan jotakin, hänet määrätään samalla antamaan se.

1. Kahden marmoripatsaan perintö sekä kaikki testamentin tekijän hallussa ollut marmori testamentattiin nimenomaisesti tietylle henkilölle. Cascellius katsoo, että mitään muuta marmoripatsasta kuin nämä kaksi mainittua ei kuulu. Ofilius ja Trebatius ovat päinvastaista mieltä. Labeo hyväksyy Cascelliuksen johtopäätöksen, jota pidän oikeana, koska kahden patsaan jättämisen perusteella voidaan katsoa, että testamentin antaja ei aikonut jättää muita patsaita testamentatessaan marmoria.
2. "Annan ja testamenttaan vaimolleni hänen vaatteensa, korunsa ja kaikki kulta- ja hopealevyt, jotka olen teettänyt hänelle tai jotka olen tarkoittanut hänen käyttöönsä." Trebatius katsoo, että sanat "jotka olen teettänyt hänelle tai jotka on tarkoitettu hänen käyttöönsä" viittaavat vain kulta- ja hopealevyihin. Proculus katsoo, että ne viittaavat kaikkeen mainittuun, ja tämä mielipide on oikea.
3. Eräässä tapauksessa, jossa korinttilaisia maljakoita testamentattiin tietylle henkilölle, Trebatius oli sitä mieltä, että niiden tueksi tehdyt jalustat kuuluivat osana perintöä. Labeo ei kuitenkaan hyväksy tätä mielipidettä, jos testamentinsaaja piti mainittuja jalustoja maljakkoina. Proculus sanoo kuitenkin aivan oikein, että jos maljakot eivät olleet korinttilaista messinkiä, testamentinsaaja saattoi vaatia niitä.
4. Kun testamentataan kilpikonnankuoresta valmistettuja esineitä, Labeo ja Trebatius ovat sitä mieltä, että kilpikonnankuorella kuoretut sängyt, joiden jalat on päällystetty hopealla, kuuluvat perinnöksi, mikä on oikein.

101. Scaevola, Digest, kirja XVI.

Eräs mies, jolla oli kotiseudullaan tiettyjä omia maita sekä muita maita, jotka oli pantattu hänelle velkojen vakuudeksi, teki seuraavan perunkirjoituksen: "Haluan, että minut annetaan rakkaalle maalleni sen osuudeksi, ja annan sille erikseen kaikki Syyriassa hallussani olevat maat sekä henkilökohtaisen omaisuuteni eli laumat, orjat, sadot, elintarvikkeet ja kaikki siellä olevat työvälineet." Tämä on siis minun omaisuuteni." Heräsi kysymys, olisiko testamentin tekijän katsottava jättäneen maalleen myös panttina olevat maat. Vastaus oli, että esitettyjen tosiseikkojen mukaan niiden ei katsottu jääneen, jos ne eivät sisältyneet hänen omaan jäämistöönsä, mikä saattaisi tapahtua, jos velallinen jättäisi maksun suorittamatta.

(1) "Pyydän, että maa-alueeni, nykyisessä kunnossaan, annetaan kasvattilapselleni." Heräsi kysymys, pitäisikö vuokralaisilta sekä orjilta, jos niitä oli siellä testamentin tekijän kuollessa, perittävän maksettavaksi tuleva saldo sisällyttää maa-alueeseen. Vastaus oli, että vuokralaisilta perittävää ei testamentattu, mutta kaikki muu näytti sisältyvän sanoihin "nykyisessä tilassaan".

102. Sama, Digest, kirja XVII.

Eräs testamentinsaaja teki testamentin seuraavasti: "Testamenttaan vaimolleni matkakassani ja kaiken niissä olevan, samoin kuin pienessä käsin kirjoittamassani rekisterissä olevat saamiset, joita ei ole kuolinhetkelläni peritty, vaikka ne on ehkä merkitty tileihini maksetuiksi, ja olen siirtänyt arvopaperit omaisuudenhoitajalleni." Kun mainittu testamentintekijä aikoi lähteä matkalle Roomaan, hän laittoi velkojilleen osoitetut velkakirjat ja rahansa mainittuihin matkakasseihin, ja kun hän oli kerännyt velkakirjat sekä käyttänyt rahat, hän palasi kotiinsa kahden vuoden kuluttua ja talletti mainittuihin matkakasseihin eräitä kiinteistöjä koskevat kauppakirjat, jotka hän oli sittemmin ostanut, sekä tietyn rahasumman. Heräsi kysymys, olisiko hänen katsottava testamentanneen testamentinsaajalle vain ne setelit, jotka hän oli palattuaan tallettanut laukkuihinsa. Vastaus oli, että esitettyjen tosiseikkojen mukaan ne setelit, jotka olivat pusseissa hänen kuollessaan ja joita hän ei ollut itse merkinnyt rekisteriinsä, eivät olleet testamentin ehtojen mukaan erääntyneet. Lisäksi kysyttiin, että kun hän laittoi laukkuihinsa todisteet mainitun kiinteistön ostamisesta, kuuluivatko nekin perintöön? Vastaus oli, että ei käynyt selvästi ilmi, mitä hän aikoi tehdä maiden suhteen, mutta jos hän oli laittanut niitä koskevat kauppakirjat säkkeihin tarkoituksenaan, että kun ne annettaisiin hänen testamentinsaajalleen, niiden omistusoikeus siirtyisi hänelle, voitiin väittää, että myös nämä maat olivat osa testamenttia.

1. Erään perheen isä teki seuraavan testamentin: "Toivon, että annan kaksi vuolematonta astiaa, jotka olen ostanut torilta, jossa myydään kuvia". Testamentin tekijä oli itse asiassa ostanut kyseiseltä paikalta tiettyjä astioita, mutta ne eivät olleet koristelemattomia, ja hän teki testamentin vain kolme päivää ennen kuolemaansa. Heräsi kysymys siitä, kuuluivatko mainitut astiat, jotka hän oli ostanut, perintöön, koska hän ei testamentannut muita samasta paikasta ostamiaan astioita. Vastaus oli, että esitettyjen tosiseikkojen mukaan ne astiat, jotka hän oli ostanut kuvien aukiolta, oli luovutettava testamentinsaajalle.

2. Eräs testamentinsaaja määräsi, että erälle nuorelle miehelle, jonka hän oli kasvattanut, oli ostettava armeijan palveluspaikka seuraavasti: "Testamenttaan Semproniukselle, jonka olen kasvattanut, tällaisia ja tällaisia esineitä, ja kun hän

on saavuttanut sopivan iän, toivon, että hänelle ostetaan sotilasvirka ja että hänelle maksetaan kaikki siitä aiheutuvat kulut ja maksut." Heräsi kysymys, jos Sempronius itse ostaisi tämän toimeksiannon, voisiko hän periä sen hinnan tai sen, mitä tällaisessa tilanteessa on tapana maksaa, perillisiltä perintösopimuksen ehtojen nojalla. Vastaus oli, että esitettyjen tosiseikkojen mukaan hän voisi tehdä niin.

3. Sama testamentintekijä testamenttasi palkkion vapaamiehelleen seuraavasti: "Annan ja testamenttaan vapaamiehelleni Seiukselle tällaisen ja tällaisen palkkion", jonka palkkion testamentintekijä itse omisti. Heräsi kysymys, olisiko perillisen maksettava kaikki armeijaan pääsystä aiheutuvat maksut ja kulut. Vastaus oli, että hänen olisi maksettava ne.

(103) Sama, julkisesti käsitellyt kysymykset.

Kun isä korvasi perinnöttömäksi jääneen poikansa ulkomaisella perillisellä, ja mainittu ulkomainen perillinen nimitti tämän jälkeen pojan perilliseksi, ja tämä kuoli alle murrosikäisenä, katson, että perintöjä, jotka korvattua summaa vastaan määrättiin, ei tule maksettavaksi siitä syystä, että isän jäämistö ei tullut pojan haltuun suoraan, vaan välillisen perimyksen kautta.

1. Olen lisäksi todennut, että jos veli oli isänsä perillinen ja määräsi oman perinnöttömäksi jääneen veljensä perilliseksi, hänen sijaisensa ei ole velvollinen maksamaan perintöä, vaikka hän olisikin veljensä perillinen, jos tämä kuoli testamentittomana, koska omaisuus ei tullut hänen käsiinsä suoraan vaan veljensä perimyksen kautta.

2. Kun poika oli määrätty perilliseksi kahdestoistaosaan isänsä omaisuudesta ja häneltä oli peritty perintö, ja hänelle oli määrätty sijainen, ja myöhemmin hänen toinen veljensä joutui ediktin soveltamisalan piiriin ja hän sai prätorianisesti haltuunsa puolet omaisuudesta; heräsi kysymys siitä, olisiko hänen sijaisensa velvollinen maksamaan perintöosuuden suhteessa kahdestoistaosaan vai suhteessa puoleen omaisuudesta. Paremman mielipiteen mukaan hänen olisi maksettava puolet suhteessa, mutta jos hän maksaisi kahdestoistaosan suhteessa, se on maksettava kaikille, ja lapsille ja muille sukulaisille olisi maksettava loppuosan suhteessa.

3. Toisaalta, jos poika olisi nimitetty perilliseksi kolmelle neljäsosalle perintöomaisuudesta ja jos hän, tultuaan ediktin soveltamisalan piiriin, saisi prätorian haltuunsa puolet omaisuudesta, sijainen olisi velvollinen maksamaan perintöosuudet vain suhteessa; sillä aivan kuten ne lisääntyvät siellä, missä prätorian haltuunsa saama omaisuus on suurempi, niin ne myös vähenevät siellä, missä se on pienempi.

Kirja XXXIII

1. Vuosittaisista testamenttilahjoituksista ja säätiöistä.
2. Testamenttien ja testamenttisopimusten tuottamasta käytöstä, käyttöoikeudesta, tuloista, majoituksesta ja palveluista.
3. Palvelusoikeuksia koskevista perinnöistä.
4. Edullisesta myötäjaisperinnöstä.
5. Perintönä testamentattujen esineiden valinnanvapaudesta tai valinnasta.
6. Vehnän, viinin ja öljyn perinnöstä.
7. Laitteiden tai työvälineiden perinnöksi antamisesta.
8. Peculium-perintöjen osalta.
9. Elintarvikkeita koskevat perinnöt.
10. Talousesineitä koskevat testamenttilahjoitukset.

Tit. 1. Vuotuisista testamenttilahjoituksista ja trusteista.

Pomponius, Sabinuksesta, kirja V.

Kun testamentataan jotakin vuosittain maksettavaa lisäämättä paikkaa, jossa se on suoritettava, perillisen tulee maksaa se siellä, missä sitä voidaan vaatia, aivan kuten voidaan vaatia, kun kyseessä on sopimus tai velkakirja.

(1) Sama, On Sabinus, kirja VI.

Jos perillinen on velvoitettu sallimaan, että saan käyttää tiettyä maata vuosittain, ja hän syyllistyy laiminlyöntiin vuoden alussa, jolloin minun olisi pitänyt viljellä maata, hän on vastuussa minulle koko vuoden ajalta, vaikka hän sen jälkeen antaisi minun viljellä maata, koska en ole saanut laittaa satoa; samoin kuin silloin, kun hänen on määrä toimittaa minulle Stichuksen päivittäinen työ ja hän lähettää hänet minulle, ei aamulla vaan vasta päivän kuudennella tunnilla, hän on vastuussa minulle orjan koko päivätyön arvosta.

2. Ulpianus, On Sabinus, kirja XXIV.

Jos minulle jätetään esimerkiksi kolmenkymmenen aureen suuruinen perintö, joka on maksettava yhden, kahden ja kolmen vuoden kuluttua, kymmenen aurea on maksettava joka vuosi, vaikka sanoja "tasasuuruksina erinä" ei olisikaan lisätty.

0. Jos siis käytettiin sanoja "yhtä suurina maksuina", vaikka sanaa "yhtä suurina maksuina" ei olisikaan lisätty, on sanottava, että on suoritettava yhtä suuret maksut, aivan kuin jos olisi kirjoitettu sana "yhtä suurina maksuina" ja sanaa "maksuina" ei olisi lisätty.

1. Mutta jos sanat "epätasa-arvoisina maksuina" on lisätty, on suoritettava epätasa-arvoisia maksuja. Mutta katsokaamme, millä tavalla ne on tehtävä. Mielestäni ne olisi tehtävä hyvän kansalaisen harkinnan mukaisesti (ellei testamentin tekijä ole nimenomaisesti jättänyt sitä perillisen valittavaksi), riippuen vainajan varoista ja paikasta, jossa hänen kuolinpesänsä sijaitsee.

2. Jos kuitenkin todettiin, että maksu on suoritettava hyvän kansalaisen harkinnan mukaan, tästä päätellään, että se on suoritettava kuolinpesän sijaintiin nähden ja ilman, että siitä aiheutuu perilliselle vaivaa tai haittaa.

3. Mutta jos testamentintekijä on määrännyt, että maksu on suoritettava perittävän valitsemalla tavalla; katsokaamme, voidaanko koko summa vaatia kerralla. Mielestäni näin ei voida tehdä, kuten ei myöskään perillisen valinnan tapauksessa; sillä testamentintekijä on tarkoittanut, että maksuja suoritettaisiin useita ja että niiden määrät riippuisivat perillisen tai testamentinsaajan harkinnasta.

4. Jos testamentti on kuitenkin testamentattu seuraavasti: "Perilliseni maksakoon Titiukselle kymmenen aureia kolmen vuoden kuluttua", maksetaanko summa kolmessa vuotuisessa erässä vai kolmen vuoden kuluttua? Mielestäni tämä on ymmärrettävä ikään kuin testamentin antaja olisi tarkoittanut, että maksut suoritetaan yhden, kahden ja kolmen vuoden kuluttua.

5. Jos tietty rahasumma testamentataan jollekin ja todetaan, että kunnes se on maksettu, testamentinsaajalle annetaan vuosittain jotakin, esimerkiksi korkoa, testamentti on pätevä; mutta jotta koron maksaminen olisi pätevää, vuosittain maksettava summa ei saa ylittää tavanomaista korkoa.

(1) Paulus, Ediktistä, kirja LXII.

Kun jollekin henkilölle testamentataan jotakin vuosittain maksettavaa, Sabinus sanoo (ja hänen mielipiteensä on oikea), että on olemassa useita testamentteja ja että ensimmäisen vuoden testamentti on ehdoton ja muut ehdolliset; sillä ehto "jos hän elää" näyttää olevan implisiittinen, ja näin ollen, jos testamentinsaaja kuolee, testamentti ei siirry hänen perilliselleen.

4. Modestinus, Opinions, kirja X.

"Määrään myös muut perilliset maksamaan vaimolleni kymmenen aurea joka vuosi niin kauan kuin hän elää." Vaimo eli miehensä jälkeen viisi vuotta ja neljä kuukautta. Kysyn, ovatko hänen perillisensä oikeutettuja koko perintöön kuudennen vuoden osalta. Modestinus vastaa, että heillä on siihen oikeus.

5. Sama, Opinions, kirja XI.

Eräs testamentinsaaja jätti tietyn rahasumman maksettavaksi vuosittain kaupungin julkisten leikkien ylläpitämiseksi, ja hän toivoi, että hänen perillisensä toimisivat niiden puheenjohtajana. Hänen perillistensä seuraajat kiistivät olevansa vastuussa perinnöstä ja väittivät, että testamentintekijä halusi vain, että se maksettaisiin niin kauan kuin hänen perillisensä voisivat johtaa pelejä. Kun hän siis mainitsi perillisten puheenjohtajana toimimisen, kysyn, oliko hän tarkoittanut, että maksu suoritettaisiin testamentin voimassaolon ajan vai pysyvästi. Modestinus vastaa, että perintö olisi maksettava kaupungille vuosittain ikuisesti.

1. Pomponius, Quintus Muciukselta, kirja VIII.

Quintus Mucius sanoo, että jos joku tekee testamentissaan seuraavan määräyksen: "Antakaa poikieni ja tyttäreni asua siellä, missä heidän äitinsä haluaa, ja maksakoon perilliseni joka vuosi kullekin heidän joukossaan olevalle pojalle ja tytölle kymmenen aurea heidän elatukseksi." Jos lasten huoltajat, jotka huolehtivat lapsista, eivät ole halukkaita maksamaan mainittua rahasummaa, kukaan ei voi nostaa kanteita testamentin ehtojen nojalla; sillä testamentin tekijän määräyksen tarkoituksena oli vain ilmoittaa huoltajille, mitä hän haluaa, jotta he voisivat maksaa rahat ilman minkäänlaista riskiä. Pomponius sanoo, että jos testamenttiin on sisällytetty jotain, joka viittaa vain testamentin tekijän toiveisiin, se ei luo mitään velvoitetta. Seuraava esimerkki on tästä. Jos nimitän sinut ainoaksi perilliseksi ja määrään sinut pystyttämään minulle muistomerkin tietyllä rahasummalla, tämä lausuma ei aseta sinulle mitään velvollisuutta, vaan voit pystyttää muistomerkin noudattaaksesi toiveitani, jos niin haluat tehdä. Toisin olisi kuitenkin silloin, jos olisin tehnyt saman määräyksen sen jälkeen, kun olin antanut sinulle kanssaperillisen, sillä jos olisin määrännyt sinut yksin pystyttämään muistomerkin, kanssaperijäsi voisi nostaa osituskanteen sinua vastaan pakottaakseen sinut tekemään sen, koska se on hänen etunsa mukaista. Jos teidät molemmat kuitenkin määrätään tekemään tämä, teillä on oikeus nostaa kanteita toisianne vastaan. Seuraavassa viitataan myös testamentin tekijän toiveisiin, esimerkiksi jos joku määrää patsaiden asettamisesta kaupunkiin, sillä jos hän ei ole tehnyt sitä kaupungin kunnioittamiseksi vaan oman muistonsa säilyttämiseksi, kenelläkään ei ole oikeutta nostaa kanteita tällä perusteella. Näin ollen Quintus Muciuksen mainitsema testamenttimääräys "Antakaa lasteni asua siellä, missä heidän äitinsä haluaa" ei luo mitään velvoitetta, vaan sillä viitataan ainoastaan vainajan toiveiden noudattamiseen; lapset voivat siis asua siellä, missä heidän äitinsä haluaa. Testamentin tekijän tahtoa tai määräystä ei myöskään aina tarvitse noudattaa; esimerkiksi jos preetori päättäisi, että alaikäisen ei ole tarkoituksenmukaista asua siellä, minne hänen isänsä on määrännyt hänet, sellaisten henkilöiden huonon luonteen vuoksi, joiden kanssa hän on määrännyt heidät olemaan tekemisissä, mistä isä ei ollut tietoinen. Jos kuitenkin heidän elatukseensa jätetään vuosittain maksettavat kymmenen aurea, perintö on pätevä riippumatta siitä, viitataanko tässä lausekkeessa osapuoliin, joiden luona äiti saattaa haluta lasten asuvan, vai ymmärretäänkö sillä, että lapsilla itsellään oli oikeus perintöön. Parempi mielipide on, että testamentin tekijän olisi katsottava tehneen tämän testamentin lastensa elatusta varten. Ja kaikissa tapauksissa, joissa on kyse vain testamentin tekijän toiveista, niitä ei pidä aina hylätä eikä aina noudattaa, vaan tuomarin on määriteltävä tällaiset asiat ja toteutettava ne, jos ne eivät liity mihinkään häpeälliseen.

2. Gaius, Lex Julia et Papia, kirja V.

Kun testamentataan vuosittain maksettava perintö, se muistuttaa käyttöoikeutta, koska se päättyy testamentinsaajan kuollessa. Se ei kuitenkaan pääty siviilioikeuden menettämiseen, kuten käyttöoikeus, joka voidaan testamentata seuraavasti: "Testamenttaan Titiukselle tuon ja tuon maa-alueen käyttöoikeuden, ja aina kun hän menettää kansalaisoikeutensa,

testamenttaan hänelle saman käyttöoikeuden." Tässä suhteessa testamentti on varmasti edullisempi, sillä jos testamentinsaaja kuolee jonkin vuoden alussa, hän jättää kyseisen vuoden testamentin perilliselleen. Tämä ei päde käyttöoikeuteen, sillä jos käyttöoikeuden haltija kuolee silloin, kun sato on kypsä, mutta ennen kuin se on korjattu, hän ei jätä sitä perilliselleen.

3. Papinianus, Opinions, kirja VII.

Maa-alue, jonka testamentintekijä halusi pantattavaksi vuosittain hänen vapaamatkustajilleen maksettavien perintöosuuksien turvaamiseksi, voidaan laillisesti vaatia näiden toimesta trustin perusteella maan säilyttämiseksi. Paulus toteaa, että tätä sääntöä sovelletaan myös muuhun kuolinpesään kuuluvaan omaisuuteen, jotta testamentinsaaja voisi saada sen hallintaansa.

4. Sama, Opinions, kirja VIII.

"Haluan, että uskollinen ystäväni Seius saa vuosittain kuusi aurea ja talon, jossa hän asuu, jos hän on halukas hoitamaan lasteni liikeasioita, aivan kuten hän on hoitanut minun asioitani." Katsottiin, että testamentin tekijän eloonjäänyt tytär oli kuitenkin velvollinen maksamaan Seiukselle vuotuisen perinnön suhteessa hänen osuuteensa jäämistöstä, koska kaksi testamentin tekijän kolmesta lapsesta oli kuollut ja muita perillisiä oli nimetty, koska sekä työ että raha oli jaettavissa.

5. "Haluan, että lääkärieni Sempronius saa saman, minkä olen hänelle maksanut elinaikanani." Summat, joiden katsottiin "jääneen tämän testamentin perusteella, olivat tiettyjä testamentinsaajan suorittamia vuotuisia maksuja, joten hänen vapaamielisyytensä osalta ei voinut syntyä epäilyksiä hänen tarkoituksestaan.

6. "Haluan, että vaimolleni maksetaan sata aurea sen lisäksi, mitä hän sai minulta vuotuisena korvauksena elinaikanani." On selvää, että summa olisi maksettava vuosittain, ja että testamentin tekijä jätti vaimolleen myös sata aureita.

7. "Haluan, että vapautetuille miehilleni annetaan se, mitä olen heille elinaikanani toimittanut." Heidän majoituksestaan on huolehdittava, mutta perijän ei tarvitse sallia taloudenhoitajan maksaa kantajaeläimistä aiheutuvia kuluja, joita hänen emäntänsä oli tottunut myöntämään hänelle omaksi mukavuudekseen. Jos taas vapaamatkustaja on lääkäri, hän ei voi laillisesti vaatia rahaa, jota hänellä oli tapana saada emännältään lääkkeiden ostamista varten, jotta hän voisi antaa niitä suojelijattarelleen ja tämän perheelle.

8. Paulus, Kysymyksiä, kirja XXI.

On vahvistettu, että kun testamentit ovat vuosittain maksettavia, ne ovat moninkertaisia, ja testamentinsaajan oikeus kuhunkin testamenttiin on tutkittava säännöllisesti. Jos testamentti jätetään orjalle, olisi myös selvitettävä hänen isäntänsä kyky ottaa se vastaan.

9. Sama, Opinions, kirja XIII.

Gaius Seius testamenttasi Maeviukselle ja Seialle tiettyjä maa-alueita eri paikkakunnilla ja määräsi seuraavasti: "Toivon, että potiikki toimittaa vuosittain kolmesataatuhatta kaislaa Lutatien kartanolle sekä lisäksi tuhat puntaa hyvin puhdistettua kaislaa joka vuosi." Kysyn, sammuuko tämä testamentti testamentinsaajan kuollessa. Paulus vastasi, että lain mukaista palvelusoikeutta, joko henkilökohtaista tai reaalista, ei näytä syntyneen; mutta että kanne trustin perusteella on sen osapuolen hyväksi, jolle Lutatian Estate on luovutettu. Näin ollen, koska perintö oli maksettava vuosittain, sen katsotaan päättyvän perinnönsaajan kuolemaan.

10. Scaevola, Opinions, kirja IV.

Maevia määräsi perillisekseen pojanpoikansa, joka oli syntynyt Maeviukselle ja saavuttanut murrosikäisen iän, ja teki Lucius Titiukselle seuraavan testamentin: "Haluan, että Lucius Titiukselle, hyvälle miehelle, jolle olen velkaa minulle tehdyistä palveluksista, maksetaan kymmenen aureia niin kauan kuin hän elää, jos hän ryhtyy hoitamaan pojanpoikani asioita ja johtaa hänen kaikkien asioidensa hoitoa." Kysyn, jos Lucius Titius olisi jossain vaiheessa hoitanut Maeviuksen asioita ja tämä olisi vastustanut sitä, että hän enää tekisi niin, olisiko hän velvollinen hoitamaan luottamuksen. Vastasin, että jos Lucius Titiukselta oli riistetty oikeus hoitaa Maeviuksen liiketoimia, ei minkään petollisen teon vuoksi, eikä mitään muuta perusteltua syytä ollut olemassa hänen palvelustensa hylkäämiselle, ja jos hän oli halukas jatkamaan Maeviuksen asioiden hoitamista, hänellä olisi oikeus testamenttiin.

11. Eräs mies, joka oli määrännyt vaimonsa perillisekseen, määräsi testamentissaan seuraavaa: "Haluan, että perilliseni maksaa vuosittain kaksitoista denaria kullekin vapautetulle miehelleni hänen elatuksekseni, jos he eivät hylkää vaimoani." Koska testamentintekijä poistui kaupungista hyvin harvoin ja hänen vaimonsa usein, kysyn, pitäisikö vapaamatkustajien olla hänen mukanaan matkoillaan. Vastaan, että tästä asiasta ei voida antaa myönteistä lausuntoa, koska voi ilmetä monia seikkoja, jotka olisi hyvä ottaa huomioon, ja siksi tämänkaltainen tapaus olisi annettava hyvän kansalaisen harkittavaksi. Lisäksi kysyttiin, koska nainen ei koskaan matkoille lähtiessään tarjoutunut maksamaan mitään ylimääräistä vapautetuille miehilleen, ja tästä syystä nämä eivät olleet hänen mukanaan, olisivatko he oikeutettuja perintöosaansa. Vastaus oli, että tämä määräytyisi matkojen pituuden tai lyhyden ja perintöjen määrän perusteella.

12. Ulpianus, Trusts, kirja II.

Mela sanoo, että jos vuosittain maksettava testamentti jätettäisiin kenelle tahansa mainitsematta määrää, testamentti on mitätön. Nervan mielipide on kuitenkin parempi, nimittäin se, että testamentin tekijän katsotaan testamentanneen sen, mitä hänellä oli tapana antaa elinaikanaan; mutta että kaikissa tapauksissa on otettava huomioon osapuolten arvoasema.

13. Valens, Trusts, kirja VII.

Javolenus esitti mielipiteensä koskien perillistä, joka oli velvoitettu maksamaan tietyn rahasumman kymmenen vuoden kuluttua ja joka maksoi sen ennen ajan umpeutumista, että jos voidaan osoittaa, että trusti oli jätetty mainituksi ajaksi siihen oikeutetun hyväksi, koska hän ei kyennyt huolehtimaan omaisuudesta, ja perillinen maksoi rahat hänelle ennen ajan umpeutumista tietäen, että hän tuhlaisi ne, hän ei missään tapauksessa vapaudu vastuusta. Jos määräaika oli kuitenkin asetettu perillisen vuoksi, jotta hän voisi hyötyä viivytyksestä, on selvää, että hänet vapautetaan, ja voidaan todellakin sanoa, että hän maksoi enemmän kuin hänen olisi pitänyt.

14. Paulus, On Neratius, kirja III.

Orja määrättiin vapauttavaksi kymmenen vuoden kuluttua, ja hänelle testamentattiin perintö, joka oli maksettava vuosittain hänen isäntänsä kuolinpäivästä alkaen. Perintö erääntyy niiltä vuosilta, joina orja on alkanut olla vapaa, ja sillä välin perillisen on pakko hankkia hänelle toimeentulo.

15. Labeo, Javolenuksen viimeisistä epitomeista, kirja II.

Eräs testamenttilahjoitus tehtiin seuraavasti: "Antakoon perilliseni Attialle viisikymmentä aureia, kunnes hän menee naimisiin." Tämä on perintö. Ei ilmoitettu, että rahat oli maksettava vuosittain. Labeo ja Trebatius katsovat, että koko summa on maksettava välittömästi. On kuitenkin oikeudenmukaisempaa katsoa, että perintö on maksettava vuosittain.

16. "Antakoon perilliseni Attiukselle vuosittain kaksi mittaa falernialaista viiniä, jotka on otettava minun omaisuudestani." Katsottiin, että nämä kaksi mittaa viiniä oli annettava myös sellaiselta vuodelta, jolloin viiniä ei valmistettu, edellyttäen, että ne voitiin saada aikaisempien vuosien sadosta.

17. Scaevola, Digest, kirja XIV.

Eräs testamentintekijä, joka oli vahvistanut codicilinsä testamentilla, testamenttasi maa-alueen vapautetuille miehilleen ja kielsi sen luovuttamisen, mutta halusi sen kuuluvan vapautettujen lastensa ja lastenlastensa lapsille ja lapsenlapsilleen. Myöhemmin hän lisäsi seuraavat sanat: "Haluan, että he maksavat perilliselleni mainitun maan tuotosta kymmenen aurea joka vuosi kolmenkymmenenviiden vuoden ajan kuolemastani." Koska Titiuksen nimeämä perillinen kuoli ennen kolmenkymmenenviiden vuoden määräajan päättymistä, heräsi kysymys, olisiko perillisen perillisellä edellä lainattujen sanojen nojalla oikeus saada trustista hyötyä loppuajan. Vastasin, että hänellä olisi oikeus, elleivät vapautetut henkilöt

pystyisi osoittamaan, että testamentintekijä oli pitänyt perillisen kolmekymmentäviidettä vuotta ajankohtana, jolloin perintö lakkaa.

18. Eräs testamentintekijä jätti Stichukselle, jonka hän oli kasvattanut, sata aurea ja lisäksi kymmenen aurea, jotka maksetaan joka kuukausi, ja sen jälkeen hän määräsi Sempronian perilliseksi kolmanneksen omaisuudestaan ja veloitti hänet seuraavasti: "Pyydän sinua, Sempronia, sisareni, ottamaan suurimmasta osasta omaisuuttani ne testamentit, jotka olen jättänyt kasvattilapsilleni, ja säilyttämään ne, kunnes he ovat oikeutettuja niihin." Kysyttiin, että jos Sempronia, jolle luottamus oli annettu, kieltäytyisi ottamasta kuolinpesää vastaan ennen kuin hän olisi ottanut haltuunsa kasvattilapsille jätetyt varat vainajan testamentin mukaisesti, olisiko hän vastuussa Stichuksen ennen kuin hän olisi täyttänyt 25 vuotta, nostamasta kanteesta perinnön johdosta? Vastaus oli, että tällainen kanne olisi mahdollinen.

19. Sama, Digest, kirja XVII.

Titia, joka oli määrännyt Seian perilliseksi, testamenttasi tietyn maa-alueen käyttöoikeuden Maeviukselle ja antoi hänelle seuraavan toimeksiannon: "Pyydän sinua, Maevius, maksamaan Arrius Pamphilukselle ja Arrius Stichukselle Speratian tilan tuloista kuusisataa aurea joka vuosi kuolemani päivästä alkaen niin kauan kuin he elävät." Heräsi kysymys, jos Maevius maksaisi vuotuisen summan heidän elatukseensa, ja hänen kuolemansa jälkeen maa-alueen pitäisi lain nojalla siirtyä Titian perilliselle, olisiko Pamphilus ja Stichus oikeutettuja saamaan trustin ehtojen mukaisen elatusavun. Vastasin, että mainitussa tapauksessa ei ollut mitään sellaista, joka olisi velvoittanut Titiuksen perilliset maksamaan, koska käyttöoikeuden haltija oli vain vastuussa siitä. Lisäksi kysyttiin, pitäisikö perinnönsaajan, Maeviuksen, perillisten maksaa perintö. Vastaus oli, että testamentinsaajan perilliset eivät olleet velvollisia maksamaan mitään, ellei selvästi osoiteta, että testamentintekijä oli tarkoittanut maksun suorittamista käyttöoikeuden lakkaamisen jälkeen, edellyttäen, että käyttöoikeudesta saadut tulot riittävät sen jatkamiseen.

20. Eräs yksityishenkilö, joka oli maksanut vuosittain summan oppineelle miehelle nimeltä Marcus, sisällytti testamenttiinsa seuraavan määräyksen: "Rakas vaimoni, tiedän, että pidät huolta ystäväistäni ja annat heidän olla vailla mitään, silti haluan, että Marcukselle annetaan kahdeksankymmentä aurea." Heräsi kysymys, voiko Marcus, saatuaan kahdeksankymmenen aurean perinnön, vaatia myös edellä mainittuja vuotuisia maksuja? Vastaus oli, että tapauksessa ei ollut mitään sellaista, minkä vuoksi vuotuisia maksuja, joista neuvoa pyydettiin, ei olisi pitänyt suorittaa.

21. "Testamenttaan Lucius Titiukselle kolme puntaa kultaa, jotka minulla oli tapana antaa hänelle elinaikanani." Koska testamentinsaaja antoi Titiukselle joka vuosi neljäkymmentä aurea vuosipalkkana ja lisäksi tietyn määrän hopeaa juhlahajana tai sen arvona, kysyn, onko perillisten suoritettava testamentti Titiuksen hyväksi vai maksetaanko rahat testamenttina. Vastaus oli, että mainitussa tapauksessa ei ollut mitään sellaista, mikä olisi estänyt rahojen maksamisen.

22. Sama, Digest, kirja XVIII.

Eräs testamentinsaaja testamenttasi vuotuisen eläkkeen seuraavalla ehdolla : "Jos he asuvat äitini luona, jonka olen määrännyt perilliseksi osan omaisuudestani". Heräsi kysymys, katsottaisiinko asetetun ehdon äidin kuoleman jälkeen epäonnistuneen, ja tästä syystä testamentinsaajille ei saisi antaa ruokaa eikä vaatteita. Vastaus oli, että esitettyjen tosiseikkojen mukaan ne olisi annettava.

23. Attius jätti jälkeensä seuraavanlaisen testamentin: "Määrään sen, joka tulee olemaan perilliseni, maksamaan kuolemani jälkeen asuntoni ja varastoni tuloista kymmenen denaria papille, sakristanille ja temppeliin liitetyille vapaille miehille asettamana juhlapäivänä." Tämä testamentti on siis tehty. Kysyn, oliko tämä perintö maksettava vain niille, jotka olivat elossa ja virassa silloin, kun se testamentattiin, vai oliko se maksettava myös niille, jotka seuraavat heitä. Vastaus oli, että esitettyjen tosiseikkojen mukaisesti, vaikka viranhaltijat oli mainittu, perintö testamentattiin temppelille. Kysyn myös, oliko kymmenen aureenin maksettavaksi määrättävä määrä trustin ehtojen mukaan vain yhdeksi vuodeksi, vai olisiko se maksettava ikuisesti. Vastaus oli, että ne olisi maksettava ikuisesti.

24. Sama, Digest, kirja XXII.

Eräs henkilö jätti vapaamiehelleen seuraavan testamentin: "Haluan, että viisikymmenesosa kaikista tuloistani, jotka saan maani vuokralaisilta ja sadon ostajilta talouteni tavan mukaan, maksetaan Philolle, niin kauan kuin hän elää." Tämä testamentti on kuitenkin vain yksi. Perilliset myivät maan, josta mainittu viideskymmenesosa tuloista oli peräisin. Heräsi kysymys, oliko viisikymmenesosa hinnan korosta, joka maakunnan tavan mukaan tavallisesti perittiin, maksettava? Vastaus oli, että vaikka maa oli myyty, vain viidestoistaosa sen tuotosta oli testamentattu.

25. Eräs testamentintekijä velvoitti vapaamatkustajansa, jolle hän oli jättänyt maa-alueen, joka tuotti tuloja kuusikymmentä aurea vuodessa, maksamaan vuosittain kymmenen denaria Pamphilalle luottamuksen nojalla. Heräsi kysymys siitä, että jos Falcidianin laki vähentäisi vapaamiehen perintöä, katsottaisiinko myös Pamphilalle testamenttisopimuksen nojalla testamentatun vuotuisen korvauksen vähentyneen, koska Pamphilalle annettu testamentti oli peräisin tuloista, jotka olisi maksettava, vaikka Falcidianin laki vähentäisi maa-alueen puoleen. Vastaus oli, että esitettyjen tosiseikkojen perusteella Pamphilalle tehty testamenttilahjoitus ei vähenisi, ellei testamentin tekijän muuta tarkoitusta osoitettaisi.

26. Eräs testamentintekijä, joka oli määrännyt poikansa perilliseksi kolme neljäsosaa jäämistöstään ja vaimonsa yhden neljäsosan, määräsi poikansa luovuttamaan jäämistönsä äitipuolelleen ja pyysi tätä "pitämään hyvää huolta nuoresta pojastaan ja maksamaan hänelle kymmenen aurea, kunnes hän täyttää kaksikymmentäviidennen ikävuoden, ja tämän iän saavutettuaan luovuttamaan hänelle puolet jäämistöstä". Poika, joka oli vähentänyt neljännes osan perinnöksi määrätystä omaisuudesta, luovutti osuutensa äitipuolelleen ja täytti sen jälkeen kaksikymmentäviisi vuotta. Koska äitipuolella oli oikeus

kolmeen neljäsosaan ja yhteen kaksikymmentäneljäsosaan ja yhteen neljäkymmentäkahdeksasosaan koko jäämistöstä, heräsi kysymys, pitäisikö hänen luovuttaa puolet tästä osuudesta poikapuolelleen? Vastasin, että esitettyjen tosiseikkojen mukaan hänen olisi luovutettava pojalle sen verran, että puolet jäämistöstä täytyisi; sen lisäksi, mitä poika oli Falcidian-lain nojalla vähentänyt. Koska isä näytti ottaneen huomioon poikansa iän, tiedusteltiin myös, olisiko äitipuolen luovutettava pojalleen voitto välituoton ajalta. Vastaus oli, että esitettyjen tosiseikkojen perusteella hänen olisi tehtävä niin.

27. Lucius Titius testamenttasi testamentillaan sata aureia Sebastan kaupungille, synnyinpaikkakunnalleen, jotta siellä voitaisiin järjestää hänen nimissään joka toinen vuosi yleisurheilukilpailuja, ja korkoineen mainitusta summasta, ja lisäsi seuraavat sanat: "Jos Sebastan kaupunki ei ole halukas ottamaan vastaan rahoja, jotka olen testamentannut edellä mainitulla ehdolla, toivon, että perillisilleni ei missään tapauksessa tule vastuuta niistä, vaan että he pitävät ne itsellään." Tämän jälkeen maakunnan kuvernööri valitsi kuolinpesän varoista tietyt hyvät setelit ja toimitti ne kaupungille sen perinnöksi, ja hänen päätöksensä jälkeen kaupunki peri useimmista saatavista erääntyneet rahat. Heräsi kysymys, jos kaupunki ei sittemmin noudattaisi testamentin ehtoja, kuuluisiko perintö pojille, jotka olivat vainajan perillisiä. Vastasin, että kaupunki voitiin pakottaa noudattamaan testamentin tekijän tahtoa, ja jos se ei niin tehnyt, perilliset saattoivat vaatia velallisten maksamat summat joko käteisenä tai uusimalla, ja niiltä osin kuin oli kyse niistä saatavista, joita ei ollut maksettu kaupungille ja joiden aiemmasta velvoitteesta ei ollut luovuttu uusimalla, perillisiä ei estetty vaatimasta velallisilta sitä, mitä he olivat velkaa.

28. Largius Euripianus antoi lausunnon sen jälkeen, kun häneltä oli pyydetty neuvoa tapauksessa, jossa eräs mesenaatti oli jättänyt kasvattilapselleen tietyn rahasumman ja tehnyt sen jälkeen testamentissaan siihen liittyen seuraavan määräyksen: "Haluan, että rahat, jotka olen testamentannut vapaamiehelleni ja kasvattilapselleni Titiukselle, jäävät Publius Maeviuksen haltuun, kunnes hän täyttää kaksikymmentäviisi vuotta, ja että niiden käytöstä peritään korkoa kolme prosenttia. Mitä tulee hänelle maksettavien kulujen määrään, Publius Maevius arvioi ne, sillä hänen tulisi osoittaa hänelle isän hellyyttä." Heräsi kysymys, pitäisikö perillisten Publius Maeviukselle rahaa maksaessaan vaatia häneltä vakuutta. Vastaus oli, että koska testamentissa ei ollut mainintaa vakuuden vaatimisesta, perilliset olisivat riittävän turvassa, jos he maksaisivat rahat Publius Maeviukselle vainajan toiveiden mukaisesti. Sen vuoksi ei Titiusta, kasvattilasta eikä hänen perillisistään saisi kuulla, jos he nostaisivat kanteen suojelijan perillisiä vastaan sillä perusteella, että nämä eivät vaatineet vakuutta maksamalla rahat; ja edellä mainitut perilliset vapautuvat vastuusta Titiusta sekä hänen perillisistään kohtaan, ellei Publius Maevius lakkaisi olemasta maksukykyinen testamentin tekijän elinaikana, sillä siinä tapauksessa häneltä on vaadittava vakuus.

29. Eräs isä määräsi kaksi poikaansa perillisikseen yhtä suuriin osuuksiin omaisuudestaan, vanhemman ja nuoremman, joka oli vielä alle murrosikäinen, ja jätti jälkimmäiselle osuudeksi tiettyjä maita sekä testamenttasi hänelle tietyn rahasumman, joka oli maksettava, kun hän täytti neljätoista vuotta, ja jonka hän antoi veljensä käsiin edunvalvojaksi seuraavin sanoin: "Kehotan sinua, Seius, antamaan äidillesi vuosittain tietyn rahasumman, jotta veljesi voisi jatkaa opintojaan kahdestatoista ja neljästoista ikävuodesta neljästoista ikävuoteen, ja lisäksi maksamaan hänelle määrättyt verot, kunnes luovutat hänelle omaisuuden; ja toivon, että mainittujen maiden tulot kuuluvat sinulle, kunnes veljesi täyttää neljätoista vuotta." Koska

vanhempi veli oli kuollut ja jättänyt jälkeensä vieraan perillisen, herää kysymys, siirtyykö ehto, jonka mukaan hän saa tulot joka vuosi, sekä velvollisuus maksaa vuotuinen korvaus, jonka hän olisi joutunut maksamaan, jos Seius olisi elänyt, hänen perilliselleen, vai onko koko perinnön määrä luovutettava välittömästi alaikäiselle ja hänen huoltajilleen. Vastaus oli, että esitettyjen tosiseikkojen mukaan testamentin tekijän on katsottava ikään kuin osoittaneen edunvalvojalle, että edunvalvonnan päättyessä hänen määräämänsä elatusapu ja kerättävät tulot päättyisivät; mutta koska vanhempi veli oli kuollut, kaikki se, mitä testamentin tekijä oli jättänyt, siirtyisi veljen kuollessa välittömästi alaikäiselle ja hänen edunvalvojilleen.

30. Alfenus Verus, Epitomes of the Digest by Paulus, kirja II.

"Perilliseni maksakoon tyttärelleni vuosittain sata aurea aina, kun hänestä tulee leski." Heräsi kysymys, jos tyttärestä tulisi leski alle vuodessa, olisiko hänellä oikeus saada vähemmän kuin sata aurea. Vastaus oli, että vaikka koko vuosi ei ollut vielä kulunut, koko summa olisi hänelle kuuluva.

31. Marcianus, Institutes, kirja VI.

Kun eräs mies halusi, että hänen omaisuutensa jaettaisiin hänen syntymäpäivänään dekurioille, jumalalliset Severus ja Antoninus totesivat eräessä reskriptissä, ettei ollut todennäköistä, että testamentin antaja oli ajatellut maksua vain yhden vuoden aikana, vaan aikoi jättää perinnön ikuisesti.

32. Sama, Institutes, kirja VIII.

Kun tietty rahasumma, esimerkiksi sata aurea, jätettiin Sardiksen kaupungille Apollonin kunniaksi järjestettävien kisojen viettämistä varten neljän vuoden välein, jumalalliset Severus ja Antoninus totesivat eräässä rescriptissä, että testamentin antaja näytti jättäneen perinnöksi ikuisen tulon, joka oli maksettava joka neljäs vuosi, eikä pelkästään bruttosumman, joka oli maksettava ensimmäisen neljän vuoden jakson lopussa.

33. Valens, Trusts, kirja II.

Kymmenen aurea voidaan jättää maksettavaksi vuosittain isän valvonnassa olevalle pojalle niin kauan kuin hän on isänsä vallassa.

Tit. 2. Perinnön tai trustin jättämisestä käytöstä, käyttöoikeudesta, tuloista, majoituksesta ja palveluista.

34. Paulus, On Sabinus, kirja III.

Käyttöä tai usufructia, joka liittyy oikeuteen kulkea polkua, ajotietä tai tietä pitkin tai veden kuljettamiseen vesijohdon avulla, ei voida jättää testamentilla, koska palvelusoikeutta ei voi olla olemassa. Tällaista testamenttia ei voida myöskään tehdä lailliseksi senaatin asetuksen nojalla, jossa säädetään, että kaiken omaisuuteen kuuluvan käyttöoikeus voidaan testamentata, koska se ei kuulu omaisuuteen eikä ole siitä pois suljettu, vaan perillistä vastaan nostetaan kanne määrittelemättömästä määrästä, ja testamentinsaajan hyväksi niin kauan kuin tämä elää, jotta edellinen saadaan pakotetuksi sallimaan hänen kävellä, ratsastaa tai ajaa omaisuuden läpi, tai palvelusoikeus voidaan myöntää, jos asetetaan vakuus sen palauttamiseksi, jos testamentinsaaja kuolee tai menettää kansalaisoikeutensa jonkin vakavan rikoksen vuoksi.

35. Papinianus, Kysymyksiä, kirja XVII.

Jos orjan palvelut testamentataan, ne eivät menetä siviilioikeuksien menettämisen tai käyttämättä jättämisen vuoksi; ja koska testamentinsaaja voi hyötyä orjan työstä, hän voi myös vuokrata ne. Jos perillinen estää häntä käyttämästä orjan palveluja, hän on vastuussa. Samaa sääntöä sovelletaan, kun orja vuokraa itsensä. Koska testamentinsaajaa ei pidetä käyttöoikeuden haltijana, hän siirtää orjan palveluista saatavan perinnön perilliselle, mutta jos orjan omistusoikeus on saatu käyttöoikeuden ottamisen kautta, perintö raukeaa.

36. Paulus, On Sabinus, kirja III.

Vapaan miehen palvelut voidaan myös testamentata, aivan kuten hänet voidaan palkata sopimuksella tai asettaa sopimuksen kohteeksi.

37. Ulpianus, On Sabinus, XVIII kirja.

Jos maan omistusoikeus jätetään absoluuttisesti, se siirtyy testamentinsaajalle, vaikka käyttöoikeuden haltija voidaan määrätä perilliseksi.

38. Paulus, On Sabinus, kirja XVIII.

Jos lupaan nautittavaksi käyttöoikeuden "kuollessani", määräys on mitätön; ja sama sääntö koskee myös perintöä, sillä kun käyttöoikeus on perustettu, on tavallista, että se lakkaa kuoleman myötä.

39. Pomponius, On Sabinus, kirja XV.

Jos minulle testamentataan käyttöoikeus, josta saan nauttia kahden vuoden ajan testamentin tekijän kuoleman jälkeen, ja minä en perillisen tuottamuksesta pääse nauttimaan siitä, hän on vastuussa vielä kahden vuoden kuluttua; samoin kuin kuka tahansa on vastuussa, jos testamentin nojalla kuuluva omaisuus tuhoutuu ja hän on laiminlyönyt sen toimittamisen. Näin ollen tätä käyttöoikeutta ei voida vaatia, koska se on erilainen kuin testamentattu, vaan sen arvo kahdelta vuodelta on laskettava ja maksettava käyttöoikeuden haltijalle.

40. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXVI.

Jos palvelut on jätetty testamentilla, milloin niiden pitäisi alkaa olla käytettävissä, siitä päivästä alkaen, jolloin testamentinsaaja vaatii niitä, vai siitä päivästä alkaen, jolloin kuolinpesä on otettu haltuun? Ja kuka joutuu kantamaan tappion orjan ollessa sairas? Katson, että palvelut ovat maksettavissa siitä hetkestä alkaen, kun niitä vaaditaan, ja jos orja alkaa sairastua tämän jälkeen, perinnönjättäjän on vastattava tappiosta.

41. Gaius, Pretorin perintöjä koskevasta määräyksestä, kirja III.

Kun kunnalle testamentataan käyttöoikeus, herää kysymys, kuinka kauan sillä on siihen oikeus, sillä jos joku sanoisi, että sillä on siihen oikeus ikuisesti, pelkkä omistusoikeus olisi arvoton, jos käyttöoikeus erotettaisiin siitä ikuisesti; siksi on vahvistettu, että kunta voi pitää sen hallussaan sata vuotta, mikä on pisin elinaika.

42. Ulpianus, Disputations, kirja VIII.

Jos jollekin, jolle on testamentattu käyttöoikeus, on uskottu luottamus ja jos käyttöoikeus ei tule perinnönsaajan haltuun, sen perillisen, jolle mainittu käyttöoikeus jää, on toteutettava luottamus. Tätä sääntöä sovelletaan myös sotilastestamenttiin, jos testamentin saaja, jolle on uskottu trusti, kieltäytyy perinnöstä tai kuolee testamentin tekijän elinaikana.

43. Julianus, Digest, kirja LXX.

Jos Titiukselle jätetään maa-alue ja sen käyttöoikeus, hänellä on oikeus vaatia joko maa-aluetta tai käyttöoikeutta; ja jos hän valitsee maa-alueen, hänellä on väistämättä oikeus sen täyteen omistusoikeuteen, vaikka hän on hylännyt käyttöoikeuden. Jos hän kuitenkin haluaa mieluummin käyttöoikeuden ja hylkää maan omistusoikeuden, hänellä on oikeus vain käyttöoikeuteen.

44. Sama, On Minicius, kirja I.

On vahvistettu, että vuotuisen majoituksen perintöosa erääntyy maksettavaksi kunkin vuoden alusta alkaen.

45. Alfenus Verus, Epitomes of the Digest by Paulus, kirja II.

Eräs perillinen rakensi maalaistalon maalle, jonka käyttöoikeus oli testamentattu. Hän ei voi purkaa rakennusta ilman käyttöoikeuden haltijan suostumusta sen enempää kuin hän voi poistaa maalta puun, jonka hän oli istuttanut sinne; mutta jos hän purkaa talon ennen kuin käyttöoikeuden haltija kieltää häntä, hän voi tehdä sen rankaisematta.

46. Paulus, On Plautius, kirja XIII.

Kun käyttöoikeus jätetään nautittavaksi vuorovuosiksi, ei testamentata vain yhtä vaan useita perintöjä. Tilanne on kuitenkin toinen, kun jätetään palvelusoikeus veden johtamiseen ja tieoikeuden käyttöön; sillä tieoikeuteen liittyvä palvelusoikeus on erillinen, koska se on luonteeltaan sellainen, että se voidaan keskeyttää.

47. Celsus, Digest, kirja XVIII.

Kun perillistä syytettiin siitä, että hän salli kahden henkilön nauttia erikseen erään maa-alueen käyttöoikeudesta, ja hän antoi heidän nauttia sitä yhdessä, heräsi kysymys, olisiko hän testamentin ehtojen mukaan vastuussa molemmille. Katsoin, että hän olisi vastuussa, jos testamentintekijä oli tarkoittanut, että kumpikin saisi nauttia koko käyttöoikeudesta erikseen, sillä tässä tapauksessa hänen olisi pitänyt luovuttaa koko perintö kummallekin. Jos perillinen siis sallisi yhden testamentinsaajan käyttää osaa käyttöoikeudesta, hän ei voisi sallia toisen käyttää samaa osaa. Näin ollen hänen olisi pakko antaa kummallekin heistä sen osan arvioitu arvo, joka häneltä oli riistetty.

48. Marcellus, Digest, kirja XIII.

"Määrätköön perilliselleni velvollisuus sallia Titiuksen asua siinä ja siinä talossa niin kauan kuin hän elää." Tämän katsotaan olevan yksittäinen perintö.

49. Jos testamentin antajalla oli kaksi maa-aluetta ja hän testamenttasi toisen niistä ja luovutti sen jälkeen sen yhdelle henkilölle ja sen käyttöoikeuden toiselle, kysyn, jos käyttöoikeuden saajalla ei ollut pääsyä kyseiselle maalle muuta kautta kuin testamentatun maa-alueen kautta, kuuluuko palvelusoikeus hänelle. Vastaus, että sääntö oli sama kuin jos maa olisi kuulunut kiinteistöön, jonka kautta käyttöoikeuden saajalle voitiin myöntää tieoikeus, ja vainajan testamentin mukaan näytti

siltä, että tätä vaadittiin perilliseltä; sillä tässä tapauksessa perittävä ei saisi vaatia maata, ellei hän olisi ensin myöntänyt tieoikeutta sen kautta käyttöoikeuden haltijalle, jotta sama tila, joka oli saavutettu testamentin tekijän elinaikana, säilyisi joko niin kauan kuin käyttöoikeus jatkui tai kunnes se yhdistetään maa-alueeseen.

50. Modestinus, Opinions, kirja IX.

Eräälle kaupungille testamentattiin perintö, jotta sen tuloista voitaisiin siellä vuosittain järjestää näyttely vainajan muiston säilyttämiseksi. Näyttelyn järjestäminen siellä ei ollut laillista, ja kysyn, mikä lausunto olisi annettava perinnön osalta. Modestinus vastasi, että koska testamentin antaja aikoi, että näytelmä olisi tarkoitus pitää näytteillä kaupungissa, mutta se oli luonteeltaan sellainen, että sitä ei voitu toteuttaa, olisi epäoikeudenmukaista, että perillinen hyötyisi niin suuresta rahasummasta, jonka vainaja oli määrännyt tähän tarkoitukseen. Sen vuoksi perilliset sekä paikkakunnan ensimmäiset kansalaiset olisi kutsuttava koolle selvittämään, miten luottamusta voitaisiin muuttaa niin, että testamentin tekijän muistoa voitaisiin juhlistaa toisella ja laillisella tavalla.

51. Scaevola, Opinions, kirja III.

Eräs mies jätti eräälle kaupungille tiettyjä maita ja toivoi, että niiden tulot käytettäisiin vuosittain julkisten pelien viettämiseen, ja lisäsi vielä seuraavaa: "Pyydän dekkareita ja toivon, että he eivät muuta perinnön luonnetta tai käytä sitä mihinkään muuhun tarkoitukseen." Kaupunki ei viettänyt kisoja neljään vuoteen yhtäjaksoisesti. Kysyn, pitäisikö sen mainittujen neljän vuoden aikana saamat tulot palauttaa perilliselle vai pitäisikö ne kuitata samassa testamentissa testamentattua toisenlaista perintöä vastaan. Vastaus oli, että jos maa oli otettu haltuun vastoin perillisten tahdon vastaisesti, oli hankituista voitoista luovuttava ja korvattava se, mitä ei ollut käytetty perittävän tahdon mukaisesti, luovuttamalla mahdollinen muu omaisuus, joka kuului perittäväälle.

52. Modestinus, Opinions, kirja IX.

Eräs testamentintekijä, jolla oli useita vapaamatkustajia, sanoi testamentissaan jättävänsä majoituksen niille, jotka hän oli nimennyt codicilissä. Koska hän ei jälkikäteen nimennyt ketään, kysyn, saivatko kaikki heistä osansa perinnöstä. Vastaus oli, että koska patroni lupasi nimetä tiettyjä vapautettuja miehiään, mutta ei myöhemmin nimennyt ketään, testamenttia pidettiin majoituksen osalta epätäydellisenä, koska ei ollut olemassa ketään, jolle se olisi voitu ymmärtää annetuksi.

53. Sama, keksintöjen osalta.

Jos testamentintekijä jättää maa-alueen yhdelle henkilölle ja sen käyttöoikeuden toiselle, ja hän tekee tämän tarkoituksella, jotta ensin mainitulla olisi vain pelkkä omistusoikeus, hän syyllistyy virheeseen, sillä hänen olisi pitänyt jättää omaisuuden

omistusoikeus varauksin käyttöoikeudesta seuraavasti: "Testamenttaan tuon ja tuon maa-alueen Titiukselle, varauksin käyttöoikeudesta; " tai "Antakoon perilliseni kyseisen maan käyttöoikeuden Seiukselle", sillä ellei hän ilmaise itseään tällä tavoin, käyttöoikeus jaetaan heidän kesken, sillä joskus kirjoitetulla on suurempi vaikutus kuin tarkoitetulla.

54. Pomponius, On Quintus Mucius, kirja VIII.

Jos määrään orjan vapaaksi tietyllä ehdolla ja testamenttaan sinulle käyttöoikeuden kyseiseen orjaan, perintö on pätevä.

55. Paulus, Lex Julia et Papia, VII kirja.

"Testamenttaan Titiukselle Stichuksen käyttöoikeuden", tai "jos Aasiasta tulee laiva, testamenttaan kymmenen aurein summan". Testamentinsaaja ei voi vaatia käyttöoikeutta ennen kuin kymmentä aureia koskeva ehto on täyttynyt tai epäonnistunut, jotta perilliseltä ei riistettäisi valtaa antaa sitä, mitä hän haluaa.

56. Ulpianus, On the Lex Julia et Papia, kirja XV.

"Haluan, että omaisuuteni tulot maksetaan joka vuosi vaimolleni." Aristo esittää mielipiteekseen, että tämä perintö ei siirry vaimon perilliselle, koska se muistuttaa joko käyttöoikeutta tai vuosittain maksettavaa perintöä.

57. Julius Mauricianus, On the Lex Julia et Papia, kirja II.

Testamentintekijä saa toistaa käyttöoikeutta koskevan perinnön, jotta se voidaan maksaa kansalaisoikeuksien menettämisen jälkeen. Tämän keisari Antoninus totesi hiljattain rescriptossaan, sillä tällaisissa olosuhteissa tämän päätöksen soveltamiseen on perusteita vain silloin, kun perintö jätetään maksettavaksi vuosittain.

58. Papinianus, Opinions, kirja VII.

Kun omaisuuden käyttöoikeutta koskeva testamenttilahjoitus testamentataan vaimolle, pääoma sekä korko, jonka vainaja lainasi, on maksettava sen jälkeen, kun vakuus on asetettu senaatin asetuksen ehtojen mukaisesti. Näin ollen velkakirjojen korot, jotka kuuluivat kuolinpesän omaisuuteen ja jotka erääntyivät ennen vakuuden antamista, on vähennettävä velkakirjasta. Samaa sääntöä ei kuitenkaan noudateta silloin, kun perillinen itse lainasi rahat velkakirjoihin, sillä tällöin perittäväälle on maksettava vain pääoma tai se korko, joka on todettu erääntyneeksi maksun laiminlyönnin vuoksi ja jonka osalta vakuutta ei vaadita.

59. "Haluan, että orjani Scopus palvelee jalkavaimoani Semproniana." Tässä tapauksessa ei katsota, että orjan omistusoikeus vaan käyttöoikeus on testamentattu.

60. Sama, Opinions, kirja VIII.

Testamentin tekijä jätti vaimolleen tiettyjen maiden käyttöoikeuden ja halusi, että hänen kuolemansa jälkeen kyseiset maat tuloineen siirtyisivät hänen perillisilleen; näin tehdessään hän teki virheen. Omistaja ei luonut luottamusta perillisten hyväksi sen enempää kiinteistön omistusoikeuden kuin käyttöoikeudenkaan osalta, sillä näytti siltä, että hän viittasi tuleviin tuloihin, ei menneen ajan tuloihin.

61. Paulus, Questions, kirja X.

Sempronius Attilus antoi perilliselleen tehtäväksi kymmenen vuoden kuluttua antaa Gaiukselle Italiassa sijaitsevan maa-alueensa varauksin käyttöoikeudesta. Kysyn, jos perillinen kuolee ennen kuin kymmenen vuotta on kulunut, kuuluuko koko maa-alue sen jälkeen testamentinsaajalle. Olen vakuuttunut siitä, että tämän perinnön tai trustin toteuttamisen aika on tullut, ja tästä syystä sen pitäisi kuulua testamentinsaajan perilliselle. Koska perintö oli siis eräännytynyt jo perittävän kuollessa, käyttöoikeus on lakannut eikä se voi kuulua perittävän seuraajalle. Annoin mielipiteekseni, että jos perillistä pyydetään tai määrätään luovuttamaan tietty omaisuus, luottamuksen toteuttamisen tai perinnön luovuttamisen ajankohta on testamentin tekijän kuollessa, mutta käyttöoikeus ei kuulu perilliselle ennen kuin hän luovuttaa omistusoikeuden varattuaan käyttöoikeuden. Näin ollen käyttöoikeutta ei voida menettää siviilioikeuden menettämisen tai perillisen kuoleman vuoksi siitä syystä, että hän ei vielä omista sitä. Sama tapahtuu silloin, kun omaisuuden omistusoikeus testamentataan tietyllä ehdolla sen jälkeen, kun käyttöoikeus on varattu, ja perillinen kuolee ennen kuin ehto on täyttynyt; sillä silloin käyttöoikeus, joka päättyy hänen elinaikanaan, alkaa siirtyä perillisen perilliselle. Näissä tapauksissa on kuitenkin selvítettävä testamentin tekijän aikomus eli se, oliko hänellä käyttöoikeuden varaamisen aikaan mielessään joku, joka oli tarkoitus liittää hänen perillisensä, niin että hänen tarkoituksenaan oli, että edellisen kuollessa koko omistusoikeus kuuluisi perittäville; sillä hänen perilliselleen, joka ei ollut vielä saanut käyttöoikeutta, ei voitaisi siirtää enempää kuin jos hän olisi jo alkanut nauttia siitä.

62. Kun maa-alue on testamentattu kahdelle henkilölle ja käyttöoikeus on jätetty toiselle henkilölle, he kaikki kolme eivät nauti yhteistä käyttöoikeutta, jos se on jaettu kahteen osaan. Toisaalta samaa sääntöä sovelletaan, kun käyttöoikeuden haltijoita on kaksi ja kiinteistön omistusoikeus jätetään kolmannelle osapuolelle. Oikeus kertymisoikeuteen on vain heidän välillään.

63. Scaevola, Opinions, kirja I.

Aviomies jätti vaimolleen tiettyjen maiden ja muun omaisuuden sekä tämän myötäjäisten käyttöoikeuden trustin nojalla. Perilliset luovuttivat hänelle maan käyttöoikeuden. Kaksi vuotta myöhemmin avioliitto julistettiin mitättömäksi. Heräsi kysymys, voitiinko häneltä periä takaisin se, mitä hän oli tuona aikana kerännyt. Vastasin, että se, mitä hän oli kerännyt voittoa, voitaisiin periä takaisin.

64. Paulus, Opinions, kirja XIII.

Kysyn, jos maan käyttöoikeus jätetään ja kyseisestä maasta tulee tilapäisten verojen alainen, mikä on laki tässä tapauksessa? Paulus vastasi, että se on tässä tapauksessa sama kuin silloin, kun määrätään tavanomaisia veroja, ja että tämän vuoksi käyttöoikeuden haltijan on kannettava tämä rasitus.

65. Gaius, Trusts, I kirja.

Kun jotakuta pyydetään siirtämään toiselle itselleen jäänyt usufrukti, jonka hän on yhdistänyt maahan nauttiakseen siitä; vaikka usufrukti voi lakisääteisesti lakata kuoleman yhteydessä tai sen legaatin saajan, joka on saanut sen tämän oikeuden nojalla, menettämän siviilioikeuden vuoksi, preetorin tulisi kuitenkin käyttää valtaansa, jotta oikeus säilyisi, jos se on jätetty hänelle trustin nojalla, aivan kuten jos se olisi testamentattu testamenttina.

66. Javolenus, Labeon viimeisistä teoksista, kirja II.

Jos naiselle testamentataan käyttöoikeus siihen asti, kunnes hänen myötäjäisensä on kokonaan maksettu, ja yksi perillisistä antaa hänelle vakuuden osuudestaan, mutta muut eivät anna; Labeo sanoo, että nainen lakkaa nauttimasta käyttöoikeutta mainitun osuuden verran. Sama tapahtuu, jos nainen ei hyväksy vakuutta.

67. Omistaja jätti vuokralaiselleen käyttöoikeuden tiettyyn hänen viljelemäänsä maahan. Vuokralaisella on oikeus nostaa kanne perillistä vastaan, jotta tuomari voi velvoittaa tämän vapauttamaan hänet sopimuksesta johtuvasta vastuusta.

68. Labeo, Javolenan viimeisistä epitomeista, kirja II.

Jos jollakulla on yhteinen maa-alue ja hän jättää kyseisen maan käyttöoikeuden vaimolleen, ja hänen kuolemansa jälkeen perillinen hakee tuomioistuimelta maan jakamista; Blaesus sanoo, että Trebatius oli sitä mieltä, että jos tuomari jakaisi maan eri osiin, naiselle ei missään tapauksessa kuuluisi sinulle osoitetun osan käyttöoikeus, vaan hänellä olisi oikeus koko perilliselle osoitetun osan käyttöoikeuteen. Mielestäni tämä mielipide on virheellinen, sillä jos ennen tuomion antamista naisella oli oikeus koko maa-alueen jakamattoman puoliskon käyttöoikeuteen, tuomari ei voinut osapuolten välistä ratkaisua tehdessään vaikuttaa kolmannen osapuolen oikeuksiin. Viimeksi mainittu päätös on hyväksytty.

69. Scaevola, Digest, kirja XV.

Eräs mies, joka oli ilmaissut aikomuksensa yleisluontoisesti, lisäsi testamenttiinsa seuraavaa: "Testamenttaan Felixille, jonka olen määrännyt vapaaksi, Vestigian tilan käyttöoikeuden, koska katson, että hänellä on oikeus omaisuuteen, jos hän ei ryhdy riitaan perilliseni kanssa, vaan pysyy hyvissä väleissä hänen kanssaan. Pyydän perillistäni toimimaan niin, että hän ja Felix voivat jatkaa ystävyyssuhteita, sillä siitä on hyötyä molemmille." Heräsi kysymys, voisiko Felix perillisen elinaikana vaatia maan omistusoikeutta. Vastaus oli, että esitetyissä tosiseikoissa ei ollut mitään sellaista, joka osoitti, että maan omistusoikeus oli jäänyt Felixille.

70. Eräs testamentinsaaja määräsi Seiuksen kautta syntyneet lapsensa ja toisen aviomiehen kautta syntyneen tyttärensä perillisiksi, jotka saivat yhtäläiset osuudet hänen omaisuudestaan, ja teki äidilleen seuraavan testamentin: "Haluan, että omaisuuteni käyttöoikeus annetaan äidilleni aelia Dorcasille niin kauan kuin hän elää ja että hänen kuoltuaan se siirtyy lapsilleni tai heidän eloonjääneelleen." Seiuksen lapset kuolivat sen jälkeen, kun he olivat tulleet kuolinpesään, ja äidin kuoltua, jonka jälkeen jäi eloon testamentinsaajan tytär, heräsi kysymys siitä, kuuluuko käyttöoikeus kokonaan tyttärelle vai vain suhteessa hänen osuuteensa kuolinpesästä. Vastaus oli, että se palautuisi niille, joille maan omistusoikeus oli siirtynyt. Claudius: Scaevola uskoi, että isoäitinsä kuoleman jälkeen itse käyttöoikeus siirtyisi lapsille heidän perintöosuksiensa mukaisessa suhteessa, varsinkin kun heidät oli määrätty perillisiksi yhtä suuriin osuuksiin.

71. Kun aviomies jätti vaimolleen talojensa ja kaiken niissä olevan, lukuun ottamatta hopealevyjä, sekä lisäksi maansa ja suolakaivostensa käyttöoikeuden, heräsi kysymys, kuuluiko myös kauppaan tarkoitettujen eriväristen villojen sekä taloissa olleen purppuran käyttöoikeus vaimolle. Vastaus oli, että lukuun ottamatta hopealevyjä ja kauppatavaraksi luokiteltavia esineitä testamentinsaajalla oli oikeus kaiken muun omaisuuden käyttöoikeuteen.

72. Lisäksi kysyttiin, koska suolakaivoksista, joiden käyttöoikeus oli testamentattu, oli löytnyt huomattava määrä suolaa, kuuluuko myös se vaimolle testamentin ehtojen mukaisesti. Vastaus oli, että testamentintekijä ei ollut aikonut testamentata mitään omaisuutta, joka oli tarkoitettu myytäväksi.

73. Lisäksi kysyttiin, olisiko testamentin tekijä tehnyt samassa testamentissa seuraavan määräyksen: "Pyydän sinua, vaimoni, tyytymään neljänsataan aureeniin vuodessa, jonka tahdon sinun saavan viidentoista vuoden ajaksi käyttöoikeudesta, ja että maksat perillisilleni kaiken, mikä ylittää mainitun summan ja joka voi olla peräisin mainitusta käyttöoikeudesta", eikö olisi katsottava, että testamentin tekijä oli muuttanut mieltään aikaisemman testamentin suhteen ja että vaimolla ei sen vuoksi olisi oikeutta saada käyttöoikeudesta yli neljäsataa aureita vuodessa. Vastaus oli, että kysymys selittyy selvästi lainatuista sanoista.

74. Lucius Titius jätti testamentillaan Tosculan tilan Publius Maeviukselle ja kehotti häntä antamaan puolet sen käyttöoikeudesta Titiukselle. Publius Maevius rakennutti uudelleen vanhan maalaistalon, joka oli iän myötä rappeutunut ja jota tarvittiin sadon keräämistä ja säilyttämistä varten. Kysyn, pitäisikö Titian osallistua tämän kustannusten maksamiseen sen mukaan, mikä on hänen osuutensa käyttöoikeudesta. Vastaus oli, että jos testamentinsaaja oli rakentanut talon uudelleen ennen kuin hän luovutti Titialle käyttöoikeuden, häntä ei voitu velvoittaa luovuttamaan sitä ennen kuin Titia oli maksanut osuutensa kustannuksista.

75. Eräs mies määräsi perillisikseen kaksi tyttärtään ja poikansa, joka ei ollut täysi-ikäinen, ja testamenttasi yhdelle tyttäristään hänen vajaanmielisen poikansa osuuden käyttöoikeuden seuraavin ehdoin: "Tämän lisäksi anna Publia Clementianan ottaa etuoikeutettuna perintönä neljännen osan käyttöoikeus neljänteen osaan omaisuudestani, johon olen määrännyt poikani Julius Justuksen perilliseksi; ja pyydän sinua, Publia Clementiana, vastineeksi sinulle testamenttamastani hänen osuutensa käyttöoikeudesta elättämään häntä ja huolehtimaan hänestä, kunnes hän tulee täysijärkiseksi ja toipuu." Koska poika jatkoi samassa tilassa kuolemaansa saakka, heräsi kysymys, lakkaisiko käyttöoikeus. Vastaus oli, että mainitun tapauksen mukaan perintö säilyisi edelleen, jollei selvästi osoiteta, että testamentintekijä oli tarkoittanut toisin.

76. Testamentintekijä määräsi nimitetyn perillisen maksamaan pojalleen vuosittain kymmenen aurea tai ostamaan maata, joka tuottaisi vuosittain kymmenen aurean tuoton, ja luovuttamaan sen käyttöoikeuden pojalleen; ja poika, saatuaan maan perilliseltä, vuokrasi sen äitinsä testamentin mukaisesti. Hänen kuolemansa jälkeen heräsi kysymys, kuuluuko vuokralaisilta jäljellä oleva määrä pojan, joka oli maan käyttöoikeuden haltija, perilliselle vai testamentinsaajan Seian perilliselle? Vastaus oli, että mainitussa tapauksessa ei ollut mitään sellaista, mikä estäisi vuokran loppuosan kuulumista Seian perilliselle.

77. Eräs mies jätti kolmanneksen kuolinpesänsä käyttöoikeuden yhdelle perillisistään, ja heräsi kysymys, oliko se kolmannes siitä rahamäärästä, jonka omaisuus jakamisen jälkeen oli arvion mukaan saanut, maksettava käyttöoikeuden haltijalle. Vastaus oli, että perillisellä oli mahdollisuus valita, luovuttaako hän joko itse omaisuuden käyttöoikeuden vai sen arvioituun arvoon perustuvan käyttöoikeuden.

78. Kysyttiin myös, voitaisiinko maasta tai henkilökohtaisesta omaisuudesta maksettavien ja maksettavaksi vaadittujen verojen lisäksi vähentää verojen määrästä niin, että maksu suoritettaisiin vain jäljelle jäävästä osasta, jos perillinen haluaisi tehdä näin? Vastaus oli, että kolmasosa jäljellä olevasta summasta voitaisiin maksaa.

79. Sama, Digest, kirja XVII.

"Haluan, että Semproniukselle annetaan se, mitä minulla oli tapana antaa hänelle elinaikanani." Sempronius asui testamentin tekijän talossa, joka oli testamentattu yhdelle perillisistä etuoikeutettuna perintönä. Heräsi kysymys, oliko hänellä oikeus myös majoitukseensa siinä. Vastaus oli, että mainitussa tapauksessa mikään ei estänyt häntä olemasta siihen oikeutettu.

80. Kysymys nousi esiin testamentin seuraavien sanojen osalta: "Haluan, että niille vapautetuille miehille, joille en ole jättänyt mitään, annetaan se, mitä olin tottunut antamaan heille elinaikanani." Heräsi kysymys, oliko majoitus tarkoitus jättää niille vapautetuille miehille, jotka asuivat suojelijansa kanssa tämän kuolemaan asti? Vastaus oli, että se oli ilmeisesti jätetty heille.

81. Testamentintekijä lisäsi codiciliin: "Pyydän sinua sallimaan, että Nigidius, Titius ja Dion, vanhat ja heikkokuntoiset vapaamieheni, saavat viettää elämänsä siellä, missä he nyt ovat." Kysyn, onko edellä mainituilla vapautetuilla miehillä luottamuksen ehtojen mukaan oikeus saada sen maan tuotot, jolla he asuvat, koska he ovat kiistatta saaneet muut heille testamentatut perinnöt. Vastaus oli, että esitetyn tapauksen mukaan syytteen mukaan perillisten tulisi sallia heidän jäädä sinne, missä he olivat, samalla tavalla kuin hän itse oli sallinut heidän tehdä.

82. Sama, Digest, kirja XVIII.

Eräs mies lisäsi codiciliinsä trustin seuraavin sanamuodoin: "Toivon, että niille miehille ja naisille, joille olen myöntänyt oikeuden codicilillani, annetaan se maa-alue, johon olen ilmaissut toiveeni tulla haudatuksi; ja että kun yksi heistä kuolee, hänen osuutensa voi kertyä jäljelle jääneille, niin että lopulta kaikki kuuluu eloonjääneelle, ja toivon, että eloonjääneen kuoleman jälkeen omaisuus menee Oinaan kaupungille. Lisäksi jätän vapautetuille miehille ja naisilleni majoituksen talossani niin kauan kuin he elävät. Pactia ja Trophina saavat asua kaikissa huoneissa, joita minulla oli tapana käyttää, ja kun he kuolevat, toivon, että talo kuuluu mainitulle kaupungille." Heräsi kysymys, oliko vapautettujen perillisille uskottu luottamus kaupungin hyväksi? Vastaus oli, että esitettyjen tosiseikkojen mukaan sanojen voitiin katsoa tarkoittavan, että testamentinsaajien viimeinen eloonjäänyt näytti olevan vastuussa trustista. Kysyttiin myös, olivatko ne osat talosta, joissa he asuivat, välittömästi kaupungin omistuksessa, kun eräät vapautetuista miehistä, joille oli jätetty asunto, olivat kuolleet. Vastaus oli, että niin kauan kuin vapaamatkustajia oli elossa, luottamus ei kuuluisi kaupungille.

83. Eräs asianosainen, joka oli määrännyt Sempronian perilliseksi kymmenesosan omaisuudestaan, Maevian toiselle kymmenesosalle ja kasvattilapsensa jäljellä olevaan osaan, määräsi jälkimmäiselle edunvalvojan, koska hän katsoi, että hänellä oli siihen lain mukaan oikeus, ja antoi edunvalvojalle tehtäväksi olla sallimatta maata myytäväksi ja sallia kasvattilapsensa nauttia omaisuuden tuotosta yhdessä Sempronian ja Maevian, hänen hoitajiensa, kanssa; ja testamenttinsa lopussa hän lisäsi: "Kehotan kaikkia perillisiäni panemaan täytäntöön tämän testamenttini." Heräsi kysymys siitä, voivatko hoitajat vaatia kolmannen osan maan käyttöoikeudesta testamentin ehtojen mukaisesti, vaikka testamentin toimeenpanosta oli määrätty edunvalvoja, jota testamentin tekijä ei voinut laillisesti määrätä kasvattilapsensa puolesta. Vastaus oli, että

esitettyjen tosiseikkojen mukaan testamentin tekijä oli asianmukaisesti ja laillisesti ilmaissut tahtonsa perustamalla trustin, ja siksi hoitajat saattoivat nauttia maan tuotosta yhdessä kasvattilapsensa kanssa sen mukaisesti, mitä hän oli antanut kummallekin heistä.

84. Sama, Digest, XXII kirja.

Eräs mies jätti vaimolleen maalaistalonsa käyttöoikeuden viideksi vuodeksi kuolemansa jälkeen, minkä jälkeen hän lisäsi seuraavat sanat: "Kun mainittu viiden vuoden määräaika on kulunut ja käyttöoikeus on lakannut, haluan, että mainittu maa kuuluu vapaamatkustajilleni Niin ja Niin ja Niin ja Niin ja Niin ja Niin." Koska vaimo oli kuollut viiden vuoden kuluessa, heräsi kysymys siitä, oliko mainituilla vapautetuilla miehillä oikeus vaatia omistusoikeutta kiinteistöön välittömästi vai viiden vuoden kuluttua, koska testamentintekijä oli jättänyt sen tämän ajan päättyessä. Vastaus oli, että maa kuuluisi vapautetuille miehille viiden vuoden kuluttua.

85. Sama, Digest, kirja XXV.

Erään maa-alueen käyttöoikeus jätettiin Stichukselle, joka testamentilla vapautettiin, ja sen jälkeen kun hän oli lakannut nauttimasta siitä, testamentin tekijä jätti sen perillisilleen uskotusti luovutettavaksi Lucius Titiukselle. Stichus jätti kuitenkin testamentillaan kyseisen maan omistusoikeuden lapsenlapsilleen, ja Stichuksen perilliset siirtivät testamentin ehtojen mukaisesti kyseisen maan hänen lapsenlapsilleen, jotka olivat hänen testamentinsa saajia. Koska mainitut lapsenlapset eivät olleet tietoisia siitä, millä edellytyksellä maa oli luovutettu aikaisemmalla testamentilla, ja koska he olivat pitäneet sitä hallussaan pidemmän ajan kuin laissa on säädetty vanhentuneen omistusoikeuden syntymiseksi, heräsi kysymys siitä, saivatko he maan omistusoikeuden itselleen. Vastaus oli, että todettujen tosiseikkojen mukaan testamentinsaajat olivat saaneet sen.

86. Lisäksi kysyttiin, jos legaatit jossakin tapauksessa menettäisivät maa-alueen, olisiko pojanpoikien hyväksi nostettava kanne sen takaisin saamiseksi Stichuksen perillisiä vastaan. Vastaus oli, että aiemmin esitetyn mielipiteen mukaan silloin, kun omaisuutta ei jostain syystä ollut hankittu, jos Stichus olisi tehnyt testamentin niiden kuoleman jälkeen, joille se oli jätetty, olisi katsottu, että hänen tarkoituksenaan olisi ollut testamentata jotain, jonka hän katsoi kuuluvan hänelle, eikä rasittaa perillisiä.

87. Sama, Digest, kirja XXXIII.

"Annan vaimolleni omaisuuteni käyttöoikeuden siihen asti, kunnes tyttärenti täyttää kahdeksantoista vuotta." Heräsi kysymys siitä, olisiko vaimolla oikeus sekä maalla että kaupungissa sijaitsevan maan sekä orjien, huonekalujen ja kartanoon kuuluvien varojen käyttöoikeuteen. Vastaus oli, että esitettyjen tosiseikkojen mukaisesti hänellä olisi oikeus kaiken käyttöoikeuteen.

88. Sama, Opinions, kirja III.

"Haluan, että aebutian tilan tulot maksetaan vaimolleni niin kauan kuin hän elää." Kysyn, voiko perillisen edunvalvoja myydä maan ja tarjota perittäväälle vuosittain summan, joka vastaa sitä summaa, jonka perittävä oli elinaikanaan tottunut saamaan kyseisen kiinteistön vuokrauksesta? Vastaus oli, että hän voi tehdä niin. Kysyn myös, voidaanko testamentinsaajaa rangaistuksesta estää asumasta kyseisellä maalla. Vastaus oli, että perillisen ei tarvitse tarjota hänelle majoitusta. Kysyn myös, voidaanko perillinen velvoittaa tekemään maata koskevia korjauksia. Vastaus oli, että jos tulot ovat perillisen toimien vuoksi pienentyneet, perittävä voi laillisesti vaatia vähennyksen määrää. Kysyn myös, miten tällainen perintö eroaa käyttöoikeudesta. Vastaus oli, että ero voidaan todeta aiemmin annetuista lausunnoista.

89. Sama, Opinions, kirja IX.

Eräs mies määräsi poikansa perillisikseen ja testamenttasi vaimolleen tämän vaatteet, korut, villan, pellavan ja muut esineet ja lisäsi: "Haluan, että edellä mainittujen esineiden omistusoikeus siirtyy tyttärilleni tai kenelle tahansa heistä, joka saattaa jäädä henkiin". Heräsi kysymys siitä, oliko testamentilla testamentattu mainitun omaisuuden käyttöoikeus vai omistusoikeus. Vastaus oli, että omistusoikeus näytti olevan testamentattu.

90. Alfenus Verus, Epitomes of the Digest of Paulus, kirja VIII.

"Testamenttaan majoituksen Niin ja Niinille yhdessä Niin ja Niinin kanssa." Tämä on aivan sama kuin jos testamentintekijä olisi jättänyt sen "So-ja-solle ja So-ja-solle".

91. Javolenus, Labeon viimeisistä teoksista, kirja II.

Kun testamentti tehdään seuraavasti: "Annan ja testamenttaan Publius Maeviukselle kaikki Cornelian tilan vuotuiset sadot", Labeo katsoo, että tämä on ymmärrettävä samoin kuin jos maan käyttöoikeus olisi jätetty, koska tämä näyttää olleen testamentin tekijän tarkoitus.

92. Sama, Labeon viimeisistä teoksista, kirja V.

Maan viljelykasveihin ymmärretään sisältyvän kaikki, mitä ihminen voi käyttää. Sillä tässä kohtaa ei ole tarpeen ottaa huomioon sitä aikaa, jolloin ne luonnostaan kypsyvät, vaan sitä aikaa, jolloin niiden kerääminen on vuokralaiselle tai omistajalle edullisinta. Koska siis kypsymättömät oliivit ovat arvokkaampia kuin kypsymisen jälkeen, ei voida katsoa, että ne eivät kuuluisi viljelyyn, jos ne kerätään ennen niiden kypsymistä.

93. Venuleius, Actions, kirja X.

Ei ole merkitystä sillä, testamenttaako testamentinsaaja kolmanneksen käyttöoikeuden omaisuuteen vai kolmanneksen käyttöoikeuden tiettyyn omaisuuteen, sillä jos testamenttiin jätetään käyttöoikeus omaisuuteen yleensä, siitä vähennetään velat ja hyvitetään mahdolliset erääntyneet tilit. Kun testamentataan tietyn omaisuuden käyttöoikeus, samaa sääntöä ei noudateta.

Tit. 3. Palvelusoikeuksia koskevasta perinnöstä.

94. Julianus, On Minicius, kirja I.

Testamentinsaaja, jolla oli kaksi vierekkäistä kauppaa, jätti ne eri henkilöille. Jos jompikumpi rakennuksista kohosi toisen päälle, saattaisi herätä kysymys, olisiko sen alapuolella oleva velvollinen maksamaan toisen rakennuksen kunnossapidosta aiheutuvat kustannukset. Olin sitä mieltä, että palvelusvelvollisuus näytti olevan määrätty, ja Julianus sanoo tähän viitaten: "Katsotaanpa, pitääkö tämä paikkansa vain silloin, kun palvelusvelvollisuus on nimenomaisesti määrätty, vai silloin, kun perintö on myönnetty seuraavasti: "Annan ja testamenttaan kauppani siinä kunnossa, jossa se tällä hetkellä on.""

95. Marcellus, Digest, kirja XIII.

Tieoikeus voidaan testamentata henkilöille, joilla on yhteinen maa-alue, aivan kuten yhteisomistuksessa pidetty orja voi laillisesti määrätä tieoikeudesta, eikä määräystä mitätöidä, jos tieoikeuden määrittäneeltä jää kaksi perillistä.

96. Sama, Digest, XXIX kirja.

Jos joku lahjoittaa Maeviukselle maa-alueen ja tieoikeuden, jolla siihen pääsee toisen maan kautta, ja sitten jättää saman maa-alueen Titiukselle ilman tieoikeutta ja molemmat vaativat maata, jälkimmäinen on luovutettava ilman tieoikeutta, koska palvelusoikeutta ei voi hankkia osittain. Jos Maevius kuitenkin ensimmäisenä vaatisi maata, kun toinen harkitsee, ottaako hän sen vastaan vai ei, ja jos Titius sen jälkeen hylkää tilan, voidaan epäillä, säilyykö testamentattu tieoikeus edelleen. Tätä on pidetty parempana mielipiteenä. Mutta jos joku testamenttaa maa-alueen jollakin ehdolla ja ehdottoman tieoikeuden tai osan maasta ehdottoman ehdon nojalla ja osan siitä ehdon nojalla ja ehdottoman tieoikeuden ja jos testamentti eräänny ennen ehdon täyttymistä, tieoikeutta koskeva testamenttilahjoitus mitätöidään. Sääntö on sama silloin, kun testamentin tekijän kaksi naapuria omistivat yhteisen maa-alueen ja hän jätti toiselle heistä tieoikeuden ehdollisesti ja toiselle ehdottomasti, ja ennen ehdon täyttymistä hän kuoli; ja tämä johtuu siitä, että toinen testamentinsaajista estää toista vaatimasta koko aluetta tieoikeuksineen.

97. Javolenus, Epistolat, kirja IX.

Jos mies, jolla oli kaksi taloa, jätti toisen niistä minulle ja toisen sinulle, ja rakennukset erotti toisistaan puolustusmuuri, katson, että kyseinen muuri kuuluu meille yhteisesti, aivan kuin se olisi jätetty meille molemmille yhteisesti, ja siksi sinulla tai minulla ei ole mitään oikeutta estää toista asettamasta palkkia kyseiseen muuriin; sillä on todettu, että aina kun yhteisomistajalla on jokin omaisuus, hänellä on oikeus kaikkiin siihen liittyviin oikeuksiin. Tämän vuoksi tällaisessa tapauksessa on nimettävä välimies jakamaan yhteinen omaisuus, jos se on tarpeen.

98. Papinianus, Questions, kirja XVI.

Vaikka testamentin tekeminen toisten orjien hyväksi riippuu pätevyydeltään erityisesti heidän isäntiensä testamenttikyvystä, silti kaikki orjille tehdyt testamentit ovat yhtä päteviä kuin ne, jotka on jätetty vapaille henkilöille. Näin ollen orjalle ei voida laillisesti testamentata oikeutta päästä isäntänsä maalle.

99. Sama, Opinions, kirja VII.

Isä jätti tyttärelleen talon ja antoi tälle pääsyn siihen muiden kartanoon kuuluvien rakennusten kautta. Jos tytär asuu talossa, käyttöoikeus myönnetään myös hänen aviomiehelleen; muussa tapauksessa sitä ei katsota myönnetyksi hänelle. Jos joku kuitenkin väittää, että tämä oikeus ei ole pelkkä henkilökohtainen etuoikeus, vaan kokonaan testamentattu palvelusoikeus, oikeus voidaan siirtää vain perilliselle. Mutta tässä tapauksessa tällaista päätelmää ei voida missään tapauksessa hyväksyä, jotta se, mikä myönnettiin tytärtä kohtaan tunnetun kiintymyksen perusteella, ei näyttäisi siirtyvän vieraille perillisille.

100. Paulus, Kysymyksiä, kirja XXI.

Kun useat määrätyt perilliset ovat saaneet tieoikeuden, kutakin heistä voidaan haastaa oikeuteen koko oikeudesta, koska palvelusoikeutta ei voida jakaa, sillä kukin voi vaatia perintöosuuttaan, vaikka vain yksi perillisistä astuisi perintöön.

Tit. 4. Edullisesta myötäjaisperinnöstä.

101. Ulpianus, On Sabinus, XIX kirja.

Kun testamentataan myötäjaiset, on varmaa, että niihin sisältyy kaikki se, mikä sisältyy dotal-anteeseen.

102. Jos siis miehen ja vaimon välillä on tehty sopimus siitä, että jos avioliitto purkautuu miehen kuollessa ja syntyy poika, myötäjaiset jäävät miehen perillisen haltuun ja tämä testamenttaa myötäjaiset kuollessaan, sopimus ei ole voimassa, koska myötäjaiset on testamentattu. Sopimus olisi kuitenkin pantava täytäntöön, jos myötäjäisiä ei ole testamentattu, sillä vakiintunutta sääntöä, jonka mukaan myötäjäisten tilanne ei voi huonontua lasten myötävaikutuksella, sovelletaan aina, kun nainen kuolee avioliiton aikana tai kun avioero tapahtuu.

103. On totta, että maksamisesta on etua silloin, kun myötäjaiset on testamentattu, koska muuten ne olisi maksettava vain vuosittain.

104. Etuna on myös se, että senaatin asetuksen mukaan lahjoitettua omaisuutta ei voida vaatia, jos testamentin tekijä ei ole muuttanut mieltään.

105. Lisäksi aiheutuneet kulut pienentävät myötäjäisiä siltä osin lain nojalla, ja se, mitä olemme tästä sanoneet, ei koske erillisiä esineitä vaan koko myötäjäisiä.

106. Avioehtoiseen myötäjäiseen sisältyy myös dotal-aktio, joten jos aviomies elossa ollessaan palauttaa sen vaimolleen, kuten tietyissä tapauksissa sallitaan, perintö mitätöidään.

107. Mutta jos myötäjäisiin sisältyy orjia, joiden arvoa ei ole arvioitu, ja he ovat kuolleet, myötäjäisten perintö on heidän osaltaan mitätön.

108. Jos vaimo lupasi myötäjäiset, mutta ei antanut niitä, ja aviomies kuollessaan jättäisi ne etuoikeutettuna perintönä vaimolleen; vaimolla ei ole oikeutta muuhun kuin vastuuvaapauteen. Sillä jos joku tekee testamentin seuraavasti: "Testamenttaan sata aureia, jotka minulla on arkussani" tai "jotka Niin ja Niin on tallettanut minulle", eikä tällaista summaa ole, on todettu, ettei mitään ole maksettava, koska kyseinen omaisuus ei ole ollut olemassa.

109. Jos joku testamenttaa Tiitisen tilan vaimolleen seuraavasti: "Koska mainittu maa on tullut hänen kauttaan käsiini"; maa on epäilemättä eräännytynyt; sillä jos jotain lisätään osoittamaan jotakin, joka on jo nimetty, se on turhaa.

110. Celsus sanoo Digestuksen kahdeskymmenennessä kirjassa, että jos appiukko testamenttaa myötäjäisensä miniälleen ja aikoo jättää myötäjäisyyteen liittyvän kanne oikeuden, testamentilla ei ole mitään voimaa eikä vaikutusta, koska miniö on jo naimisissa; mutta jos hän halusi, että miniö saa rahan, jonka hän toi myötäjäisenä, hän sanoo, että testamentti on pätevä. Kun nainen on kuitenkin saanut myötäjäisensä, aviomiehellä on kuitenkin oikeus vaatia sitä praetorian-kanteella, riippumatta siitä, onko perillinen nimetty ositusoikeudenkäynnissä vai ei. Koska appiukko ei ole tarkoittanut, että hänen perillisensä joutuisi maksamaan myötäjäiset kahteen kertaan, olen sitä mieltä, että jos nainen nostaa testamenttikanteen, hänen olisi asetettava hänelle vakuus, jolla hän voi puolustaa perillistä aviomiestä vastaan. Näin ollen myös aviomiehen olisi asetettava vakuus perillisen puolustamiseksi vaimoan vastaan, jos tämä nostaisi kanteen ensimmäisenä.

111. Toisaalta Julianus toteaa Kolmekymmentäseitsemännessä kirjassa, että jos appiukko testamenttaa miniänsä myötäjäiset perinnöttömäksi jääneelle pojalleen, vaikka tämä ei voi nostaa dotaalikannetta perinnöttömäksi jäänyttä miestä vastaan, hän itse voi vaatia myötäjäisiä perinnön perusteella; mutta hän ei voi saada niitä, ellei hän aseta vakuutta perillisen puolustamiseksi naista vastaan. Hän tekee tämän eron sen henkilön, jolle myötäjäiset on testamentattu, ja testamentilla vapautetun vapaan miehen välillä, jolle hänen peculiuminsa on testamentattu; hän sanoo nimittäin, että perillistä ei voida haastaa oikeuteen peculiumin vuoksi siitä syystä, että se ei enää ole hänen hallussaan, mutta dotaalikanne voidaan kuitenkin nostaa häntä vastaan, vaikka hän ei enää hallitse myötäjäisiä.

112. Julianus kysyy myös, jos appiukko on testamentannut myötäjäiset aviomiehelle ja ne on maksettu vaimolle, sammuuko aviomiehen perintö. Hän sanoo, että se sammuu, koska perillinen ei voi enää maksaa aviomiehelle mitään.

113. Hän kysyy myös, jos myötäjäiset testamentataan jollekin toiselle, jonka on määrä palauttaa ne naiselle, sovelletaanko perintöön Falcidian lakia. Hän sanoo, että sitä sovelletaan, mutta että nainen voi periä dotal-kanteella takaisin kaikki puutteet, joita trusti on mahdollisesti kärsinyt tämän vuoksi. Kysyn, pitäisikö tässä perinnössä ottaa huomioon maksun hyöty, ikään kuin myötäjäiset olisi maksettu suoraan vaimolle itselleen. Mielestäni näin olisi tehtävä.

114. Julianus kysyy myös, jos myötäjäiset testamentataan vaimolle ja häntä pyydetään maksamaan ne toiselle, sovelletaanko Falcidian lakia, ja hän sanoo, että ei sovelleta, koska luottamus on pätemätön. Hän on kuitenkin sitä mieltä, että jos vaimolle testamentataan jotain muuta, luottamuksen jäännös olisi purettava, ja näin ollen se, mitä vaimolle maksetaan, kuuluu Falcidian lain piiriin. Jos aviomies on kuitenkin määrätty perijäksi appiukon omaisuuden osalle, ja appiukko testamenttaa myötäjäiset etuoikeutettuna perintönä, myötäjäiset kuuluvat Falcidian-lain soveltamisalaan, koska avioliitto on edelleen voimassa, myötäjäisten ei katsota kuuluvan naiselle. Aviomies voi kuitenkin periä kaikki Falcidian-lain nojalla vähennetyt varat takaisin osituskanteella, aivan kuten hän voisi periä takaisin koko myötäjäiset, jos niitä ei olisi testamentattu hänen vaimolleen.

115. Mela sanoo, että jos myötäjäisiin kuuluva maa-alue on testamentattu erityisesti ja sen jälkeen, kun myötäjäiset on testamentattu yleisesti, maa-alue ei kuulu kahdesti vaan vain kerran.

116. Mela lisää samassa paikassa, että jos aviomies on vuokrannut myötäjäisiin kuuluvan maa-alueen tietyksi ajaksi, vaimo ei voi saada sitä testamentin nojalla, ellei hän aseta vakuutta, jonka perusteella vuokralainen saa nauttia siitä, edellyttäen, että hän itse saa vuokran.

117. Ulpianus, Disputations, kirja V.

Kun aviomies testamenttaa vaimolleen myötäjäiset ja antaa hänelle luottamuksen, luottamus on arvioitava suhteessa siihen hyötyyn, jonka nainen saa myötäjäisten välittömästä maksamisesta. Myös Celsus sanoo saman Digestin kahdeskymmennessä kirjassa. Mutta jos on aiheutunut tiettyjä välttämättömiä kuluja, jotka lain nojalla ovat vähentäneet myötäjäisiä, ja kaikki se, minkä aviomies on saanut, on testamentattu naiselle, on katsottava, että koko niiden kulujen määrä, jotka lain nojalla ovat vähentäneet myötäjäisiä, on vähennettävä trustista, sillä kukaan ei voi epäillä, että nainen on testamentin saaja. Jos vaimolle ei kuitenkaan ole testamentattu myötäjäisiä vaan jotain niiden sijaan, tämä on ymmärrettävä samoin kuin jos testamentin kohteena olisi myötäjäiset. Julianus menee vielä pidemmälle, sillä hän sanoo, että vaikka ei mainittaisi, että omaisuus testamentattiin myötäjäisten sijasta, se katsotaan silti jätetyksi tässä tarkoituksessa. Jos siis vaimoa pyydettiin luopumaan joko myötäjäisistä tai jostakin, joka hänelle jätettiin myötäjäisten sijasta, häntä ei pakoteta luopumaan niistä, paitsi mainitsemassamme laajuudessa. Näin ollen jos hänet nimitettäisiin perilliseksi ja hänet velvoitettaisiin luovuttamaan tietty osa perinnöstä, hänet pakotettaisiin luovuttamaan vain se, mikä ylittää hänen myötäjäisensä ja sen hyödyn arvon, jonka hän sai välittömästä maksusta. Jos nimittäin joku, joka on saanut miniältään myötäjäiset, nimittäisi poikansa perilliseksi ja pyytäisi häntä luovuttamaan jollekin toiselle kaiken hänen käteensä mahdollisesti tulevan omaisuuden, ja hän saisi myöhemmin vaimonsa kuoleman kautta myötäjäisistä saatavan hyödyn, häntä ei pakotettaisi luovuttamaan saamiaan myötäjäisiä siitä syystä, että hän hyötyi niistä avioliittonsa eikä isänsä tahdon perusteella.

118. Eräs nainen lupasi neljäsataa aurea myötäjäiset ja antoi kaksi maa-aluetta kahdesta sadasta ja antoi myöhemmin loput kaksisataa velkakirjoina velallisille. Hänen miehensä, joka kuoli tämän jälkeen, jätti naiselle myötäjäisten sijasta kaksi maa-aluetta, jotka eivät olleet samoja, jotka hän oli saanut osana hänen myötäjäisiään, ja niiden lisäksi kaksi dotaalista maa-aluetta, joiden arvo oli arvioitu; ja hän velvoitti naisen luottamuksella luovuttamaan kuollessaan Seiukselle kaiken hänen omaisuutensa, joka hänen käteensä saattaa joutua. Heräsi kysymys, mikä olisi luottamuksen määrä naisen kuoleman jälkeen? Sanoin, että vaimo, jonka oli määrä luovuttaa kaikki testamentin nojalla hänen käsiinsä tuleva, oli siinä asemassa, että häntä voitiin pyytää luovuttamaan vain se, mitä hän oli saanut sen jälkeen, kun hänen myötäjäisensä määrä oli vähennetty; sillä hänellä oli oikeus myötäjäisiin pikemminkin siksi, että ne olivat hänelle kuuluvia, kuin siksi, että hän oli saanut ne perintönä, lukuun ottamatta sitä, mitä voitiin vaatia trustin nojalla välittömästi maksusta johtuvana etuna. Näin ollen häntä ei voida pakottaa luovuttamaan maata, jonka hänen miehensä jätti hänelle myötäjäisrahan sijasta, ellei se ollut arvoltaan tai laajuudeltaan suurempi kuin se, jonka hän oli tuonut sellaisenaan. Hän on kuitenkin velvollinen luovuttamaan kaiken ylimääräisen maan ja sen tuoton, joka ylittää sen, mitä hänelle oli jätetty. Näin ollen hänellä on oikeus myötäjäisiin ja niiden tuottoihin, ja hänen on luovutettava kaikki, mitä hänelle oli jätetty tämän lisäksi, sekä niistä saadut voitot.

119. Julianus, Digest, kirja XXXIV.

Kun joku testamenttaa vaimolleen perinnön seuraavasti: "Antakoon perilliseni Titialle myötäjäisten lisäksi niin monta aurea", on selvää, että hän aikoi jättää hänelle myös myötäjäiset.

120. Africanus, Kysymyksiä, kirja V.

Kun testamenttien maksamiselle on vahvistettu tietyt päivämäärät, kuten on tapana, Africanus sanoo, että tämä ei koske myötäjäisperintöä, koska sillä on oma maksuaikansa.

121. Marcianus, Säännöt, kirja III.

Jos myötäjäiset on testamentattu, perillistä ei saa kuulla, jos hän haluaa lykätä niiden maksamista naiselle aviomiehen hänelle tekemien lahjoitusten vuoksi tai muiden menojen vuoksi kuin niiden, jotka lain mukaan pienentävät myötäjäisiä, sillä on eri asia, jos myötäjäiset pienenevät välttämättömien menojen vuoksi, ja eri asia, jos ne pidätetään panttilainan vuoksi; sillä on vain oikeudenmukaista, että nainen osallistuu osuudellaan siihen velkaan, jonka vakuudeksi ne on annettu.

122. Labeo, Javolenuksen viimeisistä epiteeseistä, kirja II.

Kun erääseen testamenttiin lisättiin seuraava: "Antakoon perilliseni vaimolleni viidenkymmenen aureen suuruisen summan, joka hänen kauttaan on tullut käsiini, ja vielä yhtä paljon enemmän hänen myötäjäisensä sijaan", Alfenus Verus sanoo, että

Servius oli sitä mieltä, että vaikka myötäjais koostui vain neljästäkymmenestä aureesta, viisikymmentä oli kuitenkin maksettava, koska siihen oli lisätty viidenkymmenen aureen suuruinen lisäsumma.

123. Samoin kun aviomies teki vaimolleen, joka ei ollut tuonut hänelle myötäjaisiä, testamentin seuraavin sanoin: "Antakoon perilliseni viidenkymmenen aureen suuruisen summan niiden rahojen sijasta, jotka sain vaimoltani myötäjaisinä", Ofilius, Cascellius ja Serviuksen oppilaat väittävät, että testamentti kuuluu hänelle; ja näin ollen sitä on pidettävä samanlaisena kuin tapausta, jossa kuolleelle orjalle on testamentattu tai hänen tilalleen on jätetty sata aureeta. Tämä on oikein, koska näillä sanoilla ei katsota testamentatuksi itse myötäjaisiä vaan niiden sijaan annettavaa rahaa.

124. Papinianus, Kysymyksiä, kirja XVIII.

Eräs isä testamenttasi perinnöttömäksi jääneelle pojalleen myötäjaiset, jotka hän oli saanut miniältään. Jos isän perillinen tekee poikkeusvaatimuksen vilpillisen mielen perusteella, häntä ei pakoteta maksamaan perintöä, ellei hänelle anneta vakuutta siitä, että hän saa korvauksen, jos avioliitto puretaan.

125. Mutta jos nainen ennen kuin perintö on maksettu pojalle, nainen perii myötäjaisensä takaisin, poika nostaa turhaan kanteen perinnön takaisinperimiseksi.

126. Jos kuitenkin Falcidian lakia sovelletaan myötäjaisperintöön perinnöttömäksi jäänyttä poikaa vastaan ja nainen olisi vahvistanut maksun, hänelle myönnetään dotaalinen kohtuullisuuskanne, joka perustuu perillisen pidättämän perinnön määrään. Jos nainen ei kuitenkaan vahvista maksua, aviomiehen on puolustettava perillistä häntä vastaan, koska hän on luvannut tehdä niin, mutta jos aviomies joutuu yksin puolustamaan perillistä, perillistä vastaan nostetaan Falcidian-lain nojalla vaaditun määrän mukainen kanne, jos vakuutta ei aseteta.

127. Mutta jos vaimo saa eron pojasta ennen perinnön maksamista, vaikka hän ei vielä voi turvata myötäjäistään, ei pojan kannetta kuitenkaan lykätä tästä syystä; sillä kun päätettiin, että myötäjaiset on maksettava hänelle tuolloin, katsottiin myös, että näin ei saa tehdä, ellei hänestä tule perillistä osalle isänsä jäämistöä, ja että avioliiton purkaututtua ja otettuaan jäämistön vastaan hän olisi saanut luvan saada myötäjaiset ennen jakoa.

128. Jos vakuus perillisen puolustamiseksi olisi erehdyksessä laiminlyöty ja poika olisi saanut myötäjaiset luottamuksen perusteella, luottamusta ei voida vaatia uudelleen erääntymättömänä; sillä vakuuden asettamisen välttämättömyys aiheuttaa viivytystä eikä tee erääntymättömäksi sitä, mikä tosiasiallisesti oli erääntynyt. Näin ollen ei ole kohtuutonta myöntää perilliselle helpotusta.

129. Mutta entä jos isän perillinen ei ollut maksukykyinen ? Eikö naiselle voitaisi laillisesti myöntää praetorian dotaalikanne aviomiestä vastaan; sillä hänen myötäjäisensä ei saisi menettää myötäjäistään vain siksi, että perillinen ei erehdyksessä antanut vakuutta?

130. Sama, Opinions, kirja VII.

Eräs mies testamenttasi vaimolleen, joka oli tuonut hänelle myötäjäisensä orjina, rahasumman hänen myötäjäisensä sijasta. Koska orjat kuolivat miehen elinaikana, hänen vaimonsa kuoli miehen jälkeen. Oikeus periä perintö takaisin siirtyy lain mukaan hänen perilliselleen, koska aviomiehen testamentti on pantava täytäntöön.

131. Sama, Opinions, kirja VIII.

"Haluan, että Cornelian Estate ja kaikki se omaisuus, jonka vaimoni toi minulle avioliittonsa aikaan ja joka arvioitiin, palautetaan hänelle luontoissuorituksena." Katsoin, että mainittua maa-aluetta, joka oli ollut osa myötäjäisiä, mutta jota ei ollut arvioitu, ei ilmeisesti ollut jätetty pois, vaan että koko myötäjäiset oli testamentattu ja että ei arvioitujen omaisuuserien arvoa, vaan itse omaisuus oli jätetty siihen tilaan, jossa se oli.

132. Scaevola, Kysymyksiä, kirja VIII.

Jos Seialle jätetään myötäjäisten sijasta sadan aureen arvoinen maa-alue ja se testamentataan Maeviukselle, nainen voi periä sen lisäksi summan, jonka falcialainen laki ottaa Maeviukselta, koska he eivät ole niin sanotusti yhteisiä testamentin saajia, koska naisen myötäjäisiin sisältyy enemmän kuin maa-alueen loppuosaan.

133. Paulus, Opinions, kirja VII.

Kun Seia meni naimisiin Lucius Titiuksen kanssa, hän antoi tälle myötäjäislahjaksi sata aureia ja kutsui Quintus Muciuksen, joka ei maksanut mitään, mutta sopi myötäjäisten palauttamisesta, jos avioliitto purkautuu vaimon kuoleman vuoksi. Kuollessaan Seia määräsi testamentissaan seuraavaa: "Haluan, että niin monen aureen summa annetaan miehelleni Lucius Titiukselle, jolle minulla on monia velvoitteita, sen lisäksi, mitä olen antanut hänelle myötäjäisekseni." Kysyn, voisiko aviomies, kun Quintus Mucius käynnisti oikeudenkäynnin Lucius Titiusta vastaan tähän määräykseen perustuvalla kanteella, voittaa hänet esittämällä testamentin ehdot? Vastaus oli, että jos Quintus Mucius teki määräyksen Seian johdolla eikä lahjoitustarkoituksessa, hän on vastuussa naisen perillisille, ja näin ollen Quintus Mucius on poikkeuksen nojalla esteellinen. Jos Seia kuitenkin salli hänen tehdä määräyksen lahjoituksena, hän on samassa asemassa kuin se, joka oli tehnyt määräyksen mortis causa, ja siksi on todettava, että tässä tapauksessa häntä olisi voitu syyttää luottamuksen toteuttamisesta.

134. Scaevola, Opinions, kirja III.

Kun aviomies, joka oli saanut vaimoltaan myötäjäiset rahana ja muuta omaisuutta, joka oli arvioitu, teki vaimolleen testamentin seuraavasti: "Jos vaimoni Seia kykenee näyttämään perilliselleni kaiken sen omaisuuden, joka sisältyi hänen dotal-sopimukseensa, ja maksamaan hänelle sen summan, jonka hänen isänsä antoi minulle hänen puolestaan myötäjäislahjana, tahdon, että hänelle maksetaan kymmenen denaria tämän summan lisäksi." Koska myötäjäisiin kuului huomattavaa omaisuutta, joka oli kulunut käytöstä ja jota ei ollut olemassa aviomiehen kuollessa, heräsi kysymys, olisiko perintö maksettava ilmeisen mahdottomalla ehdolla. Vastasin, että ehto näyttäisi tulleen täytetyksi, jos se, mikä oli jäljellä myötäjäisenä annettusta omaisuudesta, olisi tullut perillisen käsiin.

135. Labeo, Pauluksen todennäköisyyksien lyhennelmä, I kirja.

Paulus: Jos isän määräysvallassa oleva poika, jolla oli vaimo, jolta hän oli saanut myötäjäiset, tulee myöhemmin perheen päämieheksi ja testamenttaa, kuten on tapana, myötäjäiset tälle, perintö on silti maksettava, vaikka hänestä ei olisi tullut isänsä perillistä.

136. Scaevola, Digest, kirja XV.

Theopompus, joka oli tehnyt testamentin, määräsi kaksi tyttärtään ja poikansa tasavertaisiksi perillisiksi omaisuuteensa ja lisäksi kodifikaatissa seuraavan määräyksen: "Haluan, että tyttäreni Crispina naitetaan jollekin, jonka ystäväni ja sukulaiseni hyväksyvät; ja Pollianus, joka tuntee aikomukseni, huolehtii hänen myötäjäisistään suhteessa niihin yhtäläisiin osuuksiin omaisuudestani, jotka olen jättänyt hänelle ja hänen sisarelleen." Pollianus, joka oli vannonut valan tytön aviomiehen puolesta, totesi, että tytön isä oli tarkoittanut, että nuori tytär saisi myötäjäisinä yhtä paljon kuin vanhempi tytär. Kysyn, vaaditaanko kanssaperillisiä antamaan sama summa nuoremmalle tyttärelle hänen perintöosuutensa lisäksi. Vastaus oli, että tuomarin, jolla oli toimivalta asiassa, olisi päätettävä, että sama summa on annettava nuoremmalle tyttärelle myötäjäisinä sen jälkeen, kun se on otettu kuolinpesän osasta.

137. Gaius, Concerning Legacies under the Praetorian Edict, kirja II.

Vaikka on vahvistettu, että omaisuus, jonka perillinen on määrätty luovuttamaan ja joka on pantattu tai julkisesti pantattu, on vapautettava, jos aviomies on kuitenkin saanut tällaista omaisuutta myötäjäisenä ja testamenttaa sen, hänen perillisensä ei ole pakotettu vapauttamaan sitä, ellei testamentin antaja ole sitä erityisesti toivonut.

138. Paulus, On Vitellius, kirja II.

Eräs mies sai vaimonsa äidiltä myötäjäiset ja jätti ne testamentilla vaimolleen, kun hän oli sopinut asiasta tämän kanssa. Kun heräsi kysymys siitä, voiko vaimo periä takaisin myötäjäisten määrän, Scaevola oli sitä mieltä, että ei vaikuta tarpeelliselta palauttaa äidille sitä, mitä vaimolle oli annettu; tai toisin sanoen hän katsoi, että ellei vaimo pysty selvästi osoittamaan, että tämä oli testamentin tekijän tahto, ei näytä siltä, että hän aikoi rasittaa perillisiä kaksinkertaisella myötäjäisten maksamisella.

139. Scaevola, Opinions, kirja III.

Eräs mies teki vaimolleen testamentin seuraavasti: "Vaimoni ottakoon omaisuuteni pääluokasta kaiken sen, mitä olen saanut hänen käyttöönsä, ja sen, mitä hän on antanut minulle." Kysyn, olisiko katsottava, että hänen myötäjäistensä etuoikeutettu perintö oli testamentattu. Vastaus oli, että esitettyjen tosiseikkojen mukaisesti olisi katsottava, että sillä oli tarkoitettu myös myötäjäisten perintöä, ellei näytetä, että testamentin tekijän tarkoitus oli ollut toinen.

140. "Annan vaimolleni Titialle rahat, jotka ovat tulleet käsiini hänen myötäjäisekseen tai jotka on määrätty sellaisiksi, ja jotka on todistettu kahdella asianmukaisesti sinetöidyllä dotaalikirjalla ja joiden määrä on sata aurea." Heräsi kysymys, voiko nainen periä takaisin molemmat summat. Vastaus oli, että ei näytä olevan mitään syytä, miksi hän ei voisi tehdä niin.

Tit. 5. Perintönä testamentattujen esineiden valinnanvapaudesta tai valinnasta.

141. Ulpianus, On Sabinus, kirja II.

Jumalallinen Pius totesi Caecilius Proculukselle osoittamassaan rescriptissä, että jos testamenttiin orjia, testamentinsaaja saattoi valita kolme.

142. Sama, Sabinuksesta, XX kirja.

Aina kun testamentataan orjan valinta, testamentinsaaja voi valita kenet tahansa haluamansa.

143. Kun orja testamentataan yleisesti, myös valintaoikeus kuuluu testamentinsaajalle.

144. Jos siis annetaan valintaoikeus ja testamentinsaaja valitsee toiselle kuuluvan orjan tai vapaan miehen, on harkittava, onko hän menettänyt valintaoikeutensa. Mielestäni hän ei ole tehnyt niin.

145. Jos testamentinsaaja, jolle on jätetty mahdollisuus valita sata mittaa viiniä, valitsee etikan, hänen ei katsota näin tehdessään menettäneen valintaoikeuttaan, jos testamentintekijä ei ole sisällyttänyt etikkaa viiniin.

146. Sama, On Sabinus, XXIII kirja.

Näin on tietenkin silloin, jos hän valitsee etikan ennen kuin hänelle näytetään viiniä ja ennen kuin sitä maistetaan.

147. Paulus, On Sabinus, kirja III.

Jos kupin valinta jätetään perinnöksi, ja jos testamentinsaaja tekee valinnan ennen kuin hänelle on näytetty kaikki kupit, katsotaan, että hän säilyttää silti oikeutensa; paitsi jos hänen tarkoituksenaan oli valita yksi niistä, jotka hän on nähnyt, vaikka hän tiesi, että niitä oli muitakin.

148. Africanus, Questions, kirja V.

Edellä mainittua sääntöä ei sovelleta ainoastaan silloin, kun tämä tapahtuu perillisen petoksesta, vaan myös silloin, kun se tapahtuu mistä tahansa muusta syystä.

149. Pomponius, On Sabinus, kirja VI.

Perinnöksi testamentataan useiden orjien valinta. Jotta jäämistöön kuuluvien orjien myyntiä ei estettäisi sillä aikaa, kun testamentinsaaja tekee valintansa, preetorin tehtävänä on määrätä, että ellei hän käytä oikeuttaan hyväkseen testamentinsaajan asettamassa määräajassa, hänellä ei ole oikeutta nostaa kannetta perinnön takaisin saamiseksi. Mutta entä jos testamentinsaaja haluaa tehdä valinnan määräajan umpeutumisen jälkeen ja ennen kuin perillinen on myynyt orjat? Praetorilla on tapana asettaa määräaika, jotta perijälle ei koituisi vahinkoa. Miten olisi meneteltävä, jos perillisen olisi perittävän määräajan umpeuduttua vapautettava osa orjista tai kaikki orjat? Eikö preetori olisi velvollinen säilyttämään heidän vapautensa? Kanteesta ei saa kieltäytyä, jos kaikki säilyy ennallaan. Samaa sääntöä sovelletaan, jos perillinen on luovuttanut osan orjista tai myynyt ne säädetyn ajan kuluttua.

150. Paulus, Kysymyksiä, kirja X.

Lisäksi jos perillinen on myynyt osan orjista ja pitänyt toiset, perittävää ei pitäisi kuulla, jos hän haluaa tehdä valintansa perillisen säilyttämien orjien joukosta, koska perittävä on jo luopunut kuolinpesään kuuluvista orjista.

151. Pomponius, On Sabinus, kirja VI.

Jos orjan valinta on jätetty sinulle ja loput orjat on testamentattu minulle, preectorin on katsottava, että jos et tee valintaa tietyn ajan kuluessa, kanneoikeus menetetään.

152. Jos neljästä rannekorusta testamentataan minulle ne kaksi, jotka voin valita, tai jos jäljellä on vain kaksi, tai jos niitä oli alun perin vain kaksi, perintö on pätevä.

153. Jos sinulle ja minulle testamentataan yhden orjan valinta, ja minä teen valintani enkä muuta mieltäni, ja sinä valitset saman orjan, hän kuuluu meille molemmille yhteisesti. Jos kuitenkin kuolen tai tulen hulluksi ennen kuin sinä teet valintasi, orja ei kuulu meille yhteisesti, sillä koska olen menettänyt järkeni, minun ei katsota antaneen suostumustani. Oikeudenmukaisempi sääntö tässä tapauksessa on, että koska olen kerran tehnyt valintani, orjat kuuluvat meille yhteisinä omistajina.

154. Jos jonkun toisen haltuun talletettujen esineiden valinta jää minulle, voin nostaa kanteen niiden esittämisestä sitä henkilöä vastaan, jolle ne on talletettu; tai voin nostaa kanteen perillistä vastaan pakottaakseni hänet nostamaan kanteen tallettamista vastaan sitä vastaan, jolla on omaisuus, pakottaakseni hänet antamaan minulle tilaisuuden tehdä valintani.

155. Julianus, Digest, kirja XXXII.

Kun testamentti tehdään seuraavasti: "Annan ja testamenttaan Stichuksen Titiukselle, jos hän ei valitse Pamphilusta", se on sama kuin jos testamentti olisi kuulunut: "Annan ja testamenttaan Titiukselle joko Stichuksen tai Pamphiluksen, sen mukaan, kumman hän valitsee".

156. Jos Stichus määrättäisiin vapaaksi tietyin ehdoin ja minulle jätettäisiin mahdollisuus valita orja tai minulle testamentattaisiin yksi orja yleisesti, herää kysymys, mikä olisi laki? Sanoin, että olisi sopivampaa päättää, että se, joka myöntää Stichukselle vapauden jollakin ehdolla ja sitten testamenttaa orjan valinnan, ei ollut tuolloin mielessä Stichusta; aivan kuten on todettu, että hänellä ei ollut mielessä sitä, jolle hän lahjoitti vapauden viipymättä. Tämän mukaisesti, jos valitsen tai valitsen Stichuksen, tekoni on mitätön, ja minulla on edelleen oikeus tehdä valintani muiden joukosta.

157. Samassa tapauksessa, kun minulle on jätetty mahdollisuus valita orjia ja ennen kuin olen tehnyt valintani, ehto, josta orjan vapaus riippui, ei täyty, herää kysymys, voinko valita Stichuksen? Mielestäni olisi omaksuttava Mucianuksen

mielipide, jonka mukaan vapaus itsessään, eikä pelkkä sen myöntäminen, josta on päätetty, mitätöi perinnön. Jos siis ehto, josta vapauden myöntäminen riippui, raukeaa joko testamentin tekijän elinaikana tai hänen kuolemansa jälkeen ja ennen perinnönjakoa, testamentti on pätevä; sillä vapaus, joka on myönnetty ehdottomana, samoin kuin silloin, kun se on jätetty ehdollisena, tulee voimaan silloin, kun perinnönjako tapahtuu, ja siksi voin valita Stichuksen.

158. Sama, Digest, kirja XXXIV.

Jos orja testamentataan yleisellä ehdolla Pamphilukselle, Lucius Titiuksen orjalle, ja sitten Pamphiluksen isäntä vapauttaa hänet perinnöstä sen jälkeen, kun perintö on tullut eräänntyneeksi, ja Titius vaatii orjaa, Pamphiluksen perintö raukeaa, koska kuolinpesään ei kuulu yhtään orjaa, joka voitaisiin valita. Jos Titius kuitenkin hylkää testamentin, on osoitettu, että Pamphilus voi valita hänelle testamentatun orjan; sillä vaikka Pamphiluksen vapauttamisen myötä kaksi henkilöä, Titius ja Pamphilus, ovatkin testamentin saajia, heille jää kuitenkin yksi ja sama testamentti, ja jos Titius lunastaa sen, Pamphiluksen valinta raukeaa, ja jos hän hylkää sen, Pamphilus voi valita.

159. Sama, Digest, kirja XXXVI.

Jos Eros testamentataan Seiukselle ja maa-alue Erokselle, ja sitten Maeviukselle jätetään optio orjasta, ja hän valitsee Eroksen, maa-alue yksin kuuluu Seiukselle, koska hän oli perunkirjoitushetkellä ainoa, jolle perintö saattoi kuulua. Sillä jos toinen kahdesta orjan yhteisomistajasta jättää hänelle perinnön, koko perintö kuuluu toiselle yhteisomistajalle, koska hän on ainoa, joka voi saada perinnön orjan kautta silloin, kun se eräänntyy.

160. Sama, Miniciuksesta, kirja I.

Kun orja testamentataan yleisellä ehdolla, parempi mielipide on, että kaikkien perillisten, jos valinta on jätetty heille, tulisi antaa sama orja, ja jos he eivät ole samaa mieltä, he ovat vastuussa testamentin ehtojen mukaisesti.

161. Paulus, On Plautius, kirja VIII.

Jos orjan valinta jätetään minulle ja testamentin tekijä testamenttaa jotain Stichukselle myöntämättä hänelle vapautta, toinen testamentti on voimassa vain siinä tapauksessa, että koko orjien joukko supistetaan yhteen yksilöön, eli Stichukseen; ja testamentti on pätevä, aivan kuin se olisi testamentattu ehdoitta. Caton mielipidettä ei voida lainata tätä vastaan, jos vapaaehtoinen perillinen on määrätty, siitä syystä, että orjien joukko voi pienentyä ennen perinnön alkamista, vaikka testamentin antaja kuolisi välittömästi. Jos kuitenkin välttämätön perillinen on määrätty, toinen perintö on Caton säännön mukaisesti mitätön.

162. Pomponius sanoo, että kun perinnön ostaja pyytää, että se, jolle orjien valinta on testamentattu, tekee valintansa, on harkittava, onko praetorin pakotettava testamentinsaaja tekemään niin, aivan kuten jos nimetty perillinen tekisi tällaisen vaatimuksen, siitä syystä, että ostaja voi toteuttaa tämän hakemalla perilliseltä. En ymmärrä, miksi näin ei voisi tehdä.

163. Javolenus, On Cassius, kirja II.

Jos perinnönjättäjä saa perinnöksi oikeuden valita orjan koko kuolinpesään kuuluvasta orjakunnasta ja perillinen vapauttaa yhden heistä ennen valinnan tekemistä, hän ei voi sillä välin antaa hänelle vapautta, vaan hän menettää sen orjan, jonka hän vapautti, sillä jos perinnönjättäjä valitsee hänet, hän kuuluu hänelle, mutta jos hänet hylätään, hänestä tulee silloin vapaa.

164. Sama, Kirjeet, kirja II.

Tein testamentin orjalle myöntämättä hänelle vapautta, ja testamenttasin sitten Maeviukselle hänen valitsemansa orjani. Hän valitsi saman orjan, ja kysyn, kuuluuko se, mikä oli testamentattu jälkimmäiselle, myös hänelle. Vastaus oli: En usko, että mainitulle orjalle jätetty perintö kuuluu hänen isännälleen.

165. Terentius Clemens, On the Lex Julia et Papia, kirja XV.

On todettu, että jos tiettyjen esineiden valinta testamentataan, sitä ei voida tehdä ennen kuin perintö on otettu haltuun, ja jos se tehdään, se on mitätön.

166. Sama, Lex Julia et Papia, kirja XVII.

Kun kahden orjan valinta testamentataan Titiukselle ja loput jätetään Maeviukselle; jos ensimmäinen testamentinsaaja ei tee valintaansa, kaikki orjat kuuluvat Maeviukselle termillä "jäljellä oleva".

167. Scaevola, Kysymyksiä, kirja XIII.

Kun orja testamentataan, Neratius sanoo, että jos Pamphilus hylätään, teko on mitätön, ja siksi legaatilla on edelleen oikeus valita.

168. Paulus, Opinions, kirja III.

"Perinnönsaaja voi valita tällaisen ja tällaisen esineen tai tällaisen ja tällaisen esineen." Kun testamentinsaaja ei tehnyt valintaa ja hän kuoli sen jälkeen, kun testamentti oli erääntynyt, päätettiin, että valintaoikeus siirtyi hänen perilliselleen.

169. Labeo, Epitomes of the Last Works of Javolenus, kirja II.

Aufidiuksen ensimmäisessä kirjassa todetaan, että kun testamentti oli tehty seuraavasti: "Ottakoon ja ottakoon itselleen kaikki pöytäliinojen katteet, jotka hän haluaa", jos hän mainitsi ne, jotka hän halusi, ja sitten, ennen kuin hän otti ne, sanoisi haluavansa muitakin, hän ei voi muuttaa mieltään ja ottaa muita; koska hän oli luopunut koko testamentin mukaisesta valintaoikeudestaan ensimmäisellä ilmoituksellaan, jossa hän ilmoitti ne, jotka hän aikoi ottaa, koska esineet tulevat hänen omikseen välittömästi, aivan kuin hän olisi sanonut ottavansa ne.

170. Scaevola, Digest, kirja XXII.

Eräs testamentintekijä määräsi poikansa ja tämän vaimon perillisikseen ja jätti tyttärensä perinnöttömäksi, mutta jätti tälle sadan aurean suuruisen perinnön, joka maksetaan, kun tämä menee naimisiin hänen perheeseensä, ja teki testamentissaan seuraavan määräyksen: "Tämän lisäksi testamenttaan hänelle kymmenen orjaa, jotka hänen äitinsä Sempronia valitsee, ja jotka toivon, että mainittu Sempronia, vaimoni, valitsee välittömästi sen jälkeen, kun omaisuuteni on tullut voimaan." "Tämän lisäksi testamenttaan hänelle kymmenen orjaa, jotka hänen äitinsä Sempronia valitsee. Toivon, että mainitut orjat annetaan tyttärelleni, kun hän menee naimisiin suvussa, ja jos joku orjista kuolee ennen kuin hän menee naimisiin, niin toivon, että heidän tilalleen annetaan muita, jotka myöskin hänen äitinsä Sempronia valitsee, kunnes täysi määrä mainittuja orjia tulee hänen haltuunsa, mutta jos hänen äitinsä Sempronia ei valitse heitä, niin hän voi itse valita ne, jotka hän haluaa." Kun äiti oli tehnyt valinnan, heräsi kysymys, kuuluivatko ennen hänen avioliittoaan syntyneiden orjien jälkeläiset tytölle alkuperäisen kymmenen lisäksi. Vastaus oli, että koska testamentintekijä oli lykännyt orjien perintöä avioliittoon, kaikki sillä välin syntyneet naisorjien jälkeläiset eivät kuuluisi tyttarelle. Lisäksi kysyttiin, olisiko hänen äidillään Sempronialla oikeus käyttää ja nauttia kyseisistä orjista ennen tyttären avioitumista. Vastaus oli, että asiassa ei ollut mitään sellaista, minkä vuoksi ne eivät olisi kokonaan kuuluneet äidille.

171. Sama, Digest, kirja XVII.

Aviomies jätti perunkirjoituksella vaimolleen tiettyjä maita uskotusti ja myös neljä hopea-astiaa, jotka vaimo saattoi valita. Heräsi kysymys siitä, saiko vaimo tehdä valintansa kaikista niistä astioista, jotka löytyivät testamentin tekijän kuolinhetkellä. Vastaus oli, että hän sai valita.

Tit. 6. Vehnän, viinin ja öljyn perinnöstä.

172. Ulpianus, Sabinuksesta, XX kirja.

Jos viiniä testamentataan, siihen luetaan mukaan myös etikka, jota perheen päämies säilytti viinin kanssa.

173. Pomponius, On Sabinus, kirja VI.

Jos yhdelle henkilölle jätetään elintarvikkeita ja toiselle viiniä, kaikki elintarvikkeet kuuluvat viiniä lukuun ottamatta ensimmäiselle perittäväälle.

174. Jos sinulle jätetään sata purkkia viiniä, jotka voit valita haluamallasi tavalla, voit nostaa testamenttikanteen saadaksesi tilaisuuden maistaa viiniä; tai voit nostaa kanteen pakottaaksesi viinin tuottamaan tai saadaksesi takaisin vahingonkorvauksen, jonka olet mahdollisesti kärsinyt, koska et saanut maistaa sitä.

175. Ulpianus, On Sabinus, XXIII kirja.

Jos jollekin testamentataan sata mittaa viiniä, eikä perinnöksi jää yhtään, perillinen voi ostaa ja toimittaa viiniä, mutta hän ei voi toimittaa etikkaa, joka löytyi testamentin tekijän viinin joukosta.

176. Jos viiniä testamentataan, katsokaamme, onko testamentinsaajalla oikeus myös astioihin, joissa sitä on. Celsus sanoo, että kun viiniä testamentataan, vaikka astiat eivät ehkä sisällykään testamenttiin, niitä pidetään testamentattavina; ei siksi, että ne ovat osa viiniä siinä määrin kuin kruunut ovat osa kuppia tai peiliä, vaan siksi, että on todennäköistä, että testamentintekijän tarkoituksena oli, että hän halusi astioiden olevan viinin oheislaitteita; ja siksi hän sanoo, että meillä on tapana sanoa, että meillä on tuhat ruukkua, viitaten viinin määrään. En usko, että tämä käsitys on oikea tynnyreihin viitaten, joten jos viiniä testamentataan, myös tynnyrit kuuluvat perintöön; varsinkin jos ne on kiinnitetty viinikellariin tai jos niitä on vaikea siirtää niiden koon vuoksi. Mitä taas tulee sammioihin tai pieniin astioihin, katson, että ne kuuluvat mukaan ja ovat maksukelpoisia, elleivät ne ole niin ikään kiinteästi kiinnitettyjä maahan ja ole siellä niihin kuuluvina käyttöesineinä. Kun viiniä testamentataan, katson, että nahkapussit ja pullot eivät kuulu perintöön.

177. Paulus, On Sabinus, kirja IV.

Kun testamenttiin testamentataan tietty määrä öljyä mainitsematta sen laatua, ei ole tapana kysyä, millaista öljyä testamentin antajalla oli tapana käyttää tai millaista öljyä ihmiset tavallisesti käyttivät kyseisellä alueella. Siksi perijällä on vapaus antaa testamentinsaajalle minkälaista öljyä tahansa.

178. Julianus, Digest, kirja XV.

Kun testamenttiin tietty määrä viinimittoja Sempronian tilalta saadusta viinistä ja saatiin pienempi määrä, päätettiin, että enempää ei kuulunut, ja että seuraavat sanat "saatu" toimivat eräänlaisena perinnön rajoittamisena.

179. Proculus, Epistolat, kirja V.

Kun perillisen tehtäväksi annetaan viinin luovuttaminen, hän on velvollinen luovuttamaan kaiken sen, mitä maljakoissa tai ruukuissa on, vaikka astioita ei mainittaisikaan. Lisäksi, vaikka viini on voitu jättää maljakoiden ja ruukkujen mukana, katsotaan silti, että myös tynnyreissä oleva viini on jätetty; aivan kuten silloin, kun testamentin antaja testamenttaa kaikki orjansa kunkin peculiumineen, katsotaan, että myös ne, joilla ei ole peculiumia, on testamentattu.

180. Javolenus, Labeon viimeisistä teoksista, kirja II.

Eräs henkilö määräsi perijänsä antamaan vaimolleen viiniä, öljyä, viljaa, etikkaa, hunajaa ja suolakalaa. Trebatius sanoi, että perillisen ei ollut pakko antaa vaimolle kutakin tavaraa enempää kuin tämä halusi, koska ei ollut ilmoitettu, kuinka paljon kutakin tavaraa oli annettava. Ofilius, Cascellius ja Tubero ovat sitä mieltä, että perittävän jättämä koko määrä mainittuja esineitä sisältyi perintöön. Labeo hyväksyy tämän, ja se on oikein.

181. "Luovuttakoon perilliseni Lucius Titiukselle sata mittaa vehnää, joista jokainen painakoon sata kiloa." Ofilius katsoo, että mitään ei testamentata, ja Labeo on hänen kanssaan samaa mieltä, koska tällaista vehnää ei ole olemassa; tätä mielipidettä pidän oikeana.

8. Pomponius, Epistolat, kirja VI.

Kun perillisen tehtäväksi annetaan tynnyreissä olevan viinin luovuttaminen, ja on testamentinsaajan vika, ettei hän saanut sitä, perillinen ottaa vastuun, jos hän kaataa viinin ulos; ja jos testamentinsaaja nostaa kanteen saadakseen viinin takaisin perilliseltä, on katsottu, että hänellä on poikkeus, joka perustuu vilpilliseen uskoon, jos hän ei maksa sitä vahinkoa, joka perilliselle on aiheutunut hänen viivytyksestään.

182. Ulpianus, On Sabinus, kirja XXIII.

Kun joku testamenttaa viiniä, siihen sisältyy kaikki se, mikä viiniköynnöksestä saatuaan säilyttää viinin luonteen. Jos kuitenkin valmistetaan mettä, sitä ei oikein sisällytetä termiin viini, ellei talouden päämiehellä ollut tätä tarkoitusta. Ja itse asiassa, samoin kuin juomaa nimeltä zythum, jota valmistetaan joissakin maakunnissa vehnästä, ohrasta tai leivästä, ei lueta mukaan, niin ei myöskään olutta eikä hydromeliä. Mutta miten olisi muiden aineiden kanssa sekoitetun viinin laita? En usko, että se sisällytetään, ellei testamentin antajan tarkoituksena ole ollut, että se sisällytetään. On selvää, että hunajaan sekoitettu viini, toisin sanoen hyvin makea viini, luetaan mukaan, ja myös rusinoista valmistettu juoma luetaan mukaan, ellei tarkoitus ole ollut toinen. Keitettyä ja maustettua uutta viiniä ei lueta mukaan, koska se muistuttaa pikemminkin sekoitusta. Vedestä ja viinirypäleistä valmistettu viini kuuluu ilmeisesti mukaan. Kvittenistä valmistettu juoma ja kaikki muut juomat, joita ei ole saatu viiniköynnöksestä, eivät kuulu viinin käsitteeseen, samoin kuin etikka ei kuulu tähän kategoriaan. Mikään näistä asioista ei sisälly viinin käsitteeseen, ellei testamentin antaja ole luokitellut niitä sellaisiksi. Sabinus kuitenkin totesi, että kaikki se sisällytetään viinin nimityksen alle, mitä testamentin antaja piti viininä. Näin ollen etikka, jota testamentintekijä piti viininä, samoin kuin zythum, olut ja kaikki muut juomat, jotka ihmisen maun ja käyttötarkoituksen mukaan luokitellaan viiniksi, sisällytetään mukaan. Jos kaikki testamentintekijän hallussa ollut viini olisi hapantunut, perintö ei sammuisi.

183. Jos joku testamenttaa etikkaa, se etikka, jota testamentinsaaja säilytti viininä, ei sisällytetä mukaan. Etikkaan säilötyt hedelmät luetaan mukaan, koska ne kuuluvat etikkaan.

184. Samoin, jos joku testamenttaa viiniä, joka oli hänen hallussaan, ja se myöhemmin happamoituu, vaikka testamentintekijä olisi sittemmin laittanut sen etikan joukkoon, se sisällytetään testamentattuun viiniin, koska on nimetty se, mikä oli viiniä testamentin tekohetkellä. Tämä pätee myös, ellei se ole vastoin testamentin tekijän tarkoitusta.

185. Jos testamenttiin testamentataan viiniä, joka oli peräisin testamentin tekijän isän jäämistöstä, katsotaan, että vain se on jäänyt, mitä ensiksi mainittu piti viininä, eikä se, mitä hänen isänsä piti viininä. Lisäksi kun testamentataan peculiumiin kuuluvaa viiniä, mukaan luetaan vain se, mitä orjat pitivät viininä. Mikä on tämän erottelun syy? Se johtuu siitä, että testamentin tekijän isän viini on jo alkanut kuulua hänelle, mutta peculiumiin kuulunut viini jäi orjien käyttöön.

186. Samaa sääntöä sovelletaan, kun testamentataan vanhaa viiniä.

187. Hermogenianus, *Epitomes of Law*, kirja II.

Viinin ikä testamenttauksen yhteydessä määritetään testamentin tekijän tavan mukaan eli sen mukaan, kuinka monta vuotta hän katsoi tarvitsevänsä, jotta viini olisi vanha, eli jos tämä ei ollut tiedossa.

188. Ulpianus, *On Sabinus*, XXIII kirja.

"Vanhalla viinillä" tarkoitetaan sellaista viiniä, joka ei ole uutta, toisin sanoen edellisen vuoden viini sisällytetään käsitteen "vanha" alle.

189. Paulus, On Sabinus, kirja IV.

Sillä siellä, missä henkilöt eivät ole samaa mieltä tästä mielipiteestä, voidaan viinin iän määrittelyyn ottaa mikä tahansa loppu tai mikä tahansa alku.

190. Ulpianus, On Sabinus, XXIII kirja.

"Antakoon perilliseni joka vuosi niin ja niin -nimiselle henkilölle kymmenen mittaa viiniä siitä viinistä, joka saadaan sellaisesta ja sellaisesta tilasta." Sabinus on sitä mieltä, että jos viiniä ei ole valmistettu jonain vuonna, perillisen on annettava perittäväälle määrä edellisen vuoden tuotosta. Myös minä olen tätä mieltä, jos se ei ole vastoin testamentin tekijän tarkoitusta.

191. Pomponius, On Sabinus, kirja VI.

Kun viiniä testamentataan, siihen sisältyvät myös astiat, jos ne eivät ole sellaisia, jotka on varattu jatkuvaan käyttöön, esimerkiksi ruukut ja mitat.

192. Proculus, Epistolat, kirja II.

Eräs mies testamenttasi viininsä ja sitä sisältävät astiat. Trebatius kiistää, että kaikki tynnyreissä oleva viini kuuluisi tähän; ja hän katsoo, että testamentin tekijän tarkoitus oli toinen kuin mitä hänen sanoissaan ilmaistaan, ja lisäksi tynnyreitä ei luokitella viiniastioiksi. Vaikka tynnyreitä ei sisällytetä termiin "viiniastiat", en silti ole samaa mieltä Trebatiuksen kanssa siitä, että tynnyreissä olevaa viiniä, toisin sanoen sitä, joka ei ole astioissa, ei testamentata. Mielestäni on kuitenkin totta, että jos viini testamentataan jollekulle astioiden kanssa, myös mitat ja ruukut, joihin se vedetään, testamentataan testamentinsaajalle; sillä me kaadamme viiniä ruukkuihin ja mittoihin, jotta se pysyisi niissä, kunnes tarvitsemme sitä käytettäväksi; ja toisaalta me myymme sen yhdessä mainittujen ruukkujen ja mittojen kanssa. Laitamme sen kuitenkin tynnyreihin eri tarkoituksessa, nimittäin vetääksemme sen ulos niistä purkkiin ja mittoihin tai myydäksemme sen ilman tynnyreitä.

193. Sama, Labeon viimeisistä teoksista, kirja III.

Eräs testamentintekijä säilytti surrentumilaista viiniä saviastioissa, ja hän testamenttasi sen teille purkeissa. Labeo ja Trebatius ilmoittivat, että heidän mielestään kaikki uurnien sisältämä viini oli testamentattu.

194. Jos testamenttiin on testamentattu makeutettuja viinejä eikä testamentissa ole mitään muuta nimitystä, kaikki seuraavat kuuluvat perintöön: hunajan kanssa sekoitettu viini, rusinoista valmistettu viini, keitetty ja maustettu uusi viini ja vastaavat juomat, mukaan lukien kaikki viinirypäleistä, viikunoista, taateleista ja kuivatuista hedelmistä valmistetut juomat.

195. Kun testamenttilahjoitus tehdään seuraavasti: "Annan ja testamenttaan viinin, joka on purkkini sisällä, aminisealaisen ja kreikkalaisen viinin sekä kaikki makeat juomani", Labeo katsoo, että jälkimmäisen termin alle ei sisällytetä mitään muuta kuin juomat, jotka on valmistettu sekoittamalla muita aineita testamentin tekijän purkeissa olevaan viiniin. Tätä mielipidettä en hylkää.

Tit. 7. Laitteiden tai välineiden perinnöstä.

196. Paulus, On Sabinus, kirja IV.

Kun luovutetaan maa-alue, joka on varustettu kaikella, tai kun se luovutetaan varusteineen, katsotaan, että on jätetty kaksi erillistä ja erillistä perintöä.

197. Kun maa on testamentattu varustuksineen ja se on luovutettu, varustusta ei voida periä takaisin perittävän testamentin mukaisesti.

198. Papinianus, Opinions, kirja VII.

Kun isä, joka oli määrännyt useita lapsiaan perillisikseen, testamenttasi kahdelle heistä etuoikeutettuna perintönä heidän isoäitinsä omaisuuden sen lisäksi, että he saivat osuutensa hänen omasta omaisuudestaan; katsottiin, että testamentinsaajilla olisi oikeus yhtä suuriin osuuksiin suhteessa kanssaperillisten osuuksiin.

199. Lahjoitusmaata, jonka mukana ei jätetä sen viljelyyn tarkoitettuja välineitä, joita kreikankielellä kutsutaan envykaiiksi, ei luovuteta testamentinsaajalle.

200. Sama, Opinions, kirja VIII.

Eräs mesenaatti jätti testamentillaan vapautetuille miehilleen maa-alueen välineineen, ja hän pyysi jälkikäteen kodifikaatissa, että testamentinsaajat kuollessaan antaisivat osuutensa maasta eloonjääneille; mutta hän ei maininnut mitään välineistä. Katsottiin, että testamentattua maata olisi pidettävä aivan kuin se olisi jätetty trustin alaisuuteen; mutta että eläinten ja orjien lisääntyminen, joka tapahtui sillä välin, sekä kuoleman aiheuttamat menetykset olisi sisällytettävä trustiin.

201. Kaksikymmenvuotias alaikäinen halusi antaa naispuoliselle serkulleen maa-alueen kaikkine varusteineen ja vapautti elinaikanaan tietyt orjat, jotka olivat sidoksissa kyseiseen maa-alueeseen. Manumetoituja orjia ei saisi luovuttaa testamentinsaajalle, vaikka he eivät voi saada vapauttaan tällaisissa olosuhteissa. Samaa oikeussääntöä sovelletaan silloin, kun vapautta ei saada mistään muusta syystä.

202. Javolenus, Labeon viimeisistä teoksista, kirja II.

Eräällä testamentinsaajalla oli kaksi vierekkäistä maa-aluetta, ja toisella alueella käytetyt härät siirrettiin sen jälkeen, kun työt oli saatu siellä päätökseen, toiselle alueelle. Hän testamenttasi molemmat lohkot kaikkine varusteineen. Labeo ja Trebatius katsovat, että härkien pitäisi kuulua sille maalle, jossa ne työskentelivät, eikä sille, jossa ne olivat tottuneet pysymään. Cascellius on päinvastaista mieltä. Minä yhdyn Labeon näkemukseen.

203. Labeo, Pauluksen todennäköisyyksien lyhennelmä, I kirja.

Jos haluatte testamentata jollekulle maa-alueen varusteineen, ei ole väliä, mitä muotoa käytätte, testamenttaateko maan varusteineen vai maan varusteineen vai varusteineen varustetun maan. Paulus: Minä olen tosiaankin päinvastaista mieltä, sillä testamenttien välillä on tämä ero, nimittäin jos testamentin tehnyt testamentintekijä käyttää seuraavaa muotoa: "Jätän maa-alueen varusteineen", ja maa-alue luovutetaan, testamentilla ei ole voimaa eikä vaikutusta; mutta jos hän käyttää jompaakumpaa muista muodoista, se on pätevä.

204. Scaevola, Digest, kirja XVI.

Eräs testamentinsaaja jätti pojanpojalleen maat, jotka hänellä oli hallussaan tietyllä alueella, sellaisina kuin ne olivat varustettuna, yhdessä viinin, viljan ja tilikirjan kanssa; ja lisäsi seuraavat sanat: "Kaikki, mitä tuosta piiristä löytyy, kun minä kuolen, ja kaikki kaikenlainen omaisuus, joka siellä on tai joka saattaa kuulua minulle." Erästä hänen velallisistaan vastaan

oli annettu tuomio testamentin tekijän eläessä, mutta hän ei täyttänyt sitä. Heräsi kysymys siitä, kuuluuko se, mitä tuomioistuimen päätöksen mukaan oli maksettava, pojanpojalle. Vastaus oli, että mainituksessa ei ollut mitään sellaista, mikä olisi estänyt häntä saamasta sitä.

205. Sama, Digest, kirja XXII.

Eräs henkilö jätti Pardulalle, jonka hän oli testamentilla armahtanut, liikkeen ja asunnon sekä niissä olevat kauppatavarat ja huonekalut, samoin kuin viinivaraston sekä viinin, astiat, välineet ja niitä hoitavat orjat, joita hänellä oli ollut tapana pitää mukanaan. Heräsi kysymys, voisiko Pardula vaatia koko perintöä, koska talo, jossa oli testamentattu asunto, oli palanut perittävän elinaikana, ja se oli rakennettu uudelleen samalle paikalle kahden vuoden kuluttua, ja samalle taholle jätetty varasto oli perittävän toimesta luovutettu, mutta viinin myyntiä oli lykätty korkeamman hinnan saamiseksi. Vastaus oli, että se osa, jonka osalta perittävä oli muuttanut mielensä, ei ollut eräänäntynyt.

206. Ulpianus, On Sabinus, XX kirja.

Sabinus sanoo selvästi Vitelliusta koskevissa teoksissaan, että maan varustukseen kuuluu kaikki se, mitä käytetään sadon hankkimiseen, keräämiseen ja säilyttämiseen. Esimerkiksi jälkimmäisten hankkimiseksi käytetään joitakin orjia viljelemään maata, ja toiset asetetaan heidän huostaansa, jotta heidät pakotetaan työskentelemään, ja jälkimmäisten joukossa on myös hoitajia ja valvoja, ja lisäksi on työhön murrettuja härkiä ja laumoja, jotka on tarkoitettu maan lannoittamiseen, sekä viljelyyn tarkoitettuja työkaluja ja välineitä, kuten auroja, kaivinkoneita, kitkentäkoukkuja, karsimisveitsiä, haarukoita ja muita tämänkaltaisia työkaluja. Sadonkorjuutyökalut, kuten puristimet, korit, sirpit viljan leikkaamiseen, viikatteet heinän niittämiseen, korit, joista rypäleet poimitaan ja kuljetetaan, kuuluvat myös sadonkorjuutyökaluihin. Sadon säilyttämiseen käytetään esimerkiksi tynnyreitä, joita ei kuitenkaan saa haudata maahan, ja sammioita.

207. Joillakin alueilla, esimerkiksi jos maalaistalo on parempaa luokkaa, siihen lisätään lisävarusteina orjia, jotka toimivat kantajina ja lattianpesijöinä, ja jos siellä on huvitarhoja, puutarhureita. Jos maalla on metsää ja laitumia, mukaan luetaan karja ja sen paimenet ja metsänhoitajat.

208. Paulus, Sabinuksesta, IV kirja.

Lammaslaumojen osalta on huomioitava seuraava ero: jos niitä pidettiin, jotta niistä saataisiin voittoa, ne eivät kuulu perinnön piiriin; näin ei kuitenkaan ole, jos metsämaan voittoa ei voida muutoin hankkia, koska nämä voitot saadaan sieltä lammaslaumojen avulla.

209. Ulpianus, On Sabinus, XX kirja.

Jos maan tulot koostuvat myös hunajasta, mehiläiset ja niiden pesät luetaan mukaan.

210. Javolenus, On Cassius, kirja II.

Sama sääntö koskee lintuja, joita pidetään taloissa lähellä merta.

211. Ulpianus, On Sabinus, XX kirja.

Heräsi kysymys, kuuluuko vilja, joka oli tarkoitettu maata viljelevien orjien elatukseen, näiden varusteisiin. Useimpien viranomaisten mielestä se ei kuuluisi, koska se on tarkoitettu kulutettavaksi; koska varusteisiin kuuluu yleensä kaikki se, mikä on tarkoitettu pysymään maalla huomattavan pitkään ja jota ilman sen hallussapitoa ei voida ylläpitää. Orjien elatusta varten valmistettuja elintarvikkeita pidetään pikemminkin lisävarusteena kuin viljelyä edistävänä tekijänä. Olen kuitenkin sitä mieltä, että elintarvikkeeksi tarkoitettu vilja ja viini olisi sisällytettävä varusteisiin, ja Serviuksen oppilaat toteavat, että tämä oli myös hänen mielipiteensä. Samoin jotkut viranomaiset ovat sitä mieltä, että siemenviljaksi varattu vilja kuuluu varusteisiin, ja pidän tätä oikeana, koska se liittyy maanviljelyyn ja sitä kulutetaan siten, että se aina korvataan. Siemenviljaksi varattu vilja ei eroa millään tavoin orjien ravinnoksi tarkoitettusta viljasta.

212. Olemme maininneet viljamakasiinit siitä syystä, että viljaa säilytetään niissä, sekä saviastioita ja säiliöitä, joihin ne on järjestetty, kuuluvina viljan säilyttämiseen käytettävien tavaroiden luokkaan. Myös kaikki se, mikä on tarkoitettu sadon kuljettamiseen, kuuluu maan varusteisiin, esimerkiksi karjaeläimet, ajoneuvot, laivat, tynnyrit ja säkit.

213. Alfenus kuitenkin sanoo, että jos testamentin tekijä testamenttaa tiettyjä orjia, jotka eivät olleet sidoksissa maahan, ne, jotka olivat sidoksissa maahan, eivät kuulu sen varusteisiin, koska hänen mielestään mikään eläin ei ole työväline. Tämä ei pidä paikkaansa, sillä on vakiintunutta tietoa siitä, että orjat, jotka ovat maalla sen viljelyä varten, kuuluvat sen varustukseen.

214. Esille tuli kysymys siitä, kuuluuko orja, joka oli vuokralaisena maalla, perinnönjakoon työvälineenä. Labeo ja Pegasus katsovat hyvin perustellusti, että hän ei kuulu, koska hän ei ole tilalla sen tarvikkeena, vaikka hänellä olisi tapana valvoa muita siellä työskenteleviä.

215. Labeo katsoo, että metsänhoitaja, joka on nimitetty huolehtimaan viljelykasvien säilymisestä, kuuluu perinnön piiriin, mutta sellainen, jonka tehtävänä on huolehtia rajojen kunnossapidosta, ei kuulu. Neratius kuitenkin katsoo, että hän kuuluu. Jälkimmäinen mielipide on nykyisin vallitseva, joten kaikki metsänhoitajat kuuluvat perintöön.

216. Trebatius menee vielä pidemmälle ja katsoo, että leipuri ja parturi, jotka työskentelevät maalaiskartanoiden orjien hyväksi, kuuluvat perintöön, samoin kuin muurari, jonka tehtävänä on korjata rakennuksia, ja naisorjat, jotka leipovat leipää ja huolehtivat talosta, samoin kuin kartanossa työskentelevät myllyttäjät sekä kokki ja lentoemäntä, jos he avustavat palveluksellaan jotakin miesorjaa; samoin kuin naiset, jotka ovat kehrääjiä ja kutojia ja valmistavat orjille vaatteita ja valmistavat heille ruokaa.

217. Herää kuitenkin kysymys, sisältyvätkö kaikki varusteisiin liittyvät apuvälineet jälkimmäisen perintöön; sillä maanviljelijöiden hyväksi työskentelevät orjat, kuten kehrääjät, kutojat, parturit, kutojat ja kokit, eivät varsinaisesti kuulu maan varusteisiin, vaan ovatko he niiden apuvälineitä? Katson, että keittäjät kuuluvat siihen samoin kuin kehrääjät ja kutojat sekä muut edellä luetellut, ja Serviuksen oppilaat väittävät, että tämä oli myös hänen mielipiteensä.

218. On katsottava, että testamentintekijä tarkoitti, että edellä mainittujen ja samaan talouteen kuuluvien henkilöiden vaimot ja lapset sisällytettäisiin perintöön, sillä on uskomatonta, että hän olisi määrännyt näin julman erottelun tapahtuvan.

219. Jos laumat laiduntavat osan vuodesta maalla ja niille ostetaan ruokaa jäljellä olevan osan ajaksi; tai jos orjat viljelevät maata osan vuodesta ja heidät vuokrataan palkkaa vastaan jäljellä olevan osan ajaksi, he kuuluvat kuitenkin varusteisiin.

220. On vakiintunutta, että myös isännöitsijä (eli orja, jonka tehtävänä on huolehtia siitä, että kirjanpito tehdään asianmukaisesti) sekä kantaja ja taluttaja kuuluvat myös varusteisiin.

221. Myllynkivet, koneet, heinä, oljet, aasi, jota käytetään pyörän pyörittämiseen, ja kaikki myllyn laitteet kuuluvat varustukseen; myös vaskipata, jossa rypälemehu keitetään ja maustetaan, ja padat, joissa on vettä, joka on tarkoitettu orjien juotavaksi ja peseytymiseen, kuuluvat varustukseen, samoin kuin käsikärret ja kärret, joita käytetään lannan kuljetukseen.

222. Cassius sanoo, että kaikki se, mikä on kiinnitetty maahan, ei ole osa maan varustusta, kuten kaislikot ja kaislikot ennen niiden leikkaamista, koska maa ei voi olla itsestään varustusta. Jos ne kuitenkin leikataan, ne kuuluvat mielestäni siihen, koska ne palvelevat sadon tuottamista. Sama sääntö pätee seipäisiin.

223. Jos maalla on riistaa, katson, että orjat, jotka ovat metsästäjiä ja jäljittäjiä, sekä koirat ja kaikki muu metsästyksen tarvittava kuuluvat varusteisiin, varsinkin jos maa saa tuloja tästä lähteestä.

224. Samoin, jos tuloja saadaan lintujen pyynnistä, orjat, jotka ovat linnunpyytäjiä, sekä heidän verkkonsa ja kaikki muut tähän tarkoitukseen käytettävät välineet kuuluvat varusteisiin. Tämä ei ole poikkeuksellista, sillä Sabinus ja Cassius katsovat, että itse linnut kuuluvat maan varusteisiin, esimerkiksi sellaiset, jotka on kesytetty.

225. Kun ihminen käyttää samoja työvälineitä eri maa-alueilla, herää kysymys, kumpaan ne kuuluvat varusteina? Katson, että jos testamentin tekijän aikomus on selvä sen suhteen, mihin maa-alueeseen hän on tarkoittanut niiden kuuluvan, ne kuuluvat siihen, sillä muut maa-alueet ovat ikään kuin lainanneet mainitut työvälineet tältä. Jos hänen aikomuksensa ei ole selvä, ne eivät kuulu mihinkään niistä, koska emme voi jakaa työvälineitä suhteellisesti.

226. Maalta löytyviä huonekaluja tai muita esineitä, jotka omistaja on aikonut laittaa parempaan kuntoon, ei lueta mukaan sen varusteisiin.

227. Olisi harkittava, mikä kuuluu kotitalousvälineisiin, jos jälkimmäiset testamentataan. Pegasos sanoo, että talon varusteisiin kuuluu kaikki, mitä käytetään säältä suojautumiseen tai tulipalon estämiseen, mutta ei se, mitä käytetään huvitarkoituksiin; ja siksi eivät kuulu lasiseinät eivätkä markiisit, joita pidetään talossa kylmyyttä vastaan tai varjoa antamaan. Tätä mieltä oli Cassius, joka oli tottunut sanomaan, että käyttöesineiden ja koristeiden välillä on suuri ero, sillä käyttöesineet ovat esineitä, joita käytetään talon suojaamiseen, ja koristeet ovat esineitä, jotka edistävät omistajan mielihyvää, kuten esimerkiksi maalaukset.

228. Cassius katsoo, että hiuskangasverhot, joita käytetään estämään rakennusten vahingoittuminen tuulen tai sateen vaikutuksesta, kuuluvat talon varusteisiin.

229. Pegasus ja monet muut auktoriteetit sanovat, että tulipalon sammuttamista varten säilytettävä etikka, riepuista tehdyt mopit, sifonit, pylvää, tikkaat, matot, sienet, ämpärit ja luudat kuuluvat siihen.

230. Jos omistaja on hankkinut taloonsa laattoja tai palkkeja, ne kuuluvat talon varusteisiin, jos ne on tarkoitettu tähän käyttöön eikä niitä ole käytetty muuhun. Näin ollen, jos hänellä on ollut tähän tarkoitukseen tarvittavat telineet, myös ne kuuluvat rakennuksen varusteisiin.

231. Celsus sanoo kynnysten ja ikkunalaudoitusten yli ulottuvista verhoista ja myös pylväisiin ripustetuista verhoista, että ne olisi pikemminkin luokiteltava huonekaluiksi; ja Sabinus ja Cassius ovat samaa mieltä.

232. Myös putket ja tarttumakoukut sisältyvät termiin varusteet.

233. Samoin pitkät tangot, joita käytetään hämähäkinseittien poistamiseen, sienet, joilla puhdistetaan pylväitä, lattioita ja huonekalujen jalkoja, ja tikkaat, joita käytetään kattojen pesuun, ovat välineitä, koska ne tekevät talosta puhtaamman.

234. Papinianus sanoo seitsemännessä mielipidekirjassaan, että koristeelliset rappaukset ja seiiniin kiinnitetyt patsaat eivät kuulu talon varusteisiin, vaan ne ovat osa itse taloa; ja jos niitä ei ole kiinnitetty taloon, niitä ei tosiaankaan lueta mukaan,

sillä ne kuuluvat huonekalujen joukkoon; poikkeuksena ovat messinkiset kellot, joita ei ole kiinnitetty seiniin, sillä hän katsoo, että ne kuuluvat talon varusteisiin, kuten talon eteen ripustetut kangasverhot.

235. Putket, kourut ja altaat sekä muut suihkulähteitä varten tarvittavat tavarat sekä lukot ja avaimet ovat pikemminkin osa itse taloa kuin sen tarvikkeita.

236. Taloon kiinnitetyt lasiruudut kuuluvat mielestäni taloon, sillä kun talo ostetaan, lasiruudut ja hyllyt sisältyvät kauppaan, olivatpa ne sitten rakennuksessa sillä hetkellä tai väliaikaisesti siirrettyinä. Jos niitä ei kuitenkaan ole vaihdettu, mutta ne on kuitenkin säilytetty, jotta ne voidaan palauttaa alkuperäiseen asentoonsa, ne kuuluvat varusteisiin.

237. Katson, että ritilät olisi sisällytettävä varusteisiin.

238. Kun maa-aluetta ei luovuteta varusteineen, vaan sen varustamiseksi varusteilla, heräsi kysymys, kuuluuko siihen enemmän kuin jos maa olisi jätetty pelkästään varusteineen. Sabinus totesi Vitelliusta käsittelevissä teoksissaan, että on myönnettävä, että enemmän jää jäljelle, jos maa luovutetaan viljelyvälineillä varustettuna, kuin jos se luovutetaan niillä varustettuna, ja tämän mielipiteen näemme olevan päivä päivältä tärkeämpi ja pätevämpi. Tarkastellaan siis, missä suhteessa tämä perintö on edullisempi kuin toinen. Sabinus esittää säännön, ja Cassius sanoo Vitelliusta koskevassa huomautuksessaan, että siihen sisältyy kaikki se, mikä on tuotu maalle, jotta sen omistaja olisi paremmin valmistautunut sen viljelemiseen; toisin sanoen kaikki se, mitä hänellä on siellä, jotta hän olisi runsaammin varustettu. Näin ollen hänen katsotaan jättäneen tällaisella perinnöllä maalle kuulumattomia työvälineitä, ei niitä, jotka kuuluvat maalle, vaan niitä, jotka ovat hänen yksityisomaisuuttaan.

239. Jos siis testamentataan maa-alue, joka on jo varustettu tarvittavilla välineillä, ja siihen sisältyvät huonekalut, jotka olivat siellä perittävän itsensä käytössä, sekä vaatteet, ei ainoastaan päällysvaatteet, vaan myös ne, joita perittäväällä oli tapana käyttää siellä ollessaan, ja pöydät, jotka olivat norsunluusta tai muusta materiaalista, lasi-, kulta- ja hopeaastiat sekä viinit, jos niitä oli tarkoitettu hänen omaan käyttöönsä, ja kaikki muut käyttöesineet, myös ne sisältyvät testamenttiin.

240. Jos testamentintekijä oli kuitenkin kerännyt tiettyjä esineitä, jotka eivät olleet hänen omaan käyttöönsä vaan säilytettäväksi, niitä ei lueta mukaan. Myöskään varastoissa olevia viinejä ei lueta mukaan. Olemme ottaneet tämän säännön käyttöön siten, että kaikki se, mitä kotitalouden päämies on kerännyt sinne, kuten esimerkiksi viljavarastoon, ei voi sisältyä perintöön.

241. Celsus toteaa myös Digestin yhdeksännessätoista kirjassa, että jos hedelmiä kerätään tiloissa myytäväksi tai muuhun tarkoitukseen kuin itse maan käyttöön tai hyödyksi, niitä ei lueta sen varusteisiin.

242. Celsus sanoo samassa kirjassa myös, että huonekaluja hoitavat orjat ja muut tämänkaltaiset orjat kuuluvat mukaan; toisin sanoen kotitalousorjat, jotka työskentelevät maalla, lukuun ottamatta niitä, jotka ovat saaneet vapautensa ja jotka ovat tottuneet asumaan maalla.

243. Jos testamentinsaaja testamenttaa maata, joka on jo varustettu viljelyvälineillä, perintöön sisältyvät nuoret orjat, joita opetetaan pöydän palvelukseen ja joita testamentinsaaja oli tottunut pitämään siellä aina tullessaan.

244. Orjien perheenjäsenet, eli heidän vaimonsa ja lapsensa, kuuluvat epäilemättä maan ja sen varusteiden testamenttaamiseen.

245. Kun maa-alue varusteineen testamentataan, on vakiintuneesti todettu, että kirjasto ja kaikki tiloissa olevat kirjat, joita perheen päämies käytti aina tullessaan, sisältyvät siihen. Jos kirjojen varastointiin kuitenkin käytetään varastoa, on oltava päinvastaista mieltä.

246. Myös Neratius totesi vastatessaan Rufinukselle kirjeiden neljännessä kirjassa, että maa-alueen ja sen varusteiden luovuttaminen sisältää huonekalut, viinit ja orjat, ei ainoastaan ne, jotka työskentelivät maan viljelyssä ja sen hoidossa, vaan myös ne, jotka liittyivät kotitalouden johtajan henkilökohtaiseen palvelukseen.

247. Perinnöksi katsotaan vain sellaiset kuvat, joita käytettiin maalaistalon koristeluun.

248. Papinianus katsoo, että kun maa-alue perinnöksi testamentataan varusteineen, siihen ei lueta niitä orjia, jotka olivat siellä vain tilapäisesti ja joita testamentintekijä ei ollut tuonut sinne joko työllistääkseen itsensä maalla tai palvelukseensa.

249. Sama auktoriteetti on sitä mieltä, että jos maa perinnöksi on annettu varusteineen ja siitä vastannut isännöitsijä lähetetään takaisin maakuntaan palaamaan entisiin tehtäviinsä sen jälkeen, kun hän on hoitanut ne tehtävät, joita varten hän oli tullut, hän kuuluu maan perinnöksi annettavaan omaisuuteen, vaikkei hän olekaan vielä palannut.

250. Hän sanoo myös, että kun testamentin tekijä on testamentannut puutarhansa varusteineen, jopa viinit, jotka olivat siellä sen vuoksi, että omistajan pöytä olisi paremmin varustettu, sisältyvät siihen. Toisin on kuitenkin, jos hän säilytti viinejä varastoissa, joista hän kuljetti ne joko kaupunkiin tai muille kartanoille.

251. Hän katsoo myös, että kun Umbrius Primus oli lahjoittanut talon ja sen irtaimiston eräälle maineikkaalle miehelle, Claudius Hieronianukselle, että pöydät ja muut irtaimistot, jotka talon päämies oli lähdessä matkalle ottaakseen vastaan erään maakunnan prokonsulaatin viran, oli varastoinut varastoihin, jotta ne olisivat turvallisemmassa paikassa, luetaan mukaan.

252. Hän antoi myös ymmärtää, että tietty myrkkujen vastalääke ja muut lääkkeet sekä kaikki vaatteet, jotka hän oli tallettanut sinne lähtöä varten, kuuluivat maa-alueen ja sen varusteiden perintöosaan.

253. Hän katsoi myös, että kun talo varustuksineen ja kaikkine siihen liittyvine laillisine oikeuksineen testamentattiin, että kaupungin orjat sekä ne, jotka olivat ammattitaitoisia työläisiä ja joiden palveluksia käytettiin myös muilla maa-alueilla, eivät sisältyneet testamenttiin; mutta hän sanoi, että ovenvartija, puutarhurit, huoneiden hoitajat, vedenkantajat ja orjat, jotka työskentelivät vain talossa, sisältyvät testamenttiin. Se, mitä hän sanoo ammattitaitoisista työläisistä, ei kuitenkaan pidä paikkaansa, jos heidät oli tarkoitettu talon palvelukseen, vaikka heidät oli lainattu muille kartanoille käytettäväksi siellä.

254. Hän esittää myös mielipiteenään, että jos talo on luovutettu varusteineen, norsunluun pöydät ja kirjat eivät kuulu siihen. Tämä on kuitenkin väärin, sillä kaikki talossa oleva, jonka avulla omistaja voi saada paremman varustelun ja viihtyvyyden, kuuluu mukaan. Kukaan ei epäile, etteivätkö huonekalut olisi jotakin, joka edistää kotitalouden johtajan mukavuutta. Lopuksi Neratius ilmoittaa neljännessä kirjeiden kirjassa veljelleen Marcellukselle, että vaatteet sisältyvät talon ja sen varusteiden testamenttaukseen; ja hän sanoo, että tämä pitää erityisesti paikkansa mainitussa tapauksessa, sillä väitettiin, että omaisuuden testamentannut testamentintekijä oli jättänyt pois hopealevyt ja kirjanpidon, sillä kenellä tahansa, joka on jättänyt nämä tavarat pois, ei ole voinut olla mielessään muita esineitä, joita siellä oli. Papinianus itse sanoo kuitenkin samassa Opin kirjassa, että kun isä, joka oli kauppias ja rahanvälittäjä ja jolla oli kaksi poikaa ja yhtä monta tytärtä, määräsi heidät perillisikseen seuraavasti: "Annan ja testamenttaan pojilleni taloni, joka on sisustettu sellaiseksi kuin se on, ja määrään sen luovutettavaksi heille", voidaan kysyä, sisältyvätkö kauppatavarat ja pantit tähän testamenttiin. Tuomarin olisi helppo selvittää testamentin tekijän aikomus tutkimalla hänen muuta omaisuuttaan.

255. Celsus sanoo, että jos joku testamenttaa maalla asuvat orjat, heidän alaorjansa eivät sisälly siihen, ellei ole ilmeistä, että testamentin antaja oli ajatellut myös heitä.

256. Myös Papinianus katsoi seitsemännessä mielipidekirjassaan, että vaimo, jolle hänen miehensä oli jättänyt kaiken, mitä hänen talossaan oli, ei voinut vaatia tyttärtään, joka oli hänen perijänsä, luovuttamaan velkasitoumuksia ja kauppakirjoja orjista, joita ei näytä testamentatun, ellei (hän sanoo) ole selvää, että testamentin antajalla oli orjat mielessään, niin että hän näyttäisi testamentanneen vaimolleen todisteet mainittujen orjien luovutuksesta, jotka hän itse aikoi omistaa hänelle.

257. Jos joku testamenttaa maa-alueen "varusteineen sellaisena kuin se on" ja lisää sen jälkeen: "kalusteineen ja orjineen sekä kaikella muulla, mitä ei ole nimenomaisesti mainittu", herää kysymys, pienentääkö hän tämän lausekkeen lisääminen testamenttia vai ei. Papinianus vastaa, että sen ei katsota pienentyneen, vaan pikemminkin lisääntyneen tarpeettomasti tämän tarpeettoman lisäyksen myötä.

258. Samoin Papinianus sanoo seitsemännessä mielipidekirjassaan, että jos äiti testamenttaa pojalleen tietyt puutarhat kaikkine varusteineen ja hän myös testamenttaa tyttärelleen naisten käyttöön tarkoitetut hopeaesineensä, hänen mielipiteensä on, että jos mainitut hopeaesineet, joita hän säilytti puutarhoissaan, olivat siellä hänen henkilökohtaista mukavuuttaan varten, ne kuuluvat tyttärelle.

259. Paulus, On Sabinus, kirja IV.

Neratius on sitä mieltä, että jos kapakka varusteineen on keksitty, myös sitä johtavat orjat kuuluvat siihen. On kuitenkin pohdittava, eikö juomiseen käytettävän talon ja viinin varastointiin tarkoitetun varaston välineiden välillä ole eroa, sillä jälkimmäiseen kuuluvat vain seuraavat välineet, nimittäin tynnyrit, sammiot, suuret ruukut, kattilat, kannut viinin kaatamista varten, jotka tavallisesti kulkevat illallisella; punaiset urnat, suuret ja pienet mittatikut nesteitä varten ja muut tämänkaltaiset esineet; mutta koska sana "kapakka" on kaupallinen termi, siihen sisältyvät myös orjat, jotka harjoittavat liiketoimintaa.

260. Neratius esittää näkemyksensä, että kun kylpylä on tarkoitettu varustetuksi, se sisältää myös sitä hoitavan orjan.

261. Sama, Vitelliuksesta, kirja II.

Myös holvissa tulen ylläpitoon palkattu orja kuuluu tähän.

262. Pomponius, Sabinuksesta, VI kirja.

Kun testamenttiin oli lisätty seuraava lauseke: "Annan ja testamenttaan kaikki välineet, jotka on tarkoitettu kauppojeni liiketoiminnan harjoittamiseen ja niiden varustamiseen sekä myllyni ja varastoni varustamiseen", Servius katsoi, että myllyissä olleet hevoset ja myllyttäjinä toimineet orjat sekä kaupoissa työskentelevät orjat, ruoanlaittajana toiminut nainen ja kaupassa olevat tavarat katsottiin testamenttaviksi.

263. Kun täysin varusteltu talo testamentataan, päätettiin, että huonekalut sisältyvät siihen, mutta ei viiniä; koska kun talo testamentataan valmiiksi kalustettuna, viinien ei voida katsoa olevan siellä tätä tarkoitusta varten.

264. Naisorja, joka on jätetty jatkuvasti huolehtimaan maalaistalosta ja testamentattu siihen kuuluvaksi, sisältyy testamenttiin aivan kuten metsänhoitaja, ja samasta syystä; koska talot vaativat vartijoita samoin kuin maa-alueet, toisaalta estääkseen naapureita tunkeutumasta taloon tai anastamasta sen hedelmiä ja toisaalta estääkseen ketään viemästä pois mitään talossa olevaa omaisuutta. Rakennusta pidetään kuitenkin epäilemättä osana maata.

265. Alfenus, Epitomes of the Digest by Paulus, kirja II.

Kun maalaistalon käyttöesineitä testamentataan, parempi mielipide on, että huonekalut eivät sisälly siihen.

266. Servius esitti näkemyksensä, että kun testamenttiin viinitarha ja kaikki siihen kuuluva, ei viinitarhan viljelyyn käytettäviä välineitä. Kun Corneliukselta kysyttiin hänen mielipidettään tästä asiasta, hän vastasi, että vaarnat, pylvääät ja haravat ovat viinitarhaan kuuluvia työvälineitä, mikä on oikein.

267. Eräs mies jätti vaimolleen maa-alueen, jossa hän itse asui, joka oli varustettu viljelyä varten juuri sellaiseksi kuin se oli. Kun kysyttiin neuvoa, kuuluivatko naispuoliset orjat, jotka olivat kehrääjiä ja kutojia, testamentin piiriin, vastaus oli, että ne eivät varsinaisesti kuulu maan varusteisiin; mutta koska testamentin tekijä, joka testamenttasi kiinteistön, asui sillä, ei ollut epäilystäkään siitä, että naispuoliset orjat ja muu omaisuus, joka oli tilalla kotitalouden johtajan käytössä, olisi katsottava kuuluvan testamentin piiriin.

268. Marcianus, Institutes, kirja VII.

Kun taidemaalarin ateljee perinnöksi testamentataan varusteineen, vaha, värit ja kaikki tämänkaltainen kuuluu perintöön, samoin kuin siveltimet, enkaustisten laattojen viimeistelyyn käytettävät välineet ja öljypullot.

269. Kun kalastajan varusteet testamentataan, Aristo sanoo, että siihen kuuluvat myös kalanpyyntiin käytettävät veneet. Parempi mielipide on, että siihen kuuluvat myös kalastajat itse.

270. Kun kylpylän välineet testamentataan, on todettu, että kylpylää hoitava orja sisältyy siihen; samoin kuin kun metsä testamentataan, metsänhoitaja sisältyy siihen, ja kun viinitila testamentataan, sitä hoitava orja sisältyy siihen; sillä kylpylöitä ei voi käyttää ilman kylpijöitä.

271. Paulus, On Vitellius, kirja II.

Aina kun lihakauppiaan työvälineitä koskevan testamentin kohdalla herää kysymys, jätämme lihan poisjättämisen jälkeen varusteiksi pöydät, punnukset, puukot, vaa'at, veitset ja kirveet.

272. Kun testamentataan jonkin välineet, on joskus tarpeen ottaa huomioon perinnön jättäjien henkilöt; kuten esimerkiksi silloin, kun testamentataan myllyn välineet, koska myllyttäjinä toimivat orjat otetaan mukaan vain silloin, kun perheen päämies itse hoiti myllyn liiketoimintaa; sillä on suuri ero, oliko välineet tarkoitettu myllyttäjien vai myllyn käyttöön.

273. Neratius sanoo, että aasi, joka pyörittää myllyn pyörää, ja myllynkivi eivät kuulu maan luovutuksen mukana tuleviin varusteisiin.

274. Samoin sanomme, että kattilat ja pannut kuuluvat maanluovutuksen varusteisiin, koska ilman niitä ei voida valmistaa ruokaa, eikä kattiloiden ja tulen yläpuolelle ripustettavien kattiloiden välillä ole suurta eroa, sillä jälkimmäisissä lämmitetään juomavettä ja edellisissä keitetään ruokaa. Jos kattilat kuitenkin luetaan varusteisiin, myös kannut, joilla vesi kaadetaan kattiloihin, kuuluvat samaan ryhmään, ja näin astia seuraa toista säännöllisesti peräkkäin. Siksi Pedius sanoo, että on parasta olla noudattamatta liian tarkasti sanojen kirjaimellista merkitystä, vaan ennen kaikkea selvittää, mitä testamentin antaja on tarkoittanut, ja selvittää sitten maakunnan eri alueilla asuvien mielipiteet.

275. Kun orjana olevan maanviljelijän kohdalla herää kysymys siitä, luetaanko hänet osaksi maan varustusta, ja asiasta on epäselvyyttä; Scaevola, jota on kuultu, on katsonut, että orja on luettava mukaan, jos hän oli isäntänsä luottamuksellinen edustaja eikä viljellyt maata, koska hän sai siitä tietyn määrän tuloja.

276. Sama viranomainen vastasi, kun häntä kuulusteltiin myllyn alemman myllynkiven osalta, että myös se kuului mukaan, jos sitä käytettiin maatilan töissä työskentelevien orjien hyväksi. Myllynkiven alaosa kutsutaan metaksi ja yläosa catillukseksi.

277. Kun kysyttiin kyntömiehestä, vastattiin, että riippumatta siitä, tarkoitettiinko henkilöä, joka tosiasiallisesti viljeli maata, vai henkilöä, joka ruokki sen viljelyssä käytettyjä härkiä, hän kuului perintöön.

278. Hän vastasi myös, että puiden leikkaajat kuuluivat perintöön, jos heidän katsottiin erityisesti liittyvän maahan.

279. Myös paimenet ja kaivajat kuuluivat perittävään.

280. Samoin kun maa-alue testamentataan seuraavasti: "Annan Maeviukselle Seian tilan parhaassa mahdollisessa kunnossa, jossa se on, kaikkine työvälineineen, maalais- ja kaupunkilaistaloineen sekä siellä olevine orjineen", kysyttiin, kuuluuko siemenvilja mukaan. Vastaus oli, että se varmasti kuuluisi, ellei perillinen pystyisi osoittamaan, että testamentin tekijän tarkoitus oli ollut toinen. Sama viranomainen antoi samanlaisen lausunnon orjien elatusta varten varatun viljan osalta.

281. Cassius sanoo, että orjalääkäriin varusteisiin kuuluvat silmänhuuhteluvälineet, laastarit ja muut tämänkaltaiset tavarat.

282. Eräs testamentintekijä jätti tietyt orjansa, jotka hän mainitsi nimeltä, henkilölle, jolle hän oli testamentannut maa-alueen varusteineen. Heräsi kysymys siitä, kuuluivatko hänen loput orjansa, joita hän ei luetellut, varusteisiin. Cassius kertoo, että

vaikka orjat olivat osa maan varustusta, vain ne, jotka oli nimeltä mainittu, katsottiin testamentatuksi, koska on ilmeistä, että perheen päämies ei tarkoittanut, että myös muut olisi luokiteltava sellaisiksi.

283. Sabinus sanoo, että kun testamentataan maa-alue kaikkineen, itse maaperä ja kaikki se, mitä siellä tavanomaisesti pidetään ja mitä siellä on jäljellä suurimman osan vuodesta, sekä ne orjat, jotka ovat tottuneet asettumaan sinne asuakseen maalla, katsotaan jätetyksi, mutta kaikkea sitä, mikä on tarkoituksellisesti siirretty sinne perinnön määrän lisäämiseksi, ei katsota testamentatuksi.

284. Kun testamentinsaaja teki testamentin seuraavasti: "Jätän maalaistaloni siihen kuntoon, jossa itse omistin sen, sekä huonekalut, pöydät ja sinne lähetettävät kaupunkilaiset ja maalaisorjat sekä viinit, jotka saattavat olla kyseisessä talossa kuolinhetkelläni, ja lisäksi kymmenen aurea", koska testamentinsaajan kuolinpäivänä hänellä oli talossa kirjoja, lasiesineitä ja pieni pyykkipuristin, heräsi kysymys siitä, tulisiko nämä esineet sisällyttää testamentissa lueteltujen esineiden joukkoon. Scaevola vastasi, että vain erikseen mainitut esineet kuuluivat siihen.

285. Testamentintekijä jätti talonsa kalustettuna kaikkine siihen kuuluvine tavaroineen. Heräsi kysymys, oliko testamentinsaajalla oikeus velallisten velvoitteisiin. Vastaus oli, että esitettyjen tosiseikkojen perusteella hänellä ei ollut oikeutta niihin.

286. Paulus, Opinions, kirja XIII.

Esitin mielipiteeni, että jos testamentin tekemisen jälkeen testamentin tekijä sijoitti orjia Seialle testamentatulle maalle sen viljelemiseksi, ne kuuluivat mainittuun maahan ja kuuluivat myös sen varusteisiin; vaikka testamentin tekijä luetteli ne orjat, jotka olivat siellä silloin, kun hän teki testamentin, sillä hän ei maininnut niitä vähentääkseen perintöä vaan lisätäkseen sitä. Lisäksi ei ole epäilystäkään siitä, että orjat, jotka on tuotu maalle sen viljelyä varten, kuuluvat sen varusteisiin.

287. Paulus katsoi, että varastoidut viljelmät tai hevoskanta eivät kuulu maalaistalon ja sen varusteiden perintöön, mutta huonekalut ovat osa sitä. Rakennustaidossa taitava orja, joka maksaa isännälleen vuosittain tietyn summan rahaa, ei kuulu talon varustukseen.

288. Scaevola, Opinions, kirja III.

Eräs testamentintekijä jätti Seialle, jonka hän oli määrännyt perilliseksi osalle jäämistöstään, etuoikeutettuna perintönä tietyt maat sekä niitä viljelevät maanviljelijät ja kaikki vuokralaisten vielä maksamatta olevat vuokrat, jos hänestä tulisi hänen perijänsä; ja sitten hän teki seuraavan määräyksen kodifikaatissa: "Jälkeenpäin on tullut mieleeni mainita, että haluan, että Seia, jolle testamenttasin maani, saisi myös kaikki maanviljelysvälineet, huonekalut, karjan, maanviljelijät, vuokralaisilta

perittävät vuokrat ja tarvikkeet." Heräsi kysymys, kuuluivatko ne esineet, jotka olivat maalla ja jotka oli tarkoitettu talouspäällikön päivittäiseen käyttöön, perintöön. Vastaus oli, että esitettyjen tosiseikkojen mukaisesti Seialle oli testamentattu maa-alueen ylittävää omaisuutta, mutta että hänelle ei kuulunut enempää kuin mitä testamentintekijä oli nimenomaisesti maininnut lisäyksessä, jonka hän oli laatinut unohdettuaan ilmoittaa tämän selvästi testamentissaan ja jonka hän osoitti tarkoittavansa sisältyvän termiin varusteet.

289. Testamentintekijä testamenttasi vapaamatkustajalleen tiettyjä maita seuraavasti: "Annan ja testamenttaan vapaamiehelleni Seiukselle tällaiset ja tällaiset ja tällaiset maa-alueet, varustettuna välineillä sellaisina kuin ne ovat, sekä kaikki myötäjäiset ja vuokralaisilta perittävät erääntyneet erät, samoin kuin metsänomistajat ja heidän vaimonsa ja lapsensa." Heräsi kysymys siitä, oliko orja Stichus, joka viljeli yhtä mainituista maa-alueista ja oli velkaa huomattavan summan rahaa, luottamusehtojen mukaan Seiukselle velkaa. Vastaus oli, että jos hän viljeli maata, ei isäntänsä luottamushenkilönä, vaan vuokranmaksua varten, kuten ulkomaalaisilla vuokralaisilla on tapana tehdä, Seius ei olisi oikeutettu häneen.

290. "Toivon, että tällainen ja tällainen maa-alue, varustettu kaikkine työvälineineen ja ylätaloineen, annetaan kasvattilapselleni Gaius Seiukselle." Heräsi kysymys, oliko testamentin antaja tarkoittanut, että talo annettaisiin täysin varustettuna. Vastaus oli, että esitettyjen tosiseikkojen mukaan hän näytti tarkoittaneen, että se annettaisiin näin, ellei se osapuoli, jolta sitä vaadittiin, pystyisi selvästi osoittamaan, että hänen tarkoituksensa oli toinen. Jos hän oli kuitenkin testamentannut asunnon eli rakennuksen varustelun, mahdolliset orjat, jotka oli tarkoitettu muihin tarkoituksiin ja joiden palvelut käytettiin muualla, eivät kuuluisi perintöön.

291. Eräs mies jätti perinnöksi tietyt maat, jotka oli varustettu työvälineillä, sekä kaiken vuokralaisilta ja maanviljelijöiltä perittävän omaisuuden ja saldot orjineen ja karjoineen, mukaan lukien peculia ja isännöitsijä. Heräsi kysymys, kuuluivatko edellä mainittujen sanojen nojalla perintöön myös vuokralaisilta, jotka vuokrasopimuksen päätyttyä ja vakuuden antamisen jälkeen olivat jättäneet tilansa, erääntyneet velat. Vastaus oli, että testamentintekijä ei näyttänyt pitäneen näitä saatavia mielessään.

292. Viitaten testamentin kohteena olleeseen isännöitsijään kysyttiin myös, kuuluivatko hänen vaimonsa ja tyttärensä testamentin piiriin, koska isännöitsijä ei asunut maalla vaan kaupungissa. Vastaus oli, että mainitussa tapauksessa ei ollut mitään sellaista, mikä osoittaisi, että he olisivat kuuluneet perinnön piiriin.

293. Kysyttiin myös, jos testamentin tekijä testamentin tekemisen jälkeen lähtee matkalle johonkin maakuntaan, kuuluivatko ne orjat, jotka hänen lähdettyään tai kuoltuaan olivat vapaaehtoisesti ja ilman kenenkään valtuuttamana menneet sukulaistensa ja tuttaviensa luokse testamentatulle maalle, testamentin piiriin. Vastaus oli, että niitä, jotka niin sanotusti kulkivat edestakaisin, ei testamentattu.

294. "Toivon, että Titianin kartano, varustettuna varusteineen kaikkineen, mitä siellä on, annetaan kuolemani jälkeen Pamphilalle, vapaalle naiselleni." Heräsi kysymys siitä, kuuluuko orja Stichus, joka vuosi ennen testamentin tekijän kuolemaa oli siirretty maalta koulutettavaksi eikä sen jälkeen palannut takaisin, perintöön. Vastaus oli, että jos testamentin antaja oli lähettänyt hänet pois vain opetustarkoituksessa eikä ollut siirtänyt häntä mainitulta maa-alueelta toiselle, hän kuuluisi mukaan.

295. "Jätän sisarelleni Tyrannalle kreikkalaisen tilani sekä navetan ja kaikki maatalousvälineet." Heräsi kysymys siitä, kuuluivatko laitumet, jotka testamentintekijä sai samaan aikaan mainitun maan kanssa ja joita hän oli aina pitänyt sen käytössä, nimityksen "Grecian estate" alle ja kuuluivatko ne testamentin piiriin. Vastaus oli, että jos hän olisi yhdistänyt ne kreikkalaiseen kiinteistöön niin, että ne sisältyivät samaan nimitykseen, ne olisivat kuuluneet testamenttiin.

296. Kun talo oli jätetty täysin kalustettuna, hopeakultaista sängynjalustaa, joka oli väliaikaisesti varastossa, ei löytynyt sieltä testamentin tekijän, Titian, kuolinhetkellä. Kysyn, olisiko sekin luovutettava testamentinsaajalle. Vastaus oli, että jos sitä säilytettiin tavanomaisesti asunnossa ja se oli tällä välin viety varastoon turvallisempaan paikkaan, se olisi kuitenkin luovutettava testamentinsaajalle.

297. Kun testamentintekijä lisäsi seuraavan lauseen: "Aivan kuten olen sen omistanut", tarkoittaako tämä sitä, miten maa oli varustettu hänen kuolinhetkellään, toisin sanoen orjilla, karjalla ja maatalousvälineillä? Vastaus oli, että tällä ei ole mitään viittausta testamentinsaajan laillisiin oikeuksiin.

298. Pomponius, Trustit, kirja I.

Kun maa-alue testamentataan ilman sen varusteita, tynnyrit, oliivimyllyt, puristimet ja kaikki muu, mikä on kiinnitetty maahan tai rakennettu sen päälle, sisältyvät testamenttiin; mutta mikään näistä esineistä, joita voidaan siirtää, ei hyvin harvoja poikkeuksia lukuun ottamatta sisälly nimityksen "kiinteä omaisuus" alle. Jos syntyy kysymys myllyistä, jotka on kiinnitetty maahan tai pystytetty sen päälle, niitä pidetään rakennusten osina.

299. Paulus, Opinions, kirja III.

Kun maa luovutetaan "siinä parhaassa kunnossa, jossa se on", verkot ja kaikki muut metsästysvälineet, jotka viittaavat varusteisiin, sisältyvät luovutukseen, jos maan tulot saadaan pääasiallisesti metsästyksestä.

300. Kun kiinteä maa-alue on testamentattu, "yhdessä orjien ja karjan sekä kaikkien sen maalais- ja kaupunkivarusteiden kanssa peculium, jonka isännöitsijä oli hankkinut ennen perittävän kuolemaa, jos se oli peräisin samasta maasta, katsotaan

useampien viranomaisten mukaan kuuluvan perinnönsaajalle." Tämä ei kuitenkaan ole ainoa tapa, jolla perinnönsaaja voi saada perintöä.

301. Neratius, Opinions, kirja II.

Kun kysytään, mikä on liikkeen varustus, on tavallista selvittää, millaista liiketoimintaa siellä harjoitetaan.

302. Paulus, Neratiuksesta, kirja III.

Vuokrattu maa-alue periytyi varusteineen. Työkalut, jotka vuokralaisella oli tilalla, sisältyvät perintöön. Paulus: Koskeeko tämä sitä, mikä kuului vuokralaiselle, vai vain sitä, mikä kuului testamentin antajalle? On sanottava, että paremman käsityksen mukaan näin on, paitsi jos yksikään työvälineistä ei kuulunut omistajalle.

303. Javolenus, Labeon viimeisistä töistä, kirja II.

Kun maa-alueen välineet testamentataan, Tubero katsoo, että kaikki karja, jota maa-alueella voidaan elättää, sisältyy testamenttiin. Labeo on päinvastaista mieltä, sillä hän sanoo, että jos maalla pidettäisiin tuhatta lammasta ja siellä olisi kaksi tuhatta lammasta, kuinka monta lammasta meidän olisi päätettävä, että ne pitäisi sisällyttää perinnönjakoon? Ei pitäisi tutkia, kuinka monta lammasta testamentin antajalla olisi pitänyt olla siellä, jotta voitaisiin muodostaa testamenttiin sisällytettävä määrä, vaan kuinka monta lammasta hänellä todella oli maalla; sillä arviota ei pitäisi tehdä jäljellä olevan määrän tai määrän perusteella. Yhdyn Labeon mielipiteeseen.

304. Eräs yksityishenkilö, jolla oli maallaan ruukkitehtaita, käytti ruukkiensa palveluksia suurimman osan vuodesta maataloustöihin ja testamenttasi sen jälkeen maan varusteineen. Labeo ja Trebatius katsovat, että saventalajia ei pitäisi sisällyttää maan varusteisiin.

305. Kun maa-alueen kaikki varusteet jätettiin perinnöksi nautakarjaa lukuun ottamatta, Ofilius katsoo virheellisesti, että paimenet ja lampaat sisältyvät testamenttiin.

306. Sama, Labeon viimeisistä teoista, kirja V.

Savitavarat ja lyjyastiat, joihin multaa laitetaan, sekä ruukkuihin istutetut kukat ovat Labeon ja Trebatiuksen mielestä osa taloa. Mielestäni tämä on oikein, jos ne on kiinnitetty taloon niin, että ne pysyvät siellä aina.

307. Ofilius sanoo, että käsikäyttöiset myllyt olisi luokiteltava kotitalouskiinteistöihin, mutta eläinvoimalla liikutettavat myllyt kuuluvat kiinteistöön. Labeo, Cascellius ja Trebatius ovat sitä mieltä, että kumpaakaan ei pitäisi luokitella kotitaloustavaraksi, vaan pikemminkin appurtensioksi. Mielestäni tämä on totta.

308. Scaevola, Digest, kirja VI.

Eräs testamentinsaaja jätti miehelle, joka oli kasvattanut hänet, maansa lähellä merta yhdessä siellä olleiden orjien ja kaikkien siihen kuuluvien työvälineiden ja sadon sekä vuokralaistensa velkojen kanssa. Heräsi kysymys, oliko orjat, jotka olivat kalastajia, jotka olivat sitoutuneet perittävän henkilökohtaiseen palvelukseen ja jotka olivat tottuneet seuraamaan häntä kaikkialle ja joiden nimet oli merkitty kaupungin tileihin ja joita ei perittävän kuollessa löytynyt testamentatulta maalta, katsottava testamentatuksi. Vastaus oli, että esitettyjen tosiseikkojen mukaan niitä ei ollut testamentattu.

309. Testamentinsaaja teki eräälle sukulaiselleen seuraavan testamentin: "Tahdon, että Cornelian Estate, edellyttäen, että kaikki, juuri sellaisena kuin se on, sekä kaikki henkilökohtainen omaisuus ja orjat ja vuokralaisilta perittävät määrät annetaan Titiukselle." Tämä testamentinsaaja, joka oli erään oikeusjutun vuoksi tullut Roomaan Afrikasta, toi mukanaan eräitä edellä mainittuun maa-alueeseen kuuluvia orjia, jotta hän voisi käyttää heidän palveluksiaan talven aikana. Heräsi kysymys siitä, kuuluivatko mainitut orjat trustin piiriin, koska osa heistä oli matkan aikana siirtynyt pois tehtävistään tilalla ja jättänyt vaimonsa ja lapsensa, kun taas osa oli jättänyt isänsä ja äitinsä taakseen. Vastaus oli, että esitettyjen tosiseikkojen mukaisesti kyselyn kohteena olleet orjat olisi luovutettava trustin ehtojen mukaisesti.

310. Kysyttiin myös, kuuluivatko saman maa-alueen sadot, jotka oli jo kerätty ja jotka olivat siellä testamentin tekijän kuollessa, trustin piiriin; sillä hänen tarkoituksenaan oli ilmeisesti osoittaa suurinta vapaamielisyyttä sukulaistaan kohtaan, mistä osoituksena oli hänen halunsa, että myös vuokralaisilta perittävän saldon tulisi kuulua hänelle. Vastaus oli, että tällaista määräystä tehtäessä olisi vain varmistettava, oliko täysin selvää, että perittävän tarkoituksena oli testamentata se omaisuus, jota kysely koskee.

311. Perittävä testamenttasi maa-alueen etuoikeutettuna perintönä vapaamatkustajalleen, jonka hän oli määrännyt osan jäämistöstään perilliseksi, seuraavasti: "Pamphilus, vapaamieheni, tahdon, että saat etuoikeutettuna perintönä Titian-tilani yhdessä pienen Sempronian-tilani kanssa kaikkine niihin kuuluvine lisäyksineen ja henkilökohtaisen omaisuuden, joka on siellä kuollessani, sekä orjat, jotka asuvat mainituilla mailla, lukuun ottamatta niitä orjia, jotka myöhemmin vapautan."" Koska testamentintekijällä oli kyseisellä maalla tynnyreissä tietty määrä viiniä, jonka hän oli elinaikanaan myynyt kokonaisuudessaan ja jonka hinnasta hän oli saanut kolmannen osan, heräsi kysymys, kuuluiko tynnyreihin jäänyt viini etuoikeutetun perinnön ehtojen mukaan vapautetulle miehelle. Vastaus oli, että todettujen tosiseikkojen mukaan se kuuluisi, elleivät kanssaperilliset pystyisi osoittamaan, että testamentintekijän tarkoitus oli ollut toinen. Perittävä jätti myös tilikirjassaan olevat saamiset ja rahat, jotka olivat kyseisellä maalla. Rahojen osalta lausunto oli sama kuin edellä esitetty.

312. Testamentti tehtiin seuraavasti: "Haluan, että puolet Seian tilasta, joka tuli minulle isältäni, annetaan sisarelleni Septitiale, sellaisena kuin se on tällä hetkellä, ja toinen puoli siinä kunnossa, jossa se on kuolemani hetkellä." Heräsi kysymys, kuuluivatko edellä lainattujen sanojen mukaan jo paikallaan olevat ja rakennukseen asennettavaksi valmistellut palkit ja palkit sekä kaupunki- ja maalaistarvikkeet ja maalla työskentelevät orjat testamentinsaajalle. Vastaus oli, että seuraavat sanat "juuri sellaisena kuin se on" voivat viitata maan varusteisiin.

313. Testamentinsaaja testamenttasi tiettyjä maita seuraavasti: "Jätän myös veljelleni Semproniukselle Cassian- ja Novian-tilani, varustettuna juuri sellaisina kuin ne ovat, sekä niiden pajupuut ja metsät." Koska metsät ja pajupuut eivät kuuluneet edellä mainittuihin maihin, vaan ne sijaitsivat niiden vieressä olevilla pienillä lohkoilla, jotka testamentintekijä oli ostanut samaan aikaan ja joita ilman entisiä maita ei voitu viljellä, heräsi kysymys, kuuluivatko ne perintöön. Vastaus oli, että vain se omaisuus oli osa perintöä, jonka testamentin tekijä oli nimenomaisesti nimennyt.

314. Sama, Digest, kirja XXIII.

Lucius Titius testamenttasi maa-alueen kaikkine varusteineen. Heräsi kysymys siitä, miten se olisi luovutettava, oliko se sellaisessa kunnossa kuin se oli varustettuna testamentin tekijän kuollessa, jolloin kaikki sillä välin syntyneet tai maalle otetut orjat kuulusivat perilliselle, vai oliko se sellaisessa kunnossa kuin se oli varustettuna testamentin tekohetkellä, vai oliko se luovutettava siinä kunnossa, jossa se oli maata vaadittaessa, jolloin kaikki siellä tuolloin olleet varusteet olisivat perittävän hyödyksi. Vastaus oli, että testamentin ehtojen mukaisesti varusteisiin kuului se omaisuus, joka löytyi maasta silloin, kun testamentti tehtiin, ja joka oli samassa kunnossa, kun testamentti avattiin.

315. Labeo, Todennäköisyydet, I kirja.

Jos ostat laivan varusteineen, siihen kuuluva vene olisi luovutettava sinulle. Paulus: Ei missään nimessä, sillä laivan vene ei kuulu sen varustukseen, koska vene eroaa siitä kooltaan, mutta ei lajiltaan. Minkä tahansa varustuksen on oltava erilaista, olipa se mitä tahansa. Tämän mielipiteen hyväksyy Pomponius kirjeiden seitsemännessä kirjassaan.

Tit. 8. Peculiumin perinnöistä.

316. Paulus, Sabinuksesta, IV kirja.

Jos orja on testamentattu peculiuminsa kanssa ja hänet joko luovutetaan tai manumitoidaan tai hän kuolee, myös peculiumin perintö lakkaa.

317. Gaius, Maakuntaediktistä, XVIII kirja.

Sillä ne asiat, jotka ovat apuvälineiden asemassa, sammuvat, kun pääomaisuus tuhoutuu.

318. Paulus, Sabinuksesta, IV kirja.

Jos naispuolinen orja kuitenkin testamentataan lastensa kanssa ja joko kuolee tai hänet vieraannutetaan tai manumitoidaan, hänen lapsensa kuuluvat testamentinsaajalle, koska kyseessä on kaksi erillistä testamenttia.

319. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja XVIII.

Kun orja kuitenkin testamentataan yhdessä alaorjiensa kanssa, alaorjien perintö säilyy, jos orja kuolee tai jos hänet vieraannutetaan tai manumitoidaan.

5. Paulus, On Sabinus, kirja IV.

Kun peculium testamentataan, on vakiintuneesti todettu, että perijä voi periä peculiumiin liittyvät mahdolliset velat ja joutua maksamaan ne perittäväälle sen lisäksi, mitä hän itse on orjalle velkaa.

320. Ulpianus, On Sabinus, kirja XXV.

Jos perinnöksi jätetään peculium, joka koostuu aineellisesta omaisuudesta (kuten esimerkiksi maasta tai talosta), se voidaan vaatia kokonaisuudessaan, jos orja ei ole velkaa isännälleen, orjatovereilleen tai isäntänsä lapsille. Jos hän on kuitenkin velkaa jälkimmäiselle tai muille edellä mainituille henkilöille, omaisuutta on vähennettävä suhteellisesti. Julianus ja Celsus ovat samaa mieltä.

321. Jos peculium testamentataan ilman, että siitä vähennetään orjan velkaa, on pelättävissä, että perintö on mitätön, koska se, mitä siihen on lisätty, on vastoin perinnön luonnetta. Mielestäni on kuitenkin totta, että tämä lisäys ei heikennä perinnön pätevyyttä, mutta testamentintekijä ei ole myöskään lisännyt mitään sen määrästä, koska peculium-saatavaa ei voi lisätä tällä

tavoin. On selvää, että jos oletetaan, että testamentinsaaja on saanut omaisuuden haltuunsa, hän voi käyttää hyväkseen poikkeuslupaa vilpillisen mielen perusteella perillistä vastaan, jos hän nostaa kanteen perillistä vastaan; sillä häntä suojaa testamentin tekijän testamentti, joka määräsi, että velkaa ei vähennetä. Jos isäntä oli kuitenkin ilmoittanut, että se, mitä orja oli velkaa, olisi annettava hänelle, tai ilmoittanut, että tämä ei ollut hänelle mitään velkaa, edellä mainittu lisäys on pätevä; koska isäntä voi pelkällä tahdonilmaisullaan antaa orjalle sen, mitä tämä oli hänelle velkaa.

322. Kuitenkin, kun aliorjani on testamentattu minulle, herää kysymys, tuleeko kyseisen aliorjan peculium minun omaisuudekseni. Mielestämme hänen peculiuminsa sisältyy aliorjan perintöön, ellei tämä ole vastoin testamentin tekijän tarkoitusta.

323. Kun orja ja hänen aliorjansa määrätään testamentilla vapaiksi ja heidän peculiansa testamentataan heille, testamentin sanoja on tulkittava testamentintekijän tarkoituksen mukaisesti, ikään kuin testamentissa viitattaisiin erillisiin ja erillisiin peculioihin. Tämän mukaisesti aliorjaa ei pidetä yhteisenä, jos vapaana olevia henkilöitä on kaksi, ellei testamentin antaja ole näin tarkoittanut.

324. Kuten toisaalta orjan velka, eli se, mitä hänen isännälleen kuuluu, vähentää peculiumin perintöä, niin toisaalta sen, mitä isäntä on orjalle velkaa, pitäisi lisätä sitä. Keisarimme ja hänen isänsä reskripti, joka on seuraava, on kuitenkin tätä mielipidettä vastaan: "Kun peculium testamentataan orjalle, ei jälkimmäiselle myönnetä oikeutta periä perilliseltä takaisin rahaa, jonka hän voi sanoa kuluttaneensa isäntänsä lukuun." Mutta entä jos tämä oli testamentin tekijän tarkoitus, eikö hän silloin voisi periä sitä takaisin? Se, mitä hän on käyttänyt tähän tarkoitukseen, olisi varmasti voitava kuitata sen kanssa, mikä oli hänen isäntänsä velkaa. Sisältyykö peculium-perintöön se, minkä hänen isäntänsä ilmoitti kirjallisesti olevan häneltä velkaa orjalle? Sekä Pegasos että Nerva sanovat, että ei. Kun Gneus Domitius testamenttasi tyttärelleen tämän peculiumin, mutta ei ollut maksanut tälle kahteen vuoteen sitä korvausta, jonka hänellä oli tapana antaa, vaan piti sen omiin tarkoituksiinsa ja ilmoitti olevansa tyttärelleen velkaa 50 aureia, Atilicinus katsoi, että tämä ei sisältynyt perintöön. Tämä mielipide on oikea, koska se on yhdenmukainen reskriptin kanssa.

325. Perinnöstä vähennetään paitsi se, mitä isännälle kuuluu, myös kaikki se, mitä perilliselle mahdollisesti kuuluu.

326. Pomponius, On Sabinus, kirja VII.

Jos joku antaa itsensä velkojalleen argoitavaksi ja arrogatoria vastaan nostetaan peculiumiin perustuva kanne, samaa sääntöä sovelletaan mielestäni myös perilliseen.

327. Ulpianus, On Sabinus, XXV kirja.

Lopuksi Pegasus esittää mielipiteensä, jonka mukaan jos perillinen lainaa rahaa orjalle, jonka on määrä vapautua tietyllä ehdolla, ennen kuin ehto täyttyy, summa vähennetään lain nojalla, ja jokainen yksittäinen peculiumin osa pienenee tämän velan verran.

328. Jos siis orja saa vapautensa ehdoitta ja perillinen lainaa hänelle rahaa joko isännän elinaikana tai ennen perinnönjakoa, peculiumin perintöosa pienenee Julianuksen näkemyksen mukaan, vaikka perillisestä ei ehkä koskaan ole tullut orjan isäntää.

329. Kun testamentinsaaja omisti orjat Stichus ja Pamphilus ja testamenttivallallaan vapautettuaan heidät manumesta testamenttasi kummallekin peculiuminsa, päädyttiin siihen, että se, mitä toinen orjista oli velkaa toverilleen, oli otettava hänen peculiumistaan ja lisättävä toisen perintöön.

330. Kun orjalle myönnettiin vapaus, jos hän maksaisi perilliselle kymmenen aureia, ja hänen peculiuminsa testamentattiin hänelle, kysyttiin myös, pitäisikö ne kymmenen aureia, jotka hän oli maksanut perilliselle, vähentää peculiumista. Sabinus katsoo, ja tämä on oikein, että peculium-perintö vähenee tältä osin.

331. Sabinus menee vielä pidemmälle ja sanoo, että jos ehdolla vapautettava orja myy perilliselle yhden omista orjistaan, jälkimmäinen on vähennettävä peculiumista aivan kuin se olisi myyty vieraalle.

332. Näin ollen kysytään, jos orja on tehnyt isäntänsä kanssa sopimuksen vapautensa hinnasta ja maksaa osan rahasta ja ennen kuin hän maksaa loput, hänen isäntänsä kuolee ja tämä määrää testamentillaan, että mainittu orja on vapaa ja saa perinnöksi peculiumansa, onko se, mitä hän on maksanut isännälleen, sisällytettävä hänen peculiumiinsa? Labeo sanoo, että se on vähennettävä siitä. On selvää, että jos hän ei ole vielä maksanut sitä, vaan on pitänyt sen talletuksenaan, kunnes hän voi maksaa koko summan, se on sisällytettävä hänen peculiumiinsa.

333. Samoin, jos hänen peculiuminsa on testamentattu orjalle ja perijää on kielletty perimästä erääntynyttä saatavaa kyseisen peculiumin velalliselta; on selvää, että tämä olisi vähennettävä testamentatusta peculiumista, toisin sanoen se, mikä on jätetty mainitulle velalliselle, olisi otettava peculiumista.

334. Joskus, kun peculiumia ei ole testamentattu, tämän katsotaan tapahtuneen, kuten seuraavasta esimerkistä käy ilmi. Eräs mies myönsi orjalleen vapauden, jos tämä tekisi tilit ja maksaisi sata aureia perillisilleen. Tähän viitaten keisarimme totesi yhdessä vaahtoajansa kanssa reskriptiossa, että vaikka peculium ei ollut maksettava, ellei sitä ollut testamentattu, hän kuitenkin sanoi, että jos orja noudatti määrättyjä ehtoja, hän päätteli, että testamentin antajan tarkoituksena oli, että hän saisi pitää peculiuminsa, varsinkin kun hän oli määrännyt hänet maksamaan peculiumistaan sata aureia perillisilleen.

335. Onko lisäksi ymmärrettävä, että peculium on sen määrä kuolinhetkellä, vai onko siihen lisättävä kaikki myöhemmät lisäykset tai vähennettävä siitä kaikki myöhemmät vähennykset? Julianus sanoo, että kun peculium on testamentattu, on ymmärrettävä, että on olemassa ero silloin, kun se on jätetty orjalle itselleen, ja silloin, kun se on jätetty muille. Jos se jätettiin hänelle itselleen, on otettava huomioon perinnön saamisen ajankohta, mutta jos se jätettiin vieraalle, on otettava huomioon kuolinhetki; kuitenkin siten, että peculiumin muodostavan omaisuuden lisäys voi siirtyä perinnönsaajan käsiin, kuten esimerkiksi naisorjien jälkeläiset tai karjan lisäys. Kaikki lisäykset, jotka ovat peräisin orjien työstä tai mistä tahansa muusta lähteestä, eivät kuitenkaan kuulu kenellekään muulle kuin sille orjalle, jolle peculium on testamentattu. Julianus sanoo, että nämä molemmat tapaukset olisi ratkaistava testamentin tekijän tarkoituksen mukaisesti; sillä kun hänen oma peculiuminsa testamentataan orjalle, on todennäköistä, että testamentin tekijä on tarkoittanut, että sen koko lisäys kuuluisi hänelle, jolle hänen omaisuutensa siirtyisi hänen vapauttamisensa jälkeen. Näin ei ole silloin, kun omaisuus testamentataan toiselle; silti voidaan sanoa, että sääntöä sovelletaan, jos on ilmeistä, että testamentin antajalla oli sama tarkoitus suhteessa toiseen osapuoleen.

336. Paulus, On Sabinus, kirja IV.

Mitä tahansa, mikä kuuluu yhdeltä orjalta toiselle, jolle ensin mainittu on testamentattu omalla peculiumillaan, josta testamentinsaaja muodostaa osan, ei vähennetä testamentista, vaikka testamentinsaaja olisikin hänen kanssasorjansa.

337. Jos yksi orja haavoittaa jotakuta orjatoveriaan ja siten alentaa tämän arvoa, Marcellus sanoo, ettei ole epäilystäkään siitä, etteikö isännälle vahingonkorvauksena maksettava määrä olisi vähennettävä orjan peculiumista. Sillä mitä eroa on sillä, jos yksi orja haavoittaa toista orjatoveriaan tai paloittelee, rikkoo tai varastaa muuta omaisuutta? Tällöin hänen peculiuminsa pienenee epäilemättä, mutta ei kuitenkaan enempää kuin vahingon todellinen määrä.

338. Jos orja kuitenkin haavoittaa itseään tai jopa tekee itsemurhan, ei peculiumista pitäisi vähentää mitään tämän vuoksi. Olisimme eri mieltä, jos hän lähtisi pakoon, sillä silloin hänen arvonsa aleneminen olisi vähennettävä hänen peculiumistaan.

339. Pomponius, On Sabinus, kirja VII.

Jos haluat testamentata hänen peculiuminsa orjallesi tai pojallesi etuoikeutettuna perintönä, peculiumiin sisältyvä omaisuus on testamentattava erityisesti, jotta siitä ei vähennettäisi sitä, mitä hän on sinulle velkaa.

340. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXIX.

Peculium voidaan testamentata myös sellaiselle, jolla ei ole peculiumia, sillä tällainen testamentti voidaan tehdä paitsi tällä hetkellä omistetusta peculiumista myös myöhemmin mahdollisesti hankittavasta peculiumista.

341. Julianus, Digest, kirja XXXVII.

Peculiumia koskeva testamenttilahjoitus on mitätön, jos orja kuolee testamentin tekijän elinaikana, mutta jos orja on elossa hänen kuollessaan, peculium sisällytetään perintöön.

342. Celsus, Digest, kirja XIX.

Sääntö on erilainen silloin, kun orja testamentataan vaatteidensa kanssa.

343. Alfenus Verus, Digest, kirja V.

Eräs henkilö lisäsi testamenttiinsa seuraavan määräyksen: "Kun minä kuolen, antakaa orjani Pamphiluksen saada itselleen oma peculium ja antakaa hänen olla vapaa." Kysyttiin, olisiko peculium katsottava laillisesti testamentatuksi Pamphilukselle siitä syystä, että häntä oli määrätty ottamaan peculium ennen kuin hänestä tulee vapaa. Vastaus oli, että näissä kahdessa määräyksessä, jotka tässä tapauksessa yhdistettiin, ei ollut noudatettava mitään järjestystä ja että ei ollut mitään merkitystä sillä, kumpi näistä kahdesta oli mainittu tai kirjoitettu ensin, ja että peculium katsottiin näin ollen laillisesti testamentatuksi, aivan kuin orja olisi määrätty ensin vapaaksi ja ottamaan peculium vasta sen jälkeen.

344. Sama, Epitomes of the Digest by Paulus, kirja II.

Oma peculium testamentattiin vapautetulle orjalle. Testamentin toisella lausekkeella testamentin tekijä jätti kaikki naispuoliset orjansa vaimolleen. Yksi näistä kuului manumetoidun orjan peculiumiin, ja päätettiin, että nainen kuului kyseiselle orjalle, eikä sillä ollut merkitystä, kumpi testamentti oli tehty ensin.

345. Africanus, Kysymyksiä, kirja V.

Stichuksella oli Pamphilus peculiumissaan, ja isäntä puolusti häntä noxal-kanteessa ja, hävittyään asian, maksoi määrätyn vahingonkorvauksen. Sitten hän vapautti Stichuksen testamentilla ja testamenttasi hänelle peculiuminsa. Heräsi kysymys, oliko se, mitä Pamphiluksen puolesta oli maksettu vahingonkorvauksena, vähennettävä Pamphiluksen omasta peculiumista vai Stichuksen peculiumista. Vastaus oli, että vähennys oli tehtävä Pamphiluksen peculiumista, olipa summa mikä tahansa, eli vaikka olisi tarkoituksenmukaista luovuttaa hänet korvaukseksi aiheutuneesta vahingosta, sillä kaikki se, mitä isäntä maksaa orjan puolesta, tekee hänestä velallisen isännälleen. Jos Pamphiluksen peculium ei riittäisi, Stichuksen peculiumista olisi vähennettävä määrä, joka ei olisi suurempi kuin Pamphiluksen arvo.

346. Heräsi kysymys, jos Pamphilus olisi jostain muusta syystä velkaa isännälleen rahasumman, jota ei voitaisi saada hänen peculiumistaan, voitaisiinko Stichuksen peculiumista vähentää hänen arvoaan vastaava määrä. Tämä evättiin, sillä tapaus ei ole samanlainen kuin edellinen. Aliorjan hinta olisi vähennettävä siksi, että Stichus itse tuli velalliseksi isännälleen sen vuoksi, että tämä puolusti aliorjaa. Mutta ehdotetussa tapauksessa mitään ei voida vähentää hänen peculiumistaan, koska Stichus ei ole mitään velkaa, vaan vähennys on tehtävä ainoastaan Pamphiluksen peculiumista, jota ei todellakaan voida ymmärtää itse oman peculiuminsa osaksi.

347. Javolenus, On Cassius, kirja II.

Eräs henkilö, joka oli testamentannut orjansa peculiumin, sitoutui puolustamaan häntä oikeudessa ja kuoli sen jälkeen. Päätettiin, että perillisen ei ollut pakko luovuttaa peculiumia perinnön perusteella, ellei hänellä ollut vakuutta, joka korvaa hänelle orjan puolustamisesta aiheutuneet tappiot.

348. Marcianus, Institutes, kirja VI.

Jos oma peculium testamentataan manumetoidulle orjalle, ei ole epäilystäkään siitä, että häntä vastaan ei nosteta kannetta peculiumin velkojien hyväksi, mutta perillinen ei ole velvollinen luovuttamaan sitä, ellei ole asetettu vakuutta, jolla häntä puolustetaan mainittuja velkojia vastaan.

349. Papinianus, Opinions, kirja VII.

Kun isäntä haluaa vapauttaa orjansa ja määrää tämän toimittamaan hänelle luettelon omaisuudesta, josta hänen peculiuminsa koostuu, ja kun orja tämän jälkeen saa vapautensa, on selvää, että mitään peculiumiin kuuluvaa omaisuutta, jonka orja oli salannut selvityksestään, ei ole hiljaisesti annettu hänelle, kun hänet vapautettiin.

350. Kun vapaus myönnetään testamentilla ja testamentin tekijä testamenttaa myös peculiumin ja vapauttaa orjan sen jälkeen, vapautettu voi testamentin ehtojen mukaan vaatia, että peculiumiin kuuluvia saatavia koskevat kanneoikeudet siirretään hänelle.

351. Isän valvonnassa oleva poika, jolle hänen isänsä testamenttasi peculiuminsa, vapautti isänsä elinaikana siihen kuuluneen orjan. Tästä orjasta tuli kaikkien perillisten yhteistä omaisuutta, ja se poistettiin peculiumista pojan tahdon vuoksi, koska se osa peculiumista kuuluu perittävälle vain se osa, joka isän kuollessa todettiin kuuluvan siihen.

352. Marcianus, Institutes, kirja VII.

Tämänkaltaisessa tapauksessa ei ole merkitystä sillä, onko peculiumin testamentti tehty ensin ja laiton manumission myönnetty vasta sen jälkeen vai päinvastoin.

353. Scaevola, Questions, kirja VIII.

Jos Stichuksen manumitaation jälkeen hänen peculiuminsa jätetään hänelle ja kyseiseen peculiumiin kuuluva orja testamentataan Titiukselle, Julianus sanoo, että peculiumista isännän velan vuoksi vähennetty määrä lisätään siihen, jonka saa se, jolle aliorja testamentattiin.

354. Labeo, Javolenuksen viimeiset epiteot, kirja II.

Isäntä vapautti orjansa testamentilla ja jätti hänelle peculiuminsa. Orja oli isännälleen velkaa tuhat sestertia ja maksoi ne perilliselle. Esitin mielipiteen, jonka mukaan kaikki peculiumin muodostama omaisuus kuului vapautetulle orjalle, jos hän oli maksanut velkansa.

355. Isäntä vapautti orjansa, jolla oli hänen kanssaan yhteinen aliorja, jätti ensin mainitulle peculiuminsa ja testamenttasi sitten nimenomaan itse aliorjan, jota he pitivät yhteisenä, hänelle ja hänen vapautetulle naiselleen. Katsoin, että neljäsosa orjasta kuuluisi vapautetulle naiselle ja loput kolme neljäsosaa vapautetulle miehelle; tämä on myös Trebatiuksen mielipide.

356. Scaevola, Digest, kirja XV.

Eräs isäntä testamenttasi testamentillaan vapauden orjalleen Stichukselle, joka hoiti erään vapautetun miehen liiketoimia, jonka puolen omaisuudesta isäntä oli testamentin perijä; omaisuuteen kuului myös luettelo saatavista. Vapauden testamentin ehtona oli, että hän teki tiliä, ja hän jätti hänelle peculium-omaisuutensa luottamuksen nojalla. Stichus teki tiliä rahasummista, jotka hän oli kerännyt saatavista, sekä rahasummista, jotka hän oli hankkinut muista lähteistä, ja velalliset, joiden puolesta hän oli itse maksanut isäntänsä perillisille, olivat edelleen vastuussa heidän velvoitteistaan; ja saatuaan vapautensa hän kuoli. Heräsi kysymys, voitiinko suojelijan perilliset luottamuksen nojalla pakottaa luovuttamaan Stichuksen perillisille heidän oikeutensa velallisia vastaan, joille Stichus oli suorittanut maksun, vaikka Stichuksella ei ollut mitään muuta velkaa suojelijalle. Vastaus oli, että heidät voidaan pakottaa tekemään niin.

357. Eräs testamentintekijä vapautti orjansa testamentilla ja kodifikaatilla, testamenttasi heille peculiumansa ja teki Stichuksen osalta seuraavan määräyksen: "Haluan, että orjani Stichus vapautetaan ja että hänelle annetaan kymmenen aureia sekä kaikki rahat, jotka hänellä saattaa olla kukkarossani, ja toivon, että hän tekee tiliä perillisilleni." Tämä määräys ei kuitenkaan koske Stichusta. Haluan myös, että kaikkien niiden orjien peculium, jotka olen vapauttanut, annetaan heille." Heräsi kysymys siitä, saisiko Stichus perillisiltä sen ylijäämän, joka ylitti isäntänsä kukkaron sisällön ja jonka hän oli

käyttänyt isäntänsä hyväksi tämän kuollessa, sillä talon tavan mukaan, jos hän käytti enemmän kuin kukkaron sisällön, isäntä korvasi hänelle sen. Vastaus oli, että talon tavan osalta esitettyjen tosiseikkojen mukaan myös tämä sisältyi siihen testamentattuun omaisuuteen, joka hänen isäntänsä oli hänelle velkaa ja jonka isäntä oli tottunut palauttamaan hänelle.

358. Eräs testamentintekijä myönsi orjilleen vapauden, jätti heille tiettyjä testamentteja ja määräsi sitten seuraavan ehdon: "Toivon, että orjilta, joille olen vapauttanut vapauden ja joille olen testamentannut perintöjä, ei vaadita tilejä." Heräsi kysymys siitä, olisiko heidän peculiuminsa katsottava tulleen heille testamentatuksi tällä lausekkeella. Vastaus oli, että esitettyjen tosiseikkojen mukaan peculiumia ei katsottu testamentatuksi.

359. Kysyttiin myös, voivatko orjat tämän määräyksen nojalla pitää osana perintöosuuttaan kaiken sen, mikä heille oli jäänyt velkaa isännältään, joko jos heillä oli hänen omaisuuttaan käsissään tai jos he olivat isännän vuokralaisina velkaa isännälle vuokraa. Vastaus oli, että vastaus on jo annettu.

360. Ulpianus, On Sabinus, kirja XLIII.

Kun orja testamentataan, hänen peculiumiaan ei tarvitse ottaa lukuun, sillä ellei sitä nimenomaisesti mainita, se ei sisälly perintöön.

361. Celsus, Digest, kirja XIX.

Kun testamentintekijä määrää orjan vapaaksi ja hänen peculiuminsa jätetään hänelle, hänen alaorjansa alaorjat sisältyvät kolmeen testamenttiin.

362. Scaevola, Opinions, kirja III.

"Ottakoon poikani Titius kuolinpesäni varoista etuoikeutettuna perintönä tällaisen ja tällaisen talon ja sata aurea." Sitten toisen pykälän mukaan testamentin tekijä jätti lapsilleen heidän peculiansa etuoikeutettuina perintöinä. Heräsi kysymys, luetaanko sata aureita ja niiden korot etuoikeutettuun peculium-perintöön yhdessä tilikirjojen kanssa, jotka sisältävät muille velkojille maksettavat summat, sekä pääoma että korot. Vastaus oli, että jos isä oli lainannut rahaa poikansa nimissä ja hyvittänyt pojalleen korkoa, kuten voitaisiin ehdottaa, myös tämä sisältyisi peculiumin perintöön.

Tit. 9. Elintarvikkeiden perinnöstä.

363. Ulpianus, On Sabinus, XXIV kirja.

Perittävä määräsi perittävän toimittamaan vaimolleen joka vuosi tietyn määrän elintarvikkeita, ja jos hän ei näin tekisi, hän velvoitti perittävän maksamaan vaimolleen rahasumman. Heräsi kysymys siitä, voiko vaimo nostaa kanteen testamentattujen elintarpeiden perimiseksi vai oliko toimitus pelkästään vapaaehtoinen, ja jos elintarpeita ei toimiteta, voiko niitä vaatia. Ja jos tällainen testamentti oli testamentattu vain kerran eikä se ollut vuosittain maksettava, ei ole epäilystäkään siitä (kuten Marcellus toteaa Julianus Digestin kolmekymmentyhdeksännessä kirjassa), että itse esineiden luovuttamista ei vaadita, vaan että kanne voidaan nostaa rahasumman perimiseksi. Näin ollen perijällä on oikeus toimittaa tarvikkeet tai käteisvarat siihen asti, kunnes niiden rahamääräisen arvon takaisinperimistä koskeva kanne nostetaan, ellei testamentintekijä ole joko implisiittisesti tai nimenomaisesti ilmoittanut jotain muuta maksuaikaa. Jos elintarvikejälkisäädös oli kuitenkin määrä maksaa vuosittain, se on joka vuosi toimitettava luontoissuorituksena, tai jos näin ei tapahdu, maksettavaa määrää koskeva kanne voidaan nostaa vuosittain. Mutta entä jos testamenttina oli vain yksi rahasumma, eikä elintarvikkeita ollut toimitettu ensimmäisen vuoden lopussa? Voidaanko epäillä, että koko summa olisi maksettava, aivan kuten jos koko elatusapuvelallisen perintö olisi maksettava; vai pitäisikö ensimmäisen vuoden aikana toimitettavien elatusapuvarojen arvioitu arvo ottaa vain huomioon? Mielestäni olisi noudatettava testamentin tekijän aikomusta ja koko summa olisi maksettava heti, kun perillinen on jättänyt toimittamatta elatusapua vaimolle, ja häntä olisi rangaistava lapsen hurskauden puutteesta.

364. Marcianus, säännöt, kirja III.

Jos testamentataan tietynlaisia elintarvikkeita ja astioita, joissa ne ovat, ja ne on kulutettu, astioita ei sisällytetä perintöön, kuten peculiumin tapauksessa.

365. Ulpianus, On Sabinus, XXII kirja.

Kun joku testamenttaa varallisuutta, katsokaamme, mikä sisältyy perintöön. Quintus Mucius sanoo siviilioikeuden toisessa kirjassa, että kaiken, mitä voidaan syödä tai juoda, katsotaan kuuluvan varauksista tehtyyn perintöön. Myös Sabinus sanoo Vitelliusta käsittelevässä kirjassaan, että kaikki se kuuluu tällaiseen perintöön, mitä perheen päämies, hänen vaimonsa, lapsensa tai orjansa tavallisesti nauttivat, ja että tämä koskee myös sellaisia karjaeläimiä, jotka on tarkoitettu testamentin tekijän käyttöön.

366. Aristo kuitenkin huomauttaa, että jotkut asiat, joita ei syödä tai juoda, kuuluvat perintöön; esimerkiksi ne, joita meillä on tapana käyttää niiden kanssa, kuten öljy, kalasta tehty kastike, suolavesi, hunaja ja muut tämänkaltaiset tavarat.

367. Jos perinnöksi jätetään ruoan kanssa käytettäviä esineitä, on selvää (kuten Labeo sanoo Viimeisten teostensa yhdeksännessä kirjassa), ettei mitään niistä pitäisi sisällyttää perintöön, koska emme syö näitä esineitä, mutta niiden avulla olemme tottuneet syömään muita. Trebatius on eri mieltä hunajan osalta, ja hyvästä syystä, koska meillä on tapana syödä hunajaa. Proculus kuitenkin katsoo aivan oikein, että kaikki tämäntyyppiset esineet kuuluvat perintöön, ellei ole ilmeistä, että testamentin antaja ei ole tarkoittanut sitä.

368. Kun testamentissa testamentataan elintarvikkeita, sisältyykö siihen esineitä, joita olemme tottuneet syömään, vai esineitä, joiden avulla syömme muita? Olisi katsottava, että myös jälkimmäiset sisältyvät testamenttiin, ellei testamentin tekijän tarkoituksen osoiteta olleen toinen. On varmaa, että hunaja luokitellaan aina elintarvikkeisiin. Labeo itse ei kiellä, että myös kalat ja suolavesi, jossa ne on marinoitu, kuuluvat siihen.

369. Kaikki juomatavarat, joita talouspäällikkö piti viininä, luokitellaan elintarvikkeiksi, mutta mikään edellä mainituista ei kuulu niihin.

370. Kukaan ei epäile, etteikö myös etikka kuuluisi käsitteeseen "elintarvikkeet", paitsi jos sitä säilytettiin tulipalon sammuttamista varten, sillä silloin sitä ei voi syödä eikä juoda. Tämän Ofilius totesi kuudennessatoista tekojen kirjassaan.

371. Se, mitä olemme sanoneet lausekkeesta "tarkoitettu testamentin tekijän käyttöön", on ymmärrettävä siten, että se koskee hänen ystäviään, asiakkaitaan ja kaikkia niitä henkilöitä, joita hänellä on ympärillään, mutta ei hänen orjiaan tai niitä, jotka eivät ole hänen tai hänen väkensä palveluksessa; esimerkiksi orjia, jotka työskentelevät hänen tiluksillaan; ja Quintus Mucius on sitä mieltä, että vain ne sisältyvät varauksia koskeviin testamenttilahjoituksiin, jotka eivät tee mitään työtä. Tämä antaa Serviukselle tilaisuuden huomauttaa, että mies- ja naiskudojien elatukseen tarkoitettujen elintarvikkeiden sisältyvät tällaiseen perintöön. Mucius tarkoitti kuitenkin vain niitä, jotka ovat testamentin antajan palveluksessa.

372. Samoin rasiseläinten elatukseen tarkoitettujen elintarvikkeiden sisältyvät perintöön; tämä ei kuitenkaan koske sellaisia rasiseläimiä, joita testamentin antaja itse ja hänen ystävänsä käyttävät. Elintarvikkeet sellaisia eläimiä varten, joita käytetään maataloustöissä tai vuokrataan, eivät sisälly tähän perintöön.

373. Kaikki vilja tai vihannekset, joita testamentinsaaja säilytti varastossaan, kuuluvat elatusapua koskevaan perintöön, samoin kuin kaikki ohra hänen orjiensa tai kantajaeläintensä toimeentuloa varten; kuten Ofilius on todennut Kuudennessatoista kanteita koskevassa kirjassaan.

374. Herää kysymys, kuuluvatko polttopuut, puuhiili ja muut ruoan valmistukseen käytettävät polttoaineet elintarvikejälkisäädökseen. Quintus Mucius ja Ofilius kiistävät tämän ja sanovat, että nämä eivät kuulu perintöön sen enempää kuin myllynkivetkään. He kiistävät myös, että suitsukkeet tai vaha kuuluisivat niihin. Tutilius kuitenkin katsoo, että sekä polttopuut että puuhiili, jos niitä ei säilytetä myyntitarkoituksessa, kuuluvat tähän ryhmään. Sextus ja Caecilius toteavat myös, että suitsukkeet ja vahakynntilät, joita säilytetään kotitalouskäyttöön, kuuluvat niihin.

375. Servius, On Mela, sanoo, että myös hajuvedet ja kirjepaperi olisi luokiteltava elintarvikkeiksi. Parempi mielipide on, että kaikki nämä esineet, myös hajuvedet, olisi luettava mukaan ja että papyrusarkit, jotka on tarkoitettu testamentin tekijän päivittäisiä tilejä varten, kuuluvat samaan luokkaan.

376. Ei ole epäilystäkään siitä, että myös pöytätarjoiluun tarkoitettut astiat kuuluvat tähän luokkaan. Aristo sanoo kuitenkin, että tynnyrit eivät kuulu, ja tämä on oikein sen erottelun mukaisesti, jonka olemme aiemmin tehneet viinin osalta. Myöskään viljan tai vihannesten astiat, laatikot, korit tai muut sellaiset, joita säilytetään käytettäväksi varastoissa tai kellareissa, joissa varastoidaan elintarvikkeita, eivät kuulu niihin, vaan ainoastaan ne esineet, joita ilman elintarvikkeita ei voida asianmukaisesti käyttää.

377. Paulus, On Sabinus, kirja IV.

Koska nesteitä ei voida säilyttää ilman astioita, ne ottavat tarvikkeina mukaansa kaikki ne esineet, joita ilman niitä ei voida säilyttää. Astioita, jotka ovat tarvikkeita muonitusperinnön yhteydessä, ei kuitenkaan testamentata. Lopuksi, kun elintarvikkeet on kulutettu, astioita, jotka sisälsivät niitä, ei enää makseta. Mutta vaikka elintarvikkeet olisi nimenomaisesti testamentattu yhdessä astioiden kanssa, jälkimmäiset eivät ole enää eräntyneet maksettaviksi sen jälkeen, kun elintarvikkeet on kulutettu tai kun testamentinsaaja on menettänyt ne.

378. Jos varastoon sisältyvät varusteet jätetään kenelle tahansa, kaikki testamentin tekijän varusteet eivät ole testamentin kohteena.

379. Samoin jos joku, joka on tottunut myymään satonsa, testamenttaa elintarvikkeita, hänen ei katsota jättäneen kaikkea, mitä hänellä oli käsissään kauppatavarana, vaan ainoastaan sen, mitä hän oli varannut itselleen tarvikkeiksi. Mutta jos hänellä oli tapana käyttää sitä, mitä hänellä oli, valikoimatta, vain se määrä, joka riittäisi hänen itsensä, hänen orjiensa ja muiden hänen ympärillään olevien henkilöiden vuotuisen kulutukseen, sisällytetään perintöön. Sabinus sanoo, että tämä tapahtuu yleensä kauppiaiden tapauksessa tai silloin, kun perintöön kuuluu varasto, jossa oli öljyä tai viiniä, jota oli tapana myydä.

380. Minulle on kerrottu, että termi "elintarvikkeet" soveltuu kaikenlaisiin elintarvikkeisiin.

381. Kun testamentataan Roomassa olevia elintarvikkeita, testamentataanko ne, jotka sijaitsevat esikaupunkialueilla, vai vain ne, jotka ovat kaupungin muurien sisäpuolella? Vaikka tosiaan lähes kaikki kaupungit ovat muurien ympäröimiä, Rooma on ympäröity esikaupunkeihinsa, ja Rooman kaupunki rajoittuu esikaupunkeihinsa.

382. Kun kaupunkiin jätetään perinnöksi elintarvikkeita, Labeo sanoo, että kaikkea sellaista, mitä löytyy mistä tahansa, on pidettävä perinnöksi jääneenä, jopa sellaisia esineitä, jotka ovat maalaiskunnassa, mutta jotka on tarkoitettu kaupunkien kulutukseen; aivan kuten me kutsumme "kaupunkilaisiksi" niitä orjia, joiden palveluksia olemme tottuneet käyttämään kaupungin ulkopuolella. Jos elintarvikkeet kuitenkin sijaitsevat kaupungin ulkopuolella, niiden katsotaan kuitenkin olevan Roomassa, ja jos ne ovat kaupungin viereisissä puutarhoissa, sovelletaan samaa sääntöä.

383. Jos elintarvikkeita, viiniä lukuun ottamatta, testamentataan jollekulle, katsotaan kaikkien elintarvikkeiden viiniä lukuun ottamatta kuuluvan perintöön. Jos testamentissa kuitenkin nimenomaisesti määrätään, että kaikki muonat, paitsi Roomassa oleva viini, testamentataan, vain Roomassa olevien muonien katsotaan sisältyvän perintöön. Näin totesi Pomponius Sabinusta käsittelevässä kuudennessa kirjassaan.

384. Sama, Sabinuksesta, IV kirja.

Kaikki, mitä voidaan juoda, ei sisälly termiin "provisiot", sillä muuten kaikki lääkkeet, jotka ovat nesteitä, olisi välttämätöntä sisällyttää perintöön. Näin ollen vain sellaiset sisältyvät siihen, jotka juodaan ravinnoksi, eivätkä vastalääkkeet kuulu tähän luokkaan, kuten Cassius hyvin oikein huomauttaa.

385. Eräät viranomaiset kiistävät, että pippuri, lovage, kuminan siemenet, assafidita ja muut tämänkaltaiset esineet kuuluvat varauksiin, mutta tätä mielipidettä ei hyväksytä.

386. Sama, Sabinuksesta, kirja X.

Leipomon välineet ja kaikki ruoanlaittoon käytettävät astiat eivät sisälly varausten testamenttiin.

387. Scaevola, Opinions, kirja III.

"Haluan, että kaikki elintarvikkeeni menevät äidilleni tai hänen luonaan oleville lapsilleni." Kysyn, jos holhoojan huoltajat sanovat, että testamentataan vain hänen asunnossaan olevat elintarvikkeet ja että hänen varastostaan on löydetty tiettyjä viinipurkkeja, sisältyvätkö nämä testamenttiin. Vastaus oli, että kaikki ne elintarvikkeet, joita hänellä oli jossain omassa käytössä, kuuluivat mukaan.

Tit. 10. Taloustavaroiden perinnöstä.

388. Pomponius, Sabinuksesta, kirja VI.

Huonekalut tai muut perheen päämiehelle kuuluvat kotitalousvälineet, ei kuitenkaan hopea- tai kultaesineitä eikä vaatteita,

389. Florentinus, Institutes, kirja XI.

Toisin sanoen irtain omaisuus, mutta ei eläimiä, luokitellaan tähän otsikkoon.

390. Paulus, On Sabinus, kirja IV.

Kotitaloustavaran testamenttilahjoituksiin kuuluvat seuraavat: kaapit, penkit, sängynpohjat, sängyt, myös hopealla kuoretut, patjat, peitot, tyynyt, vesimaljat, altaat, kynttilät, lamput ja kauhat.

391. Tavallisesti mukaan luetaan myös esimerkiksi sellaiset pronssiastiat, joita ei ole kiinnitetty mihinkään tiettyyn paikkaan.

392. Näiden lisäksi ovat vahvat laatikot ja arkut. Eräät viranomaiset katsovat hyvin perustellusti, että vaatekaappeja ja lipastoja, jos ne on tarkoitettu vaatteiden tai kirjojen säilytykseen, ei pitäisi luokitella kotitaloustavaroiksi, koska tavarat, joita varten ne on tarkoitettu, eivät kuulu tähän luokkaan.

393. Pöydän lasiastiat, joita käytetään sekä syömiseen että juomiseen, luetaan kotitaloustavariihin, samoin kuin saviastioita, ei ainoastaan tavanomaisia astioita, vaan myös sellaisia, jotka ovat erittäin arvokkaita. Sillä ei ole epäilystäkään siitä, että hopeiset altaat ja kulhot, pöydät ja sängynpäädyt, jotka on kuorrutettu kullalla tai hopealla ja päällystetty jalokivillä, kuuluvat kotitaloustavaroiden käsitteeseen, jopa siinä määrin, että samaa sääntöä sovelletaan, jos ne on kokonaan valmistettu näistä jalometalleista.

394. Irisoivasta lasista ja kristallista valmistettujen maljakoiden osalta on epäilyksiä siitä, kuuluvatko ne harvinaisuutensa ja arvonsa vuoksi kotitaloustavariihin, mutta saman säännön on sanottava koskevan myös niitä.

395. Sillä ei myöskään ole merkitystä, mistä materiaalista taloustavarat muodostavat, mutta hopeakupit ja -maljakot eivät kuulu niihin, koska aikakausi on niin ankara, ettei hopeisia huonekaluja sallita. Nykyisin kuitenkin, jos hopeinen

kynttilänjalka sijoitetaan hopeaesineiden joukkoon tietämättömien henkilöiden virheellisen käsityksen vuoksi, sen katsotaan kuuluvan niihin, ja virhe vahvistaa oikean.

396. Sama, koskien varusteiden merkitystä.
Nelipyöräinen vaunu ja sen pehmusteet sisältyvät termiin taloustavarat.

397. Sama, Sabinuksesta, kirja IV.
Gobeliinien ja muiden istuinten ja tuolien päällysteiden osalta voidaan kysyä, luetaanko ne vaatteisiin kuuluviksi peitteinä vai kotitaloustavaroihin kuuluviksi tyynyiksi, jotka eivät varsinaisesti ole peitteitä. Mielestäni parempi mielipide on, että ne olisi luokiteltava kotitaloustavaroihin. Mitä tulee ajoneuvojen päälle asetettaviin kankaisiin tai pellavapeitteisiin, onko epäilystäkään siitä, pitäisikö ne luokitella kotitaloustavaroihin? On sanottava, että ne olisi pikemminkin luokiteltava matkatavaroiksi, aivan kuten nahat, joihin vaatteet kääritään, ja hihnat, joilla mainitut nahat yleensä kiinnitetään.

398. Alfenus, Epitomes of the Digest by Paulus, kirja III.
Katson, että sellaiset tavarat, jotka on tarkoitettu perheen päämiehen tavanomaiseen käyttöön, olisi sisällytettävä kotitaloustavaroihin, jos niillä ei ole niille ominaista erillistä nimeä. Näin ollen tavarat, joita käytetään jossakin elinkeinossa ja jotka eivät sovellu perheen päämiehen tavanomaiseen käyttöön, eivät kuulu kotitaloustavaran käsitteen piiriin.

399. Pieniä kirjoitustauluja ja muistiinpanovihkoja ei luokitella kotitaloustavaroiksi. 7. Celsus, Digest, kirja XIX.
Labeo sanoo, että termi "supellex" on peräisin sellaisten henkilöiden tavasta, joilla oli matkalle lähtiessään tapana laittaa nahkoihin sellaisia esineitä, joista oli heille hyötyä.

400. Tubero yrittää selittää termiä taloustavarat perheen päämiehen päivittäiseen käyttöön tarkoitetuiksi käyttöesineiksi, jotka eivät kuulu jonkin muun nimityksen alle, kuten esimerkiksi elintarvikkeet, hopealevyt, vaatteet, koristeet, maanviljelyyn tai taloon tarkoitettut välineet. Ei ole outoa, että nimitys on muuttunut kansalaisten tapojen ja erilaisten tavaroiden käytön myötä, sillä ennen kotitaloustavarat koostuivat savesta, puusta, lasista tai kuparista, sen jälkeen norsunluusta, kilpikonnankuoresta ja hopeasta, ja nykyään käytetään kultaa ja jopa jalokiviä tällaisten tavaroiden materiaalina. Näin ollen on tarpeen tarkastella pikemminkin esineiden luonnetta kuin materiaalia, josta ne on valmistettu, jotta voidaan päättää, onko ne luokiteltava taloustavaroiksi, hopealevyiksi vai vaatteiksi.

401. Servius myöntää, että on tarpeen selvittää testamentin tehneen henkilön aikomus ja luokka, johon hänellä oli tapana sijoittaa testamentatut esineet. Jos jollakulla on kuitenkin tapana nimetä kotitaloustavaroiksi esineitä, jotka epäilemättä olisi luokiteltava toisin (kuten esimerkiksi pöydän hopealevyt, viitat ja toogat), ei sen vuoksi pitäisi katsoa, että myös hänen jättämänsä esineet kuuluvat hänen kotitaloustavaroihinsa; sillä nimityksiä ei pitäisi johtaa yksittäisten henkilöiden mielipiteistä vaan ihmisten yleisestä tavasta. Tubero sanoo, että tämä ei näytä olevan hänelle selvää, sillä hän kysyy, mitä

arvoa nimillä on, elleivät ne osoita niitä käyttävän henkilön aikomusta. Enkä tosiaankaan usko, että kukaan sanoisi jotakin, mitä hän ei tarkoittanut, varsinkaan jos hän käyttäisi termiä, jolla tavallisesti nimitetään kyseistä artikkelia; sillä me käytämme puhetta, eikä kenenkään pitäisi olettaa sanoneen jotakin, mitä hänellä ei ollut mielessä. Vaikka Tuberon tuomiolla ja auktoriteetilla on suuri painoarvo, en silti ole eri mieltä Serviuksen mielipiteestä, jonka mukaan ihmisen ei pitäisi katsoa sanoneen mitään sen vuoksi, että hän ei käyttänyt sitä nimitystä, jolla se on merkitty. Sillä vaikka puhujan aikomus on parempi ja tärkeämpi kuin hänen sanansa, silti kenenkään ei katsota sanoneen mitään ilman puhetta, paitsi tosiaankin niiden, jotka eivät osaa puhua ja joiden katsotaan puhuneen eleillään ja tiettyjen äänteiden lausumisella, toisin sanoen sanattomilla ilmauksilla.

402. Modestinus, Opinions, kirja IX.

Kun eräs aviomies oli testamentannut vaimolleen talon kaikkine lisävarusteineen, käyttöesineineen ja huonekaluineen, kysyttiin, kuuluko hopeinen pöytäkalusto, sekä syömistä että juomista varten, perintöön. Vastaus oli, että jos huonekalujen joukosta löytyi jotain hopeasta tehtyä, se kuului perintöön, mutta pöytätarjoiluun tarkoitettu hopea ei kuulunut, ellei testamentinsaaja pystynyt osoittamaan, että testamentin saajalla oli aikomus testamentata myös se.

403. Papinianus, Opinions, kirja VII.

Jos testamentti koskee kotitaloustavaroita ja esineiden kuvaus on tietämättömydestä johtuen esitetty tarpeettoman yksityiskohtaisesti, se ei vaikuta yleiseen testamenttiin. Jos kuitenkin ilmoitetaan mainittujen esineiden lukumäärä, katsotaan, että määrää on vähennetty suhteessa siihen, millaiseen kotitaloustavaraan viitataan. Samaa sääntöä on noudatettava, jos testamenttina on maa-alue kaikkine varusteineen ja mainitaan tietty määrä erilaisia työvälineitä.

404. On vakiintunutta, että kaikenlaisista materiaaleista valmistetut pöydät (esimerkiksi hopeasta valmistetut tai hopealla kuoretut pöydät) luetaan kotitaloustavaroihin. Nykyaikaisen tavan mukaan hopeiset sängynpäädyt ja hopeiset kynttilänjalat luetaan kotitaloustavaroihin; sillä kuten Homeros kertoo, Odysseus koristi kullalla ja hopealla vihreän puun rungosta tehdyn sängynpäädyn, josta Penelope tunnisti miehensä.

405. Kun testamentinsaaja testamenttasi koko koti-irtaimistonsa, tiettyä hopealevyä, jonka hän oli saanut pantiksi, ei katsottu kuuluvan siihen, koska hän testamenttasi vain oman omaisuutensa, varsinkin kun velkoja ei ollut velallisen suostumuksella käyttänyt kyseistä hopealevyä, vaan hän oli asettanut sen sivuun sitoumuksen maksamisen vakuudeksi, joka oli palautettava, kun velka oli suoritettu.

406. Javolenus, Labeon viimeisistä teoksista, kirja III.

Eräs mies, jolla oli tapana merkitä kululaskelmiinsa kaikki vaatteensa sekä erilaiset esineet "huonekaluiksi", testamenttasi koti-irtaimistonsa vaimolleen. Labeo, Ofilius ja Cascellius kiistivät aivan oikein, että vaatteet sisältyivät perintöön, koska ei voida sanoa, että vaatteet luokitellaan huonekaluiksi.

407. Sama, Labeon viimeisistä teoksista, kirja X.

Labeo ja Trebatus ovat sitä mieltä, että vesisuihkujen alle asetettuja messinkimaljakoita ja myös muita esineitä, jotka on tarkoitettu pikemminkin huvitteluun kuin käyttöön, ei lueta kotitaloustavaroihin. Irisoivat lasi- ja kristalliastiat, joita on tarkoitus käyttää juomatarkoituksiin, olisi kuulemma luokiteltava kotitaloustavaroihin.

408. Labeo, Pauluksen todennäköisyyksien Epitomeja, kirja IV.

Aivan kuten kaupunki- ja maalaisorjat erotetaan toisistaan, ei sen mukaan, missä he ovat, vaan sen mukaan, millaista työtä he tekevät, niin myös kaupunkitavarat ja kotitaloustavarat on luokiteltava sen mukaan, miten niitä käytetään kaupungissa, eikä pelkästään sen perusteella, että ne sijaitsevat siellä tai muualla; ja on suuri ero sillä, testamentataanko kaupungissa olevat varusteet ja kotitaloustavarat vai siellä, missä ne testamentataan kaupunkiin kuuluvina.

409. Modestinus, Opinions, kirja IX.

Hän esittää mielipiteekseen, että kun aviomies testamenttaa koti-irtaimistonsa vaimolleen testamentilla, hänen ei missään tapauksessa katsota testamentanneen vaimolleen asuinpaikkaa, jossa mainittu koti-irtaimisto sijaitsi; ja näin ollen ei ole epäilystäkään siitä, että jos nainen vaatisi asuinpaikkaa itselleen, se olisi vastoin perittävän tarkoitusta.

410. Callistratus, On Judicial Inquiries, kirja III.

Kun maa-alue testamentataan, sen varusteet eivät sisälly perintöön, ellei tätä ole nimenomaisesti mainittu; sillä kun talo testamentataan, sen käyttöesineet tai huonekalut eivät sisälly siihen, ellei testamentin tekijä ole nimenomaisesti ilmoittanut tätä.

Kirja XXXIV

1. Toimeentuloa tai ruokaa koskevista perinnöistä.
2. Kultaa, hopeaa, koriste-esineitä, jalokiviä, hajuvesiä, vaatteita, kuvakudoksia ja patsaita koskevista testamenttilahjoituksista.
3. Vastuusta vapauttamista koskevan testamentin osalta.
4. Perintöjen ja trustien peruuttamisesta tai siirtämisestä.
5. Epäselvistä asioista.
6. Seuraamuksina tehdyt testamentit.
7. Caton säännöstä.
8. Testamenttimääräyksistä, joita ei katsota kirjoitetuiksi.
9. Koskien niitä, joilta perinnönjättäjät riistetään, koska he eivät ole sen arvoisia.

Tit. 1. Toimeentuloa tai ravintoa koskevista testamenttilahjoituksista.

Ulpianus, Kaikista tuomioistuimista, kirja V.

Kun testamentataan elatusapua, voidaan sanoa, että myös vesi sisältyy testamenttiin, jos testamentti on tehty alueella, jossa vettä tavallisesti myydään.

1. Marcianus, Institutes, kirja VIII.

Jos joku testamenttaa elatusapua orjille, joille hän on antanut vapauden, vaikka orjat itse testamentattiin ja testamentinsaajia pyydettiin vapauttamaan heidät, he pääsevät testamentin piiriin, kuten jumalalliset Severus ja Antoninus totesivat eräässä rescriptumissa.

2. Ja vaikka omaisuus, josta elatusapu on peräisin, menetettäisiin valtiovarainministeriölle, elatusapu on silti maksettava, aivan kuin se olisi siirtynyt kenelle tahansa seuraajalle.

3. Ulpianus, Konsulin velvollisuuksista, kirja II.

Kun elatusapua koskevia testamenttilahjoituksia tehdään vapautetuille miehille, tuomareilla on tapana jakaa elatusapu näiden kanssa suhteessa perillisten lukumäärään, jotta he eivät joutuisi hankkimaan elatusapua pieninä määrinä jokaiselta perilliseltä; ja tämä jako on pidettävä voimassa, aivan kuin talouden päämies itse olisi jakanut vapautetut miehet. He ovat omaksuneet tavan valita yksi perillinen, jolle elatusvarat annetaan, joko vainajan toiveiden mukaisesti tai oman harkintansa mukaan, kuten seuraavat kirjoitukset osoittavat: "Lähetän teille jäljennöksen Favillan vapautettujen henkilöiden minulle esittämästä vetoomuksesta, koska monet henkilöt määräävät testamentissaan, että heidän vapautetuille henkilöilleen on järjestettävä välttämättömyystarvikkeita, jotka, koska ne ovat pieniä, vähenevät lähes olemattomiin, kun perillisiä on useita. Näin ollen uskon, että toimitte oikein, jos Favillan perilliset tai heidän edustajansa kutsuttuunne koolle päätätte, kenelle heistä annetaan rahasumma, jonka koroista voidaan maksaa mainitun vapaamatkustajan elatus. Sen, joka tämän rahan saa, on annettava vakuus niille, jotka sen maksavat, siitä, että jos joku mainituista vapautetuista kuolee tai muulla tavoin lakkaa olemasta kansalainen, hän palauttaa pääomasta sen verran, kuin laskennan mukaan pro rata on." Jumalallinen Pius totesi eräälle Rubrius Telesphorukselle osoitetussa rescriptuksessa seuraavaa: "Kun konsulit ovat kutsuneet koolle kaikki ne, joiden tehtävänä on ollut toimittaa sinulle elatusapua trustin ehtojen mukaisesti, heidän on päätettävä, saavatko kaikki legaatit saajat sen, mikä heille kuuluu, joltakin perilliseltä, vai tapahtuuko jako pro rata, ja kenelle ja kenen toimesta tämä on ilmoitettava. Jos perittävältä on tällä perusteella jotain saatavia teille, myös valtiovarainministeriön on meneteltävä samoin; ja tietäkää nyt, että maksukyvyttömiä osuudet eivät aiheuta muiden perillisten taakan lisääntymistä."

4. Modestinus, Opinions, kirja X.

"Haluan, että maat, jotka minulla on Khioksen saarella, annetaan niille vapautetuille miehille ja naisille, jotka olen elinaikanani testamentillani tai kodifikaatillani manumifoinut tai jotka saatan manumifoida myöhemmin, jotta he saisivat niistä ruokansa ja vaatteensa, kuten he saivat elinaikanani." Kysyn, mitä merkitystä näillä sanoilla on; tarkoittavatko ne sitä, että vapautetut saavat itse elantonsa mainituilta mailta, vai sitä, että he saavat perilliseltä ruokansa ja vaatteensa sen lisäksi, mitä he saavat mailta? Entä jäikö maiden omistus- tai käyttöoikeus? Jos omistusoikeus on jätetty, ja maasta saatavista tuloista saadaan suurempi summa kuin mitä tarvitaan ravinnon ja vaatteiden hankkimiseen, kuuluuko ylimenevä osa perilliselle suojelijalle? Ja jos jotkut mainituista vapautetuista miehistä kuolevat, siirtyykö heidän osuutensa eloonjääneille trustin edunsaajille; ja jos he kuolevat sen jälkeen, kun trustin voimaantulolle määrätty aika on kulunut, kuuluuko heidän osuutensa heidän perillisilleen vai palautuuko se testamentin tekijän perillisille? Modestinus vastasi: Näin ollen, jos mainittujen maiden tuloista saadaan enemmän kuin on tarpeen heidän elatukseensa, se kuuluu vapautetuille." "Minusta näyttää siltä, että nämä maat, eikä pelkästään niiden käyttöoikeus, jätettiin vapautetuille, jotta he voisivat hallita niitä täysimääräisesti; ja näin ollen, jos mainittujen maiden tuloista saadaan enemmän kuin on tarpeen heidän elatukseensa, se kuuluu vapautetuille. Vaikka joku trustin edunsaajista kuolisi ennen trustin voimaantuloa, hänen osuutensa kuuluu muille edunsaajille, ja ne, jotka kuolevat trustin voimaantulon jälkeen, siirtävät osuutensa perillisilleen."

5. Lucius Titius määräsi testamentillaan ja asettamatta mitään ehtoja, että hänen perillisinä olevat lapsensa hankkivat ruokaa ja vaatteita vapautetuille miehilleen ja naisilleen. Kysyn, jos mainitun vapaamiehen pitäisi panna vireille oikeudenkäynti ilman, että hän on yhteydessä suojelijansa lapsiin, voivatko he saada ruokansa ja vaatteensa. Modestinus vastasi, että mainituissa tapauksissa mikään ei estä heitä nostamasta kannetta, kun perintö oli testamentilla ehdoitta testamentattu.

6. Sama, Opinions, kirja XI.

Testamenttiin lisättiin seuraavat sanat: "Annatte ruokaa kaikille vapautetuille miehillemme harkintanne mukaan, koska tiedätte, miten kiintyneesti suhtaudun heihin." Myös toisessa kohdassa testamentin antaja sanoi: "Luovutan Prothymuksen, Polykronoksen ja Hypatiuksen teidän huostaanne, jotta he voisivat asua luonanne, ja pyydän teitä antamaan heille ruokaa." Kysyn, pitäisikö ruokaa antaa kaikille vai vain niille, joita hän suositteli perillisikseen ja määräsi asumaan heidän kanssaan. Modestinus vastasi, että ilmoitetun tapauksen mukaan kaikille vapautetuille oli jätettävä ruoka, jonka määrä oli määrättävä hyvän kansalaisen harkinnan mukaan.

7. Javolenus, On Cassius, kirja II.

Kun elatusapu testamentataan, siihen sisältyvät ruoka, vaatetus ja majoitus, koska ilman niitä ruumista ei voida elättää; mutta asiat, jotka liittyvät opetukseen, eivät sisälly testamenttiin,

8. Paulus, Opinions, XIV kirja.

Ellei todisteta, että testamentin antaja on tarkoittanut toisin.

9. Papinianus, Opinions, kirja VII.

On päätetty, että jos vapautettujen henkilöiden elatukseen tarkoitetun rahasumman pääoma on jätetty etuoikeutettuna perintönä yhdelle useista perillisistä perittävän testamentin mukaisesti, häntä ei voida velvoittaa antamaan vakuutta luovuttamaan kanssaperillisilleen minkä tahansa mahdollisesti kuolevan vapautetun henkilön osuuksia. Näin ollen tässä tapauksessa ei voida nostaa kannetta erääntymättömän rahamäärän perusteella eikä preetoriaanikannetta voida hyväksyä, vaikka kaikki vapautetut perilliset olisivat kuolleet. Tilanne on kuitenkin toinen, jos perillinen on määrätty jakamaan perintö; sillä tämä asia vaatii vain hetkellistä huomiota, mutta elatusavun maksamisen tarve ulottuu kuukausien ja vuosien päähän ja aiheuttaa myös siitä vastuussa olevalle osapuolelle ongelmia.

10. Sama, Opinions, kirja VIII.

Eräs testamentintekijä, joka oli määrännyt kaksi perillistä, sisällytti testamenttiinsa seuraavan määräyksen: "Pyydän sinua, Gaius Seius, antamaan siitä, mitä voit saada omaisuudestani, tällaisille ja tällaisille kasvattilapsilleni kymmenen aureia kappaleelta, ja toivon, että pidät saman verran käsissäsi elättääksesi heitä sen korkoineen ja maksat loput Numeriukselle, yhteiselle vapaamatkustajallemme." Tämä on siis "minun". Lausunto annettiin siitä, että vaikka Gaius Seius ei voinut myydä jäämistön omaisuutta, koska toinen perillinen oli nimitetty, hänellä oli kuitenkin oikeus vaatia kasvattilapsille jätetyt rahat, jotta hän voisi pitää ne ja maksaa ne heille, jollei Falcidianin lain säännöksistä muuta johdu; tämä ei kuitenkaan koske testamenttisuunnan ylitystä.

11. Olen ajatellut, että jos suojelijattarelta jäi tietylle vapaamiehelle kaksikymmentä aurea, jotka maksetaan vuosittain, ja tietty määrä vehnää ja viiniä, joka toimitetaan joka kuukausi, voitaisiin laillisesti vaatia hyötyä sellaisesta säätiöstä, jonka nojalla hän testamenttasi muille saman määrän ruokaa ja vaatteita, jotka hänellä oli ollut tapana antaa heille elinaikanaan.

12. Sama, Opinions, kirja IX.

Kun yksi useista perillisistä määrättiin ottamaan tietty rahasumma etuoikeutettuna perintönä käytettäväksi testamentin tekijän vapaiden elättämiseen, päätettiin, että myös tämän perillisen perijä saisi ottaa vastaan mainitun etuoikeutetun perinnön. Jos mainitulla perillisellä itsellään kuitenkin olisi useita perillisiä, perittävän toivomuksia ei ensi näkemältä näyttäisi otetun huomioon, mutta muuta ei pitäisi tehdä. Sillä entä jos perittävä ei halunnut rasittaa muita perillisiä, ja koska hänellä oli mielessään vapautettujen ihmisten hyvinvointi ja koska hän halusi, että jako tehtäisiin rauhallisesti ja kunniallisesti jonkun

maksukykyisen osapuolen toimesta, hän piti parempana, että sen tekisi yksi ainoa perheenjäsen? Sen vuoksi elatusavusta olisi huolehdittava kaikkien edellä mainitun perillisen perillisten kesken.

13. Kun orja vapautetaan ehdoitta luottamuksen ehdoilla, elatusapu on suoritettava menneeltä ajalta, vaikka hän olisi saanut vapautensa muiden jälkeen eikä perillinen olisi laiminlyönyt sen myöntämistä; sillä viivästyksen syy on selvitettävä, kun kysymys on luottamuksen perusteella maksettavasta korosta, mutta ei silloin, kun kyse on itse luottamuksesta.

14. Kun tyttärelle oli jätetty elatusapu, jonka suuruus on määritettävä luotettavan kansalaisen arvion mukaan, esitin mielipiteeni, että testamentin, joka perijänä olleelle pojalle oli määrätty, oli vastattava hänen avioliittonsa aikaan maksettavaa myötäjäistä, jonka isä oli jättänyt mainitsemalleen tyttärelle, jonka hän oli jättänyt perinnöttömäksi, tämän iän kasvun mukaan eikä suhteessa hänen omaisuutensa arvoon.

15. Paulus, Questions, kirja X.

Eräs henkilö, jolle oli testamentattu vuosittain maksettava elatusapu ja joka oli tuomittu kaivoksiin, palautettiin myöhemmin oikeuksiinsa keisarin suosiosta. Katsoin, että hän oli laillisesti saanut elatusavun edellisiltä vuosilta ja että hänellä oli oikeus siihen myös seuraavilta vuosilta.

16. Sama, Opinions, kirja XIV.

Lucius Titius jätti vapautettujensa elatukseksi ruokaa ja vaatteita, osoitti vuosittain tietyn rahasumman tähän tarkoitukseen ja teki testamenttinsa loppuosassa seuraavan määräyksen: "Jätän tällaiset ja tällaiset ja tällaiset maa-alueet trustiin mainittujen vapautettujeni hyväksi, jotta he saisivat edellä mainitun elatuksen niiden tuloista." Heräsi kysymys, että jos mainittujen maiden tulot jäisivät milloin tahansa pienemmiksi kuin mitä tarvittiin vapautettujen miesten ruokaan ja vaatetukseen, eikö perillisiä rasitettaisi vajeen korvaamisesta; vai jos jonakin vuonna tulisi ylijäämää, olisivatko he oikeutettuja siihen korvaamaan sen, mitä he olivat menettäneet edellisenä vuonna? Paulus vastasi, että ruoka ja vaatteet oli annettava kokonaisuudessaan vainajan vapaamatkustajille ja että perinnönjättäjä ei halunnut, että perinnönjättäjän heille jättämää perintöä lisättäisiin tai vähennettäisiin sen vuoksi, että hän halusi, että mainitut maat pidettäisiin myöhemmin panttina, jotta vapaamatkustajat saisivat elantonsa niiden tuloista.

17. Scaevola, Opinions, kirja IV.

Eräs mies testamenttasi Gaius Seiukselle kolmesataa aurea, jotta hän voisi mainitun summan tuotosta antaa vapautetuille miehilleen ruokaa ja vaatteita, kuten hän oli määritellyt; mutta myöhemmin hän kielsi kodifikaatiollaan antamasta mainittua summaa Gaius Seiukselle, vaan halusi, että se maksetaan Publius Maeviukselle. Kysyn, oliko Maevius velvoitettu

toteuttamaan rahasto vapautettujen hyväksi. Vastasin, että Maevius näytti testamentin tekijän tarkoituksen mukaisesti olevan velvollinen hoitamaan ne tehtävät, joita varten mainittu rahasumma oli jätetty ja jotka oli siirretty hänelle codicilillä; ellei hän pysty osoittamaan, että testamentin tekijä oli asettanut hänelle joitakin muita velvoitteita, joista ei nyt keskustella.

18. Keisari Antoninus Pius Sextia Basilian vapaamiehelle, tervehdys: "Vaikka testamentin ehdoista käy ilmi, että sinulle annetaan ruokaa ja vaatteita niin kauan kuin asut Claudius Justuksen luona, uskon silti, että vainajan tarkoituksena oli, että tämä annetaan sinulle Justuksen kuoleman jälkeen." Lausunnossa esitettiin, että tämä lauseke on ymmärrettävä siten, että elatusvelvollisuus on ikuinen.

19. Minua itseäni kuultiin eräässä testamentissa olevan seuraavan lausekkeen osalta: "Ja toivon, että he pysyvät aina luonasi." Kysyn, jos perillinen on vapauttanut vapaat miehet ja he ovat pysyneet hänen luonaan pitkään, mutta lopulta lähteneet pois, koska perillinen on vaatinut heiltä liian ankaria palveluksia; olisivatko he oikeutettuja tukeen, jota perillinen ei ole suostunut heille antamaan, ellei hän ole saanut hyötyä heidän palveluksistaan. Vastaus on, että esitettyjen tosiseikkojen mukaan hän olisi velvollinen antamaan heille tukea.

20. Ulpianus, Trusts, kirja II.

Mela sanoo, että jos elatusapu testamentataan pojalle tai tytölle, se on annettava siihen asti, kunnes tämä saavuttaa murrosikärajan. Tämä ei kuitenkaan pidä paikkaansa, sillä heille on annettava elatusapua vain niin kauan kuin testamentin tekijä on halunnut, ja jos hänen tarkoituksensa ei ole ollut ilmeinen, heille on annettava elatusapua koko eliniän ajan.

21. Mutta jos elatusapu testamentataan murrosikään asti ja joku haluaa noudattaa aiempaa tapaa poikien ja tyttöjen osalta, hänelle ilmoitetaan täten, että Hadrianus päätti, että poikia on elätettävä kahdeksantoistavuotiaaksi asti ja tyttöjä neljänteentoista ikävuoteen asti. Keisarimme totesi reskriptissä, että tätä Hadrianuksen antamaa sääntöä on noudatettava. Mutta vaikka murrosikää ei tavallisesti vahvisteta tällä tavoin, ei silti ole lainvastaista, että se vahvistetaan näin yksittäistapauksessa elatusapua koskevassa asiassa, jossa on kyse luonnollisesta kiintymyksestä.

22. Kun testamentin tekijä testamenttaa elatusavun samassa laajuudessa kuin hän elinaikanaan sitä antoi, on tehtävä vain sellainen määräys, jonka hänellä oli tapana tehdä kuolinhetkellään. Jos elatusapua on siis annettu eri aikoina eri määriä, on otettava huomioon se määrä, joka annettiin juuri ennen testamentin tekijän kuolemaa. Mutta mitä tapahtuisi, jos testamentin tekijä olisi antanut vähemmän testamenttia tehdessään ja enemmän kuolinhetkellään tai päinvastoin? Tällöin on katsottava, että määräytymisperusteena on käytettävä sitä, mitä hän on antanut viimeksi.

23. Eräs mies testamenttasi vapautetuille miehilleen ruokaa ja vettä testamentilla. Neuvoja pyydettiin trustiin liittyen, koska kysymys heräsi siinä osassa Afrikkaa tai Egyptiä, jossa vettä myytiin. Sen vuoksi totesin, että trustista saatava hyöty riippui

siitä, oliko sen jättäneellä osapuolella säiliöitä vai ei, ja siitä, oliko se sisällytetty trustiin, jotta voitiin varautua siihen määrään, jonka edunsaaja joutuisi mahdollisesti maksamaan vedestä itselleen, ja siitä, eikö trusti näyttäisi olevan pätemätön, koska kyseessä ei ollut maata koskevan palvelusoikeuden testamenttaaminen sellaisen henkilön eduksi, joka ei ollut siihen rajoittuvan maan omistajana; sillä vaikka veden ottaminen ja oikeus ajaa karja veden ääreen on henkilökohtainen palvelusoikeus, se on kuitenkin mitätön, jos se jätetään sellaiselle, joka ei ole viereisen kiinteistön omistaja. Saman otsikon alle luokitellaan oikeus kuljettaa taakkoja tai puristaa viinirypäleitä tai puida vehnää ja muuta viljaa jonkun toisen tilalla; mutta tässä tapauksessa oikeus veden hankkimiseen on testamentattu henkilön itsensä hyväksi.

24. Scaevola, Digest, kirja XVII.

Eräs testamentintekijä, joka oli määrännyt poikansa perilliseksi, velvoitti kodifikaatilla tämän maksamaan kymmenen aureia Seialle ja määräsi kasvattilapsesta seuraavasti: "Haluan, että kasvattilapselleni Maeviukselle annetaan neljäkymmentä aurea, ja pyydän Seiaa ottamaan tämän summan haltuunsa ja maksamaan Maeviukselle siitä viiden prosentin vuotuista korkoa, kunnes hän täyttää kaksikymmentä vuotta; pyydän häntä myös huolehtimaan hänestä ja kasvattamaan hänet." Heräsi kysymys, jos Seia, saatuaan perintönsä, kieltäytyisi tai laiminlöisi huolehtia kasvattilapsen hyväksi jätetyistä rahoista, olisiko hänen pakko ottaa vastattavakseen velvollisuus elättää hänet testamentintekijän kuolemasta lähtien. Vastaus oli, että esitettyjen tosiseikkojen perusteella hänen olisi pakko antaa elatusapua, koska hänet oli valtuutettu toteuttamaan testamentti. Lisäksi kysyttiin, olisiko Seian perillinen velvollinen antamaan Maeviukselle elatusapua siihen asti, kun tämä täyttää 20 vuotta? Vastaus oli, että hän olisi velvollinen tekemään niin.

25. Eräs testamentinsaaja testamenttasi jalkavaimolleen kahdeksan hänen maalaistaloonsa kuuluvaa orjaa ja määräsi hänet antamaan niille ruokaa seuraavasti: "Toivon, että perillisilleni annetaan ruokaa mainituille orjille, jotka olen testamentannut edellä mainitulla tavalla, aivan kuten ne olivat elinaikanani." Koska orjat olivat testamentintekijän eläessä aina työskennelleet maatilalla töissä sadonkorjuun ja viljan puimisen aikana eivätkä he, lukuun ottamatta tuolloin maata hoitanutta isännöitsijää, koskaan saaneet mitään isäntänsä toimittamaa ruokaa, heräsi kysymys, olisiko perillinen velvollinen toimittamaan jalkavaimolle myös tuolloin, toisin sanoen sadonkorjuun ja puimisen aikana, elintarvikkeita mainituille maatalaan kuuluville orjille. Vastaus oli, että tämä oli jätettävä sen tuomioistuimen ratkaistavaksi, jonka toimivaltaan asia kuului. Claudius: Tämä on järkevää, sillä jos orjat olisivat samalla tavalla jalkavaimon palveluksessa kuin testamentin antaja oli ollut, ei olisi tarpeen, että heille annettaisiin ruokaa kyseisenä aikana. Jos heidät oli kuitenkin testamentattu palveltaviksi kaupungissa, heille oli annettava ruokaa.

26. Titia määräsi kuolinhetkellään testamentissaan seuraavaa: "Toivon, että ruoka ja vaatteet, jotka olen tottunut antamaan heille elinaikanani, annetaan kaikille vapautetuille miehilleni ja naisilleni." Koska hän elinaikanaan antoi ruokaa ja vaatteita vain kolmelle heistä, mikä kävi ilmi hänen kirjanpidostaan, heräsi kysymys siitä, voisivatko loput vapaat miehet haastaa hänen

perijänsä oikeuteen, vai olisiko hän vastuussa vain niille kolmelle, joiden testamentintekijän kirjanpidon mukaan oli todettu saaneen ruokaa ja vaatteita aiemmin. Vastaus oli, että hän olisi vastuussa kaikille.

27. Sama, Digest, kirja XVIII.

Eräs testamentinsaaja testamenttasi ruokaa ja vaatteita vapautetuille miehilleen. Heräsi kysymys, koska testamentin tekijä oli määrännyt erään perillisistään, Moderatuksen, jonka hän mainitsi nimeltä, hoitamaan luottamuksen, olisiko Moderatus yksin vastuussa, jotta hänen perillisensä eivät olisi vastuussa hänen kuolemansa jälkeen. Vastaus oli, että hänen perillisensä olisivat vastuussa.

28. Eräs testamentinsaaja jätti vapautetuille miehilleen ja naisilleen, jotka hän myös testamentilla ja kodifikaatilla vapautti, sopivan elatusavun, jollaisen hän oli elinaikanaan antanut, ja hän määräsi myös, että heille kaikille annettaisiin tiettyjä maita. Heräsi kysymys siitä, oliko testamentinsaajan isän vapaamiehen vapaamies, jota hänellä oli tapana puhutella seuraavasti: "Vapaamiehellemme, Rufinuksen pojalle", olisi hyväksyttävä osuus perinnöstä. Hän lähetti myös kotikaupunkinsa tuomareille kirjeen, jossa hän pyysi, että hänelle maksettaisiin palkka julkisista varoista, koska hän oli lääkäri, ja ilmoitti, että hän oli hänen vapaamiehensä. Vastaus oli, että asiasta päätäisi se tuomioistuimien, jonka toimivaltaan asia kuuluisi, ja että vapaamatkustajan voitaisiin myöntää osuus rahaston hyödystä, jos testamentinsaaja olisi elinaikanaan elättänyt hänet; muussa tapauksessa hän ei voisi.

29. Eräs testamentintekijä testamenttasi vapautetulle naiselleen, Basilikalle, kymmenen aurea, jotka hän halusi jäävän hänen vapautettujen miehiensä Epiktetoksen ja Kallistuksen haltuun, maksettavaksi Basilikalle viiden prosentin korkoineen siihen asti, kunnes tämä täyttää 25 vuotta, jotta hän saisi elatusta rahan korosta ikänsä mukaan. Heräsi kysymys siitä, oliko Basilikalla oikeus saada tukea saman testamentin toisen lausekkeen nojalla, jossa testamentin tekijä jätti yleisesti ottaen ruokaa, vaatteita ja majoitusta vapautetuille miehilleen ja naisilleen. Vastaus oli, että esitettyjen tosiseikkojen mukaan hänellä ei olisi oikeutta siihen, ellei voitaisi osoittaa, että se annettiin hänelle yhdessä muiden kanssa. Claudius: Koska testamentintekijä on tarkoittanut, että korko rahasummasta, jonka hän on erityisesti testamentannut hänelle etuoikeutettuna perintönä, käytetään hänen elatukseensa.

30. Eräs yksityishenkilö, joka oli pitänyt kaikkea omaisuuttaan yhdessä vaimonsa kanssa yli neljänkymmenen vuoden ajan, jätti vaimolleen ja pojan pojan pojan pojanpojalleen perillisiksi yhtäläiset osuudet omaisuudestaan ja määräsi seuraavaa: "Lisäksi testamenttaan vapautetuille miehilleeni, jotka olen elinaikanani vapauttanut, sen, mitä olen tottunut heille toimittamaan." Heräsi kysymys siitä, voisivatko ne orjat, jotka molemmat osapuolet olivat vapauttaneet aviopuolisoidensa elinaikana ja joista oli tullut heidän yhteisomistajiensa vapautettuja miehiä, vaatia trustin ehtojen mukaisesti koko summaa, jonka he olivat tottuneet saamaan aviomiehen elinaikana. Vastaus oli, että heillä ei ollut oikeutta enempään kuin siihen, mitä aviomies oli tottunut antamaan osuudekseen.

31. Sama, Digest, kirja XIX.

Eräs testamentin tekijä jätti tietyt orjat temppelein holhoukseen ja määräsi perilliselleen perinnöksi heidän hyväkseen seuraavan perinnön: "Pyydän ja kehotan sinua minun muistokseni antamaan ja toimittamaan jalkamiehilleni, jotka olen jättänyt hoitamaan temppeleitä, joka kuukausi tällaisen ja tietyn määrän ruokaa ja joka vuosi tällaisen ja tietyn määrän vaatteita." Koska temppeleitä ei ollut vielä pystytetty, heräsi kysymys, olivatko orjat oikeutettuja saamaan perintönsä testamentin tekijän kuolinpäivästä vai siitä ajankohdasta alkaen, jolloin temppeleitä valmistui. Vastaus oli, että tuomarin velvollisuutena olisi velvoittaa perillinen toimittamaan orjille se, mitä heille oli jäänyt, kunnes temppeleitä olisi rakennettu.

32. Sama, Digest, kirja XX.

Eräs mies testamenttasi vapautetuille miehilleen, jotka hän oli testamentilla vapauttanut, kymmenen aurea, jotka maksettiin kuukausittain heidän elatukseensa, ja sen jälkeen testamenttasi yleisluontoisesti kodifikaatilla kaikille vapautetuille miehilleen seitsemän aurea, jotka maksettiin kuukausittain ruokaan, ja kymmenen aurea, jotka maksettiin vuosittain, heidän vaatetukseensa. Heräsi kysymys siitä, oliko perillisillä testamentin mukaan yksi luottamusvelvollisuus ja lisäyksen mukaan toinen luottamusvelvollisuus vapautettujen miesten hyväksi. Vastaus oli, että mainitussa tapauksessa oli syytä olla toimittamatta perillisille sitä, mitä lisäyksessä oli jätetty, sillä jälkimmäiseen lisäykseen sisältyvillä testamenttilahjoituksilla testamentintekijä näytti peruuttaneen ne elintarvikkeita koskevat testamenttilahjoitukset, jotka hän oli testamentannut testamentillaan.

33. Eräs testamentintekijä, joka oli testamentillaan vapauttanut orjansa, jätti heille testamentilla elintarvikkeita heidän vuosittaista elatustaan varten, jos he asuisivat hänen äitinsä luona. Äiti eli poikaansa kolme vuotta, mutta ei toimittanut vapautetuille miehille ruokaa eikä vaatteita, koska nämä eivät vaatineet testamentin täyttämistä; ja tyttäreltä, josta myöhemmin tuli äitinsä perillinen, ei hänen elinaikanaan neljäntoista vuoden aikana pyydetty orjilta perinnön maksamista. Heräsi kysymys, voivatko vapautetut miehet tyttären kuoleman jälkeen vaatia viimeiseltä perilliseltä sekä menneen että tulevan ajan osalta perintöosaa, joka oli jätetty heidän ruokansa ja vaatteidensa hankkimiseksi. Vastaus oli, että jos ehtoa oli noudatettu, mikään mainitussa tapauksessa ei estänyt heitä esittämästä vaatimusta.

34. Eräs testamentintekijä halusi, että perillisensä luovuttavat Stichuksen, ja määräsi, että Seius toimittaa hänelle ruokaa ja vaatteita, jos hän asuu hänen luonaan, ja lisäsi sitten seuraavat sanat: "Pyydän myös sinua, Seius, kun täytät kaksikymmentäviisi vuotta, hankkimaan hänelle armeijan palveluspaikan, jos hän ei lähde sinulta ennen sitä." Koska Stichus sai vapautensa välittömästi ja Seius kuoli ennen kuin hän täytti kaksikymmentäviisi vuotta, heräsi kysymys, pitäisikö niiden, jotka saivat Seiuksen omaisuuden, ostaa Stichukselle sotilasvirka, ja jos näin päätettiin tehdä, pitäisikö se ostaa viipymättä vai silloin, kun Seius olisi täyttänyt kaksikymmentäviidettä vuotta, jos hän olisi jäänyt henkiin. Vastaus oli, että koska oli

päätetty, että provisio oli ostettava, ei ollut välttämätöntä, että se oli ostettava ennen kuin testamentin tekijän määräämä aika oli kulunut umpeen.

35. Kun hänen kuolemanjälkeiset lapsensa sekä testamentintekijän isä ja äiti määrättiin hänen perillisikseen, ja sitten hän, tehtyään sijaantulon, vapautti orjat, jotka olivat hänen holhoojiaan, ja testamenttasi heille heidän peculiuminsa sekä vuotuisen summan heidän toimeentuloaan varten, ja jätti myös testamentteja tietyille vapautetuille miehilleen ja vieraille; ja lopuksi, kun hänelle oli syntynyt tytär sen jälkeen, kun hänen testamenttinsa oli pantu täytäntöön, hän lisäsi seuraavan määräyksen kodifikaatissa: "Toivon, että kaikki omaisuus, jonka olen ennen tätä ajankohtaa jollekin testamentannut, annetaan heille; ja pyydän heitä luovuttamaan kolmannen osan siitä tyttärelleni Petinalle." Kun pupillisubstituutio oli tehty, hän toivoi, että vapautetut miehet, jotka eivät olleet saavuttaneet murrosikää ja joiden vapauttamisesta testamentin tekijä oli antanut vanhemmilleen tehtäväksi, saisivat ruokaa ja vaatteita koskevan testamentin lisäksi jälleen yhtä paljon kuin hän oli jättänyt heille rahana. Koska hänen tyttärensä jäi eloon testamentin avaamisen ja lisäyksen jälkeen, mutta kuoli sen jälkeen ja siirsi perillisilleen trustin, jolla hänet oli määrätty luovuttamaan kolmas osa perinnöstä, heräsi kysymys, voitiinko myös kolmas osa elintarvikkeista ja vaatteista vaatia trustin ehtojen mukaisesti. Vastaus oli, että sitä ei voitu vaatia. Samoin kysyttiin, kuuluuko kolmas osa omaisuudesta, joka oli testamentattu codicilillä trustiin, tyttarelle. Vastaus oli, että ei. Tiedusteltiin myös, oliko sijaantuloon sisältyvä määräys, jonka mukaan vapautetut miehet, jotka eivät olleet vielä saavuttaneet murrosikää, olisivat oikeutettuja saamaan jälleen yhtä paljon kuin heille oli jätetty rahassa, ja kun kolmas osa testamentilla testamentatusta perinnöstä oli vähennetty, laskelma olisi tehtävä siten, että kaksi kolmasosaa summasta olisi maksettava sen lisäksi, mitä codicilillä oli jätetty; kolmas osa näistä perinnöistä, joiden perinnönjättäjän haluttiin kuuluvan tyttarelleen. Vastaus oli, että koko substituutiosta mainittu määrä olisi maksettava.

36. Eräs testamentintekijä jätti ruokaa ja vaatteita uskotusti vapaamatkustajilleen ja lisäsi: "Toivon, että he, vapaamatkustajani, asuvat siellä, minne ruumiini on haudattu, jotta he voivat joka vuosi juhlia kuolemani vuosipäivää haudallani tyttärieni poissaollessa." Tämä on siis totta. Heräsi kysymys siitä, pitäisikö tukea yhtä vapaamiehistä, joka ei testamentin tekijän kuoleman jälkeen ilmoittautunut perillisille ja kieltäytyi asumasta haudan läheisyydessä. Vastaus oli, että hänelle ei pitäisi antaa tukea.

37. Sama, Digest, kirja XXII.

Eräaseen testamenttiin lisättiin seuraava määräys: "Haluan, että perillisilläni on oikeus antaa heille ruokaa ja kaikkea muuta, mitä minulla oli tapana antaa vapautetuille miehilleeni". Yksi mainituista vapaamatkustajista oli suojelijansa suostumuksella poissa neljä vuotta ennen testamentintekijän kuolemaa hoitamassa yksityisasiotaan, ja tästä syystä hän ei testamentintekijän kuollessa saanut ruokaa, jota hän oli aiemmin saanut. Tästä huolimatta isäntä jätti hänelle samassa testamentissa viiden aureen suuruisen perinnön, aivan kuten hän teki muillekin, jotka hän oli elinaikanaan armahtanut. Heräsi kysymys, oliko

tämä vapautettu mies oikeutettu myös elintarvikkeisiin ja muihin esineisiin, jotka oli testamentattu muille vapautetuille miehille. Vastaus oli, miksi ei?

38. Sama, Opinions, kirja III.

"Olkoon Stichus, hoitajani pojanpoika, vapaa, ja haluan myös, että hänelle maksetaan vuosittain kymmenen aurea." Sitten testamentintekijä, joka oli varannut tiettyjä luottoja hänen hyväkseen, testamenttasi mainitulle Stichukselle vaimonsa ja lapsensa ja jälkimmäisille sen, mitä hän oli heille elinaikanaan antanut; ja sen jälkeen hän määräsi toisen otsikon alla antamaan kaikille vapautetuille miehilleen sen, mitä hänellä oli elinaikanaan ollut tapana antaa heille. Kysyn, onko Stichus perintönsä lisäksi oikeutettu elatusapuun. Vastaus oli, että esitettyjen tosiseikkojen mukaan hän ei saa.

39. Kun sama testamentintekijä oli antanut erään kaupungin kunnalle tehtäväksi elatuksen maksamisen hänen vapauttamilleen molempiin sukupuoliin kuuluville miehille tietyistä maista, jotka hän oli testamentannut sille, kysyn, pitäisikö määrätyn perillisen vai kunnan antaa heille ne päivärahat ja vaatteet, jotka testamentintekijä oli elinaikanaan antanut Stichukselle, hänen vaimolleen ja lapsilleen. Vastaus on, että testamentin vapaamielisimmän tulkinnan mukaan on sanottava, että ne olisi annettava kaupungille.

40. Titia testamenttasi Maeviukselle erään maa-alueen käyttöoikeuden ja velvoitti hänet maksamaan Pamphilalle ja Stichukselle vuosittain sata sestertiötä kyseisen maa-alueen tuotoista niin kauan kuin he elävät; kysyn, onko Maeviuksen kuoleman jälkeen Titian perillisen velvollisuus huolehtia elatuksesta. Vastaus on, että mainitussa tapauksessa ei ollut mitään sellaista, mikä edellyttäisi, että Titian perillisen tai perinnönsaajan perillisen olisi huolehdittava siitä, ellei selvästi osoiteta, että testamentintekijä oli tarkoittanut, että se olisi suoritettava käyttöoikeuden päättymisen jälkeen, edellyttäen, että käyttöoikeudesta saatu määrä olisi riittävä.

41. Eräs äiti, joka oli määrännyt poikansa perillisekseen, myönsi orjalleen Pamphilukselle vapauden luottamuksen nojalla ja testamenttasi hänelle viisi aurea tämän ruokahuoltoon varten ja viisikymmentä vuosittain maksettavaa aureaa tämän vaatetusta varten sillä ehdolla, että tämä asuu hänen poikansa kanssa. Kysyn, onko elatusapu maksettava pojan kuoleman jälkeen. Vastaus on, että jos ehto on noudatettu, se on maksettava hänen kuolemansa jälkeen.

42. Ulpianus, Trusts, kirja II.

Kun testamentataan päiväraha tai ruoka, on selvää, ettei majoitusta, vaatteita tai kenkiä tarvitse toimittaa, koska testamentin antajalla oli mielessään vain ruoan toimittaminen.

43. Valens, Trusts, kirja I.

Kun elatusapu jätetään trustin ehtojen mukaisesti eikä määrää ole ilmoitettu, on ennen kaikkea selvitettävä, mitä vainaja oli tottunut antamaan perinnönsaajalle, ja sen jälkeen on selvitettävä, mitä hän jätti muille samanarvoisille. Jos kumpaakaan näistä seikoista ei saada selville, määrä on määritettävä vainajan varallisuuden ja sen kiintymyksen mukaan, jota hän tunsu sitä kohtaan, jonka hyväksi trusti on perustettu.

44. Eräs testamentin tekijä, jolla oli jo velvollisuus elättää veljensä vapautettuja miehiä, testamenttasi heille testamentillaan tiettyjä viinitarhoja seuraavalla lisäyksellä: "Että he saisivat ne, jotta he voisivat hankkia itselleen ruokaa". Jos hän jätti heille nämä viinitarhat sen elatusavun sijasta, jonka hän oli velvollinen antamaan, niitä ei saisi luovuttaa testamentin ehtojen mukaisesti, ellei perillisiä vapauteta testamentin asettamista velvoitteista; sillä jos näin ei tehtäisi ja hän sen jälkeen nostaisi testamentin nojalla kanteen, perillinen voisi suojella itseään poikkeuksella petoksen perusteella, toisin sanoen jos viinitarhat eivät olisi arvoltaan pienempiä kuin elatusapuun annettu määrä. Lisäys "jotta he saisivat ne, jotta he voisivat hankkia itselleen ravintoa" osoittaa pikemminkin testamentin tekemisen syyn kuin aikomuksen perustaa käyttöoikeus.

45. Paulus, On Neratius, kirja IV.

Jos sinua pyydetään kouluttamaan joku, sinut voidaan velvoittaa varustamaan hänet välttämättömillä elintarvikkeilla. Paulus: Miksi elatuksesta määrävän testamentin soveltamisala on laajempi silloin, kun todetaan, että vaatteet ja majoitus sisältyvät siihen? Näin ei ole, sillä molemmat ovat samanarvoisia.

Tit. 2. Kulta-, hopea-, koriste-, jalokivi-, hajuvesi-, vaate-, gobeliini- ja patsaiden perinnöistä.

46. Pomponius, On Sabinus, kirja VI.

Jos vaatteet yleensä jätetään yhdelle henkilölle ja naisten vaatteet erikseen toiselle, naisten vaatteet otetaan pois ja annetaan sille, jolle ne erityisesti testamentattiin, ja loput kuuluvat toiselle. Samaa sääntöä sovelletaan koristeisiin sisältyviin hopeaesineisiin, kun naisille sopivat koristeet testamentataan yhdelle henkilölle ja kaikki hopeaesineet toiselle. Samoin, jos kaksi marmoripatsasta jätetään sinulle ja sen jälkeen kaikki testamentin antajalle kuuluva marmori jätetään toiselle

testamentinsaajalle, sinulle ei jää mitään marmoripatsasta, lukuun ottamatta näitä kahta. Samaa sääntöä sovelletaan, kun testamentin tekijän kaupunkiorjat testamentataan sinulle ja testamentin tekijän taloudenhoitaja testamentataan minulle.

47. Jos perillinen on määrätty luovuttamaan jollekin tietty paino hopeaa, hän vapautuu lain nojalla vastuusta, jos hän maksaa hänelle rahaa, edellyttäen, että raha on samanarvoista kuin hopea; tämä mielipide on oikea, jos tietynlaista hopeaa ei ole testamentattu.

48. Africanus, Kysymyksiä, kirja II.

Jos joku käskää sinua ostamaan tiettyjä koriste-esineitä vaimonsa käyttöön ja hän sitten, kuten on tapana, jättää vaimolleen kaiken, mitä hän oli antanut tämän käyttöön, ja sinä teet oston testamentin tekijän kuoleman jälkeen ja tietämättäsi, että hän oli kuollut, naisella ei ole oikeutta koriste-esineisiin, koska käytetyt sanat viittaavat testamentin tekijän kuolinhetkeen. Jos kuitenkin teette oston testamentin tekijän elinaikana, mutta hänen vaimonsa kuoleman jälkeen, ei voida katsoa, että perintö on mitätön, koska ei voida väittää, että koristeet oli tarkoitettu sellaisen henkilön käyttöön, joka on jo kuollut. Samaa on sanottava vielä elossa olevan, mutta eronneen naisen tapauksessa, kun kysytään, onko hänellä oikeus siihen, mikä on ostettu hänen eronsa jälkeen, koska sitä ei ilmeisesti ole tarkoitettu hänen käyttöönsä vaimona.

49. Celsus, Digest, kirja XIX.

Eräs mies jätti vaimolleen kaiken, mitä hän oli hankkinut tämän käyttöön, ja sai häneltä avioeron ennen kuolemaansa. Proculus sanoo, että vaimolla ei ole oikeutta omaisuuteen, koska näyttää siltä, että se oli otettu häneltä pois. Tämä on kuitenkin tosiseikkoja koskeva kysymys, sillä vaikka mies olisi voinut hylätä vaimonsa, hän ei voinut aikoa riistää häneltä perintöä.

50. Paulus, Ediktistä, kirja LIV.

Eräs henkilö lähetti vapautetut miehensä Aasiaan ostamaan purppuraa ja testamenttasi purppuravillan vaimolleen. Servius esitti näkemyksensä, että tavarat, jotka vapaamies oli ostanut testamentin tekijän elinaikana, kuuluivat vaimolle.

51. Africanus, Kysymyksiä, kirja II.

Seuraava sisältyy Phuphidiuksen toiseen kysymysten kirjaan: "Jos nainen käskää sinua ostamaan helmiä hänen käyttöönsä ja sinä teet sen hänen kuolemansa jälkeen, mutta luullessasi hänen olevan vielä elossa," Atilicinus kiistää, että helmet olisi jätetty henkilölle, jolle nainen teki seuraavan testamentin: "Testamenttaan kaikki jalokivet, jotka on hankittu tai jotka hankitaan käyttööni", sillä niitä ei voida katsoa hankitun hänen käyttöönsä, koska hän oli jo kuollut oston tekohetkellä.

52. Marcellus, Opinions.

Seia määräsi perilliselleen Publius Maeviukselle seuraavan testamentin: "Annan ja testamenttaan Antonia Tertyllalle tämän ja tämän verran kultaa ja suuret, hyasintteihin kiinnitetyt helmeni." Myöhemmin hän luopui helmistä, eikä jättänyt kuollessaan yhtäkään koruistaan. Kysyn, joutuuko perillinen luottamusehtojen nojalla ilmoittamaan sellaisen omaisuuden arvon, joka ei kuulu jäämistöön. Marcellus vastaa, että häntä ei vaadita tekemään niin.

53. Kysyn myös, jos voidaan todistaa, että Seia muutti helmistä ja hyasintteista koostuvan kaulakorunsa joksikin muuksi koristeeksi, josta tuli myöhemmin arvokkaampi lisäämällä siihen muita jalokiviä ja pieniä helmiä, voiko testamentin saaja vaatia mainittuja helmiä ja hyasintteja, ja onko perillinen pakotettu irrottamaan ne muista koruista ja luovuttamaan ne. Marcellus vastaa, että vaatimusta ei voida esittää. Sillä miten voidaan katsoa, että perintö tai trusti on olemassa, jos se, mikä testamentilla annetaan, ei säilytä alkuperäistä luonnettaan? Sillä testamentti ikään kuin sammuu, joten se on tällä välin kadonnut näkyvistä, ja näin ollen tämän paloittelun ja muutoksen myötä myös testamentin tekijän tarkoitus näyttää muuttuneen.

54. Lucius Titius teki testamentissaan seuraavan määräyksen: "Määrään perilliseni pystyttämään kotikaupunkiini julkisen pylväspaikan, johon toivon hopea- ja marmoripatsaideni sijoitettavan." Kysyn, onko testamentti pätevä. Marcellus vastaa, että se on, ja että työstä ja muusta tavarasta, jonka testamentin tekijä halusi sinne sijoitettavan, tehty testamentti kuuluu kunnalle, sillä hän ymmärsi, että kaupunki saisi siitä jonkinlaista kaunistusta.

55. Paulus, On Plautius, kirja VIII.

Kun testamentti tehdään seuraavasti: "Perilliselleni annetaan tehtäväksi antaa vaatteeni ja hopealevyini", katsotaan testamentatuksi kaikki se, mikä kuului testamentintekijälle hänen tehdessään testamenttiaan; siitä syystä, että aina ymmärretään, että on tarkoitettu nykyhetkeä, jos jotain muuta ei ole sisällytetty; sillä sanoessaan "vaatteeni ja hopealevyini" hän ilmaisee pronomiinilla "minun" nykyhetkeä eikä tulevaisuutta. Sama sääntö pätee, kun joku testamenttaa "orjani".

56. Sama, On Plautius, kirja IX.

Plautius: Eräs nainen teki testamentin seuraavasti: "Määrään perilliselleni, kuka hän sitten onkin, antamaan vaatteeni, hygieniatarvikkeeni ja naiselliset koristeeni Titialle." Cassius sanoo, että jos ei voida selvittää, mikä testamentin tekijän aikomus oli, kaikki hänen vaatteensa katsotaan testamentin ehtojen mukaisesti testamentatuksi. Paulus: Javolenus sanoo samaa, koska, kuten hän huomauttaa, on todennäköistä, että testamentintekijä aikoi rajoittaa testamenttinsa koskemaan vain

koruja, joille hän antoi nimityksen "naiselliset koristeet". Lisäksi voidaan sanoa, että termi "naisellinen" ei asianmukaisen puhutavan mukaisesti sovellu vaatteisiin eikä hygieniatarvikkeisiin.

57. Modestinus, Säännöt, kirja IX.

Kun testamentataan tietty paino kultaa tai hopeaa eikä lajia ole ilmoitettu, ei ole toimitettava itse materiaalia vaan sen arvo nykyhetkellä.

58. Pomponius, Quintus Muciuksesta, kirja V.

Quintus Mucius sanoo, että jos perheen päämies testamenttaa vaimolleen maljakoita, vaatteita tai mitä tahansa muuta seuraavalla tavalla: "Joka on ostettu ja hankittu hänen käyttöönsä", hänen katsotaan testamentanneen sen, mikä on hankittu vaimolleen yksilöllisesti eikä heidän yhteiseen käyttöönsä. Pomponius: Tämä pätee paitsi silloin, kun tavarat hankittiin sekä miehen että vaimon käyttöön, myös silloin, kun tämä tehtiin heidän lastensa tai jonkun muun käyttöön; sillä tällainen määräys näyttäisi osoittavan, että omaisuus oli hankittu vaimon itsensä yksityiseen käyttöön. Mutta kun Quintus Mucius totesi, että maljakot, vaatteet tai mikä tahansa muu asia sisältyy siihen, näyttää toteamuksemme väärä vahvistuvan; sillä pääsääntöisesti on suuri ero siinä, milloin tämäntyyppiset esineet testamentataan yleisesti tai erityisesti, sillä jos ne testamentataan yleisesti (kuten esimerkiksi "jotka on hankittu vaimoni käyttöön"), hänen selityksensä on oikea. Jos testamentin kohde kuitenkin kuvataan seuraavasti: "Sellainen ja sellainen purppuravaate", jolla osoitetaan tietty vaate, vaikka siihen lisättäisiinkin sanat "jotka olen hankkinut tai jotka olen tarkoittanut hänen käyttöönsä"; siitä syystä, että sitä ei ollut ostettu eikä tarkoitettu hänelle eikä annettu hänen käyttöönsä, testamentti on epäilemättä pätevä, koska kun tietty esine jätetään, sen väärä kuvaus ei tee testamenttia mitättömäksi; aivan kuten jos olisi kirjoitettu: "Stichus, jonka ostin Titiuksen myynnissä"; sillä jos testamentin tekijä ei ostanut häntä lainkaan tai osti hänet jollakin muulla myynnillä, testamentti on kuitenkin pätevä. On selvää, että jos testamentti on testamentattu seuraavasti: "Vaasat tai vaatteet tai tavarat, jotka on tarkoitettu vaimoni käyttöön", Quintus Muciuksen mielipide on tässäkin tapauksessa oikea. On huomattava, että vaikka mainitut esineet kuuluisivat toiselle, mutta testamentin antaja luuli niiden olevan hänen, perillinen on velvollinen toimittamaan ne.

59. Proculus, Epistolat, kirja V.

Jos joku testamenttaa kultaa, hopeaa ja kultaan kiinnitettyjä helmiä, katsotaan testamentatuksi kulta, johon ei ole kiinnitetty jalokiviä eikä helmiä.

60. Papinianus, Kysymyksiä, kirja XVII.

Jos perillinen turmelee testamentatun maalauksen ja luovuttaa taulun, jolle se on maalattu, voidaan sanoa, että testamentin nojalla voidaan silti nostaa kanne, koska perintö koostui maalauksesta eikä taulusta.

61. Scaevola, Digest, kirja XV.

Eräs mies teki vaimolleen seuraavan testamentin: "Tahdon, että kaikki wc-esineet ja jalokivet ja kaikki muu, mitä olen antanut tai lahjoittanut vaimolleni tai hankkinut tai tehnyt hänen käyttöönsä elinaikanani, annetaan hänelle." Tämä on hänen perintönsä. Heräsi kysymys siitä, kuuluiko nelipyöräinen nukkumistarkoitukseen tarkoitettu vaunu muuleineen, jota vaimo oli aina käyttänyt, perintöön. Vastaus oli, että jos se oli hankittu hänen käyttöönsä, hänellä oli oikeus siihen. Kysyttiin myös, olisiko saman lausekkeen nojalla annettava vaimolle myös ne vaatteet, jotka testamentin tekijä oli hankkinut naispuolisille orjille tai vaimonsa kantajille. Vastaus oli, että ne olisi annettava.

62. Pomponius, On Sabinus, kirja V.

Jos testamenttaan patsaan ja myöhemmin lisään siihen toiselta otetun käsivarren, testamentinsaaja voi vaatia koko patsaan.

63. Scaevola, Digest, kirja XV.

Eräs testamentinsaaja testamenttasi tietynlaista kultaa ja hopeaa Seialle ja esitti hänelle seuraavan pyynnön: "Pyydän sinua, Seia, luovuttamaan kuollessani kaiken sen kullan ja hopean, jonka olen erityisesti testamentannut sinulle, orjilleni So-ja-So:lle, ja mainitun omaisuuden käyttöoikeus riittää sinulle elinaikanasi." Heräsi kysymys, olisiko testamentinsaajalle annettava pelkästään kullan ja hopean käyttöoikeus. Vastaus oli, että esitettyjen tosiseikkojen mukaisesti myös esineiden omistusoikeus testamentattiin trustin ehtojen mukaisesti.

64. Sama, Digest, kirja XVIII.

Eräs äiti määräsi tyttärensä perilliseksi tämän ollessa vielä isällisen määräysvallan alaisena, korvasi tämän isän Maeviuksella ja teki testamentissaan seuraavan määräyksen: "Kuka ikinä perilliseni onkin, määrään, ettei hän saa myydä mitään koruistani, kulta- tai hopeaesineistäni tai vaatteistani, joita käytän, vaan ne jääkööt tyttärelleni." Koska tytär kieltäytyi ottamasta perintöä vastaan ja koska isä, joka oli sijaantulon mukainen perillinen, oli kuollut testamentittomana, heräsi kysymys, voisiko tytär vielä vaatia testamentin täytäntöönpanoa. Vastaus oli, että esitettyjen tosiseikkojen perusteella näytti siltä, että trustin täytäntöönpano oli laillisesti siirtynyt isän seuraajalle. Claudius: Koska testamentintekijän käyttämän termin "säilyttää" avulla trusti näytti lykkääntyneen siihen asti, kunnes se osapuoli, jonka hyväksi se oli luotu, oli vapautettu isän määräysvallasta.

65. Ulpianus, On Sabinus, kirja XXI.

Kun testamentataan sormukseen kiinnitetty jalokivi tai jokin muu koriste tai esine, joka on liitetty yhteen, tämä on lain mukaista, ja ne olisi erotettava toisistaan ja luovutettava testamentinsaajalle.

66. Scaevola, Digest, kirja XXII.

Eräs testamentintekijä jätti vaimolleen kymmenesosan omaisuudestaan, orjansa ja tietyt hopeaesineet, jotka hän yksilöi, ja hän määräsi perillisensä antamaan hänelle sormuksensa ja vaatteensa, aivan kuin ne olisivat hänen omaa yksityisomaisuuttaan. Jos nämä tavarat eivät tosiasiassa kuuluneet vaimolle, heräsi kysymys, oliko hänellä oikeus niihin perinnön perusteella. Vastaus oli, että näytti siltä, että perittävän tarkoituksena oli testamentata ne hänelle, ellei perillinen voinut osoittaa päinvastaista.

67. Sama testamentintekijä antoi vaimolleen testamenttisopimuksen nojalla tehtäväksi siirtää heidän yhteiselle kasvattilapselleen kaiken sen, mikä hänen käsiinsä tulee hänen testamenttinsa nojalla. Heräsi kysymys siitä, olisiko perillinen velvollinen luovuttamaan mainitulle kasvattilapselle sellaista omaisuutta, jonka testamentin tekijä tiesi kuuluvan hänen vaimolleen ja jonka hän oli määrännyt luovutettavaksi tälle. Vastaus oli, että jos esineet olivat hänen omaa omaisuuttaan, perillisen ei tarvinnut luovuttaa niitä, mutta jos ne olivat peräisin testamentin nojalla, hänen oli pakko luovuttaa ne.

68. Eräs nainen jätti testamenttiinsa lisätyn ja myöhemmin tehdyllä lisäyksellä täydennetyn luottamuksen nojalla erityisesti useita vaatteita ja hopeaesineitä, jotka hän ilmoitti valmistaneensa itse tai jotka hänellä oli hallussaan. Heräsi kysymys, kuuluivatko muut esineet, joita ei löytynyt jäämistön varoista, testamentinsaajille. Vastaus oli, että vain ne, jotka löytyivät sieltä, kuuluisivat heille.

69. Ulpianus, On Sabinus, XX kirja.

Kun testamentataan kultaa tai hopeaa, kaikki jäljelle jäänyt kultaa tai hopeaa kuuluu perintöön, riippumatta siitä, onko se valmistettu vai ei. On kuitenkin vakiintuneesti todettu, että raha, joka on lyöty rahaksi, ei sisälly perintöön.

70. Jos siis testamentataan tietty paino kultaa tai hopeaa, katsotaan, että se on jätetty irtotavarana, eikä testamentti koske maljakoita.

71. Jos kuitenkin testamentataan sadan painon verran valmistettua hopeaa, perintö kuuluu valmistettuna hopeana. Tämän vuoksi Celsus kysyi, pitäisikö pienet astiat sulkea pois. Hän oli sitä mieltä, että niitä ei voitu sulkea pois, vaikka niiden valinta olisi jätetty perijälle.

72. Celsus kysyy yhdeksännessätoista kysymysten kirjassaan myös, jos testamentataan sata painoa hopeaa, onko lyijyliitokset irrotettava, jotta hopea voidaan punnita. Sekä Proculus että Celsus sanovat, että se on punnittava lyijyn poistamisen jälkeen, sillä hopea luovutetaan ostajille juottamattomana, ja sen paino otetaan huomioon; tämä mielipide on järkevä.

73. On selvää, että kun pienet hopea-astiat, esimerkiksi neliölevyt, testamentataan, lyijy, jolla ne on juotettu, menee niiden mukana.

74. Samoin, kun testamentataan hopeaesineitä, herää kysymys, luetaanko niihin liitetyt kultaiset koristeet mukaan. Pomponius sanoo Sabinusta käsittelevässä viidennessä kirjassaan, että on suuri ero sillä, testamentataanko tietty paino valmistettua hopeaa vai pelkästään valmistettua hopeaa. Jos testamenttiin testamentataan tietty paino hopeaa, sitä ei lueta mukaan; jos taas testamenttiin valmistettua hopeaa, se luetaan mukaan, koska kaikki, mikä on yhdistetty mihin tahansa hopeaesineeseen, on ikään kuin sen lisävarusteita, aivan kuten kultainen punos ja purppura ovat osa vaatteita. Pomponius sanoo kirjassaan Epistolakirjat, että punos kuuluu vaatteiden perintöön, vaikka sitä ei olisikaan ommeltu niihin.

75. Myös Celsus toteaa Digestin yhdeksännessätoista kirjassa ja Kommentaarien seitsemännessä kirjassa, että jos perinnöksi jätetään kultaa, eivät kullattuja esineitä eivätkä hopealevyyn kiinnitetyt kultaiset koristeet kuulu perinnöksi.

76. Kuuluvatko kultasormukset käsitteen "kulta" alle?" kysytään. Quintus Saturninus sanoo kymmenennessä Ediktiä koskevassa kirjassaan, että ne sisältyvät siihen.

77. On ilmeistä, että hopeinen sänky ei kuulu käsitteen "hopeaesineet" alle, eikä mikään muukaan hopeinen huonekalu, jos testamentin antaja ei ole pitänyt sitä sellaisena. Tiedän päättäneeni, että näin oli asianlaita hopeisen soljen osalta, koska talouden päämies ei pitänyt sitä osana hopeaesineitään. Eivätkä myöskään kynttilänjalat, hopealamput, talossa säilytettävät pienet kuvat tai hopeapatsaat voi kuulua käsitteen "hopeaesineet" piiriin. Myöskään seiniin kiinnitetyjä peilejä, joita naiset käyttävät wc-tiloissaan, ei lueta mukaan, jos he eivät pidä niitä osana hopeaesineitään.

78. Kun perinnöksi annetaan hopeaesineitä, Quintus Mucius sanoo, että hopeaesineet kuuluvat mukaan; kuten esimerkiksi paistinpannut, öljykannut, kulhot, altaat ja muut tämänkaltaiset astiat, joita ei kuitenkaan luokitella huonekaluiksi.

79. Kun maljakoita testamentataan jollekulle, mukaan luetaan paitsi ne maljakot, jotka on tarkoitettu syömiseen ja juomiseen, myös sellaiset, joita käytetään tukemaan jotakin, kuten esimerkiksi lautaset ja tarjottimet. Sivulaatikot, joissa niitä säilytetään, kuuluvat myös tähän, sillä termi "maljakot" on yleinen, ja sillä tarkoitetaan sekä viinin säilyttämiseen tarkoitettuja astioita että jäähdystarkoituksiin käytettäviä astioita.

80. Ilmaisuu "valmistamaton hopea" sisältää raaka-aineen, toisin sanoen sellaisen, jota ei ole työstetty. Mutta entä jos hopeaan on käytetty jonkin verran työtä, mutta sitä ei ole vielä saatu valmiiksi? Tässä tapauksessa voi olla epäilystä siitä, kuuluuko se termin "valmistamaton" alle, mutta mielestäni termi "valmistettu hopea" on sopivampi. Se olisi varmasti valmistettua ja kuuluisi tämän nimityksen alle, jos se olisi kultasepän käsissä koristeltavaksi kullalla. Jos kultakoristelu on aloitettu, pitäisikö se sisällyttää termiin kullalla koristeltu? Mielestäni sen pitäisi kuulua, jos hopeaesineet on testamentattu ja kultakoristelua ei ole vielä saatu valmiiksi.

81. Jos testamentissa testamentataan hopeisia pöytäesineitä, perinnönsaajalle kuuluu vain se, minkä testamentin antaja sisällytti omaan pöytävarustukseensa, eli mitä hän käytti syömiseen ja juomiseen. Käsien pesuun tarkoitetun altaan osalta on siis jonkin verran epäselvyyttä; mielestäni se kuitenkin kuuluu testamentin piiriin, koska se liittyy pöytätarjoiluun. On varmaa, että jos perittäväällä oli hopeisia kattiloita tai kattiloita, keittiövälineitä tai muita ruoanlaittoon käytettäviä esineitä, voidaan epäillä, sisältyvätkö ne perintöön. Olen sitä mieltä, että tällaiset tavarat kuuluvat pikemminkin keittiön varusteisiin.

82. Keskustellaanpa nyt kullasta ja hopeasta kiinnitetyistä koruista. Sabinus sanoo, että ne ovat kullan ja hopean lisävarusteita, kuten pienemmät asiat ovat suurempien lisävarusteita. Tämä on oikein sanottu, sillä koska olemme joskus ymmällämme siitä, kumpi kahdesta esineestä on lisävaruste, meidän on tarkasteltava sitä, kumpi niistä on toisen koristeena, sillä lisävaruste seuraa pääasiallista. Näin ollen juomakuppeihin tai kulta- tai hopealautasiin asetetut jalokivet ovat niiden lisävarusteita.

83. Mitä tulee pöytien kruunuihin, niiden korut ovat kruunujen lisävarusteita, ja jälkimmäiset ovat pöytien lisävarusteita.

84. Sama sääntö koskee kultaan asetettuja helmiä, sillä jos helmet on asetettu kultaan sen koristeeksi, ne ovat sen lisävarusteita; jos asia on päinvastoin, kulta on helmien lisävarusteita.

85. Sama sääntö koskee sormuksiin kiinnitettyjä jalokiviä.

86. Jalokivet ovat läpinäkyvää materiaalia. Servius erotti ne jalokivistä, kuten Sabinus toteaa Vitelliusta käsittelevissä kirjoissaan, siitä syystä, että jalokivet ovat läpinäkyviä, kuten esimerkiksi smaragdrit, krysoliitit ja ametistit, kun taas jalokivet ovat luonteeltaan erilaisia, kuten esimerkiksi obsidian ja Veijin lähistöllä esiintyvät jalokivet.

87. Sabinus sanoo myös, että helmiä ei pitäisi luokitella jalokiviksi eikä jalokiviksi, mikä on usein todettu, koska kuori, josta ne löytyvät, on muodostunut ja kasvaa Punaisen meren lähellä.

88. Lisäksi Cassius sanoo, että irisoivasta lasista valmistettuja astioita ei luokitella jalokiviksi.

89. Kun testamentataan kultaa, kyseisestä metallista valmistetut maljakot kuuluvat siihen, ja kun testamentataan jalokiviä, jalokivillä koristellut maljakot ovat osa perintöä. Tämän mukaisesti, jos kulta- tai hopeamaljakot on kuorutettu jalokivillä, ne ovat kulta- tai hopeamaljakon lisävarusteita, koska on otettava huomioon, kumpi esineistä oli tarkoitettu toisen koristeeksi, eikä sitä, kumpi niistä on arvokkaampi.

90. Paulus, On Sabinus, kirja III.

Jos jalokivet on kiinnitetty kultaan, jotta ne säilyisivät paremmin, sanomme silloin, että kulta on jalokivien apuväline.

91. Pomponius, On Sabinus, VII kirja.

Juomiseen käytettävien hopeaastioiden osalta voi syntyä epäilyksiä siitä, luetaanko niihin vain varsinaisiin juomiin käytettävät astiat vai myös sellaiset, joita käytetään juomien valmistukseen, kuten esimerkiksi siivilät ja pienet kannut. Parempi mielipide on, että myös ne olisi sisällytettävä.

92. Kun perinnöksi jätetään hajuvesiä, ei ainoastaan niitä, joita käytetään nautintoon, vaan myös sellaisia, joita käytetään sairauden yhteydessä, kuten komageenaa, liljoista, ruusuista ja mirhasta tislattuja esansseja sekä puhdasta nardia, jota naiset käyttävät näyttääkseen tyylikkäämmiltä ja puhtaammilta.

93. Cassius sanoo käsien pesuun käytettävistä altaista, että kun häneltä kysyttiin neuvoa, hän antoi mielipiteensä, että jos oli kaksi legaatin jäsentä, joista toiselle oli testamentattu astiat ruokailua varten ja toiselle juomista varten, näitä olisi pidettävä ruokapöydän tarjoilun lisänä.

94. Ulpianus, On Sabinus, XXII kirja.

Vaatteiden käsitteen alle luetaan kaikki kudotut kankaat, vaikka niitä ei olisikaan leikattu pois, toisin sanoen ne on sovitettu. Kankaaksi luokitellaan materiaali, joka ei ole vielä kokonaan kudottu eli viimeistelty. Näin ollen, jos joku testamenttaa vaatteen, siihen ei lueta mukaan kudotun kudoksen loimi eikä kudos.

95. Sama, Sabinuksesta, kirja XLIV.

Sillä ei ole merkitystä, testamentataanko vaate vai vaatekappale.

96. Ilmaisun "vaatteet" alle luetaan kaikki villasta, pellavasta, silkistä tai puuvillasta valmistetut tavarat, jotka on tarkoitettu puettaviksi tai käytettäväksi vaatteina, vyötäröinä, viittoina, kääreinä, mattoina tai peittoina, ja kaikki tällaisiin tavaroihin ommellut kuviot, raidat tai kirjailut luokitellaan niiden tarvikkeiksi.

97. Vaatteet on joko tarkoitettu miesten, naisten tai lasten käyttöön, tai ne ovat yhteisiä molemmille sukupuolille, tai niitä käyttävät orjat. Miesten vaatteet ovat sellaisia, jotka on tarkoitettu kotitalouden johtajan käyttöön, esimerkiksi toogat, tunikat, pienet viitat, vaipat, sotilasviitat ja muut tämänkaltaiset tavarat. Lapsille tarkoitettavat vaatteet ovat sellaisia, joita ei käytetä mihinkään muuhun tarkoitukseen, kuten esimerkiksi toga praetexta, lyhyet tunikat, kreikkalaiset viitat ja viitat, joita ostamme jälkeläisillemme. Naisten vaatteet ovat perheenäidin käyttöön tarkoitettuja vaatteita, joita mies ei voi helposti käyttää ilman moitteita; tällaisia vaatteita ovat esimerkiksi aamutakit, kaavut, tunikat, viitat, vyöt ja huput, jotka on suunniteltu pikemminkin suojaamaan päätä kuin koristamaan, hunnut ja matkaviitat. Molemmille sukupuolille yhteisiä ovat ne, joita sekä naiset että miehet käyttävät erottelematta, kuten viitat, viitat ja muut tämäntyyppiset vaatteet, joita joko mies tai vaimo voi käyttää ilman, että he joutuvat epäsuotuisien huomautusten kohteeksi. Orjien vaatteet ovat sellaisia, jotka on tarkoitettu heidän pukeutumiseensa, esimerkiksi viitat, tunikat, pellavapuvut, viitat, kääreet, smokkipuvut ja muut tämäntyyppiset vaatteet.

98. Jos vaatteet testamentataan, ne voivat koostua myös turkiksista;

99. Paulus, On Sabinus, kirja XI.

Koska joillakin henkilöillä on turkiksista tehtyjä tunikoita ja kaapuja.

100. Ulpianus, On Sabinus, kirja XLIV.

Tämän todistaa se, että tietyt kansat, esimerkiksi sarmatialaiset, pukeutuvat nahkoihin.

101. Aristo sanoo, että myös vaateasiat ja istuinten päällysteet kuuluvat tällaiseen perintöön.

102. Helmillä koristellut fileet sekä soljet olisi pikemminkin luokiteltava koristeiksi kuin vaatteiksi.

103. Vaatteita koskevaan perintöön kuuluvat myös sellaiset kuvakudokset, joita käytetään joko makuualustana tai peittona. Mielestäni hevosille käytettäviä kankaita ja koteloita ei pitäisi pitää vaatteina.

104. Kankaat, joilla kääretään reidet tai sääret, ja huopalakit sisältyvät termiin vaatteet, koska niiden avulla puetaan osa kehosta. Huopasukat kuuluvat myös tähän käsitteeseen, koska niitä käytetään jalkojen suojaamiseen.

105. Myös tyynyt kuuluvat vaatteiden käsitteeseen.

106. Kun joku käyttää ilmaisua "hänen vaatteensa", on selvää, että hän tarkoittaa sitä, mikä hänellä itsellään on omaan käyttöönsä.

107. Myös patjat ovat vaatteita.

108. Vuohen- ja karitsannahat ovat vaatteita.

109. Pomponius sanoo Sabinusta käsittelevässä kahdessakymmenennessä kahdessakymmenennessä toisessa kirjassaan hyvin oikein, että kun naisen vaatekaappi testamentataan, siihen sisältyvät myös naispuolisten pikkulasten ja nuorten tyttöjen vaatteet, sillä termi "nainen" tarkoittaa kaikkia naissukupuolisia henkilöitä.

110. Naiselle ominaisia koriste-esineitä ovat ne, joilla hän koristaa itseään, kuten esimerkiksi korvakorut, rannerenkaat, kaulakorut, sormukset (lukuun ottamatta sinetteihin käytettäviä) ja kaikki esineet, joita ei ole tarkoitettu muuhun tarkoitukseen kuin ruumiin koristeluun, ja tähän luokkaan kuuluvat myös kultaiset rihkamakorut, jalokivet ja jalokivet siitä syystä, että niillä itsellään ei ole mitään muuta käyttöä. Toalettitarvikkeet koostuvat niistä esineistä, joiden avulla naisesta tulee siistimpi ja puhtaampi. Niihin kuuluvat peilit, virtsapöntöt, voiteet, niiden säilytysastiat ja muut samankaltaiset esineet, kylpyvälineet ja kylpylät. Koristeiksi luokitellaan seuraavat: fileet, hiuslisäkkeet, pienet huput, päähineet, helmillä koristellut nastat, joita naisilla on tapana pitää, ja pienet hiusverkot. Nainen voi olla puhdas, mutta ei silti ole koristeltu, kuten ne, jotka ovat peseytyneet puhtaiksi kylvyssä, mutta eivät ole vielä pukeneet koristeisiinsa; ja toisaalta nainen voi herätä unestaan koristeineen koristeltuna, mutta hän ei silti ole puhdas.

111. Koristeisiin voidaan sanoa kuuluvan myös helmet, jos niitä ei ole irrotettu, tai muut jalokivet, jos ne voidaan helposti irrottaa kiinnikkeistään. Jos jalokivet, helmet tai jalokivet ovat kuitenkin vielä raakoja, niitä ei pidetä koristeina, ellei testamentintekijän aikomus ole ollut toinen, kun hän halusi, että tällaiset koristeeksi tarkoitettut esineet luetaan luokkaan ja koristeiden nimellä.

112. Sairauden yhteydessä käytettävät voiteet eivät kuulu toalettitavaroiden piiriin.

113. Paulus, On Sabinus, kirja XI.

Vaikka on olemassa tiettyjä vaatekappaleita, jotka on tarkoitettu pikemminkin koristamaan kuin peittämään vartaloa, silti, koska niitä nimitetään vaatteiden nimellä, niiden on katsottava kuuluvan vaatteiden luokkaan eikä koristeiden luokkaan.

Samoin on vakiintuneesti todettu, että koristeiksi on luokiteltava ne esineet, joita naiset käyttävät kauneutensa lisäämiseksi ja itsensä koristelemiseksi; eikä ole mitään merkitystä sillä, että joitakin näistä esineistä käytetään muihin tarkoituksiin (kuten huput ja muut päähineet), sillä vaikka ne suojaavat vartaloa, niitä pidetään silti pikemminkin koristeina kuin vaatteina.

114. Ulpianus, On Sabinus, kirja XLIV.

Quintus Mucius sanoo toisessa siviilioikeutta käsittelevässä kirjassaan, että hopealevyt olisi luokiteltava valmistettuun hopeaan.

115. Kun testamentin tekijän koko hopea testamentataan, herää kysymys, olisiko myös hänen hopeakolikkonsa katsottava kuuluvan testamenttiin. Mielestäni näin ei pitäisi tehdä, sillä kukaan ei tavallisesti luokittele rahojaan hopeaesineiksi. Samoin kun testamentataan valmistettua hopeaa, kolikoita ei mielestäni lueta mukaan, ellei selvästi käy ilmi, että testamentin antajan tarkoitus on ollut toisin.

116. Jos testamentin saajan kaikki hopea on testamentattu, ei ole epäilystäkään siitä, etteikö perinnönsaajalle kuuluisi se hopea, joka on mahdollisesti talletettu hänen haltuunsa säilytettäväksi, siitä syystä, että sen, mitä hän ei voi vaatia omakseen, ei katsota kuuluvan hänelle.

117. Jos jollekulle testamentataan valmistettua kultaa tai hopeaa, joka on rikkoutunut tai vahingoittunut, sitä ei lueta testamenttiin; sillä Servius on sitä mieltä, että valmistettuna kultana tai hopeana on pidettävä sellaista, jota voimme kätevästi käyttää, mutta että hopeaastiat, jotka ovat rikkoutuneet tai vahingoittuneet, eivät kuulu tähän otsikkoon, vaan ne on luokiteltava valmistetuksi hopeaksi.

118. Jos jollekin testamentataan kaikki se kultaa, joka voi kuulua testamentin antajalle tämän kuollessa, hän voi vaatia kaiken sen kullan, joka tällä oli tuolloin. Jos testamentin antaja kuitenkin jakoi kultaesineensä, on tällöin tärkeää selvittää, millä ehdoilla testamentti on ilmaistu. Jos on testamentattu valmistettua kultaa, jos kullasta on valmistettu jotain, se kuuluu kokonaisuudessaan sille, jolle testamentti on jätetty, riippumatta siitä, oliko se tarkoitettu testamentin tekijän vai jonkun muun käyttöön; tällaisia ovat esimerkiksi kultamaljakot, koristeet, sinetit, naiskorut ja kaikki muut tämänkaltaiset esineet. Kun kuitenkin testamentataan valmistamattomaa kultaa, joka on luonteeltaan sellaista, että sitä ei voida käyttää ilman työstämistä, ja jota testamentin tekijä piti valmistamattomana kultana, se katsotaan testamentatuksi. Mutta jos testamenttina on kaiverrettua kultaa tai hopeaa, testamentintekijän katsotaan testamentilla jättäneen sen, johon on kaiverrettu jokin kuvio, kuten esimerkiksi Filippiissä valmistetut esineet, mitalit ja muut vastaavat esineet.

119. Kun testamenttiin on testamentattu hopeaa, en usko, että suoliston tyhjennysastioina käytettävät astiat sisältyvät testamenttiin, koska niitä ei luokitella hopeaesineiksi.

120. Kuka tahansa voi oikein määritellä valmistetun hopean sellaiseksi, joka ei ole irtotavarana tai levyinä tai joka ei koostu upotekoristeisista kappaleista tai huonekaluista, toalettiesineistä tai henkilökohtaisista koristeista.

121. Alfenus Verus, Digest, kirja VII.

Kun testamentilla jätetään kenelle tahansa testamentinsaajan käyttöön tarkoitettua hopeaa sekä hänen vaatekaappinsa ja huonekalunsa, herää kysymys, mihin käyttöön nämä esineet näyttäisivät olevan tarkoitettu; tarkoitettiinko sillä hopeaa, joka oli tarkoitettu talouspäällikön päivittäiseen pöytätarjoiluun, vai tarkoitettiinko sillä hopeisia pöytiä ja muita samantyyppisiä esineitä, joita testamentinsaaja ei käyttänyt jatkuvasti mutta joita hänellä oli tapana lainata peleihin ja muihin tärkeisiin tilaisuuksiin. Parempi mielipide on, että vain hopea sisältyy sellaiseen testamenttiin, joka oli tarkoitettu testamentintekijän tavanomaista pöytätarjoilua varten.

122. Florentinus, Institutes, kirja XI.

Jos kultaan tai hopeaan on lisätty muunlaista materiaalia ja testamentti koostuu valmistetusta kullasta tai hopeasta, se, mitä niihin on lisätty, kuuluu testamentinsaajalle.

123. Sen määrittämiseksi, kumpi näistä kahdesta aineesta on liitännäinen, on selvitettävä testamentintekijän aikomus ja tapa sekä se, miten hän käytti kyseistä esinettä.

124. Paulus, On the Allotment of Freedmen.

Kun joku testamenttaa perinnön seuraavasti: "Annan ja testamenttaan vaimolleni hänen toalettiesineensä, hänen koristeensa tai kaiken, mitä olen hankkinut hänen käyttöönsä", on vakiintuneesti todettu, että kaikki kuuluu. Samoin kun testamentti tehdään seuraavasti: "Annan ja testamenttaan Titiukselle viinit, joita minulla on kaupungissa tai satamassa", hänellä on oikeus kaikkiin niihin; sillä sana "tai" on otettu käyttöön, jotta testamentin soveltamisalaa voitaisiin laajentaa.

125. Labeo, Epitomes of the Last Works of Javolenus, kirja II.

Eräs mies jätti jälkeensä suuren lautasen, yhden keskikokoisen ja yhden vielä pienemmän seuraavasti: "Jätän pienemmän lautaseni Sille ja Sille." Katsottiin, että keskikokoinen astia oli testamentattu, jos ei käynyt ilmi, minkä astian testamentin antaja aikoi nimetä.

126. Paulus, On Vitellius, kirja II.

Kun testamentataan valmistettua hopeaa, perintö sisältää hopeaastioiden jalkoihin lisätyt pronssikoristeet ja kaikki muut esineet, jotka voidaan sisällyttää samaan luokkaan.

127. Ilmaisun "valmistettu kulta" alle luetaan sormuksiin kiinnitetty jalokivet, vaikka ne kuuluisivatkin sormuksiin. Pienet kullalla kuorrutetut kupit ja helmet, jotka asetetaan naisten koruihin, jotta kullan kirkkaus korostuisi, kuuluvat myös käsitteen "valmistettu kulta" alle. Kultaiset koristeet, jotka on asetettu jalokiviin ja hopealevyihin ja jotka voidaan irrottaa, kuuluvat Gaiuksen mukaan perintöön; mutta Labeo ei hyväksy hänen mielipidettään. Tubero sen sijaan sanoo, että perintö sisältää kaiken sen, minkä testamentintekijä on luokitellut kullaksi, sillä muutoin kullattua hopeaa sisältäviä esineitä ja muusta materiaalista valmistettuja maljakoita, jotka on suljettu kultaan, ei pitäisi luokitella kullaksi.

128. Kun testamentataan hopeisia astioita, joita käytetään syömiseen tai juomiseen, ja syntyy epäily siitä, kumpaan näistä luokista ne kuuluvat, on otettava huomioon testamentintekijän tapa; näin ei kuitenkaan ole silloin, kun on varmaa, että esine ei kuulu kumpaankaan luokkaan.

129. Eräs triarialaisvirkailija jätti vaimolleen joitakin hopeaesineitä, joita käytettiin ruokailussa, ja koska testamentin antaja sisällytti hopeaesineisiinsä astioita, joita käytettiin sekä ruokailuun että juomiseen, heräsi kysymys, kuuluivatko myös nämä perintöön. Scaevola katsoi, että ne kuuluivat.

130. Vastaavasti, kun heräsi kysymys seuraavasta perinnöstä: "Ottakoon rakas tyttärenti lisäksi omaisuuteni pääosan ja antakoon hänelle käyttöönsä koko vaatekaappini kultoineen ja kaiken muun naisten käyttöön tarkoitetun", koska testamentintekijä harjoitti liiketoimintaa, kysyttiin, jäikö hänen talossaan tai varastossaan hänen omaan käyttöönsä olevan hopean lisäksi jäljelle myös se hopea, jota hänellä oli liikepaikassaan, voitiinko sitä pitää naisten käyttöön tarkoitettuna hopeana ja kuuluiko se perintöön. Vastaus oli, että jos testamentinsaajalla oli omaan käyttöönsä tarkoitettuja hopealevyjä, sitä, mitä hän säilytti myyntitarkoituksessa, ei katsottaisi testamentatuksi, ellei sitä vaativa osapuoli pystyisi osoittamaan, että hänellä oli myös tämä mielessä testamenttia tehdessään.

131. Neratius kertoo, että Proculus oli sitä mieltä, että kun testamenttiin elektrummaljakoita, ei ollut merkitystä sillä, kuinka paljon hopeaa tai elektrumia kyseiset maljakot sisälsivät. Mutta miten voitiin päättää, oliko hopea liitännäinen hopeaan vai hopea elektrumiin? Tämä voitiin helposti selvittää maljakoiden ulkonäön perusteella. Jos kysymys jäisi edelleen epäselväksi, olisi selvitetävä, mihin luokkaan testamentin tekijä oli tottunut sisällyttämään mainitut maljakot.

132. Labeo testamenttasi vaimolleen Neratialle erityisen testamentin vaatekaapistaan seuraavasti: "Kaikki hänen hygieniatarvikkeensa ja kaikki naisten käyttöön tarkoitetut koriste-esineet, kaikki villa-, pellava- ja purppurakangas, joka on värjätty eri väreillä, sekä valmiit että keskeneräiset jne.". Tämä termien tarpeeton moninkertaistaminen ei muuta omaisuuden

luonnetta, koska Labeo mainitsi villan ja sen jälkeen monet eriväriset villatuotteet, aivan kuin villa olisi lakannut olemasta sellaista sen jälkeen, kun se oli värjätty, sillä vaikka ilmaisu "erivärisiä" olisi jätetty pois, eriväriset villat olisivat silti kuuluneet perittäviksi, jos ei ole selvää, että perittävän aikomus oli ollut muu.

133. Titia testamenttasi Septikialle naisten käyttöön tarkoitettut hygieniatarvikkeet. Jälkimmäinen ymmärsi, että jalokivillä ja helmillä koristellut korut ja kaulakorut sekä sormukset ja sekä yksiväriset että eriväriset vaatteet jätettiin hänelle. Heräsi kysymys, kuuluivatko kaikki nämä tavarat toalettitarvaiden piiriin. Scaevola vastasi, että esitettyjen tosiseikkojen mukaan vain sellaiset hopeaesineet, joita käytettiin kylvyssä, kuuluivat naisten käyttöön tarkoitettuihin toalettitarvoihin.

134. Kun testamentinsaaja taas testamenttasi korvakorut, joihin oli kiinnitetty kaksi suurta helmeä ja kaksi smaragdia, ja poisti myöhemmin helmet, heräsi kysymys siitä, kuuluivatko korvakorut sen jälkeen, kun helmet oli poistettu. Vastaus oli, että korvakorut jäisivät edelleen maksettaviksi, vaikka helmet olisivatkin poistettu niistä.

135. Hän antoi samanlaisen lausunnon myös toisessa tapauksessa, jossa mies testamenttasi kaulakorun, joka koostui kolmestakymmenestä neljästä lieriömäisestä kivistä ja yhtä monesta pyöreästä helmestä, ja poisti myöhemmin neljä lieriöistä ja kuusi helmistä.

136. Pomponius, Quintus Muciuksesta, kirja IV.

Ilmaisu "miesten vaatteet" ja "miehille tarkoitettut vaatteet" välillä ei ole eroa, mutta testamentin tekijän aikomus aiheuttaa joskus vaikeuksia, jos hänellä itsellään oli tapana käyttää jotakin vaatetta, joka sopi myös naisille. Sen vuoksi on ehdottomasti varmistettava, oliko testamentin kohteena oleva vaate se, joka testamentin antajalla oli mielessään, eikä se, joka oli todellisuudessa tarkoitettu naisten tai miesten käyttöön. Quintus Mucius kertoo nimittäin tunteneensa erään senaattorin, jolla oli tapana käyttää pöydässä naisten vaatteita ja joka, jos hän testamenttaisi naisten käyttämän vaateen, ei katsottaisi, että hänellä olisi ollut mielessään sellainen vaate, jota hänellä itsellään oli tapana käyttää, ikään kuin se olisi ollut hänen sukupuolelleen sopiva vaate.

137. Sama, Quintus Muciuksesta, kirja IX.

Quintus Mucius sanoi, että jos perheen päämies testamenttaisi kaiken kultansa vaimolleen, tämä ei olisi oikeutettu siihen, minkä hän oli antanut kultasepälle valmistettavaksi, eikä siihen, mikä hänelle kuului ja mitä kultaseppä ei ollut palauttanut. Pomponius: Tämä mielipide on osittain totta ja osittain väärin. Sillä sen kultan osalta, joka hänelle kuului, ei ole mitään epäselvyyttä; jos hän oli esimerkiksi tehnyt sopimuksen tietyistä määrästä kultakiloja, se kulta, johon hänellä oli sopimuksen mukaan oikeus, ei kuuluisi hänen vaimolleen, koska siitä ei ollut vielä tullut hänen aviomiehensä omaisuutta; sillä hän testamenttasi vaimolleen sen, mikä kuului hänelle, eikä sitä, mitä hänellä oli oikeus periä oikeusteitse. Kultaseppän osalta

mielipide on virheellinen, jos asianosainen antoi metallin hänelle, jotta tämä voisi valmistaa siitä jotakin hänelle; sillä vaikka kulta olikin kultasepän käsissä, tämä ei muuta sen omistusoikeutta, sillä se on edelleen sen omaisuutta, joka sen antoi, ja hän on vain velvollinen korvaamaan kultasepän työn, minkä vuoksi tulemme siihen tulokseen, että vaimolla on edelleen oikeus siihen. Jos hän kuitenkin antoi metallin kultasepälle, ei siksi, että siitä valmistettaisiin jokin esine, vaan toisesta kullasta, niin koska metallin omistusoikeus siirtyy kultasepälle, koska katsotaan, että on tapahtunut vaihto, tämä kulta ei siirry vaimolle.

138. Quintus Mucius sanoo myös, että jos aviomies, jolla on viisi kiloa painavaa kultaa, tekee testamentin seuraavasti: "Perilliseni luovuttakoon vaimolleni kaiken kullan, jonka olen hankkinut hänen käyttöönsä", vaikka aviomies olisi myynyt kilon kultaa ja hänen kuolinhetkellään löytyisi enintään neljä kiloa, perillinen on velvollinen luovuttamaan koko viisi kiloa, koska käytetyt termit viittaavat nykyhetkeen. Tämä mielipide on oikea, sikäli kuin sitä voidaan soveltaa lakisääteiseen velvoitteeseen; toisin sanoen perillinen on lain nojalla vastuussa. On kuitenkin muistettava, että jos testamentintekijä on vieraannuttanut edellä mainitun kultakilon, koska hän halusi vähentää vaimolleen jäävää perintöä, perittävän muuttunut tahto sallii sen, että voidaan vedota vilpilliseen mieleen perustuvaan poikkeukseen, joten jos nainen vaatii kanteen nostamista viiden kultakilon takaisin saamiseksi, hän voi olla esteellinen tähän perustuvaan poikkeukseen vedoten. Jos testamentin tekijä kuitenkin luopui kullasta, koska hänen oli pakko tehdä niin pakon edessä eikä siksi, että hän olisi halunnut pienentää perintöä, viisi puntaa kultaa kuuluu naiselle lain nojalla, eikä pahaan uskoon perustuva poikkeus hyödytä perillistä mitenkään kantajaa vastaan.

139. Kun testamentintekijä testamenttaa vaimolleen seuraavasti: "Testamenttaan vaimolleni kaiken kullan, joka on hankittu hänen käyttöönsä", Quintus Mucius sanoo aivan oikein, että tämä lauseke sisältää jo itsessään perinnön nimeämisen ja todisteen siitä. Jos siis testamentinsaaja on vieraantunut kilon verran kultaa, lain nojalla jää maksettavaksi enintään neljän kilon painoinen määrä, eikä ole tarpeen tarkastella, mistä syystä testamentinsaaja on siitä luopunut.

140. Paulus, Opinions, kirja XIV.

"Toivon, että viisi puntaa painavaa kultaa annetaan Titialle, jonka kanssa olen aina elänyt ilman erimielisyyksiä." Kysyn, ovatko perilliset velvollisia toimittamaan kullan kokonaan luontoissuorituksena vai maksamaan sen arvon ja minkä määrän heidän on maksettava. Paulus vastaa, että joko kyseinen kulta on toimitettava tai sen arvo, millä hinnalla se voidaan ostaa.

141. Kysyn myös, onko, kun edellä mainitussa asiassa on ollut kysymys ja kun preetori on päättänyt, että itse kulta on toimitettava, kuultava sen alaikäisen holhoojia, joka on perillinen, jota vastaan päätös on annettu, ja joka on hakenut preetorin seuraajalta päätöstä holhoojansa täydellisestä palauttamisesta, kyseiseen päätökseen liittyen. Paulus vastasi, että preetori oli tehnyt asianmukaisen päätöksen, joka määräsi, kun oli testamentattu kultaa, sen määrän luovutettavaksi.

142. Scaevola, Opinions, kirja III.

"Määrään perillisilleni, että he toimittavat rakkaimmalle Seialle minkä tahansa kultaisen maljan, jonka hän valitsee." Koska kuolinpesän varoihin ei kuulu muuta kuin kulhoja, pikareita, pieniä mittoja tai juoma-astioita, kysyn, voiko Seia tehdä keräyksensä näistä esineistä. Vastaus oli, että koska sana "kuppi" soveltuu kaikkeen juomatarkoituksiin tarkoitettuun, hän voi tehdä valintansa niistä.

143. Paulus, Opinions, kirja XXI

Annoin mielipiteekseni, että naisen vaatteet eivät sisälly termiin "koristeet" ja että perillisen erehdys ei muuta lakia.

144. Scaevola, Opinions, kirja V.

Titia testamenttasi testamentilla ja kodifikaatilla erityisesti useita hopea- ja vaatekappaleita. Kysyn, sisällytetäänkö testamenttiin muuta omaisuutta kuin se, joka löytyy kuolinpesän omaisuuden joukosta. Vastaus on, että se, mitä löytyy, sisällytetään, ja että on asetettava vakuus loppuosan luovuttamiseksi, jos sitä löytyy.

145. "Toivon, että myös Tabian-viittani ja kolme tunikkaa viittoineen annetaan Sempronia-Pialle, jonka hän itse valitsee." Kysyn, saako Sempronia-Pia valita eri tunikat ja viitat kaikista vainajan vaatteista eli koko vaatekaapista. Vastaus on, että jos tunikat viittoineen jäivät erikseen, hän voisi tehdä valintansa vain samantyyppisistä; mutta jos näin ei olisi, perillisellä olisi oikeus hankkia ne koko vaatekaapista tai maksaa hänelle niiden arvioitu arvo.

146. Seia teki testamentissaan seuraavan määräyksen: "Jos inhimillisten asioiden epävarmuus estää minua itseäni tekemästä näin, toivon ja määrään, että perillisilläni on tämän ja tämän jumalan rintakuva, joka painaa sata kiloa, sijoitettava tähän ja tähän pyhään temppeliin, varustettuna nimeni sisältävällä merkinnällä, jossa mainitaan, että olen antanut sen pystyttää kotikaupunkiini." Tämä on siis se, joka ei voi tehdä näin. Koska tässä temppelissä ei ollut muita lahjoja kuin joitakin pronssi- tai hopealahjoja, heräsi kysymys, olisivatko Seian perilliset pakotettuja toimittamaan hopeisen, kultaisen vai pronssisen rintakuvan. Vastaus oli, että ilmoitettujen seikkojen mukaisesti sinne olisi asetettava yksi hopeasta valmistettu.

147. Javolenus, Labeon viimeisistä teoksista, kirja II.

Kun naisille tarkoitettut toalettiesineet testamentataan vaimolle, Ofilius ja Labeo antoivat mielipiteekseen, että vaimo on oikeutettu vain sellaisiin, jotka hänen miehensä on antanut hänelle omaan käyttöönsä. Jos tätä tulkitaan toisin, kultasepän tai hopeasepän tehdessä tällaisen testamentin vaimolleen aiheutuisi suurta vahinkoa.

148. Kun testamenttilahjoitus on tehty seuraavasti: "Jätän Niin ja Niinille sen hopean, joka löytyy talostani kuollessani", Ofilius katsoo, että testamentin tekijän luona talletettua tai hänelle lainattua hopeaa ei pitäisi sisällyttää siihen. Cascellius on samaa mieltä lainatusta hopeasta. Labeo katsoo, että perinnönsaajalle kuuluu se, mikä on talletettu hänen luokseen, jos se on jätetty hänelle ikuisesti aarteeksi eikä vain väliaikaista säilytystä varten, koska sanat "joka löytyy talostani kuolinhetkellä" olisi ymmärrettävä siten, että niillä tarkoitetaan sitä, mikä oli siellä tavanomaisesti. Hyväksyn tämän mielipiteen.

149. Attius sanoo Serviuksen katsoneen, että kun testamentin antaja jätti tietylle henkilölle hopean, "joka hänellä saattoi olla Toscanan kartanossaan hänen kuollessaan", myös se kuului perintöön, joka ennen testamentin antajan kuolemaa oli hänen määräyksellään viety kaupungista Toscanan kartanoon. Asia olisi kuitenkin toinen, jos se olisi siirretty ilman hänen määräystään.

150. Scaevola, Digest, kirja XVII.

Eräs testamentinsaaja testamenttasi lääkärilleen, joka asui hänen luonaan ja kulki hänen mukanaan kaikilla matkoillaan, muun muassa seuraavaa: "Haluan, että hopea, jota käytän matkoillani, annetaan hänelle". Koska testamentintekijä oli eri aikoina poissa julkisten asioiden vuoksi, heräsi kysymys siitä, minkä hopean olisi katsottava sisältyvän tähän perintöön. Vastaus oli, että mukaan luettaisiin se, mikä testamentin tekijällä oli hallussaan testamentin tekohetkellä.

151. Aviomies testamenttasi vaimolleen seuraavasti: "Testamenttaan vaimolleni Sempronialle lisäksi kylvyssä käytettävät hopeaesineet." Tämä testamentti on tehty seuraavasti: "Testamenttaan vaimolleni Sempronialle lisäksi kylvyssä käytettävät hopeaesineet." Heräsi kysymys siitä, kuuluivatko testamentin tekijän juhlapäivinä kylvyssä käyttämät hopeat testamenttiin. Vastaus oli, että kaikki se katsottiin testamentatuksi.

152. Eräs nainen teki kuollessaan seuraavan testamentin koristeistaan: "Haluan, että kaikki koruni annetaan ystävälleni Seialle." Hän myös lisäsi samassa testamentissa: "Toivon, että hautajaiseni toimitetaan mieheni toiveiden mukaisesti, ja riippumatta siitä, millaiset hautajaisseremoniat ovat, haluan, että koruistani haudataan kanssani kaksi helminauhaa ja smaragdirannekoruni." Kun vainajan ruumis luovutettiin maahan, eivät hänen perillisensä eivätkä aviomiehensä haudanneet häntä korujen kanssa, jotka hän oli määrännyt laitettavaksi hänen ruumiinsa päälle. Heräsi kysymys, kuuluivatko edellä mainitut esineet naiselle, jolle hän jätti kaikki korunsa, vai hänen perillisilleen. Vastaus oli, että ne eivät kuuluisi perillisille vaan perinnönsaajalle.

Tit. 3. Vastuuvapautusta koskevasta testamenttilahjoituksesta.

153. Ulpianus, On Sabinus, kirja I.

Kaikenlaisten velallisten erääntyneet velvoitteet voidaan laillisesti testamentata velallisille, vaikka he olisivatkin mainittujen velvoitteiden omistajia.

154. Julianus totesi, että jos velkoja testamenttaa velalliselleen omaisuutta, joka on pantattu, testamentti on pätevä, ja velallisella on oikeus nostaa kante pantin takaisinperimiseksi ennen kuin hän maksaa erääntyneet rahat. Tässä tapauksessa Julianus näyttää pitäneen mielessään tapausta, jossa velallinen ei hyötyisi liiketoimesta. Jos testamentintekijän tarkoitus oli kuitenkin toinen, hänet voidaan vapauttaa velvoitteesta aivan kuin hän olisi maksanut velan.

155. Pomponius, On Sabinus, kirja VI.

Kun perillistä oli määrätty olemaan vaatimatta mitään vakuudelta, hän voi periä velan päävelalliselta; mutta kun häntä kiellettiin perimästä sitä jälkimmäiseltä ja hän vaatii sitä vakuudelta, Celsus katsoo, että hän on testamentin ehtojen mukaan vastuussa päävelalliselle.

156. Celsus sanoo myös, ettei hänellä ole epäilystäkään siitä, että jos perijää on kielletty perimästä velkaa velalliselta, hänen oma perijänsä ei voi periä sitä.

157. Ulpianus, On Sabinus, XXIII kirja.

On varmaa, että nykyisin velalliselle voidaan testamentata vapautus.

158. Mutta vaikka testamentin antaja kuollessaan antaisi velalliselle velkakirjansa, uskon, että velallisella on oikeus poikkeukseen, koska velkakirjan luovuttaminen on pätevä trustina.

159. Julianus sanoo Digestin neljännessäkymmenennessä kirjassa, että jos joku kuolemaansa lähestyessään antaisi Seiuksen velkakirjan Titiukselle ja määräisi tämän luovuttamaan sen Seiukselle kuolemansa jälkeen tai, jos hän saisi sen takaisin, palauttamaan sen hänelle; ja jos Titius sitten antaisi velkakirjan Seiukselle velkojan kuoleman jälkeen ja tämän perillinen yrittäisi periä velkaa, Seiuksella olisi oikeus poikkeukseen petoksen perusteella.

160. Katsokaamme nyt, mitä seurauksia tästä perinnöstä on. Ja jos velan vapautus jätetään todellakin minulle, ainoalle velalliselle, ja velkaa yritetään periä minulta, voin vedota poikkeukseen; tai jos tällaista yritystä ei tehdä, voin nostaa kanteen saadakseni vapautuksen vastuusta kuitin avulla. Vaikka olisinkin yhteisvelallinen toisen osapuolen kanssa, esimerkiksi silloin, kun olemme molemmat päävelallisia ja testamentin antaja halusi suosia minua yksin, voin nostaa kanteen, en kuitenkaan saadakseni vapautuksen vastuusta kuitilla enkä siksi, että kanssavelalliseni vapautettaisiin vastoin testamentin antajan aikomusta, vaan siksi, että minut vapautettaisiin sopimuksella. Mutta entä jos olisimme osakkaita? Katsotaanpa, olisinko vapautettu kuitilla; eikö minulle muuten aiheutuisi harmia, jos kanne nostettaisiin kanssavelallista vastaan? Julianus toteaa Digestuksen kolmeskymmenennessä toisessa kirjassa, että jos emme ole yhtiömiehiä, minun pitäisi vapautua sopimuksella, mutta jos olemme yhtiömiehiä, tämä pitäisi tehdä kuitilla.

161. Näin ollen herää kysymys, pitäisikö yhtiömiestä, jonka nimeä ei mainita testamentissa, pitää legaatin saajana, vaikka molemmille osapuolille on eduksi, jos he ovat yhtiömiehiä. On totta, että testamentinsaajana ei ole pidettävä ainoastaan sitä, jonka nimi mainitaan testamentissa, vaan myös sitä, jota ei mainita testamentissa, jos testamentintekijä oli ajatellut häntä silloin, kun vapautus testamentattiin.

162. Molempia osapuolia pidetään kuitenkin tässä tapauksessa testamentinsaajina. Jos nimittäin olen velkaa Titiukselle, ja minun suosimisekseni testamentti tehdään hänelle sillä ehdolla, että minut vapautetaan, kukaan ei kiistä, että olen legaatin saaja, kuten Julianus toteaa samassa kirjassa; ja Marcellus sanoo eräässä huomautuksessa, että legaatti testamentataan molemmille osapuolille, yhtä lailla velkojalleni, vaikka olisin maksukykyinen, sillä velkojan etujen mukaista on aina, että kaksi velallista on vastuussa samasta velvoitteesta.

163. Pomponius, On Plautius, kirja VII.

Mitä sitten on tehtävä, koska velkoja voi nostaa kanteen testamentin nojalla? Perilliselle ei saa antaa tuomiota häntä vastaan, ellei hänelle aseteta vakuutta, jolla hän voi puolustautua velallista vastaan. Samoin, jos velallinen nostaa kanteen, perillisen ei tarvitse tehdä muuta kuin suojella itseään velkojaa vastaan.

164. Ulpianus, On Sabinus, kirja XXIII.

Kun testamentin saajalla on päävelallinen ja takaaja velkaa ja hän testamenttaa vapautuksen päävelalliselle, Julianus toteaa samassa kohdassa, että päävelallinen on vapautettava kuitilla; muutoin, jos perillinen haastaisi takaajan oikeuteen, päävelallinen joutuisi muulla tavoin asian käsittelyyn. Mutta entä jos takaaja puuttuu asiaan lahjoituksen tekemistä varten eikä hänellä ole oikeutta vedota päävelalliseen? Tai miten on meneteltävä, jos rahat olisivat joutuneet takaajan haltuun ja hän olisi antanut päävelallisen sijaan päävelallisen, jolle hän itse on asettanut takaajan? Tässä tapauksessa päävelallinen olisi vapautettava sopimuksella. Olemme kuitenkin tottuneet katsomaan, että takaajalle olisi myönnettävä sama poikkeus

sopimuksen perusteella, johon päävelallinen on oikeutettu. Sanomme, että tämä ei missään tapauksessa koske tätä tapausta, sillä kun perittävä jättää perinnön, hänen tahtonsa on yksi asia, ja perillisen tahto on toinen, kun hän tekee sopimuksen.

165. Jos kuitenkin testamentataan vapautus takaajalle, ei ole epäilystäkään, sillä Julianus sanoo, että vakuus vapautetaan perillisen sopimuksella. Silti olen sitä mieltä, että tällaisessa tapauksessa hänet pitäisi joskus vapauttaa kuitilla, jos hän itse oli varsinainen velallinen tai jos hän oli päämiehen osakas liiketoimessa.

166. Julianus toteaa samassa kirjassa myös, että jos isän valvonnassa oleva poika joutuu velalliseksi ja hänen vapautuksensa testamentataan isälle, jälkimmäisen pitäisi vapautua vastuusta sopimuksella, jotta poika ei joutuisi vapautetuksi. Ja hän lisää, että sillä ei ole juurikaan merkitystä, onko pojan peculiumissa omaisuutta sinä päivänä, jolloin perintö luovutetaan, vai ei, sillä isä on aina turvattu perinnön avulla; ja hän katsoo, että näin on erityisesti silloin, kun peculiumin määrää tarkastellaan suhteessa siihen ajankohtaan, jolloin tuomio annettiin. Julianus vertaa aviomiestä isään silloin, kun hänen vaimonsa on avioeron jälkeen testamentannut hänelle vapautuksen vastuusta myötäjäistensä osalta; sillä myös hän, vaikka hän ei ehkä olekaan ollut maksukykyinen sinä ajankohtana, jolloin testamentti on tullut voimaan, on testamentinsaaja, ja hän sanoo, että kumpikaan osapuolista ei voi periä takaisin sitä, mikä on jo maksettu. Parempi mielipide on kuitenkin, kuten Marcellus huomauttaa, että isä voi nostaa kanteen, koska hän ei ollut vielä velallinen, kun hän suoritti maksun, kuten aviomies ei voi tehdä, jos hän on maksanut velan. Sillä vaikka joku olisikin sitä mieltä, että isä oli velallinen, hän on kuitenkin vain ehdollisen velallisen asemassa, eikä ole epäilystäkään siitä, etteikö hän voisi periä takaisin sitä, mitä hän on maksanut.

167. Kun perillistä kuitenkin vaaditaan vapauttamaan poika, Julianus ei lisää, että edellisen pitäisi vapautua velasta joko kuitilla tai sopimuksella, mutta hän näyttää ajattelevan, että poika pitäisi vapauttaa vastuusta ikään kuin kuitilla; tämä tapahtuma olisi myös isälle eduksi. Tämän säännön tulisi olla välttämätön, ellei voida selvästi osoittaa, että testamentin tekijä on tarkoittanut toisin, toisin sanoen, ettei poikaa eikä isää saisi harmittaa; sillä tässä tapauksessa hänet pitäisi vapauttaa, ei kuitilla vaan sopimuksella.

168. Julianus sanoo myös, että jos isä tulee poikansa takaajaksi ja hänen vapautuksensa testamentataan hänelle, hänet pitäisi vapauttaa vastuusta sopimuksella takaajana eikä isänä, ja siksi häntä vastaan voidaan nostaa kanne peculiumiin viitaten. Lopuksi hän katsoo, että tätä sääntöä sovelletaan vain silloin, kun testamentintekijä on tarkoittanut, että hänet vapautetaan takaajana, mutta jos hän on tarkoittanut, että hänet vapautetaan myös isänä, hänet olisi myös vapautettava vastuusta peculiumin osalta.

169. Javolenus, Epistolat, kirja VI.

Mutta pojan vapautumisen jälkeen isällä on oikeus nostaa kanne vain sen verran, mikä on osa hänen poikansa peculiumista, tai kun tämä on mahdollisesti maksanut jotain isänsä hyväksi; sillä omaisuus, jonka omistaminen on isän edun mukaista, kuuluu hänelle perinnön nojalla.

170. Voidaan kysyä, voiko isä nostaa testamentin nojalla kanteen tätä tarkoitusta varten, jolloin myös poika vapautuu kanteen nostamisvelvollisuudesta. Eräät viranomaiset ovat katsoneet, että kanteella on tämä vaikutus, koska katsotaan, että isän edun mukaista on, että hänen oikeutensa säilyvät koskemattomina, kun hän antaa pojalleen peculiuminsa tämän vapautumisen jälkeen. Minä olen kuitenkin päinvastaista mieltä ja katson, että isälle ei pitäisi testamentin ehtojen mukaan myöntää mitään muuta kuin se, että hänet velvoitetaan maksamaan vain se, mitä perillinen voi periä.

171. Ulpianus, On Sabinus, XXIII kirja.

Lisäksi ei ainoastaan sitä, mitä on maksettava, vaan myös osa siitä, toisin sanoen osa velvoitteesta, voidaan jättää perimättä, kuten Julianus toteaa Digestin kolmekymmentäkolmannessa kirjassa.

172. Kun hän, joka on määrännyt Stichuksen tai kymmenen aureen toimittamisesta, määrää perillisensä olemaan vaatimatta Stichusta, on todettu, että testamentti on pätevä; mutta tarkastellaanpa, mitä se sisältää. Julianus sanoo, että näyttää siltä, että testamentin nojalla voidaan nostaa kanne velallisen vapauttamiseksi kuitilla, joka vapauttaa hänet myös kymmenen aurein osalta, koska kuitti vastaa maksua; ja aivan kuten velallisen pitäisi vapautua, jos hän olisi toimittanut stichuksen, niin hän vapautuu vastuusta kuitilla stichuksesta.

173. Jos perillistä kuitenkin vaadittaisiin vapauttamaan velallinen kahdenkymmenen aureen maksusta, Julianus toteaa myös Kolmannessa Kolmannessa Kolmannessa Kirjassa, että velallisen tulisi kuitenkin vapautua vastuusta kymmenen aureen osalta, sillä jos hän saa kuitin kahdestakymmenestä aureesta, hän vapautuu vastuusta edellisen määrän osalta.

174. Jos velallinen on määrännyt kaksi perillistä ja hän määrää toisen heistä maksamaan velkojalleen, perintö on pätevä hänen kanssaperillisensä osalta, ja jälkimmäisellä on oikeus nostaa kanne velkojalle suoritettavan maksun pakottamiseksi.

175. Velalliselle testamentattu vapautus tulee voimaan vain silloin, kun velalliselta ei ole vaadittu maksua testamentin tekijän elinaikana; jos sitä kuitenkin on vaadittu, testamentti raukeaa.

176. Julianus kysyykin, jos testamentattu vapautus on annettu ja alaikäisen lapsen sijainen on veloitettu siitä ja alaikäinen vaatii myöhemmin maksun suorittamista, onko testamentti mitätöity. Ja koska on todettu, että alaikäinen on testamentin osalta, joka on hänen sijaisensa vastuulla, samassa asemassa kuin perillinen, jonka vastuulla on ehdollinen

testamenttilahjoitus, tästä seuraa, että sijainen on testamenttikanteen perusteella vastuussa, jos alaikäinen vaatii velallisen maksettavaksi saatavan.

177. Samaa sääntöä sovelletaan, jos alaikäinen ei vaadi maksua vaan ainoastaan nostaa kanteen tuomioistuimessa, sillä sijainen on velvollinen hylkäämään kanteen.

178. Sillä jos vapautus olisi testamentattu velalliselle ehdollisesti ja joko kysymys olisi liittynyt tai maksu olisi vaadittu ennen ehdon täyttymistä, velallisella on silti oikeus testamentin mukaiseen kanteeseensa saadakseen hänelle testamentatun vapautuksen.

179. Pomponius, On Sabinus, kirja VI.

Emme voi tehdä ainoastaan velallisen vapauttamista koskevaa testamenttia, vaan myös sellaisen, joka vapauttaa perillisemme ja kenet tahansa muun.

180. Perillinen voidaan määrätä olemaan vaatimatta velalliselta maksua tietyn ajan kuluessa, mutta ei ole epäilystäkään siitä, etteikö hän saisi vapauttaa velallista väliajan kuluessa; ja jos velallinen kuolee, velkaa ei voida periä hänen perilliseltään mainitun ajan kuluessa.

181. Olisi harkittava, voiko perillinen periä sakkokorkoa siltä ajalta, jonka aikana häntä on kielletty vaatimasta velkaa. Priscus Neratius katsoi, että tällaisen vaatimuksen esittäminen olisi vastoin testamenttia, mikä on oikein.

182. Seuraavan kaltainen testamentti: "Perilliseni ei saa periä velkaa yksin Lucius Titiukselta" ei siirry Lucius Titiuksen perilliselle, jos perillinen ei tämän elinaikana tehnyt mitään testamentin vastaisesti yrittäessään periä velkaa häneltä; sillä aina kun testamentattu omaisuus kiinnittyy testamentinsaajan henkilöön, se on luonteeltaan henkilökohtaista palvelusta eikä siirry hänen perilliselleen; mutta jos se ei kiinnity hänen henkilöönsä, se siirtyy hänen perilliselleen.

183. Jos vapautuksen myöntävät sanat viittaavat esineoikeudellisiin asioihin, vaikutus on sama kuin jos perillistä olisi nimenomaisesti kielletty perimästä saatavaa joko velalliselta tai tämän perilliseltä, sillä perillisen lisääminen ei ole voimassa eikä vaikuta; aivan kuten olisi, jos velallisen itsensä henkilöä ei olisi sisällytetty.

184. Sen, joka on määrätty toimittamaan tilit, ei katsota noudattaneen testamentin tekijän tahtoa, jos hän ei esitä tilejään, vaan ainoastaan maksaa käteen jäävän saldon.

185. Kun perillistä kielletään nostamasta kannetta vainajan asioita hoitanutta asiamiestä vastaan, ei katsota, että se on tehty testamentinsaajan hyväksi, jos velvoite on syntynyt liiketoimia hoitaneen henkilön vilpillisestä mielenosoituksesta tai petoksesta, ja testamentin tekijän katsotaan olleen tätä mieltä. Näin ollen, jos perillinen nostaisi kanteen asiamiestä vastaan harjoitetun liiketoiminnan perusteella ja tämä nostaisi testamentin nojalla kanteen määrittelemättömästä summasta, perinnönjättäjän toiminta voidaan estää petoksen perusteella.

186. Vapautus voidaan laillisesti testamentata myös sille, jolle jätän talletuksen tai jolle annan lainan käyttöä varten tai annan omaisuutta pantiksi, tai sille, joka on velvollinen korvaamaan minulle varkauden tuoton.

187. Ulpianus, On Sabinus, kirja XXIV.

Kun perillistä kielletään vaatimasta tilien toimittamista, on hyvin usein todettu reskriptioissa, että häntä ei estetä vaatimasta erääntyneitä saldoja, jos osapuolilla on ne hallussaan tai jos liiketoimen hoitanut asiamies on syyllistynyt vilpilliseen tekoon. Jos joku haluaa vapauttaa toisen vastuusta myös tämän vuoksi, hänen on tehtävä testamenttinsa seuraavasti: "Määrätköön perilliselleni tehtäväksi, että hän palauttaa Niin ja Niinille kaiken sen, mitä hän on perinyt häneltä tällaisella ja tällaisella ja tällaisella kanteella, tai vapauttaa hänet vastuusta mainittujen kanteiden perusteella."

188. Julianus, Digest, kirja XXXIII.

Kun perillistä velvoitetaan olemaan perimättä mitään takaajalta ja maksamaan Tiitille se, mitä päävelallinen on velkaa, hänen tulee suostua olemaan esittämättä vaatimusta takaajalta ja luovuttamaan testamentinsaajalle oikeutensa kanteen nostamiseen päävelallista vastaan; samoin kuin silloin, kun perillistä velvoitetaan olemaan perimättä mitään päävelalliselta ja maksamaan kolmannelle osapuolelle se määrä, jonka takaaja on velkaa, hänen on annettava kuitti päävelalliselle ja hänen on maksettava testamentinsaajalle se määrä, jonka tuomioistuimien on määrännyt takaajalta saatavaksi.

189. Sama, Digest, kirja XXXVI.

Jos velallinen määräisi vakuuttaan perillisen vapauttamaan, pitäisikö hänet vapauttaa? Vastaus on, että hänen olisi vapautettava. Koska perilliset ovat vastuussa valtuutuskanteesta, kysyttiin myös, eikö perintö ollut mitätön, koska velallinen teki testamentin velkojalleen. Vastaus oli, että aina kun velallinen tekee testamentin velkojalleen, testamentti on mitätön, ellei velkojan etujen mukaista olisi ennemminkin nostaa testamenttikannetta kuin alkuperäiseen veloitteeseen perustuvaa kannetta; sillä jos Titius olisi määrännyt Maeviuksen lupaamaan tietyn rahasumman maksamisen ja sen jälkeen määrännyt hänet vapauttavaksi määräyksestä, on selvää, että on enemmän lupauksen antaneen osapuolen etujen mukaista vapauttaa itsensä kuin maksaa määräyksen mukainen summa ja nostaa sen jälkeen valtakirjakanne.

190. Sama, Digest, kirja XXXIX.

Lucius Titius, joka käytti Erosta asiamiehenään, teki codicilissaan seuraavan määräyksen: "Haluan, että Eros on vapaa ja että hän antaa tiliä kaikesta, mitä hän on tehnyt viimeisen allekirjoitukseni jälkeisenä aikana". Tämän jälkeen hän vielä eläessään vapautti Eroksen vapaaksi, ja samaan aikaan orja teki tilinsä, ja testamentintekijä allekirjoitti ne siihen päivään asti, joka oli vain muutama päivä ennen hänen kuolemaansa. Lucius Titiuksen perilliset väittivät, että Eros oli saanut tiettyjä rahasummia sekä orjana ollessaan että vapautumisensa jälkeen, eivätkä he sisällyttäneet niitä Lucius Titiuksen allekirjoittamiin tileihin. Kysyn, voivatko perilliset periä Erosilta mitään siltä ajalta, joka edeltää Lucius Titiuksen viimeistä allekirjoitusta. Vastasin, että esitettyjen tosiseikkojen mukaan Eros ei voi vaatia vapauttaan, ellei hänelle ole nimenomaisesti siirretty mainittuja summia.

191. Sama, Digest, kirja LXXXI.

Jos velkoja testamenttaa velalliselle sen, mitä tämä on velalliselle velkaa, ja velallinen voi suojella itseään ikuisella poikkeuksella, testamentilla ei ole mitään voimaa eikä vaikutusta. Jos sama velallinen kuitenkin testamenttaa velkojalleen sen, mitä tämä on velkaa, hänen katsotaan tarkoittaneen, että hänen velkojansa vapautetaan edellä mainitun poikkeuksen vaikutuksesta.

192. Ulpianus, Trusts, I kirja.

Samaa sääntöä sovelletaan silloin, kun velallista vaadittiin suorittamaan maksu tietyn ajan kuluessa tai jonkin ehdon mukaisesti.

193. Sama, Ediktistä, kirja LXIV.

Jos joku on testamentissa velvoitettu olemaan perimättä velkaa Titiukselta, hän ei voi haastaa häntä tai hänen perillistään oikeuteen, eikä perillisen perillinen voi nostaa kannetta, eikä velallisen perillisen perilliseltä voida vaatia veloitteen maksamista. Myös testamentin tekijän perillisen perillistä voidaan vaatia olemaan perimättä saatavaa velalliselta.

194. Paulus, On Plautius, kirja IX.

Jos vuokraisin maata kenelle tahansa viideksi vuodeksi ja sen jälkeen testamenttaisin kaiken sen, mitä vuokralainen oli velvollinen tekemään minulle tai maksamaan minulle tai mitä hän olisi velvollinen maksamaan tai antamaan minulle tulevaisuudessa, ja perillinen velvoitetaan sallimaan vuokralaisen saada tämä itselleen; sekä Nerva että Atilicinus sanovat, että jos perillinen estää vuokralaista nauttimasta perinnöstä, hän on vastuussa vuokrasopimukseen perustuvasta kanteesta, ja

jos hän pidättää jotain vuokrasopimuksesta johtuvaa, hän on vastuussa testamenttiin perustuvasta kanteesta; sillä ei ole merkitystä, vaatiiko hän jotain vuokralaiselta vai pidättääkö hän sen hallussaan, koska koko vuokrasopimus katsotaan testamentatuksi.

195. Javolenus, Labeon viimeisistä teoksista, kirja II.

Myös vuokrasopimuksesta mahdollisesti maksamatta oleva saldo sisältyy perintöön.

196. Paulus, On Plautius, kirja IX.

Cassius: Vaikka asunto on testamentattu tällä tavoin, perillinen on velvollinen toimittamaan sen vastikkeetta; lisäksi on päätetty, että vuokralainen voi nostaa testamenttiin perustuvan kanteen perillistä vastaan vapautuakseen vuokrasopimuksen mukaisesta vastuusta; tämä mielipide on täysin oikea.

197. Modestinus, säännöt, kirja IX.

Jos teemme testamentin seuraavasti: "Perilliselleni annettakoon tehtäväksi vapauttaa vastuusta Niin ja Niin, joka on hoitanut liiketoimiani, ja olla vaatimatta häneltä mitään, mitä hän voi olla velvollinen maksamaan minulle tai tekemään puolestani", perilliselle annetaan tehtäväksi olla perimättä perinnönsaajalta mitään rahaa, joka on lainattu hänelle. On kuitenkin tuskin uskottavaa, että testamentintekijä olisi tämänkaltaisella testamentilla tarkoittanut, että testamentinsaajalle olisi testamentattu myös kaikki se, mitä häneltä oli saatavissa orjilleen heidän peculiuminaan.

198. Sama, Opinions, kirja X.

"Veljelleni Aurelius Semproniukselle. En halua, että ketään velallisistani harmitellaan heidän velvoitteidensa vuoksi, enkä sitä, että heiltä peritään mitään, ei pääomaa eikä korkoa, niin kauan kuin he elävät; ja minä palautan velattomana ja pantista vapaana talon ja Karpaattien maan sille, joka on niistä kiinnostunut." Modestinus ilmoittaa olevansa sitä mieltä, että jos velallinen itse joutuu syyteeseen, häntä suojelee poikkeus, mutta että näin ei ole hänen perillisensä kohdalla.

199. Kun Gaius Seius oli varttumassa, hän sai huoltajikseen Publius Maeviuksen ja Lucius Semproniuksen. Kun mainittu Gaius Seius oli vielä täysi-ikäinen ja oli kuolemansa kynnyksellä, hän teki testamentissaan seuraavan määräyksen huoltajiaan koskien: "Kukaan älköön esittäkö mitään kysymystä kuraattoreistani, sillä minä itse olen hoitanut asiani." Kysyn, voivatko alaikäisen perilliset vaatia kuraattoreilta tiliä kuraattorin tehtävistä, koska vainaja, kuten testamentin ehdoista ilmenee, tunnusti hoitaneensa kaikki asiansa itse. Modestinus oli sitä mieltä, että jos kuraattorit olivat syyllistyneet vilpilliseen tekoon tai jos heidän käsissään oli testamentin tekijän omaisuutta, heitä vastaan voitiin nostaa kanne tällä perusteella.

200. Terentius Clemens, Lex Julia et Papia, kirja XI.

Jos testamenttaan jotakin, minkä olet minulle velkaa joko itsellesi tai kolmannelle, ja maksat sen minulle tai minä vapautan sinut jostain muusta syystä, testamentti raukeaa.

201. Julianus siis katsoi, että vaikka velkoja tulisi velallisensa perilliseksi ja kuolisi sen jälkeen, perintö raukeaa; ja tämä on oikein, koska velvoite ikään kuin raukeaa sekaannuksen kautta, aivan kuten se raukeaa maksun kautta.

202. Kun testamentti kuitenkin testamentataan jollakin ehdolla ja perillinen tulee etukäteen ja perii velan, on annettava toinen mielipide; sillä kun ehto on vielä voimassa, ei testamentin maksamisen estäminen testamentinsaajalle, jos tämä on vielä elossa ja oikeutettu saamaan sen, riipu perillisen taipumuksesta, eikä perillinen voi, jos testamentinsaaja ei ole oikeudellisesti kykenevä saamaan sitä, estää testamentin saamiseen oikeutettua tahoja saamasta perintöä.

203. Papinianus, Kysymyksiä, XIX kirja.

"En halua, että mitään, mitä Sempronius on minulle velkaa, peritään." Päätettiin, että velallisella oli vapautuksen pakottamiseksi oikeus paitsi poikkeuslupaun myös testamenttikanteeseen.

204. Sama, Opinions, kirja VII.

Edustajaa, jolta perillistä kiellettiin vaatimasta tiliä ja jota myös kehoitettiin vapauttamaan kaikesta vastuusta kaikista tässä ominaisuudessa tehdyistä toimista, voidaan silti vaatia toimeksiantokanteella maksamaan perillisille kaikki ne rahat, jotka pankkiirilta mahdollisesti ovat hänelle maksamatta sellaisen sopimuksen perusteella, jonka hän on tehnyt edustajana, tai luovuttamaan kanneoikeutensa mainittua pankkiiria vastaan.

205. Sama, Opinions, kirja VIII.

Kun perillistä pyydetään vapauttamaan velallinen, katsotaan, että tämä koskee vain sitä, mitä velasta on jäljellä. Jos siis jokin velka on maksettu ennen testamentin avaamista, sitä ei sisällytetä trustiin. Mutta jos testamentin avaamisen jälkeen ja ennen kuin perillinen, joka oli tietoinen perittävän aikomuksesta, on ryhtynyt käyttämään jäämistöä, velan maksamista vaaditaan, tämä muistuttaa läheisesti petosta, ja näin ollen testamentinsaaja voi periä kyseisen summan takaisin.

206. Paulus, Questions, kirja X.

Kun testamenttaan Titiukselle sen, mitä hän oli minulle velkaa, joko ilmoittamalla tai jättämällä ilmoittamatta summan, tai toisaalta, kun teen testamentin, jossa on erotus, kuten esim: "Jätän Titiukselle sen, mitä olen hänelle velkaa" tai "Jätän Titiukselle sata aureia, jotka olen hänelle velkaa", kysyn, oletteko sitä mieltä, että olisi kaikin keinoin selvitettävä, onko jotakin todella velkaa, ja pyydän teitä lisäksi ilmoittamaan minulle, millä tavoin tulkitseen näitä päivittäin esiintyviä asioita. Vastasin, että jos se, jolle Titius on velkaa, haluaa vapauttaa velan, ei ole merkitystä sillä, määrääkö hän perijänsä vapauttamaan hänet vastuusta vai kieltäkö hän perimästä velkaa; sillä kummassakin tapauksessa velallinen olisi vapautettava, ja molemmissa tapauksissa velallisen hyväksi on nostettava kanteen perijää vastaan hänen vapauttamisensa aikaansaamiseksi. Jos testamentintekijä mainitsi sadan aureenin summan tai tietyn maa-alueen olevan maksettavana ja voidaan osoittaa, että velallisena oli testamentinsaaja, hänet olisi vapautettava. Jos hän ei kuitenkaan ole mitään velkaa, koska on annettu väärä ilmoitus, voidaan sanoa, että hän voi myös nostaa kanteen perijää vastaan sen, mikä sisältyy perintöön. Tätä periaatetta sovelletaan myös silloin, kun testamentti oli seuraava: "Perilliseni velvoitetaan olemaan perimättä niitä sataa aurea, jotka hän on minulle velkaa" tai "Stichus, jonka hän on minulle velkaa". Jos hän olisi kuitenkin sanonut: "Perilliselleni annettakoon tehtäväksi antaa Tiitiukselle ne sata aureia, jotka hän on minulle velkaa", voidaan väittää, että hän voi vaatia niitä, vaikka lausuma on epätoisi. En kuitenkaan missään nimessä hyväksy tätä, sillä testamentin tekijän on täytynyt ajatella, että sana "antaa" viittasi velkaan. Toisaalta, jos velallinen tekee testamentin velkojalleen, en näe, että testamentilla olisi mitään pätevyyttä, jos määrää ei ole ilmoitettu. Mutta jos hän mainitsee summan, jonka hän tunnustaa olevansa velkaa, testamentti ei ole pätevä paitsi niissä tapauksissa, joissa sen maksaminen on edullisempaa kuin velan maksaminen. Sillä jos velallinen testamenttaa sata aurea, jotka hän sanoo olevansa velkaa, ja hän onkin ne velkaa, testamentti on mitätön. Jos hän ei kuitenkaan ole niitä velkaa, on katsottu, että testamentti on pätevä; sillä kun mainitaan tietty rahasumma, tapaus on samanlainen kuin se, jossa Stichus testamentattiin väärän ilmoituksen perusteella. Tämän säännön jumalainen Pius totesi eräissä rescriptumissa, jossa tietty rahasumma testamentattiin myötäjäläisenä saaduksi.

207. Scaevola, Opinions, kirja IV.

Eräs holhooja, joka oli kuollessaan määrännyt tiettyjä perillisiä, halusi antaa holhoojalleen, jonka holhousta hän oli hoitanut, kolmannen osan tämän omaisuudesta, edellyttäen, ettei hän nostaisi mitään riitaa perillistensä kanssa holhouksen johdosta, vaan vapautti heidät kaikki vastuusta siihen liittyen. Holhottava sai perinnön ja vaati kuitenkin myöhemmin perillisiltä kaiken sen, mitä hänen holhoojansa oli saanut omaisuuden myynnistä tai mistä tahansa muusta holhoukseen liittyvästä lähteestä. Kysyn, olisiko hän testamentin ehtojen mukaan suljettu pois tällaisten kanteiden nostamisesta. Vastaus oli, että jos hän olisi saanut trustin edun ennen kuin hän oli noudattanut asetettua ehtoa ja sitten ryhtynyt esittämään vaatimusta testamentin ehtojen vastaisesti, perilliset voisivat esittää häntä vastaan poikkeuksen vilpillisen mielen perusteella, ellei hän olisi ollut valmis palauttamaan sitä, mitä hän oli saanut trustista, joka oli myönnetty hänelle palveluksena hänen ikänsä vuoksi.

208. Tryphoninus, Disputations, kirja VIII.

Katsotaanpa, onko henkilön, jolle testamentilla on myönnetty vapautus ja jota vastaan on vireillä peculiumiin kohdistuva kanne, katsottava olevan legaatın saajan asemassa, jos sinä ajankohtana, jolloin testamentti tavallisesti siirtyy, peculiumista ei löydy mitään. Vaikka hän ei vielä olisikaan velallinen, ei seuraa, että hän saisi mitään hyötyä perinnöstä, ellei hän toivoisi, että hänen omaisuutensa lisääntyisi tulevaisuudessa. Onko hänen asemansa testamentinsaajana siis epävarma, aivan kuten olisi, jos hän jostain syystä tekisi testamentin odotuksen kyseenalaiseksi? Tämä on parempi mielipide.

209. Scaevola, Digest, kirja XVI.

Aurelius Symphorus tuli erään holhoojan takaajaksi ja teki tämän kuollessa jälkimmäisen holhoojille seuraavan testamentin: "Testamenttaan Arellius Latinukselle ja Arellius Felixille, kukin erikseen, viisi aurea, kun he ovat täyttäneet neljätoista vuotta, jolloin toivon, että kummallekin maksetaan kuusi denaria kuukaudessa heidän elatukseensa ja kaksikymmentäviisi denaria vuodessa heidän vaatukseensa, mihin perintöön heidän on tyydyttävä, koska heidän holhouksensa on aiheuttanut minulle melkoista harmia. Määrään myös perillisilleni, etteivät he saa periä heiltä mitään holhouksen vuoksi eivätkä pidättää mitään tämän perinnön perusteella." Heräsi kysymys, jos mainitut perilliset olivat maksaneet jotakin takauksen perusteella, voivatko he periä sen takaisin lasten perilliseltä tai siltä, jonka puolesta testamentintekijä oli tullut takaajaksi. Vastaus oli, että esitettyjen tosiseikkojen mukaisesti jälkimmäisen perilliset näyttivät olevan yksinomaan valtuutettuja olemaan vaatimatta mitään sen holhouksen perusteella, jota Symphorus oli hoitanut ja joka saattaisi kuulua Arellius-nimiselle holhousmiehelle.

210. Eräs mies, joka oli tehnyt testamentin, testamenttasi velkojilleen vapautuksen, ja kun hän sitten oli avannut testamentin ja lukenut sen uudelleen, hän teki toisen testamentin, jossa hän toisti perinnön seuraavasti: "Vahvistan kaikki testamentissa, jonka olen sinetöimättä jättänyt, tehdyt testamenttilahjoitukset ja kaiken, mitä siihen on kirjoitettu." Sen jälkeen, kun kuolinpesä oli otettu käyttöön toisen testamentin nojalla, heräsi kysymys siitä, voivatko velalliset, jotka oli vapautettu ensimmäisellä testamentilla, vaatia, että heidät vapautetaan vastuusta niistä rahamääristä, joista he olivat velkaantuneet ensimmäisen testamentin tekemisen jälkeen, ja jos perilliset nostivat kanteen heitä vastaan, voivatko he olla esteellisiä poikkeuksen perusteella vilpillisen mielen perusteella. Vastaus oli, että heitä ei vapautettaisi.

211. Titius teki velalliselleen Seiukselle seuraavan testamentin: "Annan ja testamenttaan Seiukselle kymmenen denaria. Lisäksi annan hänelle viisi, minkä lisäksi hän on minulle velkaa sekä pääoman että koron." Lisäksi hän velvoitti yleislausekkeella perillisensä antamaan ja luovuttamaan kullekin legaatille sen, mitä hän oli jättänyt hänelle. Sen jälkeen Seius lainasi Titiukselta lisää rahaa. Kysyn, olisiko myös tämä testamentin tekemisen jälkeen lainattu raha ymmärrettävä Seiukselle testamentatuksi. Vastaus oli, että koska testamentin tekijän käyttämät sanat viittasivat menneeseen aikaan, ei voida katsoa, että viimeinen lainattu summa olisi testamentattu.

212. Titius, joka oli tehnyt testamentin ja määrännyt poikansa perillisikseen, ilmaisi itsensä seuraavasti viitaten isäänsä, joka oli myös aiemmin ollut hänen holhoojansa: "Toivon, että isäni Seius vapautetaan vastuusta kaikista holhouskanteista."

Kysyn, millä tavalla nämä sanat on ymmärrettävä, eli tarkoittavatko ne, että rahat, jotka oli saatu omaisuuden myynnistä tai saatavien perimisestä ja jotka isä oli muuttanut omaan käyttöönsä tai lainannut korkoa vastaan omissa nimissään, olisi maksettava testamentin tekijän lapsille ja perillisille vai hänen lapsenlapsilleen. Vastaus oli, että tämä on ratkaistava asiassa toimivaltaisen tuomioistuimen toimesta, sillä laki edellyttää, että pojan luonnollisen kiintymyksen vuoksi isä vapautetaan kaikesta vastuusta, elleivät perittävän perilliset voi todistaa, että hänen tarkoituksensa oli toinen.

213. Maeuius toivoi testamentissaan, että yksi hänen perillisistään vapautettaisiin vastuusta holhouskanteen johdosta seuraavin sanoin: "En halua, että häneltä vaaditaan tiliä siitä holhouksesta, jota Julianus Paulus hoiti Antistius Ciceron kanssa, ja toivon, että hänet vapautetaan kaikesta vastuusta, joka koskee sitä." Kysyn, jos holhouksesta saadut rahat jäävät hänen käsiinsä, voidaanko ne periä häneltä. Vastaus oli, että tapauksessa ei ollut mitään sellaista, jonka perusteella olisi katsottava, että holhottavaan kuuluneet ja holhoajan käsiin jääneet rahat olisi testamentattu.

214. Eräs testamentintekijä teki testamentissaan seuraavan määräyksen: "Haluan, että sukulaiseni Titius vapautetaan kaikista veloista, jotka hän on minulle velkaa, ja lisäksi annan hänelle kymmenen aurea." Hän lisäsi kodifikaatissa seuraavan määräyksen: "Lisäksi toivon, että perilliseni vapauttaa sukulaiseni ja velalliseni Titiuksen korkojen maksamisesta kaikista rahoista, jotka hän on minulle elinaikanaan velkaa." Jos perilliseni vastoin toiveitani yrittäisi periä häneltä mainittua korkoa, niin toivon, että perilliset maksavat mainitun koron Titiukselle niin kauan kuin hän elää." Koska testamentin antajalla oli ilmeisesti aikomuksena pikemminkin lisätä kuin vähentää perintöä, heräsi kysymys siitä, olisivatko hänen perillisensä luottamusehtojen mukaan vastuussa Titiukselle siitä, että tämä pakottaisi heidät vapauttamaan hänet kaikesta velasta. Vastaus oli, että todettujen tosiseikkojen perusteella perittävän alun perin jättämää perintöä näytti vähennetyn.

215. Kun testamenttilahjoitus oli tehty seuraavasti: "Haluan, että kaikki, mitä Seius on minulle velkaa tai minkä puolesta olen antanut hänelle uskoni pantiksi, annetaan hänelle", kysyn, testamenttiinko vain se, mikä oli velkaa testamentin tekohetkellä, vai sisältyikö perintöön se määrä, joka kertyi myöhemmin korkojen muodossa. Vastaus oli, että testamentintekijä tarkoitti, että kaikki velallisen veloitteet tulisi kuitata trustilla.

216. Stichus, joka oli testamentilla vapautettu, testamentintekijä jätti hänelle maa-alueen kaikkine varusteineen yhdessä muun omaisuuden kanssa ja lisäsi siihen seuraavaa: "Kiellän häntä tekemästä mitään tiliä, koska hänellä on hallussaan kirjanpito." Heräsi kysymys siitä, olisiko Stichus velvollinen maksamaan pois kaiken sen rahasumman, joka hänen käteensä jäi hänen hallinnoimastaan pesänhoidosta. Vastasin, että Stichus ei ollut velvollinen tällä perusteella. Claudius: Kukaan ei ole vapautumisensa jälkeen vastuussa mistään teosta, jonka hän on tehnyt orjuuden aikana, ja neuvoja on otettu vastaan sen selvittämiseksi, mikä on lain mukaan maksettava. Näin ollen perilliset voivat pitää käteensä jäävän saldon peculiumin ohella, tai se voidaan vähentää peculiumista, jos jälkimmäinen testamentataan.

217. "Haluan, että Apronianukselle tallettamani sata aureia jäävät hänen haltuunsa, kunnes poikani täyttää kaksikymmentä vuotta, ja kiellän perimästä häneltä korkoa kyseisille rahoille." Heräsi kysymys, voiko Apronianus luottamuksen ehtojen nojalla väittää, että edellä mainittua summaa ei peritty häneltä ennen testamentin tekijän määräämää aikaa. Vastaus oli, että esitettyjen tosiseikkojen mukaan hän saattoi esittää tällaisen vaatimuksen.

218. Testamentintekijä määräsi tyttärensä perillisikseen ja antoi heille seuraavan trustin: "Tyttäreni, älkää vaatiko Gaius Seiusta antamaan mitään tiliä omaisuuteni hallinnoinnista, jota hän on hallinnoinut pankissaan tai sen ulkopuolella kuolemaani saakka, ja vapauttakaa hänet kaikesta vastuusta siihen liittyen." Koska mainitulla Gaius Seiuksella oli hänen kuolinhetkellään hallussaan kaikki testamentin tekijän omaisuus ja hän oli sijoittanut sitä pankkiinsa tai siitä pois, heräsi kysymys, olisiko hän velvollinen antamaan siitä tiliä testamentin tekijän perillisille. Vastaus oli, että todettujen tosiseikkojen mukaisesti oli testamentattu vapautus, mutta tuomioistuimen oli päätettävä, mitä oli tehtävä näissä olosuhteissa.

219. Testamentintekijä määräsi perillisikseen entisen edunvalvojansa yhdessä oman veljensä ja eräiden muiden henkilöiden kanssa ja testamenttasi mainitulle edunvalvojalleen kymmenen aurea, jotka tämä oli käyttänyt hänen ja veljensä lukuun. Heräsi kysymys siitä, olisiko testamentti pätevä edunvalvojan osalta. Vastaus oli, että jos testamentintekijä oli jättänyt määrän, joka oli maksettava trustin perusteella, trustin täytäntöönpanoa ei voitu vaatia.

220. Lisäksi kysyttiin, jos testamentti osoittautuisi pätemättömäksi edunvalvojan osalta, olisiko se pätevä myös testamentin tekijän veljeen nähden, koska se oli tarkoitettu sekä hänen että edunvalvojaa hoitaneen osapuolen hyväksi. Vastaus oli, että testamentti oli pätevä veljen osalta, koska hänet oli vapautettu velastaan.

221. Lisäksi kysyttiin, olisiko edunvalvojaa kuultava, jos hän suostuisi hyväksymään testamentin, edellyttäen, että tietyt testamentin kohdat sallittaisiin jäädä voimaan ja toiset hylättiin, ja hän väitti syyksi sitä, että testamentissa mainittu summa oli pienempi kuin hän oli ennakoanut kuluja varten. Vastaus oli, että testamentin ehdot eivät estä häntä vaatimasta kaikkea sitä, minkä hän voi todistaa hänelle kuuluvan.

222. Eräs testamentinsaaja teki seuraavan testamentin: "Määrään, että perilliset maksavat hänelle viidenkymmenen aureen suuruisen summan, jonka olen lainannut vaimoltani velkakirjalla käytettäväksi liiketoiminnassani." Heräsi kysymys, pysyisikö testamentti voimassa, jos aviomies osoittautuisi tosiasiallisesti vaimonsa velalliseksi. Vastaus oli, että jos velka olisi olemassa, trusti olisi mitätön.

223. Lisäksi kysyttiin, voitaisiinko trustin täytäntöönpanoa vaatia, jos vaimo, joka oli nostanut kanteen saatavan perimiseksi, häviää asian. Vastaus oli, että esitettyjen tosiseikkojen mukaan hän voisi vaatia trustin täytäntöönpanoa, koska oli ilmeistä, että velka ei ollut eräännytynyt millään muulla perusteella.

224. Paulus, On the Lex Julia et Papia, kirja VI.

Kun testamentinsaajalla on kaksi päävelallista ja hän antaa perilliselleen tehtäväksi vapauttaa molemmat ja kun toinen heistä ei kykene ottamaan perintöä vastaan eivätkä he ole yhtiökumppaneita, perillisen tulisi siirtää kanneoikeutensa velalliselta, joka ei voi ottaa perintöä vastaan, sille, jolle laki antaa tämän edun, ja tällä menettelyllä tapahtuu kaksi asiaa, eli se, joka ei voi ottaa perintöä vastaan, osallistuu etuun ja se, joka voi ottaa sen vastaan, vapautuu. Jos velalliset ovat kuitenkin yhtiökumppaneita, se, joka ei voi ottaa perintöä vastaan, hyöttyy väistämättä sen toisen kautta, joka voi ottaa perinnön vastaan, ja hänet vapautetaan kuittauksella; sillä sama tapahtuu, vaikka testamentin tekijä olisi määrännyt, että vain se, jolla on testamentin mukaan oikeus ottaa perintö, vapautetaan.

225. Sama, Kysymyksiä, kirja X.

Kun kantaja tai vastaaja oli määrännyt perillisensä olemaan ottamatta tuomiota Centumvirsin tuomioistuimessa, heräsi kysymys siitä, mikä vaikutus tällä oli perintöön. Päätettiin, että jälkimmäinen oli pätevä vain siinä tapauksessa, että testamentin tekijän vastapuolella oli huono asema, niin että hän olisi hävinnyt oikeudenkäynnissä perillisen kanssa; sillä silloin perillinen olisi velvollinen paitsi luovuttamaan omaisuuden, joka oli oikeudenkäynnin kohteena, myös maksamaan kaikki oikeudenkäyntikulut testamentin saajalle. Mutta jos hänellä olisi hyvä oikeudenkäynti, perinnönjättäjällä ei näyttäisi olevan mitään perintöä, ei edes kuluja, kuten eräät viranomaiset ovat katsoneet.

226. Scaevola, Opinions, kirja III.

Velkoja teki velalliselleen seuraavan testamentin: "Haluan, että perillisilleni annetaan kaikki se, mitä Gaius Seius on minulle velkaa ja minkä hän on vakuuttanut panttaamalla puutarhansa." Jos testamentinsaaja oli elinaikanaan saanut Seiukselta jonkin maksun, kysyn, voitaisiinko sitä vaatia perinnön perusteella maksettavaksi. Vastaus oli, että esitettyjen tosiseikkojen mukaan sitä ei voitu vaatia. Sama asianosainen pyysi uudelleen neuvoa väittäen, että testamentin saaja oli ennen sitä codiciliä, jolla hän jätti testamentin, saanut melkein kaiken velan pääoman ja korot, joten velasta oli jäljellä vain hyvin pieni osa, ja kysyi, olisiko hänellä oikeus vaatia takaisinperintää lausekkeen "kaikki minulle kuuluva, mikä liittyy menneisyyteen" perusteella. Vastaus oli, että aluksi mainittujen tosiseikkojen osalta mielipiteeni oli oikea; mutta mitä tulee myöhemmin mainittuihin tosiseikkoihin, niihin oli lisätty jotakin, ja asia oli tuomioistuimen ratkaistava, ja tuomioistuimen oli selvitettävä, oliko testamentintekijä, unohtaessaan, että rahat oli maksettu, tehnyt tämän määräyksen; vai siksi, että maksu oli tapahtunut hänen tietämättään; vai oliko hän toiminut tarkoituksellisesti, koska hän halusi, että perinnöksi jätettäisiin pikemminkin erääntynyt summa kuin oikeus vaatia vapautusta.

227. Eräs testamentintekijä teki muun muassa seuraavan testamentin vapaamatkustajalleen: "Jos hän on elinaikanani hoitanut minulle liiketoimia, kiellän, että häneltä vaaditaan siitä mitään tiliä." Heräsi kysymys, olisiko hänen pakko luovuttaa

perillisille kirjat, joissa kirjanpitoa pidettiin, sekä kaikki hänen hallussaan olevat summat, jotka käyvät ilmi tulo- ja menomerkinnöistä. Vastaus oli kyseiseen asiaan viitaten, että perillisellä oli oikeus vaatia myös sitä, mitä isännöitsijä oli lainannut kuolinpesään kuuluville orjatovereilleen, ja nämä summat, jotka oli käytetty isäntänsä hyväksi, olisi vähennettävä hänen käsissään olevasta saldosta.

228. Titia, jolla oli ollut kaksi edunvalvojaa, teki testamentissaan seuraavan määräyksen: "En halua, että edelliseltä vaaditaan tiliä huoltajuudestani, jota Publius Maevidius ja Lucius Titius hoitivat." Heräsi kysymys, voitaisiinko häneltä periä holhouksen hoitamisesta hänen käsiinsä jääneet rahat. Vastaus oli, että mainitussa tapauksessa ei ollut mitään sellaista, mikä antaisi aihetta uskoa, että holhousmiehelle kuuluneet ja holhoojan käsiin jääneet rahat olisi testamentattu.

229. Lisäksi kysyttiin, oliko myös toisen edunvalvojan katsottava vapautuneen. Vastaus oli, että kanssahuoltajaa ei vapautettu.

230. "Mitä tulee Gaius Seiukseen, joka on ollut erityisen ansioitunut, en halua, että häneltä tai hänen perillisiltään vaadittaisiin mitään, mitä hän on velkaa minulle velkakirjoina tai laskuna tai mitä hän on minulta lainannut tai mitä tahansa velvoitteita, joita olen hänen hyväkseen tehnyt." Kysyn, testamentattiinko vain testamentin tekohetkellä erääntynyt rahasumma vai sisältyikö perintöön myös korko, joka mainitulle summalle oli kertynyt myöhemmin. Vastaus oli, että esitettyjen tosiseikkojen mukaan näytti siltä, että testamentin tekijä tarkoitti, että kaikki Seiuksen itselleen kuuluvat velvoitteet oli tarkoitus täyttää trustin nojalla.

231. Kysyttiin myös, sen jälkeen, kun velvoite oli uusittu ja velan määrä oli kasvanut, oliko vanhan sopimuksen mukainen velka edelleen sisällytetty testamenttiin; vai jos velvoite oli uusittu ja asianosaisesta oli tullut ikään kuin uusi velallinen, voitiinko hänet haastaa oikeuteen korotetusta määrästä. Vastaus oli, että testamenttiin katsottiin jäävän vain se, mitä asianosainen oli velkaa tuolloin, mutta jos testamentintekijä pysyi alkuperäisessä tarkoituksessaan, perintö sisälsi kaikki hänen kuolinhetkellään olemassa olleet velat.

Tit. 4. Testamenttien ja trustien peruuttamisesta tai siirtämisestä.

232. Paulus, On Sabinus, kirja III.

Jos testamentin tekijä, joka on testamentannut oikeuden ajaa karjaa maansa läpi, ei myönnä tieoikeutta, hän ei jätä mitään pois testamentista siitä syystä, että oikeutta ajaa karjaa ei voi olla olemassa ilman tieoikeutta.

233. Pomponius, On Sabinus, kirja V.

Kun maa-alue testamentataan, voidaan tehdä varauma seuraavasti: "En anna tai testamenttaa Niin ja Näinille mitään muuta kyseiseen maa-alueeseen liittyvää oikeutta kuin sen käyttöoikeuden", jotta käyttöoikeus voi muodostaa testamentin.

234. Käyttöoikeus voidaan kuitenkin varata, jolloin jäljelle jää vain pelkkä omistusoikeus.

235. Samoin osa testamentatusta maasta voidaan varata.

236. Ulpianus, On Sabinus, XXIV kirja.

Jos joku tekee testamenttimääräyksen seuraavasti: "Annan ja testamentaan tämän ja tämän maa-alueen Titiukselle, ja jos Titius kuolee, perilliselleni annetaan tehtäväksi antaa se Seiukselle", testamenttimääräys katsotaan laillisesti luovutetuksi. Vaikka se, jolle se alun perin jätettiin, olisi kuollut omaisuuden siirtohetkellä, Seius on oikeutettu siihen.

237. Jos joku tekee Titiukselle testamentin seuraavasti: "Antakoon perilliseni tämän ja tämän esineen Titiukselle, tai jos Titius kuolee ennen sen vastaanottamista, antakoon hän sen Semproniukselle", lain tiukan tulkinnan mukaan perillinen näyttää olevan sidottu molempiin osapuoliin, eli Semproniukseseen ja Titiuksen perilliseen. Jos perittävän perillinen kuitenkin laiminlyö omaisuuden luovuttamisen Titiukselle, oikeus vaatia perintöä siirtyy hänen perillisilleen, eikä Semproniuksella ole siihen mitään oikeutta; mutta jos laiminlyöntiä ei ole tapahtunut, Semproniuksella, eikä Titiuksen perillisillä, on silloin oikeus saada perintö. Mutta jos Titius kuolee ennen kuin perintö siirtyy, vain Semproniuksella on oikeus siihen.

238. Samaa on sanottava, jos omaisuus jätetään trustiin pojan hyväksi, ja hänen äidistään tulee testamentinsaaja, jos poika kuolee ennen omaisuuden saamista, niin että jos hän kuolee ennen sitä aikaa, jolloin testamenttilahjoitus siirtyy, äiti on oikeutettu siihen; mutta jos hän kuolee sen jälkeen, trustin hyöty siirtyy lapsen perillisille, aivan kuten jos itse trustin täyttäminen olisi laiminlyöty.

239. Jos joku kuitenkin tekee testamentin seuraavasti: "Luovuttakoon perilliseni tämän ja tämän omaisuuden Titiukselle, ja jos hän ei sitä tee, hän luovuttakoon sen Semproniukselle", Sempronius on oikeutettu testamenttiin vain, jos Titius on testamentin syntyessä kykenemätön hankkimaan sitä.

240. Jos joku tekee testamentin seuraavasti: "Antakoon perilliseni tuon ja tuon maa-alueen Titiukselle, ja jos Titius luovuttaa sen, antakoon perilliseni sen Seiukselle", perillistä rasittavat molemmat testamentit; sillä Titiusta ei rasita testamentti, jos hän luovuttaa maan, mutta perillistä rasittaa hänelle tehty testamentti. Sen vuoksi perillisen olisi pahaan uskoon perustuvalla poikkeusvaatimuksella huolehdittava itsestään ja vaadittava Titiukselta vakuus siitä, ettei hän luovuta maata.

241. Jos joku varaa enemmän kuin hän jättää, hänen varauksensa on pätevä; esimerkiksi jos hän testamenttaa kaksikymmentä aurea ja varaa neljäkymmentä.

242. Jos testamentinsaaja testamenttaa tietyn maan käyttöoikeuden ja varaa tieoikeuden, hänen varauksensa on mitätön, mutta testamentti ei mitätöidy, samoin kuin jos joku jättää maan omistusoikeuden ja varaa tieoikeuden, testamentti ei vähene.

243. Jos testamentinsaaja testamenttaa perinnön erikseen kahdelle Titius-nimiselle henkilölle ja jälkikäteen riistää jommaltakummalta heistä perinnön, mutta ei ole selvää, kumpaa on tarkoitettu, molemmilla on oikeus perintöön; samoin kuin silloin, kun testamenttia tehtäessä ei ole selvää, kummalle kahdesta osapuolesta se annetaan, sanomme, ettei sitä ole testamentattu kummallekaan heistä.

244. Jos maa-alue oli testamentattu Tiitukselle ehdottomasti, sitten jätetty hänelle ehdollisesti ja lopulta häneltä riistettiin se, kuten seuraavassa sanotaan: "Perilliseni ei saa antaa Tiitukselle sitä maa-aluetta, jonka jätin hänelle ehdollisesti", hänellä ei ole oikeutta siihen kummankaan määräyksen nojalla, ellei testamentin tekijä ole nimenomaisesti ilmaissut, että hän halusi hänen saavan testamentin ehdottomasti.

245. Katsotaanpa, voidaanko ehto, josta perintö, jäämistö tai orjan vapaus riippuu, peruuttaa. Julianus sanoo, että orjan vapauden osalta ehdon poistaminen ei välittömästi anna orjalle vapautta. Myös Papinianus sanoo seitsemännessätoista kysymysten kirjassaan, että yleisesti ottaen ehtoa ei voida peruuttaa, sillä hän katsoo, että ehtoa ei anneta vaan se asetetaan, ja sitä, mikä asetetaan, ei voida ottaa pois, sillä tämä koskee vain sitä, mikä annetaan. On kuitenkin parempi, että otetaan huomioon sanojen merkitys kuin itse sanat; ja koska ehdot voidaan asettaa, niin myös ne voidaan peruuttaa.

246. Kun testamentin tekijä on testamentissaan jättänyt sata aurea Titiukselle ja lisämääräyksessä tehnyt hänelle seuraavan testamentin: "Perilliseni antakoon Titiukselle viisikymmentä aurea, eikä enempää", testamentinsaaja ei voi vaatia enempää kuin viisikymmentä aurea.

247. Ei ainoastaan testamentteja, vaan myös trustit voidaan peruuttaa, jopa pelkällä toiveella. Näin ollen kysytään, tuleeko trusti maksettavaksi, jos osapuolten välille on syntynyt vihamielisyyttä. Jos vihamielisyys todellakin liittyy kuolemanrikkomukseen tai on luonteeltaan erittäin vakava, testamentattua katsotaan peruuntuneeksi; jos kyseessä on

kuitenkin lievä rikos, trusti on edelleen voimassa. Tämän mukaisesti voimme sisällyttää testamentit, ja poikkeusta voidaan hakea vilpillisen mielen perusteella.

248. Sama, On Sabinus, kirja XXXIII.

Jos osapuolet uusivat ystävyysuhteensa ja testamentintekijä katuu aiempaa päätöstään, jätetty testamentti tai trusti palautetaan kokonaisuudessaan, sillä vainajan testamentti oli muutettavissa hänen elämänsä viimeiseen hetkeen saakka.

249. Gaius, Urbaanin ediktistä, kirja II.

Aivan kuten perintö voidaan ottaa pois yhdeltä henkilöltä, myös se voidaan siirtää toiselle, esimerkiksi seuraavasti: "Annan ja testamenttaan Seiukselle sen, minkä olen testamentannut Titiukselle." Tämä lauseke sisältää hiljaisen perinnön riistämisen siltä osin kuin se koskee Titiusta henkilökohtaisesti.

250. Paulus, Lex Julia et Papia, kirja V.

Perinnön siirto tapahtuu neljällä tavalla. Se voidaan siirtää joko siten, että yksi henkilö korvaa toisen; tai näin voi tehdä se osapuoli, joka määräsi sen lahjoitettavaksi, jotta toinen voi antaa sen; tai silloin, kun jonkinlainen omaisuus jätetään toisen sijasta, kuten ten aurei maa-alueen sijasta; tai silloin, kun testamentti oli absoluuttinen, ja se siirretään ehdollisesti.

251. Jos kuitenkin annan Maeviukselle sen, minkä olen jo antanut Titiukselle, vaikka on tapana katsoa, että molempia velvoitetaan luovuttamaan sama omaisuus, parempi mielipide on kuitenkin se, että tässä tapauksessa ensimmäinen testamentinsaaja menettää testamentin, sillä jos sanon: "Seius velvoitettakoon luovuttamaan se, minkä olen velvoittanut Titiuksen luovuttamaan", minun katsotaan sanoneen, että Titius ei saa luovuttaa omaisuutta.

252. Samoin, kun maa-alueen sijasta testamentataan kymmenen aurea, eräät viranomaiset katsovat, että ensimmäistä testamenttia ei kumota; mutta tosiasiallisesti se kumotaan, sillä viimeinen testamentti on se, joka pannaan täytäntöön.

253. Ulpianus, On Sabinus, XXIV kirja.

Jos jonkin esineen testamentti tehdään jollekin ehdolla ja sama esine on jo ehdottomasti jätetty toiselle, ei ensimmäistä testamenttia pidetä ehdottomana peruuttamisena, vaan ainoastaan siinä tapauksessa, että toisen testamentin ehtoa noudatetaan. Jos kuitenkin testamentin tekijän tarkoituksena oli, että ensimmäinen testamentti olisi kaikissa olosuhteissa peruutettava, on katsottava, että näin on tehty.

254. Julianus, Digest, kirja XXXII.

Jos siis se, jolle perintö siirrettiin, kuolee testamentintekijän elinaikana, se ei kuitenkaan kuulu sille, jolta se oli aiemmin riistetty.

255. Julianus, Disputations, kirja V.

Jos joku, jätettyään jollekin henkilölle absoluuttisesti sata aureia, testamenttaa sitten saman summan hänelle ehdollisesti ja aikoo jättää hänelle tämän toisen summan lisäksi, se, minkä hän jätti hänelle absoluuttisesti, eräännyy heti, ja se, mikä hänelle testamentattiin ehdollisesti, eräännyy maksettavaksi, jos ehto täyttyy. Jos hän kuitenkin muutti mielensä ja jätti hänelle saman summan ehdollisena, absoluuttisen testamentin voidaan katsoa muuttuneen ehdolliseksi. Jos hän siis samassa testamentissa, jolla hän testamenttasi sata aureeta, jätti myöhemmin viisikymmentä aureeta, ja hän tarkoitti näiden viidenkymmenen aureen muodostavan uuden testamentin, maksettavaksi tulee sata viisikymmentä aureeta. Mutta jos hän on tarkoittanut testamentin koostuvan vain viidestäkymmenestä aureista, maksettavaksi tulee vain viisikymmentä. Samaa sääntöä sovelletaan, jos tämä on tehty kodifikaatilla.

256. Julianus, Digest, kirja XXXVII.

Jos perintö on ehdottomasti testamentattu Titiukselle, ja häneltä otetaan se pois tietyllä ehdolla, ja hän kuolee ehdon ollessa voimassa, vaikka ehto raukeaisi, perintö ei kuulu Titiuksen perilliselle; sillä jos kerran annettu perintö otetaan pois ehdolla, vaikutus on sama kuin jos se olisi alun jätetty vastakkaisella ehdolla.

257. Jos testamentti on tehty seuraavasti: "Maksakoon perilliseni kymmenen aurea Titiukselle, ja jos hän ei maksa niitä Titiukselle, maksakoon hän mainitut kymmenen aurea Semproniukselle", jos Titius kuolee ennen sitä päivää, jolloin testamentti siirtyy, Sempronius voi laillisesti vaatia testamenttia, sillä sen on katsottava siirtyneen hänelle.

258. Sama, Digest, kirja LIV.

Kun testamentin tekijä testamenttaa orjan yleisesti ja varaa Stichuksen, hän ei mitätöi perintöä, vaan heikentää sitä;

259. Ulpianus, Sabinuksesta, kirja L.

Koska testamentinsaaja ei voi valita Stichusta.

260. Marcianus, Institutes, kirja VI.

Jumalalliset Severus ja Antoninus totesivat eräässä rescriptumissa, että jos testamentintekijä mainitsi testamentissaan jostakin syystä tai jostain muusta syystä jonkun vapaamatkustajansa erittäin huonona, hänen katsottiin riistäneen tältä kaiken sen, mitä hänelle oli aiemmin jätetty.

261. Florentinus, Institutes, kirja XI.

Testamentit, jotka ovat pätemättömiä silloin, kun ne on annettu, eivät muutu päteviksi, jos ne kumotaan; esimerkiksi kun testamentintekijä, nimettyään orjan isännän perillisekseen, riistää ehdollisesti kyseiseltä orjalta ehdottoman testamentin, jonka hän oli tehnyt hänelle. Jos nimittäin ehdoton testamenttilahjoitus otetaan pois asettamalla sille ehto, sen katsotaan tulleen testamentatuksi vastakkaisella ehdolla, ja se siis vahvistetaan. Tämä ei kuitenkaan päde silloin, kun perintö, joka poistettiin, ei ollut alun perin pätevä.

262. Samat syyt, joiden vuoksi testamentti tulee pätemättömäksi, kun se on testamentattu, aiheuttavat myös sen kumoamisen voimattomuuden tai vaikutuksettomuuden; kuten esimerkiksi silloin, jos testamentinsaajalta riistetään osa hänen tieoikeudestaan tai jos orja määrätään olemaan vain osittain vapaa.

263. Paulus, On the Allotment of Freedmen.

Jos testamentin tekijän testamenttaama orja vieraannutetaan ja hän sitten ostaa sen takaisin, hän ei ole oikeutettu perinnönsaajalle, jota vastaan voidaan tehdä poikkeus vilpillisen mielen perusteella. On kuitenkin selvää, että se ei estä häntä, jos testamentinsaaja voi osoittaa, että testamentin saajalla oli uudelleen aikomus antaa orja hänelle.

264. Same, Codicils-laista.

Sillä ei ole merkitystä, poistetaanko testamenttiin sisältyvä perintö vai otetaanko se pois.

265. Celsus, Digest, kirja XXII.

Mikään ei estä testamentintekijää korjaamasta, muuttamasta tai kumoamasta aiempaa testamenttiaan seuraavalla testamentilla.

266. Modestinus, Erimielisyyksiä, VIII kirja.

Jos testamentintekijä antaa elinaikanaan toiselle hänen testamenttaamansa omaisuuden, perintö lakkaa ehdottomasti, eikä tehdä eroa sen suhteen, onko hän luopunut omaisuudestaan pakosta vai pelkästään mielihalusta; jos hän siis luopui siitä pakosta, perintö on edelleen maksettavissa, mutta jos hän luopui siitä pelkästään mielihalusta, sitä ei makseta. Tämä ero ei kuitenkaan koske osapuolta, joka tekee lahjoituksen vapaamielisyydestä, sillä kukaan ei ole vapaamielinen, jos siihen pakottaa pakko.

267. Sama, Opinions, kirja XI.

Modestinus esitti mielipiteensä, että jos vainaja, riistämällä Maeviusilta hänelle testamentatun perinnön, ei tarkoittanut peruuttaa sitä luottamusta, joka hänelle oli uskottu, perilliset voidaan haastaa oikeuteen luottamuksen nojalla; ja tämä mielipide on hyväksyttävä.

268. Pomponius, Quintus Muciusesta, I kirja.

Vaikka voisin siirtää perinnön henkilölle, jolla ei testamenttini mukaan ole oikeutta saada sitä, tai testamentata perinnön ilman vapauden myöntämistä omalle orjalleni, vaikka hänellä ei olisikaan oikeutta saada sitä, se ei silti ole maksettavissa sille, jolta se on riistetty.

269. Licinius Rufinus, Säännöt, kirja IV.

Vain se voidaan riistää perinnöstä, jolle se on testamentattu, ja näin ollen jos perintö tehdään toisen pojalle tai orjalle, isää tai isäntää ei voida riistää siitä.

270. Papinianus, Opinions, kirja VI.

Myös perillinen, joka on määrätty osuuteen perintöomaisuudesta, sai testamentilla perinnön. Testamentin tekijä suhtautui häneen sittemmin kiihkeällä vihalla ja aikoi tehdä toisen testamentin, jonka hän aloitti, mutta ei pystynyt saattamaan loppuun, ja ohitti osapuolen mainitsematta häntä. Häneltä ei tosin voitu kieltää hänen oikeutensa perillisenä, mutta jos hän vaati perintöä, häneltä voitiin evätä se poikkeusluvan perusteella vilpillisen mielen perusteella.

271. Sama, Opinions, kirja VII.

Eräs isä, joka oli jakanut omaisuutensa lastensa kesken, halusi, että hänen tyttärensä saisi kolmesataa aureia, jotka olivat peräisin voitosta, jonka hän sai eduista, joita hän nautti triarilaisten pääcenturionina; ja hän käytti tämän jälkeen nämä rahat hankkiakseen maa-alueen. Tästä huolimatta sisaren veljet ja kanssaperilliset ovat edelleen velvollisia täyttämään

luottamuksen, sillä sitä, mitä käytettiin testamentin tekijän hyväksi, ei voitu katsoa kulutetuksi. Mutta koska hän oli jakanut omaisuutensa lastensa kesken, hän aikoi, että kaikki, mitä ei ollut jaettu, kuuluisi heille yhteisesti; ja siksi päätettiin, että myös maa-alue, joka oli hankittu armeijan viran hoitamisesta saaduilla varoilla, olisi jaettava, jotta tytär saisi osuutensa kuolinpesästä mainitusta maasta maksetusta summasta. Näin olisi menetelty myös, jos kuolinpesän varoihin olisi kuulunut rahaa.

272. Sama, Opinions, kirja VIII.

Kun ehdolla testamentattu perintö siirretään toiselle, katsotaan, että se on siirretty samalla ehdolla, ellei kyseessä ole ehto, joka ei liity ensimmäisen testamentinsaajan henkilöön. Sillä jos joku testamenttaa omaisuutta vaimolleen, edellyttäen, että tämä saa lapsia, ja perintö siirretään, ei katsota, että ehto, joka välttämättä liittyi ensimmäisen naisen henkilöön, olisi toistunut.

273. Eräs isä testamenttasi puutarhansa kaikkine niihin kuuluvine tavaroineen tyttärelleen ja lahjoitti sen jälkeen vaimolleen joitakin kyseisiin puutarhoihin kuuluvia orjia. Riippumatta siitä, vahvistiko hän lahjoituksen vai ei, hänen viimeiset toiveensa menevät tyttärelleen tehdyn testamentin edelle. Mutta vaikka lahjoitus ei olisikaan pätevä, isän katsotaan silti vähentäneen tyttärensä perintöä.

274. Sama, Opinions, kirja IX.

Perittävä jätti eräälle perillisistään maa-alueen etuoikeutettuna perintönä ja määräsi sen jälkeen, että tietyt kanneoikeudet, jotka vastaavat mainitun maa-alueen oston määrää, oli luovutettava toiselle. Myytyään tämän jälkeen maan aiheuttamatta vahinkoa sille, jolla oli oikeus siihen etuoikeutettuna perintönä, hän sijoitti siitä saadun hinnan kuolinpesänsä omaisuuteen. Katsoin, että kanneoikeuksia ei pitäisi siirtää hänen kanssaperilliselleen.

275. Paulus, Questions, kirja IX.

Jos orjalle on testamentattu perintö yhdessä hänen vapautensa kanssa, ja hänet on sittemmin myyty ja hänen vapautensa testamentti on peruutettu, vaikka tällainen peruuttaminen on mitätön toiselle kuuluvaan orjaan nähden, ostajalla ei silti ole oikeutta perintöön. Tämä on perusteltua, sillä peruuttaminen on pätevä, koska orja voidaan ostaa takaisin, samoin kuin perinnönjako on pätevä silloin, kun se on tehty sellaiselle, joka testamentin tekohetkellä kuului testamentin tekijälle, mutta joka myynnin jälkeen sai vapautensa perunkirjoituksella.

276. Mitä tapahtuisi, jos testamentintekijä elinaikanaan vapauttaisi orjan, jonka hän oli testamentillaan määrännyt vapaaksi, ja peruuttaisi sitten vapauden myöntämänsä oikeuden codicilillä? Katsotaanpa, mitätöisikö pelkkä vapauden peruuttaminen perinnön. Joidenkin viranomaisten mielestä se kumoaisi, mutta tarpeeton määräys ei vaikuta perintöön.

277. Sama, Kysymyksiä, kirja XXV.

Kun orja testamentataan ja hänelle jätetään jotakin, ja hänet myöhemmin myydään ja häneltä riistetään se, mikä hänelle testamentattiin, peruuttaminen on pätevä, koska testamentti tulee voimaan, jos orja ostetaan takaisin.

278. Jos orja testamentataan ja hänet vapautetaan elinaikanaan ja häneltä riistetään perintö, riistäminen ei ole voimassa eikä vaikuta; siksi hän voi ottaa hänelle testamentatun perinnön vastaan, sillä vaikka hän joutuisi jälleen orjaksi, hänen perintöosuutensa ei silti peruuntuisi, sillä häntä pidetään uutena ihmisenä.

279. Valens, Trustit, kirja V.

Jos testamenttaisin sinulle tietyn omaisuuden ja pyytäisin sinua luovuttamaan sen Titiukselle ja sitten jättäisin sinulle saman omaisuuden trustin nojalla, mutta en pyytäisi sinua luovuttamaan sitä kenellekään, herää kysymys, onko sinun vallassasi valita omaisuus toisen trustin ehtojen mukaisesti välttyäksesi ensimmäisen trustin täytäntöönpanolta. On todettu, että on parempi ottaa huomioon testamentin viimeinen määräys.

280. Paulus, Sentences, kirja III.

Vapautettu mies, joka on saanut testamentin ensimmäisen osan nojalla perinnön, on myöhemmin leimautunut samassa asiakirjassa testamentintekijän toimesta epäkiitolliseksi, ja koska testamentintekijä on muuttanut mieltään, vapautetulla miehellä ei ole oikeutta testamenttiin perustuvaan kanteeseen.

281. Scaevola, Digest, kirja XXX.

Eräs testamentintekijä jätti useita esineitä kasvattilapselleen ja peruutti myöhemmin joidenkin niistä testamentin ja määräsi perijänsä korvaamaan ne toisilla esineillä, joiden joukossa hän toivoi olevan kaksikymmentä puntaa kultaa, seuraavasti: "Tämän lisäksi annan ja testamenttaan ja toivon, että hänelle annetaan kaksikymmentä puntaa kultaa." Hän lisäsi myös: "Ja kehotan sinua, Attius, ennen kaikkea huolehtimaan ja suojelemaan sisartasi Semproniana asianmukaisella hellyydellä, ja jos katsot hänen palanneen hyvään elämäntapaan, jätä hänelle kuollessasi edellä mainitut kaksikymmentä puntaa kultaa; ja maksa hänelle sillä välin mainitun summan tuotto eli kuuden prosentin korko sille." Tämän jälkeen hän siirsi samat kaksikymmentä puntaa kultaa perinnönjättäjälleen, Maeviukselle, perukirjamerkinnällä ja antoi tämän tehtäväksi tehdä

seuraavat luottamustoimet: "Haluan, että ne kaksikymmentä puntaa kultaa, jotka olen testamentillani jättänyt kasvattilapselleni Sempronialle, annetaan Maeviukselle sen jälkeen, kun hän on vakuuttanut, että hän maksaa mainitusta summasta viisi denaria joka kuukausi mainitulle Sempronialle niin kauan kuin hän elää, sekä lisäksi sata kaksikymmentäviisi denaria hänen vaatteisiinsa; ja pyydän sinua tekemään näin. Olen varma, että sinä, Maevius, kiintymyksesi tähden annat kuolemasi jälkeen perillisellesi tehtäväksi toteuttaa toivomukseni kasvattilapseni suhteen." Heräsi kysymys, joutuisiko Maevius perinnönjättäjänä kuollessaan maksamaan kaksikymmentä puntaa kultaa Sempronialle, kuten perillinen Attius oli saanut tehtäväkseen. Vastaus oli, että esitettyjen tosiseikkojen mukaan häntä ei voitu velvoittaa maksamaan hänelle kahtakymmentä puntaa kultaa, mutta että Maeviuksen ja hänen perijänsä oli huolehdittava muista asioista, jotka hänen oli määrätty hoitolapsen hyväksi, niin kauan kuin mainittu hoitolapsi eli.

282. Titia määräsi testamentillaan vapautetun naisensa Seian, joka oli myös hänen kasvattisisarensa, perilliseksi kahdestoistaosan omaisuudestaan. Hän jätti vapaamiehelleen Pamphilukselle tiettyjä maita, joiden joukossa oli eräitä laajoja peltoja, jotka oli merkitty sijaitsevan lähellä Kolonia, ja myöhemmin hän antoi kirjeellä myös muuta omaisuutta samalle vapaamiehelle, jossa hän viittasi Seiaan ja Pamphilukseen seuraavasti: "Tervehdys perillisilleni. Toivon, että kaikki alla mainittu pannaan täytäntöön, samoin kuin kaikki määräykset, jotka olen jo tehnyt Pamphiluksen suhteen. Jos kasvattisisarestani Seiasta ei tule perillistä sille osuudelle omaisuudestani, jonka olen hänelle määrännyt, toivon, että kaikki Kolonin lähellä olevat maat annetaan hänelle." Koska vapautettu sisar Seia hylkäsi testamentilla hänelle jätetyn perintöosuuden ja valitsi sen, mikä hänelle oli annettu codicilillä, heräsi kysymys, jos Pamphilus vaatisi samoja maita trustin ehtojen mukaisesti, voisiko hänellä olla poikkeuslupa, joka perustuu vilpilliseen mieleen. Vastaus oli, että trustit, jotka koskivat maita, toisin sanoen niitä, jotka sijaitsivat Colonin lähellä, katsottiin siirretyiksi vapautetulle Seialle.

283. Eräs testamentinsaaja pyysi perillisiltään, että jos hän kuolisi jossakin maakunnassa, kuusikymmentä aurea annettaisiin Lucius Titiukselle, jotta tämä voisi ottaa hänen ruumiinsa haltuunsa ja tuoda sen takaisin kotimaahansa. Hän lisäsi myös seuraavaa: "Jos mainitusta rahasummasta jää jotain jäljelle, haluan, että se annetaan hänelle." Samana päivänä hän osoitti perillisilleen perunkirjoituksen, joka oli seuraava: "Jos sattuisin kuolemaan joko maakunnassa tai matkalla, pyydän, että ruumiini viedään Campaniaan ja sijoitetaan lasteni hautaan." Heräsi kysymys, riistikö testamentintekijä tällä määräyksellä hiljaisesti Lucius Titiukselta kaiken, mitä edellä mainitusta kuudenkymmenen aureen summasta oli jäljellä. Vastaus oli, että hänen olisi katsottava menettäneen sen.

284. Eräs isä määräsi testamentillaan tyttärensä perillisiksi eriarvoisille osuuksille omaisuudestaan ja teki samalla testamentilla lähes koko omaisuutensa osituksen, minkä jälkeen hän lisäsi vielä seuraavaa: "Kaikki jäljelle jäävä omaisuuteni sekä kaikki jäämistööni liittyvät velat kuuluvat vain kahdelle tyttärelleni, nimittäin Primalle ja Secundalle, tai sille, kumpi heistä jää eloon." Myöhemmin hän teki kodifikaatilla hyvin erilaisen omaisuudenjaon heidän kesken kuin hän oli tehnyt testamentissaan, ja osan omaisuudesta hän ei jättänyt erityisesti kenellekään. Heräsi kysymys siitä, voivatko tyttäret, Prima ja Secunda, testamentin ehtojen mukaan vaatia, että vain he olivat oikeutettuja siihen omaisuuteen, jota heidän isänsä tekemässä

viimeisessä jäämistöjärjestelyssä ei ollut nimenomaisesti testamentattu kenellekään. Vastaus oli, että isä ei näyttänyt peruuttaneen koko testamenttiaan, vaan hän oli tehnyt muutoksia vain tiettyyn omaisuuteen, josta hän oli määrännyt eri tavalla.

285. Eräs äiti teki kirjeessään seuraavan määräyksen, joka koski hänen pojalleen testamentattua perintöä ja osuutta hänen omaisuudestaan: "Koska tiedän, että poikani Priscillianus on kuoleman kynnyksellä, pidän vain oikeudenmukaisena ja sopivana testamentata veljelleni Marianukselle ja aviomiehelleni Januariukselle yhtäläiset osuudet siitä osasta omaisuuttani, jonka olen antanut pojalleni; ja siltä varalta, että hän kuolisi, annan ja testamentaan ja toivon, että heille luovutetaan lisäksi kaikki se, mitä mahdollisesti jätän hänelle." Priscillianus eli testamentin avaamiseen asti ja kuoli sitten samaan tautiin. Heräsi kysymys, kuuluiko hänelle jätetty perintö testamentin ehtojen mukaan Januariukselle ja Marianukselle. Vastaus oli, että voitiin katsoa, että jos poika kuolisi samaan tautiin, josta hän tuolloin kärsi, että perintö siirtyisi ehdottomasti niille, joiden osalta kysely tehtiin.

286. Sama, Digest, kirja XIV.

Testamentintekijä, joka oli määrännyt poikansa perilliseksi osalle jäämistöstään, jätti tälle myös kaksi maa-aluetta orjineen ja kaikkine niihin kuuluvine työvälineineen. Hän jätti myös vaimolleen useita tavaroita sekä orjat Stichus ja Damas. Koska hän kuitenkin totesi, että yhdellä hänen pojalleen testamentatuista tiloista ei ollut isännöitsijää, hän lähetti Stichuksen ja nimitti hänet mainitun maan viljelystä vastaavaksi isännöitsijäksi sekä antoi hänelle tehtäväksi hoitaa siihen liittyvää kirjanpitoa. Heräsi kysymys, kuuluuko Stichus vaimolle vai pojalle. Vastaus oli, että koska testamentintekijä oli muistanut ne asiat, joista oli määrätty hänen testamentissaan, Stichus kuului isännöitsijänä sille maalle, jolle hänet oli siirretty, eikä vaimo voinut vaatia häntä trustin ehtojen nojalla.

287. Eräs yksityishenkilö testamenttasi neljä peltoa äidilleen, jonka hän oli määrännyt osan omaisuudestaan perilliseksi, ja velvoitti tämän luovuttamaan kaksi mainituista pelloista appiukolleen; tämän jälkeen hän kumosi codicilillä trustin, jonka hän oli perustanut appiukkonsa hyväksi. Heräsi kysymys, kuuluivatko mainitut kaksi peltoa äidille etuoikeutettuna perintönä. Vastasin, että asiassa ei ollut mitään sellaista, jonka vuoksi ne eivät olisi kuuluneet hänelle.

288. Seia testamenttasi testamentissaan viisi puntaa kultaa. Titius syytti häntä siitä, että hän oli määrännyt isänsä kuolemaan. Syytteen esittämisen jälkeen Seia teki perunkirjoituksen, mutta ei riistänyt poikapuoletaan Titiukselta aiemmin mainittua perintöä, ja hän kuoli ennen kuin syytettä käsiteltiin. Asian käsittelyn jälkeen päätettiin, että Titiuksen isä ei menettänyt henkeään Seian rikollisen teon vuoksi. Koska Seia ei ole perunkirjoituksella riistänyt Titiukselta perintöä, jonka hän oli antanut hänelle testamentilla, kysyn, pitäisikö Seian perillisten maksaa se Titiukselle. Vastaus oli, että esitettyjen tosiseikkojen mukaan se ei kuulunut heille.

289. Eräs yksityishenkilö testamenttasi muun muassa peculiuminsa tyttärelleen, joka oli hänen valvonnassaan. Testamentin tekemisen jälkeen hän keräsi tyttärelleen kuuluneita rahoja tämän velalliselta ja käytti ne omaan lukuunsa. Kysyn, voiko tytär tällä perusteella nostaa kanteen isänsä perillisiä vastaan. Vastaus oli, että jos tytär voi todistaa, että isä teki näin ilman aikomusta riistää häneltä perintö, hän voi nostaa kanteen.

290. Venuleius, Actions, kirja X.

Perinnöstä on helppo ottaa jotain pois tai lisätä jotain siihen, jos testamenttiin on testamentattu vain rahasumma, mutta jos kyseessä on tietty aineellinen omaisuus, on vaikeampaa ilmaista tämä kirjallisesti, ja jako jää todennäköisesti käsittämättömäksi.

291. Kun orjille testamentattu vapaus otetaan heiltä pois, ei saavuteta mitään, jos heiltä nimenomaisesti riistetään perintö.

Tit. 5. Epäselvistä asioista.

292. Papinianus, Opinions, kirja VII.

Eräs testamentinsaaja jätti Maevian eli Seian tilan Titiukselle. Koska asiakirjoissa mainittiin useita maa-alueita Maevian Estate -nimellä, vastasin, että ei näytä siltä, että perinnönjättäjä olisi tarkoittanut kaikkien mainittujen maa-alueiden kuuluvan testamentin piiriin, edellyttäen, että Seian Estate -nimisen tilan arvo ei suuresti eronnut Maevian Estate -nimisen tilan arvosta.

293. Sama, Opinions, kirja IX.

Kun testamentti testamentataan kaupungin asukkaille tai perustetaan trusti kaupungin asukkaiden hyväksi, katsotaan, että se on jätetty kaupungille.

294. Paulus, Kysymyksiä, XIV kirja.

Jos lause on moniselitteinen, emme voi tulkita sitä molempiin suuntiin, vaan ainoastaan testamentin tekijän tarkoituksen mukaan. Jos siis joku sanoo jotakin, mitä hän ei aikonut sanoa, hän ei sanonut, mitä sanat tarkoittavat, koska se ei ollut hänen tarkoituksensa; eikä hän myöskään sanonut, mitä hän tarkoitti, koska hän ei käyttänyt tähän tarkoitukseen sopivaa kieltä.

295. Sama, Opinions, kirja XIX.

Paulus oli sitä mieltä, että kun testamentti on testamentattu ehdon täyttämisestä riippuvaisena, se on epäilemättä maksettava tietyille tai epävarmoille henkilöille siten, että kanne testamentin täytäntöönpanon pakottamiseksi on mahdollinen.

296. Sama, Opinions, kirja XIX.

Paulus esitti myös mielipiteenään, että jos trustin edunsaajan nimeä ei ole merkitty testamenttiin, ei ole epäilystäkään siitä, etteikö millään tietyillä tai epävarmalla henkilöllä ole oikeutta trustin etuun.

297. Gaius, Trustit, kirja I.

Eräs henkilö, joka oli joutunut maanpakoon, teki testamentin ja sen jälkeen, kun hän oli määrännyt perillisen ja tehnyt testamentteja useille henkilöille, lisäsi siihen seuraavaa: "Jos joku perillisistäni tai muista ystäväistäni, jotka olen maininnut tässä testamentissani, tai joku muu saa minut takaisin keisarilta ja minä kuolen ennen kuin ehdin ilmaista hänelle kiitollisuuteni, haluan, että muut perillisistäni antavat tämän ja tämän summan rahaa sille, joka tämän tekee." Tämä on siis "testamentti". Eräs hänen nimeämistään perillisistä sai takaisinottonsa, mutta ennen kuin testamentin antaja sai tietää siitä, hän kuoli. Heräsi kysymys trustin toteuttamisesta. Julianus, jota oli kuultu, oli sitä mieltä, että testamentti oli pantava täytäntöön; ja vaikka se, joka sai perittävän takaisin, ei ollutkaan perillinen eikä testamentinsaaja vaan joku hänen ystäväistään, jälkimmäinen oli oikeutettu hyötymään testamentista.

298. Jos joku kehottaisi sinua luovuttamaan hänen omaisuutensa hänen kuolemanjälkeiselle perilliselleen tai vieraalle henkilölle; 7. Marcianus, Trusts, Book III.

Tai jos hän määrää sinut perilliseksi yhdessä postuumisti syntyneen lapsensa kanssa tai testamenttaa teille molemmille tai tekee teistä trustin edunsaajia;

299. Gaius, Trustit, kirja I.

Kysytään, voisiko postuumisti syntynyt lapsi, olipa hän syntynyt tai ei, estää sinua hyötymästä osuudestasi jäämistöstä. Mielestäni on asianmukaisempaa katsoa, että jos jälkeläinen lapsi ei synny, hän ei anna teille mahdollisuutta saada osuutta

jäämistöstä, vaan koko jäämistö kuuluu teille, aivan kuin se olisi alun perin jätetty kokonaan teille; mutta jos hän syntyy, teillä molemmilla on oikeus siihen, mitä kummallekin on jäänyt, ja jos syntyy yksi lapsi, teillä on oikeus puoleen perinnöstä; jos syntyy kaksi lasta, teillä on oikeus kolmannekseen; ja jos syntyy kolme lasta kerralla (sillä myös kolmosia syntyy), teillä on oikeus neljanteen osaan perinnöstä. Ja vielä meidän aikanamme Serapias, aleksandrialaisnainen, esiteltiin jumalalliselle Hadrianukselle viiden lapsensa kanssa, jotka hän oli saanut yhdellä synnytyksellä. Jos kuitenkin enemmän kuin kolme lasta tulee maailmaan samanaikaisesti, tapahtumaa pidetään ihmeenä.

300. Kun tietty mies, määrättyään useita perillisiä, on antanut yhdelle heistä toimeksiannon, jonka mukaan hänen kuolemansa hetkellä hänen käsiinsä mahdollisesti tuleva osuus omaisuudesta luovutetaan kenelle tahansa hänen kanssaperillisistään, jonka hän valitsee, on täysin varmaa, että tämä toimeksianto on pätevä; sillä sen perillisen, jota on pyydetty, harkintaan ei ole jätetty, luovuttaako hän omaisuuden ylipäättään, vaan sen, kenelle hän mieluummin luovuttaa sen. Sillä on nimittäin suuri merkitys sillä, antaako testamentin antaja sen edunvalvojan valtaan, kenelle hän haluaa luovuttaa tai olla luovuttamatta tiettyä omaisuutta, vai antaako hän, asetettuaan tälle velvollisuuden luovuttaa omaisuus, vain tälle yksin rajoittamattoman valinnanvapauden sen jakamisesta.

301. Kun kanssaperilliset on määrätty saamaan eriarvoisia osuuksia jäämistöstä, heräsi kysymys siitä, olisiko perillinen velvoitettava antamaan kullekin yhtäläiset osuudet vai ainoastaan osuudet, jotka ovat suhteessa niihin, joihin heidät on määrätty perillisiksi. Päätettiin, että jos testamentintekijä määräsi yhden perillisistään luovuttamaan osuutensa kanssaperillisilleen, jos nämä maksavat hänelle tietyn rahasumman, johon heidän oli määrä osallistua tasan; näyttäisi olevan oikeudenmukaista, että heille annettaisiin luottamuksen nojalla yhtä suuret osuudet omaisuudesta. Jos testamentin antaja kuitenkin aikoi, että perillisten olisi kyseistä rahaa jakaessaan maksettava epätasa-arvoiset osuudet, jotta ne vastaisivat niitä perintöosuuksia, joihin he olivat oikeutettuja, näyttäisi kohtuulliselta, että omaisuus luovutettaisiin heille trustin ehtojen mukaisesti heidän perintöosuksiensa suhteessa.

302. Paulus, Sentences, kirja II.

Jos lahjoitus tehdään aviopuolisoiden välillä ja se, jolle lahjoitus tehtiin, kuolee ennen toista, omaisuus palautuu sille, joka sen antoi. Jos molemmat osapuolet kuolevat samaan aikaan, kysymyksen ratkaisemiseksi katsottiin, että lahjoitus oli pätevä, ja näin oli erityisesti siksi, että lahjoittaja, joka saattoi vaatia omaisuutta, ei ollut elossa.

303. Tryphoninus, Disputations, kirja XXI.

Eräs testamentinsaaja, jolla oli kaksi alaikäistä lasta, korvasi Titiuksen sillä, joka saattoi kuolla ensin. Molemmat menehtyivät samaan aikaan haaksirikossa. Heräsi kysymys siitä, siirtyisikö omaisuus sijaiselle ja kumpaa kahdesta alaikäisestä lapsesta olisi pidettävä perillisenä. Totesin, että jos veljekset olisivat kuolleet tavanomaisessa luonnonmenossa, ensin kuolleen

veljestä tulisi hänen ab intestato -perillisensä, ja sijainen perisi toisen; hänellä olisi kuitenkin oikeus ensin kuolleen perintöön, koska se sisältyi toisen perintöön. Ehdotetussa kysymyksessä, jossa molemmat kuolivat samanaikaisesti ja koska kumpikaan veljistä ei jäänyt eloon toisesta, olisiko kuitenkin katsottava, että molemmat kuolivat viimeisenä, vai että kumpikaan ei kuollut viimeisenä, koska päätös siitä, kumpi kuoli viimeisenä, riippui siitä, että toinen kuoli ensin? Edellisen näkemyksen, eli sen, että sijainen on molempien alaikäisten perillinen, olisi kuitenkin oltava vallitseva. Sillä kun testamentin antaja, jolla on vain yksi poika, määrää sijaisen sille, joka kuolee viimeisenä, hänen ei katsota tehneen pätemätöntä sijaisuutta; samoin kuin lähin sukulainen ymmärretään silloin, kun on vain yksi, joka ei ole kenenkään muun edellä, ja tässä tapauksessa, koska kumpikaan veljeksistä ei jäänyt eloon toisesta, molempien katsotaan kuolleen ensin ja viimeisenä.

304. Kun poika ja hänen isänsä menettivät henkensä sodassa ja äiti vaati poikansa perintöä sillä perusteella, että tämä oli kuollut viimeisenä, ja isän sukulaiset ilmoittivat, että poika kuoli ensin, jumalallinen Hadrianus päätti, että isä kuoli ensin.

305. Jos vapaamatkustaja kuolee samaan aikaan kuin hänen poikansa, omaisuus siirtyy lain nojalla testamentin saaneen vapaamatkustajan holhoojalle, jollei todisteta, että poika oli elossa isänsä jälkeen. Katsomme, että näin on asianlaita patronaattioikeuteen liittyvän kunnioituksen vuoksi.

306. Jos aviomies ja vaimo kuolevat samanaikaisesti ja myötäjäisiä koskeva määräys, jonka mukaan myötäjäiset kuuluvat aviomiehelle, tulee voimaan, jos nainen kuolee avioliiton aikana, jos ei näytetä, että hän jäi eloon miehensä jälkeen.

307. Jos Lucius Titius menettää henkensä samaan aikaan kuin hänen murrosikänsä ehtinyt poikansa, jonka hän oli testamentillaan määrännyt ainoaksi perilliseksi, pojan katsotaan jääneen isän jälkeen ja olevan testamentin mukaan hänen perijänsä, ja pojan omaisuus siirtyy tämän perillisille, elleivät isän perilliset voi osoittaa päinvastaista. Jos kuitenkin poika, joka menehtyi isän mukana, ei ollut saavuttanut murrosikää, katsotaan, että hänen isänsä jäi jälkeen, ellei toisin voida osoittaa.

308. Ulpianus, Disputations, kirja VI.

Jos perintö on jätetty sille sukulaiselleni, joka voi nousta ensimmäisenä kapitolioon, ja kahden heistä sanotaan tehneen niin samaan aikaan, eikä ole ilmeistä, kumpi saapui ensin, estetäänkö perinnön voimaantulo? Tai, voidaan kysyä, mikä on sääntö, jos testamentin antaja on tehnyt testamentin "sille, jonka pitäisi pystyttää hänelle muistomerkki", ja useat heistä pystyttävät sellaisen; tai jos testamentti tehdään jollekin, joka on kahdesta henkilöstä vanhempi, ja molemmat ovat samannäköisiä; tai jos testamentin antaja testamenttaa ystävälleen Semproniukselle, ja on olemassa kaksi samannimistä henkilöä, joita arvostetaan yhtä paljon? Mutta jos testamentti on testamentattu kahdelle samannimiselle henkilölle, esimerkiksi kahdelle nimeltä Sempronius, ja toinen heistä myöhemmin menettää perinnön, eikä käy ilmi, kumpaa heistä on tarkoitettu, onko testamentti kuuletettu molempien osapuolten osalta, vai onko sen peruuttaminen mitätön? Tämä kysymys voi nousta esiin myös silloin,

kun vapaus on jätetty usealle samannimiselle orjalle tai tietyille orjille. Parempi mielipide on, että kaikissa näissä tapauksissa perinnön ja vapauden myöntämisen tulisi olla voimassa, mutta jos peruuttaminen tapahtuu, se vaikuttaa kaikkiin osapuoliin.

309. On selvää, että jos naispuolinen orja saisi vapautensa seuraavan määräyksen nojalla: "Olkoon hän vapaa, jos hänen ensimmäinen lapsensa, jonka hän synnyttää, on miespuolinen", ja hän synnyttää yhdellä synnytyksellä sekä miespuolisen että naispuolisen lapsen ja on varmaa, kumpi on syntynyt ensin, ei pitäisi olla epäselvyyttä hänen tilansa suhteen, toisin sanoen sen suhteen, onko hän vapaa vai ei; ei myöskään tytön suhteen, sillä jos hän on syntynyt pojan jälkeen, hän on vapaaksi syntynyt. Jos kuitenkin tässä suhteessa on epäselvyyttä, eikä sitä voida poistaa oikeudellisella tutkimuksella, on epäselvissä tapauksissa parempi omaksua oikeudenmukaisempi näkemys ja olettaa, että poikalapsi on syntynyt ensin, jotta orja voi saada vapautensa ja hänen tyttärensä syntyä vapaaksi.

310. Julianus, Digest, kirja XXXVI.

Aina kun vapautetuille testamentataan käyttöoikeus ja omaisuuden omistusoikeus viimeiselle eloonjääneelle, testamentti on pätevä, sillä mielestäni tässä tapauksessa omaisuus jätetään seuraavalla ehdolla: "Jos hän on viimeinen eloonjäänyt."

311. Sama, Digest, kirja V.

Aina kun kanteen tai poikkeuksen sanamuodossa on jokin epäselvä lauseke, on tarkoituksenmukaisinta ymmärtää se siten, että omaisuus, jota se koskee, pikemminkin säilyy kuin menetetään.

312. Sama, Moniselitteisyydestä.

Kun mies, joka oli tallettanut kaksisataa aurea, teki seuraavan testamentin: "Jätän Seiukselle kolmesataa aureaa niiden kahdensadan lisäksi, jotka olen tallettanut hänen luokseen", näillä kahdella summalla on erikseen otettuna tietty nimitys, mutta kun ne otetaan yhdessä, ne aiheuttavat moniselitteisyyttä. On kuitenkin katsottava, että kyseessä ei ole kolmesataa, vaan viisisataa aurea, koska nämä kaksi summaa on yhdistetty.

313. Kun joku tekee testamentin seuraavasti: "Antakoon perilliseni Attiukselle yhdessä Maeviuksen orjan Dionin kanssa Seian tilan", on epäselvää, jätettiinkö myös maa Dionille vai testamentattiinko Dion yhdessä maan kanssa. On parempi katsoa, että maan lisäksi jätettiin myös orja Dion, varsinkin jos testamentin antajalla ei ollut hyvää syytä testamentata Dionille.

314. Kun muotoilemme määräyksen seuraavasti: "Jos ette toimita sitä ja tätä orjaa tai sitä ja tätä maa-aluetta, lupaatteko maksaa sata aurea?" Sanktio on maksettava riippumatta siitä, pannaanko sopimus täytäntöön vai ei; toisin sanoen sopimus

on sitova, vaikka yhtä tai toista tekoa ei suoritettaisi. On ilmeistä, että sama sääntö pätee, kun mainitaan erikseen useita asioita, jotka halutaan tehdä, ja määrätään seuraavasti: "Jos jompaakumpaa näistä asioista ei tehdä", tai esimerkiksi: "Suostutko esiintymään Stichuksen, Damuksen ja Eroksen puolesta oikeudessa?". Jos jompikumpi heistä ei ole edustettuna, lupaatteko maksaa kymmenen aureia?". Osapuolen on välttämätöntä esiintyä kaikkien puolesta, jotta määräyksen ehtoja voidaan noudattaa. Tai jotta asia tulisi selvemmin esille, oletetaan, että sopimus on muotoiltu seuraavasti: "Lupaatko maksaa kymmenen aureia, jos et ilmesty Stichuksen, Damuksen ja Eroksen puolesta?". Sillä tässä tapauksessa ei ole epäilystäkään siitä, etteikö kaikkia heitä olisi edustettava.

315. Kahden seuraavan ehdon välillä on ero: "Maksatte niin ja niin paljon, jos tämä ja tämä asia tai tämä ja tämä asia jätetään tekemättä" tai: "Jos jompikumpi niistä asioista, jotka on sovittu tehtäväksi, jätetään tekemättä, maksatte niin ja näin suuren summan", sillä vaikka on totta, että jompikumpi on tehtävä, ei tästä syystä ole totta, että jompikumpi näistä kahdesta asiasta jätetään tekemättä, sillä nämä molemmat lauseet voivat olla tosia, vaikkakin ne ovat vastakkaisia toisilleen; koska kun merkitys ei ole yleinen, vaan viittaa johonkin tiettyyn asiaan, jos jokin siitä on totta, se tekee koko lausekkeesta totta. Aivan samoin kuin toisaalta kaksi lauseketta, jotka sisältävät vastakkaisia väittämiä, ovat molemmat yhtä aikaa vääriä; esimerkiksi jos jotkut perittävän lapset kuolevat murrosikänsä päästyään ja toiset ennen sen saavuttamista, koska toisaalta on virheellistä sanoa, että kaikki heistä kuolivat alle murrosikäisinä, ja toisaalta on myös virheellistä sanoa, että he kaikki kuolivat tämän iän jälkeen. Tämä johtuu siitä, että merkitys otetaan yleisessä merkityksessä, ja tässä tapauksessa, jos jokin asia on väärin, se tekee koko lausekkeen epätodeksi. Siksi on selvitettävä, mikä on kyselyn kohde, sillä jos sanon, että näin ja näin tai näin ja näin ei pitäisi tehdä, on kysyttävä, onko jotain jäänyt tekemättä? Edellisen lauseen seurauksena on, että kumpaakaan asiaa ei pitäisi tehdä; jälkimmäisen seurauksena on, että molempia pitäisi tehdä. Edellisessä tapauksessa ei hyödytä henkilöä, jos hän ei ole tehnyt toista näistä kahdesta asiasta, jos hän on tehnyt toisen; ja jälkimmäisessä tapauksessa ei hyödytä häntä, jos hän osoittaa, että hän on tehnyt toisen näistä kahdesta asiasta, jos hän ei ole tehnyt toista.

316. Näin ollen, jos joku esittää seuraavan kuulustelukysymyksen: "Oletteko tehnyt mitään niistä asioista, joista teitä syytetään?" ja asianosainen sanoo, ettei ole tehnyt, hän tarkoittaa sanoa: "En ole tehnyt mitään niistä asioista, joista minua syytetään", toisin sanoen "en ole tehnyt mitään niistä".

317. Jos joku sisällyttää sopimukseen useita asioita, joista yhden hän haluaa toteutuvan, hänen tulisi muotoilla sopimus seuraavasti: "Lupaatteko, että tämä ja tämä asia tai tämä ja tämä asia tehdään, ja jos kumpaakaan ei tehdä, maksatteko tämän ja tämän summan?".

318. Lisäksi, jos perheen päämies lisää testamenttiinsa seuraavaa: "Jos minulle syntyy poika tai tytär, olkoon hänestä tai tyttärestä perilliseni; mutta jos pojasta tai tyttärestä ei tule perillistäni, olkoon Seius perilliseni", hän ei ilmaise tarkoitustaan riittävän selvästi, jos hän aikoi määrätä vieraan perillisen vain siinä tapauksessa, että pojasta tai tyttärestä ei tule perillistä; sillä tämä olisi ilmaistava seuraavasti: "Jos pojastani tai tyttärestäni ei tulisi perillistäni". Joskus kuitenkin edellinen lauseke

tulee tarpeelliseksi; kuten esimerkiksi silloin, kun joku, jolla on poika ja tytär, haluaa tehdä molemmat heistä perillisikseen, ja jos vain toisesta heistä tulisi hänen perillisensä, määrätä hänen rinnalleen vieraan, tai jos kummastakaan ei tulisi hänen perillisensä, korvata vieraan. Olisi kuitenkin omaksuttava se mielipide, joka näyttää pikemminkin vastaavan testamentin tekijän tarkoitusta, niin että jos hänelle syntyy joko poika tai tytär, vierasta ei oteta perilliseksi, ellei testamentin tekijä ole nimenomaisesti määrännyt, että näin on tehtävä.

319. Marcianus, Institutes, kirja VI.

Jos joku tekee testamentissaan seuraavan määräyksen: "Perilliseni maksakoon kymmenen solidia niille todistajille, jotka sinetöivät testamenttini", Trebatius katsoo, että testamentti on pätevä. Myös Pomponius pitää tätä oikeana, koska itse testamentti vahvistetaan todistajien esittämisellä. Tämä mielipide on mielestäni oikea.

320. Sama, Säännöt, kirja II.

On olemassa tiettyjä asioita, joissa on aluksi vaikea tehdä johtopäätöstä, mutta loppujen lopuksi näyttää selvältä, mitä on tehty; kuten esimerkiksi silloin, kun on tehty testamenttilahjoitus, ja sillä välin kun testamentinsaaja harkitsee, ottaako hän sen vastaan vai ei, perillinen luovuttaa kyseisen omaisuuden kolmannelle osapuolelle. Tässä tapauksessa siirto on mitätön, jos testamentinsaaja päättää hyväksyä testamentin, mutta jos hän hylkää sen, siirto on pätevä. Tilanne olisi sama, jos perillinen lainaisi testamentattuun omaisuuteen kuuluvaa rahaa; sillä jos testamentinsaaja ei kieltäydy siitä, katsottaisiin, että perillinen on lainannut jollekin toiselle kuuluvaa rahaa, mutta jos testamentinsaaja kieltäytyy perinnöstä, hänen katsottaisiin lainanneen omia rahojaan. Mutta entä jos rahat on käytetty? Samaa sääntöä sovellettaisiin tapauksen olosuhteiden mukaan.

321. Sama, säännöt, kirja III.

Kun tarkastellaan tapausta, jossa henkilöt kuolevat samanaikaisesti, sekä keskustellaan muista asioista; esimerkiksi kun äiti on sopinut, että aviomies palauttaa tyttärensä myötäjäiset hänelle, jos tytär kuolee avioliiton aikana, ja äiti kuolee samanaikaisesti tyttärensä kanssa, herää kysymys, olisiko sopimukseen perustuva kante nostettava äidin perillisen hyväksi. Jumalansynnyttäjä Pius totesi eräässä reskriptissä, että sopimus ei sallisi tällaisen kanteen nostamista, koska äiti ei jää eloon tyttären jälkeen. Kysyttiin myös, jos muukalainen, joka sopi myötäjäisten palauttamisesta, kuolisi samaan aikaan kuin aviomies tai samaan aikaan kuin vaimo, jonka puolesta hän teki sopimuksen, voisiko hän siirtää kanneoikeuden perilliselleen?

322. Paulus, On Plautius, kirja XII.

Samaa sääntöä sovelletaan, kun myötäjaiset jätetään etuoikeutettuna perintönä vaimolle, ja tämä kuolee samanaikaisesti miehensä kanssa.

323. Marcianus, Säännöt, kirja III.

Seuraavassa tapauksessa, jossa alaikäinen ja hänen veljensä, joka oli hänen välttämätön perijänsä ja joka oli korvattu hänen tilalleen, kuolivat samaan aikaan, herää kysymys, olisiko veli veljensä perillinen vai ei. Lisäksi, jos kaksi tarpeellista perillistä on korvattu toisilleen ja he menehtyivät yhdessä, katsotaanko molemmat testamentin tekijän perillisiksi, vai onko toinen heistä toisen perillinen, eli jos heitä olisi pyydetty luovuttamaan kuolinhetkellään jäämistö toisilleen? Tällaisissa tapauksissa, jos he kuolevat samaan aikaan, eikä käy ilmi, kumpi heistä menetti henkensä ensin, toisen ei katsota jääneen toisen jälkeen.

324. Falcidian lain mukaan kuitenkin, jos isäntä kuolee samaan aikaan kuin hänen orjansa, jälkimmäisten ei katsota kuuluvan hänen kuolinhetkellään hänen omaisuuteensa.

325. Ulpianus, On Sabinus, kirja XXV.

Jos perintö testamentataan sukulaisille, ja mainitut sukulaiset ovat menettäneet oikeutensa sukulaisina, mutta ovat edelleen kansalaisia, on sanottava, että heillä on oikeus perintöön, koska he olivat suvun jäseniä testamentin tekohetkellä. On varmaa, että jos joku ei ollut perheenjäsen testamentin tekohetkellä, mutta hänestä tuli testamentin tekijän kuollessa perinnönjättäjän kautta perinnönjättäjän perheenjäsen, hänellä on edelleen oikeus perintöön.

326. Jos joku tekee testamentin sukulaisilleen, se on sama kuin jos hän olisi tehnyt sen sukulaisilleen.

21. Paulus, On Plautius, kirja XII.

Koska senaatti salli jumalallisen Marcuksen aikana testamenttien tekemisen yhtiöille, ei ole epäilystäkään siitä, että jos testamentti tehdään sellaiselle elimelle, jolla on laillinen oikeus kokoontua, jälkimmäisellä on oikeus siihen. Sen sijaan testamentti, joka jätetään sellaiselle taholle, jolla ei ole kokoontumisoikeutta, ei ole pätevä, ellei sitä jätetä nimenomaan sen muodostaville jäsenille, sillä tällöin jälkimmäiset voivat saada testamentin, ei yhdistyksenä vaan erillisinä yksilöinä.

327. Sama, On Plautius, kirja XIV.

Jos kielessä on epäselvyyksiä, sopimuksen pätevyys riippuu osapuolten aikomuksesta; esimerkiksi jos sovin Stichuksesta, ja on olemassa useita saman nimisiä orjia, tai orjasta yleensä, tai jostakin Karthagossa toimitettavasta tavarasta, ja on olemassa

kaksi niin kutsuttua kaupunkia; ja jokaisessa epäselvässä tapauksessa on katsottava, että sopimus on tehty vilpittömässä mielessä, jotta se voitaisiin panna täytäntöön siellä, missä se on tarkoituksenmukaisinta, ellei ole selvää, että se on laadittu lain vastaisesti.

328. Javolenus, On Cassius, kirja V.

Eräs äiti menetti henkensä haaksirikossa samaan aikaan kuin hänen murrosikänsä ehtinyt poikansa. Jos ei voida varmistaa, kumpi heistä kuoli ensin, on luonnollisempaa olettaa, että poika eli pidempään.

329. Gaius, Lex Julia et Papia, kirja V.

Jos nainen menehtyy haaksirikossa samanaikaisesti alle murrosikäisen poikansa kanssa, pojan katsotaan menettäneen henkensä ensin.

330. Marcellus, Digest, kirja XI.

On päätetty, että jos testamentissa on jokin epäselvä tai jopa virheellinen lausuma, sitä on tulkittava suotuisasti ja sen mukaisesti, minkä oletetaan olleen testamentin tekijän tarkoitus.

331. Celsus, Digest, kirja XXII.

"Vapautettakoon se, jonka voin sanoa perilliselleni, että haluan hänen saavan vapautensa, ja velvoitettakoon perilliselleni, että hän antaa sen ja sen summan sille, jonka minä määrittelen." Testamentin tekijän toiveet on toteutettava, jos hänen mielessään olleen orjan henkilöllisyys voidaan jollakin tavalla selvittää.

332. Sama, Digest, kirja XXVI.

Jos syntyy kysymys siitä, mikä on osapuolten tahto määräyksessä, epäselvyys on tulkittava määräyksen antajaa vastaan.

333. Modestinus, Säännöt, kirja I.

Jos joku halusi, että yksi hänen orjistaan vapautetaan, eikä käy ilmi, kenen orjista testamentin antaja halusi vapauttaa, kukaan heistä ei ole oikeutettu vapautteen trustin ehtojen nojalla.

334. Javolenus, Labeon viimeisistä teoista, kirja III.

Eräs yksityishenkilö, joka omisti orjan Flaccus, joka oli täyttäjä, ja Philonicus, joka oli leipuri, jätti vaimolleen leipuri Flaccuksen; ja heräsi kysymys, kumman orjista oikeus oli ja eikö molempia ollut sisällytetty perintöön. Ensiksi katsottiin, että testamenttiin oli jätetty se orja, jonka testamentin tekijä oli tarkoittanut kuuluvan perintöön. Jos tätä ei voitu todeta, olisi sen jälkeen tutkittava, tiesikö isäntä orjiensa nimet. Jos näin oli, se orja, jonka hän oli maininnut nimeltä, oli oikeutettu perintöön, vaikka hän olisi erehtynyt ammatistaan. Jos orjien nimet eivät kuitenkaan olleet hänelle tiedossa, leipurin olisi katsottava olevan perinnön kohteena, aivan kuin hänen nimeään ei olisi mainittu.

335. Scaevola, Digest, kirja XVIII.

Eräs testamentinsaaja vapautti testamentillaan useita orjia, ja heidän joukossaan olivat Sabina ja Cyprogenia, kun kumpikin heistä oli täyttänyt kolmekymmentä vuotta ja heti kun he olivat tulleet vapaiksi, hän halusi, että heille annettaisiin tietty rahasumma; ja hän teki seuraavan määräyksen, johon molemmat orjat sisältyivät: "Haluan, että Sabinalle ja Cyprogenialle annetaan kummallekin kymmenen aurea, kun he saavuttavat edellä mainitun iän, ja lisäksi haluan, että kummallekin maksetaan vuosittain kymmenen aurea heidän elatukseensa niin kauan kuin he elävät." Heräsi kysymys, olisiko tuki maksettava kaikille vapautetuille orjille vai vain Sabinalle ja Cyprogenialle. Vastaus oli, että esitettyjen tosiseikkojen mukaan tuki näytti olevan testamentattu kaikille heistä.

Tit. 6. Rangaistukseksi tehdyistä testamenttilahjoituksista.

336. Africanus, kysymykset.

Jos isän valvonnassa oleva poika tai orja määrätään perilliseksi ja testamentin tekijä myös laittomasti tai loukkaavasti testamenttaa testamentin, joka toimii rangaistuksena isää tai isäntää vastaan, on katsottu, että testamentilla ei ole voimaa eikä vaikutusta; sillä jokainen testamenttiin sisältyvä testamenttilahjoitus, jonka taustalla on kostonhalu, on katsottava mitättömäksi, olipa se jätetty perilliselle tai jollekin muulle, joka saa hyötyä testamentin tekijän viimeisestä tahdosta.

337. Marcianus, Institutes, kirja VI.

Testamentin tekijän testamentissa erotetaan rangaistus ja ehto toisistaan, ja se, onko kyseessä rangaistus, ehto vai siirto, johon testamentissa viitataan, on selvítettävä perittävän tahdosta. Tämän jumalalliset Severus ja Antoninus totesivat eräissä reskriptissä.

Tit. 7. Caton säännöstä.

338. Celsus, Digest, kirja XXXV.

Caton sääntö todetaan seuraavasti: "Mikä tahansa perintö, joka olisi mitätön, jos testamentin tekijä kuolisi välittömästi testamentin tekemisen jälkeen, ei ole pätevä, vaikka hän kuolisi kuinka kauan sen jälkeen." Tämä sääntö ei päde tietyissä tapauksissa.

339. Mutta entä jos joku tekisi testamentin seuraavasti: "Maksettakoon tällainen ja tällainen summa Titiukselle, jos minä kuolen kalendojen jälkeen." Pitäisikö meidän kinastella tähän viitaten? Sillä jos testamentin antaja kuolee välittömästi, on tässä tapauksessa parempi katsoa, että testamenttia ei ole lainkaan testamentattu, kuin että se on testamentattu laittomasti.

340. Samoin, jos sinulle jätetty maa-alue oli sinun testamentin tekohetkellä ja sinä luovutit sen testamentin tekijän elinaikana, sinulla on oikeus testamenttiin, mutta sinulla ei ole oikeutta siihen, jos testamentin tekijä kuoli välittömästi testamentin tekemisen jälkeen.

341. Paulus, On Plautius, kirja IV.

Jos testamentti kuitenkin tehdään seuraavasti: "Jos tyttäreni menee naimisiin Titiuksen kanssa", sen katsotaan olevan pätevä, jos tyttäreni on naimisissa testamentin tekijän kuollessa, vaikka hän ei testamenttia tehtäessä ollut naimisiinmenokelpoinen.

342. Papinianus, Kysymyksiä, kirja XV.

Caton sääntöä ei voida soveltaa perintöihin eikä testamentteihin, joiden saamisen ajankohdaksi ei katsota testamentin tekijän kuoleman ajankohtaa vaan perinnön vastaanottamisen ajankohtaa.

343. Ulpianus, On Sabinus, kirja X.

On vakiintuneesti todettu, että Caton sääntöä ei voida soveltaa perillisten ehdolliseen määrämiseen.

344. Sama, On Sabinus, XXII kirja.

Caton sääntöä ei sovelleta uusiin lakeihin.

Tit. 8. Testamenttimääräysten tarkastelu, joita ei katsota kirjoitetuiksi.

345. Julianus, Digest, kirja LXXVIII.

Kun jotakuta on pyydetty kirjoittamaan testamenttiin itselleen jäämistön tai testamenttilahjoituksen, herää kysymys, onko mainittu jäämistön tai testamenttilahjoituksen katsottava jääneen kirjoittamatta; ja myös siitä, voiko näin tehdyn määräyksen nojalla perillinen saada sijaisen. Vastaus oli, että se osa jäämistöstä, jota koskien olette pyytäneet neuvoa, kuuluu sijaiselle, sillä kun senaatti vahvisti Cornelian-lain mukaiset rangaistukset henkilöä vastaan, joka testamentilla määräsi itsensä jäämistön perilliseksi tai testamentinsaajaksi, katsotaan, että hänellä on myös samalla tavalla, tehnyt pätemättömiksi luonteeltaan anastavat määräykset, kuten esimerkiksi seuraavan: "Titius olkoon perillisekseni samalle osalle omaisuutta, jonka hän itse on testamentillaan määrännyt minulle", sillä tämänkaltaisia määräyksiä pidetään aivan kuin niitä ei olisi otettu testamenttiin.

346. Alfenus Varus, Digest, kirja V.

Jos jonkin testamenttimääräyksen merkitystä ei voida selvittää, se on aivan kuin sitä ei olisi kirjoitettu, mutta muut määräykset ovat silti päteviä.

347. Marcianus, Institutes, kirja XI.

Kaikki elatusapua koskevan testamenttilahjoituksen ylimenevä osa, joka jätetään kaivoksiin tuomitulle rikolliselle, katsotaan kirjoittamattomaksi, mutta se ei menetä valtiovarainministeriölle, koska testamentinsaaja on rangaistuksen orja eikä keisarin orja. Jumalallinen Pius totesi tämän eräässä rescriptumissa.

348. Jos määrätty perillinen tai testamentinsaaja tuomitaan miinaan sen jälkeen, kun testamentti on pantu täytäntöön, jäämistö tai testamentti ei menetä valtiovarainministeriölle.

349. Samoin, jos jotain jätetään toisen orjalle ja testamentin antaja ostaa hänet myöhemmin, perintö raukeaa; sillä kaikki testamentit, jotka siirretään paikkaan, josta ne eivät voi olla peräisin, katsotaan kirjoittamattomiksi.

350. Ulpianus, On the Lex Julia et Papia, kirja XIII.

Jos testamentti tehdään jollekin silloin, kun hän on jo kuollut, katsotaan, ettei sitä ole kirjoitettu.

351. Lisäksi jos testamentinsaaja on testamentin tekohetkellä vihollisen vallassa eikä palaa vankeudesta, testamenttia ei katsota kirjoitetuksi. Tämän totesi myös Julianus.

352. Paulus, Kysymyksiä, kirja XII.

Kun joku nimittää itsensä perilliseksi testamentissa, jolla hänet on määrätty luovuttamaan omaisuus jollekin toiselle, jää luottamus taakkoineen silti hänen harteilleen, vaikka hänen tekonsa katsotaankin, ettei sitä ole kirjoitettu. Sama sääntö koskee myös sotilaan testamenttia.

Tit. 9. Niistä, jotka jätetään perinnöttömiksi, koska he eivät ole sen arvoisia.

353. Marcianus, Institutes, kirja VI.

Jumalalliset Severus ja Antoninus totesivat eräissä reskriptissä, että vapaamatkustaja, jolle oli testamentattu omaisuutta hänen suojelijansa testamentilla, oli riistettävä perinnöstä tai luottamuksesta, koska hän ei ollut sen arvoinen, jos hän suojelijansa kuoleman jälkeen syytti tätä jostakin laittomasta liiketoimesta, vaikka hän olisi ehkä ansainnut siitä palkkion.

354. Sama, Institutes, kirja XI.

Jos vapautettu poika, joka on ohitettu, vaatii isänsä omaisuutta haltuunsa vastoin tämän tahtoa ja astuu omaisuuteen alle murrosikäisen lapsen sijaisena, häneltä riistetään omaisuus kokonaan, ja se menetetään valtiovarainministeriölle.

355. Jos taas joku vastoin lakia menee naimisiin vaimon kanssa maakunnassa, jossa hän harjoittaa julkista työtä, jumalalliset Severus ja Antoninus totesivat eräissä reskriptissä, että hän ei voi pitää itsellään mitään, mitä hän on isänsä tahdosta hankkinut; samoin kuin jos holhooja menee naimisiin naispuolisen holhoojansa kanssa senaatin määräyksen vastaisesti. Näin ollen molemmissa tapauksissa, jos henkilö on nimitetty koko omaisuuden perilliseksi ja hän ryhtyy käyttämään sitä, valtiovarainministeriöllä on peruste takavarikointiin, sillä häneltä riistetään omaisuus, koska hän ei ole sen arvoinen.

356. Toisaalta tätä sääntöä ei kuitenkaan sovelleta silloin, kun nainen on mennyt naimisiin miehen kanssa, joka hoitaa julkista virkaa jossakin maakunnassa, eikä myöskään naispuoliseen holhottavaan, joka on mennyt laittomasti naimisiin holhoojansa kanssa ; vaan on parempi katsoa, että hän voi ottaa testamentin nojalla, eikä häntä pidä hylätä kelvottomana.

357. Samaa sääntöä sovelletaan, jos joku luovuttaa koko omaisuuden tai osan siitä jollekin sukulaiselle, jonka perimiseen hänellä on oikeus, mutta jonka hän ei tiedä olevan vielä elossa, sillä hänet hylätään omaisuudesta kelvottomana.

358. Sama, Säännöt, kirja V.

Jumalallinen Pius päätti, että kelvoton oli henkilö (kuten Marcellus toteaa Digestin kahdessatoista kirjassa), jonka oli selvästi todistettu sallineen sen naisen, jonka perijäksi hänet oli määrätty, kuolla omasta huolimattomuudestaan ja virheestään.

359. Ulpianus, Ediktistä, XIV kirja.

Papinianus sanoo Viidennessä kysymysten kirjassa, että jos joku syyttää perillistä testamentissa olevan nimityksen väärentämisestä, häneltä ei voida riistää perintöä, josta hänen kanssaperillistään, jota hän ei häirinnyt, on syytetty.

360. Paulus, Valtiovarainhoidon oikeuksista.

Kun perintö on kerran hyväksytty, on edelleen laillista osoittaa, että testamentti on väärennetty, ja on myös asianmukaista väittää, että se on mitätön; mutta mitään väitettä testamentin epärehellisyydestä ei sallita.

361. Se, joka väittää testamenttia pätemättömäksi ja häviää asian, ei ole suljettu pois mistään hänen hyväkseen tehdystä määräyksestä. Sen vuoksi sen, joka saatuaan testamentin väittää sen jälkeen, että testamentti on väärennetty, on menetettävä se, mitä hän on saanut testamentin nojalla. Kuitenkin sen osalta, joka on saanut perinnön ja kiistää testamentin pätevyyden, jumalallinen Pius esitti eräässä reskriptissä seuraavan lausuman: "Vaikka Sophron sukulaiset ovatkin saaneet testamenttinsa asianmukaisesti määrätyltä perilliseltä, he voivat silti, jos heillä on hyvä syy olettaa, että perillisellä ei ole oikeutta omaisuuteen ja että se kuuluu heille testamenttilain nojalla, vaatia sitä mainitun lain nojalla." "Vaikka Sophron sukulaiset ovat saaneet testamenttinsa asianmukaisesti määrätyltä perilliseltä, he voivat vaatia sitä mainitun lain nojalla. Tuomioistuimen on asianmukaisen tutkimuksen jälkeen päätettävä, onko heidät suljettava pois perinnöstä vai ei, otettuaan asianmukaisesti huomioon heidän henkilöllisyytensä, asemansa ja ikänsä."

362. On vakiintuneesti todettu, että jos edunvalvoja on nimitetty ja vapauttaa itsensä hoitamasta luottamustehtävänsä, hän menettää kaiken sen, mihin hänellä oli testamentin ehtojen mukaan oikeus. Jos hän on kuitenkin jo saanut sen, hän ei saa puolustautua. Mielestäni tätä sääntöä ei sovelleta henkilöön, joka on saanut vain perinnön ja jota alaikäisen äiti on pyytänyt alaikäisen edunvalvojaksi, mutta joka haluaa mieluummin vapauttaa itsensä, sillä tässä tapauksessa hän ei ole tehnyt mitään vainajan testamentin vastaista. Edunvalvojalta evätty perintö ei kuitenkaan siirry valtiokonttorille, vaan se jää pojalle, jonka eduista testamentinsaaja on luopunut.

363. Jos isä tai isäntä hyökkää testamenttia vastaan, kanne evätään häneltä, jos testamentti on jätetty joko hänen pojalleen tai orjalleen, jos he saisivat siitä mitään hyötyä. Eri mieltä on oltava silloin, kun mainittu testamentinsaaja on saanut ainoan hyödyn testamentista.

364. Jos jotakuta, jolla on oikeus perintöön, pyydetään vapauttamaan orjansa, ja orjalle on testamentilla annettu jotakin, on sanottava, että isännän teko ei vahingoita orjaa, ja että valtiovarainministeriön olisi ostettava hänet, jotta hänet voitaisiin vapauttaa, jos isäntä on halukas myymään hänet; mutta sellaista, joka on kieltäytynyt ottamasta testamentin nojalla, ei voida pakottaa tekemään tätä.

365. Jos isän valvonnassa oleva poika väittää, että testamentti on väärennetty, harkitaan, pitäisikö hänen isältään evätä kanne. Katson, että jos hän on esittänyt syytöksen isänsä testamenttia vastaan, kanteen nostamista ei pitäisi evätä isältä.

366. Jos joku, jolle minun on maksettava testamenttilahjoitus luottamuksen perusteella, väittää, että testamentti on väärennetty, minun on maksettava testamentti valtiovarainministeriölle.

367. Jos joku, joka väittää, että testamentti on väärennetty, tulee testamentinsaajan tai määrätyn perillisen perilliseksi, on katsottava, että hänen väitteensä eivät vahingoita häntä.

368. Tilanne on samanlainen silloin, kun joku väittää testamentin olevan vilpillinen.

369. Syytteen esittäjälle on hänen ikänsä vuoksi osoitettava myötämielisyyttä, varsinkin jos hänen holhoojansa tai edunvalvojansa haluaa todistaa, että testamentti on joko väärennetty tai vilpillinen. Tämän keisarit Severus ja Antoninus totesivat eräissä reskriptissä.

370. Kanteen nostamisesta on kieltäydyttävä niiltä, jotka ovat antaneet todistuksen sen osapuolen hyväksi, joka väittää testamentin olevan väärennetty. Tämän määräsi jumalallinen Severus.

371. Eräät viranomaiset ovat sitä mieltä, ja tämä on hyvin perusteltua, että kanne olisi evättävä niiltä, jotka ovat auttaneet syyttäjää tai ryhtyneet hänen puolestaan takaajiksi.

372. Eräät auktoriteetit ovat sitä mieltä, että maaherra, joka on julistanut testamentin väärennetyksi, on kelvoton, jos testamentin nojalla määrätty perillinen voittaa asian valituksessa.

373. Kaikissa tapauksissa hänen virkansa vaatimukset ovat riittävä tekosyy sille valtiovarainministeriön asianajajalle, joka on antanut apua syyttäjän suunnitelmille.

374. Jos joku hyökkää päätestamenttia vastaan, hänet on suljettava pois toisen testamentin eduista samoin kuin niistä eduista, jotka on myönnetty myöhemmin tehdyllä kodifikaatilla, vaikka niitä ei vahvistettaisikaan testamentilla. Samaa sääntöä ei pitäisi noudattaa, jos asianosainen hyökkää toista testamenttia tai kodifikaattia vastaan, koska tässä tapauksessa hänen ei katsota kyseenalaistaneen molempien asiakirjojen pätevyyttä.

375. Tarkastellaan, pitäisikö orja, joka yritti rikkoa testamentin todistuksellaan, riistää vapauden, joka hänelle oli myönnetty mainitussa testamentissa. Hän ei ole kelvollinen saamaan luottamuksesta saatavaa hyötyä, ja siltä osin kuin on kyse hänen vapaudestaan, jumalallinen Pius päätti, että häneltä olisi riistettävä se.

376. Kun asianosainen on määrätty edunvalvojaksi, häntä ei voida vapauttaa toimimasta tässä tehtävässä väittämällä, että testamentti on väärennetty, mutta hänet voidaan sulkea pois testamentista saatavasta hyödystä.

377. Se, joka on saanut testamentinsaajalta lahjoituksen mortis causa, ei tässä suhteessa muistuta testamentinsaajaa.

378. Toisin on asian laita sen kanssa, joka testamentin nojalla on määrätty saamaan jotakin testamentinsaajalta tai orjalta, joka on määrä vapauttaa ehdollisesti, sillä hänet voidaan sulkea pois, koska hän on kelvoton.

379. Jumalalliset Pius ja Marcus päättivät, että tällaisissa olosuhteissa määrätty perillinen olisi suljettava pois falcidialaisen lain soveltamisesta.

380. Kaikki ne, jotka hylätään kelvottomina, suljetaan pois osallistumasta palkkioon, joka jumalallisen Trajanuksen antaman ediktin mukaan olisi annettava niille, jotka syyttävät itseään.

381. Marcellus, Digest, kirja XXII.

Keisari totesi eräessä reskriptissä, että perillinen ei saa pitää itsellään neljättä osaa kuolinpesästä, jos hän on anastanut osan sen omaisuudesta; ja näin ollen, jos vainaja jätti jälkeensä neljäsataa aurea ja perillinen ottaa niistä sata ja pidättää neljäsosan kolmestasadasta eli seitsemänkymmentäviisi ja antaa legaatille kaksisataa viisikymmentä, hänen on myös annettava heille seitsemänkymmentäviisi niistä sadasta, jotka hän on varastanut, ja jäljelle jäävä osa eli kaksikymmentäviisi menetetään valtiovarainministeriölle.

382. Modestinus, Erimielisyyksiä, kirja VI.

Jos joku väittää, että Titiuksen testamentti on väärennetty, eikä todista väitettään, häntä ei estetä tulemasta Titiuksen perilliseksi, koska hän ei peri suoraan Titiuksen omaisuutta.

383. Sama, Ratsut, kirja IX.

Kun perillinen on julistettu kelvottomaksi ja häneltä on riistetty omaisuus, mitään mahdollisesti sulautuneita kanneoikeuksia ei voida palauttaa alkuperäiseen tilaansa.

384. Ulpianus, On the Lex Julia et Papia, kirja XIV.

Jos testamentinsaajan ja testamentin tekijän välille on syntynyt kuolemanvihaa ja on todennäköistä, että testamentin tekijä ei halunnut, että se, jolle testamentti tai testamenttisaannon hyöty oli testamentattu, saisi siitä hyötyä, hän ei paremman käsityksen mukaan voi vaatia testamenttia.

385. Sama sääntö pätee myös silloin, kun hän on avoimesti ja julkisesti haukkunut testamentin antajaa ja pitänyt pahansuopia puheita häntä vastaan.

386. Jos kuitenkin testamentinsaajan siviilioikeudellinen tila on perinnönjättäjän nostaman kiistan syynä, hänellä ei ole oikeutta siihen, mitä hänelle on jätetty, vaan se menetetään tässä tapauksessa välittömästi valtiovarainministeriölle.

387. Gaius, On the Lex Julia et Papia, kirja XV.

Se syyllistyy lain vastaiseen petokseen, joka hiljaisesti suostuu luovuttamaan hänelle jätetyn omaisuuden tai muun omaisuuden sellaiselle henkilölle, joka on testamentin nojalla laillisesti kielletty ottamasta sitä, riippumatta siitä, antaako hän tästä kirjallisen asiakirjan vai sitoutuuko hän tekemään niin pelkällä lupauksella.

388. Jos jotakuta on velvoitettu luovuttamaan tiettyä omaisuutta jollekin, joka voi ottaa testamentin nojalla ja joka on kuolinhetkellä kielletty ottamasta sitä vastaan, minulla ei ole epäilystäkään siitä, että vaikka luottamus on rauennut, sen pitäisi silti jäädä sille, jota pyydettiin luovuttamaan omaisuus, koska hänen ei katsota syyllistyneen vilpilliseen menettelyyn, ellei hän sitoudu siihen, minkä hän tiesi tapahtuvan, eli siihen, että hän luovuttaisi omaisuuden edunsaajalle, vaikka tämä olisi laillisesti estynyt vastaanottamasta sitä.

389. Hyvin perustellusti on katsottu, että jos isä tekee valvomansa pojan kanssa hiljaisen sopimuksen, tämän ei pitäisi vahingoittaa poikaa, koska tämä on velvollinen tottelemaan isäänsä.

390. Papinianus, Kysymyksiä, kirja XV.

Jos perillinen on tehnyt laittoman hiljaisen sopimuksen, hän ei voi vedota Falcidian lakiin sen osan osalta, joka oli vilpillisen sopimuksen kohteena. Tämän säännön vahvisti senaatti. Jos kuitenkin se osa perintöomaisuudesta, johon hänet määrättiin perilliseksi, on suurempi kuin se, jonka hän vilpillisesti sopi luovuttavansa, hän voi pidättää itselleen Falcidian neljännen osan testamentin mukaisesta ylimenevästä osuudestaan.

391. Sama, Kysymyksiä, kirja XVI.

Kun eräs mies on määrännyt perillisiä, joita hänellä ei ollut oikeutta valita, vaikka tämänkaltainen nimeäminen ei ole pätevää eikä ensimmäistä testamenttia sen vuoksi rikota, senaatti on kuitenkin jo kauan sitten määrännyt, että perilliset, jotka olivat oikeutettuja perintöomaisuuteen vainajan viimeisen testamentin nojalla, on riistettävä siitä kelvottomina. Tämän jumalallinen Marcus päätti erään henkilön osalta, jonka nimen testamentin tekijä oli poistanut testamentistaan sen jälkeen, kun testamentti oli tehty, sillä hän lähetti asian valtionkassan prefektille. Testamentin jättämät perinnöt säilyivät kuitenkin ennallaan. Perilliselle testamentattujen etuoikeutettujen testamenttien osalta voi syntyä kysymys testamentin tekijän tarkoituksesta, eikä näitä testamentteja voida evätä perilliseltä, ellei selvästi käy ilmi, että testamentin tekijän tarkoitus oli toinen.

392. Sama, Kysymyksiä, kirja XXXII.

Claudius Seleukos ystävälleen Papinianukselle, tervehdys. Maeuius, joka oli tuomittu aviorikoksesta Sempronian kanssa, meni naimisiin mainitun Sempronian kanssa, jota ei ollut tuomittu kyseisestä rikoksesta, ja kuolemansa jälkeen määräsi hänet perillisekseen. Kysyn, oliko avioliitto laillinen ja voitiinko nainen hyväksyä perilliseksi. Vastasin, että tällainen avioliitto ei voi olla pätevä ja että nainen ei ole oikeutettu perintöosuuteen, vaan se, mitä testamentilla jää jäljelle, menetetään valtiovarainministeriölle. Vaikka tällaisessa tapauksessa nainen nimittäisi miehensä perillisekseen, katsomme, että häneltä olisi evättävä jäämistö, koska hän ei ole sen arvoinen.

393. Sama, Kysymyksiä, kirja XXXIII.

Kun nainen on elänyt sotilaan kanssa tämän jalkavaimona, vaikka mainittu sotilas kuolisi vuoden kuluessa kotiutumisestaan tehtyään testamentin naisen hyväksi, olen hiljattain esittänyt teille mielipiteeni, että nainen ei voi nauttia tällaisen sotilaslain mukaisesti tehdyn testamentin tuomiosta, ja kaikki, mitä hänelle jää, kuuluu valtiovarainministeriölle.

394. Sama, Opinions, kirja VI.

Perilliseltä, joka väittää, että perunkirjoitus on väärä, eikä todista asiaa, ei saa riistää perintöä. Jos hänen kanssaperillisensä on kuitenkin samalla perunkirjoituksella määrätty tekemään trusti hänen hyväkseen, kanne trustin täytäntöönpanon pakottamiseksi hylätään. Jos siis vainaja on jakanut omaisuutensa perillistensä kesken codicilillä, se, joka väittää, että codicil on väärennetty, säilyttää perintöosuutensa, paitsi jos hänelle on jätetty testamentti; mutta hän ei voi nauttia falcidialaisen lain eduista, jos siinä perinnönosassa, jonka hän menetti, on riittävästi omaisuutta korvaamaan falcidialaisen osuuden, jonka hän menetti oikeudenmukaisen kuittausperiaatteen nojalla.

395. Sama, Opinions, kirja VIII.

Kun isä toisella testamentilla korvasi alle murrosikäisen poikansa, joka oli jo määrätty tämän kanssaperilliseksi, pupillinomaisesti veljenpojillaan, ja kun mainitut veljenpojat, jotka oli korvattu alaikäisen kuoleman jälkeen, syyttivät hänen äitiään siitä, että tämä oli tuottanut väärän lapsen, saadakseen perinnön testamentin perusteella, vastasin, että jos he häviävät asian, heiltä pitäisi riistää se osa perinnöstä, johon heillä oli oikeus sijaantulon perusteella, koska testamenttia koskevaa päätöstä ei ollut annettu heidän hyväkseen.

396. Koska ei pidetä häpeällisenä sitä, että naisesta tulee sellaisen miehen jalkavaimo, joka ei ole hänen suojelijansa, kanteen nostamista sen perimiseksi, mitä nainen on testamentilla jättänyt hänelle, ei voida kieltää siltä, joka piti naista jalkavaimona.

Kuuluisimmat keisarimme ottivat tämän kannan Cocceius Cassianuksen tapauksessa, joka oli korkea-arvoinen mies ja joka oli suosinut suuresti Rufinaa, vapaasyntyistä naista, johon hän oli hyvin kiintynyt ja jonka tytärtä hän oli maininnut testamentissaan kasvattilapsekseen ja jonka hän oli määrännyt yhteisperijäksi lapsenlapsensa kanssa, vaikka myöhemmin kävi ilmi, että hän oli avioton.

397. Divine Marcus päätti, että kun testamentin tekijä, joka oli avannut testamenttinsa, poisti perillisen nimen muutettuaan mielensä ja tämän seurauksena hänen osuutensa tuomittiin menetetyksi valtiovarainministeriölle, tämä seikka ei vahingoita niitä testamentinsaajia, joiden osalta testamentin tekijän aikomus säilyi muuttumattomana, ja näin ollen edellä mainitun perillisen osuus siirtyi valtiovarainministeriölle kaikkine rasitteineen.

398. Sama, Opinions, kirja XIII.

katsoin, että perillinen, joka, ollessaan tietoinen perittävän murhasta, jätti kostamatta tämän kuoleman, oli pakotettava luopumaan kaikista kuolinpesän tuotoista ilman, että hän voisi laillisesti vaatia, että ne kanneoikeudet, jotka olivat sulautuneet hänen saadessaan kuolinpesän, palautettaisiin entiseen tilaansa. Jos perillistä on kuitenkin johdettu harhaan tietämättömyyttään rikoksesta, hänellä on vilpittömässä mielessä toimineena haltijana sama oikeus puolustautua ennen riidan syntymistä kertyneen voiton osalta, eikä hänen vaatimuksensa siitä, että sulautuneet kanneoikeudet palautetaan entiseen tilaansa, ole tässä tapauksessa perusteeton.

399. Sama, Opinions, kirja XV.

annoin mielipiteekseni, että henkilö, joka vilpillisesti ryhtyi toteuttamaan trustia, voidaan velvoittaa luovuttamaan myös ne voitot, jotka hän oli kerännyt ennen oikeudenkäynnin aloittamista; sillä hänen ei katsota olleen vilpittömässä mielessä omistajana; aivan kuten on asianlaita niiden kanssa, joilla on hallussaan omaisuutta, jota valtiovarainministeriö vaatii. Katsoin, että sen jälkeen, kun tämänkaltaisen trustin toimeenpanoa koskeva kiista oli syntynyt, aiemmin kerättyjen voittojen arvo korkoineen olisi luovutettava; ja tämä koskee kaikkia voittoja, joista on maksettu hinta, mutta jos asianosainen oli käyttänyt voitot itse, olisi palautettava vain niiden arvo ilman korkoa. Jumalallinen Severus määräsi eräässä tällaisessa tapauksessa armollisesti, että vain omaisuuden tuotot, ei kuitenkaan niiden korkoa, olisi maksettava riippumatta siitä, milloin ne oli kerätty. Tämä on käytäntö nykyisin.

400. Kun koko kuolinpesän omaisuus on menetetty valtiovarainministeriölle vilpillisesti tehdyn luottamuksen toteuttamisen vuoksi, ei ole asianmukaista, että perillinen jää kuolinpesän velkataakan alaiseksi. Samaa sääntöä sovelletaan silloin, kun testamentin tekijän kuolemaa ei ole kostettu. Jos perilliselle on kuitenkin aiheutunut vahinkoa, kun hän on päässyt kuolinpesään kanneoikeuksien tai palvelussuhteiden yhdistämisen kautta, hänen ei katsota ansaitsevan hyvitystä.

401. Eräs perillinen, joka oli määrätty perintöosuuteen, sai testamentattua maa-alueen ja suostui luovuttamaan saamansa määrän henkilölle, joka oli oikeudellisesti kykenemätön vastaanottamaan sitä. Vaikka testamenttilahjoitus ei ollut laillinen hänen osuutensa osalta, toisin sanoen sen osalta, johon hänellä oli oikeus perillisenä, katsoin kuitenkin, että hänen oikeutensa maahan ei ollut heikentynyt, sillä sen enempää oikeussäännön kuin omistuseronkaan perusteella ei voitu toteuttaa testamentin tekijän tahdon mukaista jakoa.

402. Paulus, Opinions, kirja XVI.

Jos määrättyiltä perillisiltä riistetään omaisuus sen vuoksi, että testamentintekijä muutettuaan mieltään halusi tehdä toisen testamentin ja he estivät häntä tekemästä sitä, hänen katsotaan peruuttaneen kokonaan aiemman testamenttinsa.

403. Hermogenianus, Epitomes of Law, kirja III.

Aviomieheltä, joka ei kosta vaimonsa kuolemaa, riistetään hänen myötäjäisensä, koska hän on kelvoton.

404. Paulus, Sentences, kirja III.

Epäilyttävissä olosuhteissa henkensä menettäneiden vapautettujen miesten omaisuuden osuudet, jotka kuuluvat suojelijoille, jotka laiminlyövät kuolemansa kostamisen, menetetään valtiovarainministeriölle. Sillä kaikki perilliset sekä perillisten asemassa olevat ovat velvollisia kostamaan vainajan kuoleman.

405. Tryphoninus, Disputations, kirja V.

Parhaista syistä voidaan väittää, että holhooja, joka holhoojansa nimissä väittää testamenttia väärennetyksi tai sopimattomaksi, mutta ei pysty todistamaan väitettään, ei menetä perintöään. Ja vaikka hän syyttäisi holhoojansa isän vapaamatkustajaa kuolemantuottamuksesta holhoojan nimissä, häntä ei suljeta testamentin ehtojen vastaisesti pois jäämistön hallussapidosta, koska hänen velvollisuutensa vaatimukset ja hänen vastuunsa holhoojana antaisivat hänelle anteeksi; eikä kukaan voi tuomita holhoojaa pahansuovasta syyteestä, jos hän nostaa syyteen holhoojansa nimissä, eikä hänen itsensä vihamielisyydestä, vaan kenties holhoojan äidin esitysten perusteella tai isän vapaiden miesten yllyttämänä. Jos holhooja syyttää jotakuta rikoksesta holhoojansa nimissä eikä nosta syytettä, koska holhottava on sillä välin saavuttanut murrosikärajan, ei voida sanoa, että hän olisi tullut senaatin Turpillian-asetuksen alaiseksi, sillä oikeudet ovat erilliset, vaikka samassa henkilössä on useita oikeuksia, sillä holhoojan oikeudet ovat yksi asia ja testamentinsaajan oikeudet toinen; ja jos edunvalvoja nostaa syyteen, ei omissa nimissään vaan holhoojansa nimissä, hän ei ansaitse rangaistusta. Lopuksi, testamentilla holhottavaksi jätetty omaisuus on tällaisissa olosuhteissa menetetty, ellei sitä säilytetä keisarin määräyksestä;

siinä määrin hän on syytteen esittäjän puolustaja ja ikään kuin suojelija. Sabinus sanoo saman asian Vitelliusta käsittelevissä teoksissaan.

406. Gaius, Implisiittisestä luottamuksesta.

Jos kuka tahansa perillinen, jota testamentintekijän testamentti on hiljaisesti kehottanut luovuttamaan jollekin henkilölle, jolla ei ole oikeutta saada sitä, neljännen osan siitä omaisuudesta, johon hänellä on Falcidian lain mukaan oikeus, on myös peruste soveltaa senaatin asetusta; sillä ei ole suurta eroa tämänkaltaisen luottamuksen ja sellaisen luottamuksen välillä, jossa perillistä kehoitetaan luovuttamaan omaisuutta, jonka hän on saanut kuolinpesästä, henkilölle, joka on kyvytön vastaanottamaan sitä.

407. Papinianus, Kysymyksiä, kirja XVIII.

Jos poika kiistää isänsä testamentin pätevyyden, koska kiista koskee asiakirjan laillisuutta, eikä hän hyökkää isänsä tekemiä testamenttimääräyksiä vastaan eikä syytä isäänsä mistään rikoksesta, hän saa pitää itsellään sen, mitä vainaja on hänelle jättänyt.

408. Sama, Opinions, kirja XIV.

Kun vävy määrää appensa perilliseksi, ei pelkästään isän kiintymyksen kannustin salli epäilyä luottamuksen implisiittisestä täyttämisestä.

409. Claudius huomauttaa Scaevolaa käsittelevän Digestin kolmannessakymmenennessä kirjassa, että jos se, jolle laiton testamentti on tehty, kuolee testamentin tekijän elinaikana, testamentti ei menetä valtiovarainministeriölle, vaan se jää sen haltuun, jonka tehtävänä oli toteuttaa testamentti.

Kirja XXXV

1. Testamenttiehdoista ja -määräyksistä, niiden perusteista ja muutoksista.
2. Falcidian lakia koskevista säännöistä.
3. Kun sanotaan, että jollekin on testamentattu enemmän kuin Falcidian laki sallii.

Tit. 1. Testamenttiehdoista ja -määräyksistä, niiden perusteista ja muutoksista.

Pomponius, Quintus Muciuksesta, kirja III.

Perinnönjättäjille asetetaan joko epävarmoja aikoja tai ehtoja; ja jos näin ei tehdä, ne tulevat voimaan heti, elleivät ne luonteensa vuoksi ole riippuvaisia jostakin ehdosta.

(1) Jos perinnön maksamiselle on määrätty tietty päivämäärä, vaikka se ei ole vielä tullut, perilliset voivat kuitenkin maksaa sen, koska on varmaa, että se tulee maksettavaksi.

(2) Kun aika on epävarma, kuten seuraavassa esimerkissä: "Maksakoon perilliseni kymmenen aurei, kun hän kuolee", koska hänen kuolemansa ajankohta on epävarma, joten jos perittävä kuolee ennen häntä, perintö ei siirry hänen perilliselleen siitä syystä, että aika ei ole saapunut hänen elinaikanaan, vaikka on varmaa, että perillinen kuolee jossain vaiheessa.

(3) Ehto lisätään testamenttiin esimerkiksi silloin, kun teemme testamentin seuraavasti: "Antakoon perilliselleni Arescusasta syntyneen lapsen orjan" tai "Antakoon perilliselleni sadon, joka saadaan kerättyä tästä ja tästä tilasta" tai "Antakoon perilliselleni Seiukselle orjan, jota en ehkä ole testamentannut kenellekään muulle".

2. Ulpianus, Sabinuksesta, kirja V.

On olemassa tiettyjä ehtoja, jotka voivat täytyä jopa testamentin tekijän elinaikana, esimerkiksi "Jos Aasiasta tulee laiva", sillä ehto katsotaan täyttyneeksi, kun laiva saapuu. On toisia, jotka voidaan täyttää vasta testamentin tekijän kuoleman jälkeen, kuten "Jos hän maksaa hänelle kymmenen aureia, jos hän nousee kapitolioon". Ennen kuin ehdon voidaan katsoa täyttyneen, hänen on tiedettävä, että se on sisällytetty testamenttiin, sillä jos hän tahattomasti noudattaisi ehtoa, hänen ei katsottaisi täyttäneen testamentin tekijän tahtoa.

0. Sama, Sabinuksesta, kirja VI.

On todettu, että jos testamentissa määrätään mahdottomia ehtoja, niitä on pidettävä mitättöminä.

(256) Pomponius, On Sabinus, kirja III.

Kun testamentteja testamentataan henkilöille, joille patroni on velvollinen maksamaan ne, praetorin tulisi säätää ehto siten, että patronin ja määrättyjen perillisten saamat määrät ovat testamentissa määrätyn ehdon mukaisesti suhteessa testamentinsaajien osuuksiin.

4. Jos testamenttiin on sisällytetty seuraava määräys: "Jos Titiukselle ei synny poikaa seuraavien viiden vuoden kuluessa, perilliseni maksakoon silloin Seialle kymmenen aureia", ja Titius kuolee ennen tätä aikaa, Seialla ei ole välittömästi oikeutta kymmeneen aureiin, koska sana "sitten" tarkoittaa viiden vuoden päättämispäivää.

5. Paulus, On Sabinus, kirja II.

Holhottava voi noudattaa ehtoa ilman holhoojansa valtuutusta. Älköön kukaan olko huolissaan siitä syystä, että kun ehto on täytetty, hänestä voi joissakin tapauksissa tulla välttämätön perillinen, koska hänestä tulee sellainen isän määräysvallan perusteella eikä ehdon täyttämisen kautta.

(1) Samoin orja tai isällisen valvonnan alainen poika voi täyttää ehdon ilman isänsä tai isäntänsä määräystä, koska ketään ei petetä omalla teollaan.

0. Pomponius, On Sabinus, kirja III.

Testamentilla ei määrätä rangaistusta perilliselle tai testamentinsaajalle tai kenelle tahansa, joka hyötyy jollakin tavalla testamentin tekijän viimeisestä tahdosta, jos hänet on määrätty pystyttämään muistomerkki jonkun tuomion mukaisesti, ja se, jota on kuultava, ei ole elossa tai ei voi olla läsnä tai ei ole halukas antamaan neuvojaan.

(1) Kun perillistä määrättiin vapauttamaan tietyt orjat, ja jotkut heistä kuolivat ennen testamentin täytäntöönpanoa, Neratius antoi lausuntonaan, että perillinen ei ollut noudattanut ehtoa, mutta hän ei ratkaissut, oliko perillinen kykenevä noudattamaan ehtoa vai ei. Servius kuitenkin katsoi, että jos oli kirjoitettu: "Jos äitini ja tyttärenti jäävät eloon" ja toinen heistä kuoli, ehto ei ollut jäänyt täyttymättä. Saman säännön toteaa myös Labeo. Sabinus ja Cassius ovat sitä mieltä, että jos testamenttiin lisätään mahdottomiksi katsottuja ehtoja, niitä on pidettävä kirjoittamatta jääneinä, ja tämä mielipide on hyväksyttävä.

7. Ulpianus, On Sabinus, kirja XVIII.

Muciuksen sidonnaisuudesta saatava etu on ilmeinen ehdoissa, joissa jotakin ei saa tehdä; kuten esimerkiksi: "Jos hän ei nouse kapitolioon", "Jos hän ei manumit Stichus" ja muissa samantyyppisissä tapauksissa. Tätä mieltä olivat Aristo, Neratius ja Julianus, ja sen vahvistaa myös eräs jumalallisen Piuksen perustuslaki. Edellä mainitun korjaustoimenpiteen katsottiin koskevan paitsi perintöjä myös perintöjä.

8. Kun vaimo määrää aviomiehensä, jolle hän oli luvannut myötäjäiset, perilliseksi osuuteen hänen omaisuudestaan: "Jos hän ei vaadi tai vaadi myötäjäisiä, jotka olen luvannut hänelle", aviomiehen on ilmoitettava kanssaperilliselleen, että hän on valmis antamaan kuitenkin myötäjäisistä tai antamaan vakuuden siitä, että hän ei vaadi niitä, ja hän voi sen jälkeen ryhtyä perimään omaisuutta. Jos aviomies kuitenkin nimitetään koko kuolinpesän perilliseksi samalla edellytyksellä eikä ole ketään, jolle hän voisi antaa tällaisen vakuuden, häntä ei estetä pääsemästä kuolinpesään tästä syystä. Edellytyksen katsotaan nimittäin täyttyneen lain nojalla, koska sen jälkeen, kun hän on kerran astunut kuolinpesään, ei ole ketään, jota vastaan hän voisi nostaa kanteen myötäjäisten perimiseksi.

9. Pomponius, On Sabinus, kirja V.

Jos joku tekee testamentin seuraavasti: "Perilliseni maksakoon vaimolleni tuon ja tuon summan niin kauan kuin hän pysyy poikani luona", ja vaimo, halutessaan välttää suojelijansa, lähtee naapurustosta, mutta säilyttää kuitenkin aikomuksensa pitää lapsensa luonaan, Trebatius ja Labeo sanovat, että hänellä on oikeus testamenttiin, koska hänen ei pitäisi vaatia olevansa joka hetki lastensa luona; Ainoa kysymys on kuitenkin se, onko hänellä aikomus ja tarkoitus olla lähettämättä poikaansa pois ja eikö ole hänen velvollisuutensa pitää poikansa luonaan tämän kasvatuksen ajan.

10. Ulpianus, On Sabinus, XX kirja.

Kun aviomies testamenttaa vaimolleen maksettavan perinnön silloin, kun hänellä on lapsia, meillä on tapana sanoa, että hänellä ei ollut mielessään niitä lapsia, jotka hänen vaimollaan oli jo silloin, kun hän teki testamenttinsa.

0. Sama, Sabinuksesta, kirja XXIII.

Seuraava ehto "testamenttaan tyttärelleni, kun hän on mennyt naimisiin" merkitsee, että testamentin tekijä tarkoitti, että ehto tulisi vain täyttää, ja että sillä ei ollut merkitystä, milloin tämä tapahtui. Jos tytär siis menee naimisiin testamentin tekemisen jälkeen ja testamentin tekijän elinaikana, ehtoa pidetään täytettynä, varsinkin jos se on luonteeltaan sellainen, että se on täytettävä vain kerran. Kaikki aineelliset liitot eivät kuitenkaan johda ehdon täyttymiseen; jos esimerkiksi naimisiin mennään tytön kanssa, joka ei ole vielä sukukypsä, hän ei täytä ehtoa. Sanomme, että samaa sääntöä sovelletaan, jos hän menee naimisiin jonkun sellaisen kanssa, jonka kanssa häntä ei voida yhdistää lain mukaan. Mutta voiko syntyä epäilystä siitä, voiko hän täyttää ehdon menemällä jälkikäteen naimisiin, aivan kuin hän ei olisi mennyt naimisiin ensimmäisellä kerralla? Jos testamentintekijä oli ajatellut tyttärensä ensimmäistä avioliittoa, ehto on mielestäni epäonnistunut; silti olisi annettava suojea tulkinta, että koska ehtoa ei ole vielä täytetty, se ei ole epäonnistunut.

12. Kun perintö on testamentattu seuraavalla ehdolla: "Jos laiva saapuu Aasiasta", ja laiva saapuu testamentin tekohetkellä, mutta testamentintekijä ei tiennyt siitä, on todettava, että ehto on täyttynyt. Tämä on sanottava myös silloin, kun testamentti jätetään kenelle tahansa: "Kun hän saapuu murrosikään".

13. Paulus, On Sabinus, kirja IV.

Jos ne asiat on jo tehty, jotka määrättiin ehdolla, ja testamentin tekijä oli tietoinen siitä, että ne voidaan tehdä toisen kerran, osapuolten on odotettava, kunnes ne tehdään toisen kerran. Jos testamentintekijä ei kuitenkaan tiennyt tätä, perinnöt eräänntyvät heti.

0. On myös muistettava, että tavanomaiset ehdot on täytettävä testamentin tekijän kuoleman jälkeen, jos se on välttämätöntä testamentin määräysten noudattamiseksi, kuten esimerkiksi "Jos hän nousee kapitulitoliin" ja muut vastaavat. Epätavalliset ehdot voidaan täyttää myös testamentin tekijän elinaikana, esimerkiksi "Jos Titiuksesta tulee konsuli".

0. Ulpianus, On Sabinus, kirja XXIV.

Kun testamentti on tehty seuraavasti: "Koska vanhin poikani on ottanut kymmenen aurea arkustani, ottakoon nuorempi poikani saman määrän omaisuuteni pääloukasta", perintö on oikeutettu, koska se on jätetty, jotta lasten asema saataisiin

tasavertaiseksi. Ja on selvää, että näin on, sillä jos jotain testamentataan jostain syystä, se viittaa menneisyyteen, mutta sellainen, joka jätetään rangaistukseksi, viittaa tulevaisuuteen.

(23) Paulus, On Sabinus, kirja V.

Jos perintö jätetään jollekin ehdolla: "Jos hän maksaa tietyn summan alaikäiselle tai mielisairaalle", testamentinsaajan katsotaan täyttäneen ehdon, jos hän maksaa rahat asianomaisen edunvalvojalle tai holhoojalle.

23. Pomponius, On Sabinus, kirja VIII.

"Titius olkoon perilliseni, jos hän pystyttää patsaita kaupunkiin." Jos hän on valmis pystyttämään patsaita, mutta kaupungin viranomaiset eivät myönnä hänelle paikkaa tätä tarkoitusta varten, Sabinus ja Proculus katsovat, että hänestä tulee perillinen ja että samaa lainsäätöä sovelletaan perintöön.

(23) Ulpianus, On Sabinus, kirja XXXV.

Kun perintö testamentataan seuraavalla ehdolla: "Jos hän menee naimisiin minun suvussani", ehdon katsotaan täyttyneen heti, kun avioliittoseremonia on suoritettu, vaikka nainen ei ole vielä astunut aviomiehensä makuuhuoneeseen, sillä avioliiton muodostaa suostumus eikä avoliitto.

256. Gaius, Testamentteja koskevasta preetorin määräyksestä.

Jos syntyy kysymyksiä, jotka liittyvät testamentin ulkopuolisiin asioihin, niitä on tulkittava oikeudenmukaisesti ja vapaamielisesti; mutta ne kysymykset, jotka koskevat itse testamenttia, on ratkaistava tiukasti kirjoitetun lain sääntöjen mukaisesti.

(1) Sama, Pretorin perintöihin liittyvästä ediktiosta (The Same, On the Edict of the Praetor Relating to Legacies).

Nimitys on virheellinen, jos se on tehty seuraavasti: "Testamenttaan orja Stichuksen, jonka olen ostanut Titiukselta, ja Seiuksen minulle lahjoittaman Tosculan tilan." Jos nimittäin tiedetään, mihin orjaan tai tilaan testamentin tekijä viittasi, ei ole olennaista, oliko se, jonka hän sanoi ostaneensa, todella annettu hänelle, vai oliko se, minkä hän ilmoitti saaneensa lahjoituksena, tosiasiassa ostettu.

18. Jos siis orja testamentataan seuraavasti: "Testamenttaan Titiukselle keittäjäni Stichus, suutarini Stichus", vaikka orja ei ehkä olekaan keittäjä eikä suutari, hän kuuluu testamentinsaajalle, jos voidaan varmuudella todeta, että testamentin antaja oli

ajatellut häntä testamenttia tehdessään. Sillä vaikka testamentinsaajan henkilön nimeämisessä tapahtuisi virhe, mutta olisi selvää, kenelle testamentin tekijä aikoi testamentata, testamentti on yhtä pätevä kuin jos virhettä ei olisi tapahtunut.

19. Tätä sääntöä, joka koskee virheellistä nimeämistä, sovelletaan vielä enemmän silloin, kun syy on ilmoitettu virheellisesti, kuten esimerkiksi seuraavasti: "Annan tuon ja tuon perinnön Titiukselle, koska hän on hoitanut liiketoimiani." Tämä sääntö on voimassa myös silloin, kun syy on ilmoitettu virheellisesti, esimerkiksi seuraavasti: "Annan tuon ja tuon perinnön Titiukselle, koska hän on hoitanut liiketoimiani." Samoin: "Saakoon poikani Titius etuoikeutettuna perintönä tuon ja tuon maa-alueen, koska hänen veljensä on ottanut tuon ja tuon summan aureja arkustani", sillä vaikka veli ei olisikaan ottanut mainittua rahasummaa arkustani, perintö on pätevä.

20. Mutta jos testamentti mainitaan ehdon asettavien sanamuodoin, esimerkiksi seuraavasti: "Annan tuon ja tuon maa-alueen Titiukselle, jos hän on hoitanut liiketoimintani", "Poikani Titius saakoon tuon ja tuon maa-alueen etuoikeutettuna testamenttina, jos hänen veljensä on ottanut sata aureita arkustani", testamentti on pätevä, jos testamentinsaaja on hoitanut liiketoimintansa tai jos hänen veljensä on ottanut sata aureita arkustani.

21. Jos perintö on testamentattu jollekin, jonka edellytyksenä on, että tämä suorittaa jonkin teon, kuten esimerkiksi pystyttää muistomerkin testamentin antajalle tai rakentaa jonkin julkisen teoksen tai antaa juhlapäivällisen kaupungin asukkaille tai maksaa osan perinnöstä toiselle, katsotaan, että perintö on testamentattu tietyin muutoksin.

19. Same, Provincial Edictistä, kirja XVIII.

Jos jollekin jätetään omaisuutta sillä ehdolla, että hän ei tee mitään, hänen on annettava Mucian bondin avulla vakuus sille, jolle perintö tai omaisuus kuuluu siviilioikeuden mukaan, jos ehtoa ei noudateta.

20. Ulpianus, Disputations, kirja V.

Perittävän aikomus on ensimmäisellä sijalla hänen asettamissaan ehdoissa, ja se ohjaa ehtoja. Näin ollen seuraavasta lausekkeesta "Jos tyttäreni menee naimisiin Titiuksen kanssa" katsottiin, että testamentintekijän kuolinpäivää ei aina pitäisi ottaa huomioon, vaan että ehdon täyttämisen määräaika voidaan pidentää tämän tapahtuman jälkeen, jos testamentintekijä niin haluaa.

0. Seuraavaa lauseketta: "Jos ensimmäinen on perilliseni, niin veloitetaan hänet maksamaan", ei ole pidettävä ehtoa sisältävänä; sillä testamentintekijä näyttää pikemminkin halunneen ilmoittaa, milloin perintö olisi maksettava, kuin lisätä määräyksen, ellei hän tarkoittanut asettaa ehtoa; näin ollen ei ole katsottava, että seuraava lauseke määrää ehdon: "Annan ja testamenttaan kaiken, mikä minulle Efesoksessa kuuluu." Jos testamentti kuitenkin tehdään seuraavasti: "Jos ensimmäinen ei

ole perilliseni, veloitetaan toinen maksamaan", ja ensimmäisestä tulee perillinen, testamentti ei ole eräännyt. Jos ensimmäinen tulee kuolinpesään toisen kanssa, ei ole epäilystäkään siitä, etteikö ehto olisi täyttynyt.

1. Jos holhooja, joka on vastoin testamentin määräyksiä saanut haltuunsa kuolinpesän, saa sen osuuden, joka hänelle lain mukaan kuuluu, hänen kanssaperillisenä ei ole velvollinen maksamaan hänelle perintöjä, jotka on testamentattu seuraavalla ehdolla: "Jos holhoojani ei ole perilliseni".

2. Jos ensimmäiselle perilliselle on annettu testamentti seuraavasti: "Jos toinen ei ole perilliseni, maksakoon hän Titiukselle kaksikymmentä aureia", ja jos vastaavasti toiselle perilliselle on annettu testamentti seuraavasti: "Jos ensimmäinen ei ole perilliseni", ja molemmista osapuolista tulee perillisiä, testamentin ehto ei täyty. Jos toinen perillisistä saisi perinnön ja toinen ei saisi sitä, perintö tulee täytetyksi.

22. Marcellus huomauttaa seuraavasti Julianuksesta, Digest, kirja XXVII.

Meillä ei ole epäilystäkään siitä, että kunniantomat ehdot olisi palautettava niille, jotka ne asettivat.

Näihin kuuluvat yleisesti ottaen sellaiset, jotka edellyttävät valaa.

0. Julianus, Digest, kirja XXXI.

Sillä on suuri merkitys, onko ehto tosiasiallinen vai oikeudellinen. Sillä vaikka seuraavanlaiset ehdot, kuten "Jos Aasiasta saapuu laiva" tai "Jos Titiuksesta tulee konsuli", eivät ehkä täyty, ne estävät perillistä pääsemästä perintöön niin kauan kuin hän ei tiedä, että ne ovat täyttämättä. Ne, jotka koskevat lakiin liittyviä asioita, edellyttävät kuitenkin vain, että ne ovat täyttämättä riippumatta siitä, onko perillinen tietoinen siitä vai ei. Esimerkiksi jos joku luulee olevansa isän määräysvallassa, vaikka hän todellisuudessa on kotitalouden johtaja, hän voi saada perinnön. Siksi, kun joku on määrätty perilliseksi osalle kuolinpesää, vaikka hän ei tiedä, onko testamentti avattu vai ei, hän voi silti päästä osalliseksi kuolinpesään.

(23) Sama, Digest, kirja XXXV.

Kun vaimolle tehdään testamentti sillä ehdolla, että hän ei mene naimisiin, ja hänet veloitetaan luovuttamaan testamentattu omaisuus Tiitiukselle, jos hän menisi naimisiin, on vakiintuneesti todettu, että jos hän menee naimisiin, hän voi vaatia perintöä eikä häntä pakoteta täyttämään luottamusta.

23. Sama, Digest, kirja XLIII.

Kun testamentinsaaja on määrännyt testamentinsaajan maksamaan kahdelle perilliselleen kymmenen aurea ja ottamaan itselleen tietyn maa-alueen, parempi mielipide on, että perillinen ei voi jakaa ehtoa, ellei myös perintö jaeta. Näin ollen, vaikka hän olisi maksanut viisi aureita toiselle perillisistä, hän ei voi vaatia osaa maasta, ellei hän maksa loput viisi perilliselle, joka ottaa perinnön vastaan; tai jos hän hylkää sen, hän maksaa koko kymmenen sille, joka yksin ottaa sen vastaan.

23. Sama, Digest, kirja XXXV.

Siviilioikeudessa on todettu, että ehto katsotaan aina täytetyksi, jos se osapuoli, joka on kiinnostunut siitä, ettei sitä täytetä, vastustaa sen täyttämistä. Monet viranomaiset ovat laajentaneet tämän säännön soveltamisen koskemaan myös testamentteja ja perillisten määräämistä. Eräät juristit ovat myös hyvin perustellusti katsoneet, että tällaisissa tapauksissa ehdoista tulee tehokkaita, kun lupauksen antaja yrittää estää ehdon asettajaa täyttämästä ehtoa.

26. Sama, Digest, kirja LXIX.

Kun mies testamenttaa omaisuutensa vaimolleen, ja heillä on lapsia, ja nainen avioeron jälkeen saa lapsia toiselta mieheltä, ja sitten, kun toinen avioliitto on purettu, hän palaa ensimmäisen miehensä luokse, ehdon ei katsota tulleen täytetyksi, sillä on todennäköistä, että testamentin antaja ei ollut ajatellut niitä lapsia, jotka hänen elinaikanaan olivat saaneet alkunsa toiselta mieheltä.

0. Sama, Digest, kirja LXXXII.

Seuraava lauseke "Jos hän maksaa kaksikymmentä aureia tai vannoo tekevänsä tietyn teon" sisältää ehdon, jolla on kaksi osaa. Jos siis joku määrätään perilliseksi sillä ehdolla, että hän vannoo maksavansa kymmenen aureia tai pystyttävänsä muistomerkin, vaikka hän saa ediktin ehtojen mukaan luvan vastaanottaa omaisuuden tai perinnön, hänen on silti pakko tehdä se, mitä hänen on käsketty vanna tekevänsä, sillä vain vala voidaan kumota.

(23) Jos sama omaisuus on testamentattu yhdelle henkilölle ehdottomasti ja toiselle ehdollisesti tai jos yksi perillinen on määrätty ehdottomasti ja toinen ehdollisesti ja ehto ei täyty, puolet perinnöstä tai jäämistöstä kuuluu sille perilliselle tai testamentinsaajalle, jolle perintö tai jäämistö on ehdottomasti testamentattu, edellyttäen, että asianosainen on hyväksynyt osuutensa siitä.

23. Alfenus Varus, Digest, kirja V.

Eräs yksityishenkilö määräsi testamentissaan, että hänelle olisi pystytettävä muistomerkki, kuten Publius Septimius Demetriuksen muistomerkki, joka seisoo Salarialaisen tien varrella, ja jos näin ei tehtäisi, hänen perillisilleen olisi määrättävä huomattava sakko. Koska Publius Septimius Demetriukselle ei löytynyt muistomerkkiä, mutta Publius Septimius Damasille oli pystytetty muistomerkki, ja koska testamentin tekijän oletettiin tarkoittaneen, että hänelle olisi pystytettävä edellä mainitun kaltainen muistomerkki, perilliset pyysivät neuvoa, millainen muistomerkki heidän olisi pystytettävä ja olisivatko he velvollisia maksamaan sakkoa, jos he eivät pystyttäisi muistomerkkiä, koska eivät löytäneet sellaista, jota he voisivat käyttää mallina. Vastaus oli, että jos voidaan selvittää, minkälaisen muistomerkin testamentin tekijä on halunnut osoittaa, vaikka hän ei olisikaan kuvannut sitä testamentissaan, muistomerkki olisi kuitenkin pystytettävä sen mukaisesti, mitä hän halusi osoittaa. Jos hänen aikomuksensa ei kuitenkaan ollut tiedossa, rangaistuksella ei olisi mitään voimaa tai vaikutusta, koska ei löytynyt mitään sellaista muistomerkkiä, joka olisi voinut toimia mallina sille muistomerkille, jonka hän määräsi pystytettäväksi; mutta perillisten on kuitenkin pystytettävä muistomerkki, joka vastaa kaikilta osin vainajan varallisuutta ja asemaa.

23. Paulus, Epitomes of the Digest of Alfenus, kirja III.

Eräs testamentinsaaja teki tyttärelleen seuraavan testamentin: "Jos tyttäreni Attia menee naimisiin Lucius Titiuksen suostumuksella, perilliseni antakoon hänelle tuon ja tuon summan." Koska Titius oli kuollut ennen kuin testamentin tekijä Attia meni naimisiin, heräsi kysymys, olisiko hänellä oikeus perintöön. Vastaus oli, että hänellä olisi.

1. "Ottakoon vaimoni Attia pojan Philargyrus ja tytön Agathean orjista, jotka kuuluvat minulle kuollessani." Testamentin tekijä myi Agathean, jonka hän omisti testamentin tekohetkellä, ja osti sen jälkeen muita naisorjia, joista yhdelle hän antoi nimen Agathean. Heräsi kysymys, olisiko hänet katsottava testamentatuksi. Vastaus oli, että olisi.

2. Julianus, On Urseius Ferox, kirja I.

Seuraava ehto: "Jos hän nousee Capitoliumille" on ymmärrettävä siten, että se tarkoittaa, että hän nousee Capitoliumille niin pian kuin mahdollista.

3. Sama, On Minicius, kirja I.

Jos koko omaisuus testamentataan minulle erikseen ja absoluuttisesti ja sinulle ehdollisesti ja sinä kuolet ennen ehdon täyttämistä, minun ei tarvitse noudattaa ehtoa, sillä vaikka ehto ei täytyisikään, se osuus, jonka olisit voinut vaatia, siirtyy minulle.

4. Africanus, Kysymykset, kirja II.

Eräaseen testamenttiin lisättiin seuraava määräys: "Stichus ja Pamphila olkoot vapaita, ja jos he solmivat avioliiton, perilliseni on velvoitettava maksamaan heille sata aurea." Tämä määräys on kuitenkin vain yksi. Stichus kuoli ennen testamentin avaamista. Vastaus oli, että" Stichuksen oikeus osuuteen oli rauennut ja että koska Pamphila ei ilmeisesti ollut noudattanut ehtoa, hänen osuutensa jäisi näin ollen perillisen haltuun. Jos kuitenkin molemmat olisivat eläneet ja Stichus olisi kieltäytynyt menemästä naimisiin naisen kanssa, kun nainen oli valmis menemään naimisiin hänen kanssaan, Pamphila olisi oikeutettu saamaan osuutensa perinnöstä, mutta Stichuksen oikeus omaan osuuteensa olisi rauennut. Jos nimittäin perintö on testamentattu kenelle tahansa seuraavasti: "Perilliseni maksakoon sata aureia Titiukselle, jos hän menee naimisiin Seian kanssa", ja Seia kuolee, Titiuksen katsotaan jättäneen noudattamatta ehtoa. Mutta jos hän itse kuolee, hän ei siirrä perintöä perilliselleen, koska hänen kuolemansa myötä ehdon katsotaan jääneen täyttymättä. Jos kuitenkin molemmat ovat elossa ja mies kieltäytyy menemästä naimisiin naisen kanssa siitä syystä, että ehto ei täyty hänen toimestaan, hän ei voi saada perintöä; mutta jos nainen ei halua mennä naimisiin hänen kanssaan ja mies on valmis menemään naimisiin hänen kanssaan, hänellä on oikeus perintöön.

5. Sama, Kysymyksiä, kirja IX.

Vaikka sanoilla "Toimita tilinsä" ei ole mitään muuta merkitystä kuin maksaa erääntynyt saldo, silti, jos orja, jonka on määrä vapautua tietyllä ehdolla, maksaa vähemmän kuin mitä hänelle kuuluu, perijän virheestä eikä mistään orjan tekemästä petoksesta johtuen, ja hänen katsotaan toimittaneen tilinsä vilpittömässä mielessä, hänestä tulee vapaa; ja ellei tätä sääntöä noudateta, yksikään orja, joka on vapautettu tietyin ehdoin, ei koskaan saa vapauttaan, jos hän tietämättömyyttään maksaa vähemmän kuin hänen olisi pitänyt maksaa. Tämä on ymmärrettävä siten, että sillä tarkoitetaan tapauksia, joissa orja määrätään tekemään tilit, ja hän tekee ne erehdyksen vuoksi mutta ilman vilpillistä tarkoitusta siten, että myös hänen isäntänsä voi erehtyä laskelmissaan.

6. Marcianus, Institutes, kirja VI.

Väärä nimitys ei hyödytä testamentinsaajaa, trustin edunsaajaa tai määrättyä perillistä; esimerkiksi silloin, kun" testamentintekijä viittaa virheellisesti veljeensä, sisarensa, pojanpoikaansa tai johonkin muuhun. Tästä säädettiin siviililaissa sekä jumalallisen Severuksen ja Antoninuksen perustuslaeissa.

7. Jos kuitenkin syntyy kiistaa useista samannimisistä henkilöistä, perintöoikeuteen hyväksytään se, joka voi osoittaa, että perittävä viittasi häneen.

8. Jos jollekin tehdään testamenttilahjoitus kuin vapaamatkustajalle, toisin sanoen mainitsemalla hänet muiden vapaamatkustajien joukossa, hän ei saa menettää perintöä siitä syystä, että hän on myöhemmin saattanut saada keisarilta

kultasormuksen, sillä hänen arvokkuutensa on lisääntynyt eikä hänen asemansa ole muuttunut, kuten jumalalliset Severus ja Antoninus ovat eräissä rescriptuksessa todenneet.

9. Jos joku testamenttaa omaisuutta seuraavasti: "Jos se kuuluu minulle kuollessani", eikä sitä löydy tuolloin, kyseisen omaisuuden arvioitua arvoa ei katsota testamentatuksi.

10. Mutta entä jos joku määrää testamentissaan seuraavasti: "Annan ja testamenttaan Stichuksen ja Pamphiluksen Titiukselle, jos ne kuollessani kuuluvat minulle", ja hän luovuttaa toisen niistä, voiko testamentinsaaja vaatia toista? Päätöksessä todettiin, että hänet voidaan vaatia, sillä vaikka tämä lauseke on monikossa, se on ymmärrettävä aivan kuin testamentintekijä olisi sanonut erikseen: "Annan ja testamenttaan Stichuksen, jos hän kuollessani kuuluu minulle".

11. Florentine, Institutes, kirja XI.

Kun testamentti tehdään nimenomaisesti jollekin henkilölle, kuten esimerkiksi Lucius Titiukselle, ei ole merkitystä sillä, onko hän nimennyt hänet tällä tavoin vai mainitsemalla hänen fyysiset ominaisuutensa, ammattinsa, työnsä, sukulaissuhteensa tai sukulaisuutensa; sillä tämänkaltainen nimitys korvaa yleensä nimen, eikä sillä ole mitään merkitystä, onko se väärä vai oikea, kunhan tiedetään varmasti, ketä testamentin antaja tarkoitti.

12. Nimityksen ja ehdon välillä on tämä ero: nimitys viittaa yleensä johonkin, joka on jo tapahtunut, ehto taas johonkin, joka on tapahtumassa.

13. Pomponius, Rules.

Useista ehdoista, joista vapaus on riippuvainen, pidetään helpoimpana sitä, joka johtaa suorimmin vapauteen, vaikka se voi olla luonteeltaan vaikeampi ja vaikeammin toteutettavissa kuin muut.

14. Marcellus, Opinions.

Publius Maevius määräsi testamentissaan seuraavasti: "Annan ja testamenttaan ja velvoitan ne, jotka tulevat olemaan perillisiäni, maksamaan sisareni pojalle Gaius Seiukselle neljäkymmentä aurea hänen kulujaan varten hänen konsulaattinsa aikana." Seius nimitettiin konsuliksi Maeviuksen elinaikana, ja hän antoi tavanomaisen lahjan, minkä jälkeen hän tammikuun kalentipäivänä otti vastaan konsulaatin tehtävät, ja silloin Maevius kuoli. Kysyn, olisiko Seius oikeutettu neljäänkymmeneen aureiin. Marcellus vastasi, että hänellä olisi.

15. Titia teki seuraavan määräyksen eräiden maiden osalta, jotka hän oli testamentilla jättänyt Septitiale: "Kehotan sinua, Septitia, antamaan pojalleni samat maat, kun hän on täyttänyt kuusitoista vuotta. Jos mainittu poikani ei kuitenkaan saavuta kuudentoista vuoden ikää, kehotan sinua luovuttamaan mainitut maat Publius Maeviukselle ja Gaius Corneliukselle." Koska Septitia kuoli ja myös poika kuoli viisitoista vuotta täytettyään, kysyn, pitäisikö luottamus panna täytäntöön ja Septitian perilliset velvoittaa luovuttamaan maat Publius Maeviukselle ja Gaius Corneliukselle, koska poika ei ole täyttänyt viisitoista vuotta. Marcellus vastasi, että Septitia oli siirtänyt perillisilleen saman oikeuden, joka hänellä itsellään oli maahan; sillä olisi vastoin testamentintekijän tarkoitusta vaatia testamentin välitöntä toteuttamista, koska siinä tapauksessa sijaiset saisivat enemmän hyötyä kuin poika, joko Septitian tai hänen perillistensä kautta. Testamentintekijän käyttämät sanat näyttäisivät tosin viittaavan siihen, että trusti olisi toteutettava heti pojan kuoltua, mutta ei ole todennäköistä, että hän olisi tarkoittanut, että sijaiset saisivat hyödyn aikaisemmin kuin hänen poikansa olisi voinut saada sen. Tapauksen näkökohta ei muutu lainkaan sen vuoksi, että Septitia kuoli ensin, sillä vaikka poika olisi elänyt, Septitian perilliset eivät olisi voineet nostaa kannetta Septitian perillisestä yhtään aikaisemmin kuin Septitia itse olisi voinut.

16. Paulus, On the Lex Fufia Caninia.

Jos joku tekee testamentin orjalle, jota hän ei itse voinut manumettaa, sillä ehdolla, että "hänen testamentinsaaja manumettaa hänet", testamentinsaajaa ei suljeta pois testamentin vastaanottamisesta, mutta häntä ei voida pakottaa manumettoimaan orjaa, koska joku on velvollinen täyttämään testamentin tekijän testamentin vain silloin, kun testamentin ehtojen mukaan mitään ei saa tehdä vastoin lakia; ja tämän mielipiteen esitti Neratius. Perinnönsaajaa ei voida riistää perinnöstä, koska testamentin antaja halusi mieluummin, että hän saisi hyötyä orjasta kuin että hänen oma perillinen saisi hänet.

17. Same, Codicilsin laista.

Jos sanon testamentissani: "Testamenttaan Sille ja Sille yhtä paljon kuin testamenttaan Titiukselle codicililläni", vaikka perintö mainitaan nimenomaisesti vasta codicilissä, se on silti pätevä testamentin ehtojen mukaan, ja vain codiciliin lisätty määrä on maksettava. Sillä muinaiset pitivät voimassa seuraavan kaltaisia testamentteja: "Antakoon perilliseni sille ja sille summan, joka vastaa sitä, jonka ilmoitan hänelle kirjeessä tai jonka saan siitä ja siitä toimesta".

18. Javolenus, Labeon viimeisistä teoista, kirja I.

Jos ehto koskee tiettyä henkilöluokkaa eikä tunnettuja henkilöitä, katsomme sen koskevan koko testamenttia ja kaikkia määrättyjä perillisiä; mutta jos ehto koskee vain tiettyjä henkilöitä, meidän on katsottava sen koskevan vain sitä astetta, jossa mainitut henkilöt on määrätty perillisiksi.

19. Kun testamenttiin on otettu ehto, jonka mukaan "rakennus voidaan pystyttää Forumiin", eikä ole ilmoitettu, mihin Forumiin, Labeo sanoo, että jos ei käy ilmi, mikä perittävän tarkoitus oli, rakennus on pystytettävä sen kaupungin Forumiin, jossa testamentin tekijä asui. Hyväksyn myös tämän mielipiteen.

20. Sama, Labeon viimeisistä teoksista, kirja II.

Jos naapurisi estää sinua tiettyinä päivinä käyttämästä maantietä, kun haluat kulkea sitä pitkin, noudattaaksesi ehtoa, etkä ole syyllinen siihen, ettet ole nostanut kannetta häntä vastaan estääkseen häntä tekemästä tätä, näitä päiviä ei lasketa mukaan ehdon määräämään aikaan.

21. Eräs mies teki seuraavan testamentin: "Jos Publius Cornelius maksaa perilliselleni kustannukset, jotka minulle ovat aiheutuneet Seianin tilaan liittyen, perilliseni luovuttakoon Seianin tilan Publius Corneliukselle". Cascellius sanoi, että testamentinsaajan tulisi myös maksaa perilliselle maan hinta. Ofilius kiistää, että hinta sisältyisi termiin "kulut", vaan että sillä tarkoitettaisiin vain niitä kuluja, jotka osapuoli maksoi maasta sen ostamisen jälkeen. Cinna on samaa mieltä ja lisää, että kulut on otettava huomioon voittoa vähentämättä. Mielestäni tämä on parempi mielipide.

22. Eräs testamentinsaaja testamenttasi sata aureia Titiukselle ja teki sen jälkeen testamentissaan seuraavan määräyksen: "Antakoon perilliselleni ne rahasummat, jotka olen testamentannut, jos äitini kuolee". Titius jäi eloon testamentin antajasta ja kuoli äidin elinaikana. Ofilius esitti näkemyksensä, että äidin kuoleman jälkeen Titiuksen perillisillä oli oikeus perintöön, koska sitä ei ollut jätetty ehdollisena, vaan se oli testamentattu ensin ehdottomasti, ja sen maksamisen ajankohta oli lisätty jälkikäteen. Labeo sanoo: "Katsotaanpa, eikö tämä mielipide ole väärä", sillä ei ole mitään eroa sillä, onko testamentti tehty seuraavasti: "Maksakoon perilliseni testamentinsaajalleni rahat, jotka olen hänelle testamentannut, jos äitini kuolee", vai näillä termeillä: "Älköön hän maksako rahoja, ellei äitini kuole", sillä kummassakin tapauksessa testamentti on annettu tai otettu pois ehdolla. Hyväksyn Labeon mielipiteen.

23. Eräs isäntä testamenttasi viisi aurea orjalleen seuraavasti: "Maksakoon perilliseni orjalleni Stichukselle, jonka olen testamentillani määrännyt vapaaksi, ne viisi aureeta, jotka olen hänelle velkaa tilille." Namusa kertoo, että Servius antoi ymmärtää, että orjan testamentti oli mitätön, koska isäntä ei voi olla velkaa orjalleen. Mielestäni velka olisi testamentin tekijän tarkoituksen mukaisesti katsottava pikemminkin luonnolliseksi kuin siviilioikeudelliseksi, ja tämä on nykyinen käytäntö.

24. Aviomies, joka ei ollut saanut dotaalista maata, teki seuraavan testamenttimääräyksen: "Antakoon perilliseni vaimolleni Cornelian tilan, jonka hän antoi minulle myötäjäisekseen." Labeo, Ofilius ja Trebatius katsoivat, että maata koskeva testamenttilahjoitus oli kuitenkin sitova, koska koska Cornelian tila oli tosiasiallisesti olemassa, väärä nimitys ei vaikuttanut testamenttilahjoitukseen.

25. Thermus Junior mainitsi testamentissaan tiettyjen henkilöiden nimet, joiden neuvojen perusteella hän halusi, että hänelle pystytettäisiin muistomerkki, ja teki sitten seuraavan testamentin: "Maksakoon perilliseni Luciukselle, Publiukselle ja Corneliukselle tuhat aurea muistomerkkini pystyttämistä varten". Trebatius esitti mielipiteensä, että tämä on aivan sama kuin jos testamentti olisi tehty sillä ehdolla, että asianosainen antaisi vakuuden muistomerkin pystyttämiseksi mainituilla rahoilla. Labeo yhtyy Trebatiuksen mielipiteeseen, koska testamentin tekijän tarkoituksena oli, että summa käytettäisiin muistomerkin pystyttämiseen. Sekä Proculus että minä yhdyn tähän mielipiteeseen.

26. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXXIV.

Kun perintö testamentataan ehdolla, se ei tule maksettavaksi heti, vaan vasta kun ehto on täytetty, ja näin ollen perillinen ei voi sitä sillä välin siirtää.

27. Africanus, Kysymyksiä, kirja II.

Isän valvonnassa olevalle pojalle testamentattiin perintö sillä ehdolla, että poika pysyy isänsä vallassa. Katsottiin, että perintö näytti olevan testamentattu isälle ja että tämä saattoi vaatia sitä omissa nimissään. Samaa oikeussääntöä sovelletaan, kun testamentti tehdään tällä tavoin orjalle. Tämän väitteen todisteena on se, että vaikka Titiuksen orjille olisi testamentattu, ei ole epäilystäkään siitä, etteikö perintö kuuluisi isännälle eikä orjille.

28. Paulus, On Plautius, kirja VIII.

Plautius: Vapautettu testamentintekijä määräsi perillisen myymään koko omaisuuden ja varaamaan itselleen kymmenen aurea. Vainajan suojelija vaati sittemmin testamentin vastaisesti omaisuutta haltuunsa ja otti siitä sen osan, johon hänellä oli lain mukaan oikeus. Proculus ja Cassius sanovat, että edunsaaja voi periä perilliseltä takaisin summan, joka on suhteessa siihen, mitä hän itse on maksanut. Paulus: Sillä koska perillinen vapautuu vastuusta preetorin toimesta, kun hän on maksanut testamentin ja perinnönjaon, hänen pitäisi myös saada oma osuutensa.

29. Asia on toisin silloin, kun sovelletaan Falcidianin lakia ja vähennetään testamenttien määrää, sillä tällaisissa tapauksissa mitään ei voida periä takaisin, koska ehto on täytetty kokonaisuudessaan.

30. Samoin maksamisoikeutta rajoitetaan silloin, kun se, jolle testamentti on tehty, ei voi ottaa koko hänelle mahdollisesti jäävää osuutta jäämistöstä, sillä paremman käsityksen mukaan hänen on maksettava osa ja myös niiden on maksettava osa, joiden osuutta on korotettu siltä otetulla määrällä, jolle oli jätetty enemmän kuin laki sallii.

31. Neratius toteaa ensimmäisessä mielipidekirjassaan, että jos kaksi perillistä on määrätty ja toista heistä pyydetään luovuttamaan omaisuus sinulle ja sinua pyydetään maksamaan tietty summa Titiukselle ja perillinen käyttää hyväkseen Falcidian lain etua luovuttaessaan omaisuutta, ei ole epäoikeudenmukaista, että sinun pitäisi maksaa Titiukselle yhtä paljon vähemmän kuin perillisen olisi pitänyt maksaa sinulle.

32. Sama, Plautiuksesta, kirja IX.

Jos joku määrätään maksamaan tietty summa perilliselle, ja tämä on toiselle kuuluva orja, hänen ei pidä maksaa summaa isännälle, sillä vaikka joku muu perillinen olisi määrätty ja hänet olisi määrätty maksamaan summa Titiuksen perillisille, se olisi maksettava orjalle itselleen, koska jo tehdyt asiat eivät siirry isännälle; samoin kuin silloin, kun minä määrään itselleni tai Titiuksen orjalle, maksu on suoritettava, ei Titiukselle vaan hänen orjalleen. Nämä mielipiteet ovat oikeita.

33. Jos kuitenkin joku osapuoli määrätään maksamaan perilliselle, katsokaamme, pitäisikö maksu suoritaa hänen isännälleen. Tästä seuraa, että tässä tapauksessa maksu olisi suoritettava orjalle.

34. On varmaa, että orjan, jonka on määrä vapautua jollakin ehdolla, on maksettava isännälle.

35. Toisaalta testamentinsaaja, jonka tehtävänä on maksaa maksu isännälle, ei täytä ehtoa antamalla summan orjalle, ellei isäntä anna siihen suostumustaan. Sillä kukaan ei voi täyttää ehtoa tällaisessa tapauksessa, jos olen joko tietämätön tai haluton.

36. Jos omaisuus palautetaan senaatin Trebellian asetuksen mukaisesti, se on annettava perilliselle, jotta ehto täyttyisi, eikä jälkimmäinen saa palauttaa sitä luottamuksen nojalla.

37. Kun perillinen astuu pesään, jonka hän epäilee olevan maksukyvytön, ja palauttaa sen edunvalvojalle, voi syntyä epäily siitä, riistetäänkö se häneltä, ja oikeudenmukaisempi näkemys on, että tässä tapauksessa häneltä ei riistetä mitään.

38. Jos minut on kuitenkin nimitetty perilliseksi ja syntyy kiista oikeudestani jäämistöön, jos testamentinsaaja asettaa vakuuden perinnön palauttamisesta, jos jäämistö häädetään, hänelle on myös annettava vakuus siitä, että hän palauttaa sen, mitä hän on maksanut.

39. Mutta jos teidät senaatin asetuksen nojalla määrätään maksamaan minulle kymmenen aureenin summa ja saamaan kuolinpesä, en ole velvollinen palauttamaan teille kyseistä kymmentä aureeta luottamuksen nojalla.

40. Kun kahdelle herralle kuuluvalla orjalle testamentataan perintö sillä ehdolla, että tämä maksaa jotain perilliselle, eräät viranomaiset katsovat, että ehtoa ei voida noudattaa osittain, vaan että rahat on maksettava heti. Minä olen kuitenkin päinvastaista mieltä.

41. Jos kolmas osapuoli on saanut osan testamentatusta omaisuudesta anastamalla sen, epäilen, onko ehtoa täytettävä kokonaan. Mielestäni voidaan sanoa, että sitä voidaan noudattaa osittain testamentin tekijän tarkoituksen mukaisesti.

42. Plautius: Testamenttaan maa-alueen yhdelle useista perillisistä sillä ehdolla, että hän maksaa perillisilleni sata aureia. Hänen on vähennettävä oma osuutensa ja annettava loput perillisille heidän osuksiensa mukaisessa suhteessa. Jos hänet oli kuitenkin määrätty perilliseksi osuuteen perintömaasta, "jos hän maksaisi kymmenen aurea perillisille", hänestä voisi tulla perillinen vain maksamalla koko kymmenen aurea kanssaperillisilleen, koska häntä ei voitu hyväksyä perintöön ennen kuin hän oli maksanut koko summan. Kun orja nimittäin vapautetaan testamentilla ja hänestä tehdään perillinen, joka saa osuuden perintöomaisuudesta sillä ehdolla, että hän maksaa kymmenen aureita perillisille, päätettiin, että hänestä ei tulisi vapaata ja perillistä ennen kuin hän on maksanut koko kymmenen aureen summan kanssaperillisilleen. Paulus: Aureus: Tämä on nykyisin käytäntömme.

43. Sama, Plautiuksesta, kirja XVI.

Julianus sanoo, että jos jollekin on jätetty perintö sillä ehdolla, että hän maksaa perilliselleen kymmenen aureia, ja perillinen antaa hänelle kuitenkin siitä, mitä hän on hänelle velkaa, hänen ei katsota täyttäneen ehtoa, kuten hän tekisi, jos hän olisi tosiasiallisesti suorittanut maksun; mutta koska ehtoa ei ole noudatettu perillisen syyn vuoksi, perintö voidaan vaatia takaisin aivan kuin näin olisi tehty.

44. Sama, Vitelliuksesta, kirja III.

Jos esimerkiksi orja, jonka on määrä vapautua ehdolla, että hän maksaa tietyn rahasumman sadan päivän kuluessa, ja määräajan alkamisajankohtaa ei ole mainittu, se alkaa kulua siitä päivästä, jona perintö on otettu vastaan, koska on järjetöntä väittää, että se alkaisi ennen kuin on tullut aika, jolloin se, jolla oli oikeus perintöön, voisi saada sen. Tätä sääntöä sovelletaan kaikkiin testamentinsaajiin, jotka on määrätty maksamaan perilliselle tällaisissa olosuhteissa. Näin ollen aika, jonka kuluessa testamentinsaajan on täytettävä ehto, lasketaan siitä päivästä, jona jäämistö otettiin haltuun.

45. Marcellus, Digest, kirja XIV.

Eräs isäntä testamenttasi orjalleen vapauden seuraavasti: "Olkoon hän vapaa, jos hän kuollessani kuuluu minulle". Hän antoi perinnön tai kuolinpesän hänelle ehdoitta ja myi hänet sitten. Perintö tai kuolinpesä kuuluu hänen uudelle isännälleen, ja orja

voi ottaa sen vastaan hänen määräyksellään; sillä testamentin antaessaan hänelle vapauden testamentin antaja lausui nimenomaisesti: "Jos hän kuuluu minulle", mistä seuraa, että vaikka tätä ehtoa ei olisi nimenomaisesti mainittu, hänen vapautensa olisi estynyt. Silti omaisuuden määräämistä muutetaan hyvin usein, vaikka testamentintekijä olisi nimenomaisesti ilmaissut jotakin, joka, jos sitä ei olisi tehty, olisi silti ymmärretty.

46. Sama, Digest, kirja XV.

En katso, että aika trustin toteuttamiselle on tullut silloin, kun trustin edunsaaja on täyttänyt kuudettatoista vuotta, ja edellytyksenä oli, että hän olisi täyttänyt kuusitoista vuotta. Keisari Aurelius Antoninus antoi tämän päätöksen Saksasta tulleen valituksen yhteydessä.

47. Celsus, Digest, kirja XXII.

Jos perillinen velvoitetaan maksamaan rahasumma tai orja määrätään vapautettavaksi kymmenen vuoden kuluessa, perintö tulee maksettavaksi tai vapauden myöntäminen tulee voimaan määräajan viimeisenä päivänä.

48. Ulpianus, Konsulin velvollisuuksista, kirja I.

Kun vapaus oli testamentattu suoraan orjalle sillä ehdolla, että tämä tekee tilinsä, jumalallinen Pius antoi konsuleille luvan nimittää välimiehen päättämään asiasta seuraavin sanoin: "Teidän pyynnöstänne konsulit nimittävät välimiehen tutkimaan tilejä, ja päättämään paitsi siitä, mikä on Epafroditoksen saldo, myös siitä, mitä tilejä ja mitä asiakirjoja hänen on toimitettava tai näytettävä isännilleen, ja kun välimiehen päätöstä on noudatettu, Epafrodituksen vapauteen ei enää puututa." "

49. Modestinus, Erimielisyyksiä, kirja V.

Kun orja määrätään vapaaksi eri, erikseen määrätyin ehdoin, hän voi valita sen ehdon, joka hänen mielestään on helpoimmin täytettävissä. Jos kuitenkin testamentti tehdään tällä tavoin, testamentinsaajan on noudatettava viimeistä asetettua ehtoa.

50. Orja määrättiin maksamaan kymmenen aurea perilliselle ja tulemaan vapaaksi, ja maksamalla summan perilliselle hän voi saada vapautensa. Publicius sanoo, että vastaavissa olosuhteissa tätä sääntöä ei saa noudattaa testamentinsaajan osalta.

51. Sama, Erot, kirja VII.

Joskus käy niin, että tietyt testamentin määräykset ovat nimenomaisesti ilmaistuina epäedullisia, vaikka jos ne voitaisiin hiljaisesti ymmärtää, näin ei olisi. Näin käy, kun jollekin testamentataan perintö seuraavasti: "Annan ja testamenttaan

kymmenen aureia Titiukselle, jos Maevius nousee kapitolioon." Näin on silloin, kun testamentti on tehty. Sillä vaikka Maeviukselle jätetäänkin mahdollisuus valita, nouseeko hän Capitoliumiin vai ei, ja näin ollen aiheuttaa sen, että testamentti on maksettava Titiukselle, silti testamenttia ei voida laillisesti testamentata näillä ehdoilla, nimittäin "annan kymmenen aureia Titiukselle, jos Maevius suostuu", koska testamenttia ei voida tehdä riippuvaiseksi toisen tahdosta; siksi on sanottu, että nimenomaisesti ilmoitetut testamenttimääräykset aiheuttavat vahinkoa, mutta yleisellä tasolla ilmaistut määräykset eivät aiheuta.

52. Sama, Keksinnöistä.

Jos joku määrää orjan olevan vapaa, jos hän tekee tilejä perilliselle, ja tämän pitäisi sen jälkeen kieltää häntä tekemästä niin; hän ikään kuin antaa hänelle absoluuttisesti vapauden, ja hänellä on siihen oikeus testamentin nojalla.

53. Javolenus, On Cassius, kirja II.

Kun joku määrää testamentit, joiden maksamiselle hän ei määrää aikaa, maksettavaksi yhden, kahden tai kolmen vuoden kuluttua, ja testamenttaa rahasumman alaikäiselle, kun tämä tulee murrosikään, Gaiuksen kommentaarissa todetaan, että viimeksi mainittu testamentti on maksettava yhden, kahden tai kolmen vuoden kuluttua siitä, kun poika on tullut murrosikään; koska testamenttiin liittyy tärkeämpi ehto kuin maksuaika. Mielestäni päinvastainen näkemys on oikea, sillä kun on määrätty aika, se koskee tällä hetkellä erääntyvien perintöjen maksun lykkäämistä, mutta ei tulevaisuudessa maksettavia perintöjä, ja murrosikä asettaa tietyn ajankohdan perinnön maksamiselle.

54. Sama omaisuus testamentattiin kahdelle henkilölle, jos nämä maksavat perilliselle sata aurea. Jos toinen heistä maksaa hänelle viisikymmentä, hänellä on oikeus omaan osuuteensa perinnöstä, ja sen, joka ei maksanut, osuus kertyy toiselle, riippuen ehdon täyttymisestä.

55. Sama, Kirjeet, kirja XIII.

Maeviukselle jätettiin perintö, jos hän maksoi kaksisataa aurea Callimacukselle, joka ei voinut ottaa mitään testamentin nojalla, ja testamentinsaaja oli kuitenkin velvollinen noudattamaan ehtoa ja maksamaan kaksisataa aurea, jotta hänellä olisi oikeus hänelle testamentattuun maahan, vaikkei hän siirtänytään mainitun summan omistusoikeutta sille, joka sen sai. Sillä mitä väliä sillä on, onko joku määrätty maksamaan rahat tällaiselle henkilölle vai tallettamaan ne johonkin paikkaan vai heittämään ne mereen? Raha ei voi joutua tällaisen henkilön haltuun testamentin nojalla, mutta hän voi saada sen lahjoituksena mortis causa.

56. Sama, Kirjeet, XIV kirja.

Jos jollekin jätetään omaisuus sillä ehdolla, että tämä maksaa kymmenen aureia, testamentinsaaja ei voi saada mitään osaa maasta maksamatta koko summaa. Tapaus on kuitenkin erilainen, jos sama omaisuus jätetään kahdelle henkilölle samalla ehdolla, sillä tässä tapauksessa testamentin ehtojen mukaan eri osapuolille asetettu ehto voi vaikuttaa siltä, että se on jaettu heidän kesken erikseen, ja siksi he voivat yksilöinä noudattaa sitä osuuksiensa mukaisessa suhteessa ja saada perinnön. Sillä vaikka koko summa, jonka maksamisesta perintö on riippuvainen, näyttäisi olevan jaettu eri henkilöiden luettelemalla, ehtoa ei voida jakaa, jos tapahtuu jokin satunnainen tapahtuma, siinä tapauksessa, että perintö on jätetty yhdelle henkilölle ehdollisena, ja kaikkien niiden, jotka tulevat perinnönsaajan tilalle, olisi katsottava muodostavan vain yhden yksilön.

57. Pomponius, Quintus Muciuksesta, kirja IX.

Kun orjan määrättiin "suorittamaan viisi tekoa vieraalle ja tulemaan vapaaksi", heräsi kysymys, olisiko ehto ymmärrettävä samoin kuin silloin, kun oli määrätty rahasumman maksamisesta, niin että sen toimittamisen sijasta voidaan täsmentää työn suorittamista. Tämä on nykyinen käytäntömme, aivan kuten silloin, kun määrätään, että jos orja maksaa peculiumistaan vieraalle tietyn rahasumman, hänet vapautetaan, niin jos hän suorittaa työn, hänelle on myös annettava vapaus. Näin ollen mainitussa tapauksessa perillinen toimii viisaasti, jos hän estää orjaansa suorittamasta työtä, sillä näin tehdessään orja saa vapautensa, mutta vieras ei saa hyötyä hänen palveluksistaan.

58. Sama, Eri kohdista, kirja X.

Kun toiselle kuuluvalle naispuoliselle orjalle jätetään perintö "edellyttäen, että hän menee naimisiin", Proculus sanoo, että perintö on pätevä, koska hän voi mennä naimisiin sen jälkeen, kun hänet on vapautettu vapaudesta.

59. Ulpianus, Lex Julia et Papia, kirja XIII.

Perinnöstä tulee tehoton, jos henkilö, jolle se on testamentattu ehdollisesti, kuolee ennen ehdon täyttymistä.

60. Mutta entä jos hän ei kuolisi, mutta menettäisi kansalaisoikeutensa? Jos esimerkiksi jollekin tietylle miehelle on tehty testamentti, "jos hänestä tulee konsuli", ja hänet karkotetaan saarelle, eikö testamentti raukea sillä välin, koska hän voi saada kansalaisoikeutensa takaisin? Mielestäni tämä on erittäin todennäköistä.

61. Samaa sääntöä ei voida sanoa sovellettavaksi, jos hänelle määrätään rangaistus, johon liittyy orjuus, koska orjuus muistuttaa kuolemaa.

62. Paulus, Lex Julia et Papia, VII kirja.

Tekoihin liittyviä ehtoja on monenlaisia, ja ne voidaan ikään kuin jakaa kolmeen osaan, toisin sanoen tilanteisiin, joissa jotakin on annettava, jotakin on tehtävä tai jotakin on tapahduttava; tai toisaalta tilanteisiin, joissa jotakin ei saa antaa, jotakin ei saa tehdä tai jotakin ei saa tapahtua. Edellytykset, joiden mukaan jotakin on annettava tai jotakin on tehtävä, liittyvät joko niihin, joille testamentti on tehty, tai muihin; kolmas luokka riippuu jonkin tapahtuman toteutumisesta.

63. Valtiovarainministeriö on velvollinen noudattamaan samoja ehtoja, joita se henkilö, jolta valtiovarainministeriö on saanut omaisuuden haltuunsa, oli velvollinen noudattamaan; samoin kuin se voi myös vaatia perinnön kohteena olevaa omaisuutta siihen liittyvine rasitteineen.

64. Ulpianus, Lex Julia et Papia, VIII kirja.

Kun mies jättää vaimolleen testamentin, joka on maksettava silloin, kun vaimolle syntyy lapsia, voi syntyä epäily siitä, viittasiko testamentintekijä vain niihin lapsiin, jotka saattavat syntyä hänen kuolemansa jälkeen, vai oliko hänellä mielessään myös ne lapset, jotka syntyvät hänelle testamentin tekemisen jälkeen, jos hän kuolee avioliiton jatkuessa. Mielestäni on vain asianmukaista, että tämä ei koske ainoastaan aviomiehen elinaikana syntyneitä lapsia, vaan myös niitä, jotka ovat syntyneet hänen kuolemansa jälkeen.

65. Terentius Clemens, Lex Julia et Papia, kirja IV.

Lapset, jotka ovat syntyneet naiselle toisen henkilön toimesta hänen aviomiehensä kuoleman jälkeen, saavat silti saada perinnön, jos testamentintekijä on nimenomaisesti ilmoittanut, että näin on tehtävä.

66. Kun testamenttiin enemmän kuin laki sallii tietylle henkilölle, joka ei voinut saada koko määrää, "jos hän maksaisi jotain perilliselle", heräsi kysymys, voiko sen, mitä hän antoi ehdon täyttämiseksi, saada testamentin nojalla siitä syystä, että hän ei saanut sitä, mitä hän maksoi perilliselle, vai onko hänen maksamansa määrä katsottava ylimeneväksi testamentista, jolloin hänellä ei ole oikeutta enempään testamentin tekijän omaisuudesta kuin mitä hänellä olisi ollut oikeus saada, jos testamentti olisi testamentattu ehdoitta. Julianus on aivan oikein sitä mieltä, että hänellä on oikeus saada niin paljon enemmän perinnöstä kuin hän on voinut maksaa ehdon täyttämiseksi, eikä sillä ole mitään merkitystä, onko hänet määrätty suorittamaan maksu perilliselle vai vieraalle; sillä kun laskelma, joka hänen on aina tehtävä, on suoritettu, hänelle ei jää jäljelle enempää kuin lain sallima osuus.

67. Kun mies testamenttaa vaimolleen vuotuisen perinnön sillä ehdolla, että tämä ei saa mennä naimisiin niin kauan kuin hänellä on lapsia; mikä on lain sääntö? Julianus vastaa, että nainen voi mennä naimisiin ja ottaa perinnön. Jos testamentin

antaja kuitenkin määräsi, että nainen ei saa mennä naimisiin niin kauan kuin hänen lapsensa ovat alle murrosikäisiä, sääntöä ei sovellettaisi, koska testamentin antaja määräsi velvollisuudekseen huolehtia lapsista eikä jäädä leskeksi.

68. Gaius, Lex Julia et Papia, kirja II.

Kun perintö oli testamentattu seuraavasti: "Jos hän ei menisi naimisiin Titiuksen kanssa" tai "Jos hän ei menisi naimisiin sen enempää Titiuksen, Seiuksen kuin Maeviuksenkaan kanssa", ja lopulta kiellon piiriin kuului suuri määrä henkilöitä, pidettiin parempana mielipiteenä sitä, että nainen menettäisi perintönsä, jos hän menisi naimisiin jonkun heistä kanssa; sillä ei näytä siltä, että leskeksi jääminen olisi ollut pakko määrätä tällaisella ehdolla, koska nainen saattoi hyvinkin helposti mennä naimisiin jonkun muun kanssa.

69. Katsotaanpa, mitä tapahtuisi, jos naiselle testamentattaisiin perintö sillä ehdolla, että hän menisi naimisiin Titiuksen kanssa. Ja jos hän todellakin voisi mennä kunniallisesti naimisiin Titiuksen kanssa, ei ole epäilystäkään siitä, etteikö hän jäisi perinnön ulkopuolelle, ellei hän täyttäisi ehtoa. Jos kuitenkin mainittu Titius ei ollut kelvollinen solmimaan avioliittoa hänen kanssaan, on todettava, että lain hyväntekeväisyysmääräyksen nojalla hän voi mennä naimisiin kenen kanssa tahansa. Sillä kun hänet määrättiin menemään naimisiin Titiuksen kanssa, häntä kiellettiin menemästä naimisiin kenenkään muun kanssa, ja näin ollen, jos Titius on kelvoton häneen nähden, määräys on sama kuin jos se olisi sanottu yleisesti: "Jos hän ei menisi naimisiin". Ja lisäksi, jos hänellä on aitoa kiintymystä, tämä ehto on kovempi kuin ehto "Jos hän ei saa mennä naimisiin", sillä hän ei saa mennä naimisiin kenenkään muun kuin Titiuksen kanssa, jonka kanssa hänen avioliittonsa olisi häpeällinen.

70. Terentius Clemens, Lex Julia et Papia, kirja V.

Kun perintö on testamentattu seuraavalla ehdolla: "Jos hän ei mene naimisiin Lucius Titiuksen kanssa",

Julianus sanoo, että lakia ei sovelleta.

71. Jos testamentin tekijä oli kuitenkin sanonut: "Jos hän ei mene naimisiin Arician kanssa", olisi selvitettävä, eikö lakia ole petetty; sillä jos mainittu Aricia oli nainen, joka ei helposti löytänyt toista miestä naimisiin, olisi katsottava, että se, mitä testamentin tekijä oli sanonut kiertotarkoituksessa, tuli lain nojalla mitättömäksi, sillä lakia, joka on valtiolle hyödyllinen ja joka on säädetty väestön määrän lisäämiseksi, olisi tulkittava suopeasti.

72. Paulus, Ediktistä, kirja LXII.

Jos perintö on testamentattu ehdolla ja perillinen, jolle se on määrätty, kuolee ehdon ollessa voimassa, hän jättää oman perillisensä, jolle perintö on määrätty.

73. Modestinus, Opinions, kirja X.

Eräs perillinen vapautti orjan, jonka hän oli määrätty vapauttamaan ehdon täytyessä ja joka oli myös määrätty trustin edunsaajaksi. Kysyn, oliko perillinen velvollinen maksamaan hänelle sen, mitä hänelle oli jätetty trustin nojalla. Herennius Modestinus vastasi, että vaikka perillinen oli vapauttanut orjan ehdottomasti, hänen oli kuitenkin maksettava hänelle se, mihin hänellä oli oikeus sen trustin nojalla, joka oli jätetty hänelle samoilla ehdoilla, edellyttäen, että orja pystyi osoittamaan, että ehtoja oli noudatettu, tai että oli perillisen vika, ettei näin ollut tehty.

74. Javolenus, Epistolat, kirja VII.

Kun maa oli testamentattu tietylle henkilölle seuraavalla ehdolla: "Jos hän ei vapauta orjaansa", ja jos hän vapauttaa orjansa, että maa siirtyy Maeviukselle, testamentin saaja antoi vakuuden siitä, ettei hän vapauta orjaa, sai testamentin ja vapautti hänet myöhemmin. Kysyn, onko Maevius oikeutettu maksamaan mitään. Vastaus oli, että jos testamentti olisi kuulunut seuraavasti: "Jos hän ei vapauta orjaansa", ja vakuus oli asetettu, asianosainen voisi saada perinnön perijältä perinnön, ja jos hän sen jälkeen vapauttaa orjan, sopimuksen tultua voimaan, hänen on joko luovutettava maa perijälle tai maksettava hänelle sen arvo, ja tässä tapauksessa perillisen on annettava se sille, jolle perintö kuului tämän ehdon mukaan.

75. Sama, On Cassius, kirja II.

Kun testamentti on määrätty tulemaan voimaan, kun nainen menee naimisiin, jos hän oli jo naimisissa ja testamentin tekijä oli siitä tietoinen, osapuolten on odotettava toista avioliittoa, eikä sillä ole merkitystä, meneekö nainen uudelleen naimisiin testamentin tekijän elinaikana vai hänen kuolemansa jälkeen.

76. Gaius, On the Lex Julia et Papia, kirja XIII.

Jos testamentintekijä on ilmaissut itsensä seuraavasti: "Annan ja testamenttani Titiukselle tämän ja tämän omaisuuden, jos hän haluaa", Proculus huomauttaa Labeosta, että testamentti ei kuulu testamentinsaajan perilliselle, ellei testamentinsaaja itse ole halunnut sitä hänelle, koska ehto näyttää olevan henkilöön sidottu.

77. Papinianus, Kysymyksiä, kirja XVI.

Eräs äiti määräsi kaksi lastaan perillisiksi tiettyihin osuuksiin hänen omaisuudestaan sillä ehdolla, että nämä vapautuvat, ja jätti heille ehdottomat testamentit tietyistä esineistä etuoikeutettuina legaatteina. He tulivat kuolinpesään. Heidän isänsä oli

suljettava perinnönjaon ulkopuolelle, koska hän halusi, että hänen vaimonsa viimeistä tahtoa noudatettaisiin, kun hän vapautti lapsensa emännän toiveiden mukaisesti.

78. Sama, Kysymyksiä, kirja XVII.

Titiukselle testamentattiin sata aurea, jotta hän voisi ostaa maa-alueen. Sextus Caecilius katsoo, että Titiusta ei saisi pakottaa antamaan vakuutta, koska hän saisi joka tapauksessa koko hyödyn perinnöstä. Jos perittävän tarkoituksena oli kuitenkin hyödyttää veljensä poikaa, jonka hän oli kasvattanut ja joka tuskin oli kykenevä harjoittamaan liiketoimintaa, on katsottava, että perillisellä oli intressi, ja sen vuoksi oli asetettava vakuus siitä, että maa ostettaisiin eikä sitä myöhemmin luovutettaisi.

79. Titiukselle jätettiin sata aurea sillä ehdolla, että "hän nai Maevian, joka on leski". Tässä tapauksessa testamentinsaajaa ei voida vapauttaa ehdon noudattamisesta, eikä häntä näin ollen vapauteta vakuuden antamisesta. Tätä mielipidettä ei voi menestyksekkäästi vastustaa, sillä jos joku lupaisi maksaa rahat Titiukselle, jos tämä ei menisi naimisiin Maevian kanssa, preetori kieltäisi häneltä kanteen, sillä on eri asia, että ihmiseltä riistetään avioliittovapaus rangaistuksen pelossa kuin että hänet taivutetaan solmimaan avioliitto tietyllä ehdolla.

80. Titiukselle testamentattiin sata aurea ehdolla: "Hän ei saa jättää muistomerkkiäni" tai "Tai että hän asuu aina siinä ja siinä kaupungissa". Voidaan sanoa, että ei ole mitään perustetta vaatia vakuutta, jolla vapausoikeutta voidaan loukata. Käytämme erilaista sääntöä, kun on kyse kuolleen henkilön vapaamatkustajasta.

81. "Antakoon perilliseni vävylleni Titiukselle sata aurea myötäjäisiksi tyttärelleni Seialle." Perinnön hyöty kuuluu Seialle, koska hänellä alkaa olla myötäjäiset; mutta koska testamentin antaja näyttää ajatelleen naisen lisäksi myös Titiusta, jolle hän testamenttasi rahasumman, on asianmukaista, että hänet itse ymmärretään testamentinsaajaksi ja että hän voi näin ollen vaatia perintöä. Jos perillinen maksaisi rahat vävynsä kautta sen jälkeen, kun avioero oli tapahtunut, myös hän vapautuu, koska maksu oli muutettu myötäjäisrahaksi. Maksu voidaan laillisesti suorittaa Titiukselle avioliiton olemassaolon aikana, vaikka nainen kieltäisikin sen, sillä hänen etunsa mukaista on, että hän alkaa saada lahjaa. Ja jos joku sanoisi, että hänellä itsellään on kanneoikeus ja että hän voi nostaa kanteen rahojen takaisin saamiseksi eikä halua, että ne ovat hänen myötäjäisrahansa, ei ole epäilystäkään siitä, etteikö hän voi saada esteeksi poikkeuslupaa vilpillisen mielen perusteella. Jos Titius tai nainen kuolee ennen avioliiton solmimista, perintö kuuluu perilliselle. Jos Titius ei ole halukas menemään naimisiin naisen kanssa, perintö on pätevä naisen osalta, mutta jos Titius vaatii perintöä, se voidaan evätä poikkeusperusteella, joka perustuu vilpilliseen mieleen. Sabinus oli sitä mieltä, että jos nainen oli naimisissa Titiuksen kanssa, perintö olisi erääntynyt ilman vakuutta, koska rahoista tuli hänen myötäjäisensä. Maksuvakuus olisi kuitenkin tarpeen ennen avioliittoa, koska perintö, joka on ehdoton, voidaan vaatia. Mutta jos aviomies omasta syystään menettäisi asian ja osoittautuisi maksukyvyttömäksi, olisiko naisella oikeus saada perilliseltä vapautus rahoista, jotka oli tarkoitettu hänen myötäjäisekseen, vaikka hän ei ollut lainkaan

syöllinen? Koska sekä miehellä että vaimolla on tässä tapauksessa kanneoikeus, nainen säilyttää omansa, jos perintöä ei makseta hänen miehelleen.

82. Sama, Kysymyksiä, kirja XVIII.

Kun testamentti jätetään seuraavasti: "Testamenttaan Titialle, jos hän ei hylkää lapsiaan", viranomaiset kiistävät, että häntä voidaan laillisesti vaatia antamaan vakuus, koska ehto voidaan täyttää, vaikka lapset kuolisivat. Tätä mielipidettä ei kuitenkaan hyväksytty, sillä tällainen pahaenteinen tulkinta ei saisi olla äidin halua vastaan ja pakottaa häntä antamaan vakuuden.

83. Kun suojelija testamenttasi tietyn rahasumman vapautetulle miehelleen sillä ehdolla, että tämä ei hylkää lapsiaan, keisari salli eräänlaisen Mucian-sitoumuksen antamisen, koska olisi sekä vaarallista että ahdistavaa vapautetulle miehelle, joka oli läheisessä yhteydessä suojelijansa lapsiin, ennakoita näiden kuolemaa.

84. Titius velvoitti nimeämänsä perillisen luovuttamaan omaisuutensa toiselle hänen kuollessaan, jos luottamuksen saaja ei vaatinut vakuutta. Edunsaaja ei voi vaatia Mucian velkakirjan esittämistä ennen kuin perillinen vapautetaan vakuuden antamisesta, koska ehto voidaan täyttää sen osapuolen elinaikana, jolle perintö on testamentattu.

85. Mitä pitäisi tehdä, jos testamenttiin on lisätty seuraava lauseke: "Toivon, että kuolemani jälkeen luovutatte omaisuuteni Niin ja Niinille siten, että teiltä ei vaadita mitään takuovelkakirjalainaa trustin toteuttamisesta eikä mitään tiliä?". Näistä sanoista käy epäilemättä ilmi, että velkakirjan antamisen ehtoa ei vaadita, ja tilin vaatimiseen voidaan suhtautua tietyssä määrin suopeasti, toisin sanoen siltä osin kuin on kyse huolimattomuudesta; mutta perillistä ei vapauteta tilin esittämisestä, jos petos on tapahtunut. Tästä asiasta annettiin rescript, joka koski tiettyä henkilöä, joka oli hoitanut testamentin tekijän liiketoimia ja jota testamentin mukaan ei ollut vaadittu esittämään tiliä.

86. "Jos Seia menee naimisiin Titiuksen suostumuksella, perilliseni antakoon hänelle tällaisen ja tällaisen maa-alueen." Jos Seia menisi naimisiin Titiuksen elinaikana ja tämä antaisi suostumuksensa, olisi katsottava, että hän voisi saada perinnön; sillä lain hengen mukaan avioliittoa ei saa millään tavoin estää. Jos Titius kuitenkin kuolisi testamentin tekijän elinaikana, naiselle on myönnettävä vapautus, vaikka ehto olisi rauennut, sillä koska se ei olisi voimassa eikä sillä olisi mitään vaikutusta, koska se olisi ollut voimassa.

87. "Testamenttaan Maevialle hänen kuoltuaan tällaisen ja sellaisen maa-alueen, jos hän ei mene naimisiin." Voidaan sanoa, että vaikka hän menisi naimisiin, hänellä on välittömästi oikeus perintöön. Tämä ei kuitenkaan päde, jos perinnön maksamiselle on asetettu tietty päivämäärä tai jokin muu epämääräinen aika.

88. Oikeudenmukaisempaa on katsoa, että väärä motiivi ei saisi estää perinnön maksamista siitä syystä, että perinnön antamisen syy ei sisälly perintöön. Yleisesti ottaen voidaan kuitenkin tehdä poikkeus vilpillisen mielen perusteella, jos osoitetaan, että testamentin tekijä ei olisi muutoin tehnyt testamenttia.

89. Cassius ja Caelius Sabinus sanovat, että valheellinen ehto voidaan luokitella mahdottomaksi; kuten esimerkiksi: "Pamphilus olkoon vapaa, jos hän maksaa Titiukselle sen, minkä olen hänelle velkaa", edellyttäen, ettei Titiukselle ollut mitään velkaa. Jos testamentin toimeenpanon jälkeen testamentintekijä kuitenkin maksaisi hänelle sen, mitä hän oli hänelle velkaa, ehdon katsotaan epäonnistuneen.

90. Sabinus esittää näkemyksensä, että perinnön väärä nimeäminen ei ole perintö, esimerkiksi silloin, kun testamentintekijä, joka ei ollut jättänyt mitään Titiukselle, lisäsi testamenttiinsa seuraavan määräyksen: "Perilliseni maksakoon Seiukselle viisikymmentä aurea niistä sadasta, jotka olen testamentannut Titiukselle." Sabinus päätyi tähän johtopäätökseen tutkittuaan perittävän testamenttia, joka teki tämän määräyksen, ei tarkoituksenaan tehdä testamenttia, vaan pienentää testamenttia, jonka hän luuli jo tehneensä. Seius ei kuitenkaan voi saada väärän määräyksen perusteella suurempaa perintöä kuin jos se olisi ollut tosiasialla totta.

91. Sama, Kysymyksiä, XIX kirja.

Titiukselle jätettiin tietty maa-alue, "jos hän ei menisi Aasiaan", ja jos hän menisi sinne, se jätettiin Semproniukselle. Kuten kaikkien sellaisten ehtojen kohdalla, jotka päättyvät legaatien saajan kuolemaan, päätettiin, että oli esitettävä muukalainen velkakirja, ja perillinen sai Titiukselta velkakirjan ja siirsi maan hänelle. Jos hän sittemmin lähtisi Aasiaan, perillistä vastaan voidaan nostaa kanne, jolla hänet pakotetaan preetoriaanisella kanteella maksamaan Semproniukselle se, mitä hän voisi saada takaisin annetun velkakirjan turvaaman ehdon nojalla. Jos kaikella varovaisuudella otettu velkakirja muuttuu tällä välin arvottomaksi, perillistä ei vaadita korvaamaan summaa omasta omaisuudestaan; mutta koska häntä ei voi millään tavoin syyttää, riittää, että hän luovuttaa kanneoikeutensa. Jos Titius kuitenkin lähtee Aasiaan ja Sempronius kuolee ennen perinnön vastaanottamista, vainajan oikeudet siirtyvät hänen perilliselleen.

92. Sama, Kysymyksiä, kirja XXXII.

Tietyn omaisuuden käyttöoikeus testamentattiin testamentin tekijän vaimolle ja Titiukselle, edellyttäen, että nainen ei mennyt naimisiin. Jos hän menisi naimisiin, niin kauan kuin Titius eläisi ja pysyisi samassa siviilioikeudellisessä tilassa, hänellä olisi oikeus saada puolet käyttöoikeudesta, sillä on ymmärrettävä, että lain mukaan hänellä olisi testamentin nojalla oikeus saada yhtä paljon kuin hänellä olisi ollut, jos hän olisi noudattanut ehtoa; ja jos Titius, jonka osalta ehto tosiasialla ei täyttynyt, kieltäytyisi testamentista, nainen ei saisi mitään etua.

93. Sama, Kysymyksiä, kirja XXXIV.

Testamentissa mainittu epävarma päivämäärä asettaa ehdon.

94. Sama, Opinions, kirja VI.

Jos testamentti on jätetty lasten suoritettavaksi, "jos joku heistä kuolee ilman jälkeläisiä", sitä ei mitätöidä adoptiota koskevalla oikeudellisella fiktiolla.

95. Sama, Opinions, kirja VII.

Eräs isoäiti, joka oli määrännyt pojanpoikansa perilliseksi tiettyyn osaan jäämistöstään sillä ehdolla, että tämä vapautuisi, lisäsi myöhemmin perunkirjoitukseensa seuraavan: "Minä myös testamenttaan pojanpojalleni nämä ja nämä maat sen lisäksi, mitä olen jo jättänyt hänelle perilliseksi." Tämä ei kuitenkaan ole totta. Katsottiin, että emansipaatioehto toistettiin, vaikka isoäiti ei ollut tehnyt mitään korvaavaa toimenpidettä perinnön tai jäämistön osalta. Sillä todellakin silloin, kun orjalle oli testamentattu hänen vapautensa ehdottomasti, mutta hänet oli määrätty perilliseksi tietyllä ehdolla, ja jos hän ei olisi perillinen, hänet oli määrätty saamaan perintö, jumalallinen Pius totesi reskriptiossaan, että hänen vapauden myöntämänsä vapauden olisi katsottava toistuvan perinnössä.

96. Mucien sidettä ei sovelleta, jos perinnön maksamista lykätään jollakin muulla ehdolla.

97. "Maksakoon perilliseni sata aurea Titiukselle, jos vaimoni ei mene uudelleen naimisiin." Titius velvoitettiin maksamaan rahat samalle naiselle luottamuksen perusteella. Jos nainen menisi naimisiin, hän voi vaatia trustin toteuttamista sinä päivänä, jolloin perintö on maksettava; ja jos hänet suljetaan pois trustin piiristä, testamentinsaajalla ei ole oikeutta Muciuksen velkakirjan kaltaiseen vakuuteen.

98. Eräs isä nimitti holhoojat tyttärelleen, jonka hän oli jättänyt perinnöttömäksi, ja määräsi heidät ryhtymään hoitamaan holhoojansa asioita, jos hänen äitinsä kuolisi ennen kuin tyttö saavuttaisi murrosikäisen iän; ja hän velvoitti vaimonsa tämän kuollessa maksamaan heidän yhteiselle tyttärelleen miljoona sestertia. Edunvalvojia ei katsota nimitetyn ehdollisesti, joten jos tyttö on tällä välin hankkinut muuta omaisuutta, heitä ei estetä hallinnoimasta sitä. Äidiltä ei vaadittu velkakirjaa, joka oli täytettävä luottamuksen täyttämiseksi, ja perillisiltä perittävän velkakirjan, joka oli vaadittava perinnön maksamisen tai luottamuksen täyttämisen varmistamiseksi, voi perua, jos vainajan tahto on ilmaistu millään tavoin. Näin ollen, jos edellytys olla vaatimatta velkakirjaa on säädetty testamentin tai trustin tapauksessa, tämä seikka ei tee niistä ehdollisia; sillä jos joku osapuolista haluaa velkakirjan antamista, mutta sitä ei anneta, ehto ei jää täyttymättä, sillä tällä hetkellä julkisen oikeuden

mukaan perillistä ei voida vastoin tahtoaan pakottaa antamaan velkakirjaa sen jälkeen, kun on päätetty, että hänet voidaan vapauttaa velkakirjan antamisesta.

99. Sama, Opinions, kirja IX.

Jos holhottava tai edunvalvoja estää sellaisen ehdon noudattamisen, joka koskee hänen henkilöllisyyttään, oli paikka sitten perinnöstä tai vapauden myöntämisestä, Common Law katsoo ehdon täyttyneen.

100. Jos kaksi ehtoa on määrätty eri tavoin, ei vaikuta testamenttiin, jos toinen niistä ei täyty ja toinen täyttyy myöhemmin. Sillä ei ole merkitystä, voiko testamenttiin oikeutettu osapuoli täyttää asetetut ehdot vai riippuivatko ne jonkin tapahtuman toteutumisesta.

101. Sama, Määritelmät, I kirja.

"Maksakoon perilliseni Titiukselle sata aurea tämän kuollessa." Perintö on absoluuttinen siitä syystä, että se ei ole riippuvainen ehdosta vaan viivästyksestä; sillä ehtoa ei voi olla olemassa tällaisissa olosuhteissa.

102. "Maksakoon perilliseni kuollessaan Titiukselle sata aureeta." Tämä perintö on testamentattu ehdon alaisena. Sillä vaikka on varmaa, että perillinen kuolee, on kuitenkin epävarmaa, tuleeko perinnön maksamisen aika perinnönsaajan elinaikana, eikä ole varmaa, että hän saa sen.

103. Jos joku saa perinnön sen jälkeen, kun hän on esittänyt Mucian-sitoumuksen, ja tekee jotakin sitoumuksen ehtojen vastaisesti ja määräys tulee voimaan, hänen on myös palautettava omaisuuden tuotot perilliselle. Tässä tapauksessa testamentinsaaja olisi pakotettava antamaan vakuus alusta alkaen.

104. Vaikka tällä tavoin testamentattu käyttöoikeus, jonka on määrä tulla voimaan testamentinsaajan kuollessa, on mitätön, Mucian-sidonnaisuus on kuitenkin käytettävissä silloin, kun omaisuuden käyttöoikeus testamentataan jollekin sillä ehdolla, että hän ei tee jotakin tekoa.

105. Kaikella, mikä tehdään lain kiertämiseksi estämällä avioliitto, ei ole voimaa eikä vaikutusta, kuten esimerkiksi: "Maksakoon perilliseni Titiukselle sata aurea, jos hänen tyttärensä, joka on hänen valvonnassaan, ei mene naimisiin" tai "Maksakoon perilliseni mainitun summan tuolle ja tuolle isän valvonnassa olevalle pojalle, jos hänen isänsä ei mene naimisiin".

106. Scaevola, Kysymyksiä, kirja VIII.

Syitä, jotka välittömästi estävät asianosaista ryhtymästä toimenpiteisiin, ei saa pitää ehdollisina trustien osalta, vaan sellaisina voidaan pitää vain sellaisia, jotka aiheuttavat viivytystä kustannuksineen, kun testamentinsaaja voi saada testamenttinsa sen jälkeen, kun hän on esittänyt vakuuden. Emme nimittäin voi sanoa, että seuraavat tapaukset olisivat samankaltaisia, nimittäin tapaukset, joissa omaisuus testamentataan, "jos testamentinsaaja aikoo pystyttää muistomerkin", ja tapaukset, joissa se testamentataan, "jotta hän voisi pystyttää muistomerkin".

107. Paulus, Kysymyksiä, kirja XXI.

Julius Paulus Numphidiukselle, Tervehdys. Jos testamentilla määrättiin seuraavaa: "Jos Stichus tekee tilinsä, hän ja hänen vaimonsa olkoot vapaita, ja perilliseni maksakoon hänelle kymmenen aureia." Ja Stichus kuolisi ennen tiliensä tekemistä, olivatpa ne sitten tasapainossa tai olipa hän jotain velkaa, sinä kysyt, tulisiko naisesta vapaa ja olisiko meillä sama käsitys perinnön suhteen. Koska vapaus on riippuvainen tilien tekemisestä, tätä ehtoa vaaditaan orjalta, jotta voidaan osoittaa hänen hallintonsa vilpittömyys, sillä häntä on ilmeisesti käsketty tilittämään kaikki saldot, jotka hänellä oli käsissään, jos niitä oli, ja jos niitä ei ollut, molemmilla osapuolilla katsotaan olevan ehdoton oikeus vapauteensa; ja jos orja kuolee sen jälkeen, kun perintö on tehty, ja molemmat ovat saaneet vapautensa, heillä on myös oikeus perintöön. Jos orja kuitenkin kuolee niin, että hänellä on kädessään saldo, jota ei ole selvitetty, hänen vaimonsa ei katsota saaneen vapauttaan, joka riippui samasta ehdosta, joka ei täyttynyt. Ei kuitenkaan voida epäasiallisesti sanoa, että vaikka Stichus vapautettiin tietyin ehdoin, hänen vaimonsa vapautettiin ehdottomasti, ja että sama ehto ei koskenut häntä, vaan se mainittiin vain sen vuoksi, että heidän liittonsa oli nimittävä.

108. Ehto katsotaan täytetyksi, jos se osapuoli, joka on velkaa, jos ehtoa noudatetaan, on vastuussa siitä, että sitä ei noudateta.

109. Callistratus, Kysymyksiä, kirja II.

Kun orjan vapauttamista määrätään seuraavasti: "Perilliselleni annetaan tehtäväksi luovuttaa orjalleni tällainen ja tällainen maa-alue, jos hän tekee tilinsä", katsokaamme, liittyykö ehto vapauden myöntämiseen vai perintöön. Jos päätämme, että ehto viittaa ainoastaan vapauden myöntämiseen, ei ole tarpeen tarkastella asiaa tarkemmin, sillä testamentti on ehdoton ja siten mitätön. Jos ehto on kuitenkin asetettu perinnönjakoon, kuten jotkut viranomaiset aivan oikein katsovat, se tulee laillisesti maksettavaksi heti, kun orja saa vapautensa. Mikä on sitten sanojen "jos hän tekee tilinsä" merkitys? Eräät juristit sanovat, että se tarkoittaa, jos hän antaa selvityksen käsissään olevasta saldosta, aivan kuin ei olisi mitään eroa kahden ehdon välillä: "Jos hän antaa selvityksen käsissään olevasta saldosta" tai "Jos hän antaa tilinsä". Me emme kuitenkaan katso, että ehto viittaa vain maksuun tai johonkin suoritettavaan tekoon, vaan että se sisältää molemmat, sillä jos orja antaisi saldon rahoista pussissa, hän ei vapautuisi vastuusta, koska se ei ollut testamentin tekijän tarkoitus, vaan hän halusi, että orja antaisi

tilityksensä tavalla, jolla orja tavallisesti tekee sen; toisin sanoen, että jos hän ensin näyttäisi tilityksen perilliselle ja sitten laskelmat, jotta voitaisiin varmistaa, onko tilitys laadittu oikein vai väärin ja vastaavako otetut kuitit tilitystä vai eivät. Näin tutkimus alkaa teosta ja päättyy rahan maksamiseen. Nämä sanat merkitsevät myös sitä, että perilliset voivat kunkin erän tutkimisen perusteella todeta, mitä eri tileihin sisältyy, sillä perillisen ymmärretään määränneen perillisensä tekemään saman asian, jonka hän itse olisi tehnyt, jos hän olisi elossa. Sillä hän ei todellakaan ollut tottunut allekirjoittamaan tilejä, joissa hänen orjansa vain näytti hänelle erääntyneen saldon, vaan hän oli tottunut lukemaan ne, tutkimaan ne ja tekemään niistä poikkeuksia; siksi, kun orjalle jätetään vapaus ehdolla "jos hän tekee tilinsä", se ei tarkoita ainoastaan sitä, että hän luovuttaa perilliselleen kaikki hänen hallintoonsa liittyvät velkakirjat ja asiakirjat, vaan myös sitä, että hän myös maksaa hänelle kaikki hänen käsissään jäljellä olevat saldot.

110. Paulus, Opinions, kirja XII.

Lucius Titius teki testamentin seuraavasti: "Aurelius Claudius, tuon ja tuon naisen poika, olkoon perilliseni, jos hän osoittaa oikeudessa olevansa poikani." Tämä testamentti on kuitenkin vain yksi. Paulus esitti lausuntonaan, että kyseistä poikaa ei ollut ilmeisesti määrätty millä tahansa sellaisella ehdolla, jonka noudattaminen olisi ollut hänen vallassaan, ja että testamentilla ei näin ollen ollut voimaa eikä vaikutusta.

111. Sama, Opinions, kirja XIV.

"Haluan, että tällaisille ja tällaisille vapautetuille miehille annetaan joka kuukausi kymmenen denaria vaatteineen heidän elatukseensa, jos he asuvat poikani luona." Mainitut vapaamatkustajat pysyivät pojan hoivissa, kunnes tämä aikuistuttuaan nimitettiin komentajaksi armeijaan, minkä seurauksena hän lähti matkalle, jätettyään osan vapaamatkustajistaan Roomaan, ja kuoli leirillä. Heräsi kysymys, olisiko pojan perillisten maksettava elatusapu. Paulus oli sitä mieltä, että ehtoa ei pitäisi katsoa epäonnistuneeksi niiden vapaamatkustajien osalta, jotka asuivat edelleen vainajan pojan luona, sillä kun poika oli kuollut, ei ollut heidän vikansa, etteivät he jatkaneet hänen luonaan asumista; mutta jos perittävä oli halunnut, että niille vapaamatkustajille, jotka asuivat hänen poikansa luona, maksetaan tukea tämän mukavuuden vuoksi, ja vapaamatkustajat vaativat sitä vastoin vainajan tahtoa, heitä ei saisi kuulla.

112. Scaevola, Opinions, kirja III.

Titia, joka oli määrännyt poikansa, jolla oli myös lapsia, perillisekseen, velvoitti tämän luovuttamaan kaiken omaisuutensa lapsilleen tai lapsenlapsilleen, milloin nämä sitä vaatisivat, ja tekemään sen ilman oikeudellista riitaa. Kysyn, onko näillä sanoilla "aina kun he sitä vaativat" asetettu jokin ehto luottamukselle. Vastaus oli, että ei ole.

113. Maecianus, Trustit, kirja III.

Julianuksemme sanoo, että jos orja on määrätty maksamaan kymmenen aureia ja olemaan vapaa ja hänet vapautetaan omistajansa elinaikana, hänellä ei ole oikeutta siihen perintöön, joka hänelle jätettiin vapauden myötä, ellei hän noudata ehtoa, jolla se myönnettiin. Tämä koskee myös orjan ostajaa, jos orja myydään. Sitä sovelletaan kuitenkin vain silloin, kun hän on voinut saada perinnön ehdoilla vapautensa myötä, vaikka perinnön maksamiselle ei ole asetettu mitään ehtoa, kuten esimerkiksi silloin, kun perinnön oli määrä siirtyä hänelle silloin, kun hän saa vapautensa. Jos hänen vapautensa kuitenkin myönnettiin tietyin ehdoin ja perintö oli maksettava heti, herää kysymys, onko perintö pätevä. Tässä tapauksessa ei nimittäin ole mitään perustetta soveltaa Caton sääntöä, sillä vaikka testamentin tekijä kuolisi välittömästi testamentin tekemisen jälkeen, testamentti ei ole täysin mitätön, koska ehto, josta orjan vapaus on riippuvainen, voidaan täyttää ennen perinnönjakoa, ja vapautettu orja voi olla oikeutettu testamenttiin, jollei häntä nimitetä välttämättömäksi perilliseksi; tässä tapauksessa testamentti on lain nojalla täysin mitätön, koska orja on saanut vapautensa tietyin ehdoin.

114. Valens, Trusts, kirja I.

Seuraava sääntö, jota on noudatettu, on, että kun vapauden myöntämiselle on asetettu useita ehtoja, on otettava huomioon se, joka on helpoimmin täytettävissä, ja kun kyseessä on testamentti, viimeinen niistä.

115. Gaius, Trusts, I kirja.

(Toisin sanoen se, joka on orjan itsensä kannalta helpointa toteuttaa).

116. Valens, Trustit, kirja I.

Tällä viitataan paitsi säännöksiin, jotka usein ovat riippuvaisia erilaisista ehdoista, myös määräyksiin, jotka on aluksi tehty ehdottomina ja jotka ovat myöhemmin muuttuneet ehdollisiksi. Jos siis perillinen määrätään maksamaan jotakin absoluuttisesti tai jos testamentti on absoluuttinen ja sama omaisuus testamentataan myöhemmin ehdollisesti, viimeinen testamentti on pätevä. Jos omaisuus jätetään ensin ehdollisena ja sen jälkeen ehdottomana, se on maksettava välittömästi. Jos testamentti kuitenkin testamentataan absoluuttisesti ja perillistä vaaditaan tai kehoitetaan maksamaan se heti tietyn ehdon alaisena, on kyse samasta asiasta kuin jos testamentti olisi tehty kahdessa paikassa, jolloin testamentinsaaja voi halutessaan nostaa kanteen sen takaisinperimisestä välittömästi tai perillinen voi vaatia sitä, kun ehto on täyttynyt, ellei testamenttia ole mainittu toisella kerralla vain huomion kiinnittämiseksi ensimmäiseen kertaan, Esimerkiksi: "Antakoon perilliseni Stichus sille, jolle olen hänet testamentannut, jos hän tekee sen ja sen", sillä tässä tapauksessa testamentin tekijän ei katsota tehneen tätä määräystä peruuttaakseen testamentin ja muuttaakseen sen ehdolliseksi, ja jos testamentinsaaja nostaa kanteen omaisuuden takaisin saamiseksi ennen kuin ehto on täyttynyt, pahaan uskoon perustuva poikkeus estää jatkokäsittelyn.

117. Gaius, Trusts, kirja I.

Kun orjalle testamentataan useaan kertaan vapaus trustilla, ei ole syytä ottaa huomioon helpoimmin täytettävää ehtoa vaan viimeistä, jotta perittävän viimeinen toive olisi etusijalla. Jumalallisen Antoninuksen reskripti vahvistaa tämän näkemyksen.

118. Maecianus, Trustit, kirja II.

Tulevaisuuteen viittaavien ehtojen luonne on kolmiosainen; jotkin niistä liittyvät aikaan, jonka testamentin antaja voi elää, jotkin liittyvät hänen kuolemansa jälkeiseen aikaan, ja jotkin liittyvät molempiin, ja niiden täyttymisajankohta voi olla joko varma tai epämääräinen. Kaikki nämä seikat on tapana ottaa huomioon paitsi trustien tapauksessa myös perillisten määräämisen ja testamenttien yhteydessä. Ei esimerkiksi ole epäilystäkään siitä, että seuraava ehto "testamenttaan Titialle, jos hän menee kanssani naimisiin" on täytettävä testamentin tekijän elinaikana; tämä ehto "jos hän osallistuu hautajaisiini" voidaan kuitenkin täyttää vasta hänen kuolemansa jälkeen. Seuraavaa kohtaa, nimittäin "Jos hän menee naimisiin poikani kanssa", voidaan noudattaa joko testamentin tekijän elinaikana tai hänen kuolemansa jälkeen. Ensimmäinen ja kolmas mainituista ehdoista viittaavat määrittelemättömään aikaan, sillä ehtoa noudatetaan aina, kun tyttö menee naimisiin; mutta toinen ehto viittaa tiettyyn aikaan.

119. Ulpianus, Trusts, kirja V.

Jos henkilöä, jolle on testamentattu perintö, pyydetään vapauttamaan lapsensa, pitäisikö hänet pakottaa vapauttamaan heidät? Muistan sanoneeni tästä asiasta, että lapset eivät saa vaatia trustin täytäntöönpanoa; sillä edunvalvojana toimiva praetori ei suojele vapautusta haluavia lapsia kuten orjia. Olen tietoinen siitä, että myös Papinianus totesi yhdeksännessä mielipidekirjassaan, että isää ei saisi pakottaa vapauttamaan lapsiaan. Katson kuitenkin, että tällaisissa tapauksissa olisi vahvistettava poikkeuksellinen sääntö ja että isä olisi pakotettava vapauttamaan lapsensa, kun hän on saanut omaisuutta, joka on jätetty hänelle sillä ehdolla, että hän vapauttaa heidät, sillä testamentin antajien aikomuksia ei saa kiertää. Näin ollen tämä olisi ymmärrettävä samalla tavalla kuin silloin, kun hänelle on testamentattu perintö sillä ehdolla, että hän vapauttaa lapsensa, jotta hän voisi vapauttaa heidät. Jumalallisen Severuksen eräessä reskriptiossaan esittämä sääntö on tämän kanssa sopuosinnussa; Sillä kun eräs nainen määräsi lapsenlapsensa perillisikseen ja poikansa, heidän isänsä, kanssaperillisikseen ja korvasi heidät toisillaan, pyysi poikaansa vapauttamaan lapsensa, mutta ei pyytänyt häntä luovuttamaan perintöä heille, hänet pakotettiin jumalallisen Severuksen valtuuttamana vapauttamaan heidät ja luovuttamaan perintö heille, ja lisättiin, että jos hän viivyttelisi tämän tekemisessä, hän olisi velvollinen perimään korkoa maksamatta jääneelle summalle, kun hän oli laiminlyönyt sen; sillä katsottiin, että se, joka laiminlöi vapautuksen myöntämisen, syyllistyi samaan laiminlyöntiin myös omaisuuden luovuttamisen osalta luottamusehtojen mukaisesti.

120. Papinianus, Opinions, kirja VIII.

Äiti, joka oli määrännyt poikansa perilliseksi ja määrännyt tämän tyttäret kanssaperillisiksi, kehotti häntä vapauttamaan jälkimmäiset, jotta nämä saisivat kuraattorin praetorilta. Katsottiin, että pojan tehtävänä oli antaa tyttärilleen lupa itsenäistyä, jotta nämä voisivat saada isoäitinsä omaisuuden, ja että sillä ei ollut merkitystä, jos hän saisi tyttäriensä osuudet sijaantulo-oikeuden nojalla.

121. Hermogenianus, *Epitomes of Law*, kirja I.

Kun orjalle testamentataan vapaus sillä ehdolla, että hän maksaa kymmenen aureia Titiukselle, joka ei ollut perillinen, nimetään tietty henkilö, ja tästä syystä ehtoa ei voida täyttää muuten kuin häneen viitaten. On selvää, että kun perinnön maksupäivä koittaa, orja, jonka on määrä vapautua ehdon nojalla, on vahvistetun lain mukaan oikeutettu kyseisestä ehdosta riippuvaan rahaan ja saa vapautensa maksamatta sitä kenellekään. Perinnönsaajan tapaus on erilainen, ja häntä koskevan ehdon katsotaan epäonnistuneen, jos Titius kuolee ennen kuin perinnönsaaja on maksanut rahat.

122. Kun ehto on ilmaistu seuraavalla tavalla: "Sallikaa orja Soinin olla vapaa, jos hän maksaa kymmenen aureia perilliselle" tai "Tai jos hän maksaa kymmenen aureia perilliselle Titiukselle", hän saa vapautensa, jos hän maksaa rahat paitsi perilliselle, myös tämän perilliselle. Mutta jos perilliselle ei ole jatkajaa, hän saa vakiintuneen lain mukaan vapautensa maksamatta kenellekään.

123. Sama, *Epitomes of Law*, kirja IV.

Jos ehdolla testamentattu perintö siirretään toiselle, katsotaan, että se on siirretty samalla ehdolla, jos se ei ole ollut henkilökohtainen.

124. Paulus, *On Neratius*, I kirja.

Orjan käyttöoikeus testamentattiin Titiukselle, ja orjalle myönnettiin vapaus, kun se ei enää kuuluisi testamentinsaajalle. Titius kuoli testamentin tekijän elinaikana. Vapauden myöntäminen ei ollut pätevä, koska ehdolla ei ollut alkua. Paulus: Jos siis Titius jäisi eloon eikä voisi saada perintöä, on todettava, että sama sääntö pätee; sillä mitään, millä ei ole ollut alkua, ei voida katsoa lakanneeksi olemasta.

125. Orjan käyttöoikeus testamentattiin naiselle niin kauan kuin hän pysyi naimattomana, ja sama orja määrättiin vapaaksi, jos hän meni naimisiin. Jos nainen menisi naimisiin, orjasta tulisi vapaa, koska vapauden myöntämisellä on enemmän voimaa kuin perinnöllä.

126. Sama, Neratiuksesta, kirja II.

Kunnan kansalaisille testamentattiin perintö sillä ehdolla, että he vannovat valan. Tämä ehto ei ole mahdoton. Paulus: Miten sitä sitten voidaan noudattaa? Virkamiehet, jotka hoitavat kaupungin asioita, voivat vannota valan kansalaisten puolesta.

127. Sama, Neratiuksesta, kirja III.

Oma omaisuuteni voidaan testamentata minulle ehdolla, koska tämänkaltaisissa testamenttilahjoituksissa ei ole otettava huomioon sitä aikaa, jolloin testamentti tehdään, vaan sitä aikaa, jolloin ehto täyttyy.

128. Papinianus, Kysymyksiä, kirja XVIII.

Ehdot, joita ei ole nimenomaisesti mainittu testamentissa, toisin sanoen sellaiset, jotka näyttävät sisältyneen siihen hiljaisesti, eivät tee testamentista ehdollista.

129. Sama, Opinions, kirja VII.

Testamentin tekijä testamenttasi Titialle kaksisataa aurea, jos hän ei menisi naimisiin, ja sata aurea, jos hän menisi. Nainen meni naimisiin. Hän voi vaatia kaksisataa aurea, mutta ei toista sataa; sillä olisi järjetöntä, että häntä pidettäisiin samanaikaisesti leskenä ja naimisissa olevana naisena.

130. Sama, Opinions, kirja VIII.

Eräs isä määräsi testamentillaan tyttärensä Severiana Proculan erään sukulaisensa aelius Philippuksen vaimoksi. Hän jätti mainitulle tyttärelleen tietyn omaisuuden, jos tämä menisi naimisiin aelius Philippuksen kanssa, ja jos hän ei menisi naimisiin aelius Philippuksen kanssa, hän toivoi, että sama omaisuus annettaisiin Philippukselle. Tyttö kuoli ennen avioitumiskelpoisen iän saavuttamista. Esitin mielipiteeni siitä, että testamentissa mainituissa ehdoissa olisi otettava huomioon testamentin tekijän aikomus eikä niinkään hänen sanojaan, ja näin ollen näytti siltä, että aelius Philippus oli asetettu testamentin edunsaajaksi, jos vainajan tytär Procula kieltäytyisi menemästä hänen kanssaan naimisiin.

131. Kun trusti on perustettu seuraavasti: "Haluan, että luovutat omaisuuteni, jos kuolet ilman lapsia", testamentin tekijän tarkoituksen mukaan ehto raukeaa, jos vain yksi lapsi jää eloon trustin edunsaajasta.

132. Testamentilla asetetun ehdon ehtoja tarkastellaan ainoastaan testamentin tekijän tarkoituksen selvittämiseksi, ja näin ollen kun testamentin nojalla on määrätty holhoojat hoitamaan alaikäisen asioita, kunnes hän kasvaa aikuiseksi, ja trustin

ehto kuuluu: "Jos he hoitavat holhousta, kunnes hän täyttää kahdeksantoista vuotta", ehdon ei katsota jääneen täyttymättä, jos holhoojat määräävät itsensä hänen holhoojikseen.

133. Anoppi jätti trustin miniänsä hyväksi ehdolla: "Että hän pysyisi naimisissa poikani kanssa." Koska avioero oli saatu ilman aviomiehen syytä anopin kuoleman jälkeen, esitin mielipiteeni, että ehto ei ollut täyttynyt, että luottamuksen täyttämisen päivä ei alkanut ennen vaimon tai aviomiehen kuolemaa ja että näin ollen ei olisi mitään perustetta Mucian-sidokselle, koska ehto voitaisiin täyttää aviomiehen elinaikana.

134. Kun vapaamiehelle oli jätetty kuukausi- ja vuosikorvaus trustilla ehdolla: "Niin kauan kuin hän saa hoitaa suojelijan tyttären liiketoimia", rahat on maksettava, vaikka tytär kieltäisi vapaamieheltä liiketoimien hoitamisen; jos hän kuitenkin muuttaa mielensä, trusti palautetaan entiseen tilaansa siitä syystä, että niitä on useita.

135. Sama, Opinions, kirja IX.

Eräs isoisä määräsi poikansa ja toisen pojan pojanpojan pojanpojan perillisikseen ja pyysi pojanpoikaansa, jos tämä kuolisi ennen kuin hän täyttää kolmekymmentä vuotta, luovuttamaan osuutensa jäämistöstä sedälleen. Pojanpoika kuoli edellä mainitun ajan kuluessa ja jätti jälkeensä lapsia. Katsoin, että isän kiintymyksen vuoksi luottamusehto ei täyttynyt, koska olisi katsottava, että määräystä oli annettu vähemmän kuin oli tarkoitettu.

136. Paulus, Kysymyksiä, kirja IV.

Jos perintö on testamentattu seuraavasti: "Maksettakoon tällainen ja tällainen summa Titiukselle kymmenen vuoden kuluttua, jos hän ei vaadi vakuutta perillisiltäni", ja Titius kuolee ennen kymmenen vuoden määräajan umpeutumista, perintö siirtyy hänen perilliselleen, koska ehto täyttyi hänen kuollessaan.

137. Sama, Opinions, kirja XIV.

Luottamuksen saaja, joka karkotettiin testamentin avaamisen jälkeen ja joka myöhemmin palautettiin oikeuksiinsa, voi vaatia luottamuksen toteuttamista, jos ehto, josta se oli riippuvainen, täyttyi sen jälkeen, kun hän oli saanut takaisin asemansa Rooman kansalaisena.

138. Pomponius, Epistolat, kirja V.

Jos perillinen on ehdon ollessa voimassa jättänyt kolmannelle osapuolelle maa-alueen, jonka testamentintekijä on testamentannut ehdolla, sen jälkeen, kun ensimmäisessä testamentissa asetettu ehto on täytetty, aikaisempi testamentinsaaja

ei menetä omistusoikeuttaan; perillinen ei myöskään voi tehdä mitään osaa maasta uskonnolliseksi tai asettaa siihen palvelusoikeutta, ja jos hän asettaa palvelusoikeuden, se lakkaa, kun ehto on täytetty.

139. Julianus, Digest, kirja XXV.

Kun testamentti testamentataan ehdolla: "Jos hän ei mene naimisiin Titiuksen kanssa", sitä on pidettävä aivan kuin se olisi testamentattu Titiuksen kuoleman jälkeen, ja siksi testamentinsaajalla on oikeus siihen ilman muukalaisvelkakirjan toimittamista. Naisella on oikeus perintöön, vaikka hän menisi naimisiin jonkun muun kanssa.

140. Gaius, Tapahtumista.

Joskus käy niin, että ehdollisesti testamentattu perintö saatetaan ymmärtää ehdottomaksi; kuten silloin, kun jokin asia jätetään riippuvaiseksi samasta ehdosta, jolla myös toinen perillinen oli määrätty. Sama sääntö pätee, kun testamentti jätetään sillä ehdolla, että perillinen astuu perintöön. Toisaalta, kun testamentti on testamentattu absoluuttisesti, sen voidaan katsoa olleen ehdollinen; kuten esimerkiksi silloin, kun testamentattu omaisuus otetaan pois ehdollisena, koska se ymmärretään jätetyksi vastakkaisella ehdolla.

141. Scaevola, Digest, kirja XIX.

Eräs mies jätti talon kaikille vapautetuille miehilleen ja lisäsi siihen seuraavat sanat: "Jotta vapautetut mieheni voisivat aina asua kyseisessä talossa ja jotta se ei koskaan menisi pois henkilöiltä, jotka kantavat minun nimeäni, vaan kuuluisi viimeiselle eloonjääneelle; ja tämän lisäksi toivon, että Sosian kartano annettaisiin mainituille vapautetuille miehilleni." Heräsi kysymys, koskeeko ehto "Ettei se koskaan poistuisi nimeni kantavilta henkilöiltä" myös toista testamenttia. Vastaus oli, että se koski sitä.

142. Sama, Digest, kirja XX.

Eräs perillinen, jonka testamentintekijä oli määrännyt ottamaan vastaan sata sestertiötä ja luovuttamaan osuutensa perintöosuudestaan hänen kanssaperijälleen Titialle, kuoli sen jälkeen, kun hän oli tullut perinnöksi; ja myös Titia kuoli ennen sadan sestertiön maksamista. Heräsi kysymys siitä, voiko Titian perillinen saada perintöosuutensa testamentin ehtojen mukaisesti luovuttamalla sata sestertiötä. Vastaus oli, että perillinen ei voinut täyttää ehtoa. Claudius: Scaevolan mielipide on esitetty erittäin taitavasti, kun laki on selkeä; mutta silti saattaa herätä epäilyksiä siitä, eikä tässä tapauksessa ollut asetettu ehtoa.

143. Pomponius, Epistolat, kirja IX.

Orja, joka vapautetaan sillä ehdolla, että hän maksaa tietyn rahasumman Titiukselle, tulee vapaaksi, jos hän maksaa rahat peculiumistaan, vaikka perillisten suostumusta ei olisi saatu; mutta jos Titius tietoisesti ottaa rahat vastaan vastoin perillisten suostumusta, hänen katsotaan pitävän niitä hallussaan vain hallussapitäjänä eikä omistajana, ja perilliset, jotka eivät halunneet, että ne olisi maksettu, voivat riistää ne häneltä.

144. Sama, Kirjeet, kirja XI.

Orjan, joka määrätään vapaaksi sillä ehdolla, että hän tekee tilinsä, on osoitettava, että hän on ollut rehellinen kaikissa liiketoimissaan ja että hän ei ole kavaltanut mitään saamistaan varoista eikä sisällyttänyt tileihinsä kuluja, jotka eivät ole hänelle aiheutuneet. Hänen on myös maksettava se, mitä hänen tileistään käy ilmi, että hänen hallussaan on jäljellä, sillä hän ei voi tulla vapaaksi, ellei hän tällä tavoin täytä sitä ehtoa, jolla hänelle myönnettiin vapaus. Hänen ei kuitenkaan tarvitse todistaa, että niiden velallisten maksukyky, joiden kanssa hän teki sopimuksia, oli olemassa hänen isäntänsä kuollessa, vaan että kun hän lainasi heille rahaa, heidän luottokelpoisuutensa oli sellainen, että huolellinen perheen päämies olisi voinut luottaa heihin.

145. Sama, Kirjeet, kirja XII.

Seuraavan kaltaisia ehtoja: "Jos he pystyttävät muistomerkin", jos ne asetetaan useille henkilöille, ei voida noudattaa, elleivät kaikki heistä samanaikaisesti.

146. Samoin: "Jos Titius maksaa Symphorukselle ja Januariukselle sata aureia, jätän hänelle tällaisen ja tällaisen maa-alueen." Jos Symphorus kuolee, sammuuko testamentti? Mielestäni sitä olisi tulkittava näin, jos testamentinsaaja maksaa summan jommankumman osapuolen elinaikana. Myötämielisimmän tulkinnan mukaan on sanottava, että jos Symphorus kuolisi ilman, että Titius olisi laiminlyönyt, hän voisi vaatia puolet testamentatusta maasta, jos hän tarjoaisi puolet rahasta Januariukselle.

147. Seuraavaan tapaukseen liittyen heräsi kysymys: Eräs maa-alue oli luovutettu tietyille henkilöille, jos he maksavat tietyn summan hautauskuluja ja ruumiin kuljettamista toiseen maakuntaan varten; sillä elleivät molemmat maksaisi tätä summaa, kumpikaan heistä ei olisi oikeutettu perintöön, koska ehtoa ei voitu täyttää, elleivät molemmat olisi maksaneet sitä. Meillä on kuitenkin tapana tulkita tällaisia tapauksia väljemmin, aivan kuten silloin, kun maa-alue on luovutettu kahdelle henkilölle, jos he maksavat kymmenen aureia ja toinen heistä maksaa osuutensa, hänellä on oikeus omaan osuuteensa perinnöstä.

148. Priscus esittää mielipiteenään, että orja, joka vapautuu sillä ehdolla, että hän tekee tiliä, ei voi tehdä sitä siellä, missä testamentin tekijä on kuollut, tai siellä, missä hän itse sattuu olemaan tai missä hän haluaa tehdä tiliä; vaan hänen on sillä välin esiteltävä itsensä sille, jolle hänen on tehtävä tiliä, ja kaikin keinoin, jos tämä on poissa valtion asioilla. On kuitenkin

erittäin todennäköistä, että tällaisessa tapauksessa, jossa on otettava huomioon osapuolten asema ja paikkojen välinen etäisyys, voidaan päätyä toiseen tulokseen.

149. Paulus, Keisarillisten päätösten kokoelma keisareille esitetyissä asioissa, joka on koottu kuuteen kirjaan, toisesta kirjasta.

Kun isä oli antanut pojalleen tehtäväksi "luovuttaa omaisuutensa Titiukselle, jos tämä kuolisi ennen kuin hän itse kykenisi hoitamaan asioitaan", ja poika kuoli täytettyään kaksikymmentä vuotta, todettiin reskriptiossa, että luottamus on täytettävä.

Tit. 2. Falcidiuksen laista.

150. Paulus, Lex Falcidia -laista.

Falcidian laki antoi ensimmäisessä pykälässään valtuuden määrätä kuolinpesästä enintään kolmeen neljäsosaan asti seuraavasti: "Niillä Rooman kansalaisilla, jotka haluavat tehdä testamentin tämän lain voimaantulon jälkeen, on oikeus ja valta antaa ja testamentata rahansa ja omaisuutensa kenelle tahansa valitsemalleen henkilölle seuraavien säännösten mukaisesti." Toisessa pykälässä vahvistetaan testamentattavien perintöjen määrä seuraavin sanoin: "Jokaisella Rooman kansalaisella, joka voi tehdä testamentin tämän lain säätämisen jälkeen, on oikeus ja valta testamentata niin suuri rahasumma kuin hän haluaa kenelle tahansa toiselle Rooman kansalaiselle julkisoikeuden mukaisesti; edellyttäen, että testamentti jätetään siten, että hänen perillisensä saavat vähintään neljännes osan hänen omaisuudestaan testamentin ehtojen mukaisesti." Niillä, joille rahaa annetaan tai testamentataan, on oikeus saada se ilman, että heitä voidaan syyttää petoksesta; ja perillisen, joka on määrätty ja velvoitettu maksamaan mainittu raha, on maksettava se määrättyjen ohjeiden mukaisesti."

151. Cornelian lain perusteella Lex Falcidian katsotaan koskevan myös niitä, jotka kuolevat vihollisen käsissä; siitä syystä, että Cornelian laki vahvistaa heidän testamenttinsa aivan kuin he olisivat menettäneet henkensä kotimaassaan, minkä fiktion vuoksi Lex Falcidia ja kaikki muut testamenttia koskevat säädökset, joilla voidaan katsoa olevan sama soveltamisala, kuuluvat tähän ryhmään.

152. Lex Falcidia ei koske niitä, jotka hylkäävät testamentilla jätetyn omaisuuden saadakseen sen haltuunsa testamentittomuuden perusteella; mutta lain valtaa voidaan soveltaa preettorin ediktin avulla.

153. Sääntö on sama silloin, kun valan antamista koskeva ehto on poistettu.

154. Kun testamentin tekijä tekee testamentin orjalleen myöntäen hänelle vapauden, tätä lakia sovelletaan, koska testamentin maksaminen lykkääntyy siihen ajankohtaan, jolloin orjasta tulee vapaa; näin on myös silloin, kun henkilö, jolle omaisuus jätetään, on vihollisen käsissä tai ei ole vielä syntynyt.

155. Falcidian lakia sovelletaan myös kunnille tai jopa uskonnollisiin tarkoituksiin testamentattuun perintöön.

156. Sitä ei taas sovelleta ainoastaan testamentin tekijän omaisuutta koskeviin testamentteihin, vaan myös muille kuuluvaan omaisuuteen kohdistuviin testamentteihin.

157. Kaikki, mikä on maksettava tai luovutettava perittävän jäämistöstä, kuuluu tämän lain säännösten piiriin, olipa se sitten varmaa tai epävarmaa ja olipa se punnittava, laskettava tai mitattava; lakia sovelletaan myös silloin, kun testamentataan omaisuuteen kohdistuva oikeus, kuten esimerkiksi käyttöoikeus tai mahdollinen erääntynyt saatava.

158. Samoin kun testamentti testamentataan seuraavasti: "Antakoon perilliseni Seiukselle elintarvikkeita, ja jos hän ei sitä tee, maksakoon hänelle kymmenen aureia", eräät viranomaiset katsovat, että testamentti rajoittuu kymmeneen aureiin, että elintarvikkeet voidaan hankkia vain lahjoituksena mortis causa ja että perillinen ei voi vedota Falcidian-lain mukaiseen etuun. Kun todetaan, että varaukset on annettava viipymättä, se olisi ymmärrettävä siten, että se tapahtuu kohtuullisen ajan kuluttua. Jos perillinen kuitenkin toimittaa ne sen jälkeen, kun hän on laiminlyönyt niiden toimittamisen, testamentinsaajalla ei ole oikeutta saada niitä, eikä Falcidianin lakia voida soveltaa, sillä testamentatut varat ovat nyt muuttuneet rahalliseksi perinnöksi, ja kymmenen aurei-maksua on maksettava. Sääntö on sama, jos testamentti olisi alun perin tehty seuraavasti: "Jos hän ei toimita tarvikkeita, maksakoon kymmenen aureita", sillä tässä tapauksessa tarvikkeet eivät ole testamentin kohde, ja jos ne toimitetaan, ne hankitaan mortis causa, koska testamentin ehto ei ole täyttynyt.

159. Kun testamentataan käyttöoikeus, koska se voidaan jakaa, se eroaa muista servituuteista, jotka ovat jakamattomia; ja eräillä vanhoilla viranomaisilla oli tapana katsoa, että koko käyttöoikeus olisi arvioitava ja siten määriteltävä testamenttiin sisältyvä määrä. Aristo on kuitenkin eri mieltä tästä muinaisten mielipiteestä, sillä hän sanoo, että siitä voidaan varata neljäs osa, kuten ruumiillisen omaisuuden tapauksessa. Julianus hyväksyy tämän mielipiteen hyvin asianmukaisesti. Mutta kun testamentataan orjan palveluksia, koska tällaiseen testamenttiin ei katsota sisältyvän sen enempää käyttöä kuin käyttöoikeuttakaan, on väistämättä omaksuttava muinaisten päätös, jotta voimme selvittää, mitä testamenttiin sisältyy; sillä kaikista suoritettavista teoista on väistämättä vähennettävä osa Falcidian lain noudattamiseksi, eikä orjan työstä voida katsoa

olevan olemassa osaa. Vaikka käyttöoikeuden tapauksessa heräisikin kysymys siitä, kuinka paljon se testamentinsaaja, jolle käyttöoikeus on annettu, on oikeutettu ja mikä osuus on jaettava muille testamentinsaajille, jotta kyseisen testamentinsaajan osuus ei ylittäisi kolmea neljäsosaa jäämistöstä, on välttämättä turvaututtava muinaisten juristien sääntöön.

160. Jos joku testamenttaa velkojalleen summan, jonka tämä on velkojalleen velkaa, testamentti on joko mitätön, jos velkoja ei saa siitä mitään etua, tai jos velkoja hyötyy siitä, esimerkiksi välittömän maksun kautta, sovelletaan Falcidian lakia myös velkojan saaman edun osalta.

161. Jos testamentinsaaja on saanut testamentatun omaisuuden haltuunsa eikä sitä voida riistää häneltä siksi, että hän on saanut sen haltuunsa perillisen suostumuksella, joka on antanut sen erehdyksen vallitessa, perilliselle myönnetään kanne, jolla hän voi saada takaisin kaiken, mikä ylittää kolme neljäsosaa mainitun omaisuuden arvosta.

162. Joskus tulee ehdottoman välttämättömäksi, että koko perintö maksetaan perittäväälle, jos hän tekee sopimuksen, jonka mukaan hän palauttaa kaiken, mitä hän saa Falcidian-lain salliman määrän ylittävän määrän; esimerkiksi silloin, kun alaikäinen on velvoitettu maksamaan perintö, joka ei ylitä kyseisessä laissa sallittua määrää, sillä on syytä olettaa, että alaikäisen kuoleman jälkeen voi tulla esiin muita perintöjä, jotka maksun suorittamisen jälkeen ovat enemmän kuin kolme neljäsosaa perinnöstä. Samaa sääntöä voidaan sanoa sovellettavan silloin, kun testamentit on testamentattu ehdollisesti ensimmäisen testamentin nojalla ja on epävarmaa, tulevatko ne maksettaviksi vai eivät; jos perillinen on siis valmis maksamaan ne ilman hakemusta tuomioistuimelle, hän voi suojata etunsa edellä mainitulla määräyksellä.

163. Osuus, jonka perillinen saa kanssaperillisen sijaantulon kautta, hyödyttää testamentinsaajaa, sillä tässä tapauksessa perillinen muistuttaa perillistä, joka on määrätty absoluuttisesti yhdelle osalle jäämistöä ja ehdollisesti toiselle osalle. Jos perittävä kuitenkin kieltäytyy ottamasta perintöä vastaan, perintö, joka on annettu hänelle, ei lisääny perintökertymän myötä; esimerkiksi silloin, kun perintö on testamentattu nimenomaisesti eikä yleisesti, kuten "kenelle tahansa perillisekseni".

164. Jos kanssaperilliseni osuus on käytetty loppuun, minun osuuteni säilyy ennallaan, ja jos minä vaadin hänen osuutensa, Cassius katsoo, että nämä kaksi osuutta olisi yhdistettävä. Proculus on kuitenkin päinvastaista mieltä. Tässä tapauksessa Julianus on samaa mieltä Proculusen kanssa, ja pidän tätä mielipidettä oikeampana. Jumalallisen Antoninuksen sanotaan kuitenkin päättäneen, että molemmat osuudet olisi yhdistettävä laskettaessa Falcidiuksen lain mukaista saatavaa.

165. Jos alistun kanssaperillisekseni sen jälkeen, kun perintö on tullut voimaan, ei ole epäilystäkään siitä, että osuudet olisi erotettava toisistaan, aivan kuten jos minusta tulisi kanssaperilliseni perillinen.

166. Jos vuosittain maksettava perintö testamentataan Titiukselle siitä syystä, että perintöjä on useita ja ne ovat ehdollisia, on syytä toimittaa ediktiossa mainittu takaus, jotta voidaan varmistaa, että kaikki Falcidian lain salliman määrän ylittävät saamiset palautetaan.

167. Eräät viranomaiset katsovat, että sen maksamista, mikä luonnollisesti kuuluu kuolinpesälle ja mitä ei voida vaatia, ei pitäisi vaatia eikä sitä pitäisi laskea osaksi omaisuutta. Julianus kuitenkin katsoo, että nämä saatavat joko lisäävät olosuhteiden mukaan kuolinpesän määrää tai eivät lisää sitä, ja jos ne maksetaan, perillinen voi saada ne perinnöllisen oikeuden kautta, ja näin ollen ne sisältyisivät kuolinpesän jakoon.

168. Kun velallisesta tulee velkojansa perillinen, vaikka hän voi vapautua vastuusta tästä johtuvan sulautumisen vuoksi; silti, koska hänen katsotaan tämän vuoksi saaneen suuremman perinnön, hänen velkansa määrä on laskettava, vaikka se on saattanut sammua hänen hankkiessaan perinnön.

169. Herää kysymys, onko muistomerkin pystyttämisestä aiheutuneet kulut vähennettävä. Sabinus katsoo, että ne olisi vähennettävä, jos muistomerkin pystyttäminen tulee tarpeelliseksi. Marcellus, jolta kysyttiin, pitäisikö muistomerkin, jonka perittävä määräsi pystytettäväksi, kustannukset vähentää osana kuolinpesän velkoja, vastasi, että tästä syystä ei pitäisi vähentää enempää kuin mitä hautajaisiin käytettiin. Muistomerkin pystyttämisestä aiheutuneet kustannukset ovat nimittäin eri asia, koska ne eivät ole välttämättömiä kuin hautajaisista ja haudamisesta aiheutuneet kustannukset. Sen vuoksi henkilö, jolle testamentataan rahaa muistomerkin pystyttämistä varten, joutuu kärsimään Falcidian-lain mukaisen vähennyksen.

170. Marcellus, Digest, kirja XXII.

Suurempaa summaa ei pitäisi sallia kuin mikä riittää tavallisen muistomerkin pystyttämiseen.

171. Paulus, Falcidiuksen laista.

Kun perillinen on nimitetty ja myy maksukyvyttömän omaisuuden, olisi hyvin vaikea vakuuttaa ketään siitä, että se ei ollut maksukykyinen, koska se löysi ostajan. Jos tämä kuitenkin on tosiasia, testamentinsaajat eivät ole oikeutettuja mihinkään, koska perillinen näyttää hyötyneen enemmän ostajan hulluudesta kuin vainajan omaisuudesta. Toisaalta, jos hän myy kuolinpesän omaisuuden liian alhaisella hinnalla, tämä ei vaikuta testamentinsaajien oikeuksiin, ja siksi jos perillinen on tehnyt hyvän kaupan, hänen pitäisi hyötyä siitä.

172. Jos kuitenkin maksukyvytön henkilö tekee testamentin ja perillinen sopii velkojien kanssa, ettei hän maksa velkojille kaikkea, ja tämän sopimuksen perusteella hän voi pitää jotakin jäämistöstä, testamentinsaajilla ei silti ole oikeutta mihinkään, koska perillinen ei ole saanut rahaa jäämistöstä vaan velkojien kanssa tehdyn sopimuksen kautta.

173. Samoin, jos testamentataan kunnalle vuosittain maksettava perintö ja syntyy kysymys Falcidianin lakiin viitaten, Marcellus on sitä mieltä, että testamentatuksi on katsottava vain niin paljon, että se vastaa summaa, joka neljän prosentin korolla laskettuna riittää testamentin vuotuisiin maksuihin.

174. Papinianus, Kysymyksiä, kirja XVI.

Kun minulle oli testamentattu eräs maa-alue tietyin ehdoin, testamentin tekijän perillinen nimitti minut perillisekseen sinä aikana, kun testamentin ehto oli vireillä, ja ehto täyttyi sittemmin. Harkittaessa Falcidian lain soveltamista tässä tapauksessa maan katsotaan kuuluvan minulle, ei perinnöllisen oikeuden, vaan perinnön perusteella.

175. Sama, Opinions, kirja VIII.

Kaupungille testamentin tai testamenttisopimuksen ehtojen nojalla jätetty testamentti ei ole pätevä, jos se koostuu siitä, mitä on maksettava jo annetun lupauksen perusteella. Jos siis testamentinsaaja testamenttimääräyksellään ylitti sen määrän, mikä oli maksettava, vain ylimenevä osa vähennetään falcidialaisen lain mukaan, joten velkojaa ei voida periä testamentin saajana trustista. Jos perintö kuitenkin riippuu tietyn ajankohdan saapumisesta tai jonkin ehdon täyttymisestä, etua ei pidä arvioida, vaan voidaan vaatia koko testamentattu määrä; ja vaikka maksuaika saapuisi tai ehto täytyisi testamentin tekijän elinaikana, se, mikä alun perin oli pätevä, ei mitätöidy.

176. Venuleius, Stipulations, kirja XIII.

Jos miehestä tulee vaimonsa perillinen ja hänelle aiheutuu kuluja vaimonsa hautajaisista, hänen ei katsota vaimonsa perillisenä käyttäneen koko summaa, vaan hänen on osallistuttava maksuun sen verran, kuin hänestä on taloudellista hyötyä, kun hän on vähentänyt myötäjäisten perusteella maksettavan summan.

177. Papinianus, Kysymyksiä, kirja VII.

Tarkasteltaessa Falcidianin lain soveltamista palvelusoikeuden perinnön osalta on todettava, että koska palvelusoikeutta ei voi jakaa, sitä koskevaa perintöä ei tarvitse luovuttaa kokonaan, jollei tarjouksen yhteydessä anneta arvioitua arvoa sen osalle.

178. Sama, kysymykset, XIV kirja.

Kun yksi useista perillisistä on velvoitettu maksamaan kuolinpesän velka, ja harkitaan Falcidian-lain soveltamista, eivät ne, jotka ovat saaneet testamentin, saa ottaa huomioon mainittua velkaa, jonka perillinen yksin on velvollinen maksamaan.

179. Sama, Kysymyksiä, kirja XIX.

Falcidiaaniseen lakiin viitaten on päätetty, että sen jälkeen, kun perittävän kuolinpäivänä kypsyneet sadot on kerätty, ne lisäävät kuolinpesän arvoa, koska ne ovat osa maata, jonka katsotaan olleen tuolloin arvokkaampi.

180. Ajallista eroa ei hyväksytä, kun on kyse naispuolisen orjan syntymättömästä lapsesta. Tämä ei ole kohtuutonta, koska koska lapsi ei ole vielä tullut maailmaan, sitä ei voida oikein kutsua orjaksi.

181. Sama, Kysymyksiä, kirja XX.

Kaikki, mikä ylittää Falcidian lain vahvistaman neljänneksen, joka menee perillisen käsiin, ei sido häntä muita kolmea neljäsosaa enempää, mitä tulee perintöjen määrään; kuten esimerkiksi alaikäisen perinnönjaossa, jossa se, joka tulee perilliseksi mainitun alaikäisen isän perijäksi, korvaa perinnöttömäksi jääneen pojan.

182. Sama, Kysymyksiä, kirja XXIX.

Falcidian-lain mukaan maksettavaa määrää arvioitaessa kaikki omaisuus, jonka perillinen on milloin tahansa pitänyt itsellään, lasketaan mukaan siihen neljännekseen jäämistöstä, johon hänellä on oikeus.

183. Jos orjan on määrä vapautua tietyllä ehdolla ja ehto täyttyy milloin tahansa, perillisen ei katsota kärsineen mitään menetystä, siltä osin kuin on kyse hänen neljännesosuudestaan kyseiseen orjaan. Jos ehtoa ei kuitenkaan täytetä, on omaksuttava päinvastainen kanta, ja orjan arvo on arvioitava sen mukaan, minkä arvoinen se oli hänen kuolinhetkellään.

184. Keisari Marcus Antoninus päätti, että perilliset, jotka ovat menettäneet osuutensa jäämistöstä, eivät ole vastuussa suuremmasta perintöosuudesta kuin mitä jäännös on.

185. Kun eräs henkilö tuomittiin karkotettavaksi sen jälkeen, kun puolet hänen omaisuudestaan oli takavarikoitu, ja kun hän oli valittanut asiasta ja tehnyt testamentin ja kuollut, ja kun hänen kuolemansa jälkeen päätettiin, että hänen valittamisensa oli tehty väärin, heräsi kysymys, oliko hänen omaisuudestaan valtiovarainministeriölle menetetty puolet katsottava velaksi ja ainoastaan jäljelle jäävä puolisko muodostaisi hänen omaisuutensa, vai olisiko perillisten avuksi tultava. Vaikuttaa siltä, että perilliselle olisi myönnettävä helpotusta, koska valituksen tehneen testamentin tekijän aikomus ja hänen ilmeinen tahtonsa oikeuttavat tähän näkemykseen.

186. Kun testamentilla vapautettu orja kuolee ennen kuin kuolinpesä on otettu haltuun, on selvää, että perillisen on kannettava menetys. Mutta miten voidaan arvioida hänen arvonsa, jota, jos hän olisi elänyt, ei olisi voitu arvioida? Niiden orjien osalta, jotka isäntänsä kuollessa sairastuvat sairauteen, jonka vuoksi on varmaa, että he eivät voi elää, ja jotka sen jälkeen kuolevat, on päätetty, että kuolinpesän on vastattava menetyksestä. Tilanne ei myöskään ole erilainen niiden osalta, jotka ovat saman katon alla, kun isäntä kuoli orjiensa toimesta.

187. Tutkitaanpa, mikä on yleisen säännön vaikutus, nimittäin: "Mutta yksi falcidialainen osuus voi olla olemassa isän ja hänen alaikäisten poikiensa testamentissa." Sillä vaikka sijainen on voinut saada vastuulleen alaikäisen jättämän omaisuuden jakamisen, hän on perilliseksi tullessaan siitä vastuussa vain tavallisena velkana; silti muiden oppilassubstituution jättämien perintöjen vuoksi on perusteita myötävaikuttamiseen. Näin ollen voi käydä niin, että sijainen ei voi pitää mitään isän jäämistöstä tai että hän voi saada paljon enemmän kuin sen neljänneksen, johon hänellä on oikeus Falcidian-lain mukaan. Mutta entä jos alaikäisen omaisuus ei riittäisikään perintöosuuksien maksamiseen, vaikka isän omaisuus olisi riittänyt hänen perintöosuksiensa maksamiseen? Sijaisen on varmasti käytettävä neljäsosansa niiden maksamiseen, koska isä teki testamentit omasta omaisuudestaan, eikä sillä ole mitään merkitystä, että maksua ei voida vaatia testamentin varojen lisäksi; sillä tässä tapauksessa oppilassubstituution nojalla jätettyjen testamenttien katsotaan olevan ikään kuin ehdollisesti testamentattuja alkuperäisellä testamentilla.

188. Kun testamentintekijä tekee pojalleen kahden henkilön sijaisuuden ja antaa kummallekin tehtäväksi maksaa perintö, herää kysymys: voiko sijainen henkilökohtaisesti vaatia sitä falcidialaista osuutta, jota alaikäisellä ei ole, vai onko alaikäisen sijainen vain yksi? Kuka tahansa voisi (sen mukaisesti, mitä on jo todettu kuolinpesiä koskevan vakiintuneen säännön osalta) helposti sanoa, että Falcidian lakia ei sovelleta ja että toista sijaista vastaan voidaan nostaa kante hänen osuutensa ylittävältä osalta. Vastakkainen mielipide on kuitenkin parempi, sillä on katsottava, että hänellä on oikeus vähentää neljäsosansa, aivan kuin hänestä olisi tullut isänsä perillinen; sillä niin kuin isän omaisuus ja perinnönjako saavat muotonsa ja alkuperänsä tästä, niin silloin kun sijaisia on useita eikä alaikäisen henkilöä ole otettava huomioon, on turvauduttava nimityksen merkitykseen. Mutta mitä on sanottava siitä toisesta sijaisesta, jota ei ole rasiitettu, niin että jos alaikäinen kuolee ennen kuin hän on maksanut perintöosuudet, joilla häntä on rasiitettu, ja jos ne ovat yli kolme neljäsosaa perinnöstä, onko hän oikeutettu vähentämään Falcidianin osuuden kaikista perinnöistä? Hänellä on kuitenkin edelleen neljäsosa, eikä voida päätyä samaan johtopäätökseen kuin toisen nimityksen kohdalla. Jos taas kiellämme, että näin pitäisi tehdä, on katsottava, että tällainen menettely on vastoin yleistä sääntöä. Näin ollen on olemassa ero, sillä hän, joka on veloitettu omissa nimissään, voi pitää neljänneksen osan aivan kuin hänet olisi määrätty perilliseksi, ja toista sijaista, jota ei ole veloitettu, ei voida haastaa oikeuteen koko summasta, vaikka hänen osuutensa voi lisääntyä, arvioinnissa tapahtuneen sekaannuksen vuoksi. Tästä seuraa, että jos alaikäiselle on annettu Falcidian osuutta koskeva vakuus, se hyödyttää molempia osapuolia, toisin sanoen siltä osin kuin on kyse määrästä, jonka kumpikin voi pitää itsellään.

189. Kun testamentintekijä määräsi alaikäisen poikansa kanssaperijäksi, heräsi kysymys: millä tavoin Falcidian-lain sallima osuus olisi määritettävä, ja mitä tarkoitti tavanomainen sääntö, jonka mukaan sitä sovelletaan erikseen eri perintöihin? Sanoin, että niiden perintöjen osalta, jotka isä on määrännyt pojalleen, samoin kuin niiden osalta, jotka hän on määrännyt sijaisperilliselle, ei voida tehdä eroa, koska ne on arvioitava yhteisesti, ja molempien on osallistuttava vuorotellen; mutta kun perintö, jonka maksaminen on määrätty vieraalle perilliselle, on testamentattu, niitä ei voida sekoittaa muihin, ja siksi sijaisperillisellä on oikeus neljäsosaan alaikäiselle annetusta osuudesta, vaikka hänellä voi olla oikeus omaan osuuteensa nimitettynä perillisenä. Toista sääntöä sovelletaan kuitenkin silloin, kun perillinen on määrätty perinnön eri osiin; sillä tässä tapauksessa perintöosuudet sulautuvat yhteen vähintään yhtä paljon kuin jos hänet olisi määrätty vain kerran yhdelle osuudelle, joka koostuu useista osuuksista, eikä ole merkitystä sillä, onko hänet määrätty perilliseksi useisiin osuuksiin absoluuttisesti vai eri ehdoin.

190. Jos joku korvaa perillisen, joka on määrätty hänen perinnöttömäksi jääneen poikansa tilalle, ja määrää hänet toisen testamentin nojalla maksamaan perinnön, perinnöt sulautuvat välttämättä yhteen; ja siksi Julianus sanoo, että ne perinnöt, joiden maksaminen on annettu sijaisen tehtäväksi, ovat päteviä, koska hän on isän perillinen.

191. Sama, Kysymyksiä, kirja XXX.

Kun velallinen, joka on määrännyt velkojansa perilliseksi, pyytää, että Falcidian-lain mukaan varattua summaa arvioitaessa hänen velvoitettaan ei otettaisi mukaan testamentin perillisille annettuihin testamentteihin, ei ole epäilystäkään siitä, etteikö vainajan testamenttia voitaisi oikeudessa pitää voimassa esittämällä poikkeuslausuma petoksen perusteella, kun Falcidian-lain mukaan maksettava summa on määrättävä.

192. Sama, Kysymyksiä, kirja XXXVII.

Kun orja sitoutuu täyttämään isäntänsä johdolla implisiittisen luottamuksen, on päätetty, että koska orja oli velvollinen tottelemaan isäntänsä, hänellä on oikeus Falcidian-lain mukaiseen etuun.

193. Sama, Opinions, kirja IX.

Isä määräsi tyttärensä, joka oli eronnut miehestään, perilliseksi osalle tämän omaisuutta ja velvoitti hänet luovuttamaan veljelleen ja kanssaperilliselle sen osuuden siitä, jonka hän oli saanut, sen jälkeen kun siitä oli vähennetty kuudesosa. Olisiko myötäjäiset maksettava Falcidian-lain mukaan pidätettävää määrää määritettäessä? Jos isä ei tyttärensä suostumuksella vaatisi hänen myötäjäisiään, esitin mielipiteeni, että tyttärellä olisi oikeus Falcidianin osuuteen perinnöllisen oikeuden perusteella, mutta hänellä olisi oikeus myötäjäisiin omassa oikeudessaan, koska niitä ei pitäisi sisällyttää hänen isänsä jäämistöön.

194. Eräs isoäiti, joka oli määrännyt lapsenlapsensa perillisikseen, velvoitti jotkut heistä, vähentämättä sitä määrää, johon heillä oli oikeus falcidianlaisen oikeuden mukaan toisen testamentin nojalla, maksamaan koko perinnön veljilleen ja kansaperillisilleen. Annoin lausuntoni, jonka mukaan trusti oli laillisesti perustettu, mutta että summa, jolla se oli veloitettu, olisi myös maksuvelvollinen.

195. Jos sijainen oli määrätty kahdelle alle murrosikäiselle alaikäiselle ja hänestä tuli molempien perillinen, ei ole asianmukaista, että Falcidian Law -lakia sovellettaisiin vain toisen heistä jäämistöön; jos toisen alaikäisen omaisuudesta hän saisi pitää itsellään neljännän osan isän jäämistöstä, joka siirtyi hänen lapsilleen.

196. Jos kuitenkin toisesta laillisesta veljestä tulee toisen veljen perijä ja hänet korvataan eloonjääneen tilalle, isän jäämistöstä siihen osuuteen, jonka eloonjäänyt poika saa testamenttivaatimuksen perusteella, ei sovelleta Falcidianin osuutta, vaan korvattava voi pitää itsellään vain neljännän osan siitä, mitä alaikäinen, jolla oli korvattava, on hankkinut.

197. Sama, Opinions, kirja XIII.

Jos velka on anteeksiannettu sopimuksella mortis causa, velallisen on osallistuttava Falcidian-lain mukaiseen maksettavaan määrään, ja perillinen voi pidättää sen tekemällä replikaation in factum.

198. Kun veli nimitti sisarensa perillisekseen ja veloitti tältä lahjoituksen, jonka hän halusi antaa toiselle, joka sopi hänen kanssaan, ettei hän käyttäisi Falcidian-lain säännöksiä hyväkseen ja että jos hän tekisi niin, hän maksaisi hänelle tietyn summan rahaa, koska on vakiintuneesti todettu, että lakeja ei voida rikkoa millään yksityishenkilöiden välisellä sopimuksella, sisarella on julkisoikeudellinen oikeus pidättää Falcidian-osa, ja sopimukseen perustuva kanne hylätään toiselle osapuolelle.

199. Kun on testamentattu vuotuisia perintöjä, on päätetty, että perillinen saa kuitenkin pitää Falcidian-osan itsellään, koska hän on ensimmäisenä ja toisena vuotena maksanut perinnönsaajalle ilman vähennystä.

200. Kun isoisä oli velkaa pojanpojalleen tämän holhoushallinnon hoitamisen vuoksi ja jälkimmäisestä tuli myöhemmin isoisänsä ainoa perillinen, jos Falcidianin lakia sovellettaisiin, katsottiin, että summa on muiden velkojen ohella vähennettävä kuolinpesän varoista. Sillä ei ole merkitystä, oliko isoisä, joka oli myös holhooja, velvoittanut perijänsä, jos tämä kuolisi ennen tietyn iän saavuttamista saamatta lapsia, luovuttamaan kuolinpesän sekä oman omaisuutensa kolmannelle osapuolelle; sillä ei katsottu, että kuolinpesä olisi kuitattava tätä velkaa vastaan, ja käytännössä myönnettiin, että tällaista kuitausta ei pitäisi tehdä, koska vainaja ilmoitti, että hänen perillisensä saisi oman omaisuutensa. On selvää, että jos trustin ehtoa noudatettaisiin ja kuolinpesän tuotot kerättäisiin isoisän kuoleman jälkeen, ne olisi kuitattava yhtä suurta määrää

holhousvelkaa vastaan; mutta perillisellä olisi oikeus pitää itsellään vain neljäs osa pojanpojan omaisuudesta, jonka isoisä jätti hänelle kuollessaan.

201. Kun isälle oli tämän äidin testamentilla uskottu trusti poikansa hyväksi, jota hän ei ollut toteuttanut, hän toivoi, että sitä vastaan tehtäisiin kuittaus siitä omaisuudesta, jonka hän jätti pojalleen. Jos Falcidian-lain mukaan maksettavan määrän määrittämiseksi tehtiin laskelma, se, mihin pojalla oli oikeus, olisi vähennettävä siitä neljänneksestä, jonka hän oli tosiasiallisesti saanut isänsä jäämistöstä, ja hän voisi vähentää vain sen ylimenevän osan, joka oli kolme neljäsosaa siitä, mitä perillisille oli velkaa.

202. Sitä, mitä perillisen on pakko luovuttaa aviomiehelle lahjoituksista, jotka tämä on tehnyt vaimolleen, ei lasketa osaksi hänen jäämistöään; sillä naisen ei suinkaan katsota vaurastuneen, vaan köyhtyneen siinä määrin. Jos taas perillisen vastuulla olevien lahjoitusten määrä vähenee, menetys ei jää aviomiehen kannettavaksi.

203. Falcidian-lain mukaan maksettavaa määrää vahvistettaessa perillistä ei voida velvoittaa antamaan kuittia maan sadosta, joka on jätetty ehdollisesti trustin ehtojen mukaisesti; ja jos häntä ei ole velvoitettu luovuttamaan satoa trustin edunsaajalle, hänellä on oikeus neljäsosaan ja sen neljänneksen tuottoon siitä vainajan omaisuudesta, joka kuului hänelle tämän kuolinhetkellä. Sillä ei myöskään ole merkitystä, milloin Falcidian-lain soveltaminen alkaa, sillä vaikka sitä aletaan soveltaa trustiin välittömästi sen jälkeen, kun ehdot on täytetty, neljänneksen tuotot on kuitenkin jätettävä perillisen haltuun perittävän kuolemasta lähtien.

204. Kun poika määräsi äitinsä perilliseksi ja testamentasi hänelle trustin nojalla summan, jolla korvattiin se vaje, joka hänen olisi pitänyt jättää hänelle, mutta hän ei tehnyt niin; hänelle jätettyä summaa voidaan vähentää Falcidian osuuden määrällä, ja äiti voi saada hänelle jätetyn rahamäärän neljänneksen osuuden ylittävältä osalta.

205. Laskettaessa Falcidian-lain mukaan pidätettävää neljäsosaa, määrää ei voida pienentää testamentin tekijän tekemällä arviolla, eikä perilliseltä voida myöskään riistää sitä kokonaan.

206. Scaevola, Kysymyksiä, kirja III.

Jos perillinen luovuttaa vain tiettyjä esineitä useista testamentatuista esineistä, hän voi pidättää koko falcidialaisen osuuden jäljelle jäävästä osasta ja voi esittää poikkeuksen pahantahtoisuuden perusteella testamentinsaajaa vastaan, jopa sen omaisuuden osalta, jonka hän on jo luovuttanut.

207. Jos on testamentattu vain yksi esine ja osa siitä on jo luovutettu, perillinen voi pidättää itselleen koko falcidialaisen osuuden jäljelle jääneestä osasta.

208. Sama, Kysymyksiä, kirja VI.

Jos sotilas tekee perunkirjoituksen ja kuolee vuoden kuluessa kotiutumisestaan, sotilastestamentilla testamentatut perinnöt on sotilaslain mukaisesti maksettava kokonaisuudessaan, mutta perunkirjoituksella jätetyt perinnöt on katsottu maksettavaksi sen jälkeen, kun falcidialainen osuus on vähennetty. Tämä asia on selitettävä seuraavasti: Jos perittävällä on neljäsataa aureia ja hän testamenttaa testamentillaan neljäsataa ja kodifikaatillaan sata aureia, viidennestä osasta (eli kahdeksastakymmenestä, johon perittävällä olisi oikeus kodifikaatin nojalla, jos se ei kuuluisi falcidialaisen lain soveltamisalaan) perillinen on oikeutettu pidättämään itselleen neljänneksen eli kaksikymmentä aureia.

209. Paulus, Questions, kirja XI.

Eräs isän valvonnassa oleva poika, joka oli palvellut armeijassa, vaati kuollessaan isäänsä antamaan Titiukselle hänen peculium castrensensä. Heräsi kysymys, voiko perillinen vähentää siitä neljänneksen. Totesin, että Falcidian laki, sellaisena kuin jumalallinen Pius sitä tulkitsi, kattoi myös testamenttilasten perintöosuudet, jos oli luotu trustit; mutta mainitussa tapauksessa peculium ei ollut osa perintöä, vaikka katsonkin, että jos vieras perillinen oli määrätty, siitä tulisi osa perintöä hänen astuessaan siihen. Sillä kun peculium jää isän haltuun, hänen vanha oikeutensa säilyy, ja omaisuus on edelleen peculiumia. Tähän ei myöskään ole ristiriidassa se, että falcidaalilakia sovelletaan niiden testamentteihin, jotka kuolevat vihollisen käsissä, sillä cornelialaisen lain fiktio luo sekä kuolinpesän että perillisen. En kuitenkaan epäile, etteikö myös isän pitäisi nauttia lain eduista; sillä jos häntä todellakin vaaditaan luovuttamaan omaisuus niin kuin se olisi kuulunut perheen päämiehelle, perinnöksi määrätty perillinen, joka ei ole testamentin nojalla päässyt omaisuuteen, voi saada perinnönsaajat haastamaan perinnönjakajat oikeuteen ediktin ehtojen mukaisesti.

210. Tästä seuraa, että jos isä tällä välin saisi neljänneksen osan ja sen tuotot, voimme soveltaa senaatin Trebellian asetusta, ja kohtuullisuuskanteita voidaan nostaa, jotta omaisuudesta tulisi osa kuolinpesää sen jälkeen, kun palautus on tapahtunut.

211. Scaevola, Kysymyksiä, kirja VIII.

Jos perillistä vaaditaan myymään viidestä aureista maa-alue, joka on kymmenen arvoinen, ei ole epäilystäkään siitä, että viisi aurea kuuluu Falcidian lain soveltamisalaan.

212. Sama, Kysymyksiä, IX kirja.

Jos orjani, sen jälkeen kun hänet on nimitetty perillisekseni, saa perinnön minun hyväkseni ja hankkii puolestani omaisuuden, Msecianus kiistää, että perinnön tulisi kuulua Falcidian lain soveltamisalaan, koska se ei ole voimassa.

213. Paulus, Questions, kirja XII.

Jos holhottava, joka on lainannut kymmenen aureia ilman holhoojansa valtuutta, saa velkojaltaan testamentin sillä ehdolla, että lie maksaa perilliselleen lainaamansa kymmenen aureia, ja hän tekee sen yhdellä kertaa, hän sekä täyttää ehdon että vapautuu luonnollisesta velvoitteesta, joten Falcidianin lakia sovelletaan myös perilliselle maksettuihin rahoihin; näin ei kuitenkaan olisi, jos ne olisi maksettu vain ehdon täyttämiseksi. Lisäksi tätä pidetään maksuna siinä määrin, että jos perintö hylätään tai testamentin kohteena ollut orja Stichus kuolee, holhousmies ei voi periä mitään takaisin.

214. Jos orjani ja minut nimitetään perillisiksi epätasa-arvoisille osuuksille jäämistöstä, eikä kolmea neljäsosaa orjan osuudesta käytetä loppuun testamentin maksulla, ne testamentinsaajat, joiden eduksi minut on määrätty, hyötyvät Falcidian lain vastaisesti siitä määrästä, joka tulee käsiini orjan osuudesta, joka ylittää Falcidian osuuden hänen osuudestaan. Toisaalta, jos orja testamentataan orjalleni ja minulle testamentataan kymmenen aureia, orjan falcidialaista osuutta ei falcidialaisen lain vastaisesti vähennetä minulle testamentatuista kymmenestä aureista, sillä minulle jää neljäsosa orjan henkilöstä, vaikka minun osuuteni testamentista ei ehkä täytyisikään.

215. Sama, Kysymyksiä, kirja XVII.

"Nesennius Apollinaris Julius Paulukselle. Seuraava tapaus on todella sattunut. Titia määräsi kolme tytärtään perillisiksi yhtä suuriin osuuksiin omaisuudestaan ja jätti heille perintöjä toistensa hyväksi, mutta hän määräsi yhden heistä siten, että falcidialainen laki soveltuisi yhtä hyvin hänen kanssaperillisiinsä kuin muukalaisiin, joille oli testamentattu muuta omaisuutta." Kysyn, voidaanko Falcidian lakia soveltaa hänen kanssaperillisiinsä, jotka itse olivat saaneet perinnön hänen hyväkseen, ja jos sitä ei voida soveltaa ja hän on esteellinen poikkeuksen perusteella vilpillisen mielen perusteella, miten Falcidian osuuden laskeminen voidaan tehdä vieraita testamentinsaajia vastaan? Vastasin, että se, mitä perinnönjättäjältä saadaan perinnönjakajana, ei hyödytä testamentinsaajaa vapauttamalla hänet Falcidian lain soveltamisesta. Jos kuitenkin perillinen, joka on velvollinen maksamaan testamentin, vaatii jotain samalta henkilöltä testamentin ehtojen nojalla, häntä ei pitäisi kuulla, jos hän haluaa käyttää Falcidian lain etua mainittua henkilöä vastaan, jos se, mitä hänellä on testamentin tekijän testamentin nojalla oikeus saada, on yhtä suuri kuin se, mitä hän haluaa vähentää testamentista. Muiden testamentinsaajien osalta on selvää, että perillisen ei tarvitse soveltaa Falcidian lakia kaikkeen siihen, mitä hän maksaa kanssaperilliselleen, vaan ainoastaan siihen, mitä hän tosiasiallisesti antaa tälle, eli jos hän ei saa tältä mitään.

216. Jos joku on määrännyt orjan perilliseksi ja hänen isäntänsä on veloitettu trustista ja orja perinnöstä, laskelma on tehtävä ensin suhteessa legaattiin, ja sitten trusti vapautetaan siitä, mitä jää jäljelle. Isäntä on kuitenkin vastuussa vain siitä, mitä hänen käsiinsä tulee, ja lisäksi hän saa vain sen, mitä jää jäljelle sen jälkeen, kun testamentit on vähennetty. On selvää, että Falcidian lakia sovelletaan.

217. Mutta jos isäntä, joka oli määrätty perilliseksi, ei ota perintöä vastaan ja käskää hänen sijaisekseen asetetun orjansa tehdä niin, on ensin maksettava ne perinnöt, jotka isäntä itse on saanut perinnöksi, ja sen jälkeen on Falcidianin osuuden varaamisen jälkeen maksettava ne perinnöt, jotka orja on saanut perinnöksi.

218. Kun velalliselle testamentataan vapautus hänen velvollisuudestaan, vaikka tämä ei ehkä olisikaan maksukykyinen, koko perintö on laskettava, vaikka saatavan testamenttaaminen ei voi lisätä jäämistöä muuten kuin maksun yhteydessä. Näin ollen, jos Falcidian lakia sovelletaan, velalliselle testamentatun omaisuuden katsotaan lisänneen perinnön määrää. Myös muut perinnöt pienenevät tämän perinnön johdosta, ja se pienentää muita perintöjä; sillä velallisen katsotaan saavan perinnön jo pelkästään sen vuoksi, että hänet vapautetaan vastuusta.

219. Jos saatava kuitenkin testamentataan kolmannelle, testamentti on mitätön, eikä se ole muiden kanssa myötävaikutusvelvollinen.

220. Scaevola, Kysymyksiä, kirja XV.

Jos minulle testamentataan maa-alue, johon liittyy tieoikeus, ja tieoikeuden arvioitu arvo on Falcidian osuuden vähentämisen jälkeen suurempi, minulla on oikeus maahan ilman räsitusta, ja tieoikeus lakkaa. Jos tieoikeus kuitenkin testamentataan ja kuolinpesä osoittautuu maksukyvyttömäksi, tieoikeutta ei makseta. Jos sekä maa-aluetta että tieoikeutta testamentataan, on myös harkittava, onko perillisellä oikeus tehdä jommastakummasta vähennys, joka on pienempi kuin tieoikeuden arvo. Tarkkaan ottaen voidaan sanoa, että tässä tapauksessa testamentinsaajalla ei ole ainoastaan oikeutta koko maa-alueeseen, vaan hän voi myös hakea poikkeusta vilpillisen mielen perusteella saadakseen sen, mikä puuttuu, jotta hän ei saisi enempää kuin Falcidian-lain mukaan voidaan vaatia. Näin ollen tieoikeus menetetään vain silloin, kun Falcidian-lain vaatimukset ylittävät sen arvon.

221. Paulus, Opinions, XIV kirja.

Paulus sanoo, että jos perillinen on ottanut kuolinpesään kuuluvaa omaisuutta ja Falcidian-lain mukaan maksettava määrä on määritettävä, arvio on tehtävä aivan kuin se, mikä on otettu, olisi kuulunut kuolinpesään.

222. Sama auktoriteetti esittää mielipiteekseen, että ennen luottamuksen voimaantulopäivää syntyneiden naisorjien jälkeläiset kuuluvat sen perillisille, jonka tehtäväksi luottamuksen toteuttaminen annettiin; ja jos syntyy Falcidian-lain mukainen kysymys, on laskettava neljäsosa lasten arvosta ja neljäsosa niiden korosta.

223. Sama auktoriteetti esittää näkemyksensä, että kun perilliselle kuuluva omaisuus testamentataan, kyseisen omaisuuden tuottoja, jotka hän on kerännyt sen päivän jälkeen, jolloin trusti tuli voimaan, ei voida lukea perillisen neljännekseen, vaikka hänen ei tarvitse luovuttaa niitä trustin edunsaajalle.

224. Scaevola, Opinions, kirja IV.

Eräs nainen määräsi miehensä ja heidän poikansa perillisiksi yhtä suuriin osuuksiin hänen jäämistöstään. Heräsi kysymys, olisiko Falcidian lain sallimaa osuutta laskettaessa laskettava aviomiehen osuus, joka oli tullut hänen käsiinsä samasta jäämistöstä hänen poikansa kautta. Vastaus oli, että jos hän oli saanut poikansa nimittämisen kautta niin paljon, että se riitti Falcidianin osuuteen, mitään ei saisi vähentää tämän vuoksi.

225. Eräs testamentinsaaja testamenttasi omaisuuden vapaamiehelleen ja velvoitti tämän luottamuksella maksamaan Seialle vuosittain kymmenen aureia. Heräsi kysymys, että jos falcidialainen laki pienensi vapaamiehen perintöä, pienenisikö myös vuotuinen trusti, joka oli annettu hänen tehtäväkseen Seian hyväksi, edellyttäen, että tulot ylittivät vuotuisen maksun. Vastaus oli, että esitettyjen tosiseikkojen perusteella se ei näyttäisi vähentyneen, ellei testamentin tekijän muuta tarkoitusta voida osoittaa.

226. Sama, Opinions, kirja V.

Testamentinsaaja testamenttasi kolmenkymmenenviiden helmen ketjun, joka oli testamentinsaajan hallussa hänen kuolinhetkellään. Kysyn, pitäisikö mainittu helminauha palauttaa perilliselle, jotta hän voisi Falcidian lain nojalla varata osan niistä. Vastaus oli, että perillinen voi nostaa kanteen sen palauttamiseksi hänelle, ja jos hän haluaa tehdä niin, hän voi nostaa kanteen saadakseen takaisin sen osan helminauhasta, jonka hänellä oli oikeus pitää Falcidian lain säännösten nojalla.

227. Heräsi kysymys, kuuluuko patsaiden arvo Falcidian-lain soveltamisalaan. Vastaus oli, että on.

228. Sama, Opinions, kirja VI.

"Olkoott Seius ja Agerius perillisiani, jos he kolmenkymmenen päivän kuluessa kuolemastani täyttävät kaupungilleni sitoumuksen, että he tyytyvät siihen ja siihen summaan aureita ja luopuvat Falcidian lain soveltamisesta; ja täten asetan mainitut perilliset toistensa tilalle. Jos he eivät noudata toiveitani, he menettäkööt perintöoikeutensa." Heräsi kysymys, voivatko nimetyt perilliset, jotka oli korvattu samalla ehdolla, päästä perintöön, jos he kieltäytyvät noudattamasta ehtoa. Vastaus oli, että Seius ja Agerius, jotka oli nimitetty ensisijaisesti, saattoivat päästä perintöön aivan kuin petollisesti asetettua ehtoa ei olisi asetettu lainkaan.

229. Marcianus, Trustit, kirja I.

Kun poika on määrännyt vieraan perillisen, Falcidianuksen lakia sovelletaan jopa perintöön, jonka poika on testamentannut isälleen.

230. Paulus, Trusts, kirja II.

Kun minulle on uskottu trusti tai testamentti teidän hyväksenne ja teitä pyydetään tietyn ajan kuluttua luovuttamaan se minulle, en katso, että tähän pitäisi soveltaa Falcidian lakia, koska alan saada omaisuutta myöhemmin trustin edunsaajana.

231. Marcianus, Trustit, kirja VIII.

Falcidianin lain soveltamisen yhteydessä perillisten on vastattava tappioista, jotka aiheutuvat orjien ja muiden eläinten kuolemasta tai varkaudesta, ryöstöstä, tulipaloista, talojen raunioitumisesta, haaksirikosta ja vihollisten, ryöstäjien ja varkaiden väkivallasta tai velallisten, lyhyesti sanottuna mistä tahansa tappiosta, edellyttäen, että testamentinsaajat eivät ole syyllisiä. Samoin perillisen saamat voitot sadosta, naisorjien jälkeläisistä ja kaikista orjien tekemistä hankinnoista (kuten esimerkiksi sopimuksista, omaisuuden luovutuksesta, perinnöistä tai heille jätetyistä tiloista ja muista kaikenlaisista lahjoituksista) sekä maaorjuudesta - jos maa arvokkaammaksi muuttuu siitä vapautuessaan - tai kaikista kanneoikeuksista, esimerkiksi varkaudesta, vahingosta, vammasta ja muista tämänkaltaisista asioista, eivät kuulu Falcidian-lain piiriin.

232. Kun perillinen on määrätty joko myymään tai ostamaan maa-alue tai muu omaisuus tiettyyn hintaan ennen falcidialaisen osuuden arviointia, jotta voidaan selvittää perinnön määrä, testamentin kohteena pidetään vain sitä summaa, joka on joko enemmän tai vähemmän kuin hinta, jonka perittävä määräsi maksettavaksi tai vastaanotettavaksi kyseisestä omaisuudesta. Sitten siitä osasta, joka jää jäljelle perinnön vähentämisen jälkeen, tehdään vielä lisävähennys, koska mainittua hintaa ei ole hankittu mortis causa, vaan vähennyksen tekemisen jälkeen jäljelle jäävä osa katsotaan testamentatuksi.

233. On myös syytä huomata huolellisesti, että tavanomainen sääntö "Kaikki tappiot, jotka tapahtuvat perittävän kuoleman jälkeen, koskevat ainoastaan perillistä" on yleispätevä, ja se on hyväksyttävä erottelematta. Sillä niin kuin perillinen joutuu laillisesti vastaamaan koko tappiosta silloinkin, kun Falcidian-lakia ei sovelleta lainkaan, hänen on vastattava osuudestaan myös silloin, kun Falcidian-laki on voimassa. Tämä on nimittäin yleisesti ottaen sääntö, koska perittävän kuoleman jälkeen aiheutuneita tappioita ei voida vähentää, jotta menetettyä osaa ei otettaisi pois perinnöstä tai testamentista.

234. On kuitenkin totta, että vähennystä ei voida tehdä muuten kuin ainoastaan sellaisten esineiden osalta, jotka voidaan punnita, laskea tai mitata; ja jos jokin menetys tapahtuu perittävän kuoleman jälkeen, vähennys on tehtävä testamentinsaajalle kuuluvasta osuudesta, joka riippuu perittävän kuolinhetkellä olleesta kuolinpesän arviosta.

235. Mitä tulee omaisuuteen, joka voidaan yksiselitteisesti nimetä, ja muihin esineisiin, jotka jätetään seuraavasti: "Raha, joka minulla on tällaisessa ja tällaisessa arkussa", "Viini, joka minulla on tällaisissa ja tällaisissa tynnyreissä", "Hopeapaino, joka minulla on tällaisessa ja tällaisessa rakennuksessa", ja omaisuus katoaa tai rappeutuu ilman perillisen syytä, ei ole epäilystäkään siitä, etteikö tällaisessa tilanteessa perintöä olisi maksettava lainkaan, tai että perinnönsaajat ovat Falcidian-osan vähentämisen jälkeen oikeutettuja osuuteen siitä, mitä jäljelle jää, perustuen arvioon testamentin tekijän omaisuuden arvosta hänen kuolinhetkellään.

236. Jos testamentin tekijä testamenttaa joitakin esineitä nimeämättä niitä erikseen, kuten esimerkiksi jos hän jättää kenelle tahansa valitsemansa hopealevyt, ja kaikki hopealevyt katoavat ilman, että perillinen on siitä vastuussa, testamentinsaaja ei saa mitään. Jos kuitenkin tietty määrä hopeaa on ehdottomasti testamentattu, vaikka kaikki testamentin tekijän hopea katoaisi, sovelletaan Falcidianin lakia, ja siitä voidaan ottaa se osa, joka oli kuolinhetkellä kuolinpesän omaisuudessa, eivätkä mahdolliset myöhemmin tapahtuneet menetykset vähennä perintöä.

237. Perillinen ei ole vastuussa mistään kadonneesta osasta testamentattua omaisuutta eikä edes sen arvioidusta arvosta sen enempää kuin jos kaikki testamentatut esineet olisi erikseen lueteltu.

238. Arvioitaessa perilliselle Falcidian lain mukaan kuuluvaa määrää, kaikkea, mikä hänelle maksetaan testamentin ehtojen mukaisesti, ei lasketa hänen neljänneksi; Celsus ja meidän Julianuksemme ovat kuitenkin sitä mieltä, että veloitus on tehtävä silloin, kun hänet on määrätty vastaanottamaan rahasumma trustin edunsaajalta, jolle hänet on määrätty luovuttamaan omaisuus, kun testamentin tekijä ei ole määrännyt edunsaajaa maksamaan kyseistä summaa jollakin ehdolla; kuten esimerkiksi silloin, kun perillinen on määrätty myymään omaisuus tietyllä summalla, sillä silloin hän maksaa rahat perilliselle, ei ehdon täyttämiseksi, vaan hintana. Samanlaisessa tapauksessa on myös kysytty, voidaanko trustin edunsaaja pakottaa maksamaan mainittu summa ja ottamaan omaisuus haltuunsa, vaikka hän ei sitä haluaisikaan, aivan kuten jos hän itse olisi saanut trustin perillisen hyväksi. Tämä ei kuitenkaan ole todennäköistä, koska tällainen säännös näyttää olevan tehty pikemminkin trustin edunsaajan hyväksi kuin häntä vastaan.

239. Kun Falcidianin lakia sovelletaan, kyseiseen omaisuuteen ei sovelleta osinkoa silloin, kun perillinen itse on veloitettu trustista itsensä tai hänen orjansa hyväksi. Tapaus on kuitenkin toinen, jos orjan perintö on maksettava tiettyinä ajankohtana; sillä kun hänen vapautumisensa päivä koittaa, hänellä on oikeus siihen, ja siitä tulee contributionin alainen. Jos joku kuitenkin tekee orjalle testamentin ilman, että orja on saanut vapauden, ja joka tästä syystä on mitätön tai jättää sen luottamuksen alaiseksi, sitä ei pidetä tämän lain mukaan maksuvelvollisena.

240. Omaisuus, jota ei varmuudella voida laillisesti jättää uskotuksi, ei kuulu Falcidian lain mukaan maksuvelvolliseen omaisuuteen.

241. Pomponius, Trustit, kirja II.

Henkilö, jolle maksu suoritetaan trustin ehtojen mukaisesti, samoin kuin henkilö, jolle testamentti on testamentattu, on velvollinen antamaan vakuuden siitä, että hän palauttaa kaiken sen, mitä hän saa enemmän kuin mihin hänellä on oikeus falcidiolaisen lain mukaan; esimerkiksi silloin, kun falcidiolaisen lain mukaan maksettava määrä on vielä maksamatta sen vuoksi, että ehtoa, josta muut trustit tai testamentit ovat riippuvaisia, ei ole vielä täytetty. Mutta Cassiuksen ja muinaisten auktoriteettien mukaan silloin, kun alaikäiselle on uskottu luottamustehtävä, sen, jolle summa maksetaan, on asetettava vakuus suhteessa omaisuuteen, joka on uskotun sijaisen vastuulla; sillä vaikka voi olla, että luottamuksen määräysten nojalla on maksettu se, mikä ei todellisuudessa ole erääntynyt maksettavaksi, on kuitenkin tyydyttävämpää, että vakuus annetaan sille, jonka toimesta raha maksetaan, jotta hän ei kärsi tappiota sen osapuolen maksukyvyttömyyden vuoksi, joka sen vastaanottaa.

242. Marcianus, Trustit, kirja IX.

Rangaistuskanteet, riippumatta siitä, ovatko ne peräisin siviili- vai pretoriaanilainsäädännöstä, kansanoikeudellisia kanteita lukuun ottamatta, olisi kuitenkin laskettava sen osapuolen omaisuuteen, jolla on oikeus niihin, koska ne raukeavat rikosentekijän kuoleman myötä. Toisaalta nämä kanteet eivät myöskään vie mitään rikosentekijän omaisuudesta hänen kuollessaan. Kanneoikeutta aiheutuneesta vahingosta ei kuitenkaan voida lukea siihen oikeutetun henkilön omaisuuteen hänen kuollessaan, koska se itsessään sammuu tuolloin, aivan kuten käyttöoikeus tai avustus, joka maksetaan kenelle tahansa määrätyin väliajoin, esimerkiksi kuukausittain tai vuosittain, niin kauan kuin hän elää. Sillä kaikenlainen velvoite antaa vain silloin aiheutta velallisen omaisuuden vähenemiseen, kun se siirtyy hänen perilliselleen; toisaalta ei myöskään pidä ymmärtää, että velallisella olisi ollut niin paljon vähemmän omaisuutta elinaikanaan, sillä jos joku määrää, että jokin summa alkaa erääntyä hänen kuollessaan, hänen omaisuutensa kuitenkin lisääntyy, aivan kuin jos hän itse lupaisi samalla ehdolla, että se vähenee hänen kuollessaan.

243. Myös kunniakanteet, jotka preetori sallii nostaa tietyn ajan kuluessa, lisäävät sen henkilön jäämistöä, jolla on oikeus nostaa ne, hänen kuollessaan ja vähentävät sen henkilön jäämistöä, jota vastaan ne voidaan nostaa, jos ne ovat sellaisia, jotka siirtyvät myös perilliselle.

244. Julianus sanoo, että jos kahden perillisen osuudet on käytetty loppuun testamenttien kautta ja toinen heistä on saanut testamentinsaajilta pretoriaanisen velkakirjan, hänellä on oikeus nostaa kanne määräyksen perusteella, ei puolet vaan

suhteessa hänen osuuteensa kaikesta siitä, mitä he ovat hankkineet Falcidian lain salliman määrän ylittävältä osalta. Kaikkia pretoriaanisopimuksia on nimittäin tulkittava samalla tavalla, sillä jos sopimus on tehty, on sovittu, että tuomio on maksettava riippumatta siitä, jättääkö kantaja vai vastaaja useita perillisiä. Kanne ei voi kohdistua kaikkiin tai kaikkia vastaan, vaan ainoastaan niiden perillisten hyväksi, jotka voittivat kanteen, ja niiden perillisten hyväksi, jotka hävisivät sen, ja niiden hyväksi, joita vastaan ei ole tehty puolustusta, ja niitä vastaan, jotka eivät ole puolustaneet kanteen.

245. Kun jätetään sadan aurein suuruinen perintö, joka on maksettava yhden, kahden ja kolmen vuoden kuluttua, on päätetty, että falcidialainen osuus on vähennettävä kaikista suoritetuista maksuista eikä ainoastaan viimeisestä.

246. Kun osa Titiukselle testamentatusta kahdenkymmenen aureen suuruisesta perinnöstä on vähennetty falcidialaisen lain nojalla ja testamentinsaajaa on pyydetty maksamaan viisi aureeta Seiukselle, Vindiuksemme sanoo, että testamentinsaaja voi vähentää Seiukselle maksettavista viidestä aureesta saman osuuden kuin Titiukselle maksettavista kahdestakymmenestä aureesta on vähennetty. Tämä mielipide perustuu sekä oikeudenmukaisuuteen että järkeen, koska testamentinsaaja on perillisen tavoin velvollinen täyttämään luottamuksen, ja koska hän ei voi henkilökohtaisesti hyötyä Falcidianin lain nojalla, hänen kärsimänsä tappio ei saa jäädä hänen maksettavakseen, ellei testamentin perijä olisi määrännyt häntä luovuttamaan kaikkea sitä, mitä hän oli testamentin ehtojen mukaan saanut.

247. Jos testamentinsaajaa kuitenkin pyydetään vapauttamaan joko oma tai toisen orja, hänen on kaikin keinoin annettava hänelle vapaus. Tämä ei ole ristiriidassa sen kanssa, mitä edellä on todettu, sillä vapaudelle myönnetty suosio antaa usein aihetta muihin ja vielä suopeampiin päätöksiin.

248. Paulus, Trustit, kirja III.

Kun orja testamentataan sinulle ja sinua vaaditaan vapauttamaan hänet, eikä ole mitään muuta, mistä voisit saada sen neljännen, jonka perillinen voi Falcidian lain mukaan varata, senaatti on päättänyt, että Falcidian lakia ei sovelleta.

249. Marcellus, Digest, kirja XLII.

Falcidian lakia sovelletaan, jos testamentintekijä on testamentannut orjan manumitaatiota varten; mutta jos testamentintekijä on jättänyt rahaa tai jotain muuta ja määrännyt testamentinsaajan manumitaatiota varten oman tai toisen orjan, lakia sovelletaan.

250. Ulpianus, Disputations, kirja VI.

Jos orjalle jätettiin jotain muuta, on selvää, että senaatti julisti, että Falcidian lakia sovellettaisiin. Siksi Scaevola sanoo, että Falcidian lakia sovelletaan kaikkeen, mitä orjalle testamentattiin hänen vapautensa lisäksi, ja näin ollen hänestä maksettava hinta olisi maksuvelvollinen.

251. Paulus, Trustit, kirja III.

Jos orjaa itseään ei ole testamentattu, mutta on testamentattu rahasumma, ja perinnönjättäjää pyydetään vapauttamaan orja, häneen sovelletaan Falcidian lakia, ja hänet kuitenkin pakotetaan vapauttamaan orja, koska hänen orjansa katsotaan olevan yhtä arvokas kuin testamentattu summa.

252. Mutta entä jos orja kuuluu toiselle? Tällöin häntä ei voida pakottaa maksamaan hänestä enemmän kuin hän on saanut.

253. Jos perillinen kuitenkin velvoitetaan vapauttamaan orja, on päätetty, että orjan arvo on vähennettävä kuolinpesän velkana.

254. Jos vain orja testamentataan ja hänelle esitetään vapaus, vaikka Falcidian lakia sovelletaan, testamentinsaaja voi vaatia tai periä takaisin koko orjan, ja vaikka testamentinsaaja olisi saanut orjan lisäksi jotakin muuta, koko orja voidaan silti vaatia, mutta neljäs osa kustakin testamentista on pidätettävä, jotta vapauden myöntäminen voisi tulla voimaan.

255. Jos on epävarmaa, pitäisikö vapaus antaa vai ei, esimerkiksi siksi, että se on testamentattu jollakin ehdolla tai tulemaan voimaan tietyn ajan kuluttua, ja kun on epävarmaa, pitäisikö vapaus antaa vai ei, pitäisikö Falcidian-lain soveltaminen sallia, koska sillä välin orja voi joko kuolla tai ehto voi jäädä täyttymättä? Kun orja on oikeutettu vapauteensa tai kun se erääntyy, voiko testamentin saaja vaatia sitä osaa, joka on pidätetty falcidialaisen lain perusteella? Caecilius katsoi, että jos perillinen oli välisenä aikana saanut jotain hyötyä orjan palveluksista, hänen olisi laskettava se mukaan orjan arvoon vähentäessään falcidialaisen osuuden.

256. Valens, On Trusts, kirja VI.

Tällaisen orjan arvo olisi arvioitava samalla tavalla kuin sellaisen orjan arvo, joka vapautuu tietyin ehdoin.

257. Jos perillinen kuitenkin velvoitettiin vapauttamaan toiselle kuuluva orja, päätettiin, että myös kyseisen orjan hinta olisi vähennettävä kuolinpesän varoista.

258. Hermogenianus, Epitomes of Law, kirja I.

Orja, jonka on määrä vapautua tietyin ehdoin, ei lisää perillisen orjien määrää.

259. Yhteisomistuksessa olevat orjat luetaan kuuluvan kunkin isäntänsä omaisuuteen.

260. Kun orjan käyttöoikeus kuuluu toiselle, hänen omistusoikeutensa kuuluu isäntänsä omaisuuteen; kun orja on pantattu, hän kuuluu velallisen omaisuuteen, kun hänet myydään Lex Commissoria -lain ehtojen mukaisesti tai ehdollisesti tietyksi ajaksi, hän kuuluu myyjälle.

261. Paulus, Päätökset, kirja III.

Kuolinpesän omaisuudesta vähennetään paitsi niiden orjien arvo, jolle on myönnetty vapaus, myös niiden arvo, jotka on tuomittu kuolemaan, samoin kuin niiden arvo, jotka preetori on vapauttanut sen vuoksi, että he ovat antaneet tietoja suunnitellusta salamurhasta tai paljastaneet salaliiton.

262. Hermogenianus, Epitomes of Laio, Boole IV.

Falcidianuksen lakia sovelletaan veteraanin testamenttiin, olipa hän sitten perheen päämies tai isän valvonnassa oleva poika, vaikka hän kuolisi vuoden kuluessa vapautumisestaan.

263. Jos kahdenkymmenen aurein arvoinen maa-alue testamentataan jollekin sillä ehdolla, että tämä maksaa kymmenen aureia, testamentinsaajalla on oikeus koko maa-alueeseen.

264. Paulus, Ediktistä, kirja IX.

Sitä ei pidetä vilpillisestä mielenkiinnosta vapaana, joka maksaa testamentin ilman vakuutta, jos perintöä koskeva riita on jo syntynyt.

265. Ulpianus, Ediktistä, XIV kirja.

Falcidianin lain nojalla maksettavaa määrää arvioitaessa on arvioitava omaisuuden todellinen arvo.

266. Sama, Ediktistä, XIX kirja.

Jos vihollisen hallussa olleet orjat palaavat perittävän kuoleman jälkeen, he lisäävät perinnön arvoa Falcidian lain osalta.

267. Sama, Ediktistä, kirja XXI.

Falcidian lakia ei sovelleta, jos orja vapautuu sillä ehdolla, että hän maksaa tietyn summan, ja hän tekee sen toiselle henkilölle kuuluvalla rahalla eikä sillä, mikä kuuluu vainajan omaisuuteen, tai jos hän, jonka on täytettävä tämä ehto, vapautuu muista syistä.

268. Paulus, Ediktistä, kirja LX.

Falcidian-lain huomioon ottaen kaikkea, mikä jätetään maksettavaksi tietyn ajan kuluessa, ei pidetä ehdottomasti testamentattuna; sillä on laskettava perillisen sillä välin nauttiman edun arvo.

269. Proculus on sitä mieltä, että kun Falcidian lain mukaan nousee esiin kysymys ehdollisesti testamentatuista perinnöistä, niihin sisältyy vain sellainen omaisuus, joka on myytävissä. Jos näin on, ja vähennys voidaan tehdä, katsotaan maksettavaksi niin paljon kuin saatava tuo, jos se myydään. Tätä näkemystä ei kuitenkaan ole omaksuttu, joten on parempi, että kauppa järjestetään siten, että molemmat osapuolet antavat vakuuden.

270. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXXVI.

Jos henkilö, jolla on oikeus pidättää falcidialainen osuus, lupaa testamentin tekijän tahdon mukaisesti luopua vaatimuksestaan siihen, hänet pakotetaan toteuttamaan sopimuksensa.

271. Sama, Ediktistä, kirja LXXIX.

Kun, Falcidian laki on voimassa, se sisältää kaikki maksut. Joskus voidaan kuitenkin vasta jälkikäteen selvittää, onko se sovellettavissa vai ei, kuten esimerkiksi silloin, kun perintö jätetään vuosittain maksettavaksi, niin kauan kuin Falcidian laki ei ole sovellettavissa, maksut suoritetaan joka vuosi ilman vähennyksiä. Jos kuitenkin tulee vuosi, jolloin lakia sovelletaan, ja maksettava määrä ylittää kolme neljäsosaa jäämistön arvosta, seurauksena on, että kaikkia aiemmin vuosittain suoritettuja maksuja vähennetään.

272. Perinnönjättäjä tai trustin edunsaaja ei voi nauttia Falcidian-lain eduista, vaikka jäämistö luovutettaisiinkin hänelle senaatin Trebellin asetuksen ehtojen mukaisesti.

273. Paulus, Curule Edilesin ediktistä, kirja II.

Jos orjan ostajasta tulee myyjän perillinen tai päinvastoin ja orja häädetään, onko Falcidian lain nojalla maksettavaa summaa laskettaessa vähennettävä orjan kaksinkertainen arvo vai vain todellinen arvo, sillä summa olisi kaksinkertainen, jos olisi toinen perillinen? Oikeudenmukaisempi näkemys on, että niin kauan kuin perillinen on sama, on laskettava vain orjan todellinen arvo.

274. Sama, Plautiuksesta, kirja XII.

Plautius: Lahjoitin erään maa-alueen orjalle, jonka olin jo testamentannut sinulle. Atilicinus, Nerva ja Sabinus ovat sitä mieltä, että ensin olisi laskettava falcidialainen osuus orjan osalta, ja mikä osa hänen arvostaan vähennettäisiin, sitä ei pitäisi ottaa huomioon, sillä osin kuin on kyse testamentatusta maasta; ja sitten olisi vähennettävä falcidialainen osuus jäljellä olevasta maasta, aivan kuten kaikkien testamenttilahjoitusten kohdalla on tapana. Cassius sanoo, että heti kun falcidialainen osuus on vähennetty, orjasta alkaa tulla perillisen ja testamentinsaajan yhteistä omaisuutta. Kun kuitenkin testamentti tehdään orjalle, joka on hänen ja toisen yhteisomistuksessa, koko testamentti kuuluu toiselle yhteisomistajalle, koska se voi olla pätevä vain hänen henkilöönsä nähden; tästä syystä Falcidian lain sallima osuus voidaan vähentää maasta vain kerran. Paulus: Me hyväksymme Cassiuksen mielipiteen, sillä jumalallinen Pius totesi eräissä rescriptumissa, että jos orjasta tehtiin trustin edunsaaja, koko testamentti kuuluisi näissä olosuhteissa yhteisomistajalle.

275. Joskus käy niin, että toinen testamentti lakkaa Falcidian-lain vuoksi; kuten esimerkiksi silloin, kun annetaan maa-alue ja tieoikeus toisen alueen läpi, jotta sinne pääsee. Jos nimittäin osa maasta jää perilliselle Falcidian-lain nojalla, tieoikeutta koskeva lahjoitus ei voi olla voimassa, koska palvelusoikeutta ei voida hankkia osittain.

276. Celsus, Digest, kirja XIV.

Ei ole epäilystäkään siitä, että ne perinnöt, joista perillinen voi poikkeuksen avulla sulkea perinnönsaajan pois, olisi sisällytettävä hänen neljänteen perintöosaansa, ja näin ollen ne eivät vähennä muiden perintöosuuksia.

277. Julianus, Digest, kirja LXI.

Sillä ei ole merkitystä, tuleeko testamentti mitätöitymään alusta alkaen vai tapahtuuko myöhemmin jotakin sellaista, jonka vuoksi testamentinsaaja ei voi nostaa kannetta testamentin takaisinperimiseksi.

278. Marcellus, Digest, kirja IX.

Vapautettu mies määräsi suojelijansa perilliseksi koko omaisuutensa, joka oli kaksisataa aurea, ja testamenttasi sitten sata kaksikymmentä pojalleen ja loput vieraalle henkilölle. Muukalaiselle maksetun perinnön pieneneminen hyödyttää poikaa, joka hankkii koko hänelle testamentatun perinnön.

279. Jos perintöjä ei jostain syystä tarvitse maksaa, ne sisällytetään neljanteen osaan, joka perillisellä on oikeus pitää Falcidian-lain mukaan.

280. Celsus, Digest, kirja XVII.

Jos Falcidian lain mukaan maksettavaksi kuuluva osa on lykätty jonkin perinnön maksamiselle asetetun ehdon vuoksi, niitä perintöjä, jotka ovat heti maksettaviksi erääntyneet, ei voida vaatia täysimääräisinä.

281. Marcellus, Digest, kirja XV.

Eräs isä määräsi perillisekseen poikansa, jonka kautta hänellä oli kolme pojanpoikaa, ja määräsi tämän olemaan luovuttamatta tiettyä maa-aluetta, vaan jättämään sen perheeseen. Poika määräsi kuollessaan kolme poikaansa perillisekseen. Heräsi kysymys siitä, voiko kukin mainituista pojista isänsä velkojana vähentää jotain perinnöstä Falcidian-lain perusteella, koska isällä oli valta testamentata koko perintö jollekin valitsemalleen pojalleen. Kukaan heistä ei tästä syystä voinut vähentää mitään Falcidian-lain perusteella. Vaikuttaa kuitenkin siltä, että tämä mielipide tuottaa vaikeuksia, sillä koska isä piti maata velkana lapsilleen, hänen oli välttämättä pakko jättää se heille.

282. Sama, Digest, kirja XX.

Kun Titiukselle testamentataan kymmenen vuosittain maksettavaa aurea, tuomarin, jolla on Falcidian lain mukaan toimivalta määrittää perillisen ja muiden testamentinsaajien maksettavaksi tuleva osuus, olisi arvioitava perinnön arvo sen mukaan, mitä se olisi voinut tuottaa Titiuksen elinaikana, koska oli epävarmaa, kuinka kauan Titius voisi elää. Titiuksen kuoleman jälkeen tuomarin ei kuitenkaan pitäisi ottaa huomioon muuta kuin se määrä, jonka perillinen omisti perinnön perusteella.

283. Sama, Digest, kirja XXII.

Sellaisen orjan omistajasta, joka oli vastuussa kanteesta, jossa viitattiin tämän peculiumiin, tuli velkojan perillinen. Kysytte, mikä aika olisi otettava huomioon laskettaessa peculiumin arvoa Falcidian lain mukaan. Useat viranomaiset katsovat, että olisi otettava huomioon peculiumin arvo sinä ajankohtana, jolloin perintö tehtiin. Epäilen, onko näin, koska on todettu, että Falcidian-lain mukaista osuutta laskettaessa on otettava huomioon perittävän kuoleman ajankohta. Mutta mitä merkitystä on sillä, onko orjan peculium pienentynyt velkojan kuoleman jälkeen vai onko velallinen köyhtynyt?

284. Toisaalta joku voi kysyä, miten on meneteltävä, jos orja hankkii omaisuutta ennen perunkirjoitusta? Minä itse kysyn, lisääntyvätkö velallisen, joka ei tuolloin ollut maksukykyinen, varat. Ja koska jälkimmäisessä tapauksessa on päätetty, että kuolinpesän arvo on tämän tapahtuman jälkeen noussut, niin jos edellytys, josta saatava riippui, täytyi velkojan kuoleman jälkeen, peculiumin kasvu lisääisi kuolinpesän arvoa.

285. Scaevola tiedustelee, mitä olisi tehtävä, jos mainittu orja olisi velkaa kymmenen aurea vainajalle ja toiselle henkilölle ja hänellä olisi yhteensä kymmenen aurea peculiumissaan. Totta kai kuolinpesää kasvattavat ne kymmenen aureita, jotka olivat luonnollisesti hänen saatavissaan ja jotka jäävät hänen kuolinpesänsä osaksi.

286. Eräs henkilö, jonka koko omaisuus koostui vain yhdestä orjasta, testamenttasi tämän Titiukselle ja velvoitti tämän vapauttamaan hänet kolmen vuoden kuluttua. Sillä välin, kun perillinen on Titiuksen palveluksessa, hänellä on oikeus neljäsosaan orjan palvelusten arvosta samalla tavoin kuin jos perittävä olisi suoraan antanut orjan vapaaksi kolmen vuoden kuluttua ja testamentannut kyseisen orjan käyttöoikeuden tai omistusoikeuden jollekin uskotusti.

287. Testamentintekijä testamenttasi orjansa Stichuksen sinulle ja kymmenen auroa sinun orjallesi; tai toisaalta hän testamenttasi kymmenen auroa sinulle ja orjallesi Stichukselle ja velvoitti sinut vapauttamaan Stichuksen. Falcidian laki pienentää perintöä, ja sinun on ostettava osa orjasta perilliseltä, aivan kuin perittävä olisi testamentannut sinulle molemmat perinnöt.

288. Usein käy niin, että perillinen ei pääse nauttimaan tämän lain tuomasta hyödystä, sillä jos testamentintekijä, jonka omaisuuden määrä oli sata aureia, antaa jollekin kaksikymmentäviisi aureia ja nimittää tämän sitten perilliseksi ja testamenttaa kolme neljäsosaa omaisuudestaan toiselle, perillinen ei voi saada mitään muuta falcidialaisen lain nojalla, koska testamentintekijän katsotaan elinaikanaan varautuneen tulevaan perilliseensä.

289. Sama, Digest, kirja XXVI.

Kun aviomies testamenttaa vaimonsa myötäjäiset jollekulle, jotta ne voidaan palauttaa hänelle, on sanottava, että Falcidian lakia ei sovelleta; ja on selvää, että hyvin monissa tapauksissa tehdään järjestelyjä, joilla jätetään väliinjättäjä pois perinnön saajan hyväksi.

290. Modestinus, Säännöt, kirja IX.

Perillistä ei estetä vaatimasta Falcidian lain etua, vaikka perittävän kuoleman jälkeen olisi kulunut pitkä aika.

291. Sama, Pandects, kirja IX.

Falcidian-lain etua ei katsota ansaitsevan se, joka toimii niin, että luottamus lakkaa.

292. Lisäksi, jos perillistä pyydetään siirtämään omaisuus jollekin, jolla ei ole oikeutta saada sitä, hän ei saa senaatin Plancian asetuksen mukaan pitää itsellään neljäsosaa kyseisestä omaisuudesta, vaan kyseinen neljäsosa kuuluu jumalallisen Piuksen reskriptin mukaisesti valtiovarainministeriölle.

293. Javolenus, On Cassius, kirja XIV.

Kun isä asettaa perillisen tyttärensä tilalle, joka ei ole vielä saavuttanut murrosikää, mitään omaisuutta, jonka sijainen on saanut isältään perintönä, ei oteta mukaan laskelmiin, jotka tehdään Falcidianin lain mukaan maksettavan osuuden määrittämiseksi, kun omaisuus siirtyy edelliselle.

294. Jos perinnönjättäjä vaatii perintöä ja on antanut oikeudessa valan, Falcidian-lain mukaan maksettavaa määrää ei määritetä siitä summasta, jonka perinnönjättäjä on antanut valan, vaan vaaditun omaisuuden todellisesta arvosta; sillä se, mikä kertyy rangaistuksena, ei kuulu Falcidian-lain soveltamisalaan.

295. Sama, Kirjeet, IV kirja.

Sinulle testamentattiin toiselle kuuluva maa-alue. Koska perillinen ei voinut hankkia sitä muuten kuin kohtuuttomaan hintaan, hän osti sen paljon sen todellista arvoa suuremmalla summalla, ja oston tuloksena oli, että falcidialaisen lain nojalla vaadittiin perinnön alentamista. Kysyn, jos maa olisi ostettu sen todellista arvoa vastaavalla hinnalla ja jos perintöjä ei olisi vähennetty, olisiko perijällä tässä tapauksessa oikeus pidättää perinnönsaajille kuuluva osa, koska hän oli vainajan testamentin mukaisesti ostanut maan sen arvoa korkeammalla hinnalla. Vastaus oli, että perillinen ei Falcidian-lain mukaan voinut veloittaa muilta testamentinsaajilta sitä, mitä hän oli maksanut testamentinsaajalle yli maan todellisen hinnan, koska hänen huolimattomuutensa ei saisi vahingoittaa testamentinsaajaa sen enempää kuin hän voisi vapauttaa itsensä vastuusta tarjoamalla omaisuuden todellista arvoa.

296. Ulpianus, Lex Julia et Papia, kirja I.

Julianus sanoo, että Falcidian lain mukaan maksettavaa osuutta arvioitaessa olisi noudatettava seuraavaa sääntöä: jos on kaksi lupaavaa tai kaksi sovittelevaa velallista ja he ovat yhtiökumppaneita, yhteinen velvoite olisi jaettava heidän kesken, aivan kuin kumpikin olisi sopinut tai luvannut maksaa summan erikseen. Jos heidän välillään ei kuitenkaan olisi

yhtiökumppanuutta, asia jäisi vireille, ja olisi tehtävä laskelma sen määrittämiseksi, mikä kuuluu velkojien omaisuudelle tai mikä olisi vähennettävä velallisten omaisuudesta.

297. Kaikki perittävän kuolinpesään kuuluva omaisuus on arvioitava sen arvoon, toisin sanoen siihen hintaan, jonka se tuottaa tällä hetkellä; ja on ymmärrettävä, että arviointia ei saa tehdä siitä arvosta, joka omaisuudella olisi tietyin edellytyksin.

298. Paulus, *Lex Julia et Papia*, kirja II.

Omaisuuksien arvo on arvioitava, ei kiintymyksen eikä siihen liittyvän erityisen edun mukaan, vaan sen mukaan, mitä siitä voidaan luopua tavanomaisessa myynnissä. Sillä jos isällä on hallussaan orja, joka on hänen luonnollinen poikansa, hän ei ole sen varakkaampi, koska jos orja olisi jonkun toisen henkilön hallussa, hän olisi valmis maksamaan suuremman summan saadakseen hänet takaisin kuin joku muu. Sen, jolla on hallussaan toisen luonnollinen poika, ei myöskään katsota olevan sen hinnan arvoinen, jolla hän voisi myydä orjan isälleen, koska huomioon ei pitäisi ottaa orjan myynnin tulevaa ajankohtaa, vaan hänen tämänhetkistä arvoaan, eikä sitä, että hän on jonkun toisen poika, vaan sitä, minkä arvoinen hän on orjana. Sama sääntö pätee orjaan, joka on aiheuttanut vahinkoa, sillä kenenkään arvo ei nouse sen vuoksi, että hän on syyllistynyt rikokseen. Pedius sanoo, että orja, joka on nimitetty perilliseksi isäntänsä kuoleman jälkeen, ei ole arvokkaampi siitä syystä, että hän tuottaa enemmän myynnissä; on nimittäin järjetöntä olettaa, että jos minut on nimitetty perilliseksi, olisin yhtään rikkaampi ennen kuin otan perinnön vastaan, tai että jos orjani nimitetään perilliseksi, tulisin heti rikkaammaksi, sillä voi olla monia syitä, miksi hän ei ota perintöä vastaan minun määräyksestäni. On varmaa, että hän hankkii perinnön puolestani, kun hän ottaa sen haltuunsa, mutta on järjetöntä olettaa, että rikastumme sen ansiosta ennen kuin saamme omaisuuden.

299. Jos perittävän velallinen ei ole maksukykyinen, saatavan katsotaan olevan vain sen arvoinen, mitä häneltä voidaan periä.

300. Paikat ja ajat aiheuttavat toisinaan eroja omaisuuden hinnassa, sillä öljyä ei myydä samaan hintaan Roomassa kuin Espanjassa, eikä sillä ole samaa arvoa jatkuvina huoina vuosina kuin suotuisina; näin ollen tällaisissa olosuhteissa ei pidä vahvistaa esineiden arvoa sen perusteella, että ne ovat niukkoja tiettyinä aikoina, eikä sellaisen asian perusteella, jota esiintyy harvoin.

301. Ulpianus, *Lex Julia et Papia*, kirja XIII.

Jos testamenttiin sisältyy seuraava määräys: "Perilliselleni määrättäköön Lucius Titiukselle maksettavaksi kymmenen aureia ja annetaan hänelle niin paljon enemmän kuin hän Falcidian lain vaikutuksesta menettää", testamentin tekijän testamentti on pantava täytäntöön.

302. Paulus, Lex Julia et Papiasta, kirja VI.

Kun viidenkymmenen aureen arvoinen maa-alue testamentataan sillä ehdolla, että se, jolle se jätetään, maksaa perilliselle viisikymmentä aureeta, monet viranomaiset katsovat, että testamentti on pätevä, koska ehdon noudattamisen syy on mainittu. On todettu, että testamenttilahjoitukseen sovelletaan Falcidian lakia. Jos kuitenkin testamentataan viisikymmentä aureita sillä ehdolla, että testamentinsaaja maksaa perilliselle viisikymmentä, testamentti ei ole ainoastaan mitätön, vaan myös naurettava.

303. Ulpianus, Lex Julia et Papia, kirja XVIII.

Falcidianin lain toiminnasta, jossa testamentti testamentataan jollekin ehdollisesti tai maksettavaksi tietyn ajan kuluttua, on todettava seuraavaa. Jos jollekulle testamentataan kymmenen aureia ehdollisesti ja ehto täyttyy esimerkiksi kymmenen vuoden kuluttua, mainittua kymmentä aureia ei katsota testamentatuksi perinnönsaajalle, vaan pienempi määrä, sillä välin ja tuon välin korko aiheuttavat alkuperäisen kymmenen aurein summan pienenemisen.

304. Aivan kuten testamentteja ei makseta, ellei jäljelle jää saldoa sen jälkeen, kun velkojen määrä on vähennetty kuolinpesän omaisuudesta, niin lahjoituksia mortis causa ei makseta, vaan ne voidaan mitätöidä kuolinpesän velkaantumisen vuoksi. Jos velka on siis hyvin suuri, kukaan ei voi saada kuolinpesän varoista hänelle mortis causa annettua omaisuutta.

305. Terentius Clemens, Lex Julia et Papia, kirja IV.

Aina kun jollekin henkilölle testamentataan enemmän kuin hänellä on laillinen oikeus saada ja Falcidian lakia sovelletaan, on ensin arvioitava sen nojalla maksettava määrä, jotta sen jälkeen, kun siitä on vähennetty se, mitä Falcidian laki ei koske, saadaan maksettavaksi jäljelle jäävä määrä, jos se ei ylitä laissa määriteltyä määrää.

306. Aemilius Macer, Viiden prosentin veroa omaisuudesta koskevasta laista, kirja II.

Ulpianus sanoo, että toimitettavaa elatusapua koskevaa arviota tehtäessä olisi noudatettava seuraavaa sääntöä. Kenelle tahansa tähän tarkoitukseen testamentattu summa ensimmäisestä vuodesta kahdeskymmenenteen vuoteen lasketaan kolmekymmentä vuotta kestäneeksi, ja tästä summasta varataan Falcidianin osuus. Kahdenkymmenen ja kahdenkymmenenviiden vuoden välisenä aikana määrä lasketaan kahdenkymmenen kahdeksan vuoden ajalta, kahdenkymmenen ja kolmenkymmenen vuoden välisenä aikana määrä lasketaan kahdenkymmenen viiden vuoden ajalta, kolmenkymmenen ja kolmenkymmenen viiden vuoden välisenä aikana määrä lasketaan kahdenkymmenen kahden vuoden ajalta, kolmenkymmenen ja neljäkymmenen vuoden välisenä aikana määrä lasketaan kahdenkymmenen vuoden ajalta; neljästäkymmenestä viidestäkymmeneen vuoteen laskelma tehdään niin monelta vuodelta kuin osapuolelta puuttuu kuudennestäkymmenennestä vuodesta sen jälkeen, kun hän on jättänyt yhden vuoden väliin; viidennestäkymmenennestä

viidestäkymmenennestä viidenteen viidenteen vuoteen määrä lasketaan yhdeksältä vuodelta; viidennestäkymmenennestä viidennestä kuudenneksikymmenennestä vuoteen se lasketaan seitsemältä vuodelta; ja kaikista yli kuudenkymmenen vuoden iästä, olipa se mikä tahansa, laskelma tehdään viideltä vuodelta. Ulpianus sanoo myös, että käytämme tätä samaa sääntöä laskennassa, kun kyseessä on käyttöoikeusperintö. Käytäntönä on kuitenkin, että laskelma tehdään kolmellekymmenelle vuodelle ensimmäisestä kolmanteenkymmenenteen vuoteen, mutta kolmenkymmenen vuoden iän jälkeen laskelma tehdään niin monelle vuodelle kuin perittävältä puuttuu kuudenkymmenen vuoden ikää; laskelmaa ei siis koskaan tehdä kolmekymmentä vuotta pidemmäksi ajaksi. Samoin laskenta tehdään kolmekymmentä vuotta kestävältä ajanjaksolta, kun omaisuuden käyttöoikeus testamentataan valtiolle joko yksinkertaisesti tai pelkkiä juhlallisuuksia varten.

307. Kun yksi perillisistä väittää, että tietty omaisuus kuuluu hänelle henkilökohtaisesti, ja sen osoitetaan myöhemmin olevan osa kuolinpesää, eräät viranomaiset katsovat, että Falcidianin osuutta ei voida varata kyseisestä omaisuudesta, koska ei ole merkitystä sillä, onko perillinen ottanut sen itselleen vai kieltänyt sen kuulumisen kuolinpesään. Tätä mielipidettä Ulpianus ei oikein hyväksy.

308. Pomponius, On Sabinus, kirja V.

Kun omaisuuden käyttöoikeus testamentataan, velat on vähennettävä kaikesta kuolinpesän omaisuudesta; sillä senaatin asetuksen mukaan ei ole olemassa omaisuutta, joka ei kuuluisi käyttöoikeuden perintöön.

309. Ulpianus, On Sabinus, XIX kirja.

Falcidian osuutta koskeva määräys tulee voimaan välittömästi, kun se ehto, josta perintö tai velka riippuu, täyttyy.

310. Paulus, Ediktistä, XXXII kirja.

Luovuttaessaan oikeuksiaan perintöön perillinen voi määrätä, että jos falcidialaislakia sovelletaan, ostaja maksaa koko perinnön, koska tämä laki on säädetty perillisen eduksi, eikä tätä petetä, jos hän itse pienentää omaa oikeuttaan.

311. Gaius, Praetorin perintöihin liittyvästä ediktiosta, kirja III.

Kuolinpesän arvo arvioidaan sen jälkeen, kun siitä on vähennetty omaisuuden myynnistä mahdollisesti aiheutuvat kulut.

312. Sama, Provinssin ediktiosta, XVIII kirja.

Kuolinpesää arvioitaessa on päätetty, että sen arvo perittävän kuolinhetkellä on määritettävä. Jos siis jollakulla on sadan aureen arvoista omaisuutta ja hän testamenttaa koko omaisuuden, testamentinsaajille ei tule mitään hyötyä, jos ennen kuin omaisuus on otettu haltuun, se lisääntyy jollakin, joka on saatu siihen kuuluvien orjien kautta tai naisorjien jälkeläisten syntymästä tai karjan lisääntymisestä, niin paljon, että kun testamentteihin sisältyvä sata aurea on maksettu, perillisellä on vielä tarpeeksi neljanteen osaan; mutta siitä on kuitenkin vähennettävä neljäs osa testamenttivaroista. Toisaalta, jos testamentinsaaja testamenttaa sadasta aureista seitsemänkymmentäviisi aureita ja ennen perinnönjakoa määrä vähenee (esimerkiksi tulipalon, haaksirikon tai orjien kuoleman vuoksi) niin paljon, että jäljelle jää vain seitsemänkymmentäviisi aureita tai jopa vähemmän, perinnöt on maksettava kokonaisuudessaan; sillä tätä ei voida pitää haitallisena perilliselle, koska hänellä on vapaus olla hyväksymättä perintöä. Näin ollen testamentinsaajien on tarpeen tehdä perillisen kanssa kompromissi osasta perintöosuuttaan, jotta he eivät jäisi tyhjin käsin siinä tapauksessa, että perillinen kieltäytyy ottamasta testamenttia vastaan.

313. Erittäin vakavia epäilyjä herättävät tietyt asiat, joiden toteutumisen ehto riippuu testamentin tekijän kuolinajankohdasta; toisin sanoen, jos velka on erääntynyt ehdon nojalla, luetaanko se osaksi määräyksen antajan omaisuutta vai vähennetäänkö se lupauksen antajan jäämistöstä? Nykyinen käytäntömme on, että se määrä, jonka velvoite tuottaa, jos se myydään, katsotaan lisättäväksi määräyksen antajan omaisuuteen, mutta vähennettäväksi lupauksen antajan omaisuudesta; tai kysymys voidaan ratkaista siten, että osapuolet antavat toisilleen vakuuden, jolloin saatava voidaan katsoa ehdottomasti erääntyneeksi tai ikään kuin mitään ei olisi erääntynyt lainkaan; Näin ollen perilliset ja testamentinsaajat voivat antaa toisilleen vakuuden, jolloin, jos ehto täyttyy, perillinen voi maksaa testamentinsaajille sen määrän, jonka hän on pidättänyt, tai testamentinsaajat voivat palauttaa sen, mitä he ovat saaneet enemmän kuin mihin heillä oli oikeus.

314. Myös silloin, kun osa perinnöstä on testamentattu ehdottomasti ja osa ehdollisesti ja kun ehto on täyttynyt, sovelletaan Falcidianin lakia, mutta ehdottomasti testamentatut perinnöt on maksettava vasta vakuuden ottamisen jälkeen. Tällaisessa tapauksessa on yleensä tapana, että ehdottomasti testamentatut perinnöt maksetaan aivan kuin muita ei olisi jätetty ehdollisesti; testamentinsaajien on kuitenkin annettava vakuus siitä, että he ehdon täyttämisen jälkeen palauttavat saamansa ylimenevän osan.

315. Tällaista vakuutta pidetään tarpeellisena, kun tietyille orjille myönnetään vapaus ehdollisesti samalla testamentilla, koska kyseisten orjien arvo olisi vähennettävä jäämistön pääluokasta sen jälkeen, kun ehto on täytetty.

316. On ilmeistä, että laki on erilainen silloin, kun testamentit testamentataan maksettavaksi tietyn ajan kuluessa, koska on täysin varmaa, että ne tulevat maksettavaksi testamentinsaajalle itselleen tai hänen perillisilleen. On kuitenkin ymmärrettävä, että jäämistön varoista vähennetään niin paljon vähemmän kuin perillinen saa sillä välin, kunnes maksupäivä koittaa, sato- tai korkotuloja.

317. Näin ollen on parasta, että testamentin antaja testamentatessaan omaisuuttaan määrää siitä niin, ettei siitä jää jäljelle yli kolmea neljäsosaa enempää. Jos joku ylittää kolme neljäsosaa, perintöosaa vähennetään lain nojalla suhteellisesti. Jos esimerkiksi miehellä on neljäsataa aureia ja hän testamenttaa koko omaisuutensa, neljäsosa hänen perinnöstään otetaan jokaiselta testamentinsaajalta. Jos hän testamenttaa kolmesataa ja viisikymmentä aurea, vähennetään kahdeksasosa kustakin perinnöstä; jos hän kuitenkin testamenttaa viisisataa aurea ja hänellä on vain neljäsataa, vähennetään ensin viidesosa ja sen jälkeen neljäsosa, sillä ensin on vähennettävä se määrä, joka ylittää kuolinpesän omaisuuden arvon, ja sen jälkeen se, mitä perillisellä on oikeus saada sen todellisista varoista.

318. Sama, Pretorin perintöasetuksesta suhteessa perintöihin, kirja V.

Kun kuitenkin sanotaan, että perillinen, joka on oikeutettu neljännekseen vainajan testamentin nojalla, on velvollinen maksamaan testamentit kokonaisuudessaan, meidän on ymmärrettävä, että tämä koskee tapauksia, joissa hän saa perinnön perintöoikeuden perusteella, sillä se, mitä joku saa kanssaperilliseltä perinnönjättäjältä perintönä, ei kuulu hänen neljänneksensä maksettavaksi.

319. Marcellus, On the Digest of Julianus, kirja XL.

Jos perilliselle on annettu testamentti, jotta hän voi maksaa perinnön kokonaisuudessaan sekä sen luottamuksen, joka on hänen vastuullaan, häneltä evätään perintöön perustuva kanne, jos hän mieluummin käyttää Falcidian lain mukaista etua.

320. Gaius, Pretorin ediktiosta, kirja III.

Omaisuutta, jonka joko kanssaperillinen, testamentinsaaja tai ehdollisesti vapaaksi tuleva orja on antanut ehdon täyttämiseksi, ei kuitenkaan laskuteta falcidialaisen osuuden varaan, koska se on saatu mortis causa. On selvää, että jos perillinen saa rahaa orjan peculiumista, hänen on veloitettava se suhteellisesti osuudestaan, koska mainittu suhteellinen osuus ei siirry hänelle mortis causa, vaan hänen katsotaan saavan sen perinnöllisen oikeuden perusteella.

321. Tästä syystä on päätetty, että kaikki perinnöt, joita testamentinsaajilla ei ole oikeutta saada ja jotka tästä syystä kuuluvat perillisille, eivät kuulu perillisille perinnöllisen oikeuden nojalla, ja siksi ne on laskutettava neljänneksi; sillä ei ole mitään merkitystä sillä, onko omaisuus testamentattu ensin hänelle vai jääkö se testamentin jälkeen hänen haltuunsa.

322. Sama, Maakuntaediktistä, kirja XVIII.

Ei ole epäilystäkään siitä, että Falcidiuksen lain antamat edut ovat jokaisen yksittäisen perillisen käytettävissä, ja näin ollen, jos Titius ja Seius on määrätty perillisiksi ja Titiukselle kuuluva puolet omaisuudesta on käytetty loppuun

testamenttilahjoituksina niin, että neljäs osa koko omaisuudesta jää Seiukselle, Titius on oikeutettu Falcidiuksen lain mukaisiin etuihin.

323. Sama, Kaupungin preetorin perintöihin liittyvästä ediktiosta, kirja III.

Jos kuitenkin toinen kahdesta perillisestä ei ota vastaan osuuttaan jäämistöstä ja toisesta tulee sen ainoa perillinen, sovelletaanko Falcidianin lakia aivan kuin koko jäämistö olisi alun perin jätetty jälkimmäiselle perilliselle, vai pitäisikö kahta osaa siitä tarkastella Falcidianin lain soveltamisen kannalta erikseen? On todettu, että jos perilliseksi tulleen perintöosuus on käytetty loppuun, perinnönsaajat hyötyvät siitä osasta, jota ei otettu vastaan, siitä syystä, että sitä ei ole rasitettu perintöosuudella, koska perilliselle jääneet perintöosuudet aiheuttavat sen, että joko ei jää mitään tai vain pieni summa vähennetään siitä, mitä muille perillisille on maksettava. Jos se osuus, jota ei hyväksytty, on kuitenkin käytetty loppuun, siihen sovelletaan Falcidianin lakia, aivan kuin se olisi kuulunut sille, joka kieltäytyi siitä.

324. Sama, Provinssin ediktistä, kirja XVIII.

Kaksoistestamenttien tapauksessa, kun tutkimme perintöä, on otettava huomioon vain se omaisuus, joka isällä oli hallussaan hänen kuollessaan, sillä ei ole mitään merkitystä sillä, onko poika joko saanut vai menettänyt jotain isänsä kuoleman jälkeen; ja kun tutkimme perintöjä, sekä ensimmäisessä että toisessa testamentissa testamentatut ovat maksun alaisia, aivan kuin ne, jotka testamentin tekijä on antanut pojalleen perillisenä, olisi jätetty hänelle jollakin muulla ehdolla.

325. Same, Pretorin perintöasetuksesta suhteessa perintöihin, kirja III.

Kun testamentintekijä jätti perinnöksi neljäsataa aurea ja määräsi poikansa, joka ei ollut vielä saavuttanut murrosikää, perilliseksi, testamenttasi tälle kaksisataa aureaa, korvasi hänet Titiuksella ja Seiuksella perillisinä ja määräsi Titiukselle sadan aurean suuruisen perinnön; katsokaamme, mikä on laki, jos alaikäinen kuolee, ennen kuin perinnöt, jotka on määrätty molemmille korvamiehille, on maksettu. Perillinen Titius on ainoa, joka voi hyödyntää Falcidian lakia, sillä koska alaikäisen omaisuuteen kuuluvat kaksisataa aurea kuuluvat hänelle, hän on velkaa kaksisataa aurea perinnön perusteella, toisin sanoen sata aurea niistä kahdesta sadasta aureista, jotka alaikäinen oli velkaa, ja sadasta aureista, jotka testamentin antaja oli määrännyt hänen itsensä maksettavaksi. Kun hän siis vähentää neljäsosan kustakin summasta, hänelle jää viisikymmentä. Falcidian lakia ei kuitenkaan voida soveltaa Seiukseen henkilökohtaisesti, koska kaksisataa aurea kuuluu hänelle osana alaikäisen jäämistöä, ja hän on velkaa perintöosuutena sata niistä kahdestasadasta, jotka alaikäinen jätti. Jos alaikäinen kuitenkin itse maksaa testamentit, hänen holhoojiensa olisi huolehdittava siitä, että testamentinsaajat antavat hänelle vakuuden.

326. On tiettyjä perintöjä, joita ei voi jakaa; esimerkiksi tie- ja kulkuoikeuksia sekä oikeuksia ajaa karjaa maan läpi, sillä tällaiset asiat eivät voi osittain kuulua kenellekään. Kun perillinen kuitenkin määrätään rakentamaan jokin julkinen rakennus kunnalle, perintö katsotaan jakamattomaksi, sillä hänen ei katsota rakentaneen kylpylää, teatteria tai kilparataa ennen kuin se on saanut oikean muotonsa, mikä tapahtuu vasta sen valmistuttua. Tällaisissa tapauksissa, vaikka perillisiä on useita, he ovat vastuussa erikseen, ja testamentti kuuluu kaikille testamentinsaajille. Jos siis tehdään testamentteja, joita ei voida jakaa, ne kuuluvat kokonaisuudessaan testamentinsaajalle. Perilliselle voidaan kuitenkin myöntää helpotusta, jos hän ilmoittaa testamentinsaajalle, että hän palauttaa hänelle osuutensa perinnön määrästä sen jälkeen, kun perinnön arvo on arvioitu. Jos perillinen ei tee näin, hän voi vedota petokseen, joka estää perittävän nostaman kanteen perinnön saajan perittyä perinnön takaisin.

327. Sama, Maakuntaediktistä, kirja XVIII.

Käyttöoikeudesta tehty testamentti on kuitenkin Falcidian-lain mukaan laskennan alainen, sillä se voidaan jakaa; jos se testamentataan kahdelle osapuolelle, kumpikin on lain mukaan oikeutettu omaan osuuteensa.

328. Jos myötäjäiset testamentataan vaimolle, ne eivät kuulu Falcidian lain ehtojen piiriin siitä syystä, että vaimon katsotaan saaneen oman omaisuutensa.

329. Falcidian-laissa säädetään nimenomaisesti, että omaisuus, joka on ostettu tai valmisteltu vaimon käyttöön, ei kuulu lain soveltamisalaan.

330. Ulpianus, Disputations, kirja VIII.

Heräsi kysymys, kun testamentin tekijä, jonka ainoa omaisuus koostui neljänsadan aureen suuruisesta saatavasta, testamenttasi velalliselleen tämän saatavan vapautuksen, mutta jätti neljä sataa aurea Seiukselle, kuinka paljon kukin joutuisi Falcidian lain mukaan maksamaan, jos velallinen olisi maksukyvytön tai ei olisi sadan aureen arvoinen. Totesin, että Falcidian lain mukaan perilliselle olisi maksettava neljäsosa siitä, mitä kuolinpesästä voitaisiin saada, ja loput kolme neljäsosaa olisi jaettava testamentinsaajien kesken. Näin ollen, kun kuolinpesään kuuluu saaminen, joka ei ole täysin hyvä, olisi jaettava suhteellisesti se, mitä voidaan periä, ja loput olisi myytävä siten, että vain sen arvo, mitä voidaan myydä, luetaan kuolinpesän varoihin. Jos velalliselle kuitenkin testamentataan saatavasta vapautuminen, hänet itse katsotaan maksukykyiseksi, ja hänen itsensä osaltaan hän on rikas, vaikka jos hän olisi saanut sen summan, jonka hän oli velkaa mortis causa, hänen katsottaisiin saaneen nelisensataa aurea, vaikka hän ei pystyisi maksamaan mitään, sillä hänen katsotaan vapautuneen täysin vastuusta, vaikka hänellä ei ehkä olekaan mitään, jos hänet vapautetaan; ja näin ollen Falcidian lakia soveltaen perillisen olisi annettava hänelle kuitti kolmesta sadasta aureista ja pidätettävä jäljelle jäävä sadan aurein velvoite, sillä jos velallinen tulee maksukykyiseksi, hän voi periä häneltä vain sata aureita. Samaa sääntöä on pidettävä sovellettavana

silloin, kun velalliselle annetaan kuitti neljästä sadasta aureista mortis causa -luovutuksen perusteella. Näin ollen on aivan oikein katsottu, että luovutuksen vaikutukset jäävät vaillinaisiksi, sillä jos kuolinhetkellä koko neljäsataa aureeta löytyy velalliselle kuuluvaksi, kolmesataa aureeta koskeva luovutus on pätevä. Jos kuitenkin löytyy lisäksi omaisuutta, joka riittäisi perillisen neljäänteen osaan, vapautus on voimassa koko neljänsadan aureen suuruisen summan osalta. Mutta jos velallinen pystyy maksamaan vain sata aureita, siitä syystä, että häntä itseään pidetään aina maksukykyisenä, hänen on palautettava perilliselle sata aureita. Koska velallista pidetään siis yksilöllisesti maksukykyisenä, tuloksena on, että jos perillinen nimitetään ja velalliselle testamentataan vapautus ja jollekin toiselle neljäsataa aureia; jos velallinen on maksukykyinen, perillinen voi pitää kolmesta sadasta aureista sataviisikymmentä aureita ja maksaa sataviisikymmentä aureita perinnönsaajalle, ja näin hän saa sata aurea. Mutta jos velallinen pystyy maksamaan vain sata aureia, perillisen tulisi varata siitä neljäsosa, ja näin ollen maksettavissa oleva sata jaetaan neljään osaan, joista kolme neljäsosaa kuuluu testamentinsaajille, perilliselle jää kaksikymmentäviisi, maksukyvytön velallinen saa itselleen sataviisikymmentä, loput saatavasta, jota ei voida periä, tulisi myydä, ja tämä katsotaan ainoaksi kuolinpesään kuuluvaksi omaisuudeksi. Jos velallinen ei kuitenkaan kykene maksamaan mitään, hänet on vapautettava vastuusta myös mainitun sadanviidenkymmenen aureen osalta, ja Neratius sanoo, että saatavan loppuosa on myytävä, minkä mielipiteen me myös hyväksymme.

331. Julianus, Digest, kirja XII.

Jos poikasi velkoja nimittää sinut perilliseksi ja sinä haluat saada sen osuuden, joka sinulle Falcidian lain mukaan kuuluu, se peculium-määrä, joka oli olemassa silloin, kun perinnönjako tehtiin, sisällytetään neljäänteen osaasi.

332. Sama, Digest, kirja XIII.

Joskus esiintyy tapaus, jossa perillisellä on oikeus kanteeseen, vaikka testamentin tekijä ei olisi voinut käyttää sitä hyväkseen; kuten esimerkiksi silloin, kun edunvalvoja, kun hän maksoi ne perinnöt, jotka hänen holhokkinsa oli saanut, ei tehnyt legaatin saajien kanssa sopimusta, joka satoi heidät palauttamaan kaiken sen, mitä he mahdollisesti saivat Falcidian lain salliman summan ylittävältä osalta. Holhottava ei tosin voi nostaa tästä syystä kannetta holhoojaansa vastaan, mutta tämä on vastuussa alaikäisen perilliselle.

333. Sama, Digest, kirja XVIII.

Jos aviomiehen isälle on annettu myötäjäiset ja poika on yksin isänsä perillinen, myötäjäiset otetaan ensinnäkin mukaan laskettaessa perinnön ja falcidialaisen osuuden määrää ja vähennetään velkana; muutoin näyttäisi siltä, että vaimolla ei ollut myötäjäisiä. Jos pojalla on kuitenkin ulkomaalainen kanssaperijä, hän voi aina vähentää velkana perintöosuudesta sen osan myötäjäisistä, jonka hän perii isältään, ja myös hänen kanssaperijänsä voi tehdä niin, ennen kuin poika on saanut myötäjäiset.

334. Sama, Digest, kirja XL.

Titia määräsi testamentillaan veljensä Titiuksen perilliseksi kolmannen osan omaisuudestaan ja velvoitti hänet luovuttamaan omaisuuden Secundalle ja Proculalle varattuun siitä neljännen osan. Lisäksi hän jätti veljelleen etuoikeutettuna perintönä tiettyjä maita. Kysyn, voiko Titius pidättää itsellään kaiken hänelle tällä tavoin jätetyn maan vai vain sen osan, joka oli suhteessa siihen osuuteen jäämistöstä, joka hänen oli määrä luovuttaa edunsaajille. Vastasin, että Titius voi pitää koko testamentin, mutta että hänen pitäisi veloittaa kahdestoistaosa mainitusta maasta neljänneksi. Jos ei olisi sanottu, että neljäs osa perinnöstä on vähennettävä, hänen olisi Falcidian lain mukaan ollut pakko sisällyttää neljäsosaansa koko kolmasosa maasta, sillä Falcidian laki toimii tässä tapauksessa vastoin testamentin tekijän tahtoa.

335. Sama, Digest, kirja LXI.

Jos joku jätti perinnöksi maa-alueen, joka koostui sadan aureen arvoisesta maasta, ja määräsi perillisensä myymään sen Titiukselle viidelläkymmenellä, hänen ei pitäisi katsoa testamentanneen yli viittäkymmentä, eikä Falcidian lakia näin ollen sovelleta.

(1). Lisäksi, jos testamentin antajalla on kahdesta maa-alueesta koostuva kuolinpesä, joista kumpikin on arvoltaan sata aureia, ja hän määrää Titiuksen ja minut perillisikseen ja valtuuttaa minut myymään Cornelian tilan Titiukselle viidelläkymmenellä aureilla, ja toisaalta, valtuuttaa Titiuksen myymään Seian tilan minulle viidelläkymmenellä aureilla, en usko, että Falcidian lakia sovelletaan, koska kullakin perillisellä on perinnöllisen oikeuden perusteella oikeus puoleen yhdestä maa-alueesta, mikä vastaa puolta perintöomaisuudesta. Sillä ei ole epäilystäkään siitä, että sillä, joka on määrätty myymään Cornelianin tila, on perintöoikeuden nojalla oikeus puoleen Seianin tilasta, ja myös se, joka on määrätty myymään Seianin tila, voi pitää perintöoikeuden nojalla puolet Cornelianin tilasta.

336. Jos joku nimeää perillisekseen henkilön, jolle häntä on pyydetty maksamaan kuollessaan sata aureia, sata aureia on vähennettävä laskettaessa Falcidian-lain mukaan maksettavaa osuutta, koska jos joku muu olisi ollut perillinen, mainitut sata aureia olisi sisällytetty kuolinpesän velkoihin.

337. Jos sinä ja Titius olette kumpikin määrätty perillisiksi neljänteen osaan kuolinpesää ja teidät on sitten määrätty ehdon nojalla perillisiksi jäljelle jäävään puoleen ja jos perintöjä sekä orjien vapaus on testamentattu, heidän tulisi saada vapautensa ja kaikki perinnöt tulisi maksaa ehdon ollessa vireillä; sillä jos ehto täyttyy ja teistä tulee perillisiä, sekä perinnöt että vapauden lahjoitukset ovat päteviä; tai jos ehto ei täyty, Titiuksesta ja teistä tulee perillisiä. Jos kysytte, miten Falcidiuksen osuus voidaan arvioida ja pitäisikö ehdon täytyessä yhdistää teidän neljäsosanne ja teidän puoliskonne perinnöstä ja näin ollen Falcidiuksen osuus on laskettava kolmesta neljäsosasta perintöä, jos maksatte ne perinnöt, jotka perijänä ehdottomasti kuuluvat teille, annamme mielipiteeksemme, että nämä kaksi osuutta on yhdistettävä.

338. Kun testamentintekijä määräsi alle murrosikäisen poikansa ja Titiuksen perillisiksi yhtä suuriin osuuksiin jäämistöstään ja veloitti pojalleen perintöjä, jotka olivat koko hänen puoliskonsa suuruiset, mutta ei veloitannut Titiukselle mitään, ja korvasi poikansa Titiuksella, jolloin Titius oli astunut jäämistöön hänen nimityksensä nojalla, alaikäinen poika oli kuollut ja Titiukselta oli tullut hänen perillisensä sijaantulon nojalla, heräsi kysymys siitä, kuinka paljon hänen oli maksettava perintöjä. Päätettiin, että hänen oli maksettava perintöosuudet kokonaisuudessaan, sillä kun perinnön kaksi puolisko olivat sulautuneet yhteen, Falcidian lakia sovellettiin koko perintöön, ja näin ollen perintöosuudet erääntyivät maksettaviksi ilman mitään vähennyksiä. Tämä pätee kuitenkin vain silloin, kun poika kuolee ennen kuin hänestä tulee isänsä perillinen. Mutta jos hänestä tulee isän perillinen, sijainen ei pitäisi maksaa perinnöstä enempää kuin alaikäisen olisi pitänyt maksaa, koska hän ei ole velvollinen omissa nimissään vaan kuolleen alaikäisen nimissä, joka ei olisi joutunut luovuttamaan perinnönsaajille enempää kuin kolme neljäsosaa puoliskostaan.

339. Jos kuitenkin vieraan perillisen koko puolisko olisi testamentattu ja hänestä tulee oppilaan sijaantulon nojalla alaikäisen perillinen, jota ei ole velvoitettu maksamaan mitään perintöjä, voidaan sanoa, että ne lisääntyvät, ja on ryhdyttävä menettelyyn aivan kuin jos asianosainen olisi korvannut kenet tahansa perillisen, ja kun tämä on kieltäytynyt ottamasta perintöä vastaan, sijainen saa oikeuden koko perintöön; siitä syystä, että sijainen ottaa aina huomioon isän jättämän omaisuuden määrän määrittäessään Falcidian lain mukaan maksettavaa osuutta.

340. Samaa on sanottava, jos isä nimeää kaksi alaikäistä lastaan perillisikseen ja korvaa heidät toisillaan, sillä näissä olosuhteissa jäämistö siirtyy toiselle sijaantulo-oikeuden nojalla, ja Falcidian-lain mukainen määrä on vahvistettava.

341. Kun testamentin antajalla oli kaksi alaikäistä poikaa ja hän määräsi toisen heistä perillisekseen ja jätti toisen perinnöttömäksi ja korvasi sittemmin perinnöttömäksi määrätyn pojan sillä, jonka hän oli määrännyt perilliseksi, ja sen jälkeen korvasi perinnöttömäksi määrätyn pojan Maeviuksella ja määräsi tämän maksamaan perinnön, perinnöttömäksi jätetystä veljestä tuli toisen perillinen, ja hän kuoli sen jälkeen. Koska jälkimmäisen omaisuus siirtyi isän testamentin mukaan hänelle perintöoikeudellisesti sijaisuuden perusteella, voidaan sanoa, että perintöosuudet, jotka hänelle annettiin tehtäväksi, on Falcidianin osuuden vähentämisen jälkeen maksettava siitä omaisuudesta, jonka isä jätti kuolinhetkellään. Seuraava tapaus ei ole tätä näkemystä vastaan, nimittäin: kun isä testamenttaa perinnöttömäksi jääneelle pojalleen perinnön, sijainen ei ole velvollinen maksamaan perintöä tämän vuoksi; koska tässä tapauksessa poika ei saa osaa isänsä omaisuudesta vaan ainoastaan perinnön. Joku voi silti kysyä, mitä on tehtävä, jos perinnöttömäksi jätetystä pojasta ei tullut sijaantulon nojalla veljensä perillistä joko lain nojalla tai jonkun kolmannen osapuolen väliintulon kautta ja jos hän sitten kuolee ennen murrosikää. Voidaanko tällaisessa tilanteessa katsoa, että sijaisen on maksettava perintö, joka hänelle oli määrätty? Ei missään tapauksessa. On nimittäin eriasia, tuleeko perinnöttömäksi jääneestä pojasta veljensä perillinen sijaisuuden nojalla vai jollakin muulla tavalla, ja on selvää, että toisessa näistä tapauksista isä voi määrätä pojan perinnöksi, mutta toisessa hän ei

voi; ja näin ollen on järjen mukaista katsoa, että testamentin antajalla ei ole sijaiseen nähden enempää oikeutta kuin mitä hänellä olisi ollut siihen, jonka tilalle hänet oli määrätty.

342. Alaikäisen henkilön kanssaperijä maksoi, varattuaan Falcidianin osuuden, testamentin tekijän testamenttaamat perinnöt suhteessa omaan osuuteensa jäämistöstä. Sitten kun alaikäinen kuoli, toisesta tuli sijaantulon nojalla hänen perillisensä, ja kun alaikäiselle kuulunut puolet jäämistöstä oli käytetty loppuun, Falcidian-lain mukainen osuus olisi vähennettävä kaikista perinnöistä, jotta kaikki ne, jotka hänelle ja alaikäiselle oli määrätty, olisivat maksuunpantuja, neljäs osa jäämistöstä jäisi hänen haltuunsa; sillä vaikka hän on alaikäisen perillinen, silti Falcidian-lain mukainen vähennys on tehtävä, aivan kuin jos hän olisi ollut isänsä perillinen. Perinnönjättäjälle määrättyjä perintöjä, joiden määrä oli yli kolme neljäsosaa hänen osuudestaan, ei lisätä, ellei perillinen, joka oli määrätty osalle jäämistöä ja joka korvasi hänen kanssaperillisensä, maksa perintöjä sen jälkeen, kun falcidialaisen osuuden vähennys oli vähennetty, hänen kanssaperillisensä harkitessa asiaa; ja sen jälkeen, kun jälkimmäinen oli hylännyt jäämistön, toinen perillinen hankkii sijaantulon nojalla myös jäljelle jäävän osan jäämistöstä.

343. Africanus, Kysymyksiä, kirja V.

Kun mies, jolla oli neljänsadan aureenin suuruinen omaisuus, testamenttasi siitä kolmesataa ja testamenttasi sitten sinulle sadan aureenin arvoisen maa-alueen sillä ehdolla, että falcidialaista lakia ei sovellettaisi hänen testamenttiinsa, herää kysymys, mikä on sääntö? Vastasin, että tämä on yksi niistä hämmäntävistä kysymyksistä, joista dialektikot keskustelevat ja joita he nimittävät sofistisiksi tai illusorisiksi; sillä tällaisessa tapauksessa kaikki, mitä päätämme todeksi, osoittautuu vääräksi. Jos nimittäin sanomme, että teille jätetty testamentti on pätevä, on syytä soveltaa Falcidianin lakia, ja siksi perintöä ei voida maksaa, koska ehto ei ole täyttynyt. Jos taas perintöä ei pidetä päteväenä, koska ehto ei ole noudatettu, ei ole perusteita Falcidian lain soveltamiseen. Jos lakia ei kuitenkaan sovelleta ja ehto olisi täytettävä, teillä on oikeus testamenttiin. Koska testamentin tekijän tarkoituksena näyttää kuitenkin olleen, että muita perintöjä ei vähennettäisi teidän perintönne vuoksi, on parempi katsoa, että edellytys, josta perintönne on riippuvainen, ei ole täyttynyt.

344. Mitä siis on sanottava, jos testamentintekijä testamenttasi kaksisataa aureia muina testamentteina ja jätti sinulle kaksisataa samalla ehdolla, sillä ehto, josta sinun testamenttisi on riippuvainen, joko täyttyi tai ei täyttynyt; näin ollen sinulla on oikeus saada kaikki tai ei mitään, ja tätä pidetään epäoikeudenmukaisena ja testamentintekijän tarkoituksen vastaisena. Ei myöskään ole kohtuullista katsoa, että teillä on oikeus osaan perinnöstä, kun se on välttämätöntä, sillä edellytyksen, josta koko perintö riippuu, on joko täyttynyt täyttyä tai sen on täyttynyt jäädä täyttymättä. Siksi koko asia olisi ratkaistava turvautumalla petokseen perustuvaan poikkeukseen.

345. Tästä syystä, kun testamentin tekijä haluaa saada tahtonsa toteutumaan, hänen tulisi määrätä seuraavasti: "Jos olen testamentannut tai testamenttaisin enemmän kuin Falcidian lain mukaan on laillista, perilliselleni annetaan tehtäväksi vähentää siitä perinnöstä, jonka olen jättänyt Titiukselle, niin paljon kuin on tarpeen hänen neljänneksensä täyttämiseksi."

346. Jos testamentinsaaja jätti perinnöksi kaksisataa aureeta ja testamenttasi minulle sata aureeta, jotka maksetaan välittömästi, ja lisäksi sata aureeta sinulle, jotka maksetaan ehdollisesti, ja ehto täytettiin jonkin ajan kuluttua, kuitenkin niin, että sinulle jätetyistä tuloista perillinen ei saanut enempää kuin kaksikymmentäviisi aureeta, hänellä on oikeus Falcidian lain mukaiseen etuun, ja meidän on maksettava hänelle kaksikymmentäviisi aureeta ja lisäksi korko, joka on maksettu viisikymmenelle aureelle sillä välin, mikä (esimerkiksi) on viisi aureeta. Koska siis on maksettava kolmekymmentä aureeta, eräät viranomaiset katsovat, että kummaltakin meistä on maksettava viisitoista, mikä on täysin virheellinen näkemys, sillä vaikka olemme molemmat saaneet saman summan, on kuitenkin selvää, että minun perintöni on hieman arvokkaampi kuin sinun. Näin ollen olisi päätettävä, että sinun perintösi pienenee sillä määrällä, jonka perillinen on saanut tuotoista; ja tämän mukaan olisi tehtävä seuraava laskelma: perilliselle kuuluva määrä on jaettava seitsemään osaan, joista minun on maksettava neljä ja sinun kolme, koska minun perintöni on neljänneksen suurempi kuin sinun.

347. Marcianus, Institutes, kirja VII.

Jumalalliset Severus ja Antoninus totesivat eräissä reskriptissä, että lasten elatukseen jätettyihin rahoihin sovellettiin Falcidianin lakia ja että maakunnan kuvernöörin velvollisuutena oli huolehtia siitä, että ne lainataan maksukykyisille henkilöille.

348. Jumalalliset Severus ja Antoninus totesivat Bononius Maximukselle osoitetussa yleisessä reskriptissä, että kaikkien niiden, jotka vaativat falsidialaisen lain etua petostarkoituksessa, oli maksettava korkoa.

349. Florentinus, Institutes, kirja XI.

Jos perillinen, jonka tehtäväksi on uskotulla testamentilla annettu perinnön siirtäminen jollekulle tietyn rahasumman saatuaan, kieltäytyy täyttämästä testamentin tekijän tahtoa ja haluaa sen jälkeen käyttää hyväkseen Falcidian-lain etua, vaikka rahaa ei ehkä olekaan maksettu sille, jota sen saatuaan pyydettiin siirtämään perintö; silti hänen on pakko täyttää uskottu testamentti, koska se, mitä testamentin tekijä halusi hänelle annettavan, tulee Falcidian-osan tilalle.

350. Marcianus, Institutes, kirja XIII.

Perillisellä on oikeus saada falsidialaisen lain mukaisena neljänneksenä perinnöstä kaikki se, mitä hän tässä ominaisuudessa hankkii, mutta ei mitään sellaista omaisuutta, jota hän voi vaatia perinnöllisen oikeuden nojalla tai jonka hän on saanut

perintönä, testamentin nojalla tai ehdon täyttämiseksi; sillä mikään näistä ei kuulu hänen neljännekseen. Mutta jos hänet on valtuutettu trustin ehtojen nojalla luovuttamaan koko jäämistö tai jos hänelle jätetään perintö tai hänestä tulee trustin edunsaaja tai jos hänet on määrätty ottamaan tietty omaisuus etuoikeutettuna perintönä tai vähentämään tai pidättämään jotakin jäämistöstä, tämä sisältyy hänen neljanteen perintönsä. Sitä osuutta, jonka hän saa kanssaperilliseltä, ei kuitenkaan oteta huomioon. Vaikka häntä pyydetäisiinkin luovuttamaan kuolinpesä tietyn rahasumman saatuaan, se, mitä hän saa, sisällytetään hänen neljäsosaansa, kuten jumalallinen Pius on päättänyt. Ja jos trustin edunsaaja antaa hänelle jotain ehdon mukaisesti, on huomattava, että myös tämä on sisällytettävä hänen neljännekseen. Mutta jos perillinen saa jotain perinnönsaajalta ehdon täyttämiseksi, tämä ei kuulu Falcidian-lain soveltamisalaan; jos siis vainaja on testamentannut sadan aureen arvoisen maa-alueen, edellyttäen, että testamentin saaja maksaa perilliselle viisikymmentä, testamenttilahjoitukset on laskettava sadaksi, ja perillinen on oikeutettu saamaan viidenkymmenen aureen osuutensa lisäksi, eikä tätä sisällytetä hänen neljäsosaansa.

351. Macer, Sotilasasioista, kirja II.

Jos sotilas testamentin tehtyään määrää puolet omaisuudestaan toimitettavaksi sinulle ja tekee sitten kotiutumisen jälkeen lisäyksen, jossa hän pyytää toisen puolen omaisuudestaan toimitettavaksi Titiukselle, ja kuolee vuosi kotiutumisen jälkeen, perillinen saa pitää neljänneksensä siitä, mitä sinulle ja Titiukselle kuului, koska testamentin tekijä kuoli aikana, jolloin hänen testamentinsa ei voinut hyötyä sotilaiden testamentteja koskevasta keisarillisesta etuoikeudesta. Jos hän kuitenkin kuolee vuoden kuluessa kotiutumisestaan, Titius joutuu yksin kärsimään Falcidian neljänneksen vähennyksen, koska testamentti jätettiin hänelle aikana, jolloin testamentin tekijä ei voinut tehdä sotilaslain mukaista testamenttia.

352. Papiniamis, Kysymyksiä, XX kirja.

Erästä perillistä valtuutettiin luovuttamaan omaisuus Maeviukselle sillä ehdolla, että tämä saa häneltä sata aureia, ja hänen kuoltuaan jättämään rahat Titiukselle. Vaikka mainitut sata aureeta riittivät muodostamaan neljänneksen jäämistöstä, myöhemmän luottamuksen vuoksi on silti syytä pitää neljäsosa ensimmäisestä testamentista; sillä jumalallisen Hadrianuksen perustuslain mukaan summa kuuluu Falcidiuksen lain soveltamisalaan vain silloin, kun se jää perillisen haltuun; mutta Falcidiuksen lain soveltaminen koskee vain sitä, jolle jäämistö testamentattiin, joten se ei koske niitä sataa aureeta, jotka lahjoitettiin mortis causa. On selvää, että jos joku tekee seuraavan testamenttimääräyksen: "Pyydän sinua siirtämään omaisuuteni sadan aureenin vastaanottamista vastaan", eikä testamentin tekijä nimeä ketään henkilöä maksamaan rahoja, perillinen voi senaatin Trebellian asetuksen ehtojen mukaisesti pidättää ne ja vähentää ne, jos ne riittävät hänen neljänneksen osuutensa täyttämiseen.

353. Scaevola, Digest, kirja XXI.

Eräs testamentinsaaja, joka oli määrännyt poikansa ja tyttärensä perillisikseen, testamenttasi kummallekin tiettyjä omaisuuseriä etuoikeutettuina testamentteina, mutta jätti tyttärelleen paljon vähemmän kuin pojalleen. Hän testamenttasi ensin mainitulle lisäksi talon, joka oli rasiitteena, kaikkine siihen kuuluvine tavaroineen ja käyttöesineineen, ja lisäsi seuraavan lausekkeen: "Teen tämän testamentin sillä ehdolla, että poikani vapaamatkustaja Titius maksaa kaikki kyseisestä talosta johtuvat velat, ja jos hän tekee niin, talo kuuluu molemmille yhteisesti." Tämä lauseke on kuitenkin vain yksi. Jos tytär haluaisi käyttää hyväkseen Falcidian lain etua neljänneksensä varaamiseksi, heräsi kysymys, pitäisikö velat vähentää hänelle jääneestä perintöosuudesta ja saisiko hän neljänneksensä siitä, mitä jää jäljelle. Vastaus oli, että hän voisi vaatia sitä lain mukaan, mutta että hän ei voisi ottaa vastaan sitä, mikä hänelle jätettiin, jos se riittäisi täyttämään hänen neljänneksensä, noudattamatta vainajan tahtoa ja maksamatta sitä, mitä häneltä oli vaadittu.

354. Sama, Digest, kirja XXI.

Aviomies oli vastuussa vaimonsa omaisuudesta, johon ei sisällynyt hänen myötäjäisensä, ja kun vaimo oli kuollut ennen kuin hänen miehensä oli antanut hänelle tiliä hallinnostaan, hän jätti hänelle koko omaisuutensa perinnöksi ja velvoitti hänet kuollessaan luovuttamaan siitä kymmenen osuutta heidän yhteiselle pojalleen ja kaksi osuutta hänen pojanpojalleen. Heräsi kysymys siitä, olisiko se, minkä todettiin jääneen hänen aviomiheensä haltuun hänen omaisuuden hallinnoinnistaan, siirrettävä pojalle muun omaisuuden ohella suhteessa kymmeneen osuuteen kuolinpesästä. Vastaus oli, että myös se, mitä aviomies oli velkaa kuolinpesälle, sisällytettäisiin jakoon.

355. Erään tytön isänpuoleisesta sedästä, jota hänen äitinsä pyysi siirtämään hänen omaisuutensa Titiukselle, jos tyttö kuolisi ennen murrosikää, tuli tytön laillinen perillinen. Arvioidessaan Falcidianin lain mukaan maksettavaa määrää perillinen halusi vähentää jäämistöstä pääoman, jonka koroista kuollut alaikäinen oli maksanut useille henkilöille rahaa, joka oli maksettava testamentin tekijän puolesta suoritetusta elatuksesta. Jos hän tekisi tämän vähennyksen, heräsi kysymys siitä, pitäisikö hänen antaa vakuus mainittujen rahasummien pääoman maksamiseksi, jolloin niiden määrät määräytyisivät kunkin elatusapuun oikeutetun kuoleman ajankohdan mukaan. Vastaus oli, että hänen olisi annettava tällainen vakuus.

356. Kolme vuotta sen jälkeen, kun perillinen oli tullut kuolinpesään, eräs perillinen halusi panna täytäntöön Falcidian-lain perinnönjättäjiä vastaan siitä syystä, että perittävä oli hoitanut tiettyjä holhouksia, joista ei ollut vielä tehty tiliä, ja koska hän kiisti, että alaikäiselle kuuluvista saamisista voitaisiin periä takaisin yhtä paljon kuin oli vähennetty perittävän antaman vakuuden vuoksi. Heräsi kysymys, olisiko testamentinsaajien vaatimuksesta otettava jäljennökset perittävän tileistä ja kaikista kuolinpesään kuuluvista asiakirjoista sekä selvitys holhousmiehille maksettavista summista, jotta esittäisiin perillistä esittämästä haluamiaan asiakirjoja ja näin huijaamasta testamentinsaajia. Vastaus oli, että tuomioistuimen velvollisuutena oli tutkia kaikki asiakirjat, joiden avulla perinnön määrä voitiin selvittää.

357. Samat, julkisesti käsitellyt kysymykset.

Jos siviilihenkilö on tehnyt testamentin ennen sotilaaksi ryhtymistään ja tekee sitten lisäyksen siihen asepalveluksen aikana, Falcidian lakia ei sovelleta lisäykseen, mutta sitä sovelletaan testamenttiin.

Tit. 3. Jos jollekin on testamentattu enemmän kuin Falcidian laki sallii.

358. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXXIX.

Jos jollekin on testamentattu enemmän omaisuutta kuin laki sallii ja on perusteltua syytä epäillä, onko Falcidian lakia sovellettava vai ei, preetori tulee perillisen avuksi ja pakottaa testamentinsaajan antamaan hänelle vakuuden siitä, että jos käy ilmi, että hän on saanut suuremman perinnön kuin mihin hänellä on Falcidian lain mukaan oikeus, hän palauttaa hänelle ylimenevää määrää vastaavan summan ja että häntä ei yritetä huijata.

359. Sillä ei ole merkitystä, tapahtuuko tämä ensimmäisessä testamentissa, pupillisessa sijaisperinnössä vai molemmissa, sillä on jo päätetty, että Falcidianin lakia sovelletaan vain kerran, vaikka testamentteja olisi kaksi, ja että kaikki perinnöt ovat maksun alaisia, ei ainoastaan ne, jotka alaikäinen itse on saanut, vaan myös ne, jotka hänen sijaisensa on velvollinen maksamaan.

360. Jos holhottavasta ei ole tehty mitään määräystä, perillisellä on oikeus nostaa holhouskanne entisen edunvalvojaa vastaan. Mutta kuten Pomponius sanoo, sopimus voi tulla voimaan sekä holhottavaan itseensä että hänen perilliseensä nähden, jolloin Falcidianin laki alkaa tulla voimaan hänen elinaikanaan. Hän vahvistaa saman säännön myös edunvalvontakanteen osalta.

361. Marcellus kertoo, että eräs mies, jonka omaisuuden arvo oli neljäsataa aureia, määräsi perillisekseen poikansa, joka ei ollut vielä saavuttanut murrosikää, korvasi hänet Titiuksella ja Seiuksella eikä veloittanut alaikäiselle mitään perintöä, vaan veloitti Titiuksen maksamaan kolmesataa aureia. Marcellus kysyy, olisiko sijaisen maksettava kaksisataa vai sataviisikymmentä aureeta, koska häntä ei missään tapauksessa saisi velvoittaa maksamaan kolmesataa aureeta. Minusta vaikuttaa paremmalta mielipiteeltä, että hänen ei pitäisi joutua maksamaan legaatile enempää kuin hänen osuutensa, eikä ainakaan vähempää. Tästä seuraa, että määräys ei tule voimaan, kun se koskee vain häntä, vaan se on pantava täytäntöön kaikkien perillisten hyväksi, koska Falcidianin laki tulee sovellettavaksi, kun asianmukainen syy on osoitettu, ja se määräytyy perinnönjaon ja kuolinpesän velkojen määrän perusteella.

362. Jos kuolinpesän velkaantuminen on ilmeistä tai varmaa, laskelma on helppo tehdä. Jos velkaantuminen on kuitenkin vielä epävarmaa, joko siksi, että se riippuu jostakin ehdosta, tai siksi, että velkoja on nostanut kanteen saatavansa perimiseksi, eikä oikeudenkäyntiä ole vielä päätetty, on epävarmuuden vuoksi epäselvää, kuinka paljon perinnönjättäjälle on maksettava.

363. Nykyisin tapahtuu jotain hyvin samankaltaista trustien osalta.

364. Kun sanotaan, että Falcidianin lakia sovelletaan, nimitetään yleensä välimies arvioimaan jäämistön määrä, vaikka vain yksi henkilö vaatisi hyvin maltillisen trustin toteuttamista. Tällainen arvio ei saisi vahingoittaa muita, joita ei ole kutsuttu välimiehen eteen. Silti on tavallista, että perillinen ilmoittaa muille trustin edunsaajille, että heidän on saavuttava välimiehen eteen ja esitettävä siellä asiansa. Usein myös velkojille ilmoitetaan, että heidän on todistettava saatavansa välimiehen edessä. On vain kohtuullista, että perillistä kuullaan testamentinsaajien ja trustin edunsaajien vaatimuksia vastaan, jos hän tarjoutuu maksamaan kaiken jäljellä olevan ja haluaa suojautua tällaisella määräyksellä.

365. Jos testamentataan tiettyjä välittömästi maksettavia perintöjä ja toisia ehdollisesti maksettavia perintöjä, tämä määräys olisi tehtävä ehdollisten perintöjen osalta, edellyttäen että välittömästi maksettavat perinnöt maksetaan täysimääräisesti. Lopuksi Julianus sanoo, että jos testamentteja on testamentattu ehdottomasti ja ehdollisesti, jotta Falcidian laki ei tulisi voimaan, jos ehto noudatetaan, ei myönnetä kanteita ehdottomasti testamentattujen testamenttien perimiseksi, ellei perilliselle anneta vakuutta siitä, että hän saa takaisin kaiken sen, mitä hän on saanut enemmän kuin Falcidian lain mukaan on sallittua.

366. Julianus sanoo myös, että jos neljäsosa jäämistöstä jätetään jollekin henkilölle ehdollisesti ja kolme neljäsosaa siitä testamentataan absoluuttisesti, on annettava vakuus kaiken sen palauttamiseksi, mitä on saatu Falcidian lain salliman määrän ylittävältä osalta.

367. Näin ollen myös tämä ehto voidaan vaatia, sillä vaikka perillinen voi saada takaisin kaiken maksamansa ylimenevän määrän, voi kuitenkin olla, että se, jolle maksu on suoritettu, ei ole maksukykyinen, ja tästä syystä se, mitä on maksettu, menetetään.

368. Voidaan sanoa, että tämä määräys olisi tehtävä myös suhteessa lahjoituksiin mortis causa.

369. Nämä määräyksen sanat "Mitä olet mahdollisesti saanut perintönä yli sen, mitä falcidaalilaki sallii" eivät viittaa ainoastaan henkilöön, joka on saanut enemmän kuin falcidaalilaki sallii ja jonka on palautettava osa ja joka voi pitää osan siitä, vaan ne viittaavat myös henkilöön, joka on velvollinen palauttamaan koko perintönsä, sillä on ymmärrettävä, että toisinaan falcidaalilaki peruuttaa osan maksetusta perinnöstä ja toisinaan koko perinnön. Koska falcidialaisen osuuden

laskeminen tapahtuu sen jälkeen, kun velka on otettu huomioon, käy usein niin, että havaitaan muita velkoja tai täyttyy ehto, josta velan maksaminen riippui, ja koko perinnön määrä on käytetty loppuun; joskus kuitenkin täyttyy ehto, josta orjien vapaus riippuu, jolloin perintö ei ole missään tapauksessa eräännytynyt maksettavaksi, koska perinnön määrän laskeminen tapahtuu vasta, kun orjien perinnön laskeminen on suoritettu ja heidän arvonsa on vähennetty kuolinpesän varoista.

370. Falcidian lakia ei myöskään sovelleta tiettyihin testamentteihin; silti niihin viitaten on havaittu sääntö, jonka mukaan vaikka perillisellä ei ehkä olekaan oikeutta varata neljättä perintöosaansa, perintöosuudet ovat kuitenkin maksettavissa vain siinä tapauksessa, että kuolinpesän varat riittävät, tietenkin sen jälkeen, kun niistä on vähennetty velat sekä niiden orjien arvo, jotka ovat saaneet vapautensa testamentilla joko suoraan tai trustin ehtojen mukaisesti.

371. Trustin edunsaajan olisi myös annettava vakuus testamentinsaajalle, jonka tehtävänä on testamentin täytäntöönpano.

372. Joskus tässä määräyksessä esitetyllä sopimuksella ei ole viittausta falcidiolakiin vaan johonkin muuhun lakiin; kuten esimerkiksi silloin, kun holhousmies nimitetään koko kuolinpesän perilliseksi ja hänelle määrätään absoluuttisesti perinnöksi viisi kahdestoistaosaa siitä ja hänelle määrätään myöhemmin ehdollisesti toinen testamentti, joka ylittää määrän, johon hänellä on oikeus holhousmiehenä; sillä tässä tapauksessa on turvauduttava holhousmiehiä koskevaan lakiin eikä falcidiolakiin.

373. Kun testamentattu omaisuus katoaa testamentinsaajan hallussa ollessaan, parempi mielipide on, että lupauksen antajalle olisi myönnettävä poikkeuslupauksen nojalla helpotusta,

374. Paulus, Ediktistä, kirja LXXV.

Vaikka hän olisi suostunut maksamaan omaisuuden arvon,

375. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXXIX.

Paitsi jos testamentinsaaja on itse syyllistynyt johonkin vilpilliseen tekoon, sillä silloin hän on vastuussa myös tähän määräykseen sisältyvän vilpillistä mielivaltaa koskevan lausekkeen nojalla, jota voidaan vastustaa vastauksella.

376. Tässä Falcidian-lain perusteella laaditussa velkakirjassa viitataan takaajien asettamiseen.

377. Kun testamentataan perintöjä, jotka on maksettava eri aikoina, koska on varmaa, että Falcidianin lakia sovelletaan, Pedius sanoo, että ei ole perustetta ehdolle, mutta on perustetta laskelmalle, ja että on tehtävä arvio eri aikoina maksettavasta summasta, ja näin saadaan selville perinnön kokonaismäärä. Arvioinnin tuloksena Falcidian lain mukaan maksettava määrä vahvistetaan suhteessa siihen, mikä on vähennettävä kaikista perinnöistä.

378. Aina kun on selvää, että perintö tulee erääntymään ja maksettavaksi jo ennen Falcidian-lain soveltamisen alkamisajankohtaa, on tehtävä laskelma perinnöstä. Jos sen edellytyksen täyttyminen, josta se riippuu, kuitenkin viivästyy, on odotettava, kunnes se täyttyy. Mutta jos edellytyksen täyttymisen aika ei ole vielä tullut, tässä tapauksessa on otettava huomioon välisenä aikana saadut voitot ja tehtävä arvio, jotta voimme määrittää Falcidian-lain mukaisen määrän ja sanoa, että ehto on tullut voimaan.

379. Vaikka kaikki testamentinsaajat ja trustin edunsaajat voidaan tämän määräyksen nojalla velvoittaa antamaan vakuus, jumalalliset veljet ovat kuitenkin eräässä rescriptissä todenneet, että jotkut heistä ovat vapautettuja siitä, kuten esimerkiksi ne, joille on testamentattu pieniä elatusapuja. He nimittäin totesivat Pompeius Faustinalle osoitetussa rescriptissä: "Pompeia Crispianan, suojelijattaresi, testamentin nojalla vuosittain maksettavien kymmenen aureenin testamentti, jonka väitätte jääneen teille, eroaa siitä, jolla hänen muille vapautetuille naisilleen jätettiin ruokaa ja vaatteita, minkä vuoksi katsomme, että vakuutta ei pitäisi vaatia." Tämä ei ole kuitenkaan tarpeen.

380. Lisäksi on huomattava, että valtiovarainministeriötä ei pitäisi vaatia asettamaan vakuutta, vaan sitä vastaan voidaan nostaa kanne, aivan kuin se olisi tehnyt niin. Silti jumalallinen Pius totesi eräässä rescriptissä, että muut, riippumatta heidän asemastaan ja vaikka he olisivat jo saaneet perintöosuutensa, olisi pakotettava antamaan vakuus. Tästä rescriptistä saamme myös tietää, että keisari aikoi, että sopimus olisi tehtävä myös sen jälkeen, kun perinnöt on jo maksettu.

381. Kun testamentinsaaja on antanut perilliselle vakuuden hänelle maksetun perinnön palauttamisesta, ja perillinen on jo joutunut tai odottaa joutuvansa riitaan jäämistön vuoksi, ja jäämistö häädetään joko testamentin maksaneen huolimattomuuden tai petoksen vuoksi, katsomme, että sopimus ei tule voimaan, sikäli kuin on kyse hyvän kansalaisen tuomiosta, koska siihen sisältyy vilpittömän mielen elementti.

382. Samoin jos se, joka on maksanut perinnön, jostain muusta syystä menettää perinnön (esimerkiksi siksi, että hänet on määrätty perilliseksi toisella testamentilla, jonka nojalla mainittu testamentinsaaja ei ole saanut perintöä), toteamme, että hyvän kansalaisen harkinnan mukaan määräys tulee voimaan.

383. Ja yleisesti ottaen, kun hän, joka on säätänyt itsestään tämänkaltaisella määräyksellä ja on luovuttanut omaisuuden tai rahasumman tai jonkin edun, on sanottava, että määräys tulee voimaan; edellyttäen, että sen tehnyt ei ole syyllistynyt vilpilliseen mielenosoitukseen.

384. Heräsi kysymys, voiko sopimus tulla voimaan useammin kuin kerran. Ja on todettu, että se voi tulla voimaan toistuvasti, jos perilliseltä riistetään eri aikoina eri osia jäämistöstä.

385. Jos perintö maksetaan ennen kuin sopimus on tehty ja oikeudenkäynti aloitetaan vakuuden asettamisen pakottamiseksi, tämä viittaa siihen, että oikeudenkäynti voidaan aloittaa, jos jotain on jätetty maksamatta tai maksettu erehdyksessä. Koska vakuutta ei ole annettu, tässä tapauksessa katsotaan, että maksettu on enemmän kuin on maksettava. Pomponius sanoo, että vakuuden asettamista koskeva kanne on perusteltu, ja mielestäni hänen mielipiteensä olisi hyväksyttävä siitä saatavan hyödyn vuoksi.

386. Paulus, Ediktistä, kirja LXXIII.

Vakuus on taas annettava silloin, kun siihen näyttää olevan hyvä syy, sillä olisi epäoikeudenmukaista vaatia sitä silloin, kun omaisuudesta ei ole vielä syntynyt mitään riitaa ja kun on esitetty vain tyhjämpäiväisiä uhkauksia, ja siksi preetorin on päätettävä asiasta asianmukaisen tutkimuksen jälkeen.

387. Jos kumpikin kahdesta osapuolesta vaatii itselleen koko jäämistöä esimerkiksi testamentin nojalla, jos he molemmat ovat samannimisiä, niin velkojat kuin testamentinsaajatkin voivat nostaa kanteen sekä sitä osapuolta vastaan, jolla on hallintaoikeus, että sitä vastaan, joka vaatii jäämistöä.

388. Tämä vakuus on tarpeen silloin, kun joku maksaa omat rahansa tai luovuttaa oman omaisuutensa. Jos hän maksaa rahaa tai luovuttaa kuolinpesään kuuluva omaisuutta, joidenkin viranomaisten mukaan vakuutta ei tarvitse asettaa, sillä jos hän häviää oikeudenkäynnin, hän ei ole vastuussa, koska hän ei ollut hallussapidossa eikä ole syyllistynyt petokseen välttääkseen hallussapidon. Jos hän suorittaa maksun ennen kuin riita on syntynyt, tätä sääntöä sovelletaan, sillä jos hän suorittaa maksun jälkikäteen, hän olisi vastuussa huolimattomuuden perusteella.

389. Kun kyseessä on kaksi henkilöä, joilla on sama nimi, herää kysymys, onko sen, joka luovuttaa kuolinpesän omaisuutta, asetettava vakuus, koska toinen heistä vapautuu ehdottomasti vastuusta, aivan kuin hän olisi maksanut kuolinpesän velan. Jos kuolinpesän haltuunottaja on maksanut omat rahansa tai luovuttanut oman omaisuutensa, hänellä ei ole mitään pidätettävää, ja siksi hänelle on annettava vakuus.

390. Marcellus, Digest, kirja XXI.

Katsotaanpa, eikö tämä ehto, nimittäin "Lupaatko palauttaa kaiken sen, mitä olet mahdollisesti saanut enemmän kuin Falcidian laki sallii?", riitä sitä osapuolta vastaan, joka on velvollinen maksamaan perinnön toiselle trustin ehtojen mukaisesti. Riittää, että perillinen sanoo, että hänen ei tarvitse tehdä mitään luottamuksen perusteella. Sillä tässäkin tapauksessa sen, joka saa trustin edun, on asetettava vakuus perinnönsaajan korvaamiseksi, ellei tämä halua antaa vakuutta perilliselle välttääkseen kiertämisen. Lisäksi vakuus on annettava testamentinsaajalle, jos (mikä on täysin asianmukaista) hänen sallitaan pitää itsellään suhteellinen osa siitä, mitä trustin nojalla on maksettu, vaikka hänen hallussaan saattaa jäädä riittävästi perintöä, jotta hän voi täyttää koko fidusiarisen velvoitteensa.

391. Callistratus, On Judicial Inquiries, kirja IV.

Jos testamentinsaaja tai trustin edunsaaja ei voi helposti asettaa vakuutta ja on tästä syystä vaarassa jäädä vaille testamentilla annettua etua, vapautetaanko hänet vakuuden asettamisen tarpeesta? Tämä näkemys näyttää omaksutun jumalallisen Commoduksen eräissä reskriptissä, joka kuuluu seuraavasti: "Jos tuomioistuimien, joka on toimivaltainen käsittelemään asiaa, toteaa, että häneen on tehty hakemus, jolla teidät on pakotettu antamaan vakuus, jotta te ette voisi vaatia trustista saatavaa hyötyä, hänen on huolehdittava siitä, että teidät vapautetaan vakuuden antamisen vaatimuksesta."

392. Paulus, On the Lex Julia et Papia, kirja VII.

Jumalallinen Pius kielsi vaatimasta vakuutta henkilöltä, jonka tehtävänä oli valvoa tiettyjen vuotuisten testamenttien jakamista, ja vaati häntä palauttamaan perilliselle niiden osuudet, jotka eivät ottaneet niitä vastaan, ellei testamentintekijä nimenomaisesti määrännyt häntä tekemään niin.

393. Marcianus, Trustit, kirja X.

Jos perillinen väittää, että osa perinnöstä tai jopa koko perintö on menetetty valtiovarainministeriölle, ja jos olisi osoitettava, että hänellä oli myös trusti, päätettiin, että jos perinnönsaaja antaa vakuuden perinnön palauttamisesta, jos se häädetään, hänelle on maksettava.

394. Sama, Trustit, kirja XII.

Kun omaisuuden omistusoikeus ei ole kiistanalainen, mutta sen käyttöoikeus on (sillä voi käydä niin, että omistusoikeus on testamentattu Titiukselle ja käyttöoikeus jollekin toiselle), vakuutta sen palauttamiseksi ei pidä antaa perilliselle vaan Titiukselle. Joskus vakuus olisi annettava Titiukselle, vaikka käyttöoikeuden siirto olisi annettu perillisen tehtäväksi; esimerkiksi jos käyttöoikeus on varattu ja omistusoikeus on jätetty hänelle ja käyttöoikeus Seiukselle; sillä mitä hyötyä olisi tässä tapauksessa siitä, että vakuus annettaisiin perilliselle, koska hänelle ei koituisi mitään hyötyä, jos käyttöoikeus lakkautettaisiin? Jos kuitenkin käyttöoikeus on testamentattu Seiukselle ja omistusoikeus on jätetty Titiukselle siten, että kun käyttöoikeus lakkaa kuulumasta Seiukselle, hänellä on oikeus omistusoikeuteen, on käyttöoikeuden haltijan annettava vakuus perilliselle ja myös perillisen Titiukselle, koska ei ole varmaa, että jos käyttöoikeus lakkaa, Titius saa omistusoikeuden.

Kirja XXXVI

1. Senaatin Trebellian asetuksesta.
2. Siitä, milloin legaatit tai trustit tulevat voimaan.
3. Testamenttien maksamisesta tai trustien toteuttamisesta annetuista vakuuksista.
4. Milloin trustin edunsaajien testamentinsaajat voivat saada omaisuuden haltuunsa (..)

Tit. 1. Senaatin Trebellian asetuksesta.

1. Ulpianus, Trustit, kirja III.

Kun olemme käsitelleet eri omaisuuslajeihin liittyviä luottamusasioita, siirrymme nyt senaatin Trebellin asetuksen tulkintaan.

(1) Tämä senaatin asetus annettiin Neron aikana, syyskuun kahdeksantena kalendana, Anneus Senecan ja Trebellius Maximuksen konsulaatin aikana.

(2) Asetuksen sanat ovat seuraavat: "Koska on täysin oikeudenmukaista, että kaikkien sellaisten trustien osalta, jotka koskevat jäämistöjä, joissa omaisuudesta on maksettava jotakin, on turvaututtava niihin, joille jäämistön oikeudet ja voitot on siirretty, sen sijaan, että perilliset joutuisivat ottamaan riskin heihin kohdistuvan luottamuksen vuoksi, säädetään täten, että kanteita, jotka tavallisesti myönnetään perillisten puolesta ja perillisiä vastaan, ei hyväksytä silloin, kun perilliset ovat luovuttaneet omaisuuden trustin ehtojen mukaisesti, kuten heiltä on vaadittu tehtäväksi; vaan että näissä tapauksissa kanteet myönnetään niiden puolesta ja niitä vastaan, joille omaisuus on siirretty testamentilla luodun luottamuksen nojalla, jotta vainajan viimeinen tahto voidaan toteuttaa perusteellisemmin, kun on kyse jäämistön jäljellä olevasta osasta. "

(3) Tällä senaatin asetuksella poistetaan niiden epäilykset, jotka ovat päättäneet kieltäytyä perinnön vastaanottamisesta joko oikeudenkäynnin pelossa tai pelon vuoksi.

(4) Mutta vaikka senaatin tarkoituksena oli tulla perillisten avuksi, se tulee myös trustin edunsaajan avuksi. Sillä se myönnetään perillisille, koska he voivat vedota poikkeukseen, jos heitä vastaan nostetaan kanne; ja jos perilliset nostavat kanteen, heidät voidaan estää poikkeuksella, johon trustin edunsaajilla on oikeus vedota, joten ei ole epäilystäkään siitä, etteikö myös heidän etujaan olisi kuultu.

(5) Tätä senaatin asetusta sovelletaan riippumatta siitä, onko joku, joka on joko testamenttiperillinen tai lakimääräinen perillinen, valtuutettu luovuttamaan jäämistön.

(6) Sitä sovelletaan myös silloin, kun kyseessä on isän valvonnassa olevan sotilaan testamentti, jolla on oikeus määrätä castrense peculiumistaan tai quasi castrense peculiumistaan.

(7) Pretoriaanilain mukaisen omaisuuden haltijat tai muut perilliset voivat siirtää omaisuuden senaatin Trebellian-asetuksen nojalla.

(8) Herää kysymys, voiko se, jolle omaisuus on siirretty Trebellian senaatin asetuksen mukaisen trustin ehtojen nojalla, itse luovuttaa kanneoikeutensa saman senaatin asetuksen nojalla, jos hänet on valtuutettu siirtämään omaisuus. Julianus sanoo, että myös hän voi siirtää kanneoikeutensa. Tämän mielipiteen hyväksyy myös Marcianus, ja me itse hyväksymme sen.

(9) Jos kuitenkin joku on velvoitettu siirtämään kuolinpesä kahdelle henkilölle, yhdelle heistä absoluuttisesti tai tietyn ajan kuluessa ja toiselle tietyn ehdoin, ja hän väittää, että kuolinpesä on todennäköisesti maksukyvytön, senaatti on määrännyt, että koko kuolinpesä on siirrettävä sille, jolle perillistä on pyydetty siirtämään se absoluuttisesti tai tietyn ajan kuluessa. Jos ehto kuitenkin täyttyy ja toinen perinnönsaaja haluaa ottaa osuutensa vastaan, kanneoikeus siirtyy hänelle lain nojalla.

- (10) Jos poika tai orja on nimitetty perilliseksi ja häntä on kehotettu siirtämään omaisuus, ja isäntä tai isä luovuttaisi sen, kanneoikeudet siirtyvät senaatin Trebellin asetuksen nojalla trustin edunsaajalle. Näin on, vaikka osapuolet olisi valtuutettu siirtämään omaisuus omissa nimissään.
- (11) Samaa sääntöä sovelletaan, jos isä on valtuutettu siirtämään omaisuutta pojan itsensä toimesta.
- (12) Jos alaikäisen tai mielisairaan henkilön edunvalvoja tai holhooja on valtuutettu luovuttamaan kuolinpesä, sovelletaan epäilemättä senaatin Trebellian asetusta.
- (13) Kun alaikäinen on valtuutettu siirtämään kuolinpesä edunvalvojalleen itse, heräsi kysymys, voiko hän tehdä sen edunvalvojansa valtuuttamana. Divinus Severus päätti, että hän ei voinut siirtää kuolinpesää holhoojalleen tämän valtuuttamana, koska kukaan ei voi toimia tuomarina omissa asiassaan.
- (14) Silti alaikäisen omaisuuden voi hän itse siirtää edunvalvojalleen, koska jälkimmäisen valtuutus ei ole välttämätön, jotta siirto olisi laillinen.
- (15) Lisäksi kun yhdistyksen tai oikeushenkilön tehtävänä on siirtää kuolinpesä, siirto on pätevä, jos se on tehty jokaiselle eri jäsenelle erikseen, kyseiseen yhdistykseen tai oikeushenkilöön kuuluvien henkilöiden äänestyksellä; sillä tällöin jokaisen heistä katsotaan tehneen siirron itselleen.
- (16) Jos perillistä pyydetään siirtämään perintöomaisuus sen jälkeen, kun hän on varannut itselleen maa-alueen, hän voi tehdä sen senaatin Trebellian asetuksen nojalla; eikä sillä ole suurta merkitystä, jos hänelle annettu maa-alue on pantattu, sillä henkilökohtainen kanne lainatun rahan takaisinperimiseksi ei seuraa maata; mutta hän on vastuussa sille, jolle perintöomaisuus on siirretty senaatin Trebellian asetuksen nojalla. Luovutuksen saajan on asetettava vakuus perilliselle, jotta perillinen saa korvauksen, jos velkoja sattuu häätämään maan. Julianus ei kuitenkaan katso, että vakuutta olisi annettava, vaan että olisi arvioitava maan arvo ilman vakuutta, toisin sanoen se, millä hinnalla se myytäisiin, jos vakuutta ei annettaisi; ja jos se ilman vakuutta myytäisiin niin paljon kuin neljäs osa omaisuudesta tuottaisi, kanneoikeus siirtyisi senaatin Trebellin asetuksen ehtojen mukaisesti; mutta jos se tuottaisi vähemmän, niin silloin, kun vaje on varattu, olisi myös loput luovutettava senaatin Trebellin asetuksen mukaisesti. Tämä lausunto ratkaisee monia kysymyksiä.
- (17) Jos mies, jolla oli neljänsadan aureenin suuruinen omaisuus, testamenttasi kolmesataa ja, vähennettyään siitä kaksisataa, antoi perilliselleen tehtäväksi luovuttaa omaisuus Seiukselle, joutuuko testamentin saaja vastuuseen kolmesta sadasta aureesta vai onko hän vastuussa vain sen osuuden mukaan, joka tuli hänen haltuunsa? Julianus sanoo, että häneltä voidaan vaatia kolmesataa aureia, mutta että kanteita ei voida nostaa trustin edunsaajaa vastaan yli kahdesta sadasta ja perillistä vastaan sadasta aureista. Tämä Julianuksen näkemys vaikuttaa minusta oikealta, jotta edunsaaja ei joutuisi vastuuseen

enempää kuin sen määrän, jonka hän on saanut kuolinpesältä. Kukaan ei nimittäin ole velvollinen maksamaan perinnöstä enempää kuin sen määrän, joka on tullut hänen käsiinsä kuolinpesästä, vaikka Falcidianin lakia ei ehkä sovellettaisikaan, kuten jumalallisen Piuksen reskriptiossa todetaan.

(18) Lopuksi, sotilaan testamentin nojalla ei saa maksaa testamenttina enempää kuin mitä hänen omaisuutensa on velkojen vähentämisen jälkeen; ja silti testamentin saajan ei sallita varata neljättä.

(19) Siksi Neratius sanoo, että jos perillinen velvoitetaan luovuttamaan koko jäämistö vähentämättä falcidiosuutta ja se, joka on oikeutettu saamaan sen, velvoitetaan luovuttamaan se kolmannelle, perillinen ei voi vähentää neljäsosaa siitä, mitä toinen edunsaaja saa, koska testamentin antaja on vain tarkoittanut, että ensimmäinen trustin edunsaaja nauttii hänen vapaamielisyydestään.

(20) Kun testamentinsaaja, jolla oli omaisuutta neljänsadan aureen arvosta, jätti kaksisataa Titiukselle ja velvoitti perillisen siirtämään puolet omaisuudesta Semproniukselle, Julianus sanoo, että siirto olisi tehtävä senaatin Trebellian asetuksen ehtojen mukaisesti ja että testamentinsaajan kanne olisi jaettava siten, että hän voi nostaa yhden kanteen perillistä vastaan sadasta aureesta ja toisen trustin edunsaajaa vastaan toisesta sadasta aureesta. Julianus siis katsoo, että tällä tavoin perillinen saa neljännes osansa vahingoittumattomana eli sata aureia ilman vähennyksiä.

(21) Julianus sanoo myös, että jos joku, jolla on neljänsadan aureen suuruinen omaisuus, testamenttaa kolme sataa ja, vähennettyään sadan aureen, antaa perilliselleen tehtäväksi siirtää omaisuus Semproniukselle, on sanottava, että jos omaisuus siirretään sadan aureen vähennyksen jälkeen, kanne perinnön takaisin saamiseksi myönnetään luottamuksen edunsaajaa vastaan.

2. Celsus, Digest, kirja XXI.

Kun mies, joka jätti jälkeensä neljäsataa aureia, testamenttasi kolme sataa Titiukselle ja antoi perilliselleen tehtäväksi siirtää omaisuuden sinulle, ja perillinen, joka epäili omaisuuden olevan maksukyvytön, astui siihen prätorin määräyksestä ja siirsi sen, heräsi kysymys, mitä olet velkaa testamentinsaajalle? On katsottava, että koska on oletettava, että testamentintekijä on tarkoittanut, että testamenttilahjoitus siirretään testamenttilahjoitusten rasittamana, sinun olisi maksettava koko kolmesataa aureia Titiukselle; sillä perillistä on ymmärrettävä niin, että häntä on pyydetty nimeämään sinut hänen sijaansa ja maksamaan sinulle loppuerä, ja kun hän on täyttänyt kaikki kuolinpesään liittyvät velvollisuutensa eli maksanut testamenttilahjoitukset, hänellä olisi ollut oikeus siihen, mikä olisi jäänyt jäljelle, jos häntä ei olisi velvoitettu luovuttamaan kuolinpesää sinulle. Paljonko hän olisi silloin jättänyt? Varmasti sata aureia. Nämä määrät hänen oli maksettava teille, ja näin ollen laskettaessa Falcidian lain mukaan maksettavaa osuutta, kun perillisen oli maksettava kolme sataa aureeta Titiukselle ja sata aureeta teille, tuloksena on, että jos hän siirtyisi omaisuuteen vapaaehtoisesti, hänen olisi maksettava kaksisataa kaksikymmentäviisi

aureeta Titiukselle ja seitsemänkymmentäviisi aureeta teille. Näin ollen Titius ei ole oikeutettu saamaan enempää kuin jos perillinen olisi tullut kuolinpesään ilman, että preetori olisi pakottanut hänet siihen.

3. Ulpianus, Trustit, kirja III.

Lisäksi Marcellus Julianuksesta toteaa tähän tapaukseen viitaten, että jos testamentin antaja oli sanonut, että perillinen olisi velvoitettava perinnönjättäjään, ja tämä tuli vapaaehtoisesti kuolinpesään, Falcidianuksen osuutta koskeva laskelma on tehtävä aivan kuin jos neljäsataa aureia olisi testamentattu trustin nojalla ja kolmesataa olisi jätetty perinnöksi; näin ollen kolmesataa olisi jaettava seitsemään osaan, joista neljään olisi oikeus trustin saajalla ja kolme muuta menisi testamentin saajalla. Jos kuolinpesän kuitenkin väitetään olevan maksukyvytön eikä perillinen ole vapaaehtoisesti ottanut sitä vastaan ja luovuttanut sitä, sadan aureen niistä neljästä sadasta, joihin hänellä olisi ollut oikeus, voi trustin edunsaaja pidättää itselleen, ja sama jako olisi tehtävä jäljelle jääneistä kolmesta sadasta, niin että edunsaaja voi saada neljä seitsemäsosaa ja testamentinsaaja loput kolme; sillä olisi erittäin epäoikeudenmukaista, että testamentinsaaja saisi pelkästään sen vuoksi, että kuolinpesän epäillään olevan maksukyvytön, enemmän kuin hän olisi saanut, jos perillinen olisi vapaaehtoisesti ottanut sen vastaan.

(1) Jälleen kerran se, mitä on sanottu maksukyvyttömäksi epäilystä kuolinpesästä, pätee myös testamentteihin, joihin ei sovelleta Falcidianin lakia. Viitataan sotilastestamentteihin ja muihin samankaltaisiin testamentteihin.

(2) Pomponius sanoo myös, että jos joku on velvoitettu luovuttamaan kuolinpesä sen jälkeen, kun testamentit on vähennetty, herää kysymys, onko testamentit maksettava kokonaisuudessaan ja voiko perillinen vähentää neljännen osan siitä, mitä jää vain testamentin nojalla, vai voiko hän vähentää sen sekä testamentista että testamentista. Hän väittää, että Aristo oli sitä mieltä, että se olisi vähennettävä kaikesta perittävän testamentista, toisin sanoen sekä testamentista että trustista.

(3) Kaikki perittävän luovuttama jäämistöön kuuluva omaisuus on sisällytettävä hänen neljänteen omaisuuteensa.

(4) Eräs mies, joka oli määrännyt lapsensa perillisikseen eriarvoisille osuuksille jäämistöstään ja jättänyt heille etuoikeutettuja testamentteja siten, että suurempi osa omaisuudestaan jaettiin heidän kesken, velvoitti kenet tahansa heistä, joka mahdollisesti kuolisi ilman jälkeläisiä, jättämään osuutensa veljilleen. Keisarimme totesi rescriptissä, että etuoikeutetut testamentit sisältyivät trustiin, koska testamentin tekijä ei maininnut osuuttaan jäämistöstä, vaan ainoastaan osuutensa, ja etuoikeutettujen testamenttien katsottiin sisältyvän hänen osuuteensa.

(5) Jos jotakuta pyydetään luovuttamaan kuolinpesä ennen kuin hän on pannut orjat kidutettaviksi tai avannut testamentin tai astunut sisään kuolinpesään tai tehnyt jotakin sellaista, mikä on kielletty senaatin asetuksella, ja tästä syystä kuolinpesä pitäisi takavarikoida, valtiovarainministeriö hankkii sen kaikkine rasitteineen. Sen vuoksi neljännen perillisen etu, johon

nimitetty perillinen oli oikeutettu, siirtyy Valtiokonttorille, ja kaikki kuolinpesään kuuluvat kanneoikeudet siirtyvät sille senaatin Trebellin asetuksen nojalla. Jos perillinen olisi kuitenkin estänyt jotakuta laatimasta testamenttia tai ei olisi sallinut todistajien kokoontumista tai olisi laiminlyönyt koston perittävän kuolemasta tai jos valtiovarainministeriö olisi jostain muusta syystä vaatinut kuolinpesän haltuunsa, myös neljänneksen etuus kuuluu valtiovarainministeriölle, ja loput kolme neljäsosaa kuolinpesästä siirretään trustin edunsaajalle.

4. Sama, Trustit, kirja IV.

Sen vuoksi, että määrätty perillinen voi kieltäytyä astumasta kuolinpesään, koska hän pelkää, että hänelle aiheutuisi siitä haittaa, on säädettävä trustin edunsaajasta; jos hän siis sanoisi haluavansa, että perillinen astuu kuolinpesään omalla vastuullaan ja luovuttaa sen hänelle, määrätty perillinen voidaan velvoittaa ilmestymään preetorin eteen ja luovuttamaan kuolinpesä. Jos näin tapahtuu, kanneoikeudet siirtyvät senaatin Trebellian asetuksen nojalla, eikä perillinen voi käyttää hyväkseen neljännen asteen etua siirtäessään omaisuuden; sillä koska hän astuu kuolinpesään toisen riskillä, on vain kohtuullista, että häneltä riistetään kaikki edut, joihin hänellä olisi ollut oikeus. Sillä ei myöskään ole merkitystä, onko kuolinpesä maksukykyinen vai ei, sillä riittää, että määrätty perillinen on hylännyt sen. Sitä, onko pesä maksukykyinen vai ei, ei ole tutkittava, vaan on otettava huomioon ainoastaan sen osapuolen mielipide, pelko tai tekosyy, joka kieltäytyi hyväksymästä perintöä, eikä itse pesän omaisuutta. Tämä ei ole kohtuutonta, sillä määrätyn perillisen ei pitäisi joutua kertomaan, miksi hän pelkää tai miksi hän ei ole halukas ottamaan kuolinpesää haltuunsa. Sillä ihmisillä on erilaisia motiiveja: jotkut heistä pelkäävät osallistua liiketoimiin, toiset pelkäävät niistä aiheutuvaa harmia, ja taas toiset pelkäävät, että velkaantuminen voi kasvaa suuremmaksi summaksi, vaikka kuolinpesä näyttäisikin maksukykyiseltä; ja taas toiset pelkäävät toisten vihaa tai kateutta, ja jotkut haluavat suosia niitä, joille kuolinpesä on testamentattu, mutta eivät kuitenkaan halua kantaa siitä aiheutuvia rasitteita.

5. Marcianus, Trustit, kirja VI.

Jos korkeassa asemassa tai arvovallassa olevaa miestä vaaditaan siirtämään omaisuus gladiaattorin tai prostituutiosta elävän naisen toimesta, hänet pakotetaan tekemään niin.

(6) Ulpianus, Trustit, kirja IV.

Kuka tahansa voi kieltäytyä vastaanottamasta jäämistöä paitsi silloin, kun hän on läsnä, myös silloin, kun hän on poissa, ja hän voi tehdä tämän jopa kirjeen avulla. Nimittäin poissaoleviin osapuoliin viitaten voidaan kysyä päätöstä siitä, onko varmaa, etteivät he halua ottaa kuolinpesää haltuunsa ja luovuttaa sitä, vai eikö tämä ole tiedossa; sikäli heidän läsnäolonsa ei ole välttämätöntä.

1. On muistettava, että senaatti puhuu viitaten määrättyyn perilliseen. Ja siksi Julianus käsittelee kysymystä siitä, sovelletaanko tätä asetusta testamentitapauksissa. Parempi mielipide on kuitenkin se, jonka me hyväksymme, nimittäin se, että tätä asetusta sovelletaan myös testamentin perusteella perittäviin, olivatpa he sitten lakimääräisiä perillisiä tai pretoriaaniperillisiä.
2. Tätä senaatin asetusta sovelletaan myös isän valvonnassa olevaan poikaan ja kaikkiin muihin välttämättömiin perillisiin, niin että preetori voi pakottaa heidät ottamaan perinnön haltuunsa ja sen jälkeen luovuttamaan sen. Jos he näin tekevät, kanneoikeudet katsotaan siirtyneiksi.
3. Jos kuolinpesä, jolla ei ole omistajaa, menetetään valtiovarainministeriölle, eikä tämä ole halukas ottamaan sitä vastaan ja siirtämään sitä trustin edunsaajalle, on täysin asianmukaista, että valtiovarainministeriö palauttaa omaisuuden, aivan kuin trustin edunsaaja olisi saanut sen takaisin.
4. Samoin, jos kaupungin asukkaat sen jälkeen, kun heidät on määrätty perillisiksi, sanovat, että kuolinpesä on todennäköisesti maksukyvytön, ja kieltäytyvät ottamasta sitä vastaan, on katsottava, että heidät voidaan pakottaa tekemään niin ja siirtämään kuolinpesä. Sama sääntö koskee myös yhdistystä.
5. Kun Titius oli nimitetty perilliseksi ja Sempronius hänen tilalleen, hänet velvoitettiin siirtämään kuolinpesä Semproniukselle itselleen; mutta nimityksensä jälkeen Titius sanoi, että kuolinpesä oli todennäköisesti maksukyvytön, ja kieltäytyi hyväksymästä sitä. Heräsi kysymys, voitiinko hänet pakottaa ottamaan kuolinpesä haltuunsa ja siirtämään se, ja tästä asiasta voidaan kiistellä. Parempi mielipide on kuitenkin se, että hänet voidaan pakottaa tekemään niin, koska Semproniukselle on edullisempaa saada kuolinpesä haltuunsa nimittämällä kuin sijaantulon kautta; esimerkiksi jos sijaantuloon liittyy maksettavia perintöjä tai myönnettäviä vapauksia. Samaa sääntöä sovelletaan, jos kuolinpesä jätetään uskotusti lakimääräiselle perilliselle.
6. Jos jotakuta kehoitetaan luovuttamaan kuolinpesä jossakin muussa paikassa kuin siellä, missä hän asuu, ja hän väittää epäilevänsä kuolinpesän olevan maksukyvytön, Julianus sanoo, että hänet voidaan pakottaa hyväksymään se, aivan kuten henkilö, jota pyydetään luovuttamaan kuolinpesä tietyn ajan kuluessa.

(7) Mareianus, Trustit, kirja IV.

On huomattava, että tällaisessa tapauksessa on vaadittava selvitys tarvittavista matkakuluista. Sillä jos perillinen on nimitetty sillä ehdolla, että hän maksaa kymmenen aureia Titiukselle, häntä ei voida pakottaa ottamaan perintöä vastaan, ellei rahoja luovuteta siihen oikeutetulle henkilölle. Lisäksi on otettava huomioon perillisen terveydentila ja arvo. Mutta entä jos hänet

sairauden aikana määrättäisiin lähtemään Aleksandriaan tai ottamaan testamentin antajan, alemman arvon omaavan miehen, nimi ?

8. Paulus, Trustit, kirja II.

On myös otettava huomioon osapuolen ikä ja oikeudet (eli se, olisiko hänen laillista mennä määrättyyn paikkaan vai ei).

9. Ulpianus, Trusts, kirja IV.

Kun perillinen on kuitenkin määrätty menemään johonkin muuhun paikkaan ja hän on poissa valtion asioilla, Julianus sanoo, että hänet voidaan samoin velvoittaa ottamaan perintö vastaan ja siirtämään se, missä hän sitten onkin.

1. On selvää, että jos joku pyytää harkinta-aikaa ja saa sitä ja ajan kulumisen jälkeen astuu kuolinpesään ja siirtää sen, häntä ei katsota pakotetuksi siihen. Häntä ei nimittäin pakoteta astumaan kuolinpesään, vaikka hän epäilisi sen olevan maksukyvytön, vaan hän tekee sen vapaaehtoisesti harkinnan jälkeen.

2. Jos perillinen väittää, että hän pitää kuolinpesää maksukyvyttömänä, hänen on ilmoitettava, ettei hänen ole tarkoituksenmukaista ottaa sitä vastaan. Hänen ei tarvitse sanoa, että kuolinpesä on maksukyvytön, mutta hänen on todettava, että hänen mielestään hänen ei ole tarkoituksenmukaista ottaa kuolinpesää vastaan.

3. Jos joku nimitetään perilliseksi ehdon nojalla, mikään hänen tekemänsä teko ehdon voimassa ollessa ei ole laillinen, vaikka hän olisikin valmis luovuttamaan jäämistön.

10. Gaius, Trustit, kirja II.

Jos jäämistö luovutetaan ennen kuin säädetty aika on kulunut tai ehto on täytetty, kanneoikeudet eivät siirry sen mukana, koska sitä ei luovutettu niin kuin testamentin tekijä halusi. On ilmeistä, että jos jäämistön luovutus ratifioidaan sen jälkeen, kun ehto on täyttynyt tai säädetty aika on kulunut, olisi oikeudenmukaisempaa katsoa, että kanneoikeudet ovat siirtyneet samalla kertaa.

11. Ulpianus, Trusts, kirja IV.

Julianus toteaa, että jos testamentti jätetään määrätylle perilliselle "siltä varalta, että hän ei ole testamentin tekijän perillinen", ja tästä syystä perillinen sanoo epäilevänsä kuolinpesän olevan maksukyvytön, jotta hän ei menettäisi testamenttia, testamentin saajan on tarjottava hänelle testamentin määrää, jolloin hänet voidaan pakottaa hyväksymään se. Julianus ei

myönnä, että tässä tapauksessa perillinen voi vaatia perinnön saajalta perinnönjakoa kuin kanssaperilliseltä, aivan kuin hän ei olisi hyväksynyt jäämistöä, sillä tosiasiaa hän on hyväksynyt sen. Pidetään kuitenkin parempana, että testamentin saaja tarjoaa perinnön hänelle. Mutta kun perillinen jostain muusta syystä sanoo, että hänen etunsa ei ole ottaa perintöä vastaan, häntä ei voida pakottaa siihen, ellei trustin edunsaaja hyvitä hänelle mahdollisesti aiheutuvaa tappiota tai samaansa voittoa tai ellei preetori luovuta hänelle maksua, jonka vuoksi hän kieltäytyi perinnöstä.

1. Julianus sanoo myös, että jos isä on nimittänyt kaksi perillistä yhdessä alaikäisen poikansa kanssa ja he myös sijaistavat poikaa, riittää, että se, joka on ottanut luottamuksen vastaan pupillin sijaisuuden nojalla, pakottaa yhden nimitetyistä perillisistä astumaan isän omaisuuteen. Sillä näin tekemällä isän testamentti vahvistetaan, ja molemmat heistä voidaan sijaisuuden nojalla pakottaa astumaan kuolinpesään.

2. Kun hakemus on tehty praetorille, katsotaan, voiko perillinen siirtää kuolinpesän läsnä olevalle tai poissa olevalle henkilölle asiamiehen välityksellä. Katson, että nimitetty perillinen voidaan pakottaa ottamaan kuolinpesä vastaan ja siirtämään se poissa olevalle edunjättäjälle, eikä perillisen tarvitse pelätä, että hänelle aiheutuu tästä haittaa. Sillä praetori voi myöntää hänelle helpotuksen riippumatta siitä, onko hänelle annettu vakuus vai ei, vaikka trustin edunsaaja kuolisi ennen kuin perintö on luovutettu hänelle. Tällainen tapaus ilmenee eräässä jumalallisen Piuksen reskriptissä, jossa eräs Antistia määräsi kuollessaan Titiuksen perilliseksi, myönsi suoraan vapauden orjallensa Albinalle ja jätti oman tyttärensä omaan haltuunsa ja velvoitti hänet vapauttamaan jälkimmäisen. Lisäksi hän pyysi Titiusta siirtämään omaisuuden Albinan tyttärelle sen jälkeen, kun tämä oli vapautettu. Kun Titius sen vuoksi sanoi pitävänsä kuolinpesää maksukyvyttömänä, jumalallisen Piuksen reskriptiossa määrättiin, että hänen oli pakko hyväksyä kuolinpesä, ja sen jälkeen Albinan oli saatava vapautensa, hänen tyttärensä oli luovutettava hänelle ja hänen oli tehtävä tälle manumitaatio, ja että tyttärelle oli manumitaation jälkeen nimitettävä myös edunvalvoja, jonka välityksellä kuolinpesä oli siirrettävä välittömästi tälle, vaikka Titiuksen oli määrättävä luovuttamaan kuolinpesä tyttärelle, kun tämä oli saavuttanut avioliittoon kykenevän iän. Keisari sanoo, että koska oli mahdollista, että tyttö, jolle vapaus ja omaisuus oli jätetty uskotusti, kuolisi ennen säädettyä aikaa, ei olisi tarpeen asettaa häntä tappiolle, joka nimitettyinä otti omaisuuden vastaan; ja hän tarjosi muutoksenhakuineon siten, että jos jotakin näistä tapahtuisi, Antistian omaisuus myytäisiin, aivan kuin hänellä ei olisi ollut perillistä. Näin ollen, kun jumalallinen Pius päätti, että oikeusapua voidaan myöntää nimetyille perillisille, joka otti kuolinpesän vastaan pakon edessä, voitiin myös katsoa, että tätä ennakkotapausta olisi noudatettava muissa tapauksissa, joissa omaisuus, joka oli jätetty trustin haltuun, oli siirretty edunsaajalle, joka pakotti perillisen ottamaan sen haltuunsa ja luovuttamaan sen hänelle.

12. Papinianus, Questions, kirja XX.

Kun perillinen, joka on määrätty saamaan osan perintöomaisuudesta, on ehdollisesti vastuussa luottamuksesta, joka koskee sitä, keisari Titius Antoninus totesi reskriptuksessa, että hänen perustuslakiaan ei sovelleta ja että alaikäinen ei ole oikeutettu poikkeukselliseen helpotukseen, varsinkaan jos pyydetty helpotus aiheuttaisi vahinkoa toiselle.

13. Ulpianus, Trusts, kirja IV.

Perillinen, jolle on uskottu luottamusehto, ei voi puolustautua oikeudessa väittämällä, että jos ehtoa ei täytetä, hän joutuu vastuuseen oikeudenkäynneistä; sillä sen mukaan, mitä olemme äsken todenneet, hän ei voi kärsiä mitään vahinkoa.

1. Siksi perillisen läsnäoloa ei enää vaadita.

2. Jos perillisellä on testamentin johdosta valitettavaa, häntä ei tule kuulla, jos hän väittää epäilevänsä kuolinpesän olevan maksukyvytön. Sillä vaikka hän ehdottomasti julistaisi sen maksukyvyttömäksi, häntä ei pitäisi kuulla, jos hän väittää, että testamentin tekijällä ei ollut oikeutta tehdä testamenttia, tai jos hän kyseenalaistaa asiakirjan pätevyuden tai kyseenalaistaa hänen oman tilansa.

3. Mutta entä jos perillinen kiistää trustin pätevyuden? Tätä väitettä ei saa ohittaa. Entä jos trustin edunsaaja väittää vaatimuksensa; voiko perillinen astua kuolinpesään ja ottaa sitten tämän seikan esille? Mielestäni trustin edunsaajaa olisi sillä välin kuultava, jos tutkinta saattaa pitkittyä; sillä oletetaan, että trustin ehtoja ei voida selittää ilman pitkällistä tutkintaa ja että trustin nojalla jätettyyn määrään voi syntyä perusteltu epäily. Tässä tapauksessa on sanottava, että perillinen olisi pakotettava perintöön, jotta trustin edunsaaja ei joutuisi petetyksi, jos hän kuolee ennen riidan päättymistä.

4. On aiheellista tutkia, kuka voi pakottaa henkilön ottamaan kuolinpesän haltuunsa ja luovuttamaan sen, jotta voidaan selvittää, voidaanko preetori tai konsuli pakottaa ottamaan kuolinpesä haltuunsa ja luovuttamaan se, jos hänet nimitetään perilliseksi ja hän väittää epäilevänsä kuolinpesän olevan maksukyvytön. On katsottava, että yksi preetori ei ole toimivaltainen toisen preetorin tai yksi konsuli toisen konsulin suhteen, mutta jos nämä ovat halukkaita alistumaan preetorin määräysvaltaan, preetori voi tavallisesti ratkaista asian. Jos kuitenkin praetori itse, joka on nimitetty perilliseksi, sanoo, että hän epäilee kuolinpesän olevan maksukyvytön, hän ei voi pakottaa itseään hyväksymään sitä, koska hän ei voi hoitaa kolmen henkilön tehtäviä; eli sen, joka julistaa kuolinpesän maksukyvyttömäksi, sen, joka on pakotettu hyväksymään sen, ja sen, joka pakottaa hänet siihen. Kaikissa näissä ja muissa vastaavissa tapauksissa olisi turvaututtava keisarin apuun.

5. Kun isän valvonnassa olevasta pojasta tulee maistraatti, hän voi pakottaa isänsä, jonka alaisuudessa hän on, hyväksymään ja luovuttamaan kuolinpesän, vaikka tämä sanoisi epäilevänsä sen olevan maksukyvytön.

(14) Hermogenianus, Trustit, kirja XIV.

Isän valvontaoikeus ei nimittäin koske julkisen viran tehtäviä.

1. Jos joku on hylännyt kuolinpesän, hänet voidaan pakottaa astumaan siihen ja luovuttamaan se, jos esitetään hyvät syyt, miksi hänen pitäisi tehdä niin.
2. On selvää, että jos omaisuus olisi myyty, palautusta ei pitäisi myöntää luottamuksen saajalle, vaikka hän olisikin alaikäinen, ellei siihen ole osoitettu hyvää syytä, kuten jumalallinen Pius totesi eräässä rescriptumissa.
3. Jos joku pakon edessä astuu testamentin ehtojen mukaisesti omaisuuteen ja on tehty pupillisubstituutio, herää kysymys, vahvistetaanko pupillisubstituutio perinnön vastaanottamisella, koska se katsottaisiin sammuneeksi, jos isän omaisuuteen ei olisi astuttu. Julianus sanoo viidennessätoista kirjassaan, että tällaisessa tapauksessa pupillisubstituutio vahvistetaan. Tämä mielipide on täysin oikea, sillä kukaan ei epäile, etteikö kukaan epäilisi, että silloin kun testamentit on maksettu ja vapaus myönnetty, ne, samoin kuin kaikki muu testamentissa mainittu, ovat yhtä päteviä kuin jos perillinen olisi vapaaehtoisesti hyväksynyt jäämistön.
4. Jos joku ottaa perinnön vastaan pakon edessä, häneltä riistetään tässä tapauksessa kaikki edut, joista hän muuten olisi nauttinut, siinä määrin, ettei hän voi säilyttää neljättä perintöosaansa, vaikka hän muuttaisi mieltään. Huomaan, että on olemassa tätä koskeva reskripti, jonka keisarimme ja hänen jumalallinen Isänsä ovat antaneet.
5. Kukaan ei voi pakottaa kuolinpesää, jonka epäillään olevan maksukyvytön ja joka sen vuoksi on hylätty, ottamaan vastaan ja siirtämään sitä itselleen, vaan hän voi tehdä niin vain sille, jolle kuolinpesään kuuluvat kanne oikeudet voivat siirtyä, sillä ei ole oikeudenmukaista pakottaa perillistä ottamaan vastaan kuolinpesää siten, että hänen on luovuttava kaikista siihen liittyvistä eduista ja jätettävä itse kantamaan sen rasitukset.
6. Näin ollen, kun rahasumma jätetään jollekin uskotusti, pakkokeino-oikeus ei tule sovellettavaksi, vaikka korvaussitoumusta voidaankin tarjota.
7. Sen vuoksi, jos ketään vaaditaan luovuttamaan omaisuus, vain hänet voidaan pakottaa luovuttamaan se,
8. Mutta jos jotakuta kehotetaan luovuttamaan testamentin tekijän koko omaisuus, hänen orjansa, hänen rahansa tai kaikki hänen henkilökohtaiset tavaransa;

(15) Paulus, Trusts, kirja II.

Tai kaiken hänelle kuuluvan:

16. Ulpianus, Trusts, kirja IV.

Hänet voidaan pakottaa hyväksymään jäämistö. Tätä samaa sääntöä sovelletaan, jos häntä vaaditaan luovuttamaan "perintönsä", "omaisuutensa", "omaisuutensa", "omaisuutensa", "substanssinsa" tai "peculiuminsa", siitä syystä, että monet viranomaiset katsovat, että hänen peculiuminsa tarkoittaa hänen perintöään. Edellä mainituissa tapauksissa testamentintekijä näyttää viittaneen omaisuuteensa. En ole tietämätön siitä, että Marcianus suhtautuu epäilevästi joihinkin näistä tapauksista, ja hän sanoo, että testamentintekijän aikomus on kyseenalainen ja että on kyseenalaista, oliko hänellä mielessään vain tietty rahasumma vai koko omaisuutensa. Jos asiasta on kuitenkin epäselvyyttä, katson, että testamentintekijällä oli mielessään koko omaisuutensa, jotta luottamus ei raukeaisi.

(1) Mutta jos joku esittää seuraavan pyynnön: "Pyydän sinua siirtämään So-ja-Solle kaiken, mikä tulee käsiinne jäämistöstäni tai omaisuudestani", perillinen voidaan senaatin Trebellin asetuksen Trebellin ehtojen mukaisesti velvoittaa astumaan sisään ja siirtämään jäämistö; vaikka ilmaisun "tulee käsiinne" voidaankin oikein sanoa tarkoittavan sitä, mitä kuka tahansa saa sen jälkeen, kun kaikki saatavat on vähennetty.

(2) Lisäksi voidaan yleisesti sanoa, että perillistä ei voida pakottaa ottamaan vastaan ja siirtämään jäämistöä, jos häntä pyydetään tekemään niin vain tietyn omaisuuden tai tietyn rahasumman osalta. Jos kuitenkin käy ilmi, että testamentintekijä viittasi koko jäämistöönsä, ei ole epäilystäkään siitä, että hänet voidaan pakottaa luovuttamaan se, riippumatta siitä, hylkääkö hän sen, koska epäilee sen olevan maksukyvytön, vai ottaako hän sen vapaaehtoisesti vastaan, koska kanneoikeudet siirtyvät senaatin Trebellian asetuksen nojalla.

(3) Näin ollen herää kysymys, jos jotakuta pyydetään luovuttamaan jäämistö sen jälkeen, kun velat tai perinnöt on vähennetty, ja perillinen väittää epäilevänsä jäämistön olevan maksukyvytön, voidaanko hänet pakottaa hyväksymään ja luovuttamaan jäämistö, koska häntä vaaditaan luovuttamaan pikemminkin se, mikä jää jäljelle jäämistöstä, kuin itse jäämistö? Eräät viranomaiset, muun muassa Msecianus, katsovat, että tämä vähennys on mitätön, sillä rahasummaa ei voida vähentää oikeudesta sen enempää kuin jos perillistä pyydetäisiin luovuttamaan maa-alue velkojen tai perintöjen vähentämisen jälkeen, sillä maa-alueita ei voida vähentää velkojen tai perintöjen vuoksi. Hän toteaa kuitenkin, että Julianus katsoo, että senaatin Trebellin asetusta sovelletaan tässä tapauksessa, jotta trustin edunsaaja ei joutuisi kaksinkertaisen rasiuksen kohteeksi, eli kun perillinen vähentää velat tai perinnönjättäjät ja kun velkojat ja testamentinsaajat nostavat kanteen. Kun nimittäin perintö luovutetaan hänelle senaatin Trebellin asetuksen nojalla, trustin edunsaajan ei pitäisi joko kärsiä perillisen tekemästä vähennyksestä tai perillisen olisi asetettava vakuus, jolla häntä puolustetaan testamentinsaajia ja muita velkojia vastaan.

(4) Jos jotakuta, joka on määrätty perilliseksi, pyydetään, ettei hän luovuta koko jäämistöä vaan vain osan siitä, tai jos häntä pyydetään luovuttamaan se kahdelle henkilölle, ja toinen heistä haluaa ottaa sen vastaan ja toinen ei, senaatti määräsi, että se,

joka sanoi epäilevänsä jäämistön olevan maksukyvytön, olisi vapautettava vastuusta ja että koko jäämistö siirtyisi sille, joka pakotti perittävän ryhtymään siihen.

(5) Jos testamentin tekijä kuitenkin valtuuttaa perillisen siirtämään, ei omaa osuuttaan jäämistöstä, vaan niin suuren osan siitä kuin hän on saanut Seian kautta, ja määrätty perillinen sanoo, että hän uskoo jäämistön olevan kokonaan tai osittain maksukyvytön, Papinianuksen näkemys, nimittäin se, että kanne oikeudet siirtyvät senaatin Trebellin asetuksen nojalla, on vallitseva; ja voidaan katsoa, että jos jäämistön väitetään olevan maksukyvytön, määrätty perillinen voidaan pakottaa astumaan siihen ja siirtämään se, ja koko jäämistö kuuluu sille, jolle se on siirretty.

(6) Mutta jos sotilas pyytää jotakuta luovuttamaan omaisuutensa, joka sijaitsi Italiassa, tai jonkin maakunnassa sijaitsevan omaisuuden, on katsottava, että jos perillinen sanoisi, että hän epäilee kuolinpesän olevan maksukyvytön, hänet voidaan pakottaa astumaan siihen ja siirtämään se. Sillä, kuten Marcianus hyvin asianmukaisesti sanoo kuudes kirja trusteeista, tästä syystä sotilas voi nimittää perillisen tietyn omaisuuden osalta, ja kanne oikeudet myönnetään hänelle; samoin samasta syystä kanne oikeudet siirtyvät senaatin Trebellian asetuksen nojalla. Ja vaikka on vakiintuneesti todettu, että kanteet eivät siirry Trebellin asetuksen nojalla silloin, kun testamentintekijä pyytää, että omaisuus, joka on tullut hänelle joltakulta tai joka hänellä on jossakin maassa, siirretään, hän sanoo kuitenkin, että sotilastestamenttien osalta vallitsee päinvastainen mielipide. Hän huomauttaa nimittäin, että niin kuin sotilaat, kun he määräävät perillisiä, saavat erottaa toisistaan erilaiset omaisuuslajit, niin myös Trebellin senaatin asetus sallii tämän, kun perillisille annetaan tehtäväksi suorittaa luottamustehtävä.

(7) Jos eräs mies nimittää kaksi perillistä ja asettaa heidät toistensa tilalle ja antaa heille tehtäväksi, että jos jompikumpi heistä tulee hänen perillisekseen, puolet hänen omaisuudestaan siirretään viiden vuoden kuluttua tietylle henkilölle, ja nimittetyt perilliset sanovat, että he epäilevät omaisuuden olevan maksukyvytön, ja että trustin edunsaaja toivoo heidän ottavan sen vastaan omalla vastuullaan, senaatti määrää, että kumpikin perillisistä tai yksi heistä voidaan velvoittaa astumaan omaisuuteen sisään ja luovuttamaan se trustin edunsaajalle; niin että kanne oikeudet mainitun edunsaajan puolesta ja häntä vastaan voisivat siirtyä aivan kuten silloin, kun kuolinpesä siirretään senaatin Trebellin asetuksen nojalla.

(8) Marcianus sanoo, että kun osa trustin edunsaajista on poissa ja yksi läsnä olevista haluaa, että perillinen astuu kuolinpesään hänen vastuullaan, ja näin ollen kanne oikeudet siirtyvät kokonaan sille, joka pakotti perillisen hyväksymään, jos poissa olevat edunsaajat haluavat osallistua trustiin, he voivat esittää vaatimuksen sille, joka oli läsnä. Marcianus toteaa, että tuloksena on, että paikalla ollut trustin edunsaaja ei voi pitää neljättä edunsaajatoveriaan vastaan, koska perillinen itse ei voinut tehdä niin.

(9) Marcianus kysyy myös, jos jotakuta pyydetään luovuttamaan omaisuus kahdelle tai useammalle edunsaajalle, voiko joku heistä pakottaa hänet astumaan siihen ja voiko hän käyttää hyväkseen falcidialaisen osuuden etua, johon ne, jotka eivät tätä halunneet, olisivat olleet oikeutettuja, riippumatta siitä, haluavatko he itse, että luovutus tehdään heille, vai esittääkö

vaatimuksen joku toinen henkilö, joka on heidän seuraajansa. Sääntö, jota nykyisin käytämme, on, että koko perintöosa siirtyy sille, joka pakotti perillisen hyväksymään sen; ja näin ollen on sanottava, että perillinen, joka pakotettiin hyväksymään se, menettää oikeuden pitää neljäsosan, koska kanne-oikeudet siirtyvät koskemattomina sille, joka pakotti hyväksymään perintöosan. On selvää, että jos ehdotatte, että ensimmäinen perillinen ei saisi pakottaa koko jäämistöä siirtymään hänelle, kun muut vaativat, että se siirretään heille, on sanottava, että perillisellä on oikeus Falcidian-lain mukaiseen etuun. Siksi Marcianus katsoo aivan oikein, että on suuri ero sillä, vaatiiko edunsaaja, että koko jäämistö siirretään hänelle, vai vaatiiko hän vain omaa osuuttaan siitä. Jos nimittäin vain hänen osuutensa siirretään, Falcidian lakia sovelletaan jäljelle jäävään osaan, mutta jos koko jäämistö siirretään, perillinen ei pääse nauttimaan lain eduista.

(10) Jos jotakuta pyydetään siirtämään kahdelle herralle kuuluvalla orjalle kuuluva omaisuus, ja toinen heistä haluaa pakottaa perillisen, joka väittää, että omaisuus on todennäköisesti maksukyvytön, siirtämään sen, ja toinen herra kieltäytyy hyväksymästä sitä, on katsottava, että tapaus on sama kuin silloin, kun perillistä pyydetään siirtämään omaisuus kahdelle henkilölle, joista toinen haluaa hyväksyä sen, mutta toinen ei.

(11) Kun isä on velvoitettu siirtämään kuolinpesä pojalleen, joka on hänen valvonnassaan, voiko poika pakottaa isänsä tekemään siirron, jos tämä sanoo, että hän pitää kuolinpesää maksukyvyttömänä? Ei ole epäilystäkään siitä, että isä voidaan pakottaa tähän prätorin väliintulolla.

(12) Jopa silloin, kun tällainen trusti liittyy sotilaspalveluksessa tai muussa virassa olevan pojan castrense peculiumiin, voidaan varmemmin sanoa, että poika voi vaatia, että hänen isänsä on pakotettava astumaan kuolinpesään ja luovuttamaan se hänelle, vaikka hän tätä halutessaan saattaa näyttää rikkovan isälleen kuuluvaa lapsikunnioitusta.

(13) Jos jotakuta kuitenkin pyydetään siirtämään omaisuus orjalleen tämän vapauden myöntämisen yhteydessä, riippumatta siitä, myönnetäänkö vapaus suoraan orjalle vai tehdäänkö tämä luottamuksen ehtojen mukaisesti, voidaan sanoa, että hänen omaa orjaansa ei voida pakottaa ottamaan omaisuutta vastaan; vaikka jos hän tekisi sen vapaaehtoisesti, hänet pakotetaan myöntämään orjalleen vapaus ja siirtämään omaisuus tälle luottamuksen ehtojen mukaisesti. Tämän Marcellus sanoo seitsemännessä Trusteja koskevassa kirjassaan.

(14) Hän kysyy myös, jos joku on valmis antamaan vakuuden isännän korvaamiseksi, voidaanko isäntä pakottaa ottamaan kuolinpesä vastaan, ja erityisesti, jos hänelle tarjotaan orjan hinta. Hän katsoo aivan oikein, että vakuuden epävarman tarjouksen perusteella hänen ei tarvitse uskaltaa astua kartanoon.

(15) Kun koko jäämistön perillisiksi on määrätty perillisiä, jotka eivät testamentin nojalla kykene ottamaan sitä haltuunsa, ja heitä pyydetään luovuttamaan koko jäämistö, heidät voidaan pakottaa ottamaan se vastaan tai luovuttamaan se, koska he eivät joudu tästä syystä vastuuseen.

(16) Jos minut nimitetään perilliseksi ja minua pyydetään luovuttamaan Stichukselle tai joltakin muulta testamentinsaajalta, ja minua velvoitetaan luovuttamaan kuolinpesä Titiukselle, ja Titiusta pyydetään sen jälkeen luovuttamaan koko kuolinpesä Stichukselle, Stichus voi pakottaa minut ottamaan kuolinpesän vastaan ja luovuttamaan sen.

(17) Seuraava asia ratkaistiin jumalallisen Piuksen päätöksellä. Kun orja oli testamentattu eräälle perittävän perillisistä, kyseinen perillinen velvoitettiin antamaan orjalle vapaus, ja toinen velvoitettiin siirtämään kuolinpesä samalle orjalle. Jumalallinen Pius osoitti Cassius Dexterille reskriptin seuraavin sanoin: "Jos testamentintekijä Pamphilus testamenttasi orja Hermiasin Moscus Theodotukselle, jonka hän määräsi perilliseksi osalle omaisuuttaan, ja Theodotus tulisi myöhemmin ottamaan sen haltuunsa, ennen kuin mainitun Pamphiluksen nimeämä kanssaperillinen olisi ottanut sen vastaan, ja hän olisi myöntänyt orjalle hänen vapautensa, tämän vuoksi perinnönjättäjää ei voitaisi pitää testamentittuna; ja kun Hermias oli pyytänyt minua, kanssaperijää, Evarestatuksen on tällaisissa olosuhteissa pakko ottaa perintö vastaan Hermiaksen riskillä ja luovuttaa se hänelle trustin ehtojen mukaisesti. "

17. Sama, Trustit, kirja II.

Eräässä keskusteltavana olleessa asiassa nousi esiin kysymys siitä, voidaanko ketään trustin ehtojen nojalla velvoittaa määräämään toinen perilliseksi. Senaatti päätti, että ketään ei voitu velvoittaa määräämään toista perilliseksi, mutta jos hän teki niin, katsottiin, että se olisi sama kuin jos häntä olisi pyydetty luovuttamaan omaisuutensa tälle; toisin sanoen luovuttamaan tälle kaiken sen, mitä hän oli mahdollisesti saanut omaisuudestaan.

1. Myös Julianus sanoo Digestin neljännessäkymmenennessä kirjassa, että seuraavanlainen luottamus on pätevä: "Pyydän sinua siirtämään Titiuksen jäämistön", kun hän, jota pyydettiin tekemään tämä, oli nimitetty Titiuksen perilliseksi.
2. Jos nimitän jonkun perilliseksi, voin paitsi pyytää häntä nimittämään toisen henkilön perilliseksi, myös jos testamenttaan hänelle perinnön tai jotain muuta, voin tehdä niin; sillä tällaiset henkilöt ovat vastuussa kaikesta omaisuudesta, joka saattaa joutua heidän käsiinsä.
3. Jos joku lisää testamenttiinsa seuraavaa: "Pyydän teitä antamaan tuon ja tuon esineen tuolle ja tuolle", tai "jätän hänelle jotakin testamentilla" tai "testamenttaan hänelle vapautensa", tällaiset testamentit ovat päteviä; sillä kuten senaatti on määrännyt, että testamentti on pätevä perillisten määräämisen osalta, niin sama sääntö on ymmärrettävä sovellettavaksi myös muihin testamenttimääräyksiin.
4. Jos jotakuta pyydetään luovuttamaan perintö, edellyttäen, että hän on kuollut ilman jälkeläisiä, Papinianus sanoo mielipiteiden kahdeksannessa kirjassaan, että ehto ei täyty, jos henkilö jättää jälkeensä edes luonnollisen lapsen; ja hän

väittää, että sama sääntö pätee myös vapautettuun mieheen, jos tällainen lapsi on vapautettu hänen kanssaan. Omalta osaltani olen kuitenkin sitä mieltä, että tämä kysymys näyttää luonnollisten lasten osalta riippuvan testamentin antajan aikomuksesta ja siitä, millaisia lapsia hänellä oli mielessään; sillä kun hän on antanut kenellekään tämäntyyppisen luottamuksen, hänen asemansa, toiveensa ja tilansa on otettava huomioon.

5. Muistaakseni keskusteltiin seuraavasta seikasta. Eräs nainen pyysi poikaansa siirtämään omaisuuden veljelleen, jos tämä kuolisi ilman jälkeläisiä, ja pojalla olisi karkotuksen jälkeen lapsia saarella, jonne hänet oli lähetetty. Näin ollen heräsi kysymys, oliko ehto, josta luottamus oli riippuvainen, jätetty noudattamatta. Olemme sitä mieltä, että jos lapset ovat syntyneet ennen karkotusta, vaikka ne syntyisivätkin sen jälkeen, ehto ei täyty; mutta jos lapset ovat sekä syntyneet että syntyneet karkotuksen jälkeen, tapaus on erilainen, koska ne ovat ikään kuin syntyneet vieraille, ja tämä on otettava huomioon erityisesti silloin, kun valtiovarainministeriö voi takavarikoida henkilön koko omaisuuden.

6. Kun ihmistä pyydetään siirtämään omaisuus lapsilleen tai kenelle tahansa heistä, jonka hän voi valita, Papinianus myöntää kahdeksannessa mielipidekirjassaan valintaoikeuden myös karkotetulle henkilölle, jos hän vapauduttuaan haluaa palauttaa luottamuksen. Jos hänet on kuitenkin tuomittu rangaistusorjuuteen ilman, että hänellä on ollut lapsia, hän ei voi täyttää tätä ehtoa, koska hänen katsotaan kuolleen ilman jälkeläisiä. Hänelle ei kuitenkaan voida myöntää valinnanvapautta, jonka Papinianus myöntää henkilölle, joka on kuolemansa hetkellä karkotustuomion alainen.

7. Jos hän kuitenkin saa lapsen, mutta menettää sen elinaikanaan, hänen katsotaan kuolleen ilman jälkeläisiä. Mutta katsokaamme, jos lapsi kuolisi samaan aikaan kuin isänsä, haaksirikon, talon sortumisen, hyökkäyksen tai muun tapahtuman seurauksena, jäisikö ehto täyttymättä. Mielestäni ehto ei raukeaisi, koska tässä tapauksessa ei ole varmaa, että lapsi jäi eloon isästään, joten se joko jäi eloon isästään, jolloin luottamuksen ehto raukesi, tai se ei jäänyt eloon isästään, jolloin ehto täyttyi. Koska ei myöskään ole selvää, kumpi kuoli ennen ja kumpi toisen jälkeen, on parempi katsoa, että luottamuksen ehto täyttyi.

8. Jos joku jättää luottamuksen seuraavasti: "Poikani, jos kuolet sen jälkeen, kun olet määrännyt vieraan perillisen, kehotan sinua siirtämään omaisuuteni Seiukselle", jumalallinen Pius totesi rescriptumissa, että testamentin antaja näyttää viitanneen perillisen lapsiin; jos siis joku kuolee ilman jälkeläisiä jättäen jälkeensä äidillisen sedän, jolla on oikeus pretoriaaniin testamentin perusteella, keisari totesi rescriptumissa, että luottamuksen ehto oli täyttynyt.

18. Sama, On Sabinus, kirja XV.

Luovutettaessa omaisuutta trustin ehtojen mukaisesti on vakiintuneesti katsottu, että tuottoja ei oteta mukaan, ellei perillinen ole laiminlyönyt tai ellei häntä ole erityisesti velvoitettu luovuttamaan niitä.

1. On selvää, että voitot olisi sisällytettävä neljänteen, kuten rescriptissä todettiin.

2. Aina kun jotakuta pyydetään luovuttamaan kuolinpesä, katsotaan, että häntä on pyydetty luovuttamaan kaikki siihen kuuluva; voittojen ei kuitenkaan katsota olevan peräisin itse kuolinpesästä, vaan siihen kuuluvasta omaisuudesta.

3. Kun perilliselle jätetään perintö ja häntä pyydetään siirtämään oma osuutensa jäämistöstä, hänen on siirrettävä paitsi kaikki perintö, jonka hän on saanut kanssaperilliseltä, myös kaikki se, mitä hänen itsensä on veloitettu, sisältyy perintöön. Tämä vahvistettiin jumalallisen Marcuksen määräyksellä.

19. Paulus, On Sabinus, kirja III.

Kun trusti testamentataan absoluuttisesti ja siihen lisätään seuraavat sanat: "Kehotan sinua luovuttamaan omaisuuteni pojalleni ja saattamaan sen hänen käsiinsä", reskriptiossa todetaan, että testamentti tulee voimaan silloin, kun poika voi sen vastaanottaa, eli kun hänestä tulee oma isäntänsä.

1. "Pyydän sinua, Lucius Titius, jakamaan omaisuuteni Attiuksen kanssa." Aristo sanoo, että senaatin Trebellian asetuksen mukaan perintöä koskevat kanne oikeudet siirtyvät sille, jolle perintö luovutetaan ; koska sanat ymmärretään niin, että ne tarkoittavat: "Pyydän sinua luovuttamaan kyseisen perinnön." Senaatin asetuksen ehtoja ei oteta huomioon, vaan testamentin tekijän aikomus on otettava huomioon riippumatta siitä, miten se on ilmaistu, edellyttäen, että hän on halunnut, että hänen kuolinpesänsä siirretään.

2. Jos kuolinpesään kuuluvan omaisuuden myynnistä tai sen säilyttämiseksi tehdyistä toimenpiteistä on aiheutunut kuluja, ne on veloitettava perilliseltä.

(20) Paulus, On Sabinus, XIX kirja.

Jos jollekin on kuitenkin jätetty perintö, joka siirtyy perintöön silloin, kun hän saa lapsia, ja hän kuolee jättäen vaimonsa raskaaksi, perintö siirtyy hänen perilliselleen.

21. Pomponius, On Sabinus, XXII kirja.

Jos perillinen, jolla oli oikeus pidättää neljäsosa, siirsi koko kuolinpesän eikä huolehtinut itsestään määräyksellä, Aristo sanoo, että hänen tapauksensa on samankaltainen kuin niiden, jotka jättävät varaamatta omaisuutta, johon heillä ei ole muuta oikeutta; mutta hän voi periä takaisin tai saada kuolinpesän omaisuuden haltuunsa ja hän voi käyttää poikkeuslupaa vilpillisen mielen perusteella omaisuutta vaativalta osapuolta vastaan sekä ilmoittaa kuolinpesän velallisille, että maksua ei tule suorittaa.

22. Ulpianus, Disputations, kirja V.

Nainen, joka jätti kaksi lasta isänsä hallintaan, meni avioeron jälkeen naimisiin toisen miehen kanssa, määräsi toisen aviomiehensä perilliseksi ja velvoitti tämän siirtämään omaisuutensa lapsilleen tai heidän eloonjääneelle isänsä kuoleman jälkeen. Koska isä oli vapauttanut mainitut lapset, isäpuolen sanottiin siirtäneen kuolinpesän heille, minkä jälkeen toinen lapsista kuoli isänsä elinaikana. Heräsi kysymys, voiko eloonjäänyt lapsi vaatia, että hänen veljensä osuus annettaisiin hänelle, koska se oli siirretty ennen aikaisesti. Scaevola kertoo, että jumalallinen Marcus ratkaisi erään tällaisen tapauksen audienssisalissaan. Eräs Erasidas, lakedemonialainen ja pretoriaanisen aseman omaava mies, vapautti lapsensa, jotka olivat jääneet hänen luokseen sen jälkeen, kun hänen vaimonsa oli eronnut, ja joille oli jätetty omaisuus sen varalta, että heistä tulisi isänsä kuoleman myötä omia isäntiään. Vapautumisensa jälkeen he vaativat, että luottamus täytetään. Scaevola sanoo, että jumalallinen Marcus päätti, että heillä oli oikeus trustiin heidän äitinsä aikomuksen mukaisesti, joka lykkäsi sen täytäntöönpanoa miehensä kuolemaan asti, koska hän ei uskonut, että heidän isänsä vapauttaisi heidät, eikä hän olisi lykännyt sitä isänsä kuolemaan asti, jos hän olisi odottanut isän vapauttavan heidät. Tämän mukaisesti katsoin, että jumalallisen Marcuksen päätöstä sovellettiin tähän tapaukseen ja että trusti oli laillisesti toteutettu kahden lapsen osalta.

1. Ei ole epäilystäkään siitä, että nimetty perillinen voidaan pakottaa ottamaan haltuunsa kuolinpesä ja luovuttamaan se orjille, jos heidän vapautensa on testamentattu heille joko suoraan tai trustin ehtojen mukaisesti, sillä perillisen ei pitäisi kohdella halveksivasti sitä, joka pakottaa hänet ottamaan kuolinpesän vastaan. Sillä vaikka orja ei voi vaatia, että perillinen astuu perintöön tai vaatii vapauttaan suoraan trustin nojalla, hänellä on oikeus esiintyä henkilökohtaisesti preetorin edessä, koska hän odottaa saavansa vapautensa ja perinnön.

2. Jos perillinen luovuttaa kuolinpesän pitkän ajan kuluttua, vaikka hänen olisi pitänyt tehdä se heti trustin nojalla, hän voi edelleen luovuttaa kuolinpesän vähennettyään neljän osuutensa; ja mahdollisia voittoja, jotka hän on mahdollisesti kerännyt vaatimuksen esittäjän laiminlyönnin vuoksi, ei katsota saaduksi vainajan testamentin nojalla. Tilanne on kuitenkin toinen, jos häntä on pyydetty siirtämään kuolinpesä tietyin ehdoin tai tietyn ajan kuluessa, sillä silloin kaikki, mitä hän on kerännyt, korvaa Falcidian-osan, jos se on yhtä suuri kuin hänen neljänneksensä ja siitä saadut voitot. Kaikki sillä välin saadut voitot katsotaan kerätyiksi testamentin tekijän tahdon mukaisesti.

3. Jos jotakuta pyydetään luovuttamaan omaisuus ja ennen kuin hän tekee sen, joku siihen kuuluvista orjista kuolee tai jokin omaisuus katoaa, on päätetty, että häntä ei voida pakottaa luovuttamaan mitään sellaista, mitä hänellä ei ole; mutta on selvää, että hänen on vastattava huolimattomuudestaan, mutta vain siinä tapauksessa, että se muistuttaa petosta. Tämän totesi Neratius ensimmäisessä mielipidekirjassaan. Jos hän ei ole myynyt omaisuutta silloin, kun hänen olisi pitänyt myydä, hän on syyllistynyt törkeään eikä lievään huolimattomuuteen, jollaista hän olisi välttänyt omien liiketoimiensa hoitamisessa, ja hänet on tällaisessa tilanteessa saatettava vastuuseen. Lisäksi jos talo palaa hänen huolimattomuudestaan, hänen on vastattava siitä.

Lisäksi hän on vastuussa orjien lapsista ja jopa näiden lasten lapsista, jos nämä kuolevat, koska nämä eivät sisälly kuolinpesän tuottoihin. Hän voi itse vähentää kaikki kulut, jotka hänelle ovat aiheutuneet kuolinpesään kuuluvasta omaisuudesta. Mutta jos talo on hankittu ilman hänen tekoaan, kun se on käytetty "ajan kuluessa", on täysin perusteltua, että häntä ei pidetä vastuullisena, koska hän on vapaa syytteestä.

4. Ehdotettiin seuraavaa: "Eräs mies määräsi tyttärensä perilliseksi ja velvoitti hänet, jos hän kuolisi ilman jälkeläisiä, siirtämään omaisuutensa Titiukselle. Tytär oli antanut miehelleen tietyn rahasumman myötäjäisenä, ja sen jälkeen kuoltuaan ilman jälkeläisiä hän määräsi miehensä perilliseksi." Heräsi kysymys, voitiinko myötäjäiset vähentää. Sanoin, ettei voitu katsoa, että tytär aikoi mitätöidä luottamuksen, joka oli sekä naisen velvollisuuden että isänsä toiveiden mukainen; näin ollen on sanottava, että myötäjäiset ovat kadonneet, aivan kuin hän olisi pyytänyt, että se, mikä niistä oli jäljellä, siirrettäisiin. Jos nainen keräsi kuolinpesästä niin paljon tuloja, että hän pystyi maksamaan myötäjäisensä määrän, olisi sanottava, että tämä meno olisi pitänyt veloittaa voitoista eikä trustista.

5. Jotta senaatin Trebellin asetusta voitaisiin soveltaa, ei riitä, että testamentti tehdään pelkästään kuolinpesän osalta, vaan perillinen on velvoitettava toteuttamaan trusti perillisenä. Jos siis osa jäämistöstä testamentataan kenelle tahansa (sillä olemme sitä mieltä, että osa jäämistöstä voidaan testamentata) ja testamentinsaajaa pyydetään siirtämään tämä osa toiselle, ei ole epäilystäkään siitä, että siirtoa ei voida tehdä senaatin asetuksen nojalla, eikä neljättä osaa näin ollen pidä varata.

23. Julianus, Digest, kirja XXXIX.

Aina kun testamentintekijä määrää yhden tai kaksi perillistä luovuttamaan jäämistönsä kanssaperillisilleen, hänen katsotaan tehneen saman jaon sen luottamuksen suhteen, jonka hän teki perinnönjaossa. Jos kuitenkin ne, joiden tehtävänä on trustin toteuttaminen, on määrätty maksamaan tietty rahasumma henkilölle, jolta heidän on määrä saada trustin hyöty, testamentintekijän aikomus on selvitettävä siitä rahasummasta, jonka osapuolet on määrätty maksamaan. Kun perilliset on määrätty saamaan epätasa-arvoisia osuuksia jäämistöstä ja heidät on määrätty maksamaan yhtä suuria summia, on parempi katsoa, että heidän olisi saatava yhtä suuret summat trustin nojalla. Mutta jos maksettava rahasumma vastaa niitä osuuksia, joihin he ovat oikeutettuja, heidän on saatava trustin nojalla suhteelliset määrät.

(24) Papinianus, Kysymyksiä, kirja XV.

Joskus tämä kohta on kuitenkin ilmaistu toisin reskriptioneissa ja tuomioistuinten päätöksissä; esimerkiksi silloin, kun trustia ei ole jätetty yleisen perillisehdon alle vaan asianosaisten yksittäisten nimien alle.

25. Julianus, Digest, kirja IX.

Eräs henkilö teki testamentissaan seuraavan määräyksen: "Perilliseni, pyydän ja kehotan sinua luovuttamaan pojalleni ensimmäisenä päivänä kaiken sen, mikä tulee käteesi omaisuudestani; tai jos hänelle tapahtuu jotain ennen sitä, pyydän sinua luovuttamaan sen hänen äidilleen." Tämä on siis perintö. Herää kysymys, jos poika kuolisi ennen perinnönjakoa, olisiko hänen äidillään oikeus saada hyöty trustista. Vastasin, että jos poika kuolisi ennen trustin täytäntöönpanon ajankohtaa, se siirrettäisiin hänen äidilleen; mutta jos hän kuolisi sen täytäntöönpanon ajankohdan saavuttua, pojan perillisellä olisi oikeus trustin hyötyyn. Jotta voitaisiin kuitenkin selvittää testamentin tekijän tarkoitus eli se, siirtyisikö omaisuus perillisten sijasta äidille, jos poika kuolisi ennen trustin mukaisen omaisuuden luovuttamista, praetorin on otettava huomioon sekä äidin että pojan perillisen henkilöllisyys. Marcellus: On kuitenkin enemmän testamentin tekijän tahdon mukaista katsoa, että aina kun poika kuolee, kuolipa hän sitten ennen trustin täytäntöönpanopäivää tai sen jälkeen, trusti siirtyy hänen äidilleen, ellei hän ole sitä jo saanut. Tätä sääntöä me nyt käytämme.

1. Kun orja on määrätty perilliseksi ja hänen isäntänsä on velvoitettu luovuttamaan omaisuus orjalle, kun tämä vapautuu, trusti on pätevä.

2. Kun joku määrää poikansa koko omaisuutensa perilliseksi ja antaa poikansa kuoleman jälkeen avattavaksi määräämällään perunkirjoituksella tämän tehtäväksi luovuttaa omaisuutensa sisarelleen, jos tämä kuolee ilman jälkeläisiä, ja poika, joka on tietoinen perunkirjoituksen sisällöstä, määrää testamentissaan, että isänsä omaisuuteen kuulunut orja Stichus vapautetaan, pojan perillisten on maksettava orjan arvo vainajan sisarelle, sillä orjan vapautta ei voi menettää palveluksen kautta. Lisäksi vaikka poika ei tietäisi, että hänen isänsä oli tehnyt perunkirjoituksen, hänen perillisensä ovat kuitenkin velvollisia maksamaan orjan arvon, jotta yhden teko ei vahingoittaisi toista.

3. Jos kuitenkin Sempronius oli määrännyt tämän orjan perilliseksi ja vapauden saatuaan astui veljensä tahdosta samalle tilalle, jälkimmäisen perillisten on maksettava myös hänen sisarensa arvioitu arvo; sillä jos orjaa ei olisi vapautettu, hän olisi voinut astua tilalle naisen määräyksestä. Mutta jos Sempronius kuolee pojan elinaikana, perinnöstä on tehtävä vähennys trustin perusteella, koska orja, jonka poika itse on määrännyt ottamaan perinnön vastaan, saa sen.

26. Paulus, Senaatin määräyksistä.

Senaatin apronialaisessa asetuksessa määrätään, että jokainen trustin nojalla jätetty omaisuus voidaan ja se on siirrettävä kaikille Rooman kansan vallan alaisille kaupungeille. Senaatin Trebellian-asetuksen nojalla päätettiin myös, että tällaisiin omaisuuksiin kohdistuvat kanneoikeudet olisi siirrettävä. Kaupunkien asukkaat saavat kuitenkin nostaa kanteen kuolinpesiä vastaan.

27. Julianus, Digest, kirja XL.

Kaupunkien olisi, jotta kuolinpesät voitaisiin siirtää niille, valittava asiamies, joka voi nostaa kanteen ja tulla haastetuksi.

1. Kun perillinen, joka oli pakotettu hyväksymään kuolinpesän, määrää siihen kuuluvan orjan siirtymään toiseen, jonka vieras on jättänyt mainitulle orjalle, ja siirtää sitten edellisen kuolinpesän, jota hän sanoo epäilevänsä maksukyvyttömäksi, herää kysymys, olisiko hänen siirrettävä myös se, jonka orja oli hankkinut. Katsoin, että tätä kuolinpesää ei pitäisi sisällyttää luovutukseen sen enempää kuin jos ensimmäiseen kuolinpesään kuulunut orja olisi sen vastaanotettuaan tehnyt sopimuksen ja vastaanottanut sen luovuttamalla tai olisi kerännyt tulot kuolinpesän omaisuudesta ilman, että hän olisi laiminlyönyt luottamuksen täyttämisen. Jos orja kuitenkin ennen kuolinpesän hyväksymistä on tehnyt jonkin sopimuksen tai ottanut sen vastaan luovutuksella, hänen on palautettava sopimuksen kohde, koska ennen kuolinpesän hyväksymistä kerätyt tulot sisällytetään luovutukseen.

2. Kun perillinen sanoo, että hän epäilee kuolinpesän olevan maksukyvytön, hän ei saa testamentin nojalla mitään sellaista etua, jota hän ei olisi saanut, jos häntä ei olisi nimitetty perilliseksi tai jos hän ei olisi ottanut kuolinpesää vastaan. Jos siis alaikäisen tilalle olisi määrätty seuraava: "Se, joka tulee perilliseksi, olkoon myös poikani perillinen", hänen olisi pakko luovuttaa se jäämistö, joka on tullut hänen haltuunsa määräyksen nojalla. Jos kuitenkin lauseke "Kuka ikinä onkaan perilliseni" jätetään pois ja hänet korvataan seuraavasti: "Titius olkoon poikani perillinen", niin jos vain perillinen jää eloon isän jälkeen, hänet voidaan kuitenkin velvoittaa luovuttamaan alaikäisen omaisuus. Mutta jos hänellä on kanssaperijä, hän voi pitää alaikäisen jäämistön, koska jos hänen kanssaperijänsä astuu jäämistöön, hän voi myös astua siihen sijaantulon nojalla, vaikka hän olisi hylännyt isän jäämistön.

3. Kun isä määrää poikansa, jonka hänellä on valvonnassaan, perilliseksi ja määrää tämän siirtämään omaisuutensa Semproniukselle ja sanoo, että hän epäilee omaisuuden olevan maksukyvytön, poika voidaan senaatin Trebellian asetuksen nojalla pakottaa siirtämään se. Näin ollen, vaikka hän ei olisikaan puuttunut kuolinpesän asioihin, kaikki häntä koskevat tai häntä vastaan nostetut kanteet siirtyvät Semproniukselle.

4. Kun isän nimittämä ja hänen perinnöttömäksi jääneen poikansa tilalle asettama perillinen velvoitetaan siirtämään Titiukselle se omaisuus, joka hänelle mahdollisesti tulee sijaisuuden nojalla, häntä ei voida velvoittaa ottamaan vastaan isänsä omaisuutta alaikäisen pojan elinaikana; ensinnäkin siksi, että luottamus on perustettu ehdollisena, ja toiseksi siitä syystä, että omaisuuteen liittyvää kannetta ei voida laillisesti nostaa pojan elinaikana. Kun alaikäinen kuolee, hänen olisi kuitenkin pakko päästä isän kuolinpesään.

5. Kun isä on määrännyt kaksi perillistä ja molempia on velvoitettu siirtämään hänen omaisuutensa perinnöttömäksi jääneelle pojalle, riittää, että vain toinen heistä velvoitetaan astumaan siihen; sillä tämän lain nojalla se, joka ei astunut isän omaisuuteen, voidaan velvoittaa astumaan ja siirtämään pojan omaisuus.

6. Aina kun vapautettu poika saa vastoin testamentin määräyksiä haltuunsa kuolinpesän, ei ole mitään syytä pakottaa perillistä luovuttamaan kuolinpesää; ja koska häntä ei ole pakotettu maksamaan testamentteja eikä trusteja, häntä ei voida pakottaa luovuttamaan mitään kuolinpesän osaa. Marcellus: On selvää, että häntä ei voida pakottaa siirtämään omaisuutta, jos poika on jo saanut sen haltuunsa estääkseen luottamuksen raukeamisen, jos nimetty perillinen kuolee ja poika kieltäytyy praetoriasta omaisuuden hallussapidosta.

7. Henkilö, joka on luovuttanut kuolinpesän senaatin Trebellin asetuksen nojalla, voi joko vapautua tai estyä poikkeusluvasta sillä perusteella, että kuolinpesä on luovutettu, riippumatta siitä, haastavatko kuolinpesän velkojat hänet oikeuteen vai haastavatko velalliset hänet oikeuteen. Lisäksi edunsaaja voi nostaa samoja kanteita, joita perillinen olisi voinut nostaa silloin, kun hän siirsi trustin alle jääneen omaisuuden. Marcellus: On myös vahvistettu, että ne kanteet, joiden edellytyksenä on ollut ehto, jonka täyttymiselle ei ole vielä tullut aikaa, ovat nostettavissa trustin edunsaajan hyväksi. Perillinen ei kuitenkaan voi vedota mihinkään poikkeukseen ennen kuin jäämistö on siirretty, koska muuten hän siirtäisi niin paljon vähemmän trustin nojalla.

8. Senaatin Trebellin asetusta sovelletaan aina, kun joku antaa perilliselleen tehtäväksi joko koko jäämistön tai sen osan jakamisen jollakin hetkellä.

9. Jos siis Maeuius nimittäisi sinut perilliseksi ja pyytäisi sinua luovuttamaan Titiuksen jäämistön, ja sinä astuisit Maeuiuksen jäämistön haltuun aivan kuin sinut olisi valtuutettu luottamuksen nojalla ja sinua olisi pyydetty luovuttamaan maa-alueet, jotka Titius oli testamentannut sinulle, ja sanoisit, että sinulla oli syytä olettaa, että Maeuiuksen jäämistö oli maksukyvytön, sinua ei voida pakottaa astumaan sen haltuun.

10. Jos Maeuius pyytäisi sinua luovuttamaan jollekulle sekä hänen että Titiuksen jäämistön ja sinä ottaisit jäämistön vapaaehtoisesti vastaan, voit hyödyntää Falcidian lain etua ja pitää neljänneksen Maeuiuksen jäämistöstä ja luovuttaa loput kolme neljäsosaa luottamusehtojen mukaisesti. Sillä ei myöskään ole merkitystä, pyydetäänkö teitä siirtämään molemmat jäämistöt samalle henkilölle vai Mseianin jäämistö yhdelle henkilölle ja Titiuksen jäämistö toiselle. Jos sanotte, että Maeuian kuolinpesä on todennäköisesti maksukyvytön, teidät voidaan pakottaa ottamaan se vastaan ja siirtämään se sille henkilölle, jolle teitä pyydetään luovuttamaan se; mutta se, jolle teitä pyydetään luovuttamaan Titian kuolinpesä, ei voi pakottaa teitä ottamaan sitä vastaan.

11. Jos perillinen luovuttaa kuolinpesän senaatin Trebellin asetuksen nojalla ja pitää itsellään maan tulot tai itse maan tai on jopa testamentin tekijän velallinen, on tarpeen, että edunsaajalle myönnetään kanne häntä vastaan. Marcellus: Tämä on tarpeen myös silloin, kun vain osa jäämistöstä on siirretty, ja jakokanne nostetaan jäämistön luovuttaneen ja sen vastaanottaneen henkilön välillä.

12. Jos jotakuta pyydetään luovuttamaan kuolinpesä sen jälkeen, kun poika on vapautettu, hänet on pakotettava hyväksymään ja luovuttamaan kuolinpesä, vaikka poika voikin testamentin määräysten vastaisesti saada sen prätorialisesti haltuunsa.

13. Kun patriootti on nimitetty perilliseksi siihen osaan vapautetun miehen jäämistöstä, johon hänellä on lain mukaan oikeus, ja kun häntä on pyydetty siirtämään jäämistö, hän sanoo, että hänellä on syytä pitää sitä maksukyvyttömänä, katson, että praetori toimii oikeudenmukaisemmin, jos hän pakottaa hänet ottamaan jäämistön vastaan ja siirtämään sen; vaikka hän voi tästä mielenmuutoksesta huolimatta pitää sen osan siitä, johon hänellä on lain mukaan oikeus.

14. Jos perillistä pyydetään tietyn omaisuuden varaamisen jälkeen etuoikeutetuksi perinnöksi ja hänet pakotetaan ottamaan perintö vastaan, pitäisikö hänen pitää etuoikeutettu perintö? Vastasin, että jokaista, joka siirtyy perintöön preatorin määräyksestä, olisi estettävä nauttimasta mitään etua.

15. Mutta jos samalle henkilölle jätetään testamentti sillä ehdolla, että hänestä ei tule perillistä, ja hän väittää, että hänellä on syytä pitää kuolinpesää maksukyvyttömänä, häntä ei voida pakottaa hyväksymään sitä, ellei hän luovu niistä testamenttilahjoituksista, jotka on testamentattu sillä ehdolla, että hänestä ei tule perillistä; ja tätä eivät saa tehdä kanssaperilliset vastuun välttämiseksi, vaan sen, jolle kuolinpesä on siirretty. Koska perillisen on pakko ottaa perintö vastaan, jotta testamentin tekijän toivomukset voidaan täyttää, hän ei saisi kärsiä tappiota tästä syystä.

16. Serkkuni nimitettiin erään kuolinpesän ainoaksi perijäksi, ja hänet velvoitettiin luovuttamaan puolet siitä välittömästi Publius Maeviukselle ja toinen puoli hänen kuolemansa jälkeen mainitulle Publius Maeviukselle. Myös muita testamentteja testamentattiin muille henkilöille. Maevius sai heti puolet perinnöstä ja antoi vakuuden siitä, että hän palautti kaiken sen, mitä hän oli mahdollisesti saanut enemmän kuin Falcidian lain mukaan oli sallittua, ja muille maksettiin perintöosuutensa kokonaisuudessaan ja he antoivat myös vakuuden siitä, että he palauttivat kaiken sen, mitä he olivat mahdollisesti saaneet. Kun serkkuni oli kuollut, Publius Maevius vaati, että toinen puolisko omaisuudesta ja sen tuotot luovutettaisiin hänelle. Kysyn siis, kuinka paljon minun pitäisi luovuttaa hänelle ja pitäisikö minun luovuttaa hänelle vain se, mitä serkkulleni on jäänyt yli neljännes osan omaisuudesta, eikä mitään muuta; vai voisinko periä jotakin niiltä muilta, joille oli maksettu testamentteja, ja jos voisin, niin kuinka paljon? Kysyn myös, jos se, mitä saan heiltä määräysten mukaan, ja se, mikä jäi serkkuni haltuun neljännes osan yli jäämistöstä, ei olisi puolet siitä, olenko velvollinen korvaamaan vajeen serkkuni haltuun jääneen neljännes osan yli jääneen omaisuuden lisäyksestä ja tuotosta, jotta siirrettävä määrä ei ylittäisi neljättä osaa jäämistöstä. Vai onko, kuten Publius Maevius vaatii, sen jälkeen kun neljäsosa omaisuudesta on jätetty pois, luovutettava hänelle kaikki, mitä on saatu mainitun neljännesosan tuotoista? Vastasin, että jos serkkusi omistukseen jäävän neljänneksen ylimenevän osuuden määrä on tulojen lisäämisen jälkeen vähintään puolet siitä omaisuudesta, joka oli hänen kuolinhetkellään, on kaikki luovutettava Publius Maeviukselle, eikä mitään voida periä takaisin määräyksen nojalla niiltä, joille on maksettu testamentteja. Jos tulot kuitenkin ylittävät puolet kuolinpesän arvosta, ne on lisättävä neljännekseen ja sen tuloihin. Mutta jos serkkusi haltuun jääneen osuutesi tulot, jotka ylittävät neljännes osan, eivät ole puolet jäämistöstä, kanne

voidaan nostaa määräyksen nojalla. Lyhyesti sanottuna laskelma on tehtävä siten, että tulot todella ylittävät neljänneksen, ja jos ne kasvavat niin paljon, että ne ovat yli puolet jäämistöstä, voit pitää itselläsi sen, mitä ylimenevä osa on.

17. Kun jotakuta pyydetään vapauttamaan orjansa ja siirtämään omaisuutensa heille, hänen tulisi tehdä niin vähennettyään ensin orjien hinnan.

28. Africanus, Kysymyksiä, kirja VI.

Eräs henkilö, joka oli nimitetty erään kuolinpesän ainoaksi perijäksi, kun häntä oli kehotettu siirtämään puolet siitä ehdottomasti minulle ja puolet ehdollisesti sinulle, väitti, että hänellä oli syytä uskoa kuolinpesän olevan maksukyvytön, ja hakemuksestani astui kuolinpesään ja siirsi senaatin määräyksen nojalla koko sen minulle. Kun ehto oli täyttynyt, heräsi epäily (joka ei ollut perusteeton) siitä, pitäisikö minun siirtää teille osuutenne tulot. Useat viranomaiset ovat sitä mieltä, että sitä ei pitäisi siirtää, koska perillinen ei olisi maksanut sitä, jos hän olisi vapaaehtoisesti ottanut perinnön vastaan, ja on riittävää, että oikeutenne säilyy ennallaan ilman, että tilaanne parannetaan.

1. Samat viranomaiset katsovat kuitenkin, että jos henkilö on nimitetty kuolinpesän ainoaksi perijäksi ja häntä pyydetään luovuttamaan siitä neljäsosa minulle ehdottomasti ja neljäsosa teille ehdollisesti ja hän väittää, että hänellä on syytä pitää kuolinpesää maksukyvyttömänä ja että minä pakotan hänet ottamaan sen vastaan, puolet kuolinpesästä on luovutettava teille, kun ehto on täytetty.

2. En usko, että voin ehdotetussa tapauksessa vedota Falcidian lakiin, vaikka määrätty perillinen voi tehdä niin, jos hän olisi tullut kuolinpesään vapaaehtoisesti.

29. Marcianus, Institutes, kirja IV.

Jos joku, tehtyään testamentin, tekee sen jälkeen toisen testamentin, ensimmäinen mitätöidään, vaikka hän edellisellä testamentilla määräisikin perillisiä tiettyyn omaisuuteen, kuten jumalalliset Severus ja Antoninus totesivat eräissä reskriptissä, jonka perustuslain sanoja lainaan muiden siihen sisältyvien asioiden ohella. "Keisarit Severus ja Antoninus Cocceius Campanukselle, tervehdys. Ei ole epäilystäkään siitä, että toinen testamentti on pätevä, vaikka perillinen on siinä vain määrätty saamaan tiettyä omaisuutta, aivan kuten jos omaisuutta ei olisi mainittu lainkaan; mutta mainittu määrätty perillinen joutuu tyytymään siihen, mitä hänelle jätetään, tai siihen, mikä riittää täyttämään hänen neljänneksen falcidialaisen lain mukaan, ja hänen on luovutettava omaisuus niille, jotka mainitaan edellisessä testamentissa, niiden lisättyjen luottamuksen perustavien sanojen vuoksi, joilla testamentin tekijä ilmoitti, että hän halusi ensimmäisen testamentin olevan pätevä. Tämä on kuitenkin ymmärrettävä siten, että se pätee vain silloin, kun toiseen testamenttiin ei ollut sisällytetty mitään erityisen ristiriitaista."

(30) Sama, Institutes, kirja VIII.

Kun lähettiläs sanoo, että hänellä on syytä uskoa, että jokin kuolinpesä on maksukyvytön, hänen olisi pakko ottaa se vastaan sinä aikana, jona hän on työsuhteessa suurlähetystöön, koska hän ei ole jatkuvasti tekemisissä virkatehtäviensä kanssa. Ja hänet voidaan pakottaa ottamaan kuolinpesä vastaan, vaikka hän sanookin, että hän ottaa asian harkittavakseen; mutta hänen ei ole pakko tehdä siirtoa heti, vaan hänen on tehtävä se heti, kun hän palaa kotiin ja hän voi käyttää hyväkseen Falcidian-lain etua tai testamentin mukaista oikeuttaan, jos hän pitää sitä tarkoituksenmukaisena; tai jos hän ei pidä sitä tarkoituksenmukaisena, hän voi siirtää koko kuolinpesän välttääkseen siitä johtuvia rasitteita.

1. Jos joku kehottaa perillistään luovuttamaan "omaisuutensa" tai "koko omaisuutensa", tämän ymmärretään tarkoittavan siirtoa luottamuksen nojalla; sillä ilmaisuihin "minun" ja "sinun" katsotaan sisältyvän myös kanne oikeudet.
2. Kun omaisuus siirretään isän valvonnassa olevalle pojalle tai orjalle ja isä tai isäntä myöhemmin vahvistaa teon, myös kanne oikeudet siirtyvät senaatin Trebellin asetuksen nojalla.
3. On suuri ero sillä, pidetäänkö neljäs osa hallussa perinnöllisen oikeuden perusteella vai voiko osapuoli varata vain tietyn esineen tai tietyn rahasumman. Ensimmäisessä tapauksessa kanne oikeudet nimittäin jakautuvat perillisen ja trustin edunsaajan kesken, mutta jälkimmäisessä tapauksessa kanne oikeudet siirtyvät kokonaan edunsaajalle.
4. Jos määrätty perillinen, joka on valtuutettu luovuttamaan jäämistön pidätettyään itselleen tietyn rahasumman tai jonkin esineen, vaikka pidätettävä määrä on pienempi kuin hänen neljäsosansa, hän ei voi vaatia enempää, vaikka hän olisikin keisari.
5. Mutta jos häntä pyydetään siirtämään kuolinpesä varaamatta itselleen mitään, keisarit valtuuttavat hänet pidättämään itselleen neljänneksen. Tämän ovat jumalalliset Hadrianus, Trajanus ja Antoninus todenneet reskriptioissaan.

(31) Sama, Institutes, kirja IX.

Jos orjalle myönnetään absoluuttisesti vapaus ja hänelle jätetään omaisuus ehdollisesti luottamuksen nojalla, perillisen on pakko ottaa omaisuus vastaan ja luovuttaa se, vaikka hän väittäisi, että hänellä on syytä uskoa sen olevan maksukyvytön; eikä orjalta voida riistää vapautta, vaikka ehtoa ei noudatettaisikaan.

1. Jos omaisuus jätetään trustin nojalla orjalle, jonka on määrä saada vapautensa tietyn ajan kuluessa, jumalallinen Pius totesi Cassius Hadrianukselle osoitetussa rescriptumissa, että perillistä ei voida sillä välin pakottaa ottamaan omaisuutta haltuunsa,

jos hän pitää sitä maksukyvyttömänä, koska vapautta ei voida vielä myöntää orjalle; toisaalta hänelle ei voida antaa vapautta myöskään vastoin perittävän tahtoa.

2. Jos perillinen on määrätty ehdolla ja häntä pyydetään luovuttamaan kuolinpesä, mutta hän ei halua noudattaa ehtoa ja astua kuolinpesään, jos ehto koostuu teosta, hänen on suoritettava se ja luovutettava kuolinpesä; tai jos ehto koostuu jonkin asian antamisesta ja trustin edunsaaja antaa sen, mutta perillinen kieltäytyy täyttämästä velvollisuuttaan, annetaan edunsaajalle lupa toimia perillisen sijasta, ja silloin hänelle asetetaan velvollisuus astua kuolinpesään. Muut ehdot, jotka eivät ole perillisen vallassa, eivät kuulu preetorin toimivaltaan.

32. Celsus, Digest, kirja XX.

Ballista nimitti isällisen valvonnan alaisen poikansa perilliseksi seuraavasti: "Olkoon Trebellianus perilliseni, jos hän antaa filippiiläisten siirtokunnalle vakuuden siitä, että jos hän kuolee ilman jälkeläisiä, kaikki rahat, jotka hän saa haltuunsa omaisuudestani, annetaan mainitulle filippiiläisten siirtokunnalle." Tämä on siis perillinen. Esitin mielipiteekseni, että vaikka testamentintekijä käytti sanaa "raha", perillisen on luovutettava myös kaikki muu omaisuus, jonka hän on mahdollisesti saanut jäämistöstä, aivan kuin testamentintekijä olisi nimenomaisesti nimennyt sen.

33. Marcianus, Institutes, kirja VIII.

Celsus sanoo Digestuksen kahdeskymmenennessä kirjassa, että jos joku, jolla on neljänsadan aureen suuruinen omaisuus, määrää perillisensä, jos tämä kuolee ilman jälkeläisiä, luovuttamaan Maeviukselle kaiken rahan, joka hänen käteensä saattaa tulla hänen omaisuudestaan, ja jos hän sillä välin saa mainitun omaisuuden tuotosta neljäsataa aureeta ja kuolee jättämättä yhtään lasta, perillinen on Maeviukselle velkaa neljäsataa aureeta. Hän käsittelee tätä kysymystä hyvin pitkään sekä sen osalta, saako perillinen hyötyä kasvusta ja ottaa riskin mahdollisista tappioista vai päinvastoin, ja toteaa lopuksi, että olisi epäoikeudenmukaista, jos trustin edunsaaja joutuisi kärsimään tappiot, vaikka hänellä ei ole oikeutta voittoihin. Ja jos neljästä sadasta aureista on korvattava jokin vajuus, hän kysyy, kuuluuko myös mahdollinen lisäys edunsaajalle, eli onko tappiot ja voitot otettava huomioon neljään sataan aureen asti? Mielestäni tämä mielipide on oikea.

(34) Sama, säännöt, kirja II.

Kun isä on halunnut, että hänen ainoan elossa olevan poikansa kuollessa hänen osuutensa kuolinpesästä luovutettaisiin sukulaiselle, ja veljekset kuolivat samana päivänä, mainitulla sukulaisella ei ole oikeutta osuuteen kuolinpesästä, jos hän ei voi todistaa, kumpi veljeksistä kuoli viimeisenä; mutta on päätetty, että heidän äidillään on oikeus molempien kuolinpesään senaatin Tertullianuksen asetuksen nojalla.

35. Ulpianus, Prokonsulin velvollisuuksista, kirja VI.

Jumalallinen Pius määräsi, että jos mielisairas nainen oli määrätty perilliseksi ja hänen oli määrä siirtää omaisuus, hänen kuraattorinsa saattoi luovuttaa kaikki kanneoikeudet saatuaan omaisuuden haltuunsa testamentin määräysten mukaisesti.

36. Paulus, Ediktistä, kirja XIII.

Jos kuolinpesä siirretään trustin perusteella ennen kuin perillisen kanssa on tehty sovittelusopimus, uskon, että trustin edunsaajan tulisi antaa perilliselle vakuus, aivan kuten silloin, kun tämä oli ennen kuolinpesän siirtoa vastuussa kuolinpesän omaisuudesta, sillä yleinen sanonta, että hän voi pitää hallussaan tietyn omaisuuden, ei päde yleisesti; sillä entä jos kuolinpesässä ei ole mitään, minkä hän voi pitää hallussaan, kuten esimerkiksi silloin, kun se koostuu kokonaan velkakirjoista tai esineistä, joita hänellä ei ole hallussaan? On selvää, että se, jolle jäämistö siirretään, saa kaiken, ja perillistä sitovat tuomiot tapauksissa, joissa hänet on haastettu oikeuteen, tai määräykset, jotka hänen oli tehtävä ja joita hän ei voinut välttää. Siksi häntä ei voida pakottaa luovuttamaan perintöä, ellei hänelle anneta vakuutta.

(37) Ulpianus, Ediktistä, kirja VI.

Kuolinpesä katsotaan luovutetuksi, jos joko itse iomaisuus luovutetaan tai jos perillinen saa luvan hankkia haltuunsa kuolinpesään kuuluvan omaisuuden joko kokonaan tai osittain siten, että toinen osapuolista on halukas luovuttamaan sen ja toinen vastaanottamaan sen, mutta ei, jos perillinen luulee, että olet saanut hallinnan jostain muusta syystä. Samaa sääntöä on pidettävä sovellettavana silloin, kun hallussapito on jälkikäteen vahvistettu. Jos perillinen kuitenkin ilmoittaa, että hän on itse siirtänyt omaisuuden tai tehnyt sen kirjeitse tai lähettilään välityksellä, häntä on kuultava. Jos hän luovuttaa sen jollekin toiselle teidän suostumuksellanne, myös kanneoikeudet teitä vastaan siirtyvät. Samoin jos joku muu kuin perillinen luovuttaa omaisuuden minun määräykselläni tai perillinen vahvistaa luovutuksen, kanneoikeuden katsotaan siirtyneen.

1. Lisäksi holhousmies voi itse tehdä kuolinpesän siirron holhoojansa valtuuttamana, mutta holhousmies ei voi tehdä sitä ilman holhousmiehensä suostumusta, ellei jälkimmäinen ole alaikäinen; sillä holhousmies ei voi siirtää holhousmiehelleen kuuluvia kanneoikeuksia. Jumalallinen Severus päätti Arrius Honoratus -nimisen holhottavan tapauksessa, että holhottava ei voi siirtää omaisuutta pelkästään holhoojansa valtuuttamana, kun mainittu Arrius Honoratus teki tällaisen siirron sedälleen ja holhoojalleen Arrius Antoninukselle.

2. Kun omaisuutta on tarkoitus siirtää holhousmiehelle, on todettu, että holhousmies ei voi tehdä sitä ilman holhoojansa valtuutusta.

38. Paulus, Ediktistä, XX kirja.

Perinnönsiirto ei nimittäin ole pelkkä maksu, vaan perintö, koska edunsaaja on vastuussa.

39. Ulpianus, On the Edict, kirja XVI.

Kuolinpesää ei myöskään voida siirtää umpimähkään edunvalvojalle itselleen.

40. Paulus, Ediktistä, XX kirja.

Vaikka senaatti viittasi näiden kanneoikeuksien siirtämiseen, jotka siviilioikeuden mukaan kuuluvat sekä perillisen hyväksi että perillistä vastaan, silti myös praetorian kanneoikeudet ovat siirrettävissä, sillä näiden kahden välillä ei ole eroa. Myös luonnollisiin velvoitteisiin liittyvät tapaukset voidaan siirtää.

1. Trebellian senaatin asetuksessa viitataan nimenomaisesti nimettyyn perilliseen; silti olemme omaksuneet säännön, jonka mukaan perillisen seuraaja voi laillisesti tehdä Trebellian senaatin asetuksen mukaisen siirron, aivan kuten perillinen, perinnön omaisuuden praetoriaaninen haltija, isä tai isäntä, jonka kautta perintö on hankittu, voi tehdä. Kaikkien tulisi nimittäin luovuttaa kaikki oikeudet, jotka heillä mahdollisesti on senaatin Trebellin asetuksen nojalla, eikä sillä ole merkitystä, pyydetäänkö perinnönsiirtoa nimitetyltä perilliseltä, isältä vai isännältä.

2. On myös yhdentekevää, kenelle siirto tehdään meidän nimissämme, onko kyseessä kotitalouden johtaja vai joku, joka on toisen valvonnassa;

41. Gaius, Trustit, kirja II.

Mies tai nainen. Näin ollen omaisuus voidaan luovuttaa savalle meidän suostumuksellamme tai ilman sitä, jos me jälkikäteen vahvistamme teon.

42. Paulus, Ediktistä, XX kirja.

Koska se on aivan sama kuin jos omaisuus olisi siirretty minulle.

1. Kun kuolinpesä siirretään, hautaoikeus säilyy perillisellä.

43. Ulpianus, Ediktistä, XXII kirja.

Papinianus käsittelee seuraavaa kohtaa. Erästä henkilöä, joka oli määrätty perilliseksi puolet kuolinpesästä, pyydettiin luovuttamaan se toiselle, ja väittäen, että hän piti sitä maksukyvyttömänä, hänet pakotettiin ottamaan se vastaan. Luovutuksensaaja ei ollut tietoinen siitä, että osa jäämistöstä oli kertynyt nimetylle perilliselle sen luovuttamisen jälkeen, ja heräsi kysymys, vaadittaisiinko toinen kanne. Papinianus sanoo, että edunsaaja olisi turvassa. Hän sanoo myös, että tämänkaltaisessa tapauksessa olisi selvitettävä, tarvitaanko uutta luovutusta sen jälkeen, kun edellä mainittu osuus on lisääntynyt.

(44) Marcellus, Digest, kirja XV.

Eräs perillinen, joka oli saanut vapautensa ja omaisuutensa saman testamentin nojalla, astui Stichuksen pyynnöstä mainitun omaisuuden haltuun, jota hän epäili maksukyvyttömäksi, ja Stichus kuoli sen jälkeen ennen kuin hän oli laiminlyönyt omaisuuden vastaanottamisen ja jätti perilliskseen Titiuksen. Kysyn, voidaanko senaatin asetuksen mukaan nostaa kanne Titiusta vastaan, jos hän kieltäytyy ottamasta haltuunsa testamentattua omaisuutta. Vastasin, että vaikka tavallisesti se, joka on pakotettu hyväksymään jäämistö, voi välittömästi siirtää sen trustin edunsaajalle, senaatin asetuksessa viitataan tässä tapauksessa ilmeisesti vain vapautettuun orjaan, eikä siinä mainita perillistä. Silti voi käydä niin, että perillinen lykkää luovutusta, esimerkiksi jos perittävä oli hänelle velkaa rahaa ja hän mieluummin pitää sen itsellään kuin nostaa kanteen sen takaisinperimiseksi. Mielestäni perilliseen olisi kuitenkin sovellettava samaa sääntöä kuin häneen itseensä; sillä miksi edellisellä olisi oikeus kieltäytyä perinnöstä, jota hän, jolta hän perii, ei olisi voinut hylätä? Jos vapautettu mies kuolisi jättämättä perillistä, ennen kuin perintö on luovutettu, hänen kuolinpesänsä velkojat saisivat myydä hänen omaisuutensa, aivan kuten jos hän olisi kuollut sen jälkeen, kun perintö oli luovutettu.

(1) Pyydän teitä antamaan minulle mielipiteenne siitä, olenko oikeassa ratkaisussani seuraavassa kysymyksessä. Tytärtä, joka oli määrätty perilliseksi isänsä koko jäämistöön, vaadittiin luovuttamaan puolet siitä sen jälkeen, kun kaikki testamentit ja velat, joista yksikään ei ollut kovin suuri, oli vähennetty, jotta vältettäisiin Falcidian-lain soveltaminen. Perillinen ei ollut laiminlyönyt luottamuksen toteuttamista. Pyydän häntä siirtämään jäämistön minulle suullisesti, aivan kuin olisin nostanut kanteen senaatin Trebellian asetuksen nojalla, ja katson, että tästä syystä perittävän kuolinpäivästä jäämistön siirtoon asti maksettavat korot voidaan periä asianmukaisten kanteiden avulla. Esitän vaatimuksen myös kuolinpesän vuokrien osalta, koska vuokrasopimukseen perustuva velvoite on osa kuolinpesää, mutta en vaadi perilliseltä voittoa; hän kuitenkin vaatii, että palautan hänelle vuokrien määrän tai siirrän hänelle oikeuteni korkojen ja vuokrien perimiseen, enkä voi saada häntä vakuuttuneeksi siitä, että sen käsitteen "kuolinpesä" nojalla, jonka häneltä pyydettiin siirtoa minulle, minulla on oikeus myös tähän korkoa koskevaan määräykseen. Esitin mielipiteeni, että kaikki nämä asiat sisältyvät termiin "kiinteistö" ja että mainitsemissanne tapauksessa ei ole eroa näiden velvoitteiden ja muiden sellaisten velvoitteiden välillä, jotka on sovittu ehdollisesti tai jotka maksetaan vuosittain tai kuukausittain. On selvää, että näitä asioita pidetään kuolinpesään kuuluvan omaisuuden tulona ja että jos maksuhäiriötä ei ole tapahtunut, tulo ei kuulu trustin edunsaajalle. Mutta koska edunsaaja ei ikään kuin vaadi, että perillinen lisää mitään trustiin, vaan pyytää vain, että omaisuus siirretään hänelle nykyisessä tilaassaan,

perillisen ei missään tapauksessa pitäisi kieltäytyä tästä; sillä senaatin tarkoituksena oli, että edunsaaja saisi puolet omaisuudesta ja että hänen katsottaisiin olevan perillisen asemassa sen osan osalta, joka hänelle mahdollisesti siirretään. Mutta jos perillinen lainaisi perintöomaisuudesta rahaa korkoa vastaan tai keräisi maan tuoton, häntä ei vaadita maksamaan tästä mitään sille henkilölle, jolle perintöomaisuus on jätetty uskotusti, jos hän ei ole laiminlyönyt velvollisuuttaan; sillä hän lainasi rahaa omalla vastuullaan, ja viljelemällä maata tai keräämällä satoa hänelle aiheutui kuluja, eikä ole oikeudenmukaista, että hän toimisi niin sanoakseni toisen asiamiehenä. Mutta kun perillinen saa perinnöstä tuloja tutkimuksen kohteena olevalla tavalla, kyse ei ole mistään aiheutuneista kuluista tai perillisen tekemästä työstä.

45. Modestinus, Keksinnöistä.

Kun perillistä pyydettiin siirtämään koko kuolinpesä ja hän kieltäytyy pitämästä neljättä osaa, koska hän haluaa toteuttaa vainajan toiveet tarkemmin, hänen tulisi vapaaehtoisesti astua kuolinpesään aikomuksenaan siirtää se senaatin Trebellin asetuksen mukaisesti. Neuvoisin häntä myös, jos hän pitää kuolinpesää maksukyvyttömänä, hylkäämään sen, jotta preetori voisi pakottaa hänet siirtämään sen; sillä tässä tapauksessa hänen katsotaan luovuttavan sen senaatin Trebellin asetuksen nojalla; ja jos perillinen on osoittanut pelkäävänsä joutuvansa vastuuseen kuolinpesän veloista, kaikki kanneoikeudet siirtyvät sille, joka sen vastaanottaa.

46. Javolenus, Epistolat, kirja XI.

Seius Saturninus, brittiläisen laivaston amiraali, määräsi testamentillaan trireemin kapteenin Valerius Maximuksen uskotuksi perilliseksi ja velvoitti tämän siirtämään omaisuutensa pojalleen Seius Oceanukselle, kun tämä tulee kuudentoista vuoden ikäiseksi. Seius Oceanus kuoli ennen tämän iän saavuttamista. Silloin Malleus Seneca, joka väitti olevansa Seius Oceanuksen setä, vaati hänen omaisuuttaan sillä perusteella, että hän oli lähin sukulainen. Myös Maximus, triremen kapteeni, vaati omaisuutta, koska henkilö, jolle hänen oli käsketty siirtää se, oli kuollut. Kysyn, kummalle näistä henkilöistä omaisuus kuuluu, Valerius Maximukselle, triremen kapteenille, uskotulle perilliselle, vai Mallius Senecalle, joka väittää olevansa kuolleen pojan setä? Vastasin, että jos Seius Oceanus, jolle Seius Saturninuksen testamentilla testamentattu omaisuus, jonka Valerius Maximus, uskottu perillinen, oli määrä siirtää, kun hän täytti kuusitoista vuotta, olisi kuollut ennen säädetyn iän saavuttamista, testamentille jätetty omaisuus siirtyisi sille, jolla oli oikeus muuhun Oceanuksen omaisuuteen, koska aika testamentin täyttämiseen tuli Oceanuksen elinaikana; toisin sanoen edellyttäen, että pidentämällä toimitusaikaa testamentin tekijän katsottiin halunneen antaa poikansa holhouksen uskotulle perilliselle sen sijaan, että hän olisi määrännyt epävarman ajan trustin toteuttamiselle.

47. Pomponius, Erinäisiä kohtia, kirja I.

Jos joku, joka on sidottu johonkin henkilöön vain luonnollisella velvoitteella, lunastaa velan perilliselle, rahat on maksettava sille, jolle omaisuus on jätetty uskotusti.

48. Paulus, Opinions, kirja XIV.

Paulus esitti mielipiteenään, että tapauksessa, jossa tietty osa kuolinpesästä oli jätetty jollekin ja tämä oli varastanut kuolinpesään kuuluvaa omaisuutta, voidaan hyvin perustellusti katsoa, että häneltä voidaan evätä kanne, joka koskee sitä, mitä hän oli anastanut.

49. Papinianus, Kysymyksiä, kirja III.

Jos kuolinpesä on siirrettävä senaatin Trebellian asetuksen nojalla, asia on kiireellinen ja on pelättävissä, että kanteen nostamisen aika voi umpeutua luottamuksen saajan poissaolon vuoksi, perillinen voidaan velvoittaa puolustamaan kuolinpesää vastaan nostettua kannetta.

1. Samoin jos poika harkitsee, vaatiiko hän testamentin ehtojen vastaisesti jäämistön hallintaa, pesän velkojat voivat haastaa määrätyn perillisen oikeuteen.

50. Sama, Kysymyksiä, kirja XI.

Kun Vivius Cerealis oli nimitetty perilliseksi ja määrätty luovuttamaan omaisuus pojalleen Vivius Simonidesille, kun tämä olisi vapaa hänen valvonnastaan, ja kun oli osoitettu, että oli tehty monia petoksia luottamuksen välttämiseksi, keisari Hadrianus määräsi, että omaisuus luovutetaan pojalle, niin että isällä ei olisi mitään oikeutta rahaan niin kauan kuin hänen poikansa elää. Koska vakuutta ei voida antaa niin kauan kuin isän määräysvalta on olemassa, keisari aiheutti tämän menetyksen isälle tämän tekemän petoksen vuoksi. Sen jälkeen, kun tällainen päätös on hyväksytty, poikaa olisi tällaisissa olosuhteissa verrattava sotilaan poikaan, kun omaisuus on perittävä takaisin omistajilta tai kun on tarpeen nostaa kanne kuolinpesän velallisia vastaan. On kuitenkin isälle kuuluvan kunnioituksen mukaista, että tuomari voi harkintansa mukaan määrätä, että osa pesän tuloista annetaan hänelle, jos isä joutuu puutteeseen.

51. Sama, Kysymyksiä, kirja XVII.

Kun perillinen velvoitetaan luovuttamaan trustiin jätetty jäämistö sen jälkeen, kun perintöosuudet on vähennetty, ei ole katsottu, että olisi vähennettävä ne, joita ei voida periä takaisin kanteella. Kun myötäjäiset testamentataan etuoikeutettuna perintönä vaimolle, joka on määrätty perilliseksi osalle testamentin tekijän jäämistöä, ja hänet velvoitetaan luovuttamaan jäämistö sen jälkeen, kun hän on vähentänyt testamenttilahjoitukset, hän voi silti vähentää osuutensa jäämistöstä myötäjäisten

suhteessa, vaikka se neljäsosa, joka hänellä on Falcidian-lain mukaan oikeus pitää, olisi yhtä suuri kuin hänen myötäjaisensä. Koska hänellä on oikeus molempiin, ei ole mitään eroa tämän naisen ja minkä tahansa muun velkojan välillä, joka voidaan määrätä perilliseksi ja jonka tehtävänä on siirtää perintö. Sama periaate pätee myös silloin, kun hänet on määrätty perinnöttömäksi ilman perintöosuuden vähentämistä.

52. Sama, Kysymyksiä, XIX kirja.

Kun kolmannelle kuuluva omaisuus testamentataan Titiukselle, ja tämä valtuuttaa isäntänsä, jonka hän on määrännyt perilliseksi, siirtämään omaisuuden Maeviukselle, Maevius ei voi laillisesti vaatia perintöä, sillä hän ei voi saada haltuunsa sellaista, mikä ei ole koskaan tullut määrätyn perillisen haltuun, eli omaisuuden omistusoikeutta.

1. Orja sai vapautensa toiselta kahdesta nimetystä perillisestä ja sai toiselta perinnöksi jääneen omaisuuden. Jos kumpikaan mainituista perillisistä ei halunnut ottaa jäämistöä vastaan, praetorilla ei olisi toimivaltaa, koska hän ei voi pakottaa perillistä ottamaan jäämistöä vastaan pelkästään orjan vapauden turvaamiseksi, eikä hän voi pakottaa sitä, jonka toimesta vapautta ei ole myönnetty, ottamaan jäämistöä vastaan sellaisen orjan puolesta, jota ei ole vielä vapautettu, sillä senaatin asetusta sovelletaan vain silloin, kun kaikki perilliset ovat suoraan valtuutettuja vapauden myöntämiseen tai kun yksi on valtuutettu sekä vapauttamaan että luovuttamaan jäämistö trustin ehtojen mukaisesti. Jos se perillinen, jonka tehtäväksi on annettu vapauden myöntäminen, kieltäytyy osuudestaan jäämistöstä tai suljetaan pois sen ehdon täyttämättä jättämisen vuoksi, josta hänen nimityksensä riippuu, koska hänen osuutensa siirtyy toiselle perilliselle, voidaan väittää, että hänet olisi pakotettava hyväksymään jäämistö. Sillä mitä väliä sillä on, minkä säännön mukaan sama henkilö olisi velkaa orjalle sekä vapauden että perinnön?

53. Sama, Kysymyksiä, kirja XX.

Perillistä ei saisi pakottaa hyväksymään kuolinpesää, jota hän pitää maksukyvyttömänä, orjan toimesta, jolle mainittu perillinen on veloitettu lahjoittamaan sekä vapauden että kuolinpesän, koska orjan tila riippuu perinnöstä, eikä kukaan voi pakottaa toista ryhtymään vastuuseen kuolinpesää vastaan nostetuista kanteista vain varmistukseksi perinnön maksamisen. Entä jos orja kuolee sen viivästyksen aikana, jonka perinnönsaaja on aiheuttanut jättämällä perinnöttömyyden myöntämättä? Jos testamentinsaaja kuitenkin kuolisi testamentin tekijän elinaikana, oikeudenmukaisempi näkemys olisi, että hänet olisi pakotettava ottamaan perintö vastaan, koska hänellä on valta siirtää se orjalle tämän manumission jälkeen.

54. Sama, Kysymyksiä, kirja XIX.

Titiusta vaadittiin luovuttamaan Maeviukselle jäämistön jäännös. Edunsaaja ei voi periä takaisin mitään, mitä perillinen on sillä välin mahdollisesti vieraannuttanut tai tuhannut, jos osoitetaan, ettei hän ole tehnyt tätä vilpillisesti ja tarkoituksenaan

häiritä luottamusta; sillä on vahvistettu, että vilpittömyys on olennainen piirre fiduciary testamentin yhteydessä. Divine Marcus kuitenkin ratkaistessaan asiaa, joka koski trustiin jätettyä jäämistöä, joka sisältyi seuraaviin sanoihin: "Kehotan sinua siirtämään kaiken, mikä jää jäljelle jääneestä omaisuudestani", katsoi, että tämä olisi jätettävä hyvän kansalaisen harkinnan varaan, ja päätti, että kaikki kulut, joiden sanottiin aiheutuneen jäämistöön liittyen, eivät ainoastaan aiheuta trustiin sisältyvän omaisuuden vähenemistä, vaan ne olisi myös jaettava suhteellisesti suhteessa perintöomaisuuteen, johon perijällä oli oikeus omana omaisuutenaan. Tämä näyttää minusta perustuvan paitsi oikeudenmukaisuuteen, myös vahvistuvan esimerkin kautta; sillä jos syntyisi kysymys vapautetun pojan omaisuuden luovuttamisesta veljiensä hyväksi, on lopullisesti ratkaistu, että kaikki, mitä poika on hankkinut armeijassa, hänellä on oikeus pitää itsellään; ja keisaria kuultuaan keisari päätti, että sotilaille aiheutuneita kuluja ei pitäisi ainoastaan jakaa kuolinpesän varojen kesken, vaan ne olisi myös vähennettävä suhteellisesti rahasta, joka muodostaa osan peculiumista. Sen mukaan, mitä äsken on todettu, Maeviuksen olisi vaadittava, että trustin toteuttamisesta annetaan takaus, ei siksi, että hän voisi ehdon nojalla vaatia sitä, mitä hän ei voinut saada takaisin trustin nojalla, vaan siksi, että hänellä olisi takuita siitä määrästä, jonka hän olisi voinut saada takaisin trustin ehtojen nojalla.

(55) Sama, Kysymyksiä, XX kirja.

Jos patruunan poika luovuttaa senaatin Trebellin asetuksen nojalla kuolinpesän vieraalle, kanne sellaisten palvelujen arvon takaisinperimiseksi, joita ei voida siirtää, on perittävän hyväksi, eikä hänelle aiheudu haittaa poikkeuksesta, koska siitä ei voi olla mitään hyötyä sille, jolla on oikeus saada hyötyä trustista. Yleisesti ottaen on todettava, että perillistä ei voida estää nostamasta kannetta eikä vapauttaa velvoitteista, jotka eivät liity kuolinpesän luovutukseen.

1. Keisari Titus Antoninus totesi eräässä rescriptumissa, että jos vapaus on testamentattu suoraan, jotta se tulisi voimaan tietyn ajan kuluessa, perinnönsiirtoa ei tarvitse tehdä, kun ei ole henkilöä, jolle se voidaan toimittaa.

2. Jos joku on saanut koko omaisuuden senaatin Trebellian asetuksen nojalla väitettyään, että hänellä on syytä pitää sitä maksukyvyttömänä, ja jos hänet on velvoitettu luovuttamaan se toiselle, hän on velvollinen luovuttamaan koko omaisuuden, ja tässä tapauksessa on myös aihetta soveltaa senaatin Trebellian asetusta, sillä luottamuksen saaja ei voi Falcidianin lain nojalla pitää neljättä. Sillä ei myöskään ole merkitystä, jos ensimmäinen edunsaaja ei olisi vaatinut, että kuolinpesä otetaan haltuun, olisiko toisessa kohdassa perustettu trusti jäänyt voimaan, sillä kun kuolinpesä on kerran hyväksytty, katsotaan, että kaikki vainajan toiveet on täytetty. Tämä mielipide ei ole kumottavissa myöskään sillä perusteella, että trustin edunsaaja ei ole velvollinen maksamaan muita testamentteja, joiden määrä on yli kolme neljäsosaa jäämistöstä. On nimittäin eri asia, että häntä vastaan nostetaan kanne perittävän nimissä kuin se, että häntä vastaan nostetaan kanne omissa nimissään sen vuoksi, että perittävän tahto sitoo häntä. Sen mukaan, mitä on jo todettu, nimitettyä perillistä ei saisi pakottaa ottamaan kuolinpesää vastaan pelkästään trustin ensimmäisen edunsaajan vaatimuksesta, jos tämä ei ole oikeutettu mihinkään osaan siitä, aivan kuten jos hänet olisi velvoitettu luovuttamaan kuolinpesä ja sen tulot heti tai tietyn ajan kuluttua. Jos hänet kuitenkin velvoitetaan luovuttamaan kuolinpesä ilman sen tuloja, voidaan päätellä, että summa ei riitä pakottamaan häntä ottamaan

kuolinpesää vastaan, eikä ole olennaista, jos ensimmäinen edunsaaja on myös saanut vapautensa, sillä rahan hyväksyminen tai vapauden myöntäminen ei riitä pakottamaan määrättyä perillistä ottamaan kuolinpesää vastaan. Mutta kun ensimmäinen trustin edunsaaja kieltäytyy pakottamasta perillistä ottamaan kuolinpesän vastaan, on päätetty, että toinen edunsaaja voi laillisesti vaatia, että näin on tehtävä, jotta perillinen voi ottaa kuolinpesän haltuunsa ja luovuttaa sen hänelle.

3. Mutta entä jos ensimmäinen edunsaaja veloitetaan olemaan luovuttamatta jäämistöä kolmannelle, vaan luovuttamaan se perilliselle itselleen? Siitä syystä, että hänen ei pitäisi luovuttaa hänelle neljättä, jonka hän on menettänyt, häntä olisi kuultava tämän perintöosan pidättämisen osalta. Sitä, että määrättyä perilliseltä, jonka oli pakko ottaa kuolinpesä vastaan, on evätty oikeus vaatia mitään testamentin nojalla, ei kuitenkaan pitäisi jättää huomiotta. Miksi häntä ei pidettäisi kelvottomana saamaan mitään sen perittävän testamentin nojalla, joka kieltäytyi noudattamasta hänen toiveitaan? Tämä voidaan todistaa perusteellisemmin, jos perillinen pakotettiin ottamaan kuolinpesä vastaan sen jälkeen, kun ehto oli täyttynyt, sillä jos hänet pakotettiin tekemään niin ehdon ollessa voimassa, tätä on vaikea todistaa, sillä hän voi pelkällä mielensä muuttamisella vaatia Falcidian neljättä osaa. Ja olen hyvin tietoinen siitä, että voidaan sanoa, että missään olosuhteissa ei pitäisi kieltää luottamuksen etua niiltä, jotka vaativat oikeuttaan hautaukseen. Senaatti oli siinä määrin vakuuttunut siitä, että perillinen ei saisi saada mitään hylkäämistään perintöosasta, että hän ei voinut edes käyttää hyväkseen Falcidian lakia, varata mitään etuoikeutettua perintöä tai hankkia mitään etua toisesta testamentista, jossa sijaantulo on tehty seuraavasti: "Kuka ikinä tuleekaan perilliseksi, olkoon poikani perillinen." Tämä ei ole mahdollista.

4. Henkilö, jolle Titiuksen jäämistö siirrettiin Trebellian senaatin asetuksen nojalla, voi siirtää Semproniukselle Maeviuksen jäämistön, jonka edesmennyt Titius oli veloitettu siirtämään hänelle, aivan kuten kuka tahansa muu perillinen voisi tehdä.

5. Trebelliuksen senaatin asetuksen nojalla siirtyvät kanteet ovat vain tilapäisiä, joissa omaisuus häädetään asian hävinneeltä osapuolelta sen jälkeen, kun hän oli luovuttanut omaisuuden luottamuksen nojalla, jos häneen oli tietysti liittynyt kysymys ennen luovutusta; sillä häädön voima tekee luovutuksen mitättömäksi, koska se, että perustettu luottamus ei ollut eräänntynyt. On selvää, että jos sama henkilö, joka sai asian, oli myös velkaa trustin siitä syystä, että hallussapitäjä tilitti perilliselle perinnön siirtämisen yhteydessä saman osuuden, joka olisi pitänyt luovuttaa edunsaajalle, voidaan väittää, että senaatin Trebellin asetuksen nojalla kulkevat kanteet eivät vanhene ajan kulumisen vuoksi.

56. Sama, Opinions, kirja VII.

Eräs isä halusi, että hänen tyttärensä, varattuaan tietyt esineet, luovuttaisi hänen omaisuutensa veljilleen. Päätettiin, että tyttären olisi saatava omaisuus haltuunsa, ennen kuin hän luovuttaa sen veljilleen. Jos veljet olisivat tällä välin myyneet tai rasittaneet kaiken kuolinpesän omaisuuden ja se olisi sen jälkeen luovutettu heille, todettiin, että pelkästään heidän tekonsa perusteella olisi vahvistettava sen kuolinpesän osan myynti tai panttaus, jota ei ollut varattu.

57. Sama, Opinions, kirja VIII.

"Siirtäkööt perillisini kuollessaan Beneventumin kaupungille, synnyinseudulleni, kaiken heidän haltuunsa mahdollisesti tulevan omaisuuteni tai omaisuuteni." Päätettiin, että mitään perillisten ehdon ollessa vireillä keräämiä tuloja ei luettu trustiin.

(1) Testamenttiin lisättiin seuraava määräys: "Määrään, että ensimmäinen pojistani, joka saattaa kuolla ilman jälkeläisiä, jättää osuutensa omaisuudestani elossa olevalle veljelleen. Jos molemmat heistä kuolevat ilman jälkeläisiä, haluan, että koko omaisuuteni menee tyttärentyttärelleni Claudialle." Jos toinen perillisistä kuolisi jättäen jälkeensä pojan ja viimeinen perillinen kuolisi ilman jälkeläisiä, näyttäisi ensi näkemältä siltä, että tyttärentytärtä ei voitaisi hyväksyä perintöön ehdon ehtojen mukaisesti; mutta koska trustien tulkinnessa on asianmukaista ottaa huomioon testamentintekijän aikomus, olisi järjetöntä katsoa, että koska ensimmäinen sijaantulo ei tullut voimaan, lapsenlapsen vaatimus puoleen jäämistöstä olisi evättävä, koska isoisä oli tarkoittanut, että hän saisi koko jäämistön, jos viimeisenä kuollut poika saisi veljensä osuuden.

(2) "Kun kuolen, kehotan sinua, rakas vaimoni, siirtämään omaisuuteni lapsilleni tai jollekin heistä tai lapsenlapsilleni tai jollekin heistä, jonka valitset, tai sukulaisilleni tai jollekin kaikista sukulaisistani, jonka valitset." Esitin mielipiteeni, että lasten osalta tehtiin trustin sijaantulo, ja lastenlasten ja muiden sukulaisten osalta vaimolle annettiin valintaoikeus, mutta että hän ei voinut laillisesti valita muita sukulaisia, jos joku lastenlapsista olisi elossa, trustin ehdoissa vahvistettujen eri asteiden vuoksi; mutta kun lastenlasten astetta ei enää ollut olemassa, nainen saattoi valita kenet tahansa sukulaisista, jonka hän halusi.

58. Sama, Opinions, kirja IX.

Perillisestä, joka oli veloitettu luovuttamaan kuolinpesän sen jälkeen, kun siitä oli vähennetty neljäsosa, tuli perillinen, joka oli velallinen kuolinpesästä ennen kuin hän luovutti sen. Koska kanneoikeus oli tämän vuoksi sulautunut eikä sitä voitu senaatin Trebellin asetuksen nojalla palauttaa, kolme neljäsosaa velasta voitiin vaatia luottamuksen nojalla; mutta korko menneeltä ajalta, joka oli erääntynyt veloitteesta tai saadusta tuomiosta, on laskettava siihen asti, kun kanneoikeus oli lakannut, eikä korkoa voida laskea seuraavalta ajalta, ellei perillinen ollut laiminlyönyt luottamuksen täyttämistä.

1. Kun kuolinpesä on luovutettava tietyn ajan kuluessa trustin ehtojen mukaisesti, perillinen ei ole vastuussa kuolinpesän saatavista pelkästään siitä syystä, että hän on saattanut periä rahaa joiltakin velallisilta.

2. Jos joku velvoitetaan siirtämään kuolinpesä tietyn ajan kuluttua, hänen ei ole pakko maksaa kuolinpesän velallisilta saatuja korkoja, jotka olivat erääntyneet velkojan kuoleman jälkeen, ja jos niitä ei peritä, oikeus kanteen nostamiseen kaikkien korkojen perimiseksi (sillä määräys on osa kuolinpesää) siirtyy senaatin Trebellian asetuksen nojalla, eikä se siten ole vaatimus rahasta, joka ei ole erääntynyt. Ja samalla tavoin, jos välisenä aikana kertynyttä korkoa ei makseta kuolinpesän

velkojalle, trustin edunsaaja on myös tästä vastuussa senaatin Trebellin asetuksen nojalla, eikä näin ollen ole mitään syytä valittaa siitä, että perillinen ei ole maksanut korkoa niistä tuloista, jotka hänellä oli oikeus periä. Jos perillinen kuitenkin maksaa koron väliajalta, hänellä ei ole oikeutta pidättää siitä mitään, koska hän on hoitanut omaa liiketoimintaansa, sillä koska hänen oli maksettava pääoma velkojalle, trustin edunsaaja ei voi vaatia häneltä väliajalta maksettuja korkoja.

3. Kun perillistä vaaditaan luovuttamaan sadan aureen arvoinen omaisuus sen jälkeen, kun hän on varannut vastaavan summan, hänen katsotaan Falcidian lain mukaan saaneen koko rahasumman, ja jumalallisen Hadrianuksen reskriptiota on tulkittava niin, että hänellä oli oikeus varata tietty summa omaisuudesta. Tätä mieltä olisi oltava myös silloin, kun perillistä vaaditaan siirtämään osa jäämistöstä kanssaperilliselle. Tilanne on erilainen silloin, kun osa kuolinpesään kuuluvasta maasta on pidätettävä, sillä rahaa voidaan aina pidättää, mutta osaa maasta ei voida, ellei siihen ole perillisen omistusoikeuden omaavan kanssaperillisen suostumusta. Lisäksi jos maa on arvoltaan suurempi kuin hänen osuutensa kuolinpesästä, katsotaan, että Falcidian lakia sovelletaan ylimenevään osaan, jos trustin edunsaaja sitä pyytää; sillä on todettu, että maksettu raha on kuitattava maata vastaan.

4. Jos perillisen on kuollessaan määrätty luovuttamaan kuolinpesä varattuaan sen tulot, hän ei voi pitää itsellään naarasorjien jälkeläisiä eikä kuolleiden tilalle tulleiden laumojen lisäystä.

5. Voitto ja korko, jonka kuolinpesän velalliset ovat maksaneet ennen sitä päivää, jona uskottu perintö oli määrä panna täytäntöön, samoin kuin ne, jotka on maksettu sen jälkeen, sekä perillisen keräämät peltojen vuokrat sisällytetään siihen neljanteen osaan, johon hänellä on oikeus.

6. Lisäksi, jos perillistä pyydetään luovuttamaan kuolinpesä, häntä ei voida pakottaa myymään kuolinpesän omaisuutta, eikä mainitun omaisuuden hinnasta saatua pääomaosuuden korkoa voida laillisesti vaatia, eikä sitä katsota saaduksi mainitun omaisuuden käytön sijasta välivaiheen aikana. Vaikka perillisen ei myöskään ole pakko ottaa riskiä orjien kuolemasta tai kaupungin talojen tuhoutumisesta, mainitun omaisuuden käyttö ja siitä aiheutuneet tappiot vähentävät kuitenkin siinä määrin hänen neljättä Falcidian-lain mukaista omaisuuttaan.

7. Kun perillistä velvoitetaan luovuttamaan kaikki se, mitä kuolinhetkellä jää jäljelle kuolinpesästä, hänen ei katsota olevan velvoitettu luovuttamaan hänen mahdollisesti keräämiään voittoja, koska nämä testamentin tekijän sanat viittaavat kuolinpesän pienenemiseen eivätkä tarkoita, että trustin edunsaaja hyötyy tulojen lisäyksestä.

8. Jos jotakuta pyydetään luovuttamaan jotakin hänen kuolinhetkellä jäljellä olevaa omaisuuttaan, hänen perillisensä ei ole velvollinen luovuttamaan mitään omaisuutta, jonka perittävä oli pantannut, edellyttäen, että tätä ei ole tehty vilpillisesti.

59. Paulus, Kysymyksiä, kirja IV.

Velallinen määräsi velkojansa, jolle hän oli antanut omaisuutta pantiksi, ja hänen perillisensä velvoitti hänet luovuttamaan omaisuutensa tyttärelleen eli testamentin tekijän tyttärelle. Kun velkoja oli kieltäytynyt ottamasta kuolinpesää vastaan, koska hän epäili sen olevan maksukyvytön, hänet pakotettiin preetorin määräyksellä tekemään niin, ja hän siirsi sen. Koska hän ei löytänyt ostajaa pantille, hän pyysi, että hänelle myönnettäisiin lupa pitää se omistusoikeuden nojalla. Annoin lausunnon, jonka mukaan velvoite raukesi hänen hyväksyessään omaisuuden. Katsotaan kuitenkin, eikö pantti vapautunut, koska luonnollinen velvoite poistui. Ja katsokaamme myös, mikä on lopputulos ja onko kanteen nostava velkoja omaisuuden haltija vai onko perillinen sen haltija vai ei. Jos se on velkojan hallussa, trustin edunsaaja ei voi nostaa kannetta häntä vastaan, eikä häntä voida haastaa panttioikeudenkäynnissä, koska oikeus nostaa kanne kuuluu kuolinpesälle; eikä trustin perusteella voida nostaa asianmukaisesti kannetta sillä perusteella, että perillinen on luovuttanut vähemmän omaisuutta kuin hänen olisi pitänyt luovuttaa, mikä olisi tilanne, vaikka panttioikeutta ei olisi ollutkaan: sillä velkojalla on tässä ominaisuudessa omaisuus hallussaan. Ja vaikka trustin edunsaajalla olisikin omaisuus hallussaan, hän on vastuussa serviisikanteesta, koska on varmaa, että rahaa ei ole maksettu; aivan kuten me katsomme, kun kanne häviää poikkeuksen vuoksi. Sen vuoksi omaisuutta ei voida ainoastaan pitää hallussa, vaan kanne voidaan nostaa panttauksen perusteella, eikä sitä, mitä on jo maksettu, voida periä takaisin. Näin ollen panttiin perustuva luonnollinen velvoite on edelleen olemassa. Jos asiat pysyvät alkuperäisessä tilassaan, en usko, että velkojaa voitaisiin pakottaa hyväksymään jäämistö, ellei ensin annettaisi vakuutta hänen korvauksekseen tai hänen saatavansa tyydytettäisi. Jos nimetty perillinen toimii omaksi edukseen trustin edunsaajaa vastaan, esimerkiksi kun hän on saanut testamentin siltä varalta, että hänestä ei tulisi perillistä, on päätetty, että häntä ei pitäisi pakottaa ottamaan perintöä vastaan, ellei testamenttia makseta; sillä voidaan todellakin sanoa, että perillistä ei voida pakottaa ottamaan perintöä vastaan vastoin perittävän tahtoa, sillä perittävä jätti perinnön vastaanottamisen omaan harkintaansa tekemällä hänelle testamentin sillä edellytyksellä, että hän ei ota perintöä vastaan. Jos testamentin tekijä kuitenkin testamenttasi perilliselleen jommankumman kahdesta asiasta, annamme hänelle jommankumman niistä.

1. Nainen, joka antoi myötäjaiset, sopi miehensä kanssa, että jos hän kuolee avioliiton aikana, puolet hänen myötäjaisistään palautetaan hänen äidilleen, mutta hänen äitinsä ei tehnyt tätä koskevaa määräystä. Nainen nimesi sittemmin kuollessaan äitinsä ja miehensä perillisikseen ja kehotti äitiään siirtämään omaisuutensa Titiukselle. Tuomioistuimien antoi perinnönjakoa koskevan päätöksen ja myönsi puolet myötäjaisistä äidille sopimuksen ehtojen mukaisesti. Heräsi kysymys, oliko tämä osuus myötäjaisistä maksettava trustin määräysten mukaisesti. Katson, että sitä ei pitäisi maksaa, koska äiti ei saanut sitä perillisensä vaan sopimuksen mukaisena äitinä, ja hänellä oli oikeus siihen, ei kuolinpesän perusteella vaan sopimuksen rakennusvirheen vuoksi.

60. Sama, Kysymyksiä, kirja XI.

Eräs mesenaatti, joka oli määrätty perilliseksi siihen osaan kuolinpesästä, johon hänellä oli laillinen oikeus, kun häntä oli velvoitettu luovuttamaan kuudesosa siitä, teki niin. Tässä tapauksessa kanneoikeudet eivät siirry senaatin Trebellin asetuksen nojalla, koska siirretty omaisuus ei ollut eräännytynyt, ja jos tämä siis tehtiin erehdyksessä, se voidaan periä takaisin.

61. Sama, Opinions, kirja XIV.

Paulus muotoili mielipiteen seuraavin sanoin: "Sempronius, en ole määrännyt sinua perilliseksi, koska tein testamenttini kiireesti sairauteni vuoksi, ja sen vuoksi haluan, että saat määrän, joka vastaa kahdestoistaosaa omaisuudestani." Tämä on kuitenkin totta. Tästä käy ilmi, että testamentintekijä jätti Semproniukselle tietyn rahasumman eikä osuutta omaisuudestaan, mutta tämä on ymmärrettävä siten, että testamentintekijä aikoi jättää Semproniukselle uskottavaksi määrän, joka vastaa kahdestoistaosaa hänen omaisuudestaan.

62. Scaevola, Opinions, kirja IV.

Eräs isä määräsi tyttärensä, jos tämä jättäisi kuollessaan lapsia, luovuttamaan veljelleen puolet siitä, mitä hän sai isän jäämistöstä, mutta jos hän kuolisi ilman jälkeläisiä, hän määräsi, että tyttären tulisi luovuttaa koko jäämistö hänelle. Koska tytär kuoli avioliiton aikana ja jätti tyttären, heräsi kysymys, oliko hänen perillisensä siirrettävä veljelleen puolet jäämistöstä sekä puolet aviomiehelle annetusta myötäjaisestä. Vastaus oli, että myötäjaiset eivät sisältyneet siihen osaan jäämistöstä, joka olisi siirrettävä, ja että vaikka jotain olisi ollut maksettavana myötäjäisiin liittyvän lupauksen perusteella, se olisi luettava jäämistön velkoihin.

1. Eräs testamentintekijä jätti tietyn rahasumman pojalle, jonka hän oli kasvattanut, ja määräsi, että se maksettaisiin Semproniukselle, ja että pojalle maksettaisiin tietty määrä korkoa mainitulle summalle, kunnes hän täyttää kaksikymmentä vuotta; ja sen jälkeen määrättiin, että jos hän kuolisi ilman jälkeläisiä, hänen olisi maksettava puolet mainitusta summasta Semproniukselle ja puolet Septitiale. Koska poika kuoli ennen kuin hän täytti kaksikymmentä vuotta, heräsi kysymys siitä, voisivatko ne, jotka olivat hänen sijaisensa, vaatia edunjättöä hänen kuollessaan, vai jatkuuko edunjättö sen ajanjakson ajan, joka olisi tarvittu, jotta poika olisi täyttänyt kaksikymmentä vuotta, jos hän olisi elänyt. Vastasin, että esitettyjen tosiseikkojen mukaan trustin täytäntöönpanoa voitaisiin vaatia pojan kuollessa.

63. Gaius, Trustit, kirja II.

Heti kun luovutus on tehty trustin edunsaajalle, kaikesta jäämistöön kuuluvasta tulee sen henkilön omaisuutta, jolle se on siirretty, vaikka hän ei vielä olisikaan saanut sitä haltuunsa.

1. Kun joku on määrännyt, että perillinen palauttaa hänelle kuolinpesän, ja se on siirretty hänelle sen jälkeen, kun määräyksen nojalla on nostettu kanne, on todettu, että myös kanneoikeudet siirtyvät, toisin sanoen jos henkilö, jota vastaan kanne on nostettu, siirtää kuolinpesän. Jos perillinen kuitenkin häviää oikeudenkäynnin sen vuoksi, että hän ei ole siirtänyt jäämistöä, ja häntä vastaan annetaan tuomioistuimessa tuomio sen arvion mukaisesta määrästä, hänellä on oikeus säilyttää jäämistöön kuuluvat kanneoikeudet, sillä kantaja on saanut takaisin koko sen määrän, jota hän on vaatinut.
2. Jos määrätty perillinen luovuttaa kuolinpesän ja joutuu sen jälkeen haastetuksi oikeuteen ja häviää asian tai luopuu siitä, on päätetty, että kanneoikeudet kuuluvat aina trustin edunsaajalle sen jälkeen, kun ne on kerran siirretty hänelle.
3. Jos joku, jota on pyydetty siirtämään osa kuolinpesästä, siirtäisi suuremman osan kuin häneltä on pyydetty, kanneoikeudet eivät siirry. Jos kuitenkin perillinen, jonka tehtäväksi annettiin siirtää kuolinpesä sen jälkeen, kun hän oli varannut itselleen tietyn esineen tai rahasumman, ja hän siirtää koko kuolinpesän pidättämättä sitä, mihin hänellä oli oikeus, on hyvin perustellusti katsottu, että kanneoikeudet ovat kuitenkin siirtyneet.
4. Jos perillinen ennen perinnön siirtämistä määrää samaan perintöön kuuluvan orjan ottamaan vastaan toisen perinnön, jonka joku oli määrännyt hänet perilliseksi, Julianus kiistää, että jälkimmäinen perintö olisi siirretty, koska perillistä ei ole velvoitettu siirtämään sitä; ja on myönnettävä, että tämä mielipide on oikea. On kuitenkin selvitettävä, oliko perillinen velvoitettu luovuttamaan perintöosuuden ja sen mahdollisen lisäyksen, joka olisi voinut syntyä. Sillä jos näin oli, hänet voidaan myös velvoittaa siirtämään jälkimmäinen jäämistö, ellei perillinen osoita mitä selvemmin, että orja oli määrätty perilliseksi häntä itseään koskien.
5. Eräässä jumalallisen Antoninuksen reskriptissä todetaan, että jos joku on saanut Titiukselta tietyn rahasumman, joka on neljäsosa jäämistöstä, ja hänet on velvoitettu luovuttamaan koko jäämistö hänelle, vaikka rahaa ei ehkä maksettaisikaan heti, se on maksettava ilman korkoa, koska mitä myöhemmin joku suorittaa maksun, sitä myöhemmin hän saa luottamuksen hyödyn, ja sillä välin hän menettää voitot. Jos trustin edunsaaja on siis saanut omaisuuden haltuunsa ennen kuin hän on maksanut rahat, hänen on luovutettava perilliselle kaikki siitä mahdollisesti saamansa voitot.
6. Samaa oikeussääntöä sovelletaan, jos joku antaa perilliselleen trustin seuraavasti: "Pyydän sinua siirtämään omaisuuteni Titiukselle, jos hän maksaa sinulle sata aurea." Tämä on siis sama sääntö.
7. Jos perillinen on määrätty ehdolla ja sanoo, että hänellä on syytä uskoa, että kuolinpesä on maksukyvytön, hänet voidaan määrätä noudattamaan ehtoa ja astumaan kuolinpesään ja siirtämään se, jos ehto ei ole vaikea, ei sisällä turmeltuneisuutta eikä aiheuta mitään vakavaa estettä. Jos ehto on kuitenkin häpeällinen tai vaikea täyttää, on selvästi epäoikeudenmukaista velvoittaa perillinen noudattamaan sitä toisen hyväksi. On katsottu, että perillinen olisi aluksi vapautettava tällaisen ehdon noudattamisesta, koska on järjetöntä, että luottamuksen kohteena olevalle henkilölle myönnetään enemmän kuin testamentin

antaja on tarkoittanut hänen saavan. Perunkirjoittaja ei kuitenkaan kutsunut määrättyä perillistä perintöön, ellei ehtoa noudateta, eikä hän myöskään tarkoittanut, että hän luovuttaisi jäämistön, ellei ehtoa täytetä.

8. Kun edellytyksenä on rahasumman maksaminen perilliselle, hänen, joka vaatii edunjättäjän etua, olisi tarjottava hänelle summa, jotta perillinen voi ehdon täytyttyä ryhtyä perintöön ja luovuttaa sen.

9. Jos asetettu ehto on kuitenkin yksi niistä ehdoista, joista perintökaari on luopunut. Praetor, ediktin valtuus riittää, niin Julianus sanoo. Perillinen voidaan pakottaa hyväksymään vaatimus turvautumalla pretoriaanikanteeseen, tai hän voi vaatia omaisuuden haltuunsa testamentin ehtojen mukaisesti, jolloin hän voi hankittuaan kanneoikeudet luovuttaa ne sen jälkeen, kun hän on siirtänyt omaisuuden, senaatin asetuksen mukaisesti.

10. Jos kuitenkin edellytyksenä on testamentin tekijän nimen ottaminen, jonka preetori edellyttää täytyvän, perillisen katsotaan toimineen oikein, jos hän noudattaa sitä, sillä kunniallisen miehen nimen ottamisessa ei ole mitään moitittavaa; sillä preetori ei vaadi tämän edellytyksen noudattamista sellaisten nimien kohdalla, jotka ovat pahamaineisia ja häpeällisiä. Jos kyseinen henkilö kuitenkin kieltäytyy ottamasta nimeä, Julianus sanoo, että hänet olisi vapautettava ehdon noudattamisesta ja hänelle olisi myönnettävä pretoriaanitoimitukset tai hänelle olisi annettava testamentin ehtojen mukaisesti omaisuus haltuunsa, jotta hän voi toimintaoikeudet hankittuaan luovuttaa ne senaatin asetuksen mukaisesti.

11. Jos te epäilette kuolinpesän olevan maksukyvytön ja minun hakemuksestani joudutte *pretorin määräyksestä ottamaan sen haltuunne ja luovuttamaan sen minulle, voin käyttää Falcidian lain etua testamentin saajia vastaan, aivan kuten tekin voitte saada tuon lain etua ja samassa laajuudessa kuin te voitte tehdä sen; Sillä jos minulle jätetään jotakin toisen hyväksi, koska se on minun vastuullani vain testamentinsaajana, sitä ei oteta huomioon Falcidian-lain mukaista laskentaa tehtäessä, vaan se on laskettava erikseen.

12. Kun Titius on velvoitettu luovuttamaan omaisuus Maeviukselle, ja Maevius on velvoitettu maksamaan tietty rahasumma Seiukselle, ja Titius käyttää hyväkseen etuoikeuttaan pidättää neljäsosa omaisuudesta Maeviukseen nähden, Maevius on, kuten Neratius sanoo, näin paljon vähemmän vastuussa Seiukselle, jotta hän ei joutuisi kärsimään oman omaisuutensa menetystä.

13. Julianus katsoo, että jos nimetty perillinen velvoitetaan luovuttamaan kuolinpesä Maeviuksen tilalle tulleele Titiukselle, ja nimetty perillinen väittää pitävänsä kuolinpesää maksukyvyttömänä, hänet voidaan Titiuksen hakemuksesta määrätä astumaan siihen ja luovuttamaan se.

14. Jos joku veloittaa henkilön, jolla on oikeus saada kuolinpesä haltuunsa praetoriolain nojalla, luovuttamaan sen, ja tämä antaa kyseisen lain mukaisen hallinnan saamisen määräajan kulua umpeen tai se, jolle kuolinpesä on tarkoitus luovuttaa, ei

syystä tai toisesta kykene ilmestymään praetorin eteen ja esittämään vaatimustaan säädetyssä ajassa; jotta omaisuus voitaisiin luovuttaa sille, jolla on oikeus saada se haltuunsa preetoriaanilain nojalla, hänelle olisi myönnettävä helpotusta, toisin sanoen hänelle olisi annettava riittävästi aikaa saada omaisuus haltuunsa trustin toteuttamiseksi.

15. On myös huomattava, että jos henkilö, joka ei ole maksukykyinen, määrättyään Titiuksen perillisekseen määrää yhden orjistaan vapaaksi ja kehottaa Titiusta luovuttamaan omaisuuden hänelle, jos Titius kieltäytyy ottamasta omaisuutta vastaan, häntä tuskin voidaan pakottaa siihen; sillä vaikka Titius voi päästä omaisuuteen orjan hakemuksesta, tämä ei silti voi saada vapauttaan, jos se on myönnetty velkojien pettämiseksi, vaikka Titius olisikin varakas, minkä vuoksi omaisuutta ei voida luovuttaa hänelle. Mutta kun otetaan huomioon lain henki, on todettava, että tapaus on sama kuin jos orja olisi vapaa ja hänet olisi nimitetty ainoaksi perilliseksi ja että Titius ei olisi lainkaan perillinen.

64. Marcianus, Trustit, kirja IV.

Jos sellaisen holhoojan omaisuus, jolle on lainattu rahaa ilman hänen holhoojansa valtuutusta, siirtyy senaatin asetuksen nojalla minulle ja minä maksan velkojalle, en voi periä rahoja takaisin. Mutta jos perillinen maksaa velan sen jälkeen, kun omaisuus on siirretty, hän voi periä summan takaisin vain siitä syystä, että luonnollisen velvoitteen on katsottu siirtyneen häneltä minulle. Toisaalta, jos sen henkilön omaisuus, joka on antanut lainan holhottavalle ilman holhoojan valtuutusta, siirtyy minulle ja holhottava maksaa minulle, hän ei voi periä rahoja takaisin. Jos hän kuitenkin maksaa velkojan perilliselle, hän voi periä rahat takaisin, mutta hän ei voi tehdä sitä, jos hän on maksanut ne hänelle ennen kuin perinnönsiirto on tehty.

(1) Jos välttämättömät perilliset määrätään jollakin ehdolla, jota on helppo noudattaa ja jota yleensä noudatetaan, on sanottava, että heidät voidaan pakottaa luovuttamaan jäämistö niiden pyynnöstä, joille heidän on määrä luovuttaa se; koska välttämättömätkin perilliset ovat pakotettuja noudattamaan ehtoa trustin toteuttamiseksi.

(2) Jos joku on velvoitettu siirtämään kuolinpesä ja kuolee ennen sitä, hänen perillisensä voi siirtää sen, ja kanneoikeudet siirtyvät senaatin Trebellin asetuksen nojalla trustin edunsaajalle. Jos perillisiä on kuitenkin kaksi ja kumpikin heistä on valtuutettu siirtämään jäämistön, kanneoikeudet siirtyvät edunsaajalle suhteessa kummankin mainitun perillisen osuuteen; sillä jos kumpikin siirtää osuutensa, on varmaa, että kanneoikeudet siirtyvät suhteessa mainittuun osuuteen. Jos henkilö, jota on pyydetty siirtämään jäämistö, jättää useita perillisiä ja jotkut heistä siirtävät osuutensa ennen muita, tai jos henkilö, jolle jäämistö on tarkoitus siirtää, jättää useita perillisiä ja siirto tehdään yhdelle heistä, hänellä on tämän senaatin asetuksen nojalla oikeus kanneoikeudet suhteessa hänen osuuteensa.

(3) Jos suojelija on määrätty perilliseksi siihen osaan jäämistöstä, johon hänellä on lakisääteinen oikeus, ja häntä pyydetään siirtämään jäämistö edesmenneen vapaamatkustajansa perinnöttömiksi jääneille lapsille, ja hän ottaa jäämistön

vapaaehtoisesti vastaan, sovelletaan Falcidianin lakia; jos hänet pakotetaan ottamaan se vastaan, kanneoikeudet siirtyvät kokonaan mainituille lapsille tämän senaatin asetuksen nojalla.

65. Sama, Trustit, kirja V.

Kuolinpesää ei voida laillisesti siirtää orjalle, jos hänen isäntänsä ei halua tai jos hän ei ole ilmoittanut siitä, mutta jos hän jälkikäteen ratifioi siirron, se vahvistetaan, ja kanneoikeudet siirtyvät isännälle itselleen, ei siitä syystä, että tämä siirto muistuttaa kuolinpesän hankkimista ja että isännän käskyn on edeltävä sitä, vaan, kuten jo todettiin, jälkikäteinen ratifiointi voi tapahtua aivan samoin kuin omaisuuden hallussapidon tapauksessa pretoriaanisen lain nojalla. Tässä tapauksessa ei myöskään ole merkitystä sillä, onko isäntä itse vai hänen orjansa valtuutettu luovuttamaan omaisuutensa, eikä orjan suostumusta tai välitystä tarvita, vaan hänen suostumuksensa on tarpeen, kun vaaditaan omaisuuden preetoriaanista hallintaa tai kun on tarkoitus hyväksyä omaisuus. Jos siis perilliset väittävät, että he pitävät kuolinpesää maksukyvyttömänä, heidät voidaan isännän hakemuksesta pakottaa ottamaan kuolinpesä haltuunsa ja siirtämään se.

1. Kun testamentinsaaja kehottaa perillistään luovuttamaan jäämistönsä naiselle, jos tämä ei mene naimisiin, on katsottava, että jos perillinen väittää epäilevänsä jäämistön olevan maksukyvytön, hänet voidaan velvoittaa ottamaan se vastaan ja luovuttamaan se naiselle, vaikka tämä menisikin naimisiin. Julianuksemme omaksuu tämän näkemyksen viitaten muihin ehtoihin, joita ei samalla tavoin voida täyttää kuin elämän päättyessä. Tämän näkemyksen mukaisesti niiden, joille perillisen on uskottu luovuttavan perintöomaisuutta vastaavin ehdoin, olisi annettava sitoumus luovuttaa se niille henkilöille, joille se kuuluu, jos ehtoa ei noudateta.

2. Jos praetori asianmukaisen tutkinnan jälkeen joko erehdyksen tai puolueellisuuden vuoksi määrää perinnön siirrettäväksi luottamuksen perusteella maksettavaksi kuuluvana, on yhteisön edun mukaista, että se siirretään, ottaen huomioon sen auktoriteetin, joka oikeuspäätöksiin on sijoitettu.

3. Jos joku on valtuutettu luovuttamaan omaisuutta huostaanotetulle, joka ei ole tarpeeksi vanha puhumaan, ja hän vapaaehtoisesti ryhtyy kyseiseen omaisuuteen, se voidaan luovuttaa joko huostaanotetun orjalle tai huostaanotetulle itselleen huoltajan valtuuttamana; eikä lapsen puhekyvyttömyys ole sen enempää esteenä kaupalle kuin siinä tapauksessa, että mykkä, joka on saavuttanut puberteetti-ikäisyyden, haluaa, että hänelle luovutetaan omaisuutta. Jos perillinen kuitenkin kieltäytyy ottamasta perintöä vastaan, on vaikea päättää, miten asia voidaan ratkaista, koska senaatin Trebellin asetuksen soveltamiseen ei ole mitään perustetta, jos holhooja pyytää, että perintö otetaan vastaan hänen holhoutensa uhalla; holhoutettu ei myöskään voi sitä pyytää, koska hänellä ei ole puhekykyä. Tämä kysymys on helpommin ratkaistavissa mykkien henkilöiden kohdalla, sillä jos heitä kuulustellaan ja he kuulevat, he voivat osoittaa nyökkäyksellä, että he ovat halukkaita ottamaan kuolinpesän vastaan omalla vastuullaan, aivan kuten poissaolevat henkilöt voivat antaa suostumuksensa sanansaattajan välityksellä. Minulla ei kuitenkaan ole epäilystäkään siitä, etteikö lapselle olisi myönnettävä helpotusta ja että tämä sääntö olisi

vahvistettava siviililain ja pretoriaanilain välisen samankaltaisuuden vuoksi. Mutta jos mainittu holhottava nimitetään perilliseksi, ei ole epäilystäkään siitä, että hän voi toimia sellaisena holhoojansa valtuuttamana; tai jos syntyy kysymys, joka koskee perinnön saamista haltuunsa praetoriaanilain nojalla, hän voi vaatia sitä holhoojansa kautta; näin ollen jos hänet nimitetään perilliseksi, holhoojansa voi pakottaa hänet siirtymään perintöön ja luovuttamaan sen. Samoin henkilö, joka on mykkä ja vailla ymmärrystä, voi saada edunvalvojansa avukseen.

4. Kun perillinen luovuttaa omaisuuden määräyksestäni henkilölle, jolle olen sen myynyt, ei ole epäilystäkään siitä, että siirto olisi katsottava tapahtuneeksi minulle kuin luottamuksen edunsaajalle. Samaa sääntöä sovelletaan, jos omaisuus luovutetaan määräyksestäni jollekulle, jolle olisin velvollinen luovuttamaan sen trustin ehtojen nojalla tai jostain muusta syystä, tai jollekulle, jolle aion lainata tai antaa sen.

66. Paulus, Trustit, kirja II.

Jos joku on määrätty perilliseksi sillä ehdolla, että hänen kanssaperijänsä tulee perinnönjakajaksi, hän voi käyttää hyväkseen Falcidian-lain etua, vaikka hänen kanssaperijänsä tulisi perinnönjakajaksi pakon alaisena; edellyttäen, että häntä itseään ei pakoteta tekemään niin.

1. Julianus sanoo, että tämän senaatin asetuksen nojalla kuolinpesä voidaan siirtää luottamuksen poissaolevan edunsaajan asiamiehelle, jos tämä niin haluaa; edellyttäen kuitenkin, että hän antaa vakuuden, joka vahvistaa teon, jos poissaolevan osapuolen toiveet eivät ole tiedossa. On kuitenkin todettava, että jos perillinen väittää, että hän epäilee kuolinpesän olevan maksukyvytön, häntä ei saa pakottaa hyväksymään sitä, jos on epävarmaa, onko edunsaaja määrännyt näin tapahtuvaksi; vaikka vakuuden heikkouden vuoksi olisi asetettava takaus. Jos hän kuitenkin ottaa kuolinpesän vapaaehtoisesti haltuunsa, siitä ei voi aiheutua suurta vahinkoa, mutta jos edunsaaja ei ole antanut siihen lupaa, kanneoikeudet siirtyvät hänelle vasta, kun hän on vahvistanut kuolinpesän siirron.

2. Jos kuolinpesään kuuluvaa orjaa kohtaan on tehty jokin vääryys, vaikka perillisen hyväksi voidaan nostaa kanne kyseisen orjan vuoksi, akviliaalaisen lain mukainen kanneoikeus ei silti siirry trustin edunsaajalle, sillä vain ne oikeudet siirtyvät, jotka sisältyivät vainajan omaisuuteen.

3. Jos sijainen on pakotettu siirtymään ja siirtämään omaisuutta Roomassa, trustin edunsaaja on pakotettu puolustamaan kanteita Roomassa, vaikka perillisen ei ole pakko tehdä niin.

4. On hyvä harkita, onko trustin edunsaajaa vastaan nostettava kanne samassa paikassa, jossa vainajaa vastaan olisi pitänyt nostaa kanne, ja jos perillinen on vapaaehtoisesti tullut kuolinpesään ja siirtänyt sen, voiko trustin edunsaaja puolustautua jossakin kolmesta eri paikasta, nimittäin siellä, missä vainajan kotipaikka oli, tai siellä, missä perillinen tai hän itse asuu.

Näin ollen on katsottava, että trustin edunsaajaa vastaan on nostettava kanne joko siellä, missä hänellä on kotipaikka, tai siellä, missä suurin osa luovutetusta omaisuudesta sijaitsee.

67. Valens, Trusts, kirja III.

Jos hakemuksestani ja preetorin määräyksestä otat vastaan pesän, jonka epäillään olevan maksukyvytön, ja jos minä myöhemmin en halua, että se siirretään minulle tai että se koskee minua, olisi toimittava seuraavalla tavalla (jota Octavenus ei ole sopimattomasti hyväksynyt), nimittäin preetorin olisi myönnettävä kanteet minua vastaan aivan kuin olisin saanut pesän; tämä mielipide on täysin oikea.

(1) Samaan aikaan, kun olet laatinut suunnitelman velkojiesi huijaamiseksi, voit ryhtyä maksukyvyttömäksi epäiltyyn kuolinpesään ja siirtää sen minulle ilman, että vaarana on, että sinua vastaan langetetaan kielto petoksen perusteella; sillä vaikka teitä ei olisi veloitettu minun edukseni, teillä on vapaus kieltäytyä ottamasta kuolinpesää vastaan ja siten voitte pettää velkojanne; enkä minä toimi kunnioittomasti, kun otan vastaan mainitun kuolinpesän, jota velkojanne eivät olisi voineet pakottaa teitä ottamaan vastaan, jos en olisi vaatinut teitä tekemään niin.

(2) Kun poika, joka on oma isäntänsä, tulee isänsä perilliseksi ja saa isältään toimeksiannon siirtää omaisuutensa minulle; ja kun hän, joka on laatinut suunnitelman velkojiensa pettamiseksi, siirtää omaisuutensa minulle praetorin määräyksellä, kun hän on teeskennellyt uskovansa, että omaisuus on maksukyvytön, tuskin on perusteita hakea petokseen perustuvaa kieltoa; sillä jos hänen isänsä omaisuus olisi myyty, hänen velkojansa eivät olisi voineet saada pesästä mitään hänelle kuuluvaa; paitsi jos pojan itsensä velkojia kuultaisiin, jos he pyytäsivät lupaa myydä pojan omaisuus isän omaisuutta lukuun ottamatta.

(3) Jos perillinen lahjoituksen tekemistä varten sanoisi, että hän epäilee kuolinpesän olevan maksukyvytön, ja luovuttaisi sen jollekin, jolla ei ole oikeutta ottaa sitä vastaan, jää edunjättäjältä saamatta se, mihin hänellä ei ole laillista oikeutta. Samaa sääntöä sovelletaan myös silloin, kun uskottu perillinen tekee näin ilman lahjoitustarkoitusta.

68. Sama, Trustit, kirja IV.

Kun perillinen, jota kuolinhetkellä konkurssissa ollut henkilö on pyytänyt luovuttamaan kuolinpesän, väittää pitävänsä sitä maksukyvyttömänä, ei ole epäilystäkään siitä, että senaatin Trebellin asetuksen nykyisen tulkinnan mukaan hänet voidaan pakottaa luovuttamaan kuolinpesä, ja vaikka hän ottaisi sen vapaaehtoisesti vastaan, sen on oltava: luovutettava mainitun asetuksen nojalla, vaikka jos maksukyvytön antaa tietyn rahasumman tai tietyn omaisuuserän omaisuudeksi, sen ei katsota kuuluvan maksettavaksi, aivan kuin se olisi suoraan testamentattu; sillä tässä tapauksessa henkilö, jolle omaisuus on jätetty omaisuudeksi, on testamentinsaajan asemassa, kun taas edellisessä tapauksessa hän on perillisen asemassa.

1. Jos, kun teitä on vaadittu siirtämään perintö, otatte sen vapaaehtoisesti vastaan ja luovutatte sen vähentämättä neljättä osaa, on vaikea uskoa, että olette tehnyt sen pikemminkin tietämättömyyttänne kuin luottamuksen täydellisemmän toteuttamisen vuoksi. Jos voitte kuitenkin osoittaa, että ette erehdyksessä jättänyt neljättä osaa varaamatta, voitte saada sen takaisin.

(69) Marcianus, Trustit, kirja VIII.

Kun perillinen luovuttaa kuolinpesän, hän ei ole velvollinen asettamaan vakuutta siihen kuuluvan maan, orjien tai muun omaisuuden hädän varalta; mutta toisaalta trustin edunsaajan on asetettava vakuus perillisen korvaamiseksi, jos tämä joutuu hädätyksi jostakin omaisuudesta, jonka jälkimmäinen on myynyt.

70. Pomponius, Trustit, kirja II.

Jos nimitettyä perillistä pyydetään siirtämään omaisuus Titiukselle ja Titiusta pyydetään palauttamaan se perilliselle tietyn ajan kuluttua, suorat toimet riittävät perillisen oikeuksien vahvistamiseksi.

1. Jos perillinen, ennen kuin hän luovuttaa trustiin jätetyn omaisuuden, luovuttaa osan siitä tai luovuttaa kartanoon kuuluvan orjan tai tuhoaa, rikkoo tai polttaa jotain omaisuutta, häntä vastaan ei voida nostaa siviilikannetta, jos hän luovuttaa omaisuuden jälkeenpäin senaatin Trebellin asetuksen nojalla, mutta häntä vastaan voidaan nostaa kanne trustin nojalla tuhoutuneen omaisuuden vuoksi. Jos perillinen on kuitenkin syyllistynyt johonkin näistä rikoksista sen jälkeen, kun kuolinpesä on luovutettu, on katsottava, että hänet voidaan haastaa oikeuteen akvilialaisen lain nojalla; esimerkiksi jos hän on joko haavoittanut tai tappanut kuolinpesään kuuluvan orjan.

2. Jos kuolinpesään on testamentattu väliaikainen kanneoikeus, se aika, jonka kuluessa perillinen olisi voinut nostaa kanteen ennen kuolinpesän luovuttamista, veloitetaan henkilöltä, jolle kuolinpesä on luovutettu.

71. Marcianus, Trustit, kirja X.

Kaikki perilliset, jotka harkitsevat jäämistön suhteen, voidaan velvoittaa ottamaan se vastaan, mutta ei luovuttamaan sitä välittömästi, sen hakemuksesta, joka haluaa, että se otetaan vastaan hänen vastuullaan; mutta siten, että jos he harkinta-ajan päätyttyä katsovat tarkoituksenmukaiseksi ottaa sen vastaan, he voivat nauttia testamentista saatavasta hyödystä aivan kuin he olisivat vapaaehtoisesti tulleet jäämistöön. Mutta toisaalta, jos he katsovat sen hyväksymisen kannattamattomaksi, he vapautuvat vastuusta toimittamalla sen.

(72) Pomponius, Trustit, kirja IV.

Kun perillistä vaadittiin luovuttamaan kuolinpesä sen jälkeen, kun hän oli varannut tietyn maa-alueen, joka kuului jollekin toiselle, Aristo sanoo, että olisi selvitettävä, oliko testamentintekijä tarkoittanut, että mainittu maa-alue kuuluisi ehdottomasti perilliselle, vai vain siinä tapauksessa, että sen todettaisiin kuuluvan hänelle itselleen. Hän katsoo, että olisi omaksuttava ensin mainittu näkemys, ja näin ollen maan arvioitu arvo olisi pidätettävä kuolinpesästä.

73. Marcianus, Trustit, kirja XXXII.

Jos perillinen lainaa kuolinpesään kuuluvaa omaisuutta ja ottaa lainan vakuudeksi pantteja, kanneoikeus ei siirry sille, jolle kuolinpesä siirtyy, pantattua omaisuutta vastaan. Epäilyksiä on kuitenkin olemassa tapauksessa, jossa perillinen oli ennen kuolinpesän siirtoa saanut vainajan tekemän sopimuksen nojalla pantiksi. Trustin edunsaaja ei kuitenkaan saa nostaa kannetta pantin takaisinperimiseksi, mutta hän voi nostaa kanteen perillistä vastaan pakottaakseen tämän luovuttamaan hänelle oikeutensa pantin takaisinperimiseen.

1. Kun kuolinpesä siirretään senaatin Trebellin asetuksen nojalla, servituutit, joilla sekä perillisen että testamentin tekijän maat ovat vastavuoroisesti kuormitettuja, pysyvät edelleen voimassa.

(74) Paulus, Dekretit, kirja II.

Eräs mies, jolla oli poika ja tytär, teki testamentin ja määräsi tyttärensä osalta seuraavasti: "Kehotan sinua olemaan tekemättä testamenttia, ennen kuin saat lapsia." Keisari päätti, että tällä lausekkeella luotiin trusti, ja tällä tavoin testamentintekijä, joka kielsi tyttärtään tekemästä testamenttia, ilmaisi halunsa, että tyttärensä tekisi veljensä perilliseksi, ja että mainittu lauseke olisi ymmärrettävä aivan kuin testamentintekijä olisi kehottanut tyttärtään luovuttamaan perinnön veljelleen.

1. Fabius Antoninus jätti jälkeensä pojan Antoninus, joka ei ollut vielä saavuttanut murrosikää, ja tyttären Onorata, ja jätettyään heidät perinnöttömäksi hän määräsi heidän äitinsä Junia Valerianan perilliseksi ja määräsi hänelle kolmensadan aureen suuruisen perinnön ja muuta omaisuutta tyttärensä hyväksi, minkä jälkeen hän toivoi, että koko muu omaisuus luovutettaisiin hänen pojalleen Antoninukselle, kun tämä olisi täyttänyt kaksikymmentä vuotta. Hän määräsi myös, että mainittu omaisuus siirrettäisiin Onoratalle, jos hänen poikansa kuolisi ennen kahdeskymmenettä vuottaan. Äiti kuoli testamenttina ja jätti kaksi lastaan perillisikseen. Sen jälkeen poika, joka oli täyttänyt yhdeksänentoista vuotta ja astunut kahdeskymmenennelle vuodelle, jota hän ei ollut vielä täyttänyt, kuoli ja jätti perilliseksi tyttärensä Favia Valerianan. Hänen isätätinsä nosti kanteen, joka koski sekä perintöä että isän testamentin mukaista osuutta omaisuudesta, ja voitti kanteen maakunnan kuvernöörin edessä. Antoninuksen tyttären Valerianan holhoojat vetosivat hänen köyhyyteensä ja vetosivat jumalallisen Hadrianuksen perustuslakiin, jossa hän oli määrännyt, että jos kunnallisten tehtävien hoitaminen edellyttää tiettyä ikää, sen vuoden, jolloin henkilö oli astunut virkaansa, olisi katsottava päättyneen. Myös keisarimme, johon vaikutti asian oikeudenmukaisuus sekä testamentin sanat "kun hän täyttää kaksikymmentä vuotta", vaikka hän sanoi

tietävänsä, että jumalallinen Marcus ei vapauttanut seitsemänkymmenettä ikävuottaan täyttäneitä ihmistä holhouksesta, ja vaikka me siteerasimme Aelia Sentian lain perusteluja, päätti vaatimuksen esittänyt tättä vastaan.

75. Scaevola, Digest, kirja XVIII.

Titius kirjoitti perilliselleen seuraavan kirjeen: "Titius perilliselleen Corneliukselle, tervehdys. Koska äidilleni jäänyt osuus on tullut sinulle, samoin kuin entisen hoitajani Semproniuksen osuus, jota on kohdannut onnettomuus, jonka vuoksi on odotettavissa, että saat koko omaisuuteni, kehotan sinua, Cornelius, antamaan ja siirtämään siitä kolmanneksen Gaius Seiukselle." Koska hänet karkottanut keisari oli myöntänyt Semproniukselle täydellisen korvauksen ja hyväksynyt omaisuuden, heräsi kysymys, oliko hänkin velvoitettu siirtämään osuutensa siitä. Vastaus oli, että Semproniusta ei velvoitettu millään tavoin, mutta että perillisen Corneliuksen oli luovutettava Seiukselle pro rata -periaatteella se osa testamentin tekijän äidin jäämistöstä, joka oli tullut hänen käsiinsä.

(1) Eräs nainen pyysi nimeämäänsä perillistä, kun tämä oli varannut neljänneksen jäämistöstä, luovuttamaan loput miniälleen, kuolleen poikansa leskelle, jota hän myös valtuutti luottamuksen nojalla seuraavasti: "Pyydän sinua luovuttamaan pojalleni kaiken omaisuuteni, joka saattaa joutua käsiisi." Tämä ei kuitenkaan ollut tehnyt sitä. Heräsi kysymys, milloin miniän olisi toteutettava tämä luottamus, hänen kuollessaan vai välittömästi. Vastaus oli, että se olisi toteutettava miniän kuollessa.

76. Sama, Digest, kirja XIX.

Scaevola esitti mielipiteenään, että jos isä määrää poikansa koko omaisuutensa perilliseksi ja korvaa hänet toisella perunkirjoituksella ja poika kuolee ennen murrosikää, vaikka korvaaminen olisi mitätön, koska perintöä ei voi joko testamentata tai ottaa pois perunkirjoituksella, olisi silti oikeudenmukaisen tulkinnan mukaan katsottava, että äiti, joka on testamentittoman alaikäisen perijä, on trustin ehtojen mukaan vastuussa korvaajalle. Jos useampi henkilö korvaa toisensa, sijaisuus on pätevä trustin nojalla, ja jos joku heistä kuolee, eloonjääneet ovat oikeutettuja koko jäämistöön.

(77) Sama, kirja XX.

Eräs testamentintekijä määräsi jokaisen sukupuoleltaan kummankin lapsensa, jotka hän oli määrännyt perillisikseen, jättämään, jos joku heistä kuolee ilman jälkeläisiä, osuutensa kuolinpesästä veljelleen tai sisarelleen, ja jos veljeä tai sisarta ei ole, jättämään sen äidilleen, ja lisäsi seuraavat sanat: "Lupaan teille, rakkaat lapseni, tämän trustin siihen asti, kunnes olette kasvattaneet kaksi lasta". Jos joku mainituista perillisistä saisi kaksi lasta, vaikka he eivät ehkä jäisikään eloon, heräsi

kysymys, olisivatko hänen perillisensä pakotettuja toteuttamaan trustin. Vastaus oli, että esitettyjen tosiseikkojen mukaan heidän katsottaisiin vapautuneen trustin velvoitteesta.

1. Titius määräsi tyttärensä pojanpoikansa ja tyttärensä, joka oli mielisairas, perillisikseen ja antoi mainitulle tyttärelleen sen luottamuksen, että jos hän kuolisi ilman jälkeläisiä, hänelle annettu osuus hänen omaisuudestaan siirtyisi hänen kanssaperillisilleen. Titius antoi mielisairaana tyttärensä avioliittoon, ja tämä synnytti isänsä kuoleman jälkeen tyttären. Kun mainittu mielisairas tytär kuoli ja jätti tyttären tämän liiton jälkeläiseksi, heräsi kysymys siitä, oliko kanssaperillisillä oikeus saada hyöty luottamuksesta. Vastaus oli, että koska perijä oli mainittujen tosiseikkojen mukaan jättänyt tyttären, trusti ei ollut oikeutettu. Claudius: Sillä vaikka avioliitto mielisairaana naisen kanssa ei ollut laillisesti pätevä, se oli kuitenkin riittävä, jotta ehto voitiin täyttää.

(78) Sama, Digest, kirja XXI.

Lucius Titius, joka odotti kuolevansa testamentittomana ja jolla oli vaimo ja tyttärensä, jonka hän oli vapauttanut, lisäsi seuraavan määräyksen perunkirjoitukseen: "Tämä perunkirjoitus koskee vaimoani ja tytärtäni. Sen vuoksi pyydän, että kaikki, mitä mahdollisesti jätän teille tai mitä teillä itsellänne on, kuuluu teille yhteisesti; ja mitä en pyydä teitä tekemään, olen varma, että te teette sen kiintymyksenne minuun vuoksi." Tytär sai perinnöttömäksi jääneen isänsä omaisuuden haltuunsa pretoriaanilain nojalla. Heräsi kysymys, oliko Lucius Titiuksen omaisuudesta jokin osa tyttäreltä hänen äidilleen kuulunut luottamuksen perusteella. Vastaus oli, että esitettyjen tosiseikkojen mukaan osa siitä oli maksettava, jos vaimo oli valmis sijoittamaan oman omaisuutensa yhteiseen rahastoon tyttärensä omaisuuden kanssa.

1. Maevia jätti perillisikseen kaksi tytärtä, ja samaan testamenttiin hän lisäsi seuraavan määräyksen: "Määrään perillisilleni, että he jättävät kaiken omaisuuteni talletettavaksi ilman korkoa Gaius Seiuksen ja Lucius Titiuksen haltuun, jotka olen, jos se on laillista, määrännyt omaisuuteni hoitajiksi, kaikki muut pois lukien, jotta he voivat siirtää sen lapsenlapsilleni suhteellisesti, kun kukin heistä täyttää kaksikymmentäviisi vuotta; tai jos vain yksi heistä saavuttaa tuon iän, siirtääkseen koko omaisuuteni hänelle." Heräsi kysymys siitä, tulisiko määrättyjen perillisten toteuttaa trusti Lucius Titiuksen ja Seiuksen hyväksi. Vastaus oli, että esitettyjen tosiseikkojen mukaisesti Lucius Titius ja Gaius Seius eivät voineet vaatia trustia.

2. Eräs nainen määräsi kolme perillistä, veljensä Maeviuksen kolme neljäsosaa hänen omaisuudestaan, Seiuksen kuudesosan ja Stichuksen, mainitun Seiuksen orjan ja Maeviuksen luonnollisen pojan, kahdestoistaosan; ja hän antoi Seiukselle tehtäväksi vapauttaa Stichus vapaaksi seuraavasti: "Annan sinulle, Seius, tehtäväksi vapauttaa Stichus vapaaksi, ja olen antanut sinulle keinot siihen". Hän teki myös seuraavan määräyksen perunkirjoituksessa: "Jos Seius synnyttää riitaa siitä kahdestoistaosasta omaisuuttani, jonka perilliseksi olen määrännyt Stichuksen, haluan sen palautuvan veljelleni Maeviukselle; ja veljeni, koska luotan vilpittömyytesi ja muistisairautesi, pyydän sinua luovuttamaan kaiken, mikä saattaa joutua käteesi omaisuudestani, pojalleni Stichukselle, ja kehotan sinua tekemään tämän luottamuksen nojalla." Koska Seius

tuli perinnöksi ja joutui tämän vuoksi vapauttamaan Stichuksen, heräsi kysymys, oliko hän velvollinen luovuttamaan Stichukselle tämän vapauttamisen jälkeen kahdestoistaosan siitä omaisuudesta, jonka jälkimmäinen oli määrätty perilliseksi. Vastaus oli, että mikään ei osoittanut, että Seius oli velvollinen siirtämään hänelle kahdestoistaosan perinnöstä.

3. Lisäksi tiedusteltiin, että jos Seius haluaisi esittää kysymyksen siitä kahdestoistaosasta, jonka Stichus oli määrätty perilliseksi, ja Maeuius saisi mainitun kahdestoistaosan Seiukselta trustin ehtojen mukaisesti, olisiko hänen myös luovutettava Stichukselle ne kolme neljäsosaa kuolinpesästä, jonka Maeuius itse oli määrätty perilliseksi. Vastaus oli, että testamentintekijän tarkoituksena oli, että kaikki Maeuiuksen haltuun millään tavalla joutunut omaisuus siirrettäisiin Stichukselle.

4. Isä määräsi poikansa ja tyttärensä perillisikseen ja korvasi heidät toisillaan, ja sen jälkeen korvasi heidät useilla perillisillä siltä varalta, että kumpikaan heistä ei tulisi perilliseksi, ja korvasi itse sijaiset toisillaan seuraavin sanoin: "Minä korvaan sijaisperilliset toisillaan." Tämä on siis totta. Hän myös velvoitti kenet tahansa lapsistaan, joka saattaa jäädä eloon muiden jälkeen ja kuolla ilman jälkeläisiä ennen kolmenkymmenen vuoden iän täyttämistä, siirtämään omaisuutensa niille, jotka hän oli asettanut kyseisen lapsen perillisiksi. Hänen poikansa jäi henkiin sisarensa jälkeen ja kuoli ilman jälkeläisiä ennen kuin hän täytti kolmekymmentä vuotta. Koska yksi sijaisista kuoli ennen poikaa ja koska hänen osuutensa kuuluisi muille eloonjääneille sijaisille, heräsi kysymys siitä, siirtyisikö ft heille tasan vai niiden perintöosuuksien suhteessa, joiden tilalle heidät oli korvattu. Vastaus oli, että sijaiset olivat oikeutettuja saamaan trustin edun suhteessa omaan osuuteensa.

5. Maeuius määräsi poikansa perilliseksi viisi kahdestoistaosaa omaisuudestaan, tyttärensä Titiuksen neljänneksen ja toisen poikansa Septitiuksen kolmanneksen; ja hän antoi jälkimmäiselle seuraavan toimeksiannon: "Poikani Septitius, pyydän sinua luovuttamaan veljillesi koko omaisuuteni, joka saattaa joutua käsiisi, jos sinä ennen kahdeskymmenettä vuotta täyttämättä kuolet jättämättä lapsia." Tämä oli myös perillinen. Koska Septitius oli kuollut ilman jälkeläisiä ennen kahdeskymmenettä ikävuottaan, heräsi kysymys siitä, kuuluuko omaisuus veljelle ja sisarelle heidän osuuksiensa mukaisessa suhteessa vai kuuluuko se heille tasan. Vastaus oli, että se kuuluisi heille heidän osuuksiensa suhteessa.

6. Titia, joka oli nimitetty koko kuolinpesän ainoaksi perijäksi ja velvoitettu siirtämään puolet siitä Maevialle, teki niin; hän kuitenkin kieltäytyi maksamasta summaa, jonka suuruisiksi testamentin antaja oli rasittanut erään maa-alueen, mutta koska velkoja myi omaisuuden, hän määräsi Seian lunastamaan sen. Heräsi kysymys, olisiko Titia vastuussa Maevialle trustin ehtojen mukaisesti. Vastaus oli, että koska perijä oli valtuutettu luovuttamaan kuolinpesän, mikään ei osoittanut, että hän ei olisi vastuussa. Claudius: Sillä hän on velvollinen maksamaan Maevialle puolet maan arvosta ja niin paljon enemmän kuin oli tarpeen velkojan tyydyttämiseksi.

7. Eräs mies, joka oli määrännyt Gaius Seiuksen perilliseksi puolet omaisuudestaan, Tiitiuksen perilliseksi neljänneksen siitä ja muut henkilöt perillisiksi jäljelle jäävään osaan, lisäsi testamenttiinsa seuraavan määräyksen: "Määrään sinut, Gaius Seius,

kuolemasi jälkeen antamaan ja luovuttamaan Tiitiukselle ja Semproniukselle puolet omaisuudestani eli sen osan, jonka olen antanut sinulle." Tämä määräys oli kuitenkin vain yksi. Kun molemmat edellä mainitut henkilöt olivat hyväksyneet jäämistön ja Gaius Seius oli sittemmin kuollut määrättyään Lucia Titiuksen perilliseksi, heräsi kysymys, oliko mainittu Lucia Titia velvollinen luovuttamaan välittömästi puolet siitä jäämistöstä, jonka Gaius Seius oli velvoitettu luovuttamaan, vai oliko hänen kuollessaan luovutettava koko jäämistö, ei ainoastaan se, joka oli hänen vastuullaan, vaan myös Gaius Seiuksen omaisuus. Vastaus oli, että Lucia Titia oli velvollinen luovuttamaan välittömästi puolet Seiuksen saamasta omaisuudesta.

8. Eräs testamentintekijä määräsi tyttärensä perilliseksi yhdessä pojanpoikansa kanssa, joka oli hänen poikansa, ja tehtyään jälkimmäiselle pupillinvaihdon hän lisäsi testamenttiinsa seuraavan määräyksen: "Testamenttaan Lucius Titiukselle, veljenpojalleni ja vävylleni, kaksisataa aureia, ja tiedän, että hän tyytyy tähän perintöön, sillä olen jättänyt koko omaisuuteni tyttärelleni ja pojanpojalleni, jotka olen määrännyt perillisekseni, niin että koko omaisuus kuuluu heille yhteisesti, ja suosittelen heitä toisilleen." Tytär, joka oli astunut isänsä omaisuuteen, erosi miehestään. Heräsi kysymys siitä, voiko Titius, hänen entinen aviomiehensä, trustin ehtojen mukaan omista nimissään tai poikansa nimissä hankkia yhteisesti omistamansa omaisuuden joko mainitun entisen vaimonsa eläessä tai tämän kuoleman jälkeen. Vastaus oli, että esitettyjen tosiseikkojen mukaan vävyllle ei annettu trustin nojalla muuta kuin kaksisataa aureia.

9. Sama vaimo määräsi miehensä perilliseksi ja velvoitti tämän kuollessaan luovuttamaan heidän yhteiselle pojalleen kaiken sen, mitä hän oli saanut naisen omaisuudesta; kysyttiin myös, olisiko omaisuus ja tavarat, jotka hän oli antanut myötäjäisinä ja jotka oli avioeron jälkeen palautettu naiselle, sisällytettävä trustiin. Vastaus oli, että kaikki se omaisuus, jonka nainen jätti, kuului siihen. Claudius: Koska samasta kysymyksestä oli pyydetty neuvoa toisaalla, päädyttiin siihen, että joko omaisuus olisi siirrettävä edellä esitetyn lausunnon mukaisesti ja laskettava osaksi naisen omaisuutta tai, jos näin ei tehty myötäjäisten palauttamista koskevan sopimuksen vuoksi, omaisuuden olisi katsottava kasvaneen tämän vuoksi.

10. Eräs nainen, jolla oli poika ja hänen kauttaan pojanpoika, jotka molemmat olivat miehensä määräysvallassa, määräsi jälkimmäisen ainoaksi perilliseksi ja antoi hänelle toimeksiannon seuraavasti: "Jos mieheni Titius on perillisekseni, pyydän ja annan hänelle toimeksiannon, että hän kuollessaan antaisi ja siirtäisi kaiken, mikä hänen käsiinsä saattaa joutua omaisuudestani, siten, että pojallamme Gaiuksella olisi siitä kymmenen kahdestoistaosaa ja pojanpojallamme Seiuksella kaksi kahdestoistaosaa; ja valtuutan perilliseni Titiuksen huolehtimaan siitä, että näin tapahtuu." Isä vapautti poikansa, menetti pojanpoikansa ja kuoli sitten, ja hänen poikansa jäi eloon. Heräsi kysymys siitä, oliko pojalla testamentin ensimmäisen osan mukaan oikeus isänsä koko omaisuuteen ja oliko seuraavat sanat "siten, että poikani saa siitä kymmenen kahdestoistaosaa ja pojanpoikani kaksi kahdestoistaosaa" perittävän tahdon mukaisesti sovellettavissa vain siinä tapauksessa, että sekä poika että pojanpoika olivat elossa, kun testamentti tuli voimaan; vai, koska pojanpoika ei ollut tuolloin elossa, olisiko testamentin seuraavalla lausekkeella mitään vaikutusta. Vastaus oli, että esitettyjen tosiseikkojen perusteella oli ilmeistä, että pojalle oli annettava vain kymmenen kahdestoistaosaa jäämistöstä.

11. Nimetty perillinen, jota oli pyydetty luovuttamaan kolme kokonaista kuolinpesää testamentin tekijän vaimolle, teki niin vähennettyään siitä neljänneksen. Heräsi kysymys, jos testamentin tekijä oli pyytänyt vaimoa siirtämään neljänneksen osan hänen kuolinpesäänsä välittömästi ja loput tietyn ajan kuluttua, oliko se osa, jonka perillinen oli vähentänyt siitä neljantenä, otettava huomioon, kun omaisuus siirrettiin trustin nojalla? Vastaus oli, että nainen oli vastuussa vain siitä määrästä, jonka hän oli saanut trustin nojalla.

12. Eräs testamentinsaaja velvoitti perillisensä siirtämään kaiken heidän haltuunsa mahdollisesti tulevan kolmannen osan omaisuudestaan Gaius Maeviukselle, jonka hän oli kasvattanut, kun tämä täyttää viisitoista vuotta, ja lisäsi seuraavat sanat: "Sillä välin käytätte käsiinne mahdollisesti tulevan summan tulot pitääksenne hänet köyhyydessä, ja tämä summa olisi lainattava korkoa vastaan. Tämän lisäksi annan mainitulle kasvattilapselleni erään orjan, hänen kasvattiveljensä, joka on syntynyt talossani, ja toisen orjan, suutarin, jotka voivat auttaa häntä elättämään työnsä tuotolla." Koska perilliset olivat antaneet lapselle elatusapua kustannuksin, jotka olivat paljon pienemmät kuin tähän tarkoitukseen testamentatun summan korko, heräsi kysymys, voitiinko heidät velvoittaa maksamaan loppuerä koko siltä ajalta, jona elatusapua oli maksettava, vai vasta sen jälkeen, kun lapsi oli täyttänyt 15 vuotta. Koska perilliset olivat myyneet välittömästi ne orjat, jotka oli testamentattu hänelle erityisesti hänen elatuksensa rahoittamiseksi heidän työstään saaduilla tuloilla, kysyttiin myös, voiko lapsi vaatia heidän palkkansa korkoineen. Vastaus oli, että esitettyjen tosiseikkojen mukaan testamentin tekijän tarkoituksena näytti olleen, että koko jäämistön tulot sekä orjien palkat olisi luovutettava.

13. Eräs mies, joka oli määrännyt useita henkilöitä, mukaan lukien kolme vapautettua miestä, perillisiksi kolmeen neljäsosaan jäämistöstään, jätti heille myös joitakin maita etuoikeutettuna perintönä ja velvoitti heidät "olemaan luovuttamatta mainittuja maita, jotta se, joka heistä jäisi henkiin, saisi kaiken itselleen". Tämän jälkeen hän määräsi yhden mainituista vapaamatkustajista luovuttamaan Titiukselle kaiken, mikä hänen käteensä tulee hänen omaisuudestaan tai omaisuudestaan sen jälkeen, kun velat ja testamentit on vähennetty, ja varasi itselleen kaksikymmentä aurea. Heräsi kysymys, olisiko hänen pitänyt vähentää myös kolmasosa maasta, joka oli annettu hänelle ja hänen vapaamatkustajilleen etuoikeutettuna perintönä. Vastaus oli, että esitettyjen tosiseikkojen mukaan maita ei olisi pitänyt siirtää, koska testamentin tekijä itse oli halunnut, että testamentit jätetään pois.

14. Eräs aviomies, joka oli määrännyt vaimonsa perilliseksi kolmanneksen omaisuudestaan ja antanut hänelle useita luottamustehtäviä, testamenttasi hänelle myös myötäjäiset etuoikeutettuna perintönä seuraavin sanoin: "Haluan, että poikani maksaa vaimolleni Seialle hänen minulle tuomansa myötäjäisten määrän." Hän antoi vaimonsa tehtäväksi jättää kuollessaan heidän yhteiselle pojalleen Titiukselle osuutensa omaisuudesta ja kaiken muun, minkä hän oli hänelle testamentannut. Heräsi kysymys, olisiko hän myös velvollinen luovuttamaan pojalleen myötäjäislahjansa määrän sekä muut perinnöt, jotka hän oli saanut luottamuksen nojalla. Vastaus oli, että perittävän tarkoituksena ei ollut, että myös hänen myötäjäisensä olisi siirrettävä, ellei muuta näytetä toteen; ja vaikka todistettaisiin, että hän oli aikonut näin tehdä, sitä ei voitaisi vaatia, ellei Falcidian-lain mukaan pidettävissä oleva määrä olisi pienempi kuin myötäjäisrahan määrä.

15. Eräs perillinen, jonka oli määrä siirtää kuolinpesä Septitiukselle, kun tämä oli täyttänyt kaksikymmentä vuotta, myi sillä välin tiettyjä maita, jotka perittävä oli saanut pantiksi; ja kun velallinen oli haastanut hänet oikeuteen pantin vuoksi, hän kuoli ja jätti perillisekseen Semproniuksen, joka siirsi kuolinpesän Titiukselle ennen kuin asia oli ratkaistu. Heräsi kysymys, pitäisikö Sempronius itse kuitenkin saada tuomio häntä vastaan, sillä hän olisi voinut pitää omaisuuden käsissään tai vaatia vakuuden siitä, mitä hänen olisi pitänyt maksaa, jos hän olisi hävinnyt oikeudessa. Vastaus oli, että tuomio perillistä vastaan voitiin panna täytäntöön vielä perinnön luovutuksen jälkeen.

16. Erään perittävän perillinen, jonka tehtävänä oli luovuttaa koko kuolinpesä tämän kuoleman jälkeen, luovutti vain pienen rahasumman, jonka hän väitti olevan kaikki kuolinpesään kuulunut omaisuus, niihin oikeutetuille trustin edunsaajille; ja kun myöhemmin löydettiin asiakirjoja, kävi ilmi, että kuolinpesässä oli neljä kertaa enemmän kuin oli maksettu. Heräsi kysymys, voitiinko perillistä vastaan nostaa kanne jäljellä olevasta määrästä trustin ehtojen mukaisesti. Vastaus oli, että esitettyjen tosiseikkojen perusteella kanne voitiin nostaa, jos hänen kanssaan ei ollut tehty kompromissia.

79. Sama, julkisesti käsitellyt kysymykset.

Jos alaikäinen lapsi tulee isänsä perilliseksi ja luovuttaa osan jäämistöstä, joka oli jätetty trustiin, ja kieltäytyy sen jälkeen siitä, trustin edunsaajalla on oikeus päättää, pitääkö hän alaikäisen hänelle luovuttaman osan sekä jälkimmäisen osuuden; vai kieltäytyykö hän kaikesta; vai salliiko hän koko jäämistön omaisuuden myynnin, jotta velan yli menevä määrä voidaan säilyttää alaikäiselle. Jos omaisuutta ei voida luovuttaa kokonaisuudessaan, kaikki oikeustoimet olisi evättävä trustin edunsaajalta, sillä hänellä oli valta ottaa koko omaisuus ja säilyttää alaikäiselle kaikki velan maksamisen jälkeen jäljelle jäävä osa.

80. Sama, Digest, kirja V.

Lucius Titius määräsi äitinsä ja setänsä, jotka olivat samalla hänen velkojiaan, perillisikseen ja velvoitti heidät luovuttamaan Septitiukselle kaiken sen omaisuuden, joka saattaa jäädä jäljelle heidän kuollessaan. Mainitut perilliset käyttivät huomattavan osan testamentin tekijän omaisuudesta ja jättivät useita edustajia, jotka tiesivät, että Septitiuksella oli hallussaan monia Lucius Titiuksen omaisuudesta jäljellä olevia tavaroita. Heräsi kysymys siitä, voisivatko äidin ja sedän perilliset periä Septitiukselta mitään, mitä Lucius Titius oli heille velkaa. Vastaus oli, että he eivät voineet tehdä niin. Claudius: Mutta että perintä voisi tapahtua luottamuksen perusteella, koska ne henkilöt, joiden väitettiin kuluttaneen suuren osan kuolinpesään kuuluvasta omaisuudesta, olivat oikeudettomia.

81. Paulus, Kuusi kirjaa oikeudenkäynneissä annetuista keisarillisista lausunnoista, kirja I, Muuten, Päätökset, kirja XI.

Julius Phoebus oli tehnyt testamentin, jossa hän määräsi kolme lastaan perillisiksi (eli Phoebus ja Heraklia hänen ensimmäisestä vaimostaan ja Polykrates hänen toisesta vaimostaan), jotka saivat yhtä suuret osuudet hänen omaisuudestaan, ja pyysi nuorempaa veljeään Polykratesia luopumaan omaisuudestaan veljilleen vastineeksi siitä, että hän saisi tietyn maa-alueen; ja hän korvasi kaksi muuta veljeä, jotka olivat syntyneet samasta äidistä, toisillaan, jos jompikumpi heistä ei tulisi hänen perillisekseen. Toisella testamentilla hän korvasi Polykratesin pupillin, jos tämä kuolisi ennen murrosikää, ja määräsi, että tämän testamentin avaisi äiti, jos poika kuolisi alle murrosikänsä. Sitten hän määräsi kaksi vanhempaa veljeä, jos jompikumpi heistä kuolisi ilman jälkeläisiä, siirtämään oman osuutensa eloonjääneelle tai eloonjääneille sen jälkeen, kun oli vähennetty heidän äitinsä ja isoisänsä jäämistöstä saatu omaisuus. Sisar Heraklia kuoli jättämättä jälkeensä lapsia ja määräsi veljensä Phoebuksen perillisekseen. Polykrates nosti kanteen, jolla hän halusi pakottaa heidät panemaan testamentin täytäntöön, ja voitti asian Akaiian prokonsuli Aurelius Proculuksen edessä. Koska Phoebus oli yksin valittanut, koska toinen osapuoli ei ollut paikalla, hän hävisi, koska sanat "eloonjäänyt tai eloonjääneet" sisälsivät molemmat veljekset. Vaikka vastavuoroinen sijaantulo koski vain kahta vanhinta lasta, isän tarkoituksen katsottiin olleen se, että hän oli jättänyt pois mainittujen lasten äidin omaisuuden, koska Polykratesella oli toinen äiti, joka oli vielä elossa ja jonka oli määrätty siirtävän pojalleen Polykrateselle samat perinnöt, jotka olivat siirtyneet hänen miehelleen tämän ensimmäisen vaimon kuoltua kuolinpesän kautta.

Tit. 2. Milloin testamentit tai trustit tulevat voimaan.

1. Paulus, On Sabinus, kirja II.

Perinnöt, jotka on annettu sijaisen tehtäväksi, tulevat voimaan isän kuolemasta, vaikka alaikäinen olisi elossa.

(2) Ulpianus, On Sabinus, kirja XV.

Kun testamenttina on testamentattu käyttö- tai käyttöoikeus tai asumisoikeus, se tulee voimaan vasta, kun kuolinpesä on otettu haltuun, eikä sen takaisinperintää koskeva kanne siirry perilliselle. Samaa sääntöä sovelletaan, kun käyttöoikeus testamentataan alkamaan tiettyä ajankohtana.

3. Same, Disputations, kirja V.

Koska näitä oikeuksia ei nimittäin voida siirtää perilliselle, on turha määrätä päivää ennen sitä, jolloin ne alkavat vaikuttaa.

(4) Sama, On Sabinus, kirja XIX.

Jos testamentti on määrätty kenelle tahansa tulemaan voimaan perillisen kuollessa, testamentti on ehdollinen, joten jos testamentinsaaja kuolee perillisen elinaikana, hän ei siirrä oikeuttaan omalle perilliselleen.

1. Jos testamentti kuitenkin tehdään testamentinsaajalle siten, että se tulee voimaan hänen oman kuolemansa hetkellä, on varmaa, että testamentti siirtyy hänen perilliselleen.

5. Sama, On Sabinus, kirja XX.

Jos testamentinsaaja kuolee sen jälkeen, kun testamentti alkaa tulla voimaan, se siirtyy hänen omalle perilliselleen.

1. Jos testamentti siis testamentataan ehdottomasti, se alkaa tulla voimaan testamentin tekijän kuolinpäivästä. Jos testamentti kuitenkin testamentataan tulemaan voimaan tietyn ajankohdan jälkeen, se alkaa tulla voimaan aivan kuten muutkin ehdottomat testamentit; paitsi jos on testamentattu jotakin sellaista, joka ei siirry perilliselle, sillä tällainen testamentti ei tule voimaan ennen määrättyä ajankohtaa; kuten esimerkiksi jos käyttöoikeus on jätetty tulemaan voimaan vuoden kuluttua. Hyväksymme tämän mielipiteen.

2. Mutta kun testamentti on määrätty ehdolla, se ei ala tulla voimaan ennen kuin ehto on täytetty, edellyttäen, että testamentin saajalla on valta noudattaa sitä.

3. Jos ehto on kuitenkin luonteeltaan sellainen, että preetori yleensä vapauttaa sen noudattamisesta, se tulee voimaan heti.

4. Samaa sääntöä sovelletaan ehtoon, joka on mahdoton, koska tällainen testamentti katsotaan absoluuttisesti testamentatuksi.

5. Samoin, jos ehto on sellainen, että testamentinsaaja ei ole vastuussa sen noudattamatta jättämisestä, vaan se on perillisen tai jonkun muun henkilön, joka on määrätty noudattamaan ehtoa, vika, testamentti tulee voimaan, koska ehtoa pidetään täytettynä; kuten esimerkiksi jos minut määrätään maksamaan perilliselle kymmenen OMrei, ja hän kieltäytyy ottamasta niitä vastaan. Jos minulle kuitenkin testamentataan perintö, jos menen naimisiin Seian kanssa, mutta hän ei halua mennä kanssani

naimisiin, on sanottava, että perintö alkaa tulla voimaan, koska ei ole minun syytäni, etten noudata ehtoa, vaan joku muu on syyllinen siihen, että ehtoa ei ole täytetty.

6. Perintö on maksettava testamentinsaajan perilliselle samoina aikoina eli samoissa erissä kuin se maksetaan testamentinsaajalle itselleen.

7. Jos testamentin saajan alkaessa erääntyä perinnönjaosta testamentin saaja on jonkun muun määräysvallassa, se on maksettava niille, joiden määräysvallassa hän on. Näin ollen, jos perintö on jätetty ehdottomasti orjalle ja hänestä tulee vapaa sen jälkeen, kun perintö on erääntynyt maksettavaksi, perintö kuuluu hänen isännälleen. Jos kuitenkin testamentataan käyttöoikeus, orja saa perinnön itselleen, vaikka hän vapautuisi testamentin tekijän kuoleman jälkeen ja ennen kuin perintö on otettu vastaan.

6. Paulus, On Sabinus, kirja III.

Jos perintö on testamentattu ehdottomasti ja se otetaan pois ehdollisesti, sen katsotaan olevan ehdollisesti testamentattu.

1. Jos testamentin vaikutus keskeytyy jostain syystä, joka ei liity testamenttiin, katsomme, että se siirtyy perilliselle, vaikka testamentinsaaja kuolisi ennen sen voimaantuloa. Jos esimerkiksi aviomies testamenttaa dotal-omaisuuden vieraalle henkilölle ja vaimolleen tietyn rahasumman mainitun dotal-omaisuuden sijasta ja testamentinsaaja kuolee, kun vaimo harkitsee myötäjäisensä valintaa ja valitsee testamentin, on päätetty, että testamentti siirtyy perilliselle. Julianus hyväksyi tämän mielipiteen, sillä perintöön näyttää liittyvän pikemminkin viivytyks kuin ehto.

2. Codicilla testamentilla testamentatut perinnöt tulevat voimaan samaan aikaan kuin testamentilla jätetyt.

(7) Ulpianus, On Sabinus, XX kirja.

Se, että perillinen ottaa perinnön vastaan, aiheuttaa perinnön saamisen lykkääntymisen, mutta ei estä perinnön voimaantuloa.

1. Näin ollen riippumatta siitä, lykkääkö ehdottomasti määrätty perillinen perinnön vastaanottamista vai estääkö ehto perinnön vastaanottamisen, jos hänet on määrätty ehdollisesti, perinnönsaajan oikeudet ovat suojattuja.

2. Jos kuitenkin syntymätön perillinen tai henkilö, joka on vihollisen käsissä, on nimitetty vastaavalla tavalla, testamentinsaajan oikeuksia ei loukata, koska hänen perintönsä on alkanut tulla voimaan.

3. Tästä syystä sanomme, että jos sijainen on määrätty perinnönjättäjäksi, perintö ei vaikuta perintöön, jos nimitetyn perillisen harkinnan aikana perinnönjättäjä kuolee; sillä hänen oikeutensa eivät kärsi, vaikka nimitetty perillinen sittemmin hylkäisikin perinnön, koska perinnönjättäjä siirtää saatavansa omalle perilliselleen.

4. Sama pätee, kun alaikäisen sijainen saa perinnön, sillä myös hän siirtää perinnön omalle perilliselleen.

5. Jos alaikäisen sijainen veloitetaan maksamaan sata aurea Seiukselle, ja poika kuolee ennen murrosikää; voisi olla keskustelun aiheena, siirtääkö Seius, jos hän kuolee alaikäisen elinaikana, perinnön perilliselleen, aivan kuin olisi ilmaistu ehto, josta perintö riippui. Parempi mielipide on, että perintö siirtyy perilliselle.

6. Joskus kun perillinen on lykännyt perinnön vastaanottamista, se aiheuttaa sen, että myös testamentin saaminen lykkääntyy; kuten esimerkiksi silloin, kun orja vapautetaan manumitaatiosta tai jätetään jollekulle, ja tämän vuoksi tehdään testamentti orjalle; sillä kun testamentti testamentataan orjalle, se ei koskaan tule voimaan ennen kuin perintö on otettu vastaan.

8. Sama, On Sabinus, XXIV kirja.

Koska orjalla ei ole oikeutta vapauteensa ennen kuin jäämistö on otettu vastaan, vaikuttaa täysin oikeudenmukaiselta, että testamentti ei tule voimaan ennen tätä ajankohtaa, sillä muutoin se olisi mitätön, jos se tulisi voimaan ennen kuin orja on saanut vapautensa, ja tämä olisi tilanne silloin, kun testamentti on tehty ehdottomasti orjalle ja hänet on määrätty vapaaksi tietyllä ehdolla, ja ehdon todetaan olevan vireillä sen jälkeen, kun jäämistö on otettu vastaan.

9. Sama, On Sabinus, kirja XXI.

Kun asumisoikeus testamentataan isän valvonnassa olevalle pojalle tai orjalle, en usko, että isäntä tai isä saa perinnön, jos orjan poika kuolee ennen kuin perintö on otettu vastaan; sillä koska perintö kiinnittyy henkilöön, on hyvin perustellusti katsottu, että se ei tule voimaan ennen kuin perintö on otettu vastaan.

10. Sama, On Sabinus, kirja XXIII.

Kun testamentti on testamentattu maksettavaksi vuosittain, on selvää, että kyseessä ei ole yksi testamentti vaan useita.

11. Julianus, Digest, kirja XXXVII.

Ei ole merkitystä sillä, maksetaanko joka vuosi yhtä monta aurea vai maksetaanko ensimmäisen vuoden lopussa tuhat aureaa, ja toisen vuoden lopussa luovutetaan orja ja kolmannen vuoden lopussa vilja.

(12) Ulpianus, On Sabinus, kirja XXIII.

Tämäkaltaiset testamentit eivät ole pelkästään kerran maksettavia, vaan ne maksetaan vuosittain.

1. Heräsi kysymys, olivatko tällaiset testamentit maksettavissa kunkin vuoden alussa vai lopussa. Labeo, Sabinus, Celsus, Cassius ja Julianus olivat kaikki sitä mieltä, että tällainen perintö oli maksettava jokaisen vuoden alussa.

2. Siksi Julianus sanoo, että jos tällainen perintö testamentataan orjalle ja hän vapautuu ensimmäisen tai toisen vuoden jälkeen, hän saa perinnön.

3. Celsus sanoo myös, ja Julianus on hänen kanssaan samaa mieltä, että tällainen perintö tulee voimaan testamentin tekijän kuolinpäivästä eikä siitä päivästä, jona perintö otettiin vastaan, ja että jos perintö tulee voimaan useiden vuosien kuluttua, perinnönsaaja on oikeutettu perintöön kaikkien näiden vuosien ajalta.

4. Jos kuitenkin testamentataan vuosittain maksettava perintö, minusta näyttää siltä, että jokaisen vuoden alku olisi ymmärrettävä myös tässä tapauksessa; ellei ole selvää, että perittävän tarkoituksena oli jakaa perintö vuotuisiin maksuihin pikemminkin suosia perillistä kuin testamentinsaajaa, jotta tämä ei joutuisi maksamaan koko määrää kerralla.

5. Kun vuosittain tai joka vuosi maksettava summa on testamentattu majoituksen tai opetuksen hankkimiseksi, testamentin tekijän testamentin tekemisen tahdosta voidaan päätellä, että se maksetaan silloin, kun majoituksen vuokra tai opetuksen hinta erääntyy maksettavaksi.

6. Lopuksi Pomponius totesi, että ei ole merkitystä sillä, onko testamentti maksettava joka vuosi vai vuosittain, joka kuukausi vai kuukausittain, joka päivä vai päivittäin. Myös minä itse omaksun tämän mielipiteen. Näin ollen samaa sääntöä sovelletaan, kun testamentataan tietty vuosittain maksettava aurei-summa.

7. Jos orja testamentataan yleisellä ehdolla ja testamentinsaaja kuolee ennen kuin hän voi vaatia orjaa, hän siirtää testamentin perilliselleen.

8. Jos Titiukselle testamentataan perintö seuraavasti: "Orja, jonka Seius voi valita", ja Seius kuolee tehtyään valintansa, on perinnönsaajalla peruste periä takaisin orja, jonka hän on kerran hankkinut.

13. Pomponius, On Sabinus, kirja VI.

Kun testamentti on tehty seuraavin sanamuodoin: "Annan ja testamenttaan Sille ja Sille sen ja sen esineen, olipa se tehty tai ei", testamentti ei siirry perilliselle, ellei jompikumpi edellytyksistä ole täyttynyt testamentinsaajan elinaikana; koska sen syyn, jonka vuoksi testamentti on eräänntynyt, on aina edeltävä sitä, eikä siksi, että on varmaa, että jompikumpi kahdesta asiasta toteutuu ja että testamentti eräänntyy kaikissa olosuhteissa; sillä jos testamentti on testamentattu seuraavasti: "Antakoon perilliseni kuollessaan tämän ja tämän omaisuuden", on varmaa, että testamentti eräänntyy, eikä se silti siirry perittävän seuraajalle, jos tämä kuolee perittävän elinaikana.

(14) Ulpianus, On Sabinus, kirja XXIV.

Kun testamentataan "tietyn omaisuuden käyttöoikeus tai kymmenen aureen summa, sen mukaan, kumman testamentinsaaja valitsee", on otettava huomioon sekä testamentintekijän kuolinhetki että perinnön vastaanottamisen ajankohta; kuolinhetki kymmenen aureen maksamisen vuoksi ja kuolinhetki perinnön vastaanottamisen vuoksi käyttöoikeuden vuoksi. Vaikka testamentinsaajalla on valintaoikeus, valinta ei kuitenkaan voi tulla voimaan heti, koska oletetaan, että testamentinsaaja ei ole vielä kuollut, tai jos hän on kuollut, että hänen jäämistöään ei ole vielä otettu haltuun.

1. Siksi Julianus kysyy, jos testamentinsaaja kuolee testamentin tekijän kuoleman jälkeen, siirtyykö kymmenen aureenin perintö perilliselle. Hän sanoo Digestin kolmekymmentäseitsemännessä kirjassa, että kymmenen aurein voidaan katsoa siirtyneen hänelle, koska perintö alkaa siirtyä perittävän kuollessa. Julianus antaa mielipiteensä tueksi seuraavan esimerkin: "Maksakoon perilliseni kymmenen aureita Seialle; jos hän saa lapsen, hän luovuttakoon hänelle sen ja sen maa-alueen", sillä hän katsoo, että jos perillinen kuolee ennen lapsen saamista, hän siirtää kymmenen aureita perilliselle.

2. Jos joku tekee testamentin pojalle, joka on isän valvonnassa, ja määrää hänet maksamaan sen itse, testamentti pysyy voimassa, eikä perillistä voida syyttää siitä, että hän maksaa sen pojalle eikä isälle; sillä oletetaan esimerkiksi, että hänet olisi erityisesti määrätty maksamaan pojalle. On varmaa, että jos isä nostaa kanteen perinnön takaisinperimiseksi, hänellä on poikkeuslupa.

3. Jos testamentin voimaantulon jälkeen testamentinsaaja joutuu jonkun toisen määräysvaltaan, testamentti kuuluu sille, jonka alaisuuteen hän on siirtynyt, sillä kaikki, mihin hänellä on oikeus, siirtyy hänen mukanaan. Jos testamentti on kuitenkin testamentattu tietyin ehdoin, se ei siirry, vaan sen luovuttaminen lykkääntyy siihen asti, kunnes ehto on täyttynyt; ja sen saa se, jonka määräysvallassa testamentinsaaja oli silloin, kun ehto täyttyi. Jos testamentinsaaja on tuolloin oma isäntänsä, hän itse saa perinnön.

15. Sama, Disputations, kirja V.

Jos lapsille jätetään testamentti: "Jos heistä tulee isänsä kuollessa omia isäntiään", ja he tulevat itsenäisiksi, ei isänsä kuoleman, vaan isänsä suorittaman emansipaation kautta, kukaan ei voi epäillä, etteivätkö he olisi oikeutettuja testamentin hyötyyn ja että testamentti, joka olisi tullut voimaan isänsä kuollessa, siirtyy heidän emansipaationsa ajankohdasta lähtien.

(16) Julianus, Digest, kirja XXXV.

Jos testamentti on testamentattu seuraavin sanamuodoin: "Antakoon perilliseni Stichuksen tai Pamphilalle syntyneet lapset", testamentti ei tule maksettavaksi ennen kuin Pamphila saa lapsen tai aikana, jolloin on varmaa, ettei hänelle synny lasta.

1. Kun joku testamenttaa käyttöoikeuden orjalle, jonka isäntä on itse testamentannut ennen kuin jälkimmäisen kuolinpesä on tullut voimaan ja myös ennen kuin käyttöoikeuden jättäneen kuolinpesä on hyväksytty, ei mielestämme ole mitään syytä, miksi testamentin pitäisi alkaa tulla voimaan ennen kuin se kuolinpesä, johon testamentattu orja kuului, on tullut voimaan, koska kuolinpesälle ei tällä hetkellä tule mitään etua, ja jos orja sillä välin kuolee, testamentti lakkaa olemasta voimassa. Sen vuoksi on katsottava, että heti kun kuolinpesä on otettu haltuun, käyttöoikeuden on katsottava kuuluvan sille henkilölle, jonka orja on testamentattu.

2. Jos orja, jolle käyttöoikeus on jätetty, ei ole itse testamentannut, on todettava, että käyttöoikeus kuuluu kuolinpesään, koska sen voimaantulon ajankohta ei ole tullut ennen kuolinpesän vastaanottamista.

17. Sama, Digest, kirja XXXVI.

Kun testamentti jätetään orjalle, joka on itse testamentattu, testamentti ei tule voimaan testamentintekijän kuollessa, vaan silloin, kun kuolinpesä otetaan vastaan; ja näin ollen ei voida vedota vastakohtana lain sääntöön, jonka mukaan orjalle ei saa antaa testamenttia, vaikka hänet vapautettaisiinkin manumitaatiosta; sillä vaikka testamentintekijä kuolisi välittömästi, testamentista saatava hyöty ja lain velvollisuus maksaa se eivät ole samanaikaisia saman henkilön kohdalla. Näin ollen käsiteltävänä oleva kysymys on täsmälleen sama kuin jos testamentti olisi tehty isälle sen jälkeen, kun hänen poikansa oli määrätty testamentin tekijän perilliseksi; koska on selvää, että vaikka isä kuolisi välittömästi, hänen poikansa, joka on vapautettu, voisi päästä perintöön aivan kuin hän olisi velkaa perinnön isälleen.

(18) Sama, Digest, kirja XXXVII.

Kun jollekin testamentataan perintö seuraavasti: "Kun hän saa lapsia", ja hän kuolee jättäen vaimonsa raskaaksi, ymmärretään, että ehto on täytetty hänen kuollessaan, ja perintö on pätevä, jos postuumisti syntyy lapsi.

19. Sama, Digest, kirja LXX.

Kun testamentti on testamentattu määrämättä mitään aikaa, seuraavasti: "Antakoon perilliseni vaimolleni elatusapua, ja jos hän ei sitä tee, maksakoon hänelle sata aurea", testamentti ymmärretään vain yhdeksi sadasta aureasta, ja sitä voidaan vaatia heti. Varoja koskevalla lausumalla ei ole muuta vaikutusta kuin se, että se vapauttaa perillisen vastuusta, jos ne toimitetaan ennen kuin asia on tullut vireille.

1. Kun testamenttiin on otettu seuraava määräys: "Jos hän ei toimita vaimolleni elintarvikkeita ennen tuon ja tuon kuukauden kalendaa, maksakoon hän hänelle sata aureeta", katsotaan, että tuloksena ei ole, että on perustettu kaksi testamenttia, vaan että sata aureeta testamentattiin hänelle ehdollisesti. Jos vaimo siis kuolee ennen määrätyn kuukauden kalendaa, hän ei jätä varauksia perilliselleen, koska niitä ei ole testamentattu; hän ei myöskään jätä perilliselle sataa aureita, koska perinnön maksupäivä ei ole tullut.

2. Jos perintö testamentataan ehdollisesti jollekulle, joka on valtuutettu hoitamaan luottamustehtävää minun edukseni, se on aivan kuin jos perintö olisi testamentattu minulle absoluuttisesti ja perillinen olisi määrätty ehdollisesti.

3. Kun velalliselle testamentataan hänen velkansa suuruisen perintö, se on maksettava välittömästi, ja testamentin nojalla voidaan heti nostaa kanne vapautuksen saamiseksi; ja jos velallinen kuolee testamentin tekijän kuoleman jälkeen, hän siirtää kanneoikeutensa perilliselleen.

4. Samaa sääntöä sovelletaan, jos perintö jätetään samalla tavalla, ei velalliselle itselleen vaan jollekin toiselle.

(20) Marcianus, Institutes, kirja VI.

Kun testamentti testamentataan määrätyksi määräksi vuosia, esimerkiksi Titiukselle jätetään kymmenen aureen summa, joka on maksettava vuosittain kymmenen vuoden ajan, Julianus sanoo Digestin kolmannessatoista kirjassa, että on tehtävä ero; sillä jos testamentti testamentataan elatusta varten, on olemassa useita erillisiä testamentteja, ja jos testamentinsaaja kuolee, hän ei siirrä perilliselleen niitä, jotka ovat maksettavissa tulevina vuosina. Jos testamentinsaaja ei kuitenkaan ole testamentannut perintöä elatusta varten, vaan on jakanut sen useampaan erään perillisen kannalta edullisempaan osaan, hän sanoo tässä tapauksessa, että tulevina vuosina maksettavat summat muodostavat vain yhden testamentin, ja jos testamentinsaaja kuolee kymmenen vuoden kuluessa, hän siirtää perilliselleen seuraavalta ajalta maksettavat summat. Tämä mielipide on oikea.

21. Paulus, On Vitellius, kirja II.

Jos perinnön maksamiselle ei ole määrätty päivää, se on maksettava heti, tai se kuuluu välittömästi sille, jolle se on annettu. Jos määräpäivä on määrätty, vaikka se olisi pitkä, edellyttäen, että se on varma (kuten esimerkiksi sadan tammikuun kalendan jälkeen), perintö erääntyy heti testamentin tekijän kuoltua, mutta sitä ei voi periä ennen kuin määrätty aika on saapunut. Jos taas aika on epävarma (esimerkiksi kun poika tulee murrosikään, tai kun hän menee naimisiin perheeseeni, tai kun hän saa tuomarin viran, tai lopuksi kun hän tekee jotakin sellaista, jonka testamentintekijän oli sopivaa sisällyttää testamenttiinsa), jos aika ei tule tai ehto ei toteudu, omaisuus ei kuulu perinnönsaajalle, eikä testamentti voi tulla voimaan.

(1) Kun testamentti on tehty Titiukselle samalla ehdolla, jolla olen määrännyt sinut perillisekseni, Pomponius katsoo, että testamentti alkaa tulla voimaan aivan kuin se olisi jätetty absoluuttisesti, koska on varmaa, että se on maksettava aina, kun perillinen on olemassa; sillä testamentti ei muutu epävarmaksi ehdon vuoksi, että perillinen tulee olemaan, sillä tällainen testamentti ei eroa suuresti testamentista, joka on riippuvainen seuraavanlaisesta ehdosta: "Maksettakoon hänelle, jos hänestä tulee perillisekseni".

22. Pomponius, On Quintus Mucius, kirja V.

Jos Titiukselle tehdään testamentti, joka on maksettava, kun hän täyttää neljätoista vuotta, ja hän kuolee ennen kuin täyttää neljätoista vuotta, on totta, että testamentti ei siirry hänen perilliselleen, koska se sisältää paitsi ajankohdan myös ehdon, jonka täytyessä se tulee voimaan, eli kun testamentinsaaja täyttää neljätoista vuotta. Lisäksi kenenkään, joka ei ole olemassa, ei voida katsoa täyttävän neljätoista vuotta. Ei myöskään ole merkitystä sillä, onko seuraava lauseke "Jos hän täyttää neljätoista vuotta" lisätty, sillä ensimmäisessä tapauksessa edellytys ilmaisee ajan ja toisessa tapauksessa edellytys ilmaisee ajan, koska sama edellytys koskee molempia.

1. Joitakin ehtoja on taas tarpeettomia, kuten esimerkiksi jos testamentin tekijä sanoo: "Titius olkoon perillisekseni, ja jos hän astuu perintöomaisuuteeni, maksakoon hän Maeviukselle kymmenen aureia." Tämä on myös tarpeeton ehto. Tätä ehtoa ei katsota kirjoitetuksi, koska perintö siirtyy Maeviuksen perilliselle, vaikka tämä kuolisi ennen perinnön vastaanottamista. Sääntö on sama silloin, kun on kirjoitettu: "Jos Titius astuu kuolinpesääni, maksakoon hän Maeviukselle kymmenen aureia sadan päivän kuluessa." Koska tämä testamentti oli maksettava tietyn ajan kuluessa eikä ehdon alaisena, olisi otettava käyttöön Labeon sääntö, jonka mukaan testamentti siirtyy testamentinsaajan perilliselle, kun on varmaa, että se on maksettava, jos jäämistöön astutaan.

2. Jos kuitenkin nimitän kaksi perillistä ja asetan molemmille ehdon jonkun hyväksi, jos jompikumpi ottaa perinnön vastaan, tätä ehtoa ei pidetä tarpeettomana, vaan se on pätevä siltä osin kuin on kyse kanssaperillisen osuudesta; mutta se on mitätön sen henkilön osalta, jota ehto koskee, aivan kuten jos testamentti olisi testamentattu samalla tavalla yhden perillisen nimittämisen jälkeen.

23. Ulpianus, Lex Julia et Papia, kirja IV.

Jos testamentti on testamentattu maksettavaksi joka vuosi, sanotaan, että on epäilemättä tutkittava joka vuosi testamentinsaajan kunto, jotta voidaan selvittää, onko hän kykenevä vastaanottamaan testamentin; ja jos hän on orja, joka kuuluu usealle isännälle, on tutkittava eri isäntien kunto.

24. Paulus, Lex Julia et Papia, kirja VI.

Jos perilliselle annetaan tehtäväksi toimittaa elintarvikkeita tai maata, ja jos hän ei toimita niitä, häntä vaaditaan maksamaan kymmenen aureia; ja olen varmistanut, että perinnön kohteena olleet elintarvikkeet on muutettu kymmenen aurein summaksi, ja jos perillinen kieltäytyy toimittamasta elintarvikkeita, raha on silloin maksettava; ja jos perillinen ei tee sitä, kun häntä on kehoitettu toimittamaan maa, ja jos hän sillä välin kuolee, hänen perillisensä ei ole oikeutettu muuhun kuin maahan. Sillä kun joku sanoo: "Luovuttakoon perilliselleni Publiciukselle tuon ja tuon maa-alueen", perintö on täydellinen, ja jos hän lisäksi: "Jos hän ei luovuta sitä, maksakoon hän sata aureia", perinnönsaaja näyttää siltä, että häneltä on riistetty maa-alueen testamentti sillä edellytyksellä, että sata aureia alkaa eräänä; ja jos ehtoa ei täytetä testamentinsaajan elinaikana esimerkiksi siksi, että perilliseltä ei ole vaadittu, seurauksena on, että perinnön riistämällä ei ole voimaa eikä vaikutusta ja että maa-alueen luovutus jää voimaan.

1. Kun testamentti on tehty seuraavasti: "Jos perilliseni ei toimita varauksia, maksakoon hän kymmenen aurea", katsomme, että on selvää, että mitään varauksia ei ole testamentattu.

25. Papinianus, Kysymyksiä, kirja XVIII.

Kun testamentataan tällainen ja tällainen esine tai tällainen ja tällainen omaisuus, ei disjunkttiiviseen lausekkeeseen sisältyvien eri esineiden luetteleminen muodosta useita testamentteja. Eri mieltä ei voida olla myöskään siitä, että testamentin antaja lahjoittaa yhden maa-alueen ehdottomasti ja toisen ehdollisesti; sillä ehdon ollessa voimassa ei valintaa voida tehdä, ja jos testamentinsaaja kuolee, testamentin ei katsota siirtyneen hänen perilliselleen.

1. "Perilliseni maksakoon Titiukselle sen, mitä Seius on minulle velkaa." Jos holhottava, Seius, oli lainannut rahasumman ilman holhoojansa valtuutusta, eikä tullut tämän vuoksi varakkaammaksi, ja testamentin antaja viittasi tähän velkaan, koska holhottava ei ollut hänelle mitään velkaa, testamentilla ei ole mitään voimaa eikä vaikutusta. Jos testamentin antaja kuitenkin viittasi termillä "velka" syntyneeseen luonnolliseen velvoitteeseen ja tulevaan maksuun, Titius ei voi vaatia mitään, koska ehto oli hiljaisesti asetettu, ja se on aivan sama kuin jos testamentin antaja olisi sanonut: "Perilliseni maksakoon Titiukselle sen, mitä holhottu maksaa", tai jos hän testamenttaisi orja Arathusalle mahdollisesti syntyvät lapset tai sadon, joka saataisiin kyseiseltä maa-alueelta. Jos testamentinsaaja tällä välin kuolee ja orjatar saa myöhemmin lapsen tai satoa kertyy tai

holhousmies maksaa maksettavaksi kuuluvan rahamäärän, testamentinsaajan perillisellä on oikeus vaatia saatavansa, eikä tämä ole ristiriidassa sen kanssa, mitä on jo todettu, sillä testamentti periytyy silloin, kun ehtoa ei aseteta, vaikka tämä johtuisi jostakin ulkoisesta syystä.

26. Sama, Opinions, kirja IX.

"Haluan, että kuolemani jälkeisen vuoden aikana kerätyistä maani tuloista maksetaan viisikymmentä aurea veljelleni Firmius Heliodbrukselle." Mielestäni perinnön saamiselle ei ollut mitään ehtoja, mutta rahan maksamisen aikaa näytti pidennetyn ; ja jos tämän vuoden maan tulot eivät riittäisi testamentatun summan kattamiseen, oli turvaututtava seuraavan vuoden tuloihin.

(1) Eräs testamentintekijä halusi, että hänen perillisensä maksaisivat sata aurea hänen kasvattilapselleen ja että mainittu rahasumma maksettaisiin kolmannelle osapuolelle siten, että kasvattilapsi saisi siitä neljän prosentin vuotuista korkoa siihen asti, kunnes hän täyttäisi kaksikymmentäviidennen ikävuotensa; ja että hänelle maksettaisiin sen jälkeen pääoma. Koska mainittu lapsi kuoli ennen kuin hän täytti kaksikymmentäviidettä vuottaan, katsoin, että rahaston hyöty siirtyi hänen perilliselleen. Pääoman maksamiseen ei nimittäin näyttänyt liittyvän mitään muuta ehtoa kuin se, että se olisi suoritettava, kun edunsaaja on saavuttanut tietyn iän; ja koska perillinen ei voinut vaatia trustin toteuttamista edellä mainitulta kolmannelta osapuolelta, jolle testamentintekijä halusi rahat talletettavaksi, koska seuraavan määräyksen perusteella: "Maksatte ehdottomasti mainitun rahasumman kasvattilapselleni, kun hän saavuttaa edellä mainitun iän", trustin toteuttamista oli vaadittava testamentintekijän perillisiltä, joiden olisi pitänyt määrätä rahojen maksamisesta; koska perittävän perillinen ei voi vaatia edunsaajan perillistä asettamaan vakuuksia henkilölle, johon perittävä luotti.

(2) Isä velvoitti vaimonsa, jolle hän oli testamentannut tiettyä omaisuutta, maksamaan pojalleen, kunnes tämä täyttää 25 vuotta, vuosittain tietyn rahasumman mainitun omaisuuden tuotosta, joka oli määrä muodostaa osa hänen poikansa jäämistöä, tämän määrätyn elatusavun lisäksi. Näytti siltä, että tässä tapauksessa ei ollut kyse useista luottamuksista, vaan yhdestä luottamuksesta, joka oli jaettu useisiin maksuihin, ja näin ollen poika kuoltuaan ennen edellä mainitun iän saavuttamista siirsi luottamuksen jäljellä olevaksi ajaksi perilliselleen; mutta tämä ei voinut vaatia rahan maksamista jokaisen vuoden alussa, koska isä oli tarkoittanut, että se oli maksettava pojalle vaimolle annetun omaisuuden tuotosta. Jos isä oli lisäksi tarkoittanut, että vuosittain maksettavat rahat käytettäisiin pojan elatukseen, ei ole epäilystäkään siitä, että jälkimmäisen kuoleman jälkeen syytä niiden maksamiseen ei enää ollut.

27. Scaevola, Opinions, kirja III.

Eräs testamentintekijä määräsi isän alaisen pojan ehdottomaksi perilliseksi osalle omaisuuttaan, antoi hänelle luottamuksen ja sisällytti testamenttiinsa seuraavan määräyksen: "Sen vuoksi, että olen määrännyt Lucius Titiuksen perilliseksi, toivon hänen pääsevän omaisuuteeni, jos hän vapautuu isänsä määräysvallasta." Tämä määräys ei kuitenkaan ole pätevä. Sen

jälkeen, kun hänen kanssaperillisensä olivat hyväksyneet jäämistön, heräsi kysymys siitä, tulisiko pojalle jätetty perintö voimaan. Vastaus oli, että jos se oli jätetty ilman mitään ehtoja, pojan kanssaperillisiltä voitiin vaatia testamentin täytäntöönpanoa heidän kuolinpesäosuksiensa mukaisessa suhteessa.

(1) Eräs testamentin tekijä jätti kymmenen denaria, jotka maksetaan kuukausittain tietyille orjille, jotka hän vapautti manumitaatiosta. Koska perilliset olivat poissa ja orjat saivat vapautensa senaatin asetuksen nojalla, heräsi kysymys siitä, mistä ajankohdasta alkaen perinnönjako heidän elatukseensa olisi maksettava. Vastaus oli, että esitettyjen tosiseikkojen mukaan nämä perinnöt olisi maksettava heille siitä lähtien, kun he alkoivat olla vapaita.

28. Sama, Opinions, kirja IV.

Kun maa-alue kaikkine varusteineen testamentataan, herää kysymys, millä tavalla se olisi luovutettava, siinä kunnossa, jossa se oli testamentin tekijän kuollessa, kodifikaatin tekohetkellä vai silloin, kun se lunastettiin. Vastaus oli, että maa-alue varusteineen olisi luovutettava siinä vaiheessa, kun perintö siirtyy.

29. Valens, Trusts, kirja I.

"Määrään perilliseni maksamaan Titiukselle kymmenen aureia milloin tahansa." Ei ole epäilystäkään siitä, että perillinen on velkaa kymmenen aureia, mutta on epävarmaa, milloin hän on ne velkaa. Vaikuttaa siltä, että perintö tulee voimaan, ja sitä voidaan vaatia perilliseltä heti, kun hän kykenee maksamaan sen.

30. Labeo, Epitomes of the Last Works of Javolenus, kirja III.

Jos naispuoliselle holhousmiehelle testamentataan testamentti, joka tulee voimaan, kun hän menee naimisiin, ja hän meni naimisiin ennen kuin hän on sukukypsä, hänellä ei ole oikeutta testamenttiin ennen kuin hän saavuttaa avioliittokelpoisen iän; koska tyttöä ei voida pitää naimisissa olevana, kun hän on avioliittokyvytön.

31. Scaevola, Digest, kirja XIV.

Eräs mies, joka oli määrännyt vaimonsa perilliseksi kuudesosan omaisuudestaan, määräsi hänen sijaisensa ja velvoitti perillisensä luottamuksella antamaan vaimolleen myötäjäiset ja eräitä muita omaisuuseriä, jos vaimo ei olisi hänen perillisensä; ja kun aviomies kuoli, myös vaimo kuoli, ennen kuin ehtoa oli noudatettu ja ennen kuin hän oli astunut omaisuuteen. Heräsi kysymys siitä, oliko luottamus tullut voimaan hänen kuollessaan ja oliko hänen perillisillään oikeus hyötyä siitä. Vastasin, että jos vaimo kuoli ennen kuolinpesään siirtymistä, perillisillä oli oikeus saada trustista hyötyä hänen kuolemastaan alkaen.

Tit. 3. Testamenttien maksamista tai trustien toteuttamista varten annetuista vakuuksista.

1. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXXIX.

Praetor on päättänyt, että testamenttien maksamisesta on asetettava vakuus, jotta perillinen voi olla vastuussa kaikista petoksista, jotka kohdistuvat niihin, joille testamentin tekijä halusi maksettavan rahaa tai suoritettavan jonkin teon heidän hyväkseen, jotta raha voidaan maksaa tai teko suorittaa säädettyinä ajankohtana.

(1) Perillinen on aina velvollinen antamaan vakuuden, olipa hänen asemansa tai omaisuutensa mikä tahansa.

(2) Tätä sääntöä preetori ei asettanut ilman hyvää syytä. Koska perillisellä on nimittäin jäämistö hallussaan, testamentinsaajia ei saa riistää vainajan omaisuudesta, ja heille on joko annettava vakuus, tai jos näin ei tehdä, praetori antaa heille luvan ottaa testamentattu omaisuus haltuunsa.

(3) Vakuus on annettava paitsi kaikille testamentinsaajille myös heidän perillisilleen, kuten on jo päätetty, vaikka jälkimmäiset saavat ottaa omaisuuden haltuunsa, ei kuitenkaan vainajan testamentin perusteella vaan perimysvaatimusten vuoksi, aivan kuten velan tapauksessa tapahtuu.

(4) Vakuus on annettava myös testamentinsaajien asiamiehille, mikä on nykyisin käytäntömme.

(5) On selvää, että jos testamentti testamentataan jollekin, joka on toisen määräysvallassa, vakuus on annettava sille, jonka määräysvallassa hän on.

(6) Lisäksi perillisten lisäksi myös heidän seuraajiensa on asetettava vakuus testamentin maksamisesta.

(7) Myös se, jolle omaisuus on siirretty senaatin asetuksen nojalla, on velvollinen antamaan vakuuden.

(8) Ne, jotka tulevat perillisiksi muiden henkilöiden välityksellä, samoin kuin pretoriaaniperilliset, ovat velvollisia asettamaan vakuuden.

(9) On selvää, että jos määräyksen ehtoja ei noudateta ja perinnön takaisinsaamiseksi nostetaan kanne, on todettava, että määräys lakkaa olemasta voimassa.

(10) Samaa sääntöä sovelletaan myös trustien tapauksessa,

(11) Kun testamentti tai trusti testamentataan jollekulle sillä ehdolla, että se uusitaan, jos omaisuus menetetään, katsotaan, voidaanko toisen testamentin tai trustin maksamisesta tai toteuttamisesta vaatia vakuus. Herää kysymys, onko tämä trusti tai testamentti eräänntynyt ja kuinka monta kertaa se on eräänntynyt ja onko testamentinsaajan itse annettava vakuus siitä, ettei hän menetä omaisuutta. Kaikkiin näihin asioihin liittyen on säilynyt jumalallisen Piuksen Junius Mauritiukselle osoittama reskripti, joka kuuluu seuraavasti: "Kirjeesi sopimusten mukaisesti Clodius Felixin testamentin mukaiset legaatit tai trustit olisi maksettava tai luovutettava Clodius Fructulusille ilman, että häneltä vaaditaan vakuutta siitä, ettei hän menetä yhtään mainituista legaaateista tai trusteista." Tämä reskripti ei ole vielä julkaistu. Koska nimittäin mainittu testamentintekijä on velvoittanut perillistä siihen, että jos Fructulus menettää jotakin hänelle testamentin mukaan jääneestä omaisuudesta, perillisen on korvattava se hänelle, tämä ei johda siihen, että Fructulus velvoitettaisiin antamaan vakuus ensimmäisten perintöjen menettämisen varalta tai että perillinen joutuisi määräämättömäksi ajaksi vastuuseen; niin että niin usein kuin testamentinsaaja voi menettää omaisuutta, perillinen on velvollinen palauttamaan sen, mutta koska testamentin ehtojen mukaan näyttää siltä, että sen jälkeen, kun testamentti on maksettu toisen kerran, perillinen ei ole enää vastuussa siitä, jos testamentinsaaja myöhemmin menettää jotain omaisuudesta, koska testamentti on viimeisellä maksulla täysin täytetty. " Tästä reskriptiosta käy siis ilmi, että testamentinsaajan ei tarvitse antaa perilliselle vakuutta omaisuuden menettämisen varalta. Toisaalta herää kysymys, onko perillisen annettava vakuus toisen perinnön tai trustin osalta. Mielestäni hänen ei tarvitse tehdä niin, koska testamentin saajan vallassa on estää se, ettei hän menetä hänelle jätettyä omaisuutta. Jos joku kuitenkin toteaa, että toinen perintö on jätetty jollakin ehdolla, on sanottava, että vakuus olisi vaadittava.

(12) On ilmeistä, että jos kenelle tahansa on annettu tehtäväksi maksaa perintö joko kokonaan tai osittain, hänen on asetettava vakuus, olipa hän sitten nimetty tai sijaisperillinen.

(13) On hyvin vakavasti kysyttävä, koskeeko tämä määräys voitoista tai koroista saatavaa lisäystä. On päätetty, ja hyvin perustellusti, että määräys koskee kaikkia korotuksia, jotka ovat tapahtuneet sen jälkeen, kun perillinen on laiminlyönyt velvollisuutensa, koska se sisältää kaiken sen, mikä olisi maksettava.

(14) Jos joku on määrännyt perinnön maksamisesta ehdolla ja ehdon ollessa kesken hän kuolee, määräyksellä ei ole vaikutusta, koska perintö ei siirry perilliselle. On myös huomattava, että tähän ehtoon sisältyvät samat olosuhteet ja ehdot kuin testamenttiin. Näin ollen, jos on olemassa poikkeus, joka voidaan esittää vastalauseena sille, joka vaatii perintöä, voidaan todeta, että sama poikkeus voidaan esittää myös niitä vastaan, jotka nostavat kanteen määräyksen perusteella.

(15) Ofilius sanoo, että jos perillisen väitetysti poissaolevan perinnönsaajan asiamies pyytää perittävää antamaan vakuuden perinnön osalta, hänen on annettava se sillä ehdolla, että henkilö, jonka hyväksi hän tekee sen, on elossa, jotta häntä ei voida pitää vastuullisena, jos perinnönsaaja olisi aiemmin kuollut.

(16) Herää myös kysymys, kuuluuko itse testamentattava omaisuus tämän määräyksen piiriin vai viitataan siinä ainoastaan sen arvoon. Parempi mielipide on, että joko itse omaisuus tai sen arvo kuuluu määräyksen piiriin.

(17) Jos minulle testamentataan kymmenen aurea, jotka olivat tiettyssä arkussa, ja sinulle testamentataan niiden käyttöoikeus, ja jokainen testamentti on ehdoton, se, jolle omistusoikeus jätetään, voi vaatia kymmenen aureaa lain nojalla. On kuitenkin vakiintunut käytäntö, että käyttöoikeuden haltija voi nostaa senaatin asetuksen nojalla kanteen ja vaatia viiden aurein käyttöoikeutta. Jos omistaja kuitenkin vaatii koko kymmentä aureeta, hän voi kieltäytyä vaatimasta niitä pahantahtoisuuden perusteella sen jälkeen, kun käyttöoikeudenhaltija, joka on saanut viisi aureeta, on antanut vakuuden niiden palauttamisesta. Marcelluksen mukaan on selvää, että jos testamentinsaaja saisi kymmenen aureia haltuunsa, oikeudenmukainen kanteen olisi myönnettävä perilliselle tai käyttöoikeudenhaltijalle testamentinsaajaa vastaan, jos hänelle annetaan vakuus. Jos kymmenen aurea on kuitenkin jätetty ehdollisena, käyttöoikeudenhaltija voi sillä välin pitää ne hallussaan, jos vakuus esitetään; ja testamentinsaaja, jolle omistusoikeus on testamentattu, voi määrätä, että hänen perintönsä maksetaan. Mutta jos hän ei vaadi ehtoa ja ehto täyttyy, Marcellus sanoo, että hän voi nostaa kanteen omaisuuden tuottamisesta. Jos perillinen on kuitenkin erehdyksessä maksanut ten aurei -maksun käyttöoikeuden haltijalle, on selvää, että häntä ei voida vaatia esittämään omaisuutta oikeudessa, ja Marcellus katsoo, että testamentin saajalle on myönnettävä vapautus käyttöoikeuden haltijaa vastaan.

(18) Jos osa kuolinpesästä joutuu valtiokonttorin haltuun, edellä mainitulla määräyksellä ei ole voimaa eikä vaikutusta, koska valtiokonttorilla ei ole tapana antaa vakuutta.

(19) Jos joku saa haltuunsa pienen osan jäämistöstä, vaikka hän voi olla perillinen suuremmasta osasta, jos osa jäämistöstä pienenee lain nojalla, perillinen saa suuremman turvan eikä hän ole määräyksen nojalla vastuussa suuremmasta osasta jäämistöstä kuin siitä, jonka perillinen hän on. Jos kuitenkin perillisen kyky suhteessa testamentinsaajien etuun säilyy ennallaan, hänellä on silti tosiasiaa oikeus saada vähemmän perintöomaisuudesta, ja jos hän on asettanut vakuuden testamentinsaajien korvaamiseksi, hän näyttää joutuvan rasitetuksi, koska lain nojalla perintö on maksettava suhteessa siihen perintöosuuteen, jonka hän saa perillisenä. On täysin oikeudenmukaista, että hän ei maksa testamentinsaajille enempää kuin mikä on suhteessa siihen perintöosuuteen, josta hän saa tuloja. Näin on myös silloin, kun kuolinpesä siirretään suhteellisesti senaatin Trebellin asetuksen nojalla, sillä perillinen vapautuu velvollisuudesta maksaa perintöosuutta siltä osin kuin se koskee hänen osuuttaan, jonka tuotto on menetetty.

(20) Jos testamentti määrätään maksettavaksi määrittelemättömänä ajankohtana jollekin, joka on jonkun toisen määräysvallassa, vakuus annetaan sille, jolla on määräysvalta testamentinsaajaan, ei absoluuttisesti vaan ehdollisesti; toisin sanoen edellyttäen, että hän on hänen määräysvaltansa alainen, kun perinnön maksamisen ajankohta koittaa. Jos kuitenkin todetaan, että testamentinsaaja on oma isäntänsä, vaikuttaa epäoikeudenmukaiselta, että vakuus annetaan isälle, kun testamentti on maksettava toiselle. Ja vaikka vakuus olisikin annettu ilman tätä lisäystä, voimme kuitenkin poiketen sulkea isän tai isännän pois, jos heillä ei ole poikaa eikä orjaa hallinnassaan silloin, kun ehto täyttyy. Silti tämän mukaan tuloksena on, että on tapaus, jossa perintöön viitaten annettu vakuus ei tule voimaan, sillä se on mitätön, jos kyseinen henkilö on oma isäntänsä silloin, kun ehto täyttyy.

2. Papinianus, Kysymyksiä, kirja XXVIII.

Vaikka isä olisikin halukas antamaan vakuuden siitä, ettei kukaan myöhemmin vaadi perintöä, perillistä ei voida pakottaa maksamaan sitä kenellekään muulle kuin pojalle, jolle se on oikeutettu, ja hän voi vaatia sitä.

3. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXXIX.

Vakuus on annettava myös niille, jotka ovat toisen määräysvallassa, aivan kuten on tapana, että näin tehdään silloin, kun sama omaisuus jätetään kahdelle henkilölle eri ehdoin, sillä vakuus annetaan kahdelle testamentinsaajalle, mutta molemmissa tapauksissa samat henkilöt tulevat takaajiksi.

4. Sama, Ediktistä, kirja XV.

Jos omaisuus on jonkun hallussa trustin ehtojen mukaisesti eikä hän anna vakuutta testamentin maksamisesta, testamentinsaaja saa omaisuuden haltuunsa häntä vastaan.

5. Papinianus, Kysymyksiä, kirja XXVIII.

Sellaisen testamentin ehto, jonka maksamisesta oli annettu vakuus, täyttyi sen jälkeen, kun perillinen oli joutunut vihollisen vangiksi. Kiistin, että vakuudet voitaisiin asettaa vastuuseen sillä välin, sillä ei ollut oikeutta eikä henkilöä, johon ehdon ehtoja voitaisiin soveltaa.

(1) Keisari Marcus Antoninus totesi Julius Balbusille osoitetussa rescriptumissa, että henkilön, joka vaati omaisuutta, joka oli jätetty trustin nojalla, oli asetettava vakuus, kun hän teki valituksen; tai jos hänen vastustajansa asetti vakuuden, hänelle oli annettava riidan kohteena oleva omaisuus haltuunsa. Keisari päätti aivan oikein, että vakuus oli asetettava myös sen jälkeen, kun trustin nojalla nostettuun kanteeseen oli haettu muutosta. Tämä olisi tehtävä ennen päätöksen antamista, jos kantaja on

myöhässä, sillä hän ei saisi menettää voittoa viivyttelynsä vuoksi. Mutta miksi valittajan ei pitäisi antaa vakuutta trustin vuoksi, jos hänen vastapuolensa teki niin, jotta hän saisi hallinnan, kun ediktin vaatimukset ovat erilaiset, kysyttiin rescriptissä. Sillä testamentin saajalta ei vaadita vakuutta, kuten lainan tapauksessa, vaan sijaisomistus myönnetään säilytyksen perusteella, ja se, joka saa omaisuuden, saa sen haltuunsa joko preetorin tai kuvernöörin toimesta. Pretori sallii kaiken kuolinpesään kuuluvan omaisuuden haltuunoton ainoastaan luottamuksen edellytysten valvomiseksi; keisari sen sijaan tekee niin riidan kohteena olevan omaisuuden vuoksi ja vaatii molemmilta osapuolilta vakuudet; samoin kuin silloin, kun poika, joka on saanut hallintaoikeuden, ei voi antaa vakuutta sijoittaa kaikkea omaisuuttaan kuolinpesän pääomaosaan, ja siitä syystä, että me kieltäydymme häneltä kaikki toimet, hänen edellytyksensä asettaa veljilleen vakuus lykätään pretoriaanituomioistuimen säännön mukaisesti, koska hänen veljiensä on palautettava kaikki, mitä he ovat mahdollisesti saaneet veljensä osuudesta, kun hän tuo oman omaisuutensa kuolinpesän pääomaosaan. Jos kukaan heistä ei kuitenkaan voi antaa vakuutta, on säädetty, että molemmat osapuolet valitsevat mukavuussyistä hyvän miehen, jonka haltuun tulot talletetaan ja joka ikään kuin takavarikoidaan ja joka voi nostaa praetorin myöntämiä oikeudenmukaisia kanteita. Lisäksi hallussapito siirtyy edellä mainitun reskriptin ehtojen mukaisesti vain sille, joka vaatii trustin etua, jos hän antaa vakuuden, vaikka hänen vastapuolensa kieltäytyisikin antamasta sitä, ei kyvyttömyyden vaan itsepäisyyden vuoksi. Mutta kun voittaja ei voi antaa vakuutta, omaisuus on talletettava tai sen hallinta on annettava preetorin päätöksellä.

(2) Jos perinnön tai testamentin ehdon tai edellytyksen sanotaan lykkäävän vaatimusta tai sitä koskevaa kannetta, ja sen vuoksi vaaditaan vakuutta, ja perillinen väittää, että näin tehdään häiritsemistarkoituksessa, ja kiistää, että mitään on jätetty vaatimuksen esittäjille, sitä, joka on vaatinut vakuuden asettamista, ei kuulla, ellei hän esitä testamenttia, jolla hän voi todistaa, että perintö on testamentattu hänelle.

(3) Kun kysyttiin, missä tapauksessa vakuus on asetettava trustin säilyttämiseksi, keisari Titus Antoninus totesi reskriptissä, että jos perittävän kotipaikka ei ole Roomassa ja koko jäämistön omaisuus sijaitsee jossakin provinssissa, trustin edunsaaja, joka vaatii vakuuden asettamista, olisi lähetettävä takaisin kyseiseen provinssiin. Näin ollen, jos perillinen pyytäisi, että hänet lähetettäisiin takaisin kotimaahansa vakuuden antamista varten, ja testamentinsaaja pyytäisi, että vakuus annettaisiin siellä, missä jäämistö sijaitsee, perillistä ei pitäisi lähettää takaisin. Tämän totesi myös keisari Titus Antoninus eräissä rescriptumissa.

(4) Tässä reskriptissä lisättiin, että jos kuolinpesään kuuluva omaisuus oli jo myyty joko testamentin tekijän tahdosta tai testamentinsaajan suostumuksella, kyseisen omaisuuden hinta olisi talletettava trustin määräysten toteuttamiseksi.

6. Ulpianus, Trustit, kirja VI.

Jos trustissa mainitaan määrittelemätön summa, vakuudet on vaadittava sen jälkeen, kun summa on vahvistettu asiassa toimivaltaisen tuomarin päätöksellä.

(1) On myös muistettava, että asioissa, jotka liittyvät omaisuuteen, josta yleisö on kiinnostunut, ei ole tapana vaatia vakuutta trustien toteuttamiseksi, vaikka joskus sen antaminen olisikin välttämätöntä. On kuitenkin selvää, että voidaan vaatia lupaus siitä, että vainajan testamentti pannaan täytäntöön.

7. Paulus, Käsikirjat, kirja II.

Kun isä tai isäntä on nimitetty perilliseksi ja hänelle on määrätty perintö, joka on maksettava edellisen pojalle tai orjalle ehdon mukaisesti, kumpikaan ei voi vaatia vakuutta perinnön säilyttämisestä. Jos poika tai orja kuitenkin vapautuu tai vapautetaan ehdon ollessa vireillä ja vaatii vakuutta, herää kysymys, pitäisikö häntä kuulla, jottei hänen isältään tai isännältään saamansa hyöty koituisi hänen vahingokseen, vai pitäisikö isän ja isännän syyttää itseään siitä, että he ovat antaneet heille vallan tällaisen vaatimuksen esittämiseen. Parempi mielipide on ratkaista tämä kysymys valitsemalla keskitie ja sanomalla, että heidät voidaan saattaa vastuuseen vain omaisuutensa panttaamisesta.

8. Ulpianus, On Sabinus, kirja XLVIII.

Kun vakuus on annettu testamenttien maksamiseksi, maksupäivä saapuu tämän määräyksen mukaan heti, kun testamentit alkavat olla erääntyneet:

9. Paulus, On Sabinus, kirja XII.

Ei kuitenkaan siinä määrin, että legaatit voidaan vaatia maksettavaksi heti, sillä katsomme, että maksu on suoritettava tiettyinä päivinä, vaikka aika ei ole vielä tullut.

10. Pomponius, On Sabinus, kirja XXVI.

Jos sinut on nimitetty perilliseksi ja sinulle on määrätty minulle testamenttilahjoitus jollakin ehdolla, ja sinun pitäisi sen jälkeen ottaa perintö vastaan ja antaa vakuus testamentin maksamisesta, ja kuolemasi jälkeen, mutta ennen kuin omaisuutesi on otettu haltuun, testamentin ehto tulisi täytetyksi, Sabinus sanoo, että vakuudet ovat vastuussa minulle, koska testamentti on joka tapauksessa maksettava, vaikka ehto olisikin ollut luonteeltaan yleinen.

11. Gaius, Provinciaediktistä, kirja XIII.

Jos testamentinsaajat ovat saaneet haltuunsa perinnönjättäjän omaisuutta minua vastaan sen vuoksi, että he ovat antaneet vakuuden testamentin maksamisesta, ja asiamieheni tai joku muu on asettanut vakuuden minun nimissäni, praetori voi antaa minulle tällä perusteella väliaikaisen määräyksen, jolla testamentinsaajat määrätään luopumaan hallussapidosta, aivan kuin olisin itse antanut vakuuden.

12. Marcianus, Institutes, kirja VII.

Vaikka testamenttiin on saatettu lisätä ehto, että vakuutta ei vaadita, tällaista ehtoa ei pidetä pätevänä, ja siksi, jos joku testamentinsaaja pyytää, että hänelle annetaan vakuus, ehtoa ei katsota epäonnistuneeksi, koska sen jälkeen, kun julkisoikeudellisesti on vahvistettu, että tällainen vakuus voidaan jättää peruuttamatta, vakuuden rasiudesta ei vaadita, eikä ehtoa katsota asetetuksi.

13. Neratius, Pergamentit, kirja VII.

Vakuus voidaan antaa myös perintöjen maksamisesta sille, jolle on myönnetty kante mainittujen perintöjen perusteella, sellaisen henkilön osalta, joka on hylännyt perilliseksi määräämisen ja saanut perinnön testamentin perusteella; ja jollei vakuutta aseteta, se asetetaan hänen haltuunsa perintöjen säilyttämiseksi, koska praetori haluaa niiden olevan turvattu, aivan kuten siviilioikeuden nojalla erääntyvien perintöjen tapauksessa. Aristo on samaa mieltä.

14. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXXIX.

Tätä määräystä sovelletaan myös trusteeihin, joissa trusti jätetään joko absoluuttisesti tai voimaan tietyn päivän jälkeen tai ehdollisesti tai joissa testamentataan tietty omaisuus tai koko omaisuus tai jokin siitä riippuvainen oikeus.

(1) Jumalallinen Pius totesi myös eräässä reskriptissä, että aina kun on selvää ja varmaa, että luottamuksen toteuttamiselle ei ole missään olosuhteissa perusteita, olisi epäoikeudenmukaista, että perilliseltä vaadittaisiin vakuutta, vaikka siihen ei ole tarvetta.

15. Paulus, Ediktistä, kirja LXXV.

Tämä sitoumus koskee myös perintöä, joka on maksettava välittömästi, koska oikeudenkäynnit aiheuttavat jonkin verran viivettä.

(1) Jos testamentinsaaja on saanut määrättyltä perilliseltä vakuuden perintöosuutensa maksamisesta ja jos hänet on senaatin Trebellian asetuksen nojalla asetettu luottamustehtävään, molemmat määräykset tulevat voimaan; perillinen voi kuitenkin

suojata itsensä poikkeuksella, koska hän ei ole velvollinen antamaan vakuutta. Jos osa perinnöstä on kuitenkin siirretty, kummankin osapuolen on annettava vakuus.

(2) Tätä määräystä sovelletaan myös silloin, kun trusti on määrä toteuttaa ab intestato.

16. Gaius, On the Provincial Edict, kirja XXVII.

Jos kaksi samannimistä henkilöä vaatii perintöä, vakuus on annettava molemmille, mutta perillistä ei tästä syystä tarpeettomasti rasiteta, koska hän voi asettaa samat vakuudet vastuuseen molempien ehtojen nojalla; eikä mainittuja vakuuksia tarpeettomasti rasiteta, koska tuloksena on, että he ovat vastuussa vain yhdestä velvoitteesta.

17. Paulus, Ediktistä, kirja XLVIII.

Jos otamme vakuuden vain yhdeltä perilliseltä sellaisen perinnön maksamisesta meille, joka kuuluu kaikille perillisille, ja kyseisen kanssaperillisen osuus kertyy lupauksen antajalle, vakuudet ovat vastuussa täysimääräisesti, jos perillinen olisi velkaa koko perinnön.

18. Scaevola, Digest, kirja XXIX.

Nainen, joka jätti laillisen pojan, määräsi isänsä koko omaisuutensa perilliseksi, koska tämä oli vapautettu manumitaatiosta samaan aikaan kuin hän itse, ja velvoitti hänet kuollessaan luovuttamaan pojanpojalleen, testamentintekijän pojalle, kaiken hänen käsiinsä mahdollisesti tulevan omaisuutensa, ja lisäsi seuraavat sanat: "Kiellän, että isältäni Seiukselta vaaditaan mitään vakuuksia." Tämä oli myös hänen isänsä. Koska mainittu Seius oli tuhlassaan kaiken omaisuutensa ja koska trustin saajan isä pelkäsi, että trustista ei tulisi mitään, heräsi kysymys, voiko hän pakottaa vainajan isän asettamaan vakuuden trustin toteuttamiseksi. Vastaus oli, että esitettyjen tosiseikkojen perusteella häntä ei voitu pakottaa antamaan vakuutta.

(1) Koska testamentinsaaja oli tallettanut tietyn omaisuuden aviomiehelleen, joka oli sen pojan isä, jolle hän teki testamentin, vaatimatta tältä vakuutta tallettamisesta, kysyttiin myös, oliko mainittu omaisuus luovutettava perilliselle, joka oli testamentinsaajan isä, vai oliko, koska koko jäämistön oli lopulta siirryttävä vainajan pojalle, kyseisen omaisuuden jäätävä aviomiehelle, jolla oli oikeus myötäjättöoikeuksien hallintaan. Vastaus oli, että kaikki naiselle kuulunut omaisuus, joka jäi jäljelle ja joka ei sisällynyt hänen myötäjäisiinsä, on luovutettava perilliselle.

(2) Edunvalvoja, joka oli myös holhoojansa kanssaperijä, antoi jälkimmäisen poissa ollessa ja perinnönjättäjien ilmoitettua asiasta itse vakuuden trustin puolesta koko sen nojalla jätetystä määrästä. Heräsi kysymys siitä, olisiko holhottavaan kohdistettava prätoriaalinen kanne, kun tämä on aikuinen. Vastaus oli, että se olisi myönnettävä.

Tit. 4. Milloin trustin edunsaajien testamentinsaajat voidaan määrätä hallitsemaan kuolinpesän omaisuutta sen säilyttämiseksi.

1. Ulpianus, Ediktistä, kirja LII.

Jos joku ottaa vakuuden sen jälkeen, kun se on kielletty, voiko perillinen periä vakuuden takaisin, jotta hänet voidaan vapauttaa? Jos perillinen tosiaan tietoisesti antoi vakuuden, vaikka se ei ollut tarpeen, häntä ei voida vapauttaa. Mutta entä jos hän ei tiennyt, että hänet oli vapautettu vakuuden antamisesta? Silloin hän voi periä vakuuden takaisin. Jos hän ei tiennyt laista ja luuli, ettei häntä voida vapauttaa vakuuden antamisesta, voiko hän periä vakuuden takaisin? Tässä tapauksessa kuka tahansa voi vielä aivan oikein sanoa, että hän voi tehdä niin. Mutta entä jos olisi tehty sopimus, pitäisikö meidän katsoa, että vakuuden antajat voivat vedota poikkeukseen vai ei? Parempi mielipide on, että he voivat vedota poikkeukseen, koska vakuus on annettu tapauksessa, jossa sitä ei vaadittu.

(1) Praetor ei vaadi, että vakuuden antamista vastustaisi perillinen, vaan hän tyytyy siihen, jos vakuuden antamatta jättäminen ei ole johtunut joko testamentinsaajasta tai trustin edunsaajasta. Jos siis ei ole ketään, jota voidaan vaatia asettamaan vakuutta (toisin sanoen joku henkilö, joka on määrätty maksamaan testamentti tai suorittamaan trusti), testamentinsaaja ja edunsaaja voidaan tämän ediktin ehtojen nojalla asettaa omaisuuden ehdottomaan hallintaan, koska on totta, että se henkilö, jolle vakuus olisi asetettava, ei ole syyllinen siihen, että vakuutta ei ole asetettu. Vakuutta ei kuitenkaan pidä tarjota testamentinsaajalle, vaan riittää, jos hän vaatii sitä, eikä sitä anneta, tai jos ei ole ketään, jolta hän voisi sitä pyytää.

(2) Kun saatavasta vapauttaminen testamentataan velalliselle, vakuutta ei pitäisi vaatia, koska hänellä itsellään on perintö käsissään; sillä jos häntä vastaan nostetaan kante, hän voi esittää poikkeuksen petoksen perusteella.

(3) Jumalallinen Pius totesi ratsuväen Aemiliukselle osoitetussa rescriptumissa, että preetorin ei pitäisi sallia, että testamentinsaaja, jolle hänen perintönsä on maksettu, vaatii perilliseltä vakuutta, kun on todettu, että perintö ei ole erääntynyt.

(4) Vakuus perinnön maksamisesta on asetettava ennen perunkirjoitusta, kun on vielä epävarmaa, otetaanko perintö vastaan. Lisäksi jos on varmaa, että se hylätään tai siitä luovutaan, tai jos tarvittavat perilliset eivät ota sitä vastaan, on turha vedota tähän asetukseen, koska on selvää, että perintöä ei makseta tai perintöä ei panna täytäntöön.

2. Sama, Ediktistä, kirja LXXIX.

Jos lisäksi on varmaa, että perintöä ei ole vielä hyväksytty, ei ole mitään perustetta vaatia vakuutta tai omaisuuden preetoriaanista hallintaa.

3. Sama, Ediktistä, kirja LII.

Jos perillinen, jolta vakuutta vaaditaan, ehdottaa testamentin laillisuuden oikeudellista tutkimista ja sanoo: "Laitetaan välittömästi menettely trustin suhteen, mennään heti oikeuteen", on sanottava, että sitoumus ei ole enää voimassa, koska trustin pätevyys on selvitettävä ennen kuin vakuuden pätevyys ratkaistaan.

(1) Tätä oikeudellista selvitystä perillinen voi sitä helpommin vaatia, jos hän väittää, että takuuta vaaditaan ärsytystarkoituksessa; sillä tämä on tavanomainen sääntö kaikissa tapauksissa, joissa vakuutta pyydetään. Jumalallinen Pius totesi eräässä reskriptissä, että tuomarin, jonka edessä vakuutta vaaditaan, on selvitettävä, onko tämä tehty ilkeämielisesti vai ei. Hänen tulisi tehdä tämä tutkimus summaarisesti.

(2) Kun testamentinsaajan asiamies vaatii vakuutta, jos hänet on tosiaankin erityisesti määrätty tekemään niin, häneltä itseltään ei vaadita vakuutta siitä, että hänen tekonsa vahvistetaan, vaan vakuus on asetettava hänelle. Jos kuitenkin on epäselvää, onko hänet nimetty asiamieheksi vai ei, häneltä on vaadittava takuu hänen tekonsa vahvistamisesta.

(3) Kun vakuus on kerran annettu, herää kysymys, onko se annettava toisen kerran, kun väitetään, että vakuuden antajat ovat köyhiä. Parempi mielipide on, että vakuutta ei pitäisi antaa toista kertaa; sillä jumalallinen Pius totesi Pacuvia Licinianalle osoitetussa rescriptumissa, että hänen on itse kannettava tappio, joka aiheutuu siitä, että hän on hyväksynyt maksukyvyttömiä vakuuksia. Ei myöskään ole välttämätöntä, että henkilö, jolta vakuutta voidaan vaatia, on joka hetki ärsyyntynyt.

4. Papinianus, Kysymyksiä, kirja XXVIII.

On ilmeistä, että on vain oikeudenmukaista, että toinen vakuus annetaan, jos siihen väitetään olevan jokin uusi syy; esimerkiksi jos vakuuden antaja kuolee tai menettää omaisuutensa jonkin odottamattoman onnettomuuden vuoksi.

5. Ulpianus, Ediktistä, kirja LII.

Henkilö, jolle ei anneta vakuutta perinnön maksamisesta tai luottamuksen täyttämisestä, ei aloita omistusoikeuden hankkimista, vaikka hän saisikin sen haltuunsa; sillä hänelle ei myönnetä niinkään varsinaista omaisuuden hallussapitoa kuin sen säilyttämistä turvallisesti. Hänellä ei ole oikeutta karkottaa perillistä, mutta hänet on määrätty ottamaan omaisuus haltuunsa, jotta hän voi jatkuvan säilytyksen aiheuttamalla ärsytyksellä pakottaa perillisen asettamaan vakuuden.

- (1) Kun yksi henkilö saa omaisuuden haltuunsa välttääkseen sille uhkaavan vahingon ja toinen henkilö saa sen haltuunsa perinnön säilyttämiseksi, voi se, jolla on hallintaoikeus perinnön säilyttämiseksi, antaa myös vakuuden uhkaavan vahingon varalta, ja jos hän näin tekee, hänen ei tarvitse luopua hallussapidosta, ellei hänelle anneta vakuutta siinä määrin, kuin hän on sitoutunut huolehtimaan uhkaavan vahingon varalta.
- (2) Jos useat testamentinsaajat haluavat saada omaisuuden haltuunsa, heidän kaikkien on mentävä ja otettava se haltuunsa, sillä se, joka saa sen haltuunsa testamentin säilyttämistä varten, pitää sitä hallussaan vain itselleen eikä kenellekään muulle. Asia on kuitenkin toisin silloin, kun velkojat asetetaan omaisuuden hallintaan omaisuuden säilyttämiseksi, sillä tällöin se, joka saa omaisuuden haltuunsa, ei tee sitä pelkästään itsensä, vaan myös kaikkien muiden velkojien puolesta.
- (3) Testamentinsaajaa, jolle hallinta on annettu ensimmäisenä, ei suosita suhteessa siihen, jolle se annetaan myöhemmin; sillä me emme noudata testamentinsaajien välillä minkäänlaista etusijajärjestystä, vaan suojelemme kaikkia yhtä aikaa yhtä lailla.
- (4) Sen jälkeen kun velkojat ovat saaneet haltuunsa omaisuuden säilyttämiseksi, testamentinsaaja, joka on saanut haltuunsa varmistaakseen perintönsä maksamisen, ei ole etusijalla velkojiin nähden.
- (5) Kun henkilö, joka on saanut omaisuuden haltuunsa perintönsä säilyttämiseksi, saa haltuunsa koko jäämistön, toisin sanoen jos kyseinen omaisuus on edelleen osa jäämistöä, hän ei saa haltuunsa omaisuutta, joka ei kuulu jäämistöön, paitsi jos kyseinen omaisuus on lakannut kuulumasta siihen petoksen vuoksi, eikä hänen hallussapito ole ikuista, vaan se on riippuvainen oikeudellisen tutkinnan tuloksesta.
- (6) Lisäksi käsitteeseen "omaisuus" katsotaan sisältyvän kaikki ne asiat, joiden omistusoikeus kuuluu perilliselle.
- (7) Jos on olemassa maita, jotka kuuluvat jäämistöön pelkästään siksi, että niihin kohdistuu tiettyjä vaatimuksia, ja jos esineitä on annettu testamentin antajalle pantiksi, myös ne tulevat perittävän haltuun.
- (8) Perinnönjättäjän ja testamentin saajan haltuun annetaan myös orjien jälkeläiset ja laumojen lisäys sekä kaikki sato.

(9) Jos vainaja on kuitenkin hyvässä uskossa ostanut toiselle kuuluvaa omaisuutta, on säädetty, että testamentinsaajan haltuun tulee antaa myös tämä, sillä se on osa jäämistöä.

(10) Jos omaisuutta on talletettu vainajan haltuun tai lainattu hänelle, sitä ei voida antaa testamentinsaajan haltuun, sillä tällainen omaisuus ei kuulu jäämistöön.

(11) Jos toinen kahdesta perillisestä on valmis asettamaan vakuuden ja toinen ei, testamentinsaaja voi saada haltuunsa jälkimmäiselle kuuluvan osuuden jäämistöstä. Näin ollen perilliset, jotka asetetaan hallintaan, menevät myös sen perillisen edelle, joka on antanut vakuuden jäämistön hallinnasta; siksi perillinen olisi saatava antamaan vakuus jäämistön hallinnasta, jotta hänen hallinnointiinsa ei puututtaisi.

(12) Jos alle murrosikäisen alaikäisen sijainen on valtuutettu maksamaan perintöjä ja alaikäinen kuolee, hallintaoikeus myönnetään paitsi siihen omaisuuteen, joka kuului perittäväälle, myös siihen, jonka alaikäinen itse on hankkinut, sillä myös se on osa jäämistöä. Alaikäisen elinaikana hallintaa ei kuitenkaan voida myöntää eikä vakuutta vaatia.

(13) Jos henkilö, jolle trusti on uskottu, ei ole perillinen vaan jostain muusta syystä perillinen, on sanottava, että ediktiä sovelletaan, ja otettava huomioon edunvalvojan vilpillinen mieli.

(14) Lisäksi, jos perillisen perillinen on se, joka on syyllistynyt petokseen, myös hänen on kärsittävä siitä.

(15) Meidän olisi tässä tapauksessa ymmärrettävä petoksella törkeää huolimattomuutta, eikä kaikenlaista vilpillistä mieltä, vaan ainoastaan sellaista, joka on tehty testamentinsaajien ja trustin edunsaajien vahingoksi.

(16) Keisari Antoninus Augustus totesi eräässä reskriptissä, että tietyissä tapauksissa testamentinsaajat ja edunsaajat olisi asetettava perittäväälle itselleen kuuluvan omaisuuden hallintaan, ja jos kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun testamentinsaajat olivat ensimmäisen kerran ilmestyneet toimivaltaisen tuomarin eteen, heidän vaatimuksiaan ei ollut tyydytetty, he saattoivat periä kyseisen omaisuuden tuloja, kunnes vainajan testamentti oli täytetty. Tämä oikeussuojakeino on käytettävissä myös niitä vastaan, jotka ovat laiminlyöneet heille uskottujen luottamustehtävien täyttämisen.

(17) Vaikka termi "täyttäminen" on yleensä laajempi, tässä tapauksessa sillä viitataan testamenttien maksamiseen.

(18) Näin ollen vaikka perittävä olisi vapautettu vakuuden antamisesta testamentin antajan toimesta, reskriptiota sovelletaan, koska perillinen voi olla maksun laiminlyönnissä.

(19) Olen jälleen sitä mieltä, että kuuden kuukauden määräaika olisi laskettava yhtäjaksoisesti eikä tuomioistuimen istuntojen mukaan.

(20) Emme katso, että perinnönjättäjän maksun laiminlyönti tapahtuu silloin, kun holhottavilla ei ole edunvalvojaa, eikä mielisairaalla tai alaikäisellä ole kuraattoria. Sillä laiminlyönnin ei pitäisi vahingoittaa tällaisia henkilöitä, jotka eivät voi puolustautua. On varmaa, että jos kuolinpesä on tietyn ajan ilman perillistä, tämä aika olisi vähennettävä edellä mainitusta kuuden kuukauden määräajasta.

(21) Voidaan kysyä, pitäisikö trustin ehtojen mukaan maksettavaksi tulevan sadon ottaa koron paikka, ja koska noudatamme panttausten esimerkkiä, kaikki, mikä kerätään tuloina, olisi ensin katsottava koroksi, ja kaikki, mikä ylittää tämän, olisi hyvittävä pääomaan. Ja jos testamentinsaaja kerää enemmän kuin mihin hänellä on oikeus, olisi myönnettävä oikeudenmukainen kanne, kuten panttauskanteen tapauksessa, jotta testamentinsaaja voidaan velvoittaa palauttamaan ylijäämää. Kuka tahansa voi kuitenkin myydä panttikirjat, ja tässä tapauksessa perustuslaki sallii vain sen, että testamentinsaaja saa periä tulot, jotta asian ratkaisemista voidaan nopeuttaa.

(22) Jos joku saa omaisuuden haltuunsa testamentin maksamista varten, hänen on pidettävä tulot ja kaikki muu omaisuus ja sallittava perillisen viljellä peltoja ja korjata satoa; testamentinsaajan on kuitenkin huolehdittava jälkimmäisistä, jotta perillinen ei kuluttaisi niitä. Jos perillinen kieltäytyy keräämästä satoa, testamentinsaajan on sallittava tehdä se ja pitää se hallussaan. Mutta jos sato on luonteeltaan sellaista, että se on tarkoituksenmukaista myydä välittömästi, testamentinsaajan olisi myös sallittava myydä se ja pitää hinta itsellään. Kun joku saa haltuunsa muuta kuolinpesään kuuluvaa omaisuutta, hänen velvollisuudekseen tulee kerätä kaikki tämänkaltaisen ja huolehtia siitä siellä, missä vainajalla oli asuinpaikka; ja jos siellä ei ole tähän tarkoitukseen sopivaa taloa, hän voi vuokrata sellaisen tai varaston, jossa kerätty omaisuus voidaan turvallisesti säilyttää. Olen myös sitä mieltä, että perinnönjättäjän tulisi valvoa kuolinpesän omaisuutta niin, ettei sitä voida riistää perilliseltä tai ettei se voi kadota tai huonontua.

(23) Jos joku on saanut omaisuuden haltuunsa perintökaaren ehtojen mukaisesti, on huolehdittava siitä, ettei hän käytä voimakeinoja muita perinnönjättäjiä vastaan, joilla on käyttö- ja nautintaoikeus omaisuuteen.

(24) Vainajan toivomuksia on katsottava noudatettavan, jos tämä tapahtuu kuolinpesän tuloihin viitaten tai muulla tavoin.

(25) Lisäksi mainitussa jumalallisen Antoninuksen perustuslaissa viitataan myös niihin, jotka ovat laillisesti vastuussa luottamuksesta, vaikka he eivät olisikaan perillisiä, sillä velvollisuus on sama.

(26) Jos joku saa omaisuuden haltuunsa perinnön turvaamiseksi ja häntä vastaan käynnistetään oikeudenkäynti kyseisen omaisuuden vuoksi, hänen ei pidä luopua siitä, ellei hänelle aseteta vakuutta oikeudenkäynnistä aiheutuvien kustannusten kattamiseksi.

(27) Jos joku saa haltuunsa omaisuuden, eikä hänellä ole lupaa ottaa sitä haltuunsa, hänellä on oikeus tätä tarkoitusta varten säädettyyn väliaikais määräykseen, ja hänen on saatava haltuunsa joko tuomioistuimen hoitaja, preetorin virkamies tai tuomari.

(28) Perinnönjättäjä voidaan asettaa hallintaan paitsi silloin, kun ketä tahansa vaaditaan luovuttamaan itse testamentattu omaisuus, myös silloin, kun häntä vaaditaan luovuttamaan osa siitä tai jotakin muuta sen sijaan.

(29) Kun testamentti on testamentattu ehdottomasti Titiukselle ja hänet on velvoitettu ehdollisesti siirtämään se Semproniukselle, Julianus sanoo, että preetori ei tee epäoikeudenmukaista päätöstä, jos hän ennen kuin testamentinsaaja saa testamentin haltuunsa, kieltäytyy antamasta vakuutta ehdollisen testamentin täyttämiseksi; ja että hänen pitäisi sitten sallia Semproniuksen itse vaatia testamenttia, jotta hän voisi antaa vakuuden ja suostua maksamaan kymmenen aureia, jos ehtoa ei täytetä. Jos Titius kuitenkin saisi perilliseltä kymmenen aureia, Julianus sanoo, että on vain oikeudenmukaista velvoittaa hänet antamaan takaus tai maksamaan kymmenen aureia ja Sempronius toimittamaan vakuus Titiukselle. Tämä on nykyinen sääntömme, jonka Marcellus on hyväksynyt.

(30) Mutta entä jos perintö on jätetty ehdollisena, samoin kuin trusti, eikä trustin täyttämiseksi ole asetettu vakuutta? On täysin kohtuullista, että edunsaaja ottaa perilliseltä vakuuden testamentin maksamisesta, jos testamentinsaaja ei anna hänelle vakuutta; toisin sanoen, jotta hän itse voi antaa vakuuden testamentinsaajalle. Jos testamentinsaaja on kuitenkin jo saanut perilliseltä vakuuden, on katsottava, että kanne olisi vakuuden perusteella myönnettävä trustin edunsaajalle eikä testamentinsaajalle; toisin sanoen siinä tapauksessa, että trustin ehto täyttyy. Oikeus vaatia itse testamenttia olisi myönnettävä trustin edunsaajalle, jos sitä ei ole vielä maksettu ja jos ehto, josta se riippui, on täytetty, edellyttäen, että edunsaaja oli valmis asettamaan vakuuden testamentinsaajalle.

6. Julianus, Digest, kirja XXXVIII.

Jos testamentataan rahasumman käyttöoikeus ja testamentissa määrätään, että rahasummasta ei saa antaa vakuutta, rahan omistusoikeutta ei testamentata, vaan testamentin saajan olisi sallittava antaa vakuus ja nauttia rahan käyttöoikeudesta. Tällaisessa tapauksessa preetorin väliintulo ei ole oikeastaan tarpeen, sillä ellei vakuutta aseteta, testamentinsaaja ei voi nostaa kannetta perillistä vastaan.

(1) Kun henkilö saa omaisuutta haltuunsa trustin toteuttamista varten, häntä ei saa pakottaa luopumaan siitä ennen kuin trusti on toteutettu tai annettu vakuus siitä, että se toteutuu. Sillä jos tämä tapahtuu omaisuuden ollessa vielä koskemattomana, testamentinsaajaa ei pitäisi asettaa hallintaan, ja kun tätä tarjotaan, hänen pitäisi luopua hallussapidosta.

7. Modestinus, Säännöt, kirja III.

Jos syntymätön lapsi asetetaan omaisuuden hallintaan, ei testamentinsaajalle voida antaa sitä hallintaan, jotta hän voisi huolehtia testamentin maksamisesta.

8. Papinianus, Kysymyksiä, kirja VI.

Jos perinnön maksamisesta ei ole annettu vakuutta ja jäämistö siirretään, perinnönsaaja saa haltuunsa sellaisen omaisuuden, joka on lakannut kuulumasta jäämistöön sen henkilön petoksen vuoksi, jolle se on siirretty.

9. Sama, Kysymykset, XIX kirja.

Vaikka tuomioistuimien määräisi perillisen maksamaan perinnön eikä hän tekisikään niin, testamentinsaaja voi pyytää, että hänet asetetaan hallintaan.

(1) Jos sama omaisuus on testamentattu kahdelle henkilölle eri ehdoin eikä vakuutta ole asetettu, molemmat voidaan asettaa kyseisen omaisuuden hallintaan.

10. Paulus, Sentences, kirja III.

Jos kuolinpesään ei kuulu omaisuutta, jonka legaatit tai trustin edunsaajat voivat saada haltuunsa, he eivät tästä syystä saa haltuunsa perilliselle kuuluvaa omaisuutta; mutta he voivat nostaa mitä tahansa kanteita, jotka liittyvät kuolinpesään, ja praetori kieltää tällaiset kanteet perilliseltä.

11. Hermogenianus, Epitomes of Law, kirja IV.

Jos sen jälkeen, kun olet saanut jäämistön omaisuuden haltuunsi testamenttien maksamista tai luottamuksen täyttämistä varten, sinulla on hallussasi jokin minulle testamentattu esine, on oikeudenmukaisempaa, että minulla on kyseinen minulle testamentattu esine kuin että se on sinun hallussasi siitä syystä, että sinulla on se hallussasi vain toisen luottamuksen täyttämisen turvaamiseksi. Jos minulle on kuitenkin testamentattu perintö tietyin ehdoin, ja sillä välin teillä on omaisuus hallussanne testamentin maksamisen turvaamiseksi, ja ehto täyttyy myöhemmin, minulta ei evätä lupaa vaatia omaisuutta.

Samalla tavoin, jos joku saisi haltuunsa orjan, jonka on määrä vapautua ehdolla, ja ehto täyttyisi, testamentin saaja ei voi estää orjaa saamasta vapautta, johon hänellä on oikeus.

(1) Jos perillisen velkoja saa omaisuutta haltuunsa saatavansa maksun turvaamiseksi ja hän saa haltuunsa jonkin esineen, joka on jätetty minulle uskotusti, on osoitettu, että minulle ei tästä syystä aiheudu enempää vahinkoa kuin jos velkoja olisi saanut kyseisen esineen pantiksi perilliseltä itseltään.

12. Marcianus, Trustit, kirja XII.

Ei ole epäilystäkään siitä, että omaisuutta voidaan jättää luottamuksen varaan kunnalle. Jos vakuutta ei anneta, emme epäröi sanoa, että ediktin mukaan kaupungin kansalaiset voidaan asettaa omaisuuden hallintaan; mutta heitä itseään ei voida asettaa omaisuuden hallintaan, jos heille ei anneta vakuutta, vaan tarvitaan poikkeuksellinen oikeussuojakeino; toisin sanoen heitä edustava asiamies voidaan asettaa omaisuuden hallintaan praetorin määräyksellä.

13. Callistratus, Monitory Edictistä, kirja III.

Vaikka testamentattu tai trustiin jätetty omaisuus voi olla arvoltaan vain vähäistä, silti, jos perillinen ei luovuta sitä tai jos hän ei aseta vakuutta sitä varten, kun vakuuden asettaminen on tarpeen, praetori asettaa testamentin saajan tai trustin edunsaajan koko omaisuuden hallintaan, jotta testamentin maksaminen voidaan varmistaa.

14. Labeo, Epitomes of the Last Works of Javolenus, kirja II.

15. Valens, Actions, kirja VII.

Joskus, vaikka perillinen on toiminut vilpillisesti ja aiheuttanut kuolinpesän omaisuuden pienenemisen, testamentinsaajaa ei voida asettaa sen hallintaan; kuten esimerkiksi silloin, kun hän on tehnyt osan maasta uskonnolliseksi tai vihkinyt osan siitä julkisesti, esimerkiksi keisarin suostumuksella, tai kun hän on vapauttanut orjan ilman aikomusta huijata velkoja.

Kirja XXXVII

1. Omaisuuden preetoriaanisesta hallussapidosta.
2. Pretoriaanisen hallussapidon osalta silloin, kun on olemassa testamentti.
3. Mielisairaalle henkilölle myönnetyn omaisuuden preetoriaanisesta hallussapidosta (..)
4. Testamentin määräysten vastaisesta omaisuuden hallussapidosta.
5. Perinnön maksamisesta silloin, kun omaisuus on saatu pretoriaanisen hallintaan (..).
6. Omaisuuden jakamisesta.
7. Avioehdon vakuuttamisesta.
8. Vapautetun pojan ja hänen lastensa välisestä osuudesta.
9. Syntymättömän lapsen ja hänen edunvalvojansa asettamisesta omaisuuden hallintaan.
10. Karbonin ediktistä.
11. Testamentin määräysten mukaisesta perinnön hallussapidosta.

12. Pretoriaanisen hallussapidon osalta silloin, kun isä on vapauttanut pojan manumitaatiosta.
13. Sotilaan testamentin perusteella tapahtuvasta kiinteistön preetoriaanisesta hallussapidosta.
14. Patronaattioikeudesta.
15. Vanhemmille ja suojelijoille osoitettavasta kunnioituksesta.

Tit. 1. Omaisuuden hallussapidosta praetoriassa.

1. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXXIX.

Pretoriusomistus siirtää sekä kiinteistöön liittyvät edut ja haitat että siihen kuuluvan omaisuuden omistusoikeuden, sillä kaikki nämä asiat liittyvät siihen.

- (2) Sama, On the Edict, kirja XIV.

Pretoriaaniset omistajat ottavat kaikin puolin perillisten paikan.

3. Sama, On the Edict, Book XXXIX.

Termi "omaisuus" on tässä tapauksessa (kuten me yleensä hyväksymme termin) ymmärrettävä siten, että sillä tarkoitetaan kaikkea sitä, mikä kuuluu jäämistöön, johon perintöoikeus on myönnetty vainajan oikeuksien nojalla, ja siihen sisältyvät kaikki siihen liittyvät edut ja haitat. Kuolinpesä on joko maksukykyinen tai maksukyvytön, ja se on altis tappioille tai voitoille, tai sen varat koostuvat aineellisista asioista tai kanneoikeuksista, ja näissä olosuhteissa niitä nimitetään aivan oikein omaisuudeksi.

1. Kuolinpesän hallussapitoa eli pretoriaanista hallussapitoa (kuten Labeo sanoo) ei pidä ymmärtää omaisuuden tosiasialliseksi hallussapidoksi, sillä se on pikemminkin oikeudellista kuin todellista. Näin ollen, jos omaisuuteen ei kuulu mitään ruumiillista, Labeo katsoo, että praetorian possession voidaan kuitenkin hankkia.
2. Siksi määrittelemme praetorian hallussapidon oikeudeksi saada takaisin tai pitää hallussaan omaisuus tai tavarat, jotka kuuluivat jollekin hänen kuollessaan.
3. Omaisuuden pretoriaanista hallintaa ei saa kukaan vastoin tahtoaan.
4. Praetorian possession voivat hankkia kunnat, yhdistykset, dekurit ja yhteisöt. Näin ollen minkä tahansa mainitun yhteisön edustaja voi hankkia sen, tai kuka tahansa muu voi hankkia sen niiden nimissä; ja vaikka kukaan ei vaatisi tai saisi sellaista hallintaa kunnan nimissä, se voi silti hankkia sen praetori-ediktin nojalla.
5. Praetorin hallussapito omaisuuteen voidaan myöntää kotitalouden päämiehelle sekä isän valvonnassa olevalle pojalle, edellyttäen, että jälkimmäisellä on oikeus testamentilla määrätä peculium castrense- tai quasi castrense -omaisuudestaan.
6. Ei ole epäilystäkään siitä, että vihollisen käsissä kuolleen henkilön omaisuus voidaan hankkia pretoriaaniseen hallintaan, vaikka hän olisi kuollut orjuuden tilassa.
7. Kuka tahansa henkilö voi hankkia praetoriaanisen hallinnan joko itse tai toisen henkilön välityksellä. Jos joku kuitenkin vaatii hallussapitoa puolestani, vaikka en ole määrännyt sitä tehtäväksi, hänen tekonsa ei ole laillinen, ennen kuin olen ratifioinut sen. Lisäksi ei ole epäilystäkään siitä, että jos kuolen ennen hänen tekonsa vahvistamista, minulla ei ole oikeutta omaisuuden hallintaan, koska en ole antanut suostumustani siihen, mitä hän on tehnyt, eikä perilliselläni ole siihen oikeutta, koska oikeus vaatia praetorian hallintaa ei siirry hänelle.
8. Jos praetorin hallussapito myönnetään asianmukaisen syyn esittämisen jälkeen, sitä ei saa myöntää muualla kuin tuomioistuimessa, koska praetori ei voi antaa tällaista päätöstä ilman seremoniaa; eikä praetorin hallussapitoa voida myöntää tutkimuksen jälkeen muualla kuin hänen tuomioistuimessaan.
9. On muistettava, että omaisuuden pretoriaaniseen hallussapitoon sovelletaan kertymisoikeutta. Näin ollen, jos on useita henkilöitä, joilla on oikeus tällaiseen hallussapitoon, ja yksi heistä saa sen, muut eivät ole mukana:

(4) Gaius, On the Lex Julia et Papia, kirja VIII.

(Esimerkiksi silloin, kun he ovat luopuneet oikeudestaan tai heidät on suljettu pois pretoriaanisen hallinnan piiristä ajan kulumisen vuoksi tai he ovat kuolleet ennen hallinnan vaatimista) :

5. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXXIX.

Sillä ne osuudet, joihin muilla olisi ollut oikeus, jos he olisivat vaatineet tilan hallintaa, tulevat sille, joka on saanut tilan haltuunsa.

6. Paulus, Ediktistä, kirja XLI.

Mutta kun preetori lupaa testamentin määräysten vastaisesti tietyn osan perintöomaisuudesta hallintaoikeuden suojelijalle ja lupaa testamentin ehtojen mukaisesti lopun hallintaoikeuden määrätylle perilliselle, katsotaan, että kertymisoikeutta ei sovelleta. Näin ollen hän lupaa nimenomaisesti omistusosuutensa holhoojalle, kun määrätty perillinen ei vaadi testamentin mukaista osuuttaan; koska kertymisoikeuteen oikeutettujen on vähintään kerran vaadittava perinnön hallintaa.

(1) Prätoriaaliseen hallintaoikeuteen liittyy erilaisia etuja, sillä tietyn tyyppinen hallintaoikeus saadaan vastoin testamentin määräyksiä ja toisenlainen niiden mukaisesti; ja joskus osapuolilla on siihen laillinen oikeus testamentin perusteella tai heillä ei ole siihen oikeutta sen vuoksi, että he ovat muuttaneet siviilisäätään. Sillä vaikka siviilioikeuden mukaan lapset suljetaan pois suorien perillisten joukosta heidän muuttuneen asemansa vuoksi, praetor voi kuitenkin oikeudenmukaisista syistä kumota tämän kansalaisuuden menettämisen. Siksi hän myöntää omaisuuden hallinnan tiettyjen lakien noudattamista varten.

(2) Testamenttilappuja ei pidetä ediktissä testamentteina, sillä Pedius sanoo kahdeskymmenennessäviidennessä kirjassaan ediktistä, että laput eivät ole kirjeitä.

7. Ulpianus, On Sabinus, I kirja.

Orjalle voidaan laillisesti antaa hallintaoikeus, jos preetori on varma hänen siviilioikeudellisesta tilastaan. Omistusoikeus voidaan myöntää myös henkilölle, joka on poissa eikä vaadi sitä, jos preetori ei ole tietoinen siitä. Myös nainen voi hakea praetorin hallintaa toisen puolesta.

(1) Alle murrosikäinen alaikäinen ei voi saada praetorilta hallussapitoa eikä hän voi liittyä asiaan ilman holhoojansa valtuutusta, koska holhooja voi vaatia hallussapitoa holhokkinsa puolesta ja isä voi tehdä niin poikansa puolesta.

(2) On päätetty, että aika, jolloin hallussapitoa on vaadittava alaikäisen puolesta, alkaa siitä, kun holhooja tai isä on saanut tietää, että alaikäinen on siihen oikeutettu.

8. Paulus, On Plautius, kirja VIII.

Edunvalvoja ei myöskään voi hylätä sellaisen omaisuuden pretoriaanista hallussapitoa, johon hänen holhoojallaan on oikeus, koska edunvalvoja saa vaatia sitä, mutta ei hylätä sitä.

9. Pomponius, On Sabinus, kirja III.

Jos on useita eri sukuasteilla olevia henkilöitä, joilla on oikeus praetoriusomistukseen, niin kauan kuin on epävarmaa, onko jollakin heistä oikeus vaatia omistusta vai ei, on katsottu, että aika ei kulje viimeiseen sukuasteeseen kuuluvaa vastaan.

10. Paulus, On Sabinus, kirja II.

Lain tuntemattomuudesta ei ole mitään hyötyä estettäessä vaatimuksen vanhentumista ajan kulumisen vuoksi, kun kyseessä on omaisuuden hallussapito pretoriaanien toimesta. Näin ollen aika alkaa kulua määrätyn perillisen osalta jo ennen testamentin avaamista, sillä riittää, että hän tietää testamentin tekijän kuolleen ja että hän on hänen lähin sukulaisensa ja että hänellä on ollut mahdollisuus tavata henkilöitä, joilta hän voi kysyä neuvoa. Tässä tapauksessa ei nimittäin ymmärretä tietämykseksi sellaista, joka on lainoppineiden henkilöiden hallussa, vaan sellaista, joka kenellä tahansa voi olla tai jonka hän voi hankkia kääntymällä sellaisten henkilöiden puoleen, jotka ovat oppineempia kuin hän itse.

11. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja XIV.

Jos edunvalvoja vaatii praetorian hallintaa holhoojansa puolesta ja siitä todetaan olevan hänelle enemmän haittaa kuin hyötyä, edunvalvoja on vastuussa edunvalvontakanteesta.

12. Ulpianus, Ediktistä, kirja XLVIII.

Ei ole mitään syytä epäillä, etteivätkö henkilöt voisi hyvin usein saada praetoriaanista hallintaa valtiovarainministeriötä ja kuntaa vastaan; kuten esimerkiksi silloin, kun syntymätön lapsi, mielisairas tai vihollisen käsissä vangittuna oleva henkilö vaatii omaisuutta praetoriaaniseen hallintaan. Jos laki, senaatin asetus tai keisarillinen perustuslaki kieltää jonkin omaisuuden haltuunoton, sitä ei voida ottaa praetoriaanisen hallinnan piiriin.

13. Africanus, Questions, kirja XV.

Omaisuuuden hallussapito preettorin määräyksellä evätään niiltä, jotka on tuomittu kuolemantuomion saaneesta rikoksesta, ellei heille ole myönnetty täydellistä hyvitystä. Kuolemantuomitukseksi kuolemantuottamuksesta katsotaan henkilö, jolle on määrätty kuolemanrangaistus tai veden ja tulen käyttökielto. Kuka tahansa, joka on karkotettu, voidaan kuitenkin hyväksyä pretoriaanisen omaisuuden hallintaan.

14. Papinianus, Kysymyksiä, kirja XIII.

Jos vainajan lähisukulainen väittää, että hänen testamenttinsa oli väärennetty, ja todistaa sen pitkän ajan kuluttua, vaikka hallinnan vaatimisen ajan katsotaan kuluneen umpeen ja kantaja, joka on varma väitteensä todistamisesta, on voinut vaatia sitä, ei ole silti kohtuutonta, että hänen katsotaan hyväksyneen perinnön, koska hän on esittänyt vaatimuksensa säilyttääkseen oikeutensa.

15. Paulus, Opinions, kirja XI.

Paulus esitti mielipiteenään, että äidin hakemus ei yksinään voinut hankkia alle murrosikäiselle tyttarelleen perintöoikeutta, ellei perinnön myöntäjä ilmeisesti aikonut antaa sitä alaikäiselle lapselle.

16. Same, Sentences, kirja III.

Kun henkilö, jolle praetoriaanista hallintaa vaaditaan, tulee myöhemmin mielisairaaksi, paremman käsityksen mukaan hänen katsotaan ratifioineen teon, sillä ratifiointi tarkoittaa vain aiemman vaatimuksen vahvistamista.

Tit. 2. Pretoriaaninomistuksesta, kun on olemassa testamentti.

(1) Paulus, On Sabinus, kirja III.

Omaisuuuden pretoriaanista hallussapitoa ei missään tapauksessa voida myöntää perilliselle, jonka nimi on poistettu testamentista niin, että sitä tuskin voi lukea, vaikka tämä olisi tehty tahattomasti; sillä oletuksena on, että nimeä ei ole lisätty asianmukaisesti, vaikka tällainen hallinta voidaan myöntää, jos nimi on poistettu sen jälkeen, kun testamentti on esitetty. Sillä jos testamentti oli olemassa kuolinhetkellä, vaikka se olisi sittemmin tuhottu, perintö voidaan myöntää praetorian hallintaan, koska on totta, että testamentti on joskus ollut olemassa.

Tit. 3. Mielisairaalle, pikkulapselle, mykälle, kuolleelle tai sokealle henkilölle myönnetystä omaisuuden praetoriasta.

1. Papinianus, Kysymyksiä, kirja XV.

Titius korvattiin mielisairaana henkilön perilliseksi. Määräaika, joka on säädetty pretoriaanisen hallussapidon vaatimiseen, ei kulje määrättyä perillistä eikä sijaista vastaan niin kauan kuin mielisairas henkilö pysyy samassa tilassa, ja jos mielisairaana henkilön edunvalvoja hankkii hallussapidon hänen nimissään, määräaika, joka on säädetty vaatimuksen esittämiselle niiden tahojen toimesta, jotka ovat tietoisia tosiseikoista, ei kulje häntä vastaan. Isä voi nimittäin vaatia hallussapitoa imeväisikäisen lapsensa puolesta, mutta jos hän ei sitä tee, lasta ei tästä syystä suljeta pois. Mutta mitä on tehtävä, jos edunvalvoja kieltäytyy hakemuksen tekemisestä? Eikö ole oikeudenmukaisempaa ja asianmukaisempaa antaa hallintaoikeus lähiomaiselle, jotta omaisuus ei jäisi ilman omistajaa? Jos tämä hyväksytään, sijainen voidaan velvoittaa antamaan vakuus kaikille niille, joille omaisuus olisi siirrettävä, jos määrätty perillinen kuolee mielisairaana tai jos hän, tultuaan jälleen järkiinsä, kuolee myöhemmin ennen kuin hän ottaa perinnön vastaan; sillä sijainen voi itse kuolla mielisairaana henkilön elinaikana, eikä hän silti puuttuisi muiden vaatimuksiin, jos hän itse kuolisi ennen perinnön vastaanottamista.

(2) Ulpianus, Ediktistä, kirja XXXIX.

Henkilö, joka on mykkä, kuuro tai sokea, voi saada omaisuuden preetorin haltuunsa, jos hän ymmärtää, mitä tapahtuu.

Tit. 4. Testamentin määräysten vastaisesta omaisuuden preetoriaanisesta hallussapidosta.

1. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXXIX.

Meidän on ymmärrettävä termi "lapset", kun sitä käytetään testamentin määräysten vastaisen omaisuuden preetoriaanisen hallussapidon yhteydessä, tarkoittavan joko luonnollisia tai adoptiolapsia, jos heidät on joko nimetty perillisiksi tai heistä on tehty perinnöttömät.

(1) Lisäksi lapset kutsutaan testamentin määräysten vastaisen jäämistön praetoriaaniseen hallintaan samalla oikeudella ja samassa järjestyksessä, jossa heidät kutsutaan siviilioikeuden mukaiseen perimyksen.

(2) Tämän yleisen periaatteen katsotaan koskevan myös postuumisti syntyneitä lapsia.

(3) Pomponius katsoo, että kun lapset palaavat vihollisen vankeudesta ja nauttivat postliminium-oikeutta, heidät voidaan testamentin määräysten vastaisesti ottaa preetoriaaniperintöön.

(4) Kun yksi kolmesta pojasta on joutunut vihollisen vangiksi, kaksi jäljelle jäänyttä, jotka ovat kotona, saavat präetoriaanisen hallinnan, joka kattaa kaksi kolmasosaa omaisuudesta.

(5) Sama sääntö koskee postuumisti syntynyttä lasta, sillä niin kauan kuin hänen syntymäänsä odotetaan, hänellä on oikeus osuuteen jäämistöstä.

(6) Praetor antaa omaisuuden hallinnan lapsille, jotka ovat omia isäntiään. Sillä jos heidät on vapautettu emansipaatiosta tai vapautettu vanhempien määräysvallasta jollakin muulla tavalla, he saavat hankkia omaisuuden hallintaan; mutta näin ei ole adoptiolapsen kohdalla, sillä jotta hänet voitaisiin ottaa preetoriaaniseen hallintaan, hänen on kuuluttava lasten joukkoon.

(7) Eräällä miehellä oli poika ja tämän pojanpoika. Hän vapautti poikansa ja adoptoi hänet pojanpoikansa sijasta ja vapautti hänet sitten toisen kerran. Heräsi kysymys, loukkasiko hän pojanpojan oikeuksia. Parempi mielipide on mielestäni se, että pojanpoika ei ollut poissuljettu, koska hänen isänsä joko pysyi adoptoituna pojanpoikana tai hänet vapautettiin. Katson

nimittäin, että kun isä oli kerran vapautettu, pojanpojalla ja hänen isällään olisi ediktin ehtojen mukaan oltava oikeus saada omaisuus haltuunsa.

(8) Eräällä miehellä oli poika ja hänen kautta pojanpoika; poika vapautettiin tai, jäätyään isänsä hallintaan, karkotettiin. Heräsi kysymys, vaikuttaisiko tämä pojanpojan oikeuksiin. Parempi mielipide on, että kummassakin tapauksessa pojanpojan olisi sallittava saada omaisuus pretoriaanien hallintaan, sillä karkotettuja henkilöitä pidetään kuolleina.

(9) Kun isä ja hänen poikansa karkotettiin kumpikin ja molemmat saivat oikeutensa takaisin, sanomme, että pojan olisi sallittava saada kiinteistön pretoriaaninen hallintaoikeus. Jos poika kuitenkin tuomittiin kaivoksiin tai johonkin muuhun orjuuteen rinnastettavaan rangaistukseen ja palautettiin sen jälkeen oikeuksiinsa, hänet kuitenkin hyväksytään tilan pretoriaaniseen hallintaan; näin ei kuitenkaan ole, jos häntä ei palauteta entiseen tilaansa.

2. Hermogenianus, Epitomes of Law, kirja III.

Samaa sääntöä sovelletaan, jos isä tuomitaan rangaistusvankilaan ja hän saa myöhemmin oikeutensa takaisin.

3. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXXIX.

Emansipoituneet lapset eivät ainoastaan itse pääse pretoriaanisen omaisuuden hallintaan, vaan myös heidän lapsensa.

1. Jos miehellä on kaksi pojanpoikaa, ja vapautettuaan toisen heistä adoptoi hänet poikansa sijasta, katsokaamme, onko hänellä yksin oikeus praetoriaaniseen omistukseen poikana. Tämä perustuu siihen olettamukseen, että vainaja adoptoi mainitun pojanpojan poikanaan ja toisen pojanpojan isänä, jonka hän säilytti hallinnassaan. Tässä tapauksessa on parempi katsoa, että hänellä on yksin oikeus saada perintö hallintaan praetoriaanilain nojalla.

2. Mutta jos mainittu pojanpoika vapautuu, on parempi päätellä, että hänellä ei ole oikeutta hallintaan pojan ominaisuudessa. Sillä tätä niin sanottua poikaa ei lueta lasten lukumäärään, koska hänen adoptiolla hankittu oikeutensa on menetetty emansipaation myötä.

3. Jos minulla on poika ja hänen kautta pojanpoika ja adoptoin pojanpojan pojan sijasta pojanpojan, molemmilla on oikeus pretoriaaniseen hallussapitoon; mutta on selvää, että jos pojanpoika vapautetaan, hän ei voi saada hallussapitoa, koska hänen isänsä on hänen etusijallaan.

4. Jos joku vapautumisen jälkeen antaa poikansa isälleen adoptoitavaksi tämän omaksi pojaksi, on täysin oikeudenmukaista, että hänelle myönnetään kaikki oikeudet, joihin kuka tahansa muu argoitunut lapsi on oikeutettu, ja sen vuoksi hänet on

liitettävä isänsä kanssa, kun hänelle myönnetään praetoriaaninen hallintaoikeus. Jos mainittu pojanpoika vapautetaan adoptionensa jälkeen, on täysin oikeudenmukaista, että hänet suljetaan pois, sillä silloin hän palaa oikeaan asemaansa, eikä häntä pitäisi yhdistää isänsä kanssa.

5. Jos vapautettu poika menee naimisiin naisen kanssa ilman isänsä suostumusta ja hänelle syntyy lapsi, ja kun hänen isänsä on kuollut ja mainittu lapsenlapsenlapsi pyytää, että hänet asetetaan isoisänsä omaisuuteen, hänen hakemuksensa olisi hyväksyttävä. Sillä kun preetori kumoaa vapautuksen, laillinen poika ei menetä oikeuksiaan sellaisenaan; vapautuksen kumoaminen tehdään nimittäin siksi, että lapset voivat sitä helpommin saada perinnön preetorin haltuunsa, eikä heitä suljeta sen ulkopuolelle. Ja vaikka poika menisi naimisiin niin huonomaineisen naisen kanssa, että avioliitto hänen kanssaan olisi häpeällinen sekä hänelle itselleen että hänen isälleen, sanomme silti, että mainitusta naisesta syntyneen lapsen olisi sallittava saada perintöomaisuus haltuunsa, koska hänen isoisänsä olisi voinut käyttää oikeuttaan jättää hänet perinnöttömäksi. Ratkaistessaan tapausta, jossa testamenttia vastaan on hyökätty piittaamattomana, toimivaltaisen tuomarin on tuomiota antaessaan punnittava sekä pojanpojan ansioita että isän rikkomuksia.

6. Jos ylimennyt emansipoitunut poika antaa itsensä argoitavaksi ennen kuin hakemus perinnön hallussapidosta on tehty, hän menettää oikeutensa vaatia hallussapitoa vastoin testamentin määräyksiä.

7. Jos joku antaa pojanpoikansa, joka on hänen hallinnassaan, adoptoitavaksi emansipoituneelle pojalleen, kyseisen pojanpojan isä saa testamentin määräysten vastaisesti ottaa isoisän jäämistön haltuunsa, jos isä on jo kuollut, koska hän kuuluu hänen perheeseensä; ja hän itse voi saada luvan ottaa jäämistön haltuunsa testamentin määräysten vastaisesti.

8. Samaa sääntöä sovelletaan, kun vapautunut poika antaa oman, vapautumisensa jälkeen syntyneen poikansa isälleen adoptioksi ja tämä sitten kuolee; sillä tässä tapauksessa mainitun pojanpojan olisi sallittava saada isänsä jäämistö haltuunsa aivan kuin hän ei kuuluisi muuhun perheeseen.

9. Kun isä liittyy adoptioperheeseen ja hänen poikansa ei, voiko poika saada haltuunsa adoptioperheen jäsenenä kuolleen isänsä jäämistön? Mielestäni oikeudenmukaisempi mielipide on, että vaikka poika ei ehkä kuulukaan samaan perheeseen kuin isänsä, hänen olisi silti sallittava ottaa haltuunsa hänen kuolinpesäänsä kuuluva omaisuus praetoriaanilain nojalla.

10. Lapsilla, joita ei voida laillisesti määrätä perillisiksi, ei ole oikeutta vaatia jäämistön hallintaa vastoin testamentin määräyksiä. Sanat "ei voida määrätä" viittaavat heidän isänsä kuolinhetkeen.

11. Kun yksi useammasta lapsesta on määrätty perilliseksi, hänen ei pitäisi sallia ottaa jäämistöä haltuunsa vastoin testamentin määräyksiä. Sillä jos hänellä olisi testamentin mukaan oikeus hallintaan, mitä hyötyä olisi siitä, että hänelle

annettaisiin hallinta vastoin testamenttia? On selvää, että jos joku toinen lapsi turvautuisi ediktiin, hänellä olisi testamentin määräysten vastaisesti oikeus hallintaan.

12. Jos joku on kuitenkin määrätty perilliseksi jonkin ehdon nojalla, hän ei voi saada omaisuutta haltuunsa testamentin vastaisesti; ja tämän Julianus totesi Digestin kahdeskymmenennessä kolmannessa kirjassa. Mutta entä jos ehtoa ei noudateta? On totta, että silloin hän voisi saada perinnön haltuunsa vastoin testamentin määräyksiä.

13. Jos vapautettu poika nimitetään perilliseksi ehdolla, jota hän ei voi täyttää, hän voi saada testamentin määräysten vastaisesti perintöomaisuuden prätoriaalisen hallinnan; ja hänen pitäisi saada se, koska hänet on nimitetty perilliseksi, mutta hän ei voi saada sitä testamentin määräysten vastaisesti. Jos ehto ei kuitenkaan täyty, preetorin on suojeltava häntä samassa määrin kuin jos hän olisi saanut hallintaoikeuden vastoin testamentin määräyksiä.

14. Vaikka pojanpoika määrätään perilliseksi tämänkaltaisella ehdolla, sovelletaan samaa sääntöä.

15. Jos yhtä useammasta lapsesta ei ole nimitetty perilliseksi, mutta hänen orjansa on nimitetty, ja hän määrää hänet ottamaan perinnön vastaan, häneltä on evättävä testamentin määräysten vastainen hallintaoikeus.

16. Samaa sääntöä sovelletaan, jos lapsi haluaa mieluummin ottaa sen, mikä on jätetty hänelle tai hänen orjalleen; sillä tässä tapauksessa testamentin määräysten vastainen jäämistön hallussapito olisi evättävä häneltä.

4. Paulus, Ediktistä, kirja XLI.

On huomattava, että testamentin määräysten vastainen omaisuuden hallussapito luvataan lapsille riippumatta siitä, onko perillistä vai ei. Ja tästä syystä sanomme, että lapsilla on oikeus omaisuuden hallintaan vastoin itse testamenttia. Vastakkainen sääntö pätee suojelijan tapauksessa.

1. Jos joku määrää perillisen, joka on hänen hallinnassaan, tai luopuu perinnöttömyydestä ja siirtää pojanpojan hänen kauttaan, ei ole mitään syytä soveltaa praetoriolakia, koska pojanpoika ei ole hänen laillinen perijänsä. Tätä sääntöä sovelletaan myös kaukaisempiin sukulaisuusasteisiin.

2. Testamentin määräysten vastaisen hallussapidon myöntämistä koskevaa ediktiä ei sovelleta naisten testamentteihin, koska heillä ei ole lakimääräisiä perillisiä.

3. Kun syntymätön lapsi periytyy, voidaan sallia, että toinen lapsi, joka on määrätty isänsä perilliseksi, saa haltuunsa kuolinpesän omaisuuden jo ennen ensin mainitun lapsen syntymää; koska olisi epäoikeudenmukaista, että perillinen, jota ei

ole nimetty, voisi vaatia jäämistön hallintaa niin kauan kuin sitä voidaan vaatia vastoin testamentin määräyksiä, eikä hallintaa voida myöntää vastoin testamentin määräyksiä niin kauan kuin ylimennyt lapsi ei ole vielä syntynyt; ja vaikka hän kuolisi ennen syntymää, hän kuitenkin siirtää jäämistön hallintaoikeuden perilliselleen. Tämä on erityisen tarpeellista silloin, kun perilliseksi on määrätty vapautettu lapsi, koska hän ei voi tällä välin päästä perintöön.

5. Julianus, Digest, kirja XXIV.

Jos lapset kuitenkin kuolevat ennen kuin he vaativat perinnön hallussapitoa praetorilta, ei ole epäoikeudenmukaista, että praetori päättää, että heidän perillisensä saavat hallintaoikeuden joko testamentin määräysten mukaisesti tai niiden vastaisesti.

(6) Paulus, Ediktistä, kirja XL.

Jos vapautettu poika saa pojan ja kuolee sitten, ja isoisä kuolee sen jälkeen, pojanpoika on oikeutettu preetorin hallintaan isoisänsä omaisuudesta.

1. Jos isoisä on emansipoinut poikansa ja pojanpoikansa, pojanpoika ei ole oikeutettu omaisuuteensa pojan elinaikana, mutta isänsä kuoleman jälkeen hänellä on oikeus isoisänsä omaisuuden pretoriaaniseen hallintaan.

2. Jos vain pojanpoika vapautetaan ja isoisä ja sen jälkeen hänen isänsä kuolee, vapautettu pojanpoika on praetori-ediktin nojalla oikeutettu isänsä jäämistöön, koska hän olisi isänsä perillinen, jos häntä ei olisi vapautettu isoisänsä määräysvallasta.

3. Jos poika on vapautettu ja pojanpoika on jäänyt isoisän määräysvallan alaiseksi ja molemmat ovat siirtyneet, molemmilla on oikeus saada omaisuus haltuunsa pretoriaanisen lain nojalla.

4. Jos vapautettu poika on kuulunut adoptioperheeseen ja hänellä on poika, pojanpoika ei ole oikeutettu hallitsemaan luonnollisen isoisän jäämistöä praetoriaanisen asetuksen nojalla. Ja vaikka vapautettu poika antaisi itsensä adoptioon sen jälkeen, kun hänelle on syntynyt poikia, sovelletaan samaa sääntöä. On selvää, että jos adoptiovanhemman isoisän perheeseen syntynyt lapsi vapautuu, hänellä on oikeus saada prätoriaaninen omistusoikeus luonnollisen isoisänsä omaisuuteen. Adoptio ei vaikuta lapsen oikeuksiin niin kauan kuin hän pysyy vieraassa perheessä. Lisäksi jos hän on vapautettu, hän voi saada vanhempiensa omaisuuden haltuunsa pretoriaaniediktin nojalla, edellyttäen, että hän on vapautettu heidän elinaikanaan eikä heidän kuolemansa jälkeen, sillä on varmaa, että häntä ei voida vapauttaa heidän kuolemansa jälkeen.

7. Gaius, Provincial Edict, kirja XIV.

Jos poika vapautetaan ja hänen poikansa jää isoisänsä hallintaan, pojanpoika saa isoisänsä elinaikana luvan saada isänsä omaisuuden pretoriaanisen hallinnan.

8. Ulpianus, Ediktistä, kirja XL.

Praetor ei ole sitä mieltä, että perinnöttömyyden vuoksi häpeään joutuneet ja perinnönjaon ulkopuolelle jätetyt lapset saisivat testamentin ehtojen vastaisesti saada pretoriaanisen hallinnan, aivan kuten siviililain mukaan he eivät estä vanhempiensa testamentin täytäntöönpanoa; sillä näissä olosuhteissa heillä on oikeus hyökätä testamenttia vastaan, koska se on epäoikeudenmukainen, jos he niin haluavat tehdä.

1. Ei riitä, että perillisen perinnöttömäksi julistaminen tapahtuu siten, että tämä mainitaan testamentin jossakin kohdassa, vaan hänen on nimenomaisesti mainittava kuuluvan siihen asteeseen, jota vastaan perintöoikeuden hallussapitoa vaaditaan praetoriolain mukaan. Näin ollen, jos poika on jäänyt perinnöttömäksi ensimmäisessä asteessa ja siirtynyt toiseen asteeseen, eivätkä ensimmäisessä asteessa nimetyt perilliset vaadi perintöomaisuuden hallintaa praetoriaanisesti, mainittu poika voi saada sen haltuunsa testamentin ehtojen vastaisesti.

2. Jokainen perinnöttömäksi jääminen ei estä lasta saamasta perintöomaisuutta haltuunsa vastoin testamentin määräyksiä, vaan ainoastaan silloin, kun se on laillisesti tehty.

3. Kun perinnöttömäksi jäänyt poika on yksi useista perillisistä, Marcellus sanoo Digestin yhdeksännessä kirjassa, että häntä ei pidetä perinnöttömäksi jääneenä, ja siksi hän voi vaatia omistusoikeutta praetoriaanilain nojalla testamentin ehtojen vastaisesti ketä tahansa muuta perillistä vastaan.

4. Jos poika jätetään perinnöttömäksi ja nimitetään sitten perilliseksi, ja se aste, jolla hänet on nimitetty, tulee voimaan, uskon, että edikti tulee voimaan toisen pojan osalta, ja että hän voi vaatia perinnön praetoriaanista hallintaa testamentin ehtojen vastaisesti.

5. Kun poika on jäänyt pois ensimmäisessä asteessa ja hänet on jätetty perinnöttömäksi toisessa asteessa ja ensimmäisessä asteessa määrätty perilliset kuolevat ennen testamentin tekijän kuolemaa, on todettava, että pojalla, joka on jäänyt pois, ei ole oikeutta saada perintöomaisuutta testamentin ehdoista poiketen; sillä perintöomaisuuden tila suhteessa toiseen asteeseen on sellainen, että siihen ei voida ryhtyä ensimmäisessä asteessa eikä sitä voida vaatia praetoriaanisesti hallintaan. Jos nimetty perillinen kuitenkin kuolee testamentin tekijän kuoleman jälkeen, Marcellus katsoo, että kun oikeus testamentin määräysten vastaiseen perinnön hallintaan on kerran siirtynyt pojalle, hänellä on siihen edelleen oikeus. Ja vaikka se ehto, josta perillisen määrääminen riippui, ei täyttyisikään, hän sanoo myös, että poika, joka on siirtynyt tuossa määrin, voi myös vaatia testamentin määräysten vastaisesti praetoriaanista hallintaoikeutta. Hän sanoo myös, että samaa sääntöä sovelletaan, vaikka

perilliseksi määrätty postuumisti syntynyt lapsi ei syntyisikään; sillä hän katsoo, että tässä tapauksessa pojalla on testamentin ehtojen vastaisesti oikeus perinnön preetoriaaniseen hallintaan.

6. Kun joku kirjoittaa perinnöttömäksi tulemisensa omin käsin, tarkastellaan, voiko hän saada testamentin määräysten vastaisesti pesän preetoriaanisen hallinnan. Marcellus sanoo Digestin yhdeksännessä kirjassa, että tällainen perinnöttömäksi julistaminen vahingoittaa hänen oikeuksiaan, koska senaatti ei ole määrännyt, että jos joku tekee jonkin teon itseään vastaan, sitä on pidettävä kirjoittamattomana.

7. Kun joku, joka on luopunut emansipoituneesta pojastaan, arropoi tämän, Papinianus sanoo kysymysten kahdessatoista kirjassa, että luonnolliset oikeudet ovat aina etusijalla tämänkaltaisessa tapauksessa, ja siksi tällainen perinnöttömäksi julistaminen vahingoittaa poikaa.

8. Muukalaisen osalta hän kuitenkin yhtyy Marcelluksen näkemykseen, jonka mukaan perinnöttömäksi julistaminen ei vaikuta hänen oikeuksiinsa, jos isä myöhemmin ottaa hänet haltuunsa.

9. Kun poika on palannut vankeudesta postliminium-oikeuden nojalla, on sanottava, että aiemmin tehty perinnöttömäksi julistaminen vahingoittaa häntä.

10. Jos luonnollinen isä luopuu perinnöttömyydestä pojastaan tämän kuuluessa adoptioisälle ja hänen poikansa vapautuu sen jälkeen, perinnöttömyys vahingoittaa hänen oikeuksiaan.

11. Praetor ei halua, että adoptiolapset suljetaan pois perinnön hallussapidosta, jos he ovat määrättyjä perillisiä; ja Labeo sanoo, että hänen päätöksensä on mitä oikeudenmukaisin, sillä lapset eivät ole täysin vieraita. Jos heidät siis nimitetään perillisiksi, he voivat testamentin ehtojen vastaisesti saada perintöomaisuuden prätorialisesti haltuunsa; mutta he eivät yksinään voi tehdä ediktiä päteväksi, ellei joku niistä, jotka ovat jääneet perinnöttömiksi, voi saada sitä sovellettavaksi. Jos tätä lasta ei kuitenkaan nimitetä perilliseksi, vaan joku muu henkilö, joka voi hankkia tilan hänen puolestaan, ei ole mitään syytä sallia, että hän saisi sen haltuunsa vastoin testamentin määräyksiä.

12. Lisäksi, jotta näiden lasten sallittaisiin saada prätorialinen hallintaoikeus, heidän on oltava testamentintekijän suoria jälkeläisiä, sillä jos olen antanut adoptoitavaksi pojan, jonka olen itse adoptoinut, ja jos muut lapseni saattavat ediktin voimaan, edellä mainitulle lapselle ei myönnetä testamentin määräysten vastaista prätorialista hallintaoikeutta perintöön.

13. Testamentin ehtojen vastainen praetoriaaninen hallintaoikeus myönnetään myös adoptioperheeseen kuuluvalla lapsella, jos hänet on nimitetty perilliseksi siinä määrin, jota vastaan perinnön hallintaa voidaan vaatia.

14. Ei ole yllättävää, että emansipoitunut poika, joka on jäänyt perinnöttömäksi, voi antaa määrätyille perillisille suuremmat oikeudet kuin mihin heillä olisi ollut oikeus, jos he olisivat jääneet ainoiksi perillisiksi; sillä jos poika, joka oli isänsä määräysvallassa, nimitetään perilliseksi neljänteen osaan hänen omaisuudestaan, ja toinen emansipoitunut poika siirtyy yli, hän saa puolet omaisuudesta emansipoituneen pojan kautta, ja jos hänellä ei olisi emansipoitunutta veljeä, hänellä olisi oikeus vain kahdestoistaosaan omaisuudesta. Jos perillinen on määrätty vain hyvin pienelle osalle jäämistöä ja kun ediktiä sovelletaan, hänellä on oikeus nauttia vain siitä osasta, johon hänet on määrätty perilliseksi, mutta hän voi saada paljon enemmänkin preetoriaanisen hallussapidon kautta. Sillä myöntäessään testamentin ehtojen vastaisesti perinnön hallinnan, praetori päättää antaa kullekin lapselle ne osuudet, joihin hänellä olisi ollut oikeus, jos hänen isänsä olisi kuollut testamentittomana ja lapsi olisi jäänyt hänen hallintaansa. Näin ollen riippumatta siitä, oliko vapautettu tai hänen määräysvallassaan pysynyt tai adoptioon annettu lapsi määrätty perilliseksi pieneen osuuteen jäämistöstä, häntä ei rajoiteta siihen osaan jäämistöstä, johon hänet määrättiin perilliseksi, vaan hänellä on oikeus täyteen osuuteen.

(9) Gaius, Maakuntaediktistä, XIV kirja.

Sillä ei ole merkitystä, onko adoptioisä elossa vai kuollut, sillä ainoa tutkimus, joka tehdään, on se, kuuluuko lapsi adoptioerheeseen.

10. Ulpianus, Ediktistä, kirja XL.

Jos testamentin tekijän kuoleman jälkeen määrätty perillinen antaa itsensä adoptoitavaksi, hän voi testamentin määräysten vastaisesti saada perintöomaisuuden prätoriaanisen hallinnan, koska määrätyn perillisen adoptio ei vaikuta haitallisesti muihin testamentissa mainittuihin perillisiin.

1. Jos hänen luonnollinen isänsä antaisi pojan adoptioon äidinpuoleiselle isoisälleen, ja edikti tulee voimaan toisen lapsen osalta, parempi mielipide on, että jälkimmäinen voi saada perinnön haltuunsa; sillä emme vaadi, että hän astuu perinnön haltuun, vaan riittää, että perintö on siirretty hänelle, ja että se voidaan hankkia laillisesti.

2. Kun poika annetaan adoptioon ja kun hän adoptioisän määräyksestä otettuaan perinnön vastaan vapautuu, hän voi testamentin ehtojen vastaisesti saada perinnön prätoriaaliseksi haltuunsa; sillä hänellä itsellään on siihen suurempi oikeus kuin adoptioisällä.

3. On huomattava, että jos adoptiolapsena annettu poika tulee kuolinpesään, hänelle myönnetään hallinta vastoin testamentin määräyksiä; mutta toisaalta, jos joku saa perinnön tai osuuden kuolinpesästä, hän ei saa vastoin testamentin määräyksiä prätoriaanista hallintaa.

4. Lapset, joilla ei testamentin määräysten vastaisesti ole oikeutta hallussapitoon, eivät voi saada edes osuutta jäämistöstä, jos ediktiä sovelletaan; sillä mitä hyötyä olisi suosia heitä ja antaa heille mahdollisuus saada osa jäämistöstä, koska heillä ei ole oikeutta mihinkään?

5. Lapset, jotka on jätetty perinnöttömiksi, eivät voi tehdä ediktiä voimassa olevaksi, joten heitä ei voida liittää muiden kanssa, kun jälkimmäiset saavat perinnön haltuunsa praetoriaanilain nojalla; ja heillä on vain yksi valitusperuste, nimittäin väittää, että testamentti on piittaamaton.

6. Ne, jotka vaativat testamentin ehtojen vastaisesti praetoriaanista hallussapitoa muiden hyväksi, eivät odota, kunnes ohitetut lapset tekevät hallussapitoa koskevan hakemuksen, vaan he voivat itse vaatia sitä milloin tahansa. Koska he ovat kerran saaneet luvan saada sen muiden hyväksi, he eivät välitä siitä, aikovatko entiset perilliset vaatia sitä vai eivät.

11. Paulus, Ediktistä, kirja XLI.

Jos luonnollinen isä on määrännyt adoptiossa annetun pojan perilliseksi ja toinen vaatii ediktin etua vastoin testamentin määräyksiä, jälkimmäisellä on oikeus etuoikeuteen. Jos ehto ei kuitenkaan täyty, hänet suljetaan pois perintöoikeuden piiristä. Mielestäni tämä koskee myös sitä, joka on määrätty ehdottomasti perilliseksi, mutta sitä ei ole tehty lain mukaisesti.

1. Testamentin määräysten vastainen perinnönjako jaetaan samalla tavalla kuin lakimääräinen perimys testamentin perusteella. Näin ollen yhden pojan pojanpojan pojanpojat saavat keskenään yhden osuuden.

12. Gaius, On the Provincial Edict, kirja XIV.

Jos kaksi poikaa yhdessä kahden toisen pojan pojanpojan pojanpojan kanssa on oikeutettu saamaan tilan praetoriaanisen hallinnan, eikä yksi pojanpoika vaadi sitä, hänen osuutensa tulee hänen veljelleen; mutta jos toinen pojista ei vaadi hallintaa, hänen veljensä sekä pojanpojat hyötyvät siitä, sillä silloin tila jaetaan kahteen yhtä suureen osaan, joista poika saa toisen ja pojanpojat toisen.

1. Jos on olemassa kaksi testamenttia ja toinen, jossa poika jätetään perinnöttömäksi, on laadittu asianmukaisesti ja toinen, jossa poika jätetään perinnöttömäksi, on puutteellinen, se, joka jätetään perinnöttömäksi jälkimmäisessä testamentissa, voi laillisesti vaatia perinnöttömäksi jäävän perinnön praetoriaanista hallussapitoa, jos toisessa testamentissa mainitut perilliset ovat sellaisia, joilla olisi oltava etusija ensimmäisessä testamentissa mainittuihin nähden siinä tapauksessa, että poika jätetään perinnöttömäksi. Näin ollen on vahvistettu sääntö, jonka mukaan, kun se, jota vastaan poika vaatii pesän praetoriaanista hallintaa, voi saada sen, jos poika suljetaan pois, myös jälkimmäinen voi laillisesti vaatia pesän praetoriaanista hallintaa, mutta jos hän ei voi saada pesää, myös poika suljetaan pois.

13. Julianus, Digest, kirja XXIII.

Jos vapautettu poika saa testamentin ehtojen vastaisesti tilan preetorin haltuunsa, nimitetty perillinen joutuu luovuttamaan hänelle kartanoon kuuluvat maat ja orjat; sillä on vain oikeudenmukaista, että kaikki, mitä nimitetty perillinen on saanut kartanosta, siirretään sille, jonka preetori on nimittänyt hänen tilalleen.

1. Jos jollakin on kaksi poikaa ja hän antaa toisen pojan adoptoitavaksi pojanpojan ja nimittää hänet perilliseksi sen jälkeen, kun toinen poika on jättänyt toisen pojan pois, herää kysymys, mitä sääntöä tässä tapauksessa olisi noudatettava ja pitäisikö pojanpojanpojan saada vain isänsä osuus vai täysi osuus perinnöstä. Vastasin, että jos pojanpoika on adoptoitu ja määrätty perilliseksi, niin kauan kuin hänen isänsä on toisen määräysvallassa tai vapautettu, hän ei voi saada testamentin ehtojen vastaisesti prätorian-omistusta. Jos hänen isänsä kuitenkin kuolee ennen kuin hän on saanut perinnön preetoriaanisen hallinnan, pojanpoika ei voi vaatia perintöä.

2. Jos isä sen jälkeen, kun hän on luovuttanut vapautetun pojan, määrää perillisikseen kaksi muuta poikaansa, joista toinen on edelleen hänen hallinnassaan ja toinen annettu adoptioon, ja jos testamentissa on myös luovutettu kaksi jälkimmäisen pojan pojanpoikaa, jotka kuuluvat perheeseen, vapautettu poika, poika, joka oli edelleen isänsä määräysvallassa, ja adoptioon annettu poika sekä hänen kaksi lastaan voivat kukin vaatia haltuunsa kolmanneksen jäämistöstä siten, että viimeksi mainitulla on oikeus kuudesosaan ja hänen lapsillaan toiseen kuudesosaan.

3. Jos isä, jolla oli kaksi poikaa, vapautti toisen heistä, jolla itsellään oli lapsia, ja adoptoi sen jälkeen pojan sijasta yhden pojanpoikansa, jonka hän oli aiemmin vapauttanut, ja kuoli sen jälkeen, kun hän oli testamentissaan ohittanut vapautetun pojan, olisi vain oikeudenmukaista myöntää vapautus pojanpojan tilalle tulleelle pojanpojalle ja jakaa kuolinpesä kolmeen osaan siten, että isänsä hallintaan jääneen pojan pitäisi saada yksi osa; pojanpojan sijasta adoptoidulle pojanpojalle toinen ja vapautetulle pojalle sekä pojanpojan tilalle tulleelle pojalle kolmas. Ja vaikka poika kuolisi ja joku toinen pojanpoika adoptoitaisiin hänen tilalleen, omaisuus on jaettava kolmeen osaan, ja olisi oikeudenmukaista, että pojanpojan sijasta adoptoitu pojanpoika ei saisi vähemmän kuin mitä hän olisi saanut, jos häntä ei olisi laskettu pojanpoikien joukkoon, vaan joku vieras olisi adoptoitu.

(14) Africanus, Kysymyksiä, kirja IV.

Jos kahdesta vapautetusta pojasta toinen nimitettiin perilliseksi ja toinen jätettiin testamentissa huomiotta, ja nimitetyn pitäisi päästä perintötilaan, katsotaan, että vaikka ediktissä ei nimenomaisesti mainita tällaista tapausta, perilliseksi nimitetty poika ei voi silti vaatia perintötilan preetoriaanista hallintaa sen vuoksi, että hän on hyväksynyt isänsä testamentin. Ediktiossa ei nimittäin sallita vapautetun pojan saada prätoriaanista hallintaa, jos hän on vastaanottanut perinnön, olipa hän saanut sen

sitten nimitetyltä perilliseltä tai niiltä, jotka prätoriaanilain nojalla vaativat hallintaa testamentin määräysten vastaisesti. On kuitenkin huomattava, että praetorin on suojeltava määrättyä perillistä, joka ottaa vastaan testamentilla hänelle jätetyn perintöosuuden, edellyttäen, että hän ei saa siitä suurempaa osuutta kuin mihin hänellä olisi ollut oikeus, jos hän olisi saanut praetoriaanisen hallinnan; ja vain tässä suhteessa hän voi vahingoittaa itseään. Mutta jos hänet on määrätty perilliseksi vain pieneen osaan jäämistöstä, hän voi pitää vain tämän osan, ja hänen on maksettava mahdolliset perintöosuudet, jotka kuuluvat vieraille perillisille. Jos määrätty perillinen on isän määräysvallan alainen ja hänestä tulee välttämätön perillinen, voidaan sanoa, että hän voi vaatia perintöomaisuutta prätoriaanisesti, edellyttäen, että hän ei ole puuttunut sen asioihin, sillä jos hän on puuttunut, hänen katsotaan olevan samassa asemassa kuin vapautettu poika, koska hän on hyväksynyt isänsä testamentin.

1. Poika, joka adoptioperheen jäsenenä avioitui ja sai pojan ja emansipaati hänet adoptioisän kuoleman jälkeen. Katsottiin, että hänen pojanpoikansa saattoi praetorin määräyksellä vaatia haltuunsa luonnollisen isoisänsä jäämistöön kuuluvaa omaisuutta vastoin tämän testamenttia. Jos taas emansipoitunut poika, saatuaan itse pojan ja emansipoituaan hänet, antaisi itsensä argoitavaksi ja kuolisi adoptioisänsä kuoleman jälkeen, ei ole epäilystäkään siitä, etteikö hänellä olisi praetorin määräyksellä oikeus praetorin hallussapitoon vastoin isänsä ja isoisänsä testamenttien määräyksiä, jotta häntä ei muutoin suljettaisi pois molempien jäämistöstä.

(15) Marciamis, säännöt, kirja V.

Kun vapautettu poika on testamentilla perinnöttömäksi jätetty, hän ei mielestäni voi vaatia testamentin ehtojen vastaisesti pesän preetoriaanista hallintaa, jos määrätty perillinen esittää poikkeuksen petoksen perusteella, joka perustuu velkaan, jonka hän oli isälleen velkaa; sillä tässä tapauksessa hän on ikään kuin luopunut oikeudesta vaatia pesän preetoriaanista hallintaa. Tämä on kuitenkin ymmärrettävä sovellettavaksi myös silloin, kun poika ei ole halunnut estää velkaa vaativaa perillistä tekemästä poikkeusta "jos testamentin määräysten vastaista jäämistön hallintaa ei voida myöntää pojalle", vaan käyttää mieluummin poikkeusta vilpillisen mielen perusteella.

16. Pomponius, On Sabinus, kirja IV.

Jos vapautettu poika jättäisi poikansa tämän isoisän määräysvallan alaiseksi ja antaisi vieraan perillisen luottamuksen nojalla tehtäväksi siirtää omaisuutensa hänelle, jos hän vapautuisi isoisänsä määräysvallasta, omaisuuden hallussapitoa ei pitäisi antaa isoisälle preetoriaanisen lain nojalla, jos olisi syytä olettaa, että hän tuhlaisi pojanpojan omaisuutta.

17. Ulpianus, On Sabinus, kirja XXXV.

Jos isä antautuisi adoptioon ja hänen poikansa ei seuraisi häntä sen vuoksi, että hänet oli aiemmin vapautettu, poika ei saa vaatia isänsä omaisuutta pretoriaanisesti haltuunsa, koska isä kuului yhteen sukuun ja poika kuuluu toiseen sukuun. Myös

Julianus omaksui tämän mielipiteen. Marcellus kuitenkin sanoo, että hänen mielestään on epäoikeudenmukaista, että poika suljetaan pois perinnön preetoriasta siitä syystä, että hänen isänsä antoi itsensä adoptioon, sillä kun poika ei anna itseään adoptioon ja hänen isänsä antaa, poika jää ilman isää; tämä mielipide ei ole kohtuuton.

18. Hermogenianus, Epitomes of Law, kirja III.

Jos poika kuitenkin jää ehdon nojalla perinnöttömäksi ja vaatii testamentin määräysten vastaisesti perintöomaisuutta prätorialisesti haltuunsa, vaikka hänet olisikin määrätty perilliseksi ehdon nojalla, hänet suljetaan pois perintöomaisuuden hallussapidosta; sillä lapset riistetään vanhempiensa perintöomaisuudesta positiivisen päätöksen seurauksena.

(1) Perinnön ja lahjoituksen mortis causa pidättäminen sekä trustin toteuttaminen evätään siltä, joka on vastoin testamentin ehtoja saanut perintöomaisuuden prätorialisesti haltuunsa; eikä sillä ole merkitystä, onko perintöomaisuus saatu suoraan vai toisen henkilön väliintulon kautta.

19. Tryphoninus, Disputations, kirja XV.

Kun sanotaan, että lapsille myönnetään testamentin ehtojen vastainen perintöomaisuuden pretoriaaninen hallintaoikeus, tämä on ymmärrettävä siten, että riittää, että heidän isänsä kuollessa oli olemassa testamentti, jonka nojalla he saattoivat joko ottaa perintöomaisuuden vastaan tai vaatia sen hallintaa pretoriaanisen ediktin nojalla; vaikka kumpaakaan näistä asioista ei tehty eikä olisi voitu tehdä jälkikäteen. Jos nimittäin kaikki nimetyt perilliset ja heidän sijaisensa kuolisivat ennen testamentin antajaa ja nimitettäisiin perillinen, joka ei testamentin nojalla voisi ottaa perintöä, olisi hyödytöntä vaatia perintöä haltuun vastoin testamentin määräyksiä, sillä se olisi täysin vailla vaikutusta.

20. Same, Disputations, kirja XIX.

Testamentin tekijä jätti perinnöttömäksi poikansa, joka oli hänen hallinnassaan, ja peri toisen, jonka hän oli vapauttanut. Heräsi kysymys siitä, missä olosuhteissa vapautettu poika olisi oikeutettu saamaan perintöomaisuuden prätorialisesti haltuunsa. Vastasin, että jos nimetyt ulkomaiset perilliset ottaisivat kuolinpesän vastaan, isänsä määräysvallassa pysynyt poika jäisi sen ulkopuolelle. Jos mainitut perilliset kuitenkin hylkäisivät sen, minkä he voisivat helposti tehdä, koska he eivät voisi saada siitä mitään sen vuoksi, joka testamentin määräysten vastaisesti oli oikeutettu praetorian hallintaan, ja koska poika, joka oli jäänyt isänsä määräysvaltaan, olisi isänsä laillinen perillinen, koska hänestä oli tullut oma isäntänsä; silti emansipoitunut poika, joka oli vaatinut praetorian hallintaa testamentin ehtojen vastaisesti, olisi yksin oikeutettu siihen. Mutta koska perinnöttömyydellä ei ole voimaa eikä vaikutusta, jos perintöä ei hyväksytä testamentin nojalla, Julianus katsoo hyvin perustellusti, että tämä ei saisi estää perinnöttömäksi jäänyttä poikaa hankkimasta isänsä perintöä vastoin testamentin määräyksiä. Jotta kaikilta muilta osin mitätön testamentti ei näyttäisi olevan voimassa ainoastaan siltä osin kuin kyse on

perinnöttömyyden moitteesta, asia siirretään testamentin tekijän kuolemaan, jotta praetori voi suojella vapautettua poikaa suoraa ja ainoaa lakimääräistä perillistä vastaan ja turvata hänelle puolet perinnöstä. Nimitetyn vieraan perillisen saama etu on siis ostettavissa, ja koska hän ei voi laillisesti saada mitään jäämistöstä, hän voi siihen ryhtymällä sulkea pois vanhempiensa määräysvallassa pysyvän pojan, ja lain mukaan siirtää sen kokonaisuudessaan emansipoituneelle pojalle vastoin testamentin ehtoja. Jos määrätty perillinen kuitenkin hylkää kuolinpesän, hän antaa perinnöttömäksi jääneelle perilliselle, josta nyt tulee ainoa perillinen, oikeuden osuuteensa siitä. Sillä aivan kuten praetori suojelee vapautettua perillistä, kun jäämistöä ei oteta vastaan, niin isänsä määräysvaltaan jäänyttä poikaa ei pitäisi ehdottomasti sulkea pois, jos jäämistö hyväksytään; mutta hän saa vaatia sitä vapautettua poikaa vastaan sillä perusteella, että testamentti on perusteeton.

(1) Katsotaan kuitenkin, jos molemmat perilliset saavat isänsä omaisuuden, onko vapautettu perillinen velvollinen maksamaan toiselle maksun, koska hän ei ole siihen velvollinen sen ediktin pykälän ehtojen mukaan, jonka nojalla hän saa testamentin ehtojen vastaisesti prätoriaalisen hallinnan, koska siinä määrätään, että vapautetun perillisen on annettava vakuus maksusta niille, joille omaisuus luovutetaan hallintaan. Isänsä määräysvallassa olevaa perillistä ei nimittäin testamentin määräysten vastaisesti kutsuta perintöomaisuuden pretoriaaniseen hallintaan, koska hänet on nimenomaisesti jätetty perinnöttömäksi. Osallistumista ei myöskään edellytä ediktin se pykälä, jonka mukaan emansipoitunut poika voi saada pesän pretoriaanisen hallinnan sen jälkeen, kun hänen isänsä on kuollut kuolinpesän jälkeen, sillä vaikka hänen veljensä voi olla lakimääräinen perillinen; emansipoitunut poika ei kuitenkaan saa pesän pretoriaanista hallintaa edellä mainitun pykälän perusteella. Pelkäänpä, että perinnönjättäjäksi määrätyn, kuolinpesän hylkäävän perittävän toimesta ei ole pojalle mitään hyötyä, paitsi että hän voi saada puolet isänsä jäämistöstä; mutta sen avulla hän ei saa puolta vapautetun pojan omaisuudesta. Tämänkaltaisessa tapauksessa seurauksena on, että jos isänsä valvonnassa oleva perillinen määrätään saamaan pienempi osuus kuin mihin hänellä muutoin olisi ollut oikeus ja jos hänen vapautettu veljensä on saanut perinnön praetorin haltuunsa, vaikka ediktin sanat viittaavat myötävaikutukseen, praetorin päätöksellä tämä etu kuitenkin evätään häneltä. Paljon enemmän on kuitenkin syytä siihen, että hän ei saisi hyötyä myötävaikutuksesta, sillä koska hänen isänsä on erottanut hänet perinnöttömäksi, häntä ei testamentin ehtojen vastaisesti kutsuta perinnön pretoriaaniseen hallintaan; ja sen vuoksi, että määrätty perillinen on hylännyt perinnön, hän ei ole oikeutettu mihinkään, koska vapautettu poika, joka on testamentin ehtojen vastaisesti saanut hallinnan praetorilta, on varsinaisen perillisen asemassa.

(2) Mainittu emansipoitunut poika joutuu maksamaan omasta osuudestaan kaikki perinnöt, jotka on testamentattu perittävän lapsille ja jälkeläisille, ei kuitenkaan kaikkia, vaan vain puolet, koska perinnöstä jää jäljelle isän hallinnassa olevalle pojalle. Perittävillä ei kuitenkaan ole syytä nostaa kannetta häntä vastaan, koska hän on laillinen perillinen. Mutta jos hän on saanut testamentin ehtojen vastaisesti perinnön pretoriaanisen hallinnan, hänen on maksettava testamentin siinä osassa, jonka vastaisesti hän on saanut perinnön haltuunsa, myönnettyt legaatit, vaikka määrätty perillinen ei ottaisi vastaan perintöä vastaan. Näin ollen tässä tapauksessa isän määräysvallan alle jäävän pojan asema on itse asiassa parempi kuin jos häntä ei olisi perinnöttömäksi jätetty.

21. Modestinus, Pandects, kirja VI.

Jos miehellä on poika ja hänen kauttaan hänen hallinnassaan oleva pojanpoika, ja hän antaa poikansa adoptioon, mutta pitää pojanpoikansa hallinnassaan, ja hänen poikansa, jonka adoptioisä on sittemmin vapauttanut, kuolee nimettyään vieraita perillisiä, isoisänsä hallinnassa pysynyt poika voi vaatia isänsä omaisuuden preetoriaanista hallussapitoa, vaikka ei ehkä koskaan olekaan ollut isoisänsä hallinnassa. Näin ollen katsotaan, että ei ole välttämätöntä, että hän on ollut isän määräysvallassa; sillä jos toisin päätetään ja poikaa ei vapauteta, sen pojanpoika, joka jäi isoisänsä määräysvaltaan, voi vaatia testamentin määräysten vastaisesti pesän preetoriaanista hallintaa.

1. Samaa oikeussääntöä sovelletaan, kun poika on vapautettu, hänen pojanpoikansa jää isoisänsä määräysvaltaan ja annetaan sen jälkeen adoptioksi isälleen; toisin sanoen hän voi vaatia isoisänsä testamentin ehtojen vastaisesti isoisänsä jäämistön praetoriaanista hallussapitoa, koska hänestä ei tällä adoptiolla tule toisen suvun jäsentä.

2. Jos kuitenkin vapautettu poikani adoptoi vieraan henkilön pojakseen, kyseinen adoptiopoika ei voi vaatia testamenttini määräysten vastaisesti perintöomaisuuttani praetoriaanisesti hallintaan, koska hän ei ole koskaan ollut lapsenlapsen suhteessa minuun.

Tit. 5. Perinnön maksamisesta silloin, kun testamentin määräysten vastaisesti on saatu perinnönjakajan hallintaoikeus perintöön.

1. Ulpianus, Ediktistä, kirja XL.

Tässä osastossa käsitellään luonnollisen oikeudenmukaisuuden periaatetta, joka on otettu käyttöön tiettyä tarkoitusta varten, eli jotta ne, jotka tekevät testamentista vaikutuksettoman saamalla sen vastoin sen määräyksiä hallinnan, pakotetaan maksamaan testamentteja ja toteuttamaan testamenttisitoumuksia tiettyjen henkilöiden eli lasten ja jälkeläisten, vaimojen ja miniöiden hyväksi, joille on tehty myötäjaisluovutuksia.

1. Praetori käyttää termejä jälkeläiset ja lapset yleisessä merkityksessä eikä erittele eri sukulaisuusasteita ; näin ollen maksu on suoritettava heille ad infinitum. Praetor ei ole myöskään määritellyt eri henkilöitä eikä sitä, kuuluvatko he mies- vai naissukupuoleen. Sen vuoksi kuka tahansa joko ylenevässä tai alenevassa polvessa oleva saa vaatia perintöä; edellyttäen kuitenkin, että heidän välillään on verisukulaisuus.

2. Sallimme myös niiden lasten vaatia perintöään, jotka testamentintekijä on antanut adoptoitaviksi tai jotka ovat adoptiolapsia, jos he ovat edelleen lapsia hänen kuolemaansa saakka.

3. Myös kuolemanjälkeisille jälkeläisille testamentatut perinnöt maksetaan.

2. Julianus, Digest, kirja XXIII.

Jos siis poika vapautuu, kun hänen vaimonsa on raskaana, ja saa testamentin ehtojen vastaisesti prätoriaalinen omaisuuteensa, hän on velvollinen maksamaan pojanpojalle testamentatun perinnön.

3. Ulpianus, Ediktistä, kirja XL.

Jos kuitenkin on tehty lahjoituksia mortis causa, ne on mielestäni pidettävä voimassa; mutta jos ne on annettu muille kuin edellä mainituille henkilöille, on mielestäni katsottava, että saajilta on evättävä ne.

1. Praetor on kuitenkin ajatellut vain jälkeläisiä ja yleneviä jälkeläisiä, sillä hän ei ota huomioon veljelle tai sisarelle jätettyä perintöä.

2. Lisäksi ainoastaan se on velkaa, joka on jätetty suoraan yleneville tai jälkeläisille; sillä jos jotain testamentataan heille kuuluvalla orjalla tai heidän alaisuudessaan olevalle henkilölle, he eivät ole oikeutettuja siihen, sillä emme kysy, keneltä perintö on saatu, vaan kuka on saanut kunnian.

3. Jos perintö kuitenkin testamentataan yhdessä yhdelle edellä mainituista henkilöistä ja toiselle, jolle ei pitäisi suorittaa maksua, vain ensin mainitulle kuuluva osa säilyy.

4. Samoin jos joku näistä henkilöistä veloitetaan maksamaan vieraalle henkilölle perintö, joka on jätetty hänelle itselleen, on sanottava, että sitä ei pidä maksaa, koska hän ei saa siitä mitään hyötyä.

5. Jos ehdotatte tapausta, jossa testamentti on testamentattu vieraalle henkilölle, ja hänet veloitetaan maksamaan se jollekin testamentin tekijän jälkeläisistä tai ylenevistä sukulaisista, katsomme, että olosuhteisiin nähden se olisi maksettava.

6. Lisäksi, jos testamentti jätetään vieraalle sillä ehdolla, että hänen on maksettava se jollekin testamentin tekijän jälkeläisistä, on täysin perusteltua sanoa, että praetorin ei pitäisi kieltäytyä nostamasta kanteita testamentin takaisinperimiseksi.

7. Jälleen kerran vain laillisesti testamentattujen perintöjen pitäisi olla niiden henkilöiden maksettavana, jotka saavat testamentin määräysten vastaisesti perinnön preetorin haltuunsa. Näin ollen on totta, että niitä ei ole maksettava silloin, kun poika saa testamentin ehtojen vastaisesti praetorian hallinnan.

4. Julianus, Digest, kirja XXIII.

Tästä syystä käy usein niin, että määrätyt perilliset hylkäävät perinnön, koska he tietävät, että vapautettu poika on joko vaatinut tai aikoo vaatia hallintaa vastoin testamentin määräyksiä.

(5) Ulpianus, Ediktistä, kirja XL.

Eräs testamentintekijä määräsi alle murrosikäisen poikansa perilliseksi ja nimitti hänelle sijaisen, mutta jätti emansipoituneen poikansa huomiotta; ja molemmat pojat saivat sen jälkeen perintöomaisuuden preetorin haltuunsa. Perinnöksi testamentattiin tiettyjä testamenteja, jotka alaikäisen sijaisen oli maksettava paitsi jälkeläisille ja yleneville sukulaisille myös vieraille. Herää kysymys, jos alle murrosikäinen lapsi kuolisi, olisiko sijainen velvollinen maksamaan perinnöt. Voidaan todeta, että jos mainittu alaikäinen on vastuussa perinnöistä, ne on maksettava vain testamentin tekijän jälkeläisille tai yleneville sukulaisille; mutta jos alaikäisen sijainen on vastuussa niiden maksamisesta, hänen on maksettava ne kaikille testamentinsaajille Falcidian-lain huomioon ottaen; toisin sanoen hän voi pitää itsellään neljänneksen isän omaisuuden puoliskosta, joka on joutunut hänen haltuunsa, tai kahdeksasosan koko omaisuudesta.

(1) Jos mainittu alle murrosikäinen lapsi nimitetään perilliseksi vain kahdestoistaosaan jäämistöstä, parempi mielipide on, että sijaisen on alistettava puolet omaisuudesta maksuun ja maksettava sen jälkeen perinnöt, kun hän on pidättänyt Falcidian-lain salliman neljänneksen; sillä vaikka alaikäinen olisi nimitetty perilliseksi vain kahdestoistaosaan jäämistöstä, kertymä kasvattaa silti perintöjä, jotka jäävät sijaisen maksettaviksi.

(2) Lisäksi preetori toivoo, että perintöosuudet maksetaan kaikille lapsille, lukuun ottamatta niitä, joille hän myöntää testamentin määräysten vastaisesti hallinnan, edellä mainituista syistä; sillä hän ei katso, että näiden pitäisi saada vaatia heille testamentattuja perintöosuuksia sen jälkeen, kun hän on myöntänyt heille preetori-omistuksen. Lapsen olisi siis päätettävä, haluaako hän mieluummin vaatia testamentin ehtojen vastaisesti praetoriaanista hallintaa vai vaatia perintöään. Jos hän

päättää toimia testamentin vastaisesti, hänellä ei ole oikeutta perintöön; jos hän hyväksyy perinnön, hän ei voi vaatia testamentin määräysten vastaisesti praetorian hallintaa, mikä on nykyinen käytäntömme.

(3) Jos joku saa testamentin ehtojen vastaisesti perinnön preetoriaanisen hallinnan ja myöhemmin käy ilmi, että hän ei ole yksi niistä lapsista, joilla on oikeus perintöön, mutta kuuluu kuitenkin niihin, joille testamentti olisi maksettava, on vahvistettu, että häneltä ei saa riistää oikeutta vaatia perintöään, ei tavanomaisella preetoriaanilain mukaisella menettelyllä eikä myöskään Karbonin ediktin sallimalla menettelyllä.

(4) Jälleen kerran perintö voidaan evätä paitsi silloin, jos henkilö on saanut praetoriossa haltuunsa, myös silloin, jos hän on saanut jotain vainajan testamentilla. Tästä seuraa, kuten Julianus sanoo, että jos perillinen, joka on vastoin testamentin määräyksiä saanut perinnön pretoriaanisen hallussapidon, on jo nimitetty alle murrosikäisen veljensä sijaiseksi alaikäisen veljen kuollessa, häneltä evätään kanne perinnön takaisinsaamiseksi.

(5) Kun testamentin tekijän lapsille ja vieraille henkilöille on testamentattu perintö, vaikka Falcidian-lain määräämä vähennys tehdään kaikkien osalta ja se vähentää lasten perintöosuutta; siitä syystä, että perintöosuutta ei makseta vieraille henkilöille, lasten perintöosuutta kuitenkin korotetaan siitä syystä, että vieraille henkilöille ei makseta perintöosuutta.

(6) Jos kuitenkin osa jäämistöstä testamentataan jollekin jälkeläisistä tai ylenevistä jälkeläisistä, onko se säilytettävä hänelle samalla tavalla kuin perinnönjakojen kohdalla on tapana? Julianus katsoo hyvin perustellusti, että tässä tapauksessa on noudatettava samaa sääntöä perintöosuuden suhteen kuin mitä on noudatettu testamentin suhteen. Jumalallisen Piuksen reskriptiossa hyväksytään tämä näkemys, sillä omaisuutta ei ainoastaan lahjoiteta kunniakkaalla arvonimellä, vaan tällaiset testamenttimääräykset saavat myös suuremman arvon kuin silloin, kun testamentataan pelkkiä perintöjä.

(7) Lisäksi tällaisille henkilöille olisi myönnettävä helpotusta kuitenkin siinä määrin, että vain heidän täysi osuutensa suojataan, vaikka heille olisi jätetty suurempi osa jäämistöstä; sillä jos he olisivat saaneet pienemmän osan, heillä olisi oikeus nostaa kanne vain sen verran, kuin heille oli testamentattu. Samaa sääntöä olisi noudatettava testamenttien, trustiin jätetyn omaisuuden ja mortis causa -luovutusten osalta.

(8) Onko se, jolle osa jäämistöstä on jätetty, velvoitettava maksamaan testamentti kaikille testamentinsaajille vai vain tietyille etuoikeutetuille henkilöille? Parempana mielipiteenä on hyväksytty, että ne olisi maksettava vain etuoikeutetuille henkilöille. Hän ei kuitenkaan ole ainoa, joka hyötyy tästä; sillä jos jokin osa jäämistöstä on kuormitettu testamenttilahjoituksilla, olipa kyse sitten jälkeläisistä, ylenevistä jälkeläisistä tai vieraista henkilöistä, ei ole epäilystäkään siitä, etteikö se, mitä ei makseta vieraille henkilöille, hyödyttäisi jälkeläisiä ja yleneviä jälkeläisiä. Näin ollen ainoa tapaus, jossa vieraille maksamatta jääneet testamentit tulevat sille, joka testamentin ehtojen vastaisesti vaatii praetorian hallintaa, on se, että niitä ei makseta testamentinsaajille, jotka ovat joko jälkeläisiä tai yleneviä jälkeläisiä.

6. Julianus, Digest, kirja XXIII.

Salvius Aristo Julianukselle, tervehdys. Eräällä miehellä oli vapautettu poika, ja kun hän oli testamentannut hänet, hän määräsi testamentissaan perillisiksi isänsä ja vieraan henkilön ja antoi isälleen lisäksi testamentin. Poika vaati testamentin ehtojen vastaisesti perintötilaa pretoriaanien hallintaan. Kysyn, jos molemmat perilliset olisivat tulleet kuolinpesään, tai jos jompikumpi heistä olisi tullut, tai jos kumpikaan heistä ei olisi saanut tulla, olisiko perintö maksettava isälle, ja jos olisi, niin kuinka paljon hänellä olisi siitä oikeus? Vastasin, että olen usein huomauttanut, että ediktin pykälä, jonka mukaan vapautettu poika, joka on testamentin määräysten vastaisesti saanut perinnön haltuunsa, määrätään maksamaan lapsille ja vanhemmille testamentattuja perintöjä, on jokseenkin puutteellinen; sillä jos kolme neljäsosaa perinnöstä testamentattaisiin kenelle tahansa, se, jolle perintö olisi jätetty, olisi oikeutettu saamaan enemmän kuin vapautettu poika. Tästä olisi siis säädettävä asetuksella siten, että vapautettu poika saa osuutensa perinnöstä ja että määrätty perillinen ei saa enemmän kuin hän saa; ja perintöjen määrä olisi säädettävä siten, että kenellekään ei makseta tämän vuoksi enempää kuin mitä vapautetulle pojalle jää perinnön prätoriaalisen hallinnan nojalla.

7. Tryphoninus, Disputations, kirja XVI.

Nimittäin jumalallisen Piuksen Numidian kuvernöörille Tuscius Fuscianukselle osoitetun perustuslain mukaan perillisiksi määrättyjä vanhempia ja lapsia olisi suojeltava heidän täysien osuksiensa verran, aivan kuten testamenttien tapauksessa, jotta nämä henkilöt eivät saisi perillisiksi määräämisensä kautta enempää kuin mitä suhteellisesti jäisi sellaisen henkilön käsiin, joka olisi testamentin määräysten vastaisesti saanut perinnön pretoriaanisen hallinnan.

8. Ulpianus, Ediktistä, kirja XL.

Katsotaanpa, mitä meidän pitäisi ymmärtää termillä "täydet osuudet". Oletetaan esimerkiksi, että on kaksi henkilöä, jotka ovat saaneet testamentin määräysten vastaisesti praetorian hallinnan, ja että jälkeläisten ja ylenevien jälkeläisten joukossa on vain yksi perillinen, kolmasosa jäämistöstä olisi kummallekin kuuluva täysi osuus. Jos kuitenkin kolme henkilöä on saanut testamentin määräysten vastaisesti perintöosuuden, kullekin kuuluvan osuuden määrä on yksi neljäsosa. Tätä sääntöä noudatetaan myös testamenttien osalta. Jos kuitenkin yksi jälkeläisistä on saanut testamentin ehtojen vastaisesti praetorian hallintaoikeuden ja useat jälkeläiset ja ylenevässä polvessa olevat ovat saaneet testamentin, on sääntö ymmärrettävä siten, että pojalla, joka on jäänyt jälkeen, on oikeus puoleen jäämistöstä ja kaikilla muilla perillisillä, jotka kuuluvat jälkeläisten ja ylenevässä polvessa olevien joukkoon, on oikeus jäljelle jäävään puoleen.

1. Jos joku jälkeläisistä tai ylenevästä sukulaisista on määrätty sekä perilliseksi että testamentinsaajaksi, säilytämmekö hänelle vain hänen lakiosansa jäämistöstä vai maksammeko hänelle myös hänen perintöosuutensa; vai annammeko hänelle

vain sen, minkä näistä kahdesta hän voi valita? Parempi mielipide on, että hänelle on säilytettävä molemmat, kuitenkin siten, että hän ei saa molempia vastaanottaessa enempää kuin sen osuuden perintöosuudesta, johon hänellä on oikeus.

2. Jos hän, jolle osuus säilytetään, tulee kuolinpesään, testamentin tekijän antamat vapaudet tulevat välttämättä päteviksi hänen hyväksymisensä kautta. Meidän on kuitenkin pohdittava, pitäisikö se, joka astuu kuolinpesään, joutua vastuuseen kanteesta vilpillisen mielen perusteella. Parempi mielipide on, että jos hän sen jälkeen, kun ylimennyt perillinen on ilmoittanut hänelle, että hän on saanut testamentin määräysten vastaisesti perintöomaisuuden haltuunsa, hyväksyy sen ja lupaa maksaa toiselle perittäväälle hänen täyden osuutensa, häntä voidaan jossain määrin syyttää ja hän on vastuussa kanteesta vilpillisen mielen perusteella, koska hän vahingoittaa kuolinpesää, koska vapauden myöntämiset tulevat päteviksi.

3. Jos testamentin tekijän vaimolle tai miniälle on testamentattu jotain, mikä ylittää hänen myötäjäisensä määrän, ylimenevää osaa ei makseta, jos testamentin määräysten vastaisesti on saatu prätoriaalinen hallintaoikeus.

4. Ei ole epäilystäkään siitä, että termillä "miniät" ei tarkoiteta lapsenlapsenpoikien ja muiden vaimoja.

5. Lisäksi, jos myötäjäisiä korotetaan, en katso, että perintöosuutta pitäisi vähentää täyteen osuuteen, jos se on jätetty vaimolle tai miniälle, koska näillä naisilla on oikeus siihen pätevänä velkana.

6. Praetor ei sisällytä etuoikeutettuun testamenttiin ainoastaan myötäjäisiä, vaan myös kaikkea, mikä on jätetty myötäjäisten sijaan; kuten esimerkiksi silloin, kun myötäjäiset koostuvat tietystä omaisuudesta, ja sen tilalle voidaan testamentata rahasumma tai päinvastoin; edellyttäen kuitenkin, että nimenomaisesti mainitaan, että rahat jätetään myötäjäisten sijaan.

9. Paulus, Ediktistä, kirja XLI.

Kanne myönnetään naiselle, vaikka perintö olisi suurempi kuin myötäjäiset.

10. Ulpianus, On the Edict, kirja XL.

Mielestäni myös naista on suojeltava, vaikka hänet olisi määrätty perilliseksi tiettyyn osaan jäämistöstä myötäjäisten sijasta.

1. Lisäksi edellytämme, että naisen olisi pitänyt olla testamentin tekijän vaimo tämän kuolinhetkellä. Jos hän jätti myötäjäiset etuoikeutettuna perintönä miniälleen ja naisen pitäisi olla naimisissa hänen kuollessaan, perintö on mitätön, koska myötäjäiset eivät ole vielä maksettavissa. Mutta koska avioliiton ollessa voimassa kanne voidaan nostaa appiukon perillisiä vastaan, on katsottava, että naisella on oikeus vaatia tätä etuoikeutettua myötäjäisperintöä.

2. Se, joka testamentin ehtojen vastaisesti vaatii prätoriaalista hallintaa, ei ole velvollinen maksamaan kaikkia testamentissa mainituissa eri asteissa testamentattuja perintöjä, vaan ainoastaan niitä, jotka on testamentattu siinä asteessa, jota vastaan hän sai prätoriaalisen hallinnan. Sillä joskus hallussapitoa vaaditaan toista astetta vastaan, jossa testamentit on maksettava; kuten esimerkiksi silloin, kun testamentintekijä on asettanut kaksi perillisastetta ja jättänyt vapaaksi jääneen poikansa, ja silti hän on molemmissa asteissa testamentannut perintöjä jälkeläisille ja yleneville jälkeläisille. Julianus sanoo, että jos joku ensimmäisessä asteessa määrätystä on elossa, preetoriaanisen hallinnan saavan henkilön on maksettava ensimmäisen asteen lapsille ja vanhemmille testamentatut perinnöt; jos kukaan heistä ei kuitenkaan ole elossa, hänen on maksettava toisen asteen henkilöille jätetyt perinnöt. Mutta jos kukaan ensimmäiseen tai toiseen asteeseen kuuluvista ei ole elossa testamentin tekijän kuollessa, näyttää siltä, että pojalla, joka on kuollut, on oikeus saada prätoriaaninen hallintaoikeus ab intestato, eikä perintöjä tarvitse maksaa kenellekään. Jos määrätty perilliset kuitenkin kuolevat testamentin tekijän kuoleman jälkeen ja ennen perinnön vastaanottamista, praetoriaanista hallintaa koskeva vaatimus näyttäisi kohdistuvan heihin, eikä heille määrättyjä perintöjä ole maksettava, vaan ainoastaan ne, jotka on määrätty sijaisille.

11. Paulus, Ediktistä, kirja XLI.

Jos sekä määrätty perillinen että sijainen ovat elossa testamentin tekijän kuollessa, katsomme, että ne perinnöt, jotka määrättiin määrätyn perillisen tehtäväksi, olisi maksettava, vaikka kukaan ei saisikaan päästä perintöön.

12. Ulpianus, On the Edict, kirja XL.

Riippumatta siitä, ottavatko nimetyt perilliset perinnön vastaan vai eivät, on sanottava, että perinnöt, jotka heille on määrätty, on maksettava, vaikka toisessa asteessa nimetyt ovat saattaneet ottaa perinnön vastaan sen jälkeen, kun ensimmäiset ovat hylänneet sen.

13. Tryphoninus, Disputations, kirja II.

Olemme myös sitä mieltä, että perinnöt, jotka on määrätty sijaiselle, maksetaan, jos määrätty perillinen on jättänyt täyttämättä ehdon, joka ei ollut hänen valtansa. Sillä jos hän ei noudata ehtoa, vaikka hän olisi voinut siihen pystyä, hänen on katsottava olevan samassa asemassa kuin perillinen, joka kieltäytyy ottamasta perintöä vastaan, koska hän ei ole oikeutettu saamaan siitä mitään hyötyä, ja ansaitusti, koska hän ei ole noudattanut ehtoa.

14. Ulpianus, Ediktistä, kirja XIV.

Joskus joku saa testamentin määräysten vastaisesti prätoriaanisen hallinnan kuolinpesään oikeudella, joka hänellä on testamentin määräysten mukaisesti; esimerkiksi silloin, kun emansipoitunut poika on määrätty perilliseksi ja toinen

emansipoitunut poika ohitetaan testamentissa, ja määrätty perillinen saa prätoriaanisen hallinnan testamentin ehtojen vastaisesti ja ohitettu perillinen ei hae sitä. Tässä tapauksessa on täysin selvää, että ensiksi mainittu voidaan velvoittaa maksamaan kaikki perintöosuudet, aivan kuin ei olisi turvauduttu ediktiin; sillä ohitetun emansipaatioon oikeutetun pojan onnettomuus ei saisi hyödyttää määrättyä perillistä vain siksi, että ohitettu poika ei käyttänyt oikeuttaan.

1. Kun testamentintekijä on määrännyt pojan perilliseksi, ja häneltä peritään perintö yhdelle hänen jälkeläisistään tai ylenevistä jälkeläisistään, ja hän yhdessä muiden kanssa saa testamentin ehtojen vastaisesti perinnön preetoriaanisen hallinnan; on parempi päättää, että kaikki ne, jotka ovat saaneet testamentin ehtojen vastaisesti preetoriaanisen hallinnan, on pakotettava maksamaan tämä perintö.

(15) Paulus, Ediktistä, kirja XLI.

Kun isän valvonnassa oleva poika periytyy, häntä ei velvoiteta maksamaan testamenttia, vaikka hän vaatisi testamentin ehtojen vastaisesti omaisuutta haltuunsa; koska hän saa omaisuuden testamenttisaannon perusteella, eikä sen perusteella, että hän on vaatinut praetoriuksen hallintaa. Petokseen perustuva poikkeus ei vaikuta hänen oikeuksiinsa, ja olisi järjetöntä, että hänet pakotettaisiin maksamaan perintöjä, koska hän vaati praetorian hallintaa, sillä ilman sitä hänellä olisi oikeus koko omaisuuteen lakimääräisenä perillisenä. Jos siis on kaksi perillistä, jotka ovat siirtyneet pois, nimittäin toinen, joka on vapautettu, ja toinen, joka oli vielä isän määräysvallassa, eräät viranomaiset katsovat, että vapautettu perillinen ei ole velvollinen maksamaan perintöjä, koska hän on veljensä toimesta saanut puolet jäämistöstä, vaikka jos hän ei olisi esittänyt vaatimusta, hänellä olisi ollut oikeus koko jäämistöön. Mitä sitten pitäisi tehdä, kun varsinainen perillinen on kuollut? Sovelletaan äsken mainittua sääntöä. Jos kuitenkin perillinen on nimetty ja hänellä on isänsä testamentti, hänen pitäisi olla vastuussa testamentinsaajille, vaikka hän ei vaatisikaan perintöomaisuuden hallintaa.

1. Mutta jos toinen vapautetuista pojista nimitetään perilliseksi ja toinen ohitetaan ja molemmat saavat testamentin ehtojen vastaisesti perinnön preetoriaanisen hallinnan kuolinpesään, niin sen, joka nimitettiin perilliseksi, samoin kuin sen, joka ohitettiin, on maksettava testamentit. Jos kuitenkin määrätty perillinen on ainoa, joka on saanut testamentin määräysten vastaisesti perintöoikeuden, hänen on maksettava testamentit kaikille testamentinsaajille, aivan kuin hän olisi ottanut perinnön vastaan. Jos hän kuitenkin hyväksyy jäämistön ja se, joka on jäänyt pois, saa sen preetoriuden, hänen on maksettava testamentit vain niille henkilöille, jotka ovat etuoikeutettuja. Kysymys herää nimitetyn perillisen osalta, ja monet viranomaiset ovat sitä mieltä, että hänen on maksettava perintöoikeudet etuoikeutetuille henkilöille. Mielestäni tämä mielipide on oikea, koska prätori suojelee häntä siitä syystä, että hän on yksi niistä lapsista, jotka voivat vaatia perinnön hallintaa testamentin määräysten vastaisesti.

2. Häntä on suojeltava myös puolen perintöosuuden osalta, jos hänet on määrätty perilliseksi tätä suuremmalle osuudelle tai hänet on määrätty perilliseksi täsmälleen puoleen. Jos hänet on määrätty perilliseksi alle puoleen, katsomme, että häntä ei saa

suojata suuremman määrän osalta kuin se määrä, johon hänet oli määrätty; sillä miten hänellä voisi olla oikeus suurempaan määrään, koska hän ei ole saanut perintöomaisuutta praetoriaalisesti haltuunsa eikä häntä ole määrätty perilliseksi suurempaan osaan ?

3. Perintöä ei saa maksaa naiselle, joka ei ole tuonut miehelleen myötäjäisiä, vaikka se testamentattaisiinkin hänen myötäjäistensä palauttamisen varjolla.

4. Jos vieras perillinen on määrätty sillä ehdolla, että perintö testamentataan etuoikeutetulle henkilölle, jos hän maksaa perilliselle kymmenen aurea, hänelle myönnetään kanne perinnön takaisin saamiseksi, jos hän maksaa sen jollekin, joka on saanut perinnön haltuunsa vastoin testamentin määräyksiä, mutta ei, jos hän maksaa sen määrätylle perilliselle; sillä on järjetöntä, että hän nauttii perinnön tuottamaa hyötyä ja että toinen joutuu kantamaan perinnön maksamisen taakan. Jos hänet kuitenkin määrätään maksamaan se Titiukselle, hänen ei pidä maksaa sitä tälle vaan pojalleen.

16. Ulpianus, Disputations, kirja IV.

Jos oletamme tapauksen, jossa on kaksi lasta, joista toinen, joka on isänsä määräysvallassa, on jäänyt isän testamentilla ja toinen, joka on vapautettu, on hänen määräämänsä perillinen, ediktiota sovelletaan siltä osin kuin on kyse siitä, joka on vanhempien määräysvallassa. Jos kumpikin heistä vaatii testamentin määräysten vastaisesti praetoriaanista hallintaa, sen, joka jäi isänsä määräysvaltaan, ei tarvitse maksaa perinnönjättäjän jälkeläisille ja yleneville jälkeläisille perintöä, koska hänellä on oikeus omaisuuteen ab intestato. Mutta voidaanko sanoa, että vapautetun pojan ei pitäisi itse maksaa niitä, koska häneltä on riistänyt omaisuuden joku, joka ei olisi velvollinen maksamaan niitä, jos hän olisi yksin? Parempi mielipide on, että jälkimmäisen olisi joka tapauksessa maksettava testamentit jälkeläisille ja yleneville jälkeläisille; näin ollen, jos hän ei ole testamentin määräysten vastaisesti saanut praetoriaanista hallintaoikeutta, on sanottava, että häntä on suojeltava puolen perinnön osalta ja että hänen on maksettava testamentit perittävän laillisille edustajille. Epäilen, että hän ei ole velvollinen maksamaan kaikille testamentinsaajille; siitä syystä, että hänellä on täysi käyttöoikeus testamentinsaajan omaisuuteen, hänen olisi kuitenkin täytettävä kaikki testamentin mukaiset velvoitteensa siltä osin kuin on kyse hänen osuudestaan jäämistöstä.

17. Ulpianus, Digest, kirja XXXVI.

Jos emansipoitunut poika on testamentissa jätetty pois, ja hänen isänsä on määrännyt vieraan perillisen ja antanut hänelle tehtäväksi toimittaa omaisuus, joka on menetetty mainitun perillisen petoksen vuoksi, sen jälkeen kun perintö on hyväksytty, olisi pretoriaaninen kanne myönnettävä emansipoitunutta poikaa vastaan, toisin sanoen sen henkilön hyväksi, jolle poika oli velvollinen maksamaan perinnön; koska pretoriaanisen tarkoituksena on, että testamentin ehtojen vastaisesti omaisuuden hallussapito olisi myönnettävä ilman, että se vahingoittaa muiden henkilöiden oikeuksia.

(18) Africanus, Kysymyksiä, kirja IV.

Poika ja pojanpoika olivat isänsä määräysvallassa, heidät oli määrätty hänen perillisikseen, ja testamentintekijä jätti tämän lisäksi perinnön pojanpojalle. Jälkimmäisen isä, toinen poika, joka oli vapautettu, vaati perintöomaisuutta pretoriaanien hallintaan, ja pojanpoika tyytyi perintöön. Eräät viranomaiset olivat sitä mieltä, että kanne perinnön takaisinperimiseksi olisi myönnettävä pojanpojalle ainoastaan sitä poikaa vastaan, joka oli jäänyt isänsä määräysvaltaan, koska häneltä ei riistetty mitään, ja vapautettu poika sai osuuden, jota ei voitu rasittaa perinnöllä. Oikeudenmukaisempi päätös on, että kanne voidaan nostaa vain vapautettua poikaa vastaan, ja todellakin enintään neljäsosaa perinnöstä,

19. Sama, kysymyksiä, kirja V.

Siitä syystä, että jos kaikki perilliset vaatisivat perintöomaisuuden preetoriaanista hallintaa, puolet siitä jaettaisiin pojanpojan ja hänen isänsä kesken.

20. Marcianus, Säännöt, kirja IV.

Jos emansipoitunut poika vaatisi testamentin määräysten vastaisesti preetoriaanista hallintaa, on todettu, että testamentintekijän jälkeläisiä ja yleneviä sukulaisia olisi suojeltava. Jos testamentintekijä on kuitenkin tehnyt erilaisia mortis causa -lahjoituksia etuoikeutetuille henkilöille, heidän on osallistuttava suhteellisesti vapautetun pojan osuuteen, aivan kuten tapahtuu perinnön ja testamenttilahjoitusten jakamisen yhteydessä.

1. Jos isä kuitenkin kuolee testamentittomana, hänen poikansa ei voi valittaa mortis causa -luovutuksista, koska perinnönjakoa ei tapahdu.

21. Papinianus, Kysymyksiä, kirja XIII.

22. Jos se osa jäämistöstä, johon etuoikeutetulla henkilöllä on oikeus lain nojalla, hylätään, poika, joka on saanut praetoriuksen, hyötyy tästä osuudesta, mutta hän ei saa maksaa perintöjä muille kuin etuoikeutetuille henkilöille.

22. Sama, Opinions, kirja V.

Jos testamentin määräysten vastaisesti perinnön preetoriaaninen hallintaoikeus on annettu emansipoituneelle pojalle, joka on siirtynyt, toinen poika eli määrätty perillinen, joka on myös saanut preetoriaanisen hallinnan, tai joka tyytyessään siihen, mitä hän saa siviilioikeuden nojalla, ei hae preetoriaanista hallintaa, hänellä ei ole oikeutta etuoikeutettuun perintöön, joka on mahdollisesti jätetty hänelle.

23. Hermogenianus, Epitomes of Law, kirja III.

Ne, jotka jumalallinen Pius totesi voivansa pitää joko heille jääneen tai lakiosansa jäämistöstä, eivät saa mitään sellaisilta orjilta, jotka eivät ole voineet turvata vapauttaan testamentin määräysten vastaisesti annetun pretoriaanisen hallussapidon vuoksi.

24. Tryphoninus, Disputations, kirja XVI.

On noussut esiin seuraava kysymys: Onko se, jolle on testamentattu perintö, luettava lasten lukumäärään, jotta se voidaan maksaa hänelle pojalta, joka on saanut testamentin ehtojen vastaisesti perinnön pretoriaanisen hallinnan? Päätettiin, että hänen on säilytettävä tämä luonne siinä vaiheessa, kun perintö alkaa olla maksettavissa.

25. Marcellus, Digest, kirja IX.

Eräs mies, joka oli vapauttanut poikansa ja pitänyt pojanpoikansa määräysvallassaan, luopui pojastaan, määräsi pojanpoikansa perilliseksi tiettyyn osaan omaisuuttaan ja jätti testamentissaan toisen vapautetun poikansa yli. Voidaan väittää, että pojanpojalla oli oikeus vaatia testamentin määräysten vastaisesti perintöomaisuutta; sillä perintöomaisuus jaetaan suhteessa siihen osuuteen, jonka kukin olisi saanut testamenttisaannon yhteydessä, jos isä ei olisi ollut varsinainen perillinen.

1. Eräs testamentintekijä, jonka poika oli adoptoitu, määräsi perilliseksi pojanpoikansa, jonka hänen poikansa oli sittemmin synnyttänyt, ja jätti vapaaksi jääneen pojan perinnöttömäksi. Onko mainitulla pojanpojalla oikeus saada perintökaaren nojalla perintöomaisuus prätorialisesti haltuunsa? Häntä olisi kuitenkin suojeltava, aivan kuten jälkeläisiä ja jälkeläisiä, joille on maksettava testamentit niiltä, jotka ovat saaneet testamentin ehtojen vastaisesti prätoriaanisen hallinnan.

2. Jos testamentintekijä olisi pitänyt hallinnassaan yhden tai useamman pojanpojan pojanpojan, ei ole epäilystäkään siitä, että häntä tai heitä olisi suojeltava samassa määrin kuin jos pojanpojan pojanpoika tai perittävä äiti olisi määrätty perillisiksi, sillä häntä voidaan verrata heihin.

Tit. 6. Omaisuuden jakamisesta.

1. Ulpianus, Ediktistä, kirja XL.

Tämän tittelin aihe on ilmeisesti oikeudenmukainen; sillä praetor sallii emansipoitujen lasten saada omaisuuden haltuunsa vastoin testamentin ehtoja ja antaa heille siten osuuden isän omaisuudesta niiden kanssa, jotka olivat testamentin tekijän hallinnassa; ja hän katsoo tämän vuoksi, että niiden, jotka haluavat saada isänsä omaisuuden, tulisi sijoittaa kaikki omaisuutensa omaisuuden massaan.

1. Kollokaatio vaikuttaa kaikkiin niihin, joille on annettu praetoriusomistus.

2. On selvää, että jos praetori myöntää alaikäiselle tai jollekin muulle siihen oikeutetulle täydellisen palautuksen, hän myös palauttaa hänelle oikeuden saada vastoin testamentin määräyksiä, joita hän ei ollut käyttänyt hyväkseen, omaisuuden hallintaansa, ja palauttaa hänelle lisäksi kollokaatioedun.

3. Jos poika, joka on isänsä määräysvallassa, määrätään perilliseksi kolmeen neljäsosaan hänen omaisuudestaan ja vieras perillinen jäljellä olevaan neljännekseen, Julianus sanoo, että vapautettu poika, joka on vastoin testamentin määräyksiä hankkinut prätoriaalisen hallinnan, joutuu kollatoimaan omaa omaisuuttaan vain neljänneksen verran omaisuudesta, koska hän riisti veljeltään vain tämän määrän. Tämän näkemyksen todisteeksi Pomponius toteaa, että vapautettu poika on velvollinen jakamaan omaisuutensa vain testamentin tekijän pojanpoikien kanssa, jotka olivat hänen omia poikiaan.

4. Isä määräsi poikansa, jonka hän säilytti hallinnassaan, ja vieraan perilliseksi ja jätti emansipoituneen pojan yli testamentissaan. Molemmat pojat saivat testamentin ehtojen vastaisesti hänen omaisuutensa prätoriaalisesti haltuunsa. Voidaan katsoa, eikä epäoikeudenmukaisesti, että emansipoituneen pojan olisi täytynyt tehdä kollokaatio veljensä kanssa vain suhteessa siihen omaisuuden määrään, jonka hän oli riistänyt häneltä; sillä jos isän määräysvallassa ollut poika olisi määrätty perilliseksi alle puoleen omaisuudesta, tuntuisi epäoikeudenmukaiselta, että kollokaatio olisi vaadittu siltä, jonka kautta toinen poika sai suuremman osuuden isänsä omaisuudesta.

5. Näin ollen collationille on perusteita niin usein kuin isän määräysvallassa olevalle perilliselle aiheutuu haittaa vapautetun perillisen väliintulosta. Jos näin ei kuitenkaan tapahdu, ei ole mitään syytä collationiin.

6. Emansipoituneen pojan ei myöskään todellakaan tarvitse asettaa omaisuuttaan pesän massaan, kun hän on saanut sen isänsä testamentilla eikä ole saanut enempää kuin isä on hänelle jättänyt.

7. Jos hän on saanut puolet jäämistöstä perintönä tai niin paljon kuin hän on voinut testamentin määräysten vastaisesti saada prätoriaalain avulla, on sanottava, että häntä ei voida alistaa collationin piiriin.

8. Julianus sanoo samassa paikassa, että jos sen jälkeen, kun vapautettu poika on saanut pretoriaanisen hallinnan, isän hallinnassa ollut poika kuolee, edellinen voidaan velvoittaa collationiin omaisuudestaan siten, että hän antaa veljenpojalleen yhtä paljon kuin hän olisi itse antanut veljelleen, jos tämä olisi elossa. Jos varsinainen perillinen kuitenkin kuolee ennen kuin hän on saanut perinnön preetorin haltuunsa, hän sanoo, että preetorin on suojeltava perillistään sen osuuden verran, jonka isän määräysvallassa ollut poika oli määrätty perilliseksi, edellyttäen, että tämä ei ylitä hänen osuuttaan perinnöstä; mutta hän ei salli hänen pyytää tässä tapauksessa perinnönjakoa, koska preetorin haltuunotto ei tule voimaan.

9. Jälleen kerran preetori määrää collationin tehtäväksi, jotta voidaan antaa riittävä vakuus. Pomponius sanoo, että vakuus olisi annettava vakuuksien avulla; mutta katsotaanpa, voidaanko se antaa myös tallettamalla pantteja. Pomponius väittää seitsemänkymmenesyhdeksännessä Ediktiä käsittelevässä kirjassaan, että vakuus voidaan laillisesti antaa joko vakuuksien tai panttien avulla, ja yhdyn tähän näkemykseen.

10. Jos veli ei voi antaa vakuutta, on nimitettävä hänen osuudelleen kuraattori, jonka luo kuolinpesästä saadut rahat on talletettava, jotta vapautettu poika voi saada maksetun summan sen jälkeen, kun hän on sijoittanut oman omaisuutensa kuolinpesän massaan. Jos kuitenkin hänen itsepäisyytensä vuoksi kanne hänen osuutensa perimiseksi jäämistöstä hylätään, hän voi takuun antamisen jälkeen saada takaisin entiset oikeutensa.

11. Lisäksi, vaikka preetorin ediktiossa mainitaan velkakirja, Pomponius toteaa silti ediktin seitsemänkymmenennessä yhdeksännessä kirjassa, että myös itse omaisuuden collation voidaan tehdä; hän huomauttaa nimittäin, että collation voidaan tehdä joko luovuttamalla varsinainen omaisuus tai tekemällä velkakirja. Kuten hän sanoo, vapautettu perillinen jakaa siis omaisuutensa veljiensä kanssa, ja vaikka hän ei anna vakuutta, ediktin ehtoja noudatetaan. Voimme myös katsoa, että niitä noudatetaan, jos hän jakaa osan omaisuudesta heidän kanssaan ja antaa vakuuden siitä, että hän antaa lisää omaisuutta. Mutta koska jotkin esineet voivat jäädä piiloon, hän, joka ei anna vakuutta, ei tee riittävää kollokaatiota, vaikka hän jakaisi omaisuutensa. Jos kuitenkin tiedetään, mistä vapautetun pojan omaisuus koostuu, sen jakaminen muodostaa riittävän vakuuden. Jos tämä ei ole tiedossa, vaan sanotaan, että tiettyjä omaisuseriä ei ole tuotu yhteiseen massaan, on annettava vakuus niiden epävarmuuden vuoksi.

12. Mutta vaikka vapautettu poika asettaisi isänsä jäämistön massaan vain sen verran omaa omaisuuttaan, johon hänellä on oikeus, collationin lisäksi, hänen sanotaan osallistuneen riittävästi. Samaa sääntöä sovelletaan, jos hän luovuttaa velallisen velkakirjan kuolinpesälle tai siirtää maa-alueen tai muuta omaisuutta sen sijaan, mitä hänen pitäisi sijoittaa yhteiseen massaan.

13. Jos vapautettu poika joutuu tekemään collation kahden veljensä kanssa ja tekee sen toisen kanssa mutta ei toisen kanssa, riippumatta siitä, antaako hän tälle vakuuden vai jakaako hän oman omaisuutensa tämän kanssa, on harkittava, menettääkö hän vain yhden kuudenneksen kuolinpesästä vai pitäisikö häneltä riistää koko kolmannes siitä. Katson, että jos hän ei itsepäisyydessään aseta vakuutta, kanne koko kolmanneksen takaisinsaamiseksi olisi evättävä, sillä hänen ei katsota antaneen vakuutta, jos hän ei ole huolehtinut kaikkien asianosaisten korvaamisesta. Mutta jos hän ei kykene asettamaan vakuutta, häneltä olisi evättävä vain kanne kuudennen osan takaisinperimiseksi; kuitenkin siten, että hän voi täyttää vakuuden puutteen muilla edellä mainituilla keinoilla tai että hänen omaisuutensa säilyttämiseksi voidaan määrätä edunvalvoja. Jonkinlainen korvaus olisi kuitenkin myönnettävä sellaiselle, joka ei maksa täyttä osuutta jostain muusta syystä kuin itsepäisyydestä.

14. Adoptioperheeseen kuuluva lapsi on pakotettu tekemään collation; toisin sanoen ei hän itse, vaan se henkilö, jonka alaisuuteen hän kuuluu, kun häntä vaaditaan tekemään niin, jos hän mieluummin haluaa saada testamentin määräysten vastaisesti prätoriaalisen hallinnan. On ilmeistä, että jos adoptioisä vapauttaa hänet ennen kuin hän vaatii perinnön pretoriaanista hallintaa, häntä ei pakoteta tekemään collationia, ja tämä on todettu eräässä jumalallisten veljien reskriptiossa; kuitenkin sillä edellytyksellä, että adoptiopoika, joka on vapautettu, vapauttaa veljensä collationista, jos tämä on tehty ilman petosta.

15. Castrense peculium tai quasi castrense peculium ei ole veljesten välisen collationin kohteena; sillä monissa keisarillisissa konstituutioissa on määrätty, että tällaisen omaisuuden on kuuluttava yksinomaan kullekin yksilölle.

16. Mutta katsokaamme, voidaanko ketään pakottaa asettamaan yhteiseen perintöosaan omaisuutta, jonka isä on antanut tai joka on vielä erääntynyt ja maksettavana jonkin viran perusteella. Papinianus sanoo Kolmannessatoista kysymysten kirjassaan, että tällaista omaisuutta ei saa pakottaa sijoittamaan yhteiseen massaan, sillä sitä on pidettävä yksityisluonteisena virkaan liittyvien velvoitteiden vuoksi. Jos se on kuitenkin edelleen erääntynyt, asia on ratkaistava siten, että velasta ei vastaa yksin se, joka on saanut viran, vaan että yhteinen taakka lankeaa kaikkien perillisten kannettavaksi.

17. Jos vihollisen vangiksi joutunut poika palaa isänsä kuoleman jälkeen takaisin, vaikka hänellä ei tuolloin ollutkaan omaisuutta vihollisen hallussa ollessaan, hän saa kuitenkin luvan saada perintöomaisuuden pretoriaanisen hallinnan, ja hänen on tehtävä collation siitä omaisuudesta, joka hänellä olisi ollut isänsä kuollessa, jos häntä ei olisi otettu vangiksi. Hänen on myös tehtävä perinnönjako, jos käy ilmi, että hän oli saanut lunnaat viholliselta isänsä kuollessa.

18. Jos vapautetulle pojalle testamentataan perintö, joka tulee voimaan hänen isänsä kuolinhetkellä, hänen on myös tehtävä perinnöstä collation.

19. Jos isä nimitetään perilliseksi ja hänelle jätetään testamenttilahjoitus pojalleen maksettavaksi hänen kuollessaan, onko myös tästä tehtävä collation, koska testamentti on pätevä? Asia on niin, että sitä on pidettävä aivan kuin se olisi jätetty isän kuoleman jälkeen, eikä pojan ole pakko laittaa sitä jäämistön massaan, koska se ei isän kuollessa kuulunut hänelle.

20. Jos vapautettu poika on saanut vaimoltaan myötäjäiset, hänen ei tarvitse sijoittaa niitä jäämistömassaan, vaikka vaimo olisi kuollut ennen perittävän kuolemaa.

21. Jos alaikäinen, alle murrosikäinen, on argoitu, hänellä on jumalallisen Piuksen reskriptin mukaan oikeus neljäsosaan jäämistöstä; mutta katsotaanpa, jos hän vaatii praetoriutta luonnollisen isänsä jäämistöstä, onko hänen tehtävä collation sanotusta neljänneksestä. Kysymys on vain siitä, luovuttaako hän neljänneksen osalta kanneoikeutensa perilliselleen vai ei. Parempi näkemys on, että se siirtyy hänen perilliselleen, koska kanne on henkilökohtainen, ja siksi hänen on annettava vakuus neljänneksen osan sijoittamisesta perintöosuuden massoihin. Tämä tapahtuu kuitenkin vain silloin, kun oikeus neljänneksen osan saamiseen on jo vahvistettu; sillä jos adoptioisä, joka vapautti perillisen, on vielä elossa, on sanottava, että ei ole mitään syytä, miksi vakuus olisi asetettava; sillä toivo collationista on vielä ennaikainen, koska hän, jonka neljäs osa perinnöstä kuuluu, on vielä elossa.

22. Jos henkilöllä, jonka pitäisi tehdä collation omaisuudestaan, on poika, jolla on hallussaan peculium, castrense, häntä ei voida velvoittaa sijoittamaan peculiumia jäämistön massaan. Jos kuitenkin poika, jolla oli castrense peculium ja jonka omaisuuden hallussapitoa vaadittiin prätoriaanisen ediktin nojalla, olisi tuolloin jo kuollut, voidaanko isä velvoittaa asettamaan peculium collationiin? Koska isän ei ole välttämätöntä vaatia sitä, on sanottava, että se on sijoitettava jäämistön massaan; sillä sitä ei ole hankittu eikä otettu pois. Lisäksi katson, että jos poika on määrännyt perillisen, mutta hän ei ota perintöä vastaan ja hänelle pitäisi saada sijainen, peculium olisi asetettava perintöosan massaan, koska sitä ei tuolloin hankita eikä vieraannuteta.

23. Lisäksi collationin on tapahduttava silloin, kun omaisuus ei enää, kuulu vapautetulle pojalle, ja hän on syyllistynyt petokseen välttääkseen sen hallinnan. Tämä on kuitenkin ymmärrettävä siten, että se on kollokaation kohteena vain silloin, kun hän on luopunut siitä vilpillisesti, mutta jos hän on tehnyt jotakin välttääkseen omaisuuden saamisen, se ei ole kollokaation kohteena; sillä tässä tapauksessa hän on juonitellut itseään vastaan.

24. Kollokaatio on tehtävä eri osuuksista seuraavasti: jos esimerkiksi on kaksi poikaa, jotka ovat isänsä valvonnassa, ja toinen, joka on vapautettu ja jolla on kolmesataa omaa aurea, hänen on annettava kaksisataa aurea veljilleen varattuaan sata itselleen; sillä näin hän jakaa tasan heidän kanssaan, vaikka hän olisikin sellainen, joka tavallisesti ei tee kollokaatiota. Jos kuitenkin on kaksi vapautettua poikaa, joilla on kolmesataa aureita ja joista kaksi on isänsä valvonnassa, on myös sanottava, että kummankin on annettava sata aureita kummallekin isän valvonnassa olevalle veljelle ja pidättävä sata aureita; mutta vapautetut veljet itse eivät ole velvollisia tekemään kollokaatiota keskenään.

25. Kollokaatio myötäjaisista tehdään samalla tavalla, niin että se, joka sen tekee, sisällyttää myös itsensä niiden joukkoon, jotka jakavat sen.

(2) Ulpianus, Ediktistä, kirja XLI.

Kun sanomme, että lapsenlapsi, joka on syntynyt isoisänsä kuoleman jälkeen, voi saada preetoriaanisen hallinnan jälkimmäisen omaisuudesta vapautetun pojan nimissä, on katsottava, että hänen omaisuutensa on collationin alainen; vaikka ei voida sanoa, että hänellä, joka ei ollut vielä syntynyt, olisi ollut omaisuutta isoisänsä kuollessa. Hänen on siis sijoitettava omaisuus kuolinpesän massaansa riippumatta siitä, onko hän saanut sen kokonaisuudessaan isältään vai ainoastaan perinnön.

1. Pojan omaisuudella tarkoitetaan sitä, mitä hänelle on jäänyt velkojen vähentämisen jälkeen. Jos hän on kuitenkin jonkin ehdon nojalla velkaa, sitä ei pidä heti vähentää, vaan se on silti sijoitettava jäämistömassaan. Toisaalta pojan, joka on isänsä määräysvallassa, tulisi antaa isälleen vakuus siitä, että jos ehto täyttyy, hän suojelee häntä sen osan osalta, josta hän on tehnyt collationin.

2. Jos omaisuus on kadonnut isän kuoleman jälkeen ilman, että emansipoitunut poika on syyllinen, herää kysymys, kuka kärsii menetyksestä? Monet viranomaiset katsovat, että omaisuutta, joka on kadonnut ilman petosta tai huolimattomuutta, ei pitäisi asettaa collationin rasitteeksi; tämä käy ilmi sanoista, joilla preetori määrää omaisuuden collationin kohteeksi luotettavan kansalaisen harkinnan mukaisesti; sillä luotettava kansalainen ei päättäisi, että collationin kohteena on omaisuus, jota henkilöllä ei enää ole ja jota hän ei ole menettänyt petoksen tai huolimattomuuden vuoksi.

3. Omaisuus, joka sopimuksen nojalla on ehdon nojalla eräännytynyt maksettavaksi, olisi asetettava kuolinpesän massaansa vapautetun pojan toimesta. Sääntö on erilainen ehdollisen perinnön osalta; sillä vaikka hän olisi isänsä määräysvallassa ja ehto täyttyisi tämän kuoleman jälkeen, hänellä itsellään on oikeus nostaa kanne.

4. Jos vapautettu poika nostaa kanteen jotakuta vastaan aiheutuneesta vahingosta, hänen ei tarvitse tehdä siitä collationia; sillä tämänkaltainen kanne nostetaan pikemminkin koston tyydyttämiseksi kuin rahan takaisin saamiseksi. Jos hänellä on kuitenkin varkaudesta johtuva kanne, hänen on tehtävä siitä vakuusvaatimus.

5. Jos on kolme vapautettua poikaa ja lisäksi kaksi, jotka ovat isänsä määräysvallassa, Gaius Cassius sanoo siviililain seitsemännessä kirjassaan, että vapautettujen poikien tulisi tehdä collation kolmanneksesta yksityisomaisuudestaan, jotta heitä voidaan pitää yhtenä yksilönä, vaikka he eivät osallistuisikaan toisiinsa. Heidän ei pitäisi katsoa itseään huonosti kohdelluksi, jos he osallistuvat enemmän ja saavat vähemmän, koska heillä oli valta olla hakematta perintöomaisuuden preetoriaanista hallintaa. Myös Julianus yhtyy Cassiuksen mielipiteeseen.

6. Jos emansipoitunut pojanpoika, joka on syntynyt emansipoituneelle pojalle sekä isänsä että isoisänsä kuoleman jälkeen, saisi molempien omaisuuden pretoriaanisen hallinnan, koska kumpikin on jättänyt asianmukaisen perillisen, voidaan selittää tehtävä jako seuraavasti: jos hänellä on esimerkiksi sadan aureen arvoista omaisuutta, hänen pitäisi antaa viisikymmentä setänsä ja viisikymmentä veljensä hyväksi, sillä tämä suhde pätee riippumatta siitä, otammeko huomioon henkilöt itse vai heidän osuutensa omaisuudesta, johon heillä on oikeus.

7. Kun on kaksi emansipoitunutta pojanpoikaa, jotka ovat kuolleen pojan jälkeläisiä ja jotka vaativat isoisänsä omaisuuden pretoriaanista hallintaa, herää kysymys, pitäisikö heidän antaa puolet vai neljäsosa omaisuudestaan sedälleen kollokaationa. Parempi mielipide on, että kummankin tulisi antaa puolet omaisuudestaan, sillä jos he olisivat isoisänsä elinaikana ja hänen valvonnassaan ollessaan saaneet esimerkiksi kaksisataa aureia, pojalla olisi oikeus sataan ja kahdella veljeksellä kahteen sataan isoisän omaisuudesta.

8. Jos kaksi emansipoitunutta poikaa vaatii pretoriatilan hallintaa ja toinen heistä tekee collationin ja toinen ei, jälkimmäisen osuus hyödyttää vain isän valvonnassa olevaa poikaa, ei emansipoitunutta, sillä isän valvonnassa olevan pojan vuoksi kanne evätään toiselta.

9. Jos vapautettu poika ei pysty asettamaan vakuutta, häneltä ei saa välittömästi riistää praetoria, vaan hän voi pitää sen hallussaan siihen asti, kunnes hän löytää vakuudet, kuitenkin siten, että isän määräysvallassa oleville voidaan myöntää kanne sellaisen omaisuuden takaisin saamiseksi, joka voi viivästyksen vuoksi vahingoittua; ja heidän on annettava vakuus sen sijoittamiseksi perinnönjakomassaan, jos myös he ovat turvattuja menetyksen varalta.

3. Julianus, Digest, kirja XXIII.

Pretori ei lupaa testamentin ehtojen vastaisesti kuolinpesän omaisuuden hallussapitoa sillä ehdolla, että collation tehdään, vaan hän osoittaa, mitä on tehtävä sen jälkeen, kun hallinta on annettu. Muuten vapautettua poikaa käytettäisiin suuresti hyväksi, jos hänen ei katsottaisi saaneen perintöomaisuutta pretorin hallintaan, ellei hän olisi antanut vakuutta collationin tekemisestä; sillä jos hän itse kuolisi sillä välin, hän ei jättäisi perilliselleen mitään. Lisäksi jos hänen veljensä kuolee, hän ei saa saada perintöomaisuutta pretoriuden hallintaan. Mitä tällaisessa tilanteessa pitäisi tehdä? Silloin on katsottava, että hän on jo ennen vakuuden antamista saanut lakisääteisen hallinnan kuolinpesään; mutta jos hän ei anna vakuutta, koko kuolinpesä siirtyy pojalle, joka on isän valvonnassa.

1. Emansipoitunut poika ryhtyi riitaan alle murrosikäisen alaikäisen kanssa, joka ilmoitti olevansa hänen veljensä ja olevansa isänsä määräysvallassa. Kysyn, pitäisikö emansipoituneen pojan tehdä omaisuudestaan kollokaatio hänen kanssaan. Paulus

huomauttaa tästä asiasta: "Mielestäni collation tulisi tehdä sen jälkeen, kun on vaadittu sitoumus siitä, että jos alaikäinen häviää asian, hän luovuttaa sekä sen omaisuuden että sen omaisuuden, josta collation on tehty."

2. Julianus: Aina kun prätoriaaninen hallintaoikeus annetaan vastoin testamentin määräyksiä, vapautettujen poikien tulisi tehdä collation omaisuudestaan vain niiden kanssa, jotka jäävät isänsä hallintaan. Herää kysymys, miten tämä voidaan tehdä. Jos nimittäin isän jättämä omaisuus sekä emansipaatioon oikeutetuille pojille kuuluva omaisuus sijoitetaan samaan massaan ja niistä otetaan täydet osuudet, tuloksena on, että emansipaatioon oikeutetut pojat hyötyvät itse tekemästään kollokaatiosta. Katsokaamme siis, eikö olisi edullisempaa, että vapautetut pojat saisivat neljänneksen isänsä omaisuudesta ja kolmanneksen omasta omaisuudestaan. Esimerkin avulla selviää paremmin, mitä tarkoitan. Oletetaan, että isä on jättänyt jälkeensä neljäsataa auroa ja kaksi poikaa, jotka ovat hänen hallinnassaan, ja kaksi on vapautettu. Näistä toinen saa omaisuudestaan sata ja toinen kuusikymmentä aureia; se, joka on oikeutettu sataan, saa yhteensä sata kolmekymmentä kolme ja kolmanneksen; ja se, joka on antanut kuusikymmentä, saa sata kaksikymmentä, joten lopputulos on se, että vain ne, jotka ovat jääneet isänsä määräysvaltaan, hyötyvät kollokaatiosta.

3. Emansipoituneet pojat määrätään asettamaan omaisuutensa collationiin niiden kanssa, jotka ovat jääneet isänsä määräysvaltaan.

4. Näin ollen, kuten isänsä määräysvallassa oleva saa vaimonsa myötäjäiset etuoikeutettuna perintönä, niin myös emansipoitunut poika voi säilyttää vaimonsa myötäjäiset etuoikeutettuna perintönä.

5. Jos emansipoitunut poika, joka on jäänyt testamentin ulkopuolelle, antaa vakuuden omaisuutensa kollokaation osalta, kun hän harkitsee, vaatiiko hän perintöomaisuuden preetoriaanista hallintaa vai ei, eikä hän tee niin, ja hänen veljensä nostaa häntä vastaan kanteen tämän määräyksen perusteella, hän on testamentin nojalla turvattu. Jos hän on kuitenkin tallettanut rahaa collationin muodossa, hän voi periä sen takaisin kanteella; sillä sen jälkeen kun hän on kieltäytynyt vaatimasta praetoriaanista hallintaa, ei ole mitään syytä siihen, että rahat jäisivät perillisen käsiin.

6. Eräs mies, jolla oli hallinnassaan kaksi poikaa ja lisäksi pojanpoika, joka oli toisen pojan poika, vapautti sen pojan, jonka kautta hänellä oli pojanpoika; ja vapautuksen jälkeen poika sai toisen pojan, jonka isoisä adoptoi hänen tilalleen; ja sitten isoisä kuoli joko testamenttina tai tehtyään testamentin, jossa hänen vapautettu poikansa siirtyi. Heräsi kysymys, mikä olisi sääntö praetorian hallussapidon suhteen ja mitä pitäisi tehdä collationin suhteen? Vastaus oli, että omaisuuden osalta siitä olisi tehtävä kolme osaa, joista yksi kuuluisi pojalle, joka jäisi isän määräysvaltaan, toinen pojanpojan pojan sijasta adoptoidulle pojanpojalle ja kolmas vapautetulle pojalle ja pojanpojalle, joka jäisi isän määräysvaltaan, joten isä olisi velvollinen kollokaatioon vain sen kanssa, joka oli saanut omaisuuden prätoriaanisen hallinnan.

4. Africanus, Questions, kirja IV.

Vapautettu poika ei ole velvollinen asettamaan collationiin myötäjäisiä, jotka hän antoi tyttärelleen, koska niiden ei katsota kuuluvan sen isän omaisuuteen, jolta ne ovat peräisin, kuten ne kuuluvat äidin omaisuuteen.

5. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXXIX.

Jos jollakin on poika, joka on hänen oma isäntänsä, ja hänen kauttaan pojanpoika, joka on hänen hallinnassaan, on sanottava, että jos pojanpoika saa vapautetun isänsä omaisuuden prätorialisesti haltuunsa, hänen on annettava vakuus omaisuutensa sijoittamisesta kollokaatioon, ja hän on kuin joku, joka on adoptoinut toisen pojan; sillä jumalalliset veljet ovat eräässä rescriptumissa todenneet, että isoisä oli pakotettu sijoittamaan omaisuutensa massoitukseen. On totta, että samassa reskriptissä on lisätty seuraavaa: "Paitsi jos isoisä ei halua saada mitään hyötyä omaisuudestaan ja on valmis vapauttamaan pojanpoikansa tämän vallasta, jotta tämä saisi vapautumisensa jälkeen nauttia kaiken sen hyödyn, joka hänelle koituu perintöomaisuuden prätorialisesta hallussapidosta." Näin ollen tytär, joka on syntynyt isänsä vapautumisen jälkeen ja josta on tullut hänen perijänsä, ei voi oikeutetusti valittaa, että hänet on suljettu collationin hyödyn ulkopuolelle sen vuoksi, mitä on tehty; sillä isoisän kuoltua hän voi veljensä ohella periä tilan. Tätä perustetta ei voida esittää adoptioisän tapauksessa, ja hyväksymme silti saman säännön hänen osaltaan, jos hän on vapauttanut pojan syyllistymättä petokseen.

1. Kollokaatioon viittaava määräys tulee voimaan, kun kutsuttu henkilö ei toimi siinä ajassa, jolloin hänen olisi pitänyt asettaa omaisuutensa kuolinpesän massaan; varsinkin kun preetorin ediktiin on sisällytetty, että kollokaatio olisi tehtävä hyvän kansalaisen harkinnan mukaisesti.

2. Näin ollen, jos collation ei tapahdu säädettyjen ehtojen mukaisesti tai jos se toteutetaan vain osittain, määräys tulee voimaan.

3. Ja riippumatta siitä, tekeekö poika kollokaation sovitun mukaisesti vai ei, tai välttääkö hän sen tekemisen vilpillisin keinoin, häntä vastaan on annettava tuomio omaisuuden arvoa vastaavasta summasta.

6. Celsius, Digest, kirja X.

Kysymys siitä, onko isänpuoleisen isoisän antama myötäjäiset palautettava isälle isoisän kuoltua, kun nainen on kuollut avioliiton aikana. Oikeudenmukaisuus näyttää olevan se, että se, mitä isä on antanut tyttärelle minun puolestani, on aivan sama kuin jos olisin antanut sen itse, sillä isoisän velvollisuus tyttärenytärtään kohtaan riippuu siitä kiintymyksestä, jota isä tuntee poikaansa kohtaan, ja koska isän tulee lahjoittaa tyttärensä, isoisän tulee lahjoittaa tyttärenytärtärensä poikansa vuoksi. Mutta entä jos isä on jättänyt pojan perinnöttömäksi? Mielestäni ei olisi järjetöntä, että samaa sääntöä sovellettaisiin myös

perinnöttömäksi jääneen pojan tapauksessa. Mielestäni ei ole sopimatonta, että pojalla olisi oikeus siihen, mitä isän omaisuudesta lahjoitettiin hänen puolestaan.

(7) Sama, Digest, kirja XIII.

Kun pojanpojat perivät poikien tilalle, heille tulisi antaa vain yksi osuus collationin kautta, jotta he saisivat yhden osuuden perintöomaisuudesta praetoriuksen hallussa. Heidän on kuitenkin itse sijoitettava omaisuutensa kuolinpesän massaan, aivan kuin he kaikki muodostaisivat vain yhden henkilön.

8. Papinianus, Kysymyksiä, kirja III.

Toisinaan preetori ei sulje pois sellaista, joka on päättämätön, tai hylkää häntä sen jälkeen, kun hän on muuttanut mielensä. Siksi eräät viranomaiset ovat katsoneet, että vapautettua poikaa, joka kieltäytyi antamasta vakuutta liittyen omaisuutensa sijoittamiseen kuolinpesän massaan, olisi jälkikäteen kuultava, jos hän vakuuden antamisen jälkeen haluaisi hyötyä preetorin hallussapidosta; vaikka voidaankin sanoa, että hän näytti hylänneen hallussapidon, joka ei halunnut noudattaa niitä muodollisuuksia, joiden avulla se voitiin hankkia. Edellinen näkemys on kuitenkin oikeudenmukaisempi erityisesti silloin, kun veljesten välillä syntyy riita isänsä omaisuudesta; ja mielestäni vapautetun pojan olisi sallittava saada hallintaoikeus, jos hän tarjoutuu antamaan vakuuden säädetyssä ajassa; sillä vapaaehtoista viivyttelyä vakuuden antamisessa on vaikeampi puolustella vuoden kuluttua siitä, kun on kulunut vuosi, jonka kuluessa omaisuus voidaan luovuttaa pretoriaanien hallintaan.

9. Sama, Opinions, kirja V.

Emansipoitunut poika sai testamenttisaaton isänsä kuolinpesän pretoriaanisen hallinnan. Mainitun pojan pojanpojan pojanpoika, joka jäi perheeseen, on oikeutettu saamaan puolet jäämistöstä sekä collation-edun. Jos sama pojanpoika saa myöhemmin testamenttisaaton isänsä jäämistön prätoriaanisen hallinnan, hän on velvollinen sijoittamaan omaisuutensa jäämistön massaan collationin kautta veljensä kanssa, joka on syntynyt isänsä vapautumisen jälkeen.

(10) Scaevola, Kysymyksiä, kirja V.

Jos isänsä määräysvallassa oleva poika, joka on määrätty isänsä perilliseksi, tulee hänen omaisuuteensa ja vapautettu poika vaatii testamentin määräysten vastaisesti prätoriaalista hallintaa siitä, eikä hän itse tee niin, hänen hyväkseen ei pidä tehdä collationin muodossa maksua; ja niin on todettu ediktiossa. Olen kuitenkin sitä mieltä, että aivan kuten hän voi laillisesti pidättää perintöosuutensa suhteessa omaan osuuteensa, koska hän voi vaatia sitä praetoriuden hallintaan, niin hänen pitäisi myös ehdottomasti suorittaa kollokaatio veljensä hyväksi, koska tämä kärsii vääryyttä sen vuoksi, että hän on saanut praetoriuden hallintaan.

11. Paulus, Opinions, kirja XI.

Paulus esittää mielipiteekseen, että vapautettu poika ei ole velvollinen tekemään collationa sellaista omaisuutta, joka olisi siirretty hänelle isänsä kuoleman jälkeen, isän määräysvaltaan jääneen veljensä hyväksi, vaikka hän saisi mainitun omaisuuden ennen kuin hänellä olisi ollut siihen oikeus; sillä hänen katsotaan saaneen sen haltuunsa isänsä kuoleman jälkeen, ei niinkään lahjoituksen perusteella kuin velan vuoksi.

12. Sama, Ediktistä, kirja XLI.

Jos joku jättää raskaana olevan vaimonsa ja tämä saa syntymättömän lapsensa nimissä preetoriaanisen hallinnan, collation keskeytetään joksikin aikaa; sillä ennen lapsen syntymää ei voitu sanoa, että se olisi ollut vainajan hallinnassa; mutta sen jälkeen kun lapsi on syntynyt, collation on tehtävä.

Tit. 7. myötäjäisten jakamisesta.

1. Ulpianus, Ediktistä, kirja XL.

Vaikka preetori pakottaa tyttären suorittamaan myötäjäistensä collationin vain silloin, kun hän vaatii omaisuuden hallintaa ediktin nojalla; jos hän ei kuitenkaan tee niin, hänen on suoritettava collation, jos hän sekaantuu isänsä omaisuuteen. Jumalallinen Pius totesi tämän Ulpianukselle osoitetussa rescriptumissa; sen mukaan nainen, joka ei vaadi tilan preetoriaanista hallintaa, voidaan nimittäin pakottaa osallistumaan myötäjäistensä myötäjäistensä vakuusmaksuun osituskanteella, jonka hänen kanssaperillisensä ovat nostaneet.

(1) Jos myötäjäiset on määrätty sopimuksella ja nainen itse on määrännyt niistä tai joku, joka on hänen liiketoimistaan vastuussa, hänet voidaan myös pakottaa asettamaan ne pesän massaansa. Jos määräyksen on kuitenkin pyytänyt joku muu, on sanottava, että collationia ei tarvitse tehdä, ja jos myötäjäiset on vain luvattu, collationin pitäisi tapahtua.

(2) Jos samalta pojalta on sekä pojanpoika että tyttärentytär, ja tyttärentytär on lahjoitettu, ja jos on ollut toinen poika, joka ei ole mainittujen lasten isä, tyttärentyttären on asetettava myötäjäiset collationiin ainoastaan veljensä hyväksi. Lisäksi jos tyttärentytär tulee vapaaksi, hänen on asetettava myötäjäisensä ja omaisuutensa kuolinpesän massaan ainoastaan veljensä hyväksi eikä setänsä hyväksi.

(3) Jos kuitenkin on vain tyttärentytär eikä yhtään saman isän pojanpoikaa, collation on tehtävä isänsisän hyväksi samoin kuin kumpaakin sukupuolta olevien serkkujen hyväksi.

(4) Jos on kaksi eri pojalta syntynyttä tyttärentytärtä, he osallistuvat collationiin vastavuoroisesti ja setänsä hyväksi; jos heillä on sama isä, he osallistuvat collationiin vain vastavuoroisesti.

(5) Kun myötäjäiset sijoitetaan kuolinpesän massaan, vähennetään välttämättömät kulut, mutta ei muita.

(6) Jos avioero on tapahtunut ja aviomies on maksukyvytön, vaimon ei tarvitse tilittää koko myötäjäistään, vaan vain sen verran, mitä hän voi saada siitä käsiinsä; eli sen verran kuin hänen aviomiehensä pystyy maksamaan.

(7) Jos isä tai joku vieras henkilö on kuitenkin luvannut myötäjäiset tietyin ehdoin, on annettava velkakirja; ja silloin nainen voi tehdä kollokaation myötäjäisistään heti, kun hän on lahjoitettu.

(8) Tyttären, joka on isänsä lakimääräinen perillinen, on myös annettava myötäjäiset, ja tuloksena on, että jos myötäjäiset on luvattu, hän vapauttaa veljensä puolet velvoitteesta; sillä on oikeudenmukaisempaa, että nainen lahjoitetaan omasta omaisuudestaan.

(9) Jos emansipoituneella pojalla, joka on testamentin ehtojen vastaisesti saanut perinnön prätoriaalisen hallinnan, on tytär, jonka joku muu on lahjoittanut, hän ei ole velvollinen sijoittamaan hänen myötäjäisiään perinnön massaan, koska se ei muodosta mitään osaa hänen omaisuudestaan.

2. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja XIV.

Tyttären, joka on annettu adoptioon ja määrätty perilliseksi, on samalla tavoin kuin vapautetun tyttären, maksettava kollokaatioon yksityisomaisuutensa sekä myötäjäiset, jotka hän on mahdollisesti saanut. Jos hänen adoptioisänsä on vielä elossa, hänen on suoritettava maksu.

3. Ulpianus, Disputations, kirja IV.

Jos tytär nimitetään perilliseksi, hänen ei tarvitse laittaa myötäjäisiään perintöosuuden massaan. Jos siis toinen lapsi on käyttänyt ediktiä hyväkseen, myös hänen on saatava testamentin ehtojen vastaisesti omaisuus haltuunsa, sillä koska hän ei tee vääryyttä veljeään kohtaan, hänen ei tarvitse antaa myötäjäisiään, sillä se, mitä hän on saanut testamentilla, on muuttunut sellaiseksi, jonka hän saisi, jos hän saisi testamentin ehtojen vastaisesti omaisuuden prätorialisesti haltuunsa. On selvää, että jos hänet on määrätty perilliseksi lakimääräistä osuuttaan pienempään perintöosaan ja hän saa jotakin muuta, koska hänen osuutensa kasvaa preetoriaanisen hallinnan kautta, hän on velvollinen osallistumaan collationiin, ellei hän tyydy siihen osuuteen, joka hänelle jätettiin. Sillä silloin on katsottava, että hän ei ole velvollinen suorittamaan collation-velvollisuutta, koska hän on saanut omaisuuden isänsä testamentilla.

(4) Pomponius, On Quintus Mucius, kirja III.

Jos isä on luvannut myötäjäiset tyttärelleen, jonka hän on sittemmin menettänyt perinnöttömäksi, tai jos hän on testamentannut tyttärelleen perinnön sen jälkeen, kun tämä oli vapautettu, ja testamentannut hänet testamentissaan, tyttärellä on oikeus myötäjäisiin etuoikeutettuna perintönä samoin kuin perintöön.

5. Papinianus, Opinions, kirja V.

Vapautettu poika, joka olisi voinut testamentin määräysten vastaisesti saada prätoriaanisen hallinnan, sai ediktin nojalla isänsä omaisuuden haltuunsa testamenttivaatimuksen perusteella. Myös tytär, joka oli jäänyt vanhempiensa huostaan ja joka oli nimitetty perilliseksi samaan perheeseen kuuluvan veljen kanssa, teki saman virheen kuin emansipoitunut veljensä ja sai perinnöttömyyden perusteella perintökaaren nojalla omaisuutensa haltuunsa. Häntä ei velvoiteta osallistumaan myötäjäisiinsä collationa perilliseksi määrätyn veljensä hyväksi, sillä hänen vaatimansa pretoriaaninen hallintaoikeus ei ollut voimassa eikä vaikuttanut, ja hän saa isänsä testamentin nojalla koko osuutensa omaisuudesta; toisin sanoen kukin kolmesta lapsesta saa kolmanneksen, ja oletetaan, että testamentin määräysten vastaista, unde liberi -nimellä nimettyä pretoriaanista hallintaoikeutta vaadittiin.

1. Tytär, joka oli velvollinen maksamaan myötäjäisensä avioliiton purkaututtua, viivytteli sen tekemistä. Hän joutuu maksamaan myötäjäisrahasta korkoa hyvän kansalaisen harkinnan mukaisesti, koska myös hänen vapautetun veljensä on asetettava tulonsa collationiin, ja hän on saanut osuutensa tulot.

(6) Sama, Opinions, kirja VI.

Eräs isä määräsi emansipoituneen poikansa perilliseksi ja jätti perinnöttömäksi tyttärensä, joka nostettuaan kanteen testamentin julistamiseksi pätemättömäksi sai takaisin puolet jäämistöstä. Esitin mielipiteeni, että hänen veljeään ei saisi

pakottaa sijoittamaan omaa omaisuuttaan kuolinpesän massaan; sillä on todettu, että tällaisissa olosuhteissa jopa vapauden testamentit ovat päteviä.

7. Paulus, Opinions, kirja XI.

Hän ei myöskään saa antaa myötäjäisiään veljiensä hyväksi, sillä nämä ovat perillisiä eri oikeuden nojalla kuin hänen veljensä.

(8) Paulus, Opinions, kirja XI.

Isä antoi tyttärelleen tämän avioituessa myötäjäisten lisäksi tiettyä omaisuutta, säilytti tämän hallinnassaan ja nimitti hänet veljiensä kanssaperilliseksi sillä ehdolla, että tämä antaa myötäjäisensä ja kaiken muun omaisuuden, jonka isä oli antanut hänelle avioituessaan, collationin muodossa. Koska tytär ei hyväksynyt perintöä, katsottiin, että hän saattoi tehdä poikkeuksen vilpillisen mielen perusteella veljiään vastaan, jotka nostivat kanteen saadakseen takaisin omaisuuden, joka ei sisältynyt myötäjäisiin, sillä perusteella, että hänen isänsä oli tarkoittanut, että hän saisi jommankumman näistä omaisuuksista.

9. Tryphoninus, Disputations, kirja VI.

Esitettiin kysymys siitä, voidaanko tytär, joka oli veljiensä ohella isänsä varsinainen perillinen ja joka, tyytyen myötäjäisiinsä, kieltäytyi ottamasta omaisuutta vastaan, pakottaa asettamaan se collationiin. Divine Marcus totesi rescriptumissa, että jos tytär ei hyväksy isänsä jäämistöä, häntä ei voida pakottaa siihen. Näin ollen annettu myötäjäiset eivät ainoastaan jää aviomiehen haltuun, vaan jos ne on luvattu, ne voidaan periä hänen veljiltään, ja niitä pidetään velkana, koska ne eivät enää kuulu isän omaisuuteen.

Tit. 8. Emansipoituneen pojan ja hänen lastensa välillä suoritettavasta osuudesta.

(1) Ulpianus, Ediktistä, kirja XL.

Jos joku niistä, joille preetori lupaa tilan hallinnan, ei ole isänsä kuollessa isän määräysvallassa, ja hänellä on testamentin tekijän perheeseen kuuluvia lapsia, ja tila kuuluu heille omana oikeutenaan, eikä heitä ole perinnöttömiksi jätetty, preetori antaa hänelle hallintaoikeuden hänen osuuteensa jäämistöstä, joka olisi kuulunut hänelle, jos hän olisi jäänyt isänsä määräysvaltaan, siten, että hänen osuutensa jaetaan kahteen osaan, joista toinen kuuluu hänelle ja toinen hänen lapsilleen, ja hän joutuu asettamaan oman omaisuutensa kollokaatioon yksinomaan heidän edukseen.

1. Ediktin tämä pykälä on täysin oikeudenmukainen, koska siinä säädetään, että emansipoitunut poika ei voi yksin saada perintöä ja siten sulkea pois isän määräysvallan alle jääviä pojanpoikia, eivätkä pojanpojat voi puuttua isäänsä sillä perusteella, että he itse olivat testamentintekijän määräysvallan alla.

2. Ediktin tässä pykälässä viitataan myös tapaukseen, jossa poika annetaan adoptioon, ja pojanpoika, joka on luonnollisen isoisänsä määräysvallassa, liitetään hänen kanssaan perintöön. Lisäksi pojanpoika liitetään hänen vapautettuun isäänsä riippumatta siitä, onko hänen isänsä luovutettu vai määrätty perilliseksi. On kuitenkin tämä ero adoptioon annetun pojan ja emansipoituneen pojan välillä: pojanpoika liittyy adoptioon annettuun poikaan vain, jos hänet on määrätty perilliseksi, ja kolmas osa on vastuussa siitä, että edikti tulee voimaan; mutta hän liittyy emansipoituneeseen poikaan riippumatta siitä, onko tämä määrätty perilliseksi vai onko hänet testamentilla luovutettu.

3. Julianus sanoo, että jos isän määräysvallassa oleva poika on määrätty perilliseksi kahdelle kolmasosalle ja emansipoitunut poika yhdelle kolmasosalle jäämistöstä, jos pojanpoika, joka on siirretty yli, saa testamentin määräysten vastaisesti prätoriaanisen hallinnan, hän ottaa sedältään yhden kuudesosan ja isältään yhden kahdestoistaosan jäämistöstä.

4. Jos vapautettu isä jää perinnöttömäksi ja hänen lapsensa, isän määräysvallassa olevat testamentintekijän pojanpojat, siirtyvät perinnöttömiksi, kyseiset pojanpojat saavat saada praetori-omistuksen; sillä on järjetöntä, että koska he olivat yhdistettyinä isänsä kanssa, ja hänet on testamentissa jätetty perinnöttömäksi, he eivät saisi praetori-omistusta, kun heidän isänsä on joko nimitetty perilliseksi tai hänet on jätetty perinnöttömäksi.

5. Jos mainittujen lastenlasten eno, joka oli vanhempiensa alainen, on testamentissa kuolisi ja heidän isänsä olisi jäänyt perinnöttömäksi, mainittujen lastenlasten on sallittava saada praetoriaaninen hallintaoikeus, koska heidän isänsä, joka on jäänyt perinnöttömäksi, on katsottava kuolleeksi.

6. Jotta tätä ediktin pykälää voitaisiin siis soveltaa, lasten on pysyttävä perheessä, toisin sanoen siinä perheessä, jonka omaisuuden hallintaa vaaditaan. Jos kuitenkin vapautetulle pojalle syntyy postuumisti lapsi, joka on saanut alkunsa ennen hänen vapautumistaan, on katsottava, että samaa sääntöä sovelletaan.

7. Praetor ei kutsu kaikkia jälkeläisiä perimyksen erottelematta, vaan heidän eri asteidensa mukaan; eli ensin suorat perilliset, esimerkiksi pojanpojat, jos heitä on, ja jos heitä ei ole, alemman asteen perilliset; mutta näitä ei saa sekoittaa keskenään. On selvää, että jos pojanpoika polveutuu vapautetusta pojasta ja lapsenlapsenlapsenlapsi toisesta pojanpojasta, on sanottava, että molemmat on yhdistettävä, koska molemmat ovat nousseet suorien perillisten asemaan.

8. Jos pojanpoika palaa postliminium-lain nojalla, on katsottava, että hänet on liitettävä vapautettuun isäänsä.

9. Jos isä vapauttaa toisen kahdesta pojastaan, jotka molemmat ovat hänen hallinnassaan, ja adoptoi pojanpojan toisen pojan kautta poikansa sijasta ja, kun hän on testamentissaan luovuttanut vapautetun poikansa, kuolee, Julianus sanoo, että pojan sijasta adoptoidulle pojanpojalle on myönnettävä huojennus, jotta hän saa pojan ominaisuudessa sen osuuden jäämistöstä, johon muukalainen olisi ollut oikeutettu, jos testamentin antaja olisi adoptoinut hänet. Hänen mukaansa tuloksena on, että isän määräysvallassa olevalla pojalla on oikeus kolmannekseen kuolinpesästä, pojan sijasta adoptoidulla pojanpojalla on oikeus toiseen kolmannekseen ja vapautettu poika jakaa jäljelle jäävän kolmanneksen perittävän määräysvallassa olevan toisen pojanpojan kanssa.

10. Sillä ei ole merkitystä, mihin osaan jäämistöstä pojanpoika on oikeutettu, tai vaikka se olisi hyvin pieni; sillä jos se on vähäinen, katsomme silti, että on syytä soveltaa tätä perintökaaren pykälää.

11. Kuolinpesä jaetaan pojan ja hänen lastensa kesken siten, että hän saa puolet ja he toisen puolen. Jos siis oletetaan, että on vain yksi emansipoitunut poika ja kaksi pojanpoikaa, jotka ovat jääneet isän määräysvaltaan, eikä näiden lisäksi ole muita jälkeläisiä, emansipoitunut poika on oikeutettu saamaan puolet jäämistöstä ja kaksi pojanpoikaa saavat toisen puolen, kun se on jaettu neljäsosiin. Jos sattuu olemaan toinen poika, josta ei ole noussut yhtään pojanpoikaa, hänellä on oikeus puoleen kuolinpesästä ja toisella pojalla poikiensa kanssa toiseen puoleen, joten hänellä itsellään on neljäsosa kuolinpesästä ja toinen neljäsosa jaetaan hänen lastensa kesken. Jos kuitenkin molemmat pojat ovat saaneet vapauden ja molemmilla on jälkeläisiä, kummankin on jaettava puolet jäämistöstä lastensa kanssa siten, että he saavat kukin neljänneksen ja heidän lapsensa vastaavasti loput neljäsosan. Jos toisella heistä on kaksi poikaa ja toisella kolme poikaa, neljäsosa jaetaan kahden pojan kesken ja toinen osa kolmen lapsen kesken.

12. Jos yksi lapsenlapsista kieltäytyy ottamasta osuuttaan perinnöstä, seurauksena on, että hänen osuutensa ei kuulu hänen isälleen vaan mieluiten hänen veljelleen. Jos kuitenkin kaikki lapsenlapset kieltäytyvät hyväksymästä osuuttaan, yksikään niistä ei kuulu sedälle, vaan ainoastaan isälle. Jos isä kuitenkin kieltäytyy niistä, ne kuuluvat sedälle.

13. Jos emansipoituneella pojalla ei ole isoisänsä valvonnassa olevia lapsia, testamentin tekijän on asetettava omaisuutensa collationiin veljiensä hyväksi. Jos perittävällä on lapsenlapsia, praetori toivoo, että hän tekee collationin vain niiden lastensa

hyväksi, jotka ovat isoisänsä määräysvallassa. Tämä on järkevää, koska saamalla preetorin hallintaan omaisuuden hän vahingoittaa vain lastensa oikeuksia.

14. Katsotaan nyt, kuinka paljon hänen on suoritettava panos heidän hyväkseen. Ja tosiaan, kun vapautettu poika tekee collationin veljiensä hyväksi, vähentääkö hän aina oman osuutensa itselleen? Ja edellä mainitussa tapauksessa, onko hänen vähennettävä koko osuutensa, vai onko vain puolet hänen omasta yksityisomaisuudestaan sijoitettava perintöomaisuuden massaan, koska hänellä on oikeus vain puoleen siitä osuudesta, joka saadaan preetoriasta? Minusta hänen pitäisi sijoittaa vain puolet omasta yksityisomaisuudestaan heidän hyväkseen; mutta vaikka toinen pojista on vapautettu ja toinen jää testamentin tekijän määräysvaltaan, vapautettu poika sijoittaa vain yhden osuuden kahden pojanpojan hyväksi ja kolmanneksen niiden setien hyväksi, jotka ovat jääneet testamentin tekijän määräysvaltaan, ja hänellä itsellään on oikeus toiseen kolmannekseen. Sillä se, mitä vapautettu setä asettaa vakuudeksi pojanpoikien hyväksi, ei ole heidän itsensä asetettava vakuudeksi oman isänsä hyväksi, sillä he eivät saa sitä isoisänsä omaisuudesta, vaan se tapahtuu omaisuuden perusteella, jonka he ovat myöhemmin saaneet.

15. Näin ollen lopputulos on se, että jos emansipoituneella isällä on omaisuutensa joukossa sata aurea, hän pitää viisikymmentä itsellään ja antaa loput viisikymmentä collationa kaikille lapsenlapsilleen eli omille lapsilleen;

16. Scaevola käsittelee nerokkaasti seuraavaa kysymystä, nimittäin: kun on yksi poika isänsä hallinnassa ja toinen on emansipoitunut, ja kuolleen pojan pojanpoika testamentin tekijän hallinnassa ja toinen emansipoitunut pojanpoika, kuinka paljon emansipoituneen enon pitäisi asettaa collationiin veljenpoikiensa hyväksi ja kuinka paljon veljenpoikansa hyväksi? Hänen mukaansa voidaan katsoa, että omaisuus on jaettava kolmeen osaan, joista yksi jää hänelle, yksi annetaan hänen veljelleen ja yksi hänen veljenpoikiensa hyväksi, vaikka jälkimmäiset, jos he isänsä kanssa jakavat isoisänsä omaisuuden, saavat vähemmän kuin setänsä. Tämä mielipide on oikea.

17. Vaikka samalta pojalta olisi kaksi pojanpoikaa, jotka ovat emansipoituneet ja joista toisen pojanpojan lapsenlapsenlapsi oli vainajan hallinnassa, toinen pojanpoika saa yhden osuuden kuolinpesästä ja toinen pojanpoika yhdessä poikansa kanssa toisen osuuden.

18.

2. Paulus, Ediktistä, kirja XLI.

Tässä ediktin jaksossa preetori ei anna mitään määräystä niistä testamenttilahjoituksista, jotka pojanpojan on maksettava etuoikeutetuille henkilöille. Se, mitä aiemmin on sanottu tästä kohdasta, pätee myös tähän, sillä on järjetöntä, että pojanpojan

isä olisi velvollinen maksamaan tällaiset testamentit ja että pojanpoika saisi enemmän, kun hänellä on samoissa olosuhteissa pretoriaanilain mukaan oikeus samaan osuuteen.

3. Marcellus, Digest, kirja IX.

Isä, jolla oli kaksi poikaa, vapautti toisen heistä ja piti pojanpoikansa jälkimmäisen valvonnassaan. Vapautetulla pojalla itsellään oli poika, jonka isä jätti perinnöttömäksi. Kysyn, jos hänen veljensä ja vapautettu poika itse menisivät testamentissa yli ja jos isoisä määräisi vapautetun pojan pojanpojat hänen omaisuutensa perillisiksi, mikä olisi sääntö, jos kyseessä olisi prätoriaalinen hallintaoikeus, ja mitä eroa olisi sillä, jos oletamme, että vapautettu poika, josta pojanpojat polveutuivat, menisi testamentissa myös yli? Vastasin, että jos testamentintekijä olisi emansipoinut poikansa ja pitänyt jälkimmäisen pojanpojan hallinnassaan, ja emansipoidulla pojalla olisi poika, ja molemmat pojanpojat määrättäisiin perillisiksi, ja heidän isänsä olisi jäänyt perinnöttömäksi ja toinen poika olisi siirtynyt pois, ainoastaan jälkimmäinen voisi vaatia testamentin ehtojen vastaisesti praetoriaanista hallintaa, sillä perinnöttömäksi jäänyt poika on esteenä omille lapsille, jotka syntyvät emansipaation jälkeen. Preetoriaaninen hallintaoikeus olisi kuitenkin myönnettävä pojanpojalle, joka jää isoisänsä määräysvaltaan; sillä jos hänen isänsä, joka oli vapautettu, kuolisi testamentissa, hän voi saada tilan preetoriaanisen hallinnan sen ediktin pykälän nojalla, jonka Julianus otti käyttöön, eli uuden lausekkeen nojalla. Hän ei myöskään joutuisi huonompaan asemaan sen vuoksi, että hänen isänsä oli jäänyt perinnöttömäksi, ja häntä on kohdeltava samalla tavalla, jos hän itse olisi jäänyt testamentissa perinnöttömäksi. Hänen veljensä, joka on syntynyt vapautuksen jälkeen, tilanne on kuitenkin erilainen, sillä hänen koko osuutensa on säilytettävä hänen hyväkseen, kuten keisari Antoninus totesi eräässä rescriptumissa, joka koski tyttärentytärtä, joka oli testamentin tekijän tyttären lapsi.

4. Modestinus, Pandects, kirja XVI.

Eräs mies, joka oli vapauttanut poikansa, säilytti tämän lapset hallinnassaan. Vapautettu poika, jolla oli lapsia, kuoli myöhemmin. Päätettiin, että ne lapsenlapset, jotka jäivät isoisänsä määräysvaltaan, olivat erityisen määräyksen nojalla oikeutettuja saamaan preetoriaanisen hallinnan jälkimmäisen omaisuuteen yhdessä niiden lasten kanssa, jotka olivat syntyneet vapautuksen jälkeen, sillä poikkeuksella, että jos isoisä halusi saada poikansa omaisuuden lapsenlapsiensa avulla, hän saattoi asettaa omaisuutensa vakuudeksi tai hän saattoi vapauttaa heidät, jotta he saisivat itselleen etua isänsä omaisuudesta. Tämän jumalainen Marcus totesi rescriptuksessa.

5. Sama, Eroja, kirja VI.

Jos perinnöttömäksi jätetystä pojanpojasta tulisi sen perillinen, jonka isoisä oli määrännyt perilliseksi, ja sitten hänen vapautettu isänsä, joka oli testamentissa ohitettu, saisi vastoin testamentin määräyksiä isänsä jäämistön preetoriassa

haltuunsa, pojanpoikaa ei voitaisi liittää isänsä yhteyteen, vaan hänet suljettaisiin pois vieraana, koska hän ei ole isoisänsä omassa oikeudessaan perillinen.

(6) Scaevola, Kysymyksiä, kirja V.

Jos joku, jolla on hallinnassaan poika, adoptoi pojanpoikansa tilalle vieraan, aivan kuin tämä olisi syntynyt hänen pojalleen, ja sen jälkeen vapauttaa poikansa, pojanpoikaa ei liitetä vapautetun pojan kanssa praasniekkaan, koska hän on lakannut kuulumasta jälkimmäisen lapsiin.

7. Tryphoninus, Disputations, kirja XVI.

Jos testamentin antajalla on poikansa vapautumisen jälkeen pojanpoika jälkimmäiseltä, hänen osuutensa isoisän jäämistöstä on säilytettävä hänelle. Katsotaan kuitenkin, kuinka paljon tämä on. Oletetaan nimittäin, että pojanpoika on nimitetty yhteisperilliseksi setänsä kanssa ja että mainitun pojanpojan isä, joka on testamentissa jätetty pois, saisi testamenttimääräysten vastaisesti pretoriaanisen ediktin ehtojen mukaisesti pretoriaanisen hallinnan, niin jäämistön omaisuus jakautuisi kahteen osaan. Onko nyt, kun jumalallisen Piuksen perustuslaki on julistettu, pojanpojalle kuuluvan osuuden oltava koko hänen osuutensa vai ainoastaan neljäsosa? Sillä jos hän olisi syntymänsä jälkeen ollut isoisänsä määräysvallassa, hänet yhdistetään isänsä kanssa, ja molemmat yhdessä ovat oikeutettuja puoleen kuolinpesästä. Oletetaan, että on toinenkin pojanpoika, joka polveutuu samasta pojasta ja kuuluu isoisän sukuun, niin molemmat pojanpojat yhdessä olisivat oikeutettuja neljännekseen kuolinpesästä, jos heidän isänsä olisi testamentin ehtojen vastaisesti saanut prätorianisen hallinnan ja he olisivat olleet isoisänsä määräysvallassa. Onko hänen, joka ei ollut jäänyt perheeseen, sallittava nyt saada kahdeksasosa perinnöstä? Ja keneltä on riistettävä hänen osuutensa, jotta hän saisi sen, mitä hänelle annetaan? Otettaisiinko se vain hänen isältään vai myös sedältään? Luulen, että se otettaisiin vain sedältä, koska hänen olisi pakko maksaa perintö, joka on testamentattu mainitulle pojanpojalle.

Tit. 9. Syntymättömän lapsen asettamisesta perinnön hallintaan ja hänen edunvalvojastaan.

(1) Ulpianus, Ediktistä, kirja XLI.

Preetori ei ainoastaan huolehdi jo syntyneiden lasten hyvinvoinnista, vaan ei myöskään laiminlyö niitä, jotka ovat vielä syntymättömiä; sillä hän suojelee heidän etujaan eräissä ediktin pykälässä asettamalla syntymättömän lapsen testamentin ehtojen vastaisesti perinnönjakajan sijaan tilan hallintaan.

1. On ehdottoman välttämätöntä, että nainen on raskaana, eikä riitä, että hän vain väittää olevansa tässä tilassa. Siksi tällainen perinnön hallinnan myöntäminen ei ole pätevä, ellei nainen ole ollut tosiasiallisesti raskaana testamentin tekijän kuollessa, minkä vuoksi hän vaatii, että hänet asetetaan hallintaan.

2. Syntymätön lapsi asetetaan jäämistön hallintaan aina, kun häntä ei ole perinnötmäksi julistettu ja kun hän myöhemmin tulee oikeiden perillisten joukkoon. Kun on kuitenkin epävarmaa, tuleeko näin tapahtumaan, asetamme joskus syntymättömän lapsen hallintaan, jos hänestä voi tietyissä olosuhteissa tulla varsinainen perillinen; sillä joskus on oikeudenmukaisempaa, että tarpeettomia kuluja aiheutuu kuin että elatusvelvollisuus evätään sellaiselta, josta voi tulla kuolinpesän omistaja.

3. Jos siis perinnötmäksi julistaminen ilmaistaan seuraavasti: "Jos minulle syntyy poika, perinnötmäksi julistetaan hänet", koska voi syntyä tytär tai useampia poikia tai poika ja tytär, ja kummassakin näistä tapauksista syntymätön lapsi tulee perinnötmäksi; sillä niin kauan kuin on vielä epävarmaa, mikä lapsi syntyy, on parempi, että perinnötmäksi jäänyt lapsi saa elatusta kuin että lapsi, jota ei ehkä voida perinnötmäksi jättää, menehtyy nälkään, ja kaikki tästä syystä tehdyt perinnön vähennykset on vahvistettava, vaikka perinnötmäksi jäänyt lapsi syntyisikin.

4. Samaa sääntöä sovelletaan, jos nainen, joka oli jäämistön haltija, saa keskenmenon.

5. Jos kuitenkin jälkikasvun jälkeen syntynyt lapsi on jätetty perinnötmäksi ehdon nojalla ehdon ollessa vireillä, hyväksymme Pediuksen mielipiteen, jonka mukaan syntymätön lapsi olisi asetettava perinnön hallintaan; koska epävarmuuden vallitessa on aina parempi, että sitä tuetaan.

6. Kun syntymätön lapsi on ensinnäkin jätetty perinnötmäksi ja siirretty sijaiseksi, Marcellus kiistää, että se voidaan asettaa hallintaan, kun määrätty perilliset ovat elossa, sillä perusteella, että se on jätetty perinnötmäksi; mikä on totta.

7. Toisaalta, jos syntymätön lapsi on luovutettu yhtenä nimitetyistä perillisistä ja hänet on jätetty perinnötmäksi sijaisperillisenä, se on asetettava perinnön hallintaan nimitettyjen perillisten eläessä. Jos he eivät kuitenkaan ole elossa, hän sanoo, että näin ei pitäisi tehdä, koska kuolinpesä siirtyy siinä määrin kuin lapsi on jäänyt perinnötmäksi.

8. Jos poika on joutunut vihollisen vangiksi ja hänen vaimonsa on raskaana, hänen tulisi antaa appensa omaisuus haltuunsa, sillä voi sattua tapaus, jossa lapsesta voi syntymänsä jälkeen tulla suora perillinen; esimerkiksi jos hänen isänsä kuolee vihollisen käsissä.
9. Jos joku kuitenkin luopuu syntymättömästä lapsesta perinnöttömäksi seuraavasti: "Jos minulle syntyy lapsi kolmen kuukauden kuluessa kuolemastani, luopukoon hän perinnöttömäksi" tai "kolmen kuukauden kuluttua", syntymätön lapsi asetetaan perinnöttömäksi, koska on mahdollista, että hänestä voi tulla suora perillinen. Tällaisissa tapauksissa praetorin tulisi aina olla hyvin suojea, jotta lapsi, jonka syntymää odotetaan, ei kuolisi ennen syntymäänsä.
10. Praetor ei myöskään koskaan mainitse vaimon nimeä, koska voi käydä niin, että nainen, joka väittää olevansa raskaana miehelleen, ei ehkä ollutkaan hänen vaimonsa tämän kuollessa.
11. Emansipoituneen pojan syntymätön lapsi voi myös saada haltuunsa hänen omaisuutensa. Siksi Digestin kahdeskymmenennessä seitsemännessä kirjassa kysytään, jos poika, joka vapautettiin, kun hänen vaimonsa oli raskaana, kuolee sen jälkeen ja hänen isänsä kuolee myös, voiko syntymätön lapsi saada haltuunsa vapautetun isänsä jäämistön. Ja hän sanoo aivan oikein, että ei ole mitään syytä, miksi syntymätön lapsi, jonka edikti sallii saada omaisuuden haltuunsa, pitäisi sulkea sen ulkopuolelle; sillä on täysin oikeudenmukaista huolehtia lapsesta, joka syntymänsä jälkeen on oikeutettu saamaan omaisuuden haltuunsa. Jos lapsen isoisä on vielä elossa, sallimme myös syntymättömän lapsen saada isänsä omaisuuden haltuunsa.
12. Jos adoptioon annettu poika kuolee jättäen vaimonsa raskaaksi ja adoptioisä kuolee, syntymätön lapsi saa adoptioisänsä jäämistön haltuunsa. Katsotaan kuitenkin, tuleeko hän myös sen isän omaisuuteen, joka antoi poikansa adoptioon. Jos tämä postuumisti syntynyt pojanpoika nimitetään luonnollisen isoisänsä perilliseksi, hänet asetetaan tämän jäämistön hallintaan, sillä jos hänen syntymähetkellään ei ollut muita lapsia, hänelle voitaisiin antaa testamentin määräysten mukainen praetorian hallintaoikeus; tai jos oli muita lapsia, jotka olivat jääneet pois, hän voisi myös heidän kanssaan saada testamentin määräysten vastaisesti praetorian hallintaoikeuden.
13. Jos isä vapauttaa poikansa miniänsä ollessa raskaana, syntymätöntä lasta ei pitäisi ehdottomasti sulkea pois; sillä sen synnyttyä se voidaan liittää isään ediktin uuden lausekkeen nojalla. Ja yleisesti ottaen niissä tapauksissa, joissa lapsi voi syntymänsä jälkeen liittyä isäänsä perintöoikeuteen, olisi sallittava, että lapsi saa omistusoikeuden ennen syntymäänsä.
14. Jos nainen, joka haluaa saada perintöomaisuuden haltuunsa, ei ole perittävän vaimo eikä hänen miniänsä eikä ole koskaan ollut tällaisessa suhteessa häneen, tai jos väitetään, että hän ei ole raskaana perittävälle, praetori antaa määräyksen, kuten Karbonin ediktin mukaan. Tämän jumalallinen Hadrianus totesi praetori Claudius Proculukselle osoittamassaan rescriptissä, jossa hän kehotti tätä ottamaan asian käsittelyynsä summaarisen tuomiovallan; ja jos oli ilmeistä, että nainen, joka halusi

saada tilan haltuunsa syntymättömän lapsensa nimissä, oli syyllistynyt petokseen, hänen ei pitänyt tehdä päätöstä hänen edukseen. Jos kuitenkin epäilyksiä olisi olemassa, hänet määrättiin varomaan, ettei syntymättömälle lapselle aiheuteta mitään vahinkoa, vaan hänet asetetaan kuolinpesän hallintaan. Näin ollen näyttää siltä, että ellei nainen ollut ilmeisesti syyllistynyt petokseen, hän saattoi vaatia praetorin päätöstä; ja jos oli perusteltua epäilystä siitä, oliko nainen raskaana mieheltään, häntä oli suojeltava päätöksellä, jotta syntymättömän lapsen oikeudet eivät kärsisi. Samaa sääntöä sovelletaan, jos syntyy kiistaa naisen sosiaalisesta asemasta.

15. Yleisesti ottaen emme epäile, etteikö praetorin olisi tullava syntymättömän lapsen avuksi kaikissa niissä tapauksissa, joissa hänellä on tapana myöntää hallussapito Karbonin asetuksen nojalla, kun lapsi on jo syntynyt; ja tämä tapahtuu sitäkin helpommin, koska syntymättömän lapsen tapaukseen suhtaudutaan suopeammin kuin jo syntyneen lapsen tapaukseen; sillä tämä etuoikeus myönnetään ensin mainitulle, jotta lapsi voidaan tuoda maailmaan. Syntynyttä lasta suositaan sen jälkeen, kun hän on syntynyt, jotta hänet voidaan kasvattaa perheessä, ja syntymätöntä lasta on tuettava, koska jos hän ei ole oletetun isänsä poika, hän syntyy silti valtiolle.

16. Jos joku, tehtyään ensimmäisen vaimonsa raskaaksi, menee naimisiin toisen vaimon kanssa ja tekee hänetkin raskaaksi ja kuolee sitten, edikti riittää molempiin tapauksiin, edellyttäen, ettei kukaan kiistä kummankaan naisen oikeutta tai syytä kumpaakaan petoksesta.

17. Lisäksi aina, kun syntymätön lapsi joutuu perinnönomistajaksi, äiti yleensä pyytää, että lapselle nimitetään kuraattori, samoin kuin perinnönomistajalle. Jos edunvalvoja nimitetään kuitenkin vain lapselle, kuolinpesän velkojat saavat ottaa omaisuuden haltuunsa turvaan; mutta jos edunvalvoja nimitetään sekä lapselle että kuolinpesälle, velkojat voivat olla turvassa, koska edunvalvojan on otettava vastuu. Näin ollen pesänselvittäjä olisi nimitettävä sen jälkeen, kun pesän maksukyky on tutkittu, ja velkojien tai muiden asianosaisten on varmistettava, että pesänselvittäjä on maksukykyinen eikä ole sellainen, jolla on oikeus perintöön, jos lapsi ei synny.

18. Nykyinen käytäntö on nimittää sama kuraattori sekä omaisuudelle että lapselle. Jos kuitenkin velkojia tai joku, jolla on toiveita perinnönjaosta, ilmaantuu, olisi nimitys tehtävä huolellisemmin ja harkitummin, ja olisi nimitettävä useita kuraattoreita, jos sitä pyydetään.

19. Lisäksi naisen, joka saa perinnön haltuunsa, tulisi ottaa omaisuudesta vain ne asiat, joita ilman hänen lapsensa ei voi joko ravita tai syntyä; ja juuri tätä varten olisi nimitettävä kuraattori, joka antaa naiselle ruokaa, juomaa, vaatteita ja majoitusta suhteessa perittävän ja naisen varallisuuteen ja asemaan.

20. Näitä kuluja varten tarvittava vähennys olisi ensin tehtävä kuolinpesään kuuluvista valmiista rahoista, ja jos niitä ei ole, siitä omaisuudesta, joka aiheuttaa kuolinpesälle suurimmat kulut, eikä siitä, joka tuloillaan lisää sitä.

21. Jos taas on olemassa vaara, että osa omaisuudesta saatetaan saada haltuunsa anastamalla tai että kuolinpesän velalliset vapautuvat vastuusta ajan kulumisen vuoksi, pesänhoitajan on huolehdittava myös näistä asioista.

22. Hänen on siis hoidettava virkatehtävänsä aivan kuten edunvalvojien ja holhoojien on tapana tehdä.

23. Kuraattori valitaan niiden joukosta, jotka on nimitetty postuumisti syntyneen lapsen holhoojiksi, tai lähisukulaisten ja sukulaissuhteiden, tai sijaisten, tai vainajan ystävien tai velkojien joukosta. On valittava henkilö, jota pidetään maksukykyisenä; ja jos edellä mainittujen henkilöiden henkilökohtaisesta luonteesta on epäselvyyttä, on valittava kunniallinen mies.

24. Jos edunvalvojaa ei ole vielä nimitetty (siitä syystä, että usein hakemusta ei ole tehty tai se on tehty liian myöhään tai nimitys on tehty liian myöhään), Servius sanoo, että testamentin perillisen tai sijaisen ei tarvitse sinetöidä omaisuutta, vaan hänen on tehtävä siitä inventaario ja annettava naiselle se, mitä hän voi vaatia.

25. Hän sanoo myös, että perittävän on nimitettävä edunvalvoja huolehtimaan sellaisesta omaisuudesta, jota ei voida muuten säilyttää; esimerkiksi laumoista tai viljasta ja viiniköynnöksistä, jos satoa ei ole kerätty. Jos syntyy kiistaa siitä, kuinka paljon omaisuudesta tulisi ottaa, on nimettävä välimies.

26. Mielestäni kaikki tämä on ratkaistu, kun on nimitetty pesänhoitaja; hänen olisi kuitenkin allekirjoitettava kauppakirjat ja jäämistön inventaario.

27. Syntymättömän lapsen tulisi pysyä hallussa, kunnes se tulee maailmaan; tai äiti saa keskenmenon; tai kunnes on varmaa, ettei hän ole raskaana.

28. Jos äidin, joka on hyvin tietoinen siitä, että hän ei ole raskaana, pitäisi käyttää osaa jäämistöstä, Labeo sanoo, että se pitäisi ottaa pois hänen omaisuudestaan.

2. Paulus, Ediktistä, kirja XLI.

Jos hän saisi lapsen, joka on jätetty pois kuolinpesästä, hänen on peruutettava.

3. Hermogenianus, Epitomes of La/w, kirja III.

Jos hänelle on aiheutunut kuluja hyvässä uskossa, niitä ei saa periä häneltä takaisin.

4. Paulus, On the Edict, kirja XLI.

Naiselle on myös vuokrattava asunto, jos vainajalla ei ollut taloa.

1. Naisen orjille on niin ikään annettava toimeentulo - jos ne ovat välttämättömiä hänen palveluksessaan - hänen yhteiskunnallisen asemansa mukaisesti.

(5) Gaius, Maakuntaediktistä, XIV kirja.

Syntymättömän lapsen hoitajan on myös annettava naiselle elatusapua; sillä ei ole merkitystä sillä, onko hänellä myötäjäiset, joiden avulla hän voi elättää itsensä, vai ei, sillä se, mitä hänelle annetaan, katsotaan annetuksi syntymättömän lapsen vuoksi.

1. Jos syntymättömälle lapselle on määrätty edunvalvoja, hänen on huolehdittava siitä, että hän maksaa kuolinpesän velat, erityisesti ne, joiden maksamatta jättäminen merkitsee rahallisia seuraamuksia tai joiden vakuudeksi on asetettu arvokkaita pantteja.

6. Ulpianus, Ediktistä, kirja XLI.

Jos postuumisti nimetään perillinen, joka on vieras, syntymätöntä lasta ei aseteta jäämistön hallintaan, ellei sen äiti voi elättää itseään muulla tavoin; sillä katsomme, että elatusapua ei saa evätä siltä, joka syntymänsä jälkeen tulee jäämistön haltijaksi.

7. Sama, Ediktistä, kirja XLI.

Aina kun jostakin tulee perillinen ab intestato, myös tässä tapauksessa syntymättömällä lapsella on lupa saada perintöomaisuus haltuunsa; toisin sanoen, jos lapsi on sellainen, että kun hän syntyy, hänellä on oikeus saada perintöomaisuus haltuunsa; ja kaikissa Ediktin jaksoissa syntymätöntä lasta pidetään eloonjääneenä.

1. Joskus, mutta ei erotuksetta, syntymätöntä lasta ei saa asettaa perikunnan hallintaan; vaan vasta asianmukaisen syyn esittämisen jälkeen, jos joku kiistää sen oikeuden. Tämä koskee kuitenkin ainoastaan syntymätöntä lasta, joka voi muiden vainajan lasten kanssa saada hallinnan. Mutta jos lapsi pitäisi asettaa hallintaan lähisukulaisena tai jonkin muun perintökaaren pykälän nojalla, on sanottava, että tutkinta ei ole tarpeellinen; sillä ei ole oikeudenmukaista, että lasta elätetään toisen omaisuudella siihen asti, kunnes hän tulee murrosikään, koska riidan ratkaisemista olisi lykättävä siihen asti. On todettu, että kaikkia lasten asemaan liittyviä riitoja on lykättävä siihen asti, kunnes lapsi saavuttaa murrosiän; ei niin, että lapsi voi jäädä omistukseen riitojen olemassaolon ajaksi, vaan että lykkäystä on lykättävä ilman omistusta.

2. Lisäksi, vaikka preetori voi asettaa syntymättömän lapsen omaisuuden hallintaan niiden kanssa, joille hän on jo myöntänyt sen; silti syntymättömän lapsen voidaan sallia yksin pitää omaisuutta hallussaan.

8. Paulus, Aviorikoksesta, I kirja.

Kun nainen saa kiinteistön haltuunsa syntymättömän lapsensa nimissä, jumalallinen Hadrianus totesi Calpurnius Flaccukselle osoitetussa rescriptuksessa, että aviorikossyytettä on lykättävä, jotta lapselle ei tehtäisi vääryyttä.

(9) Ulpianus, On Sabinus, kirja XV.

Kun syntymätön lapsi on asetettu omaisuuden hallintaan, se, mitä omaisuudesta otetaan sen elatusta varten, olisi vähennettävä velkana.

10. Paulus, Kysymyksiä, kirja VII.

Postuumisti syntynyt lapsi, riippumatta siitä, milloin se on syntynyt, edellyttäen, että se on saanut alkunsa testamentin tekijän kuolinhetkellä, voi saada perinnön preetorin hallintaan, sillä preetori asettaa sen hallintaan kaikkien niiden ediktin pykälien nojalla, joiden nojalla se voi saada sen, mutta sitä ei aseteta hallintaan, jos se ei syntymänsä jälkeen ole siihen oikeutettu.

Tit. 10. Karbonian ediktiä koskien.

1. Ulpianus, Ediktistä, kirja XLI.

Jos syntyy riita siitä, onko alle murrosikäinen lapsi sisällytettävä vainajan jälkeläisiin, hallintaoikeus annetaan sille asianmukaisen syyn esittämisen jälkeen aivan kuin asiasta ei olisi syntynyt riitaa; ja kun asia on tutkittu, päätöstä lykätään siihen saakka, kunnes lapsi saavuttaa murrosikäisyyden.

(1) Jos alaikäisen puolesta ei anneta vakuutta sille, joka esittää kysymyksen, preetori määrää, että hänet asetetaan hallintaan yhdessä alaikäisen kanssa.

- (2) Karbonin ediktin etuun eivät ole oikeutettuja ainoastaan miehet, vaan myös miehistä polveutuvat naiset.
- (3) Yleisesti ottaen sanomme, että ne ovat oikeutettuja Carbonin ediktin etuun, jotka voivat saada testamentin määräysten vastaisesti prätorin hallintaan kuolinpesän; mutta ne eivät ole oikeutettuja siihen, jotka on suljettu pois tällaisen hallinnan saamisesta.
- (4) Jos lapsi joutuu tämänkaltaisen kiistan kohteeksi, nimittäin: kun kiistetään, että hänet pitäisi sisällyttää vainajan jälkeläisten joukkoon, eikä kysymyksen ole esittänyt vieras henkilö vaan hänen oma isänsä; kuten esimerkiksi silloin, kun pojanpoika väittää, että hänen isänsä oli vapautettu ja että hänet oli pidetty isoisänsä hallinnassa, ja pyytää saada liittyä isänsä joukkoon, pitäisikö asian ratkaisemista tässä tapauksessa lykätä? Parempi mielipide on, että pitäisi; sillä on hyvin vähän väliä sillä, kuka kiistan herättää, sillä vaikka testamentintekijä kiistäisi, että hänet on sisällytetty jälkeläisiinsä, ja hän ei kuitenkaan ole erottanut häntä perinnöttömäksi, on syytä soveltaa Carbonian ediktiä.
- (5) Jos joku kiistää paitsi sen, että lapsella on oikeus kuulua testamentin tekijän jälkeläisten joukkoon, myös väittää, että hän on esimerkiksi orja, joka on syntynyt naispuolisesta orjasta, Julianus sanoo, että on olemassa peruste Carbonian ediktin soveltamiselle, minkä jumalallinen Pius myös totesi rescriptumissaan. On nimittäin noudatettava suurta varovaisuutta niiden suhteen, joita uhkaa vakava vääräys; sillä jos asia olisi toisin, kuka tahansa äärimmäisen rohkea mies voisi aiheuttaa vahinkoa alle murrosikäiselle alaikäiselle kertomalla hänestä monia vakavia herjauksia ja valheita.
- (6) Sama sääntö pätee myös silloin, kun vainajan itsensä sanotaan olleen orja.
- (7) Karbonin ediktin soveltamiseen on myös perusteita, jos valtiovarainministeriö nostaa esiin kysymyksen alle murrosikäisen alaikäisen asemasta.
- (8) Pomponius sanoo Ediktin seitsemänkymmenesyhdeksännessä kirjassa, että jos poika on määrätty perilliseksi tai hänet on jätetty perinnöttömäksi, Karbonin ediktiä ei sovelleta, vaikka hänen poikansa kiistettäisiinkin; sillä koska hänet on ikään kuin määrätty perilliseksi, hänellä on perintöomaisuus hallussaan, vaikka hän ei olisikaan poika, tai hänet suljetaan pois perinnöttömäksi tulemisen vuoksi, vaikka hänen pitäisi näyttäytyä poikana; paitsi jos postuumisti syntynyt lapsi nimitetään perilliseksi ja hänen syntymänsä jälkeen kiistetään, että hän on poika, vaikka hänen sanotaan olevan isän määräysvallassa; tässä tapauksessa hänelle olisi annettava preetoriaatilan hallintaoikeus vain suhteessa siihen osuuteen perintöomaisuudesta, johon hänet on nimitetty perilliseksi.
- (9) Hän katsoo myös, että jos joku on jättänyt poikansa perinnöttömäksi sen vuoksi, että tämä oli kuulemma saanut alkunsa aviorikoksesta, tai jos oli kiistanalaista, olisiko hänet sisällytettävä hänen lastensa joukkoon, hänellä on oikeus saada perintöomaisuus hallintaan tämän ediktin pykälän nojalla; sillä koska hänet oli jätetty perinnöttömäksi ilman, että hän oli

esittänyt mitään syytä siihen, hänellä ei olisi oikeutta perintöomaisuuden hallintaan. Samaa sääntöä sovelletaan, jos testamenttiin on lisätty seuraava lauseke: "Jokainen, joka sanoo olevansa minun poikani, olkoon perinnöttömäksi", koska poikaa ei perinnöttömäksi perinnöttömäksi julisteta tällä tavoin.

(10) Jos joku määrää poikansa perilliseksi hyvin pienen osan omaisuudestaan seuraavasti: "Olkoon se ja se, joka on syntynyt tuosta ja tuosta naisesta, perilliseni", ja jälkeensä kyseinen poika ei myönnä, että hänen isänsä on kuollut ilman testamenttia ja että hän on ollut hänen lakimääräinen perillensä, on eriasia, kiistävätkö hänen kanssaperillensä, että hän on testamentintekijän poika, vai sanovatko he, että testamentti on pätevä. Jos he sanovat, että testamentti on pätevä, riita-asian käsittelyä ei pidä lykätä, eikä Carbonin päätöstä sovelleta. Jos he kuitenkin kiistävät, että hän on testamentin tekijän poika, ja väittävät, että jäämistö kuuluu heille lähisukulaisina; jäämistö annetaan alaikäisen haltuun, ja riidan ratkaisemista lykätään siihen asti, kunnes hän saavuttaa murrosikäisyyden.

(11) Jos äitiä syytetään oletetun lapsen esittelemisestä, herää kysymys, olisiko riita-asian ratkaisemista lapsen siviilisäädyn osalta lykättävä. Jos ainoastaan lapsen siviilisäätö on kyseenalainen, kysymystä olisi lykättävä murrosikään asti, koska voi olla syytä pelätä, ettei sitä voida asianmukaisesti puolustaa. Mutta jos äitiä itseään syytetään, koska ei ole epäilystäkään siitä, että hän ensi hetkestä lähtien puolustaa lapsen siviilisäätöä mitä vilpittömimmin ja pysyvimmin, on epäilemättä suoritettava tutkimus, ja jos tutkimuksen jälkeen käy ilmi, että lapsi oli oletettu, on kaikki perintäkanteet evättävä häneltä, ja kaikki pysyy samassa tilassa kuin jos lasta ei olisi määrätty perilliseksi.

2. Marcianus, Institutes, kirja XIV.

Vaikka nainen, jonka väitetään ottaneen käyttöön oletetun lapsen, voi olla kuollut, jos rikokseen on kuitenkin sekaantunut muita, asia on tutkittava välittömästi. Kun ei kuitenkaan ole ketään, jota voitaisiin rangaista, koska kaikki rikokseen osallistuneet ovat kuolleet, tutkintaa on lykättävä murrosikään asti Karbonin ediktin mukaisesti.

3. Ulpianus, Ediktistä, XIV kirja.

Carbonianuksen ediktiä voidaan soveltaa testamentin määräysten vastaiseen perintöomaisuuden prätoriaaliseen hallussapitoon samoin kuin ab intestato hallussapitoon; sillä joissakin tapauksissa ediktin soveltaminen voi tulla tarpeelliseksi, kun testamentin ehtojen mukainen prätoriaalinen hallussapito on myönnetty; esimerkiksi silloin, kun testamentintekijä on määrännyt perillisen seuraavasti: "Olkoon kuolemanjälkeinen lapseni, olkoon se sitten tyttö tai poika, perilliseni", ja testamentin lausuman todenperäisyys kiistetään.

(1) Jos kysymys herää luottamuksen tai perinnön suhteen, asiaa voidaan lykätä murrosikään asti; kuten jumalallinen Pius totesi Claudius Hadrianukselle osoitetussa rescriptumissa.

(2) Vaikka on varmaa, että Karbonian ediktin mukaista pretoriaanien hallintaa ei ole luvattu nimetyille perilliselle, ei silti ole epäilystäkään siitä, että kaikki hänen tilaansa koskevat kysymykset on lykättävä siihen asti, kunnes hän saavuttaa murrosiän. Näin ollen, jos samaan aikaan syntyy kiista hänen isänsä omaisuudesta ja hänen omasta tilastaan, tätä ediktiä sovelletaan. Jos kuitenkin vain hänen siviilioikeudellinen asemansa on kiistanalainen, kysymystä lykätään murrosikään asti, ei Karbonin ediktin vaan keisarillisten perustuslakien mukaisesti.

(3) Carbonian edikti ei anna helpotusta murrosikään tulleille lapsille, vaikka he olisivat alle kaksikymmentäviisi vuotta. Jos murrosikään tullut lapsi kuitenkin esittää olevansa alle tuon ikäinen ja saa tilan prätoriaanisen hallinnan, on sanottava, että asetus on mitätön. Sillä vaikka hän olisikin alle murrosikäinen, heti kun hän on saavuttanut kyseisen iän, perinnön hallussapidosta saatava hyöty päättyy.

(4) Tämänkaltaisissa tapauksissa käynnistetään tutkinta, jotta estetään jäämistön hallussapidon antaminen, jos lasten puolesta omaisuuden hallussapitoa vaativien henkilöiden petos on selvästi todettu; sen vuoksi, jos hallussapitoa vaaditaan Karbonin ediktin nojalla, praetorin on välittömästi otettava asia tutkittavaksi. Jos hän toteaa, että asia voidaan ratkaista helposti, ja jos on kiistatta todistettu, että lapsi ei ole poika, hän voi kieltäytyä myöntämästä hänelle karbonialaisen hallintaa omaisuuteen. Mutta jos hän toteaa, että asiaan liittyy epäilyksiä, eli että on olemassa vähäisiä todisteita lapsen puolesta, eikä käy selvästi ilmi, ettei hän ole testamentin tekijän poika, hänen on myönnettävä hänelle perintöosuuden hiilihydraattinen hallintaoikeus.

(5) Tähän tutkimukseen on kaksi syytä: toinen niistä on sen selvittäminen, onko karboninen hallintaoikeus, joka antaa alaikäiselle sen edun, että hän voi saada praetorisen hallinnan aivan kuin mitään riitaa ei olisi syntynyt, myönnettävä; ja toinen on sen selvittäminen, onko päätös tehtävä heti vai lykättävä murrosikään asti. Praetorin on tutkittava huolellisesti, onko alaikäisen kannalta edullista, että päätös tehdään heti, vai onko parempi lykätä sitä murrosikään asti; ja tämä hänen on ehdottomasti saatava tietää alaikäisen sukulaisilta, äidiltä ja huoltajilta. Oletetaan esimerkiksi, että on olemassa todistajia, jotka, jos asian ratkaisemista lykätään, saattavat joko muuttaa mieltänsä tai kuolla tai joiden todistuksella ei ole enää samaa voimaa pitkän ajan kuluttua. Tai oletetaan, että on olemassa joku vanha kätilö tai tietyt naispuoliset orjat, jotka voivat kertoa totuuden lapsesta; tai että on olemassa tiettyjä asiakirjoja, jotka ovat olennaisia hänen menestymisensä kannalta; tai että on olemassa muita todisteita, ja alaikäinen kärsii suurempaa vahinkoa, jos tutkintaa lykätään, kuin että hän saa hyötyä, jos asiaa ei ratkaista heti. Oletetaan, että alaikäinen ei voi antaa vakuutta ja että ne, jotka ovat saaneet luvan saada omaisuuden haltuunsa, ovat niitä henkilöitä, jotka ovat herättäneet siihen liittyvän kiistan, ja jotka voivat anastaa, muuttaa tai tuhota suuren osan siihen kuuluvasta omaisuudesta; olisi joko typerää tai epäoikeudenmukaista, että praetori lykkäisi asian käsittelyä murrosikään asti, mikä olisi vakavasti haitaksi sille, joka haluaa, että asia ratkaistaan. Jumalallinen Hadrianus totesi eräässä reskriptissä: "Kun päätöstä lykätään tavallisesti murrosikään asti, se tehdään alaikäisten hyväksi, jotta tätä tilaa ei vaaranneta ennen kuin he ovat kykeneviä suojelemaan itseään. Lisäksi, jos heillä on henkilöitä, jotka voivat asianmukaisesti puolustaa heitä, ja jos on mainittujen alaikäisten edun mukaista, että asia saatetaan nopeasti oikeuteen ja tehdään päätös, ja

jos alaikäisten huoltajat haluavat, että sitä kuullaan, sitä, mikä on keksitty alaikäisten hyväksi, ei pidä käyttää heitä vastaan ja heidän tilansa saa jäädä odottamaan, kun se voidaan kiistatta todeta.""

(6) Jos alaikäisen äiti sen jälkeen, kun häntä on syytetty oletetun lapsen esittelemisestä, voittaa asiansa, kysymys lapsen tilasta voi jäädä edelleen ratkaisematta; voidaan esimerkiksi väittää, ettei lapsi ollut vainajan synnyttämä, tai jos oli, ettei hän ollut avioliitossa syntynyt.

(7) Jos henkilö, joka kiisti lapsen kunnon ja väitti olevansa itse ainoa poika, kuolee ja hänen äidistään tulee hänen perijänsä, ja hän nostaa alaikäisen lapsen suhteen saman kiistan kuin hänen oma poikansa, väittäen, että hän oli syntynyt toisesta naisesta; Toisin sanoen, jos äiti kiistäisi, että hän oli vainajan lapsi, ja että hänellä itsellään oli näin ollen oikeus koko vainajan pojan omaisuuteen tämän perillisenä, Julianus sanoo, että päätöstä ei saisi tehdä ennen murrosikää, koska ei ole mitään eroa sillä, tekeekö kysymyksen esittäjä sen omissa nimissään vai kuolinpesän nimissä. On ilmeistä, että jos äiti myöntää, että lapsi on vainajan poika, ja näin ollen vaatii itselleen vain puolet isän jäämistöstä, asian ratkaisemista ei pitäisi lykätä murrosikään asti, sillä hän ei kiistä alaikäisen vaatimusta isänsä jäämistöstä vaan veljensä jäämistöstä.

(8) Julianus sanoo samassa paikassa, että jos syntyy riita kahden alle murrosikäisen alaikäisen asemasta ja toinen heistä saavuttaa murrosikäisen iän, on odotettava, kunnes toinenkin on saavuttanut murrosikäisen iän, jotta molempien tilanne voidaan ratkaista siten, että sen, joka ei ole saavuttanut murrosikää, oikeuksia ei vahingoiteta sen, joka ei ole saavuttanut murrosikää, tuomiolla, joka annetaan sen, joka on saavuttanut murrosikäisen iän.

(9) Ei ole juurikaan merkitystä sillä, onko kantaja alle murrosikäinen alaikäinen vai se tilan haltija, joka herättää kysymyksen alaikäisen tilasta, sillä riippumatta siitä, onko hän hallussa vai vaatii sitä, päätöstä on lykättävä murrosikään asti.

(10) Kun kaksi alaikäistä alle murrosikäistä esittää kysymyksen toisensa tilasta, on merkitystä sillä, väittääkö toinen heistä olevansa ainoa poika vai väittääkö toinen, että hänkin on poika. Jos nimittäin toinen väittää olevansa ainoa poika, on katsottava, että asian ratkaisemista on lykättävä siihen asti, kunnes molemmat ovat saavuttaneet murrosikärajän, riippumatta siitä, onko riidan aiheuttaja kantaja vai haltija. Jos kuitenkin toinen väittää olevansa ainoa poika ja toinen sanoo olevansa myös poika, ja ensiksi mainittu saavuttaisi ensimmäisenä murrosikäisen iän, ratkaisua on lykättävä sen vuoksi, joka väittää olevansa poika; mutta tämä on tehtävä osittain eikä kokonaan, sillä puolet perinnöstä ei ole riidan kohteena. Jos se, joka väittää olevansa myös poika, on ensimmäisenä saavuttanut murrosikärajän ja se, joka väittää olevansa ainoa poika, on alle murrosikäinen, päätöstä ei saa lykätä; sillä jälkimmäisen asemasta ei ole mitään epäselvyyttä, koska hän on se, joka riitauttaa, sillä se, joka on saavuttanut murrosikärajän, ei kiistä sitä, että toinen on myös poika, vaikka hän väittää olevansa poika.

(11) Kun orja, joka on määrätty vapaaksi ja määrätty perilliseksi, kiistää alaikäisen aseman, jonka sanotaan olevan testamentin tekijän poika ja joka on rikkonut isänsä tahdon, Julianus sanoo, että päätöstä sekä jäämistön että vapauden

testamentin osalta on lykättävä murrosikään asti; sillä kumpaakaan näistä kysymyksistä ei voida ratkaista kerralla vahingoittamatta sen oikeuksia, joka sanoo olevansa testamentin tekijän poika. Myös muita vapauden testamenttaamiseen liittyviä ja vireillä olevia asioita on lykättävä murrosikään asti.

(12) Jos alle murrosikäinen alaikäinen ilmestyy ja väittää olevansa perittävän poika ja jäämistön velalliset kiistävät, että tämä pitää paikkansa, mutta sanovat, että perittävän omaisuus kuuluu sukulaiselle, joka esimerkiksi on merten takana, lapsen on turvaututtava Karbonin ediktiin; mutta poissaolevan henkilön etua on kuultava vaatimalla vakuuden asettamista.

(13) Pretorit ponnistelevat asettaakseen tosiasialliseen hallintaan ne, joille hallinta on annettu Carbonian ediktin nojalla. Jos Carbonian ediktin nojalla hallussapitäjä kuitenkin yrittää vaatia omaisuutta tai jotakin siihen kuuluvaa tiettyä omaisuutta, Julianus sanoo Digestin kahdeskymmenenneljännessä kirjassaan hyvin oikein, että hänellä on poikkeuslupa, sillä hänen pitäisi tyytyä siihen hallussapito-oikeuteen, jonka preetori on tällä välin myöntänyt hänelle. Jos hän siis haluaa vaatia kuolinpesää tai siihen kuuluvaa omaisuutta, hänen on hänen mukaansa tehtävä se suoralla kanteella perillisen ominaisuudessa, jotta hänen hakemuksensa jälkeen voidaan selvittää, onko hän perillinen ja kuuluuko hän lasten joukkoon, jotta oletus kuolinpesän karbonaalaisesta hallussapidosta ei vahingoittaisi hänen vastustajiaan. Tämä mielipide on sekä kohtuullinen että oikeudenmukainen.

(14) Lisäksi tämä hallintaoikeus myönnetään vuoden kuluessa, aivan kuten tavanomaisetkin, jotka annetaan lapsille.

(15) On kuitenkin välttämätöntä, että se, joka väittää olevansa poika, ei saa ainoastaan kartanon karbonista hallintaa, vaan vaatii myös tavallista praetoriaanista hallintaa.

(16) Molempien hallintaoikeuksien saamiseksi tarvittavat määräajat kuluvat erikseen. Se, jonka kohteena on tavallinen praetoriaaninen hallintaoikeus, alkaa siitä, kun poika tiesi, että hänen isänsä oli kuollut, ja hänellä oli valtuudet vaatia praetoriaanista hallintaoikeutta kuolinpesään; ja se, jonka kohteena on hiilialainen hallintaoikeus, alkaa siitä, kun poika tiesi, että hänen tilansa oli kiistanalainen.

4. Julianus, Digest, XX kirja.

Jos lapsi ei siis vaadi tilan hallintaa ensimmäisen jakson nojalla, hän voi joissakin tapauksissa saada tilan hallinnan Carbonian ediktin seuraavan jakson nojalla, ja toisinaan hän ei voi tehdä niin; sillä jos välittömästi isän kuoleman jälkeen syntyy kiista siitä, voiko hän muiden lasten kanssa vaatia tilan hallintaa, vuoden katsotaan päättyneen samaan aikaan molempien jaksojen osalta. Jos hän kuitenkin tietyn määräajan kulumisen jälkeen toteaa, että hänen oikeutensa oli kiistanalainen, hän voi, vaikka aika, jonka aikana hän olisi voinut vaatia perinnön hallintaa perintökaaren ensimmäisen pykälän nojalla, on kulunut umpeen, vaatia sitä toisen pykälän nojalla; ja kun hän on saanut sen, hän voi aina käyttää

hyväkseen hallussapitokanteita. Mutta jos tuomio on annettu häntä vastaan sen jälkeen, kun hän on saavuttanut murrosiän, häneltä evätään kanteet.

5. Ulpianus, Ediktistä, kirja XLI.

Jos se, joka nostaa kanteen alaikäistä vastaan, on yksi vainajan lapsista, lopputulos on se, että riippumatta siitä, antaako se, jonka olotila on riidanalainen, vakuuden vai jättääkö hän sen tekemättä, hän saa silti hallintaoikeuden.

(1) Jos alle murrosikäistä lasta ei puolusteta ja hänen vastapuolensa siis asetetaan hallintaan, kenellä on oikeus nostaa ne kanteet, joista kuolinpesä on kiinnostunut? Julianus sanoo Digestin kahdeskymmenenneljännessä kirjassa, että olisi nimitettävä kuraattori, joka voi ottaa kaiken vastuulleen ja nostaa kanteet. Lisäksi hän sanoo, että henkilöä, jonka hallintaan alaikäinen asetetaan, ei kielletä nostamasta kannetta edunvalvojaa vastaan, sillä näin ei vahingoiteta kuolinpesää, sillä hän voi laillisesti nostaa kanteen alaikäistä vastaan itse, jos tämä on asettanut vakuuden.

(2) Milloin alle murrosikäinen alaikäinen ei anna vakuutta, hänen vastapuolensa asetetaan hallintaan, riippumatta siitä, antaako hän itse vakuuden vai ei. Jos hänen vastapuolensa haluaa, että omaisuuden hoito uskotaan hänelle, hänen on asetettava alaikäiselle vakuus; mutta jos hän ei aseta vakuutta, on määrättävä edunvalvoja, joka hoitaa omaisuutta. Jos vastapuoli antaa vakuuden, hänen on myös myytävä kaikki omaisuus, joka on vaarassa tuhoutua tai heikentyä viivästyksen vuoksi, ja hänen on myös perittävä kaikki velat velallisilta, jos ne vapautuvat ajan kuluessa; loput omaisuudesta hänen on pidettävä hallussaan yhdessä alaikäisen kanssa.

(3) Katsotaan lisäksi, voiko hän, joka on asetettu hallintaan Karbonin ediktin nojalla, pienentää jäämistöä huolehtiakseen omasta elatuksestaan. Jos alaikäinen on antanut vakuuden, hän voi käyttää osan jäämistöstä elatukseensa riippumatta siitä, onko hänelle annettu siihen lupa vai ei, ja hänen on palautettava loput jäämistöstä sille, joka sitä vaatii. Jos hän ei kuitenkaan kykene antamaan vakuutta ja on ilmeistä, ettei hän voi muutoin elättää itseään, hänet on luovutettava hallintaan, jotta hän voi hankkia elantonsa edellyttämät varat. Ei pitäisi vaikuttaa yllättävältä, että henkilö, joka ei ehkä olekaan vainajan poika, saa käyttää osan omaisuudesta elatukseensa, koska syntymättömälle lapselle annetaan ediktien nojalla koko omaisuus haltuun ja hänen äidilleen annetaan tukea syntymättömän lapsen hyväksi; ja olisi huolehdyttävä enemmän siitä, ettei poika kuole nälkään, kuin siitä, ettei pienempi määrä omaisuutta joudu kantajan käsiin, jos päätetään, ettei lapsi ollutkaan vainajan poika.

(4) Mielestäni praetorilta olisi kaikin keinoin pyydettävä, että kuolinpesän asiakirjoja ei annettaisi vastapuolen käsiin, jos tämä saa ne haltuunsa; muutoin alaikäistä saatetaan huijata joko siten, että vastapuoli saa niiden kautta tietoja, tai siten, että vastapuolelle annetaan mahdollisuus salata ne.

(5) Jos alaikäinen tai hänen vastapuolensa ei anna vakuutta, olisi nimitettävä pesänhoitaja, joka hallinnoi omaisuutta ja luovuttaa sen sille, joka voittaa asian. Mitä on kuitenkin tehtävä, jos alaikäisen huoltajat vaativat hallintoa? Heitä ei saa kuulla, elleivät he anna vakuutta alaikäisen puolesta tai ellei heitä itse nimitetä edunvalvojiksi.

6. Paulus, Ediktistä, kirja XLI.

Herää kysymys, voidaanko äidin omaisuuteen viitaten antaa määräys? Ja itse asiassa päätöstä ei voida antaa tässä tapauksessa Karbonuksen ediktin nojalla; sillä olisi myönnettävä pitkä lykkäys, joka lykkää päätöksen tekemistä murrosikään asti.

1. Julianus sanoo, että on selvää, että jos syntyy riita, joka koskee isän ja äidin omaisuutta samanaikaisesti tai jopa veljen omaisuutta, riidan ratkaisemista on lykättävä murrosikään asti.

2. Tämän ediktin soveltamiseen on perusteita, vaikka lapset saisivat prätoriaalisen hallinnan ab intestato; vaikka he vaatisivat sitä ediktin viimeisten pykälien nojalla, joissa lakimääräiset perilliset kutsutaan perintöön, koska he ovat varsinaisia perillisiä, tai sen pykälän nojalla, jonka mukaan hallintaoikeus myönnetään sukulaisperillisille.

3. Tätä ediktiä sovelletaan myös silloin, kun riita koskee sekä alaikäisen henkilön asemaa että hänen oikeuttaan perintöön; sillä jos kyse on vain hänen asemastaan, kuten esimerkiksi silloin, kun hänen sanotaan olevan orja, eikä perinnöstä ole riitaa, tällaisissa olosuhteissa kysymys hänen vapaudestaan olisi ratkaistava välittömästi.

4. Jos se, joka herättää riidan alaikäisestä, asetetaan hänen kanssaan samaan aikaan hallintaan, häntä ei pitäisi elättää vainajan omaisuudesta eikä hän voi ottaa mitään kuolinpesästä, sillä tämä hallintaoikeus annetaan hänelle vain vakuuden sijasta.

5. Alaikäiselle ei pidä antaa ainoastaan elatusapua, vaan myös rahaa hänen koulutukseensa ja kaikki muut tarpeelliset kulut on maksettava kuolinpesän määrän mukaisesti.

6. Herää kysymys, voiko se, joka on saanut hallintaoikeuden Karbonin ediktin nojalla, murrosikään tultuaan toimia kantajan roolissa oikeudessa. On todettu, että hän voi ottaa vastaajan osan, varsinkin jos hän antaa vakuuden. Jos hän ei anna vakuutta eikä ole siihen valmis, häntä vastaan voidaan nostaa kanne tilan haltijana. Jos hän ei tällöin aseta vakuutta, hallintaoikeus siirtyy hänen vastapuolelleen edellyttäen, että hän kieltää sen; aivan kuin hän olisi siitä hetkestä lähtien vaatinut omaisuutta ensimmäistä kertaa.

(7) Julianus, Digest, kirja XXIV.

Jos kiistetään, että alaikäinen on laillisesti adoptoitu, ja tästä syystä hänen oikeutensa isänsä jäämistöön on kiistanalainen, ei ole epäoikeudenmukaista, että annetaan samanlainen päätös kuin Carbonian ediktin nojalla annetut päätökset.

1. Samoin jos alle murrosikäisen alaikäisen sanotaan tulleen adoptoiduksi ja hänen oikeutensa luonnollisen isänsä jäämistöön kiistetään, koska tässä tapauksessa herää kysymys siitä, onko hänellä oikeus jäämistöön poikana, on syytä soveltaa Karbonin ediktiä.

2. Jos kuitenkin oletetaan, että poika on jäänyt perinnöttömäksi, ei ole tarpeen lykätä riidan ratkaisemista murrosikään, koska kysymys ei koske itse pojan oikeutta, vaan testamentin pätevyyttä.

3. Jos sen henkilön äiti, jonka vapaus ja oikeus isänsä jäämistöön ovat kiistanalaisia, kutsutaan oikeuteen todistamaan hänen vapautensa vahvistamiseksi nostetussa kanteessa, päätöstä äidin osalta ei aina pidä lykätä murrosikään; sillä on tapauksia, joissa sellaisten henkilöiden tapaukset, joiden sanotaan olevan näennäislapsia, ratkaistaan viipymättä.

4. Aina kun Karbonian ediktin nojalla annetaan päätös, asian katsotaan olevan samassa tilassa kuin se olisi ollut, jos mitään kiistaa ei olisi syntynyt sen henkilön suhteen, joka sai tilan pretoriaanisen hallinnan.

5. Jos taas kaksi veljestä on asetettu hallintaan tämän asetuksen nojalla ja toinen heistä kieltäytyy puolustamasta osuuttaan isänsä jäämistöstä, toisen on pakko puolustaa koko jäämistöä tai luopua siitä kokonaan velkojien hyväksi.

6. Joskus perinnöttömäksi jäänyt poika saa perinnön hallintaansa Carbonian-ediktin nojalla, kun hän ei vaadi testamentin määräysten vastaisesti praetoriaanista hallintaa, vaan lapsille myönnettävän testamentin perusteella; koska hän kiistää, että hänen isänsä testamentti on sellainen, että praetoriaanista hallintaa voidaan antaa sen nojalla, koska väitetään, että hän ei ole hänen poikansa.

7. Jos alaikäinen vaatii isänsä vapaamatkustajan jäämistön hallintaa ja kiistetään, että hän on suojelijan poika, sillä perusteella, että hänen isänsä jäämistöstä ei ole riitaa, riidan ratkaisemista ei pidä lykätä. Jos riita kuitenkin syntyy sen jälkeen, kun Carbonian ediktin mukainen päätös on annettu, sen ratkaisemista olisi lykättävä murrosikään asti.

8. Heräsi kysymys siitä, voiko alaikäinen saada hallinnan Carbonian ediktin nojalla samaan aikaan kuin määrätty perilliset, jotka saivat sen testamentin ehtojen mukaisesti. Vastasin, että jos hän ei olisi poika tai jos hän ei olisi saanut testamentin määräysten vastaisesti testamenttisäädöksen perusteella perinnöttömyyden perusteella perintöomaisuutta, hän voisi saada sen Karbonin ediktin nojalla samaan aikaan kuin määrätty perilliset saivat perintöomaisuutta testamentin määräysten mukaisesti.

(8) Africanus, Questions, kirja IV.

Henkilö, jonka ilmoitan olevan poikani ja joka on valvonnassani, on kuollut. Paikalle saapui alaikäinen, alle murrosikäinen henkilö, joka väitti, että vainaja oli perheenisä ja että omaisuus kuului hänelle. Päätös katsottiin annettavaksi.

1. Jälleen kerran emansipoitunut poikani kuoli testamenttina ja jätti jälkeensä alle murrosikäisen pojan, joka väitti olevansa suora perillinen. Väitän, että jälkimmäinen oli saanut alkunsa ennen kuin vapautuminen tapahtui, ja tästä syystä hän oli minun hallinnassani ja että vapautuneen pojan omaisuus kuului minulle. Todettiin, että tämä lapsi oli vainajan poika, mutta heräsi kysymys hänen oikeudellisesta asemastaan, toisin sanoen siitä, oliko hän isänsä määräysvallassa vai ei, eikä ole epäilystäkään siitä, etteikö Karbonian ediktiä voitaisi soveltaa tähän tapaukseen.

9. Neratius, Pergamentit, kirja VI.

Labeo totesi, että aina kun alaikäisen sanotaan olevan oletettu ja kun syntyy kiista hänen oikeudestaan isänsä omaisuuteen, preatorin tulisi huolehtia siitä, että hän saa sen haltuunsa. Luulen, että Labeo tarkoitti tämän koskevan isänsä kuoleman jälkeen syntyneitä lasta, joka väittää olevansa hänen poikansa, vaikka vainaja luuli, ettei hänellä ollut lapsia; sillä sillä, jonka sen henkilön, jonka omaisuus on riidanalaisena, on tunnustanut, on siihen oikeudenmukaisempi oikeus kuin postuumisti syntyneellä lapsella.

10. Marcellus, Digest, kirja VII.

Jos nainen, jolle perillinen on antanut valan, vannoo olevansa raskaana, perintöomaisuuden hallussapito on myönnettävä Karbonin ediktin nojalla tai se on evättävä, jos nainen on antanut valan perilliselle; sillä hallussapito on myönnettävä sen jälkeen, kun on esitetty asianmukainen syy, jotta perilliselle ei aiheutuisi vahinkoa, jos se annetaan; tai jos se evätään, jotta alaikäiseltä ei riistettäisi hänen laillisia oikeuksiaan.

11. Papinianus, Kysymyksiä, kirja XIII.

Ei ole mitään perustetta soveltaa Karbonuksen ediktiä silloin, kun pojasta, jonka siviilioikeudellinen asema on kiistanalainen, ei voi tulla perillistä ilman preatorin väliintuloa; esimerkiksi jos hänet on nimitetty. Samaa sääntöä sovelletaan silloin, kun on varmaa, ettei hänestä voi silti tulla perillistä, vaikka hän olisikin poika; kuten esimerkiksi silloin, jos Titius olisi nimitetty perilliseksi, ja postuumisti syntyneen lapsen tai perinnöttömäksi jääneen alaikäisen pitäisi kieltää olevan testamentin tekijän poika. Sillä ei myöskään ole merkitystä, mikä intressi alaikäisellä voi olla siihen, että hänen todistetaan olevan poika, kun on kyse muista asioista, esimerkiksi saadakseen veljensä toisen äidin omaisuutta tai saadakseen oikeuksia vapautettuihin ihmisiin ja hautapaikkoihin, sillä on osoitettu, että nämä tapaukset eivät kuulu Carbonian ediktin soveltamisalaan.

12. Sama, Kysymyksiä, kirja XIV.

Nimetty perillinen, jota vastaan alaikäinen poika, jonka sanotaan olevan oletettu, vaatii preetoriaanista hallussapitoa Ediktin ensimmäisen pykälän nojalla, kuten lakimääräisen perillisen tapauksessa, ei voi sillä välin saada hallussapitoa testamentin määräysten mukaisesti. Jos kuitenkin tällä välin joko nimetty perillinen tai se, jolla on oikeus hallintaan lakimääräisenä perillisenä, kuolee, hänen perillisilleen on myönnettävä vapautus. Sillä mitä jos he eivät olisi voineet päästä perintöön, koska laki esti heitä tekemästä sitä tai koska riita-asian ratkaiseminen oli epävarmaa ?

13. Paulus, Opinions, kirja XI.

Titia sai postuumisti lapsen miehensä kuoleman jälkeen, ja Sempronius nosti häntä vastaan syytteen aviorikoksesta maakunnan kuvernöörin edessä. Kysyn, pitäisikö aviorikossyytteen käsittelyä lykätä murrosikästä asti, jotta postuumisti syntyneen lapsen oikeudet eivät vaarantuisi. Paulus vastasi, että jos alaikäisen oikeutta isänsä omaisuuteen ei ole kyseenalaistettu, hänen huoltajillaan ei ole mitään syytä lykätä oikeudenkäyntiä aviorikoksesta siihen asti, kunnes heidän holhokkinsa saavuttaa murrosikäisyyden.

14. Scaevola, Opinions, kirja II.

Herää kysymys, voiko alle murrosikäinen alaikäinen, joka on saanut tilan haltuunsa Karbonin ediktillä ja joka saavuttaa kyseisen iän ennen kuin hallinta on siirretty hänelle, suorittaa kantajan velvollisuudet. Vastaus oli, että hänen on esitettävä todisteet kaikista vaatimuksista, jotka hän esittää hallussapitäjää vastaan.

15. Hermogenianus, Epitomes of Law, kirja III.

Tämä hallussapito hyödyttää alaikäistä, jos vakuus annetaan paitsi varsinaisen hallussapidon saamiseksi myös omaisuuden takaisinsaamiseksi, velkojen perimiseksi, myötäjäisten antamiseksi ja kaiken muun sellaisen suorittamiseksi, jonka olemme jo todenneet olevan collationissa myötävaikuttamisvelvollisuuden alainen.

16. Paulus, Ediktistä, kirja XLI.

Aivan kuten vapautetulle pojalle annetaan vakuus isänsä omaisuuteen nähden, on se annettava myös alaikäiselle sen omaisuuden osalta, jonka hän itse asettaa collationiin.

Tit. 11. Testamentin määräysten mukaisesta perinnönjaon hallussapidosta.

1. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXXIX.

Testamentilla on ymmärrettävä kaikenlaista materiaalia, jolle se on kirjoitettu; oli se siis kirjoitettu puusta tai muusta materiaalista oleville tauluille, papyrukselle, pergamentille tai minkä tahansa eläimen nahalle, sitä kutsutaan myös asianmukaisesti testamentiksi.

(1) Pretori ei tämän ediktin pykälän mukaan vahvista kaikkia testamentteja, vaan ainoastaan viimeisimmät; toisin sanoen ne, jotka on tehty viimeksi ja joiden jälkeen ei ole laadittu muita testamentteja. Viimeinen testamentti ei ole sellainen, joka on tehty juuri kuoleman hetkellä, vaan sellainen, jonka jälkeen ei ole tehty muita testamentteja, vaikka se olisikin vanha.

(2) Riittää, että testamentti on olemassa, vaikka sitä ei ehkä esitetä, jos on varmaa, että se on olemassa. Jos testamentti siis on varkaan hallussa tai sellaisen henkilön käsissä, jolle se on talletettu säilytettäväksi, ei ole epäilystäkään siitä, etteikö testamentti olisi myönnettävä praetoriassa; sillä testamenttia ei ole tarpeen avata, jotta praetoriassa voitaisiin saada testamentti sen määräysten mukaisesti.

(3) Jälleen kerran on välttämätöntä, että testamentti on ollut olemassa testamentin tekijän kuollessa, vaikka se on saattanut lakata olemasta olemassa sen jälkeen, joten jos se on myöhemmin tuhoutunut, voidaan vaatia praetoriaanista hallintaa.

(4) Edellytämme kuitenkin, että perillisen on tiedettävä testamentin olemassaolosta ja oltava varma siitä, että perintöomaisuuden hallinta on annettu hänelle testamentin määräyksillä.

(5) Jos joku tekee testamentistaan kaksi kappaletta, joista toinen jää jäljelle ja toinen tuhoutuu, testamentin katsotaan olevan olemassa, ja perinnön praetoriaanista hallintaa voidaan vaatia.

(6) Vaikka testamentintekijä tekisi kaksi testamenttia ja sinetöisi ne samanaikaisesti ja määräisi kummallakin eri perilliset ja molemmat olisivat olemassa, jäämistön hallinta voidaan saada molempien perusteella, koska niitä pidetään yhtenä asiakirjana ja testamentintekijän viimeisenä testamenttina.

(7) Jos testamentintekijä kuitenkin tekee testamentin ja siitä myös jäljennöksen ja jos se, jonka hän on tarkoittanut testamentikseen, on olemassa, voidaan vaatia perinnön hallussapitoa; mutta Pomponius sanoo, että jos vain jäljennös on olemassa, perinnön hallussapitoa ei voida vaatia.

(8) Jotta kenenkään jäämistön hallintaoikeus voidaan antaa, praetori edellyttää, että hänellä on testamenttioikeus, ei ainoastaan silloin, kun hän teki testamentin, vaan myös kuollessaan; näin ollen jos alle murrosikäinen alaikäinen tai mielisairas tai joku muu niistä, joilla ei ole testamenttikelpoisuutta, tekisi testamentin ja tulisi sen jälkeen testamenttikyvyykkääksi ja kuolisi, hänen jäämistönsä praetoriaanista hallussapitoa ei voida vaatia. Jos kuitenkin isän valvonnassa oleva poika, joka luulee olevansa kotitalouden johtaja, vaikka hän ei sitä ole, tekee testamentin ja osoittautuu sen jälkeen kuollessaan omaksi isännäkseen, hänen omaisuutensa hallintaa testamentin määräysten mukaisesti ei voida vaatia pretoriaanisen ediktin ehtojen nojalla. Mutta jos isän valvonnassa oleva poika, joka oli veteraani, tekee testamentin, jossa hän määrää castrense peculiumistaan, ja vapautuu sen jälkeen tai tulee perheen päämieheksi ja kuolee sitten, hänen omaisuutensa hallussapitoa voidaan vaatia pretoriaanilta. Jos jollakulla on molempina edellä mainittuina ajankohtina oikeus tehdä testamentti, mutta hänellä ei ole sitä välisenä aikana, hänen omaisuutensa voidaan vaatia testamentin määräysten mukaisesti prätoriaanien hallintaan.

(9) Lisäksi jos joku tekee testamentin ja menettää sen jälkeen testamenttikykyänsä joko tulehalla mielisairaaksi tai siitä syystä, että häntä on kielletty hoitamasta omaisuuttaan, hänen omaisuutensa hallintaa voidaan vaatia ediktin nojalla, koska hänen testamenttinsa on oikeudellisesti pätevä. Yleisesti ottaen tämä voidaan sanoa kaikista tämäntyyppisistä henkilöistä, jotka ovat menettäneet testamenttikykyänsä kuollessaan, mutta heidän ennen sitä tehdyt testamenttinsa ovat päteviä.

(10) Jos testamentin tauluja yhteen sitova naru katkaistaan, vaikka se olisi tehty vastoin testamentin tekijän tahtoa, voidaan vaatia perinnön pretoriaanista hallintaa. Jos testamentintekijä kuitenkin itse katkaisee sen, testamenttia ei katsota sinetöidyksi, eikä jäämistön hallintaa näin ollen voida vaatia.

(11) Jos hiiret nakertavat tauluja, joihin testamentti on kirjoitettu, tai jos naru katkeaa jollakin muulla tavalla joko iän tai sen säilytyspaikan kosteuden aiheuttaman lahoamisen tai putoamisen vuoksi, testamentti katsotaan sinetöidyksi; varsinkin jos oletetaan, että se on kiinnitetty vain yhdellä narulla. Jos naru on kierretty kolme tai neljä kertaa tablettien ympärille, on katsottava, että ne on sinetöity, vaikka se olisikin leikattu tai jyrästy yhdestä kohdasta.

2. Sama, Ediktistä, kirja XLI.

Praetori on ottanut ediktissä käyttöön erittäin oikeudenmukaisen perimysjärjestyksen. Hän nimittäin toivoo, että ensinnäkin lapset saavat testamentin ehtojen vastaisesti oikeuden omaisuuden hallintaan, ja sitten, jos näin ei tapahdu, on noudatettava vainajan testamenttia. Sen vuoksi asia on jätettävä lepäämään siksi ajaksi, jona lapset voivat vaatia jäämistön hallintaa. Kun tämä aika on kulunut tai jos he ennen tätä kuolevat tai hylkäävät jäämistön tai menettävät oikeuden vaatia sen hallintaa, jäämistön hallinta palautuu praetoriaanisen ediktin nojalla määrätyille perillisille.

- (1) Kun poika on määrätty perilliseksi ehdolla, Julianus katsoo hyvin perustellusti, että hän voi vaatia perinnön hallintaa testamentin ehtojen mukaisesti, nimitetyn perillisen ominaisuudessa, olipa ehto mikä tahansa, vaikka se olisi seuraava: "kun laiva saapuu Aasiasta". Ja vaikka ehto ei ehkä täytyisikään, preetorin on kuitenkin suojeltava poikaa, jonka hän sallii saada hallintaansa testamentin ehtojen mukaisesti, vaikka hän olisi jo saanut hallintaansa ehtojen vastaisesti. Tämä suojelu on erityisen tarpeellista pojalle, joka on vapautettu.
- (2) Kullekin määrätylle perilliselle on annettava jäämistön hallinta sen osuuden mukaan, joka hänelle on testamentattu, kuitenkin siten, että jos kukaan ei vaadi sitä hänen kanssaan, hän voi saada yksinomaisen hallinnan. Kuitenkin niin kauan kuin toinen perillisistä harkitsee, ottaako hän perintöomaisuuden haltuunsa vai ei, hänen kanssaperillisensä osuutta ei anneta hänen haltuunsa.
- (3) Jos perilliselle on määrätty yksi sijainen, jos hän kuolee kymmenen vuoden kuluessa, ja toinen sijainen, jos hän kuolee kymmenen ja neljäntoista vuoden iän välillä, ja perillinen kuolee ennen kuin hän täyttää kymmenen vuotta, ensimmäisestä sijaisesta tulee perillinen ja hän saa perinnön preetoriaanisen hallinnan; mutta jos perillinen kuolee sen jälkeen, kun hän on täyttänyt kymmenen vuotta, ja ennen kuin hän täyttää neljätoista vuotta, toisesta sijaisesta tulee perillinen ja hän saa hallinnan; mutta molempia ei voida yhdistää, koska kumpikin on asetettu sijaiseksi eri edellytyksin.
- (4) Testamentin ehtojen mukainen prätoriaalinen hallintaoikeus perintöön myönnetään ensimmäisessä asteessa määrätuille perillisille ja sen jälkeen, jos he eivät sitä vaadi, järjestyksessä seuraavina tuleville sijaisille sekä niille, jotka on korvattu sijaisille; ja me myönnämme hallinnan sijaisille säännönmukaisessa järjestyksessä. Meidän olisi ymmärrettävä, että ensimmäisenä määrätty perilliset ovat ensimmäisinä määrättyjä; sillä koska heillä on ensisijainen oikeus ottaa perintö vastaan, niin myös heidän olisi oltava ensimmäisinä oikeutettuja preetoriaaniseen hallussapitoon.
- (5) Jos joku testamentissaan sanoisi: "Olkoon ensimmäinen perillinen puolet omaisuudestani, ja jos hänestä ei tule perillistä, olkoon toinen perillinen; olkoon kolmas perillinen puolet omaisuudestani, ja jos hänestä ei tule perillistä, olkoon neljäs perillinen", niin ensimmäinen ja kolmas ovat ne, jotka saavat oikeuden saada perintöomaisuuden pretoriaanisen hallinnan.
- (6) Jos joku määrää perilliset seuraavasti: "Se veljistäni, joka menee naimisiin Seian kanssa, olkoon perillinen, joka saa kolme neljäsosaa omaisuudestani, ja se, joka ei mene naimisiin hänen kanssaan, olkoon perillinen, joka saa neljännän osan siitä", on selvää, että jos Seia kuolee, perilliset ovat oikeutettuja yhtä suuriin osuuksiin omaisuudesta. Jos Seia kuitenkin menee naimisiin toisen heistä kanssa, hänellä on oikeus kolmeen neljäsosaan ja toisella neljäsosaan perintöomaisuudesta, mutta kumpikaan heistä ei voi vaatia praetoriaanista hallintaa ennen kuin ehto on täytetty.

(7) Jos perillisen nimi on tarkoituksellisesti pyyhitty pois, on kiistatta ratkaistu, ettei hän voi vaatia pesän preetoriaanista hallintaa, kuten ei myöskään se, joka on määrätty perilliseksi perittävää kuulematta testamentin antajaa; sillä katsotaan, ettei ole määrätty sitä, jota testamentin antaja ei halunnut määrätä.

(8) Jos kaksi perillistä on määrätty, nimittäin ensimmäinen ja toinen, ja toisen tilalle on määrätty kolmas, jos toinen kieltäytyy ottamasta jäämistöä haltuunsa, kolmas astuu hänen tilalleen. Jos kolmas kuitenkin kieltäytyy astumasta kuolinpesään tai ottamasta sitä haltuunsa praetoriaanisesti, hallinta palautuu ensimmäiselle; hänen ei myöskään tarvitse vaatia praetoriaanista hallintaa, sillä se siirtyy hänelle lain nojalla, sillä praetoriaaninen hallintaoikeus siirtyy nimetyille perilliselle samalla tavalla kuin hänen osuutensa kuolinpesästä.

(9) Kun orja nimitetään perilliseksi, perinnön pretoriaaninen hallintaoikeus siirtyy hänen isännälleen, jolle perintö tulee kuulumaan; sillä pretoriaaninen hallintaoikeus seuraa omaisuuden omistusoikeudesta. Jos siis perittäväksi määrätty perillinen Stichus oli testamentin tekijän kuollessa Semproniuksen orja, eikä Sempronius määrännyt häntä ottamaan perintöä vastaan, koska hän kuoli tai koska hän oli vieraannut orjan, jolloin orjasta oli tullut Septitiuksen omaisuutta, seurauksena on, että jos Septitius määräisi orjan ottamaan perintöä vastaan, perinnön pretoriaaninen hallussapito annetaan Septitiukselle, sillä perintö kuuluu hänelle. Näin ollen, jos orja siirtyy peräkkäin kolmelle tai neljälle isännälle, annamme viimeiselle heistä perintöomaisuuden pretoriaanisen hallinnan.

3. Paulus, Ediktistä, kirja XLI.

On totta, että jokainen postuumisti syntynyt lapsi, joka oli syntymätön testamentin tekijän kuollessa, voi vaatia syntymänsä jälkeen perintöomaisuuden pretoriaanista hallintaa.

4. Ulpianus, Ediktistä, kirja XLII.

Termi "papyrus" ei koske ainoastaan sellaista, joka on uusi, vaan myös sellaista, jota on jo käytetty. Näin ollen, jos joku laatii testamentinsa arkille, jonka kääntöpuolelle on jo kirjoitettu, voidaan tällaiseen testamenttiin perustuva omaisuus saada pretoriaaniseen hallintaan.

5. Sama, Disputations, kirja IV.

Jos joku nimitetään perilliseksi ehdollisesti ja sen jälkeen, kun hän on saanut testamentin ehtojen mukaisen pretoriaanisen hallinnan, ehto ei täyty, seurauksena on, että omaisuus jää sillä välin hallitsijan haltuun; kuten esimerkiksi silloin, kun emansipoitunut poika nimitetään perilliseksi ehdollisesti. Jos ehtoa ei nimittäin täytetä, Julianus sanoo, että hän voi kuitenkin

saada testamentin ehtojen mukaisesti prätoriaalisen hallinnan; mutta hän sanoo myös, että häntä on suojeltava, jos hän on sellainen, joka voi saada lakimääräisenä perillisenä prätoriaalisen hallinnan omaisuudesta. Tämä on nykyinen käytäntömme.

(1) Katsotaanpa, onko näiden perillisten maksettava testamentit. Pojan, joka on tosiaan saanut tilan haltuunsa ikään kuin testamentin [määräysten] vastaisesti, katsotaan pitävän sitä hallussaan nimityksensä nojalla, mutta muut pitävät sitä laillisina perillisinä; siksi poika on velvollinen maksamaan vain jälkeläisille ja yleneville jälkeläisille jätetyt testamentit, mutta ei muille jätettyjä testamentteja. On ilmeistä, että trusti on toteutettava sen hyväksi, jolla oli oikeus siihen lakimääräisenä perillisenä; sillä muutoin näyttäisi siltä, että testamentin ehtojen mukaista praetori-omistusta olisi vaadittu hänen peittämisekseen.

6. Same, Disputations, kirja VIII.

Ne, jotka on määrätty ehdollisesti perillisiksi, voivat vaatia testamentin ehtojen mukaista praetoriaanista hallintaa, vaikka ehto olisi vielä voimassa eikä sitä olisi vielä täytetty, edellyttäen, että heidät on määrätty laillisesti; sillä jos joku on määrätty laittomasti, hänen nimittämisestään ei ole mitään hyötyä hänen saadessaan perinnön praetoriaanista hallintaa.

7. Julianus, Digest, kirja XXIII.

Kun testamenttitaulut on sinetöity useaan paikkaan ja osa sineteistä on murtunut, mutta seitsemän on vielä jäljellä, tämä riittää siihen, että testamentti voidaan antaa pretoriaanien hallintaan; samoin kuin silloin, kun seitsemän todistajan sinetit näkyvät, vaikka niissä ei ehkä ole kaikkien testamentin sinetöineiden sinettejä.

8. Sama, Digest, kirja XXIV.

Jos testamenttiin olisi lisätty seuraava: "Olkoon Sempronius perillinen puoleen omaisuudestani; olkoon Titius perillinen kolmanneksen omaisuudestani, jos laiva saapuu Aasiasta; ja olkoon mainittu Titius perillinen kuudesosaan omaisuudestani, jos laivaa ei saapuisi Aasiasta", tässä tapauksessa Titiusta ei ole nimetty perilliseksi kahteen eri osuuteen omaisuudesta, vaan hänet on ymmärretty sijaiseksi itsensä tilalle, ja sen vuoksi hänen ei katsota olevan oikeutettu suurempaan osuuteen kuin yhteen kolmasosaan. Tämän väitteen mukaan, koska kuudesosa omaisuudesta on edelleen luovuttamatta, Titius saa prätoriaanisen ediktin nojalla haltuunsa paitsi kolmanneksen, myös hänelle tulevan kuudenneksen.

(1) Kun alle murrosikäisen pojan tilalle on määrätty sijainen seuraavasti: "Jos poikani kuolee ennen murrosikää, olkoon Titius perijäni", hän voi vaatia perintöä aivan kuin sanaa "minun" ei olisi lisätty, ja hän voi myös saada sen pretoriaanisen hallinnan.

(2) Jos perintöön oikeutetun henkilön nimessä tai sukunimessä on virhe, hän voi kuitenkin saada perinnön pretoriaanisen hallinnan.

(3) Lisäksi, jos perillisen nimi on testamentista testamentin tekijän tahdosta poistettu, vaikka se on edelleen luettavissa, häntä ei pidetä nimitettynä, joten hän voi joko astua kuolinpesään tai vaatia sen praetoriaanista hallintaa siviililain mukaisesti.

(4) Eräs mies laati testamenttinsa kirjallisesti, mutta nimitti suullisesti sijaisen alle murrosikäisen poikansa tilalle. Esitin mielipiteeni, että praetorin aikomuksena oli, kun hän myönsi j:n haltuunsa kuolinpesän, että pojan ja isän perillisiä olisi tarkasteltava erikseen. Sillä aivan kuten praetorin hallintaoikeus perintöön myönnetään pojan nimetylle perilliselle erillään isän perillisistä, niin se olisi annettava myös erillään isän nimetyistä perillisistä, kun perillinen on suullisesti määrätty.

9. Pomponius, On Sabinus, kirja II.

Jotta preetoriaaninen hallintaoikeus voidaan myöntää pupillisubstituution mukaisesti, olisi tutkittava, oliko isän testamentti sinetöity, vaikka se osa, joka sisältää substituution, esitettäisiin sinetöimättömänä.

10. Paulus, On Plautius, kirja VIII.

Kun orja nimitetään ehdollisesti perilliseksi, on epäselvää, voiko hän saada perinnön preetoriaanisen hallinnan vai ei. Meidän Scaevolamme katsoo, että hän voi saada sen.

11. Papinianus, Kysymyksiä, kirja XIII.

"Titius olkoon perijä sille lapsistani, joka kuolee viimeisenä ennen murrosikää." Jos kaksi lasta kuolee hyvin kaukana toisistaan, eikä sijainen tiedä, kumpi heistä kuoli viimeisenä, on omaksuttava Julianuksen kanta, jonka mukaan sijainen voi tilan epävarmuuden vuoksi vaatia jopa ensimmäisenä kuolleen lapsen jäämistön hallussapitoa.

(1) Kun perilliseksi määrätty poika palaa vankeudesta isänsä kuoleman jälkeen, hän voi saada omaisuutensa pretoriaanien haltuunsa, ja vuoden määräaika, jonka kuluessa hän voi tehdä sen, lasketaan hänen paluupäivästään.

(2) Titius antoi testamentin tehtyään itsensä argoitavaksi ja kuoli sitten, kun hänestä oli tullut oma herransa. Jos nimetty perillinen vaatisi praetoriaanista hallussapitoa, hänellä on esteenä poikkeus, joka perustuu petokseen; sillä antaessaan itsensä argoitavaksi testamentin antaja siirsi koko omaisuutensa ja itsensä toisen perheelle ja talouteen. On selvää, että jos hän, tultuaan omaksi isännäkseen, ilmoittaa codicilissä tai muussa asiakirjassa haluavansa kuolla muuttamatta testamenttiaan, katsotaan, että tämä myöhempi ilmoitus on palauttanut toimimattomaksi tulleen testamentin, samalla tavoin kuin jos hän olisi

tehnyt toisen testamentin ja repinyt sen, niin että ensimmäinen testamentti olisi jäänyt voimaan. Kenenkään ei myöskään pitäisi ajatella, että testamentti voidaan tehdä pelkällä tahdonilmaisulla; sillä tässä tapauksessa ei ole minkäänlaista kysymystä asiakirjan laillisuudesta, vaan ainoastaan sen poikkeuksen voimassaolosta, joka näissä olosuhteissa voidaan esittää kantajaa vastaan, ja jonka täytyy riippua vastapuolen henkilöstä.

12. Paulus, Questions, kirja VII.

Jotta määrätty perillinen voisi saada perinnön praetoriaanisen hallinnan, mielestäni olisi vaadittava, että hänen henkilöllisyytensä on todettava sopivalla nimityksellä, jotta osuus, johon hänellä on oikeus, voidaan löytää, vaikka hänet olisi määrätty ilman mitään osuutta; sillä kun perillinen on määrätty ilman osuutta, hän voi ottaa sellaisen, josta ei ole määrätty, tai jonkin muun osan perinnöstä. Jos perillinen on kuitenkin määrätty siten, että testamentti näyttää sulkevan hänet testamentin ulkopuolelle, koska sitä perintöosaa, johon hänet on määrätty, ei löydy, hän ei saa praetoriaanista hallintaoikeutta. Tämä tapahtuu silloin, kun joku määrää perillisen seuraavasti: "Titius olkoon perilliseni samalle osalle jäämistöstäni, johon olen hänet määrännyt ensimmäisellä testamentillani" tai "Titius olkoon perilliseni samalle osalle, johon olen hänet määrännyt codicillilläni", ja olisi todettava, että häntä ei ole määrätty. Jos kuitenkin sanon: "Titius olkoon perilliseni, jos olen määrännyt hänet perilliseksi puoleen perintöosastani ensimmäisessä testamentissani" tai "Olkoon hän perilliseni, jos olen määrännyt hänet perilliseksi puoleen perintöosastani kodifikaatissani", hän voi silloin saada omaisuuteni haltuunsa, koska hänet on määrätty perilliseksi ehdollisesti.

Tit. 12. Pretoriuksen hallussapidosta silloin, kun isä on vapauttanut pojan.

1. Ulpianus, Ediktistä, kirja XLV.

Poika, jonka isä on vapauttanut, on testamentin määräysten vastaisen praetoriaanisen hallussapidon osalta samassa asemassa kuin vapautettu mies. Tämä vaikuttaa praetorin mielestä täysin oikeudenmukaiselta, koska poika saa etua omaisuuden hankkimisesta isältään, kun taas jos hän olisi isän valvonnassa ja hankkisi jotain itselleen, isä saisi siitä hyötyä. Näin ollen

vahvistettiin sääntö, jonka mukaan isän olisi sallittava hankkia praetorin omaisuutta vastoin testamentin määräyksiä, aivan kuten patronin sallitaan tehdä.

- (1) Sen vuoksi henkilöt, jotka on vapautettu, luetellaan ediktissä seuraavasti: "Hän, jonka isä tai isänpuoleinen isoisä tai isänpuoleinen isoisoisän isoisä oli vapauttanut".
- (2) Jos lapsenlapsi, jonka isoisä on manumetoinut, luovuttaa itsensä isänsä haltuun, vaikka hän kuolisi vielä isän hallinnassa ollessaan tai kuolisi sen jälkeen, kun hänet on manumetoinut, hänen isoisänsä hyväksytään perintöön vain ediktin tulkinnan mukaisesti; sillä preetori myöntää tilan hallinnan, aivan kuten silloin, kun orja on manumetoinut orjuudesta. Jos näin kuitenkin tapahtuisi tai jos poikaa ei otettaisi haltuun, koska vapautetun henkilön haltuunotto ei ole sallittua, tai jos se tehtäisiin vilpillisesti, suojelijan oikeudet säilyisivät kuitenkin ennallaan.
- (3) Jos isä on joko saanut rahaa saadakseen hänet vapauttamaan poikansa, tai jos poika sen jälkeen elinaikanaan maksaisi hänelle niin paljon, että hän ei voisi vastustaa hänen tahtoaan, häneltä evätään poikkeus, joka perustuu vilpilliseen mielenvapauteen.
- (4) On toinenkin tapaus, jossa isä ei saa vastoin testamentin määräyksiä haltuunsa emansipoituneen poikansa omaisuutta, ja se on silloin, kun poika sattuu menemään armeijaan; sillä jumalallinen Pius totesi eräissä rescriptumissa, että isä ei voi näissä olosuhteissa saada emansipoituneen poikansa omaisuutta haltuunsa vastoin testamentin ehtoja.
- (5) Vakiintuneesti on todettu, että poikansa vapauttaneen isän lapset eivät voi testamentin ehtojen vastaisesti saada tämän omaisuutta haltuunsa; vaikka suojelijan lapset voivat tehdä niin.
- (6) Julianus sanoo, että jos isä on testamentin ehtojen vastaisesti saanut haltuunsa vapautetun poikansa omaisuuden, hän säilyttää entisen etuoikeuden, joka hänellä oli ilman manumission suorittamista; sillä häntä ei saisi vahingoittaa se, että hänellä oli suojelijan oikeudet, koska hän on edelleen isä.

2. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja XV.

Isää ei ole pidettävä suojelijan kanssa tasavertaisena siinä määrin, että hänelle voidaan myöntää Favianuksen tai Calvisianuksen toiminta, siitä syystä, että on epäoikeudenmukaista, että vapaasyntyisillä miehillä ei ole rajoittamatonta valtaa luovuttaa omaisuuttaan.

3. Paulus, On Plautius, kirja VIII.

Paconius sanoo, että jos poika, jonka isä on vapauttanut ja vapauttanut, nimeää perillisikseen joitakin epäkunnioitettavia henkilöitä (kuten esimerkiksi prostituoituja), koko omaisuuden hallinta vastoin testamentin määräyksiä annetaan hänen isälleen; muutoin hänellä olisi oikeus vain puoleen omaisuudesta, jos epäkunnioitettavaa perillistä ei olisi nimetty.

(1) Jos vapautettu poika testamenttaa isänsä testamentilla tai määrää hänet perillisikseen, isä ei ole velvollinen suorittamaan mitään luottamustoimia sen perintöosuuden osalta, johon hänellä on oikeus, vaikka hän ryhtyisikin siihen. Jos kuitenkin tytär tai lapsenlapsi vapautetaan perinnöttömäksi ja isä tai isoisä, joka on testamentilla perinnöttömäksi määrätty, vaatii perintöosuutta, sovelletaan samaa sääntöä kuin pojan tapauksessa.

4. Marcellus, Digest, kirja IX.

Preetori ei anna ediktiossa mitään määräystä koskien isää, joka on vapauttanut poikansa ja asettanut tälle tiettyjä ehtoja vastineeksi vapauden myöntämisestä; ja siksi isä ei voi tehdä mitään pätevää määräystä poikansa suorittamista palveluista.

5. Papinianus, Kysymyksiä, kirja XI.

Jumalallinen Trajanus pakotti erään isän vapauttamaan poikansa, jota tämä oli kohdellut huonosti ja vastoin isällisen kiintymyksen sanelemaa tapaa, ja kun poika sen jälkeen kuoli, isä julisti, että hänellä oli oikeus saada omaisuutensa haltuunsa sen vuoksi, että hän oli vapauttanut hänet. Tämä kuitenkin evättiin Neratius Priscuksen ja Ariston neuvojen perusteella, koska vapautus tapahtui pakosta, koska isän kiintymys oli puutteellinen.

Tit. 13. Pretoriaanien omistusoikeudesta sotilaan testamentin tapauksessa.

1. Ulpianus, Ediktistä, kirja XLV.

Ei ole epäilystäkään siitä, että niiden, jotka tekevät viimeisen testamenttinsa ollessaan aseissa vihollista vastaan, riippumatta siitä, millä tavalla he sen tekevät, ja jotka kuolevat armeijassa ollessaan, tahtoa olisi noudatettava. Sillä vaikka sotilaan tila

eroaa niiden henkilöiden tilasta, jotka ovat etuoikeutettuja keisarillisten perustuslakien nojalla, on kuitenkin kohtuullista, että he vaativat itselleen samoja etuoikeuksia, koska miehet, jotka jatkuvasti käyvät taistelussa, ovat alttiina samoille vaaroille. Sen vuoksi kaikki, jotka ovat sellaisessa asemassa, että he eivät voi tehdä testamenttia sotilasoikeuden mukaan, jos heidät löydetään armeijan junasta ja he kuolevat siellä, voivat toteuttaa testamentin haluamallaan tavalla ja millä tavalla tahansa, olivatpa he sitten maakuntien kuvernöörejä, keisarillisia varamiehiä tai muita, jotka eivät voi testamentata sotilasoikeuden mukaan.

(1) Lisäksi ei ole epäilystäkään siitä, etteivätkö laivojen kapteenit ja kolmijalkaveneiden komentajat voisi tehdä testamentteja sotilasoikeuden mukaisesti. Kaikki laivastojen soutajat ja merimiehet katsotaan sotilaksi, ja myös vartijat luokitellaan sellaisiksi; eikä ole epäilystäkään siitä, etteivätkö kaikki nämä olisi kykeneviä testamenttaamaan sotilasoikeuden mukaisesti.

(2) Jos sotilas siirretään komennosta toiseen, vaikka hän on saattanut lähteä yhdestä komennosta eikä häntä ole vielä kirjattu toiseen, hän voi kuitenkin tehdä testamentin sotilasoikeuden mukaisesti; sillä hän on edelleen sotilas, vaikka häntä ei ehkä ole vielä määrätty mihinkään tiettyyn legioonaan.

Tit. 14. Patronaattioikeudesta.

1. Ulpianus, Prokonsulin virasta, kirja IX.

Kuvernöörien tulisi kuulla suojelijoiden valitukset heidän vapautettuja miehiään vastaan, ja heidän tapauksensa tulisi käsitellä viipymättä; sillä jos vapautettu mies on epäkiitollinen, hän ei saisi jäädä rankaisematta. Jos vapaamies kuitenkin laiminlyö velvollisuutensa, jonka hän on velkaa suojelijalleen, suojelijattarelleen tai heidän lapsilleen, häntä olisi rangaistava vain lievästi ja varoitettava, että jos hän antaa jälleen aiheita valitukseen, hänelle määrätään ankarampi rangaistus, minkä jälkeen hänet olisi erotettava. Jos hän kuitenkin syyllistyy suojelijoidensa loukkaamiseen tai hyväksikäyttöön, hänet olisi lähetettävä väliaikaiseen maanpakoon. Jos hän tarjoaa heille henkilökohtaista väkivaltaa, hänet on tuomittava kaivokseen. Samaa sääntöä sovelletaan, jos hän on aiheuttanut heille harmia ärsyttävällä oikeudenkäynnillä tai yllyttänyt ilmiantajaa heitä vastaan tai yrittänyt nostaa syytteen heitä vastaan.

2. Sama, Opinions, kirja I.

Vapaamielisiä ei pitäisi kieltää heidän suojelijoitaan tekemästä laillisia liiketoimia.

3. Marcianus, Institutes, kirja II.

Jos joku nimitetään testamentin nojalla holhoojaksi ja hänelle testamentataan naispuolinen orja, ja häntä pyydetään vapauttamaan hänet, ja kun hän sen jälkeen saa perinnön ja vapautuu alaikäisen holhouksen vastaanottamisesta, jumalalliset Severus ja Antoninus totesivat rescriptumissa, että vaikka hän oli tosiasiallisesti orjan holhooja, häneltä oli riistettävä kaikki holhouksen tilaan liittyvät oikeudet.

4. Sama, Institutes, kirja V.

Keisarit Severus ja Antoninus totesivat eräässä rescriptumissa hyvin asianmukaisesti, että oikeudet vapautettuihin ihmisiin säilyvät lapsilla, jos heidän isänsä on tuomittu maanpetoksesta; aivan kuten tällaiset oikeudet säilyvät niiden lasten lapsilla, joita on rangaistu mistä tahansa muusta syystä.

5. Sama, Institutes, kirja XIII.

Jumalallinen Claudius määräsi, että vapaamatkustajasta, jonka oli osoitettu yllyttäneen ilmiantajia herättämään kysymyksen suojelijansa siviilioikeudellisesta asemasta, tuli jälleen suojelijan orja.

(1) Keisarimme reskriptiossa määrätään, että jos suojelija ei tue vapautettua miestänsä, hän menettää suojelijaoikeutensa.

6. Paulus, On the Lex Aelia Sentia, kirja II.

Se, joka sallii vapaamiehensä vanhoja, että tämä ei mene naimisiin eikä saa lapsia, ymmärretään olevan samassa asemassa kuin se, joka pakottaa vapaamiehensä vannomaan, että tämä ei mene naimisiin eikä saa lapsia. Jos hänen poikansa kuitenkin tekee näin isänsä tietämättä tai jos hän tekee sopimuksen vapaamatkustajan kanssa, tämä ei vahingoita häntä millään tavalla; mutta jos poika, joka on isänsä valvonnassa, tekee näin isänsä määräyksestä, on selvää, että hän on vastuussa edellä mainitun lain nojalla.

(1) Eräs isäntä sopi, että hänen vapautetun miehensä on suoritettava sata työpäivää tai maksettava viisi aurea jokaiselta päivältä. Tämä sopimus ei näytä olevan lain vastainen, koska vapaamiehellä on valta suorittaa työ.

(2) Vaikka mikään henkilö ei ole tämän lain soveltamisalan ulkopuolella, se olisi silti ymmärrettävä niin, että se koskee vain niitä, jotka voivat saada lapsia. Jos siis joku pakottaa kastroidun vapautetun miehen vannomaan tällaisen valan, on sanottava, että häntä ei voida pitää vastuullisena tämän lain nojalla.

(3) Jos suojelija pakottaisi vapautetun naisensa vannomaan, että hän menee naimisiin hänen kanssaan, ja hän tekee sen tarkoituksenaan naida nainen, hänen ei katsota tehneen mitään laitonta. Jos patroni ei kuitenkaan menisi naimisiin hänen kanssaan, vaan vaatisi häntä vannomaan valan vain estääkseen häntä menemästä naimisiin toisen kanssa, Julianus sanoo, että hän on syyllistynyt lain vastaiseen petokseen ja että hänet olisi asetettava vastuuseen, aivan kuten jos hän olisi pakottanut vapautetun naisensa vannomaan, ettei hän menisi naimisiin ollenkaan.

(4) Eri järjestysten avioliittoa koskeva Lex Julia sallii valan, joka tässä tapauksessa velvoitetaan vapaamiehelle tai -naiselle olemaan menemättä naimisiin, jos he haluavat solmia laillisen avioliiton.

7. Modestinus, On Manumissions.

Jumalallinen Vespasianus määräsi, että jos naispuolinen orja oli myyty tämän lain nojalla sillä ehdolla, että häntä ei saisi prostituoida, ja hänestä tuli prostituoitu, hänestä tuli vapaa; ja jos hän sen jälkeen joutui toisen ostajan haltuun ilman tätä ehtoa, hänestä tuli myynnin nojalla vapaa ja hänestä tuli entisen myyjän vapautettu nainen.

(1) Keisareiden asetuksissa säädetään, että maakuntien kuvernöörin, joilla on toimivalta suojelijoiden valitusten suhteen, olisi määrättävä rangaistuksia heidän vapaille miehilleen suhteessa heidän rikkomustensa vakavuuteen. Tällaisia rangaistuksia vaaditaan toisinaan kiittämättömän vapaamatkustajan tapauksessa, ja häneltä joko riistetään osa omaisuudestaan, joka annetaan hänen suojelijalleen, tai hänet ruuskitaan ruuskalla, minkä jälkeen hänet vapautetaan.

8. Sama, Säännöt, kirja VI.

Jumalallinen Hadrianus totesi eräässä reskriptissä, että jos orjan vapautti isän valvonnassa oleva poika, joka oli sotilas, hänestä tuli sotilaan eikä hänen isänsä vapaamatkustaja.

(1) Orja, jota ei ole manumitoitu, saa vapautensa, kun hänet myydään sillä ehdolla, että hänet manumitoidaan tietyn ajan kuluessa; ja kun aika on kulunut, hänestä tulee ostajan vapaamielinen, vaikka häntä ei olisikaan manumitoitu.

9. Sama, säännöt, kirja IX.

Pojat, jotka kieltäytyvät ottamasta vastaan isänsä omaisuutta, eivät menetä oikeuksiaan isänsä vapaamiehiin nähden. Sama sääntö koskee vapautettua poikaa.

(1) Joitakin isäntiä, jotka eivät säilytä oikeuksiaan isäntijinä vapautettujensa omaisuuteen, laki poikkeaa tästä, kuten silloin, kun on kyse sellaisesta, joka on tuomittu kuolemaan ja jota ei ole palautettu siviilioikeuksiinsa, tai sellaisesta, joka on ollut ilmiantajana vapautetunsa tekemästä rikoksesta, tai kun yli kaksikymmentäviisi vuotta täyttänyt poika on syyttänyt isälleen kuuluvaa vapautettua miestä kuolemantuottamuksesta.

10. Terentius Clemens, Lex Julia et Papia, kirja IX.

On päätetty, että patriootti, joka on syyttänyt vapaamatkustajansa kuolemantuomion alaisesta rikoksesta, on testamentin määräysten vastaisesti suljettu pois hänen omaisuutensa pretoriaanisen hallinnan piiristä. Labeo katsoo, että syytteen kuolemanrangaistuksesta pitäisi kattaa sekä ne rikokset, joista seuraa kuolemanrangaistus, että ne rikokset, joista rangaistuksena on karkotus. Syyttäjäksi katsotaan se, joka on antanut väitetyn syyllisen nimen, ellei tämä pyydä, että hän saa koskemattomuuden. Servilius sanoo, että tämä oli myös Proculuksen mielipide.

11. Ulpianus, Lex Julia et Papia, kirja X.

Hän ei myöskään saa oikeutta testamentittoman vapaamatkustajansa perintöön, joka hänelle on myönnetty kahdentoista taulun lain nojalla.

12. Modestinus, Opinions, kirja I.

Gaius Seius, joka oli kuollut tehtyään testamenttinsa, määräsi vapaamatkustajansa Juliuksen yhdessä poikiensa kanssa perilliseksi osalle omaisuudestaan, aivan kuin tämä olisi ollut hänen oma lapsensa. Kysyn, voiko tällainen nimitys muuttaa vapautetun miehen siviilioikeudellista asemaa. Modestinus totesi, ettei se hänen mielestään muuta hänen asemaansa.

13. Sama, Pandects, I kirja.

Isän valvonnassa oleva poika ei voi manumitoida orjaa, joka kuuluu hänen peculiumiinsa, ellei hän tee sitä isänsä määräyksestä; ja orjasta tulee manumitoinnin jälkeen isän vapaamies.

14. Ulpianus, Lex Julia et Papia, kirja V.

Jos vannoisin oikeudessa, että olen tietyn orjan suojelija, on katsottava, että minulla ei ole oikeutta hänen omaisuuteensa tässä ominaisuudessa, koska vala ei muodosta suojelijaa. Asia olisi kuitenkin toinen, jos oikeudessa olisi päätetty, että olen hänen suojelijansa, sillä silloin tuomio pysyy voimassa.

15. Paulus, On the Lex Julia et Papia, kirja VIII.

Joka pakottaa vapautetun miehen vannomaan valan Lex Aelia Sentian vastaisesti, ei hänellä itsellään eikä hänen lapsillaan ole mitään oikeuksia vapautettuun mieheen.

16. Ulpianus, Lex Julia et Papia, X kirja.

Kun vapautettu mies syyllistyy lain vastaiseen petokseen, jotta hän kuolisi alle sadantuhannen sestertiuksen arvoiseksi, hänen tekonsa on lain nojalla mitätön, ja sen vuoksi hänen suojelijansa perii hänet vapautettuna miehenä, jolla on hallussaan tämän suuruinen omaisuus. Näin ollen kaikella, mitä hän on jostain syystä luovuttanut, ei ole voimaa eikä vaikutusta. On selvää, että jos hän luopuu jostakin omaisuudesta huijatakseen suojelijaansa ja jää sen jälkeen yli sadantuhannen sestertiuksen arvoiseksi, luopuminen on pätevä, mutta kaikki petollisesti luovutettu omaisuus voidaan periä takaisin Favianin tai Calvisin kanteella. Julianus on usein todennut tämän, ja se on käytäntömme. Tämä ero johtuu siitä, että aina kun jonkin omaisuuden luovutus tehdään lain pettamiseksi, teko on mitätön. Lisäksi petokseen syyllistyy se, joka vähentää omaisuutensa arvon alle sataan tuhanteen sestertiukseen kiertääkseen lain säännöksiä. Mutta jos hänellä on edelleen omistuksessaan sadantuhannen sestertiuksen arvoinen omaisuus sen jälkeen, kun luovutus on tapahtunut, hänen ei katsota syyllistyneen petokseen lakia vastaan vaan ainoastaan suojelijaansa vastaan, ja näin ollen hänen luovuttamansa omaisuus voidaan periä takaisin joko Favianin tai Calvisianin kanteen perusteella.

(1) Jos joku, vähentääkseen omaisuutensa arvoa alle sadantuhannen sestertsin, luovuttaa kerralla useita esineitä niin, että peruuttamalla yhden tai osan niistä hän saa yli sadantuhannen sestertsin arvon, onko meidän tarpeen perua kaikkien esineiden myynti tai kunkin esineen myynti suhteellisesti, jotta hänen omaisuutensa vastaisi satatuhatta sestertsia? Parempi mielipide on se, että kaikkien esineiden luovuttamisella ei ole mitään vaikutusta.

(2) Jos joku ei myy kaikkea omaisuuttaan kerralla, vaan osan siitä kerralla ja osan toisella kertaa, myöhempää luovutusta ei kumota lain nojalla, mutta edellistä kumotaan, ja favian-kanteen nostamiselle on perusteita viimeksi luovutetun omaisuuden osalta.

17. Sama, Lex Julia et Papia, kirja XI.

Jumalalliset veljet totesivat eräässä rescriptissä seuraavaa: "Olemme saaneet lainoppineimmilta tahoilta selville, että joskus oli epäilyttävää, voiko pojanpoika testamentin määräysten vastaisesti vaatia isoisänsä omaisuuden preetoriaanista hallintaa, jos hänen yli kaksikymmentäviisi vuotta täyttänyt isänsä oli syyttänyt häntä kuolemantuottamuksesta. On totta, että Proculus, arvovaltainen juristi, oli sitä mieltä, että tällaisessa tapauksessa pojanpojalle ei pitäisi antaa preetoriaanista hallintaa, ja me hyväksyimme tämän mielipiteen antaessamme reskriptin vastauksena Caesidia Longinan hakemukseen. Ystävämme Volusius Maecianus, siviilioikeuden pretaattori, joka kiinnittää suurinta huomiota vanhoihin ja perusteltuihin ennakkotapauksiin, ei kuitenkaan, kuten hän meille totesi, Rescriptumimme kunnioituksen vaikutuksesta katsonut voivansa päättää toisin. Mutta koska olemme keskustelleet tästä asiasta hyvin perusteellisesti Maecianuksen itsensä ja muiden lakia tuntevien ystäviemme kanssa, näyttää paremmalta mielipiteeltä, että pojanpoikaa ei voida sulkea pois vapautetun isoisänsä perinnöstä, ei lain sanojen tai hengen, ei preetorin määräyksen, ei omasta syystä eikä isäänsä liittyvän leiman vuoksi. Olemme myös tietoisia siitä, että tämän mielipiteen ovat omaksuneet monet arvostetut juristit sekä tuo maineikkain mies Salvius Julianus, ystävämme."

(1) Heräsi myös kysymys, jos poika syyttää isänsä vapaamatkustajan kuolemantuottamuksesta, vaikuttaako tämä hänen lastensa oikeuksiin. Proculus katsoi, että suojelijan poikaan kohdistuva leima vahingoittaisi hänen lapsiaan. Julianus kuitenkin kiistää tämän, ja on katsottava, että Julianuksen kanta on hyväksyttävä.

18. Scaevola, Opinions, kirja IV.

Kysyn, voiko suojelijansa estää vapaamatkustajaa harjoittamasta samaa liiketoimintaa, jota hänen suojelijansa harjoittaa samassa siirtokunnassa. Scaevola vastasi, että häntä ei voida estää tekemästä niin.

19. Paulus, Lauseet, I kirja.

Vapautettu mies on kiittämätön, kun hän ei osoita asianmukaista kunnioitusta suojelijalleen tai kieltäytyy hallinnoimasta tämän omaisuutta tai ottamasta hoitaakseen tämän lasten holhousta.

20. Sama, Lauseet, III kirja.

Jos vapautettu mies kuolee testamentin tekemisen jälkeen, hänen suojelijalleen annetaan valta vaatia joko sen maksamista, mikä oli maksettava hänen vapautensa myöntämisestä, tai osan hänen omaisuudestaan preetoriaanien haltuun; ja vaikka vapautettu mies kuolisi testamentittomana, suojelija voi silti valita näistä kahdesta asiasta.

21. Hermogenianus, Epitomes of Law, kirja III.

Jos suojelija tai vapautettu on karkotettu ja sen jälkeen palautettu siviilioikeudelliseen asemaansa, menetetty suojelijaoikeus sekä oikeus vaatia testamentin määräysten vastaisesti pretoriaanista hallintaa palautuvat; ja tämä oikeus säilyy, vaikka suojelija tai vapautettu palautettaisiin entiseen asemaansa sen jälkeen, kun hänet on tuomittu kaivoksiin.

(1) Patroni on testamentin määräysten vastaisesti suljettu pois praetoriaanisen hallinnan piiristä, kun hänet on määrätty perilliseksi vain kahdestoistaosaan jäämistöstä; ja se, mikä on tarpeen sen määrän täyttämiseksi, johon hänellä on oikeus, voidaan saada hänen orjansa kautta vapautetun miehen ehdoilla ja viipymättä maksettavalla testamentilla joko jättämällä hänelle jäämistö, testamentti tai luottamuksen perusteella maksettava rahasumma.

(2) Jos vain toinen kahdesta suojelijasta on määrätty perilliseksi siihen, mikä hänelle kuuluu ehdoilla ja viivytyksettä, hän ei voi testamentin määräysten vastaisesti vaatia pesän pretoriaanista hallintaa; vaikka hänelle olisi jätetty pienempi määrä kuin mihin hänellä oli oikeus, ja jos hän testamentin määräysten vastaisesti vaatisi pesän pretoriaanista hallintaa, toisen suojelijan osuus siirtyy hänelle.

(3) Jos vapautetun miehen luonnolliset lapset, jotka hän oli jättänyt perinnöttömäksi, saisivat orjiensa kautta osuuden isänsä jäämistöstä, kun muukalainen on nimitetty perilliseksi jäljelle jäävään osaan, tämä vaikuttaa patruunan oikeuteen.

(4) Jos vapautetun miehen poika nimitetään hänen perilliseksi ja hän kieltäytyy perinnöstä, suojelijaa ei suljeta pois.

22. Gaius, On Special Cases.

Vakiintuneesti on todettu, että vaikka suojelijan poika olisi vanhempiensa valvonnassa, jäämistö kuuluu silti lain mukaan hänelle.

23. Tryphoninus, Disputations, kirja XV.

Kun poika jätti isän kuoleman jälkeensä kiistämättä ja orja, joka oli paljastanut murhaajan, oli tämän vuoksi ansainnut vapautensa, katsoin, että poikaa ei pitäisi pitää orjan suojelijana siitä syystä, että hän oli kelvoton.

(1) Kun oli tehty väärä perunkirjoitus, jota aluksi pidettiin aitona, ja perillinen, joka ei tiennyt asiasta, myönsi vapauden tietyille orjille kyseisellä perunkirjoituksella luodun luottamuksen nojalla, jumalallisen Hadrianuksen reskriptiossa todettiin, että orjat olisivat vapaita, mutta että heidän oli maksettava perilliselle koko arvonsa. Ja oikeutetusti katsottiin, että mainituista orjista olisi tultava perittävän vapautettuja vapaita miehiä, koska hänen oikeutensa heihin suojelijana oli edelleen voimassa.

24. Paulus, Ensimmäisessä kuudesta kirjasta, jotka sisältävät neuvostossa annetut keisarilliset päätökset eli keisarilliset päätökset.

Camelia Pia valitti Hermogeneksen päätöksestä, jossa todettiin, että tuomari, jolla oli toimivalta hänen ja hänen kanssaperijänsä välillä jaettavassa jäämistössä, oli jakanut omaisuuden lisäksi myös vapautetut miehet. Päätöksessä todettiin, että näin ei ollut tehty minkään lain mukaisesti ja että vapautettujen henkilöiden jako oli mitätön; tuomarin tekemä määräyksen jako perillisten kesken oli kuitenkin vahvistettava muuttamattomana.

Tit. 15. Vanhempia ja suojelijoita kohtaan osoitettavasta kunnioituksesta.

1. Ulpianus, Opinions, kirja I.

Vanhemmille kuuluvan lapsellisen kiintymyksen tulisi näkyä myös sotilailla. Siksi jos poika, joka on sotilas, syyllistyy johonkin sopimattomaan tekoon isäänsä kohtaan, häntä on rangaistava suhteessa hänen rikkomukseensa.

(1) Orjuudesta yhdessä vapautuneen äidin ja pojan välinen lapsellinen kiintymys olisi säilytettävä luonnonlain mukaisesti.

(2) Jos poika solvaa loukkaavalla kielenkäytöllä isäänsä tai äitiään, joita hänen velvollisuutensa on kunnioittaa, tai kohdistuu jompaankumpaan heistä jumalattomasti, kaupungin prefektin on rangaistava rikoksesta, joka vaikuttaa yleiseen järjestykseen, suhteessa sen vakavuuteen.

(3) Poikaa, joka kutsuu isäänsä ja äitiään, joiden toimesta hän tunnustaa tulleensa kasvatetuksi, pahantekijöiksi, on pidettävä sotilaaksi kelvottomana.

2. Julianus, Digest, kirja XIV.

Vanhempien ja suojelijoiden kunnioittaminen on luonteeltaan sellaista, ettei heitä vastaan voida nostaa kanteita petoksesta tai vahingonteosta, vaikka he voisivat esiintyä asianajajan välityksellä; sillä vaikka ediktin ehtojen mukaan, jos tuomio heitä vastaan annetaan, heitä ei ehkä pidettäisi häpeällisinä, yleisen mielipiteen mukaan he eivät silti itse menettelyn kautta vältyisi häpeälliseltä syytteeltä.

(1) Tuomion antaminen heitä vastaan väkivaltaisesta haltuunotosta on myös kielletty. 3. Marcellus, Opinions.

Titius osti orjapojan ja määräsi useiden vuosien kuluttua hänet myytäväksi, mutta kun häntä sittemmin pyydettiin vapauttamaan hänet, hän teki niin saatuaan häneltä rahasumman hänen arvokseen. Kysyn, voiko hänet vapauttaneen isännän poika ja perillinen syyttää vapautettua miestä kiittämättömyydestä. Vastaus oli, että hän voi, jos muuta estettä ei ole; sillä on suuri ero siinä, kuka on antanut orjalleen vapauden häneltä tai hänen ystävältään saamaansa rahaa vastaan, ja siinä, että orjasta, joka oli kuulunut toiselle, tulee hänen omaisuuttaan ja hän maksaa hänelle rahasumman vapaudestaan. Edellinen nimittäin antaa hänelle etua, vaikkei se olekaan vastikkeetonta; jälkimmäisen voidaan kuitenkin katsoa tehneen vain lainanneen hänelle apuaan.

4. Marcianus, Julkiset päätökset, kirja II.

Jumalalliset Severus ja Antoninus totesivat eräässä reskriptissä, että kiittämätöntä vapaamatkustajaa voi syyttää hänen suojelijansa asiamies.

5. Ulpianus, Ediktistä, kirja X.

Vanhempaa, suojelijaa, suojelijattaria tai näiden sukulaisten lapsia ei voida asettaa vastuuseen in factum -kanteesta sellaisen liiketoimen perusteella, jossa heidän sanotaan saaneen rahasumman vastineeksi joko jonkin teon suorittamisesta tai suorittamatta jättämisestä.

(1) Heitä vastaan ei myöskään voida nostaa kanteita, jotka edellyttävät moraalista turmeltuneisuutta, eikä sellaisia, jotka perustuvat vilpilliseen mieleen tai petokseen.

6. Paulus, Ediktistä, kirja XI.

Heitä vastaan ei voida nostaa kannetta myöskään orjan turmelemisesta:

7. Ulpianus, Ediktistä, kirja X.

Vaikka tällaiset teot eivät välttämättä merkitse moraalista turmelusta.

(1) Ja tuomio heitä vastaan on annettava vain siitä summasta, jonka he kykenevät maksamaan.

(2) Niitä ei myöskään voida vastustaa poikkeusluvilla, jotka perustuvat vilpilliseen uskoon, tai väkivaltaa tai pelkoa vastaan, tai kieltojen nojalla unde vi, tai väkivallan kautta aiheutetun vahingon vuoksi.

(3) Kun nämä henkilöt antavat valan, heidän ei tarvitse vannoa, että tämä ei ole tehty ilkkivaltaisesti.

(4) Kun vapautettu mies väittää, että hänen suojelijansa on vilpillisin keinoin asettanut syntymättömän lapsensa nimissä olevan omaisuuden hallintaan, häntä ei saa kuulla, koska hän ei voi syyttää suojelijaansa petoksesta, sillä tällaisilla henkilöillä on oikeus kunnioitukseen; kuten ediktin pykälissä todetaan.

(5) Kunnioitus kuuluu kuitenkin vain heille henkilökohtaisesti, ei niille, jotka edustavat heitä; mutta jos he itse esiintyvät muiden puolesta, heillä on silti oikeus kunnioitukseen.

8. Paulus, Ediktistä, kirja X.

Vapautetun perillisellä on kaikki vieraan oikeudet vainajan suojelijaa vastaan.

9. Ulpianus, On the Edict, kirja LXVI.

Isän ja suojelijan persoonien tulee aina näyttäytyä kunniallisina ja pyhinä vapaamiehen ja pojan silmissä.

10. Tryphoninus, Disputations, kirja XVII.

Isällä ei ole oikeutta asettaa vapautetulle pojalleen mitään velvoitteita vastineeksi siitä, että hän on myöntänyt hänelle vapauden, siitä syystä, että mitään tällaista ei voi määrätä lapsille. Kukaan ei myöskään voi väittää, että poika olisi valalla sidottu isäänsä kohtaan, joka vapauttaa hänet, samalla tavoin kuin vapautettu mies on sidottu suojelijaansa kohtaan, sillä lapset ovat vanhemmilleen kiintymystä eivätkä palveluksia velkaa.

11. Papinianus, Opinions, kirja XIII.

Vapautettua naista ei pidetä epäkiitollisena, koska hän työskentelee ammatissaan vastoin isäntänsä toiveita.

Kirja XXXVIII

1. Vapautettujen miesten palveluista.
2. Vapautettujen omaisuudesta.
3. Kuntien vapaat miehet.
4. Vapautettujen henkilöiden toimeksiannosta.
5. Jos jotakin tehdään suojelejan pettämiseksi.
6. Jos ei ole olemassa testamenttia, jonka perusteella lapset voivat hyötyä.
7. Koskien agnaattien hallussapitoa praetoriassa.
8. Sukulaisille myönnettävästä praetoriaanisesta hallussapidosta.
9. Perintöediktistä.
10. Sukulaisuus- ja sukulaisuusasteista ja niiden eri nimityksistä.
11. Pretoriaanisesta hallussapidosta suhteessa aviomieheen ja vaimoon.
12. Veteraanien ja sotilaiden perimyksestä.

13. Niistä, joilla ei ole oikeutta preetoriaaniseen hallintaoikeuteen.
14. Senaatin erityislaeilla tai -asetuksilla myönnetyn omaisuuden preetoriuden hallussapidosta.
15. Mitä järjestystä on noudatettava preetoriaanisen hallinnan myöntämisessä.
16. Varsinaisista perillisistä ja lakimääräisistä perillisistä.
17. Senaatin Tertullianuksen ja Orphitianuksen päätöksistä.

Tit. 1. Vapautettujen henkilöiden palveluista.

1. Paulus, Eri kohdista.

Edellä mainitut palvelut tarkoittavat päivittäistä työtä.

- (0) Ulpianus, Ediktistä, kirja XXXVIII.

Preetori antoi tämän ediktin rajoittaakseen vapauden myöntämisen vastineeksi asetettuja palvelusvaatimuksia; sillä hän havaitsi, että vapauden vastineeksi asetetut palvelusvaatimukset lisääntyivät kohtuuttomasti vapaamiehiä sortaakseen ja ärsyttääkseen heitä.

23. Sen vuoksi preetori lupaa ensinnäkin, että hän myöntää toimia, joiden tarkoituksena on vaatia vapautetuilta miehiltä ja naisilta palveluja.

3. Pomponius, On Sabinus, kirja IV.

Jos suojelija on määrännyt, että hänen vapaidensa on suoritettava palveluja, hän voi vaatia niitä vasta sen jälkeen, kun on kulunut aika, jolloin ne on suoritettava.

(1) Osa palveluista ei myöskään voi olla suoritettu siten, että vapautetut työskentelevät tietyn tuntimäärän, koska velvoite edellyttää koko päivän työtä. Näin ollen vapautettu mies, joka on työskennellyt vain kuusi tuntia aamupäivällä, ei vapaudu työstä koko päiväksi.

0. Sama, On Sabinus, kirja IV.

Orja, jonka kaksi isäntää oli vapauttanut, lupasi palveluksensa molemmille. Kun toinen heistä on kuollut, ei ole mitään syytä, miksi hänen poikansa ei voisi vaatia orjan palveluksia, vaikka toinen isäntä olisikin elossa. Tällä ei ole mitään tekemistä perintöoikeuden tai perintöosuuden hallussapidon kanssa, sillä palveluksia vaaditaan vapautetuilta miehiltä aivan kuin heille olisi lainattu rahaa. Tämä oli Ariston mielipide, ja pidän sitä oikeana; sillä on katsottu, että kanne olisi myönnettävä vieraalle perilliselle eräänntyneistä, mutta suorittamatta jääneistä palveluista ilman pelkoa siitä, että poikkeus estäisi sen; ja siksi se olisi myönnettävä pojalle, vaikka toinen isäntä olisikin elossa.

23. Ulpianus, On Sabinus, kirja XV.

Jos joku määrää, että palvelut on suoritettava hänen itsensä ja hänen lastensa hyväksi, määräys koskee myös hänen kuolemanjälkeisiä perillisiä.

(1) Sama, On Sabinus, kirja XXVI.

Palvelukset, jotka kuuluvat elinkeinoon, ja muut, jotka ovat samaa kuin rahan maksaminen, siirtyvät perilliselle; mutta ne, jotka liittyvät vapautettujen velvollisuuksiin, eivät siirry hänelle.

6. Sama, On Sabinus, Kirjan XXVIII.

Jotta tällaisessa tapauksessa valan velvoite voidaan solmia lain mukaisesti, on välttämätöntä, että valan vannova henkilö on vapaamatkustaja ja että hän tekee sen vastineeksi saamastaan vapaudesta.

(0) Herää kysymys, jos joku testamenttaa vapautetulle miehelleen perinnön sillä ehdolla, että tämä vannoo maksavansa pojalleen palvelustensa antamisen sijasta kymmenen aurea, sitooko vala häntä. Celsus Juventius sanoo, että hänet sidotaan, ja että on hyvin vähän väliä, mistä syystä vapaamatkustaja vannoo valan palveluksistaan. Yhdyn Celsuksen mielipiteeseen.

- (1) Jotta vala sitoisi, vapautetun on vannottava se vapautumisensa jälkeen, ja hän on yhtä lailla sidottu riippumatta siitä, vannooko hän sen heti vai tietyn ajan kuluttua.
- (2) Lisäksi hänen on vannottava antavansa palveluksiaan, lahjan tai lahjan; ja hän voi luvata mitä tahansa palveluksia, kunhan niitä voidaan laillisesti ja asianmukaisesti ehdottaa.
- (3) Jumalallisen Hadrianuksen ja myöhemmin myös muiden keisarien eräissä reskriptissä todettiin, että palveluksia ei voida vaatia sellaista vastaan, joka on saanut vapautensa vastineeksi luottamuksen täyttämisestä.
- (4) Kanne palvelujen suorittamisen pakottamiseksi myönnetään alaikäistä vastaan, kun hän saavuttaa murrosikärajan, ja joskus jopa silloin, kun hän on alle murrosikäinen; sillä hän voi suorittaa palveluja, jos hän on kopiokoneen kirjoittaja tai kansalaisten nimiä tunteva, kirjanpitäjä, näyttelijä tai muunlaisen mielihyvän palvelija.
- (5) Jos mesenaatin lapset on nimitetty epätasa-arvoisiin osuuksiin kuolinpesästä, pitäisikö heillä olla oikeus nostaa kanne vapautettujen henkilöiden palvelujen suorittamisen pakottamiseksi perinnöllisen oikeutensa mukaisesti kuolinpesään tai osuuksiinsa? Mielestäni parempi mielipide on se, että heillä on oikeus nostaa kanne suhteessa heidän perinnölliseen oikeuteensa kuolinpesään.
- (6) Sillä ei kuitenkaan ole juurikaan merkitystä, olivatko lapset suojelijan valvonnassa vai olivatko heidät vapautettu.
- (7) Jos patroni nimittää perillisekseen poikansa, jonka hän oli antanut adoptoitavaksi, parempi mielipide on, että hänellä on oikeus vapautettujen henkilöiden palveluihin.
- (8) Patruunan lapsia ei ole suljettu pois vaatimasta palveluja äitinsä vapaamiehiltä.

23. Pomponius, On Sabinus, kirja VIII.

Jos vapautettu mies on vannonut suorittavansa palveluksensa kahdelle suojelijalle, Labeon mukaan hän on velkaa osan niistä kummallekin, ja tämä voidaan vaatia häneltä; sillä jatkuvasti vaaditaan palveluksia, joita ei ole suoritettu ja joita ei ole voitu suorittaakaan tuolloin. Näin tapahtuu riippumatta siitä, onko vapautettu mies vannonut tai luvannut itse suojelijoille tai molempien omistamalle orjalle suorittaa palveluksensa, tai jos yhden suojelijan perillisiä on useita.

23. On todettu, että kuka tahansa voi toimia vapauttajan takaajana, joka vannoo valan vannonen suorittavansa palveluksensa.

23. Ulpianus, On Sabinus, kirja XXXIV.

Palvelukset eivät ole omaisuutta, joka on asioiden luonteesta johtuen olemassa.

23. Palvelukset, jotka on suoritettava velvollisuudentunnosta käsin ja jotka on määrä suorittaa myöhemmin, eivät kuitenkaan kuulu kenellekään muulle kuin toimeksiantajalle, sillä niiden omistusoikeus liittyy sen henkilöön, joka ne suorittaa, ja siihen, jolle ne suoritetaan. Ammattiin liittyvät palvelut ja muut samankaltaiset palvelut voi suorittaa kuka tahansa ja kenelle tahansa; sillä jos ne liittyvät johonkin ammattiin, ne voidaan suorittaa toiselle toimeksiantajan määräyksestä.

23. Pomponius, On Sabinus, kirja XV.

Mesenaatin orja ei voi tehdä vapaaseen mieheen viitaten seuraavaa ehtoa: "Lupaatko tarjota minulle palveluksiasi?". Näin ollen ehto olisi tehtävä palveluista, jotka on suoritettava hänen suojelijalleen.

0. Jos vapautettu mies vannoo palveluksistaan seuraavan valan: "Vannon, että suoritan palvelukseni isännälleni tai Lucius Titiukselle", hän ei voi vapautua niistä palveluksista, jotka hän on isännälleen velkaa, suorittamalla palveluksensa Lucius Titiukselle.

13. Julianus, Digest, kirja XXII.

Sillä ei ole merkitystä, onko Lucius Titius vieras vai suojelijan poika:

14. Pomponius, Sabinuksesta, kirja XV.

Koska Lucius Titiukselle suoritettut palvelut ovat erilaisia kuin ne, joihin suojelijalla on oikeus. Jos vapautettu kuitenkin lupaa tietyn rahasumman köyhälle suojelijalleen vastineeksi vapauden saamisesta tai lupaa sen Titiukselle, Titiuksen nimen lisääminen on varmasti pätevä.

15. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXXVIII.

Kun orja ostetaan tämän lain nojalla sillä ehdolla, että hänet manumitoidaan, ja hän saa vapautensa jumalallisen Marcuksen perustuslain mukaisesti, kaikki hänelle määrätyt palvelukset eivät ole voimassa eivätkä vaikuta.

(1) Palveluksia ei voida vaatia myöskään vapautetulta, jolle on luovutettu omaisuutta orjien vapauden säilyttämiseksi annetun Jumalallisen Marcuksen perustuslain nojalla, riippumatta siitä, ovatko he saaneet vapautensa suoraan vai luottamuksen ehtojen mukaisesti, vaikka ne, jotka ovat saaneet sen luottamuksen edunsaajina, tulisivatkin henkilön itsensä vapautetuiksi;

sillä heistä ei tule vapautettuja samoissa olosuhteissa kuin orjista, jotka manumitoimme ilman, että heitä pakotetaan tekemään niin.

(2) Kanne palvelujen suorittamisen pakottamiseksi nostetaan, kun aika niiden suorittamiseksi on kulunut; aika ei kuitenkaan voi kulua ennen kuin palvelut alkavat olla eräänntyneitä, ja ne alkavat olla eräänntyneitä sen jälkeen, kun aika niiden suorittamiseksi on ilmoitettu.

(3) Vaikka vapautetulla miehellä olisikin vaimo, hänen suojelijansa ei ole esteenä vaatimasta hänen palveluksiaan.

(4) Jos suojelija on alle murrosikäinen alaikäinen, hänen vapaamiehensä ei katsota menneen naimisiin hänen suostumuksellaan, ellei hänen holhojansa valtuutus vahvista sitä.

(5) Jos vapautetun naisen avioliiton on vahvistanut hänen suojelijansa, se estää häntä vastustamasta sitä myöhemmin.

16. Terentius Clemens, On the Lex Julia et Papia, kirja VIII.

On selvää, että kun vapautettu nainen lakkaa olemasta naimisissa, hänen palveluksiaan voidaan vaatia, kuten lähes kaikki viranomaiset katsovat.

(1) Ulpianus, On the Edict, kirja XXXVIII.

Vapautettu mies, kun hänen palveluksensa on ilmoitettu, sairastuu niin pahoin, ettei hän voi suorittaa niitä. Joutuuko hän vastuuseen, koska on selvää, että ei ole hänen syytään, ettei hän pysty suorittamaan palveluksia ?

17. Palveluksia ei voi luvata, suorittaa, eräänntyä tai vaatia osittain. Sen vuoksi Papinianus esitti seuraavan mielipiteen, nimittäin: jos on olemassa useita erillisiä palveluja eikä vain yhtä, ja jos niiden suorittamisesta säätänyt suojelija on jättänyt useita perillisiä, on totta, että velvoite on jaettava suhteessa perillisten lukumäärään. Lopuksi Celsus sanoo kahdessatoista kirjassaan, että jos vapautettu mies, jolla on kaksi suojelijaa, vannoo, että hän suorittaa tuhat palvelusta heidän yhteisesti hallussaan olevalle orjalle, kummallekin kuuluu viisisataa eikä tuhatta puolikasta palvelusta.

(1) Paulus, Ediktistä, kirja XL.

Vapautetun on suoritettava isännälleen ne palvelut, jotka kuuluvat ammattiin, jonka hän on oppinut vapauttamisensa jälkeen, edellyttäen, että ne ovat sellaisia, jotka voidaan suorittaa kunniallisesti ja ilman hengenvaaraa; mutta niitä palveluja, jotka hän on oppinut vapauttamisensa aikaan, ei aina pidä suorittaa. Jos hän kuitenkin ryhtyy vapaudenmenetyksen jälkeen

harjoittamaan jotakin kunniatonta ammattia, hänen on suoritettava ne palvelut, jotka hän olisi voinut suorittaa vapauden saadessaan.

2. Mesenaatille on suoritettava sellaiset palvelut, jotka sopivat molempien osapuolten ikään, asemaan, terveydentilaan, vaatimuksiin ja elämäntapaan.

3. Sama, Mesenaattioikeudesta.

Mesenaattia ei tulisi kuulla, jos hän vaatii palveluja, joita vapaan ikä ei salli tai joita hänen ruumiinsa heikkous ei kestä tai joiden suorittaminen vaikuttaa haitallisesti hänen asemaansa tai elämäntapaansa.

4. Sama, Ediktistä, kirja XL.

Sabinus sanoo urbaanin preetorin ediktin viidennessä kirjassa, että vapaan miehen on suoritettava palveluksensa ja huolehdittava itse ruokansa ja vaatetuksensa hankkimisesta. Jos hän ei kuitenkaan kykene elättämään itseään, hänen suojelijansa on hankittava hänelle ruoka.

5. Gaius, Provincial Edict, kirja XIV.

On selvää, ettei vapaamieheltä saa vaatia palveluksia ilman, että hänelle annetaan tietyt päivät, jolloin hän voi suorittaa ne, ja että hänelle annetaan riittävästi aikaa ansaita elantonsa.

6. Paulus, Ediktistä, kirja XL.

Ellei näin tehdä, preetori ei salli, että vapaamatkustajan palvelut suoritetaan hänen suojelijalleen. Tämä on täysin asianmukaista, sillä jokaisen tulisi toimittaa omalla kustannuksellaan se, mitä hän on luvannut, niin kauan kuin hänen velkansa on olemassa.

7. Proculus sanoo, että vapaamatkustajan pitäisi mennä maakunnastaan Roomaan suorittaakseen palveluksensa; mutta jos hän tekee niin, suojelija menettää ajan, jonka hän kuluttaa Roomaan matkustaessaan. Näin on, jos suojelija hyvänä kansalaisena ja huolellisena taloudenhoitajana asuu Roomassa tai matkustaa maakuntaan, mutta jos hän haluaa vaeltaa ympäri maailmaa, vapautetun ei pitäisi joutua seuraamaan häntä kaikkialle.

8. Javolenus, On Cassius, kirja VI.

Palvelukset olisi nimittäin suoritettava siellä, missä suojelija asuu, ja tietenkin hänen kustannuksellaan ruoan ja kuljetuksen osalta.

9. Gaius, Maakuntaediktistä, XIV kirja.

Jos suojelija määrää palveluista, sopimus tulee voimaan, kun suojelija esittää vaatimuksen, eikä vapaamatkustaja suorita niitä. Ei myöskään ole merkitystä sillä, onko sanat "kun vaadin niitä" lisätty vai ei; sillä yksi sääntö koskee vapautetun palveluksia ja toinen muita asioita. Koska palvelujen suorittaminen ei ole mitään muuta kuin velvollisuuden täyttämistä, on järjetöntä olettaa, että velvollisuus olisi suoritettava jonain muuna päivänä kuin sinä, jona henkilö, jolla on siihen oikeus, haluaa sen suoritettavan.

10. Kun vapautettu lupaa isälleen suoritettavaksi palveluksia, mutta ei ota huomioon hänen lapsiaan, on vakiintunut käytäntö, että palvelukset kuuluvat hänen lapsilleen vain, jos heistä tulee isänsä perillisiä. Julianus katsoo, että vaikka heistä tulisi isänsä perillisiä, heillä on oikeus vaatia hyötyä vapautetun miehen palveluista vain silloin, kun he eivät ole tulleet perillisiksi toisen henkilön väliintulon kautta. Jos siis joku, joka on vapauttanut vapautetun poikansa perinnöttömäksi, nimittää orjansa perilliseksi ja edellisestä tulee hänen perijänsä mainitun orjan kautta, hän ei saisi vaatia vapautetun palveluksia, aivan kuten ei saisi vaatia suojelijaa, joka ei ole vaatinut vapautetuilta palveluksia tai joka on myynyt ne, jotka hän on vaatinut.

11. Olisi ehdottomasti huomattava, että vapautetulle olisi kaikessa palveluksessa myönnettävä sellaiset ajanjaksot, jotka ovat välttämättömiä hänen ruumiinsa asianmukaisen hoidon kannalta.

12. Julianus, Digest, kirja XXII.

Vapautetun miehen lupaamat palvelut eroavat olennaisesti niistä palveluista, jotka liittyvät elinkeinoon tai ammattiin; näin ollen, jos vapautettu mies on käsityöläinen tai maalari, niin kauan kuin hän on tällaisessa työssä, hänen on pakko tarjota suojelijalleen tämänkaltaisia palveluja. Näin ollen, aivan kuten kuka tahansa voi sopia ammattiin liittyvien palvelujen suorittamisesta joko omaksi tai Titiuksen hyväksi, niin myös suojelija voi laillisesti sopia vapaamiehensä kanssa, että tämä suorittaa palvelut joko hänelle itselleen tai Semproniukselle; ja vapaamies vapautuu velvollisuudestaan, kun hän suorittaa palvelut vieraalle, aivan kuten hän vapautuisi, jos hän olisi suorittanut ne suojelijalleen.

13. Jos on useita suojelijoita, jotka ovat tarkoituksellisesti menneet eri maakuntiin ja vaatineet samaan aikaan vapautettua miestä suorittamaan palveluksia, voidaan sanoa, että palvelukset on suoritettava, mutta että vapautettu mies ei ole velvollinen, koska ei ole hänen, vaan hänen suojelijoidensa vika, että palveluksia ei suoriteta; samoin kuin silloin, kun sairaalta vapautetulta mieheltä vaaditaan palveluksia. Jos suojelijat asuvat kahdessa eri kaupungissa ja kummallakin on siellä kotipaikka, heidän on sovittava, mitä vapautetun on tehtävä; muutoin olisi raskasta, että vapautettu, joka voi vapautua

työskentelemällä kymmenen päivää, joutuisi sen vuoksi, että hänen suojelijansa eivät ole yhtä mieltä hänen palvelustensa suorittamisesta ja molemmat vaativat niitä kerralla, työskentelemään viisi päivää toiselle heistä ja maksamaan toiselle sen viiden päivän työpanoksen arvon, johon hänellä on oikeus.

14. Sama, Digest, kirja LII.

Aina kun sopimusehdossa mainitaan tietynlaiset palvelut, kuten esimerkiksi maalarin tai jonkin käsityöläisen palvelut, niitä ei voida vaatia, ellei niiden suorittamiseen tarvittava aika ole kulunut, sillä itse sopimuksessa aika niiden suorittamiseen ymmärretään annetuksi, vaikkei sitä sanoin ilmaistakaan; esimerkiksi kun teemme sopimuksen palveluista, jotka on suoritettava Efesoksessa, siihen annetaan implisiittisesti riittävästi aikaa. Näin ollen seuraava ehto on mitätön: "Lupaatko antaa minulle tänään sata maalaamaasi kuvaa?". Palvelut alkavat kuitenkin erääntyä siitä päivästä, jona sopimus on tehty. Ne, joita toimeksiantaja vaatii vapaamatkustajaltaan, eivät eräänny välittömästi, koska osapuolten välillä on sovittu, että ne eivät eräänny ennen kuin niiden suorittamisaika on ilmoitettu; toisin sanoen vapaamatkustajan on suoritettava palveluksensa toimeksiantajalleen sopivalla tavalla, mitä ei voida sanoa käsityöläisen tai taidemaalarin palveluksista.

15. Sama, Digest, kirja LXV.

Mesenaatin, joka vuokraa vapaamiehensä palvelut, ei aina ymmärretä saavan maksua näistä palveluista; mutta tämä on selvitettävä palvelujen luonteesta sekä mesenaatin ja vapaamiehen asemasta.

16. Sillä jos jollakulla on vapaamies, joka on koomikko tai pantomiimin päänäyttelijä, ja hänen varansa ovat niin vähäiset, että hän ei voi käyttää hänen palveluksiaan, ellei hän vuokraa niitä, on katsottava, että hän tarvitsee vapaamiehen palveluja eikä korvausta niistä.

17. Samoin lääkärit vapauttavat hyvin usein samaan ammattiin kuuluvat orjansa, koska he eivät voi hyödyntää heidän palveluksiaan vuokraamatta heitä. Saman säännön voidaan sanoa koskevan myös muita ammatteja.

18. Mutta jos joku voi käyttää vapautetun miehen palveluja ja haluaa mieluummin palkkaamalla heidät saada niiden arvon, hänen olisi katsottava saavan korvauksen vapautetun miehen palveluista.

19. Joskus suojelijat kuitenkin palkkaavat vapautettujen palveluksia näiden pyynnöstä, ja kun näin tehdään, heidän olisi katsottava pikemminkin saavan heidän palvelustensa hinnan kuin korvauksen niistä.

20. Alfenus Varus, Digest, kirja VII.

Kun lääkäri, joka ajatteli, että jos hänen vapautetut miehensä eivät harjoittaisi lääketiedettä, hän saisi paljon enemmän potilaita, vaati heitä seuraamaan häntä ja olemaan harjoittamatta ammattiaan, heräsi kysymys, oliko hänellä oikeus tehdä näin vai ei. Vastaus oli, että hänellä oli tämä oikeus, edellyttäen, että hän vaati heiltä vain kunniallisia palveluksia; toisin sanoen, että hän antaisi heidän levätä keskipäivällä ja antaisi heille mahdollisuuden säilyttää kunniallisuutensa ja terveytensä.

21. Kysyin myös, jos vapautetut kieltäytyisivät tällaisista palveluista, kuinka paljon niiden arvo olisi katsottava. Vastaus oli, että summa olisi määriteltävä heidän palvelustensa arvon perusteella silloin, kun niitä käytetään, eikä sen edun perusteella, jonka suojelija saisi aiheuttamalla vapautetuille miehille haittaa kieltämällä heitä harjoittamasta lääketiedettä.

22. Julianus, On Minicius, kirja I.

Jos vapaamies harjoittaa koomisen näyttelijän ammattia, on selvää, että hänen on käytettävä palveluksiaan paitsi suojelijan itsensä hyväksi myös vastikkeetta hänen ystäviensä viihdykkeissä; aivan samoin kuin lääketieteen harjoittamisesta vastaavan vapaamiehen on suojelijansa pyynnöstä hoidettava tämän ystäviä ilman korvausta; sillä jotta hän voisi käyttää vapaamiehensä palveluksia, ei ole välttämätöntä, että suojelija antaa aina viihdykkeitä tai on jatkuvasti sairas.

23. Paulus, Mesenaatin oikeudesta.

Jos vapautettu nainen, jolla on kaksi tai useampia suojelijoita, menee naimisiin yhden heistä suostumuksella, toisella on edelleen oikeus hänen palveluihinsa.

24. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXIV.

Kun vapaamielistä vastaan nostetaan kanne palvelujen suorittamisen pakottamiseksi ja hänen suojelijansa kuolee, on todettu, että kanneoikeus ei siirry vieraalle perilliselle. Jos on kuitenkin poika, joka ei ole perillinen, vaikka asiassa ei olisikaan ollut perillisiä, hänellä on kuitenkin oikeus vapaamatkustajan palveluihin, ellei häntä ole erotettu perinnöstä.

25. Celsus, Digest, kirja XII.

Jos vapautettu mies vannoo suorittavansa kaikki palvelut, joita hänen suojelijansa voi toivoa, suojelijan toiveita ei oteta huomioon, paitsi jos se on oikeudenmukaisuuden mukaista. Vapautettujen miesten, jotka jättävät palveluksensa suojelijansa harkinnan varaan, aikomus perustuu siihen, että suojelija toimii oikeudenmukaisesti, eikä siihen, että he haluaisivat sitoa itsensä piittaamattomasti.

26. Kanne myönnetään suojelijalle hänen vapautettua vaimoaan vastaan, joka menee naimisiin ilman hänen suostumustaan, palveluista, jotka tämä on suorittanut ennen avioliittoa.

27. Modestinus, Säännöt, kirja I.

Vapautettua miestä ei voida pakottaa suorittamaan palveluja, joita hän ei ole luvannut, jos niitä ei ole määrätty, vaikka hän voikin jonkin aikaa suorittaa ne vapaaehtoisesti.

28. Sama, Pandects, kirja VI.

Vapautettu mies, joka lupasi suojelijalleen rahaa, jota tämä vaati häneltä vapauttaan ahdistavaksi tehdäkseen, ei ole vastuussa; ja jos suojelija vaatii rahaa, hän ei voi saada omaisuuttaan haltuunsa vastoin vapautetun miehen testamentin määräyksiä.

29. Javolenus, On Cassius, kirja VI.

Vapautetulle ei voida määrätä palveluksia siten, että hän joutuu elättämään itsensä.

30. Pomponius, On Quintus Mucius, XXII kirja.

On huomattava, että palvelusveloitteet voivat joskus pienentyä, lisääntyä ja muuttua; sillä kun vapautettu mies heikentyy, suojelija menettää palveluksensa, joka oli jo alkanut erääntyä. Jos kuitenkin vapautettu nainen, joka oli luvannut palveluksensa, nousee sellaiseen asemaan, että hänen ei ole enää asianmukaista suorittaa niitä suojelijalleen, velvoite mitätöityy lain nojalla.

31. Paulus, Lex Julia et Papia, kirja II.

Vapautettu nainen, joka on yli viisikymmenvuotias, ei ole velvollinen suorittamaan palveluksia suojelijalleen.

32. Ulpianus, Lex Julia et Papia, kirja XI.

Labeo sanoo, että on selvää, että vapautetun miehen ja suojelijan välinen kumppanuus, joka on muodostettu vastineeksi siitä, että ensin mainitulle myönnetään vapaus, on oikeudellisesti mitätön.

33. Paulus, On the Lex Julia et Papia, kirja II.

"Vapautettua miestä, jolla on kaksi tai useampia mies- tai naispuolisia lapsia valvonnassaan (lukuun ottamatta niitä, jotka ovat ehkä ottaneet vastaan pelleilyn ammatin tai palkanneet itsensä taistelemaan villipetojen kanssa), ei vaadita suorittamaan heidän suojelijalleen tai suojelijattarelleen tai tämän lapsille mitään palveluksia, antamaan heille mitään lahjoitusta tai lahjaa tai tekemään mitään muuta, minkä he ovat sopineet toimittavansa, lahjoittavansa tai suorittavansa vastineeksi vapaudesta, johon viitaten he ovat vannoneet, luvanneet tai sitoutuneet; ja jos kyseisellä vapaalla ei ole samanaikaisesti kaksi lasta, vaan ainoastaan yksi viisivuotias, hän vapautuu palvelusvelvollisuudesta. "

34. Julianus sanoo, että lasten kuolema on etu vapautetulle miehelle, koska se vapauttaa hänet myöhemmin määrätyistä palveluista.

35. Jos vapaamies lapsen menetettyään sitoutuu suorittamaan palveluja suojelijalleen ja myöhemmin syntyy toinen lapsi, Pomponius sanoo, että on sitäkin perustellumpaa, että kuolleen lapsen yhdistäminen elävän lapsen kanssa vapauttaa vapaamiehen velvollisuudesta.

36. Sillä ei ole merkitystä, lupaaako vapautettu palveluksiaan suojelijalle itselleen vai tämän valvonnassa oleville henkilöille.

37. Jos suojelija luovuttaa vapaamiehensä palvelut velkojalle, ei voida sanoa, että sama sääntö olisi voimassa; sillä tämä luovutus tapahtuu maksun sijaan. Voidaan kuitenkin sanoa, että vapaamatkustaja voidaan vapauttaa edellä mainitun lain nojalla, jos suojelija on luovuttanut palvelut toiselle sen jälkeen, kun vapaamatkustaja on luvannut ne; sillä on totta, että hän on luvannut ne suojelijalleen, vaikka hän ei ole enää velkaa niitä hänelle. Mutta jos vapautettu alun perin lupaa palveluksiaan suojelijansa toimeksiannon vuoksi, häntä ei vapauteta.

38. Vapauttaminen palvelujen suorittamisesta ei koske ainoastaan tulevaisuudessa suoritettavia palveluja, vaan myös sellaisia, jotka ovat jo erääntyneet.

39. Julianus sanoo, että vaikka kante palvelujen suorittamisen pakottamiseksi olisi jo nostettu, vapautuminen tapahtuu, jos lapsia syntyy. Jos kuitenkin on tehty päätös suoritettavista palveluista, vapautettua ei voida vapauttaa, koska hän on alkanut olla velkaa.

40. Kuoleman jälkeen syntynyt lapsi ei vapauta isänsä perillisiä vastuusta, koska vapautus olisi johdettava vapautetusta miehestä, eikä ketään voida pitää vapautettuna kuoleman jälkeen. Mutta ennen vapautetun kuolemaa syntyneet lapset aiheuttavat vapautuksen edellä mainitun lain nojalla.

41. Mainitun lain hengen mukaan, vaikka vapautus koskisi erityisesti vapautetun henkilöä, myös hänen vakuudenantajansa vapautetaan. Jos vapautettu mies kuitenkin toimittaa velallisen sijaisekseen, siitä ei ole hänelle mitään hyötyä.

42. Callistratus, *Monitory Edict*, kirja III.

Palvelukset ymmärretään asianmukaisesti määrätyiksi vain silloin, kun ne voidaan suorittaa ilman häpeää ja ilman hengenvaaraa. Sillä jos orja, joka on prostituoitu, vapautetaan, hänen ei pitäisi suorittaa samoja palveluksia suojelijalleen, vaikka hän voi silti hyötyä ruumiinsa mynnistä; ja jos gladiaattori vapautetaan, hän ei ole suojelijalleen velkaa samoja palveluksia, koska niitä ei voi suorittaa ilman hengenvaaraa.

43. Jos vapautettu mies kuitenkin työskentelee jossakin ammatissa, hänen on annettava siihen liittyvät palveluksensa, vaikka hän olisi oppinut ammatin vasta manumissionsa jälkeen. Jos hän lakkaa harjoittamasta kyseistä ammattia, hänen tulisi antaa sellaiset palvelut, jotka eivät ole ristiriidassa hänen asemansa kanssa; hän voi esimerkiksi asua suojelijansa luona, matkustaa hänen kanssaan tai hoitaa hänen liiketoimiaan.

44. Paulus, *On Plautius*, kirja VII.

Eräs suojelija teki seuraavan sopimuksen: "Jos et anna minulle palveluksiasi kymmeneen päivään, lupaatko maksaa minulle kaksikymmentä sestertiusta?". On pohdittava, eikö kanteen kahdenkymmenen sestertiuksen maksamisesta pitäisi myöntää, koska se on luvattu vapautta rasittavaksi; vai voidaanko palveluja, joita ei ole luvattu, antaa; vai pitäisikö tämä vain olettaa luvatuksi, jotta suojelijaa ei suljettaisi kokonaan pois? Praetor päättää, että palvelut on vain luvattu.

45. Näin ollen syntyy seuraava kysymys, nimittäin se, voiko vapaamatkustaja estää sen, että häntä vastaan annetaan tuomio suuremmasta summasta kuin kahdestakymmenestä sestertsistä, koska suojelija näyttää arvostaneen hänen palveluksensa tuohon summaan, ja siksi hänen itsensä ei pitäisi haluta korottaa sitä. Tämä olisi kuitenkin epäoikeudenmukaista, eikä vapaamiehelle tarvitse osoittaa tällaista myötämielisyyttä, sillä hän ei saisi yhtäältä suostua määräykseen ja toisaalta valittaa siitä, että se on epäoikeudenmukainen.

46. Papinianus, *Kysymyksiä*, kirja XX.

Jos mesenaatin omaisuus myydään, hänelle myönnetään edelleen kante, jolla hän voi vaatia vapaamatkustajaltaan sellaisia palveluja, jotka ovat alkaneet eräännyä mynnin jälkeen. Jos vapaamatkustaja pystyy elättämään itsensä, hänelle ei myönnetä kanteita sellaisten palvelujen suorittamisen vaatimiseksi, jotka olisi pitänyt suorittaa ennen myyntiä, koska tämä koskee sitä, mikä tapahtui ennen omaisuuden myymistä.

47. Sama, Opinions, kirja V.

Vapautettu mies, joka on vapautettu palvelusvelvollisuudesta ja joka on näin ollen saavuttanut täyden testamenttikyvyn, on kuitenkin velvollinen kohtelevaan holhoojaansa kunnioittavasti. Tilanne on erilainen elatusavun antamisen osalta, kun suojelijan tarpeet otetaan huomioon vapautetun miehen ärsyttämiseksi.

48. Sama, Opinions, kirja IX.

"Toivon, että orjani Niin ja Niin, joka on alhaisen luokan mekaanikko, vapautetaan, jotta hän voi suorittaa palveluksia perilliselleni." Manumetoidun orjan v/as ei ole pakko luvata, mutta jos hän niin tekisi, ei häntä vastaan voida nostaa kannetta, sillä se, joka on antanut hänelle vapautensa luottamuksen perusteella, ei voi muuttaa julkista lakia.

49. Sama, Opinions, kirja XIX.

Orja, joka on velvollinen suorittamaan palveluksia suojelijalleen, ei voi, vahingoittamatta tätä, värväytyä armeijaan.

50. Scaevola, Kysymyksiä, kirja IV.

Jos vapautettu mies laiminlyö palvelustensa suorittamisen, hänen takaajansa on vastuussa, mutta takaaja itse ei voi olla laiminlyönyt palveluksiaan. Takaaja, joka on suostunut toimittamaan velallisen sijaisen, on kuitenkin vastuussa viivästyksestä.

51. Sama, Opinions, kirja II.

Voiko vaatekauppiaan vapaamatkustaja harjoittaa samaa liiketoimintaa samassa kaupungissa ja samassa paikassa, jos hänen isäntänsä ei halua, että hän tekee niin? Vastaus oli, että mainitussa tapauksessa ei ole mitään syytä, miksi hän ei voisi tehdä niin, jos hänen isäntänsä ei kärsi siitä vahinkoa.

52. Valens, Trusts, kirja V.

Kun vapautettu nainen on suojelijansa jalkavaimo, on vakiintunut käytäntö, että suojelija ei voi nostaa kanteita häntä vastaan palvelujen suorittamisen pakottamiseksi sen enempää kuin silloinkaan, jos hän olisi naimisissa suojelijan kanssa.

53. Sama, Trustit, kirja VI.

Campanus sanoo, että preetorin ei pitäisi sallia, että orjaa, joka on vapautettu manumitaatiosta trustin ehtojen mukaisesti, pakotetaan lupaamaan mitään lahjaa, lahjaa tai palvelusta. Jos hän kuitenkin sallii sitoa itsensä velvoitteeseen, vaikka hän tiesi, että hän voisi kieltäytyä siitä, kanteen nostamista palvelujen suorittamisen pakottamiseksi ei pitäisi evätä, koska orjan katsotaan lahjoittaneen ne.

54. Hermogenianus, Epitomes of Laiv, kirja II.

55. Jos kuitenkin avioliitto, johon suojelija on antanut suostumuksensa, on mitätön, häntä ei estetä vaatimasta naisen palveluksia.

56.

57. Gaius, On Cases.

Vapautettu mies, jolla on kaksi suojelijaa, voi joissakin tapauksissa suorittaa samanaikaisesti eri palveluja molemmille; esimerkiksi jos hän on kopiokoneiston kirjoittaja ja työskentelee toiselle suojelijalleen kirjoittamalla kirjoja ja ottaa toisen suojelijan talon haltuunsa sillä aikaa, kun tämä on matkalla perheensä kanssa; sillä mikään ei estä häntä kirjoittamasta kirjoja sillä aikaa, kun hän on taloa hoitamassa. Neratius esitti saman mielipiteen teoksessaan Pergamenttiteokset.

58. Neratius, Opinions, kirja I.

Suoritettavien palvelusten luonne riippuu niiden suorittajan asemasta, sillä niiden on vastattava hänen arvoaan, varallisuuttaan, elämäntapaansa ja ammattiaan.

59. Lisäksi vapautetun miehen ja jokaisen muun, joka joutuu suorittamaan palveluja, on saatava elatusapua tai hänelle on annettava riittävästi aikaa elatuksensa hankkimiseen; ja joka tapauksessa hänelle on annettava aikaa asianmukaisen ja välttämättömän henkilökohtaisen huolenpidon harjoittamiseen.

60. Paulus, Käsikirjat, kirja II.

Oikeus vaatia palveluksia säilyy toisinaan vielä sen jälkeenkin, kun oikeus holhoukseen on lakannut olemasta, mikä tapahtuu sen veljien kohdalla, jolle vapautettu mies on määrätty; tai yhden holhoojan pojanpojan kohdalla, kun kyseessä on toisen holhoojan poika.

Tit. 2. Vapautettujen omaisuudesta.

61. Ulpianus, Ediktistä, kirja XLII.

Tämän ediktin prätori antoi tarkoituksenaan muuttaa sitä kunnioitusta, jota vapautettujen olisi osoitettava suojelijalleen. jos tai (kuten Servius sanoo) heillä oli aikaisemmin tapana vaatia vapautetuilta miehiltään mitä raskaimpia palveluksia korvaukseksi siitä poikkeuksellisesta beneritistä, joka heille myönnettiin, kun heistä tehtiin Rooman kansalaisia vapautettuaan heidät orjuudesta.

62. Preetori Rutilius oli ensimmäinen, joka julkaisi ediktin, jossa säädettiin, että suojelija ei saisi nostaa kannetta vapautettua miestä vastaan, paitsi jos kyse oli palveluista tai yhteisomaisuudesta; esimerkiksi silloin, kun oli sovittu, että ellei vapautettu mies suorittaisi palveluita suojelijalleen, tämä saisi olla yhteisomistuksessa omaisuudestaan.

63. Seuraavilla preetoreilla oli tapana luvata omistusoikeus tiettyyn osaan vapautetun miehen omaisuudesta; sillä koska osapuolten välinen kumppanuus edellytti, että vapautettu mies suoritti palveluja, hänen oli myös kuolemansa jälkeen suoritettava se, mitä häneltä vaadittiin osuudeksi kumppanuudesta hänen elinaikanaan.

64. Pomponius, On Sabinus, kirja IV.

Jos patroni, joka oli jäänyt vapaamiehensä testamentin ulkopuolelle, saattoi vaatia testamentin määräysten vastaisesti preetoriaanista hallintaa omaisuuteensa ja ennen sitä kuoli tai jos mainitun hallinnan vaatimiseen säädetty aika oli kulunut umpeen, hänen lapsensa tai toisen patronin lapset voivat vaatia hallintaa ediktin sen pykälän nojalla, jonka mukaan, kun ensimmäiset osapuolet eivät vaadi hallintaa tai ovat haluttomia vaatimaan sitä, se myönnetään seuraaville peräkkäisille, aivan kuin edellisiä ei olisi ollutkaan olemassa.

65. Jos suojelija, jonka vapaamatkustaja oli määrännyt perilliseksi, kuolee vapaamatkustajan elinaikana ja jättää jälkeensä lapsia, heräsi kysymys, voivatko nämä vaatia vapaamatkustajan omaisuuden preetoriaanista hallintaa vastoin testamentin

määräyksiä. Tämän seikan osalta päätettiin, että kuoleman ajankohtaa, johon praetorian hallintaoikeutta viitataan, olisi tarkasteltava sen selvittämiseksi, onko perittävällä patronia vai ei, jotta hänen lapsensa eivät voi vaatia praetorian hallintaoikeutta perintökaaren ensimmäisen pykälän nojalla, jos sellainen on olemassa.

66. Jos vapautettu poika jättää pojanpojan isoisänsä alaisuuteen, olisi pojalle annettava prätoriaaninen hallintaoikeus puoleen vapautetun testamentin mukaisesta omaisuudesta, vaikka omaisuus saattaakin lain nojalla kuulua pojanpojalle; siitä syystä, että vapautetun testamentin määräyksien vastaisesti pojalle olisi annettava hallintaoikeus siihen osaan, joka hänelle kuului.

67. Ulpianus, Ediktistä, kirja XLI.

Vaikka vapautettu mies olisi saanut keisarilta oikeuden kultasormuksen kantamiseen, hänen suojelijansa pääsee testamentin määräysten vastaisesti pretoriaaniseen hallintaan, kuten useissa reskriptioissa todetaan; sillä tämä etuoikeus antaa hänelle vain vapaaksi syntyneen kansalaisen oikeudet, mutta hän kuolee vapautettuna miehenä.

68. On selvää, että jos hänet palautetaan oikeuden päätöksellä syntyperäiseen oikeuteensa, hän ei voi saada testamentin määräysten vastaista pretoriaanista hallintaoikeutta omaisuuteensa.

69. Samaa sääntöä sovelletaan, jos hän on saanut keisarilta rajoittamattoman valtuuden tehdä testamentti.

70. Jos joku ostaa orjan sillä ehdolla, että hän vapauttaa hänet manumitista, tämä kuuluu edellä mainitun ediktin pykälän soveltamisalaan.

71. Jos joku saa rahasumman sillä ehdolla, että hän manumittoi orjansa, hänellä ei ole testamentin ehtojen vastaisesti oikeutta saada omaisuuttaan prätoriaaniseen hallintaan.

72. Jotta suojelija voisi saada testamentin ehtojen vastaisesti pretoriaanisen hallussapidon, on kuolinpesään astuttava tai vaadittava sen pretoriaanista hallintaa. Riittää kuitenkin, että joku perillisistä tunkeutuu kuolinpesään tai vaatii sen prätoriaanista hallintaa.

73. Patronilla ei ole samaa oikeutta vapautetun miehen omaisuuteen, jonka tämä on hankkinut ollessaan armeijassa, kuin hänellä on muuten hankittuun omaisuuteen.

74. Kun patroni karkotuksen jälkeen palautetaan siviilioikeuksiinsa, hän voi testamentin määräysten vastaisesti saada vapautetun miehensä omaisuuden pretoriaanisen hallinnan. Samaa sääntöä on katsottava sovellettavan vapautettuun mieheen, joka on karkotettu ja joka on sen jälkeen palautettu oikeuksiinsa.

75. Jos isän valvonnassa oleva poika manumettaa orjan, joka kuuluu hänen castrense peculiumiinsa, hänestä tulee jumalallisen Hadrianuksen perustuslain nojalla tämän suojelija, ja suojelijan ominaisuudessa hän voi testamentin ehtojen vastaisesti saada vapautetun omaisuuden pretoriaaniseen hallintaan.

76. Jos se, jolle vapautettu mies on määrätty, syyttää tätä kuolemantuottamuksesta, hän ei voi vaatia testamentin ehtojen vastaisesti hänen omaisuutensa pretoriaanista hallintaa, mutta tämä ei estä hänen veljiään tekemästä niin, sillä heidän on vaadittava pretoriaanista hallintaa aivan samoin kuin he tekisivät, jos he olisivat toisen pojan pojanpoikia, sillä vapautettu mies, joka on määrätty hänen omistukseensa, ei lakkaa olemasta lopuille pojilleen vapautettu mies. Lisäksi on todettava, että vaikka toinen veljistä kieltäytyisi vaatimasta praetoriaanista hallintaa, toinen veli, jolle vapaamatkustaja ei ollut määrätty, voi tulla hänen tilalleen ja vaatia testamentin määräysten vastaisesti praetoriaanista hallintaa.

77. Patronilla on testamentin määräyksistä poiketen oikeus saada vapautetun miehen jäämistö praetoriaaninen hallintaoikeus, kun häntä ei ole määrätty perilliseksi siihen osaan kyseisestä jäämistöstä, johon hänellä on oikeus.

78. Jos holhooja on määrätty ehdolla ja ehto on täytetty testamentin tekijän elinaikana, hän ei voi saada testamentin ehtojen vastaisesti perintöomaisuutta praetoriaanikäyttöön.

79. Miten sitten olisi meneteltävä, jos ehto oli kuolinhetkellä voimassa, mutta se täyttyi ennen kuin suojelijalle myönnettiin praetoriaaninen hallintaoikeus; toisin sanoen ennen kuin vapautetun omaisuutta alettiin käyttää? Olisiko hänet kutsuttu praetoriaaniperintöön tämän ediktin pykälän nojalla? Parempi mielipide on se, että olisi otettava huomioon se ajankohta, jolloin omaisuus otettiin haltuun; ja tämä on käytäntömme.

80. Silti, jos ehto viittaa menneeseen tai nykyhetkeen, patronia ei katsota ehdollisesti perilliseksi nimitetyksi; sillä ehto on joko täytetty, jolloin hänet katsotaan ehdottomasti perilliseksi nimitetyksi, tai sitä ei ole täytetty, jolloin häntä ei ole nimitetty perilliseksi.

81. Kun vapautettu mies on määrännyt perillisensä seuraavasti: "Jos poikani kuolee elinaikanani, olkoon suojelijani perilliseksi", testamenttia ei katsota väärin laadituksi; sillä jos poika kuolee, koska ehto on täytetty, suojelija voi saada perintöomaisuuden pretoriaanisen hallinnan.

82. Jos se osa jäämistöstä, johon hänellä on oikeus, testamentataan suojelijalle, hänen hyväkseen on tehty riittävästi, vaikka häntä ei olisikaan määrätty perilliseksi.

83. Jos hänet on kuitenkin määrätty saamaan pienempi osuus kuin mihin hänellä oli oikeus, ja loppuosa on korvattu hänelle joko testamentilla tai trustilla, hänen katsotaan tulleen tyydytetyksi.

84. Se osuus, johon patronilla on lain mukaan oikeus, voidaan korvata hänelle myös lahjoituksilla mortis causa, sillä ne korvaavat testamentit.

85. Samaa sääntöä sovelletaan, jos vapaamatkustaja ei ole tehnyt lahjoitusta patronilleen mortis causa, vaan on antanut hänelle omaisuutta vastineeksi siitä määrästä, johon hänellä oli oikeus; sillä silloin katsotaan joko, että se on annettu mortis causa, tai se, mitä patroni on saanut, sulkee pois sen mahdollisuuden, että hän saisi vastoin testamentin määräyksiä saada perintöosuuden prätorialisesti haltuunsa.

86. Jos patronille annetaan jotakin ehdon täyttämiseksi, se on sisällytettävä patronin lakiosaan, jos se on peräisin vapautetun omaisuudesta.

87. Myönnämme suojelijalle hänen lakiosansa siitä omaisuudesta, joka vapautetulla oli hänen kuolinhetkellään, sillä otamme huomioon sen ajankohdan, jolloin hän kuoli. Jos hän kuitenkin pienensi omaisuuttaan jollakin vilpillisellä teolla, preetori päättää, että myös suojelijalla on oikeus siihen, aivan kuin se olisi kuulunut kuolinpesään.

88. Paulus, Ediktistä, kirja XLII.

Jos orja on paljastanut isäntänsä murhaajan, pretorin on päätettävä, että hän on vapaa, ja on todettu, että hän ei ole kenenkään vapaa, koska hän on saanut vapautensa senaatin määräyksellä.

89. Jos vapautettu mies, jouduttuaan vangiksi, kuolee vihollisen käsissä, vaikka vapautetun miehen nimi ei koske häntä, hänen omaisuutensa olisi silti annettava hänen suojelijansa haltuun hänen suojelijalleen sen Cornelian lain mukaisesti, joka vahvistaa hänen testamentinsa aivan kuin hän olisi kuollut kotimaassa.

90. Jos suojelija karkotetaan, hänen pojallaan on oikeus saada vapaamatkustajansa omaisuus pretoriaanisesti haltuunsa, eikä hänen isänsä suojelijana ole esteenä tälle, koska hänen katsotaan kuolleen. Tilanne on kuitenkin toinen, jos suojelija on vihollisen käsissä, sillä hän on esteenä lapsilleen, koska hän toivoo palaavansa ja koska postliminium-lainsäädäntö koskee hänen paluutaan.

91. Jos muukalainen on nimitetty perilliseksi vapaamatkustajan toimesta, ja häntä vaaditaan luovuttamaan omaisuus pojalleen, patriootti olisi suljettava pois; sillä omaisuus luovutetaan senaatin Trebellian asetuksen nojalla, ja poika astuu perillisen tilalle.

92. Gaius, Provinciaediktistä, kirja XV.

Jos vapaamiehellä on suojelija, jolla on lapsia, ja hän nimeää suojelijansa perilliseksi sen osuuden omaisuudestaan, johon tämä on oikeutettu, hänen tulisi korvata lapsensa samalla osuudella, jotta, vaikka suojelija saattaa kuolla vapaamiehen elinaikana, hänen voidaan katsoa täyttäneen lastensa vaatimukset.

93. Jos vapautetulla miehellä on suojelijansa vapautettu poika ja lapsenlapsia, jotka polveutuvat toisesta pojasta, joka on isoisän hallinnassa, vapautetun miehen on jätettävä vain se, mitä hän on velkaa pojalle, ei lapsenlapsille; sillä tässä tapauksessa ei ole merkitystä sillä, ovatko he yhtä lailla oikeutettuja isoisänsä perintöön vai eivät.

94. Ulpianus, Ediktistä, kirja XLIII.

Jos vapautetun miehen lapset nimitetään perillisiksi vain pieneen osaan hänen omaisuudestaan, patroni ei voi vaatia testamentin määräysten vastaisesti praetoriaanista hallintaa; sillä Marcellus sanoo Digestin yhdeksännessä kirjassa, että riippumatta siitä, kuinka pieneen osaan vapautetun miehen omaisuudesta hänen poikansa nimitetään perillisiksi, patroni on poissuljettu.

95. Kun isänsä vapaamatkustaja oli määrännyt patruunan tyttären perilliseksi, ja testamenttia, jolla hänet oli määrätty perilliseksi, väitettiin väärennetyksi, ja siitä valitettiin, mutta tytär kuoli ennen asian käsittelyä, jumalallinen Marcus tuli perillisten avuksi ja päätti, että he saisivat sen, mihin tytär olisi ollut oikeutettu, jos hän olisi elossa.

96. Jos vapaaherran poika, joka oli määrätty hänen perillisekseen, kieltäytyy kuolinpesästä, vaikka hän säilyttääkin perillisen nimen, suojelija voi hankkia praetoriuksen haltuunsa.

97. Jos poika sekaantuu isänsä jäämistöön tai jos perillinen, joka oli tullut siihen, saa oikeutensa kokonaan takaisin sen jälkeen, kun hän oli hylännyt jäämistön, patroni voi päästä perintöön.

98. Jos patroni ja hänen lapsensa astuvat vapautetun omaisuuteen vainajan testamentin mukaisesti tai haluavat mieluummin vaatia heille testamentattua perintöä tai testamentattua omaisuutta, he eivät saa testamentin määräysten vastaisesti saada praetoriaanista hallintaa.

99. Gaius, Provinciaediktistä, kirja XV.

Olisi nimittäin järjetöntä sallia, että sama henkilö voisi osittain hyväksyä vainajan testamentin ja osittain hylätä sen.

100. Ulpianus, Ediktistä, kirja XLIII.

Jos suojelijan vaatimuksella ei kuitenkaan ole ollut vaikutusta, mielestäni ei ole mitään syytä, miksi hänelle ei pitäisi myöntää helpotusta. Ja jos hän on todellakin astunut kuolinpesään siinä uskossa, että hänet on nimitetty perilliseksi osuuteen, johon hänellä oli laillinen oikeus, ja myöhemmin käy ilmi, että hän on saanut pienemmän osuuden kuin hänellä oli oikeus odottaa, on täysin oikeutettua, että hänelle myönnetään helpotus. Jos hän kuitenkin todistajien läsnä ollessa ilmoitti perilliselle, että tämä maksaa hänelle perintöosuutensa, ja muuttaa myöhemmin mielensä, hänellä on mielestäni oikeus saada huojennusta.

101. Jos holhooja on saanut hänelle testamentatun perinnön ja hänet on sen jälkeen hädetty, hänellä on oikeus vaatia laillista osuuttaan jäämistöstä, koska hän ei ole saanut sitä, mitä hän odotti saavansa. Jos hän ei kuitenkaan hädön vuoksi menetä koko perintöä, vaan saa vähemmän kuin hänellä oli oikeus odottaa, hänellä on oikeus korvaukseen.

102. Jos patroni on vastaanottanut perinnön, joka on testamentattu hänen orjalleen tai pojalleen, hänet suljetaan testamentin määräysten vastaisesti pois perinnön prätorialisesta hallussapidosta, aivan kuten jos hän olisi hyväksynyt itselleen testamentatun perinnön.

103. Ja jos hän on vastaanottanut lahjoituksen mortis causa, on katsottava, että hänet on suljettu testamentin määräysten vastaisesti pois praetorian hallussapidosta, aivan kuin hän olisi vastaanottanut lahjoituksen vapautetun henkilön kuoleman jälkeen. Lisäksi, jos vapautettu mies oli elinaikanaan antanut sen hänelle ja hän oli ottanut sen vastaan, häntä ei tästä syystä suljeta pois praetorian hallussapidosta vastoin testamentin määräyksiä, koska voidaan sanoa, että hän odotti, että vapautetun miehen testamentti osoittaisi hänelle jotakin ylimääräistä suosiota, ja hänen olisi sallittava kieltäytyä vastaanottamastaan, tai että hänelle annettaisiin se osuus, johon hänellä oli oikeus, suhteellisesti.

104. Sen vuoksi sanotaan, että jos suojelijalle on jonkin ehdon täyttämiseksi annettu jotakin vapautetun miehen kuoleman jälkeen, ensiksi mainittu suljetaan testamentin ehtojen vastaisesti pois perinnön preetoriasta, koska hän on niin sanotusti hyväksynyt sen.

105. Paulus, Ediktistä, kirja XLII.

Jos joku on laittomasti yrittänyt palauttaa isälleen kuuluvan vapautetun miehen uudelleen orjaksi, hän ei voi itse tai lastensa nimissä saada omaisuuttaan pretoriaaniseen hallintaan.

106. Ulpianus, Ediktistä, kirja XLIV.

Jos toiselle kahdesta suojelijasta ei ole annettu tyydytystä ja toiselle on jätetty enemmän kuin hänen osuutensa vapautetun miehen omaisuudesta, myönnetään kante sille, joka ei ole saanut sitä, mihin hänellä oli oikeus, siten, että hänen osuutensa korvataan siitä, mikä on testamentattu vieraalle perilliselle ja jätetty toiselle suojelijalle hänen oman osuutensa ylittävältä osalta. Samaa sääntöä noudatetaan myös silloin, kun suojelijoita on useita.

107. Julianus sanoo, että se, jonka isoisä on jättänyt perinnöttömäksi, on myös estetty hankkimasta vapaaherrojensa kartanoita, mutta häntä ei estetä hankkimasta isälleen kuuluvien vapaaherrojen kartanoita. Jos hänet on kuitenkin perinnöttömäksi tehnyt isänsä mutta ei isoisänsä, hänet on suljettava pois paitsi isänsä myös isoisänsä vapautettujen ihmisten omaisuudesta, koska hän saa isänsä kautta oikeudet isoisänsä vapautettuihin ihmisiin. Jos isoisä on kuitenkin jättänyt isänsä perinnöttömäksi, mutta hän itse ei ole, pojanpoika voi testamentin määräysten vastaisesti vaatia isoisänsä vapaaherrojen omaisuuteen praetori-oikeutta. Hän sanoo myös, että jos isäni luopuu minusta ja isoisäni luopuu isästäni ja isoisäni kuolee ensin, en voi saada molempien vapautettujen henkilöiden omaisuutta prätorianisesti hallintaan. Mutta jos isäni kuolee ensin ja isoisäni sen jälkeen, on sanottava, että isäni perinnöttömyys ei vaikuta minuun isoisäni vapautettujen miesten omaisuuteen.

108. Julianus, Digest, kirja XXVI.

Jos kuitenkin isäni on jäänyt perinnöttömäksi isänsä toimesta ja jos isäni ei ole jäänyt perinnöttömäksi isäni eikä isoisäni toimesta, ja isoisäni kuolee, minulla on oikeus sekä isoisäni että isäni vapautettujen miesten oikeuksiin. Mutta en voi isäni elinaikana ja niin kauan kuin olen hänen valvonnassaan, vaatia isoisäni vapautettujen miesten tilojen preetorianista hallintaa; mutta jos minut on vapautettu, minua ei estetä tekemästä niin.

109. Ulpianus, Ediktistä, kirja XLIV.

Jos patroni, joka on tehnyt testamenttinsa sotilaslain mukaisesti, jättää poikansa perinnöttömäksi jättämällä hänet testamentissaan hiljaisesti, perinnöttömäksi jättäminen vahingoittaa häntä, sillä hänet tosiasiallisesti jätetään perinnöttömäksi.

110. Jos joku luovuttaa vapaamatkustajan pojalleen, jonka hän on menettänyt perinnöttömäksi, poika voi saada vapaamatkustajan omaisuuden pretorianiseen hallintaan.

111. Jos isä ilman pahaa aikomusta, mutta jostain muusta syystä luopuu pojan perinnöttömyydestä, perinnöttömäksi julistaminen ei vahingoita häntä; kuten esimerkiksi oletetaan, että hänet on perinnöttömäksi julistettu mielisairaudesta vuoksi tai siksi, että hän oli alle murrosikäinen, ja määrätyn perijän tehtäväksi annettiin luovuttaa omaisuus hänelle.

112. Kun joku on jätetty perinnöttömäksi ja oikeudessa päätetään, että näin ei ollut, vaikka tuomio olisikin virheellinen, häntä ei suljeta pois; sillä asioiden, jotka tuomioistuimien on päättänyt, on pysyttävä voimassa.

113. Jos mesenaatin poika perinnöttömäksi julistetaan ja hän onnistuu saamaan oikeudellisen päätöksen siitä, että testamentti on perusteeton, mutta hänen vaatimuksensa osan osalta häviää, katsotaan, vaikuttaako perinnöttömäksi julistaminen hänen oikeuksiinsa. Luulen, että se vaikuttaa niihin, koska asiakirja, jolla hänet perinnöttömäksi julistettiin, on pätevä.

114. Perinnöttömäksi julistaminen ei aiheuta lapsille vahinkoa, jos testamentti on sellainen, ettei perintöön voida tunkeutua tai että sillä ei voida saada praetorian hallintaa; sillä on järjetöntä, että testamentti on pätevä vain perinnöttömäksi julistamisen osalta, kun se on muilta osin mitätön.

115. Kun suojelijan poika on määrätty perilliseksi ensimmäisessä asteessa ja hänet on erotettu toisessa asteessa, perinnöttömyys ei vaikuta haitallisesti hänen perinnöttömyyteensä, koska hän on ollut tai voi olla perillinen isänsä testamentin nojalla; sillä isän ei voida uskoa ajatelleen, että hänen poikansa ei olisi ollut kelvollinen saamaan vapautettujen omaisuutta, kun hän itse oli kutsunut hänet omaan perimyksensä ensimmäisessä asteessa. Eikä ole uskottavaa, että poika, joka on ensimmäisessä asteessa jätetty perinnöttömäksi ja määrätty perillisen sijaiseksi, olisi suljettu pois vapautetun miehen omaisuudesta. Näin ollen poika, joka on määrätty perilliseksi ensimmäisessä tai toisessa asteessa tai missä tahansa muussa asteessa, vaikka hänet olisi erotettu perinnöttömäksi samalla testamentilla, ei ole poissuljettu vapaamatkustajansa perinnön saamisesta.

116. Jos vapautettu poika kieltäytyy ottamasta perintöä vastaan tai isän valvonnassa oleva poika kieltäytyy pitämästä sitä, kumpikaan heistä ei ole oikeutettu saamaan vapautetun perintöä haltuunsa.

117. Julianus, Digest, kirja XXVI.

Patronin perinnöttömäksi jäänyt poika ei voi testamentin ehtojen vastaisesti saada isänsä vapautettujen miesten omaisuutta pretoriaanisesti haltuunsa, vaikka oma poika olisikin määrätty perilliseksi; sillä vaikka hän onkin isänsä välttämätön perillinen, hän ei ole päässyt perintöoikeuteen itse vaan toisen kautta. Ja on ehdottomasti päätetty, että jos vapautettu poika jää perinnöttömäksi ja hänen orjansa määrätään perilliseksi, ja hän määrää orjansa tulemaan tilalle ja tulee näin isänsä perilliseksi, hänellä ei ole testamentin määräysten vastaisesti oikeutta isänsä vapautettujen miesten tilojen pretoriaaniseen hallintaan.

118. Ulpianus, Ediktistä, kirja XLV.

Patriarkka, joka on yli kaksikymmentäviisi vuotta vanha ja syyttää vapautettua miestä kuolemantuottamuksesta tai esittää hakemuksen tämän palauttamiseksi orjuuteen, suljetaan testamentin määräysten vastaisesti pois hallussapidosta.

119. On kuitenkin sanottava, että jos hän oli alaikäinen syytettä esittäessään, häntä ei suljeta pois, olipa hän itse tai hänen holhoajansa tai edunvalvojansa esittänyt syytteen.

120. Jos hän kuitenkin nostaa syytteen alaikäisenä ollessaan ja täysi-ikäiseksi tultuaan saa tuomion, on sanottava, että hänellä on oikeus armahdukseen, ja hänet on armahdettava, koska hän on nostanut syytteen alaikäisenä ollessaan. Meidän ei myöskään pidä moittia häntä siitä, että hän ei luopunut syytteestä eikä vaatinut sen hylkäämistä, sillä jos hän olisi tehnyt jommankumman näistä teoista, häntä olisi rangaistu senaatin Turpillian-asetuksella, eikä hän olisi voinut helposti saada toista. Jos asia olisi kuitenkin julkisesti hylätty ja suojelija täysi-ikäiseksi tultuaan toistaisi vaatimuksensa, on sanottava, että hänet suljetaan pois perimysoikeudesta, sillä täysi-ikäiseksi tultuaan hän voi ilman minkäänlaista vaaraa luopua syytteestä, joka on hylätty.

121. Vain sen katsotaan nostaneen syytteen kuolemanrangaistavasta rikoksesta, joka tällaisella menettelyllä pyrkii saamaan syytetyt kärsimään kuolemanrangaistuksen tai karkotuksen sijasta karkotuksen, joka aiheuttaa kansalaisoikeuksien menettämisen.

122. Jos joku kuitenkin syyttää vapaamatkustajansa rikoksesta, jonka rangaistus ei ole kuolemantuomio, ja tuomari kuitenkin päättää korottaa rangaistusta, tästä ei ole haittaa suojelijan pojalle; sillä tuomarin tietämättömyys tai ankaruus ei saisi vahingoittaa suojelijan poikaa, joka on nostanut vähemmän vakavan syytteen vapaamatkustajaa vastaan.

123. Jos hän ei kuitenkaan syytä häntä, mutta antaa todistuksensa vapaamatkustajansa vastaan kuolemantuottamusta koskevassa asiassa tai toimittaa syyttäjän, hänet olisi mielestäni suljettava pois siitä, että hän saisi vastoin testamentin määräyksiä haltuunsa hänen omaisuutensa.

124. Jos vapaamatkustaja syyttää isäntänsä poikaa kunnianloukkauksesta ja poika vaatii, että vapaamatkustajaa rangaistaan kunnianloukkauksesta, häntä ei mielestäni pitäisi tämän ediktin ehtojen nojalla sulkea perinnönjaon ulkopuolelle; ja jos hän on itse syytetty ja esittää vastasyytteen, sovelletaan samaa sääntöä, sillä isäntää pitäisi vapauttaa, jos hän hyökkäyksen kohteeksi jouduttuaan haluaa kostaa itselleen.

125. Jos poika joutuu kostamaan isänsä kuoleman ja syyttää rikoksesta isänsä vapaamatkustajaa, joka oli hänen lääkärinään, tai syyttää hänen orjaansa, joka nukkui samassa huoneessa hänen kanssaan, tai ketä tahansa muuta, joka oli sidoksissa isänsä persoonaan, voidaanko sanoa, että hänelle olisi myönnettävä vapautus? Mielestäni pitäisi, jos hänen oli välttämätöntä nostaa syyte isänsä vapautettua miestä vastaan ja jos häneen vaikuttivat kiintymyssuhteen motiivit ja se vaara, että hän menettäisi isänsä omaisuuden, jos hän ei tekisi niin, vaikka syytös osoittautuisi vääräksi.

126. Lisäksi sanomme, että syytteen on nostanut se, joka väittää toista syylliseksi rikokseen ja saa asian tutkittavaksi, kunnes tuomio langetetaan. Jos hän ei kuitenkaan etene niin pitkälle, hänen ei katsota nostaneen syytettä, ja tämä on nykyinen käytäntömme. Jos hän kuitenkin luopuu syytteen nostamisesta muutoksenhaun jälkeen, on hyvin oikeudenmukaisesti päätetty, että hän ei ole ajanut asiaa loppuun asti. Näin ollen, jos vapautettu mies kuolee muutoksenhaun ollessa vireillä, suojelijan poika saa luvan saada omaisuutensa haltuunsa, koska vapautettu mies on kuoleman myötä vapautettu tuomion seurauksista.

127. Jos patruunan poika antaa asianajajana apuaan isänsä vapautetun miehen syyttäjälle, häntä ei saa tämän vuoksi sulkea pois perinnöstä, sillä asianajaja ei esitä syytettä.

128. Jos isä määrää testamentillaan, että hänen vapaamatkustajansa syytetään siitä, että hän on valmistanut hänelle myrkkyä tai että hän on syyllistynyt johonkin muuhun tämänkaltaiseen tekoon hänen vahingokseen, paremman mielipiteen mukaan hänen lapsensa, jotka eivät ole vapaaehtoisesti nostaneet syytettä, olisi vapautettava syytteestä.

129. Jos suojelijan poika syyttää isänsä vapaamatkustajaa ja tuomitsee hänet rikoksesta ja mainittu vapaamatkustaja palautetaan sen jälkeen oikeuksiinsa, häntä ei saa vapauttaa, koska hän ajoi loppuun asti nostettua syytettä.

130. Tryphonimis, Disputations, kirja XVII.

Sama sääntö pätee myös silloin, kun vapautettua vastaan todistettuun rikokseen liittyy kuolemanrangaistus, mutta vapautetulle määrättiin lievempi rangaistus; esimerkiksi hänet vain karkotettiin, sillä preetori ottaa tutkittavakseen vain väärän syytteen esittäneen suojelijan.

131. Ulpianus, Ediktistä, kirja XLV.

Sen ei katsota vaatineen, että vapautettu alennetaan orjuuteen, joka vastustaa sellaista, joka on jo orja, ja kieltää, että hänelle annettaisiin vapaus; vaan sen, joka vaatii, että sellainen, joka nauttii vapautta, alennetaan orjuuteen.

132. Jos joku väittää, että orja ei ole kokonaan hänen, vaan että hänellä on osuus hänestä tai käyttöoikeus häneen tai jokin muu oikeus, johon hänellä ei olisi oikeutta, ellei mies olisi orja, suljetaanko hänet pois vapaan miehen perimysoikeudesta, koska hän vaatii, että hänet palautetaan orjuuteen? Tämä on parempi mielipide.

133. Jos suojelija vaatii, että hänen vapautettu miehensä palautetaan orjuuteen, ja jos hän onnistuu siinä, ja kun totuus on jälkeinpäin varmistunut, hän sallii tämän jäädä vapaaksi, tämän ei pitäisi vahingoittaa häntä, varsinkaan jos hänellä on ollut hyvä syy erehdykseen.

134. Sen ei katsota esittäneen vaatimusta vapautetun miehen alistamisesta orjuuteen, joka luopuu asiasta ennen kuin asia on tullut vireille. Jos hän kuitenkin tekee niin sen jälkeen, kun asia on yhdistetty, on sanottava, että tämä ei vahingoita häntä, koska hän ei jatkanut, ennen kuin päätös oli annettu.

135. Jos sellaisen suojelijan poika, joka on joko menettänyt perinnön tai vaatinut, että hänen isänsä vapautettu mies palautetaan orjuuteen, tai on syyttänyt vapautettua miestä kuolemantuottamuksesta, se ei vaikuta haitallisesti hänen lapsiinsa, jos nämä eivät ole hänen valvonnassaan. Tämän jumalalliset veljet totesivat eräessä kvintilialaisille osoitetussa reskriptissä.

136. Jos joku saisi vapautetun miehen omaisuuden pretoriin haltuunsa vastoin tämän testamentin määräyksiä, ei ainoastaan silloin, jos mainittu vapautettu mies oli hänet perilliseksi määrännyt, vaan myös silloin, jos hän oli korvannut hänen alaikäisen poikansa, hänet suljetaan pois kaikista eduista, joita mainitun vapautetun miehen testamentin nojalla on myönnetty. Julianus nimittäin sanoo, että jos suojelija, esitettyään vaatimuksen vapautetun miehen omaisuuden preetoriaanisesta hallussapidosta, tulee mainitun vapautetun miehen alaikäisen pojan omaisuuteen, toimet on evättävä häneltä.

137. Jos patronille kuitenkin jätetään jotain codicililla tai lahjoituksella mortis causa, häneltä on samalla tavoin evättävä osallistuminen näihin etuuksiin.

138. Joskus on ilmeistä, että oikeus vaatia perintöä on myönnettävä patronille sen jälkeen, kun hän on vaatinut vapautetun miehen jäämistön haltuunsa, jos hän ei saa siitä mitään hyötyä; siitä syystä, että häntä on pyydetty siirtämään perintö toiselle.

139. Vielä kerran preetori sanoo, että hän ei kieltäydy ainoastaan patronin kanteesta periä takaisin se, mikä on nimenomaan annettu hänelle, vaan myös periä takaisin kaikki se, minkä oletat voivan joutua hänen käsiinsä muiden kautta; kuten esimerkiksi niiden kautta, jotka ovat hänen alaisiaan, koska hän voi pitää tällaisen omaisuuden eikä ole velvollinen luovuttamaan sitä.

140. Meidän tulisi myöntää oikeus vaatia testamenttia suojelijalle, jos vapautettu olisi testamentannut suojelijalleen orjan hinnan suuruisen etuoikeutetun perinnön sillä ehdolla, että tämä vapauttaisi mainitun orjan.

141. Jos holhoojan sijaista pyydetäisiin luovuttamaan vapautetun miehen jäämistö vastoin testamentin määräyksiä, ei myönnetä kanteita sen osuuden takaisinsaamiseksi, jonka holhoojalle jäämistö luovutettiin.

142. Jos patroni on korvattu perillisellä ja hän kuolee testamentin tekijän elinaikana, on vakiintuneesti katsottu, että jos patronin poika vaatii vastoin testamentin määräyksiä vapautetun miehen jäämistön preetoriaanista hallussapitoa, hän voi

paitsi hankkia sijaisen osuuden myös riittää kaikilta perillisiltä tietyn osan perinnöstä, jotta hän saisi täydennettyä sen määrän, johon hänellä on laillinen oikeus.

143. Sama, Ediktistä, kirja XLVII.

Kun vapautettu mies kuolee jättämättä jälkeensä lapsia, hänen suojelijansa ja suojelijattarensa voivat heti vaatia hänen omaisuutensa pretoriaanista hallintaa, ja he voivat tehdä sen jopa yhdessä. Kaikki henkilöt, jotka ovat patronin ja patronessin lähisukulaisia, voivat myös päästä perintöön yhdessä.

144. Paulus, Ediktistä, kirja XLIII.

Myös suojelijan aviottomat lapset voivat saada äidin vapaana olleen miehen omaisuuden pretoriaanisen hallinnan, mutta lapsia ei voida hyväksyä isänsä vapaana olleen miehen omaisuuden perimyksen, elleivät he ole laillisia.

145. Ulpianus, Disputations, kirja IV.

Jos patroni määrätään perilliseksi pienempään osuuteen jäämistöstä kuin mihin hänellä on laillinen oikeus ja hän väittää testamenttia väärennetyksi ja häviää asian, ei ole epäilystäkään siitä, etteikö hänelle pitäisi myöntää testamentin määräysten vastaista perintöomaisuuden pretoriaanista hallintaa siitä syystä, että hän menetti jäämistön omasta teostaan ilmoittaessaan hätiköidysti, että testamentti oli väärennetty.

146. Jos hänet on määrätty perilliseksi siihen osuuteen jäämistöstä, johon hänellä oli oikeus, riippumatta siitä, hyväksyykö hän sen vai ei, hän ei saa testamentin määräysten vastaisesti saada sitä prätoriaanista hallintaa; sillä koska hän on saanut sen osuuden, johon hänellä oli oikeus, hän ei voi vaatia testamentin määräysten vastaisesti prätoriaanista hallintaa.

147. Julianus, Digest, XXV kirja.

Vapautettu mies nimitti patroninsa perillisekseen sillä edellytyksellä, että tämä vannoo valan (minkä edellytyksen preetori on tottunut poistamaan), eikä mielestäni ole epäilystäkään siitä, etteikö patroni voisi saada perintöä preetoriuden hallintaan, koska on totta, että hänet on nimitetty perilliseksi.

148. Kun Titiukselle on jätetty perintö, ja häntä on kehotettu siirtämään se suojelijalleen, kanne perinnön takaisinperimisestä olisi evättävä Titiukselta, jos määrä, johon suojelijalla on laillinen oikeus, on maksettu hänelle nimetyn perillisen toimesta.

149. Vapautettu mies määräsi holhoojansa ja vieraan henkilön yhteisperillisiksi puoleen hänen omaisuudestaan. Se neljäsosa, johon patroni oli nimitetty perilliseksi, olisi kokonaisuudessaan hyvittävä hänelle hänen laillisesta osuudestaan, ja se loppuosa, joka kuuluu mainitulle osuudelle, olisi vähennettävä suhteellisesti kaikkien muiden perillisten osuuksista.

150. Samaa sääntöä olisi noudatettava suhteessa perintöön, joka on testamentattu yhdessä patronille ja Titiukselle; siten, että osa perinnöstä voidaan hyvittää patronille kuuluvaan osuuteen, ja Titiuksen osuudesta olisi vähennettävä suhteellisesti yhtä paljon kuin se, mikä olisi vähennettävä perillisen osuudesta.

151. Kun vapautettu mies määrää vapautetun poikansa perilliseksi tietyllä ehdolla, ja kun ehto ei täyty ja hänen sijaisensa astuu perintöön, kysyn, pitäisikö preetorin antaa patronin haltuun se osuus, johon hänellä oli oikeus sijaista vastaan, vai pitäisikö hänen tulla vapautetun pojan avuksi koko perinnön osalta. Vastaus oli, että koska isä oli määrännyt poikansa ensimmäisen asteen perilliseksi ehdollisesti ja koska ehto, jonka nojalla hänet oli määrätty, ei ollut täytetty, jäämistö kuuluu toiselle asteelle; tai jos poika kuolee ehdon ollessa vielä voimassa, patroni saa haltuunsa jäämistön sen määrän, johon hänellä oli lain mukaan oikeus, sijaista vastaan. Samaa sääntöä sovelletaan, jos poika ei saa perintöä haltuunsa sen vuoksi, että se on suljettu pois ajan kulumisen vuoksi tai sen vuoksi, että hän on hylännyt sen. Näin ollen, jos ehto ei täyty, jäämistö kuuluu pojalle, ja preetori suojelee ensisijaisesti vapautettua poikaa sijaista vastaan. Lisäksi olen sitä mieltä, että aina kun poika on määrätty perilliseksi ehdollisesti, että joissakin tapauksissa perinnöttömäksi julistaminen on välttämätöntä sijaisuuteen nähden, ja toisissa tapauksissa se on tarpeetonta. Jos nimittäin ehto on luonteeltaan sellainen, että pojan on mahdollista täyttää se, esimerkiksi jos edellytetään, että hän tekee testamentin, olen sitä mieltä, että jos ehto ei täytetä, pojan on annettava sijaisperijälle tilaa. Jos ehto oli kuitenkin sellainen, että pojan ei ollut mahdollista täyttää sitä, esimerkiksi jos edellytyksenä oli, että Titiuksesta tulisi konsuli, sijaista ei pitäisi hyväksyä perintöön, ellei poikaa ollut nimenomaisesti jätetty perinnöttömäksi.

152. Jos vapautettu mies nimittäisi vapautetun poikansa perilliseksi ja määräisi tämän luovuttamaan koko omaisuuden Semproniukselle, ja poika väittäisi epäilevänsä, että omaisuus oli maksukyvytön, mutta astuisi siihen praetorin määräyksestä ja luovuttaisi sen Semproniukselle, se osuus omaisuudesta, johon hänellä oli oikeus, annetaan aivan oikein patronin haltuun, aivan kuin vapautetun miehen perillisenä ei olisi ollutkaan poika vaan se, jolle omaisuus oli luovutettu. Lisäksi, jos poika hylkää isänsä vapaamiehen perinnön ja hänen kansaperijänsä ottaa vastaan kaikki tilan rasitukset, praetoriaaninen hallintaoikeus on myönnettävä suojelijalle; sillä kummassakaan tapauksessa jälkimmäisen osuutta ei oteta pojan osuudesta vaan vieraan osuudesta.

153. Sama, Digest, kirja XXVI.

Jos yksi kolmesta suojelijasta ei vaadi praetoriaanista hallintaa omaisuudesta, kahdella muulla on oikeus yhtä suureen osuuteen siitä.

154. Marcianus, Institutes, kirja I.

Jos isän valvonnassa oleva poika, joka on sotilas, vapauttaa orjansa, hän tekee hänestä isänsä vapaana olleen miehen Julianuksen näkemyksen mukaan, jonka hän hyväksyy Digestin kahdeskymmenennessä seitsemännessä kirjassa; mutta hän sanoo, että niin kauan kuin poika on elossa, hänellä on isäänsä nähden etusija vapaana olleen miehen omaisuuteen nähden. Jumalallinen Hadrianus totesi Flavius Aperille osoitetussa rescriptumissa, että tässä tapauksessa hän teki hänestä oman vapaamatkustajansa eikä isänsä vapaamatkustajan.

155. Julianus, Digest, kirja XXVII.

Jos vapaamies testamentissaan ohittaa suojelijansa ja määrää vieraan perillisen, ja hänen suojelijansa antaa itsensä adoptoitavaksi ennen kuin hän testamentin ehtojen vastaisesti vaatii praetorin hallintaa, ja määrätty perillinen hylkää omaisuuden, voi suojelija silloin lakimääräisenä perillisenä vaatia vapaamiehen koko omaisuuden hallintaa.

156. Jos vapautettu kuolee testamenttina ja hänen suojelijallaan on poika ja kaksi pojanpoikaa toisesta pojasta, pojanpoikia ei hyväksytä vapautetun perintöön, niin kauan kuin on olemassa poika, koska on ilmeistä, että se, joka on lähimmässä asteessa, on se, joka kutsutaan vapautetun perintöön.

157. Lisäksi, jos vapautetulla oli kaksi suojelijaa, joista toinen jätti pojan ja toinen kaksi, totesin, että jäämistö olisi jaettava tasan heidän kesken.

158. Sama, Digest, kirja LXV.

Jos kahdella suojelijalla oli yhteinen vapaamies, ja toinen heistä vaati häntä vannomaan, ettei hän menisi naimisiin, ja toinen, jolle tätä virhettä ei voitu lukea syyksi, joko kuoli vapaamiehen elinaikana tai jäi eloon, hän voi yksin saada ne osuudet jäämistöstä, joihin molemmilla oli laillinen oikeus.

159. Sama, On Urseius Ferox, kirja I.

Milloin hänelle kuuluvan perintöosuuden praetori-omistusoikeus voidaan myöntää suojelijalle, voidaan velallisille myöntää poikkeus maksua vaativaa perillistä vastaan, jos suojelija ei testamentin ehtojen vastaisesti vaadi praetori-omistusoikeutta siihen osuuteen, johon hänellä on laillinen oikeus.

160. Africanus, Kysymyksiä, kirja II.

Vapautettu mies testamenttasi neljänkymmenen sestertiuksen arvoista maata kahdeksankymmenen sestertiuksen arvoisesta omaisuudestaan, ja kun hän oli määrännyt vieraan henkilön perillisekseen, hän kuoli sinä päivänä, jona testamentti tuli erääntyneeksi. Esitin mielipiteeni, että suojelija saattoi vaatia sen osuuden jäämistöstä, johon hänellä oli lain mukaan oikeus; sillä vainajalla näytti kuollessaan olleen yli sadan sestertiuksen suuruinen jäämistö, sillä se olisi voitu myydä yli sadan sestertiuksen arvosta, perinnön määrä mukaan lukien. Sillä ei olisi mitään merkitystä, hylkäsikö määrätty perillinen vapaamiehen jättämän perinnön vai ei; sillä jos Falcidian lain nojalla tulisi esiin kysymys, testamentin saajat veloittaisivat tämänkaltaisen testamentin, vaikka se olisi hylätty, siitä neljänneksestä, joka perilliselle kuului.

161. Sama, Kysymyksiä, kirja IV.

Jos isoisänsä, suojelija, luopuu pojanpojan elinaikana pojanpojan perinnöttömyydestä, perinnöttömyys vaikuttaa haitallisesti pojanpojanpojan isoisän vapaaherran jäämistöön.

162. Firenzeläiset, Institutes, kirja X.

Jos vapautettu mies on kärsinyt kuolemanrangaistuksen, hänen suojelijansa vaatimus siitä osuudesta hänen omaisuudestaan, johon hänellä on oikeus, ei lakkaa, jos teloitettavaksi tuomittu kuolee luonnollisella kuolemalla; mutta on päätetty, että valtiovarainministeriö voi vaatia sitä jäljelle jäävää osaa omaisuudesta, joka siviilioikeuden mukaan ei kuuluisi vapauttajalle.

163. Niiden omaisuuteen, jotka ovat tappaneet itsensä tai paenneet syytteeseen joutumisen pelossa, on sovellettava samaa sääntöä, joka on vahvistettu kuolemaan tuomittujen omaisuuteen nähden.

164. Marcianus, Institutes, kirja IX.

Kun orja vapautetaan uskotun mandaatin nojalla, hänestä tulee sen henkilön vapaamielinen, joka hänet vapauttaa, ja jälkimmäinen voi suojelijana vaatia hänen omaisuuttaan ja saada sen vastoin testamentin määräyksiä pretoriaanisesti haltuunsa sekä hankkia sen ab intestato; mutta hänelle ei voida määrätä mitään palveluksia, ja jos niitä on määrätty, niitä ei voida myöskään vaatia.

165. Jos isä kuitenkin kuollessaan testamenttaa orjan pojalleen ja pyytää tätä luovuttamaan hänet manumettina sillä edellytyksellä, että hänellä on täysi holhousoikeus orjaan, voidaan väittää, että hän voi sen jälkeen laillisesti määrätä palveluksia mainitulle orjalle.

166. Gaius, Pretorin ediktiosta; otsikko, Concerning the Cause of Freedom, kirja II.

Jos poika vaatii, että hänen isänsä vapauttama mies alennetaan orjuuteen, jotta hän voisi säilyttää itselleen häätämisoikeuden kolmatta osapuolta vastaan, hän ei menetä etuaan, joka hänelle koituu tilan preetoriuden hallussapidosta.

167. Marcellus, Digest, kirja IX.

Kun vapautettu mies testamenttasi suojelijalleen maa-alueen, jonka hän itse oli ostanut häneltä, mutta joka kuului toiselle, ja suojelija väitti, että perintö kuului hänelle, hän ei voi testamentin määräysten vastaisesti saada perinnön preetoriaanista hallintaa, vaikka hän ei hyötyisi testamentista, koska vapautettu mies testamenttasi hänelle jollekin toiselle kuuluvaa omaisuutta sekä siitä syystä, että suojelija itse oli myynyt maan vapautetulle miehelleen.

168. Sama, Digest, kirja X.

Jos vapautetun mieheni vapauttaa sen jälkeen, kun hänet on palautettu orjuuteen, joku toinen, hänestä tulee jälkimmäisen vapautettu mies, ja hänet vapautettuaan hänellä on minuun nähden etusija, kun hän vastoin testamentin ehtoja saa vapautetun miehen omaisuuden prätorialisesti haltuunsa.

169. Modestinus, On Manumissions.

Jos suojelija ei tue vapautettua miestä, Lex Aelia Sentia riistää häneltä kaikki ne palvelut, joihin hänellä oli oikeus vapauden myöntämisen vastineeksi; ja tämä ei koske ainoastaan häntä itseään, vaan myös niitä, joilla saattaa olla jokin intressi omaisuuteen, ja se riistää myös häneltä ja hänen lapsiltaan omaisuuden, ellei suojelijaa ole nimitetty perilliseksi, ja se riistää häneltä myös omaisuuden pretoriaanisen hallinnan, paitsi jos se on hankittu testamentin määräysten mukaisesti.

170. Javolenus, On Cassius, kirja III.

Kun vapaamatkustaja, jolla on kaksi suojelijaa, testamenttaa testamentissaan toisen heistä ja määrää vieraan perilliseksi puolet omaisuudestaan, perilliseksi määrätty suojelija voi vaatia sen osuuden, johon hänellä on oikeus, ilman vähennyksiä; ja toisesta osuudesta, joka jäi yli sen, mikä hänelle kuului, ja jäljelle jääneestä, vieraille testamentatusta puolesta otetaan suhteellisesti määrä, joka vastaa sitä osuutta, johon toisella suojelijalla on lain mukaan oikeus.

171. Sama, Epistolat, kirja III.

Seius, joka oli määrännyt vapaamatkustajansa perilliseksi, määräsi tämän perinnöksi Maeviukselle erään maa-alueen käyttöoikeuden. Vapautettu mies kuoli ja jätti Maeviuksen perilliseksi. Kysyn, jos Seiuksen poika vaatisi Maeviusta

vastaan vapautetun miehen omaisuuden preetoriaanista hallintaa, onko hänelle siirrettävä se osuus maasta, joka hänelle kuului, kun siitä on vähennetty käyttöoikeus, vai pitäisikö hänelle siirtää koko osuus, koska hän oli saanut haltuunsa omaisuuden, joka kuului vapautetulle miehelle tämän kuollessa. Vastaus kuului: Mielestäni käyttöoikeus olisi palautettava alkuperäiseen tilaansa; siksi olisi parasta vaatia välimiestä, jotta hänen päätöksensä perusteella käyttöoikeus voitaisiin siirtää kokonaisuudessaan.

172. Sama, Kirjeet, VIII kirja.

Vapautettu mies, joka kuoli maksukyvyttömänä, jätti omaisuutensa ulkomaalaisille perillisille, kun hän oli ohittanut suojelijansa. Kysyn, voiko patroni vaatia testamentin määräysten vastaisesti praetoriaanista hallintaoikeutta. Vastaus oli, että koska perilliset, jotka oli määrätty perillisiksi, olivat ottaneet kuolinpesän haltuunsa, patroni voi vaatia praetorian hallintaa, koska kuolinpesän katsotaan olevan maksukykyinen aina, kun perillinen löytyy ottamaan sen vastaan: Ja on todellakin järjetöntä, että suojelijan oikeus vaatia pesän preetoriaanista hallintaa perustuu muiden arvioon eikä suojelijan omaan tahtoon ja että häneltä otetaan pois se vähäinen määrä, jota hän voi vaatia tällaisessa tapauksessa. Saattaa nimittäin ilmetä monia syitä, joiden vuoksi patronin voi olla tarkoituksenmukaista vaatia praetoriaanista hallintaa, vaikka vapautetun miehen jälkeensä jättämän velan määrä ylittäisi kuolinpesän varat; esimerkiksi jos vapautetun omaisuuteen kuuluu tiettyjä maita, joilla sijaitsevat suojelijan esi-isien hautapaikat, ja suojelija käyttää hyväkseen oikeuttaan saada preetoriaaninen hallintaoikeus, jotta hän saisi mainitut hautapaikat osuudekseen, koska hän katsoo, että tämä oikeus on hänelle erittäin tärkeä; tai esimerkiksi jos omaisuuteen kuuluu orja, jota suojelija ei arvosta sen hinnan perusteella, jonka hän voi saada siitä, vaan sen kiintymyksen vuoksi, jota hän tuntee häntä kohtaan. Sen vuoksi suojelijalla ei pitäisi olla yhtään vähempää oikeutta vaatia omaisuuden hallintaa, joka muodostaa arvion vapautetun omaisuuden arvosta pikemminkin oman mielipiteensä kuin muiden laskelmien perusteella; sillä omaisuutta olisi pidettävä maksukykyisenä sekä siksi, että sille on löydetty perillinen, että siitä syystä, että sen hallintaa vaaditaan preetoriassa.

173. Ulpianus, Lex Julia et Papiasta, kirja XI.

Julianus sanoo, että jos suojelija myy vapautetulle miehelleen ne velvoitteet, jotka hänelle oli asetettu vastineeksi siitä, että hän oli vapauttanut hänet orjuudesta, hänen poikansa voidaan estää saamasta vapautetun omaisuutta pretoriaaniseen hallintaan siitä syystä, että hän ei saa kyseistä omaisuutta haltuunsa vastoin testamentin ehtoja, koska hänen isänsä myi hänelle lahjan, lahjan tai palvelut, joita vastaan hän sai vapautensa. Hänen mukaansa on ilmeistä, että jos suojelijan poika myisi hänelle ne palvelut, jotka tämä oli velvollinen suorittamaan vastikkeena vapautensa antamisesta, suojelijan veli voi kuitenkin saada vapautetun miehen omaisuuden haltuunsa vastoin testamentin määräyksiä, koska poika ei estänyt setäänsä esittämästä vaatimusta myymällä tälle ne palvelut, jotka olivat vastikkeena hänen vapautensa antamisesta.

174. Jos vapautettu mies nimittää perillisen ja tämä astuu kartanoon ennen kuin hän on kiduttanut vainajan orjia, Julianus sanoo, että suojelija ei saa testamentin ehtojen vastaisesti saada kartanoa haltuunsa, koska hänen pitäisi myös kostaa vapautetun miehen kuolema. Tätä sääntöä sovelletaan myös suojelijattareen.

175. Terentius Clemens, On the Lex Julia et Papia, kirja IX.

Kun isä on jättänyt pojan perinnöttömäksi, herää kysymys, ovatko mainitun pojan pojanpojan pojanpojat suljettu pois isoisänsä vapautetun miehen omaisuuden preetoriaanisesta hallussapidosta. Tämä kysymys on ratkaistava päättämällä, että niin kauan kuin poika on elossa ja hänen lapsensa pysyvät hänen valvonnassaan, heitä ei voida hyväksyä vapautetun miehen omaisuuden preetoriaaniseen hallintaan, jotta estettäisiin niitä, jotka on suljettu pois, hankkimasta omaan nimeensä hallintaa tai hankkimasta sitä toisten välityksellä. Jos isä on kuitenkin vapauttanut heidät tai jos he ovat muulla tavoin tulleet omiksi herroikseen, he voivat esteettä saada vapautetun miehen omaisuuden preetorin hallintaan.

176. Jos vapautetun poika hylkää isänsä jäämistön, se on suojelijan etu.

39. Sama, Lex Julia et Papia, kirja X.

Jos suojelijan tytär kuuluu adoptioperheeseen, hän voi saada isänsä vapautetun miehen omaisuuden pretoriaaniseen hallintaan.

177. Sama, Lex Julia et Papia, kirja XII.

Jos isä huolehtii perinnöttömäksi jääneestä pojastaan niin, että hänen oikeutensa vapautettuun mieheen säilyy ennallaan, perinnöttömäksi jääminen ei vaikuta hänen oikeuksiinsa tältä osin.

178. Papinianus, Kysymyksiä, kirja XII.

Kun vapautettu mies on tyydyttänyt isäntänsä vaatimuksen siltä osin kuin on kyse hänen lakisääteisestä osuudestaan, mutta samalla hän ei halua myöntää sitä hänelle, vaan yrittää riistää häneltä tietyn omaisuuden, herää kysymys, miten asia olisi ratkaistava? Mitä jos hän nimittäisi suojelijan perillisekseen sen osuuden, johon hänellä on laillinen oikeus, mutta testamenttaisi hänelle lisäksi kymmenen aurea ja määräisi hänet vapauttamaan oman orjansa, joka on kymmenen aurean arvoinen tai vähemmän? Olisi epäoikeudenmukaista, jos suojelija päättäisi hyväksyä perinnön ja jättää orjansa vapauttamatta, mutta kun hän on hyväksynyt lakisääteisen osuutensa, häntä ei voida pakottaa hyväksymään perintöä ja vapauttamaan orjaa. Tämä sääntö on otettu käyttöön, jotta häntä ei pakotettaisi vapauttamaan orjaa, joka ei ole sen arvoinen. Mutta miten on meneteltävä, jos vapautettu mies, joka on määrännyt holhoajansa ainoaksi perillisekseen, esittää tälle saman pyynnön? Jos

holhoojalla on sijainen, päätös voidaan tehdä siten, että kun holhooja on saanut osuutensa, johon hänellä oli oikeus, loppuosa siirtyy sijaiselle; jos orja voidaan ostaa, hän voi saada vapautensa. Jos sijaista ei kuitenkaan ole tehty, prätori, jolla on toimivalta trustissa, voi velvoittaa vapautetun omaisuuden hyväksyvän patruunan myöntämään orjalleen vapauden.

179. Sama, Kysymyksiä, kirja XIII.

Poika, joka oli isänsä perillinen, arropoi perinnöttömäksi jääneen veljensä ja kuoli jättäen jälkimmäisen perilliseksi. Tässä tapauksessa perinnöttömäksi jätetyllä pojalla ei ole oikeutta vaatia hallussaan luonnollisen isänsä vapautetun miehen jäämistöä. Vaikka tällainen adoptio ei vaikuta sellaisen pojan oikeuksiin, joka ei ole jäänyt perinnöttömäksi, se vaikuttaa kuitenkin sellaisen pojan oikeuksiin, joka on jäänyt perinnöttömäksi, sillä adoptio toimi ei poista sekä siviililain että pretoriaanisen ediktin määräämää rangaistusta. Paulus sanoo, että se, joka saa omaisuuden eri omistusoikeudella kuin menettämänsä, ei kärsi jälkimmäisestä, vaan hyötyy siitä, jonka hän on saanut. Ediktissä on siis säädetty, että suojelijaa, joka on samalla suojelijan poika, ei estetä saamasta vapautetun miehen kiinteistöä preatorin hallintaan, jos hän on tehnyt suojelijana jonkin rikkomuksen.

180. Papinianus: Vapautettu mies nimitti Titiuksen perilliseksi kastrensian omaisuuteensa ja toisen perilliseksi muuhun omaisuuteensa. Titius astui kartanoon. Parempi mielipide näytti meistä olevan se, että patroni ei voinut vielä vaatia testamentin määräysten vastaisesti pretoriaanista hallintaa omaisuudesta. Heräsi kuitenkin seuraava kysymys: jos henkilö, jolle jäämistön loppuosa oli jätetty, kieltäytyisi ottamasta sitä vastaan, tulisiko se Titiuksen hyväksi, aivan kuin he olisivat ottaneet vastaan kaksi eri osuutta samasta omaisuudesta? Minusta vaikuttaa oikeudenmukaisemmalta, että jäljelle jäävän perinnön katsotaan olevan ilman laillisia perillisiä. Näin ollen Titius ei voinut vaatia suojelijaa maksamaan osuutta, koska tämä ei ollut menettänyt mitään eikä jäljelle jääneestä omaisuudesta ollut otettu mitään, mitä ei ollut vielä testamentilla määrätty.

181. Kun vapaamatkustajan alaikäinen poika, joka on alle murrosikäinen ja jonka väitetään olevan suppositio, saa ediktin ensimmäisen jakson nojalla isänsä omaisuuden pretoriaanisen hallinnan, herää kysymys, voiko myös patroni saada pretoriaanisen hallinnan. Ei ole epäilystäkään siitä, etteivätkö toisen asteen hallitsijat voi ediktin nojalla päästä perintöosuuteen niin kauan kuin siihen on muita, joilla on oikeus siihen ensimmäisen pykälän nojalla; sillä niin kauan kuin jokin toinen hallitsija on etusijalla, sitä seuraavia ei voida sallia. Ei ole epäilystäkään siitä, että jos päätös annetaan sitä lasta vastaan, jonka väitetään olevan oletettu, on selvää, että hänelle ei myönnetä hallintaoikeutta; ja samaa sääntöä sovelletaan myös suojelijaan, kun riita on vireillä. On selvää, että kiistan tutkimista olisi lykättävä murrosikään asti, myös suojelijan osalta.

182. Kun maakunnassa asuvien henkilöiden väitetään väärentäneen vapautetun miehen testamentin, ja tuomiosta on valitettu, ja kun tällä välin kuolee suojelijan tytär, jonka vapautettu mies oli määrännyt perilliseksi, jumalallinen Marcus päätti, että se osuus jäämistöstä, johon suojelijan tytär olisi ollut oikeutettu, jos hän olisi elossa, olisi säilytettävä hänen pojalleen.

183. Sama, Kysymyksiä, kirja XIV.

Kun suojelija, joka oli nimitetty Titiuksen sijaiseksi (joka itse oli nimitetty perilliseksi puoleen perintöomaisuudesta), sai jälkimmäisen harkitessa, ottaisiko hän perinnön vastaan vai ei, testamenttimääräysten vastaisesti vapautetun miehen perinnön pretoriaanien haltuunsa, ja Titiuksen piti sen jälkeen ottaa perintö vastaan, Julianus katsoo, että häneltä ei ole riistetty mitään sen enempää kuin silloinkaan, jos hänet olisi nimitetty ehdonalaiseen tehtävään. Niin kauan kuin Titius harkitsee asiaa, on siis epävarmaa, tuleeko puolet omaisuudesta sijaisuuden nojalla suojelijan haltuun, vai joutuvatko perilliset, jos Titius ottaa sen vastaan, maksamaan osuudestaan sen määrän, joka lain mukaan kuuluu suojelijalle.

184. Paulus, Kysymyksiä, kirja V.

Jos nimitätte patronin perilliseksi sen osuuden, johon hänellä on lain mukaan oikeus, ja velvoitate hänet luovuttamaan ehdottomasti jonkun maa-alueen jollekulle ja testamenttaatte hänelle ehdollisella edellytyksellä perinnöksi mainitun maa-alueen arvoa vastaavan perinnön, niin luottamus muuttuu ehdolliseksi. Tässä on kuitenkin jotakin, mikä voi aiheuttaa harmia, sillä suojelijaa rasittaa luottamuksen toteuttaminen. Tässä tapauksessa on sanottava, että sen edunvalvojan, jonka tehtäväksi perintö on uskottu, on annettava vakuus, jotta jälkimmäinen ei missään tapauksessa voi kärsiä oikeuksiensa vähenemisestä.

185. Patroni, joka on määrätty perilliseksi ja jolle on testamentattu orja täyttääkseen osuuden, johon hänellä oli lain mukaan oikeus, ei voi vaatia testamentin ehtojen vastaisesti prätoriaalista hallintaa, vaikka orja kuolisi ennen testamentin avaamista.

186. Jos vapautettu mies joko määräämällä hänet perilliseksi tai testamentilla jättää holhoojalleen sen osuuden omaisuudestaan, johon hänellä on lakisääteinen oikeus kuolemansa hetkellä, ja vapautetun miehen kuoleman jälkeen toinen orja, joka on palannut vankeudesta, lisää omaisuuden arvoa, holhooja ei voi tästä syystä valittaa, että hänellä olisi ollut pienempi osuus orjasta kuin mitä hänellä olisi ollut, jos hänet olisi nimitetty perilliseksi siihen osuuteen, johon hänellä oli lakisääteinen oikeus. Samaa sääntöä sovelletaan alluviumin osalta edellyttäen, että suojelija saa korvauksen siitä omaisuudesta, jonka vapautettu mies jätti kuolinhetkellään. Näin on myös silloin, kun osa perinnöstä tai kuolinpesästä jätetään vapautetulle samaan aikaan muiden kanssa, ja nämä kieltäytyvät ottamasta sitä vastaan, jolloin heidän osuutensa siirtyy vapautetun kuolinpesään.

187. Sama, Kysymyksiä, kirja IX.

Jos suojelija määrätään perilliseksi kuudesosaan vapautetun miehen jäämistöstä ja tämän orja määrätään perilliseksi jäljelle jäävään osaan, luottamus, joka perillisille on asetettu suojelijan hyväksi, ei koske orjan osuutta. Jos orja kuitenkin nimitetään ainoaksi perilliseksi, en katso, että suojelijan osuuden pitäisi vaikuttaa luottamuksen nojalla testamentattuun perintöön.

188. Sama, Opinions, kirja III.

Paulus esitti mielipiteenään, että patronia, jota on petetty ja joka on hyväksynyt vapaamatkustajansa väärennetyn testamentin aidoksi, ei estetä saamasta testamentin ehtojen vastaisesti omaisuuttaan pretoriaanien hallintaan.

189. Sama, Opinions, kirja XI.

Paulus katsoi myös, että pojanpojan perinnöttömäksi julistaminen, jota ei tehty moitteen vuoksi vaan jostain muusta syystä, ei vahingoita pojanpoikaa siinä määrin, että se estäisi häntä vaatimasta testamentin ehtojen vastaisesti preetoriaanista hallussapitoa isoisänsä vapaamatkustajan omaisuudesta.

190. Kysyn, jos Titia, erään suojelijan tytär, väittäisi, että hänen isänsä Titius oli ennen kuolemaansa kirjoittanut hänelle kirjeen, jossa hän sanoi, että hänen vapaamiehensä oli kohdellut häntä huonosti, ja jos hän tähän kirjeeseen vedoten syyttäisi vapaamiestään isänsä kuoleman jälkeen, olisiko tästä tekosyystä hänelle mitään hyötyä. Paulus vastasi, että häntä, joka syytti vapaamatkustajaa isän toiveiden mukaisesti, ei saisi testamentin määräysten vastaisesti sulkea pois hänen omaisuutensa preetoriasta, koska hän luotti paitsi omaan, myös toisen henkilön päätökseen.

191. Erään suojelijan poika lähetti seuraavan kirjeen vapaamiehelleen: "Sempronius vapaamiehelleen Zoilukselle, tervehdys. Annan sinulle täydet valtuudet testamentin tekemiseen, koska olet sen ansainnut sen uskollisuuden vuoksi, jota olet aina osoittanut minua kohtaan." Kysyn, eikö vapaamiehen pitäisi jättää jotain suojelijansa pojalle. Paulus vastasi, että kyseinen vapaamies ei näytä saaneen täyttä oikeutta testamentin tekemiseen edellä mainitulla kirjeellä.

192. Paulus esitti näkemyksensä, että pojanpojalla oli testamentin määräysten vastaisesti oikeus vaatia isoisänsä vapautetun miehen omaisuutta prätorialisesti haltuunsa, vaikka hän olisi tullut raskaaksi isoisänsä kuoleman jälkeen, joka oli jäänyt eloon vapautetun miehen jälkeen, ja että hänet voitiin ottaa perintöoikeuteen lakimääräisenä perillisenä. Julianuksen lausunto koskee nimittäin ainoastaan perimättä jäämisen perusteella tapahtuvaa perimystä ja vaatimusta isoisän omaisuuden preetoriaanisesta hallussapidosta.

193. Myös Paulus esitti mielipiteekseen, että vaikka poikia, jotka ovat jääneet pois armeijassa palvelevan isän testamentilla, pidetään perinnöttömänä, heidän isänsä vaikeneminen ei silti saisi vaikuttaa heidän oikeuksiinsa siten, että heidät voitaisiin sulkea pois isoisänsä vapaaherran omaisuudesta. Samaa mieltä oltiin isän vapautettujen miesten jäämistöjen osalta.

194. Scaevola, Opinions, kirja II.

Kysyn, mitä olisi päätettävä tapauksessa, jossa joku syytti vapaamatkustajansa murtovarkaudesta. Vastaus oli, että jos rikos, josta häntä syytettiin, oli sellainen, että jos se todistettaisiin, vapaamies tuomittaisiin kaivoksiin, isännältä olisi evättävä tilan preetorius.

195. Paulus, Opinions, kirja III.

Jos vapautettu mies on petollisesti kaapattu, hänen suojelijansa ei menetä oikeuttaan omaisuuteensa.

196. Tryphoninus, Disputations, kirja XVII.

Sillä ei ole merkitystä, hyväksyykö suojelija, joka on nimitetty perilliseksi, vapautetun miehen omaisuudesta pienemmän osuuden kuin mihin hänellä on lain mukaan oikeus, vai käskeekö hän oman orjansa, joka on nimitetty perilliseksi, astua omaisuuteen ja pitää sen itsellään, sillä kummassakin tapauksessa hänet suljetaan vapautetun miehen omaisuudesta pois prätorialisesti testamentin ehtojen vastaisesti.

197. Jos hän kuitenkin myy orjan ennen kuin määrää hänet astumaan vapautetun omaisuuteen tai manumittoi hänet, jolloin uudesta vapautetusta itse tai ostajasta tulee perillinen, patronia ei ole ediktin ehtojen mukaan kielletty hyväksymästä vapautetun omaisuuden pretoriaanista hallintaa vastoin testamentin määräyksiä.

198. Mutta pitäisikö praetorin evätä häneltä kanne hallinnan saamiseksi, koska hän yritti kiertää ediktiä saadakseen testamentin määräysten vastaisesti praetori-omistuksen joko saamalla ostajalta suuremman hinnan tai tekemällä orjan kanssa hiljaisen sopimuksen saadakseen aiheetonta etua siitä, että hänet nimitetään perilliseksi? Epäily on vielä suurempi silloin, kun isäntä itse hankkii vapautetun omaisuuden hyväksymällä poikansa, joka nimitettiin perilliseksi, vaikka hän oli vapautettu, sillä kaiken, mitä meillä on, haluamme antaa lapsillemme.

199. Jos kuitenkin testamentin ollessa avaamatta ja patronin ollessa edelleen tietämätön vapautetun miehen aikeista, hän tekee jonkin edellä mainituista teoista, jotka koskevat perillistä, joka on nimitetty hänen valvonnassaan ollessaan, eikä petosta epäillä, hän voi käyttää oikeuttaan saada testamentin ehtojen vastaisesti perintöomaisuus prätorialisesti haltuunsa.

200. Kun patroni, jonka hänen vapaamiehensä on määrännyt perilliseksi siihen osuuteen hänen kuolinpesästään, johon hänellä on laillinen oikeus, ja jota vaaditaan luovuttamaan kuolinpesä toiselle, väittää pitävänsä sitä maksukyvyttömänä ja, koska hänet on pakotettu hyväksymään se, vaikka hän olisi voinut säilyttää sen osuuden, johon hänellä oli oikeus, luovuttaa

sen, hän ei voi saada testamenttimääräysten vastaisesti praetoriaanista hallintaoikeuttaan, koska hän sekä hyväksyi vapaamiehensä testamentin että halveksi ja ikään kuin hylkäsi oikeutensa laillisen kuolinpesän osuutensa hallussapitämiseen.

201. Tapaus, jossa vapaamatkustaja on riistänyt ja määrännyt perilliseksi patruunan pojan, joka on saanut pienemmän osuuden omaisuudestaan kuin mihin hänellä oli oikeus, on hyvin erilainen kuin tämä tapaus, jossa ei ole ketään muuta patruunan sukuun kuuluvaa. Sillä vaikka hän on lain nojalla vapaamatkustajan varsinainen perillinen, jos hän ei ole puuttunut tämän isälleen kuuluvaan omaisuuteen vaan pidättäytynyt siitä säilyttääkseen oikeutensa suojelijana, poika saa kuitenkin testamenttimääräysten vastaisesti saada perintöomaisuuden prätorialisesti haltuunsa.

202. Jos vapautettu mies jättää patronilleen, joka oli hänelle velkaa tietyn rahasumman, vapautuksen velasta ja hän turvautuu pahantahtoisuuden perusteella poikkeukseen velan maksamista vaativaa perillistä vastaan tai hänet vapautetaan perinnön perusteella, on todettava, että hän ei voi testamentin määräysten vastaisesti saada perintöä prätoriaaniseen hallintaan.

203. Labeo, Todennäköisyyksien epiteemit, Paulus.

Jos olet syyttänyt isäsi vapaamatkustajaa kuolemantuottamuksesta ja isäsi on vapauttanut hänet, et voi saada vapaamatkustajan jäämistöä pretori-ediktin nojalla pretori-omistukseen. Paulus: Jos nostat tällaisen syytteen orjaa vastaan, joka myöhemmin siirtyy isäsi omistukseen ja isäsi myöhemmin vapauttaa hänet manumitaatiosta, pätee päinvastainen sääntö.

Tit. 3. Kuntien vapautetuista miehistä.

204. Ulpianus, Ediktistä, kirja XLIX.

Kunnille myönnetään täydet oikeudet vapautettujen miesten ja naisten omaisuuteen, toisin sanoen niillä on heihin samat oikeudet kuin muillakin suojelijoilla.

205. Onko kuitenkin epäilystä siitä, voivatko he vaatia vapautettujensa kartanoiden preetoriaanista hallintaa? Tässä asiassa on jonkin verran vaikeuksia, koska he eivät voi antaa suostumustaan, mutta silti he voivat saada pretoriaanisen hallinnan toisen

välityksellä. Mutta koska senaatti päätti Trebellian asetuksen nojalla, että heille on siirrettävä kartanoita, niin toisen asetuksen nojalla, kun kunta on nimitetty perilliseksi vapautetun miehen toimesta, se saa hankkia tämän kartanon; näin ollen on sanottava, että se voi saada vapautettujensa kartanot pretoriaaniseen hallintaan.

206. Vapautetun miehen jäämistön praetoriaanisen hallussapidon vaatimista varten asetettu määräaika alkaa kulua kuntaa vastaan siitä päivästä, jona se antaa asetuksen, jolla vaatimus hyväksytään. Tätä mieltä oli myös Papinianus.

Tit. 4. Vapautettujen henkilöiden luovuttamisesta.

207. Ulpianus, Sabinuksesta, XIV kirja.

Keisari Claudiuksen aikana Velleius Rufuksen ja Osterius Scapulan konsulaatin aikana annetussa senaatin asetuksessa säädettiin vapautettujen henkilöiden luovuttamisesta seuraavaa: "Jos jollakulla on kaksi tai useampia laillisessa avioliitossa syntyneitä lapsia ja hän on ilmoittanut yhdelle heistä haluavansa määrätä hänelle tietyn vapaamiehen tai -naisen, jonka hän nimeää, tulee mainitusta mies- tai naispuolisesta lapsesta sen henkilön kuoleman jälkeen, joka vapautti kyseisen orjan elinaikanaan tai testamentilla, kyseisen vapaamiehen tai -naisen yksinomainen suojelija tai suojelijanainen, aivan kuin hän olisi vapautettu suoraan kyseisestä lapsesta. Ja jos jompikumpi mainituista lapsista kuolee ilman jälkeläisiä, siirtyvät kaikki orjan vapauttaneen henkilön oikeudet muille lapsille, aivan kuin se, joka vapautti orjan, ei olisi tehnyt mitään erityistä määräystä heidän osaltaan."

208. Vaikka senaatin asetus on ilmaistu kielellä, joka viittaa yksikön lukumäärään, on kuitenkin varmaa, että useat vapautetut henkilöt voidaan osoittaa useammalle lapselle kuin yhdelle.

209. Myös vihollisen hallussa oleva vapaamies voidaan osoittaa.

210. Lisäksi suojelija voi määrätä vapaamiehensä millä tahansa sanoilla, eleellä, testamentilla tai perunkirjoituksella tai elinaikanaan.

211. Hän voi myös kumota luovutuksen pelkällä tahdonilmaisullaan.

212. Jos joku kuitenkin luovuttaa vapautetun miehen pojalleen, jonka hän on menettänyt perinnötmäksi, luovutus on pätevä, eikä menettämisen moitteet vahingoita poikaa holhousoikeuden osalta.

213. Jos poika jää perinnötmäksi luovutuksen jälkeen, perinnötmäksi julistaminen ei aina mitätöi luovutusta, ellei sitä ole tehty tässä tarkoituksessa.

214. Jos lapsi, jolle luovutus on tehty, kieltäytyy hyväksymästä sitä, parempi mielipide on mielestäni Marcelluksen esittämä, eli että hänen veljensä otetaan holhousoikeuteen.

215. Kun yksi holhooja jätti yhden pojan ja toinen kaksi poikaa ja vapautettu mies luovutetaan toiselle kahdesta viimeksi mainitusta, on harkittava, kuinka moneen osaan vapautetun miehen jäämistö on jaettava, onko se jaettava kolmeen osaan, joista se, jolle luovutus on tehty, on oikeutettu kahteen osaan, eli omaan ja veljensä osaan, vai onko oltava kaksi yhtä suurta osaa, koska toinen veli on luovutuksen perusteella suljettu pois. Julianus sanoo Seitsemänkymmentäviidennessä kirjassaan, että parempi mielipide on, että se, joka sulkee veljensä pois, saisi kaksi kolmasosaa perinnöstä. Tämä mielipide on oikea niin kauan kuin veli on elossa tai voi tulla vapautetun lakimääräiseksi perilliseksi; mutta jos veli menettää siviilioikeutensa, jäämistö on jaettava kahteen osaan.

216. Pomponius, Senaatin säädökset, kirja IV.

Jos kuitenkin lapsi, jolle olen tehnyt luovutuksen, kuolee jättäen jälkeensä pojan ja hänen veljensä, ja jos myös toisen patruunan poika jää henkiin, pojanpoika on oikeutettu saamaan puolet siitä omaisuudesta, jonka elossa oleva poikani saisi, jos en olisi luovuttanut mainittua vapaamatkustajaa.

217. Ulpianus, On Sabinus, kirja XV.

Samaa sääntöä sovelletaan, jos henkilö, jolla oli poika ja pojanpoika, luovuttaa vapautetun miehen pojanpojalle, sillä tämä pääsee vapautetun miehen perintöön, vaikka olisi toisen suojelijan poika. Tämä tapahtuu setänsä elinaikana. Mutta jos setä ei ole enää elossa, pojanpojalle tehdystä luovutuksesta ei ole hänelle mitään hyötyä, koska se vähentää toisen suojelijan pojan oikeutta.

218. Lisäksi on varmaa, että isoisä voi luovuttaa vapautetun miehen pojanpojalleen, ja on vahvistettu, että tässä tapauksessa pojanpoika on etusijalla poikaan nähden.

219. Näin ollen voidaan kysyä, jos suojelijalla on sekä poika että pojanpoika, voiko hän saada senaatin asetuksen soveltumaan aivan kuin hänellä olisi molemmat alaisuudessaan. Koska tässä tapauksessa on sovittu, että toimeksianto voidaan tehdä sille, joka tulee jälleen isänsä määräysvallan alaiseksi, miksi emme myöntäisi, että molemmat ovat suojelijan määräysvallan alaisia?

220. Voidaanko taas esittää kysymys siitä, voidaanko pojanpoika, joka on isän määräysvallan alainen, hyväksyä vapautetun perilliseksi lain mukaan? Ja koska on olemassa monia tapauksia, joissa isän määräysvallassa oleva lapsi voi saada vapautetun miehen, miksi tässä tapauksessa ei voitaisi myöntää, että isä voi saada vapautetun miehen omaisuuden lakimääräisen perinnön edunsaajaksi poikansa kautta? Pomponius omaksuu tämän mielipiteen hyvin asianmukaisesti. Myös isän valvonnassa olevilla pojilla on vapaamiehiä, kuten esimerkiksi silloin, kun joku manumiteeraa orjan, joka on osa hänen *peculium castrense* -omaisuuttaan.

221. Olen myös sitä mieltä, että sen henkilön vapautetut pojat, jolle vapautettu mies on luovutettu, ovat oikeutettuja hyötymään senaatin asetuksesta; ei siksi, että heidät voitaisiin hyväksyä vapautetun miehen lakimääräisiksi perillisiksi, vaan siksi, että he voivat hankkia sen omaisuuden, jonka he voivat hankkia.

222. Tämän mukaan, kun vapautettu mies kuolee sen jälkeen, kun hänet on määrätty perilliseksi, koska vapautettuja poikia ei voida hyväksyä lakimääräisinä perillisinä perillisinä, katsokaamme, voidaanko luovuttajan poika, joka on edelleen luovuttajan määräysvallassa, hyväksyä perilliseksi vai ei. Olen sitä mieltä, että preetorin olisi tällaisessa tilanteessa suosittava emansipoituja lapsia.

223. Luovutuksensaajan lapsilla on ymmärrettävä hänen poikiensa lisäksi myös hänen lapsenlapsensa ja tyttärentyttärensä sekä muut jälkeläisensä.

224. Jos joku luovuttaa vapaamatkustajan kahdelle lapselle, ja toinen heistä kuolee ilman jälkeläisiä ja toinen ei:

225. Pomponius, Senaatin säädökset, kirja IV.

Tai se, joka jää eloon, kieltäytyy ottamasta vastaan vapautetun perintöä:

226. Ulpianus, Sabinuksesta, XIV kirja.

Palautuuko sen osuus, joka on menettänyt kansalaisoikeutensa tai hylännyt jäämistön, perheelle, vai tulee se pikemminkin sille, jonka henkilöön luovutus edelleen kohdistuu? Julianus sanoo Seitsemänkymmentäviidennessä kirjassaan, että luovutus tulee voimaan vain jälkimmäisen henkilön osalta, ja että vain hänet yksin tulisi hyväksyä perintöosuuteen; mikä on oikein.

227. Mutta entä jos toinen lapsista kuolee jättäen jälkeläisiä, voidaanko jälkimmäinen hyväksyä perintöön, jos toinen lapsi on elossa? Julianus on sitä mieltä, että vain hänet pitäisi hyväksyä, mutta hänen kuolemansa jälkeen toisen lapsen lapset perivät perinnön; ja että oikeus vapautettuun ei palaudu perheelle.

228. Mutta jos toinen näistä kahdesta lapsesta jättää poikia ja toinen pojanpoikia; otetaanko heidät yhdessä vapaamatkustajan perintöosaan lakimääräisinä perillisinä? Mielestäni heidän välillään olisi säilytettävä säännöllinen perimysjärjestys.

229. Marcianus, Institutes, kirja VII.

Jos orja määrätään vapaaksi ja testamentataan sen jälkeen testamentin tekijän pojalle, ja jälkimmäinen myöhemmin vapauttaa hänet, vapautettu mies kuuluu pojalle, aivan kuin hänet olisi määrätty hänelle. Näin on riippumatta siitä, onko joko nimenomaisesti mainittu tai onko selvästi ymmärretty, että orjaa ei testamentattu orjana, vaan että se on luovutettu vapaaksi mieheksi.

230. Scaevola, Säännöt, kirja II.

Voimme tehdä luovutuksen ehdottomasti ja ehdollisesti, kirjeitse, todistajien läsnä ollessa tai kirjallisella asiakirjalla, koska vapautetun miehen luovutusta ei hankita perintönä eikä trustin ehdoilla, eikä sitä voida veloittaa trustin toteuttamisesta.

231. Modestinus, Erimielisyyksiä, VII kirja.

Vaikka mesenaatin lapsilla katsotaan monissa tapauksissa olevan samat oikeudet kuin sillä, joka on luovuttanut orjan, he eivät silti voi luovuttaa isänsä vapaamatkustajaa omille lapsilleen, vaikka vanhemmat olisivat luovuttaneet hänet heille. Tämän mielipiteen omaksuvat sekä Julianus että Marcellus.

232. Sama, Pandects, kirja IX.

Joitakin epäilyksiä on siitä, voiko suojelija luovuttaa vapautetun miehen vain pojalleen, joka on hänen valvonnassaan, vai vapautetulle pojalleen, jos hänellä on vähintään kaksi muuta hänen valvonnassaan. Parempi mielipide on, että hän voi tehdä niin.

233. Terentius Clemens, On the Lex Julia et Papia, kirja XII.

Kun vapautettu luovutetaan ehdolla tai tietyn ajan kuluttua, kaikki pysyy ennallaan niin kauan kuin ehto on täyttämättä tai päivä ei ole tullut, aivan kuin vapautettua ei olisi luovutettu. Näin ollen, jos hän tällä välin kuolee, hänen omaisuutensa kuuluu sekä siviililain että pretoriaanisen ediktin mukaan kaikille lapsille.

234. Kun vapautettu mies on määrätty yhdelle lapselle ehdottomasti ja toiselle ehdollisesti, on sanottava, että sillä, jolle hänet määrättiin ehdottomasti, on yksinään suojelijan oikeus häneen, kun ehto on voimassa.

235. Papinianus, Opinions, kirja XIV.

Annoin mielipiteekseni, että silloin kun vapautetut henkilöt on osoitettu lapsille heidän elatuksensa turvaamiseksi, heitä ei ole pidettävä heille luovutettuina, koska suojelija on tarkoittanut hyödyttää vapautettuja henkilöitään, jotta nämä voisivat sitä helpommin nauttia hänen tahtonsa mukanaan tuomista eduista rikkomatta Common Law -lain vaatimuksia.

236. Pomponius, Epistolat, kirja II.

Kun toinen kahdesta suojelijasta siirtää vapautetun miehen pojalleen, ei ole mitään syytä, miksi toinen suojelija ei voisi säilyttää oikeuksiaan vapautettuun mieheen ennallaan.

237. Sama, Senaatin päätökset, kirja IV.

Kuka tahansa voi tahdollaan vapauttaa orjan ja määrätä hänet yhdelle lapsistaan vapaaksi mieheksi.

238. Senaatti viittaa lapsiin, jotka ovat isänsä valvonnassa. Onko siis ymmärrettävä, että tässä asetuksessa ei säädetä kuolemanjälkeisistä lapsista? Mielestäni parempi mielipide on, että myös postuumisti syntyneet lapset sisältyvät siihen.

239. Kun senaatin asetuksessa sanotaan: "Jos joku menettää kansalaisoikeutensa", se viittaa henkilöön, joka on menettänyt ne lopullisesti, eikä henkilöön, joka on joutunut vihollisen vangiksi ja voi palata.

240. Luovutus voidaan myös tehdä siten, että se alkaa tietystä päivästä, mutta sitä tuskin voidaan tehdä tietyksi ajaksi, koska senaatti itse on vahvistanut transaktion rajan.

Tit. 5. Jos jotakin tehdään suojelijan pettämiseksi.

241. Ulpianus, Ediktistä, kirja XLIV.

Jos vapaamatkustajan väitetään tehneen petollisen teon estääkseen osan omaisuudestaan joutumasta niiden käsiin, joilla on testamenttimääräysten vastaisesti oikeus saada se haltuunsa, preetori ottaa asian tutkittavakseen ja katsoo, onko hän tehnyt testamentin vai kuollut testamentittomana ja ettei suojelijaa petetä.

242. Kun luovutus on tehty vilpillisesti, emme kysy, onko se tehty mortis causa vai ei, sillä se peruuntuu riippumatta siitä, miten se on tehty. Jos sitä ei kuitenkaan ole tehty vilpillisessä tarkoituksessa vaan jostain muusta syystä, kantajan on tällöin osoitettava, että luovutus on tehty mortis causa. Sillä jos oletetaan, että luovutus on tehty mortis causa, emme kysy, onko se tehty vilpillisessä tarkoituksessa, sillä riittää, että osoitetaan, että se on tehty mortis causa. Tämä sääntö ei ole kohtuuton, sillä mortis causa -luovutuksia verrataan testamentteihin, ja kuten testamenttien kohdalla emme kysy, onko ne tehty vilpillisessä tarkoituksessa vai ei, niin meidän ei pitäisi ryhtyä tällaiseen tutkimukseen mortis causa -luovutusten kohdalla.

243. Myöskään sitä, mitä pojalle on annettu mortis causa, ei peruta, sillä koska kenellä tahansa on vapaus testamentata pojalleen niin paljon kuin hän haluaa, hänen ei katsota pettäneen suojelijaansa lahjoituksen tehdessään.

244. Kaikki, mitä tahansa, mikä tahansa se onkin, joka on tehty suojelijan pettämiseksi, peruutetaan kuitenkin.

245. Meidän on ymmärrettävä, että termi "petos" koskee sitä, joka luovuttaa omaisuuden, eikä sitä, jolle se luovutetaan; näin ollen käy niin, että jos vastaanottaja ei ole tietoinen tehdystä petoksesta tai vilpillisestä mielenliikkeestä, häneltä on silti evättävä omaisuus, joka on luovutettu suojelijan pettämiseksi, vaikka hän luuli, että vapautettu oli vapaasyntyinen eikä sellainen, joka oli manumetoitu.

246. Favianin kanne ei voi tulla vireille sellaista kanssapatronia vastaan, jolta testamentin ehtojen vastaisesti evättiin perintöomaisuuden preetoriaaninen hallintaoikeus lahjoituksen vuoksi, jos jälkimmäinen ei ole arvokkaampi kuin se osuus, johon patronilla oli laillinen oikeus. Jos lahjoitus on siis tehty mortis causa, hänen kanssapatroninsa on oikeutettu saamaan osuutensa, aivan kuten jos joku patruunoista olisi ollut testamentinsaaja.

247. Lisäksi on pohdittava, koskeeko Favianin kanne ainoastaan sellaisten luovutusten peruuttamista, joilla vapautettu mies pienentää omaisuuttaan, vai koskeeko se myös muuta omaisuutta, jota hän ei ole saanut? Julianus sanoo Digestin kahdeskymmeneskuudennessa kuudennessa kirjassa, että Favianuksen kanne ei ole sovellettavissa silloin, kun vapautettu mies ei ota vastaan perintöä tai hylkää hänelle testamentattua perintöä tarkoituksenaan pettää suojelijaansa. Tämä näyttää

minusta pitävän paikkansa. Sillä vaikka perinnön sanotaan kuuluvan meille perittävän kuolemasta lähtien, ellei sitä rerjektoida, on kuitenkin selvää, että kun se hylätään, on selvää, että se ei koskaan kuulunut meille; ja sama sääntö olisi otettava käyttöön muiden anteliaisuustoimien osalta, kun joku haluaa tehdä lahjoituksen vapaamiehelle ja tämä kieltäytyy ottamasta sitä vastaan; sillä suojelijalle riittää, jos hänen vapaamiehensä ei ole vieraannuttanut mitään omaisuutta hänen vahingokseen, eikä se, jos hän ei ole hankkinut sitä. Näin ollen, jos perintö on testamentattu hänelle tietyin ehdoin ja vapaamatkustaja estää ehdon täyttymisen tai jos hän tekee ehdon mukaisen ehdon ja antaa mieluummin ehdon jäädä täyttymättä, on sanottava, että Favianin lakia ei sovelleta.

248. Mutta entä jos vapaamies vapaaehtoisesti häviää oikeudenkäynnin? Jos hän hävisi sen tahallaan tai tunnusti tuomion, on sanottava, että Favianin lakia sovelletaan; mutta jos hän kieltäytyi esittämästä vaatimustaan siten, että se voitaisiin periä, tässä tapauksessa asia ansaitsee harkinnan. Katson, että tällaisessa tilanteessa vapautettu mies on pienentänyt omaisuuttaan, sillä hän on ottanut pois kanneoikeuden omaisuudestaan, aivan kuten jos hän olisi antanut kanteen nostamisen määräajan kulua umpeen.

249. Mesenaatti ei kuitenkaan voi käyttää Favian-kannetta, jos vapautettu mies esimerkiksi kieltäytyy nostamasta kannetta testamentin julistamiseksi pätemättömäksi tai nostamasta toista kannetta, esimerkiksi vahingonkorvauskannetta, tai ryhtymästä mihinkään tällaiseen oikeudenkäyntiin.

250. Mutta jos vapaamatkustaja on tehnyt jonkin teon huijatakseen suojelijaansa, tämä voi turvautua Favian-kanteeseen.

251. Jos vapaamies kuitenkin lahjoitti tyttärensä, hänen ei katsota huijanneen suojelijaansa siltä määrältä, jonka hän antoi tyttarelleen myötäjaisenä, koska isän kiintymystä ei saa moittia.

252. Jos vapaamatkustaja tekee lahjoituksia useille henkilöille huijatakseen suojelijaansa joko tämän elinaikana tai kuolleena, suojelija voi nostaa joko Favian- tai Calvisian-kanteen kaikkia osapuolia vastaan yhtä lailla saadakseen takaisin osuutensa, johon hänellä on oikeus.

253. Jos joku joko myy, vuokraa tai vaihtaa omaisuuttaan huijatakseen suojelijoitaan, katsokaamme, mikä on tuomarin päätös. Kun omaisuus on myyty, ostajalle olisi annettava mahdollisuus valita, pitääkö hän ostamansa esineen sen oikeaan arvoon vai luovuttaa se saatuaan maksamansa hinnan. Meidän ei pitäisi ehdottomasti purkaa kauppaa, ikään kuin vapaamiehellä ei olisi minkäänlaista oikeutta myydä omaisuutta, jotta ostaja ei menettäisi maksamaansa hintaa, varsinkaan silloin, kun ei ole väitetty, että ostaja olisi syyllistynyt vilpilliseen menettelyyn, vaan ainoastaan silloin, kun vapaamiehen vilpillisyys on otettava huomioon.

254. Jos vapaamies kuitenkin ostaa omaisuutta huijatakseen suojelijaa, on myös sanottava, että jos hän on ostanut sen liian korkealla hinnalla, suojelijalle on myönnettävä helpotusta tämän vuoksi, eikä hänelle pidä antaa mahdollisuutta valita, mitätöidäänkö myynti vai ei; vaan myyjän on sallittava joko luovuttaa niin suuri osa hinnasta kuin ylittää omaisuuden todellisen arvon tai saada takaisin se, mitä hän on myynyt, ja palauttaa saamansa hinta. Samaa sääntöä noudatetaan omaisuuden vaihdossa, vuokrauksessa ja leasingissä.

255. Jos vapautettu mies kuitenkin myi omaisuuden vilpittömässä mielessä ja osoittamatta minkäänlaista puolueellisuutta, mutta lahjoitti saamansa hinnan toiselle, on harkittava, onko hän, joka osti omaisuuden, vai hän, joka sai hinnan lahjana, vastuussa Favian-kanteesta. Pomponius sanoo Digestin kahdeksankymmentäkolmannessa kirjassaan hyvin oikein, että ostajaa ei saisi häiritä, koska petos tehtiin mesenaattia kohtaan hintaan nähden, ja siksi se, joka sai hinnan lahjaksi, olisi Favianin lain nojalla vastuussa.

256. Katsotaan kuitenkin, jos mesenaatti väittää, että vaikka omaisuus myytiin kohtuulliseen hintaan, hänen etunsa kannalta oli kuitenkin, että sitä ei olisi pitänyt myydä lainkaan, ja että petos muodostuu siitä, että omistusoikeus luovutettiin jostakin, johon mesenaatti oli kiintynyt joko sen mukavuuden, naapuruston tai ilman puhtauden vuoksi tai siksi, että hän oli saanut siellä koulusivistyksen tai hänen vanhempansa oli haudattu sinne, jos hän haluaa, että myynti peruutetaan, tulisiko häntä kuulla. Häntä ei pitäisi kuulla missään tällaisessa tapauksessa, koska petoksen katsotaan merkitsevän taloudellista vahinkoa.

257. Mutta jos omaisuus on myyty liian alhaisella hinnalla ja ostorahat pitäisi lahjoittaa toiselle, Favian-kanne voidaan nostaa molempia osapuolia vastaan, toisin sanoen sitä vastaan, joka osti omaisuuden sen todellista arvoa alhaisemmalla hinnalla, ja sitä vastaan, joka sai! Jhinnan lahjaksi. Jos se, joka osti sen, on halukas luovuttamaan sen, häntä ei pakoteta siihen, ellei hän saa maksamaansa hintaa. Mitä on sitten tehtävä, jos ostaja, joka on valtuutettu, maksaisi sille, jolle vapaamatkustaja antoi lahjan, olisiko hänellä silti oikeus saada hinta takaisin? Parempi mielipide on, että hänellä olisi oikeus periä se takaisin, vaikka se olisi joutunut maksukyvyttömän henkilön käsiin. Sillä jos vapaamatkustaja tuhlassi saamansa kauppasumman, meidän olisi kuitenkin katsottava, että se, joka maksoi sen, voi saada sen takaisin, jos hän on halukas peruuttamaan kaupan.

258. Katsotaanpa, onko Favianin kanne aiheellinen, jos vapaamies lainaa rahasumman huijatakseen suojelijaansa, ja mikä olisi oikeuskeino tässä tapauksessa. Jos vapaamies antoi saamansa rahat pois, suojelija voi haastaa oikeuteen sen henkilön, jolle vapaamies ne antoi, mutta jos hän sai ne ja tuhlassi ne, lainaaja ei saa menettää niitä eikä häntä voi syyttää siitä, että hän lainasi ne.

259. On ilmeistä, että Favianin kanteelle on perusteita, jos vapaamatkustaja ei ole saanut rahoja, vaan on tehnyt sopimuksen sen henkilön kanssa, jonka oli määrä lainata ne hänelle.

260. Katsotaanpa, onko Favianin kanne aiheellinen silloin, kun vapaamatkustaja ryhtyy takuuseen puolestani tai panttaa omaisuutensa toiselle huijatakseen suojelijaansa, ja eikö suojelijalle olisi myönnettävä helpotusta minun kustannuksellani. Vapautettu mies ei nimittäin ole antanut minulle mitään, jos hän ryhtyy vakuudeksi jonkun maksukyvyttömän puolesta, ja tämä on käytäntömme. Siksi velkojaa ei voida haastaa Favian-kanteella, mutta velallista voidaan, samoin kuin valtuuskanteella. On selvää, että jos valtuuskanne hylätään lahjoituksen tekemisen vuoksi, Favian-kanteelle on perusteita.

261. Samaa sääntöä olisi sovellettava, jos vapaamatkustaja määrää, että jotakin on tehtävä toisen hyväksi.

262. Vaikka Favian-kanne voidaan nostaa vain mesenaatin osuuden osalta, jos omaisuutta ei voida jakaa, kanne voidaan nostaa koko omaisuuden osalta, kuten esimerkiksi palvelussuhteen tapauksessa.

263. Jos vapaamatkustaja antaisi jotain orjalleni tai valvonnassani olevalle pojalleni huijatakseen suojelijaansa, katsokaamme, voidaanko Favian-kanne nostaa minua vastaan. Ja minusta vaikuttaa siltä, että riittää, jos kanne nostetaan minua vastaan isäntänä tai isänä, ja että tuomarin tehdessä päätöstään ei oteta huomioon ainoastaan sitä, mitä on tehty omaisuuteni hyväksi, vaan myös kaikki, mikä liittyy peculiumiin.

264. Jos sopimus on kuitenkin tehty pojan kanssa isän määräyksestä, tämä on varmasti vastuussa.

265. Jos vapautettu mies tekee sopimuksen orjan kanssa huijatakseen suojelijaansa ja orja vapautetaan, herää kysymys, onko hän vastuussa Favianin kanteen perusteella. Kuten olemme jo todenneet, on otettava huomioon vain vapautetun miehen petos eikä sen, jonka kanssa hän teki sopimuksen; näin ollen mainittu vapautettu orja ei ole vastuussa Favian-kanteesta;

266. Voidaan myös kysyä, että jos manumifioitu orja kuolee tai hänet luovutetaan, onko kanne nostettava vuoden kuluessa? Pomponius sanoo, että on.

267. Tämä kanne on henkilökohtainen eikä reaalinen, ja se on nostettavissa perillistä ja muita perillisiä vastaan sekä suojelijan perillistä ja muita perillisiä vastaan; eikä se kuulu vapautetun omaisuuteen eli vapautetun omaisuuteen, vaan se kuuluu suojelijalle henkilökohtaisesti.

268. Jos vapautettu antaa jotakin pois tarkoituksenaan pettää suojelijaansa, ja jos tämä sitten kuolee vapautetun elinaikana ja suojelijan poika saa vapautetun omaisuuden vastoin testamentin määräyksiä prätorialisesti haltuunsa, voidaanko favianin kanne panna täytäntöön luovutetun omaisuuden takaisin saamiseksi? On totta, kuten Pomponius sanoo Kahdeksankymmentäkolmannessakolmannessa kirjassa ja Papinianus myös Neljännessätoista kysymysten kirjassa, että Favianuksen kanne voidaan nostaa pojan hyväksi, koska riittää, että teko on tehty suojelusoikeuden kiertämiseksi; sillä ymmärrämme tämän pikemminkin omaisuuteen kuin henkilöön kohdistuvaksi petokseksi.

269. Tähän kanteeseen sisältyvät myös voitot, jotka on saatu sen jälkeen, kun liikkeeseenlasku on liitetty.

270. Marcianus, Säännöt, kirja III.

On hyvin perusteltua katsoa, että myös jo saadut voitot sisältyvät Favianuksen ja Calvisianuksen kanteisiin, koska preetorin tarkoituksena on mitätöidä kaikki vapautetun miehen petolliset toimet.

271. Ulpianus, Ediktistä, kirja XLIV.

Jos suojelija, joka on nimitetty perilliseksi osuuteen perintöomaisuudesta, johon hänellä on lain mukaan oikeus, ottaa perintöomaisuuden vastaan tietämättä, että vapautettu oli vieraannuttanut omaisuutta tarkoituksenaan pettää hänet, katsokaamme, voidaanko hänet vapauttaa tietämättömyytensä vuoksi, jotta hän ei joutuisi petetyksi vapautetun petollisen toiminnan vuoksi. Papinianus esittää Neljännen kysymysten kirjassaan mielipiteenään, että omaisuus, joka on luovutettu, säilyy samassa tilassa kuin ennenkin, ja siksi suojelijan pitäisi syyttää itseään siitä, että hän ei ole testamentin määräysten vastaisesti saanut prätoriaanista hallintaa sen osalta, mikä joko oli luovutettu tai lahjoitettu mortis causa, vaikka hän olisi voinut tehdä niin.

272. Tämä kanne myönnetään pysyvästi, koska sen kohteena on omaisuuden takaisinsaanti.

273. Praetor sallii patronin, joka on määrätty koko omaisuuden perilliseksi, käyttää Favian-kannetta, koska olisi epäoikeudenmukaista, että hänet suljettaisiin kanteen ulkopuolelle, kun hän ei ole vapaaehtoisesti astunut omaisuuteen ja on tehnyt niin vain siksi, että hän ei ole voinut vaatia testamentin määräysten vastaisesti praetorian hallintaa.

274. Jos vapautettu mies kuolee testamenttina, patroni voi astumalla kuolinpesään Calvisian kanteen avulla kumota kaikki vilpillisesti tehdyt luovutukset, jolloin testamentin ehtojen mukaisesti pienempi osa vapautetun miehen kuolinpesästä tulee patronin tai hänen lastensa käsiin. Tämä tapahtuu riippumatta siitä, vaatiiko patroni perinnöttömyyden perusteella perinnönjättäjän hallintaa.

275. Jos suojelijoita ja patruunoita on useita, kukin heistä voi periä takaisin sen osuuden, johon hänellä on laillinen oikeus, tai he voivat nostaa tätä varten calvisialaisen kanteen.

276. Kun vapaamatkustaja kuolee testamentittomana jätettyään suojelijalleen sen osuuden, johon tämä on laillisesti oikeutettu, tai jotakin enemmän, ja myös vieraannuttaa osan omaisuudestaan, Papinianus toteaa Neljännen kysymysten

kirjassaan, että mitään hänen määräyksistään ei saa peruuttaa. Hän voi nimittäin testamentilla jättää jotakin kenelle tahansa, jos hän testamenttaa suojelijalle sen osuuden, johon tämä on oikeutettu, eikä hänen katsota tehneen petosta tekemällä muuta lahjoitusta.

277. Sama, Ediktistä, kirja XLIII.

Kaikki, minkä vapaamatkustaja on vilpillisesti vieraannuttanut, kumotaan Favianuksen toimella.

278. Jos mesenaatteja on useita, jokainen saa yhtä suuren osuuden, mutta jos jotkut heistä eivät vaadi osuuttaan, se siirtyy muille. Se, mitä olen todennut suojelijoista, koskee myös suojelijan lapsia; mutta heillä ei ole oikeutta osuuteen samanaikaisesti, vaan ainoastaan silloin, kun suojelijoita ei ole olemassa.

279. Paulus, Ediktistä, kirja XLII.

Favianuksen toimesta on vastuussa myös se, joka itse ottaa vastaan lahjoituksen, eikä se, joka käskee antaa toiselle sen, mikä on tarkoitettu annettavaksi itselleen.

280. Jos omaisuutta ei palauteta Favianin kanteessa, vastaajalle annetaan tuomio siitä summasta, jonka kantaja vannoo oikeudessa, että se oli sen arvoinen.

281. Julianus, Digest, kirja XXVI.

Jos vapautettu mies, tarkoituksenaan huijata suojelijaansa ja senaatin asetuksen vastaisesti, lainaa rahaa isän valvonnassa olevalle pojalle, Favian-kannetta ei myönnetä hänelle, koska tässä tapauksessa vapautetun miehen olisi katsottava pikemminkin lahjoittaneen omaisuuden huijatakseen suojelijaansa kuin jättäneen rahat senaatin asetuksen vastaisesti.

282. Scaevola, Kysymyksiä, kirja V.

Jos siis senaatin asetus ei ole sovellettavissa, ei myöskään Favianin kanne ole sovellettavissa, koska omaisuus voidaan periä takaisin muussa menettelyssä.

283. Julianus, Digest, kirja XXVI.

Kun vapautettu mies kuitenkin lainaa rahaa isän valvonnassa olevalle pojalle, joka on alle kaksikymmentäviisi vuotta vanha, on asianmukaisten syiden osoittamisen jälkeen myönnettävä helpotus suojelijalle.

284. Sama, Digest, kirja LXIV.

Vapautettu mies voi elinaikanaan laillisesti tehdä lahjoituksia ystävilleen, joilla on siihen oikeus, mutta hän ei voi testamentata tällaisille ystävilleen, kun hän näin tehdessään pienentää sitä osuutta omaisuudestaan, johon hänen suojelijallaan on oikeus.

285. Africanus, Kysymyksiä, kirja I.

Jos omaisuutta, jonka vapautettu on vilpillisesti vieraannuttanut, ei enää ole olemassa, suojelija ei voi nostaa kannetta, aivan kuin vapautettu olisi heittänyt rahat pois petoksensa vuoksi; eikä myöskään silloin, kun hän, joka on saanut vapautetulta lahjoituksen mortis causa, olisi myynyt omaisuuden, ja vilpittömässä mielessä toimiva ostaja olisi hankkinut sen usucaption kautta.

286. Paulus, On the Lex Aelia Sentia, kirja III.

Mesenaatin ei katsota tulleen petetyksi teolla, johon hän suostuu. Näin ollen jos hänen vapaamatkustajansa tekee lahjoituksen suojelijansa suostumuksella, sitä ei voida periä takaisin Favianuksen kanteella.

287. Javolenus, Epistolat, kirja III.

Eräs vapaamatkustaja, joka halusi siirtää maa-alueen Seiukselle huijatakseen suojelijaansa, toimi seuraavasti. Seius määräsi Titiuksen ottamaan maan vastaan siten, että Seiuksen ja Titiuksen välille syntyi toimeksiantovelvoite. Kysyn, onko suojelijalla vapautetun miehen kuoleman jälkeen oikeus nostaa kanne vain Seiusta vastaan, joka antoi valtuutuksen, vai Titiusta vastaan, joka omistaa kiinteistön, vai voiko hän nostaa kanteen kumpaakin vastaan, jonka hän valitsee. Vastaus oli, että kanne myönnetään lahjoituksen saanutta henkilöä vastaan, edellyttäen, että omaisuus on joutunut hänen haltuunsa, koska koko hänen suostumuksellaan toteutettu liiketoimi olisi sisällytettävä häntä vastaan annettuun päätökseen. Ei voida katsoa, että hänet olisi pakotettava luovuttamaan omaisuutta, joka on toisen hallussa, koska hän voi periä sen takaisin toimeksiantokanteella, joten hän voi joko itse palauttaa sen mesenaatille tai hän voi pakottaa sen, jonka kanssa hän teki toimeksiannon, tekemään niin. Mutta mitä sanomme, jos väliintulija ei ole millään tavalla syyllistynyt petokseen? Ei ole epäilystäkään siitä, että häntä vastaan ei voida nostaa kannetta. Sillä ei voida katsoa, että hän olisi syyllistynyt petokseen, jos hän teki ystäväilleen palveluksen, jonka avulla hän hankki vapaamatkustajan vilpillisellä teolla toiselle kuin itselleen.

288. Paulus, On the Lex Julia et Papia, kirja X.

Jumalallisen Piuksen perustuslaissa, joka koskee alle murrosikäisten alaikäisten adoptiota, säädetään, että siitä omaisuudesta, joka adoptioisällä oli hänen kuollessaan, neljäsosa kuuluu adoptiolapselle. Keisari määräsi myös, että kaikki omaisuus, jonka lapsi oli saanut adoptioisältään, on annettava hänelle, ja jos hänet vapautetaan asianmukaisen syyn esittämisen jälkeen, hän menettää neljänneksen. Jos omaisuutta on siis vieraannut lapsen huijaamistarkoituksessa, se voidaan periä takaisin calvisialaisen tai favialaisen kanteen kaltaisella kanteella.

Tit. 6. Kun ei ole olemassa testamenttia, jonka perusteella lapset voivat hyötyä.

289. Ulpianus, Ediktistä, kirja XLIV.

Puhuttuaan testamentin tehneiden omaisuuden hallussapidosta preetori siirtyy testamenttisaataviin noudattaen samaa järjestystä, joka on omaksuttu kahdentoista taulun laissa; sillä on tavallista käsitellä ensin testamentin tekijöiden testamentteja ja sen jälkeen testamenttisaatavia.

290. Praetor kuitenkin jakoi testamentittoman perimyksen neljään luokkaan. Eri asteista ensimmäisenä hän määrittelee lasten, toisena lakimääräisten perillisten, kolmantena sukulaisperillisten ja neljäntenä aviopuolisoiden perintöasteen.

291. Ab intestato -perintöosan praetorian hallintaoikeus voidaan hankkia vain, jos kukaan ei näytä vaativan hallintaa testamentin määräysten mukaisesti tai niiden vastaisesti.

292. On selvää, että jos säädetty aika testamentin ehtojen mukaisen kiinteistön praetorian hallinnan vaatimiseen ei ole kulunut umpeen, mutta kiinteistön hallinta on hylätty, on sanottava, että saman kiinteistön ab intestato praetorian hallintaa voidaan vaatia heti. Se, joka on hylännyt jäämistön, ei nimittäin voi vaatia praetoriaanista hallussapitoa sen jälkeen, kun hän on hylännyt jäämistön, ja tästä seuraa, että hän voi välittömästi vaatia hallussapitoa testamenttivaatimuksen perusteella.

293. Jos hallintaoikeus on kuitenkin myönnetty Carbonian-ediktin nojalla, meidän on paremman käsityksen mukaan katsottava, että praetorian hallintaoikeutta voidaan edelleen vaatia testamenttiperusteella, sillä kuten tulemme osoittamaan

oikeassa paikassa, Carbonian-ediktin nojalla myönnetty praetorian hallintaoikeus ei ole ristiriidassa praetorian-ediktillä saadun hallintaoikeuden kanssa.

294. Ab intestato -perimyksen tapauksessa praetori aloittaa hyvin asianmukaisesti jälkeläisistä; sillä aivan kuten hän myöntää heille (ennen kaikkia muita) testamentin määräysten vastaisen hallinnan, hän kutsuu heidät ensimmäisinä perillisiksi testamentin tapauksessa.

295. Lisäksi meidän on ymmärrettävä termi "jälkeläiset" niin, että sillä tarkoitetaan niitä, joiden olemme todenneet olevan oikeutettuja testamentin määräysten vastaiseen praetorian hallintaan; toisin sanoen sekä luonnollisia että adoptiolapsia. Hyväksymme adoptiolapset kuitenkin vain silloin, kun he olivat isänsä kuoleman aikaan isän määräysvallassa. Jos he kuitenkin olivat tuolloin omia isäntiään, emme salli heidän saada perintöomaisuutta praetoriaanisesti hallintaan, koska adoptio-oikeudet lakkaavat vapautumisen myötä.

296. Jos joku adoptoi emansipoituneen poikansa pojanpoikansa sijasta ja sitten taas emansipoi hänet, kun hänellä on pojanpoika hänen kauttaan, Marcellus esitti kysymyksen, olisiko tämä adoptio-oikeuden peruuttamisen jälkeen esteenä sille, että pojanpoika haluaisi saada praetoriaanisen hallinnan testamentin perusteella. Mutta koska pojanpoika on tavallisesti liitetty vapautettuun isään, eikö voida sanoa, että vaikka jälkimmäinen oli adoptoitu ja oli pojan asemassa, hän ei silti saisi olla oman lapsensa tiellä? Siitä syystä, että hän oli isän valvonnassa adoptiolapsena eikä luonnollisena poikana.

297. Jos määrätty perillinen ei voi hyödyntää testamenttia, joko siksi, että se on pyyhitty pois tai kumottu, tai siksi, että testamentintekijän osoitetaan muuttaneen mieltään jollakin muulla tavalla ja että hän aikoi kuolla testamentittomana, on sanottava, että ne, jotka saavat perintöomaisuuden pretaattorina haltuunsa, ovat oikeutettuja siihen testamentittomuuden perusteella.

298. Kun emansipoitunut poika on jäänyt perinnöttömäksi ja isän määräysvallassa ollut poika on testamentissa jäänyt perinnöttömäksi, praetori tulisi suojella emansipoitunutta poikaa, joka vaatii perinnöttömyyden perusteella perintöomaisuuden haltuunsa unde liberi -säännöksen nojalla puolta perintöomaisuudesta, aivan kuin isä ei olisi jättänyt testamenttia.

299. Julianus, Digest, XXVII kirja.

Jos ylimennyt vapautettu poika ei vaadi testamentin määräysten vastaisesti perintöomaisuuden praetori-omistusta ja määrätty perilliset astuvat perintöomaisuuteen, hän menettää isänsä perintöomaisuuden omasta syystään, sillä vaikka testamentin määräysten mukaista praetori-omistusta ei ehkä olekaan vaadittu, praetori ei silti suojele häntä niin, että hän voisi jälkeläisenä saada praetori-omistuksen. Praetorilla ei ole tapana suojella testamentissa perinnöttömäksi jäänyttä suojelijaa määrättyjä

perillisiä vastaan, jos tämä ei vaadi testamentin määräysten vastaisesti perinnön pretoriaanista hallussapitoa Ediktin sen pykälän nojalla, jossa viitataan lakimääräisiin perillisiin.

300. Ulpianus, On Sabinus, VIII kirja.

Kuolinpesän pretoriaanista hallussapitoa voidaan vaatia testamenttivaatimuksen perusteella, kun on varmaa, että testamenttia ei ole allekirjoittanut vähintään seitsemän todistajaa.

301. Paulus, On Sabinus, kirja II.

Lapset, myös ne, jotka ovat menettäneet siviilioikeutensa, vaaditaan pretorin ediktin nojalla perinnön hallintaan, ellei heitä ole adoptoitu, sillä jälkimmäiset menettävät lapsen nimen emansipaation jälkeen. Jos he kuitenkin ovat luonnollisia lapsia ja heidät on vapautettu ja adoptoitu ja vapautettu toisen kerran, he säilyttävät alkuperäisen luonnollisen lapsen luonteensa.

302. Pomponius, On Sabinus, kirja IV.

Jos joku niistä lapsista, joille pretori lupaa omaisuuden hallinnan, ei ole sen vanhemman määräysvallassa, jonka omaisuus oli hänen kuollessaan riidanalaisena, hänelle ja hänen lapsilleen, jotka olivat kuolleen määräysvallassa, myönnetään hallintaan se osuus omaisuudesta, johon hänellä olisi ollut oikeus, jos hän olisi pysynyt isän määräysvallassa, jos omaisuus kuului hänelle hänen omissa nimissään eikä heitä ollut nimenomaisesti erotettu perinnöttömäksi; siten, että hän itse saa vain puolet mainitusta osuudesta, ja toinen puoli annetaan hänen lapsilleen, ja hän voi jakaa oman omaisuutensa yksin heidän kesken ilman mitään rajoituksia.

303. Jos isä vapauttaa poikansa ja pojanpoikansa jälkimmäisen toimesta, vain poika on oikeutettu saamaan omaisuutensa hallintaan testamentin perusteella, vaikka siviilioikeuksien menettäminen ei olisi kenellekään esteenä perinnönjaossa ediktin nojalla. Lisäksi ne lapset, jotka eivät ole koskaan olleet isän määräysvallassa eivätkä ole saaneet oikeiden perillisten paikkaa, kutsutaan vanhempiensa jäämistön pretoriaaniseen hallintaan; sillä jos vapautettu poika jättää pojanpojan isoisänsä määräysvaltaan, vapautetun isän jäämistön pretoriaaninen hallintaoikeus annetaan lapselle, joka jää isoisänsä määräysvaltaan; ja jos jälkimmäinen on syntynyt isänsä vapautumisen jälkeen, isoisän omaisuus luovutetaan hänelle syntymän jälkeen pretoriaanisesti, edellyttäen, että isän tila ei ole esteenä tälle.

304. Jos vapautettu poika ei vaadi perintöoikeuden perusteella perintöoikeuden pretoriaanista hallintaa, kaikki pojanpoikien oikeudet säilyvät ennallaan, aivan kuin poikaa ei olisi ollutkaan; ja se, mihin pojalla olisi ollut oikeus, jos hän olisi vaatinut perintöoikeuden perusteella perintöoikeuden pretoriaanista hallintaa isänsä jäämistöön, kuuluu ainoastaan pojanpoikien pojanpoikien jälkeläisille, ei muille.

305. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXXIX.

Jos isä vapauttaa poikansa ja pitää pojanpoikansa valvonnassaan ja poika sen jälkeen kuolee, sekä tapauksen oikeudenmukaisuus että sen ediktin ehdot, jossa säädetään, että isän omaisuuden pretoriaaninen hallintaoikeus myönnetään hänen lapsilleen testamenttivaatimuksen perusteella, johtavat siihen, että asiasta tehdään tili ja testamenttivaatimuksen alaisen isän omaisuus luovutetaan; niin että isoisä, joka saa pojanpoikansa kautta perintöomaisuutta koskevan praetoriaanisen hallintaoikeuden, joutuu maksamaan osuuden sisarelleen, josta tulee hänen isänsä välttämätön perillinen; paitsi jos isoisä ei halua saada mitään hyötyä omaisuudesta ja on valmis vapauttamaan pojanpoikansa määräysvallasta, jotta tämä voi vapautumisensa jälkeen saada kaikki praetoriaanisen hallintaoikeuden edut. Näin ollen sisar, josta tulee isänsä perillinen, ei voi oikeutetusti valittaa siitä, että hänet on tällä tavoin suljettu osuuden saamisen ulkopuolelle, sillä jos hänen isoisänsä kuolee testamentittomana, hänellä on oikeus jakaa veljensä kanssa yhtä suuri osuus tämän omaisuudesta.

306. Papinianus, Kysymyksiä, XXIX kirja.

Perinnöttömäksi jätetty poika kuoli, kun testamentin perijä harkitsi, ottaisiko hän perinnön vastaan, ja lopulta hän hylkäsi sen. Pojanpoika tulee mainitun perinnöttömäksi jääneen pojan kautta isoisänsä perilliseksi, eikä hänen isänsä pidetä esteenä tälle, sillä vasta hänen kuolemansa jälkeen omaisuus on tullut pojanpojalle lakimääräisenä perillisenä. Ei voida sanoa, että pojanpoika on isoisänsä perillinen, mutta ei suora perillinen, koska hän ei koskaan ollut ensimmäisen asteen perillinen ; koska hän itse oli isoisänsä määräysvallassa, eikä hänen isänsä edeltänyt häntä perimysjärjestyksessä. Ja sitä paitsi, jos hän ei ollut suora perillinen, millä oikeudella hän on perillinen, koska ei ollut epäilystäkään siitä, etteikö hän ollut sukua? Lisäksi, vaikka pojanpoika ei olisikaan jäänyt perinnöttömäksi, testamenttiperillinen voi päästä perintöön pojan kuoleman jälkeen. Näin ollen, jos isä ei ollut pojan esteenä testamenttioikeuden nojalla, hänen katsotaan olleen este testamentin antaman oikeuden nojalla.

307. Vanhemmillä ei ole oikeutta lastensa jäämistöön samalla tavoin kuin lapsilla on oikeus vanhempiensa jäämistöön. Vain myötätuntoharkinta oikeuttaa vanhemmat lastensa jäämistöihin, mutta lapset saavat vanhempiensa jäämistöt luonnon tahdon perusteella samoin kuin vanhempiensa.

308. Sama, Opinions, kirja VI.

Isän valvonnassa oleva poika otti isänsä suostumuksella perinnönjättäjän lähisukulaisena prätorialisesti haltuunsa kuolinpesän. Vaikka hänet olisi testamentissa mainitun ehdon nojalla suljettava pois kuolinpesästä, jos hän jäi isänsä määräysvallan alaiseksi, hänen on silti katsottava saaneen hallinnan laillisesti. Häntä ei voida rangaista perintökaaren

rangaistuksella, koska hän ei ole saanut perintöä haltuunsa testamentin määräysten mukaisesti, koska hän ei voinut pitää sitä hallussaan eikä hänellä ollut mahdollisuutta noudattaa ehtoa, koska isää ei voida helposti pakottaa vapauttamaan poikaansa.

309. Paulus, Opinions, kirja XI.

Jos poika vapautumisensa jälkeen vaatii isänsä omaisuuden preetoriaanista hallintaa ja muuttaa myöhemmin ehtonsa, ei ole mitään syytä, miksi hän ei saisi pitää hankkimaansa omaisuutta. Jos hän oli kuitenkin muuttanut asemaansa jo etukäteen, hän ei voi vaatia perintöä preetoriuden hallintaan.

Tit. 7. Sukulaissijaisvanhempien praetoriuden hallussapidosta.

310. Julianus, Digest, kirja XXVII.

Ediktin seuraava ilmaisu "Jos se, jonka olisi pitänyt olla testamentin tekijän perillinen, kuolee testamentittomana" on ymmärrettävä laajimmassa merkityksessään ja siten, että se viittaa tiettyyn ajanjaksoon, ei testamentin tekijän kuolinpäivään vaan siihen, jolloin hänen omaisuutensa vaaditaan pretoriaanien hallintaan. Näin ollen on selvää, että jos lakimääräinen perillinen on menettänyt siviilioikeutensa, on selvää, että hänet voidaan estää saamasta tällaista perinnön määräämisoikeutta.

311. Ulpianus, Ediktistä, kirja XLVI.

Kun varsinaiset perilliset hylkäävät ab intestato -perinnön hallinnan, katsomme, että he eivät muodosta estettä lakimääräisille perillisille, toisin sanoen niille, joille perintö voi laillisesti siirtyä. Tämä johtuu siitä, että kun he hylkäävät jäämistön hallinnan lasten ominaisuudessa, he alkavat olla oikeutettuja siihen lakimääräisinä perillisinä.

312. Lisäksi tämänkaltainen praetoriallinen hallintaoikeus ei siirry ainoastaan miehille vaan myös naisille, eikä ainoastaan vapaasyntyisille vaan myös vapautetuille, ja näin ollen se on yhteinen useille. Naisilla voi nimittäin olla joko verisukulaisia tai sukulaisia, ja vapautetuilla voi olla myös suojelijoita ja suojelijattaria.

313. Tämänkaltaisen praetoriuksen voivat saada paitsi miehet, myös naiset.

314. Jos joku kuolee ja on epävarmaa, onko hän perheen päämies vai isän määräysvallassa oleva poika, siitä syystä, että hänen isänsä, joka on joutunut vihollisen vangiksi, on vielä elossa, tai koska hänen siviilisäätyensä on jostain muusta syystä epävarma, paremman käsityksen mukaan hänen omaisuutensa pretoriaanista hallussapitoa ei voida vaatia, koska ei ole ilmeistä, että hän on kuollut testamentittomana, ja on epäselvää, voiko hän tehdä testamentin vai ei. Kun hänen tilansa on siis kiistatta varmistunut, voidaan vaatia hänen omaisuutensa hallussapitoa; ei siis siitä lähtien, kun on käynyt selväksi, että hän on kuollut ilman testamenttia, vaan siitä lähtien, kun on käynyt varmaksi, että hän oli kuollessaan kotitalouden päämies.

315. Lisäksi tämänkaltaisen pretoriaaninen hallussapito käsittää kaikki, jotka voivat periä perinnön testamentin perusteella, riippumatta siitä, onko hänet kahdentoista taulukon säännöksen tai jonkin muun säädöksen tai senaatin määräyksen perusteella asetettu lakimääräiseksi perilliseksi. Lopuksi äiti, jolla on oikeus perintöön senaatin Tertullianuksen asetuksen nojalla, ja myös lapset, jotka senaatin Orphitianuksen asetuksen nojalla ovat oikeutettuja äitinsä perintöön tämän lakimääräisinä perillisinä, voivat vaatia pretoriaanista hallintaa.

316. Paulus, Ediktistä, kirja XLIII.

Yleisesti ottaen on siis muistettava, että aina kun laki tai senaatin asetus myöntää jonkun omaisuuden kenelle tahansa, sen pretoriaanista hallussapitoa on vaadittava tämän ediktin pykälän nojalla. Jos laissa määrätään, että kiinteistö on luovutettava pretoriaanien hallintaan, sitä voidaan vaatia, ja tämä voidaan tehdä joko erityissäädöksiä koskevan ediktin jakson nojalla tai sen jakson nojalla, josta nyt keskustellaan.

317. Julianus, Digest, XXVII kirja.

Jos toinen kahdesta veljeksestä kuolee tehtyään lain mukaisen testamentin ja sitten, kun hänen perillisensä harkitsi perinnön vastaanottamista, toinen veli kuolee testamentittomana ja määrätty perillinen hylkää perinnön, veljesten isänpuoleinen setä on oikeutettu siihen lakimääräisenä perillisenä; sillä se praetorian possessionin laji, jossa viitataan häneen, "jonka pitäisi olla perillinen", viittaa ajankohtaan, jolloin perinnön haltuunottoa voidaan ensimmäisen kerran vaatia testamentittomuuden perusteella.

318. Modestinus, Pandects, kirja III.

Agnaattien ja kognaattien välillä on tämä ero: kognaatit kuuluvat agnaattien joukkoon, mutta agnaatit eivät kuulu kognaattien joukkoon ; esimerkiksi isän veli eli isänpuoleinen setä on sekä agnaatti että kognaatti, mutta äidin veli eli äidinpuoleinen setä on agnaatti, mutta ei kognaatti.

319. Niin kauan kuin on toivoa siitä, että vainajalla on suora perillinen, ei ole perusteita verisukulaisten vaatimukselle perinnöstä; esimerkiksi silloin, kun vainajan vaimo on raskaana tai kun hänen poikansa on vihollisen käsissä.

320. Hermogenianus, *Epitomes of Law*, kirja III.

Lapset, jotka ovat syntyneet isänsä kuoleman jälkeen tai hänen vangitsemisensä tai karkottamisensa jälkeen, sekä ne, jotka ovat olleet hänen hallinnassaan silloin, kun hänet vangittiin tai karkotettiin, säilyttävät sukulaisuusoikeuden, vaikka he eivät ehkä olisikaan isänsä perillisiä, aivan samoin kuin perinnöttömiksi jääneet lapset.

Tit. 8. Sukulaisille myönnettävästä preetoriaanisesta omistusoikeudesta.

321. Ulpianus, *Ediktistä*, kirja XLVI.

Tällainen pretoriaaninen hallintaoikeus riippuu täysin pretorin suopeudesta, eikä se ole peräisin siviilioikeudesta, sillä hän kutsuu hallintaoikeuteen ne, jotka eivät siviilioikeuden mukaan voi päästä perintöön, eli cognates.

322. Heitä kutsutaan kognateiksi sen vuoksi, että heillä on sama syntymä; tai, kuten Labeo sanoo, koska heillä on syntymästään johtuen yhteinen alkuperä.

323. Lisäksi tässä laissa viitataan sellaisiin sukulaisuussuhteisiin, jotka eivät ole palveluksellisia, sillä mitä tahansa sukulaisuutta tuskin voidaan pitää palveluksellisena.

324. Ediktin tämän pykälän nojalla myönnettyyn preetoriaaniseen omistukseen kuuluu taas kuusi astetta sukulaisuussuhteita, ja seitsemänteen asteeseen kuuluu kaksi henkilöä, eli mies- tai naisserkun lapset.

325. Myös adoptio muodostaa kognation. Sillä jokaisesta, joka adoptoidaan, tulee niiden henkilöiden kognaatti, joiden agnaatiksi hänestä tulee; sillä aina kun agnaattien oikeudet otetaan huomioon, ymmärrämme, että mukaan luetaan myös ne, jotka adoptiolla tehdään kognateiksi. Tästä seuraa siis, että jos henkilö annetaan adoptioon, hän säilyttää edelleen tunnustamisoikeutensa luonnollisen isänsä perheessä sekä ne, jotka hän saa adoptioperheessään; mutta hän saa tunnustamisoikeuden adoptioperheessä vain niiden henkilöiden osalta, joiden agnaatiksi hänestä tulee, ja hän säilyttää tunnustamisoikeutensa kaikkiin luonnollisen perheensä jäseniin.

326. Lisäksi hänet, joka on yksin, ymmärretään lähisukulaiseksi sukulaisten keskuudessa; vaikka tarkkaan ottaen lähisukulaiseen viitataan yhtenä useista.

327. Meidän on aiheellista tutkia lähimmän sukulaisen oikeuksia cognatien joukossa silloin, kun kiinteistön preetoriaaninen hallintaoikeus myönnetään.

328. Jos siis lähin sukulainen kuolee, kun määrätyt perilliset harkitsevat, ottavatko he perinnön vastaan vai eivät, hänen tilalleen astuu perimysjärjestyksessä lähin sukulainen, toisin sanoen se, jolla on todettu olevan oikeus seuraavaan paikkaan.

329. Jos on mahdollista, että syntyy sukulainen, joka tulee olemaan lähin sukulainen, on tilanne sellainen, että on sanottava, että hän tarjoaa esteen niille, jotka seuraavat häntä polveutumislinjassa. Mutta jos lapsi ei synny, on hyväksyttävä perimykseen se henkilö, joka näyttää olevan mainitun syntymättömän lapsen lähin sukulainen. Tätä sääntöä on kuitenkin sovellettava vain silloin, kun lapsi, jonka sanotaan olevan syntymätön, on saanut alkunsa sen elinaikana, jonka perintöomaisuuden hallussapidosta on kysymys; sillä jos hän on saanut alkunsa jälkimmäisen kuoleman jälkeen, hän ei muodosta estettä toiselle eikä häntä itseään hyväksytä perintöön, koska hän ei ole ollut sen lähisukulainen, jonka elinaikana syntymätön lapsi ei vielä ollut olemassa.

330. Jos nainen kuolee raskausaikana ja lapsi synnytetään sen jälkeen leikkauksella, jälkimmäinen on sellaisessa asemassa, että se voi saada äidin omaisuuden prätorialisesti haltuunsa lähimpänä sukulaisena. Senaatin Orphitian-asetuksen antamisen jälkeen lapsi voi vaatia omaisuuden hallintaa lakimääräisenä perillisenä, koska se oli äitinsä kohdussa tämän kuollessa.

331. Lisäksi sukulaiset voivat saada prätoriaanisen hallinnan säännönmukaisessa porrastuksessa niin, että kaikki ensimmäiseen asteeseen kuuluvat hyväksytään kerralla.

332. Jos kongenitaatti on vihollisen hallussa sen henkilön kuollessa, jonka omaisuuden pretoriaaninen hallintaoikeus on kyseessä, on sanottava, että hän voi vaatia sen pretoriaanista hallintaa.

333. Gaius, *Provinciaediktistä*, kirja XVI.

Ediktin tässä jaksossa prokonsuli lupaa luonnollisen oikeudenmukaisuuden tunteiden ohjaamana prätoriaanisen hallinnan kaikille sukulaisille, jotka veriside kutsuu perintöön, vaikka heillä ei siviilioikeuden mukaan olisikaan siihen oikeutta. Näin ollen jopa äidin aviottomat lapset sekä tällaisten lasten äidit ja tämänkaltaiset veljet voivat vaatia toisiltaan perinnön preetoriaanista hallussapitoa, koska he ovat sukulaisia, vastavuoroisesti. Tätä sääntöä sovelletaan sikäli, että jos naispuolinen orja, joka oli raskaana, kun hänet vapautettiin manumitaatiosta, synnyttää lapsen, myöhemmin syntynyt lapsi on äidin sukulainen, ja äiti on lapsen sukulainen, ja kaikki hänelle myöhemmin syntyneet lapset ovat myös toistensa sukulaisia.

334. Julianus, *Digest*, kirja XXVII.

Adoptiolla saadut kognitio-oikeudet lakkaavat menettämällä kansalaisyhteisyydet. Näin ollen esimerkiksi jos adoptiopoika menettää siviilioikeutensa sadan päivän kuluessa adoptioveljensä kuolemasta, hän ei voi saada prätoriaanista hallintaansa veljensä omaisuutta, joka muutoin siirtyisi hänelle lähisukulaisena. On nimittäin selvää, että preetorin olisi otettava huomioon paitsi kuolinhetki myös aika, jolloin perinnön hallintaa vaadittiin.

335. Ulpianus, säännöt, kirja VI.

Jos avioton lapsi kuolee testamentittomana, hänen omaisuutensa ei kuulu kenellekään sukusiitoksen tai sukulaisuuden perusteella; sillä sukusiitoksen samoin kuin sukulaisuuden perusteella syntyvät oikeudet ovat peräisin isältä. Hänen äitinsä tai hänen veljensä, joka on syntynyt saman äidin kautta, voi kuitenkin lähisukulaisuutensa perusteella vaatia hänen omaisuuttaan prätoriaanien hallintaan ediktin ehtojen mukaisesti.

336. Pomponius, *On Sabinus*, kirja IV.

Lakisääteiseen perintöoikeuteen perustuvaa pretoriaanista hallintaa ei myönnetä sellaisille lakimääräisille perillisille, jotka ovat menettäneet siviilioikeutensa, koska heidän asemansa ei ole sama kuin lasten; mutta tällaiset perilliset kutsutaan silloin perintöoikeuteen sukulaisasteeseen kuuluvina.

337. Ulpianus, *Ediktistä*, kirja XLV.

Jos sukulaiset syyttävät toisiaan rikoksesta, tällainen syytös ei muodosta estettä perimyoikeudelliselle perimiselle heidän omaisuuteensa.

338. Modestinus, Säännöt, kirja VI.

Kuka tahansa, joka on joutunut orjaksi millä tahansa tavalla, ei voi missään tapauksessa saada takaisin kognitio-oikeuttaan manumission kautta.

339. Sama, Opinions, kirja XIV.

Modestinus totesi, että lapsenlapsia, vaikka he olisivat aviottomia, ei tästä syystä suljeta pois heidän äidinpuoleisen isoäitinsä testamenttiperinnöstä.

340. Papinianus, Opinions, kirja VI.

Kahdeksannen asteen sukulaissijainen voi saada praetoriaanisen omaisuuden laillisena perillisenä, vaikka hän ei olisi ollut oikea perillinen, mutta sitä ei myönnetä sukulaissijaiselle, joka on lähin sukulainen, vaikka hän olisi ollut oikea perillinen.

341. Veljenpoika, joka oli määrätty perilliseksi osalle isänsisältönsä jäämistöä ja joka oli väittänyt, että hänen setänsä oli kuuro eikä siksi voinut tehdä testamenttia, sai perinnön haltuunsa vainajan lähimpänä sukulaisena. Päätettiin, että aika oli laskettava hänen kuolinpäivästään alkaen, koska ei ollut todennäköistä, että joku, joka oli niin läheisessä sukulaisuussuhteessa vainajaan, ei olisi voinut olla tietoinen tämän sairaudesta.

342. Scaevola, Opinions, kirja II.

Eräs nainen, joka kuoli testamenttina, jätti jälkeensä sisaren, Septitian, toisen isän tyttären, ja tämän äidin, joka oli raskaana toisesta aviomiehestä. Kysyn, jos äiti hylkää kuolinpesän vielä raskaana ollessaan ja saa sen jälkeen tyttären nimeltä Sempronia, voiko mainittu Sempronia saada sisarensa Titian kuolinpesän preetorin haltuunsa. Vastaus oli, että esitettyjen tosiseikkojen mukaan, jos hänen äitinsä jätetään pois kuolinpesästä, hänen myöhemmin syntynyt tyttärensä voi saada sen praetoriaanisen hallinnan.

Titia. 9. Perintöediktistä.

343. Ulpianus, Ediktistä, kirja XLIX.

Perintöedikti julistettiin, jotta kiinteistöt eivät jäisi liian pitkäksi aikaa ilman omistusta ja velkojat kärsisivät liian pitkästä viivytyksestä. Siksi preetori katsoi, että olisi säädettävä raja niille, joille hän myönsi preetoriaanisen hallinnan, ja vahvistettava heidän välilleen perimysjärjestys, jotta velkojat saisivat nopeammin selville, kenen puoleen heidän on käännettävä; joutuuko kuolinpesä omistuksen puuttuessa valtiovarainministeriön haltuun vai pitäisikö heidän itse nostaa kante saadakseen preetoriaanisen hallinnan, aivan kuin vainaja olisi kuollut jättämättä jälkeensä mitään perillistä.

344. Sillä jopa joku voi hylätä itselleen myönnetyn praetoriusomistuksen, mutta hän ei voi hylätä toiselle myönnettyä.

345. Näin ollen asiamieheni ei voi hylätä minulle kuuluvaa praetoriaanista hallintaoikeutta saamatta siihen minun suostumustani.

346. Isäntä voi hylätä praetoriuksen, johon hänellä on oikeus orjan kautta.

347. Katsotaanpa, voiko holhooja hylätä praetorian hallussapidon, johon hänen holhoojallaan on oikeus. Parempi mielipide on, että hän ei voi tehdä niin, mutta holhottava itse voi hylätä sen holhoojansa valtuuttamana.

348. Mielisairaana henkilön edunvalvoja ei voi missään tapauksessa kieltäytyä praetorian hallussapidosta kiinteistössä, johon jälkimmäisellä on oikeus, koska jälkimmäinen ei ole vielä saanut sitä.

349. Jos henkilö on kerran kieltäytynyt vaatimasta kiinteistön praetorian haltuunottoa, hän menettää oikeutensa, vaikka säädetty aika ei olisi vielä kulunut umpeen; sillä kun hän kieltäytyi ottamasta sitä vastaan, kiinteistön haltuunotto oli jo alkanut kuulua muille tai se oli alkanut karata valtiovarainministeriölle.

350. Katsotaanpa, voidaanko asetuksella sallitun kiinteistön preetorin hallussapidosta kieltäytyä. Se voi toki päättyä ajan kulumisen vuoksi, mutta on kuitenkin totta, että sitä ei voida hylätä, koska sitä ei myönnetty ennen asetuksen antamista. Kun päätös on annettu, hylkääminen on taas liian myöhäistä, koska kerran saavutettua oikeutta ei voida hylätä.

351. Jos sukulainen ensimmäisellä asteella kuolee säädetyn sadan päivän kuluessa, seuraavaksi perijänä oleva voi välittömästi vaatia jäämistön hallintaa.

352. Se, mitä olemme sanoneet prätoriaalisen hallinnan vaatimisesta sadan päivän kuluessa, on ymmärrettävä siten, että sitä voidaan vaatia jopa sadantena päivänä; aivan kuten silloin, kun jokin teko on suoritettava tiettyjen kalendojen kuluessa, itse kalendat sisältyvät siihen. Sama sääntö pätee, kun jokin teko on suoritettava sadan päivän kuluessa.

353. Jos joku niistä, joille voidaan antaa praetoriaaninen hallintaoikeus ediktin ehtojen mukaan, kieltäytyy tai laiminlyö vaatia sitä itselleen määrätyn ajan kuluessa, muut seuraavassa asteessa olevat perilliset voivat vaatia praetoriaanista hallintaoikeutta, aivan kuten jos ensimmäisessä asteessa olevaa ei olisi sisällytetty niihin oikeutettujen joukkoon.

354. On kuitenkin harkittava, voidaanko myös se, joka on tällä tavoin suljettu pois, ottaa osalliseksi muiden kanssa; esimerkiksi isän valvonnassa oleva poika, kun hänelle on myönnetty perintöomaisuuden ab intestato hallintaoikeus lapsia koskevan ediktin ensimmäisen jakson nojalla. Hänet suljetaan pois, kun aika on kulunut tai kun hän on hylännyt jäämistön, ja praetorian hallintaoikeus siirtyy seuraavassa asteessa oleville perillisille. Voiko hän itse periä perintöä koskevan pykälän nojalla? Parempi mielipide on, että hän voi tehdä niin, sillä hän voi vaatia perintöomaisuuden hallintaa yhtenä lakimääräisistä perillisistä ja heidän jälkeensä omassa asteessaan sen pykälän nojalla, jossa sukulaiset, jotka ovat lähimpiä sukulaisia, kutsutaan perintöön. Tämä on meidän käytännössämme, joten poika hyväksytään perintöön tällä tavoin, ja näin ollen hän voi periä itsensä perintökaaren toisen jakson mukaisesti. Tätä sääntöä voidaan sanoa sovellettavan myös testamenttimääräysten mukaiseen prätorianiperintöön; jos siis se, joka voi periä prätorianiperinnön testamentin perusteella, ei hae sitä testamentin ehtojen mukaisesti, hän voi silti tällä tavoin periä itsensä.

355. Vanhemmille ja lapsille myönnetään pidempi aika vaatia praetoriaanista perintöomaisuutta verenperintöön liittyvän kunnian vuoksi, koska niitä, jotka ovat niin sanotusti pääsemässä oman omaisuutensa hallintaan, ei pitäisi rajoittaa liian tiukasti. Sen vuoksi on päätetty, että heille annetaan vuosi aikaa, jotta heillä olisi kohtuullinen aika vaatia tilan praetoriaanista hallintaa, eikä heitä painostettaisi siihen, ja jotta toisaalta omaisuus ei jäisi liian pitkäksi aikaa ilman omistajaa. On totta, että kun kärsimättömät velkojat kuulustelevat heitä joskus oikeudessa, heidän on ilmoitettava, aikovatko he vaatia praetoriaanista hallintaa vai eivät, jotta velkojat tietäisivät, mitä heidän on tehtävä, jos he sanovat aikovansa kieltäytyä siitä. Jos he sanovat harkitsevansa asiaa vielä, heidän ei pidä kiirehtiä.

356. Kun joku, joka on alle murrosikäinen ja jonka isä on asettanut veljensä tilalle, joutuu vaatimaan omaisuutensa pretoriaanista hallintaa, ei vuoden, vaan sadan päivän kuluessa.

357. Tämä suosio myönnetään vanhemmille ja lapsille, ei ainoastaan silloin, kun he itse ovat suoraan perimysjärjestyksessä, vaan myös silloin, kun jonkun lapsen tai vanhemman orja nimitetään perilliseksi; sillä tässä tapauksessa praetoriuksen hallintaa voidaan vaatia vuoden kuluessa. Nimittäin juuri se, joka vaatii hallussapitoa, on oikeutettu tähän etuuteen.

358. Jos vapautetun pojan isä kuitenkin haluaa testamentin määräysten vastaisesti saada perintöosansa pretoriaanisen hallinnan, on vakiintuneesti säädetty, että hänellä on siihen vuosi aikaa.

359. Julianus sanoo, että yleisesti ottaen vanhemmat ja lapset voivat kaikissa olosuhteissa vaatia praetoriuksen hallintaa vuoden kuluessa.

360. Papinianus, Opinions, kirja VI.

Alemman asteen sukulainen ei ole oikeutettu perintöediktin etuun, kun ensimmäisen asteen sukulainen on saanut pretoriaanisen hallinnan oman ediktin pykälänsä nojalla. Sillä ei myöskään ole merkitystä, onko ensimmäisen asteen cognate saanut hylkäysoikeuden ikänsä vuoksi. Näin ollen päädyttiin siihen, että omaisuus on laillisesti siirretty valtiovarainministeriölle, koska sillä ei ole omistajaa.

Tit. 10. Sukulaisuus- ja sukulaisuusasteista ja niiden eri nimityksistä.

361. Gaius, Maakuntaediktistä, VIII kirja.

Sukulaisuusasteet ovat, jotkut niistä, nousevassa ja jotkut laskevassa tai sivusukulaisuuslinjassa. Suorassa nousevassa polvessa olevat ovat vanhempia; suorassa alenevassa polvessa olevat ovat lapsia; sivulinjassa olevat ovat sisaruksia ja heidän lapsiaan.

362. Sukulaisuussuhde suorassa ylenevässä ja alenevassa polvessa alkaa ensimmäisestä asteesta, mutta sivulinjassa ei ole ensimmäistä astetta, joten se alkaa toisesta asteesta. Näin ollen suoran nousevan ja laskevan linjan ensimmäisessä asteessa olevat sukulaiset voivat jakaa yhtä paljon keskenään; mutta sivusukulaislinjassa kukaan ei voi tehdä tätä tässä asteessa, mutta toisessa ja kolmannessa asteessa ja niitä seuraavissa asteissa sivusukulaisperilliset voivat jakaa keskenään ja joskus jopa korkeamman asteen perillisten kanssa.

363. Meidän on kuitenkin muistettava aina, kun tarkastelemme perintöön tai perintöoikeuden prätoriaaliseen hallintaan liittyviä kysymyksiä, että samaan asteeseen kuuluvat eivät aina jaa yhtä paljon keskenään.

364. Nousevassa polvessa ensimmäisinä olevat perilliset ovat isä ja äiti; laskevassa polvessa ensimmäisinä olevat ovat poika ja tytär.

365. Suorassa nousevassa polvessa toisen asteen perillisiä ensimmäisinä ovat isoisä ja isoäiti; suorassa alenevassa polvessa ensimmäisinä ovat pojanpoika ja isoisä; sivulinjassa ensimmäisinä ovat veli ja sisar.

366. Kolmannen asteen suoraan ylenevässä polvessa ensimmäiset ovat isoisoisä ja isoisoäiti; alenevassa polvessa ensimmäiset ovat lapsenlapsenlapsi ja lapsenlapsenlapsenlapsi; sivusukupolvessa ensimmäiset ovat veljen ja sisaren poika ja tytär ja seuraavina järjestyksessä isänsisä ja isätäti, äidinsetä ja äidintäti.

367. Neljännessä asteessa suorassa nousevassa polvessa ovat isoisoisä ja isoisoisoäiti, suorassa laskevassa polvessa isoisoisänpoika ja isoisätytär; sivusuorassa veljen ja sisaren pojanpoika ja tyttärentytär, ja niiden järjestyksessä isoisan isosetä ja isätätäti, eli isoisan veli ja sisar; isoäidin isosetä ja isoäidin isotäti eli isoäidin veli ja sisar; samoin isoäidin isosedän veljet ja sisaret eli kahden veljen jälkeläiset, sekä mies- että naispuoliset lapset; samoin kahden sisaren jälkeläiset, sekä mies- että naispuoliset lapset; sekä veljen ja sisaren jälkeläiset, molempia sukupuolia. Kaikki nämä tunnetaan yhteisellä nimityksellä "ensimmäiset serkkuset".

368. Viidennessä asteessa suorassa ylenevässä polvessa ovat iso-iso-iso-iso-isoisä ja iso-iso-iso-iso-isoäiti; suorassa alenevassa polvessa iso-iso-iso-iso-lapsenlapsenlapsi ja iso-iso-iso-isoisotytär; sivusukupolvessa veljen ja sisaren iso-iso-lapsenlapsenlapsi ja iso-isotytär; ja samassa järjestyksessä isän isän isän isän isän isän isän isän isän setä ja isän isän isän isän isän täti eli isän isän isän veli ja sisar sekä isän isän isän isän setä ja isän isän isän isän täti eli isän isän isän isän isän veli ja sisar;

369. Ulpianus, Ediktistä, kirja XLVI.

Toisin sanoen sen isän mies- ja naisserkut, jonka sukulaisuudesta on kysymys, tai isän veljen lapset.

370. Gaius, On the Provincial Edict, kirja VIII.

Kuudennessä asteessa, suorassa nousevassa polvessa, ovat iso-iso-iso-iso-iso-isoisä ja iso-iso-iso-iso-iso-isoäiti. Suorassa alenevassa polvessa ovat iso-iso-iso-iso-iso-iso-iso-isoisotytär ja sivusuorassa veljen ja sisaren iso-iso-iso-iso-iso-iso-iso-

isotytär; ja heidän järjestyksessään iso-iso-isoisän setä ja iso-iso-iso-isätäti eli iso-iso-isoisän veli ja sisar; ja iso-iso-iso-isän setä ja iso-iso-iso-isätäti eli iso-iso-isoäidin veli ja sisar. Myös molempien sukupuolten ensiserkkujen pojanpoika ja lapsenlapsenpoika sekä isän isosedän ja isän isotädin sekä isän isosedän ja äidin isotädin poika ja tytär; samoin kuin molemmin puolin olevien serkkujen lapset, joita kutsutaan asianmukaisesti ensiserkkujen jälkeläisiksi.

371. Sanomastamme käy riittävän selvästi ilmi, kuinka monta henkilöä voi olla seitsemännessä asteessa.

372. Meidän on myös muistettava, että sukulaiset nousevassa ja laskevassa polvessa on aina kaksinkertaistettava; koska ymmärrämme, että on olemassa isoisä ja isoäiti sekä äidin että isän puolelta, samoin kuin molempien sukupuolten lapsenlapset, sekä poikien että tyttärien lapset; ja tätä järjestystä on noudatettava kaikissa asteluvuissa sekä nousevassa että laskevassa.

373. Modestinus, Pandects, kirja XII.

Sikäli kuin lakimme koskee, ei ole helppoa mennä seitsemättä astetta pidemmälle, kun syntyy kysymys luonnollisesta sukulaisuussuhteesta, sillä luonto tuskin sallii sukulaisten olemassaolon ulottuvan tätä astetta pidemmälle.

374. Termi "sukulaisuussuhteet" katsotaan johdetuksi siitä, että sukulaiset polveutuvat samasta esi-isästä tai että heillä on yhteinen alkuperä tai syntymä.

375. Roomalaisten sukulaisuuden ymmärretään olevan kaksitahoista, sillä jotkin sukulaisuussuhteet johtuvat siviilioikeudesta ja toiset luonnonoikeudesta, ja joskus molemmat ovat yhteneväisiä, niin että luonnon- ja siviilioikeuden kautta syntyvä sukulaisuus on yhdistetty. Ja todellakin luonnollisen yhteyden voidaan ymmärtää olevan olemassa ilman siviilioikeudellista yhteyttä, ja tämä koskee naista, jolla on aviottomia lapsia. Siviilisuhde, jonka sanotaan olevan laillinen, syntyy kuitenkin adoptiosta ilman Luonnonoikeutta. Suhde on olemassa molempien lakien nojalla, kun liitto solmitaan laillisesti solmitun avioliiton kautta. Luonnollista suhdetta nimitetään termillä cognation; mutta siviilioikeudellista suhdetta, vaikka sitä voidaan aivan oikein nimittää samalla nimellä, kutsutaan tarkemmin agnationiksi, joka viittaa miesten kautta syntyneeseen suhteeseen.

376. Koska sukulaisuussuhteen kautta sidoksissa oleviin henkilöihin liittyy tiettyjä erityisoikeuksia, ei ole aiheen kannalta vierasta käsitellä lyhyesti tätä suhdetta. Sukulaisuussuhteen kautta sukua olevat henkilöt ovat aviopuolisoiden sukulaisuussuhteita, joita kutsutaan niin siitä syystä, että kaksi toisistaan poikkeavaa suhdetta yhdistetään avioliitolla, ja toinen siirtyy toiselle. Sillä sukulaisuus on peräisin avioliitosta.

377. Seuraavat termit ovat sukulaisuussuhteita: appiukko, anoppi, vävy, miniä, isäpuoli, äiti puoli, poikapuoli ja tytärpuoli.

378. Sukulaisuusasteita ei ole olemassa.

379. Aviomiehen tai vaimon isää kutsutaan appiukoksi ja jommankumman äitiä kutsutaan anopiksi. Kreikkalaisten keskuudessa aviomiehen isää kutsuttiin nimellä hekuros ja äitiä nimellä hekura, vaimon isää nimellä penveros ja äitiä nimellä penvera. Pojan vaimoa kutsutaan miniäksi, tyttären miestä vävyksi. Toista vaimoa kutsutaan entisen vaimon synnyttämien lasten äitipuoleksi, äidin miestä, jolla on lapsia entiseltä mieheltä, kutsutaan isäpuoleksi, ja jommankumman synnyttämia lapsia nimitetään poikapuoliksi ja tyttäripuoliksi; appiukkoa voidaan myös nimittää vaimoni isäksi ja minä olen hänen vävynsä. Vaimoni isoisää kutsutaan appiukoksi, ja minä olen hänen vävynsä; toisaalta isäni on vaimoni appiukko, ja hän on hänen miniänsä, ja isoisäni on hänen appiukkonsa, ja hän on hänen miniänsä; samoin vaimoni isoäiti on minun anoppini, ja minä olen hänen miniänsä; ja äitini on vaimoni anoppi, ja hän on hänen miniänsä; ja isoäitini on hänen anoppinsa, ja vaimoni on hänen miniänsä. Vaimoni poikapuoli on hänen entisen aviomiehensä poika, ja minä olen hänen isäpuolensa; toisaalta vaimoni sanotaan olevan äitipuoli lapsille, jotka minulla on entiseltä vaimolta, ja minun lapseni ovat hänen ottolapsiaan. Aviomiehen veli on vaimon lanko, ja kreikkalaiset kutsuvat häntä dayriksi, kuten Homeros toteaa. Aviomiehen sisar on vaimon käly, jota kreikkalaiset kutsuvat galosiksi. Kahden veljeksen vaimoja kutsutaan kälyiksi, joita kreikkalaiset nimittivät einateresiksi, minkä myös Homeros mainitsee.

380. On väärin, että tällaiset henkilöt solmivat avioliiton vastavuoroisesti siitä syystä, että he ovat sukulaisuutensa vuoksi vanhempien ja lasten suhteessa toisiinsa.

381. On muistettava, ettei tunnettuutta eikä sukulaisuutta voi olla olemassa, ellei sukulaisuuden synnyttävää avioliittoa ole laissa kielletty.

382. Vapautetut miehet ja naiset voivat tulla toisiinsa sukulaisuussuhteeseen.

383. Adoptiolapsi tai vapautettu lapsi säilyttää kaikki ne sukulaisuus- ja sukulaisuussuhteet, jotka hänellä on aiemmin ollut, mutta hän menettää agnationaaliset oikeudet. Mutta suhteessa perheeseen, johon hän on tullut adoptiolla, kukaan muu ei ole hänen sukulaisensa kuin hänen adoptioisänsä ja ne, joille hänestä tulee agnaatti. Kukaan adoptioerheeseen kuuluva ei ole hänelle sukua sukulaisuussuhteessa.

384. Jokainen, joka on kielletty olemasta tulossa ja vedessä tai joka on menettänyt kansalaisoikeutensa jollakin tavalla niin, että hän on menettänyt vapautensa ja kansalaisuutensa, menettää myös kaikki sukulaisuus- ja sukulaisuussuhteet, jotka hänellä oli aiemmin.

385. Paulus, On Plautius, kirja VI.

Jos vapautan luonnollisen poikani ja adoptoin toisen, he eivät ole veljeksiä. Arrianus sanoo, että jos adoptoin poikani kuoleman jälkeen Titiuksen, häntä pidetään kuolleen veljenä.

386. Ulpianus, Lex Julia et Papia, kirja V.

Labeo sanoo, että tyttärentyttäreni pojanpojan pojanpojan vaimo on lapsenlapseni.

387. Henkilöt, jotka ovat kihloissa, sisältyvät termeihin vävy ja miniä, samoin tällaisten henkilöiden vanhempien katsotaan sisältyvän termeihin appi ja anoppi.

388. Scaevola, Säännöt, kirja IV.

Sellaisen naisen avioton lapsi, jonka kanssa olen myöhemmin avioitunut, on myös poikapuolisoni, aivan kuten on asianlaita sellaisen lapsen kohdalla, jonka äiti on aiemmin elänyt aviollisessa suhteessa jonkun miehen kanssa ja joka on myöhemmin avioitunut toisen kanssa.

389. Pomponius, Enchiridion, kirja I.

Servius sanoo aivan oikein, että myös termit appiukko ja anoppi, vävy ja miniö ovat peräisin kihlauksesta.

390. Paulus, Sentences, kirja IV.

Suora sukulinja jakautuu kahteen osaan, joista toinen on nouseva ja toinen laskeva. Myös sivusuhdelinjat johdetaan nousevasta linjasta sekä toisesta asteesta. Olemme selittäneet yksityiskohtaisemmin erityisessä Kirjassa kaiken, mikä viittaa kaikkiin näihin.

391. Sama, Asteita ja sukulaisuussuhteita ja niiden eri nimityksiä.

Lainoppineen henkilön tulisi tuntea sukulaisuus- ja sukulaisuusasteet, koska lakien mukaan on tapana, että perintö ja holhoukset siirtyvät lähimmälle sukulaiselle. Praetor kuitenkin myöntää ediktiolla tilan hallinnan lähimmälle sukulaiselle. Rikosoikeudenkäyntejä koskevan lain mukaan meitä ei myöskään voida vastoin tahtoamme pakottaa todistamaan meitä sukulaisuussuhteessa olevia henkilöitä ja sukulaisia vastaan.

392. Termi sukulaisuus näyttää olevan peräisin kreikkalaisesta sanasta, sillä kreikkalaiset nimittivät sugneisiksi henkilöitä, joita me kutsumme sukulaisiksi.
393. Ne ovat sukulaisia, joita kahdentoista taulun laki kutsuu agnateiksi, mutta jälkimmäiset ovat todella sellaisia, jotka ovat peräisin samasta suvusta isän kautta. Niitä, joiden kanssa olemme sukua naisten kautta, nimitetään vain sukulaisiksi.
394. Agnaattien lähisukulaisia kutsutaan "varsinaisiksi".
395. Agnaattien ja kognaattien välillä on sama ero kuin suvun ja lajin välillä. Agnaatti on myös kognaatti, mutta kognaatti ei ole agnaatti; sillä toinen näistä on siviilioikeudellinen ja toinen luonnollinen nimitys.
396. Käytämme tätä termiä, toisin sanoen kognaatteja, myös orjista puhuttaessa. Siksi puhumme orjien vanhemmista, lapsista ja veljistä; mutta orjalainsäädäntö ei tunnusta sukulaisuutta.
397. Kognatian alkuperä on peräisin ainoastaan naisista, sillä hän on veli, joka on syntynyt vain samasta äidistä; mutta jos henkilöillä on sama isä mutta eri äidit, he ovat agnaatteja.
398. Samoin lapsilla aina iso-iso-iso-iso-iso-lapsenlapsen asti on erityiset nimet, ja tämän asteen ulkopuolella olevia kutsutaan jälkeläisiksi.
399. Sivuaineasteella on myös sukulaisia, kuten veljiä ja sisaria ja heidän jälkeläisiään sekä isän ja äidin tätejä.
400. Aina kun herää kysymys siitä, minkä asteinen sukulaisuus on yhden henkilön ja toisen välillä, meidän on aloitettava siitä, jonka sukulaisuudesta on kysymys; ja jos se on ylemmässä tai alemmassa asteessa suorassa nousevassa tai laskevassa polvessa, voimme helposti selvittää sukulaisuussuhteen seuraamalla polkua ylös- tai alaspäin, jos luettelemme jokaisen lähisukulaisen eri asteiden kautta. Sillä jokainen, joka on lähin sukulainen henkilölle, joka on minua seuraavalla asteella, on minua toisella asteella; ja samalla tavalla määrä kasvaa jokaisen lisähenkilön myötä. Samoin olisi meneteltävä myös sivusukulaislinjan sukuasteiden suhteen. Näin ollen veli on toisessa asteessa, koska isä ja äiti, joista hänen sukulaisuutensa on peräisin, lasketaan ensimmäiseksi.
401. Asteet ovat saaneet nimensä siitä, että ne muistuttavat tikapuita tai paikkoja, jotka ovat kaltevia, niin että nousemme kulkemalla yhdestä seuraavaan, toisin sanoen etenemme yhteen, joka ikään kuin syntyy toisesta.
402. Tarkastellaan nyt kutakin astetta erikseen.

403. Ensimmäisessä sukulaisuusasteessa, nousevassa linjassa, on kaksi henkilöä, isä ja äiti; suorassa laskevassa linjassa on myös kaksi, poika ja tytär, joita voi olla useita.

404. Toisessa asteessa on kaksitoista henkilöä, nimittäin isoisä eli isän ja äidin isä sekä isoäiti, sekä isän että äidin isä. Myös veljen ymmärretään kuuluvan jommallekummalle vanhemmalle, joko vain äidille tai isälle tai molemmille. Tämä ei kuitenkaan lisää lukumäärää, koska ei ole mitään eroa sen välillä, jolla on samat vanhemmat, ja sen välillä, jolla on vain sama isä, paitsi että ensin mainitulla on samat isän ja äidin sukulaiset. Näin ollen eri vanhemmista syntyneiden osalta tulos on, että veljeni veli ei välttämättä ole sukulaiseni. Sillä jos oletetaan, että minulla on veli vain saman isän kautta ja hänellä on veli saman äidin kautta, nämä kaksi ovat veljiä, mutta toinen ei ole sukulaiseni. Sisarussuhde lasketaan samalla tavalla kuin veljen suhde. Myös pojanpojan sukulaisuussuhde ymmärretään kahdella tavalla, sillä hän on pojan poika tai tyttären poika.

405. Kolmanteen asteeseen kuuluu kolmekymmentäkaksi henkilöä. Termi isoisoisä ymmärretään neljällä eri tavalla, sillä hän on isän isoisän tai äidin isoisän tai isän isoäidin tai äidin isoäidin isä; termi isoäiti sisältää myös neljä eri henkilöä, sillä hän on joko äidin isoisän tai isän isoäidin äiti tai äidin isoisän tai äidin isoäidin äiti.

Myös termi isän setä (eli isän veli) on ymmärrettävä kaksitulkintaisesti, eli riippumatta siitä, oliko hänellä sama isä vai sama äiti. Isänpuoleinen isoäitini meni naimisiin sinun isäsi kanssa ja synnytti sinut; tai sinun isänpuoleinen isoäitisi meni naimisiin minun isäni kanssa ja synnytti minut; minä olen siis sinun isänpuoleinen setäsi, ja sinä olet minun. Näin tapahtuu, kun kaksi naista menee naimisiin toistensa pojan kanssa, sillä heistä syntyvät miespuoliset lapset ovat toistensa isänpuoleisia enoja, ja naispuoliset lapset ovat toistensa äidinpuoleisia tätejä. Jos mies antaa poikansa naimisiin sellaisen naisen kanssa, jonka tyttären hän itse on nainut, nuoren miehen isälle syntyneet miespuoliset lapset kutsuvat tytön äidille syntyneitä lapsia veljenpojikkeen, ja jälkimmäiset kutsuvat toisia isänsisaruksikseen ja isätädikseen. Äidillinen setä on äidin veli, ja hänestä voidaan sanoa samaa, mitä olemme todenneet isällisestä sedästä; sillä jos kaksi miestä menee naimisiin toistensa tyttärien kanssa, heille syntyneet miespuoliset lapset ovat vastavuoroisesti äidillisiä enoja ja naispuoliset lapset vastavuoroisesti äidillisiä tätejä. Ja saman säännön mukaan, jos miehiä syntyy yhdestä avioliitosta ja naisia toisesta, miehet ovat naisten äidillisiä enoja ja naiset ovat miesten äidillisiä tätejä. Isätäti on isän sisar, ja häneen sovelletaan, mitä edellä on mainittu. Äidin täti on äidin sisar, ja samoin häneen pätee se, mitä edellä on todettu.

On muistettava, että vaikka isän ja äidin veljiä ja sisaria kutsutaan isänpuoleisiksi enoiksi ja tädeiksi ja äidinpuoleisiksi enoiksi ja tädeiksi, sisarusten pojilla ja tyttärillä ei ole mitään erityistä nimeä, joka osoittaisi heidän sukulaisuussuhteensa, vaan heihin viitataan vain nimellä sisarusten pojat ja tyttäret. Jäljempänä osoitetaan, että tämä pätee myös heidän jälkeläisiinsä.

406. Kahdeksankymmentä henkilöä kuuluu neljänteen asteeseen. Iso-iso-iso-isoisä on termi, joka ulottuu kahdeksaan henkilöön, sillä hän on joko isän iso-iso-isoisän tai äidin iso-iso-iso-isoisän isä, jotka olemme todenneet, että kumpikin on

ymmärrettävä kaksinaisessa merkityksessä; tai hän on isän iso-iso-iso-iso-äidin tai äidin iso-iso-iso-iso-äidin isä, ja kumpikin näistä nimistä on ymmärrettävä niin ikään kaksinaisessa merkityksessä. Termi iso-iso-iso-isoäiti sisältää myös kahdeksan henkilöä, sillä hän on isän iso-iso-isoisän tai äidin iso-iso-isoisän äiti; tai isän iso-iso-isoäidin tai äidin iso-iso-isoäidin äiti. Isänpuoleinen isosetä on isoisän veli, ja hänet voidaan ymmärtää sekä veljeksi kahdella tavalla, joten tämä termi sisältää neljä henkilöä; hän voi olla isänpuoleisen tai äidinpuoleisen isoisän veli, toisin sanoen hän voi polveutua samasta isästä eli isoisoisän isoisästä tai vain samasta äidistä eli isoisän isoisästä. Lisäksi se, joka on isosetäni, on isäni tai äitini setä. Isänpuoleinen isotätini on isoisäni sisar, ja termi isoisä samoin kuin termi sisar (kuten edellä totesimme) tulkitaan kahdella eri tavalla, ja siksi tässä tapauksessa ymmärrämme termin isotäti viittaavan neljään eri henkilöön. Samoin hän, joka on isäni tai äitini isänpuoleinen tati, on isänpuoleinen isotätini. Äidillinen isosetä on isoäidin veli, ja saman säännön mukaan tämän nimityksen piiriin kuuluu neljä henkilöä, ja äidillinen isosetäni on isäni tai äitini äidillinen setä. Äidin isotäti on isoäidin sisar, ja saman säännön mukaan tämä termi on ymmärrettävä neljällä eri tavalla; sillä hän, joka on isäni tai äitini äidin tati, on äidin isotätini. Tässä asteessa ovat myös sisarusten tai molempien sukupuolten ensimmäisten serkkujen lapset. He ovat veljille tai sisaruksille syntyneitä lapsia, jotka eräät viranomaiset erottavat toisistaan seuraavasti: veljille syntyneitä kutsutaan isänpuoleisiksi ensiserkuiksi, ja veljelle tai sisarelle syntyneitä kutsutaan amitini- ja amitinse-lapsiksi, ja kahdesta sisaruksesta syntyneitä jompaa kumpaa sukupuolta olevia lapsia nimitetään syntyperän perusteella serkuiksi. Trebatiuksen mukaan monet viranomaiset kutsuvat kaikkia näitä lapsia serkuiksi. Tähän nimitykseen sisältyy kuusitoista erilaista henkilöä; nimittäin isänpuoleisen sedän poika ja tytär nimetään kahdella tavalla, kuten edellä on todettu; sillä isäni veli voi hänen kanssaan polveutua vain yhteisestä isästä tai yhteisestä äidistä. Isänpuolisen tatin poika ja tytär ja äidillisen sedän poika ja tytär on äidillisen sedän poika ja tytär ja äidillisen tädin poika ja tytär, samoin kuin termit isänpuolinen tati, äidillinen setä ja äidillinen tati on ymmärrettävä kaksimerkityksisiksi tämän säännön mukaisesti. Myös veljen ja sisaren pojanpoika ja tyttären tytär kuuluvat tähän asteeseen. Mutta koska termit veli, sisar, pojanpoika ja tyttären tytär on ymmärrettävä kaksoismerkityksessä, tähän kuuluu kuusitoista henkilöä, nimittäin veljen pojalle syntynyt pojanpoika ja veljen tyttärelle syntynyt pojanpoika, jotka ovat syntyneet samasta isästä; pojan pojanpoika ja veljen tyttären pojanpoika, joka on syntynyt saman äidin, mutta toisen isän kautta; veljen pojan tyttären tytär ja veljen tyttären tyttären tyttären tytär, jotka ovat syntyneet saman isän kautta, ja veljen pojan tai veljen tyttären tyttären tytär, joka on syntynyt saman äidin, mutta eri isän kautta. Tämän säännön mukaan henkilöitä on kahdeksan, ja toiset kahdeksan tulee lisää, jos lasketaan sisarelle syntyneet pojanpojat ja tyttären tyttäret. Lisäksi veljeni ja sisareni pojanpoika ja tyttären tytär kutsuvat minua isosetäkseen. Sisarusteni ja omieni lapsenlapset kutsuvat toisiaan serkuiksi. Ymmärretään, että pojanpoika on sellainen siitä syystä, että hän on oman poikani tai tyttäreni poika, ja tyttären tyttären tytär on sellainen, koska hän on poikani tai tyttäreni tytär; siten, että polveudumme asteen verran jokaisesta henkilöstä seuraavasti: Laskettaessa tyttären polveutumista luetellaan samat henkilöt, ja näin heitä on kuusitoista.

407. Viidenteen asteeseen lasketaan sata kahdeksankymmentäneljä henkilöä seuraavasti: iso-iso-iso-iso-isoisä ja iso-iso-iso-iso-iso-isoäiti. Tähän nimitykseen kuuluu kuusitoista henkilöä, ja luettelo tehdään sekä miehistä että naisista, jotta voimme

tavoittaa jokaisen näin nimetyn henkilön, nimittäin isän, isoisän, isoisoisoisän, isoisoisoisän, isoisoisoisoisän ja isoisoisoisoisoisän; isä, isoisä, isoisaisä, isoisoisoisä, isoisoisoisä, isoisoisoisä; isä, isoisä, isoisaisä, isoisoisoisä, isoisoisoisä, isoisoisoisoisä, isoisoisoisoisä; Luettelo tehdään samalla tavalla äidin puolelta. Termi iso-iso-iso-iso-isoäiti sisältää saman säännön mukaisesti saman määrän henkilöitä eli kuusitoista. Iso-iso-iso-isoisetä on iso-isoisän veli tai isän tai äidin iso-isoisetä. Tämän nimen alle kuuluu kahdeksan henkilöä, jotka luetellaan seuraavasti: isä, isoisä, iso-isoisä, iso-iso-isoisä, iso-iso-isoisän veli; isä, iso-isoisä, iso-iso-isoisä, iso-iso-iso-isä, iso-iso-iso-isän veli ; isä, isoäiti, isoisoisoisä, isoisoisoisoisä, isoisoisoisän veli; isä, isoäiti, isoisoisoisä, isoisoisoisä, isoisoisoisän veli.

Ennen kuin mainitsemme isoisoisän veljen, asetamme kuitenkin hänen eteensä isoisoisän isoisän siitä syystä (kuten edellä totesimme), että emme pääse häneen, jonka sukulaisuussuhde on kyseessä, ellei kulje niiden kautta, joista hän on polveutunut, eli äidillisen isoisän isosedän eli isoisoäidin veljen, isän tai äidin äidillisen isosedän kautta. Samaa laskutapaa käyttäen laskemme tässäkin tapauksessa kahdeksan henkilöä, paitsi että vain tällä muutoksella otetaan käyttöön iso-isoäidin veli.

Isän isäpuolen isotäti on isoisän isoisän sisar ja isän tai äidin isotäti. Tässä tapauksessa tehdään samat henkilöluettelot kuin edellä, paitsi että isoisoisoisän sisar otetaan käyttöön viimeisenä. Äidin iso-isotäti on iso-isoäidin sisar ja isän tai äidin äidin isotäti. Tässä tapauksessa henkilöiden lukumäärä on sama, paitsi että isoisoisoisoäidin sisar asetetaan viimeiseksi. Eräät viranomaiset nimeävät kaikki ne, jotka olemme maininneet isänpuoleisen isosedän jälkeläisiksi, seuraavasti: isänpuoleinen setä, äidinpuoleinen setä, isänpuoleinen täti, äidinpuoleinen täti; ne, jotka nimeän sellaisiksi, kutsuvat minua veljensä tai sisarensa isoisoisoisoisäksi.

Tähän asteeseen kuuluvat myös isän isosedän poika ja tytär, jotka ovat isoisän veljen poika ja tytär, isoisän pojanpojan pojanpoika ja lapsenlapsenpoika tai isätyttärenpojan tyttären tytär poikiensa tai tyttäriensä kautta, sekä isän tai äidin ensimmäinen serkku. Tässäkin tapauksessa laskemme kahdeksan henkilöä; siitä syystä, että isoisä ja veli (kuten on jo todettu), voivat olla tässä ominaisuudessa olemassa kahdella tavalla, ja siksi isän isätädin pojan tai tyttären luonne kuuluu neljälle henkilölle; isän isätädin poika ja tytär ovat isoisän sisaren poika ja tytär ja isoisän isoisän tyttären tytär ja isoisän isoisän tyttären tyttären tytär tai isoisän isoäidin tyttären tytär ja isän tai äidin serkut; henkilöiden lukumäärä on sama kuin edellä on mainittu. Äidin isosedän poika ja tytär ovat isoäidin veljen poika ja tytär tai pojan pojan pojanpoika ja tyttären tytär sekä isän tai äidin mies- ja naisserkut; ja lukumäärä on sama kuin edellä mainittu. Äidin isotädin poika ja tytär eli isoäidin sisaren lapset, isoisoisän tai isoisoäidin tyttären pojanpoika ja tyttären tytär, sekä isän tai äidin serkut saman laskutavan mukaan.

Henkilöt, jotka olemme juuri luetelleet isän isosedän pojasta alkaen ja joiden sukulaisuussuhteesta voi syntyä kysymys, nimitetään asianmukaisesti serkuiksi, sillä kuten Massurius sanoo, henkilö, jota joku kutsuu serkkunsa lähimmäksi asteeksi, joka on hänen isänsä tai äitinsä serkku, nimitetään hänen mukaansa serkun pojaksi tai tyttäreksi. Isänpuoleisen sedän

Ja toisaalta saman henkilön isoisä ja isoäiti, isän isosetä ja isän isotäti, äidin isosetä ja äidin isotäti. Lisäksi ovat saman henkilön isä ja äiti sekä näiden molempien sisarukset serkkuja korkeammassa asteessa, ja hän on heidän serkkunsa ja he ovat hänen serkkunsa.

isä, isoäiti, isän setä, isän sedän poika, hänen pojanpoikansa poikansa kautta, hänen lapsenlapsensa pojan pojan kautta hänen lapsenlapsensa kautta hänen lapsenlapsensa kautta hänen lapsenlapsenlapsensa ja hänen lapsenlapsenlapsenlapsensa; Saman säännön mukaan tähän luokkaan kuuluu sama määrä henkilöitä, kun isän setä korvataan isän tädillä. Kaikki nämä ovat niiden serkkujen lapsenlapsia tai -tyttäriä, joiden sukulaisuussuhde on kyseessä.

Veljen ja sisaren isoisoisoisoisoisänpoika ja isoisoisoisätytär tuottavat kuusikymmentäneljä henkilöä, kuten edellä esitetystä käy ilmi. Isoisoisoisoisästä alkaen luku nelinkertaistuu, jolloin se on kolmekymmentäkaksi, sillä termi lapsenlapsi itsessään tarkoittaa kahta henkilöä, isoisoisoisä neljää, isoisoisoisä kahdeksan ja isoisoisoisoisä kuusitoista. Näihin lisätään kolmannen asteen lapsenlapsi ja tyttärentytär, joista toinen syntyy iso-iso-iso-lapsenlapselle ja toinen iso-iso-iso-tyttärentyttäreille. Lisäksi sama päällekkäisyys tehdään jokaisessa yksittäisessä asteessa, sillä miehiin lisätään naiset, joista kukin polveutuu säännöllisessä järjestyksessä, ja heidät luetellaan seuraavasti: poika, tyttärentytär, lapsenlapsenlapsi, isoisoisoisotytär, isoisoisoisotytär, isoisoisoisotytär, isoisoisoisotytär ja isoisoisoisotytär; tytär, tyttärentytär, isoisoisoisotytär, isoisoisotytär, isoisoisoisotytär, isoisoisoisotytär, isoisoisoisotytär ja isoisoisoisotytär; poika, tyttärentytär, lapsenlapsenlapsi, isoisoisoisotytär, isoisoisoisotytär, isoisoisoisotytär, isoisoisoisotytär ja isoisoisoisotytär ; tytär, tyttärentytär, isoisoisotytär, isoisoisotytär, isoisoisotytär, isoisoisotytär, isoisoisotytär, isoisoisotytär, isoisoisoisotytär, isoisoisoisotytär ja isoisoisoisotytär;

409. Seitsemänteen asteeseen kuuluu sata kaksikymmentäneljä henkilöä, alkaen isän ja äidin iso-iso-iso-iso-iso-iso-isoisästä ja iso-iso-iso-iso-iso-isoäidistä. isän isosetä ja äidin isosetä, isän isotäti ja äidin isotäti isoisoisoisän ja isoisoäidin isotäti ; isän isosetä, äidin isosetä, isän isotäti ja äidin isotäti isoisälle tai isoäidille; isän isosetä, äidin isotäti, isän isotäti ja äidin isotäti isälle tai äidille.

Iso-iso-iso-iso-isoisän veljeen liittyviä henkilöitä on kolmekymmentäkaksi, sillä iso-iso-iso-iso-iso-isoisästä peräisin olevia henkilöitä on kuusitoista, ja yhtä monta lisää tulee väistämättä veljensä henkilöllisyyden kaksinkertaistumisen vuoksi. Iso-iso-iso-iso-isoisän kuusitoista veljeä lasketaan nimittäin polveutuvan hänen isästään sekä kuusitoista hänen äidistään. Samoin iso-iso-iso-iso-isoisän sisaruksia on kolmekymmentäkaksi. Yhteensä on siis kuusikymmentäneljä, ja yhtä monta on laskettava myös isoisoisoisoisoäidin veljille ja sisarille. Isänpuoleisen isosedan poika ja tytär ovat isoisoisoisoisän isoisän pojanpoika ja hänen poikansa, isoisoisän isoisän veljen pojan ja tyttären tyttärentytär. Isän isän iso-iso-isotädin poika ja tytär ovat iso-iso-iso-iso-isoisän pojanpoika ja hänen tyttärensä tyttärentytär, iso-iso-iso-iso-isoisän sisaren poika ja tytär. Äidin

iso-iso-isotäidin poika ja tytär ovat iso-iso-iso-iso-isoisän pojan ja tyttären pojan ja tyttären tyttärentytär hänen tyttärensä, iso-iso-iso-isoäidin sisaren pojan ja tyttären kautta.

Kaikki nämä henkilöt, joiden olemme maininneet polveutuvan isän isoisän isosedän pojasta, ovat isoisän isoisän ja isoäidin serkkuja, joiden sukulaisuussuhde on kyseessä, yhden asteen korkeammalla kuin isoisän ja isoäidin serkut. Kukin näistä nimistä sisältää kuusitoista henkilöä, koska kun isän isosetan nimi on kuusitoista, hänen poikansa ja tyttärensä nimi antaa aihetta luetella yhtä monta henkilöä lisää; ja kaikista niistä, jotka johdamme isän isosetan poikaan kertomalla kahdeksan kuudellatoista, saamme sata kaksikymmentäkahdeksan.

Isän isän isosedän pojanpoika käsittää kuusitoista henkilöä. Hän on nimittäin isän isoisän isoisän ja isän isoisän isoisän isoisän lapsenlapsenlapsenlapsi, ja koska isän isoisän isoisä lasketaan kahdeksan kertaa, pojanpojat lasketaan kahdesti kahdeksan kertaa, ja näin saadaan edellä mainittu määrä. Sama sääntö pätee isän isosedän lapsenlapseen.

Saman säännön mukaan äidin isoisedän lapsenlapsi ja lapsenlapsenlapsi käsittävät kolmekymmentäkaksi henkilöä. Isän isän isotäidin pojanpoika ja tyttärentytär käsittävät tämän luokituksen mukaan saman määrän. Tämä pätee myös äidin isoisotäidin pojanpoikaan ja tyttärentyttäreeseen, ja näin ollen kaikkien näiden osalta saadaan sata kaksikymmentäkahdeksan henkilöä. Sen henkilön isoisä ja isoäiti, jonka sukulaisuussuhteesta on kysymys, ovat edellä mainittujen henkilöiden eli isän, äidin sekä mies- ja naisserkkujen kanssa serkkujen asteen verran sukua. Se, jonka sukulaisuusaste on kyseessä, on heidän serkkunsa, mutta alemmassa sukulaisuusasteessa, ja kuten Trebatius sanoo, tämä on tehty osoittaakseen, että he ovat sukua; ja hän perustelee tätä sillä, että viimeiset sukulaisuusasteet ovat serkkujen sukulaisuusasteita. Siksi serkkuni poikaa kutsutaan aivan oikein lähisukulaiseni, ja häntä kutsutaan myös serkkuni pojaksi. Näin ollen ne, jotka ovat syntyneet serkuista, kutsuvat toisiaan lähisukulaisiksi, sillä heillä ei ole mitään erityistä nimeä, jolla heitä voitaisiin nimittää.

Esimerkiksi termi isän isosetä ymmärretään neljällä eri tavalla, jolloin kunkin isän isosedän henkilöt nelinkertaistuvat; isoisänlapsenlapsi ja isotypär sisältävät kolmekymmentäkaksi henkilöä; ja tämä luku kerrottuna neljällä saadaan koko edellä mainittu luku. Näiden isät ja äidit ovat sen serkkuja, jonka sukulaisuusaste on kyseessä, ja hän on heidän serkkunsa.

Tyttäreeseen sovelletaan samaa sääntöä kuin muihinkin, ja näin koko luku nousee sataan kahteenkymmeneen kahdeksaan kahdeksaankymmeneen kahdeksaan. Nämä ovat niiden serkkujen lapsenlapsenlapsenlapsi ja lapsenlapsenlapsenlapsenlapsenlapsi, joiden sukulaisuusaste on kyseessä; isän isosedän, äidin isosedän, isän isotäidin ja äidin isotäidin pojat ja tyttäret, joiden sukulaisuusaste on kyseessä.

Sama sääntö koskee isoisoisän ja isoisoisoäidin serkkua. Veljen tai sisaren iso-iso-iso-iso-iso-iso-isoisotypär sisältää sata kaksikymmentäkahdeksan henkilöä.

Tit. 11. Pretoriaanien hallussapidosta aviomiehen ja vaimon osalta.

410. Ulpianus, Ediktistä, kirja XLVII.

Jotta voidaan vaatia kiinteistön praetoriaanista hallintaa joko aviomiehen tai vaimon kuolinpesän ollessa kyseessä, on oltava laillinen avioliitto. Toisaalta jos avioliitto on laiton, perintöä ei voida vaatia praetoriaanien hallintaan. Samoin testamentin nojalla ei voida ryhtyä perintöön eikä vaatia testamentin mukaista praetori-omistusta, sillä mitään ei voida hankkia, jos avioliitto on laiton.

411. Jotta tämänkaltainen praetoriaaninen hallintaoikeus voidaan saada, naisen on oltava miehensä vaimo tämän kuollessa. Jos avioero on tapahtunut, vaikka avioliitto on edelleen lain mukaan olemassa, tällaista perintöä ei tapahdu. Näin voi tapahtua tietyissä tapauksissa, esimerkiksi silloin, kun vapautettu nainen eroaa ilman suojelijansa suostumusta, sillä eri sääntökuntien avioliittoja koskeva Lex Julia pitää naisen edelleen avioliittokunnossa ja kieltää häntä naimisiin toisen kanssa vastoin suojelijansa suostumusta. Aviorikokseen liittyvän Lex Julian mukaan avioero on mitätön, jos sitä ei saada tietyllä tavalla.

Tit. 12. Veteraanien ja sotilaiden perimys.

412. Macer, Sotilasasioista, kirja II.

Paulus ja Menander sanovat, että sotilaan, joka ansaitsee kuolemanrangaistuksen, pitäisi saada tehdä testamentti; ja jos hän kuolee rangaistuksen jälkeen testamentittomana, hänen omaisuutensa kuuluu hänen lähimmille sukulaisilleen, edellyttäen, että häntä rangaistaan sotilasrikoksesta eikä tavallisesta rikoksesta.

413. Ulpianus, Opinions, kirja XVI.

Valtiovarainministeriö ei voi vaatia testamentittomana kuolleen sotilaan kastreniaalista omaisuutta, jos hän jätti jälkeensä laillisen perillisen, joka on kuudennessa asteessa; tai jos joku samaan asteeseen kuuluva lähiomainen vaatii praetoriaanista omaisuutta säädetyssä ajassa.

Tit. 13. Niistä, joilla ei ole oikeutta saada perintöomaisuutta prätoriaanisesti hallintaan.

414. Julianus, Digest, XXVIII kirja.

Jos orjani on määrätty perilliseksi ja olen vilpillisesti estänyt testamentintekijää muuttamasta testamenttiaan ja olen sen jälkeen vapauttanut orjan, herää kysymys, pitäisikö häneltä evätä kanteet perinnön takaisinsaamiseksi. Vastasin, että tämä tapaus ei sisälly ediktin ehtoihin; on kuitenkin oikeudenmukaista, jos isäntä on syyllistynyt petokseen estääkseen testamentin, jolla orja oli määrätty perilliseksi, muuttamisen; ja jos hän, vaikka hänet manumitoitiin, hyväksyisi perinnön, kanteet olisi evättävä häneltä, kuten kanne evätään vapautetulta pojalta, jos hänen isänsä on syyllistynyt petokseen estääkseen testamentin tekijää muuttamasta testamenttiaan.

Tit. 14. Senaatin erityislaeilla tai -asetuksilla myönnetyn omaisuuden pretoriaanisen hallinnan osalta.

415. Ulpianus, Ediktistä, kirja XLIX.

Preetori sanoo: "Myönnän omaisuuden hallussapidon aina, kun se on annettava jonkin senaatin lain tai asetuksen nojalla."

416. Pretoriaaninen omaisuuden hallussapito, vaikka se saataisiinkin jonkin muun ediktin pykälän nojalla, ei puutu tämänkaltaiseen hallussapitoon.

417. Jos joku on oikeutettu omaisuuteen kahdentoista taulun lain nojalla, hän ei voi vaatia sitä tämän ediktin tämän osan nojalla vaan toisen, välttämättömiä perillisiä koskevan jakson nojalla; sillä tämän jakson nojalla pretoriaanista hallintaa ei myönnetä, ellei siitä ole säädetty erityisessä laissa.

Tit. 15. Mitä järjestystä on noudatettava preetoriaanisen hallinnan myöntämisessä.

418. Modestinus, Pandects, kirja VI.

Testamentin perusteella tapahtuvan praetoriusomistuksen asteet ovat seuraavat: ensinnäkin varsinaisten perillisten, toiseksi lakimääräisten perillisten, kolmanneksi lähisukulaisten ja lopuksi aviopuolisoiden välinen hallintaoikeus.

419. Testamenttivaatimus testamenttivaatimuksen perusteella myönnetään, jos testamenttia ei ole tai jos testamentti on olemassa, mutta testamentin määräysten mukaisesti tai niitä vastaan ei ole tehty hakemusta perinnön hallussapidosta.

420. Testamenttittomana kuolleen isän jäämistön prätoriaalinen hallintaoikeus myönnetään hänen lapsilleen; ei ainoastaan niille, jotka olivat hänen hallinnassaan hänen kuollessaan, vaan myös niille, jotka on vapautettu.

421. Ulpianus, Ediktistä, kirja XLIX.

Aika praetorin hallinnan vaatimiseen on käytettävissä. Sitä nimitetään käytettävissä olevaksi, koska kaikki päivät, joista se koostuu, voidaan käyttää hyväksi; toisin sanoen siihen sisältyvät kaikki päivät, jolloin perintöoikeuteen oikeutettu tiesi siitä ja olisi voinut ottaa sen vastaan. Ei ole kuitenkaan epäilystäkään siitä, etteivätkö ne päivät, jolloin hän ei tiennyt perinnöstä tai ei olisi voinut vaatia sitä, kuuluisi mukaan. Silti voi käydä niin, että jos asianomainen oli tietoinen asioista tai olisi voinut alun perin vaatia perintöä, hän sai myöhemmin väärää tietoa tai luuli, ettei hänellä ollut oikeutta saada perintöä; esimerkiksi jos hän tiesi alusta alkaen, että omaisuuden omistaja oli kuollut testamenttina, ja epäili myöhemmin, oliko näin, oliko hän kuollut testamenttina vai oliko hän vielä elossa, koska tämänkaltainen huhu levisi jälkikäteen. Toisaalta voi myös käydä niin, että henkilö, joka aluksi ei tiennyt, että hänellä oli oikeus perintöön, voi myöhemmin todeta, että hänellä oli oikeus siihen.

422. On selvää, että vaikka päivät, jotka on säädetty prätoriaalisen hallinnan vaatimista varten, ovat käytettävissä olevia päiviä, niitä päiviä, jolloin tuomioistuimien on koolla, ei oteta huomioon, jos prätoriaalinen hallinta on luonteeltaan sellaista, että se voidaan vaatia ilman seremoniaa. Mutta entä jos hallussapito on sellaista, että se edellyttää tuomioistuimen suorittamaa

tutkintaa tai preetorin päätöstä? Tällöin on laskettava tuomioistuimen istuntopäivät, joiden aikana preetori on tehnyt päätöksensä ja joiden aikana hän ei ole tehnyt mitään, mikä estäisi omaisuuden hallussapidon myöntämisen.

423. Kun on kyse oikeudessa myönnetystä kiinteistön preetorin hallussapidosta, on tutkittava, onko preetori toiminut tuomioistuimensa puheenjohtajana eikä ole myöntänyt hallussapitoa sitä vaativille osapuolille; sillä on todettava, että hallussapidon saamisen määräaika ei ala kulua, kun puheenjohtajana toiminut tuomari hoitaa muita asioita, joko sotilasasioihin, vankien säilyttämiseen tai erityisiin tutkimuksiin liittyviä asioita.

424. Jos maakunnan kuvernööri olisi naapurikaupungissa, matkan tekemiseen tarvittavaan aikaan on lisättävä laissa säädetty aika, toisin sanoen sallitaan kaksikymmentätuhatta askelta päivässä; eikä maakunnan kuvernöörin pitäisi myöskään odottaa tulevan sen kotiin, joka vaatii tilan hallintaa.

425. Kun syntymätön lapsi asetetaan hallintaan, ei ole epäilystäkään siitä, etteikö sen vaatimiseen säädetty aika saisi kulua seuraavassa asteessa olevia vastaan, ei ainoastaan sadan päivän aikana, vaan myös sinä aikana, jona lapsi voi syntyä; sillä on muistettava, että vaikka hän syntyisikin ennen tätä aikaa, hänelle myönnetään pretoriaaninen hallintaoikeus.

426. Pomponius sanoo, että tarvittava tietämys ei ole sellaista, jota vaaditaan lainoppineilta henkilöiltä, vaan sellaista, jonka kuka tahansa voi hankkia joko itse tai toisten välityksellä; toisin sanoen ottamalla lainoppineiden henkilöiden neuvoja vastaan, kuten huolellisen kotitalouden johtajan tulisi tehdä.

3. Paulus, Ediktistä, kirja XLIV.

Isän tietämys pretoriaanisen hallussapidon osalta ei vaikuta pojan oikeuksiin siten, että säädetty aika kuluu häntä vastaan, jos hän ei ole saanut tietoa.

427. Julianus, Digest, kirja XXVIII.

Jos sinut on korvattu kanssaperilliselläsi ja saat hallintaasi jonkin tilan ja kanssaperillisesi päättää olla vaatimatta sen hallintaa, koko hallintaoikeus katsotaan annetuksi sinulle, eikä kanssaperilliselläsi ole edes valtuuksia vaatia hallintaa jälkikäteen.

428. Poika on oikeutettu vuoden pituiseen määräaikaan vaatia [hallintaa], ei ainoastaan silloin, kun hän tekee sen poikana, vaan myös silloin, kun hän vaatii sitä sukulaisena tai sukulaispuolisona; aivan kuten silloin, kun isä vapauttaa poikansa, ja vaikka tämä voi vaatia tilan hallintaa, koska hänet on vapautettu, hänellä on silti oikeus vuoden pituiseen määräaikaan, jonka kuluessa hän voi vaatia sitä.

429. Marcellus, Digest, kirja IX.

Jos isän valvonnassa olevalle pojalle myönnetään tilan preetoriallinen hallintaoikeus, ne päivät, jolloin poika ei pysty ilmoittamaan asiasta isälleen, jotta tämä voisi joko määrätä hänet ottamaan tilan haltuunsa tai vahvistaa jo tapahtuneen hallinnan, eivät ole häntä vastaan. Oletetaan, että ensimmäisenä päivänä, jolloin hän tiesi, että hänellä oli oikeus saada kiinteistö prätoriaanisesti haltuunsa, hän oli ottanut sen vastaan eikä voinut ilmoittaa siitä isälleen, jotta tämä olisi voinut hyväksyä tekonsa, sata päivää ei kulu häntä vastaan. Ne alkavat kuitenkin kulua siitä päivästä, jolloin hänen isälleen olisi voitu ilmoittaa asiasta, mutta sadan päivän kulumisen jälkeen ratifiointi on mitätön.

430. Voidaan kysyä, jos silloin, kun poika voi vaatia tilan preetoriaanista hallintaa, hänen isänsä on poissa niin, ettei hän voi ilmoittaa siitä hänelle; tai jos hän on mielisairas ja poika laiminlyö hallinnan vaatimisen, voiko hän tehdä sen jälkikäteen. Mutta miten se voi vahingoittaa hänen oikeuksiaan, jos tilan hallintaa ei vaadittu, vaikka jos näin olisi tehty, sitä ei olisi voitu saada, ellei isä olisi ratifioinut säädöstä?

431. Jos toiselle kuuluva orja nimitetään perilliseksi ja hänen isäntänsä myy hänet sitten, herää kysymys, onko preetoriaanisen hallussapidon vaatimista varten säädettyjen päivien katsottava kuluvan uutta isäntää vastaan. Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan aika, johon entisellä isännällä oli oikeus, kuluu häntä vastaan.

Tit. 16. Varsinaisista perillisistä ja lakimääräisistä perillisistä.

432. Ulpianus, On Sabinus, kirja XII.

Niitä kutsutaan asianmukaisesti testamentin saajiksi, jotka olivat testamenttikiykyisiä, mutta eivät käyttäneet sitä. Lisäksi, jos joku on tehnyt testamentin, mutta hänen omaisuuttaan ei ole käytetty tai jos hänen testamenttinsa on rikottu tai mitätön, hänen ei epäasiallisesti sanota kuolleen testamentittomana. On selvää, että ketään, joka ei voi tehdä testamenttia, ei oikein kutsuta testamentittomaksi, kuten esimerkiksi alle murrosikäistä alaikäistä, mielisairasta tai sellaista, joka on kielletty määräämästä omasta omaisuudestaan; silti meidän olisi ymmärrettävä myös tällaiset henkilöt testamentittomiksi. Testamentittomana pidetään myös sitä, joka on joutunut vihollisen vangiksi, sillä cornelialaisen lain mukaan hänen perintönsä siirtyy niille, joille se siirtyisi, jos hän olisi kuollut kotimaassaan; sillä hänen omaisuutensa katsotaan siirtyvän hänen perillisilleen.

433. Voidaan kysyä, onko lapsi, jonka on siittänyt ja synnyttänyt naispuolinen orja, joka on kärsinyt siitä, että hänelle vapautensa myöntävän trustin täytäntöönpano on viivästynyt, isänsä oikea perillinen. Ja koska on todettu, että lapsi on syntynyt vapaana jumalallisten Marcus ja Verus sekä keisarimme Antoninus Augustuksen antaman reskriptin mukaisesti, miksei mainittua orjatarta voida pitää ehdottoman vapaaksi, jotta hän voisi avioliiton solmittuaan synnyttää asianmukaisen perillisen? Ei ole outoa, että lapsi voi syntyä vapaana, jos hänen äitinsä on orjatar, sillä eräässä rescriptissä on todettu, että vankeudessa olevasta naisesta syntynyt lapsi on vapaasyntyinen. Sen vuoksi rohkenen sanoa, että jos lapsen isä olisi samassa tilassa kuin äiti, eli jos hän kärsisi siitä, että perillinen viivyttää vapautta myöntämällä sen luottamuksen nojalla, isälle syntynyt lapsi olisi hänen perijänsä, aivan kuten siinä tapauksessa, että hänen vanhempansa ovat vankeja ja hän palaa heidän kanssaan. Jos isä siis viivytyksen jälkeen vapauttaa hänet, hän saa hänet hallintaansa. Tai jos hän kuolee ennen manumitaatiota, lapsi syntyy oikeana perillisenä.

434. Käsittääksemme varsinaisilla perillisillä tarkoitetaan molempien sukupuolten lapsia sekä luonnollisia tai adoptiolapsia.

435. Joskus poika, joka on oikea perillinen, suljetaan pois isänsä omaisuudesta, ja valtiovarainministeriö suosii häntä; esimerkiksi jos hänen isänsä tuomitaan kuolemansa jälkeen maanpetoksesta, mitä tässä tapauksessa on tehtävä? Tällöin pojalta riistettäisiin hautajaisoikeus.

436. Kun poika lakkaa olemasta varsinainen perillinen, kaikki hänen syntyneet pojanpojat ja lapsenlapset perivät hänen osuutensa jäämistöstä, jos he ovat hänen hallinnassaan. Tämä sääntö perustuu luonnollisen oikeudenmukaisuuden periaatteisiin. Poika lakkaa taas olemasta varsinainen perillinen, jos hän menettää kansalaisoikeutensa kokonaan tai osittain ja poistuu isänsä määräysvallasta. Mutta jos poika on vihollisen käsissä, pojanpojat eivät saa periä häntä niin kauan kuin hän elää. Jos hänet siis vapautetaan vankeudesta lunnaiden avulla, he eivät saa periä häntä ennen kuin hän on maksanut korvauksen henkilölle, joka on lunastanut hänet lunnaiden avulla. Jos hän kuitenkin tällä välin kuolee, koska on sovittu, että hänen kuollessaan hän oli palautunut entiseen tilaansa, hän on esteenä lapsenlastensa perimykselle.

437. Jos lapsi ei lakkaa olemasta isänsä määräysvallassa, koska hän ei ole koskaan alkanut olla isänsä määräysvallassa, kuten esimerkiksi jos poikani joutuu vihollisen vangiksi isäni elinaikana ja kuolee vankeudessa sen jälkeen, kun minusta on tullut oma isäntäni, pojanpoikani on oikeutettu perimyksen hänen tilallaan.

438. Tyttärentyttäret samoin kuin pojanpojat periytyvät vanhempiensa tilalle.

439. Joskus, vaikka isä ei lakkaa olemasta isällisen määräysvallan alainen eikä ole itse asiassa koskaan alkanutkaan olla sellainen, sanomme kuitenkin, että hänen lapsensa perivät hänet varsinaisina perillisinä; esimerkiksi jos olen ottanut haltuuni miehen, jonka poika on joutunut vihollisen vangiksi ja jonka pojanpoika on ollut kotona, ja kun haltuun otettu poika on

kuollut ja vihollisen käsissä ollut vanki on myös kuollut, jälkimmäisen lapsenlapsenlapsen pojanpoika tulee varsinaiseksi perilliseksi.

440. On kuitenkin muistettava, että pojanpojat ja heidän seuraajansa, vaikka heidän vanhempansa ovatkin heitä edeltäneet kuolinhetkellä, voivat silti joskus olla varsinaisia perillisiä, vaikka perimys ei ole varsinaisten perillisten kesken. Näin voi tapahtua, kun perheen päämies, joka on tehnyt testamentin, kuolee jätettyään poikansa perinnönmäiseksi, ja kun määrätty perillinen harkitsee, ottaako hän perinnön vastaan, poika kuolee, ja määrätty perillinen hylkää perinnön jälkeensä. Tällöin pojanpoika voi olla oikea perillinen, kuten Marcellus Kymmenennessä kirjassaan myös sanoo, koska perintö ei ole koskaan siirtynyt pojalle. Samaa sääntöä sovelletaan, jos poika on määrätty koko perinnöksi ehdolla, jonka noudattaminen oli hänen valtansa, tai jos pojanpoika on määrätty minkä tahansa ehdon nojalla, ja molemmat kuolevat ennen ehdon noudattamista. On nimittäin katsottava, että nämä voivat periä varsinaisina perillisinä, jos he olivat joko syntyneet tai jopa hedelmöityneet testamentin tekijän kuolinhetkellä. Tämän mielipiteen ovat omaksuneet myös Julianus ja Marcellus.

441. Varsinaisten perillisten jälkeen perintöoikeuteen kutsutaan verisukulaiset perilliset.

442. Cassius määrittelee verenperilliseksi ne, joita yhdistää sukulaisuus. On totta, että nämä ovat verisukulaisperillisiä, vaikka he eivät olisikaan isänsä varsinaisia perillisiä; kuten esimerkiksi silloin, kun heidät on jätetty perinnönmäiseksi. Mutta vaikka heidän isänsä olisi karkotettu, he ovat silti verisukulaisia, vaikka he eivät olisikaan isänsä varsinaisia perillisiä. Myös ne, jotka eivät ole koskaan olleet isän määräysvallassa, ovat sukua toisilleen veren kautta, kuten esimerkiksi ne, jotka ovat syntyneet isänsä vangitsemisen tai kuoleman jälkeen.

443. Lisäksi luonnollisten lasten lisäksi myös adoptiolapset nauttivat sukulaisuusoikeuksia niiden kanssa, jotka kuuluvat heidän sukuunsa, vaikka he olisivat vielä syntymättömiä tai syntyneet isänsä kuoleman jälkeen.

444. Sama, On Sabinus, kirja XIII.

Verisukulaisen jälkeen seuraavaksi perimysjärjestyksessä hyväksytään sukulaiset, jos ei ole verisukulaisia. Tämä on järkevää, sillä jos verisukulaisia on, perintö ei siirry lakimääräisille perillisille, vaikka ensin mainitut eivät hyväksyisi perintöä. Tämä olisi ymmärrettävä tapaukseksi, jossa verisukulaisia ei odoteta syntyvän. Lisäksi jos verisukulainen voi syntyä tai palata vankeudesta, sukulaiset eivät voi vaatia perintöä.

445. Agnaatit ovat taasen samaa sukupuolta olevia sukulaisia, jotka polveutuvat samasta henkilöstä. Sillä varsinaisten perilliseni ja verisukulaiseni jälkeen verisukulaiseni poika on minulle lähin sukulainen, niin kuin minä olen hänelle. Sama sääntö koskee isäni veljeä, jota kutsutaan isänpuoleiseksi sedäksi, sekä muita peräkkäisiä sukulaisia ja kaikkia, jotka polveutuvat samasta lähteestä, ad infinitum.

446. Tämä perintö siirtyy sukulaiselle, joka on lähin sukulainen, eli sille, jota kukaan ei ole edeltänyt, ja jos heitä on useita samassa määrin kaikille, eli per capita. Jos minulla olisi esimerkiksi kaksi veljeä tai kaksi isänsisää ja toinen heistä jättäisi yhden pojan ja toinen kaksi, omaisuuteni jakautuisi kolmeen osaan.

447. Sillä ei kuitenkaan ole juurikaan merkitystä, saiko mainittu sukulaissijainen tämän luonteen syntymällä vai adoptiolla, sillä adoptoidusta tulee samojen henkilöiden sukulaissijainen, joihin hänen adoptioisänsä ylläpitää samaa suhdetta, ja hänellä on lain mukaan oikeus heidän jäämistöihinsä, aivan kuten heillä on oikeus hänen omaisuuteensa.

448. Kuolinpesä siirtyy lain mukaan vain seuraavalle sukulaiselle. Ei myöskään ole merkitystä sillä, onko perillisiä vain yksi vai useampia, joista yksi on ensimmäinen, tai jos on kaksi tai useampia samanasteisia, jotka edeltävät muita tai ovat yksin; sillä perimysjärjestyksessä seuraava on se, jota kukaan ei edusta, ja viimeinen on se, jota kukaan ei seuraa; ja joskus sama on sekä ensimmäinen että viimeinen siitä syystä, että hän sattuu olemaan ainoa.

449. Joskus hyväksymme perimyksen sukulaisen, joka on kaukaisemmalla asteella; kuten esimerkiksi silloin, kun joku, jolla on isänpuoleinen setä ja tällä sedällä poika, tekee testamentin, ja kun nimitetyn perillisen harkitessa, ottaako hän perinnön vastaan, setä kuolee, minkä jälkeen nimitetty perillinen hylkää perinnön, silloin isänpuoleisen sedän poika hyväksytään perimyksen. Näin ollen hän voi myös vaatia perinnön hallintaa.

450. Emme pidä lähiomaisena sitä, joka oli sellainen silloin, kun perheen päämies kuoli, vaan sitä, joka oli sellainen silloin, kun on varmaa, että hän kuoli testamenttina. Tämän mukaan, vaikka se, joka oli oikeutettu etusijalle, olisikin varsinainen perillinen tai verisukulainen, eikä kumpikaan heistä ollut elossa silloin, kun kuolinpesä hylättiin, pidämme häntä lähimpänä perillisenä, joka oli ensimmäinen perimysjärjestyksessä silloin, kun kuolinpesä hylättiin. Näin ollen voidaan hyvin perustellusti kysyä, voimmeko edelleen myöntää perintöoikeuden, vaikka perintö hylättiin. Oletetaan, että nimitettyä perillistä pyydettiin luovuttamaan jäämistö ja hän hylkäsi sen; kuten jumalallinen Pius totesi eräässä reskriptissä, hänet voidaan kuitenkin pakottaa hyväksymään ja luovuttamaan jäämistö. Oletetaan esimerkiksi, että hän oli elänyt yli laissa säädetyn sadan päivän ajan ja että sillä välin seuraava perillinen oli kuollut ja että sen jälkeen kuoli myös hän, jota pyydettiin luovuttamaan perintö. On sanottava, että seuraavassa asteessa oleva perillinen olisi hyväksyttävä perintöön, jonka tehtävänä on huolehtia testamentin toimeenpanosta.

451. Sama, Sabinuksesta, kirja XIV.

Kun vapautettu mies kuolee tekemättä testamenttia, on varmaa, että hänen omaisuutensa siirtyy ensin hänen varsinaisille perillisilleen ja, jos sellaisia ei ole, sitten hänen suojelijalleen.

452. Vapautetulla on ymmärrettävä sellaista, jonka joku on nostanut orjuudesta Rooman kansalaisen arvoon joko vapaaehtoisesti tai pakon edessä, kun hänet on velvoitettu vapauttamaan, sillä myös hänen suojelijansa pääsee vapaamiehen lailliseen perimykseen.
453. Jos joku manumittoi dotal-orjan, häntä pidetään tämän suojelijana, ja hänellä on oikeus tämän omaisuuteen lakimääräisenä perillisenä.
454. On selvää, että vaikka hän, jonka olen ostanut sillä ehdolla, että hänet manumitoidaan, saisi vapautensa jumalallisen Marcuksen perustuslain nojalla, hänestä tulee silti (kuten samassa perustuslaissa todetaan) minun vapautettuani, ja hänen omaisuutensa siirtyy minulle lakimääräisenä perillisenä.
455. Jos orja on ansainnut vapautensa senaatin asetuksen nojalla isäntänsä murhan paljastamisesta ja prätori on määrännyt hänet kenelle tahansa vapaamatkustajakseen, hänestä tulee epäilemättä vapaamatkustaja, ja hänen omaisuutensa kuuluu hänen suojelijalleen tämän lakimääräisenä perillisenä; mutta jos preetori ei ole osoittanut häntä kenellekään, hänestä tulee kyllä Eomanin kansalainen, mutta hänestä tulee sen vapaamatkustaja, jonka orja hän äskettäin oli, ja ensiksi mainittu pääsee hänen perintöosaansa tämän lakimääräisenä perillisenä, ellei häntä suljeta pois hänen omaisuudestaan, koska hän ei ole kelvollinen saamaan sitä.
456. Se, joka pakottaa vapautetun naisensa vannomaan, ettei hän mene laittomasti naimisiin, ei kuulu Lex Aelia Sentian ehtojen piiriin. Jos hän kuitenkin pakottaa vapautetun naisensa vannomaan, että tämä ei mene naimisiin tietyn ajan kuluessa tai nai ketään ilman hänen suojelijansa tai hänen kanssavapautetun naisensa tai hänen suojelijansa naispuolisen sukulaisen suostumusta, on sanottava, että hän on Lex Aelia Sentian nojalla vastuussa, eikä häntä voida ottaa lakimääräisenä perillisenä vapaaksi vapautetun omaisuuteen.
457. Jos kunnan tuomari vapauttaa kumpaakin sukupuolta olevan orjan ja tämä sen jälkeen kuolee testamentittomana, hänet on hyväksyttävä lakimääräisenä perillisenä perintöön.
458. Sotilas, joka manumittoi peculiumiinsa kuuluvan orjan, tekee siitä vapautetun miehen, ja hänet voidaan ottaa perintöön lakimääräisenä perillisenä.
459. On täysin ilmeistä, että keisari voi päästä vapaamatkustajiensa jäämistöoikeuteen.
460. On myös varmaa, että syntymätön lapsi pääsee lakimääräisenä perillisenä perintöosaan kahdentoista taulun määräyksen nojalla, jos hän myöhemmin syntyy; ja näin ollen hänen seuraavaksi perillisensä, joihin nähden hänellä on etuoikeus, on

odotettava, jos hän syntyy. Näin ollen hän saa osuuden niiden kanssa, jotka ovat samassa asemassa; esimerkiksi jos on vainajan veli ja syntymätön lapsi tai isänsisän poika ja vielä syntymätön lapsi.

461. Lisäksi heräsi kysymys siitä, millä tavalla jako olisi tehtävä tässä tapauksessa siitä syystä, että yhdellä syntymällä voi syntyä useita lapsia. Päätettiin, että jos oli täysin varmaa, että nainen, joka väitti olevansa raskaana, ei ollut tässä tilassa, jo syntynyt lapsi olisi koko jäämistön perillinen, koska hänestä tulee perillinen hänen tietämättään. Näin ollen, jos hän tällä välin kuolee, hän siirtää kuolinpesän vahingoittumattomana omalle perilliselle.

462. Kymmenen kuukauden kuluttua syntynyttä lasta ei hyväksytä lakimääräisenä perillisenä perintöön.

463. Hippokrates sanoo, ja jumalallinen Pius totesi myös paaville osoitetussa rescriptumissa, että lapsen katsotaan syntyneen lain määräämässä ajassa eikä sitä voida pitää orjuudessa syntyneenä, jos sen äiti on vapautettu perinnöstä ennen sataa kahdeksaakymmentäkaksi päivää ennen synnytystä.

464. Pomponius, On Sabinus, kirja IV.

Lapset, joiden isän siviilioikeudellinen asema on muuttunut, säilyttävät perintöoikeuden sekä suhteessa muihin henkilöihin että keskenään ja päinvastoin.

465. Ulpianus, Ediktistä, kirja XLVI.

Jos joku, jolla on veli ja isänpuoleinen setä, kuolee testamentin tekemisen jälkeen ja veli kuolee tämän jälkeen testamentittomana, kun määrätyle perilliselle asetettu ehto on vielä voimassa, eikä ehtoa pitäisi myöhemmin noudattaa, on vakiintunut käytäntö, että isänpuoleinen setä voi päästä molempien kuolleiden veljien omaisuuteen.

466. Julianus, Digest, kirja LIX.

Titius, joka oli jättänyt poikansa perinnöttömäksi, nimitti ehdolla vieraan perillisen. Heräsi kysymys, jos poika isän kuoleman jälkeen ja ehdon ollessa voimassa poika meni naimisiin vaimon kanssa ja sai lapsen ja sitten kuolisi, eikä nimitetylle perilliselle asetettua ehtoa myöhemmin noudatettaisi, kuuluisiko omaisuus lain mukaan postuumisti pojanpojalle vai isoisälle. Vastaus oli, että lapsi, joka on saanut alkunsa isoisänsä kuoleman jälkeen, ei voi varsinaisena perillisenä saada hänen omaisuuttaan tai hänen sukulaisenaan saada sitä prätoriaanisesti haltuunsa, koska kahdentoista taulun laki kutsuu perimyksen sen, joka oli olemassa sen henkilön kuollessa, jonka omaisuudesta on kysymys.

467. Celsus, Digest, kirja XXVIII.

Tai jos hän olisi tullut raskaaksi hänen elinaikanaan, koska lasta, joka on tullut raskaaksi, pidetään tietyssä määrin olemassa olevana.

468. Julianus, Digest, kirja LIX.

Myös preetori lupaa ediktiossaan heidän lähisukulaisuutensa perusteella omaisuuden hallinnan niille, jotka olivat vainajan sukulaisia tämän kuollessa. Sillä vaikka on tapana kutsua niitä sukulaisia lapsenlapsiksi, jotka ovat saaneet alkunsa isoisänsä kuoleman jälkeen, tämä nimitys ei ole asianmukainen vaan altis väärinkäytöksille, koska se perustuu analogiaan.

469. Jos joku jättää vaimonsa raskaaksi, äidin ja sisaren, ja äiti kuolee vaimon elinaikana ja vaimo saa sen jälkeen kuolleen lapsen, jäämistö siirtyy yksin sisarelle lakimääräisenä perillisenä, koska on varmaa, että äiti kuoli aikana, jolloin hän ei olisi voinut laillisesti saada jäämistöä.

470. Marcianus, Institutes, kirja V.

Jos jotkut useista lakimääräisistä perillisistä eivät kuoleman tai jonkin muun syyn vuoksi ota perintöä vastaan, heidän osuutensa siirtyy muille, jotka ottavat sen vastaan; ja vaikka jälkimmäiset kuolisivat ennen kuin tämä tapahtuu, oikeus siirtyy silti heidän perillisilleen. Määrätty perillinen on eri tilanteessa, jos hänen kanssaperillisensä on korvannut hänet, sillä perintö siirtyy toiselle perilliselle, jos tämä on elossa, mutta jos hän kuolee, se ei siirry hänen perilliselleen.

471. Modestinus, Erot, kirja VI.

Jos testamentittoman pojan omaisuus siirtyy hänen isälleen, joka on antanut hänelle manumitaation, laillisena perillisenä, tai jos hän ei ole antanut hänelle manumitaatiota, hänellä pitäisi olla oikeus saada se prätoriaanisesti haltuunsa, vainajan äiti suljetaan pois.

472. Pomponius, Quintus Muciuksesta, kirja X.

Lain mukaiset perintöoikeudet sammuvat siviilioikeuksien menettämällä, jos ne ovat peräisin kahdestatoista taulusta, ja menettäminen tapahtuu sen henkilön elinaikana, jolla on oikeus perintöön, tai ennen kuin hän astuu siihen, koska häntä ei voida enää oikein kutsua varsinaiseksi perilliseksi tai sukulaiseksi. Tätä sääntöä ei kuitenkaan missään tapauksessa voida soveltaa uusilla säädöksillä tai senaatin määräyksillä säänneltyihin perintöihin.

473. Sama, Quintus Muciuksesta, kirja XXX.

Poika on isänsä lähin agnaatti.

474. Gaius, Lex Julia et Papiasta, kirja X.

Kenelläkään naisella ei ole varsinaisia perillisiä tai hän ei voi lakata saamasta niitä, koska hän menettää kansalaisoikeutensa.

475. Sama, On the Lex Julia et Papi, kirja XIII.

Muodollinen hyväksyminen ei ole tarpeen varsinaisille perillisille, koska heistä tulee välittömästi lain nojalla perillisiä.

476. Papinianus, Kysymyksiä, kirja XXIX.

Kun isä kuolee vihollisen käsissä, katsomme, että hänen poikansa, joka on jo kuollut kotimaassaan, oli kotitalouden johtaja hänen kuollessaan; vaikka hän ei elinaikanaan ollutkaan täysin vapautunut isän vallasta. Siksi tämä poika voi saada perillisen, jos hänen isänsä ei palaa vankeudesta. Jos isä kuitenkin palaa poikansa kuoleman jälkeen, hänellä on postliminium-lain nojalla oikeus siihen omaisuuteen, jonka entinen on sillä välin hankkinut; eikä siinä ole mitään poikkeuksellista, että tässä tapauksessa kuolleen pojan peculium siirtyy isälle, koska entinen on aina ollut hänen hallinnassaan perustuslain mukaan, joka vahvistaa, että oikeus on ollut vain tauolla.

477. Sama, Opinions, kirja XII.

Isä lisäsi tyttärensä avioliiton solmimisen yhteydessä tehtyyn dotal-sopimukseen, että tyttärensä oli saatava myötäjäiset, sillä edellytyksellä, että hän ei saa odottaa mitään muuta isänsä omaisuudesta. Päätöksessä todettiin, että tämä lauseke ei muuttanut perintöoikeutta, sillä yksityishenkilöiden tekemien sopimusten ei katsota syrjäyttävän lakien määräysvaltaa.

Tit. 17. Senaatin Tertullianuksen ja Orphitianuksen päätöksistä.

478. Ulpianus, On Sabinus, kirja XII.

Senaatin Orphitian-dekretin mukaan lapset voidaan hyväksyä äitinsä perintöoikeuteen riippumatta siitä, onko hän vapaasyntyinen vai manumittoitu.

479. Jos on epäselvyyttä äidin tilasta, eli siitä, onko hän itsenäinen vai isän määräysvallan alainen (kuten esimerkiksi silloin, kun hänen isänsä on vangittuna vihollisen käsissä), aina kun on positiivisesti osoitettu, että hän oli kuollessaan oma emäntänsä, hänen lapsillaan on oikeus hänen perintöosaansa. Näin ollen heräsi kysymys, pitäisikö preettorin myöntää lapsille helpotuksia välivaiheen aikana ja hänen tilansa ollessa epävarma, koska pelättiin, että jos he kuolisivat välivaiheessa, he eivät ehkä pystyisi siirtämään mitään perillisilleen. Parempi mielipide on, että heille olisi myönnettävä huojennus, kuten monissa tapauksissa on päätetty.

480. Myös aviottomat lapset hyväksytään äitinsä lakimääräisiksi perillisiksi.

481. Orjuudessa syntyneelle pojalle myönnetään joskus lakimääräisenä perillisenä perintöoikeus; esimerkiksi silloin, kun hän on syntynyt naispuoliselta orjalta, kun perijä oli laiminlyönyt sen, ettei hän ollut myöntänyt äidilleen vapautta trustin ehtojen mukaisesti. On varmaa, että jos hän on syntynyt äitinsä vapauttamisen jälkeen, hänellä on oikeus tämän omaisuuteen lakimääräisenä perillisenä, vaikka hän on saanut alkunsa orjuudessa; ja vaikka hän olisi saanut alkunsa äitinsä ollessa vihollisen käsissä, mutta syntynyt vankeudessa ja palannut takaisin äitinsä kanssa, hänellä on oikeus tämän omaisuuteen lakimääräisenä perillisenä, aivan kuten aviottomalla lapsella; keisarimme ja hänen jumalallisen isänsä Ovinius Tertullusille osoittaman reskriptiokirjeen mukaan.

482. Äidin omaisuus ei siirry hänen pojalleen lakimääräisenä perillisenä, jos hän oli äitinsä kuollessa Rooman kansalainen ja jos hänet oli ennen omaisuuden siirtymistä alennettu orjuuteen; ei myöskään silloin, kun hänestä myöhemmin tulisi vapaa, ellei hänestä ollut tehty rangaistusorjaa ja hänet myöhemmin palautettu siviilioikeuksiinsa keisarin suojeudella.

483. Jos poika on kuitenkin syntynyt sen jälkeen, kun hänen äidilleen oli tehty kirurginen toimenpide tätä tarkoitusta varten, parempi mielipide on, että hänellä on oikeus äidin omaisuuteen lakimääräisenä perillisenä. Hän voi nimittäin vaatia pretoriaanista hallussapitoa riippumatta siitä, onko hänet nimitetty perilliseksi vai onko hänen äitinsä kuollut testamentittomana, koska hän kuuluu sukulaisperillisten luokkaan ja vieläpä yhtenä lakimääräisistä perillisistä. Tämän todisteena on se, että syntymätön lapsi saa perinnön pretoriaanisen hallintaoikeuden perintökaaren jokaisen pykälän nojalla.

484. Kuka tahansa, joka vuokraa palveluksiaan villipetojen torjumiseksi tai joka on tuomittu kuolemantuomion saaneesta rikoksesta ja jota ei ole palautettu siviilioikeuksiinsa, ei ole senaatin Orphitian-dekretin nojalla oikeutettu äitinsä jäämistöön; mutta inhimillisyyden perusteella on katsottu, että hän voi saada sen. Samaa sääntöä sovelletaan silloin, kun poika on edellä mainitussa tilassa olevan pojan valvonnassa, sillä hän voi saada äitinsä perinnön senaatin Orphitian-asetuksen nojalla.

485. Jos äiti, jolla on useita lapsia, tekee testamentin ja määrää yhden heistä perilliseksi tietyn ehdon nojalla ja tämä lapsi vaatii tilan pretoriaanista hallintaa ehdon ollessa vielä voimassa ja sen jälkeen ehto ei täyty, on vain oikeudenmukaista, ettei muilta lapsilta riistetä tilaa lakimääräisinä perillisinä. Tämän Papinianus totesi myös kuudennessatoista kysymysten kirjassa.

486. Siviilioikeuksien menettäminen, joka tapahtuu lasten kohdalla vaikuttamatta heidän oikeudelliseen asemaansa, ei millään tavoin vahingoita heitä lakimääräisinä perillisinä; sillä ainoastaan kahdentoista taulun lain mukaan siirtyvä muinainen perintöoikeus lakkaa siviilioikeudellisen aseman menettämisen vuoksi, mutta ne uudet oikeudet, jotka on vahvistettu erityisten taakkojen tai senaatin asetusten nojalla, eivät menetä tällaisissa olosuhteissa. Näin ollen riippumatta siitä, menettikö lapsi kansalaisoikeutensa ennen tai jälkeen sen, kun hän oli oikeutettu äitinsä jäämistöön, hän pääsee silti lakimääräisenä perillisenä perintöön, ellei ole tapahtunut suurempaa kansalaisoikeuksien vähenemistä, joka riistää henkilöltä kansalaisuuden, kuten esimerkiksi silloin, kun hänet karkotetaan.

487. "Noudatetaan vanhaa lakia, jos kukaan lapsista tai kukaan niistä, joilla on oikeus perintöön lakimääräisenä perillisenä, ei halua saada perintöä." Tämä lauseke säädettiin, jotta vanhaa lakia ei sovellettaisi niin kauan kuin on olemassa yksi ainoa lapsi, joka haluaa saada äitinsä jäämistön lakimääräisenä perillisenä. Jos siis toinen kahdesta lapsesta ottaa kuolinpesän vastaan ja toinen hylkää sen, jälkimmäisen osuus siirtyy edelliselle. Ja jos äiti jättää pojan ja holhoojan ja poika hylkää perinnön, se siirtyy holhoojalle.

488. Jos joku, tultuaan äitinsä perinnöksi, sitten hylkää sen ja saa täyden korvauksen, onko vanhaa lakia noudatettava? Lain sanamuodot myöntävät, että näin voidaan tehdä, koska siinä sanotaan: "Haluaa saada perinnön", sillä tässä tapauksessa hänellä ei ole tätä halua, vaikka hänellä oli se alun perin; siksi katson, että vanhaa lakia sovelletaan.

489. Lisäksi, siirtyykö perintö sille, joka oli tuolloin lakimääräinen perillinen, vai siirtyykö se sille, joka oli lakimääräinen perillinen, kun perintö siirtyi pojalle? Oletetaan esimerkiksi, että vainajalla oli hänen poikansa lisäksi myös yksi verisukulainen, ja että mainittu verisukulainen kuoli, kun poika harkitsi, ottaisiko hän vastaan äitinsä jäämistön, ja että hänen olisi silloin hylättävä jäämistö; voiko hänen verisukulaisensa poika päästä perintöön? Julianus on aivan oikein sitä mieltä, että Tertullianuksen senaatin antaman asetuksen mukaan on olemassa peruste lähimmän sukulaisen hyväksymiselle.

490. Senaatin määräys, jossa sanotaan: "Mikä tahansa oikeudellisesti päätetty asia on lopullisesti ratkaistu ja päättynyt ja on pätevä", on ymmärrettävä siten, että sillä tarkoitetaan päätöstä, jonka on tehnyt joku, jolla oli siihen oikeus, olipa kyse sitten vilpittömässä mielessä tehdystä liiketoimesta, jotta se olisi pätevä, tai siitä, että se on päättynyt yhteisymmärryksessä tai että se on hiljentyntä pitkän vaikenemisen vuoksi.

491. Sama, On Sabinus, kirja XIII.

Äidillä on oikeus hyötyä Tertullianuksen senaatin päätöksestä riippumatta siitä, onko hän vapaasyntyinen vai onko hänet manumitoitu.

492. Meidän on ymmärrettävä, että poikaan tai tyttäreeseen viittaava laki koskee joko laillisesti syntyneitä tai aviottomia. Julianus omaksuu Digestin viidenneksitoista yhdeksännessä kirjassa tämän näkemyksen laillisiin lapsiin viitaten.
493. Jos poika tai tytär on vapautettu aviottomuudesta, äiti ei voi vaatia hänen omaisuuttaan lakimääräisenä perillisenä, sillä hän on lakannut olemasta tällaisten lasten äiti. Tämä oli Julianuksen mielipide, ja myös keisarimme on päättänyt näin.
494. Jos nainen kuitenkin on saanut lapsen orjuudessa ollessaan ja lapsi on syntynyt sen jälkeen, kun hänet on vapautettu, lapsi on oikeutettu hänen lakimääräisenä perillisenä hänen omaisuuteensa. Samaa sääntöä sovelletaan, jos orjatar tuli raskaaksi suorittaessaan rangaistustaan ja lapsi syntyi sen jälkeen, kun hän oli palautettu oikeuksiinsa. Tämä pätee myös silloin, kun orja oli vapaa, kun hän tuli raskaaksi, mutta suoritti rangaistustaan lapsen syntyessä, ja hänet palautettiin sen jälkeen oikeuksiinsa. Jos hän kuitenkin oli vapaa, kun hän tuli raskaaksi, ja lapsi syntyi sen jälkeen, kun hän oli joutunut orjuuteen, ja hänet vapautettiin myöhemmin, lapsi hyväksytään perinnöksi hänen lakimääräisenä perillisinään. Samoin on todettava, että hänellä on oikeus saada lain mukaiset edut, jos hänet vapautettiin vapaaksi raskausaikana. Äiti perii orjuudessa syntyneen lapsensa lakimääräisenä perillisenä esimerkiksi silloin, kun lapsi syntyi sen jälkeen, kun perillinen oli laiminlyönyt vapautuksen myöntämisen hänelle luottamuksen mukaisesti, tai kun lapsi syntyi, kun hän oli vihollisen käsissä ja palasi vankeudesta mukanaan, tai kun hän syntyi sen jälkeen, kun hänet oli lunastettu.
495. Kun nainen on pahamaineinen, hänellä on kuitenkin oikeus lapsensa perintöön lakimääräisenä perillisenä.
496. Alle murrosikäinen alaikäinen, jolle hänen isänsä on tehnyt pupillin sijaisen, kuolee varmasti testamentittomana, kun hänen sijaisensa hylkää perinnön. Jos alaikäinen siis argoituu, on todettava, että hänen äidillään on oikeus siihen omaisuuteen, jonka hän olisi jättänyt, jos hän olisi kuollut testamentittomana.
497. Vainajan lapset, olivatpa he mies- tai naissukupuolisia, luonnollisia tai ottolapsia, jos he ovat varsinaisia perillisiä, ovat äitinsä tiellä ja sulkevat hänet pois lakimääräisen perinnönjaon piiristä; ja ne, joilla on oikeus saada omaisuus haltuunsa pretoriaanisen ediktin nojalla, sulkevat myös äitinsä pois, vaikka he eivät olisikaan varsinaisia perillisiä, edellyttäen, että he ovat luonnollisia lapsia. Adoptiolapset hyväksytään myös perintöosuuteen sen jälkeen, kun heidät on vapautettu, jos he kuuluvat luonnollisten lasten joukkoon, kuten esimerkiksi isoisänsä adoptoima luonnollinen pojanpoika, sillä vaikka hän olisikin vapautettu, hän menee äitinsä edelle, jos hän saa pretoriaanisen hallinnan.
498. Jos poika on kuitenkin vihollisen käsissä tai vielä syntymätön, äidin oikeus on epävarma, kunnes hän palaa vankeudesta tai syntyy.
499. Kun on olemassa oikeita perillisiä, joilla ei kuitenkaan ole oikeutta perintöön, katsotaan, voidaanko äiti hyväksyä perintöön ; esimerkiksi silloin, kun he hylkäävät perinnön. Africanus ja Publicius uskaltavat katsoa, että äiti hyväksytään, jos

lapset eivät hyväksy perintöä, ja että äiti menee hänen etusijalleen aina, kun heillä on oikeus omaisuuteen, jotta pelkkä varsinaisten perillisten nimi ei vahingoittaisi äidin oikeutta; tämä mielipide on oikeudenmukaisempi.

500. Kun joku kuolee jättäen jälkeensä tyttären, jonka hän oli laillisesti antanut adoptoitavaksi, ja tämän äidin, jumalallinen Pius päätti, että senaatin Tertullianuksen asetus ei koske tällaista tapausta ja että äidillä ja tyttärellä olisi lähimpinä sukulaisina oikeus saada omaisuus pretoriaanisesti haltuunsa. Julianus kuitenkin sanoo, että äiti ei voi senaatin asetuksen nojalla saada perintöoikeutta, jos tytär ei praetoriusasetuksen nojalla vaadi hallintaa; tämä ei kuitenkaan pidä paikkaansa, sillä äiti saa tyttärensä perinnön, ja näin ollen on katsottava, että toinen ei voi saada perinnön praetoriusoikeutta, kun tyttärellä on oikeus vaatia sitä, koska hänellä on odotus, että hän saa perinnön lakimääräisenä perillisenä.

501. Jos vapautettu poika sen jälkeen, kun hän on saanut tilan preetoriaanisen hallinnan, pidättäytyy ottamasta sitä saadakseen sen kokonaan takaisin, on totta, että senaatin asetusta sovelletaan. Jos hän kuitenkin jälleen sekaantuu omaisuuteen, äidin on toistamiseen pidättäydyttävä hakemasta sitä.

502. Jos yksi vainajan lapsista, joka on vielä syntymätön, asetetaan kartanon hallintaan, ja hän syntyy myöhemmin ja kuolee ennen kuin hän saa varsinaisen praetorian hallinnan, katsokaamme, vahingoittuvatko vainajan äidin oikeudet kartanon praetorian hallitsijana. Luulen, että hänen oikeuksiinsa ei puututa, jos lapsi ei ole syntynyt isänsä varsinaisena perillisenä; sillä jos ei riitä, että hänet on muodollisesti asetettu hallintaan, ellei hän syntymänsä jälkeen ole saanut varsinaista preetoriaanista hallintaa. Näin ollen, jos hallussapito on myönnetty mielisairaalle henkilölle praetorin päätöksellä ja hän kuolee ennen kuin hän on tullut järkiinsä ja ennen kuin hän on tosiasialisesti saanut praetorin hallinnan, hän ei puutu asiaan siten, että hänen äitinsä suljetaan pois.

503. Jos lapsi, jonka tila on kiistanalainen, on saanut vasta carbonialaisen, praetorialaisen hallintaoikeuden, herää kysymys, vaikuttaako tällainen hallintaoikeus äidin oikeuksiin. Näissä olosuhteissa, koska tämäntyyppinen hallussapito päättyy määrätyn ajan kuluttua, on sanottava, että tämän ajan kuluttua äidin oikeuksia ei loukata; tai jos lapsi kuolee alle murrosikäisenä, äidillä on oikeus perintöön.

504. Kun huoltaja on kuitenkin vaatinut hallintaa lapselle, vaikka tämä kuolisi välittömästi, on sanottava, että äiti jää ulkopuolelle, sillä tämä tapaus ei ole samanlainen kuin se, jossa mielisairaalle henkilölle annetaan praetoriallinen hallintaoikeus.

505. Lisäksi äiti suljetaan senaatin asetuksen soveltamisalan ulkopuolelle vain silloin, kun hänen poikansa astuu lakimääräisenä perillisenä perintöön, mutta jos hän ei tee niin, hänen äitinsä pääsee perintöön Tertullianin asetuksen nojalla. Jos tämä poika ei kuitenkaan ole ainoa lakimääräinen perillinen, vaan hänen lisäksi voidaan hyväksyä muitakin perillisiä, äitiä ei senaatin asetuksen nojalla kutsuta perimään heidän osuuksiaan.

506. Isä menee äidin edelle joko pojan tai tyttären perinnönjaossa, riippumatta siitä, esiintyykö hän perillisenä vai onko hänellä oikeus perinnönjaon preetoriaaniseen hallintaan. Isoisä tai isä ei kuitenkaan senaatin Tertullianuksen asetuksen mukaan sulje äitiä pois, vaikka heitä voidaankin syyttää luottamuksesta. Ainoastaan luonnollinen isä, ei adoptioisä, menee äidin edelle, sillä paremman käsityksen mukaan adoptioisän lakatessa olemasta sellainen, äiti sulkee hänet pois; sillä hänellä ei ole testamentin määräysten vastaisesti oikeutta perinnön prätoriaaniseen hallintaan, koska hän ei ole enää isä.

507. Riippumatta siitä, millä tavoin luonnollinen isä on saanut praetoriaanisen hallinnan, joko testamentin perusteella tai testamentin ehtojen vastaisesti, hän sulkee kuitenkin joka tapauksessa äidin pois.

508. Jos vainajan sukulaissijainen ja hänen äitinsä jäävät eloon ja hänen luonnollinen isänsä kuuluu adoptioperheeseen, hyväksymme äidin perintöosuuteen, koska sukulaissijainen sulkee isän pois.

509. Jos vainajan kanssa verisukulaisuussuhteessa oleva sisar jää eloon hänen äitinsä ohella, kun hänen isänsä on joko adoptoitu tai emansipoitu, ja sisar haluaa saada perinnön, senaatin asetuksella on säädetty, että äiti voidaan hyväksyä sisaren kanssa, ja isä suljetaan pois. Jos sisar hylkää kuolinpesän, äitiä ei senaatin asetuksen mukaan voida isän vuoksi ottaa vastaan. Vaikka muissa olosuhteissa äidin ei tarvitse odottaa, kunnes sisar päättää, hyväksyykö hän kuolinpesän vai ei, tässä tapauksessa hänen on kuitenkin odotettava, koska sisar sulkee isän pois. Jos sisar siis hylkää kuolinpesän, äidillä on oikeus saada se isän ohella etuoikeutetusti hallintaan sukulaisten ominaisuudessa. Tässä tapauksessa äidin on kärsittävä viivytyksestä, eikä hän voi saada perintöomaisuutta praetoriaanisesti haltuunsa ennen kuin isä itse vaatii sitä, sillä jos isä ei sitä tee, äiti voi sen jälkeen periä perintöomaisuuden senaatin asetuksen nojalla.

510. Mutta jos äiti itse on vainajan verisukulainen sisar (esimerkiksi silloin, kun äidin isä adoptoi tyttären pojanpojan) ja on olemassa myös luonnollinen isä; äiti, jolla on oikeus perintöön sisarena, sulkee isän pois; jos hän kuitenkin hylkää sisareltaan saamansa oikeuden tai menettää sen siviilisäädyn muuttumisen vuoksi, häntä ei voida isän vuoksi hyväksyä perintöön senaatin asetuksen nojalla, mutta jos isä kuitenkin hylkää jäämistön, hän voi silti tulla hyväksytyksi senaatin asetuksen nojalla.

511. Jos pojan tai tyttären äiti ei astu perintöön Tertullianin senaatin asetuksen nojalla, on noudatettava heidän omaisuutensa perimistä koskevaa vanhaa lakia; sillä vanhaa lakia aletaan soveltaa, kun äidille myönnettyä etuoikeutta ei enää ole, kuten tapahtuu, jos hän laiminlyö hyödyntää senaatin asetusta.

512. Jos äiti hylkää preetoriaanisen omistusoikeuden ja harkitsee, ottaako hän perinnön vastaan siviililain säännösten mukaisesti, on sanottava, että agnaatti ei saa perintöä, koska ei ole vielä ilmoitettu, että äiti ei ota perintöä vastaan.

513. Kun olemme todenneet, että vanhaa lakia on noudatettava, jos äiti ei ota kuolinpesää vastaan, meidän on harkittava, kenelle kuolinpesä siirtyy, onko se siirtynyt silloiselle lähiomaiselle vai sille, joka oli lähiomainen silloin, kun oli varmaa, että poika oli kuollut kuolinpesässä. Jos esimerkiksi isänpuoleinen setä oli elossa silloin, kun hän kuoli testamentittomana, ja jos mainitun isänpuoleisen sedän poika oli elossa silloin, kun äiti hylkäsi perinnön, perintö ei vielä siirry sedälle; ja jos tämä siis kuolee äidin harkinnan aikana, hänen poikansa kutsutaan perinnön saajaksi.

514. Jos äiti ei ole vaatinut lapsilleen maksukykyisiä holhoojia tai jos hän ei ole entisten holhoojien vapautettua tai hylättyä esittänyt heti muiden nimiä, hänellä ei ole oikeutta vaatia itselleen testamenttilastensa omaisuutta. Ja todellakin, jos hän ei hae holhoojia, hän joutuu perustuslain mukaisen rangaistuksen kohteeksi, sillä siinä sanotaan: "Tai ei vaadi". Mutta keneltä tämä vaatimus on esitettävä? Perustuslaissa mainitaan kyllä prätori, mutta luulen, että sitä sovelletaan myös maakunnissa, jos hän ei turvaudu kunnallisiin tuomareihin, koska nimittämisen välttämättömyys velvoittaa heitä.

515. Mutta entä jos hän tekisi vaatimuksen vasta sen jälkeen, kun hänen vapaamatkustajansa tai sukulaisensa on ilmoittanut siitä, joutuuko hän senaatin asetuksen mukaisen rangaistuksen kohteeksi? Luulen, että hän olisi, jos hän antaisi itsensä pakottaa siihen; mutta ei, jos hän ei viivyttelisi vaatimuksen esittämistä sen jälkeen, kun hän oli saanut siitä ilmoituksen.

516. Miten olisi meneteltävä, jos heidän isänsä kieltää lapsia vaatimasta edunvalvojaa, koska hän haluaa, että heidän omaisuuttaan hallinnoi heidän äitinsä? Äiti joutuu rangaistukseen, jos hän ei esitä vaatimusta eikä hoida holhousa asianmukaisesti.

517. Hän voisi saada anteeksi, jos hän ei vaadi holhoojia lapsilleen, kun nämä ovat äärimmäisen köyhiä.

518. Jos hänen poissaolonsa aikana hänen vapautetut miehensä tai muut ovat ennakoineet häntä, on sanottava, että häntä ei vapauteta, paitsi jos tämä on tapahtunut sen jälkeen, kun hän oli kieltäytynyt esittämästä vaatimusta.

519. Häntä rangaistaan, jos hän ei vaadi lapsilleen holhoojaa; mutta entä jos hän ei vaadi holhoojaa lapsenlapsilleen? Jos hän ei vaadi holhoojaa heille, häntä rangaistaan myös.

520. Entä jos hän ei vaadi holhoojia lapsilleen? Reskripti ei kerro tästä asiasta mitään, mutta on sanottava, että jos hän ei vaadi edunvalvojia niille lapsilleen, jotka ovat alle murrosikäisiä, sovelletaan samaa sääntöä; näin ei kuitenkaan ole silloin, kun kaikki lapset ovat saavuttaneet murrosikäisyyden.

521. Mutta entä jos raskaana oleva nainen ei vaadi kuraattoria syntymättömän lapsensa omaisuudelle? Sanon, että hän on rangaistavissa, ja myös silloin, kun hänellä on alle murrosikäinen lapsi, joka on vihollisen käsissä.

522. Entä jos hän ei vaadi mielisairaalle pojalleen edunvalvojaa tai kuraattoria? Parempi mielipide on, että hän on vastuussa.

523. Ei ainoastaan hän, joka ei vaadi, vaan myös hän, joka on tehnyt sen käyttämättä asianmukaista huolellisuutta, on rangaistavissa (kuten rescriptissä on esitetty), esimerkiksi silloin, kun vaaditaan edunvalvojaa, joka on vapautettu siitä jonkin etuoikeuden perusteella, tai jolle on jo määrätty kolme edunvalvontatehtävää; mutta tällaisessa tapauksessa hän on rangaistavissa vain silloin, kun hän on toiminut tahallisesti.

524. Mitä on tehtävä, jos hän on vaatinut tällaisia henkilöitä ja nämä kuitenkin hyväksyvät tai heidät on pidätetty? Äiti on vapautettava siitä.

525. Mutta entä jos hän vaatii holhoojiksi henkilöitä, jotka ovat epäpäteviä, eli jotka eivät ole päteviä holhoojiksi, koska hän on täysin tietoinen siitä, että praetori ei heitä nimittäisi? Ja mitä on tehtävä, jos praetori nimittää heidät äidin vaatimuksen mukaisesti? Tässä tapauksessa praetori on syyllinen rikokseen; mutta me rankaisemme myös äidin suunnitelmasta.

526. Jos nämä holhoojat siis joko vapautetaan tai hylätään, äidin on pyydettävä viipymättä muiden nimittämistä.

527. Siksi äitiä rangaistaan, jos hän ei hae lainkaan holhoojia tai ei hae sopivia, vaikka praetorin virheestä johtuen määrättäisiinkin epäpäteviä henkilöitä.

528. Saattaa olla epäselvää, tarkoitetaanko sopivilla holhoojilla sitä, että hänen olisi vaadittava maksukykyisiä tai moraaliltaan hyviä henkilöitä. Luulen, että hän voi helposti saada anteeksi, jos hän pyytää sellaisten nimittämistä, jotka ovat varakkaita.

529. Äitiä rangaistaan myös siitä, että kun ensimmäiset haetut holhoojat on joko vapautettu tai hylätty, hän ei heti esitä muiden nimiä.

530. Mutta entäpä jos kaikkia ei ole vapautettu eikä hylätty; sillä on pohdittava, olisiko hän syyllinen siihen, että ei ole vaatinut toisen määräämistä sen sijaan, että olisi ollut vapautettu? Luulen, että hän olisi syyllinen siihen, ettei hän olisi tehnyt niin.

531. Entä jos joku edunvalvojista kuolee? Katson, että vaikka laissa ei säädetä tästä asiasta, perustuslain henkeä sovelletaan.

532. Kun sanoimme "hylättyjä", onko tämä ymmärrettävä niin, että sillä tarkoitetaan niitä, joita praetori ei ole nimittänyt; tai niitä, jotka on poistettu epäillyn vuoksi; tai niitä, jotka on suljettu pois huolimattomuuden tai tietämättömyyden vuoksi? On hyvin perusteltua katsoa, että jälkimmäiset kuuluvat hylättyjen joukkoon. Tekevätkö ne, jotka salaavat itsensä, hänet

vastuulliseksi? Tätä on vaikea ratkaista, sillä häntä ei voida syyttää siitä, ettei hän ole ilmoittanut heitä epäilyttäviksi. Toisaalta, jos he salailevat itseään, hän voi ediktin nojalla pyytää preetoria määräämään heidät ilmestymään, ja jos he eivät sitä tee, hän voi poistaa heidät epäilyttävinä.

533. Mitä on tehtävä, jos hän ei pakota heitä hoitamaan holhousta? Koska edellyttämme, että äiti täyttää koko velvollisuutensa, hänen on varottava tekemästä niin, jottei jotakin syntyisi, joka sulkisi hänet pois kuolinpesästä.

534. Ilmaisui "viipymättä" on ymmärrettävä siten, että sillä tarkoitetaan mahdollisimman pian, toisin sanoen heti, kun hänellä on tilaisuus saapua asiaa käsittelevän preetorin eteen; ellei hän ole estynyt sairauden vuoksi tai jostain muusta hyvästä syystä, joka estäisi häntä lähettämästä jotakuta hakemaan edunvalvojan määräämistä, edellyttäen, että hän ei ylitä vuoden määräaikaan tehdessään niin. Jos hän kuitenkin on estynyt poikansa kuoleman vuoksi, hän ei ole lainkaan vastuussa.

535. Seuraavasta seikasta voidaan keskustella hyvin aiheellisesti; nimittäin, jos alaikäiselle jätetään suuri perintö sillä ehdolla, että hänellä ei saa olla holhoojia; ja tästä syystä hänen äitinsä ei vaadi hänelle holhoojia, jotta ehto ei jäisi täyttymättä; sovelletaanko ehtoa tällaisessa tapauksessa? Mielestäni ei, jos menetys on pienempi kuin perinnön määrä. Tertullianus käsittelee tätä kysymystä kunnallisten tuomareiden osalta, ja hän katsoo, että heitä vastaan on nostettava kanne siltä osin kuin menetyksen määrä ylittää perinnön arvon, paitsi jos joku on sitä mieltä, että tämä ehto on ikään kuin vastoin yleistä hyvinvointia ja että se olisi peruutettava, kuten monet muutkin ehdot eri olosuhteissa; tai hän voi käytetyistä sanoista kiistellen moittia äitiä siitä, että hän ei ole hakenut edunvalvojan määräämistä. Jos kuitenkin oletetaan, että ehto on ilmaistu selkeämmin, pitäisikö äiti saada anteeksi? Vai pitäisikö häntä pitää vastuullisena siitä, ettei hän ole pyytänyt keisaria lieventämään ehtoa? Mielestäni äitiä ei pitäisi pitää vastuullisena.

536. Olen myös sitä mieltä, että äiti olisi vapautettava siitä, että hän ei hae edunvalvojaa maksukyvyttömälle pojalleen, koska hän ottaa huomioon hänen etunsa, sillä kun häntä ei puolusteta, hän joutuu vähemmän kiusalliseksi.

537. Jos joku nimittää vaimonsa, joka on heidän yhteisen poikansa äiti, perilliseksi ja pyytää, ettei hänen tarvitse asettaa vakuutta perinnön siirtämiseksi hänelle, kun hän saavuttaa murrosikärajaa, ja ettei hänen äitinsä tarvitse pyytää, että hänelle määrätään edunvalvoja, on katsottava, ettei perustuslakia sovelleta, koska vaimo on toteuttanut isän aikomuksen eikä ole vaatinut edunvalvojia pojalleen, jolla ei ole omaisuutta. Jos häntä ei kuitenkaan vapautettu vakuuden asettamisesta, päinvastaista sääntöä sovelletaan, koska tästä syystä pojalla olisi oltava holhoojat. Mutta jos alaikäinen, alle murrosikäinen lapsi joutuu perinnöttömäksi sen jälkeen, kun hänen äitinsä ei ole pyytänyt holhoojien määräämistä, ja jos hän kuolee, on sanottava, että hänellä ei ole oikeutta nostaa kanteita säännöksen nojalla poikansa perinnöttömäksi määrääjää vastaan.

538. Kun äitiä kielletään vaatimasta oikeuttaan senaatin asetuksen nojalla, on harkittava, onko meidän hyväksyttävä muut sukulaiset aivan kuin äitiä ei olisi, vai voimmeko sanoa, että hän itse voi tulla perilliseksi, tai käyttää muita keinoja

saadakseen perinnön. Kieltäydymme kuitenkin kaikista toimenpiteistä hänen osaltaan tällaisessa tilanteessa, ja saamme tietää keisarimme Antoninus Augustuksen ja hänen jumalallisen isänsä Mammia Maximalle osoittamasta reskriptiosta, joka on päivätty päivää ennen huhtikuun idettä Plautianuksen konsulaatin toisen kauden aikana, että jos äiti suljetaan pois, muut sukulaiset hyväksytään perintöoikeuteen aivan kuin äitiä ei olisi. Näin ollen sekä sukulaiset että muut sukulaiset saavat perinnön, tai jos sukulaisia ei ole, perintö jää ilman omistusoikeutta.

539. Modestinus, Säännöt, kirja VIII.

Useimmat viranomaiset ovat sitä mieltä, että adoptioisä ei sulje äitiä pois.

540. Sama, Säännöt, kirja IX.

Oikeussääntö on, että testamenttina kuolleen äidin omaisuus kuuluu kaikille lapsille, vaikka he olisivat eri avioliitoista syntyneitä.

541. Paulus, Tertullianuksen senaatin päätöksestä.

Täysin oikeudenmukaisena pidetään sitä, että kaikki vainajan lapset ovat äidin etuoikeutettuja, vaikka he olisivat adoptiolapsen kautta toisen perheen jäseniä.

542. Adoptoidulle pojalle syntynyt pojanpoika sulkee äitinsä pois perimyoikeuden piiristä senaatin asetuksen ehtojen mukaisesti.

543. Jos isoisä manumettaa pojanpoikansa pojanpoikansa, ja tämä kuolee jättäen jälkeensä isänsä, isoisänsä ja äitinsä, voidaan kysyä, kumpi näistä on oikeutettu etuoikeutettu? Sillä jos äiti sulkee pois isoisän, joka oli emansipoitsija, ja joka on etusijalla isään nähden, niin silloin vainajan isä pääsee perintöoikeuteen, preetorin ediktin mukaan. Näin ollen senaatin asetus ei enää ole voimassa, ja isoisä kutsutaan jälleen perilliseksi. Näin ollen on oikeudenmukaisempaa säilyttää oikeus isoisällä, jolla on tavallisesti oikeus prätoriaaniseen hallintaan perintötilasta myös nimettyä perillistä vastaan.

544. Sama, Senaatin Orphitian-asetuksesta.

Tämän asetuksen mukaan pojan äidillä on oikeus pojan jäämistöön, vaikka hän olisi toisen hallussa.

545. Katsotaanpa, voiko poika, joka on ilmoittanut, ettei hän halua ottaa vastaan äitinsä jäämistöä, näiden sanojen "Jos kukaan heistä ei halua ottaa vastaan jäämistöä" nojalla siirtyä siihen muutettuaan mielensä, ennen kuin verisukulainen tai sukulainen tekee niin; koska näillä termeillä on laajempi merkitys. Ja koska niillä on laaja merkitys, hänelle olisi annettava vuosi aikaa muuttaa mieltään, koska hänellä on vuosi aikaa ottaa perintöomaisuus haltuunsa.

546. Sama, Senaatin Tertullianuksen ja Orphitianuksen määräyksistä.

Kun joku kuolee testamenttina ja jättää jälkeensä äidin ja veljen tai sisaren, jotka ovat verisukulaisia, vaikka he ovatkin sellaisia arrogoitumisesta, säilyvät äidin henkilöön nähden samat oikeudet kuin siinä tapauksessa, että luonnolliset lapset jäävät eloon.

547. Gaius, Tertullianuksen senaatin päätöksestä.

Äidin oikeus pysyy jännitteisenä, jos vainajan emansipoitunut poika harkitsee, aikooko hän vaatia perintöä pretoriaanien haltuun vai ei.

548. Sama, Senaatin orphitian asetuksesta.

Pyhimmän keisarimme asetuksella on säädetty, että testamentittomana kuolleen äidin jäämistö kuuluu hänen lapsilleen, vaikka nämä olisivatkin jonkun toisen hallinnassa.

549. Pomponius, Senaatin asetukset, kirja II.

Jos isän valvonnassa oleva poika, joka on sotilas, ei tee testamenttia, jossa hän määrää palvelusaikanaan hankkimastaan omaisuudesta, katsotaan, kuuluuko se hänen äidilleen. En usko, että se jää, sillä etuoikeus määrätä tämänkaltaisesta omaisuudesta annetaan itse asiassa sotilaslainsäädännössä, ja tällaisissa olosuhteissa poikia ei missään nimessä pidetä kotitalouden päämiehinä, kun on kyse tällaisesta omaisuudesta.

550. Niin kauan kuin äidin oikeus pysyy epävarmana sen selvittämiseksi, voivatko tietyt henkilöt sulkea hänet perinnön ulkopuolelle, ja kun lopputulos on, että he eivät voi tehdä niin, oikeus, johon hänellä oli oikeus välivaiheen aikana, säilyy ennallaan; esimerkiksi jos poika kuolee testamenttina ja hänelle olisi voinut syntyä postuumisti syntyvä lapsi, mutta hän joko ei syntynyt tai kuoli syntyessään; tai jos poika, joka oli vihollisen käsissä, ei palannut takaisin, jotta hän olisi voinut hyödyntää postliminium-lainsäädäntöä.

Kirja XXXIX

1. Uuden rakennelman ilmoittamisesta.
2. Koskien uhkaavaa vahinkoa ja naapuritalon tunkeutumista ja ulkonemisia.
3. Oikeudesta velvoittaa naapuri ottamaan kakkua vedestä ja sadevedestä.
4. Koskien julkisten tulojen viljelijöitä, julkisten maiden vuokrasopimuksia ja menettämisseuraamuksia.
5. Lahjoituksista.
6. Lahjoituksista ja muista mortis causa -hankinnoista.

Tit. 1. Uuden rakennelman ilmoittamisesta.

1. Ulpianus, Ediktistä, kirja LII.

Ediktin tässä pykälässä luvataan, että jos työ on joko oikeutetusti tai oikeudettomasti aloitettu, se voidaan kieltää ilmoituksella; ja kielto voidaan poistaa, jos henkilöllä, joka kielsi työn jatkamisen, ei ollut siihen oikeutta.

(1) Lisäksi tämä Edict ja uuden rakennelman vuoksi myönnetyn huomautuksen oikeussuojakeino koskee kaikkia niitä, jotka voidaan vastaisuudessa ryhtyä toteuttamaan, mutta ei sellaisia, jotka on jo saatettu päätökseen; toisin sanoen sillä voidaan estää ne, joita ei ole vielä aloitettu. Sillä jos rakennelma, jonka pystyttämiseen henkilöllä ei ollut oikeutta, on jo valmistunut, sen lopettamista koskevaa ilmoitusta koskevaa asetusta ei voida soveltaa, ja palautuksen saamiseksi on turvauduttava kieltoon quod vi et clam; ja kun jotain on rakennettu pyhään tai uskonnolliseen paikkaan tai julkiseen jokeen tai sen rannalle, palautus voidaan saada tämän asetuksen nojalla, jos se on tehty lain vastaisesti.

(2) Tämän ediktin mukainen ilmoitus ei edellytä edeltävää hakemusta praetorille, sillä kuka tahansa voi antaa tällaisen ilmoituksen ilman, että esiintyy hänen luonaan.

(3) Tällaisen ilmoituksen voi antaa myös omissa nimissään sekä toisen nimissä.

(4) Tällainen ilmoitus voidaan antaa tiedoksi minä tahansa päivänä.

(5) Tällainen ilmoitus toimii myös henkilöitä vastaan, jotka ovat poissa, sellaisia vastaan, jotka eivät halua ottaa sitä vastaan, ja sellaisia vastaan, jotka eivät tiedä, että on ryhdytty uuteen työhön.

(6) Lisäksi uutta työtä koskevan ilmoituksen tiedoksiannossa vastapuolen on oltava hallussaan.

(7) Jos se, jolle uutta työtä koskeva ilmoitus on annettu tiedoksi, on aloittanut sen rakentamisen ennen luvan saamista ja yrittää myöhemmin todistaa, että hänellä oli siihen oikeus, praetorin olisi kieltäydyttävä myöntämästä hänelle kanteita ja sallittava häntä koskeva kielto, jolla hänet pakotetaan palauttamaan omaisuus entiseen tilaansa.

(8) Jälleen kerran kuka tahansa voi antaa tällaisen ilmoituksen, vaikka hän ei tietäisikään, minkälainen teos on tarkoitus rakentaa.

(9) Toiminnan keskeyttämistä koskevan ilmoituksen jälkeen osapuolet ovat praetorin tuomiovallan alaisia.

(10) Siksi Celsus kysyy Digestin kahdessatoista kirjassa, pitäisikö sopimukseen perustuva poikkeus myöntää, jos on tehnyt vastapuolen kanssa kompromissin sen jälkeen, kun on annettu tiedoksi ilmoitus rakennuksen pystyttämisen estämiseksi. Ja Celsus sanoo, että se pitäisi myöntää, sillä ei ole mitään syytä, miksi yksityishenkilöiden tekemä sopimus menisi preetorin määräyksen edelle; sillä mikä muu on preetorin velvollisuus kuin tehdä näin ja ratkaista tällaiset kiistat?". Jos osapuolet vapaaehtoisesti ratkaisevat riitansa, hänen tulisi vahvistaa heidän tekonsa.

(11) Uuden työn tekijäksi katsotaan se, joka joko rakentamalla tai poistamalla jotain muuttaa kiinteistön alkuperäistä muotoa.

(12) Tämä määräys ei kuitenkaan koske kaikenlaisia rakennustöitä, vaan ainoastaan sellaisia, jotka ovat kiinni maaperässä ja joiden rakentamisen tai purkamisen katsotaan sisältävän jonkin uuden työn. Näin ollen on katsottu, että jos joku kerää sadon, kaataa puun tai karsii viinitarhan, vaikka hän tekeekin työtä, se ei kuulu ediktin piiriin, koska se koskee vain sellaista työtä, joka puuttuu maaperään.

(13) Jos joku pönkittää vanhaa rakennusta, katsokaamme, voimmeko antaa hänelle kehotuksen luopua siitä. Parempi mielipide on, että hän ei voi tehdä niin, sillä hän ei ole pystyttämässä uutta rakennusta, vaan ainoastaan korjaamassa vanhaa rakennusta tukemalla sitä.

(14) Tämän ediktin nojalla annettavaa ilmoitusta sovelletaan kaikkiin uusiin rakennelmiin, jotka on pystytetty kaupunkien muurien sisä- tai ulkopuolelle tai maaseudulle, riippumatta siitä, tehdäänkö työ yksityisellä vai julkisella maalla.

(15) Katsotaan nyt, mistä syistä tällainen ilmoitus voidaan antaa tiedoksi, kuka sen voi antaa tiedoksi, kenelle se voidaan antaa tiedoksi, missä paikoissa se voidaan antaa tiedoksi ja mikä on ilmoituksen vaikutus.

(16) Ilmoitus annetaan tiedoksi joko oikeuksiemme suojelemiseksi uhkaavan vahingon torjumiseksi tai yleisen hyvinvoinnin ylläpitämiseksi.

(17) Lisäksi annamme ilmoituksen tiedoksi siitä syystä, että meillä on oikeus estää työ joko suojellaksemme itseämme uhkaavalta vaaralta, joka aiheutuu jonkun sellaisen henkilön teosta, joka on oikeissa pystyttää rakennuksen julkiselle tai yksityiselle paikalle, tai jos jotain on tehty rakennusten rakentamistapaa koskevien lakien ja keisarillisten asetusten vastaisesti, olipa kyseessä sitten pyhä, uskonnollinen tai julkinen paikka tai virran ranta; ja tämänkaltaisissa tapauksissa annetaan myös kieltoja.

(18) Mutta jos joku rakentaa rakennuksen mereen tai sen rannalle, vaikka hän ei rakenna omalle maalleen, hän tekee sen omakseen kansojen lain mukaan. Jos siis joku haluaa kieltää häntä rakentamasta sitä tällaiseen paikkaan, hänellä ei ole siihen oikeutta, eikä hän voi antaa hänelle kehotusta olla pystyttämättä uutta rakennusta, ellei hän voi vaatia, että hänelle annetaan vakuus uhkaavan vahingon varalta.

(19) Henkilöllä, jolle omaisuus kuuluu, on oikeus antaa huomautus yrityksen keskeyttämisestä oikeuksiensa säilyttämiseksi tai uhkaavan vahingon torjumiseksi.

(20) Käyttöoikeuden haltija ei kuitenkaan voi antaa tällaista ilmoitusta omista nimissään, mutta hän voi tehdä sen omistajan asiamiehenä; tai hän voi vaatia käyttöoikeuttaan siltä, joka rakentaa uuden teoksen, ja tällä vaatimuksella hän saa itselleen summan, joka vastaa hänen etuaan, joka hänellä on siitä, ettei teosta ole rakennettu.

2. Julianus, Digest, kirja XLIX.

Jos käyttöoikeuden haltija kuitenkin antaa ilmoituksen tiedoksi maan omistajalle itselleen, tiedoksianto on mitätön, sillä hän ei voi nostaa kanteita omistajaa vastaan, kuten hän voi tehdä naapuriammasta vastaan, väittäen, että tämä ei ole rakentanut taloaan korkeammalle vastoin käyttöoikeuden haltijan suostumusta. Mutta jos käyttöoikeuden arvo alenee uuden rakennuksen rakentamisen vuoksi, hän voi vaatia käyttöoikeuttaan.

3. Ulpianus, Ediktistä, kirja LII.

Jos maakunnassa sijaitsevalle maalle rakennetaan jotakin, voidaan antaa ilmoitus toiminnan keskeyttämisestä.

(1) Jos jotain tällaista tehdään yhteisessä omistuksessa olevalle maalle, naapurille voidaan antaa huomautus. On selvää, että jos toinen meistä pystyttää uuden rakennelman yhteisessä omistuksessa olevalle maalle, en voi yhteisomistajana ilmoittaa toiselle osapuolelle, ettei se saa jatkaa rakentamista; mutta voin kieltää häntä yhteisessä omistuksessa olevan omaisuuden jakamista koskevalla kanteella, tai voin tehdä sen tekemällä hakemuksen praetorille.

(2) Jos kanssani yhteisomistaja tekee lisäosan yhteisesti omistamaamme taloon, ja minulla on viereinen oma talo, jota hänen tekemänsä lisäosa vahingoittaa, voinko antaa hänelle ilmoituksen työn lopettamisesta? Labeo katsoo, etten voi tehdä niin, koska voin kieltää häntä rakentamasta muilla keinoin, eli kääntymällä praetorin puoleen tai nostamalla kanteen yhteisomistuksessa olevan omaisuuden jakamisesta. Tämä mielipide on oikea.

(3) Jos minulla on vain oikeus maan pintaan ja naapuri pystyttää uuden rakennuksen, voinko antaa hänelle huomautuksen, jossa häntä kehoitetaan lopettamaan? Tässä tapauksessa on vaikeuksia; koska olen ikään kuin vain vuokralainen. Praetor myöntää minulle kuitenkin esineoikeudellisen kanteen, ja näin ollen minulla olisi myös oikeus nostaa kanne palvelussuhteen perusteella; näin ollen minulle olisi annettava oikeus antaa tiedoksi ilmoitus toiminnan keskeyttämisestä.

(4) Kun uusi työ aloitetaan julkisella paikalla, kenellä tahansa kansalaisella on oikeus antaa tiedoksi ilmoitus sen keskeyttämisestä. 4. Paulus, Ediktistä, kirja XLVIII.

Sillä on valtion edun mukaista, että mahdollisimman moni saa suojella sen omaisuutta.

0. Ulpianus, Ediktistä, kirja LII.

Kysymys esitettiin erästä osastoa koskien. Julianus sanoo Digestin kahdessatoista kirjassa, että lupaa keskeyttää uuden teoksen pystyttäminen ei pitäisi myöntää holhousmiehelle, ellei se häiritse hänen yksityistä mukavuuttaan, esimerkiksi jos se sulkee hänen valonsa tai estää hänen näkönsä. Lisäksi huostaanotetun tekemä ilmoitus ei ole pätevä, ellei se ole tehty hänen holhoojansa valtuuttamana.

5. Ilmoitus toiminnan keskeyttämisestä voidaan antaa tiedoksi myös orjalle, mutta hän ei voi itse antaa tällaista ilmoitusta, eikä sillä ole mitään vaikutusta, jos se annetaan hänen toimestaan tiedoksi.

6. On myös muistettava, että tämänkaltaisen ilmoituksen tiedoksianto on tehtävä itse kiinteistölle, eli juuri siinä paikassa, jossa työtä tehdään, riippumatta siitä, onko joku jo rakentamassa tai onko hän tehnyt valmisteluja rakentamista varten.

7. Ilmoitusta ei tarvitse antaa tiedoksi omistajalle itselleen, vaan riittää, että se annetaan tiedoksi tiloissa ja kaikille, jotka sattuvat olemaan paikalla, ja tämä voidaan tehdä jopa työmiehille tai käsityöläisille, jotka tekevät työtä. Ja yleisesti ottaen ilmoitus toiminnan keskeyttämisestä voidaan antaa tiedoksi kaikille niille, jotka ovat paikalla isännän nimissä, tai työmiehille itselleen. Sillä ei myöskään ole merkitystä, kuka hän on tai mikä voi olla läsnäolevan henkilön asema, sillä jos ilmoitus annetaan tiedoksi orjalle, naiselle, pojalle tai tytölle, se on pätevä, sillä riittää, että ilmoitus annetaan tiedoksi tiloissa siten, että omistaja voi saada siitä tiedon.

8. Jos joku antaa julkisella paikalla olevan kiinteistön omistajalle tiedoksi ilmoituksen, on täysin selvää, että tällaisella ilmoituksella ei ole voimaa eikä vaikutusta, sillä se on annettava tiedoksi tontilla, ja sanoisin melkein pä itse rakennuksessa; ja tämä on päätetty, jotta ilmoituksen avulla työt voidaan välittömästi keskeyttää. Jos ilmoitus kuitenkin annetaan tiedoksi muualla, seurauksena on sama haitta kuin jos jokin rakennelma olisi tietämättömyyttään pystytetty sen ajan kuluessa, jolloin se oli saapunut paikalle, jossa se oli tehty preatorin ediktin vastaisesti.

9. Kun kiinteistö, jolle uutta rakennusta ollaan rakentamassa, kuuluu useille henkilöille ja ilmoitus annetaan tiedoksi yhdelle heistä, tiedoksianto on tehty asianmukaisesti, ja katsotaan, että kaikille omistajille on ilmoitettu. Jos joku heistä kuitenkin jatkaa rakentamista sen jälkeen, kun ilmoitus lopettamisesta on annettu tiedoksi, ne, jotka eivät ole jatkaneet, eivät ole vastuussa, sillä toisen teko ei saisi vahingoittaa niitä, jotka eivät ole tehneet mitään.

10. Jos uusi rakennelma vahingoittaa usean omistajan omaisuutta, riittääkö yhden yhteisomistajan tiedoksiantama ilmoitus, vai onko se annettava tiedoksi kaikille? Parempi mielipide on, että yhden heistä tekemä ilmoitus ei riitä kaikkien osalta, vaan jokaisen on annettava ilmoitus erikseen tiedoksi, koska voi käydä niin, että yhdellä heistä on oikeus antaa ilmoitus rakennuksen rakentamisen kieltämiseksi, mutta muilla ei ole tällaista oikeutta.

11. Jos joku haluaa itse antaa preetorille tiedoksi uuden rakennuksen pystyttämistä koskevan ilmoituksen, hänen on sillä välin osoitettava, ettei hän voi antaa ilmoitusta toiselle osapuolelle; ja jos hän tekee niin jälkikäteen, kaikki, mikä on rakennettu sen jälkeen, kun hän on ilmoittanut preetorille, on tuhottava, aivan kuten jos kaksi ilmoitusta olisi annettu tiedoksi eri aikoina.

12. Mutta jos joku laittaa talooni palkkeja tai rakentaa tontilleni, on vain oikein, että suojelen oikeuksiani ilmoituksella, jolla rakennuksen pystyttäminen estetään.

13. Sextus Pedius huomauttaa hyvin oikein, että on olemassa kolme syytä, jotka antavat aiheita uuden rakennuksen pystyttämisen estämistä koskevaan ilmoitukseen, nimittäin luonnollinen syy, julkinen syy tai palveluksen määräämisestä johtuva syy. Luonnollinen syy on olemassa, kun joku on lisännyt palkkeja rakennukseeni tai pystyttänyt rakennelman tontilleni. Julkinen syy on olemassa silloin, kun uuden rakennustyön keskeyttämistä koskevalla ilmoituksella suojelemme lakien, senaatin asetusten tai keisarillisten perustuslakien täytäntöönpanoa. Palveluksen määräämisestä johtuva syy on olemassa silloin, kun joku, vähennettyään omaa oikeuttaan, lisää toisen oikeutta; toisin sanoen, määrättyään palveluksen omalle maalleen, hän tekee jonkin teon sen oikeutta vastaan, jolla oli oikeus palvelukseen.

14. Lisäksi on muistettava, että kun joku haluaa pystyttää rakennuksen maahamme, lisätä palkit taloihimme tai työntää rakennelman omaisuutemme päälle, on parempi, että häntä estetään tekemästä sitä joko preetorin toimesta tai omalla kädellä eli heittämällä kivi, kuin antamalla hänelle tiedoksi ilmoitus, jossa häntä kehoitetaan pidättäytymään uuden teoksen rakentamisesta; sillä antamalla tällaisen ilmoituksen tiedoksi me teemme sen, jolle se annetaan tiedoksi, omaisuuden haltijaksi. Jos hän kuitenkin tekee omalla maallaan jotakin sellaista, joka voi vahingoittaa meitä, on tarpeen antaa tiedoksi ilmoitus toiminnan keskeyttämisestä. Ja jos joku jatkaa rakentamista tiloillamme, meidän on täysin oikeutettua käyttää häntä vastaan kieltoa Quod vi aut clam tai Ut i possidetis.

15. Jos joku haluaa korjata tai puhdistaa hänelle kuuluvia vesistöjä tai viemäreitä, hänelle ei voida antaa tiedoksi toiminnan keskeyttämistä koskevaa ilmoitusta; ja tämä on kohtuullista, koska on kansanterveyden ja yleisen turvallisuuden etujen mukaista, että viemärit ja purot puhdistetaan.

16. Lisäksi praetori yleensä ottaen vapauttaa myös muut työt, jos niiden rakentamisen viivästyminen aiheuttaa vaaraa. Niihin viitaten hän nimittäin katsoo, että niiden keskeyttämistä koskevaa kehotusta ei pitäisi noudattaa. Sillä kuka voi epäillä, ettei

uuden rakennustyön keskeyttämistä koskevaa ilmoitusta pitäisi noudattaa eikä jonkin välttämättömän rakennuksen rakentamisen estämistä? Ediktiin tätä pykälää sovelletaan aina, kun viivästys voi aiheuttaa vahinkoa.

17. Näin ollen, jos joku, tapauksessa, jossa viivyttely voi aiheuttaa vaaraa, antaa tiedoksi ilmoituksen jonkin uuden työn keskeyttämisestä, esimerkiksi jos viemäriin tehdään korjauksia, katsomme, että tuomioistuimessa on tutkittava, onko työ luonteeltaan sellainen, että ilmoitus töiden keskeyttämisestä olisi jätettävä huomiotta. Jos nimittäin on ilmeistä, että viemäriin tai vesijohdon tai muun vastaavanlaisen korjauksen viivästyttämisestä aiheutuu vaaraa, on todettava, ettei ole syytä pelätä, että huomautus aiheuttaa vahinkoa.

18. Sen, joka antaa uuden työn pysäyttämistä koskevan ilmoituksen, on vannottava, ettei hän tee sitä häirintätarkoituksessa. Tämä vala annetaan preettorin valtuuttamana; siksi ei vaadita, että valan vaativan henkilön olisi ensin vannottava vala.

19. Ilmoituksen tiedoksiantajan on osoitettava, missä paikassa uusi rakennelma, johon ilmoituksessa viitataan, sijaitsee, jotta ilmoituksen saaja tietäisi, mihin hän voi rakentaa ja mihin hänen on pidättäydyttävä rakentamasta. Tämä merkintä on tehtävä niin usein kuin ilmoitus on annettu tiedoksi rakennuksen osan osalta. Jos ilmoitus koskee kuitenkin koko rakennusta, sitä ei tarvitse osoittaa, vaan ainoastaan mainita tämä seikka.

20. Jos työ, josta valitetaan, tehdään useassa paikassa, riittääkö yksi ilmoitus vai tarvitaanko useita? Julianus sanoo Digestin neljäkymmentäyhdeksännessä kirjassa, että koska ilmoitus on annettava tiedoksi itse tontille, tarvitaan useita ilmoituksia sekä useita peruutuksia.

21. Jos se, jolle on ilmoitettu toiminnan keskeyttämisestä, antaa vakuuden tai lupaa korvata vastapuolelle vahingon, tai jos ei ole hänen syytään, että hän ei ole antanut vakuutta tai luvannut vahingonkorvausta hyvän kansalaisen harkinnan mukaisesti, se on aivan sama kuin jos ilmoitusta ei olisi annettu tiedoksi. Tämä keino on kätevä, sillä sen avulla ei tarvitse käydä preettorin luona ja tehdä hakemusta ilmoituksen antamiseksi.

22. Jos ilmoituksen antaa tiedoksi asiamies, joka ei anna vakuutta siitä, että päämies vahvistaa hänen tekonsa, ilmoitus on vailla vaikutusta, vaikka asiamies olisi nimitetty asianmukaisesti.

23. Jos joku pyytää poissaolevan henkilön nimissä peruuttamista, olipa kyse yksityisestä tai julkisesta oikeudesta, hänen on asetettava vakuus, koska hän on vastaajan asemassa. Tämä vakuus ei kuitenkaan koske päämiehen ratifiointia, vaan ainoastaan ilmoitusta uuden työn rakentamisen keskeyttämisestä.

24. Jos taas asiamies ilmoittaa minulle uuden työn keskeyttämisestä ja hyväksyy minulta vakuuden, ja minä sen jälkeen käytän häntä vastaan kieltoa estääkseni häntä käyttämästä voimakeinoja minua vastaan estääkseen minua rakentamasta, hänen on pakko antaa minulle vakuus tuomion täytäntöönpanoa varten, koska hän ottaa vastaajan roolin.

(1) Julianus, Digest, kirja XLI.

Sen vuoksi häntä vastaan ei pitäisi esittää edustukseen perustuvia poikkeuksia, eikä häntä pitäisi pakottaa antamaan vakuutta siitä, että hänen päämiehensä vahvistaa hänen tekonsa.

6. Ulpianus, Ediktistä, kirja LII.

Jos hän ei anna vakuutta, hänet voidaan kieltää uuden työn rakentamiselta, ja kaikki kanteet, joita hän voi yrittää nostaa päämiehen nimissä, on evättävä häneltä.

2. Edunvalvoja ja kuraattori voivat antaa huomautuksen uuden rakennuksen rakentamisen estämiseksi. 8. Paulus, Ediktistä, kirja XLVIII.

En voi antaa ilmoitusta toiminnan keskeyttämisestä ainoastaan lähimmälle naapurilleni, vaan myös välittömästi hänen takanaan olevalle naapurilleni; sillä servituutti voi olla olemassa kahden maa-alueen välillä, jotka on erotettu toisistaan muulla joko julkisella tai yksityisellä omaisuudella.

3. Sen, joka tekee ilmoituksen toiminnan keskeyttämisestä, jos jotain on jo tehty, on mainittava tämä hakemuksessaan, jotta voidaan nähdä, mitä on tehty jälkikäteen.

4. Jos en voi laillisesti estää teitä tekemästä jotakin ja minun pitäisi ilmoittaa teille toiminnan keskeyttämisestä uuden rakennelman osalta, teillä ei ole oikeutta jatkaa rakentamista, ellette anna minulle vakuutta.

5. Jos ilmoitan sinulle, että sinun on pystytettävä lakien kieltämä rakennus julkiselle paikalle, sinun on sitouduttava lupauksella, koska kiistan oikeutesi rakentaa se, en omista nimissäni vaan toisen nimissä, ja koska pidän yllä toisen oikeutta, minun pitäisi tyytyä pelkkään lupaukseen.

6. On muistettava, että kun uuden työn keskeyttämistä koskeva ilmoitus on annettu tiedoksi, ilmoituksen saaneen henkilön on pidättäydyttävä, kunnes hän asettaa vakuuden tai kunnes ilmoitus peruutetaan; sillä silloin hän voi asianmukaisesti jatkaa rakentamista, jos hänellä on oikeus rakentaa.

7. Osoittaakseen, että jokin rakennustyö on tehty ilmoituksen tiedoksiannon jälkeen, tiedoksiannon tehneen osapuolen on mitattava rakennus; ja praetori määrää tavallisesti, että mittaus on tehtävä ja esitettävä.

8. Ilmoitus lakkaa olemasta voimassa sen tiedoksiantajan kuoleman tai kiinteistön luovuttamisen vuoksi; koska näillä tavoin menetetään oikeus estää rakentaminen.

9. Jos henkilö, jolle ilmoitus uuden työn keskeyttämisestä on annettu tiedoksi, kuolee tai myy talon, ilmoituksen tiedoksiannon vaikutus ei lakkaa. Todisteena tästä on se, että siinä mainitaan perillinen, jos asiasta on tehty sopimus.

10. Gaius, Kaupunkiediktistä, otsikon alla, joka koskee uuden työn keskeyttämistä koskevaa ilmoitusta.

Velkoja, jonka hallussa maa-alue on panttioikeutena, voi laillisesti antaa ilmoituksen uuden työn keskeyttämisestä (toisin sanoen silloin, kun kyseessä on palvelusoikeus), sillä hänelle myönnetään oikeus nostaa kanne palvelusoikeuden takaisinperimiseksi.

11. Ulpianus, On Sabinus, kirja XLV.

Ilmoitus uuden teoksen lopettamisesta on esineoikeudellinen menettely eikä in personam. Siksi se voidaan antaa tiedoksi mielisairaalle henkilölle tai pikkulapselle, eikä hänen huoltajansa valtuutusta tarvita.

12. Paulus, On Sabinus, kirja XI.

Ilmoitus, joka annetaan tiedoksi kenelle tahansa tavanomaisen älykkäälle henkilölle, esimerkiksi työläiselle, sitoo pikkulasta tai mielisairasta henkilöä.

13. Sama, On Sabinus, kirja XIII.

Jos vakuus asetetaan uuden työn lopettamista koskevaan ilmoitukseen viitaten, sopimus tulee voimaan annetun tuomion mukaisesti.

14. Julianus, Digest, kirja XLI.

Kun asiamies antaa uuden teoksen lopettamista koskevan ilmoituksen ja antaa vakuuden siitä, että hänen päämiehensä vahvistaa hänen tekonsa, peruuttaminen myönnetään myös omistajan nimissä.

15. Jos omistaja tekee uuden teoksen lopettamista koskevan ilmoituksen tietyn ajan kuluessa, joka sisältyy ilmoitukseen viitaten tehtyyn ehtoon, sopimus tulee voimaan; jos hän tekee ilmoituksen ajan umpeutumisen jälkeen, se ei tule voimaan. Kun omistaja on kerran antanut ilmoituksen tiedoksi, hän ei voi tehdä sitä toista kertaa niin kauan kuin ilmoituksen yhteydessä tehty sopimus uuden työn lopettamisesta on voimassa.

16. Jos peruuttamiseen viitaten ilmestyy asiamies sen puolesta, joka on antanut tiedoksi uuden teoksen lopettamista koskevan ilmoituksen, praetorin on suoritettava tutkinta estääkseen valheellisen asiamiehen vahingoittamasta poissaolevan osapuolen oikeuksia, sillä olisi sietämätöntä, jos praetorin myöntämä etu menetettäisiin kenen tahansa muun henkilön väliintulon vuoksi.

17. Sama, Digest, kirja XLIX.

Jos henkilö, jolla on oikeus kulkuoikeuteen, antaa ilmoituksen jollekin, joka on rakentanut talon sinne, missä hänellä on kulkuoikeus, hänen tekonsa on mitätön; mutta häntä ei estetä nostamasta kannetta saadakseen takaisin palveluksen, johon hänellä on oikeus.

18. Africanus, Questions, kirja XIX.

Kun kanne nostetaan sen estämiseksi, että naapuri ei saa nostaa taloa korkeammalle, ennen kuin mitään töitä on tehty, eikä mainittu naapuri puolusta asiaa, on katsottu, että tuomarin velvollisuutena on, että mitään muuta ei saa tehdä, ennen kuin se osapuoli, jota vastaan kanne on nostettu, on velvoitettava antamaan vakuus siitä, että hän ei jatka rakentamistaan, ennen kuin hän osoittaa oikeutensa nostaa taloa korkeammalle. Toisaalta samaa sääntöä sovelletaan silloin, kun joku nostaa kanteen väittäen, että hänellä on oikeus rakentaa talonsa korkeammalle vastapuolen suostumusta vastaan, ja samalla tavoin ei esitetä puolustusta; sillä tuomarin velvollisuudeksi katsotaan määrätä vastapuoli antamaan vakuus siitä, että hän ei ilmoita vastapuolelle, että tämän on keskeytettävä uusi työ, eikä käytä väkivaltaa vastapuolta vastaan estääkseen tätä rakentamasta. Tässäkin tapauksessa sitä, joka ei puolusta kanteen nostamista, rangaistaan vaatimalla häntä todistamaan oikeutensa, sillä tämä on itse asiassa kantajan puolelle asettumista.

19. Ulpianus, Ediktistä, kirja XIII.

Jos preetori määrää uuden teoksen lopettamista koskevan ilmoituksen ja sitten kieltää sen, ensimmäiseen ilmoitukseen perustuva kanne ei ole pätevä, koska se olisi vastoin preetorin päätöstä.

20. Paulus, Ediktistä, kirja LVII.

Jos asiamies estää uuden teoksen rakentamisen, omistajalla on oikeus kieltoon Quod vi aut clam.

21. Papinianus, Kysymyksiä, kirja III.

Jos ilmoitus uuden rakennuksen rakentamisen keskeyttämisestä annetaan tiedoksi yhdelle useista yhteisomistajista, jos työ tehdään kaikkien yhteisomistajien suostumuksella, ilmoitus sitoo heitä kaikkia. Jos jotkut heistä eivät kuitenkaan ole tietoisia uuden rakennuksen rakentamisesta, se, joka on toiminut pretoriaanisen määräyksen vastaisesti, on yksin vastuussa täysimääräisesti.

22. Sillä ei myöskään ole merkitystä, kenelle maa-alue, jolle rakennustyö on käynnissä, kuuluu, sillä ainoastaan hänen katsotaan olevan kiinteistön haltija, edellyttäen, että työ tehdään hänen nimissään.

23. Paulus, Kysymyksiä, VIII kirja.

On muistettava, että kun preetori on kieltänyt uuden työn jatkamisen, asianosainen voi edelleen turvautua laillisiin kanteisiinsa, sillä oikeus niihin säilyy kaikissa niissä tapauksissa, joissa preetori aluksi kieltäytyy sallimasta tiedoksiannon uuden rakennelman pystyttämisen keskeyttämiseksi.

24. Ulpianus, Ediktistä, kirja XVII.

25. Praetor sanoo: "Jos jotakuta on paikan päällä kehotettu keskeyttämään uuden rakennelman rakentaminen, jonka toteuttamisoikeus on kiistanalainen, ja hän jatkaa sitä edelleen samassa paikassa, ennen kuin peruuttaminen on myönnetty; tai jos olosuhteet ovat sellaiset, että peruuttaminen olisi myönnettävä, hänen on palautettava omaisuus alkuperäiseen tilaansa."

25. Kielto myönnetään seuraavissa tapauksissa. Ediktissä todetaan, että mitään työtä ei saa tehdä ilmoituksen tiedoksiannon jälkeen ennen kuin peruuttaminen on myönnetty, tai tämän sijasta on asetettu vakuus omaisuuden palauttamiseksi entiseen tilaansa. Näin ollen sen, joka jatkaa töitä, vaikka hänellä olisikin siihen oikeus, katsotaan kuitenkin rikkoneen praetorin antamaa kieltoa, ja hänet pakotetaan purkamaan rakennelma.

26. Tähän kieltoon on perusteita riippumatta siitä, onko ilmoitus annettu tiedoksi maalle, joka on tyhjillään tai jolle on rakennettu.

27. Praetor sanoo: "Hänen on palautettava kiinteistö alkuperäiseen tilaansa". Hän määrää, että se, mitä on tehty, on palautettava, eikä sillä ole merkitystä, onko se tehty lain mukaisesti vai ei, joten kieltoa sovelletaan riippumatta siitä, oliko teko laillinen vai laitton.

28. Jälleen kerran, mitä on tehty ennen irtisanomisesta johtuvaa peruuttamista tai ennen kuin on tapahtunut jotakin sellaista, jonka katsotaan korvaavan peruuttamisen, ei katsota laillisesti tehdyksi.
29. Jos rakennuksen pystyttäjäksi olisi halukas antamaan vakuuden ja kantaja kieltäytyy sopimuksesta, tätä olisi pidettävä peruuttamisena; sillä koska tämä on kantajan virhe, on ilmeistä, että olosuhteet ovat sellaiset, että peruuttaminen olisi tehtävä.
30. Tämä kieltäminen on myönnetty pysyvästi, ja se on voimassa perillisen ja muiden oikeudenomistajien hyväksi.
31. Kielto on perusteltu itse sitä henkilöä vastaan, joka on rakentanut teoksen, tai sitä vastaan, joka on vahvistanut sen valmistumisen jälkeen.
32. On selvää, että tämä kieltäminen voidaan kohdistaa teoksen rakentaneen henkilön perilliseen; ja kun tämä kysymys nousee esiin, on huomattava, että Labeo oli sitä mieltä, että kieltäminen voidaan kohdistaa perilliseen vain silloin, kun hän oli saanut jotain hyötyä rakennelmasta tai kun hän oli estänyt itseään vilpillisellä menettelyllään saamasta siitä mitään hyötyä. Eräät viranomaiset katsovat, että kiellon lisäksi olisi myönnettävä myös tosiasiallinen kanne; tämä näkemys on oikea.
33. Seuraavaksi praetori sanoo: "Jos jotakuta on ilmoitettu tiloissa, ettei hän saa jatkaa uutta työtä, ja jos vakuus on annettu tai jos on sinun syytäsi, ettei sitä ole annettu, kiellän käyttämästä voimakeinoja estääkseen toista osapuolta jatkamasta työtä kyseisessä paikassa." Tämä on siis kielletty.
34. Tämä kieltäminen on kieltävä, sillä se kieltää häiritsemästä sitä, joka antaa vakuuden, jatkamasta työtään, sillä kaupunkien koristeluun liittyy se, ettei rakennusten hylkäämistä sallita.
35. Sillä ei myöskään ole merkitystä, onko kyseisellä henkilöllä lain mukaan oikeus rakentaa vai ei, sillä se, joka on ilmoittanut hänelle uuden työn lopettamisesta, on turvassa sen jälkeen, kun hänelle on annettu vakuus.
36. Tämä kieltäminen on voimassa myös sen henkilön hyväksi, jolle vakuus on annettu.
37. Praetor lisää: "Tai jos on sinun syytäsi, että vakuutta ei annettu". Interdiktille ei siis ole perustetta, jos vakuutta ei ole asetettu, vaan ainoastaan lupaus korvauksesta on annettu; sillä rakennusta ei pitäisi sallia pystyttää julkiselle paikalle, ennen kuin on selvitetty, millä valtuudella se on tehty.
38. Jos vakuus annetaan, mutta sen ei pitäisi jatkua, kieltäminen ei enää sovelleta.

39. Jos vakuuden asettamatta jättäminen oli ilmoituksen tehneen henkilön syy, mutta se ei enää ole hänen syyllisyytensä, kieltoa ei enää sovelleta.

40. Tämä kielto on käytettävissä myös vuoden kuluttua, ja se on voimassa perillisen ja muiden oikeudenomistajien hyväksi.

41. Sama, Ediktistä, kirja LXXX.

Sopimus tehdään tavallisesti uuden teoksen rakentamisen keskeyttämistä koskevaan ilmoitukseen viitaten aina, kun yksi naapuri sanoo, että hänellä on oikeus estää toista rakentamasta sitä vastoin hänen suostumustaan.

42. Lisäksi jos joku haluaa edetä rankaisematta ja jatkaa rakentamista sen jälkeen, kun häntä on kehoitettu lopettamaan, hänen on tarjottava vakuus sille, joka on antanut hänelle ilmoituksen. Jos hän tekee näin, siitä on hyötyä molemmille osapuolille: sille, joka antoi ilmoituksen tiedoksi, koska hänellä on vakuus palauttaa tilat entiseen tilaansa, ja sille, jolle ilmoitus annettiin tiedoksi, koska hänen rakentamiseensa ei puututa. Jos hän nimittäin rakentaa ennen vakuuden asettamista, hänet voidaan velvoittaa purkamaan rakentamansa rakennelma takaisinsaantikiellon avulla.

43. Tämänkin ehto riippuu ehdosta ja tulee voimaan vasta tuomion antamisen jälkeen, ellei jotain ole tapahtunut ennen tätä ja ellei asiaa ole puolustettu ; lisäksi on lisätty lauseke, joka koskee vilpillistä mieltä.

44. Rakennuksen ei katsota olevan valmis silloin, kun yksi tai kaksi kiviriviä on laskettu, vaan silloin, kun työ on saanut jonkinlaisen muodon ja näyttää rakennukselta.

45. Määräys tulee voimaan, ja omaisuus on palautettava entiseen tilaansa hyvän kansalaisen harkinnan mukaisesti riippumatta siitä, onko asiassa annettu päätös tai onko puolustusta esitetty. Jos kiinteistöä ei palauteta entiseen tilaansa, vastaajan on maksettava rahasumma, joka on suhteessa aiheutuneeseen vahinkoon, jos kantaja suostuu tähän.

46. Kun useat yhteisomistajat rakentavat rakennuksen, herää kysymys, onko kaikkien heistä asetettava vakuus. Labeo sanoo, että yhden on tehtävä niin, koska kiinteistön palauttamista ei voida tehdä osittain.

47. Hän sanoo myös, että vaikka useat omistajat toimittavat ilmoituksen, on huolehdittava siitä, että vakuus annetaan yhdelle heistä, jos kaikki suostuvat siihen; sillä on selvää, että jos yksi ei suostu, vakuus on annettava jokaiselle heistä.

48. Hän sanoo myös, että ehtoon on lisättävä, että on maksettava kunkin korkoa vastaava määrä, jos osapuolet niin haluavat. Jos vakuus kuitenkin asetetaan omaisuuden arvon suuruisena, syntyy hänen mukaansa epäily siitä, viittaavatko nämä sanat koko omaisuuden arvoon vai ainoastaan sen osapuolen osuuteen, joka tekee sopimuksen. Katson, että jos vakuus asetetaan

omaisuuden arvosta yhdelle osapuolelle, voidaan väittää, että sopimus riittää kaikille osapuolille, koska tässä viitataan työn aiheuttamien vahinkojen määrään.

49. Marcellus, Digest, kirja XV.

Henkilö, jolle ilmoitus annettiin tiedoksi, on kuollut ennen kuin hän sai ilmoituksen peruutettua. Hänen perillisensä on annettava vastapuolen purkaa rakennelma, sillä tämänkaltaisessa restauroinnissa rangaistus on sen maksettava, joka rikkoi ediktiä; mutta perillinen ei peri rangaistusta.

50. Javolenus, Epistolat, VII kirja.

Eräs mies, jolle oli ilmoitettu, että hänen oli lopetettava uuden rakennuksen rakentaminen, myi tontin, ja ostaja jatkoi työtä; katsotteko, että joko ostaja tai myyjä on vastuussa siitä, että hän on rikkonut ediktiä? Vastaus oli, että jos rakennuksen rakentamista jatkettiin ilmoituksen tiedoksiannon jälkeen, ostaja, eli maan omistaja, olisi vastuussa; koska lopettamisilmoitus ei ole henkilökohtainen, ja vastuussa on vain se, jolla on hallussaan kiinteistö, johon työn lopettamista koskeva ilmoitus annettiin tiedoksi.

Tit. 2. Uhkaavasta vahingosta ja naapuritalon tunkeutumisesta ja ulkonemisesta.

51. Ulpianus, Ediktistä, kirja I.

Jos uhkaavan vahingon välittömyys vaatii nopeutta ja viivyttely vaikuttaa preetorin mielestä vaaralliselta ja hän tästä syystä varaa itselleen toimivallan, hän toimii erittäin oikein, jos hän siirtää toimivaltansa alueen kunnallisille tuomareille.

52. Gaius, Provinciaediktistä, kirja XXVIII.

Uhattu vahinko on sellainen, jota ei ole vielä tapahtunut, mutta jonka pelkäämme voivan tapahtua tulevaisuudessa.

53. Paulus, Ediktistä, kirja XLVII.

Termit *damnum* ja *damnatio* viittaavat omaisuuden pois ottamiseen ja niin sanotusti vähentämiseen.

54. Ulpianus, Ediktistä, I kirja.

Jos vakuuden asettamiselle asetettu määräaika on kulunut umpeen, preetorin tai kuvernöörin tehtävänä on kuulemisen jälkeen joko pitää asianosainen vastuullisena tai vapauttaa hänet; ja jos jälkimmäinen edellyttää paikallista tutkintaa, lähettää asia kunnan tuomareiden ratkaistavaksi.

55. Jos vakuutta ei aseteta preetorin asettamassa määräajassa, kantelijan haltuun on annettava omaisuus, ja käsitteellä "omaisuus" tarkoitetaan joko koko omaisuutta tai osaa siitä.

56. Jos vastapuoli ei halua sallia naapurinsa saada omaisuutta haltuunsa, voiko maistraatti pakottaa hänet toimittamaan vakuudet? En usko, että hän voi; mutta hän on vastuussa *in factum* -kanteen nostamisesta, sillä jos hän ei saa preetorin lähettämänä ottaa omaisuutta haltuunsa, hänen olisi turvaututtava edellä mainittuun kanteeseen.

57. Siksi preetori tai maaherra määrää kunnan tuomarit tekemään kaksi asiaa, nimittäin vaatimaan vakuuden ja myöntämään hallussapidon; muut asiat hän varaa omalle toimivallalleen.

58. Jos vakuuden antaminen viivästyy, ei duumvirin vaan preetorin tai kuvernöörin tulisi myöntää lupa hallinnan ottamiseen (mikä yleensä tehdään, jos asianmukainen syy on osoitettu), ja sama sääntö pätee myös silloin, kun hallinnan antamisesta luovutaan sen jälkeen, kun asianmukainen syy on osoitettu.

59. Preetori sanoo: "Jos osapuoli, jolle ilmoitus on annettava tiedoksi, on poissa, määrään, että ilmoitus jätetään hänen asuinpaikkaansa." Poissa olevana pidetään sitä, joka ei saavu tuomioistuimeen; tämän mielipiteen Pomponius hyväksyy. Lisäksi preetori määrää, että ilmoitus on annettava tiedoksi ilman tönkeyttä, eikä sitä, että vastaaja on vietävä väkisin pois kotoa. Kuitenkin sanoista "ilmoitus on jätettävä siihen taloon, jossa hän asuu" on ymmärrettävä, että se on annettava hänelle siellä tiedoksi, vaikka hän asuisi toisen omistamassa talossa. Jos hänellä ei ole kotipaikkaa, ilmoitus on annettava tiedoksi tiloissa joko hänen asiamiehelleen tai vuokralaiselle.

60. Aina kun praetor vaatii, että ilmoitus on annettava tiedoksi, tämä tarkoittaa, jos on joku, jolle tiedoksianto voidaan toimittaa. Jos tällaista henkilöä ei kuitenkaan löydy esimerkiksi siksi, että talo kuuluu kuolinpesään, johon ei ole vielä menty

sisään, tai jos perillistä ei ole eikä talossa asuta, tätä ediktin pykälää ei sovelleta. Turvallisempaa on kuitenkin kiinnittää kirjallinen ilmoitus itse taloon, sillä saattaa käydä niin, että joku voi tällä tavoin ilmoitettua asiaa puolustamaan saapua.

61. Jos tuomari laiminlyö jonkin edellä mainituista seikoista, häntä vastaan annetaan tuomio vahingonkorvauksen määrästä, joka aiheutuu siitä, ettei hän ole vaatinut vakuuden asettamista uhkaavan vahingon varalta. Tämä ei viittaa siihen määrään, joka olisi voitu saada takaisin, vaan ainoastaan siihen intressiin, joka kantajalla oli vakuuden saamiseksi, ja se määrätään kantajan eduksi eikä rangaistukseksi.

62. Tämäkin kanne on riippuvainen tietystä edellytyksestä, nimittäin siitä, että tuomarille on tehty hakemus, mutta jos näin ei ole tehty, kanteen nostaminen häntä vastaan ei ole mahdollista. Sanomme, että vakuusvaatimus on asianmukaisesti esitetty silloin, kun hakemus on tehty tuomioistuimessa, eikä muualla.

63. Jos kaupunki, jossa hakemus tehdään, on niin lähellä Rooman kaupunkia, että jos tuomari ei puutu asiaan, voidaan kääntyä preetorin tai kuvernöörin puoleen, voidaan sanoa, että tämä kanne ei voi kohdistua tuomariin, sillä se on aivan kuin kantelijalla ei olisi mitään intressiä, koska hänen vallassaan oli pyytää, että joko preetori tai kuvernööri antaisi sen haltuunsa.

64. Lisäksi tämä pykälä, jonka tarkoituksena on omaisuuden tavoittelu, myönnetään sekä perillisen hyväksi että perillistä vastaan, ja se on ikuinen.

65. Paulus, Ediktistä, I kirja.

Praetorin velvollisuus on, kun kantaja asetetaan hallintaan, antaa hänelle mahdollisuus hankkia omistusoikeus omaisuuteen sen jälkeen, kun hän on pitänyt sitä hallussaan pitkän aikaa.

66. Jos on useita yhteisomistajia, joiden olisi asetettava vakuus, ja yksi heistä ei sitä tee, kantaja on asetettava osuutensa hallintaan. Ja toisaalta, jos on useita henkilöitä, jotka haluavat, että heille asetetaan vakuus, ja joillakin on arvokkaampia taloja kuin toisilla, tai jos he kaikki omistavat eriarvoisina osuuksina saman talon, kaikki kuitenkin asetetaan hallintaan tasavertaisesti eikä heidän omistusosuuksiensa laajuuden perusteella.

67. Jos sekä omaisuuden omistaja että käyttöoikeuden haltija vaativat vakuutta uhkaavan vahingon varalta, molempia on kuultava; sillä lupaaaja ei kärsi mitään vääryyttä, koska hän on velvollinen maksamaan kummallekin vain osuutensa määrän suhteessa.

68. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja I.

Joskus käy niin, että kun vahinkoa on aiheutunut, emme ole oikeutettuja mihinkään toimiin, jos vakuutta ei ole aiemmin annettu; esimerkiksi kun rappeutuneessa kunnossa olevan naapurini talo kaatuu rakennukseni päälle. Tätä sääntöä sovelletaan siinä määrin, että monet viranomaiset ovat katsoneet, että sitä, joka on syyllinen, ei voida edes velvoittaa poistamaan roskia, jos hän aikoo hylätä kaiken maan päälle.

69. Ulpianus, Ediktistä, kirja LIII.

Preetori sanoo: "Uhkaillun vahingon tapauksessa määrään jokaisen, joka esiintyy omasta puolestaan, lupaamaan korvauksen, ja kaikkien muiden on annettava vakuus toiselle osapuolelle, joka on valmis vannomaan, ettei hän eikä henkilö, jonka puolesta hän toimii, esitä vaatimusta häirinnän aiheuttamistarkoituksessa; ja että hakemus voidaan tehdä siihen päivään asti, jonka määrään asian käsittelylle." Tämä koskee myös sitä päivää, jona määrittelen asian käsittelyn. Jos on kiistanalaista, onko se, jonka on annettava vakuus, omaisuuden omistaja vai ei, määrään, että vakuus on annettava väliaikaisesti. Jos rakennelma on pystytetty yleiseen puroon tai sen rannalle, määrään vakuuden asettamisesta kymmeneksi vuodeksi. Lisäksi määrään sen osapuolen, jolle vakuus on asetettu, ottamaan omaisuuden haltuunsa sen nimissä, joka on vaatinut vakuutta, ja jos perusteltu syy on osoitettu, määrään hänet saamaan omaisuuden tosiasialliseen haltuunsa. Myönnän kanteen sitä vastaan, joka kieltäytyy antamasta vakuutta tai joka ei salli toisen osapuolen pysyä hallussaan tai hankkia sitä, jotta hän voi maksaa sen verran, mitä hänen olisi pitänyt maksaa, jos vakuus olisi asetettu kyseisestä omaisuudesta, minun päätökseni tai sen tuomarin päätöksen mukaisesti, jolla on toimivalta kyseisessä omaisuudessa, joka on myös minun tuomiopiirissäni. Jos se, jolle olen myöntänyt hallussapidon toisen nimissä, ei anna vakuutta uhkaavan vahingon varalta, määrään, että se, jolle vakuutta ei ole asetettu, asetetaan välittömästi mainitun omaisuuden tosiasialliseen hallintaan.""

70. Tässä ediktiossa viitataan vahinkoon, jota ei ole vielä tapahtunut, kun taas muissa vahingonkorvauksiin liittyvissä kanteissa viitataan hyvitykseen, kuten akvilialaisessa laissa ja muissa. Tässä ediktissä ei säädetä mitään jo tapahtuneeseen vahinkoon viittaavaa, sillä kun eläimet ovat aiheuttaneet vahinkoa, ei ole tapana asettaa meitä vastuuseen, paitsi että meidät pakotetaan luovuttamaan ne korvauksena; ja on paljon enemmän syytä soveltaa samaa sääntöä, kun on kyse omaisuudesta, joka on vailla henkeä, koska emme olisi vastuussa suuremmasta määrästä; varsinkin kun eläimet, jotka aiheuttivat vahingon, ovat vielä olemassa, mutta talo, joka aiheutti tuhon kaatumalla, on lakannut olemasta.

71. Jos talo siis kaatuu ennen kuin vakuus on annettu, eikä omistaja ole halukas poistamaan roskia ja hylkää sen, herää kysymys, voidaanko häntä vastaan nostaa kanne. Julianus vastasi eräässä tapauksessa, jossa raunioitunut talo oli kaatunut, ennen kuin oli tehty sopimus uhkaavasta vahingosta, ja kun häneltä oli kysytty, mitä sen, jonka tiloihin roskat olivat kaatuneet, pitäisi tehdä saadakseen vahingonkorvausta, että jos kaatuneen talon omistaja halusi poistaa roskat, hänen ei sallittaisi tehdä niin, ellei hän poistaisi kaikkea, toisin sanoen myös sitä, mikä oli arvotonta, ja hänen pitäisi myös antaa vakuus, ei ainoastaan tulevan vahingon osalta vaan myös jo kärsityn vahingon osalta. Jos kaatuneen talon omistaja ei tee

mitään, hänelle, jonka tiloihin roskat olivat pudonneet, olisi annettava kielto, jolla hänen naapurinsa voidaan pakottaa joko poistamaan roskat tai luopumaan koko tuhoutuneesta talosta.

72. Gaius, Urbanipreettorin antamasta ediktiosta: Title, Concerning Threatened Injury.

Voidaan siis hyvin perustellusti sanoa, että näitä menettelyjä ei saa toteuttaa silloin, kun tuhoutuneen talon omistaja ei ole asettanut vakuutta, ei omasta huolimattomuudestaan, vaan jonkin esteen vuoksi, joka on estänyt häntä tekemästä sitä.

73. Ulpianus, Ediktistä, kirja LIII.

Julianus sanoo lisäksi, että voidaan katsoa, että tässä tapauksessa talon omistaja voidaan velvoittaa antamaan vakuus jo tapahtuneen vahingon varalta; sillä koska suoja voidaan antaa rakennuksen ollessa vielä ehjä, ei ole epäoikeudenmukaista, että se annetaan sen jälkeen, kun se on jo raunioitunut. Sen ollessa ehjä kuka tahansa voidaan kuitenkin velvoittaa joko antamaan vakuus uhkaavan vahingon varalta tai luopumaan talosta, jota hän ei ole halukas korjaamaan. Lopuksi hän sanoo, että jos joku ei voi vaaditun ajan lyhyden vuoksi tai siksi, että hän on poissa valtion asioilla, tehdä sopimusta uhkaavan vahingon varalta, ei ole epäoikeudenmukaista, että preetori määrää, että raunioituneen talon omistajan on joko korjattava vahinko tai luovuttava siitä. Järki hyväksyy Julianuksen mielipiteen.

74. Herää kysymys, voidaanko kielto antaa sellaisten esineiden osalta, joita joen virta on kuljettanut. Trebatius sanoo, että kun Tiber paisuu ja kuljettaa joidenkin henkilöiden omaisuutta toisten henkilöiden tiloihin, preetori myöntää kieltotuomion estääkseen väkivallan käytön mainitun omaisuuden omistajia vastaan estääkseen heitä siirtämästä heille kuuluvaa omaisuuttaan, edellyttäen, että he lupaavat korvauksen uhkaavasta vahingosta.

75. Alfenus sanoo, että jos osa maastasi osuu minun maalleni ja sinä vaadit sitä, sinua vastaan myönnetään kanne jo tapahtuneesta vahingosta. Labeo hyväksyy tämän mielipiteen; sillä vahinkoa, jonka olen jo kärsinyt, ei voida jättää sen tuomarin päätettäväksi, jonka edessä vaaditaan pudonneen maan takaisinperintää; eikä kanteeseen saa suostua, ellei kaikkea pudonnutta ole poistettu. Alfenus sanoo myös, että pudonnutta maata voidaan vaatia vain silloin, kun se ei ole liittynyt maa-alueeseen eikä ole osa sitä. Myöskään puuta, joka on kulkeutunut pellolleni ja juurtunut maaperääni, ei voida vaatia. En voi myöskään nostaa kanteita teitä vastaan sillä perusteella, että teillä ei olisi ollut oikeutta omaan osuuteenne maastani, jos se oli jo yhdistynyt minun maahani, sillä silloin siitä tulee minun omaisuuttani.

76. Neratius kuitenkin sanoo, että jos veneesi on joutunut virran voimasta minun maalleni, et voi poistaa sitä, ellet aseta minulle vakuutta minulle mahdollisesti aiheutuneesta vahingosta.

77. Heräsi kysymys, kun maa kuuluu yhdelle henkilölle ja sen pinta toiselle, pitäisikö jälkimmäisen luvata korvaus uhkaavasta vahingosta vai antaa vakuus. Julianus sanoo, että aina kun toisen maalla seisova talo on raunioitunut, omistajan on luvattava korvaus paitsi maan myös rakennuksen puutteellisesta kunnosta; tai että sen, jolle pinta kuuluu, on asetettava vakuus sekä maan että talon osalta, ja jos jompikumpi heistä ei tee sitä, naapuri on asetettava omaisuuden hallintaan.

78. Celsus katsoo aivan oikein, että jos talosi käyttöoikeus kuuluu Titialle, sinun on omistajana luvattava korvaus uhkaavan vahingon varalta tai Titian on annettava vakuus. Jos se, jolle on annettava vakuus uhkaavan vahingon varalta, saa omaisuuden haltuunsa, hän estää Titiaa käyttämästä ja nauttimasta siitä. Hän sanoo myös, että omistajan on estettävä käyttöoikeuden haltijaa, joka ei korjaa omaisuutta, nauttimasta siitä; ja siksi, jos käyttöoikeuden haltija ei anna vakuutta uhkaavan vahingon varalta ja omistajan on pakko luvata korvaus, käyttöoikeuden haltija on estettävä nauttimasta omaisuudesta.

79. Paulus, Ediktistä, kirja XLVIII.

Cassius sanoo, että vaikka usufunktio erotettaisiin omaisuudesta, omistajan on luvattava korvaus tulevan vahingon varalta. Ellei omistaja lupaa korvausta täysimääräisesti tai ellei käyttöoikeuden haltija aseta vakuutta, omaisuus on annettava sen haltuun, jolle vakuutta ei ole annettu; mutta jos käyttöoikeuden haltija ei aseta vakuutta omistajalle, jolle on luvattu korvaus, Julianus sanoo, että hänellä ei ole oikeutta nostaa kannetta käyttöoikeutensa takaisin saamiseksi. Jos käyttöoikeuden haltija kuitenkin maksaa jotakin maan jonkin vian vuoksi, omistusoikeus on siirrettävä hänelle.

80. Ulpianus, Ediktistä, kirja LIII.

Mitä sanotaan velkojasta, joka on saanut talon pantiksi? Pitääkö hänen luvata korvaus uhkaavan vahingon varalta, jotta hänen oikeuksiaan voidaan suojella, vai pitääkö hänen antaa vakuus, koska hän ei ole omaisuuden omistaja? Marcellus käsittelee tätä kysymystä päinvastaisessa mielessä, sillä hän kysyy, pitäisikö velkojalle, jolla on talo pantattuna, antaa vakuus uhkaavan vahingon varalta. Marcellus sanoo, että hänen ei tarvitse antaa vakuutta, ja lisää, että sama sääntö pätee myös henkilöön, joka ei ole ostanut taloa omistajalta, sillä sopimus ei olisi voimassa omistajan osalta. Mielestäni olisi kuitenkin täysin oikeudenmukaista, että velkojan etu otettaisiin huomioon, toisin sanoen, että hänet turvattaisiin ehdolla.

81. Paulus, Ediktistä, kirja XLVIII.

Sellaisen henkilön, jolle ei ole annettu vakuutta uhkaavan vahingon varalta, tilanne on parempi kuin niiden velkojien, jotka ovat ottaneet omaisuuden pantiksi, jos hän saa ottaa sen haltuunsa ja hankkia sen haltuunsa usucaption kautta pitkän ajan kuluttua.

82. Ulpianus, Ediktistä, kirja LIII.

Katsotaanpa, pitäisikö vilpittömässä mielessä toimivan ostajan, joka on saanut omaisuutta sellaiselta, joka ei ole sen omistaja, luvata korvaus uhkaavan vahingon varalta vai antaa vakuus. Eräät viranomaiset ovat jälkimmäisen kannan kannalla; on kuitenkin järkevää, että ostajan tulisi ennemmin luvata korvaus kuin antaa vakuus, koska hän tekee sen omista nimissään.

83. Kun herää kysymys, pitäisikö maan omistajan tai sellaisen, jolla on siihen oikeus (kuten esimerkiksi palvelusoikeus), antaa vakuus uhkaavan vahingon varalta, katson, että hänen pitäisi luvata korvaus eikä antaa vakuutta, koska hän toimii omista nimissään eikä toisen nimissä.

84. Jos minun ja sinun rappeutuneen talosi välissä on toinen talo, joka on hyvässä kunnossa, katsokaamme, pitäisikö sinun yksin antaa vakuus minulle, vai pitäisikö hänen, jonka talo on hyvässä kunnossa, yksin saada vakuus, vai voinko vaatia sitä teiltä molemmilta. Parempi mielipide on se, että molempien pitäisi antaa vakuus, koska on mahdollista, että raunioitunut talo voi vahingoittaa minun taloani putoamalla sen päälle, joka on hyvässä kunnossa, vaikka voidaankin sanoa, että tämä ei ole johtunut mistään virheestä rakennuksessa, joka oli hyvässä kunnossa, jos toinen, putoamalla sen päälle, aiheuttaa minulle vahinkoa. Mutta koska väliin jäävän talon omistaja olisi voinut suojautua hankkimalla vakuuden uhkaavan vahingon varalta, on vain kohtuullista, että hän on vastuussa kanteen nostamisesta.

85. Jos joku vaatii, että hänelle annetaan vakuus uhkaavan vahingon varalta, hänen on ensinnäkin vannottava, että tämä ei tapahdu häirintätarkoituksessa. Sen vuoksi jokainen, joka on halukas vannomaan tätä koskevan valan, saa tehdä sopimuksen, eikä tutkita, onko hänellä mitään intressiä kiinteistöön tai onko hänellä viereinen talo vai ei; sillä koko asia on alistettava preetorin päätettäväksi, joka päättää, kenelle vakuus on annettava ja kenellä ei ole siihen oikeutta.

86. Mutta vakuutta ei pidä antaa kenellekään, jolla on oikeus ylittää minun maani tai peseytyä sillä tai majoittua minun talossani.

87. Labeo sanoo, että on selvää, että huonokuntoisen rakennuksen omistajan on annettava vakuus paitsi naapureille, heidän vuokralaisilleen ja heidän vaimoilleen, myös niille, jotka asuvat heidän kanssaan.

88. Herää kysymys, pitäisikö talon omistajan antaa vakuus vuokralaisilleen. Sabinus sanoo, että vakuutta ei pitäisi antaa vuokralaisille, sillä he joko vuokrasivat talon, joka oli alun perin rappeutunut, ja se on heidän oma vikansa, että he tekivät niin, tai sitten talosta on myöhemmin tullut rappeutunut, ja he voivat nostaa vuokrasopimuksen nojalla kanteen. Tämä mielipide on oikeampi.

89. Jos joku rakentaa talon muistomerkin läheisyyteen tai sallii muistomerkin pystyttämisen talonsa läheisyyteen, hänelle ei pitäisi jälkikäteen antaa vakuutta uhkaavan vahingon varalta sen vuoksi, että hän on sallinut lainvastaisen teon. Muissa tapauksissa kuitenkin, joissa rakennus vahingoittaa muistomerkkiä, eikä se, jolle oikeus muistomerkkiin kuuluu, ole syyllinen, jälkimmäiselle on asetettava vakuus.
90. Nykyään on vakiintunut käytäntö, että henkilöt, joilla on oikeus maan pintaan ja käyttöoikeuteen, voivat tehdä sopimuksen, jossa määrätään uhkaavan vahingon varalta.
91. Marcellus kuitenkin sanoo, että se, joka vilpittömässä mielessä ostaa omaisuutta joltakulta, joka ei ole sen omistaja, ei voi tehdä sopimusta uhkaavan vahingon varalta.
92. Kun joku ilmoittaa uuden teoksen lopettamisesta, Julianus keskustelelee siitä, pitäisikö hänelle kuitenkin antaa vakuus uhkaavan vahingon varalta, ja hän on taipuvainen siihen, että näin pitäisi tehdä. Julianus sanoo myös, että vakuus olisi annettava henkilölle, joka on oikeutettu Quod vi et clam -kieltoon vastapuoltaan vastaan; koska vakuus ei liity rakennuksen puutteisiin tai työstä mahdollisesti aiheutuviin vahinkoihin.
93. Jos joku asetetaan talon hallintaan sillä perusteella, että hänelle ei ole annettu vakuutta, ja sen jälkeen henkilö, jolle talo kuului ja jolla on muita rakennuksia entisen talon vieressä, vaatii, että talon hallintaan asetetun kantelijan on annettava hänelle vakuus uhkaavan vahingon varalta, joka aiheutuu talon raunioitumisesta; katsokaamme, pitäisikö jälkimmäinen velvoittaa antamaan vakuus vai pitäisikö toista osapuolta kuulla. Julianus katsoo, että henkilö, joka on luovuttanut rappeutuneen talon ja pitänyt hyväkuntoisen talon itsellään, toimii hyvin epärehellisesti vaatiessaan vakuutta siltä, joka on juuri ottanut huonokuntoisen talon haltuunsa, kun hän itse menetti sen hallinnan, koska kieltäytyi asettamasta vakuutta uhkaavan vahingon varalta. Hän ei myöskään voi juurikaan oikeutetusti vaatia vakuutta suojellakseen itseään rakennuksesta, jonka vakuuden asettamisen hän on laiminlyönyt. Tämä mielipide on oikea.
94. Kun joku, joka on aikeissa tehdä sopimuksen, on vannottu valan alla, mutta ei ole tehnyt sopimusta, katsokaamme, pitäisikö hänet vannoa uudelleen valan alla, jos hän sen jälkeen haluaa tehdä sopimuksen. Mielestäni hänet olisi vannottava toisen kerran, koska on mahdollista, että hän on joko aluksi tai nyt aikonut aiheuttaa harmia.
95. Jos vaadin, että minulle asetetaan vakuus uhkaavan vahingon varalta toisen nimissä, minun on vannottava, että se, jonka nimissä vaadin vakuutta, ei tee sitä kiusantekotarkoituksessa.
96. Jos kuitenkin esitän vaatimuksen sellaisen henkilön nimissä, joka ei olisi velvollinen vannomaan valaa, jos hän tekisi sen omassa persoonassaan, kuten esimerkiksi suojelija tai vanhempi, on katsottava, että valalle ei ole perustetta; sillä sellaisessa

tapauksessa, jossa päämiehen ei tarvitse vannoa valaa, sen, joka toimii hänen puolestaan, ei pitäisi "vannoa valaa tämänkaltaisessa määräyksessä".

97. Tässä määräyksessä olisi määrättävä tietty määräaika, jonka kuluessa takaus tulee voimaan, jos vahinkoa aiheutuu, sillä vakuuden antajan ei pitäisi olla ikuisesti vastuussa määräyksen nojalla. Tämän vuoksi preetori määrää itse määräajan, jolloin otetaan huomioon tapauksen olosuhteet sekä sen vahingon luonne, jonka hän epäilee voivan aiheutua.

98. Paulus, Ediktistä, XIV kirja.

Tapauksen olosuhteita tutkittaessa on otettava huomioon kahden omaisuuden välinen etäisyys ja rakennelman mitat,

99. Ulpianus, Ediktistä, kirja LIII.

Jos velkakirjan määräämä aika on kulunut umpeen, uusi vakuus voidaan asettaa preetorin määräyksellä.

100. Kun sopimus on tehty ilman, että siinä on määrätty aikaa, tai kun osapuolten sopimuksen mukaan sopimuksen oli määrä tulla voimaan, kun vahinko on tapahtunut, tai jos laiminlyönti on tapahtunut erehdyksessä ja aika on kulunut umpeen, joka tällaisissa tapauksissa on tapana määrätä, vakuuden asettanut osapuoli voi hakea preetorilta vapautusta.

101. Seuraavaksi praetori sanoo: "Viitaten kaikkiin rakennelmiin, jotka on pystytetty julkiseen puroon tai sen rannalle, määrään vakuuden asettamisesta kymmenen vuoden ajaksi." Vakuus on tässä tapauksessa välttämätön, ja määräyksen voimassaolon päättymiselle on määrättävä aika; ja näin tehdään, koska rakennus on pystytetty julkiselle paikalle. Lisäksi, jos tämä tehdään toisen omaisuudelle, preetori vaatii vakuuden asettamista.

102. On muistettava, että vakuutta ei anneta ainoastaan maaperän vikojen vuoksi, vaan myös itse rakennuksen osalta; ja vaikka jälkimmäinen rakennetaan yksityiselle maalle, vakuus koskee sekä maaperää että itse rakennusta. Jos maa-alue on kuitenkin julkista omaisuutta, ei ole välttämätöntä, että vakuus uhkaavan vahingon varalta annetaan muiden kuin rakennuksen rakenteessa olevien putteiden perusteella.

103. Kaikki kymmenen vuoden kuluessa mahdollisesti tapahtuvat vahingot sisältyvät siis tähän ehtoon.

104. Kun preetori sanoo: "Mihin tahansa työhön viitaten", meidän on ymmärrettävä tämän viittaavan kaikkiin vahinkoihin, jotka johtuvat julkiselle maalle pystytetystä rakennelmasta.

105. Kun jokin rakennetaan julkiselle tielle, vakuus on annettava siitä syystä, että se on pystytetty toisen maalle.

106. Praetor määrää kuitenkin tutkinnan jälkeen ajankohdan työn luonteen mukaisesti.

107. Jos joku tekee työtä valtatie suojaamiseksi tai muuta siihen liittyvää työtä, on asetettava vakuus, jotta yksityishenkilöille ei aiheutuisi vahinkoa.

108. Mitään ei ole nimenomaisesti säädetty muiden julkisten paikkojen osalta, mutta muiden henkilöiden tiloihin pystytettyjä rakennelmia koskevan yleisen lausekkeen perusteella olisi asetettava vakuus uhkaavan vahingon varalta.

109. Kun julkista paikkaa korjataan julkisella työvoimalla; Labeo katsoo erittäin oikein, että sääntöä, jonka mukaan vakuutta uhkaavan vahingon varalta ei ole annettava, sovelletaan silloin, kun vahinko voi aiheutua joko maan tai työn puutteesta; mutta työ on suoritettava siten, että naapurit eivät voi kärsiä vahinkoa tai haittaa.

110. Jos vakuutta ei aseteta, preetori asettaa tämän ediktin ehtojen mukaan kantajan hallintaan sen osan rakennuksesta, joka näyttää olevan rappeutuneessa kunnossa.

111. Katsotaanpa, pitäisikö hänet asettaa koko talon hallintaan. On olemassa Sabinuksen mielipide, jonka mukaan hänet olisi asetettava koko rakennuksen hallintaan; muussa tapauksessa hän sanoo, että jos vahinkoa pelätään vain rakennuksen osalta, ediktiä ei voida panna täytäntöön, eikä hänestä ole hyötyä, jos hänet asetetaan hallintaan, jota hän ei voi laillisesti pitää hallussaan tai josta ei ole hänelle mitään hyötyä. Tämä Sabinuksen mielipide on parempi.

112. Kun rakennus on jaettu useisiin osiin, katsotaan, pitäisikö kantajan saada hallintaansa osa rakennuksesta vai koko rakennus. Jos rakennus on niin suuri, että rappeutuneen osan ja hyväkuntoisen osan välillä on välejä, on sanottava, että kantaja olisi asetettava hallintaan vain rappeutuneeseen osaan; mutta jos koko rakennus on tiiviisti yhtenäinen, kantaja olisi asetettava hallintaan kokonaan. Näin ollen laajojen talojen osalta parempi mielipide on, että kantajan hallintaan olisi annettava se osa, joka rajoittuu rappeutuneeseen osaan. Jos kuitenkin vain hyvin pieni osa laajasta talosta on rappeutuneessa kunnossa, miten voidaan katsoa, että henkilö, jolle ei ole annettu vakuutta uhkaavan vahingon varalta, olisi velvoitettava ottamaan koko rakennus haltuunsa, kun se on niin laaja.

113. Mitä taas on sanottava, jos talon lisäosa on rappeutuneessa kunnossa? Pitäisikö kantajan antaa lisäosan vai koko rakennuksen hallintaoikeus? Parempi mielipide on se, että hänen ei pitäisi saada haltuunsa koko rakennusta, vaan ainoastaan sen lisäosa.

114. Kun useat henkilöt vaativat, että heille annetaan vakuus, on tavallista, että kaikki heistä asetetaan hallintaan. Labeo omaksuu tämän mielipiteen, kun yksi on jo asetettu hallintaan ja toinen haluaa, että näin tehdään; sillä emme ota huomioon

järjestystä, jossa he esiintyvät, vaan molemmilla on oikeus hallintaan. Jos kuitenkin toinen on jo määrätty ottamaan haltuunsa, ja toinen vaatii, että on asetettava vakuus uhkaavan vahingon varalta; jos näin ei tapahdu, toisen on saatava hallintaoikeus.

115. Julianus sanoo, että jos joku asetetaan hallintaan uhatun vahingon vuoksi, hän ei voi saada omistusoikeutta omaisuuteen ajan kuluessa, ellei hänestä tehdä omistajaa preetorin toisella määräyksellä.

116. Jos myös toinen on asetettu hallintaan ennen tämän määräyksen antamista, molemmista osapuolista tulee talon yhteisomistajia, eli jos heidät on määrätty ottamaan talo haltuunsa. Jos kuitenkin siitä, joka on ensimmäisenä asetettu hallintaan, on tullut omistaja, ja Titius vaatii, että hänelle on annettava vakuus uhkaavan vahingon varalta, ja ensimmäinen kieltäytyy antamasta sitä, Titius jää yksin hallintaan.

117. Kun useita henkilöitä asetetaan hallintaan, he ovat kaikki samassa asemassa, eikä vahinkojen määrää, joka voi kohdistua kuhunkin, oteta huomioon; ja tämä on kohtuullista, sillä kun yksi henkilö asetetaan hallintaan, tätä ei tehdä sen mukaan, kuinka suuri osa vahingoista hänellä voi olla edessään, vaan se tehdään kaikkien hyväksi. Näin ollen, kun useat saavat hallinnan, kaikki saavat yhtä lailla täydellisen hallinnan, ja heidän osuutensa määräytyvät osuuden perusteella.

118. Jos kuitenkin jollekin, joka on asetettu hallintaan, aiheutuu kustannuksia ja hänet määrätään myöhemmin toisella päätöksellä ottamaan hallinta, voiko hän saada kustannukset takaisin, ja jos voi, millä menettelyllä? On vahvistettu, että hän voi periä aiheutuneet kulut takaisin jakokanteella.

119. Jos henkilö on kuitenkin asetettu hallintaan, mutta häntä ei ole vielä määrätty ottamaan täydellistä hallintaa toisella päätöksellä, katsotaanpa, onko omaisuuden omistaja velvollinen luopumaan hallussapidosta. Labeo sanoo, että hän on velvollinen tekemään niin, kuten silloin, kun hallintaan ei ole asetettu velkojia eikä testamentinsaajia. Tämä mielipide on oikea.

120. Kun preetori asettaa jonkun omaisuuden hallintaan, hän ei myönnä hänelle heti täydellistä hallintaa, vaan vasta kun asianmukainen syy on osoitettu. Sen vuoksi on kulunut tietty aika, jotta voidaan osoittaa, että omistaja pitkän hiljaisuuden vuoksi pitää taloa hylättyinä, tai kun joku on asetettu hallintaan, eikä kukaan aseta vakuutta sen jälkeen, kun hän on ollut siellä jonkin aikaa.

121. Jos omistaja sattuu olemaan poissa valtion asioilla tai jostain muusta hyvästä syystä tai jos hän on siinä iässä, että hänellä on oikeus saada helpotusta, on noudatettava sääntöä, jonka mukaan preetorin ei pitäisi käyttää kohtuutonta kiirettä määräyksen julistamisessa, jotta asianosainen saisi omaisuuden kokonaan haltuunsa. Ja vaikka hän antaisikin tällaisen määräyksen, ei ole epäilystäkään siitä, että asianosaiselle myönnetään täydellinen korvaus.

122. Jos joku määrätään ottamaan täydellinen hallintaoikeus, omistaja olisi pakotettava luopumaan

se.

123. Jos jokin oikeus kuuluu niille osapuolille, jotka ovat voineet antaa vakuuden uhkaavaa vahinkoa vastaan, näiden oikeuksien vaatiminen ei voi kohdistua henkilöön, joka on asetettu hallintaan. Labeo hyväksyy tämän mielipiteen.

124. Kun kyseessä on velkoja, jolla on pantinaan raunioitunut talo, herää kysymys, voiko hän vaatia oikeuksiaan panttiin sitä vastaan, joka on määrätty ottamaan se kokonaan haltuunsa praetorin toisen määräyksen nojalla. Parempi mielipide on, että häneltä evätään oikeus vaatia panttioikeuttaan, jos velallinen ei lupaa korvausta tai velkoja ei aseta vakuutta. Celsus katsoo aivan oikein, että tämä sääntö koskee myös käyttöoikeuden haltijan tapausta.

125. Kun taloa pidetään ikuisella vuokrasopimuksella, olemme sitä mieltä, että henkilö voidaan asettaa hallintaan, mutta hänellä ei voi olla lupaa saada täydellistä hallintaa praetorin toisella päätöksellä; sillä omistusoikeutta ei voi koskaan saada hallinnan kautta. Määräys olisi kuitenkin annettava siten, että vuokralainen joutuu samaan asemaan kuin se, joka kieltäytyi antamasta vakuutta, minkä määräyksen jälkeen hän voi käyttää vuokrasopimuksensa mukaista asianmukaista toimenpidettä tähän tarkoitukseen.

126. Kunnan vuokraamien maa-alueiden osalta on kuitenkin todettava, että jos viranomaiset eivät anna vakuutta, omistusoikeus voidaan hankkia ajan kuluessa.

127. Jos pelättyä vahinkoa tapahtuu, kun praetori harkitsee, pitäisikö sopimus myöntää vai ei, on syntynyt seuraava mukava kysymys; nimittäin se, voidaanko kantajalle maksaa korvaus. Ja todellakin, hallussapitoon asettaminen ei tule voimaan. Praetorin on kuitenkin määrättävä, että kaikki mahdollisesti aiheutuneet vahingot kuuluvat myös takauksen kattamaan vahinkoon; tai jos hän katsoo, että hänen olisi asianmukaista myöntää kanne, hän voi antaa sitä koskevan määräyksen.

128. Jos holhottavassa ei ole holhoojaa, jonka valtuuttamana hän voi luvata korvauksen uhkaavasta vahingosta, kantaja voidaan asettaa hallintaan, aivan kuten siinä tapauksessa, että puolustusta ei ole tehty.

129. Jos joku asetetaan hallintaan uhatun vahingon vuoksi, jotkut viranomaiset katsovat, että hänen on pönkitettävä ja korjattava kyseinen rakennus ja että hän on vastuussa huolimattomuudesta, kuten panttauksen saaneen henkilön tapauksessa. Me kuitenkin käytämme toista sääntöä; sillä koska hänet vain asetetaan hallintaan sen sijaan, että hän saisi vakuuden, häntä ei voida syyttää siitä, jos hän ei tee korjauksia.

130. Jos hänelle tarjotaan vakuus sen jälkeen, kun hänet on asetettu hallintaan, katsokaamme, pitäisikö hänet velvoittaa poistumaan tiloista, ellei hänelle anneta vakuutta myös vahingoista, jotka on mahdollisesti aiheutettu sen jälkeen, kun hänet on asetettu hallintaan. Tämä mielipide on todellakin parempi. Sen vuoksi korvauslupauksessa olisi mainittava määrätty aika kahteen kertaan, ja lisäksi hänelle on annettava vakuus kaikista kuluista, joita hänelle on mahdollisesti aiheutunut.

131. Herää kysymys, mistä ajankohdasta alkaen vahinkotilitys on arvioitava, siitä ajankohdasta, jolloin kantaja sai hallinnan, vai siitä ajankohdasta, jolloin preetori määräsi, että hänen oli päästävä hallintaan. Labeo sanoo, että sen pitäisi alkaa siitä, kun määräys annettiin, ja Sabinus katsoo, että sen pitäisi alkaa siitä, kun kantaja sai hallinnan. Mielestäni jommankumman mielipiteen omaksuminen riippuu tapauksen olosuhteista, sillä on tavallista auttaa sitä, joka on määrätty ottamaan hallintaoikeus haltuunsa, mutta joka ei jostain syystä ole tehnyt niin tai joka on saanut sen liian myöhään.

132. Sen jälkeen, kun joku on saanut preetorin määräyksen ottaa omistusoikeuden nojalla kokonaan haltuunsa, ei kuitenkaan ole perusteita vakuuden asettamiselle. Labeo yhtyy tähän näkemykseen, sillä hän sanoo, että muuten asia ei koskaan päättyisi. Tämä on täysin oikein, paitsi silloin, kun osapuolilla on oikeus helpotukseen joko ikänsä tai jonkin muun pätevän syyn vuoksi.

133. Kun talo on jo sortunut, katsokaamme, pitäisikö sen henkilön, jolle ei ole annettu vakuutta, edelleen saada rauniot vai maa-alue hallintaansa. Parempi mielipide on, että näin olisi tehtävä. Labeo on tästä samaa mieltä, mutta hän lisää, että näin olisi meneteltävä vain silloin, kun talo oli sortunut sen jälkeen, kun preetori oli antanut määräyksen, jolla kantaja oli asetettu hallintaan. Mielestäni Labeon mielipide on oikea. Jos kantaja siis tekee korjauksia, olisi katsottava, että häntä ei voida pakottaa lähtemään ennen kuin hänelle on maksettu niistä ja annettu vakuus aiemmin aiheutuneista vahingoista. Hän voi kuitenkin periä takaisin sen, mitä hän on käyttänyt, mutta hän ei voi periä takaisin enempää kuin mitä olisi pitänyt käyttää hyvän kansalaisen harkinnan mukaan. Samaa sääntöä sovelletaan, jos joku muu on maksanut kustannuksia minun määräykselläni tai pyynnöstäni ilman vilpillistä tarkoitusta ja jos minua vastaan on tehty päätös tästä asiasta tai jos olen maksanut summan vilpittömässä mielessä.

134. Jos joku luopuu talon hallussapidosta peläten sen sortumista, ja hän tekee niin, vaikka ei voi estää sitä, Labeo sanoo, että hänen oikeutensa säilyy ennallaan, aivan kuin hän olisi jatkanut hallussapitoa; sillä jos hän mieluummin luopuu talosta, kun sen kunto olisi voitu korjata, hän menettää praeattorin päätöksen hyödyn, eikä häntä saisi kuulla, jos hän sen jälkeen hakee korvausta. Cassius kuitenkin sanoo, että jos hän vetäytyi pois pelosta, että talo romahtaa, eikä tarkoituksenaan luopua siitä, hänen hallussapito olisi palautettava. Hän sanoo myös, että jos hallintaan asetettu henkilö ei ilmesty paikalle ja rakennus sortuu, hän menettää preetorin määräyksestä saamansa edun. Tämä on ymmärrettävä siten, että hän on laiminlyönyt ottaa talon haltuunsa, eikä silloin, kun talo sortuu sen jälkeen, kun hän oli tullut paikalle aikomuksenaan ottaa se haltuunsa.

135. Jos joku, jonka preetori on lähettänyt ottamaan talon haltuunsa tämän ediktin nojalla eikä saa lupaa tehdä niin, hän voi käyttää hyväkseen in factum -kannetta ja vaatia, että hänelle maksetaan yhtä paljon kuin olisi pitänyt maksaa, jos omaisuuteen liittyvä vakuus olisi asetettu. Tämä kanne ulottuu vahingon tapahtumahetkelle.

136. Paulus, On the Edict, Booh LX.

Ennen vahingon syntymistä sen teko, joka kieltäytyi lupaamasta korvausta tai antamasta kantajalle lupaa ottaa omaisuus haltuunsa, jää rankaisematta, jos hän ennen vahingon syntymistä joko antoi vakuuden tai luopui omaisuuden hallussapidosta.

137. Ulpianus, Ediktistä, kirja LIII.

Jos joku, joka on toisen hallussa, kieltäytyy päästämästä hallintaan asetettua henkilöä, monet viranomaiset katsovat, että tästä syystä voidaan nostaa vahingonkorvauskanne.

138. Mihin menettelyyn on ryhdyttävä, jos asiamies estää häntä ottamasta haltuunsa? Myönnetäänkö kanne häntä vai hänen päämiestään vastaan? Parempi mielipide on, että kanne olisi nostettava asiamiestä vastaan.

139. Sama sääntö koskee kunnan asiamiestä, edunvalvojaa ja niitä, jotka esiintyvät muiden puolesta.

140. Tämä kanne, joka on in factum, myönnetään ikuisesti, ja se siirtyy perilliselle ja perillistä vastaan sekä muille henkilöille ja muuta vastaan.

141. Tuomari, joka on toimivaltainen uhkaavaa vahinkoa koskevassa asiassa ja myös silloin, kun asianosainen, jota vastaan kanne on nostettu, on luovuttanut maa-alueen, tekee tavallisesti arvion kaikesta aiheutuneesta vahingosta ennen tuomion antamista.

142. Paulus, Ediktistä, kirja XLVIII.

Uhattua vahinkoa koskeva määräys voidaan antaa paitsi sille, joka omistaa omaisuuden, myös sille, joka on vastuussa siitä.

143. Jos lupauksen antaja on kuitenkin jonkin työn tekemisen kautta saanut omistusoikeuden omaisuuteen anastamalla sen, Pomponius sanoo, että hän ei ole tällä perusteella vastuussa siitä syystä, että hän ei ole saanut omistusoikeutta minkään maan vian tai työn vuoksi vaan julkisoikeuden nojalla.

144. Vakuutta ei ole tarpeen asettaa sille, jolla on käyttöoikeus huonokuntoiseen taloon, vaikka hän olisikin muiden viereisten rakennusten omistaja, koska hän voi tehdä korjauksia; sillä hänellä, jonka tulee käyttää omaisuutta niin kuin huolellisesta kotitalouden johtajasta tulee, on myös valta korjata se. Sen vuoksi talon omistajaa ei pitäisi kuulla, jos hän haluaa, että käyttöoikeuden haltija antaa hänelle vakuuden muiden talojen suojelemiseksi, jotka ovat lähellä sitä taloa, johon käyttöoikeus kohdistuu, koska hänellä on oikeus nostaa kanne käyttöoikeuden haltijaa vastaan pakottaakseen hänet nauttimaan omaisuudesta niin kuin hyvän kansalaisen tulisi tehdä.

145. Minun on kuitenkin annettava vakuus vuokralaiselleni uhkaavan vahingon varalta, jos hänellä on huonokuntoisia taloja lähellä sitä taloa, jota hän käyttää.

146. Maanomistaja ei ole velvollinen antamaan vakuutta sen vahingon varalta, jonka maan kunto saattaa aiheuttaa miehelle, joka on rakentanut talon kyseiselle maalle sen jälkeen, kun hän on vuokrannut sen; ja toisaalta jälkimmäinen ei ole velvollinen antamaan vakuutta omistajalle, koska kummallakin on oikeus nostaa kanne vuokrasopimuksen nojalla, ja näissä oikeudenkäynneissä ei oteta huomioon mitään muuta kuin huolimattomuus. Uhkaavaan vahinkoon viittaavaan ehtoon sisältyy kuitenkin enemmän, koska tässä tapauksessa sanotaan, että kyse on kiinteistön huonosta kunnosta.

147. Jos henkilö, jolla on talo, tekee sopimuksen ja ostaa sen jälkeen toisen naapuritalon, herää kysymys, sitooko lupaaaja sitä taloa, jonka hän osti sopimuksen tekemisen jälkeen. Julianus sanoo, että olisi harkittava, onko vakuuden antanut henkilö vastuussa vain sen talon kunnosta, jonka osalta sopimus tehtiin hänen ja lupauksen antajan välillä. Tästä näyttäisi seuraavan, että kun kaksi yhteisomistajaa tekee sopimuksen yhteisestä talosta, vakuus on annettava vain sellaisen vahingon varalta, joka voi kohdistua jompaankumpaan näistä yhteisomistajista hänen osuuteensa rakennuksessa. Näin ollen riippumatta siitä, oliko toinen heistä ostanut toisen osuuden vai oliko tuomioistuin määrännyt talon hänen omistukseensa, lupauksen velvoittavuus ei lisääny. Pomponius kertoo Julianuksen mielipiteestä ja sanoo hyväksyvänsä sen.

148. Jos sopimusvelvollinen kuitenkin toi taloon henkilökohtaista omaisuutta sen jälkeen, kun sopimus oli tehty, ja kyseinen henkilökohtainen omaisuus tuhoutui naapurirakennuksen tuhoutuessa, hän voi nostaa kanteen sopimuksen perusteella, vaikka sopimuksen tekohetkellä kyseinen omaisuus ei ollut talossa.

149. Jos maa-alueen ostaja on tehnyt sopimuksen ennen luovutusta, hän saa turvan kaikkia vahinkoja vastaan, jotka voivat tapahtua sen jälkeen, kun omaisuus on luovutettu.

150. Talon myyjän on kuitenkin tehtävä sopimus ennen haltuunottoa, koska hän antaa vakuuden huolimattomuudesta kiinteistölle mahdollisesti aiheutuvien vahinkojen varalta.

151. Mutta miten on meneteltävä, jos myyjä ei ole voinut ilman omaa syytään määrätä vakuudesta ja ostaja on itse määrännyt siitä? Eikö ostajan tarvitse kärsiä vahinko? Koska tämä vahinko on tapahtunut toiselle kuuluvalla omaisuudelle, voisiko se kaatua ostajan maksettavaksi, koska hänellä ei ole kauppaan perustuvaa kanneoikeutta? Tällaisesta ehdosta ei ole mitään hyötyä, ellei vahinko ole sattunut omaisuuden luovutuksen jälkeen; sillä niin kauan kuin myyjä on vastuussa omaisuuden säilyttämisestä, hänen olisi sovittava, että hän on vastuussa ostajalle suurimman mahdollisen huolellisuuden noudattamisesta; ja sitä, mitä ostaja voi saada toisen kanteen avulla, ei pitäisi missään tapauksessa sisällyttää uhkaavan vahingon varalta tehtyyn ehtoon.

152. Jos myyjä tekee tällaisen ehdon, siihen sisällytetään kaikki vahingot, jotka voivat sattua sen jälkeen, kun omaisuus on luovutettu ostajalle. Aristo sanoo, että tämä on äärimmäisen epäoikeudenmukaista, sillä jos ostaja olisi itse tehnyt sopimuksen uhkaavan vahingon varalta, lupauksen antaja olisi vastuussa kahdelle henkilölle samasta syystä, ellei ehkä toisin kävisi; koska tässä tapauksessa sopimus tehtiin sopimuksen antajan etuun viitaten, joten voitaisiin katsoa, että myyjällä ei enää ollut mitään etua sen jälkeen, kun uhkaavan vahingon varalta tehty sopimus oli tehty.

153. Sabinuksen mielipide on oikea, sillä hän katsoi, että jos taloa rakentaessani naapurirakennus kaatuu sopimuksessa määrätyn ajan kuluessa seinääni ja vahingoittaa sitä, ja vaikka seinä kaatuu sopimuksessa määrätyn ajan kuluttua, voin silti nostaa kanteen, koska olen kärsinyt vahingon silloin, kun seinä oli huonossa kunnossa; Mikään ei myöskään estä nostamasta kannetta jo ennen muurin kaatumista; ja jos muuri on niin rapistunut, ettei sitä voida korjata ja että se on sen vuoksi purettava, oikeudessa arvioitu vahinko ei saa olla pienempi kuin jos muuri olisi kaatunut.

154. Jos meillä on vierekkäisiä taloja ja haluamme vastavuoroisesti antaa turvaa uhkaavan vahingon varalta, ei ole mitään syytä, miksi minä en saisi saada sinun taloasi haltuuni ja sinä minun taloani haltuusi.

155. Jos holhooja estää ketään ottamasta taloa haltuunsa uhkaavan vahingon vuoksi, katsotaan, että häntä vastaan voidaan välittömästi nostaa kanne in factum.

156. Jos joku toinen henkilö, joka toimii minun johdollani, estää jotakuta ottamasta haltuunsa, tämä kanne voidaan nostaa minua vastaan.

157. Praetor ei rankaise ainoastaan sitä henkilöä, joka oli hallussapidossa silloin, kun ensimmäinen määräys annettiin, vaan myös sitä, joka ei salli hallussapidon saamista toisen määräyksen nojalla; koska muussa tapauksessa se, joka on alkanut saada hallussapitoa toisen määräyksen nojalla ja hankkia omistusoikeutta hallussapitonsa avulla, ei joko saa lupaa astua tiloihin tai hänet häädetään, hänellä on oikeus väkivallan perusteella annettuun kieltoon tai Publician-kanteeseen. Jos hän kuitenkin nostaa kanteen in factum, hän ei voi käyttää toista, koska preetori sallii tämän estääkseen kantajaa aiheuttamasta vahinkoa, josta hän voisi hyötyä.

158. Jos asiamieheni tekee sopimuksen uhkaavaan vahinkoon viitaten, minulla on oikeus sopimukseen perustuvaan kanteeseen, jos asianmukainen syy osoitetaan.

159. Gams, On the Edict of the Urban Praetor: Title, Concerning Threatened Injury.

Uhkaavan vahingonkorvauksen määräämisessä ei loukata niiden oikeuksia, jotka ovat hyvässä uskossa poissa, jos heille annetaan paluunsa jälkeen valtuudet antaa vakuus, mikä on vain oikeudenmukaista, riippumatta siitä, ovatko he omaisuuden omistajia vai onko heillä siihen oikeuksia joko velkojina, käyttöoikeudenhaltijoina tai maanvuokralaisina.

160. Jos talon tai muun rakennelman huonon kunnon vuoksi pelätään aiheutuvan vahinkoa, mikä voi tapahtua joko kaupungissa tai maalla, yksityisellä tai julkisella paikalla sijaitsevan rakennuksen osalta, preetorin on huolehdittava siitä, että vakuus asetetaan henkilölle, joka pelkää tällaisen vahingon tapahtuvan.

161. Same, Provinssiehdotuksesta, XIX kirja.

Vakuus uhkaavan vahingon varalta tapahtuu käyttöoikeuden haltijan ja kiinteistön omistajan välillä silloin, kun käyttöoikeuden haltija vaatii sitä itselleen maan huonon kunnon vuoksi ja kiinteistön omistaja jonkin työn puutteen vuoksi, kun käyttöoikeuden haltija on rakentamassa jotakin, sillä kumpikaan heistä ei voi vaatia toiselta vakuutta kaatumisvaarassa olevan talon vuoksi; käyttöoikeuden haltija, koska hän ei ole vastuussa talon korjaamisesta, ja omistaja siitä syystä, että he tavallisesti tekevät sopimuksen, jonka mukaan käyttöoikeuden haltija antaa vakuuden kiinteistön korjaamisesta, ja tämä säännös soveltuu tähän tapaukseen.

162. Paulus, On Plautius, kirja VIII.

Kun isän valvonnassa oleva poika on vuokralainen, katsokaamme, voidaanko hänet asettaa naapuritalon hallintaan uhkaavan vahingon vuoksi; sillä herää kysymys, eikö isän valvonnassa olevan pojan katsota kärsivän vahinkoa, kun hänen omaisuutensa koostuu hänen peculiumistaan ja hänen isänsä voi tehdä sopimuksen, jolla varaudutaan hänen mahdollisesti kärsimäänsä vahinkoon. On vahvistettu, että molempien olisi saatava hallintaoikeus, ellei poika ole taloa vuokratessaan sopinut, että se on hänen vastuullaan; sillä silloin, kun hän on yksin vastuussa vuokrasopimuksen perusteella, on hyvin perusteltua katsoa, että hänen olisi saatava hallintaoikeus, ellei hänelle anneta vakuutta.

163. Sama, Plautiuksesta, kirja X.

Jos kiinteistön omistaja lupaa korvauksen uhkaavan vahingon varalta tai on maksanut jotakin tämän vuoksi; tai toisaalta, jos käyttöoikeuden haltija on maksanut jotakin, on vain oikeudenmukaista, että toinen heistä saa nauttia talon käytöstä tai että toinen säilyttää omistusoikeuden ilman mitään riskiä. Jos omistaja on maksanut jotakin tämän vuoksi, käyttöoikeuden haltijan ei pitäisi saada käyttää kiinteistöä, ellei hän maksa osuuttaan. Tämä koskee myös käyttöoikeuden haltijaa, ja kiinteistön omistaja on pakotettu maksamaan osuutensa. Jos talo siis kaatuu, käyttöoikeuden haltija voi pitää maata hallussaan, kunnes hänelle korvataan vahinko, joten se, mihin naapurilla olisi ollut oikeus, jos hänet olisi asetettu hallintaan, kuuluu käyttöoikeuden haltijalle, joka on korvannut hänelle vahingon. Samaa sääntöä sovelletaan, kun aiheutuneesta vahingosta maksetaan jopa hyvin pieni summa.

164. Plautius: Vaadin vakuutta henkilöltä, jonka kiistan olevan tietyn omaisuuden omistaja, sillä poikkeuksella, että "jos hän ei olekaan omistaja", ja sanon, että toisen, jota pidän omistajana, on yksinkertaisesti luvattava minulle korvaus. On sovittu, etten voi saada molempia vaatimuksia, vaan minun on valittava, kumman osapuolista haluan antaa minulle vakuuden.

165. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXIII.

Uhkaavan vahingon varalta annettavaa vakuutta koskevassa sopimuksessa, joka on tehty talon vuoksi, kantaja on asetettava hallintaan, ellei vakuus kata kaikkea.

166. Sama, Ediktistä, kirja LXXXI.

Yleisten purojen käyttö on yleistä, samoin kuin yleisten teiden ja merenrannan käyttö; sen vuoksi kuka tahansa voi rakentaa tällaisille paikoille ja purkaa rakentamansa, edellyttäen, että tämä voidaan tehdä aiheuttamatta muille haittaa. Tästä syystä takaus takuineen annetaan vain itse rakennuksen osalta, eikä mitään määräyksiä ole annettu maaperän huonon kunnan varalta; toisin sanoen sääntö koskee vain työtä, jonka kuka tahansa suorittaa. Jos kuitenkin pelätään, että maan huonon kunnan vuoksi uhkaa aiheutua vahinkoa, ei missään tapauksessa voida sanoa, että on tarpeen tehdä sopimus uhkaavan vahingon osalta, sillä kuka voi epäillä, ettei ole ketään, jolta sopimus voitaisiin saada; sillä jos kukaan ei rakenna mitään, olettaakamme, että edellä mainittu julkinen paikka aiheuttaa jonkinlaista vahinkoa luonteensa vuoksi. Näin ollen määräys koskee vain sellaisia rakennelmia, jotka yksityishenkilöt ovat rakentaneet. Mitä sääntöä sitten sovelletaan, jos julkinen rakennus rakennetaan, ja mihin johtopäätökseen päädyimme sen rakennusvirheen osalta? On selvää, että asiassa on turvaututtava keisariin tai, jos rakennus on rakennettu maakuntaan, maakunnan kuvernööriin. Kuitenkin se, mitä on sanottu rakennuksen pystyttämisen ilmenneistä virheistä, on ymmärrettävä siten, että se ei koske ainoastaan sitä aikaa, jolloin työ tehtiin, vaan myös tapausta, jossa vahinko on aiheutunut myöhemmin; sillä entä jos talo sortuu, koska se on rakennettu väärin?

167. Tässä määräyksessä mainitaan perillisten tai oikeudenomistajien ja kaikkien muiden henkilöiden nimet, joilla on intressi omaisuuteen; ja termi "oikeudenomistajat" ei viittaa ainoastaan niihin, jotka perivät koko omaisuuden, vaan myös niihin, jotka perivät vain tietyn osan siitä.

168. Kaikki vahingot, jotka voivat aiheutua talolle, maapohjalle tai rakennustyömaalle sen huonon kunnan tai puutteellisen rakenteen vuoksi, korvataan ilman vakuutta olevalla määräyksellä, ja tämä ei koske ainoastaan koko taloa, vaan myös sen osaa. Labeo sanoo, että talon tai maapohjan huono kunto käsittää kaiken sen, mikä ulkoisista syistä johtuen heikentää kummankin kestävyyttä. Kukaan ei kuitenkaan voi väittää, että sopimus tulee voimaan sillä perusteella, että maa on huonossa kunnossa, jos se on joko suota tai hiekkaa; koska nämä ovat luonnollisia puutteita, ja siksi sopimus ei koske tällaista tapausta, ja vaikka se olisikin tehty, se ei tule voimaan tämän vuoksi.

169. Herää kysymys, koskeeko tämä ehto vain vahingosta johtuvaa vahinkoa vai sisältääkö se myös kaikki ulkopuolisesta lähteestä johtuvat vahingot. Labeo toteaa, että kannetta ei voida nostaa, jos vahinko on aiheutunut maanjäristyksen, tulvan tai muun sattumanvaraisen tapahtuman seurauksena.

170. Myös Servius sanoo, että jos tuulen puhaltamat laatat ovat pudonneet lupauksen antajan talosta naapurinsa taloon, ensin mainittu on vastuussa vain, jos tämä on tapahtunut hänen rakennuksessaan olevan jonkin vian vuoksi eikä johtunut pelkästään myrskyn väkivaltaisuudesta tai muusta jumalallisesta voimasta johtuvasta katastrofista. Labeo perustelee tätä sillä, että tehtäisiin vääryyttä, jos tätä sääntöä ei otettaisi käyttöön; sillä mistä löytyisi riittävän vahvaa taloa, joka kestäisi joen tai meren tai myrskyn voiman, tuhon, tulen tai maanjäristyksen?

171. Servius on myös sitä mieltä, että jos virtauksen voimakkuus valtaa saaren ja sopimuksen tekijän rakennukset sortuvat, hän ei voi saada mitään korvausta sopimuksen perusteella, koska tapahtuman ei voida katsoa johtuvan mistään rakennusten puutteesta tai maan huonosta kunnosta. Jos vesi kuitenkin horjuttaa rakennuksen perustuksia ja rakennus tuhoutuu sen seurauksena, sopimus tulee hänen mukaansa voimaan, sillä on suuri ero siinä, kumpi rakennuksista, jotka on olennaisesti rakennettu, kaatuu välittömästi virran voimasta ja kumpi siitä, kun se on jo aiemmin rapistunut ja kaatuu sen jälkeen. Myös Labeo hyväksyy tämän mielipiteen, sillä tämä tapaus ei suinkaan muistuta Akkilian laissa säädettyä tapausta, jossa joku tappaa terveen tai sairaaksi tulleen orjan.

172. Lisäksi vaikka sopimus tulee voimaan, kun vahinko aiheutuu jonkin rakennusvirheen vuoksi, sopimus ei kuitenkaan tule voimaan, jos työn on tehnyt joku, johon lupauksen antaja ei ole voinut puuttua. On selvää, että se tulee voimaan, jos hän olisi voinut estää häntä rakentamasta. Jos joku kuitenkin rakentaa rakennuksen lupauksen antajan nimissä tai sen nimissä, jonka hyväksi korvaus on luvattu, tai jonkun muun henkilön nimissä, joka on voitu estää tekemästä työtä, tämä ehto tulee voimaan.

173. Jos vakuus on asetettu uunin rakentamisesta aiheutuvien vahinkojen varalta ja vahinko johtuu uunin rakentamisesta vastaavan henkilön huolimattomuudesta, useat viranomaiset katsovat, että tämä tapaus ei kuulu tämän ehdon soveltamisalaan.

174. Myös Cassius sanoo, että jos vahinko aiheutui jostain syystä, jonka varalta ei ollut mitään keinoa varautua, ehto ei tule sovellettavaksi.

175. Vivianus mainitsee seuraavan tapauksen. Jos naapurini maalla seisovat puut rikkoutuvat myrskyn voimasta ja kaatuvat pellolleni, jolloin viiniköynnökseni tai satoni vahingoittuvat, tai jos ne tuhoavat rakennukseni, sopimus, joka sisälsi lausekkeen "Jos vahinko aiheutuu puiden huonosta kunnosta", ei vaikuta, koska vahinko ei johtunut mistään puiden viasta, vaan tuulen voimasta. On selvää, että jos vahinko johtui puiden iästä, voidaan sanoa, että onnettomuus tapahtui niiden vian vuoksi.

176. Hän sanoo myös, että jos lupaan teille korvauksen uhkaavasta vahingosta, jonka taloni on aiheuttanut, ja myrskyn voimasta se heittäytyy rakennuksenne päälle ja tuhoaa sen, mitään ei ole maksettava sopimuksen nojalla, koska teille ei ole aiheutunut vahinkoa taloni minkään vian vuoksi, ellei se ole niin huonokuntoinen, että se olisi kaatunut pienimmänkin myrskyn voimasta. Kaikki tämä on totta.

177. Se, mitä Labeo ajattelee, on myös totta, sillä on eri asia, kaatuuko rakennus joen nousun seurauksena vai kaatuuko se vähitellen heikentyneenä.

178. Katsotaan nyt, milloin vahinko olisi katsottava aiheutuneeksi; sillä säännöksessä viitataan vahinkoihin, jotka johtuvat rakennuksen, maan tai rakentamisen puutteista. Jos esimerkiksi kaivan kaivon tilalleni ja katkaisen siten kaivonne lähteet; olenko vastuussa? Trebatius sanoo, etten ole vastuussa uhkaavan vahingon perusteella, sillä ei ollut mitään syytä uskoa, että olisin aiheuttanut teille vahinkoa työni puutteellisuuden vuoksi, kun käytin vain oikeutta, johon minulla oli oikeus. Jos kuitenkin teen maalleni niin syvän kaivannon, että muurinne ei pysy pystyssä, korvausvaatimus uhkaavan vahingon varalta tulee voimaan.

179. Paulus, Ediktistä, kirja LXXVIII.

Trebatius sanoo, että vahinkoa kärsii myös se, jonka talosta katkaistaan valot.

180. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXXXI.

Proculus sanoo, että kun joku pystyttää omalle maalleen rakennuksen, jonka hänellä on oikeus pystyttää sinne, vaikka hän on luvannut vahingonkorvauksen uhkaavasta vahingosta naapurilleen, hän ei silti joudu vastuuseen tämän ehdon nojalla; esimerkiksi jos sinulla on minun maahani rajoittuva rakennus ja nostat sen korkeammalle kuin mihin sinulla on oikeus; tai jos käännät vesijuoksuni pellollesi kanavan tai ojan avulla. Sillä vaikka tässä tapauksessa te johdatte vesini muualle ja edellisessä tapauksessa katkaisette valoni, en kuitenkaan voi haastaa teitä oikeuteen tämän määräyksen nojalla, koska sen ei katsota syyllistyneen vahinkoon, joka estää toista nauttimasta jotakin etua, josta hän oli siihen asti tottunut nauttimaan; ja on hyvin erilainen asia, aiheuttaako joku vahinkoa vai estääkö hän toista nauttimasta etua, josta hän oli siihen asti tottunut nauttimaan. Proculuksen mielipide vaikuttaa minusta oikealta.

181. Paulus, Ediktistä, kirja LXXVIII.

Saman talon yhteisomistajien tulisi kunkin sopia korvauksesta mainitsematta omaa osuuttaan omaisuudesta siitä syystä, että kukin sopii siitä vahingosta, joka hänelle itselleen mahdollisesti aiheutuu. Jos lisäksi mainitaan kunkin osuus, se olisi aivan kuin kukin sopisi vain puolesta. Toisaalta, jos huonokuntoisen talon omistajia on useita, jokaisen on luvattava korvaus omasta osuudestaan, jotta kukin ei joutuisi yksin vastuuseen koko summasta.

182. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXXXI.

Vaatumuksen esittäjän koron määrä sisältyy tähän ehtoon. Siksi Cassius sanoo, että jos se, joka on sopinut korvauksesta uhkaavan vahingon varalta, pönkittää rakennuksen, jonka puolesta hän on saanut vakuuden, koska hän pelkää sen kaatuvan, hän voi periä siitä aiheutuneet kulut takaisin sopimuksen nojalla. Samaa oikeussääntöä sovelletaan, jos se, joka on saanut vakuuden uhkaavan vahingon varalta puolustusmuurin vikojen vuoksi, tukee omaa rakennustaan vähentääkseen seinän aiheuttamaa räsytystä. Samaan luokkaan kuuluu myös vahinko, joka aiheutuu onnettomuuden pelossa vaikuttaneiden vuokralaisten muuttamisesta. Aristo lisää lisäksi aivan oikein (kuten Cassius tässä tapauksessa vaatii), että jos vuokralaisten poistumiseen johtaneelle pelolle oli perusteltu syy, Cassiuksen olisi pitänyt lisätä myös rakennuksen tukijasta, että hänen oli pakko tehdä niin, koska hän pelkäsi perustellusti rakennuksen sortumista.

183. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja XXVIII.

Samaa sääntöä sovelletaan, jos kukaan ei ole halukas vuokraamaan taloa sen korjauskelvottomuuden vuoksi.

184. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXXXI.

Säännös korvauksesta uhkaavan vahingon varalta on sovellettavissa myös silloin, kun minulle aiheutuu vahinkoa siitä, että naapurini on tehnyt omalla maallani töitä veden johtamiseksi hänen omille tiloilleen. On nimittäin tavallista, että kuka

tahansa tekee töitä toisen maalla, kun se tehdään hänen hyväkseen olevan palvelusoikeuden nojalla, jolla jälkimmäisen maata rasietaan.

185. Katsotaanpa tällaisessa tapauksessa, pitäisikö henkilön vain luvata korvaus vai antaako hän vakuuden. Vaikeus syntyy, koska hän tekee työn toisen tilalla, ja jokaisen, joka antaa vakuuden tällaisissa olosuhteissa tehdystä työstä, on asetettava vakuudet; mutta jos hän tekee työn omalla maallaan, hän vain lupaa korvauksen. Tämän vuoksi Labeo katsoo, että sen, joka tekee naapurinsa maalla töitä, jotka liittyvät vesistöihin tai kanaviin, on asetettava vakuus, koska työ tehdään toisen maalla. Jos kuitenkin vaaditaan ehtoa, joka koskee jotakin jo rakennettua kohdetta, tuloksena on, että lupaus korvauksesta riittää, sillä tässä tapauksessa henkilö antaa tiettyssä määrin vakuuden oman omaisuutensa osalta.

186. Se, mitä on sanottu veden johtamisesta, on esitetty vain esimerkinomaisesti, mutta tämä ehto on sovellettavissa kaikenlaiseen työhön.

187. Paulus, Ediktistä, kirja LXXVIII.

Niiden, jotka korjaavat julkisia teitä, tulisi tehdä se aiheuttamatta vahinkoa naapureilleen.

188. Jos syntyy kiista siitä, onko henkilö, jolta vakuutta vaaditaan, omaisuuden omistaja vai ei, hänen on asetettava vakuus, johon liittyy hänen oikeuksiensa varauma.

189. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja XXVIII.

Jos talo, joka kuuluu sinulle ja minulle yhteisesti, rajoittuu toiseen taloon, joka on minun omaisuuttani, herää kysymys, onko sinun asetettava minulle vakuus sen vahingon varalta, joka omalle rakennukselleni voi aiheutua, jos yhteisesti omistamastani talosta uhkaa aiheutua minulle vahinkoa, eli sen osan osalta kyseisestä talosta, jonka omistat. Useat viranomaiset ovat hyväksyneet tämän mielipiteen. Näen siinä kuitenkin vaikeuksia, koska voin itse korjata oman taloni ja voin periä yhtiövastikkeessa tai osituskanteessa takaisin kaikki sen osasta aiheutuneet kulut. Sillä jos minulla on teidän kanssanne yhteinen rakennus, joka on huonossa kunnossa, ja te laiminlyötte sen korjaamisen, opettajamme kieltävät, että teidän olisi pakko antaa vakuus, koska voin itse tehdä korjaukset ja minulla on oikeus saada yhtiövastike- tai osituskanteella takaisin suhteellinen osuus minulle aiheutuneista kuluista; ja siksi vakuuden antamisesta ei olisi mitään hyötyä, koska voin saada korvauksen mahdollisesta menetyksestä muulla tavoin. On selvää, että kouluttajiemme kanta oli, että meidän olisi pidettävä korvausta uhkaavan vahingon varalta määrättyä sopimusta hyödyttömänä, jos toinen voi saada korvauksen menetyksestään muulla kanteella; tämän säännön katsotaan olevan sovellettavissa edellä mainittuun tapaukseen.

190. Ulpianus, On Sabinus, kirja XLII.

Uhattua vahinkoa koskevan vahingonkorvauskanteen perusteella ei myönnetä vuokralaiselle, koska hän voi menetellä vuokrasopimuksensa nojalla, jos kiinteistön omistaja estää häntä lähtemästä;

191. Paulus, On Sabinus, kirja X.

Edellytyksenä on aina, että hän on valmis antamaan vakuuden mahdollisesti kertyneestä vuokrasta; muutoin omistaja voisi oikeutetusti pitää omaisuutensa panttina. Mutta vaikka hän pitäisikin omaisuuden panttina ja se tuhoutuisi naapuritalon sortuessa, voidaan sanoa, että omistaja olisi vastuussa vuokralaiselle panttauskanteessa, jos hän olisi voinut tallettaa omaisuuden turvallisempaan paikkaan.

192. Ulpianus, On Sabinus, kirja XLII.

Kun kyseessä on puolustusmuurin purkaminen, on tutkittava, oliko se sovitettu kestävä sille asetetun painon.

193. Paulus, On Sabinus, kirja X.

Useat viranomaiset katsovat, että ollakseen sopiva puolustusmuurin on kestävä molempien talojen painot, jotka voidaan laillisesti sijoittaa sen päälle.

194. Ulpianus, On Sabinus, kirja XLII.

Sillä jos se ei kestäisi näitä painoja, se olisi purettava. Se, joka sen purkaa, ei saisi olla vastuussa, jos tästä syystä aiheutuu vahinkoa, ellei hän rakenna uutta muuria, joka on joko liian kallis tai ei ole riittävän hyvä tähän tarkoitukseen. Jos purettu muuri oli sopiva, kantajalla on oikeus korvausvaatimuksen nojalla nostaa kanteen sen verran kuin hänellä on ollut etua muurin säilyttämisestä. Tämä on kohtuullista, sillä jos muuria ei olisi pitänyt purkaa, hänen on rakennettava se uudelleen omalla kustannuksellaan. Lisäksi Sabinus sanoo, että jos joku on menettänyt tuloja muurin purkamisen vuoksi, ne on korvattava hänelle. Jos vuokralaiset lähtevät talosta tai jos he eivät voi majoittua taloon sopivasti, uuden muurin rakentaja on vastuussa.

195. Paulus, On Sabinus, kirja X.

Talon ostaja ei voi asianmukaisesti sopia korvauksesta ennen kuin hallintaoikeus on luovutettu hänelle; siitä syystä, että myyjä on velvollinen noudattamaan kiinteistön suhteen tiukkaa huolellisuutta, sikäli kuin se koskee ostajan oikeuksia. On varmaa, että tällainen sopimus voidaan tehdä silloin, kun myyjä ei ole millään tavalla syyllinen; esimerkiksi jos hän salli ostajan jäädä taloon epävarman omistusoikeuden nojalla ja kun hän oli lähdössä pois, hän antoi ostajalle talon haltuunsa.

196. Jos vakuutta ei ole asetettu pellon osalta, kantajan on saatava haltuunsa se osa pellosta, jossa on pelättävissä vahinkoa. Tämä johtuu siitä, että rakennusten osalta hyväkuntoiset osat voidaan purkaa niiden osien tieltä, jotka ovat rappeutuneet, mutta tämä ei päde tyhjiin maahan. On kuitenkin todettava, että hyvin suurten talojen osalta preetorin olisi joskus tutkimuksen jälkeen päätettävä, mihin rakennuksen osaan henkilö, jolle ei ole annettu vakuutta, olisi sijoitettava.

197. Kun uusi seinä pystytetään, kustannukset olisi laskettava sen jälkeen, kun niistä on vähennetty vanhan seinän kustannukset, jotta voidaan selvittää, jääkö ylimenevää määrää; tai jos jotain vanhaa seinää on käytetty uuden seinän rakentamisessa, sen arvo olisi vähennettävä arviota tehtäessä.

198. Pomponius, On Sabinus, kirja XXI.

Kun kahden talon välissä on puoliseinä, on tapana sopia uhkaavan vahingon varalta kunkin yksittäisen omistajan talosta; vakuus ei kuitenkaan ole välttämätön, paitsi jos toinen heistä rakentaa yksin ja työn vuoksi pelätään vahinkoa, tai jos toisella heistä on arvokkaampi talo kuin toisella ja hän kärsii suurempaa vahinkoa, jos seinä sortuu. Muutoin, jos riski on molemmilla osapuolilla yhtä suuri, on myös edelliseltä vaadittava sama määrä vakuutta, jonka toinen heistä on antanut naapurilleen.

199. Kun rakennuksen omistusoikeus on kiistanalainen, taakka vakuuden asettamisesta uhkaavan vahingon varalta on hallussaan olevalla osapuolella, koska hän voi periä maan omistajalta takaisin sen, mitä hän voi joutua maksamaan tätä tarkoitusta varten. Jos hän ei kuitenkaan aseta vakuutta, hallintaoikeus on annettava kantajalle, joka on vaatinut vakuutta uhkaavan vahingon varalta; sillä olisi epäoikeudenmukaista, että kantaja joutuisi luopumaan maasta, jonka hän pelkää kärsivänsä vahinkoa, etsiäkseen omistajaa.

200. Uhattua vahinkoa koskevaa ehtoa sovelletaan hyvin laajasti. Näin ollen tämä ehto on edullinen sille, jonka toisen maalle rakennettu talo on vahingoittunut. Se on edullinen myös maan omistajalle, jos tämä vahingoittuu siten, että koko maanpinta poistuu, sillä silloin hän menettää tulot, jotka hän olisi muuten saanut.

201. On laillista määrätä toisen nimissä, että omistajalle mahdollisesti aiheutuva vahinko otetaan mukaan. Sen, joka tekee sopimuksen, on kuitenkin annettava vakuus siitä, että omistaja ratifioi sopimuksen, ja sopimukseen on lisättävä asiamieheen viittaava poikkeus, kuten testamentteja koskevissa sopimuksissa. Jos vakuutta ei anneta, asiamies on kaikin keinoin asetettava hallintaan, jotta hänen asiamiestään koskeva poikkeus ei vahingoittaisi häntä.

202. Uutta muuria koskevaa kustannusarviota tehtäessä on otettava huomioon kustannukset, jotka eivät saisi ylittää kohtuullista summaa, ja vanhan muurin koristelu on otettava huomioon, jos kustannukset eivät siten lisäänty liikaa.

203. Ulpianus, On Sabinus, kirja XLIII.

Uhkaavan vahingon korvaamista koskevaa sopimusta tehtäessä ei pitäisi tehdä epämääräistä tai kohtuutonta arviota, kuten esimerkiksi stukatöistä tai seinämaalauksista; sillä vaikka näistä asioista on saattanut aiheutua suuria kustannuksia, uhkaavan vahingon korvaamista koskevassa sopimuksessa pitäisi silti tehdä maltillinen arvio, koska olisi noudatettava oikeudenmukaista keskitasoa eikä kenenkään kohtuutonta ylellisyyttä saisi rohkaista.

204. Kun vahinko aiheutuu puolisovalin viasta, yksi yhteisomistajista ei ole vastuussa toiselle aiheutuneesta vahingosta siitä syystä, että se on aiheutunut viallisesta, yhteisesti omistetusta omaisuudesta. Jos vahinko kuitenkin aiheutui siitä, että toinen heistä asetti* ing liian suuren painon sitä vasten tai sen päälle, on sanottava, että hän on yksin vastuussa vahingosta, joka aiheutui yrityksestä hyötyä itselleen. Jos seinä sortuu sen vuoksi, että molemmat osapuolet ovat asettaneet sille liian suuren taakan, Sabinus sanoo aivan oikein, että molemmat ovat vastuussa. Mutta jos toinen heistä menettää enemmän omaisuutta tai arvokkaampaa omaisuutta kuin toinen, on parasta katsoa, että kumpikaan heistä ei ole oikeutettu nostamaan kannetta toista vastaan, koska kumpikin asetti saman taakan puolustusmuurille.

205. Kun useat henkilöt nostavat kanteen velkakirjan perusteella, joka on annettu uhkaavan vahingon varalta, siitä syystä, että he ovat kärsineet vahinkoa suhteessa samaan omaisuuteen, esimerkiksi taloon, kunkin heistä ei pitäisi nostaa kannetta koko summasta vaan osuutensa mukaisessa suhteessa, koska vahinkoa, jota kaikilla on oikeus saada takaisin, ei ole aiheutunut jokaiselle kokonaisuudessaan vaan ainoastaan osasta; siksi Julianus sanoo, että kanne vain osasta on kunkin hyväksi.

206. Samoin, jos huonokuntoinen talo, joka uhkaa sortua, kuuluu useille henkilöille, voidaanko kanteen nostaa kutakin heistä vastaan koko summasta vai vain osasta? Julianus sanoo, ja Sabinus hyväksyy hänen mielipiteensä, että heitä vastaan on nostettava kanne siitä osuudesta, joka kullakin on omaisuudesta.

207. Jos useat talon omistajat vaativat vakuutta uhkaavan vahingon varalta, eikä kukaan heistä anna sitä, kaikki heistä olisi asetettava hallintaan samasta lähtökohdasta, vaikka heillä voi olla eri osuudet omaisuuden omistuksesta. Tämän toteaa myös Pomponius.

208. Pomponius, On Sabinus, kirja XXI.

Kun puolustusmuuria on korjattava, sen omistajan tulisi saada mahdollisuus tehdä työ, joka pystyy suorittamaan sen sopivimmalla tavalla. On myös todettava, että tätä sääntöä sovelletaan silloin, kun samaa tietä tai vesistöä korjataan kahden tai useamman henkilön toimesta.

209. Julianus, Digest, kirja LVIII.

Jos yhteisomistuksessa oleva orja tekee sopimuksen, jossa määrätään uhkaavan vahingon varalta, sitä pidetään samana kuin jos hänen isäntänsä olisi sopinut suullisesti heidän osuuksiensa osalta.

210. Alfenus Varus, Digest, kirja II.

Eräs mies lupasi korvauksen uhkaavan vahingonkorvauksen naapurilleen. Tuuli oli heittänyt hänen rakennuksestaan laatat naapurinsa rakennusten päälle ja rikkonut ne. Heräsi kysymys, oliko vahingonkorvauksia maksettava. Vastaus oli, että näin olisi tehtävä, jos onnettomuus johtui rakennuksen jostakin viasta tai heikkoudesta, mutta jos tuulen voima oli sellainen, että se olisi voinut purkaa jopa vahvasti rakennetut rakennukset, vahingonkorvauksia ei voitu periä. Ja vaikka määräyksessä olisi määrätty, että vahingonkorvaus olisi maksettava, vaikka jokin putoaisi, mitään ei katsottaisi pudonneeksi, jos jokin olisi pudonnut alas joko tuulen voimasta tai muusta ulkoisesta voimasta, vaan ainoastaan se, mikä putosi itsestään.

211. Mies, joka halusi rakentaa uudelleen puolustusmuurin, jonka hän omisti yhdessä naapurinsa kanssa, ennen kuin tämä purki sen, antoi tälle vakuuden uhkaavan vahingon varalta ja sai sen tältä. Kun seinä oli purettu, naapurin huoneissa asuneet vuokralaiset lähtivät, ja naapuri yritti periä seinän toiselta yhteisomistajalta vuokran, jota vuokralaiset eivät olleet maksaneet. Heräsi kysymys, voiko hän laillisesti esittää tällaisen vaatimuksen. Vastaus oli, että koska puolustusmuuria oltiin rakentamassa uudelleen, sen yhteisomistajien ei tarvinnut antaa toisilleen vakuutta, eikä toinen voinut missään olosuhteissa pakottaa kumpaakaan heistä siihen; mutta jos he antoivat vakuuden, he eivät silti voineet antaa sitä enempää kuin sen puolen, jonka kumpikin omisti, sillä kumpikaan heistä ei saisi antaa vakuutta edes vieraalle enempää, kun tämä aikoi rakentaa puolustusmuurin uudelleen. Koska molemmat olivat kuitenkin antaneet vakuuden koko summasta, muurin rakentajan oli vastattava kaikista vahingoista, joita naapurille aiheutui vuokranmenetyksen vuoksi.

212. Sama naapuri pyysi neuvoa, voisiko hän saada takaisin sen, mitä hän oli maksanut tästä tilistä, sillä hänen naapurinsa oli sopinut, että hän korvaa hänelle kaikki tappiot, joita hänelle mahdollisesti aiheutui siitä, mitä hän oli rakentanut, ja hän oli menettänyt ne rahat, jotka hän oli maksanut tekemänsä työn perusteella. Vastaus oli, että hän ei voinut tehdä näin, koska hänen kärsimänsä vahinko ei johtunut mistään rakennusvirheestä, vaan sopimuksesta.

213. Africanus, Kysymyksiä, kirja IX.

Vaadin, että annatte minulle takuun uhkaavan vahingonkorvauksen, ja te kieltäydyitte siitä. Ennen kuin käännyin preetorin puoleen, rakennuksenne kaatui ja aiheutti minulle vahinkoa. Se katsoi, että preetorin ei pitäisi tehdä asiassa mitään päätöstä ja että kärsin vahingon omasta tuottamuksestani, koska ryhdyin toimiin liian myöhään. Jos preetori kuitenkin päättäisi, että

teidän olisi asetettava minulle vakuus, ettekä te sitä tekisi, ja hän sitten määräisi minut ottamaan kiinteistön haltuuni ja rakennukseenne sortuisi ennen kuin saavun paikalle, katsottiin, että olisi noudatettava samaa sääntöä kuin jos vahinko olisi tapahtunut sen jälkeen, kun olin saanut kiinteistön haltuuni.

214. Saatuani omaisuuden haltuuni uhatun vahingon vuoksi sain sen omistusoikeuden hallussapidon kautta preetorin toisen määräyksen nojalla. Eräs velkoja halusi tämän jälkeen ajaa vaatimustaan talosta, joka oli pantattu hänelle. Katsottiin, eikä syyttä, että jos minulle oli aiheutunut kuluja talon korjaamisesta eikä velkoja ollut halukas korvaamaan niitä, hän ei saanut nostaa kannetta minua vastaan. Miksi tätä oikeutta ei siis voitaisi myöntää myös ostajalle, jos hän oli ostanut talon, joka oli pantattu? Näitä kahta tapausta ei voi perustellusti verrata toisiinsa, sillä talon ostanut on tehnyt kaupan vapaaehtoisesti, ja siksi hän olisi voinut ja hänen olisi pitänyt olla huolellisempi ja pakottaa myyjä antamaan hänelle vakuus; mutta tätä ei voida sanoa siitä, joka ei ole suorittanut korvausta uhkaavasta vahingosta.

215. Scaevola, Kysymyksiä, kirja XII.

Rakensitte talon, ja minä nostan kanteen teitä vastaan sillä perusteella, että teillä ei ole siihen omistusoikeutta. Te ette esitä mitään puolustusta. Minulle olisi myönnettävä hallintaoikeus, mutta ei siten, että talo puretaan välittömästi, sillä olisi epäoikeudenmukaista, että se tapahtuisi heti, vaan se olisi tehtävä tietyn ajan kuluessa, ellette osoita, että teillä oli oikeus rakentaa se.

216. Paulus, Lauseet, I kirja.

Kunnan asiamiehen velvollisuus on huolehtia siitä, että raunioiksi joutuneet talot rakennetaan omistajien toimesta uudelleen.

217. Jos talo on rakennettu uudelleen julkisin kustannuksin ja sen omistaja kieltäytyy maksamasta tähän tarkoitukseen maksettuja rahoja korkoineen tiettyyn päivämäärään asti, kaupunki voi laillisesti myydä talon.

218. Neratius, Pergamentit, kirja VI.

Jos kahden talon omistaja rajoittaa molemmille yhteisen käytävän käytön vain yhdelle talolle, se kuuluu vain sille talolle, jonka käyttöön se on rajoitettu, ei ainoastaan silloin, kun puut, joilla se on tuettu, ovat osa sitä, vaan myös silloin, kun ne kaikki tukeutuvat toisen rakennuksen seiniin. Lisäksi Labeo sanoo viimeisissä teoksissaan, että jos kahden talon omistaja on rakentanut molempiin taloihin liitetyn pylväspaikan ja tehnyt pylväspaikasta aukon toiseen taloon ja sitten myynyt toisen talon sen jälkeen, kun hän on velvoittanut sen tukemaan pylväspaikan, koko pylväspaikka kuuluu sille talolle, jonka myyjä on säilyttänyt, vaikka se ulottuu koko molempien talojen pituudelta ja sen poikki kulkevat puut, jotka tukeutuvat molemmilta puolilta sen talon seiniin, joka myytiin. Hän kuitenkin sanoo, että tätä sääntöä ei sovelleta, kun rakennuksen yläosa, jota ei

ole liitetty pylväsportaaseen ja jossa ei ole muuta sisäänkäyntiä, kuuluu muuhun taloon kuin siihen, johon pylväsportaasi tukeutuu.

219. Marcianus, On Informers.

Jos jonkun todistetaan myyneen talon tai sen osan purkutarkoituksessa ja myydäkseen materiaalit, on päätetty, että ostaja ja myyjä ovat kumpikin vastuussa siitä summasta, jolla talo myytiin. Jos myyjä kuitenkin luovuttaa talonsa marmorit tai pylviäät käytettäväksi johonkin julkiseen työhön, hän voi tehdä sen laillisesti.

Tit. 3. Oikeudesta velvoittaa naapuri ottamaan kakkua vedestä ja sadevedestä.

220. Ulpianus, Ediktistä, kirja XLIII.

Jos sadevesi aiheuttaa vahinkoa jollekin, hänellä on oikeus nostaa kanne, jolla hän voi pakottaa naapurinsa johtamaan sadeveden pois tiloiltaan. Sadevedellä tarkoitamme sitä, mikä putoaa taivaalta ja lisääntyy rankkasateen jälkeen, riippumatta siitä, aiheuttaako se vahinkoa itsestään vai, kuten Tubero sanoo, sekoittuuko se muuhun veteen.

221. Tämä kanne voidaan nostaa ennen kuin vahinkoa on aiheutunut ja sen jälkeen, kun on rakennettu jokin rakennus, jonka vuoksi vahinkoa pelätään aiheutuvan. Kanne tulee kyseeseen aina, kun vesi todennäköisesti aiheuttaa vahinkoa ihmisen toimesta, toisin sanoen aina, kun joku tekee jotakin sellaista, joka saa veden virtaamaan jollakin muulla tavalla kuin mihin se on luonnostaan tottunut, eli jos hän sallimalla veden juoksemisen saa aikaan sen määrän kasvamisen tai virtauksen nopeutumisen tai voimistumisen, tai jos hän rajoittamalla sitä saa sen ylivuotamaan. Jos vesi kuitenkin luonnostaan aiheuttaa vahinkoa, se ei voi johtaa kanteeseen.

222. Neratius sanoo, että eräs mies rakensi padon sulkemaan pois veden, joka tavallisesti virtaa suolta maalle; jos suo täyttyy sadevedellä ja se, kun hänen rakentamansa pato on kääntänyt sen sivuun, vahingoittaa hänen naapurinsa peltoa, hänet voidaan pakottaa poistamaan se tätä varten nostetulla kanteella.

223. Quintus Mucius sanoo, että tämä kanne ei koske työtä, joka tehdään auralla maan viljelyä varten. Trebatius sallii tämän poikkeuksen lisäksi vain silloin, kun auralla tehty työ tehdään ainoastaan paremman viljasadon saamiseksi eikä pelkästään maan hyväksi.

224. Kun ojia kaivetaan peltojen kuivattamiseksi, Mucius sanoo, että tämä tehdään viljelyä varten, mutta se ei saa aiheuttaa veden virtaamista yhtenä puronä; sillä ihmisellä on oikeus parantaa omaa maataan, mutta hän ei saa tehdä sitä vahingoittamalla naapurinsa maata.

225. Lisäksi, jos joku voi kyntää ja kylvää peltonsa tekemättä ojituskouruja, hän on vastuussa, jos hän tekee niitä, vaikka hänen voidaan katsoa tehneen sen maansa viljelyä varten. Mutta jos hän ei voi kylvää siemeniään avaamatta uurteita veden poisjohtamiseksi, hän ei ole vastuussa. Ofilius kuitenkin sanoo, että henkilöllä on oikeus kaivaa ojia maansa viljelyä varten, jos ne kulkevat kaikki samaa reittiä.

226. Serviuksen kirjoittajat sanovat, että jos joku on istuttanut pajuja, ja jos ne pysäyttävät veden virtauksen ja vahingoittavat naapurua, tämä voi nostaa kanteen tästä syystä.

227. Myös Labeo sanoo, että tämä kanne ei koske mitään, mitä tehdään viljan ja hedelmien keräämiseksi, eikä ole merkitystä sillä, millaista satoa tehdyllä työllä kerätään.

228. Sekä Sabinus että Cassius ovat sitä mieltä, että tämä kanne soveltuu kaikkeen ihmisen kädellä tehtävään työhön, ellei sitä tehdä maan viljelemiseksi.

229. He sanovat myös, että osapuoli on vastuussa tästä kanteesta, jos hän tekee maalleen minkä tahansa vesistön, jota kreikkalaiset kutsuvat helikoksi.

230. Samat viranomaiset sanovat, että sadeveden hallintaa koskevaa kannetta ei voida nostaa siellä, missä vesi virtaa luonnostaan, mutta jos se jonkin työn avulla käännetään takaisin tai putoaa alla olevalle maalle, kanne voidaan nostaa.

231. He sanovat myös, että jokaisella on oikeus pidättää sadevettä omalla tontillaan tai käyttää omaksi hyödykseen sellaista, joka virtaa naapurinsa tontilta, edellyttäen, että hän ei tee mitään töitä toisen maalla; sillä ketään ei kielletä hyötymästä mistään niin kauan kuin hän ei vahingoita jotakuta toista, eikä ketään voida asettaa vastuuseen tällä perusteella.

232. Lopuksi Marcellus sanoo, että jos joku kaivutyötä omalla maallaan tehdessään johtaa naapurinsa vesisuonta pois, häntä vastaan ei voida nostaa kannetta, ei edes ilkvallan perusteella. Ja on selvää, että hänellä ei pitäisi olla tällaista kanneoikeutta, jos hänen naapurinsa ei aikonut vahingoittaa häntä, vaan teki työn oman omaisuutensa parantamiseksi.

233. On muistettava, että tämän kanteen voi nostaa yläpuolella sijaitsevan maan omistaja alapuolella sijaitsevan maan omistajaa vastaan estääkseen luonnollisesti virtaavan veden valumisen hänen peltojensa yli jonkin rakennetun työn seurauksena, ja alapuolella sijaitsevan maan omistaja estääkseen häntä ohjaamasta vettä pois sen luonnollisesta kulusta.

234. On myös huomattava, että tämä kanne ei koskaan tule kysymykseen silloin, kun maaperän luonne aiheuttaa vahingon. Sillä (oikeastaan) vesi ei aiheuta vahinkoa, vaan maaperän luonne.

235. Lyhyesti sanottuna olen sitä mieltä, että tämä kanne voidaan nostaa vain silloin, kun sadevesi itse aiheuttaa vahingon tai kun se, kun sen on annettu kerääntyä, on vahingon aiheuttaja, eikä tämä tapahdu luonnollisesti vaan ihmisen toimesta; paitsi jos työ tehdään maanviljelytarkoituksessa.

236. Veden sanotaan lisääntyneen sateen vaikutuksesta, kun se muuttaa väriään tai sen määrä lisääntyy huomattavasti.

237. On myös muistettava, että tämä kanne voidaan nostaa vain silloin, kun vesi aiheuttaa jonkinlaista vahinkoa maalle, sillä sitä ei voida nostaa, jos se vahingoittaa rakennusta tai taloa kaupungissa; sillä jälkimmäisessä tapauksessa kanne voidaan nostaa sillä perusteella, että naapurilla ei ole oikeutta antaa veden tippua tai virrata tiloihimme. Siksi Labeo ja Cascellius sanovat, että tämänkaltainen kanne on erityinen kanne, ja kanne, joka koskee kanavia ja veden tippumista, on yleisluonteinen kanne, joka voidaan nostaa kaikkialla. Näin ollen kun vesi vahingoittaa maata, vastuullinen osapuoli voidaan haastaa oikeuteen, jotta hänet pakotetaan pitämään vesi oikeassa kanavassaan.

238. Emme kysy, mistä lähteestä vesi on peräisin; sillä jos vesi on peräisin julkisesta tai pyhästä paikasta ja kulkee naapurin maan läpi ja tämä jollain keinolla johtaa sen minun tilalleni, Labeo sanoo, että hän on vastuussa tästä kanteesta.

239. Cassius sanoo myös, että jos kaupungissa sijaitsevasta rakennuksesta tuleva vesi vahingoittaa joko maata tai rakennusta maaseudulla, kanne on nostettava sen lain nojalla, joka koskee kanavia ja veden tippumista.

240. Lisäksi Labeo toteaa, että jos pelloltani valuva vesi vahingoittaa kahden rakennuksen välissä sijaitsevaa maata, minua vastaan ei voida nostaa kannetta, jolla minut velvoitetaan huolehtimaan sadevedestä. Kanne voidaan kuitenkin nostaa, jos vesi virtaa tällaisesta paikasta minun maalleni ja vahingoittaa sitä.

241. Lisäksi, kuten silloin, kun mikä tahansa työ, joka on tehty siten, että sadevesi aiheuttaa minulle vahinkoa, voidaan nostaa tämä kanne; niinpä toisaalta herää kysymys, voidaanko tämänkaltainen kanne nostaa, jos naapurini tekee jonkin työn, jolla estetään veden valuminen tontilleni ja josta on hänelle hyötyä. Ofilius ja Labeo katsovat, että kanne ei voi tulla vireille, vaikka olisi etujeni mukaista, että minulla olisi pääsy veteen, koska kanne voidaan nostaa vain silloin, kun sadevesi aiheuttaa vahinkoa, ei silloin, kun siitä on hyötyä.

242. Jos naapuri poistaisi pystyttämänsä rakennelman ja sen poistamisen jälkeen luonnollista juoksuaan seuraava vesi vahingoittaisi alapuolella sijaitsevaa omistajalle kuuluvaa peltoa, Labeo katsoo, että tätä kannetta ei voida nostaa, koska

alapuolella sijaitsevalla maalla on ikuinen palvelusoikeus vastaanottaa luonnollista juoksuaan seuraava vesi. Labeo myöntää kuitenkin, että on ilmeistä, että jos vesi virtaa nopeammin tai kerääntyy kanavaansa, koska työ on poistettu, voidaan nostaa tällainen kanne.

243. Lopuksi hän sanoo, että on säädetty tiettyjä lakeja, jotka liittyvät maan erilaisiin olosuhteisiin, joten jos tietyillä alueilla on suuria vesikerääntymiä, voin saada luvan rakentaa padot tai kaivaa oja maillenne omaksi suojakseni. Jos kuitenkin mitään maata koskevaa ehtoa ei ole mainittu, on sen luonnollinen tila säilytettävä, ja alempi lohko on aina ylemmän lohkon alainen; ja tämä haitta on luonnollisesti kestettävä alempana sijaitsevan lohkon hyväksi ylemmän lohkon hyväksi, ja se on korvattava muilla eduilla; sillä koska kaikki ylemmän lohkon hedelmällinen maaperä kulkeutuu alempaan lohkoon, on myös siedettävä sen päällä virtaavan veden aiheuttamaa haittaa. Mutta jos kyseistä maa-aluetta koskevaa erityistä lakia ei löydy, vanhan tavan katsotaan korvaavan lain. Palvelussuhteiden osalta noudatamme nimittäin tätä sääntöä, jonka mukaan jos palvelussuhde ei ole todettu määrätyksi ja siitä on nautittu pitkään ilman pakkoa tai epävarmalla omistusoikeudella tai salaa, palvelussuhde katsotaan syntyneeksi kauan sitten vakiintuneen tavan tai lain nojalla. Näin ollen emme voi pakottaa naapuria rakentamaan patoja, mutta voimme itse rakentaa niitä hänen maalleen, ja saadaksemme nauttia tämänkaltaisesta palvelussuhteesta meillä on oikeus joko preetoriaanikanteeseen tai kieltoon.

244. Paulus, Ediktistä, kirja XLIX.

Lyhyesti sanottuna on olemassa kolme syytä, joiden perusteella alempi maa-alue voi olla alistettu ylemmälle; nimittäin laki, maan luonne ja muinainen tapa, jota pidetään aina lakina eli riitojen päättämiseksi.

245. Labeo ehdotti seuraavaa tapausta. Oli olemassa vanha oja, jonka tarkoituksena oli kuivattaa tiettyjä peltoja, eikä kukaan muistanut, milloin se oli tehty. Alla oleva naapuri ei puhdistanut sitä, ja tästä syystä vesi, joka oli estynyt kulkemaan, vahingoitti maatamme. Näin ollen Labeo sanoo, että alapuolella olevan maanomistajan voi nostaa kanteen, jotta hänet pakotetaan puhdistamaan oja itse tai jotta voitte palauttaa sen entiseen tilaansa.

246. Jos taas oja on rajaviivalla, eikä naapuri salli teidän puolellanne olevan osan puhdistamista, Labeo sanoo, että voitte nostaa tämän kanteen häntä vastaan.

247. Cassius toteaa, että jos julkiset viranomaiset ovat rakentaneet vesijohtotöitä veden johtamiseksi, tämä kanne ei käy päinsä, ja että asiat ovat samassa tilassa kuin silloin, kun muinaiset käytännöt ylittävät ihmisen muistin.

248. Ateius kuitenkin toteaa, että ylempänä oleva naapuri voidaan pakottaa puhdistamaan oja, jota pitkin vesi virtaa alempana olevan naapurin maalle, riippumatta siitä, onko sen rakentamisesta säilynyt muisto vai ei. Itse olen sitä mieltä, että tämä mielipide on hyväksyttävä.

249. Varus sanoo, että virtauksen voima on rikkonut naapurin maalla olevan padon, ja seurauksena on, että sadevesi aiheuttaa minulle vahinkoa. Hän katsoo, että jos pato oli luonnollinen, en voi nostaa tätä kannetta häntä vastaan pakottaakseni hänet korjaamaan padon tai salliakseni sen korjaamisen. Hän katsoo myös, että jos pato on rakennettu ihmisen toimesta ja jos muistetaan, milloin tämä on tehty, naapuri on vastuussa tästä kanteesta. Myös Labeo sanoo, että jos pato on rakennettu ihmisen toimesta, kanne voidaan nostaa sen korjaamisen vaatimista varten, vaikka ei muistettaisikaan, milloin se on rakennettu; sillä ketään ei voida tällä kanteella pakottaa tekemään jotain naapurin hyväksi, vaan ainoastaan estämään häntä vahingoittamasta häntä tai pakottamaan hänet sallimaan meidän tehdä se, mikä voidaan tehdä lain mukaan. Vaikka kanteen, jolla hänet pakotetaan huolehtimaan sadevedestä, ei voida nostaa, olen kuitenkin sitä mieltä, että minulla on oikeus praetoriaanikanteeseen tai kieltoon naapuriani vastaan, jos haluan, että hänen maalleen rakennetaan uudelleen pengeri, joka, jos se tehdään, hyödyttää minua eikä samalla aiheuta hänelle mitään vahinkoa. Tätä keinoa ehdottaa oikeudenmukaisuus, vaikka meillä ei olekaan lakia, joka antaisi siihen luvan.

250. Namusa sanoo, että jos maakerrostuma estää säännöllisessä kanavassaan virtaavan veden kulun ja estää sen vuoksi yläpuolella sijaitsevaa maata, voidaan nostaa kanne alapuolella sijaitsevan maan omistajaa vastaan, jotta tämä pakotetaan sallimaan kanavan puhdistaminen; sillä tämä kanne ei ole käytettävissä ainoastaan silloin, kun kyseessä on ihmisen toimesta tehty työ, vaan se koskee myös kaikkia esteitä, jotka eivät ole olemassa tahdostamme johtuen. Labeo ei ole samaa mieltä Namusan kanssa, sillä hän sanoo, että maan luonne voi muuttua itsestään; ja siksi, kun pellon luonne muuttuu tällä tavoin, molempien osapuolten pitäisi kestää se tyynesti riippumatta siitä, paraneeko heidän tilansa vai huononeeko se. Jos siis maan luonne muuttuu maanjärjestyksen tai myrskyn voimasta, ketään ei voida pakottaa sallimaan, että maa palautetaan entiseen tilaansa. Me noudatamme myös oikeudenmukaisuuden periaatteita tällaisessa tapauksessa.

251. Labeo lisää, että jos veden kerääntyminen kaivaa kuopan maallesi, naapurisi ei voi nostaa kanteita sinua vastaan veden ohjaamiseksi pois. On kuitenkin selvää, että jos oja on kaivettu lain mukaisesti tai oikeus siihen on vahvistettu tavon perusteella yli ihmismuistiin, tällainen kanne voidaan nostaa sinua vastaan pakottamaan sinut korjauksiin.

252. Labeo sanoo myös, että kun tiedustellaan, onko teos rakennettu ihmisen muistissa, ei pitäisi vaatia tarkkaa päivämäärää ja konsulista, vaan riittää, jos joku tietää, milloin teos on rakennettu, toisin sanoen jos asiasta ei ole epäilystä; ei myöskään ole välttämätöntä, että ne henkilöt, jotka muistavat sen, ovat elossa, vaan riittää, että muut ovat kuulleet niiden, jotka muistavat sen rakentamisen, kertovan asiasta.

253. Labeo sanoo myös, että jos naapuri kääntää virtaavan veden sivuun estääkseen veden pääsyn häneen ja näin tehdessään hänen naapurinsa kärsii vahinkoa, häntä vastaan ei voida nostaa kannetta veden pois ohjaamisesta sen juoksusta; sillä veden ohjaamiseksi on estettävä sen virtaaminen hänen tilallaan. Tämä näkemys on täysin oikea, jos hän ei ole toiminut vahingoittamistarkoituksessa vaan estääkseen itselleen aiheutuvan vahingon.

254. Olen myös sitä mieltä, että Ofiliuksen mielipide on oikea, nimittäin, että jos maanne on velkaa naapurinne maalle palvelusvelvollisuuden, jonka perusteella se saa vetensä, tämä kanne ei ole aiheellinen, ellei aiheutunut vahinko ole kohtuuton. Tästä seuraa, ja se on yhteneväinen Labeon mielipiteen kanssa, että jos joku luovuttaa naapurilleen oikeuden sallia veden virtaaminen maallaan, hän ei voi nostaa tällaista kannetta naapuriaan vastaan.

255. Ulpianus, Ediktistä, kirja LIII.

Trebatius kertoo, että eräs henkilö, jonka maalla oli lähde, perusti mainitsemansa lähteen läheisyyteen täyttäjäliikkeen ja salli veden, kun sitä oli käytetty tähän tarkoitukseen, virrata naapurinsa maalle. Hän sanoo, että hän ei olisi vastuussa naapurinsa nostamasta tällaisesta kanteesta, mutta monet viranomaiset katsovat, että jos hän rajoittaa veden kanavaan tai heittää siihen likaa, hänet voidaan estää tekemästä niin.

256. Trebatius on myös sitä mieltä, että jos lämpimän veden virtaus vahingoittaa jotakuta, hän voi nostaa tällaisen kanteen naapuriaan vastaan, mutta tämä ei pidä paikkaansa, sillä lämmin vesi ei ole sadevettä.

257. Jos naapuri, joka oli tottunut kastelemaan peltoa tiettyinä vuodenaikana, tekee siitä niityn ja aiheuttaa jatkuvalla kastelemisella naapurilleen vahinkoa, Ofilius sanoo, että hän ei ole vastuussa kanteesta uhkaavan vahingon tai sadeveden johtamisen vuoksi, ellei hän ole tasoittanut maata niin, että vesi kulkeutuu tällä tavoin nopeammin naapurinsa maalle.

258. On todettu, ja me hyväksymme tämän säännön, että henkilö ei ole vastuussa tästä kanteesta, paitsi jos hän tekee vahingon aiheuttavan työn omalla maallaan. Jos siis joku tekee töitä julkisella maalla, tämä kanne ei ole aiheellinen; ja se, joka ei ole varautunut uhkaavan vahingon varalta hankkimalla velkakirjan, ei voi syyttää ketään muuta kuin itseään. Jos työ kuitenkin tehdään sekä yksityisellä että julkisella maalla, Labeo sanoo, että tällainen kanne voidaan nostaa kaikesta.

259. Käyttöoikeuden haltija ei voi nostaa tällaista kannetta, eikä sitä voida nostaa häntä vastaan.

260. Sama, Ediktistä, kirja LIII.

Lisäksi, vaikka tämä kanne voidaan nostaa vain rakennelman omistajaa vastaan, Labeo sanoo silti, että jos joku rakentaa hautakammion ja siitä tuleva vesi vahingoittaa naapuria, on parempi ottaa käyttöön sääntö, jonka mukaan omistaja on vastuussa tästä kanteesta, vaikka hän olisi lakannut olemasta sellainen sen vuoksi, että maa on muuttunut uskonnolliseksi, sillä hän oli omistaja rakennelman pystyttämisen aikaan. Jos hänet tuomioistuimen määräyksellä pakotetaan palauttamaan rakennelma entiseen tilaansa, kanne hautakammion rikkomisesta ei tule kyseeseen.

261. Julianus sanoi myös, että jos sen jälkeen, kun kanne oli pantu vireille sen velvoittamiseksi huolehtimaan sadevedestä, ja se, jota vastaan oli nostettu kanne aiemmin aiheutuneista vahingoista ja kiinteistön palauttamisesta alkuperäiseen tilaansa, vieraannuttaa maan, tuomarin on tehtävä sama päätös, jonka hän olisi tehnyt, jos vieraannuttamista ei olisi tapahtunut; sillä sen jälkeen, kun maa oli vieraannut, tapaus pysyy samana, ja vahingonkorvauslaskelmaan on sisällytettävä myös kaikki ne vahingot, jotka olivat aiheutuneet sen jälkeen, kun vieraannuttaminen oli tapahtunut.

262. Julianus sanoo myös, että tämä kanne ei voi kohdistua keneenkään muuhun kuin kiinteistön omistajaan, ja näin ollen, jos vuokralainen pystyttää jonkin rakennelman ilman, että maan omistaja on siitä tietoinen, tämä ei ole velvollinen tekemään mitään muuta kuin sallimaan rakennelman hävittämisen. Vuokralainen voidaan kuitenkin Quod vi OMt clam -kiellolla velvoittaa palauttamaan kiinteistö entiseen tilaansa ja maksamaan mahdollisesti aiheutuneet vahingot. Jos omistaja kuitenkin haluaisi saada maanomistajalta vakuuden uhkaavan vahingon varalta, olisi täysin oikeutettua, että se annettaisiin hänelle.

263. Jos minä en kuitenkaan ole rakentanut tällaista rakennelmaa, vaan asiamieheni on tehnyt sen, ja naapurini kärsii vesivahingosta, kanne voidaan nostaa minua vastaan, aivan kuten vuokralainenkin. Agentti voi kuitenkin Julianuksen näkemyksen mukaan saada kanteen nostetuksi häntä vastaan Quod vi aut clam -kiellon nojalla myös sen jälkeen, kun omaisuus on palautettu entiseen tilaansa.

264. Paulus, Ediktistä, kirja XLIX.

Jos vuokralainen rakentaa omistajan tietämättä rakennelman, jonka avulla vesi vahingoittaa naapuria, Labeo katsoo, että vuokralainen on vastuussa interdictumin Quod

265. aut clam, ja että sadeveden hoitoa koskeva kanne voidaan nostaa maanomistajaa vastaan, koska vain hän voi palauttaa kiinteistön alkuperäiseen tilaansa; mutta tässä tapauksessa hänet voidaan pakottaa sallimaan sen palauttaminen vain, jos uhkaavan vahingon varalta on saatu sopimusehto, jossa on määrätty vahingonkorvausvelvollisuus. Jos hänelle aiheutuu kuluja omaisuuden palauttamisesta entiseen tilaansa, hän voi periä ne vuokralaiselta vuokrasopimuskanteella, ellei joku päättä, että hän ei voi tehdä niin, koska hänen ei ollut tarpeen palauttaa omaisuutta. Jos hän on kuitenkin toiminut maan omistajan määräyksestä, myös tämä on vastuussa kiellosta.

266. Ulpianus, Ediktistä, kirja LIII.

Jos naapurini yläpuolella oleva lähin naapuri rakentaa rakennelman, jonka kautta lähimmän naapurini maan yli valuva vesi aiheuttaa minulle vahinkoa, Sabinus sanoo, että voin nostaa kanteen joko välittömästi yläpuolellani olevaa naapuriani vastaan tai yläpuolellani olevaa naapuriani vastaan, jos ensin mainittu ei tee niin. Tämä mielipide on oikea.

267. Jos usean henkilön omistamalta maalta virtaava vesi aiheuttaa vahinkoa tai jos se vahingoittaa usean henkilön omistamaa maata, on päätetty, ja me hyväksymme saman säännön, että jos vesi kuuluu usealle omistajalle, kukin voi nostaa kanteen osuutensa mukaisesti, ja tuomio voidaan antaa suhteellisesti; tai jos kanne nostetaan useita henkilöitä vastaan, tuomio annetaan heitä vastaan erikseen heidän osuuksiensa mukaisesti.

268. Näin ollen herää kysymys, jos maastanne tuleva vesi aiheuttaisi vahinkoa teidän ja minun yhteisessä omistuksessani olevalle pellolle, voidaanko tämä kanne nostaa. Mielestäni se voi, kuitenkin siten, että vain osan vahingosta joutuu maksamaan se osapuoli, joka häviää asian.

269. Toisaalta, jos yhteisomistajien hallussa olevan pellon vesi vahingoittaa yhden heistä omistamaa maata, tällainen kanne voidaan nostaa, mutta sen nostanut osapuoli voi saada korvausta vain osuutensa suhteessa.

270. Jos joku ennen kanteen nostamista siirtää maan omistusoikeuden toiselle, hänellä ei enää ole oikeutta nostaa tällaista kannetta, vaan se siirtyy sille, jolle pelto kuuluu, sillä kanne koskee vahinkoa, joka voi tulevaisuudessa kohdistua omistajaan, vaikka työ on saatettu tehdä silloin, kun maa kuului entiselle omistajalle.

271. On muistettava, että tämä kanne ei ole reaalin vaan henkilökohtainen.

272. Tuomarin velvollisuutena on tämänkaltaisessa tapauksessa, jossa naapuri on tehnyt töitä, määrätä hänet palauttamaan kiinteistö entiseen tilaansa ja maksamaan kaikki vahingot, jotka ovat aiheutuneet sen jälkeen, kun asia on tullut vireille. Jos vahinko on kuitenkin aiheutunut ennen asian ratkaisemista, tuomarin on ainoastaan velvoitettava naapuri palauttamaan omaisuus alkuperäiseen tilaansa eikä maksamaan mitään vahingonkorvauksia.

273. Celsus sanoo, että jos rakennan jotakin, josta sadevesi voi aiheuttaa teille vahinkoa, minut voidaan velvoittaa poistamaan se omalla kustannuksellani. Jos joku muu, johon minulla ei ole valtaa, tekee näin, riittää, että sallin sinun poistaa rakennelman. Mutta jos orjani tai joku, jonka perillinen minä olen, tekee työn, minun on luovutettava orjani korvaukseksi; mutta jos henkilö, jonka perillinen minä olen, tekee sen, se on aivan sama kuin jos olisin itse pystyttänyt rakennuksen.

274. Tuomarin on arvioitava vahinko totuudenmukaisesti, toisin sanoen sen vahingon määrän mukaan, joka näyttää aiheutuneen.

275. Paulus, Ediktistä, kirja XVIII.

Se, jota vastaan nostetaan kanne, jolla hänet velvoitetaan huolehtimaan sadevesistä, ja joka on suorittanut työn*, joka tekee hänet tällaiselle kanteelle alttiiksi, joutuu liittymään asiaan, vaikka hän olisi valmis luopumaan siitä, koska häntä vastaan nostetaan henkilökohtaisesti omissa nimissään kanne, jolla hänet velvoitetaan poistamaan rakennelma.

276. Tapaus on erilainen vilpittömässä mielessä toimivan ostajan kohdalla, sillä hänet voidaan pakottaa vain sallimaan rakennelman hävittäminen; ja siksi, jos hän luopuu kiinteistöstä, häntä on kuultava, sillä hän tarjoutuu tekemään enemmän kuin häneltä vaaditaan.

277. Ulpianus, Ediktistä, kirja LIII.

Veden johtamisoikeutta myönnettäessä on saatava suostumus paitsi niiltä, joiden maalla veden lähde sijaitsee, myös niiltä, joilla on sen käyttöoikeus; toisin sanoen niiden henkilöiden suostumus, joille mainitun veden palvelusoikeus kuuluu. Tämä ei ole kohtuutonta, sillä heidän oikeutensa on vähentynyt, ja siksi heidän suostumustaan vaaditaan. Yleisesti ottaen on katsottu, että kaikkien niiden, joilla on oikeus itse veteen tai etuoikeus maahan, jonka läpi vesi virtaa tai jossa sen lähde sijaitsee, on saatava suostumus.

278. Paulus, Ediktistä, kirja XLIX.

Maan ehdollisessa myynissä on saatava sekä ostajan että myyjän suostumus, jotta voidaan olla varmoja siitä, että vesioikeuden siirto tapahtuu omistajan luvalla riippumatta siitä, jääkö omaisuus ostajan haltuun vai palautetaanko se myyjälle.

279. Suostumus vaaditaan siis sen estämiseksi, ettei omistajaa vahingoiteta hänen tietämättään, sillä sen, joka on kerran antanut suostumuksensa, ei voida katsoa kärsineen mitään vahinkoa.

280. Veden käyttöoikeuden siirrossa tarvitaan paitsi sen, jolle oikeus veteen kuuluu, myös maan omistajan suostumus, vaikka tämä ei tällä hetkellä voisikaan käyttää vettä, koska oikeus siihen voi myöhemmin palautua hänelle ehdottomasti.

281. Ulpianus, Ediktistä, kirja LIII.

Kun on useita omistajia samalla maalla, josta vesipuro saa alkunsa, on epäilemättä saatava kaikkien suostumus, sillä olisi epäoikeudenmukaista, jos yhden, kenties hyvin pienen osuuden omistavan, suostumus haittaisi muiden yhteisomistajien oikeuksia.

282. Katsotaanpa, voidaanko myöhempi suostumus saada. On todettu, että sillä ei ole merkitystä, edeltäkö suostumus veden johtamista vai seuraako se sitä, koska praetorin on otettava huomioon myös jälkikäteen annettu suostumus.

283. Labeo sanoo, että jos joki on kulkukelpoinen, praetorin ei pidä antaa lupaa siihen, että siitä otetaan niin paljon vettä, että se menettää kulkukelpoisuutensa. Samaa sääntöä sovelletaan, jos toinen joki tehdään kulkukelpoiseksi kyseisen joen veden avulla.

284. Paulus, Ediktistä, kirja XLIX.

Vesijohtoa ei voida laillisesti rakentaa niin, että se haittaa tieoikeutta. Myöskään henkilö, jolla on oikeus tieoikeuteen, ei voi laillisesti rakentaa siltaa nauttiakseen oikeudestaan. Mutta jos hän tätä tarkoitusta varten johtaa veden katettua eikä avointa kanavaa pitkin, vesi huononee, koska se jää maan alle, ja puro kuivuu.

285. Cassius sanoo, että jos vesi, joka virtaa yhteisomistuksessa olevalta maa-alueelta tai yhteisomistuksessa olevalla maa-alueella, aiheuttaa vahinkoa, yksi yhteisomistajista voi nostaa kanteen yhtä toisen maa-alueen omistajaa vastaan tai voi haastaa jokaisen heistä erikseen; tai toisaalta kukin heistä voi haastaa jonkun keskuudestaan tai he voivat kaikki erikseen haastaa toisensa. Jos yksi heistä nostaa kanteen ja vahinko arvioidaan ja maksetaan oikeudessa, muiden kanneoikeus lakkaa. Vastaavasti jos yksi heistä haastetaan oikeuteen ja suorittaa maksun, muut vapautuvat vastuusta, ja se, mitä hän on maksanut yhteisomistajiensa hyväksi, voidaan periä takaisin osituskanteella. Työn tekijä ei kuitenkaan voi nostaa kannetta osakkaita vastaan, koska sen, joka on vastuussa työstä, on korvattava kaikki aiheutuneet vahingot.

286. Proculus sanoo Feroxin toteavan, että jos tällainen kanne nostetaan yhtä useista yhteisomistajista vastaan, joka ei itse ole tehnyt työtä, hänelle on korvattava hänen kulunsa, koska hänellä on oikeus osituskanteeseen. Hän kuitenkin katsoo, että tämä yhteisomistaja voidaan velvoittaa ainoastaan sallimaan maan palauttaminen entiseen tilaansa, koska kantajan syyksi luetaan se, että hän ei haastanut oikeuteen henkilöä, joka oli suorittanut työn, ja koska on epäoikeudenmukaista, että se, joka ei ollut suorittanut työtä, veloitetaan palauttamaan maa entiseen tilaansa, koska hänellä on oikeus nostaa osituskanne. Mutta miten on meneteltävä, jos hänen kanssakumppaninsa ei ole maksukykyinen?

287. Julianus sanoo olevansa epävarma siitä, mihin menettelytapaan tuomarin olisi ryhdyttävä, kun rakennus, johon vahinko kohdistuu, kuuluu kahdelle yhteisomistajalle ja veden vahingoittama maa-alue kuuluu vain yhdelle. Jos maa-alue, jolla työ on tehty, kuuluu useammalle henkilölle, ja kanne nostetaan yhtä heistä vastaan, onko tuomio annettava kaikkia vastaan kaikista vahingoista, jotka ovat aiheutuneet sen jälkeen, kun asia on yhdistetty ja omaisuuden palauttamisesta alkuperäiseen tilaan on kieltäydytty; aivan kuten yhteisomistuksessa olevan orjan tapauksessa, jossa noxal-kanne nostetaan yhtä hänen omistajistaan vastaan, ja tuomio annetaan molempia vastaan, koska sen, mitä yksi heistä on maksanut, hän voi periä takaisin toiselle yhteisomistajalleen? Vai onko sanottava, että omistaja, jota vastaan nostetaan kanne osuutensa perusteella ja jota vastaan

annetaan tuomio aiheutuneista vahingoista ja siitä, ettei maata ole palautettu alkuperäiseen tilaansa, kuten tehdään uhkaavasta vahingosta nostetussa kanteessa, jossa useat henkilöt omistavat maan, jonka pelätään vahingoittuvan, ja vain yhtä heistä vastaan nostetaan kanne, vaikka teos, josta vahinkoa pelätään aiheutuvan, on jakamaton eikä itse rakennus eikä maaperä voi osittain aiheuttaa vahinkoa, omistaja, jota vastaan kanne nostetaan, voi kuitenkin saada tuomion, joka vastaa hänen osuuttaan omaisuudesta? Julianus katsoo, että kanteessa, jolla joku veloitetaan huolehtimaan sadevedestä, olisi meneteltävä samalla tavalla kuin uhkaavan vahingon varalta, koska molemmissa tapauksissa kanne ei ole nostettu jo aiheutuneen vahingon, vaan uhkaavan vahingon perusteella.

288. Jos sadeveden vahingoittama maa-alue kuuluu useammalle henkilölle, kukin heistä voi nostaa kanteen naapuriaan vastaan; mutta hän ei voi, sen jälkeen kun asia on yhdistetty, saada vahingonkorvausta aiheutuneesta vahingosta, joka on suurempi kuin hänen osuutensa. Jos maata ei myöskään palauteta entiseen tilaansa, tuomiota ei saa antaa kutakin yhteisomistajaa vastaan suuremmasta summasta kuin hänen osuutensa arvo on.

289. Ofilius sanoo, että yksi yhteisomistaja voi nostaa kanteen toista vastaan, jos vettä johdetaan toisen yksityisalueelta molempien yhteiselle maalle.

290. Trebatius on sitä mieltä, että jos kanne nostetaan ihmisen toiminnasta johtuvan työn vuoksi, maa-alueen on oltava by sen osapuolen, jota vastaan kanne on nostettu, on kaikin keinoin palautettava alkuperäiseen tilaansa. Jos maa kuitenkin vahingoittuu veden voimasta tai ojat täyttyvät soralla tai maa-aineksella, maan omistaja on vain velvollinen sallimaan, että tämä poistetaan.

291. Sama, Sabinuksesta, kirja XVI.

Ostajan sekä muiden perillisten (ellei kyseessä ole fiktiivinen kauppa) on joko palautettava kiinteistö alkuperäiseen tilaansa, jos he ovat siihen halukkaita, tai sallittava se; sillä on selvää, että kantajalle aiheutuu vahinkoa viivytystä. Työn suorittaneen henkilön yhteisomistaja on samassa asemassa, jos hänellä itsellään ei olisi mitään tekemistä työn kanssa. Samaa sääntöä sovelletaan myös silloin, kun maa hankitaan lahjoituksena tai testamenttina.

292. Gaius, Kaupungin preetorin määräyksestä; otsikko, Kanne, jolla on viittaus sadevedestä huolehtimiseen.

Myyjä tai lahjoittaja on kuitenkin vastuussa aiheutuneista vahingoista sekä kantajalle aiheutuneista kuluista kiellon Quod vi aut clam. kautta.

293. Paulus, Ediktistä, kirja XLIX.

Ateius sanoo, että jos joku, joka on rakentanut vahinkoa aiheuttavan teoksen, myy maan voimakkaammalle henkilölle ja lakkaa näin olemasta sen omistaja, häntä vastaan voidaan nostaa kanne *interdictum in Quod vi aut clam* nojalla, ja vuoden kuluttua voidaan häntä vastaan nostaa petokseen perustuva kanne.

294. Kun kanne nostetaan toisen velvoittamiseksi huolehtimaan sadevedestä, kysymys on siitä, johtuuko vahinko jostakin jo tehdystä teosta, ja näin ollen, jos osa maaperästä on jonkin maanpinnan vian vuoksi vajonnut, vaikka tästä syystä sadevesi aiheuttaisi vahinkoa alapuoliselle naapurille, kanne ei tule vireille. Samaa sääntöä sovelletaan myös silloin, kun maalalle laskeutuu jotain ihmisen toiminnasta johtuvaa.

295. Tässä kanteessa, samoin kuin uhkaavaa vahinkoa koskevissa kanteissa, otetaan huomioon odotettavissa oleva vahinko, kun taas lähes kaikissa muissa kanteissa maksetaan jo aiheutuneista vahingoista.

296. Ennen kanteen nostamista aiheutuneen vahingon osalta on nostettava kanne kielto *Quod vi aut clam* -määräyksen nojalla; ja sen osalta, joka voi tapahtua päätöksen tekemisen jälkeen, on asetettava vakuus uhkaavan vahingon varalta tai omaisuus on saatettava sellaiseen kuntoon, ettei vahingonvaaraa enää ole.

297. Uusi kanne on nostettava, jos työ on rakennettu sen jälkeen, kun asia on otettu käsiteltäväksi.

298. Sama, On Sabinus, kirja XVI.

Joskus poistetaan teos, joka on rakennettu sen jälkeen, kun asia on liitetty asiaan, kun sitä ennen rakennettua teosta ei voida poistaa tuhoamatta toista teosta.

299. Pomponius, On Sabinus, XX kirja.

Sen jälkeen, kun vahinkoa kärsineen maan myynti ja siirto on tapahtunut, ennen kuin tuomio on annettu tämänkaltaisessa kanteessa, myyjä voi silti saada tuomion nojalla vahingonkorvausta; ei siksi, että hän on kärsinyt vahinkoa, vaan siksi, että omaisuus on vahingoittunut, ja hänen on maksettava kaikki, mitä hän mahdollisesti saa takaisin ostajalle. Jos se, jota vastaan kanne nostettiin, kuitenkin myy maan ennen kuin vahinkoa on aiheutunut, kanne on nostettava joko välittömästi ostajaa vastaan tai vuoden kuluessa sitä vastaan, joka myi maan, jos hän teki sen välttääkseen tuomion.

300. Paulus, On Plautius, kirja XV.

Jos minulle myönnetään palvelusoikeus vedenottoon yöllä ja sen jälkeen saan toisella siirrolla myös oikeuden vedenottoon päivällä ja käytän lain määräämänä aikana etuoikeuttani vain yöllä, menetän palvelusoikeuden vedenottoon päivällä siitä syystä, että tässä tapauksessa on kyse kahdesta eri syistä johtuvasta palvelusoikeudesta.

301. On aivan oikein päätetty, että vettä ei voi johtaa kivisten akveduktien avulla, ellei tämä ole sisältynyt palvelusoikeuden myöntämiseen, sillä ei ole tavanomaista, että henkilö, jolla on vettä, johtaa sitä kivisen kanavan kautta. Tällaisissa tapauksissa voidaan kuitenkin tehdä se, mikä on tavanomaista, kuten esimerkiksi johtaa vettä putkien kautta, vaikka palvelusoikeuden myöntämisessä ei olisikaan mainittu mitään asiasta, edellyttäen aina, että siitä ei aiheudu vahinkoa maanomistajalle.

302. On päätetty, että veden johtamista koskeva palvelusoikeus voidaan myöntää, jos kahden maa-alueen välillä on yleinen tie; ja tämä on totta. Näin ei ole ainoastaan silloin, kun kahden maa-alueen välillä on yleinen maantie, vaan myös silloin, kun niitä erottaa yleinen puro, jos ajo- tai kulkuvesipalvelus voidaan perustaa siitä huolimatta, että yleinen puro erottaa kaksi maa-aluetta toisistaan, toisin sanoen silloin, kun puron leveys ei estä sen ylittämistä.

303. Sääntö on sama silloin, kun naapurini on velkaa servituutin maalleni, joka ei liity hänen maahansa, vaan liittyy toiseen minulle kuuluvaan maahan, koska voin nostaa kanteen häntä vastaan ja pitää kiinni oikeudestani kulkea hänen tilansa läpi sen takana olevalle maalleni, vaikka minulla ei ehkä olekaan välissä olevaan lohkooni liittyvää servituuttia; aivan kuten silloin, kun yleinen tie tai joki, jonka voi ylittää kulkemalla, sijaitsee kahden erillisen maa-alueen välissä. Mitään näistä palvelussuhteista ei kuitenkaan voida määrätä, jos välissä oleva maa-alue on pyhä, uskonnollinen tai pyhä, eikä sitä voi käyttää.

304. Jos sinun ja minun tilojesi välissä on kolmannelle osapuolelle kuuluva maa-alue, voin määrätä vedenottopalveluksen sinun maallesi, jos välissä olevan maa-alueen omistaja myöntää minulle tieoikeuden hänen tilojensa läpi; aivan kuten silloin, kun haluan saada ikuisen oikeuden ottaa vettä yleisestä purosta, joka muodostaa sinun maasi rajan, voit myöntää minulle tieoikeuden puroon.

305. Javolenus, On Cassius, kirja X.

Jos sadeveden aiheuttama vahinkoa aiheuttava rakennelma on pystytetty julkiselle paikalle, kanteen nostaminen ei ole mahdollista; mutta jos kaksi maa-aluetta on erotettu toisistaan julkisella paikalla, kanne voidaan nostaa. Tämä johtuu siitä, että ainoastaan omistaja on vastuussa tästä kanteesta.

306. Vettä ei voi johtaa yleisen tien poikki ilman keisarin suostumusta.

19. Pomponius, On Quintus Mucius, XIV kirja.

Labeo sanoo, että jos rakennan jonkin teoksen, eikä naapurini vastusta sitä, ja sen seurauksena hän kärsii vahinkoa sadevedestä, en ole vastuussa tällaisesta kanteesta.

307. Sama, On Sabinus, kirja XXXIV.

Tämä pätee kuitenkin vain silloin, kun häntä ei ole erehdytetty erehdyksen tai tietämättömyyden vuoksi, sillä se, joka erehtyy, ei anna suostumusta.

308. Sama, Quintus Muciukselta, kirja XXXII.

Jos vesi, jonka lähde on sinun maallasi, syöksyy suurella voimalla minun maalleni ja sinä pysäytät sen virtauksen niin, että se lakkaa virtaamasta minun mailleni, sinun ei katsota toimineen väkivaltaisesti, jos minulla ei ole oikeutta saada palvelusta veden käytöstä; etkä ole myöskään vastuussa kiellosta Quod vi aut clam.

309. Sama, eri kohtia, kirja X.

Jos maa-alueen käyttöoikeus on testamentattu, kanne sadeveden hoidon velvoittamiseksi on nostettavissa sekä sen perillisen puolesta että sitä vastaan, jolle omaisuus kuului. Jos käyttöoikeuden haltijalle aiheutuu haittaa jonkin suoritettun työn vuoksi, hän voi joskus vedota kieltoon Quod vi aut clam. Jos käyttöoikeudenhaltija ei voi nostaa kannetta, herää kysymys, pitäisikö hänelle omistajana myöntää kohtuullisuuskanne, jolla hän voi velvoittaa vesistön hoitoon, vai voiko hän myös väittää, että hänellä on oikeus nauttia omaisuudesta. Parempi mielipide on kuitenkin se, että olisi myönnettävä oikeudenmukainen kanne sadevedestä huolehtimisen velvoittamiseksi.

310. Sen, joka rakentaa uuden rakennelman, ei katsota palauttaneen kiinteistöä entiseen tilaansa, ellei hän katkaise sen veden kulkua, josta valitetaan.

311. Mutta vaikka käyttöoikeuden haltija rakentaisi työn, jonka kautta sadevesi voi aiheuttaa vahinkoa kenellekään, oikeuskanne kiinteistön omistajaa vastaan on aiheellinen; mutta herää kysymys, eikö käyttöoikeuden haltijaa vastaan olisi myönnettävä kohtuullisuuskanne, jolla hänet veloitetaan huolehtimaan vedestä. Parempi mielipide on, että kanne olisi hyväksyttävä.

312. Paulus, On Sabinus, kirja XVI.

Kaikki työt, jotka suoritetaan keisarin tai senaatin määräyksestä tai niiden henkilöiden toimesta, jotka ovat ensin tehneet maan viljelykelpoiseksi, eivät kuulu tämän kanteen piiriin.

313. Tämä kanne on käytettävissä myös valtion omistamien ja vuokraamien maiden osalta.

314. Myös yksityismailla purojen varsille tehdyt tasanteet ovat tämän kanteen kohteena, vaikka ne aiheuttaisivat vahinkoa purojen toisella puolella, edellyttäen, että ne on rakennettu ihmisen muistissa, eikä niiden tekemiseen ole ollut oikeutta.

315. Alfenus, Epitomes of the Digest by Paulus, kirja IV.

Mies, joka omisti toisen peltoa ylempänä sijaitsevan pellon, kynteli sen siten, että vesi kulkeutui uurteista ja harjuista alapuolella olevan naapurinsa maalle. Heräsi kysymys, voitaisiinko hänet velvoittaa kanteella, jossa häntä vaadittiin huolehtimaan sadevesistä, kyntämään eri suuntaan niin, etteivät uurteet kääntyisi kohti naapurin tiloja. Vastaus oli, että hän ei voinut tehdä mitään, mikä häiritsisi naapurin kyntämistä tämän haluamalla tavalla.

316. Jos joku kuitenkin kyntää vesistön poikki ja karhojen avulla vesi ohjautuu naapurin maalle siten, että se tukkii vesistön, hänet voidaan pakottaa avaamaan se tällä kanteella.

317. Mutta jos hän kaivaa ojia, joiden kautta sadevesi voi vahingoittaa naapuria, tuomioistuimien voi velvoittaa hänet täyttämään ojat, jos käy ilmi, että sadevesi voi myöhemmin aiheuttaa vahinkoa, ja tuomio voidaan antaa häntä vastaan, ellei hän tee niin; vaikka vesi ei ennen päätöksen tekemistä olisi vielä alkanut virrata ojien kautta.

318. Kun järvet joko nousevat tai laskevat, naapureilla ei ole oikeutta tehdä mitään vaikuttaakseen joko veden nousuun tai laskuun.

319. Julianus, On Minicius, kirja V.

Kun jonkun maalle on määrätty tieoikeus, siihen oikeutettu voi nostaa kanteen, jolla se velvoitetaan huolehtimaan sadeveden johtamisesta maan hyväksi, koska tieoikeutta vahingoittamalla myös maa vahingoittuu.

320. Scaevola, Opinions, kirja IV.

Scaevola esitti mielipiteenään, että niillä, joilla on oikeus tehdä oikeudellisia päätöksiä, on tapana sallia sellaisten vesijohtoväylien jatkuminen, joiden käyttö on aikojen saatossa vahvistettu, vaikka niiden olemassaolon perustana olevaa oikeudellista oikeutta ei voida osoittaa.

Tit. 4. Julkisten tulojen maanviljelijöistä, julkisten maiden vuokrauksesta ja menetyksistä.

321. Ulpianus, Ediktistä, kirja LV.

Praetor sanoo: "Jos julkisten tulojen maanviljelijä tai joku julkisten tulojen maanviljelijän perheeseen kuuluva henkilö ottaa väkisin haltuunsa jotakin hänen nimissään, eikä sitä palauteta omistajalle, myönnän kanteen sen kaksinkertaisesta arvosta, ja jos kanne nostetaan vuoden kuluttua, myönnän kanteen sen yksinkertaisesta arvosta. Myönnän kanteen myös, jos on aiheutunut vahinkoa tai jos väitetään, että on tapahtunut varkaus. Jos asianosaisia ei esitetä, myönnän kanteen isäntiä vastaan ilman, että heillä on etuoikeus luovuttaa orjansa korvaukseksi."

322. Tässä osastossa viitataan julkisten tulojen maanviljelijöihin. Ne ovat julkisten tulojen viljelijöitä, jotka käsittelevät julkisia varoja, ja he kantavat tätä nimeä riippumatta siitä, maksavatko he tietyn prosenttiosuuden valtiovarainministeriölle vai keräävätkö he veroa. Myös niitä, jotka vuokraavat omaisuutta valtiovarainministeriöltä, kutsutaan asianmukaisesti tulonviljelijöiksi.

323. Joku voi kysyä, mitä hyötyä kyseisestä ediktiosta on, aivan kuin preetori ei olisi toisaalla säätänyt varkauksista, vammoista ja väkivallalla tehdyistä ryöstöistä. Praetor kuitenkin katsoi, että olosuhteisiin nähden oli parasta antaa erityinen edikti veronmaksajia vastaan.

324. Tässä ediktissä määrätty rangaistus on joiltakin osin lievempi, sillä vahingonkorvaus määrätään kaksinkertaisena, kun taas väkivallalla tehdyssä ryöstössä se nelinkertaistetaan, kuten myös ilmeisen varkauden tapauksessa.

325. Lisäksi tulonhankkijalle annetaan valtuudet palauttaa väkivallalla anastettu omaisuus, ja jos hän näin tekee, hän vapautuu kaikesta vastuusta eikä häntä voida rangaista tämän ediktin tämän pykälän nojalla. Näin ollen herää kysymys, voiko joku nostaa kanteen veronmaksajaa vastaan, jos hän ei halua nostaa kannetta tämän asetuksen nojalla vaan yleisen lain nojalla, joka koskee omaisuuden ottamista väkivallalla, laittomalla vahingoittamisella tai varkaudella, voiko hän tehdä niin? On todettu, että hän voi, ja myös Pomponius on samaa mieltä, sillä olisi järjetöntä, että julkisten tulojen maanviljelijän oikeudellista asemaa pidettäisiin parempana kuin muiden henkilöiden asemaa.

326. Ediktissä mainittu termi "perhe" ei viittaa ainoastaan tulonhankkijoiden orjiin, vaan myös kaikkiin heidän talouteensa kuuluviin henkilöihin. Näin ollen, riippumatta siitä, työskentelevätkö heidän omat lapsensa vai muiden orjat verojen keräämisessä, he kuuluvat tämän ediktin piiriin. Jos siis veronmaksajan orja syyllistyy väkivaltaiseen ryöstöön, mutta ei kuulu veronkannossa työskentelevien joukkoon, tätä asetusta ei sovelleta.

327. Se, mitä preetori sanoo viimeisessä kohdassa, nimittäin: "Jos heitä ei tuoteta, myönnän kanteen heidän isäntiään vastaan ilman etuoikeutta luovuttaa heidät korvaukseksi", on tämän ediktin erityissäännös, koska jos orjia ei tuoteta, kanne myönnetään ilman etuoikeutta luovuttaa heidät korvaukseksi, riippumatta siitä, ovatko orjat isäntien hallussa vai eivät, ja riippumatta siitä, pystyvätkö he tuottamaan heidät vai eivät.

328. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja XXI.

Isäntä ei saa puolustaa poissaolevaa orjaansa.

329. Ulpianus, Ediktistä, kirja LV.

Jos isäntä ei tuota orjaa, häntä vastaan on nostettava noxal-kanne. Sen vuoksi tulonhankkijoiden olot ovat niin koettelevat, että heidän on valittava hyviä orjia tähän työhön.

330. Kun preetori sanoo: "isäntiä vastaan", meidän on ymmärrettävä tämä niin, että sillä tarkoitetaan veronkantajien työtovereita vastaan, vaikka he eivät ehkä olekaan heidän isäntiään.

331. Kantajan on mainittava etukäteen henkilö tai henkilöt, joita hän mahdollisesti haluaa esitettävän, jotta hänellä olisi oikeus nostaa kanne, jos näin ei tehdä. Vaikka hän sanoisi: "Esittäkää kaikki osapuolet, jotta voin tunnistaa syyllisen", häntä on mielestäni kuultava.

332. Jos useat orjat ovat syyllistyneet varkauteen tai vahingontekoon, olisi noudatettava sääntöä, jonka mukaan jos tulonhankkija maksaa yhtä suuren summan kuin jos vapaa mies olisi syyllistynyt rikokseen, hänet olisi vapautettava vastuusta.

333. Paulus, Ediktistä, kirja LII.

Jos tulonvartija, joka poisti omaisuuden väkisin, kuolee, Labeo sanoo, että kanne olisi myönnettävä hänen perillistään vastaan, joka hyötyi teosta.

334. Jumalallinen Hadrianus totesi Gallian kuvernööreille osoitetussa rescriptumissa Gallian kuvernööreille tarkoitettua omaisuudesta, jota kuvernööreillä oli tapana kuljettaa heidän käyttöönsä, että kun joku lähtee tekemään ostoja armeijaa komentavien tai maakuntia hallitsevien henkilöiden tai heidän asiamiestensä hyödyksi, hänen on allekirjoitettava käsin määräys ja lähetettävä se veronmaksajalle, niin että jos tämä siirtäisi jotakin enempää, kuin mitä hän oli saanut määräyksen, hänen on korvattava se.

335. Kaikkien tulojen keräämisessä otetaan tavallisesti huomioon naapuruston tapa, ja tästä säädetään keisarillisissa perustuslaeissa.

336. Gaius, Urbaanipreettorin ediktistä, otsikko: Maatalousyrittäjät tuloista.

Tässä ediktissä säädetään, että jos omaisuus palautetaan ennen kuin kysymys on liitetty, kanneoikeus lakkaa; silti tämän jälkeen voidaan nostaa kanne rangaistuksesta. Jos verovelvollinen on kuitenkin valmis palauttamaan sakon myös sen jälkeen, kun asia on tullut vireille, hänet on vapautettava vastuusta.

337. Voidaan kysyä, onko ediktissä säädetty kaksinkertaisen vahingonkorvauksen maksaminen kokonaan rangaistus, ja voidaanko sen jälkeen nostaa kanne omaisuuden takaisinperimisestä; vai sisältyykö omaisuuden takaisinperiminen kaksinkertaiseen vahingonkorvaukseen, jolloin rangaistus on vain yksinkertainen. Yleinen mielipide on, että omaisuus sisältyy kaksinkertaiseen vahingonkorvaukseen.

338. Modestinus, Rangaistuksista, kirja II.

Kun useat veronmaksajat ovat laittomasti vaatineet jotakin, ei kaksinkertaisen vahingonkorvauksen perimistä koskevaa kannetta moninkertaisteta, vaan kaikkien on maksettava osuutensa, ja se, mitä yksi ei voi maksaa, peritään toiselta, kuten jumalalliset Severus ja Antoninus totesivat eräissä rescriptumissa; sillä he katsoivat, että on suuri ero rikoksen tehneiden ja petoksen tekemiseen osallistuneiden henkilöiden välillä.

339. Papirius Justus, Konstituutioista, kirja II.

Keisarit Antoninus ja Verus totesivat eräissä rescriptumissa, että julkisista maista kannettavien verojen osalta kanteen kohteena oli oltava itse maa eikä sen haltija, ja että sen vuoksi haltijoiden oli maksettava kaikki erääntyneet verot, vaikka ne olisi maksettu ajalta, joka oli kulunut ennen kuin he saivat sen haltuunsa; ja että tällaisessa tapauksessa, jos he eivät tieneet, että vero oli erääntynyt maksettavaksi, heillä oli oikeus nostaa kanne.

340. Rescriptissä todettiin myös, että holhousmies vapautuisi takavarikointirangaistuksesta, jos hän maksaisi veron kolmenkymmenen päivän kuluessa.

341. Papinianus, Opinions, kirja XIII.

Rikos, joka koskee veron kiertämistä petoksella, siirtyy petokseen syyllistyneen henkilön perilliselle siinä määrin, että se aiheuttaa omaisuuden menetetyksi tuomitsemisen.

342. Jos yksi useista perillisistä veron kiertämiseksi poistaa osan yhteisestä omaisuudesta, muilta ei riistetä heidän osuuttaan.

343. Paulus, Sentences, kirja V.

Jos kilpailun kiihkeys saa julkisten tulojen viljelyä haluavan tarjoajan nostamaan tarjoustaan tavanomaista suuremmaksi, se on hyväksyttävä, jos korkeimman tarjouksen tekijä on valmis antamaan riittävän vakuuden.

344. Ketään ei voida vastoin hänen suostumustaan pakottaa vuokraamaan verojen keräämistä; ja siksi kun vuokra-aika oli päättynyt, on tehtävä uusi sopimus.

345. Ne veronmaksajat, jotka eivät ole tehneet sovintoa keräämistään veroista ja jotka haluavat tehdä uuden sopimuksen, eivät saa tehdä sitä ennen kuin he ovat maksaneet sen, mitä edellisen sopimuksen mukaan on maksettava.

346. Valtiovarainministeriön velallisia, samoin kuin kaupungin velallisia, kielletään tekemästä sopimusta verojen keräämisestä, jotta heidän vastuunsa ei lisääntyisi muusta syystä, elleivät he tarjoa vakuuksia, jotka kykenevät täyttämään velvollisuutensa.

347. Jos veronkannon osakkaat hoitavat virkaansa erillään, yksi heistä voi laillisesti pyytää, että hänelle siirretään toisen, tehtävään huomattavasti soveltuvan osuus.

348. Jos jotakin on lainvastaisesti vaadittu joko yleisöltä tai yksityishenkilöiltä, on vahinkoa kärsineille maksettava kaksinkertainen määrä; kaikki, mikä on kuitenkin kiristetty väkivallalla, on palautettava kolminkertaisen rangaistuksen kera, ja lisäksi heitä vastaan on nostettava poikkeuksellinen syyte; sillä ensinnäkin yksityishenkilöiden oikeus ja toiseksi yleisön etu vaativat sitä.

349. Veroja omaisuudesta, josta ei ole koskaan maksettu veroa, ei voida periä. Jos verovelvollisen maanviljelijän suopeus vapauttaa verosta omaisuuden, josta on ollut tapana maksaa, ei toista kielletä perimästä sitä.

350. On todettu, että armeijan käyttöön tarkoitettu omaisuus ei ole veronalaista.

351. Valtiokonttori on vapautettu veronmaksusta. Kauppiaat, joilla on tapana käydä kauppaa tavaroilla, jotka on ostettu valtiovarainministeriölle kuuluvilla varoilla, eivät kuitenkaan voi nauttia vapautusta verojen maksamisesta.

352. Hermogenianus, Epitomes, kirja V.

Maakuntien kuvernöörit, kuntien asiamiehet tai kansankokoukset eivät saa ilman keisarin valtuutusta määrätä veroja tai muuttaa, lisätä tai vähentää jo määrättyjä veroja.

353. Jos verovelvolliset maanviljelijät eivät ole maksaneet sitä, mitä he ovat velkaa valtiovarainministeriölle, heitä ei voida vapauttaa, vaikka heidän vuokrasopimuksensa olisi päättynyt; mutta heiltä voidaan periä korkoa, kun he ovat laiminlyöneet maksunsa.

354. Paulus, Opinions, kirja V.

Vihollisille ei saa kuolemanrangaistuksen uhalla myydä tulen sytyttämiseen käytettäviä piikiviä, rautaa, vehnää tai suolaa.

355. Hallituksen edustaja ei voi ilman keisarin valtuutusta ottaa vuokralaiselta pois julkisia maita, joita pidetään ikuisella vuokrasopimuksella.

356. Jos joko laivan omistaja tai joku matkustajista tuo laittomasti laivaan kauppatavaraa, valtiovarainministeriö voi takavarikoida sekä laivan että kauppatavaran. Jos päällikkö, ruorimies, luotsi tai kuka tahansa merimies tekee jotakin tällaista omistajan poissa ollessa, hänet on surmattava, ja kauppatavara on takavarikoitava, mutta alus on palautettava omistajalle.

357. Salakuljetetun kauppatavaran kaupasta syytteeseen asettaminen ulottuu myös syyllisen perilliseen.

358. Takavarikoidun omaisuuden omistajaa ei kielletä ostamasta sitä joko itse tai muiden henkilöiden välityksellä, joita hän on määrännyt ostamaan sitä.

359. Henkilöt, jotka ovat hyöttyneet suuresti julkisten tulojen viljelystä, ovat pakotettuja ottamaan ne takaisin samoilla ehdoilla, joilla ne aiemmin olivat heidän hallussaan, jos samaa määrää ei voida saada muilta.

360. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXXVIII.

Ei ole ketään, joka ei olisi tietoinen tulojen viljelijöiden röyhkeydestä ja röyhkeydestä, ja siksi preetori julkisti tämän ediktin heidän hillitsemisekseen.

361. "Jos jotakuta veronmaksajan talouteen kuuluvaa syytetään varkaudesta tai laittoman vahingon aiheuttamisesta eikä kyseistä omaisuutta esitetä, myönnän kanteen isäntää vastaan ilman etuoikeutta luovuttaa orja hyvityksenä."

362. On huomattava, että tässä tapauksessa termillä "kotitalous" tarkoitetaan veroviljelijän orjia. Jos kuitenkin toiselle kuuluva orja on vilpittömässä mielessä tulonvartijan palveluksessa, myös hänet luetaan mukaan. Ehkä näin olisi myös silloin, kun hän palvelisi vilpillisessä mielessä, sillä vaeltavia ja karkulaisia orjia palkkaavat usein tällaisiin töihin henkilöt, jotka tietävät, keitä he ovat. Näin ollen, jos vapaa mies palvelee hyvässä uskossa orjana, tämä määräys koskee myös häntä.

363. Tulonviljelijöiksi kutsutaan myös niitä, jotka vuokraavat julkisten maiden tulot.

364. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja XIII.

Nimityksen "tulonvaraiset maanviljelijät" alle kuuluvat myös ne, jotka vuokraavat tulot valtiolle kuuluvista suolakaivoksista, louhoksista ja kaivoksista.

365. Tämä edikti koskee myös sitä, joka vuokraa valtiolta verojen keräämisen kunnalta.

366. Se, jolla on palveluksessaan useita kapinallisia orjia, on vastuussa yhdenkin orjan teoista, jos hän myy tai manumitoi hänet tai vaikka orja lähtisi pakoon.

367. Mutta mitä on tehtävä, jos orja kuolee? Katsotaanpa, onko tulonhaltija vastuussa, kuten omasta teostaan. Mielestäni hänet pitäisi vapauttaa vastuusta, koska hänellä ei ollut valtaa tuottaa orjaa eikä hän ollut syyllistynyt petokseen.

368. Myönnämme tämän kanteen pysyväksi, ja se siirtyy perilliselle ja muille oikeudenomistajille.

369. Ulpianus, Disputations, kirja VIII.

Omaisuuksien takavarikointi verojen maksamatta jättämisen perusteella ulottuu myös perilliseen, sillä se, mikä takavarikoidaan, lakkaa välittömästi kuulumaan rikoksen tehneelle, ja sen omistusoikeus siirtyy valtiovarainministeriölle. Näin ollen menetetyksi tuomitsemista koskeva kanne voidaan nostaa perillistä vastaan, aivan kuten ketä tahansa haltijaa vastaan.

370. Alfenus Varus, Digest, kirja VII.

Kun keisari vuokrasi Kreetan saaren louhokset, hän lisäsi vuokrasopimukseen seuraavan lausekkeen: "Kukaan muu kuin tulojen maanviljelijä ei saa kaivaa, poistaa tai ottaa yhtään kiveä Kreetan saaren louhoksista maaliskuun idun jälkeen." Eräälle yksityishenkilölle kuulunut laiva, joka oli lastattu piikivillä ja joka oli lähtenyt Kreetan satamasta ennen maaliskuun idesiä, ajautui tuulen vaikutuksesta takaisin satamaan ja lähti toisen kerran maaliskuun idesin jälkeen. Neuvoa pyydettiin, olisiko kivet katsottava lainvastaisesti siirrettyiksi maaliskuun idien jälkeen. Vastaus oli, että vaikka satamien, jotka itsessään olivat saaren osia, olisi katsottava kuuluvan saareen, silti, koska alus, joka oli lähtenyt satamasta ennen maaliskuun idearvoja, ajettiin myrskyn vuoksi takaisin saareen ja lähti sieltä sen jälkeen pois, sen ei katsottu tehneen sitä lain vastaisesti; varsinkin kun on katsottava, että kivet oli siirretty pois ennen säädettyä aikaa, koska alus oli jo lähtenyt satamasta.

371. Marcianus, Tietolähteistä.

Joskus takavarikoitua orjaa ei pidä myydä, vaan omistajan on sen sijaan maksettava hänen arvioitu arvonsa. Jumalalliset Severus ja Antoninus nimittäin totesivat eräässä reskriptissä, että jos orja, jonka sanottiin hoitaneen isäntänsä liiketoimia, takavarikoidaan, häntä ei pidä myydä, vaan hänen arvioitu arvonsa on maksettava hyvän kansalaisen harkinnan mukaisesti.

372. Samat keisarit totesivat tässä reskriptiossa, että jos orja ei tee asianmukaista tiliä ja hänen osoitetaan tehneen itsensä takavarikoitavaksi tai hänen väitetään turmelleen isäntänsä vaimon tai syyllistyneen johonkin muuhun vakavaan rikokseen, keisarin sijaisen tulisi ottaa asia tutkittavakseen, ja jos orjan todetaan olevan syyllinen, hänen arvonsa tulisi arvioida ja hänet on luovutettava isännälleen rangaistavaksi.

373. Jumalalliset Severus ja Antoninus totesivat myös eräässä reskriptissä, että jos orjat ovat tehneet itsensä takavarikoitaviksi, heidän peculiumiaan ei oteta mukaan, ellei siihen kuuluva omaisuus ole itse tullut menetetyksi.

374. Jos joku ei ilmoita verovelvollisiksi orjia, joita hän kuljettaa joko myytäväksi tai työllistettäväksi, häntä rangaistaan konfiskaatiolla; tämä koskee kuitenkin vain vastahankittuja orjia, ei vanhoja. Vanhoja orjia ovat ne, jotka ovat olleet palveluksessa kokonaisen vuoden jossakin kaupungissa; uusiksi orjiksi katsotaan kuitenkin ne, jotka eivät ole olleet palveluksessa vielä vuotta.

375. Pakenevia orjia ei voida takavarikoida, koska he lähtivät pois ilman isäntänsä suostumusta. Tästä on nimenomaisesti säädetty keisarillisissa perustuslaeissa, sillä jumalallinen Pius totesi usein reskriptioissaan, että orjat eivät voineet paeta isäntiensä valvonnasta lähtemällä pakoon, jos nämä olivat haluttomia tai eivät tienneet asiasta.

376. Jumalallinen Hadrianus päätti, että vaikka henkilö voi vedota tietämättömyyteen, häntä voidaan kuitenkin rangaista menetetyksi tuomitsemisella.

377. Jumalalliset Marcus ja Commodus totesivat myös rescriptumissa, että verovelvollista ei voida syyttää siitä, ettei hän ole opastanut niitä, jotka rikkoivat lakia, vaan hänen on varottava, ettei niitä, jotka olivat halukkaita ilmoittamaan omaisuutensa verotusta varten, petetä.

378. Veronalaiset tavarat ovat seuraavat: kaneli, pitkä pippuri, valkopippuri, pentaspherum, barbaarilehti, costum, costamomum, nard, Turian cassia, cassiapuun puu, mirha, amomum, inkivääri, malabathrun, intialainen mauste, chalbane, benzoini, assafoetida, aloe, puu, arabialainen onyx, kardemoni, kanelipuu, pellava, babylonialaiset turkikset, parthialaiset turkikset, norsunluu, intialainen rauta, pellava, kaikki jalokivet, helmet, sardonyx, kristallit, hyasintit, smaragdit, timantit, safiirit, berylli, kallaini, intialaiset huumeet, sarmation-kangas, silkki ja musliini, maalatut kangasverhot, hienot kankaat, silkkitavarat, eunukit, intialaiset leijonat ja leijonattaret, urospuoliset ja naaraspuoliset pantterit ja leopardit, purppuravärit, villatuotteet, karminpunainen väriaine ja intialaiset hiukset.

379. Jumalalliset veljet totesivat eräässä rescriptissä, että jos lasti oli väistämättä alttiina huonolle säälle, sitä ei tästä syystä saisi takavarikoida.

380. Jumalallinen Pius totesi reskriptiossa, että jos henkilö, jonka sanotaan olevan alle kaksikymmentäviisivuotias, ilmoitti, että hänen orjansa olivat hänen omaan käyttöönsä, ja hän erehtyi pelkästään palauttamaan kyseiset orjat, hänet olisi vapautettava siitä.

381. Jumalalliset veljet totesivat myös eräässä reskriptissä, että jos jonkun orjat tulivat takavarikoitaviksi, ei petoksen vaan erehdyksen vuoksi, veronmaksajien tulisi tyytyä kaksinkertaiseen veron määrään ja palauttaa orjat omistajalleen.

382. Suuri Antoninus totesi eräässä rescriptumissa, että jos vuokralainen tai hänen omat orjansa pitivät laittomasti omistajan maalla asevalmistusta omistajan tietämättä, hän ei joutunut kärsimään mitään rangaistusta.

383. Jos joku tekee ilmoituksen veronmaksajalle eikä maksa veroa ja veronmaksaja palauttaa sen (kuten toisinaan on tapana), jumalalliset Severus ja Antoninus totesivat eräässä reskriptissä, että omaisuutta ei saa takavarikoida; sillä heidän mukaansa ei ole mitään syytä takavarikointiin sen jälkeen, kun ilmoitus on tehty, sillä se, mitä valtiovarainministeriölle on maksettava, voidaan periä veronmaksajien omaisuudelta tai heidän vakuuksiensa omaisuudelta.

384. Rangaistuksia ei voida periä perillisiltä, jos menettelyä ei ole aloitettu rikkomuksen tehneen henkilön elinaikana. Tätä sääntöä, kuten muitakin seuraamuksia, sovelletaan myös verotukseen liittyviin seuraamuksiin.

385. Jumalalliset Severus ja Antoninus totesivat eräissä reskriptissä, että jos veronmaksaja saa maksun suorittajan erehdyksestä enemmän kuin hänelle kuuluu, hänen on palautettava se.

Tit. 5. Lahjoituksista.

386. Julianus, Digest, kirja XVII.

Lahjoituksia on monenlaisia. Henkilö tekee lahjoituksen ymmärtäen, että omaisuus kuuluu heti vastaanottajalle eikä missään tapauksessa palaudu hänelle itselleen, ja hän tekee sen vain osoittaakseen vapaamielisyyttään ja anteliaisuuttaan. Tätä kutsutaan asianmukaisesti lahjoitukseksi. Toinen antaa jotakin ymmärtäen, että siitä tulee sen vastaanottajan omaisuutta vain, jos jotakin muuta tapahtuu. Tätä ei oikein kutsuta lahjoitukseksi, sillä se on ehdollinen lahja. Samoin kun joku antaa jotakin tarkoituksenaan, että siitä tulee välittömästi sen vastaanottajan omaisuutta, mutta jos jotakin joko tapahtuu tai ei tapahdu, hän toivoo, että se palautetaan hänelle; tätä ei oikein kutsuta lahjoitukseksi, vaan se on vain lahja, joka on riippuvainen ehdosta; kuten esimerkiksi lahjoitus mortis causa.

387. Kun siis voimme sanoa, että kihlautuneiden välinen lahjoitus on pätevä, käytämme termiä sen oikeassa merkityksessä ja ymmärrämme sillä kaikkea, mitä henkilö antaa, joka lahjoittaa sen vapaamielisyyden vuoksi, jotta se tulisi välittömästi sen omaisuudeksi, joka sen vastaanottaa, ja että hän ei missään tapauksessa halua, että se palautetaan hänelle. Ja kun sanomme, että mies antaa lahjoituksen kihlatulleen sillä edellytyksellä, että jos avioliittoa ei solmitakaan, lahja voidaan palauttaa, emme ole ristiriidassa aiemmin esitetyn kanssa, vaan tarkoitamme, että lahjoitus voidaan tehdä tällaisten henkilöiden välillä ja että se voi tulla pätemättömäksi tietyin edellytyksin.

388. Sama, Digest, kirja LX.

Kun isän valvonnassa oleva poika haluaa tehdä rahalahjoituksen, hän lupaa sen isänsä määräyksestä, ja lahjoitus on yhtä pätevä kuin jos hän olisi asettanut vakuuden.

389. Jos isä kuitenkin, joka aikoo lahjoittaa rahat Tiitukselle, määrää poikansa lupaamaan ne hänelle, voidaan sanoa, että on eriasia, jos poika on velkaa isälleen ja jos hän ei ole velkaa. Sillä jos hän on isälleen velkaa sen verran, mitä hän lupaa, lahjoitus katsotaan päteväksi, aivan kuten jos isä olisi määrännyt jonkun muun velallisen lupaamaan rahat.

390. Jos kuitenkin aion lahjoittaa rahaa Titiukselle ja käsken teitä, jotka aiotte lahjoittaa minulle saman suuruisen summan, lupaamaan sen Titiukselle, lahjoitus on kaikkien henkilöiden osalta täydellinen.

391. Erilainen oikeussääntö tulee sovellettavaksi, jos teidän määräyksellänne lupaan maksaa jollekulle, jolle te haluatte lahjoittaa, rahamäärän, jonka luulen olevani teille velkaa, sillä voin suojata itseäni petoksen perusteella tehtävällä poikkeuksella; ja lisäksi voin pakottaa sovittajan incerti-nimisen menettelyn avulla antamaan minulle vapautuksen velvoitteesta.

392. Samoin, jos lupaan määräyksellänne maksaa tietyn rahasumman, jonka uskon olevani teille velkaa, kolmannelle, jonka uskotte olevan velkojanne, voin estää vaatimuksen esittäjää tekemällä poikkeuksen petoksen perusteella; ja lisäksi voin käyttää incerti-nimistä menettelyä sovittajaa vastaan ja pakottaa hänet vapauttamaan minut sopimuksesta.

393. Jos Titius maksaa minulle rahasumman ilman mitään ehtoa, mutta sillä ehdolla, että se kuuluu minulle vasta, kun Seiuksesta tulee konsuli, rahasta tulee minun, kun Seius saa konsulin viran, vaikka lahjoituksen tekijä olisikin tuolloin mielisairas tai kuollut.

394. Jos joku, joka haluaa lahjoittaa minulle rahaa, antaa sen jollekin toiselle tuotavaksi minulle, ja tämä kuolee ennen kuin hän tekee sen, on sovittu, että rahan omistusoikeus ei siirry minulle.

395. Annoin Titiukselle kymmenen aureenin summan sillä ehdolla, että hän ostaisi sillä Stichuksen. Kysyn, jos orja kuolee ennen kuin hänet on ostettu, voinko saada kymmenen aureita takaisin millään kanteella. Vastaus oli, että tämä on pikemminkin tosiseikkoja kuin lakia koskeva kysymys, sillä jos annoin kymmenen aureeta Titiukselle, jotta hän ostaisi Stichuksen, enkä olisi antanut niitä hänelle muuten, ja Stichus kuolisi, voin periä summan takaisin kanteella. Jos minulla oli kuitenkin aikomus antaa kymmenen aureia joka tapauksessa Titiukselle, ja tällä välin hän ehdotti Stichuksen ostamista, ja minä ilmoitin, että annoin hänelle rahat, jotta hän voisi ostaa Stichuksen, sanomaani olisi pidettävä pikemminkin lahjoituksen syyinä kuin ehtona, jolla rahat maksettiin, ja jos Stichus kuolee, rahat jäävät Titiukselle.

396. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXVII.

Ja yleisesti ottaen tämä kysymys on otettava huomioon lahjoituksia tehtäessä, sillä on suuri ero siinä, oliko lahjoituksen tekemiselle jokin syy ja oliko asetettu ehto, josta lahjoitus on riippuvainen. Jos syy oli olemassa, omaisuutta ei voida periä takaisin; jos taas edellytys asetettiin, on syytä periä se takaisin.

397. Paulus, On Sabinus, kirja LXXII.

Luovutuksen voi täydentää myös osapuoli, joka puuttuu asiaan.

398. Ulpianus, On Sabinus, kirja XXXII.

Sen enempää kunnialliset kuin kunniaattomakaan lahjoitukset eivät ole kiellettyjä, jos ne tehdään kiintymyksen perusteella. Ne ovat kunniallisia, jos ne annetaan ansioituneille ystäville tai sukulaisille; kunniaattomia, jos ne annetaan huorille.

399. Sama, Sabinuksesta, kirja XLII.

Jos joku sallii minun lahjoituksena ottaa kiven pois omaisuudestaan, niin heti kun kivi on otettu pois, se on minun, eikä hän voi estää minua ottamasta sitä haltuuni kieltämällä sen poisviemisen, koska siitä tulee minun, ikään kuin luovutuksen kautta. On selvää, että jos joku, joka on ollut minun palveluksessani, louhii kiven, hän louhii sen minun puolestani. Jos kuitenkin joku ostaa kiven minulta tai vuokraa sen vastiketta vastaan siten, että voin sallia hänen louhia sen itselleen, ja ennen kuin hän tekee sen, muutan mieleni, kivi kuuluu edelleen minulle. Jos muutan mieleni jälkeensä, en voi peruuttaa hänen tekoaan, koska toimituksen oletetaan tapahtuneen silloin, kun hän louhi kiven omistajan suostumuksella. Mitä sovelletaan kiveen, olisi katsottava sovellettavan myös silloin, kun puu kaadetaan tai poistetaan juurineen vastaavissa olosuhteissa.

400. Sama, On Sabinus, kirja XLIV.

Isän valvonnassa oleva poika ei voi tehdä lahjoitusta, vaikka hänellä olisi peculiuminsa vapaa hallinto, sillä sitä ei myönnetä hänelle, jotta hän voisi menettää omaisuutensa.

401. Mutta entä jos hän jonkin hyvän syyn vaikuttamana tekee lahjoituksen? Voidaanko sanoa, että sen tekemiseen on laillinen peruste? Jälkimmäinen on parempi näkemys.

402. Katsokaamme taas, jos joku myöntäisi isän valvonnassa olevalle pojalleen peculiuminsa vapaan hallinnon ja lisäisi nimenomaan, että tämä tehdään, jotta hän voisi tehdä lahjoituksen; onko lahjoitus pätevä? En epäile, etteikö hän voisi tehdä pätevän lahjoituksen tällaisissa olosuhteissa.

403. Joskus valtuudet lahjoituksen tekemiseen voidaan päätellä henkilön asemasta; sillä jos oletetaan, että poika oli senaattorin asemassa tai hänet oli ylennetty johonkin muuhun asemaan, miksi ei voida sanoa, että hänen isänsä, kun hän antoi hänelle peculiuminsa vapaan hallinnon, myönsi hänelle myös etuoikeuden lahjoituksen tekemiseen siitä, ellei hän nimenomaisesti riistänyt häneltä valtuuksia tehdä niin?

404. Samasta syystä kuin isän valvonnassa olevalta pojalta kielletään lahjoituksen tekeminen inter vivos, häneltä kielletään myös lahjoituksen tekeminen mortis causa. Sillä vaikka hän voi tehdä lahjoituksen mortis causa isänsä suostumuksella, häntä kielletään tekemästä sitä, jos isä ei anna suostumustaan.

405. On kuitenkin muistettava, että jos joku saa tehdä lahjoituksen ilman, että on määrätty, että hän voi tehdä yhden mortis causan, hän ei saa tehdä sitä.

406. Kaikki nämä säännökset koskevat siviilielämässä olevia henkilöitä. Jos sotilaat ovat kuitenkin castrense tai quasi castrense peculium, he ovat sellaisessa asemassa, että he voivat tehdä sekä mortis causa -luovutuksen että inter vivos -luovutuksen, koska he ovat testamenttikiykyisiä.

407. Paulus, On Sabinus, XV kirja.

Raha, jonka vapautetut maksavat saadakseen vapautensa, ei ole lahjoitus, sillä siitä annetaan vastike.

408. Pomponius, On Sabinus, XXXIII kirja.

Kun jollekin annetaan lupa majoittua maksutta toisen talossa, sitä pidetään lahjoituksena; sillä sen, jolla on majoitus, katsotaan saavan lahjaksi vuokran, jota hän ei maksa. Lahjoitus voi olla pätevä myös ilman omaisuuden luovuttamista; kuten esimerkiksi silloin, kun teen lahjoituksena velalliseni kanssa sopimuksen siitä, etten vaadi häneltä maksua ennen kuin tietty aika on kulunut.

409. Lahjoitetusta omaisuudesta saatua tuloa ei lueta osaksi lahjoitusta. Jos kuitenkin annan sinulle, en omistusoikeuden maa-alueeseen vaan oikeuden sadonkorjuuseen, tämän katsotaan olevan lahjoitus.

410. Jos isän valvonnassa oleva poika tekee lahjoituksen isänsä määräyksestä tai suostumuksella, se on sama kuin jos isä itse olisi tehnyt sen, tai jos sinä lahjoittaisit omaisuuttani Titiukselle minun suostumuksellani omissa nimissäsi.

411. Kukaan ei voi tehdä lahjoitusta, ellei siitä, mitä annetaan, tule sen omaisuutta, jolle se tehdään.

412. Paulus, On Sabinus, kirja XV.

Lahjoitus voidaan asianmukaisesti tehdä henkilölle, joka on poissa, riippumatta siitä, lähetätkö jonkun viemään sen hänelle vai käsketkö häntä pitämään jotain, joka on hänen hallussaan. Jos hän ei kuitenkaan tiedä, että hänen hallussaan oleva omaisuus annetaan hänelle, tai jos hän ei ota sitä vastaan sen jälkeen, kun se on lähetetty hänelle, hänestä ei tule nimetyn

esineen omistajaa, vaikka hänen oma orjansa olisi lähettänyt sen hänelle; paitsi jos se on annettu jälkimmäiselle siinä tarkoituksessa, että siitä tulisi välittömästi hänen isäntänsä omaisuutta.

413. Gaius, Kaupungin preetorin perintöjä koskevasta ediktiosta.

Kun syntyy kiistaa lahjoituksen määrästä, ei naisorjien lapsia, satoa, vuokria eikä palkkaa katsota luettavan mukaan.

414. Ulpianus, Disputations, kirja III.

Joka sitoutuu tekemään lahjoituksen, voidaan jumalallisen Piuksen reskriptin mukaan haastaa oikeuteen vain sellaisesta määrästä, jonka hän pystyy maksamaan, sillä ensin on vähennettävä se, mitä hän on velkojilleen velkaa; mutta sitä, mitä hän on velvollinen antamaan samalla tavalla muille, ei saa vähentää.

415. Sama, Disputations, kirja VII.

Eräs henkilö, joka halusi tehdä minulle lahjoituksen, luovutti omaisuuden Titiuksen ja minun yhdessä omistamalleni orjalle, ja orja otti sen vastaan hankintana yhteisomistajakollegalleni tai teki sen meidän molempien puolesta. Heräsi kysymys, mitä pitäisi tehdä? Päätettiin, että vaikka orja otti omaisuuden vastaan tarkoituksenaan hankkia se yhteisomistajakollegalleni tai sekä itselleen että minulle, hän kuitenkin hankki sen minulle yksin. Sillä jos hän luovutti sen asiamiehelleni tarkoituksenaan hankkia se minulle, ja tämä otti sen vastaan hankkiakseen sen itselleen, sillä ei ole mitään vaikutusta hänen osaltaan, vaan hän hankkii omaisuuden minulle.

416. Julianus, Digest, kirja XVII.

Se, joka viljelee toisen maata lahjoituksen kautta, ei voi varata mitään niistä kuluista, joita hänelle mahdollisesti aiheutuu, koska hän luovuttaa omistajalle välittömästi oikeuden kaikkiin työvälineisiin, jotka hän ottaa maalle.

417. Marcianus, Institutes, kirja III.

Jumalallisten Severuksen ja Antoninuksen perustuslain mukaan lahjoitukset, jotka on tehty kuolemantuomion jälkeen, ovat päteviä, ellei vastaajaa tuomita.

418. Ulpianus, Opinions, kirja II.

Seuraavalla lausekkeella: "Perilliset ottakoot huomioon, että koko vaatekaappini ja kaikki muu omaisuuteni, joka minulla oli hallussani kuolinhetkelläni, on annettu vapaamatkustajilleni Niin ja Niin ja Niin ja Niin", omaisuuden omistusoikeus kuuluu vapaamielisen tulkinnan mukaan mainituille vapaamatkustajille.

419. Sama, Ediktistä, kirja LVIII.

Jos tuomioistuimen päätöksellä myönnetty omaisuus on sisällytetty uuteen määräykseen ja siitä on tehty vapautus lahjoituksen tekemistä varten, on todettava, että vapautus on pätevä.

420. Sama, Ediktistä, kirja LXXI.

Aristo sanoo, että kun jokin muu liiketoimi sekoitetaan lahjoitukseen, edellisestä kasvavaa velvoitetta ei ole tehty lahjoitukseen viitaten. Myös Pomponius sanoo olevansa samaa mieltä.

421. Hän sanoo myös, että Aristo on sitä mieltä, että jos luovutan sinulle orjan sillä ehdolla, että vapautat hänet vapaaksi viiden vuoden kuluttua, et voi toimia ennen kuin viisi vuotta on kulunut, koska lahjoituksen katsotaan sisältyvän kauppaan. Hän kuitenkin toteaa, että asia on toisin, jos luovutan orjan sinulle sillä ehdolla, että voit vapauttaa hänet välittömästi; sillä tässä tapauksessa ei ole kyse lahjoituksesta, ja näin ollen velvollisuus on olemassa. Pomponius kuitenkin sanoo, että ensinnäkin olisi selvitettävä osapuolten aikomus, sillä viiden vuoden määräaika ei ehkä ole määrätty lahjoituksen tekemistä varten.

422. Aristo sanoo myös, että jos orja luovutetaan lahjoituksen tekemistä varten sillä ehdolla, että hänet vapautetaan viiden vuoden kuluttua, ja orja kuuluu toiselle, voi syntyä epäily siitä, voidaanko orja hankkia anastamalla, koska tässä tapauksessa on olemassa lahjoituksen laji. Pomponius sanoo, että tämä kysymys koskee myös mortis causa -luovutuksia, ja hän on taipuvainen ajattelemaan, että jos orja on lahjoitettu sillä ehdolla, että hänet vapautetaan viiden vuoden kuluttua, voidaan katsoa, että hänet voidaan hankkia usukaption kautta.

423. Labeo sanoo, että jos joku antaa minulle toiselle kuuluvaa omaisuutta ja minulle aiheutuu siitä huomattavia kuluja, minkä jälkeen se häädetään, minulla ei ole tästä syystä oikeutta nostaa kannetta lahjoittajaa vastaan; mutta on selvää, että minulla on oikeus nostaa kanne häntä vastaan petoksen perusteella, jos hän on toiminut vilpillisessä mielessä.

424. Sama, Ediktistä, kirja LXXVI.

Käytäntömme on, että kun julkisissa asioissa syntyy kysymys lahjoituksesta, selvitämme vain sen, onko lahjoittaja antanut kaupungille lupauksen jostain oikeutetusta syystä vai ei; sillä jos hän teki sen vastineeksi jostakin saamastaan virasta, hän on vastuussa; muussa tapauksessa hän ei ole.

425. Labeo sanoo, että korvaus tämänkaltaisista palveluista ei kuulu lahjoituksiin; esimerkiksi jos ne on tehty ehdollisesti seuraavasti: "Jos tulen avuksenne; jos annan vakuuden puolestanne; jos käytätte palveluksiani tai vaikutusvaltaani liiketoimessa." Tämä ei kuitenkaan kuulu lahjoituksiin.

426. Lahjoitusta ei voi hankkia kukaan, joka ei ole halukas ottamaan sitä vastaan.

427. Jos joku lainaa rahaa Tiitukselle maksettavaksi Seiukselle, jolle hän haluaa sen lahjoitettavan, ja Tiitus maksaa sen Seiukselle vasta lahjoittajan kuoleman jälkeen; tuloksena on, että voidaan sanoa rahan kuuluvan Seiukselle, riippumatta siitä, tiesikö rahan maksanut, että lahjoittaja oli kuollut, vai oliko hän tietämätön siitä, koska raha kuului edelleen Seiukselle. Jos hän ei tiennyt, että lahjoittaja oli kuollut, hän vapautuu velvollisuudestaan, jos hän lainasi rahat maksettavaksi Seiukselle. Jos kuitenkin käsken sinua maksamaan tietyn rahasumman Tiitukselle, jolle aion lahjoittaa sen, ja sinä, joka et tiennyt, että olin kuollut, teet niin, sinulla on oikeus nostaa kanne valtuutuksen perusteella perillisiäni vastaan; mutta jos tiesit asiasta, sinulla ei ole oikeutta tähän kanteeseen.

428. Jos joku lainaa rahaa orjalle, ja orja, kun hän myöhemmin vapautuu, antaa uuden lupauksen maksaa se, tämä ei ole lahjoitus vaan velan tunnustaminen. Sama sääntö pätee myös holhottavaan, joka velkaantuu ilman holhoojansa valtuutusta, jos hän myöhemmin holhoojansa suostumuksella tekee uuden sitoumuksen.

429. Sopimuksia, jotka on tehty pätevää vastiketta vastaan, ei pidetä lahjoituksina.

430. Lopuksi Pegasos on sitä mieltä, että jos lupaan sinulle sata aureia sillä ehdolla, että vannot kantavasi nimeäni, se ei ole lahjoitus, koska lupaus on annettu vastiketta vastaan ja vastike on maksettu.

431. Marcellus, Digest, kirja XXII.

Jos suojelija on nimitetty perilliseksi osuuteen, johon hänellä on laillinen oikeus, ja hänen vapaamatkustajansa määrää hänet maksamaan tietyn rahasumman jollekin, ja hän lupaa tehdä sen luottamuksen saajan läsnä ollessa, häntä ei pakoteta maksamaan sitä, koska hän pelkää, että hänelle suojelijana lain mukaan kuuluva osuus pienenee. (1) Epäily voi herätä perillisen suhteen, joka testamentin tekijän tahdon mukaisesti lupaa maksaa perinnönsaajalle sen, mitä hänellä olisi oikeus pitää itsellään falcidialaisen lain mukaan, mutta paremman mielipiteen mukaan hän ei voi rikkoa velvollisuuttaan. Jos hän nimittäin suorittaa maksun, hänen katsotaan noudattaneen täsmällisesti testamentin tekijän tahtoa, eikä hänelle myönnetä

takaisinsaantikannetta; samoin kuin silloin, kun hän oli tehnyt aikaisemman sopimuksen ja toiminut vastoin testamentin tekijän tahtoa, jonka hän oli jo tunnustanut, hänen kanteensa on perustellusta syystä hylätty.

432. Celsus, Digest, kirja XXVIII.

Tehdäksesi minulle lahjoituksen sitouduit velkojalleni, jolle valtuutin sinut. Teko on pätevä, sillä velkoja saa sen, mihin hänellä on oikeus.

433. Jos kuitenkin määrään velalliseni sitoutumaan sinuun tehdäkseni sinulle lain sallimaa lahjoitusta suuremman lahjoituksen, herää kysymys, voidaanko sinut estää poikkeuksella lahjoituksen perusteella. Velalliseni ei voi vedota poikkeukseen teitä vastaan, jos nostatte kanteen, koska olen samassa asemassa kuin jos olisin antanut teille summan perittyäni sen velalliseltani ja te olisitte lainannut sen hänelle. Jos velalliseni ei ole maksanut rahoja, minulla on oikeus nostaa häntä vastaan kanne, jolla vaadin, että hän mitätöi kaiken sen, mitä hän on luvannut teille lain salliman summan ylittävältä osalta, niin että hän on vastuussa teille vain loppusummasta. Jos taas olette jo perineet velalliseltani koko summan, minulla on oikeus nostaa kanne teitä vastaan periäkseni takaisin lain määräämän summan ylittävän osan.

434. Modestinus, Erimielisyyksiä, kirja VIII.

On täysin oikeudenmukaista, että se, joka on luvannut rahasumman tai jotain muuta lahjoitusta varten, ei ole velvollinen maksamaan korkoa sen vuoksi, että rahan maksaminen on viivästynyt; ja tämä pätee erityisesti silloin, kun lahjoitus ei kuulu vilpittömässä mielessä tehtyjen sopimusten luokkaan.

435. Sama, Opinions, kirja XV.

Modestinus esittää mielipiteenään, että velkoja voi pelkällä sopimuksella kokonaan jättää perimättä tai pienentää myöhemmin maksettavan koron määrää ilman, että se vaikuttaa lahjoituksen pätevyyyteen sillä perusteella, että määrä on lainvastainen.

436. Modestinus on sitä mieltä, että henkilö, jonka mieli on vahingoittunut, ei voi tehdä lahjoitusta.

24. Javolenus, On Cassius, kirja XIV.

Poikkeus olisi myönnettävä sen takaajalle, joka lahjoituksen tekemistä varten lupaa lain sallimaa summaa suuremman rahasumman, jopa vastoin päämiehen suostumusta; sillä jos päämies ei ole maksukykyinen, takaaja menettää rahat.

437. Sama, Kirjeet, kirja VI.

Jos minä annan sinulle jotakin lahjoittaaksesi sen minun nimissäni Titiukselle, ja sinä annat sen hänelle sinun nimissäsi, luuletko, että siitä tulee hänen omaisuuttaan? Vastaus oli, että jos minä annan sinulle jotakin, jotta antaisit sen minun nimissäni Titiukselle, ja sinä annat sen hänelle omissa nimissäsi, niin lain teknisestä näkökulmasta katsoen siitä ei tule sen vastaanottajan omaisuutta, ja sinä olet vastuussa varkaudesta; mutta vapaampi tulkinta on, että jos nostan kanteen sitä vastaan, joka on vastaanottanut omaisuuden, minut voidaan estää poikkeusluvalla petoksen perusteella.

438. Pomponius, On Quintus Mucius, kirja IV.

Pelkkä tilityksessä oleva ilmoitus ei tee kenestäkään velallista; jos esimerkiksi haluamme tehdä lahjoituksen vapaalle henkilölle, voimme tehdä tilityksessämme ilmoituksen, että olemme sen velkaa, mutta mitään lahjoitusta ei kuitenkaan ymmärretä tehdyksi.

439. Papinianus, Kysymyksiä, kirja XXIX.

Eräs Aquilius Regulus -niminen nuori mies kirjoitti retoriikan opettajalleen Nikostratukselle seuraavasti: "Koska olet aina pysynyt isäni luona ja olet hyödyttänyt minua kaunopuheisuudellasi ja huolenpidollasi, annan ja sallin sinun asua ja käyttää tällaista ja tällaista asuntoa." Koska Regulus oli kuollut, Nikostratuksen oikeudesta huoneistoon kiisteltiin, ja kun hän kääntyi puoleeni, sanoin hänelle, että Reguluksen tekoa ei voitu pitää pelkkänä lahjoituksena, vaan että hän oli maksanut Nikostratukselle korvauksen hänen palveluksistaan ja myöntänyt hänelle tämän etuoikeuden korvauksena, ja että lahjoitusta ei näin ollen pitäisi pitää mitättömänä Reguluksen kuoleman jälkeiseltä ajalta. Jos Nikostratos olisi häädetty, hän olisi voinut kääntyä tuomioistuimen puoleen ja suojella itseään kieltotuomiolla samalla tavalla kuin käyttöoikeuden haltija, koska hän oli saanut asunnon käyttöönsä, koska hän oli saanut sen haltuunsa.

440. Sama, Opinions, kirja III.

Eräs isä lahjoitti hänelle jääneen tilan tyttärelleen, josta oli tullut hänen oma emäntänsä. Tyttären on tyydytettävä kuolinpesän velkojat, ja jos hän ei tee niin ja velkojat turvautuvat isäänsä vastaan, hänet voidaan velvoittaa praescriptis verbis -kanteella puolustamaan isäänsä velkojia vastaan.

441. Sama, Opinions, kirja XII.

Luovutuksen katsotaan tapahtuneen, jos omaisuutta annetaan, vaikka luovuttajaa ei ole pakotettu siihen minkään lain nojalla.

442. Eräs henkilö, jota kuulusteltiin oikeudessa, vastasi, että hänen holhoojansa perilliset eivät ole hänelle mitään velkaa. Esitin mielipiteeni, että näin tehdessään hän oli menettänyt kanneoikeutensa, sillä vaikka näiden sanojen voidaan ymmärtää viittaavan siihen, että kyseessä ei ole liiketoimi vaan lahjoitus, hän ei silti voi kiistää sitä, jos hän on tehnyt tunnustuksen oikeudessa.

443. Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan lahjoitus, jolla joku lahjoittaa osan vielä elossa olevan lähiomaisensa omaisuudesta, on mitätön. On kuitenkin katsottu, että jos lahjoituksen tehnyt henkilö myöhemmin perii perinnön prätorian lain nojalla, kaikki siitä johtuvat kanteet olisi evättävä häneltä, koska hänen toimensa niin kiireessä oli sekä hyvän moraalien että kansojen lain vastaista.

444. Marcianus, Tietolähteistä.

Häneltä olisi nimittäin riistettävä omaisuus, koska hän ei ole sen arvoinen.

445. Papinianus, Opinions, kirja XIII.

On vahvistettu, että jalkavaimolle tehtyjä lahjoituksia ei voida peruuttaa, sillä vaikka osapuolet myöhemmin solmisivat avioliiton, ei se, mikä aiemmin oli lain mukaan pätevä, jää vaille voimaa tai vaikutusta. Mutta kun kysyttiin, eikö avioliittoon liittyvää kunniaa ja kiintymystä ollut jo olemassa, vastasin, että tämä olisi määritettävä tarkastelemalla henkilöiden luonnetta ja heidän elämänyhteytensä luonnetta, sillä pelkkä kirjallinen sopimus ei ole avioliitto.

446. Kun äiti oli antanut tyttärensä aviomiehelle myötäjäisten lisäksi tiettyä omaisuutta, esitin mielipiteeni, että sen olisi katsottava tulleen annetuksi tyttärelle, joka itse oli läsnä ja luovutti sen aviomiehelleen; ja että äidillä, jota oli loukattu, ei ollut oikeutta saada omaisuutta takaisin, eikä hän voinut lain mukaan nostaa henkilökohtaista kannetta sitä varten, koska aviomies oli nimenomaisesti määrännyt, että mainittu omaisuus annettaisiin hänelle tytön eduksi myötäjäisten lisäksi; koska tämä lausuma ei ainoastaan osoittanut lahjoituksen luonnetta ja oli selvää, että omaisuutta ei ollut erotettu sen käytöstä, vaan osoitti myös, että kyseessä oli myötäjäisistä erillinen ja erillinen peculium. Tuomarin on kuitenkin päätettävä, saako äiti periä omaisuuden takaisin, jos hän oli oikeutetusti loukannut tytärtään, ja hänen on tehtävä päätös, jossa otetaan asianmukaisesti huomioon äitiä kohtaan osoitettava kunnioitus ja joka on yhteneväinen hyvän kansalaisen harkinnan kanssa.

447. Isän, joka lahjoitti tiettyjä orjia tyttärelleen, joka oli hänen hallinnassaan, eikä riistänyt tältä peculiumia, kun hän vapautti hänet, katsotaan täydellistyneen lahjoituksen myöhemmällä teolla.

448. Annoin käsitykseni, että jos omaisuus talletettiin temppeliin sillä ehdolla, että vain se, joka jätti sen sinne, tai Aelius Speratus, voi poistaa sen omistajan kuoleman jälkeen, sitä ei pidetä lahjoituksena.

449. Lahjoitukset eivät voi olla päteviä sen jälkeen, kun maanpetosrikos on tehty, koska myös perillinen on vastuussa, vaikka syyllinen kuolisi ennen tuomiota.

450. Scaevola, Opinions, kirja V.

Lucius Titius lähetti seuraavan kirjeen: "Niin ja näin niin ja näin niin ja näin, tervehdys. Voit käyttää tätä ja tätä asuntoa ja kaikkia sen yläpuolella olevia huoneita vastikkeetta, ja ilmoitan sinulle tällä kirjeellä, että voit tehdä niin suostumuksellani." Kysyn, voivatko kirjoittajan perilliset kieltää asunnon käytön? Vastaus oli, että esitettyjen tosiseikkojen mukaan kirjeen kirjoittaneen henkilön perilliset voivat muuttaa tämän aikomusta.

451. Hermogenianus, Epitomes of Law, kirja VI.

Joka on antanut uuden maksulupauksen sen jälkeen, kun hän on tehnyt sopimuksen lahjoituksen tekemisestä, voidaan haastaa oikeuteen lupaukseen perustuvassa kanteessa, mutta ei koko summasta, vaan vain siitä, minkä hän pystyy maksamaan; sillä on nimittäin päätetty, että on otettava huomioon maksulupauksen syy ja alkuperä eikä tuomarin toimivalta. Se, joka on saanut tuomion lahjoituksen perusteella ja jota vastaan nostetaan kanne tuomion täytäntöönpanemiseksi, voi kuitenkin hyvin perustellusti vaatia, että häntä vastaan nostetaan kanne vain hänen rahavarojensa rajoissa.

452. Jos rahaa on maksettu Tiitukselle lahjoituksena sillä ehdolla, että hän lainaa sen välittömästi lahjoittajalle, omistusoikeuden siirtymistä ei estetä; ja tästä syystä, jos sama raha lainataan lahjoittajalle, siihen syntyy uusi omistusoikeus.

453. Henkilöitä, jotka ovat mykkiä ja kuuroja, ei kielletä tekemästä lahjoituksia.

454. Kun joku haluaa tehdä lahjoituksen sinulle ja sinä aiot lahjoittaa saman esineen toiselle, lahjoitus on täydellinen, jos ensimmäinen lupaa sinun suostumuksellasi antaa sen toiselle; ja koska ensimmäinen ei ole antanut mitään toiselle, jonka toimesta hänet voidaan haastaa oikeuteen, häntä vastaan voidaan antaa tuomio koko summasta eikä siitä, minkä hän kykenee maksamaan. Samaa sääntöä noudatetaan silloin, kun se, jonka on määrä vastaanottaa lahjoitus, on siirtänyt lahjoittajan velkojalleen; sillä tässä tapauksessa velkoja hoitaa vain omaa liiketoimintaansa.

455. Paulus, Päätökset, kirja V.

Jos isä lainaa korkoa vastaan rahaa emansipoituneen poikansa nimissä tarkoituksenaan antaa se tälle lahjoituksena ja poika tekee kyseistä rahaa koskevan ehdon, ei ole epäilystäkään siitä, että lahjoitus on lain nojalla täydellinen.

456. Jos joku pelastaa jonkun henkilön rosvojen tai vihollisten käsistä ja saa häneltä siitä palkkioksi jotakin, tämänkaltainen lahjoitus on peruuttamaton, eikä sitä pitäisi nimittää palkkioksi huomattavasta suoritetusta palveluksesta; kuten on päätetty, että hengen pelastamiseksi tehdylle teolle ei pitäisi asettaa mitään rajaa.

457. Scaevola, Digest, kirja LI.

Eräs mies kirjoitti orjalle, jonka hän oli vapauttanut, seuraavasti: "Titius Stichukselle, hänen vapauttamalleen Stichukselle, tervehdys. Kun olen vapauttanut sinut manumitaatiosta, ilmoitan sinulle tällä omin käsin kirjoittamallani kirjeellä, että annan sinulle kaiken, mitä sinulla on luottoina, irtaimena omaisuutena ja rahana." Lisäksi hän teki saman vapaamiehen testamentilla perilliseksi kahteen kolmasosaan omaisuudestaan ja Semproniuksen perilliseksi jäljelle jäävään kolmasosaan; mutta hän ei testamentannut Stichukselle peculiumiaan eikä määrännyt, että hänellä olisi siitä kasvavat kanneoikeudet. Heräsi kysymys, olisiko Stichukselle myönnettävä kanne koko luottojen määrästä, mukaan lukien hänen peculiuminsa, vai olisiko se myönnettävä molemmille perillisille heidän perintöosuksiensa mukaisessa suhteessa. Vastaus oli, että esitettyjen tosiseikkojen perusteella kanne olisi myönnettävä molemmille heidän perintöosuksiensa mukaisessa suhteessa.

458. Lucius Titius antoi Maevialle lahjoituksena maa-alueen, ja muutamaa päivää myöhemmin ennen sen luovuttamista hän pantasi maan Seiukselle ja antoi sitten kolmenkymmenen päivän kuluessa Maevialle kyseisen maan haltuunsa. Kysyn, oliko lahjoitus täydellinen vai ei. Vastaus oli, että esitettyjen tosiseikkojen mukaan se oli täydellistetty, mutta velkojalla oli epäilemättä oikeus panttauksen mukaiseen oikeuteensa maahan.

459. Isoäiti lainasi rahaa pojanpoikansa Labeon nimissä ja peri aina korot, ja velkakirjat saivat Labeo, ja ne löytyivät myöhemmin hänen kuolinpesänsä varoista. Kysyn, onko lahjoituksen katsottava tulleen täydelliseksi. Vastaus oli, että koska velalliset olivat vastuussa Labeolle, lahjoitus oli täydellinen.

Tit. 6. Lahjoituksista ja muista hankinnoista mortis causa.

460. Marcianus, Institutes, kirja IX.

Lahjoitus mortis causa on sellainen, jossa asianosainen haluaa pitää omaisuuden itsellään sen sijaan, että hän luovuttaisi sen sille, jolle hän sen lahjoittaa, mutta haluaa mieluummin, että lahjoituksen saaja saa sen mieluummin kuin hänen perijänsä.

461. Telemakos antaa tämänkaltaisen lahjoituksen Piraeukselle, Homeros. 2. Ulpianus, Sabinuksesta, kirja XXXII.

Julianus sanoo Digestin seitsemännessätoista kirjassa, että oli olemassa kolmenlaisia mortis causa -luovutuksia. Ensimmäisessä tapauksessa lahjoittaja, joka ei pelkää kuolevansa, tekee lahjoituksen yksinomaan kuolemaansa silmällä pitäen. Hän sanoo, että toinen mortis causa -lahjoituksen laji on sellainen, jossa joku, jota välitön kuolemanodotus häiritsee, tekee lahjoituksen, jolloin esineestä tulee välittömästi sen vastaanottajan omaisuutta. Hän sanoo, että kolmannenlainen lahjoitus on sellainen, jossa kuolemasta pelkäävä ihminen ei anna omaisuutta niin, että sen omistusoikeus siirtyy välittömästi siihen oikeutetulle, vaan määrää, että se kuuluu hänelle lahjoittajan kuoleman jälkeen.

462. Paulus, On Sabinus, kirja VII.

Mortis causa -luovutuksen tekeminen on laillista paitsi silloin, kun henkilö saa siihen syyn terveytensä heikkenemisen vuoksi, myös silloin, kun on olemassa vaara lähestyvistä kuolemasta, joko vihollisten tai rosvojen käsissä, tai jonkun voimakkaan miehen julmuuden tai vihan vuoksi, tai kun joku on lähdössä merimatkalle;

463. Gaius, Päivän tai kultaiset asiat.

Tai matkustaa vaarallisten paikkojen kautta,

464. Ulpianus, Institutes, kirja II.

Tai jos vanhuus uuvuttaa:

465. Paulus, Sabinuksesta, kirja VII.

Kaikki nämä olosuhteet viittaavat uhkaavaan vaaraan.

466. Ulpianus, Sabinuksesta, kirja XXXII.

Jos joku, joka on tuomittu kuolemanrangaistukseen johtavasta rikoksesta, tekee lahjoituksen mortis causa, lahjoitus mitätöidään epätäydellisenä; tosin muut lahjoitukset, jotka hän on tehnyt ennen epäilyä siitä, että hän oli alttiina tällaiselle rangaistukselle, voivat olla päteviä.

467. Sama, On Sabinus, kirja VII.

Jos joku, saatuaan rahasumman, hylkää omaisuuden, riippumatta siitä, siirtyykö se sijaiselle vai periikö perillinen sen testamentin perusteella, hänen katsotaan saaneen rahat mortis causa; sillä kaikki, mikä hankitaan jonkun kuoleman johdosta, hankitaan mortis causa. Julianus omaksuu tämän näkemyksen, ja me käytämme sitä. Jos nimittäin orja, jonka on määrä vapautua tietyllä ehdolla, saa jotakin ehdon täyttämiseksi tai jos testamentinsaaja saa jotakin mortis causa tai jos isä antaa jotakin poikansa tai sukulaisensa kuoleman johdosta, Julianus toteaa, että se on hankittu mortis causa.

468. Näin ollen hän sanoo, että lahjoitus voidaan tehdä siten, että se palautuu lahjoittajalle, jos sairas henkilö toipuu.

469. Paulus, On Sabinus, kirja III.

Jokainen saa hankkia lahjoituksen mortis causa, jolla on oikeus saada testamentti.

470. Ulpianus, On Sabinus, XXIV kirja.

On vakiintunut, että se, jolle lahjoitus mortis causa tehdään, voidaan korvata siten, että hän voi luvata omaisuuden jollekulle toiselle, jos tämä ei voi itse hankkia sitä tai ei voi sitä hankkia jollakin muulla ehdolla.

471. Sama, On Sabinus, kirja XIII.

Isä voi laillisesti tehdä lahjoituksen poikansa kuoleman johdosta, jopa poikansa avioliiton olemassaolon aikana.

472. Sama, On Sabinus, kirja XLIV.

Kun nainen vilpillisesti pyytää saada syntymättömän lapsensa nimissä omaisuuden haltuunsa ja saa tämän puolesta rahaa suosiakseen sijaista tai sulkeakseen määrätyn perillisen pois jostain syystä, Julianus totesi usein, että hän on saanut nämä rahat mortis causa.

473. Julianus, Digest, kirja XVII.

Jos annan toiselle kuuluvaa omaisuutta lahjoituksena mortis causa ja se sittemmin hankitaan anastamalla, todellinen omistaja ei voi saada sitä takaisin, mutta minä voin tehdä sen, jos saan terveyteni takaisin.

474. Marcellus sanoo, että mortis causa -luovutusten yhteydessä voi syntyä tosiasioihin liittyviä kysymyksiä, sillä lahjoitus voidaan tehdä siten, että jos lahjoittaja kuolee sairauteensa, sitä ei palauteta; tai että se palautetaan, jos lahjoittaja muutettuaan mieltään haluaa, että se palautetaan hänelle, vaikka hän kuolisi samaan sairauteen. Tällainen lahjoitus voidaan tehdä myös siten, että sitä ei palauteta, ellei henkilö, joka sen saa, kuole ensin. Mortis causa -luovutus voidaan tehdä siten, että omaisuutta ei palauteta missään tapauksessa, toisin sanoen ei edes siinä tapauksessa, että luovuttaja toipuisi terveydentilastaan.

475. Julianus, Digest, kirja XVIII.

Jos maa-alue lahjoitetaan mortis causa ja siitä aiheutuu tarpeellisia ja hyödyllisiä kuluja, osapuolet, jotka nostavat kanteen maan takaisin saamiseksi, voivat olla esteellisiä petoksen perusteella, elleivät he korvaa lahjoittajalle kyseisiä kuluja.

476. Sama, Digest, XXVII kirja.

Marcellus sanoo, että kun isän valvonnassa olevat, armeijassa palvelevat pojat ovat saaneet rajoittamattoman oikeuden määrätä omaisuudestaan testamentilla kenelle tahansa valitsemalleen henkilölle, voidaan katsoa, että he ovat vapautettuja myös tavanomaisten muodollisuuksien noudattamisesta, joita edellytetään mortis causa -luovutuksissa. Paulus toteaa tähän viitaten, että keisarillisissa perustuslaeissa on vahvistettu, että lahjoitukset mortis causa voidaan peruuttaa samalla tavalla kuin testamentit.

477. Julianus, Digest, XXIX kirja.

Lahjoitus mortis causa voidaan peruuttaa myös silloin, kun on vielä epävarmaa, voiko lahjoittaja toipua terveydentilastaan vai ei.

478. Sama, Digest, kirja XLVII.

Vaikka velallisella ei ehkä olisikaan ollut aikomusta pettää velkojiaan, hänen lahjoituksensaaja voi menettää hänelle mortis causa annetun omaisuuden; sillä koska maksukyvyttömän henkilön testamentilla testamentatut perinnöt ovat ehdottomasti mitätöitävissä, voidaan katsoa, että myös tällaisissa olosuhteissa tehdyt lahjoitukset mortis causa olisi mitätöitävä, koska ne muistuttavat testamenttia.

479. Sama, Digest, kirja LX.

Saamme lahjoituksen mortis causa paitsi silloin, kun joku antaa sen kuolemansa johdosta, myös silloin, kun hän asettaa lahjoituksen riippuvaiseksi toisen kuolemasta, kuten esimerkiksi jos joku antaa Maeviukselle lahjoituksen poikansa tai veljensä kuoleman varalta sillä ehdolla, että jos jompikumpi heistä toipuu sairaudestaan, omaisuus palautetaan hänelle, mutta jos jompikumpi heistä kuolee, se kuuluu Maeviukselle.

480. Jos teette minulle lahjoituksen mortis causa määräämällä velallisenne maksamaan velkojalleni, minulla on joka tapauksessa oikeus saada niin paljon rahaa kuin vapauttaa minut vastuusta velkojalleni. Jos kuitenkin teen velallisenne kanssa sopimuksen, minun katsotaan olevan oikeutettu vain siihen määrään, jonka velallinen pystyy maksamaan. Sillä vaikka te velkojana perisitte terveytenne takaisin ja luovuttaja tekisi samoin, voitte nostaa takaisinsaantikanteen tai in factum -kanteen vain velallisen velkaa vastaavasta määrästä.

481. Titia, joka halusi lahjoittaa velallisilleen Septitiukselle ja Maeviukselle velkakirjansa, antoi ne Agerialle ja pyysi tätä antamaan ne mainituille velallisille, jos hän, Titia, kuolisi, mutta jos hän tulisi terveeksi, palauttamaan ne hänelle. Kun Titia kuoli, hänen perijäkseen tuli hänen tyttärensä Mavia, mutta Ageria antoi velkakirjat edellä mainituille Septitiukselle ja Maeviukselle, kuten häntä oli pyydetty tekemään. Jos Maevia, perillinen, nostaisi kanteen edellä mainituista velkakirjoista saatavan summan tai itse velkakirjojen takaisinperimiseksi, voisiko hänellä olla poikkeuslupa. Vastaus oli, että Maevia voisi olla esteellinen sopimuksen täytäntöönpanoon perustuvan poikkeuksen tai petoksen perusteella.

482. Jos joku on saanut orjan korvaukseksi aiheuttamastaan vahingosta tai muusta vastuusta lahjoituksena mortis causa, hänen katsotaan saaneen vain sen verran, kuin orja voidaan myydä. Samaa sääntöä on noudatettava myös rasitetun maa-alueen osalta, jotta voidaan määrittää lahjoitetun omaisuuden arvo.

483. Sama, Digest, kirja LXXX.

Kun omaisuus lahjoitetaan mortis causa pojalle isän valvonnassa ja lahjoittaja palautuu terveeksi, hän voi nostaa De peculio -kanteen isäänsä vastaan. Mutta jos perheen päämies vastaanottaa lahjoituksen mortis causa ja antaa sitten itsensä adoptoitavaksi, lahjoittaja voi periä annetun omaisuuden takaisin. Tämä tapaus ei ole samanlainen kuin se, että se, joka saa lahjoituksen mortis causa, antaa sen toiselle, sillä lahjoittaja ei voi periä häneltä takaisin itse omaisuutta, vaan ainoastaan sen arvon.

484. Sama, On Urseius Ferox, kirja I.

Maa-alue lahjoitetaan henkilölle, joka ei voi laillisesti hankkia siitä kuin osan, sillä ehdolla, että hän maksaa perilliselle kymmenen aureia. Hänen ei tarvitse maksaa koko summaa saadakseen osuutensa maasta, vaan ainoastaan määrän, joka on suhteessa siihen perintöön, johon hänellä on oikeus.

485. Sama, On Urseius Ferox, kirja II.

Useat auktoriteetit, muun muassa Priscus, ovat katsoneet, että henkilö, joka saa rahasumman saadakseen hänet hyväksymään perinnön, saa rahat mortis causa.

486. Africanus, Kysymyksiä, kirja I.

Kun kyseessä on lahjoitus mortis causa, jossa tutkitaan, onko joku kykenevä vastaanottamaan omaisuuden, olisi otettava huomioon kuolinhetki eikä lahjoituksen ajankohta.

487. Sama, Kysymyksiä, kirja II.

Kun lahjoitus mortis causa tehdään isän valvonnassa olevalle pojalle, joka kuolee lahjoittajan elinaikana, mutta hänen isänsä jää henkiin, herää kysymys, mikä on oikeussääntö tällaisessa tapauksessa? Vastaus oli, että pojan kuollessa omaisuutta voidaan vaatia takaisin, jos lahjoittajalla oli tarkoitus antaa se pojalle eikä isälle. Muussa tapauksessa, jos pojan toimeksiantoa käytettiin vain hänen isänsä hyväksi, isän kuolema on otettava huomioon. Samaa sääntöä sovelletaan, kun kysymys koskee orjan henkilöä.

488. Sama, Kysymyksiä, kirja IX.

Kun velalliselle annetaan vapautus lahjoituksena mortis causa ja lahjoittaja toipuu terveydentilastaan, hän voi periä velan, vaikka velallinen olisi vapautettu ajan kuluessa; sillä vapautuksen myötä velkoja on luopunut aiempaan velvoitteeseen perustuvasta saatavastaan, ja se on sulautunut oikeuteen periä lahjoitus takaisin.

489. Marcianus, Institutes, kirja IX.

Lahjoitus mortis causa voidaan tehdä riippumatta siitä, tekeekö asianosainen testamentin vai ei.

490. Isän valvonnassa oleva poika, joka ei voi tehdä testamenttia edes isänsä suostumuksella, voi kuitenkin tehdä lahjoituksen mortis causa, jos isä sallii sen.

491. Sama, Säännöt, kirja II.

Jos kaksi henkilöä tekee vastavuoroisia mortis causa -luovutuksia samasta omaisuudesta ja molemmat kuolevat, kummankaan perillinen ei voi periä omaisuutta takaisin siitä syystä, että kumpikaan ei elä toisen jälkeen. Samaa oikeussääntöä sovelletaan, jos aviomies ja vaimo tekevät vastavuoroisia lahjoituksia.

492. Sama, säännöt, kirja V.

Jos lahjoitus mortis causa tehdään siten, ettei sitä voida missään olosuhteissa peruuttaa, kyseessä on pikemminkin inter vivos -lahjoitus kuin mortis causa -lahjoitus. Näin ollen sitä on pidettävä kuten mitä tahansa muuta elävien välistä lahjoitusta, ja se on mitätön aviomiehen ja vaimon välillä, eikä Falcidian lakia sovelleta, kuten mortis causa -lahjoituksiin.

493. Marcellus, Opinions.

Eräs veljenpoika, joka halusi lahjoittaa mortis causa-suorituksena enolleen summan, jonka tämä oli hänelle velkaa, esitti kirjallisesti seuraavan lausuman: "Toivon, että kaikki rekisterini tai velkakirjani, missä tahansa ne ovatkin, ovat mitättömiä ja että setäni ei ole velvollinen maksamaan niitä." Tämä lausuma on siis totta. Kysyn, jos perilliset nostavat kanteen saadakseen rahat takaisin vainajan sedältä, voivatko he olla esteellisiä petoksen perusteella. Marcellus vastasi, että se voi olla mahdollista, sillä perilliset vaativat varmasti setää vastoin vainajan tahtoa.

494. Ulpianus, Ediktistä, kirja XVII.

Kun omaisuus lahjoitetaan mortis causa ja lahjoittaja toipuu terveeksi, katsotaanpa, onko hänellä oikeus esineoikeudelliseen kanteeseen. Jos joku tekee lahjoituksen sillä ehdolla, että kuoleman sattuessa omaisuus kuuluu sille, jolle se on annettu, ei ole epäilystäkään siitä, että lahjoittaja voi saada sen takaisin, ja jos hän kuolee, se, jolle se on annettu, voi tehdä niin. Jos ehtona oli, että lahjan saajan tulisi saada omaisuus välittömästi omakseen, mutta palauttaa se, jos lahjoittaja toipuu terveydentilastaan tai palaa taistelun tai pitkän matkan jälkeen, voidaan väittää, että lahjoittajalla on oikeus esineoikeudelliseen kanteeseen, jos jokin näistä tapahtumista toteutuu; mutta sillä välin omaisuus kuuluu henkilölle, jolle se on lahjoitettu. Jos kuitenkin se, jolle lahjoitus tehtiin, menehtyy ennen lahjoittajaa, voidaan katsoa, että lahjoittajalla on oikeus esineoikeudelliseen kanteeseen.

495. Sama, Ediktistä, kirja XXI.

Jokainen, joka tekee lahjoituksen mortis causa ja muuttaa myöhemmin mielensä, on oikeutettu joko omaisuuden takaisinsaantia koskevaan kanteeseen tai esineoikeudelliseen kanteeseen.

496. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja VIII.

Omaisuuksien hankinta mortis causa, kun syntyy tilaisuus hankkia se jonkun kuoleman johdosta, paitsi sellaisissa tapauksissa, joilla on erityinen nimitys; sillä on varmaa, että jokainen, joka hankkii omaisuuden perintöoikeuden perusteella tai testamentinsaajana tai trustin edunsaajana, hankkii sen toisen kuoleman johdosta, mutta siitä syystä, että nämä omaisuuden hankkimistavat on nimetty erityisin nimityksin, ne erotetaan kyseisestä tapauksesta.

497. Julianus katsoo, että vaikka velallinen, joka on vapautettu, ei ehkä ole maksukykyinen, lahjoituksen katsotaan silti tapahtuneen mortis causa.

498. Omaisuutta voidaan hankkia myös ilman lahjoitusta; kuten esimerkiksi silloin, kun orja tai testamentinsaaja maksaa rahasumman jonkin ehdon täyttämiseksi, riippumatta siitä, onko vastaanottaja vieras vai perillinen. Samanlainen tilanne on silloin, kun joku saa rahaa hyväksyäkseen tai hylätäkseen perinnön tai kieltäytyäkseen perinnöksi jääneestä omaisuudesta. Jopa myötäjäiset, joista on sovittu ja jotka kuuluvat aviomiehelle, jos hänen vaimonsa kuolee, on ilmeisesti hankittu mortis causa, ja tämänkaltaiset myötäjäiset nimetään palautettaviksi. Myös kaikki, mikä on lahjoitettu mortis causa tai annettu välittömässä kuolemanvaarassa tai kuolemanodotuksessa siitä syystä, että ymmärrämme kuolevamme ennemmin tai myöhemmin, kuuluu tähän luokkaan.

499. Jos lahjoitusta mortis causa tehdessäsi ohjaisit velallista antamaan velkojalleni uuden lupauksen kymmenen aureen maksamisesta, herää kysymys, mikä olisi oikeussääntö, jos velallinen ei osoittautuisi maksukykyiseksi? Julianus sanoo, että jos määrittelen näin, minun katsotaan saaneen niin paljon rahaa kuin velallisesi pystyy maksamaan; sillä hän sanoo, että jos lahjoittaja toipuu terveeksi, hänellä on oikeus saada vain velallisen uusi velvoite. Jos velkojani kuitenkin suostuu sopimukseen, minun katsotaan saaneen vain niin paljon rahaa kuin minulla olisi oikeus vapautua velkojalleni suoritettavasta maksusta.

500. Kun köyhä velallinen vapautetaan velastaan lahjoituksella, hänen katsotaan saaneen kaiken sen rahamäärän, jonka maksamisesta hänet on vapautettu.

501. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXXVI.

Mortis causa tehty lahjoitus katsotaan täydelliseksi vasta lahjoittajan kuoleman jälkeen.

502. Paulus, Plautiuksesta, kirja IV.

Jos joku hankkii usukaption kautta toiselle kuuluvaa omaisuutta, joka on lahjoitettu mortis causa, hänen ei katsota saaneen sitä siltä, jolle omaisuus kuuluu, vaan siltä, joka antoi hänelle tilaisuuden usukaptioon.

503. Marcellus, Digest, kirja XXVIII.

Lahjoitus mortis causa voidaan tehdä myös, vaikka voidaan osoittaa, että lahjoituksen saaja on määrännyt maksun suoritettavaksi joka vuosi niin kauan kuin hän elää; toisin sanoen, että perintä aloitetaan lupauksen antajan kuoleman jälkeen.

504. Paulus, Lex Julia et Papia, kirja VI.

Senaatti määräsi, että jos lahjoitukset mortis causa tehtiin niille, joita laki kielsi ottamasta niitä vastaan, he ovat samassa asemassa kuin henkilöt, joille testamentilla on testamentattu perintö, ja jotka eivät lain mukaan saa ottaa niitä vastaan. Tämän senaatin asetuksen johdosta on noussut esiin monenlaisia kysymyksiä, joista mainitsemme muutamia.

505. Sana "lahjoitus" on peräisin sanasta donum, joka tarkoittaa "lahjalla esitettyä". Se on peräisin kreikan kielestä, sillä kreikkalaiset sanovat dwron kai dwreisvai, toisin sanoen "lahja ja antaa".

506. Lahjoitus mortis causa eroaa kuitenkin suuresti aidosta ja ehdottomasta lahjasta, joka tehdään siten, että sitä ei missään tapauksessa voida peruuttaa, ja jossa lahjoituksen tekijä haluaa mieluummin, että lahjan saaja saa omaisuuden kuin hän itse. Toisaalta se, joka tekee lahjoituksen mortis causa, ajattelee itseään ja elämänrakkautensa vuoksi pitää omaisuuden mieluummin itsellään kuin luovuttaa sen pois. Tästä syystä sanotaan yleisesti, että lahjoittaja mieluummin pitää omaisuuden itsellään kuin antaa sen olla sillä, jolle hän sen antaa, mutta että hän mieluummin haluaa, että omaisuus jää hänelle itselleen kuin että se siirtyy hänen perilliselleen.

507. Sen vuoksi se, joka tekee lahjoituksen mortis causa, tekee, siltä osin kuin hänen ajatuksensa itsestään ovat kyseessä, liiketoimen; toisin sanoen hän asettaa ehdoksi, että omaisuus palautetaan hänelle, jos hän palautuu terveeksi. Cassiuksen kannattajat eivät epäilleet, että omaisuus voitaisiin saada takaisin, kuten keskeneräisen kaupan tapauksessa; siitä syystä, että kun jotakin annetaan, se tehdään joko sitä varten, että sinä suorittaisit jonkin teon, tai sitä varten, että minä suorittaisin jonkin teon, tai sitä varten, että Lucius Titius tekisi sen, tai sen varalta, että jokin tapahtuma toteutuu; ja kaikissa näissä tapauksissa omaisuus voidaan saada takaisin kanteella.

508. Lahjoitus mortis causa tehdään usealla eri tavalla. Joskus sen tekee mies, joka voi hyvin eikä ennakoi välitöntä kuolemaa, joka nauttii erinomaisesta terveydestä, mutta joka pohtii, että ihminen on vaarassa kuolla. Joskus se tehdään kuolemanpelosta, joko nykyisen tai tulevan vaaran vuoksi. Kuolemanvaaraa voi pelätä maalla ja merellä, rauhassa ja sodassa, kotona ja armeijassa. Lahjoitus voidaan tehdä myös sillä ehdolla, että jos lahjoittaja kuolee sairauteensa, omaisuutta ei

missään tapauksessa palauteta; tai että se palautetaan, jos lahjoittaja muuttaa mieltään ja haluaa sen takaisin, vaikka hän kuolisi samaan sairauteen. Lahjoitus voidaan tehdä myös sillä ehdolla, että sitä ei palauteta, ellei siihen oikeutettu henkilö kuole ennen lahjoittajaa. Lahjoitus mortis causa voidaan tehdä myös siten, että sitä ei voida palauttaa missään tapauksessa, eli ei edes silloin, kun lahjoittaja toipuisi terveydentilastaan.

509. Jos joku muodostaa toisen kanssa yhtiösuhteen, jonka tarkoituksena on tehdä lahjoitus mortis causa, on todettava, että yhtiösuhde on mitätön.

510. Kun velkoja haluaa tehdä lahjoituksen mortis causa kahdelle velalliselleen siitä, mitä nämä ovat hänelle velkaa, ja vapauttaa toisen heistä vastuusta ja saa takaisin terveytensä, hän voi haastaa kumman tahansa valitsemansa velallisen oikeuteen.

511. Se, joka määrää rahasumman maksamisesta vuosittain lahjoituksena mortis causa, ei muistuta henkilöä, jolle on testamentattu vuosittain maksettava testamentti; sillä vaikka testamentteja on monia, on kuitenkin vain yksi määräys, ja aina on otettava huomioon sen asema, jolle lupaus on annettu.

512. Ulpianus, Lex Julia et Papia, kirja VIII.

Jos jotakin annetaan ehdon täyttämiseksi, vaikka se ei ehkä ole peräisin vainajan omaisuudesta, silti se, jonka lain mukaan on saatava vain tietty määrä, ei voi saada suurempaa summaa kuin laissa on määrätty. On varmaa, että jos orja maksaa rahasumman ehdon täyttämiseksi, summa määräytyy sen mukaan, mihin perinnönsaajalla on laillinen oikeus, jos orjalla oli kuolinhetkellä niin paljon omaisuuttaan (peculium). Jos summa on kuitenkin hankittu hänen kuolemansa jälkeen tai jos joku muu henkilö on antanut sen hänen puolestaan, koska se kuului perittävän omaisuuteen hänen kuollessaan, asia on sama kuin silloin, kun testamentinsaajille määrätään maksuja.

513. Sama, Lex Julia et Papia, kirja XV.

Yleisesti ottaen on muistettava, että lahjoitukset mortis causa ovat verrattavissa legaatteihin. Näin ollen mikä tahansa lakisääntö, jota sovelletaan testamentteihin, on ymmärrettävä sovellettavaksi myös lahjoituksiin mortis causa.

514. Julianus sanoo, että jos joku myy lahjoittajan elinaikana hänelle lahjoituksena mortis causa annetun orjan, lahjoittajalla on oikeus henkilökohtaiseen kanteeseen hinnan takaisin saamiseksi, jos hän toipuu terveeksi ja päättää tehdä niin; muussa tapauksessa lahjoituksen saajan on pakko palauttaa orja itse.

515. Marcellus, Lex Julia et Papia, kirja I.

Mortis causa -luovutuksen ja muiden tapojen välillä, joilla joku hankkii omaisuutta kuoleman johdosta, on seuraava ero. Lahjoitus mortis causa tehdään molempien osapuolten ollessa läsnä, ja kaikki, mikä ei kuulu tällaiseen lahjoitukseen, voidaan käsittääkseni hankkia kuoleman perusteella. Sillä kun testamentintekijä testamentillaan määrää orjansa Pamphiluksen vapaaksi sillä ehdolla, että hän maksaa minulle kymmenen aureia, hänen ei katsota tehneen minulle lahjoitusta; ja jos kuitenkin otan orjalta vastaan kymmenen aureia, on todettu, että otan ne vastaan mortis causa. Samoin käy, jos perillinen on määrätty sillä ehdolla, että hän maksaa minulle kymmenen aureia; koska ottaessani rahat vastaan perilliseksi määrättyltä henkilöltä, hankin ne mortis causa, jotta voin täyttää ehdon.

516. Paulus, On Plautius, kirja XVII.

Jos se, jolle orja on lahjoitettu mortis causa, vapauttaa hänet, hän on vastuussa kanteesta orjan arvon takaisin saamiseksi, koska hän tietää, että hänet voidaan haastaa oikeuteen, jos lahjoittaja palautuu terveeksi.

517. Papinianus, Kysymyksiä, kirja XXIX.

Jos aviopuolisoiden välillä tehty lahjoitus mortis causa tulee voimaan, lahjoitus viitataan siihen ajankohtaan, jolloin se tehtiin.

518. Sama, Opinions, kirja II.

Jos orja, jonka on määrä vapautua sillä ehdolla, että hän maksaa tietyn summan peculiumistaan jollekin perillisille, tekee niin, hänen on Falcidian lain nojalla tehtävä tili tästä summasta sekä silloin, kun kanne nostetaan perinnöstä, että myös silloin, kun palautus tapahtuu senaatin Trebellian asetuksen nojalla. Se, mitä orja sai lahjoituksena ja maksoi, katsotaan annetuksi hänen peculiumistaan, ja jos joku muu maksoi sen hänen läsnäollessaan ja hänen nimissään, se katsotaan hänen itsensä maksamaksi.

519. Sama, Opinions, kirja XXXII.

Seia, joka oli luovuttanut omaisuutensa sukulaiselleen Titiukselle lahjoituksena, varasi itselleen sen käyttöoikeuden; ja sovittiin, että jos Titius kuolisi ennen häntä, mainittu omaisuus siirtyisi hänelle, ja jos hän kuolisi Titiuksen lasten elinaikana, se kuuluisi silloin heille. Näin ollen, jos Lucius Titiuksen perilliset vaativat omaisuutta, heitä ei voitaisi tehottomasti vastustaa poikkeuksella, joka perustuisi vilpilliseen uskoon. Koska kanne oli kuitenkin nostettu vilpittömässä mielessä, kysyttiin, eikö nainen ollut velvollinen lupaamaan, että hän antaa omaisuuden Titiuksen lapsille tämän kuoltua. Joitakin epäilyjä herätti se, että lahjoitusta ei saisi kiristää, kun omistusoikeus ei ollut vielä siirtynyt lapsille; eikö kuitenkin voitaisi sanoa, että annetun vakuuden vuoksi ensimmäinen lahjoitus, joka oli täydellistetty omaisuuden luovutuksella ja joka oli

tosiasiallisesti alun perin annettu, olisi pidettävä voimassa, eikä toinen, joka oli vain luvattu? Oliko lahjoitus siis tehty tietyllä ehdolla, ja olisiko se katsottava sellaiseksi, vai oliko se tehty kuoleman vuoksi? Ei voida kiistää, etteikö sitä olisi pidettävä kuolleen syyn vuoksi tehtynä. Tästä seuraa, että koska ensimmäinen lahjoitus on mitätöity, toinen lahjoitus on katsottava kiristetyksi, koska Seia oli elossa Titiuksen jälkeen. Lopuksi, jos Titiuksen lapset olisivat naisen kuoleman jälkeen hyväksyneet velkakirjan hänen suostumuksellaan, he olisivat velvollisia osallistumaan Falcidian osuuteen omien osuuksiensa mukaisessa suhteessa.

520. Kun isä kuoleman hetkellä antoi tietyn omaisuuden vapautetulle pojalleen asettamatta tälle ehtoa sen palauttamisesta ja hänen veljensä ja kanssaperilliset halusivat, että omaisuudesta suoritettaisiin maksuosuus Falcidian lain perusteella, annoin mielipiteekseni, että vanhaa sääntöä olisi noudatettava, koska uudella perustuslailla ei ollut mitään tekemistä muiden lahjoitusten kanssa, jotka oli tehty positiivisin ehdoin, ja kuolemantapauksessa olisi tehtävä vähennys kuolinpesän omaisuudesta ilman, että perillisillä olisi toivoa sen säilyttämisestä; sillä se, joka teki lahjoituksen ehdottomasti, teki sen kuollessaan, eikä lahjoituksena mortis causa.

521. Neratius, Opinions, kirja I.

Fulcinius: Lahjoitus mortis causa voidaan tehdä aviopuolisoiden välillä, jos lahjoittajalla on erittäin perusteltu aavistus kuolemasta. Neratius: Riittää, jos lahjoittajalla on tällainen uskomus ja hän ajattelee kuolevansa, eikä ole tarpeen tutkia, oliko hänen käsityksensä perusteltu vai ei. Tätä sääntöä olisi noudatettava.

522. Paulus, Käsikirjat, I kirja.

Kun lahjoitus mortis causa tehdään orjalle, katsokaamme, kenen kuolema on otettava huomioon, eli isännän vai orjan itsensä kuolema, jotta on olemassa peruste henkilökohtaiselle kanteelle omaisuuden takaisinsaamiseksi. Parempi mielipide on, että on otettava huomioon sen henkilön kuolema, jolle lahjoitus tehtiin; lahjoitus ei kuitenkaan seuraa manumetoidun orjan perään hänen isäntänsä kuoleman jälkeen ennen testamentin avaamista.

Kirja XL

1. Manumitaatiosta.
2. Manumitaatiosta tuomarin edessä.
3. Yhteisöön kuuluvien orjien vapauttamisesta.
4. Testamentilla tapahtuvasta vapauttamisesta.
5. Vapauden myöntäminen trustin ehdoilla.
6. Vapauden riistäminen.
7. Orjista, jotka vapautetaan tietyin ehdoin.
8. Orjista, jotka saavat vapautensa ilman manumissiona.
9. Mitkä orjat, jotka eivät manumitaation jälkeen tule vapaiksi, ja kenen toimesta tämä tapahtuu (...)
10. Oikeudesta pitää kultasormusta.
11. Syntymästä johtuvien oikeuksien palauttamisesta.
12. Vapauteen liittyvistä toimista.

13. Niistä, jotka eivät saa vaatia vapauttaan.
14. Kun joku päätetään vapaaksi syntyneeksi.
15. Kuolleiden henkilöiden tilaa koskevaa kysymystä ei saa esittää viiden vuoden kuluttua (..)
16. Salaisten yhteistoiminnan havaitsemisesta.

Tit. 1. Vapaudenluovutuksista.

Ulpianus, Sabinuksesta, kirja VI.

On päätetty, että jokainen, joka on syntynyt tammikuun kalendana, voi vapauttaa orjansa tammikuun kalendaa edeltävän yön kuudennen tunnin jälkeen, koska hän on tuolloin täyttänyt kaksikymmentä vuotta. Yli kaksikymmenvuotias saa nimittäin vapauttaa orjansa, mutta alle kaksikymmenvuotias ei saa tehdä sitä. Näin ollen alle kaksikymmenvuotiaana ei pidetä sitä, joka on kahdeskymmenennen ikävuotensa viimeisenä päivänä.

(1) Sama, On Sabinus, kirja XVII.

Jos perillinen vapauttaa perinnöksi jääneen orjan, kun testamentinsaaja harkitsee, ottaako hän hänet vastaan vai ei, on sovittu, että orja on vapaa, jos testamentinsaaja lopulta päätyy hylkäämään testamentin.

2. Paulus, Ediktistä, kirja XXXIX.

Jos orja annetaan pantiksi, häntä ei voida vapauttaa, vaikka velallinen olisi varakas.

0. Ulpianus, Disputations, kirja VI.

Eräässä Urbius Maximukselle osoitetussa jumalallisten veljien kirjeessä todetaan, että omalla rahalla ostettu orja on asemassa, jossa hän voi vaatia vapauttaan.

(23) Ensinnäkään tällaista orjaa ei voida oikein katsoa omilla rahoillaan ostetuksi, sillä orjalla ei voi olla omaa rahaa. Mutta jos suljemme silmämme, hänen on katsottava tulleen ostetuksi omilla rahoillaan, koska häntä ei ole ostettu sillä rahalla, joka on peräisin häneltä, joka lunasti hänet orjuudesta. Olivatpa rahat siis peräisin myyjälle kuuluvasta peculiumista tai orjan jostakin onnekaasta hankinnasta, tai olivatko ne peräisin ystävän ystävällisyydestä tai avokätisyydestä, tai oliko joku ennakoanut tai luvannut ne tai antanut itsensä valtuuttaa, tai oliko orja lunastettu sitoutumalla maksamaan velan, on katsottava, että hänet on ostettu omilla rahoillaan. Sillä riittää, jos se, joka on lainannut nimensä ostoon, ei ole käyttänyt yhtään omaa rahaansa.

(24) Jos orja, jonka joku hänelle tuntematon on ostanut, jälkeensä tarjoaa hänelle hintaa, jolla hänet on myyty, on sanottava, että häntä ei saa kuulla, sillä näin on tehtävä aluksi, jotta voidaan tehdä tekaistu kauppa ja tehdä luottamuksellinen sopimus ostajan ja orjan välillä.

(25) Jos näin ei siis alun perin tehty, jotta orja voisi saada lunnaat omilla rahoillaan, tai jos orja ei antanut rahaa tässä tarkoituksessa, hänellä ei ole oikeutta vapauteensa.

(26) Näin ollen voidaan kysyä, että kun tämä oli alun perin tarkoitus ja ostaja kiirehti maksamaan rahat ja hänen pitäisi myöhemmin saada ne takaisin, voiko orja käyttää hyväkseen keisarillisen perustuslain etua? Mielestäni hän voi tehdä niin.

(27) Jos ostaja siis ennakoi rahaa orjalle, ja tämä maksaa sen hänelle takaisin, hän voi saada vapautensa.

(28) Riippumatta siitä, oliko sopimuksessa mainittu vai jätetty mainitsematta (esimerkiksi myynnin yhteydessä), että orja vapautetaan manumitaatiosta, parempi mielipide on, että hänellä on oikeus vapauteensa.

(29) Jos siis joku ostaisi orjan tämän rahoilla, mutta sopimatta, että hänet manumetoidaan, kysymystä käsitelleiden inhimillinen mielipide on, että orja saisi vapautensa, koska ostaja oli vain fiktiivinen ja lainasi nimensä käytön, eikä hän sitä paitsi ole menettänyt mitään.

(30) Sillä ei kuitenkaan ole merkitystä, kuka omalla rahalla ostetun orjan hankkii, onko se valtiovarainministeriö, kunta vai yksityishenkilö, eikä myöskään sillä, mikä voi olla ostajan sukupuoli. Jos myyjä on alle kaksikymmenvuotias, perustuslakia sovelletaan. Myöskään ostajan ikää ei oteta huomioon, sillä vaikka ostaja olisi alaikäinen, on vain oikeudenmukaista, että hän pitää sanansa, koska hän ei siten kärsi mitään vahinkoa. Samaa sääntöä sovelletaan ostajiin, jotka ovat orjia.

(31) Perustuslakia ei sovelleta orjiin, jotka ovat ehdottoman kykenemättömiä saamaan vapautensa; kuten esimerkiksi silloin, kun orja aiotaan lähettää maasta pois tai kun hänet on myyty tai testamentattu testamentilla sillä ehdolla, että häntä ei koskaan vapauteta.

(32) Kun orja lunastetaan omilla rahoillaan, vaikka hän ei maksanutkaan koko hintaa, on sanottava, että hänellä on oikeus vapauteensa, jos hän on osallistunut työpanoksellaan saatavan korvaamiseen tai jos hän on myöhemmin hankkinut työvoimallaan omaisuutta.

(33) Jos hän ostanut omalla rahallaan osan itsestään ja toinen osa kuului hänelle jo ennestään, perustuslakia ei sovelleta sen enempää kuin silloinkaan, jos hän, jolla oli omistusoikeus itseensä, olisi ostanut vain sen käyttöoikeuden.

(34) Mutta entä jos hän omisti itselleen käyttöoikeuden ja osti omistusoikeuden? Tässä tapauksessa hän on sellaisessa asemassa, että keisarillista perustuslakia sovelletaan.

(35) Jos kaksi henkilöä ostaa orjan, toinen heistä omilla rahoillaan ja toinen orjan rahoilla, on katsottava, että perustuslakia ei sovelleta, ellei se, joka osti orjan omilla rahoillaan, ole valmis manumitoimaan häntä.

(36) Jos joku kuitenkin ostaa puolet orjasta ja hankkii toisen puolen jollakin tuottoisalla kaupalla, on todettava, että perustuslain soveltamiselle on perusteita.

23. Marcianus, Institutes, kirja II.

Jos orja väittää, että hänet on ostettu omilla rahoillaan, hän voi esiintyä oikeudessa isäntäänsä vastaan, jonka vilpittömyyttä hän kyseenalaistaa, ja valittaa, ettei tämä ole vapauttanut häntä; mutta hänen on tehtävä tämä Roomassa kaupunkiprefektin edessä tai maakunnissa kuvernöörin edessä jumalallisten veljien pyhien perustuslakien mukaisesti; rangaistuksena on kuitenkin, että hänet tuomitaan kaivoksiin, jos hän yrittää sitä eikä todista asiaansa; ellei hänen isäntänsä halua, että hänet palautetaan hänelle, ja silloin päätetään, ettei häntä kohdella ankaramman rangaistuksen alaisena.

23. Jos orja kuitenkin määrätään vapaaksi sen jälkeen, kun hän on tehnyt tilinsä, on nimettävä orjan ja hänen isäntänsä välinen välimies, eli perillinen, joka antaa tilit hänen läsnäollessaan.

(23) Alfenus Varus, Digest, kirja IV.

Eräs orja, joka oli sopinut antavansa tietyn summan saadakseen vapautensa, maksoi sen isännälleen, mutta tämä kuoli ennen kuin oli antanut hänelle manumiteetin, ja määräsi hänet testamentillaan vapaaksi sekä testamenttasi hänelle myös peculiuminsa. Orja kysyi, pitäisikö hänen suojelijansa perillisten palauttaa hänelle rahat, jotka hän oli maksanut isännälleen vastineeksi vapautensa saamisesta, vai ei? Vastaus oli, että jos isäntä, saatuaan rahat, piti niistä kirjaa omana omaisuutenaan, ne lakkasivat välittömästi kuulumasta orjan peculiumiin; mutta jos hän tällä välin, ennen kuin hän vapautti orjan, jätti rahat syrjään orjan maksamina, niiden olisi katsottava kuuluvan hänen peculiumiinsa, ja perillisten olisi palautettava ne vapautetulle orjalle.

23. Sama, Digest, kirja VII.

Kahdella isän valvonnassa olevalla pojalla oli kummankin peculiumiin kuuluvana erilliset orjat. Toinen heistä vapautti isänsä elinaikana nuoren orjan, joka kuului hänen peculiumiinsa. Isä testamenttasi kummallekin pojalle oman peculiuminsa ensisijaisena perintönä. Heräsi kysymys, oliko edellä mainitusta orjasta tullut molempien poikien vapautettu mies vai vain sen pojan, jonka toimesta hänet oli vapautettu? Vastaus oli, että jos isä teki testamenttinsa ennen kuin poika vapautti orjan, hänestä tuli vain kyseisen pojan vapaamielinen, koska hänet katsottiin testamentatuksi jäljellä olevan peculiumin kanssa. Jos isä olisi kuitenkin tehnyt testamenttinsa tämän jälkeen, hänen ei katsottaisi aikoneen testamentata manumitoitua orjaa; ja koska hän ei testamentannut kyseistä orjaa etuoikeutettuna perintönä, hänestä tulisi isän kuoleman jälkeen molempien veljesten orja.

(23) Marcianus, Institutes, kirja XIII.

Ne, jotka on rangaistuksena alennettu orjuuteen, eivät epäilemättä voi manumitoida ketään, koska he itse ovat orjia.

23. Myöskään ne, joita syytetään kuolemanrangaistukseen tuomitusta rikoksesta, eivät voi manumitoida orjiaan, koska senaatti on määrännyt niin.

24. Jumalallinen Pius totesi Calpurniukselle osoitetussa rescriptumissa, että vapaus, jonka on antanut orjille henkilö, joka on tuomittu Cornelian lain nojalla tai joka tiesi, että hänet tuomittaisiin, ei ole voimassa eikä sillä ole vaikutusta.

25. Jumalallinen Hadrianus totesi rescriptumissa, että jos orjat on vapautettu manumitaatiosta, jotta heidän isäntänsä voitaisiin vapauttaa rikosvastuusta, heillä ei ole laillista oikeutta vapauteensa.

8. Paulus, Rules.

Kun orja myydään sillä ehdolla, että häntä ei manumitoitaisi, tai kun hänet on testamentilla kielletty manumitoitumasta tai kun kuvernöörin prefekti on kieltänyt hänet manumitoitumasta jonkin hänen tekemänsä rikoksen vuoksi, hän ei voi saada vapauttaan.

0. Oikeudellisia tutkimuksia koskevien keisarillisten asetusten kuuden kirjan II kirja.

Ilianus, joka oli valtiovarainministeriön velallinen ja joka oli monta vuotta aikaisemmin ostanut Evemeria-nimisen naisorjan sillä ehdolla, että hänen olisi vapautettava hänet, teki niin. Koska valtiovarainministeriön asiamies ei pitänyt velallisen omaisuutta riittävänä velkojensa tyydyttämiseen, hän esitti kysymyksen Evemerian asemasta. Päätöksessä todettiin, että valtiovarainministeriöllä ei ollut perusteita käyttää oikeuttaan, jonka mukaan kaikki velallisen omaisuus on panttioikeuden nojalla vastuussa, koska orja oli ostettu sillä ehdolla, että hänet manumitoitaisiin, ja jos näin ei olisi tehty, hänellä olisi ollut oikeus vapauteensa jumalallisen Marcuksen perustuslain nojalla.

10. Sama, Ediktistä, kirja LXIV.

Perillinen, joka manumittoi ehdolla testamentatun orjan ja tekee tämän ehdon ollessa voimassa, ei tee orjasta vapaata.

11. Sama, Ediktiosta, kirja L.

Orjaa, joka on syyllistynyt kidnappaukseen ja josta hänen isäntänsä on maksanut rangaistuksen, ei Favianin lain mukaan saa manumitoida kymmenen vuoden kuluessa; ja tässä tapauksessa ei oteta huomioon testamentin tekoajankohtaa, vaan testamentin tekijän kuolinpäivää.

0. Pomponius, On Plautius, kirja I.

Mielisairaahan henkilön orjaa ei voi vapauttaa omaisuudesta tämän sukulainen, joka on nimitetty hänen edunvalvojakseen, koska orjan vapauttaminen omaisuudesta ei kuulu omaisuuden hallintaan. Jos mielisairas henkilö kuitenkin olisi velkaa orjalleen vapauden luottamuksen perusteella, Octavenus sanoo, että kaiken epäilyn poistamiseksi edunvalvojan olisi luovutettava orja sille henkilölle, jolle hänet on tarkoitus siirtää, jotta tämä voisi vapauttaa hänet.

23. Paulus, On Plautius, kirja XVI.

Emme voi vapauttaa orjaa sellaisen henkilön läsnä ollessa, jonka auktoriteetti on yhtä suuri kuin meidän auktoriteettimme. Preetori voi kuitenkin vapauttaa orjan konsulin läsnä ollessa.

23. Kun keisari vapauttaa orjan, hän ei koske orjaan sauvalla, vaan vapautettu orja vapautuu pelkällä keisarin tahdonilmaisulla Augustuksen lain mukaisesti.

15. Marcellus, Digest, kirja XXIII.

Ei ole epäilystäkään siitä, että orja voidaan vapauttaa mortis causa. Ei pidä kuitenkaan ymmärtää, että jos orja määrätään tällä tavoin vapaaksi, hänestä ei tule sitä, jos hänen isäntänsä toipuu terveeksi; sillä aivan kuten jos hänet olisi ehdottomasti manumitoitu preetorin edessä, kun joku luulee kuolevansa ja hänen kuolemaansa odotetaan, niin tässä tapauksessa vapaus myönnetään manumission antajan viimeisinä hetkinä, koska hänen tahtonsa katsotaan jatkuvan sen hiljaisen ehdon vuoksi, että orjan manumitaation antaja kuolee. Tapaus on sama kuin jos joku luovuttaisi omaisuutta sillä ehdolla, että jos hän kuolee, se kuuluu henkilölle, joka sen vastaanottaa; koska omaisuutta ei vieraannuteta, jos luovuttaja säilyttää saman aikomuksen elinaikanaan.

(0) Modestinus, Säännöt, kirja I.

Jos alle kaksikymmenvuotias poika vapauttaa orjansa isänsä suostumuksella, hän tekee orjasta jälkimmäisen vapaana olevan miehen; ja isän suostumuksen vuoksi todiste vapauttamisesta on tarpeeton.

5888. Sama, Säännöt, kirja VI.

Orjat, jotka isän valvonnassa oleva poika hankkii armeijassa ollessaan, eivät kuulu isän omaisuuteen, eikä isä voi manumumetoida tällaisia orjia.

(1) Gaius, On the Lex Julia et Papia, kirja XII.

Myyjä voi manumitoida orjan, jonka hän on sopinut myyvänsä, ja lupaaja orjan, jonka hän on sopinut luovuttavansa.

17. Papinianus, Kysymyksiä, kirja XIII.

Jos joku on saanut toiselta rahasumman vastineeksi siitä, että tämä vapauttaa orjansa, voidaan orjan vapaus kiristää häneltä ilman hänen suostumustaan, vaikka usein on kyse siitä, että hänen omat rahansa on maksettu, ja ennen kaikkea, jos hänen veljensä tai hänen luonnollinen isänsä on antanut ne; sillä tapaus on samankaltainen kuin silloin, kun orja lunastetaan omilla rahoillaan.

(0) Sama, Opinions, kirja X.

Kaksikymmenvuotiaan alaikäisen on tarpeetonta todistaa orjan manumission, jos hän ottaa orjan vastaan manumission tarkoituksessa sen jälkeen, kun Aufidius Victorinukselle osoitettu jumalallisen Marcuksen reskripti on julistettu; sillä jos hän ei olisi manumifoinut orjaa, orja saisi kuitenkin vapautensa.

23. Samaa oikeussääntöä ei sovelleta silloin, kun vapauden myöntämistä rasittaa luottamus; sillä tässä tapauksessa luovuttajan on todistettava se tosiasia, koska vapautettu orja ei muuten saa vapauttaan.

24. Eräs mies myi naispuolisen orjan sillä ehdolla, että ostaja vapauttaa hänet vuoden kuluttua; ja jos näin ei tapahdu, sovittiin, että myyjän on laskettava kätensä orjan päälle tai että ostajan on maksettava kymmenen aurea. Koska sopimusta ei noudatettu, päätettiin, että orjasta tuli kuitenkin vapaa edellä mainitun perustuslain ehtojen mukaisesti, sillä hyvin usein käden antaminen tapahtuu avun antamiseksi. Näin ollen rahaa ei voida periä takaisin, koska lain mukainen hyöty oli varmistettu myyjän toiveiden mukaisesti.

25. Orjan luovutuksen yhteydessä sovittiin, että koska orja oli luovutettu tarkoituksenaan antaa hänelle vapaus, hänet oli vapautettava viiden vuoden kuluttua; ja myös siitä, että hänen oli sillä välin maksettava tietty summa joka kuukausi. Esitin mielipiteeni, että mainitut kuukausittaiset maksut eivät kuuluneet siihen ehtoon, jolla hänet vapautettiin orjuudesta, vaan osoittamaan, että hänen orjuutensa oli vain väliaikaista; sillä orjaa, joka on siirretty vapaaksi pääsemiseksi, ei voi kaikilta osin verrata sellaiseen, joka on tarkoitus vapauttaa manumitaatiosta tietyllä ehdolla.

23. Sama, Opinions, kirja XIII.

Maksukykyinen aviomies voi manumitoida dotal-orjan avioliiton jatkuessa. Jos hän ei kuitenkaan ole maksukykyinen, vaikka hänellä ei ehkä olisikaan muita velkoja, orja ei voi saada vapauttaan, koska myötäjäisten katsotaan olevan maksettavana niin kauan kuin avioliitto jatkuu.

23. Sama, Määritelmät, kirja II.

Pojanpoika voi vapauttaa orjan isoisän suostumuksella, kuten poika voi tehdä isänsä suostumuksella; mutta vapautetusta orjasta tulee isän eli isoisän vapaamielinen.

23. Sama, Opinions, kirja XV.

Gaius Seius osti Pamphilan sillä ehdolla, että hänet vapautettaisiin manumitaatiosta vuoden kuluessa; ja ennen kuin tämä aika oli kulunut, Seius itse päätyi oikeudellisesti orjaksi. Kysyn, oliko Pamphilalla oikeus vapautteen vuoden kuluttua, kun vuosi

oli kulunut, kaupan ehdon mukaisesti. Paulus vastasi, että Seiuksen isäntä oli hankkinut ostetun orjan sillä ehdolla, jolla hänet oli myyty.

23. Hermogenianus, *Epitomes of Law*, kirja I.

Lex Junia Petroniassa säädetään, että jos tuomioistuinten päätökset ovat ristiriitaisia, tuomio on annettava vapauden hyväksi.

23. 22. Keisarillisissa asetuksissa on usein säädetty, että jos todistajia vapauden puolesta ja sitä vastaan on yhtä monta, tuomio on annettava vapauden hyväksi.

(23) Gaius, *Manumisaatiosta*, kirja I.

Lain mukaan myös pikkulapsilla on oikeus vapauteen.

23. Javolenus, *On the Last Works of Labeo*, kirja IV.

Labeo katsoo, että mielisairas orja voidaan manumitaatioiden avulla vapauttaa ja saada vapautensa kaikilla lain tuntemilla menettelyillä.

Tit. 2. *Manumitaatiosta tuomarin edessä*.

23. Pomponius, *On Sabinus*, I kirja.

On vakiintunut, että holhousmies voi holhoojansa valtuuttamana manumitoida orjansa preettorin läsnä ollessa, samoin kuin mainitun holhoojan edessä, joka toimii preetorina.

23. Ulpianus, *On Sabinus*, XVIII kirja.

Jos kaksikymmentä vuotta täyttänyt alaikäinen on orjan käyttöoikeuden haltija, voiko hän suostua siihen, että orja saa vapautensa? Mielestäni orja voi saada sen, jos hän antaa siihen suostumuksensa.

23. Sama, Disputations, kirja IV.

Jos perillinen vapauttaa testamentatun orjan ja testamentinsaaja myöhemmin hylkää testamentin, vapauden myöntämisellä on takautuva vaikutus. Samaa sääntöä sovelletaan, jos orja testamentataan ehdottomasti kahdelle henkilölle, ja toinen heistä myöhemmin hylkää toisen tekemän manumission; sillä tässäkin tapauksessa vapauden myöntämisellä on takautuva vaikutus.

(23) Julianus, Digest, kirja XLII.

Jos isä antaa pojalleen luvan manumitoida orjansa ja kuolee sillä välin kuolinpesän kautta ja poika, joka ei tiedä isänsä kuolleen, myöntää orjalleen vapauden, orjasta tulee vapaa vapaudelle myönnetyn suosion kautta, koska ei näytä siltä, että isäntä olisi muuttanut mieltään. Jos isä oli kuitenkin sanansaattajan välityksellä kieltänyt poikaansa vapauttamasta orjaa, eikä poika tiennyt tätä ja ennen kuin hän sai sen selville, hän vapauttaa orjan, tämä ei tule vapaaksi; sillä jotta orja voisi saada vapautensa pojan vapauttamalla orjan, isän aikomuksen on oltava edelleen olemassa, sillä jos isä muuttaisi mieltään, ei olisi totta, että poika olisi vapauttanut orjan isänsä suostumuksella.

23. Aina kun isäntä manumettaa orjansa, vaikka hän ajattelisi tämän kuuluvan toiselle, on kuitenkin totta, että orja on manumetoitu isäntänsä suostumuksella, ja siksi hänestä tulee vapaa. Ja toisaalta, jos Stichus ei ajattele, että hän kuuluu sille, joka hänet vapauttaa, hän saa kuitenkin vapautensa, sillä itse tosiasia on enemmän kuin mielipide; ja molemmissa tapauksissa on totta, että Stichus vapautettiin isäntänsä suostumuksella. Samaa oikeussääntöä sovelletaan silloin, kun sekä isäntä että orja ovat erehtyneet ja toinen heistä luulee, ettei hän ole isäntä, ja toinen luulee, ettei hän ole hänen orjansa.

24. Kaksikymmenvuotias alaikäinen, joka on isäntä, ei voi laillisesti manumitoida ilman, että hän esiintyy asianmukaisen viranomaisen edessä. Paulus sanoo, että jos kaksikymmenvuotias alaikäinen sallii manumission orjalle, johon hänellä on panttioikeus, manumission on laillinen, koska hänen ei katsota tosiasiallisesti vapauttaneen orjaa, vaan ainoastaan jättäneen puuttumatta tämän manumission toteuttamiseen.

23. Julianus, samassa kirjassa.

Usein on kysytty, voiko manumission tutkimista varten nimitetty tuomari itse manumitoida orjan. Muistan, että opastajani Javolenus vapautti orjansa Afrikassa ja Syyriassa, kun hän oli tuomarineuvoston jäsen; ja minä seurasin hänen esimerkkiään

ja vapautin joitakin orjiani omassa tuomioistuimessani sekä pretaattorina että konsulina ollessani; ja neuvoin eräitä muita pretaattoreita ja konsuleja tekemään samoin.

23. Sama, Urseius Feroxista, kirja II.

Ei ole epäilystäkään siitä, että alaikäisten, kaksikymmentä vuotta täyttäneiden yhteisomistuksessa oleva orja voidaan vapauttaa oikeassa tuomioistuimessa, vaikka toinen omistajista ei ehkä suostuisikaan menettelyyn.

23. Gaius, Diurnal tai Kultaiset asiat, I kirja.

Manumission ei ole ehdottoman välttämätöntä tapahtua tuomioistuimessa, ja siksi orjat manumitoidaan usein matkalla, kun preetori, prokonsuli, apulaissheriffi tai keisari antaa heille tämän edun matkalla kylpylään, tuomioistuimeen tai julkisiin leikkeihin.

23. Ulpianus, Ediktistä, kirja V.

Ollessani maaseudulla erään preetorin kanssa annoin luvan vapauttaa orjan hänen edessään, vaikka paikalla ei ollut yhtään liktoria.

23. Marcianus, Institutes, kirja XIII.

Oikeutettu syy manumission toteuttamiseen on olemassa, jos orja on pelastanut isäntänsä hengenvaaralta tai häpeältä.

23. On muistettava, että vapaus on myönnettävä sen jälkeen, kun se on kerran vastaanotettu, riippumatta siitä, mitä syytä sitä vastaan voidaan myöhemmin väittää. Jumalallinen Pius nimittäin totesi eräässä rescriptumissa, että jos asia on kerran todistettu, sitä ei voida ottaa uudelleen käsiteltäväksi, edellyttäen, että henkilö ei saa vapauttaa toiselle kuuluvaa orjaa; sillä kaikki väitetty voidaan kiistää todisteilla, mutta jos asia on kerran todistettu, sitä ei voida ottaa uudelleen käsiteltäväksi.

23. Sama, säännöt, kirja III.

Kuuron tai mykän isän poika voi manumitoida orjan hänen määräyksellään. Mielisairaan poika ei kuitenkaan voi tehdä niin.

(23) Ulpianus, Prokonsulin velvollisuuksista, kirja VI.

Kun alle kaksikymmenvuotias alaikäinen vapauttaa orjan, vapautus hyväksytään tavallisesti, jos vapautuksen tekijä on orjan luonnollinen poika tai tytär, veli tai sisar;

23. Sama, Lex Aelia Sentia, kirja II.

Tai jos he ovat verisukulaisia (sillä tällainen sukulaisuussuhde otetaan huomioon).

(385875968) Sama, Prokonsulin velvollisuuksista.

Tai jos hän on alaikäisen kasvattiveljeksi, ohjaaja, opettaja tai hoitaja, tai edellä mainitun henkilön poika tai tytär, tai hänen oppilaansa, tai hänen kirjojaan kantava palvelija, tai jos orja manumitoidaan tullakseen asiamieheksi; edellyttäen, että hän on tässä tapauksessa vähintään kahdeksantoista-vuotias; ja lisäksi edellytetään, että alaikäisellä, joka manumittaa hänet, on oltava useampi kuin yksi orja. Samoin, jos neitsyt tai nainen vapautetaan avioliittoa varten, jos isännältä vaaditaan ensinnäkin vala, että hän menee naimisiin kuuden kuukauden kuluessa, kuten senaatti on määrännyt.

37. Marcianus, Säännöt, kirja IV.

Naisilla on tavallisempaa vapauttaa kasvattilapset, mutta tämä on sallittua myös miehille; ja riittää, että joku saa vapauttaa orjan, jonka elatuksesta hänellä on tavallista suurempi etu.

38. Eräät auktoriteetit katsovat, että naiset voivat manumitoida orjan naimisiinmenoa varten, mutta tämä olisi rajoitettava tapaukseen, jossa orja on testamentattu naiselle, joka on ollut hänen kanssasorjansa.

39. Jos mies, joka on impotentti, haluaa manumitoida naispuolisen orjan naimisiinmenoa varten, hän voi tehdä niin. Tämä sääntö ei kuitenkaan koske sellaista, joka on kastroidu.

39. Paulus, Lex Aelia Sentia, I kirja.

Kaksikymmenvuotiaan alaikäisen olisi myös voitava vapauttaa orja jonkin ehdon täyttämiseksi; esimerkiksi jos joku on määrätty perilliseksi orjan vapauttamisen ehdolla.

(0) Monia perusteltuja syitä manumitaatiolle voi olla olemassa menneeseen aikaan viitaten; esimerkiksi silloin, kun orja on auttanut isäntäänsä taistelussa, suojellut häntä rosvoilta, parantanut hänet, kun hän oli sairas, tai paljastanut petoksen, joka häntä uhkasi, ja muissa tapauksissa, joiden luetteleminen kestäisi liian kauan; kuten on olemassa monia muita syitä, joiden

vuoksi olisi kunniaakasta myöntää vapaus asetuksella, ja jotka sen tuomarin, jonka eteen asia tuodaan, olisi otettava huomioon.

(1) Useita orjia voidaan vapauttaa samanaikaisesti tuomarin läsnä ollessa, ja orjien läsnäolo riittää siihen, että useampi orja voidaan vapauttaa.

(2) Isäntä, joka on poissa, voi ilmoittaa syyn manumitaatiolle asianajajansa välityksellä.

(3) Jos kaksi isäntää manumittoi saman naisorjan naimisiinmenoa varten, syytä ei pidä hyväksyä.

(4) Ne henkilöt, joiden kotipaikka on Italiassa tai jossakin muussa maakunnassa, voivat manumumettaa orjansa toisen maakunnan kuvernöörin edessä tehtyään hakemuksen asianmukaiselle tuomioistuimelle.

40. Ulpianus, Lex Aelia Sentia, kirja II.

Kun tuomarit kuulevat manumission perusteluja, heidän on muistettava, että niiden ei pidä perustua epäsiveellisyyteen vaan kiintymykseen; sillä Lex Aelia Sentian ymmärretään myöntävän laillisen vapauden, ei huvin vuoksi vaan vilpittömän kiintymyksen vuoksi.

41. Jos joku luovuttaa orjan kaksikymmentäyksi vuotta täyttäneelle alaikäiselle joko maksetun hinnan vastineeksi tai lahjoituksena sillä ehdolla, että hän vapauttaa hänet, hän voi esittää tämän oikeutettuna syynä manumission perusteluna ja mainita asetetun ehdon, ja voi sen jälkeen myöntää orjalle vapauden. Hänen on kuitenkin osoitettava, että tämä oli osapuolten välinen sopimus, jotta asia voidaan ratkaista lahjoituksen ehdon tai orjan luovuttaneen henkilön kiintymyksen mukaisesti.

(0) Paulus, Ediktistä, kirja L.

Voimme manumumetoida orjan prokonsulin läsnä ollessa sen jälkeen, kun hän on poistunut kaupungista.

42. Voimme myös vapauttaa orjan hänen apulaisensa läsnä ollessa.

18. Sama, Plautiuksesta, kirja XVI.

Orja voidaan manumitoida isän valvonnassa olevan, tuomarina toimivan pojan edessä, vaikka hänellä itsellään, joka on isän auktoriteetin alainen, ei ole yksityishenkilönä oikeutta manumitoida orjaa.

43. Preetori ei voi vapauttaa orjaa kollegansa läsnä ollessa.

44. Poika voi myös manumitoida orjan isänsä läsnä ollessa tämän suostumuksella.

19. Celsus, Digest, kirja XXIX.

Jos kaksikymmenvuotias alaikäinen manumiteeraa raskaana olevan naisorjan asianmukaisen tuomioistuimen edessä naimisiinmenoa varten, ja tällä välin hän saa lapsen, hänen synnyttämänsä lapsen tila, toisin sanoen se, onko hän orja vai vapaa, jää määrittelemättä.

0. Ulpianus, Konsulin velvollisuuksista, kirja II.

Jos kaksikymmentäviisi vuotta täyttänyt alaikäinen saa trustin ehtojen mukaan tehtäväkseen vapauttaa orja, hänen olisi sallittava tehdä se välittömästi, ellei häntä ole valtuutettu vapauttamaan omaa orjaansa. Tässä tapauksessa on nimittäin verrattava sen edun määrää, jonka hän saa pyynnön tehneen henkilön testamentista, sen orjan arvoon, jonka vapauttamista häneltä pyydettiin.

45. Jos orja kuitenkin lahjoitettiin alaikäiselle sillä ehdolla, että hänet manumitoidaan, hänen olisi annettava manumitoida hänet, jotta jumalallisen Marcuksen perustuslaki ei tulisi sovellettavaksi konsulin myöntämän lykkäyksen aikana.

46. Jos joku haluaa manumitoida naispuolisen orjan mennäkseen tämän kanssa naimisiin ja jos hän voi ilman arvonsa häpäisemistä mennä naimisiin tällaisen naisen kanssa, hänen olisi sallittava tehdä niin.

47. Marcellus sanoo myös, että jos nainen haluaa vapauttaa luonnollisen poikansa tai jonkun muun aiemmin mainitun henkilön, hänen tulisi saada tehdä niin.

48. Konsuli voi vapauttaa orjan ennen itseään, jos tämä sattuu olemaan alaikäinen, kaksikymmenvuotias.

46. Modestinus, Pandects, I kirja.

Voin jumalallisen Augustuksen perustuslain mukaisesti vapauttaa orjan Egyptin prefektin läsnä ollessa.

0. Paulus, Questions, kirja XII.

Eräs isä lähetti eräästä maakunnasta pojalleen, jonka hän tiesi olevan Roomassa, kirjeen, jossa hän antoi pojalle luvan vapauttaa tuomarin edessä minkä tahansa orjan, jonka tämä valitsi niistä, jotka hänellä oli mukanaan henkilökohtaiseen palvelukseensa, ja poika vapautti Stichuksen myöhemmin prätorin läsnä ollessa. Kysyn, tekikö hän hänet vapaaksi? Vastaus oli, miksi emme uskoisi, että isä saattoi valtuuttaa poikansa vapauttamaan kaikki orjat, joita hänellä oli henkilökohtaiseen palvelukseensa? Sillä hän antoi pojalleen vain oikeuden valita, ja mitä tulee muihin, hän itse vapautti orjan.

23. Hermogenianus, Epitomes of Laiv, kirja I.

Nykyään on tavallista, että manumission tekevät liktorit, isäntä pysyy vaiti, ja vaikka juhlallisia sanoja ei lausuta, ne katsotaan lausutuksi.

23. Paulus, On Neratius, kirja II.

Alaikäinen, joka ei ole enää pikkulapsi, voi laillisesti manumitoida orjan asianmukaisessa tuomioistuimessa. Paulus: Edellyttäen, että hänen holhoojansa valtuuttaa hänet siihen ja että hän vapauttaa hänet siten, että peculium ei seuraa orjaa.

(23) Gaius, On Manumissions, I kirja.

Jos alaikäinen manumettaa orjan tehdäkseen hänestä holhoojansa: Fufidius sanoo, että tämä olisi hyväksyttävä. Poika Nerva on päinvastaista mieltä, joka on oikea. Olisi nimittäin järjettömyyden huippu, jos alaikäisen harkintakykyä pidettäisiin riittävän hyvänä, jotta hän voisi valita itselleen holhoojan, kun hän on kaikissa muissa asioissa holhoojansa auktoriteetin alainen, koska hänen harkintakykynsä on heikko.

Tit. 3. Yhteisöön kuuluvien orjien vapauttamisesta vapaudesta.

(1) Ulpianus, On Sabinus, kirja V.

Jumalallinen Marcus myönsi manumission valtuuden kaikille yhteisöille, joilla on oikeus kokoontua.

51. Sama, On Sabinus, XIV kirja.

Tästä syystä tällaiset elimet voivat vaatia vapauttamiensa ihmisten omaisuutta, johon niillä on laillinen oikeus.

52. Papinianus, Opinions, kirja XIV.

Kunnalle kuuluva orja, joka on laillisesti vapautettu, säilyttää peculiuminsa, jos sitä ei ole aiemmin riistetty, ja siksi hänen velallisensa vapautuu vastuusta maksamalla hänelle.

Tit. 4. Testamenttimääräisistä manumitaatioista.

0. Ulpianus, On Sabinus, kirja IV.

Jos orjalle on testamentissa myönnetty vapaus useaan kertaan, se määräys on määräävä, jolla hän voi parhaiten saada vapautensa.

54. Sama, On Sabinus, kirja V.

Jos joku määrää perillisen seuraavasti: "Titius olkoon perilliseni, ja jos Titius ei ole perilliseni, olkoon Stichus perilliseni; Stichus olkoon vapaa", Aristo sanoo, että Stichus ei ole vapaa, jos Titiukselta tulee perillinen. Minusta näyttää siltä, että häntä voidaan pitää vapaana, koska hän ei saa vapauttaan kahdessa eri asteessa, vaan se myönnetään hänelle kahdesti; tämä on meidän käytäntömme.

55. Pomponius, On Sabinus, I kirja.

Kahdenkymmenen vuoden ikäinen alaikäinen, joka on armeijassa, ei saa omasta tahdostaan vapauttaa orjaansa.

56. Sama, On Sabinus, kirja II.

Jos joku tekee testamentissaan seuraavan määräyksen: "Stichus olkoon vapaa, ja perilliseni maksakoon hänelle kymmenen aureia", ei ole epäilystäkään siitä, että rahat kuuluvat hänelle, vaikka perheen päämies manummentoisi hänet eläessään.

0. Samaa sääntöä sovelletaan, jos testamentintekijä sanoisi: "Kun hänestä tulee vapaa, perilliseni maksakoon hänelle kymmenen aureia." Tämä on siis perinnönjättäjän sanoma: "Jos Stichus vapautuu, joko heti tai tietyn ajan kuluttua."

1. On päätetty, että jos vapaudesta testamentataan seuraavasti: "Maksakoon perilliseni tuolle ja tuolle orjalle kymmenen aureia, jos annan hänelle vapauden tuomarin läsnä ollessa", vaikka tämä on tarkkaan ottaen eri asia kuin testamenttimääräinen vapautus, perintö on inhimillisyyden sanelun mukaan silti pätevä, jos isäntä vapauttaa orjan elinaikanaan.

58. Sama, Sabinuksesta, kirja III.

Kun vapaus myönnetään testamentilla, on harkittava niitä määräyksiä, jotka ovat vähiten rasittavia, ja jos tällaisia määräyksiä on useita, vähiten rasittavaksi katsotaan se, joka on manumetoidulle edullisin. Jos vapaus kuitenkin myönnetään trustilla, on otettava huomioon viimeinen kirjoitettu lauseke.

59. Ulpianus, On Sabinus, kirja XVIII.

Jos orjan isäntä nimeää perillisekseen kyseisen orjan käyttöoikeuden haltijan, ja vapaus myönnetään tälle ehdollisesti, koska orja kuuluu sillä välin perilliselle, käyttöoikeus raukeaa syntyvän sulautumisen vuoksi, ja jos ehto täyttyy, orja saa vapautensa ehdottomasti.

60. Sama, On Sabinus, XIX kirja.

Neratius sanoo, että kun orjalle myönnetään vapaus seuraavasti: "Jos minulla ei kuollessani ole lasta, olkoon Stichus vapaa", hän ei saa vapauttaan, jos postuumisti syntyy lapsi. Mutta kun syntymää odotetaan, sanommeko, että orja pysyy orjuudessa, vai katsommeko, että hänestä tulee taannehtivasti vapaa mies, jos lasta ei synny? Mielestäni jälkimmäinen näkemys olisi hyväksyttävä.

61. Pomponius, On Sabinus, kirja V.

Kun testamenttiin on otettu seuraava määräys: "Stichus olkoon vapaa, jos hän on hoitanut asiani asianmukaisesti", Stichuksen osoittaman huolellisuuden astetta on tarkasteltava sen perusteella, kuinka paljon siitä on hyötyä isännälle eikä orjalle; ja hänen on myös osoitettava vilpittömyytensä maksamalla hänelle mahdollisesti jäänyt saldo.

62. Ulpianus, On Sabinus, XXIV kirja.

Kun orja on testamentattu vapautettavaksi, ja jos häntä ei vapauteta, hänet on määrätty vapaaksi ja hänelle on testamentattu perintö, on usein päätetty, että hänellä on oikeus vapauteensa ja että perintö kuuluu hänelle.

(0) Kun perustuslaissa todetaan, että sellaista orjaa ei voida vapauttaa, joka on testamentilla kielletty vapauttamasta, katson, että tämä koskee vain testamentin antajalle tai hänen perillisilleen kuuluvia orjia, sillä se ei voi koskea toiselle kuuluvaa orjaa.

63. Paulus, On Sabinus, kirja IV.

Kun orjan peculium testamentataan etuoikeutettuna perintönä ja peculiumiin kuuluva aliorja määrätään vapautettavaksi, on todettu, että hänestä tulee vapaa, sillä suvun ja lajin välillä on suuri ero. On nimittäin vahvistettu, että laji voidaan erottaa suvusta, koska se koostuu perinnöksi jätetystä peculiumista ja vapautetusta aliorjasta.

64. Jos testamenttina oleva orja määrätään vapautettavaksi orjuudesta, hänestä tulee vapaa; mutta jos hänet ensin katsotaan vapaaksi ja hänet testamentataan myöhemmin, jos on ilmeistä, että testamentin tekijän tarkoituksena oli, että häneltä riistetään vapaus, ja koska nykyisin katsotaan, että häneltä riistetään vapaus, hän kuuluu mielestäni testamentin piiriin. Jos asia on kuitenkin epäselvä, suotuisamman mielipiteen pitäisi vallita, ja hänestä tulee vapaa.

0. Pomponius, On Sabinus, kirja VII.

Jos orjan perinnönjättämisen jälkeen hänelle on jätetty vapaus luottamuksen nojalla, perillisen tai testamentinsaajan on pakko vapauttaa hänet.

(23) "Jos Stichus ja Pamphilus, maksavat kymmenen aurea, olkoot he vapaita." Toinen heistä voi tulla vapaaksi maksamalla viisi aurea, vaikka toinen ei ehkä maksaisi mitään.

(24) Kun orja määrätään testamentilla vapaaksi, hänestä tulee välittömästi vapaa heti, kun yksi useista määrättyistä perillisistä astuu perintöön.

23. Ulpianus, Ediktistä, kirja L.

Jos joku jättää orjalle vapautensa sillä ehdolla, että tämä vannoo valan, ei ole mitään syytä soveltaa pretoriaanisen ediktiä valan peruuttamiseksi; ja tämä on järkevää, sillä jos joku peruu ehdon, josta orjan vapaus riippuu, hän estää itse vapauden voimaantumisen, koska orja ei voi saada sitä muuten kuin täyttämällä ehdon.

0. Jos siis joku testamenttaa orjalle perinnöksi hänen vapautensa, tämä ei ole oikeutettu perintöön, ellei hän täytä valan antamista koskevaa ehtoa.

1. Jos hän kuitenkin saisi vapautensa ehdottomasti ja perintö olisi annettu sillä ehdolla, että hän vannoo valan, Julianus katsoo Digestin kolmekymmenennessä ensimmäisessä kirjassa, että valan antamista koskeva ehto olisi poistettava.

2. Lisäksi katson, että samaa sääntöä sovelletaan silloin, kun vapauden myöntämisen edellytyksenä oli ehto, ja testamentin antaja elinaikanaan vapautti orjan vapaudesta; sillä tässä tapauksessa perinnön ehtona ollut ehto kumotaan.

68. Sama, Disputations, kirja V.

Jos kahdelle orjalle on myönnetty vapaus sillä ehdolla, että he rakentavat talon tai pystyttävät patsaan, ehtoa ei voida jakaa heidän kesken. Epäily voi syntyä vain silloin, kun toinen heistä, kun hän on noudattanut ehtoa, näyttää toteuttaneen testamentin tekijän toiveet, ja siksi hänellä on oikeus vapauteensa, mikä on parempi mielipide; ellei testamentin tekijä ole ilmaissut itseään toisin. Toinen orjista, joka teki sen, mitä hänen oli määrä tehdä, täytti ehdon siltä osin kuin se koski häntä itseään, ja vaikka hän ei tehnyt niin toisen osalta, ehto ei silti enää sido jälkimmäistä, sillä hän ei voi enää noudattaa sitä sen jälkeen, kun se on kerran täytetty.

69. Sama kysymys voi nousta esiin myös silloin, kun testamentti testamentataan kahdelle käsityöläiselle tai taidemaalarelle sillä ehdolla, että nämä maalaavat taulun tai rakentavat laivan; sillä testamentin tekijän aikomusta on tarkasteltava, ja jos hän asetti toiselle ehdon, jonka mukaan toinen suorittaa, seurauksena on, että kun toinen heistä ei tee mitään, ehto ei täyty, vaikka toinen voi olla valmis suorittamaan oman osuutensa. Jos kuitenkin voidaan osoittaa, että testamentintekijä olisi ollut tyytyväinen, jos vain toinen heistä olisi tehnyt sen, mitä hän oli kirjoittanut tai ilmoittanut, asia on helposti ratkaistavissa, sillä toinen heistä hyödyttää teollaan joko itseään ja kumppaniaan tai vain itseään sen mukaan, mikä näyttää olleen testamentintekijän tarkoitus.

70. Tätä kysymystä voidaan käsitellä myös siinä tapauksessa, että testamentintekijä myöntää vapauden kahdelle orjalle, jos nämä tekevät tilinsä. Julianus nimittäin kysyy, jos toinen heistä on valmis tekemään tilinsä ja toinen ei, estääkö jälkimmäinen

ensimmäistä tekemästä sitä. Ja hän sanoo aivan oikein, että jos heidän tilinsä pidettiin erikseen, riittää, että se, joka tekee tilinsä, saa vapautensa; mutta jos molemmat pitivät tilinsä yhdessä, toisen heistä ei katsota täyttäneen ehtoa, ellei hän maksa toisen käteen jäävää saldoa. Tämä on ymmärrettävä siten, että myös tilit sisältävät kirjat on luovutettava.

71. Jos kuitenkin naispuolinen orja yhdessä lastensa kanssa määrätään vapautettavaksi, vaikka hänellä ei olisi lapsia, hänestä tulee kuitenkin vapaa; tai jos hänellä on lapsia, mutta ne eivät kykene saamaan vapauttaan, tulos on sama. Tätä sääntöä sovelletaan myös silloin, kun orja ei itse voi vapautua, koska hänen lapsensa saavat silti vapautensa; sillä lauseke "yhdessä lastensa kanssa" ei aseta ehtoa, ellei te väitä, että testamentin tekijän tarkoitus olisi ollut toinen; sillä tällaisissa olosuhteissa nämä sanat on ymmärrettävä ehdon asettamiseksi. Mutta sen, että ne eivät aseta ehtoa, todistaa preetorin määräys, jossa säädetään seuraavaa: "Määrään, että syntymättömän lapsen äiti ja hänen lapsensa asetetaan kuolinpesän hallintaan." On nimittäin vakiintunut käytäntö, että vaikka lapsia ei olisikaan, syntymättömän lapsen äiti on silti asetettava tilan hallintaan.

0. Same, Disputations, kirja VIII.

Kun orjalle myönnetään absoluuttinen vapaus ja hänet määrätään perilliseksi tietyin ehdoin, on päätetty, että vaikka ehtoa ei noudatettaisikaan, hänellä on oikeus vapauteensa.

71. Julianus, Digest, kirja XXXIII.

"Annan ja testamenttaan Stichuksen Semproniukselle; jos Sempronius ei vuoden kuluessa vapauta Stichusta, olkoon mainittu Stichus vapaa." Heräsi kysymys, mikä on sääntö tässä tapauksessa? Vastaus oli, että jos vapaus myönnetään seuraavasti: "Jos Sempronius ei manumittoi Stichusta, olkoon Stichus vapaa", eikä Sempronius manumittoi häntä, hänellä ei ole oikeutta Stichukseen, vaan hän on vapaa.

72. Sama, Digest, kirja XXXVI.

Jos testamenttiin lisätään seuraava määräys: "Kun Titius täyttää kolmekymmentä vuotta, Stichus olkoon vapaa ja perijäni antakoon hänelle sen ja sen maa-alueen", ja Titius kuolee ennen kuin hän täyttää kolmekymmentä vuotta, Stichus saa vapautensa, mutta hänellä ei ole oikeutta perintöön. Sillä ainoastaan vapauden hyväksi myönnetään, että Titiuksen kuoleman jälkeen katsotaan olevan olemassa aika, jonka aikana vapaus voidaan myöntää; mutta edellytyksen, josta perintö riippui, katsotaan rauenneen.

0. Sama, Digest, kirja XLII.

Vapauden, joka on myönnetty tulemaan voimaan elämän viimeisellä hetkellä, kuten esimerkiksi: "Stichus olkoon vapaa, kun hän kuolee", ei katsota olevan voimassa eikä vaikuttava.

65536. Seuraava testamenttimääräys: "Stichus olkoon vapaa, jos hän ei nouse kapitolioon" on ymmärrettävä siten, että se tarkoittaa, jos hän ei nouse kapitolioon niin pian kuin mahdollista. Näin ollen Stichus saisi vapautensa tällä tavoin, jos hänellä olisi valta nousta kapitolioon ja hän jättäisi sen tekemättä.

65537. Heräsi kysymys, olisiko vapaus katsottava ehdollisesti myönnettyksi seuraavalla testamentin määräyksellä: "Pamphilus olkoon vapaa, jotta hän voisi tehdä tiliä lapsilleni." Vastaus oli, että vapaus olisi myönnettävä ehdottomasti ja että lisäys "jotta hän voisi tehdä tiliä" ei aseta mitään ehtoa vapauden myöntämiselle; silti, koska testamentin tekijän ilmeinen toive oli ilmaistu, orja olisi pakotettava tekemään tili.

65538. Kun orja määrätään toistaiseksi vapaaksi usean vuoden kuluttua, hänestä tulee vapaa kahden vuoden kuluttua. Vapauteen myönnetty suosio edellyttää tätä, ja sanat itsessään soveltuvat tällaiseen tulkintaan, ellei henkilö, jota vapauden myöntämisestä syytetään, voi osoittaa mitä selvimmin todistein, että testamentin tekijän tarkoitus oli toinen.

131072. Sama, On Urseius Ferox, kirja II.

Kun testamentintekijä määräsi kaksi perillistä ja määräsi, että hänen orjansa tulisi vapaaksi toisen heistä kuoltua, ja se perillinen, jonka kuolemasta orjan vapaus riippui, kuoli testamentintekijän elinaikana, Sabinus esitti näkemyksensä, että orjasta tulisi vapaa.

23. Seuraava ehto: "Olkoon hän vapaa, kun minä kuolen" käsittää koko eliniän, ja sen vuoksi sen katsotaan olevan mitätön. On kuitenkin parempi, että sanoja tulkitaan suotuisammin ja siten, että testamentintekijän voidaan katsoa myöntäneen orjalleen vapauden kuolemansa jälkeen.

24. Seuraavat sanat antavat aihetta suurempaan epäilyyn: "Olkoon hän vapaa vuoden kuluttua", sillä tämä voidaan ymmärtää niin, että se tarkoittaa: "Olkoon hän vapaa kuolinvuoteni jälkeen", ja se voidaan ymmärtää myös niin, että se tarkoittaa: "Olkoon hän vapaa sen vuoden jälkeen, jolloin tein tämän testamentin", ja jos testamentintekijä sattuisi kuolemaan vuoden kuluessa, vapauden myöntämisellä ei ole mitään voimaa eikä vaikutusta.

(1) Sama, On Urseius Ferox, kirja III.

Eräs mies määräsi perillisensä vapauttamaan orjansa, ja jos perillinen ei sitä tee, hän määräsi, että orja on vapaa, ja jätti hänelle perinnön. Perillinen vapautti orjan. Useat viranomaiset katsovat, että hän sai vapautensa testamentilla, ja koska näin oli, hänellä oli myös oikeus perintöön.

77. Africanus, Kysymyksiä, kirja I.

Eräs testamentinsaaja testamenttasi orjansa ja teki testamentissaan seuraavan määräyksen: "Pyydän, että pidätte orjiani vapautensa arvoisina, jos he ovat toimineet ansiokkaasti teitä kohtaan." "Pyydän, että pidätte orjiani vapautensa arvoisina, jos he ovat toimineet ansiokkaasti teitä kohtaan." Praetorin velvollisuus on pakottaa orjat saamaan vapaus, elleivät he ole tehneet jotakin sellaista, joka tekee heidät kelvottomiksi saamaan vapauttaan, ilman että heiltä on vaadittu sellaisia palveluksia, joita voidaan pitää tarpeellisina, jotta he ansaitsisivat vapauden. Henkilöllä, jota on pyydetty vapauttamaan heidät, on edelleen oikeus määrätä aika, jolloin hän tekee sen; sillä jos hän ei vapauta heitä elinaikanaan, hänen perijänsä voidaan velvoittaa antamaan heille vapaus välittömästi hänen kuolemansa jälkeen.

78. Sama, Kysymyksiä, kirja IV.

"Stichus, tai pikemminkin Pamphilus, olkoon vapaa." Päätettiin, että Pamphiluksen oli oltava vapaa, sillä testamentintekijä näytti ikään kuin korjanneen erehdyksen. Samaa sääntöä sovelletaan, kun testamentissa on todettu: "Stichus olkoon vapaa, tai pikemminkin Pamphilus olkoon vapaa".

79. Sama, Kysymyksiä, kirja IX.

Eräs testamentintekijä määräsi poikansa, joka ei ollut vielä saavuttanut murrosikää, perillisekseen ja määräsi, että Stichus vapautetaan sen jälkeen, kun hän on tehnyt tiliä hopealevystä, joka oli hänen hoidossaan. Tämä orja oli varastanut osan hopealevystä, jonka hän oli jakanut huoltajan kanssa, ja hän antoi toisen osan siitä huoltajalle, joka teki siitä tiliä. Kun Stichukselta oli kysytty, oliko hän vapaa, hän sai vastauksen, ettei hän ollut. Mutta toisaalta, kuten on päätetty, jos orja, jonka on määrä vapautua tietyllä ehdolla, määrätään maksamaan tietty rahasumma ja hän maksaa sen holhoojalle, tai jos on holhoojan syytä, että ehtoa ei ole noudatettu, hän saa vapautensa; tämä on ymmärrettävä siten, että kaikki tapahtuu vilpittömässä mielessä ja ilman orjan tai holhoojan petosta, aivan kuten holhousvangin omaisuuden luovuttamisessa noudatetaan. Jos siis orja tarjoaa rahaa ja holhooja ei ole halukas hyväksymään sitä, koska hänen holhottavaansa petetään, orja ei voi saada vapauttaan, ellei hän ole syyllistynyt petokseen. Sama sääntö koskee myös edunvalvojaa.

80. Kysymys heräsi myös silloin, kun orja määrättiin toimittamaan tili hopealevystä, millä tavoin hänen olisi katsottava noudattaneen ehtoa; toisin sanoen, jos jotkut astiat olivat kadonneet ilman hänen syytään ja hän luovutti jäljelle jääneet astiat hyvässä uskossa perijälle, olisiko hänellä oikeus vapauteensa. Vastaus oli, että hänellä olisi oikeus siihen, sillä riittää, jos hän

tekee rehellisen ja oikeudenmukaisen tiliä. Lyhyesti sanottuna hänen katsotaan täyttäneen ehdon antamalla perilliselle sellaisen tilityksen, jonka huolellinen taloudenhoitaja hyväksyisi.

0. Marcianus, Institutes, kirja I.

Orjasta, joka on testamentilla vapautettu, tulee vapaa vasta, kun testamentti on pätevä ja kun omaisuus otetaan haltuun sen perusteella; tai kun joku saa omaisuuden haltuunsa testamentin hylkäämisen perusteella testamentin hylkäämisen vuoksi.

(23) Kun vapaus myönnetään testamentilla, se tulee vapaaksi heti, kun joku perillisistä ottaa kuolinpesän vastaan. Jos se myönnetään tietyn ajan kuluttua tai ehdolla, se saadaan, kun aika on kulunut tai ehto täyttynyt.

23. Gaius, Päiväkirja tai Kultaiset asiat, I kirja.

Vapaaksi määrätty orjat katsotaan nimenomaisesti mainituiksi siellä, missä heidät on selvästi nimetty joko ammatin tai viran perusteella tai muulla tavoin, kuten esimerkiksi: "Minun hovimestarini; minun hovimestarini; minun kokkini; minun orjani Pamphiluksen poika".

23. Ulpianus, Säännöt, kirja IV.

Jos orja on testamentin ehtojen mukaan määrätty vapaaksi, hän saa vapautensa heti, kun mikä tahansa osa jäämistöstä hyväksytään; edellyttäen, että sen hyväksyy joku, joka kuuluu siihen asteeseen, jossa orja on määrätty vapaaksi, ja että hänet on ehdoitta vapautettu manumitaatiosta.

(23) Marcianus, säännöt, kirja IV.

Jumalallinen Pius ja jumalalliset veljet totesivat eräässä reskriptissä hyväntahtoisesti, että jos sijaiseksi määrättylle orjalle oli testamentattu perintö yhdessä hänen vapautensa kanssa siltä varalta, että hänestä ei tulisi perillistä, mutta hänen vapautensa testamenttia ei toistettu, tulos olisi sama kuin jos näin olisi tehty.

131072. Paulus, On the Lex Aelia Sentia, kirja I.

Ne, jotka voivat myöntää vapauden hakemalla sitä tuomioistuimelta, voivat myös määrätä orjat välttämättömiksi perillisikseen; ja tämä välttämättömyys itsessään tekee manumission asianmukaiseksi.

6. Sama, Codicils-laista.

"Olkoon Stichus vapaa, jos en codicililla kiellä häntä manumitaatiosta" on sama kuin jos testamentin tekijä sanoisi: "Olkoon Stichus vapaa, jos en nouse kapitoliiin", sillä perillinen voidaan nimittää tällä tavoin.

7. Scaevola, Digest, kirja XXIII.

Eräs mies hylkäsi vaimonsa, joka oli raskaana, ja meni naimisiin toisen kanssa. Kun ensimmäinen oli saanut pojan, hän paljasti sen, ja toinen otti sen pois ja kasvatti sen, ja se kantoi isänsä nimeä; mutta sekä isä että äiti pysyivät elämänsä ajan tietämättöminä siitä, että lapsi oli elossa. Isä kuoli, ja kun hänen testamenttinsa oli luettu, katsottiin, että poika ei ollut testamentin perusteella jäänyt perinnöttömäksi eikä perilliseksi, ja koska hänen äitinsä ja isänpuoleinen isoäitinsä olivat tunnustaneet hänet, hän sai isänsä jäämistön perintöosuuden lakimääräisenä perillisenä testamenttivaatimuksen perusteella. Heräsi kysymys, olivatko testamentin nojalla vapautensa saaneet orjat vapaita vai eivät. Vastaus oli, että poika ei saisi kärsiä mitään vääryyttä, jos hänen isänsä ei tiennyt, että hän oli elossa, ja näin ollen, koska hän oli isänsä määräysvallassa, joka ei tiennyt asiasta, testamentti ei ollut pätevä. Mutta jos manumetoidut orjat pysyvät viiden vuoden ajan vapaana, se suosio, jolla vapauteen suhtaudutaan, ei salli sitä, että kun se on kerran myönnetty heille, se peruutetaan.

(385875968) Ulpianus, Ediktistä, XIX kirja.

Kun vihollisen käsissä olevat orjat määrätään vapaita, he saavat vapautensa, vaikka he eivät testamentin täytäntöönpanohetkellä tai testamentintekijän kuollessa kuuluneet testamentintekijälle, vaan olivat vankeudessa.

8. Paulus, Ediktistä, kirja XXVI.

Jos yksi useista orjista, joilla on sama nimi, määrätään vapautettavaksi, eikä ole ilmeistä, ketä heistä on tarkoitettu, yksikään heistä ei saa vapautta.

9. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXV.

On muistettava, että testamentilla annetut vapauden myöntämiset tulevat voimaan aina, kun on olemassa tarvittava perillinen, vaikka hän kieltäytyisi perinnöstä; edellyttäen, että niitä ei ole tehty Lex Aelia Sentian vastaisesti.

(1) Paulus, Questions, kirja XII.

Vapautta ei voida myöntää tietyksi ajaksi.

10. Sama, Ediktistä, kirja LXXIV.

Jos siis testamenttiin lisätään seuraava: "Stichus olkoon vapaa kymmeneksi vuodeksi", termin lisääminen on tarpeeton.

11. Sama, Ediktistä, kirja L.

Servius oli sitä mieltä, että vapaus voitiin myöntää suoraan orjille, jotka olivat kuuluneet testamentintekijälle sekä testamentin tekohetkellä että hänen kuollessaan. Tämä mielipide on oikea.

(1) Sama, On Plautius, kirja VII.

Annoin eräälle orjalle vapauden testamentilla seuraavasti: "Olkoon hän vapaa, jos hän vannoo maksavansa pojalleni Corneliukselle kymmenen aurea palvelustensa vastineeksi." Tämä on siis minun testamenttini. Herää kysymys, mikä on laki tässä tapauksessa? On myönnettävä, että orja noudattaa ehtoa vannomalla valan, mutta häntä ei velvoiteta maksamaan rahaa palvelustensa vastineeksi, koska häntä ei velvoiteta, ellei hän vannoo valaa valaa manumission jälkeen.

12. Sama, Plautiuksesta, kirja IX.

Orjan katsotaan tulleen manumabiloiduksi nimenomaan codicilillä, kun hänen nimensä mainitaan testamentissa.

(1) Sama, On Plautius, kirja XII.

Vapaus voidaan antaa orjalle testamentilla seuraavasti: "Olkoon hän vapaa, kun hänellä on siihen oikeus lain mukaan."

13. Sama, On Plautius, kirja XVI.

"Olkoon orjani Stichus vapaa, jos perilliseni vieraannuttaa hänet." Tämä vapauden myöntäminen on mitätön, koska se viittaa aikaan, jolloin orja kuuluu toiselle. Ei voida myöskään esittää vastalauseita siitä, että orja, jonka on määrä olla vapaa tietyin ehdoin, saa vapautensa testamentin nojalla, vaikka hänet myytäisiinkin; sillä jos vapaus on myönnetty laillisesti, sitä ei voida mitätöidä perillisen toimesta. Mutta entä jos perintö on testamentattu tällä tavoin? Tällaisessa tapauksessa ei ole mitään syytä olla eri mieltä, sillä vapauden myöntämisen ja testamentin välillä ei ole mitään eroa tämän kysymyksen osalta. Vapautta ei siis suoraan myönnetä seuraavalla lausekkeella: "Olkoon orjani vapaa, jos hän lakkaa kuulumasta perilliselleni", koska ei ole olemassa yhtään tapausta, jossa tällainen myönnytys olisi mahdollinen.

(1) Pomponius, On Plautius, kirja V.

Julianus sanoo, että jos samalle orjalle annetaan luottamuksen nojalla summa ja hänet myös määrätään vapaaksi, perillisen on myönnettävä hänelle vapaus; sillä hän sanoo, ettei hänen ole luottamuksen nojalla pakko maksaa orjan arvoa, koska hän antaa hänelle vapauden, johon hänellä on oikeus.

14. Mutta jos orjalle myönnetään vapaus ehdollisesti, trustin ehtojen mukaisesti, ja orja itse luovutetaan tuolloin, perillinen ei ole velvollinen luovuttamaan häntä, ellei trustin edunsaaja anna vakuutta siitä, että jos ehto täyttyy, hän vapauttaa orjan; sillä melkein kaikissa tapauksissa trustin nojalla myönnettyä vapautta pidetään suoraan myönnettynä. Ofilius kuitenkin sanoo, että jos testamentin antaja on lahjoittanut vapauden trustin avulla tarkoituksenaan riistää orjalta perintö, tämä mielipide on oikea. Mutta jos testamentinsaaja voi todistaa, että testamentin tekijä on veloittanut perillisen, hän on silti velvollinen maksamaan orjan arvon testamentinsaajalle.

15. Sama, On Plautius, kirja VII.

Kun vapaus myönnetään seuraavasti: "Stichus olkoon vapaa kahdentenatoista vuonna kuolemani jälkeen", on todennäköistä, että hänestä tulee vapaa kahdentoista vuoden alussa, sillä tämä oli perittävän aikomus. Näiden kahden ilmaisun, "kahdestoista vuosi" ja "kahdentoista vuoden kuluttua", välillä on kuitenkin suuri ero, ja meillä on tapana sanoa "kahdestoista vuosi", kun kahdestatoista vuotta on kulunut tai kulunut vain vähän. Se, joka on määrätty vapaaksi kahdentenatoista vuotena, on määrätty vapaaksi jokaisena päivänä tuon vuoden aikana.

16. Kun testamenttiin on otettu seuraava määräys: "Orjani Stichus olkoon vapaa, jos hän maksaa perilliselleni tuhat sestertiötä yhden, kahden ja kolmen vuoden kuluttua kuolemastani tai jos hän antaa vakuuden siitä", orja ei voi tulla vapaaksi ennen kolmannen vuoden päättymistä, ellei hän maksa koko summaa välittömästi tai anna vakuutta; koska perillisen välittömästä maksusta saaman edun pitäisi olla kompensoitavissa sillä nopeudella, jolla vapauden myöntäminen tapahtuu.

17. Labeo sanoo, että jos testamentillinen vapauden myöntäminen tehdään seuraavasti: "Stichus olkoon vapaa vuoden kuluessa kuolemastani", hänestä tulee vapaa välittömästi. Ja jos hänen vapautensa olisi testamentattu seuraavasti: "Olkoon hän vapaa, jos hän maksaa perilliselleni tämän ja tämän summan kymmenen vuoden kuluessa", ja hän maksaa sen heti, hänestä tulee vapaa viipymättä.

17. Marcellus, Digest, kirja XVI.

Jos joku lisää testamenttiinsa seuraavan lausekkeen: "Haluan, että orjani on tämän ja tämän henkilön vapaamielinen", orja voi vaatia vapauttaan, ja toinen osapuoli voi vaatia häntä vapaamieliseksi.

1. Modestinus, On Manumissions.

Suorat vapauden myöntämiset voidaan laillisesti tehdä testamentilla ja testamentilla vahvistetulla codicilillä. Vapauden myöntäminen trustin nojalla voidaan tehdä ab intestato ja codicilillä, jota ei vahvisteta testamentilla.

(1) Sama, Opinions, kirja X.

Maevia testamenttasi kuollessaan vapauden orjilleen nimeltä Saccus, Eutychia ja Hirena ehdollisesti seuraavin ehdoin: "Olkoot miespuolinen orjani Saccus ja naispuoliset orjani Eutychia ja Hirena vapaita seuraavalla ehdolla, nimittäin sillä, että he polttavat joka toinen kuukausi lampun haudallani ja viettävät siellä hautajaisriittejä." Koska mainitut orjat eivät käyneet säännöllisesti Maevian haudalla, kysyn, olisivatko he vapaita. Modestinus vastasi, ettei koko lausekkeen sanamuoto eikä testamentintekijän aikomus viitannut siihen, että orjien vapaus olisi keskeytettävä ehdolla, koska hän halusi heidän käyvän haudallaan vapaina henkilöinä; mutta että tuomarin velvollisuutena oli kuitenkin pakottaa heidät tottelemaan testamentintekijän määräystä.

2. Sama, Pandects, kirja II.

Yleisesti sanotaan, että kun vapaus myönnetään useilla ehdoilla, on noudatettava sitä, joka on vähiten rasittava; ja tämä pätee myös silloin, kun ehdot on asetettu erikseen. Jos ne kuitenkin asetetaan yhdessä, orja ei ole vapaa, ellei hän noudata kaikkia ehtoja.

(1) Pomponius, Erinäisiä kohtia, kirja VII.

Aristo vastasi Neratius Appianukselle seuraavasti: Jos orja määrätään tahdonilmaisullaan vapaaksi, kun hän täyttää kolmekymmentä vuotta, ja jos hänet ennen sitä tuomitaan kaivoksiin ja sen jälkeen vapautetaan, ei ole epäilystäkään siitä, etteikö hänellä olisi oikeus vapauden mukana jäädään perintöön, eikä hänen oikeuteensa vaikuta kaivoksiin tuomitseminen. Sääntö on sama silloin, kun orja määrätään ehdolliseksi perilliseksi, sillä hänestä tulee välttämätön perillinen.

25. Papinia, Kysymyksiä, kirja VI.

Jos vapaus myönnetään erehdyksessä, väärennetyn codicilin nojalla, vaikka se ei ole eräännytynyt, perillisen on silti myönnettävä se, ja keisari on päättänyt, että jokaisesta vapautetusta orjasta on maksettava perilliselle kaksikymmentä solidia.

26. Kun määrätty perillinen vapauttaa orjan täyttääkseen jonkin ehdon, ja kun poika myöhemmin nostamalla kanteen testamentin julistamiseksi pätemättömäksi saa asiansa läpi tai kun testamentti julistetaan väärennetyksi, on tässä tapauksessa meneteltävä samalla tavalla kuin väärennettyä kodifikaattia koskevassa tapauksessa.

27. Sama, Kysymykset, kirja X.

Kun yhtiömies on testamentilla myöntänyt orjalle vapauden seuraavasti: "Pamphilus olkoon vapaa, jos yhtiömieheni vapauttaa hänet", Servius esitti mielipiteenään, että jos yhtiömies vapauttaa orjan, hänestä tulee vainajan perillisten ja hänet vapauttaneen yhtiömiehen yhteinen vapaamatkustaja; sillä ei ole uutta eikä kohtuutonta, että yhteisesti hallussa oleva orja voi saada vapautensa käyttämällä eri oikeuksia.

28. Sama, Opinions, kirja VI.

Kun naispuolinen orja manumitotiin sotilaan testamentilla seuraavasti: "Määrään, että Samia saa vapautensa", katsottiin, että hän sai vapautensa suoraan sotilasoikeuden mukaisesti.

29. Sama, Opinions, kirja IX.

Jumalallinen Marcus päätti vapauden säilyttämiseksi, että hänen tätä asiaa koskevaa määräystään olisi sovellettava tapauksiin, joissa testamentti katsottiin mitättömäksi ja kuolinpesän omaisuus oli myytävä; toisaalta määrättiin erityisesti, että jos valtiovarainministeriö vaatii, että kuolinpesällä ei ole omistajaa, tätä määräystä ei sovelleta.

(1) Jotta testamentilla vapautetut orjat voisivat saada perinnöttömäksi vainajan omaisuuden, päätettiin, että heidän on annettava tuomioistuimessa asianmukainen takaus, aivan kuten muidenkin vainajan vapautettujen henkilöiden tai ulkomaisten perillisten. Alaikäisiä, jotka on nimetty perillisiksi ja jotka tavan mukaan vaativat avustusta vainajan omaisuuteen nähden, ei riistetä tästä edusta.

30. Sama, Opinions, kirja XIV.

Eräs sadanpäämies kielsi testamentillaan orjiensa myymisen ja pyysi, että heidät vapautettaisiin manumitaatiosta, sikäli kuin he sen ansaitsisivat. Vastaus oli, että vapaus oli laillisesti myönnetty, sillä jos yksikään orjista ei ollut antanut aihetta rikokseen, kaikki heistä olisivat oikeutettuja vapauteen; mutta jos osa heistä oli suljettu pois rikoksen tekemisen vuoksi, muidenkin olisi silti saatava vapautensa.

31. Kun testamenttiin lisättiin seuraava määräys: "Vapauttakaa ne orjat, jotka eivät ole antaneet aihetta rikokseen", katsottiin, että vapauden myöntäminen oli ehdollinen ja että sitä oli tulkittava siten, että testamentin tekijä ei orjiaan vapauttaessaan tarkoittanut sisällyttää siihen niitä, jotka hän oli alistanut rangaistukseen tai jotka hän oli sulkenut pois hänen palvelemisensa kunniaa tai hänen liiketoimiensa hoitamisesta.

1. Paulus, Kysymykset, kirja XII.

Keisarit Missenius Frontolle. Kun vapaus on myönnetty sotilaan testamentilla seuraavin sanamuodoin: "Haluan tai määrään orjani Stephenin vapaaksi", orja voi saada vapautensa aina, kun kuolinpesään astutaan. Kun siis lisättiin seuraavat sanat: "Edellyttäen kuitenkin, että hän pysyy perilliselläni niin kauan kuin hän on nuori mies, mutta jos hän kieltäytyy siitä tai suhtautuu ehdotukseeni halveksivasti, pitääköön häntä edelleen orjana", niillä ei ole sellaista vaikutusta, että ne kumoaisivat vapauden, johon orja oli oikeutettu. Samaa sääntöä noudatetaan siviilien testamenttien osalta.

2. Sama, Opinions, kirja XV.

Lucius Titius myönsi orjalleen vapauden sillä ehdolla, että tämä antaisi pojalleen Gaius Seiukselle uskollisen selvityksen hallinnostaan. Kun Gaius Seius oli saavuttanut murrosikäisen iän, orja maksoi oikeudessa kaiken, mikä oli maksettavana, kun entisen kuraattorit olivat haastaneet hänet oikeuteen. Kun hoitajilta vaadittiin takaus, orja julistettiin vapaaksi. Gaius Seius, testamentin tekijän poika, kiistää, että rahat olisi maksettu laillisesti hänen kuraattoreilleen, ja kysyn, oliko asia näin. Paulus vastasi, että orjan tilin loppusummaa ei näyttänyt maksetun nuorukaisen kuraattoreille siten, että testamentissa säädetty ehto olisi täytynyt lain mukaisesti; mutta jos rahat olisi maksettu alaikäisen läsnä ollessa tai kirjattu hänen tileihinsä, ehto olisi katsottava täytetyksi, aivan kuin ne olisi maksettu hänelle itselleen.

3. Scaevola, Opinions, kirja IV.

Eräs mies, jolla oli Cratistus-niminen orja, teki testamentissaan seuraavan määräyksen: "Olkoon orjani Cratinus vapaa". Kysyn, voiko orja Cratistus saada vapautensa, koska testamentin antajalla ei ollut orjaa nimeltä Cratinus, vaan ainoastaan mainittu orja Cratistus. Vastaus oli, että estettä ei ollut, koska tavussa oli tapahtunut virhe.

(1) Tietyt testamentin perilliset sopivat ennen kuolinpesän haltuunottoa velkojien kanssa, että velkojat tyytyisivät puoleen saatavistaan; ja kun preetori oli antanut tätä koskevan määräyksen, he ottivat kuolinpesän vastaan. Kysyn, tulisivatko testamentilla myönnetyt vapaudet voimaan. Vastaus oli, että ne tulisivat voimaan, jos testamentin antajalla ei ollut aikomusta tehdä petosta.

4. Maecianus, Trusts, kirja II.

Kun vapauden myöntäminen oli tehty ehdolla, annettiin päätös, jonka mukaan jos orja tai perillinen ei ollut vastuussa siitä, että ehtoa ei ollut noudatettu, orjalla oli oikeus vapauteensa. Katson, että samaa mieltä olisi oltava silloin, kun vapaus myönnetään trustin ehdoilla kuolinpesään kuuluville orjille.

5. Ei ole järjetöntä katsoa, että tätä sääntöä sovelletaan myös perillisen orjiin.

6. Emme voi perustellusti epäillä, etteikö tätä sovellettaisi myös orjiin, joiden ostamisesta perijä on velvoitettu; sillä tässä tapauksessa olisi epäoikeudenmukaista, että hänet pakotettaisiin ostamaan heidät ikään kuin ehto olisi täyttynyt, koska saattaisi käydä niin, että omistaja kieltäytyisi täyttämästä ehtoa saadakseen orjan hinnan eikä vaatisi häntä ehdon mukaisesti.

(1) Paulus, Trustit, kirja I.

Jos joku antaa orjalle vapauden testamentilla sekä suoraan että trustin nojalla, on orjan vallassa valita, saako hän vapautensa suoraan vai trustin nojalla. Tämän totesi myös keisari Marcus eräässä rescriptossaan.

6. Gaius, Manumisaatiosta, kirja III.

Kun rikkaasta miehestä tulee köyhän perijä, katsokaamme, onko tästä hyötyä orjille, jotka saavat vapautensa testamentilla, ilman että kuolinpesän velkojia petetään. Ja tosiaankin on olemassa eräitä auktoriteetteja, jotka katsovat, että kun rikas mies esiintyy perillisenä, se on sama asia kuin jos testamentin tekijä olisi kuollut kasvatettuaan omaisuuttaan. Minulle on kuitenkin kerrottu (ja tämä on meidän käytännössämme), että ei ole merkitystä sillä, onko perillinen rikas vai köyhä, vaan huomioon on otettava ainoastaan se omaisuuden määrä, joka testamentin antajalla oli kuollessaan. Julianus omaksuu tämän mielipiteen siinä määrin, että hän katsoo, että vapauden myöntäminen ei tule voimaan silloin, kun testamentin tekijä oli maksukyvytön, ja määräsi orjan vapaaksi seuraavasti: "Stichus olkoon vapaa, kun velkani on maksettu." Tämä ei ole totta. Tämä mielipide ei kuitenkaan ole yhteneväinen Sabinuksen ja Cassiuksen mielipiteen kanssa, jonka Julianus itse näyttää hyväksyvän, sillä hänen mielestään olisi otettava huomioon orjan vapauttaneen testamentintekijän aikomus. Sillä henkilö, joka määrää orjansa vapaaksi tällaisella ehdolla, tekee sen ilman aikomusta tehdä petos, sillä hänen katsotaan selvästi haluavan, ettei hänen velkojiaan huijata.

7. Marcianus, Trusts, kirja III.

On totta, että jos orja määrätään vapautettavaksi testamentin ehtojen mukaisesti ja testamentin tekijä sen jälkeen luovuttaa sen ja siitä tulee jälleen osa jäämistöä ennen kuin se on otettu haltuun, hän saa vapautensa heti, kun jäämistö on hyväksytty.

(1) Scaevola, Digest, kirja XXIII.

Titia testamenttasi vapauden suoraan tietyille mies- ja naispuolisille orjilleen ja lisäsi sitten testamenttiinsa seuraavan määräyksen: "Ja toivon, että kaikki henkilökohtaiseen palvelukseeni liitetyt orjat, joiden nimet on merkitty rekistereihini, ovat vapaita." Tämä määräys on kuitenkin totta. Heräsi kysymys, saisiko Eutychia, joka muiden henkilökohtaisten orjien ohella oli vapautettu testamentin tekohetkellä ja joka testamentin tekijän kuollessa oli naimisissa orjana olleen taloudenhoitajan kanssa, vapautensa yleisen otsikon "Henkilökohtaiseen palvelukseeni kuuluvat orjat" nojalla. Vastaus oli, että mikään ei estänyt häntä saamasta vapauttaan, vaikka hän testamentin tekijän kuollessa oli lakannut olemasta yksi hänen palvelijoistaan.

8. Stichus sai vapautensa suoraan isäntänsä testamentilla, ja häntä syytettiin siitä, että hän oli petollisesti salannut suuren osan kartanon omaisuudesta. Heräsi kysymys, eikö hänen olisi ennen vapautensa vaatimista palautettava perillisille omaisuus, jonka hänen oli todistetusti anastettu. Vastaus oli, että esitettyjen tosiseikkojen mukaan kyseisen orjan olisi oltava vapaa. Claudius: Sillä perillisten etua on riittävästi kunnioitettu turvautumalla varkauksia koskevaan asetukseen.

9. Lucius Titius määräsi testamentissaan: "Onesiphorus ei saa olla vapaa, ellei hän anna tarkkaa tiliä hallinnostaan." Kysyn, voiko Onesiphorus vaatia vapauttaan näiden sanojen nojalla? Vastaus oli, että sanotun mukaisesti häneltä pikemminkin riistetään vapaus kuin myönnetään se.

9. Sama, Digest, kirja XXIV.

Eräässä testamentissa oli seuraava määräys: "Haluan, että Eudolle annetaan tuhat solidia siitä syystä, että hän on ensimmäinen lapsi, joka on syntynyt sen jälkeen, kun hänen äitinsä sai vapauden." Jos Eudo ei voi todistaa, että hän on syntynyt äitinsä vapaudenmenetyksen jälkeen, kysyn, voiko hän saada vapautensa näiden testamentin sanojen perusteella. Vastaus oli, että tämä kysely ei saisi vahingoittaa häntä.

(1) Pomponius, Epistolat, kirja XI.

Tiedän, että monilla henkilöillä, jotka haluavat, ettei heidän orjistaan koskaan tulisi vapaita, on tapana lisätä testamentteihinsa seuraava lauseke: "Stichus olkoon vapaa, kun hän kuolee". Julianus kuitenkin sanoo, että jos vapaus myönnetään elämän viimeisellä hetkellä, sillä ei ole vaikutusta, koska testamentin tekijän katsotaan tehneen tällaisen määräyksen pikemminkin estääkseen kuin antaakseen vapauden. Jos siis testamenttiin lisätään seuraava: "Stichus olkoon vapaa, jos hän ei nouse kapitolioon", sillä ei ole voimaa eikä vaikutusta, jos on ilmeistä, että testamentin tekijä aikoi antaa orjalle vapautensa tämän elämän viimeisellä hetkellä, eikä muciuksen bondille ole perusteita.

10. Jos testamenttiin lisätään seuraava määräys: "Stichus olkoon vapaa, jos hän menee Capualle", orja ei ole vapaa, ellei hän mene Capualle.

11. Octavenus menee vielä pidemmälle, sillä hän katsoo, että jos testamentintekijä, joka on myöntänyt orjalleen vapauden millä tahansa ehdolla, lisää: "En halua, että perilliseni vapauttaa hänet ennen kuin ehto on täyttynyt", tämä, lisäksi on mitätön.

Tit. 5. Trustin ehdoilla myönnetystä vapaudesta.

11. Ulpianus, Ediktistä, kirja XIV.

Jos joku niistä henkilöistä, joille on uskottu vapauden myöntäminen trustin nojalla, on läsnä ja toiset ovat poissa jostain hyvästä syystä ja toiset ovat vielä salanneet itsensä, orjasta, jolle vapaus on testamentattu trustin nojalla, tulee vapaa, aivan kuin jos ne, jotka olivat läsnä, ja ne, jotka olivat poissa hyvästä syystä, olisivat olleet valtuutettuja toteuttamaan trustin; ja näin ollen se osuus holhousoikeudesta, johon ne, jotka ovat salanneet itsensä, ovat oikeutettuja, kuuluu muille.

(1) Sama, Ediktistä, kirja LX.

Jos joku kuollessaan testamenttina testamenttaa vapauden orjalle perunkirjoituksella, eikä kuolinpesään ryhdytä, jumalallisen Marcuksen perustuslain myöntämä etu on käytettävissä. Tällaisessa tapauksessa siinä määrätään, että orja on oikeutettu vapauteensa ja että jäämistö myönnetään hänelle, jos hän antaa velkojilleen riittävän vakuuden, jotta he voivat maksaa kullekin velkojalleen kuuluvan summan kokonaisuudessaan.

12. Sama, Ediktistä, kirja LXV.

Velkojilla on yleensä oikeus nostaa pretoriaanikanteita vapautettuja vastaan näissä olosuhteissa.

(1) Sama, Ediktistä, kirja LX.

Näin ollen niin kauan kuin on epävarmaa, onko perillinen vai ei, perustuslakia ei sovelleta, mutta heti kun se on varmaa, se tulee voimaan.

13. Jos se, joka voi saada täydellisen palautuksen, hylkää kuolinpesän, onko meidän katsottava, että perustuslaki ei tule voimaan niin kauan kuin hänen oikeutensa täydelliseen palautukseen säilyy, koska on epävarmaa, ilmaantuuko kukaan lakimääräisenä perillisenä? Parempi mielipide on, että perustuslakia sovelletaan.

14. Mutta entä jos perillinen saisi täydellisen palautuksen sen jälkeen, kun tuomio on annettu vapauden hankkimiseksi? Ei missään nimessä voida sanoa, että kerran myönnetty vapaus voitaisiin peruuttaa.

15. Katsotaanpa, onko vapauden saavien oltava läsnä vai ei. Ja koska vapauden perusteella myönnetty omaisuus voidaan myöntää heille myös ilman heidän suostumustaan, tämä voidaan tehdä myös heidän poissa ollessaan.

16. Mutta entä jos osa heistä olisi läsnä ja osa poissa? Katsotaanpa, ovatko poissaolijat oikeutettuja vapauteensa. Voidaan sanoa, aivan kuten siinä tapauksessa, että kuolinpesään mennään, että myös poissaolijat tulevat vapaiksi.

17. Jos vapaus myönnetään tiettyinä päivinä, pitääkö meidän odottaa, että päivä koittaa? Mielestäni meidän on tehtävä niin; siksi omaisuutta ei myönnetä ennen kyseistä ajankohtaa. Mutta mitä pitäisi tehdä, jos vapaus on myönnetty jollakin ehdolla? Jos jotkut vapauden myöntämiset on tehty ehdottomasti ja toiset ehdollisesti, omaisuus voidaan myöntää välittömästi. Kun kaikki vapauden myöntämiset olivat kuitenkin ehdollisia, mitä silloin on sanottava? Onko odotettava, kunnes ehto täyttyy, vai onko omaisuus myönnettävä välittömästi niin, että vapaus myönnetään vasta, kun ehto on täytetty? Jälkimmäinen näkemys on parempi. Kun omaisuus on siis myönnetty ja vapaus suoraan myönnetty, se hankitaan välittömästi; kun se myönnetään tiettyinä ajankohtana, se hankitaan, kun se aika koittaa; kun se on ehdollinen, se hankitaan, kun ehto täyttyy. Ei myöskään ole kohtuutonta katsoa, että perustuslakia sovelletaan, vaikka kaikki vapauden myöntämiset olisivat ehdollisia, niin kauan kuin ehto, josta vapauden myöntäminen on riippuvainen, ei ole voimassa. On nimittäin sanottava, että kun on olemassa mahdollisuus vapauteen, omaisuus on myönnettävä, kun siihen on pieninkin tilaisuus, jos se voidaan tehdä ilman, että velkojille aiheutuu vahinkoa.

18. Jos orja, joka saa vapauden myöntämisen sillä ehdolla, että kymmenen aurea maksetaan joko perilliselle, jollekin, jota ei ole mainittu, tai sille, jolla on oikeus perintöön, herää kysymys, voiko orja saada vapautensa? Parempi mielipide on, että rahat on maksettava sille henkilölle, jolle perintö on myönnetty, koska ehto näyttää siirtyneen hänelle. On kuitenkin varmaa, että jos hänet on määrätty maksamaan rahat jollekin muulle henkilölle kuin perilliselle, ne on maksettava nimetylle henkilölle.

19. Kun orjat ovat saaneet vapautensa trustin ehdoilla, heistä ei tule vapaita heti, kun jäämistö on myönnetty, vaan he voivat saada trustin heille jättämän" vapautensa; toisin sanoen sen henkilön, jolle jäämistö on myönnetty, on vapautettava heidät.
20. Keisari tarkoitti, että kuolinpesä olisi tuomittava vain, jos velkojille on annettu riittävä vakuus kullekin velkojalle maksettavaksi tulevan koko summan maksamiseksi. Asianmukainen vakuus on siis asetettava. Mitä tarkoitetaan käsitteellä "asianmukainen"? Se tarkoittaa, että vakuudet tai pantit on annettava. Jos velkoja kuitenkin luottaa lupauksen antajaan ilman, että tämä asettaa vakuuden, vakuus katsotaan riittäväksi.
21. Millä tavoin velkojille olisi annettava vakuus ? Pitäisikö se antaa heille yksitellen vai yhdelle, jonka koko joukko on nimennyt kaikkien puolesta ? Tuomarin tehtäviin kuuluu kutsua velkojat koolle ja nimetä yksi velkojien joukosta, jolle vakuus asetetaan kaikkien puolesta.
22. Selvitetään, onko velkojille annettava vakuus ennen pesän jakamista vai onko tämä tehtävä sillä ehdolla, että vakuus annetaan? Mielestäni riittää, jos kaikki se, mitä jumalallisen Marcuksen perustuslaissa määrätään, sisältyy päätökseen.
23. Meidän olisi ymmärrettävä, että koko summa tarkoittaa sekä pääomaa että korkoa.
24. Perustuslaista käy ilmi, kenen vapautetuiksi heistä tulee, jotka vapautetaan, joten ne, jotka saavat vapautensa suoraan, ovat perittävän vapautettuja; paitsi jos se, joka vaatii, että jäämistö myönnetään hänelle yksin, haluaa, että tämä tehdään siten, että vapautetuista, jotka on vapautettu suoraan, voi tulla hänen omia vapautettujaan.
25. Pitäisikö niiden, jotka haluavat tulla hänen vapautetuiksi miehikseen, olla hänen manumitaationsa kohteena, vai pitäisikö kuolinpesän myöntämisessä mainita, että se myönnetään sillä ehdolla, että suoraan vapautensa saaneista orjista tulee hänen vapautettuja miehiään? Mielestäni tämä mielipide olisi hyväksyttävä ja mainittava päätöksessä, ja perustuslain ehdot sallivat myös tämän.
26. Kun alle murrosikäinen orja saa vapautensa, se, jolle perintö on myönnetty, on oikeutettu hänen holhoukseensa.
27. Jos vainaja on antanut perilliselleen tehtäväksi vapauttaa tietyt toiselle kuuluvat orjat, onko perustuslakia sovellettava, vai eikö se itse asiassa tule voimaan? Parempi mielipide on, että sen soveltamiseen on perusteita, koska se, jolle perintö on myönnetty, joutuu ostamaan orjat ja saamaan preetorin myöntämän vapauden.
28. Jos perinnönjättäjä eikä perillinen velvoitetaan vapauttamaan orja, jääkö perustuslaki soveltamatta, koska kun perintö ei ole eräännyt, ei myöskään vapauden myöntäminen voi olla eräännyt? Parempi mielipide on, että sama etu on

käytettävissä, koska perustuslain tarkoituksena on yleisesti ottaen myöntää vapaus kaikille, jotka ovat siihen oikeutettuja, jos kuolinpesä on otettu haltuun.

29. Samassa perustuslaissa säädetään, että jos valtiovarainministeriö hankkii kuolinpesän, vapauden myöntäminen on silti tehtävä. Näin ollen, jos omaisuus on vailla omistajaa sen vuoksi, että valtiovarainministeriö on joko hylännyt tai ottanut sen vastaan, perustuslakia sovelletaan edelleen. Jos valtiovarainministeriö kuitenkin hankkii sen jollakin muulla tavalla, on selvää, että perustuslakia ei enää sovelleta. Näin ollen, jos legioonan omaisuus, jolla ei ole omistajaa, joutuu valtiovarainministeriön haltuun, on oltava samaa mieltä.

30. Samoin jos kaksikymmenvuotias alaikäinen testamenttaa vapauden, sanomme, että orja ei ole oikeutettu siihen, ellei alaikäinen ole jättänyt sitä trustin alaisuuteen. Orjalla on kuitenkin oikeus siihen, jos alaikäinen luovuttaa hänet elinaikanaan, jos hän voi esittää siihen hyvän syyn.

31. Jos vapaus on myönnetty ja velkojia on petetty testamentin antajan toimesta, joka ei ollut maksukykyinen kuolinhetkellään, onko vapautus pätevä? Jos valtiokonttori ei saa pesää, vapauden myöntäminen on ehkä pätevä, koska velkojille tarjotaan kaikki se, mikä heille kuuluu. Jos kuolinpesä on kuitenkin saatu haltuun, se ei ole pätevä. On selvää, että jos valtiovarainministeriö saa kuolinpesän, on parempi peruste katsoa, että vapauden myöntäminen ei ole pätevä. Sillä kuka tahansa, joka noudattaa tiukasti perustuslain ehtoja, voisi sanoa, että hän voi syyttää vain itseään, joka halusi, että kuolinpesä myönnettäisiin hänelle sillä ehdolla, että vapauden myöntämistä pidettäisiin pätevänä. Jos joku kuitenkin noudattaisi sitä sääntöä, jota sovelletaan silloin, kun kuolinpesä hyväksytään, suora vapauden myöntäminen on mitätön, jos testamentin tekijän tarkoitus oli vilpillinen ja sen seurauksena velkojia huijattiin; eikä vapauden myöntämistä trustin nojalla toteuteta, jos näin menetellen kuolinpesän velkojia petetään.

32. Kun kuolinpesä ei ole siirtynyt valtiokonttorille ja se on tuomittu vapauden säilyttämiseksi, voiko valtiokonttori hankkia sen jälkikäteen haltuunsa? Parempi mielipide on, että se ei voi tehdä niin. On ilmeistä, että jos valtiovarainministeriön virkamiehille ei ole aiemmin ilmoitettu asiasta ja kuolinpesä on tuomittu vapauden säilyttämiseksi, on harkittava, onko perustuslain soveltamiseen aihetta. Jos kuolinpesä on sellaisessa kunnossa, että valtiovarainministeriön on hyväksyttävä se, myöntämisellä ei ole vaikutusta, mutta jos näin ei ole, siihen on perusteita.

33. Lisäksi sitä, jolle omaisuus on tuomittu, on verrattava pretoriaanisen ediktin mukaiseen haltijaan; ja tämän mukaan hänellä on oikeus vainajan nauttimiin hautausoikeuksiin.

34. Katsotaan vielä, voivatko velkojat haastaa sen henkilön, jolle omaisuus on myönnetty, oikeuteen perillisenä vai ainoastaan hänen toimittamansa velkakirjan perusteella. Parempi mielipide on, että hänet voidaan haastaa oikeuteen vain velkakirjan perusteella.

35. Jos kuolinpesä on myönnetty kahdelle tai useammalle henkilölle, he pitävät omaisuutta ja vapautettuja yhteisesti hallussaan, ja heillä on oikeus nostaa osituskanne toisiaan vastaan.

14. Paulus, Ediktistä, kirja LVII.

Mitä tulee trustin ehdoilla myönnettyyn vapauteen, jos preetori päättää perillisen poissa ollessa, että orja oli oikeutettu vapauteen, hänestä tulee sellainen ja hänestä tulee vainajan vapaamies, jos hän oli hänen orjansa, tai perillisen vapaamies, jos hän kuului jälkimmäiseen. Lisäksi jos perillinen kuolee ilman seuraajia, senaatti määräsi Hadrianuksen aikana, että orjan vapaus on säilytettävä.

15. Sama, Ediktistä, kirja LX.

Testamentin antaja testamenttasi kymmenen aureia, ja testamentinsaajan tehtäväksi annettiin ostaa Stichus ja vapauttaa hänet. Falcidian lakia sovelletaan, eikä orjaa voi ostaa alle kymmenellä aureilla. Joidenkin viranomaisten mukaan testamentinsaajalla on oikeus kolmeen neljäsosaan perinnöstä, eikä häntä pitäisi velvoittaa ostamaan orjaa. He ovat myös sitä mieltä, että vaikka perillistä pyydetäisiin vapauttamaan oma orjansa ja hän saisi vain kolme neljäsosaa perinnöstä, häntä ei pakotettaisi vapauttamaan orjaa. Katsotaanpa, eikö tässä tapauksessa olisi omaksuttava toinen mielipide. Eräät viranomaiset ovat sitä mieltä, että perinnönsaaja olisi ensinnäkin pakotettava ottamaan vastuu ja ostamaan orja, jos hän saa vain kolme neljäsosaa perinnöstään. Jos hän kuitenkin on valmis palauttamaan saamansa määrän, katsotaanpa, onko häntä kuultava. Perillinen olisi pakotettava maksamaan koko kymmenen aurea, aivan kuin perittävä olisi nimenomaisesti ilmoittanut, että perintö olisi maksettava kokonaisuudessaan.

16. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXIII.

Jos kenelle tahansa testamentataan sata aureia sillä ehdolla, että testamentinsaaja ostaa ja manumettaa toiselle kuuluvan orjan, ja kun perillisen omaisuus myydään, testamentinsaaja vaatii vain osaa eikä koko testamenttia, hän ei voi saada sitä, ellei hän anna vakuutta orjan manumettamisesta; edellyttäen, että hänen saamansa osuuden arvo on yhtä suuri kuin orjan hinta ja että orjan isäntä on valmis myymään orjan tästä hinnasta; muussa tapauksessa perinnönsaaja ei voi tehdä poikkeusta, joka perustuu vilpilliseen mieleen.

17. Pomponius, On Plautius, kirja VII.

Jos henkilöä, jolle on testamentattu tuhannen sestertiuksen summa, velvoitetaan vapauttamaan parinkymmenen sestertiuksen arvoinen orja, häntä ei voida velvoittaa toteuttamaan vapauden myöntämistä luottamuksen nojalla, jos hän ei ota perintöä vastaan.

18. Marcellus, Digest, kirja XV.

Kun perillistä on velvoitettu olemaan sallimatta tietyn orjan joutumista toisen omaisuudeksi, orja voi välittömästi sen jälkeen, kun hänet on luovutettu, nostaa kanteen vapauttaan koskevan vaatimuksen. Jos luovutus ei kuitenkaan ole vapaaehtoinen, vaan siihen on pakko ryhtyä testamentin tekijän jonkin teon vuoksi, on todennäköistä, että trustia ei pitäisi panna täytäntöön, koska perittävän ei oleteta tarkoittaneen tällaista luovuttamista.

19. Sama, Digest, kirja XVI.

Eräs mies sisällytti testamenttiinsa seuraavan määräyksen: "En halua, että orjani, Niin ja niin ja niin ja niin, myydään". Jos hän ei siis halunnut, että heidät myytäisiin, ja jos hän aikoi, että jos heidät myytäisiin, heistä tulisi vapaita, heidän vapautensa olisi myönnettävä heille; sillä vapauden katsotaan olevan testamentattu orjalle seuraavalla lausekkeella: "En halua, että So-ja-So kuuluu kenellekään muulle kuin sinulle." Näin ollen tämän mukaisesti, jos perillinen yrittää jollakin tavalla myydä orjan, tämä voi välittömästi vaatia vapauttaan, ja jos perillinen ostaa hänet estääkseen häntä saamasta vapautta, siitä ei ole hänelle mitään hyötyä, koska ehto on täytetty.

20. Orja, jolla oli oikeus vapauteensa, myytiin. Jos hän on halukas saamaan manumitaation perilliseltä, ei ole tarpeen tuoda salaa ostanutta ostajaa oikeuteen nykyisen perillisen ohella, koska orja voi käyttää hyväkseen senaatin päätöstä saadakseen vapautensa testamentin nojalla.

21. Orja, joka oli oikeutettu vapauteensa testamentin nojalla, salli, että perillinen, joka ei ollut maksukykyinen, siirsi itsensä vilpittömässä mielessä toimivalle ostajalle. Voidaanko mielestänne myöntää kante tätä vapautettua orjaa vastaan, aivan kuten silloin, kun vapaa mies huijasi ostajaansa teeskentelemällä olevansa orja? Olen kuitenkin taipuvainen uskomaan, että kante voidaan nostaa myyjää vastaan, koska tapaus näyttää muistuttavan sitä, että orja, jolla on oikeus vapautua tietyin ehdoin ja joka salli tämän tapahtuvan päivää ennen kuin hänen oli määrä saada vapautensa testamentilla.

Modestinus, Erimielisyyksiä, kirja I.

Holhooja ei voi antaa orjalle vapautta luottamuksen nojalla ilman holhoojan valtuutusta.

Samainen, Manumissioneista.

Kun Firmus Titianus testamenttasi kolme orjaa, jotka olivat tragediankirjoittajia, ja lisäsi: "Kehotan teitä olemaan sallimatta, että heistä tulee kenenkään muun orjia", keisari Antoninus totesi rescriptumissa, että koska Titianuksen omaisuus oli takavarikoitu, orjat olisi manumifioitava julkisesti.

Sekä testamentinsaaja että perillinen voidaan määrätä vapauttamaan orja, ja jos hän kuolee ennen vapauttamista, hänen perillistensä on tehtävä se.

Jumalalliset Antoninus ja Pertinax totesivat eräissä rescriptumissa, jossa valtiovarainministeriö vaati omaisuutta, koska oli olemassa salainen määräys sen luovuttamisesta henkilölle, joka ei ole kykenevä vastaanottamaan sitä, että kaikki suoraan tai luottamuksen nojalla tehdyt vapaudenluovutukset olisi pantava täytäntöön.

Sama, säännöt, kirja IX.

Jos raskaana olevan naispuolisen orjan vapauttaminen viivästyy, ei sen henkilön tahdosta, jonka tehtävänä on huolehtia tästä velvollisuudesta, vaan vahingossa, hänen lapsensa ei ole vapaa; mutta henkilö, jonka olisi pitänyt vapauttaa mainittu orja, on pakotettu luovuttamaan lapsi sen äidille, jotta se saisi hänen kauttaan vapautensa.

Sama, Opinions, kirja X.

Lucius Titius teki testamentin ja määräsi vaimonsa Seian ja heidän yhteisen tyttärensä Titian perillisiksi, joilla oli yhtä suuri osuus hänen omaisuudestaan. Toisessa kohdassa hän sanoi: "Haluan, että orjani Eros, jota kutsutaan myös Psyllukseksi, vapautetaan, jos vaimoni suostuu siihen." Koska Lucius Titiuksen vaimo Seia siis kieltäytyi ottamasta vastaan osuuttaan omaisuudesta, joka meni hänen tyttärelleen Titiukselle sijaantulon nojalla, kysyn, onko Eros, jota myös kutsuttiin Psyllukseksi, oikeutettu vapauteensa edellä mainitun lausekkeen nojalla. Modestinus vastasi, että Eroksen oikeuksia ei loukattu, koska perittävän vaimo kieltäytyi ottamasta perintöä vastaan. Kysyn myös, voiko hänen vaimonsa Seia, joka ei ottanut kuolinpesää vastaan, laillisesti vastustaa Erosta, kun tämä vaati vapauttaan? Modestinus vastasi, että Seian kieltäytymisellä suostumuksesta ei olisi voimaa eikä vaikutusta.

Sama, Pandectit, kirja V.

Henkilö, jonka tehtävänä on vapauttaa orja luottamuksen nojalla, ei voi millään tavoin huonontaa kyseisen orjan tilaa; ja siksi hän ei voi sillä välin myydä orjaa kenellekään muulle, jotta se, jolle hänet myytiin, voisi vapauttaa hänet; ja jos hän luovuttaa orjan, hänen on pakko ostaa ja vapauttaa hänet; sillä joskus on orjan edun mukaista, että orjan vapauttaa mieluummin vanha kuin nuori mies.

Licinius Rufinus, Säännöt, kirja V.

Vapaus voidaan antaa myös luottamuksen perusteella, ja itse asiassa jopa laajemmin kuin silloin, kun se annetaan suoraan, sillä luottamuksen perusteella se voidaan antaa paitsi omille orjille myös toisen orjille, kunhan käytetään yleisesti käytettyjä sanoja, joilla testamentin tekijän aikomus on selvästi ilmaistu.

Claudius, Scaevolan digestiosta, kirja XXI.

Vapaus myönnetään laillisesti luottamuksella seuraavasti: "Kun katsot aiheelliseksi vapauttaa hänet".

Scaevola, Digest, kirja XXIII.

Testamenttiin lisättiin seuraava määräys: "Pamphilus olkoon vapaa, jos hän hoitaa asiani asianmukaisesti." Koska testamentin tekijä kuoli joitakin vuosia testamentin tekemisen jälkeen, eikä Pamphiluksen käytöksestä ollut hänen suojelijansa osalta mitään valittamisen aihetta, heräsi kysymys, oliko hänellä testamentin nojalla oikeus vapauteen. Vastaus oli, että mainitussa tapauksessa ei ollut mitään, mikä olisi estänyt häntä saamasta sitä.

Sama, Digest, kirja XXIV.

Eräs nainen, joka oli määrännyt miehensä perillisekseen, vapautti testamentilla orjiaan, joiden joukossa oli Stichus, miehensä taloudenhoitaja. Kun orjat olivat ilmestyneet maakunnan kuvernöörin eteen saadakseen vapautensa isäntänsä poissa ollessa, jolla oli hyvä syy olla poissa, ja kun maakunnan kuvernööri oli päättänyt, että orjat olivat oikeutettuja vapauteensa, heräsi kysymys, voitiinko Stichusta vastaan nostaa kanne, jotta hänet pakotettaisiin antamaan tili hallinnostaan taloudenhoitajana. Vastaus oli, että näin ei voitu tehdä.

Eräs mies testamenttasi vaimolleen myötäjäiset ja huomattavan määrän muuta omaisuutta ja kehotti tätä vapauttamaan oman orjansa Aquilinuksen oikeuden edessä. Nainen kieltäytyi siitä, koska orja oli hänen omaisuuttaan. Kysyn, oliko hänellä oikeus vapauteensa. Vastaus oli, että jos vaimo oli ottanut vastaan paitsi myötäjäisensä myös muun testamentilla hänelle jätetyn omaisuuden, hänet voitiin velvoittaa manumitoimaan Aquilinus luottamuksen nojalla, ja kun hänestä tuli vapaa, hän saattoi vaatia kaiken hänelle testamentatun.

Pomponius, Epistolat, VII kirja.

Julianus toteaa, että kun perillinen, jonka tehtäväksi on annettu orjan vapauttaminen, siirtää senaatin Trebellian asetuksen nojalla omaisuuden, hänet voidaan pakottaa vapauttamaan orja; ja jos hän piileskelee tai on jostain pätevistä syistä poissa, preetorin on asianmukaisen syyn esittämisen jälkeen tehtävä päätös senaatin tämänkaltaisia tapauksia koskevien asetusten mukaisesti. Jos kuitenkin edunsaajalla, jolle omaisuus on siirretty, on kyseisen orjan huoltajuus, hän voi itse vapauttaa orjan, ja on asianmukaista, että hänen kohdallaan noudatetaan samoja muodollisuuksia kuin yleensä ostajien kohdalla yleensä noudatetaan. Onko tämä mielestänne totta? Minä itse, joka olen tiedon hankkimisen halusta innoittamana pitänyt jo seitsemänkymmentäkahdeksan vuoden ajan seuraavaa sanontaa, joka minulla on aina mielessäni, parhaana elämänohjeena: "Kun toinen jalkani on haudassa, olen vielä iloinen oppiessani jotakin." Tämä sanonta on aina ollut minulle mieluisin. Aristo ja Octavenus katsovat hyvin perustellusti, että kyseinen orja ei kuulu trustin kohteena olevaan omaisuuteen, koska perittävän pyytäessä perillistä vapauttamaan hänet ei näytä olleen tarkoituksena, että hänet luovutettaisiin trustin edunsaajalle. Jos hänet kuitenkin luovutetaan perillisen erehdyksestä, Julianuksen näkemys on hyväksyttävä.

Papinianus, Kysymyksiä, XIX kirja.

"Pyydän, ettei Stichuksesta tule toisen orjaa." Keisari päätti, että vapaus myönnettiin luottamuksella tämän lausekkeen nojalla: sillä mikä on orjuutta vastustavampaa kuin vapaus? Vapautta ei kuitenkaan katsota myönnettyksi perillisen kuoleman jälkeen. Tästä seuraa, että jos perillinen elinaikanaan vieraannuttaa orjan, hän voi välittömästi vaatia hänen vapauttaaan, ja jos perillinen ostaa hänet, se ei ole esteenä hänen vapautumiselleen, koska ehto on jo täytetty. Tätä sääntöä olisi sovellettava myös silloin, kun perillisen suorittama luovutus ei ole ollut vapaaehtoista, eikä sitä vastoin voida väittää, ettei perillinen itse ole luovuttanut orjaa, sillä tapaus muistuttaa orjan, jonka oli määrä vapautua ehdollisesti, tapausta, jossa ehto on jo jossain määrin täyttynyt.

Sama, Kysymyksiä, kirja XXII.

Kun perittäville jätetään maa-alue ja kymmenen aureen summa yhden hänen orjansa hinnan sijasta sillä ehdolla, että hän vapauttaa kyseisen orjan, ja hän hyväksyy maa-alueen testamentin, mutta hylkää rahan testamentin välttääkseen Falcidian-lain vaikutuksen, hänet voidaan pakottaa hyväksymään se Falcidian-laista johtuvine vähennyksineen ja myöntämään orjalle vapaus trustin ehtojen mukaisesti, kun hän on kerran hyväksynyt maa-alueen testamentin.

Eräs testamentinsaaja, jolla oli kolme orjaa, antoi kahdelle perilliselleen tehtäväksi vapauttaa kaksi näistä orjista, jotka he valitsisivat. Koska toinen perillisistä ei saapunut paikalle, toinen mainitsi ne kaksi orjaa, jotka hän halusi vapauttaa. Voidaan sanoa, että ne vapautetaan ja ne saavat vapautensa, aivan kuin paikalla olleella perillisellä olisi yksin ollut oikeus vapauttaa ne. Jos kuitenkin toinen orjista kuolee ja perillinen on jostain hyvästä syystä poissa tai jos sillä, jolta pyyntö esitettiin, ei ole puhevaltaa, on todettu, että kaksi elossa olevaa orjaa vapautuvat preetorin asetuksella.

Kun edunvalvoja, jonka tehtäväksi on annettu vapauden myöntäminen, on poissa hyvästä ja riittävästä syystä tai kätkeytyy; tai kun on useita perillisiä, joista jotkut ovat läsnä ja toiset poissa hyvästä syystä; ja toiset taas eivät saavu paikalle välttääkseen edunvalvonnan toteuttamisen; tai kun vapauden myöntämisen tehtäväksi saanut perillinen ei ole elossa; tai kun varsinaisen perillinen hylkää perinnön, preetorin on määrättävä, että orja on oikeutettu vapauteensa Lucius Titiuksen testamentissa määrätyn edunvalvonnan nojalla. Senaatin määräyksessä on nimenomaisesti todettu, että vaikka ei olekaan epäselvää tai epäselvää, kenestä orjasta tulee vapaamielinen, preetorin on päätettävä, kuka perillisistä oli poissa pätevästä syystä ja kuka jätti tulematta estääkseen trustin täytäntöönpanon.

Sama, Opinions, kirja IX.

Luottamuksen nojalla myönnettyä vapautta ei voida lykätä sillä verukkeella, että orja on varastanut jotain kuolinpesään kuuluvaa tai hoitanut sen asioita väärin.

Senaatin Trebellin asetuksen nojalla perinnön siirtäneen perillisen perillinen voidaan pakottaa myöntämään orjalle vapaus, jos entinen perillinen ei ole täyttänyt luottamusta, jos vapautettava orja valitsee hänet suojelijakseen.

Esitin mielipiteeni siitä, että poika, joka on sotilas tai joka on palvellut armeijassa ja joka on hyväksynyt isänsä perustaman luottamuksen, jossa häntä vaaditaan vapauttamaan orja, joka on osa hänen peculium castrense -omaisuuttaan (vaatimus oli, että tämä olisi hänen laillisten poikiensa tehtävä); jos hänestä tulee isänsä perillinen, hänet voidaan pakottaa vapauttamaan orja, koska edesmennyt luuli vapauttavansa oman orjansa annettuaan tämän pojalleen. Veli, joka on orjan omistajan kanssaperijä, ei voi pakottaa jälkimmäistä maksamaan hänelle osaa orjan hinnasta, koska se olisi vastoin isän tahtoa; tämän erehdyksen vuoksi ei myöskään muuta omaisuutta, jonka isä antoi pojalleen tämän lähtiessä armeijaan, saa käyttää isän määräysvallassa pysyneen veljen hyväksi; koska mainittu poika, joka kuuluu muiden laillisten perillisten joukkoon, voi säilyttää peculium castrense -oikeutensa etuoikeutettuna perintönä.

Kun vapaus on myönnetty trustin ehtojen mukaisesti ja poika on valtuutettu toteuttamaan sitä sen jälkeen, kun hän on saavuttanut tietyn iän, ja hän kuolee ennen tämän iän saavuttamista, perillisen on myönnettävä vapaus orjalle säädettyinä ajankohtana; mutta on todettu, että tämä päätös, joka koskee vain tiettyä tapausta, ei ulotu muunlaisiin trusteihin.

Eräs testamentin tekijä halusi, että hänen poikansa vapauttaa orjan vapaaksi viiden vuoden kuluttua, jos orja maksaa hänelle tuona aikana päivittäin tietyn summan. Orja karkasi kahden vuoden kuluttua eikä maksanut rahoja. Tuomioistuin katsoi, että ehtoa ei ollut noudatettu. Jos poika, joka oli perijä, tai hänen holhoajansa olivat kuitenkin päättäneet hyväksyä orjan palvelut kahden vuoden aikana maksun sijaan, katsottiin, että tämä ei olisi estänyt orjan vapautta, koska oli perijän vika, että ehtoa ei ollut täytetty.

Ulpianus, Trusts, kirja V.

Yleisesti ottaen sanomme, että henkilöt, jotka voivat jättää rahaa trustin nojalla, voivat myös testamentata vapauden myöntämisen samalla tavalla.

Vapauden myöntäminen trustin nojalla, joka on testamentattu keisarin, kunnan tai kenenkään muun orjalle, on pätevä.

Jos vapaus testamentataan trustin ehdoilla vihollisen orjalle, voidaanko väittää, että se ei ole vailla voimaa tai vaikutusta? Joku voi ehkä sanoa, että vihollisen orja ei ole kelvollinen tulemaan Rooman kansalaiseksi. Jos se kuitenkin testamentataan hänelle siltä varalta, että hänestä tulee yksi liittolaisistamme, mikä estää ketään väittämästä, että vapauden myöntäminen on pätevä?

Jos vapaus on testamentattu jo vapaalle miehelle, joka myöhemmin joutuu orjaksi, hän voi vaatia vapauttaan, jos hän oli orja testamentin antajan kuollessa tai jonkin ehdon täytyessä.

Vapaus voidaan laillisesti jättää trustin nojalla orjalle, joka on vielä syntymätön.

Orja ei voi vaatia vapauttaan, jos hänet on tuomittu kaivoksiin. Mutta entä jos hänelle on jätetty vapaus luottamuksen nojalla ja hän on vapautettu kaivosten rangaistuksesta keisarin armahduksella? Keisarimme reskriptiossa todettiin, että häntä ei palauteta entisen isäntänsä omistukseen; mutta tässä tapauksessa ei ole ilmoitettu, kenelle hän kuuluu. On varmaa, että kun hänestä tulee valtiovarainministeriön omaisuutta, hän voi odottaa saavansa vapautensa luottamuksen nojalla.

Vapaus voidaan trustin ehtojen nojalla myöntää orjalle, joka on saanut alkunsa ja syntynyt naisesta, joka on tuomittu kaivoksiin. Mitä ihmeellistä tässä on, kun jumalallinen Pius totesi rescriptumissa, että hänet voidaan myydä orjaksi?

Kun testamentin antaja pyytää, ettei Stichus myöhemmin toimisi orjana, katsottiin, että vapaus olisi katsottava myönnettyksi hänelle luottamuksen perusteella; sillä sen, joka pyytää, ettei hän myöhemmin toimisi orjana, katsotaan pyytävän, että hänelle myönnetään vapaus.

Jos testamentin antaja kuitenkin toteaa: "Älä luovuta tai myy häntä", sovelletaan samaa sääntöä edellyttäen, että testamentin antaja on tehnyt tämän tarkoituksenaan saada hänet vapaaksi. Mutta jos hän on lisännyt lausekkeen muussa tarkoituksessa (esimerkiksi siksi, että hän on neuvonut perillistä pitämään orjan, tai siksi, että hän on halunnut rangaista ja kiduttaa orjaa estääkseen häntä hankkimasta parempaa isäntää, tai siksi, että hän on tehnyt sen jostain muusta syystä kuin vapauttaa hänet), on sanottava, että orjalle ei myönnetä hänen vapauttaan. Celsus mainitsi tämän Digestuksen kahdeskymmenennessä kolmannessa kirjassa. Kyse ei ole niinkään luottamuksen ehdoista kuin testamentin tekijän aikomuksesta, joka yleensä antaa

vapauden tällaisissa tapauksissa. Koska vapaus kuitenkin katsotaan aina myönnetyksi, perillisen tehtävänä on todistaa testamentin tekijän vastakkainen tarkoitus.

Kun joku määrää orjalle edunvalvojan, koska hän luulee tämän olevan vapaa, on täysin varmaa, että hän ei voi vaatia vapauttaan eikä hän voi säilyttää oikeuttaan edunvalvontaan vapauden myöntämisen perusteella. Tätä on pitänyt Marcellus Digestin viidennessätoista kirjassa, ja myös keisarimme on isänsä kanssa todennut sen eräässä reskriptissä.

Jos joku myöntää vapauden suoraan orjalle, joka on pantattu, vaikka lain tiukan tulkinnan mukaan vapauden myöntämistä pidetäänkin mitättömänä; jos vapaus on kuitenkin jätetty hänelle luottamusehdoin, orja voi vaatia vapautumistaan sen nojalla. Vapaudelle myönnetty suosio edellyttää nimittäin, että meidän on tulkittava testamenttia tällä tavoin ja että testamentin sanat tarkoittavat, että vapautta on vaadittava, aivan kuin jos orja olisi määrätty vapaaksi trustin ehtojen nojalla. On nimittäin hyvin tiedossa, että monet lain tiukan tulkinnan vastaiset asiat on päätetty vapauden hyväksi.

Vakiintuneesti on todettu, että joko suoraa tai luottamuksen ehdoista riippuvaista vapauden myöntämistä ei voida toteuttaa testamentilla, joka on rikottu kuolemanjälkeisen lapsen syntymän vuoksi, jos testamentin tekijä ei ole valtuuttanut laillisia perillisiään toteuttamaan sitä.

Jos jotakuta pyydetään vapauttamaan oma orjansa tai toisen orja ja hän saa testamentin tekijän testamentilla vähemmän kuin orjan arvo, on harkittava, voidaanko hänet pakottaa joko ostamaan toiselle kuuluva orja tai vapauttamaan oma orjansa. Marcellus sanoo, että heti kun hän ottaa perinnön vastaan, hänet pakotetaan kaikkiin keinoin vapauttamaan orjansa. Ja tämä on todellakin käytäntömme, sillä on suuri ero sillä, pyydetäänkö jotakuta vapauttamaan oma orjansa vai jonkun toisen orja. Jos kyseessä on hänen oma orjansa, hänet pakotetaan vapauttamaan hänet, vaikka hänen saamansa summa olisikin hyvin pieni; mutta jos kyseessä on toisen orja, häntä ei pitäisi pakottaa vapauttamaan häntä, ellei hän voi ostaa kyseistä orjaa summalla, joka on yhtä suuri kuin se, jonka hän saa testamentin antajan testamentin nojalla.

Siksi Marcellus sanoo, että myös hänet, joka on määrätty perilliseksi, voidaan pakottaa manumitoimaan oma orjansa, jos hän saa perinnöstä jotakin sen velan maksamisen jälkeen, mutta jos hän ei saa mitään, häntä ei voida siihen pakottaa.

On selvää, että jos jollekin on testamentattu vähemmän kuin orja on arvoltaan, mutta perintö on jostain syystä tai toisesta kasvanut, on täysin oikeutettua, että hänet voidaan pakottaa ostamaan orja sillä summalla, jonka hän saa kuolinpesästä; mutta ei pitäisi sanoa, että hänelle on jätetty vähemmän kuin orja oli arvoltaan, koska hänen perintöosuutensa on kasvanut testamentin perusteella. Jos nimittäin viivästyksen vuoksi sato tai korko lisätään testamentilla testamentattuun määrään, on katsottava, että vapaus olisi myönnettävä.

Saman periaatteen mukaan, jos orjan hinta on alentunut, on katsottava, että hänet olisi pakotettava ostamaan hänet.

Jos kuitenkin perintö on pienentynyt, on harkittava, voidaanko se, joka odotti saavansa suuremman perinnön, pakottaa vapauttamaan orja. Katson, että jos hän on valmis palauttamaan perinnön, häntä ei voida pakottaa siihen siitä syystä, että hän otti perinnön vastaan toisenlaisin odotuksin ja että se on yllättäen pienentynyt. Jos hän siis on valmis luopumaan perinnöstä, hänen on sallittava tehdä niin, jollei siitä jäljellä oleva määrä riitä orjan hinnan maksamiseen.

Mutta entä jos joku on velvoitettu vapauttamaan useita orjia, ja testamenttisarja vastaa joidenkin orjien arvoa mutta ei kaikkien arvoa; voidaanko hänet pakottaa vapauttamaan osa orjista? Mielestäni hänet voidaan pakottaa vapauttamaan niin monta orjaa kuin perintö sallii hänen tehdä. Mutta kuka päättää, mitkä heistä manumitoidaan; onko testamentinsaaajan valittava ne vai perillisen? Ehkä joku voi hyvin perustellusti sanoa, että testamentissa annettua järjestystä on noudatettava. Jos järjestystä ei ole siinä ilmoitettu, orjat olisi valittava arvalla, jotta preetoria ei epäiltäisi jonkun suosimisesta edun tai hyväntahtoisuuden kautta; sillä hänen on tehtävä päätöksensä ottamalla huomioon kunkin orjan väitetyt ansiot.

Samoin on katsottava, että jos testamentinsaaaja määrätään ostamaan tietyt orjat ja antamaan heille vapaus ja jos tähän tarkoitukseen testamentatut rahat eivät riitä kaikkien mainittujen orjien ostamiseen, sääntö on tässä tapauksessa sama, jonka olemme hyväksyneet edellisessä tapauksessa.

Jos jollekin testamentataan perintö ja häntä pyydetään vapauttamaan oma orjansa ja siirtämään perintö hänelle, onko vapaus myönnettävä luottamuksen ehtojen mukaisesti? Jotkut viranomaiset ovat epävarmoja tästä asiasta, sillä jos testamentinsaaaja on pakotettu antamaan orjalleen vapaus, hän on välttämättä velvollinen täyttämään testamentin ja siirtämään perinnön; ja jotkut viranomaiset ovat sitä mieltä, että häntä ei saa pakottaa tekemään niin. Jos nimittäin minulle jätettäisiin perintö ja minua vaadittaisiin siirtämään se välittömästi Titiukselle ja myös antamaan orjalleni vapaus luottamuksen nojalla, meidän olisi epäilemättä katsottava, että minua ei voida pakottaa antamaan hänelle vapautta, koska minun ei katsota saaneen mitään, joka korvaisi hänen arvonsa. On selvää, että jos minua vaaditaan maksamaan perintö tietyn ajan kuluttua, voidaan katsoa, että minut voidaan pakottaa vapauttamaan orja, jos olen sillä välin saanut perinnöstä jotain hyötyä.

Jos jotakuta pyydetään antamaan toiselle henkilölle maa-alue ja toiselle sata aurea, hänet voidaan kuolemansa hetkellä velvoittaa maksamaan se, mitä hän on kerännyt maan tuotosta, jos summa on yhtä suuri kuin testamentin mukainen määrä; joten tässä tapauksessa ei ole varmaa, onko maksettavana testamentin nojalla jätetty raha vai vapauden myöntäminen.

Aina kun vapaus on laillisesti testamentattu trustin ehdoilla, ehto on sellainen*, että oikeutta ei voida lakkauttaa lahjoituksella eikä anastuksella; sillä riippumatta siitä, kenen käsiin orja, jonka vapaus on jätetty trustin nojalla, joutuu, hänen omistajansa on pakotettu vapauttamaan hänet. Tämä on usein esitetty keisarillisissa perustuslaeissa. Sen vuoksi se, jonka käsiin orja saattaa joutua, on pakotettu antamaan hänelle vapaus trustin nojalla, jos se, jota on pyydetty tekemään niin, haluaa sitä; sillä laajemman tulkinnan mukaan on päätetty, että vaikka orjalle jätettäisiin vapaus ehdollisesti ja hänet

vieraannutettaisiin ehdon ollessa kesken, hänet kuitenkin vieraannutetaan sillä edellytyksellä, että hänestä tulee vapaa, jos ehto täyttyy. Jos orja ei kuitenkaan ole halukas vapauttamaan itseään, vaan haluaa mieluummin saada vapautensa henkilöltä, jonka tehtävänä oli vapauttaa hänet, jumalallinen Hadrianus ja jumalallinen Pius totesivat reskriptiossaan, että häntä on kuultava. Jumalallinen Pius totesi myös reskriptiossa, että vaikka hänet olisi jo vapautettu ja hän haluaisi mieluummin vapautua sen henkilön vapaaksi, joka oli vapauttanut hänet, häntä olisi kuultava. Mutta jos vapautettu voi osoittaa, että hänen oikeutensa voivat olla tai ovat joutuneet kärsimään manumission vuoksi, joko manumission tehneen henkilön jonkin teon vuoksi tai jostain muusta syystä, hänelle on myönnettävä helpotusta jollakin näistä konstituutioista, jotta hänen tilansa ei muuttuisi vähemmän siedettäväksi, mikä olisi vastoin perittävän tahtoa. On selvää, että jos vainajan tarkoituksena oli, että kuka tahansa luovuttaa orjan, on sanottava, että edellä mainittuja perustuslain säännöksiä ei sovelleta.

Paulus, Trusts, kirja III.

Jos orjan myynyt perillinen kuolisi jättämättä perillistä ja ostaja olisi elossa ja orja haluaisi tulla vainajan eikä ostajan vapautetuksi, Valens päätti, että häntä ei pitäisi kuulla, koska hän pelkäsi, että ostaja menettäisi sekä maksamansa hinnan että oikeutensa myös vapautettuun orjaan.

Ulpianus, Trustit, kirja V.

Kun joku, jota on pyydetty vapauttamaan toisen orja, siirtää orjan kolmannelle osapuolelle tämän kuoleman tai omaisuuden takavarikoinnin vuoksi, on mielestäni katsottava, että on syytä soveltaa perustuslakia, jotta trustin kautta testamentatun vapauden tila ei huononisi. Sillä kun joku on velvoitettu vapauttamaan orja kuolemansa yhteydessä, ja hän kuolee ennen kuin on antanut orjalle vapautensa, on päätetty, että se on sama kuin jos orja olisi saanut vapautensa testamentilla; sillä hän olisi voinut antaa orjalle vapautensa suoraan testamentillaan. Tästä seuraa, että aina kun joku muu kuin se henkilö, jonka tehtävänä on luovuttaa vapautensa, luovuttaa jonkun, joka on saanut vapautensa trustin nojalla, hänellä on oikeus perustuslakien mukaiseen etuun, ja häntä pidetään aivan kuin hän olisi luovuttanut vapautensa sille, joka oli pyytänyt sitä; siitä syystä, että trustin nojalla annettua vapautta suositetaan aina, ja kun vapaus testamentataan, siihen ei pidä puuttua, koska sen, jolle se on annettu, katsotaan sillä välin nauttivan vapaudestaan.

Näin ollen on ilmeistä, että helpotusta olisi myönnettävä silloin, kun vapaus on jätetty luottamuksen nojalla, ja että kaiken tästä johtuvan viivästyksen olisi katsottava johtuvan itse asiasta, ja laskettaessa päivää, josta alkaen vapautta voidaan vaatia, lapset olisi annettava äidilleen manumitaatiota varten, jos äiti on vapautettu orja ja lapset syntyvät vapaina päivästä, jona vapautta on vaadittu. Sillä yleensä luottamuksen nojalla jätettyä vapautta vaaditaan liian myöhään tai sitä ei vaadita lainkaan niiden laiminlyönnin tai arkuuden vuoksi, joilla on siihen oikeus, tai siksi, että he ovat tietämättömiä oikeuksistaan, tai siksi, että luottamuksen toimeenpanosta vastaavat henkilöt ovat auktoriteetti- ja arvovaltaisia; nämä seikat eivät saisi olla vapauden saamisen tiellä. Näin ollen väitämme, ja näin olisi päätettävä, että lapset syntyvät vapaina siitä lähtien, kun heidän äitinsä

vapauttaminen orjuudesta viivästyy; ja lisäksi naisorjan lasta olisi pidettävä vapautettuna siitä lähtien, kun äidillä oli oikeus vaatia vapauttaan, vaikkei hän sitä olisikaan tehnyt. On selvää, että kaksikymmentäviisi vuotta täyttäneille alaikäisille olisi tällaisessa tapauksessa myönnettävä vapautus ja että mahdollisen viivästyksen olisi katsottava johtuvan itse asiasta; sillä koska jumalallisen Severuksen perustuslaissa on säädetty ja vahvistettu, että aina kun alaikäisille uskotusti jätetyn rahan maksaminen viivästyy, sen olisi katsottava johtuvan itse asiasta, on vielä suurempi syy, että tämä sääntö olisi otettava käyttöön, kun kyse on vapauden myöntämisestä.

Eräs Caecilius, joka oli antanut naispuolisen orjan pantiksi, määräsi testamentissaan, että kun hänen velkojansa saatava oli maksettu, orja oli vapautettava luottamuksen perusteella. Koska perilliset eivät olleet maksaneet velkojalle, hän myi orjalle myöhemmin syntyneet lapset. Keisarimme ja hänen isänsä totesivat reskriptiossa, että jumalallisen Piuksen päätöksen mukaisesti lapsia ei saisi riistää vapaudesta, johon heillä on oikeus, ja että kun hinta oli maksettu takaisin ostajalle, heistä tulisi vapaita; aivan kuin heidän äitinsä olisi vapautettu vapaudesta silloin, kun he syntyivät.

Keisarimme ja hänen isänsä totesivat myös eräässä reskriptissä, että jos testamenttia tai perunkirjoitusta ei ollut avattu viiden vuoden kuluessa testamentin tekijän kuolemasta ja jos naisorja oli sillä välin saanut lapsen, se olisi luovutettava äidilleen, jotta se saisi vapautensa, eikä se saisi jäädä orjuuteen vahingossa tapahtuneen viivästymisen vuoksi.

Tästä reskriptiosta samoin kuin mainitsemastamme jumalallisen Piuksen antamasta reskriptistä käy siis ilmi, että nämä keisarit eivät halunneet, että vapauden myöntämisen satunnainen viivästyminen vaikuttaisi haitallisesti sellaisen orjan lapsen oikeuksiin, joka on syntynyt orjasta, jolle vapaus oli myönnetty luottamuksen perusteella.

Näin ei kuitenkaan ole silloin, kun vapaus on määrä myöntää luottamuksen nojalla naispuoliselle orjalle alle murrosikäisen pojan sijasta, jos hän synnytti lapsen alaikäisen elinaikana; tai jos hänen oli määrä saada vapautensa tietyn ajan kuluttua tai ehdollisesti ja hän synnytti lapsen ennen kuin aika oli kulunut tai ennen kuin ehto oli täytetty; sillä mainitulla lapsella ei ole oikeutta vapauteen sen vuoksi, että ehto on tässä tapauksessa erilainen, koska viivästys ei ollut sattumanvarainen, vaan se johtui testamentin antajan tahdosta.

Jos orja testamentataan jollekin siten, että perintö katsotaan mitättömäksi, ja samalle orjalle testamentataan vapaus trustin ehdoilla, herää kysymys, onko myös vapauden myöntäminen katsottava mitättömäksi. Ja jos orja vaatii vapauttaan sen henkilön, jonka hallinnassa hän pysyy, luottamuksen ehtojen mukaisesti, jolloin perintö, joka on jätetty sille, jonka tehtävänä oli vapauttaa hänet, on julistettu mitättömäksi, tai jos orja itse on testamentattu edellä mainitulla tavalla, onko hänen vapautensa testamenttia pidettävä ilman voimaa tai vaikutusta. Mielestäni olisi sanottava, että luottamuksen nojalla annettu vapaus säilyy ennallaan, vaikka mitään ei ehkä tulekaan sen käsiin, jota pyydettiin vapauttamaan orja. Näin ollen sen, joka saa perinnön, on vapautettava orja siitä syystä, että trustin nojalla myönnetty vapaus ei salli mitään estettä.

Vapauden perinnönjakotapauksissa vapautus myönnetään senaatin asetuksella, joka annettiin jumalallisen Trajanuksen aikana Rubrius Galluksen ja Caelius Hispon konsulaatin aikana, seuraavasti: "Jos vapaudenluovutuksesta syytetyt kieltäytyvät preetorin kutsusta saapumasta paikalle ja preetori toteaa tutkimuksen jälkeen, että orjat ovat oikeutettuja vapauteen, he ovat lain mukaan samassa asemassa kuin jos heidät olisi suoraan vapautettu."

Tässä senaatin asetuksessa viitataan niihin, joilla on oikeus vapauteen luottamuksen perusteella. Jos heillä ei siis ole siihen oikeutta ja se on saatu petollisesti preetorin päätöksellä, vapautta ei myönnetä tämän senaatin asetuksen nojalla. Tämän keisarimme ja hänen isänsä totesivat reskriptiossaan.

Ne on kutsuttava preetorin eteen, jotka ovat velvollisia myöntämään vapauden luottamuksen nojalla, mutta senaatin Rubrian asetusta ei sovelleta, ellei heitä kutsuta. Näin ollen heidät on kutsuttava koolle ilmoituksilla, edikteillä tai kirjeillä.

Tätä senaatin asetusta sovelletaan kaikkiin niihin, jotka piileskelevät ja jotka ovat velvollisia myöntämään vapauden luottamuksen perusteella. Näin ollen riippumatta siitä, ketä syytetään, perillistä tai jotakuta muuta, on syytä soveltaa senaatin asetusta, sillä kaikki ne, jotka ovat velvollisia myöntämään vapauden luottamuksen nojalla, ovat sellaisessa asemassa, että senaatin asetusta sovelletaan heihin.

Jos siis perillinen kätkeytyy, mutta läsnä on testamentinsaaja tai edunvalvoja, jota on pyydetty myöntämään orjalle vapaus, senaatin asetusta ei tule voimaan, ja vapauden myöntäminen estyy; sillä tässä tapauksessa oletamme, että testamentinsaaja ei ole vielä saanut orjaa omistukseensa.

Paulus, Trustit, kirja III.

Siksi tässä tapauksessa on turvauduttava keisarin puoleen, jotta vapauden etuja voidaan kuulla.

Ulpianus, Trustit, kirja V.

Onko syytä soveltaa senaatin Rubrian asetusta, jos orja, jolle on testamentattu vapaus, myydään sen henkilön toimesta, jonka tehtävänä on hänen vapauttamisensa, ja ostaja piiloutuu, mutta edunvalvoja ilmestyy? Marcellus sanoo, että asetusta sovelletaan, koska se, jonka tehtävänä oli vapauttaa orja, ei ole paikalla.

Seuraavat sanat "kieltäytyy saapumasta paikalle" eivät ehdottomasti edellytä, että sen, jonka tehtävänä on vapauttaa orja, on piilouduttava, sillä jos hän ei tee niin, vaan vain jättää saapumatta paikalle, senaatin asetusta sovelletaan.

Samaa sääntöä on noudatettava myös silloin, kun useampia perillisiä syytetään vapauden myöntämisestä trustin nojalla ja tehdään päätös, jonka mukaan heidän poissaololleen ei ole perusteltua syytä.

Orjasta tulee vapautettu niiden osalta, jotka ovat poissa hyvästä syystä, samoin kuin niiden osalta, jotka läsnä ollessaan eivät aiheuta viivytystä trustin täytäntöönpanossa, aivan kuin he yksin olisivat myöntäneet hänelle vapauden.

Jos joku, jonka tehtäväksi on annettu vapauttaa kartanoon kuulumaton orja, kätkeytyy, Aemilius Juniuksen ja Julius Severuksen konsulaattien aikana säädettiin senaatin asetus tällaisen hätätilanteen varalta seuraavasti: "Päätetään, että jos joku niistä, joiden tehtävänä on antaa vapaus orjalle luottamuksen nojalla, mistä tahansa syystä, eikä orja ole kuulunut pyynnön esittäneelle henkilölle tämän kuollessa, ja luottamushenkilö kieltäytyy saapumasta paikalle, preetori ottaa asian tutkittavakseen, ja jos todetaan, että orjalla on oikeus manumitaatioon, ja henkilö, jonka tehtävänä on manumitaatio, on paikalla, hänen on tehtävä päätös sen mukaisesti. Ja kun hän on tehnyt päätöksensä, orjan tila on oikeudellisesti sama kuin se olisi ollut, jos hänet olisi manumetoinut se henkilö, jonka tehtäväksi se oli luottamuksen nojalla annettu."

On katsottava, että henkilöt eivät ole läsnä hyvästä syystä, kun heidän poissaololleen ei ole epäasiallista syytä; sillä riittää, jos he eivät ole poissa ollessaan pyrkineet pettämään orjan vapautta, jotta he näyttäisivät olevan poissa hyvästä syystä. Ei kuitenkaan ole välttämätöntä, että joku on poissa julkisten asioiden vuoksi. Näin ollen, jos hänen kotipaikkansa on yhdessä paikassa ja hän hakee vapautta luottamuksen nojalla toisessa paikassa, on sanottava, että ei ole välttämätöntä, että se, jonka väitetään olevan se, jolta vapaus on myönnettävä, kutsutaan paikalle, sillä jos hänen poissa ollessaan osoitetaan, että vapaus olisi myönnettävä, voidaan antaa päätös, että hän on poissa hyvästä syystä, eikä hän menetä oikeuksiaan vapautettuun mieheensä nähden; sillä kukaan ei voi epäillä, että hän on poissa perustellusta syystä, jos hän on omassa kotipaikassaan.

Paulus, Trustit, kirja III.

Jos orja vieraannutetaan sen jälkeen, kun hänet on asetettu sellaiseen asemaan, että hänet olisi vapautettava luottamuksen perusteella, henkilö, jolle hän tällä välin kuuluu, on pakotettu vapauttamaan hänet. Tässä tapauksessa ei kuitenkaan tehdä eroa sen suhteen, onko hänen poissaololleen hyvä syy vai ei, sillä hänellä on joka tapauksessa oikeus vapauteensa.

Ulpianus, Trustit, kirja V.

Kun preetori on tehnyt päätöksen, jonka mukaan poissaolijalla on siihen hyvä syy, ja hän on jo kuollut, keisarimme totesi reskriptissä, että päätös on siirrettävä hänen perilliselleen ja että lakia sovelletaan häneen aivan kuin jos preetori olisi päättänyt, että hän itse oli poissa hyvästä syystä.

Kun vapautukseen oikeutettujen orjien joukossa oli pikkulapsi, senaatti päätti, että yhden orjan ikä estäisi muita, joilla oli oikeus vapautua luottamuksen ehtojen mukaisesti, saamasta vapauttaan.

Tätä sääntöä sovelletaan myös silloin, kun vain yksi perillinen on määrätty, eikä hän pysty puhumaan itsensä puolesta.

Kun alaikäisellä on kuitenkin huoltaja, joka ei halua antaa lupaa vapauden myöntämiseen, jumalalliset veljet totesivat rescriptissä, että orja tulisi vapaaksi trustin ehtojen mukaisesti aivan kuin alaikäinen olisi itse vapauttanut hänet vapaaksi huoltajansa valtuuttamana; ja että siitä ei saisi aiheutua mitään haittaa alaikäiselle eikä se millään tavoin haittaisi vapauden myöntämistä, jos hänellä ei olisi orjaa vapaana.

Näin ollen, kun esiintyy tapaus, jossa lapsi ei kykene puhumaan omasta puolestaan ja silti hänelle on uskotun miehen nojalla myönnetty vapaus, meidän on otettava huomioon senaatin asetuksen henki, joka ulottuu jopa uskotun miehen alaikäiseen perilliseen.

Näissä olosuhteissa on myös turvaututtava preetorin apuun, varsinkin kun jumalallisen Piuksen reskriptiossa määrätään, että jos osa luottamuksen toimeenpanijoista on läsnä ja toiset ovat piiloutuneet ja toiset taas ovat jostain hyvästä syystä poissa ja lisäksi on vielä pikkulapsi, orjasta ei tule kaikkien vapaaherraa, vaan ainoastaan pikkulapsen ja niiden, jotka ovat hyvästä syystä poissa, tai niiden, jotka ovat läsnä.

Jos on määrätty useita perillisiä ja heidän joukossaan on yksi, joka ei voi puhua omasta puolestaan mutta jota ei ole määrätty vapauttamaan orjaa, vapautus ei menetä voimaansa sen vuoksi, että alaikäinen ei voi myydä osuuttaan orjasta kanssaperillisilleen. Senaatin Vitrasian asetusta sovelletaan tässä tapauksessa. Jumalallinen Pius totesi kuitenkin Cassius Dexterille osoitetussa rescriptumissa, että asia voitaisiin ratkaista seuraavasti, nimittäin arvioimalla niiden orjien osuudet, joille vapaus oli myönnetty trustin ehtojen mukaisesti, niiden todelliseen arvoon ja määräämällä sen jälkeen, että orjat on manumitoitava niiden henkilöiden toimesta, joille tämä velvollisuus on annettu. Ne, jotka luovuttivat orjat, ovat kuitenkin vastuussa veljilleen ja perillisilleen, aivan kuten jos heitä vastaan olisi annettu tuomio tästä asiasta tuomioistuimessa.

Jumalallinen Pius totesi eräässä rescriptumissa erästä mielisairasta henkilöä koskien, että trustin nojalla myönnettyä vapautta ei estetä nimitetyn perillisen tilan vuoksi, jos väitettiin, että hän ei ollut täysjärkinen; ja jos siis osoitetaan, että vapaus oli laillisesti säädetty trustin nojalla, on annettava päätös, jossa tämä mainitaan.

Kuuromykälle henkilölle olisi myönnettävä vapautus samoin kuin pikkulapselle.

Jos joku kuolee jättämättä jälkeensä perillistä tai muuta perillistä, joka voisi toteuttaa vapauden myöntävän luottamuksen, senaatti määräsi, että vapautus olisi myönnettävä preetorille osoitetusta hakemuksesta.

Jos kunnollinen perillinen kuitenkin hylkää perinnön, helpotus olisi senaatin asetuksella myönnettävä henkilölle, jolla on oikeus vapauteen trustin nojalla; vaikka hänen ei voida sanoa kuolleen ilman perillistä, joka jättää kunnollisen perillisen, vaikka hän hylkäisikin perinnön.

Samaa sääntöä sovelletaan myös silloin, kun kaksikymmentäviisi vuotta täyttänyt alaikäinen tulee sen henkilön kuolinpesään, jonka tehtävänä on antaa hänelle vapaus, ja saa täydellisen hyvityksen sen vuoksi, että hän on hylännyt kuolinpesän.

Voidaan myös kysyä, kenen vapaaksi vapautettu orja tulee; sillä perustuslain mukaan hän saa vapautensa aivan kuin hän olisi saanut sen testamentin nojalla. Hänestä tulee siis vainajan vapaamies eikä sen, jonka tehtävänä oli huolehtia testamentin toteuttamisesta.

On säilynyt jumalallisten Marcuksen ja Veruksen reskripti, jossa sanotaan, että jos toinen niistä, joiden tehtävänä on huolehtia luottamuksen toteuttamisesta, kuolee jättämättä jälkeensä seuraajaa ja toinen on poissa jostain pätevästä syystä, orja on oikeutettu vapauteensa aivan kuin se olisi myönnetty hänelle säännönmukaisesti sen henkilön toimesta, joka kuoli ilman seuraajaa, tai sen toimesta, joka oli poissa pätevästä syystä.

Voi syntyä erittäin mukava kysymys, nimittäin se, voiko orja saada vapautensa, jos perillinen kuolee ilman seuraajansa, ennen kuin on varmaa, ettei perillinen tai prätoriaanisen ediktin mukainen perinnönhaltija ilmesty paikalle, tai kun on vielä epäselvää (esimerkiksi nimetyn perillisen harkitessa asiaa), ottaako hän perinnön vastaan. Parempi mielipide on, että on odotettava, kunnes on varmaa, ettei perittävää ilmaannu.

Keisarimme Antoninus totesi eräässä rescriptumissa, että orja, jolla on oikeus vapauteen luottamuksen nojalla, ei voi saada mitään perillisen testamentin nojalla ilman, että hänen vapautensa mainitaan.

Jumalallinen Marcus totesi eräässä rescriptumissa myös, että luottamuksen nojalla myönnettyä vapautta ei voida mitätöidä tai siihen ei voi vaikuttaa epäedullisesti niiden henkilöiden iän, kunnon, laiminlyönnin tai viivästymisen vuoksi, joiden oli huolehdittava siitä, että se pannaan täytäntöön.

Vaikka pätemättömällä perunkirjoituksella tehty vapaudenluovutus ei ole oikeutettu, silti, jos perillinen piti perunkirjoitusta pätevänä ja maksoi sen nojalla jotakin ja halusi, että orjat pysyisivät vapaina trustin määräysten toteuttamiseksi, keisarimme ja hänen jumalallisen Isänsä rescriptumilla on julistettu, että heillä on oikeutetusti oikeus vapauteensa.

Paulus, Trustit, kirja III.

Vapaus voidaan myöntää trustin nojalla toiselle kuuluvalle orjalle, jos hän on testamenttikiykyinen suhteessa isäntäänsä.

Kun henkilö, joka oli kuolemaisillaan, antoi pojalleen tehtäväksi vapauttaa tietty orja, ja hänelle syntyi myöhemmin jälkikasvun lapsi, jumalalliset isät totesivat eräässä reskriptissä, että koska orjaa ei voitu jakaa, sekä lakimääräisen perillisen että jälkikasvun lapsen olisi vapautettava hänet.

Henkilö, jolle on uskottu vapauden myöntäminen luottamuksen nojalla, voi vapauttaa orjan, vaikka häntä kielletäisiinkin luovuttamasta orjaa.

Jos suojelija saa vastoin testamentin määräyksiä prätoriaalisen omistusoikeuden, koska hänen vapaaherransa on luopunut hänestä, häntä ei voida velvoittaa myymään omaa orjaansa, jonka vapaaherrat olivat pyytäneet häntä manumumettoimaan.

Jos henkilö, jolle orja kuuluu, ei ole halukas myymään orjaa, jotta hänet voitaisiin vapauttaa, praetorilla ei ole syytä puuttua asiaan. Samaa sääntöä sovelletaan, jos hän haluaa myydä orjan yli kohtuullisen hinnan. Jos isäntä on kuitenkin valmis myymään orjansa tietyllä summalla, joka ei ensi silmäyksellä vaikuta epäoikeudenmukaiselta, ja se, jota pyydettiin vapauttamaan orja, väittää, että hinta on kohtuuton, praetorin on puututtava asiaan, jotta ostaja voi myöntää orjalle vapauden, kun oikeudenmukainen hinta on maksettu isännän suostumuksella. Jos isäntä on kuitenkin halukas myymään orjan ja tämä haluaa, että hänet vapautetaan, perillisen olisi pakko ostaa orja ja vapauttaa hänet; paitsi jos isäntä halusi vapauttaa orjan voidakseen nostaa kanteen perillistä vastaan hinnan perimiseksi. Samoin olisi meneteltävä, jos perillinen salaa itsensä. Myös keisari Antoninus totesi tämän eräässä reskriptissä.

Marcianus, Trustit, kirja XV.

Jos isäntä on valmis luovuttamaan orjan, mutta ei ole halukas tekemään sitä ennen kuin hän on tyytyväinen hintaan, häntä ei pitäisi pakottaa vapauttamaan orjaa, sillä jos hän tekisi sen, hän voisi saada vain vähän tai ei mitään, jos se, jota pyydetään vapauttamaan orja, osoittautuisi maksukyvyttömäksi.

Jos orja ei suostu, ei isännän eikä kenenkään muunkaan pitäisi sallia jatkaa asian käsittelyä, koska tällainen luottamus ei ole sellainen, jolla isäntä saa mitään; muutoin luottamuksen hyöty näyttäisi tulevan vain hänelle itselleen. Näin saattaisi käydä, jos testamentin antaja haluaisi, että orja ostettaisiin arvoa suuremmalla summalla ja että hänet vapautettaisiin, sillä silloin isäntä voisi jatkaa trustin täytäntöönpanoa, koska hänen etunsa olisi saada orjan todellisen arvon lisäksi kaikki se ylimenevä osa, jonka testamentin antaja määräsi hänelle annettavaksi, ja orjan etuna on varmistaa vapautensa.

Näin tapahtuu silloin, kun perillinen tai testamentinsaaja määrätään ostamaan tietty omaisuus tietyllä rahasummalla ja luovuttamaan se toiselle; sillä silloin sekä omaisuuden omistaja että henkilö, jolle se on luovutettava, voivat vaatia luottamuksen täyttämistä, koska molempien etuna on se, että näin tehdään; omistajan etuna on, että hän saisi mahdollisen ylimenevän osuuden siitä hinnasta, jonka testamentin tekijä on määrännyt hänelle annettavaksi, ja henkilön etuna on, että hän saisi omaisuuden haltuunsa, jotta hän voisi hankkia sen.

Paulus, Trustit, kirja III.

Kun perittävän poikaa pyydetään vapauttamaan isälleen kuulunut orja, on sanottava, että hän voi saada hänet pretoriaanisen ediktin nojalla vapaaksi ja määrätä hänelle palveluksia; sillä hän voi tehdä tämän suojelijan poikana, vaikka orja saisi vapautensa suoraan.

Senaatin Rubrian asetusta voidaan soveltaa myös silloin, kun vapaus myönnetään tietyin ehdoin, edellyttäen, että ehdon noudattamista ei vaadita orjalta itseltään. Ei myöskään ole merkitystä sillä, onko ehtona jonkin asian antaminen tai tekeminen tai onko se riippuvainen jonkin muun tapahtuman toteutumisesta, sillä perillinen menettää vapautensa vainajan poikana, jos hän asettaa jonkin esteen ehdon täyttämiseksi, vaikka hän voikin hankkia oikeutensa vapautettuun mieheen muulla tavoin. Joskus hän joutuu kärsimään rangaistuksen, sillä jos hän vaatii, että orjan on pysyttävä orjuudessa, tai jos hän syyttää häntä kuolemantuottamuksesta, hän menettää testamentin määräysten vastaisesti preettorin hallinnan.

Jos orja testamentataan jollekulle, jonka tehtävänä on manumitoida hänet, mutta joka kieltäytyy ottamasta häntä vastaan, hänet voidaan pakottaa tekemään niin tai luovuttamaan kanneoikeutensa sille, jonka orja valitsee, jotta vapauden myöntämistä ei mitätöitäisi.

Pomponius, Trustit, kirja III.

Kun henkilö, jolle orja on jätetty vapautettavaksi luottamuksen nojalla, ei ole halukas, orjaa ei pidä luovuttaa hänelle, jotta hänet voitaisiin vapauttaa, vaan hänestä voi tulla jonkun muun kuin sen henkilön vapautettu, jota pyydettiin vapauttamaan hänet.

Campanus sanoo, että jos kaksikymmenvuotias alaikäinen pyytää perillistään vapauttamaan hänelle kuuluvan orjan, hänen vapautensa on myönnettävä, koska tässä tapauksessa Lex Aelia Sentia ei sovelleta.

Orja testamentattiin Calpurnius Flaccukselle, jonka tehtävänä oli vapauttaa hänet, ja jos hän kieltäytyi, sama orja testamentattiin Titiukselle, jonka tehtävänä oli niin ikään vapauttaa hänet, ja jos hän ei tehnyt niin, orja määrättiin vapaaksi. Sabinus sanoo, että perintö on mitätön ja että orjasta tulee testamentin ehtojen mukaan välittömästi vapaa.

Marcianus, Trustit, kirja XV.

Gaius Cassiuksen mielipidettä ei hyväksytä, sillä hän katsoi, että perilliselle tai testamentinsaajalle ei saisi asettaa velvollisuutta vapauttaa omaa orjaansa, jos orjan palvelut olivat niin välttämättömiä, ettei hän voinut niistä luopua; kuten esimerkiksi silloin, kun orja oli hänen taloudenhoitajansa tai lasten opettaja tai jos hän oli tehnyt anteeksiantamattoman rikoksen. Testamentin tekijän katsotaan nimittäin olleen näiden orjien vallassa, ja omistajilla on oikeus hylätä testamentti, mutta jos näin ei tehdä, vainajan toiveet on toteutettava.

Sama, Trustit, kirja XVI.

Senaatin Rubrian asetuksen soveltamisalaan eivät kuulu imeväisikäiset, mielisairaat, vihollisen vangitsevat vankeja eivätkä ne, joita uskonto tai jokin kunniallinen asia tai jokin onnettomuus tai tärkeä asia tai hengen tai maineen menettämisen vaara tai jokin muu vastaava asia pidättää; eivätkä myöskään alaikäiset, joilla ei ole holhoojia, ja vaikka heillä olisikin holhoojia, kuulu sen säännösten piiriin, jos kyseessä on jokin edellä mainituista seikoista, eivätkä myöskään alaikäiset, joilla ei ole holhoojia, eivätkä he tai heidän holhoojiansa. Sillä vaikka jälkimmäiset tarkoituksella pidättyisivät käyttämästä valtaansa, en usko, että heidän holhoojiltaan pitäisi riistää oikeuksia vapaaseen, koska on epäoikeudenmukaista, että holhottava joutuu kärsimään vääryyttä holhoojiansa toimesta, joka ei ehkä olekaan maksukykyinen, ja senaatin asetuksessa mainitaan vain ne, jotka ovat velvollisia myöntämään vapauden luottamuksen määräysten mukaisesti. Mihin suuntaan on sitten edettävä? Tällaisille henkilöille myönnetään helpotusta senaatin dasumilaisella asetuksella, jossa säädetään niiden osalta, jotka ovat poissa jostain pätevistä syistä, jotta vapauden saamiselle ei asetettaisi esteitä ja jotta vapaaseen kohdistuvia oikeuksia ei otettaisi pois niiltä, jotka eivät ole syyllistyneet petokseen.

Jos poissaolevaa osapuolta puolustaa asianajaja, hänen katsotaan aina olevan poissa jostain hyvästä syystä, eikä häneltä viedä oikeuksia vapautettuun mieheen nähden.

Tuomarin toimivaltaa vastaan, joka on toimivaltainen käsittelemään vapauden myöntämistä luottamuksen perusteella, ei voida esittää vastaväitteitä, jotka koskevat henkilökohtaista etuoikeutta tai kunnalle tai yhtiölle kuuluvaa etuoikeutta tai kenen tahansa virkaa tai kenenkään asianosaisen siviilioikeudellista asemaa.

Ulpianus, Trusts, kirja VI.

Kun absoluuttinen vapautus myönnetään trustin ehtojen mukaisesti orjalle, jonka väitetään hoitaneen isäntänsä asioita, jumalallinen Marcus totesi rescriptuksessa, että sitä ei saa viivyttää, vaan että on välittömästi nimitettävä välimies, joka pakottaa orjan antamaan tiliä. Rescriptin sanat ovat seuraavat: "Vaikuttaa oikeudenmukaisemmalta tavalta myöntää

Trophinukselle vapaus heti luottamuksen nojalla, koska on osoitettu, että se annettiin ilman ehtoa, jonka mukaan hänen oli tehtävä tili. Ei olisi myöskään inhimillistä, että hänen vapautensa nauttimista lykättäisiin mahdollisesti ilmenevien rahakysymysten vuoksi. Heti kun hän on saanut vapautensa, preetorin olisi kuitenkin nimitettävä välimies, jonka edessä hänen, joka on hoitanut liiketoimet, on ilmestyttävä ja annettava tili." Hän on siis ainoastaan velvollinen tekemään tiliä, mutta mitään ei sanota siitä, että hänen on maksettava mahdolliset käteensä jääneet saldot. En usko, että häntä voidaan pakottaa tekemään niin, sillä häntä ei voida haastaa oikeuteen sen jälkeen, kun hän on saanut vapautensa, mistään liiketoimesta, jonka hän teki orjuudessa ollessaan. On selvää, että preetori voi pakottaa hänet luovuttamaan kaiken tileissään mainitun omaisuuden ja kaikki hänen hallussaan olevat esineet ja rahat sekä antamaan tietoja erityisistä asioista.

1. Paulus, säädökset, kirja III.

Eräs testamentintekijä, jonka testamentti ei ollut täydellinen, testamenttasi kasvattajalleen naispuoliselle orjalle, jonka hän oli kasvattanut, vapauden ja rahaston. Koska kaikki nämä testamenttilahjoitukset tulivat voimaan testamenttiperinnön nojalla, kysyttiin, oliko orja vapautettu vapaudesta trustin nojalla. Väliaikaisen päätöksen mukaan, vaikka isä olisi vaatinut, että mitään ei tehtäisi ab intestato, hänen lastensa olisi pitänyt isän muistoa kunnioittaen vapauttaa orja, johon heidän isänsä oli kiintynyt. Näin ollen päätettiin, että orja oli laillisesti vapautettu ja että hänellä oli tästä syystä oikeus saada hyötyä trustista.

2. Sama, Opinions, kirja XIII.

Paulus esitti mielipiteenään, että vaikka kyseessä oli toisen orja, jonka perittävä halusi erään perillisensä luovuttavan manumitaation siinä uskossa, että tämä kuului hänelle itselleen, hänen, jota pyydettiin manumitaatiosta, oli pakko ostaa orja ja vapauttaa hänet, sillä hänen mielestään vapautta koskeva tapaus ja tapaus, joka koski rahan luovuttamista trustin nojalla, eivät olleet samanlaisia.

3. Paulus antoi seuraavan lausunnon: "Usko minua, Zoilus, että poikani Martial on kiitollinen sinulle, eikä ainoastaan sinulle, vaan myös lapsillesi" (tarkoittaen, että vainajan aikomus, joka koski Zoiluksen lapsille annettavaa etua, sisältyi tähän lausekkeeseen, koska he olivat orjia), "heille ei voida tehdä suurempaa palvelusta kuin antaa heille heidän vapautensa." Tämän vuoksi kuvernöörin olisi pantava täytäntöön vainajan testamentti.

4. Sama, Opinions, kirja XV.

Lucius Titius antoi naispuolisen orjansa Concordian luonnolliselle tyttärelleen Septicialle. Tämän jälkeen hän testamenttasi testamentillaan edellä mainitun orjan yhdessä muiden orjien kanssa tyttärelleen, jotta tämä saisi manumitaation. Kysyn, voidaanko hänen tyttärensä Septicia pakottaa vapauttamaan orja. Paulus vastasi, että jos orjan lahjoitus tehtiin luonnollisen

isän elinaikana ja tytär ei hyväksynyt muita isänsä testamentissa jätettyjä perintöjä, häntä ei voida velvoittaa testamentin ehtojen nojalla vapauttamaan kyseistä orjartarta, joka oli hänen omaisuuttaan.

5. Lucius Titius testamenttasi orjansa Stichuksen Maeviukselle ja pyysi, ettei hän tai hänen perijänsä saisi koskaan vapauttaa tätä. Paulus esitti näkemyksensä, että testamentin antajalla oli valtuudet vapauttaa tämä orja jälkikäteen, koska hän ei asettanut mitään ehtoa itselleen vaan testamentinsaajalle.

6. Scaevola, Opinions, kirja IV.

"Haluan, että Thais, naispuolinen orjani, tulee vapautetuksi naisekseni sen jälkeen, kun hän on palvellut perillistäni orjana kymmenen vuotta." Herää kysymys, koska testamentin tekijä halusi orjattaren olevan hänen vapautettu naisensa, mutta perillinen ei voinut tehdä hänestä sellaista, eikä vapautta annettu hänelle absoluuttisesti ja suoraan, jäsikö hän orjuuteen myös kymmenen vuoden kuluttua. Vastaus oli, että mainitussa tapauksessa ei ollut mitään sellaista, mikä osoittaisi, miksi thaimaalaisilla ei olisi oikeutta vapauteen.

7. Lucius Titius määräsi testamentissaan seuraavasti: "Rakas poikani Maevidus, jos Stichus, Damas ja Pamphilus ovat ansainneet sen käsissäsi, pyydän, ettet anna heidän palvella orjina toiselle sen jälkeen, kun velkani on maksettu." Tämä ei kuitenkaan ole mahdollista. Jos oli perillisen vika, että kuolinpesän velkoja ei maksettu, kysyn, voivatko orjat saada vapautensa trustin ehtojen nojalla. Vastaus oli, että perillistä ei pitäisi syyttää siitä, jos hän viivytteli velkojen maksamista sen vuoksi, että hänelle itselleen koitui helpotusta omaisuutensa hallinnoinnissa; mutta jos selvästi osoitetaan, että hän tarkoituksellisesti jätti velat maksamatta vahingoittaakseen vapauden myöntämistä, jälkimmäinen tulee voimaan.

8. Testamentintekijä määräsi lastensa testamenttihuoltajan vapauttamaan orjansa, mutta nimetty henkilö oli vapautettu. Kysyn, pitäisikö muita edunvalvojia, jotka oli määrätty vapautetun tilalle, vaatia vapauttamaan orjat. Vastaus oli, että esitettyjen tosiseikkojen mukaan nimetty perillinen näytti olevan valtuutettu vapauttamaan orjat.

9. "Annan Seiukselle kolme puntaa kultaa ja notaarilleni Stichukselle, jonka valtuutan vapauttamaan orjat." Seius nimitettiin samalla testamentilla holhoojaksi, mutta hän vapautti itsensä ottamasta holhousvastuuta. Herää kysymys, olisiko vapauden myöntäminen testamentin nojalla kuitenkin pantava täytäntöön. Vastaus oli, että mainitussa tapauksessa ei ollut mitään sellaista, mikä estäisi tämän toteuttamisen.

10. Eräs testamentintekijä, joka oli määrännyt sisarensa perillisekseen, teki orjiensa osalta seuraavan määräyksen: "Haluan ja kehotan sinua, rakas sisareni, osoittamaan korkeinta kunnioitusta holhoojiani Stichusta ja Damasta kohtaan, joita en ole vapauttanut, koska he eivät ole tehneet tiliä. Jos olet tyytyväinen myös näihin orjiin, tiedät, millaisia tunteita tunnen heitä kohtaan." Kun taloudenhoitajat olivat valmiita tekemään tilinsä, mutta perillinen ei myöntänyt heille vapautta, kysyn,

pitäisikö häntä kuulla, jos hän väittäisi, että hän ei ollut tyytyväinen heihin. Vastaus oli, että perillisen tyytymättömyyttä ei tulisi ottaa huomioon, vaan ainoastaan se, mikä tyydyttäisi luotettavaa kansalaista, jotta he voisivat saada vapautensa.

11. Lucia Titia kehotti perillisiä ostamaan Seian naisorjan Pamphilan ja hänen lapsensa ja vapauttamaan heidät. Tuomari teki arvion summasta, joka heidän puolestaan olisi annettava, ja sillä välin, ennen kuin rahat oli maksettu, Pamphila synnytti lapsen. Kysyn, kuuluuko Pamphilan lapsi Seian perillisille vai Titian perilliselle? Vastaus oli, että lapsi olisi sen henkilön omaisuutta, jolle äiti kuului lapsen syntymän aikaan; mutta jos perillinen laiminlöisi luottamuksen täyttämisen, hänen olisi myös pakko myöntää lapselle vapaus.

12. Lucius Titius teki testamentissaan seuraavan määräyksen: "Suosittelen sinulle niin ja niin ja niin ja niin, orjia, jotka ovat lääkäreitä, ja sinusta riippuu, otatko heidät hyväksi vapaamatkustajiksesi ja lääkärinhoitajiksesi. Itse antaisin heille vapauden, mutta pelkään tehdä niin, koska sisareni lääkärit, jotka olivat orjia, olivat hänen vapautettuaan hänet ja palveltuaan aikansa hylänneet hänet." Kysyn, ovatko edellä mainitut orjat oikeutettuja vapauteensa luottamuksen nojalla. Vastaus oli, että esitettyjen tosiseikkojen mukaan heidän vapauttamisensa ei ole pakko tehdä perillisten tehtäväksi, vaan se riippuu heidän harkinnastaan.

13. Titius myönsi orjalleen vapauden "siltä varalta, että hän tekee tilinsä". Kysyn, pitäisikö hänen toimittamiinsa tileihin sisällyttää osana hänen haltuunsa jäävää summaa mahdolliset vahingossa aiheutuneet tappiot. Esitin mielipiteeni, että kaikissa liiketoimissa, jotka on tehty isännän suostumuksella, niitä tappioita, jotka ovat seurausta sattumasta, ei voida veloittaa orjalta, eikä niitä saa sisällyttää hänen käteensä jäävään saldoon.

14. Kysyn myös, jos orja määrätään luovuttamaan kaikki peculiuminsa, pitäisikö peculium laskea siten, että siihen sisällytetään vain se, mikä jostain syystä kuuluisi isännälle. Vastaus oli, että kyseisessä tapauksessa peculiumista ei pitäisi vähentää sitä, mihin isäntä on oikeutettu.

15. Kysyn myös, jos orja on sijoittanut peculiumiinsa osan käteensä jääneestä saldosta, pitäisikö tämä vähentää siitä peculiumista, joka hänen on luovutettava. Vastaus oli, että jos se, mitä mainitaan, on sijoitettu hänen peculiumiinsa, se on maksettava osana saldoa, sillä ehto täyttyy riittävästi, kun loput peculiumista luovutetaan.

16. Eräs testamentintekijä antoi testamentissaan vapauden seuraavasti: "Tahdon, että orjani Cupitus vapautetaan tilityksensä jälkeen, kun poikani Marcianus täyttää kuusitoista vuotta." Testamentin tekijän kuoleman jälkeen hänen poikansa holhoojat vaativat Cupitusta maksamaan kuolinpesälle kuuluvan velan, ja tämä maksoi mainituille holhoojille perimänsä summan. Poika kuoli tämän jälkeen alle murrosikäisenä, hänen äidistään tuli hänen perijänsä, ja hän aiheutti tuomion huoltajia vastaan heidän holhouksen hoitamisensa vuoksi. Cupitus vaati vapauttaan ajankohtana, jolloin Marcianus olisi täyttänyt kuusitoista vuotta, jos hän olisi elänyt, ja tarjoutui toimittamaan tilinsä vuoden ajan testamentin tekijän kuoleman jälkeen, kuten muutkin

tilit oli hyväksytty. Heräsi kysymys, voitiinko Cupitus myös pakottaa tekemään tilit, joista holhoojat olivat vastuussa. Vastaus oli, että kyseinen orja näytti täyttäneen tilien toimittamista koskevan ehdon, jos hän oli toimittanut tilit kaikista niistä liiketoimista, joita hän oli hoitanut ja joita voitiin asianmukaisesti vaatia. Toisen ehdon osalta olisi omaksuttava lempeämpi tulkinta, eli lapsen kuoltua orja oli odottanut tarpeeksi kauan, koska hän vaati vapauttaan vasta silloin, kun alaikäinen olisi täyttänyt kuusitoista vuotta, jos hän olisi elänyt.

17. "Stichus ja Damas, orjani, teistä tulee vapaamielisiä miehiäni, jos teette tiliä." Heräsi kysymys, oliko heidän saadakseen vapautensa heidän täytyntä paitsi tehdä tilinsä myös luopua kaikesta omaisuudestaan, jonka he olivat tarkoituksellisesti ja vilpillisesti anastaneet. Vastaus oli, että tilien toimittamisen ehtona oli kaikki, mikä liittyi orjan hallintoon ja uskollisuuteen.

18. Eräät orjat eivät noudattaneet ehtoa tilien toimittamisesta tietyn ajan kuluessa ja ilmoittivat sen jälkeen olevansa valmiita tekemään sen. Heräsi kysymys, voisivatko he saada vapautensa. Vastaus oli, että jos heitä oli syytä syyttää siitä, etteivät he noudattaneet ehtoa säädetyssä ajassa, he eivät päässeet vapaiksi, vaikka he myöhemmin olisivatkin halukkaita toimittamaan tilinsä.

19. "Pyydän perillisiltäni ja kehotan heitä vapauttamaan Stichuksen sen jälkeen, kun hän on tehnyt tilinsä, kun poikani täyttää kuusitoista vuotta." Kysyn, oliko testamentintekijän tarkoituksena, että orja toimisi taloudenhoitajana siihen saakka, kunnes poika saavuttaa murrosikäisen iän. Vastaus oli, että oli selvää, että testamentintekijä tarkoitti, että Stichus tekisi tiliä myös tästä osasta hallintoaan.

20. "Määrään, että orjani Stichus antaa ja maksaa tyttärelleni ja vaimolleni, perillisilleni, niin monta aurea ilman mitään riitaa, ja kehotan heitä vapauttamaan hänet." Koska vaimo hylkäsi perinnön, heräsi kysymys, oliko orja velvollinen maksamaan molemmille vai vain tyttärelle. Vastaus oli, että koko summa oli maksettava tyttärelle, koska hän oli kuolinpesän ainoa perillinen.

21. Eräs testamentintekijä, joka oli määrännyt poikansa koko omaisuutensa perilliseksi, myönsi hänelle vapauden seuraavin sanoin: "Kirjanpitäjäni Joulukuu, taloudenhoitajani Severus ja Severuksen vaimo Victorina tulkoot vapaiksi kahdeksan vuoden kuluttua, ja toivon heidän pysyvän poikani palveluksessa tuon ajan. Lisäksi kehoitan sinua, rakas poikani Severus, kohtelemaan Decemberiä ja Severusta, joille en ole heti myöntänyt vapautta, asianmukaisella tavalla, jotta he voivat tehdä sinulle sopivia palveluksia, ja toivon, että saat heidät hyviksi vapaamiehiksi." Koska Titiuksen poika oli yhdeksänvuotias silloin, kun tämä teki testamenttinsa, ja Titius kuoli kaksi vuotta ja kuusi kuukautta sen jälkeen, kysyn, olisiko kahdeksan vuotta, joiden aikana vapauden myöntämistä lykättiin, laskettava testamentin tekopäivästä vai testamentin tekijän kuolemasta. Vastaus oli, että testamentintekijä näytti laskeneen ne kahdeksan vuotta, joiden aikana vapauden myöntäminen oli lykätty, testamentin tekopäivästä, ellei voida osoittaa, että hänen tarkoituksensa oli ollut toinen.

22. "Olkoon Spendophorus vapaa, kun tyttäreni menee naimisiin sukuni kanssa, jos hän antaa tyydyttävän selvityksen hallinnostaan tyttärelleni." Koska tytär oli kuollut ennen murrosikää ja isänsä elinaikana, Seiuksesta tuli sijaisperijä. Jos Spendophorus ei hoitanut alaikäisen liiketoimia ja lakkasi hoitamasta isänsä asioita, kysyn, tulisiko hänestä testamentin ehtojen mukaan vapaa silloin, kun Titia, jos hän olisi elänyt, olisi täyttänyt kaksitoista vuotta. Vastaus oli, että esitettyjen tosiseikkojen mukaan orja vapautuisi, jos hän ei olisi hoitanut mitään sellaisia liiketoimia, joista hänen olisi pitänyt tehdä tili perilliselle.

23. "Toivon, että Stichus vapautetaan vapaaksi sen jälkeen, kun hän on tehnyt tilinsä." Stichus, joka oli pankkiiri, teki tiettyjä velkakirjoja isäntänsä suostumuksella ja esitti tämän allekirjoittamia tilejä, mutta hän ei sen jälkeen tehnyt mitään muita sitoumuksia. Heräsi kysymys, voitiinko ehtoa pitää noudatettuna, jos oli joitakin maksukyvyttömiä velallisia, joiden saatavia muut olivat yrittäneet periä. Vastaus oli, että sillä seikalla, että osa velallisista ei ollut maksukykyisiä, ei ollut mitään tekemistä tilitysvollisuuden kanssa.

24. Marcianus, Trusts, kirja VII.

Keisarimme Antoninus Pius määräsi, jotta hänen sotilaidensa testamentteja voitaisiin kaikin puolin pitää pätevinä, kun määrätty perillinen ja hänen sijaisensa kuolivat äkillisesti ennen kuin he pääsivät omaisuuteen, että niiden, joille sotilaat olivat jättäneet vapauden ja omaisuuden luottamuksen nojalla, tulivat vapaiksi ja perillisiksi aivan kuin he olisivat saaneet molemmat testamentit suoraan. Lisäksi hän katsoi, että kun orjat olivat saaneet vapauden ja kuolinpesän trustin kautta siviililtä ja kun myös määrätty perillinen ja hänen sijaisensa olivat äkillisesti kuolleet, tämä riitti vahvistamaan heidän vapautensa.

25. Paulus, On Sabinus, kirja IV.

Luottamuksen nojalla myönnetty vapaus ei kuulu orjalle, jonka hänen isäntänsä on sen jälkeen asettanut kahleisiin.

26. Pomponius, On Sabinus, VII kirja.

Orja voi laillisesti nostaa kanteen isäntäänsä vastaan, jos vapaus on testamentattu hänelle trustilla.

27. Ulpianus, Disputations, kirja III.

Kun velkoja pyytää velkojaa vapauttamaan naispuolisen orjan, joka on pantattu hänelle, voidaan väittää, että velallinen on laillisesti testamentannut vapauden trustin ehtojen mukaisesti. Sillä mitä väliä sillä on, onko hän jättänyt tietyn summan vai onko vapaus myönnetty trustin nojalla? Olipa orjan arvo sitten suurempi tai pienempi, velallinen voidaan pakottaa antamaan

hänelle vapaus, kunhan hän on kerran tunnustanut velkojansa testamentin pätevyyden. Meidän on ymmärrettävä, että hän on tehnyt niin, kun hän esimerkiksi, jos perillinen haastaa hänet oikeuteen, käyttää hyväkseen poikkeusta; tai todistaa velkojan tahdon jollakin muulla tavalla. Sillä jos velkojan perillinen haastaa velallisen oikeuteen, hän voi vedota poikkeukseen vilpillisen mielen perusteella, koska velallisen intressi on saada orjansa.

28. Kun vapaus myönnetään trustin ehdoilla, vaikka testamentinsaaja olisi saanut vain pienen perinnön, hänen on kuitenkin välttämätöntä vapauttaa orjansa. Jos nimittäin rahallinen trusti jaetaan, aiheutetaan suurta vahinkoa sekä vapauden asialle että saajalle; siksi on parempi, että hän, joka ottaa perinnön vastaan, joutuu rasitteeksi, kuin että vapauden testamentti mitätöidään.

29. Aina kun vapaus testamentataan mies- tai naispuoliselle orjalle trustin ehtojen mukaisesti, orja on sellaisessa asemassa, että hän pysyy orjuudessa, kunnes hänet vapautetaan vapaudesta. Jos henkilö, jolle tämä tehtävä on uskottu, ei viivytele orjan vapauttamista, hänen tilassaan ei tapahdu muutosta, ja siksi on todettu, että orja voidaan sillä välin testamentata, edellyttäen, että hänet vapautetaan manumission jälkeen.

30. Sama, Disputations, kirja VI.

Vapaus voidaan antaa luottamuksen nojalla seuraavasti: "Luotan perilliselleni tehtäväksi manumit Stichus, jos hän niin päättää tehdä", vaikka mikään muu testamentissa oleva, perillisen suostumuksesta riippuvainen asia ei olisikaan pätevä.

31. On selvää, että jos vapaus testamentataan seuraavasti: "Jos Stichus haluaa", se voidaan myöntää hänelle.

32. Jos testamenttiin lisätään seuraava lauseke: "Haluan Stichuksen olevan vapaa, jos hän on halukas", vapauden myöntämistä voidaan mielestäni pitää pätevänä, koska sanat pikemminkin merkitsevät ehtoa, aivan kuten jos testamentti tehdään: "Jos Titius nousee kapitoliioon".

33. Jos testamentissa on sanottu: "Jos perillinen suostuu", luottamus ei ole pätevä, mutta näin on vain silloin, kun testamentintekijä on jättänyt kaiken perillisen harkinnan varaan: "Jos hän päättää". Jos hän kuitenkin jätti asian hänen harkintansa varaan hyvänä kansalaisena, meillä ei ole epäilystäkään siitä, etteikö vapaus olisi myönnettävä; sillä on päätetty, että orja oli oikeutettu vapauteen, jos testamentin antaja oli tehnyt seuraavan määräyksen: "Jos katsotte sen aiheelliseksi, pyydän teitä vapauttamaan hänet", sillä tämä on ymmärrettävä niin, että se tarkoittaa, jos te hyvänä kansalaisena hyväksytte sen. Sillä kun vapaus testamentataan seuraavasti: "Jos hyväksytte testamenttini", se on mielestäni myönnettävä, aivan kuten seuraavassa tapauksessa: "Jos hän ansaitsee sen teiltä hyvänä kansalaisena" tai "Jos hän ei loukkaa teitä hyvänä kansalaisena" tai "Jos hyväksytte sen" tai "Jos ette paheksu sitä" tai "Jos ette paheksu sitä" tai "Jos pidätte häntä sen arvoisena". Sillä kun testamentin tekijä jätti vapauden testamentin luottamuksen nojalla kreikankielisin sanoin, jotka merkitsevät: "Toivon, että

myönnät vapauden sille ja sille, jos katsot sen parhaaksi", jumalallinen Severus totesi reskriptionaan, että luottamuksen toteuttamista voitiin vaatia.

34. Mutta vaikka testamentintekijä ei voi jättää perijänsä päätettäväksi, myöntääkö hän orjalle vapauden vai ei, hän voi antaa tämän päättää, milloin se myönnetään.

35. Eräs mies, joka testamenttasi kolme orjaa, antoi perilliselleen tehtäväksi vapauttaa vapaaksi kaksi niistä, jotka hän valitsee. Tällainen toimeksianto on pätevä, ja perillinen voi manumitoida kumman tahansa kolmesta orjasta hän valitsee. Jos siis testamentinsaaja vaatii niitä orjia, jotka perillinen haluaa vapauttaa, hän ei voi tehdä poikkeusta, koska hän on vilpillisessä mielessä.

36. Julianus, Digest, kirja XLII.

Jos isä määrää kaksi poikaansa perillisikseen ja hänen testamenttinsa mitätöityy postuumisti syntyneen lapsen syntymän vuoksi, vaikka omaisuus kuuluu heille tasan, ei silti pitäisi panna täytäntöön luottamuksen nojalla annettuja vapaudenluovutuksia, koska he eivät ole velvollisia maksamaan muita testamentteja tai panemaan täytäntöön muita luottamuksia.

37. Jos perillinen, jonka tehtävänä on vapauttaa kolmannelle kuuluva orja tai sellainen orja, joka on yhteisomistuksessa, tai sellainen, jonka käyttöoikeus kuuluu toiselle, kätkeytyy, vapautusta ei myönnetä sopimattomasti senaatin asetuksen nojalla.

38. Jos vapaus on testamentattu Stichukselle luottamuksella sillä ehdolla, että hän tekee tilinsä, ja hän on valmis maksamaan käsissään olevan saldon perillisen poissa ollessa, prätorin tehtävänä on valita joku luotettava henkilö, jonka valvonnassa tili voidaan tehdä, jotta orja voi tallettaa laskun mukaan maksettavat rahat; ja sitten prätorin on määrättävä, että orja on oikeutettu vapauteensa luottamuksen ehtojen mukaisesti. Tämä on asianmukaista tehdä silloin, kun perillinen on jostain hyvästä syystä poissa; sillä jos hän kätkeytyy, riittää se tyydyttämään preetoria siitä, että ehtojen noudattamatta jättäminen ei ole orjan syytä, ja näin ollen hänen on määrättävä, että orjalla on oikeus vapauteensa.

39. Jos vapaus on testamentattu ehdollisesti orjalle, joka on osa perintöä, häntä ei saa luovuttaa testamentin saajalle, ellei tämä anna vakuutta siitä, että hän luovuttaa hänet, jos ehto täyttyy.

40. Eräs nainen teki kuollessaan useiden kunniaikkaiden miesten ja äitinsä, jolla oli oikeus perintöön hänen lakimääräisenä perillisenä, läsnä ollessa seuraavan lausuman: "Haluan, että naispuoliset orjani Maevia ja Seia ovat vapaita", ja kuoli sitten testamentittomana. Kysyn, jos hänen äitinsä ei senaatin asetuksen mukaan vaadi omaisuutta lakimääräisenä perillisenä ja se siirtyy lähimmälle sukulaiselle, onko orjilla oikeus vapauteen trustin ehtojen mukaan. Vastasin, että heillä olisi, sillä kun

nainen kuoleman kynnyksellä sanoi: "Haluan, että naispuoliset orjani Niin ja Niin ja Niin ja Niin vapautetaan", hänen katsotaan pyytäneen tätä kaikilta niiltä, jotka olisivat hänen lakimääräisiä perillisiä tai hänen omaisuutensa haltijoita pretoriaanisen asetuksen nojalla.

41. Sama, Digest, kirja LXII.

Jossa testamenttiin lisättiin seuraava: "Testamenttaan Stichuksen Titiukselle" tai "Antakoon perilliseni hänet Titiukselle, jotta tämä voisi vapauttaa hänet", katsoin, että jos testamentin saaja vaatii Stichusta, häntä voidaan vastustaa poikkeusluvalla vilpillisen mielen perusteella; ellei hän anna vakuutta siitä, että hänelle myönnetään vapaus vainajan testamentin mukaisesti.

42. Africanus, Questions, kirja IX.

Jos henkilö, jolle orja on testamentattu ja jonka tehtävänä on vapauttaa hänet, kätkeytyy, orjan katsotaan tulevan vainajan vapaaksi. Samaa sääntöä sovelletaan, jos testamentin toimeenpanosta ei vastaa testamentinsaaja vaan perillinen. Jos kaikki heistä, mutta vain osa heistä, eivät ole valtuutettuja toteuttamaan perintöä, on myös sanottava, että orjasta tulee vainajan vapaamatkustaja. Lisäksi olisi myönnettävä kohtuullinen kanne niitä vastaan, jotka ovat salanneet itsensä, ja heidän kanssaperillistensä hyväksi, joiden on maksettava heidän osuuksiensa arvo, tai he voivat asianmukaisesti nostaa osituskanteen heitä vastaan.

43. Marcianus, Institutes, kirja VII.

Kun orja on testamentattu ja vapautettu luottamuksen nojalla, Cervidius Scaevolaa kuultuaan Cervidius Scaevola katsoi, että viimeinen määräys oli pätevä riippumatta siitä, oliko siinä viitattu vapauteen vai perintöön; siitä syystä, että on todettu, että kun vapaus testamentataan, se voidaan myöhemmin ottaa pois, ja on selvää, että tämä voidaan tehdä orjan pyynnöstä. Jos kuitenkin on epäselvää, missä tarkoituksessa testamentin tekijä testamenttasi saman orjan sen jälkeen, kun hän oli jättänyt hänelle vapautensa, vapautta koskevan testamentin olisi oltava etusijalla. Tämä mielipide vaikuttaa minustakin oikeammalta.

44. Sama, Institutes, kirja IX.

Ei ainoastaan se, jota pyydettiin manumitoimaan orja, voi antaa hänelle vapautensa, vaan myös hänen seuraajansa, olivatpa he sellaisia ostamalla tai jollakin muulla nimikkeellä, voivat tehdä niin. Jos hänellä ei kuitenkaan ole jatkajaa, orja siirtyy valtiovarainministeriön haltuun saadakseen vapautensa.

45. Lisäksi se, jota pyydetään vapauttamaan orja, voi tehdä sen aikana, jolloin häntä kielletään luovuttamasta orjaa.

46. Jos jotakuta pyydetään vapauttamaan toisen orja ja hänelle on testamentattu tietty rahasumma orjan ostamista ja vapauttamista varten, mutta orjan isäntä ei ole halukas myymään orjaa, testamentin saajan on pidätettävä perintö vainajan testamentin mukaisesti.

47. Kun vapaus on testamentattu testamentilla orjalle, tämä on jossain määrin vapautetun henkilön asemassa ja ottaa orjan paikan, jonka on oltava vapaa tietyin ehdoin, ja sitäkin suuremmalla syyllä, koska häntä ei saa siirtää toiselle siten, että hänen vapautensa estyy tai että hän joutuu alttiiksi ankarammille holhousoikeuksille.

48. Senaatin dasumilaisessa asetuksessa säädetään, että jos vapauden myöntämisestä vastuussa oleva henkilö on jostain pätevistä syistä poissa ja prätori tekee tällaisen päätöksen, orja on oikeutettu vapauteensa; aivan kuin hänet olisi luottamusehtojen mukaisesti säännönmukaisesti manumetoitu.

49. Poissaolevaksi katsotaan henkilö, joka ei saavu tuomioistuimeen.

50. Ja siitä syystä, että säännös oli annettu vain perillisten poissaolon varalta, lisättiin samassa senaatin asetuksessa, että kun joku, jota syytetään vapauden myöntämisestä ja joka on julistettu poissaolevaksi mistä tahansa pätevistä syistä, on sama tulos kuin jos orja olisi säännönmukaisesti manumitoitu trustin ehtojen mukaisesti.

51. Senaatin artikulaarisessa asetuksessa säädetään kuitenkin, että maakuntien kuvernööreillä on toimivalta tällaisissa tapauksissa, vaikka perillinen ei välttämättä asuisi maakunnassa.

52. Jos jotakuta pyydetään vapauttamaan orja, joka ei kuulu kuolinpesään, vaan on hänen omaa omaisuuttaan, orja saa vapautensa senaatin Juncian-asetuksen nojalla, kun päätös on tehty.

53. Jumalallinen Pius totesi eräässä reskriptissä, että jos joku on poissa jostain pätevistä syistä tai kätkeytyy tai, jos hän on läsnä, ei ole halukas manumitoimaan orjaa, hänen katsotaan olevan poissa.

54. Samassa senaatin asetuksessa todetaan, että myös ostajan on manumitoitava orja.

55. Läsnä oleva kanssaperijä voi manumitoida orjan aivan kuin hän olisi hankkinut kanssaperijältään tämän osuuden orjasta. Sanotaan, että samainen keisari totesi reskriptissä, että tätä sääntöä sovelletaan kanssaperilliseen, joka on alaikäinen, alle murrosikäinen ja jota ei ole pyydetty manumitoimaan orjaa.

56. Kun jotakuta pyydetään vapauttamaan orja, jotta hän voisi mennä tämän kanssa naimisiin, häntä ei saa pakottaa solmimaan avioliittoa tämän kanssa, vaan riittää, jos hän myöntää orjalle hänen vapautensa.

57. Ulpianus, Opinions, kirja I.

Jos velkoja myy myöhemmin orjat, joille on testamentattu vapaus luottamuksen nojalla, ei heille voida myöntää vapautusta perillistä vastaan, ellei siihen ole perusteltua syytä.

58. Marcianus, Säännöt, kirja IV.

Jos jotakuta pyydetään vapauttamaan naispuolinen orja ja hän viivyttää sen tekemistä, ja sillä välin hän saa lapsen; keisarillisessa perustuslaissa on vahvistettu, että tällaisissa olosuhteissa lapsi syntyy vapaana ja että häntä pidetään jopa vapaaksi syntyneenä. On kuitenkin olemassa perustuslakeja, joissa määrätään, että lapsi on syntynyt vapaana siitä lähtien, kun vapauden myöntäminen tulee voimaan, ja tätä sääntöä olisi epäilemättä noudatettava; sillä vapaus ei ole yksityinen vaan julkinen asia, joten sen, joka on velvollinen sen myöntämään, olisi annettava se vapaaehtoisesti.

59. Jos kuitenkin naisorja sai lapsen ennen kuin hänellä oli oikeus vapauteensa trustin nojalla ja perillinen oli tahallisesti aiheuttanut tämän, jotta hänellä ei vielä olisi oikeutta vapauteensa, kuten silloin, kun hän viivytteli perintöön astumista, jotta kaikki mainitun naisorjan syntyneet lapset kuuluisivat hänelle, on sovittu, että heidät on vapautettava, mutta heidät on luovutettava äidilleen, jotta tämä vapauttaisi heidät ja heistä tulisi pikemminkin hänen kuin perillisen vapaita, sillä jos jälkimmäinen on kelvoton pitämään orjia, hän ei ole kelvollinen pitämään vapaita.

60. Marcianus, Trustit, kirja XVI.

Jos äiti, saatuaan lapsensa, tai se, joka on tullut hänen tilalleen, kieltäytyy myöntämästä lapselle sen vapautta, hänet on pakotettava tekemään niin. Jos taas äiti ei halua, että lapsi luovutetaan hänelle, tai jos hän kuolee ennen kuin näin on tehty, ei voida virheellisesti sanoa, että perillisen olisi annettava lapselle vapaus.

61. Marcianus, Säännöt, kirja IV.

Samaa sääntöä sovelletaan silloin, kun perillinen ei tahallaan viivyttänyt perinnön vastaanottamista, vaan harkitsi, ottaisiko hän sen vastaan vai ei; ja jos hän sai tietää, että hänet oli nimitetty perilliseksi sen jälkeen, kun orja oli synnyttänyt lapsensa, on päätetty, että vapautus olisi tässä tapauksessa myönnettävä; sillä tällaisissa olosuhteissa perillisen olisi itse vapautettava lapsi eikä luovutettava sitä äidilleen vapautettavaksi.

62. Jos orjalle on kuitenkin suoraan testamentattu vapaus ja jokin edellä mainituista tapahtumista toteutuu, millä tavoin lapselle voidaan myöntää helpotus? Näissä tapauksissa nimittäin vaaditaan trustin nojalla jätettyä vapautta, ja praetor tulee

lasten avuksi, mutta jos vapaus on jätetty suoraan, tällaista vaatimusta ei esitetä. Katson kuitenkin, että tällaisessa tapauksessa lapsella on oikeus apuun, ja että praetor voi, kun häneen on vedottu, myöntää äidille esineoikeudellisen kanteen, aivan kuten silloin, kun vapaus on jätetty trustin kautta. Näin ollen Marcellus toteaa Digestin kuudennentoista kirjan kuudennessatoista osassa, että jos lapset, jotka on testamentilla vapautettu ennen perinnönjakoa, hankitaan usukaption kautta, heille on myönnettävä vapautus, jotta praetori voi säilyttää heidän vapautensa; ja vaikka he ovat voineet olla syyllisiä siihen, että he ovat joutuneet usukaption kautta hankittaviksi, lapsilla ei kuitenkaan voi olla mitään vastuuta tästä syystä.

63. Marcellus, Opinions.

Lucius Titius määräsi testamentissaan seuraavasti: "Toivon, että kaikki kodifikaatit, jotka mahdollisesti myöhemmin teen, ovat päteviä. Jos vaimoni Paula synnyttää minulle lapsen kymmenen kuukauden kuluessa kuolemastani, olkoon se perillinen puolet omaisuudestani. Gaius Seius olkoon perillinen puolet omaisuudestani. Pyydän perillisiltäni ja kehotan heitä vapauttamaan orjani Stichuksen, Pamphiluksen, Eroksen ja Diphiluksen, kun lapseni tulevat murrosikään." Sitten hän lisäsi testamenttinsa loppuosaan seuraavan määräyksen: "Jos minulle ei synny lapsia tai jos he kuolevat ennen murrosikää, Mucius ja Maevidius periköön yhtä suuren osan omaisuudestani. Toivon, että aikaisemmalla testamentillani, jonka mukaan määräsin poikani ja Seiuksen perillisiksi, testamentatut perinnöt maksetaan niiden perillisten toimesta, jotka voivat seurata heitä." Tämän jälkeen hän teki seuraavan kodifikaalin: "Lucius Titius ensimmäisen asteen perillisilleen ja heidän sijaisilleen; tervehdys. Pyydän teitä maksamaan ne perinnöt, jotka olen testamenttini nojalla testamentannut, sekä ne, jotka tulen testamenttaamaan codicillillani." Koska Lucius Titiuselle ei ole syntynyt lapsia, kysyn, pitäisikö testamentilla myönnetty vapaus antaa välittömästi orjille Stichus, Pamphilus, Eros ja Diphilus. Marcellus vastasi, että kyseisille orjille annettavaan vapauteen liittyi ehto, jonka mukaan testamentintekijän lapsista tulisi hänen perillisensä; mutta ehto ei näytä toistettavan, ja siksi ensimmäisen asteen perillisten ja sijaisten olisi välittömästi myönnettävä orjille vapaus. Sillä kuten edellä todettiin, testamentin tekijä pyysi, että kaikki se, minkä hän mainitsi testamentissaan, toteutettaisiin. Lisäksi hän määräsi mainittujen orjien vapaudesta, mutta hän teki sen ehdolla, ja jos ehto olisi ollut muunlainen, olisi ollut tarpeen odottaa sen täyttymistä. On kuitenkin epätodennäköistä, että hänellä olisi ollut tämä ehto mielessään, kun hän määräsi sijaiset, sillä jos ehto täytyisi, sijaisia ei voitaisi hyväksyä perintöön.

Tit. 6. Vapauden riistämisestä.

64. Terentius Clemens, Lex Julia et Papia, kirja XVIII.

Kun vapaus otetaan pois lailla, on katsottava, että sitä joko ei ole myönnetty tai että testamentin antaja on sen jälkeen itse ottanut sen pois.

Tit. 7. Orjista, jotka on vapautettava tietyin ehdoin.

65. Paulus, On Sabinus, kirja V.

Orja, jonka on oltava ehdollisesti vapaa, on sellainen, jolla on oikeus vapauteensa määrätyn ajan kuluttua tai tietyn ehdon täytyessä.

66. Orjista tulee vapaita joko nimenomaisen ehdon nojalla tai itse lain, vaikutuksesta. On selvää, millä tavoin tämä tapahtuu nimenomaisen ehdon nojalla. Heidät vapautetaan lain nojalla, jos heidät vapautetaan velkojen huijaamiseksi. Niin kauan kuin on epävarmaa, käyttääkö velkoja oikeuksiaan, orjat ovat ehdollisesti vapaita, koska Lex Aelia Sentian mukaan petoksen tekemisen on tällaisissa olosuhteissa oltava voimassa.

67. Ulpianus, On Sabinus, kirja IV.

Ymmärrämme ehdollisesti vapaana olevan orjan aseman sellaiseksi, että riippumatta siitä, luovutetaanko hänet myynnin jälkeen säilyttäen vielä toivon vapaudestaan, vai onko hänet hankittu omaksi edukseen usukaption kautta, vai onko hän manumitaation yhteydessä luovuttanut, hän ei luovu odotuksesta tulla perittävän vapaaksi. Orja ei joudu tällaiseen asemaan, ellei joku perillisistä ole ryhtynyt perimään omaisuutta. Jos orja kuitenkin luovutetaan tai hankitaan anastamalla tai jos hänet manumiteoidaan ennen perinnönjakoa, hänen toivonsa hänelle testamentattuun vapauteen menetetään.

68. Jos orjalle on kuitenkin jätetty vapaus pupillisubstituution nojalla, tuleeko hänestä alaikäisen elinaikana ehdollisesti vapaa sen jälkeen, kun hänen isänsä jäämistö on otettu vastaan? Cassius kiistää sen, mutta Julianus on päinvastaista mieltä, jota pidetään oikeampana.

69. Julianus sanoo lisäksi, että jos orja testamentataan isän perilliselle ja hänet määrätään pupillisessa sijaisperinnössä vapaaksi, vapauden myöntäminen on etusijalla.

70. Jos orja määrätään perilliseksi puoleen perintöomaisuudesta ja hänelle myönnetään ehdollisesti vapaus ensimmäisellä testamentilla, onko hän silloin ehdollisesti vapaaksi määrätyn orjan asemassa, niin että jos hänen kanssaperillensä tulee perintöön, häntä ei voida näissä olosuhteissa hankkia usukaption kautta? Hän ei voi asettua orjan asemaan ehdollisesti vapaaksi, koska hän on saanut vapauden itseltään. On selvää, että on katsottava, että hän on orjan asemassa ehdollisesti vapaana, jos ehto, jolla hänet määrättiin perilliseksi, ei noudateta; siinä tapauksessa hän Julianuksen mukaan saa vapautensa, koska hänen ei katsota saaneen sitä itseltään vaan kanssaperilliseltä.

71. Riippumatta siitä, missä määrin orja on korvannut alaikäisen, joka on saanut vapautensa testamentilla, hän on välttämättömän perillisen asemassa. Tämä mielipide on omaksuttu sen kätevyuden vuoksi, ja me hyväksymme sen. Myös Celsus on viidestoista kirjassaan sitä mieltä, että orja, joka on korvattu vapautensa testamentilla, on ehdollisesti vapaana olevan orjan asemassa.

72. Sama, Sabinuksesta, XXVII kirja.

Tämänkaltaisten orjien on täytettävä määrätty ehto, jos kukaan ei estä heitä tekemästä niin ja ehto on mahdollinen.

73. Jos orja kuitenkin määrätään noudattamaan ehtoa perillisen osalta, mitä on sanottava?" Mitä on sanottava? Jos hän noudattaa ehtoa, hänestä tulee välittömästi vapaa, vaikka perillinen ei ehkä suostuisikaan siihen. Jos perillinen estää häntä täyttämästä ehtoa, kuten esimerkiksi kieltäytyessään kymmenestä aureista, jotka orja määrättiin maksamaan hänelle, ei ole epäilystäkään siitä, että orjasta tulee vapaa, koska on perillisen vika, että ehtoa ei ole täytetty. Eikä sillä ole juurikaan merkitystä, maksaako hän summan peculiumistaan vai onko hän saanut sen jostain muusta lähteestä, sillä on vahvistettu, että orja, joka maksaa rahan peculiumistaan, on oikeutettu vapauteensa riippumatta siitä, onko hänet määrätty maksamaan se perilliselle vai jollekin muulle.

74. Näin ollen herää kysymys, jos mainitulle orjalle eräänny rahausumma joko perilliseltä, koska orja oli ennakoanut sen isäntänsä liiketoimia hoidettaessa, tai joltain muulta vieraalta, eikä perillinen halua haastaa velallista oikeuteen tai maksaa rahaa orjalle, onko tällä oikeus vapauteensa sen viivästyksen vuoksi, jonka hän kärsii perillisen tuottamuksesta? Joko peculium on testamentattu orjalle tai sitten sitä ei ole testamentattu; jos se on testamentattu hänelle, Servius sanoo, että

perillinen on vastuussa siitä, että orjan vapauden saaminen viivästyy, koska hänelle kuuluu isäntänsä omaisuudesta jotakin, jota perillinen ei ole maksanut. Labeo yhtyy tähän näkemykseen. Myös Servius hyväksyy sen ja sanoo, että jos perillinen aiheuttaa viivytyksen siitä syystä, että hän ei ole halukas perimään rahaa orjan velallisilta, tämä on oikeutettu vapauteensa. Serviuksen mielipide vaikuttaa minusta oikealta. Koska siis katsomme, että tämä mielipide on oikea, katsokaamme, eikö samaa sääntöä pitäisi soveltaa myös silloin, kun peculiumia ei ole testamentattu etuoikeutettuna perintönä orjalle. On nimittäin vakiintunutta, että orja voi ehdollisen vapauden saadakseen suorittaa maksun peculiumistaan riippumatta siitä, onko hänet määrätty tekemään se perilliselle, itselleen vai jollekin muulle; ja jos perillinen estää häntä tekemästä niin, orja on oikeutettu vapauteensa. Lopuksi tämä annetaan orjan isännälle korjaustoimenpiteenä, eli häntä kielletään maksamasta vieraalle sitä, mitä hänet on määrätty maksamaan, jottei hän joutuisi vaaraan menettää sekä rahat että orjan; näin ollen voidaan väittää, että jos perillinen ei halua periä saatavaa orjan velallisilta tai maksaa itse orjalle, jotta hänellä olisi varat ehdon täyttämiseen, orjalla on oikeus vapauteensa. Myös Cassius omaksui tämän mielipiteen.

75. Orja ei myöskään saa vapauttaan ainoastaan silloin, kun häntä estetään maksamasta sitä, mitä testamentin antaja on määrännyt hänet maksamaan, vaan myös silloin, jos häntä kielletään nousemasta Capitoliin tai jos häntä estetään menemästä Capualle; sillä jokaisen, joka estää orjaa lähtemästä matkalle, ymmärretään pikemminkin haluavan, että tämä menettää vapautensa, kuin haluavan käyttää hyväkseen hänen palveluksiaan.

76. Jos orja on määrätty maksamaan kanssaperilliselle ja joku toinen perillisistä estää häntä tekemästä sitä, hänestä tulee myös vapaa; mutta sillä, jolle hänet määrättiin maksamaan ja joka on tullut vapaaksi, on oikeus nostaa osituskanne häntä estänyttä vastaan saadakseen sen määrän, joka vastaa hänen etuaan siitä, että orjaa ei estetty maksamasta hänelle.

77. Jos orja, joka on määrätty maksamaan kymmenen sestertiötä ja joka vapautuu, maksaa viisi, hänellä ei ole oikeutta vapauteensa, ellei hän maksa koko summaa. Näin ollen viiden sestercin omistaja voi sillä välin vaatia niitä, mutta jos loppusumma maksetaan, hän saa omistukseensa viisi ensimmäistä sestercia, joiden omistusoikeus ei ollut aiemmin siirtynyt sille, jolle ne annettiin; näin ollen ensimmäisen maksetun summan siirto jää odottamaan, joten sesterceistä ei taannehtivasti tule sen omaisuutta, joka ne sai, vaan vasta, kun loppusumma on maksettu.

78. Jos orja maksaa enemmän kuin hänet oli määrätty maksamaan (esimerkiksi jos hänet oli määrätty maksamaan kymmenen sestertiötä, ja hän maksaa kaksikymmentä), riippumatta siitä, onko hän laskenut kolikot vai antanut ne pussissa, hän saa vapautensa ja voi periä ylijäämän takaisin.

79. Jos joku myy ilman peculiumiaan orjan, joka oli määrätty maksamaan kymmenen sestertiötä, ja tulee vapaaksi, saako orja heti vapautensa, koska häntä on estetty suorittamasta maksua peculiumillaan siitä syystä, että hänet myytiin ilman niitä, vai tuleeko hän vapaaksi siitä lähtien, kun häntä kiellettiin koskemasta peculiumiinsa? Luulen, että hän vapautuu vasta siitä lähtien, kun hän halusi maksaa ja häntä estettiin tekemästä sitä, eikä siitä päivästä, jolloin hänet myytiin.

80. Jos joku estää orjaa, joka oli määrätty maksamaan kymmenen aureia ja tulemaan vapaaksi, tekemästä työtä, tai jos perillinen riistää häneltä sen, mitä hän on työllä ansainnut, tai jos hän antaisi perilliselle sen, mitä hän on tällä tavoin saanut, onko hänellä oikeus vapauteensa? Luulen, että jos hän maksaa perilliselle sen, minkä hän on ansainnut työllään, tai mitä tahansa, mitä hän on saanut mistä tahansa lähteestä, hänellä on oikeus vapauteensa. Jos häntä kuitenkin estettäisiin työskentelemästä, hänestä ei tulisi vapaata, koska hän on velvollinen työskentelemään isännälleen. Mielestäni on selvää, että hänestä tulee vapaa, jos hänen isäntänsä riistää häneltä hänen työllään ansaitsemansa rahat, koska häneltä on riistetty valta maksaa ne peculiumistaan; mutta jos testamentin antaja on määrännyt hänet maksamaan mainitun summan hänen työllään ansaitsemiaan rahoja ja häntä estetään työskentelemästä, en epäile yhtään, etteikö hänellä olisi oikeus vapauteensa.

81. Jos orja on kuitenkin anastanut hopealevyjä tai myynyt muuta omaisuutta ja suorittanut maksun sen tuotosta, hän saa vapautensa, vaikka hän ei saakaan, jos hän on maksanut rahaa, jonka hän on varastanut; sillä hänen ei katsota antaneen mainittua rahaa, vaan pikemminkin palauttaneen sen. Mutta jos hän on varastanut toiselle kuuluvaa rahaa ja maksanut sen perilliselle, hän ei saa vapauttaan siitä syystä, että varastettu raha voidaan periä takaisin siltä, joka sen on saanut; jos se on kuitenkin käytetty siten, että sitä ei missään tapauksessa voida periä takaisin, orja on oikeutettu vapauteensa.

82. Lisäksi sanomme, että orja on oikeutettu vapauteen paitsi silloin, kun perillinen viivyttää vapauden myöntämisessä, myös silloin, kun holhooja, edunvalvoja, asiamies tai joku muu, jonka olisi täytettävä ehto, tekee niin. Ja tämä on todellakin käytäntömme, kun on kyse orjasta, joka on määrätty vapauttaa ehdollisesti, ja riittää, että ei ole hänen syynsä, että hän ei noudata ehtoa.

83. Jos joku määrätään maksamaan perilliselle kolmenkymmenen päivän kuluessa testamentin tekijän kuolemasta ja perillinen astuu perintöön sen jälkeen, kun tämä aika on kulunut, Trebatius ja Labeo sanovat, että jos hän on tehnyt niin toimimatta vilpillisesti, orja saa vapautensa kolmenkymmenen päivän kuluessa perinnön vastaanottamisesta. Tämä mielipide on oikea. Mutta miten on meneteltävä, jos perillinen on tahallisesti viivytellyt; onko orjalla oikeus vapauteensa tästä syystä siitä ajankohdasta alkaen, jolloin kuolinpesä otettiin vastaan? Entä jos hänellä oli rahat silloin, mutta hänellä ei ollut niitä kuolinpesän hyväksymisen jälkeen? Tässä tapauksessa edellytyksen katsotaan kuitenkin täyttyneen, koska orja ei ollut vastuussa siitä, ettei sitä alun perin noudatettu.

84. Kun orja saa vapautensa seuraavan lausekkeen nojalla: "Olkoon hän vapaa, kun hän voi maksaa hänelle kymmenen aureia", Trebatius sanoo, että vaikka hänellä voi olla ne kymmenen aureia tai vaikka hän voi hankkia ja pitää peculiuminsa, hänellä ei silti ole oikeutta vapauteensa, ellei hän maksa rahoja tai ole syyllinen siihen, ettei hän ole maksanut niitä. Tämä mielipide on oikea.

85. Stichus määrättiin vapaaksi, jos hän maksoi perilliselle vuosittain kymmenen aureia kolmen vuoden ajan. Jos perillinen oli vastuussa ensimmäisen erän maksamatta jättämisestä, on todettu, että orjan on odotettava kolmanteen maksupäivään asti, koska aika on määrätty ja jäljellä on kaksi maksuerää. Jos orjalla on kuitenkin vain ne kymmenen aureia, jotka hän tarjosi ensimmäisen maksuerän erääntyessä, olisiko hänelle mitään hyötyä, jos hän tarjoaisi ne toisen maksuerän tai jopa kolmannen maksuerän yhteydessä, jos toista maksuerää ei olisi hyväksytty? Mielestäni hänen olisi riittänyt tehdä niin, eikä perijällä ole oikeutta muuttaa mieltään. Myös Pomponius omaksuu tämän mielipiteen.

86. Mitä on tehtävä, jos orja, joka oli määrätty suorittamaan kolme vuotuista maksua, antaisi koko summan perilliselle odottamatta sen erääntymistä? Tai jos hän, maksettuaan kymmenen aureia ensimmäisen vuoden lopussa, tarjoaisi kaksikymmentä toisen vuoden lopussa? Myötämielisempi tulkinta on se, että hänellä on oikeus vapauteensa, koska hyöty koituu molemmille osapuolille; sillä orja saa vapautensa nopeammin, ja perillinen saa viipymättä sen, minkä hän olisi saanut tietyn ajan kuluttua.

87. Jos orjalle myönnetään vapaus, ja jos hän palvelee perillistä viisi vuotta ja perillinen vapauttaa hänet, hänestä tulee välittömästi vapaa, koska on perillisen vika, että hän ei palvellut häntä; jos perillinen ei kuitenkaan halunnut sitä, hänestä tulisi vapaa vasta viiden vuoden määräajan päätyttyä. Syy tähän on ilmeinen, sillä vapautettu orja ei voi enää jäädä orjaksi. Mutta isäntä, joka ei halua orjan palvelevan häntä, voi silti sallia sen viiden vuoden kuluessa. Orja ei kuitenkaan voi palvella häntä koko viiden vuoden ajan, mutta hän voi tehdä sen lyhyemmän ajan.

88. Myös Julianus sanoo Digestin kuudennessatoista kirjassa, että jos Arethusalle myönnettiin vapaus sillä ehdolla, että hänen tulisi synnyttää kolme orjaa, ja perijä oli vastuussa siitä, ettei hän tehnyt niin (esimerkiksi antamalla hänelle jotakin lääketta estääkseen häntä hedelmöitymästä), hänestä tulee välittömästi vapaa. Sillä miksi meidän pitäisi odottaa? Se on aivan sama kuin jos perillinen aiheuttaisi hänelle abortin, koska hän voisi synnyttää kolme lasta kerralla.

89. Samoin, jos perillinen myisi ja luovuttaisi orjan, joka on määrää vapauttaa ehdollisesti ja joka on määrätty palvelemaan häntä, katson, että orja saa välittömästi oikeuden vapauteensa.

90. Paulus, On Sabinus, kirja V.

Kun perillinen on poissa valtion asioilla ja orjalla on rahat valmiina maksettavaksi, hänen on odotettava, kunnes se, jolle hänen on määrä maksaa ne, palaa, tai hänen on talletettava ne sinetöitynä temppeliin; ja kun tämä on tehty, hänellä on välittömästi oikeus vapauteensa.

91. Orjan ei katsota tulevan ehdollisesti vapaaksi, jonka vapautta on lykätty niin pitkäksi aikaa, että vapautettava ei voi elää, ennen kuin tämä aika on kulunut; tai jos hänen omistajansa on asettanut niin vaikean tai jopa mahdottoman ehdon, että hänen

vapauttaan ei voi hankkia noudattamalla sitä; kuten esimerkiksi, jos hänen olisi maksettava tuhat kertaa tietty summa perilliselle tai jos hän määräisi hänet vapaaksi kuolemastaan lähtien. Tällä tavoin tehty vapauden myöntäminen on mitätön, kuten Julianus sanoo, koska tosiasia ei ole aikomusta myöntää orjalle hänen vapauttaan.

92. Jos orja määrätään vapaaksi sillä ehdolla, että hän palvelee Titiusta vuoden ajan, ja Titius kuolee, orjasta ei tule heti vapaa, vaan vasta vuoden kuluttua, koska vapaus katsotaan annetuksi hänelle paitsi ehdolla myös tietystä päivästä alkaen. Olisi nimittäin järjetöntä, että hän vapautuisi aikaisemmin, kun hän ei ole noudattanut ehtoa, kuin jos hän olisi noudattanut sitä.

93. Jos orja määrätään vapautettavaksi maksamalla kahdelle henkilölle kymmenen aurea, ja toinen heistä kieltäytyy hyväksymästä viittä, on parempi katsoa, että orja voi saada vapautensa tarjoamalla mainitut viisi aurea toiselle osapuolelle.

94. "Stichus olkoon vapaa, jos hän palvelee Titiusta kolme vuotta tai tekee hänelle palveluksia sadan solidin arvosta." On vakiintunutta, että vapaus voidaan laillisesti myöntää tällä tavoin; sillä toisen orja voi palvella meitä kuin vapaa mies ja voi, mikä on sopivampaa, antaa meille palveluksiaan; paitsi jos testamentin antaja tarkoitti termillä palvelut pikemminkin omistusta kuin työtä. Näin ollen, jos perillinen estää orjaa palvelemasta Titiusta, hänellä on oikeus vapauteensa.

95. "Stichus olkoon vapaa, jos hän palvelee perillistäni vuoden ajan." Voi herätä kysymys, miten sana "vuosi" olisi ymmärrettävä tässä tapauksessa; pitäisikö sen tarkoittaa ajanjaksoa, joka sisältää kolmesataa kuusikymmentäviisi peräkkäistä päivää, vai pelkästään näin monta päivää? Pomponius sanoo, että sana olisi ymmärrettävä edellisessä merkityksessä. Jos kuitenkin sairaus tai jokin muu perusteltu syy estää orjaa palvelemasta tiettyinä päivinä, nämä päivät olisi sisällytettävä vuoteen. Sillä niiden, joita hoidamme sairaina, ymmärretään palvelevan meitä, jos he ovat halukkaita palvelemaan, mutta huono terveys estää heitä.

96. Jos orja määrätään maksamaan kymmenen aurea perilliselle, jälkimmäinen joutuu vapaudelle myönnetyn suopeuden vuoksi ottamaan rahat vastaan erillisinä maksuina.

97. Jos orja määrättiin vapaaksi, "jos Titius nousee kapitolioon", ja Titius kieltäytyy siitä, vapauden myöntäminen mitätöidään. Tätä sääntöä sovelletaan myös vastaaviin tapauksiin samoissa olosuhteissa.

98. Myös Cassius sanoo, että jos orja määrätään palvelemaan vuoden ajan, aikaa, jonka hän oli pakomatalla tai oikeudenkäynnissä, ei oteta huomioon hänen vapautensa hyväksi.

99. Pomponius, On Sabinus, kirja VIII.

Kun orja, jonka oli määrä vapautua ehdollisesti, määrättiin tekemään tili ja hän maksoi sen, mikä näytti olevan hänen kädessään jäljellä oleva saldo, ja tarjoutui antamaan vakuuden siitä, mikä jäi epäselväksi, Neratius ja Aristo katsovat aivan oikein, että hänestä tulee vapaa; sillä muutoin moni orja ei ehkä saisi vapauttaan tilien epävarmuuden ja tämänkaltaisten liiketoimien luonteen vuoksi.

100. Orjan, jonka on määrä vapautua ehdollisesti ja joka on määrätty maksamaan tietty rahasumma, mutta joka ei ole velvollinen tekemään tilitystä, on maksettava se eikä esitettävä vakuutta siitä, että hän tekee niin.

101. Ulpianus, Sabinuksesta, XXVII kirja.

Jos naispuolinen orja, jonka on määrä vapautua ehdollisesti, tuomitaan rangaistuksena rikoksesta orjuuteen ja hänen tuomionsa jälkeen täyttyy ehto, josta hänen vapautensa riippuu, vaikka siitä ei ole hänelle mitään hyötyä, siitä on kuitenkin hyötyä hänen mahdolliselle lapselleen, sillä lapsi syntyy vapaana, aivan kuin sen äitiä ei olisi tuomittu.

102. Mikä kuitenkin olisi tulos, jos tällainen orjatar tulisi raskaaksi orjuudessa ollessaan ja vihollisen vangiksi joutuessaan saisi lapsen sen jälkeen, kun se ehto, josta hänen vapautensa riippuu, on täytetty; olisiko hänen lapsensa syntyessään vapaa? Ei ole epäilystäkään siitä, että hän olisi sillä välin vihollisen orja; mutta on myös totta, että hänestä tulisi vapaa postliminium-oikeuden nojalla, koska jos äiti olisi ollut kotimaassaan, lapsi olisi syntynyt vapaana.

103. On selvää, että oikeudenmukaisempi näkemys on, että jos äiti tulisi raskaaksi ollessaan vihollisen käsissä ja synnyttäisi lapsen sen jälkeen, kun ehto olisi täyttynyt, lapsi voisi hyötyä postliminium-oikeudesta ja tulla vapaaksi.

104. Ehdollisesti vapautettava orja saa vapautensa ostajaltaan, jos ehto täyttyy. On muistettava, että tätä sääntöä sovelletaan molempien sukupuolten orjiin. Jos ehto täyttyy, se ei sido ainoastaan orjan ostanutta henkilöä, vaan myös kaikkia niitä, jotka ovat saaneet orjan omistukseensa millä tahansa oikeudella. Näin ollen sanomme, että riippumatta siitä, onko orja testamentattu sinulle perilliseltä, onko se myönnetty sinulle oikeudessa, oletko hankkinut sen anastuksen kautta, onko se siirretty sinulle tai onko siitä tullut sinun omaisuuttasi jollakin muulla oikeudella, ehto voidaan epäilemättä täyttää siltä osin kuin se koskee sinua henkilökohtaisesti. Samaa voidaan sanoa myös ostajan perillisen osalta.

105. Kun isän valvonnassa oleva poika määrätään perilliseksi ja ehdollisesti vapaaksi tuleva orja määrätään maksamaan pojalle tietty rahasumma ja vapautumaan, hän saa vapautensa maksamalla mainitun summan joko pojalle tai isälleen, koska isällä on oikeus perinnönjaon hyötyyn. Jos hän kuitenkin maksaa isälle pojan kuoleman jälkeen, hänestä tulee vapaa, koska hän on suorittanut maksun perillisen perilliselle. Sillä jos orja velvoitetaan maksamaan rahasumma vieraille ja hänestä tulee vapaa, ja jälkimmäisestä tulee perillisen perillinen, hän ei täytä ehtoa suhteessa vieraaseen vaan ikään kuin suhteessa perilliseen.

106. Jos orja on määrätty maksamaan kymmenen aurea ja tulemaan vapaaksi ja hänet myydään sen jälkeen, kun hän on maksanut viisi, hänen on maksettava loput viisi ostajalle.

107. Jos orjasi ostaa toisen orjan, joka on määrä vapauttaa ehdollisesti, hänen on maksettava sinulle se, mitä hänet on määrätty maksamaan perillisille. Jos hän on kuitenkin maksanut orjallesi, hän on mielestäni vapaa, edellyttäen, että orjasi osti hänet peculiumiinsa kuuluvilla rahoilla, etkä sinä ole riistänyt niitä häneltä, jolloin hänen katsotaan tällä tavoin maksaneen sinulle, aivan kuten jos maksu olisi suoritettu jollekin orjallesi sinun suostumuksellasi.

108. Kun orja määrätään vapaaksi, ei rahasumman maksamisen jälkeen, vaan jos hän tekee tilinsä, katsokaamme, siirrykö tämä ehto ostajalle. Ja on muistettava, että tavallisesti vain ne ehdot, jotka viittaavat rahan maksamiseen, siirtyvät ostajalle, ja että ne ehdot, jotka viittaavat suoritettaviin tekoihin, eivät siirry hänelle; esimerkiksi jos hän antaa pojalleen opetusta, sillä nämä ehdot liittyvät niiden henkilöiden henkilöön, joille ne on asetettu. Tilityksen tekemistä koskeva ehto, joka edellyttää saldon olemassaoloa, viittaa kuitenkin rahan maksamiseen; mutta summat sisältävien kirjojen esittäminen ja itse tilitysten laskeminen ja tarkastaminen sekä niiden tarkastaminen ja tutkiminen viittaavat suoritettaviin toimiin. Voiko orja siis saada vapautensa maksamalla hänelle jäävän saldon ostajalle ja täyttämällä muut perillistä koskevat ehdot? Katson, että loppuerän maksaminen siirtyy perilliselle. Näin ollen ehto voidaan jakaa. Myös Pomponius esitti tämän mielipiteen Sabinusta käsittelevässä kahdeksannessa kirjassaan.

109. Paulus, Sabinuksesta, V kirja.

Käyttöoikeuden luovuttaminen ei tuo mukanaan ehtoa, jonka perusteella orjasta tulee vapaa.

110. Pomponius, On Sabinus, VIII kirja.

Kun orja määrätään vapaaksi, jos hän maksaa kymmenen aureia, hänen on maksettava ne perilliselle; sillä kun ei ole nimetty ketään, jolle maksu on suoritettava, orja saa vapautensa maksamalla perilliselle.

111. Jos kukin perillisistä myy osuutensa orjasta eri ostajille, orjan on maksettava jokaiselle ostajalle sama osuus siitä summasta, joka kullekin perilliselle kuului. Labeo kuitenkin sanoo, että jos perillisten nimet on vain mainittu testamentissa, heille on maksettava yhtä suuret osuudet; mutta jos testamentin tekijä on sanonut "Jos hän maksaa perillisilleni", määrät vastaavat niitä osuuksia, joihin perilliset ovat vastaavasti oikeutettuja.

112. Ulpianus, On Sabinus, kirja XXVIII.

Kenenkään ei pitäisi olla tietämätön siitä, että sillä välin orja pysyy perillisen omaisuutena. Hänet voidaan siis luovuttaa korvaukseksi aiheuttamastaan vahingosta, mutta vaikka näin tehtäisiinkin, hän voi edelleen toivoa saavansa vapautensa, sillä luovuttaminen ei riistä sitä häneltä.

113. Jos perillinen myy orjan eri ehdolla kuin se, josta hänen vapautensa on riippuvainen, hänen asemansa ei muutu, ja hän voi vapautua ostajan määräysvallasta, aivan kuten hän voi vapautua perillisen määräysvallasta. Jos perillinen kuitenkin salaa ehdon, jonka perusteella orja vapautuu, hän on vastuussa ostokanteesta, ja hyvät viranomaiset katsovat, että jokainen, joka tietoisesti salaa ehdon, jonka perusteella orjasta tulee vapaa, ja myy hänet ehdottomasti, syyllistyy huijaukseen.

114. On keskusteltu siitä, vapautetaanko se, joka on luovuttanut orjan, jonka oli määrä tulla ehdollisesti vapaaksi, korvaukseksi aiheutuneesta vahingosta. Octavenus on sitä mieltä, että hänet vapautetaan, ja sanoo, että samaa sääntöä sovelletaan, jos joku olisi ollut Stichukselle velkaa jonkin ehdon perusteella ja luovuttanut hänet vapaaksi tietyin ehdoin. Jos hän nimittäin saisi vapautensa ennen maksun suorittamista, koko velvoite raukeaisi, sillä siihen sisältyy vain se, mikä voidaan maksaa rahalla; vapautta ei kuitenkaan voi vapauttaa tai korvata rahalla. Tämä mielipide vaikuttaa minusta oikealta.

115. Ehdollisesti vapaaksi tulevan orjan asema on muuttumaton vain, jos kuolinpesä on otettu haltuun; sillä ennen kuin tämä on tapahtunut, hänet voidaan hankkia orjaksi anastamalla hänet, ja hänen vapauteensa kohdistuva odotus katoaa. Jos kuolinpesä kuitenkin myöhemmin otetaan haltuun, hänen toiveensa vapaudesta palautuu sen suosion kautta, jolla sitä tarkastellaan.

116. Paulus, On Sabinus, kirja V.

Jos perillinen myy orjan, joka oli määrätty maksamaan kymmenen aurea, ja luovuttaa hänet ostajalle ja sanoo, että hänellä oli oikeus vapauteen, jos tämä maksaa kaksikymmentä aurea, ostokanne nostetaan myyjää vastaan. Jos oli luvattu kaksinkertainen määrä, nostetaan kanne kaksinkertaisesta vahingonkorvauksesta hädän perusteella ja ostokanne väärän ilmoituksen perusteella.

117. Pomponius, On Sabinus, XIV kirja.

Jos perillinen lahjoittaa rahasumman orjalle, jonka on määrä vapautua ehdollisesti, jotta tämä maksaisi sen hänelle ja vapautuisi, Aristo sanoo, että orjasta ei tule vapaata, mutta jos perillinen antaa hänelle rahat ehdottomasti, hän saa vapautensa.

118. Julianus, Digest, kirja VII.

Jos orja saa vapautensa testamentilla ehdolla, että hän tekee tiliä, hänen on maksettava käteensä jäävä saldo perillisille heidän perintöosuksiensa mukaisessa suhteessa; vaikka ehdossa mainittaisiinkin joidenkin heistä nimet.

119. Sama, Digest, kirja XLIII.

Kun testamentin tekijä testamenttaa vapauden myöntämisen seuraavasti: "Stichus olkoon vapaa, jos perilliseni ei testamentillaan vapauta häntä", testamentin tekijän tarkoituksen katsotaan olevan se, että orja on vapaa, jos perillinen ei testamentillaan myönnä hänelle vapautta. Jos perillinen siis vapauttaa orjan testamentillaan, ehdon katsotaan epäonnistuneen; jos hän ei vapauta orjaa, ehto täyttyy perillisen kuollessa, ja orja saa vapautensa.

120. Jos yhteisomistuksessa oleva orja määrätään vapautettavaksi sillä ehdolla, että hän maksaa kymmenen aureia, hän voi maksaa mainitun summan peculiumistaan riippumatta siitä, millä tavoin hän on sen saanut; ei myöskään ole merkitystä sillä, oliko peculium perillisen vai yhteisomistajan käsissä tai oliko orja määrätty maksamaan rahat perilliselle vai vieraille henkilölle. On nimittäin yleisesti sovellettava sääntö, että orjat, jotka vapautuvat ehdollisesti, voivat luovuttaa peculiumiinsa kuuluvaa omaisuuttaan täyttääkseen ehdon, josta heidän vapautensa riippuu.

121. Kun kaksi orjaa määrätään vapaaksi sillä ehdolla, että he tekevät tilinsä, ja he ovat harjoittaneet liiketoimintaa erikseen, ei ole epäilystäkään siitä, etteivätkö he voi täyttää ehtoa myös erikseen. Jos heidän hallintonsa on kuitenkin hoidettu yhdessä ja se on niin sekavaa, ettei sitä voida jakaa, on väistämättä niin, että jos toinen heistä ei tee tiliä, hän estää toista saamasta vapauttaan; eikä ehtoa katsota täytetyksi toisen osalta, ellei molempien tai jommankumman ole maksettava kaikkea sitä, mitä tilien tarkastamisen jälkeen voidaan todeta olevan maksamatta.

122. Jos orja määrätään vapautettavaksi sillä ehdolla, että hän vannoo nousevansa Capitoliumille, ja hän vannoo välittömästi tällaisen valan, hänestä tulee vapaa, vaikka hän ei nousisikaan Capitoliumille.

123. Perillisen orja, joka on määrätty luovuttamaan perilliselle itselleen kuuluvaa omaisuutta ja olemaan vapaa, saa oikeuden vapauteensa, koska testamentin antaja voi määrätä perillisen orjan vapautettavaksi ilman, että hän asettaa ehdoksi minkään luovuttamisen.

124. Seuraavalla lausekkeella: "Päästä Stichus vapaaksi, kun hän täyttää kolmekymmentä vuotta; Stichus ei ole vapaa, ellei hän maksa kymmentä aurea" on sama vaikutus kuin jos olisi sanottu, että Stichus on päästettävä vapaaksi, jos hän maksaa kymmenen aurea ja saavuttaa kolmenkymmenen vuoden iän. Sillä vapauden riistämisen tai perinnön, joka on testamentattu tietyllä ehdolla, katsotaan asettavan vastakkaisen ehdon aiemmin tehdylle perinnölle tai vapauden myöntämiselle.

125. Alfenus Varus, Digest, kirja IV.

Orja, joka oli isäntänsä testamentilla määrätty vapaaksi sillä ehdolla, että hän maksaa perilliselle kymmenen aurea, maksoi jälkimmäiselle työstään saamansa palkan, ja koska perillinen sai siitä suuremman summan kuin kymmenen aurea, orja väitti olevansa vapaa. Tästä asiasta pyydettiin neuvoa. Vastaus oli, että orja ei näyttänyt olevan vapaa, koska hänen maksamansa raha ei ollut vastine hänen vapaudestaan vaan hänen tekemästään työstä; ja että hän ei ollut sen vuoksi yhtään sen vapaampi kuin jos hän olisi vuokrannut isännältään maa-alueen ja maksanut hänelle rahaa sen sijaan, että olisi antanut hänelle sadon.

126. Orja määrättiin vapaaksi sen jälkeen, kun hän oli antanut palveluksiaan perilliselle seitsemän vuoden ajan. Hän lähti pakoon ja oli poissa vuoden ajan. Kun seitsemän vuotta oli kulunut umpeen, annettiin lausunto, jonka mukaan hän ei ollut vapaa, koska hän ei ollut tehnyt palveluksia isännälleen ollessaan karkumatalla, eikä hänestä tulisi vapaata ennen kuin hän oli palvellut isäntäänsä poissaolopäivien määrän. Jos testamentissa oli kuitenkin määrätty, että hänestä tulisi vapaa, kun hän oli palvellut seitsemän vuotta, hänestä voisi tulla vapaa, jos hän palattuaan palvelisi isäntäänsä pakomatkinsa ajan.

127. Africanus, Kysymyksiä, kirja IX.

Jos orja, joka oli määrätty maksamaan tietty rahasumma perillisen kuollessa, olisi rikastuttanut kuolinpesää määrällä, joka vastaa sitä, joka hänen oli määrä maksaa, esimerkiksi jos hän oli maksanut velkojille tai toimittanut orjille ruokaa, katsottiin, että hänellä olisi välittömästi oikeus vapauteensa.

128. Eräs perillinen, joka myi orjan, joka oli määrä vapauttaa maksamalla kymmenen aurea, ilmoitti myydessään orjan, että ehtona oli, että mainitut kymmenen aurea maksettaisiin hänelle eikä ostajalle. Heräsi kysymys, kummalle näistä kahdesta orjan oli maksettava rahat saadakseen vapautensa. Vastaus oli, että hänen oli maksettava rahat perijälle. Jos hän olisi kuitenkin ilmoittanut ehdoksi, että orjan olisi maksettava maksu vieraalle henkilölle, katsottiin, että sopimus olisi pätevä, koska orjan katsotaan maksavan perilliselle, jos hän maksaa jollekin muulle edellisen suostumuksella.

129. Ulpianus, Säännöt, kirja IV.

Jos naispuolinen orja, jonka on määrä vapautua ehdollisesti, saa lapsen, siitä tulee perillisen orja.

130. Neratius, Pergamentit, kirja III.

Orja määrätään vapaaksi, jos hän maksaa perijälle kymmenen aureia. Hänellä on summa, mutta hän on yhtä suuren summan velkaa isännälleen. Hän ei pääse vapaaksi maksamalla nämä kymmenen aureia, sillä kun orjan sallitaan maksaa rahaa peculiumistaan jonkin ehdon täyttämiseksi, tämä on ymmärrettävä siten, että hän ei saa maksaa sellaista, mikä ei kuulu hänen peculiumiinsa. Olen täysin tietoinen siitä, että tämän rahan voidaan sanoa kuuluvan hänen peculiumiinsa, vaikka jos orjalla ei

olisi mitään muuta, hänellä ei olisi peculiumia. Mutta ei ole epäilystäkään siitä, etteikö säännön laatijoiden tarkoituksena olisi ollut, että orjalla olisi oikeus suorittaa maksu peculiumistaan samoin kuin omaisuudestaan, koska tämän voitaisiin myöntää tapahtuvan ilman, että se vahingoittaisi hänen isäntäänsä. Jos joku kuitenkin menisi pidemmälle, tapaus ei erottuisi paljonkaan siitä, että joku voisi katsoa orjan täyttäneen ehdon maksamalla rahaa, jonka hän oli varastanut isännältään.

131. Paulus, On the Granting of Freedom.

Jos orja määrätään maksamaan vuosittain kymmenen aurea kolmen vuoden ajan ja tarjoaa ensimmäisenä vuonna kymmentä aurea, mutta perillinen ei ota sitä vastaan, hänestä ei tule välittömästi vapaata siitä syystä, että vaikka perillinen ottaisi sen vastaan, hän ei olisi vapaa.

132. Ulpianus, Ediktistä, kirja XIV.

Jos orja määrätään vapaaksi ja hänelle jätetään testamentti, jonka on määrä tulla voimaan, kun testamentin tekijän poika täyttää neljätoista vuotta, ja poika kuolee ennen tätä aikaa, orjasta tulee vapaa, kun määräaika on päättynyt, sen hemmottelun vuoksi, jonka kanssa vapautta pidetään; mutta ehdon, josta testamentti on riippuvainen, katsotaan rauenneen.

133. Paulus, On Plautius, kirja XVI.

Kun peculium on testamentattu orjalle, joka oli määrätty maksamaan kymmenen aureia vieraalle ja tulemaan vapaaksi, mutta perillinen estää häntä maksamasta sitä, ja orja, joka on sittemmin vapautettu, vaatii peculiumiaan perinnön nojalla, voiko perillinen pahantahtoisuuden perusteella tehdyllä poikkeuksella vähentää peculiumistaan summan, joka orjan olisi pitänyt maksaa, jotta hän eikä vapautettu orja hyötyisi siitä, että rahaa ei ole maksettu; Vai katsotaanko, että perillinen ei ole oikeutettu hyötymään rahoista, koska hän on toiminut vastoin perittävänsä tahtoa? Koska orja ei menettänyt mitään ja sai vapautensa, olisi vastenmielistä, jos perillinen olisi petollisesti riistänyt rahat.

134. Tässä tapauksessa herää kysymys, jos orja maksaisi rahat perillisen tietämättä tai suostumuksetta, kuuluisivatko ne sille, joka ne vastaanotti. Julianus katsoo aivan oikein, että tässä tapauksessa orjan oikeus maksaa rahat myönnetään jopa vastoin perillisen suostumusta, ja näin ollen niistä tulee sen omaisuutta, joka ne vastaanottaa.

135. Jos orja määrätään maksamaan kymmenen aurea perilliselle, ja tämä on velkaa orjalle tämän summan, jos orja haluaa kuitata summan, hänestä tulee vapaa.

136. Mies, jolle orja määrättiin maksamaan tietty rahasumma tullakseen vapaaksi, kuoli. Sabinus katsoo, että jos hänellä oli kymmenen aurea valmiina maksettavaksi, hänestä tuli vapaa, koska ei ollut hänen syytään, että niitä ei maksettu. Julianus

kuitenkin sanoo, että sen suosion vuoksi, jolla vapauteen suhtaudutaan, ja lain mukaan, sellaisena kuin se on vahvistettu, orja saa vapautensa, vaikka rahat olisi maksettu hänen kuolemansa jälkeen, joten hän saa vapautensa pikemminkin lain nojalla kuin testamentin nojalla; jos hänelle siis testamentattiin testamentti sen henkilön kuollessa, jolle hänet oli määrätty maksamaan rahat, hän saa vapautensa, mutta hänellä ei ole oikeutta testamenttiin. Julianus on samaa mieltä, joten tässä tapauksessa hän muistuttaa muita testamentin saajia. Orjan, jota perillinen estää täyttämästä ehtoa, tapaus on kuitenkin erilainen, sillä tässä tapauksessa hän saa vapautensa testamentin nojalla.

137. Jumalallinen Hadrianus totesi eräässä reskriptissä, että orja, joka on määrätty maksamaan rahasumma perilliselle, voi maksaa sen tämän perilliselle; ja jos tämä oli testamentin tekijän tarkoitus, samaa sääntöä on katsottava sovellettavan legattiin.

138. On olemassa tiettyjä ehtoja, joita ei niiden luonteen vuoksi voida täyttää samanaikaisesti, vaan ne edellyttävät ajallista jakoa; kuten esimerkiksi silloin, kun orja määrätään antamaan kymmenen aurein arvo työstä, koska työ lasketaan päivien mukaan. Jos siis orja, jonka on määrä vapautua ehdollisesti, maksaa aureet yksitellen, hänen voidaan sanoa täyttäneen ehdon. Työ on kuitenkin eri asia, koska se voidaan välttämättä suorittaa vain osan ajasta. Mutta jos perillinen kieltäytyy hyväksymästä sitä, orjasta ei tule vapaata heti, vaan vasta sen jälkeen, kun työn suorittamiseen tarvittava aika on kulunut. Samaa sääntöä sovelletaan, jos orja määrätään lähtemään Capualle ja vapautumaan, mutta perillinen kieltää häntä lähtemästä; silloin hänestä tulee vapaa, kun hänen Capualle lähtemiseensa tarvittava aika on kulunut, sillä aikaa pidetään olennaisena sekä työn suorittamisessa että matkan tekemisessä.

139. Jos orja saa vapautensa seuraavasti: "Stichus olkoon vapaa, jos perilliseni ei vapauta häntä", perillinen voi vapauttaa hänet, eikä häneltä riistetä vapautta vastoin testamentin tekijän tahtoa. Niin lyhyttä aikaa ei kuitenkaan vaadita, että perillisen olisi pakko kiirehtiä tai palata matkaltaan välittömästi, jotta hän voisi manumumettaa orjan, tai luopua tätä varten välttämättömistä liiketoimista. Toisaalta manumission toteuttamista ei voida myöskään pitkittää hänen elinaikanaan, vaan perillisen on vapautettava orja heti, kun hän voi tehdä sen ilman suurempaa haittaa itselleen. Jos vapauttamiselle on määrätty tietty aika, se on otettava huomioon.

140. Pomponius, On Plautius, kirja VII.

Labeo toteaa Viimeisten töiden kirjassaan seuraavan tapauksen: "Antakaa Galenus, taloudenhoitajani, olla vapaa, jos hän näyttää hoitaneen huolellisesti asioitani, ja pitääköön hän kaiken omaisuutensa ja saakoon lisäksi sata aurea." Tässä tapauksessa meidän pitäisi vaatia sellaista huolellisuutta, joka hyödyttää isäntää eikä orjaa. Lisäksi ahkeruuteen olisi lisättävä vilpittömyys, ei ainoastaan kirjanpidon pitämisessä vaan myös mahdollisesti jäljelle jäävän saldon maksamisessa. Sanalla "näyttää" tarkoitetaan "voidaan katsoa olevan". Muinaiset tulkitsivat kahdentoista taulun lain seuraavat sanat: "Jos sadevesi aiheuttaa vahinkoa" tarkoittavan, että se voi aiheuttaa vahinkoa. Ja jos kysytään, kenen edessä edellä mainittu huolellisuus on

todettava, meidän on vastattava, että tämä on päätettävä perillisten toimesta luotettavan kansalaisen tuomion mukaisesti; jos esimerkiksi orja määrätään vapautettavaksi sillä ehdolla, että hän maksaa tietyn rahasumman, eikä ole mainittu, kenelle hänen on maksettava se, hänestä tulee vapaa, aivan kuten hänestä tulisi vapaa, jos testamentin antaja olisi kirjoittanut: "Jos hän maksaa summan perilliselleni".

141. Pactumeius Clemens sanoi, että jos testamentti oli testamentattu seuraavasti: "Kehotan sinua toimittamaan sen kenelle tahansa valitsemallesi", eikä perillinen tehnyt valintaa siitä, kenelle hänen tulisi toimittaa omaisuus, hänen on toimitettava se kaikille, ja tämän määräyksen antoi keisari Antoninus.

142. Paulus, On Vitellius, kirja III.

Jos orja määrättiin maksamaan tietty rahasumma, mutta ei mainittu, kenelle se oli maksettava, hänen oli maksettava se perillisille heidän osuuksiensa mukaisessa suhteessa, sillä jokaisen perillisen oli saatava osuutensa suhteessa orjan omistukseensa.

143. Jos testamentintekijä mainitsee tietyt perilliset, joille orja on maksettava, hänen on suoritettava maksu heidän osuuksiensa suhteessa.

144. Jos vieras henkilö liittyy mainittujen perillisten joukkoon, hänelle on maksettava koko osuus, ja muille on maksettava määrät, jotka ovat suhteessa heidän kuolinpesäosuuteensa. Jos testamentintekijä ei ole lisännyt vain Titiusta, vaan myös muita, heillä on kullakin oikeus täyteen osuuteen ja heidän kansaperillisillään määriin, jotka ovat suhteessa heidän osuuteensa jäämistöstä, kuten Julianus toteaa.

145. Celsus, Digest, kirja XXII.

"Stichus olkoon vapaa, jos hän maksaa sata aureia viidessä vuodessa." Viiden vuoden kuluttua orja voi maksaa mainitun summan ostajan perilliselle.

146. Jos orja määrättiin vapaaksi, jos hän tekee tilinsä, ja perillinen ei anna peculiumiin kuuluvan omaisuuden myynnin jälkeen orjan maksaa käsissään olevaa saldoa, hän on vapaa aivan kuin hän olisi noudattanut ehtoa.

147. Marcellus, Digest, kirja XVI.

"Stichus olkoon vapaa, jos hän lupaa perilliselleni kymmenen aureia tai vannoo antavansa hänelle palveluksiaan." Ehto täyttyy, jos orja antaa lupauksen, sillä voidaan sanoa, että hän on tietyissä määrin sitonut itsensä, vaikka velvoite ei ehkä olisikaan pakollinen.

148. Modestinus, Erimielisyyksiä, kirja IX.

Kahdentoista taulun lakien katsotaan sallivan sellaisten orjien myynnin, jotka on määrä vapauttaa ehdollisesti. Myyntiä tehtäessä olisi kuitenkin asetettava tiukkoja ehtoja, esimerkiksi että orja ei saisi palvella tietyissä maassa tai että häntä ei saisi koskaan vapauttaa manumitaatiosta.

149. Sama, Säännöt, kirja IX.

Jos orjalle on testamentilla myönnetty vapaus sillä ehdolla, että hän antaa tilinsä, perillinen voi vaatia paitsi kirjallista tiliä myös tiliä kaikista liiketoimista, jotka on tehty ilman, että niitä on kirjattu.

150. Jos orja on määrätty saamaan vapautensa sen jälkeen, kun hän on tehnyt tilinsä, hänestä tulee silti vapaa, vaikka hän ei olisi tehnyt mitään liiketoimia.

151. Sama, Pandects, I kirja.

Jos henkilö, jolle orja on määrätty maksettavaksi, ostaa orjan ja myy hänet sitten toiselle, hänen on maksettava edelliselle ostajalle, sillä Julianus päätti, että jos se, jolle orja on määrätty maksettavaksi, saa orjan omistukseensa ja luovuttaa hänet, ehto siirtyy myös ostajalle.

152. Javolenus, On Cassius, kirja VI.

Jos sellaisen henkilön kuolinpesä, joka määräsi, että hänen orjansa tulisi vapaaksi kolmenkymmenen päivän kuluessa hänen kuolemastaan, jos hän tekee tilinsä, siirtyy vasta kolmenkymmenen päivän kuluttua, manumetoidusta orjasta ei voi tulla vapaata lain tiukan tulkinnan mukaan, koska ehtoa ei täytetty; mutta se suojeus, jolla vapauteen suhtaudutaan, saa aikaan sen, että ehto katsotaan täytetyksi, jos se, että sitä ei täytetty, ei ollut sen henkilön vika, jolle ehto määrättiin.

153. Gaius Cassiuksen kirjoissa todetaan, että jos orja, joka on ehdollisesti vapautettava, hankkii omaisuutta ennen kuin ehto, josta hänen vapautensa riippuu, on täytynyt, sitä ei sisällytetä hänen peculium-perintöönsä, ellei perinnönjakoa ole tehty niin, että se käsittää ajan, jolloin hän oli vapaa. Koska peculium voi sekä lisääntyä että vähentyä, katsotaanpa, kuuluuko perillisen tekemä lisäys perintöön, jos orja ei ole menettänyt sitä. Tämä on nykyinen käytäntömme.

154. Pomponius, Quintus Muciuksesta, kirja XVIII.

Orjat, jotka vapautetaan ehdollisesti, tuskin eroavat millään tavoin muista orjistamme. Siksi he ovat samassa asemassa kuin muutkin oikeustoimien suhteen, johtuivatpa ne sitten rikoksista, tehdyistä kaupoista tai sopimuksista. Tästä seuraa, että julkisissa syytetoimissa he ovat vastuussa samoista rangaistuksista kuin muutkin orjat.

155. Quintus Mucius kertoo, että erään perheen päämies totesi testamentissaan: "Olkoon orjani Andronicus vapaa, jos hän maksaa kymmenen aurea perillisilleni." Tämä ei ole kuitenkaan ollut mahdollista. Tämän jälkeen syntyi kiista, joka koski kuolinpesää. Yksi henkilö ilmoitti olevansa perillinen ja väitti, että se kuului hänelle, ja toinen, jolla oli hallussaan tila, sanoi olevansa testamentin mukainen perillinen. Tuomio annettiin sen hyväksi, joka sanoi olevansa testamentin mukainen perillinen. Silloin Andronicus kysyi, jos hän maksaisi jälkimmäiselle kaksikymmentä aureeta, tulisiko hänestä vapaa, koska tuomio oli annettu hänen hyväkseen, vai oliko tuomiolla, jonka voittaja oli saanut, mitään tekemistä kyseisen asian kanssa; jos hän siis maksaisi kymmenen aureeta nimetylle perilliselle ja asia ratkaistaisiin hallussapitäjää vastaan, hän jäisi orjuuteen. Labeo katsoo, että Quintus Muciuksen näkemys voi pitää paikkansa vain, jos asiassa voittanut perillinen tuomitaan lain mukaan perilliseksi; sillä jos nimetty perillinen todetaan oikeudenmukaisen päätöksen perusteella hävinneeksi asian ja hänet todetaan testamentin nojalla oikeutetuksi perintöön, orja täyttää kuitenkin maksamalla hänelle ehdon ja tulee vapaaksi. Ariston Celsukselle antama mielipide on kuitenkin täysin oikea, nimittäin se, että rahat voidaan maksaa sille lain mukaiselle perilliselle, jonka hyväksi on annettu tuomio; sillä kahdentoista taulun säännösten mukaan termi "osto" käsitti kaikenlaisen vieraannuttamisen, eikä ole merkitystä sillä, millä tavoin jostakin osapuolesta tuli orjan isäntä; ja siksi se, jonka hyväksi tuomio on annettu, kuuluu lain piiriin, ja rahan maksanut orja tulee vapaaksi. Lisäksi jos se, joka on hallussapidossa ja jolle rahat on maksettu, häviää riidassa perinnöstä, hän on velvollinen luovuttamaan rahat yhdessä omaisuuden kanssa voittaneelle osapuolelle.

156. Sama, Erilaisista oppitunneista, kirja VII.

Kun orja määrätään vapaaksi seuraavasti: "Stichus olkoon vapaa, jos perilliseni ei vieraannuta häntä,"

vaikka hänet on määrä vapauttaa ehdollisesti, hänet voidaan kuitenkin vieraannuttaa.

157. Gaius, On tina Lex Julia et Papia, kirja XIII.

Jos orjalle testamentataan perintö sillä ehdolla, että hän tekee tilinsä, ei ole epäilystäkään siitä, että sen ehdon mukaan, jolla hänet on määrätty saamaan perintö, hänen on maksettava pois kaikki hänen käteensä jääneet erät.

158. Kun siis tiedusteltiin seuraavaa lauseketta: "Olkoon Stichus yhdessä naispuolisen kumppaninsa kanssa vapaa, kun hän on tehnyt tilinsä", ja Stichus kuolisi ennen ehdon täyttymistä, onko hänen kumppaninsa vapaa? Julianus sanoo, että tässä tapauksessa on seikka, joka nousee esiin myös testamenttien yhteydessä, kun testamentin tekijä sanoo: "Annan sille ja sille yhdessä sen ja sen kanssa", ja jos toinen osapuolista puuttuu, toinen saa ottaa perinnön; sillä paremman mielipiteen mukaan tapaus on juuri sellainen kuin jos testamentin tekijä olisi sanonut: "Annan sille ja sille ja sen ja sen kanssa". Sanotaan myös, että on toinen kysymys, nimittäin se, asetetaanko ehto myös naispuoliselle kumppanille. Katsotaan, että näin on; näin ollen, jos Stichuksella ei ole saldoa käsissään, naisesta tulee välittömästi vapaa; mutta jos saldoa on jäänyt hänen käsiinsä, hänen on maksettava rahat, eikä hänen ole laillista ottaa niitä peculiumista, koska se on sallittua vain niille, jotka on määrätty suorittamaan maksu omissa nimissään, vastineeksi heille myönnetystä vapaudesta.

159. Licinius Rufinus, Säännöt, kirja I.

Kun on määrätty kaksi perillistä ja orja määrätään vapaaksi, jos hän maksaa kymmenen aureia perillisille, ja toinen perillisistä myy ja luovuttaa hänet, hänestä tulee vapaa maksamalla puolet summasta toiselle perilliselle, jonka toimesta häntä ei myyty.

160. Papinianus, Kysymyksiä, kirja II.

Ehdollisesti vapaaksi tulevan orjan oikeuksiin ei perillinen voi vaikuttaa vahingollisesti.

161. Sama, Kysymyksiä, kirja XXI.

Orja määrättiin vapaaksi, jos hän maksoi perilliselle kymmenen aureia. Perillinen vapautti orjan vapaudesta ja kuoli sen jälkeen. Tässä tapauksessa rahoja ei pitäisi maksaa perillisen perilliselle; sillä kun päätettiin, että hänen on maksettava perillisen perilliselle, muistatte varmaan, että tämä koski tapauksia, joissa ensimmäinen perillinen, jonka oli määrä saada rahat, oli orjan isäntä; tämä teki ehdosta (niin sanotusti) ambulatorisen. Itse asiassa on kaksi syytä, joiden vuoksi ehto olisi noudatettava ensimmäisen perillisen osalta; ensimmäinen on omistusoikeus ja toinen henkilön nimeäminen. Ensimmäinen syy koskee jokaista perillistä, jolle orja voi siirtyä omistusoikeuden jatkumisen kautta, mutta toinen koskee vain henkilöä, joka on erityisesti nimetty.

162. Keisari Antoninus totesi eräissä rescriptumissa, että jos orja määrättiin toimittamaan tilit ja tulemaan vapaaksi, jos perillinen viivyttelee tilien vastaanottamisessa, orjasta tulee kuitenkin vapaa. Tämä reskripti on ymmärrettävä siten, että sitä sovelletaan silloin, kun orjasta tulee vapaa, jos hän ei lykkää käsissään olevan saldon maksamista, mutta jos hän viivyttelee, se tulee voimaan vain, jos hän tarjoaa summan, joka olisi palautettava vilpittömässä mielessä; sillä perillisen laiminlyönti ei riitä siihen, että orja vapautetaan, jos hän ei ole tehnyt mitään sellaista, mikä olisi edistänyt hänen vapautumistaan, jos

perillinen ei olisi laiminlyönyt. Mutta entä jos orja on vapautettu vapaaksi seuraavasti: "Damas saa olla vapaa, jos hän lähtee ensi vuonna Espanjaan sadonkorjuuseen", mutta perillinen pitää hänet Roomassa eikä salli hänen lähteä? Voimmeko sanoa, että hän vapautuu välittömästi ennen sadonkorjuuta? Sillä jos Roomassa tehdään seuraava sopimus: "Lupaatko maksaa minulle sata aurea Espanjassa?" Sopimus sisältää ajan, jonka kuluessa voitte päästä Espanjaan, ja on päätetty, että oikeudenkäyntiä ei voida aloittaa ennen kuin tämä aika on kulunut. Jos perillinen kuitenkin tilejä tarkastettuaan ja laskettuaan orjan maksettavaksi jäävän summan ilmoittaa julkisesti, että hän lahjoittaa summan orjalle, koska hänellä ei ole mitään, millä maksaa, tai jos hän ilmoittaa tämän avoimesti orjalle lähetetyssä kirjeessä, katsotaan, että ehto, josta hänen vapautensa on riippuvainen, on täytetty. Mutta miten on meneteltävä, jos orja kiistää, että hän on viivytellyt loppusumman maksamisessa, ja siksi, koska perillinen on syyllinen siihen, että hän ei ole saanut tilejään, hänestä pitäisi tulla vapaa, ja perillinen väittää, ettei hän ole ollut vastuussa viivytyksestä, ja että orjan pitäisi maksaa hänen käsissään oleva loppusumma? Asiaa käsittelevä tuomari päättää, onko ehtoa noudatettu vai ei, ja hänen velvollisuuteensa kuuluu tutkia väitetty laiminlyönti sekä tarkastaa tilit, ja jos hän toteaa, että saldon maksaminen on viivästynyt, hän päättää, että orja ei ole vapaa. Jos orja ei kuitenkaan koskaan kiistänyt, että eräänäntynyt maksuerä oli maksamatta, ja jos hän haastoi perillisen oikeuteen voidakseen tehdä tilityksensä ja jos todettiin, että hän oli valmis maksamaan jäljellä olevan erän ja tarjosi hyvän vakuuden rahojen maksamisesta, ja jos perillisen todettiin laiminlyöneen maksun, tuomio on annettava vapauden hyväksi.

163. Sama, Opinions, kirja IX.

Orjan katsotaan olevan vastuussa siitä, että hän ei ole täyttänyt ehtoa, josta hänen vapautensa on riippuvainen, jos hän ei pysty maksamaan rahoja siitä peculiumista, joka hänellä oli myyjän hallussa ollessaan; koska vainajan testamentti ei ulotu hänen peculiumiinsa toisen omistajan hallussa. Samaa sääntöä sovelletaan, jos orja on myydyt hänen peculiuminsa kanssa ja myyjä pitää sen itsellään sopimuksen vastaisesti, sillä vaikka ostokanne voidaan nostaa, orjalla ei kuitenkaan ollut peculiumia, kun hän oli ostajan hallinnassa.

164. Sama, Määritelmät, kirja II.

Oikeustieteessä perehtyneet henkilöt ovat asettaneet ehdollisesti vapaiden orjien luokkaan sellaisen orjan, joka on korvattu pojan tilalle antamalla hänen vapautensa toisella testamentilla. Tämä sääntö on hyödyllinen, koska se estää alaikäistä poikaa kumoamasta isänsä testamenttia sallimalla orjan luovuttamisen hänen vapautensa varauksella. Tämä lain tulkinta ulottuu erottelematta kaikkiin tapauksiin, joissa orja on korvattu joko toisessa tai kolmannessa asteessa.

165. Gaius, Erityistapauksista.

Jos testamentissa sanotaan: "Annan Stichuksen Titiukselle, jotta tämä voisi vapauttaa hänet, ja jos hän ei tee niin, hänestä tulee vapaa", Stichuksesta tulee välittömästi vapaa.

166. Paulus, Neratiuksesta, I kirja.

Kaikilla esteillä, joista perillinen on vastuussa, ei ole samaa vaikutusta kuin sillä, että orja noudattaa ehtoa, vaan ainoastaan silloin, kun se tehdään sen vuoksi, että orja ei pääse vapauteen.

167. Javolenus, Labeon viimeisistä teoista, IV kirja.

"Annan ja testamenttaan Stichuksen Attiukselle, ja jos hän maksaa hänelle sata sestertiusta, hän olkoon vapaa." Jos orja maksaa sestertiukset Attiukselle testamentin ehtojen mukaisesti, Labeo katsoo, että perillinen ei voi periä niitä takaisin, koska Attius sai ne omalta orjaltaan eikä perillisen orjalta. Quintus Mucius, Gallus ja Labeo itse ovat sitä mieltä, että orjaa olisi pidettävä ehdollisesti vapaana, Servius ja Ofilius taas sitä mieltä, että häntä ei pitäisi pitää vapaana. Minä omaksun ensiksi mainitun mielipiteen eli sen, että orja kuuluu perilliselle eikä testamentinsaajalle, aivan kuin perintö olisi otettu pois vapauden myöntämisellä.

168. "Stichus olkoon vapaa, kun velkani on maksettu tai velkojani on tyydytetty." Vaikka perillinen olisi rikas, Stichus ei kuitenkaan ole vapaa, ennen kuin velkojat ovat saaneet rahansa tai heidän saatavansa on tyydytetty tai heille on annettu vakuus jollakin muulla tavalla; tätä mieltä ovat Labeo ja Ofilius.

169. Labeo ja Trebatius katsoivat, että jos perillinen antaa orjalle rahaa liiketoimien hoitamista varten, hän ei voi testamentin ehtojen mukaan tulla vapaaksi maksamalla tämän rahan, koska hänen katsotaan pikemminkin palauttaneen sen kuin maksaneen sen. Katson kuitenkin, että jos rahat olivat osa hänen omaisuutensa, hänestä tulee testamenttimääräyksen nojalla vapaa.

170. "Olkoon orjani Damas vapaa, kun hän on antanut palveluksiaan perilliselleni seitsemän vuoden ajan." Orja oli seitsemän vuoden aikana sekaantunut kuolemantuottamukseen, ja kun viimeinen vuosi oli kulunut umpeen, Servius totesi, ettei häntä saisi vapauttaa. Labeo kuitenkin katsoi, että hän olisi vapaa, kun hän oli palvellut isäntäänsä seitsemän vuotta. Tämä mielipide on oikea.

171. "Stichus olkoon vapaa, jos hän maksaa tuhat sestertiä Attiaan." Attia kuoli testamentin tekijän elinaikana. Labeo ja Ofilius olivat sitä mieltä, että Stichus ei voinut tulla vapaaksi. Trebatius oli heidän kanssaan samaa mieltä, jos Attia kuoli ennen testamentin tekemistä; mutta jos hän kuoli sen jälkeen, hän katsoi, että orja olisi vapaa. Labeon ja Ofiliuksen mielipide on järkevä, mutta meidän käytännössämme on kuitenkin tapana pitää orjaa vapaana testamentin ehtojen mukaisesti.

172. Jos orja määrätään palvelemaan vierasta, kukaan ei voi vapauttaa häntä toimittamalla omaa työvoimaansa orjan nimissä. Sääntö on kuitenkin erilainen, kun kyseessä on rahan maksaminen, kuten esimerkiksi silloin, kun vieras vapauttaa orjan maksamalla rahaa hänen puolestaan.

173. Scaevola, Digest, kirja XXIV.

Vapaus myönnettiin Stichukselle seuraavasti: "Pyydän perillisiltäni ja kehotan heitä vapauttamaan Stichuksen sen jälkeen, kun hän on suorittanut tilinsä." Koska orja oli perittävän kuoleman jälkeen kerännyt paljon rahaa, joka oli jäänyt hänen käsiinsä, eikä ollut sisällyttänyt omiin tileihinsä tiettyjä vuokralaisten maksamia summia; ja koska hän oli ryöstänyt kartanoa avaamalla salaa varastoja ja varastamalla huonekaluja ja vaatteita sekä tyhjentämällä kellareiden sisällön, heräsi kysymys, olisiko hänelle myönnettävä vapaus luottamuksen nojalla ennen kuin hän oli tehnyt tiliä siitä, mikä oli jäänyt petollisesti hänen käsiinsä, ja palauttanut sen, mitä hän oli varastanut. Vastaus oli, että hänelle ei pitäisi myöntää vapautta trustin ehtojen nojalla ennen kuin hän oli palauttanut käteensä jääneet varat ja kaiken, mitä hän oli menettänyt toimillaan.

174. "Pamphilus olkoon vapaa, jos hän luovuttaa kaiken peculiuminsa perillisilleni." Koska orja oli isännälleen velkaa enemmän kuin peculiumissa oli, ja koska hän oli hyvässä uskossa luovuttanut kaiken peculiumiinsa kuuluvan perillisille, heräsi kysymys, oliko hänellä testamentin ehtojen mukaan oikeus vapauteen. Vastaus oli, että mikään mainitussa tapauksessa ei osoittanut, että hänellä ei olisi oikeutta siihen.

175. Eräs testamentintekijä testamenttasi orjansa Stichuksen etuoikeutettuna perintönä vapaamatkustajalleen Pamphilukselle, jonka hän oli määrännyt perilliseksi osalle jäämistöstään; ja hän testamenttasi Stichukselle vapauden seuraavasti: "Vapauta hänet, jos hän kuolinpäivästäni seuraavien viiden vuoden aikana yhtäjaksoisesti maksaa sinulle joka kuukausi kuusikymmentä sestertiä." Pamphilus, joka oli kuollut ennen viiden vuoden kulumista ja määrännyt poikansa ja vaimonsa perillisikseen, teki Stichuksen osalta seuraavan testamenttimääräyksen: "Määrään, että orjani Stichus, joka on patronini testamentilla testamentattu minulle tietyllä ehdolla, antaa ja maksaa pojalleni ja vaimolleni riidattomasti sen summan, jonka hän on velvollinen maksamaan, ja jos näin tapahtuu, he manumumetoivat hänet määrätyn ajan kuluttua." Jos Stichus ei maksaisi kuuttakymmentä sestertiötä joka kuukausi, heräsi kysymys, olisiko hänellä viiden vuoden määräajan umpeuduttua oikeus vapauteensa luottamuksen nojalla. Vastaus oli, että ellei hän suorittaisi maksuja, hänellä ei olisi oikeutta hänelle trustin ehtojen mukaan myönnettyyn vapauteen.

176. Orja vapautettiin testamentilla seuraavasti: "Olkoon orjani Stichus, joka on myös isännöitsijäni, vapaa, jos hän antaa perilliselleni tiliä koko hallinnostaan ja tyydyttää häntä tässä suhteessa; ja kun hänestä tulee vapaa, haluan, että hänelle annetaan kaksikymmentä aureia ja hänen peculiumansa." Heräsi kysymys, jos orja oli valmis antamaan tilit hallinnostaan niiltä monilta vuosilta, joiden aikana hän oli sitä hoitanut, ilman että testamentin antaja olisi hyväksynyt ne

allekirjoituksellaan, tulisiko hänestä testamentin nojalla vapaa, koska testamentin antaja ei ollut pystynyt allekirjoittamaan tilejä vakavan sairautensa vuoksi, mutta saattoi kuitenkin allekirjoittaa testamentinsa. Vastaus oli, että orja vapautuisi, jos hänen tilinsä tehtäisiin vilpittömässä mielessä ja jos hänen käteensä jäänyt saldo maksettaisiin.

177. Kysyn myös, aiheuttavatko orjan avustajien keräämät summat, joita ei joko lainkaan merkitty hänen rekisteriinsä tai jotka oli merkitty vilpillisesti, vastuun orjalle, koska hänet oli asetettu avustajiensa yläpuolelle. Vastaus oli, että jos asia oli sellainen, josta hänet voitiin saattaa vastuuseen, olisi otettava huomioon, että hänen oli annettava siitä selvitys.

178. Kysyin myös, pitäisikö hänen antaa selvitys niistä vuokrista, joita hän ei ollut perinyt maanvuokraajilta tai vuokralaisilta, niiden summien lisäksi, joita hän oli mahdollisesti maksanut heille ennakkona. Vastaus oli, että tämä on jo päätetty.

179. Kysyn myös, joutuuko hän vastuuseen sillä perusteella, että hän oli poistanut kaiken omaisuutensa eli peculiuminsa ennen tilityksen tekemistä. Vastaus oli, että tämä ei ole este ehdon täyttämiseksi, edellyttäen, että tili on annettu.

180. Titius testamenttasi testamentilla eri henkilöille jokaisen orjan, jonka hänen taloudenhoitajansa oli palkannut, sillä ehdolla, että nämä tekisivät tilinsä hänen perilliselleen. Toisessa testamentin lausekkeessa hän sitten sanoi: "Toivon, että kaikki toimitsijat, jotka olen testamentannut tai jotka saatan vapauttaa, toimittavat tilinsä neljän kuukauden kuluessa kuolemastani omistajilleen, joille olen heidät testamentannut." Sitten hän määräsi alempana, että muutkin toimitsijansa ovat vapaita, ja lisäsi: "Jos he toimittavat tilinsä perilliselleni." Koska oli perillisen vika, että heidän tilejään ei toimitettu, kysyn myös, lakkasivatko orjat olemasta vapaita tämän ehdon nojalla, vai voivatko he kuitenkin saada vapautensa testamentin nojalla toimittamalla tilejään ja maksamalla käteen jääneet saldot. Vastaus oli, että testamentit ja vapauden myöntäminen eivät tulisi voimaan, ellei tilejä toimitettaisi tai jos se olisi perillisen syy, että näin ei olisi tehty; mutta tuomioistuimen on ratkaistava, oliko aika ilmeisesti sisällytetty ehtoon, jonka nojalla testamentit ja vapauden myöntäminen tulisivat voimaan, vai oliko testamentin tekijä lisännyt neljä kuukautta estääkseen lisäviivytyksen ja antaakseen runsaasti aikaa tilien toimittamiselle perillisille. On kuitenkin parempi katsoa, että oletama on orjien hyväksi.

181. Erään pankkiirin, jonka lähes koko omaisuus koostui saamisista, perinninkerääjä antoi vapauden asiamiehilleen, jotka olivat hänen orjiaan, seuraavasti: "Riippumatta siitä, kuka perillisistäni tulee, jos orjani Damas tekee hänelle tiliä hallinnosta, jota hän on hoitanut omissa nimissään ja orjatoverinsa Pamphiluksen nimissä, haluan, että molemmat asetetaan tasavertaiseen asemaan ja että heistä tulee vapaita kuuden kuukauden kuluessa." Heräsi kysymys, koskivatko sanat "tulla asetetuksi tasavertaiseen asemaan" kaikkia saatavia lukuun ottamatta maksamattomia velkoja, joten sen merkitys oli, että jos he perivät kaikilta velallisilta kaiken saatavan ja maksoivat perilliselle tai tyydyttivät hänet jollakin muulla tavalla, ja jos he eivät perineet saatavia kuuden kuukauden kuluessa, eivätkö he olisi oikeutettuja vapauteensa. Vastaus oli, että oli selvää, että ehto

oli sisällytetty edellä mainittuun testamentin lausekkeeseen, ja että orjat olisivat näin ollen vapaita, jos he noudattaisivat sitä, tai perillinen olisi vastuussa siitä, että he eivät tee niin.

182. Labeo, *Epitomes of Probabilities*, Paulus, kirja I.

Jos haluatte sallia, että joku orjistanne vapautetaan orjuudesta tietyn ajan kuluessa, ei ole merkitystä sillä, annatko tämän määräyksen sillä ehdolla, että hänen "on palveltava" tai "suoritettava palveluksensa kolmen vuoden ajan tullakseen vapaaksi".

183. Paulus: Jos joku määrätään vapautettavaksi, jos hän lupaa maksaa perilliselle kymmenen aurea, vaikka tällaisella lupauksella ei ole mitään vaikutusta, hän kuitenkin vapautuu sen antamalla.

184. Sama, *Todennäköisyydet*, kirja III.

Jos joku testamenttaa orjan vaimolleen ja määrää hänet vapaaksi, jos hän menee uudelleen naimisiin, orja vapautuu tällä ehdolla, jos hän menee toisen kerran naimisiin.

Tit. 8. Orjista, jotka saavat vapautensa ilman manumissiona.

185. Paulus, *On Plautius*, kirja V.

Aina kun orja myydään sillä ehdolla, että hänet vapautetaan manumitaatiosta tietyn ajan kuluessa, hänellä on oikeus vapauteensa, vaikka sekä myyjä että ostaja kuolisivat jättämättä perillisiä. Tämän jumalainen Marcus totesi eräissä *rescriptumissa*. Vaikka myyjä muuttaisi mielensä, orjasta tulee kuitenkin vapaa.

186. Modestinus, säännöt, kirja VI.

Jumalallisen Claudiuksen antaman määräyksen mukaan orja, jonka isäntä on hylännyt jonkin vakavan sairauden vuoksi, saa oikeuden vapauteensa.

187. Callistratus, Oikeudellisista tutkimuksista, kirja III.

Jos orja on myyty sillä ehdolla, että hänet vapautetaan tietyn ajan kuluessa, ja Eisin vapauttamiselle määrätty päivä koittaa myyjän elinaikana, eikä myyjä ole muuttanut mieltään, seurauksena on, että orja vapautetaan, aivan kuin se henkilö, jonka olisi pitänyt vapauttaa hänet; mutta jos myyjä on kuollut, jumalallinen Marcus ja hänen poikansa totesivat eräissä reskriptissä, ettei perillisten suostumuksen hankkiminen ole tarpeen.

188. Ulpianus, On Sabinus, kirja III.

Kun orja myydään sillä ehdolla, että hänet vapautetaan ostajan elinaikana, kun ostaja kuolee, hänellä on välittömästi oikeus vapauteensa.

189. Marcianus, Säännöt, kirja V.

Kun orja on saanut vapautensa palkkiona isäntänsä murhaajan paljastamisesta, hänestä tulee vainajan vapautettu mies.

190. Sama, Hypoteekkikaavasta.

Jos joku ostaa orjan, joka on pantattu, sillä ehdolla, että hän vapauttaa hänet, orjalla on oikeus vapauteensa jumalallisen Marcuksen perustuslain nojalla, vaikka myyjä olisi pantannut kaiken omaisuuden, joka hänellä oli tuolloin tai jonka hän voisi tulevaisuudessa hankkia.

191. Samaa on sanottava, jos hän ostaa naispuolisen orjan sillä ehdolla, että hän ei alistaa häntä prostituutioon, ja hän prostituoi hänet.

192. Paulus, Vapauden myöntämisestä.

Keisarimme ja hänen isänsä päättivät, että naisorjasta tulee vapaa, jos hänen hallussaan oleva henkilö olisi voinut pitää hänet poissa prostituutiosta, mutta myi oikeutensa häneen rahasta; sillä ei ole mitään eroa sillä, johtaako hänet harhaan ja prostituoi hänet vai salliiko hän sen ja saako hän siitä rahaa, kun hän voi estää sen.

193. Papinianus, Opinions, kirja IX.

Eräs äiti antoi tiettyjä orjia tyttärelleen sillä ehdolla, että tämä huolehtisi siitä, että niistä tulisi vapaita hänen kuolemansa jälkeen. Koska lahjoitusehtoa ei noudatettu, esitin mielipiteekseni, että jumalallisen Marcuksen perustuslain hengen mukaisesti orjat saivat vapautensa äidin suostumuksella ja että jos äiti kuolisi ennen tytärtään, he olisivat oikeutettuja vapauteensa ehdoilla.

194. Paulus, Kysymyksiä, kirja V.

Latinus Largus myi naispuolisen orjan sillä ehdolla, että hänet vapautetaan, mutta ei maininnut mitään ajankohtaa, jolloin tämä olisi tehtävä. Kysyn, milloin hänellä olisi perustuslain nojalla oikeus vapauteen, jos ostaja ei olisi vapauttanut häntä? Vastasin, että olisi otettava huomioon osapuolten yhteisymmärrys siitä, oliko ostajan pakko vapauttaa hänet heti, kun hän voi, vai oliko hänen valtassaan vapauttaa hänet, kun hän halusi niin tehdä. Ensimmäisessä tapauksessa ajankohta on helposti määritettävissä; jälkimmäisessä tapauksessa hänellä on oikeus vapauteensa ostajan kuollessa. Jos ei ole ilmeistä, mistä on sovittu, vapaudelle myönnetyn suosion vuoksi hyväksytään ensimmäinen mielipide; toisin sanoen orja on oikeutettu vapauteensa kahden kuukauden kuluessa, jos sekä orja että ostaja ovat läsnä; mutta jos orja on poissa, ellei ostaja anna hänelle vapautta neljän kuukauden kuluessa, hän saa sen keisarillisten perustuslakien nojalla.

Tit. 9. Mitkä orjat eivät vapaiksi tule, kun heidät on vapautettu, ja kenen toimesta tämä tapahtuu; sekä Aelia Sentian laista.

195. Ulpianus, On Sabinus, kirja I.

Celsus sanoo Digestuksen kahdessatoista kirjassaan yleistä hyvinvointia silmällä pitäen, että kuuroksi syntynyt henkilö voi manumumettaa orjan.

196. Sama, On Sabinus, kirja III.

Orja ei voi saada vapauttaan, jos hän karkotuksen jälkeen jää kaupunkiin.

197. Gaius, Concerning Legacies; On the Urban Edict.

Jos testamentin antaja antaa orjan valinnanvapauden tai orja testamentataan mainitsematta mitään tiettyä orjaa, perillinen ei voi mitätöidä tai vähentää testamentinsaajalle kuuluvaa valintaoikeutta vapauttamalla joitakin orjia tai kaikkia orjia. Jos nimittäin annetaan mahdollisuus valita orja, jokaisen orjan katsotaan tulleen testamentatuksi tietyin ehdoin.

198. Ulpianus, Disputations, kirja III.

Emme voi vapauttaa orjaa, joka on annettu pantiksi.

199. Julianus, Digest, kirja LXIV.

Kun kuolinpesä ei ole maksukykyinen, vaikka perillinen olisikin varakas, vapautta ei saada testamentin nojalla.

200. Jos maksukyvytön testamentinjättäjä kuitenkin jättää vapauden testamentin seuraavasti: "Stichus olkoon vapaa, jos velkojani maksetaan täysimääräisesti", hänen ei voida katsoa määränneen orjiaan vapaiksi velkojien huijaamiseksi.

201. Jos Titiuksella ei ole muuta omaisuutta kuin orjansa Stichus ja Pamphilus ja hän lupaa ne Maeviukselle seuraavalla ehdolla: "Lupaatko antaa joko Stichuksen tai Pamphiluksen?", ja sitten, kun hänellä ei ole muuta velkojia, hän vapauttaa Stichuksen, jälkimmäisen vapaus mitätöidään Lex Aelia Sentian nojalla. Sillä vaikka Titius saattoi antaa Pamphiluksen, niin kauan kuin hän ei tehnyt niin, hän ei voinut antaa Stichusta pettämättä sopimusvelvollista, koska Pamphilus saattoi kuolla sillä välin. Jos hän kuitenkin lupasi vain antaa Pamphiluksen, en epäile, etteikö Stichus saisi vapauttaan, vaikka Pamphilus saattaisi samalla tavalla kuolla, sillä on suuri ero sillä, oliko vapautettava orja mukana sopimuksessa vai ei. Sillä se, joka panttaa Stichuksen ja Pamphiluksen viiden aureen vakuudeksi, kun kumpikin heistä on viiden aureen arvoinen, ei voi manumetoida kumpaakaan; mutta jos hän antaisi Stichuksen yksin pantiksi, hänen ei katsota manumetointeen Pamphilusta velkojansa huijaamiseksi.

202. Scaevola, Kysymyksiä, kirja XVI.

Julianus viittaa henkilöön, joka ei omistanut muuta kuin kaksi orjaa; sillä jos hänellä oli muutakin omaisuutta, miksi ei voida katsoa, että hänellä on valta manumetoida yksi mainituista orjista? Sillä jos toinen heistä kuolee, hän on silti maksukykyinen, ja jos toinen heistä manumetoidaan, hän on myös maksukykyinen, eikä mahdollisia onnettomuuksia tarvitse ottaa huomioon; muuten henkilö, joka lupasi toisen orjista ja ilmoitti, kumman hän manumetoi, ei voisi manumetoida ketään orjaa.

203. Julianus, On Urseius Ferox, kirja II.

Jos joku, jolla on hallussaan koko omaisuutensa, vahvistaa kodiklinikan ja sitten myöntää kodiklinikalla orjilleen vapauden tarkoituksenaan pettää velkojiaan, hänen testamenttinsa ei ole voimassa eikä sillä ole vaikutusta; sillä tällaisissa olosuhteissa vapauden testamentit ovat lain mukaan estettyjä. Sillä testamentin tekijän aikomus petokseen ei liity siihen ajankohtaan, jolloin perunkirjoitus vahvistettiin, vaan siihen ajankohtaan, jolloin vapaus myönnettiin perunkirjoituksella.

204. Kahdenkymmenen vuoden ikäinen alaikäinen, joka halusi vapauttaa orjan, ilman että hänellä oli mitään hyvää syytä tarjota neuvostolle siihen, antoi orjan sinulle, jotta sinä voisit vapauttaa hänet. Proculus kielsi orjan vapauden, koska kyseessä oli lain vastainen petos.

205. Africanus, Kysymyksiä, kirja III.

Lex Aelia Sentiaa ei sovelleta silloin, kun mies, joka on ehdon nojalla velkaa rahaa, manumettaa orjan luottamuksen nojalla.

206. Jos sotilas tekee sotilaslain mukaisen testamentin ja testamenttaa orjille vapauden velkojiensa huijaamiseksi ja kuolee sitten maksukyvyttömänä, vapauden testamentti on mitätön.

207. Marcianus, Institutes, kirja I.

Orjasta ei tule vapaata, jos hän on pakottanut isäntänsä vapauttamaan hänet, ja tämä peloteltuaan ilmoittaa kirjallisesti olevansa vapaa.

208. Orjasta ei myöskään tule vapaata, jos hänen isäntänsä ei ole puolustanut häntä kuolemantuomion saaneen rikoksen vuoksi ja hänet on sen jälkeen vapautettu.

209. Jos orjat myydään sillä ehdolla, että heitä ei vapauteta, tai jos heitä on testamentilla kielletty vapauttamasta, tai jos tämä tapahtuu maakunnan kuvernöörin määräyksestä, ja heidät pitäisi kuitenkin vapauttaa, he eivät saa vapautta.

210. Gaius, päiväkirja tai kultaiset asiat.

Henkilön katsotaan huijaavan velkojiaan vapauttamalla orjan, joka oli maksukyvytön silloin, kun hän vapautti hänet, tai joka lakkasi olemasta maksukykyinen sen jälkeen, kun hän oli myöntänyt hänelle vapauden. Ihmiset nimittäin luulevat hyvin usein, että heidän omaisuutensa on arvokkaampaa kuin se todellisuudessa on, ja näin käy usein niille, jotka orjien ja vapautettujen välityksellä harjoittavat kaupallista toimintaa merten takana ja maissa, joissa he eivät asu, koska he usein

köyhtyvät tämänkaltaisista liiketoimista pitkän aikaa tietämättään; ja he myöntävät orjilleen vapauden luovuttamalla heidät manumitaatiolla palvelukseksi ilman aikomustakaan syyllistyä petokseen.

211. Marcianus, Institutes, kirja XIII.

Jos kunta petetään luovuttamalla orjia, nämä eivät saa vapautta, kuten senaatin asetuksessa on julistettu.

212. Keisarillisissa perustuslaeissa määrätään, että kun valtiovarainministeriötä petetään vapauden myöntämisellä, jälkimmäiset ovat mitättömiä. Jumalalliset veljet ovat kuitenkin eräässä reskriptissä todenneet, että vapauden myöntämistä ei mitätöidä pelkästään sillä perusteella, että orjat vapauttanut henkilö oli velallinen valtiovarainministeriölle, vaan että hän syyllistyi petokseen, jos hän oli sitä tehdessään maksukyvytön.

213. Ulpianus, Aviorikoksesta, kirja V.

Lainsäätäjän tarkoituksena oli, että orjia ei saisi vapauttaa manumission avulla kidutusvastuusta, ja siksi hän kielsi heidän manumitaationsa ja määräsi tietyn määräjajan, jonka kuluessa heitä ei saisi vapauttaa laillisesti.

214. Siksi naiselta, joka on eronnut miehestään, kielletään missään olosuhteissa manumitoiminen tai orjiensa luovuttaminen, sillä lain sanoin: "Hän ei voi manumitoida eikä luovuttaa orjaa, joka ei ole ollut hänen henkilökohtaisessa palveluksessaan tai hänen maallaan tai maakunnassaan." Tämä on tietyssä määrin raskasta, mutta se on laki.

215. Ja vaikka nainen avioeron jälkeen ostaisi orjan tai saisi sellaisen jollakin tavalla, hän ei voi lain säännösten mukaan manumitoida sitä. Myös Sextus Caecilius mainitsee tämän.

216. Isä, jonka tytär on hänen hallinnassaan, ei kuitenkaan saa manumitoida tai vieraannuttaa kuin sellaisia orjia, jotka on annettu hänen tyttärelleen tämän henkilökohtaista palvelua varten.

217. Laki kieltää myös äitiä luovuttamasta tai vieraannuttamasta orjia, jotka hän on antanut tyttärensä palvelukseen.

218. Laki kieltää myös isoisää ja isoäitiä manumitoimasta orjiaan, koska lain tarkoituksena on, että myös heitä voidaan kiduttaa.

219. Sextus Caecilius katsoo hyvin perustellusti, että laissa säädetty aika orjien luovuttamiselle tai manumitaatiolle on liian lyhyt. Hän nimittäin sanoo: "Oletetaan, että naista on syytetty aviorikoksesta kuudenkymmenen päivän kuluessa; miten oikeudenkäynti aviorikoksesta voidaan helposti järjestää niin, että se saadaan päätökseen mainitun kuudenkymmenen päivän

kuluessa?". Silti lain mukaan nainen, vaikka häntä on syytetty aviorikoksesta, saa tämän ajan kuluttua luovuttaa manumumin orjalle, jonka epäillään tehneen aviorikoksen hänen kanssaan, tai toiselle orjalle, joka pitäisi panna kidutettavaksi. Ja tässä tapauksessa olisi todellakin myönnettävä helpotuksia, jotta orjia, jotka on merkitty syyllisiksi tai jotka ovat tietoisia rikoksesta, ei saa vapauttaa manumitaatiosta ennen kuin oikeudenkäynti on päättynyt.

220. Jos naisen isä tai äiti kuolee kuudenkymmenen päivän kuluessa, he eivät voi manumitoida eivätkä vieraannuttaa yhtäkään niistä orjista, jotka he ovat antaneet tyttärelle tämän henkilökohtaista palvelusta varten.

221. Paulus, Aviorikoksesta, V kirja.

Jos orja manumitoidaan ennen kuin kuusikymmentä päivää on kulunut, hän on ehdollisesti vapaa.

222. Ulpianus, Aviorikoksesta, kirja IV.

Jos aviomies kuolee kuudenkymmenen päivän kuluessa, katsotaan, voiko nainen manumitoida tai vieraannuttaa edellä mainitut orjat. En usko, että hän voi tehdä niin, vaikka hänellä ei ehkä olekaan muuta syyttäjää kuin aviomiehensä, sillä tämän isä voi syyttää häntä.

223. Laki yksinkertaisesti kieltää naista manumifioimasta orjiaan kuudenkymmenen päivän kuluessa avioerosta.

224. Manumisointi on myös kielletty riippumatta siitä, onko nainen eronnut vai hylännyt avioeron.

225. Jos avioliitto purkautuu aviomiehen kuoleman vuoksi tai sellaisen rangaistuksen vuoksi, johon hän on saattanut itsensä vastuuseen, manumissia ei estetä.

226. Vaikka avioliitto purkautuisi sopimuksella, katsotaan, että manumisaatiota tai vieraannuttamista ei estetä.

227. Kun nainen avioliiton voimassaoloaikana mutta avioeroa harkitessaan manumifioi tai luovuttaa orjan ja tämä osoitetaan kiistattomalla todisteella, luovutus tai manumisaatio ei ole pätevä, koska se on tehty lain kiertämiseksi.

228. Meidän on ymmärrettävä, että tällä tarkoitetaan kaikenlaista vieraannuttamista.

229. Paulus, Lex Juliasta, I kirja.

Heräsi kysymys, voiko joku, jota syytetään lese majeste -rikoksesta, manumitoida orjan, sikäli kuin hän oli orjien omistaja ennen tuomiotaan. Keisari Antoninus totesi Calpurnius Kritonille osoitetussa rescriptuksessa, että siitä lähtien, kun syytetty oli varma siitä, että hänelle oli langetettu rangaistus, hän menetti oikeuden vapauden myöntämiseen pikemminkin syyllisyydentuntonsa kuin rikoksesta tuomitsemisensä vuoksi.

230. Julianus sanoo, että sen jälkeen kun isä on antanut pojalleen luvan vapauttaa orja, ja poika, joka ei tiedä isänsä kuolleen, vapauttaa orjan, tämä ei tule vapaaksi. Jos isä on kuitenkin elossa ja on muuttanut mielensä, pojan katsotaan vapauttaneen orjan vastoin isänsä suostumusta.

231. Sama, Lex Aelia Sentia, kirja III.

Jos orjalle on myönnetty vapaus trustin kautta ja kaksikymmenvuotias alaikäinen myy orjan sillä ehdolla, että hänet manumitoidaan, tai ostaa hänet samalla ehdolla, luovutusta ei estetä.

232. Jos kaksikymmentä vuotta täyttänyt alaikäinen luopuu osuudesta, joka hänellä on yhteisomistuksessa olevaan orjaan, luovuttaakseen tämän, hänen tekonsa on mitätön. Jos hän kuitenkin pystyy osoittamaan, että hänellä oli siihen hyvä syy, petosta ei katsota tapahtuneen.

233. Tässä laissa säädetään, että kukaan ei saa vapauttaa orjaa velkojiansa pettämiseksi. Velkojiksi nimetään ne, joilla on oikeus nostaa kanne millä tahansa perusteella sitä henkilöä vastaan, joka on aikonut huijata häntä.

234. Aristo katsoi, että jos valtiovarainministeriön maksukyvyttömyyden velallinen vapautti orjan, hänet voitiin palauttaa orjaksi, jos hän ei ollut ollut vapaa pitkään aikaan eli vähintään kymmenen vuotta. On selvää, että kaikki, mitä on maksettu hautauskuluihin valtiovarainministeriön huijaamiseksi, voidaan periä takaisin.

235. Jos maksukyvyttömältä henkilöltä on maksettava rahaa jollekin ehdolla ja jos velallinen vapauttaa orjan, hänen vapautensa jää odottamaan, kunnes ehto on täytetty.

236. Jos poika vapauttaa orjan isänsä suostumuksella ja joko isä tai poika on tietoinen siitä, että isä tai poika ei ole maksukykyinen, vapauden myöntäminen on mitätön.

237. Sama, vapauden myöntämisestä.

Jos yksityishenkilö kansan pakottamana vapauttaa orjan, tämä ei kuitenkaan ole vapaa, vaikka hänen omistajansa olisikin antanut siihen suostumuksensa; sillä jumalallinen Marcus kielsi orjien vapauttamisen kansan huudon aiheuttamana.

238. Samoin orjaa ei vapauteta, jos hänen isäntänsä väittää valheellisesti, että hän oli vapaa, välttääkseen tuomarien rangaistuksen, vaikka hänellä ei ole aikomustakaan manumifioida häntä.

239. Niiden osalta, joita ei ole laillista vapauttaa tietyn ajan kuluessa, jos he saavat vapautensa testamentilla, ei tulisi ottaa huomioon sitä aikaa, jolloin testamentti pantiin täytäntöön, vaan sitä aikaa, jolloin orjilla oli oikeus olla vapaa.

240. Sama, On Plautius, kirja XVI.

Jos testamentin tekijän omaisuus oli maksukykyinen hänen kuolinhetkellään, mutta lakkasi olemasta sitä, kun se hyväksyttiin, kaikki testamentin tekijän antama vapauden myöntäminen, jolla velkoja petetään, on mitätöntä. Sillä niin kuin omaisuuden lisääntyminen hyödyttää vapautta, myös sen väheneminen vahingoittaa sitä.

241. Kun orja, jolle on testamentattu vapaus, määrätään maksamaan perilliselle hänen arvoaan vastaava rahasumma ja tulemaan vapaaksi, katsokaamme, onko velkojan suhteen tapahtunut petos, koska perillinen saa summan mortis causa; tai jos joku vieras maksaa summan orjan puolesta tai orja itse maksaa sen muusta omaisuudestaan kuin peculiumistaan, onko tapahtunut petos? Mutta niin kuin se, että perillinen on varakas, ei hyödytä vapauden perintöä, ei myöskään rahan maksajan pitäisi voida hyötyä siitä.

242. Modestinus, Säännöt, kirja I.

Sellaisen henkilön myöntämällä vapaudella, joka myöhemmin itse on laillisesti päätetty orjaksi, ei ole mitään vaikutusta.

243. Sama, Tapauksista selitetty.

Jos toiselle kuuluvalla orjalla testamentataan vapaus ilman omistajan suostumusta, testamentti ei ole lain mukaan pätevä, vaikka orjan manumitaation tehneestä henkilöstä tulisi myöhemmin omistajan perillinen. Sillä vaikka hänestä tulisi tämän perillinen sukulaisuussuhteen perusteella, vapauden myöntäminen vahvistetaan hänen hyväksymällään perinnöllä.

244. Sama, Pandects, I kirja.

Naisorjaa ei voi avioliiton vuoksi vapauttaa kukaan muu kuin se mies, joka aikoo mennä hänen kanssaan naimisiin; sillä jos yksi mies vapauttaa hänet tästä syystä ja toinen menee hänen kanssaan naimisiin, hänestä ei tule vapaata. Siksi Julianus esitti mielipiteensä, jonka mukaan orjatar ei vapautuisi orjuudesta, vaikka se henkilö, joka vapautti hänet ja hylkäsi hänet, menisi

hänen kanssaan naimisiin kuuden kuukauden kuluessa, sillä perusteella, että senaatti viittasi avioliittoon, jonka olisi pitänyt tapahtua vapautuksen jälkeen ilman, että mikään muu olisi edeltänyt sitä.

245. Pomponius, Quintus Mucius, XXV kirja.

Mielisairaahan henkilön kuraattori ei voi vapauttaa hänelle kuuluvaa orjaa.

246. Sama, eri kohtia, kirja IV.

Vapaus katsotaan aina velkojien suhteen vilpillisesti myönnetyksi, kun sen on tehnyt henkilö, joka tietää, ettei ole maksukykyinen, vaikka se olisi myönnetty orjalle, joka on sen ansainnut.

247. Terentius Clemens, Lex Julia et Papia, kirja IX.

Jos joku, jolla on velkojia, vapauttaa useampia orjia, kaikkien orjien vapauden myöntäminen ei ole mitätöntä, vaan vain ensimmäiset vapautetut tulevat vapaiksi; edellyttäen, että jäljelle jää riittävästi velkojien saatavien tyydyttämiseksi. Julianus on usein todennut tämän säännön. Jos esimerkiksi kaksi orjaa vapautetaan, ja velkojia petetään myöntämällä vapaus molemmille, mutta ei myöntämällä sitä kummallekaan, toinen heistä ei saa vapautta; ja tämä on yleensä se, joka vapautetaan toisena, ellei ensin mainitulla ole suurempaa arvoa; eikä toista tarvitse vähentää orjuuteen, jos ensimmäisen arvo riittää velan maksamiseen, sillä tässä tapauksessa vain toiseksi mainitulla on oikeus vapauteensa.

248. Papinianus, Opinions, kirja V.

Jos vapaus myönnetään testamentilla velkojien huijaamiseksi, vaikka ensimmäiset velkojat saatetaankin tyydyttää, vapauden myöntäminen on mitätön, siltä osin kuin se koskee muita velkojia.

249. Scaevola, Opinions, kirja IV.

Velallisen perillinen vapautti orjan, joka oli annettu pantiksi. Heräsi kysymys siitä, tuliko hänestä vapaa. Vastaus oli, että esitettyjen tosiseikkojen mukaan, jos velka oli vielä maksamatta, hänestä tulisi vapaa manumission myötä. Paulus: Jos rahat oli siis maksettu, hänestä tuli vapaa.

250. Hermogenianus, Epitomes of Law, kirja I.

Orja manumitoidaan velkojien huijauksesta, ja häntä kielletään tulemasta vapaaksi riippumatta siitä, onko velan maksupäivä jo koittanut tai onko velka maksettavissa tietyn ajan kuluessa tai jollakin ehdolla. Ehdolla testamentattu perintö on erilainen, sillä testamentinsaajaa ei lueta velkojien joukkoon ennen kuin ehto on täytetty. Lex Aelia Sentia -lakia sovelletaan tältä osin kaikenlaisiin velkojiin, ja on päätetty, että myös testamentin saaja kuuluu velkojien joukkoon.

251. Pantiksi annettua orjaa ei voida vapauttaa ilman velkojien suostumusta ennen kuin heidän saatavansa on täytetty. Sellaisen velkojan suostumuksesta, joka on ilman holhoojansa valtuuksia holhottavana oleva orja, ei ole mitään hyötyä vapauden myöntämiselle, aivan kuten mitään hyötyä ei synny, jos holhottava, joka on käyttöoikeuden haltija, suostuu vastaavissa olosuhteissa manumission toteuttamiseen.

252. Paulus, Opinions, kirja III.

Sellaisen perillisen teko, joka vapauttaa oman orjansa, jonka testamentinsaaja on hänelle testamentannut, on mitätön, koska on päätetty, ettei hänen tietämystään tai tietämättömyyttään testamentista pidä ottaa huomioon.

253. Gaius, Manumisaatioista, I kirja.

Kun orja annetaan pantiksi, ei ole epäilystäkään siitä, etteikö se yleisesti ottaen kuuluisi velalliselle ja että se voi laillisesti saada vapautensa velalliselta, jos Lex Aelia Sentia ei estä sitä, toisin sanoen jos omistaja on maksukykyinen eikä hänen velkojiaan näytä petetyksi hänen teollaan.

254. Jos orja testamentataan ehdollisesti, se kuuluu ehdon voimassaolon ajan ehdottomasti perilliselle, mutta tämä ei voi saada häneltä vapauttaan, jottei testamentinsaajalle aiheutuisi vahinkoa.

255. Ulpianus, Lex Aelia Sentia, kirja IV.

Jos joku ostaisi orjan sillä ehdolla, että hänet manumitoidaan, ja jos orja, joka ei ole näin tehnyt, saisi vapautensa jumalallisen Marcuksen perustuslain nojalla, katsokaamme, voidaanko häntä syyttää kiittämättömyydestä. Voidaan sanoa, että koska ostaja ei ole luovuttanut orjaa, hänellä ei ole oikeutta tähän kanneoikeuteen.

256. Jos poikani vapauttaa orjani manumumin suostumuksellani, voidaan epäillä, onko minulla oikeus syyttää häntä kiittämättömyydestä siitä syystä, etten vapauttanut häntä manumumista. Minun olisi kuitenkin katsottava vapauttaneen hänet.

257. Mutta jos poikani manumettaa orjan, joka kuuluu hänen castrense peculiumiinsa, ei ole epäilystäkään siitä, etteikö minulla olisi tätä oikeutta, koska minä itse en manumetoinut häntä. On selvää, että poikani voi itse syyttää häntä.

258. Kuka tahansa voi syyttää vapautettua miestä kiittämättömyydestä niin kauan kuin hän pysyy tämän suojelijana.

259. Jos kuitenkin useat suojelijat haluavat syyttää vapautettua miestä kiittämättömyydestä, katsotaanpa, tarvitaanko kaikkien heidän suostumuksensa vai voiko vain yksi heistä tehdä niin. Parempi mielipide on, että jos vapaamatkustaja osoitti kiittämättömyyttä vain yhtä suojelijaansa kohtaan, hän voi syyttää häntä; mutta kaikkien suojelijoiden suostumus on tarpeen, jos he kaikki ovat samassa määrin.

260. Jos isä määrää vapaamatkustajan yhdelle lapsistaan, Julianus sanoo, että vain hän voi syyttää häntä kiittämättömyydestä, koska vain hän on hänen suojelijansa.

261. Terentius Clemens, Lex Julia et Papia, kirja V.

Heräsi kysymys, mikä olisi sääntö, jos suojelija pakottaisi vapautetun naisensa vannomaan, ettei hän menisi naimisiin niin kauan kuin hänen lapsensa ovat alle murrosikäisiä? Julianus sanoo, että hänen ei katsottaisi toimineen Lex Aelia Sentian vastaisesti, koska hän ei velvoittanut naista pysymään ikuisessa leskenä.

262. Sama, Juliuksen ja Papian laista, I kirja.

Jos hän, joka on suojelijan valvonnassa, pakottaa naisen vannomaan valan tai tekemään sopimuksen siitä, ettei hän mene naimisiin vastoin suojelijan suostumusta, ellei tämä vapauta naista valasta tai lupauksesta, hän joutuu lain säännösten piiriin, sillä hänen itsensä katsotaan toimineen vilpillisessä mielessä.

263. Lex Aelia Sentia ei kiellä suojelijoita vastaanottamasta vapautettujen miesten palkkoja, mutta heitä ei saa pakottaa luovuttamaan niitä. Jos vapautettu siis vapaaehtoisesti maksaa palkkansa suojelijalleen, hänellä ei ole tämän lain nojalla mitään mahdollisuuksia vedota häneen.

264. Tätä lakia ei sovelleta vapautettuun mieheen, joka on luvannut tiettyjä työpäiviä tai rahasumman, sillä työtä tekemällä hänestä voi tulla vapaa. Octavenus hyväksyy tämän mielipiteen ja lisää, että suojelijan katsotaan pakottaneen vapaamatkustajansa maksamaan hänelle tämän työstä saaman palkan, jos hänen teoistaan käy ilmi, että hänen tarkoituksenaan oli ainoastaan saada mainittu palkka, vaikka hän olisi sopinut työpäivistä.

Tit. 10. Oikeudesta käyttää kultasormusta.

265. Papinianus, Opinions, kirja I.

Jos vapautetulle miehelle jätetään elatusapu yhdessä useiden muiden kanssa, hän ei lakkaa olemasta siihen oikeutettu sen vuoksi, että hän on saanut keisarilta oikeuden käyttää kultasormusta.

266. Erilainen mielipide vallitsee silloin, kun kyseessä on vapautettu mies, joka on oikeudellisesti julistettu vapaaksi ja joka on palautettu entiseen tilaansa toisen suojelijan salaliiton vuoksi, joka on paljastunut, ja joka haluaa saada itselleen sen tuen, josta kolmas suojelija luopui; tässä tapauksessa on nimittäin todettu, että vapautettu mies menettää oikeutensa kultasormuksen käyttämiseen.

267. Sama, Opinions, kirja XV.

Vapautetun miehen viiden vuoden kuluessa tapahtuvasta vapaasta syntymästä annettu päätös kumottiin. Annoin lausunnon, jonka mukaan hän oli menettänyt oikeutensa käyttää kultasormusta, jonka hän oli saanut ja josta hän oli luopunut ennen päätöksen tekemistä.

268. Marcianus, Institutes, kirja I.

Jumalallinen Commodus riisti oikeuden kultasormuksen kantamiseen myös niiltä, jotka olivat saaneet sen suojelijoidensa tietämättä tai suostumuksetta.

269. Ulpianus, Lex Julia et Papia, kirja III.

Jopa naiset voivat saada oikeuden kultasormuksen kantamiseen, samoin kuin sen, että heitä pidetään vapaasyntyisinä, ja saada takaisin ne etuoikeudet, joihin heillä on oikeus syntymänsä perusteella.

270. Paulus, On the Lex Julia et Papia, kirja IX.

Se, joka on saanut oikeuden käyttää kultasormusta, katsotaan vapaaksi syntyneeksi; vaikka hänen suojelijansa ei ehkä olekaan suljettu pois hänen perimästään.

271. Ulpianus, Lex Julia et Papia, I kirja.

Vapautettua miestä, joka on saanut oikeuden kultasormuksen kantamiseen (vaikka hän voi saada vapaaksi syntymisen ehtoon liittyvän oikeuden, joka varaa hänelle suojelijansa oikeudet), pidetään edelleen vapaaksi syntyneenä. Tämän jumalainen Hadrianus totesi eräässä rescriptumissa.

Tit. 11. Syntymästä johtuvien oikeuksien palauttamisesta.

272. Ulpianus, Opinions, kirja II.

Jos joku, joka on keisarille ilmoittanut syntyneensä vapaana ja jonka keisari on palauttanut hänelle syntymästä johtuvat oikeudet, osoittautuu syntyneeksi naispuolisesta orjasta, hänen ei katsota saaneen mitään.

273. Marcianus, Institutes, kirja I.

Henkilöt, jotka ovat syntyneet orjina, saavat joskus jälkikäteen lain vaikutuksesta vapaaksi syntyneiden oikeudet; kuten silloin, kun keisari palauttaa vapaaksi syntyneelle miehelle oikeudet, joihin hänellä on oikeus syntymänsä perusteella; sillä hän saa takaisin nämä oikeudet, joihin kaikilla ihmisillä on alun perin oikeus, mutta joihin hän itse ei voinut syntymänsä perusteella vaatia oikeutta, koska hän oli syntynyt orjana. Hän saa mainitut oikeudet kokonaisuudessaan ja on samassa asemassa kuin jos hän olisi syntynyt vapaana, joten hänen suojelijansa ei voi periä hänen omaisuuttaan. Tästä syystä keisarit eivät yleensä palauta kenellekään hänen syntymäoikeuttaan, ellei hänen suojelijansa anna siihen suostumustaan.

274. Scaevola, Opinions, kirja VI, antoi seuraavan lausunnon.

Kysytte, jos kaikkein pyhin ja jaloin keisarimme palauttaa kenellekään hänen alkuperäisen syntymäoikeutensa, voiko hän nauttia kaikista vapaaksi syntyneen oikeuksista. Tätä ei voi eikä ole koskaan voinut epäillä, koska on todettu, että se, joka saa tämän etuoikeuden keisarilta, saa takaisin kaikki vapaaksi syntyneen henkilön oikeudet.

275. Paulus, Opinions, kirja IV.

Vapautettua ei voida palauttaa syntymäoikeuteensa ilman hänen suojelijansa pojan suostumusta; sillä mitä väliä sillä on, onko vääryys kohdistunut suojelijaan vai hänen lapsiinsa?

276. Modestinus, Säännöt, kirja VII.

Vapautetun miehen, joka haluaa saada takaisin luonnollisen syntymäoikeutensa, on saatava suojelijansa suostumus, sillä suojelijan valta häneen menetetään, jos hän hankkii sen.

277. Vapautettua miestä, joka palautetaan syntyperäiseen oikeuteensa, pidetään kaikin puolin ikään kuin hänestä olisi tullut vapaasyntyinen eikä hän olisi sillä välin kärsinyt orjuuden häpeää.

Tit. 12. Vapautteen liittyvistä toimista.

278. Ulpianus, Ediktistä, kirja LIV.

Jos henkilö, joka on vapaa, mutta jota pidetään hallussaan orjana, ei halua mennä oikeuteen todistaakseen todellisen asemansa siitä syystä, että hän haluaa tässä tapauksessa tehdä itselleen tai perheelleen jotakin vääryyttä, on vain oikeudenmukaista, että tietyille henkilöille annetaan lupa esiintyä hänen puolestaan, kuten esimerkiksi isälle, joka väittää, että hänen poikansa on hänen hallussaan; sillä jos hänen poikansa kieltäytyy nostamasta kannetta, hän voi tehdä sen hänen puolestaan. Tämä oikeus myönnetään isälle, vaikka poika ei olisikaan tämän määräysvallassa, sillä on aina vanhemman edun mukaista, että hänen poikaansa ei alenneta orjuuteen.

279. Toisaalta sanomme, että sama oikeus myönnetään lapsille heidän vanhempiensa puolesta, jopa vastoin näiden suostumusta, koska ei ole pieni häpeä pojalle, että hänen isänsä on orja.

280. Samasta syystä on päätetty, että tämä valta myönnetään myös muille verisukulaisille,

281. Gaius, Urbaanipreessorin ediktiosta, otsikko,: Vapauteen liittyvistä toimista.

Koska orjuus, johon sukulaisemme ovat joutuneet, aiheuttaa meille surua ja vahinkoa.

282. Ulpianus, Ediktistä, kirja LIV.

Menen vielä pidemmälle ja katson, että tämä valta olisi myönnettävä myös luonnollisille sukulaisille, niin että jos isällä on orjuudessa oleva poika, joka myöhemmin vapautetaan, hän voi vaatia tämän vapautta, jos tämä joutuu jälleen orjuuteen.

283. Sotilas saa myös esiintyä oikeudessa, jos on kyse jonkun hänen lähisukulaisensa vapaudesta.

284. Jos kukaan tällainen henkilö, joka voi toimia asianomaisen puolesta, ei ilmesty oikeuteen, on tarpeen valtuuttaa hänen äitinsä, tyttärensä tai sisarensa sekä muut hänen verisukulaisensa naiset tai jopa hänen vaimonsa esiintymään preessorin edessä ja esittelemään asia, jotta hänelle voidaan asianmukaisen syyn esittämisen jälkeen myöntää vapautus jopa vastoin hänen suostumustaan.

285. Samaa sääntöä sovelletaan, jos väittäisin, että kyseinen osapuoli on vapaamieheni tai -naiseni. 4. Gaius, Urbaanipreessorin ediktiosta, otsikko: Actions Relating to Freedom.

Oikeus esiintyä oikeudessa olisi kuitenkin myönnettävä suojelijalle vain silloin, kun kyse on hänen vapaamiehensä vapaudesta ja tämä on antanut myydä itsensä suojelijansa tietämättä.

286. Ulpianus, Ediktistä, kirja LIV.

On nimittäin etujemme mukaista säilyttää oikeutemme vapaamiehiimme ja -naisiimme.

287. Kun useat edellä mainituista henkilöistä esiintyvät oikeudessa orjan puolesta, on preessorin auktoriteetin puuttuttava asiaan ja valittava se, jonka hän katsoo olevan parempi. Tätä sääntöä on noudatettava myös silloin, kun useat suojelijat esiintyvät kyseisessä tarkoituksessa.

288. Gaius, Urbanipreettorin ediktiosta, kirja II.

Vielä oikeudenmukaisempaa on omaksua tällainen menettelytapa silloin, kun orjuuteen tuomittu henkilö on mielisairas tai pikkulapsi; sillä silloin tämä etuoikeus olisi myönnettävä paitsi lähisukulaisille myös vieraille henkilöille.

289. Ulpianus, Ediktistä, kirja LIV.

Jos vapaat miehet, erityisesti yli kaksikymmenvuotiaat, ovat sallineet itsensä myydä tai heidät on jostain muusta syystä alennettu orjuuteen, mikään ei estä heitä vaatimasta vapauttaan, elleivät he ole sallineet itseään myydä voidakseen jakaa kauppasummaa.

290. Jos kaksikymmenvuotias alaikäinen sallii itsensä myydä itsensä, jotta hän voisi jakaa kauppahinnan, tämä ei vaikuta hänen asemaansa sen jälkeen, kun hän on täyttänyt kaksikymmentä vuotta. Jos hän kuitenkin sallii itsensä myydä ja saa osan kauppahinnasta kaksikymmentä vuotta täytettyään, häneltä voidaan evätä vapaus.

291. Jos joku tietoisesti ostaa miehen, joka on vapaa, oikeutta vaatia hänen vapauttaan ei voida evätä myydyltä ostajalta ostajan vastakohtana riippumatta siitä, minkä ikäisenä hänet ostettiin; siitä syystä, että hänet ostanut ei ole anteeksiannettavissa, vaikka se, joka oli myynnin kohteena, tiesi tehdessään hyvin, että hän oli vapaa. Mutta jos joku toinen, tietämättä asiasta, myöhemmin ostaa hänet sellaiselta, joka tiesi asiasta, häneltä on evättävä vapaus.

292. Jos kaksi henkilöä ostaa orjan yhdessä, ja toinen heistä tietää, että orja on vapaa, ja toinen ei tiedä sitä, katsotaanpa, vahingoittaako se, joka oli tietoinen väitetyn orjan tilasta, sitä, joka ei tiennyt. Tämä on todellakin parempi mielipide. Sillä muutoin kysymys kuuluisi, onko se, joka ei tiennyt miehen tilasta, oikeutettu vain omaan osuuteensa hänestä vai koko väitettyyn orjaan. Koskeeko se, mitä olemme todenneet toisen osuudesta, sitä ostajaa, joka oli tietoinen? Se, joka kuitenkin osti miehen tietäen, että tämä oli vapaa, ei ole oikeutettu saamaan mitään. Jälleen, se, joka ei tiennyt hänen todellisesta tilastaan, ei voi saada suurempaa osuutta omistuksesta kuin hän osti. Tuloksena on siis se, että toisen tietämättömyys hyödyttää toista, joka osti miehen tietäen, että tämä oli vapaa.

293. On muitakin syitä, joiden vuoksi oikeus vaatia vapautta evätään; kuten esimerkiksi silloin, kun orjan sanotaan olevan vapaa testamentin ehtojen mukaan, ja praetori kieltää testamentin avaamisen, koska testamentintekijän sanotaan joutuneen orjiensa surmaamaksi; sillä hänellä, joka haluaa esiintyä oikeudessa ja joka saattaa ehkä joutua rangaistavaksi, ei pitäisi olla oikeutta tuomioon, jolla hänelle annetaan vapaus. Jos oikeus kuitenkin myönnetään, koska on epävarmaa, onko hän syyllinen vai syytön, päätöstä on lykättävä siihen asti, kunnes on selvitetty, kuka on vastuussa testamentintekijän kuolemasta, koska silloin käy ilmi, onko hän rangaistusvastuussa vai ei.

294. Kun joku orjuudessa oleva vaatii vapauttaan, hän on kantajan asemassa. Jos häntä kuitenkin, joka on vapaana, vaaditaan orjaksi, se, joka väittää olevansa hänen orjansa, ottaa kantajan aseman. Näin ollen, kun asia on epäselvä, jotta oikeudenkäynti voidaan suorittaa oikeassa järjestyksessä, kysymys on käsiteltävä sen tuomarin edessä, joka on toimivaltainen vapauden käsittelyssä, jotta voidaan päättää, onko väitetty orja alennettava vapaudesta orjuuteen vai onko hänet toisaalta vapautettava, koska hän on orjuudessa. Jos kuitenkin käy ilmi, että se, joka väittää olevansa vapaa, on ollut tässä tilassa ilman, että hän on syyllistynyt petokseen, se, joka väittää olevansa hänen omistajansa, asettuu kantajan asemaan ja joutuu todistamaan, että hän on hänen orjansa. Jos kuitenkin päätetään, että väitetyn orjan ei ollut kanteen nostamishetkellä vapaana tai että hän oli saanut vapautensa vilpillisesti, sen, joka väittää olevansa vapaa, on todistettava, että näin on.

295. Sama, Ediktistä, kirja LV.

Oikeus esiintyä vapautta koskevassa asiassa annetaan käyttöoikeuden haltijalle, vaikka myös omistaja (eli se, joka väittää olevansa omistaja) haluaisi panna vireille orjan asemaa koskevan menettelyn.

296. Jos useat henkilöt vaativat orjan omistusoikeutta väittäen, että orja kuuluu heille yhteisesti, heidät on lähetettävä saman tuomarin eteen. Senaatti on määrännyt näin. Mutta jos kukin heistä väittää, että orja kuuluu kokonaisuudessaan eikä vain osa siitä hänelle yksin, senaatin asetusta ei sovelleta. Sillä silloin ei ole mitään syytä pelätä, että päätökset eroavat toisistaan, koska kukin väitetyistä omistajista väittää, että orja on hänen henkilökohtaista omaisuuttaan.

297. Jos kuitenkin yksi henkilö väittää orjan käyttöoikeutta ja toinen omistusoikeutta tai jos toinen väittää omistusoikeutta ja toinen sanoo, että orja on pantattu hänelle, saman tuomarin on ratkaistava asia; eikä sillä ole juurikaan merkitystä, onko orjan pantannut hänelle sama henkilö, joka väittää häntä omistajaksi, vai joku muu.

298. Gaius, Urbaanipreettori ediktiosta, otsikko: Actions Relating to Freedom.

Kun kaksi osapuolta, eli väitetty käyttöoikeuden haltija ja väitetty omistaja, ovat samaan aikaan vastaajina sitä vastaan, joka on nostanut kanteen orjan vapauden saamiseksi, toinen heistä voi sattua olemaan poissa. Voidaan epäillä, voiko preetori tällaisessa tilanteessa sallia, että se, joka on läsnä, esiintyy yksin väitettyä orjaa vastaan, koska toisen osapuolen salaliitto tai huolimattomuus ei saisi vahingoittaa kolmannen osapuolen oikeuksia. Oikeammin voidaan katsoa, että toinen heistä voi menetellä siten, että toisen oikeudet säilyvät loukkaamatta. Jos poissaoleva asianosainen ilmestyy paikalle ennen asian käsittelyn päättymistä, hänet on lähetettävä saman tuomarin eteen, ellei hän esitä hyvää syytä, miksi näin ei pitäisi tehdä; esimerkiksi jos hän väittää, että tuomari on hänen vihollisensa.

299. Sanomme, että samaa sääntöä sovelletaan silloin, kun kahdesta tai useammasta henkilöstä, jotka väittävät olevansa väitetyn orjan omistajia, toiset ovat läsnä ja toiset poissa.

300. Siksi meidän on molemmissa tapauksissa harkittava, jos se, joka ensin pani vireille kanteen, häviää, hyödyttääkö tämä toista, joka voitti asian, vai päinvastoin; toisin sanoen, jos jompikumpi heistä menestyy, hyödyttääkö tämä toista; kuten vapautetun perillinen saa etua siitä, että hänen suojelijansa oli huijattu orjien manumission kautta. Jos katsotaan, että jommankumman hyväksi annettu tuomio hyödyttää toista, seurauksena on, että jos jälkimmäinen nostaa uudelleen kanteen, häntä vastaan voidaan nostaa vastine sillä perusteella, että asia on jo ratkaistu. Jos taas katsotaan, että hän ei saa tuomiosta mitään etua, syntyy epäily siitä, kuuluuko se, mitä asian hävinnyt osapuoli vaati, jommallekummalle heistä, vai onko sillä, jota vastaan kanne nostettiin, tai sillä, joka voitti, oikeus siihen; ja on selvää, että prätorian kanne olisi myönnettävä sille osapuolelle, joka voitti asian, koska prätorin ei missään tapauksessa pitäisi sallia, että mies on osittain orja ja osittain vapaa.

301. Ulpianus, Ediktistä, kirja LV.

Se, mitä olemme sanoneet siitä, että väitetyn orjan on todistettava olleensa vapaa, on ymmärrettävä niin, että sen, joka vaatii vapauttaan, ei tarvitse osoittaa olleensa ehdottoman vapaa, vaan että hänellä on ollut vapaus hallussaan ilman minkäänlaista petosta hänen puoleltaan. Mutta katsokaamme, mitä pidettäisiin petoksena hänen osaltaan. Julianus sanoo, että kaikki ne, jotka luulevat olevansa vapaita, eivät syyllisty petokseen, jos he toimivat vapaina, vaikka he todellisuudessa ovatkin orjia. Varus kuitenkin sanoo, että sitä, joka tietää olevansa vapaa ja lähtee pakoon, ei voida pitää vapaana ilman petosta; mutta sillä hetkellä, kun hän lakkaa salaamasta itseään pakenevaksi orjaksi ja käyttäytyy kuin olisi vapaa, hän alkaa olla vapaa ilman petosta. Hän nimittäin katsoo, että sen, joka tietää olevansa vapaa ja käyttäytyy sen jälkeen kuin pakeneva orja, on katsottava toimivan orjana jo siitä lähtien, kun hän on lähtenyt pakoon.

302. Gaius, Urbaanipreterin ediktiosta, otsikko: Actions with Reference to Freedom.

Vaikka hän pakomatkinsa aikana toimikin vapaana, katsomme, että samaa sääntöä sovelletaan.

303. Ulpianus, Ediktistä, kirja LV.

Näin ollen on huomattava, että vapaa henkilö voi olla vilpillisesti vapaa ja että orja voi olla vapaa syyllistymättä petokseen.

304. Lapsena varastettu lapsi palveli hyvässä uskossa orjana, vaikka hän oli vapaa, ja sen jälkeen, ollessaan tietämätön tilastaan, jätti isäntänsä ja alkoi salaa elää vapaudessa. Hän ei jää vapaaksi syyllistymättä petokseen.

305. Orja voi olla vapaudessa myös syyllistymättä petokseen, kuten esimerkiksi silloin, kun hän saa vapautensa testamentilla eikä ole tietoinen siitä, että testamentti on mitätön; tai kun hän saa vapautensa tuomarin edessä joltakulta, jonka hän uskoi olevan hänen omistajansa, vaikka ei ollutkaan; tai kun hänet on kasvatettu vapaana, vaikka tosiasiassa hän oli orja.

306. Yleisesti ottaen aina, kun joku luulee olevansa vapaa syyllistymättä petokseen, olipa hän hyvistä tai huonoista syistä saanut itsensä siihen uskomaan, ja hän pysyy vapaana, on katsottava, että hän on samassa tilassa kuin jos hän olisi vapaa syyllistymättä petokseen, ja siksi hän voi nauttia kaikista vapauden haltijan eduista.

307. Vilpittömän mielen osoittaminen koskee kuitenkin sitä aikaa, jolloin hän oli vapaana syyllistymättä petokseen, eli ajankohtaa, jolloin häntä koskeva oikeudenkäynti on ensimmäisen kerran pantu vireille.

308. Jos orjan palvelut kuuluvat kenelle tahansa, hän voi myös käyttää hyväkseen vapauteen liittyvää kannetta.

309. Jos vapauteensa vetoava henkilö on aiheuttanut minulle vahinkoa sinä aikana, jolloin hän palveli minua orjana hyvässä uskossa (kuten esimerkiksi jos minut todella, uskoen olevani hänen omistajansa, haastettiin oikeuteen noksentekokanteessa, ja tuomio annettiin minua vastaan, ja minä maksoin arvioidun vahingonkorvauksen sen sijaan, että olisin luovuttanut väitetyn orjan korvaukseksi), tuomio annetaan häntä vastaan minun hyväkseni.

310. Gaius, Urbaanipreeterin ediktiosta, otsikko: Actions Relating to Freedom.

On varmaa, että käsiteltävänä olevassa in factum -kanteessa tuomio olisi annettava vain petoksesta aiheutuneesta vahingon määrästä eikä siitä, mikä johtui huolimattomuudesta. Näin ollen, vaikka väitetty orja vapautettaisiin vastuusta tämänkaltaisessa tapauksessa, häntä vastaan voidaan myöhemmin nostaa kanne akvilialaisen lain nojalla, koska tämän lain mukaan hän on vastuussa myös huolimattomuudesta.

311. Jälleen kerran on varmaa, että tässä kanteessa voidaan vaatia paitsi omaa omaisuuttamme myös toisen omaisuutta, josta olemme vastuussa, lainatuksi tai vuokratuksi. On kuitenkin selvää, että tämä menettely ei koske omaisuutta, joka on vain talletettu meille säilytettäväksi, koska se ei ole meidän vastuullamme.

312. Ulpianus, Ediktistä, kirja LV.

Preetori vastustaa hyvin asianmukaisesti niiden petollista käytöstä, jotka tietäen olevansa vapaita sallivat vilpillisesti, että heidät myydään orjiksi; hän nimittäin myöntää kanteen heitä vastaan.

313. Tämä kanne on aiheellinen aina, kun se, joka on sallinut itsensä myydä itsensä orjaksi, on sellaisessa asemassa, ettei häneltä voida kieltää lupaa vaatia vapauttaan.

314. Emme katso, että se on toiminut vilpillisessä mielessä, joka ei vapaaehtoisesti ilmoittanut ostajalle petoksesta, vaan ainoastaan silloin, kun hän itse on pettänyt häntä.

315. Paulus, Ediktistä, kirja LV.

Toisin sanoen riippumatta siitä, onko henkilö, joka antoi itsensä myydä, mies- vai naissukupuolinen; edellyttäen, että hän on siinä iässä, että petos voidaan laillisesti tehdä.

316. Ulpianus, Ediktistä, kirja LV.

Sama sääntö koskee henkilöä, joka teeskentelee olevansa orja ja joka myydään sellaisenaan tarkoituksenaan huijata ostajaa.

317. Jos myyty oli kuitenkin joko voiman tai pelon vaikutuksen alaisena, sanomme, että hän ei ole syyllistynyt petokseen.

318. Ostajalla on oikeus tähän kanteeseen, jos hän ei tiennyt, että väitetty orja oli vapaa, sillä jos hän tiesi, että orja oli vapaa, ja sitten osti hänet, hän huijasi itseään.

319. Jos siis isän valvonnassa oleva poika tekee tällaisen oston ja hän itse oli tietoinen tosiseikoista, mutta hänen isänsä ei tiennyt niistä, hänellä ei ole oikeutta kanteeseen isänsä hyväksi, jos hän teki oston viitaten peculiumiinsa. Tässä tapauksessa herää kuitenkin kysymys siitä, aiheutuuko pojan tietämyksestä vahinkoa, jos isä ohjasi häntä tekemään oston. Luulen, että se vahingoittaa häntä aivan samoin kuin se vahingoittaisi asiamiestä.

320. Jos poika ei tiennyt, että myyty mies oli vapaa, ja hänen isänsä tiesi sen, on mielestäni selvää, että isä on esteellinen nostamaan kanteen, vaikka poika olisi tehnyt oston viitaten peculiumiinsa; edellyttäen, että isä oli läsnä ja olisi voinut estää poikaansa tekemästä niin.

321. Paulus, On the Edict, kirja LI.

Samaa sääntöä sovelletaan orjan tapauksessa ja silloin, kun osto on tehty meidän johdollamme asiamiehen toimesta; ja se on aivan sama kuin jos olisin määrännyt tietyn miehen ostettavaksi tietäen, että hän on vapaa, vaikka se, joka oli saanut käskyn ostaa hänet, ei ehkä olisi ollut tietoinen tästä, sillä kanne ei ole hänen hyväkseen. Jos sitä vastoin minä en tiennyt, että mies oli vapaa, mutta asiamies tiesi sen, kanteen nostamisesta ei kieltäydytä minun edukseni.

322. Ulpianus, Ediktistä, kirja LV.

Hän on siis vastuussa niin paljon kuin hän on maksanut tai sen verran, mihin hän on sitoutunut, eli kaksinkertaisen hinnan verran.

323. Katsokaamme kuitenkin, pitäisikö pelkkä kauppahinta vai myös se, mitä siihen on mahdollisesti lisätty, kaksinkertaistaa. Mielestäni joko kaikki se, mikä on maksettu myynnin perusteella, olisi ehdottomasti kaksinkertaistettava,

324. Paulus, Ediktistä, kirja LI.

Tai sitten se, mikä vaihdettiin tai kuitattiin ostorahan sijasta (sillä myös se on ymmärretty annetuksi sellaisenaan näissä olosuhteissa) ;

325. Ulpianus, Ediktistä, kirja LV.

Ja se, mitä hän sitoutui maksamaan, olisi kaksinkertaistettava.

326. Jos siis ostaja on laillisesti maksanut jotakin jollekin saadakseen tämän toimen, on sanottava, että se kuuluu tämän ediktin ehtojen piiriin, ja se kaksinkertaistetaan.

327. Jos jonkun sanotaan sitoneen itsensä, meidän on ymmärrettävä, että tämä on tehty joko myyjälle tai jollekin muulle; sillä kaikki se, mitä hän joko itse tai jonkun toisen välityksellä on antanut myyjälle itselleen tai jollekin muulle tämän käskystä, kuuluu yhtä lailla tähän.

328. Meidän olisi katsottava, että ostaja on sidottu silloin, kun hän ei voi suojata itseään poikkeuksella, mutta jos hän voi suojata itsensä poikkeuksella, häntä ei pidetä sidottuna.

329. Joskus käy niin, että se, joka tekee oston, on oikeutettu nostamaan kanteen omaisuuden nelinkertaisesta arvosta. Sillä hänellä on oikeus nostaa kanne kaksinkertaisesta vahingonkorvauksesta itse väitettyä orjaa vastaan, joka vapaana ollessaan tietoisesti salli itsensä myydä; ja lisäksi hänellä on oikeus nostaa kanne kaksinkertaisesta vahingonkorvauksesta myyjää vastaan tai sitä vastaan, joka lupasi hänelle kaksinkertaisen korvauksen.

330. Modestinus, Concerning Penalties, kirja I.

Näin ollen maksettavaksi tulee kaksinkertainen määrä siitä, mitä ostaja joko maksoi tai mihin hän sitoutui myynnin yhteydessä. Tämän mukaan se, mitä jompikumpi osapuolista maksaa, ei vapauta toista osapuolta, koska on päätetty, että kyseessä on rangaistuskanne. Näin ollen sitä ei myönnetä vuoden kuluttua, eikä sitä voida nostaa velallisen oikeudenomistajia vastaan, koska se on rangaistuskanne. Tämän vuoksi voidaan hyvin perustellusti sanoa, että tästä ediktistä johtuvaa kannetta ei ole lakkautettu manumission myötä, koska on totta, että myyjää ei voida haastaa oikeuteen sen jälkeen, kun hänen vapauttaan vaativaa henkilöä vastaan on ryhdytty oikeudellisiin toimenpiteisiin.

331. Ulpianus, Ediktistä, kirja LV.

Ei ainoastaan ostaja itse, vaan myös hänen perillisensä voivat nostaa kanteen tämän in factum -kanteen avulla.

332. Ymmärrämme, että kuka tahansa voi tehdä oston, myös silloin, kun hän tekee sen jonkun toisen välityksellä, kuten esimerkiksi asiamiehen kautta.

333. Jos kuitenkin useampi henkilö tekee oston, vaikka kaikilla heistä on oikeus tähän kanteeseen, silti, jos he ovat ostaneet eri osuuksia, he voivat nostaa kanteen maksamansa hinnan suhteessa; tai jos kukin on ostanut koko osuuden orjasta, jokaisella on oikeus nostaa kanne koko hinnan takaisinperimiseksi; eikä yhdenkään tietoisuus tai tietämättömyys hyödytä tai vahingoita muita.

334. Jos ostaja ei ollut tietoinen siitä, että myyty mies oli vapaa, ja jos hän myöhemmin saa tietää tämän, hänen oikeutensa eivät kärsi, koska hän ei tiennyt asiasta tuolloin. Mutta jos hän tiesi sen myynnin tapahtuessa ja epäili sen todenperäisyyttä jälkeinpäin, siitä ei ole hänelle mitään hyötyä.

335. Tieto ei vahingoita eikä tietämättömyys hyödytä ostajan perillistä ja muita oikeudenomistajia millään tavoin.

336. Jos joku kuitenkin tekee oston asiamiehen välityksellä, joka tietää, että mies on vapaa, se vahingoittaa häntä; ja Labeo ajattelee, että holhoojan tieto vahingoittaa näissä olosuhteissa hänen holhottavaansa.

337. Tätä kannetta ei myönnetä vuoden kuluttua, koska se on sekä oikeudenmukainen että rikosoikeudellinen kanne.

338. Pauliis, Ediktistä, kirja L.

Jos myyn ja siirrän sinulle vapaan miehen käyttöoikeuden, Quintus Mucius sanoo, että hänestä tulee orja, mutta omistusoikeus ei siirry minun omistukseeni, ellen myy käyttöoikeutta vilpittömässä mielessä, sillä muutoin omistajaa ei ole.

339. Lyhyesti sanottuna on huomattava, että se, mitä on sanottu orjiksi myydyistä miehistä, joiden oikeus vapauteen on kiistetty, pätee myös sellaisiin, jotka on lahjoitettu ja annettu myötäjäisinä, samoin kuin niihin, jotka ovat sallineet antaa itsensä pantiksi.

340. Jos äiti ja hänen poikansa vaativat molemmat vapauttaan, näiden kahden tapaukset on yhdistettävä tai pojan tapausta on lykättävä, kunnes äidin tapaus on ratkaistu, kuten jumalallinen Hadrianus määräsi. Sillä kun äiti on nostanut kanteen yhden tuomarin ja hänen poikansa toisen tuomarin edessä, Augustus totesi, että ensin on selvitettävä äidin tilanne, ja sen jälkeen on kuultava pojan asia.

341. Sama, Ediktistä, kirja LI.

Kun vapauden vaatimista koskevan kanteen esivalmistelut on laillisesti suoritettu, se, joka on nostanut kanteen asemansa selvittämiseksi, katsotaan vapaaksi, eikä häneltä evätä kanteita sitä vastaan, joka väittää olevansa hänen omistajansa, riippumatta siitä, millaisia kanteita hän haluaa nostaa. Mutta entä jos kyseessä ovat kanteet, joiden oikeus on lakannut ajan kuluessa tai kuoleman vuoksi? Miksi hänelle ei annettaisi valtuuksia nostaa näitä kanteita vakuudeksi sen jälkeen, kun asia on tullut vireille?

342. Lisäksi Servius sanoo, että tapauksissa, joissa oikeus nostaa kanne lakkaa vuoden kuluttua, vuosi on laskettava siitä päivästä, jona vapauteen liittyvä asia on ratkaistu.

343. Jos kuitenkin katsotaan, että on toivottavaa nostaa kanne muita vastaan, ei ole tarpeen odottaa, että ensimmäinen asia on ratkaistu, jottei sillä välin löydy keinoja estää näitä kanteita ottamalla mukaan joku, joka kiistää väitetyn orjan oikeuden vapauteen. Samoin kanne voidaan laillisesti nostaa tai jättää nostamatta sen mukaan, mikä on päätös asiassa, joka koskee kyseisen osapuolen vapautta.

344. Jos väitetty omistaja nostaisi kanteen, herää kysymys, onko vastaaja velvollinen liittymään asiaan. Useat viranomaiset katsovat, että jos hän nostaa kanteen in personam, hänen on otettava vastuu asian puolustamisesta, mutta tuomion antamista on lykättävä, kunnes hänen vapauttaan koskeva kysymys on ratkaistu; ei myöskään pidä katsoa, että hänen pyrkimykselleen saada vapautensa aiheutuu haittaa tai että hän pysyy vapaana isäntänsä suostumuksella. Sillä sen jälkeen, kun hänen vapautensa vahvistamiseksi nostettu kanne on ratkaistu, hänen katsotaan sillä välin olevan vapaa; ja koska hän itse voi nostaa kanteen, niin myös häntä vastaan voidaan nostaa kanne; mutta se riippuu lopputuloksesta, sillä tuomio on joko pätevä, jos se on hänen hyväkseen, tai se on mitätön, jos se on hänen vapautensa kannalta kielteinen.

345. Jos vapauttaan vaativaa syytetään varkaudesta tai jonkun tekemästä oikeudettomasta vahingosta, Mela sanoo, että hänen on välissä annettava vakuus siitä, että hän on läsnä, kun päätös annetaan, jotta sen, jonka vapaus on epävarma, tila ei tulisi

paremmaksi kuin sen, jonka vapaus on varma; mutta tuomiota on lykättävä, jotta ei tehtäisi mitään vääryyttä vapautta vastaan. Samoin kun varkauskanne nostetaan orjaksi väitetyn miehen omistajaa vastaan ja hänet haastetaan myöhemmin oikeuteen sen nimissä, joka vaatii hänen vapauttaan, asian ratkaisemista on lykättävä; jos jälkimmäisen todetaan olevan vapaa, asia häntä vastaan voidaan siirtää, ja jos tuomio on epäedullinen, kanteen sen täytäntöönpanemiseksi voidaan nostaa häntä vastaan.

346. Gaius, Urbaanipreettorin antamasta ediktistä: Otsikko, Vapauteen liittyvät kanteet.

Jos optio on testamentattu jollekin, joka vaatii oikeudessa vapauttaan, kaikki se, mitä on todettu perinnönjättämisestä, koskee myös optiota.

347. Joskus myönnetään oikeus nostaa toinen kanne vapauden saamiseksi; esimerkiksi silloin, kun asianosainen väittää hävinneensä ensimmäisen kanteen, koska hänen vapautensa riippui ehdosta, jota ei ollut aiemmin noudatettu.

348. Vaikka yleisesti sanotaankin, että sen jälkeen, kun vapautta koskeva asia on ratkaistu, henkilö, jonka olotila oli kiistanalainen, katsotaan vapaaksi; jos hän kuitenkin on todella orja, on varmaa, että hän kuitenkin hankkii isännälleen kaiken sen, mikä hänelle on toimitettu tai luvattu, aivan kuin hänen vapautensa osalta ei olisi ollut mitään epäselvyyttä. Näemme, että hänen omistusoikeudestaan ei ole kiistaa, koska hänen isäntänsä lakkaa omistamasta häntä sen jälkeen, kun asia on ratkaistu. Parempi mielipide on, että hän saa hallussapidon, vaikka hän ei ole tämän hallussa. Ja kun on jo sovittu, että saamme omistusoikeuden orjiin, vaikka he ovatkin karkureita, miksi ihmetellä, että saamme omistusoikeuden myös sellaiseen, jonka oikeuden vapauteen me kiellämme?

349. Sama, Maakuntaediktistä, XX kirja.

Jos joku vaatii vapaana olevaa henkilöä orjaiseen ja nostaa kanteen vain siksi, että hänellä olisi oikeus turvautua hädän varalta, häntä ei voida haastaa vahingonkorvauskanteella.

350. Ulpianus, Konsulin velvollisuuksista, kirja II.

Jumalalliset veljet totesivat Proculukselle ja Munatiukselle osoitetussa rescriptuksessa seuraavaa: "Koska Romulus, jonka tila on kiistanalainen, on lähellä murrosikää ja koska hänen äitinsä Varia Hadon pyynnöstä ja hänen holhoojansa Varius Hermesin suostumuksella asian ratkaisemista lykättiin siihen asti, kunnes lapsi saavuttaisi murrosikänsä, jätetään teidän harkintanne varaan päättää, mikä on alaikäisen kannalta edullista, ottaen huomioon asianosaisten asema."

351. Jos se, joka on esittänyt kysymyksen toisen henkilön tilasta, ei saavu oikeudenkäyntiin, se, joka vaatii hänen vapauttaan, on samassa asemassa kuin hän oli ennen kuin riita syntyi siihen viitaten. Hän hyötyy kuitenkin siinä määrin, että se, joka kiisti hänen asemansa, häviää asiansa. Tämä seikka ei kuitenkaan tee hänestä vapaata, joka ei sitä ennen ollut, sillä se, että vastapuoli ei saavu paikalle, ei anna oikeutta vapauteen. Katson, että tuomarit toimivat laillisesti ja säännönmukaisesti, jos he noudattavat säännönmukaista järjestystä; niin että jos se osapuoli, joka väittää miestä orjaksi, ei saavu paikalle, hänen vastustajansa saavat valita, jatketaanko asian käsittelyä vai käsitelläänkö se ja annetaanko se ratkaistavaksi. Jos tuomarit käsittelevät asian, heidän on päätettävä, että asianosainen ei näytä olevan niin ja näin orja. Tämä päätös ei hyödytä kohtuuttomasti ketään, koska henkilön, jonka omaisuus on riidanalainen, ei todeta olevan vapaasyntyinen, vaan ainoastaan todetaan, ettei hän ole orja. Jos orjuudessa oleva henkilö kuitenkin vaatii vapauttaan, tuomareiden on parempi jatkaa asian käsittelyä, jotta vältettäisiin päätöksen tekeminen siitä, että kyseinen henkilö näyttää syntyneen vapaana, kun vastapuolta ei ole, ellei ole hyvää syytä katsoa, että on selvää, että tuomio on annettava vapauden hyväksi; kuten myös Hadrianuksen reskriptiossa todetaan.

352. Jos vapauttaan vaativa ei kuitenkaan saavu paikalle ja hänen vastapuolensa on läsnä, on parempi jatkaa asian käsittelyä ja antaa tuomio. Jos vastapuoli esittää riittävät todisteet, tuomarin on tehtävä päätös vapautta vastaan. Voi kuitenkin käydä niin, että poissaoleva asianosainen menestyy, sillä päätös voidaan antaa vapauden hyväksi.

353. Pomponius, On Quintus Mucius, kirja XII.

Orjan ei katsota olevan vapaa isäntänsä suostumuksella, jos tämä ei tiedä, että hän kuuluu hänelle. Tämä on täysin totta, sillä orja on tällaisissa olosuhteissa vapaudessa vain silloin, kun hän saa vapauden haltuunsa isäntänsä suostumuksella.

354. Arrius Menander, Sotilasasioista, kirja V.

Jos joku panee vireille menettelyn saadakseen vapautensa ja värväytyy armeijaan ennen päätöksen tekemistä, hänen on katsottava olevan samassa asemassa kuin muutkin orjat, eikä häntä vapauteta siitä syystä, että häntä joissakin suhteissa pidetään vapaana. Ja vaikka hän on saattanut vaikuttaa vapaalta, hänet voidaan häpeällisesti kotiuttaa, toisin sanoen erottaa armeijasta, ja ajaa pois leiristä kuten se, joka vaatii vapautta ollessaan orjuudessa tai joka oli vapaa petoksen kautta. Mutta jokainen, jota on valheellisesti ja ilkeästi väitetty orjaksi, on pidettävä palveluksessa.

355. Jos joku, joka on oikeudellisesti julistettu vapaaksi, värväytyy armeijaan ja päätös kumotaan viiden vuoden kuluessa, hänet on palautettava uudelle isännälleen.

356. Julianus, On Minicius, kirja V.

Jos kaksi henkilöä erikseen vaatii yhtä miestä orjaksi ja kumpikin heistä väittää omistavansa hänestä puolet, ja yhden tuomion mukaan hänet julistetaan "vapaaksi ja toisen tuomion mukaan orjaksi, on sopivinta, että tuomarit pakotetaan sopimaan asiasta. Jos näin ei voida tehdä, Sabinus toteaa, että on katsottu, että sen osapuolen, joka on voittanut asian, on otettava mies orjaksi. Cassius (samoin kuin minä itse) yhtyy tähän mielipiteeseen, ja todellakin on naurettavaa, että miestä pidetään puoliksi orjana ja että häntä myös suojellaan nauttimasta puoliksi vapaudestaan. On kuitenkin kätevää päättää, että hän oli vapaa vapaudelle myönnetyn suosion vuoksi, ja velvoittaa hänet maksamaan asian voittaneelle puolelle puolet hänen arvostaan, jonka luotettava kansalainen on arvioinut.

357. Ulpianus, Opinions, kirja I.

Poikaa, joka esiintyy isänsä perillisenä, kielletään vaatimasta orjaksi sellaista, jonka isä oli vapauttanut orjuudesta.

358. Paulus, Säännöt, kirja VI.

Senaatin asetuksella säädettiin niiden omaisuudesta, jotka orjina tai vapautettuina ovat saaneet vapaaksi syntyneiden henkilöiden aseman. Niiden osalta, jotka olivat aiemmin orjuuden tilassa, se sallii heidän ottaa mukaansa vain sen, mitä he kuljettivat väitettyjen isäntiensä taloihin, ja niiden osalta, jotka vapauttamisensa jälkeen halusivat saada takaisin alkuperäiset oikeutensa. Tämäkin myönnettiin, nimittäin, että he voivat ottaa mukaansa kaiken sen, mitä he olivat hankkineet vapautumisensa jälkeen (mutta eivät mitään, mitä he olivat saaneet vapauteen päästäneen henkilön välityksellä), ja että heidän oli jätettävä kaikki muu omaisuus sille, jonka talosta he lähtivät.

359. Sama, vapauteen liittyvät toimet.

Se, joka tietoisesti ostaa vapaan miehen, vaikka tämä antaisi luvan myydä itsensä, ei kuitenkaan voi vastustaa häntä, jos hän vaatii vapauttaan. Jos hän kuitenkin myy miehen toiselle henkilölle, joka ei tiennyt asiasta, oletettu orja ei saa vaatia vapauttaan.

360. Ulpianus, Pandects.

Keisari Antoninus päätti, että kenenkään ei sallita vaatia vapauttaan, ellei hän ole sitä ennen antanut selvitystä hallinnosta, jota hän oli hoitanut orjuudessa ollessaan.

361. Papinianus, Opinions, kirja IX.

On päätetty, että orjat, jotka oli tarkoitettu Titian rakentamaan aiotun temppelin hoitoon ja joita ei ollut vapautettu, kuuluivat hänen perilliselleen.

362. Sama, Opinions, kirja XII.

Isäntää, joka on voittanut asian ja haluaa ottaa orjansa pois, ei voida pakottaa hyväksymään arvioitua arvoa orjan sijasta.

363. Callistratus, Kysymyksiä, kirja II.

Yksityinen sopimus ei voi tehdä kenestäkään toisen orjaa tai vapauttajaa.

364. Paulus, Opinions, kirja XV.

Paulus esitti mielipiteenään, että jos (kuten sanotaan) sen jälkeen, kun kauppa on tehty ehdoilla, ostaja on vapaaehtoisesti lähettänyt kirjeen, jossa hän ilmoittaa, että hän tietyn ajan kuluttua vapauttaa ostamansa orjan, tällä kirjeellä ei ole minkäänlaista viittausta jumalallisen Marcuksen perustuslakiin.

365. Lisäksi hän esitti näkemyksensä, että jumalallisen Marcuksen perustuslakia sovellettiin sellaisten orjien tapauksiin, jotka myytiin sillä ehdolla, että heidät vapautettaisiin tietyn ajan kuluttua; ja että naispuolinen orja, josta hänen isäntänsä oli vastaanottanut rahaa hänen vapauttamistaan varten, oli oikeutettu samaan vapauden suosioon, koska hänellä olisi myös valtaa häneen vapaana naisena.

366. Heräsi kysymys, voiko ostaja laillisesti myöntää orjalleen vapauden, jos hänen kauppahintaansa ei ollut vielä maksettu. Paulus vastasi, että jos myyjä oli luovuttanut orjan ostajalle ja saanut vakuuden hinnastaan, orja kuului ostajalle, vaikka rahaa ei olisikaan maksettu.

367. Gaius Seius myi orjansa Stichuksen sillä ehdolla, että Titius antaisi Stichukselle vapauden kolmen vuoden kuluttua, jos tämä palvelisi häntä jatkuvasti tuona aikana. Stichus pakeni ennen kuin kolme vuotta oli kulunut, ja palasi pian Titiuksen kuoleman jälkeen. Kysyn, eikö Stichus olisi estynyt saamasta vapauttaan kaupan ehtojen mukaisesti, jos hän olisi paennut ennen kolmen vuoden määräaikaan? Paulus katsoi, että esitettyjen tosiseikkojen perusteella Stichus oli vapautettava ja että hänellä oli oikeus vapauteen säädetyn määräajan jälkeen.

368. Sama, Mielipiteet, kirja V.

Häntä, jonka ei tarvitse esittää todisteita vapaasta syntymästään, tulisi kuulla, jos hän itse vapaaehtoisesti haluaa ne esittää.

369. Maistraatit, jotka ovat saaneet tietoonsa vapaata syntymää koskevia asioita, voivat määrätä rangaistuksia maanpakoon asti jokaiselle, joka hätiköidysti ja pahantahtoisesti panee asian vireille.

370. Holhoojat tai edunvalvojat eivät voi esittää kysymyksiä niiden holhottavien tilasta, joiden holhousta ja omaisuutta he ovat hallinnoineet.

371. Aviomiestä ei kielletä esittämästä kysymystä vaimonsa tai vapautetun naisensa tilasta.

372. Hermogenianus, Epitomes of Law, kirja V.

Jos kaksikymmenvuotias alaikäinen sallii itsensä myydä sopimuksen nojalla, jonka mukaan hän jakaa kauppahintansa, hän ei voi vapautumisensa jälkeen vaatia, että hänet julistetaan vapaaksi.

373. Paulus, Articles Referring to Actions for Freedom.

Jos on epäilystä vapautensa vaatimista vaativan henkilön tilasta, häntä on ensin kuultava, jos hän haluaa todistaa, että hänellä itsellään on vapaus.

374. Tuomarin, joka on toimivaltainen käsittelemään tapauksia, joissa on kyse vapaudesta, olisi myös otettava huomioon omaisuus, joka on varastettu, tai vakava vahinko, johon kantaja on syyllistynyt. Voi nimittäin käydä niin, että luottaessaan siihen, että hän saa vapautensa, hän on uskaltanut varastamaan tai pilaamaan tai tuhlaamaan omaisuutta, joka kuuluu niille, joita hän palveli orjana.

375. Labeo, Viimeiset teokset, kirja IV.

Jos orja, jonka olet ostanut, vaatii vapauttaan, ja tuomari tekee epäoikeudenmukaisen päätöksen hänen hyväkseen, ja kyseisen orjan isäntä tekee sinut perilliseksi sen jälkeen, kun asia on ratkaistu sinua vastaan, tai jos orjasta tulee muulla tavoin sinun omaasi, voit jälleen vaatia häntä omaksi, eikä sinua vastaan voida vedota oikeusvoimaa koskevaan sääntöön. Javolenus sanoo, että tämä mielipide on oikea.

376. Pomponius, Senaatin säädökset, kirja III.

Keisari Hadrianus julkaisi reskriptin, joka koski niitä, jotka olivat varastaneet niiden henkilöiden omaisuutta, joita he olivat palvelleet orjina, ja vaatineet sen jälkeen heidän vapauttamistaan, ja jonka sanat ovat seuraavat: "Koska ei ole oikeutettua,

että orja vapauttaan odottaessaan ottaa isäntänsä omaisuutta, joka kuuluu hänen isäntänsä omaisuuteen, kun vapaus on määrä myöntää hänelle luottamuksen perusteella, ei ole tarpeen etsiä mitään syytä viivyttää hänen vapautensa myöntämistä." Näin ollen olisi ensinnäkin nimettävä välimies, jonka läsnä ollessa olisi määriteltävä, mitä voidaan säilyttää perilliselle, ennen kuin hänet voidaan pakottaa vapauttamaan orja.

377. Venuleius, Actions, kirja VII.

Vaikka aiemmin oli epäselvää, voiko vain orja vai vapautettu mies saada suojelijaltaan velvoitteen vannoa noudattamaan ehtoja, jotka hänelle asetettiin vapauden vastineeksi, on kuitenkin parempi katsoa, ettei häntä voida sitoa enempää kuin vapaata miestä. Siksi on tapana vaatia tätä valaa orjilta, jotta heitä voidaan rajoittaa uskonnon avulla ja vaatia vannomaan uudelleen, kun heistä tulee omia isäntiään; edellyttäen, että he vannovat valan tai antavat lupauksen juuri silloin, kun heidät vapautetaan vapaudesta.

378. Lisäksi on laillista mainita vaimon nimi, kun kyseessä on lahjoitus, lahja tai päivittäinen työ, jonka manumetoidun orjan on annettava tai suoritettava.

379. Prätoriaalinen kanne suoritettavan työn perusteella olisi myönnettävä sellaista vastaan, joka ennen murrosikää vannoi valan, toisin sanoen jos hän oli siihen oikeudellisesti kykenevä; sillä alle murrosikäinen poika voi suorittaa palveluja, jos hän on joko nimismies tai näyttelijä.

Tit. 13. Niistä, jotka eivät saa vaatia vapauttaan.

380. Ulpianus, Prokonsulin velvollisuuksista, I kirja.

Ne, jotka ovat yli kaksikymmentä vuotta vanhoja, eivät saa vaatia vapauttaan, jos heidän käteensä joutuu osa siitä hinnasta, jolla heidät on myyty. Jos joku on jostain muusta syystä antanut myydä itsensä, vaikka hän olisikin yli kaksikymmenvuotias, hän voi vaatia vapauttaan.

381. Alle kaksikymmenvuotiaalta alaikäiseltä ei saa edellä mainitusta syystä evätä oikeutta vaatia vapauttaan, paitsi jos hän on jäänyt orjuuteen sen jälkeen, kun hän on täyttänyt kaksikymmentä vuotta; sillä silloin, jos hän on ollut osallisena hinnasta, on sanottava, että oikeus vaatia vapauttaan evätään häneltä.

382. Marcellus, Digest, kirja XXIV.

Eräs mies kiristi Titiukselta orjan väkivallalla ja ohjasi hänet vapaaksi tahdostaan. Orjasta ei tule vapaata, vaikka testamentin tekijä kuolisi maksukykyisenä; sillä muuten Titius joutuu petetyksi, koska hän voi nostaa kanteen vainajan perillistä vastaan sillä perusteella, että vapauden määrääminen oli mitätön; mutta jos orja saisi vapautensa, Titius ei ole oikeutettu kanteeseen, koska perillisen ei katsota saaneen mitään vainajan petoksella.

383. Pomponius, Kirjeitä ja erilaisia kohtia, kirja XI.

Lupa vaatia vapauttaan evätään niiltä, jotka ovat antaneet myydä itsensä. Kysyn, koskevatko nämä senaatin määräykset myös lapsia, jotka ovat syntyneet naisista, jotka ovat joutuneet myydyksi. Ei ole epäilystäkään siitä, etteikö yli kaksikymmenvuotiaalta naiselta, joka on joutunut myydyksi, evätä lupaa vaatia vapauttaan. Sitä ei myöskään pitäisi myöntää niille lapsille, jotka ovat syntyneet hänelle hänen orjuutensa aikana.

384. Paulus, Kysymyksiä, kirja XII.

"Licinnius Rufinus, Julius Paulukselle: Orja, jolla oli oikeus vapauteen luottamusehtojen nojalla, salli itsensä myydä täytettyään kaksikymmentä vuotta. Kysyn, kielletäänkö häntä vaatimasta vapauttaan." Esimerkki vapaasta miehestä aiheuttaa minulle vaikeuksia; sillä jos orja olisi sallinut itsensä myydä sen jälkeen, kun hän oli saanut vapautensa, häneltä evättäisiin lupa vaatia sitä; eikä hänen pitäisi myöskään ymmärtää olevan paremmassa asemassa, kun hän orjuudessa ollessaan salli itsensä myydä, kuin jos hän olisi tehnyt niin saatuaan vapautensa. Toisaalta syntyy kuitenkin vaikeus, koska kyseisessä tapauksessa myynti on pätevä ja mies voidaan myydä, mutta vapaan miehen tapauksessa myynti on mitätön, eikä mitään myytävää ole. Siksi pyydän, että annatte minulle mahdollisimman täydelliset tiedot tästä asiasta. Vastaus oli, että sekä orjan että vapaan miehen myynnistä voidaan tehdä sopimus ja että voidaan tehdä hädän estävä sopimus. Tässä tapauksessa emme nimittäin tarkoita ketään, joka tietoisesti ostaa vapaan miehen, sillä oikeutta vaatia hänen vapauttaan ei evätä häneltä ostajan vastaisesti. Hänet, joka on vielä orja, voidaan kuitenkin myydä jopa vastoin hänen omaa suostumustaan, vaikka hän toimii vilpillisesti salatessaan tilansa, sillä hänen vallassaan on välittömästi saada vapautensa, mutta häntä ei voida syyttää siitä, että hänellä ei vielä ole oikeutta vapauteen. Oletetaan, että orja, jonka on määrä olla vapaa ehdollisesti, sallii itsensä myydä; kukaan ei sano, ettei hänellä olisi oikeutta vaatia vapauttaan, jos ehto, joka ei ole hänen vallassaan, täytyisi; ja itse asiassa luulen, että sama sääntö pätee, jos hänen vallassaan olisi sen täyttäminen. Ehdotetussa tapauksessa on parempi olla sitä

mieltä, että hän ei saisi vaatia vapauttaan, jos hän olisi voinut vaatia sitä ja olisi mieluummin antanut myydä itsensä, koska hän ei ole luottamustoimivaltaa käyttävän preettorin avun arvoinen.

Tit. 14. Kun joku on päätetty vapaaksi syntyneeksi.

385. Marcellus, Digest, kirja VII.

Jos jonkun henkilön vapautettu henkilö julistetaan vapaaksi toisen henkilön nostaman kanteen seurauksena, hänen suojelijansa voi nostaa saman kanteen häntä vastaan ilman, että vanhentumiseen perustuva poikkeus estää sen.

386. Saturninus, Prokonsulin velvollisuuksista, I kirja.

Jumalallinen Hadrianus päätti, että jokaiselta täysi-ikäiseltä, joka salli itsensä myydä, jotta hän saisi osan kauppahinnasta, oli kiellettävä kanteen nostaminen vapautensa saamiseksi; mutta hän saattoi tehdä niin tietyin edellytyksin, jos hän palautti osuutensa maksetusta kauppahinnasta.

387. Niitä, jotka ovat vapautettuja ja vaativat vapautta syntymänsä perusteella, ei saa kuulla, kun viisi vuotta on kulunut heidän vapauttamisestaan.

388. Niiden, jotka viiden vuoden kuluttua siitä, kun viisi vuotta on kulunut, väittävät löytäneensä asiakirjoja, jotka vahvistavat heidän oikeutensa pitää itseään vapaana syntyneinä, on käännyttävä keisarin puoleen, joka tutkii heidän vaatimuksensa.

389. Pomponius, Senaatin säädökset, kirja V.

Seuraavilla sanoilla: "Heidän syntymänsä on tunnustettu", senaatin asetuksen on ymmärrettävä viittaavan vain niihin, jotka olisi katsottu vapaasyntyisiksi.

390. Lausekkeella "olisivat jättäneet" on ymmärrettävä, että kaikki, mitä nämä henkilöt ovat saaneet sen omaisuudesta, jonka toimesta heidät vapautettiin, on palautettava. Katsotaanpa, millä tavoin tämä on tulkittava, onko heidän palautettava se, mitä he ovat hankkineet herrojensa omaisuudesta, tai se, mitä he ovat anastaneet heiltä heidän tietämättään, vai sisältyykö tähän myös se omaisuus, jonka ovat myöntäneet ja lahjoittaneet ne henkilöt, jotka ovat manumetoinneet heidät. Jälkimmäinen on parempi mielipide.

391. Papinianus, Kysymyksiä, kirja XXII.

Reskriptiossa, jossa kielletään vaatimasta syntymävapautta konsuleilta tai maakuntien kuvernööreiltä sen jälkeen, kun viisi vuotta on kulunut manumission tekemisestä, ei oteta pois mitään tapauksia tai henkilöitä.

392. Sama, Opinions, kirja X.

annoin mielipiteekseni, että suojelija ei saisi vanhentua viiden vuoden kuluttua vapauden puolesta annetun tuomion antamisesta, kun hän ei tiedä, että tällainen tuomio on annettu.

393. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXXVIII.

Aina kun syntyy riita siitä, onko joku vapautettu, tai kun häneltä vaaditaan palveluja tai häneltä vaaditaan kuuliaisuutta, tai kun on tarkoitus nostaa kunnianloukkaukseen viittaava kanne tai kun hänet, joka väittää olevansa suojelija, kutsutaan oikeuteen tai kun oikeudenkäynti aloitetaan ilman pätevää syytä, syntyy prejudikaattikanne. Sama prejudikaattikanne voidaan nostaa myös silloin, kun henkilö tunnustaa olevansa vapautettu, mutta kiistää, että Gaius Seius on vapauttanut hänet. Se myönnetään myös silloin, kun jompikumpi asianosainen sitä pyytää, mutta sen, joka esiintyy suojelijana, on aina oltava kantajan puolella, sillä hänen on todistettava, että kyseinen henkilö on hänen vapautettu miehensä, ja jos hän ei tee niin, hän häviää asian.

Tit. 15. Kuolleiden henkilöiden asemaa ei saa kyseenalaistaa sen jälkeen, kun viisi vuotta on kulunut heidän kuolemastaan.

394. Marcianus, Tietolähteistä.

Yksityishenkilöiden tai valtiovarainministeriön ei ole laillista esittää mitään kysymystä kuolleiden henkilöiden siviilioikeudellisesta tilasta sen jälkeen, kun heidän kuolemastaan on kulunut viisi vuotta.

395. Viiden vuoden kuluessa kuolleen henkilön siviilisäätyä ei myöskään voida tarkastella uudelleen, jos näin tehdessä vahingoitetaan yli viisi vuotta aikaisemmin kuolleen henkilön asemaa.

396. Myöskään elossa olevan miehen asemaa ei voida kyseenalaistaa, jos tällä tavoin vahingoitetaan yli viisi vuotta aikaisemmin kuolleen miehen asemaa. Tämän asian ratkaisi jumalallinen Hadrianus.

397. Joskus ei kuitenkaan ole sallittua esittää kysymystä vainajan tilaan viitaten viiden vuoden kuluessa hänen kuolemastaan. Jumalallisen Marcuksen reskriptiossa säädetään nimittäin, että jos joku on oikeudellisesti julistettu vapaaksi syntyneeksi, voidaan sallia, että vapaaksi syntyneeksi julistetun henkilön elinaikana, mutta ei hänen kuolemansa jälkeen, tehty päätös voidaan tarkistaa. Tämä pitää paikkansa siinä määrin, että vaikka asian uudelleenkäsitely olisi aloitettu, se lakkaa kuoleman myötä; kuten samassa rescriptissä todetaan.

398. Jos joku tarkastaa tämänkaltaisen päätöksen uudelleen alentaakseen henkilön alempiarvoiseen asemaan, sitä on vastustettava sen mukaan, mitä olen jo todennut. Mutta entä jos tarkoituksena on parantaa hänen asemaansa, kuten esimerkiksi julistaa hänet orjan sijasta vapaaksi mieheksi; miksi tämä ei olisi sallittua? Miten on meneteltävä, jos hänen sanotaan olevan orja, joka on syntynyt yli viisi vuotta sitten kuolleesta naispuolisesta orjasta? Miksi hänen ei pitäisi todistaa, että hän oli vapaa, sillä jo tämäkin puhuu vainajan puolesta? Marcellus totesi Prokonsulin velvollisuuksien viidennessä kirjassa, että näin olisi tehtävä. Myös minä omaksuin saman mielipiteen audienssissa.

399. Papinianus, Opinions, XIV kirja.

On vakiintunut käytäntö, että asian uudelleenkäsitelyssä ei saa esittää lasten vapauteen liittyviä kysymyksiä, jotka voivat koskea heidän äitinsä tai isänsä mainetta, sen jälkeen kun nämä ovat olleet kuolleet yli viisi vuotta.

400. Tämänkaltaisessa asiassa, joka ansaitsee julkisen valvonnan, olisi myönnettävä helpotuksia palautuskanteen nostaneille alaikäisille, jos heillä ei ole ollut edunvalvojaa, joka olisi toiminut heidän puolestaan viiden vuoden aikana, joka on kulunut.

401. Tähän viiden vuoden vanhentumisaikaan, joka suojaa kuolleiden henkilöiden asemaa, ei vaikuta kanteen nostaminen ennen kuolemaa, jos voidaan osoittaa, että oikeus nostaa mainittu kanne on lakannut sen pitkäaikaisen vaikenemisen vuoksi, joka alun perin nosti kanteen ja sitten luopui siitä.

402. Hermogenianus, Epitomes of Law, kirja VI.

Yli viisi vuotta sitten kuolleen henkilön tilaa pidetään kunniakkaampana kuin hänen kuolinhetkellään, eikä kukaan ole esteenä vaatimasta tätä hänen puolestaan. Näin ollen, vaikka hän olisi kuollut orjuudessa, hänen voidaan osoittaa olleen vapaa kuollessaan, vaikka viisi vuotta olisi kulunut.

403. Callistratus, Valtiovarainhoidon oikeuksista.

Jumalallinen Nerva oli ensimmäinen kaikista, joka kielsi ediktillä, että kenenkään olotilaa voitaisiin kyseenalaistaa viiden vuoden kuluttua hänen kuolemastaan.

404. Jumalallinen Claudius totesi myös Claudiukselle osoitetussa rescriptissä, että jos esitetyn rahallisen kysymyksen vuoksi näyttää aiheutuvan haittaa vainajan asemalle, tutkimukset on lopetettava.

Tit. 16. Salaisen yhteistyön havaitsemisesta.

405. Gaius, Urbaanipreettorin ediktiosta, Title: Actions Relating to Freedom.

Estääkseen sitä, että tiettyjen isäntien liiallinen lempeys orjiaan kohtaan saastuttaisi valtion korkeimman järjestyksen sallimalla orjiensa vaatia oikeutta vapaaseen syntymään ja tulla oikeudellisesti julistetuksi vapaiksi, säädettiin Domitianuksen aikana senaatin asetus, jossa säädettiin, että: "Jos joku voi todistaa, että jokin teko johtui salaliitosta ja vapaaksi julistettu mies oli todellisuudessa orja, jälkimmäinen kuuluu sille, joka paljasti salaliiton."

406. Ulpianus, Konsulin velvollisuuksista, kirja II.

Keisari Marcus päätti, että salaliitto voitiin paljastaa viiden vuoden kuluessa päätöksestä, jolla henkilö julistettiin vapaaksi syntyneen etuoikeutetuksi.

407. Käsittääksemme viiden vuoden on oltava yhtäjaksoinen.

408. Jos on selvää, että jos salaliitosta syytetyn henkilön ikä tekee tarpeelliseksi, että tutkintaa lykätään murrosikään tai johonkin muuhun ajankohtaan, on katsottava, että viiden vuoden määräaika ei kulu.

409. Lisäksi katson, että viiden vuoden määräaika ei ole säädetty tutkimuksen päättämiseksi vaan sen aloittamiseksi. Asia on kuitenkin toisin sen osalta, joka vapautettuna orjana vaatii, että hänelle annetaan vapaana syntyneen henkilön oikeudet.

410. Jumalallisen Marcuksen reskriptiossa on säädetty, että myös muukalaisilla, joilla on oikeus esittää vaatimuksia toisten puolesta, on lupa paljastaa salaliitto.

411. Callistratus, Oikeudellisista tutkimuksista, kirja IV.

Jos joku, jolla ei ole laillista vastapuolta, julistetaan oikeudellisesti oikeutetuksi vapaasyntyisen henkilön oikeuksiin, päätös on vaikutukseton ja aivan kuin sitä ei olisi annettu. Näin määrätään keisarillisissa perustuslaeissa.

412. Ulpianus, Lex Julia et Papia, kirja I.

Jos vapaamielinen on salaliiton kautta julistettu oikeutetuksi vapaasyntyisen henkilön oikeuksiin ja salaliitto on todettu, häntä pidetään joiltakin osin vapaamielisenä. Sillä välin kuitenkin, ennen kuin salaliitto on paljastunut ja sen jälkeen, kun päätös hänen oikeuksistaan vapaasyntyisenä henkilönä on tehty, häntä pidetään vapaasyntyisenä.

413. Hermogenianus, Epitomes of Law, kirja V.

Vapaasti syntyneen henkilön oikeuteen viitaten annettu tuomio on sallittua tutkia uudelleen vain kerran salaisen sopimisen verukkeella.

414. Jos useat henkilöt esiintyvät samanaikaisesti salaliiton todistamiseksi, on, kun asianmukainen syy on osoitettu, tehtävä päätös sen jälkeen, kun on otettu huomioon kaikkien asianosaisten moraalit ja ikä, ja erityisesti on selvitettävä, kenellä heistä on suurin intressi salaliiton paljastamiseen.

Kirja XLI

1. Omaisuuden omistusoikeuden hankkimisesta.
2. Omistusoikeuden hankkimisesta tai menettämisestä.
3. Koskien vanhentumisen keskeytymistä ja käyttövaltuutusta.
4. Ostajan hankkimasta hallussapidosta.
5. Hallussapidosta perillisenä tai haltijana.
6. Luovutuksen perusteella tapahtuvasta hallussapidosta.
7. Hallussapito luopumisen perusteella.
8. Perinnön perusteella tapahtuvasta hallussapidosta.
9. Hallussapidosta myötäjäisten perusteella.
10. Omistusoikeuden perusteella tapahtuvasta hallussapidosta.

Tit. 1. Omistusoikeuden hankkimisesta.

1. Gaius, Päiväkirjat tai kultaiset asiat, kirja II.

Saamme omistusoikeuden tiettyyn omaisuuteen kansojen lain nojalla, jota kaikkialla noudatetaan ihmisten keskuudessa luonnollisen järjen sanelun mukaisesti; ja saamme omistusoikeuden muihin asioihin siviililain eli oman maamme lain nojalla. Ja koska kansojen laki on vanhempi, koska se on säädetty ihmiskunnan syntyajankohtana, on asianmukaista, että sitä tarkastellaan ensin.

(0) Siksi kaikki eläimet, jotka pyydystetään maalla, merellä tai ilmassa, eli luonnonvaraiset eläimet ja linnut sekä kalat, tulevat niiden omaisuudeksi, jotka ne pyydystävät.

23. Florentinus, Institutes, kirja VI.

Sama sääntö koskee niiden jälkeläisiä, jotka syntyvät niiden ollessa hallussamme.

23. Gaius, Päivä- tai kultaiset asiat, kirja II.

Sillä se, mikä ei kuulu kenellekään luonnonlain mukaan, tulee sen omaisuudeksi, joka sen ensin hankkii.

(1) Luonnonvaraisten eläinten ja lintujen osalta ei myöskään ole merkitystä sillä, saako joku ne omalta vai toisen maalta; mutta on selvää, että jos joku menee toisen maalle metsästystä tai riistan ottamista varten, omistaja voi laillisesti kieltää häntä tekemästä niin, jos omistaja on tietoinen hänen aikeistaan.

(2) Kun olemme kerran hankkineet jonkun näistä eläimistä, niiden katsotaan kuuluvan meille niin kauan kuin ne pysyvät hallussamme; sillä jos ne karkaavat hallussapidostamme ja saavat takaisin luonnollisen vapautensa, ne lakkaavat kuulumasta meille, ja niistä tulee jälleen sen omaisuutta, joka ottaa ne ensimmäisenä,

4. Florentinus, Institutes, kirja VI.

Paitsi jos ne ovat kesytettyinä tottuneet lähtemään ja palaamaan takaisin.

0. Gaius, Päiväkirjat tai kultaiset asiat, kirja II.

Villieläinten ymmärretään saavan takaisin luonnollisen vapautensa, kun silmämme eivät enää havaitse niitä; tai jos ne voidaan nähdä, kun niiden takaa-ajo on vaikeaa.

(65536) On kysytty, ymmärretäänkö villieläin, joka on haavoittunut niin, että se voidaan ottaa kiinni, välittömästi meidän omaisuudeksemme. Trebatius oli sitä mieltä, että se kuuluu heti meille, ja se kuuluu meille niin kauan kuin me jahtaamme sitä, mutta jos me lopetamme sen jahtaamisen, se ei ole enää meidän, vaan siitä tulee jälleen sen omaisuutta, joka ottaa sen ensimmäisenä kiinni. Jos siis joku toinen ottaa sen kiinni sillä aikaa, kun me jahtaamme sitä, tarkoituksenaan hyötyä sen saaliista, hänen katsotaan syyllistyneen varkauteen meitä vastaan. Monet viranomaiset eivät usko, että se kuuluu meille, ellemmme me sitä kaappaa, koska monet asiat voivat estää meitä tekemästä sitä. Tämä on parempi mielipide.

(65537) Myös mehiläisten luonne on villi. Jos ne siis asettuvat johonkin puustamme, niiden ei katsota kuuluvan meille ennen kuin olemme sulkeneet ne pesään, kuten ei myöskään lintujen, jotka ovat tehneet pesänsä puumme. Jos siis joku muu sulkee mehiläiset, hänestä tulee niiden omistaja.

(65538) Samoin jos mehiläiset tuottavat hunajaa, kuka tahansa voi ottaa sen haltuunsa syyllistymättä varkauteen. Mutta kuten olemme jo todenneet, jos joku tunkeutuu toisen maalle tällaisessa tarkoituksessa, omistaja voi laillisesti kieltää häntä tekemästä niin, jos tämä on tietoinen hänen aikeistaan.

(65539) Mehiläisparven, joka on lähtenyt pesästämmme, katsotaan kuuluvan meille niin kauan kuin se on näköetäisyydellä eikä sen jäljittäminen ole vaikeaa; muussa tapauksessa siitä tulee sen omaisuutta, joka ottaa sen ensimmäisenä haltuunsa.

(65540) Myös riikinkukkojen ja kyyhkyjen luonne on villi. Sillä ei myöskään ole merkitystä, onko niillä tapana lentää pois ja palata takaisin; sillä mehiläiset, joiden luonne on päätetty villiintyneeksi, tekevät samoin. Joillakin henkilöillä on hirviä, jotka ovat niin kesyjä, että ne menevät metsään ja palaavat takaisin, eikä kukaan kiellä niiden luonteen olevan villi. Lisäksi sellaisten eläinten osalta, joilla on tapana lähteä ja palata, on hyväksytty seuraava sääntö: "Niiden katsotaan kuuluvan meille niin kauan kuin niillä on aikomus palata, mutta jos niillä lakkaa tämä aikomus, ne eivät enää ole meidän, vaan siirtyvät ensimmäisen haltijan omaisuudeksi." Tämä sääntö on myös voimassa. Heidän katsotaan lakanneen olemasta aikomus palata, jos he ovat menettäneet tottumuksensa palata.

(65541) Kanojen ja hanhien luonne ei ole villi, sillä tunnetusti on olemassa villejä kanoja ja villejä hanhia. Jos siis hanheni tai kanani jostain syystä pelästyttyään lentävät niin kauas, etten tiedä, missä ne ovat, ne jäävät kuitenkin minun omistukseeni, ja se, joka vie ne tarkoituksenaan hyötyä siitä, katsotaan syyllistyneen varkauteen.

(65542) Samoin kaikki viholliselta otettu tulee kansojen lain mukaan välittömästi sen omistukseen, joka sen ottaa.

65536. Florentinus, Institutes, kirja VI.

Samoin niiden eläinten lisääntyminen, joiden omistajia me olemme, kuuluu meille saman lain mukaan.

(65536) Gaius, Diurnal eli Kulaiset asiat, kirja II.

Tämä on siinä määrin totta, että jopa vapaista ihmisistä tulee vihollisen orjia; mutta silti, jos he pakenevat vihollisen vallasta, he saavat entisen vapautensa takaisin.

65536. Lisäksi kaikki se, mitä joki lisää maahamme alluviumina, kuuluu meille kansojen lain mukaan. Sen katsotaan kuitenkin olevan alluviumia, jota lisätään vähitellen, niin että emme voi havaita, kuinka paljon sitä lisätään kullakin hetkellä.

65537. Mutta jos virran voima vie osan maastasi pois sinulta ja tuo sen minun maalleni, on selvää, että se pysyy jatkossakin sinun maasi. Jos se kuitenkin jää minun maalleni pitkäksi aikaa niin, että sen mukanaan tuomat puut juurtuvat minun maaperääni, sen katsotaan siitä lähtien olevan osa minun maatani.

65538. Jos mereen syntyy saari (mitä tapahtuu harvoin), siitä tulee sen ensimmäisen haltijan omaisuutta, sillä sen ei katsota kuuluvan kenellekään. Kun jokeen muodostuu saari (mitä tapahtuu hyvin usein) ja se on keskellä jokea, siitä tulee niiden yhteistä omaisuutta, joilla on maata lähellä rantoja molemmilla puolilla jokea, suhteessa kunkin rantojen varrella olevan maan laajuuteen. Jos saari on lähempänä toista rantaa kuin toista, se kuuluu vain niille, joilla on maata rannan varrella tällä puolella puroa.

65539. Jos joki tulvii toisella puolella ja alkaa virrata uudessa uomassa, ja sen jälkeen uusi uoma kääntyy takaisin vanhaan uomaan, kahden uoman väliin jäävä ja saareksi muodostuva pelto jää sen omistukseen, jolle se aiemmin kuului.

65540. Jos puro kuitenkin, hylättyään luonnollisen uomansa, alkaa virrata toisaalla, entinen uoma kuuluu niille, joilla on maata rannan varrella, siinä sijaitsevan maa-alueen laajuuden suhteessa, ja uusi uoma tulee saman lain alaiseksi kuin itse joki, eli siitä tulee kansojen lain mukaan julkinen. Mutta jos joki tietyn ajan kuluttua palaa entiseen uomaansa, uusi uoma kuuluu jälleen niille, jotka omistavat ranta-alueen maata. Jos uusi uoma vie koko maan, vaikka joki olisi palannut entiseen uomaansa, se, jolle maa kuului, ei voi tarkkaan ottaen vaatia mitään oikeutta virran uomaan, koska maa, joka aiemmin kuului hänelle, on lakannut olemasta hänen omaisuuttaan, koska se on menettänyt alkuperäisen muotonsa; ja koska hänellä ei ole viereistä maata, hänellä ei voi naapurisuuden perusteella olla oikeutta mihinkään osaan hylätystä uomasta. Tämän säännön tiukka noudattaminen olisi kuitenkin vaikeaa.

65541. Sääntö on erilainen silloin, kun jonkun pelto on kokonaan veden peitossa, sillä tulviminen ei muuta maan muotoa; ja on selvää, että kun vesi laskee, maa kuuluu sille, joka sen aiemmin omisti.

65542. Kun joku valmistaa esineen omissa nimissään toiselle kuuluvista materiaaleista, Nerva ja Proculus ovat sitä mieltä, että sen omistusoikeus kuuluu sille, joka sen valmisti, siitä syystä, että se, mitä on valmistettu, ei aiemmin kuulunut kenellekään. Sabinus ja Cassius ajattelevat, että luonnollisen järjen mukaisesti se, joka omistaa materiaalit, on myös sen omistaja, mikä niistä on valmistettu, koska mitään esinettä ei voi valmistaa ilman materiaaleja; kuten esimerkiksi jos minä valmistaisin maljakon teidän kullastanne, hopeastanne tai messingistä; tai laivan, kaapin tai penkin, joka on leikattu teidän laudoistanne, tai vaatteen teidän kankaistanne, tai mettä teidän viinistä ja hunajastanne, tai kipsin tai silmämeikin teidän lääkkeistänne, tai viinin teidän viinirypäleistänne tai viljastanne, tai öljyn teidän oliiveistanne. On kuitenkin olemassa maltillinen mielipide, jonka mukaan, jos esine voidaan palauttaa alkuperäiseen muotoonsa ja materiaaliinsa, on totta, mitä Sabinus ja Cassius väittävät, mutta jos näin ei voida tehdä, on hyväksyttävä Nerven ja Proculusen mielipide; esimerkiksi kun kulta-, hopea- tai kuparimalja voidaan sulattaa ja palauttaa alkuperäiseen karkeaan metallimassaansa, mutta viiniä, öljyä tai viljaa ei voida palauttaa viinirypäleiksi, oliiveiksi ja tähkiksi, joista ne on saatu; eikä mettä voida palauttaa hunajaksi ja viiniksi, joista se on koostunut, eikä laastaria tai silmänhuuhtelua voida palauttaa lääkkeiksi, joista se on koostettu. Minusta näyttää kuitenkin siltä, että eräät viranomaiset ovat aivan oikein katsoneet, ettei tässä asiassa ole mitään epäilystä, kun vehnä on saatu toisten tähkistä, joille ne kuuluivat, "sitä syystä, että vilja säilyttää tähkät täydellisessä muodossaan, ja se, joka sen pui, ei valmista uutta tuotetta, vaan ottaa vain irti sen, mikä on jo olemassa." Tämä johtuu siitä, että vehnä ei ole enää olemassa.

65543. Jos kaksi omistajaa sopii sekoittavansa heille kuuluvia aineita, koko yhdisteestä tulee heidän yhteistä omaisuuttaan riippumatta siitä, ovatko aineet samankaltaisia vai eivät; kuten silloin, kun he sekoittavat viiniä tai sulattavat hopeaa tai yhdistävät erilaisia aineita; tai kun toinen antaa viiniä ja toinen hunajaa, tai toinen kultaa ja toinen hopeaa, vaikka mettä ja elektrumin yhdisteet ovat luonteeltaan erilaisia tuotteita.

65544. Samaa oikeussääntöä sovelletaan, kun kahdelle henkilölle kuuluvia aineita sekoitetaan ilman heidän suostumustaan, olivatpa ne luonteeltaan samoja tai erilaisia.

65545. Kun henkilö pystyttää rakennuksen omalle maalleen toiselle kuuluvista aineksista, hänen katsotaan olevan rakennuksen omistaja, koska kaikki on liitännäistä siihen maaperään, jonka päälle rakennetaan. Hän, joka oli materiaalien omistaja, ei kuitenkaan tästä syystä lakkaa olemasta sellainen, vaan hän ei voi sillä välin nostaa kanteita niiden takaisin saamiseksi tai niiden valmistamisen pakottamiseksi kahdentoista taulun lain nojalla, jossa säädetään, että ketään ei voida pakottaa poistamaan toiselle kuuluvia puutavaroita, joita on käytetty hänen oman talonsa rakentamiseen, vaan hänen on maksettava kaksinkertainen määrä niiden arvosta. Termillä "puut", joista rakennukset rakennetaan, tarkoitetaan kaikkia

materiaaleja. Jos talo siis jostain syystä puretaan, omistaja voi nostaa kanteen materiaalien takaisin saamiseksi ja niiden esittämiseksi.

65546. Kysymys esitettiin aivan oikein, jos talon rakentanut henkilö tällaisissa olosuhteissa myisi talon ja se purettaisiin sen jälkeen, kun ostaja oli omistanut sen pitkään, olisiko omistajalla edelleen oikeus vaatia materiaaleja omikseen. Epäilyksen syynä on se, että vaikka koko rakennus voidaan hankkia vanhentumisoikeuden nojalla pitkän ajan kuluttua, siitä ei seuraa, että myös erilliset materiaalit, joista rakennus on koostunut, voidaan hankkia. Jälkimmäistä näkemystä ei ole hyväksytty.

65547. Toisaalta, jos joku rakentaa rakennuksen toisen maalle omista materiaaleistaan, rakennuksesta tulee sen henkilön omaisuutta, jolle maa kuuluu. Jos hän tiesi, että maa kuului toiselle, hänen katsotaan menettäneen materiaalien omistusoikeuden vapaaehtoisesti, ja siksi jos talo puretaan, hänellä ei ole oikeutta vaatia niitä. Jos maanomistaja kuitenkin vaatii rakennusta eikä korvaa toiselle rakennusmateriaalien arvoa ja työmiesten palkkoja, hän voi saada oikeuden menetetyksi petoksen perusteella; ja jos rakennuksen rakentanut ei tiennyt, että maa kuului toiselle, ja näin ollen pystytti sen hyvässä uskossa, tätä tietä olisi varmasti noudatettava. Sillä jos hän tiesi, että maa kuului toiselle, voidaan väittää, että häntä voidaan syyttää siitä, että hän rakensi talon hätäisesti maalle, jonka hän tiesi kuulumattomaksi.

65548. Jos istutan toiselle kuuluvan pensaan minun maalleni, se kuuluu minulle. Jos taas istutan omani toisen maalle, se kuuluu hänelle, edellyttäen, että se on kummassakin tapauksessa juurtunut, sillä muutoin se jää sen omistukseen, joka sen aiemmin omisti. Tämän mukaisesti, jos painan toiselle kuuluvan puun omaan maaperääni niin, että se juurtuu, siitä tulee minun puuni; sillä järki ei salli, että puun katsotaan kuuluvan toiselle, ellei se juurru hänen maaperäänsä. Näin ollen, jos rajalinjan lähelle istutettu puu lähettää juurensa viereiseen maahan, siitä tulee molempien omistajien yhteistä omaisuutta,

65536. Marcianus, Institutes, kirja III.

Suhteessa siihen paikkaan, jonka se ottaa kullakin maa-alueella.

131072. Jos kivi kuitenkin muodostuu kahden yhteisesti omistetun, mutta jakamattoman maa-alueen rajaviivalle, myös jakamaton kivi kuuluu yhteisomistajille, jos se poistetaan maasta.

10. Gaius, Päiväkirjat tai kultaiset asiat, kirja II.

Tästä syystä maahan juurtuneet kasvit kuuluvat maahan, ja myös kylvetyn viljan katsotaan olevan osa maata. Lisäksi, aivan kuten se, joka rakentaa toiselle kuuluvalla maalla, voi, jos toinen nostaa kanteen rakennuksen takaisin saamiseksi, suojautua poikkeusluvalla petoksen perusteella; samoin se, joka on omalla kustannuksellaan kylvänyt siemeniä toisen maalle, voi suojautua poikkeusluvalla.

11. Myös kirjeet, vaikka ne olisivatkin kultaa, ovat osa sitä papyrusta ja pergamenttia, jolle ne on kirjoitettu; samoin kuin materiaalit, joista talot rakennetaan, ovat osa maata, ja samalla periaatteella kylvetyt siemenet ovat osa maata. Jos siis kirjoitan runon, historian tai puheen teille kuuluvalla papyrukselle tai pergamentille, en minä vaan te olette teoksen omistaja. Jos kuitenkin nostatte minua vastaan kanteen saadaksenne kirjanne tai pergamenttinne takaisin ja kieltäydytte maksamasta minulle kirjoittamisesta aiheutuneita kuluja, voin suojella itseäni petokseen perustuvalla poikkeusperusteella edellyttäen, että olen saanut esineet haltuuni vilpittömässä mielessä.

12. Kuvat eivät kuitenkaan yleensä ole osa tauluja, joihin ne on maalattu, kuten kirjeet ovat osa papyrusta ja pergamenttia, joihin ne on kirjoitettu; mutta toisaalta on päätetty, että taulu on maalauksen oheisosa. Silti on aina täysin asianmukaista, että taulun omistajalle myönnetään praetoriaanikanne taulun maalaajaa vastaan, edellyttäen, että hänellä on taulu hallussaan; tähän kanteeseen hän voi tehokkaasti vedota, jos hän maksaa taulun maalaamisesta aiheutuneet kulut; muussa tapauksessa hänellä ei ole oikeutta petokseen perustuvaan poikkeukseen, koska hänen olisi varmasti pitänyt maksaa kulut, jos hän olisi ollut taulun vilpittömässä mielessä sen omistaja. Sanomme kuitenkin, että taulun takaisinsaamista koskeva kanne voidaan nostaa asianmukaisesti taulun maalanneen henkilön hyväksi sen omistajaa vastaan, mutta hänen olisi tarjottava hänelle taulun arvo; muussa tapauksessa häneen sovelletaan petokseen perustuvaa poikkeusta.

13. Omaisuus, josta tulee meidän omaisuuttamme luovutuksen kautta, on hankittu meille kansojen lain mukaan; sillä mikään ei ole niin luonnollisen oikeudenmukaisuuden mukaista kuin se, että omistajan, joka aikoo siirtää omaisuutensa toiselle, toivomusta on noudatettava.

14. Sillä ei kuitenkaan ole merkitystä, luovuttaako omistaja itse esineen henkilökohtaisesti toiselle vai tekeekö sen joku muu hänen suostumuksellaan. Jos siis henkilö, joka on lähdössä matkalle kaukaiseen maahan, antaa asioittensa vapaan hoidon jonkun tehtäväksi ja tämä myy ja luovuttaa tavanomaisen liiketoiminnan yhteydessä jotakin tavaraa ostajalle, hän siirtää omistusoikeuden siihen, joka sen vastaanottaa.

15. Joskus jopa pelkkä omistajan toive riittää siirtämään omistusoikeuden ilman luovutusta, kuten esimerkiksi silloin, kun olen lainannut tai vuokrannut sinulle jonkin esineen ja sen jälkeen, kun olen tallettanut sen sinulle, myyn sen sinulle. Sillä vaikka en tästä syystä olekaan toimittanut sitä teille, teen siitä silti teidän omaisuuttanne pelkästään sillä, että annan sen jäädä teidän käsiinne sen vuoksi, että se on ostettu.

16. Samoin jos joku myy varastossa säilytettävää tavaraa ja samalla luovuttaa varaston avaimet ostajalle, hän siirtää tavaran omistusoikeuden tälle.

17. Lisäksi toisinaan omistajan tahto siirtää omistusoikeuden omaisuuteen henkilölle, jota ei ole nimetty; esimerkiksi jos joku heittää jotakin tavaraa väkijoukkoon, sillä hän ei tiedä, kuinka paljon siitä kuka tahansa voi poimia; ja koska hän kuitenkin haluaa, että kaikki, mitä kuka tahansa voi poimia, kuuluu hänelle, hän tekee hänet välittömästi sen omistajaksi.

18. Sääntö on erilainen silloin, kun tavara heitetään myrskyn aikana mereen aluksen keventämiseksi, sillä se pysyy omistajan omaisuutena, koska sitä ei ole heitetty mereen tarkoituksenaan luopua siitä, vaan jotta omistaja yhdessä aluksen kanssa voisi helpommin paeta merionnettomuuksia. Tästä syystä, jos joku saa omaisuuden haltuunsa itse merellä ollessaan tai sen jälkeen, kun se on aaltojen voimasta heitetty maihin, ja vie sen pois tarkoituksenaan hyötyä siitä, hän syöllistyy varkauteen.

0. Sama, Institutes, kirja II.

Omaisuutta meille hankkivat paitsi me itse, myös ne, jotka ovat meidän vallassamme; kuten esimerkiksi orjat, joihin meillä on käyttöoikeus, ja myös vapaat ja orjat, jotka kuuluvat toisille, jotka meillä on hyvässä uskossa hallussamme. Tarkastellaan kutakin näistä tapauksista yksityiskohtaisesti.

13. Näin ollen kaikki, mitä orjamme saavat luovutuksella tai mitä he sopivat tai hankkivat millään muulla tavalla, on meidän hankkimamme; sillä se, joka on toisen vallassa, ei voi saada mitään omaa. Jos siis orjamme määrätään perilliseksi, hän ei voi ryhtyä omaisuuteen ilman meidän määräystämme, ja jos me määräämme hänet tekemään niin, omaisuus siirtyy meidän haltuumme, aivan kuin jos meidät itse olisi määrätty perillisiksi. Tämän periaatteen mukaisesti saamme myös perinnön orjamme kautta.

14. Lisäksi omistusoikeus ei hankita meille ainoastaan niiden kautta, jotka ovat valvonnassamme, vaan myös hallintaoikeus hankitaan meille; sillä kun he saavat jonkun omaisuuden haltuunsa, meidän itse katsotaan omistavan sen; näin ollen omistusoikeus hankitaan meille myös pitkäaikaisen hallussapidon kautta.

15. Niiden orjien osalta, joihin meillä on vain käyttöoikeus, on päätetty, että kun he hankkivat jotakin omaisuutemme käytön tai oman työnsä kautta, se on meille hankittua. Jos he kuitenkin hankkivat jotakin muulla tavoin, se kuuluu sille, jonka omistusoikeus heihin on siirtynyt. Jos siis tällainen orja nimitetään perilliseksi tai jos hänelle testamentataan tai annetaan jotakin, se ei tule minun hankittavakseni vaan omaisuuden omistajalle.

16. Samaa sääntöä, joka on otettu käyttöön käyttöoikeuden haltijan osalta, sovelletaan myös sellaiseen, joka on vilpittömässä mielessä hallussamme, olipa hän sitten vapaa tai toiselle kuuluva orja, ja se on käytettävissä vilpittömässä mielessä hallussapitävän henkilön kohdalla. Näin ollen se, mikä on hankittu muulla kuin kahdella edellä mainitulla tavalla, kuuluu joko henkilölle itselleen, jos hän on vapaa, tai hänen isännälleen, jos hän on orja.

17. Kuitenkin silloin, kun vilpittömässä mielessä toimiva haltija saa orjan anastuksen kautta, siitä syystä, että hänestä tulee näissä olosuhteissa orjan omistaja, hän voi hankkia tämän kautta omaisuutta kaikin tavoin. Käyttöoikeuden haltija ei kuitenkaan voi hankkia orjaa ottamalla hänet haltuunsa; ensinnäkin siksi, että hänellä ei tosiasiallisesti ole orjaa hallussaan, vaan hänellä on ainoastaan oikeus käyttää ja nauttia siitä; toiseksi siksi, että hän tietää orjan kuuluvan toiselle.

14. Marcianus, Institutes, kirja III.

Holhottava ei tarvitse holhoojansa valtuuksia hankkiakseen omaisuutta, mutta hän ei voi luovuttaa mitään, ellei hänen holhoojansa ole läsnä ja anna siihen suostumustaan; eikä (kuten sabinilaiset olivat sitä mieltä) hän voi edes luovuttaa omistusoikeuttaan, vaikka se olisikin luonnollista. Tämä mielipide on oikea.

15. Callistratus, Institutes, kirja II.

Vaikka järvet ja lammet toisinaan kasvavat kooltaan ja toisinaan kuivuvat, ne säilyttävät kuitenkin alkuperäiset rajansa, ja siksi alluvium-oikeutta ei hyväksytä niiden osalta.

(1) Jos jonkinlainen astia valmistetaan sulattamalla minun kuparini ja sinun hopeasi yhteen, siitä ei tule yhteistä omaisuuttamme, sillä koska kupari ja hopea ovat eri aineita, taitajat voivat erottaa ne toisistaan ja palauttaa ne entiseen tilaansa.

16. Neratius, Säännöt, kirja VI.

Jos asiamieheni ostaa käskystäni minulle jotakin ja se toimitetaan hänelle minun nimissäni, minä saan omistusoikeuden, toisin sanoen omistusoikeuden tavaraan, vaikka en olisikaan tietoinen siitä.

(1) Mies- tai naispuolisen holhoojan edunvalvoja, aivan kuten asiamies, hankkii omaisuutta tämän puolesta ostamalla sen holhoojan nimissä, vaikka tämä ei tietäisi siitä.

0. Sama, Pergamentit, kirja V.

Se, mitä joku rakentaa meren rannalle, kuuluu hänelle; sillä meren rannat eivät ole julkista omaisuutta kuten ihmisten omaisuuteen kuuluva omaisuus, vaan ne muistuttavat sitä, minkä luonto on alun perin muodostanut, eikä sitä ole vielä alistettu kenenkään omistukseen. Niiden tila ei nimittäin eroa kalojen ja luonnonvaraisten eläinten tilasta, jotka heti pyydystettyään tulevat epäilemättä sen omaisuudeksi, jonka hallintaan ne ovat joutuneet.

(0) Kun merenrannalle pystytetty rakennus poistetaan, on harkittava, mikä on sen maan tila, jolla se sijaitsee, eli jääkö se sen omistukseen, jolle rakennus kuului, vai palautuuko se entiseen tilaansa ja tuleeko siitä jälleen julkinen; aivan kuin sitä ei olisi koskaan rakennettu. Jälkimmäistä vaihtoehtoa olisi pidettävä parempana, jos se säilyy entisessä tilassaan osana rantaa.

23. Sama, Ratsastukset, kirja V.

Se, joka pystyttää talon puron rannalle, ei kuitenkaan tee sitä siten omakseen.

23. Florentinus, Institutes, kirja VI.

On osoitettu, että alluvium-oikeutta ei ole olemassa suhteessa maahan, jolla on rajoja. Tämän päätti myös jumalallinen Pius. Trebatius sanoo, että jos valloitetuilta vihollisilta otettu maa annetaan sillä ehdolla, että se kuuluu jollekin kaupungille, se on oikeutettu alluvium-oikeuteen, eikä sillä ole määrättyjä rajoja; mutta yksityishenkilöiden ottamalla maalla on määrätty rajat, jotta voidaan selvittää, mitä annettiin ja kenelle, samoin kuin se, mitä myytiin ja mikä jäi julkiseksi.

20. Ulpianus, On Sabinus, kirja I.

Jos kaksi isäntää luovuttaa omaisuutta orjalle, jonka he omistavat yhdessä, hän saa yhdelle isännälleen toisen omistaman osuuden.

21. Sama, On Sabinus, kirja IV.

Perillinen ei voi hankkia omaisuutta, joka on osa kuolinpesää, samaan kuolinpesään kuuluvan orjan kautta, eikä varsinkaan itse kuolinpesää voi hankkia tällä tavoin.

0. Pomponius, On Sabinus, kirja III.

Aristo sanoo, että vapaamies, joka palvelee minua hyvässä uskossa orjana, hankkii minulle epäilemättä kaiken sen, minkä hän ansaitsee työllään käyttämällä omaisuuttani. Mutta kaikki, mitä joku antaa hänelle tai mitä hän saa liiketoimiensa kautta, kuuluu hänelle. Hän sanoo kuitenkin, että mitään testamentattua omaisuutta tai perintöä en saa hänen kauttaan, koska se ei ole peräisin minun omaisuudestani tai hänen työstään; sillä hän ei ole tehnyt työtä saadakseen perinnön, ja se on tietysti määrin omaisuutta, koska hän on sen hyväksynyt. Tätä epäili aikoinaan Varius Lucullus. Parempi mielipide on kuitenkin se, että jäämistö ei ole hankittu, vaikka testamentintekijä olisikin tarkoittanut sen kuuluvan minulle. Mutta vaikka oletettu orja ei hankkisikaan sitä minulle, silti, jos testamentintekijän ilmeinen tarkoitus oli, että näin oli tarkoitus tehdä, omaisuus olisi luovutettava minulle. Trebatius on sitä mieltä, että jos vapaa mies palvelee jotakuta hyvässä uskossa orjana ja astuu

palvelemana henkilön määräyksestä tilaan, hänestä itsestään tulee perillinen; sillä ei ole merkitystä sillä, mitä mies aikoi tehdä, vaan sillä, mitä hän teki. Labeo on päinvastaista mieltä, edellyttäen, että hänet oli pakotettu tekemään näin; mutta jos hän halusi tehdä niin, hänestä tulee perillinen.

23. Ulpianus, On Sabinus, kirja XXIX.

Omaisuuksien luovuttaminen ei saisi eikä voi siirtää sille, joka sen vastaanottaa, enempää oikeutta siihen kuin sillä, joka sen luovuttaa, oli hallussaan. Sen vuoksi jokainen, joka omistaa maata, voi luovuttamalla siirtää sen; mutta jos hänellä ei ollut omistusoikeutta siihen, hän ei siirrä mitään sille, joka sen vastaanottaa.

(1) Kun omistusoikeus siirtyy sille, joka sen vastaanottaa, se siirtyy samassa kunnossa kuin se oli luovuttajan hallussa. Jos siihen kohdistuu rasite, se siirtyy rasitteen mukana; jos se on vapaa, se siirtyy siinä tilassa; ja jos siirrettävään maahan kohdistuu rasitteita, se siirtyy yhdessä sen hyväksi määrättyihin rasitteisiin liittyvien oikeuksien kanssa. Jos siis joku väittää, että tietty maa-alue on vapaa, ja luovuttaa maa-alueen, jota rasittaa palvelusoikeus, hän ei vähennä mitään kyseiseen maa-alueeseen liittyvästä palvelusoikeudesta, mutta hän kuitenkin sitoo itseään ja hänen on toimitettava se, mitä hän on luvannut tehdä.

(2) Jos Titius ja minä ostamme omaisuutta ja sen luovutus tapahtuu Titiukselle henkilökohtaisesti ja myös minun asiamiehenäni, katson, että myös minä saan omaisuuden haltuuni, koska on todettu, että kaikenlaisen omaisuuden hallussapito ja näin ollen myös omistusoikeus voidaan saada vapaan henkilön asiamiehen välityksellä.

24. Pomponius, On Sabinus, kirja XI.

Jos orjani palvelee sinua vilpittömässä mielessä ja ostaa jotain hänelle luovutettua, Proculus sanoo, että siitä ei tule minun omaisuuttani, koska orja ei ole minun hallussani; eikä siitä tule sinun omaisuuttasi, koska sitä ei ole hankittu sinun omaisuutesi avulla. Jos vapaa mies kuitenkin ostaa jotain, kun hän palvelee sinua orjana, se kuuluu hänelle henkilökohtaisesti.

25. Jos sinulla on hallussasi minulle kuuluvaa omaisuutta ja minä haluan sen olevan sinun, siitä tulee sinun omaisuuttasi, vaikka se ei olisi tullut minun käsiini.

26. Ulpianus, On Sabinus, kirja XL.

Kukaan, joka on saanut orjan haltuunsa joko väkisin tai salaa tai epävarmalla omistusoikeudella, ei voi hankkia oikeutta häneen millään sopimuksella, jonka hän voi tehdä, tai luovuttamalla omaisuutta.

0. Sama, Sabinuksesta, kirja XLIII.

Joka palvelee ketään vilpittömässä mielessä orjana, olipa hän sitten toisen orja tai vapaa, saa omistajalleen kaiken sen, minkä hän saa tämän omaisuuden avulla, kun hän palvelee vilpittömässä mielessä orjana. Samoin hän saa tämän omaisuudeksi kaiken, minkä hän ansaitsee omalla työllään, sillä sitä pidetään tietystä määrin edellisen omaisuutena, koska hän on työstään velkaa sille, jota hän palvelee vilpittömässä mielessä.

(23) Hän hankkii kuitenkin omaisuutta omistajalleen vain niin kauan kuin hän palvelee tätä hyvässä uskossa orjana; mutta heti kun hän toteaa kuuluvansa jollekin toiselle tai olevansa vapaa, selvitetään, hankkiiko hän edelleen omaisuutta tälle. Tätä kysymystä tutkiessamme meidän on päätettävä, otammeko huomioon hallussapidon alkamisen vai kaikki siihen sisältyvät hetket. Parempi mielipide on se, että koko aika on otettava huomioon.

(24) Yleisesti ottaen on sanottava, että kaiken sen, mitä vilpittömässä mielessä palveleva ei voi hankkia omistajansa omaisuuden avulla, hän hankkii itselleen; mutta sen, mitä hän ei voi hankkia itselleen muun kuin omistajansa omaisuuden avulla, hän hankkii sille, jota hän vilpittömässä mielessä palvelee orjana.

(25) Jos joku palvelee vilpittömässä mielessä kahta henkilöä orjana, hän hankkii omaisuutta molemmille, mutta kummallekin siinä suhteessa kuin hän on käyttänyt pääomaa. Voi kuitenkin herätä kysymys, kuuluuko se, mitä hän hankkii jommankumman pääomalla, osittain sille henkilölle, jota hän hyvässä uskossa palvelee orjana, ja osittain hänen omalle isännälleen, jos hän on orja; vai jos hän on vapaa, kuuluuko se sille, jota hän hyvässä uskossa palvelee, vai pitäisikö hänen hankkia koko summa sen hyväksi, jonka omaisuutta hän on käyttänyt. Scaevola käsittelee tätä kohtaa toisessa kysymysten kirjassa. Hän sanoo, että jos toiselle kuuluva orja palvelee vilpittömässä mielessä kahta henkilöä ja hankkii omaisuutta käyttämällä jotakin, joka kuuluu toiselle heistä, on kohtuullista katsoa, että hän hankkii sen yksin hänelle. Hän sanoo myös, että jos orja mainitsee sen nimen, jonka omaisuuteen viitaten hän tekee sopimuksen, ei ole epäilystäkään siitä, etteikö hän hankkisi hankinnan yksinomaan hänen hyväkseen; sillä jos hän olisi tehnyt sopimuksen nimenomaisesti yhden isäntänsä nimissä viitaten tämän omaisuuteen, hän hankkisi koko summan tämän hyväksi. Myöhemmin hän on omaksunut käsityksen, jonka mukaan silloin, kun joku palvelee orjana vilpittömässä mielessä useita isäntiä, hän hankkii omaisuuden yksin minulle, vaikka hän ei olisi tehnyt sopimusta omaisuuteni osalta joko minun nimissäni tai minun nimenomaisella määräykselläni; sillä on todettu, että aina kun yhteisesti omistettu orja ei voi hankkia omaisuutta kaikille omistajilleen, hän voi hankkia sen yksin sille, joka siitä hyötyy. Olen toistuvasti todennut, että Julianus oli tätä mieltä: myös me hyväksymme sen.

23. Paulus, On Sabinus, XIV kirja.

Kaiken sellaisen osalta, joka voidaan palauttaa entiseen tilaansa, on sanottava, että jos aine pysyy entisellään ja vain muoto muuttuu (kuten esimerkiksi jos teette patsaan minun pronssistani tai maljan minun hopeastani), minä olen sen omistaja:

23. Callistratus, Institutes, kirja II.

Paitsi jos tämä tehdään toisen nimissä omistajan suostumuksella; sillä silloin koko esine kuuluu hänen suostumuksensa nojalla sille, jonka nimissä se on tehty.

23. Paulus, On Sabinus, kirja XIV.

Jos kuitenkin rakennat laivan minun laudoistani, se kuuluu sinulle siitä syystä, että sypressipuu, josta ne muodostivat osan, ei ole enää olemassa, kuten ei myöskään villa, josta on tehty vaate; vaan on tuotettu uusi muoto, joka koostuu sypressistä tai villasta?

23. Proculus ilmoittaa meille, että ihmiset noudattavat tavallisesti Serviuksen ja Labeon omaksumaa sääntöä; toisin sanoen tapauksissa, joissa otetaan huomioon omaisuuden laatu, kaikesta, mitä lisätään, tulee kaikkien osuutta, kuten silloin, kun jalka tai käsi lisätään patsaaseen, pohja tai kahva kuppiin, tuki sänkyyn, lankku laivaan tai kivet rakennukseen, sillä ne kaikki kuuluvat sille, joka aiemmin omisti omaisuuden.

24. Jos puu revitään juurineen irti ja sijoitetaan toisen maalle, se kuuluu entiselle omistajalle siihen asti, kunnes se on juurtunut; mutta sen jälkeen siitä tulee maan lisäosa, ja jos se revitään juurineen irti toisen kerran, se ei palaudu entiselle omistajalle, sillä on todennäköistä, että siitä tuli toinen puu sen erilaisen ravinnon vuoksi, jonka se sai maaperästä.

25. Labeo sanoo, että jos värjää villani violetiksi, se on silti minun, koska villalla ei ole mitään eroa sen jälkeen, kun se on värjätty, ja sen välillä, kun se on joutunut mutaan tai likaan ja menettänyt entisen värinsä tästä syystä.

2. Pomponius, On Sabinus, kirja XXX.

On myönnettävä, että jos lisäät toiselle kuuluvaa hopeaa sellaiseen metallimassaan, jonka omistat, kaikki se ei kuulu sinulle. Toisaalta, jos juotat kuppiisi toiselle kuuluvaa lyijyä tai hopeaa, ei ole epäilystäkään siitä, etteikö kuppi kuuluisi sinulle ja että voit laillisesti saada sen takaisin kanteella.

3. Kun useita eri henkilöille kuuluvia lääkkeitä lisätään samaan aikaan ja niistä koostetaan samankaltainen lääke tai kun valmistetaan voidetta yhdistämällä eri hajuvesiä, yksikään entisistä omistajista ei voi tässä tapauksessa oikein vaatia, että tuote kuuluu hänelle; siksi on parasta katsoa, että se kuuluu sille, jonka nimissä se on valmistettu.

4. Kun kaksi eri omistajille kuuluvaa tavarana osaa juotetaan yhteen, herää kysymys, kenelle ne kuuluvat. Cassius sanoo, että tämä on määriteltävä kummankin osan koon tai arvon mukaan; mutta jos kumpaakaan ei voida pitää toista täydentävänä, katsokaamme, eikö sitä voida pitää massana, joka on sulatettu, vai kuuluuko se sille, jonka nimissä osat on juotettu yhteen. Sekä Proculus että Pegasus katsovat, että kukin osa kuuluu sille, joka omisti sen ennen kuin se juotettiin toisiinsa.

5. Sama, On Sabinus, kirja LIII.

Jos naapurisi rakentaa muurisi päälle, Labeo ja Sabinus sanovat, että se, mitä hän rakentaa, kuuluu hänelle. Proculus kuitenkin katsoo, että se kuuluu sinulle, aivan kuten kaikki, minkä toinen rakentaa maasi päälle, tulee sinun omaisuudekseen. Tämä on parempi mielipide.

6. Paulus, On Sabinus, kirja XVI.

Kun puroon muodostuu saari, siitä tulee niiden yhteistä omaisuutta, jotka omistavat maata sen rannalla, ei jakamattomana vaan erillisillä rajoilla erotettuna; sillä jokaisella heistä on oikeus siihen osaan siitä, joka on vastapäätä hänen maataan purovarrella, aivan kuin saaren halki vedettäisiin suora viiva.

7. Pomponius, On Sabinus, kirja XXXIV.

Jos siis muodostunut saari kertyy maalleni ja myyn sen alemman osan, joka ei ole saaren vastapäätä, mikään osa saaresta ei kuulu ostajalle siitä syystä, että se ei olisi alun perin kuulunut hänelle, vaikka hän olisi ollut kyseisen maani osan omistaja silloin, kun saari muodostui.

8. Poika Celsus sanoo, että jos puu kasvaa joen rannalla, jossa minun maani sijaitsee, se kuuluu minulle, koska itse maaperä on minun henkilökohtaisesta omaisuuttani ja yleisöllä on vain oikeus käyttää sitä; ja jos joen uoma kuivuu, siitä tulee siis naapurien omaisuutta siitä syystä, että ihmiset eivät enää käytä sitä.

9. Saari muodostuu jokeen kolmella eri tavalla; ensinnäkin, kun virta virtaa sellaisen maan ympärillä, joka ei alun perin kuulunut sen uomaan; toiseksi, kun se jättää kuivaksi paikan, joka aiemmin oli sen uoma, ja alkaa virrata sen ympärillä; kolmanneksi, kun se maa-ainesta vähitellen poistamalla nostaa korkean paikan joen uoman yläpuolelle ja kasvattaa sitä alluviumilla. Kahdella viimeksi mainitulla tavalla saaresta tulee sen yksityisomaisuutta, jonka maa sijaitsee sitä lähimpänä, kun

saari ilmestyi ensimmäisen kerran. Virran luonteeseen kuuluu nimittäin, että se muuttaa uomaansa, kun se muuttaa virtaustaan, eikä ole merkitystä sillä, muuttuuko vain uoman muodostava maa-aines vai kohoaako uoma, kun siihen kerrostetaan maata, sillä se on aina luonteeltaan samanlainen. Ensimmäisessä tapauksessa kiinteistön tila ei muutu.

10. Alluvium palauttaa pellon siihen tilaan, jossa se oli ennen kuin virtauksen voima poisti sen kokonaan. Jos siis pelto, joka sijaitsee yleisen tien ja joen välissä, peittyi veden alle puron ylivuodon vuoksi, olipa se sitten vähitellen tulvillaan tai ei, ja jos se palautuu saman voiman vaikutuksesta takaisin joen vetäytyessä, se kuuluu entiselle omistajalleen. Sillä joet hoitavat niiden virkamiesten tehtäviä, jotka määrittelevät maan rajat ja määräävät ne joskus yksityisiltä henkilöiltä yleisölle ja joskus yleisöltä yksityisille henkilöille. Näin ollen, koska edellä mainitusta maasta tuli julkista, kun se toimi joen uomana, sen pitäisi nyt muuttua jälleen yksityiseksi ja kuulua alkuperäisille omistajilleen.

11. Jos lyön paaluja mereen ja rakennan niiden päälle, rakennelma on välittömästi minun; sillä se, mikä ei kuulu kenellekään, tulee ensimmäisen haltijan omaisuudeksi.

12. Paulus, Ediktistä, kirja XXXI.

Pelkkä esineen luovuttaminen ei siirrä sen omistusoikeutta, sillä näin tapahtuu vain silloin, kun luovutusta edeltää myynti tai jokin muu perusteltu syy.

13. Aarre on muinainen rahasijoitus, jonka muisto ei ole enää jäljellä, joten sillä ei ole enää omistajaa. Näin ollen siitä tulee sen löytäjän omaisuutta, koska se ei kuulu kenellekään muulle. Toisaalta, jos joku voiton tavoittelemiseksi tai pelon ohjaamana ja sen säilyttämiseksi piilottaa rahaa maahan, se ei ole aarre, ja jokainen, joka ottaa sen haltuunsa, syyllistyy varkauteen.

14. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja XI.

Hankimme orjiamme avulla lähes kaikin tavoin, jopa vastoin suostumustamme.

15. Ulpianus, Disputations, kirja IV.

16. Marcellus keskustelee kahdeskymmenennessä kirjassaan siitä, keneen sovelletaan määräystä tai perintöä, kun sen on tehnyt orja, joka kuuluu isän valvonnassa olevan, armeijassa palvelevan pojan castrense peculiumiin, ennen kuin omaisuus otettiin haltuun. Mielestäni Scaevolän omaksuma ja Marcelluksen itsensä käsittelemä näkemys on oikea, nimittäin se, että jos omaisuus on otettu haltuun, kaikki on hankittu, jos orja on osa sitä; mutta jos sitä ei ole otettu haltuun, hankinnan olisi

katsottava tapahtuneen isän orjan toimesta. Jos käyttöoikeus on testamentattu tällaiselle orjalle, sen katsotaan joskus jäävän isälle ja joskus perilliselle ilman, että sen katsottaisiin siirtyneen jommaltakummalta näistä henkilöistä toiselle.

16. Samaa erottelua sovelletaan silloin, kun omaisuus on otettu haltuun sen määrittämiseksi, voidaanko varkauskanne nostaa vai ei; sillä jos perillinen astuu kuolinpesään, omaisuutta ei katsota varastetuksi siitä; tai jos hän ei astu siihen, isälle myönnetään varkauskanne ja myös henkilökohtainen kanne omaisuuden takaisinsaamiseksi.

17. Aina kun kuolinpesään kuuluva orja tekee sopimuksen tai hankkii omaisuutta luovutuksen kautta, hänen tekonsa tulee voimaan perittävän henkilön kautta; näin katsoo Julianus, jonka näkemys siitä, että testamentintekijän henkilö olisi otettava huomioon tällaisessa tapauksessa, on edelleen hyväksytty,

18. Sama, Veroista, kirja IV.

Kuolinpesä ei nimittäin edusta perillisen vaan vainajan henkilöä, mikä sääntö on vahvistettu monilla siviilioikeuden määräyksillä.

19. Sama, Disputations, kirja VII.

Jos asiamieheni tai holhoojan holhooja luovuttaa oman omaisuutensa minulle tai holhoojalle kuuluvana toiselle, hän ei menetä omistusoikeuttaan siihen, koska luovutus on mitätön, koska kukaan ei voi menettää omaisuuttaan erehdyksen vuoksi.

20. Julianus, Digest, kirja XIII.

Kun olemme samaa mieltä luovutetusta omaisuudesta, mutta eri mieltä sen luovutuksen syistä, en ymmärrä, miksi luovutus ei olisi pätevä; esimerkiksi jos olen sitä mieltä, että minun on testamentin ehtojen mukaisesti luovutettava sinulle maa-alue, ja minä luovutan sen, mutta sinä olet siinä käsityksessä, että minun pitäisi tehdä se jonkin määräyksen nojalla. Jos nimittäin maksan sinulle rahasumman lahjoittaakseni sen, ja sinä luulet, että aion lainata sen sinulle, on selvää, että omistusoikeus siirtyy sinulle, eikä se, että olimme eri mieltä siitä, miksi annamme ja saamme sen, ole esteenä sen lailliselle siirrolle.

21. Sama, Digest, kirja XLIV.

Velkojalle ei tule omaisuuden hallussapitoa pantiksi annetusta orjasta siitä syystä, että velkoja ei voi saada mitään haltuunsa sen enempää määräyksellä kuin valtakirjallakaan eikä millään muullakaan tavalla, vaikka hänellä olisikin orja hallussaan.

22. Jos yksi useammasta isännästä antaa rahaa yhteisesti omistetulle orjalle, isännällä on valta lahjoittaa rahat mainitulle yhteisesti omistetulle orjalle haluamallaan tavalla; sillä jos hän tekisi tämän vain vähentääkseen ne tileistään ja antaakseen niiden muodostaa osan orjan peculiumista, ne jäävät silti edelleen kyseisen isännän omaisuudeksi. Jos hän kuitenkin lahjoittaa rahat yhteisomistuksessa olevalle orjalle samalla tavalla kuin meillä on tapana lahjoittaa ne toisten orjille, niistä tulee yhteisomistajien yhteistä omaisuutta siinä suhteessa kuin kullakin on osuus orjasta.

23. Jotta kuitenkin voidaan tarkastella seuraavaa kysymystä, olettakaamme, että yksi yhteisomistaja on antanut rahasumman yhteisomistuksessa olevalle orjalle säilyttääkseen omistusoikeutensa omaisuuteen; ja jos orja ostaa kyseisillä rahoilla maa-alueen, se tulee yhteisomistajien yhteisomistukseen suhteessa siihen osuuteen, joka kullakin on orjassa; sillä vaikka yhteinen orja ostaisi maa-alueen varastetuilla rahoilla, siitä tulee yhteisomistajien omaisuutta heidän orjaan kohdistuvan osuutensa mukaisesti. Orja, johon jollakulla on käyttöoikeus, ei saa omistajalleen omaisuutta käyttöoikeuden perusteella; eikä yhteisomistuksessa oleva orja voi myöskään hankkia yhdelle isännälle omaisuutta toiselle isännälle kuuluvan omaisuuden avulla. Mutta aivan kuten omaisuutta hankitaan toisilta näissä olosuhteissa, käyttöoikeuden alaisen orjan asema eroaa yhteisomistuksessa olevan orjan asemasta (esimerkiksi toinen heistä ei hanki omaisuutta käyttöoikeuden haltijalle, mutta toinen hankkii sitä isännilleen), sillä jos jotain hankitaan käyttämällä käyttöoikeuden haltijan omaisuutta, se kuuluu vain hänelle, mutta se, mitä yhteisomistuksessa oleva orja hankkii yhden isännän omaisuuden avulla, kuuluu molemmille.

24. Niin kuin yhteisesti omistettu orja hankkii omaisuutta ainoastaan yhdelle isännälleen nimenomaisesti määräämällä, niin myös hän hankkii omaisuutta ainoastaan hänelle saamalla sen luovutuksen kautta.

25. Kun yhdelle henkilölle kuuluva orja vastaanottaa omaisuutta toimituksen kautta väittäen saavansa sen isännälleen ja Titiukselle, hän hankkii puolet siitä isännälleen, mutta hänen tekonsa toisen puolen osalta on mitätön.

26. Jos käyttöoikeuden alainen orja väittää, että hän on saanut käyttöoikeuden kautta hankitun omaisuuden luovutuksen kautta omistajalleen, hän hankkii sen kokonaan omistajalleen; sillä jos hän tekee sopimuksen käyttöoikeuteen kuuluvan omaisuuden osalta, hän hankkii sen omistajalleen.

27. Jos haluat tehdä minulle lahjoituksen ja minä määrään sinut luovuttamaan omaisuuden Titiuksen ja minun yhdessä omistamalleni orjalle, ja orja vastaanottaa sen tarkoituksenaan hankkia se Titiukselle, kauppa on mitätön; tai jos luovutat omaisuuden asiamiehelleni tarkoituksena, että siitä tulee minun omaisuuttani, ja hän vastaanottaa sen tarkoituksenaan tehdä siitä omaisuutensa, tämäkin kauppa on mitätön. Jos yhteisomistuksessa oleva orja vastaanottaa omaisuutta tarkoituksenaan hankkia se molemmille isännilleen, kaupalla ei ole voimaa eikä vaikutusta toisen isännän osalta.

28. Alfenus Varus, Epitomes of the Digest of Paulus, kirja IV.

Attiuksella oli maa-alue yleisen maantien varrella; maantien takana oli joki ja Lucius Titiuksen omistama pelto. Joki ympäröi vähitellen pellon, joka sijaitsi tien ja joen välissä, ja peitti sen jälkeen tien, sitten se vähitellen vetäytyi ja palasi alluviumin avulla muinaiseen uomaansa. Johtopäätös oli, että koska joki oli peittänyt sekä pellon että maantien, pelto tuli sen omistukseen, joka omisti maata virran toisella puolella, ja sen jälkeen, kun se oli vähitellen vetäytynyt entiseen uomaansa, maa otettiin pois siltä, jonka omistukseen se oli tullut, ja lisättiin sen omistukseen, joka oli maantien toisella puolella, koska hänen maansa oli lähinnä jokea. Valtatie, joka oli julkinen, ei kuitenkaan voinut kuulua kenellekään liittymällä. Päätettiin, että valtatie ei tarjonnut mitään estettä sille, että sen toiselle puolelle jäänyt pelto ei olisi voinut siirtyä Attiuksen omaisuudeksi, sillä valtatie itsessään oli myös osa hänen maataan.

29. Julianus, On Minicius, kirja III.

Jopa varastettu orja hankkii hyvässä uskossa ostajalle, jos tämä tekee sopimuksen tai saa luovutuksella jotain, joka on saatu hänen omaisuudellaan.

30. Africanus, Kysymyksiä, VII kirja.

Esitettiin kysymys, jos henkilö, jota vapaa mies palveli vilpittömässä mielessä orjana, kuolee ja jättää perillisen, joka tiesi, että väitetty orja oli vapaa, voiko perillinen hankkia mitään omaisuutta hänen välityksellään. Ei voida sanoa, että hän on vilpittömässä mielessä omistanut, sillä kun hän alkaa saada maata haltuunsa, hän tietää, että mies on vapaa; sillä jos joku lahjoittaa hänelle maata ja perillinen tiesi, että se oli lahjoitettu, ei ole epäilystäkään siitä, etteivät maasta saadut sadot tule hänen omistukseensa; ja paljon enemmän on syytä soveltaa tätä periaatetta, jos perittävällä on ollut maa hyvässä uskossa hallussaan ostettuaan sen joltakulta, joka ei ollut sen omistaja. Samaa sääntöä on noudatettava myös orjien työn ja toiminnan osalta; riippumatta siitä, ovatko he meidän vai vieraiden omistuksessa ja onko heidät testamentattu vai luovutettu testamentilla, he eivät saa mitään perillisille, jos nämä eivät ole olleet tietämättömiä heidän asemastaan; sillä samalla on myönnettävä, että siinä tapauksessa, että vilpittömässä mielessä toimiva omistaja tekee käyttämänsä ja maasta saadun sadon omakseen, myös orja saa työstään tai omaisuudestaan saamansa tuoton hänelle.

31. Ulpianus, Ediktistä, kirja IX.

Trebatus ja Pegasus ovat sitä mieltä, että kaupunkiin pystytetyt patsaat eivät kuulu kansalaisille; mutta preetorin on huolehdittava siitä, että yksityinen henkilö, ei edes se, joka on pystyttänyt patsaan, ei saa poistaa sitä, mikä on asetettu sinne tarkoituksenaan tehdä siitä julkinen. Näin ollen kansalaisilla on oikeus poikkeuslupaan ketä tahansa vastaan, joka vaatii patsaita, ja kanteeseen ketä tahansa vastaan, jolla on ne hallussaan.

32. Paulus, Ediktistä, kirja XI.

Korvausta, jota ei ole vielä tapahtunut, ei katsota kuuluvaksi omaisuuteemme.

33. Gaius, On the Provincial Edict, kirja VII.

Ihminen, joka on hyvässä uskossa omistettu orjana, ei hanki omistajalleen mitään, minkä hän saa toisen pääomalla.

34. On selvää, että aineetonta omaisuutta ei voida luovuttaa eikä käyttää.

35. Jos orja, jonka käyttöoikeus kuuluu muulle kuin omistajalleen, ostaa itse orjan, joka toimitetaan hänelle ennen kuin hän maksaa hinnan, on epävarmaa, kenelle hän hankkii omistusoikeuden. Sillä jos hän maksaa hinnan siitä peculiumista, joka kuuluu käyttöoikeuden haltijalle, orjasta tulee hänen omaansa; mutta jos hän maksaa hinnan siitä peculiumista, johon omistaja on oikeutettu, orjan katsotaan kuuluvan viimeksi mainitulle.

36. Ulpianus, Ediktistä, kirja XIX.

Pomponius käsittelee seuraavaa seikkaa. Sudet veivät joitakin sikoja paimentolaisiltani; viereisen tilan vuokralainen, joka oli ajanut susia takaa vahvoilla ja voimakkailla koirilla, joita hän piti laumojensa suojelemiseksi, otti siat pois susilta tai koirat pakottivat ne hylkäämään ne. Kun paimeneni vaati sikoja takaisin, heräsi kysymys, olivatko ne tulleet sen omaisuudeksi, joka oli ne takaisin saanut, vai olivatko ne edelleen minun, sillä ne oli saatu tietynlaisella metsästyksellä. Esitettiin mielipide, että kun merellä tai maalla vangitut eläimet ovat saaneet takaisin luonnollisen vapautensa, ne eivät enää kuulu niille, jotka ne ovat ottaneet kiinni, ja kun meri- tai maaeläimet riistävät meiltä omaisuuden, se lakkaa olemasta meidän omaisuuttamme, kun kyseiset eläimet ovat paenneet takaa-ajomme ulottumattomiin. Kuka voi itse asiassa sanoa, että kaikki se, minkä pihani tai peltoni yli lentävä lintu vie mukanaan, kuuluu edelleen minulle? Jos se siis lakkaa olemasta minun ja putoaa eläimen suusta, se kuuluu ensimmäiselle haltijalle; aivan kuten silloin, kun kala, villisika tai lintu karkaa hallustamme ja joutuu toisen haltuun, siitä tulee jälkimmäisen omaisuutta. Pomponius on taipuvainen siihen näkemykseen, että omaisuus pysyy meidän omistuksessamme niin kauan kuin se voidaan saada takaisin; vaikka se, mitä hän toteaa linnuista, kaloista ja villieläimistä, onkin totta. Hän sanoo myös, että jos jotain katoaa haaksirikossa, se ei heti lakkaa olemasta meidän omaisuuttamme, ja että se, joka vie sen pois, on vastuussa sen nelinkertaisesta arvosta. Ja todellakin on parempi katsoa, että kaikki, minkä susi on vienyt pois, pysyy meidän omana omaisuutenamme niin kauan kuin se voidaan saada takaisin. Näin ollen, jos se on edelleen meidän, katson, että kanne varkauden perusteella on aiheellinen. Sillä jos vuokralainen ajoi susia takaa, ei tarkoituksenaan varastaa omaisuutta (vaikka hänellä saattoi olla sellainen aikomus), vaan myöntää, että hän ei ajanut niitä takaa tätä tarkoitusta varten, mutta koska hän ei kuitenkaan palauttanut sikoja paimeneni haltuun, kun tämä vaati niitä, hänen katsotaan peittäneen ja kätkenneen ne; ja siksi luulen, että hän on vastuussa varkauden perusteella nostetusta kanteesta sekä kanteesta, joka koskee omaisuuden esittämistä oikeudessa; ja sen jälkeen kun tämä on tehty, siat voidaan periä takaisin häneltä.

37. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja VII.

Kun yhteisomistuksessa oleva orja hankkii jotakin toisen isäntänsä omaisuuden avulla, se kuuluu kuitenkin molemmille; mutta se, jonka omaisuuden avulla se hankittiin, voi periä koko summan takaisin osituskanteella; sillä vilpitön mieli vaatii, että kummallakin omistajalla on etuoikeus siihen, mitä orja on hankkinut hänen omaisuutensa avulla; mutta jos orja hankkii sen jollakin muulla tavalla, se kuuluu kaikille yhteisomistajille omistusoikeuksiensa mukaisessa suhteessa.

38. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXV.

Siinä, että joku voi siirtää toiselle sellaisen omaisuuden omistusoikeuden, jota hänellä ei ole, ei ole mitään ihmeellistä; sillä velkoja luovuttaa panttauksen myydessään ostajalle omistusoikeuden, jota hänellä itsellään ei ollut.

39. Paulus, Ediktistä, kirja L.

Käyttöoikeuden haltija ei voi hankkia omaisuutta orjan kautta, sillä omaisuus ei voi koostua orjan palveluksista.

40. Sama, On Plautius, kirja VII.

Vilpittömässä mielessä toimiva ostaja saa epäilemättä omakseen kaikki voitot, jotka hän on hankkinut välissä toisen omaisuuden avulla, eikä tämä koske ainoastaan niitä, jotka hän on hankkinut omalla ahkeruudellaan ja työllään, vaan myös kaikkia muita, sillä voittojen osalta hän on käytännössä omistajan asemassa; sillä jo ennen kuin hän saa sadon ja heti sen jälkeen, kun se on erotettu maasta, siitä tulee vilpittömässä mielessä toimivan ostajan omaisuutta. Sillä ei myöskään ole mitään merkitystä, voidaanko vilpittömässä mielessä ostamani maa-alue hankkia vanhentuneena vai ei, esimerkiksi jos se kuuluu holhousvallan käyttäjälle, jos se on saatu väkivalloin tai jos se on annettu maakunnan kuvernöörille kiristyksen vastaisen lain vastaisesti ja jos tämä on sen jälkeen siirtänyt sen vilpittömässä mielessä toimivalle ostajalle.

41. Jos sitä vastoin luulin omaisuuden luovutushetkellä, että se kuului myyjälle, ja sain jälkeenpäin selville, että se kuului jollekin toiselle, herää kysymys, olenko oikeutettu voittoon, koska hallussapito oli kestänyt pitkään. Pomponius sanoo, että on syytä pelätä, että tällainen ostaja ei ole vilpittömässä mielessä, vaikka hänellä olisikin omaisuus hallussaan, sillä vanhentuminen viittaa lakiin, ja se, onko hänellä omaisuus hallussaan vilpittömässä vai vilpillisessä mielessä, on tosiseikkoja koskeva kysymys. Tätä ei voida kiistää myöskään väittämällä, että siitä on kulunut pitkä aika, sillä toisaalta sillä, joka ei voi hankkia omaisuutta vanhentumisen perusteella, koska sen omistusoikeudessa on puutteita, on silti oikeus sen tuottoon.

42. Lampaiden lisääntyminen on voittoa, ja siksi se kuuluu vilpittömässä mielessä omistavalle, vaikka ne olisi myyty tiineinä tai varastettu siinä tilassa. Eikä sitäkään voida epäillä, että vilpittömässä mielessä olevalla omistajalla on oikeus maitoon, vaikka eläimet olisi myyty lypsyvalmiina. Sama sääntö koskee villaa.

43. Sama, Plautiuksesta, kirja IX.

Se, mitä orjan käyttöoikeuden haltija antaa orjalle omasta omaisuudestaan, jää edelleen hänen omaisuudekseen. Jos hän kuitenkin teki tämän tarkoituksessa, että omaisuus kuuluisi omistajalle, on sanottava, että se tulee hänen hankkimakseen. Mutta jos muukalainen antaa sen hänelle, se epäilemättä hankitaan omistajalle yksin. Samaa toteamme vapaasta miehestä, joka palvelee vilpittömässä mielessä orjana, niin että jos minä annan hänelle jotain, se pysyy edelleen minun omaisuutenani. Siksi Pomponius sanoo, että vaikka antaisinkin orjalle hänen työnsä, kaiken sen, mitä hän sen avulla hankkii, hän kuitenkin hankkii minulle.

44. Pomponius, On Plautius, kirja VI.

Vaikka kaikki, mitä rakennamme julkiselle rannalle tai mereen, kuuluu meille, on kuitenkin saatava preetorin määräys, jotta se voidaan sallia; ja tosiaankin, jos joku tekee jotakin sellaista, joka aiheuttaa haittaa muille, hänet voidaan estää väkisin; sillä en epäile, etteikö sillä, joka rakennuksen pystyttää, olisi oikeutta siviilikanteeseen.

45. Celsus, Digest, kirja II.

Voimme ottaa karkurin kiinni sodan lain nojalla.

46. Kaikki vihollisen omaisuus, joka saattaa olla käsissämme, ei kuulu yleisölle vaan ensimmäiselle haltijalle.

47. Modestinus, säännöt, kirja VII.

Meidän katsotaan pitävän omaisuutta omana omaisuutenamme aina, kun meillä on hallussamme oikeus poikkeukseen, tai kun olemme menettäneet omaisuuden ja meillä on oikeus nostaa kanne sen takaisin saamiseksi.

48. Sama, Quintus Muciuksesta, kirja XIV.

Siviilioikeuden nojalla hankkimamme omaisuuden saamme haltuumme niiden kautta, jotka ovat hallinnassamme; kuten esimerkiksi sopimustapauksessa. Sen, mikä hankitaan luonnollisella tavalla, kuten esimerkiksi omistus, voimme hankkia kenen tahansa välityksellä, jos haluamme hankkia sen.

49. Sama, Quintus Muciuksesta, kirja XXXI.

Vapaamielinen ei voi hankkia omaisuutta puolestamme. Kuka tahansa, joka palvelee meitä hyvässä uskossa orjana, voi hankkia sellaisen meille, jos hän ryhtyy siihen vapaaehtoisesti ja on täysin tietoinen omasta tilastaan. Jos hän kuitenkin ryhtyy siihen meidän määräyksellämme, hän ei voi hankkia sitä itselleen eikä meille, jos hänellä ei ole ollut aikomusta hankkia sitä itselleen. Mutta jos hänellä oli tällainen aikomus, hän hankkii omaisuuden itselleen.

50. Samoin vapaa mies, joka palvelee meitä vilpittömässä mielessä orjana, voi laillisesti sitoa itsensä tekemällä kanssamme sopimuksen, johon sisältyy osto, myynti, vuokraus tai leasing.

51. Jos hän loukkaa meitä jollakin tavalla, hän on vastuussa vahingonkorvauskanteesta, ja tässä tapauksessa voimme periä häneltä suuremmat vahingonkorvaukset kuin muukalaiselta.

52. Jos tämänkaltaiset henkilöt hoitavat meidän johdollamme omaisuuteemme liittyviä liiketoimia tai toimivat asiamiehinä poissaolomme aikana, heitä vastaan on nostettava kanne, ei ainoastaan silloin, kun olemme ostaneet heidät orjiksi, vaan myös silloin, kun heidät on annettu meille, hankittu myötäjäisinä tai testamentattuina meille; tai jos ne kuuluvat meille perinnöstä; ei ainoastaan silloin, kun luulemme, että ne ovat meidän, vaan myös silloin, kun ne ovat yhteisomistuksessa olevia orjia tai kun ne ovat käyttöoikeuden alaisia, niin että ne eivät hanki meille enempää kuin ne olisivat hankkineet, jos ne olisivat olleet yhteisomistuksessa olevia orjia tai jos ne olisivat olleet muiden käyttöoikeuden alaisia.

53. Mitä vapaa mies tai toiselle kuuluva orja tai sellainen, joka palvelee meitä vilpittömässä mielessä orjana, ei voi hankkia meille, vapaa mies voi hankkia itselleen, ja toiselle kuuluva orja voi hankkia isännälleen; paitsi että vilpittömässä mielessä palveleva vapaa mies tuskin voi hankkia omaisuutta hallussapitoon perustuvalla käyttöoikeudella, koska sen, joka itse on hallussa, ei katsota olevan hallussa. Sellaisen orjan omistaja, jonka hallussapito on hyvässä uskossa, ei voi myöskään hankkia usucaptionin avulla tietämättään sitä, mikä kuuluu orjan peculiumiin, aivan kuten hän ei voi tehdä sitä karkulaisen orjan avulla, jonka hallussapito ei ole hänen hallussaan.

54. Proculus, Epistolat, kirja II.

Villisika jäi kiinni loukkuun, jonka asetit metsästystarkoituksessa, ja kun se oli jäänyt kiinni, vapautin sen ja kannoin sen pois; oletko sitä mieltä, että olen ottanut villisikasi pois?". Entä jos te olisitte sitä mieltä, että se oli teidän, ja jos minä päästäisin sen vapaaksi ja päästäisin sen metsään, lakkaisiko se tässä tapauksessa olemasta teidän, vai jäisikö se edelleen teidän omaisuudeksenne? Jos se lakkaisi olemasta teidän, kysyn, mihin toimiin teillä olisi oikeus minua vastaan, ja olisiko tarpeen nostaa kanne in factum? Vastaus oli, että meidän olisi ensin otettava huomioon ansa ja se, onko sillä väliä, asetanko

sen julkiselle vai yksityiselle maalle; ja jos asetan sen yksityiselle maalle, teinkö sen omalle vai toisen maalle, ja jos asetan sen toisen maalle, teinkö sen kyseisen maan omistajan luvalla vai ilman sitä. Lisäksi olisi harkittava, oliko villisika jäänyt ansaan siten, ettei se voinut vapautua, vai olisiko se voinut paeta, jos se olisi ponnistellut pidempään. Mielestäni johtopäätöksenä pitäisi olla, että jos villisika oli minun hallinnassani, siitä tuli minun omaisuuttani; mutta jos te teollanne palautitte sen luonnolliseen vapauteensa, se lakkasi kuulumasta minulle, ja minulla olisi oikeus nostaa kanne in factum, kuten päätettiin tapauksessa, jossa henkilö heitti toiselle kuuluvan kupin laivasta mereen.

55. Sama, Kirjeet, VIII kirja.

Saari syntyi jokeen vastapäätä maatani. Aluksi sen pituus ei ylittänyt jälkimmäisen rajaa, mutta sen jälkeen saari kasvoi pikkuhiljaa ja ulottui vastapäätä ylemmän ja alemman naapurini rajoja. Kysyn, kuuluuko lisäys minulle, koska se rajoittuu tiloihini, vai olisiko oikeussääntö sama kuin jos saari olisi ollut alussa yhtä pitkä kuin se on nyt. Proculus vastasi, että jos alluvium-lainsäädäntöä sovelletaan jokeen, jonka kohdalla olet todennut saaren syntyneen vastapäätä kiinteistösi rajaa siten, että se ei ylittänyt sen pituutta, ja saari oli alun perin lähempänä sinun tilojasi kuin sen, joka omisti maata virran toisella puolella, se kaikki tulee teidän omaisuudeksenne, ja kaikki se, mitä saareen on myöhemmin kertynyt alluviumin muodossa, tulee myös teidän omaisuudeksenne, vaikka lisäys olisikin ollut sellainen, että saari olisi ulottunut vastapäätä ylemmän ja alemman naapurinne rajoja tai jopa asettanut sen lähemmäs sen kiinteistöä, joka omistaa maata joen toisella puolella.

56. Kysyn myös, jos saari syntyy lähelle rantaani, ja sen jälkeen koko joki alkaa virrata minun maani ja mainitun saaren välissä jätettyään oman uomansa sinne, missä suurin osa siitä oli virrannut, epäiletkö, että saari on edelleen minun, ja tuleeko siitä huolimatta osa itse uomasta, jonka joki jätti, minun omistukseeni. Pyydän teitä kirjoittamaan minulle mielipiteenne tästä asiasta. Proculus vastasi, että jos saari oli alun perin lähempänä maatanne ja jos joki jätettyään pääasiallisen uomansa, jonka se oli vallannut saaren ja virran toisella puolella olevan naapurin maan välillä, alkoi virrata mainitun saaren ja teidän maanne välissä, saari pysyy edelleen teidän omaisuutenanne; mutta uoma, joka oli saaren ja naapurin maan välissä, on jaettava keskeltä siten, että se osa, joka oli lähempänä saartasi, katsotaan kuuluvaksi sinulle, ja se osa, joka on lähempänä naapurisi maata, katsotaan kuuluvaksi hänelle. Luulen, että saaren toisella puolella kuivuneen joen uoma on lakannut olemasta saari; mutta jotta asia olisi paremmin ymmärrettävissä, tässä tapauksessa pelto, joka oli ennen saari, nimetään edelleen sellaiseksi.

57. Paulus, On Plautius, kirja VI.

Julianus sanoo, että aviomiehen lahjoittaman orjan kautta ei voida hankkia mitään, ei edes sen vaimon omaisuudella, jolle orja annettiin; sillä tämä myönnetään vain niiden kohdalla, jotka palvelevat hyvässä uskossa orjina.

58. Javolenus, On Cassius, kirja XI.

Se, mikä otetaan merestä, ei ala olla sen omaisuutta, joka sen saa, ennen kuin kyseisen omaisuuden omistaja alkaa pitää sitä hylättynä.

59. Callistratus, Kysymyksiä, kirja II.

Minun määräykselläni ostetusta omaisuudesta ei tule minun omaisuuttani ennen kuin sen ostanut henkilö on toimittanut sen minulle.

60. Scaevola, Opinions, Book I.

Titius asetti Seiuksen maalle puulaudoista rakennetun siirrettävän viljavaraston vehnää varten. Herää kysymys, kuka on viljavaraston omistaja? Vastaus on, että esitettyjen tosiseikkojen mukaan siitä ei tule Seiuksen omaisuutta.

61. Hermogenianus, Epitomes of Law, kirja VI.

Kuolinpesää pidetään oikeudessa usein omistajana, ja siksi kaiken, minkä orja hankkii siihen kuuluvana, katsotaan kuuluvan hänelle hänen isäntänään. On selvää, että asioissa, joissa henkilön teko tai työ on välttämätöntä, mitään ei voida saada kuolinpesälle orjan välityksellä; ja siksi, vaikka kuolinpesään kuuluva orja voidaankin määrätä perilliseksi, meidän on kuitenkin odotettava, kunnes perillinen ilmestyy, koska hänen isäntänsä henkilökohtainen määräys on välttämätön, jotta hän voi ryhtyä siihen.

62. Koska käyttöoikeutta ei voida luoda ilman, että joku nauttii siitä, sitä ei myöskään voida hankkia kuolinpesälle orjan välityksellä.

63. Paulus, Käsikirjat, kirja II.

On olemassa tiettyjä asioita, joita ei voida itsessään luovuttaa, vaan ne siirtyvät yleisen tavan mukaan; näin ollen dotaalinen maa-alue ja omaisuus, joka ei ole kaupan kohde, siirtyvät perilliselle; sillä vaikka sitä ei voida testamentata hänelle, siitä tulee kuitenkin hänen nimityksensä jälkeen hänen omaisuutensa.

64. Tryphoninus, Disputations, kirja VII.

Jos joku, joka on toisen valvonnassa, löytää aarteen, on sen henkilön osalta, jolle se on hankittu, sanottava, että jos edellinen löytää sen toisen maalta, hänellä on oikeus puoleen siitä; mutta jos hän löytää sen isänsä tai isäntänsä maalta, koko aarre kuuluu jälkimmäiselle; (ja vain puolet, jos se löydetään jonkun toisen maalta).

65. Jos yhteisomistuksessa oleva orja löytää aarteen toisen maalta, saako hän sen isäntiensä osuuksien suhteessa, vai saako hän sen aina molemmille yhtä paljon? Tämä tapaus muistuttaa tapausta, jossa valtiolta saatua, testamentilla testamentattua tai vieraiden lahjoittamaa omaisuutta luovutetaan orjalle, koska aarretta pidetään omaisuuden lahjana; näin ollen se osa, johon löytäjällä on oikeus, kuuluu yhteisomistajille suhteessa siihen osuuteen, joka kummallakin on orjasta.

66. Jos yhteisomistuksessa oleva orja löytää aarteen yhden isäntänsä maalta, ei voi syntyä epäilystä siitä osuudesta, johon isännällä on aina oikeus, koska se kuuluu yksin maan omistajalle. Toisaalta on kuitenkin harkittava, eikö toisella yhteisomistajalla ole oikeutta osaan jäljelle jäävästä osasta ja eikö tapaus ole samanlainen kuin se, että orja tekee toisen isäntänsä määräyksestä sopimuksen tai saa jotakin toimituksen kautta tai nimenomaan toisen puolesta. Jälkimmäistä voidaan pitää parempana mielipiteenä.

67. Jos orja, johon jollakin on käyttöoikeus, löytää aarteen sen maalta, jolla on orjan omistusoikeus, kuuluuko se kaikki hänelle? Ja jos hän löytää sen toisen maalta, saako hän siitä puolet omistajalleen vai käyttöoikeuden haltijalle? Tässä tapauksessa on tutkittava, voiko käyttöoikeuden haltija hankkia omaisuutta orjan työllä. Oletetaan, että orja löysi aarteen kaivamalla maata; silloin sen voidaan sanoa kuuluvan käyttöoikeuden haltijalle. Jos hän kuitenkin yhtäkkiä löytäisi sen piilotettuna jostain syrjäisestä paikasta, kun hän oli vain kävelemässä, se kuuluisi omaisuuden omistajalle. En kuitenkaan usko, että puolet aarteesta kuuluisi käyttöoikeuden haltijalle, sillä kukaan ei etsi aarretta orjan työllä, eikä orja kaivanut maata hänen takiaan, vaan hän teki työtä toista tarkoitusta varten, ja onni antoi hänelle jotain muuta. Jos hän siis itse löytäisi aarteen käyttöoikeuden haltijan maasta, uskon, että tämä on maan omistajana oikeutettu vain puoleen siitä ja että toinen puoli kuuluu sille, jolla on orjan omistusoikeus.

68. Jos velkoja löytää aarteen maasta, joka on pantattu hänelle, hänen katsotaan löytäneen sen toisen maasta. Näin ollen hän voi ottaa siitä puolet itselleen ja antaa toisen puolen velalliselle; ja kun lainattu raha on maksettu, hän voi pitää sen puolen, jonka hän on ottanut aarteesta löytäjän eikä velkojan oikeudella. Näin ollen, jos velkoja on alkanut pitää maata omistusoikeutensa nojalla omana, keisarin valtuuttamana panttioikeuden katsotaan olevan olemassa maksulle asetetun ajan; mutta tämän ajan kuluttua velallisella on oikeus saada kaikki maasta löydetty aarteet ennen kuin rahat on maksettu. Jos velan määrä kuitenkin maksetaan lain määräämässä ajassa, velkojan on palautettava aarre, koska kaikki maalle kuuluva on palautettava, aivan kuten silloin, kun sen palauttaa haltija; mutta hän on velvollinen luovuttamaan siitä vain puolet, koska on sovittu, että löytäjällä on aina oikeus puoleen.

69. Quintus Mucius Scaevola, Määritelmät.

Kun joku kirjaa toiselle kuuluvan omaisuuden verotusta varten kirjanpitoonsa, siitä ei suinkaan tule hänen omaisuuttaan.

70. Labeo, Pauluksen laatima Epitomes of Probabilities.

Jos lähetän sinulle kirjeen, siitä ei tule sinun omaisuuttasi ennen kuin se on toimitettu sinulle. Paulus: Olen päinvastaista mieltä, sillä jos lähetät sihteerisi minulle ja minä lähetän sinulle kirjeen vastauksena, kirjeestä tulee sinun, kunhan olen toimittanut sen sihteerillesi. Samoin käy kirjeen kohdalla, jonka lähetän sinulle pelkästään palveluksena; esimerkiksi jos olet pyytänyt minua suosittelemaan sinua jollekin, ja lähetän sinulle kirjeen tätä tarkoitusta varten.

71. Jos joessa oleva saari kuuluu sinulle, mikään siitä ei ole julkista omaisuutta. Paulus: Päinvastoin, sillä tämäntyypisissä saarissa joen rannat ja meren rannat ovat tietyssä määrin julkista omaisuutta; ja sama lainsäätö koskee myös peltoa, joka rajoittuu rantaan tai rantaan.

72. Jos julkiseen puroon muodostuu saari, joka on lähellä omaisuuttasi, se kuuluu sinulle. Paulus: Katsotaanpa, eikö tämä ole väärin sellaisen saaren osalta, joka ei ole kosketuksissa joen uomaan, vaan joka on ripustettu oksien tai muun kevyen materiaalin avulla virran yläpuolelle, niin että maa ei pääse siihen asti ja saari voi muuttaa sijaintiaan. Tällainen saari on tietyssä määrin julkista omaisuutta, ja se kuuluu joelle itselleen.

73. Paulus: Jos jokeen muodostunut saari tulee sinun omistukseksi ja sen jälkeen muodostuu toinen saari ensimmäisen saaren ja vastarannan väliin, mitta otetaan sinun saarestasi eikä maastasi, jonka vuoksi saaresta tuli sinun omaisuuttasi; sillä mitä väliä sillä on, minkä luonteinen maa voi olla, jonka sijainnin vuoksi edellisen saaren omistusoikeutta vaaditaan?

74. Labeo sanoo samassa kirjassa, että jos jokin muodostuu tai rakennetaan julkiselle paikalle, siitä tulee julkista, ja että myös saari, joka muodostuu julkiseen puroon, olisi katsottava julkiseksi omaisuudeksi.

75. Venuleius, Interdicts, kirja VI.

Kun raskaana oleva nainen testamentataan, hankitaan anastamalla tai muulla tavoin vieraannuttamalla ja synnyttää lapsen, siitä tulee sen omaisuutta, joka on ostanut hänet, eikä sen, jolle hän kuului hedelmöityessään.

Tit. 2. Mitä tulee omistusoikeuden saamiseen tai menettämiseen.

76. Paulus, Ediktistä, kirja LIV.

Omistus, kuten Labeo sanoo, on johdettu termistä sedes eli asema, koska se on luonnollisesti sen hallussa, jolla se on; ja tätä kreikkalaiset nimittävät katoxyn.

77. Poika Nerva väittää, että omistusoikeus on peräisin luonnollisesta hallussapidosta, ja että tämän jälki on edelleen jäljellä kaiken sen kohdalla, mitä otetaan maan päällä, merellä ja ilmassa, sillä se kuuluu välittömästi niille, jotka ensin saavat sen haltuunsa. Samoin sodassa saadusta sotasaaliista ja meressä muodostuneesta saaresta, rannalta löydetyistä jalokivistä, jalokivistä ja helmistä tulee sen omaisuutta, joka ne ensimmäisenä saa haltuunsa.

78. Me myös hankimme omistusoikeuden itsellemme.

79. Mielisairas tai holhottava ei voi alkaa hankkia omistusoikeutta ilman holhoojaansa tai holhoojansa valtuutusta; sillä vaikka ensin mainitut voivat koskettaa omaisuutta ruumiillaan, heillä ei ole dispositiota pitää sitä hallussaan, aivan kuten silloin, kun joku antaa jotakin nukkuvan ihmisen käsiin. Holhottava voi alkaa saada hallintaa holhoojansa valtuuttamana. Ofilius ja poika Nerva kuitenkin sanovat, että holhottava ei voi alkaa saada omaisuutta haltuunsa ilman holhoojansa valtuutusta, sillä hallussapito on tosiasia eikä lakiin perustuva asia. Tämä mielipide voidaan hyväksyä, jos holhottava on niin vanha, että hän kykenee ymmärtämään, mitä hän tekee.

80. Kun aviomies antaa vaimolleen hallintaoikeuden lahjoituksen tekemistä varten, useat viranomaiset katsovat, että vaimo on tosiasiallisessa hallussapidossa, koska kyse on tosiseikasta, jota ei voida mitätöidä siviililain nojalla. Ja todellakin, mitä hyötyä olisi sanoa, että vaimo ei ole hallussapidossa, koska aviomies menetti sen välittömästi, kun hän ei enää halunnut pitää sitä ?

81. Saamme hallussapidon myös orjan tai pojan kautta, joka on hallinnassamme; ja näin on myös hänen peculiumiinsa kuuluvan omaisuuden kohdalla, vaikka emme tietäisikään siitä, kuten Sabinus oli sitä mieltä. Cassius ja Julianus: koska niiden, joiden olemme sallineet saada peculiumin, katsotaan olevan hallussapidossa suostumuksellamme. Näin ollen pikkulapsi ja mielisairas voivat saada haltuunsa peculiumiksi muodostuvan omaisuuden, ja he voivat hankkia sen usucaption kautta; myös perillinen voi tehdä näin, kun kuolinpesään kuuluva orja tekee oston.

82. Voimme myös hankkia hallussapidon sellaisen henkilön kautta, jonka omistamme vilpittömässä mielessä orjana, vaikka hän kuuluisi toiselle tai olisi vapaa. Jos kuitenkin saamme hänet hallussamme vilpillisesti, en usko, että voimme hankkia hallussapitoa hänen välityksellään. Se, joka on toisen hallussa, ei voi hankkia omaisuutta isännälleen eikä itselleen.

83. Kun olemme orjan yhteisomistajia, voimme yksitellen hankkia hänen kautta omaisuutta täysimääräisesti, ikään kuin hän olisi yksi omista orjistamme, jos hän aikoo tehdä hankinnan jollekin isännälleen; aivan kuten omistusoikeuden hankkimisessa.

84. Voimme hankkia omistusoikeuden sellaisen orjan kautta, johon meillä on käyttöoikeus, samalla tavalla kuin hänellä on tapana hankkia meille omaisuutta työnsä avulla; eikä sillä ole mitään merkitystä, jos emme tosiasiallisesti omista häntä, sillä sama sääntö koskee poikaa.

85. Lisäksi hänen, jonka kautta haluamme saada hallintaoikeuden, on oltava sellainen henkilö, että hän ymmärtää, mitä hallintaoikeus tarkoittaa.

86. Jos siis lähetätte mielisairaana orjan ottamaan haltuunne, teidän ei missään tapauksessa katsota hankkineen sitä.

87. Jos lähetät alle murrosikäisen pojan ottamaan haltuunsa, alat tehdä sitä; aivan kuten holhottu hankkii haltuunsa, ja erityisesti holhoojansa valtuuttamana.

88. Ei ole epäilystäkään siitä, että voit hankkia omistusoikeuden naispuolisen orjan avulla.

89. Holhottava voi hankkia hallinnan orjan avulla, olipa tämä sitten saavuttanut murrosikäisen iän tai ei, jos hän määrää hänet ottamaan hallinnan holhoojansa valtuuttamana.

90. Poika Nerva sanoo, että emme voi hankkia omistusoikeutta karkurina olevan orjamme avulla, vaikka on katsottu, että hän pysyy meidän hallussamme niin kauan kuin hän ei ole toisen hallussa; ja että hän voi siis sillä välin hankkia omistusoikeuden usukaption kautta. Tämä näkemys on kuitenkin omaksuttu yleisen mukavuuden vuoksi, joten usukaption voi tapahtua niin kauan kuin kukaan ei ole saanut orjaa haltuunsa. Cassius ja Julianus ovat sitä mieltä, että tällaisen orjan voi saada haltuunsa samoin kuin ne, joita meillä on maakunnassa.

91. Julianus sanoo, että emme voi saada hallussapitoa sellaisen orjan avulla, joka on tosiasiallisesti annettu pantiksi, sillä hänen katsotaan olevan velallisen hallussa yhdessä suhteessa, nimittäin käyttökorvausta varten. Pantattu orja ei myöskään voi hankkia omistusoikeutta velkojalle, sillä vaikka velkoja voi saada hänet haltuunsa, hän ei voi hankkia omistusoikeutta hänen kauttaan ehdon nojalla tai muulla tavoin.

92. Muinaiset ajattelivat, että voimme hankkia mitä tahansa johonkin kartanoon kuuluvan orjan avulla, koska hän oli osa kyseistä kartanoa. Näin ollen syntyi keskustelu siitä, eikö tätä sääntöä pitäisi laajentaa pidemmälle siten, että jos osa orjista testamentattiin, muut voitaisiin saada haltuunsa yhden heistä tekemällä teko. Keskusteltiin myös siitä, olisiko näin, jos ne kaikki ostettaisiin tai lahjoitettaisiin yhdessä. Parempi mielipide on, että en voi tällaisissa olosuhteissa saada hallussapitoa yhden heistä toimesta.

93. Jos orja testamentataan osittain määrätyle perilliselle, hän voi hankkia testamentin nojalla hallintaansa kuolinpesän maa-alueet hänelle suhteessa hänen osuuteensa kyseisestä orjasta.

94. Samaa sääntöä sovelletaan, jos määrään yhteisomistuksessa olevan orjan ottamaan kuolinpesän vastaan, koska saan hallintaani osuuteni siitä hänen osuutensa perusteella.

95. Se, mitä olemme todenneet orjista, pätee myös silloin, kun he itse haluavat hankkia hallinnan meille; sillä jos käsket orjasi ottamaan hallinnan, ja hän tekee sen tarkoituksenaan hankkia omaisuus ei sinulle vaan Titiukselle, hallintaa ei hankita sinulle.

96. Omistusoikeus hankitaan meille asiamiehen, holhoojan tai edunvalvojan välityksellä. Mutta kun he ottavat hallinnan omissa nimissään eivätkä tarkoituksenaan vain tarjota palveluksiaan, he eivät voi hankkia hallintaa meille. Toisaalta, jos sanomme, että ne, jotka hankkivat hallussapidon meidän nimissämme, eivät hanki sitä puolestamme, seurauksena on, että se, jolle omaisuus luovutettiin, ei saa hallussapitoa, koska hänellä ei ollut aikomusta tehdä niin, eikä se, joka luovutti esineen, saa sitä haltuunsa, koska hän on luopunut sen hallussapidosta.

97. Jos käsken myyjää luovuttamaan omaisuuden asiamiehelleni, kun se on läsnäolomme aikana, Priscus sanoo, että sen katsotaan tulleen luovutetuksi minulle. Samaa sääntöä sovelletaan, jos määrään velalliseni maksamaan toiselle summan, joka minulle kuuluu, sillä ei ole tarpeen ottaa haltuun ruumiillisesti ja tosiasiallisesti, vaan se voidaan tehdä pelkästään silmien ja aikomuksen perusteella. Todisteena tästä on omaisuus, jota ei painonsa vuoksi voi siirtää, kuten esimerkiksi pylväät, sillä ne katsotaan luovutetuksi, jos osapuolet suostuvat siihen, ja pylväät ovat heidän edessään; ja viinit katsotaan luovutetuksi, kun viinikellarin avaimet on luovutettu ostajalle.

98. Kunnat eivät voi yksinään omistaa mitään, koska kaikki kansalaiset eivät voi suostua siihen. Ne eivät omista foorumeita, temppeleitä ja muita tämänkaltaisia asioita, vaan ne käyttävät niitä luvattomasti. Poika Nerva sanoo, että he voivat hankkia, pitää hallussaan ja saada usucaptionin avulla orjiensa peculium-oikeudet; toiset ovat kuitenkin päinvastaista mieltä, koska heillä ei ole itse orjia hallussaan.

99. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXX.

Nykyinen sääntö on, että kunnat voivat sekä pitää hallussaan että hankkia usucaptionin kautta, ja että tämä voidaan tehdä orjan tai vapaan henkilön kautta.

100. Paulus, Ediktistä, kirja LXX.

Lisäksi vain ruumiillista omaisuutta voidaan omistaa.

101. Saamme hallussapidon sekä ruumiin että mielen avulla, emmekä näiden avulla erikseen. Kun kuitenkin sanomme, että saamme omistusoikeuden ruumiin ja mielen avulla, tätä ei pidä ymmärtää niin, että jos joku haluaa ottaa maan haltuunsa, hänen on kierrettävä jokainen pelto, sillä hänelle riittää, että hän astuu sisään mihin tahansa maan osaan, kunhan hänen aikomuksenaan on ottaa koko maa haltuunsa, niin pitkälle kuin sen rajat ulottuvat.

102. Kukaan ei voi saada haltuunsa omaisuutta, joka on epävarmaa; kuten esimerkiksi, jos sinulla on aikomus ja halu saada haltuun kaikki, mitä Titiuksella on.

103. Neratius ja Proculus ovat sitä mieltä, että emme voi hankkia omistusta pelkästään aikomuksen perusteella, jos luonnollinen omistus ei tule ensin. Jos siis tiedän, että maallani on aarre, omistan sen heti, kun minulla on aikomus tehdä niin; sillä aikomus täydentää sen, mikä puuttuu luonnollisesta omistuksesta. Myöskään Brutuksen ja Maniliuksen näkemys, jonka mukaan jokainen, joka on pitänyt maata hallussaan pitkän aikaa, on saanut hallussaan myös kaikki sieltä löytyvät aarteet, vaikka hän ei olisi tiennyt niiden olemassaolosta, ei pidä paikkaansa. Sillä se, joka ei tiedä, että siellä on jokin aarre, ei omista sitä, vaikka hänellä saattaa olla maa-alue hallussaan; ja jos hän on ollut tietoinen sen olemassaolosta, hän ei voi hankkia sitä pitkäaikaisen hallussapidon kautta, koska hän tietää, että se on jonkun toisen omaisuutta. Useat auktoriteetit ovat sitä mieltä, että Sabinuksen näkemys on parempi; nimittäin se, joka tietää, että hänen maallaan on aarre, ei saa sitä haltuunsa, ellei sitä ole siirretty pois paikaltaan, koska se ei ole meidän hallussamme. Yhdyn tähän mielipiteeseen.

104. Voimme pitää saman asian hallussamme useilla eri nimikkeillä; esimerkiksi eräät viranomaiset ovat sitä mieltä, että se, joka saa omaisuuden haltuunsa usucaptionin kautta, ei tee sitä ainoastaan ostajana vaan myös omistajana. Jos nimittäin olen sen perillinen, jolla on hallussapito ostajana, minulla on hallussani sama omaisuus, mutta sekä ostajana että perillisenä; sillä vaikka omistusoikeus voidaan vahvistaa vain yhdellä arvonimellä, näin ei ole hallussapidon kohdalla.

105. Toisaalta useilla henkilöillä ei voi olla hallussaan samaa asiaa ilman jakoa; sillä on todellakin luonnonvastaista, että samalla kun minulla on hallussani jotakin, myös sinun katsottaisiin hallitsevan sitä. Sabinus kuitenkin sanoo, että se, joka antaa epävarmalla omistusoikeudella hallussaan olevan omaisuuden, omistaa sen itse, samoin kuin se, joka on saanut sen

riskin myötä. Myös Trebatius hyväksyy tämän mielipiteen, sillä hänen mielestään yksi henkilö voi pitää hallussaan oikeudenmukaisesti ja toinen epäoikeudenmukaisesti, mutta molemmat eivät voi pitää sitä hallussaan joko epäoikeudenmukaisesti tai oikeudenmukaisesti. Labeo on hänen kanssaan eri mieltä, sillä täydellisen hallussapidon tapauksessa ei ole suurta eroa sillä, onko jollakin hallussapito oikeutetusti vai epäoikeudenmukaisesti. Tämä pitää paikkansa, sillä sama hallinta ei voi olla kahden henkilön hallussa, sen enempää kuin sinun voidaan katsoa seisovan juuri sillä paikalla, jolla minä seison, tai istuvan täsmälleen siinä, missä minä istun.

106. Kun hallussapito on menetetty, on otettava huomioon hallussapitävän osapuolen aikomus. Vaikka siis olisitkin jonkin maa-alueen päällä, menetät silti välittömästi hallinnan, jos sinulla ei ole aikomusta pitää sitä hallussasi. Näin ollen hallussapito voidaan menettää pelkästään aikomuksen perusteella, vaikka sitä ei voi hankkia tällä tavoin.

107. Jos sinulla kuitenkin on hallintaoikeus pelkästään aikomuksen perusteella, vaikka joku toinen olisi maalla, sinulla on silti hallintaoikeus siihen.

108. Jos joku ilmoittaa, että taloon on tunkeuduttu rosvojen toimesta, ja omistaja, joka on pelon vallassa, ei halua lähestyä taloa, on todettu, että hän menettää talon hallinnan. Mutta jos orja tai vuokralainen, jonka välityksellä minulla tosiasiallisesti on omaisuutta hallussani, joko kuolee tai lähtee pois, pidän hallussapidon tarkoituksella.

109. Jos luovutan esineen toiselle, menetän sen hallussapidon; sillä on päätetty, että meillä on hallussapito, kunnes luovumme siitä vapaaehtoisesti tai kunnes se riistetään meiltä väkisin.

110. Jos orja, jonka hallussa olen, väittää olevansa vapaa, kuten Spartacus teki, ja on valmis puolustamaan vapauttaan oikeudessa, hänen ei katsota olevan sen isännän hallussa, jota hän valmistautuu vastustamaan. Tämä pitää kuitenkin paikkansa vain silloin, kun hän on pysynyt pitkään vapaana; muussa tapauksessa, jos hän orjan asemansa vuoksi vaatii vapauttaan ja anoo oikeudellista päätöstä tästä asiasta, hän pysyy kuitenkin valvonnassani, ja pidän häntä tahallani hallussani, kunnes hänet on julistettu vapaaksi.

111. Meillä on tarkoituksellisesti hallussamme paikat, joihin turvaudumme kesällä ja talvella, vaikka poistummekin niistä tiettyinä aikoina.

112. Lisäksi meillä voi olla hallussapito tarkoituksellisesti ja myös ruumiillisesti, toisen henkilön avulla, kuten olemme todenneet vuokralaisen ja orjan tapauksessa. Sen, että meillä on hallussamme tiettyä omaisuutta tietämättämme (kuten esimerkiksi silloin, kun orjat saavat peculiumia), ei pitäisi aiheuttaa mitään vaikeuksia, sillä meidän katsotaan hallitsevan sitä sekä tarkoituksellisesti että tosiasiallisesti orjien välityksellä.

113. Poika Nerva on sitä mieltä, että voimme omistaa irtainta omaisuutta, orjia lukuun ottamatta, niin kauan kuin se on meidän hallussamme; toisin sanoen niin kauan kuin voimme saada sen luonnollisesti haltuumme, jos niin haluaisimme. Jos nimittäin parvi katoaa tai maljakko putoaa niin, ettei sitä löydy, se lakkaa välittömästi olemasta meidän hallussamme, vaikka kukaan muu ei voi saada sitä haltuunsa; mutta asia on toisin silloin, kun mitään minun hallussani olevaa ei löydy, koska se on edelleen lähistöllä, ja ahkera etsintä löytää sen.

114. Samoin villieläimet, jotka suljemme aitauksiin, ja kalat, jotka heitämme lammikoihin, ovat meidän hallussamme. Mutta kalat, jotka ovat järvessä, tai villieläimet, jotka vaeltavat pensasaidoilla aidatuissa metsissä, eivät ole meidän hallussamme, koska ne on jätetty luonnolliseen vapauteensa; sillä muutoin, jos joku ostaisi metsän, hänen katsottaisiin omistavan kaikki siinä olevat eläimet, mikä on väärin.

115. Lisäksi meillä on hallussamme lintuja, jotka olemme sulkeneet tai kesyttäneet ja alistaneet valvontaamme.

116. Eräät viranomaiset katsovat aivan oikein, että kyyhkysset, jotka lentävät pois rakennuksistamme, sekä mehiläiset, jotka lähtevät pesistämme ja joilla on tapana palata takaisin, ovat meidän hallussamme.

117. Labeo ja poika Nerva ovat antaneet mielipiteekseen, että minä lakkaan hallitsemasta kaikkia paikkoja, jotka joki tai meri on täyttänyt.

118. Jos otatte haltuunne jotain omaisuutta, joka on talletettu teille, tarkoituksenne varastaa se, minä lakkaan omistamasta sitä. Jos et kuitenkaan siirrä sitä pois paikaltaan ja sinulla on aikomus kieltää, että se on talletettu luoksesi, useat muinaiset auktoriteetit, muun muassa Sabinus ja Cassius, katsovat hyvin perustellusti, että minulla säilyy edelleen hallussani, siitä syystä, että varkautta ei voi tehdä käsittelemättä esinettä eikä varkautta voi tehdä pelkällä aikomuksella.

119. Antiikin viranomaiset ovat vahvistaneet säännön, jonka mukaan kukaan ei voi itse muuttaa omistusoikeuttaan omaisuuden hallussapitoon.

120. Jos kuitenkin se, joka on tallettanut minulle jonkin esineen tai lainannut sen minulle, myy tai antaa minulle saman esineen, minun ei katsota muuttaneen omistusoikeutta, jonka perusteella minulla on hallussapito, koska minulla ei ollut hallussapitoa.

121. Hallussapitoa on yhtä monta erilaista kuin on tapoja hankkia omaisuutta, joka ei kuulu meille; esimerkiksi ostamalla, lahjoittamalla, perinnön kautta, myötäjäisenä, perillisenä, luovuttamalla korvauksena aiheutuneesta vahingosta, valtaamalla, kuten silloin, kun saamme omaisuutta maasta tai merestä tai viholliselta tai kun luomme sen itse. Lopuksi totean, että omistusoikeuksia on vain yksi suku, mutta niiden lajeja on lukematon määrä.

122. Hallussapito voidaan jakaa kahteen lajiin, sillä se hankitaan joko hyvässä tai pahassa uskossa. Quintus Muciuksen mielipide, joka sisällytti eri omistustajien joukkoon sen, että omistus annetaan tuomarin määräyksestä omaisuuden säilyttämiseksi tai että saamme omistuksen, koska vakuutta uhkaavan vahingon varalta ei ole annettu, on täysin naurettava. Jos nimittäin joku antaa velkojan haltuun omaisuuden säilyttämiseksi tai jos näin tehdään, koska vakuutta uhkaavan vahingon varalta ei ole asetettu, tai syntymättömän lapsen nimissä, hän ei todellisuudessa myönnä hallussapitoa, vaan ainoastaan omaisuuden hallussapidon ja valvonnan. Näin ollen, kun naapuri ei anna vakuutta uhkaavan vahingon varalta ja meidät asetetaan huostaan, ja tämä tila jatkuu pitkään, preetori sallii asianmukaisen syyn ilmetessä meidän saada omaisuuden tosiasiallisen hallussapidon.

123. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXVII.

Isällä on välittömästi hallussaan kaikki se, minkä hänen poikansa hankkii osana peculiumiaan, vaikka hän ei ehkä olekaan tietoinen siitä, että poika on hänen hallinnassaan. Lisäksi samaa sääntöä olisi noudatettava, vaikka poika olisi toisen orjan hallussa.

124. Paulus, Ediktistä, kirja LXIII.

Jos olen sinulle Stichuksen velkaa erään ehdon nojalla enkä luovuta häntä ja sinä saat hänet haltuusi jollakin muulla tavalla, olet ryöstäjä. Samoin, jos myyn sinulle jotakin omaisuutta enkä luovuta sitä ja sinä saat sen haltuusi ilman minun suostumustani, et tee sitä ostajana vaan ryöstäjänä.

125. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXX.

Sanomme, että se pitää jotakin salaa hallussaan, joka ottaa sen haltuunsa salaa, epäillen, että toinen osapuoli, joka ei tiedä, mitä hän on tehnyt, saattaa herättää kiistan, ja peläten, että hän riitauttaa oikeutensa. Se, joka ei kuitenkaan ota salaa haltuunsa, vaan kätkeytyy, on sellaisessa asemassa, että hänen ei katsota hallitsevan salaa. Sillä ei ole otettava huomioon sitä, miten hän on hankkinut hallussapidon, vaan sitä, miten hän on aloittanut sen hankkimisen, eikä kukaan aloita hallussapidon hankkimista salaa, joka tekee sen hyvässä uskossa, sen tietäen tai suostumuksella, jolle omaisuus kuuluu, tai muusta hyvästä syystä. Siksi Pomponius sanookin, että salakavalasti saa haltuunsa se, joka peläten, että jokin tuleva riita voi syntyä ja että henkilö, jota hän pelkää, ei tiedä asiasta, ottaa haltuunsa salaa.

126. Labeo sanoo, että jos mies menee torille eikä jätä ketään kotiin ja palattuaan torilta huomaa, että joku on ottanut hänen talonsa haltuunsa, katsotaan, että hän on saanut salaisen hallinnan. Markkinoille lähtenyt säilyttää siis edelleen hallussapidon, mutta jos tunkeutuja ei palatessaan myönnä omistajaa, hänen katsotaan saaneen hallinnan pikemminkin väkisin kuin salaa.

127. Paulus, Ediktistä, kirja LIV.

Jos omistaja ei ole halukas palaamaan maalleen, koska hän pelkää ylivoimaisen voiman käyttöä, hänen katsotaan menettäneen hallinnan. Tämän totesi myös Neratius.

128. Sama, Ediktistä, kirja LXV.

Niin kuin hallussapitoa ei voi hankkia muuten kuin aikomuksella ja ruumiillisella teolla, sitä ei voi samalla tavoin menettää, paitsi siinä tapauksessa, että näiden molempien asioiden vastakohta toteutuu.

129. Gaius, Ediktistä, XXV kirja.

Yleisesti ottaen meillä katsotaan olevan hallussapito silloin, kun joku asiamiehenä, isäntänä tai ystävänä pitää sitä hallussaan meidän nimissämme.

130. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXIX.

Jos joku vuokraa omaisuutta ja vaatii sitä sen jälkeen epävarmalla omistusoikeudella, hänen katsotaan luopuneen vuokrasopimuksestaan. Jos hän ensin vaatii sitä epävarmalla omistusoikeudella ja sen jälkeen vuokraa sen, hänen katsotaan pitävän sitä hallussaan vuokrasopimuksen nojalla; sillä se, mikä on tehty viimeksi, on pikemminkin otettava huomioon. Myös Pomponius on tätä mieltä.

131. Pomponius käsittelee erittäin hienoa kysymystä, nimittäin sitä, tekeekö mies, joka vuokraa maata, mutta lunastaa sen epävarmalla omistusoikeudella, niin, ettei hän tee sitä sen hallussapitotarkoituksessa vaan ainoastaan pysyäkseen sen hallussa; sillä tässä on suuri ero, sillä hallussapito on yksi asia, mutta hallussapito aivan toinen. Henkilöt, jotka on asetettu hallintaan omaisuuden säilyttämiseksi, kuten testamentinsaajat tai naapurit, uhkaavan vahingon vuoksi, eivät omista omaisuutta, vaan ovat sen hallussa sen hoitamista varten. Tällöin molemmat edellä mainitut tavat sulautuvat yhdeksi.

132. Jos joku vuokraa maata ja pyytää saada sen haltuunsa epävarmalla omistusoikeudella, jos hän on vuokrannut sen yhdestä sestercesta, ei ole epäilystäkään siitä, että hänellä on se hallussaan tahdonvaltaisesti, sillä vuokrasopimus vain tästä summasta on mitätön. Jos hän kuitenkin vuokraa sen kohtuullisella vuokralla, on silloin selvitettävä, mitä on tehty ensin.

133. Paulus, Ediktistä, kirja LXV.

Oikeudenmukaisesti omistaa se, joka tekee sen preetorin valtuuttamana.

134. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXX.

Sen, jolla on omaisuuden käyttöoikeus, katsotaan omistavan sen luonnollisesti.

135. Omistamisella ei ole mitään yhteistä hallussapidon kanssa, ja siksi Uti possidetis -kieltoa ei evätä siltä, joka on aloittanut menettelyn omaisuuden takaisin saamiseksi, sillä sen, joka tekee niin, ei katsota luopuneen hallussapidosta.

136. Sama, Ediktistä, kirja LXXII.

Pomponius kertoo, että kiviä upposi Tiberiin haaksirikon seurauksena ja että ne saatiin myöhemmin takaisin; ja hän kysyy, säilyikö omistusoikeus muuttumattomana sinä aikana, kun ne olivat joessa. Luulen, että omistusoikeus, mutta ei hallintaoikeus, säilyi. Tämä tapaus ei ole samankaltainen kuin pakenevan orjan tapaus, sillä orjan katsotaan olevan meidän hallussamme, jotta hän ei voisi riistää meiltä hallintaa; mutta kivien tapaus on erilainen.

137. Kun joku käyttää toisen välitystä, hänen on tehtävä se siihen liittyvine vastuineen ja puutteineen. Näin ollen sen ajan osalta, jonka myyjä on pitänyt omaisuutta hallussaan, otamme huomioon myös väkivaltaan, salassapitoon ja epävarmaan omistusoikeuteen liittyvät kysymykset.

138. Lisäksi kun joku palauttaa orjan myyjälle, herää kysymys, voiko tämä hyötyä siitä ajasta, jonka orja oli ostajan hallussa. Joidenkin viranomaisten mielestä hän ei voi, koska orjan palauttaminen mitätöi kaupan; toiset taas katsovat, että ostaja voi hyötyä ajasta, jolloin myyjä omisti orjan, ja myyjä ajasta, jolloin ostaja omisti sen. Tämä näkemys olisi mielestäni hyväksyttävä.

139. Jos vapaamielinen tai toiselle hyvässä uskossa palveleva orja ostaa omaisuutta ja kolmas osapuoli saa sen haltuunsa, ei väitetty orja vapaaksi tultuaan eikä varsinainen omistaja voi hyötyä siitä ajasta, jonka omaisuus on ollut vilpittömässä mielessä toimivan omistajan hallussa.

140. Kun perillinen ei alun perin omistanut omaisuutta, heräsi kysymys, voiko hän hyötyä siitä, että testamentintekijä omisti sen. Ja tosiaankin hallinta keskeytyy kaupan osapuolten välillä, mutta monet viranomaiset eivät ole samaa mieltä perillisten osalta, koska perintöoikeus on paljon laajempi kuin osto-oikeus. On kuitenkin liberaalin laintulkinnan mukaista, että perillisten osalta sovelletaan samaa sääntöä kuin ostajiin.

141. Perillisiä ei hyödytä ainoastaan perittävän omistus, joka hänellä oli hänen kuolinhetkellään, vaan myös sillä, joka hänellä oli milloin tahansa, on tämä vaikutus.

142. Myös myötäjäisten osalta, jos omaisuus on joko annettu tai saatu sellaisenaan, hallussapitoajankohta hyödyttää tapauksesta riippuen joko aviomiestä tai vaimoa.

143. Jos joku on luovuttanut omaisuutta epävarmalla omistusoikeudella, herää kysymys, voiko hän hyötyä siitä ajasta, jonka se oli sen henkilön hallussa, jolle se luovutettiin. Katson, että se, joka on siirtänyt omaisuuden epävarmalla omistusoikeudella, ei voi hyötyä hallussapidon ajasta niin kauan kuin omistusoikeus on edelleen epävarma; mutta jos hän saa sen uudelleen haltuunsa ja epävarma omistusoikeus lakkaa, hän voi hyötyä hallussapidosta sinä aikana, jolloin omaisuus oli epävarmalla omistusoikeudella.

144. Eräässä tapauksessa kysyttiin, voiko hän tehdä niin, jos manumetoidulla orjalla on hallussaan omaisuutta, joka kuuluu hänen peculiumiinsa (peculiumia ei ole annettu hänelle), ja hänen isäntänsä haluaa hyötyä siitä ajasta, jolloin se oli vapautetun hallussa, kun omaisuuden hallinta on luovutettu. Päätettiin, että hänelle ei pitäisi myöntää hyötyä hallinta-ajasta, koska hänen käytöksensä oli salakähmäistä ja epärehellistä.

145. Kun omaisuus on palautettu minulle tuomioistuimen päätöksellä, on päätetty, että minulla on oikeus hyötyä siitä ajasta, jonka vastapuoleni piti sitä hallussaan.

146. On kuitenkin muistettava, että testamentinsaajalla on oikeus hyötyä siitä ajasta, jolloin omaisuus oli testamentin tekijän hallussa. Mutta katsotaanpa, saako hän hyötyä siitä ajasta, jolloin omaisuus oli perittävän hallussa. Katson, että riippumatta siitä, onko perintö testamentattu ehdottomasti vai ehdollisesti, olisi katsottava, että testamentinsaaja voi hyötyä siitä ajasta, jolloin se oli perillisen hallussa, ennen kuin ehto täyttyi tai omaisuus luovutettiin. Aika, jolloin se oli testamentin tekijän hallussa, hyödyttää aina testamentinsaajaa, jos testamentti tai trusti on aito.

147. Lisäksi sillä, jolle omaisuus lahjoitetaan, on oikeus hyötyä siitä ajasta, jolloin se oli lahjoituksen tekijän hallussa.

148. Hallussapitoaikoja sovelletaan niihin, jotka itse ovat pitäneet hallussaan sitä, mikä on heidän omaisuuttaan; mutta kenelläkään ei ole oikeutta tähän etuoikeuteen, ellei hän itse ole ollut hallussaan.

149. Myöskään hallinta-ajasta ei ole hyötyä, jos hallinta on puutteellista; hallinta, joka ei ole puutteellista, ei kuitenkaan aiheuta vahinkoa.

150. Paulus, Ediktistä, kirja LXVIII.

Jos orjani tai poikani, joka on hallinnassani, tekee kaupan, hyöty myönnetään siitä ajasta, jonka hän oli vallassani; toisin sanoen edellyttäen, että hän toimi suostumuksellani tai että hänellä oli peculiuminsa vapaa hallinto.

151. Jos holhooja tai edunvalvoja myy jotakin, ostajalla on oikeus hyötyä siitä ajasta, jonka holhottava tai mielisairas henkilö omisti omaisuuden.

152. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja XXVI.

Meidän ymmärretään lakaneen pitämästä hallussamme omaisuutta, joka on varastettu meiltä, aivan kuin meiltä olisi riistetty se väkisin. Mutta jos joku, joka on hallinnassamme, varastaa meiltä jotakin, emme menetä sen hallussapitoa niin kauan kuin se on hänen käsissään; siitä syystä, että hallussapito hankitaan meille tällaisten henkilöiden avulla. Tämän vuoksi meidän katsotaan omistavan karkulaisen orjan; sillä niin kuin meiltä ei voida riistää hallussapitoa muista asioista, jotka hänellä on, niin emme voi myöskään riistää häneltä.

153. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXXVII.

Kaikki se, minkä vaimo antaa miehelleen tai mies vaimolleen, on hänen hallussaan sen omistajana.

154. Sama, Ediktistä, kirja LXXVI.

Jos joku otetaan väkisin pois, hänen on katsottava jääneen hallintaan, koska hänellä on valta saada se takaisin väkivallan perusteella annettavalla kiellolla.

155. Omistuksen ja hallussapidon välinen ero on siinä, että omistus säilyy, vaikka se olisi vastoin omistajan tahtoa; mutta hallinta menetetään heti, kun joku päättää, ettei hän halua pitää sitä. Jos siis joku luovuttaa hallussapidon tarkoituksenaan, että omaisuus palautetaan hänelle myöhemmin, hän lakkaa hallitsemasta sitä.

156. Celsus, Digest, kirja XXIII.

Mitä omistan omissa nimissäni, voin omistaa toisen nimissä. En nimittäin muuta omistusoikeutta omistukseeni, kun pidän sitä hallussani toisen kautta, vaan lakkaan omistamasta omaisuutta, ja teen hänet omistajaksi omalla teollani. Ei ole sama asia omistaa henkilökohtaisesti ja omistaa toisen nimissä; sillä se omistaa, jonka nimissä omistus tapahtuu. Edustaja antaa edustajansa toisen henkilön hallussapitoon.

157. Jos luovutat omaisuutta mielisairaalle henkilölle, jonka uskot olevan kykynsä yläpuolella, siitä syystä, että hänen läsnä ollessaan näytti olevan rauhallinen ja hänen mielensä oli sumeilematon, vaikka hän ei saakaan hallussapitoa, sinä "menetät sen". Sillä riittää, että olet luopunut hallussapidosta, vaikket sitä laillisesti luovuttanutkaan, sillä olisi järjetöntä sanoa, että joku ei aikonut luopua siitä, ellei hän laillisesti luovuttanut sitä; ja itse asiassa juuri siksi, että hän luulee luovuttaneensa sen, hän osoittaa aikomuksensa luovuttaa hallussapito.

158. Jos käsken myyjää, jolta olen tehnyt ostoksen, toimittamaan tavaran kotiini, on varmaa, että minulla on omaisuus hallussani, vaikka kukaan ei olisi vielä koskenut siihen. Tai jos myyjä näyttää minulle tornistani viereisen maa-alueen, jonka hän sanoo luovuttavansa minulle hallintaoikeuden, alan omistaa kyseistä maata, ja aivan kuin olisin asettanut jalkani sen rajojen sisäpuolelle.

159. Jos joku toinen henkilö astuu vastakkaiselle puolelle, kun olen maani yhdellä puolella, tarkoituksenaan saada salaa haltuunsa, minun ei katsota menettäneen välittömästi hallintaa, sillä voin helposti karkottaa hänet tiloista heti, kun saan tiedon hänen teostaan.

160. Jos taas armeija tunkeutuu maahan suurella väkivallalla, se saa haltuunsa vain sen osan, jonka se on miehittänyt.

161. Marcellus, Digest, kirja XVII.

Mies, joka osti vilpittömässä mielessä maa-alueen toiselta, vuokrasi sen jälkeen saman maan omistajalta. Kysyn, lakkasiko hän omistamasta sitä vai ei. Vastasin, että hän lakkasi välittömästi omistamasta sitä.

162. Kun muinaiset totesivat, ettei kukaan voinut itse vaihtaa omistusoikeuttaan, on todennäköistä, että he tarkoittivat sellaista, joka, kun omaisuus oli hänen hallussaan sekä ruumiillisesti että tarkoituksellisesti, päätti omistaa sen jollakin muulla omistusoikeudella; eikä sellaista, joka, luovuttuaan ensimmäisellä omistusoikeudellaan olevasta omistusoikeudesta, halusi saada sen toisen kerran haltuunsa toisella omistusoikeudella.

163. Sama, Digest, kirja XIX.

Jos joku, joka on lainannut esineen käytettäväksi, myy sen ja määrää sen luovutettavaksi ostajalle, eikä lainaaja luovuta sitä; joissakin tapauksissa omistajan katsotaan menettäneen hallinnan, toisissa taas ei. Omistaja menettää nimittäin hallinnan vain silloin, kun lainattua esinettä ei palauteta, kun hän sitä vaatii. Mutta entä jos palautukseen on ollut perusteltu ja kohtuullinen syy eikä ainoastaan se, että lainaaja on halunnut pitää omaisuuden hallussaan?

164. Javolenus, On Cassius, kirja VII.

Voimme joskus luovuttaa toiselle sellaisen omaisuuden, jota emme itse omista, kuten esimerkiksi silloin, kun se, joka omistaa esineen perillisenä ja ennen kuin hänestä tulee sen omistaja, vaatii sitä epävarmalla omistusoikeudella todelliselta perilliseltä.

165. Laivaturmassa yli laidan heitettyä omaisuutta ei voida hankkia usucaptionin kautta, koska sitä ei ole hylätty, vaan se on vain kadonnut.

166. Katson, että sama oikeussääntö pätee omaisuuteen, joka on heitetty mereen aluksen keventämiseksi, koska sitä ei voida pitää hylättynä, josta on luovuttu tilapäisesti turvallisuuden vuoksi.

167. Kun joku vaatii toisen omaisuutta epävarmalla omistusoikeudella ja vuokraa sen tältä, sen hallinta palautuu omistajalle.

168. Sama, On Cassius, kirja XIII.

Sen, joka saa omistusoikeuden niin, ettei voi pitää sitä hallussaan, ei katsota hankkineen sitä lainkaan.

169. Sama, Kirjeet, I kirja.

Kun meidät on nimitetty perillisiksi ja perintö on hyväksytty, kaikki oikeudet siihen siirtyvät meille; mutta hallinta ei kuulu meille ennen kuin se on otettu luonnollisesti haltuun.

170. Sikäli kuin on kyse vihollisen käsiin joutuneista, laki, joka koskee heidän omistusoikeuksiensa säilyttämistä, on erikoinen, sillä he menettävät sen ruumiillisen hallussapidon, eikä heidän voida katsoa omistavan mitään, kun he itse ovat toisten hallussa; tästä seuraa, että heidän palatessaan takaisin vaaditaan uutta hallussapidon hankkimista, vaikka kukaan ei olisi sillä välin omistanut heidän omaisuuttaan.

171. Kysyn myös, jos kahlitsen vapaan miehen saadakseni hänet haltuuni, omistanko hänen kauttaan kaiken sen, mitä hän omistaa. Vastaus on, että jos vaaditte vapaamiehen, en usko, että teillä on häntä hallussanne; ja koska näin on, on paljon vähemmän syytä, että hänen omaisuutensa olisi teidän hallussanne; eikä asioiden luonne salli sitä, että voisimme omistaa jotakin sellaisen henkilön välityksellä, joka ei ole laillisesti vallassani.

172. Sama, Kirjeet, XIV kirja.

Kaikkea sitä, minkä orjasi saa haltuunsa väkivalloin tietämättäsi, et sinä omista, koska hän, joka on hallinnassasi, ei voi hankkia ruumiillista hallintaa, jos et ole siitä tietoinen; mutta hän voi hankkia laillisen hallinnan, kuten hän esimerkiksi omistaa sen, mikä tulee hänen käsiinsä osana peculiumiaan. Sillä kun isännän sanotaan omistavan orjansa kautta, siihen on erinomainen syy, sillä se, mikä on orjan hallussa tosiasiallisesti ja hyvästä syystä, kuuluu hänen peculiumiinsa, ja sen peculiumin, jota orja ei voi kansalaisena omistaa, mutta joka on hänen hallussaan luonnostaan, hänen isäntänsä katsotaan omistavan. Kaikki se, minkä orja hankkii laittomilla teoilla, ei kuitenkaan ole isännän hallussa, koska se ei kuulu orjan peculiumiin.

173. Pomponius, Quintus Muciuksesta, XXV kirja.

Lakkaamme omistamasta mitään sellaista, mikä on ollut hallussamme ja mikä on kadonnut niin täydellisesti, ettemme tiedä, missä se on.

174. Me omistamme maanviljelijöidemme, vuokralaistemme ja orjiemme välityksellä. Jos he kuolevat, tulevat mielisairaiksi tai joutuvat muiden palvelukseen, meidän ymmärretään edelleen pitävän heidät hallussamme. Tässä suhteessa ei ole mitään eroa vuokralaisemme ja orjamme välillä, joiden välityksellä pidämme omaisuuden hallussamme.

175. Kun omistamme omaisuutta vain tarkoituksellisesti, herää kysymys, jatkammeko sitä, kunnes joku toinen tosiasiallisesti astuu siihen, jolloin hänen tosiasiallinen omistuksensa tulee paremmaksi; tai itse asiassa (ja tämä on parempi mielipide), pidämmekö sitä hallussamme, kunnes palatessamme joku estää meitä astumasta siihen; vai lakkaammeko omistamasta sitä tarkoituksellisesti, koska epäilemme, että hallinnan ottanut henkilö ajaa meidät pois. Tämä näyttää olevan järkevämpi mielipide.

176. Sama, Quintus Muciuksesta, kirja XXVI.

Määrätyn osan maa-alueesta voi saada haltuunsa ja hankkia pitkäaikaisen hallussapidon kautta, ja myös tietty osa, joka on jakamaton ja joka on saatu ostamalla, lahjoittamalla tai jollain muulla oikeudella, voidaan myös hankkia tällä tavoin. Osuutta, jota ei ole erikseen nimetty, ei kuitenkaan voi luovuttaa eikä vastaanottaa; kuten esimerkiksi jos luovutan sinulle "koko sen ja sen maa-alueen, johon minulla on oikeus"; sillä kukaan, joka ei tiedä tosiasioita, ei voi luovuttaa eikä vastaanottaa jotakin, mikä on epävarmaa.

177. Paulus, Kirjeet, V kirja.

Jos mielisairaaksi tullut henkilö säilyttää metsän hallussaan, hän ei menetä sen hallintaa niin kauan kuin hän pysyy tässä tilassa, koska mielisairas ei voi menettää aikomustaan omistaa.

178. Tertullianus, Kysymyksiä, kirja I.

Jos omistan omaisuutta ja sen jälkeen vuokraan sen, menetänpö omistukseni? On suuri ero siinä, mikä testamentin tekijän aikomus tässä tapauksessa oli. Ensinnäkin on tärkeää selvittää, tiedänpö, että minulla on omistusoikeus, vai olenko tietämätön siitä; ja vuokraanko omaisuuden omana vai jollekin toiselle kuuluvana, ja tietäen, että se on minun, vuokraanko sen viitaten omistusoikeuteen vai pelkästään saadakseni sen haltuuni. Jos nimittäin teillä on hallussanne omaisuuteni ja minä ostan teiltä sen hallinnan tai teen siihen liittyvän sopimuksen, niin sekä osto että sopimus ovat päteviä, ja tuloksena on, että kyseessä on sekä epävarma omistusoikeus että vuokrasopimus, jos oli nimenomainen aikomus vain vuokrata omistusoikeus tai aikomus vaatia sitä epävarmalla omistusoikeudella.

179. Ulpianus, On Sabinus, kirja XXX.

On päätetty, että holhottava voi menettää hallussapidon ilman holhoojansa valtuutusta, mutta hän ei lakkaa hallitsemasta omaisuutta tarkoituksellisesti, kuten hän tekee ruumiillisen teon suorittamisen myötä, sillä hän voi menettää sen, mikä riippuu teosta. Tilanne on toinen, jos hän haluaa menettää hallinnan tahallisesti, sillä hän ei voi tehdä niin.

180. Paulus, On Sabinus, kirja XV.

Kun joku omistaa kokonaisen talon, hänen ei katsota omistavan eri esineitä, jotka sisältyvät rakennukseen.

181. Menetämme hallussapidon monin eri tavoin; esimerkiksi jos hautaamme ruumiin paikkaan, jonka omistamme, sillä emme voi omistaa paikkaa, joka on uskonnollinen tai pyhä, vaikka halveksuisimme uskontoa ja pitäisimme sitä edelleen yksityisomaisuutena. Sama sääntö koskee vapaata ihmistä, jota pidetään orjana.

182. Labeo sanoo, että rakennuksen omistaja menettää hallinnan vastoin tahtoaan, kun preetori määrää sen haltuunotettavaksi, jos vakuutta uhkaavan vahingon varalta ei ole asetettu.

183. Samoin emme lakkaa hallitsemasta maata, joka on meren tai joen vallassa, tai jos joku, jolla on omaisuutta hallussaan, joutuu toisen hallintaan.

184. Emme myöskään lakkaa hallitsemasta irtainta omaisuutta monin tavoin, esimerkiksi silloin, kun emme halua omistaa sitä, tai esimerkiksi silloin, kun vapautamme orjan. Lisäksi, jos minulla on hallussani jotakin ja sen muoto muuttuu, kuten esimerkiksi jos vaate on tehty villasta, sama sääntö pätee.

185. Mitä tahansa, mitä minä omistan vuokralaisena, perilliseni ei voi omistaa, ellei hän tosiasiallisesti saa sitä haltuunsa, sillä me voimme pitää hallussamme, mutta emme voi hankkia hallussapitoa pelkällä aikomuksella. Sen, mitä minä omistan ostajana, perilliseni voi kuitenkin saada haltuunsa vuokralaisen välityksellä usucaptionin kautta.

186. Jos lainaan sinulle jotakin, ja sinä lainaat sen Titiukselle, ja hän luulee, että se on sinun, minä pidän sen silti edelleen hallussani. Samaa sääntöä sovelletaan, jos vuokralaiseni antaa maani edelleen vuokralle tai jos se, jolle olen tallettanut omaisuuttani, tallettaa sen jälleen toiselle; ja samaa sääntöä on noudatettava, vaikka tämä tapahtuisi useamman henkilön toimesta.

187. Pomponius, On Sabinus, kirja XXXII.

Jos vuokralainen poistuu maasta ilman aikomusta luopua hallussapidosta ja palaa takaisin, katsotaan, että hallussapito kuuluu samalle vuokranantajalle.

188. Paulus, On Sabinus, kirja XV.

Vaikka holhottava ei ole sidottu ilman holhoojansa valtuutusta, voimme silti pitää hallussapidon hänen kauttaan.

189. Jos vuokralainen myy kiinteistön, vuokraa sen ostajalta ja maksaa vuokraa molemmille vuokranantajille, ensin vuokrannut pitää laillisesti hallinnan vuokralaisen kautta.

190. Alaikäinen voi laillisesti pitää hallussaan mitä tahansa, jos hän saa sen huoltajansa suostumuksella, sillä alaikäisen harkintakyvyn puutteen korvaa huoltajan valtuus. Tämä mielipide on omaksuttu sen kätevyuden vuoksi, sillä muutoin omaisuuden haltuunsa saava pikkulapsi ei tietäisi, mitä hän tekee. Holhottava voi kuitenkin saada omaisuuden haltuunsa ilman holhoojansa valtuutusta, ja pikkulapsi voi saada peculiumia haltuunsa orjan välityksellä.

191. Pomponius, On Sabinus, kirja XXXII.

Vaikka maa-alueen myyjä antaisikin jonkun tehtäväksi antaa ostajalle määräyksen antaa maa-alueen täysi omistusoikeus, ostaja ei voi itse laillisesti hankkia omistusoikeutta ennen kuin tämä on tehty. Samoin jos myyjän ystävä, joka ei tiedä myyjän kuolleen, antaa ostajan haltuunsa ilman, että perilliset estävät häntä tekemästä sitä, hallintaoikeus luovutetaan laillisesti. Mutta jos hän teki tämän tietäen, että omistaja oli kuollut, tai jos hän tiesi, että perilliset eivät halunneet sitä, sovelletaan päinvastaista sääntöä.

192. Ulpianus, Disputations, kirja VII.

Jos sinä asetat minut Cornelian kartanon täyteen hallintaan ja minä luulen, että minut on asetettu Sempronian kartanon hallintaan, mutta astun Cornelian kartanoon, en saa sitä hallintaan, ellemme erehdy vain nimestä ja ole samaa mieltä omaisuuteen viitaten. Koska olemme kuitenkin samaa mieltä omaisuudesta, voi syntyä epäily siitä, ettetkö menetä hallussapitoa, sillä Celsus ja Marcellus sanovat, että voimme menettää ja vaihtaa hallussapitoa pelkän aikomuksen perusteella. Ja jos hallussapito voidaan hankkia tarkoituksella, voidaanko se hankkia myös tässä tapauksessa? En usko, että henkilö, joka on erehtynyt, voi hankkia sen. Siksi se, joka vain luopuu omistuksesta, ikään kuin ehdollisesti, ei menetä sitä.

193. Jos kuitenkin luovutatte hallussapidon, ei minulle vaan asiamiehelleni, on harkittava, saanko minä hallussapidon, jos minä erehdyn, mutta asiamieheni ei erehdy. Koska on katsottu, että sen voi saada haltuunsa henkilö, joka on tietämätön tosiasioista, sen voi saada haltuunsa myös henkilö, joka on erehtynyt. Mutta jos asiamieheni erehtyy, mutta minä en, parempi mielipide on, että minä saan omistusoikeuden.

194. Myös orjani hankkii hallinnan puolestani tietämättäni. Sillä jopa toiselle kuuluva orja, kuten Vitellius sanoo, voi hankkia omistusoikeuden puolestani, jos hän ottaa omaisuuden haltuunsa minun nimissäni, riippumatta siitä, onko hän minun omistuksessani vai ei kenenkään. Tämäkin on myönnettävä.

195. Sama, Kaikista tuomioistuimista, kirja V.

Riita hallussapidosta päättyy heti, kun tuomari päättää, kumpi osapuolista on hallussapidossa. Tämä tehdään siten, että se, joka menettää hallussapidon, voi asettua kantajan asemaan ja nostaa sitten kanteen omistajaa vastaan.

196. Julianus, Digest, kirja XIII.

Sen, joka luovuttaa maa-alueen velkojalle pantiksi, katsotaan pitävän sen hallussaan. Mutta vaikka hän vaatisikin sitä epävarmalla omistusoikeudella, hän voi myös saada hyvän omistusoikeuden ajan kuluessa; sillä koska velkojan hallussapito ei ole esteenä vanhentumiselle, on vähemmän syytä, että velallisen epävarmalla omistusoikeudella esittämä vaatimus ei olisi esteenä, koska sillä, joka vaatii kiinteistöä epävarmalla omistusoikeudella ja jolla on hallussapito, on paljon parempi oikeus kuin sillä, jolla ei ole hallussapitoa lainkaan.

197. Marcianus, On the Hypothecary Formula.

Kun maa on annettu pantiksi ja hallussapito on luovutettu ja velkoja on sen jälkeen vuokrannut omaisuuden ja on sovittu, että sitä, joka on rasittanut sen, pidetään vuokralaisena maalla ja vuokralaisena kaupungissa, velkojan katsotaan hallitsevan omaisuutta sen velallisen kautta, joka on vuokrannut sen.

198. Julianus, Digest, kirja XLIV.

Isäntä, joka kirjoittaa poissa olevalle orjalleen, että tämä saa jäädä vapaaksi, ei aio välittömästi luopua orjan hallussapidosta, vaan hänen aikomuksensa on pikemminkin lykätty siihen ajankohtaan, jolloin orja saa tiedon asiasta.

199. Kun joku luovuttaa maan haltuunsa siten, että hän ei aio luovuttaa sitä meille, ellei maa kuulu hänelle, hänen ei katsota luovuttaneen sitä, jos maa on toisen omaisuutta. Lisäksi on ymmärrettävä, että hallinta voidaan luovuttaa ehdollisesti, aivan kuten omaisuus luovutetaan ehdollisesti eikä se siirry vastaanottajalle, ellei ehtoa noudateta.

200. Kun mies, joka myi orjan Titiukselle, luovuttaa sen tämän perilliselle, tämä voi saada tilan haltuunsa orjan avulla; ei siitä syystä, että orja olisi tullut hänen haltuunsa tilasta, vaan siksi, että hänellä on oikeus ostokanteeseen. Sillä jos orja kuuluu perittävälle määräyksen tai testamentin ehtojen mukaisesti ja perillinen saa hänet, häntä ei kielletä saamasta kuolinpesän omaisuutta haltuunsa orjan avulla.

201. Sama, On Minicius, kirja II.

Mielestäni on eriasia, millä tarkoituksella omaisuus talletetaan välimiehen käsiin; sillä jos tämä tehdään hallussapidosta luopumiseksi ja se on selvästi todistettu, välimiehen hallussapidosta ei ole osapuolille hyötyä usucaption tarkoituksessa. Jos omaisuus on kuitenkin talletettu säilytettäväksi, on vakiintunut, että se, joka voittaa asian, voi hyötyä hallussapidosta saadakseen omaisuuden haltuunsa vanhentumisen kautta.

202. Africanus, Questions, kirja VII.

Jos orjasi häätää sinut maasta, jonka annoin sinulle pantiksi, kun se oli minun hallussani, katsotaan, että olet edelleen sen haltija, koska sinulla on edelleen hallussapito tämän saman orjan kautta.

203. Jos vuokralainen, jonka hallussa omistaja on, kuolee, on yleisen mukavuuden vuoksi päätetty, että hallinta säilyy ja jatkuu vuokralaisen välityksellä. Ei pitäisi katsoa, että hallintaoikeus keskeytyy välittömästi tämän kuoleman vuoksi, sillä näin ei ole, ellei omistaja laiminlyö hallinnan vastaanottamista. Eri mieltä on oltava, jos vuokralainen luopuu hallussapidosta vapaaehtoisesti. Tämä pätee kuitenkin vain silloin, kun hallussapito ei ole sillä välin siirtynyt vieraille, vaan se säilyy aina osana vuokralaisen omaisuutta.

204. Ostin orjasi Titiukselta vilpittömässä mielessä ja pidin hänet hallussani sen jälkeen, kun hänet oli luovutettu, ja sitten, kun sain selville, että hän oli sinun, kätkin hänet, jotta sinä et voisi vaatia häntä. On katsottu, ettei minun pitäisi hänen takiaan katsoa pitäneen häntä salaa hallussani tänä aikana. Toisaalta, jos ostaisin tietoisesti orjanne joltakulta, joka ei ole hänen omistajansa, ja pitäisin hänet salaa hallussani, vaikka olisin ilmoittanut siitä teille, en tästä syystä lakkaisi pitämästä orjaa salaa hallussani.

205. Jos otan oman orjani salaa pois vilpittömässä mielessä toimineelta ostajalta, on päätetty, että minun ei pitäisi katsoa pitävän häntä salaa hallussani, koska omistaja ei pidä häntä hallussaan epävarmalla omistusoikeudella eikä vuokraamalla omaa omaisuuttaan; eikä ole olemassa muita keinoja salaisen hallussapidon saamiseksi.

206. Paulus, Institutes, kirja I.

Kenen tahansa, joka astuu tuttavallisena tontille tuttavuuden perusteella, ei katsota omistavan sitä, koska hän ei ole astunut sille tarkoituksella, vaikka hänellä saattaa olla tosiasiallinen omistusoikeus maahan.

207. Ulpianus, Säännöt, kirja IV.

Jos yksi yhteisomistajista pitää yhteisomistuksessa olevaa orjaa hallussaan kaikkien puolesta, hänen katsotaan olevan kaikkien hallussa.

208. Kun asiamies ostaa omaisuutta päämiehensä määräyksestä, hän hankkii sen välittömästi hallintaan päämiehensä puolesta. Tämä ei pidä paikkaansa, jos hän ostaa sen omalla vastuullaan, ellei hänen päämiehensä vahvista myyntiä.

209. Marcianus, Säännöt, kirja III.

Julianus sanoo, että jos joku ostaa maa-alueen, josta hän tietää pienen osan kuuluvan toiselle, ja hän oli tietoinen siitä, että mainittu pieni osa on jaettu; hän voi hankkia loput maasta haltuunsa vanhentumisen kautta. Jos kyseinen osa oli kuitenkin jakamaton, hän voi myös hankkia maan vanhentumalla, vaikka hän ei välttämättä tiedä, missä kyseinen osa sijaitsi; koska se, minkä hän luuli kuuluvan myyjälle, siirtyy vanhentumalla ostajalle ilman, että siitä aiheutuu vahinkoa.

210. Myös Pomponius sanoo Erinäisiä kohtia käsittelevässä viidennessä kirjassaan, että jos ostaja tietää tai luulee, että kiinteistön käyttöoikeus kuuluu jollekin toiselle, hän voi silti saada sen haltuunsa pitkäaikaisen hallussapidon kautta.

211. Sama sääntö pätee, kuten hän sanoo, jos ostan omaisuutta, jonka tiedän olevan pantattu.

212. Papinianus, Kysymyksiä, kirja XXIII.

Kun mies, joka aikoi lähteä pitkälle matkalle, hautasi rahansa maahan turvaan ja palattuaan ei muistanut paikkaa, johon aarre oli kätkeyty, heräsi kysymys, oliko hän lakannut hallussapitämästä sitä, vai jos hän myöhemmin löytäisi paikan, alkaisiko hän heti hankkia sitä hallintaansa. Esitin mielipiteeni, että koska rahojen ei sanottu olleen kätkeyty muuhun tarkoitukseen kuin säilytystarkoitukseen, kätkeyty ei pitäisi katsoa menettäneen hallintaoikeuttaan; eikä hänen muistinsa pettäminen vaikuttanut tähän oikeuteen, koska kukaan muu ei ollut ottanut rahoja haltuunsa. Toisaalta voitaisiin katsoa, että menetämme orjiamme hallussapidon sinä aikana, kun emme enää näe heitä. Sillä ei myöskään ole merkitystä, kätkenkö rahat omiin vai toisen tiloihin; sillä jos joku kätkee omaisuutensa minun tiloilleni, en saisi sitä haltuuni, ellen tekisi sitä siellä, missä se on maanpinnan yläpuolella. Näin ollen se, että maa kuuluu toiselle, ei riistä minulta omaa hallintaani, sillä ei ole eroa sillä, onko minulla hallintaoikeus maan päällä vai maan alla.

213. Herää kysymys, miksi orja hankkii peculiumiinsa kuuluvan omaisuuden hallinnan isännälleen tämän tietämättä. Sanoin, että tämä sääntö on otettu käyttöön yleisen mukavuuden vuoksi, jotta isännät eivät tarvitsisi jatkuvasti tiedustella orjiensa peculiumiin kuuluvasta omaisuudesta ja siitä, miksi se löytyi sieltä; joten tässä tapauksessa ei voida katsoa, että hallintaoikeus olisi saatu pelkästään tahallisuuden perusteella. Jos nimittäin hankitaan omaisuutta, joka ei kuulu peculiumiin, tarvitaan isännän tieto, mutta hallintaoikeus hankitaan pelkällä orjan teolla.

214. Kun nämä asiat on selitetty, keskusteluun nousee kysymys hallussapidon menettämisestä, ja katson, että sillä on suuri merkitys, pidämmekö hallussapidon itse vai toisten välityksellä. Sillä mitä tulee hallussapitoon, joka on hallussamme omasta tahdostamme, se voidaan menettää joko tarkoituksellisesti tai omasta toimestamme edellyttäen, että luovumme siitä siinä odotuksessa, ettemme enää pidä sitä hallussamme; mutta hallussapito omaisuuteen, joka on hankittu orjan tai vuokralaisen toimesta, ei menety, ellei joku muu ole ottanut omaisuutta haltuunsa; ja tämä voi tapahtua myös jopa tietämättämme. On vielä toinenkin hallinnan menettämiseen sovellettava ero, sillä talvi- ja kesäpaikkojen hallinta säilyy pelkällä aikomuksella,

215. Sama, Määritelmät, kirja II.

Vaikka emme jätäkään orjaa tai vuokralaista sinne lähtiessämme.

216. Sama, Kysymyksiä, XXIII kirja.

Vaikka joku toinen on saattanut tunkeutua omaisuuteen tarkoituksenaan ottaa se haltuunsa, entisen haltijan katsotaan pitävän sen hallussaan niin kauan kuin hän ei tiedä, että sen on ottanut haltuunsa joku toinen. Sillä niin kuin veloitteen sitoumus

vapautuu samalla tavalla kuin se on tehty, niin myös silloin, kun hallussapito on tapahtunut pelkästään tarkoituksella, sitä ei saa ottaa pois kenenkään tietämättä.

217. Sama, Kysymyksiä, kirja XXVI.

Jos päätät olla palauttamatta irtainta omaisuutta, joka on talletettu luoksesi tai jonka olet saanut lainaksi haltuusi, on katsottu, että vastapuoli menettää hallinnan välittömästi, vaikka hän ei olisikaan tietoinen aikomuksestasi. Syynä tähän on se, että jos irtaimen omaisuuden hoito laiminlyödään tai siitä luovutaan, vaikka kukaan muu ei ottaisikaan sitä haltuunsa, aikaisempi hallussapito yleensä kärsii. Tämän totesi poika Nerva kirjoissaan Usucaption. Hän sanoo myös, että tapaus on erilainen, jos asianmukaista huolenpitoa ei ole käytetty, jos orja on lainattu; sillä hänen hallussapito säilyy vain niin kauan kuin kukaan muu ei ota häntä haltuunsa, toisin sanoen siksi, että orja voi pitää hallussapitoa isännälleen, jos hänellä on aikomus palata tämän luo; ja me voimme samoin saada hallussapitoa muusta omaisuudesta hänen välityksellään. Siksi sellaisten esineiden hallinta, joilla ei ole järkeä tai elämää, menetetään välittömästi, mutta orjien hallinta säilyy, jos heillä on aikomus palata takaisin.

218. Sama, Opinions, kirja X.

Eräs mies lahjoitti maa-alueen ja siihen liitetyt orjat ja ilmoitti kirjeessä luovuttavansa omaisuuden hallintaan. Jos yksi lahjoitetuista orjista joutuu talon vastaanottaneen henkilön haltuun ja lähetetään sen jälkeen takaisin maalle, on päätetty, että maan ja muiden orjien hallinta on saatu edellä mainituilla keinoilla.

219. Sama, Määritelmät, kirja II.

Omistusoikeuden voin hankkia sellaisen orjan kautta, johon minulla on käyttöoikeus, jos tämä tapahtuu omaisuuteni tai orjan palvelusten avulla; sillä jälkimmäinen on luonnollisesti käyttöoikeuden haltijan hallussa, ja omistusoikeus lainaa monia asioita laista.

220. Ne, jotka ovat toisten hallinnassa, voivat pitää hallussaan peculiumiinsa kuuluvaa omaisuutta, mutta he eivät voi omistaa sitä; siitä syystä, että omistus ei ole vain tosiasia, vaan myös lakiin liittyvä asia.

221. Vaikka päämies voi saada hallinnan asiamiehen välityksellä hänen tietämättään, usucaption voi hyödyttää vain sitä, joka tietää hallinnan ottamisesta; silti päämiehelle ei myönnetä häätökannetta myyjää vastaan ilman asiamiehen suostumusta, mutta hänet voidaan pakottaa myöntämään se toimeksiantokanteella.

222. Hermogenianus, Epitomes of Law, kirja V.

Ei hallussapitoa eikä omistusoikeutta eikä mitään muutakaan voi saada omaisuuttani käyttämällä joku, jonka olen saanut erheellisesti katsomaan, että hän on poikani, joka on valvonnassani.

223. Omistusoikeuden voi meille hankkia karannut orja, jos hän ei ole joutunut toisen haltuun eikä luule olevansa vapaa.

224. Javolenus, Labeon viimeisistä teoista, kirja V.

Labeo sanoo, että voimme hankkia tiettyjen asioiden hallussapidon tarkoituksella; esimerkiksi jos ostan puukasan ja myyjä määrää minut siirtämään sen pois, sen katsotaan siirtyneen minulle, kunhan asetan sen päälle vartijan. Sama sääntö pätee viinin myyntiin, kun kaikki purkit ovat yhdessä. Mutta, hän sanoo, katsokaamme, onko kyseessä tosiasiallinen luovutus, koska sillä ei ole mitään merkitystä, määrääkö minä omaisuuden vartioinnin luovutettavaksi minulle vai jollekin toiselle. Mielestäni tässä tapauksessa kysymys on siitä, että vaikka puupinoa tai purkkia ei olisikaan tosiasiallisesti käsitelty, ne olisi kuitenkin katsottava toimitetuiksi. Mielestäni ei ole mitään merkitystä sillä, otanko minä itse puupinon haltuuni vai tekeekö sen joku muu minun käskystäni. Molemmissa tapauksissa se, onko haltuunotto tapahtunut vai ei, on määriteltävä tarkoituksen luonteen perusteella.

225. Venuleius, Interdicts, kirja I.

Omaisuuden hallussapito- ja käyttöoikeudet eivät saa sekoittua keskenään, aivan kuten hallussapitoa ja omistusta ei pidä sekoittaa keskenään. Sillä hallussapito estyy, jos toisella on käyttö ja nautinta, eikä yhden henkilön käyttöoikeutta voida laskea, jos omaisuus on toisen hallussa.

226. On selvää, että kun jotakuta kielletään rakentamasta, häntä kielletään myös pitämästä hallussaan.

227. Yksi tapa asettaa henkilö omaisuuden hallintaan on kieltää kaikenlainen väkivalta häntä kohtaan, kun hän astuu omaisuuteen. Tuomari nimittäin määrää vastapuolen välittömästi luovuttamaan ja luopumaan hallussapidosta, mikä on paljon ratkaisevampaa kuin se, että hänet määrätään vain palauttamaan se.

228. Sama, Interdicts, kirja V.

Puutteellinen hallintaoikeus on yleensä edullista vain vieraita vastaan.

Tit. 3. Prescriptionin keskeyttämisestä ja usucaptionista.

229. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja XXI.

Usucaption otettiin käyttöön yleisen hyvinvoinnin vuoksi ja erityisesti siksi, että tietyn omaisuuden omistusoikeus ei jäisi pitkäksi aikaa ja lähes ikuisesti määrittelemättä; sillä omistajille annetaan riittävästi aikaa tiedustella omaisuuttaan.

230. Paulus, Ediktistä, kirja LIV.

Usurptio on usukaption keskeyttämistä. Oraattorit kutsuvat usukaptionia usein käytöksi.

231. Modestinus, Pandects, kirja V.

Usukaption on omistusoikeuden lisääminen jatkuvalla hallussapidolla laissa määrätyn ajan.

232. Paulus, Ediktistä, kirja LIV.

Seuraavaksi meidän on puhuttava usucaptionista; ja sitä tehdessämme meidän on edettävä säännönmukaisessa järjestyksessä ja tutkittava, kuka voi hankkia omaisuutta usucaptionin avulla, mitä omaisuutta tällä tavoin voidaan hankkia ja mikä on tarvittava aika.

233. Talouden päämies voi hankkia omaisuutta usukaption kautta; myös isän valvonnassa oleva poika voi hankkia sitä; ja näin on erityisesti silloin, kun hän sotilaana hankkii usukaption kautta omaisuutta, joka on hankittu asepalveluksen aikana.

234. Holhottu voi hankkia omaisuutta usukaption kautta, jos hän ottaa sen haltuunsa holhoojansa suostumuksella. Jos hän ottaa omaisuuden haltuunsa ilman holhoojansa suostumusta, mutta hänellä on kuitenkin aikomus tehdä niin, sanomme, että hän voi hankkia omaisuuden usucaption kautta.

235. Mielisairas henkilö, joka ottaa omaisuuden haltuunsa ennen kuin hänen mielisairautensa ilmenee, hankkii omaisuuden usucaption kautta; mutta tällainen henkilö voi hankkia sen tällä tavoin vain, jos hänellä on hallussaan omistusoikeus, jonka kautta usucaption voi syntyä.

236. Orja ei voi saada omistusoikeutta perillisenä.

237. Jos sato, orjien lapset ja karjan lisäys eivät kuuluneet vainajalle, ne voidaan hankkia usukaption kautta.

238. Atinian lain mukaan varastettua omaisuutta ei voi saada haltuunsa usukaption kautta, ellei sitä palauteta sen henkilön haltuun, jolta se varastettiin; ja tämä on ymmärrettävä siten, että se on palautettava omistajalle eikä sille, jolta se salaa otettiin. Jos siis omaisuus varastetaan velkojalta, jolle se oli lainattu tai pantattu, se on palautettava omistajalle.

239. Labeo sanoo myös, että jos orjani peculium varastetaan tietämättäni, ja hän saa sen myöhemmin takaisin, sen katsotaan palautuneen takaisin hallintaani. Tarkempi on sanoa, edellyttäen, että olin tietoinen siitä, että omaisuus oli palautettu minulle. Ei nimittäin riitä, että orja vain saa takaisin tietämättäni kadottamansa omaisuuden, vaan minun on myös pitänyt haluta sen kuuluvan hänen peculiumiinsa, sillä jos en ole halunnut, että näin tapahtuu, minun on silloin saatava se tosiasiallisesti haltuuni.

240. Näin ollen, jos orjani varastaa minulta jotakin ja palauttaa sen jälkeen esineen takaisin paikalleen, se voidaan hankkia usucaptionin kautta takaisin haltuuni, aivan kuin en tietäisi, että se oli varastettu; sillä jos tietäisin, vaadimme, että olisin tietoinen siitä, että se oli palautettu minulle.

241. Lisäksi, jos orja säilyttää osana peculiumiaan saman omaisuuden, jonka hän on varastanut, sitä ei katsota palautetuksi minulle (kuten Pomponius toteaa), ellei se ole minun hallussani samalla tavalla kuin ennen varastamista; tai jos, kun sain tietää, että se oli viety, annoin suostumukseni siihen, että orja sisällyttää sen peculiumiinsa,.

242. Labeo sanoo, että jos minä talletan sinulle jonkin omaisuuden, ja sinä myyt sen voiton tavoittelemiseksi, ja sitten, kun olet katunut, ostat sen takaisin ja pidät sen samassa kunnossa kuin se oli aiemmin, riippumatta siitä, olenko tietämätön tai tietoinen kaupasta, sen katsotaan palautuneen takaisin haltuuni, Proculuksen näkemyksen mukaan, joka on oikea.

243. Kun holhottavaksi määrätyn omaisuus varastetaan, on katsottava riittäväksi, jos hänen holhoojansa oli tietoinen siitä, että se oli palautettu holhottavan kotiin. Jos kyseessä on mielisairas henkilö, riittää, jos hänen holhoojansa tietävät, että omaisuus on palautettu.

244. Omaisuus on katsottava palautetuksi omistajan hallintaan, kun hän saa sen takaisin haltuunsa siten, että sitä ei voida riistää häneltä. Näin on meneteltävä aivan kuin omaisuus olisi hänen omaisuuttaan; sillä jos ostan tavaran tietämättä, että se on minulta varastettu, sitä ei katsota palautetuksi hallintaani.

245. Vaikka nostaisin kanteen minulta varastetun omaisuuden takaisin saamiseksi ja hyväksyisin maksun siitä summasta, johon se on oikeudessa arvioitu, se voidaan hankkia haltuun ottamalla se, vaikka en olisi saanut sitä tosiasiallisesti haltuuni.

246. Saman säännön on sanottava pätevän myös silloin, kun varastettu omaisuus on luovutettu toiselle minun suostumuksellani.

247. Perillinen, joka perii vainajan oikeudet, ei voi hankkia usukaption kautta naisorjaa, jonka äiti oli varastettu ja joka löytyi vainajan omaisuuden joukosta, edellyttäen, että tämä ei ollut tietoinen asiasta, jos hän on siittänyt ja synnyttänyt lapsen hänen hallussaan ollessaan.

248. Jos orjani varastaa naispuolisen orjan ja antaa hänet minulle vastineeksi vapaudestaan, herää kysymys, voinko hankkia usukaption kautta haltuuni mainitun naispuolisen orjan lapsen, joka siitti ollessaan hallussani. Sabinus ja Cassius katsovat, etten voi, koska orjan saama laitton hallussapito vahingoittaisi hänen isäntäänsä; ja tämä on oikein.

249. Jos joku kuitenkin antaa minulle varastetun naisorjan saadakseen minut vapauttamaan orjani, ja jos naisorja tulee raskaaksi ja saa lapsen ollessaan hallussani, en voi hankkia tuota lasta usukaption kautta. Samaa sääntöä sovelletaan myös, jos joku antaa minulle kyseisen naisorjan vaihdossa, maksuna tai lahjaksi.

250. Jos ostaja toteaa ennen lapsen saamista, että orjatar kuuluu toiselle, sanomme, että hän ei voi hankkia lasta anastamalla, mutta hän voi hankkia lapsen anastamalla, jos hän ei ollut tietoinen tästä. Jos hän kuitenkin saa tietää, että orjatar kuuluu jollekin toiselle, kun hän oli jo aloittanut lapsen hankkimisen usukaption kautta; meidän on otettava huomioon usukaption alkaminen, kuten on päätetty ostetun omaisuuden tapauksessa.

251. Jos varastetut lampaat on leikattu varkaan hallussa ollessaan, villaa ei voida hankkia usucaptionilla. Sääntö on kuitenkin toinen, kun kyseessä on vilpittömässä mielessä toimiva ostaja, sillä silloin ei ole tarvetta usucaptioniin, koska villa on voitto, johon oikeus siirtyy välittömästi ostajalle. Samaa sääntöä voidaan sanoa sovellettavan karitsoihin, jos ne on luovutettu. Tämä on totta.

252. Jos varastetusta villasta valmistetaan vaate, paremman mielipiteen mukaan meidän on pidettävä alkuperäistä materiaalia, ja siksi vaate on varastettua omaisuutta.

253. Jos velallinen varastaa jotain, jonka hän on antanut pantiksi, ja myy sen, Cassius sanoo, että se voidaan hankkia usucaption kautta, koska sen katsotaan tulleen sen omistajan haltuun, joka on antanut sen pantiksi, vaikka häntä vastaan voidaan nostaa varkauskanne. Mielestäni tämä näkemys on täysin oikea.

254. Jos te riistätte minulta väkisin maan hallinnan, ettekä te itse ota sitä haltuunne, vaan Titius, joka löytää sen tyhjäksi, ottaa sen haltuunsa, hän voi saada sen haltuunsa usucaption kautta ajan kulumisen kautta, sillä vaikka on totta, että väkivallan perusteella tehty kieltokanne on pätevä, koska minut on väkisin häädetty, ei kuitenkaan ole totta, että Titius olisi saanut sen haltuunsa väkivallan kautta.

255. Mutta jos minut häädetään maasta, jonka omistan vilpillisessä mielessä, ja myyn sen, sitä ei voida hankkia usucaptionilla, sillä vaikka onkin totta, että hallinta on saatu väkivallalla, omistajan toimesta ei ole näin tehty.

256. Saman säännön on sanottava koskevan tapausta, jossa henkilö, joka perillisenä häättää hallussaan olevan henkilön, vaikka hän tiesi, että maa oli osa kuolinpesää.

257. Jos joku tietien tahtoen häättää toisen, jolla on vilpittömässä mielessä hallussaan jollekin toiselle kuuluvaa maata, hän ei voi saada sitä haltuunsa usucaption kautta, koska hän on saanut sen väkisin haltuunsa.

258. Cassius sanoo, että jos maan omistaja väkisin häättää hallussaan olevan osapuolen, maata ei katsota saatetuksi uudelleen hänen hallintaansa, koska häädetty voi saada sen takaisin hallintaan väkivaltaan perustuvan kiellon avulla.

259. Jos minulla on tieoikeus maasi läpi ja sinä estät minua väkisin käyttämästä sitä, menetän tieoikeuden olemalla käyttämättä sitä pitkään aikaan, koska aineetonta oikeutta ei pidetä hallussapidettävänä; eikä kenenkään voida sanoa menettäneen tieoikeutta eli pelkkää palvelusoikeutta tällä tavoin.

260. Samoin jos otat haltuusi maan, joka on tyhjillään, ja estät sen jälkeen omistajaa astumasta siihen, sinun ei katsota ottaneen omaisuutta väkisin haltuusi.

261. On totta, että vapautus servituutiosta voidaan hankkia usukaption kautta, koska skribonialainen laki, joka perusti servituution, kielsi sen usukaption; mutta se ei myönnä vapautusta, jos servituutio on jo sammunut. Näin ollen, jos olen teille velkaa palvelussuhteen, esimerkiksi sen, joka estää minua rakentamasta taloani korkeammalle, ja olen pitänyt sen rakennettuna korkeammalle säädetyn ajan, palvelussuhde lakkaa.

262. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja XXI.

Omistusoikeus katkeaa luonnollisesti silloin, kun joltakulta riistetään se väkivalloin tai kun omaisuus varastetaan häneltä; tällöin omistusoikeus katkeaa, ei ainoastaan sen osalta, joka varasti omaisuuden, vaan myös kaikkien muiden osalta. Näissä olosuhteissa ei myöskään ole merkitystä sillä, onko laillisen hallussapidon saanut henkilö omaisuuden omistaja vai ei.

Merkitystä ei ole myöskään sillä, hallitseeko asianomainen henkilö omaisuutta omistajana vai pelkästään hyötymistarkoituksessa.

263. Ulpianus, Ediktistä, kirja XI.

Ulosmittauksen tapauksessa aikaa ei lasketa hetkestä toiseen, vaan laskemme koko määräyksen viimeisen päivän.

264. Sama, Sabinuksesta, kirja XXVII.

Näin ollen jokainen, joka alkaa saada hallussapitoa tammikuun kalendapäivän päivän kuudennella tunnilla, saa usukaption päätökseen tammikuun kalendapäivää edeltävän yön kuudennella tunnilla.

265. Paulus, Ediktistä, kirja XII.

Labeo ja Neratius katsoivat, että kaikki se omaisuus, jonka orjat ovat hankkineet peculiumina, voidaan hankkia usucaptionin avulla, koska omistajat ovat saaneet sen tällä tavoin, jopa omistajien tietämättä. Julianus sanoo samaa.

266. Pedius sanoo, että henkilö, joka ei voi hankkia mitään usucaptionilla omiin nimiinsä, ei voi hankkia sitä orjaltaan.

267. Gaius, Provinciaediktistä, kirja IV.

Ruumiillinen omaisuus on erityisesti usucaptionin kohteena, lukuun ottamatta pyhiä ja pyhiä asioita ja sellaisia, jotka ovat Rooman kansan ja kaupunkien julkista omaisuutta, sekä henkilöitä, jotka ovat vapaita.

268. Ulpianus, Ediktistä, kirja XVI.

Kun toiselle kuuluva omaisuus on ostettu vilpittömässä mielessä, herää kysymys siitä, pitäisikö usucaptionin voimassaolon jatkumisen kannalta sen alkaa vilpittömän mielen säilyttämiseksi oston alkamisesta vai luovutushetkestä. Sabinuksen ja Cassiuksen näkemys, jonka mukaan se alkaa toimitusajankohdasta, on hyväksytty.

269. Käytäntömme on, että rasitteita ei voida koskaan hankkia itsessään anastamalla, vaan että tämä voidaan tehdä yhdessä niiden rakennusten kanssa, joihin ne on kohdistettu.

270. Scaevola sanoo yhdessätoista kysymysten kirjassaan, että Marcellus oli sitä mieltä, että jos lehmä tulee raskaaksi ollessaan varkaan tai hänen perijänsä hallussa ja synnyttää ollessaan hänen perijänsä hallussa, emostaan erotettua vasikkaa ei

voida hankkia perijälle usukaption kautta; samoin kuin hän sanoo, että näin ei voida tehdä naispuolisen orjan lapsen kanssa. Scaevola kuitenkin toteaa, että hänen mielestään lapsi voidaan hankkia anastamalla, koska se ei kuulu varastettuun omaisuuteen. Jos se kuitenkin kuuluu siihen, se voidaan hankkia anastamalla, jos se on syntynyt vilpittömässä mielessä toimivan ostajan hallussa.

271. Paulus, Ediktistä, kirja XIX.

Orja tai isäntä, joka on vihollisen vallassa, ei voi hankkia omistusoikeutta orjansa välityksellä.

272. Sama, Ediktistä, kirja XXI.

Jos ostat omaisuutta joltakin, jonka preetori on kieltänyt luovuttamasta sitä, ja olet siitä tietoinen, et voi hankkia sitä usukaption kautta.

273. Sama, Plautiuksesta, kirja V.

Emme voi hankkia usukaption kautta omaisuutta, joka on otettu pantiksi, koska omistamme sen toisen puolesta.

274. On päätetty, että jokainen, joka on hyvässä uskossa ostanut omaisuutta mielisairaalta, voi hankkia sen usukaption kautta.

275. Jos kehotan teitä ostamaan maa-alueen, voitte saada sen haltuunne usucaption kautta, kun se on tästä syystä luovutettu teille, vaikka teidän ei voida katsoa hallitsevan sitä omana omaisuutenanne, sillä se, että olette vastuussa valtakirjakanteesta, ei vaikuta asiaan.

276. Sama, On Plautius, kirja XIII.

Aika, jonka myyjä piti omaisuutta hallussaan ennen sen myymistä, on ostajalle eduksi, sillä jos myyjä sai sen jälkeen hallinnan, siitä ei ole ostajalle mitään hyötyä.

277. Kun on kyse testamentatusta omaisuudesta, testamentinsaajan katsotaan olevan samassa asemassa kuin perillinen, mitä tulee siitä ajasta saatavaan hyötyyn, jonka aikana testamentinsaaja omisti omaisuuden.

278. Sama, Plautiuksesta, kirja XV.

Jos henkilö, joka omisti omaisuuden ostajana, joutuu vihollisen vangiksi ennen kuin usukaptointi on tapahtunut, katsokaamme, saako hänen perillisensä mitään hyötyä usukaptoinnista, sillä se on keskeytynyt; ja jos siitä ei ole hänelle mitään hyötyä hänen palattuaan, miten siitä voi olla hyötyä hänen perilliselleen? On kuitenkin totta, että hän on lakannut hallitsemasta omaisuutta, eikä postliminium-oikeus näin ollen hyödytä häntä siinä määrin kuin hänen voidaan katsoa saaneen sen usucaption kautta. Jos vihollisen vallassa olleen henkilön orja ostaa omaisuutta, Julianus sanoo, että sen usucaption jää voimaan; sillä jos omistaja palaa, usucaption katsotaan tapahtuneen. Jos omistaja kuitenkin kuolee ollessaan vihollisen hallussa, voidaan epäillä, kuuluuko omaisuus Cornelian lain mukaan hänen seuraajilleen. Marcellus katsoo, että oikeudellista fiktiota voidaan soveltaa laajemminkin, sillä postliminium-lain nojalla palanneella on parempi oikeus tavaroihin, jotka hänen orjansa ovat hankkineet, kuin niihin, jotka hän on itse hankkinut tai jotka hänellä oli orjiensa avulla ennen kuin hän joutui vihollisen vangiksi, sillä joissakin tapauksissa on päätetty, että omaisuus astuu henkilön tilalle ja että usukaption oikeus siirtyy näin ollen sotavankien perillisille.

279. Jos hallussani oleva orja lähtee pakoon ja esiintyy vapaana, hänen katsotaan olevan edelleen isäntänsä hallussa. Tämä on kuitenkin ymmärrettävä siten, että se pätee silloin, kun hän ei ole kiinni jäädessään valmis väittämään oikeudessa olevansa vapaa; sillä jos hän on valmis tekemään niin, hänen ei katsota olevan isäntänsä hallussa, jota vastaan hän aikoo esiintyä vastapuolena.

280. Jos omaisuuden hyvässä uskossa hallussapitäjä toteaa omaisuuden kuuluvan toiselle menetettyään sen hallinnan ennen kuin usukaption edellyttämä aika on kulunut, ja hän saa sen toisen kerran haltuunsa, hän ei voi saada sitä haltuunsa usukaption kautta, koska toisen hallussapidon alku on puutteellinen.

281. Jos omaisuus, johon meillä on oikeus, luovutetaan meille testamentin ehtojen mukaisesti tai määräyksen nojalla, meidän on otettava huomioon aika, jolloin se on luovutettu, koska omaisuus voidaan tehdä määräyksen kohteeksi, vaikka se ei kuuluisikaan lupauksen antajalle.

282. Javolenus, On Plautius, kirja IV.

Kun nostetaan kante pantiksi annetun orjan tuottamisesta, kante on nostettava velkojaa vastaan eikä velallista vastaan siitä syystä, että se, joka antoi orjan pantiksi, omistaa sen vain käyttöoikeuden nojalla. Kaikissa muissa suhteissa se, joka vastaanottaa omaisuuden, omistaa sen kuitenkin, ja tämä pätee siinä määrin, että myös sen, joka antaa omaisuuden pantiksi, omistusoikeus voidaan laskea mukaan.

283. Marcellus, Digest, kirja XVII.

Jos ositusasiassa alan pitää hallussani erehdyksessä annettua tuomiota, joka koskee toisten maata, jonka oletetaan olevan yhteisomistuksessa, voin hankkia mainitun maan hallussani pitämällä sitä pitkään.

284. Modestinus, säännöt, kirja V.

Vaikka usucaptionista ei ole mitään hyötyä valtiovarainministeriötä vastaan, on kuitenkin päätetty, että jos kiinteistöä, jolla ei ole omistajaa, ei ole vielä ilmoitettu valtiovarainministeriölle ja paikalle ilmestyy ostaja, joka on ostanut kyseiseen kiinteistöön kuuluvaa maata, hän voi laillisesti hankkia sen omistukseensa pitämällä sitä pitkään hallussaan.

285. Javolenuksen kirjeet, I kirja.

Jos ostat orjan sillä yhteisymmärryksellä, että jos jokin ehto täyttyy, kauppa on mitätön, ja orja luovutetaan sinulle, ja ehdon täytyminen jälkepäin mitätöi kaupan, katson, että sen ajan, jonka orja oli ostajan hallussa, pitäisi hyödyttää myyjää, koska tämänkaltainen kauppa on samankaltainen kuin omaisuuden palauttamista koskeva redhibitoriolauseke, joka on sisällytetty myyntisopimukseen; Ja tällaisessa tapauksessa en epäile, etteikö aika, jonka ostaja piti omaisuutta hallussaan, hyödyttäisi myyjää, koska varsinaista myyntiä ei ole tapahtunut.

286. Sama, Kirjeet, IV kirja.

Testamentin tekijän hallussapito hyödyttää perillistä, jos sillä välin kukaan muu ei ole pitänyt sitä hallussaan.

287. Sama, Kirjeet, VI kirja.

Vuokrasin maata miehelle, jota vastaan olin aikeissa esittää vanhentumiseen perustuvan vaatimukseni perillisenä. Kysyn, onko tällä vuokrasopimuksella mielestänne mitään voimaa tai vaikutusta. Jos luulette, että sillä ei ole vaikutusta, uskotteko, että mainitun maan käyttöoikeus säilyy kuitenkin edelleen? Kysyn myös, jos myisin maan, mitä mieltä olette äsken mainitsemistani seikoista? Vastaus oli, että jos se, jolla on maa perillisenä hallussaan, vuokraa sen omistajalleen, vuokrasopimus on mitätön, koska omistaja on vuokrannut oman maansa. Tästä seuraa, että vuokranantaja ei pidä hallussaan maata, eikä pitkäaikaiseen hallussapitoon perustuva vanhentuminen jatku. Samaa oikeussääntöä sovelletaan myyntiin, koska kuten vuokrasopimuksen tapauksessa, oman omaisuuden ostos on mitätön.

288. Sama, Kirjeet, VII kirja.

Vaikka perillisellä ja kuolinpesällä on kaksi eri nimeä, niitä pidetään silti yhtenä henkilönä.

289. Sama, Kirjeet, IX kirja.

En usko, että se, joka on ostanut talon, omistaa mitään muuta kuin itse talon. Sillä jos hänen katsotaan omistavan eri asiat, joista talo on rakennettu, hän ei omista itse taloa; sillä sen jälkeen kun materiaalit, joista talo on rakennettu, on erotettu toisistaan, niiden ei voida katsoa edustavan koko taloa. Tämän lisäksi, jos joku väittää, että erilliset materiaalit, joista talo on muodostettu, ovat hallussa, on katsottava, että talon muodostavan irtaimen omaisuuden määrittämiselle on perusteita sille määrätyn ajan kuluessa ja että tarvitaan pidempi aika, jotta maa, jolla talo seisoo, voidaan hankkia haltuun ottamalla se. Tämä on järjetöntä, eikä ole missään tapauksessa siviilioikeuden mukaista, että sama asia hankitaan anastamalla eri aikoina; koska esimerkiksi talo koostuu kahdesta eri asiasta, maaperästä ja sen päälle rakennetusta rakennelmasta, niiden yhdistäminen muuttaa aikaa, joka on vahvistettu kaiken kiinteän omaisuuden anastamiselle pitkäaikaisen hallussapidon perusteella.

290. Jos teiltä riistetään oikeudellisesti taloonne kuuluva pylväs, uskon, että teillä on oikeus nostaa ostokanne myyjää vastaan, ja voitte siten pitää hallussanne koko omaisuuden.

291. Jos talo on kuitenkin purettu, jotta irtain omaisuus voitaisiin hankkia kokonaan haltuun ottamalla se haltuun, kun se on ollut hallussanne tätä varten säädetyn ajan, ei aikaa, jona se muodosti rakennuksen, voida laillisesti laskea; sillä kuten teillä ei ollut hallussanne aineksia yksin ja erillään rakennuksesta, niin te ette voi purettu talon jälkeen erikseen ja selvästi omistaa aineksia, joista se oli rakennettu; eikä voida myöskään katsoa, että sama omaisuus oli hallussanne samaan aikaan sekä kiinteänä että irtaimena.

292. Pomponius, On Quintus Mucius, XXIV kirja.

Kun laki kieltää usucaption, omistajan hyvästä uskosta ei ole hänelle mitään hyötyä.

293. Joskus usucaption on perijälle etu, vaikka sitä ei olisi alettu hankkia vainajan toimesta: esimerkiksi silloin, kun puute, joka ei johdu henkilöstä vaan itse omaisuudesta, on korjattu. Se johtuu omaisuudesta esimerkiksi silloin, kun se on lakannut kuulumasta valtiolle tai kun se on saatu haltuun varkauden tai väkivallan kautta.

294. Licinius Rufinus, Säännöt, kirja I.

Käyttövastike ei voi tapahtua ilman hallussapitoa.

295. Ulpianus, On Sabinus, XXIX kirja.

Rakennusta ei voi koskaan saada haltuunsa ajan kuluessa erillään maasta, jolla se seisoo.

296. Sama, On Sabinus, XXXI kirja.

Celsus sanoo Kolmannessakymmenennessäneljännessä kirjassaan, että ne ovat erehtyneet, jotka uskovat, että kuka tahansa, joka on saanut omaisuuden haltuunsa vilpittömässä mielessä, voi hankkia sen usukaption kautta omakseen; ja että on samantekevää, onko hän ostanut sen vai ei, tai onko se annettu hänelle, edellyttäen, että hän luulee, että sen on ostanut tai antanut hänelle; siitä syystä, että usukaption ei koske perintöä, lahjaa tai myötäjäisiä, jos lahjoitusta, myötäjäisiä tai perintöä ei ole olemassa. Samaa sääntöä katsotaan sovellettavan tuomioistuimessa tehtyyn arvioon, sillä jos osapuoli ei ole suostunut arvioon, hän ei voi hankkia omaisuutta usucaptionilla.

297. Pomponius, On Sabinus, kirja XVII.

On todettu, että jos omaisuus luovutetaan mielisairaana henkilön orjalle tai pikkulapselle, tämä voi saada sen haltuunsa usukaption kautta orjan kautta.

298. Sama, On Sabinus, XXII kirja.

Jos minä olen jonkin omaisuuden ainoa perillinen, mutta uskon, että sinä olet puolen omaisuuden perillinen, ja luovutan puolet omaisuudesta sinulle, on hyvin todennäköistä, ettet voi saada omaisuutta haltuunsa usukaption kautta, koska sitä, mikä on perillisen hallussa, ei voi tällä tavoin saada haltuunsa joku toinen perillisenä, eikä sinulla ole mitään muuta perustetta hallussapitoon. Tämä pätee vain silloin, kun se tapahtuu sovinnon ehtojen mukaisesti. Katsomme, että samaa sääntöä sovelletaan, jos luulette olevanne perillinen, sillä tässä tapauksessa todellisen perillisen hallussapito estää teitä saamasta omaisuutta haltuunne usucaption avulla.

299. Sama, On Sabinus, kirja XXX.

Kysytään, katkaiseeko eri asioiden sekoittuminen usucaption, joka on alkanut kulkea kunkin asian osalta. On olemassa kolmenlaisia asioita, jotka voidaan jakaa; ensinnäkin ne, jotka sisältyvät samanluonteiseen aineeseen, jota kreikkalaiset nimittivät hynwmenoniksi eli yhdeksi, kuten orja, puutavara, kivi ja muu tämänkaltaisen omaisuus. Toiseksi, asiat, jotka liittyvät toisiinsa kosketuksen kautta, toisin sanoen jotka ovat yhtenäisiä ja kytkeytyneitä toisiinsa, kuten talo, laiva, kaappi. Kolmanneksi sellaiset, jotka muodostuvat erillisistä esineistä, kuten erilaiset kappaleet, jotka eivät ole yhdistyneet, vaan sisältyvät yhden nimityksen alle, esimerkiksi kansa, legioona, lauma. Ensimmäisen käsitteen käyttökelpoisuudesta ei ole epäilystäkään, mutta toisen ja kolmannen käsitteen kohdalla on epäilyksiä.

300. Labeo sanoo kirjeenvaihtokirjassa, että jos joku, jolla on vain kymmenen päivää aikaa hankkia kaakeleiden tai pylväiden usukaption, käyttää niitä talon rakentamiseen, hänellä on edelleen oikeus niihin usukaption perusteella, jos hänellä on talo hallussaan. Miten on meneteltävä, jos esineitä ei ole liitetty maaperään, vaan ne ovat irtainta omaisuutta, kuten sormukseen kiinnitetty jalokivi? Tässä tapauksessa on totta, että sekä kulta että jalokivi ovat hallussapidossa ja että ne voidaan hankkia usucaption kautta, jos molempien hallinta säilyy.

301. Otetaanpa tarkasteluun kolmas luokka asioita. Kokonaista laumaa ei saada haltuunsa usucaption kautta samalla tavalla kuin erillisiä esineitä tai yhdistettyjä esineitä. Mitä siis on tehtävä? Vaikka lauman luonteeseen kuuluu, että se jatkaa olemassaoloaan lisäämällä siihen uusia eläimiä, usukaption ei kuitenkaan voi tapahtua koko lauman osalta, vaan se noudattaa samaa sääntöä kuin omistaminen, joka koskee lauman muodostavia erillisiä yksilöitä. Jos nimittäin ostetaan muita eläimiä ja sekoitetaan niitä laumaan sen lisäämiseksi, ei omistusoikeus näihin jälkimmäisiin muuttuisi; jos siis loput laumasta kuuluu minulle, myös ostetut lampaat ovat minun; mutta kukin jälkimmäisistä pysyy hallussaan oman omistusoikeutensa nojalla, joten jos joku laumaan kuuluvista eläimistä on varastettu, niitä ei voida hankkia usukaption kautta.

302. Paulus, On Sabinus, kirja XXXII.

Usukaption tapauksissa lakivirhe ei koskaan hyödytä hallussapitäjää. Siksi Proculus sanoo, että jos edunvalvoja ei erehdyksen vuoksi anna holhousmiehelleen valtuuksia myynnin alussa tai pitkään sen päättymisen jälkeen tehdä sitä, ei ole mitään perustetta usucaptionille, koska kyseessä on lakivirhe.

303. Irtaimen omaisuuden anastuksessa aika lasketaan yhtäjaksoisesti.

304. Orja, vaikka hän olisikin vapaa, ei omista mitään, eikä toinen omista mitään hänen kauttaan. Jos hän kuitenkin saa hallinnan toisen nimissä ollessaan vapaa, hän hankkii omaisuuden sille, jonka nimissä hän on sen saanut.

305. Jos orjallani tai pojallani on jotakin minun nimissäni tai osana hänen peculiumiaan niin, etten ole tietoinen siitä, että minulla on se hallussani, tai edes siitä, että minulla on oikeus hankkia se usukaption kautta, ja hän tulee mielenvikaiseksi, on ymmärrettävä, että omaisuus pysyy samassa tilassa ja että minulla on edelleen hallussani se ja oikeus usukaptioon, aivan kuten nämä oikeudet säilyvät eduksemme myös silloin, kun osapuolet ovat nukkumassa. Saman säännön on sanottava koskevan vuokralaista tai vuokralaisen tapausta, jonka kautta saamme omistusoikeuden.

306. Jos joku on saanut hallinnan joko väkivalloin, salaa tai epävarmalla omistusoikeudella ja tulee sen jälkeen mielisairaaksi, hallintaoikeus ja omistusoikeus säilyvät muuttumattomina sen omaisuuden osalta, jota mielisairas pitää epävarmasti hallussaan; samoin kuin voimme laillisesti panna vireille mielisairaahan henkilön nimissä haastehakemuksen ja

hallinnan saamista koskevan kanteen avulla hallinnan, jonka hän on itse saanut ennen kuin hänen järkensä on heikentynyt tai jonka hän on hankkinut toisen avulla mielisairauden alkamisen jälkeen.

307. Aika, joka on kulunut ennen perinnön vastaanottamista tai sen jälkeen, hyödyttää perillistä usucaptionissa.

308. Julianus sanoo, että jos vainaja oli tehnyt oston ja perillinen luulee, että hänellä oli se lahjoituksena hallussaan, hän voi hankkia esineen usucaption kautta.

309. Pomponius, On Sabinus, kirja XXXII.

Jos varas ostaa varastetun omaisuuden sen omistajalta ja pitää sitä hänelle luovutettuna, hän lakkaa omistamasta sitä varastettuna ja alkaa omistaa sitä omana omaisuutenaan.

310. Kun joku luulee, ettei hänellä ole laillista oikeutta hankkia hallussaan olevaa omaisuutta anastamalla, on sanottava, että vaikka hän erehtyisikin, hän ei voi hyötyä anastamisesta; joko siksi, että hänen ei katsota omistavan sitä hyvässä uskossa, tai siksi, että anastamisesta ei ole mitään hyötyä silloin, kun on olemassa oikeudellinen virhe.

311. Kukaan ei voi omistaa osaa mistään, jonka määrä on epävarma. Jos siis useat henkilöt omistavat maata ja kukin on tietämätön osuutensa määrästä, Labeo sanoo, että tarkkaan ottaen kenelläkään heistä ei ole hallussapitoa.

312. Julianus, Digest, kirja XLIV.

Paitsi vilpittömässä mielessä toimivat ostajat, myös kaikki ne, joilla on hallussapito minkä tahansa sellaisen oikeuden nojalla, jolla tavallisesti hankitaan usukaption, voivat saada omakseen naispuolisen orjan lapsen; ja mielestäni tämä sääntö on laillisesti vahvistettu. Kuka tahansa voi nimittäin kaikissa tapauksissa hankkia naispuolisen orjan usukaption kautta, ellei sitä ole kielletty kahdentoista taulun laissa tai atinialaisessa laissa. Tällaisen orjan lapsi voidaan hankkia anastamalla, jos se on saanut alkunsa ja syntynyt aikana, jolloin oletettu omistaja ei tiennyt, että sen äiti oli varastettu.

313. Yleinen käsitys, jonka mukaan henkilö ei voi itse muuttaa omistusoikeuttaan, pitää paikkansa vain silloin, kun hän tietää, ettei hän ole hyvässä uskossa hallussapitäjä, ja hankkii sen voiton tavoittelemiseksi. Tämä voidaan todistaa seuraavasti: Jos joku ostaa maata toiselta tietäen, että se ei kuulu tälle, hän pitää sitä hallussaan omistajana; mutta jos hän ostaa saman maan omistajalta, hän pitää sitä hallussaan ostajana; eikä hänen itse katsota muuttaneen omistusoikeuttaan. Samaa sääntöä sovelletaan, vaikka hän ei olisi ostanut maata omistajalta, jos hän uskoi sen kuuluvan hänelle. Samoin jos omistaja on määrännyt hänet perilliseksi tai jos hän on saanut perinnönjaon, hän saa maan haltuunsa perillisenä. Lisäksi jos hänellä oli hyvä syy uskoa, että hän oli perillinen tai että hänellä oli oikeus saada perintöomaisuus haltuunsa, hän hallitsee

maata perillisenä, eikä hänen katsota itse muuttaneen omistusoikeuttaan. Koska tämä sääntö on omaksuttava suhteessa siihen, jolla on hallintaoikeus, kuinka paljon enemmän sitä voidaan soveltaa vuokralaisen tapaukseen, jolla ei ole hallintaoikeutta joko maan omistajan elinaikana tai sen kuoleman jälkeen? Ja jos vuokralainen on omistajan kuollessa ostanut maan siltä, jonka hän uskoi olevan edellisen perillinen tai tämän omaisuuden haltija pretoriaanisen ediktin nojalla, hän alkaa pitää maata hallussaan ostajana.

314. Jos maanomistaja luulee, että aseistettuja miehiä on tulossa, ja tästä syystä lähtee pakoon, hänen katsotaan joutuneen väkisin riistetyksi, vaikka kukaan heistä ei pääsisikään maalle. Silti vilpittömässä mielessä toimiva maanomistaja voi saada saman maan haltuunsa usucaptionin kautta, vaikka se ei olisikaan jälleen omistajan hallinnassa, koska Lex Plautia et Julia kieltää sen, että omaisuus, joka on otettu väkivalloin haltuun, voidaan hankkia haltuun pitkäaikaisella hallussapidolla, mutta ei niiden, jotka on ajettu väkivallalla pois siitä.

315. Jos Titius antaa minulle haltuuni maan, jonka olin aikonut nostaa kanteen saadakseni sen takaisin häneltä, minulla on hyvä peruste usucaptionille. Mutta jos hän, jolta minulla oli aikomus vaatia maa-alueita erään sopimuksen perusteella, antaa sen minun haltuuni ja tekee sen velkansa maksamiseksi, hän asettaa minut sellaiseen asemaan, että voin saada maan haltuuni vanhentumisen kautta.

316. Se, joka antaa omaisuutta pantiksi, voi hankkia sen usukaptionin kautta niin kauan kuin se on velkojan hallussa, mutta jos velkoja siirtää omistusoikeuden toiselle, usukaptio keskeytyy. Ja mitä tulee usucaptioniin, tapaus on samanlainen kuin henkilöllä, joka on tallettanut tai lainannut esineen; sillä on selvää, että hän lakkaa hankkimasta sitä usucaptionin kautta, jos lainattu tai talletettu esine luovutetaan kolmannelle osapuolelle sen toimesta, joka on saanut sen lainaksi tai talletukseksi. On selvää, että jos velkoja on pantannut sen pelkällä sopimuksella, velallinen hankkii sen edelleen usucaptionin kautta.

317. Jos minulla on hyvässä uskossa hallussani omaisuutta, joka kuuluu sinulle, ja panttaan sen sinulle, vaikka sinä et ole tietoinen siitä, että se on sinun omaisuuttasi, lakkaan hankkimasta sitä usucaptionin kautta, koska kenenkään ei katsota pitävän omaa omaisuuttaan pantattuna. Jos se kuitenkin pantataan pelkällä sopimuksella, hankin sen edelleen usucaptionin kautta, koska tällä tavoin omaisuutta ei katsota pantatuksi.

318. Jos orja varastaa omaisuutta, joka on pantattu hänen isännälleen, koska velkoja edelleen pitää sitä hallussaan, velallisen usucaptionin ei keskeydy, koska orja ei riistä isännältään hallintaa. Mutta jos velallisen orja varastaa omaisuuden, vaikka velkoja lakkaa pitämästä sitä hallussaan, velallisen käyttöoikeus säilyy samana kuin jos velkoja olisi luovuttanut omaisuuden velalliselle. Sikäli kuin kyse on usucaptionista, orjat eivät vahingoita omistajiensa asemaa varastamalla omaisuutta. Kysymys on helpommin ratkaistavissa, jos velallisen orja, jolla on epävarma hallintaoikeus, varastaa omaisuuden; sillä jos se vuokrataan, tulos on sama kuin jos se olisi jäänyt velkojan haltuun, koska tällöin se on velkojan hallussa. Jos kuitenkin molemmat omistusoikeudet ovat olemassa, toisin sanoen toinen on epävarma ja toinen perustuu vuokraukseen, velkojan

katsotaan pitävän omaisuutta hallussaan, sillä epävarmaan omistusoikeuteen perustuvaa vaatimusta ei tässä tapauksessa esitetä, jotta velallinen voisi saada omaisuuden hallintaan, vaan ainoastaan siksi, että hän voisi pitää omaisuuden hallussaan.

319. Alfenus Verus, *Epitomes of the Digest by Paulus*, kirja I.

Jos orja myy isäntänsä tietämättä *peculiumiinsa* kuuluvaa omaisuutta, ostaja voi saada sen haltuunsa *usucaption* kautta.

320. Julianus, *On Urseius Ferox*, kirja III.

Jos orja, jonka käyttöoikeus on testamentattu ja joka ei ole koskaan ollut perillisen hallussa, varastetaan, herää kysymys, voidaanko orja hankkia *usucaption* kautta, koska perillisellä on oikeus varkauskanteeseen? Sabinus sanoo, ettei *usucaptionia* voi olla olemassa sellaisen omaisuuden kohdalla, jonka perusteella nostetaan varkauskanne, mutta se, jolla on oikeus *usufructiin*, voi nostaa tämän kanteen. Tämä on kuitenkin ymmärrettävä siten, että se koskee tapausta, jossa käyttöoikeuden haltija voi käyttää ja nauttia oikeudestaan, sillä muutoin orja ei olisi siinä tilassa, jossa hänen pitäisi olla. Mutta jos orja olisi varastettu käyttöoikeudenhaltijalta tämän nauttiessa oikeuttaan, ei vain hän itse vaan myös hänen perijänsä voi nostaa varkauskanteen.

321. Gaius, *Päiväkirja tai Kultaiset asiat*, kirja II.

Voi tapahtua monin tavoin, että jonkin erehdyksen vallassa oleva henkilö voi myydä tai luovuttaa omaksi omaisuudekseen omaisuutta, joka kuuluu toiselle; ja tällaisessa tilanteessa vilpittömässä mielessä toimiva haltija voi saada sen haltuunsa *usucaption* kautta; esimerkiksi jos perillinen myy omaisuutta, joka on lainattu vainajalle tai jonka hän on vuokrannut tai tallettanut hänen luokseen, uskoen sen kuuluvan kuolinpesään.

322. Samoin, jos joku, jota jokin mielipide johtaa harhaan ja joka luulee, että hänellä on oikeus kuolinpesään, mikä ei pidä paikkaansa, luovuttaa siihen kuuluvaa omaisuutta; tai jos henkilö, jolle naispuolisen orjan käyttöoikeus kuuluu, luulee, että hänen lapsensa kuuluvat hänelle, ja myy lapset siitä syystä, että karjan lisäys kuuluu käyttöoikeuden haltijalle;

323. Sama, *Institutes*, kirja II.

Hän ei syyllisty varkauteen, sillä varkautta ei voi tehdä ilman varkauden aikomusta.

324. Kuka tahansa voi myös saada toisen maan haltuunsa ilman väkivaltaa, jos se on vapautunut omistajan laiminlyönnin vuoksi tai jos tämä on kuollut jättämättä perillistä tai on ollut pitkään poissa.

325. Sama, Päiväkirjat tai kultaiset asiat, kirja III.

Henkilö ei voi tässä tapauksessa itse hankkia omaisuutta usukaption kautta, koska hän tietää, että se kuuluu toiselle, ja siksi hän on vilpillisessä mielessä hallussapitäjä; mutta jos hän luovuttaa sen jollekin toiselle, joka vastaanottaa sen vilpittömässä mielessä, jälkimmäinen voi hankkia sen usukaption kautta, siitä syystä, että hän on saanut haltuunsa omaisuutta, jota ei ole hankittu väkisin, eikä sitä ole varastettu: sillä eräiden muinaisten auktoriteettien mielipide, jotka katsoivat, että maa-aluetta tai taloa voitiin varastaa, on hylätty.

326. Marcianus, Institutes, kirja III.

Jos maata ei voida hankkia anastamalla, ei myöskään sitä, mikä sen päällä on, voida hankkia samalla tavalla.

327. Neratius, Säännöt, kirja V.

On todettu, että jos usukaption on aloittanut kuollut henkilö, se voidaan saattaa päätökseen ennen kuin kuolinpesä on otettu haltuun.

328. Sama, Pergamentit, kirja VII.

Jos asiamieheni saa minulta varastetun omaisuuden takaisin, vaikka yleisesti ottaen on nyt lähes lopullisesti ratkaistu, että voimme saada sen haltuumme asiamiehen avulla, omaisuus ei kuitenkaan joudu uudelleen hallintaani, jotta se voitaisiin hankkia usukaption avulla, koska toisin päättäminen olisi virheellistä.

329. Papinianus, Kysymyksiä, kirja III.

Jos aviomies myy dotal-maata jollekin, joka tiesi tai ei tiennyt, että omaisuus oli osa myötäjäisiä, myynti ei ole pätevä. Jos nainen sen jälkeen kuolee avioliiton aikana, kauppa on vahvistettava, jos koko myötäjäiset annettiin aviomiehen hyväksi. Samaa sääntöä sovelletaan, jos varastetun omaisuuden myyneestä tulee myöhemmin sen omistajan perillinen.

330. Sama, Kysymyksiä, kirja XLII.

Jos omaisuuden vilpittömässä mielessä ostaneen perillinen tietää, että se kuuluu toiselle, hän ei voi saada sitä haltuunsa anastamalla sitä, edellyttäen, että se on luovutettu hänen henkilökohtaisesti haltuunsa; mutta perillisen tietoisuus ei kuitenkaan haittaa häntä siltä osin kuin on kyse hallussapidon jatkumisesta.

331. On varmaa, että isä ei voi hankkia usukaption kautta mitään, minkä hänen poikansa on ostanut, jos hän tai hänen poikansa tiesi, että se oli jonkun toisen omaisuutta.

332. Sama, Kysymyksiä, kirja XXIII.

Uskottavan erehdyksen peittämänä uskon, että Titius on poikani ja että hän on minun hallinnassani, mutta minun suorittamani haltuunotto on todettu laittomaksi. En usko, että hänellä on näissä olosuhteissa oikeus ottaa haltuunsa omaisuuttani, sillä tässä tapauksessa ei ole vahvistettu samaa sääntöä kuin vapaan miehen tapauksessa, joka palvelee hyvässä uskossa orjana; koska tämän säännön vahvistaminen oli yleisen edun mukaista orjia koskevien jatkuvien ja päivittäisten liiketoimien vuoksi. Ostamme nimittäin usein vapaita miehiä tietämättä, että he ovat sellaisia, eikä lasten adoptiointi ja haltuunotto ole yhtä helppoa tai yleistä.

333. On vakiintunut käytäntö, että jos myyt minulle toiselle kuuluvaa omaisuutta, ja minä tiedän, että näin on, ja luovutat sen samaan aikaan, kun omistaja vahvistaa kaupan, luovutusajankohta on otettava huomioon, ja omaisuudesta tulee minun omaisuuttani.

334. Vaikka on päätetty, että usucaptionin osalta on otettava huomioon hallussapidon alkamisajankohta eikä sopimuksen tekoajankohta; silti joskus käy niin, että emme ota huomioon nykyisen hallussapidon alkamisajankohtaa, vaan aiemman, vilpittömässä mielessä tehdyn luovutuksen syyn; esimerkiksi silloin, kun kyse on oikeudesta sellaisen orjatar-äidin lapseen, jonka äiti oli hyvässä uskossa hallussa, koska lasta ei voida hankkia lainkaan anastamalla, vaikka hallussapitäjä tiesi, että äiti oli toisen omaisuutta ennen lapsen syntymää. Sama sääntö pätee orjan tapauksessa, joka palaa postliminium-lain nojalla.

335. Aika, joka on kulunut ennen kuin kuolinpesän hyväksyminen myönnetään usucaptionin hyväksi, riippumatta siitä, oliko kuolinpesään kuuluva orja ostanut omaisuutta vai oliko kuolinpesä alkanut hankkia omaisuutta usucaptionilla. Tämä periaate on vahvistettu erityiseksi etuoikeudeksi.

336. Isän valvonnassa oleva poika osti toiselle kuuluvaa omaisuutta ja sitten, kun hänestä tuli tietämättään kotitalouden johtaja, hän alkoi omistaa omaisuutta, joka oli luovutettu hänelle. Miksei hän voi saada sitä haltuunsa usucaption kautta, koska hän toimi hyvässä uskossa silloin, kun hän sai sen haltuunsa, vaikka hän erehtyi luullessaan, ettei hän voi saada haltuunsa omaisuutta, jonka hän hankki osana peculiumiaan? Samaa sääntöä on sanottava sovellettavan, jos hänellä oli hyvä syy luulla, että ostettu omaisuus oli tullut hänen käsiinsä osana hänen isänsä jäämistöä.

337. Ulosmittaus, joka tapahtuu ostajan tai perillisen hyväksi, ei estä velkojaa tavoittelemasta panttioikeutta; sillä niin kuin käyttöoikeus ei voi olla ulosmittauksen kohteena, niin myös oikeus tavoittelemaan panttioikeutta, joka ei liity millään tavalla omistukseen, vaan perustuu yksinomaan sopimukseen, ei sammu omaisuuden ulosmittauksella.

338. Näkemys, jonka mukaan se, joka tulee mielisairaaksi ja joka oli aiemmin aloittanut hankkimisen usukaption avulla, voi jatkaa sitä, kunnes se on saatu päätökseen millä tahansa omistusoikeudella, perustuu tarkoituksenmukaisuusnäkökohtiin, jotta hänen henkinen heikkoutensa ei vahingoittaisi hänen omaisuuttaan.

339. Jos orja tai poika ostaa omaisuutta, kun isäntä tai isä on vihollisen käsissä, alkaako hän omistaa sitä? Jos hänellä on hallussaan peculiuminsa perusteella, usucaption alkaa juosta, eikä isän tai isännän vankeus tarjoa tälle mitään estettä, koska hänen tietonsa siitä ei olisi tarpeen, jos hän olisi kotona. Jos osto kuitenkin tehtiin ilman viittausta peculiumiin, omaisuutta ei voida hankkia usucaptionin kautta, eikä sitä voida ymmärtää hankituksi postliminium-oikeudella; sillä jotta näin tapahtuisi, sen, mitä sanotaan hankituksi usucaptionin kautta, on jo oltava hallussa. Mutta jos isä kuolee vankeudessa, koska hänen kuolemansa ajankohdan katsotaan ajoittuvan hänen vangitsemisensä päivään, voidaan sanoa, että poika on saanut omaisuuden haltuunsa, ja hänen voidaan katsoa saaneen sen usucaptionin kautta.

340. Sama, Opinions, kirja X.

Pitkäaikaiseen hallussapitoon perustuvaa prescriptionia ei yleensä myönnetä sellaisten paikkojen hankkimiseksi, jotka ovat kansojen oikeuden mukaan julkisia. Esimerkkinä tästä voidaan mainita, että joku hylkää merenrannalle rakentamansa rakennuksen tai se puretaan, ja kun joku toinen on rakentanut samalle paikalle talon, edellinen vastustaa häntä aikaisempaan hallussapitoon perustuvalla poikkeusluvalla; tai kun joku siitä syystä, että hän on yksin tottunut kalastamaan joen tietyssä osassa jo vuosia, kieltää saman prescriptive-oikeuden nojalla toista kalastamasta.

341. Kuolinpesään kuulunut orja sai isäntänsä kuoleman jälkeen haltuunsa omaisuuden, joka oli osa hänen peculiumiaan. Käyttövallan alku ajoittuu siihen ajankohtaan, jolloin kuolinpesään astuttiin, sillä miten tällä tavoin voidaan hankkia omaisuutta, joka ei ole ollut aiemmin vainajan hallussa?

342. Hermogenianus, Epitomes of Law, kirja V.

Maksuna saatu omaisuus kuuluu usucaption piiriin silloin, kun se on saatu velkaa maksettaessa. Ulosmittauksen kohteena ei ole ainoastaan se, mikä on erääntynyt, vaan myös se, mikä on annettu velan maksamiseksi.

343. Paulus, On Neratius, kirja III.

Jos asiamieheni ottaa tietämättäni haltuunsa minun nimissäni ostetun omaisuuden, vaikka minulla olisikin se hallussani, en voi hankkia sitä usucaption kautta; sillä vaikka voimme hankkia omaisuutta usucaption kautta tietämättämme, että se on meillä hallussamme, tämän on päätetty olevan totta vain silloin, kun on kyse jostakin, joka on osa peculiumia.

344. Sama, Käsikirjat, kirja II.

Jos uskon olevani sinulle velkaa ja annan sinulle maksuksi omaisuutta, usucaption voi tapahtua vain, jos sinä itse luulet, että se kuuluu sinulle. Tilanne on toinen, jos luulen olevani velvollinen myynnin perusteella ja siksi luovutan omaisuuden teille, sillä silloin minua vastaan ei voi nostaa kannetta, eikä teillä ostajana ole oikeutta usucaptioniin. Ero johtuu siitä, että muissa tapauksissa on otettava huomioon maksun ajankohta. Ei myöskään ole merkitystä sillä, tiedätkö minä sopimuksen tekohetkellä, että omaisuus kuuluu toiselle vai en, sillä riittää, että pidän sitä minun omaisuutenani, kun te annatte sen minulle maksuna ostosta; kuitenkin otetaan huomioon paitsi sopimuksen tekohetki myös maksun ajankohta, sillä kukaan ei voi hankkia omaisuutta usucaptionin kautta ostajana, joka ei ole sitä ostanut, eikä hän voi, kuten muissa sopimuksissa, sanoa, että se on vastaanotettu maksuna.

345. Labeo, Pauluksen todennäköisyyksien epiteemit, kirja V.

Varastettua omaisuutta ei voi saada haltuunsa usucaptionilla ennen kuin se on jälleen omistajan hallussa. Paulus: Jos nimittäin varastat omaisuutta, jonka olet antanut minulle pantiksi, siitä tulee varastettua tavaraa, mutta sen voi saada haltuunsa usucaptionin avulla heti, kun se on jälleen minun hallussani.

Tit. 4. Ostajan hankkimasta omaisuudesta.

346. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja VI.

Hallussapitäjä, joka tarjoaa oikeudessa omaisuuden arvioitua arvoa, alkaa pitää sitä hallussaan ostajana.

347. Paulus, Ediktistä, kirja LIV.

Hänellä on hallussapito ostajana, joka on tosiasiallisesti ostanut omaisuuden, eikä riitä, että hän on pelkästään sitä mieltä, että hänellä on hallussapito ostajana, vaan omistusoikeus omaisuuteen, sellaisena kuin se on ostettuna, on tosiasiallisesti oltava olemassa. Jos kuitenkin ajattelen, että olen sinulle jotakin velkaa, ja toimitan sen sinulle tietämättäsi, että se kuuluu jollekin toiselle, voit hankkia sen haltuusi usucaption kautta. Miksi et siis voi hankkia sitä usucaption kautta, jos toimitan sen sinulle luullessani, että olen myynyt sen sinulle? Tämä johtuu siitä, että toimitusajankohta otetaan huomioon kaikissa muissa sopimuksissa; jos siis tietoisesti määrään kolmannelle kuuluvasta omaisuudesta, voin hankkia sen usucaption kautta, jos luulin, että se kuului sinulle, kun se toimitettiin minulle. Ostajan kohdalla otetaan kuitenkin huomioon se ajankohta, jolloin sopimus tehtiin, ja siksi osto on tehtävä vilpittömässä mielessä, ja myös hallinta on saatava tällä tavoin.

348. Hallussapito-oikeus ja usucaption-oikeus ovat eri asioita, sillä kenen tahansa voidaan totuudenmukaisesti sanoa tehneen oston, mutta tehneen sen vilpillisessä mielessä; sillä jokainen, joka tietoisesti ostaa omaisuutta vilpillisessä mielessä, saa sen ostajana hallintaan, vaikka hän ei voi hankkia sitä usucaptionin kautta.

349. Kun osto on tehty ehdollisena, ostaja ei voi hankkia omaisuutta haltuunsa anastamalla sitä ehdon ollessa voimassa. Samaa sääntöä sovelletaan, jos hän luulee, että ehto on täyttynyt, vaikka näin ei ole vielä tapahtunut, sillä hän muistuttaa henkilöä, joka luulee tehneensä oston, vaikka näin ei ole. Toisaalta, jos ehto on täyttynyt ja hän ei ole siitä tietoinen, hänen voidaan sanoa hankkineen sen usucaption kautta, Sabinuksen mukaan, joka katsoi, että tämä voidaan tehdä pikemminkin asioiden luonteen kuin pelkän mielipiteen perusteella. Näiden kahden tapauksen välillä on kuitenkin jonkinlainen ero, sillä jos joku luulee, että toiselle kuuluu omaisuutta, joka todellisuudessa kuuluu myyjälle, hän on ostajan asemassa. Mutta kun hän luulee, että ehto ei ole vielä noudatettu, on aivan kuin hän ajattelisi, että hän ei ole vielä tehnyt ostoa. Tämä seikka voidaan esittää selkeämmin, jos hallinta luovutetaan perilliselle, joka ei tiedä, että perittävä oli ostanut omaisuuden, vaan luulee, että se luovutettiin hänelle jostain muusta syystä; mutta pitäisikö katsoa, että usucaptionia ei voida hankkia tällaisissa olosuhteissa ?

350. Sabinus sanoo, että jos omaisuus on ostettu siten, että kauppa on mitätön, ellei maksua suoriteta tietyn ajan kuluessa, sitä ei voi saada haltuunsa usucaptionilla, ellei maksua ole tosiasiallisesti suoritettu. Katsotaan kuitenkin, onko kyseessä ehto vai sopimus; sillä jos kyseessä on sopimus, tulos saavutetaan helpommin maksamalla kuin noudattamalla ehtoa.

351. Jos maksu on suoritettava tietyn ajan kuluessa (toisin sanoen, jos kukaan ei tarjoa maksettavaksi parempaa hintaa tuon ajan kuluessa), Julianus katsoo, että kauppa on täydellistetty ja että voitot kuuluvat ostajalle, jolla on oikeus saada omaisuus haltuunsa usucaption kautta; mutta toiset ovat katsoneet, että kauppa on tehty ehdolla. Hän sanoi, että sitä ei tehty ehdollisena, vaan että se mitätöitiin ehdollisena, mikä mielipide on oikea.

352. Myynti on ehdoton, jos on sovittu, että se mitätöidään, jos ostaja ei ole tyytyväinen omaisuuteen tietyn ajan kuluessa.

353. Ostin Stichuksen, ja Damas toimitettiin erehdyksessä minulle hänen sijastaan. Priscus sanoo, etten voi hankkia tätä orjaa usukaption kautta, koska se, mitä ei ole ostettu, ei voi tulla ostajan hankittavaksi sillä tavoin. Jos kuitenkin maa-alue on ostettu ja hallussa on ollut suurempi määrä maata kuin mitä on luovutettu, se voidaan hankkia haltuun ajan kuluessa, koska hallussa on koko alue eikä sen erillisiä osia.

354. Ostetaan sellaisen henkilön omaisuutta, jolle on talletettu orjia. Trebatius sanoo, että et voi hankkia mainittuja orjia usukaption kautta, koska niitä ei ole ostettu.

355. Edunvalvoja osti holhoojansa huutokaupassa esineen, jonka hän luuli kuuluvan hänelle. Servius sanoo, että hän voi hankkia sen usucaptionilla, ja hänen mielipiteensä on hyväksytty siitä syystä, että holhottunsa tila ei huonone, jos hänellä on holhoojassaan ostaja, joka maksaa omaisuudesta enemmän rahaa. Jos hän ostaa sen halvemmalla, hän on vastuussa holhouskanteesta, aivan kuten jos hän olisi luovuttanut sen jollekin muulle henkilölle halvemmalla kuin sen arvo oli. Näin kuulemma päätti myös jumalallinen Trajanus.

356. Monet viranomaiset katsovat, että jos asiamies ostaa päämiehensä määräyksestä omaisuutta huutokaupalla, hän voi hankkia sen ostajana usucaptionin kautta yleisen hyödyn perusteella. Samaa sääntöä sovelletaan, jos hän päämiehensä liiketoimia hoitaessaan tekee oston päämiehensä tietämättä.

357. Jos orjasi ostaa omaisuudekseen omaisuutta, jonka hän tietää kuuluvan toiselle, et voi hankkia sitä usucaptionilla, vaikka et tietäisikään, että se kuuluu toiselle.

358. Celsus sanoo, että jos orjani hankkii tietämättäni omaisuutta omaksi peculiumikseen, voin hankkia sen usucaptionin avulla. Jos hän ei hanki sitä osana peculiumiaan, en voi hankkia sitä, ellen tiedä, että hän on saanut sen; ja jos hänellä on hallussapito, joka on oikeudellisesti virheellinen, myös minun hallussapito on virheellinen.

359. Pomponius sanoo myös omistajan nimissä hallussa olevasta omaisuudesta, että on otettava huomioon pikemminkin omistajan kuin orjan aikomus. Jos orja omistaa omaisuutta osana peculiumiaan, hänen tarkoituksensa on otettava huomioon; ja jos orja omistaa sen vilpillisessä mielessä ja hänen isäntänsä saa sen haltuunsa pitääkseen sen omissa nimissään, esimerkiksi riistämällä orjalta peculiuminsa, on sanottava, että omistamiselle on sama syy, ja siksi isäntä ei voi käyttää usucaptionia hyväkseen.

360. Jos orjani ostaisi omaisuutta peculiumiaan varten hyvässä uskossa, ja kun kuulin siitä ensimmäisen kerran, tiesin omaisuuden kuuluvan toiselle, Cassius sanoo, että usucaption voi tapahtua, sillä hallussapidon alku oli virheetön. Jos kuitenkin silloin, kun hän osti omaisuuden, vaikka hän teki sen hyvässä uskossa, tiesin sen kuuluvan jollekin toiselle, en voi hankkia sitä usucaptionin kautta.

361. Jos orjani antaisi minulle vapautensa vastineeksi tiettyä omaisuutta, jonka hän oli ostanut vilpillisessä mielessä, en voi hankkia sitä usukaption kautta; sillä Celsus sanoo, että ensimmäinen virheellinen omistusoikeus on edelleen olemassa.

362. Jos teen oston holhottavasta ilman hänen holhoojansa valtuutusta uskoen, että hän on saavuttanut murrosikäisen iän, katsomme, että usukaption voi tapahtua, sillä tämä koskee pikemminkin omaisuutta kuin mielipidettä. Jos kuitenkin tiedätte, että myyjä on holhooja, ja olette edelleen sitä mieltä, että holhottavilla on oikeus hoitaa omia asioitaan ilman holhoojiensa valtuuksia, ette voi hankkia omaisuutta usukaption avulla, koska oikeudellisesta erehdyksestä ei ole hyötyä kenellekään.

363. Jos ostan omaisuutta mielisairaalta henkilöltä, jota pidän täysjärkisenä, on todettu, että voin hankkia sen usucaptionilla yleisen edun vuoksi, vaikka osto oli mitätön; enkä näin ollen ole oikeutettu häätöön perustuvaan kanteeseen enkä Publician-kanteeseen, eikä aiemmasta hallussapidosta seuraa mitään etua.

364. Jos myyte minulle omaisuutta, jonka aiotte hankkia ostajana usucaptionilla, ja tiedän, että se kuuluu toiselle, en voi hankkia sitä usucaptionilla.

365. Vaikka hallinta voi hyödyttää vainajan lähintä perillistä, kauempana oleva perillinen ei voi saada omaisuutta hallintaansa.

366. Jos vainaja on ostanut omaisuuden hyvässä uskossa, se voidaan saada haltuunsa usucaptionilla, vaikka perillinen tiesi, että se kuuluu jollekin toiselle. Tätä sääntöä on noudatettava paitsi pretoriaanisen hallussapidon tapauksessa myös niiden trustien tapauksessa, joiden nojalla omaisuus siirtyy senaatin Trebellian asetuksen nojalla, sekä kaikkien muiden pretoriaanisten perillisten osalta.

367. Aika, jolloin omaisuus oli myyjän hallussa, hyödyttää ostajaa sen käyttövallan hankkimisessa.

368. Jos ostan toiselle kuuluvaa omaisuutta, ja samalla kun olen hankkimassa sitä usucaptionin kautta, omistaja nostaa kanteen saadakseni sen takaisin minulta, usucaptioni ei keskeydy, jos asia liitetään asiaan. Jos kuitenkin mieluummin maksan omaisuuden arvioidun arvon oikeudessa, Julianus sanoo, että omistusoikeus muuttuu sen osalta, joka on maksanut omaisuuden arvon oikeudessa. Samaa sääntöä sovelletaan, jos omistaja lahjoittaa omaisuuden sille, joka osti sen joltakin, joka ei ole sen omistaja. Tämä mielipide on oikea.

369. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXXV.

Omaisuuden arvioidun arvon maksaminen oikeudessa muistuttaa ostoa.

370. Javolenus, Plautiuksesta, kirja II.

Ostaja tiesi, että osa hänen ostamastaan maasta kuului toiselle. Katsottiin, että hän ei voinut saada mitään maasta pitkäaikaisen hallussapidon perusteella. Mielestäni tämä pitää paikkansa, jos ostaja ei tiennyt, mikä osa maasta kuului toiselle; sillä jos hän tiesi, että kyse oli tietystä osasta maata, en epäile, etteikö hän voisi saada loppuosaa pitkäaikaisen hallussapidon perusteella.

371. Samaa oikeussääntöä sovelletaan, jos koko maa-alueen ostanut mies tiesi, että jakamaton osa siitä kuului jollekin toiselle; sillä hän voi hankkia tuon osan usucaptionin perusteella, mutta häntä ei estetä hankkimasta loputkin osat pitkäaikaisen hallussapidon perusteella.

372. Modestinus, Pandects, kirja X.

Jos olen pantannut omaisuuden sinulle ja sitten varastan ja myyn sen, herää epäily siitä, voiko sen hankkia usucaptionin kautta. Parempi mielipide on, että sen voi hankkia näin.

373. Pomponius, On Sabinus, kirja XXXII.

Jos joku, joka voi hankkia jonkin omaisuuden usukaption kautta joko perillisenä tai ostajana, on vaatinut sitä epävarmalla omistusoikeudella, hän ei voi hankkia sitä usukaption kautta. Sillä mitä eroa näillä asioilla on, kun hän vaatii omaisuutta epävarmalla omistusoikeudella, hän lakkaa molemmissa tapauksissa pitämästä sitä hallussaan ensimmäisen omistusoikeutensa nojalla?"

374. Jos kymmenestä orjasta, jotka olen ostanut, luulen, että jotkut kuuluvat toisille henkilöille, ja tiedän, mitkä he ovat, voin hankkia muut usucaptionilla. Jos taas en tiedä, mitkä niistä kuuluvat toisille, en voi hankkia yhtäkään niistä usukaption kautta.

375. Kun aika hankkia orja usukaption kautta on kulunut umpeen orjan ostaneen miehen kuoleman jälkeen, vaikka perillinen ei olekaan alkanut pitää orjaa hallussaan, hänestä tulee silti hänen omaisuutensa, edellyttäen, ettei kukaan muu ole sillä välin saanut häntä haltuunsa.

376. Julianus, Digest, kirja XLIV.

Eräs henkilö, jolla oli ostajana hallussaan maa-alue, kuoli ennen kuin oli kulunut aika, jonka kuluessa maa-alue oli voitu hankkia anastamalla, ja maa-alueen hallintaan jääneet orjat lähtivät pois tarkoituksenaan luopua siitä. Heräsi kysymys siitä, hyödyttäisikö pitkäaikainen hallinta kuitenkin edelleen perillistä. Vastaus oli, että vaikka orjat lähtisivätkin, perillinen voisi hyötyä tästä ajasta.

377. Jos saan ostajana Cornelian Estate -tilan pitkäaikaisen hallussapidon perusteella ja lisään siihen osan jostakin viereisestä maasta, voinko saada ostajana myös tämän osan vanhentumiseen tarvittavan jäljellä olevan ajan kuluessa, vai voinko hankkia sen lain määräämän ajan kuluessa usucaptionin kautta? Esitin mielipiteeni siitä, että viereisellä maalla, joka lisättiin jo ostettuun maahan, on omat erityiset ja erilliset olosuhteensa, ja siksi molempien lohkojen hallinta on hankittava erikseen ja hankittava pitkällä hallussapidolla laissa säädetyn ajan kuluessa.

378. Orjani määräsi Titiuksen ostamaan hänelle erään maa-alueen, ja Titius siirsi sen hallinnan orjalleni tämän vapauduttua maasta. Heräsi kysymys, voiko hän saada sen pitkäaikaisen hallussapidon kautta. Vastaus oli, että jos orjani oli määrännyt Titiuksen ostamaan maa-alueen ja Titius oli luovuttanut sen hänelle vapautumisensa jälkeen, riippumatta siitä, uskoiko hän, että orjan peculium oli annettu hänelle, vai eikö hän tiennyt, että näin ei ollut tapahtunut, orja saattoi kuitenkin saada maa-alueen haltuunsa pitkäaikaisen hallussapidon kautta, koska hän joko tiesi, että hänen peculium oli annettu hänelle, tai hänen olisi pitänyt tietää se, ja näin ollen hän muistuttaa sellaista, joka teeskentelee olevansa velkoja. Jos Titius kuitenkin tiesi, että hänen peculiumiaan ei ollut annettu orjalle, hänen olisi katsottava pikemminkin lahjoittaneen maan lahjoituksena kuin luopuneen siitä erääntymättömän velan maksamiseksi.

379. Jos edunvalvoja varastaa holhoojansa omaisuutta ja myy sen, usucaption ei tapahdu ennen kuin se on jälleen asetettu holhoojan hallintaan; sillä edunvalvojan katsotaan olevan holhoojansa omaisuuteen nähden omistajan asemassa vain silloin, kun hän hoitaa edunvalvonta-asioita, eikä silloin, kun hän ryöstää holhoojansa.

380. Jos joku hyvässä uskossa ostaa toiselle kuuluvaa maata ja menettää sen hallinnan ja sen jälkeen, kun hän saa sen takaisin, toteaa, että se kuuluu jollekin toiselle, hän ei voi hankkia sitä ajan kuluessa siitä syystä, että toisen hallinnan alku on puutteellinen. Hän ei myöskään muistuta henkilöä, joka ostohetkellä uskoi maan kuuluvan myyjälle, mutta kun se luovutettiin, hän tiesi sen kuuluvan jollekin toiselle; sillä kun hallinta on kerran menetetty, takaisin saadun hallinnan alku on otettava uudelleen huomioon. Jos siis orja palautetaan ajankohtana, jolloin ostaja oli tietoinen siitä, että se kuului jollekin toiselle, usucaptionia ei tapahdu, vaikka hän ennen orjan myyntiä oli sellaisessa asemassa, että hän olisi voinut hankkia sen usucaptionilla. Samaa sääntöä sovelletaan siihen, joka on häädetty maasta ja joka tietää, että maa kuului toiselle, ja saa sen takaisin haltuunsa kiellon avulla.

381. Se, joka tietoisesti ostaa joltain, jota preetori on kieltänyt määräämästä kuolinpesän omaisuudesta, koska häntä epäillään siitä, ettei hän ole perillinen, ei voi saada sitä haltuunsa usucaptionin kautta.

382. Jos asiamiehesi myy sinulle vahinkoa aiheuttaakseen maa-alueen vain kolmellakymmenellä aureilla, jonka hän olisi voinut myydä sadalla, eikä ipostaaja ole tästä tietoinen, ei ole epäilystäkään siitä, etteikö tämä voisi hankkia maata pitkäaikaisella hallussapidolla; sillä vaikka joku tietoisesti myisi toiselle kuuluvaa maata sellaiselle, joka ei ole tietoinen tästä, pitkäaikainen hallinta ei keskeydy. Jos ostaja kuitenkin toimii salaliitossa välittäjän kanssa ja palkkion vuoksi lahjottavasti saa tämän myymään kiinteistön alle sen arvon, ostajan ei katsota toimineen vilpittömässä mielessä, eikä hän voi saada maata haltuunsa vanhentumisen perusteella. Jos hän vetoaa poikkeukseen sillä perusteella, että maa-alue on myyty omistajan suostumuksella, ja tämä nostaa kanteen maan takaisin saamiseksi, omistaja voi vedota petokseen perustuvaan vastaukseen.

383. Varastetun omaisuuden ei katsota joutuvan uudelleen omistajan hallintaan, vaikka hän saisi sen takaisin haltuunsa, jos hän ei tiedä, että se on varastettu häneltä. Jos siis annan pantiksi orjan, joka on varastettu sinulta, etkä tiedä, että hän on sinun, ja velan maksamisen jälkeen myyn hänet Titiukselle, Titius ei voi saada häntä haltuunsa anastamalla.

384. Vapaa mies, joka palvelee meitä vilpittömässä mielessä orjana ja hallinnoi samalla omaisuuttamme, voi hankkia meille muuta omaisuutta samalla tavalla kuin me olemme tottuneet hankkimaan sitä omien orjien avulla. Näin ollen, niin kuin saamme omistusoikeuden omaisuuteen joko luovuttamalla tai usukaption kautta vapaan henkilön väliintulon kautta, niin jos kauppasopimus tehdään orjan peculiumin avulla, johon meillä on oikeus, voimme hankkia omaisuuden usukaption kautta, vaikka emme tietäisikään, että kauppa on tehty.

385. Sama, On Minicius, kirja II.

Jos joku ostaa orjia tietäen, että myyjä tuhlaa välittömästi niistä maksetut rahat, monet auktoriteetit ovat katsoneet, että hän on siitä huolimatta vilpittömässä mielessä toimiva, hyvässä uskossa toimiva ostaja; ja tämä on totta. Sillä miten voidaan katsoa, että se, joka osti orjat heidän isännältään, on toiminut vilpillisessä mielessä, ellei hän ostanut niitä irستاasti elävältä mieheltä, joka antaa rahat välittömästi huoralle, sillä silloin hän ei voi hankkia orjia anastamalla?

386. Sama, On Urseius Ferox, kirja III.

Mies, joka on saanut omalta orjaltaan naispuolisen orjan vastineeksi vapautensa myöntämisestä, voi ostajana hankkia usukaption kautta mainitun naispuolisen orjan lapsen.

387. Sama, On Minicius, kirja II.

Orja antoi vapauden vastineeksi isännälleen naisorjan, jonka hän oli varastanut. Tyttö tuli raskaaksi. Heräsi kysymys, voiko hänen isäntänsä hankkia lapsensa usukaption kautta. Vastaus oli, että isäntä saattoi ostajana hankkia lapsen anastamalla, sillä hän antoi jotain naisesta, ja orjan ja hänen omistajansa välillä tehtiin eräänlainen kauppa.

388. Africanus, Kysymyksiä, kirja VII.

Tavallisesti sanotaan, että se, joka luulee ostaneensa jotakin eikä ole sitä tehnyt, ei voi ostajana hankkia sitä usucaptionilla; mutta tämä pitää paikkansa vain sikäli, että ostajalla ei saa olla mitään perusteltua syytä virheelliseen käsitykseensä. Jos nimittäin orja tai asiamies, jonka on käsketty ostaa omaisuus, saa päämiehensä vakuuttuneeksi siitä, että hän on tehnyt niin, ja luovuttaa omaisuuden hänelle, usucaption tapahtuu paremman käsityksen mukaan.

389. Papinianus, Opinions, kirja X.

Kun testamentinsaaja on saanut omaisuuden haltuunsa, perillinen voi ostajana hankkia sen usucaptionilla, jolloin oikeus pretoriaanipanttiin pidätetään.

390. Scaevola, Opinions, kirja V.

Eräs mies osti vilpittömässä mielessä toiselle kuuluvan maa-alueen ja ryhtyi rakentamaan sille taloa ennen kuin aika, jonka kuluessa maa-alueen hallintaoikeus oli saatava vanhentumisen perusteella, oli kulunut umpeen; ja maan omistaja, joka oli ilmoittanut asiasta hänelle ennen laissa säädetyn määräajan umpeutumista, säilytti edelleen hallussapitonsa. Kysyn, keskeytyikö vanhentuminen vai jatkuiko se, kun se oli kerran alkanut, edelleen. Vastaus oli, että esitettyjen tosiseikkojen mukaan se ei ollut keskeytynyt.

391. Sama, Digest, kirja XXV.

Testamenttittomasti kuolleen sisaren jäämistö siirtyi hänen kahdelle veljelleen, joista toinen oli poissa ja toinen läsnä. Läsä ollut toimi poissaolevan puolesta ja myi Lucius Titiukselle, vilpittömässä mielessä toimineelle ostajalle, koko maa-alueen omissa ja veljensä nimissä. Heräsi kysymys, voiko ostaja, joka tiesi, että puolet maasta kuului poissa olevalle perilliselle, hankkia koko maa-alueen vanhentumisen perusteella. Vastaus oli, että hän voi tehdä niin, jos hän uskoo, että se oli myyty poissaolevan veljen valtuuttamana.

Tit. 5. Hallussapidosta perillisenä tai haltijana.

392. Pomponius, On Sabinus, kirja XXXII.

Perillinen ei voi saada mitään haltuunsa usukaption kautta elossa olevan henkilön omaisuudesta, vaikka haltija olisikin luullut sen kuuluvan kuolleelle.

393. Julianus, Digest, kirja XLIV.

Kun joku asetetaan omaisuuden hallintaan perinnön säilyttämistä varten, hän ei keskeytä sen hallintaa, joka hankkii perillisenä usucaptionin kautta, sillä hän pitää omaisuutta hallussaan säilytystä varten. Mitä siitä sitten seuraa? Hän säilyttää omaisuuden panttioikeuden nojalla myös sen jälkeen, kun usukaption edellyttämä aika on kulunut, eikä hän luovu siitä, ennen kuin hänelle on maksettu hänen perintöosuutensa tai hänen vaatimuksensa siihen on täytetty.

394. Yleisen käsityksen, jonka mukaan kukaan ei voi muuttaa omistusoikeuttaan, on ymmärrettävä koskevan paitsi siviili- myös luonnollista omistusta. Sen vuoksi on katsottu, ettei vuokralainen eikä kukaan, jolle omaisuus on talletettu tai lainattu, voi perillisenä hankkia sitä usucaption kautta hyötymistarkoituksessa.

395. Servius kiistää, että poika voi perillisenä hankkia usucaption kautta omaisuutta, jonka hänen isänsä on antanut hänelle; sillä hän katsoi, että luonnollinen hallintaoikeus siihen oli pojalla isänsä elinaikana. Tästä seuraa, että jos poika on nimitetty isänsä toimesta perilliseksi, hän ei voi hankkia usukaption kautta mitään osaa isänsä hänelle antamasta omaisuudesta siltä osin kuin se voi vaikuttaa hänen kansaperillistensä osuuksiin.

396. Pomponius, Quintus Muciuksesta, XXIII kirja.

Monet viranomaiset katsovat, että jos olen perillinen ja katson, että tietty omaisuus kuuluu jäämistöön, mutta ei todellisuudessa kuulu siihen, voin hankkia sen usukaption kautta.

397. Paulus, Lex Julia et Papia, kirja V.

On vahvistettu, että se, jolla on oikeus tehdä testamentti, voi perillisen ominaisuudessa hankkia omaisuutta usucaptionilla.

Tit. 6. Lahjoituksen perusteella tapahtuvasta omistusoikeudesta.

398. Paulus, Ediktistä, kirja LIV.

Se, jolle omaisuus on luovutettu lahjana, saa sen lahjoituksen perusteella usucaptionin kautta. Ei riitä, että ajatellaan, että näin on tapahtunut, vaan on välttämätöntä, että lahjoitus on tosiasiallisesti tapahtunut.

399. Jos isä tekee lahjoituksen pojalleen, joka on hänen hallinnassaan, ja kuolee sitten, poika ei voi hankkia luovutettua omaisuutta usucaption kautta, koska lahjoitus on mitätön.

400. Kun lahjoitus tehdään aviopuolisoiden välillä, usukaptionia ei tapahdu. Lisäksi Cassius sanoo, että jos aviomies lahjoittaa omaisuutta vaimolleen ja sitten tapahtuu avioero, usukaptionia ei voida hankkia, koska vaimo ei voi itse muuttaa omistusoikeutta. Hän toteaa, että sääntö on erilainen ja että vaimo voi saada omaisuuden haltuunsa usucaptionin avulla avioeron jälkeen, jos aviomies on sallinut hänen käyttää omaisuuttaan aivan kuin hänen olisi katsottu lahjoittaneen sen hänelle. Julianus on kuitenkin sitä mieltä, että vaimolla on hallussaan aviomiehensä lahjoittama omaisuus.

401. Marcellus, Digest, kirja XXII.

Jos joku lahjoittaa toiselle kuuluvaa omaisuutta ja päättää peruuttaa lahjoituksen, vaikka hän olisi nostanut kanteen sen takaisin saamiseksi, usukaption voimassaolo jatkuu.

402. Pomponius, Quintus Muciuksesta, XXIV kirja.

Kun aviomies tekee lahjoituksen vaimolleen tai vaimo miehelleen ja lahjoitettu omaisuus kuuluu toiselle, Trebatiuksen näkemys on oikea, että jos lahjoituksen tehnyt osapuoli ei köyhyden myötä, voi omistaja saada omaisuuden haltuunsa usucaptionin kautta.

403. Sama, On Sabinus, kirja XXXII.

Jos isä tekee lahjoituksen tyttärelleen, joka on hänen hallinnassaan ja joka on hänet perinnöttömäksi tehnyt, ja perillinen ratifioi lahjoituksen, hän voi alkaa hankkia sitä usucaptionilla siitä päivästä alkaen, jona ratifointi tehtiin.

404. Scaevola, Opinions, kirja V.

Jos joku on alkanut hankkia orjaa usucaption kautta lahjana ja vapauttaa hänet, vapauttamistoimi on mitätön, koska hän ei ole vielä saanut omistusoikeutta orjaan. Heräsi kysymys, oliko hän lakannut hankkimasta orjaa anastamalla. Vastaus oli, että kyseiseen henkilöön nähden hän näytti luopuneen omistuksesta, ja näin ollen usucaptiointi oli keskeytynyt.

405. Hermogenianus, Epitomes of Law, kirja II.

Kun on tehty myynti, joka on itse asiassa lahjoitus, luovutettu omaisuus hankitaan usucaptionin kautta ostona eikä lahjana.

Tit. 7. Luopumisen perusteella tapahtuvasta hallussapidosta.

406. Ulpianus, Ediktistä, kirja XII.

Kun omaisuus katsotaan hylätyksi, se lakkaa välittömästi olemasta meidän omaisuuttamme ja kuuluu ensimmäiselle haltijalle, koska se lakkaa kuulumasta meille samoissa olosuhteissa kuin se on tullut muiden haltuun.

407. Paulus, Ediktistä, kirja LIV.

Voimme hankkia omaisuutta luopumisen perusteella, jos tiedämme, että sen omistaja pitää sitä luopuneena.

408. Proculus katsoo, että omaisuus ei lakkaa kuulumasta omistajalleen, ellei joku muu saa sitä haltuunsa. Julianus kuitenkin katsoo, että se lakkaa kuulumasta omistajalle, kun tämä luopuu siitä, mutta siitä ei tule toisen omaisuutta, ellei tämä saa sitä haltuunsa. Tämä on oikein.

409. Modestinus, Erimielisyyksiä, kirja VII.

Joskus kysytään, voidaanko jonkin osan jostakin katsoa tulleen hylätyksi. Ja todellakin, jos yhteisomistaja luopuu osuudestaan yhteisessä omaisuudessa, se lakkaa kuulumasta hänelle, joten sama sääntö on sovellettavissa osuuteen, joka kuuluu kaikille. Omaisuuden yksinomistaja ei kuitenkaan voi pitää osaa siitä ja luopua lopusta.

410. Paulus, On Sabinus, kirja XV.

Voimme hankkia usucaptionin kautta omaisuutta, jota pidetään hylättynä, kun luulemme, että näin on, vaikka emme tietäisikään, kuka siitä on luopunut.

5. Pomponius, On Sabinus, kirja XXXII.

Jos sinulla on hallussasi jokin esine, jonka katsotaan tulleen hylätyksi, ja minä, tietäen tämän olevan totta, ostan sen sinulta, on osoitettu, että voin hankkia sen usukaption kautta, eikä vastaväitettä siitä, että se ei kuulu sinun omaisuuteesi, voida esittää. Jos nimittäin tietoisesti ostan vaimosi sinulle luovuttaman omaisuuden siitä syystä, että olet tehnyt sen ikään kuin omistajan suostumuksella ja luvalla, sovelletaan samaa sääntöä.

411. Se, minkä joku katsoo itse hylänneeksi, tulee välittömästi minun omaisuudekseni, jos otan sen haltuuni. Jos siis joku heittää pois rahaa tai päästää irti lintuja, vaikka hän tarkoittaakin, että ne kuuluvat kenelle tahansa, joka voi ottaa ne haltuunsa, niistä tulee kuitenkin sen omaisuutta, jota sattuma suosii; sillä jos joku luopuu omaisuuden omistuksesta, hänen katsotaan tarkoittaneen, että se kuuluu kenelle tahansa, kenelle tahansa.

412. Julianus, On Urseius Ferox, kirja III.

Kukaan ei voi saada omaisuutta haltuunsa luopumisen perusteella usucaption kautta, joka virheellisesti luulee, että siitä on luovuttu.

413. Sama, On Minicius, kirja II.

Kun joku löytää laivasta yli laidan heitettyä kauppatavaraa, herää kysymys, voiko hän hankkia sen haltuunsa usukaption kautta siitä syystä, että sitä olisi pidettävä hylättynä. Parempi mielipide on, että hän ei voi hankkia sitä haltuunsa usucaptionilla hylkäämisen perusteella.

414. Paulus, Opinions, kirja XVIII.

Sempronius yritti esittää kysymyksen erään Thetiksen tilasta väittäen, että hän oli erään hänen naisorjansa tytär. Procula, Thetiksen hoitaja, haastoi hänet kuitenkin oikeuteen kanteella, jolla hänet velvoitettiin korvaamaan hänelle Thetiksen elatusmaksut, ja hän vastasi, ettei hänellä ollut varoja maksun suorittamiseen, vaan että hoitajan olisi palautettava lapsi tämän isälle, Lucius Titiukselle. Tämän jälkeen hoitaja käynnisti kanteen estääkseen sen, että mainittu Sempronius voisi myöhemmin esittää mitään kysymyksiä. Lucius Titius maksoi Seia Proculan elatusmaksuvaatimuksen ja vapautti lapsen julkisesti. Kysyn, voidaanko Thetikselle myönnetty vapaus peruuttaa. Paulus vastasi, että koska Thetiksen synnyttämän naisorjan omistajan katsottiin hylänneen jälkimmäisen, hän saattoi saada vapautensa Lucius Titiuksen käsissä.

Tit. 8. Perinnön perusteella tapahtuvasta hallussapidosta.

415. Ulpianus, Disputations, kirja VI.

Hänen katsotaan olevan hallussapidossa kuin legaatinsaaajan, jolle testamentti on jätetty, sillä hallussapito ja käyttövastike legaatinsaaajan perusteella tapahtuvat vain sen henkilön hyväksi, jolle omaisuus on testamentattu.

416. Paulus, Ediktistä, kirja LIV.

Jos minulla on hallussani jotakin, jonka luulen, että se on testamentattu minulle, ja näin ei ole, en voi testamentinsaaajan ominaisuudessa hankkia sitä usukaption perusteella.

417. Papinianus, Kysymyksiä, kirja XXII.

Ei sen enempää kuin silloin, kun joku luulee ostaneensa jotain, mitä hän ei ole ostanut.

418. Paulus, Ediktistä, kirja LIV.

Omaisuus voidaan hankkia usukaption kautta sillä perusteella, että se on perintö, kun jotain toiselle kuuluvaa on testamentattu tai kun se on kuulunut testamentin tekijälle, eikä ole tiedossa, että se olisi otettu pois kodifikaatiolla; sillä tällaisissa tapauksissa usukaption voimaantulolle on olemassa hyvä syy. Samaa sääntöä voidaan sanoa sovellettavan silloin, kun testamentinsaajan nimestä on epäselvyyttä, kuten esimerkiksi silloin, kun testamentti on tehty Titiukselle, ja on olemassa kaksi henkilöä, joilla on sama nimi, niin että toinen heistä luulee, että hänet on tarkoitettu, vaikka näin ei ollutkaan.

419. Javolenus, On Cassius, kirja VII.

Perintönä luovutettu omaisuus voidaan tällä perusteella saada haltuunsa usucaption kautta, vaikka sen omistaja olisikin elossa,

420. Pomponius, On Sabinus, kirja XXXII.

Jos henkilö, jolle omaisuus luovutettiin, luulee, että testamentin antaja on kuollut.

421. Javolenus, On Cassius, kirja VII.

Kukaan ei voi hankkia omaisuutta usukaption kautta perinnön perusteella, ellei hänellä itsellään ole ollut oikeutta tehdä testamenttia testamentin tekijän hyväksi, koska tämänkaltainen hallinta riippuu testamenttikyvystä.

422. Papinianus, Kysymyksiä, kirja XXIII.

Jos testamentinsaaja ottaa testamentin haltuunsa ilman, että hänen omistusoikeuteensa vaikuttavaa kysymystä ilmenee, vaikka testamenttia ei olisi toimitettu hänelle, hänellä on oikeus hankkia hänelle testamentatun omaisuuden haltuunsa usucaption kautta.

423. Hermogenianus, Epitomes of Law, kirja V.

Henkilö, jolle testamentti on laillisesti testamentattu, hankkii omaisuuden usukaption kautta legaanin saajana. Jos sitä ei kuitenkaan ole jätetty lain mukaisesti tai jos testamentti on otettu pois, on päätetty, paljon kiisteltyään, että omaisuus voidaan hankkia usucaptionilla testamentin perusteella.

Tit. 9. Hallussapidosta myötäjäisten perusteella.

424. Ulpianus, On Sabinus, XXXI kirja.

Eräs erittäin oikeudenmukainen oikeus usucaptioniin on oikeus, jonka sanotaan olevan olemassa myötäjäisten perusteella, niin että jokainen, joka saa omaisuutta myötäjäisinä, voi hankkia sen usucaptionilla sen ajan kuluttua, joka tavallisesti on laissa säädetty niille, jotka hankkivat omaisuutta tällä tavoin ostajina.

425. Sillä ei ole merkitystä, annetaanko myötäjäisinä tiettyjä määrättyjä esineitä vai koko omaisuus.

426. Tarkastellaan ensinnäkin sitä ajankohtaa, jolloin joku voi hankkia omaisuutta myötäjälahjaksi ottamalla; ja sitä, alkaako tämä avioliiton solmimispäivän jälkeen vai ennen sitä. Yleisesti keskustellaan siitä, voiko kihlattu mies (eli sellainen, jota ei ole vielä vihitty) hankkia omaisuutta usukaption kautta, koska se on myötäjäinen. Julianus sanoo, että jos kihlattu nainen luovuttaa omaisuuden toiselle osapuolelle tarkoituksenaan, että se kuuluu hänelle vasta avioliiton solmimisen jälkeen, usukaptionia ei tapahdu. Jos tämä ei kuitenkaan ilmeisesti ollut tarkoitus, on katsottava (niin Julianus sanoo), että omaisuus tulee välittömästi hänen omaisuudekseen; ja jos se kuuluu jollekin toiselle, se voidaan hankkia usukaption kautta. Tämä mielipide vaikuttaa minusta uskottavalta. Mutta ennen kuin avioliitto solmitaan, usukaptio tulee voimaan, ei myötäjäisten vuoksi vaan omistusoikeuden perusteella.

427. Avioliiton olemassaolon aikana usukaption tapahtuu avioliitossa olevien henkilöiden välillä myötäjäisten perusteella. Jos avioliittoa ei kuitenkaan ole olemassa, Cassius sanoo, että usucaption ei voi tapahtua, koska myötäjäisiä ei ole.

428. Hän sanoo myös, että jos aviomies luulee olevansa naimisissa, vaikka näin ei ole, hän ei voi hankkia omaisuutta usukaption kautta, koska myötäjäisiä ei ole. Tämä mielipide on järkevä.

429. Paulus, Ediktistä, kirja LIV.

Jos omaisuus, joka on arvioitu, luovutetaan ennen kuin avioliitto on juhlallisesti solmittu, sitä ei voida hankkia usucaptionilla, ei oston eikä omistuksen perusteella.

430. Scaevola, Digest, kirja XXV.

Kaksi tytärtä tuli testamentittomasti kuolleen isänsä perillisiksi, ja kumpikin heistä antoi heille yhteisesti kuuluvia orjia myötäjäisiksi, ja sitten, muutama vuosi isänsä kuoleman jälkeen, he nostivat osituskanteen. Koska aviomiehet olivat pitäneet vuosia hallussaan myötäjäisinä annettuja orjia dotal-orjina, heräsi kysymys, voitiinko heidän katsoa saaneen ne haltuunsa anastamalla ne, jos he uskoivat niiden kuuluvan niille, jotka olivat antaneet ne myötäjäisinä. Vastaus oli, että mainitussa tapauksessa ei ollut mitään sellaista, mikä olisi estänyt niiden hankkimista anastamalla.

Tit. 10. Omistusoikeuden perusteella tapahtuvasta hallussapidosta.

431. Ulpianus, Ediktistä, kirja XV.

Omistusoikeus omistusoikeuden perusteella on olemassa silloin, kun ajattelemme hankkivamme omaisuuden itsellemme ja meillä on se hallussamme sekä omistusoikeuden nojalla että omistusoikeuden perusteella; kuten esimerkiksi silloin, kun oston perusteella minulla on omistusoikeus sekä ostajana että omistajana. Lisäksi minulla on hallussapito sekä testamentinsaajana että lahjansaajana ja myös omistusoikeuden perusteella, kun omaisuus on lahjoitettu tai testamentattu minulle.

432. Jos omaisuus on kuitenkin luovutettu minulle jonkin hyvän omistusoikeuden nojalla, esimerkiksi ostamalla, ja hankin sen käyttövastikkeella, alan pitää sitä hallussani omana itsenäni jo ennen kuin hankin sen käyttövastikkeella. Mutta voiko

syntyä epäilystä siitä, lakkaanko minä ostajana pitämästä sitä hallussani sen jälkeen, kun usukaptio on tapahtunut? Mauricianus sanoo olevansa sitä mieltä, etten lakkaa pitämästä sitä hallussani.

433. Paulus, Ediktistä, kirja LIV.

On olemassa eräänlainen hallinta, jonka sanotaan perustuvan omistukseen. Sillä tällä tavoin meillä on hallussamme kaikki se, mitä hankimme merestä, maasta tai ilmasta tai mikä tulee meille kuuluvaksi purojen alluviumin vaikutuksesta. Meillä on myös hallussamme kaikki sellaisen omaisuuden jälkeläiset, jota pidämme hallussamme toisten nimissä; esimerkiksi pidämme omana omaisuutenamme kuolinpesään kuuluvan tai ostetun orjatytön lasta; ja samalla tavoin meillä on hallussamme myös ostetusta tai lahjoitetusta omaisuudesta tai kuolinpesän osasta saadut tuotot.

434. Pomponius, On Sabinus, kirja XXII.

Luovutitte minulle orjan, jonka luuliitte erheellisesti, että minulla oli oikeus siihen erään sopimuksen nojalla. Jos tiesin, ettet ollut minulle mitään velkaa, en voi hankkia orjaa anastamalla; mutta jos en tiennyt sitä, parempi mielipide on, että voin hankkia hänet anastamalla, koska luovutus, joka tehtiin mielestäni hyvää vastiketta vastaan, riittää antamaan minulle mahdollisuuden omistaa omistukseni omaisuutena omaisuus, joka minulle on luovutettu. Neratius omaksui tämän mielipiteen, ja mielestäni se on oikea.

435. Sama, On Sabinus, kirja XXXII.

Jos olet hyvässä uskossa ostanut naispuolisen orjan, joka oli varastettu, ja sinulla on hallussasi kyseisen orjan lapsi, jonka hän on saanut alkunsa ollessaan sinun hallussasi, ja ennen kuin usucaptionille säädetty aika on kulunut, saat selville, että kyseisen lapsen äiti on varastettu, Trebatius katsoo, että näin hallussasi oleva lapsi voidaan kiistatta hankkia prescriptionin kautta. Mielestäni tässä tapauksessa olisi tehtävä ero, sillä jos ette lain määräämän ajan kuluessa, jonka kuluessa usukaption on tultava voimaan, saa selville, kenelle orja kuuluu, tai jos tiesitte tämän, mutta ette ole pystynyt ilmoittamaan siitä orjan omistajalle, tai jos pystyitte ilmoittamaan hänelle ja teitte sen, voitte hankkia orjan usukaption kautta. Jos kuitenkin tiesit, että orja oli varastettu, ja olisit voinut ilmoittaa omistajalle, mutta et tehnyt sitä, sovelletaan päinvastaista sääntöä, sillä sinun katsotaan pitäneen orjaa hallussasi laittomasti, sillä sama henkilö ei voi samanaikaisesti pitää omaisuutta hallussaan omana omaisuutenaan ja laittomasti.

436. Kun isä jakaa omaisuutensa lastensa kesken, ja hänen kuolemansa jälkeen he pitävät sen itsellään siitä syystä, että he olivat sopineet keskenään, että tämä omaisuuden jako olisi vahvistettava, omistusoikeuden perusteella tapahtuva usucaption hyödyttää siltä osin kuin on kyse toisille kuuluvasta omaisuudesta, joka saattaa löytyä isän omaisuuden joukosta.

437. Kun omaisuutta ei ole testamentattu, vaan perillinen on erehdyksessä luovuttanut sen sellaisenaan, on vahvistettu, että testamentinsaaja voi saada sen haltuunsa usucaption kautta, koska hänellä on se omistajana.

438. Neratius, Pergamentit, kirja V.

Sellaisen omaisuuden usucaption, jonka olemme saaneet haltuumme muista syistä kuin siksi, että olemme mielestämme oikeutettuja siihen omana omaisuutenamme, on vahvistettu riita-asioiden lopettamiseksi.

439. Henkilö voi hankkia usucaption kautta omaisuuden, joka on hänen hallussaan, luullen sen kuuluvan hänelle; vaikka tämä käsitys olisikin väärä. Tämä on kuitenkin ymmärrettävä siten, että hallussapitäjän uskottava erehdys ei vaikuta hänen oikeuteensa usucaptioniin; esimerkiksi jos minulla on hallussani jokin tavara, koska luulen erehdyksessä, että orjani tai jonkun sellaisen orja, jonka lakimääräisenä perillisenä olen seurannut, on ostanut sen, sillä tietämättömyys toisen tekemästä teosta on anteeksiannettava erehdys.

Kirja XLII

1. Oikeusvoimasta ja päätösten vaikutuksesta sekä väliaikaisista päätöksistä.
2. Tunnustuksista.
3. Luovutuksesta velkojien hyväksi.
4. Hallussapidon myöntämisen perusteista.
5. Omaisuuden hallussapidosta ja myynnistä oikeusviranomaisen toimesta.
6. Velkojien etuoikeuksista.
7. Kuolinpesän omaisuuden erottamisesta.
8. Omaisuudenhoitajan määrääminen.
9. Palauttaminen, kun velkojiin on kohdistettu petoksia.

*

Tit. 1. Oikeusvoimasta ja päätösten vaikutuksesta sekä väliaikaisista määräyksistä.

1. Modestinus, Pandects, kirja VII.

Oikeusvoimalla tarkoitetaan riidan päättymistä tuomioistuimen tuomiolla. Tämä toteutuu joko kielteisellä päätöksellä tai vastuusta vapauttamisella.

(2) Ulpianus, On the Edict, kirja VI.

Tuomari, joka on toimivaltainen käsittelemään oikeudenkäyntiä, ei aina noudata laissa säädettyä aikaa, sillä toisinaan hän lyhentää ja toisinaan pidentää sitä riippuen asian luonteesta, riidan kohteena olevan omaisuuden määrästä tai asianosaisten kuuliaisuudesta tai itsepäisyydestä; mutta harvoin tuomio pannaan täytäntöön laissa säädetyssä ajassa, kuten esimerkiksi silloin, kun on ratkaistava elatusapukysymys tai myönnettävä helpotusta kaksikymmentäviisi vuotta täyttäneelle alaikäiselle.

3. Paulus, Ediktistä, kirja XVII.

Sillä, jolla on valta tuomita, on myös valta vapauttaa vastuusta.

4. Ulpianus, Ediktistä, kirja LVIII.

Jos asiamies ei saavu paikalle, häntä vastaan nostettu kanne tuomion täytäntöönpanemiseksi hylätään, ja se hyväksytään hänen päämiestään vastaan; mutta jos asiamies saapuu paikalle, kanne hyväksytään häntä vastaan. Tässä tapauksessa ei kuitenkaan katsota, että se, joka on nimitetty asiamieheksi asiassa, jossa hän on osallisena, olisi saapunut oikeuteen; sillä on toinenkin syy, miksi hän ei voi kieltäytyä vastaamasta tuomion täytäntöönpanoa koskevaan kanteeseen, ja se on se, että hänestä on tullut asiamies omasta puolestaan eikä toisen puolesta.

(1) Edunvalvoja ja edunvalvoja ovat sellaisessa asemassa, että heidän ei katsota esiintyneen tuomioistuimessa, ja siksi tuomion täytäntöönpanoa koskevaa kannetta ei pitäisi hyväksyä heitä vastaan.

(2) Kunnan asiamies voi välttää täytäntöönpanon asiassa, jossa on annettu tuomio, sillä tuomion täytäntöönpanoa koskeva kanne olisi myönnettävä kansalaisia vastaan.

(3) Praetor sanoo: "Myönnän kanteen, jolla se, jota vastaan päätös on annettu, veloitetaan maksamaan rahat." Tämä on mahdollista. Näin ollen osapuoli, joka on hävinnyt asian, veloitetaan suorittamaan maksu. Mutta mitä pitäisi tehdä ja mitä

sanotaan, jos hän ei ole valmis suorittamaan maksua, vaan on valmis täyttämään saatavan jollakin muulla tavalla? Labeo sanoo, että olisi lisättävä: "Jos asian hävinnyt osapuoli ei tyydytä saatavaa", sillä voi käydä niin, että hänellä on maksukykyinen henkilö, joka voi tarjota maksua hänen tilalleen. Syy maksun vaatimiseen on kuitenkin se, että preetori ei halunnut, että aiemmasta velvoitteesta syntyisi uusi; ja siksi hän määrää, että rahat on maksettava. Labeon kanta on hyväksyttävä hyvistä ja riittävästä syistä.

(4) Jos asian hävinnyt osapuoli asettaa päätöksen jälkeen ja riidan osapuolten suostumuksella vakuuden, sääntöä lievennetään hänen osaltaan, jos tehdään uusi sopimus; mutta jos näin ei tehdä uuden sopimuksen tekemistä varten, täytäntöönpanomääräys pysyy voimassa. Jos kuitenkin pantti hyväksytään tai vakuus asetetaan tuomion täytäntöönpanon turvaamiseksi, meidän on katsottava, että täytäntöönpano pysyy voimassa ikään kuin asiassa annettuun päätökseen olisi lisätty jotakin eikä siitä olisi poistettu mitään. Samaa sääntöä olisi noudatettava sellaisen osapuolen tapauksessa, jonka asiamies on saanut tuomion itseään vastaan.

(5) Kun jotakuta vastaan on annettu päätös, jossa häntä vaaditaan suorittamaan maksu tietyn ajan kuluessa, mistä päivämäärästä alkaen on laskettava aika tuomion täytäntöönpanokanteen nostamiselle? Onko se laskettava siitä päivästä, jona päätös on annettu, vai siitä päivästä, jona tällaisissa tapauksissa säädetty aika on kulunut? Jos tuomari on asettanut lyhyemmän ajan kuin laissa säädetty aika, lain on täytettävä se, mitä hänen päätöksestään puuttuu. Jos tuomari kuitenkin määräsi määräaikaan vahvistaessaan suuremman määrän päiviä kuin mitä laki sallii, hävinneelle asianosaiselle myönnetään paitsi laissa säädetty aika, myös se aika, jonka tuomari on myöntänyt lisäksi.

(6) Tuomitukseksi on ymmärrettävä henkilö, jota vastaan on annettu lainvoimainen tuomio siten, että se jää voimaan. Jos tuomio kuitenkin jostain syystä osoittautuu mitättömäksi, on sanottava, että termi "tuomio" ei ole sovellettavissa.

(7) Meidän olisi ymmärrettävä vastuusta vapauttaminen siten, että se ei tarkoita ainoastaan sitä, että asianosainen maksaa saatavan, vaan sitä, että hänet vapautetaan kokonaan siitä velvoitteesta, johon tuomio perustui.

(8) Celsus sanoo, että jos sinua vastaan on annettu tuomio noxal-oikeudenkäynnissä ja korvaukseksi luovuit orjasta, johon toisella oli käyttöoikeus, olet edelleen vastuussa tuomion täytäntöönpanoa koskevasta kanteesta; mutta jos käyttöoikeus lakkaa, hän toteaa, että sinut vapautetaan.

5. Sama, Ediktistä, kirja LIX.

Praetor sanoo: "Päätöksen omaisuuteen nähden teki tuomari, jolla oli toimivalta". Olisi ollut parempi, jos hän olisi sanonut: "Sen toimesta, jolla oli toimivalta asiassa", sillä sana "toimivalta" viittaa myös tuomareihin, joilla ei ole toimivaltaa näissä kysymyksissä, mutta joilla on oikeus tutkia tiettyjä muita tapauksia.

1. Jos tuomari päättäisi jotakuta vastaan seuraavasti: "Toimittakoon niin ja näin Titiukselle sen, mitä hän on saanut Maeviuksen testamentin tai codicilin nojalla", meidän on ymmärrettävä tämä niin kuin jos hän olisi nimenomaisesti maininnut määrän, joka testamentilla tai codicilillä oli jätetty. Samaa sääntöä sovelletaan, jos hän olisi päättänyt, että suullinen trusti olisi toteutettava.

(6) Sama, Ediktistä, kirja LXVI.

Kun päätös tehdään sotilasta vastaan, joka on suorittanut asepalveluksensa, hänen on maksettava vain se, minkä hänen varansa sallivat.

1. Kun oikeudenkäynnin osapuoli on tuomittu maksamaan kymmenen aurea tai luovuttamaan vahingon aiheuttaja korvaukseksi, hänet velvoitetaan tuomion täytäntöönpanokanteella maksamaan kymmenen aurean summa, koska hän saa laista valtuudet luovuttaa vahingon aiheuttanut eläin. Se, joka on sopinut joko kymmenen aurein maksamisesta tai eläimen tai orjan luovuttamisesta vahingonkorvauksena, ei kuitenkaan voi vaatia kymmenen aurein maksamista, koska kumpikin näistä asioista sisältyy sopimukseen ja koska olemme voineet sopia niistä erikseen. Päätös, jossa vaaditaan orjan tai eläimen luovuttamista korvauksena, on mitätön, mutta se seuraa tuomiosta, jossa vaaditaan rahan maksamista, ja siksi kymmenen aurein perimistä koskeva kanne olisi nostettava tuomion nojalla, koska se koskee vain niitä, ja eläimen tai orjan luovuttaminen korvauksena on lain mukaan sallittua.

2. Se, joka myy omin valtuuksin sellaisen henkilön omaisuutta, jonka hän on voittanut oikeudenkäynnissä, on vastuussa sekä varkaudesta että väkivaltaisesta ryöstöstä.

3. Tuomion täytäntöönpanon täytäntöönpanokanne on ikuinen, se sisältää omaisuuden perinnän, ja se voidaan nostaa sekä perillisen puolesta että perillistä vastaan.

(7) Gaius, On the Edict of the Urban Praetor, otsikko: On Res Judicata.

Tällä hetkellä ei ole epäilystäkään siitä, että se, jota vastaan tuomio on annettu, voidaan vapauttaa monin tavoin täytäntöönpanolle säädetyn ajan kuluessa; vaikka tuona aikana häntä vastaan ei voida panna vireille täytäntöönpanomenettelyä, koska kun asia on ratkaistu, laissa säädetty aika on vahvistettu sen osapuolen hyväksi, joka on hävinnyt asian, eikä häntä vastaan.

8. Paulus, On Plautius, kirja V.

Jos orja, jota on vaadittu sovinnon ehtojen mukaisesti, kuolee sen jälkeen, kun asia on yhdistetty, vastaaja ei vapautu vastuusta, ja on päätetty, että hänen on annettava tili voitoista.

9. Pomponius, On Plautius, kirja V.

Tuomari tai välimies ei voi antaa tuomiota mielisairaalle henkilölle.

10. Marcellus, Digest, kirja II.

Miestä, joka valheellisesti esittää itsensä talouden johtajaksi, joka lainaa rahaa ja jonka isä on jättänyt perinnöttömäksi, vastaan on annettava tuomio, vaikka hän ei pystyisi maksamaan.

11. Celsus, Digest, kirja V.

Jos olen sopinut, että jotakin tehdään tietyn kuukauden kalendapäivänä, ja tuomio on annettu jonkin aikaa kyseisen kuukauden kalendapäivän jälkeen, vahingonkorvauksen määrä on arvioitava suhteessa siihen, mikä on intressini saada työ tehtyä edellä mainittuna ajankohtana; sillä jos arvio tehdään tuosta ajankohdasta alkaen, minulla ei olisi muuta intressiä kuin se, mikä voidaan maksaa myöhemmin.

12. Marcellus, Digest, kirja IV.

Päätöksissä, joissa viitataan talletuksiin tai käyttölainoihin, vaikka omaisuus on menetetty vastaajan petoksen vuoksi, on tapana myöntää hänelle helpotusta velvoittamalla omistaja siirtämään hänelle kanneoikeutensa.

13. Celsus, Digest, kirja VI.

Jos joku on sopinut, että yksi henkilö maksaa kymmenen aurea ja toinen antaa vakuuden, vahingonkorvauksen määrä on arvioitava suhteessa siihen, mikä on sopijapuolen intressi saada vakuus. Tämä intressi voi olla yhtä suuri kuin maksettava määrä tai pienempi tai joskus jopa olematon, sillä perusteettomasta pelosta ei voida tehdä arviota. Jos velka kuitenkin maksetaan, jäljellä ei ole enää korkoa, joka olisi arvioitava, ja jos siitä on maksettu tietty määrä, koron arvo pienenee samassa suhteessa.

1. Kun joku lupaa, että hän estää sovittajaa kärsimästä vahinkoa, ja hän tekee niin, eikä sovittaja kärsi mitään vahinkoa, hänen katsotaan tehneen sen, mitä hän on luvannut. Jos hän ei tee sitä, häntä vastaan annetaan tuomio tietystä rahasummasta,

koska hän ei ole tehnyt sitä, mitä hän on luvannut, kuten tapahtuu kaikenlaisissa velvoitteissa, jotka liittyvät tiettyjen tekojen suorittamiseen.

14. Sama, Digest, kirja XXV.

Mitä tahansa preetori määräsi tai kielsi tekemästä, hän voi kumota vastakkaisella päätöksellä tai uudistaa sen; tämä ei kuitenkaan koske lopullisia päätöksiä.

15. Ulpianus, Konsulin velvollisuuksista, kirja III.

Jumalallinen Pius totesi Rooman kansan tuomareille osoitetussa rescriptumissa, että niiden, jotka nimittävät tuomareita tai välimiehiä, on annettava lupa heidän antamiensa tuomioiden täytäntöönpanoon.

(1) Keisarimme ja hänen isänsä totesivat reskriptiossa, että jopa maakunnan kuvernööri voi panna täytäntöön Roomassa annetun tuomion, jos hänet on määrätty tekemään niin.

(2) Näin ollen, kun tuomio pannaan täytäntöön, on ensin myytävä irtainta omaisuutta, kuten eläimiä, kun se myydään tuomioistuimessa. Jos tästä saatava hinta riittää saatavan tyydyttämiseen, hyvä niin; jos se ei riitä, kiinteä omaisuus on määrättävä otettavaksi ulosottoon ja myytäväksi. Jos irtainta omaisuutta ei kuitenkaan ole, maa-alue on aluksi ulosmitattava ja myytävä. Tuomioistuimilla on tapana päättää, että jos irtainta omaisuutta ei ole, maa on otettava ulosottoon, sillä alussa ei ole tapana ottaa maata. Jos maa ei riitä velan maksamiseen tai jos velallisella ei ole sitä, hänen mahdolliset luotot otetaan ulosottoon ja myydään. Näin maakuntien kuvernöörit panevat tuomion täytäntöön.

(3) Jos ulosottoon otettu omaisuus ei löydä ostajaa, keisarimme ja hänen jumalallisen isänsä rescriptissä on todettu, että se tuomitaan sille, jonka hyväksi päätös hävinnyttä osapuolta vastaan on annettu. Omaisuus tuomitaan hänelle suhteessa maksettavaan määrään, sillä jos velkoja mieluummin ottaa sen vastaan saatavansa tyydyttämiseksi, hänen on tyydyttävä siihen, ja reskriptiossa todetaan, että hän ei voi vaatia enempää kuin mihin hänellä on oikeus; sillä jos hän tyytyy ulosmitattuun omaisuuteen, hänen katsotaan tehneen sopimuksen saatavansa tyydyttämiseksi; hän ei myöskään voi sanoa, että hänellä oli omaisuus pantattuna tiettyä summaa vastaan, ja nostaa kanteen loppusumman perimiseksi.

(4) Jos syntyy riita ulosmitatusta omaisuudesta, keisarimme on päättänyt, että tuomion toimeenpanijoiden on tutkittava se, ja jos he toteavat, että se kuuluu hävinneelle osapuolelle, heidän on pantava tuomio täytäntöön. On kuitenkin huomattava, että heidän on suoritettava tämä tutkimus summaarisesti; heidän päätöksensä ei myöskään voi vahingoittaa velallista, jos he katsovat, että omaisuus on luovutettava riidan nostaneen osapuolen omistamana eikä sen, jonka nimissä se on otettu ulosottoon; eikä sillä, jolle se on luovutettu, ole välittömästi oikeutta siihen päätöksen nojalla, jos omaisuus on sellaista, että

se voidaan periä häneltä takaisin tavallisen lain mukaan. Tästä seuraa siis, että asia pysyy alkuperäisessä tilassaan ja että tuomion kohteena oleva omaisuus voi hyödyttää edellä mainittua osapuolta vain usucaption kautta. On kuitenkin todettava, että jos syntyy riitaa siitä, mitä on otettu ulosottoon, siitä olisi luovuttava ja otettava haltuun muuta omaisuutta, josta ei ole riitaa.

(5) Katsotaan, jos ulosottoon otettu omaisuus on pantattu, voidaanko se myydä siten, että velkojan tyydyttyä mahdollinen jäännös voidaan käyttää tuomioon. Ja vaikka velkojaa ei voida pakottaa myymään omaisuutta, jonka hän on saanut pantiksi, se voidaan kuitenkin säilyttää, kunnes tuomio pannaan täytäntöön, ja jos takavarikoidulle omaisuudelle löytyy ostaja, joka velkojan tyydyttyä on valmis maksamaan jäljelle jäävän määrän, myös tämän omaisuuden myynti voidaan sallia. Velkojan asema ei ole huonontunut, koska hän on saanut sen, mihin hänellä oli oikeus, eikä hänen panttioikeuttaan pitäisi vapauttaa ennen kuin hänen saatavansa on täytetty.

(6) Jos sen jälkeen, kun ulosmitatusta omaisuudesta on annettu tuomio, syntyy ostajasta kiistaa, katsotaan, onko tuomion toimeenpaneva tuomari toimivaltainen käsittelemään asiaa. En usko, että asiassa on aihetta lisäselvityksiin, sillä kun osto on kerran pantu täytäntöön, omaisuuden ostajan on otettava riski kantaakseen; ja varmasti tuomarin velvollisuus on päättynyt sen jälkeen, kun ostaja on saanut omaisuuden haltuunsa. Samaa sääntöä sovelletaan, jos omaisuus myönnetään sille, jonka hyväksi päätös on tehty.

(7) Jos ostaja, jolle tuomioistuim on tuominnut omaisuuden, ei maksa kauppahintaa, katsotaanpa, pitäisikö maistraattien, joiden tehtävänä on panna tuomio täytäntöön, vaatia häntä vastuuseen. En usko, että he voivat mennä pidemmälle, sillä muuten menettelystä tulisi loputon. Mutta mitä voimme sanoa tällaisessa tapauksessa? Pitäisikö heidän antaa tuomio ostajaa vastaan ja panna hänet täytäntöön? Vai pitäisikö heidän katsoa asia heti ratkaistuksi? Entä mitä on tehtävä, jos ostaja kiistää ostaneensa kiinteistön tai väittää maksaneensa siitä? Parempi mielipide on, että tuomari ei puutu asiaan, varsinkin kun sillä osapuolella, jonka hyväksi tuomio on annettu, ei ole oikeutta nostaa kannetta sitä vastaan, joka saa omaisuuden, eikä sitä paitsi kärsi mitään vääryyttä; sillä ulosottoon otetun ja myydyn omaisuuden on maksettava käteisellä, eikä sitä, että rahat maksetaan tietyn ajan kuluttua. Ja jos tuomioistuim puuttuu asiaan, sen pitäisi tehdä se vain siinä määrin, että se ottaa ja myy omaisuuden, joka oli tuomittu, aivan kuin sitä ei olisi vapautettu tuomion panttioikeudesta.

(8) Maistraatit voivat myös panna tuomion täytäntöön ottamalla velallisen saamiset, jos mitään muuta ulosoton kohteena ei ole, sillä keisarimme totesi eräässä rescriptissä, että velkakirja voidaan ottaa ulosottoon.

(9) Mutta katsokaamme, voidaanko ulosmitata vain sellainen luotto, jonka velallinen on tunnustanut, vai voidaanko se tehdä, jos velallinen kieltää vastuunsa. Parempi mielipide on, että vain se voidaan ulosmitata, jonka hän myöntää olevan eräänäntynyt. Jos hän kuitenkin kiistää olevansa velkaa, olisi täysin asianmukaista, ettei saatavaa otettaisi mukaan; paitsi jos joku, irtaimen

omaisuuden takavarikointia koskevan esimerkin mukaisesti, menisi vielä pidemmälle ja sanoisi, että tuomareiden olisi itse tutkittava saatava, kuten he tekevät muiden henkilökohtaisten esineiden kohdalla, mutta asia on toisin sanottu rescriptissä.

(10) Mitä taas sanotaan, jos tuomarit itse ryhtyvät toimenpiteisiin saatavan suhteen ja vaativat, että velan määrä maksetaan tuomion perusteella, tai jos heidän pitäisi myydä saatava, kuten heillä on tapana tehdä, kun muuta henkilökohtaista omaisuutta otetaan ulosottoon? On välttämätöntä, että he tekevät sen, mikä heidän mielestään on parasta tuomion täytäntöönpanemiseksi.

(11) Jos asianosaisella, jota vastaan tuomio on annettu, on rahaa talletettuna pankkiirien luona, myös se voidaan ottaa ulosottoon. Ja lisäksi, jos jonkun muun hallussa on rahaa, joka olisi maksettava asian hävinneelle osapuolelle, on tapana ulosmitata se ja käyttää se tuomion maksamiseen.

(12) Lisäksi raha, joka on talletettu kenelle tahansa säilytettäväksi tai laitettu arkkuun samaa tarkoitusta varten, voidaan ulosmitata tuomion täyttämiseksi. Jos taas holhousmiehelle kuuluva raha on sijoitettu arkkuun maan ostamista varten, tuomion täytäntöönpanosta vastaava tuomari voi ilman praetorin lupaa ottaa sen ja käyttää sen saatavan maksamiseen.

16. Sama, Ediktistä, kirja LXIII.

On henkilöitä, jotka voidaan haastaa oikeuteen vain sellaisista summista, jotka he kykenevät maksamaan; toisin sanoen ilman velkojen vähentämistä. Tällaisia henkilöitä ovat ne, joita vastaan nostetaan kanne jonkin osakkuuden perusteella, sillä osakkuuden ymmärretään käsittävän kaiken omaisuuden. Sama sääntö koskee myös yleneviä sukulaisia,

(17) Sama, Ediktistä, kirja X.

Sekä suojelejaan, suojelejattareen, heidän lapsiinsa ja heidän yleneviin sukulaisiinsa. Samoin aviomies, kun häntä haastetaan oikeuteen myötäjaisistä, on vastuussa vain siitä, mitä hän voi maksaa.

18. Sama, Ediktistä, kirja LXVI.

Myös sotilas, jota vastaan on annettu tuomio, on vapautumisensa jälkeen velvollinen maksamaan vain sen verran kuin hänellä on varaa.

(19) Paulus, On Plautius, kirja VI.

Kun on useita henkilöitä, joille on maksettava rahaa samasta syystä, on edullisempaa, että ahkerin asema on parempi; eikä vähennetä sitä, mikä on maksettava samanarvoisille henkilöille, kuten De peculio -kanteessa; sillä tässä tapauksessa on edullisinta, että se, joka ensimmäisenä ryhtyy toimenpiteisiin, on edullisimmassa asemassa. Velkaa ei kuitenkaan pidä vähentää, jos kanne nostetaan isää tai suojelijaa vastaan, varsinkaan silloin, kun velka kohdistuu samassa asemassa oleviin henkilöihin, kuten muihin lapsiin tai muihin vapautettuihin.

1. Myös hän, jota vastaan kanne nostetaan lahjoituksen johdosta, voi saada tuomion minua vastaan vain siitä summasta, jonka hän kykenee maksamaan; ja hän on itse asiassa ainoa, jonka osalta velka olisi vähennettävä. Mitä tulee niihin, joille on samasta syystä maksettava rahaa, on huolellisimman asema parempi. Enkä tosiaankaan ole sitä mieltä, että häneltä pitäisi kiristää kaikki, mitä hänellä on, vaan että olisi huolehdyttävä siitä, ettei häntä alenneta köyhyyteen.

20. Modestinus, Erimielisyyksiä, kirja II.

Aviomies voi saada tuomion itseään vastaan myötäjäisten osalta siihen määrään asti, jonka hän kykenee maksamaan; mutta kun vaimo haastaa hänet oikeuteen jonkin muun sopimuksen perusteella, hän voi jumalallisen Piuksen perustuslain nojalla saada tuomion myös itseään vastaan varojensa rajoissa. Oikeudenmukaisuus viittaa myös siihen, että tätä samaa sääntöä olisi sovellettava silloin, kun aviomies haastaa vaimon oikeuteen.

21. Paulus, On Plautius, kirja VI.

Lisäksi, aivan kuten aviomiehen tapauksessa, myös appiukko ei voi saada tuomiota häntä vastaan siinä määrin kuin hänen maksukykynsä sallii. Jos appiukkoa vastaan kuitenkin nostetaan kanne, joka perustuu hänen lupaamaansa myötäjäisiin, voidaanko häntä vastaan antaa tuomio hänen varallisuutensa rajoissa? Tämä vaikuttaa oikeudenmukaiselta, mutta se ei ole käytäntömme, kuten Neratius toteaa.

22. Pomponius, Quintus Muciuksesta, kirja XXI.

Tällä tarkoitetaan kuitenkin tilannetta, jossa kanne nostetaan appiukkoa vastaan, jotta saadaan takaisin myötäjäiset, jotka on luvattu avioliiton purkautumisen jälkeen. Mutta jos kanne nostetaan myötäjäisten takaisinperimiseksi avioliiton voimassaoloaikana, hänelle on myönnettävä helpotusta, jotta häntä vastaan ei anneta tuomiota, joka on suurempi kuin hän kykenee maksamaan.

1. Viitaten siihen, mitä on todettu avopuolisoiden tapauksesta, nimittäin siihen, että heitä vastaan voidaan antaa tuomio heidän varallisuutensa rajoissa, preetori sanoo ediktiossaan, että hän toimii, jos asianmukainen syy osoitetaan. Tämä tapahtuu

sen estämiseksi, että korvausta ei myönnetä kenellekään, joka kiistää olevansa yhtiömies tai joka on vastuussa petoksen vuoksi.

23. Paulus, On Plautius, kirja VI.

Jos kanne myötäjäisten perimiseksi nostetaan aviomiehen asiamiestä vastaan ja tuomio annetaan tämän elinaikana, se voi koskea vain sitä määrää, jonka hän pystyy maksamaan, sillä aviomiehen puolustaja voi saada tuomion häntä vastaan vain tästä määrästä; mutta jos aviomies on kuollut, tuomio koskee koko myötäjäisiä.

(24) Pomponius, On Plautius, kirja IV.

Jos vakuus on hyväksytty velan tai tuomion maksamista varten, ei ole hänelle mitään hyötyä siitä, jos henkilö, jonka puolesta hän on sitoutunut, saa tuomion häntä vastaan siitä määrästä, jonka hän pystyy maksamaan.

1. Jos aviomies ei ole maksukykyinen, hän voi käyttää hyväkseen sitä, että hän ei kykene maksamaan; sillä tämä etuoikeus myönnetään hänelle henkilökohtaisesti, eikä siitä ole hyötyä hänen perilliselleen.

25. Paulus, Ediktistä, kirja LX.

On huomattava, että tällaisten henkilöiden perilliset eivät ole vastuussa maksukykynsä rajoissa, vaan koko summasta.

26. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXXVII.

Jos riitapuolet pääsevät yksimielisyyteen määrästä, josta tuomio on annettava, ei ole sopimatonta, että tuomari tekee päätöksen sen mukaisesti.

27. Modestinus, Opinions, kirja I.

Erään maakunnan kuvernööri teki päätöksen, jonka mukaan erään asianosaisen oli maksettava korkoa korolle vastoin lakeja ja keisarillisia perustuslakeja, ja tällä perusteella Lucius Titius valitti kuvernöörin epäoikeudenmukaisesta päätöksestä. Koska Titius ei tehnyt valitustaan lain mukaisesti, kysyn, voidaanko rahat periä tuomion nojalla. Modestinus vastasi, että jos tuomio koski määrättyä summaa, asiassa ei ollut mitään sellaista, minkä vuoksi ulosottoa ei voitaisi toimittaa.

(28) Sama, Opinions, kirja II.

Kaksi tuomaria antoi kaksi erilaista päätöstä. Modestinus ilmoitti mielipiteekseen, että niiden tulisi jäädä odottamaan, kunnes toimivaltainen tuomari olisi vahvistanut jommankumman niistä.

29. Sama, Pandects, kirja VII.

Aika, joka asianosaiselle myönnetään häntä vastaan annetun tuomion täyttämiseen, myönnetään myös hänen perillisilleen ja muille oikeudenomistajilleen, ainakin sen ajan, joka ei ole vielä kulunut umpeen, koska etuoikeus myönnetään pikemminkin tapaukselle kuin henkilölle.

30. Pomponius, Erinäisiä kohtia, kirja VII.

Jos lahjoituksena luvataan tietty rahasumma ja on todennäköistä, että lahjoittajan varat ehtyvät siinä määrin, että hänelle ei jää melkein mitään jäljelle, on myönnettävä kanne häntä vastaan siitä, mitä hän pystyy maksamaan, jotta hänen käsissään säilyisi riittävästi, jotta hän voisi elää. Tätä sääntöä olisi ehdottomasti noudatettava lasten ja vanhempien välillä.

31. Callistratus, Tuomioistuinten tutkimukset, kirja II.

Maksuaikaa ei pidä myöntää vain sitä pyytävälle velallisille, vaan sitä on myös pidennettävä, jos olosuhteet sitä vaativat. Jos joku kuitenkin lykkää maksua pikemminkin jääräpäisyydestä kuin siitä syystä, että hän ei voi hankkia rahaa, hänet olisi pakotettava maksamaan ottamalla omaisuutensa ulosottoon saatavan tyydyttämiseksi seuraavan säännön mukaisesti, jonka jumalallinen Pius määräsi prokonsuli Cassiukselle: "Maksuaikaa olisi myönnettävä niille, jotka myöntävät olevansa velkaa tai joita tuomio velvoittaa maksamaan, ja sen olisi oltava sellainen, joka vaikuttaa riittävältä heidän varoihinsa nähden. Jos he eivät suorita maksua alun perin myönnetyn ajan kuluessa tai sen jälkeen, kun sitä on pidennetty, heidän omaisuutensa <:an ulosmitataan ja myydään, jos he eivät kahden kuukauden kuluessa täytä saatavaa tai tuomiota; ja jos hinnasta jää jotain jäljelle, se on palautettava sille, jonka omaisuus on otettu ulosottoon.""

32. Same, Judicial Inquiries, kirja III.

Jos tuomari päättää vastustaa perustuslakia, joihin on viitattu, siitä syystä, että hän ei katso niiden olevan sovellettavissa kyseessä olevaan tapaukseen, hänen ei katsota päättäneen niistä väärin, ja siksi hänen päätöksestään voidaan valittaa; muutoin asia katsotaan lopullisesti ratkaistuksi.

33. Same, Tuomioistuinten tutkimukset, kirja V.

Kun jumalalliselle Hadrianukselle esitettiin Julius Tarentinuksen vetoamus, jossa hän väitti, että häntä vastaan oli annettu tuomio sen vuoksi, että tuomaria oli petetty väärennetyillä todisteilla ja hänen vastustajiensa salaliitolla, joka oli lahjonnut todistajia rahalla, keisari totesi reskriptissä, että hänellä oli oikeus täydelliseen hyvitykseen seuraavasti: "Olen määrännyt, että teille lähetetään jäljennös Julius Tarentinuksen minulle esittämästä anomuksesta. Jos hän todistaa, että häntä on sorrettu hänen vastustajiensa salaliitolla ja että heidän todistajiaan on lahjottu rahalla, langetatte ankaran rangaistuksen; ja jos tuomarin päätös on saatu aikaan väärillä väitteillä, myönnätte täydellisen hyvityksen."

34. Licinius Rufinus, Säännöt, kirja XIII.

Jos joku vastustaa sitä, että osapuoli, jota vastaan tuomio on annettu, pitää itsellään jotakin tarvikkeita tai vuoteensa, häntä vastaan on myönnettävä rangaistuskanne; tai, kuten eräät viranomaiset katsovat, häntä vastaan voidaan nostaa kanne aiheutuneesta vahingosta.

35. Papirius Justus, perustuslait, kirja II.

Keisarit Antoninus ja Verus totesivat eräässä reskriptissä, että vaikka oikeudenkäyntiä ei ole tarpeen aloittaa uudelleen sen vuoksi, että on löydetty uusia asiakirjatodisteita, he sallivat kuitenkin julkisiin asioihin liittyvissä asioissa tällaisten todisteiden käytön, jos siihen on osoitettu asianmukainen syy.

36. Paulus, Ediktistä, kirja XVII.

37. Pomponius sanoo Ediktiä koskevassa kolmattakymmenennessä kirjassaan, että jos on useita tuomareita tutkimassa vapauksia koskevaa asiaa ja yksi heistä ei ole riittävän hyvin perillä päätöksen tekemiseksi ja muut ovat asiasta samaa mieltä; jos ensin mainittu vannoo, että hän ei ole riittävän hyvin perillä, eikä enää osallistu oikeudenkäyntiin, muut, jotka ovat olleet asiasta samaa mieltä, voivat antaa tuomion, sillä vaikka edellä mainittu tuomari voi olla eri mieltä, enemmistön päätös pysyy voimassa.

(37) Marcellus, Digest, kirja V.

Kaikkien tuomareiden katsotaan tehneen päätöksen, kun he kaikki ovat läsnä.

38. Paulus, Ediktistä, kirja XVII.

Kun tuomareiden lukumäärä on yhtä suuri ja vapauksia koskevassa asiassa annetaan eriäviä mielipiteitä, tuomio on annettava vapauden hyväksi (jumalallisen Piuksen perustuslain mukaisesti), mutta kaikissa muissa tapauksissa tuomio on annettava vastaajan hyväksi. Tätä sääntöä on noudatettava myös rikosasioissa.

(1) Jos tuomarit tekevät päätöksiä eri suuruisista summista, Julianus sanoo, että on hyväksyttävä se, joka koskee pienintä.

39. Celsus, Digest, kirja III.

Jos kolme tuomaria on määrätty käsittelemään asiaa, kaksi heistä ei voi ratkaista sitä, jos yksi on poissa, koska kaikki kolme on määrätty käsittelemään sitä. Jos kolmas on kuitenkin läsnä eikä ole samaa mieltä muiden kanssa, kahden tuomion on pysyttävä voimassa. On nimittäin varmasti totta, että kaikki heistä ovat tehneet päätöksen.

40. Papinianus, Opinions, kirja X.

On todettu, että asianosainen, jota vastaan on annettu tuomio, menettää julkisissa kilpailuissa voitettujen pyhien kruunujen perusteella annettujen palkkioiden edut ja että nämä rahat voidaan ottaa ulosottoon tuomion täyttämiseksi.

41. Paulus, Kysymyksiä, XIV kirja.

Nesennius Apollinaris: Jos aiot tehdä minulle lahjoituksen ja valtuutan sinut maksamaan velkojalleni, voidaanko sinua vastaan nostaa kanne koko summasta? Ja jos sinut haastetaan oikeuteen koko summasta, luuletko, että asia muuttuu, jos en anna sinulle tehtäväksi maksaa velkojalleni, vaan jollekin, jolle haluan antaa yhtä suuren summan? Entä miten on meneteltävä, jos joku, joka haluaa antaa lahjoituksen naiselle, lupaa hänen miehelleen myötäjäiset? Vastaus oli, että velkojaa ei voida estää poikkeuksella, vaikka valtuutettu voi käyttää sitä sitä vastaan, jonka nimissä hän on antanut lupauksen. Aviomiehen tapaus on sama, ja erityisesti, jos hän nostaa kanteen avioliiton olemassaolon aikana. Ja niin kuin lahjoittajan perillinen voi saada tuomion häntä vastaan kokonaisuudessaan, myös takaaja, joka on asettunut vastuuseen lahjoituksesta, voidaan haastaa oikeuteen koko summasta, samoin kuin kuka tahansa muu, jolle lahjoitusta ei ole annettu.

(1) Eräs henkilö lahjoitti maa-alueen. Jos hän ei ole luovuttanut sitä, hän voi saada tuomion häntä vastaan aivan kuten kuka tahansa muu haltija. Jos hän kuitenkin luovutti maan, häntä vastaan voidaan antaa tuomio koko sadosta, jos hän ei ole kuluttanut sitä, eikä häntä voida vapauttaa vastuusta, vaikka hän luovuttaisi sen välittömästi. Jos hän on lakannut hallitsemasta maata petoksen vuoksi, luovutuksensaajan on annettava tuomioistuimessa vala, ja tuomio on annettava sen summan mukaan, jonka hän vannoo.

(2) Lahjoittaja, jota vastaan on annettu tuomio lahjoituksen koko määrästä, ei ole vastuussa summasta, joka ylittää hänen maksukykynsä, mikä on perustuslaeissa myönnetty etu.

42. Sama, Opinions, kirja III.

Paulus esitti mielipiteenään, että preetori ei voinut kumota jo antamaansa tuomiota, mutta että hän saattoi jopa samana päivänä, jona tuomio annettiin, täydentää kaikkea, mitä tuomiosta oli jätetty pois, joko vastaajan puolesta tai häntä vastaan, ja mikä liittyi tuomioon sisältyviin asioihin.

43. Same, Opinions, kirja XVI.

Paulus esitti myös mielipiteenään, että kun useat osapuolet olivat saaneet tuomion tiettyä rahasummaa vastaan, heitä ei voitu samalla päätöksellä velvoittaa maksamaan enempää kuin heidän osuutensa. Jos tuomio annettiin kolmea osapuolta vastaan ja Titius maksoi oman osuutensa, häntä vastaan voitiin nostaa saman tuomion nojalla kanne, jolla hänet veloitettiin maksamaan muiden osuudet.

(44) Scaevola, Opinions, kirja V.

Naishuoltajaa vastaan nostettiin kanne sopimuksen perusteella, johon hänen isänsä oli suostunut ja jonka hänen holhoojansa oli hyväksynyt, ja hän hävisi kanteen. Hänen holhoojansa saivat tämän jälkeen hänet hylkäämään isänsä omaisuuden, ja näin se siirtyi sijaisen tai hänen kanssaperillisansä haltuun.

Heräsi kysymys siitä, olisivatko he päätöksen nojalla vastuussa vai eivät. Katsottiin, että kanne heitä vastaan oli hyväksyttävä, ellei tuomiota ollut annettu holhottavasta huoltajiensa tuottamuksesta.

45. Paulus, Päätökset, kirja I.

Käynnistynyt oikeudenkäynti voidaan hylätä oikeudenkäyntipäivänä, jos asianosaiset suostuvat siihen ja tuomari sallii sen, edellyttäen, että asiaa tai kannetta ei ole oikeudellisesti lopetettu.

1. Mitään ei voida tehdä rangaistuskorvauksen lisäämiseksi tai vähentämiseksi sen jälkeen, kun tuomio on annettu, ellei keisari ole antanut tähän lupaa.

2. Tuomiota ei voida antaa alaikäisille, joita ei ole puolustettu ja joilla ei ole huoltajaa tai edunvalvojaa.

46. Hermogenianus, Epitomes of Law, kirja II.

Kanteen muuttaminen ei ole kiellettyä, jos päätöksen sisältö pysyy muuttumattomana.

47. Paulus, Päätökset, kirja V.

Tuomio on kaikissa tapauksissa annettava kaikkien asianosaisten läsnä ollessa, muutoin se tulee voimaan vain läsnäolijoiden osalta.

1. Jos asianosaiset, jotka on toistuvasti haastettu, laiminlyövät puolustaa asiaansa valtiovarainministeriössä, he ovat vastuussa tuomion johdosta nostettavasta kanteesta. Näin on katsottu olevan silloin, kun he ovat useaan kertaan haasteen saatuaan kieltäytyneet saapumasta paikalle.

48. Tryphoninus, Disputations, kirja II.

Pretorin on annettava päätökset latinaksi.

49. Paulus, Käsikirjat, kirja II.

Poika, joka on jätetty perinnöttömäksi tai joka on hylännyt isänsä omaisuuden, ei voi saada tuomiota häntä vastaan omasta sopimuksestaan, joka on suurempi kuin hän pystyy maksamaan. Katsotaanpa, missä määrin häntä on pidettävä maksukykyisenä, koskeeko tämä sitä, mitä jää jäljelle sen jälkeen, kun kaikki hänen velkansa on maksettu, kuten esimerkiksi silloin, kun joku haastetaan oikeuteen lahjoituksen perusteella, vai koskeeko tämä aviomiestä ja suojelijaa, jonka velkoja ei vähennetä? On epäilemättä laki, että maksu on suoritettava kuten aviomiehen tai mesenaatin tapauksessa, sillä meidän pitäisi olla suopeampia lahjoittajaa kohtaan kuin sellaista kohtaan, joka on velvollinen maksamaan todellisen velan,

50. Tryphoninus, Disputations, kirja XII.

Jotta lahjoittaja ei köyhtyisi omasta vapaamielisyydestään.

(51) Paulus, Käsikirjat, kirja II.

Jos joku aiheuttaa omaisuutensa vilpillisen myynnin, hän on siitä täysimääräisesti vastuussa.

(1) Jos joku kieltäytyy päästämästä velkojaa ottamaan haltuunsa omaisuuttaan, joka on annettu hänelle sen säilyttämiseksi, ja myyjä maksaa velkojalle kaiken, mihin tämä on oikeutettu, herää kysymys, vapautetaanko velallinen. Mielestäni toimisi kunnialtomasti se, joka haluaa saada toisen kerran sen, minkä hän on jo saanut.

52. Tryphoninus, Disputations, kirja XII.

Jos aviomiestä vastaan nostetaan kanne siitä, että hän on anastanut vaimonsa omaisuuden, vaikka tämän menettelyn sanotaankin olevan peräisin aviomiehen ja vaimon välillä vallitsevasta kumppanuudesta, aviomiestä vastaan olisi annettava tuomio koko summasta, koska tässä tapauksessa se perustuu laittomaan tekoon ja rikokseen.

53. Hermogenianus, Epitomes of Law, kirja I.

Niiden, jotka kieltäytyivät noudattamasta tuomioistuimen kutsua, röyhkeydestä rangaistaan asian häviämällä.

1. Uhmaisevana pidetään sitä, joka sen jälkeen, kun hänelle on annettu kutsu kolme kertaa tai kolmen sijasta tavanomaisesti kutsutulla kutsulla, joka on nimeltään imperatiivinen, kieltäytyy saapumasta paikalle.

2. Rangaistusta halventamisesta ei voida tuomita sille, jonka huono terveydentila tai erittäin tärkeä asia estää saapumasta paikalle.

3. Henkilöitä ei pidetä uhmakkaina, elleivät he tottelevaisuusvelvollisuuden alaisena kieltäydy tottelemasta, toisin sanoen jos he kieltäytyvät tottelemasta niitä, joilla on heidän toimivaltansa.

54. Paulus, Päätökset, kirja I.

Peremptorinen kutsu, joka on annettu puolustuskyvyttöä sotilasta vastaan, henkilöä vastaan, joka on poissa valtion asioilla, tai alle kaksikymmentäviisivuotiasta alaikäistä vastaan, ei ole voimassa eikä sillä ole vaikutusta.

1. Sitä, joka on haastettu ylemmän tuomioistuimen eteen, ei pidetä vastahakoiseksi, jos hän jättää asian kesken alemmassa tuomioistuimessa.

55. Ulpianus, On Sabinus, kirja LI.

Kun tuomari on kerran tehnyt päätöksensä, hän lakkaa olemasta tuomari tämän asian osalta. Käytäntömme on, että tuomari, joka on kerran antanut tuomion suuremmasta tai pienemmästä summasta kuin mitä vaadittiin, ei voi muuttaa sitä, koska hän on hoitanut virkavelvollisuutensa hyvin tai huonosti, kerran ja lopullisesti.

56. Sama, Ediktistä, kirja XXVII.

Jumalallisen Marcuksen reskriptin mukaan mitään ei voida vaatia sen jälkeen, kun päätös on annettu tai asia on ratkaistu valalla tai vastaaja on tunnustanut tuomion oikeudessa, siitä syystä, että oikeudessa tehty tuomion tunnustaminen katsotaan samaksi kuin tuomio.

57. Sama, Disputations, kirja II.

Neuvottiin, onko alle kaksikymmentäviisi vuotta täyttäneen tuomarin antama päätös pätevä. On täysin oikein katsoa, että tällainen päätös on pätevä, ellei hän ollut alle kahdeksantoista vuotta vanha. Jos alaikäinen hoitaa tuomarin virkaa, on varmasti sanottava, että hänen toimivaltaansa ei pitäisi kyseenalaistaa. Jos alaikäinen tuomari nimitetään asianosaisten suostumuksella ja he tietävät hänen ikänsä ja sopivat, että hän toimii asiassa puheenjohtajana, on aivan oikein katsoa, että hänen päätöksensä on pätevä. Jos alaikäinen preetori tai konsuli selittää lakia ja antaa lausunnon, hänen tekonsa on pätevä, sillä keisari, joka nimitti hänet tuomariksi, antoi hänelle asetuksella valtuudet hoitaa kaikkia virkaansa kuuluvia asioita.

58. Same, Disputations, kirja VII.

Omaisuus, joka on otettu ulosottoon ja myyty, voidaan saada takaisin, jos tämä on tehty ilman, että tuomiota on aiemmin annettu.

59. Sama, Kaikista tuomioistuimista, kirja IV.

Tuomiota antaessaan riittää, jos tuomari mainitsee summan ja määrää sen maksettavaksi tai toimitettavaksi tai käyttää muuta ilmaisua, jolla on tämä merkitys.

1. Lisäksi eräessä rescriptissä on säädetty, että vaikka summaa ei mainittaisi päätöksessä, mutta kanteen nostanut osapuoli mainitsisi sen, ja tuomari sanoisi: "Maksa, mitä vaaditaan" tai "Niin paljon kuin vaaditaan", päätös on valid.

2. Kun tuomarit antavat tuomion pääomasta ja lisäävät korkoon viitaten: "Jos korkoa on maksettava, maksakoon se" tai "Tai maksakoon se korko, joka on maksettava", heidän tuomionsa ei ole pätevä, sillä heidän olisi selvitettävä koron määrä ja vahvistettava se päätöksellään.

3. Jos joku, joka on saanut kieltävän haasteen, saa tuomion itseään vastaan kuolemansa jälkeen, se ei ole pätevä, koska kieltävällä haasteella ei ole vaikutusta vastaajan kuoleman jälkeen; ja siksi tuomarin on otettava asia tutkittavakseen aivan kuin asiat olisivat pysyneet ennallaan, ja tehtävä päätös niin kuin hänestä tuntuu parhaalta.

60. Julianus, Digest, kirja V.

On esitetty seuraava kysymys. Yksi useista riidan osapuolista, joka sairastui kuumeeseen, vetäytyi jutusta; jos tuomari tekee päätöksen hänen poissa ollessaan, katsotaanko hänen toimineen lain mukaisesti? Vastaus oli, että vaarallinen sairaus vaatii lykkäystä, vaikka asianosaiset ja tuomari eivät haluaisikaan myöntää sitä. Lisäksi vaarallisena pidetään sairautta, joka estää ketä tahansa hoitamasta asioita. Mikä kuitenkin voi olla suurempi este oikeudenkäynnille kuin se ruumiin kapina luontoa vastaan, jota kutsutaan kuumeeksi? Jos siis jollakin osapuolella on kuume silloin, kun päätös tehdään, sitä ei katsota lainkaan tehdyksi. Silti voidaan sanoa, että kuumeilla on huomattava ero, sillä jos henkilö on muuten terve ja hyväkuntoinen ja jos hänellä on päätöksen tekohetkellä lievä kuumekohtaus tai jos hänellä on krooninen tai kvarttikuume ja hän kuitenkin kykenee hoitamaan asioitaan, voidaan sanoa, että hänen sairautensa ei ole vakava.

(61) Sama, Digest, kirja XLV.

Tuomion täytäntöönpanoa koskevassa kanteessa kantajalla, jonka hyväksi on ensin annettu päätös vastaajaa vastaan, ei ole oikeutta etuoikeuteen.

62. Alfenus Varus, Epitomes of the Digest of Paulus, kirja VI.

Esitettiin kysymys siitä, voiko tuomari, joka oli tehnyt virheellisen päätöksen, tehdä toisen päätöksen samana päivänä. Vastaus oli, että hän ei voi tehdä niin.

63. Macer, On Appeals, kirja II.

Keisarillisissa perustuslaeissa on usein todettu, että tiettyjen henkilöiden saamat tuomiot eivät vaikuta muiden oikeuksiin. Tässä voidaan kuitenkin tehdä tietty ero, sillä joissakin tapauksissa tiettyjä henkilöitä vastaan annettu tuomio vahingoittaa muita, jotka ovat siitä tietoisia, mutta toisissa tapauksissa se ei vahingoita edes niitä, joita vastaan se on annettu. Tuomiosta ei ole haittaa niille, jotka ovat siitä tietoisia, kuten esimerkiksi silloin, kun velallisen kahdesta perillisestä toinen on saanut tuomion häntä vastaan; sillä toisen perillisen oikeus puolustautua säilyy ennallaan, vaikka hän tietäisikin, että häntä vastaan on nostettu kanne yhdessä kanssaperillisen kanssa. Lisäksi kun toinen kahdesta kantajasta, joka on hävinnyt kanteensa, hyväksyy päätöksen, toisen kantajan vaatimusta ei loukata. Tämä on todettu eräissä uudelleenkirjoituksessa. Tiettyjä

osapuolia vastaan tehty päätös vahingoittaa muita, jotka ovat siitä tietoisia, kun joku, jolla on oikeus nostaa kanne tai puolustaa sitä toisen edessä, sallii jonkun toisen tehdä niin; kuten esimerkiksi silloin, kun velkoja sallii velallisensa nostaa kanteen, joka koskee oikeutta panttiin; tai kun aviomies sallii appensa tai vaimonsa nostaa kanteen myötäjaisena saadun omaisuuden omistusoikeuden selvittämiseksi; tai kun omistaja sallii myyjän nostaa kanteen, jolla pyritään vahvistamaan hänen ostamansa omaisuuden omistusoikeus. Nämä seikat on katsottu ratkaistuksi monissa perustuslaeissa. Sillä miksi tiedon pitäisi vahingoittaa näitä osapuolia, kun se ei vahingoita edellä mainittuja? Syynä tähän on se, että kun joku tietää, että hänen kanssaperijänsä nostaa kanteen, hän ei voi estää tätä käyttämästä kaikkia keinoja, joita hän voi käyttää nostamaan tai puolustamaan kanteen, josta hän on kiinnostunut. Sen sijaan se, joka sallii riidan kohteena olevan omaisuuden entisen omistajan puolustaa kannetta, on tietonsa vuoksi poikkeuksen nojalla esteellinen, vaikka kanne olisi ratkaistu muiden osalta; koska päätös on annettu hänen suostumuksellaan, sikäli kuin on kyse oikeudesta, joka on johdettu asiassa esiintyvistä osapuolesta. Jos nimittäin minun väliintuloni vuoksi vapautettu mieheni päätetään toisen orjaksi tai vapautetuksi mieheksi, minun oikeuksiani loukataan. Erona on kuitenkin se, että Titius nostaa teitä vastaan kanteen saadakseen takaisin maa-alueen, jonka väitän kuuluvan suoraan minulle eikä Titiuksen kautta; sillä vaikka tuomio on annettu Titiusta vastaan minun tietooni, en silti kärsi mitään vahinkoa oikeuksilleni, koska en vaadi maata samalla omistusoikeudella, jolla Titius hävisi; enkä voi puuttua asiaan estääkseni häntä käyttämästä väitettyä oikeuttaan, aivan kuten edellä mainitun kanssaperillisen kohdalla oli.

64. Scaevola, Digest, kirja XXV.

Eräs mies, joka työskenteli toisten liiketoimien hoitamisessa, kun häntä vastaan oli annettu tuomio, valitti siitä, eikä asiaa ratkaistu pitkään aikaan. Koska valituksen katsottiin perustuneen riittämättömiin syihin ja tuomion täytäntöönpano pitkittyi, heräsi kysymys, olisiko korkoa laskettava alkuperäisen tuomion antamisesta siihen asti, kunnes valitus oli ratkaistu. Vastaus oli, että esitettyjen tosiseikkojen perusteella olisi myönnettävä praetoriaanikanne.

Tit. 2. Tunnustuksista.

(1) Paulus, Ediktistä, kirja LVI.

Sen, joka tunnustaa oikeudessa, katsotaan saaneen tuomion itseään vastaan, sillä hän itse on ikään kuin tuomittu omalla tuomiollaan.

2. Ulpianus, Ediktistä, kirja LVIII.

Se, joka tekee virheen, ei tunnusta, ellei hän ole tietämätön laista.

3. Paulus, Plautiuksesta, kirja IX.

4. Julianus sanoo, että se, joka tunnustaa olevansa velkaa perinnön, olisi kaikin keinoin pakotettava maksamaan se, vaikka omaisuutta ei olisi koskaan ollutkaan olemassa tai se olisi lakannut olemasta. Hänet voidaan kuitenkin tuomita maksamaan omaisuuden arvioitu arvo siitä syystä, että hänen, joka tunnustaa, katsotaan saaneen tuomion häntä vastaan.

4. Sama, On Plautius, kirja XV.

Jos se, jota vastaan on akkilialaisen lain nojalla aloitettu oikeudenkäynti, tunnustaa tappaneensa orjan, vaikka hän ei ehkä ole sitä tehnyt, ja orjan todetaan tulleen tapetuksi, hän joutuu vastuuseen tunnustuksensa perusteella.

5. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXVII.

Jos joku tunnustaa olevansa Stichukselle velkaa, häntä vastaan on annettava "tuomio", vaikka Stichus olisi jo kuollut tai kuollut sen jälkeen, kun asia oli tullut vireille.

6. Sama, Kaikista tuomioistuimista, kirja V.

Sen, joka tunnustaa olevansa velkaa tietyn rahasumman, katsotaan saaneen tuomion häntä vastaan; mutta tätä sääntöä ei sovelleta, jos summa on epävarma.

1. Kun joku tunnustaa olevansa velkaa epävarman rahasumman tai jotain, jota ei ole nimenomaisesti nimetty, kuten esimerkiksi jos hän sanoo olevansa velvollinen luovuttamaan joko stichuksen tai maa-alueen, häntä on kehotettava tekemään väitteensä täsmällisemmiksi. Samaa sääntöä sovelletaan häneen, joka myöntää olevansa velkaa jotakin omaisuutta, jotta hänet pakotetaan ilmoittamaan sen määrä.

2. Jos nostan kanteen saadakseni takaisin maa-alueen, joka on minun, ja te myönnätte, että se on minun, olette samassa asemassa kuin jos olisi annettu tuomio, jossa maa-alue olisi julistettu minulle kuuluvaksi. Ja kaikenlaisissa muissa siviili- tai kunniakanteissa ja kaikissa omaisuuden tuottamista tai palauttamista koskevissa kieltokanteissa, mukaan lukien kieltokanteet, jos osapuoli, jota vastaan kanne nostetaan, tunnustaa velan, voidaan sanoa, että preettorin on noudatettava jumalallisen Marcuksen reskriptin määräystä, ja kaikki se, minkä hän tunnustaa olevansa velkaa, katsotaan oikeudellisesti ratkaistuksi. Sen vuoksi kanteissa, joissa myönnetään aikaa omaisuuden palauttamiseen, se myönnetään myös palauttamiseen sille osapuolelle, joka tunnustaa tuomion; ja jos palauttamista ei pitäisi tehdä, omaisuuden arvo on arvioitava tuomioistuimessa.

3. Jos joku tunnustaa saatavan päteväksi vastapuolen poissa ollessa, katsokaamme, eikö hänen olisi katsottava saaneen tuomion häntä vastaan; sillä se, joka vannoo valan palvelustensa osalta, ei ole vastuussa, eikä ole tapana tuomita ketään hänen poissa ollessaan. On varmaa, että riittää, että tunnustus on tehty asiamiehen, holhoojan tai edunvalvojan läsnä ollessa.

4. Katsotaanpa, riittääkö, että tunnustuksen tekee asiamies, edunvalvoja tai kuraattori. En usko, että se riittää.

5. Kun kyseessä on holhousmiehen tekemä tunnustus, vaadimme hänen holhoojansa valtuutusta, myönnämme alaikäiselle täydellisen palautuksen hänen tunnustustaan vastaan.

6. Tuomion tunnustaneilla on oikeus saada maksuaikaa tunnustuksen tekemisen jälkeen, aivan kuten asianosaisilla on oikeus tuomion antamisen jälkeen.

7. Africanus, Kysymyksiä, kirja V.

Kun nostettiin kanne, jolla pyrittiin pakottamaan luottamuksen täyttämiseen, ja perillinen oli myöntänyt olevansa velkaa, omaisuuden luovuttamista valvomaan nimitettiin välimies, joka totesi, että mitään ei ollut maksamatta. Heräsi kysymys, voidaanko perillinen vapauttaa vastuusta. Vastasin, että oli tärkeää saada selville, miksi mitään ei ollut maksamatta, sillä jos syy oli se, että trusti oli pätemätön, perillistä ei voitu vapauttaa. Mutta jos se johtui siitä, että testamentin tekijä ei ollut maksukykyinen, tai jos perillinen oli väittänyt praetorille, että kaikki oli maksettu, ja koska oli syntynyt kiista ja laskeminen oli vaikeaa, asioiden tila oli aiheuttanut välimiehen nimittämisen, hän saattoi vapauttaa perillisen ylittämättä toimivaltaansa. On nimittäin velvollisuus vapauttaa perillinen, jos laskelman tekemisen jälkeen ei löydy mitään, millä luottamus voitaisiin toteuttaa; mutta hänen olisi ensin lähetettävä perillinen praetorin eteen, jotta hänet voitaisiin vapauttaa.

8. Paulus, On Sabinus, kirja IV.

Tuomion tunnustavan osapuolen ei pitäisi saada päätöstä ehdottomasti häntä vastaan, kun hän on tunnustanut olevansa velkaa omaisuutta, jonka olemassaolo on epävarmaa.

Tit. 3. Velkojien hyväksi tapahtuvasta luovutuksesta.

1. Ulpianus, Ediktistä, kirja XVII.

Velkojalle myönnetään etuoikeus periä rakennusten korjausta varten lainattua rahaa.

2. Sama, Ediktistä, kirja XXI.

Henkilökohtaisissa kanteissa ne, jotka ovat myöhemmin tehneet sopimuksia ja joiden rahat on maksettu aikaisemmille velkojille, ovat oikeutettuja niihin.

3. Sama, Ediktistä, kirja LVIII.

Se, joka on tehnyt omaisuutensa luovutuksen, ei menetä sitä ennen myyntiä; ja siksi, jos hän on valmis puolustautumaan, hänen omaisuuttaan ei myydä.

(4) Sama, Ediktistä, kirja LIX.

Jos hän, joka tekee luovutuksen, hankkii jälkikäteen omaisuutta, hänet voidaan haastaa oikeuteen maksukykyensä rajoissa.

1. Sabinus ja Cassius ovat sitä mieltä, että sitä, joka on tehnyt luovutuksen, eivät voi enää kiusata edes muut, joille hän on velkaa.

5. Paulus, Ediktistä, kirja L.

Se, joka katuu sitä, että on tehnyt luovutuksen, voi puolustautumalla estää sen myynnin.

6. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXIV.

Jos luovutuksen tehnyt mies hankkii myynnin jälkeen jotain muuta vähäarvoista, hänen omaisuuttaan ei voida myydä toista kertaa. Mutta millä tavoin voimme tehdä arvion tästä, jotta voimme määrittää sen arvon? Onko se määritettävä hankitun omaisuuden määrän vai sen laadun perusteella? Mielestäni kysymys on ratkaistava määrän perusteella, jos tiedämme, että hänelle on jäänyt jotain myötätunnon kautta, kuten esimerkiksi kuukausittain tai vuosittain maksettava summa hänen elatukseensa; ja tällaisessa tapauksessa hänen omaisuuttaan ei tarvitse myydä toista kertaa, sillä häneltä ei saa riistää päivittäistä toimeentuloaan.

Samaa sääntöä sovelletaan, jos hänelle on joko myönnetty tai testamentattu käyttöoikeus omaisuuteen, josta hän saa vain elatukseensa riittävän summan.

7. Modestinus, Pandects, kirja II.

Kun velallisen omaisuus myydään; velkojien vaatimuksesta hänen omaisuutensa voidaan myydä toistamiseen, kunnes hänen koko velkansa on maksettu, edellyttäen, että velallinen on tehnyt hankintoja, jotka riittävät oikeuttamaan preettorin ryhtymään toimenpiteisiin.

8. Ulpianus, kirja XXVI.

Sitä, joka tekee luovutuksen ennen kuin hän tunnustaa velkansa ja ennen kuin häntä vastaan on annettu tuomio tai hän tunnustaa oikeudessa, ei saa kuulla.

(9) Marcianus, Institutes, kirja V.

Luovutusta ei voi tehdä ainoastaan oikeudessa, vaan myös sen ulkopuolella. Riittää, että se todetaan lähettilään tai kirjeen välityksellä.

Tit. 4. Mitä tulee hallussapidon myöntämisen perusteisiin.

1. Ulpianus, Ediktistä, kirja XII.

On noin kolme syytä, joiden vuoksi velkojan on tapana antaa velallisen omaisuus velallisensa hallintaan: ensinnäkin sen suojelemiseksi, toiseksi perinnön säilyttämiseksi ja kolmanneksi syntymättömän lapsen puolesta. Kun hallussapito myönnetään uhkaavan vahingon estämiseksi, jos vakuutta ei aseteta, koko omaisuutta ei oteta huomioon, vaan ainoastaan se, jonka putoamisesta odotetaan aiheutuvan vahinkoa.

2. Sama, Ediktistä, kirja V.

Pretori sanoo: "Määrään, että sen omaisuus, joka on antanut vakuuden oikeudessa esiintymisestään, otetaan haltuun, jos hän ei salli itselleen pääsyä, eikä häntä puolusteta." Tämä ei ole mahdollista.

(1) Se ei anna pääsyä itseensä, joka toimii siten, että vastapuoli ei pääse lähestymään häntä. Näin ollen, jos preetori määrää ottamaan haltuunsa sellaisen henkilön omaisuuden, joka kätkee itsensä.

(2) Mutta entä jos hän ei kätkeydy, vaan on poissaoleva, eikä häntä puolusteta? Voidaanko katsoa, että hän ei salli pääsyä itseensä?

(3) Puolustuskelpoisena pidetään sitä, joka ei poissaolollaan huononna vastustajansa asemaa.

(4) Sanat "jos häntä ei puolusteta" voidaan tulkita laajemmin ja laajemmin, joten ei riitä, jos asianosainen on aloittanut puolustautumisensa eikä hänen puolustuksensa jatku; eikä hänelle ole haittaa, jos hän tällä hetkellä tarjoutuu puolustautumaan ensimmäistä kertaa.

3. Sama, Ediktistä, kirja LIX.

Julianus esittää seuraavan kysymyksen. Jos alaikäisen isällä on omaisuutta yhteisomistuksessa Titiuksen kanssa ja alaikäistä vastaan nostetaan osituskanne, mutta sitä ei puolusteta, ei ole tästä syystä mitään syytä antaa tuomiota isää vastaan; mutta onko isän omaisuus myytävä vai voidaanko se ottaa haltuun kantajan puolesta sen säilyttämiseksi? Julianus sanoo, että jos isä on kerännyt satoa tai aiheuttanut kyseisen omaisuuden rappeutumisen, hänen omaisuutensa voidaan myydä. Jos isän omaisuutta ei kuitenkaan ole syytä myydä, alaikäisen omaisuus voidaan ottaa haltuun. Marcellus huomauttaa kuitenkin, että olisi epäoikeudenmukaista, jos se, joka ei ole tehnyt mitään sopimusta alaikäisen kanssa, joutuisi odottamaan, kunnes tämä saavuttaa murrosiän; tämä mielipide on perusteltu. Koska sopimus on siis johdettu isältä, on katsottava, että ei ole tarpeen odottaa, kunnes alaikäinen saavuttaa murrosikärajaa.

1. Voidaan sanoa, että alaikäisen kanssa on tehty sopimus, jos sellainen on tehty orjan kanssa, sillä tässä tapauksessa häntä vastaan voidaan nostaa De peculio -kanne; näin ollen olisi otettava käyttöön sääntö, jonka mukaan kanne on hyväksyttävä kaikissa tapauksissa, joissa se voidaan nostaa holhousmiestä vastaan; ja on paljon enemmän perusteita tehdä näin orjan tapauksessa, joka toimi isäntänsä hyväksi tai hänen määräyksestään tai joka on nimitetty edustamaan häntä jossakin liiketoimeen liittyvässä asiassa.

2. Katson, että jos hänen holhoojansa kanssa on tehty sopimus, jonka perusteella on myönnetty kanne holhottavaan kohdistuvaa kannetta vastaan, on paremman käsityksen mukaan syytä soveltaa ediktiä, aivan kuin jos sopimus olisi tehty suoraan holhottavan kanssa.

3. Jos alaikäisestä tulee jonkun perillinen ja häneltä vaaditaan tästä syystä perinnön maksamista, katsotaanpa, onko tämän ediktin soveltamiseen aihetta. Parempi mielipide on, kuten Marcellus sanoo, että alaikäisen omaisuus voidaan ottaa haltuun ja että perinnönjättäjillä on oikeus valita, minkä menettelyn he haluavat valita; sillä alle murrosikäisen alaikäisen katsotaan tekevän sopimuksen, kun hän ottaa perinnön vastaan.

4. Paulus, On the Edict, kirja LVIII.

Myös sen, joka puuttuu kuolinpesään liittyviin asioihin, katsotaan tekevän sopimuksen.

(5) Ulpianus, On the Edict, Book LIX.

Nämä asiat tapahtuvat myös aina, kun alaikäistä ei puolusta kukaan, ei holhooja eikä edunvalvoja, riippumatta siitä, onko hänellä edunvalvoja vai ei. Jos kuitenkin ilmestyy joku, joka on valmis puolustamaan häntä, hallussapitoa omaisuuden säilyttämiseksi ei tapahdu.

1. On tiedettävä, että alaikäistä ei puolusteta, ja preetorin on varmistettava tämä seikka, jotta omaisuuden haltuunotto voidaan sallia. Tämä voidaan toteuttaa seuraavalla tavalla. Holhousvanging holhoojat on kutsuttava preetorin eteen, jotta he ryhtyisivät puolustamaan häntä. Jos alaikäisellä ei ole holhoojaa, kutsutaan hänen sukulaisensa tai ne, jotka ovat sukulaisuussuhteessa häneen, tai kuka tahansa muu, jonka voidaan olettaa hoitavan alaikäisen miehen tai naisen puolustuksen joko läheisen sukulaisuussuhteensa tai häntä kohtaan tuntemansa kiintymyksen vuoksi tai jostain muusta syystä, tätä tarkoitusta varten paikalle. Jopa vapaat miehet voidaan kutsua ja vaatia puolustamaan, jos he ovat päteviä. Jos he kuitenkin kieltäytyvät siitä tai vaikenivat, vaikka eivät kieltäytyisikään ehdottomasti, preetorin on myönnettävä hallussapito niin kauan kuin alaikäistä ei puolusteta. Heti kun alaikäisen puolustaminen on aloitettu, omaisuus lakkaa kuitenkin olemasta hallussaan praetorin määräyksestä. Sama sääntö koskee myös mielisairaita henkilöitä.

2. Praetor sanoo: "Jos alaikäinen mies- tai naispuolinen alaikäinen saavuttaa murrosikärajan ja häntä puolustetaan asianmukaisesti, määrään ne, joilla on hallussaan hänen omaisuuttaan, luopumaan siitä." Tämä tarkoittaa sitä, että hänen omaisuutensa on luovutettava.

3. Katsotaanpa, mitä sanat "asianmukaisesti puolustettu" tarkoittavat: riittääkö, että asianosainen ilmestyy paikalle ja on valmis noudattamaan tuomiota, vai onko vakuus annettava kaikissa olosuhteissa. Ediktin ehdot eivät viittaa ainoastaan puolustautua haluavien osapuolten henkilöihin, vaan se viittaa myös itse omaisuuteen. Ja sanat "asianmukaisesti puolustautua" tarkoittavat, että puolustautua voi joko itse tai kuka tahansa muu henkilö. Jos puolustukseen ryhtyy joku muu, vakuus on asetettava, mutta jos alaikäinen puolustaa itseään, sitä ei mielestäni vaadita; jos puolustusta tarjotaan, praetori voi siis häätää hallussaan olevan osapuolen ulosmittauksella.

6. Paulus, Ediktistä, kirja LVII.

Velkoja asetetaan yleensä hallintaan, vaikka rahat olisi luvattu ehdollisesti.

(1) Kun sanotaan: "Ja velkojen hallussa oleva omaisuus myytäköön, ellei hän ole alaikäinen tai ole poissa julkisella asialla ilman petosta", meidän on ymmärrettävä, että sellaisen henkilön omaisuus, joka on poissa vilpillisessä tarkoituksessa, voidaan myydä.

(2) Kun joku joutuu vihollisen vangiksi, hänen omaisuutensa on annettava velkojen haltuun, kuitenkin siten, että sitä ei myydä välittömästi, vaan että sillä välin voidaan nimittää omaisuudenhoitaja.

7. Ulpianus, Ediktistä, kirja LIX.

Fulcinus katsoo, että velkoja, jotka on asetettu omaisuuden haltuun sen säilyttämiseksi, ei pitäisi elättää mainitun omaisuuden avulla.

1. Preetori sanoo: "Määrään, että jokaisen, joka vilpillisesti kätkeytyy, omaisuus otetaan haltuun ja myydään, jos häntä ei puolusteta sellaisella tavalla, jonka hyvä kansalainen hyväksyy".

2. Jotta tämä edikti tulisi sovellettavaksi, ei riitä, että asianosainen kätkeytyy, vaan sen on tapahduttava petollisessa tarkoituksessa. Omaisuuden hallussapidon ja myynnin sallimiseksi ei myöskään riitä, että hän on syyllistynyt petokseen ilman kätkemistä, vaan hänen on kätkeydyttävä petostarkoituksessa. Tämä on yleisin peruste hallussapidon myöntämiselle, sillä on tavallista, että salaa itsensä kätkevien velallisten omaisuus takavarikoidaan.

3. Jos joku saa toisen omaisuuden haltuunsa sillä perusteella, että tämä kätkeytyy, vaikka hän ei todellisuudessa ole tehnyt niin, ja myy sen, seurauksena on, että myynnillä ei katsota olevan voimaa eikä vaikutusta.

4. Mutta katsokaamme, mitä salailulla tarkoitetaan. Kätkeytyminen ei ole (kuten Cicero sen määrittelee) häpeällistä eristäytymistä, sillä kuka tahansa voi kätkeytyä jostain syystä, joka ei ole häpeällinen; esimerkiksi jos hän pelkää tyrannin julmuutta, vihollisten väkivaltaa tai kotimaan kapinaa.

5. Se, joka kuitenkin kätkee itsensä vilpillisesti, mutta ei velkojensa vuoksi (vaikka tämänkaltainen kätkeminen pettääkin velkoja), ei silti ole sellaisessa asemassa, että hänen omaisuutensa voitaisiin ottaa haltuun tällä perusteella, koska hän ei kätkeydy velkojensa pettämiseksi. Näin ollen on selvitettävä, onko kätkeytymisen tarkoituksena velkojensa pettäminen vai jokin muu syy.

6. Mutta entä jos hänellä olisi kaksi tai useampia motiiveja kätkeytymiselle, ja niiden joukossa olisi velkojensa pettäminen; voiko hänen omaisuutensa myydä laillisesti? Mielestäni olisi omaksuttava se näkemys, että jos hänen salaamiselleen oli

useita syitä ja velkojien pettämistarkoitus oli yksi niistä, tämä olisi vahingollinen, ja hänen omaisuutensa voitaisiin myydä tämän vuoksi.

7. Jos hän kuitenkin aikoi salata itsensä joiltakin velkojistaan, mutta ei muilta; mitä sanomme tässä tapauksessa? Pomponius katsoo aivan oikein, että ei ole tarpeen vaatia, että velallisen on salattava itsensä kaikilta velkojiltaan, vaan että jos hän salaa itsensä vain yhdeltä heistä tarkoituksenaan pettää ja huijata häntä eristäytymisellään, tämä riittää. Onko silloin kaikilla hänen velkojillaan oikeus ottaa ja myydä hänen omaisuutensa, koska hän pysyy piilossa, toisin sanoen myös niillä, joilta hän ei piiloudu, pelkästään sen vuoksi, että on tosiasia, että hän on piilossa; vai voiko näin tehdä vain se velkoja, jota hän välttelee? Ja tosiaankin on tosiasia, että hän on piilossa petoksen tekemisen vuoksi, vaikkei hän voikaan piiloutua minulta. Jos hän piilottelee vain minulta, Pomponiuksen mielestä olisi harkittava, onko minulla yksin oikeus myydä hänen omaisuutensa tästä syystä.

8. Termi "salata itsensä" viittaa kätkemiseen huomattavan pitkän ajan kuluessa; aivan kuten sana *factitare* tarkoittaa jonkin asian tekemistä usein.

9. Lisäksi kätkeminen edellyttää siinä määrin petollisen tahdon ja tahdon olemassaoloa, että se, joka salaa itsensä, on hyvin perustellusti katsottu, että mielisairas henkilö ei voi tehdä itseään vastuulliseksi omaisuutensa myyntiin tällä perusteella, koska mies, joka ei ole järjissään, ei voi kätkeä itseään.

10. Jos on ilmeistä, että mielisairas henkilö ei ole puolustuskyvytön, hänelle olisi nimitettävä edunvalvoja tai hänelle olisi nimenomaisesti annettava lupa ottaa hänen omaisuutensa haltuunsa. Lisäksi Labeo sanoo, että jos mielisairaalle ei löydy kuraattoria tai puolustajaa tai jos nimetty kuraattori ei ryhdy puolustamaan häntä, hänet on silloin erotettava, ja preatorin on nimitettävä toinen kuraattori, jotta mainitun mielisairaahan omaisuutta ei myytäisi enempää kuin on tarpeen. Labeo katsoo, että on noudatettava samoja muodollisuuksia kuin silloin, kun syntymätön lapsi asetetaan hallintaan.

11. On selvää, että joskus hänen omaisuutensa on myytävä asianmukaisen syyn esittämisen jälkeen, jos hänen velkojensa maksaminen on kiireellistä ja viivyttely voi vahingoittaa hänen velkojiaan. Myynti olisi kuitenkin tehtävä siten, että mahdollinen ylijäämä voidaan palauttaa mielisairaalle henkilölle, koska tällaisen ihmisen tila ei suuresti poikkea alaikäisen ihmisen tilasta. Tämä mielipide ei ole kohtuuton.

12. Saman säännön on sanottava pätevän tuhlaajiin ja muihin, jotka tarvitsevat edunvalvojan palveluja, mutta kukaan ei voi oikein sanoa, että he yrittävät salata itsensä.

13. On huomattava, että kuka tahansa voi oleskella samassa kaupungissa ja pysyä piilossa, tai toisessa kaupungissa, eikä ole piilossa. Katsotaan nimittäin, voidaanko sellaisen, joka on toisessa kaupungissa ja näyttäytyy julkisesti ja esiintyy kaikkialla,

katsoa makaavan piilossa. Nykyinen käytäntömme on, että henkilön katsotaan olevan kätkeytynyt, jos hän välttää tapaamasta velkojiaan missä tahansa paikassa, olipa hän sitten samassa kaupungissa, jossa he ovat, tai toisessa kaupungissa tai kaukaisessa maassa. Lyhyesti sanottuna muinaiset viranomaiset olivat sitä mieltä, että henkilön katsottiin kätkevän itsensä, vaikka hän olisi julkisella paikalla ja piiloutuisi rakennusten pylväiden taakse välttääkseen velkojiaan. Kuka tahansa voi piiloutua yhdeltä velkojalta, mutta ei toiselta. Lisäksi todettiin, että velkoja, jolta velallinen piiloutuu, voi myydä omaisuutensa.

14. Jos henkilö, jolla on velka, joka on maksettava tietyn ajan kuluttua tai jollakin ehdolla, kätkeytyy, hänen omaisuuttaan ei voida myydä ennen kuin aika on kulunut tai ehto on täytetty. Sillä mitä eroa on henkilöllä, joka ei ole velallinen, ja henkilöllä, jota ei vielä voida haastaa oikeuteen? Samaa sääntöä on noudatettava, jos velallista ei ole; ja se pätee myös silloin, kun velkojalla on oikeus kanteeseen, joka voidaan estää poikkeuksen perusteella.

15. Jos joku, joka on De peculia -kanteen alainen poikansa tai orjansa vuoksi, kätkeytyy, käytäntönämme on sallia hänen omaisuutensa takavarikointi ja myynti, vaikka peculiumista ei löytyisikään mitään, koska sieltä saattaisi lopulta löytyä jotain; ja tuomion antamisen yhteydessä selvittämme, onko peculiumissa jotain vai ei, siitä syystä, että kanne on pätevä silloinkin, kun peculiumissa ei ole mitään.

16. Katsotaan, voidaanko sellaisen miehen omaisuus, joka kätkeytyy välttääkseen esiintymisen oikeuskanteessa, ottaa ulosottoon ja myydä. Neratiukselta on säilynyt lausunto, jossa hän sanoo, että hänen omaisuutensa voidaan myydä. Näin todetaan myös Hadrianuksen rescriptuksessa, ja se on nykyisin käytäntömme.

17. Celsus esitti vastauksessaan Sextukselle mielipiteensä, jonka mukaan, jos Titiuksella on hallussaan maa-alue, jonka takaisinperimiseksi aion nostaa kanteen, ja jos hän ei ole poissa eikä häntä puolusteta, olisi parempi, että saisin haltuuni kyseisen maa-alueen kuin että perisin koko hänen omaisuutensa. On kuitenkin huomattava, että Celsusta kuultiin poissaolevasta henkilöstä, eikä sellaisesta henkilöstä, joka tarkoituksellisesti kätki itsensä.

18. Celsus on myös sitä mieltä, että jos henkilö, jolta aion vaatia omaisuutta, kätkeytyy, paras suunnitelma olisi asettaa omaisuus minun haltuuni, joka on joko perillisen tai haltijan ominaisuudessa. Jos hän kuitenkin syyllistyi petokseen välttääkseen hallussa pysymisen, koko hänen omaisuutensa olisi ulosmitattava ja myytävä.

19. Jumalallinen Pius totesi eräässä reskriptissä viitaten mieheen, joka tilan hallussa ollessaan eristäytyi, että hänen vastustajansa olisi asetettava tilan omaisuuden hallintaan. Samassa rescriptumissa hän määräsi myös, että hän, joka on saanut hallintaansa kartanon omaisuuden sen entisen haltijan häpeän vuoksi, on oikeutettu saamaan kyseisen omaisuuden tulot.

(8) Sama, Ediktistä, kirja LX.

Jos on pitkään epävarmaa, onko kuolinpesällä perillisiä vai ei, on asianmukaisen syyn osoittamisen jälkeen annettava lupa omaisuuden haltuunottoon sen säilyttämiseksi. Jos asia on kiireellinen tai jokin ehto on täytettävä, olisi hyvä saada lupa nimittää edunvalvoja.

9. Paulus, Ediktistä, kirja LVII.

Hän on yksi velkojista.

(1) Jos toinen kahdesta perillisestä harkitsee, ottaako hän kuolinpesän vastaan laissa säädettyssä ajassa, ja toinen kieltäytyy ottamasta sitä vastaan, katsotaan, mihin toimenpiteeseen velkojien tulisi ryhtyä. On vahvistettu, että sillä välin he saavat pesän haltuunsa, jotta he voivat huolehtia siitä, kunnes harkitseva perillinen päättää, ottaako hän osuutensa vastaan vai hylkääkö hän sen.

10. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXXXI.

Jos holhottava on läsnä, mutta hänellä ei ole huoltajaa, hänen on katsottava olevan poissa.

(11) Paulus, On Plautius, kirja VIII.

Jos perintö tai trusti on ehdollisesti testamentattu pojalle isän valvonnassa, on sanottava, että hänen itsensä sekä isänsä pitäisi saada se haltuunsa siitä syystä, että molemmat odottavat hyötyä.

12. Pomponius, Quintus Muciuksesta, kirja XXIII.

Kun preetori antaa meille luvan ottaa omaisuus haltuumme perinnön tai luottamuksen säilyttämiseksi tai koska meille ei ole annettu turvaa uhkaavan vahingon varalta, tai kun hän asettaa meidät haltuumme syntymättömän lapsen nimissä, emme varsinaisesti pidä omaisuutta hallussamme, vaan hän vain antaa meille valtuudet vartioida ja valvoa sitä.

13. Papinianus, Opinions, kirja XIV.

Mies, jonka maakunnan kuvernööri lähettää keisarin tuomioistuimen eteen, ei ole pakotettu puolustamaan mitään muuta kanteen kohteena olevaa henkilöä Roomassa, ja häntä on silti puolustettava maakunnassa; sillä tilapäisellä karkotuksella rangaistun henkilön omaisuus voidaan myydä, jos puolustaja ei ilmesty hänen puolestaan tuomioistuimeen.

14. Paulus, Kysymyksiä, kirja II.

Jos joku estää velkojaa saamasta velallisensa omaisuutta haltuunsa, häntä vastaan on nostettava kanne omaisuuden arvon suuruudesta summasta velkojan hyväksi.

1. Jos joku saa omaisuuden haltuunsa perinnön säilyttämiseksi, hänen ei sallita ottaa sitä haltuunsa, jos edellytys, josta perintö on riippuvainen, on täyttymättä; ja vaikka se ei ehkä täytyisikään, testamentattu omaisuus on silti arvioitava, koska on perinnönsaajan edun mukaista saada siitä vakuus.

2. Velkojaa, jonka saatavan maksaminen on ehdollinen, ei myöskään aseteta hallintaan, koska hallintaoikeus annetaan vain sille, jolla on oikeus myydä omaisuus ediktin nojalla.

15. Ulpianus, Trusts, kirja VI.

Se, joka on saanut omaisuutta vaihdossa, muistuttaa ostajaa, ja myös se, joka saa omaisuutta maksuna, ja se, joka hyväksyy sen arvonmäärityksen tuomioistuimessa, sekä se, joka hankkii jotakin määräyksen nojalla eikä vapauden kautta, ovat samassa oikeudellisessa asemassa.

Tit. 5. Omaisuuden hallussapidosta ja myynnistä tuomioistuimen toimesta.

(1) Gaius, On the Provincial Edict, kirja XXV.

Velallisen omaisuus on myytävä siinä paikassa, jossa hänen tulisi puolustaa kannetta; toisin sanoen,

2. Paulus, Ediktistä, kirja LIV.

Siellä, missä hänellä on kotipaikka:

(3) Gaius, Maakuntaediktistä, XXIII kirja.

Tai missä hän on tehnyt sopimuksen. Sopimusta ei kuitenkaan ymmärretä tehdyksi siinä paikassa, jossa kauppa tehtiin, vaan siellä, missä rahat oli maksettava.

4. Paulus, Ediktistä, kirja LVII.

Jos orja on määrätty perilliseksi tietyin ehdoin tai jos on epäilystä siitä, tuleeko hänestä vapaa ja perillinen, ei ole epäoikeudenmukaista, että määräys annetaan, jos velkojat sitä pyytävät; mutta jos hänestä ei tule perillistä ennen määrättyä aikaa, kaikki etenee aivan kuin häntä ei olisi määrätty lainkaan. Näin tapahtuu hyvin usein silloin, kun orja määrätään perilliseksi sillä ehdolla, että hän maksaa tietylle henkilölle tietyn rahasumman, eikä määräpäivää ole vahvistettu. Tätä sääntöä on noudatettava kuolinpesän omaisuuden osalta, mutta koska orja joskus saa vapautensa, preetorin on säilytettävä se hänelle, vaikka olisi varmaa, ettei hänestä koskaan tule perillistä tai että hän ei koskaan saa kuolinpesää preetorin haltuunsa.

1. Jos joku kuitenkin esiintyy puolustamaan vainajaa joko lupaamalla, että hänestä tulee perillinen, tai sallimalla kanteiden nostamisen häntä vastaan, vainajan omaisuutta ei voida myydä.

5. Ulpianus, Ediktistä, kirja LX.

Kaksikymmentäviisi vuotta täyttäneen alaikäisen, jolla on kuraattorit, mutta jota he eivät puolusta ja joka ei löydä ketään muuta, joka esiintyisi hänen puolestaan, on kärsittävä omaisuutensa myymisestä, vaikka hän ei kätkeytyisikään; joskin sen, joka ei kykene puolustamaan omia etujaan, ei katsota kätkeneen itseään vilpillisesti.

6. Paulus, Ediktistä, kirja LVIII.

Jos alaikäisen ei ole suositeltavaa pitää isänsä omaisuutta, praetor sallii vainajan omaisuuden myynnin, jotta kaikki jäljelle jäävä voidaan luovuttaa alaikäiselle.

1. Jos alaikäinen, ennen kuin hän hylkää kuolinpesän, tekee siihen liittyviä liiketoimia, hänen tekonsa on katsottava päteväksi, jos hän toimi vilpittömässä mielessä.

2. Mutta entä jos sen jälkeen, kun hän on maksanut osan velkojistaan, muut myyvät hänen omaisuutensa? Jos tutkitaan, voidaanko periä takaisin, Julianus sanoo, että jos asianmukainen syy on osoitettu, asia on ratkaistava siten, ettei huolellisen velkojan oikeuksia vahingoiteta toisen huolimattomuuden tai tyhmyyden vuoksi. Mutta jos molemmat velkojat vaativat maksua samaan aikaan ja holhooja maksoi vain sinulle, on vain oikeudenmukaista, että joko minä saan yhtä paljon tai sinä maksat osan siitä, mitä olet saanut. Julianus sanoo näin. On kuitenkin ilmeistä, että hän viittaa erään holhoojan tapaukseen, jossa maksu suoritettiin hänen isänsä omaisuudesta. Miten olisi sitten meneteltävä, jos holhottava olisi saanut rahat maksua varten jostain muusta lähteestä? Olisiko hänen palautettava ne vai ei? Pitäisikö velkojan palauttaa rahat vai ottaa ne kuolinpesästä? Scaevolamme sanoo, että jos kuolinpesässä on jotain, se olisi vähennettävä kokonaan; aivan kuten silloin, kun kyseessä on henkilö, joka harjoittaa toisen liiketoimintaa. Jos kuolinpesään ei kuitenkaan jää mitään, ei olisi

epäoikeudenmukaista nostaa velkojaa vastaan takaisinsaantikannetta rahasta, joka on maksettu ilman, että se on ollut erääntynyt.

(7) Gaius, On the Provincial Edict, kirja XXIII.

Kuolinpesän velaksi ymmärretään myös se, josta ei voida nostaa kannetta vainajaa vastaan, kuten esimerkiksi silloin, kun hän lupasi maksaa kuollessaan; samoin kuin silloin, kun joku, joka oli tullut vainajan vakuudeksi, maksoi velan hänen kuolemansa jälkeen.

8. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXI.

Myös omaisuuden käyttöoikeus sisältyy myyntiin, koska käyttöoikeuden haltija sisältyy termiin "omistaja".

1. Jos jollakulla on oikeus ottaa sadot velallisensa maasta, velkoja, joka on saanut maan haltuunsa, voi joko myydä tai vuokrata mainitut sadot. Näin voidaan kuitenkin tehdä vain, jos niitä ei ole myyty tai vuokrattu etukäteen; sillä jos velallinen on tehnyt näin, praetor hyväksyy hänen tekemänsä myynnin tai vuokrauksen, vaikka viljelmät olisi luovutettu arvoa alhaisemmalla hinnalla; paitsi jos tämä on tehty velkojien pettämiseksi, sillä silloin praetor voi valtuuttaa velkojat tekemään uuden vuokrauksen tai myynnin.

2. Samaa sääntöä sovelletaan myös muista asioista saataviin tuloihin, joten jos ne voidaan vuokrata, niin on tehtävä; kuten esimerkiksi orjien palkat tai karjanvuokra, qr muusta omaisuudesta saatavat tulot, jotka voidaan vuokrata.

3. Praetori ei sano mitään siitä, kuinka kauan vuokrasopimuksen on oltava voimassa. Siksi velkojille katsotaan annetuksi vapaa valta vuokrata omaisuutta niin kauan kuin he katsovat sen aiheelliseksi; aivan kuten heillä on oikeus myydä tai vuokrata omaisuutta oman harkintansa mukaan, tietenkin silloin, kun petosta ei ole. He eivät kuitenkaan ole vastuussa huolimattomuudesta.

4. Jos omaisuus on jonkun velkojan hallussa, kysymys sen vuokraamisesta on helposti ratkaistavissa. Mutta jos velkojia ei ole vain yksi vaan useita, voidaan kysyä, kenen heistä pitäisi myydä tai vuokrata omaisuus? Tämä on helppo ratkaista, jos he ovat yksimielisiä, sillä kaikki heistä voivat vuokrata sen tai nimetä yhden heistä tekemään sen. Jos he eivät kuitenkaan ole samaa mieltä, on sanottava, että praetorin on asianmukaisen syyn esittämisen jälkeen valittava yksi heistä vuokraamaan tai myymään se.

9. Sama, Ediktistä, kirja LXII.

Praetor sanoo: "Myönnän kanteen in factum, jos joku, jolla on hallussaan omaisuutta ja joka tästä syystä on kerännyt sadon, kieltäytyy palauttamasta sitä sille, jolle omaisuus kuuluu, tai ei ole halukas palauttamaan hänelle kuluja, jotka hän on ilman petosta tehnyt, tai jos omaisuuden kunto on huonontunut hallussapitäjän vilpillisistä toimista." Tämä on siis totta.

1. Se, mitä praetori sanoo tuloista, on ymmärrettävä niin, että sillä tarkoitetaan myös kaikkea muuta, mitä velallisen omaisuudesta saadaan. Ja näin pitäisikin olla, sillä mitä tapahtuisi, jos hallussapitäjä saisi rangaistuksen joko alistumalla välimesmenettelyyn tai jollakin muulla tavalla? Hän olisi velvollinen palauttamaan saamansa sakon.

2. Kun praetori sanoo: "Jos hän ei ole halukas korvaamaan hänelle kuluja, jotka hän on mahdollisesti aiheuttanut ilman petosta", tämä tarkoittaa, että jos velkojalle itselleen on aiheutunut kuluja, ne olisi korvattava, edellyttäen, että hän ei ole aiheuttanut niitä vilpillisesti. Riittää siis, että kulut ovat aiheutuneet ilman petosta, vaikka niiden maksaminen ei millään tavoin hyödyttäisi velallisen omaisuutta.

3. Sanoihin "sille henkilölle, jolle omaisuus kuuluu" sisältyvät omaisuuden myyntiä varten määrätty kuraattori ja velallinen itse, jos myyntiä ei toteutuisi. Velkojalle myönnetään kanteen myös mainitsemiamme osapuolia vastaan, jos hänelle on aiheutunut kuluja sadon keräämisestä tai orjien elättämisestä ja hoidosta tai maan kunnossapidosta ja korjaamisesta tai naapurin korvaamisesta uhkaavan vahingon vuoksi tai orjan puolustamisesta noxal-oikeudenkäynnissä, edellyttäen, että orjan luovuttaminen ei ole ollut edullisempää kuin sen pitäminen. Sillä jos on parempi luovuttaa hänet, seurauksena on, että hän ei voi saada takaisin hänen puolustamisestaan aiheutuneita kuluja.

4. Yleisesti ottaen on todettava, että hallussapitäjä voi periä takaisin kaiken sen, mitä hän on käyttänyt omaisuuteen, edellyttäen, että tämä ei ole tapahtunut vilpillisesti. Hän ei nimittäin voi nostaa vapaaehtoiseen toimeksiantoon perustuvaa kannetta sen enempää kuin jos hän olisi yhteisomistajana korjannut yhteisesti hallussa olevaa rakennusta, koska myös velkojan katsotaan tehneen liiketoimen, josta hän itse oli yhteisesti kiinnostunut, eikä toisen.

5. Lisäksi on kysytty, onko velkojan vastuu silloin, kun maa-alueet ovat rappeutuneet ilman velkojan pahaa tahtoa tai kun niihin liittyvät oikeudet on menetetty tai kun rakennukset on purettu tai poltettu tai kun orjista tai karjasta ei ole pidetty asianmukaista huolta tai kun hallinta on luovutettu toiselle ilman vilpillistä tarkoitusta. On selvää, että hän ei ole vastuussa, koska hän ei ole syylistynyt petokseen. Hänen asemansa on parempi kuin velkojan, kun kyseessä on pantti, sillä hän on vastuussa paitsi petoksesta myös huolimattomuudesta. Sama sääntö pätee omaisuuden hoitajaan, sillä myös hän on vastuussa kuten velkojat.

6. Praetor myöntää myös kanteen in factum sitä vastaan, joka ei ole vuokrannut eikä myynyt maalla olevaa satoa, ja tuomio annetaan häntä vastaan siitä, mitä hän on kerännyt, koska hän ei ole myynyt eikä vuokrannut sitä. Jos hän on kuitenkin kerännyt vain niin paljon kuin hän olisi kerännyt, jos sato olisi ollut vuokrattu tai myyty, hän ei ole vastuussa mistään. Hänen

on kuitenkin vastattava siitä ajasta, jona joko hän itse tai joku muu hänen johdollaan piti satoa hallussaan, kunnes hän luopui siitä. Velkojan ei nimittäin pitäisi katsoa olevan vastuussa siitä, että hän ei ole ottanut haltuunsa tai luopunut siitä, koska hän harjoittaa liiketoimintaa vapaaehtoisesti omana omaisuutenaan. Arviointi olisi tehtävä suhteessa kanteen nostaneen osapuolen etuun.

7. Nämä kanteet eivät ole tilapäisiä, ja ne myönnetään perillisille ja muille oikeudenomistajille ja heitä vastaan. Jos omaisuuden kunnan sanotaan huonontuneen hallintaan asetetun osapuolen petoksen vuoksi, häntä vastaan olisi myönnettävä kanne vilpillisen mielen perusteella; mutta tätä ei myönnetä vuoden kuluttua perillisiä tai muita oikeudenomistajia vastaan, koska se on johdettu rikoksesta ja siihen liittyy rangaistus:

10. Paulus, Ediktistä, kirja LIX.

Paitsi jos sitä haetaan siitä summasta, joka tuli hänen käsiinsä.

(11) Ulpianus, On the Edict, Book LXII.

Tämä kanne myönnetään myös perilliselle, koska siihen sisältyy omaisuuden tavoittelu.

12. Paulus, On the Edict, Book LIX.

Kun yksi useista velkojista pyytää saada velallisen omaisuuden haltuunsa, herää kysymys, voiko vain se, joka esittää pyynnön, ottaa sen haltuunsa. Vai onko niin, että jos vain yksi esittää pyynnön ja preetori hyväksyy sen, kaikki velkojat saavat päästä omaisuuteen. On tarkoituksenmukaisempaa katsoa, että kun preetori antaa jonkun osapuolen hallintaan, hänen katsotaan myöntäneen luvan paitsi pyynnön esittäneelle myös kaikille velkojille. Tätä mieltä on myös Labeo. Tässä tapauksessa ei katsota, että hallussapito olisi tullut vapaalle henkilölle, koska se, jonka preetori sallii ottaa hallintaan, ei hanki mitään itselleen, vaan suorittaa teon, joka on tavanomainen, ja siksi muut hyötyvät siitä. On selvää, että jos joku, joka ei ole velkoja, pyytää hallussapitoa, ei missään tapauksessa voida katsoa, että velkoja voi saada hallussapitoa, koska tällaisella vaatimuksella ei ole mitään vaikutusta. Toisin on kuitenkin silloin, jos velkoja, jolle on annettu lupa ottaa omaisuus haltuunsa, saa jälkikäteen maksun velastaan, sillä muut velkojat voivat seurata omaisuuden myyntiä.

1. Se, joka on määrätty ottamaan haltuunsa, ymmärretään siten, että hänet on määrätty tekemään se jossakin paikassa, joka kuuluu tuomioistuimen toimivaltaan.

2. Jos haltuunottoa ei voida tehdä omaisuuden luonteen vuoksi tai siksi, että maa on tulvittu tai on rosvojen vallassa, katsotaan hyvin perustellusti, että ei ole mitään, mitä voitaisiin ottaa haltuun.

(13) Gaius, Maakuntaediktistä, kirja XXIII.

Vaikka omaisuutta ei ehkä olekaan tosiasiallisesti hallussa siitä syystä, että ei ole mitään, mistä hallinta voitaisiin saada, tai koska sitä ei voida saada haltuun ilman riitaa, velkojan, joka on saanut sen haltuunsa, katsotaan olevan samassa asemassa kuin jos se olisi saatu hänen haltuunsa.

14. Paulus, Ediktistä, kirja LIX.

Kun velkojan haltuun annetaan velallisen omaisuutta, on nimitettävä kuraattori, jos on olemassa vaara, että kanneoikeudet lakkaavat.

1. Velkojalle, jonka hallintaan on annettu velkoja, myönnetään kanne velallisen omaisuuden osalta, joka on saattanut joutua hänen haltuunsa. Jos hän ei ole vielä saanut mitään, hänen on luovutettava kanneoikeutensa. Häntä vastaan myönnetään asiallinen kanne, ja velkojan on luovuttava kaikesta, mikä sisältyy vapaaehtoisen toimeksiannon perusteella nostettuun kanteeseen, jos tämä kanne voidaan olosuhteisiin nähden nostaa.

(15) Ulpianus, Ediktistä, kirja LXII.

Kun useat velkojat saavat velallisen omaisuuden haltuunsa, enemmistön olisi valittava yksi heidän joukostaan huolehtimaan siitä, että hänen tilejään ei peukaloida. Mielestäni velkojien tulisi laatia luettelo velallisen hallussa olevista asiakirjoista; heidän ei tulisi kopiaida asiakirjoja itse, vaan tehdä muistiinpanoja omaksi hyödykseen ja laatia ikään kuin inventaario, josta käy ilmi mainittujen asiakirjojen lukumäärä ja se, mihin asioihin ne liittyvät; tätä menettelytapaa heidän tulisi saada noudattaa kaiken muun omaisuuden osalta. Lisäksi preetorin tulisi joskus, jos siihen on perusteltu syy, sallia velkojien tehdä otteita mainituista asiakirjoista, jos siihen on olemassa hyvä syy.

1. Katsotaanpa, pitäisikö velkojien sallia tutustua ja tutkia velallisen asiakirjoja vain kerran vai useita kertoja. Labeo sanoo, että tätä etuoikeutta ei pitäisi myöntää kuin kerran. Hän on kuitenkin sitä mieltä, että jos joku vannoo, että hän ei pyydä tätä kiusantekotarkoituksessa ja että hänellä ei ole enää hallussaan taulukoituja otteita, hänelle olisi myönnettävä valtuudet tehdä toinen tarkastus, mutta sitä ei saisi tehdä useammin kuin kaksi kertaa.

Tit. 6. Velkojien etuoikeuksista.

1. Gaius, Maakuntaediktistä, XXIV kirja.

Kun velallisen omaisuutta myydään, velkoja, joka on verisukulainen, on etuoikeutettu vieraaseen nähden. Jos velkojia on useita ja kaikki eivät ole velallisen sukulaisia, etusijalle asetetaan se velkoja, jolle on maksettava suurin summa.

(2) Ulpianus, Ediktistä, kirja LXIII.

Heräsi kysymys, olivatko hautauskulut etuoikeutettuja vain silloin, kun henkilö, jonka omaisuus myytiin, haudattiin, vai myös silloin, kun ne aiheutuivat toisen hautaamisesta. Nykyisen säännön mukaan etuoikeuteen on aihetta silloin, kun joku haudataan (toisin sanoen silloin, kun on tarpeen nostaa kanne hautauskuluista, riippumatta siitä, tehdäänkö tämä sen puolesta, jonka omaisuutta aiotaan myydä, vai sen puolesta, joka oli velkaa toiselle ja jota vastaan tällainen kanne olisi voitu nostaa, jos hän olisi elossa). Katsomme, että on hyvin vähän merkitystä sillä, minkälaisella menettelyllä tämänkaltaiset kulut peritään, olipa kyseessä hautauskulumien periminen tai osituskanne tai mikä tahansa muu menettely, edellyttäen, että kulut ovat tosiasiallisesti aiheutuneet hautaamisesta. Riippumatta siitä, mitä kanteita tässä tarkoituksessa nostetaan, asianosainen on siis oikeutettu myös hautauskulumien perusteella nostettavaan kanteeseen. Jos siis hautauskulut on sovitun perusteella vähennetty, on todettava, että etuoikeudelle on olemassa peruste, edellyttäen, että kukaan ei ole tehnyt sopimusta luopuakseen etuoikeudesta.

1. Jos kihlattu nainen antaa myötäjäiset, mutta avioliittoa ei solmitakaan, vaikka hän voi saada myötäjäiset takaisin kanteella, on silti vain oikeudenmukaista, että hän saa nauttia tästä etuoikeudesta, vaikka avioliittoa ei solmittu. Mielestäni samaa sääntöä sovelletaan myös silloin, kun alle kaksitoistavuotias alaikäinen menee naimisiin, vaikka häntä ei vielä voida pitää vaimona.

3. Paulus, Ediktistä, kirja LX.

On yleisen edun mukaista, että hän saa takaisin koko myötäjäisensä, jotta hän voi mennä naimisiin, kun hänen ikänsä sen sallii.

(4) Ulpianus, Ediktistä, kirja LXXI.

Tällaisissa tapauksissa myönnämme etuoikeuden myös naiselle.

1. Jos joku henkilö silloin, kun hän ei ollut holhooja, hoitaa liiketoimia holhoojana, on selvää, että etuoikeudelle on perusteita. Sillä ei myöskään ole merkitystä, onko liiketoimia harjoittava henkilö itse velkaa vai ovatko hänen perillisensä tai

muut seuraajansa velallisia. Lisäksi holhousmiehellä itsellään on oikeus etuoikeuteen, mutta hänen perillisillään ei. On kuitenkin täysin oikeudenmukaista, että muut, joille edunvalvojat on annettu, kuten esimerkiksi alaikäiset tai tuhlaajapojat,

(5) Paulus, Ediktistä, kirja XC.

Tai jotka ovat kuuroja tai mykkiä,

6. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja XIV.

Tai idiootteja,

7. Ulpianus, Ediktistä, kirja LV.

Pitäisi nauttia samasta etuoikeudesta.

1. Jos kuitenkin kuraattori on nimitetty sellaisen henkilön omaisuudelle, joka on poissa tai joutunut vihollisen vangiksi, tai kun nimetyt perilliset harkitsevat omaisuuden vastaanottamista, etuoikeutta ei ole tarpeen myöntää, koska samaa syytä ei ole.

8. Paulus, Ediktistä, kirja LX.

Jos joku ystävyysmotiivista hoitaa alle murrosikäisen alaikäisen liiketoimia, hänen on säilytettävä hänelle etuoikeus, johon hänellä on oikeus, kun hänen omaisuuttaan myydään. Olen hyväksynyt tämän mielipiteen.

9. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXIII.

Kun syntymättömälle lapselle on nimitetty kuraattori, eikä lapsi ole vielä syntynyt, etuoikeus ei tule voimaan.

1. Jumalallinen Marcus antoi seuraavanlaisen ediktiin: "Jos velkoja lainaa rahaa rakennusten korjausta varten, onko hänellä etuoikeus muihin velkoihin nähden lainansa verran?". Tämä koskee vain sitä, joka kiinteistön omistajan määräyksestä on antanut rahat korjauksia tekeväälle henkilölle.

2. Pankinomistajan omaisuutta myytäessä on todettu, että etuoikeutettujen velkojien jälkeen tulevat ne, jotka yleisen uskon mukaisesti ovat tallettaneet rahansa pankkiin. Niitä, jotka ovat saaneet pankkiirilta korkoa talletuksilleen, ei kuitenkaan eroteta tavallisista velkojista; ja tämä on järkevää, sillä on eri asia lainata rahaa kuin tallettaa sitä. Jos rahat ovat kuitenkin

edelleen olemassa, uskon, että ne, jotka ovat talletaneet ne, voivat saada ne takaisin ja että ne, jotka vaativat niitä, ovat etuoikeutettujen velkojien etusijalla.

3. Etusija annetaan niille velkojille, joiden rahat ovat joutuneet etuoikeutettujen velkojien käsiin. Mutta miten meidän on ymmärrettävä, että näin on tehty? Onko niin, että rahat siirtyivät välittömästi muilta velkojilta niille, jotka ovat etuoikeutettuja, vai katsomme, että ne ovat kulkeneet velallisen henkilön kautta, toisin sanoen että ne maksettiin etuoikeutetulle velkojalle ennen kuin ne laskettiin, ja että niistä tuli siten velallisen omaisuutta? Ilman, että olisimme liian tarkkoja, tätä voidaan pitää sääntönä, jos maksua ei suoritettu pitkän ajan kuluttua.

10. Sama, Ediktistä, kirja LXXV.

Praetor sanoo: "Sopimusta, joka on tehty sen jälkeen, kun se osapuoli, jonka omaisuutta myydään, on päättänyt tehdä petoksen, jos sopimuksen tekijä on tästä tietoinen, ei voida hyväksyä kanteen nostamista tällä perusteella."

11. Paulus, Lyhyestä ediktistä, kirja XVI.

Kuka tahansa, joka on lainannut rahaa laivan rakentamista, varustamista tai jopa ostamista varten, on oikeutettu tähän etuoikeuteen.

12. Ulpianus, Konsulin velvollisuuksista, I kirja.

Jos maistraatti on asettanut jonkun haltuunsa luottamuksen toteuttamiseksi, se voi nimittää välimiehen myymään omaisuutta, joka viivästyksen vuoksi rappeutuu, jotta kyseisestä omaisuudesta saatu hinta voidaan jättää edunsaajan haltuun talletuksen muodossa, kunnes on selvitetty, mitä hänelle on luottamuksen ehtojen mukaan maksettava.

13. Javolenus, Epistolat, kirja I.

Talon isäntä korvasi alle murrosikäisen poikansa perillisellä, jos tämä kuolisi ennen murrosikää. Poika hylkäsi isänsä omaisuuden, ja siksi velkojat myivät vainajan omaisuuden. Myöhemmin poika sai perinnön, ja hän kuoli sen jälkeen, kun hän oli ottanut sen vastaan. Kysyn, pitäisikö praetorin jättää myöntämättä kanne isän velkojille mainittua alaikäistä vastaan, vaikka tämä sai perinnön jälkikäteen, vai pitäisikö kanne myöntää isän velkojille sijaista vastaan, joka ei saanut mitään isän jäämistöstä, joka tietysti meni velkojien käsiin, ja koska jälkimmäisillä ei ollut oikeutta alaikäisen omaisuuteen, perillisillä ei ollut mitään tekemistä sen kanssa, oliko hänen jäämistöönsä tartuttu vai ei, koska omaisuus, jonka sijainen löysi pojan jäämistöstä, ei kuulunut hänen isänsä velkojille. Tämä mielipide hämmentää minua suuresti, koska esimiehenne päättivät, että testamentteja oli vain yksi. Vastaus oli, että praetori hyödytti poikaa, joka ei hyväksynyt isänsä jäämistöä, kun hän ei

sallinut, että häntä vastaan nostetaan kanne isänsä omaisuuden myynnin jälkeen (vaikka hän myöhemmin saikin omaisuuden), jotta hänet pakotettaisiin maksamaan velkojille; mutta samaa sääntöä ei pitäisi noudattaa pojan sijaiseksi tulleen perillisen suhteen, koska jälkimmäisen kunnia huomioitiin, kun hän antoi myydä isänsä omaisuuden eikä omaa omaisuuttaan. Näin ollen velkojilta evätään kanne sen omaisuuden osalta, jonka poika myöhemmin hankki, siitä syystä, että se tuli hänelle muulta kuin hänen isältään. Mutta jos pojan sijainen olisi tullut isän omaisuuteen sen jälkeen, kun alaikäinen oli ryhtynyt johonkin siihen liittyvään toimeen, isän ja pojan omaisuudet olisivat tulleet identtisiksi, ja perillinen olisi vastannut, vaikka hän ei olisi halunnut sitä, kaikista veloista, jotka joko isä tai poika oli ottanut; ja kuten hän ei voinut mitenkään estää oman omaisuutensa myymistä sen jälkeen, kun velkasitoumus oli tehty, jos hän ei ollut esittänyt vastalauseita; samoin isän ja pojan velkoja ei voitu erottaa toisistaan, jolloin seurauksena olisi ollut, että velkojien olisi voitava nostaa kanne häntä vastaan. Jos korvattu perillinen ei kuitenkaan tulisi perintöön, isän velkojille ei pitäisi myöntää kanteen nostamista alaikäisen jättämän omaisuuden osalta, koska jälkimmäisen omaisuutta ei saisi myydä isän velkojen maksamiseksi eikä alaikäisen hankkimaa omaisuutta saisi sisällyttää hänen isänsä omaisuuteen.

14. Paulus, On the Lex Julia, et Papia, kirja V.

15. Aufidius sanoo, että patsaat, jotka on pystytetty julkisille paikoille kunnioittamaan jotakuta, jonka omaisuuden hänen velkojansa ovat myyneet, eivät voi joutua ostajan haltuun, vaan ne ovat julkisia riippumatta siitä, onko ne lahjoitettu kaupungin koristamiseksi vai jäävätkö ne sen omaisuudeksi, jonka kunniaksi ne on pystytetty, eikä niitä missään tapauksessa saa poistaa.

15. Papirius Justus, Perustuslaista, kirja I.

Keisarit Antoninus ja Verus totesivat eräässä reskriptissä, että niiden, jotka kiistävät, että heidän omaisuutensa on myyty laillisesti, tulisi nostaa kanne ja että he turhaan pyytävät keisaria kumoamaan myynnin.

16. Ulpianus, Kaikista tuomioistuimista, kirja II.

Jos kuolinpesän velkojat pitävät perillistä epäilyttävänä, he voivat vaatia häntä antamaan vakuuden siitä, mitä heille kuuluu, ja preetorin tulisi ottaa asia tutkittavakseen. Hänen ei kuitenkaan pitäisi ilman asianmukaista tutkimista asettaa perillistä vakuuden asettamisvelvolliseksi, ellei hän asianmukaisen syyn esittämisen jälkeen päättä suojella niiden etuja, jotka pitävät perillistä epäilyttävänä.

(1) Perillistä ei pidetä epäilyttävänä samassa mielessä kuin holhoojaa; sillä petolliset teot tai vilpillinen käyttäytyminen holhottavaansa liittyvissä asioissa tekevät holhoojasta epäilyttävän, ei hänen varattomuudestaan, kun taas ainoastaan jälkimmäinen tekee perillisestä epäilyttävän.

(2) On selvää, että niitä, jotka syyttävät perillistä epäilyttävyydestä, olisi kuultava vain lyhyen ajan kuluessa siitä, kun hän on ottanut perinnön vastaan. Jos kuitenkin osoitetaan, että he ovat sallineet hänen pysyä kuolinpesän hallussa huomattavan pitkän ajan ja voivat syyttää häntä mistään rikollisesta, kuten esimerkiksi siitä, että hän on syyllistynyt johonkin vilpilliseen tekoon, hänen ei pitäisi pitkän ajan kuluttua joutua asettamaan vakuutta.

(3) Jos perillinen, joka on määrätty asettamaan vakuus sillä perusteella, että häntä voidaan epäillä, ei tottele preetorin määräystä, preetorin on tällöin määrättävä, että kuolinpesän omaisuus otetaan haltuun, ja sallittava sen myyminen ediktin mukaisesti.

(4) On ilmeistä, että jos käy ilmi, että mitään kuolinpesään kuuluvaa ei ole myyty ja että perillistä vastaan ei voida perustellusti esittää mitään muuta vastalauseita kuin hänen köyhyytensä, preetorin on tyydyttävä määräämään, ettei hän saa ottaa mitään kuolinpesästä.

(5) Jos velkojat eivät voi todistaa, että perillinen kärsii köyhyydestä, he ovat vastuussa hänelle kanteessa aiheutuneen vahingon perusteella.

17. Paulus, Opinions.

Velkojien etuoikeuksia ei arvioida ajankohdan vaan velan luonteen perusteella; ja jos useat velkojat omistavat saman oikeuden nojalla, he saavat samanlaisen osuuden, vaikka heidän saatavansa voivat olla eri ajankohtina.

18. Ulpianus, Säännöt, kirja III.

Jos alaikäinen haastetaan oikeuteen sopimuksesta eikä hänellä ole puolustusta, ja tästä syystä hänen velkojansa saavat hänen omaisuutensa haltuunsa, siitä on vähennettävä määrä hänen elatustaan varten.

(1) Koska on sallittua puolustaa velallista ennen kuin hänen velkojansa ovat saaneet hänen omaisuutensa haltuunsa, tämä voidaan tehdä myös sen jälkeen, kun omaisuus on saatu haltuun; ja riippumatta siitä, huolehtipa hän itse puolustuksestaan tai joku muu hänen puolestaan, on annettava vakuus siitä, että tuomioistuimen päätöstä noudatetaan ja että hallussapidosta luovutaan.

19. Marcianus, säännöt, kirja V.

Kuka tahansa on oikeutettu olemaan etuoikeutettu velkoja valtiovarainministeriön jälkeen, jos hän on lainannut rahaa aluksen rakentamista, korjaamista, aseistamista tai varustamista varten, samoin kuin silloin, kun hän nostaa kanteen myydyin aluksen hinnan perimiseksi.

20. Sama, hypoteekkikaavasta.

Vakiintuneesti on todettu, että se, joka on saanut haltuunsa julkista tehtävää hoitavan velallisen omaisuuden, voi laillisesti pitää sitä hallussaan siihen asti, kunnes velka on kokonaan maksettu, jos käy ilmi, että velallinen on vilpillisesti poissa sillä verukkeella, että hän osallistuu valtion puolesta tehtäviin asioihin. Jos velallinen on kuitenkin hyvässä uskossa poissa julkisista tehtävistä ja velkoja saa omaisuuden haltuunsa ulosottooperusteiden nojalla, menettely on mitätön, ja velallisen on näin ollen luovuttava omaisuudesta.

21. Ulpianus, On Sabinus, kirja XLV.

On vakiintunut, että jokainen, joka piiloutuu pylväiden taakse välttääkseen velkojansa, kätkee itsensä. On myös katsottu, että se kätkee itsensä, joka menee eristäytymään eli joka salaa itsensä välttääkseen kanteen nostamisen häntä vastaan. Tällainen henkilö on se, joka lähtee kaupungista velkojien huijaamiseksi; sillä salailun kannalta ei ole eroa sillä, lähteekö ihminen kaupungista vai jääkö hän Roomaan eikä esiinny julkisesti.

22. Papinianus, Opinions, kirja X.

On päätetty, että Antiokian kaupunki Syyriassa säilytti sille erityislainilla annetun etuoikeuden, joka koski kuolleen velallisen omaisuuden perimistä, joka oli otettu ulosottoon.

23. Paulus, Päätökset, kirja I.

Avopuoliso ja hänen luonnolliset lapsensa on vapautettu omaisuudesta, jonka velkojat voivat myydä.

(1) Kun velkojana on yleisö, se on etusijalla kaikkiin muihin nähden, joiden saatavat on todistettu kirjallisilla asiakirjoilla.

24. Sama, Päätökset, kirja V.

Jos alaikäisen puolesta ei tehdä puolustusta, hänen omaisuutensa siirtyy hänen velkojien haltuun, mutta hänen elatukseensa, kunnes hän saavuttaa murrosikärajansa, on tehtävä varaus mainitusta omaisuudesta.

(1) Vihollisen vangiksi joutuneen omaisuutta ei voida myydä hänen velkojensa maksamiseksi ennen kuin hän palaa.

Tit. 7. Kuolinpesän omaisuuden erottamisesta.

1. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXIV.

On huomattava, että kuolinpesän omaisuuden erottaminen tapahtuu yleensä preetorin määräyksellä.

(1) Erillisjako myönnetään tavallisesti velkojille esimerkiksi seuraavista syistä: jos velkojalla on velallisenaan Seius, joka kuolee ja jättää perillisekseen Titiuksen, ja koska Titius ei ole maksukykyinen, hänen omaisuutensa tarjotaan myyntiin. Seiuksen velkojat väittävät, että hänen omaisuutensa riittää heidän saataviensa tyydyttämiseen, ja että Titiuksen velkojien pitäisi tyytyä jälkimmäisen omaisuuteen, ja näin ollen tapahtuu ikään kuin kahden eri velallisen omaisuuden myynti. Voi kuitenkin olla, että Seius oli maksukykyinen ja olisi pystynyt tyydyttämään velkojiensa velat, jos ei koko velkaa, niin ainakin osan siitä. Jos heidän velkojiensa velvoitteet kuitenkin yhdistetään Titiuksen velkojien velvoitteisiin, he eivät saa yhtä paljon, koska Titius oli maksukyvytön, ja he saavat vielä vähemmän, koska heitä on enemmän. Sen vuoksi on täysin oikeudenmukaista, että Seiuksen velkojia, jotka haluavat omaisuuden erottamista, kuullaan ja että he saavat preetorilta luvan maksaa velkojien kunkin luokan velat erikseen.

(2) Toisaalta Titiuksen velkojat eivät kuitenkaan voi saada omaisuuden erottamista, vaikka kuka tahansa hankkimalla toisen velkojan voi huonontaa entisen velkojansa asemaa. Näin ollen se, joka ottaa vastaan velallisen kuolinpesän, ei sillä tavoin huononna minun tilaani, koska minulla on oikeus saada omaisuuden erottelu. Hän kuitenkin huonontaa velkojiensa asemaa, jos hän ottaa haltuunsa kuolinpesän, joka ei ole maksukykyinen, sillä velkojat eivät voi vaatia omaisuuden erottamista.

(3) Lisäksi on huomattava, että vaikka esitettäisiin, että perillinen olisi rasittanut kuolinpesää pantilla tai hypoteekilla, silti, jos omaisuus kuului kuolinpesään, se, joka saisi sen erottamisen, olisi tästä syystä etuoikeutettu velkojaan nähden, jolle omaisuus oli pantattu. Severus ja Antoninus totesivat tämän eräissä rescriptissä.

(4) Omaisuuden erottaminen voidaan saada myös valtiokonttoria tai mitä tahansa kuntaa vastaan.

(5) Heräsi kysymys, voivatko perillisen velkojat joskus saada omaisuuden erottamisen, jos perillinen oli tehnyt petoksen heitä kohtaan tullessaan perinnönjakajaksi. Mitään oikeussuojakeinoja ei kuitenkaan ole tarjolla, sillä heidän on syytettävä itseään, jos he ovat tehneet sopimuksen tällaisen miehen kanssa, paitsi jos katsomme, että praetori voi käyttää poikkeuksellista

menettelyä saadakseen apua sen petoksen tehneen henkilön petosta vastaan, joka on keksinyt tällaisen petoksen. On kuitenkin vaikea hyväksyä tällaista näkemystä.

(6) Jos kuitenkin perillinen, vaikka hän väittääkin pitävänsä kuolinpesää maksukyvyttömänä, joutuu ottamaan vastaan ja luovuttamaan kuolinpesän, eikä ole ketään, jolle hän voisi luovuttaa sen, sillä näin tapahtuu tietyissä olosuhteissa, meidän on tultava hänen avukseen (jos hän sitä pyytää) kuolinpesän velkojia vastaan. Tämän jumalallinen Pius totesi rescriptumissa, joka mahdollisti perittävän omaisuuden myynnin aivan kuin perintöä ei olisi hyväksytty. Mielestäni tämä helpotus olisi myönnettävä myös perillisen velkojille, jos he sitä pyytävät, vaikka perillinen itse ei sitä pyytäisikään, aivan kuten mikä tahansa saatavien erottaminen myönnetään.

(7) Katsotaanpa, voivatko isän velkojat vaatia omaisuuden erottamista siinä tapauksessa, että alle murrosikäinen alaikäinen tulee isänsä perilliseksi ja kuolee ennen tämän iän saavuttamista ja alaikäisen perinnön hyväksyneen sijaisen hallussa oleva omaisuus myydään, jos isän velkojat voivat vaatia omaisuuden erottamista." Mielestäni he voivat tehdä niin, ja menen vielä pidemmälle ja katson, että alaikäisen velkojat voivat vaatia erottelua myös hänen perijänsä velkojiin nähden.

(8) Tämän mukaisesti katsokaamme, jos Primus nimittää Secunduksen perilliseksi ja Secundus nimittää Tertiuksen omaksi perilliseksi ja Tertiuksen omaisuus myydään hänen velkojiansa toimesta, mitkä velkojat voivat vaatia omaisuuden erottamista. Olen sitä mieltä, että jos Primuksen velkojat vaativat sitä, heitä on kuultava sekä Secunduksen että Tertiuksen velkojia vastaan; jos Secunduksen velkojat vaativat erottamista, he voivat saada sen Tertiuksen perillisiä vastaan, mutta eivät Primuksen perillisiä vastaan. Toisin sanoen Primuksen velkojat voivat saada omaisuuden erottamisen kaikkia muita velkojia vastaan; Secunduksen velkojat voivat saada erottamisen Tertiuksen velkojia vastaan, mutta eivät Primuksen velkojia vastaan.

(9) Kun velkojat myyvät isän määräysvallassa olevan pojan omaisuuden ja hänellä on castrense peculium, voidaanko castrense peculiumin velkojien ja muiden velkojien välillä tehdä ero? Heidät kaikki olisi hyväksyttävä yhdessä, ellei niiden saatavia, jotka tekivät sopimuksen ennen pojan astumista sotilaspalvelukseen, ehkä pitäisi erottaa toisistaan. Mielestäni tämä kanta olisi hyväksyttävä. Jos siis velkojat, jotka tekivät sopimuksen ennen pojan palvelukseen astumista, myyvät castrensian omaisuuden, he eivät voi tulla mukaan myöhempien velkojien joukkoon. Lisäksi, jos osa omaisuudesta on käytetty isän hyväksi, velkojaa voidaan ehkä estää koskemasta castrense peculiumiin, koska hänellä on oikeus nostaa erityinen kanne isää vastaan.

(10) On huomattava, että vain ne velkojat voivat saada omaisuuden erottelun, jotka eivät ole sopineet perillisen kanssa tarkoituksenaan solmia uutta velvoitetta. Jos he kuitenkin ovat lähestyneet häntä tässä tarkoituksessa, he menettävät omaisuuden erottamisesta saatavan edun, koska saatuaan perillisen saatavan he eivät voi nyt erota hänestä, jonka he ovat tietysti määrin valinneet velalliseksi. Mutta jos he ovat valinneet perillisen velalliseksi ja vaatineet tältä korkoa tässä ominaisuudessa, olisi sovellettava samaa sääntöä.

(11) Kysytään myös, voivatko he saada omaisuuden erottamisen, jos he ovat saaneet perilliseltä vakuuden. En usko, että he voivat tehdä niin, sillä he ovat seuranneet häntä, joka on saanut heidät muuttumaan. Mutta entä jos he ovat hyväksyneet riittämättömän vakuuden? He ovat itse syyllisiä siihen, etteivät ole ottaneet maksukykyisiä vakuuksia.

(12) On myös muistettava, että sen jälkeen, kun kuolinpesän omaisuus on sulautunut perillisen omaisuuteen, omaisuuden erottamista ei voida vaatia, sillä kun omaisuus on yhdistetty ja sekoittunut keskenään, erottamista ei voida vaatia. Mutta entä jos se koostuisi erillisistä maa-alueista, orjista, karjasta tai mistä tahansa muusta, joka voidaan jakaa? Näissä olosuhteissa erottamista voidaan vaatia, eikä ketään, joka väittää, että omaisuus on sulautunut, kuulla, sillä maa-alueita ei voi sulautua, paitsi jos eri henkilöiden omistus on niin yhdistetty ja sekoittunut, ettei erottamista voida tehdä, mitä tapahtuu hyvin harvoin.

(13) Kun olemme todenneet, että omaisuuden erottamista ei voida saada pitkän ajan kuluttua, tämä on ymmärrettävä siten, että sitä ei voida vaatia sen jälkeen, kun viisi vuotta on kulunut siitä, kun kuolinpesä hyväksyttiin.

(14) Kaikissa näissä tapauksissa sen määrittämiseksi, onko omaisuuden erottaminen toteutettava vai ei, on hankittava praetorin tai kuvernöörin eikä kenenkään muun mielipide, eli sen mielipide, joka voi myöntää erottamisen.

(15) Jos velkoja ottaa perilliseltä pantin, omaisuuden erottamista ei saa myöntää hänelle, koska hän odottaa perilliseltä maksua. Sillä sitä ei pitäisi kuulla, joka väittää, että perillinen on vastuussa, koska hän on tässä tarkoituksessa hyväksynyt hänet velalliseksi millään tavalla.

(16) Kun on useita velkojia, joista joillakin on saatavia perilliseltä velallisena ja toisilla ei, ja jälkimmäiset saavat pesäneron, heräsi kysymys, voivatko he myöntää edellisille osuuden heidän kanssaan. Mielestäni tästä ei ole heille hyötyä, sillä heidät olisi sisällytettävä itse perillisen velkoihin.

(17) On myös huomattava, että yleisesti katsotaan, että perittävän velkojat voivat saada perittävän omaisuuden jäännöksestä mitä tahansa saataviensa maksamiseen, mutta että perittävän velkojat eivät voi saada mitään perittävän omaisuudesta. Syynä tähän on se, että ne, jotka saivat aikaan erottelun, voivat syyttää vain itseään, jos he, kun perillisen omaisuus riitti heidän maksamiseensa, halusivat, että perittävän omaisuus erotetaan heidän hyväkseen, mutta perillisen velkojia ei voida syyttää mistään tällaisesta. Jos vainajan velkojat kuitenkin pyytävät saada osuutta perittävän omaisuudesta, heitä ei pitäisi kuulla, sillä erottaminen, jota he itse vaativat, poistaa heidät kaikesta osallisuudesta mainittuun omaisuuteen. Mutta jos vainajan velkojat vaativat omaisuuden erottamista huolimattomasti, he ovat anteeksiannettavissa, koska heidän tietämättömyyttään kuolinpesän tilasta voidaan väittää perustelluksi syyksi siihen, että he toimivat näin.

(18) On muistettava, että orja, joka on määrätty välttämättömäksi perilliseksi vapauden myöntämisen myötä, voi saada omaisuuden erottelun; jos hän ei sekaannu holhoojansa jäämistöön, hänellä on mahdollisuus saada kaikki, mitä hän voi myöhemmin hankkia, erikseen yhdessä kaiken sen kanssa, mikä hänelle kuuluu perittävältä.

2. Papinianus, Kysymyksiä, kirja XXV.

Jos perillinen on myynyt jäämistön, sen erottamista ei voida laillisesti vaatia, jos ei ole epäilyjä petoksesta; sillä kaikki perillisen sillä välin vilpittömässä mielessä tekemät toimet katsotaan yleensä laillisiksi.

3. Sama, Kysymyksiä, kirja XXVII.

Velallisesta tuli takaajansa perillinen, ja tämän velkojat myivät hänen omaisuutensa. Vaikka vakuuden vastuu oli lakannut, omaisuuden erottelu myönnetään silti sen vaatimuksesta, jolle vakuus oli vastuussa, riippumatta siitä, oliko hän kuolinpesän ainoa velkoja vai oliko velkoja useita. Sillä oikeussääntö, jonka mukaan vakuuden velvoite suljetaan pois päävelvoitteen vuoksi, joka on suurempi, ei saisi vaikuttaa sen velkojan oikeuksiin, joka on huolella huolehtinut omasta edusta. (1) Mutta entä jos vakuuden omaisuuden erottamisen jälkeen vakuuden antaja ei pystyisi perimään koko saatavaansa pesästä?

Voidaanko hänen osuuttaan vaatia yhdessä perillisen muiden velkojien osuuksien kanssa, vai onko hänen tyydyttävä siihen omaisuuteen, jonka hän halusi mieluummin erotettavaksi? Koska tämä velkoja olisi kuitenkin voinut osallistua velallisen velkojien kanssa jäljellä olevaan saldoon, jos päävelallisen velkoja ei olisi hyväksynyt vakuuden omaisuuden myynnin jälkeen vakuuden velkojan omaisuutta, järki ei salli sitä, että hänet suljettaisiin pois ehdotetussa tapauksessa. (2) Mutta jokaisen muun velkojan osalta, joka on saanut omaisuuden erottelun, on edullisempaa katsoa, että jos hän ei voi periä koko velkaansa kuolinpesästä, hän voi silti saada jotakin perittyä perillisen omaisuudesta, jos perillisen henkilökohtaiset velkojat on tyydytetty, koska ei ole epäilystäkään siitä, etteikö hänen pitäisi päästä osalliseksi perillisen velkojien kanssa sen jälkeen, kun kuolinpesän velkojien velkojat on tyydytetty.

4. Sama, Opinions, kirja XII.

Omaisuuden erottelu on myönnettävä myös velkojille, jos velka eräännyy tietyn ajan kuluttua tai jonkin sellaisen ehdon nojalla, jonka vuoksi he eivät ole vielä voineet nostaa kannetta rahan perimisestä, koska myös heitä varten on säädetty kaksinkertaisesta vakuudesta.

(1) Vakiintuneesti katsotaan, että testamentinsaajilla on panttioikeus vain siihen osaan jäämistöstä, joka jää jäljelle sen jälkeen, kun velat on maksettu.

5. Paulus, Questions, kirja XIII.

Jos kuolinpesän velkojat hankkivat omaisuuden erottelun ja kuolinpesä todetaan maksukyvyttömäksi, mutta perillinen on maksukykyinen, he eivät voi vedota jälkimmäiseen, vaan heidän on pidettävä kiinni erottelusta, jota he ovat jo vaatineet. Jos perillinen kuitenkin hankkii omaisuutta pesän erottamisen jälkeen ja jos osa siitä on peräisin pesästä, perillisen henkilökohtaisten velkojien ohella myös ne, jotka vaativat pesän erottamista, on hyväksyttävä osallisiksi hankitusta omaisuudesta. Mutta jos heidän saatavansa on tyydytetty, mahdollinen jäännös maksetaan perillisen velkojille; mutta jos perillinen hankkii omaisuutta jostain muusta lähteestä, pesän velkojat eivät saa ottaa sitä. Jos perillisen henkilökohtaiset velkojat on kuitenkin maksettu kokonaan, joidenkin viranomaisten mielestä kaikki jäljelle jäänyt olisi luovutettava kuolinpesän velkojille; en kuitenkaan hyväksy tätä mielipidettä, sillä kun he vaativat omaisuuden erottamista, he eivät enää odottaneet maksua perilliseltä henkilökohtaisesti, vaan turvautuivat kuolinpesään ja ikään kuin myivät kuolinpesän omaisuuden, jota ei voitu lisätä. Katson, että samaa sääntöä olisi sovellettava, vaikka velkojia olisi petetty omaisuuden erottamisen osalta ja he olisivat saaneet vähemmän kuin perillisen henkilökohtaiset velkojat. Jälkimmäisillä on kuitenkin vakuutena hänen omaisuutensa ja hänen henkilöllisyytensä, jotka he voivat saada haltuunsa hänen elinaikanaan.

6. Julianus, Digest, kirja XLVI.

Aina kun perillinen on maksukyvytön, on kohtuullista, että perittävän velkojien lisäksi myös ne, joille on tehty testamenttilahjoituksia, saavat omaisuuden erottelun, jotta velkojien saatavien täysimääräisen tyydyttämisen jälkeen testamentinsaajat voivat saada perintöosansa kokonaan tai osittain.

(1) Jos perilliseksi määrätty vapautettu nainen vaatii preetoriaanista hallussapitoa maksukyvyttömän testamentintekijän testamentin määräysten mukaisesti, herää kysymys, pitäisikö hänen oma omaisuutensa erottaa kuolinpesän omaisuudesta. Vastaus on, että hänen suojelijalleen olisi myönnettävä helpotusta, jotta hän ei joutuisi ahdistumaan velasta, jonka hänen vapautettu naisensa on ottanut itselleen pitämällä jäämistön hallussaan testamentin määräysten mukaisesti.

7. Marcianus, säännöt, kirja II.

Kuolinpesän velkojat, jotka ovat esittäneet vaatimuksia perillistä vastaan, voivat kuitenkin saada omaisuuden erottamisen, koska he ovat ryhtyneet tähän toimenpiteeseen pakosta.

Tit. 8. Omaisuudenhoitajan määräämisestä.

1. Paulus, Ediktistä, kirja LVII.

Jos perillinen on nimitetty ehdolla, hänet on pakotettava noudattamaan sitä, jos hän siihen kykenee; mutta jos hän sanoo, ettei ota perintöä vastaan, vaikka ehto täytyisikin, hänen velkojensa on myytävä vainajan omaisuus.

(1) Jos perillinen ei kuitenkaan voi tehdä mitään, on määrättävä pesänhoitaja tai omaisuus on myytävä.

(2) Jos kuolinpesästä on huomattava määrä velkoja, jotka voivat kasvaa sakon lisäämisen myötä, velat olisi maksettava kuraattorin toimesta; aivan kuten yleensä tehdään, kun raskaana oleva nainen on asetettu hallintaan syntymättömän lapsensa nimissä tai kun perillinen on alaikäinen, jolla ei ole huoltajaa.

2. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXV.

Kuraattorin nimeämisessä on tapana kääntyä preettorin puoleen, jotta hän voi velkojien enemmistön suostumuksella nimittää yhden tai useamman kuraattorin, tai maakunnan kuvernöörin puoleen, jos omaisuus on tarkoitus myydä siellä.

(1) Kaikki, mitä nimitetyn kuraattorin tai nimitettyjen kuraattoreiden mahdollisesti tekemät tai suorittamat toimet, toisin sanoen teot tai asiakirjat tai suoritettavat liiketoimet, olisi vahvistettava. Heillä on oikeus nostaa kanteita muita vastaan, ja heitä vastaan nostetaan praetoriokanteita. Jos kuraattorit määräävät jonkun nostamaan kanteen tai puolustamaan kanteen, tapauksesta riippuen, häneltä vaadittavaa vakuutta hänen tekojensa vahvistamisesta tai tuomion maksamisesta ei oteta sen nimissä, jonka omaisuutta myydään, vaan kuraattorin itsensä nimissä, joka hänet on määrännyt.

(2) Mutta kun on nimitetty useita kuraattoreita, Celsus sanoo, että heidän on nostettava kanne ja heidät on haastettava oikeuteen yhdessä eikä erikseen. Jos mainitut kuraattorit on kuitenkin nimitetty eri alueille, yksi esimerkiksi Italiassa sijaitsevalle omaisuudelle ja toinen jossakin maakunnassa sijaitsevalle omaisuudelle, luulen, että heillä on määräysvalta omilla alueillaan.

(3) Herää kysymys, voidaanko kuraattori nimittää vastoin hänen tahtoaan. Cassius sanoo, että ketään ei voida pakottaa omaisuuden kuraattoriksi vastoin hänen suostumustaan, mikä on oikein. Siksi on löydettävä joku, joka on halukas, ellei ole pakottavaa tarvetta; ja keisarin auktoriteettiin on vedettava, jotta kuraattori voidaan nimittää vastoin hänen tahtoaan.

(4) Ei ole ehdottoman välttämätöntä, että kuraattoriksi nimitettävä henkilö on velkoja; mutta velkoihin voidaan nimittää henkilöitä, jotka eivät ole velkoja.

(5) Jos kuraattoreita on kolme ja yksi heistä ei ole hoitanut mitään virkaansa liittyviä asioita, voidaanko häntä vastaan nostaa kanne? Cassius on sitä mieltä, että tällaisessa tilanteessa kantajalle ei pitäisi asettaa mitään rajoituksia ja että kuka tahansa

velkoja, joka haluaa, voi nostaa kanteen häntä vastaan. Mielestäni Cassiuksen mielipide on täysin oikea ja että olisi otettava huomioon se, mitä on saatu kuolinpesästä, eikä se, mitä on tullut jonkun kuraattorin käsiin. Tämä on käytäntömme, paitsi jos edunvalvoja on nimitetty vastoin hänen suostumustaan; sillä jos näin on, on katsottava, että häntä vastaan ei saa nostaa kannetta.

3. Celsus, Digest, kirja XXIV.

Jos saman henkilön omaisuudelle on nimitetty useita kuraattoreita, kanne koko summan perimiseksi voidaan nostaa ketä tahansa heistä vastaan, jonka kantaja valitsee; aivan kuten kukin heistä voi haastaa kuolinpesän velallisen oikeuteen koko velkasummasta, jonka tämä on velkaa.

4. Papirius Justus, Perustuslaista, kirja I.

Keisarit Antoninus ja Verus totesivat eräässä reskriptissä, että jos omaisuus on myyty kuraattorin toimesta senaatin määräyksen nojalla, vilpillistä velallista vastaan ei voida nostaa kannetta mistään ennen tätä ajankohtaa tehdystä teosta.

5. Julianus, Digest, kirja XLVII.

Jos velallinen epäonnistuu liiketoiminnassaan ja hänen velkojansa kokoontuvat ja valitsevat yhden, jonka toimesta hänen omaisuutensa voidaan myydä, jolloin kullekin heistä maksetaan myyntitulosta se määrä, joka kullekin heistä kuuluu, ja myöhemmin ilmestyy toinen henkilö, joka väittää olevansa myös velkoja, hänellä ei ole oikeutta nostaa kannetta kuraattoria vastaan, vaan hän voi yhdessä kuraattorin kanssa myydä velallisen omaisuuden, jolloin se, mitä kuraattorin ja mainitun velkojan omaisuuden myynnistä saadaan, voidaan maksaa kaikille velkojille heidän saataviensa mukaisessa suhteessa.

Tit. 9. Palauttamisesta, kun velkojiin on kohdistettu petoksia.

1. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXVI.

Praetor sanoo: "Myönnän omaisuuden hoitajalle tai kenelle tahansa muulle, jolle on tarpeen myöntää kanne tällaisessa tapauksessa sen vuoden kuluessa, jona hänellä on oikeus panna tällainen kanne vireille, jos jokin teko on tehty petostarkoituksessa kenellekään, joka ei ollut tietämätön kyseisestä petoksesta, ja pidän yllä tätä kanneoikeutta myös "sitä osapuolta itseään vastaan, joka sen teki"."

(1) Praetorin oli pakko ottaa käyttöön tämä edikti suojellakseen velkojien oikeuksia peruuttamalla kaikki omaisuuden luovutukset, jotka oli tehty heidän pettämisekseen.

(2) Praetor sanoo: "jos jokin teko on tehty petostarkoituksessa". Näillä sanoilla on yleinen soveltamisala, ja ne kattavat kaikenlaisen petoksen, johon on syyllistytty, samoin kuin jokaisen luovutuksen ja jokaisen sopimuksen. Siksi kaikki, mikä on tehty petoksen tekemistä varten, oli se mikä tahansa, katsotaan näiden sanojen nojalla kumotuksi, sillä niillä on laaja soveltamisala. Jos velallinen siis vieraannuttaa omaisuutta tai antaa kenellekään vapautuksen velkavastuusta tai vapauttaa kenet tahansa sopimuksesta;

2. Sama, Ediktistä, kirja LXXIII.

Sama sääntö olisi otettava käyttöön. Ja jos hän vapauttaa pantin tai maksaa kenellekään velkojiensa pettämiseksi:

3. Sama, Ediktistä, kirja LXXI.

Tai jos hän antaa jollekin, joka on hänelle velkaa, poikkeusluvan tai sitoutuu velkojiensa pettämiseksi tai maksaa rahaa tai tekee muun teon velkojiensa huijaamiseksi, on selvää, että edikti tulee voimaan.

(1) Petollisiksi teoiksi on ymmärrettävä paitsi sellaiset teot, jotka velallinen tekee tehdessään sopimuksen, myös ne, joissa hän tahallaan jättää saapumatta tuomioistuimeen tai antaa kanteen päätyä tai jättää nostamatta kanteen velallista vastaan, jotta tämä vapautuisi vanhentumisen vuoksi, tai tahallaan menettää käyttöoikeuden tai palveluksen.

(2) Tätä ediktiä sovelletaan myös henkilöön, joka syyllistyy johonkin tekoon, jonka tarkoituksena on luopua hallussaan olevasta omaisuudesta.

4. Paulus, Ediktistä, kirja LXVIII.

Velallisen katsotaan aikovan huijata velkojiaan, jos hän ei tee sitä, mitä hänen pitäisi tehdä, esimerkiksi jos hän ei käytä hyväksi servituutteja, joihin hänellä on oikeus.

5. Gaius, Provincial Edictistä, XXVI kirja.

Tai jos hän luopuu jostakin omasta omaisuudestaan, jotta joku voi saada sen.

6. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXVI.

Tätä ediktiä ei kuitenkaan voida soveltaa henkilöön, joka ei käytä keinoja hankkiakseen omaisuutta, jonka hän voi saada, sillä se koskee vain niitä, jotka vähentävät omaisuuttaan, eikä niitä, jotka toimivat siten, etteivät vaurastuisi.

(1) Sen vuoksi se, joka ei noudata asetettua ehtoa, jotta määräys ei tulisi voimaan, ei siten aiheuta tämän ediktin voimaantuloa.

(2) Jos siis joku kieltäytyy omaisuudesta, olipa se hänelle lain tai testamentin nojalla kuuluva, hän ei anna aiheutta tämän ediktin soveltamiseen, sillä kieltäytyessään hankkimasta omaisuutta hän ei vähennä omaa omaisuuttaan.

(3) Samoin on todettava, että jos velallinen vapauttaa poikansa voidakseen ottaa perinnön vastaan oman harkintansa mukaan, tätä ediktiä ei sovelleta.

(4) Julianuksen myös esittämä mielipide olisi hyväksyttävä; toisin sanoen, jos velallinen kieltäytyy ottamasta perintöä vastaan, tätä ediktiä ei sovelleta.

(5) Jos velallinen myisi perilliseksi määrätyn orjansa, jotta hän voisi ostajan johdolla ottaa perinnön haltuunsa, eikä myynti, vaan ainoastaan se, mikä liittyi perinnön vastaanottamiseen, olisi vilpillistä, ediktiä ei sovelleta, koska velallisella on oikeus kieltäytyä perinnöstä. Jos orjan myyntiin kuitenkin liittyi petos, se on peruutettava; aivan kuten jos velallinen olisi vilpillisesti luovuttanut orjan.

(6) Labeo totesi, että kenen tahansa, joka saa sen, mikä hänelle kuuluu, ei pitäisi katsoa syyllistyneen petokseen, toisin sanoen silloin, kun joku saa velan, johon hänellä on oikeus; sillä olisi epäoikeudenmukaista katsoa, että velallinen, jonka maaherra pakottaa maksamaan vastoin tahtoaan, voisi rankaisematta kieltäytyä maksusta. Koko tämä edikti koskee sopimuksia, joihin preetori ei puutu, kuten esimerkiksi panttaus- ja myyntisopimuksia.

(7) On huomattava, että Julianus on sanonut (ja tämä on myös meidän käytännössämme), että jos joku ottaa vastaan hänelle kuuluvia rahoja ennen kuin velallisen omaisuus on otettu haltuun, vaikka hän on täysin tietoinen siitä, että velallinen on maksukyvytön, hän ei kuulu tämän ediktin piiriin, sillä hän on huolehtinut vain omasta edukseen. Velkoja, joka saa sen, mikä hänelle kuuluu, sen jälkeen kun velallisen omaisuus on ulosmitattu, voidaan kuitenkin velvoittaa maksamaan osuutensa ja asettaa samaan asemaan muiden velkojien kanssa, sillä hän ei saisi riistää heiltä mitään sen jälkeen, kun omaisuus on ulosmitattu, koska tästä syystä kaikkien velkojien asema muuttuu samaksi.

(8) Tässä ediktiossa rangaistaan sitä, joka tietäen, että velallisella on aikomus huijata velkojiaan, ottaa häneltä vastaan omaisuutta, jonka velkojat ovat menettäneet. Jos siis jokin teko on tehty velkojien huijaamistarkoituksessa ja omaisuuden vastaanottanut ei tiennyt asiasta, tämän ediktin säännösten ei katsota soveltuvan.

(9) Lisäksi on huomattava, että jos joku joko ostaa velalliselle kuuluvaa omaisuutta tai sopii siitä velalliselle, jolla on tarkoitus huijata velkojia (vaikka nämä antaisivat siihen suostumuksensa), tai tekee minkä tahansa muun sopimuksen, hänen ei katsota tehneen mitään velkojiensa huijaamiseksi; sillä kenenkään ei katsota huijaavan niitä, jotka ovat tietoisia asiasta ja antavat siihen suostumuksensa.

(10) Jos alaikäisen kanssa tehdään jokin liiketoimi velkojiensa huijaamiseksi, Labeo sanoo, että se on ehdottomasti mitätöitävä, jos velkojat joutuvat petetyksi; siitä syystä, että alaikäisen tietämättömyys, joka johtuu hänen iästään, ei saisi olla vahingollista hänen velkojilleen ja hyödyllistä hänelle itselleen. Tämä on käytäntömme.

(11) Samoin sanomme, että jos lahjoitus on tehty vilpillisesti kenelle tahansa, ei pitäisi tutkia, oliko henkilö, jolle esine annettiin, tietoinen liiketoimen luonteesta vai ei, vaan ainoastaan sitä, onko velkojia petetty. Sen, joka ei tiennyt petoksesta, ei katsota kärsineen siitä vahinkoa, koska hän menettää vain voitonlähteen, eikä hänelle aiheudu vahinkoa. Niitä vastaan, jotka ovat kokeneet sellaisen henkilön anteliaisuuden, jonka he eivät tienneet olevan maksukyvytön, kanne olisi kuitenkin nostettava vain siltä osin kuin he ovat hyötäneet rahallisesti, mutta ei sen enempää.

(12) Vastaavasti, jos orja saa tavaran henkilöltä, jonka hän itse tietää olevan maksukyvytön, mutta hänen isäntänsä ei ole tietoinen asiasta, herää kysymys, onko isäntä vastuussa? Labeo sanoo, että hän on vastuussa siinä määrin, että hänet pakotetaan palauttamaan se, mikä on joutunut hänen käsiinsä; tai häntä vastaan voidaan nostaa De peculio -kanne tai De in rem verso -kanne, jos hän on hyötynyt liiketoimesta.

Samaa sääntöä olisi sovellettava myös isän valvonnassa olevan pojan tapauksessa. Jos orjan omistaja kuitenkin tiesi, että velallinen oli maksukyvytön, häntä vastaan voidaan nostaa kanne omissa nimissään.

(13) Jos taas välttämätön perillinen on maksanut perinnöt ja hänen omaisuutensa myydään sen jälkeen, Proculus sanoo, että vaikka testamentinsaajat eivät olisi tienneet hänen maksukyvyttömyydestään, oikeudenmukainen kanne olisi kuitenkin hyväksyttävä. Tästä ei ole epäilystäkään.

(14) Meidän olisi tässä kanteessa laskettava ne käytettävissä olevat vuoden päivät, joiden aikana kanne voidaan nostaa myyntipäivästä alkaen.

7. Paulus, Ediktistä, kirja LXII.

Kun velallinen velkojiensa pettamiseksi myy maa-alueen alle sen arvon ostajalle, joka on tietoinen tästä, ja sen jälkeen velkojat, joille on myönnetty kanne myynnin kumoamiseksi, vaativat maa-alueen takaisin, herää kysymys, pitäisikö heidän palauttaa hinta. Proculus katsoo, että maa-alue on ehdottomasti palautettava, vaikka hintaa ei palautettaisikaan. Proculusen mielipide on vahvistettu uudelleenkirjoituksella.

8. Venuleius Saturninus, Interdicts, kirja VI.

Tästä voidaan päätellä, että ostajan maksamasta hinnasta ei saa palauttaa hänelle edes osaa. Voidaan kuitenkin sanoa, että asian pitäisi olla välimiehen tutkittavana, jotta hän voi määrätä rahat palautettaviksi, jos ne ovat vielä velallisen omaisuuden joukossa; sillä näin ketään ei petetä.

9. Paulus, Ediktistä, kirja LXII.

Eräs mies osti tietoisesti tavaran velalliselta, jonka omaisuus oli otettu ulosottoon, ja myi sen sitten vilpittömässä mielessä toimivalle ostajalle. Heräsi kysymys, voidaanko toista ostajaa vastaan nostaa kanne. Sabinuksen näkemys, jonka mukaan vilpittömässä mielessä toimiva ostaja ei ole vastuussa, on parempi, koska petoksen pitäisi vahingoittaa vain sitä, joka sen tekee, aivan kuten me katsomme, että ostaja ei ole vastuussa, jos hän ei tiedä tosiasioista, vaikka hän osti omaisuuden velalliselta itseltään. Mutta se, joka on ostanut omaisuuden vilpillisesti ja myynyt sen myöhemmin vilpittömässä mielessä toimineelle ostajalle, on vastuussa koko siitä summasta, jonka hän on saanut omaisuudesta.

10. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXXIII.

Preetori sanoo: "Jos Lucius Titius on teidän myötävaikutuksellanne ja teidän eduksenne luovuttanut omaisuutta velkojiensa huijaamiseksi niin, että häntä vastaan voidaan nostaa ediktini nojalla kanne kyseisestä omaisuudesta, kun on kulunut enintään vuosi, koska kyseistä omaisuutta koskeva kanne voidaan nostaa, teidän on myönnettävä palautus, kun asianmukainen syy on osoitettu; ja vaikka ette olisi ollut tietoinen asiasta, myönnän kanteen in factum."

(1) Kun jotakin on tehty velkojien pettamiseksi, se kumotaan vain silloin, kun petos on tosiasiallisesti seurausta, toisin sanoen kun velkojat, joita henkilö on aikonut pettää, ovat myyneet hänen omaisuutensa. Jos hän on kuitenkin tyydyttänyt niiden saatavia, joita hän aikoi huijata, ja on sitoutunut muille velkojille, tai jos hän on yksinkertaisesti maksanut niille, joita hän aikoi huijata, ja on sen jälkeen jäänyt velkaa muille, mitätöintiä ei tapahdu; mutta jos hän on tyydyttänyt ensimmäisten niiden saatavia, joita hän aikoi huijata, maksamalla heille niiden muiden rahoja, joita hänellä ei ollut aikomustakaan huijata,

Marcellus sanoo, että on olemassa peruste kaupan mitätöintiin. Tämä ero mainitaan eräässä keisareiden Severuksen ja Antoninuksen reskriptissä, ja se tunnustetaan nykyisessä käytännössämme.

(2) Kun preetori sanoo "tietoisena tosiasiaista", meidän on ymmärrettävä tämä siten, että tiedän teidän syyllistyvän petokseen; sillä jos vain tiedän, että teillä on velkojia, se ei riitä siihen, että minut voidaan asettaa vastuuseen kanteesta in factum, sillä minun on täytynyt osallistua petokseen.

(3) Jos joku ei ole osallisena petoksessa ja silti velallisen omaisuuden myyntihetkellä velkojat kutsuvat hänet paikalle ja ilmoittavat hänelle todistajien läsnä ollessa, ettei hän saisi ostaa omaisuutta, onko hän silloin vastuussa factum-kanteesta? Parempi mielipide on, että hän on vastuussa, sillä jokainen, joka on saanut todistajien läsnä ollessa ilmoituksen olla ostamatta ja tekee niin, ei ole vapaa petoksesta.

(4) Toisin on kuitenkin silloin, kun joku tietää, että toisella on velkojia, ja tekee hänen kanssaan ehdottoman sopimuksen tietämättä petoksesta; sillä hänen ei katsota olevan vastuussa tästä kanteesta.

(5) Praetor sanoo: "tietoisena", eli sillä tarkoitetaan sitä, jota vastaan tämä kanne voidaan nostaa. Mutta entä jos holhousmiehen huoltaja oli tietoinen petoksesta, mutta hänen holhousmiehensä ei ollut? Katsotaanpa, onko huoltajan tietoon perustuvalla kanteella perusteita, ja sovelletaanko samaa sääntöä mielisairaana tai alaikäisen henkilön edunvalvojan? Luulen, että edunvalvojan tai holhoojan tietämys vahingoittaa holhottavaa tai alaikäistä vain sen omaisuuden määrän osalta, joka tulee heidän käsiinsä.

(6) On myös huomattava, että kun väitetään, että velkojien pettamiseksi tehty omaisuuden myynti voidaan kumota, jos velkojat ovat samoja, vaikka yksi heistä olisi niiden joukossa, joita on petetty (riippumatta siitä, onko hän ainoa jäljelle jäänyt vai onko muiden saamiset hänen saataviensa ohella tyydytetty), on katsottava, että tälle kanteelle on edelleen perusteita.

(7) On varmaa, että kanne voidaan nostaa, vaikka sopijapuoli olisi tiennyt, että yksi velkojista oli petetty, vaikka hän ei tiennyt, että näin oli käynyt myös muille.

(8) Mutta entä jos se, jota oletettiin petetyksi, on saanut maksun; voidaanko hänet saattaa kanteen alaiseksi sillä perusteella, että muut velkojat eivät ole joutuneet petoksen kohteeksi? Mielestäni tämä mielipide olisi hyväksyttävä. Ja jos joku kanteen välttämiseksi sanoo: "Tarjoan sen, mikä kuuluu sille, jonka tiedän olevan velkoja", häntä ei pitäisi kuulla.

(9) Jos henkilöllä, joka aikoo syyllistyä petokseen, on perillinen, ja velkojat myyvät tämän omaisuuden, koska tällä ei ole mitään yhteyttä kyseiseen omaisuuteen, tämä kanne ei ole aiheellinen.

(10) Jos poika, jolla" on oikeus hylätä kuolinpesä, syyllistyy johonkin tekoon velkojien huijaamiseksi ja saa täyden hyvityksen, koska hän puuttui kuolinpesän asioihin, tai jos jopa vapaaehtoinen perillinen syyllistyy petokseen samassa tarkoituksessa ja on oikeutettu täyteen hyvitykseen ikänsä vuoksi tai jostain muusta hyvästä syystä, on sanottava, että häntä vastaan voidaan" nostaa kohtuullinen kanne. Sama sääntö koskee orjaa, joka on välttämätön perillinen. Labeo sanoo kuitenkin, että tämä sääntö olisi hyväksyttävä poikkeuksella, sillä jos velkojat myyvät kuolinpesän omaisuuden ja välttämättömät perilliset tekevät siihen liittyvän teon velkojien poissa ollessa tai velkojien suostumuksella, molempien osapuolten, toisin sanoen testamentin tekijän ja hänen orjiensa, vilpillinen teko kumotaan. Jos velkojat kuitenkin sallivat välttämättömän perillisen toimia ja luottivat häneen tai jos korkeiden korkojen mahdollisuus tai jokin muu syy houkutteli heidät luottamaan häneen, on katsottava, että testamentin tekijän tekemää omaisuuden myyntiä ei pitäisi kumota.

(11) Jos alaikäinen, alle murrosikäinen henkilö tulee isänsä perilliseksi ja kuolee ja hänen omaisuutensa myydään hänen velkojiansa toimesta sen jälkeen, kun on saatu pesänselvitys, voidaan holhoutujan tai hänen holhoojansa tai edunvalvojansa tekemä vilpillinen myynti kumota.

(12) Kun velka erääntyy minulle tietyn ajan kuluessa ja henkilö, joka aikoo tehdä petoksen, maksaa sen ennen sen erääntymistä, on sanottava, että etu, jonka olen saanut siitä, että velka on maksettu ennakkoon, antaa aihetta kanteeseen in factum, sillä praetori ymmärtää, että petos on tehty aikaan nähden.

(13) Jos velkojalle ei ole maksettu, mutta hän on saanut panttauksen vanhan saatavan vakuudeksi, hän on vastuussa tästä kanteesta; kuten perustuslaeissa on usein esitetty.

(14) Jos nainen velkojiansa huijaamiseksi menee naimisiin yhden velallisensa kanssa ja vapauttaa tämän velvoitteesta saadakseen summan myötäjäisiksi velkojiansa huijaamiseksi, tämä kanne on nostettavissa; ja sen avulla voidaan periä kaikki ne rahat, jotka hänen miehensä oli velkaa. Naisella ei ole oikeutta nostaa kannetta myötäjäisensä takaisinperimiseksi, koska myötäjäiset on perustettu velkojiansa petoksella; tämä on täysin varmaa, ja se on usein julistettu perustuslaeissa. Kanteen seurauksena on, että se palauttaa ennalleen sen sopimuksen, josta hänen miehensä oli vapautettu.

(15) Tämän kanteen avulla voidaan panna täytäntöön käyttöoikeus samoin kuin seuraavanlainen ehto: "Lupaatko maksaa kymmenen aureia joka vuosi ?".

(16) Jos ajan takaa ja pidätän velalliseni, jolla on useita velkojia ja joka oli paennut, ja otan takaisin rahat, jotka hän on varastanut, ja otan häneltä sen, mikä minulle kuuluu, Julianuksen mielestä oli suuri ero sillä, tehtiinkö tämä ennen kuin velallisen velkojat saivat hänen omaisuutensa haltuunsa, vai sen jälkeen. Jos se on tehty ennen, kanne ei ole perusteltu; jos se on tehty sen jälkeen, kanteelle on perusteita.

- (17) Jos kuolleen henkilön omaisuus on jumalallisen Marcuksen perustuslain nojalla tuomittu kenelle tahansa, on katsottava, että vapauden säilyttämiseksi tämä kanne ei ole pätevä; sillä se, jolle omaisuus on tuomittu, perii perinnön siinä ymmärryksessä, että kaikki, mitä vainaja oli tehnyt, oli pätevää.
- (18) Vuosi, jonka aikana in factum -kanne on nostettava, lasketaan omaisuuden myyntipäivästä.
- (19) Tämän kanteen avulla omaisuus on palautettava, mutta luonnollisesti siihen kohdistuvine rasitteineen.
- (20) Omaisuudesta saadut tulot, ei ainoastaan ne, jotka on peritty, vaan myös ne, jotka petokseen syylistynyt henkilö olisi voinut periä, luetaan mukaan. Tätä sääntöä voidaan kuitenkin muuttaa, sillä kaikki aiheutuneet kulut on vähennettävä, koska häntä ei voida tuomioistuimen päätöksellä pakottaa palauttamaan omaisuutta, ennen kuin hänelle on korvattu hänen välttämättömät kulunsa. Tätä sääntöä olisi sovellettava myös silloin, kun jollekin muulle henkilölle on aiheutunut kuluja takaajien ja velkojien suostumuksella.
- (21) Mielestäni parempi mielipide on, että orjan jälkeläinen kuuluu tämän kanteen piiriin.
- (22) Yleisesti ottaen on lisäksi huomattava, että tällä kanteella on palautettava kaikki entiseen tilaansa, olipa kyse sitten omaisuudesta tai velvoitteista, niin että kaikki, mitä on mahdollisesti tehty, kumotaan, aivan kuin vapautusta ei olisi tehty. Tämän seurauksena on palautettava kaikki voitto, jonka velallinen olisi tällä välin saanut, jos vapautusta ei olisi annettu; tai jos korkoa, jota ei ollut sovittu, ei ole maksettu; tai jos sopimus oli luonteeltaan sellainen, että sen perusteella voitiin periä korkoa, vaikka siitä ei ollut sovittu.
- (23) Jos velvoite oli ehdollinen tai siinä viitattiin tiettyyn aikaan, se on vahvistettava uudelleen ehdon tai ajan kanssa. Jos se oli kuitenkin luonteeltaan sellainen, että aika, josta se oli riippuvainen, oli kulunut, voidaan sanoa, että palautusta voitiin vaatia jäljellä olevan ajan kuluessa velvoitteen täyttämiseksi odottamatta vuoden kulumista.
- (24) Tämä kanne voidaan nostaa vuoden kulumisen jälkeen, kun kyse on omaisuudesta, joka on joutunut sen kohteeksi joutuneen käsiin; sillä preetori katsoi, että olisi epäoikeudenmukaista sallia, että se, joka oli hyötynyt petoksesta, saisi siitä mitään hyötyä, ja siksi hän päätti, että häneltä oli riistettävä kaikki hyöty. Näin ollen riippumatta siitä, onko asianomainen itse syylistynyt petokseen vai onko joku muu hyötynyt siitä, kanne voidaan nostaa sen perusteella, mitä hän on saanut haltuunsa, tai jos hän on toiminut vilpillisesti välttääkseen sen saamisen.
- (25) Tämä kanne myönnetään perillisen ja muiden perillisten hyväksi sekä perillistä ja tämän kaltaisia henkilöitä vastaan.

11. Venuleius Saturninus, Interdicts, kirja VI.

Cassius esitteli kanteen, jolla viitataan omaisuuteen, joka tulee perillisen haltuun.

12. Marcellus, Digest, kirja XVIII.

Jos isä antaa peculiuminsa vapaaseen hallintaan valvonnassaan olevalle pojalleen, hänen ei katsota tehneen sitä tarkoituksenaan luovuttaa se velkojensa huijaamiseksi, sillä hänellä itsellään ei ole valtuuksia tehdä tällaista luovutusta. Jos isä kuitenkin luovuttaa peculiumin pojalleen velkojensa huijaamiseksi, hänen katsotaan tehneen sen itse, ja häntä vastaan voidaan nostaa kanne. Pojan velkojat ovat nimittäin myös isän velkojia, koska heillä on oikeus tällaiseen kanteeseen, jos heille on maksettava rahaa peculiumista.

13. Paulus, Ediktistä, kirja LXVIII.

On vahvistettu, että se, jolla on hallussaan pantti, ei ole vastuussa tämän kanteen perusteella, koska hänellä on se omassa omistuksessaan eikä hänellä ole sitä hallussaan omaisuuden säilyttämiseksi.

14. Ulpianus, Disputations, kirja VI.

Tällä kanteella in factum palautetaan paitsi omaisuuden omistusoikeus myös velallisen kanneoikeudet. Sen vuoksi se on pätevä velvoittamaan ne, joilla ei ole omaisuutta hallussaan, palauttamaan sen, ja myös niitä vastaan, joilla on kanneoikeus, velvoittamaan heidät luovuttamaan sen. Jos siis petokseen syylistynyt on tuonut Titiuksen paikalle, jotta hän voisi luovuttaa omaisuuden hänelle, hänet on pakotettava luovuttamaan oikeutensa toimeksiantokanteella. Jos siis vilpillinen velallinen antaa tyttärensä myötäjäiset kenelle tahansa tietäen, että hänen velkojiaan huijataan tällä tavoin, tytär on vastuussa ja hänet on pakotettava luovuttamaan kanneoikeus myötäjäisten takaisin saamiseksi, johon hänellä on oikeus miestänsä vastaan.

15. Julianus, Digest, kirja XLIX.

Jos joku, jolla on velkojanaan Titius ja joka on hyvin tietoinen siitä, ettei hän ole maksukykyinen, tekee testamentillisen vapauden myöntämisen ja sitten, maksettuaan Titiukselle kaiken, ottaa velkojaksen Semproniuksen ja kuolee tekemättä mitään muutosta testamenttiinsa, vapauden myöntäminen on vahvistettava, vaikka kuolinpesä ei olisikaan maksukyvytön; sillä vapauden myöntämisen peruuttamiseksi edellytämme, että on olemassa kaksi edellytystä, nimittäin aikomus petokseen ja petoksen toteuttaminen. Ja jos velkojaa, jota alun perin oli tarkoitus huijata, ei huijattu, ei alun perin ollut aikomusta huijata sitä, jota tosiasiallisesti huijattiin. Siksi vapauden myöntäminen vahvistetaan :

16. Paulus, Opinions of Papinianus, kirja V.

Ellei velkojille, joilla on aikaisempia saatavia, makseta myöhempien velkojen rahoilla.

17. Julianus, Digest, kirja XLIX.

Kaikki velalliset, jotka on vapautettu velkojen huijaamistarkoituksessa, palautetaan tällä kanteella entisiin velkojiinsa.

(1) Lucius Titius, jolla oli velkoja, siirsi koko omaisuutensa vapautetuille miehilleen, jotka olivat myös hänen luonnollisia lapsiaan. Katsottiin, että vaikka ei esitetty, että Titius aikoi tehdä petoksen, silti, koska hän tiesi, että hänellä oli velkoja, ja luovutti koko omaisuutensa, hänen olisi katsottava aikoneen pettää velkoja; ja näin ollen, vaikka hänen lapsensa eivät tienneet, että tämä oli heidän isänsä aikomus, he olisivat tämän kanteen nojalla vastuussa.

(2) Jos aviomies avioliittonsa purkauduttua, tarkoituksenaan pettää velkojiaan, palauttaa vaimonsa myötäjäiset ennen sitä aikaa, joka on laissa määrätty hänen palautettavakseen, vaimo on tämän kanteen nojalla vastuussa velkojen edun mukaisesta määrästä, joka aiheutuu siitä, että hänen myötäjäisensä palautetaan oikeaan aikaan; sillä praetori ymmärtää, että ennen määrättyä aikaa suoritettu maksu on petos.

18. Papinianus, Kysymyksiä, kirja XXVI.

Jos aviomies palauttaa vaimonsa hänelle antaman panttivelkakirjan tai vaimo palauttaa miehensä hänelle antaman panttivelkakirjan, parempi on niiden mielipide, jotka katsovat, ettei lahjoitusta ole tehty. Jos tämä on kuitenkin tehty velkojen pettamiseksi, ei ole epäilystäkään siitä, että luovutus voidaan kumota praetoriaanisella kanteella. Samaa sääntöä sovelletaan, jos joku luopuu pantista velallisensa velkojen pettamiseksi.

19. Sama, Opinions, kirja XI.

Annoin mielipiteeni, että isä ei ollut pettänyt velkojiaan, kun hän odottamatta kuolemaansa siirsi vaimonsa kuolinpesän, joka oli jäänyt heidän pojalleen, sen jälkeen kun hän oli vapauttanut tämän määräysvallasta, ottamatta huomioon falcidialaista osuutta; ja katsoin, että isä oli täyttänyt luottamuksensa täysimääräisesti ja täyttänyt täydellisesti häneltä vaaditun velvollisuuden.

20. Callistratus, Kysymyksiä, kirja II.

On vakiintunut, että velallisen, joka on luovuttanut koko omaisuuden senaatin Trebellin asetuksen mukaisesti, ei katsota pettäneen velkojiaan, jos hän luovuttaa myös sen osan, joka hänellä oli lain mukaan oikeus pitää itsellään, vaan että hän on noudattanut mahdollisimman uskollisesti vainajan toiveita.

21. Scaevola, Opinions, kirja I.

Velallinen teki velkojansa huijaamistarkoituksessa naapurinsa kanssa sopimuksen sellaisen maa-alueen rajoista, jonka hän oli pantannut. Heräsi kysymys, voiko velkojalta maan ostanut henkilö nostaa kanteen rajojen vahvistamiseksi. Vastaus oli, että esitettyjen tosiseikkojen mukaan hänellä ei olisi yhtään vähemmän oikeutta nostaa kannetta, koska velallinen teki sopimuksen velkojan tietämättä.

22. Same, Opinions, kirja V.

Kun velkoja saa panttauksen vanhan saatavan vakuudeksi, kysyn, onko hänen teollaan mitään vaikutusta, koska se on tehty muiden velkojien pettämiseksi. Vastaus oli, että velkojaa ei saisi estää käyttämästä panttausta, koska hän oli suostunut siihen, että se annetaan vanhan saatavan vakuudeksi, paitsi jos tämä oli tehty muiden velkojien pettämiseksi, ja että olisi ryhdyttävä oikeudelliseen menettelyyn, jolla velkojia petkuttavat teot yleensä kumotaan.

23. Sama, Digest, kirja XXXII.

Kun tietyt ensimmäisen asteen perilliset, jotka oli nimitetty, totesivat, että vainajan omaisuus riitti tuskin tyydyttämään neljännen osan hänen veloistaan, ja hänen maineensa säilyttämiseksi velkojien suostumuksella ja maakunnan kuvernöörin valtuuttamina astuivat kuolinpesään sillä ehdolla, että he maksavat vain osan saatavistaan velkojille, heräsi kysymys siitä, voivatko testamentilla vapautetut orjat saada vapautensa ja heille testamentattujen elatusapuvälineidensä. Vastaus oli, että vapauden myöntäminen tulisivat voimaan edellyttäen, että niitä ei ollut jätetty velkojien pettämiseksi, mutta että perintöjä ei voitaisi maksaa, jos kuolinpesä olisi maksukyvytön.

24. Sama, julkisesti käsitellyt kysymykset.

Alaikäinen tuli isänsä perilliseksi, maksoi yhden velkojista ja hylkäsi sen jälkeen isänsä kuolinpesän. Hänen isänsä omaisuus myytiin. Pitäisikö se, mitä velkoja sai, palauttaa, jotta hän ei saisi suurempaa etua kuin muut velkojat; vai onko tehtävä ero, jos hän sai sen palveluksena, jotta jos holhoojat kohtelivat häntä puolueellisesti, hänen osuuttaan voidaan pienentää suhteessa muiden velkojien osuuteen? Jos hän kuitenkin peri saatavansa laillisesti ja muut velkojat laiminlöivät omansa ja omaisuus on sillä välin huonontunut joko kuoleman, irtaimistovarkauden tai maan arvon alenemisen vuoksi, sitä, mitä mainittu velkoja on saanut, ei missään tapauksessa voida periä takaisin, koska muiden velkojien on maksettava rangaistus laiminlyönneistään.

Mutta entä jos asiat olisivat niin, että velalliseni omaisuus aiotaan myydä, ja hän maksaisi minulle velkani; voidaanko rahat periä minulta takaisin kanteella? Olisiko erotettava toisistaan tapaukset, joissa hän tarjosi minulle rahat, ja tapaukset, joissa minä pakotin hänet maksamaan ne minulle vastoin hänen suostumustaan? Ja jos pakotin hänet maksamaan vastentahtoisesti, voidaanko rahat periä takaisin, mutta jos en, niin voidaanko se periä? Mutta minä olen valvonut etujani; olen parantanut tilaani; siviilioikeus on luotu niitä varten, jotka valvovat ahkerasti omia oikeuksiaan, ja näin ollen sitä, mitä olen saanut, ei voida periä takaisin.

25. Venuleius, Interdicts, kirja VI.

Kun vilpillinen velallinen antaa vapautuksen jollekin, joka on hänelle velkaa, jälkimmäisen takaajan tietoisuudessa, eikä päävelallinen ollut tietämätön asiasta, molemmat osapuolet ovat vastuussa, tai ainakin se, joka oli tietoinen olosuhteista. Jos vapautettu ei kuitenkaan ollut maksukykyinen, katsotaanpa, pitäisikö kanne hyväksyä päävelallista vastaan, vaikka hän olisi ollut tietämätön tosiseikoista, koska hän sai velan lahjoituksena. Toisaalta, jos vapautus annettiin päävelalliselle ja hän oli tietoinen petoksesta, myös hänen takaajansa on vastuussa, jos hänkin oli tietoinen petoksesta; mutta jos hän ei tiennyt siitä, miksei myös häntä vastaan voitaisi nostaa kannetta, koska hän ei kärsi enempää vahinkoa kuin saa hyötyä? Jos päävelallisia on kaksi, molempien tilanne on sama.

(1) Jos vävy ottaa appensa myötäjäiset vastaan tietäen, että tämä aikoo pettää velkojiaan, hän on vastuussa tämän kanteen nojalla. Jos hän palauttaa omaisuuden, myötäjäiset lakkaavat olemasta hänen hallussaan, ja Labeo sanoo, että emansipoituneelle tyttärelle ei pidä palauttaa mitään avioeron jälkeen, koska tämä kanne on myönnetty omaisuuden takaisinsaamiseksi eikä rangaistuksen määräämiseksi; ja näin ollen vastaaja vapautuu vastuusta, kun hän palauttaa sen. Jos kuitenkin ennen kuin velkojat ovat nostaneet kanteen appiukkoa vastaan, vävy palauttaa myötäjäiset tyttärelle, häntä vastaan voidaan nostaa myötäjäiskanne; ja Labeo katsoo, että hän on edelleen vastuussa tämän kanteen nojalla ilman, että hänellä on mitään takautumisoikeutta naista vastaan. Mutta katsotaanpa, onko hänellä oikeus vaatia mitään ilman oikeudenkäynnin aloittamista. Jos hän ei tiennyt appiukon vilpillisestä tarkoituksesta, mutta tytär tiesi siitä, hän on vastuussa; ja jos molemmat tiesivät siitä, he ovat molemmat vastuussa. Jos kumpikaan heistä ei tiennyt siitä, jotkut viranomaiset katsovat, että kanne tytärtä vastaan olisi kuitenkin hyväksyttävä, koska on selvää, että hänen käsiinsä on tullut jotain lahjoituksen muodossa; tai hänen olisi joka tapauksessa annettava vakuus siitä, että hän palauttaa kaiken saamansa. Kanne ei kuitenkaan saisi kohdistua aviomieheen, jos tämä ei tiennyt petoksesta, koska hän ei olisi mennyt naimisiin vaimon kanssa, jolla ei ollut myötäjäisiä; samoin kuin kanne ei saisi kohdistua velkojaan, joka saa saatavansa velalliselta, joka aikoo tehdä petoksen.

(2) Samoin, jos vieras mies velkojiensa huijaamistarkoituksessa antaa myötäjäiset isän valvonnassa olevalle tytölle, tämän aviomies on vastuussa, jos hän oli tietoinen aikomuksestaan, ja myös nainen sekä hänen isänsä, jos hän ei ollut tietämätön siitä; joten aviomiehen on annettava vakuus myötäjäisten palauttamisesta, jos ne joutuvat hänen käsiinsä.

(3) Jos asiamies päämiehensä tietämättä määrää orjan ottamaan vastaan omaisuutta velalliselta, jolla on aikomus huijata velkojiaan, ja hän on tästä tietoinen, hän itse, eikä päämiehensä, on vastuussa tästä kanteesta.

(4) Takaisin on palautettava paitsi luovutettu omaisuus myös kaikki viljelmät, jotka ovat juurtuneet maahan luovutushetkellä, koska ne kuuluvat petollisen velallisen omaisuuteen, samoin kuin viljelmät, jotka on kerätty kanteen nostamisen jälkeen. Tällä välin kerättyjä satoja ei kuitenkaan sisällytetä palautukseen.

Samoin vilpillisesti vieraannutetun naispuolisen orjan jälkeläisiä, jotka ovat syntyneet tällä välin, ei oteta huomioon palautuksessa, koska ne eivät ole kuuluneet velallisen omaisuuteen.

(5) Proculus sanoo, että jos naisorja tulee raskaaksi sen jälkeen, kun vieraannuttaminen on tapahtunut, ja saa lapsen ennen kanteen nostamista, ei ole epäilystäkään siitä, etteikö lasta pitäisi palauttaa. Jos hän kuitenkin oli raskaana silloin, kun hänet myytiin, voidaan sanoa, että myös lapsi on palautettava.

(6) Maahan kiinnittyneiden viljelykasvien osalta Labeo sanoo, että tällä ilmaisulla ei ole selvää, tarkoittiko preetori kypsää viljelykasvia vai myös niitä, jotka eivät olleet vielä kypsyneet. Lisäksi jos hän viittasi niihin, jotka olivat kypsiä, hallintaa ei tarvitse palauttaa sen vuoksi, sillä kun maa-alue luovutetaan, maan ja kaiken siihen liittyvän katsotaan muodostavan vain yhden asian, toisin sanoen viljelykasvit sisältyvät kaikenlaiseen luovutukseen; ei myöskään pidä ymmärtää, että hänellä on kaksi eri asiaa, jos hänellä on talven aikana maa-alue, jonka arvo on sata aureia, ja sadonkorjuun tai sadonkorjuun aikaan hän voi myydä sadon kymmenestä aureista, toisin sanoen maa-alue on sadan aurein arvoinen ja sato kymmenen aurein arvoinen; mutta niin kuin hänellä on vain yksi asia, toisin sanoen maa-alue, jonka arvo on sata aureia, niin on myös sillä, joka voi myydä talonsa erillään maa-alueesta, vain yksi asia.

(7) Tämä kanne myönnetään myös vilpillistä velallista vastaan, vaikka Melan mielestä näin ei pitäisi tehdä, koska mitään ei myönnetä häntä vastaan mistään, mikä tapahtui ennen hänen omaisuutensa myyntiä, ja olisi epäoikeudenmukaista, että kanne myönnettäisiin sellaista vastaan, joka oli menettänyt kaiken omaisuutensa. Jos hän kuitenkin menettää osan omaisuudestaan, eikä sitä voida saada takaisin millään tavoin, kanne häntä vastaan kuitenkin hyväksytään. Preetorin ei katsota ottavan huomioon tämän menettelyn etua sellaisen henkilön kohdalla, jolta oli riistetty omaisuus rangaistukseksi.

Kirja XLIII

1. Kielloista tai niistä johtuvista poikkeuksellisista menettelyistä.
2. Interdiktistä quorum bonorum.
3. Interdikti quod legatorum.
4. Väkivallan kieltävästä interdictista (...)
5. Testamenttiin liittyvien asiakirjojen esittämisestä.
6. Interdiktistä, jonka tarkoituksena on estää kaikenlainen toiminta pyhällä paikalla.
7. Julkisia paikkoja ja maanteitä koskevasta kiellosta.
8. Interdiktistä, jolla kielletään tekemästä mitään julkisella paikalla tai maantiellä.
9. Julkisen paikan käyttämistä koskevasta kiellosta.
10. Ediktistä, joka koskee julkisia katuja ja kaikkea, mitä niillä tehdään.
11. Julkisten katujen ja teiden korjauksiin liittyvästä kieltolaista.

12. Kielto, joka koskee jokia (...).
13. Interdiktistä, jolla estetään minkään rakentaminen julkiseen jokeen (...).
14. Kiellosta, joka koskee julkisen joen käyttöä merenkulkuun.
15. Kiellosta, joka koskee purojen rantojen korottamista.
16. Väkivallan ja aseellisen väkivallan kieltämisestä.
17. Uti possidetis -kiellosta.
18. Maan pintaa koskevasta kiellosta.
19. Yksityisiin tieoikeuksiin liittyvästä kiellosta.
20. Vesiin liittyvästä määräyksestä (...)
21. Interdiktistä, joka koskee vesijohtoja.
22. Lähteisiin viittaavasta kieltolaista.
23. Viemäri viemäreitä koskevasta kieltolaista.
24. Kiellosta, joka koskee väkivallalla tai muulla tavoin toteutettuja töitä.
salaa.
25. Vastustuksen peruuttamisesta.
26. Epävarmoista vuokrasuhteista.
27. Puiden kaatamista koskevasta kiellosta.
28. Pudonneiden hedelmien keräämistä koskevasta kieltolaista (..)

29. Kiellosta, joka koskee vapaan henkilön tuottamista.
30. Kiellosta, joka koskee lasten tuottamista ja heidän takaisin saamistaan.
31. Interdict utrobi.
32. Interdiktistä, joka koskee vuokralaisten poistamista.
33. Salvian interdiktiosta.

Tit. 1. Kielloista tai niiden aiheuttamista poikkeuksellisista menettelyistä.

1. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXVII.

Katsotaanpa, missä tapauksissa kiellot ovat käytettävissä. On huomattava, että niitä voidaan soveltaa sekä jumalallisiin että inhimillisiin asioihin; jumalallisiin asioihin silloin, kun on kyse pyhistä tai uskonnollisista paikoista. Interdiktejä myönnetään inhimillisissä asioissa, joissa omaisuudella on omistaja tai joissa se ei kuulu kenellekään. Vapaat henkilöt sisältyvät siihen, mikä ei kuulu kenellekään, ja kieltomääräykset ovat voimassa siellä, missä heidät on tuotava tuomioistuimeen tai missä tahansa. Asiat, joilla on omistaja, ovat yleisön tai yksilöiden omaisuutta. Julkista omaisuutta ovat julkiset paikat, maantiet ja joet; yksityishenkilöille kuuluva omaisuus on sellaista, joka koskee omaisuutta kokonaisuudessaan, kuten interdikti Quorum, bonorum, ja sitä, mikä on erotettu, kuten interdikti Uti possidetis tai De itinere actuque.

(1) On olemassa kolmenlaisia kieltoja, eksekutiivisia, kieltäviä ja palauttavia. On myös olemassa tiettyjä interdiktioita, jotka ovat luonteeltaan sekamuotoisia ja jotka ovat sekä kieltäviä että näyttökieltoja.

(2) Jotkin kieltokirjat viittaavat nykyhetkeen ja toiset tulevaan aikaan. Interdikti *Uti possidetis* viittaa nykyhetkeen, ja interdikti *De itinere actusque de aqua servata* viittaa tulevaan aikaan.

(3) Kaikki kiellot ovat sovellukseltaan henkilökohtaisia, vaikka ne näyttävätkin liittyvän omaisuuteen.

(4) Jotkin kieltokirjat kestävät vain vuoden, ja toiset ovat ikuisia.

2. Paulus, Ediktistä, kirja LXIII.

On olemassa kaksinkertaisia ja yksinkertaisia kieltoja. *Uti possidetis* -kielto on esimerkki kaksoiskiellosta. Exhibitoriset ja restitutoriset kiellot ovat yksinkertaisia, ja on myös kieltäviä kieltoja, kuten esimerkiksi *De arboribus caedendis* ja *De itinere actusque*.

1. Lisäksi on olemassa kieltoja joko henkilöiden hyväksi tai jumalallisen lain ylläpitämiseksi ja uskonnollisten paikkojen suojelemiseksi, esimerkiksi estääkseen minkä tahansa teon tekemisen pyhässä paikassa tai pakottaakseen asiat palauttamaan entiseen tilaansa, jos jotakin on tehty; tähän kuuluu myös hautauksiin ja hautojen rakentamiseen liittyvä kieltäminen. Ne, jotka on asetettu henkilöiden hyväksi, liittyvät joko yhteiseen hyvinvointiin, yksilöiden oikeuksien säilyttämiseen, virkavelvollisuuden täyttämiseen tai yksityisomaisuuden säilyttämiseen. Kielto, jolla sallitaan yleisten teiden ja jokien käyttö ja kielletään esteiden asettaminen teille, on esimerkki yleishyödyllisyyden vuoksi annetusta kiellosta; kiellot, joilla veloitetaan lapset ja vapaat miehet esiintymään oikeudessa, ovat esimerkkejä yksityisten oikeuksien suojelemiseksi annetuista kielloista. Kielto, jolla vaaditaan vapaamiehen tuomitseminen tuomioistuimeen, on esimerkki kiellosta, jolla veloitetaan täyttämään virkavelvollisuus. Muita kieltoja on annettu omaisuuden suojelemiseksi.

2. Joihinkin kieltoihin sisältyy omaisuuden ajaminen, kuten esimerkiksi kielloon, jossa viitataan yksityisiin tieoikeuksiin, sillä tämän kiellon mukaisessa menettelyssä on kyse omaisuuden omistusoikeudesta. Myös pyhiin ja uskonnollisiin paikkoihin viittaavat kieltokirjat kattavat tietyssä määrin omistusoikeuden. Myös kieltäminen, joka koskee lasten tuomitsemista tuomioistuimeen ja jonka tarkoituksena on, kuten olemme todenneet, yksityisten oikeuksien säilyttäminen, on tämänkaltaista, joten ei ole outoa, että yksityistä omaisuutta koskevat kiellot sisältävät omistusoikeuden siihen eikä pelkkää oikeutta sen hallussapitoon.

3. Ne kiellot, jotka koskevat yksityisomaisuutta, pannaan vireille joko omistusoikeuden hankkimiseksi, takaisin saamiseksi tai säilyttämiseksi. Hallussapidon hankkimista koskevat interdiktioit ovat sellaisia, joita voivat käyttää sellaiset osapuolet, jotka eivät ole tähän mennessä hankkineet sitä; ja esimerkki tällaisesta on *interdictum Quorum bonorum*. *Salvian edikti*, joka koskee pantteja, on yksi tämän tyyppinen, ja se on seuraava: "Kiellän käyttämästä väkivaltaa estääkseni ostajaa käyttämästä tieoikeutta, jota myyjä on käyttänyt." Haltuunottoa koskevat kieltosäädökset mainitaan otsikon "*Unde vi*" alla, sillä on

olemassa tiettyjä kieltosäädöksiä, jotka luokitellaan tämän otsikon alle. Interdikti "Uti possidetis" on esimerkki yhdestä niistä, jotka on annettu hallussapidon säilyttämiseksi. Kuten olemme jo aiemmin todenneet, on olemassa myös kaksoiskieltoja, jotka ovat kaksinkertaisia; nämä on annettu sekä hallussapidon palauttamiseksi että hallussapidon säilyttämiseksi.

(3) Ulpianus, On the Edict, kirja LXIX.

Sadon palauttamisen pakottamiseksi annetuissa kieltokirjoissa otetaan huomioon niiden antamisajankohta, ei mikään aikaisempi ajankohta.

4. Paulus, Ediktistä, kirja LXVII.

Tapauksissa, joissa kiellot ovat voimassa vain vuoden, Sabinus on sitä mieltä, että kanne on hyväksyttävä vuoden kuluttua, jos haastettu osapuoli on saanut kyseisiä satoja.

5. Sama, Sabinuksesta, kirja XIII.

Noxal-kiellot ovat sellaisia, jotka myönnetään jonkin rikoksen vuoksi, jonka ovat tehneet valvonnassamme olevat henkilöt; esimerkiksi silloin, kun he ovat väkisin häätäneet jonkun tai pystyttäneet uuden teoksen joko väkivalloin tai salaa. Tuomarin velvollisuutena on kuitenkin vapauttaa omistaja, jos hän omalla kustannuksellaan saattaa omaisuuden entiseen tilaansa tai jos hän sallii teoksen poistamisen ja määrää orjan luovutettavaksi korvaukseksi. Jos hän ei luovuta orjaa, häntä vastaan on annettava tuomio teoksen poistamisesta aiheutuneista kustannuksista; ja jos hän ei salli teoksen poistamista eikä poista sitä itse, jos hän voi tehdä sen, häntä vastaan on annettava tuomio tuomioistuimen määräämästä määräst, aivan kuin hän olisi itse rakentanut kyseisen teoksen.

Tit. 2. Interdiktista quorum bonorum.

(1) Ulpianus, Ediktistä, kirja LXVII.

Praetor sanoo: "Kun jollekin annetaan hallussapito jostakin omaisuudesta minun ediktini nojalla, palautat hänelle kaiken, mikä kuuluu kyseiseen omaisuuteen ja joka sinulla on hallussasi joko perillisenä tai pelkkänä hallussapitäjänä, jos ei ole kyse usucaptionista tai jos hän ei ole toiminut vilpillisessä mielessä välttääkseen hallussapidon."

1. Tämä kieltö on palautusmääräys, ja sitä sovelletaan kaikkeen omaisuuteen eikä tiettyihin tiettyihin asioihin. Sen nimi on Quorum bonorum, ja sen tarkoituksena on saada koko riidanalainen omaisuus haltuunsa.

(2) Paulus, On the Edict, kirja XX.

Kuolinpesän velalliset eivät ole Quorum bonorum -kiellon nojalla vastuussa, vaan ainoastaan ne, joilla on hallussaan jotakin omaisuutta.

Tit. 3. Interdiktistä quod legatorum.

1. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXVII.

Tätä interdiktiä kutsutaan yleisesti nimellä Quod legatorum.

1. Sen tarkoituksena on myös hallussapito.

2. Sen tarkoituksena on palauttaa perilliselle kaikki se, mikä kuuluu jäämistöön, jonka legaatti on vastoin perillisen suostumusta ottanut haltuunsa. Sillä preetorin mielestä näytti täysin oikeudenmukaiselta, että kukaan ei määrittele oikeuksiaan itse ottamalla perinnön haltuunsa, vaan kääntyy ensin perillisen puoleen. Tämän vuoksi preetori asettaa tämän kiellon avulla perillisen haltuun omaisuuden, joka on muiden hallussa perintönä, jotta testamentinsaajat voivat haastaa perillisen oikeuteen.

3. Tämän kiellon sanotaan yleisen edun vuoksi ulottuvan perittävän perilliseen, sekä siviili- että pretoriaaniperilliseen, samoin kuin muihin perillisiin.
4. Mutta koska joskus on epäselvää, onko kenelläkään omaisuutta hallussaan legaatin saajana, perillisenä vai hallussapitäjänä pretoriaanisen ediktin nojalla, Arrianus sanoo aivan oikein, että olisi ryhdyttävä oikeudenkäyntiin omaisuuden vaatimiseksi ja että tämä kiello olisi myönnettävä riippumatta siitä, onko joku hallussapitäjä sen nojalla vastuussa perillisenä, hallussapitäjänä vai legaatin saajana; aivan kuten meillä on tapana tehdä, kun on epäselvää, kumpi kahdesta kanteesta pitäisi nostaa; sillä me ehdotamme kahta kannetta väittäen, että voimme saada sen, mihin olemme oikeutettuja, jommallakummalla niistä.
5. Kun joku on saanut omaisuuden haltuunsa lahjoituksen kautta mortis causa, tätä kielloa ei sovelleta; koska falcidinen osa jää luonnollisesti lain nojalla perillisen haltuun, vaikka koko omaisuus on tosiasiallisesti siirretty.
6. Jokainen, joka on saanut etuoikeutetun perinnön, on vastuussa tämän kiellon nojalla, mutta vain siitä, mihin hänellä on lakisääteinen oikeus testamenttina, eikä siitä osasta omaisuutta, joka hänellä on hallussaan perillisen ominaisuudessa. Samaa sääntöä sovelletaan perilliselle muulla tavoin testamentattuun perintöön, sillä tässä tapauksessa on päätettävä, että kielloa ei sovelleta siihen osaan jäämistöstä, johon hänellä on oikeus perillisenä.
7. Kun preetori sanoo: "tai on lakannut pitämästä hallussaan petoksen vuoksi", meidän on ymmärrettävä tämä niin, että se tarkoittaa, jos hänellä ei ole enää valtuuksia tehdä palautusta.
8. Näin ollen herää kysymys: jos käyttöoikeus tai käyttöoikeus on testamentattu jollekin ja hän ottaa sen haltuunsa, voidaanko hänet pakottaa palauttamaan se tämän interdiktin määräysten nojalla? Vaikeus johtuu siitä, että käyttöoikeutta tai käyttöoikeutta ei voida tosiasiallisesti pitää hallussa, vaan ne ovat pikemminkin hallussa. Voidaan kuitenkin väittää, että kiello on voimassa. Sama sääntö pätee myös palvelusoikeuteen perustuvaan perintöön.
9. Herää kysymys, jos joku asetetaan hallintaan perinnönjaon säilyttämiseksi, voidaanko hänet velvoittaa tällä väliaikaismääräyksellä palauttamaan perintö. Vaikeus johtuu ensinnäkin siitä, että se, joka on asetettu omaisuuden hallintaan perinnönjaon maksamisen turvaamiseksi, ei tosiasiasa ole omaisuuden hallitsija, vaan hänellä on omaisuuden määräysvalta; ja toiseksi siitä, että prätori on antanut tähän luvan. On kuitenkin turvallisempaa katsoa, että tämä kiello on pätevä; erityisesti jos vakuus on jo annettu perinnönjättäjälle, eikä testamentinsaaja peru sitä, sillä silloin hänen katsotaan olevan hallussaan.
10. Emme voi sanoa ainoastaan, että testamentinsaajalla on omaisuus hallussaan testamenttien nojalla, vaan myös, että hänen perillisensä ja muut perillisensä voivat pitää sitä hallussaan.

11. Kun praetori sanoo "sen suostumuksella, jolle omaisuus kuuluu", tämä on ymmärrettävä siten, että jos legaatile olisi annettu lupa ottaa omaisuus haltuunsa sen jälkeen, kun jäämistö on otettu haltuun tai praetori on saanut sen haltuunsa, interdikti ei ole voimassa; sillä jos tämä on tehty ennen kuin jäämistö on otettu haltuun tai suostumus praetori on varmistettu, voidaan perustellusti katsoa, että tämä ei haittaa häntä, jos hän haluaa käyttää interdiktiä hyväkseen.

12. Jos testamentataan kaksi esinettä ja toinen niistä otetaan haltuun perillisen suostumuksella ja toinen ilman sitä, seurauksena on, että toinen niistä voidaan periä takaisin ja toinen ei. Samaa sääntöä olisi noudatettava myös silloin, kun on kyse yhdestä esineestä, josta osa on otettu perillisen suostumuksella ja osa ilman sitä, sillä häneltä voidaan riistää vain osa siitä kiellon avulla.

13. On katsottava, että tähän kieltoon on aihetta, jos hallussapito on alkanut sinun tai jonkun sellaisen henkilön toimesta, jonka tilalle olet tullut. Ymmärrämme, että joku on noussut toisen tilalle, kun hän saa koko omaisuuden tai vain osan siitä.

14. Hallussapito on aina etu, kun se on aloitettu sen suostumuksella, jolle omaisuus kuuluu. Jos omistajan suostumus saadaan kuitenkin vasta myöhemmin, se hyödyttää silti hallussapitäjää. Jos siis joku aloittaa hallussapidon sen suostumuksella, jolla on intressi omaisuuteen, ja hänen suostumuksensa peruutetaan myöhemmin, tämä ei vahingoita häntä, koska hän aloitti hallussapidon intressitahon suostumuksella.

15. Jos toinen kahdesta perillisestä tai muusta henkilöstä, jolla on intressi omaisuuteen, antaa suostumuksensa siihen, että testamentinsaaja saa sen hallintaansa, ja toinen ei anna, on selvää, että kieltö kohdistuu vain siihen, joka kieltäytyi antamasta suostumustaan.

16. Kun preetori sanoo "ellei vakuutta ole asetettu", meidän on ymmärrettävä tämä niin, että se tarkoittaa, että vakuus on edelleen olemassa; sillä jos sitä ei ole, testamentinsaaja saa perinnönjättäjän haltuunsa kuolinpesän omaisuuden perinnönmaksun vakuuttamiseksi.

17. Katson, että asianmukainen vakuus olisi asetettava testamentinsaajalle joko suoraan lain nojalla tai siten, että hän voi saada sen valtakirjakanteella, ja silloin on olemassa peruste kiellolle.

18. Jos vakuus on annettu tietystä omaisuudesta eikä jostakin muusta, ei ole vaikeuksia nostaa ediktin mukaista kannetta sen omaisuuden osalta, josta vakuus on annettu, mutta näin ei voida tehdä toisen omaisuuden palauttamisen pakottamiseksi.

2. Paulus, Ediktistä, kirja LXIII.

Tilanne on erilainen, jos perintöön on myöhemmin lisätty jotain, sillä tällöin vakuudet ovat vastuussa koko summasta.

1. Kun preetori sanoo, että "jos perinnön haltijan ei tarvitse antaa vakuutta", meidän on ymmärrettävä tämä niin, että hän on valmis antamaan vakuuden. Hänen ei siis pitäisi tarjota vakuutta, mutta hänen ei pitäisi viivytellä sen antamisessa, jos testamentinsaaja sitä vaatii.
2. Kun joku ei anna palautusta, häntä vastaan olisi annettava tuomio korkojensa suuruisena tämän kiellon nojalla.
3. Jos testamentinsaaja tyytyy pelkkään lupaukseen, olisi kiello annettava. Sama on sanottava, jos testamentinsaaja kieltäytyy turvautumasta panttiin.
4. Jos testamentinsaaja on ollut syyllinen siihen, että vakuutta ei ole annettu, vaikka sitä ei ole annettu, hän joutuu vastuuseen väliaikaisen tuomion nojalla. Jos hän kuitenkin oli syyllinen siihen, että vakuutta ei annettu, mutta hän oli kiellon antamishetkellä valmis hyväksymään vakuuden, kiello ei ole pätevä, ellei vakuutta annettu. Mutta jos haltija oli pretoriaanisen ediktin nojalla vastuussa siitä, että vakuutta ei ollut annettu, mutta oli myöhemmin valmis asettamaan sen, interdikti on pätevä, koska sen antamisajankohta otetaan huomioon.

Tit. 4. Interdiktistä, joka kieltää väkivallan käytön hallintaan asetettua henkilöä vastaan.

1. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXXII.

Pretori sanoo: "Myönnän kanteen in factum sen omaisuuden arvon suuruisen summan osalta, joka on asetettu henkilön haltuun, sitä vastaan, joka toimii vilpillisesti estääkseen häntä saamasta haltuunsa kyseistä omaisuutta minun tai jonkun muun toimivaltaisen tuomarin luvalla." Tämä ei ole mahdollista.

1. Preetori otti tämän kiellon käyttöön mitä viisaimmalla tavalla, sillä hänen olisi hyödytöntä asettaa joku omaisuuden haltuunsa sen säilyttämiseksi, ellei hän suojelisi häntä ja rankaisisi niitä, jotka estävät häntä ottamasta omaisuutta haltuunsa.

2. Lisäksi tämä määräys on yleisesti sovellettava, sillä se koskee kaikkia henkilöitä, jotka preetori on asettanut omaisuuden hallintaan, koska hänestä tuntui sopivalta, että kaikkia niitä, jotka hän on asettanut omaisuuden hallintaan, olisi suojeltava. Kun henkilöt asetetaan hallintaan joko omaisuuden säilyttämiseksi, perinnön maksamisen varmistamiseksi tai syntymättömän lapsen oikeuksien suojelemiseksi, heillä on oikeus tämän ediktin nojalla nostaa kanne in factum, jos isäntä tai joku muu estää heitä tekemästä niin.
3. Tämä kanne ei kohdistu ainoastaan siihen, joka estää toista ottamasta perintöä haltuunsa, vaan myös siihen, joka ajaa hänet pois sen jälkeen, kun hän on jo saanut perinnön haltuunsa. Ei edellytetä, että se, joka estää häntä ottamasta haltuunsa, käyttäisi voimakeinoja.
4. Jos siis joku estää toista ottamasta omaisuutta haltuunsa, koska hän luulee, että omaisuus kuuluu hänelle tai että se on rasiitettu hänelle tai että se ei todellisuudessa kuulu velalliselle, seurauksena on, että hän ei ole vastuussa tämän ediktin nojalla.
5. Seuraavat sanat "sen omaisuuden arvosta, jonka hän sai haltuunsa" sisältävät velkojan koko edun, joten vastaaja saa tuomion häntä vastaan sen edun verran, joka hänellä oli siitä, ettei häntä estetty saamasta omaisuutta haltuunsa. Näin ollen, jos hänen hallussapitonsa on annettu perusteettoman vaateen tai vaatimuksen perusteella tai jos hänen hallussapitonsa olisi estynyt poikkeuksen vuoksi, tämä määräys ei hyödytä häntä, koska ei ole ollut mitään syytä, miksi hänen olisi pitänyt saada hallussapitonsa.
6. On todettu, että alaikäinen tai mielisairas ei ole tämän asetuksen nojalla vastuussa, koska hänellä ei ole tahdonvoimaa. Meidän olisi ymmärrettävä alaikäinen sellaiseksi, joka ei kykene petokseen, mutta jos hän on jo kykenevä siihen, on oltava päinvastaista mieltä; jos siis holhooja syyllystyy petokseen, hyväksymme kanteen holhottavaansa vastaan, edellyttäen, että holhooja on maksukykyinen. Julianus sanoo, että edunvalvojaa itseään vastaan voidaan nostaa kanne.
7. Jos jotakuta estetään saamasta haltuunsa isännän tai isän suostumuksella, myönnetään kanne häntä vastaan, aivan kuten jos hän olisi tehnyt teon muiden toimesta.
8. Tämä kanne voidaan nostaa vain vuoden kuluessa, paitsi jos joku on asetettu hallintaan vakuuttamaan perinnön maksaminen; ja on huomattava, että sitä ei voida nostaa vuoden kuluttua, koska se on rangaistusluonteinen; eikä sitä myönnetä perillisiä ja muita tämänkaltaisia henkilöitä vastaan, paitsi jos se koskee omaisuutta, joka on tullut heidän haltuunsa. Se myönnetään kuitenkin perillisille ja muille oikeudenomistajille. Kun nimittäin joku on estynyt saamasta omaisuutta haltuunsa testamentin tai trustin säilyttämisen vuoksi, kanne on ikuinen, ja se myönnetään perillistä vastaan, koska perillisillä on mahdollisuus välttää kiellon vaikutus tarjoamalla vakuutta.

2. Paulus, Ediktistä, kirja LIX.

Sillä ei ole merkitystä, estetäänkö ketään ottamasta omaisuutta haltuunsa omissa nimissään vai toisen nimissä, sillä sanat "omaisuuden arvon suuruisen summan osalta" viittaavat omistajaan henkilökohtaisesti.

1. Vastuussa on myös se, joka joko omissa tai toisen nimissä estää omaisuuden haltuunoton.

3. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXVIII.

Jos jollekin annetaan hallintaoikeus luottamuksen suojaamiseksi eikä häntä hyväksytä, hänen on saatava hallintaoikeus sen valtuuttamana, joka on myöntänyt sen hänelle. Jos hän haluaa käyttää interdiktiota hyväkseen, on sanottava, että sitä sovelletaan. Tuomarin kannalta olisi kuitenkin parempi, että hänen määräyksensä pannaan täytäntöön hänen virka-asemaansa perustuvalla poikkeuksellisella menettelyllä, ja joskus jopa aseellisella voimalla.

(1) Antoninus päätti, että henkilö voi tietyissä olosuhteissa saada luvan ottaa itse haltuunsa perillisen omaisuuden. Jos siis joku ei saa ottaa tällaista omaisuutta haltuunsa, on katsottava, että tämä oikeudenmukainen menettely on aiheellinen. Hän voi myös käyttää poikkeuksellista täytäntöönpanoa.

(2) Praetor antaa syntymättömän lapsen haltuunsa. Tämä kielto on sekä kieltävä että palauttava. Jos äiti mieluummin nostaa kanteen in factum, on muistettava, että hän voi tehdä niin (kuten velkojien tapauksessa) sen sijaan, että käyttäisi kieltoa.

(3) Jos naisen väitetään saaneen hallussapidon häirintätarkoituksessa tai siksi, että hän ei ole raskaana tai ei ole raskaana mieheltä, jonka omaisuudesta on kyse, tai jos hänen asemaansa liittyen väitetään jotakin, preetori lupaa hallussapidon synnyttämättömälle lapselle jumalallisen Hadrianuksen reskriptin nojalla Karbonin ediktin oletettaman mukaisesti.

4. Sama, Ediktistä, kirja LXIX.

Tämän ediktin nojalla preetori suostuu auttamaan henkilöä, jonka hän on asettanut hallintaan uhkaavan vahingon estämiseksi, jotta häntä vastaan ei käytettäisi väkivaltaa.

(1) Lisäksi sille, joka ei lupaa vakuutta tai aseta sitä, määrätään rangaistukseksi, että hänen vastustajansa asetetaan hallintaan. Näin ollen, jos hän lupaa antaa vakuuden tai jos häntä ei ole vaadittu antamaan sitä, kieltoa ei sovelleta, ja kantaja voi olla esteellinen poikkeuksen nojalla.

(2) Praetor lupaa kanteen sellaista osapuolta vastaan, joka ei antanut vakuutta eikä sallinut hänen, joka oli asetettu hallintaan, astua tiloihin, siitä summasta, joka hänen olisi pitänyt maksaa, jos hän olisi antanut vakuuden.

(3) Praetor otti tämän kanteen käyttöön toisesta syystä, nimittäin siksi, että jos henkilö, joka halusi saada hallintaoikeuden, ei pystynyt saapumaan tuomioistuimeen ja sillä välin, kun hänen kyvyttömyytensä jatkui, hän kärsi vahinkoa, hänellä olisi oikeus nostaa kanne.

(4) Lisäksi lisättiin, että jos joku, joka oli asetettu hallintaan, väitti olevansa estynyt jostain muusta syystä, hänellä olisi oikeus nostaa kanne in factum.

V osasto. Testamenttiin liittyvien asiakirjojen esittämisestä.

1. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXVIII.

Praetori sanoo: "Jos teillä on hallussanne asiakirjoja, jotka Lucius Titiuksen väitetään jättäneen ja jotka liittyvät hänen testamenttiinsa, tai jos olette syyllistyneet johonkin vilpilliseen tekoon välttääksenne niiden hallussapidon, teidän on esitettävä ne Niin ja Näin. Minä sisällytän asetukseeni kaikki muistiinpanot tai muut asiat, jotka hänen väitetään jättäneen."

(1) Jos joku tunnustaa, että testamentti on hänen hallussaan, hänet olisi määrättävä esittämään se, ja hänelle olisi annettava aikaa sen esittämiseen, jos hän ei voi esittää sitä välittömästi. Jos hän ilmoittaa, ettei voi esittää sitä, tai kiistää, että näin olisi tehtävä, kieltotuomio on paikallaan.

(2) Tämä kieltö ei koske ainoastaan itse testamenttia, vaan myös kaikkea siihen liittyvää, kuten esimerkiksi kodifikaalia.

(3) On sanottava, että kieltöä sovelletaan riippumatta siitä, onko testamentti pätevä vai ei (riippumatta siitä, oliko se alun perin mitätön, onko se rikottu tai onko se muilta osin puutteellinen, tai vaikka sen väitetään olevan väärennetty tai sellaisen henkilön tekemä, jolla ei ollut testamenttikykyä tehdä testamenttia).

(4) On katsottava, että tätä kieltoa sovelletaan riippumatta siitä, onko kyseinen testamentti ollut viimeinen vai ensimmäinen tehty.

(5) Näin ollen olisi todettava, että tämä kiello koskee jokaista kirjallista testamenttia riippumatta siitä, onko se täydellinen vai epätäydellinen.

(6) Jos siis on olemassa useita eri aikoina tehtyjä testamentteja, on katsottava, että tätä kieltoa sovelletaan; sillä kaikki eri aikoina laaditut" laaditut testamenttiin viittaavat asiakirjat olisi esitettävä.

(7) Jos syntyy keskustelua testamentin tekijän tilasta, ja isän valvonnassa olevan pojan tai orjan väitetään laatineen testamentin, se on esitettävä.

(8) Lisäksi tähän kieltoon on aihetta, jos isän valvonnassa oleva poika tekee testamentin, jossa hän määrää castrense peculiumistaan.

(9) Samaa sääntöä sovelletaan, jos testamentin tekijä kuolee ollessaan vihollisen hallussa.

(10) Tämä kiello ei koske elossa olevan henkilön testamenttia, koska preetori käyttää termiä "jätetty".

(11) Jos testamentti on pyyhitty pois ilman vilpillistä tarkoitusta,

2. Paulus, Ediktistä, kirja LXIV.

Joko kokonaan tai osittain,

3. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXVIII.

Tätä kieltoa sovelletaan.

1. Jos testamentti on kirjoitettu useammalle arkille, ne kaikki kuuluvat tämän kiellon piiriin, koska ne muodostavat vain yhden testamentin.

2. Jos Titius on tallettanut testamentin kenelle tahansa, voidaan tämän kieltotuomion nojalla nostaa kanne sekä sitä vastaan, jolla testamentti on, että sitä vastaan, joka on tallettanut sen hänen luokseen.

3. Jos siis temppelein holhooja tai notaari on tallettajana testamentin haltija, on sanottava, että hän on vastuussa tämän kiellon nojalla.

4. Kun testamentti on orjan hallussa, hänen isäntänsä on vastuussa tämän kiellon nojalla.

5. Jos testamentintekijä itse sanoo, että testamentti on hänen ja haluaa, että se esitetään, tämä kiello ei ole pätevä; mutta on nostettava kanne testamentin esittämisestä, jotta hän voi vaatia testamenttia sen esittämisen jälkeen.

Tämä sääntö olisi otettava käyttöön kaikissa tapauksissa, joissa henkilöt vaativat asiakirjojen omistusoikeutta.

6. Jos joku syyllistyy petokseen välttääkseen testamentin hallussaan pitämisen, hän on silti vastuussa tämän kiellon nojalla. Testamentteja koskevan Cornelian lain mukaiset menettelyt eivät kuitenkaan esty; esimerkiksi jos asianosaisen väitetään vilpillisesti salanneen testamentin. Kukaan ei nimittäin voi rangaistuksetta pidättää testamenttia sillä verukkeella, että hän on syyllistynyt vakavampaan rikokseen, ja testamentin esittämisen myötä rikos, joka on myönnetty, on sitä helpommin todistettavissa.

Kuka tahansa voi syyllistyä petokseen eikä silti kuulu tämän lain säännösten piiriin, esimerkiksi jos hän ei varastanut tai kätkenyt testamenttia, vaan luovutti sen toiselle välttääkseen sen esittämisen kielloa käyttävän tahon tarkastettavaksi; toisin sanoen jos hän ei tehnyt niin tarkoituksenaan estää testamenttia, vaan välttääkseen sen esittämisen.

7. Tämä kiello on näytteillepanokiello.

8. Katsotaanpa, mitä on esittää jotakin. Se on sen asettamista sellaiseen asemaan, että se antaa mahdollisuuden siihen tarttua.

9. Esittäminen on tehtävä tuomarin eteen siten, että hänen valtuuttamillaan todistajilla on mahdollisuus saada ilmoitus saapua paikalle ja tunnustaa sinettinsä. Jos he eivät tottele, Labeo sanoo, että tuomarin on pakotettava heidät siihen.

10. Kaikki henkilöt, joille testamentilla on jätetty jotain, voivat vaatia sen esittämistä.

11. Tällaisessa tapauksessa tuomion suuruuden olisi oltava suhteessa sen etuun, jonka tarkastusta varten testamentin hallussaan pitävä henkilö kieltäytyy sen esittämisestä.

12. Jos määrätty perillinen siis käyttää tätä kielloa, vahingonkorvauksen arvioinnin on oltava oikeassa suhteessa jäämistön arvoon.

13. Jos perintö on kiistanalainen, vahingonkorvauksen määrän on oltava suhteessa perinnön arvoon.

14. Jos perintö on testamentattu ehdolla, arvio tehdään aivan kuin ehto olisi täytetty; eikä testamentinsaajaa myöskään velvoiteta antamaan vakuutta saamansa takaisin, jos ehtoa ei täytetä; koska asetuksella määrätään rangaistus kunnianloukkauksesta, jonka perillinen on kärsinyt testamentin esittämättä jättämisestä.

15. Näin ollen, jos testamentinsaaja, joka on saanut perintöosuutensa arvon tällä tavoin, vaatii myöhemmin itse perintöä, herää kysymys, onko häntä kuultava. Katson, että jos perillinen on maksanut summan, testamentinsaaja on esteellinen petoksen perusteella; mutta jos joku muu on maksanut summan, hän ei ole esteellinen. Näin ollen sama ero olisi tehtävä, jos perillinen on saanut perinnön arvonsen jälkeen, kun hän on käyttänyt hyväkseen kieltoa.

16. On vahvistettu, että tätä kieltoa voidaan käyttää myös sen jälkeen, kun vuosi on kulunut.

17. Se on voimassa perillisen ja muiden perillisten hyväksi.

4. Paulus, Ediktistä, kirja LXIX.

Jos testamentti on holhoojan hallussa ja hän on menettänyt sen holhoojansa vilpillisellä teolla, interdikti kohdistuu holhoojalle itseään vastaan, sillä on vain oikeudenmukaista, että hän on vastuussa omasta rikoksestaan eikä holhoojastaan.

5. Javolenus, On Cassius, kirja XIII.

Interdikti, jolla vaaditaan henkilöä esittämään testamentti, ei ole pätevä, jos jokin perintöä koskeva riita on vireillä tai jos siihen liittyy jokin julkinen kysymys. Siksi testamentti olisi sillä välin talletettava joko temppeleihin tai jonkun vastuullisen henkilön käsiin.

Tit. 6. Kiellosta, jonka tarkoituksena on estää kaikenlaisten toimien tekeminen pyhällä paikalla.

1. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXVIII.

Pretori sanoo: "Kiellän kaikenlaisen työn tekemisen pyhässä paikassa tai minkään kuljettamisen sinne."

(1) Tämä kiello viittaa pyhiin paikkoihin eikä sellaiseen, jossa säilytetään pyhiä esineitä.

(2) Kun preetori sanoo, että pyhässä paikassa ei saa tehdä mitään työtä, tämä ei viittaa mihinkään, mitä tehdään sen kaunistamiseksi, vaan tekoihin, jotka tehdään sen turmelemiseksi tai sen epämukavaksi tekemiseksi.

(3) Temppeleiden ja muiden pyhien paikkojen hoito on uskottu niille, jotka ovat vastuussa niistä.

2. Hermogenianus, Epitomes of Law, kirja III.

Pyhien rakennusten seinille, oville tai muille osille ei saa tehdä mitään sellaista, mistä voi aiheutua vahinkoa tai haittaa.

3. Paulus, Päätökset, kirja V.

Seiniä tai ovia ei saa käyttää asumiseen ilman keisarin lupaa tulipalovaaran vuoksi.

Tit. 7. Julkisia paikkoja ja maanteitä koskevasta kieltolaista.

1. Pomponius, On Sabinus, kirja XXX.

Kuka tahansa saa käyttää hyväkseen kaikkien käyttöön tarkoitettua julkista omaisuutta, kuten esimerkiksi yleisiä teitä ja maanteitä, ja sen vuoksi voidaan kenen tahansa henkilön vaatimuksesta kieltää puuttuminen niihin.

2. Ulpianus, Digest, kirja XLVIII.

Kukaan ei saa pystyttää muistomerkkiä julkiselle maantielle.

(3) Ulpianus, On Sabinus, kirja XXXIII.

Tiet, jotka ovat olemassa jollakin tietyllä alueella ja jotka ovat peräisin yksityishenkilöiden omistaman maan luovuttamisesta ja jotka ovat peräisin ikimuistoisista ajoista, luetaan julkisten maanteiden joukkoon.

1. Tämänkaltaisten teiden ja sotilaallisten valtateiden välillä on ero, nimittäin sotilaalliset valtatie päättyvät merenrannalle tai kaupunkeihin tai yleisiin puroihin tai johonkin muuhun sotilaalliseen valtatiehen, mutta näin ei ole naapuruston läpi kulkevien teiden kohdalla, sillä jotkut niistä päättyvät sotilaallisiin valtateihin, ja toiset päättyvät ilman minkäänlaista liittymää.

Tit. 8. Kiellosta, joka kieltää kaiken tekemisen julkisella paikalla tai maantiellä.

1. Paulus, Ediktistä, kirja LXIV.

Pretori kieltää minkään rakennuksen pystyttämisen julkiselle paikalle ja antaa asiasta kieltotuomion.

2. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXVIII.

Pretori sanoo: "Julkisella paikalla ei saa tehdä eikä sinne saa tuoda mitään sellaista, joka aiheuttaa sille vahinkoa, paitsi mitä jokin laki, senaatin määräys, edikti tai keisarien reskripti sallii, ja jos jotain tällaista tehdään, annan kieltotuomion."

1. Tämä kieltäminen on kieltävä.

2. Sen avulla suojellaan sekä yleistä että yksityistä hyvinvointia. Sillä julkiset paikat on tarkoitettu yksityisten käyttöön, toisin sanoen valtion omaisuudeksi, ei kenellekään yksityiselle kuuluvaksi, ja meillä on vain yhtä suuri oikeus niiden nauttimiseen kuin kenellä tahansa kansasta on oikeus estää niiden käyttämiseen puuttuminen. Tästä syystä, jos julkisella paikalla tehdään jokin työ, joka vahingoittaa yksityishenkilöä, siitä vastuussa olevaa henkilöä vastaan voidaan nostaa kanne tätä tarkoitusta varten käyttöön otetun kieltävän kiellon nojalla.
3. Labeo määrittelee termin "julkinen paikka" koskevan sellaisia paikkakuntia, taloja, peltoja, maanteitä ja teitä, jotka kuuluvat koko yhteisölle.
4. En usko, että tämä kiello koskee paikkoja, jotka kuuluvat valtiovarainministeriölle, sillä tällaisilla paikoilla kukaan ei voi tehdä mitään, eikä kukaan yksityishenkilö voi estää mitään tekemästä siellä. Valtiokonttorin omaisuus kuuluu tiettyssä määrin keisarille kuin hänen omaisuutensa. Jos siis joku rakentaa jotain kyseiselle omaisuudelle, ei ole mitään syytä soveltaa tätä kielloa. Jos tästä asiasta syntyy kiistaa, keisarilliset prefektit toimivat tuomareina.
5. Tämä kiello koskee siis paikkoja, jotka on tarkoitettu yleisön käyttöön, ja jos siellä tehdään jotakin, joka voi vahingoittaa yksityishenkilöä, preetori voi puuttua asiaan tämän kiellon avulla.
6. Jos joku ripustaa markiisin portikkansa ylle, joka sulkee valon naapuriltaan, annetaan interdict seuraavin ehdoin: "Älkää asettako julkiselle kadulle mitään, mikä voi häiritä Gaius Seiuksen valoa."
7. Jos joku haluaa korjata jotakin julkisella paikalla, Aristo sanoo, että on syytä soveltaa tätä kielloa, jotta häntä estettäisiin tekemästä sitä.
8. Tätä kielloa voidaan soveltaa ketä tahansa vastaan, joka rakentaa perustuksen mereen, sellaisen henkilön toimesta, joka voi saada siitä vahinkoa; mutta jos kukaan ei kärsi vahinkoa, sen, joka rakentaa rantaan tai rakentaa perustuksen mereen, pitäisi olla suojattu.
9. Jos jotakuta estetään kalastamasta merellä tai purjehtimasta merellä, hänellä ei ole oikeutta tähän kielloon, kuten ei myöskään henkilöllä, jota estetään osallistumasta leikkeihin julkisella kentällä tai kylpemästä julkisessa kylpylässä tai olemasta läsnä teatterissa; vaan kaikissa näissä tapauksissa on käytettävä vahingonkorvauskannetta.
10. Praetor sanoo aivan oikein: "jos asianosaiselle aiheutuu tästä syystä vahinkoa". Sillä kun julkisella paikalla saa tehdä mitä tahansa, on annettava lupa, jotta se voidaan tehdä aiheuttamatta kenellekään vahinkoa, ja keisarilla on tapana antaa lupa, kun pyydetään minkä tahansa uuden teoksen rakentamista.

11. Lisäksi vahinkoa katsotaan aiheutuneen, kun menetetään mikä tahansa hyöty, joka on saatu julkisesta paikasta.
12. Näin ollen, jos jonkun nauttimaa näkymää tai hänen lähestymistapaansa julkiselle paikalle häiritään ja se pienenee tai sitä rajoitetaan, olisi käytettävä tätä kieltoa.
13. Labeo ajattelee, että jos pystytän rakennuksen julkiselle paikalle siten, että estän veden virtaamisen tiloistani sinun tiloihisi, mitä ne aiemmin tekivät ilman mitään oikeutta, jota minulla ei ollut, en ole vastuussa interdictin nojalla.
14. On selvää, että jos pystyttämäni rakennus katkaisee talonne valon, tämä kielto on voimassa.
15. Hän sanoo myös, että jos pystytän rakennuksen julkiselle paikalle ja se häiritsee rakennusta, jonka te olette jo pystyttäneet samalle paikalle, tämä kielto ei ole voimassa, koska tekin olette rakentaneet vastoin lakia, ellette ole tehnyt sitä jonkin teille myönnetyn erityisen etuoikeuden nojalla.
16. Jos joku saa keisarilta yleisen luvan rakentaa julkiselle paikalle, ei pidä uskoa, että hän voi pystyttää rakennuksen niin, että siitä aiheutuu haittaa kenellekään; sillä tällaista myönnytystä ei ole ymmärretty myönnetyksi, ellei sitä ole nimenomaisesti mainittu.
17. Jos joku rakentaa talon julkiselle paikalle ilman, että kukaan estää sitä, häntä ei voida pakottaa poistamaan sitä, koska pelätään, että sen purkaminen saattaa pilata kaupungin; ja koska kielto on kieltävä eikä palauttava. Jos mainittu rakennus kuitenkin haittaa julkista käyttöä, se on purettava julkisista töistä vastaavan virkamiehen hakemuksesta; mutta jos se ei haittaa mitään, siitä voidaan määrätä maavero, sillä vero saa tämän nimen, koska se maksetaan maan perusteella.
18. Mutta jos mitään töitä ei ole vielä tehty, toimivaltaisen tuomarin velvollisuus on vaatia vakuus siitä, että niitä ei tehdä, ja velkakirja on laadittava siten, että perillinen ja muut oikeudenomistajat ovat siitä vastuussa.
19. Sääntö pyhien paikkojen osalta on erilainen, sillä emme ainoastaan kiellä mitään töitä tekemästä pyhällä paikalla, vaan jos niitä on jo tehty, määräämme, että kaikki on palautettava entiseen tilaansa. Tämä sääntö on otettu käyttöön uskonnon vuoksi.
20. Pretori sanoo: "Kiellän kaiken sellaisen rakentamisen tai sijoittamisen julkiselle maantielle tai tielle, joka vahingoittaa tai voi vahingoittaa kyseistä maantietä tai tietä."

21. Julkisella maantiellä tarkoitamme sellaista, jonka maaperä kuuluu kansalle, sillä emme ymmärrä yksityisen tien tarkoittavan samaa kuin julkisen tien. Yksityisen tien tapauksessa maaperä kuuluu toiselle, ja meillä on vain oikeus kävellä ja ajaa sen yli; mutta julkisen maantien maaperä on yhteisön omistuksessa, ja sen on perustanut suuntaa-antavasti ja tietyissä rajoissa se, jolla oli oikeus tehdä se julkiseksi, jotta kaikki voisivat kulkea sitä pitkin ja kulkea sen yli.
22. Jotkin tiet ovat yleisiä, jotkin yksityisiä ja jotkin paikallisia, naapurustoon kuuluvia teitä. Me kutsumme julkisiksi teitä, joita kreikkalaiset nimittivät kuninkaallisiksi, ja me nimitämme niitä pretoriaanien tai konsulaattien teiksi. Yksityisteitä ovat sellaiset tiet, joita jotkut henkilöt tyylillä agrariteiden. Paikallisia teitä ovat ne, jotka sijaitsevat kylissä tai johtavat kaupunkeihin; tietyt viranomaiset kutsuvat näitä myös julkisiksi teiksi. Tämä pitää kuitenkin paikkansa vain silloin, kun niitä ei ole perustettu yksityisten henkilöiden maata luovuttamalla; toisin on, jos niitä korjataan yksityisten henkilöiden kustannuksella, sillä tie ei tällöin ole yksityinen. Sen korjaaminen on yhteistä, koska tällainen tie on yhteistä käyttöä ja hyötyä varten.
23. Yksityisiä teitä ymmärretään olevan kahdenlaisia, jotkut niistä kulkevat maan läpi, jolle on määrätty palvelusoikeus, joka koskee tieoikeuden järjestämistä toisen maalle, toiset taas antavat pääsyn tietyille maa-alueille, ja kuka tahansa voi käyttää niitä konsulttitien jälkeen, kun tilalle johtava kuja; polku tai ajotie löytyy. Luulen, että myös tiet, jotka johtavat konsuliväylältä maatiloille tai kyliin, ovat julkisia.
24. Tämä kielto koskee vain maaseudulla sijaitsevia teitä eikä kaupungeissa sijaitsevia teitä, sillä maistraattien tehtävänä on huolehtia viimeksi mainituista.
25. Jos liikenne keskeytyy julkisella maantiellä tai se on suljettu, maistraattien on puututtava asiaan.
26. Jos joku johtaa viemärin julkisen maantien poikki ja siitä syystä sen käyttökelpoisuus heikkenee, Labeo sanoo, että se, joka sen sinne sijoitti, on vastuussa.
27. Jos siis joku kaivaa ojan omalle maalleen ja sen keräämät vedet valuvat maantien yli, hän on tämän kiellon nojalla vastuussa, sillä hänen katsotaan estäneen maantien.
28. Labeo sanoo myös, että jos joku rakentaa talon omalle maalleen ja vesi kerääntyy sen jälkeen valtatielle, hän ei ole vastuussa tämän kiellon nojalla, koska hän ei ole aiheuttanut veden valumista valtatielle, vaan hän ei vain ole huolehtinut siitä. Nerva sanoo kuitenkin oikeammin, että hän on vastuussa molemmissa tapauksissa, koska on selvää, että jos maa rajoittuu yleiseen tiehen, siltä virtaava vesi vahingoittaa sitä; sillä jos vesi virtaa naapurin maalta omalle maalle ja sinun on pakko huolehtia siitä, on syytä antaa kielto naapurillesi. Jos sinun ei kuitenkaan tarvitse huolehtia siitä, naapuri ei ole vastuussa, mutta sinä olet; sillä sen, jolla oli veden käyttöoikeus, katsotaan tehneen teon, joka vahingoitti maantietä. Nerva

sanoo myös, että jos sinua vastaan nostetaan kieltokanteen mukainen kanne, et ole velvollinen tekemään mitään muuta etkä nostamaan kannetta naapuria vastaan pakottaaksesi hänet tekemään sen, mikä tyydyttää sinua vastaan nostetun kanteen nostanutta henkilöä. Jos toisin päätetään, sinua pidetään vastuullisena, vaikka olisitkin nostanut vilpittömässä mielessä kanteen naapuria vastaan, eikä ole sinun syyksi, että henkilö, joka haastoi sinut oikeuteen, ei ole tyytyväinen siihen, mitä olet tehnyt.

29. Hän sanoo myös, että jos paikka, jossa tie sijaitsee, muuttuu epäterveelliseksi pahan hajun vuoksi, kieltoa ei voida käyttää tämän vuoksi.

30. Tätä kieltoa sovelletaan myös silloin, kun eläimiä laidunnetaan yleisellä tiellä tai maantiellä ja ne loukkaantuvat.

31. Praetor sanoo myös: "jonka vuoksi mainittu valtatie tai tie on tai voi vahingoittua". Tätä sovelletaan siis riippumatta siitä, vahingoittuuko tie välittömästi vai tapahtuuko tämä jälkikäteen, sillä tämä on sanojen "vahingoittuu tai voi vahingoittua" merkitys." On nimittäin olemassa asioita, jotka vahingoittavat tietä välittömästi, ja toisia, jotka eivät vahingoita tietä heti, mutta vahingoittavat sitä tulevaisuudessa.

32. Lisäksi tie ymmärretään vahingoittuneeksi, jos se muuttuu vähemmän käyttökelpoiseksi kulkemiseen eli kävelyyn tai ajamiseen; esimerkiksi jos tie, joka on ollut tasainen, muuttuu mäkiseksi; tai jos se, joka on ollut sileä, muuttuu epätasaiseksi; tai jos se, joka on ollut leveä, muuttuu kapeaksi; tai jos se, joka on ollut kuiva, muuttuu mutaiseksi.

33. Tiedän, että on keskusteltu siitä, voidaanko yleisen tien yli rakentaa kaari vai silta. Monet viranomaiset katsovat, että henkilö, joka tekee näin, on vastuussa kiellon nojalla, koska maantietä ei saa tehdä vähemmän käyttökelpoiseksi.

34. Tämä kielto on ikuinen ja suosittu, ja tuomio olisi annettava kantajan edun mukaisessa laajuudessa.

35. Praetor sanoo: "Teidän on palautettava kaikki entiseen tilaansa, jos olette tehneet töitä tai sijoittaneet yleiselle maantielle jotakin sellaista, jonka avulla mainittu maantielle tai tielle on aiheutunut tai voi aiheutua vahinkoa."

36. Tämä kielto perustuu samaan syyhyn kuin edellinenkin, ja ainoa ero niiden välillä on se, että tämä on palauttava ja toinen kieltävä.

37. Tämän kiellon nojalla ei ole vastuussa se, joka rakentaa jotain yleiselle tielle, vaan se, jonka hallussa rakennettu on. Näin ollen, jos yksi henkilö rakentaa jotain ja toinen pitää sitä hallussaan, jälkimmäinen on vastuussa; ja tämä on sopivampaa, sillä se, jolla on hallussaan este, voi palauttaa maantien alkuperäiseen tilaansa.

38. Katsomme, että sillä on hallussaan rakennus, joka omistaa sen tai nauttii siitä hallintaoikeuden nojalla, riippumatta siitä, onko hän itse rakentanut sen vai hankkinut sen ostamalla, vuokraamalla, testamenttina, perintönä tai muulla tavoin.

39. Siksi Ofilius katsoo, että jos joku hylkää esteen, jonka hän on pystyttänyt maantielle ja joka vahingoittaa sitä, hän ei ole vastuussa tämän kiellon nojalla, sillä hänellä ei ole hallussaan sitä, minkä hän on rakentanut. Mutta katsotaanpa, voidaanko häntä vastaan nostaa kanne. Luulen, että

että kielto voidaan antaa, jotta hänet voidaan velvoittaa poistamaan se, minkä hän on rakentanut julkiselle tielle, ja palauttamaan se entiseen tilaansa.

40. Jos puu kaatuu maaltasi yleiselle tielle siten, että se estää sen kulun, ja pidät puuta hylättynä, Labeo sanoo, että et ole vastuussa. Hän lisää, että jos kantelija on valmis poistamaan puun omalla kustannuksellaan, hän voi asianmukaisesti nostaa kanteen teitä vastaan maanteiden korjaamista koskevan kiellon nojalla. Jos ette kuitenkaan pidä puuta hylättynä, hän voi nostaa kanteen teitä vastaan tämän kiellon nojalla.

41. Labeo sanoo myös, että jos naapurini estää julkisen maantien jollain tekemällään työllä, joka on yhtä hyödyllinen minulle kuin hänelle itselleen, mutta teki tämän vain oman maansa hyväksi, minua ei voida haastaa oikeuteen tämän kiellon nojalla; mutta jos olemme aiheuttaneet tämän työn tekemisen yhdessä, olemme molemmat vastuussa.

42. Tätä kieltoa sovelletaan myös henkilöön, joka on vilpillisesti välttänyt valtatietä vahingoittavan rakennelman hallussapitoa tai hallussapitoa; sillä sitä, jolla on hallussaan tai hallussaan rakennelma, ja sitä, joka on vilpillisesti toiminut välttääkseen sen, on kohdeltava samojen rajoitusten mukaisesti.

Labeon lausunto vaikuttaa minusta oikealta.

43. Kun preetori sanoo: "Sinun on palautettava se entiseen tilaansa", hänen ymmärretään tarkoittavan, että se on saatettava alkuperäiseen tilaansa, mikä tapahtuu joko poistamalla se, mikä on rakennettu, tai korvaamalla se, mikä on otettu pois, ja tämä joskus omalla kustannuksellaan. Jos nimittäin se, jota vastaan haastetaan kiellon nojalla, on tehnyt työn tai joku muu on tehnyt sen hänen määräyksestään tai hän on vahvistanut sen, mitä jälkimmäinen on tehnyt, hänen on omalla kustannuksellaan palautettava kaikki alkuperäiseen tilaansa. Jos mitään tällaista ei kuitenkaan ole tapahtunut, vaan hänellä on vain hallussaan se, mitä on rakennettu, sanomme tässä tapauksessa, että hänen on ainoastaan sallittava työn poistaminen.

44. On muistettava, että tämä kielto ei ole väliaikainen, sillä se koskee yleistä hyvinvointia. Tuomio annetaan sen nojalla siltä osin kuin kantajalla on intressi siihen, että rakennettu rakennus puretaan.

45. Praetor sanoo: "Kiellän käyttämästä väkivaltaa estääkseni ketään kulkemasta ja ajamasta vapaasti julkisella maantiellä tai tiellä."

3. Celsus, Digest, kirja XXXIX.

Luulen, että meren rannat, joita roomalaiset hallitsevat, kuuluvat heille.

1. Niin meren kuin ilmankin käyttö on kaikkien ihmisten yhteinen, ja siihen lyötävät paalut kuuluvat sille, joka -on ne sinne asettanut; mutta tätä ei pidä myöntää, jos ranta vahingoittuu tai jos meren tuleva käyttö sen vuoksi heikkenee.

4. Scaevola, Opinions, kirja V.

"Kansojen laki sallii rakentamisen merenrannalle, ellei sen yleinen käyttö häiriinny sen vuoksi."

(5) Paulus, On Sabinus, kirja XVI.

Jos puro, joka johtaa vettä julkisen paikan läpi, vahingoittaa yksityishenkilöä, hänellä on oikeus kanteeseen kahdentoista taulun lain nojalla vaatia vakuuden asettamista omistajan aiheuttamista vahingoista.

6. Julianus, Digest, kirja XLIII.

Se, joka käyttää tätä kieltoa estääkseen, että julkisella paikalla tehty työ aiheuttaa vahinkoa yksityishenkilölle, voi käyttää asianajajaa, vaikka kiellon mukainen menettely koskee julkista paikkaa.

(7) Sama, Digest, kirja XLVIII.

Aivan kuten henkilön, joka rakentaa julkiselle paikalle ilman, että kukaan yrittää estää häntä, ei ole pakko purkaa rakentamaansa, jotta rauniot eivät häpäisisi kaupunkia, niin jokaisen, joka rakentaa prätoriaanisen määräyksen vastaisesti, tulisi purkaa rakentamansa; muutoin prätoriaanisen auktoriteetti muuttuu turhaksi ja näennäiseksi.

Tit. 9. Julkisen paikan nauttimista koskevasta ediktiosta.

1. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXVIII.

Praetori sanoo: "Kiellän voimakeinojen käytön estääkseni ketään, joka on vuokrannut julkista omaisuutta, tai hänen kumppaniaan nauttimasta siitä vuokrasopimuksen ehtojen mukaisesti."

1. On ilmeistä, että tämä kieltö on asetettu yleisen hyvinvoinnin vuoksi, sillä se suojelee julkisia tuloja, kun se kieltää väkivallan käytön ketään vastaan, joka on vuokrannut julkista maata nauttiakseen siitä.

2. Jos vuokralainen ja hänen yhtiökumppaninsa molemmat hakevat kieltöä, vuokralainen itse on oikeutettu etusijalle.

3. Praetor sanoo: "vuokrasopimuksen ehtojen mukaisesti", ja tämä on kohtuullista, sillä vuokralaista, joka haluaa nauttia maasta vuokrasopimuksensa ehtojen ulkopuolella tai niiden vastaisesti, ei pitäisi kuulla.

2. Paulus, Päätökset, kirja V.

On tavallista sallia, että julkisille paikoille pystytetään kuvia ja patsaita, jotka ovat kaupungin koristeena.

Tit. 10. Ediktistä, joka koskee julkisia katuja ja kaikkea niillä tehtävää.

(1) Papinianus, Mdilesin velvollisuuksista.

Edileiden tulee huolehtia siitä, että kaupunkien kadut pidetään kunnossa, että veden ylivuoto ei vahingoita taloja ja että sillat rakennetaan sinne, missä se on tarpeen.

1. Heidän tulisi myös huolehtia siitä, etteivät kaupungin ja muiden kaupunkien muurit, erityisesti ne, jotka ovat kadulle päin, ole huonossa kunnossa, vaan vaatia niiden omistajia korjaamaan ja rakentamaan ne uudelleen. Jos nämä eivät kuitenkaan korjaa tai rakenna niitä uudelleen, heidän tulisi sakottaa heitä, kunnes he tekevät niin.

2. Heidän olisi myös huolehdittava siitä, ettei kukaan kaiva kuoppia kaduille tai heikennä niitä tai rakenna niihin mitään. Jos orja tekee jotakin tällaista, kuka tahansa ohikulkija voi piestä hänet; jos hän osoittautuu vapaaksi mieheksi aedilien edessä, he voivat sakottaa häntä lain mukaisesti ja purkaa kaiken, mitä hän on rakentanut.

3. Jokaisen on rakennettava julkinen katu oman talonsa eteen, puhdistettava kourut, jotka ovat näkyvillä eli avoinna taivaalle, ja pidettävä katu sellaisessa kunnossa, ettei ajoneuvo pääse kulkemaan sitä pitkin. Talojen vuokraajien on rakennettava katu, jos omistaja ei tee niin, ja he voivat vähentää kustannukset vuokrasta.

4. Edilesin on myös huolehdittava siitä, että liikkeiden eteen ei saa työntää mitään, paitsi silloin, kun kutoja haluaa kuivattaa vaatteita tai vaunuseppä sijoittaa työnsä ulos; mutta näissä tapauksissa kaikki, mitä he tekevät, ei saa haitata ajoneuvojen kulkua.

5. Ediles ei saa sallia riitelyä kaduilla eikä lian, kuolleiden eläinten tai nahkojen heittämistä kaduille.

Tit. 11. Yleisten katujen ja maanteiden korjauksiin liittyvästä kieltolaista.

1. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXVIII.

Pretori sanoo: "Kiellän voimakeinojen käytön estääkseni ketään avaamasta tai korjaamasta julkista katua tai maantietä, jolla on siihen oikeus, ellei kadun tai maantien kunto siten huonone."

(1) Kadun avaaminen tarkoittaa sen palauttamista entiseen korkeuteensa ja leveyteensä, ja katujen puhdistaminen kuuluu katujen korjaamiseen. Tarkkaan ottaen kadun puhdistaminen tarkoittaa kuitenkin kadun saattamista oikealle tasolle.

poistamalla kaikki kadulle laskeutunut. Sillä se, joka korjaa kadun, samoin kuin se, joka avaa ja puhdistaa sen, on henkilöitä, jotka palauttavat sen entiseen tilaansa.

(2) Jos joku kadun korjaamisen varjolla huonontaa katua, häntä vastaan voidaan rangaistuksetta käyttää voimakeinoja, koska se, joka käyttää kieltoa korjaamisen varjolla, ei voi tehdä katua leveämmäksi, pidemmäksi, korkeammaksi tai matalammaksi, eikä hän voi heittää siihen hiekkaa tai päällystää sitä kivellä, jos se koostuu vain maasta; tai toisaalta, jos se on päällystetty kivellä, hän voi poistaa sen, jolloin jäljelle jää vain maa.

(3) Tämä kielto on ikuinen, se annetaan kaikkien puolesta ja kaikkia vastaan, ja sen nojalla annetaan tuomio kantajan edun mukaisessa laajuudessa.

2. Javolenus, On Cassius, kirja X.

Yleisö ei voi menettää valtatietä jättämällä sen käyttämättä.

3. Paulus, Päätökset, I kirja.

Jos joku heittää julkisen maantien naapurinsa maalle, Actio vise receptae myönnetään häntä vastaan vain sen edun verran, jonka omaisuutta se on loukannut.

(1) Jos joku kyntää maantien umpeen, vain hänet yksinään velvoitetaan korjaamaan se.

Tit. 12. Koskee kieltoa, joka koskee jokia ja sen estämistä, että niissä tai niiden rannoilla tehdään jotakin, mikä voi haitata merenkulkua.

1. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXVIII.

Preetori sanoo: "Julkiseen jokeen ei saa heittää tai sen rannoille sijoittaa mitään, mikä voisi häiritä tavaroiden purkamista, liikennettä tai laivaliikenteen liikkumista."

1. Joki eroaa pienestä purosta sen suuremman koon perusteella tai lähistöllä asuvien ihmisten mielipiteen mukaan.
2. Joillakin joilla on jatkuva virtaus, ja toiset ovat kaatosateisia. Ne, joilla on jatkuva virtaus, virtaavat aina; ne, jotka ovat kaatosateisia, virtaavat vain talvella. Jos kuitenkin joki, joka virtaa muina aikoina jatkuvasti, kuivuu kesällä, sitä ei tästä syystä siirretä edelliseen luokkaan.
3. Jotkin joet ovat julkisia, jotkin eivät. Cassius määrittelee julkisen joen sellaiseksi, joka virtaa keskeytyksettä. Tämä Cassiuksen näkemys, jonka Celsus hyväksyy, vaikuttaa uskottavalta.
4. Tämä kieltö koskee julkisia jokia, mutta se ei koske yksityistä jokea, koska yksityinen joki ei eroa muista yksityisille kuuluvista paikoista.
5. Ranta määritellään asianmukaisesti sellaiseksi, joka sisältää joen, kun se jatkaa luonnollista juoksuaan, sillä se ei muuta rantojaan sateen, vuoroveden tai minkään muun syyn vuoksi. Kukaan ei sano, että Niili, joka peittää Egyptin ylivuodollaan, muuttaa tai suurentaa rantojaan; sillä kun se palaa tavanomaisiin mittoihinsa, sen kanavan sivut on korjattava. Jos joki kuitenkin kasvaa luonnostaan niin, että se laajenee pysyvästi joko toisen virran veden lisäämisen tai jonkin muun syyn vuoksi, on epäilemättä katsottava, että joki on muuttanut rantojaan, aivan kuten jos joki alkaa virrata muualla, kun se on muuttanut uomaansa.
6. Jos yleiseen jokeen muodostuu saari ja sille rakennetaan jotain, sitä ei pidetä julkiselle paikalle rakennettuna, sillä saaresta tulee sen ensimmäisen haltijan omaisuutta, jos viereisillä pelloilla on säännönmukaiset rajat; tai se kuuluu sille, jonka rantaan se rajoittuu; tai jos se on muodostunut keskelle uomaa, se kuuluu niille, jotka omistavat maata puron molemmilla rannoilla.
7. Samoin jos joki lähtee uomastaan ja alkaa virrata muualle, kaikki, mikä on rakennettu vanhaan uomaan, ei kuulu tämän kiellon piiriin, sillä se, mikä kuuluu naapureille molemmin puolin, ei ole rakennettu julkiseen puroon; tai jos maalla on rajat, joen uoma kuuluu ensimmäiselle haltijalle, ja se lakkaa varmasti olemasta julkista omaisuutta. Lisäksi, vaikka joen itselleen tekemä uusi uoma oli aiemmin yksityisomaisuutta, siitä tulee välittömästi julkista, koska ei ole mahdollista, että julkisen puron uoma ei olisi julkinen.
8. Ihmiskätkten tekemä kanava, jonka läpi julkinen joki virtaa, on kuitenkin siinä määrin julkista omaisuutta, että jos sinne rakennetaan jotain, sen katsotaan olevan rakennettu julkiseen puroon.
9. Toisin on, jos joki tulvii toisen maan yli eikä tee itselleen uutta uomaa; sillä silloin siitä, minkä vesi peittää, ei tule julkista omaisuutta.

10. Jos taas joki ympäröi maata, on huomattava, että maa jää edelleen alkuperäisen omistajan omaisuudeksi. Jos siihen siis rakennetaan jotain, sitä ei rakenneta julkiseen puroon. Se, mitä tehdään yksityisellä maalla, ei kuulu tämän kiellon piiriin sen enempää kuin se, mitä tehdään yksityisessä purossa; sillä kaikki, mitä tehdään yksityisessä purossa, on aivan samaa kuin jos se tehtäisiin missä tahansa muussa yksityiselle kuuluvassa paikassa.

11. Ymmärrämme, että julkiseen puroon on rakennettu mitä tahansa, jos se on tehty itse veteen; sillä jos jotain rakennetaan veden ulkopuolelle, sitä ei katsota tehdyksi puroon, joten mitään rantaan pystytettyä rakennelmaa ei katsota rakennetuksi puroon.

12. Praetor ei ehdottomasti kiellä minkään työn tekemistä julkisessa joessa tai sen rannalla, vaan ainoastaan sen, mikä voi haitata tavaroiden purkamista tai laivaliikennettä. Tämä kiello koskee siis vain laivakelpoisia julkisia jokia, ei muita. Labeo sanoo kuitenkin, että vaikka joelle, joka ei ole kulkukelpoinen, tehtäisiinkin jotain, mikä voi aiheuttaa sen kuivumisen tai estää veden kulun, ei ole epäoikeudenmukaista myöntää käytettävissä oleva kiello, jolla estetään kaikenlaisen väkivallan käyttäminen sellaisen rakennelman poistamista tai purkamista vastaan, joka on rakennettu joen uomaan tai sen rannalle ja joka haittaa joen kulkua tai virtausta, ja veloitetaan kaikki palauttamaan kaikki ennalleen luotettavan kansalaisen arvion mukaisesti.

13. Sana statio, laivojen rantautumispaikka, on peräisin verbistä statuo. Sillä osoitetaan siis paikka, jossa laivat voivat jäädä turvallisesti.

14. Praetor sanoo: "tai laivaliikenteen liikkuminen voi häiriintyä". Tätä käytetään sanan navigointi sijasta, ja itse asiassa olemme tottuneet käyttämään termejä merenkulku ja navigointi itse aluksen sijasta. Näin ollen termillä "merenkulku" voidaan ymmärtää myös aluksen kulku. Myös veneet sisältyvät tähän termiin, sillä niiden käyttö on usein välttämätöntä. Jos jalankulkijoiden kulku estyy, myös laivaliikenteen kulku estyy.

15. Ankkuripaikan ja merenkulun kulun katsotaan myös häiriintyvän, jos niiden käyttö keskeytyy, vaikeutuu, vähenee, harvinaistuu tai tuhoutuu kokonaan. Jos siis vettä vedetään pois ja joki pienenee ja muuttuu vähemmän kulkukelpoiseksi; tai jos sen leveys kasvaa tai vesi, joka on jakautunut laajemmalle, muuttuu matalammaksi; tai jos toisaalta virta muuttuu kapeammaksi ja virtaa hyvin nopeasti; tai jos tehdään jotakin, mikä haittaa, vaikeuttaa tai estää kokonaan merenkulun, on olemassa syy kieltoon.

16. Labeo sanoo, että poikkeusta sillä perusteella, että työ on tehty vain rannan säilyttämiseksi, ei pitäisi myöntää sille, joka on haastettu oikeuteen kielto määräyksen nojalla, vaan sen pitäisi perustua siihen, että mitään muuta ei ole tehty kuin se, mikä oli lain mukaan sallittua.

17. Jos mereen on rakennettu jotakin, Labeo sanoo, että seuraava kielto on pätevä. "Mereen tai sen rannalle ei saa rakentaa mitään sellaista, mikä voi estää sataman, ankkuripaikan tai merenkulun kulun."

18. Hän katsoo myös, että samaa sääntöä sovelletaan kaikkiin yleisiin virtaamiin, jotka eivät ole kulkukelpoisia.

19. Lisäksi preetori sanoo: "Jos olette sijoittaneet julkiseen jokeen tai tehneet siinä tai sen rannalla jotakin sellaista työtä, jonka vuoksi alusten ankkurointipaikka tai merenkulun kulku on estynyt tai voi estyä, teidän on palautettava kaikki entiseen tilaansa."

20. Edellä mainittu kieltokielto on kieltävä; se, joka koskee samaa tapausta, on palauttava.

21. Se, joka on tehnyt joessa tai sen rannalla töitä tai sijoittanut sinne jotakin, joka voi estää merenkulun, on velvollinen palauttamaan kaiken entiseen tilaansa, jos hänen tekemänsä voi haitata alusten ankkuroitumista tai liikkumista.

22. Seuraavat sanat "on tehnyt tai sijoittanut" osoittavat, että se, joka on rakentanut tai sijoittanut esteen, ei ole vastuussa, mutta se, joka on saanut sen haltuunsa sen jälkeen, kun tämä on tehty, on vastuussa. Lopuksi Labeo sanoo, että jos asiamiehenne on ohjannut puron kulkua, olette tämän kiellon nojalla vastuussa, jos käytätte vettä.

2. Pomponius, On Sabinus, kirja XXXIV.

Mikään ei estä ketään ottamasta vettä yleisestä purosta, ellei keisari tai senaatti ole sitä kieltänyt; edellyttäen, että vesi on tarkoitettu yleiseen käyttöön. Jos puro on joko kulkukelpoinen tai jos se tekee toisen purosta kulkukelpoisen, tämä ei ole sallittua.

3. Paulus, On Sabinus, kirja XVI.

Julkiset joet, joilla on säännöllinen uoma, ovat rantoineen julkista omaisuutta.

1. Joen rannoiksi katsotaan ne rannat, jotka rajaavat joen silloin, kun vesi on korkeimmillaan.

2. Paikat joen rannoilla eivät kaikki ole julkisia, sillä ne ovat rantojen liitännäisalueita, jotka alkavat siitä kohdasta, jossa jälkimmäinen alkaa kallistua tasaisesta maasta veteen päin.

4. Scaevola, Opinions, kirja V.

On tiedusteltu, onko sillä, joka omistaa taloja julkisen puron molemmin puolin, oikeus rakentaa silta, joka on hänen yksityisomistustaan. Vastaus oli, että hän ei voi tehdä niin.

Tit. 13. Koskien kieltoa, jonka mukaan yleiseen jokeen tai sen rannalle ei saa rakentaa mitään sellaista, joka saattaisi saada veden virtaamaan eri suuntaan kuin edellisenä kesänä.

(1) Ulpianus, Ediktistä, kirja LXVIII.

Praetor sanoo: "Kiellän kaiken sellaisen rakentamisen julkiseen jokeen tai sen rannalle tai sellaisen asettamisen sellaiseen jokeen tai sen rannalle, jonka avulla vesi voidaan saada virtaamaan eri suuntaan kuin se on virrannut edellisenä kesänä."

(1) Tällä kiellolla preetori varautuu siihen, että joki ei kuivu, koska veden poisottamiseksi on tehty epäasianmukaisia myönnytyksiä, ja estää purojen uomia muuttumasta ja vahingoittamasta naapureita.

(2) Tämä koskee julkisia jokia riippumatta siitä, ovatko ne kulkukelpoisia vai eivät.

(3) Praetor sanoo: "joilla vesi voidaan saada virtaamaan eri suuntaan kuin edellisenä kesänä". Näin ollen kaikki, jotka rakensivat tai sijoittivat jokeen esteen, eivät ole vastuussa, vaan ainoastaan se, joka rakentamalla tai sijoittamalla sen sinne aiheutti sen, että vesi kulki eri suuntaan kuin se oli kulkenut edellisenä kesänä. Kuitenkin, kun hän sanoo "eri suuntaan", tämä ei viittaa veden määrään vaan sen virtauksen voimaan, tapaan ja kulkuun. Yleisesti ottaen on todettava, että henkilö on vastuussa kiellon nojalla vain, jos hänen tekemänsä toimenpide muuttaa väylää, edellyttäen, että se muuttuu matalammaksi tai kapeammaksi ja että virtauksesta tulee sen seurauksena nopeampi ja aiheuttaa haittaa lähistöllä asuville. Jos naapureille aiheutuu haittaa kyseisen osapuolen teosta, kieltoon on aihetta.

(4) Jos joku, joka on aiemmin johtanut vettä joesta katetun vesijohdon avulla, haluaa nyt johtaa sitä avoimen vesijohdon avulla tai päinvastoin, hän on vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan korvausvelvollinen, jos hän näin toimiessaan aiheuttaa haittaa joen läheisyydessä asuville henkilöille.

(5) Samoin, jos hän johtaa sen ojan kautta tai tekee sen jossakin muussa paikassa tai muuttaa joen uomaa, hän on vastuussa tämän kiellon nojalla.

(6) Eräät viranomaiset katsovat, että tähän kieltoon voidaan vedota sillä perusteella, että työ on tehty ainoastaan rantojen korjaamiseksi, joten jos joku saa veden virtaamaan eri suuntaan rantojen korjaamiseksi, ei ole perusteita kieltoon. Muut viranomaiset eivät ole hyväksyneet tätä näkemystä, sillä penkereitä ei pitäisi korjata, jos siitä aiheutuu haittaa lähistöllä asuville. Meillä on kuitenkin tapana antaa preetorin päättää tutkimuksen jälkeen, pitäisikö hänen myöntää tämä poikkeus, sillä hyvin usein on edullista sallia tämä.

(7) Jos kuitenkin henkilö, joka on tehnyt jotakin yleiselle puolelle, saa jotain muuta etua (olettaamme esimerkiksi, että vesi on yleensä aiheuttanut hänelle paljon vahinkoa ja että hänen maansa on tulvinut yli) ja hän on nostanut padot tai ryhtynyt muihin toimenpiteisiin rantojen korjaamiseksi suojellakseen maataan, ja tämä on jossakin määrin muuttanut joen kulkua; miksi hänen etuaan ei pitäisi kuulla? I

tiedän, että useat henkilöt ovat maansa suojelemiseksi ehdottomasti muuttaneet purojen uomia ja muuttaneet niiden uomaa, sillä tällaisissa tapauksissa on tarpeen ottaa huomioon asianomaisen osapuolen hyöty ja turvallisuus, jos muut lähistöllä asuvat henkilöt eivät kärsi vahinkoa.

8. Tämän kiellon nojalla on vastuussa myös se, joka saa joen virtaamaan eri suuntaan kuin mihin se on virrannut edellisenä kesänä. Viranomaiset sanovat, että preetori siis sisällytti edellisen kesän, koska joen luonnollinen kulku on varmempi kesällä kuin talvella. Tämä kiello viittaa menneeseen eikä nykyiseen kesään, koska joen kulkua menneenä kesänä on vähemmän syytä epäillä. Kesä ulottuu syyspäiväntasaukseen asti. Jos kieltoon turvaudutaan kesän aikana, on otettava huomioon edellinen vuodenaika, ja jos se tehdään talven aikana, ei ole otettava huomioon talvea seuraavaa kesää vaan mennyt kesä.

9. Tämä kiello on voimassa kenen tahansa hyväksi, mutta sitä ei voida käyttää kaikkia vastaan, vaan ainoastaan sitä vastaan, joka on aiheuttanut veden virtaamisen toiseen suuntaan, vaikka hänellä ei ollut siihen oikeutta.

10. Tämä kiello on käytettävissä myös perillisiä vastaan.

11. Lopuksi preetori sanoo: "Palauttaka kaikki entiseen tilaansa, jos teillä on hallussanne jotakin sellaista, joka on rakennettu tai sijoitettu yleiseen jokeen tai sen rantaan ja jonka avulla vesi on saatu virtaamaan eri suuntaan kuin mihin se on virrannut edellisenä kesänä".

12. Kyseinen kiello on palauttava; edellinen kiello on kieltävä ja koskee vielä suorittamatta olevia töitä. Näin ollen, jos jotakin on jo tehty, sen palauttaminen entiseen tilaan voidaan saada aikaan tämän kiellon avulla; ja jos halutaan, että mitään ei tehdä, on käytettävä entistä kielloa; ja jos jotakin tehdään kiellon antamisen jälkeen, on vastuussa olevaa rangaistava.

13. Ei ole epäoikeudenmukaista, kuten Labeo sanoo, sisällyttää tähän palauttamiskieltoon kaikki se, mitä on tehty sen välttämiseksi, että rakennelma, jota koskeva kielto on annettu, jäisi hallintaan.

Tit. 14. Mitä tulee kieltoon, joka koskee julkisen joen käyttämistä laivaliikenteeseen.

1. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXVIII.

Pretori sanoo: "Kiellän väkivallan käytön estääkseni ketään johtamasta alusta tai venettä julkisella joella tai estääkseni häntä lastaamasta tai purkamasta sitä mainitun joen rannalla. Kiellän myös kaikenlaisen merenkulun häirinnän järvellä, kanavalla tai julkisella vesialueella."

1. Tässä kiellossa määrätään, että ketään ei saa estää käyttämästä julkista jokea navigointitarkoituksiin. Sillä aivan kuten interdikti on julistettu, jos joku on estetty käyttämästä julkisia teitä, niin myös preetori katsoi, että tämä interdikti olisi julkaistava.

2. Jos edellä mainitut paikat kuuluvat yksityishenkilöille, kieltoa ei voida soveltaa.

3. Järvi on vesistö, jolla on jatkuva tarjonta.

4. Lampi on vesistö, joka on jonkin aikaa pysähtynyt ja joka tavallisesti kasvaa talvella.

5. Oja on ihmisen käsin tekemä vesiallas.

6. Kaikki nämä voivat olla julkisia.

7. Sekä Sabinus että Labeo ovat sitä mieltä, että kielto on voimassa, jos jotakuta kielletään kalastamasta järvessä tai lammessa, jonka hän on vuokrannut verovelvolliselta maanviljelijältä. Jos hän siis on vuokrannut sen kunnalta, on täysin oikeutettua, että hänen oikeuksiaan suojellaan interdiktiolla saatavien tulojen vuoksi.

8. Jos joku haluaa käyttää tämäntyyppistä kieltoa maan laskemiseksi karjan juottamiseksi, häntä ei pitäisi kuulla; ja tämän totesi Mela. Hän sanoo myös, että tämä kiello on pätevä estämään ketään käyttämästä voimakeinoja estääkseen toisen karjaa lähestymästä yleistä jokea tai sen rantaa.

Tit. 15. Koskien kieltoa, joka koskee purojen rantojen korottamista.

1. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXVIII.

Pretori sanoo: "Kiellän voimakeinojen käyttämisen estääkseni ketään tekemästä missä tahansa julkisessa joessa tai sen rannalla töitä, jotka hänellä on oikeus tehdä mainitun rannan vahvistamiseksi tai siihen rajoittuvan maansa suojelemiseksi; edellyttäen, että näin tehdessä ei puututa merenkulkuun ja että hyvän kansalaisen harkinnan mukaan annetaan kymmenen vuoden vakuus uhkaavan vahingon varalta; tai jos ei ole asianomaisen osapuolen syytä, että tätä varten ei ole annettu takuuta tai vakuuksia." Tämä on siis kielletty."

1. Yleisten purojen rantojen korjaaminen ja vahvistaminen on erittäin edullista. Sen vuoksi, kuten on olemassa kiello, joka koskee julkisten teiden korjaamista, on myös olemassa kiello, joka koskee jokien rantojen vahvistamista.

2. Pretori lisää perustellusti: "edellyttäen, että näin tehdessä ei häiritä merenkulkua", sillä vain sellaiset korjaukset on sallittava, jotka eivät haittaa merenkulkua.

3. Sen, joka haluaa korjata rantansa, on huolehdittava uhkaavan vahingon varalta joko antamalla takaus tai asettamalla vakuudet, jotka riippuvat asianosaisten asemasta. Tässä kieltokirjassa todetaan nimenomaisesti, että vakuus on hyvän kansalaisen harkinnan mukaisesti annettava joko takuulla tai takauksella kymmenen vuoden kuluessa mahdollisesti aiheutuvan vahingon varalta.

4. Vakuus on annettava paitsi naapureille myös henkilöille, jotka omistavat maata puron toisella puolella.

5. On huolehdittava siitä, että vakuus annetaan näille henkilöille ennen kuin työ on suoritettu; sillä kun tämä on tehty, ketään ei voida haastaa oikeuteen tämän kiellon nojalla; vaikka jälkikäteen aiheutuisi vahinkoa, mutta kanne voidaan nostaa Akkilian lain nojalla.

6. On huomattava, että preetori ei anna määräyksiä järven, kanavan tai lammen rantojen korjaamisesta. On kuitenkin noudatettava samaa sääntöä, jota sovelletaan purojen rantojen korjaamiseen.

Tit. 16. Väkivallan ja aseellisen väkivallan kieltämisestä.

1. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXIX.

Preetori sanoo: "Jos sinä tai orjasi olette väkivalloin riistäneet joltakulta omaisuuden, joka hänellä oli tuolloin, myönnän kanteen, mutta vain vuodeksi; mutta kun vuosi on kulunut, myönnän kanteen viitaten siihen, mikä on joutunut sen käsiin, joka riisti valittajan väkisin." -

1. Tämä kielto on säädetty sellaisen henkilön hyväksi, joka on väkisin hädetty; koska on täysin oikeutettua tulla hänen avukseen tällaisissa olosuhteissa. Tämä kielto on laadittu, jotta hän voisi saada hallinnan takaisin.

2. Julkisia ja yksityisiä syitä koskevissa eri Leges Julia -laeissa sekä useissa keisarillisissa perustuslaeissa määrätään, että väkivaltaa ei saa käyttää.

3. Tämä kielto ei koske kaikenlaista väkivaltaa, vaan ainoastaan sellaista, jota käytetään hallinnan menettäneitä henkilöitä vastaan. Se koskee vain julmaa väkivaltaa ja vain silloin, kun osapuolilta on riistetty maa-alueen hallintaoikeus, kuten esimerkiksi maa-alue tai rakennus, mutta ei mitään muuta. Jos joltakulta riistetään hallintaoikeus maahan, jolla ei ole rakennuksia, on epäilemättä syytä kieltoon.

4. Yleisesti ottaen tämä kielto koskee ketä tahansa, jolta on riistetty maaperään liittyvä omaisuus, ja riippumatta siitä, mistä paikasta hänet on väkisin hädetty, kielto on voimassa.

5. Näin ollen on selvää, että jos henkilö on hädetty talosta, eikä hänellä ole mitään intressiä siihen maahan, jolla talo sijaitsee, on olemassa peruste kieltotuomion antamiselle.

6. Ei ole myöskään epäilystäkään siitä, että tämä kielto ei koske irtaimistoa, sillä jos kyseessä on varkaus tai jos jotakin on otettu väkivalloin, kanne voidaan nostaa muulla tavalla. Vahingonkärsijä voi myös nostaa kanteen omaisuuden tuottamisesta.

Ei ole epäilystäkään siitä, että jos maalla tai talossa, josta hänet on häädetty, on henkilökohtaista omaisuutta, kielto koskee myös tätä omaisuutta.

7. Tätä kieltoa ei voida soveltaa silloin, kun joku on väkisin riistetty aluksen hallussapidosta, mistä todisteena on se, että kun joku on riistetty ajoneuvosta tällä tavoin, kukaan ei väitä, että hän voi vedota tähän menettelyyn.

8. Kukaan ei epäile, etteikö tätä kieltoa voida käyttää, jos joltakulta riistetään puusta rakennettu talo; sillä oli paaperään liitetyn omaisuuden luonne millainen tahansa, kielto on voimassa, jos hänet on väkisin häädetty talosta.

9. Sen, jolla on omaisuus hallussaan, sanotaan joutuneen väkisin ulosmitatuksi riippumatta siitä, oliko hänellä se siviili- vai luonnonoikeuden nojalla, sillä luonnollinen hallinta antaa perusteen tähän kieltoon.

10. Lopuksi, jos vaimo häädetään omaisuudesta, jonka hänen aviomiehensä on antanut hänelle, hän voi vedota kieltoon; mutta vuokralainen ei voi tehdä niin, jos hänet on riistetty.

11. Praetor sanoo: "jos sinä tai orjasi olet väkisin häätänyt hänet". Orjat mainitaan hyvin asianmukaisesti, sillä sanat "te olette väkisin häätäneet" viittaavat häneen henkilökohtaisesti, joka on tehnyt väkivallanteon, eivätkä viittaa hänen orjiinsa; sillä jos orjani häätävät jonkun, minun ei katsota tehneen sitä; ja siksi oli tarpeen lisätä: "tai teidän orjiinne".

12. Hänen katsotaan myös häätäneen väkisin jonkun, joka ohjasi tai määräsi tämän tehtäväksi. Sillä on ilmeisesti hyvin vähän eroa sillä, pakkolunastaa joku toisen omin käsin vai jonkun toisen toimesta. Jos siis orjani häätävät jonkun minun suostumuksellani, minun katsotaan itse häätäneen hänet.

13. Kun asianmukaisesti valtuutettu asiamies on häätänyt jonkun väkisin, Sabinus sanoo, että kanne voidaan nostaa molempia osapuolia vastaan, nimittäin sekä toimeksiantajaa että asiamiestä vastaan, ja että toinen heistä vapautuu vastuusta toisen tuomitsemalla; edellyttäen kuitenkin, että toinen heistä on maksanut oikeudessa suoritettua arvion määrän; sillä se, joka on häätänyt jonkun toisen käskystä, ei ole anteeksiannettavampi kuin se, joka on tappanut ihmisen jonkun toisen käskystä. Mutta jos väitetty asiamies valheellisesti esittää, että hänellä on valtuudet, on vain häntä vastaan aloitettava menettely kiellon nojalla. Sabinuksen mielipide on oikea.

14. Jos kuitenkin vahvistan jonkun sellaisen henkilön teon, joka on minun nimissäni häätänyt jonkun henkilön väkisin; jotkut viranomaiset omaksuvat Sabinuksen ja Cassiuksen mielipiteen, jonka mukaan vahvistus vastaa toimeksiantoa, ja että minun olisi katsottava häätäneen hänet, ja näin ollen joudun vastuuseen tämän interdiktin nojalla.

Tämä on oikein, sillä kun kyseessä on rikos, on täysin perusteltua verrata ratifiointia valtakirjaan.

15. Kun lisätään: "tai orjasi", tämä on hyvin oikein todettu viitaten tapauksiin, joissa orjani ovat väkisin häätäneet jonkun. Jos isäntä kuitenkin määräsi näin tapahtuvaksi, hän on itse syyllistynyt poisottamisen tekoon; mutta jos hän ei ole määrännyt sitä, hänen ei pitäisi valittaa, jos hän on vastuussa orjiensa teoista, vaikka nämä eivät olekaan häätäneet henkilöä hänen käskystään; sillä häntä ei tämän vuoksi sorreta, koska hänen käsiinsä on joko tullut jotakin, joka hänen on palautettava, tai jos näin ei ole, hän vapautuu vastuusta, jos hän luovuttaa orjansa hyvityksenä heidän tekemästään rikkomuksesta. Ja vaikka hänen on pakko luovuttaa orjansa korvaukseksi, hänen on otettava tämä huomioon arvioidessaan vahinkoa, jonka hän on kärsinyt, sillä orja voi vahingoittaa isäntäänsä tällä tavoin.

16. Käsitteellä "orjat" tarkoitetaan koko orjakuntaa.

17. Mutta kysytään, mikä määrä orjia sisältyy tähän termiin, onko vain kaksi vai kolme vai enemmän. Kun tarkastellaan tämän kiellon soveltamista, parempi mielipide on, että jos vain yksi orja häätää jonkun väkisin, koko orjien joukon katsotaan syyllistyneen tekoon.

18. Termiin "orjat" on sanottava, että siihen sisältyvät kaikki ne, joita pidämme sellaisina.

19. Jos joku kieltäytyy puolustamasta orjaansa tai orjiaan, hänet on pakotettava alistumaan tähän kieltoon; tai ainakin siinä määrin, että hänet pakotetaan palauttamaan se, mikä on joutunut hänen käsiinsä.

20. Jos isän valvonnassa oleva poika tai päivätyöläinen riistää kenet tahansa väkisin, on käytettävissä oleva interdikti.

21. Jos käytän interdiktiota jotakuta vastaan, joka vapaudessa ollessaan vaaditaan orjaksi, tai päinvastoin, sen jälkeen, kun oikeudenkäynti on pantu vireille ja mies on päätetty vapaaksi, ja jos osoitetaan, että hänen orjansa ovat hänen tietämättään väkisin häätäneet minut, minun on korvattava hallussapito.

22. Omistajan katsotaan hallitsevan omaisuutta, joka on hänen orjansa, hänen asiamiehensä tai vuokralaisensa hallussa. Jos siis joku näistä riistetään väkivalloin hallussapidosta, katsotaan myös hänet itse riistetyksi, vaikka hän ei olisi tiennyt, että ne, joiden hallussa hänellä oli, on häädetty. Jos siis joku muu, jonka hallussa minulla oli, häädetään, kukaan ei voi epäillä, etteikö minulla olisi oikeutta saada etua kiellosta.

23. Tämä kiello ei kuitenkaan kelpaa kenenkään hyväksi, ellei hänellä ollut hallussapitoa silloin, kun hänet häädettiin, sillä ketään ei katsota häädetyksi, ellei hänellä ollut hallussapitoa.

24. On selvää, että kenenkään on katsottava tulleen ulosmitatuksi väkisin, jos hänellä oli omaisuus hallussaan joko ruumiillisesti tai tahallisesti. Jos siis joku lähtee maaltaan tai talostaan jättämättä sinne ketään väkeään, ja palatessaan häntä estetään pääsemästä tiloihinsa, tai jos joku pysäyttää hänet kesken matkan ja ottaa hänen omaisuutensa haltuunsa, hänet katsotaan väkisin hädetyksi, sillä häneltä on riistetty hallintaoikeus, joka hänellä oli tahallisesti, mutta ei ruumiillisesti.
25. Yleinen sanonta, jonka mukaan "talvi- ja kesäpaikkojen hallussapitoa ei pidetä tarkoituksella", annetaan esimerkkinä, jota Proculus käytti hyväkseen. Sama sääntö pätee kaikkeen kiinteään omaisuuteen, josta vetäydymme tilapäisesti pois ilman aikomusta luopua sen hallussapidosta.
26. Parempi mielipide on katsoa, että ei ole riistetty sitä, jolla ei ollut omaisuutta hallussaan joko tarkoituksellisesti tai ruumiillisesti, eikä sitä, jota estettiin astumasta siihen ja ottamasta sitä haltuunsa; sillä riistetty on se, joka menettää hallinnan, eikä se, joka ei saa ottaa sitä haltuunsa.
27. Cassius sanoo, että voimaa voi torjua voimalla; sillä tämän oikeuden antaa luonnonlaki. Näin ollen hän katsoo, että on selvää, että aseellinen hyökkäys voidaan torjua aseilla.
28. Voimakeinoin hallussapito olisi määriteltävä siten, että sillä tarkoitetaan tilannetta, jossa joku, joka on ajanut entisen haltijan pois, saa hallinnan väkivalloin; tai jossa hän tulee maahan valmiina ja valmistautuneena ottamaan hallinnan ja on hyvän moraalin vastaisesti ryhtynyt toimenpiteisiin estääkseen sen haltuunoton. Labeo kuitenkin sanoo, että se ei omista väkivallalla, joka pitää jotakin hallussaan voimankäytön avulla.
29. Labeo sanoo myös, että se, joka ihmisjoukon ilmestyessä pelästyneenä pakenee, katsotaan väkivaltaa käyttäen hädetyksi. Myös Pomponius sanoo, että väkivaltaa ei ole olemassa ilman ruumiillista voimankäyttöä. Katson, että väkijoukon lähestymisen vuoksi pakenevaa henkilöä olisi pidettävä väkisin hädettynä, jos he ottavat hänen omaisuutensa haltuunsa.
30. Jokainen, joka on ottanut omaisuuteni väkisin haltuunsa, on oikeutettu interdiktioon hyötyyn, jos hän itse joutuu toisen toimesta hädetyksi.
31. Jokainen, joka on otettu väkisin omaisuutensa haltuun, voi vaatia korvausta kaikesta vahingosta, jonka hän on kärsinyt joutuessaan hädetyksi; sillä hänet on saatettava samaan tilaan, jossa hän olisi ollut, jos häntä ei olisi otettu omaisuutensa haltuun.
32. Jos minulle palautetaan maa-alue, joka minulta on riistetty, mutta muuta omaisuutta, joka minulta on väkisin riistetty, ei palauteta, on sanottava, että kielto on edelleen voimassa, koska on totta, että minut on väkisin riistetty. On selvää, että jos joku haluaa vedota tähän kieltoon maa-alueen hallussapidon osalta sekä kanteeseen henkilökohtaisen omaisuuden

tuomitsemiseksi tuomioistuimeen, hän voi tehdä niin harkintansa mukaan. Tämän totesi Julianus, ja hän lisää, että tällaisessa tapauksessa kenellä tahansa on oikeus nostaa kanne väkivallalla otetusta omaisuudesta.

33. Kun preetori sanoo: "joka hänellä oli siellä", meidän on ymmärrettävä tämän tarkoittavan kaikkea omaisuutta, ei ainoastaan sitä, joka kuului hänelle, vaan myös kaikkea sitä, joka oli talletettu hänen luonaan tai lainattu tai pantattu hänelle ja jonka käyttö- tai käyttöoikeus tai hoito hänellä oli, tai kaikkea, mikä oli vuokrattu hänelle. Kun preetori käyttää sanaa "oli", kaikenlainen omaisuus sisältyy tähän termiin.

34. Lisäksi preetori lisää aivan oikein: "joka hänellä oli tuolloin", ja meidän on ymmärrettävä sanat "tuolloin" siten, että ne tarkoittavat sitä, kun häneltä riistettiin omaisuus. Näin ollen, jos hänellä ei enää myöhemmin ollut mitään hallussaan kyseisessä paikassa, on sanottava, että kieltoa sovelletaan. Näin ollen on mahdollista, että vaikka orjat tai karja olisi kuollut sen jälkeen, kun hän on menettänyt omistusoikeuden, kielto on perusteltu. Lopuksi Julianus sanoo, että jos joku on väkisin riistänyt maa-alueen, jolla oli orjia, ja orjat ovat sen jälkeen kuolleet ilman hänen syytään, niiden arvioitu arvo on maksettava hänelle interdictin avulla; aivan kuten orjan varastanut varas on vastuussa orjan kuoleman jälkeen.

35. Tästä seuraa, että hänet velvoitetaan palauttamaan tulipalossa tuhoutuneiden mautilojen tai muiden rakennusten hinta; sillä Julianus sanoo, että jos joku on häädetty, vastapuoli on aina vastuussa siitä, että se on estänyt häntä saamasta korvausta.

36. Siksi hän väittää, että on vahvistettu, että jokainen, joka on häätänyt toisen väkisin ja menettänyt sen jälkeen hallinnan syyllistymättä petokseen, on vastuussa interdictin nojalla.

37. Pretori mainitsee sanan "siellä", jotta kukaan ei voi sisällyttää siihen omaisuutta, jota hänellä ei ollut kyseisessä paikassa.

38. Mutta miten meidän on ymmärrettävä sana "siellä", jota preetori käyttää? Tarkoitetaanko sillä paikkaa, josta hänet oli väkisin häädetty, vai tarkoitetaanko sillä koko paikkaa, jossa hänellä oli hallussaan? On parempi katsoa, että sillä ei viitata nurkkaan tai paikkaan, jossa henkilö on saattanut olla, vaan koko hallussaan olevaan omaisuuteen, josta hänet oli riistetty, kun hänet häädettiin.

39. Vuosi, jolloin tämä kielto on kyseessä, on käytettävissä oleva vuosi.

40. Voittoa arvioitaessa laskelma tehdään siitä päivästä, jona henkilö häädettiin, vaikka muissa kieltokanteissa se lasketaan siitä päivästä, jona ne on annettu, eikä laskelmaa suoriteta tätä ajankohtaa pidemmälle. Samaa sääntöä sovelletaan irtaimeen omaisuuteen, joka sattui olemaan siellä, sillä sen voitto on laskettava siitä päivästä, jona henkilö pakkolunastettiin.

41. Tämän kiellon nojalla ei ole tehtävä ainoastaan tiliä voitoista, vaan myös kaikista muista eduista, joihin kantaja olisi voinut päästä. Vivianus nimittäin sanoo, että se, joka on riistetty, vaikka väkivaltaa ei olisikaan käytetty, on tämän ediktin nojalla oikeutettu saamaan takaisin kaiken sen, mitä hän olisi saanut tai hankkinut, tai tuomarin on tehtävä siitä arvio, jotta asianosainen voi saada tuomion siinä määrin kuin hänellä on etua siitä, ettei häntä ole riistetty.

42. Unde vi -kiellon nojalla asianosainen on velvollinen palauttamaan omaisuutensa, vaikka hän ei olisi saanut sitä haltuunsa.

43. Koska tässä kielto-asiassa otetaan huomioon tehdyn lainvastaisen teon julmuus, herää kysymys, voidaanko sitä soveltaa vapaamatkustajan hyväksi hänen isäntäänsä vastaan vai lasten hyväksi heidän vanhempiaan vastaan. Parempi mielipide on, että sitä ei myönnetä vapautetulle miehelle hänen suojelijansa vastaan eikä lapsille heidän vanhempiaan vastaan, sillä on parempi, että he nostavat kanteen in factum, paitsi jos suojelija on käyttänyt aseellista voimaa vapautettua miestä vastaan tai vanhempi on käyttänyt aseellista voimaa lapsiaan vastaan, sillä tällaisissa olosuhteissa interdict on pätevä.

44. Tämä kieltäminen on voimassa perillisen ja muiden oikeudenomistajien hyväksi.

45. Se, mitä Vivianus toteaa, todistaa, että Interdiktin Unde vi myönnetään vain hallussapitäjälle; sillä jos joku on väkisin häätänyt minut, mutta ei ole häätänyt väkeäni, en voi vedota Interdiktin, koska pidän hallussapitäjänä niitä sukuni jäseniä, joita ei ole häädetty.

46. Vivianus sanoo myös, että jos joku on ajanut orjasi väkisin pois ja pitänyt toisia ja kahlinnut heidät tai antanut heille käskyjä, sinun katsotaan tulleen väkisin ulos, sillä sinä lakkaat pitämästä hallussapitoa, koska orjasi ovat toisen hallussa; ja se, mitä on sanottu osasta orjia, koskee kaikkia, jos ketään heistä ei ole ajettu pois, vaan kaikki ovat sen henkilön hallussa, joka on astunut omaisuuteen.

47. Vivianus käsitteli myös tätä kysymystä ja kysyy, mitä sanotaan, jos otan omaisuuden haltuuni, kun joku toinen käyttää sitä, enkä häädä hallussapitäjää, vaan pakotan hänet kahleisiin kahlittuna tekemään työtä? Mielestäni parempi mielipide on se, että kahleisiin asetetun on katsottava tulleen väkisin ulosmitatuksi.

48. Kanne in factum on tämän kiellon nojalla nostettavissa perillistä ja preetoriaanista haltijaa sekä muita haltijoita vastaan siitä, mikä on joutunut heidän haltuunsa;

2. Paulus, Ediktistä, kirja LXV.

Tai kaikesta siitä, minkä he ovat mahdollisesti saaneet haltuunsa heidän tekemiensä petollisten tekojen kautta.

3. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXIX.

Samaa sääntöä sovelletaan silloin, kun joku on häädetty aseellisella voimalla, koska kanne myönnetään vainajan minkä tahansa lainvastaisen teon perusteella siitä summasta, joka on saattanut joutua perillisen käsiin. Riittää kuitenkin, että perillinen ei ole saanut voittoa, sillä hän ei saa kärsiä vahinkoa.

1. Tämä kanne, joka voidaan nostaa perillistä ja muita oikeudenomistajia vastaan, on ikuinen, koska siihen liittyy omaisuuden tavoittelu.
2. Mitä meidän on ymmärrettävä sanoilla "häädetty aseellisella voimalla"? Aseisiin kuuluvat kaikki ohjusaseet, eli ei ainoastaan miekat, keihäät, keihäät tai tikat, vaan myös kepit ja kivet.
3. On selvää, että jos vain yhdellä tai kahdella henkilöllä on keppejä tai miekkoja, niiden hallussapitäjän katsotaan joutuneen ulos aseellisella voimalla.
4. Lisäksi, vaikka hyökkääjät tulisivat aseettomina, jos riidan aikana aseettomina tulleet ryhtyvät käyttämään keppiä tai kiviä, tämä on aseellisen voiman käyttöä.
5. Vaikka aseistautuneina tulleet eivät käyttäisi aseitaan häätääkseen riidan hallussa olevan osapuolen, vaan laittaisivat ne syrjään, katsotaan, että aseellista voimaa on käytetty; sillä aseiden pelko riittää osoittamaan, että riita on riistetty aseellisella voimalla.
6. Jos joku, joka näki aseistettujen miesten menevän muualle, säikähti tästä syystä niin paljon, että pakeni, häntä ei katsota riistetyksi, koska aseistetuilla miehillä ei ollut aikomusta häiritä häntä, vaan he olivat matkalla muualle.
7. Jos siis joku kuulee, että aseistetut miehet lähestyvät, ja luopuu kauhuissaan omaisuutensa hallussapidosta, on sanottava, että häntä ei ole riistetty aseellisella voimalla; olipa se, mitä hän kuuli, totta tai väärin, elleivät kyseiset henkilöt tosiasiaa ota omaisuutta haltuunsa.
8. Jos kuitenkin silloin, kun omistaja oli ottamassa omaisuuttaan haltuunsa, aseistetut henkilöt, jotka ovat jo ottaneet hänen omaisuutensa haltuunsa, estävät häntä tekemästä sitä, hänen katsotaan joutuneen ulosmitatuksi aseellisella voimalla.
9. Voimme siis torjua aseella ketä tahansa, joka tulee aseistautuneena, mutta tämä on tehtävä välittömästi eikä jonkin ajan kuluttua; jos muistamme, että väkivaltaista ulosheittoa vastaan ei voi tarjota ainoastaan vastarintaa, vaan myös se, joka on ulosheitetty, voi itse karkottaa tunkeutujan, jos hän tekee sen heti eikä jonkin ajan kuluttua.

10. Jos aseistettuna tuleva henkilö on asiamies, hänen päämiehensä katsotaan käyttäneen aseellista voimaa ulosmittauksessa, riippumatta siitä, onko hän määrännyt sen tehtäväksi vai, kuten Julianus sanoo, ratifioinut sen jälkikäteen.

11. Tämä pätee myös orjien tapauksessa; sillä jos orjani tulevat aseistettuna ilman minua, ei katsota, että minä olen tullut, vaan orjani, ellen minä ole määrännyt heitä tekemään niin tai ratifioinut heidän tekoaan.

12. Tätä kieltoa voidaan käyttää myös sellaista vastaan, jonka vilpillisellä menettelyllä joku on riistetty aseellisella voimalla; ja se myönnetään vuoden kuluttua siitä, kun on kulunut vuosi, sen takaisin saamiseksi, mikä on joutunut sen käsiin, joka oli vastuussa teosta.

13. On ilmeistä, että interdict Unde m on tarpeen käyttöoikeuden haltijalle, jos häntä estetään käyttämästä ja nauttimasta maan käyttöoikeudesta.

14. Käyttöoikeuden haltijan katsotaan tulleen estetyksi käyttämästä oikeuttaan ja nauttimasta siitä, kun hänet häädetään väkisin, kun hän käyttää etuoikeuttaan, tai kun hänen ei sallita astua maalle, kun hän on poistunut maalta ilman aikomusta luopua käyttöoikeudestaan. Jos joku kuitenkin estää häntä käyttämästä maata ja nauttimasta siitä alun perin, ei ole perusteita tällaiselle kiellolle. Mitä sitten pitäisi tehdä? Käyttöoikeuden haltijan on nostettava kanne käyttöoikeuden palauttamiseksi.

15. Tämä kielto koskee myös sitä, joka on estynyt käyttämästä maata ja nauttimasta siitä, samoin kuin sitä, joka on estynyt käyttämästä taloa ja nauttimasta siitä. Näin ollen katsomme, että sitä ei sovelleta irtaimen omaisuuteen, jos jotakuta estetään käyttämästä sitä ja nauttimasta siitä, paitsi jos mainittu irtain omaisuus on maan liitännäisomaisuus. Näin ollen, jos omaisuus oli tontilla, on sanottava, että tätä kieltoa sovelletaan siihen.

16. Samoin, jos omaisuuden käyttöoikeutta ei ole testamentattu, vaan ainoastaan sen käyttö, tämä kielto tulee sovellettavaksi; sillä riippumatta siitä, millä tavalla käyttöoikeus tai käyttö on perustettu, tämä kielto tulee sovellettavaksi.

17. Kuka tahansa, joka on saanut omaisuuden haltuunsa millä tahansa tavalla käyttöoikeuden haltijana, voi vedota tähän kieltoon. Jos joku, jota on estetty nauttimasta etuoikeuttaan, menettää myöhemmin kansalaisoikeutensa tai kuolee, on hyvin perustellusti katsottu, että tämä kielto on voimassa hänen perillistensä ja oikeudenomistajiensa hyväksi; ei uuden käyttöoikeuden perustamiseksi, vaan sen vuoksi, että aiemmin aiheutunut vahinko voidaan korvata.

18. Samoin perillinen on vastuussa myös riitautuskanteesta kaikesta, mikä on joutunut hänen käsiinsä.

4. Sama, Ediktistä, kirja X.

Jos joku riistää minut väkisin kunnan nimissä, Pomponius sanoo, että minulla on oikeus nostaa kieltokanne kyseistä kuntaa vastaan, jos jotain on joutunut sen käsiin.

5. Sama, Ediktistä, kirja XI.

Jos asetan sinut omaisuuden hallintaan oikeuden päätöksen mukaisesti, Pomponius sanoo, että interdiktiota Unde vi ei sovelleta, koska sitä ei ole väkisin häädetty, joka on pakotettu asettamaan toisen hallintaan.

(6) Paulus, On the Edict, kirja XVII.

Kun päätös annetaan interdict Unde vi -määräyksen nojalla, sen pitäisi koskea sen edun arvoa, joka kantajalla oli jäädä omaisuuden hallintaan. Pomponius sanoo, että tämä on käytäntömme, eli omaisuuden katsotaan olevan arvoltaan yhtä suuri kuin kantajan etu. Tämä voi olla joko vähemmän tai enemmän, sillä usein kantajan edun mukaista on pitää orja hallussaan enemmän kuin se on arvoltaan; esimerkiksi silloin, kun omistajan edun mukaista on pitää orja hallussaan joko siksi, että häntä voidaan kiduttaa, todistaa jokin seikka tai hyväksyä omaisuus.

7. Sama, Ediktistä, kirja XXIV.

Jos sinä olet väkisin häätänyt minut ja Titius on alkanut pitää samaa omaisuutta hallussaan, en voi nostaa haastetta interdiktin nojalla ketään muuta kuin sinua vastaan.

8. Sama, Ediktistä, kirja LIV.

Fulciniuksella oli tapana sanoa, että hallinta oli saatu väkivalloin, aina kun joku, joka ei ollut omistaja mutta joka oli hallussa, oli väkisin häädetty.

9. Sama, Ediktistä, kirja LXV.

Jos perillisiä on useita, kukin heistä on vastuussa vain siitä määrästä, joka on tullut hänen käsiinsä. Tästä syystä perillinen on toisinaan vastuussa koko hänen haltuunsa tulleesta määrästä, vaikka hän on saattanut periä vain osan jäämistöstä.

(1) Praetor määrää, että jokainen, jolta on väkisin riistetty käyttöoikeus, on palautettava entiseen tilaansa, toisin sanoen siihen tilaan, jossa hän olisi ollut, jos häntä ei olisi häädetty. Näin ollen, jos käyttöoikeus päättyy ajan kuluessa sen jälkeen, kun

omistaja on riistänyt käyttöoikeuden haltijalta sen, tämä on kuitenkin velvollinen palauttamaan sen, toisin sanoen perustamaan käyttöoikeuden uudelleen.

10. Gaius, Kaupungin preetorin ediktiosta, otsikko: On Cases Involving Freedom.

Jos oikeudenloukkaaja karkottaa sekä omistajan että käyttöoikeuden haltijan maa-alueelta ja käyttöoikeuden haltija menettää oikeutensa sen vuoksi, että hän ei ole käyttänyt maa-aluetta säädetyn ajan kuluessa, kukaan ei epäile, etteikö omistaja voisi nostaa kanteen oikeudenloukkaajaa vastaan joko yksin tai yhdessä käyttöoikeuden haltijan kanssa; tai jos hän ei tee niin, hän voi pitää käyttöoikeuden sen jälkeen, kun se on palautettu hänelle, ja kaikki käyttöoikeuden haltijalle aiheutuneet vahingot peritään takaisin siltä, joka oli vastuussa menetyksestä.

11. Pomponii, On Plautius, kirja VI.

Voimaa käyttää se, joka ei anna hallussaan olevan osapuolen käyttää omaisuutta haluamallaan tavalla, kylvämällä siemeniä, viljelemällä, kaivamalla, kyntämällä tai rakentamalla sen päälle, tai tekemällä muun sellaisen teon, joka häiritsee vastapuolen vapaata maan hallintaa.

12. Marcellus, Digest, kirja XIX.

Vuokralainen kieltäytyi sallimasta, että mies, jolle vuokranantaja oli myynyt maan ja määrännyt ottamaan sen haltuunsa, astuisi siihen; ja tämän jälkeen toinen vuokralainen otti tämän väkisin haltuunsa. Heräsi kysymys, kenellä olisi oikeus Unde vi -kieltoon? Katsoin, että sillä ei ollut merkitystä, estikö vuokralainen itse omistajaa vai ostajaa, jolle omistaja oli määrännyt hallinnan luovutettavaksi, astumasta tiloihin. Näin ollen Unde vi -kielto koskisi vuokralaista, ja hän itse olisi vastuussa samanlaisesta kiellosta vuokranantajan hyväksi, jonka hän katsottiin häätäneen, kun hän kieltäytyi antamasta omistusoikeutta ostajalle, ellei hän tehnyt sitä oikeudenmukaisesta ja kohtuullisesta syystä.

13. Ulpianus, On Sabinus, kirja VIII.

Interdikti Unde vi eikä mikään muukaan interdiktiota implikoi häpeällisyyttä.

14. Pomponius, On Sabinus, XXIX kirja.

Jos sinut kuitenkin häädetään aseellisella voimalla, sinulla on oikeus saada maa takaisin, vaikka olisit alun perin saanut sen haltuusi joko väkivalloin, salaa tai epävarmalla omistusoikeudella.

15. Paulus, On Sabinus, kirja XIII.

Jos olet häätänyt minut väkisin tai jos olet aiheuttanut sen väkivalloin tai salaa, vaikka voisitkin myöhemmin menettää hallussapitoasi syylistymättä petokseen tai huolimattomuuteen, olet silti vastuussa siitä, että sinua vastaan annetaan tuomio korkoni määrästä, koska olet ollut alun perin syyllinen, koska olet joko häätänyt minut väkisin tai aiheuttanut sen väkivalloin tai salaa.

16. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXIX.

Unde vi -interdiktiin viitaten on todettava, että jos isän valvonnassa oleva poika on pakkolunastettu, hänen isänsä on vastuussa kaikesta, mikä on joutunut hänen käsiinsä.

17. Julianus, Digest, kirja XLVIII.

Jos joku saa väkisin takaisin haltuunsa omaisuuden, joka häneltä on väkivalloin riistetty saman riidan aikana, hänen katsotaan ennemminkin palautuneen entiseen asemaansa kuin saaneen omaisuuden takaisin väkivalloin. Jos siis minä riistan sinulta jotakin väkisin ja sinä riistät sen minulta samalla tavalla ja minä sitten taas otan sen sinulta, voit vedota minua vastaan Unde vi -kieltoon.

18. Papinianus, Kysymyksiä, kirja XXVI.

Jos joku myy vuokraamansa maa-alueen ja määrää ostajan ottamaan sen haltuunsa, mutta vuokralainen estää häntä tekemästä niin ja ostaja sen jälkeen karkottaa vuokralaisen väkisin, herää kysymys, kuka on oikeutettu saamaan interdict Unde vi -oikeuden? Todettiin, että vuokralainen olisi vastuussa väliaikaisesta tuomiosta myyjän hyväksi, koska ei ollut merkitystä sillä, oliko hän itse vai joku muu hänen lähettämänsä henkilö estänyt vuokralaista ottamasta haltuunsa. Sillä hallinnan ei voida katsoa menetetyksi ennen kuin omaisuus on luovutettu ostajalle, koska kenelläkään ei ole aikomusta menettää hallintaa ostajan hyväksi, ennen kuin tämä itse on saanut sen haltuunsa. Myös ostaja, joka jälkikäteen käytti väkivaltaa, olisi itse vastuussa vuokralaisen hyväksi tehdystä kiellosta, sillä maan väkivaltaa ei ollut saatu häneltä vaan myyjältä, joka oli itse menettänyt sen. Heräsi kysymys, olisiko ostajalle myönnettävä vapautus, jos hän oli myöhemmin myyjän suostumuksella häätänyt vuokralaisen väkisin. Katsoin, että hänellä ei ollut oikeutta helpotukseen, koska hän oli ryhtynyt täytäntöönpanoon laittomalla valtuutuksella.

1. Kun joku nostaa kanteen maan takaisinsaamiseksi henkilöä vastaan, joka on vastuussa Unde vi -kiellon nojalla, on päätetty, että asian ollessa vireillä voidaan kieltoon perustuva oikeudenkäynti käydä laillisesti.

19. Tryphoninus, Disputations, kirja XV.

Julianus katsoi aivan oikein, että jos otat minulta väkisin pois maan, jolla on irtainta omaisuutta, olet Unde vi -interdiktin nojalla velvollinen palauttamaan minulle paitsi maan hallinnan myös siellä tuolloin olleen irtaimen omaisuuden hallinnan; vaikka olisinkin laiminlyönyt menettelyn teitä vastaan kiellon nojalla; jos siis osa orjista tai karjasta on kuollut tai jokin muu omaisuus on tuhoutunut vahingossa, olette kuitenkin velvollinen palauttamaan sen, koska olette laiminlyönyt enemmän kuin velallisen katsotaan olevan.

(20) Labeo, Pauluksen todennäköisyyksien epiteemoja, kirja III.

Jos vuokralaisesi on hädetty väkisin, voit menetellä interdictumin nojalla Unde vi. Samaa sääntöä on noudatettava, jos talosi vuokralainen on väkisin hädetty. Paulus: Tämä koskee myös alivuokralaista tai alivuokralaista.

Tit. 17. Interdiktista uti possidetis.

1. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXIX.

Pretori sanoo: "Kiellän voimakeinojen käytön estääkseni toista teistä pitämästä kyseisiä taloja hallussaan toista vastaan, jos ette ole hankkineet niitä haltuunne joko väkivallalla, salaa tai epävarmalla omistusoikeudella. En myönnä tätä kieltoa tapauksissa, jotka liittyvät viemäreihin, tai suuremmasta summasta kuin omaisuuden arvo on, ja sallin kanteen nostamisen vuoden kuluessa siitä päivästä, jolloin asianosainen oli oikeutettu siihen.""

1. Tämä kieltö on laadittu sellaisen maan haltijan hyväksi, jonka preetori sallii hallinnan, ja se on kieltävä siltä osin kuin on kyse hallinnan säilyttämisestä.

2. Tämän interdiktin käyttöönoton syynä on se, että omaisuuden hallussapidon tulisi olla erillinen sen omistamisesta. Saattaa nimittäin käydä niin, että joku voi olla riidanalaisen omaisuuden hallussapitäjä mutta ei omistaja, ja joku voi olla omistaja mutta ei hallussapitäjä; ja sama henkilö voi olla sekä hallussapitäjä että omistaja.

3. Sen vuoksi aina kun riitapuolten välillä syntyy omaisuuteen liittyvä kiista tai he sopivat, että toinen heistä on haltija ja toinen kantaja, tai tällaista sopimusta ei tehdä, tulos on seuraava. Jos he pääsevät yhteisymmärrykseen, asia ratkeaa välittömästi, ja se, jonka sovitaan olevan hallussapitäjä, nauttii hallussapitäjän eduista ja toinen kärsii kantajan rasituksista. Jos heidän välillään on riitaa siitä, kumpi on haltija, koska kumpikin heistä ilmoittaa, että hänellä on siihen paras oikeus, heidän on turvauduttava tähän kieltoon, jos riidan kohteena on kiinteä omaisuus.

4. Tämä interdictti, jota yleisesti kutsutaan nimellä Uti possidetis, on tarkoitettu hallussapidon säilyttämistä varten; sillä se annetaan estämään kaikenlaisen väkivallan käyttäminen hallussa olevaa osapuolta vastaan, ja siksi se otetaan käyttöön interdictti Unde vi:n jälkeen, sillä jälkimmäinen palauttaa hallussapidon sen jälkeen, kun se on menetetty, ja tämä interdictti varautuu hallussapidon menettämisen estämiseen. Lopuksi preetori kieltää voimankäytön hallussapitäjää vastaan; siksi ensimmäinen kiello vastustaa hallussapitäjää, kun taas jälkimmäinen suojelee häntä. Ja kuten Pedius sanoo, jokainen riita, joka liittyy hallussapitoon, joko edellyttää meille sellaisen omaisuuden palauttamista, jota meillä ei ole hallussamme, tai sallii meidän pitää hallussamme sellaista, joka meillä jo on. Oikeudenkäynti hallussapidon palauttamiseksi käynnistetään joko kielto tuomion tai muun kanteen avulla. Näin ollen on olemassa kaksi tapaa saada omaisuus haltuun, eli poikkeus tai kiello. Poikkeus myönnetään hallussapitäjälle useista syistä.

5. Interdiktin lisätään aina seuraavat sanat: "Jos et riistä toiselta osapuolelta hallussapitoa joko väkivallalla, salaa tai epävarmalla omistusoikeudella." Tämä on siis poikkeus.

6. Uti possidetis -niminen interdikti suojelee myös maan haltijaa, sillä hänelle ei myönnetä kanteita, koska riitti, että hänellä oli hallussaan.

7. Tätä kielloa voidaan käyttää myös riippumatta siitä, väittääkö joku, että hänellä on hallussaan koko maa-alue tai vain tietty osa siitä tai jakamaton osa.

8. Tätä kielloa voidaan epäilemättä soveltaa kaikkiin tapauksiin, joissa on kyse kiinteän omaisuuden hallussapidosta, edellyttäen, että se voidaan pitää hallussa.

9. Kun praetori sanoo interdiktiossa: "jos toinen teistä ei ole riistänyt toiselta omistusoikeutta joko väkivallalla, salaa tai epävarmalla omistusoikeudella", tämä tarkoittaa, että jos joku on saanut omistusoikeuden väkivallalla, salaa tai epävarmalla omistusoikeudella joltakulta muulta kuin vastapuoleltaan, se on hänelle eduksi. Jos hän on kuitenkin riistänyt vastapuoleltaan hallinnan, hän ei saisi voittaa asiaansa siitä syystä, että hän on laittomasti riistänyt tämän; sillä on selvää, että tällainen hallussapito ei saisi olla edullista.

2. Paulus, Ediktistä, kirja LXV.

Tätä kieltoa harkittaessa ei ole merkitystä sillä, onko hallussapito oikeutettua vai epäoikeudenmukaista, mitä tulee muihin osapuoliin; sillä sillä, joka on hallussa, on juuri tämän seikan vuoksi parempi oikeus kuin sillä, joka ei hallitse omaisuutta.

3. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXIX.

Kun koko omaisuus on kahden osapuolen hallussa, katsokaamme, mitä mieltä asiasta on oltava. Tutkitaan, miten tämä voi tapahtua. Jos joku ehdottaa tapausta, jossa jompikumpi pitää hallussaan oikeutetusti ja toinen epäoikeudenmukaisesti; esimerkiksi jos minulla on omaisuus hallussani laillisen oikeuden nojalla ja sinä olet saanut sen väkivalloin tai salaa ja olet riistänyt minulta hallinnan, minä olen etusijalla interdiktiossa; mutta jos sinä et ole saanut hallintaa minulta, kumpikaan meistä ei ole etusijalla, sillä sekä sinä että minä olemme hallussa.

1. Tämä kiello on kaksitahoinen, ja se on sekä kantajien että vastaajien hyväksi.

2. Tämä kiello riittää henkilölle, jota estetään rakentamasta omalle maalleen, sillä teidän katsotaan puuttuvan minun hallintaani, jos estätte minua käyttämästä sitä.

3. Jos vuokralainen estää omistajaa korjaamasta taloa, on päätetty, että Uti possidetis -interdikti on paikallaan, jos omistaja todistaa todistajien läsnä ollessa, että hän ei aio estää vuokralaista asumasta talossa, mutta ei halua, että tätä pidetään talon hallussapidossa.

4. Katsotaan lisäksi, mikä on laki, jos naapurin asiamies istuttaa viiniköynnöksiä sinun maaltasi hänen omalle maalleen. Pomponius sanoo, että voit antaa hänelle ilmoituksen ja leikata viiniköynnökset, ja Labeo sanoo samaa. Hän sanoo myös, että voit käyttää Uti possidetis -kieltoa sen paikan osalta, johon viiniköynnökset ovat juurtuneet, sillä jos hän käyttää väkivaltaa estääkseen sinua leikkaamasta tai siirtämästä viiniköynnöksiä, hänen katsotaan väkisin estäneen sinua ottamasta maata haltuunsa; sillä Pomponiuksen mukaan jokainen, joka estää toista viljelemästä omaa maataan, estää häntä pitämästä sitä hallussaan.

5. Jos taas yksi naapuri projisoi jotakin toisen naapurin maalle, ja tämän väitetään tapahtuneen ilman mitään oikeutta, katsokaamme, onko Uti possidetis -interdikti käytettävissä toisen puolesta toista vastaan. Cassius toteaa, että kumpikaan heistä ei voi käyttää sitä, koska toinen heistä omistaa maan ja toinen maanpinnan ja sen päällä olevan rakennuksen.

6. Labeo sanoo myös: "Osa talostani kohoaa sinun talosi päälle. Voitko käyttää kieltoa minua vastaan, jos meillä molemmilla on hallussamme se paikka, jota ulkonema peittää? Vai voinko käyttää kieltoa sinua vastaan, jotta saisin helpommin haltuuni ulkoneman, koska sinulla on nyt hallussasi talo, josta osa muodostaa mainitun ulkoneman?"."

7. Mutta jos sen talon yläpuolella, jonka minä omistan, on asunto, jonka omistajana asuu toinen henkilö, Labeo sanoo, että minä, eikä se, joka asuu kyseisessä asunnossa, voin käyttää Uti possidetis -interdiktia, siitä syystä, että kaikki, mikä on rakennettu maaperän päälle, muodostaa aina osan siitä. Labeo sanoo, että on selvää, että jos huoneistoon on julkinen sisäänkäynti, talon alemman osan omistaja ei ole sen haltija, vaan se on sen haltija, jolla on sisäänkäynti kadulta. Tämä pätee huoneistoon, jossa on julkinen sisäänkäynti. Mutta osapuolet, joilla on hallussaan rakennuksia maan päällä, ovat oikeutettuja erityiseen kieltoon ja toimiin, jotka praetori myöntää. Maapohjan omistaja on kuitenkin etuoikeutettu Uti possidetis -interdiktissä, ei ainoastaan sitä vastaan, jolla on rakennus, vaan myös kaikkia muita vastaan. Praetor suojelee kuitenkin vuokrasopimuksen ehtojen mukaisesti sitä, jolla on oikeus rakennukseen. Myös Pomponius on tätä mieltä.

8. Velkojat, jotka on asetettu hallintaan omaisuuden säilyttämiseksi, eivät voi vedota Uti possidetis -interdiktin; ja tämä on järkevää, koska he eivät tosiasiallisesti ole hallussa. On sanottava, että sama sääntö koskee kaikkia muita, joille on annettu hallintaoikeus omaisuuden säilyttäjinä.

9. Jos naapurini aiheuttaa sen, että hänen kattonsa työntyy taloni päälle, voin vedota Uti possidetis -kieltoon pakottaakseni hänet poistamaan sen.

10. Minun ei katsota pitävän hallussapitoa väkivalloin, jos olen saanut maa-alueen haltuuni henkilöltä, joka on hankkinut sen väkivalloin haltuunsa.

11. Tässä kiellossa annetaan tuomio kiinteistön arvioitua arvoa vastaavasta summasta. Meidän on ymmärrettävä sanat "sen verran kuin omaisuuden arvo on" siten, että niillä tarkoitetaan intressiä, joka asianosaisella oli hallussapidon säilyttämiseen. Servius on kuitenkin sitä mieltä, että hallussapidon arvo olisi arvioitava yhtä suureksi kuin omaisuuden arvo; mutta tätä ei missään nimessä pidä hyväksyä, sillä omaisuuden arvo on yksi asia ja hallussapidon arvo on toinen.

(4) Sama, Ediktistä, kirja LXX.

Lopuksi on mielestäni todettava, että tämä kielto on mielestäni myönnettävä käyttöoikeuden haltijoiden kesken, vaikka toinen heistä vaatisi käyttöoikeutta ja toinen hallintaa. Samaa sääntöä olisi sovellettava, jos joku väittää, että hänellä on hallussaan käyttöoikeus. Tätä mieltä on myös Pomponius. Näin ollen tämä kielto olisi annettava myös silloin, kun toinen väittää saman omaisuuden käyttöä ja toinen sen käyttöoikeutta.

Tit. 18. Maan pintaa koskevasta kiellosta.

1. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXX.

Pretori sanoo: "Kiellän teitä estämästä kyseisen maan pinnan nauttimista vuokrasopimuksen tai sopimuksen ehtojen mukaisesti joko voimakeinoin, salaa tai epävarman omistusoikeuden nojalla. Jos muuta maan pintaan liittyvää toimenpidettä haetaan, myönnän sen, jos asianmukainen syy osoitetaan."

1. Kuka tahansa, jolla on oikeus käyttää toiselle kuuluvan maan pintaa, on suojattu siviilikanteella. Sillä jos hän on vuokrannut sen, hän voi nostaa kanteen vuokrasopimuksen nojalla; jos hän on ostanut sen, hän voi nostaa ostokanteen maan omistajaa vastaan, ja jos tämä puuttuu hänen toimintaansa, hänet voidaan haastaa oikeuteen kantajan edun määräästä. Kun toinen puuttuu hänen oikeuksiinsa, omistaja on velvollinen korvaamaan hänen oikeutensa ja luovuttamaan hänelle kanneoikeutensa. Pidettiin kuitenkin paljon suositeltavampana käyttää tätä kieltoa ja luvata eräänlainen reaalikanne, koska oli epävarmaa, voitiinko vuokrasopimukseen perustuva kanne nostaa, koska on aina parempi saada hallintaoikeus kuin nostaa henkilökohtainen kanne.

2. Tässä tapauksessa ehdotetaan kaksinkertaista kieltoa, aivan kuten Uti possidetis -kiellon tapauksessa. Näin ollen preetori suojelee sitä, joka vaatii oikeutta maan pinta-alaan, Uti possidetis -interdiktia muistuttavalla interdiktillä, eikä hän vaadi häneltä mitään muuta kuin sen, että hänellä on oltava omistusoikeus. Hän kysyy vain yhtä asiaa, nimittäin sitä, onko hän saanut omistusoikeuden vastustajaltaan väkisin, salaa tai epävarmalla omistusoikeudella. Tässä kiellossa noudatetaan kaikkia niitä muodollisuuksia, joita sovelletaan Uti possidetis -kieltoon.

3. Kun preetori sanoo: "Jos jotain muuta maan pintaan liittyvää kannetta haetaan, myönnän sen, jos asianmukainen syy osoitetaan", tämä on ymmärrettävä siten, että jos joku on vuokrannut maan pinnan lyhyeksi ajaksi, häneltä evätään todellinen kanne. Tämä esineellinen kanne on kuitenkin oikeutettu sille, joka on vuokrannut maan pinnan pitkäksi aikaa, kun asianmukainen syy on osoitettu.

4. Lisäksi se, jonka maalle rakennus on pystytetty, ei tarvitse esineoikeudellista kannetta, vaan hänellä on esineoikeudellinen kanne, joka on sama kuin se, johon hänellä on oikeus maaperän takaisinsaamiseksi. On selvää, että jos hän haluaa nostaa kanteen sitä vastaan, jolla on oikeus rakennukseen, hän voi käyttää hyväkseen poikkeusta in factum, sillä kun myönnämme kanteen kenelle tahansa, on sanottava, että hänellä on paljon perustellummin oikeus poikkeukseen.

5. Jos maanpinta häädetään haltijalta, on täysin oikeutettua tulla hänen avukseen häätämiseen viittaavalla sopimuksella tai joka tapauksessa ostokanteella.

6. Jälleen siitä syystä, että esineoikeudellinen kanne myönnetään jokaiselle, jolla on oikeus maan pintaan, se myönnetään myös häntä vastaan; ja on väitettävä, että hänellä on oikeus eräänlaiseen käyttöoikeuteen tai -oikeuteen ja että hänen oikeutensa voidaan vahvistaa praetorian-kanteella.

7. On ymmärrettävä, että oikeus maanpintaan voidaan siirtää luovutuksella sekä testamentata ja lahjoittaa.

8. Jos tämä oikeus on kahden henkilön yhteisessä hallussa, myönnämme heille jakokanteen.

9. Myös servituutit vahvistetaan praetoriaanilaissa, ja niiden perimiseksi voidaan nostaa kanne kohtuullistamiskanteella, aivan kuten siviililaissa vahvistetut kanteetkin. Niihin viittaava kielto on myös pätevä.

(2) Gaius, On the Provincial Edict, kirja XXV.

Sanomme, että talot ovat osa maan pintaa silloin, kun ne on pystytetty vuokrasopimuksen ehtojen mukaisesti; ja niiden omistusoikeus kuuluu sekä siviili- että luonnonoikeuden mukaisesti maan omistajalle.

Tit. 19. Yksityisiin tieoikeuksiin liittyvästä kiellosta.

1. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXX.

Pretori sanoo: "Kiellän teitä estämästä kyseisen yksityisen tien tai väylän käyttämistä, kuten olette tehneet kuluneen vuoden aikana, ellette ole saaneet sen käyttöä vastustajaltanne joko väkivalloin, salaa tai epävarmalla omistusoikeudella."

1. Tämä kielto on kieltävä, ja sillä pyritään ainoastaan säilyttämään maalaiskunnan palvelukset.

2. Myöntäessään tämän kiellon praetori ei kysy, onko hakijalla lain määräämä servituutti vai ei, vaan ainoastaan, onko hän käyttänyt tieoikeutta kuluvan vuoden ajan käyttämättä väkivaltaa, salaa tai epävarman omistusoikeuden nojalla, ja hän

suojelee häntä, vaikka hän ei ehkä käyttäisikään tieoikeutta silloin, kun kielto myönnetään. Näin ollen, olipa hänellä sitten oikeus tieoikeuteen tai ei, hän voi vaatia praetorin suojelua, kunhan hän on käyttänyt oikeuttaan vuoden tai kohtuullisen ajan, eli vähintään kolmenkymmenen päivän ajan. Tämä nauttiminen ei liity nykyhetkeen, sillä useimmiten tietä ei käytetä jatkuvasti vaan vain silloin, kun se on välttämätöntä. Siksi preetori rajoitti sen käytön vuoden pituiseksi.

3. Meidän pitäisi laskea vuosi takaisinpäin kieltotuomion antamispäivästä.

4. Jos joku käyttää tätä kieltoa, riittää, että hän todistaa jommankumman kahdesta asiasta, nimittäin sen, että hän on käyttänyt tietä joko kävelläkseen sitä pitkin tai ajaakseen sen yli.

5. Julianus sanoo, että kielto on voimassa kantajan hyväksi siihen asti, kunnes hän on astunut tielle, mikä on totta.

6. Vivianus sanoo aivan oikein, että jos joku virran aiheuttaman haitan vuoksi tai koska yleinen tie on estynyt, tekee uuden tien naapurin pellon läpi, hänen ei suinkaan katsota hankkineen tien käyttöä, vaikka hän tekisikin niin usein; näin ollen interdikti ei voi kohdistua häneen, ei siitä syystä, että hän on käyttänyt tietä epävarmalla omistusoikeudella, vaan siksi, että hän ei ole käyttänyt sitä lainkaan. Tämän mukaan hänen ei katsota käyttäneen kumpaakaan tietä, koska hän on vielä vähemmän käyttänyt vanhaa tietä, jota pitkin hän ei ole kulkenut virran aiheuttamien haittojen tai sen tukkeutumisen vuoksi. Samaa sääntöä on sanottava sovellettavan myös silloin, kun esteenä ei ollut yleinen tie vaan yksityinen tie, sillä tällöin kysymys on sama.

7. Jos vuokralainen, vieras tai joku muu tekee tien toisen maan läpi, omistajan katsotaan käyttäneen sitä, ja siksi hänellä on oikeus kieltoon; tämän mainitsi myös Pedius, joka lisäsi, että jos hän ei tiennyt, kenen maan läpi hän oli kulkenut, hänellä säilyi palvelusoikeus.

8. Jos kuitenkin teen tien sellaisen maan läpi, jonka ystäväni luulee kuuluvan hänelle, hänen katsotaan olevan oikeutettu kieltoon omaksi edukseensa eikä minun edukseni.

9. Jos joku ei ole käyttänyt tieoikeutta kuluneen vuoden aikana tulvan vuoksi, mutta käytti sitä edellisenä vuonna, hän voi käyttää tätä kieltoa muuttamalla päivämäärää, ja hänellä on oikeus täydelliseen korvaukseen kieltolausekkeen nojalla, "jos siihen näyttää olevan minusta hyvä syy".

Jos häntä on kuitenkin väkivallalla estetty käyttämästä tieoikeutta, Marcellus katsoo, että hänelle on myönnettävä täydellinen palautus. Lisäksi muutetun päivämäärän sisältävää kieltoa voidaan käyttää muissa tapauksissa, joissa asianosaisella on tavallisesti oikeus vaatia täydellistä palautusta.

10. On myös huomattava, että jos vastapuolelleni myönnetään lykkäystä ja siitä aiheutuu vahinkoa minun asialleni väliaikaisen tuomion nojalla, on vain perusteltua, että väliaikaisen tuomion päivämäärää muutetaan.

11. Jos olen luovuttanut sinulle epävarmalla omistusoikeudella maa-alueen, johon kuuluu tieoikeus, ja sinä pyydät viereisten, epävarmalla omistusoikeudella omistettujen tilojen omistajalta lupaa käyttää mainittua tieoikeutta, onko sinulla poikkeuslupa esteenä, jos haluat käyttää väliaikaismääräystä sitä vastaan, jolta olet pyytänyt lupaa käyttää epävarmalla omistusoikeudella olevaa tieoikeutta? Parempi mielipide on se, että teidät estetään, ja tämä voidaan päätellä siitä, mitä Julianus sanoi samantyyppisessä tapauksessa. Hän nimittäin kysyy, että jos minä luovutan sinulle epävarmalla omistusoikeudella maa-alueen, johon kuuluu tieoikeus, ja sinä saat oikeuden käyttää tietä epävarmalla omistusoikeudella, voin silti vedota kieltoon, sillä koska epävarma omistusoikeus ei sido minua, minun ei katsota joutuneen omistukseeni minkään sellaisen omistusoikeuden nojalla tekemäsi teon perusteella. Aina kun vuokralaiseni tai henkilö, jolle olen luovuttanut maan epävarmalla omistusoikeudella, käyttää tietä, minun katsotaan käyttävän sitä, minkä vuoksi sanon aivan oikein, että minulla on oikeus käyttää sitä. Näin ollen hän sanoo, että jos olen saanut tieoikeuden epävarmalla omistusoikeudella ja luovutan sen jälkeen maan teille samalla omistusoikeudella ja vaikka te kuljitte tietä siinä uskossa, että oikeus kuului minun maalleni, minä en voi käyttää kieltoa, eikä minun katsota syyttä käyttäneen tietä epävarmalla omistusoikeudella, sillä ei teidän mielipidettänne vaan minun mielipidettäni pitäisi ottaa huomioon. Uskon kuitenkin, että voitte käyttää kieltoa hyväksenne, vaikka Julianus ei sano tästä asiasta mitään.

12. Jos joku on käyttänyt tieoikeutta edellä mainitun vuoden ajan käyttämättä väkivaltaa tai toimimatta salaa tai vetoamatta epävarmaan omistusoikeuteen, mutta ei ole sen jälkeen käyttänyt sitä tai on käyttänyt sitä salaa tai epävarman omistusoikeuden nojalla, katsokaamme, vaikuttaako tämä hänen oikeuksiinsa. Parempi mielipide on, että se ei vaikuta millään tavalla oikeuksiin, sikäli kuin kyse on kieltoetuomiosta.

2. Paulus, Ediktistä, kirja LXVI.

Minkäänlaista asianmukaisesti hankittua oikeutta ei voi mitätöidä tai muuttaa mikään mahdollisesti ilmenevä puute.

(3) Ulpianus, On the Edict, kirja LXX.

Labeo viittaa seuraavaan tapaukseen, nimittäin: "Jos käytät tieoikeutta, jonka olet saanut minulta laillisesti, ja minä myyn maan, jolle oikeus on määrätty, ja ostaja estää sinua sen jälkeen käyttämästä sitä, vaikka sinun voidaan katsoa käyttävän sitä salaa, siltä osin kuin se koskee häntä (sillä jokainen, joka käyttää oikeutta sen jälkeen, kun häntä on kielletty käyttämästä sitä, käyttää sitä salaa) ; kielto on kuitenkin voimassa vuoden ajan, koska tämän vuoden aikana käytitte oikeutta väkivallattomasti, salaa tai epävarmalla nimikkeellä. "

1. On huomattava, että henkilön katsotaan käyttävän tieoikeutta salaa, ei ainoastaan sen jälkeen, kun häntä on kielletty käyttämästä sitä, vaan myös silloin, kun hän käyttää sitä sen jälkeen, kun häneltä, jolta hän on saanut oikeuden, on kielletty. On selvää, että jos en ollut tietoinen siitä, että häntä oli kielletty käyttämästä sitä, ja jatkan sen käyttämistä, on sanottava, että minua ei loukata.
2. Jos joku on saanut tieoikeuden käyttöönsä asiamieheni välityksellä käyttämällä väkivaltaa tai toimimalla salaa tai hallussaan epävarmalla omistusoikeudella, minä voin estää häntä käyttämästä sitä, eikä hän voi vedota kieltoon, koska sen, joka omistaa sen asiamieheni välityksellä saadulla puutteellisella omistusoikeudella, katsotaan saaneen sen haltuunsa minulta väkivaltaa käyttäen, salaa tai epävarmalla omistusoikeudella.

Pedius sanoo, että jos joku on jommallakummalla näistä tavoista hankkinut omistusoikeuden henkilöltä, jonka seuraajaksi hän on tullut perimällä, ostamalla tai muulla tavoin, sovelletaan samaa sääntöä. Sillä kun me saamme perintönä toisen oikeudet, ei ole oikeutettua, että meitä loukkaa jokin, mikä ei ole loukannut sitä, jonka perintönä me saamme.

3. Tässä kiellossa otetaan huomioon sen edun arvo, joka asianosaisella oli siitä, ettei häntä estetty käyttämästä tieoikeutta.
4. Meidän katsotaan nauttivan palvelusoikeutta orjiamme, vuokralaisiemme, ystäviemme tai vieraidemme kautta ja lähes kaikkien niiden kautta, jotka pitävät palvelusoikeutta meidän nimissämme. Julianus kuitenkin sanoo, että palvelusoikeutta ei pidetä kiinteistön omistajan puolesta käyttöoikeuden haltijan toimesta ja että tämä kiello ei tule voimaan omistajan hyväksi käyttöoikeuden haltijan kautta.
5. Julianus sanoo myös, että jos minulla on usufuktio sinun maassasi, jonka omistusoikeus on tosiasiallisesti sinulla, ja me molemmat kuljemme naapurin maan kautta, voimme molemmat vedota tähän interdiktiin. Jos joku vieras tai omistaja estää usufuktiota nauttimasta oikeudestaan tai jos omistajapuoli keskeyttää usufuktiota, interdiktiota sovelletaan, sillä sitä voidaan käyttää ketä tahansa vastaan, joka häiritsee oikeutta.
6. Tämä kiello on voimassa myös sen hyväksi, joka saa maa-alueen haltuunsa lahjoituksen perusteella.
7. Kun joku ostaa maata minun määräykselläni, on täysin oikeutettua, että tämä kiello myönnetään minulle, jotta se, joka on ostanut kiinteistön minun määräykselläni, saisi nauttia oikeudestaan.
8. Jos joku kuitenkin ostaa maan käyttöoikeuden tai käytön tai jos se testamentataan tai siirretään hänelle, hänellä on oikeus tähän kieltoon.
9. Lisäksi kuka tahansa, jolle maa on siirretty myötäjäisenä, voi nostaa kanteen tämän kiellon nojalla.

10. Ja yleisesti ottaen on todettava, että tähän kieltoon on perusteita kaikissa tapauksissa, joissa tieoikeus on saatu kaupalla tai muulla sopimuksella.

11. Praetor sanoo: "Kiellän ketään väkisin estämästä teitä korjaamasta tietä tai polkua ja palauttamasta sitä samaan tilaan, jossa se oli, kun teillä oli se viimeisen vuoden aikana käytössänne, jos ette ole käyttäneet sitä väkivaltaa käyttäen, salaa toimimalla tai epävarman omistusoikeuden nojalla." Tämä ei ole mahdollista. Jokaisen, joka haluaa käyttää tätä kieltoa hyväkseen, on asetettava vastapuolelleen vakuus kaikista vahingoista, jotka voivat aiheutua hänen virheestään."

12. Myös yleinen etu on aiheuttanut tämän kiellon käyttöönoton, sillä oli vain asianmukaista, että kielto julistettiin sen hyväksi, jolla on tieoikeus, jotta tämä voisi korjata tien. Sillä miten kukaan voi käyttää tietä tai polkua mukavasti, ellei hän korjaa sitä? Sillä heti kun tie on vaurioitunut, se, jolla on oikeus tieoikeuteen, voi käyttää ja nauttia siitä vähemmän hyötyä.

13. Tämä kielto eroaa edellisestä, sillä siihen voivat turvautua kaikki, jotka ovat käyttäneet tietä vuoden ajan; mutta tähän kieltoon voivat turvautua vain ne, jotka ovat käyttäneet tietä vuoden ajan ja joilla on lisäksi oikeus korjata se. Tämän oikeuden katsotaan kuitenkin kuuluvan sille, jolle palvelusoikeus kuuluu. Sen vuoksi jokaisen, joka käyttää tätä kieltoa, on osoitettava kaksi asiaa: ensinnäkin, että hän on käyttänyt tietä vuoden ajan, ja toiseksi, että hänellä on oikeus palvelukseen, sillä jos hän ei pysty osoittamaan kumpaakaan näistä, kieltoa ei sovelleta. Tämä ei myöskään ole kohtuutonta, sillä jos se, joka haluaa nauttia tieoikeudesta siihen asti, kunnes hänen oikeutensa palvelukseen on vahvistettu, ei esitä todisteita siitä, mitä se on menettänyt, joka sallii hänen tehdä sitä, mitä hän on jo tehnyt vuoden ajan? Mutta se, joka haluaa korjata tien, tekee jotain uutta, eikä hänen pitäisi saada lupaa yrittää sitä toisen maalla, ellei hän osoita, että hänellä on tosiasiallinen oikeus palvelukseen.

14. Lisäksi voi käydä niin, että jollakulla on oikeus kulkea ja ajaa toisen kiinteistön yli, mutta hänellä ei ole oikeutta korjata tietä, koska palvelusoikeutta myönnettäessä on voitu nimenomaisesti määrätä, että oikeus korjata tie ei sisälly siihen; tai se on voitu tehdä siten, että jos oikeudenhaltija haluaisi korjata tien, hän saisi tehdä sen vain tietyllä tavalla. Näin ollen preetori sanoo korjausten osalta hyvin asianmukaisesti: "Kiellän ketään estämästä teitä korjaamasta tietä, kuten teillä on oikeus tehdä", eli siinä määrin kuin se on sallittua määrätyn servituutin ehtojen mukaisesti.

15. Ymmärrämme käsitteellä "korjaaminen" tien palauttamisen entiseen tilaansa, toisin sanoen, että tietä ei saa leventää, pidentää, madaltaa tai korottaa, sillä on yksi asia korjata tie ja aivan eri asia rakentaa se.

16. Labeo kysyy, jos joku haluaa rakentaa uuden sillan tien korjaamista varten, saako hän tehdä niin. Hän sanoo, että se pitäisi sallia, koska tällainen rakenne on osa tien korjaamista. Mielestäni Labeon mielipide on oikea, edellyttäen, että jos näin ei tehtäisi, tiellä ei voisi matkustaa kätevästi edestakaisin.

4. Venuleius, Interdicts, kirja I.

Muinaiset lisäsivät nimenomaisesti, että väkivaltaa ei saisi käyttää estääkseen ketään tuomasta tien korjaamiseen sopivia materiaaleja. Tämä säännös on tarpeeton, sillä se, joka ei salli sellaisten materiaalien tuomista, joita ilman tietä ei voida korjata, katsotaan käyttävän väkivaltaa korjausten estämiseksi.

(1) Jos kuitenkin se, joka voi tuoda korjaukseen tarvittavat materiaalit lyhyempää reittiä pitkin, tuo ne mieluummin pidempää reittiä pitkin alistuakseen sen, joka on palveluksen velkaa, kiusanteon kohteeksi, voidaan häntä vastaan rangaistuksetta käyttää väkivaltaa, koska hän itse on se, joka häiritsee tien korjaamista.

5. Ulpianus, Ediktistä, XX kirja.

On ilmeistä, että jos joku estää materiaalien kasaamisen, hän käyttää voimakeinoja estääkseen korjausten tekemisen.

1. Jos joku, joka pystyy kuljettamaan materiaalit pellon toisen osan läpi aiheuttamatta haittaa maanomistajalle, kuljettaa ne jonkin toisen osan läpi, on aivan oikein päätetty, että voimakeinoja voidaan käyttää hänen estämisekseen.

2. Ei ole epäilystäkään siitä, että tämä kielto voidaan myöntää paitsi itse häiriön kohteeksi joutuneelle henkilölle myös hänen seuraajilleen. Se myönnetään myös ostajan puolesta ja ostajaa vastaan.

3. Jos jollakulla on palvelussuhde, jota ei ole laillisesti määrätty, mutta josta hän on nauttinut pitkään, se, että hän on käyttänyt sitä pitkään, oikeuttaa hänet käyttämään tätä kieltoa.

4. Sen, joka haluaa käyttää tätä kieltoa, on asetettava vastapuolelleen vakuus hänen teoistaan mahdollisesti aiheutuvan vahingon varalta.

(6) Paulus, Ediktistä, kirja LXVI.

Niin kuin se, joka on nauttinut palvelusta ilman virheellistä omistusoikeutta, ei kärsi vahinkoa oikeuksilleen, vaikka hän on kuluneen vuoden aikana käyttänyt sitä virheellisen omistusoikeuden nojalla, niin samalla tavoin ostaja tai perillinen ei kärsi vahinkoa, jos hän on nauttinut palvelusta virheellisen omistusoikeuden nojalla, jos myyjä tai testamentin antaja on nauttinut sitä hyvän omistusoikeuden nojalla.

7. Celsus, Digest, kirja XXV.

Jos joku on kulkenut maasi läpi edestakaisin käyttämättä väkivaltaa tai toimimatta salaa tai epävarman omistusoikeuden nojalla ja silti tehnyt sen ilman mitään oikeutta, mutta tarkoituksenaan olla kulkematta maata, jos häntä olisi kielletty; tämä kielto ei ole näissä olosuhteissa pätevä, sillä voidakseen tehdä sen, mainitulla henkilöllä on oltava jokin oikeus maahan.

Tit. 20. Ediktistä, joka koskee päivittäin käytettävää vettä ja sellaista vettä, jota käytetään vain kesäisin.

(1) Ulpianus, Ediktistä, kirja LXX.

Pretori sanoo: "Kiellän käyttämästä voimakeinoja teitä vastaan estääkseni teitä johtamasta kyseistä vettä samalla tavalla, jolla olette johtaneet sitä kuluneen vuoden aikana, edellyttäen, ettette ole tehnyt sitä väkivalloin, salaa tai epävarmalla nimikkeellä." Tämä on kuitenkin kielletty.

1. Tämä kielto on kieltävä, ja se on toisinaan palauttava, ja se koskee jokapäiväisessä käytössä olevaa vettä.
2. Päivittäisessä käytössä oleva vesi ei ole sellaista, jota käytetään jatkuvasti, vaan sellaista, jota kuka tahansa voi halutessaan käyttää joka päivä; vaikka joskus, vaikka sen johtaminen talvella ei ehkä olekaan tarkoituksenmukaista, jollain on kuitenkin oikeus siihen.
3. Veteen liittyy kahdenlaisia palveluksia, joista toinen koskee sen päivittäistä käyttöä ja toinen sen käyttöä kesällä. Se, jota voidaan käyttää päivittäin, eroaa siitä, jota käytetään kesällä, sillä ensin mainittua johdetaan jatkuvasti sekä kesällä että talvella, vaikka sitä ei joskus käytetä. Sen, jota kutsutaan päivittäiseen käyttöön tarkoitetuksi vedeksi, palvelevuus on jaettu aikaväleihin. Kesäkäyttöön tarkoitettu vesi on sellaista, jota on kätevä käyttää vain tuona vuodenaikana, kuten olemme tottuneet puhumaan kesävaatteista, kesäpaikoista ja kesäleireistä, joita käytämme satunnaisesti talvella, mutta enimmäkseen kesällä. Mielestäni kesäaikaan käytettävä vesi ja päivittäiseen käyttöön tarkoitettu vesi on erotettava toisistaan ottamalla huomioon osapuolten aikomus ja niiden paikkojen luonne, joissa sitä käytetään; sillä jos vesi on sellaista, että sitä voidaan johtaa aina, mutta minä käytän sitä vain kesällä, on sanottava, että se on kesävettä. Lisäksi jos sitä voidaan käyttää vain

kesällä, se on myös kesävetä. Jos paikat ovat sellaisia, että vesi voidaan niiden luonteen vuoksi johtaa vain kesällä, on katsottava, että sitä kutsutaan asianmukaisesti kesävedeksi.

4. Kun kiellossa sanotaan, että "niin kuin olette johtaneet vettä kuluneen vuoden aikana", tämä ei tarkoita joka päivä, vaan vaikka vain yhtenä päivänä tai yönä koko vuoden aikana. Päivittäinen vesi on siis sellaista, jota voidaan johtaa joka päivä talven tai kesän aikana, vaikka voi olla aikoja, jolloin sitä ei johdeta. Kesävesi on sellaista, jota voidaan käyttää joka päivä, mutta sitä käytetään vain kesällä eikä talvella; ei siksi, ettei sitä voisi tehdä talvella, vaan siksi, että näin ei yleensä tapahdu.

5. Jälleen kerran preetori viittaa tässä kiellossa vain jatkuvasti juoksevaan veteen, sillä vettä ei voi johtaa, ellei sen virtaus ole jatkuvaa.

6. Vaikka totesimme, että tämä kieltö viittaa vain jatkuvasti virtaavaan veteen, se koskee myös sellaista, jota voidaan johtaa. On nimittäin olemassa vettä, jota ei voida johtaa, vaikka sen virtaus on jatkuvaa, kuten esimerkiksi kaivovettä ja sellaista vettä, joka on niin syvällä maan alla, ettei sitä voida nostaa pintaan niin, että siitä olisi hyötyä. Tällaisen veden, jota ei voida johtaa, ottamisesta voidaan määrätä palvelusoikeus.

7. Näiden veteen ja lähteisiin liittyvien kieltojen katsotaan koskevan vain vettä, joka otetaan lähteestään, ei mistään muualta, sillä siviililain mukaan tällaiseen veteen voidaan määrätä palvelusoikeus.

8. Veden lähde on paikka, josta vesi on peräisin, ja se on itse lähde, jos se on peräisin lähteestä. Jos se kuitenkin on peräisin joesta tai järvestä, sen lähteeksi katsotaan sen ojan ensimmäiset osat, jota pitkin se johdetaan mainitusta joesta tai järvestä kanavaan. Jos maasta tihkuva vesi ilmestyy ensimmäisen kerran jostakin paikasta, on selvää, että sitä paikkaa, jossa se ensimmäisen kerran nousee maasta, on kutsuttava lähteeksi.

9. Ja riippumatta siitä, millä tavoin oikeus veteen voidaan vahvistaa, on katsottava, että tätä kieltöä sovelletaan.

10. Jos oikeus veteen ei kuitenkaan kuulu laillisesti kenellekään, mutta hän luulee, että hänellä on laillinen oikeus johtaa vettä, ja tekee niin, koska tässä tapauksessa virhe ei ole oikeudellinen vaan tosiasiallinen, on katsottava, ja se on myös meidän käytännössämme, että hänellä on oikeus käyttää tätä kieltöä; sillä riittää, jos hän luuli, että hänellä on laillinen oikeus johtaa vettä, eikä tehnyt sitä väkivalloin, salaa tai epävarman omistusoikeuden nojalla.

11. Kysytään, koskevatko nämä kiellot vain vettä, jota käytetään maan kasteluun, vai koskeeko se kaikkea vettä, myös sellaista, jota käytetään meidän käyttöömme ja mukavuutemme. Käytäntömme on katsoa, että ne koskevat kaikenlaista vettä. Näin ollen tätä kieltöä sovelletaan myös silloin, kun joku haluaa tuoda vettä taloihinsa kaupungissa.

12. Lisäksi Labeo sanoo, että vaikka on olemassa tiettyjä vesijohtoja, jotka eivät kuulu maalle, koska niitä voi käyttää kuka tahansa, kiello on silti voimassa.

13. Labeo sanoo myös, että vaikka preetori tarkoitti tässä kiellossaan viitata kylmään veteen, kielloja ei kuitenkaan saisi evätä silloin, kun on kyse lämpimästä vedestä, sillä tällaisen veden käyttö on välttämätöntä, sillä joskus sitä käytetään kylmän veden sijasta peltojen kasteluun. Lisäksi joissakin paikoissa lämmin vesi on välttämätöntä kastelua varten, kuten esimerkiksi Hieropoliksessa, sillä on totta, että hieropolilaiset kastelevat Aasiassa sijaitsevia maitaan lämpimällä vedellä. Ja vaikka tällainen vesi ei ehkä olekaan ehdottoman välttämätöntä kastelutarkoituksiin, kukaan ei silti epäile, etteikö näitä kielloja sovellettaisi tällaisissa olosuhteissa.

14. Kiellole on perusteita riippumatta siitä, onko vesi kaupungissa vai sen ulkopuolella.

15. On kuitenkin ymmärrettävä, että preetori määrää, että vesi on johdettava samalla tavalla kuin se on johdettu kuluneen vuoden aikana, joten tätä ei voida tehdä suuremmassa määrässä tai eri paikassa. Jos siis vesi, jonka joku haluaa johtaa, on erilaista kuin se, jonka hän on johtanut edellisenä vuonna, tai jos se on ollut samaa ja hän haluaa johtaa sen tilojensa eri osan kautta, häntä voidaan estää voimakeinoin.

16. Labeo sanoo, että jokainen osa maa-alueesta, jonka kautta vesi johdetaan, on oikeutettu palvelussuhteen hyötyyn. Näin ollen, jos kantaja on ostanut viereisen pellon ja haluaa johtaa vettä, jota hän on käyttänyt kuluneen vuoden aikana, pellolle, jonka hän on äskettäin ostanut, hän voi laillisesti käyttää tätä kielloa hyväkseen, kuten tieoikeuksien kohdalla on tapana, joten päästyään kerran omalle maalleen hän voi mennä toiselle maalle minne haluaa, ellei se henkilö, jolta veden servituutti on saatu, estä häntä.

17. Kysytään myös, jos joku sekoittaa toista vettä siihen veteen, jota hän on käyttänyt edellisen vuoden aikana, voidaanko häntä estää tekemästä niin rankaisematta. On olemassa Ofiliuksen mielipide, jonka mukaan häntä voidaan laillisesti estää tekemästä näin, mutta vain siinä paikassa, jossa hän ensin antaa veden valua kanavaansa. Ofilius sanoo, että hänet voidaan laillisesti estää, kun otetaan huomioon hänen koko oikeutensa veteen. Olen samaa mieltä Ofiliuksen kanssa siitä, että oikeutta ei voida jakaa, koska väkivaltaa ei voida käyttää veden osuuteen, jos se ei koske koko vettä.

18. Trebatius on sitä mieltä, että jos vesipaikalle ajetaan suurempi määrä karjaa kuin omistajalla on oikeus viedä sinne, kaikkia niitä voidaan estää tulemasta, koska ne, jotka on lisätty niihin karjoihin, joilla oli oikeus juoda, mitätöivät kaikkien niiden oikeuden käyttää etuoikeutta. Marcellus kuitenkin sanoo, että jos se, jolla on oikeus johtaa tietty määrä karjaa juottopaikalle, johtaa enemmän kuin tämän määrän karjaa, häntä ei saa estää tuomasta kaikkia karjaa. Tämä on totta, koska karja voidaan erottaa toisistaan.

19. Aristo katsoo, että vain sillä on oikeus käyttää tätä kieltoa, joka luulee, että hänellä on siihen oikeus, eikä sillä, joka hyvin tietäen, ettei hänellä ole tällaista oikeutta, käyttää sitä.
20. Hän sanoo myös, että se, joka kuluneen vuoden aikana johti vettä käyttämättä väkivaltaa tai toimimatta salaa tai epävarmalla omistusoikeudella, mutta jonka nauttimiseen osalla samasta vuodesta liittyi jompikumpi näistä puutteista, voi silti oikeutetusti käyttää tätä interdiktia, sillä on otettava huomioon se aika, jolloin hän käytti vettä, eikä tällaista virhettä ollut olemassa; koska on totta, että kuluneen vuoden aikana oli ajanjakso, jolloin hän nautti palvelusta käyttämättä väkivaltaa tai toimimatta salaa tai nojautumatta epävarmaan omistusoikeuteen.
21. Heräsi kysymys, jos joku on johtanut vettä pidemmän aikaa kuin vuoden, ja seuraavana aikana, eli vuoden sisällä, vesi virtasi itsestään ilman, että hän johti sitä, olisiko tähän kieltoon aihetta. Severus Valerius sanoo, että kielto on hänen hyväkseen, koska hänen katsotaan johtaneen vettä, vaikka hänen ei varsinaisesti voida katsoa tehneen sitä.
22. Kysyttiin myös, jos joku ajattelisi, että hänellä oli oikeus johtaa vettä joka toinen päivä, ja johti sitä vain yhtenä päivänä, voidaanko hänen katsoa tehneen sen asianmukaisesti ja pettämättä sen maan haltijaa, josta vesi on peräisin, niin että hänellä olisi oikeus vedota tähän interdiktiin. Sillä kun preetori sanoo: "Koska olet johtanut vettä kuluneen vuoden aikana", toisin sanoen vuoropäivinä, ei ole merkitystä sille, oliko veden toimittaminen määrättävä joka viides päivä vai joka toinen päivä vai päivittäin, siltä osin kuin on kyse siitä, että hän haluaa käyttää kieltoa hyväkseen; sillä koska riittää, että vesi on johdettu vain yhtenä päivänä kuluneen vuoden aikana, ei ole merkitystä sillä, mikä oikeus vedellä on, sillä jos joku, jolla on oikeus johtaa vesi joka viides päivä, haluaa vedota kieltoon väittäen, että hänellä on oikeus johtaa vesi joka toinen päivä, hänellä ei katsota olevan siihen oikeutta.
23. Lisäksi on huomattava, että jos vastapuolesi kieltää sinua johtamasta vettä, kun olet johtamassa sitä, ja sinä menetät sillä välin oikeutesi johtaa sitä, voit tämän kiellon avulla saada korvauksen saamalla takaisin sen, mitä olet menettänyt. Mielestäni tämä lausunto on oikea.
24. Jos myytte ja luovutatte maan, jolla olette tottuneet harjoittamaan vesiliikennettä, voitte silti vedota kieltoon.
25. Tämä kielto on voimassa ketä tahansa vastaan, joka estää minua johtamasta vettä, eikä sillä ole merkitystä, onko hänellä maan omistusoikeus vai ei, sillä hän on silti vastuussa kiellon nojalla, sillä sen jälkeen kun palvelusoikeus on kerran tullut voimaan, sitä voidaan vaatia ketä tahansa vastaan.
26. Jos kahden kilpailijan (eli kahden henkilön, jotka johtavat vettä saman kanavan kautta) välillä syntyy riita vedestä ja kumpikin heistä väittää, että heillä on yksinoikeus, kaksinkertainen kielto on heidän edukseen.

27. Labeo katsoo, että tämän kieltotuomion nojalla miestä estetään rakentamasta mitään sille maalle, jonka kautta vesi johdetaan, tai kaivamasta tai kylvästä siellä, kaatamasta puita tai pystyttämästä mitään rakennusta, jonka avulla vesi, jonka hän on kuluneen vuoden aikana johtanut hyvällä oikeudella maasi läpi, voi saastua, pilaantua, pilaantua tai huonontua. Hän sanoo, että samalla tavoin kieltoa voidaan käyttää kesäveden tapauksessa.

28. Jos joku luopuu oikeudesta vedenottoon, luopuminen on pätevä.

29. Lisäksi preetori sanoo: "Kiellän käyttämästä väkivaltaa estääkseni teitä ottamasta vettä, kuten olette tehneet kuluneen kesän aikana, ilman voimankäyttöä, salaa tai epävarmalla nimikkeellä. Myönnän tämän kiellon perillisille, ostajille ja omaisuuden preetoriaanisille haltijoille."

30. Tämä kielto koskee kesävettä.

31. Koska olemme todenneet, että vain kesäaikana käytettävän veden ja päivittäin käytettävän veden välillä on eroa, on myös huomattava, että interdiktien välillä on eroa; sillä se, joka koskee päivittäin käytettävää vettä, sisältää seuraavan lausekkeen: "Niin kuin olette hoitaneet vettä kuluneen vuoden aikana", ja se, joka koskee vain kesäaikana käytettävää vettä, sisältää seuraavan lausekkeen: "Niin kuin olette hoitaneet sitä kuluneen kesän aikana". Tämä ei ole kohtuutonta, sillä koska kyseinen henkilö ei käyttänyt vettä talven aikana, hänen ei pitäisi viitata nykyiseen vaan edelliseen kesään.

32. Oppineet ovat päättäneet, että kesä alkaa kevätpäiväntasauksesta ja päättyy syyspäiväntasaukseen. Näin ollen kesä ja talvi jaetaan kuuden kuukauden jaksolla.

33. Viimeinen kesä lasketaan kahden kesäkauden vertailusta.

34. Tästä syystä, jos kesän aikana annetaan kielto, ajanjakso sisältää joskus vuoden ja kuusi kuukautta. Näin tapahtuu, jos vesi johdetaan kevätpäiväntasauksen alussa, ja kielto annetaan seuraavan kesän aikana, syyspäiväntasausta edeltävänä päivänä. Jos se siis annetaan talvella, ajanjakso käsittää kaksi vuotta.

35. Jos joku on tottunut johtamaan vettä vain talvella eikä kesällä, hän voi hyödyntää kieltoa.

36. Jokainen on oikeutettu käytettävissä olevaan kieltoon, joka on johtanut vettä tämän kesän aikana eikä edellisen kesän aikana.

37. Praetor sanoo: "Myönnän interdiktin omaisuuden perillisille, ostajille ja praetorin omistajille." On huomattava, että näillä sanoilla ei viitata ainoastaan kesän aikana käytettyyn veteen, vaan myös joka päivä käytettyyn veteen, sillä koska kieltoja myönnetään perillisille tieoikeuksien osalta, praetori katsoi, että myös nämä olisi myönnettävä.

38. Praetor sanoo: "Kiellän käyttämästä väkivaltaa estääkseni ketään johtamasta vettä tilallaan olevasta säiliöstä, jolle on myönnetty oikeus siihen. Aina kun jonkin rakennustyön tekemistä koskeva kielto pitäisi antaa, määrään asetettavaksi vakuuden uhkaavan vahingon varalta."

39. Tätä kieltokieltoa oli tarpeen ehdottaa, sillä koska edelliset kieltokirjat koskevat henkilöitä, jotka johtavat vettä lähteestä sen vuoksi, että sille on määrätty palvelusoikeus, tai koska he luulevat, että näin on tehty, tuntui oikeudenmukaiselta, että kielto annettaisiin myös henkilölle, joka johtaa vettä säiliöstä, toisin sanoen säiliöstä, joka sisältää vettä yleiseen käyttöön ja joka on nimetty säiliöksi.

40. Jos annetaan lupa johtaa vettä säiliöstä, olisi annettava kielto.

41. Lisäksi lupa annetaan veden johtamiseen säiliöstä, purosta tai muusta yleisestä paikasta.

42. Tämän luvan antaa keisari, eikä kenelläkään muulla ole oikeutta antaa sitä.

43. Tämä oikeus myönnetään joskus maalle ja joskus henkilöille. Kun se myönnetään maalle, se ei lakkaa asianomaisen osapuolen kuollessa; mutta kun se myönnetään henkilöille, se menetetään heidän kuollessaan, eikä se näin ollen siirry kenellekään muulle maan omistajalle, perillisille tai muille oikeudenomistajille.

44. On selvää, että oikeutta voi vaatia se, jolle maan omistusoikeus siirtyy. Sillä jos hän osoittaa, että vesi kuuluu hänen maalleen ja on virrannut sen nimissä, jonka omistusoikeus on siirtynyt hänelle, hän voi epäilemättä saada oikeuden sen johtamiseen; sillä tämä ei ole palvelus, vaan olisi väärä, jos sitä ei saisi.

45. Meidän on myös muistettava, että tässä kieltopäätöksessä ratkaistaan koko kysymys veden johtamisoikeuden siirtymisestä. Sillä tämä kielto ei ole pelkästään alustava, kuten aiemmin kuvatut, eikä se koske vain väliaikaista hallussapitoa, vaan asianosainen on joko saanut oikeuden itselleen tai ei, ja kielto ratkaisee koko asian tehokkaasti.

(2) Pomponius, On Sabinus, kirja XXXII.

Jos minulla on oikeus johtaa vettä päivällä tai yöllä, en voi tehdä sitä eri aikoina kuin niinä, jolloin minulla on oikeus johtaa sitä.

.3. Sama, On Sabinus, kirja XXXIV.

Olemme hyväksyneet säännön, jonka mukaan vettä voidaan johtaa paitsi kastelutarkoituksiin myös karjan käyttöön ja jopa hovin vuoksi.

1. Useat henkilöt voivat johtaa vettä joesta, kunhan he eivät aiheuta vahinkoa naapureilleen tai edes vastarannalla oleville, jos puro kapenee.

2. Jos olet johtanut vettä yleisestä joesta ja se lähtee uomastaan, et voi seurata sitä ylöspäin, vaikka paikka, jossa se nyt virtaa, kuuluisi minulle, koska palvelusoikeutta ei ole määrätty kyseiselle maalle. Voit kuitenkin seurata sitä, jos joki vähitellen kertyy maallesi alluviaalisen kerrostuman kautta, koska koko paikkakunta on joen veden johtamista koskevan palvelusvelvollisuuden alainen. Mutta jos joki on muuttanut uomaansa ja alkaa ympäröimään sitä, ette voi seurata sitä, koska hylätty uoma ei kuulu palveluksen piiriin, joka sen seurauksena katkeaa.

3. Purosta alkunsa saavan veden katsotaan hiljaisesti olevan b\$ sen hyväksi, joka johtaa sitä sieltä.

4. Vesijohdon, jonka alkuperä on ihmisen muistin ulottumattomissa, katsotaan olevan laillisesti perustettu paikkaan, jonka läpi se kulkee.

5. Se, jolla on oikeus johtaa vettä jokapäiväiseen käyttöön, voi sijoittaa putkia puroon tai tehdä mitä tahansa muuta, kunhan hän ei aiheuta vahinkoa naapurinsa maalle tai häiritse muiden oikeutta käyttää vettä samasta lähteestä.

6. Kuka tahansa, jolla on oikeus johtaa vettä, voi laillisesti johtaa myös muuta vettä sen yläpuolella rannalle rakennetun vesijohdon avulla, edellyttäen, ettei alapuolella olevalle vesijohdolle aiheuteta vahinkoa.

4. Julianus, Digest, kirja XLI.

Myönsin Lucius Titiukselle oikeuden johtaa vettä lähteestäni. Heräsi kysymys, voinko myöntää Maeviukselle oikeuden johtaa vettä saman akveduktin kautta. Jos olet sitä mieltä, että tämä oikeus voidaan myöntää kahdelle henkilölle veden johtamiseen samaa akveduktia pitkin, miten heidän pitäisi käyttää oikeuttaan? Vastaus oli, että kuten tieoikeus voidaan myöntää useammalle henkilölle yhdessä tai erikseen, myös oikeus veden johtamiseen voidaan laillisesti myöntää heille. Jos osapuolet eivät sovi keskenään, millä tavoin heidän on käytettävä sitä? Ei ole epäoikeudenmukaista myöntää heille praetoriankanne, aivan kuten monet viranomaiset ovat päättäneet, että tällainen kanne voidaan myöntää ositettuna useille henkilöille, joilla on oikeus nautiskella käyttöoikeutta.

5. Sama, On Minicius, kirja IV.

On todettu, että veden käyttö voidaan jakaa paitsi vuodenaikojen myös mittauksen perusteella. Yhdellä henkilöllä voi olla oikeus johtaa sitä päivittäiseen käyttöön ja toisella henkilöllä kesäaikaan; siten vesi jaetaan heidän kesken kesäaikana, ja talviaikana sitä voi johtaa vain se, jolla on oikeus sen päivittäiseen käyttöön.

1. Kahden henkilön välillä, joilla oli oikeus johtaa vettä samaa vesijohtoa pitkin eri aikoina, oli sovittu, että veden käyttöaikoja vaihdetaan. Jos he olivat johtaneet vesijohtoa pidempään kuin oli tarpeen, kuten palvelusoikeudessa oli määrätty, niin että kumpikaan heistä ei käyttänyt vesijohtoa sinä määrättyinä aikoina, joksi se oli hänelle myönnetty, kysyn, olivatko he menettäneet oikeuden sen käyttöön. Kiistettiin, että he olivat menettäneet sen.

6. Neratius, Pergamentit, kirja III.

Kun tarkastelemme kieltoja, jotka koskevat kesällä käytettävää vettä, meidän on mielestämme ensin määriteltävä, mitä on kesävesi, jota koskeva kielto on yleensä annettu edelliseen vuodenaikaan liittyen; Toisin sanoen, pitäisikö kesävesi määritellä sellaiseksi, jota on oikeus käyttää vain kesän aikana, pitäisikö ottaa huomioon sen aikomus, jolla on oikeus johtaa sitä kyseisenä vuodenaikana; riippuuko tämä nimitys itse veden luonteesta, jota voidaan johtaa vain kesän aikana, vai pitäisikö ottaa huomioon niiden paikkojen hyöty, joihin sitä johdetaan. Näin ollen katsottiin, että vesi oli asianmukaisesti nimetty näin kahden asian perusteella, nimittäin sen luonteen ja sen maan hyödyn perusteella, jolle se johdetaan; jos vesi on luonteeltaan sellaista, että sitä voidaan johtaa vain kesällä, vaikka sitä halutaan johtaa myös talvella, tai jos sen luonteen vuoksi sitä voidaan johtaa kaikkina vuodenaikoina, ja jos veden johtamispaikkojen hyöty edellyttää vain, että siihen oikeutetut henkilöt käyttävät sitä kesällä, sitä kutsutaan hyvin asianmukaisesti kesävedeksi.

(7) Paulus, Päätökset, V kirja.

Jos kante nostetaan tieoikeudesta tai oikeudesta johtaa vettä, on annettava varmuus siitä, että niin kauan kuin kantaja yrittää todistaa oikeutensa palvelukseen, mitään estettä ei tarjota hänen veden johtamiselleen tai tieoikeuden käytölle. Jos kantaja kuitenkin kiistää, että vastapuolella on oikeus käyttää tieoikeutta tai johtaa vettä, hänen on ilman pelkoa palveluksen menettämisestä annettava vakuus siitä, että hän ei käytä sitä, kunnes asia on ratkaistu.

8. Scaevola, Huomautuksia.

Se, jolla on oikeus kulkuoikeuteen maan läpi veden johtamista varten, saa rakentaa kanavan minkä tahansa haluamansa osan läpi, edellyttäen, ettei hän häiritse jotakin muuta vesijohtoa.

Tit. 21. Vesijohtoja koskevasta kiellosta.

(1) Ulpianus, Ediktistä, kirja LXX.

Pretori sanoo: "Kiellän voimankäytön ketään vastaan estääkseni häntä korjaamasta tai puhdistamasta akveduktia, kanavaa tai säiliötä, jota hänellä on oikeus käyttää veden johtamiseen, edellyttäen, että hän ei johda sitä toisin kuin hän on tehnyt edellisenä kesänä, ilman väkivallan käyttöä tai salaa tai epävarmalla nimikkeellä."

1. Tämä kiello on erittäin hyödyllinen, sillä jollei kukaan saa lupaa korjata vesijohtoa, hänelle aiheutuu haittaa sen käyttämisessä.
2. Siksi preetori sanoo: "Akvedukti ja kanava". Kanava on koko pituudeltaan kaivettu paikka, ja se on saanut nimensä kreikankielisestä sanasta, joka tarkoittaa virrata.
3. Vesistö on paikka, josta katsotaan alaspäin, ja siitä on nimetty julkisia näyttelyitä.
4. Kanavat ovat ojien vastakohtia, ja niiden tarkoituksena on johtaa ja pakottaa vettä virrasta, olivatpa ne sitten puusta, kivistä tai mistä tahansa muusta materiaalista. Ne on keksitty veden säilyttämistä ja johtamista varten.
5. Oja on paikka, joka on kaivettu puron varteen, ja se on johdettu sanasta incision, koska se tehdään leikkaamalla; sillä kivi tai maa leikataan ensin, jotta vesi voidaan johtaa joesta. Myös kuopat ja kaivot kuuluvat tähän kieltoon.
6. Seuraavaksi preetori sanoo: "korjata ja puhdistaa". Korjaaminen tarkoittaa kaiken vahingoittuneen palauttamista entiseen tilaansa. Termiin "korjata" sisältyvät peittäminen tai alhaaltapäin tukeminen, vahvistaminen, rakentaminen ja myös kaiken tähän tarkoitukseen tarvittavan kuljettaminen ja kuljettaminen.
7. Useat viranomaiset katsovat, että termi "puhdistaa" viittaa vain hyväkuntoiseen kanavaan, mutta on ilmeistä, että se koskee myös sellaista kanavaa, joka tarvitsee korjausta, sillä usein kanava tarvitsee sekä korjausta että puhdistusta.

8. Praetor sanoo: "veden johtamista varten". Tämä on lisätty hyvästä syystä, sillä vain se saa korjata ja puhdistaa vesikanavan, joka on tehnyt sen veden johtamista varten.

9. Tämä kielto on voimassa myös sellaisen hyväksi, jolla ei ole oikeutta johtaa vettä, jos hän on johtanut sitä joko edellisenä kesänä tai kyseisenä vuonna, sillä riittää, että hän ei ole tehnyt sitä väkivaltaa käyttäen, salaa tai epävarmalla nimikkeellä.

10. Jos joku haluaa tehdä kivijohdon, joka oli aiemmin vain kaivettu maan läpi, katsotaan, että hän ei voi laillisesti vedenpoistokieltoon vedenpoistokieltoa käyttäen, sillä hän ei vain korjaa vesijohtoa. Ofilius hyväksyi tämän mielipiteen.

11. Näin ollen, vaikka henkilö haluaisi kaivaa kanavan toisen paikan läpi, häntä voidaan rangaistuksesta estää tekemästä sitä. Tätä sääntöä sovelletaan myös riippumatta siitä, laskeeko, korottaa, leventää, laajentaa, peittää tai paljastaa hän kanavan. Uskon kuitenkin, että häntä voidaan estää muuttamasta sitä muilta osin, mutta mitä tulee sen peittämiseen ja paljastamiseen, en usko, että häneen voidaan puuttua, ellei hänen vastustajansa osoita, että se on hänen etunsa mukaista, että näin ei tehdä.

2. Paulus, Ediktistä, kirja LXVI.

Labeo väittää, että avoimena ollutta johtoa ei voida muuttaa maanalaiseksi, koska tällöin maanomistaja menettää etuoikeuden juottaa karjaansa tai ottaa vettä mainitusta johtoaukosta. Pomponius sanoo, että hän ei yhdy tähän mielipiteeseen, koska omistaja nauttii tätä etuoikeutta pikemminkin sattumasta kuin mistään oikeudesta, joka hänellä on, ellei tämä ollut tarkoitus alun perin, kun maaorjuus määrättiin.

3. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXX.

Servius kuitenkin katsoo, että vesi, joka aiemmin virtasi avoimen kanavan kautta, johdetaan eri tavalla, jos se sittemmin johdetaan katetun kanavan kautta; sillä jos joku rakentaa rakennelman, jonka avulla vesi säilyy tai pysyy paremmin sisällä, häntä ei voida rangaistuksesta estää tekemästä niin. Mielestäni päinvastainen pätee putken osalta, ellei vastapuoli saa siitä suurempaa hyötyä.

1. Servius ja Labeo sanovat, että jos joku haluaa tehdä kivistä putken, joka on alun perin kaivettu maan läpi ja joka ei siksi pidättänyt vettä, häntä on kuultava. Jos hän sitä vastoin haluaa muuttaa aiemmin kivistä rakennetun kanavan pelkäksi maan läpi kulkevaksi ojaksi joko kokonaan tai osittain, häntä ei voida estää tekemästä niin. Minusta näyttää siltä, että kaikki kiireelliset ja välttämättömät korjaukset olisi sallittava.

2. Jos joku haluaa liittää uuden kanavan tai uusia putkia vesijohtoon, joita ei ole koskaan ennen ollut, Labeo sanoo, että tätä kieltoa sovelletaan. Me olemme kuitenkin sitä mieltä, että tällaisessa tapauksessa olisi otettava huomioon sen etu, joka johtaa vettä aiheuttamatta haittaa maanomistajalle.

3. Jos vesi johdetaan järveen ja sieltä pois useiden vesijohtojen avulla, tämä kielto on voimassa sen hyväksi, joka haluaa korjata itse järven.

4. Tämä kielto koskee kaikkia vesijohtoja riippumatta siitä, sijaitsivatko ne julkisilla vai yksityisillä paikoilla.

5. Vaikka putki olisi tarkoitettu lämpimän veden johtamiseen, tämä kielto on voimassa myös silloin, kun sen korjaaminen on tarpeen.

6. Aristo katsoo, että praetorian kanne on paikallaan silloin, kun maanalainen putki, jota pitkin höyryä johdetaan lämpimiin kylpyihin, vaatii korjauksia; ja on sanottava, että interdiktioita voidaan käyttää myös tällaisessa tapauksessa.

7. Tämä interdikti myönnetään myös samoille henkilöille edellä luetelluissa tapauksissa, joissa myönnetään vedestä johtuvia interdiktioita.

8. Kun jollekin, joka korjaa johtoa, annetaan tiedoksi kehoitus keskeyttää uuden työn rakentaminen, on hyvin perustellusti katsottu, että hänen ei tarvitse kiinnittää siihen mitään huomiota, sillä koska praetori kieltää väkivallan käytön häntä vastaan tällaisissa olosuhteissa, on järjetöntä, että häntä vastaan annettavalla kehotuksella keskeyttää uuden työn rakentaminen puututaan asiaan. On todettava, että asianomaista vastaan voidaan epäilemättä nostaa esineoikeudellinen kanne sillä perusteella, että hänellä ei ollut oikeutta tehdä korjauksia.

9. On täysin selvää, että sen, joka tekee korjaukset, on annettava vakuus uhkaavan vahingon varalta.

10. Ofilius katsoo, että tämä kielto on voimassa sen hyväksi, joka on estynyt tuomasta tai kuljettamasta korjauksiin tarvittavia tarvikkeita. Tämä on totta.

4. Venuleius, Interdicts, kirja I.

Interdikti myönnetään myös silloin, kun vesijohtoja pitäisi korjata, eikä tutkita, onko oikeus veden johtamiseen olemassa vai ei. Teiden korjaaminen ei nimittäin ole yhtä välttämätöntä kuin vesijohtojen, sillä jos jälkimmäisiä ei korjata, veden käyttö loppuu kokonaan, ja ihmiset ovat alttiina janokuolemalle. On selvää, että vettä ei voida saada ilman vesijohtojen korjaamista; mutta jos tietä ei korjata, kulkeminen edestakaisin vain vaikeutuu, ja kesäaikaan tämä on vielä vähemmän.

Tit. 22. Lähteisiin liittyvästä kiellosta.

(1) Ulpianus, Ediktistä, kirja LXX.

Pretori sanoo: "Kiellän voimakeinoja käyttämästä estääkseni teitä käyttämästä kyseistä lähdettä, jonka vettä olette käyttäneet kuluneen vuoden aikana ilman voimakeinoja, salaa tai epävarmalla nimikkeellä. Myönnän samanlaisen kiellon myös järvien, kaivojen ja kalalammikoiden osalta."

1. Tämä kiello otettiin käyttöön sen hyväksi, joka on estynyt käyttämästä lähteen vettä. Palvelusoikeuksia myönnetään nimittäin yleensä paitsi veden johtamista myös veden ottamista varten; ja koska veden johtamiseen ja veden ottamiseen liittyvät palvelusoikeudet ovat erillisiä, niin myös niihin liittyvät kiellot myönnetään erikseen.
2. Lisäksi tätä kielloa sovelletaan, jos jotakuta estetään käyttämästä vettä; toisin sanoen jos häntä joko estetään vetämästä vettä tai ajamasta karjaansa veden ääreen.
3. Saman säännön, jonka olemme maininneet koskevan aiempia kielloja, on sanottava koskevan myös niitä kielloja, jotka koskevat henkilöitä.
4. Tämä kiello ei koske säiliöitä, sillä säiliössä ei ole ikuista tai juoksevaa vettä. Tästä käy ilmi, että kaikissa näissä tapauksissa edellytetään, että vesi on juoksevaa. Säiliöt täyttyvät kuitenkin sateiden vaikutuksesta. Yhteenvedona voidaan todeta, että kielloa ei sovelleta, jos järvessä, kalalammikossa tai kaivossa ei ole juoksevaa vettä.
5. On selvää, että kiello riittää myös silloin, kun ketään estetään käyttämästä tietä, jonka kautta pääsee vedenottopaikalle.
6. Seuraavaksi pretori sanoo: "Kiellän voimakeinojen käyttämisen estääkseni teitä korjaamasta ja puhdistamasta kyseistä lähdettä, jotta voitte säilyttää veden; edellyttäen, että ette käytä sitä eri tavalla kuin olette käyttäneet kuluneen vuoden aikana, ilman voimakeinojen käyttöä tai salaa tai epävarmalla nimikkeellä." Tämä ei kuitenkaan ole mahdollista.

7. Tämä kieltö on yhtä hyödyllinen kuin se, joka koskee putkien korjaamista; sillä jos lähteen puhdistaminen ja korjaaminen ei ole sallittua, siitä ei ole mitään hyötyä.
8. Lähde on puhdistettava ja korjattava veden pidättämiseksi, jotta kuka tahansa voi käyttää sitä samalla tavalla, jolla tämä on tehty kuluneen vuoden aikana.
9. Veden pidättäminen tarkoittaa sen rajoittamista siten, ettei se pääse ylivuotamaan tai katoamaan; edellyttäen, että kenenkään ei sallita etsiä ja avata uusia lähteitä, sillä tämä on uudistus siihen nähden, mitä on tehty edellisen vuoden aikana.
10. Kieltoa voidaan käyttää myös silloin, kun järvi, kaivo tai kalalampi on korjattava tai puhdistettava.
11. Tämä kieltö myönnetään kaikille henkilöille, jotka saavat käyttää sitä, joka viittaa kesäveteen.

Tit. 23. Viemäri- ja viemäreihin liittyvästä kiellosta.

1. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXXI.

Pretori sanoo: "Kiellän teitä käyttämästä voimakeinoja ketään vastaan, jolla on oikeus korjata ja puhdistaa kyseinen viemäri, joka on hänen talonsa ja teidän talonne yhteinen. Määrään, että on asetettava vakuus työstä mahdollisesti aiheutuvien vahinkojen korvaamiseksi."

1. Pretori asetti tämän otsikon alle kaksi kieltöä, joista toinen on kieltävä ja toinen palauttava, ja hän käsittelee ensin kieltävää kieltöä.
2. Näiden kieltöjen avulla praetori määrää, että viemärit on puhdistettava ja korjattava, ja molemmilla niistä on viittaus kaupunkien terveyteen ja suojeluun; sillä viemäreiden lika uhkaa tehdä ilmakehän ruttoalttiiksi ja tuhota rakennuksia. Sama sääntö pätee myös silloin, kun viemäreitä ei korjata.
3. Tämä kieltö koskee yksityisiä viemäreitä, sillä julkiset viemärit vaativat virkamiesten huolenpitoa.
4. Viemäri on kaivanto, jonka avulla lika kuljetetaan pois.

5. Ensin mainittu kielto on kieltävä, ja sen nojalla naapuria estetään käyttämästä väkivaltaa estääkseen viemärin puhdistamisen ja korjaamisen.

6. Termiin "viemäri" sisältyvät sekä oja että putki.

7. Koska viemärin korjaamisen ja puhdistamisen katsotaan liittyvän yleiseen hyvinvointiin, päätettiin, että lauseketta "jos et ole käyttänyt sitä väkivalloin tai salaa tai epävarmalla omistusoikeudella" ei pitäisi lisätä, jotta vaikka joku olisi käyttänyt sitä tällaisissa olosuhteissa, häntä ei silti estettäisi korjaamasta tai puhdistamasta viemäriä, jos hän niin haluaisi tehdä.

8. Seuraavaksi preetori sanoo: "joka on yhteinen hänen talolleen ja teidän talolleen". Tässä tapauksessa termi "talo" on ymmärrettävä niin, että sillä tarkoitetaan kaikenlaista rakennusta, aivan kuin olisi sanottu "hänen ja teidän rakennukseenne".

Labeo menee vielä pidemmälle, sillä hän katsoo, että tälle kiellolle on perusteita, jos kahden rakennuksen välissä on tyhjä tila ja jos, kuten hän ehdottaa, viemäri johtaa kaupungissa olevasta talosta viereiselle maalle.

9. Labeo on myös sitä mieltä, että joka haluaa yhdistää yksityisen viemärinsä julkiseen viemäriin, sitä on suojeltava siltä, ettei sitä estetä väkivallalla. 10. Pomponius sanoo, että jos joku haluaa rakentaa viemärin, joka johtaa julkiseen viemäriin, häntä ei saisi estää tekemästä sitä.

10. Kun preetori sanoo: "on yhteinen hänen talolleen ja sinun talollesi", hän tarkoittaa, että se on suunnattu kohti, ulottuu tai tulee sinun taloosi asti.

11. Tämä kielto koskee myös lähinaapuria sekä muita kauempana olevia, joiden talojen läpi kyseinen viemäri kulkee.

12. Tästä syystä Favius Mela sanoo, että tämä interdikti on pätevä oikeuttamaan kenet tahansa menemään naapurin taloon ja ottamaan hänen jalkakäytävänsä viemärin puhdistamista varten. Pomponius kuitenkin sanoo, että tässä tapauksessa voi syntyä rangaistus, joka on määrätty vahingon korvaamisesta; mutta näin ei ole, jos edellä mainittu henkilö on valmis korvaamaan sen, mitä hänen oli pakko ottaa pois viemärin korjaamista varten.

13. Jos joku antaa minulle ilmoituksen uudesta työstä, kun olen puhdistamassa tai korjaamassa viemäriäni, on hyvin perustellusti katsottu, että en saa kiinnittää huomiota ilmoitukseen ja voin jatkaa aloittamaani korjausta.

14. Praetor kuitenkin lupaa, että annetaan vakuus kaikenlaisen vahingon varalta, joka voi aiheutua puutteellisesta työstä; sillä aivan kuten annetaan lupa korjata ja puhdistaa viemäreitä, on myös sanottava, että muiden taloille ei saa aiheutua vahinkoa.

15. Seuraavaksi praetori sanoo: "Teidän on palautettava kaikki entiseen tilaansa, jos julkiselle viemäriin on tehty tai siihen on sijoitettu jotakin sellaista, mikä voi haitata sen käyttöä.". Samoin kiellän tekemästä viemäriin mitään tai heittämisestä siihen mitään."

16. Tämä kielto koskee julkisia viemäreitä, ja siinä kielletään heittämisestä niihin tai sijoittamisesta niihin mitään sellaista, mikä voi haitata niiden käyttöä.

2. Venuleius, Interdicts, kirja I.

Vaikka tähän interdiktin sisältyy olemassa olevien viemäreiden korjaaminen eikä uusien rakentaminen, Labeo sanoo, että interdikti pitäisi kuitenkin antaa, jotta kukaan ei käyttäisi väkivaltaa toista vastaan, joka rakentaa viemäriä, koska kyse on samasta yleiseen hyvinvointiin liittyvästä kysymyksestä; sillä praetori on interdiktiolla kieltänyt voimankäytön estääkseen ketään rakentamasta viemäriä julkiselle paikalle. Myös Ofilius ja Trebatius ovat tätä mieltä. Labeo sanoo myös, että kenelle tahansa pitäisi interdiktin nojalla antaa lupa puuttumatta jo rakennetun viemäriin puhdistamiseen ja korjaamiseen, mutta että julkisista teistä vastaavan virkamiehen pitäisi antaa lupa uuden viemäriin rakentamiseen.

Tit. 24. Interdiktistä, joka koskee väkivalloin tai salaa toteutettuja töitä.

1. Vivianus, Ediktistä, kirja LXXI.

Praetori sanoo: "Käskän sinua palauttamaan entiseen tilaansa kaiken, mitä olet tehnyt kyseiselle omaisuudelle väkivallan avulla tai salaa, heti kun sinua vastaan on aloitettu oikeudenkäynti sitä varten."

(1) Tämä kielto on palauttava, ja sen avulla poistetaan niiden petos, jotka ovat ryhtyneet tekemään kaikkea väkivallalla tai salaa, ja heidät määrätään palauttamaan omaisuus entiseen tilaansa.

(2) On hyvin vähän merkitystä sillä, onko kyseisellä osapuolella oikeus tehdä työ vai ei; sillä vaikka Be:llä olisikin oikeus, hän on kuitenkin vastuussa kiellon nojalla, koska hän on käyttänyt väkivaltaa tai toiminut salaa; sillä hänen olisi suojeltava oikeuksiaan eikä keksittävä vahingoittaa niitä.

- (3) Sitten kysytään, voiko kukaan vastustaa tätä kieltoa sillä poikkeuksella, että vastaaja ei ole tehnyt mitään sellaista, mihin hän ei ole saanut oikeutta. Parempi mielipide on, että hän ei saa vedota tällaiseen poikkeukseen, sillä hän ei voi suojella itseään laillisesti poikkeuksella, jos hän on käyttänyt väkivaltaa tai toiminut salaa.
- (4) Tämä kielto koskee vain työtä, joka tehdään maalla, väkivaltaa käyttäen tai salaa.
- (5) Katsotaanpa, mitä tarkoitetaan väkivallan käytöllä tai salakähmäisellä toiminnalla. Quintus Mucius sanoo, että väkivallan avulla tehdyksi katsotaan kaikki se, mitä henkilö tekee sen jälkeen, kun hänet on kielletty. Quintus Muciuksen määritelmä vaikuttaa minusta täydelliseltä.
- (6) Pedius ja Pomponius väittävät, että jos jotakuta kielletään jatkamasta jotakin työtä heittämällä pienikin kivi sen päälle, hänen katsotaan käyttäneen väkivaltaa; ja tämä on meidän käytäntömme.
- (7) Cascellius ja Trebatius ovat sitä mieltä, että samaa sääntöä sovelletaan, jos hän jatkaa työtä sen jälkeen, kun hänelle on annettu huomautus todistajien läsnä ollessa, mikä on totta.
- (8) Lisäksi Aristo sanoo, että väkivaltaa käyttää myös se, joka tietäen, että häntä vastustetaan, käyttää väkivaltaa välttääkseen kiellon.
- (9) Samoin Labeo sanoo, että jos kiellän jotakuta jatkamasta, ja hän luopuu siitä minun läsnäollessani, mutta jatkaa sen jälkeen työtä, hänen katsotaan käyttäneen väkivaltaa, ellei hän ole saanut suostumustani tai ellei hänellä ole muuta hyvää syytä tehdä niin.
- (10) Jos jotakuta estää heikkous tai hillitsee pelko loukata sinua tai jotakuta, jonka valtaa käytetään sinun hyväksesi, ja jommastakummasta näistä syistä hän ei kiellä sinua jatkamasta, sinun ei katsota käyttäneen väkivaltaa. Tämän totesi myös Labeo.
- (11) Hän sanoo myös, että jos joku estää teitä, kun haluatte estää minua tekemästä työtä, esimerkiksi aseilla, ilman, että minulla on mitään petollista tekoa, ja tästä syystä ette tule estämään minua, minun ei katsota käyttäneen väkivaltaa.

2. Venuleius, Interdicts, kirja II.

Jotta toinen ei voisi huonontaa tilaani ilman, että syyllistyisin mihinkään rikokseen.

3. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXXI.

Jotta joku voisi estää jotakuta toimimasta, ei ole välttämätöntä, että henkilö itse toimii, sillä laillisesti katsotaan, että kuka tahansa on estänyt toista, joko orjansa tai asiamiehensä toimesta. Samaa sääntöä sovelletaan, jos minun palveluksessani oleva päivätyöläinen yrittää estää häntä. Ei voida myöskään esittää vastalauseita siitä, että toimintaa ei tavallisesti saavuteta vapaan henkilön välityksellä, sillä estäminen osoittaa, että olette toteuttanut sen väkivallan avulla. Ja miksi tämä olisi huomionarvoista, kun minulla on oikeus nostaa kanne, vaikka olisitte tehnyt työn salaa, ja näin ollen saan kanneoikeuden pikemminkin teidän tekemänne laittoman teon kuin toisen tekemän teon kautta?

(1) On huomattava, että ei ole välttämätöntä, että väkivaltaa harjoitetaan jatkuvasti; sillä sen jälkeen, kun se on kerran aluksi tehty, sen katsotaan kestävän.

(2) Jos lupa on myönnetty, on poikkeus tarpeen vastustaa sitä, joka käyttää kieltoa hyväkseen.

(3) Lisäksi, jos en ainoastaan minä myöntäisi lupaa, vaan jos myös asiamieheni tai holhousta hoitava edunvalvoja tai holhousmiehen, mielisairaan tai alaikäisen edunvalvoja myöntäisi sen, on sanottava, että poikkeukselle on perusteita.

(4) Nerva väittää, että on selvää, ettei poikkeukselle ole perusteita, jos kuvernööri tai joku kaupungin asioita hoitava virkamies sallii töiden tekemisen julkisella paikalla; sillä hän sanoo, että vaikka julkisten paikkojen hoito on saatettu uskoa hänelle, oikeutta niiden siirtämiseen ei silti myönnetty. Tämä pätee vain silloin, kun kunnallislaissa ei anneta kaupungin asioista vastaavalle virkamiehelle suurempaa toimivaltaa. Samaa sääntöä olisi noudatettava, jos oikeuden on myöntänyt keisari itse tai joku, jolle hän on antanut siihen valtuudet.

(5) Jos joku on valmis puolustautumaan oikeudessa tiettyjä henkilöitä vastaan, jotka katsovat, että häntä pitäisi kieltää rakentamasta teosta, katsokaamme, katsotaanko hänen luopuneen siitä väkivaltaa käyttämällä. Parempi mielipide on, että hänen katsotaan tehneen niin, jos hän tarjoutuu antamaan vakuuden ja on valmis puolustamaan oikeuttaan. Tämän totesi myös Sabinus.

(6) Jos taas joku on valmis asettamaan vakuuden mahdollisen vahingon varalta, vaikka häntä on kielletty jatkamasta vain tästä syystä tai siksi, että hän ei ole puolustautunut, tai siitä syystä, että hän ei ole asettanut vakuutta uhkaavaa vahinkoa vastaan, on sen seurauksena sanottava, että hän on lopettanut työn jatkamisen väkivallan käytön kautta.

(7) Cassius sanoo, että sen katsotaan toimineen salaa, joka salaa vastapuoleltaan, mitä hän tekee, ja jättää ilmoittamatta siitä, edellyttäen, että hän pelkäsi tai luuli, että hänellä oli hyvä syy pelätä vastarintaa.

(8) Myös Ariston mielestä hän toimii salaa, kun hän salatakseen tekonsa pitää mukanaan henkilöä, jonka hän uskoo vastustavan häntä, ja uskoo tai hänellä on syytä uskoa, että tämä vastustaa sitä, mitä hän odottaa d.o.

4. Venuleius, Interdicts, kirja II.

Servius sanoo, että hänen katsotaan toimineen salakavalasti, vaikka hän uskoisi, ettei hänen tekemisistään synny mitään kiistaa; sillä ei ole tarpeen kiinnittää huomiota jokaisen harkitsemattomaan mielipiteeseen ja arvostelukykyyyn, sillä muuten tyhmät olisivat paremmassa asemassa kuin viisaat.

5. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXX.

Sen, joka tekee työn eri tavalla kuin sillä, jolla hän on ilmoittanut sen tekemisestä, tai pettää sitä, jonka etua oli, ettei työtä suoriteta, tai antaa tahallaan ilmoituksen vastustajalleen, vaikka hän tietää, ettei voi estää häntä, tai ilmoittaa hänelle niin myöhään, ettei hän voi poistua talostaan puuttuakseen työhön, katsotaan toimineen salakavalasti. Aristo sanoo, että Labeo hyväksyi tämän mielipiteen.

(1) Kun joku ilmoittaa, että uutta rakennusta aiotaan pystyttää, hänen ei aina katsota toimineen salaa, jos hän tekee työn ilmoituksen jälkeen; sillä (Labeon mukaan) ilmoitukseen on sisällytettävä sekä päivä että kellonaika, samoin kuin paikka, jossa työ on määrä tehdä, ja sen luonne. Ilmoitus ei saisi olla epämääräinen eikä epäselvä, eikä siinä saisi rajoittaa vastapuolta niin, että hän ei voi tulla paikalle määräjassa estääkseen työn suorittamisen.

(2) Jos ei ole ketään, jolle ilmoitus voidaan antaa tiedoksi, eikä työn tekemistä suunnitteleva henkilö ole syyllistynyt petokseen, ilmoitus olisi annettava tiedoksi asianomaisen ystäville tai asiamiehelle tai hänen kotiinsa.

(3) Servius toteaa kuitenkin hyvin asianmukaisesti, että riittää, että asianomaisen naisen aviomiehelle ilmoitetaan, että työ aiotaan tehdä, tai että se tehdään hänen tietoisuudessaan; tosin riittää myös, ettei ole tarkoitus salata sitä häneltä.

(4) Hän sanoo myös, että jos joku haluaa rakentaa uuden työn kunnalle kuuluvalla julkisella paikalla, riittää, että ilmoitus annetaan tiedoksi kaupungin asioista vastaavalle viranhaltijalle.

(5) Jos joku, joka luulee, että tietty maa kuuluu sinulle, vaikka se todellisuudessa on minun, ryhtyy uuteen työhön tarkoituksenaan salata se sinulta, mutta ei minulta, kielto on minun edukseni.

(6) Hän sanoo myös, että jos joku ryhtyy uuteen työhön tarkoituksenaan salata se palvelijaltani tai asiamieheltäni, minulla on oikeus kieltoon.

- (7) Jos joku, joka ei ole antanut tiedoksi, että hän aikoo aloittaa uuden työn, mutta jolle on itse ilmoitettu, ettei hän saisi ryhtyä siihen, ja joka siitä huolimatta ryhtyy siihen, katson, että parempi mielipide on se, että hän on käyttänyt väkivaltaa.
- (8) Nämä sanat "mitä on tehty väkivallalla tai salaa", Muciuksen mukaan olisi ymmärrettävä siten, että niillä tarkoitetaan sitä, mitä sinä itse tai joku kansastasi on tehnyt tai mitä on tehty käskystäsi.
- (9) Labeo kuitenkin katsoo, että näihin sanoihin sisältyy suurempi määrä henkilöitä; sillä ensinnäkin niihin sisältyvät Muciuksen luettelemien henkilöiden perilliset.
- (10) Hän sanoo myös, että tämä kieltä voidaan kohdistaa asiamieheen, edunvalvojaan, holhoojaan ja kuntaan tai syndikaattiin, jotka edustavat muita osapuolia.
- (11) Jos orjani ryhtyy uuteen työhön, minua vastaan ei voida nostaa kanteita tällä perusteella, vaan hänen on tehtävä se joko minun nimissäni tai omissa nimissään; jos nimittäin orjasi on palkattu minun palvelukseeni päiväkohtaisesti ja hän aloittaa minkä tahansa työn minun nimissäni, kanne voidaan tämän kiellon nojalla nostaa tällä perusteella, ei sinua vastaan vaan minua vastaan, jonka toimeksiannosta tai nimissä orjasi on työn tehnyt.
- (12) Vastaavasti, jos tällainen työ tehdään jonkun käskystä, tämä kanne ei kohdistu häntä vastaan vaan sitä henkilöä vastaan, jonka nimissä käsky on annettu. Sillä jos asiamies, holhooja, edunvalvoja tai kunnan duumvir, joka toimii hänen tai niiden nimissä, joiden asioita hän hoitaa, määrää työn suoritettavaksi, kanne on nostettava sitä vastaan, jonka nimissä se on tehty, eikä sitä vastaan, joka määräsi työn suoritettavaksi. Jos käsken teitä määräämään työn suorittamisen ja te tottelette minua, kanne on nostettava teitä vastaan eikä minua vastaan.
- (13) Koska kieltä on ilmaistu seuraavasti: "mitä on tehty väkivallalla tai salaa" eikä "mitä olet tehnyt väkivallalla tai salaa", Labeo katsoo, että se ulottuu muihinkin henkilöihin kuin niihin, jotka olemme edellä maininneet.
- (14) Käytäntömme tekee minusta vastuullisen kiellon Quod m aut clam nojalla, riippumatta siitä, olenko tehnyt uutta työtä tai määrännyt sen tehtäväksi.

6. Paulus, Ediktistä, kirja LXXVII.

Jos minä määrään sinut rakentamaan uuden työn ja sinä käsket toisen tekemään sen, ei voida katsoa, että se on tehty minun käskystäni; sen vuoksi sekä sinä että toinen osapuoli ovat vastuussa. Katsotaanpa, olenko myös minä vastuussa. Parempi

mielipide on, että minä olen, koska käsinkin toisen aloittaa työn. Mutta jos joku näistä kolmesta korvaa vahingon, kaksi muuta vapautetaan.

7. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXXI.

Jos joku toinen rakentaa uuden teoksen ilman minun lupaani, olen vastuussa vain siinä määrin, että annan sen purkaa.

(1) Neratius sanoo myös, että jos jonkun henkilön orja rakentaa uuden teoksen väkivalloin tai salaa, hänen on interdiktin nojalla palautettava kaikki entiseen tilaansa omalla kustannuksellaan tai sallittava se ja luovutettava orja korvaukseksi. Hän väittää, että on selvää, että jos kieltoa sovelletaan sen jälkeen, kun orja on kuollut tai kun hänet on luovutettu, hänen isäntänsä on vain pakko sallia, että työ puretaan, jotta ostaja voidaan haastaa kiellon nojalla maksamaan kulut tai luovuttamaan orja korvauksena; mutta hän vapautuu vastuusta, jos uuden työn omistaja palauttaa kaiken omalla kustannuksellaan tai jos häntä vastaan annetaan tuomio, koska hän ei ole tehnyt niin. Jos taas orjan isäntä joko palauttaa kaiken entiseen tilaansa tai jos häntä vastaan annetaan tuomio aiheutuneen vahingon määrästä, sovelletaan samaa sääntöä. Mutta jos hän on vain luopunut orjasta korvaukseksi, kieltoa voidaan asianmukaisesti käyttää uuden työn omistajaa vastaan.

(2) Julianus sanoo, että jokainen, joka rakentaa uuden työn ennen ilmoituksen peruuttamista ja vastoin sitä, mitä häntä kiellettiin tekemästä, on vastuussa kahdesta kiellosta, joista toinen perustuu ilmoitukseen, joka on annettu tiedoksi uuden työn osalta, ja toinen väkivallan käyttöön tai salakavalaan toimintaan. Kun ilmoitus on peruutettu, vastaajan ei katsota toimineen väkivaltaisesti tai salaa, vaikka kielto pysyykin voimassa; sillä vakuuden antaneen henkilön olisi sallittava rakentaa, koska hänestä tulee näin ollen haltija, eikä hänen pitäisi katsoa toimineen salaa ennen tai jälkeen ilmoituksen peruuttamisen, koska uutta teosta koskevan ilmoituksen tiedoksiantajan ei voida katsoa toimineen salaa ennen tai jälkeen ilmoituksen peruuttamisen, koska hänen ei voida katsoa piiloutuneen tai saaneen varoitusta ennen kuin hän on aiheuttanut kiistaa.

(3) Julianus kysyy hyvin perustellusti, eikö tätä kieltoa voida vastustaa poikkeuksella: "Ettekö ole tehnyt tätä teosta väkivallan avulla tai salaa?". Jos esimerkiksi käytän sinua vastaan interdiktiota *Quod vi aut clam*; voitko vastustaa sitä poikkeuksella: "Etkö ole tehnyt tätä työtä väkivallalla tai salaa?". Julianus sanoo, että tämän poikkeuksen myöntäminen on täysin oikeutettua; sillä hän toteaa, että jos sinä rakennat jotakin väkivalloin tai salaa, ja minä puran sen väkivalloin tai salaa, ja sinä käytät tätä kieltoa minua vastaan, minulla on oikeus tämän poikkeuksen etuun. Tähän menettelyyn ei kuitenkaan pidä turvautua, ellei siihen ole hyvää ja riittävää syytä; muussa tapauksessa kaikki on jätettävä tuomarin viisauden varaan.

(4) Gallus epäilee, eikö vielä toinenkin poikkeus voi tulla kysymykseen; esimerkiksi silloin, kun estääkseni tulipalon leviämisen puran naapurini talon, ja minua vastaan nostetaan kanne joko *Quod vi aut clam* -interdiktin nojalla tai aiheuttoman vahingon korvaamiseksi. Gallus on epävarma siitä, pitäisikö käyttää poikkeusta "jos et ole tehnyt tätä palon leviämisen

estämiseksi". Servius sanoo, että jos maistraatti on määrännyt tämän tehtäväksi, poikkeus olisi myönnettävä, mutta yksityishenkilön ei pitäisi saada purkaa taloa. Jos jokin teko kuitenkin tehtiin väkivalloin tai salaa, eikä tulipalo ulottunut kyseiseen pisteeseen asti, yksinkertaisen vahingonkorvauksen määrä olisi arvioitava, mutta jos tulipalo ulottui kyseiseen pisteeseen asti, kyseinen osapuoli olisi vapautettava vastuusta. Hän toteaa, että johtopäätös olisi sama, jos teko olisi tehty tulevan vahingon estämiseksi, koska molempien talojen tuhoutuessa näyttäisi siltä, että vahinkoa tai haittaa ei olisi aiheutunut. Mutta jos näin tehtäisiin silloin, kun tulipaloa ei ollut, ja tulipalo sattuisi syttymään myöhemmin, samaa sääntöä ei sovellettaisi, koska, kuten Labeo sanoo, vahingonkorvauksia ei pitäisi arvioida suhteessa aikaisempaan tapahtumaan vaan omaisuuden tämänhetkisen tilan mukaan.

(5) Olemme edellä todenneet, että vaikka kiellon ehtojen soveltamisala on laaja, menettelyn katsotaan silti koskevan vain työtä, joka tehdään maalla. Näin ollen se, joka ottaa sadon, ei ole vastuussa kiellon Quod vi aut clam nojalla, koska hän ei suorita mitään uutta työtä maalla. Kuitenkin se, joka kaataa puita tai leikkaa kaislaa tai pajuja, on vastuussa, sillä hän koskettaa jossain määrin maata ja vahingoittaa maaperää. Sama sääntö koskee viiniköynnösten leikkaamista. Se, joka kuitenkin poistaa sadon, olisi haastettava oikeuteen varkauskanteella. Näin ollen, jos joku rakentaa uutta työtä maaperän päälle, on olemassa peruste kiellolle. Kaiken, mitä puille tehdään, ymmärrämme koskevan maaperää, mutta ei mitään, mitä tehdään puiden hedelmiin liittyen.

(6) Jos joku levittää lantakasan pellolle, jonka maaperä on jo ennestään runsas, häntä vastaan voidaan nostaa kanne kiellon nojalla Quod vi aut clam. Tämä on asianmukaista, koska maaperä on huonontunut.

(7) On selvää, että jos jotain uutta rakennetaan maanviljelyä varten, kieltoa Quod vi aut clam ei sovelleta, jos maan kunto paranee, vaikka se olisikin rakennettu väkivalloin tai salaa sen jälkeen, kun sitä koskeva kielto on annettu tiedoksi.

(8) Jos taas kaivate ojan julkisessa metsässä ja härkäni putoaa siihen, voin nostaa kanteen teitä vastaan tämän kieltoäännön nojalla, koska tämä on tehty julkisella paikalla.

(9) Jos joku purkaa talon, hän joutuu epäilemättä vastuuseen tämän kiellon nojalla, vaikka hän ei olekaan tasoittanut taloa maan tasalle.

(10) Näin ollen, jos hän poistaa laatat rakennuksesta, hän on paremman käsityksen mukaan vastuussa kieltokirjasta.

8. Venuleius, Interdicts, kirja II.

Sillä tällaisten asioiden alkuperä on peräisin maaperästä. Kaakelit eivät myöskään ole itsessään hallussa, vaan ainoastaan koko rakennuksen kanssa, eikä sillä ole mitään merkitystä, ovatko ne siihen kiinnitettyinä vai ainoastaan sen päälle asetettuina.

9. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXXI.

Jos joku poistaa oksia puista, sallimme silti tämän kiellon käyttämisen. Viitaten siihen, mitä olemme todenneet laattojen poistamisesta rakennuksesta, jos niitä ei ole sijoitettu rakennukseen, vaan ne ovat siitä erillään, tätä kieltoa ei sovelleta.

(1) Jos kuitenkin lukko, avain, penkki tai vaatekaappi viedään pois, ei voida nostaa kannetta *interdict Quod vi aut clam*.

(2) Mutta jos joku repii pois jotakin taloon liitettyä, esimerkiksi patsaan tai muuta, hän on vastuussa *Quod vi aut clam* -kiellon nojalla.

(3) Jos joku viljelee maata väkivalloin tai salaa tai kaivaa siihen ojan, hän on vastuussa tämän kiellon nojalla. Jos hän polttaa olkikasan tai hajottaa sen niin, että sitä ei voida käyttää maan hyväksi, ei ole perusteita kieltoon.

10. Venuleius, Interdicts, kirja II.

Tämä johtuu siitä, että olkikasa ei ole kiinnitetty maahan, vaan se on sen tukena, mutta rakennukset ovat kiinnitettyinä maahan.

(11) Ulpianus, Ediktistä, kirja LXXI.

Labeo sanoo, että jokainen, joka kaataa jotain naapurinsa kaivoon pilatakseen veden sillä tavoin, joutuu vastuuseen kiellon *Quod vi aut clam* nojalla, koska elävän veden katsotaan olevan osa maata, ja tämä on aivan kuin hän olisi rakentanut veteen uuden teoksen.

1. Jos joku poistaisi joko väkivalloin tai salaa kaupungissa julkiselle paikalle pystytetyn patsaan, heräsi kysymys, olisiko hän vastuussa tämän kiellon nojalla. Cassiukselta on säilynyt mielipide, jonka mukaan se, jonka patsas on pystytetty julkiselle paikalle kaupunkiin, voi vedota tähän kieltoon, koska on hänen etunsa mukaista, ettei patsasta poisteta. Lisäksi kunnan viranomaiset voivat nostaa varkauskanteen sillä perusteella, että kun omaisuus on tullut julkiseksi, se kuuluu heille. Jos patsas kuitenkin kaatuu, he voivat itse poistaa sen. Tämä mielipide on oikea.

2. Jos joku poistaa patsaan muistomerkiltä, saako henkilö, jolle siinä oleva hautaoikeus kuuluu, nostaa kanteen kieltoain nojalla? On todettu, että tällaisissa tapauksissa on perusteita kieltoon, ja on todellakin todettava, että jos hautakammioon on sijoitettu jotain sen koristamiseksi, sen katsotaan kuuluvan siihen. Tätä sääntöä sovelletaan myös silloin, kun osapuoli repii pois tai rikkoo oven.
3. Jos joku tulee viinitarhaani ja poistaa viiniköynnökseni tukia, hän on vastuussa tämän kiellon nojalla.
4. Kun preetori sanoo: "mikä on tehty väkivallalla tai salaa", katsokaamme, mitä aikaa on otettava huomioon ja tarkoitetaanko menneisyyttä vai nykyisyyttä. Julianus selittää tämän kohdan, sillä hän sanoo, että tässä kieltoauseessa on ymmärrettävä tarkoitettavan nykyhetkeä. Jos kuitenkin on aiheutunut vahinkoa ja isäntä tai se, jonka maata on vahingoitettu, poistaa vahingon syyn omalla kustannuksellaan, on parempi omaksua Julianuksen kanta, jonka mukaan vahinko on korjattava ja kulut korvattava.
5. Tämä kielto kattaa kaiken, mikä on tehty väkivalloin tai salaa. Mutta joskus käy niin, että sama työ on tehty osittain väkivalloin ja osittain salaa; esimerkiksi vaikka kielsin sinua jatkamasta, panit rakennuksen perustuksen, ja sen jälkeen, kun olimme sopineet, ettet saa viimeistellä sitä, teit sen kuitenkin valmiiksi poissa ollessani ja tietämättäni; tai toisaalta, kun olit laittanut perustuksen salaa, sait rakennuksen valmiiksi vastustuksestani huolimatta. Tämä on käytäntömme, sillä kielto riittää, kun työ on tehty väkivaltaisesti ja salaa.
6. Jos uusi työ on rakennettu holhoojan tai edunvalvojan määräyksestä, koska on vahvistettu (ja kuten Cassius katsoo), että holhottava tai mielisairas ei ole vastuussa holhoojansa tai edunvalvoijansa petoksesta, seurauksena on, että oikeudenmukainen kanne tai käytettävissä oleva kielto kohdistuu itse holhoajaan tai edunvalvojaan. On kuitenkin selvää, että holhooja ja mielisairas ovat vastuussa siinä määrin kuin he sallivat purkutöiden suorittamisen, samoin kuin noxal-kanteen osalta.
7. Pitäisikö orja, joka on rakentanut uuden teoksen kuuliaisesti holhoojan tai edunvalvojan määräyksiä noudattaen, vapauttaa syytteestä? Sillä orjat armahdetaan yleensä silloin, kun he tottelevat isäntäänsä tai heidän sijaisiaan suorittaessaan tekoja, jotka eivät ole luonteeltaan hirvittäviä rikoksia tai vakavia rikkomuksia. Tässä tapauksessa tämä olisi hyväksyttävä.
8. Jos maa myydään sen jälkeen, kun uusi työ on rakennettu väkivalloin tai salaa, katsokaamme, voiko myyjä kuitenkin vedota tähän kieltoon. Eräiden viranomaisten käsitys on edelleen olemassa siitä, että kielto on voimassa myyjän hyväksi, vaikka myyntiä ei olisi tehty eikä ostajalle olisi maksettu mitään myyntikanteessa ennen kaupantekoa rakennetusta työstä; sillä riittää, jos myyjä on tämän vuoksi myynyt maan alempaan hintaan. Samaa sääntöä olisi sovellettava myös silloin, kun hän ei ole myynyt maata halvemmalla.

9. On kuitenkin selvää, että jos uusi rakennus on rakennettu maan myynnin jälkeen, vaikka myyjä itse on nostanut häntä vastaan kieltokanteen sen vuoksi, että luovutusta ei ole vielä tapahtunut, hän on silti vastuussa ostajalle ostokanteessa; sillä kaikkien etujen ja haittojen on oltava ostajan eduksi tai haitaksi.

10. Jos maa on myyty sillä ehdolla, että se palautetaan, jos siitä saadaan korkeampi hinta, kenellä on oikeus kieltoon? Julianus sanoo, että interdikti Quod vi aut clam on sen henkilön hyväksi, jonka etujen mukaista oli, ettei teosta rakenneta. Sillä kun maa myydään tällä ehdolla, kaikki edut ja haitat jäävät ostajan nautittaviksi tai kärsittäviksi; ja tämä koskee kaikkea sitä, mitä on tehty ennen kuin omaisuus on siirretty kaupan ehtojen mukaisesti. Jos siis jokin uusi työ on rakennettu väkivalloin tai salaa, vaikka myyjän tilaa on voitu parantaa, ostaja on oikeutettu käytettävissä olevaan kieltoon, mutta hänen on luovuttava myyntitoimen nojalla hankkimastaan kanne oikeudesta sekä kaikista muista voitoista, jotka on mahdollisesti saatu sillä välin.

11. Aristo sanoo kuitenkin, että ilmoitus on annettava jopa sille, joka ei ole hallussapidossa, sillä hän toteaa, että jos joku myy minulle maa-alueen, jota hän ei ole vielä luovuttanut, ja naapuri, joka haluaa rakentaa uuden rakennelman, tietäen, että olen ostanut maa-alueen ja asun sillä, ilmoittaa siitä minulle, hän on tämän jälkeen turvassa siltä osin kuin on kyse mistään uuden rakennelman salaiseen rakentamiseen liittyvästä epäilystä; mikä on itse asiassa totta.

12. Jos maa-alueesta tehdään kauppa sillä ehdolla, että sillä ei ole mitään vaikutusta, jos tietyn ajan kuluessa saadaan parempi hinta, ja maa luovutetaan ostajalle epävarmalla omistusoikeudella, hän voi mielestäni käyttää kieltä Quod vi aut clam. Jos luovutusta ei kuitenkaan ole vielä tapahtunut tai jos se on tapahtunut epävarman omistusoikeuden nojalla, en usko, että on mitään epäilystä siitä, että myyjällä on oikeus kieltoon, sillä se on hänen edukseen, vaikka omaisuus ei olisikaan hänen vastuullaan. Sillä ei myöskään ole suurta merkitystä, jos se on ostajan vaarassa, sillä välittömästi sen jälkeen, kun kaupasta on tehty sopimus, omaisuus on ostajan vaarassa, eikä kukaan kuitenkaan väitä, että hänellä olisi oikeus kieltoon, ennen kuin luovutus on tapahtunut. Jos hänellä on kuitenkin epävarma hallintaoikeus, katsotaanpa, voiko hän vedota kieltoon, koska hänellä on intressi riippumatta siitä, millä oikeudella hänellä on hallintaoikeus. Vaikka hän olisikin vuokrannut kiinteistön, on siis paljon enemmän syytä, että hänellä olisi oikeus siihen, sillä vuokralainen voi epäilemättä nostaa kanteen väliaikaisen tuomion avulla. Jos myyjän tila paranee ennen kuin työ on rakennettu väkivaltaisesti tai salaa, Julianus ei epäile, etteikö interdikti olisi myyjän hyväksi, sillä Cassiuksen ja Julianuksen välinen erimielisyys koskee uutta, tällä välin aloitettua työtä eikä viittaa myöhemmin aloitettuun työhön.

13. Jos maa-alue on myyty sillä ehdolla, että jos ostaja ei ole siihen tyytyväinen, kauppa on mitätön, meidän on helpompi päättää, että ostajalla on oikeus väliintuloon, jos hänellä on omistusoikeus. Jos kysymys myynnin mitätöimisestä annetaan kolmannen osapuolen ratkaistavaksi, olisi sovellettava samaa sääntöä. Näin on myös silloin, jos maa myydään sillä ehdolla, että jos jokin tapahtuma toteutuu, maa katsotaan myymättä jääneeksi. Samaa sääntöä on sovellettava, jos kaupasta on sovittu sillä edellytyksellä, että se on mitätön, jos ehtoja ei noudateta tietyn ajan kuluessa.

14. Julianus sanoo myös, että tämä kielto ei koske ainoastaan maanomistajaa, vaan myös niitä, joiden etujen mukaista on, ettei uutta teosta rakenneta.

12. Venuleius, Interdicts, kirja II.

Vaikka vuokralainen ja käyttöoikeuden haltija ovat oikeutettuja hyötymään tästä kiellosta viljelmien osalta, myös omistaja on oikeutettu siihen, jos hänellä on muita etuja.

13. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXXI.

Lopuksi, jos maalla on puita, joiden käyttöoikeus kuuluu Titiukselle, ja ne kaataa vieras tai omistaja, Titius voi nostaa kanteen kumpaakin vastaan akvilialaisen lain ja interdiktin Quod vi aut clam nojalla.

1. Labeo sanoo, että jos uusi teos rakennetaan poikasi vastustusta vastaan, sinulla on oikeus interdiktiin, aivan kuin vastustuksen olisi tehnyt sinä itse; ja poikasi on kuitenkin myös oikeutettu siihen.

2. Hän sanoo myös, että kenenkään ei katsota rakentaneen teosta salaa isän valvonnassa olevaa poikaa vastaan, kun maa-alue kuuluu hänen peculiumiinsa; sillä jos hän oli tietoinen siitä, että hän oli isän valvonnassa, hänen ei katsota tehneen teosta tarkoituksenaan salata se häneltä, koska hän tietää, ettei hän voi nostaa kannetta häntä vastaan.

3. Jos jompikumpi kahdesta maa-alueen yhteisomistajasta kaataa puita, toinen voi nostaa häntä vastaan kanteen tämän kiellon nojalla, koska se koskee ketä tahansa henkilöä, jolla on intressi omaisuuteen.

4. Servius toteaa vielä laajemmin, että jos annat minulle luvan kaataa puita maaltasi ja sitten joku toinen kaataa ne väkivalloin tai salaa, minulla on oikeus tähän kieltoon, koska olen asianosainen. Vielä helpompi on myöntää tämä, jos olen ostanut teiltä tai saanut teiltä jollain muulla sopimuksella luvan kaataa puut.

5. Jos uusi teos on rakennettu väkivalloin tai salaa maalle, joka ei tuolloin kuulunut kenellekään, ja sen omistusoikeus on myöhemmin siirtynyt jollekin henkilölle, herää kysymys, olisiko perusteita kieltoon; kuten esimerkiksi silloin, kun perikunta oli tyhjillään ja Titius on myöhemmin astunut tilalle, olisiko hänellä oikeus kieltoon? Vivianus on usein todennut, että tämä kielto kuuluu perillisen hyväksi, koska työ oli suoritettu ennen kuin hän otti perinnön vastaan. Labeo sanoo, että sillä ei ole mitään merkitystä, jos asianomainen ei tiennyt, kuka olisi perillinen, sillä hän voi helposti käyttää tätä tekosyytä myös sen jälkeen, kun kuolinpesä on hyväksytty. Hän sanoo myös, että mitään vastalauseita ei voida esittää sen vuoksi, ettei maalla ollut tuolloin omistajaa, sillä hautapaikalla ei ole omistajaa, ja jos sille rakennetaan" jokin uusi rakennus, voin nostaa kanteen

kiellon Quod m aut clam. On myös lisättävä siihen, mitä aiemmin on todettu, että omistuksen tilalle tulee perintö. Voidaan hyvin perustellusti katsoa, että kieltö on voimassa perillisen ja muiden perillisten hyväksi, jos teos on rakennettu väkivalloin tai salaa ennen tai jälkeen heidän perintöomistuksensa.

6. Jos vuokralaiseni rakentaa uuden teoksen minun suostumuksellani tai minä jälkeinpäin vahvistan hänen tekonsa, se on aivan sama kuin jos minun asiamieheni olisi rakentanut sen. Tässä tapauksessa on todettu, että minä olen vastuussa, riippumatta siitä, toimiiko hän suostumuksellani vai vahvistinko hänen tekonsa.

7. Julianus sanoo, että jos vuokralainen kaataa puun, jonka omistusoikeus oli kiistanalainen, tai tekee jotakin muuta, ja se tehtiin omistajan määräyksestä, molemmat osapuolet ovat vastuussa paitsi puun kaatamisen sallimisesta myös kaikkien niiden kustannusten maksamisesta, jotka aiheutuvat kiinteistön palauttamisesta entiseen tilaansa. Jos omistaja ei kuitenkaan ole määrännyt työtä tehtäväksi, vuokralainen on vastuussa puun kaatamisen sallimisesta ja kustannusten maksamisesta, ja omistaja on velvollinen vain sallimaan puun poistamisen.

14. Julianus, Digest, kirja LXVIII.

Sillä jos orjani rakentaa tietämättäni uuden rakennelman ja minä sen jälkeen myyn hänet tai annan hänelle vapauden, minua vastaan voidaan nostaa kanne vain, jotta minut pakotetaan sallimaan rakennelman purkaminen. Kantaja voi kuitenkin nostaa kanteen orjan ostajaa vastaan ja pakottaa tämän luovuttamaan orjan korvaukseksi tai maksamaan kustannukset, jotka aiheutuvat omaisuuden palauttamisesta alkuperäiseen tilaansa. Kanne voidaan nostaa myös orjaa itseään vastaan sen jälkeen, kun hänet on vapautettu.

15. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXXI.

Tätä kieltöä voidaan aina käyttää sitä vastaan, jolla on hallussaan uusi teos. Jos siis joku on tietämättäni tai suostumuksestani rakentanut uuden työn maalleni, on syytä kieltöön.

1. Jos olet vuokrannut maasi kaivamista varten ja vuokralainen heittää ottamansa kivet naapurin pellolle, Labeo sanoo, että et ole vastuussa interdiktin Quod vi aut clam nojalla, ellei tämä ole tapahtunut sinun määräyksestäsi. Olen kuitenkin sitä mieltä, että vuokralainen on vastuussa, mutta ei vuokranantaja, paitsi siinä määrin, että hänet on pakotettu sallimaan kivien poistaminen ja luovuttamaan mahdolliset kanneoikeutensa; muussa tapauksessa häntä ei voida pitää vastuullisena.

2. Labeo sanoo, että jos minun määräykselläni kasataan maata toiselle kuuluvalle hautapaikalle, minua vastaan voidaan nostaa kanne kiellon Quod vi aut clam nojalla; ja jos tämä on tehty useiden henkilöiden yhteisellä suostumuksella, kanne voidaan nostaa ketä tahansa heistä vastaan tai jokaista erikseen; sillä yritys, jossa useat henkilöt ovat osallisina, tekee

jokaisen heistä erikseen täysin vastuulliseksi. Jos kuitenkin jotkut heistä ovat toimineet omalla vastuullaan, kanne on nostettava kaikkia vastaan, toisin sanoen koko summasta. Jos siis yksi heistä haastetaan oikeuteen, se ei vapauta muita, ja vaikka tuomio annettaisiin vain yhtä vastaan, tulos on sama; kun taas edellisessä tapauksessa, jos yksi haastetaan oikeuteen, muut vapautuvat. Tämän lisäksi voidaan nostaa kanne, joka perustuu oh haudan rikkomiseen.

3. Tämä kielto myönnetään perillistä ja muita oikeudenomistajia vastaan siitä määrästä, joka on tullut heidän käsiinsä, mutta se ei ole vuoden kuluttua siitä, kun vuosi on kulunut.

4. Vuosi alkaa kulua siitä, kun työ on saatettu loppuun tai työ sen parissa on lakannut, vaikka se ei ehkä olisikaan valmis. Muuten, jos vuosi laskettaisiin siitä päivästä, jona työ aloitettiin, olisi nostettava useita kanteita niitä vastaan, jotka viivyttivät sen valmistumista.

5. Jos kuitenkin paikkaan, jossa työ tehtiin, ei ollut helppo päästä (esimerkiksi jos se tehtiin väkivalloin tai salaa hautapaikalla tai muussa syrjäisessä paikassa tai maan alla tai veden alla tai viemärissä), kielto on voimassa uuden työn osalta myös vuoden kuluttua, jos asianmukainen syy osoitetaan. Sillä jos asianmukainen syy on osoitettu, ei voida vedota poikkeukseen, joka perustuu siihen, että vuosi on kulunut, toisin sanoen silloin, kun on osoitettu hyvä ja riittävä syy tietämättömyyteen.

6. Jos joku, joka "on poissa valtion asioilla, haluaa palatessaan käyttää hyväkseen kieltoa Quod vi aut clam, parempi mielipide on, että häntä ei saa sulkea siitä pois sillä perusteella, että vuosi on kulunut, vaan että hänellä on oikeus vuoden kuluttua paluustaan. Jos nimittäin alle kaksikymmentäviisivuotias on poissa julkisella asialla ja saavuttaa poissaolonsa aikana täysi-ikäisyyden, vuosi lasketaan hänen paluupäivästään eikä siitä päivästä, jolloin hän täytti kaksikymmentäviidennen ikävuotensa. Tämän totesi jumalallinen Pius rescriptumissa, ja kaikki muut häntä seuranneet keisarit vahvistivat sen.

7. Tämän kiellon mukaisessa oikeudenkäynnissä tuomion määrä perustuu kantajan etuun siitä, että uutta teosta ei ole rakennettu. Tuomarin tehtävänä on päättää, että omaisuus palautetaan siten, että kantajan tila on sama kuin se olisi ollut, jos uutta työtä, jonka vuoksi kanne on nostettu, ei olisi tehty joko väkivalloin tai salaa.

8. Joskus on siis otettava huomioon omistusoikeus, kuten esimerkiksi silloin, kun palvelussuhteet menetetään tai käyttöoikeudet raukeavat tehdyn uuden työn vuoksi, mikä voi tapahtua paitsi työn ollessa käynnissä myös sen purkamisen yhteydessä, jolloin palvelussuhteiden, käyttöoikeuden tai itse kiinteistön kunto heikkenee.

9. Kantajan etu on kuitenkin osoitettava hänen oikeudessa antamallaan valalla, tai jos näin ei voida tehdä, tuomarin on määritettävä se.

10. Jos joku on syyllistynyt petokseen välttääkseen omaisuuden palauttamisen entiseen tilaansa, on katsottava, että hänellä on ollut siihen valtuudet.

11. Tässä kiellossa on otettava huomioon myös vastaajan huolimattomuus, joka on arvioitava tuomarin viisauden mukaan.

12. Koska tämä kielto koskee kantajan etua, joka on siinä, että uutta rakennusta ei rakenneta, jos hän on saanut etunsa arvon jollakin muulla kanteella, seurauksena on, että hän ei voi saada mitään muuta käyttämällä tätä kieltoa.

16. Paulus, Ediktistä, kirja LXVII.

Tämä kielto on voimassa niiden hyväksi, joilla ei ole omaisuutta hallussaan, edellyttäen, että heillä on siihen intressi.

(1) Jos joku kaataa väkivalloin tai salaa puita, jotka eivät kannu hedelmää, kuten esimerkiksi sypressit, kielto on voimassa vain omistajan hyväksi. Jos tällaiset puut kuitenkin tuottavat jonkinlaista nautintoa, voidaan sanoa, että myös käyttöoikeuden haltijalla on intressi tämän vuoksi ja että hänellä on oikeus kieltoon.

(2) Lyhyesti sanottuna, jos joku on rakentanut teoksen väkivalloin tai salaa ja on hallussaan, hänen on sallittava rakennetun poistaminen ja maksettava siitä aiheutuvat kustannukset; mutta jos hän, joka on tehnyt teoksen, ei ole hallussaan, hänen on maksettava poistamisesta aiheutuvat kustannukset; jos hän on hallussaan, mutta ei ole rakentanut teosta, hänen on vain sallittava sen poistaminen.

17. Sama, Ediktistä, kirja LXIX.

Kiellon Quod vi aut clam saa omistajan puolesta lähes kuka tahansa henkilö, jopa vuokralainen.

18. Celsus, Digest, kirja XXV.

Jos joku kaataa puutavaran ennen kuin se on kypsää, hän joutuu vastuuseen interdict Quod vi aut clamin nojalla. Vastaavasti jos hän kaataa puun sen kypsyttyä ja omistajalle ei aiheudu vahinkoa, hän ei ole vastuussa mistään.

(1) On hyvin oikein todettu, että jos te pyydätte tuomaria määräämään vastapuolenne saapumaan tuomioistuimeen estääksenne häntä antamasta teille tiedoksi vaatimusta olla rakentamatta uutta teosta, teidän katsotaan toimineen salaa, jos te sillä välin jatkatte työn tekemistä.

19. Ulpianus, Ediktistä, kirja LVII.

Sabinus sanoo, että isän valvonnassa olevalla pojalla, joka on vuokralainen, on oikeus kieltoon Quod vi aut clam ketään vastaan, joka sytyttää puita tuleen.

20. Paulus, On Sabinus, kirja XIII.

Sen katsotaan toimineen väkivaltaisesti, joka jatkaa uuden teoksen rakentamista sen jälkeen, kun se on kielletty; esimerkiksi estämällä vastapuolta ilmoittamasta siitä tai sulkemalla oven häntä vastaan.

- (1) Ihmisen katsotaan myös estyneen minkä tahansa teon kautta; toisin sanoen jonkun vastustajan puhuessa hänelle tai nostamalla kätensä häntä vastaan tai heittämällä kiven rakennelman päälle tarkoituksenaan kieltää häntä jatkamasta.
- (2) Lisäksi se, jota on kielletty etenemästä, toimii väkivaltaisesti niin kauan kuin asiat pysyvät samassa tilassa; sillä jos hän sen jälkeen tekee sopimuksen vastustajansa kanssa, hän lakkaa käyttämästä väkivaltaa.
- (3) Samoin, jos kiellettyä työtä jatkaa perillinen tai joku, joka on ostanut omaisuuden häneltä, tietämättä asiasta, Pomponius sanoo, että on katsottava, ettei häntä koske kielto.
- (4) Kaikki uudet työt, jotka tehdään laivassa tai minkä tahansa muun irtaimen omaisuuden osalta, vaikka ne kasvattaisivat sen mittasuhteita, eivät kuulu tämän kiellon piiriin.
- (5) Riippumatta siitä, rakennetaanko työ yksityiselle vai julkiselle paikalle tai sellaiselle paikalle, joka on pyhä tai uskonnollinen, kielto on voimassa.

21. Pomponius, On Sabinus, kirja XXIX.

Jos tuomari, jonka puoleen on tämän kiellon nojalla vedottu, määrää uuden teoksen poistettavaksi ja joku muu poistaa sen väkivalloin tai salaa, se osapuoli, jota vastaan tuomio on annettu, määrätään kuitenkin kaikissa olosuhteissa palauttamaan omaisuus entiseen tilaansa.

- (1) Jos minä määrään orjani rakentamaan uuden teoksen, eikä minuun kohdistu mitään epäilyä laittomasta toiminnasta, mutta orjani luulee, että vastapuoleni vastustaa häntä, jos hän kuulee siitä; olenko minä vastuussa? En usko, että olette, koska minua henkilökohtaisesti olisi vain tarkasteltava.
- (2) Uutta työtä rakennettaessa on otettava huomioon sekä maa että ilma, joihin se saattaa vaikuttaa.

(3) Jos joku menettää uuden teoksen rakentamisen vuoksi jonkin maahansa liittyvän oikeuden, tämä olisi korjattava kieltotuomiolla.

22. Venuleius, Interdiktiot, kirja II.

Jos olet vetänyt yli ja istuttanut yhden viiniköynnökseni verson maallesi, ja se juurtuu, minulla on oikeus interdiktiin Quod vi aut clam vuoden ajaksi. Jos vuosi kuitenkin kuluu umpeen, minulla ei ole enää kanneoikeutta, sillä jopa juuret, jotka jäävät maalleni, muuttuvat sinun maaksesi, koska ne ovat liitännäisiä.

(1) Jos joku viljelee maata väkivaltaisesti tai salaa, hän on mielestäni vastuussa tämän kiellon nojalla, aivan kuin hän olisi kaivanut ojan; sillä tämän kiellon soveltaminen ei perustu työn lajiin, vaan kaikenlaiseen työhön, jota tehdään maaperän päällä.

(2) Jos te kiinnitätte taulun ovelleni ja ennen kuin annan teille ilmoituksen, minä poistan sen, ja me sitten nostamme kanteen toisiamme vastaan Quod vi aut clam -kiellon nojalla, ettekä te luovu siitä, jotta minut voitaisiin vapauttaa, teitä vastaan olisi annettava tuomio siitä, että ette ole palauttanut omaisuutta entiseen tilaansa, minun etuni mukaisessa määrin; tai voin vedota poikkeukseen, joka perustuu siihen, että olette toimineet väkivaltaisesti tai salaa tai epävarman omistusoikeuden nojalla.

(3) Jos heitätte lantaa tilalleni sen jälkeen, kun olen kieltänyt teitä tekemästä niin, Trebatius sanoo, että olette vastuussa kiellon Quod vi aut clam nojalla, vaikka ette aiheuta minulle vahinkoa ettekä muuta maani ulkonäköä. Labeo on päinvastaista mieltä, sillä hän katsoo, että kukaan ei ole vastuussa tämän kiellon nojalla, jos hän vain tekee tien maani läpi tai päästää sinne petolinnun tai metsästä siellä rakentamatta mitään uutta.

(4) Jos joku ulottaa kattonsa tai kourunsa haudan yläpuolelle, vaikka se ei koskettaisikaan itse muistomerkkiä, häntä vastaan voidaan kuitenkin laillisesti nostaa kanne interdiktin Quod vi aut clam nojalla, koska hauta ei ole ainoastaan hautaamiseen tarkoitettu paikka, vaan sillä on oikeus kaikkeen sen yläpuolella olevaan ilmaan, ja tästä syystä kanne haudan rikkomisesta voidaan nostaa.

(5) Jos hän, joka on antanut tiedoksi, että hän aikoo ryhtyä uuteen työhön, aloittaa sen välittömästi, hänen ei katsota toimineen salaa; mutta hänen katsotaan toimineen salaa, jos hän ryhtyy siihen määrätyn ajan päätyttyä.

Tit. 25. Vastustuksen peruuttamisesta.

1. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXI.

Praetor sanoo: "Ilmoitus on voimassa, jos valittajalla on oikeus estää uuden teoksen rakentaminen vastoin hänen suostumustaan; muussa tapauksessa myönnän kiellon peruuttamisen."

(1) Kiellon peruuttamista käsitellään tässä osastossa.

(2) Praetorin sanoista käy ilmi, että tällainen peruuttaminen olisi tehtävä vain silloin, kun huomautus ei pidä paikkaansa, ja että hän aikoo, että se pitää paikkansa vain silloin, kun huomautuksen antajalla on oikeus kieltää uuden teoksen rakentaminen ilman hänen suostumustaan. Lisäksi riippumatta siitä, annetaanko vakuus vai ei, myönnetty peruuttaminen koskee vain kiinteistöä, jota koskeva ilmoitus ei ole voimassa. On selvää, että jos vakuus on asetettu ja peruuttaminen myönnetään jälkikäteen, peruuttaminen ei ole tarpeen.

(3) Vain sillä on oikeus antaa ilmoitus olla rakentamatta uutta työtä, jolle omistusoikeus tai palvelusoikeus on annettu.

(4) Julianus katsoi myös, että käyttöoikeudenhaltijalla on oikeus periä servituutti takaisin; ja tämän mukaan hän voi antaa naapurille huomautuksen olla rakentamatta uutta teosta, ja vastustuksen peruuttaminen on myös pätevä. Jos hän kuitenkin antaa ilmoituksen maanomistajalle itselleen, vastustuksen peruuttamisella ei olisi mitään vaikutusta, eikä käyttöoikeuden haltijalla olisi mitään kanneoikeutta omistajaa vastaan, koska hänellä on kanneoikeus naapurin vastaan, esimerkiksi estääkseen tätä nostamasta taloa korkeammalle. Mutta jos hänen käyttöoikeutensa heikkenee tämän toimen vuoksi, hänen olisi nostettava kanne sen takaisin saamiseksi. Julianus sanoo saman asian muiden osalta, joille naapurit ovat velkaa palvelusoikeuksia.

(5) Julianus sanoo myös, että ei ole epäoikeudenmukaista sallia, että henkilö, joka on saanut maata pantiksi, saa säilyttää kyseiselle maalle määrätyn palveluksen.

Tit. 26. Epävarmoista vuokrasopimuksista.

1. Ulpianus, Institutes, kirja I.

Epävarma hallintaoikeus on sellainen, jonka nojalla sitä anova osapuoli saa nauttia omaisuuden käytöstä niin kauan kuin se, joka antaa hänelle luvan, sallii sen.

(1) Tämä anteliaisuuden laji on peräisin kansojen oikeudesta.

(2) Se eroaa lahjoituksesta siinä, että lahjoituksen antajalla ei ole aikomusta saada omaisuutta takaisin; mutta se, joka myöntää jotakin epävarmalla hallintaoikeudella, tekee sen odottaen saavansa omaisuuden takaisin hallintaansa, kun hän päättää vapauttaa sen hallintaoikeudesta.

(3) Se muistuttaa myös käyttölainaa, sillä se, joka lainaa omaisuutta tällä tavoin, tekee sen siten, että lainattu esine ei ole sen vastaanottajan omaisuutta, vaan hän vain sallii tämän käyttää sitä.

2. Sama, Ediktistä, kirja LXIII.

Praetor sanoo: "Sinun on palautettava kyseinen omaisuus sille, jolta se on epävarmassa hallintaoikeudessa tai jonka hallussapito on lakannut jonkin petollisen teon vuoksi."

(1) Tämä kielto on restitutorinen. Se perustuu luonnolliseen oikeudenmukaisuuteen, ja se on jokaisen hyväksi, joka haluaa peruuttaa epävarman hallintaoikeuden.

(2) On nimittäin luonnollisesti oikeudenmukaista, että nautitte vapaamielisyydestäni vain niin kauan kuin minä niin haluan ja että voin peruuttaa sen aina, kun muutan mieleni. Jos siis jotakin myönnetään epävarmalla vuokrasopimuksella, emme voi käyttää hyväksenne ainoastaan interdiktiota vaan myös Actio praescriptis verbis -lakia, joka perustuu hyvään uskoon.

(3) Sen katsotaan pitävän omaisuutta epävarmalla omistusoikeudella hallussaan, jolla on se joko tosiasiallisesti tai oikeudellisesti hallussaan ainoastaan siitä syystä, että hän on pyytänyt ja saanut oikeuden omistaa tai käyttää sitä.

3. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja XXV.

Esimerkiksi silloin, kun olette pyytäneet minua antamaan teille tieoikeuden maallenne tai sallimaan, että kourunne ulottuu kattoni yli tai että palkinne nojaavat seinääni.

4. Ulpianus, Ediktistä, kirja XVII.

Epävarma omistusoikeus on olemassa myös irtaimen omaisuuden osalta.

(1) Lisäksi on muistettava, että se, joka omistaa omaisuutta epävarmalla hallintaoikeudella, on myös sen haltija.

(2) Tämän kiellon nojalla vastuussa ei ole se, joka on pyytänyt omaisuutta epävarmalla omistusoikeudella, vaan se, joka pitää sitä hallussaan tällaisella omistusoikeudella. Saattaa nimittäin käydä niin, että se, joka ei ole pyytänyt sitä, voi kuitenkin pitää sitä hallussaan epävarmalla hallintaoikeudella; esimerkiksi jos palvelijani hakee sitä tai joku muu, joka on minun alaisuudessani, tekee niin, hän hankkii sen minulle tällä hallintaoikeudella.

(3) Samoin, jos pyydän epävarmalla omistusoikeudella omaisuutta, joka jo kuuluu minulle, vaikka olen esittänyt tämän pyynnön, en pidä omaisuutta hallussani tällä omistusoikeudella siitä syystä, että on vahvistettu, ettei kukaan voi pitää omaa omaisuuttaan epävarmalla omistusoikeudella.

(4) Samoin sen, joka pyytää, että hänelle annetaan omaisuutta epävarmalla omistusoikeudella tietyksi ajaksi, katsotaan edelleen pitävän sitä hallussaan tällä omistusoikeudella sen jälkeen, kun aika on kulunut, vaikka hän ei ehkä olekaan pyytänyt pitämään sitä hallussaan pidempään; sillä omaisuuden omistajan katsotaan uusivan epävarman omistusoikeuden, kun hän sallii sen tällaisen omistusoikeuden nojalla pyytäneen henkilön pitää sitä edelleen hallussaan.

5. Pomponius, On Sabinus, kirja XXIX.

Jos epävarman hallintaoikeuden ollessa vielä voimassa pyydät sen jatkamista pitkäksi aikaa, sitä jatketaan; sillä hallintaoikeus ei muutu eikä epävarmaa hallintaoikeutta näin synny, vaan sitä vain jatketaan. Jos kuitenkin pyydätte sitä sen jälkeen, kun aika on kulunut, parempi mielipide on se, että epävarmaa omistusoikeutta, joka on kerran sammunut, ei uusita, vaan luodaan uusi omistusoikeus.

6. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXXI.

Jos kiinteistön omistaja tällä välin tulee mielisairaaksi tai kuolee, Marcellus sanoo, että epävarmaa omistusoikeutta ei voida uudistaa. Tämä on totta.

(1) Jos asiamieheni minun johdollani pyytää omaisuutta epävarmalla hallintaoikeudella tai jos minä vahvistan hänen tekonsa, minun voidaan asianmukaisesti sanoa pitävän sitä hallussani tällaisella hallintaoikeudella.

(2) Se, joka on pyytänyt lupaa asua maalla epävarmassa hallintaoikeudessa, ei ole maan haltija, vaan sen hallintaoikeus säilyy sillä, joka on antanut hänelle luvan. Oikeustieteilijät nimittäin katsovat, että käyttöoikeuden haltija, vuokralainen ja vuokralleottaja asuvat kaikki maalla, mutta silti he eivät ole sen haltijoita.

(3) Julianus sanoo, että jos joku, joka on väkisin häätännyt toisen, saa myöhemmin häneltä saman maan epävarmalla hallintaoikeudella, hän lakkaa hallitsemasta sitä väkisin ja alkaa pitää sitä epävarmalla omistusoikeudella; eikä hän katso, että hän on muuttanut omistusoikeuttaan omaisuuteen, koska hän alkaa pitää sitä epävarmalla omistusoikeudella hallussaan sen suostumuksella, joka on häätännyt hänet. Sillä jos hän olisi ostanut saman omaisuuden tämän puolesta, hän alkaisi hankkia omistusoikeuden siihen ostajana.

(4) Heräsi kysymys, jos joku antaisi omaisuutensa minulle pantiksi ja pyytäisi sitten saada pitää sitä epävarmassa hallintaoikeudessa, olisiko tähän kieltoon aihetta. Tässä tapauksessa on kyse siitä, voiko epävarma omistusoikeus omaan omaisuuteen olla olemassa. Parempi mielipide on mielestäni se, että epävarma hallintaoikeus liittyy panttaukseen, koska kyse on hallussapidosta eikä omistusoikeudesta, joka on myönnetty. Tämä mielipide on erittäin hyödyllinen, sillä päivittäin velkojat pyytävät omaisuutensa pantiksi antaneilta velkojilta lupaa pitää omaisuuttaan hallussaan epävarmalla omistusoikeudella. Tällaisen epävarman hallintaoikeuden pitäisi olla pätevä.

7. Venuleius, Interdicts, kirja III.

Mutta jos minulla on oikeus pitää omaisuus hallussani Uti possidetis -interdiktillä, vaikka sen omistajuutta koskevaa kysymystä ei ehkä ole vielä ratkaistu, ja annan sen teidän haltuunne epävarmalla vuokrasuhteella, olette vastuussa tämän interdiktin nojalla.

8. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXXI.

Heräsi kysymys, että jos Titius pyytää minulta lupaa käyttää jotakin Semproniukselle kuuluvaa, ja pyydän sen jälkeen Semproniukselta lupaa tähän ja hän, haluten suosia minua, antaa luvan, Titius pitää omaisuutta minulta epävarmalla omistusoikeudella, ja voin haastaa hänet oikeuteen tämän interdiktin nojalla. Sempronius ei kuitenkaan voi nostaa syytettä häntä vastaan, koska seuraavat sanat "jonka pidät häneltä epävarmalla omistusoikeudella" osoittavat, että interdiktiä voi käyttää se, joka on pyytänyt epävarmaa omistusoikeutta, eikä se, jolle omaisuus kuuluu. Mutta onko Semproniuksella oikeus haastaa minut oikeuteen interdiktin nojalla sen vuoksi, että olen pyytänyt häntä sallimaan, että omaisuutta pidetään hallussa epävarmalla hallintaoikeudella? Parempi mielipide on, että hänellä ei ole oikeutta kieltoon, koska minulla ei ole omaisuutta epävarmalla omistusoikeudella, koska en ole hankkinut sitä itselleni vaan toiselle. Hänellä on kuitenkin oikeus nostaa kante minua vastaan, koska hän myönsi sen teille minun määräykselläni. Tai jos joku väittää, että tämä ei tapahtunut minun

määräykselläni, vaan pikemminkin tehdäkseen minusta velallisen, on katsottava, että myös minua vastaan on nostettava kanne in factum.

(1) Kun joku on saanut Titiukselta omaisuutta epävarmalla vuokrasuhteella, sen katsotaan olevan myös hänen perillisensä hallussa samalla tavalla, kuten Sabinus ja Celsus toteavat; ja tämä on meidän käytäntömme. Sen vuoksi katsotaan, että joku pitää omaisuutta tämän vuokrasopimuksen nojalla hallussaan kaikilta muilta perillisiltä; tämän mielipiteen hyväksyy Labeo. Hän lisää, että vaikka hän ei tietäisi, että on olemassa perillinen, fie pitäisi silti omaisuutta häneltä epävarmalla vuokrasuhteella.

(2) Katsokaamme, mikä on sääntö, jos pyydätte minua antamaan teille kiinteistön epävarmalla hallintaoikeudella ja minä luovutan sen; säilyykö hallintaoikeus edelleen sen jälkeen, kun kiinteistö on siirretty toiselle? Parempi mielipide on se, että hän voi käyttää interdiktiota, jos hän ei ole peruuttanut epävarmaa vuokrasuhdetta; aivan kuin sinä pitäisit omaisuutta tällä tavoin häneltä etkä minulta, ja jos sallit hänen pitää sitä tällä vuokrasuhteella jonkin aikaa, hän voi asianmukaisesti käyttää interdiktiota aivan kuin sinä pitäisit sitä häneltä.

(3) Praetori toivoi, että myös se, joka teki vilpillisen teon välttääkseen hallussapidon, joutuisi tämän menettelyn nojalla vastuuseen. On huomattava, että se, joka säilyttää hallussapidon epävarmalla hallintaoikeudella, ei ole vastuussa huolimattomuudesta vaan ainoastaan petoksesta; tosin se, joka on lainannut esineen, on vastuussa sekä huolimattomuudesta että petoksesta. Eikä ole perusteetonta, että se, joka saa omaisuuden epävarmalla omistusoikeudella, on vastuussa vain petoksesta, sillä kaikki tämä johtuu vain sen anteliaisuudesta, joka on myöntänyt omaisuuden tällaisella omistusoikeudella; ja riittää, että hän on vastuussa vain petoksesta. Voidaan kuitenkin sanoa, että hän on vastuussa myös törkeästä huolimattomuudesta, joka muistuttaa petosta.

(4) Tämän kiellon nojalla omaisuus on palautettava alkuperäiseen tilaansa, ja jos näin ei tehdä, on annettava tuomio siitä määrästä, joka vastaa kantajan intressiä saada omaisuus palautetuksi entiseen tilaansa kiellon antamisajankohdasta alkaen. Tämän vuoksi olisi myös arvioitava sato, ja se olisi maksettava samasta päivästä alkaen.

(5) Jos hän, joka on saanut omaisuuden epävarmalla vuokrasuhteella, ei käytä palvelusoikeutta ja se on tästä syystä lakannut, katsotaan, onko hän velvollinen noudattamaan väliaikaismääräystä. Mielestäni hän ei ole vastuussa, ellei hän ole syyllistynyt petokseen.

(6) Yleisesti ottaen on katsottava, että palautusta tehtäessä on otettava huomioon sekä petos että törkeä huolimattomuus, mutta ei mitään muuta. On ilmeistä, että kiellon antamisen jälkeen olisi otettava huomioon petos ja sekä törkeä että tavallinen huolimattomuus, sillä jos joku, jolla on omaisuutta epävarmassa hallintaoikeudessa, on laiminlyönyt velvollisuutensa, hänen olisi vastattava kaikesta.

(7) Labeo sanoo, että tätä kieltoa voidaan käyttää vuoden kuluttua, ja tämä on meidän käytännössämme; sillä koska omaisuutta myönnetään joskus epävarmassa vuokrasuhteessa huomattavan pitkäksi aikaa, olisi järjetöntä katsoa, että vuoden kuluttua ei ole enää perusteita kieltoon.

(8) Sen perillinen, joka pyytää, että hänelle myönnetään omaisuus epävarmalla vuokrasuhteella, on tämän kiellon nojalla vastuussa, aivan kuten hän itse olisi vastuussa, jos hänellä olisi ollut omaisuus hallussaan tai jos hän olisi syylistynyt petokseen välttääkseen sen saamisen tai estääkseen sen joutumisen hänen haltuunsa; mutta hän on vastuussa vain saamansa voiton määrästä, jos vainaja on syylistynyt petokseen.

9. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja XXVI.

Epävarma hallintaoikeus voidaan vahvistaa joko läsnä tai poissa olevien osapuolten välillä; esimerkiksi kirjeen tai lähettilään välityksellä.

10. Pomponius, Plautiuksesta, kirja V.

Vaikka kuka tahansa on voinut pyytää vain naisorjaa epävarmalla hallintaoikeudella, katsotaan, että tarkoituksena oli, että hänellä olisi oikeus kaikkiin kyseisen naisorjan jälkeläisiin.

11. Celsus, Digest, kirja VII.

Jos velallinen, joka on pyytänyt, että hänelle annettaisiin pantattua omaisuutta epävarmalla vuokrasuhteella, vapauttaa velan, kyseinen vuokrasuhde päättyy, koska osapuolten tarkoituksena oli, että se olisi voimassa vain siihen asti, kunnes velka on maksettu.

12. Sama, Digest, XXV kirja.

Kun jokin asia on myönnetty epävarmalla vuokrasopimuksella ja on sovittu, että luovutuksensaaja pitää sen nojalla hallussaan heinäkuun kalenteripäivään saakka, onko sen saajalla oikeus poikkeukseen, joka estää häntä menettämästä omaisuuttaan ennen tätä ajankohtaa? Tällaisella sopimuksella ei ole voimaa eikä vaikutusta, sillä toiselle kuuluvaa omaisuutta ei saa pitää hallussaan vastoin omistajan suostumusta.

(1) Epävarmalla hallintaoikeudella hallussa oleva omaisuus siirtyy sen myöntäjän perilliselle, mutta se ei siirry sen vastaanottajan perilliselle, koska hallintaoikeus on annettu vain hänelle itselleen eikä hänen perilliselleen.

13. Paulus, On Quintus Mucius, kirja XXXIII.

Jos orjasi pyytää, että hänelle annetaan omaisuutta epävarmalla vuokrasuhteella, ja tämä tehdään sinun määräykselläsi tai vahvistat hänen pyyntönsä omissa nimissäsi, olet vastuussa omaisuuden hallussapidosta tällä tavoin. Jos orjasi tai poikasi kuitenkin esittää pyynnön omalla vastuullaan ja tietämättäsi, sinun ei katsota pitävän omaisuutta hallussasi epävarmalla vuokrasuhteella, vaan sen myöntäneellä henkilöllä on oikeus nostaa kanteen sinua vastaan De peculia -kanteella tai De peculia -kanteella, joka koskee toisen hyväksi käytettyä omaisuutta.

14. Paulus, On Sabinus, kirja XIII.

Epävarmalla vuokrasuhteella hallussa olevaan omaisuuteen viittaava kielto otettiin käyttöön hyvästä syystä, koska siviilioikeuden nojalla ei ollut käytettävissä tähän tarkoitukseen oikeustoimia. Epävarma hallintaoikeus liittyy nimittäin pikemminkin lahjoituksiin ja hyväntekeväisyyteen kuin tavanomaisessa liiketoiminnassa tehtyihin sopimuksiin.

15. Pomponius, On Sabinus, XX kirja.

Se perustuu ehdottomaan oikeudenmukaisuuteen, sillä siinä määrätään, että henkilö saa käyttää omaisuuttamme vain siinä määrin kuin me olemme halukkaita antamaan hänelle siihen luvan.

- (1) Vieraiden ja muiden, joilla on oikeus ilmaiseen majoitukseen, ei katsota pitävän sitä epävarmalla vuokrasuhteella.
- (2) Voimme pitää hallussamme epävarmassa hallintaoikeudessa omaisuutta, joka koostuu oikeudesta, kuten siitä, joka sallii palkkien asettamisen rakennukseen tai sallii rakenteiden ulkonemisen maan päälle.
- (3) Se, joka on saanut vakuuden omaisuutensa palauttamiseksi, ei ole oikeutettu epävarmaan hallintaoikeuteen liittyvän kiellon mukaiseen etuun.
- (4) Ei ole epäilystäkään siitä, että se, joka on saanut hallinnan epävarmalla hallintaoikeudella, ei tosiasiallisesti hanki sitä. Mutta onko epäilystäkään siitä, että hän, joka on pyytänyt sen myöntämistä, säilyttää edelleen hallussapitonsa? Kun orjalle on myönnetty hallintaoikeus epävarmalla hallintaoikeudella, on osoitettu, että se on molempien osapuolten hallussa; sen, joka on pyytänyt sitä, koska hänellä on tosiasiallinen hallintaoikeus, ja omistajan, koska hänellä ei ole ollut aikomusta luopua siitä.
- (5) Tämän kiellon kannalta on samantekevää, missä paikassa kuka tahansa pitää hallussaan tai alkoi pitää hallussaan epävarmassa hallintaoikeudessa.

16. Sama, On Sabinus, kirja XXII.

Jos adoptoin henkilön, jolle omaisuus on myönnetty epävarmalla hallintaoikeudella, pidän sen myös hallussani samalla hallintaoikeudella.

17. Sama, On Sabinus, kirja XXIII.

Kun joku omistaa maata epävarmalla hallintaoikeudella, hän voi käyttää Uti possidetis -kieltoa kaikkia muita henkilöitä vastaan, paitsi sitä, jolta hän on saanut maan.

18. Julianus, Digest, kirja XIII.

Kuka tahansa voi luovuttaa omaisuuttaan epävarmassa hallintaoikeudessa olevalle osapuolelle, vaikka hänellä itsellään ei olisi sitä hallussaan.

19. Sama, Digest, kirja XLIX.

Kaksi henkilöä ei voi pitää samaa omaisuutta epävarmalla omistusoikeudella, sen enempää kuin kaksi henkilöä voi pitää samaa omaisuutta hallussaan väkivallalla tai salaa; sillä kahta oikeudenmukaista tai epäoikeudenmukaista hallussapitoa ei voi olla olemassa yhtä aikaa.

(1) Kenen tahansa, joka pyytää, että orjani siirretään hänelle epävarmalla omistusoikeudella, katsotaan pitävän häntä hallussaan minulta tällaisella omistusoikeudella, jos suostun hänen pyyntöönsä; ja näin ollen hän on vastuussa minulle kyseisen kiellon nojalla.

(2) Jos jotain pyydetään luovutettavaksi epävarman omistusoikeuden nojalla, emme voi käyttää ainoastaan tätä interdiktiä, vaan myös menettelyä, joka koskee sellaisen omaisuuden takaisinperintää, jonka määrä on määrittelemätön; toisin sanoen Actio Praescriptis Verbis -menettelyä.

20. Ulpianus, Opinions, kirja II.

Myyjä voi seurata mitä tahansa myytyä omaisuutta, joka on jäänyt ostajan haltuun epävarmalla omistusoikeudella, kunnes koko hinta on maksettu, jos maksun laiminlyönti on ollut ostajan syytä.

21. Venuleius, Actions, kirja IV.

Kun joku saa luvan asua maalla epävarmalla omistusoikeudella, on tarpeetonta lisätä sanat "hänelle ja hänen perheelleen", sillä ymmärretään, että lupa annetaan hänen kauttaan hänen perheelleen käyttää maata.

22. Sama, Interdicts, kirja III.

Jos joku, jolla on hallussaan vain hallussapitäjänä, pyytää kiinteistön omistajaa antamaan hänelle luvan pitää kiinteistö epävarmassa hallintaoikeudessa, tai jos se, joka on ostanut toiselle kuuluvaa kiinteistöä, esittää tämän pyynnön kiinteistön omistajalle, on ilmeistä, että he pitävät hallussaan epävarmassa hallintaoikeudessa; eikä heidän pitäisi katsoa itse muuttaneen omistusoikeuttaan hallintaan, koska maan omistaja on myöntänyt heille hallinnan epävarmassa hallintaoikeudessa. Jos nimittäin pyydät toiselta, että hän antaisi sinulle hallussasi olevan omaisuuden epävarmassa hallintaoikeudessa, sinun katsotaan lakanneen hallitsemasta sitä ensimmäisen omistusoikeuden nojalla ja alkaneen pitää sitä epävarmassa hallintaoikeudessa. Toisaalta, jos henkilö, jolla on oikeus ottaa omaisuus pois omistajalta, pyytää tätä myöntämään sen hänelle epävarmalla hallintaoikeudella, hän on vastuussa kyseisen kiellon nojalla, koska hän on saanut pyynnöllä etua, toisin sanoen toiselle kuuluvan hallintaoikeuden.

(1) Jos holhottava ilman holhoojansa valtuutusta pyytää, että hänelle myönnetään omaisuutta epävarmalla hallintaoikeudella, Labeo sanoo, että hänellä on epävarma hallintaoikeus ja hän on vastuussa tämän kiellon nojalla; sillä jos kenellä tahansa on hallintaoikeus luonnollisesti, ei ole mitään syytä käyttää holhoojan valtuutusta. Sanat "jota pidät hallussasi epävarmassa hallintaoikeudessa" ovat täysin asianmukaiset, koska se, mitä hänellä on hallussaan, hänellä on hallussaan sillä omistusoikeudella, jonka nojalla hän pyysi omaisuuden myöntämistä. Tässä tapauksessa ei ole mitään uutta, mitä praetorin on määrättävä; sillä jos holhottava pitää omaisuutta hallussaan, tuomari vaatii häntä luovuttamaan sen, ja jos hänellä ei ole sitä hallussaan, hän ei ole vastuussa.

Tit. 27. Puiden kaatamiseen liittyvästä kiellosta.

1. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXXI.

Praetor sanoo: "Jos puu työntyy tiloistasi naapurin tilojen päälle ja olet syyllinen siihen, ettet ole poistanut sitä, kiellän käyttämästä voimakeinoja estääkseni häntä tekemästä sitä ja pitämästä sitä omana."

(1) Tämä kieltö on kieltävä.

(2) Kun puu työntyy naapurin talon yläpuolelle, herää kysymys, voiko praetori määrätä poistettavaksi koko puun vai vain sen osan, joka työntyy rakennuksen yläpuolelle? Rutilius sanoo, että puu on poistettava juurineen, ja monet viranomaiset pitävät tätä oikeana. Labeo väittää, että jos omistaja ei poista puuta, sen vahingoittama voi halutessaan kaataa sen ja viedä puun pois.

(3) Myös viiniköynnökset kuuluvat puun käsitteen alle.

(4) Tämä kieltö ei ole ainoastaan talon omistajan, vaan myös sen käyttöoikeuden haltijan hyväksi, koska myös hänen etunsa mukaista on, ettei puu ulotu rakennuksen yläpuolelle.

(5) Lisäksi olisi omaksuttava se näkemys, että jos puu työntyy usean henkilön yhteisesti omistaman talon yläpuolelle, jokainen yhteisomistaja on oikeutettu saamaan oikeuden kieltoon, ja vieläpä koko määrästä, koska jokaisella heistä on oikeus nostaa kante servituutin perimiseksi.

(6) Praetor sanoo: "Jos olet syyllinen siihen, että et ole poistanut sitä, kiellän käyttämästä voimakeinoja estääkseni häntä tekemästä sitä." Valtuudet puun poistamiseen annetaan siis ensin sinulle, ja jos et tee niin, preetori kieltää sinua käyttämästä väkivaltaa estääkseni naapuriasi poistamasta sitä.

(7) Praetor sanoo myös: "Jos tiloillasi oleva puu työntyy naapurisi tilojen yli ja olet itse syyllinen siihen, ettet ole karsinut sitä 15 jalan korkeuteen maasta, kiellän käyttämästä väkivaltaa estääkseni naapurisi karsimasta sitä edellä mainittuun korkeuteen ja poistamasta puuta omaan käyttöönsä." Tämä ei ole mahdollista.

(8) Se, mitä preetori sanoo, on kahdentoista taulun lain tarkoitus vahvistaa; nimittäin se, että puiden oksat on leikattava pois viidentoista jalan korkeudelta maasta, jotta puun varjo ei vahingoittaisi naapurin maata.

(9) Kiellon kahden jakson välillä on ero, sillä jos puu työntyy naapuritalon päälle, se on kaadettava kokonaan, mutta jos se työntyy maan päälle, se on leikattava vain viidentoista jalan korkeuteen maasta.

2. Pomponius, On Sabinus, kirja XXXIV.

Jos naapurin tontilla oleva puu on tuulen voimasta työntynyt maasi yli, voit kahdentoista taulun lain mukaan nostaa kanteen naapuria vastaan pakottaaksesi hänet poistamaan puun sillä perusteella, että hänellä ei ole oikeutta pitää puuta tuossa tilassa.

Tit. 28. Kiellosta, joka koskee sellaisen hedelmän keräämistä, joka on pudonnut yhden henkilön tiloilta toisen henkilön tiloille.

1. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXXI.

Pretori sanoo: "Jos naapurin tiloilta putoaa pähkinöitä omalle tilallesi, kiellän käyttämästä voimakeinoja estääkseni häntä keräämästä niitä ja kantamasta niitä pois kolmen päivän kuluessa."

(1) Kaikenlaiset hedelmät kuuluvat tämän termin alle.

Tit. 29. Kiellosta, joka koskee vapaan henkilön tuotantoa.

1. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXXI.

Pretori sanoo: "Teidän on tuotettava jokainen vapaa henkilö, jonka hallussapito teillä on vilpillisesti hallussanne."

(1) Tämä kielto on laadittu vapauden säilyttämiseksi, toisin sanoen sen estämiseksi, että kukaan rajoittaisi vapaiden henkilöiden vapautta.

2. Venuleius, Interdicts, kirja IV.

Sillä ei ole paljon eroa orjien ja sellaisten henkilöiden välillä, joilla ei ole valtaa lähteä mielensä mukaan.

3. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXXI.

Myös Lex Fabia viittasi tähän, eikä interdikti estä turvautumista Fabian lakiin, sillä henkilö voi nostaa kanteen interdiktin nojalla, mutta syyte voidaan silti nostaa Lex Fabian nojalla; ja päinvastoin, se, joka nostaa kanteen tämän lain nojalla, voi kuitenkin käyttää hyväkseen interdiktin etua, varsinkin kun toinen osapuoli voi käyttää interdiktia ja toinen Fabian lain sallimaa kanteita.

- (1) Näillä sanoilla "kuka tahansa vapaa henkilö" viitataan jokaiseen vapaaseen henkilöön, olipa hän sitten saavuttanut murrosikäisen iän tai ei; olipa kyseessä mies- tai naispuolinen henkilö; olipa kyseessä yksi tai useampi henkilö; ja olipa kyseessä oleva osapuoli oma isäntänsä tai toisen määräysvallassa; sillä me tarkastelemme vain sitä, onko hän vapaa.
- (2) Se, jolla on toinen määräysvallassa, ei kuitenkaan ole tämän kiellon nojalla vastuussa, koska hänen ei katsota pitävän ketään vilpillisesti hallussaan, joka käyttää hyväkseen oikeutta, johon hänellä on laillinen oikeus.
- (3) Jos joku pidättää vapauden henkilöltä, jonka hän on lunastanut viholliselta, hän ei ole vastuussa tämän kiellon nojalla, koska hän ei tee sitä vilpillisesti. On selvää, että jos hän tarjoaa lunnaiden määrän, kieltä sovelletaan. Mutta jos hän vapauttaa henkilön saamatta rahoja, on sanottava, että on olemassa peruste kieltoon, jos hän kerran päästettyään hänet vapaaksi haluaa myöhemmin pitää hänet hallussaan.
- (4) Jos joku pidättää poikansa, joka ei ole hänen valvonnassaan, hänen katsotaan yleensä tekevän niin syyllistymättä petokseen; sillä aito kiintymys saa aikaan sen, että hän pitää poikansa, ilman että petosta voidaan olettaa, ellei vilpillisen mielen olemassaolo ole ilmeistä. Samaa sääntöä sovelletaan siis, jos suojelija alistaa vapautetun, kasvattilapsensa tai vielä alle murrosikäisen orjan, joka on luovutettu hänen aiheuttamansa vahingon korvaamiseksi. Yleisesti ottaen ei myöskään katsota, että se, jolla on hyvä syy pitää vapaamatkustajan määräysvalta itsellään, toimii vilpillisessä mielessä.
- (5) Jos joku jatkaa vapaan henkilön hallussapitoa tämän suostumuksella, hänen ei katsota toimivan vilpillisessä mielessä; mutta entä jos hän pitää häntä hallussaan tämän suostumuksella, mutta sen jälkeen, kun hän on pettänyt, viettänyt tai pyytänyt häntä, ilman että hänellä on siihen hyviä ja riittäviä syitä? Hänen katsotaan aivan oikein pitävän hänet hallussaan vilpillisesti.
- (6) Mies, joka ei tiedä, että vapaa mies kuuluu hänen perheeseensä, ei syyllisty vilpilliseen mielenosoitukseen; mutta jos hän on tietoinen siitä ja pitää hänet silti hallussaan, hän ei ole vapaa petoksesta.

(7) On selvää, että jos se, jolla on hallussaan vapaa mies, on epävarma siitä, onko tämä vapaa vai orja, tai jos hän panee vireille oikeudenkäynnin hänen tilansa selvittämiseksi, tätä kieltoa ei saa käyttää, vaan on pantava vireille oikeudenkäynti vapauden toteamiseksi, sillä on hyvin perustellusti katsottu, että tähän kieltoon on aihetta vain silloin, kun ei ole epäilystäkään siitä, etteikö mies ole vapaa. Jos kuitenkin syntyy kysymys hänen tilastaan, oikeutta nostaa toinen kanne ei pitäisi loukata.

(8) Pretori sanoo: "Teidän on tuotava henkilö esiin." Esitellä hänet tarkoittaa, että hänet tuodaan julkisuuteen ja annetaan mahdollisuus nähdä ja koskettaa häntä. Termi "esittää" tarkoittaa kirjaimellisesti sitä, ettei häntä saa pitää salassa.

(9) Tämä kielto koskee jokaista yksilöä, sillä ketään ei ole kielletty suosimasta vapautta.

(10) On selvää, että kaikki ne, joita voidaan epäillä, olisi suljettava tämän kiellon käytön ulkopuolelle, jos henkilön luonne on sellainen, että hän oletettavasti toimii salaliitossa tai häirintätarkoituksessa.

(11) Jos nainen tai alaikäinen kuitenkin haluaa käyttää tätä kieltoa verisukulaisen, vanhemman tai sukulaisen hyväksi, on sanottava, että kielto olisi myönnettävä; sillä he voivat syyttää muita rikosoikeudellisissa asioissa, kun he tekevät niin itseensä kohdistuneista vammoista.

(12) Mutta jos on useita henkilöitä, jotka haluavat käyttää tätä kieltoa hyväkseen, preetorin olisi valittava se, jolla on suurin intressi asiassa tai joka soveltuu parhaiten tarkoitukseen; ja tämän valinnan olisi riipputtava valitun henkilön sukulaisuussuhteesta, luotettavuudesta tai arvosta.

(13) Jos kuitenkin, kun menettely on aloitettu tämän kiellon nojalla, joku toinen henkilö haluaa toimia sen nojalla, on selvää, että lupaa käyttää sitä ei voida jälkikäteen helposti myöntää toiselle, ellei alkuperäisen syyttäjän vilpillisyyteen liittyen voida osoittaa jotakin. Näin ollen tätä kieltoa voidaan käyttää useammin kuin kerran, jos siihen on olemassa asianmukainen syy. Rikosoikeudellisissa asioissa yhtä henkilöä vastaan ei voida nostaa syytettä useammin kuin kerran, ellei ensimmäistä syyttäjää tuomita vilpillisestä menettelystä. Mutta jos syytetty, joka on tuomittu, mieluummin maksaa oikeudessa määrätyt vahingonkorvaukset kuin esittää miehen, ei ole epäoikeudenmukaista antaa sama kielto häntä vastaan toistuvasti tai antaa se samalle asianosaiselle, jota ei voida estää poikkeuksen perusteella, tai jollekin toiselle.

(14) Labeo sanoo, että tämä kielto voidaan antaa poissa olevaa henkilöä vastaan, ja jos hän ei esitä puolustusta, hänen omaisuutensa voidaan ottaa ulosottoon.

(15) Tämä kielto on ikuinen.

4. Venuleius, Interdicts, kirja IV.

Jos joku pidättää vapaudesta vapaan miehen, joka ei ole tietoinen omasta tilastaan, hän on silti velvollinen jäljentämään hänet, jos hän vilpillisesti pitää hänet hallinnassaan.

(1) Myös Trebatius sanoo, että se, joka vilpittömässä mielessä ostaa vapaan miehen orjaksi ja pitää hänet hallinnassaan, ei ole vastuussa.

(2) Vapaan miehen vapautta ei saa missään vaiheessa vilpillisesti rajoittaa, ja tämä on niin totta, että joidenkin viranomaisten mukaan hänen esittämistään vaadittavalle henkilölle ei saa sallia pienintäkään viivytystä, koska hän on vastuussa rangaistuksesta tehdystä teosta.

(3) Tämä kielto ei koske velkojaa, jotta tämä voisi esittää velallisensa oikeudessa; sillä kukaan ei ole velvollinen esittämään velallista, joka kätkee itsensä, mutta preettorin ediktin nojalla hänen omaisuutensa voidaan ottaa ulosottoon.

Tit. 30. Lasten esittämiseen ja takaisinperintään liittyvästä kieltolaista.

1. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXXI.

Preetori sanoo: "Teidän on tuotettava kaikki Lucius Titiuksen alaiset mies- tai naispuoliset lapset, jotka ovat käsissänne tai joiden hallussapidosta olette vilpillisin keinoin luopuneet."

(1) Tämä kielto on tarkoitettu käytettäväksi sellaista henkilöä vastaan, jonka vanhempi toivoo tuottavan lapsen, jonka hän väittää olevan hänen valtansa alainen. Ediktin sanoista ilmenee, että se on voimassa sen henkilön hyväksi, jolla on oikeus lapsen hallintaan.

(2) Tässä interdiktiossa praeetori ei ota huomioon sitä syytä, miksi lapsi on sen hallussa, jota vaaditaan esittämään se, kuten aiemmassa interdiktiossa, vaan katsoo, että lapsi on ehdottomasti palautettava, jos se on kantajan määräysvallan alainen.

(3) Jos kuitenkin lapsen äiti on se, joka pitää lapsen hallussaan, ja näyttää olevan parempi, että lapsi pysyy hänen huostassaan kuin että se asetetaan isänsä huostaan, toisin sanoen jos syy on täysin perusteltu, jumalallinen Pius päätti, ja Marcus Severuksen reskriptiossa todettiin, että äidille olisi myönnettävä vapautus poikkeusluvan nojalla.

(4) Samoin, jos todettaisiin, että lapsi ei ollut kenenkään hallinnassa, vaikka tämä päätös olisikin epäoikeudenmukainen, jos joku yrittäisi nostaa kanteen tämän kiellon nojalla, hänet voidaan estää oikeusvoimaa koskevan poikkeuksen nojalla; joten kysymys ei enää ole siitä, onko lapsi kantajan hallinnassa, vaan siitä, onko asiasta tehty päätös.

(5) Jos isä haluaa ottaa tyttärensä pois tai saada hänet tuotetuksi sen jälkeen, kun hän on mennyt kanssani naimisiin, eikö minulle voida myöntää poikkeus kieltoa vastaan, jos hän, joka on ensin suostunut avioliittoon, haluaa sen jälkeen purkaa sen, vaikka lapsia olisi syntynyt? Jos avioliitto on asianmukaisesti solmittu, sitä ei meidän käytäntömme mukaan todellakaan saisi häiritä isän valvonnan vuoksi. Silti isä olisi yritettävä saada vakuuttuneeksi siitä, ettei hän käytä oikeuttaan isälliseen valtaan liian ankarasti.

2. Hermogenianus, Epitomes of Law, kirja VI.

Toisaalta tyttärensä aviomies voi paljon soveliaammin pakottaa isän esittämään tyttärensä ja sallia isän saada hänet takaisin, vaikka tytär olisikin isällisen määräysvallan alainen.

3. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXXI.

Seuraavaksi preetori sanoo: "Jos Lucius Titius on Lucius Titiuksen hallinnassa, kiellän käyttämästä voimakeinoja estääkseen jälkimmäistä ottamasta Lucius Titiusta mukaansa."

(1) Aiemmin mainitut kiellot ovat eksponentiaalisia, ts. ne viittaavat lasten ja muiden sellaisten henkilöiden tuottamiseen, joista olemme puhuneet. Tämä kielto koskee myös tällaisten henkilöiden poisviemistä, ja kuka tahansa, jolla on siihen oikeus, voi ottaa heidät pois. Näin ollen ensimmäinen kielto, joka koskee lasten esittämistä, valmisteleekin tätä kieltoa, jolla kantaja voi poistaa esitetyn henkilön.

(2) Tämä kielto olisi annettava samasta syystä, josta olemme todenneet, että lapset olisi tuotava tuomioistuimeen. Näin ollen se, mitä olemme aiemmin todenneet, olisi ymmärrettävä sovellettavaksi myös tässä tapauksessa.

(3) Tätä kieltoa ei myöskään myönnetä itse lasta vastaan, jonka kantaja haluaa viedä pois, vaan jonkun on ilmaannuttava puolustamaan lasta kieltoa vastaan. Interdikti ei kuitenkaan ole pätevä, ja praetori itse voi heti ryhtyä toimenpiteisiin ja tehdä päätöksen, jos hänen edessään syntyy kiistaa siitä, onko lapsi isän valvonnassa vai ei.

(4) Julianus sanoo, että aina kun käytetään interdiktiä tai aloitetaan tutkimus lapsen poisviemisestä ja lapsi on alle murrosikäinen, joissain tapauksissa tutkimusta olisi lykättävä siihen asti, kunnes lapsi saavuttaa kyseisen iän, ja toisissa

tapauksissa asia olisi ratkaistava viipymättä. Tämä on asia, joka on ratkaistava niiden henkilöiden aseman ja asian luonteen mukaan, joiden välillä riita on syntynyt. Jos se osapuoli, joka väittää olevansa lapsen isä, on henkilö, jonka yhteiskunnallinen asema, viisaus ja rehellisyys on vakiintunut, hänellä on oikeus pitää alaikäinen huostassaan, kunnes asia on ratkaistu; jos taas asian vireillepanija on alempiarvoinen, pahansuopa tai huonomaineinen henkilö, asia on tutkittava heti. Samoin, jos se, joka kiistää, että alaikäinen on jonkun toisen hallussa, on kaikin puolin kunniallinen, ja jos hän on joko testamentin nojalla määrätty holhooja tai preetorin määräämä holhooja, jolla on huoltaja ja joka huolehtii holhottavasta asian käsittelyn ajan; ja toisaalta, jos se, joka väittää olevansa hänen isänsä, on pahansuopa henkilö, tutkintaa ei pidä lykätä. Jos kuitenkin molemmat osapuolet ovat epäilyksen alaisia joko alemman aseman tai huonon luonteen vuoksi, Julianus sanoo, että ei ole sopimatonta nimetä joku muu, jonka toimesta lapsi voidaan sillä välin kasvattaa, ja lykätä asian ratkaisemista siihen asti, kunnes lapsi saavuttaa murrosikäisyyden; jotta yhden tai toisen riitapuolen salaliiton tai tietämättömyyden vuoksi ei päädyttäisi siihen, että itsenäistä lasta pidetään toisen valvonnassa tai että lapsen, joka on toisen vallan alainen, katsottaisiin olevan perheen päämiehen asemassa.

(5) Vaikka isä todistaisi kiistattomasti, että lapsi on hänen määräysvallassaan, silti, jos tutkimuksen jälkeen todetaan, että äidin tulisi olla etusijalla ja pitää lapsi hallussaan, hän voi tehdä niin; sillä useissa jumalallisen Piuksen antamissa asetuksissa on todettu, että äiti voi isän huonon luonteen vuoksi saada luvan jäädä lapsen luokseen ilman, että isän määräysvalta vähenee.

(6) Tässä interdiktiossa praetori määrää, että seitsemäntoista vuotta täyttänyt tyttö tai poika tai sellainen, joka on lähellä tätä ikää, jätetään asian käsittelyn ajaksi perheen äidin huostaan. Sanomme, että lapsi on lähellä seitsemäntoista vuoden ikää heti sen jälkeen, kun hän on saavuttanut murrosiän. Perheenäidiksi katsotaan nainen, jolla on tunnustetusti hyvä maine.

4. Africanus, Kysymyksiä, kirja IV.

Jos sanon, että joku, joka väittää olevansa perheen päämies, on minun poikani ja minun määräysvallassani ja että hän on minun määräykselläni astunut tilalle, minun pitäisi vaatia sitä ja turvautua interdiktiin, jonka nojalla voin ottaa poikani mukaani.

5. Venuleius, Interdiktio, kirja IV.

Jos poika on toisen hallussa tämän omalla suostumuksella, tätä interdiktiä ei voida käyttää, koska hän on pikemminkin omassa hallussaan kuin sen hallussa, jota vastaan interdiktin nojalla voidaan nostaa kanne, koska hänellä on vapaa valta lähteä tai jäädä; paitsi jos kyseessä on riita kahden henkilön välillä, joista kumpikin väittää olevansa hänen isänsä ja joista toinen vaatii, että lapsen on tuotava toinen.

Tit. 31. Interdict utrubi.

1. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXXII.

Praetori sanoo: "Kiellän voimakeinojen käytön estääkseni ketään siirtämästä orjaa pois paikasta, jossa hän tällä hetkellä on, jos hän on pysynyt siellä suurimman osan vuodesta."

(1) Tämä kielto koskee irtaimen omaisuuden hallussapitoa; se saa kuitenkin pätevyytensä samalla tavalla kuin Uti possidetis -kielto, joka koskee vain kiinteää omaisuutta; joten tämän kiellon nojalla menestyy myös se, joka on saanut orjan haltuunsa ilman voimankäyttöä tai salaa tai epävarmalla omistusoikeudella, jos vastapuoli yrittää puuttua hänen hallussapitoonsa.

Tit. 32. Vuokralaisen poisottamista koskevasta kieltolaista.

1. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXXIII.

Praetor sanoo: "Kiellän käyttämästä voimakeinoja estääkseni vuokralaisenne lähtemästä ja ottamasta mukaansa kyseistä orjaa, jos tämä ei ole osa omaisuutta, joka teidän ja kantajan välisen sopimuksen mukaan olisi pidettävä panttina vuokran vakuudeksi." "Kiellän käyttämästä voimakeinoja estääkseni vuokralaisenne lähtemästä ja ottamasta mukaansa kyseistä orjaa, jos tämä ei ole osa omaisuutta, joka teidän ja kantajan välisen sopimuksen mukaan olisi pidettävä panttina vuokran vakuudeksi; riippumatta siitä, onko mainittu omaisuus otettu tai tuotu taloonne, onko se siellä syntynyt tai tehty; mutta jos se on osa sitä, kiellän teitä estämästä vuokralaistanne ottamasta sitä mukanaan, kun hän lähtee, edellyttäen, että hän on maksanut teille vuokran mainitusta omaisuudesta tai antanut teille vakuuden siitä tai että te olette syyllinen siihen, ettei sitä ole maksettu. "

(1) Tämä kielto otettiin käyttöön sellaisen vuokralaisen hyväksi, joka haluaa lähteä pois maksettuaan vuokransa. Se ei ole voimassa maatilän vuokralaisen hyväksi.

(2) Vuokralaiselle voidaan antaa helpotusta myös poikkeuksellisella menettelyllä, minkä vuoksi tätä interdiktia ei useinkaan käytetä.

(3) Silti se tulee kyseeseen sellaisen henkilön hyväksi, jolla on vastikkeeton asunto.

(4) Jos vuokra ei ole vielä erääntynyt, Labeo sanoo, että tätä kieltoa ei voida käyttää, ellei vuokralainen ole valmis maksamaan sitä. Jos hän on siis maksanut vuokran puoleksi vuodeksi ja on sen toisen puolen vuoden osalta velkaa, hän ei voi vedota kieltoon, ellei hän maksa vuokraa jäljellä olevilta kuudelta kuukaudelta. Näin on kuitenkin vain silloin, kun taloa vuokrattaessa on tehty erityinen sopimus, jonka mukaan vuokralainen ei saa lähteä ennen vuoden loppua tai ennen tietyn ajanjakson päättymistä. Samaa sääntöä sovelletaan, jos joku vuokraa talon useammaksi vuodeksi, eikä vuokra-aika ole vielä päättynyt; jos nimittäin omaisuutta on pantattu koko vuokran määrästä, seurauksena on, että kieltoa ei voida soveltaa, ellei pantattuja esineitä ole vapautettu.

(5) On kuitenkin huomattava, että praetor ei vaadi, että omaisuuden on kuuluttava vuokralaiselle, eikä sitä, että se olisi nimenomaisesti pantattu, vaan että se on tuotava taloon pantattuna. Näin ollen tätä kieltoa sovelletaan, vaikka omaisuus kuuluisi toiselle, jos se on tuotu taloon pantattavaksi ja jos se on sellaista, jota ei voida antaa pantiksi. Jos sitä ei ole tuotu tätä tarkoitusta varten, vuokranantaja ei voi pitää sitä itsellään.

(6) Tämä kielto on ikuinen, ja se myönnetään perillisten puolesta ja perillisiä vastaan.

2. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja XXVI.

Ei ole epäilystäkään siitä, että tämä kielto on voimassa vuokralaisen hyväksi myös sellaisen omaisuuden osalta, joka ei kuulu hänelle, mutta joka on lainattu hänelle, jonka hän on vuokrannut tai tallettanut hänen luokseen.

Tit. 33. Salvian interdictin osalta.

1. Julianus, Digest, kirja XLIX.

Jos maatilain vuokralainen tuo maalle naispuolisen orjan panttaamistarkoituksessa ja myy hänet sen jälkeen, olisi annettava interdikti, jotta saisi haltuunsa lapsen, joka on syntynyt mainitulle naispuoliselle orjalle tämän ollessa ostajan hallussa.

(1) Jos vuokralainen tuo maatilalle omaisuutta, jonka omistaa kaksi henkilöä, panttaamistarkoituksessa sillä yhteisymmärryksellä, että se rasittaa yhdessä heitä molempia, kumpikin voi asianmukaisesti käyttää salvian interdiktiä kolmatta osapuolta vastaan; mutta jos tämä interdikti myönnetään vain heitä itseään koskien, omistajan asema on parempi. Jos kuitenkin on sovittu, että omaisuus rasietaan tasan kummallekin maan yhteisomistajalle, heidän välillään ja muita osapuolia vastaan on myönnettävä preetoriaaninen kanne, jonka avulla kukin mainituista yhteisomistajista voi saada haltuunsa puolet omaisuudesta.

(2) On asianmukaista, että samaa sääntöä noudatetaan silloin, kun vuokralainen tuo toisen vuokralaisen kanssa yhteisessä omistuksessa olevan omaisuuden maalle panttaustarkoituksessa, niin että panttauksen ajaminen voi koskea vain puolta kyseisen omaisuuden arvosta.

2. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXX.

Jos Salvian interdiktissä pantattavaa omaisuutta tuodaan kahdelle yhteisomistajalle kuuluvalla maalla, etusijalle asetetaan se osapuoli, jonka hallussa se on, ja heidän on turvauduttava Servian kanteeseen.

Kirja XLIV

1. Poikkeuksista, määräyksistä ja ennakkotiedusteluista.
2. Oikeusvoimaan perustuvasta poikkeuksesta.
3. Erilaisista väliaikaisista poikkeuksista ja useiden omistusten yhdistämisestä.
4. Petokseen ja pelkoon perustuvasta poikkeuksesta.
5. Millä edellytyksillä kanteeseen ei saa suostua.
6. Oikeudenkäynnissä käsiteltävästä omaisuudesta.
7. Velvoitteista ja kanteista.

Tit. 1. Poikkeuksista, määräyksistä ja alustavista tutkimuksista.

1. Ulpianus, Ediktistä, kirja IV.

Hänen katsotaan olevan kantajan asemassa, joka käyttää poikkeusta, sillä jos vastaaja turvautuu poikkeukseen, hänestä tulee kantaja.

(2) Sama, On the Edict, kirja LXXIV.

Poikkeus on niin kutsuttu siitä syystä, että se toimii poissulkemiskeinona, ja sitä vastustetaan tavallisesti saatavan perintää koskevissa oikeudenkäynneissä, jotta estettäisiin sen toteaminen sekä tuomion antaminen kanteen nostaneen osapuolen hyväksi.

1. Replikaatiot eivät ole mitään muuta kuin kantajana olevan osapuolen esittämiä poikkeuksia, jotka ovat välttämättömiä poikkeusten estämiseksi; sillä replikaatio esitetään aina poikkeuksen vastustamiseksi.

2. On muistettava, että jokaisen poikkeuksen tai replikaation tarkoituksena on estää vastapuolta jatkamasta asian käsittelyä. Poikkeus estää kantajan, ja vastine estää vastaajan.

3. On tavallista, että replikaatiota vastaan myönnetään triplication, ja muut perusteet seuraavat järjestyksessä, ja tämän jälkeen nimet moninkertaistuvat, riippumatta siitä, esittääkö vastaaja vai kantaja vastalauseen.

4. Tavallisesti sanomme, että jotkin poikkeukset ovat viivytettäviä ja jotkin ehdottomia; kuten esimerkiksi viivytettävällä poikkeuksella tarkoitetaan sellaista poikkeusta, joka lykkää kanteen nostamista, joten asiamiehen toimivallan kieltävä poikkeus on viivytettävä poikkeus. Sillä se, joka väittää, että jollakin ei ole valtuuksia toimia asiamiehenä, ei kiellä sitä, että kanne olisi nostettava, vaan väittää, että henkilöllä, joka sen nostaa, ei ole siihen pätevyyttä.

3. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja I.

Poikkeukset ovat joko pysyviä ja pakottavia tai tilapäisiä ja hidastavia. Pysyviä ja ehdottomia ovat ne, jotka ovat aina voimassa ja joita ei voi välttää; esimerkiksi ne, jotka perustuvat petokseen ja lainvoimaisuuteen ja joissa väitetään, että jotakin on tehty senaatin lakien tai asetusten vastaisesti; myös sellaiset, joita sovelletaan epävirallisen sopimuksen tapauksessa, eli sellaiset, joissa määrätään, että eräänntyttä rahasummaa ei saa missään tapauksessa periä. Poikkeukset ovat tilapäisiä ja viivytyksellisiä, joita ei voida nostaa milloin tahansa ja jotka voidaan välttää; ja tämäntyyppinen on osapuolten välinen tilapäinen sopimus, jonka nojalla kannetta ei voida nostaa tiettyyn ajanjaksoon, esimerkiksi viiden vuoden kuluessa. Poikkeukset, joiden perusteella asiamiehen kanne on estynyt ja jotka voidaan välttää, ovat myös viivytyksellisiä.

(4) Paulus, Ediktistä, XX kirja.

Jos kysytään, voiko holhousmiehen kanne vanhentua petoksen perusteella tehdyllä poikkeuksella, kun hänelle kuuluva raha on maksettu ilman holhoojan valtuutusta ja hän vaatii maksua toisen kerran, on selvítettävä, onko hänellä vaatimuksen esittämishetkellä vielä rahat hallussaan vai onko hän ostanut niillä jotakin.

5. Sama, Ediktistä, kirja XVIII.

Vastaaja, joka väittää, että hän on jo vannonut oikeudessa, ettei hän ole velkaa rahoja, joista häntä vastaan nostetaan kanne, voi vedota kaikkiin muihin poikkeusperusteisiin sen lisäksi, joka perustuu valan vannonmiseen, tai muihin poikkeusperusteisiin ilman valaa; sillä hän saa käyttää useita puolustuksia.

6. Sama, Ediktistä, kirja LXXI.

Jos testamentinsaaja nostaa kanteen testamentatun omaisuuden takaisinsaamiseksi, häntä vastaan voidaan vedota testamentintekijän petokseen perustuvaan poikkeukseen; sillä aivan kuten koko jäämistön perijä voi olla esteellinen poikkeuksen perusteella, niin myös testamentinsaaja voi olla esteellinen yksittäisen osan perijänä.

(7) Sama, On Plautius, kirja III.

Poikkeukset, joihin tietyillä henkilöillä on oikeus, eivät siirry muille; esimerkiksi osakas, isä tai suojelija voi vedota poikkeukseen, jonka mukaan tuomio häntä vastaan voidaan antaa vain siitä määrästä, jonka hän kykenee maksamaan; tätä etuoikeutta ei myönnetä takaajalle. Näin ollen aviomiehen vakuus, joka on annettu avioliiton purkautumisen jälkeen, tuomitaan häntä vastaan koko myötäjäisten määrästä.

1. Takaajat voivat kuitenkin vedota myös omaisuuteen liittyviin poikkeuksiin, esimerkiksi oikeusvoimaan ja petokseen perustuviin poikkeuksiin sekä tapauksiin, joissa on vaadittu valan antamista, jos se on tehty pakon alaisena. Jos päävelallinen on siis tehnyt omaisuutta koskevan sopimuksen, hänen takaajansa on joka tapauksessa oikeutettu poikkeukseen. Poikkeus, joka perustuu takaajan esiintymiseen sillä perusteella, että vaatimus vahingoittaa vapausoikeutta, voi olla myös hänen käyttämänsä. Samaa on sanottava, jos joku on ryhtynyt takaajaksi isän valvonnassa olevan pojan puolesta senaatin asetuksen vastaisesti tai huijatuksi tulleen kaksikymmentäviisi vuotta täyttäneen alaikäisen puolesta. Jos häntä on kuitenkin petetty omaisuuden suhteen, hänellä ei ole oikeutta vapautukseen ennen kuin hän saa korvauksen, eikä takaajalle pitäisi myöntää poikkeusta.

(8) Sama, On Plautius, kirja XIV.

Ketään ei ole kielletty käyttämästä hyväkseen useita poikkeuksia, vaikka ne olisivatkin luonteeltaan erilaisia.

9. Marcellus, Digest, kirja III.

Vastapuolen ei katsota myöntävän toisen osapuolen vaatimusta pelkästään siksi, että hän turvautuu poikkeukseen.

10. Modestinus, Opinions, kirja XII.

Modestinus esitti mielipiteensä, jonka mukaan toisen saamalla tuomiolla ei ole vaikutusta niihin, jotka eivät olleet asianosaisia; ja vaikka hänestä, jota vastaan tuomio on annettu, tulisi asian voittaneen henkilön perillinen, häntä vastaan ei voida vedota poikkeukseen, joka perustuu siihen, että hän on tämän tuomion nojalla jättänyt toteuttamatta sen, mihin hän sitoutui omista nimissään ennen kuin hänestä tuli perillinen.

11. Sama, Opinions, kirja XIII.

Eräs mies tunnusti aidoiksi tietyt vekselit, jotka todellisuudessa olivat väärennettyjä, ja maksoi ne sen jälkeen, kun häntä vastaan oli annettu tuomio. Kysyn, jos totuus sittemmin varmistuisi ja setelit todettaisiin väärennetyiksi ja vastaaja haluaisi todistaa tämän tuomioistuimen määräyksen tai välituomion mukaisesti; ja koska hän oli tunnustanut mainittujen setelien aitouden, voiko häneen vedota poikkeusperusteella, koska keisarillisissa perustuslaeissa on selvästi vahvistettu, että vaikka tuomio voidaan saada väärennetyillä asiakirjoilla ja ne myöhemmin todetaan väärennetyiksi, sitä, että asia on jo ratkaistu, ei voida vedota esteenä. Modestinus vastasi, että koska maksu oli suoritettu erehdyksessä tai vakuus oli asetettu näiden seteleiden osalta, joiden väitettiin myöhemmin olevan väärennetyjä, ei poikkeukselle olisi perusteita.

12. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXXVIII.

Yleisesti ottaen ennakkopäätöksistä riippuvaisissa kysymyksissä hän hyväksyy sen kantajan osan, jonka vaatimus on sen mukainen, mitä hän vaatii.

13. Julianus, Digest, kirja L.

Jos sen jälkeen, kun tuomio on julistettu asiassa, jossa on kyse koko omaisuudesta, nostetaan kanne tiettyjen määrättyjen esineiden takaisinsaamiseksi, on vakiintunut käytäntö, että esteenä ei voida vedota poikkeukseen, jonka perusteena on omaisuuden vahingoittuminen, siitä syystä, että tämänkaltaiset poikkeukset otetaan käyttöön, koska ne voivat vaikuttaa tulevaan tuomioon, jos eivät jo annettuun tuomioon.

14. Alfenus Varus, Digest, kirja II.

Isän valvonnassa oleva poika myi peculiumiinsa kuuluvan orjan, ja hinnasta sovittiin. Orja palautettiin sopimuksen ehdollisen lausekkeen nojalla, ja sen jälkeen hän kuoli, ja isä vaati ostajalta rahaa, jonka poika oli määrännyt maksettavaksi hänelle. Päätettiin, että oli oikeudenmukaista vedota isää vastaan in factum -perusteeseen, jossa todettiin, että rahat oli luvattu orjasta, joka oli sittemmin palautettu sopimuksen ehdon mukaisesti.

15. Julianus, On Urseius Ferox, kirja IV.

Vastaväitteeseen, jossa väitetään vilpillistä mieltä, ei pitäisi vedota tuomioistuimessa annettuun valaan perustuvaa poikkeusta vastaan, koska preetorin olisi huolehdittava siitä, että tällaiseen valaan liittyvää kysymystä ei myöhemmin esitetä.

16. Africanus, Questions, kirja IX.

Teillä on hallussanne Tizianin kartano, ja meillä on oikeusjuttu sen omistusoikeudesta. Väitän, että tälle tilalle kuuluu tieoikeus Sempronian tilan läpi, joka kuuluu teille. Jos nostan kanteen tieoikeuden takaisin saamiseksi, teidän on katsottu voivan käyttää poikkeuslupaa sillä perusteella, että kiinteistön omistusoikeutta koskevaa vireillä olevaa kannetta ei pitäisi ratkaista; toisin sanoen en voi osoittaa, että minulla on oikeus tieoikeuteen, ennen kuin olen osoittanut, että Titian Estate on minun.

17. Paulus, Ediktistä, kirja LXX.

Jos kuitenkin nostan kanteen tieoikeuden takaisinsaamiseksi ja sen jälkeen kanteen Titian Estate -nimisen tilan takaisinsaamiseksi, koska oikeudenkäyntien kohteet ovat erilaiset ja syyt palautukseen ovat erilaiset, poikkeus ei aiheuta vahinkoa.

(18) Africanus, Questions, kirja IX.

Minä nostan teitä vastaan kanteen puolet maasta, jonka sanotte olevan teidän, ja haluan samalla nostaa osituskanteen teitä vastaan saman tuomarin edessä. Jos taas väitän, että maa-alue, joka on teidän hallussanne, on minun, ja haluan saada sadon takaisin teiltä, herää kysymys, onko poikkeus, joka perustuu periaatteeseen, jonka mukaan minun ei pitäisi nostaa kannetta, jonka ratkaiseminen vaikuttaisi ennakoita asiaan, joka koskee koko kyseisen maa-alueen tai sen osan omistusta, esteenä, vai pitäisikö se evätä. Katsotaan, että molemmissa tapauksissa praetorin olisi puututtava asiaan eikä sallittava kantajan nostaa tällaista kannetta ennen kuin kysymys maan omistusoikeudesta on ratkaistu.

19. Marcianus, Institutes, kirja XIII.

Kaikkia poikkeuksia, joihin päävelallisella on oikeus, voi käyttää myös hänen takaajansa, jopa vastoin edellisen suostumusta.

(20) Paulus, Kaavojen laatimistavasta.

Poikkeuksiin vedotaan joko siksi, että asianosainen teki sen, mitä hänen olisi pitänyt tehdä, tai siksi, että hän teki sen, mitä hänen ei olisi pitänyt tehdä, tai siksi, että hän ei tehnyt sitä, mitä hänen olisi pitänyt tehdä. Myytyyn ja luovutettuun omaisuuteen tai oikeusvoimaan perustuva poikkeus myönnetään sen vuoksi, että on tehty jotain, mikä olisi pitänyt tehdä. Poikkeus petoksen perusteella myönnetään, koska on tehty jotakin, mitä ei olisi pitänyt tehdä. Poikkeus myönnetään sillä perusteella, että luovutetun omaisuuden preetoriaanista hallintaa ei ole sallittu, koska jotain sellaista ei ole tehty, mitä olisi pitänyt tehdä.

21. Neratius, Pergamentit, kirja IV.

Yhden kanteen sanotaan ennakoivan toisen kanteen suuremman rahasumman osalta, kun tuomioistuimessa nousee esiin kysymys, joka liittyy joko kokonaan tai osittain kanteeseen, jossa on kyse suuremmasta omaisuusmäärästä.

(22) Paulus, Various Passages.

Poikkeuksena on menettely, joka toisinaan vapauttaa vastaajan riskistä, että häntä vastaan annetaan tuomio, ja toisinaan pienentää tuomion määrää.

1. Replikaatio vastustaa poikkeusta, ja se on ikään kuin poikkeus poikkeuksesta.

23. Labeo, Pauluksen todennäköisyyksien epiteemit, kirja III.

Paulus: Jos joku asettaa patsaan kaupunkiin tarkoituksenaan, että se kuuluu kaupungille, ja haluaa sen jälkeen vaatia sitä oikeudessa, hänet voidaan estää poikkeuksella *in factum*.

24. Hermogenianus, Epitomes of Law, kirja VII.

Isän valvonnassa oleva poika voi hankkia isälleen poikkeusluvan valan antamisen perusteella, jos hän vannoo oikeudessa, ettei hänen isänsä ole mitään velkaa.

Tit. 2. Oikeusvoimaan perustuvasta poikkeuksesta.

1. Ulpianus, Ediktistä, kirja II.

Koska riitapuolten välillä annetut tuomiot eivät voi vaikuttaa muihin, jotka eivät ole asianosaisia, voidaan nostaa kanne testamentin nojalla, jolla on myönnetty vapaus tai testamentattu perintö, vaikka testamentti olisi rikottu tai julistettu pätemättömäksi tai vaikka sitä ei olisi katsottu laaditun säädettyjen oikeudellisten muotomääräysten mukaisesti; jos testamentin saaja kuitenkin häviää oikeudenkäynnin, testamentilla myönnettyyn vapauteen ei kuitenkaan vaikuteta.

2. Sama, Ediktistä, kirja XIII.

Jos kanne nostetaan sellaisen testamentin tekijän perillistä vastaan, joka testamentissaan on siirtänyt poikansa vapaaksi, ja kantaja on esteellinen sillä perusteella, että testamentti on sellaisessa kunnossa, että praetori voi sen määräysten vastaisesti myöntää perinnön hallinnan, ja vapautettu poika on laiminlyönyt hakea perinnön hallintaa, ei ole epäoikeudenmukaista, että hänelle annetaan jälleen mahdollisuus nostaa kanne perillistä vastaan. Julianus totesi tämän Digestin neljännessä kirjassa.

3. Sama, Ediktistä, XV kirja.

Julianus toteaa Digestin kolmannessa kirjassa, että oikeusvoiman perusteella tehtyä poikkeusta voidaan vastustaa aina, kun sama kysymys nousee uudelleen esiin oikeudessa samojen osapuolten välillä. Siksi, jos joku nostaa kanteen koko omaisuudesta hävittyään yhden, toi takaisin osan samasta, tai päinvastoin, hän on esteenä poikkeuksen perusteella.

4. Sama, Ediktistä, kirja LXXII.

Oikeusvoiman perusteella tehty poikkeus ymmärretään hiljaisesti siten, että se koskee kaikkia niitä henkilöitä, joita asia koskee.

(5) Sama, On the Edict, Book LXXIV.

Oikeudenkäyntiä ei katsota aloitetuksi samasta kysymyksestä ainoastaan silloin, kun kantaja ei käytä samaa kannetta, jonka hän on ensin nostanut, vaan myös silloin, kun hän nostaa toisen, samaa asiaa koskevan kanteen. Jos esimerkiksi joku, joka on

nostanut kanteen valtuutuksen perusteella, nostaa vastapuolen luvattuaan saapua tuomioistuimeen kanteen vapaaehtoisen toimeksiannon perusteella tai kanteen omaisuuden takaisinsaamiseksi, hän panee vireille samaa asiaa koskevan oikeudenkäynnin. Näin ollen sanotaan aivan oikein, että vain se ei ryhdy samaa asiaa koskevaan oikeudenkäyntiin, joka ei yritä uudelleen päästä samaan tulokseen. Sillä kun joku vaihtaa kanteen, hänen on muutettava myös vaatimuksensa luonnetta; sillä hänen katsotaan aina nostavan kanteen samasta asiasta, vaikka hän turvautuisi eri kanteenlajiin kuin se, jota hän käytti alun perin.

6. Paulus, Ediktistä, kirja LXX.

On hyvin perustellusti katsottu, että yksi kanne riittää yhden riidan ratkaisemiseksi ja yksi tuomio asian päättämiseksi; muutoin riita-asiat lisääntyisivät valtavasti ja tuottaisivat ylitsepääsemättömiä vaikeuksia, erityisesti silloin, kun on annettu ristiriitaisia päätöksiä. Sen vuoksi on hyvin tavallista, että poikkeus otetaan käyttöön oikeusvoiman perusteella.

7. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXXV.

Jos joku, joka on nostanut kanteen tietystä omaisuudesta kokonaisuudessaan ja menettänyt sen, nostaa sen jälkeen kanteen saadakseen takaisin osan siitä omaisuudesta, hän on esteenä poikkeukselle oikeusvoiman perusteella; sillä osa sisältyy kokonaisuuteen, ja sitä pidetään samana asiana silloin, kun vaaditaan osa jostakin asiasta, vaikka sitä oli aiemmin vaadittu kokonaan. Sillä ei myöskään ole merkitystä, onko vaatimus esitetty tietystä tavarasta, rahasummasta vai oikeudesta. Jos siis joku nostaa kanteen maa-alueen takaisinsaamiseksi ja myöhemmin nostaa kanteen jaetusta tai jakamattomasta osasta sitä, on sanottava, että hänellä on poikkeuslupa. Tai jos esimerkiksi ehdotatte, että nostan kanteen tietystä osasta maata, josta olen aiemmin nostanut kanteen kokonaisuudessaan, minua koskee poikkeus. Samaa sääntöä on noudatettava, jos kanne nostetaan ensin kahdesta eri esineestä ja sen jälkeen jommastakummasta niistä; poikkeus toimii esteenä. Samoin, jos joku nostaa kanteen maa-alueen takaisin saamiseksi ja sen menetettyään hän sitten nostaa kanteen puista, jotka on kaadettu kyseiseltä maa-alueelta, tai jos hän ensin nostaa kanteen talosta ja myöhemmin nostaa kanteen maasta, jolla se seisoo, tai puutavarasta tai kivistä, josta se on rakennettu, sovelletaan samaa sääntöä. Sama pätee myös silloin, kun ensin nostan kanteen laivasta ja sitten nostan kanteen niiden yksittäisten osien perimiseksi, joista laiva koostuu.

1. Jos nostan kanteen raskaana olevan naispuolisen orjan takaisinsaamiseksi, joka on siittänyt ja synnyttänyt lapsen sen jälkeen, kun asia on tullut vireille, ja nostan sitten kanteen lapsen takaisinsaamiseksi, on tärkeä kysymys, onko minun katsottava esittäneen saman vai eri vaatimuksen. Voidaan todellakin katsoa, että kanne nostetaan samasta asiasta, jos se, mitä vaadittiin ensimmäisessä tuomarissa, vaaditaan myös toisessa tuomarissa. Siksi lähes kaikissa näissä tapauksissa poikkeus toimii esteenä.

2. Ero on kuitenkin olemassa sen kiven ja puutavaran osalta, joista talo koostuu, sillä jos joku nostaa kanteen talosta ja häviää sen ja nostaa sen jälkeen kanteen kivistä tai puutavarasta tai jostakin muusta omaisuudeksi katsottavasta asiasta, hän on sellaisessa asemassa, että hänen katsotaan esittäneen toisenlaisen vaatimuksen, sillä talo voi kuulua henkilölle, joka ei omista kiviä, joista se on rakennettu. Lopuksi, jos materiaaleja on käytetty toiselle kuuluvan talon rakentamiseen, omistaja voi saada ne takaisin sen jälkeen, kun ne on erotettu rakennuksesta.

3. Sama kysymys nousee esiin viljelykasvien osalta, kuten silloin, kun kyseessä on naispuolisen orjan lapsi. Nämä asiat eivät nimittäin ole vielä olemassa, mutta ne ovat silti peräisin siitä omaisuudesta, jonka perimiseksi kanne on nostettu, ja paremman mielipiteen mukaan tätä poikkeusta ei sovelleta niihin. On kuitenkin selvää, että jos joko sato tai orjan jälkeläiset on sisällytetty omaisuuden palauttamiseen ja niiden arvo on arvioitu, tuloksena on, että poikkeus voidaan tehokkaasti soveltaa.

4. Ja yleisesti ottaen (kuten Julianus sanoo) oikeusvoiman perusteella tehty poikkeus toimii esteenä aina, kun sama kysymys otetaan uudelleen esille oikeudessa samojen henkilöiden välillä tai toisenlaisessa asiassa. Näin ollen jos kantaja, joka on nostanut kanteen kuolinpesän takaisinsaamiseksi ja hävinnyt sen, nostaa kanteen tiettyjen kuolinpesään kuuluvien esineiden takaisinsaamiseksi, tai jos hän, joka on nostanut kanteen tiettyjen kuolinpesään kuuluvien esineiden takaisinsaamiseksi ja hävinnyt sen, nostaa sitten kanteen koko kuolinpesän takaisinsaamiseksi, poikkeus on esteenä kanteen nostamiselle.

5. Samaa sääntöä on noudatettava, jos joku, joka on nostanut kanteen perittävän saatavan perimiseksi kuolinpesän velalliselta ja hävinnyt sen, nostaa kanteen koko kuolinpesän perimiseksi; tai toisaalta, jos hän ensin nostaa kanteen kuolinpesän perimiseksi ja sen jälkeen nostaa kanteen periäkseen velan, joka muodostaa osan kuolinpesän omaisuudesta, poikkeus toimii tässä tapauksessa esteenä; sillä jos nostan kanteen kuolinpesän perimiseksi, kaikki siihen kuuluva omaisuus ja kanneoikeudet katsotaan sisältyvän kanteeseen.

..... Lacuna : 8 .....

9. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXXV.

Jos minä nostan sinua vastaan kanteen jostakin omaisuudesta ja häviän, koska sinulla ei ole mitään siitä hallussasi, ja nostan uudelleen kanteen sen takaisin saamiseksi, kun olet saanut osan siitä, voiko tähän poikkeukseen vedota minua vastaan asianmukaisesti? Katson, että poikkeus ei ole esteenä riippumatta siitä, oliko omaisuus päätetty minun omaisuudekseni vai oliko vastapuoleni vapautettu vastuusta, koska hänellä ei ollut hallussaan mitään osaa siitä.

1. Jos joku, joka on puolustanut omistusoikeuttaan maa-alueeseen, jonka hän luuli olevan hänen hallussaan, ja jos tuomio annetaan kantajan hyväksi, vastaaja ostaa myöhemmin maa-alueen, voidaanko kantaja velvoittaa palauttamaan se hänelle?

Neratius sanoo, että jos sitä vastaan, joka nostaa kanteen maasta toisen kerran, esitetään poikkeus oikeusvoiman perusteella, hän voi vastata, että tuomio on annettu hänen hyväkseen.

2. Julianus sanoo, että oikeusvoimaan perustuva poikkeus siirtyy alkuperäiseltä asianosaiselta ostajalle, mutta ei palautu ostajalta alkuperäiselle asianosaiselle. Jos siis myytte kuolinpesään kuuluvaa omaisuutta ja minä nostan kanteen saadakseni kyseisen omaisuuden takaisin ostajalta ja voitän asian, en voi vedota poikkeukseen teitä vastaan, jos te nostatte kanteen minua vastaan. Mutta jos tuomiota ei ole annettu sen henkilön, jolle myit omaisuuden, ja minun välilläni.

(10) Julianus, Digest, kirja LI.

Tai jos olen hävinnyt asian, sinulla ei ole oikeutta vedota poikkeukseen minua vastaan.

11. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXXV.

Jos äiti senaatin asetuksen nojalla nostaisi kanteen kuolleen alaikäisen poikansa kuolinpesän perimiseksi sillä perusteella, että hän ajatteli, että koska isän testamentti oli rikottu, ei pupillisubstituutiota olisi voitu tehdä, ja hän häviää, koska isän testamenttia ei ollut rikottu, ja testamentin avaamisen jälkeen, jossa pupillisubstituution pitäisi näkyä, ei todettu olevan mitään, ja hän nostaa uudelleen kanteen kuolinpesän perimisestä, hän on esteellinen poikkeuksen perusteella oikeusvoiman perusteella; Neratius sanoo näin. En epäile, etteikö hän olisi esteellinen lainvoiman perusteella, mutta hänelle olisi myönnettävä helpotusta, koska hän esitti vain yhden seikan edukseen, nimittäin sen, että isän testamentti oli rikottu.

1. Lopuksi Celsus sanoo, että jos nostan kanteen orjan takaisin saamiseksi, jonka luulen olevan minun omaisuuttani, koska joku toinen on luovuttanut hänet minulle, vaikka hän todellisuudessa on minun, koska hän kuuluu perimääni omaisuuteen, ja nostan toisen kanteen hävittyäni ensimmäisen, voin olla esteellinen poikkeuksen perusteella.

2. Jos joku kuitenkin nostaa kanteen maasta sillä perusteella, että Titius oli luovuttanut sen hänelle, ja hävittyään sen jälkeen nostaa kanteen jollakin muulla perusteella, hän ei saisi olla esteellinen poikkeuksen nojalla.

3. Julianus sanoo myös, että jos sinä ja minä olemme Titiuksen perillisiä ja nostat kanteen Semproniusta vastaan osasta maata, jonka väität kuuluvan perintöön, ja sinä häviät ja minä myöhemmin ostan saman osan maata Semproniukselta, voin esteenä esittää poikkeuksen sinua vastaan, jos nostat osituskanteen minua vastaan, koska asia on ratkaistu tuomioistuimessa sinun ja myyjäni välillä. Jos nimittäin ennen kuin nostan kanteen mainitusta maa-alueesta, nostan osituskanteen, voin esittää poikkeusluvan sillä perusteella, että sinun ja minun välinen asia on ratkaistu oikeudessa.

4. Jos kahden vaatimuksen alkuperä on sama, se tekee myös toisesta vaatimuksesta saman. Mutta jos nostan kanteen maa-alueesta tai orjasta ja häviän asian ja myöhemmin minulla on uusi kanneperuste, josta saan omistusoikeuden, tämä poikkeus ei estä minua, ellei omistusoikeuteni, joka on toistaiseksi menetetty, myöhemmin palautu tietynlaisella postliminiumilla. Mutta entä jos vihollinen ottaa orjan, jonka omistusoikeutta vaadin, ja hän palaa myöhemmin takaisin postliminium-oikeuden nojalla? Tässä tapauksessa poikkeus estää minua, koska asian katsotaan olevan sama; mutta jos olen saanut omistusoikeuden jostain muusta syystä, poikkeus ei ole esteenä. Jos siis minulle testamentataan omaisuutta tietyn ehdon nojalla, ja kun asia on vireillä, nostan kanteen ja saan omistusoikeuden siihen, ja minut hävitään, ja sitten, kun ehto on täyttynyt, nostan uudelleen kanteen perinnön takaisin saamiseksi, katson, että poikkeukseen ei voida vedota, koska minulla on aiemmin ollut erilainen omistusoikeus kuin minulla on tällä hetkellä.
5. Jos omistusoikeus siis hankitaan sen jälkeen, kun ensimmäinen vaatimus on esitetty, se muuttaa asian luonnetta, mutta kantajan mielipiteen muuttuminen ei sitä tee; kuten esimerkiksi jos joku luulee, että hänellä on omistusoikeus omaisuuteen perinnön kautta, ja muuttaa mielipidettään ja uskoo, että hänellä on oikeus siihen lahjoituksen perusteella. Tämä ei synnytä uutta vaatimusta, sillä riippumatta siitä, millä tavalla tai missä henkilö on saanut omistusoikeuden omaisuuteen, hänen oikeutensa siihen on lopullisesti ratkaistu ensimmäisessä kanteessa.
6. Jos joku nostaa kanteen oikeudesta kulkea toisen maan läpi ja sen jälkeen nostaa kanteen saman maan läpi ajamisesta, voidaan mielestäni vahvasti väittää, että yhtä asiaa vaadittiin ensimmäisessä ja toista toisessa, ja että sen vuoksi ei voida esittää poikkeusta lainvoimaisuuden perusteella.
7. Käytäntönämme on, että kun vedotaan oikeusvoimaan perustuvaan poikkeukseen, kaikki ne osapuolet, joilla on oikeus saattaa asia kantajan kanssa tuomioistuimeen, otetaan mukaan. Näihin kuuluvat asianajaja, joka on määrätty nostamaan kanne, edunvalvoja, mielisairaan tai alaikäisen henkilön edunvalvoja ja kaupungin liiketoimista vastaava virkamies. Vastajan puolelta mukaan luetaan se, joka ryhtyy puolustautumaan, koska se, joka nostaa kanteen häntä vastaan, nostaa kanteen tuomioistuimessa.
8. Jos joku nostaa kanteen isän valvonnassa olevaa poikaa vastaan orjan takaisinsaamiseksi ja sen jälkeen isää vastaan samasta orjasta, on syytä tähän poikkeukseen.
9. Jos minä nostan kanteen naapuriani vastaan pakottaakseni hänet huolehtimaan sadevedestä, ja sen jälkeen toinen meistä myy maamme, ja ostaja nostaa saman kanteen tai se nostetaan häntä vastaan, tämä poikkeus toimii esteenä, mutta vain niiden töiden osalta, jotka on suoritettu päätöksen antamisen jälkeen.
10. Samoin, jos Titius antaisi Seiukselle pantiksi omaisuutta, jota hän yritti periä teiltä takaisin, ja Seius nostaisi sen jälkeen panttauskanteen teitä vastaan, on selvítettävä, milloin Titius antoi omaisuuden pantiksi. Jos hän teki niin ennen kanteen

nostamista, poikkeus ei ole esteenä, koska hänen olisi pitänyt esittää vaatimus, ja minä säilytän oikeuteni panttauskanteeseen ennallaan. Jos hän kuitenkin antoi omaisuuden pantiksi sen jälkeen, kun hän oli nostanut kanteen, parempi mielipide on se, että oikeusvoimaan perustuva poikkeus toimii esteenä.

12. Paulus, Ediktistä, kirja LXX.

Kun kysytään, toimiiko tämä poikkeus esteenä, olisi varmistettava, onko kyse samasta omaisuudesta;

13. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXXV.

Joko sama määrä tai sama oikeus, joka oli ensimmäisen kanteen kohteena.

14. Paulus, Ediktistä, kirja LXX.

On myös selvitettävä, onko kanteen peruste sama tai ovatko henkilöt samassa asemassa, ja jos nämä asiat eivät ole yhteneväisiä, tapaus on erilainen. Jos tähän poikkeukseen vedotaan, saman omaisuuden katsotaan olevan se, joka oli ensimmäisen kanteen kohteena, vaikka sen laatu tai määrä ei välttämättä ole täysin säilynyt, eikä siihen ole tehty mitään lisäyksiä tai vähennyksiä, koska termi olisi hyväksyttävä laajimmassa merkityksessään asianosaisten hyvinvoinnin vuoksi.

1. Jos joku nauttii käyttöoikeutta osaan kiinteistöstä ja nostaa kanteen koko käyttöoikeuden takaisinsaamiseksi ja häviää kanteensa, 3. ja hän sitten nostaa kanteen toisesta puoliskosta käyttöoikeutta, joka on myöhemmin kertynyt hänelle, häntä ei estetä poikkeuksen perusteella siitä syystä, että käyttöoikeus ei kertynyt osaan kiinteistöstä vaan henkilölle itselleen.

2. Tämänkaltaisissa tapauksissa henkilökohtaiset kanteet eroavat reaalista kanteista, sillä jos sama omaisuus on velkaa samalta henkilöltä, kukin kanneperuste perustuu erilliseen velvoitteeseen, eikä oikeudenkäyntiä, joka koskee yhtä niistä, mitätöidä vastaavalla vaatimuksella, joka koskee toista. Mutta kun nostan todellisen kanteen mainitsematta, millä perusteella väitän omaisuuden olevan minun, kaikki siihen liittyvät oikeudet sisältyvät yhtä osaa koskevaan vaatimukseen, koska vaikka omaisuus ei voi olla minun useammin kuin kerran, se voi olla minulle maksettavana useita kertoja.

3. Jos joku panee vireille haastehakemuksen omaisuuden hallussapidon saamiseksi ja nostaa sen jälkeen todellisen kanteen, häntä ei estetä poikkeuksella, koska haastehakemus hallussapidon saamiseksi haastehakemuksen nojalla ja kanne omaisuuden omistusoikeuden määrittämiseksi ovat eri asioita.

15. Gaius, Provincial Edict, kirja XXX.

Jos sinun ja minun välillä on vireillä oikeudenkäynti, joka koskee jäämistöä, ja sinulla on hallussasi jotakin kyseiseen jäämistöön kuuluvaa omaisuutta ja minulla myös jotakin, mikään ei estä minua nostamasta sinua vastaan kannetta jäämistön takaisinsaamiseksi, eikä toisaalta mikään estä sinua nostamasta minua vastaan kannetta samassa tarkoituksessa. Jos kuitenkin asian käsittelyn jälkeen nostatte kanteen minua vastaan, on tarpeen selvittää, onko omaisuus tuomittu minun vai teidän omaisuudeksenne. Jos se on tuomittu minun omaisuudekseni, oikeusvoimaan perustuva poikkeus toimii esteenä teitä vastaan, koska juuri siitä syystä, että tuomio on annettu minun edukseni ja kuolinpesän on todettu kuuluvan minulle, on päätetty, että se ei ole teidän omaisuuttanne. Jos kuitenkin on todettu, että se ei kuulu minulle, mitään ei ole päätetty teidän omistusoikeutenne osalta, koska voi olla, että omaisuus ei kuulu kummallekaan meistä.

16. Julianus, Digest, kirja LI.

Olisi nimittäin äärimmäisen epäoikeudenmukaista, että oikeusvoiman perusteella tehty poikkeus hyödyttäisi sitä osapuolta, jota vastaan tuomio on annettu.

(17) Gaius, Provincial Edict, kirja XXX.

Jos nostan sinua vastaan kanteen minulle kuuluvan omaisuuden takaisin saamiseksi ja sinut vapautetaan kaikesta vastuusta, koska olet osoittanut, että olet lakannut pitämästä kyseistä omaisuutta hallussasi ilman, että sinulla olisi ollut petosta; ja sitten, kun olet saanut kyseisen omaisuuden toisen kerran haltuusi, nostan jälleen kanteen sinua vastaan, poikkeus oikeusvoiman perusteella ei voi tosiasiallisesti olla minua vastaan.

18. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXXX.

Jos joku nostaa kanteen omaisuuden tuottamisesta ja hänen vastapuolensa vapautetaan vastuusta, koska hänellä ei ollut hallussapitoa, ja kun omistaja myöhemmin saatuaan hallinnan takaisin nostaa kanteen toisen kerran, ei voida pätevästi vedota poikkeukseen lainvoiman perusteella, koska asian tila on erilainen.

(19) Marcellus, Digest, kirja XIX.

Eräs mies antoi saman omaisuuden pantiksi kahtena eri ajankohtana, toinen velkoja nosti panttioikeudellisen kanteen ensimmäistä vastaan ja voitti asian, ja ensimmäinen nosti sen jälkeen samanlaisen kanteen toista vastaan. Heräsi kysymys, olisiko oikeusvoiman perusteella tehty poikkeus esteenä. Jos toinen velkoja olisi vedonnut poikkeukseen ennen kuin omaisuus oli pantattu hänelle ja jos hän ei olisi voinut esittää mitään uutta ja pätevää, poikkeus olisi epäilemättä este, koska se toisi esiin saman asian, joka oli jo ratkaistu.

20. Pomponius, On Sabinus, kirja XVI.

Kun henkilö, jolle oli testamentin nojalla testamentattu kaikki perheen hopea ja joka luuli, että hänelle oli jätetty vain tietyt pöydät, nosti testamentin perusteella kanteen perillistä vastaan ja toi oikeuteen ainoastaan kysymyksen mainittujen pöytien arvonmäärityksestä ja haastoi sen jälkeen oikeuteen saadakseen takaisin hänelle jätetyt rahat, Trebatius sanoo, että poikkeus ei estä häntä nostamasta kannetta siitä syystä, että hän ei ensin nostanut kanteen tästä eikä aikonutkaan nostaa, eikä tuomari tehnyt mitään päätöstä tähän liittyen.

21. Sama, On Sabinus, kirja XXXI.

Jos minulle on testamentilla testamentattu hopealevy, ja nostan kanteen perillistä vastaan sen takaisin saamiseksi ja jälkikäteen käy ilmi, että testamentin tekijä oli testamentannut minulle myös vaatekaappinsa kodifikaatilla, jälkimmäiseen perintöön ei vaikuta edellinen päätös, koska kumpikaan kanteen osapuolista eikä tuomari ymmärtänyt, että kyseessä olisi ollut mikään muu kuin hopealevy.

1. Jos nostan kanteen lammaslauman takaisinperimiseksi ja häviän, ja lauma joko lisääntyy tai vähenee lukumääräisesti, ja nostan uudelleen kanteen saman lauman takaisinperimiseksi, poikkeus voidaan tehokkaasti esittää minua vastaan. Jos nostan kanteen jostakin lauman muodostavasta eläimestä, ja se on osa laumaa, poikkeus on mielestäni edelleen esteenä.

2. Jos nostatte kanteen ketä tahansa vastaan saadaksenne takaisin Stichuksen ja Pamphiluksen, joiden väitätte olevan orjanne, ja vastapuolenne vapautetaan vastuusta, ja nostatte uudelleen kanteen häntä vastaan väittäen Stichusta orjanne, on osoitettu, että poikkeus on esteenä.

3. Jos nostan kanteen maasta, jonka väitän olevan minun, ja sen jälkeen nostan kanteen sen käyttöoikeuden takaisinperimiseksi sillä perusteella, että koska maa kuuluu minulle, myös sen käyttöoikeus on minun, olen poikkeuksen vuoksi esteellinen, koska kuka tahansa, joka omistaa maata, ei voi nostaa kannetta sen käyttöoikeuden takaisinperimiseksi. Jos kuitenkin nostan kanteen käyttöoikeuden takaisinsaamiseksi, koska se on minun, ja sen jälkeen, saatuani maan omistusoikeuden, nostan jälleen kanteen käyttöoikeudesta, voidaan sanoa, että asia on toinen, koska saatuani itse maan, käyttöoikeus, joka minulla oli aiemmin, lakkaa olemasta minun palvelusoikeuteni ja siitä tulee jälleen minun omaisuuttani omistusoikeuden ja ikään kuin eri omistusoikeuden perusteella.

4. Jos sinusta tulee orjani takaaja ja minua vastaan nostetaan kanne hänen peculiuminsa vuoksi ja minä voitan asian, ja myöhemmin sinua vastaan nostetaan kanne samasta syystä, voidaan tehokkaasti vedota oikeusvoiman perusteena olevaan poikkeukseen.

(22) Paulus, Ediktistä, kirja XXXI.

Jos talletusta koskeva kanne nostetaan yhtä perillistä vastaan ja se häviää, kantaja voi nostaa kanteen muita perillisiä vastaan, jotka eivät voi vedota poikkeukseen oikeusvoiman perusteella. Vaikka eri kanteissa on kyse samasta kysymyksestä, niiden osapuolten vaihtuminen, joita vastaan kanne on erikseen nostettu, antaa tapaukselle kuitenkin erilaisen ulottuvuuden. Jos perillistä vastaan nostetaan kanne perittävän tekemän petoksen vuoksi ja myöhemmin häntä vastaan nostetaan kanne hänen omasta petoksestaan, oikeusvoimaan perustuva poikkeus ei estä sitä, koska kysymys on eri asia.

23. Ulpianus, Disputations, kirja III.

Kun nostetaan kanne ainoastaan menetetyn koron takaisinperimiseksi, ei tarvitse pelätä, että oikeusvoimaan perustuva poikkeus toimisi esteenä päämiestä vastaan nostetussa kanteessa, sillä koska siitä on etua, eikä se toisaalta ole myöskään esteenä. Samaa sääntöä sovelletaan myös silloin, kun kantaja haluaa vilpittömässä mielessä tehdyssä sopimuksessa vain perää korkoa, sillä korko jatkuu edelleen, koska niin kauan kuin vilpittömässä mielessä tehty sopimus on voimassa, se on voimassa.

24. Julianus, Digest, kirja IX.

Jos joku ostaa omaisuutta henkilöltä, joka ei ole sen omistaja, ja vapautuu sen jälkeen vastuusta, kun omistaja itse nostaa kanteen omaisuuden takaisinmaksuksi, ja ostaja menettää sen jälkeen omaisuuden hallinnan ja nostaa kanteen sen takaisinmaksuksi omistajalta, joka on saanut sen haltuunsa, jälkimmäinen voi vedota poikkeukseen sillä perusteella, että omaisuus kuuluu hänelle, ja toinen voi vastata, että sen ei ole päätetty kuuluvan hänelle.

(25) Sama, Digest, kirja LI.

Jos joku, joka ei ole perillinen, nostaa kanteen perinnöstä ja perilliseksi tultuaan nostaa uudelleen kanteen samasta perinnöstä, hän ei ole esteenä poikkeukselle oikeusvoiman perusteella.

1. Ostajalla on oikeus nostaa kanne, jolla hän voi vaatia omaisuuden palauttamista kuuden kuukauden kuluessa, kun ehtona oli, että jos orjan arvo on pienempi kuin mihin hänet myytiin, maksettu ylimenevä osa on palautettava; tämä jälkimmäinen kanne sisältää nimittäin myös rahan palauttamista koskevan ehdon, kun orjassa oli sellainen virhe, jonka vuoksi ostaja ei olisi ostanut sitä, jos hän olisi tiennyt siitä. Näin ollen on hyvin perusteltua sanoa, että jos ostaja, joka on käyttänyt jompaakumpaa näistä kanteista, käyttää myöhemmin toista kanteesta, se voidaan kieltää oikeusvoiman perusteella tehdyllä poikkeuksella.

2. Jos puututte liiketoimintaani ja nostatte minun nimissäni kanteen maa-alueesta, enkä myöhemmin vahvista tekemääsi vaatimusta, vaan kehotan teitä nostamaan uudelleen kanteen saman maa-alueen takaisin saamiseksi, oikeusvoiman

perusteeseen perustuva poikkeus ei ole esteenä, kun olosuhteet ovat muuttuneet toimeksiannon antamisen jälkeen. Samaa sääntöä sovelletaan, jos kanne on nostettu henkilökohtaisesti eikä tosiasiallisesti.

26. Africanus, Questions, kirja IX.

Nostin kanteen teitä vastaan väittäen, että minulla oli oikeus nostaa taloni kolme metriä korkeammalle, ja hävisin sen. Nyt nostan teitä vastaan kanteen, jossa väitän, että minulla on oikeus nostaa taloni kaksikymmentä jalkaa korkeammalle. Oikeusvoimaan perustuvaan poikkeukseen voidaan epäilemättä vedota. Jos nostan uudelleen kanteen väittäen, että minulla on oikeus nostaa taloni vielä kymmenen jalkaa korkeammalle, poikkeus toimii esteenä, sillä koska en voinut nostaa taloa alemmalle korkeudelle, minulla ei varmasti olisi oikeutta nostaa sitä vielä korkeammalle.

1. Samoin, jos kantaja, joka on nostanut kanteen maa-alueen takaisin saamiseksi ja menettänyt sen, nostaa kanteen saaresta, joka on muodostunut jokeen vastapäätä kyseistä maa-aluetta, poikkeus estää häntä nostamasta kannetta.

27. Neratius, Pergamentit, kirja VII.

Kun toisessa kanteessa herää kysymys siitä, onko kyseessä sama omaisuus kuin se, joka oli ensimmäisen kanteen kohteena, on otettava huomioon seuraavat seikat: ensinnäkin asianosaiset, toiseksi omaisuus, josta kanne nostettiin, ja kolmanneksi kanteen välitön syy. Sillä nyt ei ole mitään merkitystä sillä, uskooko joku, että hänellä on hyvä kanneperuste, sen enempää kuin sillä, että tuomion julistamisen jälkeen hän löytäisi uusia asiakirjoja, jotka vahvistaisivat hänen asiaansa.

28. Papinianus, Kysymyksiä, kirja XXVII.

Poikkeus oikeusvoiman perusteella estää sen, joka saa omistusoikeuden sen osapuolen omistukseen, joka hävisi asian.

29. Sama, Opinions, kirja I.

Poikkeus oikeusvoiman perusteella ei ole esteenä sellaista kanssaperillistä vastaan, joka ei ollut asianosainen; eikä orjaa, jota ei ole vielä vapautettu luottamuksen perusteella, voida vaatia uudelleen orjaksi sen jälkeen, kun hänen vapautensa puolesta on annettu tuomio; mutta preatorin velvollisuus on huolehtia siitä, että tuomiota noudatetaan tässä tapauksessa, sillä hän ei voi tehdä päätöstä hävinneen osapuolen hyväksi. Sillä jos kanne testamentin julistamiseksi pätemättömäksi on nostettu yhtä kanssaperillistä vastaan tai jos kaksi kanssaperillistä on nostanut kanteen erikseen ja toinen heistä on voittanut, on todettu, että vapauden myöntämisen on tultava voimaan; silti tuomarin velvollisuutena on huolehtia siitä, että voittanut osapuoli saa korvauksen ja että hänen on vapautettava orja.

1. Jos velallinen nostaa kanteen sellaisen omaisuuden omistusoikeuden määrittämiseksi, jonka hän on pantannut ilmoittamatta siitä velkojalle, ja tuomio annetaan häntä vastaan, velkojan ei katsota olevan hävinneen osapuolen asemassa, koska panttausta koskeva sopimus on edeltänyt päätöstä.

30. Paulus, Kysymyksiä, XIV kirja.

Eräs mies, joka saattoi periä laillisenä perillisenä, kun hänet oli määrätty perilliseksi kuudesosaan erästä kuolinpesästä, kiisti testamentin laillisuuden ja vaati puolta kuolinpesästä yhdeltä määrätystä perillisistä, mutta hävisi asian. Hänen katsotaan sisällyttäneen kuudesosan kuolinpesästä vaatimukseensa, ja näin ollen, jos hän nostaisi kanteen samasta osuudesta saman testamentin nojalla, oikeusvoiman perusteella tehty poikkeus on esteenä häntä vastaan.

(1) Latinus Largus: Tapahtui transaktio, joka koski Maeviukselle kuuluvaa kiinteistöä, mutta jonka oikeuden siihen Titius kiisti, ja Titius teki perillisenä Maeviukselle kiinteistön omaisuuden siirron, jossa luovutettiin sopimuksen mukaisesti tietty maa-alue, joka oli useita vuosia aikaisemmin pantattu Maeviuksen isoisälle ja sen jälkeen toiselle henkilölle. Kun nämä asiat oli selvitetty, Titiuksen toinen velkoja nosti kanteen saatavastaan ja sai sen läpi. Tämän tuomion jälkeen Maevius löysi isoisänsä papereiden joukosta Titiuksen laatiman velkakirjan, josta kävi ilmi, että mainittu Titius oli rasittanut isoisänsä myös maa-alueen, joka sisältyi mainittuun kauppaan. Koska siis oli ilmeistä, että Maeviuksen, perillisen, isoisälle aiemmin kiinnitetty maa oli sama kuin se, jonka perusteella Maeviukselle oli annettu tuomio häntä vastaan toisen velkojan hyväksi, kysyn, eikö hänen isoisänsä oikeus, josta hän ei tiennyt silloin, kun kanteen maan takaisin saamiseksi nostettiin, voitu estää vetoamalla poikkeukseen. Vastasin, että jos maan omistusoikeus oli kyseessä ja päätös oli annettu mainitun velkojan hyväksi, meidän olisi katsottava, että oikeusvoiman perusteella tehty poikkeus olisi esteenä sille, että se osapuoli, joka hävisi edellisen kanteen, voi nostaa uuden kanteen, koska koska kantaja oli voittanut, kysymys näyttää olevan sama kuin aiemmin käsitelty. Jos hallussapitäjä kuitenkin vapautetaan vastuusta ja hän, joka on menettänyt hallinnan, nostaa kanteen saadakseen sen takaisin samalta osapuolelta, joka ei ollut voittanut ensimmäisessä oikeusasteessa, hän ei ole esteenä poikkeukselle, koska hänen edukseen annetussa tuomiossa ei ole päätetty mitään hänen omistusoikeutensa osalta. Kun panttauskanne nostettiin ensimmäistä velkojaa vastaan, ei kuitenkaan saataisi sattua syntymään kysymystä hallussaan olevan osapuolen omistusoikeudesta, koska omistusoikeuteen liittyvissä riidoissa se, minkä on päätetty kuuluvan minulle, on samalla päätetty, ettei se kuulu toiselle; mutta sitoumuksen osalta tulos on, että kun omaisuus on rasitettu yhden henkilön hyväksi, ei seuraa, ettei se ole rasitettu toiselle, jos tämä voi todistaa, että asia on näin. Voidaan sanoa, että on todennäköistä, että poikkeus ei toimi esteenä, koska ei ollut epäselvyyttä omistajan oikeudesta vaan ainoastaan rasitteesta. Mainitussa tapauksessa minulle aiheuttaa kuitenkin suurimmat vaikeudet se, onko panttioikeus lakannut, kun omaisuuden omistusoikeus on saatu, sillä panttioikeus ei voi jatkua, jos velkojasta tulee omaisuuden omistaja. Panttauskanne on kuitenkin mahdollinen, koska on totta, että omaisuus on pantattu ja että saatavaa ei ole tyydytetty. Tästä syystä en usko, että oikeusvoimaan perustuva poikkeus on esteenä.

(31) Sama, Opinions, kirja III.

Paulus katsoi, että oikeusvoimaan perustuvaan poikkeukseen ei voida tehokkaasti vedota sellaista henkilöä vastaan, joka nostaa henkilökohtaisen kanteen omaisuuden takaisinsaamiseksi, joka oli aiemmin nostanut kanteen samasta omaisuudesta ja hävinnyt sen.

Tit. 3. Erilaisista väliaikaisista poikkeuksista ja useiden omistusten yhdistämisestä.

1. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXXIV.

Siitä syystä, että käytettävissä oleviin päiviin liittyen syntyy usein keskustelua, katsokaamme, mistä valta säilyttää omat oikeutensa koostuu. Ensinnäkin edellytetään, että kantajalla on valta nostaa kanne, sillä ei riitä, että vastaaja voi itse esittää puolustuksen tai palkata jonkun, joka voi asianmukaisesti tehdä sen hänen puolestaan, vaan kantajaa ei myöskään saa mikään laillinen syy estää nostamasta kannetta. Näin ollen, jos hän on vihollisen käsissä tai poissa valtion asioilla tai vankilassa tai jos hän on jossakin myrskyn vuoksi pidätettynä niin, että hän ei voi nostaa kannetta tai määrätä sitä nostettavaksi, hänellä ei katsota olevan valtuuksia tehdä sitä. On selvää, että henkilöllä, joka on sairauden vuoksi estynyt, mutta joka voi määrätä kanteen nostettavaksi, olisi katsottava olevan valtuudet tehdä niin. Ei ole ketään, joka ei tietäisi, että sillä, jolla ei ole mahdollisuutta esiintyä praetorin edessä, ei ole valtuuksia nostaa kannetta. Näin ollen vain ne päivät ovat käytettävissä, jolloin praetori jakaa oikeutta.

2. Marcellus, Digest, kirja VI.

Kysymys kuuluu, pitäisikö välipäivä laskea sen osapuolen hyväksi, jota vastaan tuomio on annettu, siinä ajassa, joka on säädetty tuomion täytäntöönpanolle. Olisiko se myös laskettava mukaan siihen aikaan, joka laissa on säädetty kanneoikeuden raukeamiselle? Olisi epäilemättä katsottava, että välipäivä pidentää aikaa; esimerkiksi silloin, kun kysymys on usucaptionista, joka on saatettava päätökseen määrätyn ajan kuluessa, tai kanteista, jotka on nostettava tietyn ajan kuluessa, kuten suurin osa niistä kanteista, jotka koskevat jildilesin säädöksiä. Jos joku kuitenkin myy maa-alueen sillä ehdolla, että ellei kauppahintaa makseta kolmenkymmenen päivän kuluessa, kauppa on mitätön, onko ostajalla oikeus saada hyötyä välipäivästä? Katson, että hän ei saa.

3. Modestinus, Erimielisyyksiä, kirja VI.

On selvää, että pitkään hallussapitoon perustuva vanhentuminen koskee sekä maata että orjia.

4. Javolenus, Epistolat, VII kirja.

Jos kartanoon kuuluva orja tai joku, joka on vihollisen hallussa, saa vakuuden velan maksamiseksi, kyseiselle vakuudelle säädetty aika alkaa kulua välittömästi; sillä meidän ei pidä selvittää, voiko se, joka on asettanut omaisuuteen panttioikeuden, nostaa kanteen, vaan onko sillä, jonka hyväksi omaisuus on rasitettu, oikeus tehdä niin ensiksi mainittua vastaan. Muuten olisi erittäin epäoikeudenmukaista, jos kantajien aseman vuoksi vastaajien velvoitteet pitkittyisivät, koska he eivät voi tehdä mitään estääkseen kanteen nostamisen heitä vastaan.

5. Ulpianus, Disputations, kirja III.

Katsotaanpa, vaikuttaako jokin virhe kantajan tai lahjoittajan tai minulle omaisuuden testamentanneen testamentin tekijän omistusoikeudessa haitallisesti oikeuksiini, jos hänellä ei alun perin ollut hyvää omistusoikeutta sen hallussapitoon. Uskon, että siitä ei ole minulle haittaa eikä hyötyä, sillä voin hankkia käyttövarallisuuden kautta jotain sellaista, mitä se, jolta saan omaisuuden, ei voi hankkia tällä tavoin.

1. Seuraavaa tapausta on ehdotettu. Eräs nainen myi tavaran pantattuaan sen, ja hänen perijänsä lunasti sen. Herää kysymys, voiko perillinen vedota pitkäaikaisen hallussapidon perusteella tehtyyn poikkeukseen velkojaa vastaan, joka yrittää saada pantin haltuunsa. Katsoin, että tämä perillinen, joka lunasti pantin kolmannelta osapuolelta, voi käyttää poikkeusta hyväkseen, koska hän siirtyy jälkimmäisen sijaan eikä sen sijaan, joka oli pantannut omaisuuden. Tapaus on sama kuin jos hän olisi lunastanut omaisuuden ja tullut sen jälkeen perilliseksi.

6. Africanus, Questions, kirja IX.

Jos myyn saman omaisuuden erikseen kahdelle henkilölle, se ostaja, jolle se ensin luovutettiin, on ainoa, joka hyötyy sen hallussapidosta. Jos nimittäin myyn sinulle jotakin ja sen jälkeen ostan sen sinulta ja myyn sen sitten Titiukselle, hänellä on oikeus hyötyä sekä sinun että minun hallussapidostani, koska sinä olet velvollinen luovuttamaan hallussapidon minulle ja minä olen velvollinen luovuttamaan sen hänelle.

1. Myin sinulle orjan, ja sovimme keskenämme, että ellei hintaa makseta tiettyyn päivämäärään mennessä, kauppa katsotaan mitättömäksi. Koska tämä tosiasiallisesti tapahtui, heräsi kysymys, mikä lausunto olisi annettava siitä lisäajasta, jonka pidit orjaa hallussasi. Vastaus oli, että olisi noudatettava samaa sääntöä kuin silloin, kun omaisuus palautetaan ehdollisesti; sillä se on

aivan kuin olisitte myynyt orjan minulle toisen kerran, ja kun myyjä sai sen jälkeen orjan haltuunsa, myyntiä edeltänyt aika lisättiin siihen aikaan, jonka orja oli sen osapuolen hallussa, jonka toimesta se palautettiin.

7. Marcianus, Institutes, kirja III.

Jos joku on kalastanut vuosia tietyssä paikassa julkisessa joessa, hän sulkee toisen pois samasta oikeudesta.

8. Ulpianus, Säännöt, kirja I.

Laskettaessa hallussapitoaikojen yhteenlaskua on totta, että isäntä on oikeutettu saamaan etua siitä ajasta, jonka orja oli pakomatalla.

9. Marcianus, Säännöt, kirja V.

Eräissä jumalallisen Antoninuksen reskripteissä säädetään, että vanhentumiselle on perusteita, jos irtaimen omaisuuden hallussapito on jatkunut pitkään.

10. Pomponius, Opinions, kirja XIII.

"Ilmoittaja, joka oli ilmoittanut valtiovarainministeriölle tietystä omaisuudesta, jolla ei ollut ollut omistajaa säädetyn neljän vuoden aikana, luopui siitä ilmoituksensa jälkeen. Kun neljä vuotta oli kulunut ja toinen ilmiantaja oli ilmaantunut, ensimmäinen ilmoitus ei ole käytettävissä estämään hallussapidon vanhentumista, ellei ensimmäisen ilmiantajan salassapitoa voida osoittaa, ja kun tämä on tehty, vanhentuminen sekä kaikki muu asiaan liittyvä kumotaan."

(1) Neljän vuoden määräaika, joka on asetettu valtiovarainministeriölle omistusoikeudettoman omaisuuden olemassaolosta ilmoittamiselle, ei lasketa pelkän mielipiteen mukaan, vaan omistusoikeudettoman omaisuuden luonteen perusteella. Neljä vuotta lasketaan siitä ajankohdasta, jolloin testamentti on päätetty mitättömäksi; tai kun kaikki ne, joilla oli oikeus vaatia sitä säännönmukaisessa perimysjärjestyksessä, ovat hylänneet jäämistön hallussapidon; tai kun kullekin heistä säädetty aika on kulunut umpeen.

11. Sama, Määritelmät, kirja II.

Jos perillinen saa kaikki perittävän oikeudet, hänen tietämättömyytensä ei vaikuta perittävän puutteelliseen omistusoikeuteen; esimerkiksi jos perittävä tiesi, että omaisuus kuului toiselle, hänellä oli siihen epävarma omistusoikeus. Vaikka tällainen omistusoikeus ei sitoisi perillistä, joka ei tiennyt siitä, eikä häntä vastaan voida nostaa oikeusteitse kieltoa koskevaa kannetta,

hän ei kuitenkaan voi saada omaisuutta haltuunsa usucaption kautta, koska vainaja ei ollut siihen kykenevä. Samaa oikeussääntöä sovelletaan, kun omaisuutta vaaditaan pitkään jatkuneen hallussapidon perusteella, sillä kanteeseen ei voida laillisesti vastata, jos se ei alun perin perustu vilpittömään omistusoikeuteen.

12. Paulus, Opinions, kirja XVI.

Velkoja, joka olisi voinut ajan kulumisen vuoksi olla estynyt saamasta panttiansa haltuunsa, myi pantin. Kysyn, voiko haltija laillisesti vedota poikkeukseen ostajaa vastaan. Paulus vastasi, että tähän poikkeukseen voitaisiin vedota myös ostajaa vastaan.

13. Hermogenianus, Epitomes of Law, kirja VI.

Kaikissa asioissa, joista valtiovarainministeriö on kiinnostunut, on käytettävissä kahdenkymmenen vuoden vanhentumisaika, lukuun ottamatta tapauksia, joissa keisarillisissa perustuslaeissa on nimenomaisesti määrätty lyhyemmästä ajasta.

(1) Asianmukaisesti luovutettuja ja mitätöityjä tilejä ei voida esittää niistä vastuussa olevaa henkilöä vastaan kahdenkymmenen vuoden kuluttua tai hänen perillistään vastaan, kun kymmenen vuotta on kulunut.

14. Scaevola, Julkisesti käsitellyt kysymykset, kirja II.

Emme voi antaa mitään yleisiä tai pysyvästi sovellettavia sääntöjä, jotka koskevat yhden omistusoikeuden liittämistä toiseen, sillä tämä riippuu yksinomaan oikeudenmukaisuudesta.

1. On selvää, että tällainen liitto myönnetään niille, jotka perivät meidät, jopa sopimuksen tai testamentin nojalla. Lisäys siihen aikaan, jolloin omaisuus oli testamentin tekijän hallussa, myönnetään perillisille ja niille, jotka ovat hänen seuraajiensa tilalla.

2. Jos siis myytte minulle orjan, voin lisätä siihen ajan, jonka hän oli teidän hallussanne.

3. Jos olet antanut minulle pantiksi esineen ja minä itse panttaan sen jollekin toiselle, velkojallani on oikeus saada lisäys ajalta, jona se oli sinun hallussasi, ei ainoastaan kolmatta osapuolta vastaan, vaan myös sinua itseäsi vastaan, niin kauan kuin et ole maksanut minulle; sillä kun jollakulla on etuoikeus minuun nähden, niin kuin minulla on sinuun nähden, on paljon enemmän perusteita pitää häntä etuoikeutettuna sinuun nähden. Jos kuitenkin maksatte minulle rahat, hän ei voi tällaisessa tilanteessa hyötyä siitä ajasta, jonka omaisuus oli teidän käsissänne.

4. Samoin, jos joku, jonka katsotaan olevan vastuussa liiketoimistasi, myy minulle poissa ollessasi orjan ja sinä vahvistat hänen tekonsa palattuasi, voin varmasti hyötyä siitä ajasta, jonka hän oli sinun hallussasi. Jos taas annat minulle omaisuutta pantiksi ja sovimme keskenämme, että jos et maksa rahaa, voin myydä pantin sopimuksen nojalla, ja myyn sen, ostaja on oikeutettu saamaan lisäyksen ajalta, jolloin omaisuus oli hallussasi, vaikka pantti myytiin ilman lupaasi, sillä sopimusta tehdessäsi katsotaan, että annoit suostumuksesi myyntiin, jos et maksa rahaa.

15. Venuleius, Interdicts, kirja V.

14. Ulosmittauksessa noudatetaan sääntöä, jonka mukaan jos omaisuus on hallussa vain hetken viimeisen päivän aikana, ulosmittaus on kuitenkin suoritettu; sillä koko päivää ei vaadita säädetyn ajan täyttämiseen.

1. Hallinta-ajan lisääminen ei sisällä ainoastaan sitä aikaa, jonka omaisuus oli myyjän hallussa, vaan myös sen ajan, jonka ostaja piti sitä hallussaan, jos tämä myös luovutti sen. Jos joku myyjistä ei kuitenkaan ollut vilpittömässä mielessä hallussapitäjä, häntä edeltäneiden hallussapidosta ei ole mitään hyötyä, koska hallussapito ei ole jatkuvaa, samoin kuin myyjän hallussapitoa ei voida lisätä sellaisen hallussapitoon, joka ei ole hallussapidossa.

2. On myös lisättävä, että jos olet ostanut omaisuuden itse tai käsenyt jonkun muun tehdä niin ja tämä on myös määrännyt sen myytäväksi kolmannelle osapuolelle, hallussapidon jatkuvuus on välttämätöntä. Jos kuitenkin se, joka on määrännyt myymään omaisuuden, määrää toisen myymään sen, Labeo sanoo, että hallussapidon lisäystä sille, joka antoi toisen toimeksiannon, ei pidä sallia, ellei omistaja anna tähän suostumustaan.

3. Mutta jos ostan omaisuutta isän valvonnassa olevalta pojalta tai orjalta, minulle pitäisi myöntää lisäys ajalta, jonka se oli isän tai isännän hallussa, jos omaisuus on myyty joko isän tai isännän suostumuksella tai osana sen orjan peculiumia, jolle sen hallinta oli uskottu.

4. Myös holhousmiehen hallussapitoaika lisätään siihen, kun henkilö osti omaisuuden holhoojaltaan. Samaa sääntöä on noudatettava sen kohdalla, joka ostaa omaisuutta alaikäisen tai mielisairaana henkilön edunvalvojalta. Jos kauppa on tehty syntymättömän lapsen puolesta tai koska omaisuus on saatu haltuun sen säilyttämistä varten tai se on vähentynyt myötäjäisten vuoksi, tämä hallussapitoaikojen lisääminen on myös sallittua.

5. Näitä hallinta-ajan lisäystä koskevia sääntöjä ei ymmärretä niin kattaviksi kuin niiden kieliasu osoittaa; sillä vaikka omaisuus pysyisi myyjän hallussa sen myynnin ja luovutuksen jälkeen, ostajalla on oikeus hyötyä vain myyntiä edeltäneestä ajasta, vaikka myyjällä ei olisi ollut omaisuutta hallussaan, kun se myytiin.

6. Jos perillinen myy jollekulle kuolinpesään kuuluvaa omaisuutta, jälkimmäisellä on oikeus hyötyä siitä ajasta, jonka se oli perillisen hallussa, sekä siitä ajasta, jonka se oli vainajan hallussa.

16. Paulus, On Sabinus, kirja III.

Mikä tahansa hallussapitoaika, johon omaa hallussapitoa ei voida lisätä, ei hyödytä meitä millään tavalla.

Tit. 4. Petokseen ja pelkoon perustuvasta poikkeuksesta.

1. Paulus, Ediktistä, VII kirja.

Jotta tämä poikkeus ymmärrettäisiin selkeämmin, tarkastellaan ensin syytä, miksi se otettiin käyttöön, ja sen jälkeen selvitetään, miten petokseen voidaan syyllistyä. Näin saamme selville, milloin tämä poikkeus toimii esteenä, ja myös sen, mitä henkilöitä vastaan sitä voidaan käyttää. Lopuksi tarkastelemme, missä ajassa siihen on vedottava.

1. Praetor otti tämän poikkeuksen käyttöön, jotta kukaan ei voisi siviilioikeuden avulla hyötyä omasta petoksestaan vastoin luonnollisen oikeudenmukaisuuden sääntöjä.

2. Sen selvittämiseksi, onko petos tapahtunut, on otettava huomioon tapaukseen liittyvät tosiseikat.

3. Petoksia tehdään sopimuksissa, testamenteissa ja lakien täytäntöönpanossa.

2. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXXVI.

On selvää, että tämä poikkeus muotoiltiin samasta syystä kuin vilpillisen mielen perusteella nostettava kanne otettiin käyttöön.

1. Katsotaan seuraavaksi, missä tapauksissa tähän poikkeukseen on aihetta ja ketä vastaan siihen voidaan vedota. Ja todellakin on huomattava, että se, jonka vilpillisestä teosta valitetaan, on mainittava nimenomaisesti ja että ei pitäisi käyttää remonttikaavaa "Jos jokin vilpillinen teko on tehty asiaan liittyen", vaan seuraavaa: "Jos te kantajana ette ole syyllistynyt vilpilliseen tekoon". Poikkeukseen vetoavan osapuolen on siis osoitettava, että kantaja on syyllistynyt petokseen, eikä riitä,

että hän osoittaa, että petos on tehty vain asiaan liittyen; tai jos hän väittää, että petos on tehty tiettyjen henkilöiden toimesta, hänen on nimenomaisesti lueteltava nämä henkilöt; edellyttäen, että he ovat vastuussa teosta, jolla hän väittää vahingoittaneensa itseään.

2. On ilmeistä, että poikkeusta käytetään esineoikeudellisessa menettelyssä, jos otetaan huomioon henkilö, joka vetoaa siihen, sillä ei ole epäselvyyttä siitä, ketä vastaan petos on tehty, mutta on epäselvyyttä siitä, onko kantaja tehnyt petoksen vai ei.

3. Seuraavia seikkoja voidaan käsitellä viitaten ensimmäiseen jaksoon, jossa luetellaan poikkeuksen perusteena olevat syyt. Jos joku sopii toisen kanssa ilman vastiketta ja sitten nostaa kanteen tämän sopimuksen nojalla, häntä vastaan voidaan asianmukaisesti vedota petokseen perustuvaan poikkeukseen; sillä vaikka hän ei ehkä sopimuksen tekohetkellä olekaan syyllistynyt mihinkään petokseen, on kuitenkin sanottava, että hän on syyllistynyt petokseen, kun hän on liittynyt asiaan ja on itsepintaisesti vaatinut saatavaansa mainitun sopimuksen nojalla. Ja vaikka hänellä olisikin ollut sovintosopimuksen tekohetkellä perusteltu kanneperuste, katsotaan kuitenkin, että sellaista ei ollut olemassa silloin, kun asia liitettiin. Näin ollen, jos joku, joka aikoo lainata rahaa, tekee sopimuksen ja rahaa ei lainata, vaikka sopimuksella oli hyvä vastike, on kuitenkin todettava, että poikkeukseen voidaan vedota asianmukaisesti, koska sopimusta ei toteutettu tai se purettiin.

4. Kysytään myös, jos joku sopisi ehdottomasti tietyn rahasumman maksamisesta sillä perusteella, että tämä oli osapuolten tarkoitus, mutta sopimuksen tekemisen jälkeen sovittiin, että rahaa ei vaadittaisi ennen tiettyä aikaa, toimiiko petoksen perusteella tehty poikkeus esteenä. Eikä ole epäilystäkään siitä, että poikkeukseen voidaan vedota epävirallisen sopimuksen perusteella, sillä kuka tahansa, joka haluaa käyttää tätä poikkeusta, voi tehdä niin; sillä ei voida kiistää, että se, joka vaatii rahaa tekemänsä sopimuksen vastaisesti, syyllistyy petokseen.

5. Yleisesti ottaen on syytä huomata, että kaikissa tapauksissa, joissa on mahdollista käyttää in factum -perusteisia poikkeuksia, voidaan vedota petokseen perustuvaan poikkeukseen, koska petokseen syyllistyy se, joka esittää vaatimuksen, jota voidaan menestyksekkäästi vastustaa millä tahansa poikkeuksella; sillä vaikka hän ei alun perin olisi syyllistynyt petokseen, hän toimii silti petollisesti esittämällä vaatimuksen nyt, ellei hän ole ollut niin tietämätön tosiseikoista, ettei hän ole syyllistynyt vilpilliseen mielenosoitukseen.

6. Ei ole aiheettomasti kysytty, että jos velkoja hyväksyy lainan korot etukäteen ja vaatii edelleen pääoman maksamista ennen kuin aika, jolta hän on perinyt korot, on kulunut, voidaanko häneltä evätä poikkeus petoksen perusteella. Voidaan sanoa, että hän on syyllistynyt petokseen, koska hyväksymällä koron hänen katsotaan lykänneen velan perimistä siihen asti, kunnes aika, jolta korko on maksettu, on kulunut, ja että hän on hiljaisesti suostunut olemaan vaatimatta maksua sillä välin.

7. Herää myös kysymys, jos joku ostaisi orjan, jonka oli määrä vapautua sillä ehdolla, että hän maksaisi kymmenen aurea, ja ostaja, joka ei tiennyt tästä seikasta, sopisi, että jos orja hädettäisiin, hänellä olisi oikeus kaksinkertaiseen hintaan, ja saisi

sitten orjalta kymmenen aurea, ja koska tämä oli häädetty ja saanut vapautensa, voiko ostaja nostaa kanteen kaksinkertaisesta summasta sovitun ehdon nojalla. Poikkeuslupa olisi esteenä, jollei hän vähentäisi ehdon täyttämiseksi saamiaan kymmentä aureita. Tämän totesi myös Julianus. Jos orja oli kuitenkin maksanut rahat ostajan omaisuudesta tai ostajalle kuuluneesta peculiumistaan, voidaan sanoa, että poikkeukseen ei voitu vedota asianmukaisesti, koska hän ei ollut syyllistynyt petokseen.

3. Paulus, Ediktistä, kirja LXXI.

Mutta jos ennen kuin orjan omistusoikeus siirtyi minulle, hän maksaisi kymmenen aureia myyjälle ja minä nostaisin ostokanteen saadakseni kymmenen aureia takaisin, luulen, että minulla olisi oikeus tähän kanteeseen, jos olisin valmis vapauttamaan hänet sopimuksesta, jonka mukaan hän maksaisi kaksinkertaisen kauppahinnan.

4. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXXVI.

Celsus esittää kysymyksen: Jos kuolinpesän velkojat, yhtä poikkeusta lukuun ottamatta, ohjaavat Titiuksen ottamaan sen haltuunsa, ja tämä teki tämän huijatakseksi häntä, mutta olisi myös ohjannut hänet hyväksymään, jos hän olisi tiennyt, että Titius ei olisi suostunut siihen, ja hän nostaa sitten kanteen, onko hänellä esteenä poikkeus? Celsus sanoo, että hän on esteellinen.

(1) Julianus kysyy, jos sairas mies lupaa sata aureia vaimonsa serkulle sillä varauksella, että rahat tulevat hänen vaimonsa käsiin, ja hän myöhemmin toipuu, voiko hän vedota poikkeukseen vilpillisen mielen perusteella, kun häntä vastaan nostetaan kanne. Julianus sanoo, että Labeo katsoi, että hän voi vedota poikkeukseen petoksen perusteella.

(2) Jos suostumme sovintoon ja nimitämme välimiehen, " enkä huonon terveydentilani vuoksi saavu sovittuun aikaan ja rangaistus tulee maksettavaksi, voinko vedota poikkeukseen vilpillisen mielen perusteella?". Pomponius sanoo, että minulla on oikeus tällaiseen poikkeukseen.

(3) Kysytään myös, miten on meneteltävä, jos sovittelet velallisen kanssa, joka on sinulle velkaa kuusikymmentä aurea, ja erehdyksessä sovit sadan aurean suuruudesta rangaistuksesta? Labeo katsoo, että välimiehen velvollisuus on määrätä teille maksettavaksi niin paljon kuin on tosiasiallisesti maksettavana, ja jos näin ei tehdä, ei ole mitään syytä olla perimättä ylimenevää summaa. Mutta hän sanoo myös, että vaikka välimies ei olisi ilmoittanut perittävää summaa ja sakkoa olisi vaadittu, voidaan vedota petokseen perustuvaan poikkeukseen.

(4) Jos velallinen maksaa holhoojalleen sen, mitä tämä on hänelle velkaa, ilman holhoojan valtuutusta, ja holhooja rikastuu maksun myötä siinä määrin, on hyvin oikein katsottu, että jos hän yrittää periä summaa toisen kerran, hän on esteellinen poikkeuksen nojalla. Sillä jos hän on saanut taloudellista hyötyä lainaamalla rahaa tai saamalla sen jonkin muun sopimuksen

avulla, poikkeus olisi myönnettävä. Saman säännön on sanottava koskevan kaikkia muita tapauksia, joissa maksu on suoritettu laittomasti, sillä jos osapuolille on koitunut taloudellista etua, poikkeukselle on perusteita.

(5) Labeo sanoo myös, että jos joku ostaisi orjan tietäen, että sillä oli tapana karata, ja sopisi myyjän kanssa, että näin ei olisi, ja hän myöhemmin nostaisi kanteen tämän sopimuksen perusteella, häntä ei voida estää poikkeuksen nojalla, koska tämä oli sopimus, vaikka hänellä ei ole oikeutta ostokanteeseen. Jos tällaista sopimusta ei kuitenkaan ole tehty, hän on esteellinen poikkeuksen perusteella.

(6) Eräs mies, jolle oli erääntynyt rahasumma, selvitti tilinsä velallisensa kanssa ja myi saatavansa Seiukselle, jonka velallinen oli määrännyt ostamaan sen, ja ostaja teki kauppaan liittyvän sopimuksen, minkä jälkeen velkoja pidättää rahasumman, jonka hän oli saanut tuomiolla. Voiko ostaja nostaa kanteen sopimuksen perusteella? Ofilius katsoo, että jos saatavan myyjä ei ollut valmis maksamaan koko summaa, jonka hän sai ostajalta, häntä vastaan ei voida asianmukaisesti vedota petokseen. Mielestäni Ofiliuksen kanta on oikea.

(7) Labeo sanoo, että kun on nostettu kanne orjasta ja annettu tuomio kantajan hyväksi ja annettu tuomioistuimen päätöksellä vakuus siitä, että orja luovutetaan tietyn ajan kuluessa, ja on määrätty rangaistus, jos orjaa ei luovuteta, kantaja ei voi tehdä poikkeusta, jos hän vaatii sekä orjaa että rangaistusta; sillä orjan hallussapidon säilyttäminen ja samalla rangaistuksen vaatiminen olisi epäoikeudenmukaista.

(8) Jos annan sinulle pantiksi arvokkaita helmiä ja sovimme keskenämme, että ne palautetaan, kun velka on maksettu, ja helmet katoavat sinun huolimattomuutesi vuoksi, herää kysymys, voitko periä rahat. On säilynyt Nervan ja Atilicinuksen mielipide, jonka mukaan minulla on oikeus poikkeukseen seuraavasti: "Jos sinun ja minun välillä ei ole sovittu, että helmet palautetaan minulle, jos rahat maksetaan". Parempi mielipide on kuitenkin se, että petokseen perustuvaan poikkeukseen voidaan vedota esteenä.

(9) Jos alaikäinen antaisi minulle nuoren orjan ja nostaisi sen jälkeen kanteen tämän takaisin saamiseksi, hän voi olla esteenä petoksen perusteella tehdyllä poikkeuksella, ellei hän maksa takaisin orjan elatukseen annettua summaa ja muita kohtuullisia kuluja, joita hänelle on aiheutunut kyseisen orjan vuoksi.

(10) Lisäksi on huomattava, että jos joku nostaa kanteen testamentin nojalla vastoin vainajan tahtoa, hän voi olla esteellinen petoksen perusteella tehdyllä poikkeuksella. Näin ollen perillinen voi olla esteellinen tällaisen poikkeuksen nojalla, jos hän toimii vastoin perittävän tahtoa.

(11) Jos perillinen oli määrätty saamaan kahdestoistaosa kuolinpesästä, jonka arvo saattoi olla kaksisataa aureia, mutta hän halusi sen sijaan mieluummin saada perinnön, jonka arvo oli vain sata, ja teki näin välttääkseen ärsytyksen kuolinpesän

selvittämisestä, ja hän nostaa kanteen perinnön takaisinperimiseksi, voiko hänellä olla petoksen perusteella tehty poikkeuslupa? Julianus sanoo, että ei voi. Mutta jos hän on saanut summan tai sen, mitä voidaan pitää sitä vastaavana, sijaisperilliseltä välttääkseen kuolinpesän vastaanottamisen ja nostaa sitten kanteen perinnön takaisinperimiseksi, Julianus sanoo, että hänen katsotaan syyllistyneen petokseen ja että hän voi olla esteellinen poikkeuksen nojalla tällä perusteella.

(12) Kun minulla on maan käyttöoikeus, ja te myytte minulle maan suostumuksellani, herää kysymys, voinko vastustaa sitä poikkeuksella, jos nostan kanteen käyttöoikeuden takaisinperimiseksi? Käytäntömme on, että tämä poikkeus, joka perustuu vilpilliseen mieleen, toimii esteenä.

(13) Marcellus sanoo, että pahaan uskoon perustuvaa vastiketta ei pitäisi hyväksyä samaan perusteeseen perustuvaa poikkeusta vastaan. Labeo yhtyy tähän mielipiteeseen, sillä hän sanoo, että koska molemmat osapuolet ovat syyllistyneet vilpilliseen uskoon, olisi epäoikeudenmukaista, että kantaja saisi etua ja vastaaja saisi rangaistuksen, sillä on paljon oikeudenmukaisempaa, että kantaja ei saa saada mitään etua asiasta, jossa hän on toiminut vilpillisesti.

(14) Ei ole epäilystäkään siitä, että pahantahtoisuuden perusteella tehty vastine voidaan hyväksyä Makedonian senaatin asetuksen poikkeusta vastaan, ja myös keisarillisissa perustuslaeissa määrätään ja eri viranomaisten lausunnoissa esitetään, että tällaisella vastineella on esteellisyysväitteen vaikutus.

(15) Labeo sanoo, että vaikka sopimukseen perustuva kanne on pätevä siihen sisältyvän petosta koskevan lausekkeen nojalla, voidaan silti asianmukaisesti vedota poikkeukseen petoksen perusteella, jos, kuten hän sanoo, on tehty jotakin sopimuksen ehtojen vastaisesti; sillä voi olla, että kantaja ei ole ennen sopimuksen tekemistä syyllistynyt mihinkään petolliseen tekoon, mutta hän on tehnyt sen silloin, kun hän on esittänyt vaatimuksen, jonka vuoksi poikkeus on tarpeen.

(16) Niitä vastaan ei voida vedota petokseen perustuvaan poikkeukseen eikä mihinkään muuhunkaan sellaiseen, joka voi vaikuttaa epäedullisesti mesenaatin tai ylenevässä polvessa olevan sukulaisen maineeseen. Silti voidaan vedota poikkeukseen in factum, esimerkiksi jos väitetään, että saatavan perusteena olevaa rahaa ei ole maksettu, voidaan esittää poikkeus tällä perusteella. Sillä ei kuitenkaan ole merkitystä, haastetaanko asiakas oikeuteen hänen omasta vai toisen tekemästä sopimuksesta, sillä häntä on aina kunnioitettava, olipa hän elossa tai kuollut. Jos suojelija kuitenkin nostaa kanteen vapaamatkustajansa perillistä vastaan, katson, että tämä voi vedota poikkeukseen suojelijan vilpillisyyteen. Vapautettu mies itse ei kuitenkaan voi missään tapauksessa vedota poikkeukseen, joka perustuu hänen suojelijansa vilpillisyyteen, vaikka tämän perillinen haastaisikin hänet oikeuteen, sillä on asianmukaista, että vapautettu mies osoittaa kunnioitusta suojelijalleen paitsi tämän eläessä myös tämän kuoleman jälkeen. On selvää, että vilpillistä toimintaa koskevaa lauseketta ei pitäisi jättää pois sopimusehdosta, koska tällaiseen lausekkeeseen perustuvaa petosta koskevaa kannetta ei nosteta, vaan kanne nostetaan sopimusehdon nojalla.

(17) Voimme käyttää tätä poikkeusta sekä orjan tai muun auktoriteettimme alaisen henkilön vilpillisen käyttäytymisen vuoksi että niiden osalta, joiden vilpillisillä teoilla hankimme jotain. Sikäli kuin on kyse orjien ja lasten vilpillisestä käyttäytymisestä, jos nostetaan kanne, jossa viitataan heidän peculiumiinsa, tähän poikkeukseen olisi vedottava joka tapauksessa. Jos kyse ei kuitenkaan ole peculiumista, pahaan uskoon perustuva poikkeus olisi esitettävä vain kyseisen asian osalta eikä silloin, kun petos on tehty jälkikäteen, sillä ei olisi oikeudenmukaista, että orjan petollinen toiminta vahingoittaisi isäntäänsä enemmän kuin silloin, kun tämä käytti hänen palveluksiaan.

(18) Heräsi kysymys siitä, voidaanko poikkeukseen vilpillisen mielen perusteella vedota sellaisen asiamiehen tapauksessa, joka on nimitetty vain nostamaan kanne. Mielestäni voidaan perustellusti väittää, että jos mainittu asiamies on nimitetty toimimaan omissa nimissään (toisin sanoen jos hän syyllistyy vilpilliseen tekoon ennen kuin asia on otettu käsiteltäväksi), voidaan vedota tähän perusteeseen perustuvaan poikkeukseen. Jos hän ei kuitenkaan toiminut omissa nimissään, poikkeukseen voidaan vedota ainoastaan menettelyn aloittamisen jälkeen tapahtuneen petoksen osalta. Mutta kun asiamies on sellainen, jolle on uskottu päämiehen kaikkien liiketoimien hoitaminen, Neratius sanoo, että poikkeukseen voidaan vedota hänen mahdollisesti tekemänsä petoksen perusteella.

(19) Käskin Titiusta tekemään sopimuksen puolestasi, Titius käski sen jälkeen Seiusta tekemään niin, ja Seius teki sopimuksen puolestasi ja nosti kanteen. Labeo sanoo, että voitte tehokkaasti esittää poikkeuksen, joka perustuu sekä minun että Seiuksen petolliseen tekoon.

(20) Kysytään myös, että jos velalliseni huijaa sinua ja nimittää sinut hänen tilalleen ja minä, joka olen tehnyt kanssasi sopimuksen, nostan kanteen sen täytäntöönpanemiseksi, toimiiko petokseen perustuva poikkeus esteenä? Parempi mielipide on, että te ette saa vedota minua vastaan poikkeukseen velalliseni vilpillisestä mielentilasta, koska en ole huijannut teitä, mutta voitte nostaa kanteen velalliselleni tällä perusteella.

(21) Jos nainen kuitenkin delegoisi velallisensa aviomiehelleen myötäjäisiä varten sen jälkeen, kun hän oli syyllistynyt petokseen, olisi sovellettava samaa sääntöä, eikä velallisen olisi sallittava vedota poikkeukseen naisen petollisen menettelyn perusteella, koska hän pelkää, että hän jää ilman myötäjäisiä.

(22) Tapauksessa, jossa appiukon perillinen haastetaan oikeuteen myötäjäisten takaisinperimiseksi ja jossa hän vetoaa poikkeukseen, joka perustuu sen aviopuolison petokseen, jonka hyväksi rahoja vaaditaan, Julianus kysyi, vaikuttaako poikkeus esteenä, sikäli kuin kyse on naisesta henkilökohtaisesti. Julianus sanoo, että jos aviomies haastaa appensa perillisen myötäjäisistä ja tämä vetoaa poikkeukseen, joka perustuu tyttären, jonka kautta rahat hankittaisiin, tekemiin petoksiin, poikkeus on esteenä; sillä hänen mukaansa myötäjäiset, joita aviomies vaatii appensa perilliseltä, on ymmärrettävä siten, että ne hankkii tytär, joka niiden avulla hankkii myötäjäisensä. Hän ei ota kantaa siihen, voiko perillinen vedota myös poikkeukseen, joka perustuu aviomiehen vilpilliseen menettelyyn. Luulen kuitenkin, että hän oli myös sitä mieltä, että

aviomiehen petokseen perustuva poikkeus toimisi esteenä, vaikka tässä tapauksessa, kuten hän sanoo, ei voitu katsoa, että tytär olisi saanut myötäjäiset.

(23) Useat viranomaiset ovat käsitelleet kysymystä siitä, voidaanko holhoojan petokseen perustuvaan poikkeukseen vedota tehokkaasti kanteen nostavaa holhottavana olevaa henkilöä vastaan. Katson, että vaikka tällaiset henkilöt suosivatkin holhoojien etua, olisi silti katsottava, että jos joku vilpillisesti ostaa holhoojan omaisuutta holhoojalta tai tekee tämän kanssa vilpillisen sopimuksen holhoojan omaisuudesta tai jos holhooja syyllistyy muuhun vilpilliseen menettelyyn ja holhoutuja hyöttyy siitä taloudellisesti, jälkimmäinen olisi estettävä poikkeuksen nojalla. Ei myöskään ole tarpeen tutkia, onko holhottavasta annettu vakuus vai ei, tai onko hänen holhoojansa maksukykyinen vai maksukyvytön, edellyttäen, että hän hoitaa holhousasioita; sillä miten se, joka tekee sopimuksen holhoojan kanssa, voi tietää nämä asiat? Jos vihjaatte, että joku on tehnyt salaliiton edunvalvojan kanssa, on selvää, että hän loukkaantuu omasta teostaan.

(24) Jos joku, joka ei ollut edunvalvoja, mutta toimi sellaisena, syyllistyy petokseen, katsotaanpa, vahingoittaako se holhottavaa. En usko, että se tekee niin, sillä kun henkilö, joka hoitaa edunvalvojan liiketoimia, myy holhottavaan kuuluvaa omaisuutta, ja se on saatu anastamalla, holhottava ei ole poikkeuksen nojalla estynyt seuraamasta omaa omaisuuttaan, vaikka hänelle olisi asetettu vakuus, koska hänen asioidensa hoitamista ei ole annettu tälle henkilölle. Tämän mukaan katson, että holhoojan petokseen perustuvaan poikkeukseen voidaan mielestäni vedota holhottavaan nähden.

(25), Sen, mitä olemme todenneet edunvalvojan osalta, voidaan sanoa koskevan myös mielisairaan henkilön edunvalvojaa sekä tuhlaajaa ja alle 25-vuotiasta alaikäistä.

26. Voidaan myös vedota kaksikymmentäviisi vuotta täyttäneen alaikäisen tekemään petokseen perustuvaan poikkeukseen, sillä joskus voidaan epäilemättä vedota tällaiseen poikkeukseen, jos alaikäinen on siinä iässä, että hän voi laillisesti syyllistyä vilpilliseen tekoon. Julianus totesi hyvin usein, että alaikäiset, jotka ovat lähellä murrosikää, voivat syyllistyä petokseen. Mutta entä jos holhousvastaavan velallinen maksaa velkojalleen, jolle tämä oli valtuutettu? Hän sanoo, että on oletettava, että holhottu on tullut murrosikään, jotta velallinen ei joutuisi maksamaan rahaa kahteen kertaan sillä verukkeella, että holhottu ei tiedä, mitä petos on. Samaa sääntöä olisi noudatettava mielisairaan henkilön tapauksessa, jos hän, kun hänen oletetaan olevan täysjärkinen, määräisi velallisensa maksamaan jollekin velkojalleen tai jos hänellä olisi kotonaan rahaa perimästään velasta.

27. Myyjän petokseen perustuvaan poikkeukseen ei voida vedota ostajaa vastaan. Jos jälkimmäinen kuitenkin käyttää hyväkseen lisäystä ajalta, jolloin omaisuus oli myyjän hallussa, vaikuttaa täysin oikeudenmukaiselta, että hän on vastuussa myyjän petoksesta, koska hän hyötty hallussapidosta tällä tavoin. Samoin on katsottu, että poikkeus, joka koskee omaisuutta, estää ostajan oikeuden, mutta poikkeus, joka perustuu henkilön tekemään rikokseen, ei estä sitä.

28. Jos Gaius Seiuksen jäämistö tulisi sinun käteesi lakimääräisenä perillisenä ja minut nimitettäisiin perilliseksi, ja sinä petollisesti taivuttelet minut olemaan hyväksymättä jäämistöä, ja minä sen jälkeen hylkään sen, ja sinä luovutat oikeuksiasi Semproniukselle sen jälkeen, kun hän on maksanut sinulle, ja hän nostaa kanteen minua vastaan saadakseen jäämistön takaisin, minä en voi vedota Semproniuista vastaan poikkeukseen, jonka perusteena on se petos, jonka on tehnyt se henkilö, joka luovutti hänelle oikeutensa.

29. Jos kuitenkin joku vaatii omaisuutta perinnön perusteella tai jos se, jolle omaisuus on annettu lahjoituksena, tekee niin, voidaanko häntä vastaan vedota poikkeukseen sen henkilön tekemän petoksen perusteella, jonka oikeudenomistaja hän on saanut? Pomponius katsoo, että tällainen poikkeus olisi esteenä. Minäkin olen sitä mieltä, että poikkeuksen pitäisi olla esteenä niille, jotka hyötyvät taloudellisesti tällaisten oikeuksien saamisesta, sillä on eri asia ostaa ne ja eri asia saada ne perintönä.

30. Pomponius keskustelee samasta kysymyksestä suhteessa siihen, joka saa omaisuutta pantiksi, kun on nostettu serviisikanne tai hypoteekkikanne, sillä hän katsoo, että hänen pitäisi olla esteellinen, koska muuten omaisuus palautuisi sille, joka oli syyllistynyt petokseen.

31. Myyjän vilpillisyyteen ei kuitenkaan voida vedota ostajaa vastaan, kuten olemme jo todenneet. Noudatamme tätä sääntöä vain ostajien osalta ja niiden osalta, jotka ovat vaihtaneet omaisuutta tai saaneet sen maksuna, sekä niiden osalta, jotka ovat ostajan asemassa. Jos orja on kuitenkin luovutettu vahingonkorvauksena, Pomponius katsoo, että poikkeukseen voidaan vedota sekä orjan vaatijalle että orjan luovuttajalle. Näin ollen, jos joku saa taloudellista hyötyä hankkimalla omaisuutta millä tahansa tavalla, häntä vastaan voidaan vedota poikkeukseen, joka perustuu petokseen, jonka on tehnyt se henkilö, jonka oikeudet hän saa. Riittää nimittäin, että se, joka on maksanut kauppahinnan tai jotakin sen sijaan ja joka on vilpittömässä mielessä ostaja, ei kärsi myyjän vilpillisestä mielentilasta, edellyttäen, ettei hän itse ole syyllistynyt petokseen. Jos hän ei kuitenkaan itse ole vapaa petoksesta, hän on tällä perusteella vastuussa poikkeuksesta ja joutuu kärsimään omasta petoksestaan.

32. Jos ostat Titiukselta maa-alueen, joka kuuluu Semproniukselle, ja se luovutetaan sinulle, kun maksat hinnan, ja Titiuksesta tulee sen jälkeen Semproniuksen perillinen ja hän myy ja luovuttaa saman maa-alueen Maeviukselle, Julianus sanoo, että preetorin on suojeltava sinua oikeuksissasi*, koska jos Titius itse haastaisi sinut oikeuteen saadakseen maa-alueen takaisin, hän olisi petoksen perusteella esteellinen poikkeuksen in factum nojalla. Jos Titius itse hallitsee maata ja sinä haastat hänet oikeuteen publikaani-kanteen avulla ja hän vetoaa sinua vastaan poikkeukseen sillä perusteella, että maa kuuluu hänelle, voit käyttää hyväksenne replikaatiota, sillä tästä käy ilmi, että hän myi toisen kerran maata, joka ei kuulunut hänelle.

33. Cassius ei esittänyt poikkeuslupaa pelon perusteella, vaan tyytyi petokseen perustuvaan poikkeuslupaan, joka on yleispätevä. Vaikuttaa kuitenkin asianmukaisemmalta ottaa käyttöön pelon perusteella tehty poikkeus kanneperusteena, sillä

se eroaa joiltain osin petokseen perustuvasta poikkeuksesta, koska jälkimmäinen sisältää petokseen syyllistyneen osapuolen henkilön, sillä petokseen perustuva poikkeus on esineoikeudellinen menettely; kuten esimerkiksi "jos mitään tekoa ei ole tehty pelon vuoksi", joten emme tutki sitä, onko kanteen nostanut osapuoli tehnyt jotakin pelon aiheuttamiseksi, vaan sitä, onko kuka tahansa henkilö, eikä ainoastaan kantaja, tehnyt jotakin liiketoimessa pelotellakseen vastaajaa. Ja vaikka myyjän petokseen perustuvaan poikkeukseen ei voida vedota ostajaa vastaan, käytäntönämme on kuitenkin katsoa, että poikkeukseen voidaan vedota, jos pelkoa ei ole aiheuttanut ainoastaan myyjä vaan kuka tahansa muu.

34. On huomattava, että tähän pelkoon perustuvaan poikkeukseen ei pitäisi vedota silloin, kun isä on pelotellut poikaa tämän valvonnassa ollessaan. Isä saa kuitenkin pienentää pojan peculiumin määrää, mutta jos tämä hylkää isän jäämistön, hänelle on myönnettävä helpotus, kuten tavallisesti tehdään.

5. Paulus, Ediktistä, kirja XVII.

Olette minulle kymmenen aureia ehdoitta velkaa. Minä testamenttaan sinulle tuon summan eräällä ehdolla. Jos sillä välin perilliseni nostaa kanteen periäkseen sen summan, jonka olet velkaa kuolinpesälle, häntä ei voida estää poikkeusperusteella, joka perustuu vilpilliseen mieleen, koska ehto voi jäädä täyttymättä, minkä vuoksi hänen tulisi sopia perinnön maksamisesta. Jos perillinen ei kuitenkaan anna vakuutta, hän on esteellinen poikkeuksen perusteella vilpillisen mielen perusteella, sillä on perinnönsaajan edun mukaista pitää summa käsissään eikä joutua jäämistön omaisuuden hallintaan.

1. Jos tieoikeus testamentataan jollekulle ja Falcidian lain ollessa sovellettavissa hän nostaisi kanteen koko tieoikeuden perimiseksi tarjoamatta sen neljännes osan arvioitua arvoa, Marcellus sanoo, että hänet voidaan estää poikkeuksella vilpillisen mielen perusteella, koska perillisen on huolehdittava omasta edusta.

2. Jos minä annan jollekulle maa-alueen, mutta en luovuta sitä, ja henkilö, jolle annoin sen luovuttamatta sitä hallintaan, rakentaisi tietämättäni kyseiselle maa-alueelle, ja kun hän on tehnyt niin, minä saisin sen hallintaan, ja hän nostaisi kanteen minua vastaan siitä, mitä olen antanut hänelle, ja minä esittäisin väliin poikkeuksen siitä, että lahjoitus ylittää laissa säädetyn rajan, voiko vastineeseen vedota vilpillisen mielen perusteella? Näin voidaan tehdä, sillä toimin vilpillisessä mielessä, kun annoin hänelle luvan rakentaa, enkä korvannut hänen kulujaan.

3. Kun orja on määrätty perimään eräänntyneitä rahoja, kaikki hänen myöhemmin tekemänsä vilpilliset teot vahingoittavat hänen isäntäänsä.

4. Jos orjan myy joku, jonka isäntä on antanut hänelle luvan määrätä hänestä, ja hänet sitten palautetaan isännälleen, voidaan myyjää vastaan vedota hänen palauttamiseensa perustuvaan poikkeukseen, jos hän nostaa kanteen orjan hinnan takaisinperimiseksi, vaikka orjan myynyt on maksanut ostarahan isännälleen. Tavaran luovuttamatta jättämiseen perustuva

poikkeus estää myös sen, joka on jo maksanut rahat tavaran omistajalle, ja siksi tavaran myynyt voi nostaa kanteen omistajaa vastaan. Pedius sanoo, että sääntö on sama silloin, kun kuka tahansa, joka hoitaa asioitamme, tekee kaupan.

5. Jos valtuutan velkojalleni jonkun, joka aikoo lahjoittaa minulle omaisuutta yli lain määräämän määrän, hän ei voi käyttää poikkeusta velkojaa vastaan, jos tämä nostaa kanteen, koska hän vaatii vain sitä, mihin hänellä on oikeus. Sama sääntö koskee aviomiestä, sillä hän ei saisi vedota poikkeukseen, joka toimii omissa nimissään. Eikö näin ollen voida myös sanoa, että vaimon petokseen perustuvaan poikkeukseen ei voida vedota aviomiestä vastaan, kun tämä nostaa kanteen hänen myötäjaisrahastaan, koska hän ei olisi mennyt naimisiin naisen kanssa ilman myötäjaisrahaa, ellei eroa olisi jo tapahtunut? Näin ollen luovuttaja tai nainen, joka on valtuuttanut tai vapauttanut velallisen, on vastuussa velallisen nostamasta henkilökohtaisesta kanteesta, jonka tämä voi nostaa joko saadakseen hänet vapaaksi tai, jos hän on maksanut maksettavaksi kuuluvan summan, saadakseen rahat takaisin.

6. Tapaus ei ole sama silloin, kun myönnetään poikkeus petoksen perusteella, kuin silloin, kun kanneoikeus lakkaa tietyn ajan kuluessa; sillä poikkeus on ikuinen, koska kantajalla on valta käyttää etuoikeuttaan milloin tahansa halutessaan, mutta vastaaja voi vedota poikkeukseen vasta sen jälkeen, kun häntä vastaan on nostettu kanne.

6. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja XXX.

Jos velkojan välityksellä hänen velallisensa sattuu menettämään rahat, jotka hän oli aikeissa maksaa hänelle, velkoja on esteenä poikkeukselle petoksen perusteella. Samaa sääntöä sovelletaan, jos velkoja ei vahvista velallisensa suorittamaa rahan maksua omalle velkojalleen.

7. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXXVI.

Julianus sanoo, että jos katson olevani sinulle rahaa velkaa ja lupaan määräykselläsi maksaa sen jollekin, jolle haluat lahjoittaa sen, voin suojella itseäni poikkeusluvalla vilpillisen mielen perusteella, ja lisäksi minulla on oikeus nostaa kanne määräyksen antajaa vastaan pakottaakseni hänet vapauttamaan minut.

(1) Julianus sanoo myös, että jos sinä pidät tiettyä henkilöä velkojanasi ja lupaan sinun määräykselläsi maksaa hänelle rahasumman, jonka uskon olevani sinulle velkaa, ja hän nostaa kanteen rahasumman perimiseksi, hänet pitäisi suojata poikkeuksella petoksen perusteella; ja lisäksi, jos nostan kanteen stipulanttia vastaan, voin pakottaa hänet vapauttamaan minut sopimuksesta. Tämä Julianuksen näkemys on oikeudenmukainen, joten voin vedota poikkeukseen ja nostaa henkilökohtaisen kanteen sitä henkilöä vastaan, jolle olen sitoutunut.

8. Paulus, On Plautius, kirja VI.

Petokseen syyllistyy se, joka vaatii jotakin sellaista, joka hänen pitäisi palauttaa.

1. Jos perillistä on velvoitettu olemaan perimättä mitään perinnön velalliselta, tämä voi käyttää poikkeusta petoksen perusteella ja voi myös nostaa kanteen testamentin ehtojen nojalla.

(9) Sama, Ediktistä, kirja XXXII.

Jos vastaajan asiamies sallii, että häntä vastaan annetaan tuomio sen jälkeen, kun rahat on maksettu, ja jos tuomion täytäntöönpanoa koskeva kanne on nostettu hänen päämiestään vastaan, tämä voi suojautua vetoamalla poikkeukseen petoksen perusteella. Häntä ei myöskään voida pakottaa luopumaan siitä, minkä hän on uskonut asiamiehelleen, sillä on oikeudenmukaisempaa sallia, että vilpillisesti hankitut rahat jäävät petoksen kohteeksi joutuneen henkilön haltuun kuin sen, joka on vastuussa petoksesta.

10. Marcianus, Säännöt, kirja III.

Kun joko aviomies tai vaimo rakentaa maalle, jonka jompikumpi heistä on antanut toiselle, useiden viranomaisten mielestä he voivat pitää omaisuuden hallussaan petoksen perusteella tehdyllä poikkeuksella.

11. Neratius, Pergamentit, kirja IV.

Kun asiamies nostaa kanteen, hänen vilpillisyyteensä perustuvaa poikkeusta ei pitäisi käyttää häntä vastaan, koska kanne on toisen osapuolen kanne ja hän on siinä vieras, eikä yhden henkilön vilpillisyys saisi vahingoittaa toista. Jos hän syyllistyy vilpilliseen tekoon sen jälkeen, kun kanne on nostettu, voidaan epäillä, voidaanko tähän perustuvaan poikkeukseen vedota, koska oikeudenkäynnin myötä asia muuttuu asiamiehen oikeudenkäynniksi, ja hän hoitaa sitä jossain määrin omissa nimissään. On päätetty, että poikkeukseen voidaan vedota asiamiehen tekemän petoksen perusteella. Samaa sääntöä sovelletaan edunvalvojaan, joka nostaa kanteen holhoojansa nimissä.

1. Yleisesti ottaen tämänkaltaisissa asioissa on kuitenkin noudatettava seuraavaa sääntöä, eli petoksesta on aina rangaistava, vaikka se ei vahingoittaisi ketään muuta kuin petokseen syyllistynyttä henkilöä.

(12) Papinianus, Kysymyksiä, kirja III.

Jos puolustuksen oikeudenmukaisuus antaa keinot kanteen hylkäämiseen, vastaajaa voidaan suojella petoksen perusteella tehdyllä poikkeuksella.

13. Paulus, Questions, kirja XIV.

Kun testamentti rikotaan, perinnöttömäksi jääneiden lasten, jotka eivät ole saaneet mitään isänsä testamentista, oikeudet on säilytettävä, eikä heitä vastaan voida vedota poikkeukseen vilpillisen mielen perusteella. Tämä ei koske ainoastaan heitä henkilökohtaisesti vaan myös heidän perillisiään ja jälkeläisiään.

14. Sama, Opinions, kirja III.

Paulus esitti mielipiteenään, että jos joku rakentaa talon toisen maalle, hän ei voi saada takaisin aiheuttamiaan kuluja, ellei hän ole ollut hallussapidossa ja omistaja nostaa häntä vastaan kanteen maan takaisin saamiseksi, jolloin hän voi vastustaa häntä poikkeuksella petoksen perusteella.

(15) Scaevola, Opinions, kirja V.

Takaaja, jota vastaan oli annettu tuomio häädön vuoksi, oli valmis palauttamaan maan, josta ostaja oli häädetty, ja kaiken muun, mikä sisältyi kauppakirjaan. Jos ostaja vetoaa oikeusvoimaan perustuvaan poikkeukseen, kysyn, voiko hänellä olla este petokseen perustuvaan poikkeukseen. Vastaus oli, että häntä vastaan voidaan vedota poikkeukseen, mutta että tuomari huolehtii siitä, että hän korvaa ostajalle kaiken sen vahingon, jonka tämä on kärsinyt.

16. Hermogenianus, Epitomes of Law, kirja VI.

Jos mielisaira henkilö, jonka hän olettaa olevan täysjärkinen, valtuuttama velallinen maksaisi jälkimmäisen velkojalle ja tästä syystä häntä vastaan nostettaisiin kanne, hän voi suojautua petokseen perustuvalla poikkeuksella sillä perusteella, että mielisairas henkilö hyötyi liiketoimesta.

17. Scaevola, Digest, kirja XXVII.

Isä lupasi tyttärelleen myötäjäiset ja teki sopimuksen, jonka mukaan hän elättäisi tyttären ja koko hänen perheensä. Tämä hölmö mies teki vävyllään velkakirjan, joka oli maksettava vävyllään myötäjäislupauksen koron sijasta. Koska hän oli elättänyt tyttärensä, eikä tämän aviomiehelle ollut aiheutunut tästä mitään kustannuksia, heräsi kysymys, voitiinko vävyyn vedota vilpillisen mielen perusteella tehtyyn poikkeukseen, jos tämä nostaisi kanteen velkakirjan perimiseksi? Vastaus oli, että jos hänen isänsä oli tukenut häntä, kuten todettiin, ja oli antanut lupauksen erehdyksessä, niin silloin voidaan vedota poikkeukseen vilpillisen mielen perusteella.

(1) Eräs isoisä testamenttasi tyttärensä kautta sata sestertsiä kullekin lapsenlapselleen ja lisäsi seuraavat sanat: "Pyydän anteeksi, sillä olisin voinut jättää teille paljon enemmän, jos isänne Fronto ei olisi kohdellut minua huonosti, sillä lainasin hänelle viisitoista aurea, joita en saanut perittyä, ja lopulta vihollinen riisti minulta melkein kaiken omaisuuteni." Tämä oli siis totta. Jos isoisän perillinen nostaisi kanteen periäkseen viisitoista aureita mainituilta lapsenlapsilta, jotka olivat heidän isänsä perillisiä, heräsi kysymys, katsottaisiinko hänen toimineen vastoin vainajan tahtoa, ja voitaisiinko hänen toimintansa estää petokseen perustuvalla poikkeuksella? Vastaus oli, että poikkeus olisi esteenä.

(2) Perillinen, joka oli määrätty neljännekseen kuolinpesästä, osti tietyllä rahasummalla sellaisen kanssaperillisen osuuden, joka oli määrätty perilliseksi kolmeen neljäsosaan kuolinpesästä, teki velkakirjat lykättyjä maksuja varten ja sitoutui sopimukseen. Kuolinpesän myyjä kuoli; Septitius piti testamenttia väärennettyinä, ja nostettuaan kanteen periäkseen kuolinpesän takaisin ostajalta hän sai oikeuden määräyksen, jolla estettiin tätä luovuttamasta mitään osaa siitä. Heräsi kysymys siitä, voivatko perilliset, jotka nostivat kanteen sopimuksen nojalla, kun testamentin aitoutta koskeva asia oli vireillä, olla esteellisiä petoksen perusteella. Vastaus oli, että myyjän perilliset voivat olla esteellisiä petoksen perusteella, jos he vaativat edelleen velkakirjojen maksamista ennen kuin testamenttia koskeva asia oli ratkaistu.

(3) Eräs nainen, joka oli määrännyt miehensä ja poikansa perillisiksi yhtä suuriin osuuksiin jäämistöstään, määräsi myös tyttärensä, jonka hän oli saanut aikaisemmasta avioliitostaan, perilliseksi seuraavasti: "Tyttäreni Maevia olkoon perillinen kuuteen kahdestoistaosaan omaisuudestani, jos hän tekee kanssaperillisilleen tiliä siitä, mitä olen hänelle velkaa kuollessani, joka kasvaa hänen holhouksensa tileistä, joita isäni Titius, hänen isoisänsä, hoiti." Koska tämä tytär oli nimitetty sillä ehdolla, että jos hän kieltäytyisi kuolinpesästä säilyttääkseen holhouskanteen nosto-oikeuden, heräsi kysymys, voiko hän vaatia sitä perintöä, jonka hänen äitinsä oli hänelle testamentannut. Vastaus oli, että esitettyjen tosiseikkojen mukaan hän esitti kyseisen vaatimuksen vastoin äitinsä tahtoa, ja siksi hän olisi estynyt pahantahtoisuuden perusteella tehdystä poikkeuksesta.

Tit. 5. Missä olosuhteissa kanteeseen ei saa suostua.

1. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXXVI.

Oikeudessa vannotulla valalla on sama vaikutus kuin tuomiolla, eikä tämä ole kohtuutonta, sillä jos asianosainen vannoo valan vastapuolelleen, hän nimittää tämän tuomariksi omassa asiassaan.

- (1) Jos holhottava antaa valan ilman holhoojansa valtuutusta, katsomme, että tämä poikkeus ei ole esteenä, ellei valaa ole annettu tuomioistuimessa holhoojan valtuutuksella.
- (2) Jos oikeudenkäynnin osapuoli, joka vaatii maa-alueita, tarjoaa valan vastapuolelleen ja sanoo, että jos henkilö, jolta hän on saanut maa-alueen, on valmis vannomaan, että hän on luovuttanut sen hänelle, hän luopuu asian käsittelystä, poikkeus myönnetään sille osapuolelle, jonka hallussa maa-alue on.
- (3) Jos takaaja vannoo oikeudessa valan vain itseensä henkilökohtaisesti viitaten, eli että hän ei ole vastuussa, siitä ei ole mitään hyötyä päävelalliselle; ja jos hän vannoo valan omaisuuteen viitaten, poikkeus myönnetään päävelalliselle.
- (4) Jos vapautan orjan, joka orjuudessa ollessaan oli tottunut hoitamaan liiketoimiani, ja sovin myöhemmin hänen kanssaan, että maksan hänelle kaiken sen, mitä hän olisi ollut velvollinen maksamaan minulle, jos hän olisi ollut vapaa silloin, kun hän hoiti liiketoimiani, ja nostan kanteen sopimuksen perusteella, poikkeus ei estä minua, sillä vapautettu ei voi valittaa siitä, että häntä sorretaan, koska hän ei saanut hyötyä rahallisesti käyttämällä suojelijansa omaisuutta.
- (5) Jos teen ehdon vapautta rajoittaakseni, en voi panna sitä täytäntöön vapautettua miestäni vastaan. Vapauden rajoitukset on hyvin oikein määritelty sellaisiksi, jotka on asetettu siten, että jos vapaamies loukkaa suojelijaansa, ne voidaan vaatia häneltä, niin että hän jää jatkuvasti pelkäämään, että niitä vaaditaan, ja tämän pelon vuoksi hän alistuu kaikkeen, mitä hänen suojelijansa vaatii.
- (6) Toisin sanoen, jos vapaalle miehelle asetetaan jokin velvoite, joka tulee voimaan sillä hetkellä, kun hän saa vapautensa, on sanottava, että on syytä tehdä poikkeus. Jos tämä kuitenkin tehdään jonkin ajan kuluttua, kysymys on kyseenalainen, sillä kukaan ei voi pakottaa häntä antamaan tällaista lupautusta. Samaan johtopäätökseen on kuitenkin päädyttävä myös tässä tapauksessa, jos tutkinnan jälkeen käy ilmi, että vapautettu on alistunut suojelijalleen siten, että hän on joutunut rangaistavaksi määräyksen nojalla joko pelosta tai liiallisesta kunnioituksesta suojelijaa kohtaan.
- (7) Jos vapaamatkustaja solmii suojelijansa kanssa yhtiösuhteen vastineeksi vapautensa saamisesta ja hänen suojelijansa nostaa yhtiökanteen häntä vastaan, onko tämä poikkeus tarpeen? Luulen, että vapautettu mies vapautuu suojelijansa vaatimuksista pelkästään lain nojalla.
- (8) On muistettava, että vapautteen kohdistuvien sortavien ehtojen vuoksi sallittua poikkeusta, aivan kuten muitakaan poikkeuksia, ei saa evätä takaajalta eikä keneltäkään, joka on vapautetun pyynnöstä asettanut itsensä vastuuseen; sitä ei myöskään evätä vapautetulta itseltään, jos hänet nimitetään päävelallisen asianajajaksi puolustamaan hänen asiaansa tai jos hänestä tulee tämän perillinen. Koska preetorin tarkoituksena on tämänkaltaisissa velvoitteissa auttaa päävelallista, hänen tarkoituksensa ei toteutuisi, ellei vapaamies puolustaisi vakuutta tai sitä, joka oli tullut vastuuseen vapaamiehen pyynnöstä

hänen suojelijaansa vastaan. Sillä ei ole juurikaan merkitystä sillä, onko vapaamatkustaja velvollinen maksamaan velan suoraan asiakkaalle vai takaajan tai jonkun sellaisen henkilön välityksellä, joka on tullut vastuuseen hänen puolestaan.

(9) Riippumatta siitä, onko lupaus annettu patronin itsensä hyväksi vai toisen hyväksi edellisen suostumuksella, katsotaan, että se on annettu tarkoituksessa rajoittaa vapautta, ja siksi on syytä tähän poikkeukseen.

(10) Jos suojelija kuitenkin delegoi vapaamatkustajansa velkojalleen, katsotaanpa, voiko tämä vedota tähän poikkeukseen sitä velkojaa vastaan, jolle hän delegoituaan antoi lupauksen, jonka tarkoituksena oli rajoittaa hänen vapauttaan. Cassius sanoo, että Urseius oli sitä mieltä, että velkoja ei missään nimessä voi olla esteellinen poikkeuksen nojalla, koska hän sai vain sen, mihin hänellä oli oikeus; mutta että vapautettu saattoi saada takaisin suojelijaltaan sen, mitä hän oli maksanut, jos tämä ei ollut tehnyt sitä tarkoituksenaan ratkaista kiistaa, joka oli syntynyt hänen vapauttamisestaan.

(11) Jos taas vapaamies delegoisi oman velkansa suojelijalleen, tätä ei voida estää poikkeuksen nojalla, vaan vapaamies voi periä velan määrän takaisin suojelijaltaan henkilökohtaisen kanteen avulla.

(12) Tämä poikkeus olisi myönnettävä paitsi vapaamiehelle itselleen myös hänen seuraajilleen; ja toisaalta on huomattava, että suojelijan perillinen voi olla esteellinen, jos hän yrittää periä rahat.

2. Paulus, Ediktistä, kirja LXXI.

Jos vala annetaan isän valvonnassa olevalle pojalle ja hän vannoo, ettei hänen isänsä ole mitään velkaa, poikkeus olisi myönnettävä isälle.

(1) Jos myyn uhkapeliä pelatessani jotakin voidakseni pelata, ja kun omaisuus on häädetty, minua vastaan nostetaan kanne, ostaja on esteellinen poikkeuksen nojalla.

(2) Jos orja lupaa isännälleen rahasumman, jotta hänet voitaisiin vapauttaa, eikä hänen isäntänsä olisi muuten vapauttanut häntä, ja vapaaksi tultuaan hän uudistaa lupauksensa, katsotaan, että hänen suojelijansa ei ole poikkeuksen nojalla esteellinen, jos hän nostaa kanteen rahan takaisin saamiseksi, sillä tätä summaa ei luvattu vapauden rajoittamiseksi; muutoin olisi epäoikeudenmukaista, että isäntä menettäisi sekä orjan että hänen hintansa. Raha luvataan siis vapauden rajoittamiseksi, kun isäntä vapaaehtoisesti vapauttaa orjansa ja haluaa tämän jälkeen, että tämä lupaa hänelle rahasumman, ei tarkoituksenaan vaatia sitä häneltä, vaan jotta hänen vapautetut miehensä pelkäisivät häntä ja tottelisivat häntä.

Tit. 6. Oikeudenkäynneissä käsiteltävästä omaisuudesta.

1. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXXVI.

Kun ilmoitus annetaan tiedoksi myynnin estämiseksi, tämä ei tee kyseisestä omaisuudesta riita-asian kohteena olevaa omaisuutta.

1. Kun omaisuuden omistusoikeus on kiistanalainen kahden henkilön välillä, ja minä ostan sen kolmannelta, jonka vaatimus ei ole riitautettavissa, katsokaamme, olisiko syytä poikkeukseen. Luulen, että minulla on oikeus vapautukseen, koska se, joka myi minulle kiinteistön, ei ollut mukana oikeudenkäynnissä, ja saattaisi käydä niin, että kaksi muuta oli sopinut keskenään kiinteistön omistusoikeuden riitauttamisesta vahingoittaakseen häntä, koska he eivät voineet sotkea häntä oikeudenkäyntiin. Jos oikeudenkäynti on kuitenkin pantu vireille jonkun asiamiestä, edunvalvojaa tai edunvalvojaa vastaan, voidaan sanoa, että se on pantu vireille päämiestä vastaan, ja näin ollen hänellä on oikeus poikkeukseen.

2. Sama, Trustit, kirja VI.

Jos orja ostaessaan omaisuutta tiesi, että se oli riita-asian kohteena, mutta hänen isäntänsä ei tiennyt tästä, tai päinvastoin, katsokaamme, kenen tieto asiasta on otettava huomioon. Parempi mielipide on, että huomioon olisi otettava sen tietämys, joka osti omaisuuden, eikä sen, jonka toimesta se hankittiin. Näin ollen edellä mainitun riidanalaisen omaisuuden ostoon liittyvä rangaistus voidaan periä, jos orja ei ole ostanut sitä isäntänsä johdolla, sillä jos hän on ostanut sen isäntänsä johdolla, vaikka hän tietäisikin, että omistusoikeus oli riidanalainen ja hänen isäntänsä ei tiennyt asiasta, orjan tietoisuus ei vahingoita häntä. Julianus totesi tämän myös riita-asian kohteena olevan omaisuuden osalta.

3. Gaius, Kahdentoista taulun laista, kirja VI.

Kiellämme oikeudenkäynnissä olevan omaisuuden pyhittämisen pyhiin tarkoituksiin, sillä muutoin siitä seuraa kaksinkertainen rangaistus, eikä tämä ole kohtuutonta, sillä tällä tavoin estetään vastapuolen tilan muuttuminen entistä ahdistavammaksi. Ei kuitenkaan mainita, onko kaksinkertainen rangaistus maksettava valtiovarainministeriölle vai vastapuolelle. Ehkä se olisi maksettava jälkimmäiselle, jotta häntä lohduttaisi se, että hänet on luovutettu voimakkaamman vastustajan käsiin.

Tit. 7. Velvoitteista ja toimista.

1. Gaius, Kulaiset asiat, kirja II.

Velvoitteet syntyvät joko sopimuksesta, rikoksesta tai erilaisista muista syistä lain nojalla.

(1) Velvoitteet syntyvät sopimuksista joko sanoin tai suostumuksella.

(2) Kun kyseessä on kulutusluottolaina, velvoite syntyy suhteessa lainattuun omaisuuteen. Tällainen laina koostuu esineistä, jotka voidaan punnita, laskea tai mitata, kuten esimerkiksi viinistä, öljystä, viljasta ja rahasta; lainaamme esineitä myös siten, että niiden omistusoikeus siirtyy sille, joka ne vastaanottaa, sillä odotuksella, että saamme vastineeksi muita samanlaisia ja -laatuksia esineitä.

(3) Se, jolle lainaamme jotakin käyttöä varten, on meille vastuussa omaisuuden luovutuksesta, mutta hän on myös velvollinen palauttamaan saman tavaran, jonka hän on saanut.

(4) Se, joka on saanut lainan kulutusta varten, jää kuitenkin edelleen vastuuseen, jos hän menettää saamansa minkä tahansa onnettomuuden vuoksi; mutta se, joka saa tavaran käyttöä varten, vapautuu vastuusta, jos hän menettää saamansa onnettomuuden vuoksi, jota vastaan inhimillinen heikkous ei voi varautua (kuten esimerkiksi tulipalon, rakennuksen sortumisen tai haaksirikon vuoksi). Hän on kuitenkin velvollinen noudattamaan tiukinta huolellisuutta lainatun esineen säilyttämisessä; ei myöskään riitä, jos hän menettää saamansa esineen onnettomuudessa, joka kohdistuu hänen omaisuuteensa, jos joku muu olisi voinut noudattaa suurempaa huolellisuutta esineen säilyttämisessä. Hän on vastuussa myös sellaisista tapahtumista, joita ei ole voitu estää, jos omaisuuden katoaminen on hänen syytään; esimerkiksi jos joku, joka on kutsunut ystävänsä illalliselle, lainaa sitä varten hopeaesineitä ja sitten, kun hän on lähtenyt matkalle ja ottanut hopeaesineet mukaansa, kadottaa ne joko haaksirikon tai rosvojen tai vihollisten hyökkäyksen vuoksi.

(5) Myös se, jolle talletamme omaisuutta, on vastuussa siitä meille ja on velvollinen palauttamaan saman esineen, jonka hän itse on saanut. Jos hän kuitenkin huolimattomuudesta menettää sen, mikä on uskottu hänen huostaansa, hän on vapaa vastuusta, koska hän ei ole saanut sitä omaksi hyödykseen vaan sen henkilön hyödyksi, jolta hän sen sai, ja hän on vastuussa vain, jos osa siitä on menetetty petoksen vuoksi. Hän ei kuitenkaan ole vastuussa huolimattomuuden perusteella, jos hän on antanut omaisuutensa huolimattoman ystävänsä haltuun, sillä hän voi syyttää vain itseään. Silti on päätetty, että törkeä huolimattomuus kuuluu petoksen tunnusmerkistöön.

(6) Velkoja, joka on saanut omaisuutta pantiksi, on myös tällä perusteella vastuussa ja on velvollinen palauttamaan juuri sen esineen, jonka hän on saanut.

(7) Velvoite solmitaan suullisesti kysymällä ja vastaamalla; kuten silloin, kun sovimme, että meille maksetaan tai meille tehdään jotakin.

(8) Kuka tahansa voi sitoutua joko omissa nimissään tai toisen nimissä. Kun joku on sidottu toisen nimissä, häntä kutsutaan takaajaksi, ja usein sitomme jonkun ihmisen omissa nimissään ja otamme häneltä vastaan muita, joita sitoo sama velvoite, ja näin huolehdimme siitä, että meitä varten solmittu velvoite voidaan täyttää paremmin.

(9) Jos sovimme, että meille annetaan jotakin, joka on luonteeltaan sellaista, että sitä ei voida tehdä, on selvää, että tällainen sopimus on luonnonlain mukaan mitätön; kuten esimerkiksi jos tehdään sopimus vapaan miehen luovuttamisesta tai kuolleen orjan luovuttamisesta tai palaneen talon luovuttamisesta, ja tämä tehdään sellaisten osapuolten välillä, jotka eivät tienneet, että kyseinen mies ei ollut vapaa tai että orja oli kuollut tai että talo oli tuhoutunut tulipalossa. Sääntö on sama, jos joku sopisi pyhän tai uskonnollisen paikan siirtämisestä itselleen.

(10) Sopimus on mitätön myös, jos henkilö tekee sopimuksen itselleen kuuluvasta omaisuudesta tietämättä, että näin on.

(11) On myös vahvistettu, että mahdottomalla ehdolla tehty sopimus on mitätön.

(12) Luonnonoikeudellisesti on selvää, että mielisairaana henkilön teko, joka tekee joko sopimuksen tai lupauksen, on vaikutukseton.

(13) Hän muistuttaa lasta, joka on niin hentoisessa iässä, ettei hän vielä ymmärrä, mitä hän tekee. Laki suhtautuu häneen kuitenkin lempeämmin, sillä jokaisen, joka pystyy puhumaan, uskotaan kykenevän tekemään pätevän ehdon tai lupauksen.

(14) On täysin selvää, että mykkä ei voi tehdä suullista sitoumusta.

(15) Sama sääntö koskee myös kuuroa henkilöä, sillä jos hän pystyy puhumaan tai lupaamaan, hänen on kuultava sopimuksen antajan sanat; mutta jos hän tekee sopimuksen, hänen on kuultava lupauksen antajan sanat. Näin ollen on ilmeistä, että emme puhu henkilöstä, joka kuulee vaikeasti, vaan henkilöstä, joka ei kuule lainkaan.

2. Sama, Institutes, kirja III.

Velvoitteet solmitaan suostumuksella ostoissa, myynneissä, palkkauksissa, vuokrasopimuksissa, kumppanuuksissa ja toimeksiannoissa.

(1) Sanomme, että velvoitteet solmitaan suostumuksella näissä tapauksissa, koska sanojen tai kirjallisen muodonmukaisuus ei ole olennaista, vaan riittää, että ne, jotka kauppaa käyvät, suostuvat.

(2) Tällaisia velvoitteita voidaan siis solmia myös poissaolevien osapuolten välillä, kuten esimerkiksi kirjeitse tai lähetin välityksellä.

(3) Lisäksi tämänkaltaisissa sopimuksissa kukin osapuoli on velvollinen toisiaan kohtaan kaikkeen, mitä oikeudenmukaisuuden ja vilpittömän mielen mukaisesti on tehtävä.

3. Paulus, Institutes, kirja II.

Velvoitteiden luonne ei ole siinä, että ne tekevät jostakin omaisuudesta tai jostakin palveluksesta meidän omaisuuttamme, vaan siinä, että ne vaativat meitä antamaan jotakin, tekemään jotakin tai vastaamaan jostakin.

1. Lainan tapauksessa velvoitteen syntymiseen ei riitä, että raha vain annetaan ja otetaan vastaan, vaan se on annettava ja otettava vastaan siinä ymmärryksessä, että näin tulee tapahtumaan. Jos siis joku antaa rahansa minulle lahjoituksena, vaikka se kuuluu lahjoittajalle ja siirtyy minun käsiini, en silti ole hänelle siitä vastuussa, koska tämä ei ollut tarkoituksemme.

2. Myös suullinen sitoumus syntyy, jos tämä oli osapuolten tarkoitus; jos esimerkiksi sanon sinulle pilan vuoksi tai selittääkseni, mitä sopimus on: "Lupaatko sinä minulle sen ja sen?" ja sinä vastaat: "Lupaan", sitoumus ei synny.

4. Gaius, Diurnal tai Kultaiset asiat, kirja III.

Velvoitteita syntyy myös rikollisista teoista, esimerkiksi varkaudesta, vahingonteosta, ryöstöstä, vammoista, jotka kaikki ovat samantyyppisiä rikoksia, sillä ne kaikki johtuvat itse asiasta eli rikoksesta; kun taas sopimuksesta syntyvät velvoitteet eivät johdu ainoastaan omaisuuden luovutuksesta, vaan myös osapuolten sanoista ja suostumuksesta.

5. Sama, Kultaiset asiat, kirja III.

Kun joku, joka hoitaa poissaolevan henkilön liiketoimia, suorittaa jonkin teon toimeksiannon nojalla, on selvää, että tehdystä sopimuksesta seuraa, että osapuolten välillä on toimeksiantoon perustuvia kanteita, joissa kumpikin voi todistaa, miten toisen tulisi toimia toista kohtaan vilpittömän mielen sääntöjen mukaisesti. Jos asiamies kuitenkin toimii ilman toimeksiantoa, on

päätetty, että osapuolet ovat vastavuoroisesti vastuussa toisilleen, ja tästä syystä on otettu käyttöön menettely, jota me kutsumme vapaaehtoiseen toimeksiantoon perustuviksi kanteiksi ja jonka avulla voimme pakottaa toisemme tekemään sen, mitä oikeus ja vilpittömyys vaativat. Tällaiset kanteet eivät kuitenkaan johdu sopimuksista eivätkä rikoksista, sillä sen, joka hoitaa toisen liiketoimia tämän poissa ollessa, uskotaan tehneen sopimuksen hänen kanssaan etukäteen; eikä ole lainvastaista sitoutua hoitamaan toisen liiketoimia ilman valtuutusta. Näin ollen voidaan edelleen sanoa, että se, jonka liiketoimia on hoidettu hänen tietämättään, on joko tehnyt sopimuksen tai syyllistynyt rikokseen; mutta mukavuusmotiivien vuoksi on todettu, että osapuolet ovat vastuussa toisilleen. Tämä sääntö on otettu käyttöön siitä syystä, että ihmiset lähtevät usein ulkomaille tarkoituksenaan palata nopeasti takaisin, eivätkä tästä syystä anna liiketoimiensa hoitamista kenenkään tehtäväksi; Tämän jälkeen he joutuvat odottamattomien tapahtumien vuoksi olemaan poissa pidemmän aikaa kuin he odottivat, ja on epäoikeudenmukaista, että heidän liiketoimintansa kärsisi, mikä tapahtuisi, jos henkilöllä, joka tarjoutui hoitamaan heidän asioitaan, ei olisi oikeutta nostaa kannetta sellaisten kulujen takaisinperimiseksi, jotka hän oli asianmukaisesti maksanut omasta kukkarostaan, tai jos sillä, jonka asioita oli hoidettu, ei olisi oikeutta nostaa kannetta sitä vastaan, joka otti hänen liiketoimensa hoidettavakseen ilman valtuutusta.

1. Niitä, jotka ovat vastuussa holhouskanteesta, ei varsinaisesti katsota sopimusten perusteella sidotuiksi, koska holhoojan ja holhottavan välillä ei ole tehty sopimusta. Mutta siitä syystä, että heitä ei voida pitää vastuullisina rikoksen perusteella, heidän katsotaan olevan vastuussa näennäissopimuksen perusteella. Tässäkin tapauksessa toimet ovat vastavuoroisia. Sen lisäksi, että holhooja voi nostaa kanteen holhoojaansa vastaan, on myös holhoojalla oikeus nostaa kanne holhoojaansa vastaan, jos hän on käyttänyt jotakin holhoojan omaisuudesta tai joutunut vastuuseen holhoojan puolesta tai rasittanut omaa omaisuuttaan jollekin velkojalleen.

2. Perillisen, joka on velkaa testamentin, ei katsota olevan vastuussa sen enempää sopimuksen kuin rikoksenkaan perusteella, sillä testamentinsaajan ei katsota tehneen mitään sopimusta vainajan tai hänen perillisensä kanssa, ja on täysin selvää, että tällaisessa tapauksessa ei ole tehty mitään rikosta.

3. Myös se, joka maksun suorittaneen henkilön erehdyksestä on saanut jotakin, mihin hänellä ei ollut oikeutta, on sidottu kuten lainan tapauksessa, ja hän on vastuussa samasta kanteesta kuin velallinen on vastuussa velkojalleen. Ei kuitenkaan pidä ymmärtää, että se, joka on vastuussa tällaisessa tapauksessa, olisi sidottu sopimuksella; sillä jokainen, joka erehdyksessä maksaa rahaa, tekee sen pikemminkin tarkoituksenaan täyttää velvoite kuin tehdä sopimus.

4. Jos tuomari tekee virheellisen päätöksen, hänen ei varsinaisesti katsota olevan vastuussa rikoksen perusteella eikä häntä sido sopimus; koska hän on kuitenkin tehnyt virheen, vaikka se olisi tapahtunut tietämättömyyttään, hänen katsotaan olevan vastuussa näennäisrikoksen perusteella.

5. Hän on myös vastuussa näennäisrikoksesta, jos hän omistamastaan, vuokraamastaan tai vastikkeetta käyttämästään asunnosta heittää maahan tai kaataa ulos jotakin niin, että se vahingoittaa ohikulkijaa. Häntä ei siis voida oikein ymmärtää vastuulliseksi sen vuoksi, että hän on tehnyt rikoksen, sillä hyvin usein hän on vastuussa toisen henkilön, esimerkiksi orjan tai lapsen, huolimattomuudesta. Hän muistuttaa henkilöä, joka asettaa tai ripustaa jotakin sellaiseen osaan taloa, jonka alla ihmisillä on tapana kulkea ja joka voi vahingoittaa jotakuta, jos se putoaa. Jos siis isän valvonnassa oleva poika, joka asuu erillään isästään, heittää tai kaataa asunnostaan jotakin tai asettaa tai ripustaa kadun yläpuolelle jotakin, joka uhkaa vahingoittaa ohikulkijoita, Julianuksen mielestä kante on myönnettävä poikaa itseään vastaan eikä isää vastaan saa nostaa De peculia -kannetta eikä noxal-kannetta.

6. Samoin laivan päällikön tai kapakan tai majatalon omistajan katsotaan olevan kvasi rikosoikeudellisessa vastuussa vahingosta tai varkaudesta, joka saattaa tapahtua laivalla tai kapakassa tai majatalossa, edellyttäen, ettei hän itse syyllisty rikokseen, vaan joku muu, jonka hän palkkaa laivalla tai kapakassa tai majatalossa; Koska häntä vastaan ei voida nostaa kannetta sopimuksen perusteella ja koska hän on tietystä määrin syyllistynyt huolimattomuuteen, koska hän on käyttänyt huonojen ihmisten palveluja, hänen katsotaan olevan vastuussa näennäisrikoksen perusteella.

(6) Paulus, On Sabinus, kirja IV.

Kaikissa tilapäisissä toimissa vastuuni ei pääty ennen kuin viimeinen päivä on kokonaan kulunut.

7. Pomponius, On Sabinus, kirja XV.

Pojalle ei voida myöntää kanteita isäänsä vastaan niin kauan kuin hän pysyy isänsä valvonnassa.

8. Sama, On Sabinus, kirja XVI.

Velvoite, joka on solmittu seuraavalla ehdolla: "Jos minä haluan", on mitätön; sillä kun ei voi pakottaa antamaan mitään, ellei sitä halua, se on aivan kuin mitään ei olisi sanottu. Sen perillinen, joka antaa lupauksen eikä koskaan odota täyttävänsä sitä, ei ole vastuussa, koska tätä ehtoa ei ole koskaan noudatettu, mitä tulee lupauksen antajaan itseensä.

9. Paulus, On Sabinus, kirja IX.

Isän valvonnassa olevalla pojalla ei ole oikeutta nostaa kanteita omissa nimissään, paitsi kärsityn vahingon korvaamiseksi ja silloin, kun häneltä on riistetty omaisuutta väkivalloin tai salaa, tai hänen tallettamansa tai lainaamansa omaisuuden takaisin saamiseksi; tätä mieltä on Julianus.

10. Sama, Sabinuksesta, kirja XLVII.

Luonnollisia velvoitteita ei pidä ottaa huomioon pelkästään sen vuoksi, että niiden perusteella ei voida nostaa kannetta, vaan myös siitä syystä, että jos on maksettu rahaa, joka ei ollut maksettavana, sitä ei voida periä takaisin.

11. Sama, On Sabinus, kirja XII.

Kaikki tekomme, jotka juontavat juurensa sopimuksistamme, ovat mitättömiä, ellei veloitteen alku ole henkilökohtaisesti meidän ; ja näin ollen emme voi sopia, ostaa, myydä tai tehdä sopimuksia siten, että toinen voi asianmukaisesti nostaa kanteen tällä perusteella omista nimissään.

(12) Pomponius, On Sabinus, kirja XXIX.

Perillinen on täysimääräisesti vastuussa, jos vainaja on syyllistynyt petokseen talletus-, käyttölaina-, toimeksianto-, holhous- ja vapaaehtoisen toimeksiannon sopimuksissa.

13. Ulpianus, Disputations, I kirja.

Kanteen in factum voi nostaa jopa poika, joka on isän valvonnassa.

14. Sama, Disputations, kirja VII.

Orjat ovat vastuussa rikoksistaan ja pysyvät sellaisina myös vapauttamisensa jälkeen; he eivät kuitenkaan ole siviilioikeudellisesti vastuussa sopimuksistaan, silti he ovat sidottuja, ja he sitovat muita luonnollisen oikeuden mukaisesti. Lopuksi totean, että vapautun vastuusta, jos orjan vapauttamisen jälkeen maksan hänelle rahasumman, jonka hän on lainannut minulle.

(15) Julianus, Digest, kirja IV.

Eräs mies, joka nosti kanteen erästä perillistä vastaan, oli esteellinen sillä perusteella, että testamentti aiottiin kumota siitä syystä, että perintöomaisuuden hallinta voitaisiin antaa vapautetulle pojalle. Koska mainittu vapautettu poika ei ollut vaatinut jäämistön hallintaa, velkoja saattoi hyvin perustellusti vaatia, että hänen oikeutensa nostaa kanne nimettyä perillistä vastaan palautettaisiin hänelle, sillä niin kauan kuin jäämistön hallinta voitiin testamentin määräysten vastaisesti myöntää pojalle, perillinen ei tietyssä määrin ollut velallinen.

16. Sama, Digest, kirja XIII.

Mies lainasi rahasumman kuolinpesään kuuluvalta orjalta ja antoi tälle pantiksi maa-alueen tai orjan, ja koska hän oli pyytänyt, että maa-alue tai orja jäisi hänen haltuunsa epävarmalla omistusoikeudella, hän piti sen hallussaan tällaisella omistusoikeudella. Hän teki näin, koska kuolinpesään kuuluva orja hankki omaisuutta kuolinpesälle hyväksymällä sen luovutuksen; ja kun omaisuus luovutetaan epävarmalla omistusoikeudella, seurauksena on, että sitä ei voida hankkia anastamalla. Sillä jos hän olisi lainannut omaisuuden käyttöönsä tai tallettanut sen ja se olisi kuulunut hänen peculiumiinsa, hänellä olisi oikeus nostaa kante lainauksesta tai tallettamisesta kuolinpesän hyväksi. Tämä tapahtuu silloin, kun sopimus on tehty hänen peculiumiinsa viitaten, sillä on ymmärrettävä, että omaisuuden hallinta on hankittu tällaisissa olosuhteissa.

17. Sama, Digest, kirja XLVII.

Kaikki velalliset, jotka ovat velkaa omaisuutta pätevää vastiketta vastaan, vapautuvat, jos omaisuus joutuu velkojien haltuun jollakin muulla tavalla, josta he saavat taloudellista hyötyä.

(18) Sama, Digest, kirja LIV.

Jos joku, joka on sopinut antavansa stichuksen, tulee sellaisen henkilön perilliseksi, jolla on testamentin nojalla oikeus kypseiseen stichukseen, ja hän nostaa testamentin nojalla kanteen stichuksen takaisin saamiseksi, hän ei mitätöi sopimusta. Toisaalta Rand, jos hän nostaa kanteen Stichuksen saamiseksi takaisin sovitun määräyksen nojalla, hänellä on edelleen oikeus saada Stichus testamentin nojalla; koska nämä kaksi velvoitetta oli alun perin sovittu siten, että jos toinen niistä saatettaisiin oikeuteen, toinen pysyisi kuitenkin ennallaan.

19. Sama, Digest, kirja LXXIII.

Luovutusosoikeutta ei katsota syntyvän myötäjaislupauksesta siitä syystä, että se, joka vaatii myötäjäistä, ymmärretään tietysti määrin velkojaksi tai ostajaksi. Kuitenkin silloin, kun velkoja tai ostaja saa omaisuutta jonkin tuottoisan omistusoikeuden nojalla, hänellä säilyy edelleen oikeus nostaa kante sen takaisinsaamiseksi; aivan kuten toisaalta henkilö, joka ei saa omaisuutta tuottoisan omistusoikeuden nojalla, ei ole tämän vuoksi estynyt nostamasta kannetta sen takaisinsaamiseksi.

20. Alfenus, Digest, kirja II.

Orja ei saa kaikissa olosuhteissa jäädä rankaisematta, jos hän on kuunnellut isäntänsä käskyjä; esimerkiksi silloin, kun tämä on käskennyt häntä tappamaan jonkun tai tekemään varkauden. Näin ollen, vaikka orja voi syyllistyä merirosvoukseen isäntänsä käskystä, häntä on syytettävä siitä sen jälkeen, kun hän on saanut vapautensa; ja jokainen hänen mahdollisesti

tekemänsä väkivallanteko, joka on rikollinen, tekee hänet rangaistavaksi. Jos kuitenkin riita syntyi kiistan tai riidan vuoksi tai jos voimaa käytettiin sellaisen oikeuden ylläpitämiseksi, johon hänen isäntänsä oli oikeutettu, eikä rikosta tehty, preetorin ei pitäisi tällä perusteella myöntää kanteen vapautettua miestä vastaan, joka orjana ollessaan oli noudattanut isäntänsä käskyjä.

(21) Julianus, On Minicius, kirja V.

Jokaisen katsotaan tehneen sopimuksen siinä paikassa, jossa hän sitoutui maksamaan.

22. Africanus, Kysymyksiä, kirja III.

Kun joku sopii kauppatarvarasta ja hyväksyy vakuuden annettavaksi tiettyinä päivinä, aika on laskettava siitä päivästä, jona hän sai vakuuden.

23. Sama, Kysymykset, VII kirja.

Kaupankäynnissä käytettävää rahaa koskeva sopimus tehtiin, ja kuten on tapana, siihen lisättiin uhkasakko, jotta rahan antaja saisi korvauksen, jos sitä ei maksettaisi määräajassa. Jälkimmäinen vaati rahaa, ja kun osa siitä oli maksettu, hän laiminlöi vaatia loputkin rahat, mutta jonkin ajan kuluttua hän vaati niitä. Eräs oikeusoppinut, jota oli kuultu, oli sitä mieltä, että sakko voitiin periä siltä ajalta, jona velallista ei ollut kehoitettu maksamaan, ja että näin voitiin tehdä jopa silloin, kun häntä ei ollut lainkaan kehoitettu maksamaan, ja että ehto oli tehoton vain silloin, kun velallinen oli vastuussa siitä, että maksua ei ollut suoritettu. Muussa tapauksessa on todettava, että jos se, joka oli alkanut ajaa saatavaa, ei enää tekisi sitä sairauden estämänä, seuraamusta ei määrättäisi. Näin ollen voi syntyä epäily siitä, että jos velallinen, joka on saanut maksukehotuksen, on itse laiminlyönyt maksunsa, eikö seuraamusmaksua määrättäisi, vaikka hän olisi myöhemmin maksanut rahat. Tätä voidaan pitää oikeudenmukaisempana, sillä jos sovintoratkaisua varten nimitetty välimies määrää rahan maksettavaksi tiettyyn aikaan mennessä, eikä se, jonka hän on määrännyt maksamaan sen, ole laiminlyönyt maksuaikaa, katsotaan, että sakkoa ei pidätetä; ja siksi Servius katsoi hyvin perustellusti, että jos päivä, jolloin raha oli maksettava, ei sisältynyt välimiehen päätökseen, kohtuullinen aika oli katsottava myönnetyksi. Samaa sääntöä sovelletaan, kun jotain on myyty sillä ehdolla, että ellei hintaa makseta tiettyyn aikaan mennessä, kauppa on mitätön.

(24) Pomponius, Rules.

Jos lainaan rahasumman mielisairaalta henkilöltä uskoen, että hän on täysjärkinen, ja käytän rahat omaksi hyödykseni, mielisairaalla henkilöllä on oikeus nostaa kanne rahasumman takaisinperimiseksi. Sillä niin kuin me saamme kanneoikeuksia tietyissä olosuhteissa, vaikka emme ole siitä tietoisia, niin vastaavissa olosuhteissa voidaan nostaa kanne mielisairaann henkilön nimissä; esimerkiksi jos tällaisen henkilön orja tekee sopimuksen tai jos häneltä varastetaan omaisuutta tai jos häntä

loukataan siten, että kanne voidaan nostaa akvilialaisen lain nojalla, tai jos hän on velkoja ja hänen velallisensa luovuttaa omaisuutta jollekulle tarkoituksenaan huijata häntä. Samaa sääntöä sovelletaan, kun mielisairas saa perinnöksi omaisuuden tai kun hänelle jätetään omaisuutta trustin ehdoilla.

1. Samoin jos joku, joka on lainannut rahaa toisen orjalle, tulee myöhemmin mielisairaaksi ja orja käyttää lainatut rahat isäntänsä hyväksi, mielisairaalla henkilöllä on oikeus nostaa kanne rahan takaisin saamiseksi.

2. Jos taas joku, joka on lainannut toiselle kuuluvaa rahaa, tulee myöhemmin mielenvikaiseksi ja rahat käytetään, mielenvikainen henkilö saa kanteen niiden takaisinperimiseksi.

3. Jokainen, joka hoitaa mielisairaahan henkilön liiketoimia, on vastuussa hänelle kanteessa vapaaehtoisen edustuksen perusteella.

(25) Ulpianus, Säännöt, kirja V.

On olemassa kahdenlaisia kanteita, joista toinen on todellinen kanne, jota kutsutaan vindictioksi, ja toinen henkilökohtainen kanne, jota kutsutaan condictioksi. Todellinen kanne on kanne, jolla haetaan meille kuuluvaa omaisuutta, joka on toisen hallussa, ja se nostetaan aina hallussa olevaa osapuolta vastaan. Henkilökohtainen kanne on kanne, jonka nostamme henkilöä vastaan, joka on velvollinen tekemään jotakin puolestamme tai antamaan meille jotakin, ja se nostetaan aina häntä vastaan.

1. Jotkin kanteet perustuvat sopimukseen, toiset tekoon, ja toiset taas ovat in factum. Kanne perustuu sopimukseen aina silloin, kun joku on tehnyt toisen kanssa sopimuksen omaksi edukseen, kuten esimerkiksi osto, myynti, vuokraus, vuokrasopimus ja muut tämänkaltaiset liiketoimet. Tekoon perustuva kanne on kyseessä silloin, kun joku on vastuussa jostakin rikoksesta, jonka hän on itse tehnyt; esimerkiksi varkaudesta tai vahingosta tai jostakin vahingosta, jonka hän on aiheuttanut. Faktakanne on esimerkiksi kanne, joka myönnetään suojelijalle hänen vapaamatkustajaansa vastaan, joka on haastanut hänet oikeuteen pretoriaanisen ediktin vastaisesti.

2. Kaikkien kanteiden sanotaan olevan joko siviili- tai pretoriaanisia.

26. Sama, Veroista, kirja V.

Kaikki rikosoikeudelliset kanteet siirtyvät perillisille sen jälkeen, kun oikeudenkäynti on aloitettu.

27. Papinianus, Questions, XXVII kirja.

Velvoitteita, jotka eivät itsessään ole päteviä, ei voida tehdä sellaisiksi tuomarin päätöksellä, preetorin määräyksellä tai lain voimalla.

28. Sama, Määritelmiä, I kirja.

Henkilöä vastaan esitettyä vaatimusta nimitetään "kanteeksi"; asiaa vastaan esitettyä vaatimusta kutsutaan "anomukseksi", termiä "takaa-ajo", joka on pantu vireille omaisuuden takaisinsaamiseksi, käytetään sekä asioita että henkilöitä vastaan.

29. Paulus, Opinions, kirja IV.

Lucius Titiukselle oli erääntynyt erään tuomion nojalla tietty rahasumma. Hän lainasi samalle velalliselle toisen rahasumman, ja ottaessaan vakuuden sen maksamisesta hän ei maininnut, että myös tuomion nojalla maksettava summa olisi annettava hänelle. Kysyn, onko Lucius Titius oikeutettu molempiin kanteisiin. Paulus vastasi, että mainitussa tapauksessa ei ole mitään sellaista, minkä vuoksi molemmat kanneoikeudet eivät voisi säilyä ennallaan.

30. Scaevola, Opinions, kirja I.

Jos joku on joutunut orjuuteen ja saa sen jälkeen keisarin suopeuden ansiosta vapautensa, hänen ei tästä syystä voida sanoa ottavan vastatakseen velvoitteistaan velkojiaan kohtaan.

31. Marcianus, Trusts, kirja II.

Ei ainoastaan stipulaatioita, vaan myös kaikkia muita sopimuksia, jotka on tehty mahdottomilla ehdoilla, ei pidetä voimassa tai vaikutuksettomina; kuten esimerkiksi myynti- tai vuokrasopimukset, jos ne ovat riippuvaisia mahdottomista tapahtumista, ovat myös mitättömiä; koska kun sopimus tehdään kahden tai useamman henkilön välillä, otetaan huomioon kaikkien heidän aikomuksensa, ja on epäilemättä selvää, että he ajattelevat, että tällaista sopimusta ei voida panna täytäntöön, jos sille asetetaan ehto, jonka he tietävät olevan mahdoton.

32. Hermogenianus, Epitomes of Law, kirja II.

Kun useat kanteet johtuvat yhdestä rikoksesta, kuten esimerkiksi silloin, kun puita väitetään kaadetun salaa, on monien erimielisyyksien jälkeen todettu, että kanne voidaan nostaa kaikkia osapuolia vastaan.

33. Paulus, säädökset, kirja III.

Vaikka eräissä keisarillisissa konstituutioissa on todettu, että perilliset eivät yleensä ole rangaistusvastuussa, on kuitenkin päätetty, että jos vainajaa vastaan on nostettu kanne hänen elinaikanaan, hänen perillisensä ovat rangaistusvastuussa sillä periaatteella, että perilliset ovat liittyneet vainajaan.

34. Sama, rinnakkaisista kanteista.

Se, joka lyö toisen orjaa siten, että tämä vahingoittuu, tulee teollaan vastuuseen akvilialaisen lain mukaisesta kanteesta sekä vahingonkorvauskanteesta, sillä vahingoittaminen on tahallisesti tehty ja vahinko on aiheutettu huolimattomuudesta; näin ollen molemmat kanteet ovat nostettavissa. Eräät viranomaiset ovat kuitenkin sitä mieltä, että jos toinen näistä kanteista valitaan, toinen häviää; toiset taas ovat sitä mieltä, että jos Aquilian lain mukainen kanne valitaan, vahingonkorvauskanne häviää, koska ei ole enää asianmukaista ja oikeudenmukaista antaa tuomiota sitä vastaan, joka on maksanut arvioidun vahingonkorvauksen määrän. Jos vahingonkorvauskanne on kuitenkin jo nostettu, asianosainen on edelleen vastuussa Akvilian lain nojalla. Pretorin olisi rajoitettava tätä mielipidettä, ellei kannetta nosteta siitä omavastuusuudesta, joka voidaan saada Akvilian lain nojalla. Näin ollen on järkevämpää myöntää, että kantaja voi valita kanteen ja sen jälkeen käyttää toista kanteenperintää saadakseen enemmän kuin hän voi saada ensimmäisellä kanteella.

(1) Jos joku varastaa esineen, jonka olen lainannut hänelle omaan käyttöönsä, hän on vastuussa sekä lainaoikeudellisesta kanteesta että henkilökohtaisesta kanteesta omaisuuden takaisin saamiseksi, mutta jompikumpi näistä kanteista mitätöi toisen joko lain nojalla tai vetoamalla poikkeukseen; kumpi on parempi mielipide.

(2) Näin ollen katsottiin vuokralaisen osalta, joka oli varastanut jotakin maalle kuuluvaa, että hän oli vastuussa sekä omaisuuden takaisinsaantia koskevasta kanteesta, varkaudesta nostetusta kanteesta että vuokrasopimuksesta nostetusta kanteesta. Varkaudesta johtuva rangaistus ei ole sulautunut yhteen, mutta kaksi muuta kannetta ovat. Tätä sovelletaan akvilialaisen lain mukaiseen menettelyyn, sillä jos lainaan sinulle vaatteita ja sinä revit ne, molemmat kanteet ovat nostettavissa omaisuuden takaisin saamiseksi. Sen jälkeen, kun Akvilian lain mukainen kanne on nostettu, oikeus nostaa kanne lainasta lakkaa; ja sen jälkeen, kun lainaa koskeva kanne on nostettu, herää epäily siitä, eikö Akvilian lain mukaista kannetta voida nostaa kolmenkymmenen päivän kuluessa siitä syystä, että se on edullisempi. Parempi mielipide on, että oikeus nostaa kanne säilyy, koska se lisää omaisuuden pelkkää arvoa, ja jos pelkkä arvo on maksettu, ei ole perusteita nostaa kannetta.

35. Sama, Pääediktistä, kirja I.

Pretoriaanikanteista Cassius sanoo, että on katsottava, että sellaiset, jotka mahdollistavat omaisuuden tavoittelun, voidaan myöntää vuoden kuluttua, ja muut vuoden kuluessa. Pretoriokanteet, joita ei myönnetä vuoden kuluttua, eivät kuitenkaan ole käytettävissä perillistä vastaan; silti häneltä voidaan vaatia kaikki hänen hankkimansa hyöty, aivan kuten tapahtuu petoksen

perusteella nostetussa kanteessa, Unde vi -kiellossa ja muissa tämänkaltaisissa kanteissa. Näihin kuuluu myös omaisuuden takaa-ajaminen, jolla pyrimme saamaan takaisin kaiken sen, mitä omaisuudestamme on viety, ja kun toimimme velallisen omaisuuden haltijaa vastaan. Samantyyppinen on myös Publician kanne, joka myönnetään omaisuuden takaisinsaamiseksi. Jos tämä kanne kuitenkin myönnetään sillä perusteella, että usucaption on keskeytynyt, oikeus raukeaa vuoden kuluessa, koska se on myönnetty vastoin siviilioikeuden periaatteita.

(1) Kanne kunnan tuomareiden tekemästä sopimuksesta myönnetään duumviireja ja kuntaa vastaan vuoden kuluttua siitä, kun vuosi on kulunut.

36. Ulpianus, Ediktistä, kirja II.

Omaisuuden takaisinperintää koskevissa henkilökohtaisissa kanteissa tuomio ei aina merkitse häpäisyä, vaikka se voidaankin antaa tapauksissa, joihin liittyy häpeää.

37. Sama, Pretorin ediktistä, kirja IV.

Termiin "kanne" sisältyvät reaaliset, henkilökohtaiset, välittömät, oikeudenmukaiset ja vahingonkorvauskanteet, kuten Pomponius sanoo, ja myös pretoriaaniset määräykset, koska ne korvaavat kanteet, samoin kuin kanteet, joilla varaudutaan uhkaavaan vahingonkorvaukseen, vakuutetaan perintöjen maksaminen ja muut tämänkaltaiset kanteet. Interdiktioit sisältyvät myös termiin "kanne".

(1) Sekakanteet ovat kanteita, joissa molemmat osapuolet ovat kantajia; kuten esimerkiksi sellaiset, jotka pannaan vireille rajojen selvittämiseksi, ositusoikeudenkäynnit ja yhteisesti omistetun omaisuuden jakamista koskevat kanteet, sekä interdicts Uti possidetis ja Utrubi.

38. Paulus, Ediktistä, kirja III.

Meitä ei sido kirjeiden muoto vaan niiden ilmaiseman merkityksen merkitys, sillä on päätetty, että kirjoitus ei saa olla vähemmän pätevä kuin se, mitä kielen lausumilla sanoilla tarkoitetaan.

39. Gaius, Ediktistä, kirja III.

Isän valvonnassa olevaa poikaa, kuten kotitalouden johtajaa, sitovat kaikenlaiset tittelit, ja häntä vastaan voidaan nostaa kanne tällä perusteella, aivan kuten voidaan nostaa kanne itsenäistä henkilöä vastaan.

40. Paulus, Ediktistä, kirja XI.

Legaatioita pidetään saatavina kuolinpesää vastaan, vaikka ne alkavat olla perillisen maksettavina.

41. Sama, On the Edict, XXII kirja.

Aina kun laki ottaa käyttöön velvoitteen, jollei erikseen säädetä, että käytämme vain yhtä kannetta, myös muinaiset kanteet pätevät tähän tarkoitukseen.

(1) Jos samasta asiasta voidaan nostaa kaksi kannetta ja kantaja olisi voinut saada suuremman summan takaisin käyttämällä toista kannetta, jota hän ei nostanut, tuomioistuimen velvollisuus on tehdä päätös hänen edukseen tästä summasta; mutta jos hän olisi voinut saada takaisin vain saman summan tai vähemmän, toisesta kanteesta ei ole hänelle mitään hyötyä.

42. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXI.

Henkilö, jolle perintö on testamentattu ehdolla, ei ole kuolinpesän velkoja niin kauan kuin ehto on voimassa, vaan vasta sen jälkeen, kun se on täytetty; vaikka on vahvistettu, että jokainen, joka on sopinut ehdolla, on velkoja niin kauan kuin ehto on voimassa.

(1) Velkojiksi olisi ymmärrettävä ne, joilla on oikeus siviilikanteeseen (edellyttäen, ettei heitä voida estää poikkeuksen perusteella) tai praetorian-kanteeseen tai in factum -kanteeseen.

43. Paulus, Ediktistä, kirja LXXII.

Murrosikäen ehtinyt perheen päämies, joka on oma isäntänsä ja tervejärkinen, voi velvoittaa itsensä. Holhottu ei voi tulla siviilioikeudellisesti vastuuseen ilman holhoojansa valtuutusta. Orja ei voi sitoutua sopimuksella.

44. Sama, Pretorin ediktiosta, kirja LXXIV.

Velvoitteita on neljää erilaista, sillä ne tehdään tiettyä aikaa tai tiettyä ehtoa tai tiettyä toimenpidettä koskien tai tietyistä tuloksista riippuen.

(1) Ajan suhteen on otettava huomioon kaksi asiaa, sillä velvoite joko alkaa tai päättyy tiettyinä ajankohtana. Se alkaa tietystä ajankohdasta, esimerkiksi seuraavasti: "Lupaatko maksaa minulle sen ja sen summan maaliskuun kalenteripäivänä?". Tämän velvoitteen luonteeseen kuuluu, että summaa ei voida periä ennen määrättyä ajankohtaa. Kun se tehdään tietyn ajan kuluessa,

esimerkiksi seuraavasti: "Lupaatko maksaa minulle tämän hetken ja maaliskuun kalendojen välisenä aikana?", on todettu, ettei velvollisuutta eikä perintöä voida sopia määräajaksi, sillä kun jokin alkaa olla eräännytynyt toiselle, se lakkaa tietyin edellytyksin olemasta eräännytynyt. On selvää, että sopimusvelvollinen voi ajan umpeutumisen jälkeen estyä sopimuksestaan tai petoksesta johtuvalla poikkeusperusteella. Samoin jos joku maata luovuttaessaan sanoo luovuttavansa maan ilman sen päällä olevaa rakennusta, tämä ei estä rakennusta, joka on luonnostaan sidoksissa maahan, siirtymästä sen mukana.

(2) Ehto on tehokas, jos se on sisällytetty velvoitteeseen silloin, kun se solmittiin, eikä sen jälkeen, kun se oli täydellistetty; kuten esimerkiksi: "Lupaatko maksaa minulle sata aurea, jos laiva ei saavu Aasiasta?". Tässä tapauksessa, jos ehto kuitenkin täyttyisi, olisi perusteltua tehdä poikkeus, joka perustuisi epäviralliseen sopimukseen tai petokseen.

(3) Velvoitteen mitta käy ilmi, kun sovitaan kymmenestä aureista tai orjasta, sillä jommankumman toimittaminen hävittää koko sopimuksen, eikä toista niistä voida vaatia niin kauan kuin molemmat ovat olemassa.

(4) Velvoitteen tulos viittaa joko henkilöön tai asiaan; henkilöön, kun määrään, että maksu suoritetaan joko minulle tai Titiukselle; asiaan, kun määrään, että minulle maksetaan kymmenen aureita tai Titiukselle luovutetaan orja; ja tässä tapauksessa herää kysymys, tuleeko orjasta lain nojalla vapaa, kun orja luovutetaan Titiukselle.

(5) Kun määrittelen seuraavasti: "Jos et anna minulle sitä ja tätä maa-aluetta, lupaatko maksaa minulle sata aureia?", vain sadan aurein summa on määräyksen kohde, mutta maan luovuttaminen on yksi tapa täyttää velvoite.

(6) Jos määrään, että rakennan laivan, ja jos sinä et rakenna sitä, että sinun on maksettava minulle sata aureita, katsokaamme, onko kyseessä kaksi ehtoa, toinen ehdoton ja toinen ehdollinen, ja jos toisen ehto täyttyy, eikö se mitätöi ensimmäisen, vai eikö se sisällytä sitä itseensä ja tule ikään kuin ensimmäisen uusimiseksi. Jälkimmäinen on parempi mielipide.

45. Sama, Plautiuksesta, kirja III.

Kun mies, joka on Stichukselle velkaa jonkin sopimuksen nojalla, luovuttaa orjan ennen kuin hän on laiminlyönyt velvoitteensa, ja orja kuolee ennen kuin lupauksen antajaa haastetaan oikeuteen siitä, ettei hän ole luovuttanut häntä, jälkimmäinen ei ole vastuussa. Häntä ei nimittäin pidetä syyllisenä siihen, että hän ei toimittanut orjaa.

46. Sama, On Plautius, kirja VII.

Mielisairas henkilö ja holhottu ovat vastuussa ilman holhoojan tai edunvalvojan valtuutusta, jos velvoite johtuu itse omaisuudesta; kuten esimerkiksi jos minulla on yhteinen maa-alue yhden heistä kanssa ja minulle on aiheutunut siihen liittyviä kuluja tai jos holhottu on vahingoittanut sitä jollakin tavalla, hän on vastuussa osituskanteessa.

47. Sama, Plautiuksesta, kirja XIV.

Arianus sanoo, että on suuri ero sen välillä, onko joku vastuussa vai onko hänet vapautettu. Kun kysytään vastuun olemassaolosta, meidän pitäisi olla taipuvaisempia kiistämään, että näin on, jos meillä on siihen tilaisuus. Toisaalta kun kysymys on vapautumisesta, suuntauksen pitäisi olla sen puolesta.

48. Sama, Plautiuksesta, kirja XVI.

Kaikissa liiketoimissa, joissa puhe ei ole välttämätöntä, riittää suostumus; ja tällaisissa asioissa kuuro voi osallistua, koska hän voi ymmärtää ja antaa suostumuksensa, kuten vuokraus-, vuokrasopimuksissa, ostosopimuksissa ja muissa vastaavissa sopimuksissa.

49. Sama, Plautiuksesta, kirja XVIII.

Sopimuksista johtuvat kanteet myönnetään perillisiä vastaan myös silloin, kun niihin liittyy jokin rikos; kuten esimerkiksi silloin, kun edunvalvoja on syyllistynyt vilpilliseen uskoon hallinnoidessaan luottamustaan tai kun joku, jolle omaisuus on talletettu, on syyllistynyt petokseen. Tässä tapauksessa, vaikka isän valvonnassa oleva poika tai orja olisi syyllistynyt tällaiseen vilpilliseen tekoon, myönnetään De peculio -kanne, ei noxal-kanne.

50. Pomponius, On Plautius, kirja VII.

Kun joku lupaa maksaa rahasumman vuoden kuluessa tai kun häntä vastaan on annettu tuomio, jossa häntä vaaditaan maksamaan se, hän voi maksaa sen minä päivänä tahansa vuoden aikana.

51. Celsus, Digest, kirja III.

Kanne ei ole mitään muuta kuin oikeus saada takaisin se, mihin meillä on oikeus oikeudenkäynnin avulla.

52. Modestinus, Säännöt, kirja II.

Solmimme velvoitteen joko viittaamalla itse omaisuuteen tai sanoin tai molemmilla samanaikaisesti tai suostumuksella tai yhteisellä oikeudella tai common law:n tai praetoriaanisen lain nojalla tai välttämättömyydellä tai rikoksella.

(1) Teemme sitoumuksen omaisuuden perusteella, kun se luovutetaan meille.

- (2) Sopimuksen teemme sanoin, kun esitetään kysymys ja annetaan asianmukainen vastaus.
- (3) Sopimuksen teemme omaisuuden perusteella ja sanallisesti, kun omaisuus luovutetaan ja kysymyksiin vastataan samanaikaisesti.
- (4) Kun suostumme johonkin, olemme välttämättä vastuussa vapaaehtoisen suostumuksemme perusteella.
- (5) Teemme velvoitteen Common Law -lain nojalla, kun noudatamme lakeja sen mukaisesti, mitä ne määräävät, tai rikomme niitä.
- (6) Sopimusvelvoitteen solmimme praetoriaanisen lain nojalla, kun jokin asia on määrätty tehtäväksi tai kielletty ikuisessa ediktiossa tai tuomarin toimesta.
- (7) Ne solmivat velvoitteen välttämättömyyden perusteella, jotka eivät voi tehdä mitään muuta kuin sen, mitä heitä on määrätty tekemään. Näin tapahtuu välttämättömän perillisen tapauksessa,
- (8) Me solmimme velvoitteen rikoksen perusteella, kun kyselyn pääosa viittaa tehtyyn laittomaan tekoon.
- (9) Jo pelkkä suostumus riittää velvoitteen syntymiseen, vaikka se voidaan ilmaista sanoin.
- (10) Monet velvoitteet solmitaan pelkillä suostumuksen osoituksilla.

53. Sama, Säännöt, kirja III.

Useat rikokset, jotka on tehty samaan asiaan liittyen, antavat aiheita erilaisiin kanteisiin; mutta on vahvistettu, että kaikkia ei voida käyttää, ja jos yhdestä velvoitteesta seuraa useita kanneperusteita, on käytettävä vain yhtä eikä kaikkia.

- (1) Kun teemme velvoitteessa yleisen toteamuksen "tai sen hyväksi, jolle omaisuus kuuluu", emme sisällytä siihen ainoastaan henkilöitä, jotka ovat saaneet sen haltuunsa, vaan myös muita, jotka voivat periä sen jollakin muulla oikeudella.

54. Sama, Säännöt, kirja V.

Fiktiiviset sopimukset eivät ole oikeudellisesti sitovia, ei edes myyntitapauksissa, siitä syystä, että ne ovat vain simuloituja eivätkä perustu totuuteen.

55. Javolenus, Epistolat, kirja XII.

Kaikissa asioissa, jotka liittyvät omistusoikeuden siirtoon, on oltava molempien sopijapuolten yhteisymmärrys ja aikomus; sillä myynneissä, lahjoituksissa, vuokrasopimuksissa tai minkä tahansa muunlaisissa sopimuksissa, elleivät molemmat osapuolet ole samaa mieltä, mikään, mikä on aloitettu, ei vaikuta.

56. Pomponius, Quintus Muciuksesta, XX kirja.

Kaikki kanteet, joihin minulla voi olla oikeus orjani välityksellä, olivatpa ne sitten johdettavissa kahdentoista taulun laista tai Akvilian laista, tai ne voidaan nostaa aiheutuneen vahingon tai varkauden vuoksi, pysyvät voimassa, vaikka orja myöhemmin joko vapautettaisiin manumitaatiosta tai vieraannuttaisiin tai kuolisi. Henkilökohtainen kanne mainitun orjan varastaman omaisuuden takaisinsaamiseksi on myös mahdollinen, ellen minä, saatuani orjan haltuuni, joko luovuta tai manumita häntä.

57. Sama, Quintus Muciuksesta, kirja XXXVI.

Kaikissa tehdyissä sopimuksissa, riippumatta siitä, onko ne tehty vilpittömässä mielessä vai ei, jos jokin virhe on syntynyt osapuolten väärinkäsityksestä, toisin sanoen jos se, joka osti tai vuokrasi omaisuuden, oli eri mieltä kuin se, jonka kanssa hän teki sopimuksen, niin kauppa on mitätön. Samaa sääntöä olisi noudatettava myös henkilöyhtiötä perustettaessa, joten jos yhtiömiehet ovat eri mieltä ja toinen on toista mieltä ja toinen toista, yhtiö ei ole pätevä, koska se riippuu osapuolten suostumuksesta.

58. Callistratus, Vähemmistöedikti, kirja I.

On muistettava, että jos asia on yhdistetty, se siirtyy perillistä ja muita tämänkaltaisia henkilöitä vastaan.

59. Licinius Rufinus, Säännöt, kirja VIII.

Lainaamalla rahaa holhousmies ei tee itseään vastuulliseksi luonnollisen oikeuden mukaan.

60. Ulpianus, Ediktistä, kirja XVII.

Jos samaa rahasummaa koskevat rangaistuskanteet ovat rinnakkaisia, yksi niistä ei koskaan kumoa toista.

61. Scaevola, Digest, kirja XXVIII.

Seiuksen asiamies lähetti kultasepälle viestin, jonka alaosassa oli seuraavat sanat: "Minä, Lucius Kalendius, olen hyväksynyt sen, mitä edellä on kirjoitettu, ja meidän on maksettava näin paljon Sille ja Sille." Kysyn, sitooko tämä Gaius Seiusta? Vastaus oli, että jos Seius ei olisi muuten sitoutunut, hän ei olisi vastuussa siitä, mitä tässä asiakirjassa todetaan.

(1) Seia, joka halusi maksaa palkkaa Lucius Titiukselle, lähetti hänelle seuraavan kirjeen: "Lucius Titiukselle, tervehdys. Jos olet samaa mieltä ja tunnet minua kohtaan sitä kiintymystä, jota olet aina tuntenut, myy omaisuutesi ja tule luokseni heti, kun saat tämän kirjeen. Maksan sinulle kymmenen aurea joka vuosi niin kauan kuin elän, sillä tiedän, kuinka paljon rakastat minua." Jos Lucius Titius myisi omaisuutensa ja menisi hänen luokseen, kysyn, voisiko hän periä kirjeessä mainitun vuosipalkan. Vastaus oli, että on tutkittava henkilöiden asema ja motiivit, jotta voidaan päättää, pitäisikö kanne myöntää...

Kirja XLV

1. Suullisista velvoitteista.
2. Kahden tai useamman lupaaajan vastuusta.
3. Orjien velvoitteet.

Tit. 1. Suullisista velvoitteista.

1. Ulpianus, Sabinuksesta, kirja XLVIII.

Sopimusta ei voi tehdä muuten kuin kahden sopijapuolen sanoin, ja näin ollen kukaan mykkä tai kuuro tai lapsi ei voi tehdä sopimusta, eikä sitä voi tehdä myöskään poissaoleva henkilö, koska osapuolten on ymmärrettävä toisiaan vastavuoroisesti. Jos siis joku näistä henkilöistä haluaa tehdä sopimuksen, tehköön hän sen läsnäolevan orjan avulla, ja tämä hankkii hänelle sopimuksen perusteella tehdyn kanteen. Samoin, jos joku haluaa sitoa itsensä, käsketään hän, että näin on tehtävä, ja hänen käskynsä sitoo häntä.

(0) Jos joku läsnä olevista osapuolista esittää kysymyksen ja poistuu ennen kuin hänelle on vastattu, hän tekee sopimuksen mitättömäksi. Jos hän kuitenkin kysyy kysymyksen läsnä ollessa, poistuu ja palatessaan saa vastauksen, hän sitoo itseään, sillä välivaihe ei ole mitätöinyt sitoumusta.

(1) Jos joku esittää kysymyksen seuraavasti: "Maksatko?" ja toinen vastaa "Miksi ei?", jälkimmäinen sitoutuu. Näin ei ole, jos hän suostuu puhumatta, sillä se, joka suostuu tällä tavoin, ei sitoudu ainoastaan siviilioikeudellisesti vaan myös luonnollisesti, ja siksi sanotaan hyvin oikein, että edes hänen vakuuttajansa ei tule hänen puolestaan vastuuseen.

(2) Jos joku, jota on yksinkertaisesti kuulusteltu, vastaa: "Jos se ja se tehdään, minä maksan", on varmaa, että hän ei sitoudu. Ja jos häneltä kysytään: "Maksatko ennen viidettä kalendaa?" ja hän vastaa: "Maksan iidespäivänä", häntä ei myöskään sidota, koska hän ei vastannut siihen viitaten, mitä häneltä kysyttiin; ja päinvastoin, jos häneltä kysytään ehdolla ja hän vastaa ehdottomasti, on sanottava, että hän ei ole vastuussa. Jos sitoumukseen lisätään tai siitä otetaan pois jotakin, on aina katsottava, että se on mitätöity, paitsi jos sopimusvelvollinen hyväksyy välittömästi vastauksessa olevan eron; sillä silloin katsotaan, että on tehty uusi sopimus.

(3) Jos kun minä määrään kymmenen aurei ja te vastaatte kaksikymmentä, on varmaa, että velvoite on sovittu vain kymmenestä. Toisaalta, jos pyydän kaksikymmentä ja sinä vastaat kymmenen, velvoite on sovittu vain kymmenestä; sillä vaikka määrien on oltava yhtä suuret, on kuitenkin täysin selvää, että kyse on kahdestakymmenestä ja kymmenestä.

(4) Jos minä määrään Pamphiluksen ja te lupaatte sekä Pamphiluksen että Stichuksen, mielestäni Stichuksen lisäystä on pidettävä tarpeettomana. Sillä kun on yhtä monta ehtoa kuin esineitä, on ikään kuin kaksi ehtoa, joista toinen on hyödyllinen ja toinen hyödytön, eikä hyödyllistä ehtoa turmele se, mikä ei ole arvoton.

(5) Sillä ei ole merkitystä, jos vastaus annetaan eri kielellä. Näin ollen, jos joku kuulustelee latinaksi ja hänelle vastataan kreikaksi, velvoite on solmittu, jos vastaus on sopiva. Sama sääntö pätee päinvastaisessa tapauksessa. Mutta onko epäselvyyttä siitä, sovelletaanko tätä vain kreikkaan vai myös muihin kieliin, esimerkiksi puuninkieliseen, assyrialaiseen tai johonkin muuhun kieleen? Sabinus on kirjoittanut tästä asiasta, mutta totuus on, että mikä tahansa puhe voi synnyttää velvoitteen, jos kuitenkin kumpikin osapuoli ymmärtää toisen kieltä joko itse tai uskollisen tulkin välityksellä.

2. Paulus, On Sabinus, kirja XII.

Jotkin määräykset liittyvät antamiseen, ja toiset viittaavat suoritettaviin tekoihin.

3. Kaikista näistä esimerkeistä jotkin sallivat osittaisen maksun, kuten esimerkiksi silloin, kun sovitaan kymmenen aureenin maksamisesta. Toiset eivät salli tätä, eivätkä ne ole luonteeltaan sellaisia, että niitä voidaan jakaa; esimerkiksi kun sovimme

tieoikeudesta, kulkuoikeudesta tai ajo-oikeudesta. Jotkin taas ovat luonteeltaan jaettavissa, mutta ellei koko asiaa anneta, sopimusta ei toteuteta; esimerkiksi kun sovin yleisesti orjasta, lautasesta tai jonkinlaisesta maljakosta. Jos nimittäin yksi osa Stichusta toimitetaan, ei vielä ole mitään osaehtoa täytetty, ja sitä voidaan vaatia välittömästi tai se voi jäädä odottamaan, kunnes toinen orja toimitetaan. Sopimus joko Stichuksen tai Pamphiluksen toimittamisesta on samantyyppinen.

4. Näin ollen tämänkaltaisissa määräyksissä perilliset eivät voi vapautua antamalla vain osan, kunhan kaikki eivät anna samaa; sillä perillisten henkilö ei muuta velvoitteen ehtoa. Jos luvattu asia ei siis ole jaettavissa, kuten esimerkiksi tieoikeus, jokainen lupauksen antajan perillinen on vastuussa siitä kokonaisuudessaan. Mutta jos yksi perillisistä on maksanut koko summan, hän voi vedota kanssaperilliseen jakokanteella. Näin ollen, kuten Pomponius sanoo, jokainen sellaisen henkilön perillisistä, joka on sopinut tie- tai kulkuoikeudesta, on oikeutettu nostamaan kanteen koko oikeudesta. Eräät viranomaiset ovat kuitenkin sitä mieltä, että tässä tapauksessa sopimus raukeaa, koska kukin heistä ei voi hankkia palvelusoikeutta erikseen, mutta toimituksen vaikeus ei tee sopimusta mitättömäksi.

5. Jos kuitenkin, kun olen sopinut orjan hankkimisesta, nostan kanteen yhtä lupauksen antajan perillisistä vastaan, maksettavaksi jää vain se osuus, jonka muut ovat velvoitteen nojalla velvollisia maksamaan. - Näin on myös silloin, kun yhdelle perillisistä myönnetään vapautus.

6. Samaa sääntöä, jonka olemme maininneet perillisiä koskevana, sovelletaan myös lupauksen antajaan itseensä ja hänen vakuuttajiinsa.

7. Jos taas määräys koskee jotakin suoritettavaa tekoa, esimerkiksi jos määrään, että sinä tai perillisesi ette saa tehdä mitään estääksenne minua kulkemasta tai ajamasta, ja yksi useista perillisistä estää minua, myös hänen kanssaperillisensä on vastuussa; mutta he voivat periä takaisin sen, mitä ovat antaneet hänelle, osituskanteella. Myös Julianus ja Pomponius ovat tätä mieltä.

8. Toisaalta, jos määräyksen antaja kuolee sen jälkeen, kun hän on määrännyt, että hän ja hänen perillisensä nauttivat tieoikeutta, ja joku hänen perillisistään estyy nauttimasta sitä, sanomme, että on eriasia, rikotaanko määräystä kokonaan vai tehdäänkö tämä vain sen osuuden osalta, jonka oikeuteen puututtiin. Sillä jos sopimukseen lisätään rangaistus, se syntyy kokonaisuudessaan; mutta ne - joita ei ole estetty - estetään poikkeuksella petoksen perusteella. Jos seuraamusta ei kuitenkaan ole määrätty, sopimusta rikotaan vain sen osuuden osalta, joka on estynyt.

(0) Ulpianus, On Sabinus, kirja XLIX.

Sama sääntö koskee myös ehtoa: "Lupaatko, että minä ja perilliseni saamme sen ja sen?".

4. Tämä ero johtuu siitä, että kun yksi perillisistä on estynyt, kanssaperillinen, jolla ei ole mitään intressiä asiassa, ei voi nostaa kannetta ehdon nojalla, ellei ole määrätty rangaistusta, joka aiheuttaa sen, että kaikki rikkovat ehtoa; koska tässä tapauksessa emme kysy, ketä asia koskee. Mutta kun yksi perillisistä puuttuu asiaan, kaikki ovat vastuussa, sillä on sen edun mukaista, että kukaan ei estä sitä, joka on estynyt.

5. Paulus, On Sabinus, kirja XII.

Samaa sanomme, jos olen sopinut, että sinä tai perillisesi ette saa tehdä petosta, ja joko lupauksen antaja tai sopijapuoli kuolee jättäen jälkeensä useita perillisiä.

2. Cato sanoo viidennessätoista kirjassaan, että jos on luvattu tietyn rahasumman suuruinen rangaistus, jos jotain muuta tapahtuu, ja jos lupauksen antaja on kuollut ja joku useista perillisistä tekee teon, jota vastaan on määrätty, rangaistus lankeaa kaikille perillisille, kullekin suhteessa hänen osuuteensa omaisuudesta, tai se lankeaa vain yhdelle hänen osuutensa suuruuden mukaan. Jos kaikki perilliset ovat syyllistyneet kiellettyyn tekoon ja jos määräyksen kohde on jakamaton, kuten esimerkiksi silloin, kun tieoikeus myönnetään siitä syystä, että sitä ei voida jakaa, teko katsotaan tietyssä määrin kaikkien tekemäksi. Mutta jos määräys koskee jotakin, joka on jaettavissa, esimerkiksi sitä, että oikeudenkäyntiä ei voida enää ajaa, määräystä rikkonut perillinen joutuu yksin kärsimään rangaistuksen osuutensa mukaisesti. Tämä ero johtuu siitä, että ensinnäkin kaikkien perillisten katsotaan syyllistyneen tekoon, sillä sopimusta, jonka mukaan et saa tehdä mitään sellaista, mikä voi estää minua kulkemasta tai ajamasta, ei voida rikkoa kuin kokonaisuudessaan. Mutta katsokaamme, eikö se, mikä seuraavassa määräyksessä esiintyy, ole sama asia, vaan pikemminkin jotakin sitä muistuttavaa, nimittäin: "Lupaatko, että Titius ja hänen perijänsä ratifioivat tämän?" Sillä tässä määräyksessä ainoastaan se on vastuussa, joka ei ratifioi tekoa, ja ainoastaan se voi nostaa kanteen siitä, mitä vaadittiin. Tätä mieltä oli myös Marcellus, vaikka isäntä itse ei voi tehdä osittaista ratifiointia.

3. Jos se, joka on sopinut kaksinkertaisesta määrästä, kuolee jättäen jälkeensä useita perillisiä, kukin heistä voi nostaa kanteen osuutensa suhteessa kuolinpesään sen vuoksi, että häneltä on evätty se, mihin hänellä on oikeus. Samaa sääntöä sovelletaan myös käyttöoikeutta koskevaan määräykseen uhkaavan vahingon estämiseksi ja uuden työn lopettamista koskevaan ilmoitukseen. Uuden työn lopettamista koskevan ilmoituksen jälkeen ei voida palauttaa osittain entiseen tilaan. Sopimusosapuolet ovat hyväksyneet tämän säännön sen helppouden vuoksi. Lupauksen antaja ei voi tehdä osittaista palautusta, eikä hän voi esittää osittaista puolustusta.

4. Pomponius, On Sabinus, kirja XXVI.

Jotkin stipulaatiot ovat oikeudellisia, jotkin preetoriaanisia, jotkin konventionaalisia ja jotkin yleisiä eli sekä preetoriaanisia että oikeudellisia. Oikeudellisia ehtoja ovat sellaiset, jotka tuomioistuin määrää virallisesti, kuten esimerkiksi vakuuden

asettaminen petoksen varalta. Preetoriaaliset määräykset ovat sellaisia, jotka preetori määrää virallisesti, esimerkiksi uhkaavan vahingonkorvauksen varalta. Pretoriaaniset määräykset on ymmärrettävä siten, että niihin sisältyvät myös ne, jotka liittyvät Milein velvollisuuksiin, sillä myös ne perustuvat tuomiovaltaan. Tavanomaiset määräykset syntyvät osapuolten sopimuksesta, ja olen taipuvainen sanomaan, että niitä on yhtä monenlaisia kuin on sopimuskohteita, koska niitä käytetään samoissa sanallisissa velvoitteissa ja ne riippuvat hoidettavan asian luonteesta. Sopimusmääräykset ovat yleisiä esimerkiksi silloin, kun sovitaan, että holhottavan omaisuus on turvattava; prätor määrää nimittäin antamaan takuun holhottavan omaisuuden suojelemiseksi, ja joskus tuomari tekee tämän, jos sitä ei voida toteuttaa muulla tavoin. Samoin määräys kaksinkertaisesta summasta tulee joko tuomarilta tai diles-ediktistä.

5. Sipulaatio on tietty sanamuoto, jolla kuulusteltava osapuoli vastaa, että hän antaa tai tekee sen, mikä on kuulustelun kohteena.

6. Sopimus täyttämisestä on sopimus, joka sitoo lupauksen antajaa siihen, että hänen on asetettava vakuudet eli henkilöt, jotka lupaavat saman asian.

7. Sopimus tyydyttämisestä on termi, jota käytetään samalla tavalla kuin vakuuttamista. Sillä jos joku on tyytyväinen siihen, mitä hänelle tarjotaan, tätä kutsutaan tyydyttämiseksi; ja samalla tavalla, jos tarjotaan vakuuksia, jotka sitoutuvat suullisesti ja se, jolle heidät tarjotaan, on tyytyväinen heihin, tätä kutsutaan riittävän vakuuden antamiseksi.

8. Jos lupaat tietyn rahasumman päävelvoitteeksi ja myös sakon, jos sitä ei makseta, ja yksi perillisistäsi maksaa osan päävelvoitteesta, hän on kuitenkin vastuussa sakosta, kunnes se, mitä hänen kanssaperillisensä on velkaa, on maksettu. Samaa sääntöä sovelletaan sakkoon, jos välimiesmenettelyyn on vedottu ja toinen osapuoli noudattaa tuomarin päätöstä ja toinen ei. Hänen kanssaperijänsä olisi korvattava perilliselle, sillä tämänkaltaisissa sopimuksissa ei voida tehdä muuta päätöstä ilman, että sopimuskumppania loukataan.

9. Ulpianus, On Sabinus, kirja I.

Kun jotakuta on kielletty hallinnoimasta omaa omaisuuttaan, hän hyötyy stipulaatiosta, mutta hän ei voi toimittaa mitään eikä sitoa itseään tekemällä lupauksen. Näin ollen takaaja ei voi puuttua asiaan hänen puolestaan sen enempää kuin mielisairaankaan puolesta.

10. Sama, Sabinuksesta, kirja VI.

Jos on määrätty mahdoton ehto ja se liittyy jonkin teon suorittamiseen, se on este sopimukselle. Asia on kuitenkin toisin, jos sopimusehtoon on sisällytetty seuraavan kaltainen ehto, nimittäin "Jos hän ei nouse taivaaseen"; sillä se on käytettävissä ja tehokas ja koskee rahaa, joka on lainattu.

11. Paulus, On Sabinus, kirja II.

Seuraavassa määräyksessä: "Jos et luovuta Stichusta kalendoihin mennessä, lupaatko maksaa kymmenen aurei!" orjan kuoltua herää kysymys, voidaanko kanne nostaa välittömästi ennen kalendoja? Sabinus ja Proculus ovat sitä mieltä, että kantajan on odotettava kyseiseen päivään asti, mikä on parempi näkemys, sillä jokainen velvoite viittaa ehtoon ja määrättyyn aikaan, ja vaikka ehto näyttää täyttyneen, suorituksen aika ei ole vielä tullut. Mutta viitaten henkilöön, joka lupaa seuraavasti: "Jos et koske sormellasi taivaaseen ennen kalenteria", voimme edetä välittömästi. Tämän mielipiteen omaksui myös Marcellus.

12. Pomponius, On Sabinus, kirja II.

Jos Titius ja Seius sopivat erikseen seuraavasti: "Jos et luovuta sitä ja tätä maa-aluetta sille ja sille, lupaatko maksaa minulle?", aika maksaa jommallekummalle heistä ei pääty ennen kuin tuomio on annettu, ja näin ollen kanneoikeus kuuluu sille, joka osoittaa suurempaa huolellisuutta.

13. Sama, On Sabinus, kirja III.

Seuraavan kaltaisessa määräyksessä: "Jos Lucius Titius ei tule Italiaan ennen toukokuun kalentteja, lupaatko maksaa kymmenen aureia!" on käytäntömmme, että kanteen nostaminen ei ole mahdollista ennen kuin on varmistettu, että Titius ei voi tulla Italiaan ennen kyseistä päivämäärää ja että hän ei ole tullut, ei elävänä eikä kuolleena.

14. Paulus, On Sabinus, kirja II.

Jos poika kotimaassa ollessaan tekee sopimuksen, hänen katsotaan hankkineen isänsä hyväksi, kun tämä palaa vihollisen käsistä.

15. Pomponius, On Sabinus, kirja V.

Jos sovin seuraavasti: "Lupaatko maksaa kymmenen vai viisi aurea?", viisi on maksettava. Ja myös: "Lupaatteko maksaa tammikuun vai helmikuun kalenteripäivänä?" Tämä on sama kuin jos olisin määrännyt maksettavaksi helmikuun kalenteripäivänä.

16. Ulpianus, On Sabinus, XIX kirja.

Se, joka tekee sopimuksen maksusta ennen seuraavia kalentteja, on samassa asemassa kuin se, joka tekee sopimuksen maksusta kalentteina.

17. Pomponius, On Sabinus, kirja V.

Jos sovin kanssasi, että talo rakennetaan, tai jos olen antanut perilliselleni tehtäväksi rakentaa talon, Celsus on katsonut, että tässä tapauksessa ei voida nostaa kannetta ennen kuin on kulunut aika, jonka kuluessa talo olisi voitu rakentaa, eivätkä vakuudet ole vastuussa ennen tätä aikaa.

18. Sama, On Sabinus, kirja XXVII.

Näin ollen syntyy epäily siitä, jos osa talosta on rakennettu ja se tuhoutuu myöhemmin tulipalossa, onko laskettava koko aika, joka talon uudelleenrakentamiseen on varattu, vai onko otettava huomioon vain jäljellä oleva aika. Parempi mielipide on, että koko aika sen uudelleenrakentamiseen olisi myönnettävä.

19. Sama, Sabinuksesta, kirja VI.

Jos olet minulle velkaa Stichuksen tai Pamphiluksen, ja jompikumpi niistä tulisi jollakin tavalla omaisuudekseni, olet minulle velkaa toisen.

20. Tämänkaltainen määräys "joka vuosi" on sekä epävarma että ikuinen, eikä se muistuta perintöä, joka sammuu testamentinsaajan kuollessa.

21. Ulpianus, On Sabinus, kirja XXVIII.

Sopimus ei ole pätevä, jos asetettu ehto riippuu lupauksen antajan tahdosta.

22. Pomponius, On Sabinus, kirja X.

Se, joka lupaa saman asian kahdesti, ei ole oikeudellisesti vastuussa siitä useammin kuin kerran.

23. Sama, On Sabinus, kirja XV.

Jos sopimus tehdään seuraavasti: "Jos avioero tapahtuu sinun virheestäsi, lupaatko maksaa?", sopimus on mitätön, koska meidän pitäisi tyytyä lakien määräämiin rangaistuksiin, ellei sopimus määrää samaa rangaistusta kuin laki määrää.

24. Ulpianus, On Sabinus, kirja XXXIV.

Seuraavan kaltaiset sopimukset eivät ole mitättömiä: "Lupaatko maksaa sen, mitä Titius on sinulle velkaa, kun hän lakkaa olemasta velkasi?", sillä tämä sopimus on yhtä pätevä kuin jos se olisi tehty millä tahansa muulla ehdolla.

25. Pomponius, On Sabinus, kirja XV.

Jos avioeron jälkeen nainen, joka ei ole mitään velkaa myötäjaisenä, määrää, että hänelle maksetaan myötäjaisenä sata aureia, tai jos nainen, jolla on oikeus vain sataan aureiin, määrää, että hänelle annetaan myötäjaisenä kaksisataa aureia, Proculus sanoo, että jos nainen, jolla on oikeus sataan aureiin, määrää kaksisataa aureia, ei ole epäilystäkään siitä, etteikö määräyksessä vaadittaisi sataa aureia, ja että loput sata aureia voidaan periä myötäjäiskanteen avulla. Näin ollen on sanottava, että jos mitään ei ole maksettava myötäjaisenä, sata aureia voidaan periä määräyksen nojalla; aivan kuten silloin, kun testamentti testamentataan myötäjaisenä tyttärelle, äidille, sisarelle tai kenelle tahansa muulle, se on pätevä.

26. Paulus, On Sabinus, kirja IX.

Jos olen sopinut kanssasi siitä, minkä luulin olevan kultaa, vaikka se todellisuudessa olikin messinkiä, olet minulle vastuussa messingistä, koska sovimme kohteesta; mutta voin nostaa kanteen sinua vastaan petoksen perusteella, jos olet tietoisesti pettänyt minua.

27. Pomponius, On Sabinus, kirja IX.

Jos olet minulle velkaa tietyn orjan perinnön tai sopimuksen perusteella, et ole vastuussa minulle hänen kuolemansa jälkeen, paitsi jos sinua on syyllistetty siitä, ettet luovuttanut häntä minulle hänen eläessään. Näin olisi silloin, jos et olisi toimittanut häntä, vaikka olisit saanut ilmoituksen hänen luovuttamisestaan, tai jos olisit tappanut hänet.

28. Paulus, On Sabinus, kirja IX.

Jos alaikäinen on Stichukselle velkaa jonkin määräyksen nojalla, hänen ei katsota laiminlyöneen velvollisuuttaan ja olevan vastuussa, jos Stichus kuolee, ellei vaatimus ole esitetty hänelle hänen huoltajansa suostumuksella tai ellei se ole esitetty ainoastaan hänen huoltajalleen.

29. Pomponius, On Sabinus, XX kirja.

Jos minä määrään sen, mikä minulle on jo erään sopimuksen mukaan maksettavana, ja lupaaaja voi suojaautua tätä sopimusta vastaan vetoamalla poikkeukseen, myöhempi sopimus sitoo häntä, koska ensimmäinen sopimus jää vaikutuksettomaksi vetoamalla poikkeukseen.

30. Ulpianus, On Sabinus, kirja XLII.

Tiedämme, että yleisesti ottaen epärehellisillä sopimuksilla ei ole voimaa eikä vaikutusta:

31. Pomponius, On Sabinus, XXII kirja.

Esimerkiksi jos joku lupaa tehdä henkirikoksen tai pyhäinhäväistyksen. Pretorin velvollisuus on kuitenkin kieltäytyä kanteesta kaikissa tämänkaltaisissa velvoitteissa.

32. Jos määräisin seuraavasti: "Lupaatko maksaa, jos et nouse kapitolioon kahden vuoden kuluessa?". En voi laillisesti nostaa kannetta teitä vastaan ennen kuin kahden vuoden määräaika on kulunut umpeen.

33. Paulus, On Sabinus, kirja X.

Jos sovimme omaisuuden luovuttamisesta, emme ymmärrä, että sen omistusoikeus siirtyy sovittajalle, vaan ainoastaan, että itse esine luovutetaan.

34. Ulpianus, On Sabinus, kirja XLVI.

Meidän on muistettava, että sopimuksissa on yhtä monta sopimusta kuin on rahasummia ja yhtä monta sopimusta kuin on esineitä. Tästä seuraa, että jos rahasumma tai esine, joka ei sisältynyt edelliseen stipulaatioon, sekoittuu toiseen, ei tapahdu uusimista, vaan tehdään kaksi stipulaatiota. Ja vaikka on päätetty, että ehtoja on yhtä monta kuin on rahasummia ja yhtä monta ehtoa kuin on esineitä; silti, jos joku tekee sopimuksen tietystä summasta tai kasasta rahaa, joka on näkyvässä, ei ole niin monta ehtoa kuin on erillisiä rahasummia, vaan vain yksi ainoa ehto; sillä on järjetöntä, että jokaisesta kolikosta olisi erillinen ehto. On myös varmaa, että perinnön osalta on vain yksi määräys, vaikka yhteen perintöön voi sisältyä useita esineitä tai vaikka perintöjä voi olla useita. Lisäksi on vain yksi määräys, kun se koskee koko orjakuntaa tai kaikkia kotitalouden orjia. Samoin määräys, joka koskee neljän hevosen muodostamaa hevuskärryä tai useita kantamuksia, on vain yksi. Jos joku kuitenkin määrää "tästä ja tuosta", määräyksiä on yhtä monta kuin on esineitä.

35. Jos sovin varkaan kanssa orjasta, herää kysymys, onko sopimus pätevä. Vaikeuden aiheuttaa se, että kun olen sopinut orjasta, minun katsotaan yleensä tehneen sopimuksen omasta omaisuudestani, eikä tällainen sopimus ole pätevä, kun joku tekee sopimuksen siitä, mikä on bis oma. Jos määrittelen seuraavasti: "Lupaatko antaa sen, mikä on annettava henkilökohtaisen perintäkanteen perusteella?", ei ole epäilystäkään siitä, että sopimus on pätevä. Jos kuitenkin määrittelen vain "orjan", sopimuksella ei ole voimaa eikä vaikutusta. Jos orja myöhemmin kuolee ilman, että varas on laiminlyönyt maksunsa, Marcellus sanoo, että varas ei ole vastuussa henkilökohtaisesta kanteesta, sillä niin kauan kuin orja eli, hänet olisi voitu periä takaisin tällaisella menettelyllä. Mutta jos oletamme, että hän kuoli, hän joutuu sellaiseen asemaan, että oikeus nostaa henkilökohtainen kanne hänen takaisinsaamiseksi sopimusehtoon perustuen raukeaa.

36. Sama, On Sabinus, kirja XLVII.

Yleisesti ottaen on ymmärrettävä, että jos joku ilmoittaa kirjallisesti ryhtyneensä takaajaksi, katsotaan, että kaikki oikeudelliset muodollisuudet on täytetty.

37. Pomponius, On Sabinus, XXIV kirja.

Jos määrään omasta omaisuudestani ehdon, ehto on pätevä, vaikka omaisuus ei kuuluisikaan minulle silloin, kun ehto täyttyy.

38. Ulpianus, On Sabinus, kirja XLVII.

Jos erehdymme sen orjan nimessä, jonka sovimme meille luovutettavaksi, on päätetty, että sopimus on pätevä niin kauan kuin sen kohteessa ei ole tapahtunut virhettä.

39. Pomponius, On Sabinus, kirja XXV.

Jos Stichus luvataan toimittaa tiettyinä päivinä ja hän kuolee ennen kyseisen päivän saapumista, lupauksen antaja ei ole vastuussa.

40. Ulpianus, On Sabinus, kirja XLVIII.

On suuri ero sillä, määrääkö minä omaisuudesta, jota en voi käyttää kaupassa, vai lupaako joku sen minulle. Jos sovin jostakin sellaisesta, josta minulla ei ole oikeutta määrätä kaupassa, on vakiintunutta, että sopimus on mitätön. Jos joku lupaa minulle jotakin sellaista, josta hän ei voi määrätä kaupallisesti, hän vahingoittaa itseään eikä minua.

41. Paulus, On Sabinus, kirja XII.

Jos määrään suoritettavaksi teon, jota luonto ei salli tapahtua, velvoite ei tule voimaan, kuten ei myöskään silloin, kun määrään, että on annettava jotakin, mikä ei ole mahdollista, paitsi jos on jonkun vika, ettei tätä voida tehdä.

42. Velvoitetta ei myöskään synny, jos määräyksen kohteena on jotakin sellaista, mikä on laissa kielletty, jos kiellon syy on pysyvä; esimerkiksi jos joku määräisi menevänsä naimisiin oman sisarensa kanssa. Ja vaikka syy ei olisikaan ikuinen, kuten adoptiosiskon tapauksessa, sama sääntö pätee, koska silloin rikotaan välittömästi hyvää moraalialia vastaan.

43. Jos vuokrauksessa, leasingissa, myynnissä ja ostossa toinen osapuoli ei vastaa kyselyyn, mutta suostuu kuitenkin siihen, mihin on vastattu, sopimus on pätevä; sillä tämänkaltaisia sopimuksia ei vahvisteta niinkään sanoilla kuin suostumuksella.

44. Ulpianus, On Sabinus, kirja XLVIII.

Jos joku, joka on sopinut sitoutuvansa yhdellä tavalla, sitoutuu vilpillisesti toisella tavalla, hän on lain tiukan tulkinnan mukaan vastuussa; mutta hän voi turvautua poikkeukseen petoksen perusteella, koska jokainen, joka on joutunut vastuuseen petoksen vuoksi, on oikeutettu poikkeukseen. Samaa sääntöä sovelletaan, jos sopimusvelvollinen ei ole syyllistynyt petokseen, vaikka itse asia olisikin petollinen, sillä jokainen, joka nostaa kanteen tällaisen sopimuksen perusteella, syyllistyy petokseen.

45. Paulus, On Sabinus, kirja XII.

Jos sovin tietystä rahasummasta, esimerkiksi siitä, mitä on arkussa, ja se katoaa ilman lupauksen antajan syytä, meille ei tule mitään maksettavaksi.

46. Ulpianus, On Sabinus, kirja XLIX.

Seuraava ehto: "Lupaatko, että voin saada sen ja sen asian?" sisältää määräyksen, että saan luvan saada sen ja että kukaan ei saa tehdä mitään estääkseen meitä saamasta sitä. Tästä seuraa, että toisen sopijapuolen katsotaan suostuvan siihen, että kaikki henkilöt sallivat sinun tulevaisuudessa saada sen, mitä sinulle on luvattu. Näin ollen hän näyttää takaavan toisten teot. Kukaan ei kuitenkaan ole vastuussa, jos hän lupaa, että muut tekevät jotakin, ja tämä on käytäntömme. Mutta hän sitoutuu olemaan tekemättä mitään estääkseen toista osapuolta saamasta omaisuutta, ja hän sitoutuu myös siihen, että hänen perillisensä tai kukaan hänen muista seuraajistaan ei tee mitään estääkseen sovittajaa saamasta sitä, mitä hän on luvannut.

47. Jos hän kuitenkin lupaa, että mitään estettä ei tapahdu kenenkään muun kuin hänen perillisensä välityksellä, on sanottava, että hänen lupauksensa toisen toimesta on mitätön.

48. Jos hän haluaa taata toisen teon, hän voi luvata sakon tai omaisuuden arvon. Mutta missä määrin hänen katsotaan takaavan omaisuuden hallussapidon? Tämä koskee tapauksia, joissa kukaan ei aiheuta kiistaa, eli ei lupauksen antaja itse, hänen perillisensä tai heidän seuraajansa.

49. Jos joku herättää kiistan, joka ei koske omaisuuden omistusoikeutta, vaan ainoastaan sen hallintaa, tai sen käyttöoikeutta tai käyttöä, tai mitä tahansa oikeutta, joka liittyy siihen, mitä on myyty, on selvää, että ehto tulee voimaan, sillä hänellä ei ole rajoittamatonta oikeutta mihinkään silloin, kun se, mitä hänellä on, on jollakin tavalla vähentynyt.

50. Heräsi kysymys siitä, koskeeko lupaus omaisuuden hallussapidosta vain sitä, mikä kuuluu henkilölle itselleen, vai koskeeko se myös muille kuuluvaa omaisuutta. Parempi mielipide on, että tällainen lupaus voidaan antaa toisten omaisuuteen viitaten, jos se myöhemmin joutuu lupauksen antajan haltuun. Jos se siis edelleen kuuluu jollekin toiselle, on sanottava, että ehto ei tule voimaan, ellei siihen ole lisätty rangaistusta, vaikka henkilö itse tai hänen seuraajansa ei ehkä ole tehnyt mitään.

51. Aivan kuten lupauksen antaja ja hänen seuraajansa ovat vastuussa, niin myös sopimus tulee voimaan sopimuksen antajan itsensä ja hänen seuraajansa hyväksi, jos hän ei saisi omaisuutta haltuunsa. Jos kuitenkin joku muu ei saa saada sitä, on varmaa, että ehto ei tule voimaan; eikä sillä ole merkitystä, sanonko minä "että hän saa sen" vai "että minä saan sen".

52. Ne, jotka ovat toisten määräysvallassa, voivat sopia toisten kanssa, että he saavat pitää omaisuuden hallussaan, samasta syystä kuin he voivat sopia muustakin heidän hyväkseen. Jos orja kuitenkin sopisi, että hänellä itsellään on oikeus saada omaisuus, herää kysymys, onko hänen katsottava tehneen laillisen sopimuksen? Julianus sanoo Digestin viidennessäkymmenessä toisessa kirjassa, että jos orja sopii, että hän saa saada tietyn omaisuuden, tai lupaa, että hän ei tee mitään estääkseen sopijapuolta saamasta sitä, sopimus ei tule voimaan, vaikka häneltä voidaan ottaa omaisuus pois ja hän voi itse ottaa sen pois; sillä tällaiseen sopimukseen ei liity tosiasiaa vaan oikeus. Jos siis lupaa määrää, ettei hän saa tehdä mitään estääkseen häntä käyttämästä tieoikeutta, Julianus sanoo, että kyse ei ole sopimusoikeudesta vaan tosiasiaista. Vaikuttaa kuitenkin minusta siltä, että vaikka määräys, jonka mukaan hänen sallitaan pitää omaisuutta hallussaan, sisältää toteutumisen oikeudesta, silti orjan ja isän valvonnassa olevan pojan tapauksessa sen on ymmärrettävä koskevan hallussapidon säilyttämistä eikä hallinnan riistämistä, ja määräys on pätevä.

53. Myös tämä ehto: "Lupaatko, että saan omistusoikeuden?" on pätevä. Katsotaanpa, voiko orja oikein käyttää tällaista ehtoa henkilökohtaiseen etuunsa. Mutta vaikka orja ei siviililain mukaan voi saada omistusoikeutta, tässä viitataan kuitenkin luonnolliseen omistusoikeuteen, ja siksi ei ole epäilystäkään siitä, että orja on tehnyt pätevän sopimuksen.

54. On vakiintunutta, että jos orja on sopinut, että hän saa omistaa omaisuutta, sopimus on pätevä. Sillä vaikka orjat eivät voi siviilioikeudellisesti pitää hallussaan omaisuutta, ei silti ole epäilystäkään siitä, että he voivat pitää sitä hallussaan.
55. Termillä "omistaa" on kaksi eri merkitystä, sillä sanomme, että henkilö, joka on omaisuuden omistaja, omistaa sen, ja että henkilö, joka ei ole omistaja, omistaa sen. Lopuksi olemme tottuneet sanomaan, että meillä "on" omaisuutta, joka on talletettu meille.
56. Jos joku sopii, että hän saa nauttia jostakin, tämä sopimus ei vaikuta perilliseen.
57. Ja jos hän ei lisäisi "itselleen", en usko, että tämä käyttöoikeutta koskeva määräys siirtyy perilliselle. Tämä on meidän käytäntömme.
58. Jos joku määrää, että hän ja hänen perijänsä saavat nauttia jostakin oikeudesta, katsokaamme, voiko perillinen nostaa kanteen tämän määräyksen nojalla. Luulen, että hän voi tehdä niin, vaikka käyttöoikeudet ovat erilaisia; sillä jos sopimus koskisi tieoikeutta, josta hänellä ja hänen perillisellään olisi oikeus nauttia, olisimme samalla kannalla.
59. Jos joku haluaa varautua lupauksen antajan ja hänen perijänsä petoksen varalta, riittää, että hän määrää, että petosta ei ole eikä tule. Jos hän kuitenkin haluaa varautua kaikkien muiden petoksen varalta, hänen on tarpeen lisätä: "Jos tässä kaupassa on petos tai jos se ilmenee myöhemmin, lupaatko maksaa omaisuuden arvoa vastaavan summan?".
60. Kuka tahansa voi lisätä omaan persoonaansa perillisen persoonan.
61. Myös adoptiovanhemman henkilöön voidaan lisätä.
62. On olemassa ero päivän, joka on epävarma, ja päivän, joka on varma, välillä; ja siksi on selvää, että kaikki, mikä on luvattu tiettyä ajankohtana, voidaan maksaa heti, sillä kaikki väliaika jää lupaaajan maksettavaksi. Ja jos joku lupaa, että "jos jokin asia tapahtuu tai kun jokin asia tapahtuu", eikä hän maksa, kun asia on tapahtunut, hänen ei katsota täyttäneen lupaustaan.
63. Kukaan ei voi sopia toiselle muuta kuin orja isännälleen ja poika isälleen, sillä tämänkaltaiset velvoitteet on keksitty, jotta jokainen voi hankkia itselleen kaiken, mistä hän on kiinnostunut, mutta minulla ei ole mitään intressiä siihen, mitä toiselle annetaan. On selvää, että jos haluan tehdä näin, sopimukseen on sisällytettävä rangaistus, jotta jos sovittua ei toteuteta, sopimus tulee voimaan myös sellaisen henkilön hyväksi, jolla ei ole mitään intressiä liiketoimessa. Sillä kun joku määrää sopimussakon, hänen etuaan ei oteta huomioon, vaan ainoastaan sopimuksen määrä ja erotus, olipa se mikä tahansa.

64. Kun tutkitaan määräyksen tarkoitusta, sen kieltä on tulkittava määräyksen antajaa vastaan.

65. Kun joku sanoo: "Kymmenen minulle ja kymmenen Titiukselle", hänen ymmärretään tarkoittavan samaa kymmentä eikä kahta kymmentä.

66. Jos säädän toisen puolesta, kun olen kiinnostunut siitä, katsotaan, tuleeko säädös voimaan. Marcellus sanoo, että tällaisessa tapauksessa stipulaatio on pätevä. Jos joku ottaa huostaansa holhoushallinnon ja luovuttaa sen holhousveljelleen sopien, että huostaanotetun omaisuus on turvattava, Marcellus sanoo, että sopimus voidaan pitää pätevänä, sillä on sopijapuolen edun mukaista, että se, mitä hän on sopinut, toteutuu, sillä hän olisi vastuussa huostaanotetulle, jos näin ei olisi.

67. Jos joku lupaa rakentaa tai vuokrata talon ja sitten sopii toisen kanssa, että talo rakennetaan sovittajalle; tai jos joku lupaa, että Maevius luovuttaa maa-alueen Titiukselle, ja jos tämä ei sitä tee, että hän maksaa sakkoa; tai jos hän sopii Maeviuksen kanssa, että hän luovuttaa maa-alueen Titiukselle, aivan kuten jos joku vuokraisi jotain sellaista tehtävää, jonka hän itse oli sitoutunut tekemään; on varmaa, että hänellä on oikeus vuokrasopimukseen perustuvaan kohtuullisuuskanteeseen.

68. Näin ollen, jos joku sopisi, kun on hänen etunsa mukaista, että jotain annetaan, hän on sellaisessa asemassa, että sopimus on pätevä.

69. Jos siis määrään, että jotakin annetaan asiamiehelleni, ja samoin, jos määrään, että jotakin annetaan velkojilleni, määräys on pätevä, koska on minun etuni mukaista, ettei mitään seuraamusta saa määrätä eikä mitään maata saa myydä, joka on pantattu.

70. Jos joku määrää seuraavasti: "Lupaatteko esittää hänet oikeudessa?", ei ole mitään syytä, miksi tämä velvoite ei olisi pätevä.

71. Voimme sopia pyhän tai uskonnollisen rakennuksen rakentamisesta, muuten emme voi nostaa vuokraoikeuskannetta.

72. Paulus, On Sabinus, kirja XII.

Isäntä hankkii orjansa puolesta sopimalla itselleen, kuten isäkin tekee, jos hän tekee sopimuksen poikansa puolesta; sikäli kuin laki sen sallii.

73. Pomponius, On Sabinus, XXVII kirja.

Jos poikani säättää orjani puolesta, hankkiminen tapahtuu minun edukseni.

74. Ulpianus, On Sabinus, kirja L.

On selvää, että epäilystä ei voi syntyä, jos joku määrää maksun tammikuun kalentipäivänä ja lisää "ensimmäisenä" tai "seuraavana". Ja jos hän mainitsee toisen tai kolmannen tai minkä tahansa muun päivän, hän myös vahvistaa päivämäärän kiistatta. Jos hän ei kuitenkaan mainitse, mikä tammikuu on kyseessä, hän esittää tosiseikkakäsitelmän aikomuksestaan, toisin sanoen siitä, mistä osapuolet olivat sopineet; sillä me tutkimme, mikä oli aikomus, ja teemme päätöksen sen mukaisesti. Jos aikomus ei ole ilmeinen, meidän on omaksuttava Sabinuksen näkemys ja katsottava, että tarkoitettiin tammikuun ensimmäistä kalendaa. Mutta jos joku tekee sopimuksen juuri kalendojen päivänä, mitä sääntöä meidän on noudatettava? Mielestäni tarkoituksen on katsottava viittaavan seuraaviin kalentoihin.

75. Aina kun päivää ei mainita sitoumuksessa, rahan katsotaan erääntyvän maksettavaksi heti; ellei mainita paikkaa, joka vaatii tietyn ajan sinne saapumiseen. Jos kuitenkin päivä on määrätty, seurauksena on, että raha ei erääntyisi heti, mistä käy selvästi ilmi, että ajan mainitseminen on lupauksen antajan eikä määräyksen antajan hyväksi.

76. Tätä sääntöä sovelletaan myös ides- ja nones-päiviin ja yleisesti ottaen kaikkiin päivämääriin.

77. Pomponius, On Sabinus, kirja XXVII.

Jos joku sopii maksusta tänä vuonna tai tässä kuussa, hän ei voi asianmukaisesti nostaa kannetta ennen kuin koko vuosi tai koko kuukausi on kulunut.

78. Ulpianus, On Sabinus, kirja L.

Jos joku määrää, että korvaus maksetaan hänelle esimerkiksi Lucius Titiuksen välimiesmenettelyn kautta, ja sitten sopijapuoli itse aiheuttaa sen, että Titius viivyttää tuomionsa antamisessa, lupauksen antaja ei ole vastuussa maksun laiminlyönnistä. Mutta entä jos hän, jonka tehtävänä on ratkaista asia, aiheuttaa viivytyksen? On parempi katsoa, että asiaa ei saa vetää pois sen tuomiovallasta, jonka välimiesmenettelyyn se on jätetty.

79. Paulus, On Sabinus, kirja XII.

Ja jos mitään ei siis päätetä, sopimus on mitätön, joten jos siihen on lisätty rangaistus, sitä ei voida panna täytäntöön.

80. Ulpianus, On Sabinus, kirja XL.

Se, mitä yksi henkilö määrää toisen henkilön hyväksi, jolla on määräysvalta häneen, katsotaan niin kuin jälkimmäinen olisi itse tehnyt määräyksen.

81. Aivan kuten kuka tahansa voi määrätä jostakin "silloin, kun hän kuolee", niin myös ne, jotka ovat toisten määräysvallan alaisia, voivat määrätä niin poispäin, että se, mitä he määräävät, tulee voimaan heidän kuolinhetkellään.

82. Jos joku määrää seuraavasti: "Lupaatko maksaa tyttärelleni kuolemani jälkeen?" tai "Lupaatko maksaa minulle tyttäreni kuoleman jälkeen?", määräys on pätevä; mutta ensimmäisessä tapauksessa tyttärellä on oikeus oikeudenmukaiseen kanteeseen, vaikka hän ei ehkä olekaan isänsä perillinen.

83. Voimme määrätä paitsi "kun kuolet" myös "jos kuolet", sillä kuten ei ole eroa sen välillä, "kun tulet" tai "jos tulet", ei myöskään ole eroa sen välillä, "jos kuolet" tai "kun kuolet".

84. Pojan ymmärretään määrävän maksun isälleen, vaikka hän ei sitä sanoisi.

85. Paulus, On Sabinus, kirja XII.

Voimme laillisesti määrätä maksun suorittamisesta sadaskalenteripäivänä, koska velvoite on olemassa, ja maksua lykätään, kunnes määrätty aika tulee.

86. Kaikkea, mikä koostuu teosta, ei voi lykätä henkilön kuolemaan asti, kuten esimerkiksi: "Lupaatko tulla Aleksandriaan, kun kuolet?".

87. Jos määrittelen seuraavasti: "Kun haluatte", jotkut viranomaiset sanovat, että ehto on mitätön; toiset ovat sitä mieltä, että se on mitätön, jos te kuollette ennen kuin teette päätöksenne; mikä on totta.

88. Tätä ehtoa "Jos olet valmis maksamaan" pidetään kuitenkin pätemättömänä.

89. Ulpianus, On Sabinus, kirja XL.

Kuka tahansa, joka määrittelee seuraavasti: "Lupaatko maksaa sen, mitä sinun pitäisi maksaa näinä kalentipäivinä", ymmärretään siten, että hän ei määrittele tätä päivää, vaan sovittua aikaa eli kalentipäiviä varten.

Osa 2. Suullisista velvoitteista.

90. Ulpianus, On Sabinus, kirja XXVI.

Jos määrään kymmenen aurein maksamisesta vaadittaessa, ehto sisältää ilmoituksen summan maksamisesta pikemmin ja ikään kuin viivytyksettä kuin ehdollisesti; ja siksi, vaikka kuolis in ennen vaatimuksen esittämistä, ehtoa ei katsota epäonnistuneeksi.

91. Paulus, Ediktistä, kirja XXXVII.

Kun isän valvonnassa oleva poika lupaa luovuttaa Stichuksen, ja oli hänen vikansa, ettei häntä luovutettu, ja Stichus kuolee, kanne De peculia myönnetään isää vastaan siitä summasta, josta poika oli velvoitteen mukaan vastuussa. Jos isä oli kuitenkin laiminlyönyt velvoitteensa, poika ei ole vastuussa, vaan isää vastaan on nostettava praetoriaanikanne. Kaikkia näitä asioita sanotaan sovellettavan vakuuteen.

92. Jos määrään, että sinä et saa tehdä mitään estääkseni minua nauttimasta tieoikeutta, ja otan sinulta vakuuden, ja jos vakuuden syyksi tulee, etten nauti palvelusoikeutta, kumpikaan osapuoli ei ole vastuussa; mutta jos lupauksen antaja on syyllinen, molemmat ovat.

93. Seuraavassa määräyksessä: "Sitä ei saa tehdä sinä eikä perillisesi", katsotaan, että teon on suorittanut perillinen, vaikka hän on saattanut olla poissa ja tietämätön asiasta eikä siten ole tehnyt sitä, mitä määräyksen ehdot edellyttävät. Alaikäisen ei kuitenkaan katsota olevan vastuussa tällaisesta määräyksestä, vaikka hän olisikin perillinen.

94. Jos orjan lupaa on luovutettava orja ennen sovittua aikaa ja orja kuolee, häntä ei pidetä vastuullisena.

95. Ulpianus, Ediktistä, kirja L.

Seuraavassa määräyksessä sanat "Te ette tee mitään" eivät tarkoita sitä, että ette tee mitään estääksenne jonkin teon suorittamisen, vaan sitä, että teette kaikkenne sen toteuttamiseksi.

96. Kun taas sopimusehdossa, joka koskee kiinteistön ostoa ja joka kuuluu seuraavasti: "Kaikki rahat, jotka tulevat käsiinne tai jotka olette estäneet tulemasta käsiinne tai jotka voitte tulevaisuudessa estää tulemasta käsiinne", ei ole epäilystäkään siitä, että se, joka on estänyt jotain tulemasta käsiinsä, on vastuussa.

97. Sama, Ediktistä, kirja LI.

Mies, joka on luvannut toiselle kuuluvan orjan, ei ole vastuussa sopimuksen mukaisesta kanteesta, jos orja saa vapautensa; sillä riittää, ettei hän ole syyllistynyt petokseen tai huolimattomuuteen.

98. Sama, Disputations, kirja VII.

Tavanomaisissa säännöksissä sopijapuolet määräävät sopimuksen muodon; mutta pretoriaanisissa säännöksissä määrää niiden käyttöön ottaneen pretorin aikomus. Lopuksi, praetoriaanisissa stipulaatioissa ei ole sallittua muuttaa mitään, lisätä niihin mitään tai ottaa niistä mitään pois.

99. Jos joku lupaa luovuttaa vapaan omaisuuden, tämä stipulaatio, ei sisällä pelkkää tosiasiaa, vaan sillä on myös viittaus omaisuuden tilaan.

100. Julianus, Digest, kirja LXII.

On hyvin kätevää laatia sopimusehtoja siten, että ne sisältävät kaiken, mitä niihin voidaan nimenomaisesti sisällyttää, ja siten, että myös petokseen viittaava lauseke koskee asioita, joita ei voida muistaa sillä hetkellä, sekä epävarmoja tulevia tapahtumia.

101. Sama, Digest, kirja XXII.

Säännöksissä lajit ja suvut jaetaan eri tavalla. Kun stipuloidaan lajeja, on välttämätöntä, että stipulointi jaetaan omistajien ja heidän perillistensä kesken niin, että jokaiselle kuuluu osa kustakin artikkelista. Kun määrätään suvuista, ne jaetaan niiden kesken numeron perusteella. Jos esimerkiksi joku, joka määrää Stichuksesta ja Pamphiluksesta, jättää kaksi perillistä, joilla on oikeus yhtä suuriin osuuksiin hänen omaisuudestaan, on välttämätöntä, että puolet sekä Stichuksesta että Pamphiluksesta kuuluu kummallekin. Jos sama henkilö on määrännyt kaksi orjaa, yksi orja kuuluu kummallekin hänen perilliselleen.

102. Palveluksia koskeva määräys muistuttaa niitä, joihin sisältyy suvut, ja siksi tämäntyyppinen määräys tehdään, ei palvelusten osien vaan niihin oikeutettujen lukumäärän perusteella. Jos yhteisomistuksessa olevan orjan osalta sovitaan jonkinlaisesta palveluksesta, on tarpeen, että kukin hänen omistajistaan vaatii osan palveluksesta suhteessa osuuteensa

kyseisestä orjasta. Tällaisen velvoitteen täyttäminen on hyvin helppoa, jos vapautettu mies tarjoaa mieluummin palvelustensa arvioitua arvoa tai jos hänen suojelijansa suostuvat siihen, että hänen työnsä suoritetaan heidän yhteiseksi hyödykseen.

103. Sama, Digest, kirja XXXVI.

Kun joku määrää, että maksu suoritetaan hänelle itselleen Titiuksen puolesta, maksu voidaan asianmukaisesti suorittaa Titiukselle, mutta ei hänen perillisilleen.

104. Sama, Digest, kirja LII.

Kun joku tekee määräyksen seuraavasti: "Lupaatko maksaa kymmenen aurea Titiukselle ja itselleni?", on todennäköistä, että hän on sopinut, että vain kymmenen aurea maksetaan Titiukselle ja hänelle itselleen yhdessä; samoin kuin kun joku tekee testamentin Titiukselle ja Semproniukselle, hänen katsotaan jättäneen vain kymmenen aurea heille yhdessä.

105. "Lupaatko, että sinä ja perijäsi Titius maksatte kymmenen aurea!" Titiuksen mukaan ottaminen oli tarpeetonta, sillä jos hän on ainoa perillinen, hän on vastuussa täysimääräisesti; ja jos hän on perillinen vain osasta perintöä, hän on vastuussa samassa määrin kuin loput kanssaperilliset; ja vaikka näyttääkin siltä, että oli sovittu, että kanne voidaan nostaa vain Titiusta vastaan eikä hänen kanssaperillisiä vastaan, tästä tehdystä epävirallisesta sopimuksesta ei silti ole mitään hyötyä hänen kanssaperillisilleen.

106. Jokainen, joka sopii maksusta itselleen tai pojalleen, sisällyttää selvästi poikansa sopimukseen, jotta hänelle voidaan maksaa laillisesti. Sillä ei myöskään ole merkitystä, sopiiko hän itselleen ja vieraalle henkilölle vai itselleen ja pojalleen. Näin ollen maksu voidaan asianmukaisesti suorittaa pojalle joko silloin, kun hän on isänsä määräysvallassa, tai sen jälkeen, kun hän on vapautunut; ei myöskään ole merkitystä sillä, että osapuoli, joka määrää maksun suoritettavaksi pojalleen, hankkii maksun itselleen, sillä kun määräyksen antaja ottaa mukaan itsensä, hän antaa ymmärtää, että hänen poikansa on liitetty häneen, ei siksi, että hän hankkisi velvoitteen, vaan siksi, että maksaminen olisi helpompaa.

107. Jos joku on määrännyt, että maksu suoritetaan ainoastaan hänen valvonnassaan olevalle pojalleen, sitä ei voida laillisesti suorittaa jälkimmäiselle, koska hänen poikansa mainitaan sopimuksessa pikemminkin velvoitteen vuoksi kuin maksun suorittamista varten.

108. Jos henkilö määrää seuraavasti: "Lupaatko maksaa kymmenen aurea niin kauan kuin elän?", hän voi laillisesti vaatia kymmenen aurea välittömästi, mutta hänen perillisensä voi olla esteenä poikkeuksen nojalla epävirallisen sopimuksen perusteella; sillä on selvää, että määräyksen antaja on tehnyt tämän estääkseen perillistään esittämästä vaatimusta; aivan kuten se, joka määrää, että hänelle maksetaan rahaa "kalendoihin asti", voi itse asiassa vaatia sitä kalendojen tultua, mutta

hänet estetään sopimukseen perustuvalla poikkeuksella. Sillä myös sellaisen henkilön perillisellä, jolle on myönnetty maa-alueeseen liittyvä palvelusoikeus hänen elinaikakseen, on oikeus tieoikeuteen, mutta hänet voidaan estää epäviralliseen sopimukseen perustuvalla poikkeuksella.

109. Se, joka sopii seuraavasti: "Lupaatko maksaa ennen seuraavia kalentteja?", ei eroa siitä, joka sopii maksusta kalenttien yhteydessä.

110. Henkilö, jolla on omistusoikeus omaisuuteen ilman käyttöoikeutta, voi laillisesti määrätä, että käyttöoikeus siirretään hänelle; sillä hän lisää velvoitteeseen jotain, mitä hänellä ei ole sillä hetkellä, mutta mitä hän voi saada myöhemmin.

111. Jos sovin kanssasi Sempronian tilasta ja sen jälkeen sovin toisen kanssa samasta tilasta ilman sen käyttöoikeutta, ensimmäistä sopimusta ei uusita, koska sinä et vapautu siirtämällä minulle maata ilman sen käyttöoikeutta; mutta voin silti asianmukaisesti nostaa kanteen sinua vastaan saadakseni takaisin mainitun maan käyttöoikeuden. Mitä sitten pitäisi tehdä? Kun siirät maan minulle, vapautuu vastuusta myös se, jonka kanssa sovin maasta ilman käyttöoikeutta.

112. Jos Seius lupaa minulle ehdolla saman orjan, josta olen ehdottomasti sopinut Titiuksen kanssa, ja ehdon ollessa vireillä ja Titiuksen laiminlyönnin jälkeen orja kuolee, voin välittömästi nostaa kanteen Titiusta vastaan, ja kun ehto on täyttynyt, Seius ei ole vastuussa. Jos kuitenkin annan Titiukselle vapautuksen, Seius on velvollinen, jos ehtoa noudatetaan. On siis tämä ero, nimittäin orjan kuoltua omaisuus, josta Seius oli vastuussa, lakkaa olemasta, mutta kun vapautus on annettu, orja, jonka Seius lupasi, säilyy edelleen.

113. Sama, Digest, kirja LIII.

Jos joku lupaa maksaa kymmenen aureia, jos Titiuksesta tulee konsuli, vaikka lupauksen antaja kuolisi ehdon ollessa kesken, hän jättää perillisensä vastuuseen.

114. Sama, Digest, kirja LIV.

Se, joka sopii maan käyttöoikeudesta ja sen jälkeen itse maasta, muistuttaa sitä, joka sopii osasta maata ja sen jälkeen koko maasta, koska maan ei katsota siirtyvän, jos käyttöoikeus on varattu. Ja toisaalta, jos joku tekee sopimuksen maasta ja sen jälkeen käyttöoikeudesta, hän muistuttaa sitä, joka tekee sopimuksen koko maasta ja sen jälkeen osasta. Kun joku määrää ajo-oikeudesta ja sen jälkeen jalkakäytävästä, myöhempi määräys on mitätön, aivan kuten se, että joku määrää kymmenestä aureista ja sen jälkeen viidestä, on mitätön. Samoin, jos joku sopii viljelmistä ja sen jälkeen maan käytöstä, sopimus on mitätön; ellei hän kaikissa näissä tapauksissa nimenomaisesti ilmoita tekevänsä näin tarkoituksenaan tehdä uusi sopimus,

sillä silloin ensimmäinen velvoite on rauennut, mutta toisesta velvoitteesta syntyy kanneoikeus, ja kulkuoikeus ja maan käyttö sekä viisi aurea voidaan vaatia.

115. Sama, Digest, kirja LXXXVIII.

Aina kun joku määrää öljyn toimitettavaksi tietyssä päivänä tai jollakin ehdolla, sen arvo on arvioitava sinä päivänä, jolloin velvoite erääntyy, sillä silloin sitä voidaan vaatia; muutoin lupauksen antajaa hyödynnetään.

116. Ulpianus, Ediktistä, kirja XX.

Samaa sääntöä sovelletaan, jos joku määrää tietyn painon öljyä toimitettavaksi Capuaan, sillä arvio on tehtävä silloin, kun sitä voidaan vaatia, eli heti kun henkilö voi saapua määrättyyn paikkaan.

117. Julianus, On Urseius per ox, kirja II.

Sopimus, joka on muotoiltu seuraavasti: "Lupaatko maksaa minulle tuon ja tuon rahasumman, jos et nimitä minua perilliseksi?", on mitätön, koska tällainen sopimus on hyvän moraalin vastainen.

118. Sama, Miniciuksesta, kirja II.

Jos orja, sen jälkeen kun isäntänsä on kieltänyt sen, määrää rahan maksamisesta toiselle, hän saattaa silti lupauksen antajan vastuuseen isännälleen.

119. Africanus, Kysymyksiä, kirja VI.

Jos joku määrää seuraavasti: "Jos Aasiasta tulee laiva tai Titiuksesta tehdään konsuli", riippumatta siitä, kumpi ehto ensin täyttyy, määräys tulee voimaan, mutta toista kertaa näin ei tehdä. Sillä kun toinen kahdesta erillisestä ehdosta ei täyty, se, joka täyttyy, tekee ehdosta välttämättä toimivan.

120. Sama, Kysymyksiä, VII kirja.

Seuraava sopimus on tehty: "Jos Titiuksesta tehdään konsuli, lupaatko maksaa vuosittain kymmenen sestertiusta tästä päivästä alkaen?". Ehto täyttyi kolmen vuoden kuluttua; eikö voida perustellusti epäillä, voitiinko tämän ajan maksun pakottamiseksi panna vireille oikeudenkäynti? Vastaus oli, että ehto oli pätevä ja että maksu oli ymmärrettävä maksettavaksi

myös niiltä vuosilta, jotka olivat kuluneet ennen ehdon täyttymistä, sillä tarkoitus oli, että jos Titiuksesta tulisi konsuli, kymmenen sestertiusta oli maksettava joka vuosi, ja että myös kulunut aika oli otettava huomioon.

121. Florentinus, Institutes, kirja VIII.

Kaikki, mitä voitte lisätä, mikä on vierasta määräykselle ja millä ei ole mitään tekemistä tämän sopimuksen kanssa, katsotaan tarpeettomaksi, mutta se ei mitätöi velvoitetta; jos esimerkiksi sanotte: "Minä laulan aseista ja miehestä, minä lupaan", määräys on pätevä.

122. Kun kuitenkin omaisuuden tai liiketoimeen osallistuvan henkilön nimitystä muutetaan, katsotaan, että tämä ei ole esteenä. Sillä jos hän määrää denareista, olet sidottu, jos lupaat aureja samansuuruisen määrän. Ja jos orja tekee sopimuksen isäntänsä Luciuksen puolesta ja sinä lupaat maksaa Titiukselle, joka on sama henkilö, olet vastuussa.

123. Paulus, Lex Aelia Sentia, kirja III.

Jos kaksikymmenvuotias alaikäinen sopii velallisensa kanssa orjan vapauttamisesta, sopimuksen täytäntöönpanoa ei saa myöntää. Jos alaikäinen on kuitenkin kaksikymmentäviisi vuotta täyttänyt, vapauttamista ei estetä, koska laissa mainitaan tämän ikäinen alaikäinen.

124. Ulpianus, Ediktistä, kirja II.

Seuraava ehto: "Lupaatko taata kymmenen tuhannen sestertiuksen maksun!" on voimassa.

125. Henkilö, joka määrää, että joku huolehtii siitä, että hänelle maksetaan kymmenen aureia, ei voi nostaa kannetta tuon summan takaisinperimisestä, koska lupauksen antaja voi vapautua antamalla maksukykyisen vakuuden, kuten Labeo sanoo, ja myös Celsus toteaa Digestin kuudennessa kirjassa.

126. Paulus, Ediktistä, kirja II.

Kun määrään rangaistuksen, jos et lainaa minulle rahasummaa, on varmaa _ että määräys on pätevä. Jos kuitenkin määrittelen seuraavasti: "Lupaatko lainata minulle tietyn rahasumman?", määräys on epämääräinen, koska siihen sisältyy se, mikä on minun etujeni mukaista,

127. Ulpianus, Ediktistä, kirja VII.

Kun kuollutta miestä ei voida esittää oikeudessa, rangaistus jostakin mahdottomasta ei synny; aivan kuten silloin, kun joku, joka on sopinut luovuttavansa kuolleen Stichuksen, määrää rangaistuksen, jos häntä ei luovuteta.

128. Sama, Ediktistä, kirja XI.

Eräs nainen, joka antoi maanmiehelleni Glabrio-Isidorille myötäjäiset, sai hänet lupaamaan nämä myötäjäiset lapselle, jos nainen kuolisi avioliiton aikana, ja niin tapahtui. Päätettiin, että sopimus ei ole kanteen perusteena, koska puhekyvytön henkilö ei voinut sopia.

129. Sama, Ediktistä, kirja XIII.

Aina kun sovimme rangaistuksesta, jotta jokin teko voidaan suorittaa, ilmaisemme oikein seuraavasti: "Jos sitä ei tehdä näin". Jos taas rangaistus on määrätty siitä, että jotakin tekoa ei suoriteta, meidän tulisi ilmaista se seuraavasti: "Jos tehdään jotakin tämän vastaisesti".

130. Sama, Ediktistä, kirja XX.

Säännöksiä ei jaeta, kun ne koskevat asioita, joita ei voi jakaa; kuten esimerkiksi kaikenlaisia tieoikeuksia, veden johtamisen etuoikeutta ja muita palveluksia. Mielestäni samaa sääntöä sovelletaan, kun joku sopii jonkin teon suorittamisesta, esimerkiksi maan luovuttamisesta, ojan kaivamisesta, talon rakentamisesta, tai tietyistä palveluista tai muusta vastaavasta, sillä niiden jakaminen mitätöi sopimuksen. Celsus sanoo kuitenkin Digestin kolmekymmentäkahdeksannessa kirjassaan, että Tuberon mielestä silloin, kun sovitaan, että jokin asia tehdään, eikä sitä tehdä, on maksettava rahasumma, ja että tällaisessakin tapauksessa sopimus jaetaan; tämän mukaisesti Celsus sanoo, että voidaan katsoa, että kanne on hyväksyttävä, riippuen tapauksen olosuhteista.

131. Kun joku sopii seuraavasti: "Jos työ ei valmistu ennen ensi maaliskuun kalendoja, lupaatko maksaa työn arvoa vastaavan rahasumman?", lupaus ei ajoitu siitä päivästä, jolloin työ aloitettiin, vaan maaliskuun kalendojen jälkeen, koska lupauksen antajaa ei voida haastaa oikeuteen ennen maaliskuun kalendoja.

132. On selvää, että jos joku on luvannut pönkittää talon, ei ole tarpeen odottaa, että talo sortuu, ennen kuin kanne voidaan nostaa; eikä, jos talo on määrä rakentaa, myöskään odottaa, että aika, jonka kuluessa se voitaisiin rakentaa, on kulunut; vaan heti kun lupauksen antaja on laiminlyönyt talon rakentamisen, kanne voidaan nostaa, koska velvoitteen täyttämiseksi asetettu aika on kulunut.

133. Paulus, Ediktistä, XXIV kirja.

Joskus ehdottoman ehdon täyttäminen viivästyy itse asian luonteen vuoksi; esimerkiksi jos joku on sopinut syntymättömästä lapsesta, tulevasta sadosta tai rakennettavasta talosta, sillä silloin kanne oikeus syntyy aina, kun toimitus voidaan suorittaa omaisuuden luonteen mukaisesti. Jos taas joku on sopinut, että maksu suoritetaan Karthagossa hänen ollessaan Roomassa, siihen katsotaan hiljaisesti sisältyvän aika, joka on tarpeen kuluttaa Karthagoon menoa varten. Samoin, jos joku sopii vapautetun miehen kanssa hänen palveluksistaan, niiden aika ei vanhene ennen kuin ne on määritelty eikä niitä ole suoritettu.

134. Kun kuolinpesään kuuluva orja tekee sopimuksen, sillä ei ole voimaa eikä vaikutusta, ellei kuolinpesään ole astuttu, aivan kuin se olisi tehty ehdon nojalla. Samaa sääntöä sovelletaan orjaan, joka on vihollisen hallussa.

135. Kun stichuksen lupaaaja tarjoaa häntä sen jälkeen, kun hän on laiminlyönyt lupauksensa, hän puhdistaa itsensä laiminlyönnistä. On nimittäin varmaa, että petokseen perustuva poikkeus estää sen, joka kieltäytyy vastaanottamasta hänelle tarjottua rahaa.

136. Gaius, Maakuntaediktistä, VIII kirja.

Jotkin määräykset ovat varmoja, toiset taas epävarmoja.

137. Ehto on varma, kun sen luonne ja määrä on jo pelkän maininnan perusteella ennalta ilmoitettu, kuten esimerkiksi kymmenen aureia, Tosculan tila, orja Stichus, sata mittaa parasta afrikkalaista vehnää, sata purkkia parasta kampanjalaista viiniä.

138. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXII.

Kun ei kuitenkaan ole selvää, mitä on määrätty, ja kun sen luonne tai määrä on määrittelemätön, on sanottava, että määräys on epävarma.

139. Jos siis joku määrää maa-alueesta ilman mitään erityistä nimitystä, tai orjasta yleisellä tasolla mainitsematta hänen nimeään, tai viinistä tai vehnästä ilmoittamatta sen lajia, hän on sisällyttänyt velvoitteeseensa jotakin epävarmaa.

140. Tämä on sikäli totta, että jos joku määrää seuraavasti: "Hänen katsotaan sopineen epävarmoista esineistä, koska jotain hyvää parempaa voidaan löytää, minkä vuoksi nimitys "hyvä" ei määrittele mitään tiettyä esinettä, koska kaikki, mikä on hyvää parempaa, on myös itsessään hyvää. Mutta kun joku määrää "parhaan", hänen katsotaan määräävän tavaran, jonka erinomaisuus on ensimmäisellä sijalla, mistä seuraa, että tämä nimitys viittaa johonkin, mikä on varmaa.

141. Jos joku määrää tietyn maa-alueen käyttöoikeudesta, hänen ymmärretään sisällyttäneen velvoitteeseensa jotain epämääräistä. Tämä on nykyinen käytäntö.

142. Jos joku määrää, että kaikki orjatar Arethusalle syntyvät lapset tai kaikki Tusculan tilalla kasvatetut sadot annetaan hänelle, on kyseenalaista, katsotaanko hänen sopineen jostakin varmasta kohteesta. Tapauksen luonteen perusteella on kuitenkin täysin selvää, että tämä sopimus koskee epävarmaa kohdetta.

143. Mutta jos joku tekee sopimuksen viinistä, öljystä tai vehnästä, joka on tietyssä varastossa, hänen katsotaan tehneen sopimuksen jostakin varmasta kohteesta.

144. Kun joku kuitenkin stipuloi Titiuksen kanssa seuraavasti: "Lupaatko maksaa minulle sen, minkä Seius on minulle velkaa?", ja myös se, joka sopii seuraavasti: "Lupaatko maksaa minulle sen, minkä olet minulle velkaa testamenttisi nojalla?", hän lisää velvoitteeseensa jotain epävarmaa, vaikka Seius olisikin velkaa tietyn summan tai vaikka testamentin nojalla hänelle kuuluisi tietty summa, vaikka näitä tapauksia tuskin voi erottaa niistä, jotka olemme maininneet varastossa säilytettävän viinin, öljyn tai vehnän osalta. Toisaalta takaajien katsotaan luvanneen jotakin varmaa, mikäli se, jonka puolesta he ovat sitoutuneet, on velkaa jotakin, joka on varmaa; vaikka heiltä voidaan myös kysyä: "Katsotteko olevanne vastuussa tästä?".

145. Henkilön, joka sitoutuu siihen, että jotakin tehdään tai ei tehdä, katsotaan sitoutuneen siihen, mikä on epävarmaa: siihen, että jotakin tehdään, kuten esimerkiksi "ojan kaivaminen, talon rakentaminen, vapaan hallinnan luovuttaminen"; siihen, että jotakin ei tehdä, esimerkiksi "että te ette tee mitään estääksenne minua kävelemästä ja ajamasta maillanne tai että te ette ryhdy mihinkään toimenpiteisiin estääksenne minua saamasta orja Erosta".

146. Kun joku määrää jostakin asiasta, esimerkiksi kymmenestä aureista tai orja Stichuksesta, ei ole kohtuutonta kysyä, onko hän sisällyttänyt velvoitteeseensa jotain varmaa vai epävarmaa. Sillä nämä kohteet on nimittäin nimenomaisesti määrätty, ja epävarmuutta on vain siinä, mikä niistä olisi luovutettava. Silti hänen, joka on varannut valinnan itselleen lisäämällä seuraavat sanat: "Kumman minä haluan", voidaan katsoa sopineen jostakin, mikä on varmaa, sillä hän voi väittää, että hänellä on oikeus antaa vain orja tai kymmenen aureia. Se, joka ei kuitenkaan varaa valintaa itselleen, määrää jostakin, mikä on epävarmaa.

147. Sen, joka sopii pääomasta ja mistä tahansa korosta, katsotaan sopineen jostakin, joka on sekä varmaa että epävarmaa; ja sopimuksia on yhtä monta kuin on asioita.

148. Seuraava stipulaatio: "Lupaatteko luovuttaa Tusculan kartanon?" osoittaa, että kohde on varma, ja se sisältää määräyksen, jonka mukaan koko omaisuuden omistusoikeus siirtyy stipuloijalle tavalla tai toisella.

149. Paulus, Ediktistä, kirja XVIII.

Kun säädän jommankumman asian, kumman tahansa valitsenkin, valinta on henkilökohtainen, ja siksi tällainen valinta liittyy orjaan tai isän valvonnassa olevaan poikaan. Jos määräyksen antaja kuitenkin kuolee ennen valintansa tekemistä, velvoite siirtyy perillisille.

150. Kun määrätään, että sinun on joko annettava tai tehtävä jotakin, määräykseen sisältyy vain se, mikä on velkaa tällä hetkellä, eikä se, mikä voi olla velkaa myöhemmin, esimerkiksi tuomioiden perusteella. Siksi määräykseen lisätään sanat "mitä teidän on maksettava", "joko nyt tai tietyn ajan kuluessa". Näin tehdään, koska henkilö, joka määrää, että sinun on maksettava jotain, viittaa rahaan, joka on jo erääntynyt. Jos hän kuitenkin haluaa nimetä koko velan, hän sanoo: "Mitä sinun on maksettava joko nyt tai tietyn ajan kuluessa".

151. Sama, Ediktistä, kirja LVIII.

Jos rahaa luvataan tietynä päivänä sakon uhalla ja lupauksen antaja kuolee ennen päivän saapumista, sakko syntyy, vaikka jäämistöä ei ehkä olekaan hyväksytty.

152. Sama, Ediktistä, kirja LXII.

Jos isän valvonnassa oleva poika, joka on sopinut ehdon, vapautuu ja sen jälkeen ehto täyttyy, hänen isänsä on oikeutettu kanteeseen; sillä sopimuksissa otetaan huomioon se aika, jolloin sopimus tehdään.

153. Kun sovimme maa-alueesta, sopimukseen ei sisällytetä niitä viljelyksiä, jotka ovat olemassa sopimuksentekohetkellä.

154. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXX.

Jos vakuus asetetaan läsnä olleen henkilön asiamiehelle, ei ole epäilystäkään siitä, että sopimusehtoon perustuva kanne voidaan nostaa päämiehen hyväksi.

155. Sama, Ediktistä, kirja LXXIV.

Aina kun sopimusmääräyksen kieli on moniselitteinen, on tarkoituksenmukaisinta omaksua se merkitys, joka on suotuista kyseisen omaisuuden säilyttämisen kannalta.

156. Sama, Ediktistä, kirja LXXVII.

Aina kun joku lupaa esittää toisen henkilön oikeudessa eikä määrää rangaistusta (esimerkiksi jos hän lupaa esittää orjansa tai vapaan miehen), herää kysymys, tuleeko sopimus voimaan. Celsus sanoo, että vaikka sopimuksessa ei olisikaan mainittu, että rangaistus olisi maksettava, jos henkilöä ei tuota, on selvää, että lupauksen antaja on vastuussa vastapuolen intressistä saada hänet tuotua. Se, mitä Celsus sanoo, on totta, sillä se, joka lupaa tuoda toisen oikeuteen, lupaa, että hän ryhtyy toimenpiteisiin sen toteuttamiseksi.

157. Jos asiamies lupaa esittää jonkun ilman seuraamusta, voidaan väittää, että hän ei ole tehnyt sopimusta omaksi edukseen vaan sen henkilön eduksi, jota hän edustaa; ja vielä suuremmalla syyllä voidaan vakuuttaa, että asiamiehen ehtoon sisältyy kyseisen omaisuuden arvo.

158. Sama, Ediktistä, kirja LXXVIII.

Kukaan ei voi tehdä pätevää määräystä omasta omaisuudestaan, mutta hän voi tehdä määräyksen sen hinnasta. Voin laillisesti määrätä, että oma omaisuuteni palautetaan minulle.

159. Jos tuotettava orja kuolee sen jälkeen, kun lupauksen antaja on laiminlyönyt sitoumuksen, jälkimmäinen on silti vastuussa, aivan kuin orja olisi elossa. Laiminlyöjänä pidetään sitä, joka mieluummin menee oikeuteen kuin palauttaa sitoumuksen.

160. Paulus, Ediktistä, kirja LXXII.

Sopimus tehdään sovittajan ja lupaajan välillä, ja siksi jos toinen heistä lupaa toisen puolesta, että tämä joko maksaa jotakin tai suorittaa jonkin teon, hän ei ole vastuussa, sillä kummankin on luvattava omasta puolestaan. Ja se, joka vakuuttaa, että kauppaan ei liity petosta ja että sellaista ei tule tapahtumaan, ei yksinkertaisesti kiellä sitä, vaan lupaa, että hän huolehtii siitä, ettei petosta tapahdu. Sama sääntö pätee seuraaviin ehtoihin, nimittäin "että asianosainen saa omaisuuden haltuunsa" ja että "sinä tai perillisesi ette tee mitään estääksenne tämän toteutumisen".

161. Jos minulla on Stichusta sopiessani mielessäni toinen orja ja sinulla vielä toinen, kauppa on mitätön. Tämä oli myös Ariston mielipide tuomioiden osalta. Parempi mielipide on kuitenkin se, että on katsottava vaadituksi se, joka ostajalla oli mielessään; sillä vaikka sopimuksen pätevyys riippuu molempien osapuolten suostumuksesta, tuomio annetaan toista heistä vastaan ilman hänen suostumustaan, ja sen vuoksi on mieluummin uskottava kantajaa; muutoin vastaaja kiistää aina suostumuksensa.

162. Jos, kun sovin joko Stichuksesta tai Pamphiluksesta, te lupaatte antaa minulle jommankumman heistä, päätetään, että te ette ole vastuussa, eikä vastausta kuulustelukysymykseen ole annettu.

163. Rahasummia koskeva tapaus on erilainen, kuten esimerkiksi: "Lupaatteko maksaa kymmenen vai kaksikymmentä aureia?". Sillä vaikka tässä tapauksessa lupasitte kymmenen, vastaus annettiin asianmukaisesti, koska henkilön katsotaan luvanneen kahdesta rahasummasta pienemmän.

164. Jos taas määrään useita asioita, esimerkiksi Stichukselle ja Pamphilukselle, vaikka olet ehkä luvannut yhden niistä, olet vastuussa, sillä sinun katsotaan vastanneen jompaankumpaan näistä kahdesta määräyksestä.

165. En voi laillisesti sopia mistään, mikä on pyhää tai uskonnollista tai mikä on pysyvästi tarkoitettu yleiseen käyttöön, kuten markkinat tai temppele, tai vapaasta miehestä; vaikka pyhä voi muuttua profaaniksi, ja kaikki, mikä on tarkoitettu yleiseen käyttöön, voi palata yksityiseen käyttöön, ja vapaasta miehestä voi tulla orja. Sillä kun joku lupaa antaa jotakin, mikä on profaania, tai stichus, hän vapautuu vastuusta, jos omaisuus muuttuu pyhäksi tai stichus saa vapautensa ilman hänen tekoaan. Nämä asiat eivät myöskään tule uudelleen velvoitteen kohteeksi, jos omaisuus jonkin lain nojalla muuttuu jälleen profaaniksi ja Stichus vapaudesta jälleen orjuudeksi; sillä se, mikä on sekä vapautuksen että velvoitteen vastike, ei voi olla luovuttamatta eikä luovuttamatta. Sillä jos laivan omistaja, joka on luvannut laivan, purkaa sen ja rakentaa sen uudelleen samoista materiaaleista, velvoite uudistuu, koska kyseessä on sama laiva. Näin ollen Pedius toteaa, että voidaan sanoa, että jos määrään sata purkkia viiniä tietystä tilasta, minun on odotettava, kunnes se on valmistettu, ja jos se on valmistettu ja sitten kulutettu ilman lupaajan syytä, minun on jälleen odotettava, kunnes sitä on valmistettu lisää ja se voidaan toimittaa; ja näiden muutosten aikana ehto joko pysyy tauolla tai tulee voimaan. Nämä tapaukset ovat kuitenkin erilaisia, sillä kun vapaalle ihmiselle luvataan, ei ole tarpeen odottaa siihen asti, kunnes hänestä tulee orja, sillä tällaista vapaaseen ihmiseen liittyvää ehtoa ei pitäisi hyväksyä; esimerkiksi: "Lupaatteko luovuttaa sen ja sen, kun hänestä tulee orja?". " ja myös: "Lupaatteko luovuttaa tuon maapohjan, kun se muuttuu pyhästä ja uskonnollisesta maasta epäpyhäksi?", koska tällainen ehto ei sisällä tämänhetkistä velvoitetta, ja vain sellaiset asiat, jotka luonteensa puolesta ovat mahdollisia, voidaan sisällyttää velvoitteeseen. Meidän ei katsota määrävän viinin lajista vaan suvusta; ja tässä tapauksessa aika sisältyy hiljaisesti. Vapaa mies kuuluu tiettyyn lajiin, eikä ole siviili- eikä luonnonlain mukaista odottaa, että vapaalle miehelle sattuu onnettomuus tai epäsuotuisa onni, sillä me hoidamme asioitamme hyvin asianmukaisesti suhteessa sellaiseen omaisuuteen, joka voidaan välittömästi alistaa käyttöömmä ja omistukseemme. Jos laiva puretaan tarkoituksenaan käyttää sen lankkuja johonkin muuhun tarkoitukseen, vaikka omistaja voikin muuttaa mieltään, on sanottava, että alkuperäinen alus on tuhoutunut ja että kyseessä on eri alus. Jos kuitenkin kaikki lankut on irrotettu laivan korjaamista varten, alkuperäistä alusta ei katsota tuhoutuneeksi, ja kun materiaalit kootaan uudelleen yhteen, siitä tulee jälleen sama; aivan kuten jos talosta otetaan palkit pois tarkoituksenaan korvata ne uudella, ne kuuluvat edelleen taloon. Jos talo kuitenkin viedään maan tasolle, vaikka samat materiaalit korvataankin, siitä tulee eri rakennus. Tässä keskustelussa viitataan preetoriaanisiin määräyksiin, joissa määrätään omaisuuden palauttamisesta, ja herää kysymys, onko kyseessä sama omaisuus.

166. Jos olen sopinut jostakin asiasta tuottoisalla nimikkeellä ja saan sen sellaisella nimikkeellä, niin stipulaatio raukeaa. Jos minusta tulee perillinen, sopimus raukeaa omistusoikeuden myötä. Jos kuitenkin, koska olen perillinen, vainaja on määrännyt minulle omaisuuden perinnöksi, voidaan nostaa kanne sovintosopimuksen nojalla. Samaa sääntöä sovelletaan, jos perintö on testamentattu ehdollisesti, sillä jos velallinen itse testamenttaa omaisuuden ehdollisesti, hän ei vapautu. Jos ehtoa ei kuitenkaan noudatettaisi ja omaisuus jäisi perillisen haltuun, kanteelle ei olisi enää perusteita.

167. Jos määrään stichuksen puolesta, joka on kuollut, vaikka näin on, ja hänen takaisinsaannistaan voidaan nostaa henkilökohtainen kanne, aivan kuten varkaasta voidaan tehdä, Sabinus sanoo, että olen tehnyt pätevän määräyksen. Mutta jos sopimus on tehty muissa olosuhteissa, se on mitätön, sillä vaikka orja olisi velkaa, lupauksen antaja vapautuu vastuusta kuolemansa vuoksi. Hän olisi siis samalla kannalla, jos tekisin sopimuksen kuolleen orjan puolesta, kun velallinen oli maksukyvytön.

168. Jos joku lupaa tuottaa raskaana olevan naispuolisen orjan tiettyyn paikkaan, vaikka hän voi tuottaa hänet ilman lasta, hänen katsotaan tuottavan hänet samassa tilassa.

169. Sama, Ediktistä, kirja LXXIV.

Jos määrään talon rakentamisesta ja aika, jonka kuluessa voisit rakentaa sen, kuluu umpeen, niin kauan kuin en vie asiaa oikeuteen, on vahvistettu, että sinut vapautetaan, jos rakennat talon. Jos kuitenkin olen jo nostanut kanteen, ei ole sinulle mitään hyötyä siitä, jos rakennat talon.

170. Sama, Ediktistä, kirja LXXV.

Velvoitteesta vapautumisessa on muistettava, että on otettava huomioon neljä asiaa: sillä joskus voimme periä jotakin jokaiselta yksittäiseltä perilliseltä, ja joskus on tarpeen nostaa kanne koko omaisuudesta, jota ei voida jakaa, ja taas kerran kanne voidaan nostaa osasta omaisuutta, kun taas velkaa ei voida maksaa, ellei sitä makseta kokonaisuudessaan, ja on tapauksia, joissa kanne on nostettava koko omaisuudesta, vaikka saatavan maksaminen voidaan jakaa.

171. Ensimmäisessä tapauksessa viitataan tietyn rahasumman luvanneeseen, sillä sekä vaatimus että maksu riippuvat perintöosista.

172. Toinen tapaus koskee jotakin työtä, jonka perittävä määräsi tehtäväksi. Kaikki perilliset ovat yhteisvastuussa, koska työn vaikutusta ei voida jakaa erillisiin osiin.

173. Jos määrään, että te tai perillinen ette saa tehdä mitään estääksenne minua käyttämästä tieoikeutta ja että jos teette niin, maksatte tietyn rahasumman, ja yksi lupauksen antajan useista perillisistä estää minua käyttämästä tieoikeutta, parhaiden viranomaisten näkemyksen mukaan yhden perillisen teko sitoo kaikkia perillisiä, koska vaikka vain yksi perillinen estää minua käyttämästä tieoikeutta, en silti ole osittain estynyt, vaan muut perilliset voivat saada korvauksen osituskanteella.

174. Saatavaa voidaan vaatia osittain, jos kaikki on maksettava, kuten esimerkiksi silloin, kun määrään orjan, jota ei ole erikseen nimetty, sillä saatava on jaettu, mutta sitä ei voida vapauttaa muuten kuin kokonaan; muutoin tämä saattaisi tapahtua siirtämällä osia eri orjista, mitä vainaja ei olisi voinut tehdä estääkseen minua saamasta sitä, mitä olen määrännyt. Samaa sääntöä sovelletaan, jos joku lupaa kymmenen tuhatta sestertiä tai orjan.

175. Kanne voidaan nostaa koko summasta, ja osan maksaminen saa aikaan vapautuksen, kun nostamme kanteen hädön vuoksi; sillä myyjän perillisille on ilmoitettava asiasta kaikille yhdessä, ja kaikkien on puolustettava asiaa, ja jos joku heistä ei tee niin, kaikki ovat vastuussa, mutta kukin on velvollinen maksamaan vain osuutensa mukaisen osuuden perinnöstä.

176. Samoin, jos olisi tehty seuraava määräys: "Jos Titianin kartanoa ei siirretä, lupaatteko maksaa sata aurea?", sadan aurean rangaistus ei synny, ellei koko kartanoa siirretä, eikä jäljelle jäävien osuuksien luovuttamisesta ole mitään hyötyä, jos yksi osapuolista kieltäytyy luovuttamasta osuuttaan; aivan kuten velkojalle maksetun velan osan maksaminen ei riitä vapauttamaan pantattua omaisuutta.

177. Jos joku, joka joutuu vastuuseen tietyllä ehdolla, estää ehdon täyttymisen, hän on kuitenkin vastuussa.

178. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXXIX.

Kun sanotaan, että ehtoja on yhtä monta kuin on asioita, tämä pätee vain silloin, kun asiat mainitaan ehdossa, mutta jos niitä ei ole lueteltu, on vain yksi ehto.

179. Paulus, Ediktistä, kirja LXXV.

Kukaan ei voi laillisesti stipuloida jotain, joka on hänen omaansa, siinä tapauksessa, että se kuuluu hänelle.

180. Sama, Plautiuksesta, kirja VI.

Päävelallisen laiminlyönti vahingoittaa myös vakuuttajaa, mutta jos vakuus tarjoaa orjan ja päävelallinen on laiminlyönyt maksunsa ja orja kuolee, on vakuuttajalle myönnettävä helpotus. Jos takaaja kuitenkin tappaa orjan, päävelallinen vapautetaan, mutta vakuuttajaa vastaan voidaan nostaa sopimusperusteinen kanne.

181. Sama, Plautiuksesta, kirja IX.

Jos vuokraan maata vuokralaiselle viideksi vuodeksi ja kolmen vuoden kuluttua siitä, kun kolme vuotta on kulunut, määrittelen seuraavasti: "Lupaatko kaiken sen, mitä olet velvollinen maksamaan tai tekemään?" Mikään muu ei sisälly tähän määrittelyyn kuin se, mitä tuolloin pitäisi tehdä; sillä määrittelyyn ei sisällytetä mitään muuta kuin se, mikä on jo erääntynyt. Jos kuitenkin lisätään: "Mitä olet velvollinen maksamaan tai tekemään", velvoite viittaa tulevaisuuteen.

182. Pomponius, On Plautius, kirja III.

Kun määräämme, että jos pääomaa ei makseta, laillisen koron sijasta on joka kuukausi maksettava sakkoa, vaikka pääomasta saataisiinkin tuomio, sakko kasvaa edelleen, koska on varmaa, että pääomaa ei ole maksettu.

183. Paulus, On Plautius, kirja XVII.

Jos sovin orjasta ja hän kuolee ilman, että kukaan on laiminlyönyt maksun, vaikka lupauksen antaja tappaisi hänet, voidaan nostaa oikeudenkäynti. Jos lupauksen antaja kuitenkin laiminlyö hänet, kun hän on sairas, joutuuko hän vastuuseen? Kun tarkastelemme, onko näin, jos kanne nostetaan orjan takaisin saamiseksi ja orjan haltija on laiminlyönyt hänet, tämä on vastuussa laiminlyönnin perusteella; samoin kuin silloin, kun sen, joka on luvannut luovuttaa orjan, johon sopimus viittaa, oletetaan olevan huolimaton, kun hän tekee jotakin, eikä siksi, että hän on jättänyt jotakin tekemättä. Jälkimmäinen näkemys on hyväksyttävä, koska se, joka lupaa maksaa, on vastuussa maksusta eikä jonkin tietyn teon suorittamisesta.

184. Jos omaisuus on kuitenkin olemassa, mutta sitä ei voida luovuttaa, kuten esimerkiksi maa-alue, josta on tullut uskonnollinen tai pyhä, tai orja, joka on vapautettu manumitaatiosta, tai joka on jopa joutunut vihollisen vangiksi, huolimattomuus määräytyy seuraavasti: jos omaisuus kuului lupauksen antajalle sopimuksen tekohetkellä tai siitä tuli hänen omaisuutensa myöhemmin ja jokin edellä mainituista tapahtumista on tapahtunut, hän on silti vastuussa. Sama pätee, jos tämä tapahtui toisen toimesta sen jälkeen, kun lupaaaja oli luovuttanut orjan. Jos orja kuitenkin kuului jollekulle toiselle ja jotakin tällaista tapahtui toisen välityksellä, lupauksen antaja ei ole vastuussa, koska hän ei tehnyt mitään, ellei jotakin tällaista tapahtunut sen jälkeen, kun hän oli lykännyt maksun suorittamista. Julianus hyväksyy tämän eron. Jos taas lupauksen antajalle kuulunut orja otetaan häneltä pois siitä syystä, että hänestä tulee vapaa tietyllä ehdolla, hänen on katsottava olevan samassa asemassa kuin jos hän olisi luvannut orjan toiselle, koska orja lakkasi kuulumasta hänelle ilman mitään hänen taholtaan tapahtunutta tekoa.

185. Kysytään, jos hän tappaa orjan, vaikka hän ei ole tietoinen siitä, että hän oli velkaa orjalle, joutuuko hän vastuuseen? Julianus ajattelee, että tämä on tilanne, jossa joku, joka ei tiedä, että hänet on kodifikaatilla velvoitettu luovuttamaan orja, luovuttaa tämän.

186. Tarkastellaan seuraavaksi muinaisten vahvistamaa sääntöä, jonka mukaan aina kun velallinen syyllistyy huolimattomuuteen, velvoite säilyy. Miten tämä olisi ymmärrettävä? Ja tosiaan, jos lupauksen antaja toimii niin, että hän on kykenemätön maksamaan, perustuslaki on helposti ymmärrettävissä. Jos hän kuitenkin vain laiminlyö maksunsa, voi syntyä epäily siitä, että jos hän ei myöhemmin viivyttelä, entinen laiminlyönti raukeaa. Celsus sanoo, että se, joka on laiminlyönyt lupaamansa Stichuksen luovuttamisen, voi vapautua laiminlyönnistä tarjoamalla myöhemmin orjan; sillä tämä on kysymys, joka liittyy siihen, mikä on asianmukaista ja oikeudenmukaista, ja tällaisessa tapauksessa tehdään usein vahingollisia virheitä, kun luotetaan liikaa lainopin auktoriteettiin. Tämä näkemys on todennäköisesti oikea, ja Julianus on hyväksynyt sen. Sillä kun kysymys vahingonkorvauksesta nousee esiin ja molempien osapuolten tilanne on sama, miksei sen asema, jolla on omaisuus, olisi parempi kuin sen, joka yrittää saada sen?

187. Katsokaamme nyt, mihin henkilöihin tätä perustuslakia sovelletaan. On otettava huomioon kaksi asiaa: ensinnäkin on tiedusteltava, mitkä henkilöt ovat vastuussa veloitteen jatkumisesta, ja toiseksi, kenelle he aiheuttavat sen jatkumisen. Päävelallinen on varmasti veloitteen ylläpitäjä, mutta onko epäilystäkään siitä, että myös muut velalliset ylläpitävät sitä? Pomponiuksen mielestä he tekevät niin, sillä miksi takaaja lakkauttaisi veloitteensa omalla toiminnallaan? Tämä näkemys on oikea, joten velvoite pysyy voimassa sekä heidän itsensä että heidän seuraajiensa ja heidän apulaistensa, toisin sanoen heidän takaaajiensa, osalta, koska he ovat antaneet lupauksensa siihen viitaten kaikissa olosuhteissa.

188. Katsotaanpa, voiko isän valvonnassa oleva poika, joka on antanut lupauksen isänsä määräyksestä, pidentää jälkimmäisen veloitetta tappamalla orjan. Pomponius katsoo, että hän voi tehdä niin, koska ymmärrämme käskyn antajan olevan avunantaja.

189. Tämän määräyksen seurauksena orja voidaan edelleen vaatia, mutta katsotaan, että vapautus voidaan myöntää tai vakuus hyväksyä veloitteen perusteella. On epäilyksiä siitä, voidaanko tämä velvoite uusia, sillä emme voi sopia orjasta, jota ei ole olemassa, tai rahasta, jota ei ole maksettu. Mielestäni uusiminen voidaan tehdä, jos osapuolet sopivat siitä; tätä mieltä on myös Julianus.

190. Sama, Plautiuksesta, kirja XVIII.

Jos määrään seuraavasti: "Lupaatko, ettei tee mitään estääkseni minua tai perillistäni poistamasta vuosikertaani?", kanne myönnetään myös perilliselleni.

191. Sama, Vitelliuksesta, kirja III.

Jos määrään seuraavasti: "Lupaatko, ettet tee mitään estääkseni minua ottamasta yhtä niistä orjista, joita sinulla on?". Minulla on oikeus valita.

192. Marcellus, Digest, kirja III.

Eräs mies sopi, että hänelle toimitetaan vehnää. Tämä on tosiseikkoja koskeva kysymys, ei oikeudellinen kysymys. Jos hänellä siis oli mielessään tietynlainen vehnä, toisin sanoen vehnä, joka oli tietynlaatuista tai tietynmääräistä, katsotaan, että tämä on ilmoitettu. Muussa tapauksessa, jos hän aikoi nimetä vehnän lajin ja määrän, mutta ei tehnyt niin, hänen ei katsota sopineen mistään, eikä vastapuoli näin ollen ole velvollinen toimittamaan yhtäkään vehnämittaa.

193. Sama, Digest, kirja V.

Kun joku sopii talon rakentamisesta, hän saa veloitteen vain silloin, kun on ilmeistä, mihin paikkaan hän halusi talon rakennettavan, ja jos hän on kiinnostunut siitä, että talo rakennetaan sinne.

194. Sama, Digest, kirja XII.

Jos joku on minulle velkaa orjan jonkin sopimuksen nojalla ja hän yllättää hänet rikoksen tekemisen yhteydessä ja tappaa hänet rankaisematta, häntä vastaan ei voida nostaa praetoriaanista kannetta.

195. Celsus, Digest, kirja XXVI.

Jos sovin seuraavasti: "Tuletko oikeuteen? Ja jos et tee niin, toimitatko kentaurin?" Sopimus on sama kuin jos olisin vain luvannut ilmestyä oikeuteen.

196. Voin laillisesti sopia kanssasi seuraavasti: "Lupaatteko, että maksatte Titiuksen nimissä?" Sillä tämä ei ole samanlainen kuin sopimus, että "Titius antaa jotain", vaan sen nojalla voin nostaa kanteen, jos minulla on jokin intressi; ja näin ollen, jos Titius on maksukykyinen, en voi periä mitään tämän sopimuksen nojalla, sillä mikä intressi minulla on saada teidät tekemään jotakin, kun taas jos ette tee sitä, olen yhtä varma rahoistani.

197. "Lupaatko maksaa minulle kymmenen aureia, jos menen kanssasi naimisiin?" Luulen, että tässä tapauksessa, kun asianmukainen syy on osoitettu, kanteesta voidaan kieltäytyä; silti tämänkaltaiselle sopimukselle ei ole harvoin perusteita. Samaa sääntöä sovelletaan, kun aviomies tekee vaimonsa kanssa tällaisen sopimuksen, vaikka siinä ei viitata myötäjäisiin.

198. Marcellus, Digest, kirja XX.

Mielestäni minulle kuuluva omaisuus voidaan sopia ehdolla, kuten voin sopia tieoikeudesta maa-alueeseen, vaikka maa-alue ei ehkä kuulukaan minulle sillä hetkellä. Jos näin ei kuitenkaan ole, vaan sovin ehdolla toiselle kuuluvasta maasta, ja maasta tulee jälkepäin minun maata tuottoisan omistusoikeuden nojalla, sopimus mitätöidään välittömästi. Jos maanomistaja sopii tieoikeudesta tietyn ehdoin, sopimus mitätöityy heti, kun maa luovutetaan; ja näin on varmasti niiden viranomaisten mielestä, jotka katsovat, että laillisesti sovitut velvoitteet raukeavat, kun olosuhteet, joiden vallitessa ne ovat olemassa, muuttuvat sellaisiksi, että niitä ei olisi voitu perustaa niiden vallitessa.

199. Herää kysymys, milloin kanne voidaan nostaa seuraavan ehdon nojalla: "Lupaatko te pönkittää tuon ja tuon talon?". Ei ole tarpeen odottaa, että talo sortuu, sillä on pikemminkin sopijapuolen edun mukaista, että se tuetaan, kuin että sitä ei tueta; kanteen nostaminen ei silti ole asianmukaista, jos ei ole kulunut riittävästi aikaa sille, joka aikoo tuentaa talon.

200. Celsus, Digest, kirja XXXVIII.

Se, mitä vaaditaan veloitteen sitovuuden aikaansaamiseksi, ymmärretään jätetyksi pois, jos sitä ei ole selvästi sanoin ilmaistu; ja tulkitsemme sen lähes aina lupauksen antajan hyväksi, koska sopimuksen antaja saattoi vapaasti antaa ehdoille laajemman merkityksen; mutta toisaalta lupauksen antajaa ei pitäisi kuulla, jos hänen etunsa mukaista on, että sopimuksen katsottaisiin koskevan tiettyjä aluksia tai tiettyjä orjia.

201. Jos määrään seuraavasti: "Lupaatko maksaa, jos et nouse kapitoliin kahden vuoden kuluessa?". en voi laillisesti nostaa kannetta ennen kahden vuoden päättymistä; sillä vaikka nämä sanat ovatkin moniselitteisiä, ne ymmärretään kuitenkin niin, että niillä on tämä merkitys: "Jos on täysin totta, että ette ole noussut Capitoliin.""

202. Modestinus, Säännöt, kirja VIII.

Ehto, joka viittaa sekä menneisyyteen että nykyhetkeen, joko mitätöi veloitteen välittömästi tai ei missään tapauksessa lykkää sen täyttämistä.

203. Sama, Määräyksistä, kirja IV.

Murrosikään tulleet henkilöt voivat sitoutua määräyksellä ilman kuraattoriaan.

204. Sama, Lausunnot, kirja V.

Myyjät antoivat ostajalle hädän varalta vakuuden hänen osuutensa verran ja lupasivat myös erityisesti vastata kaikista kuluista, joita ostajalle, joka oli sovittaja, saattaa aiheutua, jos asia joutuu oikeuteen. Ostajan kuoleman jälkeen eräs myyjistä nosti kanteen väittäen, että kauppahinta kuului hänelle; ja ostajan perilliset, jotka todistivat, että kauppahinta oli maksettu, vaativat sopimuksen ehtojen mukaisesti, että heille korvattaisiin asian puolustamisesta aiheutuneet kulut. Modestinus katsoi, että jos myyjät lupasivat maksaa kulut, jotka aiheutuivat kiinteistön omistusoikeuden määrittämiseksi nostetusta kanteesta, näitä kuluja ei missään tapauksessa voitu periä sopimuksen nojalla, kun yksi myyjistä haastoi jo maksetun hinnan takaisin.

205. Sama, Pandects, kirja V.

Vapaa mies ei voi olla sopimuksen kohteena, sillä hänen luovuttamistaan ei voida vaatia eikä hänen arvioitua arvoaan voida maksaa sen enempää kuin jos joku sopisi kuolleesta orjasta tai vihollisen hallussa olevasta maasta.

206. Javolenus, On Cassius, kirja XI.

Jos orja on sopinut maksavansa rahasumman vapaudestaan ja antanut siitä vakuuden, vaikka joku toinen henkilö olisi vapauttanut hänet, vakuus on kuitenkin laillisesti sitova siitä syystä, että tiedustelua ei ole tehty sen selvittämiseksi, kuka hänet on vapauttanut, vaan ainoastaan sen selvittämiseksi, onko hänet vapautettu.

207. Sama, Kirjeet, kirja II.

Sovin, että joko Damas tai Eros annetaan minulle. Kun annoitte minulle Damaksen, olin laiminlyönyt hänen vastaanottamisensa. Damas on kuollut. Luuletko, että minulla on oikeus nostaa kanne sopimuksen perusteella? Vastaus oli, että Massurius Sabinuksen mielipiteen mukaan katson, ettet voi nostaa kannetta sopimuksen perusteella, sillä hän katsoi aivan oikein, että jos velallinen ei ole maksamatta velkaansa, hän vapautuu välittömästi vastuusta.

208. Sama, Kirjeet, VI kirja.

Kun joku tekee sopimuksen jostakin useista maa-alueista, joilla on sama nimi, eikä kyseisellä maa-alueella ole tarkkaa nimitystä, hän tekee sopimuksen jostakin, joka on epävarma; toisin sanoen hän tekee sopimuksen siitä maa-alueesta, jonka

lupauksen antaja voi päättää antaa hänelle. Lupauksen antajan tahto on kuitenkin keskeytyksissä, kunnes se, mitä on luvattu, on toimitettu.

209. Sama, Kirjeet, VIII kirja.

Kysyn, pidätkö te seuraavaa ehtoa häpeällisenä vai ette. Eräs luonnollinen isä määräsi perillisekseen poikansa, jonka Titius oli adoptoinut sillä ehdolla, että tämä vapautettaisiin isän valvonnasta. Adoptioisä kieltäytyi vapauttamasta häntä, ellei hän suostuisi siihen, että kolmas osapuoli maksaisi hänelle rahasumman vastineeksi hänen vapauttamisestaan. Vapauttamisen jälkeen poika siirtyi omaisuuteen, ja isä vaati rahat edellä mainitun sopimuksen ehtojen mukaisesti. Vastaus kuului: "En usko, että tämän sopimuksen peruste on epärehellinen, koska muuten hän ei olisi vapauttanut poikaansa.". Sopimuksen ehtoja ei myöskään voida pitää epäoikeudenmukaisina, jos adoptioisä halusi saada jonkin edun, jonka vuoksi hänen poikansa arvostaisi häntä enemmän vapautumisen jälkeen.

210. Sama, Kirjeet, kirja X.

Sovin Titiuksen kanssa seuraavasti: "Jos joku nainen menee kanssani naimisiin, lupaatko antaa minulle myötäjäisiksi kymmenen aureia?". Heräsi kysymys, oliko tällainen sopimus pätevä. Vastaus oli, että jos myötäjäiset luvataan minulle, sovitaan seuraavasti: "Lupaatko maksaa minulle kymmenen aureia myötäjäisenä, riippumatta siitä, minkä naisen kanssa menen naimisiin?", ei ole mitään syytä, miksi rahat eivät olisi maksettavissa, jos ehtoa noudatetaan. Sillä kun jonkun epävarman henkilön teosta riippuva ehto voi luoda veloitteen, kuten esimerkiksi: "Lupaatko maksaa kymmenen aureita, jos joku nousee kapitoliin?" tai: "Jos joku vaatii minulta kymmenen aureita, lupaatko maksaa yhtä monta?", ei ole mitään syytä, miksi ei pitäisi antaa samaa vastausta kuin siinä tapauksessa, että on luvattu myötäjäiset.

211. Mikään lupaus ei ole pätevä, joka riippuu sen antajan tahdosta. 109. Pomponius, Quintus Muciuksesta, kirja III.

Jos määrään seuraavasti: "Maksatko minulle kymmenen vai viisitoista aureia?", kymmenen on maksettava. Jos taas määrittelen seuraavasti: "Maksatko yhden vai kahden vuoden kuluttua?", raha erääntyy kahden vuoden kuluttua; koska määräyksissä pienin rahamäärä ja pisin ajanjakso katsotaan sisällytettäväksi veloitteeseen.

212. Sama, Quintus Muciuksesta, kirja IV.

Jos määrään itselleni ja Titiukselle kymmenen aurea, vaikka en ole hänen valvonnassaan, kymmenen aurea ei ole minulle erääntynyt, vaan vain viisi, koska toinen puolikas vähennetään; sillä kun olen sopimattomasti määrittänyt vieraan hyväksi, minun osuuttani ei koroteta sen verran.

213. Jos sovin kanssasi seuraavasti: "Lupaatko antaa minulle kaikki sinulle kuuluvat naisten vaatteet?", on otettava huomioon pikemminkin sovittajan kuin lupaaajan aikomus ja kiinnitettävä huomiota siihen, mikä on ollut olemassa, eikä siihen, mitä lupajalla on ollut mielessään sillä hetkellä. Näin ollen, jos lupauksen antaja oli tottunut käyttämään naisen vaatetta, se on silti maksettava.

214. Sama, Quintus Muciuksesta, kirja V.

Jos minä määrään, että te ette tee mitään estääksenne minua käyttämästä tiettyä taloa, ettekä te estä minua, mutta estätte vaimoani tekemästä niin; tai toisaalta, jos vaimoni tekee tämän määräyksen ja te estätte minua käyttämästä taloa, tuleeko määräys voimaan? Nämä sanat on ymmärrettävä niiden laajimmassa merkityksessä; sillä vaikka minä määrään, että te ette saa tehdä mitään estääksenne minua käyttämästä minkäänlaista tieoikeutta, ja te ette estä minua käyttämästä sitä, vaan estätte toista, joka astuu sisään minun nimissäni, on katsottava, että määräys tulee voimaan.

215. Sama, Quintus Muciuksesta, kirja XV.

Jos joku määrää "Stichus tai Pamphilus, kumman tahansa hän haluaa", hän voi vaatia kumman tahansa valitsemansa, ja vain hän itse tulee velvoitteen piiriin. Jos kuitenkin kysytään, voiko hän muuttaa mieltään ja vaatia toista, on tutkittava sopimuksen ehtoja sen selvittämiseksi, onko sen ehdot ilmaistu seuraavasti: "Se, jonka olisin valinnut" vai "Se, jonka voin valita". Jos käytetään ensimmäistä näistä sanoista, sopimusosapuoli ei voi muuttaa mieltään sen jälkeen, kun hän on kerran tehnyt valintansa, mutta jos sanat mahdollistavat keskustelun ja ovat "se, jonka voin valita", hän voi vapaasti muuttaa mieltään, kunnes hän on tehnyt lopullisen päätöksensä.

216. Jos joku määrittelee seuraavasti: "Annatko minulle vakuuden sadasta aureista?" ja hän antaa vakuuden tästä summasta, Proculus sanoo, että vakuutta koskevassa sopimuksessa otetaan aina huomioon vakuuden antajan etu, sillä joskus se ulottuu koko pääomaan, kuten esimerkiksi silloin, kun lupauksen antaja ei ole maksukykyinen, ja joskus vähemmän, kun velallinen on vain osittain maksukykyinen; ja taas se ei merkitse mitään, jos velallinen on niin varakas, ettei meillä ole mitään intressiä vaatia häneltä vakuutta; mutta henkilöiden maksukykyä arvioitaessa on otettava huomioon pikemminkin heidän rehellisyytensä kuin heidän omaisuutensa arvo.

217. Proculus, Epistolat, kirja II.

Kun minä määrään itseni puolesta seuraavasti: "Proculus, jos työtä ei saada valmiiksi, kuten toivon sen olevan, ennen kesäkuun kalendoja, lupaatko maksaa sakkona tuon ja tuon summan?" ja pidennän aikaa, voidaanko mielestäsi sanoa, että työtä ei ole saatu valmiiksi, kuten toivoin, ennen kesäkuun kalendoja, kun itse annoin vapaaehtoisesti enemmän aikaa sen valmistumiseen? Proculus vastasi, että on syytä erottaa toisistaan, oliko lupauksen antaja laiminlyönyt velvollisuutensa, kun

hän ei saanut työtä valmiiksi ennen kesäkuun kalendaa, kuten sopimuksessa oli sovittu, vai oliko hän, koska työtä ei voitu saada valmiiksi ennen kyseistä päivämäärää, pidentänyt aikaa elokuun kalendaan. Sillä jos sopimusosapuoli pidensi määräaika, vaikka työtä ei voitu saattaa päätökseen ennen kesäkuun kalendoja, katson, että seuraamusmaksu olisi määrätty; sillä ei ole merkitystä sillä, oliko ennen kesäkuun kalenteripäivää kulunut jonkin verran aikaa, jonka aikana sopimusosapuoli ei halunnut, että työtä saataisiin päätökseen ennen kyseistä päivämäärää, eli että hän ei odottanut, että tehtäisiin jotakin sellaista, mitä ei voitu tehdä. Jos tämä näkemys on virheellinen, rangaistusta ei synny, vaikka määräyksen antaja kuolisi ennen kesäkuun kalendaa, koska kuollessaan hän ei voinut ilmaista toiveitaan, ja hänen kuolemansa jälkeen jäisi jonkin aikaa työn loppuun saattamiseen. Ja olen melkein taipuvainen uskomaan, että rangaistus syntyisi, vaikka aikaa työn loppuun saattamiseen ei olisi jäänyt riittävästi ennen kesäkuun kalendoja.

218. Kun joku myy jotakin ja lupaa toimittaa ostajalle vakuudet ja takaa, että myyty omaisuus on vapaa rasitteista, ja ostaja haluaa, että omaisuus on vapaa kaikista panttioikeuksista, ja se, joka lupasi, että se olisi sopimuksen mukaan vapaa, on laiminlyönyt velvoitteensa; kysyn, mikä on laki? Proculus vastasi, että myyjä on vastuussa kantajan intressin suuruudesta vahingonkorvauksesta oikeudessa arvioidun vahingonkorvauksen määrän mukaisesti.

219. Ulpianus, On Sabinus, kirja XVII.

Jos sovin tietyn maa-alueen luovuttamisesta tiettyinä päivinä ja jos lupauksen antaja on vastuussa siitä, että sitä ei ole luovutettu kyseisenä päivänä, voin vaatia vahingonkorvausta sen verran kuin minulla on etua siitä, että viivästystä ei ole tapahtunut.

220. Papinianus, Kysymyksiä, kirja II.

Sovin seuraavasti: "Lupaatko ilmestyä tiettyyn paikkaan ja jos et ilmesty, maksaa viisikymmentä aureia?". Jos erehdyksessä aika on jätetty sopimuksesta pois, kun sovittiin, että ilmestyte tiettyinä päivinä, sopimus on epätäydellinen. Se on aivan sama kuin jos olisi sovittu jostakin, joka voidaan punnita, laskea tai mitata, mutta ei olisi lisätty painoa, määrää tai mittaa; tai jos olisi sovittu talon rakentamisesta, mutta paikkaa ei olisi mainittu; tai jos olisi sovittu maa-alueen luovuttamisesta, mutta ei olisi annettu sen kuvausta. Jos kuitenkin alusta alkaen oli sovittu, että voitte tulla paikalle minä päivänä tahansa, ja jos ette tule paikalle, teidän on maksettava tietty rahasumma, tämä sopimus olisi pätevä, kuten mikä tahansa muu ehdolla tehty sopimus, eikä se tulisi voimaan ennen kuin on todettu, että lupauksen antaja ei voi tulla paikalle.

221. Jos kuitenkin määrään seuraavasti: "Lupaatko maksaa sata aureia, jos et nouse Capitoliumille tai mene Alexandriaan?", ehto ei tule välittömästi voimaan, vaikka voisitkin nousta Capitoliumille tai mennä Alexandriaan, vaan vasta kun on varmaa, ettet voi nousta Capitoliumille tai mennä Alexandriaan.

222. Jos taas joku määrittelee seuraavasti: "Lupaatko maksaa sata aureia, jos et toimita Pamphilusta?", niin se ei ole mahdollista. Pegasos sanoo, että ehto ei tule voimaan ennen kuin Pamphiluksen toimittaminen käy mahdottomaksi. Sabinus kuitenkin katsoo, että sopijapuolten tarkoituksen mukaisesti kante voidaan nostaa sen jälkeen, kun orja olisi voitu luovuttaa, mutta että kanteen nostaminen ei voi alkaa sopimuksen perusteella, kunhan se, että orjaa ei ole luovutettu, ei ole ollut lupauksen antajan syy. Hän tukee tätä näkemystä esimerkillä elatusta varten jätetystä perinnöstä. Mucius totesi nimittäin, että jos perillinen kykeni antamaan elatusapua eikä tehnyt sitä, hän joutui välittömästi vastuuseen testamentatusta rahamäärästä. Tämä sääntö otettiin käyttöön sen hyödyllisyyden vuoksi sekä vainajan toiveiden ja itse asian luonteen vuoksi. Näin ollen Sabinuksen mielipide voidaan hyväksyä, jos määräys ei ala ehdolla, esimerkiksi: "Lupaatko maksaa tuon ja tuon summan, jos et luovuta Pamphilusta?". Mutta entä jos ehto olisi ilmaistu seuraavasti: "Lupaatteko toimittaa Pamphiluksen, ja jos ette sitä tee, lupaatteko maksaa tuon ja tuon summan?". Tämä olisi epäilemättä totta, jos todistettaisiin, että tarkoituksena oli, että jos orjaa ei toimiteta, sekä orja että rahat olisivat maksamatta. Jos kuitenkin luvattaisiin, että vain rahat olisivat maksettavana, jos orjaa ei luovuteta, voitaisiin pitää kiinni samasta näkemyksestä, koska oli osoitettu, että osapuolten tarkoituksena oli joko luovuttaa orja tai maksaa rahat.

223. Sama, Kysymyksiä, kirja IV.

Jos sen jälkeen, kun olet sopinut Titiukselta kymmenestä aureista, sovit Maeviuksen kanssa kaikesta siitä, mitä et voi saada Titiukselta, ei ole epäilystäkään siitä, että Maevius voidaan pakottaa ottamaan vastuu koko summan maksamisesta. Jos kuitenkin nostatte kanteen Titiusta vastaan kymmenestä aureista, Maevius vapautuu vastuusta vasta, kun Titius on maksanut tuomion. Paulus sanoo, että Maevius ja Titius eivät ole vastuussa samasta velvoitteesta, vaan että Maevius on vastuussa sillä ehdolla, että et voi periä summaa Titiukselta. Sen jälkeen, kun Titius on haastettu oikeuteen, Maevius ei siis vapaudu vastuusta, koska on epävarmaa, onko hän velkaa vai ei; ja jos Titius maksaisi, Maevius ei vapautuisi vastuusta, koska hän ei ole ollut vastuussa, sillä ehto, josta sopimus oli riippuvainen, on rauennut; eikä Maeviusta voida oikeastaan haastaa oikeuteen niin kauan kuin sopimusehto on vielä voimassa, sillä häneltä ei voida vaatia mitään laillisesti ennen kuin Titius on uuvuttanut.

224. Sama, Kysymyksiä, kirja XII.

Jos sen jälkeen, kun olen sopinut sadasta orjasta, jotka minä ja perilliseni valitsemme, jätän kaksi perillistä, ennen kuin teen valintani, sopimus jaetaan lukumäärällä. Tilanne on kuitenkin erilainen, jos perillinen periytyy sen jälkeen, kun orjat on valittu.

225. Sama, Kysymyksiä, kirja XXVII.

Mies, joka on vapaa ja joka palvelee minua hyvässä uskossa orjana, antaa minulle stipulaattorina lupauksen; ja tämä stipulaatio on lähes kaikilta osin pätevä, vaikka hän voikin luvata minulle jotain, mikä on omaa omaisuuttani. Sillä mitä muuta voidaan sanoa sen osoittamiseksi, että vapaa mies ei ole vastuussa? Ja silti, jos lupaan samalle henkilölle stipulaattorina samanlaisissa olosuhteissa, olen vastuussa. Sillä miten hänellä olisi oikeus saada minua vastaan kanne, jonka hän olisi hankkinut minun hyväkseni, jos hän olisi sopinut kolmannen osapuolen kanssa? Siksi häntä on tässä suhteessa verrattava orjaan, johon joku nauttii käyttöoikeutta, tai toisen orjaan, joka palvelee hyvässä uskossa. Mutta kun orja lupaa käyttöoikeuden haltijalle tai jonkun toisen, joka palvelee vilpittömässä mielessä vilpittömässä mielessä ostajaa, orjalle omaisuudesta, joka kuuluu jommallekummalle heistä, De peculia -kannetta ei myönnetä isäntää vastaan; koska tällaisissa tapauksissa tällaisia henkilöitä pidetään isäntinä.

226. "Lupaatteko maksaa kymmenen aureia tänään?" Sanoin, että rahaa voidaan vaatia jo tänä päivänä, eikä kantajan voida katsoa menetelleen liian aikaisin, vaikka päivä, jona sopimus tehtiin, ei olisi vielä päättynyt, mikä olisi laki muissa olosuhteissa. Sillä sitä, mitä ei pitäisi vaatia tietyn ajan kuluessa, ei voida maksaa tuon ajan kuluessa; ja mainitussa tapauksessa päivän katsotaan olevan lisätty, ei siksi, että se lykkäisi kanteen nostamista, vaan sen osoittamiseksi, että se voidaan aloittaa heti.

227. "Lupaatko maksaa kymmenen aurea minulle vai Titiukselle, kumman tahansa valitsenkin?" "Lupaatko maksaa kymmenen aurea minulle vai Titiukselle, kumman tahansa valitsenkin?" Mitä tulee maksuun minulle, ehto on varma, mutta mitä tulee maksuun hänelle, se on epävarma. Sillä oletetaan, että minun etuni mukaista on, että maksu suoritetaan Titiukselle eikä minulle, koska lupasin rangastuksen, jos maksua ei suoriteta Titiukselle?

228. Sama, Kysymyksiä, kirja XXXVI.

Sopimuksen loppuun sijoitettu lauseke petoksen estämiseksi ei koske niitä sopimuksen osia, joista on nimenomaisesti määrätty.

229. Sama, Kysymyksiä, kirja XXXVII.

Jos määrittelen seuraavasti: "Lupaatko maksaa tämän sadan aureenin summan?", vaikka lauseke "edellyttäen, että sata aureeta on olemassa" ymmärretään, tämä lisäys ei aseta ehtoa, sillä jos sata aureeta ei ole olemassa, ehto on mitätön; ja on päätetty, että lauseke, joka ei viittaa tulevaisuuteen vaan nykyhetkeen, ei ole ehdollinen, vaikka sopijapuolet eivät olisikaan tietoisia asian totuudesta.

230. Sama, Opinions, kirja XI.

Jos molemmat sopijapuolet sopivat ehdosta, jonka mukaan kaupassa ei ole tehty tai tulla tekemään petosta, voidaan nostaa kanne epävarmasta määrästä, jotta ehto voidaan ilmaista asianmukaisemmalla tavalla.

231. Nainen, joka asui samassa talossa miehen kanssa tarkoituksenaan mennä naimisiin tämän kanssa, sopi miehen kanssa kahdensadan aurein maksamisesta, jos tämä avioliiton aikana jatkaisi tapaansa pitää jalkavaimoa. Katsoin, että ei ollut mitään syytä, miksi nainen ei voisi saada rahoja takaisin sopimuksen nojalla, jos ehto täyttyy, koska sopimus oli hyvän moraalin mukainen.

232. Eräs mies, joka oli karkotettu saarelle, antoi lupauksen, jonka ehto oli ilmaistu seuraavasti: "Lupaatko maksaa, kun kuolet?" Ehto ei tule voimaan, ellei lupauksen antaja kuole.

233. Petokseen viittaava ehto sitoo lupauksen antajan perillistä jo pelkästään tämän toimesta; aivan kuten muissa sopimuksissa, esimerkiksi valtuutus- ja talletussopimuksissa.

234. Scaevola, Digest, kirja XXVIII.

Mies, joka lainasi Roomasta rahaa, joka oli maksettava kolmen kuukauden kuluessa kaukaisessa maakunnassa, lupasi sopimusvelkojalleen maksaa sen siellä; ja muutama päivä sen jälkeen hän kertoi velkojalleen todistajien läsnäollessa olevansa valmis maksamaan rahat Roomassa, jos siitä vähennetään summa, jonka hän oli maksanut velkojalleen korkona. Heräsi kysymys, voisiko häneltä vaatia koko summan, jonka hän oli sopimuksen mukaan velvollinen maksamaan, maksun erääntyessä siinä paikassa, jossa hän oli luvannut sen maksaa. Vastaus oli, että velallinen saattoi vaatia sitä sinä päivänä, jolloin se tuli erääntyneeksi, ja siinä paikassa, jossa hän oli sopinut sen maksettavaksi.

235. Kallimachos lainasi rahaa Stichukselta, Seiuksen orjalta Syyrian maakunnassa, jotta sitä käytettäisiin merikaupassa Berytoksen kaupungista Brindisiin. Laina oli tarkoitettu matkaan tarvittaviksi kahdeksi sadaksi päiväksi, ja sen vakuutena oli Berytoksesta ostetun, Brindisiin vietävän kauppatavaran pantti ja kiinnitys, ja siihen sisältyi myös se, joka oli tarkoitus ostaa Brindisistä ja kuljettaa Berytokseen; ja osapuolten välillä sovittiin, että kun Kallimachos saapuisi Brindisiin, hänen olisi lähdettävä sieltä meriteitse ennen seuraavaa syyskuun idettä muiden ostamiensa ja laivaan laittamiensa kauppatavaroiden kanssa; tai jos hän ei ennen edellä mainittua ajankohtaa ostaisi kauppatavaraa tai lähtisi mainitusta kaupungista, hän maksaisi välittömästi takaisin koko summan, aivan kuin matka olisi jo päättynyt, ja että hän maksaisi niille, jotka vaativat rahaa, kaikki kulut, jotka olivat aiheutuneet rahan kuljettamisesta Roomaan; ja Callimachus lupasi Stichuksen, Lucius Titiuksen orjan, sopimuskumppanina maksamaan ja suorittamaan kaiken tämän uskollisesti. Ja kun tavarat oli sopimuksen mukaisesti ennen edellä mainittuja aattopäiviä laitettu laivaan, Kallimachos nousi Stichuksen orjatoverin Eroksen kanssa laivaan tarkoituksenaan palata Syyrian maakuntaan; Kun laiva oli kadonnut ja Kallimachos oli sovitun mukaisesti laittanut tavarat Berytoksesta lähteneeseen laivaan sinä aikana, jolloin hänen olisi pitänyt maksaa Roomaan vietävät rahat, heräsi kysymys,

voiko hän hyötyä Eroksen suostumuksesta, joka oli ollut hänen mukanaan ja jolle hänen isäntänsä ei ollut sallinut eikä määrännyt mitään muuta rahojen suhteen sen päivän jälkeen, joka oli sovittu maksettavaksi, kuin että hän veisi ne Roomaan heti saatuaan ne; ja olisiko Callimachus edelleen vastuussa kanteessa, joka perustuisi sopimukseen rahojen luovuttamisesta Stichuksen isännälle. Vastaus oli, että hän olisi esitettyjen tosiseikkojen mukaan vastuussa. Kysyn myös, koska Kallimachos oli edellä mainitun päivän jälkeen purjehtinut edellä mainitun orjan Eroksen suostumuksella, voiko tämä riistää isännältään kanneoikeuden sen jälkeen, kun tämä oli kerran saanut sen. Vastaus oli, että hän ei voinut tehdä niin, mutta että olisi ollut syytä tehdä poikkeus, jos olisi jätetty orjan päätettäväksi, maksetaanko rahat milloin tahansa ja missä tahansa hänen valitsemassaan paikassa.

236. Flavius Hermes lahjoitti orja Stichuksen, jotta hänet voitaisiin vapauttaa, ja teki hänen osaltaan seuraavan ehdon: "Jos sanottua orjaa Stichusta, jonka olen tänään luovuttanut sinulle lahjoituksena hänen vapauttamistaan varten, ei vapauteta ja sinä ja perijäsi vapautat häntä asianmukaisessa muodossa (ellei sitä estä jokin minun taholtani tapahtuva petos), Flavius Hermes on sopinut viidenkymmenen aureen maksamisesta rangaistukseksi, ja Claudius on luvannut maksaa tämän summan." Kysyin, voiko Flavius Hermes nostaa kanteen Claudiusta vastaan Stichuksen vapauttamiseksi. Vastaus oli, että esitetyissä tosiseikoissa ei ole mitään sellaista, mikä estäisi häntä tekemästä niin. Kysyin myös, jos Flavius Hermesin perillinen haluaisi periä rangaistuksen Claudiuksen perilliseltä, voisiko tämä antaa Stichukselle vapautensa, jotta hän vapautuisi rangaistuksesta. Vastaus oli, että hän voisi. Kysyn myös, jos Flavius Hermeksen perillinen ei edellä mainitusta syystä haluaisi nostaa kannetta Claudiuksen perillistä vastaan, olisiko Claudiuksen perillisen silti myönnettävä se vapaus, johon Stichuksella oli oikeus Hermeksen ja Claudiuksen tekemän sopimuksen mukaisesti, kuten edellä mainitusta määräyksestä käy ilmi. Vastaus oli, että niin oli tehtävä.

237. Eräät kanssaperilliset, jotka olivat jakaneet erään tilan maat, jättivät yhden lohkon yhteiseen hallintaan sillä ehdolla, että jos joku halusi luovuttaa osuutensa siitä, hänen oli myytävä se joko kanssaperillisilleen tai jälkimmäisten seuraajalle sadan kahdenkymmenenviiden aureen suuruista summaa vastaan. Osapuolet sopivat vastavuoroisesti sadan aurein maksamisesta sakkona, jos joku heistä rikkoisi tätä sopimusta. Kun eräs nainen, joka oli yksi kanssaperillisistä, oli useaan otteeseen todistajien läsnäollessa ilmoittanut asiasta kanssaperillisten lasten huoltajille ja pyytänyt heitä joko ostamaan tai myymään mainitun maa-alueen sopimuksen mukaisesti, mutta huoltajat eivät olleet tehneet mitään, kysyn, voitaisiinko häneltä periä sadan aureen suuruinen sakko, jos nainen myisi maa-alueen muukalaiselle. Vastaus oli, että esitettyjen tosiseikkojen mukaan hän voisi tällaisissa olosuhteissa vedota poikkeukseen vilpillisen mielen perusteella.

238. Agerius, isän valvonnassa ollut poika, lupasi Publius Maeviuksen orjalle, joka oli sopimusvelvollinen, että hän maksaisi hänelle kaiken sen, mitä hänen isänsä päätettäisiin olevan Publius Maeviukselle velkaa. Heräsi kysymys siitä, kuinka paljon hän olisi velkaa, koska hänen isänsä oli kuollut ennen kuin summa oli saatu selville; ja jos hänen perillistään tai jotakin muuta perillistä vastaan nostettaisiin kanne ja tehtäisiin päätös velasta, olisiko Agerius vastuussa. Vastaus oli, että jos ehtoa ei täytetä, sopimus ei tule voimaan.

239. Seia, yhden holhoojan perillinen, oli tehnyt naispuolisen holhoojan perillisen kanssa sovintoon perustuvan sopimuksen, maksanut suuremman osan velasta ja antanut vakuuden lopusta; mainittu perillinen kuitenkin kieltäytyi välittömästi noudattamasta sopimusta, nosti holhouskanteen ja hävittyään asian valitti toimivaltaiselle tuomarille ja tämän jälkeen keisarille; ja tämä valitus päätettiin riittämättömin perustein tehdyksi. Koska holhottavaksi määrätyn perillinen oli laiminlyönyt saada sopimuksessa mainitut rahat holhoojan perilliseltä, koska hän ei ollut koskaan edes vaatinut niitä, heräsi kysymys, olisiko holhoojan perilliseltä nyt maksettava korkoa. Vastaus oli, että jos Seia ei ollut laiminlyönyt määräyksen mukaisten rahojen toimittamista, korkoa ei lain mukaan olisi maksettava.

240. Kaksi veljestä jakoi keskenään kuolinpesän ja sitoutuivat vastavuoroisesti olemaan tekemättä mitään jakoa vastaan, ja jos jompikumpi heistä rikkoisi sopimusta, että hän maksaisi toiselle sopimussakkoa. Toisen heistä kuoltua eloonjäänyt nosti kanteen perinnöstä hänen perillisiä vastaan väittäen, että se kuului hänelle hänen isänsä testamenttaaman omaisuuden perusteella; ja tuomio annettiin häntä vastaan sillä perusteella, että hän oli tehnyt asiassa kompromissin. Heräsi kysymys, oliko rangaistus syntynyt. Vastaus oli, että todettujen tosiseikkojen perusteella sakko olisi maksettava.

Osa 3. Suullisista velvoitteista.

241. Papinianus, Määritelmät, I kirja.

Sopimus, joka on tehty rikoksesta, joka on tehty tai joka aiotaan tehdä, on alusta alkaen mitätön.

242. Sama, Määritelmät, kirja II.

"Lupaatko rakentaa talon tuohon ja tuohon paikkaan kahden vuoden kuluessa?". Sopimus ei tule voimaan ennen kuin kaksi vuotta on kulunut, vaikka lupauksen antajan ei pitäisi rakentaa taloa, eikä jäljellä ole riittävästi aikaa, jotta se voitaisiin saattaa valmiiksi; sillä sopimuksen määräyksiä, joiden ajankohta oli alun perin määrätty, ei voida muuttaa sellaisella seikalla, joka saattaa tapahtua jälkikäteen, ja tämä lisättiin sopimukseen, jotta joku saataisiin pakotetuksi esiintymään oikeudessa; toisin sanoen sopimus ei tule voimaan ennen määrättyä ajankohtaa, vaikka olisi varmaa, ettei jäljellä ole riittävästi aikaa, jotta sopimusta voitaisiin noudattaa.

243. Paulus, Questions, kirja II.

Kun sovitaan seuraavasti: "Mitä tahansa sinun on annettava, maksettava tai tehtävä", tällaiseen sopimukseen ei sisälly mitään muuta kuin se, mitä tällä hetkellä on maksettava, sillä siinä ei määrätä mistään muusta.

244. Sama, Kysymyksiä, kirja III.

Jossa määrään seuraavasti: "Jos Titiuksesta tulee konsuli, lupaatteko silloin siitä päivästä lähtien maksaa kymmenen aurea joka vuosi?." Jos ehto täyttyy kolmen vuoden kuluttua, voidaan vaatia kolmekymmentä aureeta.

245. Titius sopi Maeviuksen kanssa eräästä maa-alueesta ja sen käyttöoikeuden varaamisesta sekä saman maa-alueen käyttöoikeudesta. Kyse on kahdesta sopimuksesta, ja käyttöoikeudessa, jonka joku lupaa itsessään, on vähemmän merkitystä kuin siinä, joka liittyy omistusoikeuteen. Lopuksi, jos lupauksen antaja antaa käyttöoikeuden ja sovittaja menettää sen käyttämättä jättämisen vuoksi ja luovuttaa sen jälkeen maan varaamalla käyttöoikeuden, hän vapautuu vastuusta. Samaa ei kuitenkaan tapahdu siinä tapauksessa, että joku lupaa maan ilman varausta ja luovuttaa käyttöoikeuden ja sen jälkeen, kun hän on menettänyt käyttöoikeuden, luovuttaa maan omistusoikeuden ilman sitä; sillä ensimmäisessä tapauksessa hän vapautuu käyttöoikeuden luovutuksen myötä, mutta toisessa tapauksessa hän ei vapaudu mistään velvoitteesta, ellei hän luovuta maata kaikkine siihen liittyvine oikeuksineen sopimusosapuolelle.

246. "Minä, Chrysogonus, Flavius Candiduksen orja ja hänen asiamiehensä, olen kirjallisesti ilmoittanut isäntäni läsnäollessa, joka on myös allekirjoittanut ja sinetöinyt tämän asiakirjan, että saatuani tuhat denaria lainaksi Julius Zosalta, poissaolevan Julius Quintillianuksen asiamieheltä, mainittu Zosa, joka on vapautettu ja mainitun Quintillianuksen asiamies, on sopinut, että mainitut rahat maksetaan seuraavana marraskuun kalenteripäivänä Quintillianukselle tai hänen perilliselleen, joka on oikeutettu niihin; ja herrani Candidus on luvannut ja Julius Zosa on sopinut, että jos rahaa ei makseta edellä mainittuna päivänä, sille on maksettava kahdeksan denarin korko siltä ajalta, jona summa on maksamatta. Flavius Candidus, herrani, on antanut tämän lupauksen ja allekirjoittanut tämän asiakirjan." Esitin mielipiteeni siitä, että emme voi hankkia mitään velvoitteita kenenkään vapaan henkilön avulla, joka ei ole alistettu auktoriteettimme alaisuuteen tai joka ei palvele meitä vilpittömässä mielessä orjana. On selvää, että jos vapaa ihminen maksaa meidän nimissämme rahasumman, joka joko kuuluu hänelle tai meille, jotta se voidaan maksaa meille, hän hankkii meille lainasitoumuksen; mutta se, mitä vapaa ihminen määrää maksettavaksi suojelijalleen, on mitätön, joten hän ei hyödytä henkilöä, joka on poissa ja jonka on tarkoitus tulla pääasialliseksi velkojaksi, edes siinä määrin kuin hän saa maksun. On vielä selvitetävä, voiko sopijapuoli rahan laskemisen jälkeen periä lainatun summan; sillä aina kun lainataan rahaa ja sovitaan samasta rahasta, ei synny kahta velvoitetta, vaan ainoastaan yksi sanallinen. On selvää, että jos kolikot laskettiin ensin ja sopimus tehtiin sen jälkeen, ei voida sanoa, että luonnollisesta velvoitteesta olisi poikettu. Jos sopimus seuraa ja korosta sovitaan mainitsematta sen henkilön nimeä, jolla on oikeus siihen, tässä ei ole samaa virhettä; mutta ei ole pidettävä suojelijan vahingoksi sitä, että vapautettu on sopinut korosta sen hyväksi, jolla on oikeus pääomaan; ja näin ollen korkoa koskeva sopimus hyödyttää vapautettua, mutta hän joutuu luovuttamaan sen suojelijalleen; sillä pääsääntöisesti sopimuksissa on otettava huomioon sanat, joista velvoite syntyy.

Harvoin näyttää siltä, että aikomus sisältää ajan tai ehdon, eikä se koskaan sisällä henkilöä, ellei tätä ole nimenomaisesti mainittu.

247. Jos määrään, että sinun on saavuttava tuomioistuimeen, ja jos et tee niin, että sinun on annettava jotakin sellaista, jota lupauksen antajan on mahdotonta toimittaa; toinen ehto jää pois, ja ensimmäinen pysyy voimassa, ja se on aivan sama kuin jos olisin vain määrännyt, että sinun on saavuttava tuomioistuimeen.

248. Scaevola, Kysymykset, kirja V.

Jos holhottava ilman holhoojansa valtuutusta lupaa Stichukselle vakuuden, ja orja kuolee sen jälkeen, kun holhottava on laiminlyönyt maksunsa, vakuus ei ole tästä syystä vastuussa; sillä laiminlyönnin ei voida katsoa tapahtuneen siellä, missä ei ole oikeutta vaatia. Takaaja on kuitenkin vastuussa siltä osin kuin hänet voidaan haastaa oikeuteen orjan elinaikana tai sen jälkeen, jos hän itse laiminlyö maksun.

249. Paulus, Kysymyksiä, kirja X.

Kun on kaksi sopijapuolta ja toinen heistä sopii jostakin pätevästä ja toinen jostakin mitättömästä, maksua ei voida asianmukaisesti suorittaa sille, jolle lupauksen antaja ei ole vastuussa, koska maksua ei suoriteta hänelle toisen nimissä, vaan hänen oman sitoumuksensa perusteella, jolla ei ole voimaa eikä vaikutusta. Samasta syystä, jos joku tekee sopimuksen Stichuksen tai Pamphiluksen puolesta, ja velvoite on voimassa vain toiseen heistä nähden, koska toinen kuuluu sopimuksen antajalle, ja vaikka hän lakkaisi kuulumasta hänelle, toimitusta ei voida laillisesti tehdä, koska molemmat sopimuksen kohteet viittaavat velvoitteeseen eivätkä maksuun.

250. Scaevola, Kysymyksiä, kirja XII.

Jos joku sopii seuraavasti: "Maksatteko kymmenen aureia, jos laiva saapuu ja Titiuksesta tulee konsuli?", raha ei eräännyisi maksettavaksi, elleivät nämä molemmat tapahtumat tapahdu. Sama sääntö pätee myös päinvastaiseen tapaukseen: "Lupaatko, jos laiva ei saavu ja Titiuksesta ei tule konsulia?", sillä on välttämätöntä, ettei kumpikaan näistä tapahtumista tapahdu. Seuraava kirjallinen sopimus muistuttaa tätä, nimittäin: "Jos laiva ei saavu ja Titiuksesta ei tule konsulia". Kun sopimusehto kuitenkin kuuluu seuraavasti: "Maksatteko, jos laiva saapuu tai jos Titiuksesta tulee konsuli?", riittää, että jompikumpi näistä tapahtumista toteutuu. Toisaalta, jos ehto on ilmaistu seuraavasti: "Maksatteko, jos laiva ei saavu tai Titiuksesta ei tule konsulia?", riittää, jos vain toinen näistä tapahtumista ei tapahdu.

251. Paulus, Kysymyksiä, kirja XV.

Kun sanotaan, että isä laillisesti määrää poikansa puolesta aivan kuten hän määrää itsensä puolesta, tämä pitää paikkansa siltä osin kuin on kyse asioista, jotka isä voi hankkia isän oikeuden nojalla. Muussa tapauksessa määräys on yoid, jos teko koskee poikaa henkilökohtaisesti; kuten esimerkiksi jos siinä määrätään, että hän saa omistaa omaisuutta tai nauttia tieoikeudesta. Toisaalta poika hankkii isänsä puolesta tieoikeuden määräämällä, että hänen isänsä saa nauttia tieoikeudesta, ja hän hankkii isänsä puolesta sen, mitä hän ei itse voi saada.

252. Scaevola, Kysymyksiä, kirja XIII.

Julianus sanoo: "Jos määrään, että sinä tai perillisesi Titius ette saa tehdä mitään estääksenne minua käyttämästä tieoikeutta," ei ainoastaan Titius ole vastuussa, jos hän tekee jotain estääksensä tämän, vaan myös hänen kanssaperillisensä.

253. Henkilö, joka määrää, että maa-alue luovutetaan hänelle tai Titiukselle, vaikka maa-alue luovutettaisiinkin Titiukselle, voi silti vaatia sen haltuunsa, jotta hänellä olisi takuu häätöä vastaan; sillä hän on asianosainen, koska hän voi saada maa-alueen takaisin Titiukselta valtuutuskanteella. Jos hän kuitenkin vain välittää Titiuksen lahjoituksen, voidaan sanoa, että päävelallinen vapautuu heti luovutuksen myötä.

254. Paulus, Kysymyksiä, kirja XV.

Kun joku ottaa huostaansa toisen pojan ja lupaa huostaansa antavalle, että hän maksaa tietyn rahasumman, jos tämä kohtelee häntä muuten kuin poikana, ja kun hän on ajanut hänet pois talosta tai kuolemansa hetkellä jättänyt hänelle testamentilla mitään, kysyn, tuleeko sopimus voimaan ja onko sillä mitään merkitystä, onko nuorukainen, josta on kyse, sopimuksen antajan poika, kasvattilapsi vai sukulainen. Lisäksi kysyn, jos joku antaa poikansa laillisesti adoptoitavaksi ja määräys on tehty edellä mainitulla tavalla ja jos adoptioisä menettää perinnön tai vapauttaa hänet, tuleeko määräys voimaan? Vastasin, että sopimus on voimassa molemmissa tapauksissa. Jos siis jotain tehdään sopimuksen vastaisesti, sopimus tulee voimaan. Mutta siinä tapauksessa, että kyseessä oli laillinen adoptio, tarkastellaan ensin, voidaanko kanne nostaa, jos perinnöttömäksi tai vapaaksi jätetty henkilö on adoptiopoika, sillä isä on tottunut tekemään nämä asiat poikansa suhteen, eikä hän siis kohdellut tätä toisin kuin omaa poikaansa. Näin ollen perinnöttömäksi jäänyt voi nostaa kanteen välinpitämättömyyden perusteella. Mutta mitä sanomme, jos hän olisi ansainnut tulla erotetuksi? On selvää, että emansipoitunut poika ei ole oikeutettu tähän oikeussuojakeinoon, joten adoptioisän olisi suostuttava maksamaan tietty summa, jos hän emansipoitui tai jätti hänet perinnöttömäksi. Tässä tapauksessa, jos sopimus tulisi voimaan, voitaisiin kuitenkin kysyä, olisiko perinnöttömäksi jätetyn pojan sallittava vedota siihen, että teko oli sopimaton; varsinkin jos hän oli isänsä luonnollinen perillinen, ja jos hän häviää asian, voitaisiinko häneltä evätä kanne sopimuksen nojalla. Jos sitä ei kuitenkaan kieltäydyttäisi ja poika häviää asian, häneltä ei saisi evätä oikeutta periä maksettavaksi kuuluvia rahoja. Viitaten siihen, joka ei adoptoinut häntä, en ymmärrä, miten seuraava lauseke "Jos hän kohtelee häntä muuten kuin poikana" on ymmärrettävä. Pitäisikö meidän tässä tapauksessa vaatia perinnöttömäksi julistamista tai vapautusta, toimia, joita vieras ei voi suorittaa? Jos se, joka adoptoi

pojan lain mukaisesti, ei tee mitään vastoin sopimuksen ehtoja, kun hän käyttää oikeuttaan isänä, hän ei puhu turhaan, kun hän viittaa siihen, joka ei tee näin. Silti voidaan sanoa, että sopimus tulee voimaan.

255. Jos isän valvonnassa oleva poika sopii seuraavasti: "Vastaatko sinä kaikesta rahasta, jonka lainaan Titiukselle?" ja kun hän vapautumisensa jälkeen lainaa hänelle rahaa, hänen takaajansa ei ole isälle mitään velkaa, koska päävelallinen ei ole hänelle vastuussa.

256. Scaevola, Kysymyksiä, kirja XIII.

Jos minä määrään seuraavasti: "Lupaatko, ettet sinä tai perijäsi käytä väkivaltaa?" ja nostan kanteen sinua vastaan, koska olet käyttänyt väkivaltaa minua vastaan, niin kaikki perillisen tekemät tämänkaltaiset teot jäävät silti asianmukaisesti määräyksen ehtojen alaisiksi; sillä se voi tulla voimaan, vaikka perillinen käyttäisi väkivaltaa myöhemminkin, koska ei viitata pelkästään yksittäiseen väkivallantekoon. Sillä samoin kuin perillisen henkilö on sisällytetty määräykseen, myös hänen tekemänsä väkivallanteko tai väkivallanteot kuuluvat määräykseen, jotta häntä vastaan voidaan antaa tuomio toisen osapuolen osuuden suuruisena. Tai jos halutaan, että ehto kuuluu seuraavasti: "Lupaatko, ettei sinulle tai perillisellesi tehdä mitään?", niin se voi koskea vain ensimmäistä tehtyä väkivallantekoa, ja jos tämä tapahtuu, ehto ei tule voimaan toisen kerran minkään perillisen tekemän teon vuoksi. Näin ollen, jos tähän väkivallantekoon perustuva kanne nostetaan, mitään muuta ei voida tehdä määräyksen nojalla. Tämä ei pidä paikkaansa.

257. Paulus, Opinions, kirja XV.

Titia, jolla oli poika edelliseltä aviomieheltä, meni naimisiin Gaius Seiuksen kanssa, jolla oli tytär; ja avioliiton solmimisen yhteydessä he tekivät sopimuksen, jonka mukaan Gaius Seiuksen tytär kihlattaisiin Titian pojalle, ja tästä laadittiin asiakirja, johon lisättiin rangaistus, jos jompikumpi osapuolista asettaisi avioliiton solmimiselle esteitä. Gaius Seius kuoli myöhemmin kesken avioliiton, ja hänen tyttärensä kieltäytyi menemästä kihlattunsa kanssa naimisiin. Kysyn, ovatko Gaius Seiuksen perilliset vastuussa sopimuksen perusteella. Vastaus oli, että esitettyjen tosiseikkojen mukaan, kuten hyvien tapojen mukaan, ei voida nostaa kannetta sopimuksen nojalla, vaan kanne voidaan nostaa pahaan uskoon perustuvalla poikkeusperusteella kanteen nostanutta osapuolta vastaan, koska pidetään häpeällisenä, että tulevaisuudessa solmittavia avioliittoja tai jo solmittuja avioliittoja estetään rangaistusten määräämisellä.

258. Sama auktoriteetti esitti näkemyksensä, että yleisesti ottaen asiat, jotka on otettu esipuheeseen, ymmärretään myös toistetuiksi sopimuksessa, joten sopimus ei tule pätemättömäksi tällaisen toiston vuoksi.

259. Sama auktoriteetti katsoi, että kun Septicius oli määrännyt rahan maksamisesta kirjallisilla asiakirjoilla sekä kuuden prosentien korosta, joka talletettiin Semproniuksen huostaan, ja kun tämä liiketoimi oli tapahtunut läsnä olleiden henkilöiden välillä, olisi ymmärrettävä, että myös Lucius Titiuksen osalta sopimuksen määräykset oli jo hyväksytyt.

260. Sama auktoriteetti oli sitä mieltä, että kun oli tehty useita eri sopimuksia ja myöhemmin tehtiin yksi ainoa sopimusehto, joka koski kaikkia sopimuksia, vaikka kysymys oli vain yksi ja vastaus yksi, se oli kuitenkin sama kuin jos jokainen sopimus olisi ollut erillinen sopimusehto.

261. Scaevola, Opinions, kirja V.

Jos joku antaa seuraavan lupauksen: "Maksan sinulle kymmenen aurea sinä päivänä, jona vaadit niitä, ja korkoa niille kolmenkymmenen päivän välein", kysyn, eräännyykö korko siitä päivästä, jolloin sopimus tehtiin, vai siitä, jolloin pääoma vaadittiin. Vastaus oli, että esitettyjen tosiseikkojen mukaan korko eräännyy maksettavaksi siitä päivästä alkaen, jona vaatimus esitettiin, jollei selvästi osoiteta, että tarkoitus oli toinen.

262. Kysyttiin myös, pitäisikö minun maksaa rahat heti, kun niitä vaadittiin. Vastaus oli, että mainittujen tosiseikkojen mukaan se alkoi eräännyä siitä päivästä, jona sopimus tehtiin.

263. Seia teki Lucius Titiuksen kanssa sopimuksen siitä, että koska tämä oli määrännyt hänet ostamaan hänelle puutarhan, hän siirtäisi puutarhan omistusoikeuden Lucius Titiukselle, kun hän olisi saanut siitä koko hinnan korkoineen. Heidän välillään sovittiin heti tämän jälkeen, että hän maksaisi koko summan ennen huhtikuun ensimmäistä kalendaa ja saisi puutarhan. Koska Lucius Titius ei maksanut Seialle koko kauppahintaa korkoineen ennen huhtikuun kalendaa, mutta hän oli valmis maksamaan loppusumman korkoineen kohtuullisessa ajassa, ja jos Seia kieltäytyi hyväksymästä sitä, ei ollut hänen vikansa, että loppusummaa ei maksettu, herää kysymys, voiko hän nostaa kanteen sopimuksen perusteella, jos Lucius Titius on edelleen valmis maksamaan koko summan Seialle. Vastaus oli, että hän voi, jos hän tarjoaa rahat pian sen jälkeen ja jos naiselle ei ole aiheutunut vahinkoa viivästyksen vuoksi; kaikki tämä olisi saatettava tuomioistuimen ratkaistavaksi.

264. Titius ilmoitti kirjallisessa asiakirjassa, että Seia oli antanut ja luovuttanut hänelle orjan sillä ehdolla, että se ei saisi joutua hänen veljensä, poikansa, vaimonsa tai lankonsa käsiin. Seia oli vaatinut tätä, Titius suostui siihen ja kahden vuoden kuluttua kuoli jättäen jälkeensä kaksi perillistä, Seian ja hänen veljensä, joille oli nimenomaisesti määrätty, että orja ei saisi kuulua. Heräsi kysymys, voiko Seia nostaa kanteen sopimuksen perusteella tätä veljeä vastaan, joka oli hänen kanssaperijänsä. Vastaus oli, että hän voi tehdä niin osuutensa verran.

265. Eräs tytär, joka oli nostanut kanteen testamenttia vastaan, koska se oli epärehellinen, ja joka sen jälkeen sopi perillisten kanssa sopimusehdolla, johon oli lisätty petosta koskeva lauseke, nosti kanteen prefektille ja hyökkäsi testamenttia vastaan

väärennettyinä, mutta ei kyennyt osoittamaan sitä. Kysyn, voidaanko häntä haastaa oikeuteen petosta koskevan lausekkeen nojalla. Vastasin, että kaikki, mitä jälkeensä tehtiin, ei liittynyt mitenkään sopimusehtoon.

266. Paulus, Opinions, kirja V.

Jos omaisuudella, jota koskeva sopimus on tehty, on eri nimiä, joilla on sama merkitys, velvoitteen pätevyys ei vaikuta se, että toinen osapuoli käyttää yhtä nimeä ja toinen toista.

267. Jos joku sopii tieoikeudesta, jonka avulla hän pääsee maalleen, ja hän sen jälkeen, ennen kuin palvelusoikeus on perustettu, luovuttaa maan tai osan siitä, sopimus mitätöidään.

268. Venuleius, Stipulations, kirja I.

Sipuloijan ja lupauksen antajan toimen on oltava jatkuva, kuitenkin siten, että väliin voi jäädä mikä tahansa lyhytkin väli, ja sipulijalle voidaan vastata hyvin pienellä viiveellä. Jos kuitenkin sen jälkeen, kun kysymys on esitetty, tehdään jotakin muuta, sopimus on mitätön, vaikka lupauksen antaja vastaisi samana päivänä.

269. Jos sovin orjasta ja minulla on mielessäni yksi orja ja teillä toinen, kauppa on mitätön; sillä sopimus tulee täydelliseksi molempien osapuolten suostumuksella.

270. Kun sovin seuraavasti: "Lupaatko maksaa Efesoksessa?", siihen sisältyy tietty aika. Herää kysymys, mikä aika olisi ymmärrettävä? Parempi mielipide on siirtää koko asia tuomioistuimen ratkaistavaksi, toisin sanoen välimiehen ratkaistavaksi, joka arvioi, kuinka paljon aikaa ahkera perheen päämies tarvitsisi voidakseen suorittaa sen, mitä hän on luvannut tehdä; niin että jos joku suostuisi maksamaan Efesoksessa, hänen ei tarvitsisi matkustaa kovaa vauhtia yötä päivää ja yötä ja jatkaa matkaansa kaikesta säästä riippumatta; hänen ei myöskään pitänyt matkustaa niin hitaasti, että se näyttäisi moitteen arvoiselta; vaan oli otettava huomioon vuodenaika sekä lupauksen antajan ikä, sukupuoli ja terveydentila, jotta hän voisi toimia niin, että hän saapuisi perille nopeasti, toisin sanoen sen ajan kuluessa, joka useimmilla hänen arvoasteeltaan olevilla miehillä tavallisesti kuluu matkan tekemiseen. Kun tämä aika on kulunut, vaikka hän jäisikin Roomaan, hän ei voisi maksaa rahaa Efesokseen; silti häntä voidaan asianmukaisesti haastaa oikeuteen, joko siksi, että oli hänen oma syynsä, ettei hän suorittanut maksua Efesoksessa, tai siksi, että hän saattoi maksaa sen siellä jonkun muun kautta tai ylipäätään saattoi maksaa sen missä tahansa. Sillä kaikki, mikä on eräännytynyt tiettyä ajankohtana, voidaan maksaa ennen sitä, vaikka sitä ei voida vaatia. Jos hän kuitenkin postin välityksellä tai poikkeuksellisen suotuisan merimatkan ansiosta saapuu Efesokseen aikaisemmin kuin kukaan muu tavallisesti olisi voinut, hän joutuu välittömästi vastuuseen, sillä kun jokin asia määräytyy ajan tai teon suorittamisen perusteella, ei ole enää aihetta arvailuun.

271. Kun joku lupaa rakentaa talon, ei myöskään tarvitse etsiä työmiehiä kaikkialta ja kiirehtiä hankkimaan mahdollisimman suurta määrää; toisaalta lupauksen antajan ei pidä myöskään tyytyä vain yhteen tai kahteen, vaan on hankittava kohtuullinen määrä ahkeran rakentajan käyttäytymisen mukaisesti, kun otetaan huomioon myös aika ja paikka. Samoin, jos työtä ei aloiteta, arvioidaan vain se, mikä olisi voitu saada valmiiksi välisenä aikana, ja jos talon rakentaminen aloitetaan sen ajan kuluttua, joka olisi tarvittu talon valmistumiseen, urakoitsija vapautuu vastuusta, aivan kuten vapautuu vastuusta henkilö, joka lupaa luopua itsestään, jos hän tekee sen milloin tahansa myöhemmin.

272. Olisi harkittava, tuleeko joku, joka on luvannut maksaa sata aureia, heti vastuuseen vai jääkö velvoite lepäämään siihen asti, kunnes hän voi kerätä rahat. Mutta entä jos hänellä ei ole kotona rahaa eikä hän löydä velkojaansa? Nämä asiat eroavat kuitenkin luonnollisista esteistä, ja niihin liittyy maksukyky. Tätä kykyä edustaa kuitenkin henkilön helppous tai vaikeus, eikä se viittaa siihen, mitä luvataan; muuten, jos joku suostuu toimittamaan Stichuksen, selvitämme, missä Stichus on; tai onko sillä paljon väliä, jos toimitus on tehtävä Efesoksessa, tai jos henkilö, joka on Roomassa, lupaa toimittaa jotain, joka on Efesoksessa; sillä tämäkin viittaa kyvykkyyteen antaa, koska rahan maksamisessa ja orjan toimittamisessa on jotakin yhteistä, nimittäin se, että lupaaaja ei voi tehdä kumpaakaan välittömästi. Ja yleensä ottaen vaikeuden syy liittyy lupauksen antajan hankaluuteen eikä siihen, että sopimusvelvollinen puuttuu asiaan; jottei väitettäisi, että se, joka on luvannut antaa toiselle kuuluvan orjan, ei voi tehdä sitä, koska hänen isäntänsä ei ole halukas myymään häntä.

273. Jos sovin jonkun kanssa, joka ei voi tehdä sitä, mitä toinen voi tehdä, Sabinus sanoo, että velvoite on syntynyt laillisesti.

274. Kun joku tekee sopimuksen seuraavalla ehdolla: "Jos Titius myy pyhän tai uskonnollisen paikan, torin tai temppelin" tai jotakin sellaista, joka on pysyvästi erotettu yleisön käyttöön, ja ehtoa ei voida missään olosuhteissa laillisesti noudattaa tai jos lupauksen antaja ei voi tehdä sitä, mitä on sovittu, sopimus on voimaton ja vaikutukseton, aivan kuin siihen olisi lisätty ehto, joka on luonnostaan mahdoton. Sillä ei myöskään ole mitään merkitystä, jos laki voi muuttua ja se, mikä nyt on mahdotonta, voi tulla mahdolliseksi tulevaisuudessa, sillä ehtoa ei pitäisi tulkita tulevan vaan tämänhetkisen lain mukaan.

275. Kun sovimme, että jotakin on tehtävä, Labeo sanoo, että on tavallista ja suositeltavampaa, että siihen lisätään rangaistuslauseke seuraavasti: "Jos tätä ei tehdä näin". Mutta kun määräämme, ettei jotakin saa tehdä, määräämme seuraavasti: "Jos jotakin tämän vastaisesti tehdään." Ja kun määräämme yhdessä, että jotakin on tehtävä ja jotakin ei tehdä, on lisättävä seuraava määräys: "Jos tätä ei tehdä tai jos tehdään jotakin tämän vastaisesti."

276. Lisäksi on muistettava, että se, mitä määräämme annettavaksi, ei voi olla vain yhden perillisemme hankkimaa, vaan sen on oltava kaikkien perillisten hankkimaa. Mutta kun määräämme, että jotakin on tehtävä, vain yksi heistä voi laillisesti olla mukana.

277. Sama, Stipulations, kirja IV.

Kun joku määrää, että hänelle annetaan jotakin tiettyinä markkinapäivinä, Sabinus sanoo, että hän voi vaatia sitä ensimmäisen päivän jälkeen. Proculus ja muut kilpailevan koulukunnan auktoriteetit ovat kuitenkin sitä mieltä, että sitä voidaan vaatia niin kauan kuin määritellystä markkinapäivästä on jäljellä pienin osa. Olen Proculuksen kanssa samaa mieltä.

278. Kun määrittelen ehdottoman ehdottomasti seuraavasti: "Lupaatko antaa sitä vai tätä?", voit muuttaa mieltäsi sen suhteen, mitä sinun on annettava, niin usein kuin haluat; sillä on eroa ilmaistun ja hiljaisen aikomuksen välillä.

279. Sama, Stipulations, kirja VI.

Kun yritämme saada jotakin kaksoismääräyksen nojalla, myyjän perillisiä on haastettava oikeuteen koko summasta, ja kaikkien heidän on puolustettava asiaa; ja jos yksi heistä ei tee niin, muiden puolustautumisesta ei ole mitään hyötyä, koska kauppaa on puolustettava kokonaisuudessaan, koska se on luonteeltaan jakamaton. Jos kuitenkin yksi heistä on laiminlyönyt puolustuksen, kaikkien katsotaan olevan laiminlyöneet sen, ja siksi kaikki ovat vastuussa, ja jokaisen on maksettava omaisuutensa mukainen osuus omaisuudesta.

280. Paulus, On Neratius, kirja III.

Kun useita asioita oli ehdotettu, sovittiin seuraavasta määräyksestä: "Lupaatteko, että kaikki edellä mainittu annetaan?". Parempi mielipide on, että ehtoja on yhtä monta kuin on asioita.

281. Seuraavasta ehdosta: "Lupaatko maksaa tämän rahan sovittuna päivänä yhden, kahden ja kolmen vuoden kuluttua?" muinaiset olivat eri mieltä. Paulus: Olen sitä mieltä, että tässä tapauksessa on kolme ehtoa kolmesta eri rahasummasta.

282. Vaikka on vakiintunut, että velvoite lakkaa, jos olosuhteet ovat sellaiset, että se ei voi alkaa, tämä ei pidä paikkaansa kaikissa tapauksissa. Osakas ei esimerkiksi voi sopia minkäänlaisesta tieoikeudesta yhteisesti omistetun maan hyväksi; ja silti, jos sopijapuoli jättää kaksi perillistä, sopimus ei raukea. Muutamat omistajat eivät myöskään voi hankkia palvelusoikeutta, mutta hankittu oikeus voidaan säilyttää yhteisomistuksen hyväksi. Näin tapahtuu silloin, kun osa servituutista tai siitä, johon servituutti kohdistuu, siirtyy toisen omistajan omistukseen.

283. Gaius, Suullisista velvoitteista.

Jos orja tai isän valvonnassa oleva poika sopii seuraavasti: "Lupaatko antaa tämän tai tuon esineen, sen mukaan, kumman minä haluan?", ei isä eikä isäntä, vaan ainoastaan poika tai orja voi päättää jommankumman esineen valinnasta.

284. Jos vieras henkilö henkilökohtaisesti on sisällytetty sopimusehtoon, esimerkiksi seuraavasti: "Kumman tahansa Titius valitsee", sopimusehdon antajalla ei ole oikeutta vaatia kumpaakaan esineistä, ellei Titius ole valinnut sitä.

285. Vaikka alaikäinen voi laillisesti sopia siitä hetkestä lähtien, jolloin hän pystyy puhumaan omasta puolestaan, silti, jos hän on isänsä valvonnassa, hän ei ole vastuussa, ellei hänellä ole isänsä valtuutusta; mutta murrosikään ehtinyt lapsi, joka on isän valvonnassa, on tavallisesti vastuussa aivan kuin hän olisi kotitalouden päämies. Mitä olemme todenneet alaikäisestä, voidaan sanoa koskevan myös isän valvonnassa olevaa poikaa, joka ei ole vielä saavuttanut murrosikää.

286. Jos minä määrään seuraavasti: "Lupaatko maksaa minulle vai Titiukselle?" ja sinä vastaat, että maksat minulle; kaikkien viranomaisten mielestä olet vastannut oikein kyselyyn, koska on osoitettu, että velvoiteoikeus on syntynyt vain minulle, mutta vain Titiukselle on maksettava.

287. Jos Roomassa olevien henkilöiden välillä tehtäisiin seuraava sopimus, nimittäin: "Lupaatko maksaa tänään Karthagossa?", eräät viranomaiset ovat sitä mieltä, että tällainen sopimus ei aina sisällä sitä, mikä on mahdotonta; sillä voi käydä niin, että sekä sopimusvelvollinen että -lupaaaja ovat jonkin aikaa aikaisemmin ilmoittaneet asiamiehelleen, että sopimus tehdään tiettyinä päivinä, ja että lupaaaja on saattanut määrätä asiamiehensä suorittamaan maksun ja sopimusvelvollinen omansa vastaanottamaan maksun; sillä jos sopimus on tehty tällä tavoin, se on pätevä.

288. Kun sovin itselleni tai Titiukselle, sanotaan, etten voi sopia yhtä asiaa itselleni ja toista hänelle, kuten esimerkiksi kymmentä aurea itselleni tai orjaa Titiukselle. Jos kuitenkin se, mikä oli nimenomaan määrätty Titiukselle, annetaan hänelle, vaikka lupauksen antaja ei vapautuisi lain nojalla, hän voi silti vedota poikkeukseen puolustukseksi.

289. Eri päivämääristä voidaan kuitenkin sopia, esimerkiksi: "Lupaatko maksaa minulle tammikuun kalenteripäivänä vai Titiukselle helmikuun kalenteripäivänä?", ja taas Titiuksen osalta voidaan sopia lähempänä olevasta päivämäärästä seuraavasti: "Lupaatko maksaa minulle helmikuun kalenteripäivänä ja Titiukselle tammikuun kalenteripäivänä?". Tässä tapauksessa ymmärrämme sopimuksen tarkoittavan: "Jos ette maksa Titiukselle tammikuun kalenteripäivänä, lupaatteko maksaa minulle helmikuun kalenteripäivänä?".

290. Lisäksi voin tehdä ehdon itselleni ehdottomasti tai Titiukselle ehdolla. Toisaalta, jos määrään itselleni ehdon ja Titiukselle ehdottomasti, koko sopimus on mitätön, ellei minua henkilökohtaisesti koskeva ehto täyty: toisin sanoen lisävelvoite ei ole pätevä, ellei se, joka koskee vain minua henkilökohtaisesti, tule voimaan. Tämä voidaan kuitenkin todeta tällä tavoin vain, jos käy ilmi, että Titius lisättiin ehdotta; muutoin, jos määrittäisin seuraavasti: "Jos Afrikasta saapuu laiva, lupaatteko maksaa minulle vai Titiukselle?". Titius katsotaan lisätyksi samalla ehdolla.

291. Tästä käy ilmi, että jos yksi ehto asetetaan minuun ja toinen Titiukseen viitaten ja se ehto, joka koskee minua, ei täyty, koko sopimus on voimaton ja vaikutukseton; mutta jos sekä minun että Titiuksen ehtoni täyttyy, maksu voidaan suorittaa Titiukselle, mutta jos ehto ei täyty hänen osaltaan, katsotaan, ettei sitä ole lisätty.

292. Kaikista näistä seikoista käy ilmi, että vaikka toista henkilöä ei voida asianmukaisesti lisätä, ehto on silti pätevä meidän osaltamme.

Tit. 2. Kahden tai useamman lupaaajan vastuusta.

/

293. Modestinus, Säännöt, kirja II.

Henkilöä, joka tekee sopimuksen, kutsutaan sopimuksen tekijäksi; sitä, joka lupaa, pidetään lupauksen tekijänä.

294. Javolenus, On Plautius, kirja III.

Kun kaksi henkilöä on luvannut tai sopinut samasta rahasummasta, kumpikin heistä sitoutuu ja on lain nojalla sidottu koko rahasummaan. Näin ollen, kun toinen heistä on esittänyt vaatimuksen, koko velvoite vapautuu, kun toinen heistä vapauttaa itsensä.

295. Ulpianus, On Sabinus, kirja XLVII.

Novaatio ei tule voimaan, jos lupaaajia on kaksi. Sillä vaikka toinen voi vastata ensin ja toinen sitoa itsensä jonkin ajan kuluttua, tuloksena on, että meidän on katsottava, että ensimmäinen velvoite on edelleen olemassa ja että toinen on liitännäinen. Sillä ei ole juurikaan merkitystä, vastasivatko osapuolet yhdessä vai erikseen, kun heidän tarkoituksenaan on, että velallisia on kaksi yhteisvelallista ja että uudistusta ei tapahdu.

296. Kun yhteisvelkojia on kaksi, koko määrä voidaan vaatia jommaltakummalta heistä. Sillä kahden yhteisvelallisen solmiman veloitteen luonteeseen kuuluu, että kumpikin heistä on velvollinen maksamaan koko summan ja että sitä voidaan vaatia kummaltakin; eikä ole epäilystäkään siitä, että puolet voidaan vaatia kummaltakin, aivan kuten voidaan vaatia

päävelalliselta ja takaajalta. Koska on olemassa vain yksi velvoite, vain yksi rahasumma on maksettava, ja jos toinen heistä maksaa sen, molemmat vapautuvat vastuusta; tai jos toinen maksaa sen, myös toinen vapautuu vastuusta.

297. Pomponius, On Sabinus, XXIV kirja.

Kaksi yhteislupauksen antajaa on oikeudellisesti vastuussa riippumatta siitä, kysytäänkö heiltä: "Lupaatteko te molemmat?" ja he vastaavat: "Minä lupaan" tai "Me lupaamme", vai kysytäänkö heiltä: "Lupaatteko te yksilöinä?" ja he vastaavat: "Me lupaamme".

298. Julianus, Digest, kirja XXII.

Ei ole ketään, joka ei tietäisi, että toisten palveluksia voidaan luvata, ja että tämänkaltaisessa sitoumuksessa voidaan asettaa vakuus, ja että sen vuoksi mikään ei estä sitä, että tällaisissa olosuhteissa voidaan solmia kahden stipuloijan tai kahden lupaajan välinen sopimus; kuten esimerkiksi silloin, kun kaksi yhteispuuhaajaa tekee sopimuksen siitä, että sama käsityöläinen suorittaa saman työn; ja toisaalta silloin, kun kaksi saman ammatin osaavaa käsityöläistä lupaa suorittaa saman työn ja tulee yhteispuuhaajaa.

299. Sama, Digest, kirja LII.

Jos oletan, että minulla on kaksi yhteisyrittäjää, ja kuulustelen molempia, mutta vain toinen vastaa, on mielestäni parempi mielipide, että se, joka vastaa, on vastuussa; sillä kuulustelua ei esitetä molemmille sillä ehdolla, että velvollisuutta ei synny, jos vain toinen vastaa.

300. Kun on kaksi yhteistä ostajaehdokasta, en epäile, etteikö sopimuksentekijällä olisi vapaus ottaa vakuus molemmilta tai vain yhdeltä heistä.

301. Jos joku, jota kuulustelee kaksi kanssatakaajaa, vastaa yhdelle heistä, että hän lupaa, hän on vastuussa vain tälle.

302. Kaksi yhteislupaajaa voidaan epäilemättä sitoa siten, että se aika, jonka kuluessa kumpikin heistä antaa vastauksensa, otetaan huomioon. Kohtuullinen aikaväli, samoin kuin tavanomainen liiketoimi (edellyttäen, että se ei ole velvoitteen vastainen), ei estä kahta yhteistoteuttajaa joutumasta vastuuseen. Myöskään takaajan, jota on kuulusteltu ja joka vastaa kahden takaajan vastauksen välissä, ei katsota vaikuttaneen heidän vastuuseensa, koska välissä ei ole kulunut pitkää aikaa ja koska hän ei ole tehnyt mitään velvoitteen ehtojen vastaista tekoa.

303. Florentinus, Institutes, kirja VIII.

Toinen kahdesta yhteisvastuullisesta voi olla sidottu tietyistä päivästä alkaen tai ehdollisesti, sillä sen enempää päivä kuin ehtokaan ei muodosta estettä sille, joka on ehdottoman vastuullinen, tulla haastetuksi oikeuteen.

304. Ulpianus, Opinions, kirja I.

Sopijapuolten aikomus on määriteltävä seuraavista sanoista: "Mitä olemme luvanneet toimittaa teille, sopimusosapuolena", sillä jos molemmat ovat ryhtyneet yhteisvastuullisiksi ja toinen on poissa, häntä ei sidota, vaan se, joka on läsnä, vastaa koko summasta; tai jos he eivät ole yhteisvastuullisia, vain hän vastaa osuudestaan.

305. Papinianus, Kysymyksiä, kirja XXVII.

Jos talletan saman tavaran samaan aikaan kahdelle henkilölle, luottaen molempien vilpittömyyteen, sen koko arvosta: tai jos lainaan saman esineen samalla tavalla kahdelle henkilölle, heistä tulee kanssakantajia; siitä syystä, että vastuu ei synny ainoastaan määräyksen ehtojen nojalla, vaan myös muissa sopimuksissa, esimerkiksi osto-, myynti-, vuokraus-, vuokrasopimuksissa, talletuksissa, lainoissa tai testamentissa; aivan kuten jos esimerkiksi testamentintekijä, määrättyään useita perillisiä, olisi sanonut: "Titius ja Maeuius maksakoot kymmenen aureia Semproniukselle." Titius ja Maeuius maksakoot kymmenen aureia Semproniukselle. "

306. Jos joku, tallettaessaan omaisuutta kahdelle henkilölle, määrää, että vain toinen heistä on vastuussa laiminlyönneistä, on täysin selvää, että he eivät ole yhteisiä kantajia, koska heille on asetettu eri velvoitteet. Samaa mielipidettä ei kuitenkaan pidä omaksua silloin, kun molemmat heistä lupasivat olla vastuussa huolimattomuudesta, jos jälkikäteen sopimuksella toinen heistä vapautetaan vastuusta huolimattomuudesta; sillä toisen kanssa myöhemmin tehty sopimus ei voi muuttaa sitä oikeudellista asemaa ja luonnollista velvoitetta, joka alun perin teki heistä molemmista yhteistoteuttajia. Näin ollen, jos he ovat yhtiömiehiä ja olivat molemmat syyllistyneet huolimattomuuteen, toisen kanssa tehty sopimus hyödyttää myös toista.

307. Kun sovin kahden kanssakumppanin kanssa, että minulle maksetaan rahaa eri paikoissa Capuassa, on otettava huomioon aika, joka koskee kumpaakin heistä. Sillä vaikka he ovat ottaneet itse asiassa yhden ainoan velvoitteen, sitä voidaan silti muuttaa kunkin lupaaajan osalta.

308. Sama, Kysymyksiä, kirja XXXVII.

Jos kaksi yhteislupauksen antajaa ei ole yhtiömiehiä, se, että sopimusvelvollinen on velkaa yhdelle heistä rahasumman, ei hyödytä toista.

309. Sama, Mielipteitä, kirja XI.

On todettu, että toistensa takaajiksi tulleiden joint-promisorien hyväksyminen ei ole laitonta. Näin ollen, jos sopijapuoli haluaa jakaa kanteensa (sillä hänen ei ole pakko jakaa sitä), hän voi nostaa kanteen samaa henkilöä vastaan sekä päävelallisenä että toisen takaajana periäkseen eri osia maksettavasta summasta; aivan kuten jos hän nostaisi erilliset kanteet kahta päävelallista vastaan.

310. Kun kirjallisessa sopimuksessa todettiin, että Niin ja Niin ja Niin ja Niin sopivat sadasta aureista, mutta ei lisätty, että he sopivat siitä yhdessä, katsottiin, että kumpikin heistä oli sopinut vain omasta osuudestaan.

311. Toisaalta, kun määrätään seuraavasti: "Julius Carpus sopii maksavansa niin monta aureeta, ja me, Antoninus Achilles ja Cornelius Dius, lupaamme maksaa ne", kukin lupauksen antajista on velkaa oman osuutensa, koska ei lisätty, että kukin oli luvannut vastata täysimääräisesti, jotta he kaikki olisivat yhdessä vastuussa.

312. Venuleius, Stipulations, kirja II.

Jos kahdesta henkilöstä, jotka aikovat sitoutua lupauksella, toinen vastaa tänään ja toinen seuraavana päivänä, he eivät ole yhteisvastuussa, eikä sitä, joka on vastannut seuraavana päivänä, edes pidetä lainkaan vastuullisena - sopimuksentekijänä tai lupauksen antajana, joka on kääntynyt syrjään muiden asioiden hoitamista varten - vaikka hän olisi antanut vastauksensa sen jälkeen, kun mainittu liiketoimi oli jo tehty.

313. Jos sovin kymmenestä aureista Titiuksen ja holhousmiehen kanssa ilman hänen holhoojansa valtuutusta tai orjan kanssa ja olen hyväksynyt heidät kahdeksi yhteisesti vastuulliseksi lupauksen antajaksi, Julianus sanoo, että Titius yksin on velvollinen; vaikka jos orja lupaa, hänen peculiumiaan koskevassa kanteessa on noudatettava samaa sääntöä kuin jos hän olisi ollut vapaa.

314. Sama, Stipulations, kirja III.

Jos lupauksen antajasta tulee hänen kanssaan yhteisvastuussa olevan henkilön perillinen, on sanottava, että häntä sitoo kaksi velvoitetta; sillä jos velvoitteiden välillä on jokin ero, kuten takaajan ja päävelallisen tapauksessa, on todettu, että toinen velvoite kumoaa toisen. Kun velvoitteet ovat kuitenkin luonteeltaan samanlaisia, ei voida määrittellä, miksi toinen niistä olisi kumottava toisen sijasta. Näin ollen, jos yhdestä yhteisvelallisesta tulee toisen perillinen, hänellä on oikeus kahteen eri velvoitteeseen.

315. Paulus, Käsikirjat, kirja II,

Ja jopa praetorian säännöksissä voi olla kaksi yhteisjakajaksi määräävää tahoa.

316. Gaius, Suullisista velvoitteista.

Jos Titius ja minä sovimme jostakin asiasta, ja sen ymmärretään koskevan erityisesti yhtä meistä, emme voi toimia yhteismaksajina koko summan osalta; kuten esimerkiksi silloin, kun sovimme käyttöoikeudesta tai siitä, että meille annetaan omaisuutta myötäjäisinä, ja tämän totesi Julianus. Hän sanoo myös, että jos Titius ja Seius sopivat kymmenestä aureista tai Stichuksesta, joka kuuluu Titiukselle, heitä ei pidä pitää kahtena yhteisjakajana, sillä vain kymmenen aurea kuuluu Titiukselle ja Stichukselle tai kymmenen aurea Seiukselle. Tämän näkemyksen seurauksena on, että riippumatta siitä, maksaako hän jommallekummalle stipulanteista kymmenen aureita vai luovuttaako hän Stichuksen Seiukselle, hän on silti vastuussa toiselle; mutta on katsottava, että jos hän maksaa kymmenen aureita jommallekummalle heistä, hän vapautuu vastuusta toisen osalta.

317. Sama, Suullisista velvoitteista, kirja III.

Jos vain toinen kahdesta joint-stipulaattorista s panee kerrallaan vireille oikeudenkäynnin, lupauksen antaja ei vapautu tarjoamalla rahaa toiselle.

318. Paulus, On Plautius, VIII kirja.

Kun perintö on nimenomaisesti määrätty tietyille perillisille tai kaikki perilliset yhtä lukuun ottamatta, Atilicinus, Sabinus ja Cassius sanovat, että he kaikki ovat vastuussa perinnöstä perintöosuksiensa mukaisessa suhteessa, koska perintö sitoo heitä. Samaa sääntöä sovelletaan, kun kaikki perilliset mainitaan.

319. Pomponius, On Plautius, kirja V.

Jos kaksi yhteisvelkojaa on velvollinen luovuttamaan saman orjan, toisen teko vahingoittaa toista.

320. Sama, Quintus Muciuksesta, kirja XXXVII.

Jos kaksi yhteisvelkojaa on velkaa saman rahasumman ja toinen heistä vapautuu velvoitteestaan menettämällä kansalaisoikeutensa, toinen ei vapautu. Sillä on nimittäin suuri ero, maksetaanko itse raha vai vapautetaanko henkilö; sillä kun toinen on vapautettu ja velvoite on edelleen olemassa, toinen jää vastuuseen; jos siis toinen heistä on suljettu pois vedestä ja tulesta, toisen takaaaja on sen jälkeen vastuussa.

Tit. 3. Orjia koskevista ehdoista.

321. Julianus, Digest, kirja LII.

Kun orja tekee sopimuksen, ei ole väliä, tekeekö hän sen itsensä vai isäntänsä puolesta, tai suostuuko hän maksamaan maksun mainitsematta ketään asianosaisista. 1

322. Jos orjallasi, joka palvelee minua hyvässä uskossa, on sinulle kuuluva peculium, ja minä lainaan siitä Titiukselle, rahat jäävät silti sinulle; ja jos orja määrää, että sama raha maksetaan minulle, hän ei tee pätevää tekoa. Näin ollen voit periä rahat takaisin kanteella.

323. Jos orja, joka on sinun ja minun yhteisomistuksessamme, lainaa rahaa peculiumistaan, joka kuuluu vain sinulle, hän hankkii sinulle velvoitteen; ja jos hän määrää, että sama raha maksetaan minulle, hän ei vapauta velallista, siltä osin kuin kyse on sinusta, vaan meillä molemmilla on oikeus kanteeseen; minulla, koska sopimus on tehty, ja sinulla, koska rahasi on lainattu; velallinen ei kuitenkaan voi kieltää minua, paitsi petoksen perusteella tehdyllä poikkeuksella.

324. Se, mitä orjani määrää maksettavaksi orjalleni, katsotaan samaksi kuin jos hän olisi määrännyt sen minun edukseni. Samoin se, mitä hän määrää orjallesi, on sama kuin jos hän olisi määrännyt sinun eduksesi; joten ensimmäinen määräys luo velvoitteen, mutta jälkimmäisellä ei ole minkäänlaista voimaa tai vaikutusta.

325. Yhteisesti omistettu orja pitää yllä kahden orjan osaa; jos siis oma orjani sopii toisen, minun ja sinun yhdessä omistamani orjan hyväksi, sovelletaan tämänkaltaisessa suullisessa sopimuksessa samaa sääntöä kuin jos olisi tehty kaksi sopimusta, toinen erikseen minun orjalleni ja toinen samalla tavalla sinun orjallesi. Eikä meidän pitäisi ajatella, että vain puolet on hankittu minun edukseni ja että toinen puoli ei ole lainkaan hankittu, koska yhteisesti omistetun orjan asema on sellainen, että jos toinen yhteisomistaja voi hankkia omasta aloitteestaan ja toinen ei voi, se on aivan sama kuin jos ensin mainitulla olisi yksin hankkimisoikeus.

326. Kun käyttöoikeuden alainen orja tekee sopimuksen käyttöoikeuden haltijan tai omistajan puolesta; jos hän esimerkiksi tekee sopimuksen vain käyttöoikeuden haltijan edun puolesta, sopimus on mitätön, koska hän olisi voinut hankkia kanneoikeuden molemmille osapuolille käyttöoikeuden haltijan omaisuuden kautta. Jos hän kuitenkin määrää muusta, omistaja voi nostaa kanteen, ja jos lupauksen antaja maksaa käyttöoikeuden haltijalle, hän vapautuu vastuusta.

327. Kun orja, jonka omistavat yhdessä Titius ja Maevius, tekee seuraavan sopimuksen: "Lupaatko maksaa Titiukselle kymmenen aurea kalendalla, ja jos et maksa hänelle kalendalla kymmentä aurea, lupaatko maksaa Maeviukselle kaksikymmentä aurea?" Kyseessä näyttäisi olevan kaksi sopimusta. Jos kymmentä aurea ei makseta kalendojen yhteydessä, kumpikin yhteisomistajista voi nostaa kanteen tämän ehdon nojalla, mutta Maeviuksen lupaaman toisen velvoitteen vuoksi Titius on esteellinen petoksen perusteella.

328. Ulpianus, On Sabinus, kirja IV.

Kahden henkilön yhdessä omistama orja ei voi tehdä sopimusta itsensä puolesta, vaikka on vakiintunutta tietoa, että hän voi tehdä sen isäntänsä puolesta, koska hän ei hanki sopimusta suoraan isäntänsä puolesta, vaan hankkii velvoitteen itsensä kautta isäntänsä hyväksi.

329. Sama, Sabinuksesta, kirja V.

Jos roomalaiseen kansaan, kuntaan tai siirtokuntaan kuuluva orja tekee sopimuksen, niin mielestäni sopimus on pätevä.

330. Sama, On Sabinus, kirja XXI.

Jos yhteisomistuksessa oleva orja stipuloi itsensä ja yhden isäntänsä puolesta, se on sama kuin jos hän stipuloi kaikkien isäntiensä ja yhden heistä puolesta; kuten esimerkiksi jos hän stipuloi Titiuksen ja Maeviuksen puolesta ja Maeviuksen puolesta, voidaan katsoa, että kolme neljäsosaa kuuluu Titiukselle ja yksi neljäsosa Maeviukselle.

331. Sama, Sabinuksesta, kirja XLVIII.

Yhteisesti omistettu orja on kaikkien hänen isäntiensä omaisuutta, eikä se niin sanotusti kuulu kokonaan kenellekään heistä, vaan kuuluu kullekin suhteessa jakamattomaan osuuteensa, joten he pitävät osuutensa pikemminkin keskinäisen yhteisymmärryksen perusteella kuin ruumiillisesti. Jos hän siis sopii jostakin asiasta tai hankkii sen jollakin muulla tavalla, hän hankkii sen kaikille omistajilleen siinä suhteessa, mikä on heidän osuutensa hänestä. Hänellä on kuitenkin oikeus sopia nimenomaisesti jostakin omistajastaan tai ottaa vastaan luovutettu omaisuus hankkiakseen sen vain hänelle itselleen. Jos hän ei kuitenkaan nimenomaisesti tee sopimusta yhden isännän puolesta, vaan jonkun isännän määräyksestä, on käytäntönämme katsoa, että hän hankkii omaisuuden vain sille, jonka määräyksestä hän on tehnyt sopimuksen.

332. Pomponius, On Sabinus, kirja XXVI.

Ofilius sanoo aivan oikein, että vastaanotettaessa toimituksen kautta, talletettaessa säilytettäväksi ja lainattaessa käytettäväksi hankinta tapahtuu ainoastaan sen henkilön hyväksi, joka määrää sen tehtäväksi. Tätä mieltä ovat myös Cassius ja Sabinus.

333. Ulpianus, On Sabinus, kirja XLVIII.

Jos siis orjalla sattuu olemaan neljä isäntää ja hän määrää kahden heistä käskystä, hän hankkii vain niiden hyväksi, jotka ovat antaneet käskyn; ja parempi mielipide on, että hän ei hanki heille tasapuolisesti, vaan omistussuhteiden suhteessa. Olen samaa mieltä, jos todetaan, että hän on määrännyt heille nimeltä. Sillä jos hän ei olisi määrännyt kaikkien puolesta tai nimeltä kaikkien puolesta, meidän ei olisi epäilystäkään siitä, etteikö hän olisi hankkinut kaikille omistussuhteensa vastaavassa suhteessa eikä tasaosuuksin.

334. Jos yhteisomistuksessa oleva orja sopii yhden kahden osakkaan kanssa nimenomaan toisen hyväksi, maksu kuuluu vain hänelle. Jos hän kuitenkin sopii ehdottomasti, mitään lisäämättä, orja hankkii osuudet muiden osakkaiden hyväksi, lukuun ottamatta sitä, jonka omistaja lupauksen antaja on. Jos hän tekee sopimuksen yhden osakkaan määräyksestä, sääntö on sama kuin jos hän olisi nimenomaisesti määrännyt, että maksu on suoritettava kyseiselle osakkaalle. Joskus, vaikka hän ei voi nimenomaisesti määrätä jommankumman isäntänsä hyväksi tai tämän määräyksestä, Julianus katsoo kuitenkin, että hän hankkii sen yksin hänelle; samoin kuin silloin, kun hän määrää jostakin sellaisesta, jota molemmat eivät voi hankkia, kuten esimerkiksi Cornelian tilaan liittyvästä palveluksesta, joka kuuluu Semproniukselle, yhdelle hänen kahdesta isännästään, hän hankkii sen myös yksin hänelle.

335. Gaius, On Cases.

Sama pätee, jos toinen hänen isännistään menee naimisiin ja tämä orja lupaa hänelle myötäjäiset.

336. Ulpianus, On Sabinus, kirja XLVIII.

Samoin, jos kahden isännän, Titiuksen ja Maeviuksen, orja tekee sopimuksen Titiuksen orjasta, hän hankkii hänet yksin sille, jolle hän ei kuulu. Jos hän kuitenkin määrää Stichuksesta seuraavasti: "Lupaatko toimittaa hänet Maeviukselle ja Titiukselle?", hän hankkii hänet kokonaan Maeviukselle, sillä se, mitä hän ei voi hankkia toiselle herroistaan, kuuluu kokonaan sille toiselle, joka on kiinnostunut velvoitteesta.

337. Jos orjalla on kaksi isäntää ja hän tekee sopimuksen "jommallekummalle" heistä; herää kysymys, onko sopimus pätevä. Cassius sanoo, että se on mitätön, ja Julianus hyväksyy hänen mielipiteensä, joka on meidän käytännössämme.

338. Julianus, Digest, kirja LII.

Jos kuitenkin sopimus tehdään seuraavasti: "Pronv ise maksamaan Titiukselle kymmenen aureia vai luovuttamaan Maeviukselle maa-alueen?" siitä syystä, että on epävarmaa, kumpaan heistä hän saa kanneoikeuden, sopimusta pidetään mitättömänä.

339. Ulpianus, On Sabinus, kirja XLVIII.

Jos hän tässä tapauksessa määrää "itsensä puolesta" tai "jommankumman herransa puolesta", on hyväksyttävä Julianuksen toteamus, jonka mukaan määräys on mitätön. Mutta onko vain lisäys mitätön, vai onko koko sopimus vailla voimaa tai vaikutusta? Mielestäni pelkästään lisäys on mitätön, sillä kun hän lausuu sanat "minun puolestani", hän saa sopimuksen nojalla kanneoikeuden kaikkien herrojensa puolesta; mutta voidaanko maksu suorittaa muille, esimerkiksi vieraalle? Luulen, että maksu voidaan suorittaa heille, aivan kuten silloin, kun sovin itselleni tai Titiukselle. Kun siis sopimus tehdään "yhtä tai toista hänen isäntäänsä" varten, miksi se ei ole pätevä, tai miksi maksu ei ole pätevä? Syy tähän on se, että emme voi selvittää, ketä sopimus koskee ja kuka on oikeutettu maksuun.

340. Paulus, Kysymyksiä, kirja X.

Sillä kun molemmat osapuolet ovat kykeneviä ottamaan sitoumuksen, emme voi selvittää, kumpi on lisätty, koska ei ole ketään, joka voisi nostaa kanteen.

341. Ulpianus, On Sabinus, kirja XLVIII.

Kun orja tekee sopimuksen isäntänsä tai vieraan puolesta, sopimuksen molemmat osat ovat olemassa, sopimus isännän hyväksi ja maksu vieraan hyväksi; mutta tässä tapauksessa tasa-arvo kumoaa sekä sopimuksen että maksun.

342. Julianus, On Urseius Ferox, kirja III.

Orjani, joka oli varkaan käsissä, sopi, että hänet luovutetaan hänelle. Sabinus kiistää, että hän olisi velkaa jälkimmäiselle, koska kun hän teki sopimuksen, hän ei palvellut häntä orjana. Minä en kuitenkaan voi nostaa kannetta tämän sopimuksen perusteella, koska silloin kun orja teki sopimuksen, hän ei palvellut minua. Mutta jos hän teki sopimuksen mainitsematta varasta henkilökohtaisesti, minä saan kanneoikeuden, mutta varkaalle ei saa myöntää kanteita minua vastaan toimeksiannon perusteella eikä muitakaan kanteita.

343. Florentinus, Institutes, kirja VIII.

Jos orjani määrää, että omaisuus annetaan minulle, hänelle itselleen tai orjatoverille, tai ei nimeä mitään tiettyä henkilöä, hän hankkii sen minun edukseni.

344. Paulus, säännöt, kirja IV.

Kuolinpesään kuuluva orja, joka nimenomaisesti määrää, että maksu suoritetaan tulevalle perilliselle, ei synnytä mitään velvoitetta, koska perillinen ei ollut sopimuksen tekohetkellä hänen omistajansa.

345. Pomponius, On Sabinus, kirja IX.

Jos orja, joka on sinun ja minun yhteisomistuksessamme, sopii minkä tahansa nimisestä tieoikeudesta mainitsematta nimiämme, ja vain minulla on viereinen maa-alue, hän hankkii tieoikeuden yksin minun puolestani. Jos teillä on myös maa-alue, palvelusoikeus hankitaan niin ikään kokonaisuudessaan minulle.

346. Papinianus, Kysymyksiä, kirja XXVII.

Jos orja on Maeviuksen ja peculium castrensen yhteisomistuksessa, ja se isän valvonnassa oleva poika, jolle peculium kuuluu, kuolee ollessaan armeijassa, ja ennen kuin määrätty perillinen astuu kartanoon, mainittu orja stipuloi, koko stipulointi tulee sen osakkaan eduksi, joka sillä välin on orjan yksinomistaja; koska kartano ei ole vielä olemassa eikä sitä voida jakaa. Jos nimittäin joku uskaltaisi väittää, että isän määräysvallassa olevalla pojalla on perillinen, jäämistöä ei näin ollen pidettäisi jo olemassa olevana, koska keisarillisen perustuslain nojalla isän määräysvallassa olevalla pojalla on oikeus testamentilla määrätä omaisuudestaan. Tämä etuoikeus jää voimaan, ennen kuin testamentti vahvistetaan kuolinpesän hyväksymisellä.

347. Jos Titiuksen ja Maeviuksen orja määrää, että Maeviuksen osuus annetaan hänelle, määräys on mitätön; mutta jos hän määrää, että se annetaan Titiukselle, Titius saa sen. Jos sopimus on muotoiltu yksinkertaisesti esimerkiksi näin: "Lupaatko antaa Maeviukselle kuuluvan osuuden?" lisäämättä sanoja "minulle", on luultavasti totta, että koska sopimus ei ollut millään tavoin puutteellinen, siitä hyötyy se, jolla on oikeus saada siitä hyötyä.

348. Orja, jonka isännän vihollinen oli ottanut kiinni, sopi, että hänen isännälleen annetaan jotakin. Vaikka se, mitä hän yksinkertaisesti sopi tai sai toiselta, kuuluisi vangitun perilliselle, sääntö on erilainen henkilökohtaisesti poikaan nähden, koska hän ei ollut isän määräysvallassa silloin, kun hän teki sopimuksen, eikä häntä, kuten orjaa, ole myöhemmin sisällytetty kuolinpesän omaisuuteen. Silti voidaan mainitussa tapauksessa kysyä, eikö hänen katsota tämän ehdon perusteella hankkineen mitään perilliselle, aivan kuten jos kuolinpesään kuuluva orja olisi tehnyt ehdon vainajalle tai jopa hänen tuleville perillisilleen. Tässä tapauksessa orja on kuitenkin samassa asemassa pojan kanssa, sillä jos jälkimmäinen sopisi, että hänet

annetaan hänen isälleen, joka oli vangittuna, asia jäisi voimaan, ja jos isä kuolisi ollessaan vihollisen käsissä, sopimuksella ei katsottaisi olevan mitään voimaa eikä vaikutusta, koska poika sopi toiselle eikä itselleen.

349. Kun orja, joka on käyttöoikeuden kohteena, vuokraa omat palveluksensa ja tästä syystä sopii rahan maksamisesta vuosittain, Julian sanoo, että käyttöoikeuden päättyessä loppuajan sopimus siirtyy loppuajan osalta omaisuuden omistajan haltuun. Tämä mielipide näyttää minusta saavan tukea parhaista syistä. Jos nimittäin sopimus hänen palveluksistaan olisi tehty esimerkiksi viideksi vuodeksi; koska on epävarmaa, kuinka kauan käyttöoikeus jatkuu, kunkin vuoden alussa kulloinkin erääntyvät rahat kuuluisivat käyttöoikeuden haltijalle. Sopimus ei siis siirry toiselle, vaan se hankitaan kullekin henkilölle vain lain sallimissa rajoissa. Jos nimittäin orja sopisi seuraavasti: "Lupaatko maksaa minulle yhtä paljon rahaa kuin olen maksanut sinulle siihen mennessä?", jää määrittelemättä, kenellä on oikeus kanteeseen sopimuksen nojalla, sillä jos maksaisin rahat käyttöoikeuden haltijalle kuuluvasta omaisuudesta tai siitä, mitä on saatu orjan työllä, ne kuuluisivat käyttöoikeuden haltijalle; mutta jos ne olisivat peräisin jostain muusta lähteestä, ne hankittaisiin omistajan hyväksi.

350. Scaevola, Kysymyksiä, kirja XIII.

Jos toisen orja, joka palvelee vilpittömässä mielessä kahta herraa, tekee hankinnan jommankumman herran omaisuuden avulla, järki sanoo, että hän hankkii sen kokonaan sen hyväksi, jonka omaisuutta hän käytti, riippumatta siitä, palveliko hän tuolloin toista vai molempia herrojaan; sillä kun kyseessä ovat aidot herrat, aina kun jotain hankitaan molempien hyväksi, se hankitaan kummallekin hänen osuutensa mukaisessa suhteessa, mutta jos sitä ei hankita vain yhdelle heistä, toinen on oikeutettu saamaan sen kokonaan. Siksi samaa sääntöä sovelletaan mainittuun tapaukseen, ja orja, joka kuuluu toiselle ja joka palvelee sinua ja minua vilpittömässä mielessä, hankkii yksin minulle kaiken sen, mikä on saatu minun omaisuuttani käyttämällä, eikä hän voi hankkia sitä sinulle, koska voitto ei ole peräisin mistään, mikä on sinun omaisuuttasi.

351. Paulus, Kysymyksiä, kirja XV.

Vapaa mies, joka palvelee minua hyvässä uskossa, tekee omaisuuttani tai omaa työtään koskevan sopimuksen Stichuksen hyväksi, joka kuuluu hänelle. Parempi mielipide on, että hän hankkii minulle, sillä jos hän olisi orjani, hän hankkisi minun edukseni, eikä pitäisi sanoa, että hän ikään kuin sisältyy omaan peculiumiinsa. Jos hän kuitenkin sopisi minulle kuuluvalla Stichukselle minun omaisuudestani, hän hankkii itselleen.

352. Labeo totesi seuraavan tapauksen. Eräs isä, joka kuoli testamenttina, jätti jälkeensä pojan ja tyttären, jotka olivat hänen hallinnassaan. Tytär oli aina olettanut, ettei hän saisi mitään isänsä jäämistöstä, ja sittemmin hänen veljensä sai tyttären, joka kuollessaan jätti hänet lapselle. Holhoojat määräisivät isoisälle kuuluneen orjan sopimaan isoisän omaisuutta myyneen miehen kanssa kaikesta rahasta, joka hänen käsiinsä tulisi. Pyydän teitä antamaan minulle kirjallisen lausuntonne siitä, onko naispuoliselle holhoojalle hankittu mitään tämän sopimuksen ehtojen mukaisesti. Paulus: On totta, että orja, joka on hyvässä

uskossa hallussaan ja tekee sopimuksen sen isännän omaisuudesta, jota hän palvelee, hankkii omistajalleen. Jos isoisän omaisuudesta saatu omaisuus oli kuitenkin yhteisomistuksessa ja kuului myytyyn omaisuuteen, orjan ei katsota tehneen sopimusta koko holhousmiehelle kuuluvan omaisuuden osalta, ja näin ollen hän hankkii molempien omistajien puolesta.

353. Venuleius, Stipulations, kirja I.

Jos yhteisomistuksessa oleva orja sopii seuraavasti: "Lupaatko maksaa tammikuun kalentipäivänä kymmenen aurea joko Titiukselle tai Maeviukselle, kumpi heistä on tuolloin elossa?". Julianus sanoo, että sopimus on mitätön, koska sopimus ei voi jäädä voimaan, eikä siitä käy ilmi, kumpi näistä kahdesta henkilöstä rahat hankkii.

354. Neratius, Opinions, kirja II.

Nikkeusoikeuden alainen orja ei voi, käyttämällä isäntänsä omaisuutta, tehdä pätevää sopimusta nikkeusoikeuden haltijan hyväksi, mutta hän voi tehdä pätevän sopimuksen omistajansa hyväksi käyttämällä -nikkeusoikeuden haltijalle kuuluvaa omaisuutta.

355. Paulus, On Plautius, kirja IX.

Sama sääntö koskee tapausta, jossa omaisuuden käyttö on testamentattu jollekin.

356. Neratius, Opinions, kirja II.

Jos käyttöoikeus kuuluu kahdelle henkilölle ja orja sopii palveluksistaan toisen kanssa, jälkimmäinen hankkii käyttöoikeuden vain sen verran kuin hänen osuutensa käyttöoikeudesta on.

357. Venuleius, Stipulations, kirja XII.

Kun kuolinpesään kuuluva orja sopii ja saa vakuudet, ja kun kuolinpesä on otettu käyttöön, syntyy epäily siitä, alkaako aika kulua siitä päivästä, jolloin sopimus tehtiin, vai siitä päivästä, jolloin kuolinpesä hyväksyttiin, samoin kuin silloin, kun orja, jonka isäntä on vihollisen käsissä, on saanut vakuudet, Cassius katsoo, että aika on laskettava siitä päivästä, jolloin oikeudenkäynti voidaan aloittaa osapuolia vastaan, eli siitä päivästä, jolloin kuolinpesä on otettu käyttöön tai kun isäntä palaa vankeudestaan postliminium-oikeuden nojalla.

358. Paulus, Käsikirjat, I kirja.

Käyttöoikeutta ei voi olla olemassa ilman henkilöä, ja siksi kuolinpesään kuuluva orja ei voi laillisesti sopia käyttöoikeudesta. Sanotaan kuitenkin, että usufruct voidaan testamentata hänelle siitä syystä, että sen aika ei ala välittömästi, kun taas ehdoton määräys ei voi jäädä voimaan. Mutta entä jos määräys on tehty ehdollisena? Se ei ole pätevä tässäkään tapauksessa, koska ehto saa voimansa nykyhetkestä, vaikka kanne-oikeus, jonka se synnyttää, voi jäädä odottamaan.

359. Sama, Käsikirjat, kirja II.

Yhteisomistuksessa oleva orja, riippumatta siitä, tekeekö hän oston vai stipuloinnin, vaikka hän maksaisi rahat peculiumistaan, joka kuuluu toiselle hänen isännistään, hankkii kuitenkin molemmille. Käyttöoikeuden alaisen orjan tilanne on kuitenkin erilainen.

360. Gaius, Suullisista velvoitteista, kirja III.

Jos orja tekee isäntänsä tai usufruktuurinsa puolesta sopimuksen isännälleen kuuluvasta omaisuudesta, Julianus sanoo, että hän hankkii velvoitteen isäntänsä hyväksi ja että usufruktuurinsaaja voi saada maksun aivan kuten kuka tahansa, joka on liittynyt.

361. Jos yhteisomistuksessa oleva orja tekee sopimuksen, joka koskee toiselle isännälleen kuuluvaa omaisuutta, parempi mielipide on, että sopimus syntyy molempien hyväksi; mutta se, jonka omaisuutta sopimusta tehtäessä käytettiin hyväksi, voi oikeutetusti turvautua osituskanteeseen tai yhtiökanteeseen saadakseen osuutensa takaisin. Samaa sääntöä sovelletaan, jos orja hankkii toiselle isännälleen työvoimansa avulla.

362. Jos kumpikin kahdesta isännästä määrää, että sama kymmenen aurei on annettava orjalle, jonka he omistavat yhdessä, ja vain yksi vastaus on annettu, on kaksi yhteistä määrääjää, koska on vahvistettu, että isäntä voi määrätä maksusta orjalleen.

363. Aivan kuten orja hankkii yhdelle isännälleen yksin, jos hän stipuloi hänelle nimeltä, niin on päätetty, että jos orja hankkii omaisuutta yhden isäntänsä nimellä, hän hankkii sen tälle yksin. Samoin, jos hän lainaa rahaa maksettavaksi jollekin isännälleen tai tekee mitä tahansa muita liiketoimia, hän voi nimenomaisesti määrätä, että omaisuus palautetaan tai maksu suoritetaan jollekin heistä yksin.

364. Heräsi kysymys, voiko kuolinpesään kuuluva orja määrätä tulevan perillisen hyväksi. Proculus sanoo, ettei hän voi, koska hän oli tuolloin vieras. Cassius on sitä mieltä, että hän voi, koska sen, josta myöhemmin tulee perillinen, katsotaan olleen perillinen vainajan kuolinhetkellä. Tätä perustelua tukee se, että koko orjien joukon katsotaan edustavan vainajaa tämän kuolinhetkellä, vaikka perillinen ei ehkä ilmestyisi vielä vähään aikaan. Näin ollen on selvää, että orjan määräyksestä saatava hyöty hankitaan perilliselle.

365. Paulus, Ediktistä, kirja LXXII.

Jos yhteisomistuksessa oleva orja määrätään seuraavasti: "Lupaatko maksaa kymmenen aureia isännälleni ja saman kymmenen toiselle?", sanomme, että yhteisomistajia on kaksi.

366. Sama, On Plautius, kirja I.

Toisen orja ei hanki isännälleen, jos hän nimenomaisesti sopii kolmannelle, hanki isännälleen.

367. Sama, On Plautius, kirja VIII.

Jos orja määrää käyttöoikeudenhaltijan tai vilpittömässä mielessä toimivan omistajan määräyksestä sellaisissa olosuhteissa, että hän ei voi hankkia näiden puolesta, hän hankkii isännälleen. Samaa sääntöä ei sovelleta, jos heidän nimensä on sisällytetty määräykseen.

368. Sama, On Plautius, kirja IX.

Jos kahdella henkilöllä on käyttöoikeus orjaan, ja mainittu orja määrää nimenomaisesti yhden heistä puolesta viitaten molemmille kuuluvaan omaisuuteen, Sabinus sanoo, että vaikka hän on vastuussa vain toiselle, on harkittava, miten toinen käyttöoikeuden haltija voi saada osuuden, johon hänellä on oikeus, koska heidän välillään ei ole oikeusyhteyttä. Parempi mielipide on, että jakokanne voidaan nostaa.

369. Same, On Plautius, kirja XIV.

Jos vapaa mies tai toiselle kuuluva ja vilpittömässä mielessä palveleva orja määrää kolmannen omaisuudesta sen henkilön määräyksestä, jonka hallussa hän on, Julianus sanoo, että vapaa mies hankkii sen itselleen, mutta orja hankkii sen isännälleen, koska määräämisoikeus on vain isännällä.

370. Jos kahdella yhteisomistajalla on käyttöoikeus orjaan tai jos hän palvelee heitä vilpittömässä mielessä ja jos hän yhden heistä määräyksestä tekee sopimuksen velallisensa kanssa, hän hankkii sen yksin tämän isännän hyväksi.

371. Javolenus, On Plautius, kirja II.

Jos orja, joka on testamentilla vapautettu, mutta joka ei tiedä olevansa vapaa, jää kuolinpesän osaksi ja sopii rahasta perilliselle, perilliset eivät ole oikeutettuja mihinkään, jos he tiesivät, että hänet oli testamentilla vapautettu, sillä hänen palvelustaan ei voida pitää laillisena, jos hän palvelee niitä, jotka tiesivät hänen olevan vapaa. Tämä tapaus eroaa vapaasta miehestä, joka on ostettu ja joka palvelee hyvässä uskossa orjana, koska tässä tapauksessa hänen ja ostajan mielipiteet ovat yhtä mieltä hänen tilastaan. Sen sijaan sitä, joka tietää ihmisen olevan vapaa, vaikka hän saattaa olla tietämätön tämän tilasta, ei voida katsoa omistavan häntä.

372. Modestinus, Säännöt, kirja VII.

Kuolinpesään kuuluva orja voi laillisesti sopia sekä tulevan perillisen että kuolinpesän hyväksi.

373. Javolenus, Epistolat, XIV kirja.

Jos orja, jonka isäntä on katsonut hylkäävänsä, sopii jostakin, hänen tekonsa on mitätön; sillä se, joka pitää omaisuutta hylättynä, hylkää sen kokonaan, eikä voi käyttää hyväkseen sellaisen henkilön palveluksia, jonka hän ei halua kuuluvan hänelle. Jos hän on kuitenkin joutunut toisen haltuun, hän voi hankkia sen tämän hyväksi stipulaation avulla, sillä se on eräänlainen lahjoitus. Suuri ero vallitsee kuolinpesään kuuluvan orjan ja hylätyksi katsotun orjan välillä; sillä toinen heistä pysyy hallussaan perintöoikeuden perusteella, eikä hylätyksi voida katsoa sitä, joka on koko perintöoikeuden alainen, kun taas toista, jonka isäntä on tahallisesti hylännyt, ei voida pitää sen käytettävissä, jonka hylkäämä hän on.

374. Pomponius, On Quintus Mucius, kirja III.

Kun yhteisomistuksessa oleva orja sopii seuraavasti: "Lupaatko maksaa Lucius Titiukselle ja Gaius Seiukselle?". (jotka ovat hänen isäntäänsä), heillä on sopimuksen mukaan oikeus yhtä suureen osuuteen. Jos hän kuitenkin määrittelee seuraavasti: "Lupaatko maksaa isännälleni?", he ovat oikeutettuja osuuteen omistussuosuksiansa mukaisessa suhteessa. Mutta jos hän määrittelee seuraavasti: "Lupaatko maksaa Lucius Titiukselle ja Gaius Seiukselle?", voidaan epäillä, onko heillä oikeus yhtäläisiin osuuksiin vai ainoastaan kunkin osuuden suhteessa. On myös tärkeää selvittää, mitä lisättiin vain selvennyksenä ja mitä määrätään määräyksen toisessa osassa, joka on pääasiallinen. Mutta koska nimet mainitaan ensin, vaikuttaa järkevämmältä, että sopimus on hankittu heidän edukseen yhtä paljon, koska päälliköiden nimet on annettu nimeämistä varten.

375. Sama, Quintus Muciuksesta, kirja V.

Jos orjani sopii vapautetun mieheni kanssa "hänelle suoritettavista palveluista", Celsus sanoo, että sopimus on mitätön. Asia olisi kuitenkin toisin, jos hän olisi sopinut ilman sanan "hänelle" lisäämistä.

376. Sama, Quintus Muciuksesta, kirja XXII.

Kun orja, johon meillä on käyttöoikeus, nimenomaisesti omistajan hyväksi määrää, että hän saa jotain käyttöoikeuden haltijan omaisuudesta tai omista palveluksistaan, se on hankittu omaisuuden omistajan hyväksi. Olisi kuitenkin selvitettävä, millä keinoin käyttöoikeuden haltija voi periä sen takaisin kiinteistön omistajalta. Jos taas orja palvelee meitä vilpittömässä mielessä ja nimenomaisesti määrää isäntänsä eduksi jotain, jonka hän voi hankkia meille, hän hankkii sen hänelle. Meidän on tutkittava, millä kanteella voimme periä sen häneltä takaisin, ja se, mitä Gaiuksemme on todennut tästä asiasta, ei ole kohtuutonta, nimittäin se, että molemmissa tapauksissa omaisuus voidaan periä takaisin omistajalta henkilökohtaisella kanteella.

377. Sama, Quintus Muciuksesta, kirja XXXIII.

Minkä tahansa velvoitteen, jonka orja on tehnyt palveluksessamme ollessaan, hän hankkii silti meidän eduksemme, vaikka sopimuksen vaikutus olisi lykätty siihen asti, kun hänet luovutetaan tai vapautetaan, sillä kun hän teki sopimuksen, hänen valtansa siihen oli meidän. Samaa sääntöä sovelletaan, kun isän valvonnassa oleva poika tekee sopimuksen, sillä vaikka hän lykkäisikin sen täyttämistä vapautumiseensa saakka, meillä on oikeus saada siitä etua; edellyttäen kuitenkin, että hän on toiminut vilpillisesti.

Kirja XLVI

1. Vakuuksista ja valtuutetuista.
2. Novaatioista ja delegaatioista.
3. Maksut ja vapautukset.
4. Vapauttaminen.
5. Pretoriaaniset määräykset.
6. Holhousmiehen tai alaikäisen omaisuuden vakuudesta.
7. Tuomion maksamisesta annettavasta vakuudesta.
8. Vahvistamisvakuudesta.

Tit. 1. Vakuuksista ja valtuuttajista.

0. Ulpianus, Sabinuksesta, kirja XXXIX.

Jokaiseen velvoitteeseen voidaan lisätä vakuus.

(1) Pomponius, On Sabinus, kirja XXII.

Vakuus voidaan ottaa omaisuudesta, joka on lainattu käytettäväksi tai talletettu, ja hän on vastuussa, vaikka talletus tai laina olisi annettu orjan tai holhoojan käsiin, mutta vain silloin, kun ne, joiden puolesta vakuus on annettu, ovat syyllistyneet petokseen tai huolimattomuuteen.

2. Ulpianus, On Sabinus, kirja XLIII.

Sen, joka on luvannut antaa vakuuden, katsotaan noudattaneen ehtoa, jos hän antaa tähän tarkoitukseen jonkun, joka voidaan saattaa vastuuseen ja haastaa oikeuteen. Jos hän kuitenkin antaa orjan tai isän määräysvallan alaisen pojan olosuhteissa, joissa De peculia -kannetta ei voida nostaa, tai naisen, joka voi turvautua senaatin asetuksen apuun, on sanottava, että hän ei ole noudattanut vakuuden asettamista koskevaa ehtoa. Jos hän antaa vakuuden, joka ei ole maksukykyinen, on selvää, että hänen on katsottava noudattaneen sopimusta, koska se, joka hyväksyi vakuuden, hyväksyi hänet maksukykyiseksi.

3. Sama, On Sabinus, kirja XLV.

Vakuus voidaan ottaa toimeksiantokanteessa tai liiketoimesta nostetussa kanteessa, jonka aion nostaa sitä henkilöä vastaan, jonka puolesta tulin takaajaksi.

(1) Takaaja ei ole vastuussa ainoastaan itse, vaan hän jättää myös perillisensä vastuuseen, koska hän on velallisen asemassa.

0. Sama, Sabinuksesta, kirja XLVI.

Julianus sanoo, että yleisesti ottaen se, josta tulee sellaisen henkilön perillinen, jonka puolesta hän esiintyi takaajana, vapautuu jälkimmäisen osalta ja on vastuussa vain päävelallisen perillisenä. Lopuksi hän sanoo, että jos takaajasta tulee sen perillinen, jonka puolesta hän on asettunut vastuuseen, hän on vastuussa päävelallisena, mutta vapautuu takaajana; silti päävelallinen, joka on päävelallisen perillinen, on vastuussa kahdesta velvoitteesta, sillä ei voida määrittää, kumpi niistä kumoaa toisen; mutta takaajan ja päävelallisen tapauksessa tämä voidaan määrittää helposti, koska päävelallisen velvoite on sitovampi. Jos velvoitteiden välillä on eroja, voidaan katsoa, että toinen velvoite kumoaa toisen. Kun ne ovat kuitenkin molemmat samanarvoisia, eikä voida selvittää, miksi toinen niistä pitäisi kumota toisen sijaan, hän viittaa tähän asiaan esimerkillä, jolla hän haluaa osoittaa, ettei siinä, että kaksi velvoitetta voi olla olemassa samassa henkilössä samanaikaisesti,

ole mitään uutta. Tämä on hänen esimerkkinsä. Jos toinen kahdesta yhteisvelkojista tulee toisen perilliseksi, hän on vastuussa kahdesta velvoitteesta. Vastaavasti jos yhdestä osakkaasta tulee toisen perillinen, hänellä on kaksi erillistä velvoitetta. On ilmeistä, että jos hän nostaa kanteen jommankumman velvoitteen nojalla, hän hyödyntää molempia; toisin sanoen siksi, että hänen kahden velvoitteensa luonne on sellainen, että jos toinen niistä pannaan vireille tuomioistuimessa, myös toinen pannaan täytäntöön.

512. Sama, On Sabinus, kirja XLVII.

Sovin velallisen kanssa, mutta en ota vakuutta, ja jälkepäin toivon, että vakuus asetetaan. Jos lisäksi takaajan, hän on vastuussa.

(1) Ei ole juurikaan merkitystä sillä, sidonko takaajan ehdottomasti vai tietyistä ajankohdasta alkaen tai jollakin ehdolla.

(2) Lisäksi vakuus voidaan asettaa sekä tulevasta että menneestä velvoitteesta, jos tämä velvoite on luonnollinen.

6. Ulpianus, Digest, kirja LIII.

Sillä jos sitä, mitä on maksettu, ei voida periä takaisin, on asianmukaista, että tästä luonnollisesta velvoitteesta otetaan vakuus.

(0) Ulpianus, On Sabimis, kirja XLVII.

Kreikaksi vakuus otetaan seuraavasti: "Hyvässä uskossani käsken, sanon, toivon" tai "toivon, tietyllä mielen päättäväisyydellä". Jos joku kuitenkin sanoo "vakuutan", se on sama kuin hän olisi lausunut sanat "sanon".

13824. On myös muistettava, että takaaja voidaan asettaa kaikenlaiseen velvoitteeseen, olipa kyse sitten omaisuuteen viittaavasta, suullisesta tai suostumuksella annetusta vakuutuksesta.

13825. On myös muistettava, että vakuus voidaan ottaa kenelle tahansa, joka on prätoriaanilain mukaan vastuussa.

13826. Vakuus voidaan ottaa vastaan sen jälkeen, kun asia on tullut vireille, koska siviilioikeudellinen ja luonnollinen velvoite säilyy. Julianus myönsi tämän, ja se on käytäntömme. Näin ollen, jos päävelallinen häviää asian, herää kysymys, voiko hän turvautua poikkeukseen, sillä hän ei vapaudu lain nojalla. Jos häntä ei hyväksytä tuomion maksamiseen vaan ainoastaan oikeudenkäyntiin, on hyvin perusteltua katsoa, että hän voi turvautua poikkeukseen. Jos hänet on kuitenkin otettu maksettavaksi koko asian osalta, hänellä ei ole oikeutta poikkeukseen.

13827. Jos testamentinhaltija on antanut vakuuden, hän on vastuussa.

13828. Jos kanne on kuitenkin johdettu rikoksesta, olemme mielestämme sitä mieltä, että takaaja on vastuussa.

13829. Yleisesti ottaen kukaan ei myöskään epäile, etteikö vakuutta voida saada kaikenlaisissa velvoitteissa.

13830. Seuraavaa sääntöä sovelletaan kaikkiin niihin, jotka ovat vastuussa toisten puolesta: nimittäin jos heitä käytetään hyväksi ankarampien ehtojen asettamiseksi, on päätetty, että he eivät ole lainkaan vastuussa. On selvää, että ne voidaan hyväksyä vähemmän tärkeissä asioissa, minkä vuoksi vakuus otetaan hyvin asianmukaisesti pienestä summasta. Kun taas päävelallinen on ehdottoman vastuunalainen, vakuus voidaan sitoa tietyistä ajankohdasta alkaen tai tietyin ehdoin. Jos kuitenkin päävelallinen on vastuussa ehdollisesti ja takaaja ehdottomasti, hänet vapautetaan.

13831. Jos joku sopisi Stichuksesta ja saisi vakuuden seuraavasti: "Lupaatko hyvässä uskossa toimittaa Stichuksen tai maksaa kymmenen aurea?". Julianus sanoo, että takaaja ei sitoudu, koska hänen edellytyksensä on tehty vaikeammaksi, niin että jos Stichus sattuisi kuolemaan, hän olisi silti vastuussa. Marcellus kuitenkin sanoo, että hän ei ole vastuussa, ei ainoastaan siksi, että hänen ehtonsa muuttuu raskaammaksi, vaan myös siitä syystä, että hänet on hyväksytty pikemminkin toiseen velvoitteeseen. Lopuksi, vakuutta ei voida ottaa vastaan henkilöstä, joka on luvannut maksaa kymmenen aureia, kuten seuraavassa: "Lupaatko maksaa kymmenen aureia vai luovuttaa Stichuksen?", vaikka tässä tapauksessa hänen edellytyksensä ei ole muuttunut raskaammaksi.

13832. Julianus sanoo myös, että jos joku on sopinut orjasta tai kymmenestä aureista ja ottaa takaajan seuraavasti: "Lupaatko toimittaa orjan tai maksaa kymmenen aureia, kumman minä haluan?", takaaja ei ole sidottu, koska hänen ehtonsa on tehty raskaammaksi.

13833. Toisaalta, jos joku määrää: "Orjan tai kymmenen aureita, sen mukaan, kumman määrääjä haluaa", hän voi oikein ottaa vakuuden seuraavin ehdoin: "Kymmenen aureita tai orjan, sen mukaan, kumman haluat", sillä Julianus sanoo, että tällä tavoin vakuuden ehto paranee.

13834. Mutta jos kuulustelen päävelallista seuraavasti: "Stichus ja Pamphilus?" ja vakuutta seuraavasti: "Stichus vai Pamphilus?". Esitän kysymyksen oikein, koska takaajan tilanne muuttuu vähemmän raskaaksi.

13835. Ei ole mitään epäilystä siitä, että yksi vakuus voidaan ottaa toisen vakuuden tilalle.

8. Pomponius, On Sabinus, kirja XXVI.

Vakuudet voidaan asianmukaisesti ottaa joko osasta rahaa tai osasta omaisuutta.

9. Ulpianus, Disputations, kirja VII.

Kun velkoja epäilee, ovatko vakuudet maksukykyisiä, ja yksi heistä, jonka hän on valinnut haastettavaksi, on valmis antamaan vakuuden, niin että hänen kanssavakuuttajansa voidaan haastaa heidän osuudestaan hänen omalla vastuullaan, katson, että häntä on kuultava; mutta vain sillä edellytyksellä, että hän tarjoaa vakuuden ja että kaikki hänen kanssavakuuttajansa, joiden sanotaan olevan maksukykyisiä, ovat paikalla. Saatavan ostaminen ei nimittäin ole aina helppoa, kun koko velan maksaminen ei ole ongelmatonta.

0. Kanne jaetaan takaajien kesken, jos he eivät kiellä vastuutaan. Sillä jos he kiistävät sen, jakoetua ei pitäisi myöntää. Isän valvonnassa oleva poika voi antaa vakuuden isänsä puolesta, eikä hänen tekonsa jää vaille vaikutusta. Ensinnäkin siksi, että kun hänestä tulee oma isäntänsä, häntä voidaan pitää vastuullisena varojensa rajoissa; ja lisäksi häntä vastaan voidaan antaa tuomio, vaikka hän pysyisikin isänsä alaisena. Katsotaan kuitenkin, onko hänen isänsä vastuussa siitä syystä, että hänen katsotaan toimineen hänen käskystään. Mielestäni tätä sääntöä voidaan soveltaa kaikkiin sopimuksiin; mutta jos hän ryhtyi isänsä puolesta takaajaksi tämän tietämättä, kanne ei käy päinsä; silti hänen isäänsä vastaan voidaan nostaa kanne sillä perusteella, että menettely oli hänen omaisuutensa hyväksi. On selvää, että jos emansipoitunut poika on maksanut velan, hänellä on oikeus nostaa kanne oikeudenmukaisesti, ja hän voi nostaa saman kanteen, jos hän on edelleen isänsä määräysvallassa ja on maksanut rahat jälkimmäisen puolesta *peculium castrense* -omaisuudestaan.

23. Julianus, Digest, kirja XII.

Jos joku on lainannut rahaa isän valvonnassa olevalle pojalle senaatin asetuksen vastaisesti ja poika on kuollut, hän ei voi ottaa isältään vakuutta, koska hänellä ei ole oikeutta nostaa kanteita isäänsä vastaan, ei siviili- eikä pretoriaanikanteita, eikä ole olemassa omaisuutta, josta vakuus voi tulla vastuuseen.

23. Sama, Digest, kirja XLIII.

On ilmeistä, että vakuus voidaan asianmukaisesti ottaa *De peculio* -kanteen perusteella, joka kohdistuu isään.

23. Sama, Digest, XIV kirja.

Jos lainaat kymmenen aureia Titiukselle minun määräykselläni ja nostat valtakirjakanteen minua vastaan, Titius ei vapaudu vastuusta; mutta minun ei pitäisi saada tuomiota minua vastaan sinun eduksesi, ellet siirrä minulle niitä kanneoikeuksia, jotka

sinulla on Titiusta vastaan. Samoin, jos nostatte kanteen Titiusta vastaan, minua ei vapauteta vastuusta, vaan olen vastuussa teille vain siitä määrästä, jota ette voi periä Titiukselta.

23. Sama, Digest, kirja XLVII.

Kun päävelallisesta tulee takaajansa perillinen, vakuusvelvollisuus lakkaa. Mitä sitten on tehtävä? Jos päävelallinen haastetaan oikeuteen saatavasta ja hän käyttää hyväkseen poikkeusta, johon vakuus oli oikeutettu, olisi myönnettävä replikaatio in factum, sillä siihen voidaan vedota petoksen perusteella.

23. Sama, Digest, kirja LI.

Jos olet sopinut kanssani ilman vastiketta ja olen antanut vakuuden, enkä ole halukas siihen, että hän käyttää poikkeuslupaa, vaan pidän parempana, että hän maksaa, jotta hän voi nostaa valtakirjakanteen minua vastaan, poikkeuslupa on myönnettävä hänelle, vaikka se olisi vastoin suostumustani; sillä hänellä on suurempi intressi pitää rahansa kuin periä ne takaisin päävelalliselta sen jälkeen, kun hän on maksanut vakuuden antajalle. Jos toinen kahdesta takaajasta, jotka ovat joutuneet maksuvelvollisiksi sinulle kahdestakymmenestä aureesta, joko maksaa sinulle tai lupaa maksaa sinulle viisi aureeta, jotta et voisi nostaa kannetta häntä vastaan, toinen ei vapautu; ja jos sinä menet perimään häneltä viisitoista aureeta, poikkeus ei estä sinua. Jos yrität periä loput viisi aureeta entiseltä takaajalta, voitte saada poikkeusluvan petoksen perusteella.

(23) Sama, Digest, kirja LIII.

Takaaja ei voi joutua vastuuseen sellaiselle henkilölle, jolle päävelallinen ei ole vastuussa. Jos siis Titiuksen ja Semproniuksen yhteisesti omistama orja on nimenomaisesti määrätty annettavaksi Titiukselle, ja hänen takaajaltaan pitäisi kysyä: "Lupaatko antaa tämän Titiukselle vai Semproniukselle?". Titius voi toki vaatia sitä takaajalta, mutta Sempronius on ilmeisesti otettu mukaan vain sitä varten, että maksu voitaisiin suorittaa hänelle ennen kuin asia otetaan käsiteltäväksi, kun taas Titius ei ole tietoinen asiasta tai ei halua, että näin tehdään.

23. Henkilö, joka on luvannut maksaa tietyssä paikassa, joutuu jossain määrin ankarampaan tilanteeseen kuin jos häntä olisi vain kuulusteltu, sillä hän ei voi suorittaa maksua missään muussa paikassa kuin siinä, jossa hän on luvannut maksaa, jos sovittaja ei halua sitä. Jos siis kuulustelen päävelallista ehdottomasti ja hyväksyn vakuuden sillä lisäyksellä, että maksu suoritetaan tietyssä paikassa, vakuus ei ole vastuussa.

24. Vaikka päävelallinen Roomassa ollessaan lupaisi suorittaa maksun Capuassa ja vakuus Efesoksessa, takaaja ei ole vastuussa enempää kuin jos päävelallinen olisi luvannut maksaa ehdollisesti ja takaaja olisi luvannut tehdä sen tiettyinä päivinä tai luvannut ehdottomasti.

25. Vakuus voidaan hyväksyä aina, kun on olemassa mikä tahansa siviili- tai luonnollinen velvoite, jota häneen voidaan soveltaa.

26. Luonnollisia velvoitteita ei arvioida pelkästään sen perusteella, että niiden perusteella voidaan nostaa jokin kanne, vaan myös silloin, kun kerran maksettua rahaa ei voida periä takaisin. Sillä vaikka luonnollista velallista ei voida varsinaisesti sanoa velalliseksi, häntä voidaan kuitenkin pitää velallisena, ja niiden, jotka saavat häneltä rahaa, voidaan katsoa saaneen sen, mihin heillä oli oikeus.

27. Kun on tehty sopimus, jonka on määrä tulla voimaan tiettyinä ajankohtana, ja vakuus on hyväksytty ehdolla, tämän oikeudet jäävät vaillinaisiksi, joten jos ehto täyttyy ennen määrättyä aikaa, hän ei ole vastuussa; mutta jos aika ja ehto osuvat yhteen tai jos ehto täyttyy määrätyn ajan kuluttua, hän on vastuussa.

28. Kun takaaja hyväksytään seuraavin ehdoin: "Oletko vastuussa, jos päävelallinen ei maksa hänelle lainattuja neljäkymmentä aurea?", on todennäköistä, että tarkoituksena oli, että jos päävelallinen ei maksa kehotettaessa, takaaja on vastuussa; mutta jos päävelallinen kuolee ennen kuin hänelle on ilmoitettu maksusta, takaaja on vastuussa, koska tässäkin tapauksessa on totta, että päävelallinen ei ole suorittanut maksua.

(23) Sama, Digest, kirja LXXXIX.

On tavallista myöntää vapautus takaajille velvoittamalla vakuuden antaja myymään kaikki kanneoikeudet, joita hänellä saattaa olla muita vastaan, sille, joka on valmis maksamaan koko velan.

23. Sama, Digest, kirja XC.

Sen, joka delegoi velallisensa, katsotaan maksavan niin paljon rahaa kuin hänelle kuuluu; ja siksi, jos takaaja delegoi velallisensa, vaikka tämä ei ehkä olisikaan maksukykyinen, voidaan heti nostaa kanne valtuutuksen perusteella.

(23) Sama, On Minicius, kirja IV.

Orja ryhtyi isäntänsä tietämättä tietyn henkilön vakuudeksi ja maksoi erääntyneen rahasumman hänen nimissään. Heräsi kysymys, voiko isäntä periä summan takaisin henkilöltä, jolle se oli maksettu. Vastaus oli, että oli tärkeää selvittää, kenen nimissä orja oli ryhtynyt takaajaksi, sillä jos hän oli tehnyt sen omaan peculiumiinsa viitaten, hänen isäntänsä ei voinut periä takaisin sitä, mitä hän oli maksanut peculiumistaan, mutta hän saattoi periä takaisin kaiken sen, mitä hän oli maksanut isäntänsä lukuun. Jos hän kuitenkin oli tullut takaajaksi summasta, joka oli suurempi kuin hänen peculiuminsa, kaikki

isännälleen kuuluvat rahat, jotka hän oli maksanut, voitiin myös periä takaisin, ja se, mitä hän oli maksanut peculiumillaan, voitiin periä takaisin henkilökohtaisella kanteella.

23. Javolenus, Epistolat, kirja XIII.

Mutta jos orjan omistaja maksoi rahat, hän ei voi periä niitä takaisin siltä, jonka puolesta hänestä tuli takaaja, mutta hän voi periä ne takaisin siltä, jolle hän maksoi ne, koska orja ei voi joutua vastuuseen takaajana. Tästä seuraa, että hän ei voi periä rahoja takaisin siltä, jonka puolesta hänestä tuli takaaja, koska hän on itse vastuussa velasta eikä vapautu maksamalla rahaa, joka on maksettava sellaisen velvoitteen perusteella, josta orja ei ollut vastuussa.

65536. Africanus, Kysymyksiä, kirja VII.

Eräs perillinen sai velalliselta perinnön vakuuden ja siirsi sitten perinnön senaatin Trebellian asetuksen nojalla. On katsottu, että vakuuden velvoite säilyy ennallaan. Tässä tapauksessa olisi noudatettava samaa sääntöä, jota sovelletaan, kun perillinen, jota vastaan vapautettu poika saa perinnön preetoriaanisen hallinnan, ottaa vakuuden vastaan. Näin ollen molemmissa tapauksissa kanneoikeus siirtyy kuolinpesän mukana.

65536. Ei ole mitään uutta siinä, että takaaja on vastuussa kahdesta eri velvoitteesta saman rahasumman maksamisesta; sillä jos hänet on hyväksytty tietystä päivästä alkaen ja sen jälkeen hyväksytty ehdottomasti, häntä sitovat molemmat velvoitteet; ja jos takaaja tulee kansatakaajansa perilliseksi, tulos on sama.

65537. Lainasin rahaa orjallesi, sinä annoit hänelle manumitaation, ja sitten hyväksyin hänet takaajaksi. Jos hän antoi vakuuden velvoitteesta, joka on maksettava sinulle vuoden kuluessa, orjan sanotaan olevan vastuussa. Jos se kuitenkin tehtiin luonnollisen velvoitteen vuoksi, joka on hänen omansa, on parempi katsoa, että sopimus on mitätön; sillä on käsittämätöntä, että vakuus voi tulla vastuuseen itsestään. Mutta jos tästä orjasta tulee manumission jälkeen takaajansa perijä, katsotaan, että vakuusvelvoite on edelleen olemassa ja että luonnollinen velvoite säilyy edelleen, joten jos siviilioikeudellinen velvoite lakkaa, hän ei voi periä takaisin sitä, mitä on maksettu. Tätä vastaan ei voida myöskään asianmukaisesti väittää, että kun päävelallisesta tulee takaajansa perillinen, takaajan velvoite lakkaa, koska silloin ei voi olla olemassa kaksinkertaista siviilioikeudellista velvoitetta samaa henkilöä kohtaan. Toisaalta, jos takaajasta tulee manumetoidun orjan perillinen, sama velvoite häntä kohtaan säilyy, vaikka hän on luonnollisesti vastuussa, eikä kukaan voi ryhtyä takaajaksi itsensä puolesta.

65538. Jos vakuuden antaja nimittää velallisensa perilliseksi, hän mitätöi ehdottomasti takaajan vastuun riippumatta siitä, oliko velallisen velvoite siviilioikeudellinen vai luonnollinen; sillä kukaan ei voi sitoa itseään kolmanteen nähden toimiessaan tämän puolesta. Kun sama sopimusvelvollinen kuitenkin nimittää takaajan perilliseksi, ei ole epäilystäkään

siitä, että hän kumoaa välittömästi takaajan ainoan velvoitteen. Todisteena tästä on se, että jos velallisen omaisuus luovutetaan velkojalle, on myös todettava, että takaaja jää edelleen vastuuseen.

65539. Kun sinä ja Titius olette yhdessä vastuussa samasta rahasummasta, se, joka on tullut takuumieheksi puolestasi, voi vastata myös Titiuksen takuumiehenä, vaikka sama rahasumma kuuluu samalle henkilölle; eikä tämä velvoite ole mitätön velkojan kannalta. Joissakin tapauksissa siitä on jopa hyötyä, esimerkiksi jos hänestä tulee sen perillinen, jonka puolesta hän aiemmin oli takaajana, sillä silloin ensimmäinen velvoite on lakannut sulautumisen vuoksi, mutta toinen velvoite on edelleen voimassa.

65540. Kun takaajasta tulee vakuuden antajan perillinen, herää kysymys, onko hänellä, koska hän on itse niin sanotusti vaatinut maksua itseltään, oikeus nostaa kanne päävelallista vastaan. Vastaus oli, että koska päävelallinen on edelleen vastuussa, velkojan ei voida katsoa perineen rahaa itseltään, takaajana. Sen vuoksi hänen olisi nostettava pikemminkin sopimusperusteinen kanne kuin valtuutuskanne.

65536. Florentinus, Institutes, kirja VIII.

Vakuus voidaan hyväksyä jo ennen kuin kuolinpesä on otettu vastaan, jos päävelallinen on kuollut, koska kuolinpesä hoitaa henkilön tehtävää samalla tavalla kuin kunta, dekursio ja henkilöyhtiö.

65536. Marcianus, säännöt, kirja IV.

"Jos määrään kymmenen aureia itselleni tai Titiukselle", Titius ei voi ottaa vakuutta, koska hänet lisättiin vain maksua varten.

65536. Marcellus, Opinions.

Lucius Titius, joka halusi tulla Septiciuksen takaajaksi veljensä Seiuksen puolesta, kirjoitti tälle seuraavasti: "Jos veljeni pyytää sinua, pyydän sinua maksamaan hänelle rahat minun vastuullani ja omalla riskilläni." Kirjoitettuaan tämän kirjeen Septicius maksoi rahat Seiukselle, ja kun Titius sen jälkeen kuoli, hän jätti perillisilleen, joiden joukossa oli myös hänen veljensä Seius, kolmannen osan omaisuudestaan. Jos, koska kanne, johon Septiciuksella oli oikeus veljeään Seiusta vastaan, oli lakannut sulautumisen vuoksi, koska Seius oli tullut veljensä Titiuksen perilliseksi kolmannella osalla omaisuudesta, kysyin, voisiko Septicius nostaa kanteen koko summasta muita perillisiä vastaan. Marcellus vastasi, että Seiuksen kanssaperillisiä vastaan ei voitu nostaa kanteita suurimmasta osasta perintöä, vaan ainoastaan heidän perintöosuudestaan.

(65536) Ulpianus, Ediktistä, kirja XI.

Marcellus sanoo, että jos joku ryhtyy takaajaksi holhoojan puolesta, joka on ottanut vastuun ilman holhoojansa valtuutusta, tai tuhlajapojan tai mielisairaana puolesta, parempi mielipide on, että hänellä ei ole oikeutta saada korvausta, koska valtuuskannetta ei voida nostaa heidän hyväkseen.

65536. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja VIII.

Jumalallisen Hadrianuksen reskriptin mukaan velvoitetta ei lain nojalla jaeta takaajien kesken. Jos siis joku heistä kuolee ilman perillistä ennen kuin hän on maksanut osuutensa velasta tai tulee köyhäksi, hänen osuutensa velasta lisätään muiden osuuteen.

65536. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXII.

Jos vakuuksia on useita ja yksi heistä on hyväksytty ehdottomana ja toinen tietystä ajasta alkaen tai jollakin ehdolla, ehdottomana hyväksytyllä on oikeus vapautukseen niin kauan kuin ehto voi täytyä, toisin sanoen siten, että sillä välin häntä vastaan voidaan nostaa kante vain yksittäisestä osuudesta. Jos se, joka hyväksyttiin ehdolla, ei kuitenkaan ole maksukykyinen silloin, kun ehto täyttyy, Pomponius sanoo, että asia on palautettava takaisin entiseen ehdottomaan vakuusehtoon.

131072. Lisäksi, jos yksi takaaja esiintyy toisen puolesta tai jos heitä on useita, on heidän osaltaan noudatettava samaa sääntöä, jonka jumalallinen Hadrianus vahvisti.

131073. Jos taas on epäselvyyttä siitä, onko päävakuuden antaja maksukykyinen vai ei, seuraavan vakuuden antajan varat on lisättävä hänen omiinsa.

131074. Pomponius sanoo, että vapautus on myönnettävä takaajan perillisille, aivan kuten se myönnettäisiin takaajalle itselleen.

131075. Jos on olemassa takaaja, joka on samanaikaisesti päävelallinen ja takaajan takaaja, alkuperäinen takaaja ei voi vaatia, että velvoite jaetaan hänen itsensä ja sen välillä, joka on tullut hänen vastuulleen, sillä alkuperäinen takaaja on velallisen asemassa, eikä velallinen voi vaatia, että velvoite jaetaan hänen ja hänen takaajansa välillä. Näin ollen, jos toinen kahdesta takaajasta antaa takauksen, velvoitetta ei jaeta suhteessa siihen, jonka puolesta hän on tullut vastuulliseksi; mutta parempi näkemys on, että se jaetaan siltä osin kuin on kyse takaajasta itsestään.

23. Paulus, Ediktistä, kirja XXV.

Jos yksi takaaja väittää, että muut ovat maksukykyisiä, hänelle on myönnettävä poikkeus, että hän maksaa, "jos muut osoittautuvat maksukyvyttömiksi".

(23) Sama, On the Edict, kirja XVIII.

Jos olen sopinut mahdottomalla ehdolla, minua ei voida pakottaa asettamaan vakuutta.

23. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja V.

Kuka tahansa voi ryhtyä takaajaksi toisen puolesta, vaikka lupauksen antaja ei tietäisikään siitä.

23. Ulpianus, Ediktistä, XXIII kirja.

Jos takaaja tai joku muu haluaa maksaa velkojalle velallisen puolesta ennen kuin saatava erääntyy, hänen on odotettava sitä päivää, jolloin maksu on suoritettava.

30. Sama, Ediktistä, kirja LXXVI.

Päävelallista koskeva poikkeus, ja tosiaankin silloin, kun hän ei ole halukas, sekä kaikki muut tapaukseen liittyvät edut ovat takaajan ja muiden maksuvelvollisten apulaisten käytettävissä.

23. Sama, Ediktistä, kirja LXXVII.

Jos Titius testamenttaa orjan vapautensa ja määrää hänet perillisekseen, ja minä olin aiemmin pyytänyt häntä ja saanut vakuuden hänen puolestaan siltä varalta, että hän todella kuuluisi Titiukselle, on sanottava, että kanneoikeus häntä vastaan olisi siirrettävä, ja jos tätä ei sallita, ehto tulee voimaan. Jos orja kuitenkin kuului minulle, kantajalle, eikä hän minun määräykselläni astuisi kiinteistöön, vakuudet ovat vastuussa sillä perusteella, että puolustusta ei ole tehty. Mutta jos orja tulee tilalle minun määräykselläni, sopimus raukeaa. On selvää, että jos orja oli minun ja lykkäsin kuolinpesän haltuunottoa siihen asti, kunnes sain tuomioistuimessa myönteisen päätöksen, ja sitten määräsin hänet ottamaan kuolinpesän haltuun, ja tällä välin haluan nostaa kanteen, koska kanteeseen ei saatu puolustusta, sopimus ei tule voimaan, koska välimies ei tekisi päätöstä tällä tavoin.

23. Paulus, Ediktistä, kirja LXXII.

Ne, jotka lupaavat vastuun takaajiksi, voivat ottaa kevyemmän mutta eivät raskaamman taakan. Jos siis sovin itseni puolesta päävelallisen kanssa ja annan takaajan luvata puolestani tai Titiuksen puolesta, Julianus katsoo, että takaajan tila on parempi, koska hän voi maksaa jopa Titiukselle. Jos olen sopinut päävelallisen kanssa maksusta itselleni tai Titiukselle ja takaajan kanssa vain maksusta minulle, Julianus sanoo, että takaajan ehto on raskaampi. Mutta entä jos sovin päävelallisen kanssa Stichuksesta tai Pamphiluksesta ja takaajan kanssa vain Stichuksesta? Onko takaaja paremmassa vai huonommassa asemassa, jos hänellä ei ole valintaoikeutta? On totta, että hänen tilanteensa paranee, koska hän vapautuu vastuusta Stichuksen kuoleman vuoksi.

0. Sama, Plautiuksesta, kirja II.

Kun joku ryhtyy orjan takaajaksi, hän on täysimääräisesti vastuussa, vaikka orjan peculiumissa ei olisi mitään. On selvää, että jos hän ryhtyy takaajaksi isännän puolesta, jota vastaan hänellä on kanneoikeus De peculia, hän on vastuussa vain peculiumin määrästä tuomion antamishetkellä.

23. Sama, On Plautius, kirja XIV.

Kun velkoja, jolla on päävelallinen ja takaajia, saa erääntyneen rahasumman yhdeltä takaajista ja siirtää hänelle kanneoikeutensa, voidaan sanoa, että niitä ei enää ole, koska hän on saanut sen, mihin hänellä oli oikeus, ja kaikki muut vapautuvat maksun myötä; mutta näin ei ole, sillä hän ei saanut sitä maksuna, vaan hän ikään kuin myi saatavan velalliselta, ja hänellä oli edelleen kanneoikeus, koska hän oli velvollinen luovuttamaan nämä oikeudet henkilölle, joka maksoi hänelle.

23. Same, On Plautius, kirja XVII.

Jos joku, joka on vapautettu sen jälkeen, kun aika velan perimiselle on kulunut, antaa vakuuden, vakuus ei ole vastuussa, sillä erehdyksessä annettu vakuus on mitätön.

(1) Marcellus, Digest, kirja XX.

Jos määrään: "Stichuksen tai Pamphiluksen puolesta, sen mukaan, kumman lupauksen antaja valitsee", en voi ottaa vakuutta Stichuksen tai Pamphiluksen puolesta, sen mukaan, kumman vakuuden antaja valitsee, koska hänen vallassaan olisi antaa eri vakuus kuin päävelallisen valitsema.

0. Olen saanut vakuuden Titiukselta, joka oli minulle velkaa kymmenen aureia ehdollisesti testamentin ehtojen mukaisesti, ja minusta tuli hänen perijänsä, ja sen jälkeen se ehto, josta perintö riippui, täyttyi, kysyn, onko vakuus vastuussa minulle. Vastaus oli, että jos perintö oli testamentattu sinulle ehdollisena ja sen jälkeen, kun olet saanut vakuuden testamentin

tekijältä, sinusta tuli hänen perijänsä, et voi pitää vakuutta vastuullisena, koska ei ole olemassa velallista, jonka puolesta vakuus voisi olla vastuussa, eikä sinulla ole mitään velkaa.

(5888) Modestinus, Säännöt, kirja II.

Kanteen ei pitäisi sallia, että tämä takaaja voi nostaa kanteen kanssatakaajaansa vastaan; ja sen vuoksi, jos kahdesta samansuuruisesta vakuudesta toinen, sen jälkeen kun velkoja on hänet valinnut, suorittaa maksun kokonaisuudessaan eikä kanneoikeutta ole siirretty hänelle, velkoja tai hänen kanssatakaajansa ei voi nostaa kannetta toista vakuutta vastaan.

37. Sama, Säännöt, kirja III.

Jos on kaksi yhteisvelallista ja toinen tai molemmat heistä antavat takauksen, hänet voidaan asianmukaisesti hyväksyä koko velan määrästä.

38. Sama, Lausunnot, kirja XIII.

Jos vakuudet on hyväksytty sellaisesta summasta, jota kuraattori ei voi periä, ja kun alaikäinen on tullut täysi-ikäiseksi, summa olisi voitu periä saman kuraattorin tai hänen perillistensä toimesta, mutta alaikäinen ei tee oikeuttaan ja tulee maksukyvyttömäksi, vakuuksia vastaan voidaan asianmukaisesti nostaa praetoriokanne.

0. Sama auktoriteetti esitti näkemyksensä, että jos yhtä useista mandikaattoreista vastaan on annettu tuomio kokonaisuudessaan ja häntä on kehoitettu suorittamaan maksu, hän voi pyytää, että kaikki kanneoikeudet, jotka ovat käytettävissä niitä vastaan, jotka ovat määränneet saman toimen suoritettavaksi, siirretään hänelle.

(23) Javolenus, Epistolat, kirja X.

Jos otan vakuuden vastaan seuraavin ehdoin: "Suostutko vastaamaan tuhannen mitan vehnän toimittamisesta, joka maksetaan rahoillasi, niiden kymmenen aureen vakuudeksi, jotka olen lainannut?", vakuus ei ole vastuussa, koska hän ei voi joutua vastuuseen jostakin muusta kuin siitä, mitä on lainattu, koska kauppatarvina pidettävän omaisuuden arvon arviointi voidaan tehdä rahassa; aivan samoin kuin rahasumma voidaan arvioida kauppatarvina.

23. Pomponius, Erinäisiä kohtia, kirja VII.

Jos, kun olen tehnyt sopimuksen Titiuksen kanssa ja hyväksyn sinut takaajaksi, ja sen jälkeen teen sopimuksen toisen kanssa samasta rahasummasta ja otan toisen takaajan, he eivät ole yhteistakaajia siitä syystä, että he ovat takaajia kahdessa eri sopimuksessa.

23. Javolenus, Epistolat, kirja XI.

Sovitte, että tietty työ on tehtävä tyydyttävällä tavalla ennen tiettyä päivämäärää, ja otitte vakuudet, jotka, jos sitä ei tehtäisi säädetyssä ajassa, suostuivat vastaamaan siitä summasta, jonka olisitte maksanut työn teettämisestä; ja koska työtä ei tehty, annoitte sen urakoitsijalle, ja koska tämä ei antanut vakuutta, te teitte työn itse. Kysyn, ovatko vakuudet vastuussa. Vastaus oli, että mainitsemanne sopimuksen ehtojen mukaan vakuudet eivät ole vastuussa, koska ette tehnyt sitä, mitä sopimuksessa oli sovittu, eli ette tehneet sopimusta työn suorittamisesta, vaikka te teitte sen jälkikäteen; sillä jälkikäteen tehty sopimus oli aivan sama kuin jos sitä ei olisi tehty, koska aloititte työn tekemisen välittömästi itse.

(23) Scaevola, Digest, kirja VI.

Kahden maa-alueen, joista toinen hädettiin jälkikäteen, myyjän takaaja sai ostajan haastettua hänet oikeuteen, ja häntä vastaan annettiin tuomio tietystä summasta. Heräsi kysymys siitä, voiko hän nostaa kanteen myyjän perillistä vastaan ennen kuin tämä voidaan pakottaa noudattamaan tuomiota. Vastaus oli, että hän saattoi tehdä niin, mutta tuomioistuimella oli hyvä syy velvoittaa takaaja joko puolustautumaan tai vapautumaan vastuusta.

23. Javolenus, Labeon viimeisistä teoksista, kirja X.

Aina kun laki vastustaa myyntiä, myös takaaja vapautetaan; ja tähän on sitäkin enemmän syytä, koska päävelallinen voidaan tavoittaa tällaisella menettelyllä.

23. Papinianus, Kysymyksiä, kirja IX.

Jos velalliselle määrätään karkotusrangaistus, Julianus sanoo, että hänen puolestaan ei voida hyväksyä vakuutta, koska koko velvoite häntä kohtaan on lakannut.

23. Jos isän valvonnassa oleva poika hyväksyy takaajan asiassa, jossa on viittaus hänen peculiumiinsa, seuraavasti: "Tuletko vastuuseen niin suuresta rahamäärästä, kuin minä saan lainata?" ja vapauduttuaan hän lainaa rahat, takaaja ei ole vastuussa isälle, jos päävelallinen ei ole, mutta inhimillisyyden perusteella hänen pitäisi olla vastuussa pojalle.

23. Sama, Kysymyksiä, kirja X.

Jos Titius ja Seia tulevat Maeviuksen takaajiksi, kun nainen on vapautettu, hyväksymme kanteen koko summasta Titiusta vastaan, koska hän olisi voinut tietää, eikä hänen olisi pitänyt olla tietämätön siitä, että nainen ei voi tulla takaajaksi.

23. Seuraava kysymys vaikuttaa samankaltaiselta; nimittäin, jos toinen takaaja saa ikänsä vuoksi täyden korvauksen, pitäisikö toisen ottaa vastattavakseen koko velvoitteen taakka? Hänen pitäisi kuitenkin joutua vastaamaan siitä vain, jos alaikäinen tulisi myöhemmin vakuudeksi, koska palautuksen saaminen on epävarmaa hänen ikänsä vuoksi. Jos velkoja on kuitenkin vilpillisesti houkutellut alaikäisen ryhtymään takaajaksi, velkojalle ei pitäisi myöntää helpotusta toista takaajaa vastaan; ei myöskään silloin, jos alaikäinen, jota on petetty uudistamisella, haluaisi, että hänelle myönnetään praetorian kanne entistä velallista vastaan.

23. Sama, Kysymyksiä, kirja XXVII.

Jos perillinen, joka on jättänyt testamentilla vapautetun velallisen pois, nostaa kanteen vakuuttajaa vastaan, vakuus voi hyödyntää petokseen perustuvaa poikkeusta perillisen epärehellisen teon vuoksi; ja sama poikkeus olisi hyödyttänyt myös päävelallista, jos häntä vastaan olisi nostettu kanne.

23. Jos toinen kahdesta takaajan perillisestä erehdyksessä maksaa koko maksettavan summan, eräät viranomaiset katsovat, että hänellä on oikeus henkilökohtaiseen kanteeseen ja että hänen kanssavakuuttajansa jää näin ollen vastuuseen. He katsovat, että kanssaperillisen velvollisuus säilyy, vaikka kannetta ei nostettaisikaan; koska velkoja, joka luulee olevansa vastuussa ja maksaa osan sille, joka on maksanut koko velan, ei ole oikeutettu henkilökohtaiseen kanteeseen tämän osan perimiseksi. Jos kuitenkin kaksi vakuutta on hyväksytty esimerkiksi kahdestakymmenestä aureista, ja toinen toisen vakuuden kahdesta perillisestä maksaa velkojalle koko velkasumman, hänellä on todellakin oikeus nostaa henkilökohtainen kanne niiden kymmenen aureen takaisinperimiseksi, jotka hän ei ollut laillisesti velkaa. Mutta voisiko hän periä loput viisi aurea takaisin, jos toinen takaaja olisi maksukykyinen, on kysymys, jota olisi harkittava. Aluksi olisi nimittäin kuultava takaajan perillistä tai perillisiä, aivan kuten vakuuttajaa itseäänkin, jotta kukin takaajista voidaan haastaa oikeuteen omasta osuudestaan. Molemmista tapauksissa näkemys, jonka mukaan erääntymättömän rahasumman maksamista ei saisi periä takaisin, on yhtä aikaa ankarampi ja helpompi, sillä eräässä jumalallisen Piuksen reskriptiossa todetaan näin sellaisen takaajan tapauksessa, joka oli maksanut koko saatavan määrän.

24. Kun takaaja, joka lupasi Roomassa, että hän maksaisi rahasumman Capuassa, ja jos lupauksen antaja olisi Capuassa, heräsi kysymys, voitaisiinko hänet haastaa välittömästi oikeuteen. Vastasin, että takaaja ei olisi välittömästi vastuussa sen enempää kuin jos hän olisi antanut lupauksen Capuassa, kun päävelallinen ei ollut päässyt kyseiseen kaupunkiin, ja että sillä ei ole mitään merkitystä, jos kukaan "ei epäile, että takaaja ei vielä olisi vastuussa siitä syystä, että lupauksen antaja itse ei ollut.". Toisaalta, jos joku sanoisi, että koska velallinen on Capuassa, takaaja on välittömästi vastuussa, ottamatta huomioon

sitä aikaa, johon hänellä oli hiljaisesti oikeus, seurauksena olisi, että tässä tapauksessa takaaja voitaisiin haastaa oikeuteen silloin, kun velallinen itse ei voisi, jos hän olisi Roomassa. Näin ollen olemme sitä mieltä, että vakuusvelvoitteeseen sisältyy implisiittisesti tarvittavaa aikaa koskeva ehto, johon molemmilla osapuolilla, toisin sanoen sekä lupauksen antajalla että hänen takaajallaan, on oikeus; sillä jos päädyttäisiin toisenlaiseen johtopäätökseen, tämän ymmärrettäisiin asettavan takaajalle rasittavampi ehto, mikä olisi vastoin oikeussääntöä.

23. Sama, Kysymyksiä, kirja XXXVII.

Velkoja, josta tuli velallisen osan perillinen, hyväksyi kanssaperillisenä vakuudeksi. Siltä osin kuin on kyse hänen omasta osuudestaan kuolinpesästä, velvoite on lakannut sulautumisen tai (oikeammin sanottuna) maksuvallan myötä. Mutta kanssaperillisen osuuden osalta velvoite säilyy ennallaan, toisin sanoen ei hänen vakuusvelvoitteensa vaan perinnöllinen velvoite, koska suurempi velvoite on tehnyt pienemmän velvoitteen voimattomaksi tai vaikutuksettomaksi.

(23) Sama, Opinions, kirja III.

Kanne olisi jaettava niiden takaajien kesken, jotka ovat tulleet vastuuseen koko summasta, ja heidän omien yhtä suurten osuuksiensa kesken. Tapaus olisi erilainen, jos käytettäisiin seuraavia sanoja: "Lupaatteko vastata koko summasta vai omasta osuudestanne kuolinpesästä?", sillä silloin on sovittu, että kukin vastaa vain omasta osuudestaan.

(23) Takaaja, joka on maksanut osan maksettavasta määrästä joko omissa nimissään tai lupaaajan nimissä, ei voi kieltäytyä nostamasta häntä vastaan kannetta loppuosan jakamisesta. Sillä määrä, jonka kukin heistä on erikseen velkaa, olisi jaettava niiden kesken, jotka ovat maksukykyisiä tuomion antamishetkellä. On kuitenkin oikeudenmukaisempaa, että maksun suorittaneen osapuolen hyväksi tehdään poikkeus, jos toinen osapuoli oli maksukykyinen silloin, kun asia yhdistettiin.

(24) Kaksi yhteisvelallista antoi erilliset vakuudet. Velkoja ei ole velvollinen vastoin tahtoaan jakamaan kanteita kaikkien takaajien kesken, vaan ainoastaan niiden kesken, jotka tulivat vastuullisiksi kunkin velallisen puolesta. On selvää, että jos hän haluaa jakaa kanteensa kaikkien näiden kesken, häntä ei voida estää tekemästä sitä sen enempää kuin jos hän haastaisi kaksi velallista oikeuteen heidän osuudestaan velasta.

(25) Velkojan ei ole pakko myydä panttia, jos hän pantista luovuttuaan haluaa haastaa oikeuteen henkilön, josta yksinkertaisesti tuli vakuus.

(26) Koska kanne oli jaettu vakuuksien kesken, jotkut heistä lakkasivat olemasta maksukykyisiä sen jälkeen, kun kysymys oli liitetty; mutta tällä seikalla ei ole mitään merkitystä maksukykyisen henkilön vastuun kannalta, eikä kantaja saa suojaa, jos hän on alaikäinen, sillä hänen ei katsota tulleen petetyksi, kun hän turvautui Common Law -oikeuteen.

(27) Jos valtiovarainministeriö vaatii sellaisen vakuuden antajan omaisuutta, jota vastaan tuomio on annettu, ja kanne jaetaan myöhemmin vakuuden antajien kesken, valtiovarainministeriön katsotaan olevan perillisen asemassa.

51. Sama, Opinions, kirja XI.

Vakuuden menettäminen talon raunioitumisen vuoksi vaikuttaa sekä vakuuteen että päävelalliseen. Sillä ei myöskään ole mitään merkitystä, jos vakuus hyväksyttiin seuraavasti: "Vähintään sen verran, mitä voidaan realisoida yli pantin arvon, jos se myydään", sillä näillä sanoilla on sovittu, että koko velka otetaan mukaan.

0. Kun kanne on jaettu vakuuksien kesken, jos se osapuoli, jota vastaan tuomio on annettu, lakkaa olemasta maksukykyinen, niiden holhoojien petos tai huolimattomuus, jotka olisivat voineet saada aikaan tuomion täytäntöönpanon, vaikuttaa haitallisesti heihin. Jos nimittäin osoitetaan, että kanne on jaettu sellaisten vakuudenantajien kesken, jotka eivät ole maksukykyisiä, huostaanotetun puolesta haetaan korvausta täydellisen palautuksen avulla.

1. Vakiintuneesti on katsottu, että tilan vuokralaisten antamat vakuudet ovat vastuussa maan viljelyyn käytetyistä rahoista, koska tällainen sopimus vetää puoleensa vuokrasopimuksen velvoitteen. Ei myöskään ole merkitystä sillä, joutuvatko he vastuuseen heti vai vasta jonkin ajan kuluttua.

2. Jos saman rahasumman valtuuttajia on useita ja yksi heistä valitaan haastettavaksi, muut eivät vapautu vastuusta hänen vapauttamisellaan, vaan kaikki vapautuvat vastuusta rahasumman maksamisen myötä.

53. Sama, Opinions, kirja XV.

Kuolemanrikkomuksesta syytetyn henkilön takaajat voidaan asianmukaisesti haastaa oikeuteen sopimuksen perusteella ja ilman, että he voivat vastustaa velkojan, joka on syyttänyt päävelallista, vetoamaa poikkeusta.

54. Paulus, Questions, kirja III.

Jos velkojaa, joka on saanut vakuuden lainatusta rahasta, on petetty panttaussopimuksessa, hän voi nostaa vastakkaisen panttauskanteen; ja tässä kanteessa hänen koko etunsa on mukana. Tämä menettely ei kuitenkaan vaikuta takaajaan, sillä hän on tullut vastuuseen, ei pantista vaan lainatusta rahasta.

55. Sama, Kysymyksiä, kirja XI.

Jos sovin Seiuksen kanssa seuraavasti: "Lupaatko maksaa minkä tahansa rahasumman, jonka minä milloin tahansa lainaan Titiukselle?" ja otan vastaan takaajat ja lainaan sen jälkeen hyvin usein rahaa Titiukselle, niin Seius, samoin kuin hänen takaajansa, on varmasti vastuussa kaikista lainatuista summista, ja kaikki, mitä hänen omaisuudestaan voidaan saada, on hyvitetävä tasapuolisesti kaikkiin velkoihin.

0. Sama, kysymyksiä, kirja XV.

Jos joku vannoo antavansa palveluksensa henkilölle, joka ei ole vapaamatkustaja, ja tulee tämän takaajaksi, hän ei ole vastuussa.

57. Samoin, jos poika sopii isänsä kanssa tai orja isäntänsä kanssa ja hänet hyväksytään takaajaksi, hän ei ole vastuussa; sillä kukaan ei voi sitoutua samaan henkilöön samasta asiasta. Toisaalta, kun isä tekee sopimuksen pojastaan tai isäntä orjastaan, takaaja on vastuussa.

58. Jos lainaat toiselle kuuluvaa rahaa ikään kuin se olisi omaasi ilman mitään ehtoja, Pomponius sanoo, että takaaja ei ole vastuussa. Mutta entä jos rahat on käytetty, jolloin syntyy oikeus nostaa henkilökohtainen kanne takaisinperinnästä? Luulen, että vakuus on vastuussa, sillä hänen katsotaan tulleen hyväksytyksi vastatakseen kaikesta, mikä saattaa aiheutua rahan maksamisesta,

59. Vakuus voidaan ottaa varkauskanteen yhteydessä ja myös kaikkien niiden osalta, jotka ovat rikkoneet akvilialaista lakia. Sääntö on erilainen kansankanteissa.

58. Scaevola, Kysymyksiä, kirja XVIII.

Vakuutta ei voida haastaa oikeuteen ennen kuin päävelallinen tulee vastuuseen.

0. Paulus, Questions, XXII kirja.

Jos olen tehnyt vuokralaisen kanssa sopimuksen ja saanut takaajan, sopimus koskee kaikkia vuokranmaksuja, joten takaaja on vastuussa kaikista näistä maksuista.

23. Kun päävelallinen teollaan säilyttää veloitteen, myös takaajan velvoite säilyy; esimerkiksi jos hän oli laiminlyönyt Stichuksen toimittamisen, ja tämä kuoli.

61. Sama, Opinions, kirja IV.

Paulus esitti mielipiteensä, jonka mukaan vakuuttaja, jolle hänen kanssavakuuttajiensa antamat pantit on siirretty, ei näytä korvaavan ostajaa, vaan ainoastaan sen, joka on saanut pantit, ja siksi hänen on vastattava sadosta ja korosta.

62. Scaevola, Opinions, kirja I.

Hän katsoi myös, että aina kun velkoja vapautti päävelallisen velkojan siten, että luonnollinen velvoite jäi jäljelle, takaaja oli edelleen vastuussa; mutta kun velvoite siirtyi eräänlaisen novaation kautta, takaaja oli vapautettava joko lain nojalla tai poikkeuksen avulla.

(0) Paulus, Opinions, kirja XV.

Jos, kuten on todettu, rahaa lainattaessa on sovittu, että se maksetaan Italiassa, on ymmärrettävä, että valtuuttaja on tehnyt sopimuksen samalla tavalla.

63. Scaevola, Opinions, V kirja.

Jos takaaja on ilmoittanut velkojalle, että hän pakottaa velallisen maksamaan rahat tai myymään pantin, eikä tämä yritä periä saatavaa, voiko takaaja estää häntä poikkeuksella petokseen vedoten? Vastaus oli, että hän ei voi tehdä niin.

64. Sama, Opinions, kirja VI.

Velkojan ja hänen velallisensa välillä oli sovittu, että jos hänen lainaamiaan sataa aurea ei maksettaisi heti, kun niitä vaadittiin, velkojan sallittaisiin tietyn ajan kuluessa myydä tietyt koriste-esineet, jotka oli annettu pantiksi, ja jos myyntitulo olisi pienempi kuin se, mitä oli maksettavana pääomana ja korkoina, erotus maksettaisiin velkojalle; ja vakuus oli asetettu. Heräsi kysymys, olisiko takaaja vastuussa koko summasta. Vastaus oli, että esitettyjen tosiseikkojen mukaan takaaja olisi vastuussa vain siitä, mitä ei saatu panttivelkakirjan myynnistä.

65. Hermogenianus, Epitomes of Law, kirja II.

Takaaja, joka on tarjonnut rahaa kaksikymmentäviisi vuotta täyttäneelle alaikäiselle ja joka peläten täydellistä palautusta on sinetöinyt ja tallettanut sen julkiselle paikalle, voi välittömästi nostaa kanteen valtuutuksen perusteella.

(1) Sama, Epitomes of Law, kirja VI.

Aivan kuten päävelallinen ei ole vastuussa, ellei hän anna henkilökohtaista lupausta, niin myöskään takaajat eivät ole sidottuja, elleivät he itse sitoudu maksamaan jotakin tai suorittamaan jotakin tekoa; sillä heidän lupauksensa on vaikutuksettomia, kun he tekevät sopimuksen päävelallisen puolesta maksamisesta tai jostakin teosta, koska lupauksen antaminen toisen teosta on mitätön.

0. Paulus, On Neratius, kirja I.

Jos toiselle kuuluva orja ryhtyy Titiuksen vakuudeksi ja maksaa velan, Titius vapautuu vastuusta, jos orjan isäntä nostaa valtuutuskanteen häntä vastaan; sillä sen, joka nostaa tällaisen kanteen, katsotaan vahvistaneen maksun.

67. Sama, Neratiuksesta, kirja III.

Sen jälkeen, kun olit käyttänyt poikkeusta, jonka olisi pitänyt hyödyttää sinua, sinua vastaan tehtiin epäoikeudenmukainen päätös. Et voi periä mitään takaisin valtuutuksen nojalla siitä syystä, että on oikeudenmukaisempaa, että sinulle tehtyä vääryyttä ei hyvitetä eikä siirretä toiselle; edellyttäen, että olet omalla huolimattomuudellasi aiheuttanut sen, että epäoikeudenmukainen päätös annettiin sinua vastaan.

68. Sama, säädökset, kirja III.

On päätetty, että tuomareiden vakuuksia, jotka eivät ole luvanneet olla vastuussa rangaistuksista tai sakoista, ei saa haastaa oikeuteen.

0. Petronius Thallus ja muut henkilöt tulivat Aurelius Romuluksen, veroviljelijä Aurelius Romuluksen, vakuudeksi sadan aureenin vuotuisesta summasta. Valtiovarainministeriö takavarikoi Romuluksen omaisuuden, koska sillä oli siihen oikeus, ja haastoi takaajat oikeuteen sekä pääomasta että korosta, joita nämä kieltäytyivät maksamasta. Kun vakuudenantajien sitoumusta oli luettu ja he olivat sitoutuneet vain sadan aureenin vuotuisen maksuun eivätkä koko vuokrasopimukseen, päätettiin, että he eivät olleet vastuussa korosta, vaan että kaikki Romuluksen omaisuudesta kerätyt varat oli ensin luettava korkoon ja loppuosa pääomaan, ja jos siitä jäi vajetta, oli turvaututtava vakuudenantajiin, aivan kuten velkojan myydessä panttikirjoja.

1. Takaajia ei voida haastaa oikeuteen, kun päävelallinen on vapautettu sovinnolla.

150995204. Tryphoninus, Disputations, kirja IX.

Sellaisen miehen pojalle, jolle hän oli takaajana vastuussa, määrätyn edunvalvojan tulisi periä maksu häneltä itseltään, ja vaikka hänet vapautettaisiinkin ajan kuluessa, hän, samoin kuin hänen perijänsä, on silti vastuussa edunvalvontakanteessa, koska kanteen vastaan on nostettu edunvalvonnan eikä takaajan perusteella. Ja jos edunvalvoja suorittaa maksun, ei takaajana, vaan edunvalvojan ominaisuudessa, vaikka hän olisi vapautunut ajan kulumisen vuoksi, olen katsonut, että hänellä on oikeus nostaa toimeksiantokanteen päälupauksen antajaa vastaan; sillä oikeus velan perimiseen liittyy molempiin näistä edellytyksistä; koska hän on maksamalla vapauttanut päälupauksen antajan siitä velvoitteesta, jonka perusteella hänestä tuli tämän puolesta takaaja, eikä kanteen otsikko vaan velan huomioon ottaminen olisi otettava huomioon. Sillä vaikka holhooja, joka on myös vastuussa holhoojalleen takaajana, suoritti maksun holhoojansa valtuuttamana, koska päälupauksen antaja vapautui, myös hän, joka on sekä holhooja että takaaja, vapautuu vastuusta; mikä ei voi tapahtua hänen omasta valtuuttamastaan, vaikka hän suoritti maksun, ei tarkoituksenaan vapauttaa itseään, vaan nimenomaan vapauttaa Titius, ja hän on oikeutettu toimeksiantokanteeseen häntä vastaan.

71. Gaius, Suullisista velvoitteista, I kirja.

Jos sovin päävelallisen kanssa ehdollisesti, voin sitoa takaajan sekä tähän että toiseen ehtoon, jos yhdistän ne; sillä ellei molempia täytetä, hän ei ole vastuussa, sillä päävelallista sitoo vain yksi ehto. Jos kuitenkin erotan ne toisistaan, takaajan ehto muuttuu raskaammaksi, eikä hän tästä syystä ole vastuussa; sillä riippumatta siitä, koskeeko ehto molempia sidottuja osapuolia vai vain yhtä heistä, sen katsotaan sitovan häntä, kun taas päävelallinen ei ole vastuussa, ellei yhteinen ehto täyty. Näin ollen joko takaaja ei ole lainkaan vastuussa tai, mikä on parempi vaihtoehto, hän on vastuussa, jos yhteinen ehto on täyttynyt.

72. Kun takaajia kuulustellaan eri ehtojen perusteella, on tärkeää selvittää, kumpi niistä on ensin täytetty. Jos se oli se, joka asetettiin päävelalliselle, takaaja on vastuussa myös silloin, kun tämä ehto täyttyy, aivan kuin päävelallinen olisi alusta alkaen ollut ehdottoman sitoutunut ja takaaja olisi ollut sidottu ehdolla. Toisaalta, jos takaajan ehto kuitenkin ensin täytetään, hän ei ole vastuussa, aivan kuin hän olisi alusta alkaen ollut ehdottoman sidottu ja päävelallinen olisi ollut vain ehdollisesti sidottu.

73. Kun päävelallinen on vastuussa maa-alueesta ja takaaja hyväksytään käyttöoikeuden osalta, herää kysymys, onko takaaja vastuussa pienemmässä määrin vai onko hän ylipäättään vastuussa, koska hän on luvannut jotain muuta. Meidän mielestämme on kyseenalaista, onko käyttöoikeus osa omaisuutta vai jotain, joka on olemassa yksinään. Mutta koska käyttöoikeus on maa-alueeseen liittyvä oikeus, olisi siviilioikeuden vastaista, että takaaja ei olisi sitoutunut lupaukseensa.

74. Orja voi hyväksyä vakuuden, aivan kuten hänen isäntänsä itse voi laillisesti hyväksyä vakuuden hänelle kuuluvasta summasta; eikä ole mitään syytä, miksi orja itse ei voisi kuulustella vakuutta.

75. Jos teet sopimuksen mielisairaana henkilön kanssa, on varmaa, ettet voi ottaa vakuutta; sillä sen lisäksi, että itse sopimus on mitätön, mitään kauppaa ei katsota tehdyksi lainkaan. Jos kuitenkin otan vakuuden mielisairaana puolesta, joka on lain mukaan vastuussa, myös vakuus on vastuussa.

76. Kun yleisesti väitetään, että vakuutta ei voida ottaa vastaan rikoksista, ei pidä ymmärtää, että joku, joka on ryöstetty, ei voisi ottaa vakuutta varkaudesta aiheutuvan rangaistuksen maksamisesta, sillä on olemassa hyvä syy, että rikoksista aiheutuneet rangaistukset on maksettava; vaan pikemminkin siinä mielessä, että henkilö ei voi sitoa vakuutta osasta varkauden tuottoa, jonka hän haluaa saada joltakulta, jonka kanssa hän on tehnyt rikoksen; tai jos hänet on toisen neuvon avulla taivutettu tekemään varkaus, hän ei voi ottaa tältä vakuutta rikoksesta määrättyä rangaistusta vastaan. Näissä tapauksissa takaaja ei joudu vastuuseen, koska häntä ei ole toimitettu pätevässä liiketoimessa, eikä osakkuus laittomassa teossa ole voimaton tai vaikutukseton.

73. Paulus, Kysymyksiä, kirja IV.

Uranius Antoninuksesta tuli Julius Pollion ja Julius Rufuksen valtuuttaja niiden rahojen osalta, jotka jälkimmäiset olivat lainanneet Aurelius Palmalta, koska he olivat tämän yhteisvelallisia. Juliuksen omaisuus siirtyi valtiokonttorille, ja samalla valtiokonttorista tuli velkojan seuraaja. Valtuuttaja väitti, että sulautumislaki vapautti hänet vastuusta, koska valtiovarainministeriö oli velkojan lisäksi myös velallisen seuraaja. Ja jos velallisia olisi ollut vain yksi, en epäile, etteikö takaaja ja valtuutettu olisi vapautettu; sillä vaikka päävelallista vastaan nostettaisiin kanne, valtuutettu ei vapautuisi, mutta kun velkoja oli tullut velallisen seuraajaksi, velvoite oli niin sanotusti vapautettu maksunsaantioikeudella, ja valtuutettu oli myös vapautettu siitä lisäsyystä, että kukaan ei voi olla valtuutettu samalle henkilölle samalle henkilölle saman henkilön puolesta. Mutta kun on kaksi yhteisvelkojaa ja toisen velkojasta tulee hänen perijänsä, on syytä epäillä, eikö myös toinen ole vapautettu; aivan kuten jos rahat olisi maksettu tai henkilö olisi poistettu, onko velvoite sulautunut. Katson, että perinnön vastaanottamisen myötä päävelallinen vapautuu velvoitteen sulautumisen kautta, ja että tästä syystä myös hänen vakuudenantajansa vapautuvat, koska he eivät voi olla vastuussa jollekin henkilölle hänen puolestaan, ja koska he eivät voi alkaa olla sellaisessa asemassa, niin he eivät voi pysyä siinä. Näin ollen toinen yhteisvelallinen samasta rahasummasta ei ole vapautettu, eikä hänen vakuuttaan eikä hänen valtuuttajaansa voida vapauttaa vastuusta. On ilmeistä, että koska se, jota vastaan on annettu tuomio toimeksiantokanteessa, voi jopa valita velkojansa, hänellä on oikeus poikkeukseen petoksen perusteella, jos häntä vastaan nostetaan kanne. Velkoja voi nostaa kanteen toista velallista vastaan joko koko saatavasta, jos yhtiötä ei ole ollut, tai osasta siitä, jos velalliset ovat olleet yhtiömiehiä. Jos kuitenkin velkojasta tulee takaajan perillinen tai takaajasta velkojan perillinen, on mielestäni vakiintunutta, että päävelallinen ei vapaudu velvoitteiden yhdistymisen myötä.

74. Jos oletetaan, että yksi tietyistä yhteisvelallisista sopi, että häntä vastaan ei nosteta kannetta, ja valtuutettu suoritti sen jälkeen maksun, hän voi nostaa valtuutuskanteen myös sitä henkilöä vastaan, jonka kanssa hän teki sopimuksen, sillä velkojan sopimus ei riistä häneltä kanneoikeuttaan kolmatta vastaan.

75. On todettu, että mandaattori on vastuussa myös silloin, kun hän ohjaa velkojan lainaamaan rahaa, joka on aikeissa lainata sitä korkoa vastaan.

75. Gaius, Suullisista velvoitteista, kirja III.

Jos takaaja sitoutuu ehdolla, että laiva saapuu Aasiasta, ja minä hyväksyn hänet sillä edellytyksellä, että velvoite tekee hänet vastuulliseksi vain hänen elinaikanaan, ja ehdon ollessa voimassa hän saa minulta vapautuksen, ja takaaja kuolee ennen kuin ehto täyttyy, voin heti nostaa kanteen päävelallista vastaan, sillä vaikka ehto täytyisikin, se ei koskaan voisi perustaa velvoitetta sellaista vastaan, joka on jo kuollut, eikä se voisi vahvistaa vapauttamista, jonka olin antanut.

76. Paulus, Ediktistä, kirja LXXVI.

Eräs asiamies nosti todellisen kanteen ja antoi vakuuden siitä, että hänen päämiehensä vahvistaisi sen, mitä hän oli tehnyt. Kun hänen päämiehensä oli sittemmin hävinnyt asian, hän palattuaan nosti kanteen samasta omaisuudesta, ja vastaaja, joka oli hallussaan, kieltäytyi luovuttamasta sitä, ja tästä syystä häntä vastaan annettiin tuomio huomattavasta summasta. Takaajat eivät ole vastuussa enempää, koska heitä ei voida syyttää siitä, että hallussapitäjä maksoi sakkoa.

Tit. 2. Novaatiosta ja delegoinnista.

(1) Ulpianus, On Sabinus, kirja XLVI.

Novaatio on aikaisemman velan siirtämistä ja siirtämistä toiseksi siviili- tai luonnolliseksi velvoitteeksi, toisin sanoen silloin, kun aikaisemmasta velvoitteesta luodaan uusi siten, että aikaisempi tuhoutuu; sillä novaatio saa nimensä sanasta "uusi" ja uudesta velvoitteesta.

77. Sillä ei ole merkitystä, mikä ensimmäisen velvoitteen luonne on, onko se luonnollinen, siviilioikeudellinen vai praetorian, tai onko se suullinen, todellinen vai suostumukseen perustuva. Olipa se siis mikä tahansa, se voidaan suullisesti uudistaa, jos seuraava velvoite on sitova joko siviili- tai luonnollinen, esimerkiksi silloin, kun holhottava lupaa ilman holhoojansa valtuutusta.

78. Sama, On Sabinus, kirja XLVIII.

Kaikki asiat ovat alttiita uudistamiselle, sillä jokainen sopimus, olipa se suullinen tai muu, voidaan korvata tällä tavoin ja siirtyä kaikenlaisesta velvoitteesta suulliseksi, edellyttäen, että tiedämme, että tämä tapahtuu siten, että velvoite muuttuu tällä tavoin. Jos näin ei kuitenkaan tapahdu, on olemassa kaksi velvoitetta.

79. Pomponius, On Sabinus, kirja I.

Henkilö, jolta on riistetty omaisuutensa hallinta, ei voi uudistaa velvoitettaan, ellei hän tee asemaansa paremmaksi.

80. Ulpianus, On Sabinus, kirja V.

Jos delegoin sinulle jonkun, joka on minulle velkaa usufructin, velvoitteeni ei muutu uudistamisella, vaikka se, jolle usufruct on delegoitu, voi suojautua minua vastaan poikkeuksella, joka perustuu vilpilliseen uskoon, tai poikkeuksella in factum; ei ainoastaan siksi aikaa, kun usufructista nauttii se henkilö, jolle sen delegoin, vaan myös hänen kuolemansa jälkeen, sillä minun kuoltuani se, jolle usufruct on delegoitu, pitää sitä edelleen hallussaan velallisen vahingoksi. Tämä koskee myös kaikkia henkilöön liittyviä velvoitteita.

1. Sama, On Sabinus, kirja XXXIV.

Velvoite voidaan novoida määrättyinä ajankohtana ja jopa ennen sen ajankohtaa. Yleisesti ottaen on vakiintunut, että määrääjäksi tehty määräys voi muuttua novaatioksi; mutta että kanteen nostaminen määräyksen nojalla ei voi tapahtua ennen määräajan saapumista.

(1) Sama, On Sabinus, kirja XLVI.

Jos minä sopisin seuraavasti: "Vastaatko sinä siitä summasta, jota en ehkä pysty perimään velalliseltani Titiukselta?", ei synny novaatiota, koska kyse ei ole tätä tarkoitusta varten tehdystä kaupasta. Kun joku on lainannut rahaa ilman ehtoa ja tekee välittömästi uuden ehdon, syntyy vain yksi sopimus. Samaa on sanottava silloin, kun sopimus on tehty ensin ja rahat on laskettu vasta sen jälkeen.

2. Pomponius, On Sabinus, kirja XXIV.

Kun nimittäin sovitaan lainasta, en usko, että velvoite syntyy rahan laskemisesta ja että jälkikäteen syntyy uudisvelvoite; sillä tarkoituksena on, että on vain yksi sopimus, ja rahan laskemisen ymmärretään tapahtuvan vain sopimuksen loppuunsaattamiseksi.

3. Ulpianus, On Sabinus, kirja XLVI.

Jos määrään, että Stichus toimitetaan minulle, ja kun lupauksen antaja ei toimita häntä, määrään hänet uudelleen, lupauksen antaja ei ole enää vastuussa riskistä, koska vastuu laiminlyönnistä on vapautettu.

(1) Jos määräykseen sisältyy testamentti tai trusti ja jos tarkoituksena oli, että se olisi alistettava uudistamiselle, tämä tapahtuu; ja jos ne testamentattiin absoluuttisesti tai siten, että ne tulevat voimaan tietyinä ajankohtana, uudistaminen tapahtuu välittömästi. Jos ne kuitenkin olivat ehdollisia, se ei tapahdu heti, vaan vasta kun ehto täyttyy; sillä muutoin, jos joku määrää määrätyn ajan, hän luo välittömästi novaation, jos se oli tarkoitus, koska on varmaa, että päivämäärä tulee jossain vaiheessa. Mutta jos joku asettaa ehdon, novaatio ei tule välittömästi voimaan, ellei ehto täyty.

(2) Kun joku sopii Seiuksen kanssa seuraavasti: "Lupaatko maksaa sen, mitä minä sovin Tiituksen kanssa?" ja minä sen jälkeen sovin Tiituksen kanssa, tapahtuuko novaatio siten, että Seius yksin vastaa? Celsus sanoo, että novaatio tapahtuu, jos tämä on ollut tarkoitus, eli Seius on velvollinen maksamaan sen, minkä Titius lupasi maksaa. Hän nimittäin väittää, että ensimmäisen sopimuksen ehto täyttyy ja samalla tapahtuu novaatio. Tämä on meidän käytäntömme.

(3) Celsus sanoo myös, että tuomion maksamista koskevalla ehdolla tuomion täytäntöönpanokanteeseen ei sovelleta novaatiota; ja tämä on järkevää, koska tähän ehtoon liittyy ainoastaan se, että asetetaan vakuus ja että tuomion velvoitteesta ei poiketa.

(4) Jos sovin kolmannen osapuolen kanssa niistä kymmenestä aureista, jotka Titius on minulle velkaa, tai niistä kymmenestä aureista, jotka Seius on minulle velkaa, Marcellus katsoo, että kumpikaan heistä ei ole vapautettu, vaan että kolmas osapuoli voi valita, kenelle hän haluaa maksaa ne kymmenen aurea.

(5) Kun aviomies sopii vaimonsa kanssa myötäjäisistä, jotka vieras on luvannut hänelle, myötäjäisiä ei kaksinkertaisteta, vaan on päätetty, että tapahtuu uudistaminen, jos tämä on ollut tarkoitus. Sillä mitä väliä sillä on, tekeekö hän vai joku muu lupauksen? Sillä jos joku toinen lupaa maksaa velkani, hän voi vapauttaa minut vastuusta, jos tämä tehdään novaation tarkoituksessa. Jos hän ei kuitenkaan ole puuttunut asiaan novaation toteuttamiseksi, molemmat osapuolet ovat itse asiassa

vastuussa; mutta jos toinen heistä maksaa, toinen vapautuu. Jos joku kuitenkin sovittelee sen, mikä minulle kuuluu, hän ei riistä minulta kanneoikeuttani, ellei hän sovittelen minun suostumuksellani; mutta se, joka lupaa sen, mitä olen velkaa, vapauttaa minut vastuusta, vaikka en haluaisikaan, että näin tapahtuu.

4. Sama, On Sabinus, kirja XLVII.

Jos holhottava, joka on sopinut ilman holhoojansa valtuutusta, saapuu murrosikään ja ratifioi sovitun sopimuksen tehdäkseen uudistuksen, oikeus kanteen nostamiseen holhoojan suostumuksella raukeaa. Jos hän ei ratifioi sitä, vaikka hän nostaisikin holhouskanteen, hänellä on oikeus siihen myös sopimuksen nojalla; mutta tuomarin, joka on toimivaltainen käsittelemään holhouskanteen, ei pitäisi tehdä päätöstä holhoojaa vastaan vapauttamatta häntä sopimuksesta.

6. Sen, joka tekee ehdon, jonka täytyminen on varmaa, katsotaan tehneen ehdottoman ehdon.

7. Jos joku määrää ajo-oikeudesta ja sen jälkeen kulkuoikeudesta, hänen tekonsa on mitätön. Jos taas joku määrää käyttöoikeudesta ja sen jälkeen käyttöoikeudesta, hänen tekonsa on mitätön. Jos hän kuitenkin sopii kulkuoikeudesta ja sen jälkeen ajoväylästä, hän sopii jostakin muusta lisäksi, sillä kulkuoikeus on yksi asia ja ajo-oikeus on toinen asia.

7. Paulus, On Sabinus, kirja XI.

Se, jolle maksu voidaan laillisesti suorittaa, voi myös tehdä novation, paitsi siinä tapauksessa, että sovin itselleni tai Titiukselle; sillä Titius ei voi tehdä novatiota, vaikka maksu voidaan laillisesti suorittaa hänelle.

(1) Ulpianus, Ediktistä, kirja XXVII.

Delegoida on antaa velkojalle tai jollekin, jonka hän voi määrätä, oman itsensä sijasta toinen velallinen.

8. Delegointi tapahtuu joko sopimuksella tai oikeudessa tapahtuvalla asian liittämällä.

12. Paulus, Ediktistä, XXXI kirja.

Jos joku delegoisi velalliselle, jonka hän tiesi voivansa suojata itseään poikkeuksella petoksen perusteella, hän muistuttaa henkilöä, joka tekee lahjan tällaisissa olosuhteissa, sillä hänen katsotaan vetoavan poikkeukseen tekonsa mitätöimiseksi. Jos hän kuitenkin tietämättömyyttään lupaa velkojalleen, tämä ei voi vedota häntä vastaan poikkeukseen, koska tämä saa sen, mikä on hänen omaansa; mutta hän, joka on delegoinut, on vastuussa henkilökohtaisessa takaisinsaantikanteessa tai

epävarmasta summasta, jos rahaa ei ole maksettu, tai tietyistä summasta, jos se on maksettu; ja näin ollen, kun hän on maksanut sen, hän voi nostaa kanteen valtuutuksen perusteella.

9. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXXVIII.

Jos valtuutan velkojalleni velalliseksi jonkun, joka ei ole minulle velkaa, ei ole syytä poikkeukseen, vaan henkilökohtainen kanne kohdistuu valtuutuksen antajaan.

(1) Sama, Disputations, kirja VII.

Aina kun jotakin ehdottomasti erääntyvää luvataan ehdollisesti, jotta syntyisi novaatio, novaatio ei tapahdu välittömästi, vaan vasta sen jälkeen, kun ehto on täytetty. Jos siis Stichus sattuu olemaan velvoitteen kohteena ja kuolee ehdon täyttämisen ollessa kesken, novaatio tapahtuu, koska omaisuus, joka oli ehdon kohteena, ei ollut olemassa silloin, kun ehto täyttyi. Näin ollen Marcellus katsoo, että vaikka Stichus olisi ollut ehdollisen velvoitteen piirissä sen jälkeen, kun se, joka lupasi hänet, oli laiminlyönyt velvoitteensa, laiminlyönti puhdistetaan, eikä Stichus ole mukana seuraavassa velvoitteessa.

10. Mutta jos joku, tehdäkseen uusimisvelvoitteen, määrää ehdottoman ehdon jostakin ehdollisesti erääntyvästä asiasta, hän ei välittömästi luo uusimisvelvoitetta, vaikka ehdoton määräys näyttääkin tuottavan jonkinlaisen vaikutuksen, vaan uusiminen tapahtuu, kun ehto täyttyy. Sillä kun ehto on kerran täytetty, ensimmäinen ehto on voimassa ja siirtyy toiseen ehtoehtoon. Näin ollen, jos lupauksen antaja karkotetaan ehdon ollessa voimassa, Marcellus sanoo, että uudistaminen ei tapahdu, vaikka ehto täytyisikin, koska ei ole ketään, joka olisi vastuussa, kun tämä tapahtuu.

11. Julianus, Digest, kirja XIII.

Jos velkoja määrää sakon, jos maksua ei suoriteta määrättyä ajankohtana, ja novaatio tapahtuu, ehto ei tule voimaan.

(1) Florentinus, Institutes, kirja VIII.

Orja ei voi tehdä novaatiota ilman isäntänsä suostumusta, vaikka velvoite koskisi hänen peculiumiaan, vaan hän pikemminkin luo uuden velvoitteen kuin uudistaa entisen.

12. Ulpianus, Ediktistä, kirja VIII.

Kuka tahansa voi delegoida velallisensa joko kirjallisesti tai eleellä, kun tämä ei kykene puhumaan.

(1) Paulus, On the Edict, kirja LVII.

Kun novaatio on tehty asianmukaisesti, kaikki panttioikeudet ja pantit vapautuvat, ja korko lakkaa olemasta maksettavana.

13. Sama, Ediktistä, kirja LXIX.

Petokseen perustuva poikkeus, jota voidaan vastustaa jokaista vastaan, joka delegoi velallisensa, ei vaikuta velkojaan, jolle velallinen on delegoitu. Sama sääntö koskee kaikkia vastaavia poikkeuksia, ja itse asiassa jopa sitä, joka myönnetään isän valvonnassa olevalle pojalle senaatin asetuksella. Hän ei nimittäin voi käyttää poikkeusta velkojaa vastaan, jolle hänet on delegoitu senaatin asetuksen vastaisesti rahaa lainanneen henkilön toimesta, koska tätä lupautta antamalla ei tehdä mitään senaatin asetuksen vastaisesti, eikä hän näin ollen voi periä maksamaansa takaisin sen enempää kuin hän voi periä maksamaansa takaisin oikeudessa. Tilanne on erilainen silloin, kun nainen on luvannut maksaa vastoin senaatin asetusta, sillä vakuus sisältyy toiseen lupaukseen. Sama sääntö koskee alaikäistä, joka on petetty ja joka on delegoitu; sillä jos hän on edelleen alaikäinen, häntä petetään toisen kerran. Toisin on, jos hän on täyttänyt kaksikymmentäviisi vuotta, vaikka hän voi edelleen saada korvauksen ensimmäiseltä velkojaltaan. Siksi häneltä evätään poikkeuslupa toista velkojaa vastaan; koska yksityisissä sopimuksissa kantaja ei voi helposti saada selville, mitä liiketoimia valtuutetun henkilön ja hänen alkuperäisen velallisensa välillä on tapahtunut; tai vaikka hän tietäisikin, hänen on simuloitava, jotta hän ei näyttäisi liian uteliaalta; ja siksi on vain kohtuullista, että poikkeuslupa alkuperäistä velallista vastaan evätään häneltä.

(1) Sama, Ediktistä, kirja LXXII.

Voimme tehdä uudistuksen itse, jos olemme omia herrojamme, tai muiden toimesta, jotka sopivat siitä suostumuksellamme.

14. Holhottava ei voi tehdä novaatiota ilman holhoojansa valtuutusta; holhooja voi tehdä sen, jos se on holhottavansa edun mukaista, ja asiamiehenä samoin, jos hänellä on päämiehensä koko omaisuus hallussaan.

15. Pomponius, On Plautius, kirja I.

Jos määrään velalliseni maksamaan sinulle, et voi heti, samalla kun sovittelet, tehdä uudistusta, vaikka velallinen vapautuu maksamalla sinulle.

16. Paulus, On Plautius, XIV kirja.

Jos joku poissaoloni aikana sopii velalliseni kanssa novation tekemisestä ja minä sen jälkeen vahvistan hänen tekonsa, uusin velvoitteen.

17. Pomponius, On Plautius, kirja III.

Isän valvonnassa oleva poika ei voi tehdä novaatiota isänsä toimesta tämän tietämättä.

1. Sama, On Plautius, V kirja.

Uudistaminen ei voi perustua ehtoon, joka ei tule voimaan. Tätä vastaan ei voida myöskään väittää, että jos sovin Titiuksen kanssa, tarkoitukseni uudistaa velka, jonka Sempronius on minulle velkaa, ehdolla, ja ehdon ollessa voimassa Titius kuolee, vaikka ehto olisi täyttynyt ennen kuin perintöä alettiin käsitellä, tapahtuu novaatio, sillä tässä tapauksessa sopimus ei lakkaa lupauksen antajan kuoleman vuoksi, vaan se siirtyy perilliselle, joka sillä välin edustaa perintöä.

(1) Celsus, Digest, kirja I.

Kenelläkään ei ole oikeutta uudistaa vanhaa velkaa uudistamalla se pelkästään siksi, että maksu voidaan joskus laillisesti suorittaa hänelle. Sillä maksu voidaan joskus suorittaa oikeutetusti niille, jotka ovat valvonnassamme, kun kukaan heistä ei voi itse lain mukaan korvata vanhaa velkaa uudella velvoitteella.

2. Sama, Digest, kirja III.

Kun mies, jolle Titius on velkaa kymmenen aureia ja Seius viisitoista, sopii Attiuksen kanssa, että hän maksaa hänelle sen, mitä jompikumpi heistä on velkaa, molempien velvoitteet eivät ole uusimisen alaisia; vaan Attiuksen vallassa on maksaa sen, kumman hän haluaa, ja vapauttaa hänet. Oletetaan kuitenkin, että olisi sovittu, että hän maksaa jommankumman saatavan; sillä muussa tapauksessa hänen katsottaisiin sopineen molemmista, ja molempiin olisi sovellettu uudistamista, jos tämä olisi ollut tarkoitus.

1. Papinianus, Opinions, kirja III.

Kun ostaja myyjän valtuuttamana lupaa rahaa seuraavasti: "Mitä tahansa on tarpeen maksaa tai tehdä myynnin johdosta", tapahtuu novaatio; eikä hän ole kenellekään velkaa korkoa seuraavalta ajalta.

2. Sama, Määritelmät, kirja II.

Kun olin sopinut Cornelian tilasta, sovin sen jälkeen maan arvosta. Jos toista ehtoa ei ole tehty tarkoituksessa luoda novaatiota, novaatiota ei tapahdu; mutta toinen ehto, jonka ehtojen mukaan ei maa vaan raha on erääntynyt, on voimassa.

Näin ollen, jos lupauksen antaja luovuttaa maan, toinen sopimus ei lakkaa lainvoimaisesti, ei edes silloin, kun kantaja nostaa kanteen ensimmäisen sopimuksen ehtojen mukaisesti. Lopuksi, jos maa-alue on parannettu tai se on myöhemmin huonontunut ilman velallisen syytä, nykyistä arviota voidaan pitää asianmukaisena, ja jos sitä vastoin vaaditaan sen arvoa, olisi hyväksyttävä toisen sopimuksen tekohetkellä tehty arvio.

3. Paulus, Kysymykset, XXIV kirja.

On monia esimerkkejä, jotka osoittavat eron, joka vallitsee" vapaaehtoisen ja tuomiosta johdetun uudistuksen välillä. Avio- ja holhoustoimen etuoikeudet menetetään, jos avioeron jälkeen myötäjäiset sisällytetään määräykseen tai jos holhoustoimi uusitaan novaatiolla murrosiän jälkeen; jos tämä oli nimenomainen aikomus, johon kukaan ei viitannut, kun liikkeeseenlasku yhdistettiin. Kanteen nostaminen ei nimittäin huononna asemaamme vaan parantaa sitä, kuten yleensä sanotaan sellaisten kanteiden yhteydessä, jotka voidaan lopettaa ajan kulumisen tai kuoleman vuoksi.

4. Sama, Opinions, kirja V.

Paulus esitti mielipiteenään, että jos velkoja, joka aikoi tehdä uudistuksen, sopisi Semproniuksen kanssa siten, että hän luopuisi kokonaan ensimmäisestä veloitteesta, toinen velallinen ei voisi rasittaa samaa omaisuutta ilman ensimmäisen velallisen suostumusta.

5. Venuleius, Stipulations, kirja III.

Jos sovin, että minulle annetaan jotakin, ja sovin myöhemmin saman asian samalle henkilölle ehdolla, tarkoitukseni tehdä uusiminen, omaisuuden on pysyttävä olemassa, jotta uusimiselle olisi perusteita, ellei lupauksen antajaa vaadittu antamaan sitä. Jos siis olet velvollinen luovuttamaan minulle orjan ja olet laiminlyönyt sen, olet vastuussa, vaikka orja kuolisi, ja jos olet jo laiminlyönyt, ennen kuin orja kuolee, ja sovin kanssasi samasta orjasta ehdon nojalla, ja orja kuolee sen jälkeen, jolloin ehto täyttyy, koska olet jo vastuussa minulle ehdon nojalla, myös novaatio toteutuu.

6. Kun on kaksi yhteisvelallista, herää kysymys, onko jommallakummalla heistä oikeus tehdä novaatio ja minkä oikeuden kumpikin saa itselleen. Yleisesti ottaen on todettu, että maksu voidaan asianmukaisesti suorittaa yhdelle, ja että jos toinen panee vireille kanteen, hän saattaa koko asian tuomioistuimen käsiteltäväksi, samoin kuin silloin, kun toinen vapautetaan, molempien velvoite lakkaa. Tästä voidaan päätellä, että kumpikin hankkii itselleen, aivan kuten jos hän olisi yksin sopinut; paitsi että kumpikin voi menettää velallisensa sen toimesta, jonka kanssa sopimus on tehty yhdessä. Tämän mukaan, jos toinen yhteisvelvollisista tekee toisen sopimuksen kolmannen osapuolen kanssa, hän voi novaatiolla vapauttaa tämän vastuusta toista yhteisvelvollista kohtaan, jos tämä oli hänen nimenomainen tarkoituksensa; ja tähän on sitäkin enemmän syytä, koska katsomme, että sopimus muistuttaa maksua. Mitä muuten sanoisimme, jos toinen heistä valtuuttaa yhteisen

velallisen velkojalleen ja tämä tekee sopimuksen hänen kanssaan; tai jos nainen määrää, että maa-alue luvataan miehelleen myötäjaislahjaksi; tai jos hän oli menossa naimisiin miehen kanssa, hänen pitäisi luvata tälle maa-alue myötäjaislahjaksi? Velallinen vapautettaisiin molempien osapuolten osalta.

7. Paulus, On Neratius, I kirja.

Sinun on toimitettava minulle orja, ja Seiuksen on maksettava minulle kymmenen aureia. Sovin jommankumman teistä kanssa tehtävästä noviisista seuraavasti: "Mitä sinun tai Seiuksen on annettava". Molemmat velvoitteet voidaan uudistaa. Paulus: Tämä on järkevää, koska molemmat sisältyvät viimeiseen ehtoon.

8. Tryphoninus, Disputations, kirja VII.

Jos Titius, joka haluaa tehdä minulle lahjoituksen ja jonka minä olen delegoinut, lupaa velkojalleni, joka on stipendin antaja, hänellä ei ole oikeutta käyttää poikkeusta häntä vastaan siten, että häntä vastaan annetaan tuomio hänen varojensa rajoissa; mutta hän voi asianmukaisesti esittää tällaisen puolustuksen minua vastaan, koska vaadin sitä, mitä hän oli jo antanut hänelle. Velkoja voi kuitenkin periä velan.

9. Gaius, Suullisista velvoitteista, kirja III.

Ei ole epäilystäkään siitä, että isän valvonnassa olevalla pojalla tai orjalla, joka saa hoitaa omaa peculiumiaan, on myös oikeus tehdä peculiumin velat novation kohteena, jos osapuolet niin sopivat; ja näin on ehdottomasti, jos hänen tilansa paranee siten. Jos hän nimittäin määrää kolmannen osapuolen sopimaan, on merkitystä sillä, tehdäänkö tämä lahjoitustarkoituksessa vai sen vuoksi, että hän voi hoitaa pojan tai orjan liiketoimia, ja tällä perusteella he saavat valtakirjakanteen peculiumiin nähden.

10. Ei ole epäilystäkään siitä, että mielisairaana henkilön sukulaisella tai tuhlaajapojan edunvalvojalla on oikeus uudistamiseen, jos se on mainitun mielisairaana henkilön tai tuhlaajapojan edun mukaista.

11. Lyhyesti sanottuna meidän on muistettava, että mikään ei estä useiden velvoitteiden uudistamista yhdellä sopimuksella, kuten esimerkiksi, jos sovimme seuraavasti: "Lupaatko sinä maksaa sen, mitä Titius ja Seius ovat velvollisia maksamaan minulle?" Sillä vaikka he ovat eri syistä vastuussa, uudistamisoikeus vapauttaa kuitenkin molemmat, koska molempien vastuu on yhdistetty sen henkilöön, jonka kanssa nyt sovimme.

Tit. 3. Maksuista ja vapautuksista.

12. Ulpianus, On Sabinus, kirja XLIII.

Aina kun velallinen, jolla on useita velkoja, maksaa yhden niistä, hänellä on oikeus ilmoittaa, minkä velvoitteensa hän mieluummin lunastaa, ja se, jonka hän valitsee, maksetaan, sillä voimme laatia tietyn säännön sen suhteen, mitä maksamme. Kun emme kuitenkaan ilmoita, mikä velka maksetaan, sillä, joka saa rahat, on oikeus sanoa, mihin saatavaan hän ne hyvittää, edellyttäen, että hän päättää, että ne hyvitetään sellaisesta velasta, jonka hän olisi maksanut, jos hän itse olisi sen velkaa, ja että hänet vapautetaan vastuusta, jos hän todella on sen velkaa, toisin sanoen sellaisesta velvoitteesta, joka on riidaton, tai sellaisesta velvoitteesta, josta ei ole annettu vakuutta tai joka ei ole vielä erääntynyt; sillä näyttää täysin oikeudenmukaiselta, että velkoja kohtelee velallisen omaisuutta samalla tavalla kuin hän kohtelisi omaa omaansa. Näin ollen velkojan sallitaan valita velka, jonka hän haluaa maksettavaksi, edellyttäen, että hän tekee valintansa samalla tavalla kuin hän tekisi oman omaisuutensa osalta; hänen on kuitenkin tehtävä päätös välittömästi, toisin sanoen heti, kun maksu on suoritettu.

13. Florentinus, Institutes, kirja VIII.

Kun näin on tehty, velkojalla on oltava vapaus olla vastaanottamatta rahaa tai velallisella olla maksamatta sitä, jos jompikumpi heistä haluaa, että se käytetään jonkin muun saatavan maksamiseen.

14. Ulpianus, On Sabinus, kirja XLIII.

Näin ei kuitenkaan saa tehdä, kun aikaa on kulunut. Seurauksena on, että sen, joka sen saa, on aina katsottava hyvittäneen maksun kaikkein raskaimman velan osalta, sillä hän olisi tehnyt sen viitaten omaan velvoitteeseensa.

15. Jos kumpikaan osapuoli ei ole sanonut mitään tästä asiasta sellaisten velkojen osalta, jotka on maksettava tietynä päivänä tai määrätyn ehdon mukaisesti, katsotaan, että velka, jonka maksupäivä on tullut, on maksettu.

16. Pomponius, On Quintus Mucius, kirja III.

Ja tämä koskee mieluummin velkaa, jonka olen velkaa omissa nimissäni, kuin velkaa, josta olen antanut vakuudet; ja mieluummin velkaa, johon liittyy rangaistus, kuin velkaa, johon ei liity rangaistusta; ja mieluummin velkaa, josta on annettu vakuus, kuin velkaa, joka on tehty ilman sitä.

17. Ulpianus, On Sabinus, kirja XLIII.

Tällä hetkellä eräänntyvien velkojen osalta on päätetty, että aina kun rahaa maksetaan ilmoittamatta, mihin velkaan se hyvitetään, on katsottava, että se on maksettu rasittavimmasta velasta. Jos kuitenkin yksi velka ei ole toista raskaampi, eli jos kaikki velat ovat samanlaisia, se olisi maksettava vanhimman velan osalta. Velkaa, joka on annettu vakuuden kanssa, pidetään raskaampana kuin velkaa, joka on tehty ilman vakuutta.

18. Jos joku on antanut kaksi vakuutta, hän voi maksaa siten, että toinen heistä vapautuu.

19. Keisari Antoninus totesi jumalallisen isänsä kanssa eräässä reskriptissä, että kun velkoja saa rahansa panttien myynnillä ja korkoa eräännty, osa siitä siviilioikeuden ja osa luonnonoikeuden mukaan, se, mitä korkoa maksetaan, on hyvitetävä molempiin velvoitteisiin; kuten esimerkiksi silloin, kun osa korosta eräännty määräyksen perusteella ja osa luonnollisesti sopimuksen seurauksena. Jos kuitenkin siviilioikeuden mukaan maksettavan koron määrä ei ole yhtä suuri kuin toisen lain mukaan maksettavan koron määrä, maksettu korko on hyvitetävä molempien korkojen osalta, mutta ei kuitenkaan suhteellisesti, kuten reskriptin ehdoista käy ilmi. Mutta jos siviilioikeuden mukaista korkoa ei ole maksettava ja velallinen maksaa vain korkoa, josta ei ole sovittu, keisari Antoninus ja hänen isänsä totesivat reskriptiossa, että se olisi hyvitetävä pääomaosuudesta. Reskriptin loppuun lisättiin seuraava lauseke: "Se, mitä on yleisesti päätetty siitä, että korko on ensin maksettava, näyttää viittaavan sellaisiin korkoihin, jotka velallinen on pakotettu maksamaan." Koska sopimuksen nojalla maksettuja korkoja ei voida periä takaisin sen enempää kuin jos niitä ei olisi maksettu sillä nimellä, niitä ei katsota maksetuiksi sen tahdosta, joka ne sai.

20. 20. Marcellus kysyy kahdeskymmenennessä kirjassa, jos joku sopii velallisen kanssa, että hän hyväksyy tämän pääoman ja koron, onko pääoman ja koron maksaminen suoritettava suhteellisesti vai onko ensin maksettava korko, ja jos jotain jää jäljelle, se on hyvitetävä pääoman päälle? En epäile, etteikö tällainen pääoma- ja korkomääräys edellyttäisi, että ensin maksetaan korot ja sitten, jos ylijäämää jää, se olisi hyvitetävä pääomaan.

21. Paulus, On Plautius, kirja IV.

Sillä kirjallisen asiakirjan järjestystä ei pidä ottaa huomioon, vaan lain mukaan on määriteltävä se, mikä vaikuttaa osapuolten aikomukselta.

22. Ulpianus, On Sabinus, kirja XLIII.

Jos jotain on maksettava sekä sellaisesta velvoitteesta, johon liittyy häpeä, että sellaisesta, joka ei ole luonteeltaan sellainen, maksun katsotaan kohdistuvan siihen, johon liittyy häpeä. Näin ollen, jos jokin on eräänntynyt tuomion perusteella tai

sellaisen saatavan perusteella, josta ei ole annettu tuomiota, maksu on mielestäni suoritettava tuomion perusteella, ja Pomponius yhtyy tähän näkemykseen. Näin ollen tapauksessa, jossa vastuu lisääntyy kieltämällä tai jossa on kyse rangaistuksesta, on sanottava, että maksu on katsottava suoritetuksi jälkimmäisen osalta, jonka suorittamisella rangaistuksesta vapautuminen tapahtuu.

23. Paulus, On Sabinus, kirja X.

Pomponius sanoo, että on hyvin oikein todettu, että kun ehdot ja sopimukset ovat samat, maksu katsotaan suoritetuksi pro rata kaikkien kyseessä olevien summien osalta.

24. Ulpianus, On Sabinus, XXIV kirja.

Määrään, että maksu suoritetaan minulle tai Semproniuksen orjalle Stichukselle. Maksua ei voida suorittaa Semproniukselle, vaikka hän on orjan isäntä.

25. Mies, joka on velkaa kymmenen aurea, vapautuu maksamalla puolet tästä summasta vastuusta puolen velvoitteensa osalta, ja vain loput viisi aureaa on maksettava. Samoin, jos joku on velkaa stichuksen ja luovuttaa osan siitä, hän on vastuussa lopusta. Jos hän kuitenkin on velkaa orjalle ja luovuttaa osan Stichuksesta, hän ei tästä syystä lakkaa olemasta velkaa orjalle. Lopuksi häntä vastaan voidaan nostaa kanne orjan takaisin saamiseksi. Mutta kun velallinen luovuttaa loput Stichuksen osasta tai velkoja on syyllinen siihen, että hän ei ota häntä vastaan, velallinen vapautuu.

26. Paulus, On Sabinus, kirja IV.

Kun sovin itselleni tai Titiukselle, Titius ei voi nostaa kannetta, tehdä novaatiota tai antaa vapautusta; hänelle voidaan vain maksaa.

27. Pomponius, On Sabinus, VIII kirja.

Jos määrään, että maksu suoritetaan minulle tai holhoojalle, ja lupauksen antaja maksaa holhoojalle ilman holhoojan valtuutusta, hänet vapautetaan, mitä minuun tulee.

28. Ulpianus, On Sabinus, XXX kirja.

Maksu voidaan laillisesti suorittaa aidolle asiamiehelle. Meidän olisi pidettävä aitona asiamiehenä sellaista, joka on erityisesti valtuutettu tai jolle on uskottu päämiehen koko omaisuuden hoito.

29. Joskus maksu voidaan kuitenkin laillisesti suorittaa henkilölle, joka ei ole asiamies; kuten esimerkiksi henkilölle, jonka nimi on sisällytetty sopimusehtoon, kun joku määrää maksun itselleen tai Titiukselle.

30. Jos joku kuitenkin määrää minut maksamaan Titiukselle ja kieltää häntä sen jälkeen vastaanottamasta rahaa, ja minä, tietämättä, että häntä oli kielletty vastaanottamasta sitä, maksan hänelle, minut vapautetaan; mutta jos olen tietoinen asiasta, minua ei vapauteta.

31. Asia on toinen, jos oletetaan, että joku on sopinut itselleen tai Titiukselle. Sillä vaikka hän kieltäisi minua maksamasta Titiukselle, vapautun kuitenkin, jos maksan hänelle; sillä sopimuksella on tietty ehto, jota sopimuksen tekijä ei voi muuttaa.

32. Mutta vaikka maksaisin jollekulle, joka ei ole aito asiamies, mutta päämies ratifioi maksun, vapautuminen tapahtuu; sillä ratifiointi vastaa valtuutusta.

33. Julianus, Digest, kirja LIV.

Päämiehen olisi kuitenkin ratifioitava teko heti, kun hän saa siitä tiedon, mutta tietyllä liikkumavaralla ja varauksella, ja siihen olisi sisällyttävä tietty ajanjakso. Kuten testamentin tapauksessa, jossa on kyse joko sen hyväksymisestä tai hylkäämisestä, olisi sallittava tietty ajanjakso, joka ei ole liian pieni eikä liian suuri ja joka on paremmin ymmärrettävissä kuin sanoin ilmaistuna.

34. Ulpianus, On Sabinus, XXX kirja.

Jos joku suorittaa maksun sillä ehdolla, että hän voi periä rahat takaisin henkilökohtaisella kanteella, jos päämies ei vahvista asiamiehen tekoa, eikä hän vahvista sitä, kante on nostettava sen hyväksi, joka suoritti maksun.

35. On holhoojia, joita kutsutaan kunniamiehiksi; on toisia, jotka on nimetty tietojen antamista varten; toiset taas on nimitetty hoitamaan liiketoimia; tai isä määrää tästä, niin että esimerkiksi yksi heistä hoitaa holhousa, tai liiketoimien hoitaminen annetaan yhden holhoojan tehtäväksi muiden suostumuksella; tai praetori antaa tätä koskevan määräyksen. Sen vuoksi sanon, että riippumatta siitä, millaiselle holhoojalle maksu suoritetaan, jopa kunniapuheenjohtajalle (sillä häneen kohdistuu vastuu), se on oikein tehty; ellei praetori ole kieltänyt häntä hoitamasta holhousa, sillä jos näin on, maksua ei voida laillisesti suorittaa hänelle. Katson, että samaa sääntöä sovelletaan, jos joku tietoisesti maksaa epäilyttävyydestä syytetyille holhoojille, sillä holhoustoimien hoitaminen katsotaan sillä välin kielletyksi heiltä.

36. Jos maksu suoritetaan edunvalvojalle, joka on poistettu, velallinen maksaa sellaiselle, joka on lakannut olemasta edunvalvoja, ja tästä syystä häntä ei vapauteta.

37. Mutta entä jos hän on maksanut jollekulle, jonka tilalle olisi määrättävä edunvalvoja; esimerkiksi miehelle, joka on pysyvästi tai väliaikaisesti karkotettu? Sanon, että jos hän maksaa hänelle ennen kuin hänen tilalleen on määrätty edunvalvoja, hänet on vapautettava vastuusta.

38. Vaikka hän olisi maksanut edunvalvojalle, joka on pian poissa julkisten asioiden vuoksi, maksu on laillinen. Ja hän voi todellakin maksaa hänelle tämän poissaolon aikana, jos hänen tilalleen ei ole nimitetty toista.

39. Maksu voidaan asianmukaisesti suorittaa yhdelle edunvalvojalle riippumatta siitä, ovatko edunvalvojat laillisia tai testamenttivaroja tai onko heidät nimitetty tuomioistuimen tutkimuksen tuloksena.

40. Katsotaan, voidaanko maksu laillisesti suorittaa edunvalvojalle, joka on määrätty antamaan tietoja, koska hänet on määrätty neuvomaan edunvalvojaa. Mutta koska hän on edunvalvoja, eikä maksua hänelle ole kielletty, luulen, että jos se suoritetaan, vapautus tapahtuu.

41. Maksu voidaan asianmukaisesti suorittaa mielisairaana henkilön edunvalvojalle samoin kuin sellaisen henkilön edunvalvojalle, joka ei kykene huolehtimaan itsestään joko ikänsä tai muun pätevän syyn vuoksi. On kuitenkin vakiintunutta, että maksu voidaan laillisesti suorittaa holhousvastaavan edunvalvojalle.

42. On selvää, että holhottava ei voi maksaa ilman holhoojansa valtuutusta. Jos hän maksaa rahaa, siitä ei tule sen vastaanottajan omaisuutta, vaan se voidaan periä takaisin kanteella. On selvää, että jos se on käytetty, holhottava vapautuu vastuusta.

43. Paulus, On Sabinus, kirja VI.

Maksua ei voida suorittaa holhottavalle ilman hänen holhoojansa valtuutusta. Hän ei voi delegoida velallista, koska hän ei voi vieraannuttaa mitään. Jos velallinen on kuitenkin maksanut hänelle ja rahat ovat turvassa, holhousmiehen vaatiessa maksua toisen kerran velallinen voi estää hänet poikkeusluvalla petokseen vedoten.

44. Pomponius, On Sabinus, kirja XV.

Jos velalliselle myönnetään vapautus ehdollisesti ja ehto täytetään myöhemmin, hänen katsotaan vapautuneen jo jonkin aikaa aikaisemmin. Aristo sanoo, että näin tapahtuu, vaikka maksu tosiasiallisesti tapahtuisi, sillä hän katsoo, että jos joku lupaa

rahaa ehdolla ja maksaa sen sillä yhteisymmärryksellä, että jos ehto täyttyy, maksu katsotaan suoritetuksi ja ehto täyttyy, hänet vapautetaan; eikä mitään vastalauseita voida esittää, koska rahasta tuli aiemmin velkojan omaisuutta.

45. Sama, On Sabinus, kirja XIX.

Cassius sanoo, että jos olen antanut jollekulle rahaa, jotta hän voisi maksaa velkojalleni, ja hän maksaa sen omista nimissään, kumpikaan osapuolista ei vapaudu. Minä en vapautu, koska sitä ei ole maksettu minun nimissäni, eikä hän vapautu, koska hän maksoi sen, mikä kuului toiselle, mutta hän on vastuussa mandaatin nojalla. Jos velkoja kuitenkin käyttää rahat syyllistymättä petokseen, se, joka on maksanut ne omista nimissään, vapautetaan, koska pelätään, että velkoja saattaisi hyötyä tapahtumasta, jos asia ratkaistaisiin toisin.

46. Ulpianus, On Sabinus, kirja XLI.

Jos joku maksaa orjalle, joka on nimetty keräämään rahaa, tämän manumission jälkeen, jos tämä on hänen isäntänsä tekemän sopimuksen mukaista, riittää, että hän ei ollut tietoinen siitä, että orja oli manumitoitu. Jos rahat kuitenkin maksettiin jostain peculiumiin liittyvästä syystä, vaikka isäntä tiesi, että orja oli vapautettu manumitaatiosta, hän vapautuu vastuusta, jos * hän ei tiennyt, että häneltä oli riistetty peculium. Molemmissa tapauksissa kuitenkin, jos manumifioitu orja teki tämän tarkoituksenaan ottaa rahat isännältään, hän syyllistyy varkauteen. Jos nimittäin määrään velalliseni maksamaan rahasumman Titiukselle ja kiellän sitten Titiusta ottamasta sitä vastaan, mutta velallinen ei tiedä tästä ja maksaa sen Titiukselle, joka teeskentelee olevansa asiamies, velallinen vapautuu ja Titius on vastuussa varkaudesta.

47. Pomponius, On Sabinus, kirja XXI.

Pakeneva orjani lainasi sinulle vapaaksi tekeytyneenä rahaa, jonka hän oli varastanut minulta. Labeo sanoo, että olet vastuussa minulle, ja jos sinä, joka pidät häntä vapaana, maksat hänelle, sinut vapautetaan minun puolestani. Jos kuitenkin maksat toiselle hänen määräyksellään tai vahvistat tällaisen maksun, et pääse vapaaksi, koska ensinnäkin rahat tulevat minun rahoikseni ja ne katsotaan maksettaviksi ikään kuin minulle. Näin ollen orjani vapauttaa velallisen perimällä sen, mitä hän lainasi osana peculiumiaan, mutta jos hän delegoi hänet tai tekee novation, näin ei tapahdu.

48. Sama, On Sabinus, kirja XXII.

Jos maksan sinulle antamalla sinulle tavaran, joka kuului sinulle, mutta joka oli pantattu toiselle, en vapaudu, koska omaisuuden voi saada sinulta takaisin se, joka sai sen pantiksi.

49. Paulus, On Sabinus, kirja X.

Jos, kun olet sopinut Titiuksen kanssa kymmenestä aureista, sovit sitten Seiuksen kanssa, että hän maksaa sinulle sen, mitä et voi periä Titiukselta; vaikka nostaisit kanteen kymmenestä aureista Titiusta vastaan, Seius ei silti vapautu. Mutta entä jos Titius ei kykene maksamaan mitään, koska häntä vastaan on annettu tuomio? Vaikka nostaisitte ensin kanteen Seiusta vastaan, Titius ei vapautuisi vastuusta missään suhteessa, sillä on epävarmaa, onko Seius lainkaan velkaa. Lopuksi, jos Titius vapautuu koko velasta, Seiusta ei pidetä velallisena siitä syystä, että se ehto, josta hänen velkaantumisensa riippui, ei ole täyttynyt.

50. Ulpianus, On Sabinus, kirja XLV.

Isän valvonnassa oleva poika ei voi vapauttaa isänsä velallista vastoin tämän suostumusta, sillä hän voi hankkia tälle velvoitteen, mutta ei voi vähentää sitä.

51. Pomponius, On Sabinus, XXIV kirja.

Meidät voidaan vapauttaa vastuusta maksamalla tai esiintymällä oikeudessa puolestamme, jopa vastoin suostumustamme ja tietämättämme.

52. Ulpianus, On Sabinus, kirja XLVII.

Kun takaaja on tullut vastuuseen kahdesta henkilöstä kymmenestä aureista, hän on vastuussa kahdestakymmenestä; ja maksoi hän sitten kaksikymmentä heidän puolestaan yhdessä tai kymmenen kummastakin, hän vapauttaa molemmat velalliset vastuusta. Jos hän kuitenkin maksaa viisi, katsotaanpa, kumman kahdesta velallisesta hän vapauttaa siltä osin. Se, joka mainitaan vapautuksessa, vapautuu vastuusta tämän summan osalta, tai jos tämä ei käy ilmi, summa on hyvitetävä vanhimman velan hyväksi. Samaa sääntöä sovelletaan, kun maksetaan viisitoista aurea, jos on ilmeistä, mikä on ollut aikomus kymmenen aureen osalta, ja loput viisi hyvitetään toisen velan hyväksi. Mutta jos tarkoitusta ei voida selvittää, kymmenen aureita hyvitetään vanhimpaan velkakirjaan ja viisi toiseen velkakirjaan.

53. Pomponius, On Sabinus, kirja XXXV.

Jos joku, joka on määrätty perilliseksi osalle jäämistöä, maksaa koko sen kymmenen aurein summan, jonka vainaja oli luvannut, hän vapautuu vastuusta sen osuuden osalta, johon hänellä on oikeus perillisenä, ja hän voi periä jäljelle jäävän osan henkilökohtaisella kanteella. Jos kuitenkin ennen kuin hän nostaa tämän kanteen, jäämistön jäännös kuuluu hänelle, hän on vastuussa myös loppusummasta; ja näin ollen, jos hän nostaa henkilökohtaisen kanteen periäkseen omaisuutta, joka ei ole kuulunut hänelle, hän voi mielestäni olla esteellinen petokseen perustuvan poikkeuksen vuoksi.

54. Sama, On Sabinus, kirja XXXV.

Jos velkoja myy maa-alueen, joka on pantattu hänelle, ja perii kaiken, mikä oli erääntynyt, velallinen vapautuu. Kun velkoja antaa ostajalle vapautuksen hinnasta tai sopii sen ostajan kanssa, velallinen vapautuu edelleen. Jos velkoja kuitenkin myy orjan, joka on pantattu, velkojaa ei vapauteta, jos orja voidaan saada takaisin ehdollisen myynnin ehtojen mukaisesti, kuten silloin, kun jokin pantti myydään sopimuksen purkamisen perusteella.

55. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXVIII.

Ehdosta ja testamentista johtuva kanneoikeus säilyy, vaikka erääntynyt omaisuus on luovutettu; ja vaikka omistusoikeus siihen voi olla puutteellinen, kanne voidaan silti nostaa sen takaisin saamiseksi; kuten esimerkiksi voin nostaa kanteen maa-alueesta, vaikka se on luovutettu minulle, edellyttäen, että jotakin velkakirjan takaamaa oikeutta ei ole siirretty.

56. Paulus, Ediktistä, kirja XXXVIII.

Velallinen vapautuu maksamalla maksun kenelle tahansa, joka hoitaa holhottavan asioita holhoojan sijasta; jos rahasta tulee osa holhottavan omaisuutta.

57. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXXVIII.

Kun Stichus ja Pamphilus on luvattu kahdelle henkilölle, Stichusta ei voida luovuttaa yhdelle ja Pamphilusta toiselle, vaan kummankin puolet kuuluu kullekin yksittäiselle velkojalle. Samaa sääntöä sovelletaan, jos joku lupaa antaa kaksi Stichusta tai kaksi Pamphilusta tai kymmenen orjaa toiselle orjalle, joka kuuluu kahdelle herralle. Sillä ilmaus "kymmenen orjaa", kuten "kymmenen denaria", on moniselitteinen, ja puolet kymmenestä voidaan ymmärtää kahdella eri tavalla. Mutta mitä tulee rahaan, öljyyn, vehnään ja muihin tämänkaltaisiin tavaroihin, jotka kuuluvat yhteiseen lajiin, tarkoituksena näyttää olleen, että velvoite jaetaan luvulla, kun se on lupauksen antajalle ja ehdon antajalle edullisempaa.

58. Sama, Ediktistä, kirja LI.

Jos velallinen tarjoaa rahaa, jonka hän on velkaa, ja hänen velkojansa kieltäytyy ottamasta sitä vastaan, preetori evää häneltä kanteen.

59. Sama, Disputations, kirja VII.

Käsityöläisten välillä on suuri ero lahjakkuuden, luonteen, tiedon ja koulutuksen suhteen. Jos siis joku lupaa rakentaa laivan tai talon tai kaivaa ojan, ja on erityisesti sovittu, että hän tekee sen omalla työpanoksellaan, ja takaaja itse rakentaa rakennuksen tai tekee \kaivannon ilman sopimusvelvollisen suostumusta, velallinen ei vapautu vastuusta. Näin ollen, vaikka vakuuden antaja lisäisi sopimukseen seuraavan lausekkeen: "Te ette saa tehdä mitään, mikä häiritsisi tieoikeuttani", ja vakuuden antaja estää minua kulkemasta, hän ei tee sopimusta päteväksi; ja jos hän sallii servituutin käyttämisen, hän ei estä sopimuksen voimaantuloa.

60. Julianus, Digest, kirja XIII.

Jos orja lainaa rahaa peculiumistaan, ja hänen velallisensa, joka ei tiedä isäntänsä kuolleen, maksaa orjalle ennen kuin perintö on tullut voimaan, hänet vapautetaan. Samaa oikeussääntöä sovelletaan, vaikka velallinen maksaisi rahat sen jälkeen, kun orja on vapautettu, edellyttäen, että hän ei tiedä, että hänen peculiumiaan ei ole testamentattu hänelle; Ei myöskään ole merkitystä sillä, onko rahat annettu hänelle hänen isäntänsä elinaikana vai hänen kuolemansa jälkeen, sillä jälkimmäisessäkin tapauksessa velallinen vapautuu, aivan kuin velkoja olisi määrännyt velkojansa maksamaan rahasumman Titiukselle; sillä vaikka velkoja olisi kuollut, hän ei silti maksa sitä yhtään vähemmän asianmukaisesti Titiukselle, jos hän ei tiennyt, että tämä oli kuollut.

61. Sama, Digest, kirja LII.

Jos joku sopii, että hänelle tai Titiukselle luovutetaan maa-alue, vaikka maa annettaisiinkin Titiukselle, hänellä on silti oikeus kanteeseen, jos hänet myöhemmin hädätetään; aivan kuin jos hän olisi sopinut orjasta ja lupauksen antaja olisi antanut Titiukselle sellaisen, jonka oli määrä olla vapaa ehdolla, ja orja saisi jälkeenpäin vapautensa.

62. Jos mies, joka lupasi antaa Stichuksen tai Pamphiluksen, haavoittaa Stichusta, hän ei vapaudu luovuttamalla hänet, sen enempää kuin jos hän olisi vain luvannut Stichuksen ja luovuttanut hänet sen jälkeen, kun hän oli haavoittanut häntä. Samoin jos joku lupaa antaa orjan ja toimittaa hänet haavoittuneena, hän ei vapaudu vastuusta. Ja jos asia on vireillä oikeudessa ja vastaaja luovuttaa orjan, jonka hän on haavoittanut, hänen on saatava tuomio häntä vastaan; ja vaikka hän luovuttaisi orjan, jonka joku muu on haavoittanut, hänen on saatava tuomio häntä vastaan, jos hän voi antaa toisen orjan.

63. Sama, Digest, kirja LIV.

Jos joku, joka on luvannut antaa orjan tai maksaa kymmenen aurea sinulle tai Titiukselle, luovuttaa Titiukselle osan orjasta ja maksaa sen jälkeen sinulle kymmenen aurea, hän voi nostaa kanteen orjan osan takaisin saamiseksi, ei Titiusta vaan sinua vastaan, aivan kuin hän olisi antanut Titiukselle sinun suostumuksellasi jotakin sellaista, mitä hän ei ollut hänelle velkaa.

Samaa sääntöä sovelletaan, jos hän maksaa kymmenen aureia Titiuksen kuoleman jälkeen; hän voi periä orjan osuuden takaisin pikemminkin teiltä kuin Titiuksen perilliseltä.

64. Jos kaksi yhteisvelallista tekee sopimuksen siitä, että heille luovutetaan orja, ja lupaa toimittaa kummallekin eri osuudet eri orjista, ei ole epäilystäkään siitä, etteikö häntä vapautettaisi. Jos hän kuitenkin antaa molemmille saman orjan osuudet, vapautuminen tapahtuu, koska yhteisellä velvoitteella on sellainen vaikutus, että se, mikä on maksettu kahdelle henkilölle, katsotaan maksetuksi yhdelle. Toisaalta, kun kaksi vakuutta lupaa, että orja luovutetaan, ja he antavat osuudet eri orjista, he eivät vapaudu, mutta jos he antavat osuudet samasta orjasta, he vapautuvat vastuusta.

65. Sovin, että minulle maksetaan kymmenen aureia tai että Titiukselle luovutetaan orja. Jos orja luovutetaan Titiukselle, lupauksen antaja vapautuu minun puolestani, ja ennen kuin hänet luovutetaan, voin vaatia kymmenen aureeta.

66. Jos annan Titiukselle tehtäväksi hoitaa kaikki liiketoimeni ja sen jälkeen velallisteni tietämättä kiellän häntä hoitamasta niitä, jälkimmäiset vapautuvat maksamalla hänelle; sillä sen, joka antaa kenellekään tehtäväksi hoitaa liiketoimiaan, ymmärretään ohjaavan velallisiaan maksamaan hänelle asiamiehenään.

67. Jos velalliseni ilman minulta saamaansa valtuutusta erheellisesti luulee, että hänellä on minun suostumukseni maksaa rahaa toiselle henkilölle, hän ei vapaudu vastuusta; ja näin ollen kukaan ei vapaudu vastuusta maksamalla asiamiehelle, joka vapaaehtoisesti tarjoutuu hoitamaan toisen asioita.

68. Jos karkulainen orja, joka väittää olevansa vapaa, myy omaisuutta, on päätetty, että ostajat eivät vapaudu vastuusta isäntäänsä kohtaan maksamalla karkulaiselle orjalle.

69. Jos vävy maksaa appiukolleen myötäjäiset tämän tyttären tietämättä, hän ei vapaudu, mutta hän voi nostaa henkilökohtaisen kanteen appiukkoaan vastaan, ellei tytär ratifioi hänen tekoaan. Vävy muistuttaa jossain määrin sitä, joka maksaa poissaolevan henkilön asiamiehen, koska myötäjäisten tapauksessa tytär osallistuu myötäjäisiin ja on ikään kuin osakas velvoitteessa.

70. Jos minä, haluten tehdä lahjoituksen Titiukselle, määrään velalliseni maksamaan hänelle rahasumman, vaikka Titius ottaisi rahat vastaan tarkoituksenaan tehdä ne omikseni, velallinen vapautuu kuitenkin vastuusta. Jos Titius kuitenkin myöhemmin antaa minulle samat rahat, niistä tulee minun rahojani.

71. Testamentintekijä määräsi perillisekseen isän valvonnassa olevan pojan, jolta hän oli saanut vakuuden. Jos poika tulee isänsä määräyksestä kuolinpesään, herää kysymys, voiko jälkimmäinen nostaa kanteen vakuutta vastaan. Totesin, että aina

kun päävelallisesta tulee vakuuden saaneen perillinen, vakuudet vapautuvat, koska ne eivät voi olla velkaa samalle henkilölle saman henkilön puolesta.

72. Jos varas palauttaa jollekin kuolinpesän saajalle omaisuutta, jonka hän on perinyt kuolinpesän velallisilta, tämä vapautuu.

73. Jos määrään, että on maksettava kymmenen aurea tai luovutettava orja, ja saan kaksi vakuutta, Titiuksen ja Maeviuksen, ja Titius maksaa viisi aureaa, häntä ei vapauteta ennen kuin myös Maevius maksaa viisi aureaa. Jos Maevius kuitenkin luovuttaa osan orjasta, molemmat ovat vastuussa.

74. Jokainen, joka voi suojata itsensä ikuisella poikkeuksella, voi periä takaisin sen, mitä hän on maksanut, eikä häntä näin ollen vapauteta. Näin ollen, kun toinen kahdesta lupaajasta tekee sopimuksen, että häneltä ei vaadita mitään, vaikka hän suorittaisi maksun, toinen jää kuitenkin vastuuseen.

75. Alfenus Varus, *Epitomes of the Digest of Paulus*, kirja II.

Se, mitä orja on lainannut tai tallettanut *peculiumistaan*, voidaan laillisesti maksaa hänelle, vaikka hänet myöhemmin myytäisiin tai vapautettaisiin, ellei tapahdu jotakin sellaista, josta voidaan päätellä, että maksu on suoritettu vastoin sen henkilön suostumusta, jolle orja tuolloin kuului. Jos joku kuitenkin lainaa häneltä korkoa vastaan rahaa, joka kuului hänen isännälleen, kun orja hoiti isäntänsä liiketoimia tämän luvalla, sovelletaan samaa sääntöä. Sillä sen, joka teki sopimuksen orjan kanssa, katsotaan saaneen rahat orjalta ja maksaneen ne hänelle isäntänsä suostumuksella.

76. Julianus, *On Urseius Ferox*, kirja I.

Jos isäni kuolisi jättäen vaimonsa raskaaksi ja minä perillisenä vaatisin kaikkien hänelle kuuluvien velkojen maksamista, eräät auktoriteetit ovat sitä mieltä, että minulla säilyy edelleen kanneoikeuteni ja että voin laillisesti nostaa kanteen, jos jälkikäteen ei synny lasta, koska on totta, että olen ainoa olemassa oleva perillinen. Julianus sanoo, että parempi mielipide on se, että vaadin koko omaisuuden, jonka olin perijä, ennen kuin oli varmaa, ettei lasta synny; tai neljännen osan, koska kolme lasta saattoi syntyä; tai kuudennen osan, koska viisi lasta saattoi syntyä. Aristoteles on nimittäin todennut, että viisi lasta voi syntyä, koska naisen kohdussa on niin monta astiaa, ja että Roomassa oli eräs nainen, joka oli tullut Egyptin Aleksandriasta, ja joka sai yhdellä synnytyksellä viisi lasta, joista kaikki jäivät eloon. Olen saanut tästä vahvistuksen Egyptistä.

77. Sama, *Uurseius Feroxista*, kirja II.

Aina kun yksi useista takaajista on maksanut osuutensa päävelallisen asioita hoitaneena, tämä katsotaan samaksi kuin jos velallinen itse olisi maksanut sen velkaosuuden, josta yksi takaajista oli vastuussa; mutta tämä ei vähennä päävelan määrää, ja vain se takaaja, jonka nimissä maksu suoritettiin, vapautetaan.

78. Africanus, Questions, kirja VII.

Kun joku määrää, että maksu suoritetaan hänelle tai Titiukselle, parempi mielipide on, että se suoritetaan asianmukaisesti vain Titiukselle, kun hän pysyy samassa tilassa, jossa hän oli sopimusta tehtäessä. Jos hänet on kuitenkin adoptoitu tai lähetetty maanpakoon tai häneltä on kielletty tulen ja veden käyttö tai hänestä on tullut orja, ei voida sanoa, että laillinen maksu olisi suoritettu, sillä tämä sopimus, nimittäin "jos hän pysyy samassa tilassa", on ymmärrettävä siten, että se on hiljaisesti sisällytetty sopimukseen.

79. Jos määrään velalliseni maksamaan Titiukselle ja kiellän sen jälkeen Titiusta vastaanottamasta rahoja ja velalliseni, joka ei ole tietoinen tästä, maksaa ne hänelle, on katsottu, että velallinen on vapautettu, jos Titius ei ole ottanut rahoja vastaan tarkoituksenaan hyötyä niistä; muussa tapauksessa ne jäisivät velallisen omaisuudeksi, aivan kuin hän olisi aikeissa varastaa ne, eikä häntä näin ollen voida vapauttaa lain nojalla; On kuitenkin vain oikeudenmukaista, että hänelle myönnetään vapautus poikkeusluvalla, jos hän on valmis luovuttamaan minulle henkilökohtaisen kanneoikeuden varkauden vuoksi, johon hänellä on oikeus Titiusta vastaan, kuten tehdään silloin, kun aviomies, joka haluaa tehdä lahjoituksen vaimolleen, määrää velalliseni maksamaan sen hänelle. Sillä koska raha ei tässä tapauksessa siirry vaimon omaisuudeksi, velallinen ei vapaudu, vaan häntä voidaan suojata aviomiestä vastaan poikkeusluvalla, jos hän luovuttaa tälle sen kanneoikeuden, joka hänellä on vaimoan vastaan. Mainitussa tapauksessa varkauskanne on avioeron myöntämisen jälkeen minun edukseni, kun on minun etujeni mukaista, ettei rahoja oteta haltuun.

80. De peculia -kanne nostettiin isäntää vastaan, ja kun tuomio oli annettu häntä vastaan, hän maksoi sen. Lausunto annettiin siitä, että orjan puolesta saadut vakuudet vapautettiin, sillä samaa rahaa voidaan käyttää useiden saatavien tyydyttämiseen, sillä kun tuomion maksamisesta annetaan vakuus ja tuomio annetaan vastaajaa vastaan ja hän maksaa sen itse, vakuudet vapautetaan paitsi tuomion tyydyttämisen vuoksi myös ehdon nojalla. Tämä tapaus on aivan samanlainen kuin se, jossa perinnön haltija, joka luulee olevansa perillinen, suorittaa maksun, eikä perillistä vapauteta; näin tapahtuu nimittäin siksi, että maksaessaan rahaa, joka ei ollut hänen nimissään, perijä voi periä sen takaisin.

81. Kun se, joka on luvannut orjan, luovuttaa ehdolla vapaana olevan orjan, parempi mielipide on mielestäni se, että emme odota ehdon täyttymistä, vaan että velkoja voi nostaa henkilökohtaisen kanteen takaisinperinnästä. Jos ehtoa ei kuitenkaan tällä välin täydetä, lupauksen antaja vapautetaan, aivan kuten jos joku olisi erehdyksessä suorittanut maksun, kun ehto oli vielä täyttämättä, ja sen pitäisi täytyä ennen kuin hän nostaa henkilökohtaisen kanteen. Mutta ei todellakaan voida sanoa, että jos Stichus kuolisi ja ehto jäisi täyttymättä, velallinen vapautuisi, vaikka jos ehtoa ei täytettäisi hänen elinaikanaan, hän

vapautuisi vastuusta, koska tässä tapauksessa et ole missään vaiheessa tehnyt orjasta ehdottomasti minun. Muussa tapauksessa voitaisiin myös katsoa, että jos luovutatte minulle orjan, jonka käyttöoikeus on jollakin muulla henkilöllä, ja orja kuolee käyttöoikeuden voimassaoloaikana, teidät katsotaan vapautetuksi tämän luovutuksen myötä; tätä näkemystä ei missään tapauksessa voida hyväksyä, kuten ei myöskään sitä, että olisitte luovuttanut yhteisomistuksessa olevan orjan, joka kuolee.

82. Jos joku ryhtyy takaajaksi henkilön puolesta, joka on palannut takaisin oltuaan poissa julkisista tehtävistä, eikä hänellä ole vaaraa joutua tästä syystä syytteeseen, vapautetaanko myös takaaja vuoden kuluttua? Julianus ei hyväksynyt tätä mielipidettä, vaikka valtuuksia nostaa kanteen vakuuttajaa vastaan ei ollutkaan. Tässä tapauksessa palautus olisi kuitenkin ediktin ehtojen mukaisesti myönnettävä kanteella itse vakuuttajaa vastaan, aivan kuten tehdään vakuuttajaa vastaan, joka tappaa luvattua orjaa.

83. Jos joku, joka on tullut puolestasi Titiuksen vakuudeksi, antaa pantin velvoitteensa lisävakuudeksi, ja sinä nimität hänet myöhemmin perilliseksesi, vaikka sinä et olekaan vastuussa vakuuden perusteella, pantti jää silti rasitteeksi. Jos sama henkilö antaa toisen vakuuden ja nimittää sinut perilliseksi, on hänen mukaansa parempi katsoa, että kun sen velallisen, jonka puolesta vakuus otettiin, velvoite on lakannut, myös hän, josta oli tullut hänen vakuuttajansa, vapautuu.

84. Sama, Kysymyksiä, kirja VIII.

Jos minä, haluten maksaa rahan, talletan sen käskystänne tarkastettavaksi tarkastajan huostaan, Mela sanoo kymmenennessä kirjassa, että teette sen omalla vastuullanne. Tämä pitää paikkansa, jos on sinun syytäsi, että kolikoita ei ole heti testattu, sillä silloin se on sama kuin jos olisin valmis maksamaan, mutta sinä jostain syystä kieltäydyt ottamasta rahoja vastaan. Tässä tapauksessa rahat eivät aina ole teidän riskillänne, sillä entä jos tarjoan ne sopimattomaan aikaan tai sopimattomassa paikassa? Luulen, että lopputulos olisi se, että vaikka ostaja ja myyjä, jotka eivät juurikaan luota toisiinsa, tallettaisivat rahat ja tavaran, rahat ovat ostajan riskillä, jos hän itse valitsi sen henkilön, jolle ne talletettiin, ja sama sääntö pätee kauppatavaraan, koska kauppa on toteutunut.

85. Marcianus, Institutes, kirja III.

Jos joku maksaa velkojani puolestani, vaikka en ole siitä tietoinen, saan oikeuden nostaa kanteen panttirahani takaisin saamiseksi. Samoin, jos joku maksaa testamentin, testamentinsaajien on luovuttava omaisuuden hallussapidosta; muussa tapauksessa perillisellä on oikeus kieltoon, jolla hänet pakotetaan luovuttamaan se.

86. Papinianus, Avioriksesta, kirja I.

Jos velkojaa syytetään rikoksesta, mikään ei estä velallisia maksamasta rahaa; muutoin monet viattomat henkilöt jäisivät ilman tarvittavia puolustautumiskeinoja.

87. Paulus, Aviorikoksesta, kirja III.

Kielletyksi ei myöskään pidetä sitä, että syytetty osapuoli suorittaa maksun velkojalleen.

88. Ulpianus, Säännöt, kirja II.

Kaikissa tapauksissa, joissa henkilöt vapautetaan vastuusta, vapautetaan myös liitännäiset, esimerkiksi takaajat ja pantattu tai kiinnitetty omaisuus; paitsi jos velkojan ja takaajien välillä on tapahtunut sulautuminen, päävelallista ei vapauteta.

89. Marcianus, säännöt, kirja II.

Rahan maksamisessa käy joskus niin, että kaksi velvoitetta vapautetaan yhdellä maksulla samanaikaisesti; kuten esimerkiksi silloin, kun joku myy velkojalleen omaisuuden, joka on pantattu velan vakuudeksi; sillä myynnin myötä myös velan velvoite lakkaa. Kun taas velkoja tekee testamentin holhoojalleen, joka on lainannut rahaa ilman holhoojansa valtuutusta, sillä ehdolla, että hän maksaa tämän rahan, holhoojan katsotaan maksaneen sen kahdesta syystä: ensinnäkin maksaakseen velkansa, koska se hyvitetään perillisen falcidian-osan hyväksi, ja toiseksi täyttääkseen ehdon, jotta hän voi saada perinnön. Samoin jos on testamentattu rahasumman käyttöoikeus, käy niin, että yhdellä maksulla perillinen vapautuu testamentin asettamasta velvoitteesta ja tekee testamentinsaajan vastuulliseksi itseään kohtaan. Sama tapahtuu, jos tuomioistuim on määrännyt jonkun myymään tai vuokraamaan omaisuutta toiselle; sillä joko myymällä tai vuokraamalla perillinen vapautuu testamentin mukaisesta velvoitteesta ja tekee testamentinsaajan vastuulliseksi itseään kohtaan.

90. Ulpianus, Opinions, kirja I.

Callippus katsoi, että vaikka aviomies oli luvannut vaimolleen, joka oli sopimusvelvollinen, että jos avioliitto purkautuu, myötäjäisiä varten pantattu maa-alue olisi annettava maksuksi, riittää silti myötäjäisten määrän tarjoaminen.

91. Sama viranomainen totesi Frontolle, että jos holhooja jatkoi holhousasioiden hoitamista, vaikka häntä oli syytetty kuolemantuottamuksesta, hänelle voitiin maksaa se, mikä hänen holhoojalleen tosiasiallisesti kuului.

92. Marcianus, säännöt, kirja III.

Jos joku antaisi velkojalleen tämän suostumuksella maksuna toisenlaista omaisuutta toisen sijasta ja tämä hädettäisiin, entinen velvoite säilyisi edelleen. Jos omaisuus hädetään vain osittain, velvoite koko summasta säilyy ennallaan, koska velkoja ei olisi hyväksynyt sitä, jos omistusoikeudesta olisi ollut epäselvyyttä.

93. Mutta vaikka hän olisi esimerkiksi antanut velan maksamisen sijasta kaksi maa-aluetta ja toinen niistä hädettäisiin, velvoite säilyisi ennallaan. Kun siis yksi tavara annetaan maksuksi toisesta, tapahtuu vapautuminen vastuusta, ja se kuuluu ehdottomasti sille, joka sen vastaanottaa.

94. Mutta jos joku petoksen kautta antaa maksuksi maa-alueen, jonka arvo on arvioitu suuremmaksi kuin sen arvo on, hän ei vapautu, ellei hän korvaa vajetta.

95. Sama, Säännöt, kirja IV.

Kun maksu on suoritettu holhottavalle ilman hänen holhoojansa valtuutusta ja kun tutkitaan, milloin hän on hyötynyt maksusta, otetaan huomioon päivä, jona hän on nostanut kanteen; tämä tehdään sen määrittämiseksi, voidaanko hänen vapautuksensa estää petoksen perusteella.

96. On ilmeistä (kuten Scaevola sanoo), että jos omaisuus on menetetty ennen kuin asia on pantu vireille, holhousmiehen katsotaan toisinaan hyötynneen rahallisesti; toisin sanoen jos hän on ostanut jotakin tarpeellista, joka olisi pitänyt ostaa hänen omilla rahoillaan. Hänen katsotaan nimittäin hyötynneen kaupasta pelkästään sen vuoksi, että hän ei köyhtynyt. Siksi esitettiin mielipide, jonka mukaan makedonialainen senaatin määräys ei koske isän valvonnassa olevan pojan tapausta, jos hän lainasi rahaa välttämättömyyksiä varten ja menetti sen.

97. Marcellus, Opinions.

Turvatakseen myötäjäisensä Titia sai miehensä omaisuuden haltuunsa ja toimi kaikin tavoin kuin omistaisi sen, sillä hän keräsi tulot ja myi irtaimiston. Kysyn, pitäisikö se, mitä hän keräsi miehensä omaisuudesta, lukea hänen myötäjäisiinsä? Marcellus vastaa, että mainitussa tapauksessa tällainen hyvitys ei vaikuta epäoikeudenmukaiselta, sillä se, mitä nainen keräsi tällaisissa olosuhteissa, olisi pikemminkin katsottava maksuksi. Mutta jos tuomari, joka on nimitetty päättämään myötäjäisten takaisinperinnästä, vaatisi myös tiliä korosta, se on laskettava siten, että sitä, mitä naisen käsiin tuli, ei vähennetä koko summasta, vaan hyvitetään ensin korosta, johon hänellä oli oikeus. Tämä ei ole epäoikeudenmukaista.

98. Marcianus, On the Hypothecary Formula.

Ymmärrämme rahasumman luonnollisesti maksettavaksi, kun se lasketaan velkojalle. Jos se kuitenkin maksetaan toiselle hänen määräyksestään tai hänen velkojalleen tai jollekin, josta on tulossa hänen velallisensa, tai jopa henkilölle, jolle hän aikoo lahjoittaa sen, hänen pitäisi vapautua vastuusta. Samaa sääntöä sovelletaan, jos velkoja vahvistaa suoritettun maksun. Myös silloin, kun raha maksetaan holhoojalle, edunvalvojalle, asiamiehelle tai kenelle tahansa hänen seuraajalleen tai orjalle, joka on edunvalvoja, tämä on pätevä. Jos vapautus kiinnityksen poistamiseksi annetaan ehdolla tai ilman sitä, ei voida käyttää termiä "maksu", mutta termi "tyydytys" voi olla pätevä.

99. Paulus, On Sabinus, kirja X.

Jos, kun olen luvannut sinulle kultaa, annan sen sijaan tietämättäsi kuparia, en vapautu, mutta en voi periä sitä takaisin maksamattomana, koska annoin sen tietoisesti; jos kuitenkin nostat kanteen kullasta, voin kieltää sinut poikkeusluvalla, jos et palauta saamaasi kuparia.

100. Sama, Ediktistä, kirja IX.

Maksu voidaan asianmukaisesti suorittaa taloudenhoitajalle, jos hänet on erotettu velallisen tietämättä; sillä hänelle maksetaan palkka isäntänsä suostumuksella, ja jos se, joka maksaa hänelle, ei tiedä, että isäntä on peruuttanut sen, hänet vapautetaan.

101. Ulpianus, Ediktistä, kirja XIV.

Tyydytys vastaa maksua.

102. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja V.

Kuka tahansa voi suorittaa maksun sellaisen velallisen puolesta, joka ei tiedä asiasta, jopa vastoin tämän suostumusta; sillä siviililaissa on vahvistettu, että sellaisen henkilön tilaa voidaan parantaa, joka ei ole siitä tietoinen ja joka ei myöskään halua.

103. Paulus, Ediktistä, kirja LVI.

Termi "maksu" soveltuu kaikkeen vastuusta vapautumiseen, joka tehdään millä tahansa tavalla, ja se liittyy pikemminkin velvoitteen sisältöön kuin rahan luovuttamiseen.

104. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXI.

Jos joku maksaa tarkoituksenaan saada rahat uudelleen, häntä ei vapauteta, aivan kuten rahaa, joka maksetaan palautusta varten, ei vieraannuteta.

105. Paulus, Ediktistä, kirja LXII.

Jokainen, joka määrää maksun suoritettavaksi, katsotaan itse maksavansa.

106. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXXVII.

Kun joku määrää maksettavaksi kymmenen aureia hunajalla, hunaja voidaan toimittaa hänelle ennen kuin oikeudenkäyntiä aloitetaan määräyksen nojalla. Jos kanne on kuitenkin kerran aloitettu ja kymmenen aureita on vaadittu, velkaa ei voida enää maksaa hunajalla.

107. Jos taas sovint, että maksu suoritetaan minulle tai Titiukselle, ja nostan sen jälkeen kanteen, maksua ei voida enää suorittaa Titiukselle, vaikka se olisi voitu suorittaa ennen asian vireillepanoa.

108. Sama, Ediktistä, kirja LXXV.

Jos joku hyvässä uskossa maksaisi henkilölle, joka oli vapaaehtoisesti ottanut vastuulleen toisen yrityksen, milloin hän vapautuu? Julianus sanoo, että hänet vapautetaan, kun päämies ratifioi kaupan. Hän kysyy myös, voidaanko häntä vastaan nostaa henkilökohtainen kanne tällä perusteella ennen kuin päämies on vahvistanut liiketoimen. Vastauksena tähän hän sanoo, että on eri asia, millä tarkoituksella maksu suoritettiin, tehtiinkö se sen vuoksi, että velallinen voitaisiin vapauttaa välittömästi vai vasta sen jälkeen, kun päämies oli ratifioinut teon. Ensimmäisessä tapauksessa asiamiestä vastaan voidaan nostaa kanne heti, ja sitten, kun päämies on ratifioinut tapahtuneen, kanneoikeus lakkaa; mutta toisessa tapauksessa kanneoikeutta ei synny, ellei päämies kieltäydy ratifioimasta sitä, mitä asiamies on tehnyt.

109. Jos velkoja, jonka asiamiehelle maksu on suoritettu hänen tietämättään, antaa itsensä arrogoitavaksi, rahan hyväksyminen on pätevää, jos isä ratifioi sen, mutta jos hän ei tee niin, velallinen voi periä takaisin sen, mitä hän on maksanut.

110. Jos on kaksi yhteisvelkojaa ja maksu suoritetaan toisen poissaolevan asiamiehelle ja ennen kuin tämä ratifioi sen, maksu suoritetaan toiselle, niin viimeinen maksu samoin kuin ensimmäinenkin jää voimaan, koska on epävarmaa, onko viimeinen velkoja perinyt jotain, mikä oli eräänntynyt, vai mikä ei ollut eräänntynyt.

111. Paulus, On Plautius, kirja II.

Jos määrittelen seuraavasti: "Lupaatko maksaa minulle vai Titiukselle?" ja velallinen suostuu maksamaan minulle, vaikka kanne rahan perimiseksi epävirallisen sopimuksen perusteella on minun edukseni, lupauksen antaja voi silti maksaa hänelle, joka on lisätty. Ja jos sovin itseni tai Titiuksen puolesta isän valvonnassa olevan pojan kanssa, isä voi maksaa Titiukselle peculiumista, toisin sanoen jos hän haluaa maksaa omissa nimissään eikä poikansa nimissä; sillä kun maksu suoritetaan sille, joka on lisätty, se katsotaan suoritetuksi minulle. Jos siis maksetaan jotakin, mikä ei kuulu maksettavaksi, sille henkilölle, joka on lisätty, Julianus sanoo, että sen perimiseksi voidaan nostaa kanne stipulan antajaa vastaan, joten sillä ei ole merkitystä, käskenkö minä sinua maksamaan Titiukselle vai oliko stipuli alun perin muotoiltu tällä tavoin.

112. Sama, On Plautius, kirja IV.

Se, joka on antanut maksuksi orjan, joka ei ole hänelle kuulunut, vapautuu, jos orja on hankittu usukaption kautta.

113. Sama, On Plautius, kirja V.

Kun se, mitä olen sinulle velkaa, tulee ikuisesti sinun omistukseksi, ja omistusoikeus on täydellinen, eikä sitä, mitä on maksettu, voida periä takaisin, vapautus on täydellinen.

114. Sama, On Plautius, kirja VIII.

Määräsin testamentillani taloudenhoitajani vapaaksi ja testamenttasin hänelle peculiuminsa. Kuolemani jälkeen hän keräsi rahat velallisiltani. Herää kysymys, voiko perilliseni pidättää sen, mitä hän keräsi peculiumistaan. Jos hän keräsi rahat sen jälkeen, kun kuolinpesä oli perustettu, ei voi olla epäselvää, etteikö hän voisi tämän vuoksi vähentää niitä peculiumistaan, sillä koska hän on tullut vapaaksi, hänestä itsestään tulee vastuussa, jos kuolinpesän velalliset vapautuvat maksusta. Mutta jos pesänhoitaja sai rahat ennen kuin perinnönjako tehtiin ja velalliset vapautettiin maksamalla ne, summa voidaan epäilemättä vähentää peculiumista, koska pesänhoitaja alkaa olla velkaa perilliselle sen jälkeen, kun hän on hoitanut hänen liiketoimensa tai täyttänyt hänen toimeksiantonsa. Jos velallisia ei kuitenkaan vapauteta ja jos he maksoivat sinulle liiketoimiani suorittaessasi, enkä jälkepäin vahvistanut tekoasi, ja jos sitten haluan nostaa kanteen vapaaehtoisen toimeksiannon perusteella, herää kysymys, voinko tehdä sen asianmukaisesti, jos annan vakuuden, jolla voin korvata sinut tappion varalta. En usko, että näin on, sillä kanteen nostaminen vapaaehtoisen toimeksiannon perusteella ei ole mahdollista siitä syystä, että en ole ratifioinut toimenpidettä, ja näin ollen velalliset ovat edelleen vastuussa minulle.

115. Sama, On Plautius, kirja IX.

Kun velallinen on orjan käyttöoikeuden haltija, orja voidaan vapauttaa vapautuksen avulla, sillä hänen katsotaan saaneen käyttöoikeuden haltijan omaisuudesta. Samaa sanotaan sopimuksen tapauksessa.

116. Sama, On Plautius, kirja XIV.

Kun maksat minun määräykselläni velkojalleni sen, mitä olet minulle velkaa, olet vapautettu minun osaltani, ja minä olen vapautettu vastuusta velkojalleni.

117. Pomponius, On Plautius, I kirja.

Jos mielisairaana henkilön tytär eroaa miehestään, on päätetty, että myötäjäiset voidaan maksaa agnatin kuraattorille tyttären suostumuksella tai tyttärelle agnatin suostumuksella.

118. Sama, On Plautius, kirja VI.

Jos holhousvastaavan velallinen maksaa holhousmiehen johdolla ja ilman holhoojan valtuutusta rahaa ensin mainitun velkojalle, hän vapauttaa holhousmiehen vastuusta velkojaa kohtaan, mutta hän itse pysyy sidottuna. Hän voi kuitenkin suojella itseään poikkeuksen avulla. Mutta jos hän ei ole ollut velkaa holhottavalle, hän ei voi nostaa henkilökohtaista kannetta holhottavaa vastaan, koska tämä ei ole vastuussa, koska hän toimi ilman holhoojan valtuutusta, eikä hän voi nostaa kannetta velkojaa vastaan, jonka kanssa hän teki sopimuksen toisen määräyksestä. Kun holhottava on vapautettu vastuusta velastaan, hän voi kuitenkin nostaa kanteen siitä summasta, jolla hän on saanut taloudellista hyötyä.

119. Marcellus, Digest, kirja XIII.

Jos joku lupaa kaksi orjaa ja luovuttaa Stichuksen, ja hänestä tulee sen jälkeen mainitun Stichuksen omistaja, hän vapautuu vastuusta luovuttamalla hänet. Rahan maksamisen osalta on vähemmän epäilyksiä, ja itse asiassa niitä ei ole juuri lainkaan. Nimittäin Servius sanoo Alfenuksessa, että velkoja, joka on valmis hyväksymään velalliselta vähemmän kuin mitä hänelle kuuluu ja vapauttamaan hänet, voi tehdä sen ottamalla häneltä usein vastaan rahasumman, palauttamalla sen ja saamalla sen sitten uudelleen; Jos esimerkiksi velkoja, jolle velallinen on velkaa sata aurea, on valmis vapauttamaan hänet maksamalla kymmenen, ja saatuaan kymmenen aurea hän antaa samat kolikot takaisin, ottaa ne vastaan ja palauttaa ne sen jälkeen koko summan ja pitää ne lopulta itsellään, vaikka jotkut viranomaiset eivät olekaan hyväksyneet tätä riittäväksi maksuksi, koska se, joka ottaa rahat takaisin maksaakseen ne, näyttää pikemminkin maksaneen ne itse kuin saaneensa ne.

120. Sama, Digest, kirja XVI.

Jos orja on määrätty maksamaan kymmenen aureia holhoojalleen ja tulemaan vapaaksi, jos holhooja on perillinen tai ehto on pelkästään henkilökohtainen, voiko orja saada vapautensa suorittamalla maksun holhoojalleen holhoojan poissa ollessa? Jonkin verran vaikeuksia syntyy, kun tätä ehtoa verrataan ehtoon, joka koostuu teosta, esimerkiksi jos orja antaa palveluksiaan holhousmiehelle, mikä voidaan tehdä ilman holhoojan puuttumista asiaan. Ja kysytään, entä jos hänet määrätään suorittamaan maksu mielisairaalle, jolla on edunvalvoja; vapautuuko hän maksamalla edunvalvojalle? Oletetaan, että jollekin on jätetty maa-alue sillä ehdolla, että maksu suoritetaan alaikäiselle tai mielisairaalle henkilölle. On muistettava, että kaikissa näissä tapauksissa maksu voidaan laillisesti suorittaa holhoojalle tai edunvalvojalle, mutta se ei ole pätevä, jos se suoritetaan mielisairaalle tai holhottavana olevalle henkilölle, koska on pelättävissä, että maksettu summa menetetään heidän heikkoutensa vuoksi. Testamentintekijän tarkoituksena ei nimittäin ollut, että ehto katsottaisiin täytetyksi riippumatta siitä, millä tavalla maksu suoritetaan.

121. Celsus, Digest, kirja XXIV.

Jos luovutat orjan korvaukseksi aiheutuneesta vahingosta ja jollakin toisella on käyttöoikeus kyseiseen orjaan tai se on pantattu Titiuksen velasta, se, jonka hyväksi sinua vastaan on annettu tuomio, voi panna tuomion täytäntöön, eikä tarvitse odottaa, että velkoja häätää hänet. Jos kuitenkin käyttöoikeus lakkaa tai panttaussitoumus vapautuu, luulen, että vapautus tapahtuu.

122. Sama, Digest, kirja XXVI.

Kaikki, mikä on luvattu tiettyyn päivämäärään mennessä, voidaan antaa tai maksaa välittömästi, sillä koko väliajan katsotaan jäävän lupauksen antajalle vapaaksi maksun suorittamista varten.

123. Sama, Digest, kirja XXVII.

Kun, sovittuani kymmenen aureen maksettavaksi itselleni tai Titiukselle, hyväksyn viisi; lupauksen antaja voi asianmukaisesti maksaa loput viisi Titiukselle.

124. Jos takaaja maksaa velkojan asiamiehelle ja velkoja vahvistaa maksun sen jälkeen, kun aika, jolloin takaaja olisi voinut vapautua, on kulunut, hän ei silti voi periä maksamaansa summaa takaisin siitä syystä, että takaaja maksoi silloin, kun hän oli vielä vastuussa takausvelvollisuutensa perusteella, ja hänellä on yhtä lailla oikeus valtakirjakanteeseen päävelallista vastaan kuin jos hän olisi maksanut velkojalle silloin, kun hän oli läsnä.

125. Jos velkoja ei tiedä, että maksu on suoritettu hänen asiamiehelleen, ja antaa vapautuksen velallisen orjalle tai pojalle, mutta tämä saa myöhemmin tietää maksusta ja ratifioi sen, se vahvistetaan, eikä hänen antamallaan vapautuksella ole enää mitään voimaa tai vaikutusta. Toisaalta, jos hän ei vahvista maksua, vapautus pysyy voimassa.

126. Jos hän kuitenkin, vaikka ei ole tietoinen maksusta, panee vireille oikeudenkäynnin ja vahvistaa maksun kanteen ollessa vireillä, vapautetaan se, jota vastaan kanne on nostettu; mutta jos hän ei vahvista maksua, annetaan tuomio vastaajaa vastaan.

127. Marcellus, Digest, kirja XX.

Jos joku, joka on velkaa kymmenen aurea, tarjoaa ne velkojalleen, ja tämä ilman pätevää syytä kieltäytyy ottamasta niitä vastaan, ja velallinen sen jälkeen menettää ne ilman omaa syytään, hän voi suojautua petoksen perusteella tehdyllä poikkeuksella, vaikka hän ei ilmoituksensa saatuaan suoritakaan maksua; sillä hän ei tosiaankaan voi oikeudenmukaisesti joutua vastuuseen menetetyistä rahoista, koska hän ei olisi vastuussa, jos velkoja olisi halunnut ottaa ne vastaan. Sen vuoksi se, mitä velkoja ei ollut ottanut vastaan, olisi katsottava maksetuksi. Ja jos orja oli osa myötäjäisiä ja aviomies tarjosi sitä, mutta orja kuoli, tai jos hän antoi rahaa ja menetti sen, kun nainen kieltäytyi ottamasta orjaa tai rahaa vastaan, hän ei lain nojalla ole enää vastuussa.

128. Jos olet minulle velkaa Stichuksen ja olet laiminlyönyt hänen luovuttamisensa, vaikka olet luvannut hänet ehdolla, ja ehdon ollessa kesken Stichus kuolee, koska ensimmäistä velvoitetta ei voida uudistaa, katsokaamme, voidaanko kanne nostaa orjan takaisin saamiseksi, jos mitään ehtoa ei ole ollut. Vastauksena voidaan kuitenkin todeta, että kun velallinen lupasi velkojalle ehdon, hän ei näytä laiminlyöneen orjan luovuttamista. On nimittäin totta, että se, jolle oli ilmoitettu ja joka kieltäytyi toimittamasta orjaa, vapautuu vastuusta, jos hän myöhemmin tarjoaa hänet.

129. Mutta entä jos velkoja tekee sopimuksen toisen kanssa velallisen tietämättä? Tässäkin tapauksessa velallisen on katsottava vapautuneen vastuusta; aivan kuten jos joku tarjoaisi orjan velallisen nimissä ja sopijapuoli kieltäytyisi ottamasta häntä vastaan.

130. Samaa mieltä oltiin tapauksessa, jossa mies, kun häneltä oli varastettu orja, sopi ehdolla kaikesta siitä, mitä varas kykeni maksamaan tai tekemään; sillä varas vapautuu vastuusta takaisinsaantikanteen osalta, jos orjan omistaja kieltäytyy hyväksymästä häntä, kun hänet on tarjottu. Jos sopimus on kuitenkin tehty orjan ollessa maakunnassa ja jos oletetaan, että orja kuolee ennen kuin varas tai lupauksen antaja voi saada hänet haltuunsa, ei ole mitään syytä soveltaa edellä mainittua sääntöä, sillä orjan poissaolon vuoksi häntä ei voida katsoa luovutetuksi.

131. Minä sovin Stichuksesta ja Pamphiluksesta, kun Pamphilus kuului minulle. Jos hän lakkaisi kuulumasta minulle, lupauksen antaja ei vapautu antamalla Pamphilus; sillä orja Pamphilusta ei katsota tehdyn mitään sopimusta, ei velvoitetta

eikä maksua. Mutta jos joku sopii orjan luovuttamisesta, lupauksen antaja vapautuu antamalla yhden niistä orjista, jotka kuuluivat hänelle silloin, kun sopimus tehtiin. Sopimuksen ehtojen perusteella näyttääkin siltä, että sopimuksen tekijä on tehnyt sopimuksen sellaisen orjan luovuttamisesta, joka ei tuolloin kuulunut lupauksen antajalle. Oletetaan, että sopimus oli seuraava: "Lupaatko antaa yhden Semproniuksen jättämistä orjista?". Jos Sempronius jätti kolme orjaa, yksi niistä kuuluisi sopimusvelvoitteen antajalle; ja katsokaamme, jos kaksi muuta orjaa, jotka kuuluivat jollekin toiselle, kuolisivat, säilyisikö velvoite edelleen. Parempi mielipide on, että sopimus lakkaa olemasta voimassa, ellei jäljellä oleva, sopimuksen antajalle kuuluva orja lakkaa olemasta hänen omistuksessaan ennen kahden muun kuolemaa.

132. Jos joku, joka on velkaa orjalle, antaa Stichuksen, joka on oikeutettu vapauteen luottamuksen perusteella, ei hänen katsota vapautuneen. Sillä hänen luovuttamansa orja merkitsee vähemmän kuin jos hän olisi antanut hänet, kun hän oli vielä velvollinen luovuttamaan hänet korvauksena aiheutuneesta vahingosta. Sovelletaanko siis samaa sääntöä, jos hän luovuttaa haudankaivajan tai jonkin muun alentuneen orjan? Tässä tapauksessa emme voi kiistää, että hän on antanut orjan, mutta se eroaa edellisistä tapauksista, koska hänellä on orja, jota ei voida ottaa häneltä pois.

133. Orjan luvanteen on luovutettava sellainen orja, jonka ehdon antaja voi vapauttaa, jos hän tahtoo tehdä niin tehdä.

134. Sama, Digest, kirja XXXI.

Annoin takauksen kahdestakymmenestä sestertsistä ja pantin kymmenestä, jotta saisin kolmekymmentä sestertsia, jotka olin lainannut. Luotonantaja peri kymmenen panttauksen myynnillä. Vähentääkö tämä kymmenen sestertsin summa koko velkaa (kuten eräät viranomaiset katsovat), jos velallinen ei kymmenen sestertsia maksaessaan sanonut siitä mitään; vai (mikä on minun mielipiteeni) onko takaaja oikeutettu vapautumaan vastuusta sestertsien osalta kaikesta erääntyneestä velasta siitä syystä, että mainitsemalla asiasta velallinen olisi voinut saada sen aikaan; ja koska hän ei sanonut mitään, hänen katsotaan pikemminkin halunneen maksaa sen, minkä vakuutena oli? Olen pikemminkin taipuvainen ajattelemaan, että velvoitteen omistajan olisi sallittava hyvittää se, mitä maksettiin siitä osasta saatavaa, josta velallinen oli erikseen vastuussa.

135. Modestinus, säännöt, kirja III.

Mitä tahansa velalliselta peritäänkin sakkona, sen pitäisi koitua velkojan hyväksi.

136. Sama, Säännöt, VIII kirja.

Aivan kuten vapautus mitätöi kaikki siihen asti edeltäneet kanteet, sulautumisella on sama vaikutus; sillä jos velallisesta tulee velkojansa perillinen, pesän sulautuminen mitätöi velan perintää koskevan kanteen.

137. Sama, Opinions, kirja VI.

Modestinus on sitä mieltä, että kun kaikki holhoustilillä erääntynyt maksu on suoritettu ilman sopimusta, jos kanneoikeudet siirretään tietyn ajan kuluttua, siirto on mitätön, koska sellaista oikeutta ei ole jäljellä. Jos tämä on kuitenkin tehty ennen maksua tai jos osapuolten välillä on sovittu, että kanneoikeudet luovutetaan, ja jos maksu on suoritettu ja luovutus tapahtuu sen jälkeen, kanneoikeudet säilyvät ennallaan, koska viimeisessäkin tapauksessa näyttää pikemminkin siltä, että luovutettujen oikeuksien hinta on maksettu kuin että tuolloin olemassa ollut oikeus on lakannut.

138. Sama, Pandects, kirja VII.

Isäntä ei voi tehdä sopimusta palveluksistaan vapaana olevan miehen kanssa mistään ajasta ennen tämän vapauden saamista.

139. Javolenus, On Cassius, kirja XI.

Kun toiselle kuuluva raha maksetaan omistajan tietämättä tai suostumuksetta, se on edelleen hänen omaisuuttaan. Jos se on sekoittunut muihin rahoihin niin, ettei sitä voida erottaa, Gaiuksen kirjoissa todetaan, että se kuuluu sille, joka sen vastaanottaa, joten varkauskanne on omistajan hyväksi sen puolesta, joka on maksanut rahat.

140. Sama, Kirjeet, kirja X.

Raha, jonka olet minulle velkaa, tai muu omaisuus, jonka käsken sinun esittää minun läsnäollessani, kun tämä tapahtuu, aiheuttaa sen, että sinut vapautetaan välittömästi ja omaisuus kuuluu minulle. Sillä koska mainitun omaisuuden hallussapito ei ole tosiasiallisesti kenenkään hallussa, se siirtyy minun haltuuni, ja sitä pidetään ikään kuin luovutettuna minulle manu longa.

141. Pomponius, Quintus Muciuksesta, kirja IV.

Velvoite voidaan vapauttaa samalla tavalla kuin se on tehty. Näin ollen kun olemme tehneet sopimuksen jostakin omaisuudesta, se on täytettävä luovuttamalla itse asia, kuten esimerkiksi silloin, kun lainaamme jonkin kulutushyödykkeen ja sen rahallinen arvo on annettava vastineeksi; ja kun olemme tehneet suullisen sopimuksen jostakin, velvoite on täytettävä luovuttamalla hyödyke tai sanoin. Sanoin, kun lupauksen antajalle annetaan vapautus; tavarantoimituksella, kun se, mikä on

lurvattu, annetaan. Samoin kun osto, myynti tai vuokraus tapahtuu, jos se tapahtuu pelkällä suostumuksella, sopimus voidaan purkaa vastakkaisella sopimuksella.

142. Sama, Quintus Muciuksesta, kirja VI.

Jos määrään maksun itselleni tai Titiukselle, ja Titius kuolee, et voi maksaa hänen perilliselleen.

143. Jos Titius tallettaa lautasen käsiini ja kuolee jättäen jälkeensä useita perillisiä, ja jotkut heistä ilmoittavat minulle, että minun on luovutettava se, on parasta, että preetori, kun hän on kääntynyt puoleeni, määrää minut luovuttamaan lautasen joillekin perillisille, jolloin en ole vastuussa talletuksen maksamisesta jäljelle jääneille; mutta jos minä luovutan sen hyvässä uskossa ja ilman, että preetori on sitä määrännyt, minut vapautetaan; tai mikä on oikeampaa, en ole vastuussa tallettamisesta johtuvasta velvoitteesta. Paras tapa on kuitenkin tehdä tämä tuomarin määräyksestä.

144. Proculus, Epistolat, kirja V.

Jos Kornelius antaa hänelle kuuluvan maa-alueen Seian nimissä tämän aviomiehelle myötäjaislahjaksi eikä tee mitään määräystä sen palauttamisesta; ja hän tekee tämän siten, että Seian ja hänen aviomiehensä välillä tehdään sopimus siitä, että jos avioero tapahtuu, maa-alue palautetaan Korneliukselle; En usko, että jos avioero tapahtuu, aviomies voi turvallisesti palauttaa maata Korneliukselle, jos Seia kieltää häntä tekemästä niin; aivan samoin kuin, jos ei ole tehty epävirallista sopimusta ja jos nainen avioeron jälkeen määrää, että maa palautetaan Korneliukselle, ja sitten, ennen kuin tämä on tapahtunut, kieltää sen, sitä ei voida turvallisesti palauttaa hänelle. Jos kuitenkin ennen kuin Seia kielsi tämän tekemisen, hänen miehensä pitäisi palauttaa maa Korneliukselle, eikä hänellä ollut mitään syytä olettaa, että jos hän tekisi niin, nainen ei suostuisi siihen, en usko, että olisi parempi tai oikeudenmukaisempi luovuttaa maa Seialle.

145. Pomponius, Erinäisiä kohtia, kirja XIV.

Jos lainaan rahaa orjallesi ja sen jälkeen ostan hänet ja, kun hän on vapautettu, hän maksaa minulle, hän ei voi saada rahoja takaisin.

146. Proculus, Kirjeet, VII kirja.

Sinä nostit De peculia -kanteen isäntää vastaan hänen orjansa velasta, ja katsottiin, että vakuuksia ei vapautettu. Jos sama orja, jolle oli uskottu peculian hoito, maksaisi rahat, olet lukenut oikein, että vakuudet vapautetaan.

147. Callistratus, Monitory Edict, kirja I.

Vähemmän kuin koko summa maksetaan joko määrällisesti tai ajallisesti.

148. Paulus, Ediktistä, VIII kirja.

Käytäntömme on, että maksua ei voida asianmukaisesti suorittaa oikeudenkäynnin asianajajalle, sillä on järjetöntä, että se suoritetaan ennen asian ratkaisemista sellaiselle, jolle ei ole myönnetty oikeutta tuomion täytäntöönpanoon. Jos se kuitenkin annetaan hänelle maksua varten, hänet vapautetaan maksun suorittamisen jälkeen.

149. Celsus, Digest, kirja XX.

Jos velka maksetaan asiamieheni toimesta, en voi periä sitä takaisin, sillä jos joku nimittää asiamiehen kaikkien liiketoimiensa hoitamista varten, hänen katsotaan määränneen tämän maksamaan velkojilleen ne rahat, joihin heillä on oikeus, eikä ole tarpeen odottaa, että päämies vahvistaa liiketoimen.

150. Scaevola, Digest, kirja V.

Isä kuoli testamenttina ja jätti tyttärensä perillisekseen. Hänen äitinsä hoiti liiketoimia ja antoi pankkiirien myydä omaisuuttaan, ja kaikki tämä kirjattiin heidän tileihinsä. Pankkiirit maksoivat kaikki myyntitulot, ja tämän jälkeen hänen äitinsä huolehti noin yhdeksän vuoden ajan kaikesta, mitä hänen alaikäisen tyttärensä nimissä oli tehtävä, ja lopulta antoi hänet avioliittoon ja luovutti omaisuutensa tälle. Heräsi kysymys, oliko tytöllä oikeus nostaa kanne pankkiireja vastaan, kun ei hän vaan hänen äitinsä oli sopinut heille luovutetun omaisuuden myyntihinnasta. Vastaus oli, että jos oli epäselvyyttä siitä, olivatko pankkiirit vapautuneet lain nojalla maksettuaan rahat, oli katsottava, että he olivat vapautuneet vastuusta. Claudius: Pankkiirit tiesivät alaikäisen omaisuuden kuuluvan alaikäiselle, ja se näytti siltä, että sen omaisuuden hinta oli maksettu vilpittömässä mielessä äidille, jolla ei ollut hallinto-oikeutta. Näin ollen, jos he olivat tietoisia tästä, he eivät vapautuisi vastuusta, toisin sanoen edellyttäen, että äiti osoittautuisi maksukyvyttömäksi.

151. Sama, Digest, kirja XXIX.

Eräs velkoja toimitti useiden saataviensa ja velkakirjojensa osalta seuraavaa: "Minä, Titius Maevius, tunnustan saaneeni ja pitäväni käsissäni (josta olen antanut Gaius Titiukselle vapautuksen) koko sen saldon, joka on erääntynyt sen jälkeen, kun on tehty laskelma rahasta, josta Gaius Titiuksen orja Stichus on antanut minulle velkakirjan." Tämä velkakirja on kuitenkin vain yksi. Heräsi kysymys, voitiinko kanne nostaa muiden sellaisten velkakirjojen perimiseksi, joita Stichus ei ollut allekirjoittanut, vaan ainoastaan velallinen itse. Vastaus oli, että vain se velkakirja, jonka osalta oli ilmoitettu, että maksu oli suoritettu, oli rauennut.

152. Lucius Titius kirjoitti Seiukselle, joka oli hänelle velkaa neljäsataa sestertiusta kahdesta vekselistä, joista toinen koski sataa ja toinen kolmesataa sestertiusta, ja pyysi häntä lähettämään hänelle Maeviuksen ja Septiciuksen sataa sestertiusta koskevan vekselin määrän. Kysyn, vapautettaisiinko Seius, jos hän väittäisi maksaneensa Maeviukselle ja Septiciukselle myös kolmesataa sestertiusta koskevan velkakirjan määrän? Vastaus oli, että jos velkoja ei määrännyt häntä maksamaan kolmesataa sestertiusta koskevaa velkakirjaa tai ei vahvistanut maksua sen suorittamisen jälkeen, häntä ei vapautettaisi.

153. Lucius Titius satoi Seiuksen kahdella eri sopimuksella, joista toisessa vaadittiin viisitoista aurea korkealla korolla ja toisessa kaksikymmentä aureaa alhaisemmalla korolla, samaan päivämäärään siten, että kahdenkymmenen aurean velkakirja oli maksettava ensin eli syyskuun ides-päivänä. Kun molempien ehtojen maksuaika oli kulunut umpeen, velallinen maksoi kaksikymmentäkuusi aureeta, eikä velkoja ilmoittanut, kumman ehdon nojalla maksu suoritettiin. Kysyn, oliko maksettu määrä maksanut sen velvoitteen, joka oli ensin erääntynyt, eli oliko katsottava, että kahdenkymmenen aurean pääoma oli maksettu ja että loput kuusi aureeta oli maksettu korkoina. Vastasin, että asia on tapana ymmärtää näin.

154. Sama, Digest, kirja XXVII.

Eräs poika hallinnoi perillisen ominaisuudessa isänsä jäämistöä, lainasi Semproniukselle siitä osan muodostavaa rahaa, jonka hän sai osissa, ja sen jälkeen alaikäisenä hän hylkäsi jäämistön. Heräsi kysymys, olisiko isän kuolinpesän hoitajalla oikeus nostaa kohtuullinen kanne Semproniusta vastaan. Vastaus oli, että mainitussa tapauksessa ei ollut mitään sellaista, mikä osoittaisi, ettei häntä, joka oli maksanut sen, mitä hän oli lainannut, saisi vapauttaa.

155. Labeo, Epitomes of Probabilities by Paulus, kirja VI.

Jos velallisesi kieltäytyy vapauttamasta itseään ja hän on läsnä, et voi vapauttaa häntä vastoin hänen tahtoaan. Paulus: Lisäksi voit vapauttaa velallisesi, jos hän on läsnä, jopa ilman hänen suostumustaan, asettamalla hänen tilalleen jonkun, jonka kanssa sovit velan maksamisesta tarkoituksesi tehdä novaatio; ja vaikka et antaisikaan hänelle vapautusta, velka on silti, mitä sinuun tulee, välittömästi lakannut, sillä jos yrität periä sitä, sinua estetään petoksen perusteella tehdyllä poikkeuksella.

156. Pomponius, Epistolat, kirja IX.

Jos lupaatte luovuttaa minulle toiselle kuuluvan orjan tai jos teidät on testamentilla määrätty tekemään niin ja hänen isäntänsä vapauttaa orjan ennen kuin olette velvollinen luovuttamaan hänet minulle, tällä vapautuksella on sama vaikutus kuin kuolemalla, sillä jos orja kuolee, te ette ole siitä vastuussa.

157. Jos kuitenkin joku, joka on luvannut antaa orjan, ja kun isäntä on määrännyt hänet perilliseksi, hän luovuttaa orjan vapaaksi tietyin ehdoin, hänet vapautetaan.

158. Scaevola, Julkisesti käsitellyt kysymykset.

Kun on kaksi yhteisomistajia ja toinen heistä määrää toisen perilliseksi, katsotaanpa, eikö velvoite sulautuisi yhteen. On päätetty, että sitä ei yhdistetä. Mitä hyötyä tästä päätöksestä oli? Jos perillinen nostaa kanteen saadakseen omaisuuden luovutetuksi hänelle, se on luovutettava hänelle joko siksi, että hän on perillinen, tai siksi, että hänellä on oikeus siihen omissa nimissään. Tässä tapauksessa on kuitenkin olemassa suuri ero, sillä jos yksi sopimusvelvollisista voi olla esteellinen sopimuksesta johtuvan tilapäisen poikkeuksen perusteella, on tärkeää tietää, nostako perillinen kanteen omissa nimissään vai perillisenä, jotta tällä tavoin voidaan selvittää, onko poikkeukselle aihetta vai ei.

159. Jos taas on kaksi yhteisvelkojaa ja toinen heistä nimeää toisen perilliseksi, velvoite ei sulautu.

160. Jos päävelallinen kuitenkin asettaa perillisen takaajakseen, velvoite sulautuu. Ja yleisenä sääntönä voidaan pitää sitä, että kun päävelka liitetään yhteen liitännäisvelkaan, nämä kaksi sulautuvat, mutta kun päävelkoja on kaksi, toinen niistä liitetään toiseen pikemminkin kanteen vahvistamiseksi kuin sulautumisen aikaansaamiseksi.

161. Mikä on sääntö silloin, kun takaaja määrää päävelallisen perilliseksi? Velvoite sulautuu Sabinuksen näkemyksen mukaan, vaikka Proculus onkin eri mieltä.

162. Papinianus, Kysymyksiä, VIII kirja.

Jos joku, jolle velallinen on maksanut toiselle kuuluvaa rahaa, vaatii edelleen sen maksamista, mikä hänelle kuuluu, kun mainittu raha on hänen käsissään, eikä tarjota palautusta saamastaan, hän on esteenä petoksen perusteella.

163. Jos kuitenkin lainaan rahaa, joka on yhteisomistuksessa, tai maksan sen, syntyy välittömästi kanneoikeus ja vapautus osuuteni osalta, riippumatta siitä, otetaanko huomioon jakamaton yhteinen osuus rahasta vai tarkastellaanko tätä rahaa, ei sen ruumiillisen olemassaolon vaan sen määrän osalta.

164. Mutta kun takaaja maksaa jollekin toiselle kuuluvia rahoja vapautuakseen. vastuusta ja ne käytetään, hän voi nostaa kanteen valtuutuksen perusteella. Jos hän siis maksaa anastamansa rahat, hän voi nostaa valtuuskanteen sen jälkeen, kun hän on maksanut varkauskanteessa tai omaisuuden takaisinsaantia koskevassa kanteessa saadun tuomion määrän.

165. Favius Januarius Papinianukselle, tervehdys: Titius oli Gaius Seiukselle velkaa tietyn rahasumman luottamuksen perusteella ja lisäksi toisesta syystä yhtä paljon enemmän, jota hän ei voinut periä, mutta jota ei sen jälkeen, kun se oli maksettu, voitu periä takaisin. Eräs orja, joka oli Titiuksen asiamies, maksoi isäntänsä poissa ollessa rahasumman, joka vastasi yhden saatavan määrää, ja ilmoitti, että se oli hyvitetty koko velasta. Kysyn, mihin saatavaan maksettu summa olisi katsottava hyvitettyksi. Vastaus oli, että jos Seius ilmoitti Titiukselle, että maksu olisi hyvitetty koko velasta, termi "velka" näyttäisi tarkoittavan vain sitä summaa, joka oli maksettava trustin nojalla, eikä sitä, josta hän ei voinut nostaa kannetta ja jonka maksamisen jälkeen rahaa ei voitu periä takaisin. Mutta koska orja, joka oli Titiuksen asiamies, maksoi rahat isäntänsä poissa ollessa, omistusoikeus kyseisiin rahoihin ei siirtyisi velkojalle sellaisen velvoitteen nojalla, jossa voitaisiin vedota poikkeukseen, vaikka maksun väitettäisiin tapahtuneen tästä velasta; koska ei ole todennäköistä, että isäntä olisi määrännyt orjansa maksamaan rahat velasta, jota ei olisi pitänyt maksaa, sen enempää kuin suorittamaan maksun peculiumista vapauttaakseen orjan vakuusvastuusta, jonka orja oli ottanut vastattavakseen viittaamatta peculiuminsa hyötyyn.

166. Sama, Kysymyksiä, kirja XXVIII.

"Lupaatko toimittaa Stichuksen tai Pamphiluksen, kumman tahansa minä haluan?" Koska toinen orjista on kuollut, vain eloonjääneelle voidaan esittää vaatimus, paitsi jos sen kuolleen luovuttaminen, jonka kantaja oli valinnut, on viivästynyt; sillä silloin olisi pitänyt luovuttaa vain se, joka oli kuollut, ikään kuin hän olisi ollut ainoa velvoitteen piiriin kuuluva.

167. Kun lupauksen antajalla oli oikeus tehdä valinta ja yksi orjista kuolisi, voidaan vaatia vain eloonjäänyttä. Jos kuitenkin toinen heistä kuolee velallisen toimesta, koska hänellä oli oikeus valita, vaikka sillä välin voidaan vaatia vain sitä, joka voidaan luovuttaa, velallinen ei voi tarjota kuolleen arvoa, jos hän sattuu olemaan paljon vähemmän arvokas kuin toinen; siitä syystä, että tämä sääntö on vahvistettu kantajan eduksi ja lupauksen antajan rankaisemiseksi. Jos toinen orja kuitenkin myöhemmin kuolee velallisen tuottamuksesta, ei missään tapauksessa voida nostaa kannetta sopimuksen perusteella, koska velallinen ei ollut kuollessaan aiheuttanut sopimuksen voimaantumista. Koska petos ei kuitenkaan saisi jäädä rankaisematta, kanteen tällä perusteella voidaan nostaa, ei kuitenkaan kohtuuttomasti. Sääntö on päinvastainen takaajan osalta, jos hän tappaa orjan, jolle lupaus annettiin; sillä hän on vastuussa sopimuksen perusteella nostettavassa kanteessa aivan kuten hän olisi vastuussa, jos velallinen kuolisi jättämättä perillistä.

168. Perinnön vastaanottaminen sulauttaa joskus velvoitteen lain nojalla; esimerkiksi silloin, kun velkoja astuu velallisen perillisenä velallisen jäämistöön tai toisaalta velallinen astuu velkojan jäämistöön. Joskus velkoja, joka on lainannut rahaa holhottavaansa ilman tämän holhoojan valtuutusta, tulee tämän perilliseksi, sillä hän ei varaa kuolinpesästä vain sitä summaa, jolla holhottava on hyötynyt, vaan koko velan määrän. Toisinaan käy niin, että pätemätön velvoite vahvistetaan perinnön vastaanottamisella; jos nimittäin perillisestä, joka luovutti perinnön senaatin Trebellin asetuksen mukaisesti, tulee perinnönjättäjän perillinen tai Titiuksen takaajana olevasta naisesta tulee hänen perillisensä, siviilioikeudellinen velvoite

alkaa menettää poikkeuksen tuomaa etua lain mukaan vastuullisen henkilön perimän vuoksi, sillä ei ole asianmukaista tulla avuksi naiselle, joka ottaa vastuun omissa nimissään.

169. Yleinen toteamus, jonka mukaan takaaja, josta tulee päävelallisen perillinen, vapautuu vastuusta takaajana, pitää paikkansa silloin, kun päälupauksen antajan velvoitteen todetaan olevan suurempi. Sillä jos päävelallinen olisi ollut vain vastuussa, takaaja vapautuu. Toisaalta ei voida sanoa, että takaajan velvoite ei raukeaisi, jos velallisella on oma henkilökohtainen puolustus; sillä jos hän lainasi vilpittömässä mielessä rahaa kaksikymmentäviisi vuotta täyttäneelle alaikäiselle ja tämä menetti sen, ja tämä kuoli siinä ajassa, jolloin hän olisi voinut vaatia täydellistä korvausta, jättäen takaajansa perilliseksi, on vaikea katsoa, että pretoriaanilain mukainen oikeus, jolla alaikäinen saattoi saada helpotusta, suojaa takaajan velvollisuutta, joka oli pääoikeus ja johon takaajan velvollisuus oli liitännäinen, ottamatta huomioon pretoriaanilakia. Näin ollen palautus myönnetään säädetystä ajassa takaajalle, josta tulee alaikäisen perillinen.

170. Luonnollinen sitoumus lakkaa lain nojalla, esimerkiksi rahan maksulla, samoin kuin oikeudenmukaisella sopimuksella tai valalla; koska oikeudenmukaisen sopimuksen perusteella purkautuu oikeudenmukaisuus sitoumus, jolla sitä yksinään ylläpidetään, ja siksi alaikäisen antaman vakuuden sanotaan vapautuvan näistä syistä.

171. Heräsi kysymys, voiko joku sopia seuraavasti: "Lupaatko maksaa kymmenen aurea minulle vai pojalleni?" vai seuraavasti: "Minulle vai isälleni?". Tällaisissa tapauksissa voidaan hyvin perustellusti tehdä ero, sillä kun poika määrää, isä lisätään vain silloin, kun määräämistä ei voida hankkia hänelle; toisaalta mikään ei estä poikaa lisäämästä aina, kun isä määrää, sillä kun isä määrää pojalleen, hänen katsotaan määräävän itselleen, vaikka hän ei sitä nimenomaisesti tee. Mainitussa tapauksessa on selvää, että poika on lisätty, ei velvoitteen osalta vaan maksun suorittamiseksi.

172. Määrään, että käyttöoikeus annetaan minulle tai Titiukselle. Jos Titius menettää siviilioikeutensa, maksuvalta ei menetä, koska voimme sopia seuraavasti: "Lupaatko maksaa minulle vai Titiukselle, jos hänen asemansa muuttuu?"

173. Kun mielisairas tai holhooja lisätään, rahat voidaan asianmukaisesti maksaa hänen holhoojalleen tai edunvalvojalleen, jos maksu voidaan laillisesti suorittaa myös heille ehdon täyttämiseksi. Tämä sääntö olisi Labeon ja Pegasuksen mielestä hyväksyttävä sen yleisen kätevyuden vuoksi. Se voidaan hyväksyä, jos rahat on käytetty joko holhoojan tai mielisairaana hyväksi. Näin on myös silloin, kun joku on määrätty maksamaan isännälle ja maksaa orjalleen, jotta tämä voisi maksaa isännälle. Mutta jos hänet on määrätty maksamaan orjalle ja hän maksaa isännälleen, hänen ei katsota noudattaneen ehtoa, ellei hän maksa orjalleen orjan suostumuksella. Samaa mieltä on oltava maksun suhteen, jos Sempronius, joka on määrännyt, että kymmenen aurea on maksettava hänelle tai Maeviuksen orjalle Stichukselle, velallisen on maksettava rahat Maeviukselle, orjan isännälle.

174. Kun velkoja saa haltuunsa velallisensa omaisuutta, joka ei kuulu hänelle, ja hän saa siitä niin paljon, että se vapauttaisi perillisen, jos joku muu omaisuuden haltija maksaisi hänelle, ei voida sanoa, että vakuudet vapautuvat, sillä ei voida olettaa, että se, jolta omaisuus on häädetty, on maksanut rahat.

175. Olet syyllistynyt petokseen välttyäksesi saamasta haltuusi sitä, mitä olet ottanut toiselle kuuluvasta kuolinpesästä. Jos hallussapitäjä luovuttaa itse omaisuuden tai maksaa sen arvioitua arvoa oikeudessa, kauppa on sinun eduksesi, koska kantajalla ei ole enää mitään intressiä asiassa. Jos kuitenkin sinä, joka olet aiemmin haastettu oikeuteen, suoritat maksun tekemäsi petoksen perusteella, tämä ei hyödytä millään tavoin omaisuuden haltijaa.

176. Jos lainaatte käskystäni rahaa Titiukselle, tällainen sopimus muistuttaa holhoojan ja hänen holhottavansa velallisen välistä sopimusta; ja siksi, jos valtuutettu haastetaan oikeuteen ja häntä vastaan annetaan tuomio, järki sanoo, että velallista ei vapauteta, vaikka rahat olisikin maksettu, vaan velkojan on siirrettävä oikeutensa velallista vastaan valtuutetulle, jotta tämä voi maksaa hänelle. Tämä viittaa siihen vertailuun, jonka olemme tehneet holhoojan ja hänen holhoutensa velallisen osalta; sillä koska holhooja on vastuussa holhoojalleen siitä, että hän ei ole nostanut kannetta velallista vastaan, jos kanne nostetaan toista vastaan, toinen ei vapautu; ja jos holhoojaa vastaan annetaan tuomio, tämä ei hyödytä velallista. Lisäksi yleensä todetaan, että holhouskanteen vastaisesti olisi nostettava kanne holhottavaan nähden, jotta holhottava pakotetaan luovuttamaan oikeutensa velallisia vastaan.

177. Jos velkoja omasta syystään häviää asian velallista vastaan, on todennäköistä, että hän ei voi saada valtuutetulta mitään mandaattikanteella, koska hän oli itse syyllinen siihen, ettei hän voinut siirtää kanneoikeuksiaan valtuutetulle.

178. Jos ostajan ja myyjän välillä sovitaan, ennen kuin jompikumpi heistä on toimittanut mitään, että kauppa on mitätöitävä, vastaanotettu takaaja vapautuu sopimuksen purkautuessa.

179. Sama, Opinions, kirja XI.

Holhousvastaavan velallinen, jonka holhooja oli valtuuttanut, maksoi rahat holhousvastaavan velkojalle. Vapautus tapahtuu, jos osoitetaan, että tämä tapahtui ilman petollista järjestelyä edunvalvojan kanssa. Jos petokseen on kuitenkin syyllistytty, edunvalvojan velkoja on vastuussa holhottavasta holhousvastaavalle petokseen perustuvan kiellon nojalla, jos osoitetaan, että hän on osallistunut petokseen.

180. Kun naispuolisesta holhottavasta tuli sellaisen maistraatin perillinen, joka oli vilpillisesti määrännyt toiselle alaikäiselle holhoojan, hänen holhoojansa tekivät kompromissin jälkimmäisen kanssa. Naispuolinen holhottava kieltäytyi vahvistamasta kompromissia. Hänet vapautetaan kuitenkin holhoojansa rahoilla, eivätkä holhoojat voi nostaa praetoriokannetta alaikäistä vastaan, joka sai sen, mihin hänellä oli oikeus. On ilmeistä, että jos alaikäinen mieluummin palauttaa rahat naispuolisen

holhoojan holhoojalle sen jälkeen, kun hän on mitätöinyt kaupan, hänellä on oikeus praetoriaanikanteeseen mainittua holhoojaa vastaan, joka oli maistraatin perillinen.

181. Sisar, jolle oli maksettava perintö hänen veljeltään, joka oli perijä, teki perintäkanteen nostamisen jälkeen kompromissin ja tyytyi velallisen velkakirjaan eikä ryhtynyt enempiin toimenpiteisiin perintönsä saamiseksi. Päätöksessä todettiin, että vaikka velkakirjaa ei ollut siirretty eikä siitä ollut vapautettu, velkakirjan riski oli edelleen hänen. Näin ollen, jos hän vaatisi perintöä sopimuksen tekemisen jälkeen, hän voisi olla laillisesti esteellinen sopimukseen perustuvan poikkeuksen nojalla.

182. Kun pantit on annettu kahta sopimusta varten samanaikaisesti, velkojan on hyvittävä kaikki summat, jotka hän saa näistä kahdesta sopimuksesta, suhteessa kunkin velan määrään, eikä valinta riipu hänen tahdostaan, koska velallinen on toimittanut pantatun omaisuuden arvon kyseisiin sopimuksiin yhteisesti. Päätettiin, että jos päivämäärät erotetaan toisistaan ja panttien ylimenevä arvo on vastuussa, ensimmäinen velvoite maksetaan laillisesti pantista saadulla hinnalla ja toinen sen ylimenevällä osalla.

183. Kun joku, joka on määrätty perilliseksi, harkitsee, ottaako hän kuolinpesän vastaan, ja rahaa on erehdyksessä maksettu sijaiselle velan maksamiseksi, ja kuolinpesä lankeaa sen jälkeen hänelle, ehdon peruste katoaa. Tästä syystä velan velvoite on lakannut.

184. Sama, Määritelmät, kirja II.

Kun velallinen maksaa rahaa useiden saatavien perusteella eikä ilmoita, minkä niistä hän haluaa täyttää, katsotaan, että etuoikeus on sillä, johon liittyy häpeä, seuraavaksi sillä, johon liittyy sakko, kolmanneksi sillä, jonka vakuutena on omaisuuden hypoteekki tai pantti, ja tämän jälkeen etusija on yksittäisellä velvoitteella eikä sellaisella, josta toinen on vastuussa, kuten esimerkiksi takaajan velvoitteella. Muinaiset viranomaiset vahvistivat tämän säännön, koska heidän mielestään oli todennäköistä, että huolellinen velallinen, jos häntä neuvottiin asianmukaisesti, hoitaisi liiketoimensa tällä tavoin. Jos mitään näistä edellytyksistä ei ole olemassa, maksu olisi suoritettava ensin vanhimman saatavan perusteella. Jos maksettu määrä on suurempi kuin minkä tahansa yksittäisen velan vaatima määrä, kun ensimmäinen etuoikeutettu velka on maksettu, ylijäämä katsotaan hyvitettyksi toiselle velalle joko täydellisenä tyydytyksenä tai sen pienentämiseksi kyseisellä määrällä.

185. Paulus, Questions, kirja XV.

Eräs mies rasitti omaisuuttaan ja asetti sen jälkeen ylimääräisen panttioikeuden erääseen maa-alueeseen lupaamalla sen tyttärensä myötäjäksi ja siirtämällä sen. Jos velkoja häätää jälkimmäisen, on katsottava, että mies voi menetellä myötäjäislupauksen perusteella, aivan kuten jos isä olisi antanut tyttärelleen myötäjäislahjaksi orjan, joka oli määrä vapauttaa

ehdollisesti, tai ehdollisesti testamentatun perinnön; sillä näiden asioiden luovuttaminen ei voi antaa vapautusta vastuusta, paitsi silloin, kun on varmaa, että ne pysyvät koskemattomina.

186. Eri mieltä on oltava rahasta tai omaisuudesta, jonka patroni Favianin lain nojalla ottaa itselleen vapaana olleen miehen kuoleman jälkeen; sillä tämä toimenpide, koska se on tuore, ei voi kumota vastuusta vapautumista, kun se on kerran saatu.

187. Kaksikymmentäviisi vuotta täyttänyt alaikäinen, jota velkojansa on huijannut, on oikeutettu tämän säännön etuun ja voi saada takaisin kaiken sen, mitä hän on maksanut velkansa vuoksi.

188. Kun isä maksaa castrense peculiumille kuuluvan rahan, meidän on ymmärrettävä, että tämä on aivan kuin hän olisi maksanut sillä, mikä kuului toiselle; vaikka se voi jäädä sen omistukseen, jolle se on maksettu, jos poika kuolee ensin ja testamentittomana. Mutta sen katsotaan tulleen hankituksi vasta, kun poika kuolee ja tapahtuma on ilmoittanut, kenelle se kuuluu. Tämä on yksi niistä tapauksista, joissa asiat, jotka tapahtuvat myöhemmin, osoittavat, mitä aiemmin on tapahtunut.

189. Voin tehdä pätevän määräyksen siitä, että kymmenen aureia maksetaan minulle tai Titiukselle ehdottomasti kalendipäivinä; tai ehdollisesti minulle tammikuun kalendapäivinä tai Titiukselle helmikuun kalendapäivinä. Epäily sen pätevydestä voi syntyä, jos se maksetaan minulle helmikuun kalendana ja Titiukselle tammikuun kalendana. On kuitenkin parempi sanoa, että määräys on pätevä, sillä koska määräys koskee tiettyä ajankohtaa, maksua ei voida suorittaa minulle ennen helmikuun kalenteita, ja näin ollen maksu voidaan suorittaa myös hänelle.

190. Jos joku tekee itselleen tai Titiukselle ehdollisen sopimuksen ja sanoo, että jos et maksa Titiukselle, sinun on maksettava hänelle, hänen katsotaan tehneen ehdollisen sopimuksen. Näin ollen, vaikka määräys olisi tehty seuraavasti: "Määrättekö maksamaan minulle kymmenen aurea vai Titiukselle viisi?" ja viisi maksetaan Titiukselle, päävelallinen vapautuu, sikäli kuin se koskee määräyksen antajaa. Tämä voidaan hyväksyä, jos oli nimenomaisesti sovittu, että lupauksen antajalle niin sanotusti määrätään rangaistus, jos maksua ei suoriteta Titiukselle. Mutta jos joku tekee sopimuksen pelkästään itsensä tai Titiuksen puolesta, Titius lisätään vain maksun vuoksi, ja näin ollen, jos viisi aurea on maksettu hänelle, muut viisi aurea jäävät edelleen veloitteeseen. Toisaalta, jos minä määrään, että viisi aureeta maksetaan minulle ja kymmenen hänelle, ja viisi maksetaan Titiukselle, en voi vapautua sopimuksen ehtojen mukaan. Lisäksi jos hän maksaa kymmenen eikä vaadi viiden palauttamista, kymmenen kuuluu minulle mandaattikanteen perusteella.

191. Määrään, että maksu suoritetaan minulle Roomassa tai Titiukselle Efesoksessa. Katsotaanpa, vapautuuko velallinen vastuustaan minua kohtaan, jos maksu suoritetaan Titiukselle Efesokseen. Jos nämä ovat eri tekoja, kuten Julianus ajattelee, kysymys ei ole sama. Sillä koska velallinen vapautuu maksun perusteella, joka on pääasia, hän vapautuu, vaikka minä määräisin, että Stichus annetaan minulle ja Pamphilus Titiukselle, ja hän luovuttaa Pamphiluksen Titiukselle; mutta jos minä määrään vain jostakin teosta, esimerkiksi talon rakentamisesta minun tontilleni tai Titiuksen tontille, jos hän rakentaa

Titiusuksen tontille, eikä silloin tapahdu vapautuminen, sillä eihän kukaan ole sanonut, että vapautuminen tapahtuisi, kun yksi teko annetaan toista tekoa vastaan. Parempi mielipide on, että tässä tapauksessa vapautus tapahtuu, koska yhtä tekoa ei katsota suoritetuksi toisen puolesta, vaan lupauksen antajan valinta toteutuu.

192. Kun käyttöoikeuden alainen orja tekee sopimuksen viitatessaan käyttöoikeuden haltijan omaisuuteen tai omaisuuden omistajan hyväksi tai käyttöoikeuden haltijan itsensä hyväksi, sopimus on mitätön. Mutta jos hän tekee sopimuksen omistajan omaisuuteen viitaten, tämän hyväksi tai käyttöoikeudenhaltijan hyväksi, sopimus on pätevä; sillä tässä tapauksessa käyttöoikeudenhaltija voi vain saada maksun, mutta ei voi saada mitään velvoitteita.

193. Lupasin toiselle kuuluvaa maata, ja omistaja rakensi tälle maalle talon. Herää kysymys, onko sopimus rauennut. Vastasin, että jos lupasin toisen orjalle ja hänen isäntänsä vapauttaa hänet, vapautun. Celsuksen väitettä ei hyväksytä; toisin sanoen, jos sama orja joutuu uudelleen orjuuteen minkä tahansa lain nojalla, häntä pidetään toisena orjana. Eikä hän käytä samanlaista argumenttia sanoessaan, että jos sen jälkeen, kun olet luvannut laivan, saman laivan omistaja purkaa sen ja rakentaa sen jälkeen uudelleen samoista materiaaleista, olet vastuussa siitä. Sillä tässä tapauksessa laiva on sama, jonka olet luvannut toimittaa, joten velvoite näyttää pikemminkin keskeytyneeltä kuin sammuneelta. Tämä tapaus olisi samankaltainen kuin manumetoidun orjan tapaus, jos oletetaan, että laiva on purettu tarkoituksenaan käyttää sen materiaalit muuhun käyttöön, ja sitten omistaja on muuttanut mielensä ja ne on koottu uudelleen. Sillä viimeksi mainittu laiva näyttää olevan eri laiva, aivan kuten orja näyttää olevan eri ihminen. Maa, jolle talo on rakennettu, aiheuttaa kuitenkin eron, sillä se ei lakkaa olemasta; ja lisäksi sitä voidaan vaatia ja sen arvioitu arvo voidaan maksaa, sillä maa on osa taloa, ja itse asiassa suurin osa siitä, sillä jopa pinta kuuluu siihen. Eri mieltä on kuitenkin oltava, jos luvattu orja joutuu vihollisen vangiksi, sillä näissä olosuhteissa häntä ei voida vaatia, aivan kuin sen aika ei olisi vielä tullut; mutta jos hän palaa postliminium-lain nojalla, häntä voidaan silloin laillisesti vaatia, sillä tämä velvoite jää voimaan, mutta maa on edelleen olemassa, aivan kuten kaikki muutkin materiaalit, joista rakennus koostuu. Lopuksi kahdentoista taulun laissa säädetään, että henkilö voi saada taloonsa kiinnitetyt puut takaisin, mutta sillä välin se kieltää niiden poistamisen ja määrää, että niiden arvioitu arvo on maksettava.

194. Paulus, Opinions, kirja IV.

Katsoo, että velallista ei saa pakottaa saamaan rahojaan muuna omaisuutena, jos hän kärsii siitä vahinkoa.

195. Sama, Opinions, kirja X.

Kun johonkin maakuntaan on nimitetty kuraattoreita tai holhoojia, kysyn, voidaanko rahat, jotka he ovat lainanneet korkoa vastaan maakunnassa sillä ehdolla, että ne maksetaan Roomassa, maksaa heille siellä, kun mainitut kuraattorit tai holhoojat eivät ole hallinnoineet omaisuutta Italiassa; ja jos maksu suoritetaan heille, vapautetaanko velallinen. Paulus esitti näkemyksensä, että holhousmiehelle kuuluvat rahat voidaan asianmukaisesti maksaa hänen holhoojilleen tai

kuraattoreilleen, jotka hoitavat hänen asioitaan, ja että ne, jotka on nimitetty holhoojiksi tai kuraattoreiksi jossakin maakunnassa, eivät tavallisesti hallinnoi luottamustehtäviään Italiassa, elleivät maakunnan holhoojat nimenomaisesti määrää, että maksu on suoritettava heille Roomaan.

196. Sama, Opinions, kirja XV.

Paulus esitti mielipiteenään, että ne, jotka ovat velvollisia maksamaan yhtä suuret osuudet luottamuksen ehtojen mukaan, eivät näytä vapautuvan siitä, että eräät heidän kollegansa ovat erehdyksessä maksaneet enemmän kuin heille kuuluu.

197. Paulus oli myös sitä mieltä, että maksavan velallisen velvollisuus on yksi asia ja pantin myyvän velkojan vaatimus toinen; sillä kun velallinen maksaa rahasumman, on hänen vlassaan päättää, millä velvoitteella hän sen maksaa. Kun velkoja kuitenkin myy pantin, hän voi hyvittää sen hinnan jopa sellaisen asian perusteella, joka on erääntynyt vain luonnostaan, ja siksi hän voi tämän luonnollisen velan vähentämisen jälkeen vaatia loput erääntyneenä.

198. Scaevola, Opinions, kirja V.

Velkoja lykkäsi velallisensa tarjoaman rahan vastaanottamista saadakseen sen toisena ajankohtana. Tämä raha, jota hallitus tuolloin käytti, vedettiin pian sen jälkeen kuvernöörin määräyksellä pois liikkeestä, koska se sisälsi liikaa kuparia. Myös erään alaikäisen omistamat rahat, jotka oli säilytetty sijoitettaviksi hyviin seteleihin, menettivät arvonsa. Heräsi kysymys, kuka joutuisi kantamaan tappion? Vastasin, että esitettyjen tosiseikkojen mukaan velkoja tai holhooja ei joutuisi kärsimään siitä.

199. Kun lainan osapuolet olivat sopineet velan pääomasta, mutta joutuneet riitaan korosta, valituksen johdosta päätettiin lopulta, että maksettuja korkoja ei voitu periä takaisin eikä niitä enää sen jälkeen maksettaisi. Kysyn, olisiko maksetut rahat hyvitettyä koroista, kuten kantaja vaati, vai olisiko ne käytettävä pääoman vähentämiseen. Vastasin, että jos se, joka maksoi rahat, sanoi tehneensä niin, jotta ne voitaisiin lukea pääomaan, niitä ei pitäisi lukea korkoina.

200. Valerius, Lucius Titiuksen orja, laati seuraavan kuitin: "Olen saanut Marius Marinukselta tuon ja tuon summan aureja, jotka hyvitetään suuremmasta summasta." Kysyn, pitäisikö tämä summa hyvittää tulevalta vuodelta, koska se oli menneen vuoden saldo. Vastasin, että maksu olisi katsottava hyvitettyväksi minkä tahansa aiemmin erääntyneen summan osalta.

201. Titius lainasi rahasumman, lupasi maksaa viiden prosentin korkoa ja maksoi niin muutaman vuoden ajan ja maksoi sen jälkeen ilman mitään sopimusta asiasta vaan erehdyksestä ja tietämättömyydestä maksoi kuuden prosentin korkoa. Jos erehdys paljastuisi, kysyn, pienentäisikö se summa, jonka hän oli maksanut yli sopimuksessa sovitun koron, pääoman

määrää. Vastaus oli, että jos hän oli erehdyksessä maksanut enemmän korkoa kuin hän oli velkaa, ylimenevä osa olisi hyvitetty pääomasta.

202. Maecianus, Trusts, kirja II.

Kun velallinen, jolla on useita velkoja, maksaa rahaa, Julianus katsoo hyvin perustellusti, että se olisi katsottava hyvitettyksi siitä velvoitteesta, jonka hän olisi juuri silloin, kun hän maksoi sen, voinut joutua täyttämään kokonaisuudessaan.

203. Sama, Trustit, VIII kirja.

Perillisen ennen perinnönsiirtoa suorittamat maksut ja vapautukset olisi vahvistettava.

204. Paulus, Falcidian laista.

Kun sanomme perillisen osalta, että hänen tulisi välittömästi maksaa perittävän takaajalle takaisin se, mitä tämä oli maksanut ennen perinnön vastaanottamista, on ymmärrettävä, että siinä sallitaan jonkinlainen pieni viive, sillä hänen ei tarvitse tulla heti rahapussinsa kanssa.

205. Gaius, Suullisista velvoitteista, kirja II.

On eri asia pystyä maksamaan Titiukselle sopimuksen ehtojen mukaisesti kuin se, että tämä tapahtuu minun luvallani. Sillä jos maksu tapahtuu asianmukaisesti määräyksen nojalla, velkojalle voidaan maksaa laillisesti, vaikka minä kieltäisin sen tekemästä; mutta jos sallin maksun tapahtuvan, se ei ole laillista, jos ennen sen tapahtumista ilmoitan lupauksen antajalle, ettei hän saa maksaa.

206. Pomponius, Enchiridion, kirja II.

Suullinen velvoite täytetään joko luonnollisesti tai siviilioikeudellisesti. Se vapautuu luonnollisesti esimerkiksi maksamalla tai silloin, kun sopimuksessa mainittu omaisuus on lakannut olemasta olemassa ilman lupauksen antajan syytä. Siviilioikeudellisesti se vapautuu esimerkiksi vapautumisella, esimerkiksi silloin, kun sopimusosapuolen ja lupaaajan oikeudet yhdistyvät samassa henkilössä.

207. Paulus, Käsikirjat, kirja II.

Jos joku tekee toimeksiantoani kuuliaisesti määräyksen, joka pannaan täytäntöön kuolemani jälkeen, maksu suoritetaan hänelle laillisesti, koska tällainen on velvoitteiden laki. Siksi hänelle voidaan laillisesti maksaa, jopa vastoin suostumustani. Mutta kun olen määrännyt velalliseni maksamaan jollekin kuolemani jälkeen, maksua ei laillisesti suoriteta, koska kuolema mitätöi toimeksiannon.

Tit. 4. Vapauttamisesta.

208. Modestinus, Säännöt, kirja II.

Vapauttaminen on vastuusta vapauttaminen keskinäisen kuulustelun avulla, jonka avulla molemmat osapuolet vapautuvat saman sopimuksen noudattamisesta.

209. Ulpianus, On Sabinus, kirja XXIV.

On todettu, että holhottava voidaan vapauttaa vastuusta vapautuksen avulla ilman holhoojan valtuutusta.

210. Paulus, On Sabinus, kirja IV.

Ketään ei voida vapauttaa vastuusta asiamiehen välityksellä, eikä ketään voida vapauttaa vastuusta vapautuksella ilman valtakirjaa.

211. Pomponius, On Sabinus, kirja IX.

Vapautusta ei voida myöntää ehdolla.

212. Ulpianus, On Sabinus, XXXIV kirja.

Tiettyyn ajankohtaan sidottu vapautus ei ole voimassa eikä sillä ole vaikutusta, sillä vapautus vapauttaa henkilön vastuusta samalla tavalla kuin maksu.

213. Sama, On Sabinus, kirja XLVII.

Kun on tehty useita sopimuksia ja lupauksen antaja vaatii vapautusta seuraavasti: "Tunnustatko vastaanottaneesi sen, mitä olen luvannut sinulle?" ja on selvää, mihin viitataan, vapautus määrää yksin siitä. Jos tämä ei ole selvää, kaikki sopimusmääräykset raukeavat, kunhan muistamme, että jos minä olisin aikonut myöntää vapautuksen yhdestä velasta ja te olisitte pyytäneet vapautusta toisesta velasta, kauppa on mitätön.

214. Sama, Sabinuksesta, kirja L.

On varmaa, että vapautus voidaan tehdä seuraavasti: "Tunnustatteko kymmenen aureenin vastaanottamisen?" ja toinen osapuoli vastaa: "Tunnustan".

215. Sama, On Sabinus, kirja XLVIII.

Herää kysymys, voiko vapautus, jolla ei ole vaikutusta, sisältää pätevän sopimuksen. Se sisältää sopimuksen, ellei tarkoitus ole toinen. Joku voi sanoa: "Eikö se voi silloin olla suostumus?". Miksei se voi olla? Oletetaan, että vapautuksen antaja antaa vapautuksen tietäen hyvin, että se ei ole pätevä, mutta myöntää sen; kuka epäilisi, ettei sopimusta ole tehty, koska hänellä ei ole ollut suostumusta, jota vaaditaan, jotta sopimus olisi pätevä?

216. Koska yhteisomistuksessa oleva orja voi sopia jonkun isäntänsä puolesta, hän voi myös saada vapautuksen tämän puolesta, ja näin tehdessään hän vapauttaa tämän kokonaan vastuusta. Octavenus on samaa mieltä.

217. Yhteisomistuksessa oleva orja voi saada vapautuksen yhdeltä isännältään toisen vapauttamiseksi vastuusta; tätä mieltä on myös Labeo. Todennäköisyyskirjassaan hän sanoo lopuksi, että jos orja on sopinut ensimmäisen isäntänsä kanssa toisen isäntänsä hyväksi, joka on hänen yhtiökumppaninsa, hän voi vaatia vapautusta toiselta isännältään ja sen avulla vapauttaa ensimmäisen isäntänsä, jota hän itse oli sitonut velvoitteella. Siten käy niin, että velvoitteen on tehnyt ja kumonnut yksi ja sama orja.

218. Ainoastaan suullinen sopimus voidaan purkaa vapauttamisella, sillä se tuhoaa suullisen velvoitteen, koska se itsessään on suullisesti tehty; sillä mitä ei ole sanoin sovittu, sitä ei voi sanoilla mitätöidä.

219. Isän valvonnassa oleva poika ei sido isäänsä siviilioikeudellisesti lupaamalla, vaan hän sitoo itseään. Näin ollen isän valvonnassa oleva poika voi pyytää vapautusta päästäkseen vastuusta, koska hän itse on sitoutunut; mutta isä ei saa aikaan mitään oikeusvaikutuksia tekemällä kyselyjä vapautukseen viitaten, koska ei hän itse vaan hänen poikansa on sitoutunut. Sama sääntö pätee myös orjien tapauksessa, sillä orja voidaan vapauttaa vastuusta vapauttamisella, ja jopa praetorian velvoitteet raukeavat, jos ne kohdistuvat isäntään, koska tämä on käytäntömme, ja vapautus on osa kansojen lakia. Siksi

katson, että vapautus voidaan ilmaista kreikan kielellä, kunhan käytetään samaa kaavaa kuin latinaksi, eli "Tunnustatteko vastaanottaneenne niin monta denaria?". "Kyllä."

220. Paulus, On Sabinus, kirja XII.

Osa sopimuksesta voidaan kumota vapautuksella, kuten silloin, kun joku sanoo: "Tunnustatko vastaanottaneesi viisi niistä kymmenestä sestertiuksesta, jotka olen luvannut maksaa sinulle?". Samoin jos joku kysyy: "Tunnustatko saaneesi puolet siitä, mitä olen luvannut sinulle?".

221. Pomponius, On Sabinus, kirja XXVI.

Jos kyseessä ei kuitenkaan ole raha vaan jokin muu omaisuus, kuten esimerkiksi orja, joka on sopimuksen kohteena, vapautus voidaan myöntää osasta sitä, kuten se voidaan myöntää yhden useamman perillisen hyväksi.

222. Paulus, On Sabinus, kirja XII.

Yksi hankkimistapa on omistajan vapauttaminen velvoitteesta; ja siksi orja, johon jollakin on käyttöoikeus, voi vapautuksen hankkimalla vapauttaa käyttöoikeuden haltijan, koska hänen katsotaan hankkivan tämän omaisuutta. Sama sääntö pätee myös silloin, kun meillä on vain omaisuuden käyttöoikeus. Sanomme saman asian suhteessa henkilöön, joka palvelee meitä vilpittömässä mielessä orjana, samoin kuin muihin, jotka ovat auktoriteettimme alaisia.

223. Jos kuitenkin vapautan orjan, joka on itse luvannut maksaa minulle, en voi vedota mihinkään preetoriaanisiin toimiin hänen isäntänsä vastaan, jotka myönnetään peculiumiin viitaten tai omaisuudesta saatavan hyödyn perusteella.

224. Kun kuolinpesään kuuluva orja pyytää ennen sen haltuunottoa vapautusta, jonka vainaja on luvannut antaa, on mielestäni parempi mielipide, että hänet vapautetaan vastuusta, jolloin tällä tavoin vapautetaan itse kuolinpesä.

225. Mutta vaikka isäntä olisikin vihollisen käsissä, on sanottava, että vapautus vahvistetaan postliminium-oikeudella; sillä orja voi sopia isäntänsä puolesta, joka on vihollisen käsissä.

226. Pomponius, On Sabinus, kirja XXVI.

Kaikesta, mikä on erääntynyt tietystä päivästä alkaen tai jonkin ehdon alaisena, voidaan luopua vapautuksen avulla. Tämä näyttää kuitenkin tapahtuvan vain silloin, kun ehto on täytetty tai aika on tullut.

227. Ulpianus, On Sabinus, kirja L.

Parempi on sanoa, että vapautetun valalla luvattua palvelusvelvollisuutta koskeva velvoite voidaan lakkauttaa vapauttamisella.

228. Jos se, mikä on määräyksen kohteena, ei ole jaettavissa, osasta vapauttamisella ei ole voimaa eikä vaikutusta; kuten esimerkiksi silloin, kun kyseessä on maalaistaloon tai kaupunkitilaan liittyvä palvelusvelvollisuus. On selvää, että jos sopimus koskee esimerkiksi Titian Estate -tilan käyttöoikeutta, voidaan vapauttaa osa siitä, ja jäljelle jäävän maanosan käyttöoikeus säilyy. Jos joku kuitenkin määrää tieoikeudesta, ja määräys myönnetään kulkuoikeudesta tai ajoväylästä, sillä ei ole vaikutusta. Tämä lausunto olisi hyväksyttävä myös, jos vapautus tehdään ajotietä varten. Mutta jos vapautus myönnetään sekä kulkuväylää että ajotietä varten, seurauksena on, että se, joka lupasi tieoikeuden, vapautetaan.

229. On varmaa, että jokainen, joka tekee sopimuksen maa-alueesta ja suostuu käyttöoikeuden tai kyseisen maa-alueen kautta kulkevan tieoikeuden vapauttamiseen, tekee teon, joka tekee vapauttamisen mitättömäksi; sillä sen, joka myöntää vapauttamisen, on tehtävä se koko oikeudesta tai sen osasta, joka sisältyy sopimukseen. Nämä asiat eivät kuitenkaan ole maan osia, kuten ei myöskään se, että joku, joka on sopinut talosta, antaisi vapautuksen kivistä tai ikkunoista, seinästä tai huoneesta.

230. Jos joku, joka on sopinut käyttöoikeudesta, antaa vapautuksen käytöstä ja tekee sen siinä uskossa, että vain käyttöoikeus oli maksettava, vapautusta ei ole. Jos hän kuitenkin teki tämän vähentääkseen sen käyttöoikeudesta, vaikka käyttöoikeus voidaan vahvistaa ilman käyttöoikeutta, on katsottava, että vapautus on pätevä.

231. Kun joku, joka on sopinut orjasta, antaa kuitenkin Stichusta, Julianus sanoo Digestin viidennessäkymmenessä neljännessä kirjassa, että vapautuksella on vaikutus, ja se on koko velvoitteen sammuminen; sillä se, mitä lupauksen antaja voi maksaa sopimuksen antajalle, jopa vastoin tämän suostumusta, on vapautuksen kohteena, ja se vapauttaa edellisen vastuusta.

232. Kun joku tekee sopimuksen maa-alueesta, on päätetty, että petokseen viittaavaa lauseketta ei voida sisällyttää vapautukseen, koska se ei ole osa velkaa, sillä se, mikä on eräänäntynyt, on yksi asia, ja se, mikä on vapautettu, on toinen asia.

233. Jos joku sopii Stichuksesta tai kymmenestä aureista ehdolla ja kuittaa Stichuksesta tai kymmenestä aureista, ja ehdon ollessa vireillä Stichus kuolee, kymmenen aurea jäävät velvoitteeseen, aivan kuin vapautusta ei olisi annettu.

234. Jos vapautus myönnetään takaajalle, kun päävelallinen oli vastuussa omaisuuden perusteella, mutta ei sanallisesti, vapautetaanko myös hänet? Käytäntömme on, että vaikka päävelallinen ei olekaan sanallisesti sitoutunut, hänet vapautetaan silti vastuusta takaajalleen myönnetyn vapautuksen perusteella.

235. Kun vakuus on annettu ehdollisesti maksettavasta testamentista ja hänelle on annettu vapautus, testamentti eräännyy maksettavaksi heti, kun se ehto, josta sen maksaminen riippuu, on täytetty.

236. Jos joku sopii takaajan kanssa seuraavasti: "Lupaatko vastata siitä, mitä minä lainaan Titiukselle?" ja sitten, ennen kuin hän lainaa hänelle rahaa, hän antaa vapautuksen takaajalle, päävelallinen ei vapautu, mutta kun raha lainataan hänelle, hän on vastuussa. Sillä vaikka katsomme, että takaaja ei vapautu ennen kuin raha lainataan päävelalliselle, ei päävelallinen voi silti vapautua velvollisuudestaan vapautuksella, joka edeltää hänen velvollisuuttaan.

237. Mielisairaana henkilön holhooja tai edunvalvoja ei voi suostua vapautukseen, eikä myöskään asiamies voi tehdä niin, vaan kaikkien näiden henkilöiden on tehtävä novaatioita; sillä tällä tavoin he voivat myöntää vapautuksen. Vapautusta ei myöskään voida tehdä heidän hyväkseen, mutta jos ensin tehdään novaatio, heidät voidaan vapauttaa vapautuksella. Olemme tottuneet soveltamaan tätä keinoa poissaolevaan henkilöön nähden, kun sovimme jonkun kanssa siitä, että teemme novation siitä, mitä tämä on meille velkaa, ja tällä tavoin vapautamme sen, jonka kanssa olemme sopineet. Tuloksena on, että poissaoleva henkilö vapautuu novaatiolla ja läsnäoleva vapautuu vastuusta vapautuksella.

238. Perillinen, samoin kuin prätorianperillinen, voi vapauttaa muita ja tulla vapautetuksi tällä tavoin.

239. Jos yksi useista yhteisvastuullisista antaa vapautuksen, se koskee koko sitä määrää, joka on eräänntyneeseen määrään.

240. Paulus, On Sabinus, kirja XII.

Ellei vapautus ole sopuinnussa sovitun kanssa ja ellei vapautuksessa sanottu ole totta, se on epätäydellinen; sillä sanoja ei voi mitätöidä sanoilla, elleivät ne ole sopuinnussa keskenään.

241. Pomponius, On Sabinus, XXVII kirja.

Jos joku, joka on luvannut Stichukselle, esittää seuraavan kuulustelun: "Koska olen luvannut Stichukselle, tunnustatko sinä Stichuksen ja Pamphiluksen vastaanottamisen?". Mielestäni kuitti on pätevä ja Pamphiluksen mainitseminen on vain tarpeeton; aivan kuten jos joku, joka on luvannut kymmenen aurea, esittää seuraavan kuulustelun: "Koska olen luvannut

sinulle kymmenen aureaa, tunnustatko kahdenkymmenen aurean vastaanottamisen?", hän vapautuu vastuusta kymmenen aurean osalta.

242. Ulpianus, Disputations, kirja VII.

Kun vapautus myönnetään yhdelle useista henkilöistä, jotka ovat vastuussa, ei vapauteta häntä yksin, vaan myös kaikkia niitä, jotka ovat hänen kanssaan vastuussa; sillä aina kun vapautus myönnetään yhdelle kahdesta tai useammasta henkilöstä, jotka ovat vastuussa samasta velvoitteesta, myös muut vapautetaan, ei siksi, että vapautus myönnettiin heille, vaan siksi, että sen, joka vapautettiin vastuusta vapautuksen kautta, katsottiin maksaneen velan.

243. Jos tuomion maksamista varten myönnetään vakuus ja hänelle annetaan vapautus, myös se henkilö, jota vastaan tuomio on annettu, vapautetaan vastuusta.

244. Julianus, Digest, kirja LIV.

Jos joku sopii orjasta tai kymmenestä aureista ja saa kuitenkin viidestä, hän mitätöi osan sopimuksesta, ja hän voi vaatia viisi tai puolet orjasta.

245. Florentinus, Institutes, kirja VIII.

Vapautus ja vastuusta vapauttaminen voidaan myöntää joko yhdessä tai useammassa sopimuksessa, riippumatta siitä, ovatko ne varmoja vai epävarmoja, tai joidenkin osalta, jolloin muut jäävät varauksen varaan, tai kaikkien osalta, mistä tahansa syystä.

246. Seuraavassa on Gallus Aquiliuksen laatima sopimusehdon ja vastuuvapauden kaava: "Kaiken sen, minkä olet tai tulet olemaan minulle velkaa mistä tahansa syystä, joko nyt tai tietyn ajankohdan jälkeen, josta voin nyt tai voin nostaa kanteen sinua vastaan saatavan tai perintäoikeuden perusteella; tai kaiken sen omaisuuteni, joka sinulla on, jota pidät hallussasi tai jota hallitset, ja kaiken edellä mainittujen asioiden arvon Aulus Agerius on sopinut ja Numerius Nigidius on luvannut maksaa. Ja Numerius Nigidius on kysynyt Aulus Ageriukselta, tunnustaako hän sen, minkä hän on luvannut hänelle, vastaanotetuksi, ja Aulus Agerius on myöntänyt Numerius Nigidiukselle vapautuksen siitä."

247. Ulpianus, Säännöt, kirja II.

Jos vapautus myönnetään jollekin, jota ei sido sanat vaan omaisuus, hän ei tosiaankaan vapaudu vastuusta, mutta hän voi puolustautua poikkeuksella, joka perustuu vilpilliseen uskoon tai epäviralliseen sopimukseen.

248. Vapautuksen ja kuitin välillä on seuraava ero: vapautuksella tapahtuu ehdoton vastuusta vapautuminen, vaikka rahaa ei olisikaan maksettu; mutta kuitilla ei ole tätä vaikutusta, ellei rahaa ole tosiasiallisesti maksettu.

249. Sama, Ediktistä, kirja LXXVII.

Kun vapautus on myönnetty suhteessa lausekkeeseen, jossa määrätään tuomion maksamisesta, Marcellus sanoo, että sopimuksen muut osat ovat lakanneet olemasta voimassa, koska niitä ei voida ottaa käyttöön muuten kuin asian ratkaisemisen mahdollistamiseksi.

250. Venuleius, Stipulations, kirja XI.

Jos sovin, että teen uusintakanteen sellaisen perinnön vuoksi, joka on testamentattu minulle ehdolla, ja luovun oikeudestani siihen ennen ehdon täyttymistä, poika Nerva sanoo, että vaikka ehto täytyisikin, minulla ei ole oikeutta testamenttikanteeseen testamentin nojalla, koska uusintakanne on tapahtunut, enkä voi nostaa kannetta myöskään sovintakanteen nojalla, koska oikeus siihen on lakannut luopumisen myötä.

251. Gaius, Suullisista velvoitteista, kirja III.

Orja ei voi antaa vapautusta isäntänsä määräyksestä.

252. Labeo, Pauluksen laatima Epitomes of Probabilities, kirja V.

Jos teen sinulle vapautuksen, en siitä syystä vapaudu vastuusta, mitä sinuun tulee. Paulus: Mutta kun sopimuksen nojalla on tehty vuokraus, vuokrasopimus, osto tai myynti, eikä omaisuutta ole vielä luovutettu, vaikka vain yksi sopijapuolista olisi antanut suostumuksensa vapautukseen, kaikki heistä kuitenkin vapautuvat vastuusta.

Tit. 5. Pretoriaanisopimuksista.

253. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXX.

Pretoriaanisia stipulaatioita on kolmenlaisia, nimittäin oikeudellisia, varoittavia ja yleisiä.

254. Kutsumme oikeudellisiksi stipulaatioiksi niitä stipulaatioita, jotka tehdään tuomion vuoksi sen vahvistamiseksi, jotta se voidaan maksaa, tai jotka annetaan tiedoksi uuden teoksen rakentamista varten.

255. Varoittaviksi määräyksiksi kutsutaan niitä, jotka tulevat oikeudenkäynnin tilalle ja jotka otetaan käyttöön uuden kanteen nostamisen mahdollistamiseksi; tällaisia ovat testamenttia ja holhousa koskevat määräykset, jotta ratifiointi voidaan tehdä ja jotta uhkaava vahinko voidaan estää.

256. Yleisiä ovat sopimukset, jotka tehdään sen vuoksi, että asianosainen velvoitetaan saapumaan tuomioistuimeen.

257. On muistettava, että kaikki sopimukset ovat luonteeltaan varoittavia, sillä tämänkaltaisissa sopimuksissa pyritään siihen, että niiden avulla henkilöstä voidaan tehdä turvallisempi ja varmempi.

258. Jotkut näistä pretoriaanisista määräyksistä edellyttävät vakuutta, toiset pelkkää lupaus; mutta on hyvin vähän sellaisia, jotka edellyttävät pelkkää lupaus, ja kun ne luetellaan, käy ilmi, että ne, jotka mainitaan, eivät ole lupauksia vaan velvoitteita, joihin liittyy vakuus.

259. Uuden teoksen ilmoittamista koskeva ehto sisältää joskus vakuuden ja joskus lupauksen. Minkälaisen uuden teoksen lopettamista koskevan ilmoituksen jälkeen olisi siis annettava vakuus? Miten se olisi annettava? Vakuus on asetettava yksityiselle maalle rakennettavasta työstä, mutta jos työ rakennetaan julkiselle maalle, pelkkä lupaus riittää. Ne, jotka tekevät sopimuksen omissa nimissään, antavat lupauksen; ne, jotka tekevät sopimuksen toisen nimissä, antavat vakuuden.

260. Samoin uhkaavan vahingon tapauksessa joskus annetaan lupaus ja joskus vakuus; kun nimittäin jotain rakennetaan julkiseen puroon, vakuus asetetaan, mutta talojen osalta annetaan pelkkä lupaus.

261. Sopimus kaksinkertaisesta vahingonkorvauksesta on lupaus, ellei vakuuden asettamisesta ole sovittu.

262. Jos kuitenkin on jonkinlainen kiista, kuten esimerkiksi jos vastapuolen ärsyttämiseksi todetaan, että sopimus olisi tehtävä, preetorin itsensä olisi ratkaistava asia summaarisesti ja joko määrättävä vakuus asetettavaksi tai kieltäydyttävä siitä.

263. Mutta jos sopimukseen on lisättävä, siitä on poistettava tai sitä on muutettava, tämä kuuluu preetorin toimivaltaan.

264. Paulus, Ediktistä, kirja LXXIII.

Pretoriaaniset määräykset koskevat joko omaisuuden palauttamista tai määrittelemätöntä määrää,

265. Kuten esimerkiksi uuden teoksen ilmoittamista koskeva määräys, jossa määrätään, että kaikki palautetaan entiseen tilaansa. Riippumatta siitä, kuoleeko kantaja vai vastaaja ja jääkö jälkeensä useita perillisiä ja voittaako jompikumpi heistä asian vai häviääkö hän sen, kaikki on palautettava entiseen tilaansa, sillä niin kauan kuin joku jää jäljelle, ei voida katsoa, että kaikki olisi palautettu.

266. Sopimus koskee määrittelemätöntä määrää, kun sovitaan, että tuomio maksetaan; että päämies vahvistaa sen, mitä on tehty; että vahinkoa ei aiheuteta; ja muita tämänkaltaisia asioita. Näiden osalta voidaan sanoa, että ne jakautuvat perillisten kesken, vaikka voidaankin väittää, että perittävän tekemä ja häneltä periytyvä sopimus ei voi hänen perillistensä kohdalla muuttaa heidän asemaansa erilaiseksi. Toisaalta on kuitenkin täysin kohtuullista, että jos joku määräyksen antajan perillisistä voittaa asiansa, määräys tulee voimaan hänen osuutensa osalta, koska tämä johtuu määräyksen sanoista: "Niin paljon kuin omaisuuden arvo on".

267. Jos kuitenkin joku lupauksen antajan perillisistä omistaa koko omaisuuden, Julianus sanoo, että tuomio on annettava häntä vastaan kokonaisuudessaan. Voidaan epäillä, ovatko hän itse ja hänen vakuudenantajansa vastuullisia ehdon nojalla tai edes vastuussa lainkaan, ja kysymys on siitä, tuleeko ehto voimaan. Jos hallussapitäjä kuolee sen jälkeen, kun jälkeläiset on yhdistetty, jotakin perillistä ei pitäisi tuomita häntä vastaan suuremmasta osuudesta kuin mihin hänellä on oikeus kuolinpesästä, vaikka hänellä olisikin hallussaan kaikki maa-alueet.

268. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXXIX.

Yleisesti ottaen kaikissa pretoriaanisissa määräyksissä asetetaan vakuus, myös asiamiehille.

269. Paulus, Ediktistä, kirja LXXV.

Pretoriaaniset määräykset pannaan usein täytäntöön, kun vakuus lakkaa olemasta ilman määräyksen antajan syytä.

270. Sama, Qn the Edict, kirja XLVIII.

Kaikissa pretoriaanisissa stipulaatioissa on huomioitava, että jos asiamieheni tekee stipulaation minun edukseni, stipulaation nojalla on kanne minun edukseni, jos asianmukainen syy osoitetaan. Sama tapahtuu silloin, kun tekijä on sellaisessa asemassa, että hänen henkilökohtaisen väliintulonsa vuoksi päämies menettää kauppataransa; esimerkiksi silloin, kun hänen omaisuutensa on myytävä, sillä praetorin tulisi tulla päämiehen avuksi.

271. Sama, On Plautius, kirja XIV.

Kaikissa pretoriaanisäännöksissä, joissa jokin on tehtävä etukäteen, ja jos sitä ei tehdä, määräämme rangaistuksen, määräys astuu voimaan rangaistuksen vuoksi.

272. Ulpianus, Ediktistä, kirja XIV.

Pretoriaaninen vakuus edellyttää, että henkilöt esiintyvät omasta puolestaan, eikä kukaan voi korvata tällaista vakuutta pantilla tai tallettamalla rahaa tai kulta- tai hopeaesineitä.

273. Papinianus, Kysymyksiä, kirja V.

Paulus sanoo, että kun joku on nimitetty ehdonalaisena ja hänet on tunnustettu kykeneväksi pitämään omaisuutta hallussaan, hänen on pakko antaa vakuus sijaiselle, mutta kauempana olevasta ajankohdasta. Sillä preetori ei halua, että hänen myöntämästään edusta tulee petoksen lähde, ja voi näyttää siltä, että joku vaatii vakuutta ärsytystarkoituksessa, kun toinen edeltää häntä.

274. Kun Maeviukselle ja Titiukselle on testamentattu perintö vastakkaisin ehdoin, vakuus annetaan molemmille, koska molemmat odottavat perinnön perittävän perinnön perittävän testamentin nojalla.

275. Venuleius, Stipulations, kirja I.

Jos praetorin määräyksissä kieli on epäselvää, praetorin tehtävänä on tulkita sitä, sillä sen tarkoitus on selvitettävä.

276. Ulpianus, Opinions, kirja I.

Vastaa Valerianukselle. Jos preetori, joka aiemmin oli määrännyt vakuuden asetettavaksi kolmeksi vuodeksi jälkikäteen, määrää sen annettavaksi pidemmäksi ajaksi, koska hän halusi, että ensimmäisestä määräyksestä luovutaan, hänen katsotaan myöntäneen poikkeuksen niille, joita ensimmäinen määräys satoi.

277. Venuleius, Actions, kirja VIII.

Säännöksissä, joihin sisältyy lupaus niin suuresta summasta kuin omaisuus on arvoltaan, on kätevämpää mainita tietty summa siitä syystä, että usein on vaikea todistaa kunkin asianomaisen henkilön osuuden suuruutta, ja tämä supistuu hyvin pieneksi summaksi.

Tit. 6. Holhottavana olevan henkilön tai alaikäisen omaisuuden vakuudesta.

278. Paulus, Ediktistä, XXIV kirja.

Jos on annettu vakuus siitä, että holhottavana olevan henkilön omaisuus on turvassa, kanne voidaan panna vireille tämän määräyksen nojalla aina, kun holhouskanne voidaan nostaa.

279. Ulpianus, On the Edict, kirja LXXIX.

Jos alaikäinen on poissa tai ei pysty puhumaan omasta puolestaan, hänen orjansa voi määrätä hänen puolestaan. Jos hänellä ei ole orjaa, hänelle on ostettava sellainen. Kun ei kuitenkaan ole mitään, millä ostaa sellainen, tai kun se ei ole tarkoituksenmukaista, katsomme, että julkinen orja voi toki sopia preetorin läsnä ollessa.

280. Sama, Ediktistä, kirja XXXV.

Tai preetori voi nimetä jonkun, jolle vakuus voidaan antaa.

281. Sama, Ediktistä, kirja LXXIX.

Tällainen orja ei hanki alaikäiselle lain nojalla, sillä hän ei hanki; mutta määräykseen perustuva pretoriaaninen kanne voidaan myöntää alaikäiselle.

282. Alaikäiselle annetaan kuitenkin vakuus tämän määräyksen nojalla vakuuden avulla.

283. On muistettava, että tämä määräys ei sido ainoastaan edunvalvojaa, vaan myös sitä, joka hoitaa liiketoimia edunvalvojan sijasta, sekä heidän vakuuksiaan.

284. Se, joka ei ole hoitanut liiketoimia, ei kuitenkaan ole vastuussa, sillä holhousta koskevaa kannetta ei voida nostaa sitä vastaan, joka ei ole hoitanut sitä; mutta häntä vastaan olisi nostettava kanne praetorian kanteessa, koska hän vetäytyi omalla vastuullaan, eikä hän itse eikä hänen vakuuttajansa silti ole vastuussa ehtoon perustuvassa kanteessa. Sen vuoksi hänet olisi pakotettava ryhtymään hoitamaan trustia, jotta hän voisi joutua vastuuseen sopimuksen perusteella.

285. On päätetty, että tämä määräys tulee voimaan, kun edunvalvonta päättyy, ja että silloin takaajat alkavat olla vastuussa. Kuraattorin osalta sääntö on erilainen. Se on erilainen myös silloin, kun joku on hoitanut liiketoimia edunvalvojan sijasta. Näin ollen tämäntyyppiset määräykset, joissa on edunvalvoja, tulevat voimaan, kun edunvalvonta päättyy, mutta jos joku edunvalvojana toiminut henkilö on hoitanut trustia, on asianmukaista katsoa, että määräys tulee voimaan heti, kun kuolinpesä alkaa olla epävarma.

286. Kun holhooja joutuu vihollisen vangiksi, katsotaan, tuleeko määräys voimaan. Tässä tapauksessa syntyy vaikeus, koska holhoustoimi on päättynyt, vaikka on olemassa mahdollisuus, että se voidaan uusia. Mielestäni kanne voidaan nostaa.

287. Yleisesti ottaen on muistettava, että riippumatta siitä, mistä syistä olemme todenneet, ettei holhouskannetta voida nostaa, voidaan samoista syistä todeta, että se voidaan nostaa määräyksen nojalla, jotta holhottavana olevan henkilön omaisuus voidaan säilyttää.

288. Jos joku, joka on määrätty edunvalvojaksi, ei hoida edunvalvontaa, seurauksena on, että on sanottava, että sopimus ei tule voimaan; mutta tässä tapauksessa on toistettava se, mitä sanoimme edunvalvojan osalta, kuitenkin sillä erotuksella, että sopimus tulee voimaan heti, kun jokin omaisuus lakkaa olemasta turvattu, ja vakuudet tulevat vastuullisiksi, ja kanneoikeus herää henkiin.

289. Tämä määräys koskee kaikkia edunvalvoja riippumatta siitä, onko heidät nimitetty murrosikään tulleille lapsille vai sellaisille, jotka eivät ole vielä saavuttaneet tätä ikää, tai onko heidät nimitetty tuhlaajille, mielisairaille henkilöille tai muille, joille tämä tavallisesti tehdään.

290. Paulus, Ediktistä, kirja LXXVI.

Jos poika, joka on mielisairaana henkilön valvonnassa, määrää omaisuutensa säilyttämisestä, hän saa velvoitteen isäänsä kohtaan.

291. Gaius, Maakuntaediktistä, XXVII kirja.

Alaikäisen orjan on säädettävä, jos alaikäinen on poissa tai ei pysty puhumaan omasta puolestaan. Sillä jos alaikäinen on läsnä ja pystyy puhumaan itse, vaikka hän saattaa olla niin iäkäs, että hän ei kykene ymmärtämään, mitä hän tekee; siitä aiheutuvan edun vuoksi on kuitenkin päätetty, että hän voi laillisesti sopia ja toimia.

292. Modestinus, Säännöt, kirja VI.

Testamentin valvoja tai edunvalvoja ei vaadi kollegaltaan vakuutta, mutta hän voi antaa tälle mahdollisuuden valita, ottaako hän vakuuden vastaan vai antaako hän sen.

293. Ulpianus, Ediktistä, kirja II.

Vaikka edunvalvoja nimitetään tiettyjä erityistarkoituksia varten, voidaan välille asettaa omaisuuden säilyttämistä koskeva määräys.

294. Pomponius, On Sabinus, kirja XV.

Kun holhottava sopii edunvalvojansa kanssa, että hänen omaisuutensa pysyy turvattuna, ei ainoastaan hänen omaisuutensa, vaan myös mahdolliset luotot katsotaan sisältyvän sopimukseen; sillä kaikki, mikä voi tulla edunvalvontakanteen kohteeksi, sisältyy tähän sopimukseen.

295. Africanus, Kysymyksiä, kirja III.

Jos holhottava on saavuttanut murrosikärajan ja hänen holhoojansa laiminlyö jonkin aikaa tilien antamisen hallinnostaan, on varmaa, että sekä hän että hänen vakuudenantajansa ovat vastuussa siltä väliseltä ajalta saaduista tuotoista ja koroista.

296. Neratius, Pergamentit, kirja IV.

Kun holhottavassa on asetettu vakuus hänen omaisuutensa säilyttämiseksi, ehto tulee voimaan, jos mitään, mitä pitäisi antaa tai tehdä holhouksen vuoksi, ei toteuteta. Sillä vaikka omaisuus itsessään voi olla turvattu, se ei ole sitä, jos jotakin, mikä pitäisi maksaa tai tehdä holhouksen vuoksi, ei panna täytäntöön.

297. Papinianus, Kysymyksiä, kirja XII.

Jos holhooja on antanut holhoojalleen useita vakuuksia, ei pidä tehdä eroa, vaan kanne voidaan nostaa ketä tahansa heistä vastaan, jolloin kanneoikeus voidaan siirtää sille, jota vastaan kanne nostetaan. Ei myöskään pidä ajatella, että tämä olisi vastoin sitä oikeussääntöä, jonka mukaan holhoojia vastaan on annettava tuomio suhteessa siihen osuuteen omaisuudesta, jota kukin on hallinnoinut, ja että heitä vastaan voidaan nostaa kanne koko summasta vain silloin, kun muut eivät ole huolehtineet omaisuudesta, ja kun on osoitettu, että he ovat laiminlyöneet syyttää jotakuta heistä epäilyttävistä henkilöistä. Tuomarin oikeudenmukaisuus ja hyvän kansalaisen velvollisuus näyttävät vaatineen tätä lain säännöstä. Lisäksi ne takaajat, jotka ovat siviilioikeudellisessa vastuussa täysimääräisesti, kun muut nostavat kanteen heitä vastaan, voivat pyytää, että

kanne jaetaan; mutta kun holhottava nostaa kanteen, jos hän ei itse ole tehnyt sopimusta ja jos hän on holhoojansa käsissä ja on tietämätön kaikesta, kanteen jakamisesta saatava hyöty näyttäisi tuottavan vahinkoa, koska yhden holhoojan alaisuudessa monet erilaiset kysymykset voidaan saattaa eri tuomareiden ratkaistavaksi.

Tit. 7. Tuomion maksamista koskevasta vakuudesta.

298. Paulus, Ediktistä, XXIV kirja.

Tuomion maksamista koskeva ehto tulee voimaan heti päätöksen antamisen jälkeen; mutta täytäntöönpanoa lykätään päävelalliselle myönnetyllä ajalla.

299. Sama, Ediktistä, kirja LXXI.

Kun oikeudenkäynti on päättynyt, velvoite on hävinnyt, ja siksi katsotaan, että vakuudet eivät ole sopimuksen nojalla vastuussa tuomion maksamisesta.

300. Ulpianus, On the Edict, kirja LXXVII.

Jos joku, joka on menossa tietyn tuomarin eteen, tekee sopimuksen tuomion maksamisesta ja nostaa kanteen toisessa tuomioistuimessa, sopimus ei tule voimaan, koska takaajat eivät ole alistuneet tämän tuomarin päätökseen.

301. Asiamies, holhooja ja edunvalvoja voivat sopia tuomion maksamisesta.

302. Meidän on ymmärrettävä asiamies sellaiseksi, jolle on annettu valtuudet joko erityisesti tätä tarkoitusta varten tai yleisesti koko omaisuuden hallinnoimiseksi. Ja häntä pidetään jopa asiamiehenä, jos hänen tekonsa pitäisi myöhemmin vahvistaa.

303. Herää kysymys, jos lapsi tai sukulainen sattuisi puuttumaan liiketoimiin tai aviomies tekisi niin vaimonsa puolesta, henkilöt, joilta ei vaadita valtakirjaa, tuleeko määräys voimaan. Parempi mielipide on, että ei, ellei valtuutusta ole annettu tai ellei tehtyjä toimia ole vahvistettu; sillä vaikka preettorin edikti antaa heille luvan toimia, se ei tee heistä asiamiehiä, ja siksi, jos joku tällaisista henkilöistä tarjoaa vapaaehtoisesti palveluksiaan, hänen on jälleen asetettava vakuus.

304. Se, mitä olemme sanoneet edunvalvojasta, on kuitenkin ymmärrettävä siten, että jos hän on henkilö, joka hoiti edunvalvontaa, vaikka hän ei itse asiassa ollut edunvalvoja, häntä ei pitäisi nimittää tällä nimityksellä.

305. Mutta vaikka hän olisi edunvalvoja eikä harjoittaisi liiketoimintaa edunvalvojana, tai jos hän ei ole tietoinen siitä, että hän on edunvalvoja, tai jos jokin muu syy on olemassa, on sanottava, että määräys ei tule voimaan. Sillä preettorin ediktin mukaan valta toimia holhoojana annetaan sille, jolle isä, holhoojien enemmistö tai toimivaltaiset viranomaiset ovat uskoneet holhouksen.

306. Käsitteellä edunvalvoja ymmärretään jommankumman sukupuolen mielisairaan henkilön tai mies- tai naispuolisen holhoojan tai minkä tahansa muun henkilön, esimerkiksi alaikäisen, edunvalvoja, ja näissä olosuhteissa katson, että määräys tulee voimaan.

307. Jos oletamme, että tarkoitetaan jollekin alueelle tai maakunnalle nimitettyä edunvalvojaa tai Italian omaisuuden hallinnointia varten nimitettyä edunvalvojaa, niin tästä seuraa, että voimme sanoa, että määräys tulee voimaan vain, jos hän toimi hänen hallintoonsa kuuluvissa asioissa.

308. Jos vastaaja sen jälkeen, kun hän on luvannut maksaa tuomion, menettää mielensä, herää kysymys, tuleeko sopimus voimaan siitä syystä, että hänen asiaansa ei ole puolustettu. Parempi mielipide on, että se tulee voimaan, jos kukaan ei ilmesty puolustamaan häntä.

309. Sopimus ei tule voimaan pelkästään siksi, että asiaa ei ole puolustettu, niin kauan kuin joku voi saapua puolustamaan häntä.

310. Kun vakuuksia on useita, sen jälkeen, kun kysymys on yhdistetty yhteen heistä viitaten lausekkeeseen "Koska asiaa ei puolusteta", päävelallinen voi ryhtyä puolustukseen.

311. Julianus, Digest, kirja LV.

Myös se, jota vastaan kanne on nostettu, olisi vapautettava.

312. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXXVII.

Jos kuitenkin takaaja, joka on kanteen osapuoli, saa tuomion itseään vastaan, päävelallinen turhaan ryhtyy puolustautumaan. Sillä vaikka velka olisi maksettu sen jälkeen, kun asia on ratkaistu, voidaan nostaa kanne maksetun summan takaisinperimiseksi.

313. Jos kukaan muu ei ilmesty tätä varten, joku useista takaajista tai perillisistä voi ryhtyä puolustautumaan.

314. Siitä syystä, että tässä määräyksessä on useita samaan summaan sisältyviä saatavia, jos yhden niistä osalta määräys tulisi välittömästi voimaan, tämä ei voi tapahtua, siltä osin kuin on kyse jostakin muusta.

315. Katsotaan nyt, mitä puolustusta vaaditaan ja kenen toimesta, jotta sovinto ei tulisi voimaan. Ja jos joku luetelluista henkilöistä, joilla on oikeus ryhtyä puolustukseen, tekee sen, on selvää, että asia on asianmukaisesti puolustettu ja että sopimus ei tule voimaan. Jos kuitenkin joku edellä mainittujen henkilöiden ulkopuolinen henkilö ilmoittautuu puolustamaan asiaa, sopimus ei tässä tapauksessa tule voimaan, jos hän on valmis puolustautumaan hyvän kansalaisen harkinnan mukaisesti eli asettamalla vakuuden, koska hänen katsotaan sitoutuvan puolustautumaan, jos hän antaa vakuuden. Jos hän on kuitenkin vain valmis saapumaan paikalle, mutta sitä ei hyväksytä, sopimus tulee voimaan, koska kannetta ei ole puolustettu. Mutta jos joku hyväksyy hänet joko vakuuden kanssa tai ilman vakuutta, on todettava, että mikään osa sopimuksesta ei tule voimaan, koska se, joka hyväksyy tällaisen puolustajan, ei voi syyttää ketään muuta kuin itseään.

316. Jos joku niistä takaajista, jotka ovat antaneet vakuuden tuomion maksamisesta, ilmestyy puolustamaan asiaa, on päätetty, että sopimus tuomion maksamisesta ei tule voimaan ja että kaikki muut asiat ovat samassa tilanteessa kuin jos puolustuksen olisi ottanut vastaan joku vieras henkilö.

317. Tähän sopimukseen liittyen heräsi kysymys siitä, olisivatko takaajat vastuussa valtuuskanteessa, jos he luopuisivat puolustuksesta. Parempi mielipide on, että he eivät olisi vastuussa, koska he tulivat takaajiksi vain tietystä summasta, ja heidän valtuutuksensa koski tätä eikä puolustusta.

318. Mutta entä jos he olisivat ottaneet asian puolustamisen omalle vastuulle, voisivatko he nostaa kanteen valtuutuksen perusteella? Jos he tosiaan hävisivät, he voisivat periä takaisin sen, mitä he olivat maksaneet tuomion täyttämiseksi, mutta he eivät missään tapauksessa voisi periä takaisin oikeudenkäyntikuluja. Jos ne kuitenkin voittivat asian, ne voisivat saada takaisin oikeudenkäyntikulut, aivan kuten toimeksiannon perusteella, vaikka ne eivät toimineet toimeksiannon mukaisesti.

319. Jos kuitenkin useat vakuudenantajat ovat valmiita ryhtymään puolustukseen, katsokaamme, pitäisikö heidän nimetä yksi ainoa puolustaja vai riittääkö, että kukin heistä ryhtyy puolustukseen omalta osaltaan tai asettaa puolustajan. Parempi

mielipide on se, että ellei he nimeä edustajaa, eli jos kantaja niin haluaa, sopimus tulee voimaan sillä perusteella, että asiaa ei puolusteta. Useat velallisen perilliset ovat nimittäin velvollisia nimeämään asiamiehen, koska he pelkäävät, että jos puolustus jaetaan usean osapuolen kesken, siitä aiheutuu kantajalle haittaa. Toisin on asianlaita kantajan perillisten osalta, tai joiden osalta ei ole määrätty, että yhden edustajan on saavuttava tuomioistuimeen.

320. On muistettava, että asian asianmukainen puolustaminen edellyttää, että se tapahtuu toimivaltaisessa tuomioistuimessa.

321. Sama, Ediktistä, kirja LXXVIII.

Tuomion maksamista koskeva sopimus sisältää kolme lauseketta: yksi liittyy saatavan selvittämiseen, toinen asian puolustamiseen ja vielä yksi petoksen tekemisen estämiseen.

7. Gaius, Maakuntaediktistä, XXVII kirja.

Jos päämiehensä kieltää vastaajan asianajajaa esiintymästä, ennen kuin asia on yhdistetty, ja kantaja ei tiedä, että näin on tehty, ja jatkaa asian käsittelyä, tuleeko sopimus voimaan? Ei voida sanoa muuta kuin että se tulee voimaan. Kun kuitenkin joku, joka tietää asianajajalle asetetusta kiellosta, jatkaa oikeudenkäyntiä, Julianus ei usko, että sopimus tulee voimaan. Jotta se nimittäin voisi tulla voimaan, hän sanoo, että ei riitä, että kysymys on liitetty sovintosopimukseen sisältyvään henkilöön, vaan on välttämätöntä, että kyseisen henkilön vaatimus on sama kuin se oli sovintosopimuksen tekohetkellä. Näin ollen, jos se, joka oli nimitetty asianajajaksi, esiintyy päämiehensä perillisenä ja johtaa sellaisena asiaa tai jos hän tekisi näin jopa sen jälkeen, kun hänet on kielletty, sovinto ei tule voimaan. Muutoin on päätetty, että jos joku, joka puolustaa poissaolevaa henkilöä, antaa vakuuden ja sen jälkeen joko nimitetään hänen asianajajakseen tai hänestä tulee hänen perijänsä ja hän johtaa asiaa, vakuudet eivät ole vastuussa.

322. Paulus, Ediktistä, kirja LXXIV.

Jos kantajasta tulee vakuuden antamisen jälkeen mutta ennen kuin asia on tullut vireille, hallussapitäjän perillinen, sopimus raukeaa.

323. Ulpianus, Ediktistä, XIV kirja.

Tuomion maksamista koskevalla määräyksellä viitataan määrittelemättömään summaan, sillä se tulee voimaan sen summan osalta, jonka tuomari voi päättää maksettavaksi.

324. Modestinus, Pandects, kirja IV.

Jos asianajaja on nimetty puolustuksen esittämistä varten, hänet määrätään asettamaan vakuus tuomion maksamisesta määräyksellä, jota ei esitä asianajaja itse, vaan asian pääasianosainen. Jos asianajaja kuitenkin puolustaa jotakuta, hän on itse velvollinen asettamaan vakuuden tuomion maksamisesta.

325. Paulus, Ediktistä, kirja LXXIV.

Jos orja, jonka takaisinsaantia haetaan reaalikanteella, kuolee sen jälkeen, kun asia on yhdistetty, ja haltija luopuu sen jälkeen kanteesta, eräät viranomaiset katsovat, että tuomion maksamiseksi annetut vakuudet eivät ole vastuussa, koska orjan kuoltua omaisuus ei ole enää olemassa. Tämä on virheellistä, sillä on tarkoituksenmukaista, että päätös tehdään paitsi kanneoikeuden säilyttämiseksi hädän varalta myös voiton vuoksi.

326. Pomponius, On Sabinus, kirja XXVI.

Jos vastaajasta, joka on antanut vakuuden tuomion maksamisesta, tulee maistraatti, häntä ei voida tuoda oikeuteen ilman hänen suostumustaan; silti, jos kannetta ei puolusteta, kuten hyvän kansalaisen mielestä pitäisi, vakuudet ovat vastuussa.

327. Ulpianus, Disputations, kirja VII.

Kun tuomion maksamisesta on sovittu, eikä asianosainen puolusta asiaa ja sallii sen jälkeen, että tuomio annetaan laiminlyönnin vuoksi, herää kysymys, tuleeko tuomioon viittaava lauseke voimaan? Totesin, että sopimuslauseke sisälsi kaksi asiaa: toinen koski asian puolustamista ja toinen tuomiota. Koska siis tuomion maksamiseen viittaava sopimus sisältää kaiken yhdessä lausekkeessa, jos päätös annetaan tai jos asiaa ei ratkaista, kysytään aivan oikein, tuleeko sopimus jommastakummasta syystä voimaan toiseen lausekkeeseen viitaten. Jos joku esimerkiksi määrää: "Jos laiva saapuu Aasiasta" tai "Jos Titiuksesta tulee konsuli", on todettu, että riippumatta siitä, saapuuko laiva ensin vai tuleeko Titiuksesta ensin konsuli, määräys tulee voimaan. Jos se kuitenkin tulee voimaan ensimmäisen lausekkeen perusteella, se ei voi tulla voimaan toisen lausekkeen perusteella, vaikka ehto täytyisikin; sillä vain toinen lausekkeista, ei molemmat, tekee määräyksestä tehokkaan. Näin ollen olisi harkittava, tuleeko sopimus, joka koskee asian puolustamatta jättämistä, voimaan, jos sitä ei tehdä, vai onko katsottava, että se ei tule voimaan ennen kuin asia on ratkaistu. Jälkimmäinen näkemys on parempi; näin ollen vakuudet eivät näytä olevan vastuussa juuri sillä hetkellä, kun kanteeseen ei vastata. Jos siis asia, jossa puolustautuminen on välttämätöntä, päättyy joko maksun, sovinnon, vapautuksen tai muulla tavoin, on päätetty, että tämän seurauksena lauseke, joka koskee asian puolustamatta jättämistä, lakkaa olemasta voimassa.

328. Jos minä, joka olen aikeissa nostaa esineoikeudellisen kanteen, sovin asianajajan vakuuden kanssa tuomion maksamisesta ja aion sen jälkeen nostaa in personam kanteen, mutta ennen sitä päätän nostaa toisen kanteen, ehto ei tule voimaan, koska näyttää siltä, että se, mitä on tehty, koskee yhtä asiaa ja tehty sopimus koskee toista asiaa.

329. Julianus, Digest, kirja LV.

Kun toinen kahdesta takaajasta, jotka ovat luvanneet maksaa tuomion, maksaa osuutensa, koska asiaa ei ole puolustettu, puolustukseen voidaan kuitenkin ryhtyä; mutta se, joka on suorittanut maksun, ei voi periä mitään takaisin, koska sopimus on hänen osuutensa osalta rauennut, aivan kuin hän olisi saanut vapautuksen.

330. Aina kun takuita vastaan nostetaan kanne, joka perustuu sopimukseen tuomion maksamisesta, koska asiaa ei ole puolustettu, ei ole kohtuutonta määrätä, että päämies vapautetaan vastuusta ensimmäisen tuomion osalta; sillä jos tämä määräys jätettäisiin pois, takuita ei voitaisi vedota valtuutuskanteeseen, tai he olisivat varmasti pakotettuja puolustamaan päämiestä ensimmäistä tuomiota vastaan.

331. Africanus, Questions, kirja VI.

Seuraava määräys "Niin kauan kuin asiaa ei puolusteta" mitätöidään aina, kun puolustus alkaa tai kun velvollisuus puolustaa asiaa päättyy.

332. Neratius, Pergamentit, kirja III.

Kun haluan nostaa kanteen yhtä useammasta vakuudesta vastaan, sovittuani, että maksan tuomion, koska asiaa ei ole puolustettu, ja vakuus on valmis maksamaan osuutensa, tuomiota ei saa antaa minun edukseni häntä vastaan. Sillä ei ole oikeudenmukaista, että häntä. ärsytetään kanteella tai että hänen on pakko esittää kieltävä väite, kun hän on valmis maksamaan velkansa ilman tuomiota, jolla vastapuoli ei voisi pakottaa häntä maksamaan suurempaa summaa.

333. Venuleius, Stipulations, kirja VI.

Kun asiaa ei petoksen vuoksi ole puolustettu kokonaan, sopimus tulee voimaan tuomion maksamista koskevan lausekkeen nojalla; sillä kanteen ei katsota olevan hyvän kansalaisen mielestä asianmukaisesti puolustettu, jos puolustusta ei ole tehty koko omaisuuden määrästä, johon asia liittyy,

334. Same, Disputations, kirja VII.

Hyvä kansalainen ei pidä puolustamattomana sellaista asiaa, jossa preetori ei pakota sitä tekemään.

335. Sama, Stipulations, kirja IX.

Tuomion maksamista koskevan sopimusehdon viimeinen lauseke "ettei petosta ole eikä tule" viittaa pysyvään tosiasiaan tulevaisuutta varten. Jos siis petokseen syyllistynyt kuolee, hänen perijänsä jää vastuuseen; sillä sanoilla "ei tule olemaan" on suuri liikkumavara, ja ne viittaavat kaikkeen tulevaan aikaan, ja jos petos tapahtuu milloin tahansa siitä syystä, että petos on todella tapahtunut, tämä lauseke tulee voimaan.

336. Ja jos lisätään seuraava: "Jos tässä asiassa tapahtuu petos, lupaatteko maksaa koko omaisuuden arvon?", lupauksen antaja on rangaistusvastuussa, jopa vieraan henkilön tekemän petoksen vuoksi.

337. Petosta koskeva lauseke viittaa kuitenkin, kuten muissakin ehdoissa, joissa aikaa ei ole nimenomaisesti mainittu, ehdon alkamiseen.

338. Scaevola, Digest, kirja XX.

Kun eräs oikeudenkäynnin osapuoli oli puolustautumassa tuomari Semproniuksen edessä, sovittiin, että tuomari Semproniuksen maksettavaksi päättämä summa oli maksettava. Kantaja valitti hänen päätöksestään, ja kun asia oli viety toimivaltaisen tuomioistuimen käsiteltäväksi muutoksenhaun johdosta ja päätös oli annettu vastaajaa vastaan, heräsi kysymys, tulisiko sopimus voimaan. Vastaus oli, että esitettyjen tosiseikkojen mukaan se ei lain mukaan tulisi voimaan. Claudius: Tästä syystä stipulaatioon lisätään seuraava: "Tai kuka tahansa, joka voidaan korvata hänen tilalleen".

339. Sama, julkisesti käsitellyt kysymykset.

Kun yksi useista takaajista haastetaan oikeuteen siitä, että hän ei ole puolustanut asiaa, ja sitä myöhemmin puolustetaan, voidaan muita takaajia vastaan nostaa kanne tuomion täytäntöönpanon pakottamiseksi. Jos pääasiallinen takauksen antaja kuolee ja jättää kaksi perillistä ja toinen ei puolusta asiaa ja toinen puolustaa, edellistä voidaan haastaa oikeuteen siitä, että hän ei ole tehnyt sitä, ja jälkimmäistä vastaan voidaan nostaa kanne tuomion täytäntöönpanon pakottamiseksi, koska katsotaan, että nämä kaksi lauseketta eivät voi tulla voimaan yhtä ja samaa henkilöä vastaan. Sanomme, että tuomiota koskeva lauseke olisi aina ensisijainen muihin nähden ja että ainoastaan se on voimassa.

/

Tit. 8. Ratifiointivakuudesta.

340. Papinianus, Kysymyksiä, kirja XXVIII.

Kun joku määrää, että jokin teko ratifioidaan, vaikkei haasteta oikeuteen samaa vaan toista henkilöä, jota vastaan ei voida nostaa kannetta, jos ratifiointi tapahtuisi, on päätetty, että määräys tulee voimaan; esimerkiksi silloin, kun vastaajaksi asetetaan takaaja tai joku toinen osakkaista, joka on yhtiömies.

341. Sama, Opinions, kirja XI.

Ratifiointisopimuksessa ei pidä ottaa huomioon lupaavan tai sopijapuolen omaisuutta, vaan ainoastaan sopijapuolen intressi saada transaktio ratifioituksi.

342. Sama, Opinions, kirja XII.

Velkojana ollut alaikäinen, 25-vuotias velkoja, joka halusi periä rahansa, mies, jonka hän oli nimittänyt asiamiehekseen, antoi velalliselle vakuuden siitä, että velan maksaminen ratifioidaan. Jos täysi palautus myönnettäisiin, päätettiin, että kannetta erääntymättömän rahan perimisestä ei voitu nostaa ja että sopimus ei ollut tullut voimaan. Samaa sääntöä sovelletaan, jos alaikäinen vahvistaisi väärän asiamiehen teon. Sen vuoksi, jos valtuutus oli annettu, oli määrättävä, että "jos hän tai hänen perijänsä saa täydellisen palautuksen tai joku, jolle kyseinen omaisuus kuuluu, tekee sen, on maksettava omaisuuden arvoa vastaava rahasumma". Jos valtakirjaa ei kuitenkaan ole annettu, olisi lisättävä tavanomainen ratifiointia koskeva lauseke, ja olisi järkevämpää tehdä tämä sopimuspuolten suostumuksella. Muussa tapauksessa, jos tällaista sopimusta ei ole ja alaikäinen velkoja ei anna suostumustaan, kante on hyväksyttävä.

343. Väärä asiamies antoi vakuuden ratifiointista, ja hävittyään asian hänen päämiehensä valitti tuomarin päätöksestä, ja kävi ilmi, että sopimusehto ei ollut täyttynyt, koska hävinnyt osapuoli olisi voinut turvautua yhteiseen oikeussuojakeinoon. Jos päämies, joka ei ole vahvistanut asiamiehensä tekoa, kuitenkin perisi rahat, vahvistusehto tulisi voimaan, kun on kyse rahasta, jonka päämies oli saanut, vaikka asiamies itse ei ehkä olisi saanut mitään.

4. Scaevola, Kysymyksiä, kirja XIII.

Eräs asiamies nosti kanteen viidestäkymmenestä aureista. Jos hänen päämiehensä nostaisi kanteen sadasta aureesta, vakuudet, jotka olivat sitoutuneet ratifioimaan kanteen, olisivat vastuussa viidestäkymmenestä aureesta ja siitä intressistä, joka velallisella oli siitä, että kante viidestä aureesta hylättiin.

344. Sama, Opinions, kirja V.

Ratifiointi ei tapahdu ainoastaan sanoilla vaan myös teoilla: näin ollen jos päämies, joka hyväksyy asianajajansa teon, jatkaa asian käsittelyä, jonka tämä on aloittanut, sopimus ei tule voimaan.

345. Hermogenianus, Epitomes of Law, I kirja.

Kun edunvalvojaa on syytetty tai häntä voidaan epäillä, hänen puolustajansa voidaan velvoittaa antamaan vakuus siitä, että päämies vahvistaa hänen tekonsa, jos edunvalvoja haluaa puolustaa asiaa.

346. Paulus, Opinions, kirja III.

Jos henkilö, joka ei ole tietoinen siitä, että hänen omaisuutensa hallussapidosta on nostettu kanne, kuolee, hänen perillisensä ei voi menettelyn ollessa vireillä ratifioida sitä.

347. Venuleius, Stipulations, kirja XV.

Asianajaja pani vireille kanteen omaisuuden tuottamiseksi, ja hänen vastapuolensa vapautettiin, koska hänellä ei ollut omaisuutta hallussaan. Kun hän sitten myöhemmin sai saman omaisuuden haltuunsa, päämies nosti häntä vastaan kanteen pakottaakseen hänet esittämään sen. Sabinus sanoo, että vakuudet eivät ole vastuussa, koska kyseessä on eri asia; sillä vaikka päämies nostaisi kanteen alun perin ja sen jälkeen, kun hänen vastapuolensa oli vapautettu siitä, että hänellä ei ollut omaisuutta hallussaan, hän nostaisi uuden kanteen, hän ei olisi esteellinen oikeusvoimaan perustuvan poikkeuksen vuoksi.

348. Jos asiamies on perinyt velalliselta rahaa ja antanut tälle vakuuden siitä, että päämies vahvistaa hänen tekonsa, ja jälkimmäinen nostaa myöhemmin kanteen samasta rahasummasta ja häviää asian, sopimus tulee voimaan; ja jos asiamies maksaa samat rahat päämiehelleen ilman tuomioistuimen määräystä, ne voidaan periä takaisin henkilökohtaisella kanteella. Jos velallinen kuitenkin nostaa kanteen sopimuksen perusteella, voidaan todeta, että jos päämies sitoutuu puolustamaan asiamiestä, hän ei voi väärin perustein käyttää pahantahtoisuuden perusteella tehtyä poikkeusta velallista vastaan, koska velvoite pysyy luonnollisena.

349. Jos joku antaa asiamiehen kiistää asemansa, hänen on otettava asiamieheltä vakuus siitä, että häntä ei jatkuvasti häiritä tämän vuoksi, ja jos päämies tai hänen edustajansa ei vahvista hänen tekoaan, nimittäin sitä, että asiamies yritti saattaa kyseisen osapuolen orjuuteen; tai jos viimeksi mainittu on saanut agenttia vastaan tuomion vapautensa puolesta, hänelle on maksettava omaisuuden koko arvo, kun hänen oikeutensa vapauteen on vahvistettu, eli sen verran kuin hänellä on etua siitä,

ettei hänen asemaansa vaaranneta, sekä oikeudenkäynnistä aiheutuneet kulut. Labeo katsoo kuitenkin, että on sisällytettävä tietty summa, koska vapauden arvioinnin laajuus voi olla määrittelemätön; ehdon katsotaan kuitenkin tulevan voimaan siitä hetkestä lähtien, kun päämies kieltäytyi vahvistamasta asiamiehen tekoa. Silti kanteen nostaminen ei voi perustua sopimukseen ennen kuin tuomio on annettu väitetyn orjan vapaudesta, koska jos päätetään, että hän oli orja, sopimus mitätöityy, ja jos kanne voidaan nostaa, hänen katsotaan hankkineen sen isäntänsä puolesta.

350. Ulpianus, Ediktistä, kirja IX.

Edunvalvojan nimittämän asiamiehen on ehdottomasti annettava vakuus; mutta kunnan asiamiehen, yliopiston johtajan tai velkojien suostumuksella nimitetyn omaisuuden hoitajan ei tarvitse henkilökohtaisesti antaa vakuutta.

351. Sama, Ediktistä, kirja LXXX.

Joskus sopimuksella asetetaan väliin vakuusehto, jolla säädös vahvistetaan; esimerkiksi silloin, kun asiamies joko myy, vuokraa tai vuokraa, tai kun hänelle suoritetaan maksu:

352. Hermogenianus, Epitomes of Law, kirja VI.

Tai hän tekee sopimuksen tai tekee mitä tahansa liiketoimia poissaolevan henkilön nimissä.

353. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXXX.

Sillä kuka tahansa, joka tekee sopimuksen, tavallisesti edellyttää sen ratifiointia ollakseen varmemmassa asemassa.

354. Jonkin teon ratifioiminen tarkoittaa väärän toimijan tekemän teon hyväksymistä ja tunnustamista.

355. Julianus sanoo, että on tärkeää tietää, milloin päämiehen on ratifioitava asiamiehelleen suoritettu maksu. Pitäisikö tämä tehdä heti, kun hän saa siitä tiedon? Aika olisi ymmärrettävä tietyllä liikkumavaralla, eikä se saisi olla liian pitkä tai liian lyhyt aikaväli, joka voidaan ymmärtää paremmin kuin sanoin ilmaistuna. Mikä sitten olisi sääntö, jos hän ei vahvistaisi sitä heti vaan myöhemmin? Tämä ei estä häntä käyttämästä kanneoikeuttaan, ja koska hän ei ratifioinut sitä alun perin, hän sanoo, että hänellä on edelleen oikeus kanteeseensa. Jos hän siis vaatii sitä, mitä hänen asiamiehelleen oli jo maksettu, hän voi nostaa kanteen sopimuksen perusteella, aivan kuin hän ei olisi jälkikäteen ilmoittanut ratifioivansa maksua. Katson kuitenkin, että velallisella on oikeus nostaa kanne petoksen perusteella.

356. Riippumatta siitä, nostetaanko kanne vai käytetäänkö kuittausta hyväkseen, sopimus, jonka mukaan päämies vahvistaa teon, tulee välittömästi voimaan. Sillä riippumatta siitä, millä tavoin päämies voi osoittaa paheksuvansa sitä, mitä asiamies on tehnyt, sopimus tulee voimaan.

357. Paulus, Ediktistä, kirja LXXVI.

Jos määräys, jonka mukaan toimeksiantaja vahvistaa teon, tulee voimaan, voin nostaa kanteen kaikesta, mitä minulla on asiassa etua, toisin sanoen kaikesta siitä, mitä olen menettänyt, ja kaikesta siitä, mitä olisin voinut saada.

358. Kun perintö maksetaan asiamiehelle ilman oikeudellista valtuutusta, Pomponius sanoo, että hänen on annettava vakuus ratifioinnista.

359. Sama, On Plautius, kirja III.

Jos joku lupaa jollekin yhteisvelalliselle, että päämies ratifioi maksun ja että sitä ei enää vaadita, on sanottava, että ehto tulee voimaan, jos joku saman velvoitteen osapuolista vaatii rahaa.

360. Sama, On Plautius, kirja XIV.

Sanat "ei vaadita uudelleen" Labeo ymmärtää tarkoittavan, että niitä vaaditaan oikeudessa. Jos velallinen kuitenkin kutsutaan oikeuteen ja annetaan vakuus siitä, että hän saapuu paikalle, eikä oikeudenkäyntiä ole vielä aloitettu, en usko, että rahan uudelleen vaatimista koskeva ehto tulee voimaan, sillä kantaja ei tosiasiallisesti vaadi rahoja, vaan ainoastaan aikoo vaatia niitä. Mutta jos rahat on maksettu ilman tuomiota, sopimus tulee voimaan; sillä jos joku käyttää kuittausta tai vähennystä kantajaa vastaan, voidaan asianmukaisesti sanoa, että hänen voidaan katsoa esittäneen vaatimuksen ja että sopimus, jonka mukaan rahoja ei vaadita toista kertaa, tulee voimaan. Sillä vaikka perillinen, jota vastaan tuomio on annettu, ei tekisi vaatimusta, jos hän tekee jommankumman näistä teoista, hän on testamentin nojalla vastuussa.

361. Pomponius, On Plautius, kirja III.

Jos asiamiehelle maksetaan rahasumma, joka ei ole ollut maksettavana, voidaan välittömästi nostaa tämän määräyksen nojalla kanne asiamiestä vastaan, jotta päämies vahvistaisi sen, jotta voidaan selvittää, onko aiheettomasti maksettu summa perittävä takaisin päämieheltä, jos tämä on vahvistanut sen, vai onko asiamiestä vastaan nostettava henkilökohtainen kanne, jos päämies ei vahvista tapahtumaa.

362. Kun asiamies vaatii maa-aluetta ja antaa vakuuden (kuten on tapana) siitä, että hänen päämiehensä ratifioi hänen tekonsa, ja tämän jälkeen päämies myy maan ja ostaja vaatii sitä, Julianus sanoo, että sopimus, jonka mukaan kauppa ratifioidaan, tulee voimaan.

363. Marcellus, Digest, kirja XXI.

Titius nosti velkojan nimissä kanteen kymmenestä aureista tämän velallista vastaan, ja päämies ratifioi osan saatavasta. On sanottava, että osa velvoitteesta on lakannut, aivan kuin hän olisi sopinut tai perinyt kymmenen aureia, ja velkoja ei olisi hyväksynyt kaikkea, vaan osan liiketoimesta. Jos siis olen sopinut kymmenestä aureista tai Stichuksesta, kumman haluan, ja Titius vaatii poissa ollessani viittä ja minä vahvistan hänen tekonsa, se, mitä on tehty, katsotaan päteväksi.

364. Pomponius, On Sabinus, kirja XXVI.

Kun asiamies on antanut vakuuden siitä, että hänen päämiehensä tai tämän perillinen ratifioi hänen tekonsa, ja toinen päämiehen perillisistä ratifioi sen, mutta toinen ei, ei ole epäilystäkään siitä, etteikö sopimus tulisi voimaan siltä osin kuin on kyse siitä osasta tekoa, joka on ratifioitu, koska se tulee voimaan jonkin sellaisen asian osalta, josta sopimusosapuoli on kiinnostunut. Sillä vaikka päämies itse ratifioisikin toimen osittain, sopimus tulee voimaan vain osittain, koska se koskee vain sitä, mihin kantajalla on intressi. Näin ollen kanne voidaan panna vireille useaan kertaan tämän sopimuksen nojalla kantajan edun mukaan: koska hän nostaa kanteen, koska hänellä on kuluja, koska hän edustaa henkilöitä ja koska hänen on maksettava, kun häntä vastaan annetaan tuomio. Sillä uhkaavan vahingon estämiseksi tehdyn sopimuksen nojalla voi käydä niin, että sopimusvelvollinen voi nostaa useita kanteita; sillä sopimuksessa määrätään, että "jos jokin putoaa, jakautuu, kaivetaan tai rakennetaan, siitä seuraa vastuu". Oletetaan siis, että vahinkoa aiheutuu toistuvasti. Ei ole epäilystäkään siitä, että kanne voidaan nostaa, sillä jos kanne voidaan nostaa vasta, kun kaikki mahdollinen vahinko on aiheutunut, siitä seuraa lähes väistämättä, että sitä ei voida nostaa ennen kuin on kulunut sopimusehdossa määrätty aika, jonka kuluessa vakuus asetettiin mahdollisesti aiheutuvien välittömien vahinkojen varalta. Tämä ei ole oikein.

365. Paulus, On Sabinus, kirja XIII.

Mitä tahansa sopimusosapuolen etu onkin, se sisältyy sopimukseen, jolla asiamies määrää, että hänen päämiehensä vahvistaa hänen tekonsa. Sama sääntö koskee kaikkia lausekkeitä, joissa viitataan petokseen.

366. Ulpianus, Disputations, kirja II.

Kun kanneoikeudet johtuvat asianajajan nostamista kanteista sekä ehdoista, jotka hän haluaa ottaa käyttöön, hänen on annettava vakuus ratifiointia varten. Kun asianajaja siis esittää kaksinkertaista vahingonkorvausta koskevan ehdon, hänen on

asetettava vakuus sen vahvistamisesta. Jos taas asiamies esittää vahingonkorvausuhkaa koskevan ehdon, hänen on annettava vakuus siitä, että hänen päämiehensä ratifioi sen.

367. Sama, Opinions, kirja I.

On asianmukaista, että vakuutta päämiehen ratifioinnista ei vaadita tapauksissa, joissa joku keisarille esitettyssä anomuksessa ilmoittaa, että hän on määrännyt asiamiehen toimimaan hänen puolestaan tässä asiassa. Jos kuitenkin asiamieheltä vaaditaan vakuutta tuomion maksamista varten, hänen on noudatettava ilmeistä oikeussääntöä.

368. Julianus, Digest, kirja LVI.

Kun asiamies ilman tuomiota perii rahaa, joka ei ole erääntynyt, eikä hänen päämiehensä vahvista maksua, vaan panee vireille kanteen saman rahan perimiseksi, vakuudet ovat vastuussa, ja oikeus henkilökohtaiseen kanteeseen, jonka nojalla asiamies olisi ollut vastuussa, jos ehtoa ei olisi asetettu, lakkaa. Aina kun asiamiehelle maksetaan rahaa, eikä hänen päämiehensä vahvista maksua, katson, että tämä johtaa siihen, että oikeus henkilökohtaiseen perintäkanteeseen lakkaa ja että ainoa kanne, johon asiamies, joka maksoi erääntymättömän rahan, on oikeutettu asiamiestä vastaan, on sopimusehtoon perustuva kanne. Tämän lisäksi takaajien on maksettava oikeudenkäynnistä aiheutuneet kulut. Jos päämies kuitenkin vahvistaa maksun, takaajat vapautetaan, mutta sama raha voidaan periä takaisin päämieheltä henkilökohtaisella kanteella.

369. Kun asiamies perii päämiehelleen kuuluvia rahoja nostamatta kannetta, sovelletaan samaa sääntöä sillä erotuksella, että jos päämies on ratifioinut maksutapahtuman, hän ei voi jälkikäteen vaatia rahoja uudelleen.

370. Jos asiamies perii rahasumman, joka ei ollut erääntynyt, antamalla tuomiosta ulosottotuomion, voidaan sanoa, että riippumatta siitä, ratifioiko päämies hänen tekonsa vai ei, takaajat eivät ole vastuussa, joko siitä syystä, että päämiehellä ei ollut mitään, mitä hän olisi voinut ratifioida, tai siitä syystä, että sopimusvelvollisella ei ollut intressiä siihen, että ratifiointi tehtiin; näin ollen se, joka maksaa asiamiehelle, kärsii vahinkoa. On kuitenkin parempi katsoa, että jos päämies ei ratifioi kauppaa, takaajat ovat vastuussa.

371. Jos kuitenkin asiamies, jota ei ollut määrätty tekemään niin, panee vireille oikeudellisen menettelyn periäkseen erääntyneitä rahasummia, parempi näkemys on, että takaajat ovat vastuussa koko summasta, jos päämies ei ratifioi liiketoimea.

372. Mutta kun asiamies esittää asianmukaisen vaatimuksen, hänen ei pitäisi joutua takaamaan, että päämies ei hyödy tuomarin epäoikeudenmukaisuudesta; sillä takaajat eivät koskaan ole vastuussa mistään vahingosta, joka aiheutuu

tuomioistuimen virheellisestä toiminnasta. Tässä tapauksessa on parempi katsoa, että vakuudet ovat vastuussa vain oikeudenkäyntikuluista.

373. Marcellus: Jos päämies ei ratifioi kauppaa, vaan häviää kanteen sen nostamisen jälkeen, ratifiointisopimukseen ei pitäisi sisällyttää muuta kuin oikeudenkäyntikulut.

374. Julianus: Jos ilman tuomioistuimen määräystä maksetaan perintöjä jo kuolleen henkilön asiamiehelle, sopimus tulee voimaan, ellei perillinen ratifioi liiketoimea, eli jos perintö olisi erääntynyt; sillä silloin on epäilemättä sovittajan edun mukaista, että perillinen ratifioi maksun, jotta häntä ei pakotettaisi maksamaan samoja perintöjä kahdesti.

375. Jos ratifiointisopimuksessa nimenomaisesti ilmoitettiin, että Lucius Titius ratifioisi kaupan, koska oli selvästi tarkoitus, että perillisen ja muiden asianosaisten ratifiointi jätettäisiin pois, on vaikea katsoa, että petokseen viittaava lauseke tulisi voimaan. Kun edellä mainitut henkilöt on jätetty pois vahingossa, petokseen viittaavan lausekkeen mukainen kanne on epäilemättä aiheellinen.

376. Kun asianajaja nostaa kanteen kuolinpesään liittyen ja hänen valitsijansa vaatii myöhemmin kyseiseen kuolinpesään kuuluvaa maa-aluetta, ratifiointilauseke tulee voimaan, koska jos asianajaja olisi aito asianajaja, oikeusvoimaan perustuva poikkeus estäisi hänen valitsijansa pääsyn. Ratifiointisopimus tulee kuitenkin yleensä voimaan sellaisissa tapauksissa, joissa, jos todellinen asianajaja ryhtyy toimenpiteisiin, kanne on hyödytön, jos se nostetaan perustajan toimesta, joko lain nojalla tai poikkeusperusteella.

377. Kun joku nostaa isän nimissä kanteen kärsimästään vahingosta, koska hänen poikaansa on lyöty tai hakattu, hänen on pakko sisällyttää myös poika sopimusehtoon; varsinkin kun isä saattaa sattumalta kuolla ennen kuin hän saa tiedon siitä, että hänen asianajajansa on nostanut kanteen; ja näin oikeus kanteen nostamiseen vahingon johdosta palautuu pojalle.

378. Jos pojanpojalle aiheutuu vahinko ja isoisän asianajaja nostaa tästä syystä vahingonkorvauskanteen, sopimukseen on sisällytettävä paitsi poika myös pojanpoika. Sillä mikä estää sekä isää että poikaa kuolemasta ennen kuin he tietävät, että asianajaja on nostanut kanteen? Tässä tapauksessa olisi oikeudenmukaista, että takaajat eivät joutuisi vastuuseen, jos pojanpoika nostaisi vahingonkorvauskanteen.

379. Sama, On Minicius, kirja V.

Kun asiamies nosti kanteen rahasumman perimiseksi, hän antoi vakuuden siitä, ettei häneltä vaadita enempää. Jos tuomion antamisen jälkeen ilmaantuu toinen henkilö, joka vaatii samaa rahaa asiamiehen ominaisuudessa, koska se, joka esitti toisen vaatimuksen, ei oikeastaan ollut asiamies, ja tästä syystä hänet voitiin sulkea pois poikkeuksella sillä perusteella, että hänellä

ei ollut valtuuksia, herää kysymys, ovatko ensimmäisen asiamiehen vakuudet vastuussa. Julianus katsoo, että he eivät ole vastuussa. Sillä sopimuksessa määrättiin, että se, jolla on oikeus nostaa kanne velan vaatimista tai perimistä varten, ei tee sitä, ja että kaikki ne, joilla on intressi asiassa, ratifioivat kaupan. Sillä, joka ei ole asiamies, ei kuitenkaan katsota olevan mitään kanneoikeutta tai oikeutta esittää minkäänlaista vaatimusta.

380. Africanus, Kysymyksiä, kirja V.

On välttämätöntä, että omaisuuden hallussapito, jos sen tunnustaa joku muu kuin perillinen, ratifioidaan määräajassa, jotta sitä voidaan vaatia. Siksi sitä ei voida ratifioida sadannen päivän kuluttua.

381. Jos vaatimuksen esittäjä kuitenkin kuolee tai tulee mielisairaaksi, katsotaanpa, voidaanko se ratifioida vai ei, sillä yleensä ottaen se on ratifioitava; aivan kuten tässä tapauksessa, kun ratifiointi tapahtuu aikana, jolloin hallussapitoa vaativa henkilö ei voi hyötyä siitä. Tästä seuraa, että ratifiointia ei voisi tapahtua, vaikka asiamies katuisi vaatimuksen esittämistä, mikä on järjetöntä. Siksi on parempi sanoa, että kumpikaan näistä syistä ei vaikuta ratifiointiin.

382. Sama, Kysymyksiä, kirja VI.

Isä vaati tyttärensä poissa ollessa tämän antamaa myötäjistä ja antoi vakuuden siitä, että tytär ratifioisi kaupan, mutta tytär kuoli ennen kuin hän teki niin. Kiistettiin, että määräys olisi tullut voimaan, koska vaikka oli totta, että tytär ei ollut ratifioinut hänen tekoaan, hänen aviomiehellään ei kuitenkaan ollut mitään intressiä siihen, että myötäjaiset siirrettäisiin hänelle, sillä koko myötäjaiset olisi palautettava isälle tyttären kuoltua.

383. Asiamies, joka oli perinyt rahaa velalliselta, joka olisi voinut vapautua vanhentumalla, antoi vakuuden siitä, että hänen päämiehensä vahvistaisi hänen tekonsa, ja sitten, kun velallinen oli vapautettu vanhentumalla, päämies vahvisti sen. Katsottiin, että velallinen saattoi nostaa kanteen asiamiestä vastaan sen jälkeen, kun hänet oli kerran vapautettu, ja todisteena tästä oli se, että jos mitään sopimusta ei olisi tehty, asiamiestä vastaan olisi voitu nostaa henkilökohtainen takaisinsaantikanne; mutta sopimus oli otettu käyttöön tällaisen kanteen sijasta.

Kirja XLVII

1. Yksityisistä rikoksista.
2. Varkauksista.
3. Rakennukseen liitettyjen puutavaroiden varastamisesta.
4. Jos joku, joka testamentin ehtojen mukaan on määrätty vapaaksi (...)
5. Varkaudesta, joka kohdistuu alusten kapteeniin, majatalon pitäjiin ja vuokranantajiin.
6. Koskien varkauksia, jotka väitetään kokonaisen orjakunnan tekemiksi.
7. Salaa kaadetuista puista.
8. Omaisuuden ryöstämisestä väkivalloin ja järjestyttömistä kokoontumisista.
9. Tulipalosta, tuhosta ja haaksirikosta, kun vene tai laiva otetaan väkisin haltuun.
10. Loukkauksista ja törkeistä kunnianloukkauksista.
11. Rikosten mielivaltaisesta rankaisemisesta.

12. Haudan rikkominen.
13. Kiristyksestä.
14. Karjan varastamisesta.
15. Väistelystä.
16. Rikollisia majoittavat henkilöt.
17. Varkaista, jotka varastavat kylpylöissä.
18. Vankilasta karkaavista ja ryöstäjistä.
19. Maatilojen ryöstöistä.
20. Stellionatuksen osalta.
21. Rajojen poistamisesta.
22. Yhdistyksistä ja yhtiöistä.
23. Kansan toimista.

Tit. 1. Yksityisrikoksista.

1. Ulpianus, Sabinuksesta, kirja XLV.

Siviililaissa säädetään, että perilliset eivät ole rangaistusvastuussa sen enempää kuin muutkaan perilliset, eikä heitä näin ollen voida haastaa varkaudesta. Mutta vaikka he eivät olekaan vastuussa varkauskanteessa, he ovat silti vastuussa siitä, että heidät pakotetaan esittämään kyseinen omaisuus, jos se on heidän hallussaan, tai jos he ovat syyllistyneet petokseen välttääkseen sen hallussapidon; sillä kun se on kerran esitetty, heidät voidaan haastaa oikeuteen sen takaisinsaamiseksi. Heidä vastaan voidaan nostaa myös henkilökohtainen kanne.

(1) On myös todettu, että perillinen voi nostaa varkauskanteen, sillä tiettyjen rikosten syytteenpano on myönnetty perillisille. Samoin perillisellä on oikeus Akvilian lain myöntämään kanteeseen; mutta kanne aiheutuneesta vahingosta ei käy hänen hyväkseen.

(2) Paitsi varkauskanteessa, myös muissa rikoksista johtuvissa kanteissa, olivatpa ne siviili- tai praetoriaanisia, on päätetty, että rikos seuraa henkilöä.

2. Sama, On Sabinus, kirja XLIII.

Jos useita rikoksia tapahtuu samanaikaisesti, tämä ei johda siihen, että yhdellekään niistä myönnetään rankaisematta jääminen, sillä yksi rikos ei vähennä toisen rikoksen rangaistusta.

3. Jos siis joku ryöstää ihmisen ja tappaa hänet, hän on vastuussa varkauskanteesta, koska hän ryösti hänet, ja akvilialaisesta kanteesta, koska hän tappoi hänet; eikä kumpikaan näistä teoista kumoa toista.

4. Samaa on sanottava, jos hän on ryöstänyt hänet väkivalloin ja sitten tappanut hänet, sillä silloin hän on vastuussa ryöstökanteesta väkivalloin samoin kuin akkilaisen lain nojalla.

5. Kun varkauteen syyllistyneestä orjasta nostetaan henkilökohtainen kanne, heräsi kysymys, voidaanko kanne nostaa myös akkilaisen lain nojalla. Pomponius sanoo, että näin voidaan tehdä, koska Akkilian lain mukainen kanne edellyttää eri arviota kuin varastetun omaisuuden takaisinsaamiseksi nostettu kanne; sillä Akkilian laki sisältää varastetun esineen suurimman arvon rikosta edeltäneen vuoden aikana; mutta henkilökohtainen kanne varkauden perusteella tapahtuvasta takaisinsaannista ei ulotu kauemmaksi taaksepäin kuin siihen ajankohtaan, jolloin asia on liitetty. Jos orja on kuitenkin syyllistynyt näihin rikoksiin, riippumatta siitä, minkälaisen noxal-menettelyn nojalla hänet luovutetaan, muu kanneoikeus lakkaa.

6. Samoin jos joku hakkaa varastettua orjaa ruoskalla, hän on vastuussa kahdesta kanteesta: varkaudesta ja aiheutuneesta vahingosta; ja jos hän tappaa orjan, hän on vastuussa kolmesta kanteesta.

7. Jos taas joku on varastanut toiselle kuuluvan naispuolisen orjan ja turmellut hänet, hän on vastuussa kahdesta kanteesta; sillä hänet voidaan haastaa oikeuteen sekä orjan turmelemisesta että orjan varastamisesta.

8. Lisäksi, jos joku haavoittaa varastamaansa orjaa, häntä vastaan voidaan nostaa kaksi kannetta: akvilialaisen lain sallima kanne ja varkauskanne.

(0) Sama, Prokonsulin velvollisuuksista, kirja II.

Jos joku haluaa nostaa rikokseen perustuvan kanteen ja aikoo tehdä sen omaksi rahalliseksi hyödykseen, hänen on turvaututtava tavanomaiseen menettelyyn, eikä häntä voida pakottaa syyttämään syyllistä rikoksesta. Jos hän kuitenkin haluaa nostaa rangaistusvaatimuksen poikkeuksellisessa menettelyssä, hänen on tällöin allekirjoitettava rikossyyte.

Tit. 2. Varkauksista.

4. Paulus, Ediktistä, kirja XXXIX.

Labeo sanoo, että sana "varkaus" on johdettu termistä, joka tarkoittaa mustaa, koska rikos tehdään salaa ja hämärässä ja yleensä yöllä; tai sanasta "petos", kuten Sabinus katsoi; tai verbeistä ottaa ja viedä; tai kreikankielisestä termistä, jolla varkaita nimitetään *fwras*. Ja itse asiassa kreikkalaiset ovat itse johtaneet sanan verbistä viedä pois.

5. Näin ollen pelkkä varkauden tekemisen aikomus ei tee varkaasta varasta.

6. Siten se, joka kiistää, että hänelle on tehty talletus, ei heti joudu varkauskanteen kohteeksi, vaan vasta kun hän on kätkenyt omaisuuden tarkoituksenaan anastaa se.

7. Varkaus on jonkin esineen vilpillistä käsittelyä tarkoituksenaan hyötyä siitä; tämä koskee joko itse esinettä tai sen käyttöä tai hallussapitoa, kun tämä on kielletty luonnonoikeudessa.

(0) Gaius, Ediktistä, kirja XIII.

Varkauksia on kahdenlaisia: ilmeisiä ja ei-ilmaisevia.

23. Ulpianus, Sabinuksesta, kirja XLI.

Ilmeinen varas on sellainen, jota kreikkalaiset kutsuvat ep' autofwrrw ; toisin sanoen sellainen, joka jää kiinni varastetun tavaran kanssa.

(23) Ei ole juurikaan merkitystä sillä, kuka hänet saa kiinni, se, jolle omaisuus kuuluu, vai joku muu.

(24) Mutta onko hän ilmeinen varas vain silloin, kun hänet jää kiinni itse teosta, vai silloin, kun hänet jää kiinni jostain muualta? Parempi mielipide on, kuten Julianuskin sanoo, että vaikka häntä ei otettaisikaan kiinni siellä, missä hän on tehnyt rikoksen, hän on kuitenkin ilmeinen varas, jos hänet otetaan kiinni varastetusta omaisuudesta ennen kuin hän on kuljettanut sen sinne, mistä hän aikoi sen ottaa.

3584. Paulus, On Sabinus, kirja IX.

Paikka, jonne joku aikoo viedä varastettua omaisuutta, on ymmärrettävä siten, että sillä tarkoitetaan paikkaa, jonne hän odotti jäävänsä sinä päivänä varkauden tuoton kanssa.

23. Ulpianus, On Sabinus, kirja XLI.

Jos hänet siis pidätetään julkisella tai yksityisellä paikalla, ennen kuin hän on kuljettanut varastetun omaisuuden siihen määränpäähän, jota hän oli ajatellut, häntä pidetään ilmeisenä varkaana; edellyttäen, että hänet pidätetään varastettu tavara hallussaan. Tämän totesi myös Cassius.

23. Jos hän on kuitenkin kuljettanut varastetun omaisuuden sinne, minne hän aikoi sen viedä, vaikka hänet otettaisiinkin kiinni sen ollessa hänen hallussaan, hän ei ole ilmeinen varas.

23. Paulus, On Sabinus, kirja IX.

Sillä vaikka varkaus tehdään usein pelkästään esinettä käsittelemällä, on kuitenkin alun perin, toisin sanoen silloin, kun varkaus on tehty, se aika, joka on vahvistettu sen määrittämiseksi, onko syyllinen ilmeinen varas vai ei.

11. Ulpianus, On Sabinus, kirja XLI.

Jos joku orjuudessa oleva syyllistyy varkauteen ja jää kiinni sen jälkeen, kun hänet on vapautettu, katsokaamme, onko hän ilmeinen varas. Pomponius sanoo Sabinusta koskevassa yhdeksännessätoista kirjassaan, että häntä ei voida syyttää ilmeisenä varkaana, koska orjuudessa ollessaan tehty varkaus ei ole alkuperältään ilmeinen varkaus.

12. Pomponius sanoo samassa paikassa hyvin asianmukaisesti, että varkaasta ei tule ilmeistä varasta, ellei häntä saada kiinni. Lisäksi, jos teen varkauden ottamalla jotakin talostasi ja olet piiloutunut estääkseni minua tappamasta sinua, vaikka näkisitkin minun tekevän varkauden, se ei silti ole ilmeinen varkaus.

13. Celsus lisää kuitenkin havaitsemisen tulokseen, että jos olet nähnyt varkaan varastavan ja juokset eteen pidättääksesi hänet, mutta hän lähtee pakoon, hän on ilmeinen varas.

14. Hänen mielestään on hyvin vähän väliä sillä, saako varkaan kiinni omaisuuden omistaja, naapuri tai kuka tahansa ohikulkija.

13. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja XIII.

Mitä ei-ilmiselvä varkaus on, käy helposti ilmi; sillä se, mikä ei ole ilmeinen, on juuri tästä syystä ei-ilmiselvä.

0. Pomponius, Sabinuksesta, kirja VI.

Henkilö, joka voi nostaa varkauskanteen, ei ole oikeutettu mihinkään muuhun menettelyyn, joka perustuu varkaan ottamien esineiden jatkuvaan käsittelyyn, ei edes siihen, että hän saisi takaisin omaisuuteen varkauden jälkeen mahdollisesti tulevan lisäyksen.

15. Jos nostan kanteen omaisuuden takaisin saamiseksi varkaalta, minulla on edelleen oikeus henkilökohtaiseen kanteeseen. Voidaan kuitenkin sanoa, että asiassa toimivaltaisen tuomarin velvollisuus on olla määräämättä omaisuuden palauttamista, ellei kantaja hylkää henkilökohtaista kannetta. Jos vastaaja kuitenkin sen jälkeen, kun häntä vastaan on annettu tuomio henkilökohtaisessa kanteessa, maksaa määrätty vahingonkorvaukset, jolloin hän vapautuu täysin vastuusta, tai (mikä on parempi näkemys) jos kantaja on valmis palauttamaan vahingonkorvaukset eikä orjaa luovuteta hänelle, hallussapitäjän olisi saatava tuomio häntä vastaan siitä summasta, jonka toinen osapuoli on oikeudessa vannonut.

(0) Ulpianus, On Sabinus, kirja XXIX.

Se, joka oli kiinnostunut siitä, ettei omaisuutta varastettu, on oikeutettu nostamaan varkauskanteen.

16. Paulus, On Sabinus, kirja IX.

Asianosainen on oikeutettu varkauskanteeseen, jos kyseessä on kunniallinen tapaus.

(1) Ulpianus, On Sabinus, XXIX kirja.

Täyssäkävällä, joka on saanut vaatteen korjattavaksi ja puhdistettavaksi, on siis aina oikeus kanteeseen, koska hän on vastuussa vaatteen turvallisesta säilyttämisestä. Jos hän ei kuitenkaan ole maksukykyinen, omaisuuden omistaja voi nostaa kanteen, sillä hän, jolla ei ole mitään menetettävää, ei kannata riskiä.

0. Varkaukannetta ei myönnetä vilpillisessä mielessä toimivalle omistajalle - vaikka hän on kiinnostunut siitä, ettei omaisuutta varasteta - siitä syystä, että se on hänen riskinsä. Kukaan ei voi saada kanneoikeutta epärehellisyyden perusteella, ja siksi varkauskanteen myönnetään vain vilpittömässä mielessä toimivalle haltijalle eikä sille, joka pitää omaisuutta hallussaan vilpillisessä mielessä.

1. Jos varastettu esine on annettu pantiksi, myönnämme varkauskanteen myös velkojalle, vaikka se ei ole osa hänen omaisuuttaan. Lisäksi myönnämme varkauskanteen paitsi vierasta vastaan myös omaisuuden omistajaa itseään vastaan, kuten Julianus totesi. On vahvistettu, että se myönnetään myös omistajalle, ja näin ollen hän ei ole vastuussa varkauskanteesta, mutta hän voi nostaa sen. Se myönnetään molemmille osapuolille, koska molemmat ovat asianosaisia; mutta onko velkoja aina asianosainen, vai onko näin vain silloin, kun velallinen on maksukyvytön? Pomponiuksen mielestä pantti on aina velkojan edun mukaista, ja Papinianus on tätä mieltä kysymysten kahdessatoista kirjassaan. Parempi on sanoa, että tämä näyttää aina olevan velkojan etu, ja Julianus on usein todennut tämän.

(1) Paulus, On Sabinus, V kirja.

Henkilöllä, jolle omaisuus kuuluu sopimuksen mukaan, ei ole oikeutta nostaa varkauskannetta, jos se varastetaan, vaikka velallinen olisikin syyllinen siihen, ettei hän ole toimittanut sitä hänelle.

0. Ulpianus, On Sabinus, XXIX kirja.

Jos ostettua omaisuutta ei toimiteta ostajalle, Celsus sanoo, että hänellä ei ole oikeutta varkauskanteeseen, mutta myyjä voi nostaa tämän kanteen. Hänen on toki määrättävä ostaja nostamaan varkauskanne sekä henkilökohtainen kanne ja kanne omaisuuden takaisinsaamiseksi, ja jos näillä kanteilla saadaan jotain, hänen on luovutettava se ostajalle; tämä mielipide on oikea, ja Julianus hyväksyy sen. On selvää, että ostajan on otettava vastuu omaisuudesta, jos myyjä on huolehtinut siitä ennen sen luovuttamista.

23. Ostajalla ei myöskään ole oikeutta nostaa varkauskannetta ennen luovutusta, ja on kysytty, onko ostaja itse, jos hän varastaa omaisuuden, vastuussa varkauskanteesta? Julianus sanoo Digestin kahdeskymmenennessä kolmannessa kirjassa, että jos ostaja, maksettuaan omaisuuden hinnan, varastaa sen ja myyjä on taannut sen säilyttämisen, hän ei ole vastuussa varkauskanteesta. On kuitenkin selvää, että jos hän varastaa omaisuuden ennen rahan maksamista, hän on vastuussa varkauskanteesta, aivan kuten jos hän olisi varastanut pantin.

24. Myös maan vuokralaiset voivat nostaa varkauskanteen, vaikka he eivät olekaan kiinteistön omistajia, mutta koska heillä on siihen intressi.

25. Tutkitaan seuraavaksi, onko henkilöllä, jolle omaisuus on talletettu, oikeus nostaa varkauskanne. Koska hän antaa takuun petoksen varalta, katsotaan perustellusti, että hänellä ei ole oikeutta varkauskanteeseen; sillä mitä etua hänellä on, jos hän ei ole syyllistynyt petokseen? Jos hän on toiminut vilpillisesti, omaisuus on hänen vastuullaan, mutta hänen ei pitäisi vaatia varkauskannetta sillä perusteella, että hän on syyllistynyt petokseen.

26. Julianus sanoo Digestin kahdeskymmenennessä toisessa kirjassa myös, että koska kaikkien varkaiden osalta on sovittu, että he eivät voi nostaa varkauskannetta omaisuudesta, jonka he itse ovat varastaneet, ei myöskään se, jonka haltuun omaisuus on talletettu, voi nostaa varkauskannetta, vaikka hän on alkanut olla vastuussa omaisuudesta, jos hän on käsitellyt sitä tarkoituksenaan varastaa se.

27. Papinianus keskustelee siitä, että jos saan kaksi orjaa pantiksi kymmenestä aureista ja toinen niistä varastetaan ja toinen jäljelle jäänyt orja on vähintään kymmenen aureen arvoinen, olenko oikeutettu varkauskanteeseen vain viiden aureen arvosta siitä syystä, että olen varma muista viidestä aureesta jäljelle jääneen orjan persoonassa; tai jos jälkimmäinen saattaa kuolla, olisi katsottava, että minulla on oikeus kanteeseen kymmenestä aureesta, vaikka jäljelle jäänyt orja olisikin arvokas. Olen taipuvainen jälkimmäiseen mielipiteeseen, sillä meidän ei pitäisi ottaa huomioon panttausta, jota ei ole otettu, vaan sitä, joka on varastettu.

28. Hän sanoi myös, että jos minulle kuuluu kymmenen aurea ja niiden pantiksi annettu orja on varastettu ja olen saanut kymmenen aurea takaisin varkauskanteella, minulla ei ole oikeutta toiseen varkauskanteeseen, jos orja varastetaan toisen kerran, koska minulla ei ole enää intressiä, kun olen kerran saanut sen, mikä minulle kuuluu. Näin on silloin, kun varkaus

tapahtui ilman omaa syytäni, sillä jos minua olisi syyllistetty, koska minulla oli intressi, koska olisin vastuussa panttauskanteessa, voin nostaa varkauskanteen. Jos minua ei kuitenkaan olisi syyllistetty, näyttää siltä, ettei ole epäilystäkään siitä, että omaisuuden omistajan hyväksi nostetaan kanne, jota ei myönnetä velkojalle. Tämän mielipiteen hyväksyy Pomponius kymmenennessä Sabinusta käsittelevässä kirjassaan.

29. Samat viranomaiset väittävät, että jos kaksi orjaa varastetaan samaan aikaan, velkojalla on oikeus nostaa varkauskanne molempien orjien osalta; ei koko summan osalta, vaan sen osuuden verran, joka arvioidaan jakamalla hänelle kuuluva summa kummankin orjan osalta. Jos molemmat orjat kuitenkin varastetaan erikseen ja velkoja on saanut koko summan toisen orjan osalta, hän ei voi periä mitään toisen orjan osalta.

30. Pomponius sanoo Sabinusta käsittelevässä kymmenennessä kirjassaan myös, että jos se, jolle olen lainannut jotakin käytettäväksi, syyllistyy petokseen lainattuun omaisuuteen nähden, hän ei voi nostaa varkauskannetta.

31. Pomponius on samaa mieltä viitaten henkilöön, joka on jonkun johdolla saanut omaisuutta kuljetettavaksi.

32. Herää kysymys, onko isällä oikeus nostaa varkauskanne, kun omaisuus on lainattu hänen pojalleen käyttöön. Julianus sanoo, että isä ei voi näissä olosuhteissa nostaa kannetta, koska hänen ei pitäisi olla vastuussa omaisuuden säilyttämisestä; samoin hän sanoo, että henkilö, joka ryhtyy takaajaksi jollekin, jolle omaisuutta on lainattu käyttöön, ei ole oikeutettu varkauskanteeseen. Hän nimittäin katsoo, että varkauskanteeseen ei ole oikeutettu erotuksetta jokainen, jonka etujen mukaista on, ettei omaisuutta menetetä, vaan ainoastaan se, joka on vastuussa siitä, että sama omaisuus on tuhoutunut hänen syystään. Myös Celsus hyväksyy tämän mielipiteen Digestuksen kahdessatoista kirjassa.

33. Onko mies, joka on hankkinut orjan epävarmalla vuokrasuhteella, oikeutettu varkauskanteeseen, jos orja varastetaan, voidaan kysyä. Ja koska häntä vastaan ei voida nostaa siviilioikeudellista kannetta, koska epävarmalla vuokrasuhteella hallussa oleva omaisuus muistuttaa lahjoitusta, ja siksi kielto vaikuttaa tarpeelliselta, hänellä ei ole oikeutta varkauskanteeseen. Mielestäni on selvää, että kun kielto on annettu, hänen on tarjottava takuu huolimattomuuden varalta, ja näin ollen hän voi nostaa varkauskanteen.

34. Jos joku on vuokrannut omaisuutta, hänellä on oikeus nostaa varkauskanne, jos se on varastettu hänen huolimattomuudestaan.

35. Kun isän valvonnassa oleva poika varastetaan, on selvää, että hänen isänsä voi nostaa varkauskanteen.

36. Jos omaisuutta lainataan käytettäväksi ja se, jolle se lainattiin, kuolee, vaikka varkautta ei voida tehdä kuolinpesää vastaan ja sen vuoksi sen henkilön perillinen, jolle tavara lainattiin, ei voi nostaa kanteita, lainantaja voi silti nostaa

varkauskanteen. Samaa sääntöä sovelletaan pantattuun tai vuokrattuun omaisuuteen, sillä vaikka varkauskanne ei kuulu kuolinpesälle, se kuuluu kuitenkin asianosaisille.

37. Varkauskanne ei koske ainoastaan sitä, jolle omaisuus on lainattu, kyseisen omaisuuden osalta, vaan myös kaiken siihen liittyvän osalta, koska hän oli vastuussa sen säilyttämisestä. Sillä jos lainaan sinulle orjan käyttöösi, voit nostaa kanteen hänen vaatteidensa varastamisesta, vaikka en lainannut sinulle vaatteita, joita hänellä oli yllään. Samoin, jos lainaan teille kantavia eläimiä, ja yhden niistä perässä on varsa, mielestäni varkauskanne voidaan nostaa varkaan varastamisesta, vaikka se ei kuulunut lainaan.

38. Heräsi kysymys, mikä sitten on varkauskanneen luonne, joka myönnetään henkilölle, jolle omaisuus on lainattu käyttöön? Katson, että varkauskanneet nostetaan kaikkien niiden hyväksi, jotka ovat vastuussa toisten omaisuudesta, olipa se lainattu käyttöön, vuokrattu tai pantattu, edellyttäen, että se on varastettu; mutta henkilökohtainen kanne nostetaan vain sen hyväksi, joka on omistaja.

39. Jos sinulle lähettämäni kirje siepataan, kenellä on oikeus nostaa varkauskanne? Ensiksi on selvitettävä, kenelle kirje kuului, sille, joka sen lähetti, vai sille, jolle se oli lähetetty. Jos annoin kirjeen sen lähettäjän orjalle, tämä sai sen välittömästi haltuunsa. Jos annoin sen hänen asiamiehelleen, näin on myös, koska omistus voidaan hankkia vapaan henkilön avulla, kirjeestä tuli välittömästi hänen omaisuuttaan; ja tämä pätee erityisesti, jos hän oli kiinnostunut sen saamisesta. Jos kuitenkin lähetin kirjeen, joka oli määrä palauttaa minulle, se pysyy omana, koska en ollut halukas luopumaan tai siirtämään sen omistusoikeutta. Kuka sitten voi nostaa varkauskanneen? Se, joka on kiinnostunut siitä, ettei kirjetä varasteta, eli se, joka hyötyi kirjeen sisällöstä. Näin ollen voidaan kysyä, voiko myös se nostaa varkauskanneen, jolle kirje annettiin toimitettavaksi määränpäähän. Hän voi tehdä niin, jos hän oli vastuussa kirjeen säilyttämisestä, ja jos kirjeen toimittaminen oli hänen etunsa mukaista, hänellä on oikeus nostaa varkauskanne. Oletetaan, että kirjeen mukaan hänelle olisi toimitettava tai hänen puolestaan olisi tehtävä jotakin; hän voi nostaa varkauskanneen, jos hän otti vastuun kirjeen toimittamisesta tai sai palkkion kirjeen kuljettamisesta. Tässä tapauksessa hän muistuttaa majatalonpitäjää tai laivanisäntää, sillä myönnämme heille varkauskanneen, jos he ovat maksukykyisiä, koska he ovat vastuussa omaisuudesta.

23. Paulus, On Sabinus, kirja V.

Velkojalla, jonka pantti on varastettu, ei ole intressiä ainoastaan saatavansa suuruisena, vaan hän voi nostaa varkauskanneen varastetun omaisuuden koko arvosta, mutta hänen on palautettava velalliselle kaikki se, mikä ylittää hänen velkansa ja joka voidaan periä panttioikeudenkäynnissä.

23. Omaisuuden omistaja, joka on varastanut jotain, johon toisella on käyttöoikeus, on vastuussa käyttöoikeuden haltijalle varkauskanneella.

24. Jos joku, joka on lainannut sinulle esineen käyttöä varten, varastaa sen; Pomponius sanoo, että hän ei ole vastuussa varkauskanteessa, koska sinulla ei ole asiassa mitään intressiä, sillä omaisuuden lainaamiseen perustuvaa kannetta ei voida nostaa sinua vastaan; jos siis olet pidättänyt esineen jonkin siihen liittyvän menon vuoksi, sinulla on oikeus varkauskanteeseen jopa omistajaa itseään vastaan, jos hän varastaa sen, koska tässä tapauksessa omaisuus korvaa pantin.

0. Sama, Sabinuksesta, kirja VII.

Ei ole lain sääntö, että isä ei voi nostaa varkauskannetta poikaansa vastaan, joka on hänen valvonnassaan, mutta se muodostaa esteen asian luonteesta johtuen; sillä me emme voi nostaa kannetta niitä vastaan, jotka ovat teidän valvonnassanne, sen enempiä kuin he voivat nostaa kannetta meitä vastaan.

23. Ulpianus, On Sabinus, kirja XXXIX.

Orjamme ja lapsemme voivat tosin varastaa meiltä, mutta he eivät ole vastuussa varkauskanteesta; sillä sen, joka voi ratkaista varkaan tapauksen, ei tarvitse nostaa kannetta häntä vastaan. Siksi muinaiset lainsäätäjät eivät myöntäneet hänelle mitään kanteita.

(0) Näin ollen heräsi kysymys, jos orja joko vieraannutettiin tai vapautettiin manumitaatiosta, olisiko hän vastuussa varkauskanteesta. Päätettiin, että hän ei ole vastuussa, sillä kanneperuste, jota ei alun perin ole olemassa, ei voi myöhemmin syntyä tällaista varasta vastaan. On kuitenkin selvää, että jos hän ottaa haltuunsa omaisuutta sen jälkeen, kun hänet on vapautettu manumitaatiosta, hänen voidaan sanoa olevan vastuussa tällaisesta kanteesta, koska hän syyllistyy silloin todelliseen varkauteen.

(1) Kun kuitenkin orja, jonka olen ostanut ja joka on luovutettu minulle, palautetaan minulle kauppakirjan ehdollisen lausekkeen nojalla, hänen ei pidä katsoa koskaan kuuluneen minulle, vaan hän on ollut minun ja on lakannut olemasta sellainen. Siksi Sabinus sanoo, että jos hän syyllistyy varkauteen, hänen asemansa on sellainen, että hänet palauttaneella henkilöllä ei ole oikeutta nostaa varkauskannetta. Mutta vaikka hän ei voi nostaa tällaista kannetta, silti, kun hänet palautetaan, varastetun omaisuuden arvo on arvioitava ja sisällytettävä hänen palauttamistaan koskevaan kanteeseen.

(2) Jos karkulainen orja varastaa isännältään, kysyttiin, voiko tämä nostaa kanteen myös sitä henkilöä vastaan, jolla oli hänet vilpittömässä mielessä hallussaan ennen kuin hänet palautettiin isäntänsä hallintaan. Tämä kohta aiheuttaa jonkin verran vaikeuksia, sillä vaikka minun voidaan katsoa pitäneen orjaa hallussani sinä aikana, jolloin hän oli karkuri, en silti ole vastuussa varkauskanteesta, koska hän ei ollut minun hallinnassani. Julianus sanoo nimittäin, että kun näytin hallussani

olevan orjan, siitä ei ollut muuta hyötyä kuin se, että sain hänet haltuuni anastamalla. Siksi Pomponius sanoo Sabinusta käsittelevässä seitsemännessätoista kirjassaan, että varkauskanteen saa nostaa se omistaja, jonka orja oli pakomatalla.

0. Paulus, On Sabinus, IX kirja.

Kun sanotaan, että vahinko seuraa henkilöä, tämä pitää paikkansa sikäli, että kanneoikeus seuraa sitä, joka on syyllistynyt vahinkoon, jos se syntyy alun perin ketä tahansa vastaan. Jos siis orjasi varastaa minulta jotakin, ja kun minusta tulee hänen omistajansa, myyn hänet, kasialaiset katsovat, etten voi nostaa kannetta velallista vastaan.

23. Ulpianus, On Sabinus, kirja XL.

Varkauskanteessa riittää, että omaisuus kuvataan niin, että voidaan ymmärtää, mistä se on kyse.

23. Astioiden painoa ei ole tarpeen mainita, joten riittää, että sanotaan astia, lautanen tai kulho. Materiaali, josta esine on valmistettu, on kuitenkin mainittava, eli onko se hopeaa, kultaa vai jotain muuta.

24. Jos joku nostaa kanteen valmistamattomasta hopeasta, hänen on sanottava, että kyseessä on hopeaharkko, ja ilmoitettava sen paino.

25. On mainittava omistajalta varastettujen kolikoiden lukumäärä, esimerkiksi niin monta aureeta tai enemmän.

26. Herää kysymys, pitääkö vaateen väri mainita. On totta, että näin on tehtävä, sillä aivan kuten silloin, kun kyseessä on lautavarkaus, mainitaan kultainen malja, niin myös silloin, kun kyseessä on vaate, on mainittava sen väri. On selvää, että jos joku vannoo, ettei hän voi varmuudella nimetä väriä, tapauksen välttämättömyys antaa hänelle anteeksi.

27. Jos joku antaa omaisuutta pantiksi ja sitten varastaa sen, hän on vastuussa varkauskanteessa.

28. Omistajan ei katsota syyllistyneen pantatun omaisuuden varkauteen ainoastaan silloin, kun hän ottaa sen velkojalta, jolla se on hallussaan tai jonka hallussa se on, vaan myös silloin, jos hän ottaa sen pois silloin, kun hänellä ei ole ollut sitä hallussaan, esimerkiksi jos hän myy pantatun esineen, sillä on vakiintunutta, että tällaisessa tilanteessa hän syyllistyy varkauteen. Myös Julianus on tätä mieltä.

23. Paulus, On Sabinus, kirja IX.

Jos pantiksi annetaan messinkiä ja sen ilmoitetaan olevan kultaa, on kyseessä kunniaton teko, mutta ei varkaus. Jos kulta annetaan pantiksi ja sen jälkeen punnituksen tai sinetöinnin varjolla kulta korvataan messingillä, se, joka tekee näin, syyllistyy varkauteen, sillä hän on anastanut pantiksi annetun omaisuuden.

(23) Jos ostat omaisuuttani hyvässä uskossa ja minä varastan sen sinulta, tai vaikka sinulla olisi oikeus sen käyttöoikeuteen, ja minä laitan sen syrjään tarkoitukseni anastaa se, olen vastuussa sinulle varkauskanteesta, vaikka olenkin omaisuuden omistaja. Näissä tapauksissa käyttöoikeutta ei kuitenkaan estetä, kuten silloin, kun se on varastettu; sillä jos joku muu olisi varastanut sen ja omaisuus tulisi jälleen minun haltuuni, käyttöoikeus jatkuisi edelleen.

23. Ulpianus, On Sabinus, kirja XL.

Usein nousee esiin seuraava kysymys: kun joku ottaa viljamittarin pois kasasta, varastetaanko koko vilja vai vain se määrä, jonka hän ottaa itselleen. Ofilius on sitä mieltä, että hän varastaa koko kasan, sillä Trebatius sanoo, että ihmisen, joka koskettaa jonkun korvaa, katsotaan koskettaneen häntä kauttaaltaan; näin ollen, jos joku avaa tynnyrin ja ottaa sieltä vähän viiniä, hänen ei katsota varastaneen vain sitä, mitä hän on ottanut pois, vaan koko kasan. On kuitenkin totta, että näissä olosuhteissa hän on varkauskanteessa vastuussa vain siitä määrästä, jonka hän vei pois. Sillä jos joku avaa kaapin, jota hän ei voi poistaa, laittaa syrjään kaiken, mitä siinä on, ja lähtee sitten pois; ja sen jälkeen palattuaan ottaa yhden tavaroista pois ja jää kiinni ennen määränpäähensä saapumista, hän syyllistyy sekä ilmeiseen että ei-ilmaisevaan varkauteen samasta omaisuudesta. Sillä se, joka päivällä leikkaa kasvavaa viljaa ja laittaa sen syrjään tarkoituksenaan viedä se pois, on sekä ilmeinen että ei-ilmiöllinen varas sen osalta, mitä hän on leikannut.

1024. Jos joku, joka on tallettanut pussin, jossa on kaksikymmentä sestertsiä, saa toisen pussin, jossa hän tietää olevan kolmekymmentä, sen henkilön erehdyksestä, joka antoi pussin hänelle ja luuli, että siinä oli hänen kaksikymmentä sestertsiä, on päätetty, että hän on vastuussa kymmenen sestertsin varkaudesta.

1025. Jos joku varastaa messinkiä, kun hän luulee varastavansa kultaa, tai päinvastoin, tai jos hän luulee, että esineen arvo on pienempi, vaikka se on suurempi, hän syyllistyy varkauteen siitä, mitä hän on ottanut pois, Pomponiuksen Sabinuksesta kirjoittaman kahdeksannen kirjan mukaan. Ulpianus on samaa mieltä.

1026. Jos kuitenkin joku varastaa kaksi pussia, joista toisessa on kymmenen ja toisessa kaksikymmentä aurea, joista toisen hän luuli kuuluvan hänelle ja toisen hän tiesi kuuluvan jollekulle toiselle, sanomme, että hän varastaa vain sen pussin, jonka hän uskoi kuuluvan toiselle, samoin kuin jos hän varastaa kaksi kuppia, joista toisen hän luuli olevan hänen omansa ja toisen hän tiesi kuuluvan jollekulle toiselle, sillä hän varastaa vain toisen niistä.

1027. Mutta jos hän luulee, että kupin kahva kuuluu hänelle, ja se todella on hänen, Pomponius sanoo, että hän on syyllistynyt koko kupin varastamiseen.

1028. Jos joku kuitenkin varastaa kuudesosan vehnämittasta lastatusta laivasta, syyllistyykö hän koko lastin varastamiseen vai vain kuudesosan vehnämittasta? Tämä kysymys koskee pikemminkin viljavarastoa, joka on täynnä, ja on hyvin ankaraa katsoa, että varkaus tehdään koko viljavarastosta. Entä mikä olisi sääntö viinisäiliön tai vesisäiliön tapauksessa, tai mikä olisi sääntö viinillä lastatun laivan tapauksessa, sillä niitä on paljon, joihin viiniä kaadetaan? Entä mitä sanotaan siitä, joka on juonut viiniä; onko hänen katsottava varastaneen koko viinin? Parempi mielipide on se, että sanotaan, ettei hän ole varastanut kaikkea.

1029. Jos oletetaan, että kaksi viinipurkkia on sijoitettu varastoon ja että toinen niistä varastetaan, niin varkaus koskee sitä yhtä, eikä koko varastoa; samoin kuin silloin, kun yksi useista viljavarastossa olevista kannettavista esineistä viedään pois.

1030. Henkilö, joka menee huoneeseen tarkoituksenaan tehdä varkaus, ei ole varas, vaikka hän on saattanut tulla huoneeseen siinä tarkoituksessa. Mikä sitten on sääntö? Mihin toimiin hän on vastuussa? Häntä voidaan syyttää vahingonteosta tai väkivallasta, jos hän on tullut sisään väkisin.

1031. Samoin, jos hän avasi tai rikkoi jotain painavaa esinettä, jota hän ei pystynyt poistamaan, häntä vastaan ei voida nostaa varkauskannetta koko summasta, vaan ainoastaan siitä, mitä hän vei pois, koska hän ei pystynyt ottamaan kaikkea. Jos hän siis irrotti kannen, jota hän ei voinut ottaa pois, päästäkseen käsiksi tiettyihin esineisiin, ja otti sitten osan niistä haltuunsa, vaikka hän saattoi ottaa irti siinä olevat esineet erikseen, mutta ei voinut ottaa koko sisältöä yhdessä, hänen katsotaan varastaneen vain sen, minkä hän irrotti, eikä muita esineitä. Jos hän pystyi poistamaan koko astian, sanomme hänen varastaneen koko astian, vaikka hän olisi saattanut irrottaa kannen ottaakseen osan tai tietyn määrän astian sisältämistä esineistä. Tätä mieltä oli myös Sabinus.

1032. Jos kaksi tai useampi henkilö varastaa palkin, jota kukaan heistä ei yksin kykene nostamaan, on sanottava, että kaikki heistä ovat syyllistyneet sen varastamiseen, vaikka kukaan heistä ei olisi yksin kyennyt käsittelemään tai poistamaan sitä, ja tämä on käytäntömme. Sillä ei voida katsoa, että kukin olisi syyllistynyt varkauteen suhteellisesti, vaan että kaikki olisivat varastaneet koko palkin. Tästä seuraa, että jokainen heistä on vastuussa varkaudesta.

1033. Ja vaikka henkilö voi olla varkauskanteessa vastuussa omaisuudesta, jota hän ei ole vienyt pois, häntä vastaan ei silti voida nostaa henkilökohtaista kannetta, koska tällainen kanne ei ole mahdollinen sellaisen omaisuuden takaisin saamiseksi, joka on viety pois. Tätä mieltä oli myös Pomponius.

30. Paulus, On Sabinus, kirja IX.

Jos varas rikkoo tai tuhoaa jotakin, jota hän ei ole käsitellyt varastamistarkoituksessa, häntä vastaan ei voida nostaa varkauskannetta tästä syystä.

0. Jos esimerkiksi arkkuun murtaudutaan tarkoituksenaan varastaa helmiä, ja niitä käsiteltiin tässä epärehellisessä tarkoituksessa, näyttää siltä, että syyllinen oli aikonut varastaa vain ne; mikä on oikein. Sillä muita esineitä, jotka siirrettiin pois helmien saavuttamiseksi, ei käsitelty niiden varastamistarkoituksessa.

1. Se, joka raaputtaa hopea-astian, on varas koko astian osalta, ja hän on vastuussa varkauskanteesta omistajan osuuden verran.

32. Ulpianus, On Sabinus, kirja XLI.

Alle murrosikäinen lapsi voi syyllistyä varkauteen, jos hän on kykenevä rikokseen, kuten Julianus toteaa Digestin kahdeskymmenennessä toisessa kirjassa. Samoin alle murrosikäistä lasta vastaan voidaan nostaa kanne aiheutuneesta vahingosta, koska hän on syyllistynyt varkauteen; tätä voidaan kuitenkin muuttaa, sillä emme usko, että akvilialaisen lain mukainen kanne, joka voidaan nostaa alle murrosikäistä lasta vastaan, joka on kykenevä syyllistymään, soveltuu pikkulapsiin. Se, mitä Labeo sanoo, on myös totta, eli jos varkaus on tehty alle murrosikäisen lapsen avustuksella, tämä ei ole vastuussa.

0. Paulus, On Sabinus, kirja IX.

Julianus sanoo, että häntä vastaan ei voida nostaa henkilökohtaista takaisinsaantikannetta.

23. Ulpianus, On Sabinus, kirja XLI.

22. Useimpien viranomaisten omaksuma sääntö, jonka mukaan maa-alueen varkautta ei voida syyllistyä, on totta.

23. Näin ollen herää kysymys, että jos joku on häädetty maasta, voidaanko sen takaisinperintää koskeva henkilökohtainen kanne nostaa häntä häätänyttä vastaan? Labeo kiistää, että näin voidaan tehdä. Mutta Celsus on sitä mieltä, että henkilökohtainen kanne voidaan nostaa hallinnan takaisin saamiseksi, aivan kuten silloin, kun irtain omaisuus varastetaan.

24. Ei ole epäilystäkään siitä, että varkauskanne voidaan nostaa, jos maasta poistetaan jotain, esimerkiksi puita, kiviä, hiekkaa tai hedelmiä, jotka joku on ottanut tarkoituksenaan varastaa.

(23) Paulus, On Sabinus, kirja IX.

Jos luonnonvaraiset mehiläiset parveilevat maasi puussa ja joku poistaa joko mehiläiset tai niiden hunajan, hän ei ole varkaudesta vastuussa sinulle, koska ne eivät olleet sinun, ja on vahvistettu, että ne kuuluvat niihin asioihin, jotka voidaan ottaa haltuun maalla, merellä tai ilmassa.

23. Vakiintunut on myös se, että vuokralainen, joka maksaa vuokraa rahana, voi nostaa varkauskanteen sitä vastaan, joka varastaa hänen seisovan viljelmänsä, koska ne olisivat alkaneet kuulua hänelle heti, kun hän oli kerännyt ne.

27. Ulpianus, On Sabinus, kirja XLI.

Se, joka anastaa tilikirjat tai kirjalliset välineet, on varkaudesta vastuussa, ei ainoastaan tilikirjojen arvosta, vaan myös siitä korosta, joka omistajalla oli niihin, mikä viittaa tilien sisältämien summien arvioon, eli jos ne olivat niin paljon rahaa; jos ne esimerkiksi sisälsivät kymmenen aureenin tilin, sanomme, että tämä summa olisi kaksinkertaistettava. Jos tileihin ei kuitenkaan ole merkitty saatavia, koska ne on maksettu, eikä silloin pitäisi ottaa huomioon vain arvio itse tilikirjojen arvosta? Sillä mitä muuta intressiä omistajalla voisi olla niihin? Voidaan katsoa, että koska velalliset joskus haluavat tilit takaisin, koska he sanovat maksaneensa erääntymättömiä summia, on velkojan edun mukaista pitää tilit hallussaan, jotta niistä ei syntyisi riitaa. Yleisesti ottaen on todettava, että tällaisissa tapauksissa pyydetään kaksinkertaista korkoa.

(23) Jos siis joltakulta, jolla on muita todisteita ja pankkirekistereitä, on varastettu velkakirja, voidaan kysyä, pitäisikö velkakirjan arvo arvioida kaksinkertaiseksi, vai eikö tätä pitäisi tehdä sillä perusteella, että hänellä ei ole siihen intressiä. Sillä mitä etua hänellä voi olla, jos velka voidaan todistaa muulla tavoin, esimerkiksi jos se sisältyy kahteen eri tiliin. Velkojan ei nimittäin katsota menettäneen mitään, jos velasta on sattumalta olemassa toinen todiste, joka tekee hänet turvalliseksi.

(24) Samoin kun kuitti varastetaan, on myös sanottava, että varkauskanteelle on perusteita omistajan intressin suuruisen osuuden osalta. Minusta näyttää kuitenkin siltä, että hänellä ei ole siihen intressiä, jos on olemassa muita todisteita, jotka osoittavat, että rahat on maksettu.

(25) Jos rikoksenteekijä ei kuitenkaan ole poistanut tällaisia asiakirjoja, vaan poistanut niistä osia, ei ole ainoastaan aihetta varkauskanteeseen, vaan myös akvilialaisen lain mukaiseen menettelyyn, sillä jokainen, joka on turmellut omaisuutta, katsotaan "rikkoneeksi" sitä.

23. Paulus, On Sabinus, kirja IX.

Jos hän kuitenkin varastaa jotakin, hän on vastuussa vain siitä edusta, joka omistajalla oli siitä, että esinettä ei varastettu, sillä turmelemalla sitä hän ei lisää mitään rangaistukseen.

23. Ulpianus, On Sabinus, kirja XLI.

Lisäksi voidaan nostaa kanne omaisuuden tuottamisesta sekä kielto sen hallussapidosta.

39. Sama, On Sabinus, kirja IX.

Jos testamentti on silvottu.

(1) Sama, On Sabinus, kirja XLI.

Jos joku kuitenkin turmelee kuvan tai kirjan, hän on vastuussa vahingonkorvauskanteesta, aivan kuten jos hän olisi tuhonnut esineen.

40. Jos joku varastaa tai tekee pyyhkäisyjä tasavallan tai jonkin kunnan säädösrekistereihin, Labeo väittää, että hän on vastuussa varkauskanteesta. Hän sanoo samaa muun julkisen omaisuuden tai yhdistyksille kuuluvan omaisuuden osalta.

0. Paulus, On Sabinus, kirja IX.

Eräät viranomaiset katsovat, että varkauskanteen yhteydessä on tehtävä vain tiliarvio, koska jos velan määrä voidaan todistaa varkauskanteen käsittelyyn toimivaltaisessa tuomarissa, se voidaan todistaa myös rahan perimisestä nostetun kanteen käsittelyyn toimivaltaisessa tuomarissa. Jos sitä ei kuitenkaan voida todistaa varkauskanteen käsittelevässä tuomarissa, aiheutuneen vahingon määrää ei voida osoittaa. Saattaa kuitenkin käydä niin, että kantaja voi varkauden jälkeen saada tilit takaisin, jolloin hän voi osoittaa, kuinka paljon vahinkoa hänelle olisi aiheutunut, jos hän ei olisi saanut niitä takaisin.

(1) Tärkein kysymys akviliaaniseen lakiin viitaten on, miten osapuolen edun arvo voidaan vahvistaa? Sillä jos se voidaan todistaa muulla tavoin, hän ei kärsi vahinkoa. Mikä sitten on sääntö, jos hän sattuu lainaamaan rahaa ehdolla, ja sillä välin todistajat, joihin hän vetoaa todisteena, kuolevat ennen ehdon täyttymistä? Tai oletetaan, että olen vaatinut rahasummaa, jonka olen lainannut, ja koska en pysty esittämään sopimuksen allekirjoittaneita todistajia, häviän asian; jos nostan varkauskanteen, voin käyttää heidän muistoaan ja läsnäoloaan todisteena siitä, että lainasin rahat.

0. Ulpianus, On Sabinus, kirja XLI.

Edunvalvojalla, vaikka hänellä on oikeus hoitaa holhottavansa asioita, ei ole valtaa ottaa haltuunsa tämän omaisuutta. Jos hän siis poistaa jotain jälkimmäiselle kuuluvaa tarkoituksenaan varastaa se, hän syyllistyy varkauteen, eikä omaisuutta voi hankkia usukaption kautta; mutta hän on vastuussa varkauskanteesta, vaikka häntä vastaan voidaan nostaa myös holhouskanne. Mitä on sanottu edunvalvojasta, koskee myös alaikäisen edunvalvojaa sekä muita edunvalvojia.

23. Paulus, On Sabinus, kirja IX.

Se, joka avustaa varasta, ei aina ole itse ilmeinen varas; näin ollen käy niin, että se, joka antoi apua, on vastuussa ei-ilmiömäisestä varkaudesta, ja se, joka jäi kiinni teosta, syyllistyy saman omaisuuden ilmeiseen varkauteen.

23. Pomponius, On Sabinus, XIX kirja.

Jos joku ottaa vastaan tavaran kuljetustarkoituksessa tietäen, että se on varastettu, on todettu, että jos hänet pidätetään tavara hallussaan, hän yksin on ilmeinen varas, mutta jos hän ei tiennyt, että se oli varastettu, kumpikaan osapuolista ei ole ilmeinen varas; jälkimmäinen, koska hän ei ole varas, ja varas itse, koska häntä ei pidätetty tavara hallussaan.

0. Jos yksi orjasi on juonut ja vienyt viiniä ja toinen on jäänyt kiinni viinin juomisesta, pidät edellistä vastuullisena ei-ilmiömäisestä varkaudesta ja jälkimmäistä ilmeisestä varkaudesta.

65536. Ulpianus, On Sabinus, kirja XLI.

Se, joka taivuttelee orjan pakenemaan, ei ole varas; sillä se, joka antaa toiselle huonoja neuvoja, ei tee varkautta sen enempää kuin se, joka taivuttelee häntä heittäytymään jostakin korkeudesta alas tai käymään väkivaltaisesti käsiksi itseensä; sillä tämänkaltaiset asiat eivät salli varkauden tekoa. Jos hän kuitenkin suostuttelee toisen pakenemaan, jotta joku muu voisi varastaa hänet, hän on vastuussa varkaudesta, koska rikos on tehty hänen avustuksellaan ja neuvoillaan. Pomponius menee vielä pidemmälle ja sanoo, että vaikka suostuttelija ei tällä välin olekaan vastuussa varkaudesta, hän alkaa kuitenkin olla vastuussa siitä hetkestä, kun joku varastaa karkuun lähteneen orjan, koska varkaus katsotaan tehdyksi hänen avustuksellaan ja neuvoillaan.

65536. On myös päätetty, että jokainen, joka auttaa poikaansa, orjaansa tai vaimoan tekemään varkauden, on vastuussa varkaudesta, vaikka häntä itseään vastaan ei voida nostaa varkauskannetta.

65537. Pomponius sanoo myös, että kun pakeneva orja vie mukanaan omaisuutta, häntä vastaan voidaan nostaa varkauskanne varastetun omaisuuden vuoksi, koska hän on avustanut ja neuvonut varasta. Tämän toteaa myös Sabinus.

65538. Jos kaksi orjaa ottaa toistensa neuvoja vastaan ja molemmat karkaavat samaan aikaan, toinen ei ole toisen varas. Mutta entä jos he kätkevät toisensa? Silloin voi käydä niin, että molemmat ovat toistensa varkaita. Voidaan myös sanoa, että toinen on toisen varas, sillä jos muut henkilöt varastavat kumpaakin, he ovat vastuussa, koska ovat antaneet toisilleen apua; aivan kuten Sabinus on todennut, että he ovat vastuussa myös siitä, että he ovat varastaneet omaisuutta, jonka he ovat vieneet pois.

65536. Pomponius, On Sabinus, XIX kirja.

Jos seuraat talostani karannutta kesyä riikinkukkoa, kunnes se on kadonnut, voin nostaa varkauskanteen sinua vastaan heti, kun joku ottaa sen kiinni.

65536. Paulus.

Jos isän valvonnassa oleva poika varastetaan, on selvää, että hänen isänsä on oikeutettu nostamaan varkauskanteen.

(65536) Sama, On Sabinus, kirja IX.

Äidillä, jonka poika on varastettu, ei ole oikeutta varkauskanteeseen.

(65536) Vaikka varkauskanne voidaan nostaa vapaiden henkilöiden puolesta, henkilökohtainen takaisinsaantikanne ei silti koskaan tule kyseeseen.

65536. Ulpianus, On Sabinus, kirja XLI.

On totta, että jos joku on vienyt mukanaan naisorjan, joka on huora ja joka kuuluu toiselle, tai on kätkenyt hänet, se ei ole varkaus; sillä ei ole otettava huomioon tekoa vaan motiivi, jolla teko on tehty. Tämän teon motiivi oli himo, ei varkaus. Näin ollen edes henkilö, joka on murtautunut porton oven sisään päästäkseen hänen kanssaan yhdyntään, ei ole vastuussa varkaudesta, jos hän ei ole tuonut varkaita paikalle; vaikka he ovatkin tunkeuduttuaan saattaneet viedä naisen omaisuutta. Mutta onko se, joka on kätkenyt naispuolisen orjan nauttiakseen hänestä, Favian lain mukaan vastuussa? En usko, että hän on, ja kun minulle esitettiin tällainen tapaus, annoin tämän lausunnon: sillä se, joka varasti naisen, syyllistyy häpeällisempään tekoon, ja hän maksaa sen häpeästä, mutta hän ei todellakaan ole varas.

65536. Paulus, On Sabinus, kirja IX.

Varkauteen syyllistyy se, joka vie kantavia eläimiä pidemmälle kuin oli sovittu, kun ne lainattiin hänelle, tai joka käyttää toisen omaisuutta vastoin omistajan suostumusta.

65536. Ulpianus, Sabinuksesta, kirja XLI.

Kun joltakulta varastetaan vihollisen hallussa ollessaan jotakin ja hän palaa takaisin postliminium-oikeuden nojalla, voidaan sanoa, että hänellä on oikeus nostaa varkauskanne.

65536. On varmaa, että arrogator voi nostaa varkauskanteen, vaikka omaisuus olisi varastettu henkilöltä, jonka hän arrogoi ennen tätä. Jos varkaus on tapahtunut jälkikäteen, ei ole epäilystäkään siitä, että hän voi nostaa kanteen.

65537. Varcauskanne ei lakkaa niin kauan kuin varas elää, olipa rikoksen tekijä sitten oma herransa, kun häntä vastaan nostetaan kanne, tai olipa hän toisen määräysvallassa ja varcauskanne nostetaan sitä henkilöä vastaan, jonka määräysvallassa hän on; ja tästä syystä sanotaan, että rikos seuraa henkilöä.

65538. Jos jostakusta tulee vahingonteon jälkeen vihollisen orja, katsokaamme, sammuuko kanne. Pomponius sanoo, että se sammuu, ja jos vanki palaa postliminium-lain tai jonkin muun oikeuden nojalla, kanne herää henkiin; ja tämä on käytäntömme.

65536. Paulus, On Sabinus, kirja IX.

Jos orja ottaa laivan komentoonsa ilman isäntänsä suostumusta, yleistä sääntöä on sovellettava jälkimmäistä vastaan kaikesta siitä, mitä laivassa katoaa; niin että se, mistä orja on vastuussa, voidaan ottaa pois hänen peculiumistaan, ja omistajan itsensä mahdollinen huolimattomuus on lisäksi hyvitetävä noxal-kanteella. Jos orja siis manumitoidaan, oikeus nostaa De peculio -kanne isäntää vastaan säilyy vuoden ajan, mutta noxal-kanne seuraa häntä.

131072. Joskus sekä manumetoidun orjan että hänen vapautensa luovuttaneen henkilön vastuu on varkaudesta, jos jälkimmäinen manumetoi orjan estääkseen varcauskanteen nostamisen häntä vastaan. Kun isäntä kuitenkin haastetaan oikeuteen, Sabinus sanoo, että manumetoidun orjan vapautetaan lain nojalla, aivan kuin näin olisi päätetty.

0. Ulpianus, On Sabinus, kirja XLI.

Jos valeluotonantaja (eli sellainen, joka teeskentelee olevansa velkoja) saa jotakin, hän syyllistyy varkauteen, eikä maksetuista rahoista tule hänen omaisuuttaan.

23. Väärän asiamiehen katsotaan myös syyllistyvän varkauteen. Neratius sanoo kuitenkin, että olisi harkittava, onko tämä mielipide, joka on altis erilaisille tulkintoille, oikea. Sillä kun velallinen maksaa asiamiehelle rahaa tarkoituksenaan, että se luovutetaan hänen velkojalleen, ja asiamies anastaa sen, edellä mainittu mielipide on oikea, sillä raha kuuluu edelleen velalliselle, vaikka asiamies ei ole ottanut sitä vastaan sen nimissä, jolle velallinen halusi sen maksettavan, ja pidättämällä sen ilman päämiehensä suostumusta hän epäilemättä syyllistyy varkauteen. Jos velallinen kuitenkin maksaa rahat, jotta ne siirtyisivät asiamiehen omaisuudeksi, Neratius sanoo, että asiamies ei missään tapauksessa syyllisty varkauteen, koska hän saa rahat päämiehensä suostumuksella.
24. Jos joku saa jotakin, joka ei ole hänelle kuuluva, ja valtuuttaa toisen, jolle maksu olisi suoritettava, varkauskannetta ei nosteta; edellyttäen, että maksu suoritetaan edellä mainitun henkilön poissa ollessa. Jos hän kuitenkin on läsnä, tapaus on toinen, ja hän syyllistyy varkauteen.
25. Jos joku ei ole antanut väärää väitettä itseään henkilökohtaisesti koskien, mutta on syyllistynyt petokseen väitteissään, hän on pikemminkin petollinen kuin syyllistynyt varkauteen; esimerkiksi jos hän sanoo olevansa rikas ja sijoittavansa saamansa rahat kauppavaroihin; että hän antaa maksukykyiset vakuudet; tai että hän maksaa heti; sillä kaikissa näissä tapauksissa hän on pikemminkin syyllistynyt petokseen kuin varkauteen, eikä hän näin ollen ole vastuussa varkaudesta; mutta koska hän on syyllistynyt petokseen, jos häntä vastaan ei voida nostaa muuta kannetta, hän on vastuussa petoksesta.
26. Jos joku varkaustarkoituksessa vie pois toisen omaisuutta, jonka hän oli jättänyt näkyville, hän on vastuussa varkaudesta riippumatta siitä, tiesikö hän vai ei, kenelle omaisuus kuului; sillä se, että henkilö ei tiedä, kuka oli omaisuuden omistaja, ei vähennä syyllisyyttä varkauteen.
27. Jos omistaja on hylännyt omaisuuden, en varasta sitä, vaikka minulla olisikin aikomus tehdä niin; sillä varkautta ei tehdä, ellei ole jotakuta, jolta esine voidaan varastaa. Kuitenkin siinä tapauksessa, että esinettä ei ole varastettu keneltäkään, on omaksuttu Sabinuksen ja Cassiuksen mielipide, jonka mukaan omaisuus lakkaa välittömästi olemasta meidän omaisuuttamme heti, kun olemme luopuneet siitä.
28. Jos omaisuutta ei todellisuudessa ole hylätty, mutta se, joka sen ottaa, luulee niin, hän ei ole vastuussa varkaudesta.
29. Jos omaisuutta ei ole hylätty, mutta hän ei luule niin, vaan ottaa sen ikään kuin alttiina makaavana, ei hyötyäkseen siitä, vaan palauttaakseen sen sille, jolle se kuuluu, hän ei ole vastuussa varkaudesta.
30. Jos hän ei siis tiedä, kenelle se kuuluu, ja ottaa sen kuitenkin palauttaakseen sen sille, joka sitä vaatii, tai jos hän voi todistaa, että se on hänen omaisuuttaan, katsokaamme, joutuuko hän vastuuseen varkaudesta. En usko, että hän joutuu, sillä

useimmat henkilöt tekevät näin tarkoituksenaan laittaa ilmoitus, jossa he ilmoittavat löytäneensä omaisuuden ja palauttavansa sen sille, joka sitä vaatii. Tällaiset henkilöt osoittavat, että heillä ei ole aikomusta varastaa.

31. Mitä pitäisi tehdä, jos hän vaatii palkkion omaisuuden löytämisestä? Tätä ei pidetä varkauteen, vaikka ei olekaan kovin kunnialista vaatia mitään.

32. Jos joku heittää vapaaehtoisesti jotain pois tai on heittänyt sen pois, mutta ei tarkoituksenaan pitää sitä hylättynä, ja sinä poistat sen, Celsus kysyy Digestuksen kahdessatoista kirjassa, oletko syyllistynyt varkauteen. Ja hän sanoo, että jos olet ajatellut, että tavara oli hylätty, et ole vastuussa, mutta jos et ole ajatellut niin, siitä voi olla epäilystä; silti hän väittää, ettet ole vastuussa, koska hän sanoo, että omaisuutta ei ole otettu pois siltä, joka vapaaehtoisesti heitti sen pois.

33. Kun joku vie pois laivasta yli laidan heitettyä omaisuutta, onko hän syyllistynyt varkauteen? Tässä tapauksessa kysymys on siitä, onko omaisuutta pidetty hylättynä. Jos se, joka heitti sen yli laidan, teki sen tarkoituksenaan hylätä se, mitä yleensä on syytä uskoa, koska hän tiesi, että se katoaisi, se, joka löytää sen, tekee siitä omansa eikä syyllisty varkauteen. Jos hänellä ei kuitenkaan ollut tätä aikomusta, vaan hän heitti sen yli laidan tarkoituksenaan säilyttää se, jos se pelastuu, se, joka sen löytää, voidaan riistää häneltä. Jos jälkimmäinen oli tästä tietoinen ja pitää omaisuutta hallussaan tarkoituksenaan varastaa se, hän on syyllistynyt varkauteen; mutta jos hän säilytti sen tarkoituksenaan säilyttää se omistajalle, hän ei ole vastuussa varkaudesta. Jos hän kuitenkin luuli, että omaisuus oli yksinkertaisesti heitetty yli laidan, hän ei silti ole vastuussa varkaudesta.

34. Vaikka hankkisin vain puolet omistusoikeudesta orjaan, joka oli aiemmin varastanut minulta jotain, paremman käsityksen mukaan kanneoikeus lakkaa, kun olen saanut omistusoikeuden vain puoleen kyseisestä orjasta; sillä jo alun perin henkilö, jolla oli puolet omistusoikeudesta orjaan, ei voinut nostaa varkauskannetta. On selvää, että jos minun käyttöoikeuteni kyseiseen orjaan alkaa olla olemassa, on sanottava, että varkauskannеоikeus ei lakkaa, koska käyttöoikeuden haltija ei ole omistaja.

0. Pomponius, On Sabinus, XIX kirja.

Jos valheellinen asiamies velallisen toimeksiannosta ottaa vastaan rahaa toiselta, joka on mainitun velallisen velallinen, hän on vastuussa velalliselle varkaudesta, ja rahat kuuluvat jälkimmäiselle.

23. Jos luovutan omaisuuttani sinulle omana omaisuutenasi ja sinä tiedät, että se on minun omaisuuttani, paremman käsityksen mukaan olet syyllistynyt varkauteen, jos teit tämän tarkoituksenasasi hyötyä siitä.

24. Jos orja, joka kuuluu perintöön, jota ei ole vielä hyväksytty, varastaa jotain perilliseltä ja hänet vapautetaan isäntänsä testamentilla, häntä vastaan nostetaan varkauskanne, koska perillinen ei ollut missään vaiheessa hänen isäntänsä.

23. Ulpianus, On Sabinus, kirja XLI.

Kun yhtiömies varastaa yhteisesti omistettua omaisuutta (sillä yhtiömiehen omaisuuteen voidaan tehdä varkaus), voidaan epäilemättä sanoa, että varkauskanne on nostettavissa.

23. Sama, On Sabinus, kirja XLII.

Kaikki viranomaiset ovat päättäneet, että varkauskanne voidaan nostaa varasta vastaan, vaikka varastettu omaisuus olisi tuhouttu. Näin ollen jonkun varastaman orjan kuoleman jälkeen oikeus varkauskanteeseen säilyy ennallaan. Myöskään manumisaatio ei poista tätä oikeutta, sillä manumisaatio ei eroa kuolemasta, sillä se näyttää poistavan orjan isäntänsä vallasta. Näin ollen riippumatta siitä, millä tavoin orja poistetaan isäntänsä määräysvallasta, varkautta koskeva kanne voidaan edelleen nostaa varasta vastaan, ja tämä on käytäntömme. Kanne ei ole väärä, koska orja on nyt erotettu isännästään, vaan koska hänet on erotettu isännästään varkaan eduksi. Tämä sääntö on omaksuttu myös omaisuuden takaisinsaantia koskevan henkilökohtaisen kanteen osalta, sillä se voidaan nostaa varasta vastaan, vaikka omaisuus olisi syystä tai toisesta tuhoutunut. Näin on sanottava myös silloin, kun omaisuus on joutunut vihollisen käsiin, sillä on vahvistettu, että varkauskanne voidaan nostaa sen perusteella. Jos omistaja kuitenkin saa sen takaisin sen jälkeen, kun se on katsottu hylätyksi, hän voi silti nostaa varkauskanteen.

(1) Jos käyttöoikeuden alainen orja varastetaan, sekä käyttöoikeuden haltijalla että omistajalla on oikeus nostaa varkauskanne. Kanne jaetaan siis omistajan ja käyttöoikeuden haltijan kesken, ja käyttöoikeuden haltija nostaa kanteen voitosta tai sen edun määrästä, joka hänellä oli siitä, ettei varkautta tapahtunut, eli kaksinkertaisesta vahingonkorvauksesta, ja omistaja nostaa kanteen siitä edusta, joka hänellä oli siitä, ettei hänen omaisuuttaan riistetty.

(2) Kun puhutaan kaksinkertaisesta vahingonkorvauksesta, tämä on ymmärrettävä siten, että kanne nelinkertaisesta vahingonkorvauksesta on mahdollinen, jos varkaus on ilmeinen.

(3) Tämä kanne voi tulla vireille sellaisen henkilön hyväksi, jolla on oikeus vain kyseisen orjan käyttöön.

(4) Jos joku olettaa, että tämä orja on annettu myös pantiksi, seurauksena on, että myös hän, joka on saanut hänet pantiksi, on oikeutettu varkauskanteeseen. Lisäksi, jos orjan arvo on suurempi kuin panttilainan mukainen määrä, myös velallinen voi nostaa varkauskanteen.

(5) Näiden henkilöiden hyväksi nostettavat kanteet ovat luonteeltaan niin erilaisia, että jos joku heistä on vapauttanut varkaan vahingonkorvausvastuusta, on sanottava, että hän on menettänyt kanneoikeuden vain itseltään, mutta että se on edelleen olemassa muiden osalta. Jos nimittäin oletetaan, että yhteisesti omistettu orja on varastettu, ja yksi hänen isännistään vapauttaa varkaan vahingonkorvausvastuusta, niin muut, jotka eivät ole näin tehneet, ovat oikeutettuja nostamaan varkauskanteen.

(6) Omistaja voi nostaa varkauskanteen myös käyttöoikeuden haltijaa vastaan, jos tämä on tehnyt jotakin omaisuuden kätkemiseksi tai anastamiseksi.

(7) Hyvin perustellusti on katsottu, että se, joka luulee saaneensa omaisuuden haltuunsa omistajan suostumuksella, ei ole varas. Sillä miten voi syyllistyä petokseen se, joka luulee, että omistaja antaa suostumuksensa, olipa hänen käsityksensä väärä tai oikea? Varas on siis vain se, joka ottaa jotakin vastoin omistajan tahtoa ja tietää tekevänsä niin.

(8) Toisaalta, jos luulen tekeväni jotakin vastoin omistajan tahtoa, ja omistajan pitäisi tosiasiallisesti suostua, kysytään, onko varkauskanteelle perusteita. Pomponius sanoo, että syyllistyn varkauteen. On kuitenkin totta, että jos olen halukas siihen, että hän saa käyttää omaisuutta, vaikka hän ei ehkä ole siitä tietoinen, hän ei syyllisty varkauteen.

(9) Jos varastettu omaisuus palautetaan omistajalle ja se otetaan toisen kerran haltuun, on kyseessä toinen varkauskanteen.

2. Paulus, On Sabinus, kirja IX.

Jos varastetun omaisuuden omistusoikeus muuttuu jollakin tavalla, varkauskanteen nostetaan todellisen omistajan hyväksi; kuten esimerkiksi perillisen ja perinnön haltijan sekä adoptiovanhemman ja testamentinsaajan hyväksi.

3. Ulpianus, On Sabinus, kirja XLII.

Eräs mies kadotti hopeamaljakon ja nosti varkauskanteen, ja kun maljakon painosta syntyi riita ja kantaja ilmoitti, että se oli suurempi kuin se todellisuudessa oli, varas esitti maljakon. Se, jolle maljakko kuului, otti sen pois varkaalta, mutta tämä sai kuitenkin tuomion kaksinkertaisesta vahingonkorvauksesta, mikä oli erittäin asianmukainen päätös. Rangaistuskanteeseen ei nimittäin sisälly pelkästään itse varastettu omaisuus, olipa kyse sitten ilmeisestä varkaudesta tai muusta kuin ilmeisestä varkaudesta nostetusta kanteesta.

4. Se, joka tuntee varkaan, ei ole itse varas, riippumatta siitä, osoittaako hän varkaan vai ei, sillä varkaan salaamisen ja varkaan osoittamatta jättämisen välillä on suuri ero. Se, joka tuntee varkaan, ei ole vastuussa varkaudesta, mutta se, joka salaa hänet, on vastuussa varkaudesta.

5. Se, joka ottaa orjan tämän isännän suostumuksella, ei ole varas eikä sieppaaja, kuten on täysin selvää. Sillä ketä, joka toimii omaisuuden omistajan tahdon mukaisesti, voidaan kutsua varkaaksi?
6. Jos isäntä on kieltänyt sen ja hän vie orjan pois, mutta ei tarkoituksenaan kätkeä häntä, hän ei ole varas; jos hän kätkee hänet, hän alkaa silloin olla varas. Näin ollen se, joka vie orjan pois, mutta ei kätke häntä, ei ole varas, vaikka hän tekisi sen vastoin isännän tahtoa. Ymmärrämme kuitenkin, että isäntä kieltää tämän tekemisen myös silloin, kun hän ei ole tietoinen asiasta, toisin sanoen kun hän ei anna siihen suostumustaan.
7. Jos annan sinulle vaatteen pestäväksi korvausta vastaan ja sinä lainaat sen tietämättäni tai suostumuksestani Titiukselle ja Titius varastaa sen, myös sinun eduksesi nostetaan varkauskanne, koska olet vastuussa omaisuuden turvallisesta säilyttämisestä, ja minulla on oikeus nostaa kanne sinua vastaan, koska sinun ei olisi pitänyt lainata sitä, ja näin tehdessäsi olet syyllistynyt varkauteen. Tämä on tapaus, jossa varas voi nostaa varkauskanteen.
8. Jos raskaana oleva naispuolinen orja varastetaan tai hän tulee raskaaksi ollessaan varkaan käsissä, hänen lapsensa on varastettua omaisuutta; riippumatta siitä, syntyykö lapsi varkaan hallussa ollessaan vai vilpittömässä mielessä olevan omistajan käsissä ollessaan. Jälkimmäisessä tapauksessa varkauskannetta ei kuitenkaan voida nostaa. Mutta jos hän tulee raskaaksi, kun hän on vilpittömässä mielessä hallussapitäjän hallussa, ja jos hän saa lapsen siellä ollessaan, seurauksena on, että lapsi ei ole varastettua omaisuutta, vaan että se voidaan saada jopa anastamalla. Samaa sääntöä on noudatettava karjan ja sen jälkeläisten osalta, kuten naispuolisen orjan lapsen kohdalla.
9. Varastetuista tammoista syntyneet varsat kuuluvat välittömästi vilpittömässä mielessä toimivalle ostajalle, ja tämä on järkevää, koska ne sisältyvät voittoon, mutta naisorjan lapsi ei kuulu siihen.
10. Varas myi varastettua omaisuutta, ja sen omistaja kiristi siitä maksetut rahat varkaalta. Oikeudenmukaisesti katsottiin, että hän oli syyllistynyt rahavarkauteen, ja hän on jopa vastuussa väkivallalla otetun omaisuuden kanteesta; sillä kenelläkään ei ole epäilystäkään siitä, etteikö se, mikä on hankittu vaihdossa varastetusta omaisuudesta, olisi itsessään varastettua. Varastetun omaisuuden vastineeksi saatu raha ei siis ole varastettua.
11. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja X.

Joskus käy niin, että se, jolla on intressi omaisuuden säilyttämiseen, ei ole oikeutettu varkauskanteeseen. Esimerkiksi velkoja ei voi nostaa kannetta velalliselleen kuuluvan omaisuuden varastamisesta, vaikka velallinen ei ehkä muuten pystyisi maksamaan lainaansa. Puhutaan kuitenkin omaisuudesta, jota ei ole annettu pantiksi. Samoin vaimo ei voi nostaa varkauskannetta omaisuudestaan, joka on hänen vastuullaan, mutta hänen aviomiehensä voi nostaa varkauskanteen.

12. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXXVII.

Varkauskanteessa ei nelinkertaisteta tai kaksinkertaisteta vahingonkorvausta, vaan itse omaisuuden todellinen hinta. Jos omaisuus on kuitenkin lakannut olemasta olemassa tuomion antamishetkellä, tämä on kuitenkin tehtävä. Samaa sääntöä sovelletaan, jos omaisuus on tällä hetkellä huonontunut, sillä arvonnäytäys kohdistuu varkauden tekohetkeen. Jos omaisuus on tullut arvokkaammaksi, kaksinkertainen arvo arvioidaan siihen aikaan, jolloin se oli arvokkain; koska on totuudenmukaisempaa sanoa, että varkaus tehtiin tuolloin.

13. Celsus väittää, että varkaus on tehty avun ja neuvojen avulla, ei ainoastaan silloin, kun tämä on tehty, jotta osapuolet voisivat varastaa yhdessä, vaan silloinkin, kun tätä tarkoitusta ei ole ollut ja kun varkaus on tehty vihamielisistä motiiveista.

14. Pedius sanoo hyvin oikein, että koska kukaan ei tee varkautta ilman petosta, apua ja neuvoja varkauden tekemiseen ei voida antaa ilman petosta.

15. Neuvon antajaksi katsotaan se, joka suostuttelee, yllyttää ja antaa tietoja varkauden tekemistä varten. Apua antaa se, joka tarjoaa palveluksiaan ja apuaan omaisuuden salaiseen siirtämiseen.

16. Joka näyttää karjalle punaista liinaa ja ajaa sen pakoon, jotta se joutuisi varkauden käsiin, ja tekee sen vilpillisessä tarkoituksessa, on vastuussa varkaudesta. Vaikka hän ei tekisikään tätä varkauden toteuttamistarkoituksessa, niin vaarallinen pilailu ei saisi jäädä rankaisematta. Siksi Labeo sanoo, että häntä vastaan olisi nostettava syyte.

17. Gaius, On the Provincial Edict, kirja XIII.

Sillä jos karja syöksyy joltakin kohoumalta, myönnetään oikeudenmukainen kanne vahingonkorvauksesta, kuten akvilialaisen lain mukaan.

18. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXXVII.

Jos joku antaa apua tai neuvoja vaimolle, joka varastaa miehensä omaisuutta, hän on vastuussa varkaudesta.

19. Vaikka hän syyllistyisi varkauteen vaimonsa kanssa, hän on vastuussa varkaudesta, mutta vaimo ei ole vastuussa.

20. Jos hän itse antaa apua varkaalle, hän ei ole vastuussa varkaudesta, vaan omaisuuden vilpillisestä poistamisesta.

21. Ei ole mitään epäilystä siitä, että hän on vastuussa orjansa tekemästä varkaudesta.
22. Samaa on sanottava isän valvonnassa olevasta pojasta, joka palvelee armeijassa, sillä hän ei ole vastuussa isäänsä kohdistuneesta varkaudesta, mutta hän on vastuussa kastralainen orjansa teosta, jos tämä varastaa isältään.
23. Jos poikani, jolla on castrense peculium, varastaa sinulta jotain, katsotaan, voinko nostaa häntä vastaan oikeudenmukaisen kanteen, koska hänellä on omaisuutta, jolla tuomio voidaan täyttää. Voidaan väittää, että kanne voidaan nostaa.
24. Onko isä kuitenkin vastuussa pojalleen, jos tämä on vienyt jotakin castrense peculiumistaan, on kysymys, jota meidän on harkittava. Mielestäni isä on vastuussa, sillä hän ei ainoastaan varasta pojaltaan jotakin, vaan häntä vastaan voidaan myös nostaa varkauskanne.
25. Mela sanoo, että velkoja, joka ei palauta panttia sen jälkeen, kun hänelle on maksettu hänen rahansa, on vastuussa varkaudesta, jos hän pitää panttia hallussaan kätkemistarkoituksessa, mikä on mielestäni totta.
26. Jos pellolla on rikkikaivoksia ja joku poistaa niistä rikkiä, omistaja on oikeutettu nostamaan varkauskanteen, ja sen jälkeen vuokralainen voi vuokrasopimuksensa nojalla menetellen pakottaa aikaisemman kanteen siirtymään hänelle.
27. Jos orjasi tai poikasi ottaa vastaan vaatteita puhdistamistarkoituksessa ja ne varastetaan; herää kysymys, onko sinulla oikeus varkauskanteeseen. Jos orjan peculium on varastettu, voitte nostaa varkauskanteen, mutta jos sitä ei ole varastettu, on todettava, että tällaista kannetta ei voida nostaa.
28. Jos joku kuitenkin ostaa varastettua omaisuutta tietämättä, että kyse on varastetusta omaisuudesta, ja häneltä riistetään se epärehellisesti, hänellä on oikeus nostaa varkauskanne.
29. Labeo toteaa, että jos joku käskää jauhokauppiaan toimittamaan jauhoja kenelle tahansa, joka pyytää niitä hänen nimissään, ja jos ohikulkija, joka on kuullut tämän, pyytää jauhoja hänen nimissään ja saa ne, varkauskanne on nostettavissa jauhokauppiaan hyväksi vaatimuksen tehnyttä vastaan, ei minun hyväkseni, sillä jauhokauppiaalla oli liiketoimia itselleen eikä minulle.
30. Jos joku ottaa vastaan karkulaisen orjani omakseen duumvirilta tai joltakin muulta tuomarilta, jolla on valtuudet vapauttaa henkilöitä vankilasta tai huostaanotosta, voiko hän joutua varkauskanteen kohteeksi? On vahvistettu, että jos hän on antanut vakuudet, omistajan olisi voitava nostaa kanne heitä vastaan, ja heidän olisi luovutettava kanneoikeutensa minulle.

Jos hän ei kuitenkaan ottanut vakuuksia, vaan luovutti orjan kantajalle, niin kuin joku, joka vastaanotti hänelle kuuluvan, omistajalla on oikeus nostaa varkauskanne sieppaajasta.

31. Jos joku lyö kulta- tai hopeakolikoita tai muuta omaisuutta toisen kädestä, hän on vastuussa varkaudesta, jos hän teki sen tarkoituksessa, että kolmas ottaa ne ja vie ne pois.

32. Jos joku varastaa minulle kuuluvan hopeaharkon ja tekee siitä kupit, voin joko nostaa kanteen harkon varastamisesta tai henkilökohtaisen kanteen omaisuuden takaisin saamiseksi. Sama sääntö koskee viinirypäleitä, niiden käymätöntä mehua ja siemeniä; sillä viinirypäleiden, niiden käymättömän mehun ja siementen varkaudesta voidaan nostaa sekä henkilökohtainen kanne että kanne.

33. Orja, joka väittää olevansa vapaa, jotta hänelle voitaisiin lainata rahaa, ei syyllisty varkauteen, sillä hän väittää vain olevansa maksukykyinen velallinen. Sama sääntö koskee henkilöä, joka teeskentelee olevansa perheen päämies, jotta hänelle voitaisiin helpommin lainata rahaa, vaikka hän todellisuudessa on isän valvonnassa oleva poika.

34. Julianus sanoo Digestuksen kahdeskymmenennessä toisessa kirjassa, että jos joku saa minulta rahaa velkojani maksettavaksi ja, koska hän on itse velkaa saman summan samalle velkojalle, maksaa sen omissa nimissään, hän syyllistyy varkauteen.

35. Jos Titius myy toiselle kuuluvaa omaisuutta ja saa sen hinnan ostajalta, hänen ei katsota varastaneen tätä rahaa.

36. Kun toinen kahdesta yhtiömiehestä saa omaisuutta pantiksi ja se varastetaan, Mela sanoo, että vain hänellä, joka on saanut pantin, on oikeus nostaa varkauskanne, eikä hänen yhtiömiehellään ole siihen oikeutta.

37. Kukaan ei voi tehdä varkautta sanoin tai kirjallisesti, sillä on hyväksytty periaate, että varkautta ei voi tehdä käsittelemättä kyseistä esinettä. Näin ollen avun tai neuvojen antaminen muuttuu rikolliseksi vasta, kun omaisuutta käsitellään jälkikäteen.

38. Jos joku kiihottaa aasini saamaan hänet peittämään omat tammansa varsojen kasvattamista varten, hän ei ole vastuussa varkaudesta, ellei hänellä ole ollut myös varkaustarkoitusta. Annoin tämän mielipiteen ystävälleni Herennius Modestinukselle, joka konsultoi minua Dalmatiasta, viitaten oriin, johon tammoja oli tätä tarkoitusta varten tuonut mies, joka myöhemmin joutui vastuuseen varkaudesta; jos hänellä oli varkaustarkoitus, mutta jos hänellä ei ollut sitä, kanne in factum olisi mahdollinen.

39. Koska olin halukas lainaamaan rahaa Titiukselle, joka oli kunniallinen ja maksukykyinen mies, vaihdoit hänen tilalleen toisen Titiuksen, joka oli köyhä, ja esitit minulle, että hän oli varakas Titius, ja saatuasi rahat jaoit ne hänen kanssaan. Olette vastuussa varkaudesta, koska se tehtiin teidän avustuksellanne ja neuvoillanne, ja myös Titius joutuu vastuuseen varkaudesta.
40. Jos joku lainaa sinulle ostoksia tehdessäsi lainapainoa raskaampia tavaroita, Mela sanoo, että hän on vastuussa myyjälle varkaudesta, ja myös sinä olet vastuussa, jos olit tietoinen asiasta; sillä et saanut tavaraa myyjän suostumuksella, koska häntä oli petetty painon suhteen.
41. Jos joku suostuttelee orjani pyyhkimään nimensä pois jostakin asiakirjasta, esimerkiksi kauppakirjasta, Mela sanoo, ja minäkin olen sitä mieltä, että siitä voidaan nostaa varkauskanne.
42. Jos orjani on suostuteltu kopioimaan rekisteriotteitani, voidaan mielestäni nostaa kanne orjan turmelemisesta sitä vastaan, joka on suostutellut hänet; ja jos hän itse kopioi ne, kanne petoksesta olisi hyväksyttävä.
43. Kun helminauha on varastettu, niiden lukumäärä on ilmoitettava. Kun viinivarkaudesta nostetaan kanne, on mainittava vietyjen purkkien lukumäärä. Jos maljakoita on anastettu, niiden lukumäärä on ilmoitettava.
44. Jos orjani, jolla on omaisuutensa vapaa hallinnointi, tekee sopimuksen (mutta ei lahjoitustarkoituksessa) jonkun kanssa, joka on varastanut hänen omaisuutensa, hänen katsotaan tehneen laillisen liiketoimen; sillä vaikka varkauskanne voidaan hankkia hänen isännälleen, se on kuitenkin osa orjan omaisuutta. Jos orjalle maksetaan koko rangaistus, joka on kaksinkertainen varkauden arvoon nähden, ei ole epäilystäkään siitä, että varas vapautetaan. Tästä seuraa, että jos orja on saanut varkaalta sen, mikä hänen mielestään näyttää korvaukselta varastetusta omaisuudesta, kauppaa pidetään myös laillisena.
45. Jos joku vannoo, ettei ole syyllistynyt varkauteen, ja hän sen jälkeen käsittelee varastettua omaisuutta, varkautta koskeva kanneoikeus lakkaa, mutta omistajalle säilyy edelleen oikeus ajaa omaisuutta takaa.
46. Kun varastettu orja on määrätty perilliseksi, kantaja voi myös saada omaisuuden arvon varkauskanteessa, edellyttäen että orja kuoli ennen kuin hän tuli isäntänsä määräyksestä omaisuuteen. Sama tulos voidaan saavuttaa nostamalla henkilökohtainen kanne kuolleen orjan takaisinsaamiseksi.
47. Jos orja, jonka on määrä vapautua ehdon nojalla, varastetaan tai jokin ehdollisesti testamentattu omaisuus anastetaan ja ehdon pitäisi myöhemmin täytyä, ennen kuin kuolinpesään on siirrytty, varkauskannetta ei voida nostaa, koska perillisen etu on lakannut olemasta olemassa. Ehdon täyttämisen ollessa vireillä orjan arvo olisi kuitenkin arvioitava hinnaksi, jolla hänet voitaisiin myydä.

48. Sama, Ediktistä, kirja XXXVIII.

Kun mies väkivaltaa käyttäen varastaa jotakin talosta, jossa kukaan ei ollut sillä hetkellä, hänet voidaan haastaa oikeuteen nelinkertaisena varastetun omaisuuden arvon takaisinperimiseksi, samoin kuin kanteessa ei-selvästä varkaudesta, jos häntä ei pidätetä omaisuuden poisviemisen aikana.

49. Paulus, Ediktistä, kirja XXXIX.

Se, joka rikkoo oven vahingoittamistarkoituksessa (vaikka omaisuus saattaakin tämän seurauksena joutua muiden haltuun), ei syyllisty varkauteen, sillä rikoksentehtäjän tahto ja aikomus tekevät rikoksen kohdalla eron.

50. Jos käyttötavaran lainaajan orja varastaa tavaran, ja se, jolta se on otettu, on maksukykyinen, Sabinus sanoo, että häntä vastaan voidaan nostaa lainauskanne samoin kuin isäntää vastaan orjan tekemän varkauden vuoksi. Jos isännällä on kuitenkin hallussaan rahat, jotka hän on kerännyt, varkauskanneoikeus lakkaa. Samaa sääntöä sovelletaan, kun lainauskanne hylätään.

51. Jos orjasi varastaa omaisuutta, joka on lainattu käyttöösi, varkauskannetta ei voida nostaa sinua vastaan, vaan ainoastaan lainauskanne, koska omaisuus oli sinun vastuullasi.

52. Se, joka vapaaehtoisesti hoitaa toisten liiketoimia, ei ole oikeutettu varkauskanteeseen, vaikka omaisuus on saattanut kadota hänen tuottamuksestaan; mutta häntä vastaan voidaan kuitenkin antaa tuomio vapaaehtoiseen asioimiseen perustuvassa kanteessa, jos omistaja siirtää hänelle kanneoikeutensa. Sama sääntö koskee sitä, joka hoitaa asioita edunvalvojan sijasta, samoin kuin edunvalvojaa, joka on velvollinen noudattamaan huolellisuusvelvoitetta; kuten esimerkiksi silloin, kun on nimetty useita testamentinvaraisia edunvalvojia, ja yksi heistä yksin, annettuaan vakuuden, ryhtyy hoitamaan edunvalvontaa.

53. Jos sinulla on hallussasi omaisuuteni toisen lahjoituksen kautta ja minä varastan sen, Julianus sanoo, että voit nostaa varkauskanteen minua vastaan vain, jos hallussapidon säilyttäminen on ollut etujesi mukaista; esimerkiksi jos olet puolustanut orjaa, joka on annettu noxal-oikeudenkäynnissä, tai jos olet huolehtinut hänestä hänen ollessaan sairas, sinulla on perusteltu syy pitää hänet hallussasi häntä vaativaa henkilöä vastaan.

54. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja XIII.

Jos velkoja käyttää panttia hyväkseen, hän on vastuussa varkaudesta.

55. On esitetty mielipide, jonka mukaan henkilö, joka on saanut jotakin omaan käyttöönsä ja lainaa sen toiselle, syyllistyy varkauteen. Näin ollen on riittävän ilmeistä, että varkauteen syyllistytään, vaikka joku käyttäisi toisen omaisuutta omaksi hyödykseen, eikä ole mitään merkitystä sillä, että sanotaan, ettei hän toimi tätä tarkoitusta silmällä pitäen. On nimittäin yhdenlaista rahallista hyötyä antaa toisen omaisuutta pois ja toisenlaista hankkia itselleen velvoite siitä saatavan hyödyn perusteella. Näin ollen se syyllistyy varkauteen, joka salaa ottaa tavaran pois antaakseen sen toiselle.

56. Kahdentoista taulun laki ei salli tappaa varasta, joka jää kiinni varastamisesta päivällä, ellei hän puolustaudu aseella. Termillä "ase" tarkoitetaan miekkaa, keppiä, kiveä ja lopulta kaikkea, mitä voidaan käyttää vamman aiheuttamiseen.

57. Koska varkauskanteella viitataan rangaistuksen ajamiseen, kun taas henkilökohtaista kannetta ja omaisuuden takaisinsaamista koskevaa kannetta käytetään jälkimmäiseen tarkoitukseen, on ilmeistä, että jos omaisuus saadaan takaisin, varkauskanneoikeus säilyy ennallaan, mutta kahden muun kanteen kanneoikeudet lakkaavat; samoin kuin toisaalta sen jälkeen, kun rangaistus, joka on kaksinkertainen tai nelinkertainen vahingonkorvaus, on maksettu, oikeus nostaa kanteita omaisuuden takaisinsaamiseksi ja henkilökohtaisen kanteen kanneoikeus säilyvät ennallaan.

58. Se, joka tietoisesti lainaa työkaluja oven tai kaapin avaamista varten tai tietoisesti lainaa tikkaita kiipeämistä varten, vaikka hän ei alun perin antanut neuvoja varkauden tekemistä varten, on silti vastuussa varkauskanteesta.

59. Jos edunvalvoja, joka hallinnoi luottamusasioitaan, tai edunvalvoja tekee varkaan kanssa kompromissin, varkauskanneoikeus raukeaa.

60. Ulpianus, Disputations, kirja III.

Kun velkoja kuljettaa pois omaisuutta, joka on pantattu hänelle, hänen ei katsota käsittelevän sitä varastamistarkoituksessa, vaan ottavan haltuunsa oman pantin.

61. Julianus, Digest, XXII kirja.

Tietyissä olosuhteissa varas, vaikka hänen rangaistusvelvollisuutensa säilyy, joutuu uudelleen vastuuseen, ja hänet voidaan haastaa useaan kertaan oikeuteen saman omaisuuden varastamisesta. Ensimmäinen tapaus, joka esiintyy, on silloin, kun hallintaoikeus vaihtuu; esimerkiksi silloin, kun omaisuus tulee jälleen omistajan haltuun ja sama henkilö varastaa sen joko samalta omistajalta tai siltä, jolle hän lainasi tai myi sen. Jos omistaja kuitenkin vaihtuu, hän on vastuussa toisesta rangaistuksesta.

62. Sen, joka vie varkaan yövartion prefektin tai maakunnan kuvernöörin eteen, katsotaan valinnee keinon, jolla hän voi saada omaisuutensa takaisin. Jos asia päätetään siellä ja varkaan tuomitsemisen myötä varastetut rahat saadaan takaisin, kysymys varkaudesta näyttää supistuvan pelkäksi vahingonkorvaukseksi; varsinkin jos varasta ei ole määrätty ainoastaan palauttamaan varastettua omaisuutta, vaan tuomari on lisäksi määrännyt jotain muuta tehtäväksi. Jos hänet kuitenkin määrättiin tekemään vain varastetun omaisuuden palauttamista, eikä tuomari tehnyt päätöstä mistään muusta häntä vastaan siitä syystä, että varkaalle aiheutui suuremman rangaistuksen vaara, on ymmärrettävä, että varkauskysymys on ratkaistu.

63. Jos omaisuus, joka on osa peculiumia, tulee varastettuaan uudelleen orjan haltuun, varkauteen liittyvä puute poistuu, ja omaisuus alkaa tässä tapauksessa kuulua peculiumiin ja olla orjan hallussa.

64. Kun orja kuitenkin salaa poistaa peculiumiinsa kuuluvaa omaisuutta tarkoituksenaan varastaa se, niin kauan kuin hän säilyttää sen, hänen tilansa ei muutu, sillä hänen isäntänsä ei menetä mitään. Jos hän kuitenkin luovuttaa sen toiselle, hän syyllistyy varkauteen.

65. Henkilöllä, joka hallinnoi holhousta, on oikeus tehdä kompromissi varkaan kanssa, ja jos varastettu omaisuus jää hänen haltuunsa, se lakkaa olemasta varastettua omaisuutta, koska holhooja toimii omistajan paikalla. Samaa on sanottava mielisairaana henkilön edunvalvojan osalta, sillä hän on siinä määrin omistajan asemassa, että jopa luovuttamalla mielisairaalle henkilölle kuuluvaa omaisuutta hänen katsotaan vieraannuttavan sen. Mielisairaana henkilön edunvalvoja ja holhooja voivat kuitenkin omissa nimissään nostaa kanteen varastetun omaisuuden takaisin saamiseksi.

66. Jos kaksi orjaasi varastaa vaatteita ja hopealevyjä, ja toisen orjan vuoksi sinua vastaan nostetaan kanne varastettujen vaatteiden takaisin saamiseksi, ja sitten toisen orjan vuoksi sinua vastaan nostetaan kanne hopealevyjen takaisin saamiseksi, sinua vastaan ei pitäisi myöntää poikkeusta, koska varastettujen vaatteiden takaisin saamiseksi on jo nostettu kanne.

67. Alfenus, *Epitomes of the Digest of Paulus*, kirja IV.

Jos joku tekee kaivauksen liidun ottamista varten ja ottaa sen pois, hän on varas, ei siksi, että hän kaivoi liidun pois, vaan siksi, että hän otti sen pois.

68. Julianus, *On Urseius Ferox*, kirja IV.

Jos omaisuus varastetaan isän valvonnassa olevalta pojalta, hän voi asianmukaisesti nostaa tästä syystä kanteen sen jälkeen, kun hänestä on tullut talouden johtaja. Jos hänelle vuokrattu omaisuus on varastettu, hän voi myös nostaa kanteen tästä syystä, kun hänestä on tullut itsenäinen.

69. Sama, Miniciuksesta, kirja III.

Kun joku, joka on lainannut tavaran käyttöönsä, varastaa sen, häntä vastaan ei voida nostaa varkauskannetta, koska hän on ottanut vain sen, mikä on hänelle kuulunut, ja toinen osapuoli vapautuu lainasta johtuvasta vastuusta. Tämän on kuitenkin katsottava koskevan vain tapauksia, joissa sillä, jolle esine lainattiin, ei ollut syytä pitää sitä itsellään. Sillä jos hänelle olisi aiheutunut lainatusta tavarasta tarpeellisia kuluja, on pikemminkin hänen etunsa mukaista pitää se itsellään kuin nostaa kanne lainan perusteella, ja näin ollen hänellä on oikeus nostaa varkauskanne.

70. Africanus, Questions, kirja VII.

Naispuolisen pakenevan orjan ymmärretään tietyssä määrin varastavan itsensä, ja myös ottamalla lapsensa mukaansa hän syyllistyy varkauteen.

71. Sama, Kysymyksiä, VIII kirja.

Kun yhteisomistuksessa oleva orja varastaa jotain yhdeltä isännältään, on todettu, että on nostettava osituskanne; ja on tuomarin harkinnassa määrätä, että toinen isäntä korvaa vahingon tai luovuttaa osuutensa orjasta. Tämän seurauksena näyttää olevan, että vaikka hän olisi vieraannut osuutensa, kanne voidaan nostaa myös ostajaa vastaan, koska joiltakin osin noxalkanne seuraa henkilöä. Tätä sääntöä ei kuitenkaan pidä viedä niin pitkälle, että vaikka orjasta tulisi vapaa, hän voi nostaa kanteen ostajaa vastaan; aivan kuten ei voisi nostaa kannetta, jos hän kuuluisi kokonaan toiselle isännälle. Tästä seuraa siis selvästi, että jos orja kuolee, kantaja ei voi saada mitään takaisin tällä perusteella, ellei toinen osaomistaja ole saanut jotain hyötyä varastetusta omaisuudesta.

72. Hän sanoo, että toinen seuraus tästä on se, että jos orja, jonka olet antanut minulle pantiksi, varastaa minulta jotakin, voin vastakkaisen panttauskanteen nostamisella pakottaa sinut korvaamaan vahingon tai luovuttamaan orjan minulle hyvityksenä.

73. Samaa on sanottava orjasta, joka on sovittu voitavan palauttaa tietyin edellytyksin, niin että jopa ostaja on velvollinen palauttamaan kaikki saannot ja voitot, ja toisaalta myyjä on velvollinen joko korvaamaan vahingon tai luovuttamaan orjan korvauksena aiheutuneesta vahingosta, ellei suurempaa summaa koskevaa kannetta voida nostaa.

74. Jos joku tietoisesti antaa varkaan pantiksi sellaiselle, joka ei tiedä asiasta, hänet voidaan velvoittaa korvaamaan kaikki vahingot; sillä tämä on vilpittömän mielen mukaista.

75. Ostokanteessa on kuitenkin ehdottomasti otettava huomioon se, millaisena orjana myyjä on hänet esittänyt.

76. Mutta siltä osin kuin on kyse toimeksiantokanteesta, hän sanoo epäilevänsä, olisiko myös katsottava, että kaikki vahingot on korvattava. Ja itse asiassa tätä periaatetta on noudatettava vielä enemmän kuin edellisissä tapauksissa; jos siis se, joka antoi toimeksiannon tietyn orjan ostamisesta, ei tiennyt, että tämä oli varas, on kuitenkin velvollinen korvaamaan kaikki aiheutuneet vahingot; sillä on täysin oikeutettua, että asiamies voi väittää, ettei hän olisi kärsinyt vahinkoa, jos hän ei olisi saanut toimeksiantoa. Tämä on vielä ilmeisempää talletuksen tapauksessa, sillä vaikka muutoin näyttäisi oikeudenmukaiselta, että kenellekään ei saisi aiheutua enempää vahinkoa kuin mitä orja itse on arvoltaan, on paljon oikeudenmukaisempaa, että velvollisuus, jonka joku suorittaa toiselle hänen hyväkseen eikä sen puolesta, joka siihen sitoutui, ei saa vahingoittaa jälkimmäistä. Ja kuten aiemmin mainituissa myynti-, vuokra- ja panttaussopimuksissa todettiin, että sitä, joka tietoisesti vaikenä, olisi rangaistava, niin näissä sopimuksissa niiden huolimattomuus, joiden hyväksi ne on tehty, olisi vahingoitettava vain heitä itseään. Sillä on varmasti sen valtuutetun vika, joka ohjasi toisen osapuolen ostamaan itselleen tuon ja tuon orjan, ja on myös sen vika, joka talletti omaisuuden, että he eivät olleet huolellisempia varoittaessaan talletettavan orjan luonteesta.

77. Käyttöön lainaamisen osalta on kuitenkin syytä olla eri mieltä, koska kyse on vain sen mukavuudesta, joka pyysi omaisuuden käyttöä. Siksi se, joka on antanut lainan käyttöä varten, kuten vuokrasopimuksessa, ei voi menettää mitään orjan arvon lisäksi, jos hän ei ole syylistynyt petokseen. Lisäksi tässä tapauksessa meidän pitäisi olla hieman sallivampia petoksen tulkinnessa, koska (kuten on jo todettu) henkilö, joka lainaa omaisuutta, ei hyödy siitä.

78. Mielestäni tämä pitää paikkansa, jos se, joka sitoutui täyttämään toimeksiannon tai ottamaan haltuunsa talletuksen, ei ole syyllinen, jos omistaja itse antoi hänelle hopealevyn tai rahasumman säilytettäväksi; mutta toisaalta, jos omistaja ei ole tehnyt mitään tällaista, olisi omaksuttava toisenlainen näkemys.

79. Vuokrasin teille maa-alueen, ja (kuten on tapana) sovittiin, että minulla olisi oikeus satoon vuokran pantiksi. Hän sanoo, että jos viette ne salaa pois, teitä vastaan voidaan nostaa varkauskanne. Mutta jos myytte sadon jollekulle toiselle ennen kuin se on korjattu ja ostaja poistaa sen, meidän on katsottava, että se on varastettu; sillä niin kauan kuin se on kiinni maaperässä, se on osa maata ja kuuluu näin ollen vuokralaiselle, koska hänen katsotaan keränneen sen omistajan suostumuksella, mitä ei tietenkään voida oikein sanoa tässä tapauksessa. Miten ne voivat nimittäin tulla vuokralaisen omistukseen, kun ostaja kerää ne omista nimissään?

80. Perillinen puolusti noxal-kanteessa orjaa, joka määrättiin vapaaksi sillä ehdolla, että hän maksaisi kymmenen aurea. Asian ollessa vielä vireillä orja, joka oli maksanut kymmenen aureita perilliselle, sai vapautensa. Heräsi kysymys, olisiko hänet vapautettava, ellei hän antaisi kantajalle perillisen saamaa kymmentä aureita. Katsottiin, että olisi otettava huomioon, mistä lähteestä rahat oli saatu. Jos rahat olivat peräisin jostain muualta kuin peculiumista, perillisen oli maksettava ne, sillä jos orja ei ollut vielä päässyt vapauteen ja hänet oli luovutettu korvaukseksi, hän olisi maksanut rahat sille, jolle hänet oli luovutettu. Jos raha oli kuitenkin peräisin hänen peculiumistaan, sillä perusteella, että hän maksoi perilliselle sen, mitä tämä ei olisi saanut antaa hänelle, olisi tehtävä päinvastainen päätös.

81. Marcianus, säännöt, kirja IV.

Se, joka näyttää tietä pakenevalle orjalle, ei syyllisty varkauteen.

82. Macer, Public Prosecutions, kirja II.

Maakunnan kuvernööri ei voi estää varkaudesta tuomitun leimaamista häpeällisesti.

83. Neratius, Pergamentit, I kirja.

Kun perijä Titius oli saanut perinnöksi orjan Seiukselle, mainittu orja teki varkauden Titiusta vastaan ennen kuin perintö oli otettu haltuun. Jos Seius sen jälkeen, kun perintö oli tullut perinnöksi, haluaisi saada perinnön haltuunsa, Titius voisi nostaa häntä vastaan varkauskanteen orjan teon perusteella, koska orja ei rikoksen tehdessään kuulunut Titiukselle; ja vaikka joku katsoisikin, että jos orja olisi alkanut kuulua sille, jota vastaan hän oli tehnyt varkauden, oikeus varkauskanteeseen raukeaisi, joten vaikka orja olisikin vieraantunut, kannetta ei voitaisi nostaa tällä perusteella. Orjasta tuli Titiuksen omaisuutta vasta sen jälkeen, kun kuolinpesä oli perustettu, koska perintö siirtyy suoraan siltä, joka sen jättää, sille, jolle se testamentataan.

84. Ulpianus, Curule Edilesin ediktiosta, I kirja.

Se, joka on anastanut toiselle kuuluvaa omaisuutta tarkoituksenaan hyötyä siitä, vaikka hän muutettuaan mieltään voisi myöhemmin palauttaa sen omistajalle, on varas; sillä kukaan ei katumuksella lakkaa olemasta vastuussa tällaisesta rikoksesta.

85. Paulus, On Plautius, kirja VII.

Jos joku, joka on antanut esineen pantiksi, myy sen, vaikka hän on sen omistaja, hän syyllistyy varkauteen riippumatta siitä, onko hän luovuttanut sen velkojalle vai onko hän vain sitoutunut siihen erityisellä sopimuksella. Julianus on samaa mieltä.

86. Jos joku, jolta on varastettu omaisuutta, testamenttaa sen minulle, kun se on varkaan käsissä, ja tämä ottaa sen myöhemmin haltuunsa, olenko oikeutettu nostamaan varkauskanteen? Octavenuksen mielipiteen mukaan tällainen kanne on minun edukseni vain silloin, kun perillisellä ei ole oikeutta sellaiseen hänen nimissään; sillä on vahvistettu, että riippumatta siitä, millä tavalla omaisuuden omistusoikeus muuttuu, omistajalla on oikeus nostaa varkauskanne.

87. Muinaiset viranomaiset antoivat mielipiteekseen, että jos joku vie muulimiehen oikeuteen petoksesta ja hänen muulinsa kuolevat sillä välin, hän on vastuussa varkaudesta.

88. Julianus sanoo, että jos orja on määrätty keräämään rahaa ja kerää sitä sen jälkeen, kun hänet on vapautettu, hän on vastuussa varkaudesta. Sama sääntö koskee myös holhoojaa, jolle maksetaan rahaa murrosiän jälkeen.

89. Jos olet suositellut minulle Titiusta maksukykyisenä ja sellaisena, jolle voin lainata rahaa, ja minä teen hänestä tiedusteluja, ja sinä esittelet minulle sen jälkeen jonkun toisen Titiuksena, syyllistyt varkauteen, koska uskon, että hän on Titius, ja kaikki keinoin, jos se, joka minulle tuotiin, tiesi petoksesta. Jos et tiennyt siitä, et syyllisty varkauteen, eikä hänen esittelijänsä näytä antaneen apuaan, koska varkautta ei ole tapahtunut; mutta kante in factum myönnetään sen henkilön osalta, joka hänet toi.

90. Jos sovin kanssasi, etten tee mitään estääkseni orja Eroksen luovuttamista minulle ennen sitä ja tätä kalendaa, vaikka on minun etuni mukaista, ettei häntä varasteta, jos hänet kuitenkin varastetaan, et ole vastuussa sopimuksen perusteella; edellyttäen, ettet tehnyt mitään estääkseni hänen luovuttamistaan minulle, enkä ole oikeutettu varkauskanteeseen.

91. Celsus, Digest, kirja XII.

Kukaan ei syyllisty varkauteen kiistämällä, että hänelle on tehty talletus. Sillä kieltäminen itsessään ei ole rikos, vaikka se onkin hyvin lähellä sitä. Mutta jos henkilö saa omaisuuden haltuunsa anastamistarkoituksessa, hän syyllistyy varkauteen. Sillä ei ole merkitystä, oliko takaaja sormus sormessaan tai rasiassa, jossa sormus oli, jos takaaja, kun se talletettiin takaajaan, aikoi ottaa sen haltuunsa.

92. Jos sinulta varastetaan esine, jonka olet luvannut palauttaa tietynä päivänä sakon uhalla, ja joudut tästä syystä vastaamaan menetyksestä, tämäkin otetaan huomioon varkauskannetta nostettaessa.

93. Varastettu lapsi kasvoi varkaan käsissä. Jälkimmäinen on syyllistynyt sekä nuorukaisen että lapsen varastamiseen, ja silti kyseessä on vain yksi varkaus; näin ollen hän on vastuussa kaksinkertaisesta vahingonkorvauksesta; arvioidaan se suurin arvo, joka lapsella oli milloin tahansa varastamisen jälkeen. Koska varkauskante voidaan nostaa vain kerran, miten tämä liittyy edellä esitettyyn kysymykseen? Sillä jos lapsi olisi varastettu varkaalta ja sitten otettu takaisin toiselta rikolliselta, vaikka tämä olisi tehnyt kaksi varkautta, ei kannetta voisi nostaa varasta vastaan kuin kerran. En epäile, etteikö nuorukaisen arvoa olisi arvioitava pikemminkin kuin pikkulapsen arvoa; sillä mikä olisi niin naurettavaa, että katsottaisiin varkaan tilan parantuneen hänen rikoksensa jatkumisen vuoksi?

94. Jos orjan myynti mitätöidään, ostaja ei voi nostaa varkauskannetta myyjää vastaan, koska orja on oston jälkeen ja ennen palauttamista varastanut jotain.

95. Kun varastettu orja syyllistyy varkauteen varasta itseään vastaan, on päätetty, että varas on oikeutettu nostamaan tästä syystä kanteen omistajaa vastaan, koska pelätään, että tällaisten orjien rikokset voivat rankaisematta kohdistua heihin itseensä ja hyödyttää heidän isäntiään, koska tällaisten orjien peculium kasvaa usein heidän varkauksillaan.

96. Jos vuokralainen jää vuokrasopimuksensa päätyttyä yli vuodeksi ja kerää sadon ilman omistajan suostumusta, katsotaanpa, voiko häntä vastaan nostaa kanteen sadon ja sadonkorjuun varastamisesta. Mielestäni ei ole epäilystäkään siitä, etteikö hän olisi varas, ja jos hän kuluttaa varastetun omaisuuden, voidaan nostaa kanne sen arvon palauttamiseksi.

97. Marcellus, Digest, kirja VIII.

Julianus kiistää, että kuolinpesään kuuluvaa omaisuutta voidaan varastaa, ellei vainaja ole antanut sitä pantiksi tai lainannut sitä;

98. Scaevola, Questions, kirja IV.

Tai jos käyttöoikeus kuuluu toiselle.

99. Marcellus, Digest, kirja VIII.

Hän nimittäin katsoi, että näissä tapauksissa voidaan tehdä varkaus kuolinpesään kuuluvaan omaisuuteen ja keskeyttää käyttöoikeus, ja että näin ollen varkauskanne voidaan nostaa perijän hyväksi.

100. Javolenus, On Cassius, kirja XV.

Kun henkilö, jolle esine on lainattu käyttöä varten, varastaa sen, häntä vastaan voidaan nostaa sekä varkaus- että lainauskanne, ja jos varkauskanne nostetaan, oikeus lainauskanteeseen raukeaa; ja jos lainauskanne nostetaan, voidaan vedota poikkeukseen varkauskanteen estämiseksi.

101. Jos omaisuus on jonkun hallussa perillisen ominaisuudessa, hallussapitäjällä ei ole oikeutta varkauskanteeseen, vaikka hän voi saada omaisuuden haltuunsa anastamalla sen; koska se, joka on kiinnostunut siitä, ettei sitä varasteta, voi nostaa varkauskanteen. Tämä näyttää kuitenkin olevan sen henkilön etu, joka kärsisi vahinkoa, eikä sen, joka hyötyisi siitä rahallisesti.

102. Modestinus, Opinions, kirja VII.

Sempronia laati anomuksen tarkoituksenaan antaa se sadanpäämiehelle, jotta se voitaisiin jättää tuomioistuimeen; mutta hän ei antanut sitä hänelle. Lucius luki sen oikeudessa niin kuin se olisi annettu hänelle virallisesti. Koska sitä ei ollut asianmukaisesti jätetty tai toimitettu sadanpäämiehelle, mihin rikokseen syyllistyi se, joka oletti lukevansa oikeudessa anomuksen, joka oli varastettu sen laatineen henkilön talosta, eikä antanut sitä sitä sitä varten? Modestinus vastasi, että jos se, joka otti sen, teki sen salaa, hän syyllistyi varkauteen.

103. Javolenus, On Cassius, kirja XV.

Jos joku, joka saa omaisuutta pantiksi, myy sen, vaikka mitään sopimusta sen myynnistä ei ole tehty pantattuna ollessaan, tai jos hän luopuu siitä ennen myyntipäivän saapumista eikä velkaa ole maksettu, hän syyllistyy varkauteen.

104. Sama, Kirjeet, IV kirja.

Minulla on hyvässä uskossa hallussani naispuolinen orja, joka oli varastettu ja jonka ostin kahdella aureilla. Attius varasti hänet minulta, ja hänen omistajansa ja minä nostimme häntä vastaan kanteen varkaudesta. Kysyn, millainen vahingonkorvausarvio olisi tehtävä molemmille osapuolille? Vastaus oli, että ostajan osalta hänen korkonsa kaksinkertainen määrä ja isännän osalta naisen arvon kaksinkertainen määrä. Sen, että varkaudesta maksetaan rangaistus kahdelle henkilölle, ei pitäisi aiheuttaa mitään vaikeuksia, koska vaikka tämä tapahtuu saman omaisuuden vuoksi, se maksetaan ostajalle hänen hallussapitonsa perusteella ja omistajalle hänen omistuksensa perusteella.

105. Pomponius, On Quintus Mucius, kirja XXI.

Jos joku, joka esitti itseään asiamiehenä, saisi minut suostuteltua lupaamaan maksun joko hänelle tai henkilölle, jolle hän on minut valtuuttanut, en voi nostaa varkauskannetta häntä vastaan, koska ei ole olemassa mitään esinettä, jota voi käsitellä tarkoituksenaan varastaa se.

106. Sama, Quintus Muciuksesta, kirja XXXVIII.

Se, joka käyttää omaisuutta, joka on lainattu hänelle tai talletettu hänen luokseen, eri tavalla kuin sillä tavalla, jolla hänen oli tarkoitus se vastaanottaa, eikä aio tehdä sitä vastoin omistajan suostumusta, ei ole vastuussa varkaudesta; eikä hän ole missään olosuhteissa vastuussa tallettamista koskevasta kanteesta. Onko hän vastuussa lainauskanteesta? Vastaus riippuu

siitä, missä määrin häntä voidaan syyttää, eli oliko hänellä syytä uskoa, että omistaja ei olisi sallinut hänen käyttää esinettä niin kuin hän teki.

107. Jos joku tekee varkauden toista vastaan ja kolmas varastaa häneltä sen, minkä hän itse on anastanut, omaisuuden omistaja voi nostaa kanteen viimeistä varasta vastaan; mutta ensimmäinen varas ei voi tehdä niin, koska kyse on omistajan eikä ensimmäisen varkaan edusta, koska varastettu omaisuus on turvassa. Tämän totesi Quintus Mucius, ja se pitää paikkansa; sillä vaikka varkaan edun mukaista on, että omaisuus on turvassa, koska hän on henkilökohtaisesti vastuussa, asianosainen voi silti nostaa kanteen häntä vastaan, jos hänen etunsa perustuu hyvään omistusoikeuteen. Emme hyväksy Serviuksen näkemystä, jonka mukaan, jos varastetun omaisuuden omistajaa ei olisi ilmaantunut tai sen jälkeen ilmaantuisi, varkaalla olisi oikeus varkauskanteeseen, sillä silloin sen ei enää voitaisi katsoa kuuluvan sille, joka aikoi hyötyä siitä rahallisesti. Näin ollen omistajalla on oikeus nostaa varkauskanne molempia vastaan, ja jos hän nostaa kanteen toista vastaan, hänen oikeutensa nostaa tällainen kanne toista vastaan säilyy. Sama sääntö koskee henkilökohtaista kannetta, sillä molemmat ovat vastuussa eri teoista.

108. Sama, Eri kohdista, kirja XIII.

Jos joku varastaa laukun, jossa on rahaa, hän on vastuussa myös laukun varastamisesta, vaikka hänellä ei ehkä ole ollut aikomusta tehdä niin.

109. Papinianus, Kysymyksiä, kirja VIII.

Kun joku antaa esineen tutkittavaksi ja se, joka sen vastaanottaa, ottaa riskin, hän voi itse nostaa varkauskanteen.

110. Sama, Kysymyksiä, kirja IX.

Kun velallinen varastaa pantin, hän ei voi missään tapauksessa saada maksamaansa summaa takaisin varkauskanteella.

111. Sama, Kysymyksiä, XII kirja.

Jos myyn orjan, mutta en luovuta sitä, ja se varastetaan ilman omaa syytäni, parempi mielipide on, että minulla on oikeus varkauskanteeseen; ja minun katsotaan olevan asianosainen, joko siksi, että omaisuus oli käsissäni, tai siksi, että joudun luovuttamaan kanneoikeuteni.

112. Kun varkauskanne kuitenkin lykkääntyy omistusoikeuden vuoksi, vaikka se ei ole oikeutettu, ellei meillä ole intressiä, minun etuni olisi silti viitattava itse esineen arvioon, vaikka minulla ei olisi muuta intressiä. Tämä on todistettu sellaisten

orjien kohdalla, jotka vapautuvat tietyin ehdoin, ja silloin, kun perintö on testamentattu ehdollisesti. Muuten, kun yritetään todistaa jotain muuta, määrää ei voida helposti määrittää. Koska arvonmääritys riippuu siis yksinomaan hyödyistä, koska varkauskanne syntyy ottamatta huomioon omistusoikeutta, tämänkaltaisissa tapauksissa varkauskannetta ei voida viitata esineen arvonmääritykseen.

113. Jos olen nostanut omaisuuden tuottamista koskevan kanteen tarkoitukseni valita minulle testamentattu orja, ja yksi kuolinpesään kuuluvista orjista on varastettu, perillisellä on oikeus varkauskanteeseen, koska hänellä on intressi asiassa, eikä sillä ole merkitystä, olisiko orja pitänyt vartioida.

114. Riippumatta siitä, miten ryöstäjä tekee varkauden, häntä on pidettävä ilmeisenä varkaana.

115. Se, jonka vilpillisellä teolla ryöstö on tehty, ei kuitenkaan ole vastuussa varkaudesta vaan väkivaltaisesta ryöstöstä.

116. Jos Titius, jonka nimissä väärä asiamies on perinyt rahaa, joka ei ole ollut maksettavana, vahvistaa maksun, Titius voi tosin itse nostaa kanteen tehdystä kaupasta; mutta se, joka on maksanut rahat, jotka eivät olleet maksettavana, on oikeutettu henkilökohtaiseen kanteeseen tällä perusteella Titiusta vastaan, ja varkauskanne on nostettava myös väärästä asiamiehestä. Mutta jos Titius haastetaan oikeuteen, hän ei voi väärin perustein vedota petoksen perusteella tehtyyn poikkeukseen, jotta hänellä olisi oikeus nostaa henkilökohtainen varkauskanne. Jos raha oli kuitenkin maksettava ja Titius vahvistaa maksun, varkauskanneoikeus lakkaa, koska velallinen on vapautettu.

117. Myös väärä asiamies voi syyllistyä rahavarkauteen, jos hän huijaa toisen velallista omaksumalla velkojan aidon asiamiehen nimen. Tämä koskee myös tapausta, jossa joku väittää, että hänelle kuuluu rahaa velkojan Semproniuksen perillisenä, vaikka hän ei olekaan perillinen.

118. Henkilö, joka oli tottunut hoitamaan Titiuksen liiketoimia, maksoi velkojan väärälle asiamiehelle tämän nimissä, ja Titius vahvisti maksun. Varkauskannetta ei synny Titiuksen hyväksi, koska heti kun rahat on maksettu, kanteen voi nostaa henkilö, joka on ne maksanut, koska rahojen omistusoikeus tai hallinta ei kuulu Titiukselle. Titius on kuitenkin oikeutettu henkilökohtaiseen kanteeseen sellaisten rahojen takaisinperimiseksi, jotka eivät olleet maksamatta, ja se, joka maksoi rahat, voi nostaa varkauskanteen. Jos Titius haastetaan oikeuteen vapaaehtoisesta edustuksesta, rahat olisi tuomioistuimen päätöksellä myönnettävä hänelle.

119. Sama, Opinions, kirja I.

Se, joka varastaa kunnalle tai kaupungille kuuluvia rahoja, on vastuussa varkauskanteesta, ei kavallusrikoksesta.

120. Paulus, Opinions, kirja II.

Täyttäjän tai räätälin, joka vastaanottaa vaatteita niiden puhdistamista ja korjaamista varten ja käyttää niitä, katsotaan näin tehdessään syyllistyneen varkauteen, koska hän ei ole saanut vaatteita tätä tarkoitusta varten.

121. Kun viljelykasveja varastetaan maalta, niin vuokralainen kuin omistajakin voi nostaa varkauskanteen, koska omaisuuden takaisin saaminen oli molempien edun mukaista.

122. Se, joka varastaa naispuolisen orjan, joka ei ole prostituoitu, huorintekotarkoituksessa, on vastuussa varkauskanteesta; ja jos hän kätkee hänet, häntä voidaan rangaista Favian-lain nojalla.

123. Se, joka varastaa tilejä tai seteleitä, on vastuussa varkaudesta niiden sisältämän summan osalta. Sillä ei ole merkitystä, onko ne mitätöity vai ei, koska niiden avulla voidaan todistaa, että velka on maksettu.

124. Neratius, Opinions, kirja I.

Jos joku, joka luulee, että joku on kuollut, mutta joka todellisuudessa on vielä elossa, ottaa haltuunsa hänen omaisuutensa tämän perillisenä, hän ei tee varkautta.

125. Jos sen jälkeen, kun olet aloittanut varkauskanteen jotakuta vastaan hänen omissa nimissään, nostat häntä vastaan toisen kanteen jostakin hänen orjansa varastamasta tavarasta, hän ei voi vedota poikkeukseen sillä perusteella, että molemmat varkaudet on tehty samaan aikaan.

126. Paulus, On Neratius, kirja II.

Vaikka varastettua omaisuutta ei voi saada haltuunsa usukaption kautta, ellei sitä palauteta omistajalle; jos kuitenkin sen oikeudessa arvioitu arvo maksetaan omistajalle tai jos hän myy omaisuuden varkaalle, on sanottava, että usukaption oikeus ei keskeydy.

127. Sama, Käsikirjat, kirja II.

Se, jolla on intressi siihen, että omaisuutta ei varasteta, on oikeutettu varkauskanteeseen, jos hänellä on myös omistajan suostumuksella omaisuus hallussaan; toisin sanoen silloin, kun omaisuus on esimerkiksi vuokrattu hänelle. Se, joka vapaaehtoisesti hoitaa asioita edunvalvojana, kuten tavallinen edunvalvoja tai holhooja, ei kuitenkaan voi nostaa varkauskannetta omaisuudesta, joka on varastettu hänen tuottamuksestaan. Samoin se, jolle orja kuuluu joko sopimuksen tai

testamentin nojalla, ei voi nostaa varkauskannetta, vaikka hänellä on siihen intressi; samoin ei voi tehdä se, joka on ryhtynyt vuokralaisen vakuudeksi.

128. Tryphoninus, Disputations, kirja IX.

Jos varastettu tai väkivallalla saatu omaisuus joutuu omistajan haltuun ja hän ei tiedä siitä, sitä ei katsota palautetuksi hänen haltuunsa. Jos omaisuus siis tällaisen hallussapidon jälkeen myydään vilpittömässä mielessä toimivalle ostajalle, käyttövarkautta ei voi tapahtua.

129. Paulus, säädökset, kirja I.

Varkauskanne nostetaan velkojan hyväksi panttiarvon osalta, mutta ei velan määrän osalta. Mutta kun velallinen itse varastaa pantin, asia on päinvastoin, joten varkauskanne voidaan nostaa sekä velkasumman että sen koron osalta.

130. Sama, rinnakkaisista kanteista.

Jos joku nostaa kanteen väkivaltaisesta ryöstöstä, hän ei voi nostaa myös varkauskannetta. Jos hän kuitenkin mieluummin nostaa varkauskanteen kaksinkertaisesta vahingonkorvauksesta, hän voi nostaa kanteen myös väkivaltaisesta ryöstöstä; edellyttäen, että omaisuuden arvo ei ylitä nelinkertaista määrää.

131. Sama, Siviilien rangaistuksista.

Jos vapaamatkustaja tai asiakas syyllistyy varkauteen suojelijaansa vastaan tai päivätyöläinen varastaa siltä, joka hänet palkkaa, ei ole syytä nostaa varkauskannetta.

132. Javolenus, Labeon viimeisistä töistä, kirja IX.

Täyttäjä vapautettiin vastuusta omistajaa kohtaan vuokrauskanteessa. Labeo kiistää, että varkauskanne olisi aiheellinen. Jos hän taas nostaisi varkauskanteen ennen kuin vuokrauskanne oli nostettu häntä vastaan ja ennen kuin tuomio oli annettu varkaaseen nähden, hänet olisi vapautettava vuokrauskanteella, ja myös varas olisi vapautettava siltä osin kuin se koskee häntä. Jos mitään tällaista ei ole aiemmin tapahtunut, tuomio olisi annettava varasta vastaan täyttäjän hyväksi, ja näin on asianlaita, koska hänellä on oikeus varkauskanteeseen vain osuutensa verran.

133. Kukaan ei voi antaa apua ja neuvoja toiselle, jolla itsellään ei ole aikomusta tehdä varkautta.

93. Labeo, Pauluksen todennäköisyyksien epiteemit, kirja II.

Jos joku, joka tietää, että häneltä varastetaan omaisuutta, ei estä sitä tapahtumasta, hän ei voi nostaa varkauskannetta. Paulus: Paulus: Päinvastoin. Sillä jos joku tietää, että häneltä varastetaan omaisuutta, ja vaikenee, koska ei voi estää sitä, hän voi nostaa varkauskanteen. Jos hän kuitenkin olisi voinut estää sen, mutta ei tehnyt niin, hän voi silti nostaa varkauskanteen. Tällä tavoin suojelijat ovat tottuneet tekemään varkauksia vapautettuja miehiään vastaan, ja myös jokainen, jolla on oikeus sellaiseen kunnioitukseen tai kunnioitukseen, joka estää häntä vastustamasta toista hänen läsnä ollessaan, on tottunut tekemään varkauden.

134. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXXVIII.

On muistettava, että varkauksista nostetaan yleensä rikosoikeudellinen syyte ja että se, joka nostaa syytteen, allekirjoittaa syytteen, ei siksi, että tuomio tulisi julkiseksi, vaan siksi, että näyttää siltä, että syllisen rohkeutta olisi hillittävä poikkeuksellisella rangaistuksella. Kuka tahansa voi kuitenkin halutessaan nostaa siviilikanteen, jos hän niin haluaa.

Tit. 3. Rakennukseen liitettyjen puutavaroiden varastamisesta.

135. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXXVII.

Kahdentoista taulun laki ei salli varastetun palkin irrottamista talosta tai viiniköynnöksestä irrottamista, eikä sen takaisin saamiseksi saa nostaa kannetta; tämä säännös on järkevästi otettu käyttöön laissa, jotta estettäisiin rakennusten purkamisen tai viiniköynnösten viljelyn häiritseminen tällä verukkeella. Mutta jos joku tuomitaan näiden asioiden yhdistämisestä, laki myöntää hänelle kaksinkertaisen vahingonkorvauskanteen.

136. Termiin "palkki" sisältyvät kaikki materiaalit, joista talo koostuu, ja kaikki viiniköynnösten kannalta tarpeellinen. Tämän vuoksi eräät viranomaiset katsovat, että kaakelit, kivi, tiili ja muut rakennuksessa hyödylliset materiaalit (sillä sana

palkki on johdettu verbistä peittää) sekä kalkki ja hiekka sisältyvät tähän nimitykseen. Myös viiniköynnösten osalta kaikki niiden viljelyssä tarvittava, kuten esimerkiksi paalut ja tukipylyvät, kuuluu tähän termiin.

137. Kanne omaisuuden tuottamisesta on kuitenkin sallittu, sillä sitä ei voida armahtaa, joka tietäen omaisuuden kuuluvan toiselle sisällyttää sen omaan rakennukseensa tai liittää sen siihen tai liittää sen omaan rakennukseensa, sillä me emme haasta kanteeseen omistajana vaan sellaisena, joka on syyllistynyt petokseen välttääkseen hallussapidon.

138. Sama, On Sabinus, kirja XLII.

Jos kuitenkin oletetaan, että kanne on nostettu varastetuista puutavaroista, jotka on liitetty taloon, voi herätä kysymys, voidaanko omaisuuden takaisinperintää koskeva kanne nostaa itsenäisesti. En epäile, etteikö niin olisi.

Tit. 4. Jos joku, joka testamentin ehtojen mukaan on määrätty vapaaksi isäntänsä kuoleman jälkeen ja ennen kuin perintö on otettu haltuun, väitetään varastaneen tai turmelleen jotakin.

139. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXXVIII.

Jos sellaisen orjan, joka on määrätty vapaaksi isäntänsä kuoleman jälkeen ja ennen perinnönjaon alkamista, sanotaan tehneen petoksen kautta teon sen henkilön omaisuuteen nähden, joka määräsi hänet vapaaksi, jotta osa mainitusta omaisuudesta ei joutuisi perillisen käsiin, häntä vastaan nostetaan kanne kaksinkertaisesta vahingonkorvauksesta käytettävissä olevan vuoden kuluessa.

140. Tämä kanne perustuu kuitenkin (kuten Labeo sanoo) pikemminkin luonnolliseen kuin siviilioikeuteen. Koska siviilikannetta ei nimittäin voida soveltaa, on luonnonoikeuden mukaan vain oikeudenmukaista, että rikoksentekijä ei jää rankaisematta rankaisematta, koska hän luulee, että häntä ei voida rankaista orjana eikä tuomita vapaana sen vuoksi, että hän varastaa omaisuudelta eli omistajaltaan, koska hänellä on toive saada vapautensa nopeasti; isäntä tai emäntä ei voi nostaa varkauskannetta orjaa vastaan, vaikka hänestä myöhemmin tulisi vapaa tai hänet vieraannutettaisiin, ellei hän ole myös

myöhemmin käsitellyt omaisuutta varastamistarkoituksessa. Tämän vuoksi preetori katsoi, että niiden, jotka ryöstävät omaisuutta, oveluudesta ja röyhkeydestä olisi rangaistava kaksinkertaisella vahingonkorvauskanteella.

141. Tämänkaltainen vapaamatkustaja ei ole vastuussa, ellei hänen väitetään tuhlanneen jotakin vilpillisesti. Orjan virhe ja huolimattomuus sen jälkeen, kun hän on saanut vapautensa, on anteeksiannettavaa; mutta törkeä huolimattomuus muistuttaa hyvin läheisesti petosta. Näin ollen jos hän on aiheuttanut vahinkoa ilman petosta, tämä kanne ei ole aiheellinen; vaikka hän muuten olisi Akkilian lain mukaan vastuussa siitä, että hän on aiheuttanut mitä tahansa vahinkoa. Tämän vuoksi tähän kanteeseen liittyy tiettyjä rajoituksia, joten orjan on syyllistytävä petokseen paitsi isäntänsä kuoleman jälkeen myös ennen kuin perintö on otettu haltuun. Jos orja ei kuitenkaan syyllisty petokseen tai tekee sen isäntänsä elinaikana, hän ei ole vastuussa tästä kanteesta. Kanne ei ole mahdollinen edes isäntänsä kuoleman ja perinnön vastaanottamisen jälkeen, sillä kun perintö on kerran otettu haltuun, häntä vastaan voidaan nostaa kanne vapaamiehenä.

142. Mitä olisi kuitenkin tehtävä, jos hän on saanut vapautensa ehdollisesti? Tässä tapauksessa hän ei ole vielä vapaa, vaan häntä voidaan rangaista orjana, ja sen vuoksi on sanottava, että tämä kanne ei käy päinsä.

143. Jos hänen vapautensa on kuitenkin jo saatu, on sanottava, että tämä kanne voidaan ja tulee välittömästi nostaa häntä vastaan, joka on tullut vapaaksi.

144. Kun orja, joka on ehdottomasti testamentattu, tekee jonkin lainvastaisen teon kuolinpesää vastaan ennen kuin se on otettu haltuun, on sanottava, että tälle kanteelle on aihetta siitä syystä, että orjan omistusoikeus on muuttunut.

145. Ja yleisesti ottaen sanomme, että jos orjan omistusoikeus joko muuttuu tai häviää tai hän saa vapautensa lyhyen ajan kuluessa siitä, kun kuolinpesä on perustettu, tässä tapauksessa tämä kanne olisi hyväksyttävä.

146. Jos orjalle on annettu vapaus trustin ehdoilla ja hän on tehnyt jonkin rikoksen kuolinpesää vastaan, eikö perillistä voida estää luovuttamasta orjaa ennen kuin hän on antanut hyvityksen? Ja tosiaankin jumalallisen Marcuksen ja keisarimme yhdessä isänsä kanssa tekemissä reskriptioissa on usein todettu, että näissä olosuhteissa ehdoitta trustin kautta myönnettyä vapautta ei estetä. Jumalallinen Marcus totesi kuitenkin eräässä rescriptossa, että on välittömästi nimettävä välimies, jonka edessä tili on annettava. Tämä reskripti koskee tiliä, joka on tehtävä toimista, jotka orja on suorittanut hallintonsa aikana. Uskon siis, että tässä tapauksessa kanne on aiheellinen.

147. Ennen kuin perintöön on ryhdytty, meidän olisi ymmärrettävä tarkoittavan sitä, että ennen kuin yksi henkilö yksin ottaa sen vastaan, sillä heti kun yksi henkilö tekee sen, vapaus on saatu.

148. Kun holhottava on määrätty perilliseksi ja hänelle myönnetään vapaus heti, kun hänellä on sijainen, ja sillä välin tapahtuu jokin vahinko, jos tämä tapahtuu alaikäisen elinaikana, ei ole syytä tähän kanteeseen. Jos vahinko kuitenkin tapahtuu alaikäisen kuoleman jälkeen ja ennen kuin joku on hänen seuraajansa, siihen on peruste.

149. Tämä kanne ei ole perusteltu ainoastaan perittävän omaisuuteen kuuluvan omaisuuden osalta, vaan myös silloin, kun on perillisen edun mukaista, että petosta ei tehdä, jotta omaisuus ei joutuisi hänen haltuunsa. Siksi Scaevola käsittelee kysymystä kattavammin, sillä jos orja on varastanut omaisuutta, jonka perittävä on saanut pantiksi, voidaan tämä praetoriaanikanne nostaa; koska ymmärrämme tapauksen omaisuuden laajemmassa merkityksessä tarkoittavan hyötyä. Sillä jos preetori olisi olemassa olevan orjuuden ehdon vuoksi korvannut tämän kanteen varkauskanteen, on todennäköistä, että hänen olisi pitänyt korvata se kaikissa tapauksissa, joissa varkauskanne voitiin nostaa. Lyhyesti sanottuna tämän kanteen katsotaan koskevan sekä pantattua omaisuutta että sellaista omaisuutta, joka on vilpittömässä mielessä omistajien hallussa. Sama sääntö koskee testamentin antajalle lainattuja esineitä.

150. Samoin jos tämä orja, jolla on mahdollisuus vapauteensa, varastaa sadon, joka on kerätty testamentin tekijän kuoleman jälkeen, tähän kanteeseen on aihetta. Kun kyse on orjien lapsista tai perittävän kuoleman jälkeen syntyneiden nautojen kasvusta, on noudatettava samaa kantaa.

151. Lisäksi, jos alle murrosikäinen lapsi saa isänsä kuoleman jälkeen omistusoikeuden omaisuuteen ja alaikäisen omaisuus varastetaan ennen kuin se on otettu haltuun, on todettava, että tähän kanteeseen on aihetta.

152. Tämä kanne voidaan nostaa myös sellaisen omaisuuden osalta, jota perillisen edun mukaista ei olisi ollut saada haltuunsa.

153. Tämä kanne ei koske ainoastaan varkauksia, vaan myös kaikkia tapauksia, joissa on kyse vahingosta, jonka orja on tehnyt perintöä vastaan.

154. Scaevola sanoo, että hallussapitoryöstö voi tapahtua, sillä jos hallussapitäjää ei ole, varkautta ei voida tehdä; näin ollen varkautta ei voida tehdä kuolinpesää vastaan, koska kuolinpesällä ei ole hallussapitoa, mikä on tosiaankin tosiasia ja tahallisuus. Perillisellä ei ole hallintaa ennen kuin hän tosiasiallisesti saa omaisuuden hallintaansa, koska kuolinpesä siirtää hänelle vain sen, mistä se muodostuu, eikä hallussapito kuulu siihen.

155. On totta, että jos perillinen voi jollakin muulla tavalla saada sen, mihin hänellä on oikeus, praetoriaanikannetta ei pitäisi myöntää, koska päätös perustuu siihen, mitä henkilöllä on intressi hankkia.

156. Tämän kanteen lisäksi on todettu, että myös takaisinsaantikanne on aiheellinen, koska tämä menettely muistuttaa varkaudesta nostettua kannetta.

157. On todettava, että tämä kanne tulee vireille myös perillisen ja muiden oikeudenomistajien hyväksi.

158. Kun useat orjat ovat saaneet vapautensa ja aiheuttaneet ilkeästi jonkin vahingon, kutakin heistä voidaan haastaa oikeuteen koko summasta eli kaksinkertaisesta vahingonkorvauksesta; ja koska heitä vastaan nostetaan syyte rikoksen perusteella kuten varkaustapauksessa, yksikään heistä ei pääse vapaaksi, vaikka yksi heistä maksaisikin maksun sen jälkeen, kun hänet on haastettu oikeuteen.

159. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja XIII.

Jos orja vähän aikaa ennen myönnetyn vapauden toteutumista ottaa salaa pois jonkin esineen tai turmelee sen, omistajan tietämättömyys ei oikeuta tähän tekoon; ja näin ollen, vaikka perillisellä ei ehkä ole minkäänlaista tietoa siitä, että orja vapautuu ehdonalaan vapautteen, tai vaikka joku muu isäntä ei tiedä, että hänen orjansa on anastanut tai turmellut omaisuuttaan, hän ei voi käyttää hyväkseen mitään kanteita sen jälkeen, kun orja on kerran saanut vapautensa, vaikka monessa muussa tapauksessa voidaankin vedota juuri tietämättömyyteen tekosyyksi.

160. Ulpianus, Ediktistä, kirja XIII.

Labeo oli sitä mieltä, että jos orja, joka oli vapautettu tietyin ehdoin, vei salaa pois jonkin esineen ja ehto täyttyi pian, hän oli vastuussa tästä kanteesta.

Tit. 5. Alusten päälliköihin, majatalon pitäjiin ja vuokranantajiin kohdistuvista varkauksista.

161. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXXVIII.

Kanne myönnetään niitä vastaan, joilla on määräysvalta laivoissa, majataloissa ja muissa julkisissa viihdytyspaikoissa, jos väitetään, että joku heistä tai heidän palveluksessaan olevat henkilöt ovat varastaneet jotakin; riippumatta siitä, onko varkaus tehty itse laivanisännän tai laivan omistajan tai laivalla merenkulkua varten olleiden henkilöiden avustuksella ja neuvoilla.

162. Ymmärrämme sanojen "merenkulikutarkoituksessa" viittaavan niihin, jotka työskentelevät laivalla, toisin sanoen merimiehiin.

163. Tämä kanne koskee myös kaksinkertaista vahingonkorvausta.

164. Sillä kun omaisuus katoaa majatalossa tai laivassa, aluksen omistaja tai vuokralainen tai vuokranantaja on vastuussa praetorin ediktin nojalla; joten sen henkilön, jolta omaisuus varastettiin, on mahdollista nostaa kanne omistajaa vastaan praetorin lain nojalla tai varasta vastaan siviililain nojalla, sen mukaan, kumpi hänestä on parempi.

165. Jos majatalon pitäjä tai laivan omistaja on vastaanottanut omaisuuden "turvallisesti hoidettavaksi", sen omistaja ei voi nostaa varkauskannetta, vaan se, joka on ottanut vastuun omaisuuden turvallisesta säilyttämisestä, on oikeutettu nostamaan kanteen.

166. Laivan omistaja voi kuitenkin vapautua vastuusta, joka on syntynyt hänen orjansa teosta, luovuttamalla jälkimmäisen korvaukseksi aiheutuneesta vahingosta. Miksi ei siis pitäisi tuomita omistajaa, joka salli niin huonon orjan jäädä laivaansa? Ja miksi häntä pidetään vastuullisena koko summasta vapaan miehen teosta eikä orjan teosta? ellei hänen velvollisuutenaan ollut vapaata miestä palkatessaan varmistaa tämän luonne; mutta orjansa osalta hänet pitäisi vapauttaa vastuusta, aivan kuten huonon kotieläimen kohdalla, jos hän on valmis luovuttamaan hänet korvaukseksi tämän aiheuttamasta vahingosta. Jos hän kuitenkin käytti toisen henkilön orjaa, hän on vastuussa, kuten vapaan miehen tapauksessa.

167. Majatalon pitäjä on vastuussa niiden teoista, jotka ovat hänen talossaan hänen liiketoimiensa hoitamista varten, sekä kaikkien vakituisten majoittujien teoista; hän ei kuitenkaan ole vastuussa matkustajien teoista, koska majatalon pitäjä ei voi valita matkustajia eikä sulkea heitä pois heidän matkansa aikana. Hän valitsee kuitenkin tietyissä määrin vakituiset majoittajansa, jos hän ei hylkää heitä, ja hänen on vastattava heidän teoistaan. Samoin laivan kapteeni ei ole vastuussa matkustajiensa teoista.

Tit. 6. Varkauksista, joita väitetään koko orjaporukan tehneen.

168. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXXVIII.

Praetori otti käyttöön tämän erittäin hyödyllisen ediktin, jotta isäntä voisi varautua orjiensa rikoksiin; esimerkiksi jos useat heistä olivat syyllistyneet varkauteen, he eivät voineet tuhota isäntänsä omaisuutta, jos hänet pakotettiin luovuttamaan kaikki orjat korvaukseksi tehdystä vahingosta tai maksamaan oikeudessa kunkin orjan arvioitu arvo. Jos hän siis haluaa myöntää, että hänen orjansa ovat vastuussa heidän aiheuttamastaan vahingosta, hänellä on tämän ediktin nojalla mahdollisuus valita,

luovuttaako hän kaikki ne, jotka ovat osallistuneet varkauteen; tai jos hän haluaa mieluummin maksaa heidän arvioltaan arvioidun arvonsa, hän voi maksaa yhtä paljon kuin vapaa mies joutuisi maksamaan, jos hän olisi syyllistynyt varkauteen, ja pitää orjansa.

169. Tämä valta annetaan isännälle aina, kun varkaus on tehty hänen tietämättään. Jos hän kuitenkin tiesi siitä, tätä etuoikeutta ei myönnetä hänelle, sillä hän voi joutua oikeuteen sekä omissa nimissään että jokaisen orjansa nimissä, eikä hän voi vapautua vastuusta maksamalla kerran arvioitua arvoa, kuten vapaa mies voi tehdä. Sanalla "tietoinen" tarkoitetaan sitä, että hän tiesi rikoksesta ja olisi voinut estää sen, sillä meidän olisi katsottava tietoisuuden käsittävän myös tahdon. Jos hän kuitenkin oli tietoinen varkaudesta ja esti sen, on sanottava, että hänellä on oikeus ediktin mukaiseen etuun.

170. Kun useat orjat ovat aiheuttaneet huolimattomuudellaan vahinkoa, on vain oikeudenmukaista, että sama etuoikeus myönnetään heidän isännälleen.

171. Kun useat orjat varastavat saman tavaran ja isäntää vastaan nostetaan kanne yhden orjan vuoksi, on oikeudenkäyntiä muita vastaan lykättävä, kunnes kantaja saa ensimmäisen tuomion perusteella takaisin yhtä paljon kuin hän olisi saanut, jos varkauden olisi tehnyt vapaamatkustaja:

172. Julianus, Digest, kirja XXIII.

Toisin sanoen kaksinkertainen vahingonkorvaus rangaistuksen muodossa ja yksinkertainen vahingonkorvaus henkilökohtaisessa kanteessa.

173. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXXVIII.

Aina kun isäntä maksaa yhtä paljon kuin hän maksaisi, jos varkauden olisi tehnyt yksittäinen vapaa mies, oikeus kanteeseen muiden osalta lakkaa, ei ainoastaan isäntää itseään vastaan, vaan myös ostajaa vastaan, jos joku niistä orjista, jotka yhdessä olivat syyllistyneet varkauteen, myydään. Samaa sääntöä sovelletaan, jos orja vapautetaan manumitaatiosta. Jos rahat olisi ensin peritty manumetoidulta orjalta, kanne myönnetään kaikkien orjien isäntää vastaan, sillä ei voida sanoa, että manumetoidun orjan maksama summa olisi ikään kuin kaikkien orjien maksama. Mielestäni on selvää, että jos ostaja maksaisi, kanne myyjää vastaan olisi evättävä; sillä maksun suoritti tietyissä määrin myyjä, jota vastaan voidaan joskus vedota tällaisessa tapauksessa, varsinkin jos hän ilmoitti, että myyty orja ei ollut velvollinen luovuttamaan vahingonkorvauksena eikä ollut syyllistynyt varkauteen.

174. Jos kanne nostetaan perittävää vastaan perinnönjättäjää vastaan testamentatun orjan vuoksi tai henkilöä vastaan, jolle orja on lahjoitettu, voidaanko kanne nostaa myös omistajaa vastaan toisen orjan vuoksi? voidaan kysyä. Mielestäni tämä olisi hyväksyttävä.

175. Tämän ediktin mukainen huojennus ei koske ainoastaan sitä, joka orjia hallussaan pitäessään ja jota vastaan on annettu tuomio, mutta joka maksaa vain yhtä paljon kuin jos vahinkoon olisi syyllistynyt yksittäinen vapaa mies, vaan se hyödyttää myös sitä, joka on tuomittu siksi, että hän on syyllistynyt petokseen välttääkseen hallussapidon.

176. Julianus, Digest, kirja XXII.

Kanne, johon testamentinsaajalla on oikeus, on sen perillisten hyväksi, jota vastaan useat samaan talouteen kuuluvat orjat ovat syyllistyneet varkauteen; toisin sanoen kaikki heistä eivät saa takaisin enempää kuin mitä he olisivat saaneet, jos varkauden olisi tehnyt vapaa mies.

177. Marcellus, Digest, kirja VIII.

Useat yhdessä omistetut orjat ovat tehneet varkauden yhden isäntänsä tietien. Varkauskanne voidaan nostaa kaikkien heidän puolestaan sitä omistajaa vastaan, joka oli tietoinen rikoksesta, mutta toista omistajaa vastaan vain siinä laajuudessa kuin ediktiossa sallitaan. Jos edellinen omistaja maksaa, hän voi periä osuutensa toiselta omistajalta, mutta ei koko orjista maksettavaa summaa. Jos yhteisomistuksessa oleva orja syyllistyy vahingonkorvaukseen toisen isäntänsä käskystä ja toinen maksaa, hän voi periä korvauksen osakkaaltaan yhteisomistuksessa olevalle omaisuudelle aiheutuneen vahingon perusteella edellyttäen, että hän voi nostaa kanteen tätä vastaan Akvilian lain tai kahdentoista taulun lain nojalla. Jos minulla on siis vain kaksi yhteistä orjaa, voidaan nostaa kanne sitä isäntää vastaan, joka oli tietoinen vahingosta, ja tämä koskee molempia orjia, mutta hän ei voi periä kumppaniltaan enempää kuin jos hän olisi maksanut vain toisesta orjasta. Jos hän kuitenkin haluaa nostaa kanteen sitä isäntää vastaan, joka ei tiennyt, että vahinkoa oli aiheutunut, hän voi saada vain kaksinkertaisen vahingonkorvauksen. Katsotaanpa, eikö hänen kumppaniaan vastaan pitäisi nostaa kanne toisen orjan puolesta, aivan kuin hän olisi maksanut kaikkien orjien nimissä. Tässä tapauksessa preetorin päätöksen tulisi olla ankarampi, eikä sille, joka oli tietoinen orjien teosta, saisi osoittaa minkäänlaista myötätuntoa.

178. Scaevola, Kysymyksiä, kirja IV.

Jos kanssaperilliseni on kerännyt kaksinkertaiset vahingonkorvaukset useiden orjien tekemän varkauden vuoksi, Labeo on sitä mieltä, että minua ei estetä nostamasta kannetta kaksinkertaisista vahingonkorvauksista, ja että tällä tavoin tehdään petos ediktiä vastaan ja että on epäoikeudenmukaista, että perillisemme saavat kerätä enemmän kuin mitä itse olisimme voineet tehdä. Hän sanoo myös, että jos vainaja sai vähemmän kuin kaksinkertaisen vahingonkorvauksen, hänen perillisensä eivät voi

asianmukaisesti nostaa kannetta suuremmasta kuin yhtä suuresta osuudesta; mutta mielestäni parempi mielipide on, että perilliset voivat nostaa kanteen osuudestaan ja että molemmat perilliset yhdessä eivät voi saada enemmän kuin kaksinkertaisen vahingonkorvauksen, mukaan lukien sen, mitä vainaja sai.

Tit. 7. Varkain kaadetuista puista.

179. Paulus, On Sabinus, IX kirja.

Kun puita kaadetaan salaa, Labeo sanoo, että kanne olisi hyväksyttävä sekä Akvilian lain että kahdentoista taulun lain nojalla. Trebatius kuitenkin katsoo, että molemmat kanteet olisi myönnettävä siten, että tuomioistuimen olisi toisessa kanteessa päätöstä tehdessään vähennettävä ensimmäisessä kanteessa peritty summa ja annettava tuomio jäljelle jäävästä summasta.

180. Gaius, Kahdentoista taulukon laista, kirja I.

On muistettava, että myös puiden ja erityisesti viiniköynnösten kaatajia rangaistaan varkaina.

181. Ulpianus, Sabinuksesta, kirja XLII.

Suurin osa antiikin auktoriteeteista katsoi, että viiniköynnökset sisältyivät termiin "puut".

182. Ivy, samoin kuin ruoko, ei ole väärin nimittää puiksi.

183. Saman voidaan sanoa koskevan myös pajuja.

184. Mutta kun joku on pajujen istuttamista varten asettanut maahan oksia, ja nämä on leikattu tai revitty pois, ennen kuin ne ovat juurtuneet, Pomponius sanoo aivan oikein, että puiden kaatamista koskevaa kannetta ei voida nostaa, koska sitä ei voida oikein kutsua puuksi, joka ei ole vielä juurtunut.

185. Jos joku poistaa puun taimitarhasta eli juurineen, vaikka se ei ole vielä saanut otetta maaperästä, Pomponius sanoo Sabinusta käsittelevässä yhdeksännessätoista kirjassaan, että sitä on pidettävä puuna.

186. Näin ollen myös sitä voidaan pitää puuna, jonka juuret ovat lakanneet elämästä, vaikka se on edelleen maassa. Tämän mielipiteen hyväksyy myös Labeo.

187. Labeon mielestä voidaan oikein kutsua puuksi sellaista puuta, jonka juuret on revitty irti, eikä sitä voida korvata tai joka on poistettu siten, että tämä on mahdollista.

188. Oliivin versoja on pidettävä puina, riippumatta siitä, ovatko ne heittäneet juuria vai eivät.

189. Kanne voidaan siis nostaa kaikkien edellä lueteltujen puiden osalta.

190. Gaius, Kahdentoista taulun laista.

Ei toki voida epäillä, että jos verso on vielä niin pieni, että se muistuttaa ruohonlehteä, sitä ei pitäisi sisällyttää puiden joukkoon.

191. Paulus, Sabinuksesta, kirja IX.

Kaataminen ei tarkoita pelkkää leikkaamista, vaan leikkaamista aikomuksenaan kaataminen; vyöttäminen tarkoittaa kuoren poistamista; katkaiseminen tarkoittaa puun alta leikkaamista ; sillä ei voida ymmärtää, että joku on kaatanut puun, joka on halkaissut sen sahan avulla.

192. Tässä menettelyssä kanneperuste on sama kuin Akvilian lain mukaisessa menettelyssä.

193. Se, jolla on maan käyttöoikeus, ei voi nostaa tätä kannetta.

194. Se, joka on vuokrannut valtiolle kuuluvaa maata, voi nostaa tämän kanteen, samoin kuin hän voi nostaa kanteen sadevesien hoitamisesta ja rajojen vahvistamisesta.

195. Pomponius, On Sabinus, XX kirja.

Jos useat henkilöt ovat kaataneet saman puun salaa, kanne voidaan nostaa jokaista heistä vastaan koko summasta.

196. Kun sama puu kuitenkin kuuluu useammalle henkilölle, rangaistus voidaan periä vain kerran heiltä kaikilta yhdessä.

197. Jos puu on ulottanut juurensa naapurin maaperään, tämä ei voi katkaista niitä, mutta hän voi nostaa kanteen osoittaakseen, että puu ei kuulu hänelle; aivan kuten hän voi tehdä, jos palkki tai ulkoneva katto ulottuu hänen tilojensa yli. Kun puu saa juurensa naapurin maaperästä, se kuuluu kuitenkin sille, jonka maalta se on peräisin.

198. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXXVIII.

Puut katsotaan salaa kaadetuiksi, kun ne kaadetaan omistajan tietämättä ja tarkoituksenaan salata se häneltä.

199. Pedius sanoo, että tämä teko ei ole varkaus, koska on mahdollista, että henkilö kaataa puita salaa ilman varkaustarkoitusta.

200. Jos joku repii puun juurineen irti tai hävittää sen, hän ei ole vastuussa tästä teosta, sillä hän ei ole kaatanut sitä, leikannut sitä pois tai katkaissut sitä. Hän joutuu kuitenkin akkilaisen lain nojalla vastuuseen siitä, että hän on rikkonut sen.

201. Vaikka koko puuta ei olisikaan kaadettu, kanne nostetaan asianmukaisesti ikään kuin se olisi kaadettu.

202. Henkilö on vastuussa tämän kanteen nojalla riippumatta siitä, onko hän omin käsin vyöttänyt, katkaissut tai kaatanut puun vai käskenyt orjansa tekemään niin. Samaa sääntöä sovelletaan, jos hän antaa tällaisen käskyn vapaamiehelle.

203. Kun isäntä ei ole käskenyt orjaansa, vaan tämä on tehnyt teon vapaaehtoisesti, Sabinus sanoo, että noxal-kanne on pätevä, kuten muissakin rikoksissa. Tämä mielipide on oikea.

204. Tämä kanne, vaikka se on rangaistuskanne, on ikuinen, eikä sitä myönnetä perillistä vastaan, mutta se myönnetään perillisen ja muiden perillisten hyväksi.

205. Tuomio tämänkaltaisessa asiassa sisältää kaksinkertaisen vahingonkorvauksen.

206. Paulus, Ediktistä, kirja XXXIX.

Laskettaessa omistajan etua siitä, että vahinkoa ei ole tehty, on vähennettävä itse puiden arvo ja tehtävä arvio siitä, mitä jäljelle jää.

207. Joka kaataa puun salaa, kaataa sen salaa.

208. Jos hän siis kaataa ja poistaa sen hyötymistarkoituksessa, hän on vastuussa puun varkaudesta ja myös henkilökohtaisesta kanteesta sekä omaisuuden tuottamisesta.

209. Se, joka omistajan tietäen kaataa puun väkivalloin, ei ole vastuussa tästä kanteesta.

210. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja XIII.

Kun vuokralainen kaataa puita, häntä vastaan voidaan nostaa kanne vuokrasopimuksen nojalla; mutta on selvää, että kantajan on tyydyttävä yhteen kanteeseen.

211. Julianus, Miniciuksesta, kirja III.

Jos yhdessä puussa on kaksi osaa ja ne ovat yhdistyneet maanpinnan yläpuolella, niitä pidetään yhtenä puuna. Mutta jos yhdistymiskohta ei ole näkyvässä, puita on yhtä monta kuin on runkoja maanpinnan yläpuolella.

212. Paulus, Ediktistä, kirja XXII.

Jos kuitenkin akvilialaisen lain nojalla on nostettu kanne kaadetuista puista ja on annettu tuomio Quod vi aut clam -kiellon nojalla, vastaaja vapautetaan, jos hän on ensimmäisen päätöksen nojalla suorittanut riittävän maksun; mutta kahdentoista taulun lain nojalla voidaan edelleen nostaa kanne.

213. Javolenus, On Cassius, kirja XV.

Se, joka myy pellon, voi kuitenkin nostaa kanteen puiden kaatamisesta ennen kuin kauppa on tehty.

Tit. 8. Omaisuuden ryöstämisestä väkivalloin ja järjestäytymättömistä kokoontumisista.

214. Paulus, Ediktistä, XXII kirja.

Jokainen, joka ottaa omaisuutta väkivalloin, on vastuussa ei-ilmiömäisestä varkaudesta kaksinkertaisesta vahingonkorvauksesta ja väkivallalla tehdystä ryöstöstä nelinkertaisesta vahingonkorvauksesta. Jos ensin nostetaan kanne

väkivaltaisesta ryöstöstä, varkauskanne hylätään. Jos varkauskanne nostetaan ensimmäisenä, toista ei hylätä, mutta vain se, mikä ylittää ensimmäiseen kanteeseen sisältyvän määrän, voidaan periä takaisin.

215. Ulpianus, Ediktistä, kirja LVI.

Praetor sanoo: "Jos väitetään, että laittomasti kokoontuneet henkilöt ovat pahantahtoisesti aiheuttaneet vahinkoa jollekulle tai että hänen omaisuutensa on otettu väkivalloin, myönnän kanteen sitä vastaan, jonka väitetään tehneen nämä asiat. Samoin, jos orjan sanotaan syyllistyneen näihin tekoihin, myönnän noxal-kanteen hänen isäntäänsä vastaan."

216. Tällä ediktillä pretori on säätänyt väkivallalla tehtyjä laittomia tekoja vastaan. Sillä jos joku voi osoittaa, että hän on kärsinyt väkivaltaa, hän voi menetellä julkisen väkivaltakanteen avulla, ja eräät viranomaiset katsovat, että yksityinen kanne ei saa vaikuttaa haitallisesti julkiseen. Se näyttää kuitenkin olevan helpommin käytettävissä, ja vaikka se saattaa häiritä Lex Julian toimintaa, joka koskee yksityistä väkivaltaa, ei silti pitäisi kieltää kanteen nostamista niiltä, jotka valitsevat yksityisen oikeussuojakeinon.

217. Se, joka syyllistyy väkivallalla tehtyyn ryöstöön, ei ainoastaan tee rikosta ilkeästi, kuten ediktiossa todetaan, vaan myös silloin, kun hän ottaa omaisuuden haltuunsa väkivalloin, kun hän on laatinut suunnitelmansa ja kerännyt aseistettuja miehiä vahingon aiheuttamista varten.

218. Näin ollen riippumatta siitä, kerääkö hän itse miehiä vai käyttääkö hän ryöstöä varten hyväksi niitä, jotka joku toinen on jo koonnut, hänen katsotaan toimineen ilkeästi.

219. Kokoontuneilla miehillä on ymmärrettävä sellaisia, jotka on koottu yhteen vahingon aiheuttamistarkoituksessa.

220. Ei ole lisätty, minkälaisia miehiä, joten ei ole merkitystä sillä, ovatko he vapaita vai orjia.

221. Jos vain yksi mies on kutsuttu koolle, sanomme silti, että miehet on koottu.

222. Jos taas oletetaan, että vain yksi on aiheuttanut vahingon, en usko, että ediktin sanat eivät ole soveltumattomia, sillä kun siinä sanotaan: "Laittomasti kokoontuneet henkilöt", meidän on ymmärrettävä tämä niin, että olipa yksi yksin syyllistynyt väkivaltaan tai toimiiko hän yhdessä muiden kokoontuneiden kanssa, jotka ovat joko aseistettuja tai aseettomia, hän on vastuussa tämän ediktin nojalla.

223. Maininta ilkevästä sisältää väkivallan, sillä se, joka käyttää väkivaltaa, toimii ilkevästä. Siitä ei kuitenkaan välttämättä seuraa, että se, joka on pahansuopa, käyttää väkivaltaa; siksi pahansuopa viittaa väkivaltaan, ja se, joka tekee teon ilman väkivaltaa mutta vilpillisesti, sisältyy yhtä lailla.

224. Praetor sanoo "vahinkoa". Tämä sana viittaa kaikenlaiseen vahinkoon, myös salaiseen. En kuitenkaan usko, että kaikki salaiset vahingot sisältyvät tähän, vaan ainoastaan sellaiset, joihin liittyy väkivaltaa. Sillä kuka tahansa antaa sopivan määritelmän, jos hän sanoisi, että se, joka on tehnyt vahingon yksin ja ilman väkivaltaa, ei kuulu tämän ediktin piiriin, ja että jos vahingon ovat tehneet henkilöt, jotka ovat kokoontuneet yhteen, jopa ilman väkivaltaa, edellyttäen, että mukana on ollut ilkevästä, se kuuluu tämän ediktin piiriin.

225. Mutta ei varkauden tekoa eikä Akkilian lain määräämää tekoa pidä sisällyttää tähän ediktiin, vaikka ne joskus osuvat sen kanssa yksin; sillä Julianus sanoo, että se, joka tekee ryöstön väkivallalla, on periaatteeton varas, ja että se, joka tekee vahinkoa kokoontuneiden henkilöiden avustuksella, voidaan asettaa vastuuseen myös Akkilian lain nojalla.

226. "Tai hänen omaisuutensa sanotaan otetuksi väkivallalla." Kun preetori sanoo: "omaisuus on otettu väkivallalla", meidän on ymmärrettävä, että tämä pätee myös silloin, kun vain yksi esine on saatu väkivallalla.

227. Jos joku ei itse kokoa ihmisiä, vaan hänet löydetään heidän keskuudestaan, ja hän joko ottaa jotakin väkivallalla tai aiheuttaa vahinkoa, hän on vastuussa tämän kanteen nojalla. Mutta koskeeko tämä määräys vain vahinkoa, jonka vastaajan kokoamat miehet ovat tehneet vilpillisesti tai väkivaltaisesti, vai koskeeko se myös väkivallalla tehtyä ryöstöä tai vahinkoa, jonka edellä mainitut miehet ovat tehneet, vaikka joku muu olisi kutsunut heidät koolle, on kysytty kysymys. On parempi katsoa, että myös tämä on asianlaita, joten kaikki nämä asiat kuuluvat sen piiriin, samoin kuin kaikki vahingonteot, jotka ovat toisen koolle kutsumien henkilöiden tekemiä, niin että sekä se, joka on heidät koolle kutsunut, että se, joka on heidät yhdistänyt, voidaan katsoa kuuluvaksi siihen.

228. Tässä kanteessa kiinteistön todellinen hinta on nelinkertaistunut käytettävissä olevan vuoden aikana, mutta ei kantajan koron määrää.

229. Tämä kanne voidaan nostaa myös kotitalouden osalta ilman, että on tarpeen osoittaa, kuka sen jäsenistä on syyllistynyt väkivaltaiseen ryöstöön tai edes vahinkoon. Termi "kotitalous" kattaa myös orjat, toisin sanoen ne, jotka ovat palveluksessa, vaikka voidaan väittää, että he ovat vapaita tai että he ovat muiden hyvässä uskossa palvelevien orjia.

230. En usko, että kantaja voi tämän kanteen avulla nostaa kanteen isäntää vastaan hänen orjiensa puolesta, koska riittää, että isäntä tarjoaa kerran nelinkertaisen summan.

231. Tämän korvauskanteen nojalla ei pidä luovuttaa koko orjien määrää, vaan ainoastaan ne tai se, jonka osoitetaan aiheuttaneen vahingon.

232. Tätä kannetta kutsutaan yleisesti kanteeksi, joka koskee väkivallalla otettua omaisuutta.

233. Tässä kanteessa on vastuussa vain se, joka on syyllistynyt petokseen. Jos siis joku ottaa väkisin haltuunsa sen, mikä on hänen omaisuuttaan, hän ei ole vastuussa omaisuuden ottamisesta väkivallalla, vaan häntä sakotetaan eri tavalla. Jos joku kuitenkin ottaa väkisin haltuunsa oman orjansa, jonka toinen on hyvässä uskossa ottanut haltuunsa, hän ei ole samalla tavalla vastuussa tämän kanteen nojalla, koska hän vie oman omaisuutensa. Mutta entä jos hän ottaa pois jonkin esineen, joka on rasiitteena hänelle? Silloin hän on vastuussa.

234. Väkivallalla riistettyä omaisuutta koskevaa kannetta ei myönnetä alle murrosikäiselle lapselle, joka ei ole kykenevä rikollisuuteen, ellei hänen orjansa tai hänen orjakuntansa väitä syyllistyneen rikokseen, ja jos näin on, hän on vastuussa noxal-kanteella omaisuudesta, jonka on väkivallalla riistänyt hänen orjansa tai useampi hänen orjistaan.

235. Jos verovelvollinen maanviljelijä ajaa karjaani pois luullessaan, että olen tehnyt jonkin verolain vastaisen rikkomuksen, vaikka hän saattaa erehtyä, en silti voi nostaa häntä vastaan kannetta väkivallalla otetusta omaisuudesta, sanoo Labeo, sillä hän ei ole syyllistynyt petokseen. Jos hän kuitenkin sulkee karjan niin, että se ei voi syödä, ja saa sen kuolemaan nälkään, voidaan Akvilian lain nojalla nostaa praetoriaanikanne.

236. Kun joku sulkee karjan, jonka hän on ottanut väkivalloin, häntä vastaan voidaan nostaa kanne tästä syystä.

237. Tässä kanteessa ei tarkastella pelkästään sitä, kuuluuko väkivalloin haltuun otettu omaisuus kantajan omaisuuteen, sillä olipa se osa kantajan omaisuutta tai ei, jos sillä on jokin yhteys siihen, on tähän kanteeseen aihetta. Jos siis omaisuus on lainattu käytettäväksi tai vuokrattu tai jopa pantattu tai talletettu luoksesi, jolloin on minun etuni mukaista, että sitä ei viedä pois, tai jos jokin siitä on vilpittömässä mielessä hallussani, tai jos minulla on siihen käyttöoikeus tai jokin muu oikeus, jolloin on minun etuni mukaista, että sitä ei viedä pois väkisin, on sanottava, että minulla on oikeus tähän kanteeseen, ei kuitenkaan omistusoikeutta, vaan ainoastaan sitä, että se, mikä on viety pois omaisuudestani eli aineestani, voidaan saada takaisin.

238. Ja yleisesti ottaen on katsottava, että varkauskanne on kaikissa näissä tapauksissa minun edukseni siitä, mitä on salaa tehty, ja että minulla on oikeus tähän kanteeseen tällä perusteella. Joku voi kuitenkin sanoa, että meillä ei ole oikeutta varkauskanteeseen talletetun omaisuuden vuoksi, mutta tähän viitaten olen lisännyt: "Jos on etujemme mukaista, että omaisuutta ei oteta väkivalloin", sillä silloin minulla on oikeus varkauskanteeseen.

239. Jos olen tullut vastuuseen huolimattomuudesta, kun omaisuutta on talletettu, tai jos olen saanut talletuksen arvon, mutta en korvauksena, on asianmukaisempaa katsoa, että vaikka talletukseen perustuva varkauskanne ei ole pätevä, voidaan nostaa varkauskanne väkivallalla otetusta omaisuudesta; sillä vain hyvin pieni ero on sen välillä, joka toimii salaa, ja sen välillä, joka ottaa omaisuutta väkivallalla, sillä edellinen salaa rikoksensa, toinen taas julkistaa sen ja jopa tekee sen julkisesti. Siksi, kun joku osoittaa, että hänellä on vain kohtalainen intressi asiassa, hänellä pitäisi olla oikeus nostaa kanne väkivallalla otetusta omaisuudesta.

240. Jos karkulainen orjani ostaa tavaroita, joita hän käyttää itse, ja ne viedään pois väkivalloin siitä syystä, että mainitut tavarat kuuluvat omaisuuteeni, voin nostaa kanteen väkivalloin tehdystä ryöstöstä.

241. Kun omaisuus viedään väkivalloin, voidaan nostaa kanne varkaudesta tai vahingonkorvauskanne, tai henkilökohtainen kanne on käytettävissä, tai voidaan nostaa kanne kunkin esineen takaisin saamiseksi.

242. Kanne voidaan nostaa perillisen ja muiden oikeudenomistajien hyväksi. Sitä ei kuitenkaan voida nostaa perillisiä ja muita oikeudenomistajia vastaan, koska heitä vastaan ei voida nostaa rikosoikeudellista kannetta. Katsotaan, onko se myönnettävä sellaisen asian osalta, josta he ovat saaneet taloudellista hyötyä. Luulen, että preetori ei luvannut kanteen perillisiä vastaan siitä, mikä tulee heidän käsiinsä, koska hän katsoi, että henkilökohtainen kanne riittää.

243. Paulus, Ediktistä, kirja LIV.

Jos orja ottaa omaisuuden väkivalloin ja häntä vastaan nostetaan kanne, kun hänestä tulee vapaa, vaikka hänellä on valta nostaa kanne isäntäänsä vastaan, ei kannetta voida laillisesti nostaa manumetoidun orjan osalta vuoden kuluttua siitä, kun vuosi on kulunut; sillä riippumatta siitä, ketä vastaan kanne olisi voitu nostaa, kantaja suljetaan pois. Jos isäntää vastaan nostetaan kanne vuoden kuluessa ja sen jälkeen nostetaan kanne manumetoidun orjan puolesta, Labeo sanoo, että oikeusvoiman perusteella tehty poikkeus estää sen.

244. Ulpianus, Ediktistä, kirja LVI.

Praetor sanoo: "Kun väkijoukkoon kuuluvan väitetään syyllistyneen vahingonkorvaukseen ilkivaltaisesti, myönnän häntä vastaan kaksinkertaista vahingonkorvausta koskevan kanteen vuoden kuluessa siitä, kun oikeudenkäynti olisi voitu aloittaa, ja vuoden kuluttua siitä, kun vuosi on kulunut, myönnän yksinkertaista vahingonkorvausta koskevan kanteen."

245. Tämä edikti on otettu käyttöön viittaamalla vahingonkorvauksiin, joihin kuka tahansa järjestäytymättömän väkijoukon jäsen on syyllistynyt.

246. Labeo sanoo, että termi "väkijoukko" viittaa eräänlaiseen mellakoivaan kokoontumiseen ja että se on johdettu kreikankielisestä termistä, joka tarkoittaa "riehumista".

247. Kuinka suuren joukon katsomme muodostavan väkijoukon? Jos kaksi henkilöä ryhtyy riitelemään, meidän ei pitäisi käsittää sitä väkijoukoksi, koska kahden henkilön ei voida oikein sanoa muodostavan yhtä. Jos kyseessä on kuitenkin suurempi joukko, esimerkiksi kymmenen tai viisitoista henkilöä, heitä voidaan kutsua väkijoukoksi. Mutta entä jos heitä on vain kolme tai neljä? Silloin kyseessä ei ole väkijoukko. Labeo sanoo aivan oikein, että kuohunnan ja riidan välillä on suuri ero, sillä kuohunta on monien ihmisten aiheuttamaa kuohuntaa ja levottomuutta, kun taas riidan aiheuttaa vain kaksi ihmistä.

248. Tämän ediktin nojalla ei ole vastuussa ainoastaan se, joka aiheuttaa vahinkoa ollessaan riehakkaassa kokoontumisessa, vaan myös se, joka pahansuovasti ponnisteli, jotta kokoontumisen teosta aiheutuisi vahinkoa riippumatta siitä, oliko hän paikalla vai ei, sillä pahansuovuus voi ilmetä, vaikka henkilö ei olisi paikalla.

249. On sanottava, että myös se, joka liittyi väkijoukkoon ja kehotti vahingon tekemistä, on tämän ediktin nojalla vastuussa; edellyttäen kuitenkin, että hän itse oli paikalla, kun vahinko tapahtui, ja että hän oli paikalla pahansuovassa tarkoituksessa, sillä ei voida kiistää, etteikö väkijoukko olisi aiheuttanut vahinkoa hänen pahansuovasta myötävaikutuksestaan.

250. Jos joku saapuessaan kiihottaa tai yhdistää väkijoukkoa joko huudoillaan tai jollain teolla, joko syyttämällä jotakuta tai herättämällä sääliä, ja hänen ilkeäkäyttönsä vuoksi tapahtuu vahinko, hän on vastuussa, vaikka hänellä ei olisi ollut aikomustakaan kutsua väkijoukkoa koolle. On nimittäin totta, että hänen ilkeyttään väkijoukko aiheutti vahinkoa, eikä praetori vaadi, että väkijoukon olisi pitänyt kokoontua hänen itsensä toimesta, vaan että vahinko olisi aiheutunut väkijoukkoon kuuluvan henkilön ilkeän yllyttämisen seurauksena. Tämän ja edellisen ediktin välillä on seuraava ero: ensimmäisessä praetori puhuu vahingosta, jonka pahansuopa on tehnyt riehakkaasti kokoontunut henkilö tai väkivaltaisesta ryöstöstä, jonka hän on tehnyt silloin, kun hän ei ole kokoontunut; mutta toisessa hän viittaa vahingon aiheuttamiseen, jonka pahansuopa on tehnyt väkijoukko, vaikka syytetty ei ole sitä kutsunut koolle, vaan jos se on yllyttänyt sitä huudoillaan tai kielillään tai siksi, että hän on herättänyt myötätuntoa, vaikka joku muu olisi koonnut väkijoukon, koska hän itse on ollut osa sitä.

251. Siksi teon julmuuden vuoksi ensimmäisessä ediktissä esitetään rangaistukseksi nelinkertainen vahingonkorvaus ja jälkimmäisessä kaksinkertainen vahingonkorvaus.

252. Molemmat antavat kuitenkin oikeuden nostaa kanteen vuoden kuluessa, mutta vuoden kulumisen jälkeen voidaan nostaa vain yksinkertaista vahingonkorvausta koskeva kanne.

253. Lisäksi tässä asetuksessa mainitaan aiheutettu vahinko ja menetetty omaisuus, mutta siinä ei viitata väkivaltaiseen ryöstöön; silti kanne voidaan nostaa väkivaltaisesta ryöstöstä edellisen asetuksen nojalla.

254. Menetetetyksi katsotaan omaisuus, jonka joku on antanut tuhota, esimerkiksi leikata tai rikkoa palasiksi.

255. Myös tämä kanne on in factum, ja se myönnetään omaisuuden kaksinkertaisesta arvosta, joka viittaa sen todelliseen hintaan ja nykyhetkellä tehtyyn arvioon, joka aina kaksinkertaistuu vuoden kuluessa.

256. Kantajan on osoitettava, että vahingon aiheutti väkijoukko. Jos vahinko on kuitenkin aiheutunut muulla tavoin kuin väkijoukon toimesta, kanne ei ole aiheellinen.

257. Jos Titiuksen lyödessä orjaani kokoontui väkijoukko ja orja menetti sen vuoksi jotakin, voin nostaa kanteen häntä lyönyttä vastaan, vaikka väkijoukko olisi vastuussa menetyksestä ja hän olisi alkanut lyödä häntä, jotta vahinko tapahtuisi. Kanne ei kuitenkaan käy päinsä, jos lyömiseen on ollut jokin muu syy.

258. Kun joku kuitenkin itse kokoaa väkijoukon ja lyö orjaa sen läsnä ollessa sen tarkoituksena tehdä hänelle vahinkoa eikä tarkoituksenaan aiheuttaa vahinkoa, Edictum tulee sovellettavaksi; sillä on totta, että se, joka lyö jotakuta perusteettomasti, osoittaa pahantahtoisuutta, ja että se, joka on vastuussa vahingon aiheuttamisesta, syyllistyy siihen.

259. Praetor myöntää kanteen orjaa vastaan ja koko orjalaumaa vastaan.

260. Se, mitä olemme todenneet siitä, että perillisillä ja muilla oikeudenomistajilla on oikeus nostaa kanne väkivallalla otetusta omaisuudesta, voidaan toistaa tässä yhteydessä.

261. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja XXI.

Väkivallalla tehtyyn ryöstöön syyllistyneelle ei ole hyötyä siitä, että hän palauttaa omaisuuden ennen tuomion antamista rangaistuksen välttämiseksi.

262. Venuleius, Stipulations, kirja XVII.

Laki kieltää sen, että väkivallalla haltuun otettu tai riistetty omaisuus hankitaan anastamalla, ennen kuin se on jälleen omistajan tai hänen perijänsä hallussa.

Tit. 9. Tulipalosta, tuhosta ja haaksirikosta, kun vene tai laiva otetaan väkivalloin haltuun.

263. Ulpianus, Ediktistä, kirja LVI.

Praetor sanoo: "Kun väitetään, että joku on tulipalossa, rakennuksen tuhoutuessa, haaksirikossa tai veneeseen tai laivaan hyökätessään ottanut jotakin väkivalloin haltuunsa tai anastanut omaisuutta vilpillisesti tai aiheuttanut vahinkoa, myönnän kanteen nelinkertaisesta vahingonkorvauksesta vuoden kuluessa siitä, kun kanne voidaan nostaa, ja kun vuosi on kulunut, myönnän kanteen kaksinkertaisesta korvauksesta. Myönnän kanteen myös orjaa ja koko orjalaumaa vastaan."

264. Tämän ediktin hyöty on ilmeinen, ja sen ankaruus on täysin perusteltavissa, koska on yleisen edun mukaista, ettei mitään varasteta tällaisissa olosuhteissa. Ja vaikka näistä rikoksista voidaan nostaa rikosoikeudellinen syyte, preetori säättää silti hyvin asianmukaisesti, että siviilikanteet voidaan nostaa, jos tällaisia rikoksia on tehty.

265. Miten meidän on ymmärrettävä sanat "tulipalossa"? Tarkoittavatko ne itse tulipalossa vai ainoastaan paikassa, jossa tulipalo tapahtui? Parempi mielipide on ymmärtää ne niin, että ne tarkoittavat tulipalon vuoksi, eli että omaisuus varastettiin tulipalon aiheuttaman sekasorron tai siitä johtuvan pelon vuoksi; aivan kuten olemme tottuneet sanomaan "sodassa kadonnut" viitaten kaikkeen, mikä on kadonnut sodan vuoksi. Jos siis jotain varastetaan pelloilta, jotka sijaitsevat lähellä palon tapahtumapaikkaa, on sanottava, että on syytä soveltaa ediktiä, koska on totta, että se varastettiin tulipalon vuoksi.

266. Samoin termi "tuhoaminen" viittaa aikaan, jolloin talon purkamisen tapahtui, eikä pelkästään siihen, jos joku poisti omaisuutta kaatuneesta rakennuksesta, vaan myös siihen, jos hän poisti jotain viereisistä taloista.

267. Jos epäiltiin tulipaloa tai talon purkamista, mutta tulipaloa tai purkamista ei tapahtunut, katsokaamme, onko tämän ediktin soveltamiseen aihetta. Parempi mielipide on, että siihen ei ole perusteita, koska mitään ei ole otettu käyttöön tulipalon tai talon purkamisen vuoksi.

268. Praetor sanoo myös: "Jos jotakin otetaan haaksirikossa", ja tässä tapauksessa herää kysymys, tarkoitetaanko tällä sitä, jos joku ottaa omaisuutta haaksirikon hetkellä, vai jos hän ottaa sen jollakin muulla hetkellä, toisin sanoen haaksirikon tapahtumisen jälkeen; sillä kaiken, mikä heitetään rantaan haaksirikon jälkeen, sanotaan kuuluvan alukselle. Parempi mielipide on, että tämä viittaa haaksirikon aikaan,

269. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja XXI.

Sekä paikkaan.

270. Ulpianus, Ediktistä, kirja LVI.

Jos joku takavarikoi omaisuutta väkivalloin paikassa, jossa haaksirikko tapahtuu tai on tapahtunut, hänen katsotaan kuuluvan tämän ediktin ehtojen piiriin. Se, joka kuitenkin vie rannalle heitetyt esineet pois sen jälkeen, kun haaksirikko on tapahtunut, on sellaisessa asemassa, että häntä olisi pikemminkin pidettävä varkaana kuin tämän ediktin nojalla vastuullisena; samoin kuin sen, joka ottaa haltuunsa kulkuneuvosta pudonneen esineen, ja sen, joka vie rannalle heitetyn omaisuuden pois, ei katsota ottaneen sitä väkivalloin.

271. Seuraavaksi preetori sanoo: "Hyökkäyksessä venettä tai laivaa vastaan". Sen katsotaan ottaneen omaisuutta väkisin, joka laivaa tai venettä vastaan suunnatun taistelun tai taistelun aikana joko ottaa sen väkivalloin haltuunsa tai tekee niin, kun ryöstäjät ovat kaappaamassa alusta.

272. Labeo sanoo, että on vain oikeudenmukaista, että jos jotain otetaan väkivalloin haltuun joko kaupungissa tai maalla sijaitsevaan taloon kohdistuvan hyökkäyksen aikana, on syytä ryhtyä toimenpiteisiin tämän ediktin nojalla, sillä rosvot voivat ärsyttää meitä ja hyökätä kimppuumme yhtä lailla merellä kuin maalla.

273. Ei ainoastaan se, joka on ottanut omaisuuden väkivalloin haltuunsa, vaan myös se, joka on ottanut sen vastaan, on vastuussa edellä mainituissa tapauksissa, koska varastetun tavaran vastaanottajat eivät ole vähemmän syyllisiä kuin hyökkääjät itse. Sana "vilpillisesti" on kuitenkin lisätty siitä syystä, että jokainen, joka vastaanottaa omaisuutta tällaisissa olosuhteissa, ei tule välittömästi syylliseksi, vaan ainoastaan se, joka vastaanottaa sen vilpillisessä tarkoituksessa. Mutta entä jos hän on saanut sen tietämättä tosiasioita? Tai entä jos hän on saanut sen tarkoituksenaan pitää siitä huolta ja säilyttää sitä turvallisesti sen menettänyttä varten? Häntä ei todellakaan pitäisi pitää vastuullisena.

274. Tässä kanteessa ei ole vastuussa ainoastaan se, joka otti omaisuuden väkisin, vaan myös se, joka vei sen pois tai siirsi sen syrjään tarkoituksenaan viedä se pois tai vahingoitti sitä tai kätki sen.

275. On kuitenkin selvää, että on eri asia ottaa omaisuus väkivalloin ja eri asia ottaa se salaa haltuunsa, sillä mitä tahansa voidaan ottaa salaa haltuun ilman väkivaltaa, mutta omaisuutta ei voida ottaa väkisin ilman väkivallan käyttöä.

276. Se, joka ottaa omaisuutta väkivalloin karille ajaneesta laivasta, on tämän ediktin nojalla vastuussa. Karilleajo on sitä, mitä kreikkalaiset kutsuvat nimellä ecebrasvy.

277. Se, mitä preetori sanoo vahingon aiheuttamisesta, pätee vain silloin, kun vahinko on tehty ilkivaltaisesti, sillä jos ilkivalta puuttuu, edikti ei ole käytettävissä. Miten siis on ymmärrettävä se, mitä Labeo totesi, nimittäin: jos suojellakseni itseäni syttyneeltä tulipalolta puran naapurin rakennuksen, pitäisikö minua ja orjiani vastaan nostaa kanne? Sillä koska tein tämän suojellakseni omaa taloani, olen varmasti vapaa ilkivallasta. Siksi katson, että se, mitä Labeo sanoi, ei ole totta. Mutta voidaanko akvilialaisen lain nojalla nostaa kanne? En usko, että voi, sillä jokainen, joka haluaa suojella itseään, ei toimi epäoikeudenmukaisesti, kun hän ei voi tehdä toisin. Myös Celsus oli samaa mieltä.

278. Claudiuksen aikana säädettiin seuraava senaatin asetus: "Jos joku haaksirikossa irrottaa aluksen peräsimet tai yhden niistä, hän on vastuussa koko aluksen haltuunotosta." Toisessa senaatin asetuksessa säädettiin myös, että ne, joiden petoksen tai neuvon avulla haaksirikoutuneet voitettiin väkisin estääkseen avun antamisen alukselle tai jollekin aluksella olevalle, joka oli vaarassa, olivat vastuussa murhaajia koskevan Cornelian lain mukaisista rangaistuksista. Ja lisäksi ne, jotka väkivalloin ottivat tai petollisesti saivat jotakin haaksirikoutuneen surkeasta omaisuudesta, olisi pakotettava maksamaan valtiovarainministeriöön niin paljon kuin voitaisiin periä takaisin preetorin ediktillä.

279. Paulus, Ediktistä, kirja LIV.

Pedius sanoo, että sen, joka takavarikoi omaisuuden väkivalloin haaksirikon aikana vallitsevan kauhun vallitessa, voidaan sanoa ottaneen sen haaksirikossa.

280. Jumalallinen Antoninus totesi eräässä reskriptissä, joka koski niitä, jotka ovat syyllistyneet ryöstöön haaksirikon aikana, seuraavaa: "Se, mitä kirjoitit minulle laivan tai veneen haaksirikosta, tehtiin sen selvittämiseksi, millainen rangaistus mielestäni pitäisi langettaa niille, jotka ovat varastaneet jotain aluksesta. Mielestäni tämä voidaan helposti selvittää, sillä on suuri ero siinä, missä henkilöt ottavat omaisuutta, joka on menettämässä sen, ja missä he ottavat rikollisesti haltuunsa sen, joka voidaan pelastaa. Jos siis näyttää siltä, että huomattava saalis on saatu väkisin, tuomitsette vapaat miehet tuomion jälkeen kolmeksi vuodeksi karkotukseen ruoskimisen jälkeen; tai jos he ovat alempiarvoisia, tuomitsette heidät samaksi ajaksi työskentelemään julkisilla töillä; ja orjat tuomitsette kaivoksiin ruoskimisen jälkeen. Jos omaisuus ei ole arvokasta, voitte vapauttaa vapaat miehet, kun olette ruoskineet heitä sauvoilla, ja orjat, kun olette ruoskineet heitä. Ja kaikissa muissakin tapauksissa, samoin kuin tämänkaltaisissa, on kaikin tavoin harkittava huolellisesti henkilöiden tilaa ja omaisuuden luonnetta, jotta ei käytettäisi ankarampaa tai lempeämpää kohtelua kuin olosuhteet vaativat."

281. Nämä kanteet myönnetään sekä perillisille että heitä vastaan sen mukaan, kuinka paljon omaisuutta heidän haltuunsa tulee.

282. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja XXI.

Jos joku vie salaa pois tai ottaa väkivalloin haltuunsa jotakin, joka on pelastettu haaksirikosta, tulipalosta tai talon tuhoutumisesta ja sijoitettu muualle, hän on vastuussa joko varkaudesta tai väkivallalla otetusta omaisuudesta nostettavasta kanteesta; varsinkin jos hän ei tiennyt, että se oli peräisin haaksirikosta, tulipalosta tai talon tuhoutumisesta. Jos joku vie pois omaisuutta, joka on kadonnut haaksirikossa ja makaa rannalla, jonne aallot ovat sen heittäneet; monet viranomaiset ovat samaa mieltä, ja se on oikein, jos haaksirikosta on kulunut jonkin aikaa. Muussa tapauksessa, jos tämä tapahtui juuri haaksirikon tapahtuessa, ei ole merkitystä sillä, onko tavara otettu itse merestä, hylystä vai rannalta. Sama ero olisi tehtävä myös silloin, kun tavarat on otettu veneestä tai merihädässä olevasta aluksesta.

283. Callistratus, Monitoriaddiktista, kirja I.

Alus on merihädässä, kun se on ryöstetty tai upotettu, kun se on murrettu auki tai siihen on tehty reikä, kun sen vaijerit on katkaistu, kun sen purjeet on revitty tai kun meri on vienyt sen ankkurit.

284. Sama, Kysymyksiä, kirja II.

On ryhdytty moniin varotoimenpiteisiin estääkseen omaisuuden varastamisen haaksirikon aikana tai estääkseen vieraita tulemasta ja ottamasta sitä haltuunsa. Jumalallinen Hadrianus nimittäin määräsi ediktillä, että niiden, jotka omistavat maata meren rannalla, tulisi, kun laiva joko pahoin vaurioituu tai hajoaa jonkun heistä rajojen sisäpuolella, huolehtia siitä, että mitään ei varasteta haaksirikosta; ja että maakuntien maaherrojen tulisi myöntää kanteita heitä vastaan niiden hyväksi, jotka etsivät omaisuutta, jonka he olivat menettäneet, jotta he voisivat saada takaisin kaiken sen, minkä he voivat todistaa, että ne, jotka olivat ottaneet heiltä haaksirikossa, olivat ottaneet heiltä haltuunsa. Niiden osalta, joiden on todistettu ottaneen omaisuutta, kuvernöörin olisi määrättävä heille ankara rangaistus, kuten rosvoillekin. Ja jotta todistaminen tämänkaltaisten rikosten tekemisestä olisi helpompaa, hän salli niiden, jotka valittivat kärsineensä vahinkoa, mennä prefektin eteen todistamaan ja etsimään syyllisiä, jotta heidät voitaisiin lähettää kuvernöörin eteen joko kahleissa tai takuita vastaan, suhteessa heidän rikostensa vakavuuteen. Hän määräsi myös, että varastetuksi väitetyn omaisuuden omistajalta oli vaadittava vakuus siitä, ettei hän luopuisi syytteestä. Senaatti määräsi myös, että sotilas, yksityishenkilö, vapaamatkustaja tai keisarin orja ei saisi puuttua haaksirikosta hajooneiden tavaroiden keräämiseen.

285. Neratius, Opinions, kirja II.

Jos veneenne on joutunut virran voimasta minun maalleni, ette voi siirtää sitä pois, ellette anna minulle vakuutta veneen mahdollisesti aiheuttamista vahingoista.

286. Gaius, Kahdentoista taulun laista, kirja IV.

Jokainen, joka sytyttää talon tai talon lähellä olevan viljapinon tuleen, on kahlittava, ruoskittava ja surmattava tulella, edellyttäen, että hän on tehnyt teon tietoisesti ja tahallisesti. Jos se kuitenkin tapahtui vahingossa, toisin sanoen huolimattomuudesta, hänet on määrättävä korvaamaan vahinko, tai jos hän on maksukyvytön, hän saa lievän rangaistuksen. Talon käsite kattaa kaikenlaiset rakennukset.

287. Ulpianus, Opinions, kirja I.

Maakuntien kuvernöörien on oltava ahkerasti valppaina estääkseen kalastajia näyttämästä yöllä valoja merimiehiä harhauttamalla ja siten ilmoittamasta, että he lähestyvät jotakin satamaa, ja tällä tavoin he saattavat laivat ja niissä olevat vaaraan ja valmistavat itselleen inhottavaa saalista.

288. Marcianus, Institutes, kirja XIV.

Jos tulipalo tapahtuu vahingossa, se on anteeksiannettava, ellei kyseessä ole niin törkeä huolimattomuus, että se muistuttaa laittomuutta tai petosta.

289. Ulpianus, Prokonsulin velvollisuuksista, kirja VIII.

On todettu, että kuka tahansa voi periä haaksirikkoutuneen omaisuutensa, ja tämän totesivat keisari Antoninus ja hänen jumalallinen isänsä rescriptumissa.

290. Alempiarvoiset henkilöt, jotka tahallaan sytyttävät kaupungissa tulipalon, on heitettävä villipetojen pariin, ja ylempiarvoiset on kärsittävä kuolemaa tai heidät on karkotettava jollekin saarelle.

Tit. 10. Väärinkäytöksistä ja törkeistä kunnianloukkauksista.

291. Ulpianus, Ediktistä, kirja LVI.

Jotain lain vastaisesti tehtyä nimitetään vahingoksi, sillä kaikkea, mikä on laitonta, pidetään vahingollisena. Yleisesti ottaen näin on, mutta erityisesti loukkaus määritellään loukkaukseksi. Joskus käsitteellä "vahinko" tarkoitetaan huolimattomuudesta aiheutunutta vahinkoa, kuten Akvilian laissa on tapana todeta. Toisinaan taas kutsumme vammaksi vääryyttä, kuten silloin,

kun joku on tehnyt väärän tai epäoikeudenmukaisen päätöksen, ja tätä nimitetään vammaksi, koska se on vastoin lakia ja oikeutta, koska se ei ole laillinen. Termi "loukkaus" on johdettu verbistä "halveksia".

292. Labeo sanoo, että loukkauksen voi aiheuttaa jokin asia tai sanat. Asialla, kun käytetään käsiä; sanoilla, kun käsiä ei käytetä ja loukkaus tehdään puheella.

293. Jokainen loukkaus kohdistuu joko sen henkilöön tai kunniaan, joka on sen kohteena, ja sillä on taipumus tehdä hänestä häpeällinen. Se kohdistuu henkilöön, kun häntä lyödään; hänen kunniaansa, kun matruusi riistetään avustajaltaan; ja sillä on taipumus tehdä kenestä tahansa pahamaineinen, kun hänen vaatimattomuuttaan loukataan.

294. Loukkauksen ketään vastaan tekee taas henkilö itse tai muut: henkilö itse, kun se tehdään suoraan perheen päämiestä tai äitiä vastaan; muut, kun se tehdään epäsuorasti, kuten esimerkiksi lapsiani, orjiani, vaimoani tai miniääni vastaan. Sillä loukkaus koskee meitä silloin, kun se kohdistuu niitä vastaan, jotka ovat auktoriteettimme alaisia tai joilla on oikeus kiintymykseemme.

295. Jos vahinko kohdistuu sellaisen vainajan ruumiiseen, jonka omaisuuden perillisiä tai prätorian haltijoita me olemme, voimme nostaa vahingonkorvauskanteen omissa nimissämme, sillä tällä tavoin tehty vahinko koskee mainettamme. Samaa sääntöä sovelletaan, jos loukataan sen henkilön mainetta, jonka perillisiä me olemme.

296. Lisäksi kaikki lapsiimme kohdistuva vahinko on hyökkäys kunniamme vastaan; jos siis joku myy poikansa tämän omalla suostumuksella, isällä on oikeus nostaa vahinkokanne omissa nimissään, mutta pojalla ei, koska vahinkoa ei tehdä sitä vastaan, joka antaa suostumuksensa.

297. Aina kun vahingonkorvaus kohdistuu testamentin tekijän hautajaisiin tai hänen ruumiiseensa, ja tämä tapahtuu sen jälkeen, kun kuolinpesä on otettu haltuun, on sanottava, että se on tiettyssä määrin tehty perillistä vastaan, sillä on aina jälkimmäisen edun mukaista suojella vainajan mainetta. Jos teko on tehty ennen perinnönjakoa, kanne siirtyy pikemminkin kuolinpesälle ja siirtyy sen kautta perilliselle. Julianus toteaa lopuksi, että jos perittävän ruumis pidätetään ennen kuin perintö on otettu haltuun, kanneoikeus siirtyy epäilemättä kuolinpesälle. Hän katsoo myös, että samaa sääntöä sovelletaan, jos kuolinpesään kuuluvaan orjaan kohdistuu jokin vahinko ennen kuin se on otettu haltuun, koska perillinen saa kanneoikeuden kuolinpesän kautta.

298. Labeo sanoo, että jos joku ennen kuolinpesän haltuunottoa lyö siihen kuuluvaa orjaa, joka on testamentilla vapautettu, perillinen voi nostaa vahingonkorvauskanteen. Mutta jos häntä lyödään sen jälkeen, kun kuolinpesä on otettu haltuun, riippumatta siitä, tietäkö hän, että hän on vapaa vai ei, hän voi nostaa kanteen.

299. Mutta riippumatta siitä, tietääkö hän, että kyseessä on minun poikani tai vaimoni, vai tietääkö hän sitä ei, Neratius sanoo, että minulla on oikeus tähän kanteeseen minun nimissäni.

300. Neratius sanoo myös, että yhdestä vahingosta syntyy joskus oikeus nostaa kanne kolmea henkilöä vastaan ja että yhden henkilön kanneoikeus ei sammu toisen henkilön kanneoikeudesta; esimerkiksi kun vahinko on kohdistunut vaimooni, joka on isän valvonnassa oleva tytär, kanne vahingosta on minun, hänen isänsä ja naisen itsensä hyväksi.

301. Paulus, Ediktistä, kirja L.

Kun vahinko kohdistuu aviomieheen, hänen vaimonsa ei voi nostaa kannetta, koska vaimojen on asianmukaista puolustautua aviomiehensä toimesta eikä aviomiesten vaimojensa toimesta.

302. Ulpianus, Ediktistä, kirja LVI.

Vastavuoroisuuden vuoksi sanotaan, että ne, jotka voivat kärsiä vahingon, voivat myös syyllistyä siihen.

303. On kuitenkin henkilöitä, jotka eivät voi tehdä näin, esimerkiksi mielisairas ja alaikäinen, joka ei ole kykenevä rikollisuuteen, sillä he voivat kärsiä vammoja, mutta eivät voi tehdä niitä; sillä koska vahinko voi tapahtua vain sen tahdosta, joka sen tekee, ja tästä seuraa, että tällaisten henkilöiden ei katsota tehneen vahinkoa, vaikka he turvautuisivat iskuihin tai käyttäisivät loukkaavaa kieltä.

304. Kuka tahansa voi siis kärsiä loukkauksen huomaamatta sitä, mutta hän ei voi syyllistyä loukkaukseen, ellei hän ole siitä tietoinen, vaikka hän ei tietäisikään, ketä vastaan se on tehty.

305. Jos siis joku lyö toista pilan vuoksi tai riidellessään tämän kanssa, hän ei ole vastuussa vahingon aiheuttamisesta.

306. Jos joku lyö vapaata luullessaan, että tämä on hänen orjansa, hän on sellaisessa asemassa, että hän ei ole vastuussa tehdystä vahingonteosta.

307. Paulus, Ediktistä, kirja L.

Jos, aikoessani lyödä orjaani nyrkillä, lyön tahattomasti sinua, kun seisoit hänen lähellä, en ole vastuussa vahingosta.

308. Ulpianus, Ediktistä, kirja LVI.

Vammoja koskevassa cornelialaisessa laissa viitataan henkilöön, joka haluaa nostaa kanteen vammasta, koska hän sanoo, että häntä on lyöty ja hakattu tai että hänen taloonsa on tunkeuduttu väkisin. Tässä laissa säädetään, että tuomarina ei voi tällaisessa tapauksessa toimia se, joka on joko vävy, appi, isäpuoli, poikapuoli, serkkupuoli tai serkku tai jolla on läheisempi sukulaisuussuhde kantajaan tai joka on jonkun edellä mainitun henkilön suojelija tai isä. Näin ollen Cornelian laki myöntää kanteen kahdesta syystä, nimittäin silloin, kun jotakuta on lyöty tai hakattu tai kun hänen taloonsa on tunkeuduttu väkisin. Näin ollen on ilmeistä, että Cornelian lain soveltamisalaan kuuluvat kaikki vahingot, jotka voidaan tehdä käsin.

309. Lyömisen ja hakkaamisen välillä on seuraava ero, niin Ofilius sanoo: hakkaaminen on kivun aiheuttamista, lyöminen on iskujen antamista ilman kipua.

310. Meidän on ymmärrettävä sanalla "talo" ei pelkästään sellaista taloa, jonka kantaja omistaa, vaan myös taloa, jossa hän asuu. Näin ollen tätä lakia sovelletaan riippumatta siitä, asuuko asianomistaja omassa talossaan vai sellaisessa, jonka hän on vuokrannut tai jota hän käyttää ilmaiseksi tai jossa hän sattuu olemaan vieraana.

311. Jos hän asuu talossa maalla tai puutarhojen ympäröimässä talossa, mitä on tehtävä? On noudatettava samaa sääntöä.

312. Jos omistaja vuokraa maa-alueen ja siihen tunkeudutaan väkisin, vuokralainen, ei vuokranantaja, voi nostaa kanteen.

313. Jos joku kuitenkin tunkeutuu toisen omistajan viljelemälle maalle, Labeo kiistää, että maan omistaja voi nostaa tämän kanteen Cornelian lain nojalla, koska hänellä ei voi olla asuinpaikkaa kaikkialla, toisin sanoen kaikissa maataloissaan. Katson, että tätä lakia sovelletaan jokaiseen asuintaloon, jossa perheen päämies asuu, vaikka hänellä ei ehkä olisikaan siellä asuinpaikkaa. Jos esimerkiksi joku lähtee Roomaan opiskelemaan, hän ei varmasti asu Roomassa, ja silti on sanottava, että jos hänen taloonsa tunkeudutaan väkisin, on syytä soveltaa Cornelian lakia. Sitä ei siis sovelleta tilapäisiin majoituksiin eikä talleihin. Sitä sovelletaan kuitenkin niihin, jotka oleskelevat jossakin paikassa hyvin lyhyen aikaa, vaikka heidän kotipaikkansa ei välttämättä olekaan siellä.

314. Kysytään, voiko perheen päämies nostaa vahingonkorvauskanteen cornelialaisen lain nojalla, jos hänen valvonnassaan oleva poika on kärsinyt vahingon. On päätetty, että hän ei voi tehdä niin. Tätä sääntöä sovelletaan kaikissa tapauksissa. Pretoriaaninen loukkauskanne on kuitenkin isän hyväksi ja Cornelian-lain mukainen kanne pojan hyväksi.

315. Isän valvonnassa oleva poika voi nostaa Cornelian lain mukaisen kanteen mistä tahansa näistä syistä, eikä hänen tarvitse huolehtia siitä, että hänen isänsä ratifioi hänen tekonsa; sillä Julianus on todennut, että poikaa, joka nostaa vahingonkorvauskanteen minkään muun lain nojalla, ei voida velvoittaa antamaan vakuutta ratifioinnista.

316. Tämän lain mukaan kantaja saa antaa valan, jotta vastaaja voi vannoa, ettei hän ole syyllistynyt vahinkoon. Sabinus sanoo kuitenkin teoksessaan *Assessoreista*, että myös preetoreiden on noudatettava lain esimerkkiä. Ja tämä on tosiasia.

317. Kun joku kirjoittaa jotakin toisen mustamaalaamistarkoituksessa tai säveltää tai julkaisee sen tai pahansuovasti hankkii sen, vaikka se julkaistaisiin jonkun toisen nimissä tai ilman nimeä, häntä voidaan syyttää tämän lain nojalla, ja jos hänet tuomitaan, hänet julistetaan kyvyttömäksi todistamaan oikeudessa.

318. Se, joka julkaisee kirjoituksia tai jotain muuta, vaikka se olisi kirjoitettu, toisen herjaamistarkoituksessa, saa senaatin asetuksen nojalla saman rangaistuksen kuin se, joka on aiheuttanut jonkin tällaisen tavaran ostamisen tai myymisen.

319. Jokainen, olipa hän vapaa tai orja, joka antaa tietoja syyllisestä, saa tuomarin palkkion, joka on suhteessa syytetyn varallisuuteen; ja jos ilmiantaja on orja, hänelle voidaan ehkä myöntää vapaus. Miksipä ei, jos hänen tietonsa edistävät yleistä hyvinvointia?

320. Paulus, *Ediktistä*, kirja LV.

Tämä senaatin asetus on välttämätön, kun sen nimeä, jota vastaan teko on tehty, ei mainita. Silloin senaatti toivoi, että rikoksesta rangaistaisiin julkisella syytteellä, koska todistaminen on vaikeaa. Jos henkilön nimi kuitenkin mainitaan, hän voi nostaa vahingonkorvauskanteen *common law* -lain nojalla, sillä häntä ei pitäisi estää nostamasta yksityistä kannetta sen vuoksi, että se haittaa julkista syytettä, koska kyse on yksityisistä eduista. On ilmeistä, että jos julkinen syyte nostetaan, yksityinen kanne on evättävä ja päinvastoin.

321. Ulpianus, *Ediktistä*, kirja LVII.

Preetori määrää ediktiossaan seuraavasti: "Kenen tahansa, joka nostaa kanteen vahingonkorvauskanteen, on ilmoitettava selvästi, mitä vahinkoa hän on kärsinyt", koska sen, joka nostaa kanteen, joka voi tehdä toisesta pahamaineisen, ei pitä esittää epämääräistä syytettä, joka sallii eron, joka voi vaikuttaa toisen hyvään maineeseen, vaan hänen on nimettävä ja täsmennettävä selvästi se vahinko, jonka hän väittää kärsineensä.

322. Kun sanotaan, että orja on tapettu vahingoittamistarkoituksessa, eikö preetorin pitäisi sallia, että julkista kannetta vahingoitetaan kornelialaisen lain yksityisellä kanteella, aivan kuten jos joku haluaisi nostaa kanteen siitä, että annoitte myrkkyä ihmisen tappamistarkoituksessa? Hän toimii siis asianmukaisemmin, jos hän ei myönnä tällaista kannetta. Meillä on kuitenkin tapana olla sitä mieltä, että tapauksissa, joista voidaan nostaa julkinen kanne, ei pitäisi estää yksityisten kanteiden nostamista. Tämä pätee vain silloin, kun kyse ei ole elintärkeästä kanteesta, joka olisi nostettava julkisesti. Mitä meidän on siis sanottava akvilialaisesta laista, sillä tämä kanne koskee pääasiassa sitä? Tapettu orja ei ollut pääasiallinen kohde

kanteessa, joka nostettiin pääasiassa omistajalleen aiheutuneen vahingon vuoksi; mutta vahingonkorvauskanteessa kanne nostetaan murhasta ja myrkytyksestä rangaistuksen määräämiseksi eikä vahingon korvaamiseksi. Mutta entä jos joku haluaa nostaa vahingonkorvauskanteen, koska häntä on lyöty miekalla päähän? Labeo sanoo, että häntä ei pitäisi estää nostamasta kannetta, koska tapaus ei ole sellainen, joka vaatii julkista rangaistusta. Tämä ei pidä paikkaansa, sillä kuka epäilee, että hyökkääjä voidaan asettaa syytteeseen Cornelian lain nojalla?

323. Sitä paitsi henkilön kärsimän vahingon luonne on mainittava tarkoin, jotta voimme selvittää, onko tuomio annettava suojelijaa vastaan hänen vapaamatkustajansa hyväksi. On nimittäin muistettava, että vahingonkorvauskannetta ei aina vaan vain toisinaan myönnetä vapautetulle henkilölle suojelijaansa vastaan, jos hänen kärsimänsä vahinko on hirvittävä, esimerkiksi jos se on sellainen, joka voidaan aiheuttaa orjalle. Lisäksi sallimme suojelijan langettaa vapautetulle miehelleen lievän rangaistuksen, eikä preetori ota vastaan hänen valitustaan vahingon kärsineenä, ellei teon julmuus tee häneen vaikutusta. Sillä praetorin ei pitäisi sallia, että eilinen orja, joka on tämän päivän vapautettu mies, valittaa, että hänen isäntänsä on loukannut häntä tai lyönyt häntä kevyesti tai korjannut häntä. On kuitenkin täysin oikeutettua, että preetori tulee hänen avukseen, jos hänen isäntänsä on ruoskinut häntä tai pahoinpidellyt häntä vakavasti tai haavoittanut häntä vakavasti.

324. Jos joku useista lapsista, jotka eivät ole isän määräysvallan alaisia, haluaa nostaa kanteen isäänsä vastaan, ei vahingonkorvauskannetta voida hätiköidysti nostaa, ellei teon julmuus saisi sitä aikaan, mutta isän määräysvallan alaiset eivät varmastikaan ole oikeutettuja tähän kanteeseen, vaikka vahinko olisikin ollut julma.

325. Kun preetori sanoo: "Täytyy ilmoittaa positiivisesti, mikä vahinko on aiheutunut", miten tämä on ymmärrettävä? Labeo katsoo, että sen, joka mainitsee positiivisesti minkä tahansa vamman nimen ilman epäselvyyksiä (esimerkiksi "joko sitä tai tätä"), mutta väittää kärsineensä tuon ja tuon vamman, ilmoittaa sen positiivisesti.

326. Jos aiheutat minulle useita vammoja, esimerkiksi kun järjestäytymätön väkijoukko on kokoontunut, astut talooni ja sen seurauksena minua solvataan ja hakataan samanaikaisesti; herää kysymys, voinko nostaa sinua vastaan erillisen kanteen jokaisesta vammasta? Marcellus hyväksyy Neratiuksen mielipiteen mukaisesti kaikkien niiden vammojen yhdistämisen yhdeksi kanteeksi, joita joku on kärsinyt samaan aikaan.

327. Keisarimme totesi reskriptissä, että nykyisin siviilikanteita voidaan nostaa kaikenlaisista vammoista, jopa sellaisista, jotka ovat luonteeltaan hirvittäviä.

328. Me ymmärrämme hirvittäväällä vammalla sellaista vammaa, joka on tavanomaista loukkaavampi ja vakavampi.

329. Labeo sanoo, että julma loukkaus tehdään henkilöön, aikaan tai asiaan viitaten. Henkilöön kohdistuvasta loukkauksesta tulee julmempi, kun se tehdään tuomaria, vanhempaa tai suojelijaa kohtaan. Ajankohtaan nähden, kun loukkaus tehdään

pelien yhteydessä ja julkisesti, prätorin läsnä ollessa tai yksityisesti, sillä hän väittää, että on suuri ero, sillä loukkaus on julmempi, kun se tehdään julkisesti. Labeo sanoo, että loukkaus on kauhea suhteessa asiaan, kuten esimerkiksi silloin, kun aiheutetaan haava tai lyödään ketään kasvoihin.

330. Paulus, Ediktistä, kirja LV.

Julmuuden tekee haavan koko, ja joskus myös paikka, johon se on aiheutettu, esimerkiksi silloin, kun silmään lyödään.

331. Ulpianus, Ediktistä, kirja LVII.

Samalla kun keskustelemme siitä, että vammasta tulee julma itse asian vuoksi, herää kysymys, onko sen oltava aiheutettu ruumiille, jotta se olisi julma, vai voiko se olla sellainen, jos se ei ole ruumiillista, esimerkiksi kun vaatteet revitään, tai kun hoitaja viedään pois, tai kun käytetään loukkaavaa kieltä. Pomponius sanoo, että vamma voidaan kutsua julmaksi ilman, että siihen kohdistuu isku, sillä julmuus riippuu henkilöstä.

332. Kun joku kuitenkin lyö ja haavoittaa toista teatterissa tai muussa julkisessa paikassa, hän syyllistyy julmaan vammaan, vaikka se ei olisikaan vakava.

333. Sillä ei ole suurta merkitystä, kohdistuuko vamma perheen päähenkilöön vai isän valvonnassa olevaan poikaan, sillä sitä pidetään julmana.

334. Jos orja aiheuttaa julman vamman ja hänen isäntänsä on läsnä, voidaan häntä vastaan nostaa kanne. Jos hänen isäntänsä on poissa, orja on luovutettava maaherralle, joka määrää hänet ruoskittavaksi. Jos joku tekee säädyttömiä lähentelyjä joko naiselle tai miehelle tai vapaasyntyiselle tai vapautetulle henkilölle, hän on vastuussa vahingonkorvauskanteesta. Jos orjan siveellisyyttä vastaan hyökätään, voidaan nostaa vahingonkorvauskanne.

335. Paulus, Ediktistä, kirja LV.

Henkilön vaatimattomuutta vastaan sanotaan hyökättävän, kun hyveellinen henkilö yritetään tehdä turmeltuneeksi.

336. Ulpianus, Ediktistä, kirja LVII.

Loukkauksesta ei ole vastuussa ainoastaan se, joka tekee loukkauksen, eli se, joka antoi iskun, vaan siihen luetaan myös se, joka joko ilkeyttään tai ponnisteluillaan saa aikaan sen, että jotakuta lyödään nyrkillä esimerkiksi poskelle.

337. Vahingonkorvauskanne perustuu oikeuteen ja oikeudenmukaisuuteen. Se sammuu vilpillisyydestä; sillä jos joku luopuu loukkauksesta, toisin sanoen jos hän ei sen kärsittyään palauta sitä mieleensä ja katuu myöhemmin, että on laiminlyönyt sen, hän ei voi elvyttää sitä. Tämän mukaan oikeudenmukaisuuden katsotaan poistavan kaiken käsityksen teosta aina, kun joku vastustaa sitä, mikä on oikeudenmukaista. Näin ollen jos vahinkoa koskeva sopimus tehdään tai kompromissi tehdään tai jos tuomioistuimessa vaaditaan vala, vahinkoa koskeva kanne ei jää voimaan.

338. Kuka tahansa voi nostaa vahingonkorvauskanteen joko itsensä tai jonkun muun toimesta; esimerkiksi asiamiehen, edunvalvojan tai muiden henkilöiden toimesta, jotka ovat tottuneet toimimaan toisten puolesta.

339. Jos vahinko kohdistuu keneen tahansa minun käskystäni, useimmat viranomaiset katsovat, että sekä minä, joka annoin käskyn, että henkilö, joka sai sen, ovat vastuussa vahingonkorvauskanteesta.

340. Proculus sanoo aivan oikein, että jos minä palkkaan sinut tekemään vahingon, kanne voidaan nostaa meitä kumpaakin vastaan, koska vahinko on tapahtunut minun toimeksiantoni perusteella.

341. Hän sanoo, että samaa sääntöä sovelletaan, jos minä käsken poikaani tekemään vahingon sinua vastaan.

342. Atilicinus sanoo kuitenkin, että jos taivuttelen jonkun tekemään vahingon, joka muuten ei olisi halukas tottelemaan minua, kanne vahingosta voidaan nostaa minua vastaan.

343. Vaikka vahingonkorvauskannetta ei myönnetä vapaamiehelle hänen suojelijaansa vastaan, vapaamiehen aviomies voi nostaa sen hänen nimissään hänen suojelijaansa vastaan; sillä aviomiehen katsotaan nostavan kanteen hänen nimissään, kun hänen vaimonsa on kärsinyt vahinkoa; tämän mielipiteen Marcellus hyväksyy. Olen kuitenkin tehnyt hänestä huomautuksen, jonka mukaan tämä ei mielestäni koske kaikkia vahinkoja. Sillä miksi pitäisi kieltää vapautetun naisen kevyt kuritus, vaikka hän olisi naimisissa, tai voimakas kielenkäyttö, joka ei ole säädytöntä? Mutta jos nainen olisi naimisissa vapaan miehen kanssa, meidän olisi sanottava, että kanne vahingonkorvauksesta olisi ehdottomasti myönnettävä aviomiehelle suojelijaa vastaan. Tätä mieltä ovat monet viranomaiset. Näin ollen on ilmeistä, että vapautetut miehemme eivät voi nostaa vahingonkorvauskannetta meitä vastaan ainoastaan heille itselleen aiheutuneista vahingoista, vaan eivät edes sellaisista vahingoista, jotka on aiheutettu niille, joiden ei heidän etujensa mukaan pitäisi kärsiä vahinkoa.

344. On selvää, että jos vapautetun miehen poika tai hänen vaimonsa haluaa nostaa kanteen kärsimästään vahingosta, sitä ei saa evätä heiltä siksi, että kanne ei ole sallittu isälle tai aviomiehelle, koska he nostavat kanteen omissa nimissään.

345. Ei ole epäilystäkään siitä, että se, jonka sanotaan olevan orja ja joka väittää olevansa vapaa, voi nostaa vahingonkorvauskanteen sitä vastaan, joka väittää olevansa hänen isäntänsä. Tämä pätee riippumatta siitä, haluaako hän vapaasta päästä orjaksi vai haluaako orja saada vapautensa, sillä me käytämme tätä lakia tekemättä mitään eroa.

346. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja XXII.

Kun kanne nostetaan jonkun saattamiseksi vapaudesta orjuuteen, jonka kantaja tietää olevan vapaa, eikä hän tee sitä hädän vuoksi säilyttääkseen sen itselleen, hän on vastuussa vahingonkorvauskanteesta.

347. Ulpianus, Ediktistä, kirja LVII.

Vahingonkorvauskannetta ei myönnetä perillisen hyväksi eikä perillistä vastaan. Samaa sääntöä sovelletaan, kun orjalleni on aiheutettu vahinko, sillä tässä tapauksessa vahingonkorvauskannetta ei myönnetä perilliselleni. Mutta sen jälkeen, kun jälkeläinen on kerran liittynyt, tämä kanneoikeus siirtyy myös perillisille.

348. Sen, joka turvautuu julkiseen lakiin, ei ymmärretä tekevän sitä vahingon aiheuttamistarkoituksessa, sillä lain täytäntöönpano ei aiheuta vahinkoa.

349. Jos joku pidätetään sen vuoksi, että hän ei ole noudattanut preetorin määräystä, hän ei voi nostaa kannetta vahingosta, joka perustuu preetorin määräykseen.

350. Jos joku kutsuu minut perusteettomasti maistraatin eteen ärsyttääkseen minua, voin nostaa häntä vastaan vahingonkorvauskanteen.

351. Jos joku ei kunniamerkkien myöntämisen yhteydessä salli sitä, kuten esimerkiksi silloin, kun on päätetty patsaasta tai jostakin muusta vastaavasta, onko hän vastuussa vahingonkorvauskanteesta? Labeo sanoo, että hän ei ole vastuussa, vaikka hän tekisi tämän loukkauksen vuoksi; sillä hän sanoo, että on suuri ero, milloin jotain tehdään loukkauksen vuoksi tai milloin joku ei salli jonkin teon suorittamista toisen kunniaksi.

352. Labeo sanoo myös, että jos yhdellä henkilöllä oli oikeus lähetystyöhön, ja duumviiri määräsi tämän velvollisuuden toiselle henkilölle, vahingonkorvauskannetta ei voida nostaa kielletyn työn perusteella; sillä on eri asia määrätä henkilölle velvollisuus ja eri asia aiheuttaa hänelle vahinkoa. Tätä sääntöä olisi sovellettava myös muihin virkoihin ja velvollisuuksiin, jotka on annettu perusteettomasti. Näin ollen, jos joku tekisi päätöksen vahingon aiheuttamistarkoituksessa, saman mielipiteen tulisi olla vallalla.

353. Mikään tuomarin teko, jonka hän on tehnyt tuomiovaltansa nojalla, ei tee vahingonkorvauskannetta sovellettavaksi.

354. Jos joku estää minua kalastamasta tai heittämästä verkkoa mereen, voinko nostaa vahingonkorvauskanteen häntä vastaan? Jotkut auktoriteetit katsovat, että voin tehdä niin, ja heidän joukossaan on Pomponius. Enemmistö kuitenkin katsoo, että tapaus on samankaltainen kuin jos joku ei anna minun kylpeä julkisesti tai istua teatterissa tai mennä julkiselle paikalle, istua siellä tai seurustella muiden kanssa, tai jos joku ei anna minun käyttää omaa omaisuuttani, sillä häntä vastaan voidaan nostaa vahingonkorvauskanne. Muinaiset myönsivät kiellon jokaiselle, joka vuokrasi näitä julkisia paikkoja, sillä se oli tarpeen, jotta estettäisiin voimakeinojen käyttö häntä vastaan, jolloin hän ei voisi nauttia vuokrasopimuksestaan. Mutta jos estän ketään kalastamasta asuinpaikkani tai maatilani edessä, mitä on sanottava? Olenko vastuussa vahingonkorvauskanteesta vai en? Meri, samoin kuin ranta ja ilma, on nimittäin kaikkien ihmisten yhteinen, ja hyvin usein on todettu oikeuskirjelmissä, että ketään ei voida estää kalastamasta tai metsästämistä lintuja, mutta häntä voidaan estää menemästä toiselle kuuluvalla maalla. On kuitenkin virheellisesti ja ilman lainvoimaa oletettu, että ketään voidaan kieltää kalastamasta asuintaloni tai maatilani edustalla; kun ketään siis estetään kalastamasta, hän voi silti nostaa vahingonkorvauskanteen. Minä voin kuitenkin estää ketään kalastamasta järvessä, joka on minun omaisuuttani.

355. Paulus, On Plautius, kirja XIII.

On ilmeistä, että jos jollakin on yksityinen oikeus johonkin meren osaan, hänellä on oikeus Uti possidetis -kieltoon, jos häntä estetään käyttämästä sitä, koska kyse on yksityisestä eikä julkisesta asiasta, koska kyse on yksityiseen omistusoikeuteen eikä julkiseen oikeuteen perustuvan oikeuden nauttimisesta; sillä kiellot on otettu käyttöön yksityisistä eikä julkisista syistä.

356. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXXVII.

Labeo kysyy myös, jos joku vieraannuttaa henkilön mielen huumeiden tai muun keinon avulla, onko peruste vahingonkorvauskanteelle. Hän sanoo, että vahingonkorvauskanne voidaan nostaa häntä vastaan.

357. Jos ihmistä ei ole lyöty, mutta kädet on uhkaavasti nostettu häntä vastaan ja hän on toistuvasti säikähtänyt, että hän voi saada iskuja, ilman että häntä on tosiasiallisesti lyöty, rikoksenteijä on vastuussa oikeudenmukaisesta vahingonkorvauskanteesta.

358. Preetori sanoo: "Myönnän kanteen sitä vastaan, jonka väitetään pahoinpidelleen toista tai aiheuttaneen tämän hyvän moraalien vastaisella tavalla."

359. Labeo sanoo, että useiden henkilöiden tekemä äänekäs pahoinpitely muodostaa vahingon.

360. Ilmaisun "useiden henkilöiden harjoittama äänekäs pahoinpitely" sanotaan olevan peräisin termeistä "tumult" tai "assembly" eli useiden äänten yhdistymisestä, sillä kun nämä yhdistyvät, se saa tämän nimityksen, aivan kuin joku olisi sanonut "äänten kokoontuminen".
361. Mutta se, mitä preetori lisää, nimittäin "hyvän moraalin vastainen", osoittaa, ettei hän noteerannut kaikkea yhdistynyttä meteliä, vaan ainoastaan sen, mikä on hyvän moraalin vastaista ja millä on taipumus tehdä jostakusta pahamaineinen tai inhottava.
362. Hän sanoo myös, että ilmaisua "vastoin hyvää moraalialia" ei pidä ymmärtää niin, että se viittaisi rikoksen tehneen henkilön moraalisiin, vaan että se tarkoittaisi yleisesti ottaen vastoin tämän yhteisön moraalialia.
363. Labeo sanoo, että monien äänten loukkaava huuto ei voi kohdistua ainoastaan läsnä olevaan henkilöön, vaan myös poissa olevaan henkilöön. Näin ollen, jos joku tällaisissa olosuhteissa tulee kotiisi, kun sinä et ole paikalla, voidaan sanoa, että on tapahtunut monien äänten huuto. Sama sääntö pätee myös majapaikkaasi tai kauppaasi.
364. Häiriön aiheuttajaksi ei katsota ainoastaan sitä, joka itse on huutanut, vaan myös sitä, joka on yllyttänyt muita huutamaan tai lähettänyt heidät sitä varten.
365. Sanoja "pahoinpiteli toista" ei lisätty ilman syytä, sillä jos huuto kohdistui henkilöön, jota ei ollut nimetty, syytettä ei voitu nostaa.
366. Jos joku yrittää yllyttää huutoon toista vastaan, mutta ei onnistu siinä, hän ei ole vastuussa.
367. Tästä käy ilmi, että kaikenlainen solvaus ei ole useiden äänten huutoa, vaan ainoastaan se, joka lausutaan äänekkäästi.
368. Riippumatta siitä, onko yksi vai useampi henkilö lausunut näitä ilmaisuja järjestäytymättömässä väkijoukossa, kyseessä on yhtenäinen huuto. Mutta kaikkea, mitä ei ole lausuttu riehakkaassa seurueessa tai kovalla äänellä, ei voida oikein nimittää yhdistyneeksi huudoksi, vaan puheeksi, jonka tarkoituksena on kunnianloukkaus.
369. Jos astrologi tai kuka tahansa, joka lupaa laittomia ennustuksia, sanoo kuulemisen jälkeen, että joku toinen oli varas, vaikka hän ei todellisuudessa ollut, häntä vastaan ei voida nostaa kannetta aiheutuneesta vahingosta, mutta häntä vastaan voidaan nostaa syyte keisarillisten perustuslakien nojalla.
370. Yleiseen huuteluun perustuvaa vahingonkorvauskannetta ei myönnetä perillisiä vastaan eikä perillisten hyväksi.

371. Jos joku puhuttelee nuoria tyttöjä, jotka ovat pukeutuneet orjien vaatteisiin, hänen katsotaan syyllistyneen vähäiseen rikkomukseen; ja vielä vähemmän, jos he ovat pukeutuneet prostituoiduiksi eivätkä kunniallisiksi naisiksi. Jos siis nainen ei ole pukeutunut kuin kunniallinen matruusi, kuka tahansa, joka puhuu hänelle tai vie hänen naispuolisen avustajansa, ei ole vastuussa vahingonkorvauskanteesta.

372. Me ymmärrämme avustajalla henkilöä, joka seuraa ja seuraa ketä tahansa (kuten Labeo sanoo), olipa kyseessä sitten vapautettu tai orja, mies tai nainen. Labeo määrittelee saattajan sellaiseksi, joka on määrätty seuraamaan jotakuta henkilöä pitääkseen hänelle seuraa, ja hänet kaapataan joko julkisella tai yksityisellä paikalla. Opettajat luetaan palvelijoihin.

373. Huoltajan katsotaan a "bdukturoineen (kuten Labeo sanoo), ei silloin, kun hän on alkanut tehdä niin, vaan silloin, kun hän on ehdottomasti vienyt huoltajan pois isäntänsä tai emäntänsä luota.

374. Lisäksi sen ei katsota siepanneen palvelijaa ainoastaan, joka tekee sen voimakeinoin, vaan myös sen, joka suostuttelee palvelijan jättämään emäntänsä.

375. Tämän määräyksen nojalla ei ole vastuussa ainoastaan se, joka tosiasiallisesti sieppaa palvelijan, vaan myös se, joka puhuttelee tai seuraa jotakuta heistä.

376. "Puhuttelemineen" tarkoittaa toisen hyveellisyyttä vastaan hyökkäämistä imartelevin sanoin. Tämä ei ole riehakkaan huudon nostattamista, vaan hyvän moraalin rikkomista.

377. Se, joka käyttää rumaa kieltä, ei hyökkää kenenkään hyveen kimppuun, vaan on vastuussa vahingonkorvauskanteesta.

378. On eri asia puhutella ja eri asia seurata jotakuta, sillä se puhuttelee naista, joka hyökkää hänen hyveellisyyttään vastaan puheella, ja se seuraa häntä, joka hiljaa ja jatkuvasti seuraa häntä, sillä ahkerasta takaa-ajosta seuraa joskus tietynasteista häpeää.

379. On kuitenkin muistettava, että kaikkia, jotka seuraavat tai puhuttelevat toista, ei voida haastaa tämän ediktin nojalla; sillä se, joka tekee sen pilan vuoksi tai jonkin kunniallisen palveluksen suorittamiseksi, ei kuulu tämän ediktin piiriin, vaan ainoastaan se, joka toimii hyvän moraalin vastaisesti.

380. Katson, että myös kihlatun miehen olisi sallittava nostaa tämä kanteen vahingonkorvauskanteen vuoksi; sillä mikä tahansa hänen tulevalle vaimolleen tarjottu loukkaus katsotaan loukkaukseksi häntä itseään kohtaan.

381. Preetori sanoo: "Mitään ei saa tehdä sen vuoksi, että henkilö joutuisi häpeälliseen asemaan, ja jos joku rikkoo tätä määräystä, rankaisen häntä tapauksen olosuhteiden mukaan."

382. Labeo sanoo, että tämä edikti on tarpeeton, koska voimme nostaa yleisen kanteen tehdystä vahingosta, mutta Labeosta itsestään vaikuttaa (ja tämä pitää paikkansa), että preetori, tutkittuaan tätä kohtaa, halusi kiinnittää siihen nimenomaan huomiota; sillä siellä, missä julkisesti tehtyjä tekoja ei ole nimenomaisesti mainittu, ne näyttävät jääneen huomiotta.

383. Yleisesti ottaen preetori kielsi kaiken sellaisen tekemisen, joka tekisi kenestäkään pahamaineisen; näin ollen kaikki se, mitä joku tekee tai sanoo, jolla on taipumus saattaa joku toinen pahamaineiseen asemaan, antaa aihetta kanteen nostamiseen aiheutuneesta vahingosta. Tällaisia ovat lähes kaikki ne asiat, jotka aiheuttavat häpeää, kuten esimerkiksi suruvaatteiden tai likaisten vaatteiden käyttö, hiusten tai parran kasvattamisen salliminen, runojen kirjoittaminen tai sellaisten asioiden julkaiseminen tai laulaminen, jotka voivat loukata jonkun vaatimattomuutta.

384. Kun preetori sanoo: "Jos joku rikkoo tätä määräystä, rankaisen häntä tapauksen olosuhteiden mukaan", tämä on ymmärrettävä siten, että preetorin määräämä rangaistus on ankarampi; toisin sanoen siihen vaikuttaa joko sen henkilökohtainen luonne, joka nostaa loukkauskanteen, tai sen luonne, jota vastaan kanne nostetaan, tai itse asia ja kantajan väittämän loukkauksen luonne.

385. Jos joku hyökkää toisen henkilön mainetta vastaan keisarille tai jollekin muulle esitetyn muistion avulla, Papinianus sanoo, että kanne vahingonkorvauksesta voidaan nostaa.

386. Hän sanoo myös, että se, joka myy tuomion tuloksen ennen kuin siitä on maksettu rahaa, voidaan tuomita vahingonteosta sen jälkeen, kun hänet on ruoskitettu kuvernöörin käskystä, koska on ilmeistä, että hän on syyllistynyt vahingontekoon sitä vastaan, jonka tuomiota hän tarjosi myytäväksi.

387. Jos joku takavarikoi toisen omaisuutta tai edes yksittäisen esineen aiheuttaakseen tälle vahinkoa, hän on vastuussa vahingonkorvauskanteesta.

388. Samoin, jos joku on ilmoittanut panttivelkakirjan myynnistä ja ilmoittaa, että hän aikoo myydä sen, koska hän on saanut sen minulta, ja tekee sen loukkaamistarkoituksessa, Servius sanoo, että siitä voidaan nostaa vahingonkorvauskanne.

389. Jos joku vahingoittaa toista viittaa häneen velallisenaan, vaikka hän ei ole sitä, hän on vastuussa vahingonkorvauskanteeseen.

390. Praetor sanoo: "Jos jonkun sanotaan hakanneen toisen orjaa hyvän moraalin vastaisesti tai panneen hänet kidutettavaksi ilman isäntänsä määräystä, myönnän kanteen häntä vastaan." Tämä ei ole mahdollista. Samoin, jos jonkin muun laittoman teon sanotaan tapahtuneen, myönnän kanteen, kun asianmukainen syy on osoitettu."

391. Jos joku aiheuttaa orjalle vamman siten, että se aiheuttaa vamman hänen isännälleen, katson, että isäntä voi nostaa vahingonkorvauskanteen omissa nimissään; mutta jos hän ei ole tehnyt tätä isännän loukkaamistarkoituksessa, preetorin ei pidä jättää rankaisematta orjalle itselleen aiheutettua vammaa, ja kaikin keinoin, jos se on tapahtunut iskuilla tai kidutuksella, sillä on selvää, että palvelija on kärsinyt siitä.

392. Jos yksi yhteisomistaja hakkaa yhteisessä omistuksessa olevaa orjaa, on selvää, että hän ei ole vastuussa tästä kanteesta, koska hän teki sen isännän oikeudella.

393. Jos käyttöoikeuden haltija tekee näin, omistaja voi nostaa kanteen häntä vastaan; tai jos omistaja teki näin, käyttöoikeuden haltija voi haastaa hänet oikeuteen.

394. Hän lisää: "hyvän moraalin vastaisesti", mikä tarkoittaa, että jokainen, joka lyö orjaa, ei ole vastuussa, mutta jokainen, joka lyö häntä hyvän moraalin vastaisesti, on vastuussa. Jos joku kuitenkin tekee niin tarkoituksenaan korjata tai parantaa häntä, hän ei ole vastuussa.

395. Jos siis kunnan tuomari haavoittaa orjaani ruoskalla, Labeo kysyy, voinko nostaa kanteen häntä vastaan, koska hän löi häntä hyvän moraalin vastaisesti. Ja hän sanoo, että tuomarin olisi tiedusteltava, mitä orjani teki, minkä vuoksi häntä piiskattiin; jos hän esimerkiksi röyhkeästi pilkkasi virkaansa tai arvomerkkejään, hänet olisi vapautettava vastuusta.

396. "Hakkaaminen" on epäasianmukaista soveltaa sellaiseen, joka lyö nyrkillä.

397. "Kiduttamisella" olisi ymmärrettävä totuuden selvittämiseksi käytettyä kidutusta ja ruumiillista kärsimystä ja tuskaa. Sen vuoksi pelkkä kuulustelu tai kohtalainen pelko ei oikeuta tämän ediktin soveltamiseen. Termiin "kidutus" sisältyvät kaikki ne asiat, jotka liittyvät kidutuksen soveltamiseen. Kun siis turvaututaan voimakeinoihin ja kidutukseen, tämä ymmärretään kidutukseksi.

398. Jos kidutusta kuitenkin sovelletaan isännän itsensä käskystä ja se ylittää asianmukaiset rajat, Labeo sanoo, että hän on vastuussa.

399. Preetori sanoo: "Jos jonkin muun laittoman teon väitetään tapahtuneen, myönnän kanteen, kun asianmukainen syy on osoitettu." Jos orjaa on siis pahoinpidelty ankarasti tai pantu kyseenalaiseksi, tuomio voidaan antaa syyllistä vastaan ilman

lisätutkimuksia. Jos hänelle on kuitenkin aiheutunut muuta vahinkoa, kanne ei ole mahdollinen, ellei asianmukaista syytä ole osoitettu.

400. Siksi preetori ei lupaa kanteen nostamista vammasta orjan nimissä kaikenlaisista syistä. Sillä jos häntä on lyöty kevyesti tai häntä ei ole pahoinpidelty törkeästi, hän ei myönnä sitä. Jos hänen mainettaan on loukattu jollakin teolla tai kirjallisilla säkeillä, praetorin tutkintaa on mielestäni laajennettava niin, että se kattaa myös orjan luonteen. Orjien luonteet eroavat nimittäin suuresti toisistaan, sillä toiset ovat säästäväisiä, järjestelmällisiä ja huolellisia, toiset taas tavallisia, alhaisten töiden tekijöitä tai välinpitämättömän maineen omaavia. Entä jos orja olisi kahlittu, huonoluonteinen tai häpeällisesti leimattu? Siksi preetorin on otettava huomioon paitsi tapahtunut loukkaus myös sen orjan maine, jota vastaan loukkauksen väitetään tapahtuneen, ja näin hän joko hyväksyy tai hylkää kanteen.

401. Joskus orjalle aiheutettu vahinko lankeaa takaisin hänen isäntäänsä, ja joskus ei; sillä jos joku, joka luulee kuuluvansa jollekin toiselle eikä minulle, hakkaa miestä, joka väittää olevansa vapaa, eikä olisi lyönyt häntä, jos olisi tiennyt, että hän on minun, Mela sanoo, ettei häntä voida haastaa oikeuteen siitä, että hän on syyllistynyt minuun kohdistuneeseen vahinkoon.

402. Jos joku nostaisi vahingonkorvauskanteen pahoinpidellyn orjan vuoksi ja sen jälkeen vielä vahingonkorvauskanteen, Labeo sanoo, että tämä ei ole sama asia, koska toinen kanteista koskee huolimattomuudesta aiheutunutta vahinkoa ja toinen loukkausta.

403. Jos minulla on käyttöoikeus orjaan ja teillä on omistusoikeus häneen, ja häntä on hakattu tai häntä on kidutettu, minulla, eikä omistajalla, on oikeus nostaa kanne aiheutuneesta vahingosta. Samaa sääntöä sovelletaan, jos sinä olet pahoinpidellyt orjani, jonka omistin hyvässä uskossa, sillä isännällä on parempi oikeus nostaa kanne vahingonkorvauskanne.

404. Jos taas joku lyö vapaamielistä, joka palveli minua hyvässä uskossa orjanaan, on selvítettävä, löikö hän häntä loukkaamistarkoituksessa, ja jos näin on tapahtunut, kanne vahingonkorvauksesta on minun edukseni. Sen vuoksi myönnämme vahingonkorvauskanteen toisen henkilön orjan osalta, joka palvelee minua vilpittömässä mielessä, aina kun vahingoittaminen on tehty tarkoituksenaan loukata minua; sillä myönnämme sen orjan nimeltä itse orjan isännälle. Jos hän kuitenkin koskettaa ja lyö minua, voin myös nostaa vahingonkorvauskanteen. Sama ero on tehtävä myös käyttöoikeuden haltijan osalta.

405. Jos lyön orjaa, joka kuuluu usealle isännälle, on täysin selvää, että heillä kaikilla on oikeus nostaa kanne aiheutuneesta vahingosta.

406. Paulus, Ediktistä, kirja XLV.

Ei kuitenkaan ole oikeudenmukaista, kuten Pedius sanoo, että tuomio annetaan suuremmasta summasta kuin omistajan osuuden arvo, ja siksi tuomarin velvollisuutena on tehdä arvio eri osuuksista.

407. Ulpianus, Ediktistä, kirja LVII.

Jos olen kuitenkin tehnyt tämän yhden ainoan henkilön luvalla ja luullessani, että hän on orjan ainoa omistaja, kanne vahingonkorvauksesta ei kelpaa kenenkään hyväksi. Jos tiesin, että orja kuului useammalle henkilölle, kanne ei kuulu sen omistajan hyväksi, joka antoi minulle luvan lyödä orjaa, vaan se kuuluu muiden hyväksi.

408. Jos kidutus on suoritettu holhoojan, asiamiehen tai edunvalvojan määräyksestä, on todettava, että vahingonkorvauskannetta ei voida nostaa.

409. Maistraattimme ruuskitti orjaani pyynnöstänne tai valituksestanne. Mela katsoo, että minulle olisi myönnettävä vahingonkorvauskanne teitä vastaan sellaisesta summasta, joka saattaa tuomioistuimen mielestä olla kohtuullinen. Ja Labeo sanoo, että jos orja kuolee, hänen isäntänsä voi nostaa kanteen, koska kyse on vahingon aiheuttamasta vahingosta. Trebatius hyväksyi tämän mielipiteen.

410. Jotkin vapaiden ihmisten aiheuttamat loukkaukset vaikuttavat vähäisiltä ja merkityksettömiltä, mutta orjien aiheuttamat loukkaukset ovat vakavia, sillä loukkaus lisääntyy sen henkilön vuoksi, joka sen aiheutti.

411. Kun orja aiheuttaa vamman, on selvää, että hän syyllistyy rikokseen. Siksi on kohtuullista, kuten muidenkin rikosten kohdalla, että tällaisissa olosuhteissa myönnetään noxal-kanne aiheutuneista vahingoista. Isäntä voi kuitenkin halutessaan viedä orjan oikeuteen saadakseen hänet ruuskittavaksi ja tällä tavoin tyydyttää vahingon kärsineen henkilön. Isännän ei tarvitse luovuttaa orjaa ruuskittavaksi, mutta hänelle annetaan valtuudet luovuttaa orja tätä tarkoitusta varten; tai jos vahinkoa kärsineelle osapuolelle ei riitä, että hänet ruuskitaan, orja on luovutettava hyvityksenä tai maksettava tuomioistuimessa arvioitu vahingonkorvaus.

412. Preetori sanoo: "Tuomarin harkinnan mukaan", mikä tarkoittaa hyvän kansalaisen harkintaa, jotta hän voi määrätä rangaistuksen mitan.

413. Jos ennen kuin isäntä tuo orjan tuomioistuimeen ruuskittavaksi tyydyttääkseen kantelijan, mikä on tapahtunut tuomarin valtuuttamana, kantaja jälkeensä vaatii vahingonkorvauskanteen nostamista, häntä ei pidä kuulla, sillä hän, joka on saanut tyydytyksen, on luopunut kärsimästään vahingosta; sillä jos hän on toiminut vapaaehtoisesti, voidaan epäilemättä sanoa, että vahingonkorvauskanne oikeus lakkaa yhtä lailla kuin jos se olisi mitätöity ajan kulumisen vuoksi.

414. Jos orja aiheuttaa vahingon isäntänsä käskystä, isäntää voidaan varmasti haastaa oikeuteen, jopa omissa nimissään. Jos kuitenkin ilmoitetaan, että orja on vapautettu manumitaatiosta, Labeo katsoo, että häntä vastaan voidaan nostaa kanne, koska vahinko seuraa henkilöstä, eikä orjan pidä totella isäntäänsä kaikessa. Mutta jos hän tappaa jonkun isäntänsä käskystä, vapautamme hänet Cornelian lain soveltamisesta.

415. On selvää, että kun hän tekee jonkin teon puolustaakseen isäntäänsä, hänellä on syy puolellaan ja hän voi vedota poikkeukseen, jos häntä syytetään teosta.

416. Jos orja, johon minulla on käyttöoikeus, syyllistyy minua kohtaan vahinkoon, voin nostaa kanteen hänen omistajaansa vastaan, eikä minun asemani huonone sen vuoksi, että minulla on vain käyttöoikeus häneen, kuin jos minulla ei olisi sitä. Sääntö on toinen silloin, kun orja on yhteisomistuksessa, sillä silloin emme myönnä kanteen nostamista toiselle yhteisomistajalle siitä syystä, että hän on itse vastuussa vahingosta toiselle.

417. Praetor sanoo: "Jos jonkun väitetään syyllistyneen vahingontekoon toista henkilöä kohtaan, joka on toisen määräysvallassa, eikä se, jonka määräysvallassa hän on, tai joku, joka voi toimia hänen nimissään asiamiehenä, ole läsnä, myönnän asianmukaisen syyn näytettyä kanteen sille, jonka väitetään kärsineen vahingon." Tämä on siis totta.

418. Kun isän määräysvallassa oleva poika on kärsinyt vahingon ja hänen isänsä oli läsnä, mutta ei voi nostaa kannetta mielisairauden tai jonkin muun mielenhäiriön vuoksi, katson, että kanne vahingonkorvauksesta on aiheellinen; sillä tässä tapauksessa isän katsotaan olleen poissa.

419. Jos isä on läsnä, mutta ei halua nostaa kannetta, joko siksi, että hän haluaa lykätä sitä tai luopua vahingosta tai antaa sen anteeksi, parempi mielipide on, että pojalle ei myönnetä kanneoikeutta; sillä kun isä on poissa, kanne myönnetään pojalle siitä syystä, että on todennäköistä, että hänen isänsä olisi nostonut kanteen, jos hän olisi ollut läsnä.

420. Joskus olemme kuitenkin sitä mieltä, että vaikka isä antaisi anteeksi loukkauksen, kanne olisi myönnettävä pojalle, esimerkiksi jos isän luonne on halpamainen ja alentunut ja pojan luonne kunniallinen; sillä isän, joka on äärimmäisen halpamainen, ei pitäisi arvostaa pojalleen tarjottua loukkausta omalla alennustilallaan. Oletetaan esimerkiksi, että isä on henkilö, jolle preetorin olisi lain ja järjen mukaan nimitettävä kuraattori.

421. Jos isä kuitenkin sen jälkeen, kun asia on tullut vireille, lähtee pois tai laiminlyö asian ajamisen tai on alempiarvoinen, on sanottava, että kanneoikeus voidaan siirtää pojalle, jos asianmukainen syy osoitetaan. Samaa sääntöä sovelletaan, jos poika on vapautettu.

422. Preetori antoi etusijan isän asiamiehelle niiden henkilöiden sijaan, jotka itse kärsivät vahingon. Kun asiamies kuitenkin laiminlyö asian, on salaliitossa muiden osapuolten kanssa tai ei kykene nostamaan syytettä niitä vastaan, jotka ovat syyllistyneet vahinkoon, kanne nostetaan pikemminkin sen hyväksi, joka on kärsinyt vahingon.

423. Käsityksemme mukaan asiamies ei ole henkilö, joka on nimenomaisesti nimitetty asianajajaksi hoitamaan vahingonkorvauskannetta, vaan riittää, jos hänelle on uskottu koko omaisuuden hallinnointi.

424. Kun preetori kuitenkin sanoo, että jos asianmukainen syy osoitetaan, kanne myönnetään sille, jonka väitetään kärsineen vahingon, tämä on ymmärrettävä siten, että kun asiaa tutkitaan, on selvittävä, kuinka kauan isä on ollut poissa ja milloin hänen odotetaan palaavan, ja onko henkilö, joka haluaa nostaa vahingonkorvauskanteen, veltto tai täysin arvoton eikä kykene hoitamaan mitään liiketoimia, eikä tästä syystä ole sopiva nostamaan tätä kannetta.

425. Kun hän sen jälkeen sanoo: "Kuka on kärsinyt vahingon", tämä on joskus ymmärrettävä siten, että isä on oikeutettu nostamaan kanteen; esimerkiksi silloin, kun vahinko on aiheutettu pojanpojalle, ja hänen isänsä oli paikalla, mutta isoisä ei. Julianus sanoo, että vahingonkorvauskanne olisi myönnettävä pikemminkin isälle kuin pojanpojalle itselleen, sillä hänen mukaansa isän velvollisuus on suojella poikaansa kaikelta, vaikka isoisä eläisi.

426. Julianus sanoo myös, että poika voi paitsi nostaa kanteen itse, myös nimittää siihen asianajajan. Muussa tapauksessa, sanoo hän, jos emme salli hänen nimittää asianajajaa ja jos hän sattuu olemaan sairauden vuoksi estynyt saapumasta paikalle, eikä ketään ole, joka johtaisi kanteen vahingonkorvauskannetta, se on hylättävä.

427. Hän sanoo myös, että kun pojanpojalle aiheutuu vahinko, eikä ole ketään, joka voisi nostaa kanteen isoisän nimissä, isän olisi sallittava tehdä niin, ja hän voi nimittää asianajajan; sillä oikeus nimittää asianajajaa myönnetään kaikille niille, joilla on oikeus nostaa kanne omissa nimissään. Lisäksi hän väittää, että pojan olisi katsottava nostavan kanteen omissa nimissään, sillä jos hänen isänsä ei tee niin, preetori antaa hänelle luvan nostaa kanne.

428. Jos isänsä määräysvallassa oleva poika nostaa vahingonkorvauskanteen, se ei käy päinsä isänsä hyväksi.

429. Hän sanoo myös, että kanne vahingonkorvauksen johdosta myönnetään isän valvonnassa olevalle pojalle silloin, kun ei ole ketään, joka voisi toimia isän nimissä, ja että tässä tapauksessa häntä pidetään perheen päämiehenä. Sen vuoksi, jos hänet on vapautettu tai hänet pitäisi määrätä testamenttiperilliseksi tai jopa jos hänet on jätetty perinnöttömäksi tai hän on hylännyt isänsä omaisuuden, hänelle on annettava valtuudet hoitaa asiaa; sillä olisi täysin järjetöntä, että joku, jonka preetori sallisi nostaa kanteen ollessaan isänsä valvonnassa, olisi kyvytön kostamaan vammojaan sen jälkeen, kun hänestä oli kerran tullut perheen päämies, ja että tämä etuoikeus siirrettäisiin hänen isälleen, joka oli hylännyt hänet niin pitkälle kuin se oli hänen

vallassaan; tai (mikä on vielä sopimattomampaa) jos se siirretään isän perillisille, jotka eivät epäilemättä ole millään tavoin kiinnostuneita isän valvonnassa olevalle pojalle aiheutetusta vahingosta.

430. Paulus, Ediktistä, kirja LV.

Ei ole sopivaa eikä oikeudenmukaista, että ketään tuomitaan siitä, että hän puhuu pahaa henkilöstä, joka on syyllinen; sillä on sekä tarpeellista että tarkoituksenmukaista, että syyllisten henkilöiden rikokset ovat tiedossa.

431. Kun yksi orja aiheuttaa toiselle vahinkoa, on nostettava kanne aivan kuin jos hän olisi loukannut isäntäänsä.

432. Jos isän valvonnassa oleva tytär, joka on naimisissa, kärsii vahinkoa, sekä hänen aviomiehensä että isänsä voivat nostaa vahingonkorvauskanteen. Pomponius katsoo aivan oikein, että tuomio vastaajaa vastaan olisi annettava isän hyväksi samasta summasta kuin mitä se olisi ollut, jos tytär olisi ollut leski, ja aviomiehen hyväksi samasta summasta, aivan kuin jos hän olisi ollut itsenäinen, koska kummankin osapuolen kärsimällä vahingolla on oma erillinen arvionsa. Jos naimisissa oleva nainen ei siis ole kenenkään määräysvallassa, hän ei voi nostaa kannetta, koska hänen miehensä voi nostaa sen hänen nimissään.

433. Jos joku, jolle olen tuntematon, aiheuttaa minulle vahingon tai jos joku luulee minua Lucius Titiukseksi, vaikka olen Gaius Seius, pääasia on tässä etusijalla, eli se, että hän halusi vahingoittaa minua. Olen nimittäin tietty henkilö, vaikka hän saattaa luulla minua joksikin muuksi kuin itsekseni, ja siksi minulla on oikeus nostaa kanne vahingonkorvausta vastaan.

434. Mutta kun joku luulee, että isän valvonnassa oleva poika on kotitalouden johtaja, hänen ei voida katsoa tehneen vahinkoa tämän isää vastaan sen enempää kuin aviomiestä vastaan, jos hän luulee vaimonsa olevan leski, koska vahinko ei kohdistu henkilökohtaisesti asianosaisiin eikä sitä voida siirtää heidän lapsistaan heihin pelkällä mielen ponnistuksella; sillä sen, joka aiheuttaa vahingon, aikomus ei ulotu vahinkoa kärsivää henkilöä laajemmalle, jota pidetään kotitalouden johtajana.

435. Jos hän kuitenkin tietäisi, että hän oli isän valvonnassa oleva poika, mutta ei silti tietäisi, kenen poika hän oli, olisin sitä mieltä (niin hän sanoo), että isä voisi nostaa vahingonkorvauskanteen omissa nimissään, aivan kuten aviomies voisi tehdä, jos hän tietäisi, että nainen oli naimisissa; sillä se, joka on tietoinen näistä seikoista, aikoo aiheuttaa vahingon pojan tai vaimon kautta kenelle tahansa isälle tai aviomiehelle, kenelle tahansa.

436. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja XXII.

Jos velkojani, jolle olen valmis maksamaan, hyökkää vakuuksieni kimppuun vahingoittaakseen minua, hän on vastuussa vahingonkorvauskanteesta.

437. Modestinus, Opinions, kirja XII.

Jos Seia vahingon aiheuttamistarkoituksessa sinetöi poissaolevan velallisensa talon ilman sen tuomarin valtuutusta, jolla on oikeus ja valta sallia tämä, hän esitti mielipiteenään, että vahingonkorvauskanne voidaan nostaa.

438. Javolenus, Epistolat, kirja IX.

Arvio aiheutuneesta vahingosta ei saisi ajoittua tuomion antamisajankohtaan, vaan siihen ajankohtaan, jolloin vahinko tapahtui.

439. Ulpianus, Pretorin ediktiosta, kirja I.

Jos vapaa mies pidätetään karkulaisena orjana, hän voi nostaa vahingonkorvauskanteen häntä kiinniottavaa henkilöä vastaan.

440. Paulus, Ediktistä, IV kirja.

Ofilius sanoo, että jokainen, joka tunkeutuu toisen taloon vastoin omistajan tahtoa, on oikeutettu nostamaan vahingonkorvauskanteen häntä vastaan, vaikka tämä olisi haastettu oikeuteen.

441. Ulpianus, Praetorin ediktiosta, kirja XV.

Jos toinen estää jotakuta myymästä omaa orjaansa, hän voi nostaa kanteen aiheutuneesta vahingosta.

442. Sama, Ediktistä, kirja XVIII.

Jos joku on yhdynnässä naispuolisen orjan kanssa, hänen isäntänsä saa nostaa vahingonkorvauskanteen, mutta jos hän kätkee orjan tai tekee jotakin muuta varkaustarkoituksessa, hän on myös vastuussa varkauskanteesta; tai jos joku on yhdynnässä nuoren tytön kanssa, joka ei ole vielä täysi-ikäinen, joidenkin viranomaisten mielestä myös Akvilian lain mukainen kanne on mahdollinen.

443. Paulus, Ediktistä, XIX kirja.

Jos joku tekee orjastani tai pojastani naurunalaiseksi, jopa hänen suostumuksellaan, minun katsotaan silti kärsineen vahinkoa; kuten esimerkiksi jos hän vie hänet kapakkaan tai houkuttelee hänet napanheittoon. Näin on aina silloin, kun henkilö, joka

suostuttelee hänet, tekee sen tarkoituksenaan vahingoittaa minua. Pahoja neuvoja voi kuitenkin antaa henkilö, joka ei tiedä, kuka isäntä on, ja näin ollen orjan turmelemista koskeva kanne tulee tarpeelliseksi.

444. Sama, Ediktistä, kirja XXVII.

Jos isäsi muistomerkillä pystytetty patsas rikotaan, kun sitä heitellään kivillä, Labeo sanoo, että haudan rikkomisesta ei voida nostaa kannetta, mutta vahingonteosta voidaan.

445. Ulpianus, On Sabinus, kirja XXXIV.

Vahingonkorvauskanne ei vaikuta omaisuuteemme ennen kuin asia on yhdistetty.

446. Paulus, On Sabinus, kirja X.

Jos vapautat tai luovutat orjan, jonka vuoksi sinulla on oikeus nostaa kanne vahingonkorvauskanteen perusteella, pidät oikeuden nostaa kanne.

447. Ulpianus, On Sabinus, kirja XLII.

Kuka epäilee, ettei orjan manumitaation jälkeen voida nostaa kannetta vahingosta, jonka hän on kärsinyt ollessaan orjana?

448. Jos pojalle on aiheutunut vahinko, vaikka kanneoikeus syntyy sekä pojalle että isälle, samaa arviota ei pitäisi tehdä molemmille:

449. Paulus, On Sabinus, kirja II.

Koska pojalle aiheutunut vahinko voi olla suurempi kuin isälle aiheutunut vahinko edellisen paremman aseman vuoksi.

450. Ulpianus, On Sabinus, kirja XLII.

Tuomarit eivät saa tehdä mitään sellaista, josta voi aiheutua vahinkoa. Jos siis tuomari joko yksityishenkilönä tai tuomarin ominaisuudessa on myötävaikuttamassa vahingon aiheuttamiseen, hänet voidaan haastaa oikeuteen vahingosta. Onko kuitenkin odotettava, että hän on luopunut virastaan, vai voidaanko kanne nostaa jo silloin, kun hän vielä hoitaa virkaansa? Parempi mielipide on, että jos hän on tuomari, jota ei voida laillisesti kutsua oikeuteen, on odotettava, kunnes hän luopuu

virastaan. Jos hän kuitenkin kuuluu alempiin tuomareihin eli niihin, joilla ei ole ylemmää tuomiovaltaa, hänet voidaan haastaa oikeuteen, vaikka hän vielä hoitaisi tuomarin tehtäviään.

451. Paulus, On Sabinus, kirja X.

Kun jotakin tehdään moraalin käskyjen mukaisesti valtion etujen suojelemiseksi ja tästä aiheutuu kenellekään loukkaus, hän ei kuitenkaan ole vastuussa vahingonkorvauskanteesta siitä syystä, että tuomari ei ole toiminut tarkoituksenaan aiheuttaen vahinkoa, vaan hänellä on ollut tarkoitus puolustaa tasavallan majesteettisuutta.

452. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja XIII.

Jos useat orjat ovat yhdessä lyöneet jotakuta tai nostaneet häntä vastaan riehakkaan metelin, jokainen heistä on erikseen syyllinen rikokseen, ja vahinko on sitäkin suurempi, koska sen ovat tehneet orjat; ja itse asiassa vahinkoja on yhtä monta kuin on niistä vastuussa olevia henkilöitä.

453. Ulpianus, Kaikista tuomioistuimista, kirja III.

Jos joku syyllistyy kauheaan tekoon, joka voi häpeällisen luonteensa ja köyhyytensä vuoksi jättää huomiotta vahingonkorvauskanteessa häntä vastaan annetun tuomion, preetorin tulisi käyttää kaikkea ankaruuttaan asian käsittelyssä ja vahingon tekijöiden rankaisemisessa.

454. Julianus, Digest, kirja XLV.

Jos haluan nostaa kanteen pojan nimissä hänen isäänsä vastaan, ja tämä nimeää asianajajan, poikaa ei katsota puolustetuksi, ellei hän anna vakuutta tuomion maksamisesta; ja siksi kanne häntä vastaan olisi hyväksyttävä aivan kuin hänen isänsä ei olisi puolustanut häntä.

455. Marcianus, Institutes, kirja XIV.

Keisarillisissa perustuslaeissa määrätään, että kaikki, mikä on asetettu julkisiin muistomerkkeihin toisen häpäisemistä varten, on poistettava.

456. Vahingonkorvauskanteen voi nostaa jopa siviilioikeudellisesti Cornelian lain nojalla, ja tuomion suuruuden voi arvioida tuomari.

457. Scaevola, Säännöt, kirja IV.

Senaatin asetuksella on säädetty, että kukaan ei saa kantaa keisarin patsasta herättääkseen kaunaa ketään kohtaan ja että se, joka rikkoo sitä, pannaan julkisesti kahleisiin.

458. Venuleius, Julkiset syytteet, kirja II.

Kukaan ei saa käyttää julkisesti likaisia vaatteita tai pitkiä hiuksia syytetyn henkilön nimissä, ellei hänellä ole niin läheistä sukulaisuussuhdetta syytetyyn, ettei häntä voida pakottaa todistamaan häntä vastaan vastoin tämän tahtoa.

459. Macer, Public Prosecutions, kirja II.

Jumalallinen Severus kirjoitti Dionysios Diogenekselle seuraavasti: "Kuka tahansa, joka on tuomittu hirvittävästä vammasta, ei voi kuulua dekurionien ritarikuntaan; eikä erään kuvernöörin tai kenenkään muun, joka on tehnyt kiistanalaisessa asiassa toisenlaisen päätöksen, erehdys hyödytä sinua, kuten ei myöskään niiden erehdys, jotka vakiintunutta lakia vastaan katsoivat, että säilytit silti jäsenyytesi dekurionien ritarikunnassa." Tämä on siis totta."

460. Neratius, Pergamentit, kirja III.

Isää, jonka poikaan on kohdistunut vahinko, ei saa estää nostamasta kannetta omasta ja poikansa vahingosta kahdella eri oikeudenkäynnillä.

461. Paulus, Sentences, V kirja.

Asianosaisten, jotka johtavat asiaa, ei pidä korottaa ääntään tuomaria vastaan, sillä muuten heidät leimataan häpeällisesti.

462. Gaius, Säännöt, kirja III.

Se, joka nostaa vahingonkorvauskanteen toista vastaan kiusantekotarkoituksessa, on tuomittava poikkeuksellisella menettelyllä, toisin sanoen hänet on joko karkotettava, karkotettava tai karkotettava järjestöstään.

463. Javolenus, Labeon viimeisistä teoksista, kirja IX.

Jos alemman talon omistaja aiheuttaa sen, että savu vaikuttaa hänen yläpuolellaan olevan naapurinsa rakennukseen, tai jos korkeammassa talossa asuva naapuri heittää tai kaataa jotakin toisen, alempana sijaitsevan talon päälle, Labeo sanoo, että

vahingonkorvauskannetta ei voida nostaa. Mielestäni tämä ei pidä paikkaansa edellyttäen, että se on heitetty naapurin tiloihin vahingoittamistarkoituksessa.

464. Hermogenianus, Epitomes, kirja V.

Vammojen osalta on nykyisin tapana tuomita mielivaltaisesti olosuhteiden ja henkilön mukaan. Ruoskitut orjat palautetaan isännilleen, alempiin asemiin kuuluvia vapaita ruoskitaan sauvoilla, ja muita rangaistaan joko väliaikaisella karkotuksella tai tietyn omaisuuden kieltämisellä.

Tit. 11. Rikosten mielivaltaisesta rankaisemisesta.

465. Paulus, Sentences, kirja IV.

Naimisissa olevien naisten viettelijöitä sekä muita aviosuhteen häiritsijöitä, vaikka he eivät kykenisikään saattamaan rikoksiaan loppuun, rangaistaan mielivaltaisesti heidän tuhoavien intohimojensa taipumuksen vuoksi.

466. Hyvän moraalin vastainen loukkaus tehdään esimerkiksi silloin, kun joku heittää lannan toisen päälle tai tahraa hänet lialla tai mudalla tai saastuttaa vettä, kanavia tai vesialtaita tai likaa jotakin muuta yleisön vahingoittamistarkoituksessa, ja tällaisille henkilöille on tapana langettaa mitä ankarin rangaistus.

467. Joka suostuttelee pojan alistumaan irstailuun joko johdattelemalla hänet syrjään tai turmelemalla hänen palvelijansa, tai joka yrittää vietellä naisen tai tytön tai tekee jotakin rohkaistakseen häntä irstailuun joko lainaamalla talonsa tai maksamalla tälle rahaa suostuttelemiseksi, ja rikos toteutuu, rangaistakoon kuoleamalla, ja jos sitä ei toteuteta, hänet on karkotettava jollekin saarelle. Korruptoituneille avustajille on langetettava äärimmäinen rangaistus.

468. Ulpianus, Opinions, kirja IV.

Laittomia kokoontumisia eivät saa yrittää edes veteraanisotilaat uskonnon tai lupauksen täyttämisen varjolla.

469. Sama, Aviorikoksesta, kirja III.

Kanteet kavalluksesta ja omaisuuden hyväksikäytöstä sisältävät syytteen, mutta ne eivät ole rikossyytteitä.

470. Marcianus, Säännöt, kirja I.

Jumalalliset Severus ja Antoninus totesivat eräässä reskriptissä, että kuvernööri tuomitsee naisen, joka tahallaan tuottaa itselleen abortin, väliaikaiseen maanpakoon; sillä voidaan pitää kunnianttomana, että nainen riistää mieheltään lapsia rankaisematta.

471. Ulpianus, Prokonsulin velvollisuuksista, kirja V.

Sen lisäksi, että orjan turmelemisesta nostetaan kanne, jonka ikuinen edikti sallii, on rangaistava ankarasti sitä, jonka yllyttämänä orja on todistettavasti etsinyt turvapaikkaa patsaan juurelta herransa häpäisemistä varten.

472. Sama, Prokonsulin velvollisuuksista, kirja VIII.

Niitä, joilla on tapana tarttua jokaiseen tilaisuuteen nostaa ruoan hintaa, kutsutaan dardanareiksi, ja keisarillisissa asetuksissa ja perustuslaeissa on säädetty heidän ahneutensa tukahduttamisesta. Asetuksissa säädetään seuraavasti: "Lisäksi on huolehdittava siitä, ettei dardanareita ole minkään tavaran suhteen ja etteivät he ryhdy toimenpiteisiin ostamansa kauppatavaran varastoimiseksi; tai etteivät varakkaammat heistä ole haluttomia luopumaan tavaroistaan kohtuulliseen hintaan odottaessaan tuottamatonta sesonkia, jotta elintarvikkeiden hintaa ei nostettaisi." Tällaisille henkilöille määrättyt rangaistukset vaihtelevat kuitenkin suuresti, sillä yleensä, jos he ovat kauppiaita, heitä kielletään vain harjoittamasta kauppaa, ja joskus heidät karkotetaan, mutta matalassa asemassa olevat tuomitaan julkisiin töihin.

473. Elintarvikkeiden hintaa nostaa myös väärennettyjen vaakojen käyttö, johon viitaten jumalallinen Trajanus julkaisi ediktin, jolla hän asettaa tällaiset henkilöt kornelialaisen lain rangaistaviksi; aivan kuin tämän lain testamentteja koskevan pykälän nojalla olisi tuomittu joku, joka on kirjoittanut, sinetöinyt tai julkaissut väärennetyn testamentin.

474. Jumalallinen Hadrianus tuomitsi karkotukseen myös jokaisen, jolla oli hallussaan vääriä mittoja.

475. Sama, Prokonsulin velvollisuuksista, kirja IX.

Henkilöitä, jotka kantavat laukkuja ja käyttävät niitä kiellettyihin tarkoituksiin anastamalla tai viemällä pois osia omaisuudesta, ja myös niitä, joita kutsutaan derectarii, eli sellaisia, jotka tuovat itsensä huoneistoihin varkaustarkoituksessa, on rangaistava ankarammin kuin tavallisia varkaita, ja siksi heidät tuomitaan määrääjäksi julkisiin töihin, tai heidät ruoskitaan ja sitten vapautetaan tai karkotetaan tietyksi ajaksi.

476. Sama, samassa kirjassa.

Lisäksi on olemassa rikoksia, joiden osalta maaherra on toimivaltainen; kuten silloin, kun joku väittää, että hänelle kuuluvia asiakirjoja on petollisesti annettu toiselle, sillä tämän rikoksen syytteesenpanon jumalaiset veljet ovat antaneet kaupungin prefektille.

477. Sama, samassa kirjassa.

On olemassa tiettyjä rikoksia, joista rangaistaan sen maakunnan tapojen mukaisesti, jossa ne on tehty; esimerkiksi Arabian maakunnassa tunnetaan eräs rikos, jota kutsutaan "kivien asettamiseksi" ja jonka luonne on seuraava: Suurimmalla osalla kansasta on tapana asettaa vihollisen pellolle kiviä, jotka osoittavat, että jos joku viljelee peltoa, hän kuolee kivet sinne asettaneiden pauloihin. Tämä menettely aiheuttaa sellaista pelkoa, että kukaan ei uskalla lähestyä peltoa peläten kivien asettajien julmuutta. Maaherroilla on tapana määrätä äärimmäinen rangaistus tästä rikoksesta, koska se itsessään uhkaa kuolemalla.

478. Sama, samassa kirjassa.

Egyptissä niitä, jotka rikkovat tai vahingoittavat patoja (nämä ovat Niilin vettä pidättäviä patoja), rangaistaan myös mielivaltaisesti siviilioikeudellisen aseman ja rikoksen mittasuhteiden mukaan. Jotkut heistä tuomitaan julkisiin töihin tai kaivoksiin. Myös jokainen, joka kaataa plataanipuun, voidaan tuomita asemansa mukaan kaivoksiin, sillä myös tästä rikoksesta rangaistaan mielivaltaisesti ja ankaralla rangaistuksella, koska nämä puut vahvistavat Niilin patoja, joiden avulla joen tulvat jakautuvat ja hillitään ja sen määrän väheneminen pysäytetään. Padot ja niiden läpi kulkevat kanavat ovat peruste rangaista niitä, jotka häiritsevät niiden toimintaa.

479. Paulus, Sentences, I kirja.

Rikkomuksen vakavuuteen suhteutettu kanne myönnetään niitä ratsumiehiä vastaan, jotka kantavat mukanaan ja esittelevät käärmeitä, jos näiden matelijoiden pelosta aiheutuu vahinkoa.

Tit. 12. Haudan rikkomisesta.

480. Ulpianus, Pretorin ediktiosta, kirja II.

Hautakammion rikkomisesta johtuva kanne merkitsee henkilölle häpeää.

481. Sama, Praetorin ediktiosta, kirja XVIII.

Kun joku tuhoaa hautakammion, Akvilian lakia ei sovelleta, vaan kanne voidaan nostaa kieltotuomion Quod vi out clam nojalla. Tämän mielipiteen esitti myös Celsus muistomerkistä revityn patsaan osalta. Hän kysyy myös, jos sitä ei ollut kiinnitetty lyijyllä tai kiinnitetty hautaan millään tavalla, olisiko se katsottava osaksi muistomerkkiä tai osaksi omaisuuttamme. Celsus sanoo, että se on osa muistomerkkiä, koska se on luiden säilytysastia, ja sen vuoksi sovelletaan kieltä Quod vi aut clam.

482. Ulpianus, Pretorin ediktiosta, kirja V.

Praetor sanoo: "Jos jonkun väitetään loukanneen haudan ilkeästi, myönnän häntä vastaan in factum -kanteen, jotta hänet voidaan tuomita oikeudenmukaiselta vaikuttavasta summasta asianosaisten hyväksi. Jos asianosaista ei ole, tai jos on, mutta hän kieltäytyy nostamasta kannetta ja joku muu on halukas nostamaan kanteen, myönnän hänelle kanteen sadasta aureista. Jos useampi henkilö haluaa nostaa kanteen, annan valtuudet siihen sille, jonka asia vaikuttaa oikeudenmukaisimmalta. Jos joku pahantahtoisesti asuu hautakammiossa tai rakentaa muun kuin hautakammioksi tarkoitetun rakennuksen, myönnän kanteen kahdesta sadasta aureista jokaiselle, joka on halukas nostamaan sen omissa nimissään."

483. Tämän ediktin ensimmäiset sanat osoittavat, että se, joka pahantahtoisesti rikkoo hautakammion, saa siitä rangaistuksen. Jos siis ilkeästi ei ole, rangaistusta ei sovelleta. Näin ollen ne, jotka eivät ole kykeneviä rikollisuuteen, kuten esimerkiksi alle murrosikäiset lapset, sekä henkilöt, jotka eivät lähestyneet hautakammiota tarkoituksenaan rikkoa sitä, vapautetaan tästä rangaistuksesta.

484. Termi hautakammio käsittää kaikki hautapaikat.

485. Jos joku sijoittaa ruumiin perinnehautaan, vaikka kyseessä olisi perillinen, hän on silti vastuussa haudan rikkomista koskevasta kanteesta, jos hän on tehnyt sen vastoin testamentin tekijän tahtoa; sillä testamentin tekijä saa määrätä, ettei ketään saa haudata hänen hautaansa, kuten keisari Antoninuksen reskriptiossa sanotaan, sillä hänen tahtoaan on noudatettava. Jos hän siis sanoo, että vain yksi perillisistä voi haudata sinne henkilöitä, tätä on noudatettava, jotta vain määrätty perillinen voi tehdä niin.

486. Jumalallisen Severuksen ediktiossa säädetään, että ruumiit, joita ei ole haudattu yhteen paikkaan koko ajan, voidaan siirtää; ja tässä ediktiossa määrätään, että ruumiiden kuljettamista ei saa viivyttää, siihen ei saa puuttua eikä niitä saa estää kuljettamasta kaupunkeihin kuuluvan alueen kautta. Jumalallinen Marcus totesi kuitenkin rescriptissä, että niitä, jotka kuljettavat ruumiita maanteilla kylien tai kaupunkien läpi, ei rangaista millään tavoin, vaikka tätä ei saisi tehdä ilman niiden lupaa, joilla on oikeus sen myöntämiseen.

487. Jumalallinen Hadrianus määräsi reskriptiossaan neljänkymmenen auren suuruisen rangaistuksen niille, jotka hautasivat ruumiita kaupunkeihin, ja hän määräsi rangaistuksen maksettavaksi valtiovarainministeriöön. Hän määräsi saman rangaistuksen langettavaksi myös tuomareille, jotka sallivat tämän tekemisen, ja määräsi, että paikka myydään huutokaupalla ja ruumis siirretään pois. Mutta entä jos kunnallinen laki sallii hautaamisen kaupungissa? Katsotaanpa, onko tämä oikeus kumottu keisarillisilla reskripteillä, sillä reskriptejä sovelletaan yleisesti. Keisarilliset reskriptiot on pantava täytäntöön, ja ne ovat voimassa kaikkialla.

488. Jos joku asuu hautakammiossa tai jos hänellä on rakennus maan päällä, kuka tahansa, joka sitä haluaa, voi nostaa kanteen.

489. Kuvernööreillä on tapana menetellä ankarammin niitä vastaan, jotka ryöstävät ruumiita, varsinkin jos he menevät aseistettuina; sillä jos he tekevät rikoksen aseistettuina kuin ryöstäjät, heitä rangaistaan pääsiäisrangaistuksella, kuten jumalallinen Severus Rescriptuksessa määräsi; mutta jos he tekevät sen aseistamattomina, heille voidaan määrätä mikä tahansa rangaistus aina tuomioon miinaan asti.

490. Niiden, jotka ovat toimivaltaisia käsittelemään haudan rikkomisesta johtuvaa kannetta, on arvioitava koron suuruus suhteessa aiheutuneeseen vahinkoon sekä suhteessa rikkomukseen syyllistyneen henkilön saamaan hyötyyn tai siitä aiheutuneeseen vahinkoon tai rikkomukseen syyllistyneen röyhkeyteen. Silti tuomio olisi annettava pienemmästä summasta, jos asianomistajat ovat syyttäjiä, kuin jos kanteen on nostanut ulkopuolinen henkilö.

491. Jos oikeus hautaamiseen kuuluu useille henkilöille, onko meidän myönnettävä kanne kaikille vai sille, joka on osoittanut eniten huolellisuutta? Labeo sanoo aivan oikein, että kanne on myönnettävä kaikille, koska se on nostettu jokaisen yksilöllisen edun vuoksi.

492. Jos asianosainen ei halua nostaa kannetta haudan rikkomisesta, mutta muutettuaan mielensä ennen asian yhdistämistä hän sanoo haluavansa jatkaa, häntä on kuultava.

493. Jos orja asuu hautakammiossa tai rakentaa sinne talon, noxal-kannetta ei voida nostaa, ja preetori lupaa tämän kanteen häntä vastaan. Jos hän ei kuitenkaan asu siellä, vaan käyttää paikkaa lomakohteena, noxal-kanne hyväksytään, jos hän näyttää pitävän maata hallussaan.

494. Tämä kanne on suosittu.

495. Paulus, Pretorin ediktiosta, kirja XXVII.

Vihollisten haudat eivät ole meidän silmissämme uskonnollisia paikkoja, ja siksi voimme käyttää niistä poistettuja kiviä mihin tahansa tarkoitukseen tahansa joutumatta haudan rikkomista koskevan kanteen kohteeksi.

496. Pomponius, On Plautius, kirja IX.

Käytäntömme on, että niiden maiden omistajilla, joille he ovat varanneet hautapaikkoja, on oikeus päästä hautakammioihin, vaikka he olisivat myyneet maan. Kiinteistöjen myyntiä koskevissa laeissa säädetään nimittäin, että niillä sijaitseviin hautapaikkoihin on varattu kulkuoikeus sekä oikeus lähestyä ja ympäröidä niitä hautajaisseremonioiden suorittamista varten.

497. Julianus, Digest, kirja X.

Kanne hautakammion rikkomisesta myönnetään ensinnäkin sille, jolle omaisuus kuuluu, ja jos hän ei ryhdy toimenpiteisiin ja joku muu ryhtyy toimenpiteisiin, vaikka omistaja olisikin poissa valtion asioilla, kannetta ei pitäisi myöntää toista kertaa sitä vastaan, joka on maksanut määrättyt vahingot. Valtion puolesta työmatkalla olleen henkilön tilan ei voida katsoa huonontuneen, koska tämä kanne ei koske niinkään hänen yksityisasiotaan kuin julkista kosta.

498. Marcianus, Institutes, kirja III.

Hautakammion tilan huonontaminen on kiellettyä, mutta on laillista korjata muistomerkki, joka on rappeutunut ja raunioitunut, mutta koskematta siihen sisältyviin ruumiisiin.

499. Macer, Public Prosecutions, kirja I.

Hautakammion rikkomisen voidaan katsoa kuuluvan julkista väkivaltaa koskevan Juliaanilain ehtojen ja sen osan piiriin, jossa säädetään, että rangaistaan sitä, joka estää ketään viettämästä hautajaisseremoniaa tai hautaamasta ruumista; sillä se, joka rikkoo hautakammion, tekee teon, jolla estetään hautaaminen.

500. Sama, Julkiset syytteet, kirja II.

Myös hautakammion rikkomisesta voidaan nostaa rahallinen kanne.

501. Papinianus, Kysymyksiä, kirja VIII.

Heräsi kysymys siitä, kuuluuko hautakammion rikkomisesta johtuva kanneoikeus välttämättömälle perilliselle, kun hän ei ole puuttunut kuolinpesän omaisuuteen. Katsoin, että hän voi hyvin asianmukaisesti nostaa tämän kanteen, joka on otettu käyttöön sen mukaisesti, mikä on hyvää ja oikeudenmukaista. Ja jos hän nostaa kanteen, hänen ei tarvitse pelätä kuolinpesän velkoja, sillä vaikka tämä kanne on johdettu kuolinpesästä, mitään ei kuitenkaan saada vainajan testamentin kautta eikä omaisuuden tavoittelusta, vaan ainoastaan lain määräämän rangaistuksen seurauksena.

502. Paulus, Sentences, kirja V.

Henkilöitä, jotka ovat syyllistyneet hautojen rikkomiseen ja jotka ovat poistaneet ruumiita tai luita, rangaistaan äärimmäisellä rangaistuksella, jos he ovat matalassa asemassa; korkeammassa asemassa olevat karkotetaan jollekin saarelle; toiset vielä joko siirretään tai tuomitaan kaivoksiin.

Tit. 13. Kiristyksestä.

503. Ulpianus, Opinions, kirja V.

Jos kiristykseen syyllistytään kuvernöörin teeskennellyn käskyn nojalla, maakunnan kuvernöörin on määrättävä kauhun avulla luovutettu omaisuus palautettavaksi ja rangaistava rikoksesta.

504. Macer, Julkiset syytteet, I kirja.

Kiristystä koskeva syytteenpano ei ole julkinen, mutta jos joku on saanut rahaa sen vuoksi, että hän on uhannut toista rikossyytteellä, syytteenpano voi tulla julkiseksi senaatin asetusten nojalla, joilla määrätään kaikki ne, jotka ovat osallistuneet syyttömien henkilöiden ilmiantamiseen ja jotka ovat saaneet rahaa vastineeksi siitä, että he syyttävät tai jättävät syyttämättä toisia tai antavat tai jättävät antamatta todistajanlausunnon heitä vastaan.

Tit. 14. Niistä, jotka varastavat karjaa.

505. Ulpianus, Prokonsulin velvollisuuksista, kirja VIII.

Jumalallinen Hadrianus totesi Baetican konsiilissa karjavarkaita koskevassa rescriptumissa: "Kun karjan karkottajia rangaistaan ankarimmin, heidät tuomitaan tavallisesti miekkaan". Heidät ei kuitenkaan rangaista ankarimmin kaikkialla, vaan ainoastaan niissä paikoissa, joissa tämäntyyppisiä rikoksia tehdään eniten; muutoin heidät tuomitaan pakkotyöhön julkisissa töissä, ja joskus vain väliaikaisesti.

506. Niitä pidetään oikein karjavarkaina, jotka vievät karjaa laitumilta tai laumoista ja ikään kuin saalistavat niitä; ja he harjoittavat tätä karjan varastamisen ammattia tavallisena elinkeinona, kun he ottavat hevosia tai karjaa laumoista, joihin ne kuuluvat. Jos joku kuitenkin ajaa pois kadonneen härän tai yksin jätetyt hevoset, hän ei kuulu tähän ryhmään, vaan on pelkkä tavallinen varas.

507. Sitä, joka ajaa pois emakon, vuohen tai lampaan, ei kuitenkaan pidä rangaista yhtä ankarasti kuin sitä, joka varastaa suurempia eläimiä.

508. Vaikka Hadrianus asetti tästä rikoksesta rangaistukseksi kaivosten tai julkisten töiden parissa tehtävän työn tai miekan; silti niitä, jotka eivät kuulu yhteiskunnan alimpaan asemaan, ei pitäisi kohdistaa tähän rangaistukseen, sillä heidät pitäisi joko alentaa tai erottaa omasta järjestöstään. Niitä, jotka aseistautuneina ajavat karjaa pois, ei kuitenkaan epäoikeudenmukaisesti heitetä villipedoille.

509. Jokainen, joka ajaa pois karjaa, jonka omistusoikeus on kiistanalainen, pitäisi alistaa siviilitutkimukseen, kuten Saturninus sanoo; mutta tämä sääntö pitäisi ottaa käyttöön vain silloin, kun ei haeta tekosyytä karjan varastamiselle, vaan syytetty henkilö hyvien syiden vaikuttamana todella uskoo karjan kuuluvan hänelle.

510. Macer, Julkiset syytteet, I kirja.

Karjan karkottamisrikos ei ole julkisen syytteen alainen, koska se on pikemminkin luokiteltava varkaudeksi; mutta koska useimmat tämäntyyppiset rikoksentekijät menevät aseistettuina, jos heidät pidätetään, heitä rangaistaan tästä syystä yleensä ankarammin.

511. Callistratus, Oikeudellisista tutkimuksista, kirja VI.

Lampaat, suhteessa niiden karkotettuun määrään, tekevät miehestä joko tavallisen varkaan tai karjan anastajan. Eräät auktoriteetit ovat katsonet, että kymmenen lammasta muodostaa lauman, samoin kuin neljä tai viisi sikaa, kun ne ajetaan pois ajetusta karjasta; mutta karjavaras syyllistyy tähän rikokseen, jos hän varastaa vain yhden hevosen tai härän.

512. Myös sitä on rangaistava ankarammin, joka ajaa pois kesyn lauman tallista eikä metsästä tai yhden, joka on osa suurempaa laumaa.

513. Ne, jotka ovat usein syyllistyneet tähän rikokseen, vaikka he ovat saattaneet viedä vain yhden tai kaksi eläintä kerrallaan, luokitellaan kuitenkin karjavarkaiksi.

514. Jumalallisen Trajanuksen kirjeen mukaan niitä, jotka majoittavat tämänkaltaisia rikoksentekejiä, olisi rangaistava karkottamalla heidät kymmeneksi vuodeksi Italiasta.

Tit. 15. Ennakkoluulojen kiertelestä.

515. Ulpianus, Pretorin ediktiosta, kirja VI.

Prevaricator on henkilö, joka asettuu molemmille puolille ja auttaa vastapuolta pettämällä oman asiansa. Tämä termi on Labeon mukaan peräisin vaihtelevasta kilpailusta, sillä näin toimii se, joka näennäisesti ollakseen toisella puolella tosiasiassa suosii toista.

516. Prevaricator, oikeasti niin kutsuttu, on henkilö, joka esiintyy syyttäjänä rikosoikeudenkäynnissä. Asianajajaa ei kuitenkaan oikein sanota prevaricatoriksi. Mitä hänelle sitten pitäisi tehdä, jos hän syyllistyy tähän rikokseen joko yksityisessä tai julkisessa oikeudenkäynnissä, toisin sanoen jos hän on pettänyt oman puolensa? Tavallisesti häntä rangaistaan mielivaltaisesti.

517. Ulpianus, Prokonsulin velvollisuuksista, kirja IX.

On muistettava, että nykyisin tähän rikkomukseen syyllistyneitä rangaistaan mielivaltaisesti.

518. Macer, Julkiset syytteet, I kirja.

Tuomio esirikoksesta on joko julkinen tai tavan mukaan käyttöön otettu.

519. Jos syytetty vastustaa syyttäjää rikosasiassa väittäen, että toinen syytetty on jo syyttänyt häntä samasta rikoksesta ja hänet on vapautettu syytteestä, julkista syytteenpanoa koskevassa juliaanisisessa laissa säädetään, että häntä vastaan ei voida nostaa syytettä ennen kuin ensimmäisen syyttäjän syytetty rikos ja siihen viitaten annettu tuomio on tutkittu. Näin ollen tämänkaltaisten tapausten ratkaisemisen katsotaan kuuluvan julkisten syytetoimien luokkaan.

520. Kun asianajajan sanotaan syyllistyneen rikokseen, joka koskee ennakkoperintärikosta, julkista syytettä ei voida nostaa; eikä sillä ole merkitystä, sanotaanko hänen syyllistyneen rikokseen julkisessa vai yksityisessä oikeudenkäynnissä.

521. Jos siis jotakuta syytetään siitä, että hän on luopunut julkisesta syytteestä, asia ei ole julkinen, koska siitä ei ole säädetty missään laissa; eikä julkiseen syytteen oikeuta se senaatin asetus, jossa määrätään viiden punnan kultarangaistus sille, joka luopuu syytteestä.

522. Sama, Julkiset syytteet, kirja II.

Jos henkilö, jota vastaan ei voida nostaa kannetta kunnianloukkauksesta, tuomitaan rikosasiassa väistelijäksi, hänestä tulee pahamaineinen.

523. Venuleius Saturninus, Julkiset syytteet, kirja II.

Prevarikoimisesta tuomittu syyttäjä ei voi jälkeinpäin nostaa syytettä lain nojalla.

524. Paulus, Julkisista syytetoimista.

Keisarimme ja hänen isänsä reskriptiossa todettiin, että kun on kyse rikoksista, joita vastustetaan poikkeuksellisina, väistelijöitä on rangaistava samalla rangaistuksella, joka heille olisi langetettu, jos he itse olisivat rikkoneet lakia, jolla syytetty on heidän petollisen välineensä kautta vapautettu.

525. Ulpianus, Veroista, kirja IV.

Kaikissa muissa tapauksissa paitsi niissä, joissa on kyse verenvuodatuksista, jokainen, joka turmelee ilmiantajan, katsotaan senaatin asetuksen mukaan tuomituksi.

Tit. 16. Rikollisia suojelevien henkilöiden osalta.

526. Marcianus, Julkiset syytteet, kirja II.

Rikollisten kätäjät muodostavat yhden pahimmista rikollisten luokista, sillä ilman heitä yksikään rikollinen ei voisi pysyä pitkään piilossa. Laki määrää, että heitä on rangaistava kuten ryöstäjiä. Heidät olisi sijoitettava samaan luokkaan, koska kun he voivat ottaa ryöstäjät kiinni, he päästävät heidät menemään saatuaan rahat tai osan varastetusta tavarasta.

527. Paulus, Siviilien rankaisemisesta.

Henkilöitä, jotka kätkevät varkaan, joka on joko heidän sukulaisuussuhteensa tai verisukulaisensa, ei pitäisi vapauttaa eikä rangaista ankarasti, sillä heidän rikoksensa ei ole yhtä vakava kuin niiden, jotka kätkevät ryöstäjiä, jotka eivät ole millään tavalla yhteydessä heihin.

Tit. 17. Varkaista, jotka varastavat kylpylöissä.

528. Ulpianus, Prokonsulin velvollisuuksista, kirja VIII.

Yöllisiä varkaita olisi mielivaltaisesti tuomittava ja rangaistava, kun asianmukainen syy on osoitettu, kunhan huolehdimme siitä, ettei heille langeteta suurempaa rangaistusta kuin työ julkisten töiden parissa. Sama sääntö koskee varkaita, jotka varastavat kylpylöissä. Jos varkaat kuitenkin puolustautuvat aseilla tai jos he ovat murtautuneet sisään tai tehneet jotakin vastaavaa, mutta eivät ole lyöneet ketään, heidät on tuomittava kaivoksiin, ja yhteiskunnallisesti korkeammassa asemassa olevat on karkotettava.

529. Marcianus, Julkiset syytteet, kirja II.

Jos he syyllistyvät varkauteen päivällä, heidät on tuomittava tavalliseen tapaan.

530. Paulus, Sotilaiden rankaisemisesta.

Sotilas, joka on jäänyt kiinni kylpyvarkaudesta, olisi erotettava kunnianttomasti palveluksesta.

Tit. 18. Vankilasta karanneista ja ryöstäjistä.

531. Ulpianus, Prokonsulin velvollisuuksista, kirja VIII.

Jumalalliset veljet totesivat Aemilius Tirolle osoitetussa rescriptumissa, että vankilasta karkaavien henkilöiden tulisi kärsiä kuolemaa. Myös Saturninus omaksuu mielipiteen, jonka mukaan niitä, jotka ovat paenneet vankilasta joko rikkomalla ovet tai vehkeilemällä muiden heidän kanssaan vangittujen kanssa, olisi rangaistava kuolemantuottamuksella, mutta jos he ovat paenneet vartijoiden huolimattomuuden vuoksi, heille olisi langetettava lievempi rangaistus.

532. Ryöstäjät, jotka ovat julmempia varkaita (sillä tämä on sanan merkitys), olisi tuomittava joko elinkautiseen tai tiettyyn vuosien pituiseen työhön julkisilla töillä; ne kuitenkin, jotka ovat korkeammassa asemassa, olisi väliaikaisesti erotettava järjestöstään tai pakotettava lähtemään maansa rajojen ulkopuolelle; mutta heille ei ole keisarillisissa reskripteissa määrätty mitään erityistä rangaistusta. Näin ollen toimivaltainen tuomari voi antaa tuomion harkintansa mukaan, jos asianmukainen syy on osoitettu.

533. Samoin varkaita, jotka kuljettavat laukkuja, directarii, ja niitä, jotka murtautuvat rakennuksiin, on rangaistava samalla tavalla. Keisari Marcus määräsi, että roomalainen ritari, joka oli varastanut rahaa murtauduttuaan muurin läpi, oli karkotettava viideksi vuodeksi Afrikan maakunnasta, josta hän oli tullut, sekä kaupungista ja Italiasta. On kuitenkin tarpeen, kun asianmukainen syy on osoitettu, tehdä päätös sekä taloihin murtautujista että muista edellä mainituista rikoksentehtävistä rikokseen liittyvien olosuhteiden mukaan; edellyttäen, että ketään ei saa tuomita ankarampaan rangaistukseen kuin työhön julkisissa töissä, jos hän on plebeijalainen, ja jos hän on korkeammassa asemassa, hän ei saa kärsiä ankarampaa rangaistusta kuin karkotuksen.

534. Paulus, Yövartion prefektin velvollisuuksista.

Taloihin murtautujille määrätään erilaisia rangaistuksia, sillä yöllä murtautujat ovat kaikkein julmimpia, ja siksi heidät yleensä ruoskitaan ja tuomitaan kaivoksiin. Ne, jotka murtautuvat sisään päivällä, ruoskitaan ensin ja tuomitaan sitten pakkotyöhön eliniäksi tai tietyksi ajaksi.

Tit. 19. Maatilojen ryöstämisestä.

535. Marcianus, Institutes, kirja III.

Kun joku ryöstää toisen omaisuutta, on tapana, että häntä rangaistaan mielivaltaisesti syytteellä omaisuuden ryöstämisestä, kuten jumalallisen Marcuksen reskriptiossa säädetään.

536. Ulpianus, Prokonsulin velvollisuuksista, kirja IX.

Kun ryöstörikoksesta nostetaan syyte, maakunnan kuvernöörin olisi otettava asia oikeudellisesti tutkittavaksi; sillä kun varkaudesta ei voida nostaa kannetta, jää jäljelle vain kuvernöörin puoleen kääntyminen.

537. On ilmeistä, että perinnön ryöstörikoksesta voidaan nostaa syyte vain olosuhteissa, joissa varkauskannetta ei voida nostaa, toisin sanoen ennen kuin perintö on otettu haltuun tai sen jälkeen, kun perintö on otettu haltuun, mutta ennen kuin perillinen on ottanut omaisuuden haltuunsa; sillä on selvää, että tässä tapauksessa varkauskannetta ei voida nostaa, vaikka ei ole epäilystäkään siitä, etteikö omaisuuden tuottamista koskevaa kannetta voida nostaa, jos joku sitä haluaa, jotta hän voisi vaatia omaisuutta.

538. Marcianus, Julkiset syytteet, kirja II.

Jumalalliset Severus ja Antoninus totesivat eräässä rescriptumissa, että jokainen, joka halusi nostaa poikkeuksellisen syytteen omaisuuden ryöstörikoksesta, saattoi tehdä sen joko kaupungin prefektin tai kuvernöörin edessä ; tai hän saattoi vaatia omaisuutta sen haltijoilta tavanomaisen menettelyn mukaisesti.

539. Paulus, Opinions, kirja III.

Kuolinpesän omaisuus kuuluu yhteisesti kaikille perillisille, ja sen vuoksi sen, joka nostaa syytteen ryöstörikoksesta ja voittaa asian, katsotaan myös hyötynneen kanssaperillisestään.

540. Hermogenianus, Epitomes of Law, kirja II.

Vaimoa ei voida syyttää omaisuuden ryöstörikoksesta, koska häntä vastaan ei voida nostaa varkauskannetta.

541. Paulus, Neratiuksesta, I kirja.

Jos ihminen, joka ei tiedä, että tietty omaisuus kuuluu kuolinpesään, ottaa sen, Paulus sanoo, että hän syyllistyy varkauteen. Kuolinpesään kuuluvaan omaisuuteen kohdistuva varkaus ei ole sen enempää varkaus kuin sellaisen omaisuuden varkaus, jolla ei ole omistajaa, eikä varkaan mielipide muuta teon luonnetta missään suhteessa.

Tit. 20. Stellionatuksesta.

542. Papinianus, Opinions, kirja I.

Stellionatuksen teko ei kuulu julkisiin syytteisiin eikä yksityisiin kanteisiin.

543. Ulpianus, On Sabinus, kirja VIII.

Tuomio tästä rikoksesta ei leimaa ketään häpeään, mutta siitä seuraa poikkeuksellinen rangaistus.

544. Sama, Prokonsulin velvollisuuksista, kirja III.

Stellionatuksen syyte kuuluu kuvernöörin toimivaltaan.

545. On muistettava, että ne, jotka ovat syyllistyneet mihin tahansa petokseen, voidaan asettaa syytteeseen tästä rikoksesta, toisin sanoen jos ei ole mitään muuta tekoa, josta heitä voitaisiin syyttää, sillä se, mikä yksityisoikeudessa antaa aiheutta petoskanteeseen, on rikossyytteen perusteena Stellionatus-syytteessä. Näin ollen aina, kun rikoksella ei ole nimeä, nimitämme sitä Stellionatukseksi. Erityisesti tämä koskee kuitenkin sitä, joka vaihtaa tai antaa omaisuutta maksuksi petoksen avulla, kun omaisuus on rasiitettu toiselle ja hän salaa tämän tosiasian; sillä kaikki tämänkaltaiset tapaukset sisältävät stellionatuksen. Myös silloin, kun joku on vaihtanut jonkin tavaran toiseen tai laittanut syrjään tavaran, jonka hän oli velvollinen luovuttamaan, tai pilannut sen, hän on vastuussa tästä rikoksesta. Samoin jos joku on syyllistynyt huijaukseen tai

ollut salaliitossa toisen kuoleman aikaansaamiseksi, häntä voidaan syyttää stellionatuksesta. Ja yleisesti ottaen sanoisin, että jos jonkin rikoksen nimi puuttuu, voidaan nostaa syyte tästä rikoksesta, mutta ei ole tarpeen luetella eri tapauksia.

546. Stellionatuksesta ei kuitenkaan ole laillisesti säädetty rangaistusta, koska se ei lain mukaan ole rikos. On kuitenkin tapana, että siitä voidaan rangaista mielivaltaisesti, edellyttäen, että plebeijien tapauksessa määrätty rangaistus ei ole ankarampi kuin tuomio kaivoksiin. Korkeammassa asemassa oleville on kuitenkin määrättävä väliaikainen karkotus tai erottaminen järjestöstään.

547. Kuka tahansa, joka on petollisesti kätkenyt kauppatavaraa, voidaan asettaa tästä rikoksesta erityiseen syytteeseen.

548. Modestinus, Rangaistuksista, kirja III.

Kun joku vannoo kirjallisessa asiakirjassa, että pantattu omaisuus kuuluu hänelle, ja syyllistyy siten väärään valaan, siitä tulee Stellionatus, ja siksi syyllinen olisi lähetettävä väliaikaiseen maanpakoon.

Tit. 21. Rajojen poistamisesta.

549. Modestinus, Säännöt, kirja VIII.

Rangaistus rajojen poistamisesta ei ole rahallinen sakko, vaan sitä olisi säädeltävä syyllisten sosiaalisen aseman mukaan.

550. Callistratus, Oikeudellisista tutkimuksista, kirja III.

Jumalallinen Hadrianus totesi eräässä rescriptumissa seuraavaa. Ei ole epäilystäkään siitä, että ne, jotka poistavat rajojen määrittämiseksi pystytettyjä muistomerkkejä, syyllistyvät erittäin pahaan tekoon. Rangaistusta määrättäessä sen suuruus olisi kuitenkin määriteltävä rikokseen syyllistyneen henkilön aseman ja aikomuksen mukaan, sillä jos tuomitaan korkeassa asemassa olevia henkilöitä, ei ole epäilystäkään siitä, etteivätkö he olisi syyllistyneet tekoon saadakseen toisten maata, ja heidät voidaan karkottaa tietyksi ajaksi, joka riippuu heidän iästään; toisin sanoen jos syytetty on hyvin nuori, hänet olisi karkotettava pidemmäksi ajaksi, jos taas vanha, lyhyemmäksi ajaksi. Jos muut ovat hoitaneet asioitaan ja toimittaneet palveluksiaan, heidät on rangaistava ja tuomittava pakkotyöhön julkisiin töihin kahdeksi vuodeksi. Jos he kuitenkin ovat poistaneet muistomerkit tietämättömyyttään tai vahingossa, riittää, että heidät ruoskitaan.

551. Sama, Oikeudellisista tutkimuksista, kirja V.

Gaius Caesarin säätämässä agraarilaissa säädettiin rahallinen rangaistus niitä vastaan, jotka vilpillisesti poistivat muistomerkkejä niiden oikean paikan ja maansa rajojen ulkopuolelle; siinä määrättiin nimittäin, että heidän oli maksettava julkiseen kassaan viisikymmentä aurea jokaisesta rajamerkistä, jonka he ottivat pois tai poistivat, ja että jokaiselle, joka halusi nostaa kanteen, oli myönnettävä oikeus nostaa kanne.

552. Toisessa jumalallisen Nervan säätämässä maatalouslaissa säädetään, että jos mies- tai naispuolinen orja isäntänsä tietämättä syyllistyy tähän rikokseen pahantahtoisesti, häntä on rangaistava kuolemalla, ellei hänen isäntänsä tai emäntänsä halua maksaa sakkoa.

553. Myös niitä, jotka muuttavat paikan ulkoasua tehdäkseen rajojen sijainnin epäselväksi, kuten tekemällä puusta pensaan tai metsästä kynnetyn maan, tai jotka tekevät jotakin muuta vastaavaa, on rangaistava luonteensa ja asemansa sekä tekojensa väkivaltaisuuden mukaisesti.

Tit. 22. Yhdistyksistä ja yhtiöistä.

554. Marcianus, Institutes, kirja III.

Keisareiden määräyksillä maakuntien maaherroja on määrätty kieltämään yhtiömuotoisten yhdistysten perustaminen, eivätkä he saa edes sallia sotilaiden perustaa niitä leireillä. Vähävaraisimmat sotilaat saavat kuitenkin laittaa palkkansa joka kuukausi yhteiseen rahastoon edellyttäen, että he kokoontuvat vain kerran tuona aikana, sillä pelätään, että he voivat tämänkaltaisella verukkeella perustaa laittoman yhdistyksen, jota jumalallinen Severus totesi rescriptumissaan, ettei sitä saisi suvaita, ei ainoastaan Roomassa, vaan myös Italiassa ja maakunnissa.

555. Kokoontuminen uskonnollisiin tarkoituksiin ei kuitenkaan ole kiellettyä, jos sitä tekemällä ei rikota senaatin asetusta, jolla laittomat yhdistykset on kielletty.

556. Ei ole laillista liittyä useampaan kuin yhteen laissa sallittuun yhdistykseen, kuten jumalalliset veljet ovat päättäneet. Jos joku tulee kahden yhdistyksen jäseneksi, on säädetty reskriptiossa, että hänen on valittava se yhdistys, johon hän mieluummin kuuluu, ja hän saa siltä elimeltä, josta hän eroaa, sen, mihin hänellä on oikeus yhteisestä omaisuudesta.

557. Ulpianus, Prokonsulin velvollisuuksista, kirja VII.

Jokainen, joka liittyy laittoman yhdistyksen jäseneksi, on tuomittava samaan rangaistukseen kuin ne, jotka on tuomittu julkisten paikkojen tai tempelien valtaamisesta aseistettujen miesten avulla.

558. Marcianus, Julkiset syytteet, kirja II.

Jos yhdistykset ovat laittomia, ne lakkautetaan keisarillisten mandaattien ja perustuslakien sekä senaatin asetusten ehtojen mukaisesti. Kun ne lakkautetaan, jäsenet saavat jakaa keskenään yhteisesti omistamansa rahat tai omaisuuden, jos sellaista on.

559. Sanalla sanoen, jollei yhdistys tai jokin tämänkaltainen elin kokoonnu senaatin tai keisarin määräyksen valtuuttamana, tämä kokous on senaatin määräyksen ja keisarillisten mandaattien ja perustuslakien määräysten vastainen.

560. On myös laillista, että orjia otetaan köyhälistöyhdistyksiin heidän isäntänsä suostumuksella; ja niille, jotka vastaavat tällaisista yhdistyksistä, ilmoitetaan täten, että he eivät voi ottaa orjaa köyhälistöyhdistykseen ilman hänen isäntänsä tietoa tai suostumusta, ja että jos he tekevät niin, heitä rangaistaan sadan aureenin sakolla jokaisesta hyväksytystä orjasta.

561. Gaius, Kahdentoista taulun laista, kirja IV.

Jäseniä ovat ne, jotka kuuluvat samaan yhdistykseen, jota kreikkalaiset kutsuvat hetaireiksi. Heillä on laillinen oikeus tehdä toistensa kanssa mitä tahansa sopimuksia, kunhan he eivät tee mitään julkisoikeuden vastaista.

Säädös näyttää olevan peräisin Solonin säädöksestä, joka on seuraava: "Jos kansa tai veljet tai ne, jotka ovat liittyneet yhteen uhraustarkoituksessa, tai merimiehet tai ne, jotka on haudattu samaan hautaan, tai saman yhteiskunnan jäsenet, jotka yleensä asuvat yhdessä, ovat tehneet tai tekevät keskenään minkä tahansa sopimuksen, se, mitä he ovat sopineet, on voimassa, jos julkinen laki ei sitä kiellä."

Tit. 23. Kansan toimista.

562. Paulus, Ediktistä, VIII kirja.

Kutsumme sitä kansankanteeksi, joka suojelee sekä sen osapuolen oikeuksia, joka sen esittää, että kansan oikeuksia.

563. Sama, Ediktistä, I kirja.

Jos useat henkilöt nostavat kansankanteen samanaikaisesti, preetori valitsee heistä sopivimman.

564. Ulpianus, Ediktistä, I kirja.

Jos kanne nostetaan useaan kertaan samasta asiasta, kun kyseessä on sama teko, voidaan vedota tavanomaiseen oikeusvoimaa koskevaan poikkeukseen.

565. Kansanoikeudenkäynneissä etusijalle asetetaan asianosainen. 4. Paulus, Ediktistä, kirja III.

Populaarikanne myönnetään henkilölle, jonka oikeuksia ei ole loukattu, toisin sanoen henkilölle, joka voi nostaa kanteen ediktin nojalla.

566. Sama, Ediktistä, VIII kirja.

Jos joku haastetaan oikeuteen kansankanteella, hän voi nimittää asianajajan puolustajakseen, mutta se, joka nostaa kanteen, ei voi nimittää asianajajaa.

567. Ulpianus, Ediktistä, XXV kirja.

Naisille ja alaikäisille ei myönnetä kansankanteita, elleivät he ole kiinnostuneita asiasta.

568. Paulus, Ediktistä, kirja XLI.

Kansankanteet eivät siirry sille, jolle on palautettu omaisuus senaatin Trebellian asetuksen nojalla.

569. Henkilön, jolla on oikeus nostaa nämä kanteet, ei katsota hyötyvän tästä rahallisesti.

570. Ulpianus, Ediktistä, kirja I.

Kaikkia kansankanteita ei myönnetä perillisiä vastaan, eikä oikeutta nostaa niitä pidennetä yli vuoden pituiseksi ajaksi.

Kirja XLVIII

1. Rikosoikeudenkäynneistä.
2. Syytöksistä ja kirjoituksista.
3. Huollettavien henkilöiden huollosta ja läsnäolosta rikosasioissa.
4. Majesteettirikokseen liittyvästä juliaanista laista.
5. Aviorikoksen rangaistusta koskevasta juliaanista laista.
6. Julkista väkivaltaa koskevasta Julianuksen laista.
7. Yksityistä väkivaltaa koskevasta Julianuksen laista.
8. Salamurhaajia ja myrkyttäjiä koskevasta Cornelian laista.
9. Pompeian laki, joka koski parricideja.
10. Vilppiä koskevasta Cornelian laista ja senaatin Libonian asetuksesta.
11. Juliuksen kiristystä koskevasta laista.
12. Julianuksen laista, joka koskee säännöksiä.
13. Väärinkäytöstä, pyhäinhäväistyksestä ja tasapainosta annetusta Juliuksen laista.

14. Juliaanisesta laista, joka koskee lainvastaista viranhakua.
15. Favianuksen laista kidnappajien osalta.
16. Senaatin Turpillian asetuksesta ja syytteiden hylkäämisestä.
17. Etsintäkuulutettujen tai poissaolevien henkilöiden tuomitsemisesta.
18. Kidutuksesta.
19. Rangaistuksista.
20. Tuomittujen henkilöiden omaisuuden osalta.
21. Niiden henkilöiden omaisuudesta, jotka ovat joko tappaneet itsensä tai turmelleet (..)
22. Koskien henkilöitä, jotka on asetettu toimintakieltoon, siirretty ja karkotettu.
23. Henkilöistä, jotka on tuomittu (..)
24. Rangaistujen henkilöiden ruumiista.

Tit. 1. Rikosoikeudenkäynneistä.

1. Macer, Rikosoikeudenkäynneistä, I kirja.

Kaikki tapaukset, joihin liittyy rikos, eivät ole julkisia, vaan ainoastaan ne, jotka on johdettu rikosten syytteeseenpanoa koskevista laeista, kuten Juliuksen laki maanpetoksesta, Juliuksen laki aviorikoksesta, Cornelian laki salamurhaajista ja

myrkyttäjäistä, Pompeian laki aviorikoksesta; juliaaninen laki huijaruudesta; cornelialainen laki testamenteista; juliaaninen laki yksityisestä väkivallasta; juliaaninen laki julkisesta väkivallasta; juliaaninen laki äänestäjien lahjonnasta; juliaaninen laki kiristyksestä; juliaaninen laki elintarvikkeiden hinnan korottamisesta.

(1) Paulus, Pretorin ediktiosta, kirja XV.

Jotkin rikokset ovat kuolemanrangaistavia, jotkin eivät. Ne, jotka ovat kuolemanrangaistavia, aiheuttavat rangaistukseksi maanpakolaisuuden tai karkotuksen, toisin sanoen veden ja tulen käyttökiellon. Näillä rangaistuksilla rikoksenteijä menettää kansalaisoikeutensa, sillä muita rangaistuksia kutsutaan oikeastaan karkotukseksi eikä karkotukseksi, sillä silloin kansalaisoikeudet säilyvät. Rangaistukset, jotka eivät ole kuolemanrangaistuksia, ovat sellaisia, joissa rangaistus on joko rahallinen tai ruumiillinen.

0. Ulpianus, Sabinuksesta, XXXV kirja.

Rikosoikeudenkäynti mitätöidään, kun syytetty kuolee, olipa hän kumman sukupuolen edustaja tahansa.

3. Paulus, Ediktistä, kirja XXXVII.

Joskus käy niin, että rikosoikeudellinen syytteenpano estyy, kuten akvilialaisen lain mukaisessa kanteessa, varkauskanteessa ja väkivallalla otetusta omaisuudesta nostetussa kanteessa, Unde vi -interdiktissä ja testamentin esittämisen pakottamiseksi nostetussa kanteessa, sillä näissä tapauksissa on kyse yksityisasiasta.

(1) Ulpianus, Disputations, kirja VIII.

Kun jotakuta syytetään rikoksesta, hänen on todistettava, ettei hän ole syyllinen, eikä hän voi syyttää toista, ennen kuin hänet itse on vapautettu; sillä keisarillisissa perustuslaeissa määrätään, että syytetyn on vapaututtava syytteestä, ei syyttämällä toista rikoksesta, vaan omalla syyttömyydellään.

4. On epävarmaa, voiko joku nostaa syytteen, kun hänet on vapautettu tai kun hän on kärsinyt rangaistuksen; sillä keisarimme ja hänen jumalallinen Isänsä ovat päättäneet, että syytetty ei voi aloittaa sen jälkeen, kun hänet on tuomittu. Luulen kuitenkin, että tämä koskee vain niitä, jotka ovat joko menettäneet oikeutensa kansalaisuuteen tai vapautensa.

5. On selvää, että syytteet, jotka on aloitettu ennen tuomiota, voidaan saattaa päätökseen jälkikäteen. 6. Marcianus, Institutes, kirja XIV.

Jos rikoksesta syytetty henkilö kuolee ja rangaistus on lakannut, riippumatta siitä, missä kunnossa syytös lakanneesta rikoksesta on, se maistraatti, jolla on toimivalta asianomaiseen rahalliseen etuun liittyvissä asioissa, voi jatkaa tutkintaa.

0. Macer, Julkiset syytteet, kirja II.

Tuomio jokaisesta rikoksesta ei tee ihmisestä pahamaineista, vaan ainoastaan sellaiset, joilla on julkisen syytteen luonne. Näin ollen häpeällisyys ei johdu sellaisesta rikoksesta annetusta tuomiosta, joka ei ole julkisen syytteen kohteena, paitsi jos rikos voi olla sellaisen kanteen kohteena, joka jopa yksityisen tuomion tapauksessa leimaa tuomitun häpeälliseksi, kuten esimerkiksi varkaudesta, väkivaltaisesta ryöstöstä ja vammantuottamuksesta annettu tuomio.

(256) Paulus, Julkiset syytteet.

Julkisten syytteiden toimittamisjärjestys kuolemantuottamuksista ei ole enää käytössä; lakien määräämä rangaistus on edelleen olemassa, ja rikokset todistetaan mielivaltaisesti.

6. Marcianus, Julkisista syytetoimista, I kirja.

On muistettava, että jos joku ei puolusta omaa orjaansa, kun tätä syytetään kuolemantuottamuksesta, hänen ei katsota hylänneen tätä; ja jos orja siis vapautetaan, hänestä ei tule vapaata, vaan hän pysyy edelleen isäntänsä omaisuutena.

(0) Papinianus, Määritelmät, kirja II.

Syyttäjän ja vastaajan välisen jutun ollessa vireillä oikeudessa, poissaolon tekosyy perustellusta syystä sallitaan; ja vaikka vastaaja olisi kutsuttu kolme kertaa päivässä kolmen päivän ajan, häntä ei pitäisi tuomita; tai jos syyttäjä on poissa ja vastaaja läsnä, edellistä ei pitäisi tuomita ilkivaltaisesta syytteestä.

23. Marcianus, Julkisesta syytteestä, kirja X.

Orjaa voi puolustaa hänen isäntänsä nimittämä asianajaja yhtä hyvin kuin hänen isäntänsä itse.

23. Modestinus, Rangaistuksista, kirja III.

Tuomarin, joka aikoo käsitellä vankien tapauksia, tulisi vedota sekä maineikkaimpien kansalaisten että merkittävimpien asianajajien apuun, jos he kaikki asuvat sen maakunnan pääkaupungissa, jossa hän käyttää tuomiovaltaa. Reskriptissä

säädetään, että vankeja voidaan kuulla myös juhlapäivinä, jotta hän voi vapauttaa syyttömät ja jatkaa niiden tapausten käsittelyä, jotka ovat syyllisiä ja ansaitsevat ankaran rangaistuksen.

23. Papinianus, Opinions, kirja XV.

Jos syyttäjä kuolee, asian voi viedä eteenpäin toinen, jos maakunnan kuvernööri katsoo sen aiheelliseksi.

23. Asiamies ei puutu turhaan rikoksen syytteen esittämiseen; ja tämä pätee vielä voimakkaammin puolustukseen. Poissaolevien henkilöiden tekosyyt voidaan esittää tuomareille senaatin asetuksen ehtojen mukaisesti, ja jos pätevät syyt esitetään, päätöstä lykätään.

0. Sama, Lausunnot, kirja XVI.

Kun appiukko oli syyttänyt erään vävyn orjia myrkyn antamisesta, maakunnan kuvernööri päätti, että isä oli syyllistynyt ilkeävaltaiseen syytteen esittämiseen. Esitin mielipiteeni, että vainajan isää ei pitäisi sisällyttää pahansuovien henkilöiden joukkoon, sillä vaikka lapset saattaisivat nostaa rikossyytteen tyttären kuolemasta, isä voisi nostaa syytteen ilman mitään vaaraa.

Tit. 2. Syytöksistä ja kirjoituksista.

65536. Pomponius, On Sabinus, kirja I.

Nainen ei saa syyttää ketään rikosasiassa, ellei hän tee sitä vanhempiensa tai lastensa, suojelijansa tai suojelijattarensa sekä näiden pojan, tyttären, pojanpojan tai tyttärentyttären kuoleman vuoksi.

131072. Papinianus, Aviorikoksesta, kirja I.

Naiset saavat nostaa julkisen syytteen tietyistä syistä, esimerkiksi jos he tekevät sen jonkin sellaisen jompaankumpaan sukupuoleen kuuluvan henkilön kuoleman vuoksi, jota vastaan heitä ei voida julkista todistamista koskevien lain säännösten nojalla pakottaa esiintymään todistajina, jos he eivät halua. Senaatti päätyi samaan johtopäätökseen todistusaineistoa koskevan Cornelian lain osalta. Naiset saavat kuitenkin todistaa julkisesti rikosoikeudenkäynnissä, joka koskee heidän isänsä tai äitinsä vapautetun miehen testamenttia.

14. Testamentteja koskevan lain nojalla holhousmiehillä myönnettiin oikeus nostaa holhoojiensa neuvosta syyte isänsä kuolemasta, aivan kuten naispuolinen holhousmies saa nostaa syytteen isänsä kuolemasta, sillä jumalallinen Vespasianus salli holhousmiehillä kanteen nostamisen isänsä testamenttiin viitaten; he saattoivat kuitenkin menetellä *interdictin* avulla aivan kuin testamenttia ei olisi esitetty.

15. Paulus, Aviorikoksesta, kirja III.

Seuraavassa on syytteen muoto, kirjoitusmerkinnällä: "Konsuli ja päivämäärä. Pretori ja prokonsuli Lucius Titius julisti niin ja näin, että hän syytti Maeviaa *Lex Julia de Adulteriis* -lain nojalla ja väitti, että tämä teki aviorikoksen Gaius Seiuksen kanssa tässä ja tässä talossa, tässä ja tässä kuukautena, tämän ja tämän konsulaatin aikana." Ensimmäinen on mainittava paikka, jossa aviorikos tapahtui, sekä henkilö, jonka kanssa aviorikoksen väitetään tapahtuneen, ja kuukausi, sillä tästä säädetään julkisia syytteitä koskevassa Juliuksen laissa, ja yleisesti ottaen se koskee kaikkia, jotka nostavat syytteen ketään vastaan. Jos syyttäjä ei halua, hänen ei tarvitse mainita päivää tai kellonaikaa.

(0) Jos merkintöjä ei ole laadittu lain mukaisesti, syytetyn nimi poistetaan, ja syyttäjällä on valta uusia syyte.

(1) Sen, joka esittää kirjoituksen, on allekirjoitettava se, mitä hän on ilmoittanut, tai toinen voi tehdä sen hänen puolestaan, jos hän ei osaa kirjoittaa.

(2) Mutta jos hän esittää syytteen jostakin muusta rikoksesta, kuten esimerkiksi siitä, että hän on lainannut talon, jotta emäntä voisi käyttää sitä irstailuun, tai siitä, että hän on päästänyt irti miehen, joka on jäänyt kiinni hänen kanssaan aviorikoksesta, tai siitä, että hän on saanut rahaa yllätettyään syylliset teossa, tai muusta vastaavasta, se on sisällytettävä asiakirjaan.

(3) Jos syyttäjä kuolee tai jostain muusta syystä estyy esittämästä syytettä tai tapahtuu jotakin tämänkaltaista, syytetyn nimi poistetaan, jos hän sitä pyytää. Tästä säädetään väkivaltaa koskevassa juliaanisisäisessä laissa sekä senaatin asetuksessa, jotta toinen voi jälleen aloittaa syytteen nostamisen vastaajaa vastaan. Katsotaanpa, missä ajassa tämä voi tapahtua. Se voidaan tehdä kolmenkymmenen käytettävissä olevan päivän kuluessa.

23. Ulpianus, Aviorikoksesta, kirja II.

Rikosoikeudenkäynnissä tuomitulla ei ole oikeutta itse syyttää ketään, ellei hänellä ole päätöksen ehtojen mukaan oikeutta nostaa rikosoikeudenkäyntiä lastensa tai suojelijoidensa kuoleman tai oman omaisuutensa menettämisen vuoksi. Syyttämisoikeus viedään myös niiltä, jotka ovat joutuneet pahansuovan syytteesenpanon vuoksi huonoon valoon, sekä niiltä, jotka ovat astuneet areenalle taistellakseen villieläinten kanssa tai jotka harjoittavat pelleilyn ammattia tai pitävät naisia

prostituoituina tai jotka on tuomittu kiertelestä tai herjauksesta tai jotka ovat saaneet rahaa vastineeksi siitä, että he ovat syyttäneet jotakuta tai vahingoittaneet tämän liiketoimintaa.

(5376) Sama, Aviorikoksesta, kirja III.

Ei ole epäilystäkään siitä, että myös orjia voidaan syyttää aviorikoksesta. Ne, jotka ovat kiellettyjä syyttämään vapaita ihmisiä aviorikoksesta, ovat kuitenkin itse kiellettyjä syyttämään orjia. Isäntä voi kuitenkin jumalallisen Marcuksen reseptin nojalla nostaa syytteen omaa orjaansa vastaan tästä rikoksesta. Tämän reskriptin julkaisemisen jälkeen isäntä on siis velvollinen syyttämään orjaansa, mutta jos hänen vaimonsa on laillisesti naimisissa, hän voi vedota poikkeukseen.

23. Sama, Prokonsulin velvollisuuksista, kirja VII.

Prokonsulin on kuultava ja keskusteltava selkeästi kaikista vähäpätöisistä syytöksistä ja joko vapautettava ne, joita vastaan ne esitetään, tai ruuskittava heitä sauvoilla tai, jos he ovat orjia, ruuskittava heitä.

(23) Sama, Prokonsulin velvollisuuksista, kirja VII.

Kun joku syyttää toista rikoksesta, hänen on ensinnäkin allekirjoitettava syytös. Tämä sääntö on otettu käyttöön, jotta kukaan ei saisi hätiköidysti ilmiantamaan toista, kun hän tietää, että jos hänen syytöksensä on väärä, se ei jää rankaisematta.

18. Siksi jokaisen syyttäjän on ilmoitettava, mikä rikos on syytteen kohteena, ja myös, että hän aikoo jatkaa syytteen nostamista, kunnes tuomio on annettu.

19. Kuvernööri ei saa sallia, että samaa henkilöä syytetään uudelleen rikoksesta, josta hänet on vapautettu. Tämän jumalainen Pius totesi Salvius Valensille osoitetussa rescriptumissa. Mutta katsokaamme, vaikka tämän reskriptin mukaan sama henkilö ei voi syyttää henkilöä, eikä häntä voi syyttää toinen henkilö. Jos asia on ratkaistu tiettyjen henkilöiden osalta, mikä ei vaikuta haitallisesti muihin; jos se, joka nyt esiintyy syyttäjänä, nostaa syytteen jonkin oman loukkauksensa vuoksi ja todistaa, ettei hän tiennyt, että syytteen oli nostanut toinen, on mielestäni hyvä syy, että hänen sallitaan nostaa syyte.

20. Jos kuitenkin sama syyttäjä, joka ensimmäisessä oikeudenkäynnissä herjasi häntä, nostaa syytteen toisesta rikoksesta, katson, että sen, joka on kerran tuomittu pahansuovasta syytteestä, ei pitäisi helposti sallia esittää uutta syytettä, vaikka syyttäjän pojan on sallittava se, kun hän nostaa toisen rikossyytteen sitä henkilöä vastaan, jota hänen isänsä oli syyttänyt, kuten jumalallinen Pius totesi rescriptumissa Julius Candidukselle.

21. Sama keisari totesi eräessä reskriptissä, että orjia on rangaistava siellä, missä heidän väitetään syyllistyneen rikokseen, ja jos heidän isäntänsä haluaa puolustaa heitä, hän ei voi lähettää heitä takaisin omaan maakuntaansa, vaan hänen on huolehdittava heidän puolustamisestaan siellä, missä laiton teko on tehty.

22. Jumalallinen Pius totesi Pontius Proculukselle osoitetussa rescriptumissa, että jos pyhäinhäväistys oli tehty yhdessä provinssissa ja sen jälkeen toisessa provinssissa oli tehty vähemmän vakava rikos, hänen on sen jälkeen, kun hän oli ottanut omassa provinssissaan tehdyn rikoksen tutkittavakseen, lähetettävä syytetty siihen provinssiin, jossa hän oli syyllistynyt pyhäinhäväistykseen.

0. Macer, On Public Prosecutions, kirja II.

Ymmärrämme helpommin, kuka voi nostaa syytteen, jos tiedämme, kuka ei voi sitä tehdä. Näin ollen tiettyjä henkilöitä, kuten naisia tai alaikäisiä, kielletään syyttämästä rikoksesta heidän sukupuolensa tai ikänsä vuoksi. Monet ovat esteellisiä valansa vuoksi, esimerkiksi ne, jotka palvelevat armeijassa; toisia ei voi nostaa syytettä tuomarin viran tai vallan vuoksi, kunhan he käyttävät sitä ilman petosta. Toiset taas ovat kiellettyjä oman rikollisuutensa vuoksi, esimerkiksi pahamaineiset henkilöt. Jotkut on suljettu pois epärehellisen hyödyn vuoksi, kuten ne, jotka ovat nostaneet kaksi syytettä kahta eri henkilöä vastaan, tai jotka ovat saaneet rahaa vastineeksi siitä, että he ovat syyttäneet tai jättäneet syyttämättä toisia. Jotkut ovat asemansa vuoksi epäpäteviä, kuten esimerkiksi vapaat miehet, jotka eivät voi nostaa syytettä suojelijoitaan vastaan.

23. Paulus, Sentences, kirja V.

Toiset on suljettu pois, koska heitä epäillään kunnianloukkauksesta, esimerkiksi ne, jotka ovat lahjottuina antaneet väärän todistuksen.

0. Hermogenianus, Epitomes of Law, kirja VI.

Jotkut eivät voi nostaa syytettä köyhyytensä vuoksi, esimerkiksi ne, joilla on vähemmän kuin viisikymmentä aurea.

9472. Macer, Julkisesta syytteestä, kirja II.

Silti kaikkia näitä henkilöitä ei ole suljettu pois syytteen nostamisesta, jos he nostavat syytteen heille aiheutuneista vammoista tai lähisukulaisten kuolemasta.

23. Kun lapset ja vapautetut haluavat suojella etujaan, heitä ei pitäisi estää kantelemasta vanhempiensa ja suojelijoidensa teoista; esimerkiksi silloin, kun he ilmoittavat, että heidät on väkisin karkotettu omistuksestaan, eivätkä tee sitä

väkivaltarikoksen syytteen nostamiseksi vaan saadakseen omaisuuden takaisin haltuunsa. Poikaa ei tosin kielletä valittamasta äitinsä teosta, jos hän väittää, että äiti on valheellisesti korvannut lapsen, jotta hän saisi kanssaperijän, mutta hän ei saa syyttää äitiään cornelialaisen lain nojalla.

24. Yksi henkilö ei voi syyttää toista, jota kolmas osapuoli on jo syyttänyt; mutta kuka tahansa, joka on julkisesti tai yksityisesti vapautettu syytteestä tai jonka syyttäjä on luopunut syytteestä ja joka on poistettu syytettyjen joukosta, voi joutua toisen henkilön syytettäväksi.

(23) Venuleius Saturninus, Julkisista syytteistä, kirja II.

Seuraavia henkilöitä ei ole laillista syyttää, nimittäin: keisarin sijaista eli jonkin maakunnan kuvernööriä, Syllan ja Trion konsulaatin aikana annetun Lentuluksen päätöksen mukaan, eikä kuvernöörin sijaista rikoksesta, jonka hän on tehnyt ennen virkaansa saamista, eikä Rooman kansan tuomaria, eikä ketään, joka on poissa valtion asioilla, edellyttäen, että hän ei ole lähtenyt pois kiertääkseen lakia.

0. Rikoksentekijöiksi luokiteltavat henkilöt voivat käyttää tätä etuoikeutta, jos he vapauduttuaan väittävät, että heitä ei saa jälleen syyttää, mikä on jumalallisen Hadrianuksen konsuli Glabronille osoittaman kirjeen mukaista.

1. Rikosoikeudenkäyntejä koskevassa juliaanisisä laissa säädetään, että kukaan ei voi nostaa syytettä kahta henkilöä vastaan samanaikaisesti, ellei kyse ole itse kärsitystä vahingosta.

2. Kun syyte nostetaan orjaa vastaan, on noudatettava samaa sääntöä kuin jos hän olisi vapaa, senaatin asetuksen mukaan, joka annettiin Cottan ja Messalan ollessa konsuleina.

3. Orjia voidaan syyttää kaikkien lakien nojalla, lukuun ottamatta yksityistä väkivaltaa koskevaa juliaanista lakia; sillä niitä, jotka sen nojalla tuomitaan, rangaistaan takavarikoimalla kolmasosa heidän omaisuudestaan, mitä rangaistusta ei voida määrätä orjalle. Samaa on sanottava muista laeista, joissa määrätään joko rahallinen tai kuolemanrangaistus, joka ei koske orjia, kuten esimerkiksi relegointi. Pompeian laki, joka koskee avioeromurhaa, kuuluu tähän luokkaan, koska sen ensimmäinen pykälä koskee niitä, jotka ovat tappaneet vanhempansa, verisukulaisensa tai suojelijansa, mikä ei koske orjia, sikäli kuin lain määräykset koskevat niitä. Mutta koska heidän luonteensa on samanlainen, heitä rangaistaan samalla tavalla. Myös Cornelius Sylla oli sen päätöksen tekijä, jonka mukaan orja ei kuulu Corneliuksen lain soveltamisalaan, joka koskee vammoja; mutta häntä rangaistaan mielivaltaisesti ankarammalla rangaistuksella.

23. Marcianus, On Public Prosecutions, kirja I.

24. Jumalalliset Severus ja Antoninus totesivat eräissä reskriptissä, että toimeentulotuesta vastaavan prefektin oli kuultava naista yleisen hyvinvoinnin perusteella, jos hän esitti syytteen, joka liittyi elintarvikkeiden kohtuuttomaan hintaan. Ei ole epäilystäkään siitä, etteikö henkilöille, jotka ovat joutuneet pahamaineisiksi, pitäisi sallia tällaisten menettelyjen vireillepano. Myös sotilaat, jotka eivät voi nostaa syytettä muiden puolesta, koska he vartioivat rauhaa, voivat sitäkin helpommin nostaa tällaisen syytteen. Kun orjat nostavat syytteen, myös heitä olisi kuultava.

26. Paulus, Prokonsulin velvollisuuksista, kirja II.

Senaatti määräsi, että ketään ei voida syyttää samasta rikoksesta useamman lain nojalla.

27. Ulpianus, Ediktistä, kirja LVI.

Jos jonkun, joka on koonnut yhteen useita henkilöitä, väitetään syyllistyneen vahingontekoon pahantahtoisesti, kantajaa ei saa pakottaa luopumaan siviilikanteestaan rikoksen syytteesenpanoa varten.

(1) Sama, Prokonsulin velvollisuuksista, kirja II.

Jos useita henkilöitä ilmaantuu, jotka haluavat syyttää samaa miestä rikoksesta, tuomarin tulisi valita yksi heistä nostamaan syyte; toisin sanoen sen jälkeen, kun on osoitettu asianmukainen syy tutkimalla syyttäjien luonne, arvo, etu, ikä, moraalit tai muut asianmukaiset ominaisuudet.

28. Modestinus, Erimielisyydet, kirja VI.

Kun isäntä puolustaa orjaansa kuolemantuomion saaneen rikoksen vuoksi, hänen on asetettava vakuus siitä, että tämä saapuu oikeuteen.

29. Sama, Opinions, kirja XVII.

Titia uhkasi todistaa veljensä Gaiuksen testamentin väärennetyksi, mutta ei täyttänyt syytteen edellyttämiä muodollisuuksia maakunnan kuvernöörin määräämässä ajassa. Jälkimmäinen päätti toisen kerran, ettei hän voinut jatkaa syytettä väärennetyistä testamentista. Titia ei valittanut näistä päätöksistä, vaan väitti, että hän voisi määrääjän umpeuduttua väittää testamentin olevan mitätön. Koska Titia ei valittanut kuvernöörin päätöksestä, kysyn, voisiko hän myöhemmin uudistaa syytöksen testamentin väärentämisestä. Vastaus oli, että ei ollut selvästi ilmoitettu, millä perusteella häntä olisi kuultava, jos hän nostaisi kanteen päätöksen auktoriteetin kiistämisestä.

30. Callistratus, Oikeudellisista tutkimuksista, kirja V.

Jumalalliset veljet totesivat eräässä reskriptiossa, että syyttäjän perillisiä ei saisi pakottaa nostamaan syytettä rikoksesta.

31. Samoin jumalallinen Hadrianus totesi eräässä rescriptumissa, ettei ketään voida pakottaa nostamaan syytettä useita syytettyjä vastaan.

32. Modestinus, Rangaistuksista, kirja II.

Rangaistukset, joihin liittyy omaisuuden menettäminen rikossyytteen seurauksena, eivät siirry perillisille, ellei asiaa ole käsitelty ja ellei siitä ole seurannut tuomiota; poikkeuksena ovat kiristys- ja maanpetostapaukset, joista on päätetty, että niistä voidaan nostaa syyte vielä niiden syytettyjen kuoleman jälkeenkin, joita vastaan ei ole aiemmin nostettu syytettä, jotta heidän omaisuutensa voitaisiin takavarikoida valtiovarainministeriölle ; Tähän liittyen jumalalliset Severus ja Antoninus totesivat eräässä reskriptissä, että sen jälkeen, kun joku oli syyllistynyt tällaiseen rikokseen, hän ei voinut luovuttaa mitään omaisuuttaan eikä vapauttaa yhtään orjaansa. Muiden rikosten osalta rangaistusta voitiin kuitenkin alkaa langettaa perilliselle vain, jos syyte oli nostettu syyllisen elinaikana, vaikkei tuomiota olisikaan seurannut.

33. Papinianus, Opinions, kirja XV.

Sitä, jota syytetään kuolemantuottamuksesta, ei ole kielletty ennen tuomiota tuomitsemasta valtiovarainministeriön käsiteltäväksi mitään sellaista asiaa, josta hänellä voi olla intressi.

0. Sama, Opinions, kirja XVI.

Toiseen maakuntaan kuuluvaa, jota syytetään rikoksesta, on syytteeseen asetettava ja tuomittava siellä, missä rikos on todistetusti tehty, minkä erinomaisin keisarimme totesi yleisesti, että tätä on noudatettava myös sotilaiden kohdalla.

Tit. 3. Huollettavien huoltajuudesta ja esiintymisestä rikosasioissa.

23. Ulpianus, Prokonsulin velvollisuuksista, kirja II.

Kun syytetty on määrätty asetettavaksi vankilaan, onko heidät lähetettävä vankilaan, luovutettava sotilaille, annettava vakuudenantajiensa huostaan vai heidän itsensä huostaan. Tämä tehdään yleensä sen jälkeen, kun on otettu huomioon syytetyn rikoksen luonne, hänen arvostettu asemansa, hänen suuri varallisuutensa, hänen oletettu syyttömyytensä tai hänen maineensa.

(23) Papinianus, Aviorikoksesta, I kirja.

Kun orjaa syytetään kuolemantuottamuksesta, rikossyytteitä koskevassa laissa säädetään, että hänen on asetettava vakuus siitä, että hän saapuu oikeuteen, vaikka hänen takaajansa olisikin vieras. Jos häntä ei puolusteta tällä tavoin, hänet on heitettävä julkiseen vankilaan, jotta hän voi puolustautua, kun hänet on vangittu.

0. Sen vuoksi keskustellaan yleensä siitä, pitäisikö isännän jälkikäteen vakuuden antamalla saada vapauttaa orjansa vankeudesta. Domitianuksen edikti, jossa säädetään, että senaatin asetuksen nojalla saatuja vapautuksia ei voida soveltaa tämänkaltaisiin orjiin, lisää jo olemassa olevaa epäilystä, sillä laki itsessään kieltää vapauttamasta orjaa ennen kuin hänen asiansa on ratkaistu. Tämä jokseenkin vaikea tulkinta on liian ankara, kun sitä sovelletaan orjaan, jonka isäntä on poissa tai joka köyhyyden vuoksi ei tuolloin kyennyt asettamaan vakuutta. Ei nimittäin voida sanoa, että orja, jonka isäntä on läsnä tai valmis puolustamaan häntä, mutta liian köyhä siihen, jää ilman puolustusta. Tämä voidaan myöntää sitä helpommin, jos vakuuden löytämiseen ei ole käytetty liian pitkää aikaa.

1. Senaatin asetuksen mukaan syytettyjen joukkoon ei lueta niitä, jotka on velvoitettu saapumaan tuomioistuimeen jonkin muun aiemmin tehdyn rikoksen vuoksi. Tätä sääntöä noudatetaan myös yksityistapauksissa, joissa osapuolet ovat asettaneet vakuudet, paitsi jos tästä syystä väliaikainen kanne on vaarassa raueta ajan kulumisen vuoksi.

(23) Ulpianus, Prokonsulin velvollisuuksista, kirja VII.

Jumalallinen Pius totesi Antiokian kansalle kreikankielisessä reskriptissä, että ketään, joka oli valmis asettamaan vakuudet esiintymisensä varalta, ei saisi panna vankilaan, ellei ole ilmeistä, että hän oli tehnyt niin vakavan rikoksen, ettei häntä saisi antaa minkään vakuuden tai sotilaan huostaan, vaan että hänen on kärsittävä vankeusrangaistus, ennen kuin hän kärsii sen rikoksen, johon hän on syyllistynyt.

23. Sama, Prokonsulin velvollisuuksista, kirja IX.

Jos joku ei tuota henkilöä, jota syytetään rikoksesta ja josta hän on vastuussa, häntä rangaistaan rahallisella rangaistuksella. Olen kuitenkin sitä mieltä, että jos hän petoksen kautta ei tuota häntä, hänet on myös mielivaltaisesti tuomittava. Mutta jos

velkakirjassa tai kuvernöörin asetuksessa ei ole mainittu tiettyä summaa eikä tapa ole sitä vahvistanut, kuvernöörin on päätettävä, mikä rahasumma on maksettava.

23. Venuleius Saturninus, Julkisista syytetoimista, kirja II.

Jos syytetty on tunnustanut, hänet on heitettävä vankilaan, kunnes hänelle on annettu tuomio.

23. Marcianus, Julkisista syytteistä, kirja II.

Jumalallinen Hadrianus esitti Julius Secundukselle osoitetussa rescriptumissa seuraavan lausuman: "Toisaalla on eräässä reskriptissä vahvistettu, että niiden kirjeitä, jotka lähettävät syytettyjä henkilöitä maakunnan kuvernöörille jo tuomittuina, ei saa ottaa huomioon." Sama asia on säädetty Irenarkkien osalta, koska on todettu, että kaikki henkilöt eivät syytä toisia vilpittömässä mielessä. Mutta keisarillisesta mandaatista on säilynyt pykälä, jossa jumalallinen Pius, silloin kun hän komensi Aasian maakuntaa, julkaisi ediktin muodossa, että kun Irenarkat pidättävät varkaita, heidän tulisi kuulustella heitä heidän rikoskumppaniensa ja kumppaniensa suhteen ja että heidän tulisi toimittaa kuulustelukysymykset kirjalliseen muotoon saatettuina ja sinetöityinä maistraatin tutkittavaksi. Siksi niitä, jotka lähetetään tällaisissa olosuhteissa, olisi kuultava uudelleen, vaikka heidät olisi lähetetty kirjeiden kanssa tai vaikka Irenarkit olisivat tuoneet heidät paikalle. Niinpä jumalallinen Pius ja muut keisarit totesivat reskriptioissaan, että menettely olisi suoritettava kuin esitutkinnassa, myös niiden osalta, joita oli syytetty mutta joita ei vielä ollut tuomittu, jos joku ilmestyi syyttämään heitä. Näin ollen syytteen nostamisen yhteydessä Irenarkhin on ilmestyttävä ja esitettävä kirjalliseen muotoon saatettu syyte, ja jos hän tekee sen ahkerasti ja uskollisesti, hänen toimintansa on hyväksyttävä; mutta jos hän esittää todisteensa vähän taitavasti, on vain todettava, että Irenarkki on antanut puutteellisen kertomuksen. Jos kuitenkin käy ilmi, että hän on esittänyt kysymykset ilkeästi eikä ole raportoinut vastauksia sellaisina kuin ne on annettu, hänestä on tehtävä esimerkki, jotta hän ei enää myöhemmin yrittäisi mitään vastaavaa.

(23) Macer, Kuvernöörin velvollisuuksista, kirja II.

Sellaisen maakunnan kuvernöörillä, jossa on tehty rikos, on tapana kirjoittaa kollegoilleen, missä syylliset kuulemma ovat, ja pyytää heitä lähettämään heidät vartioituna hänen luokseen. Näin on määrätty myös eräissä reskripteissa.

23. Paulus, Sotilaiden rangaistuksista.

Jos vanginvartija, joka on lahjottu rahalla, sallii vankien pysyä vangittuna ilman kahleita tai sallii aseiden tai myrkyn tuominen vankilaan, tuomarın tulisi rangaista häntä osana virkavelvollisuuttaan; ja jos tämä on tapahtunut vanginvartijan tietämättä, hänet tulisi poistaa virastaan huolimattomuuden vuoksi.

3328. Venuleius Saturninus, Prokonsulin velvollisuuksista, kirja I.

Sääntönä on, että jos sotilaat syyllistyvät rikokseen, heidät on lähetettävä takaisin sen upseerin luo, jonka alaisuudessa he palvelivat. Ylipäälliköllä on oikeus rangaista kaikkia hänen komennossaan olevia sotilaita.

(1) Sama, Prokonsulin velvollisuuksista, kirja II.

Sen estämiseksi, että joku voi erottaa vankeja ilman riittävää syytä, säädetään keisarillisissa mandaateissa seuraavasti: "Jos tiedät, että vangitut henkilöt on vapautettu liian pian ja ilman pätevää syytä maistraattien toimesta, määrää heidät vangittaviksi ja sakota niitä, jotka vapauttivat heidät; sillä kun maistraatit tietävät, että heitä itseään rangaistaan, jos he vapauttavat vankeja liian helposti, he eivät tee niin enää ilman asianmukaista tutkimusta."

42. Celsus, Digest, kirja XXXVII.

Ei ole epäilystäkään siitä, että kun mies mistä tahansa maakunnasta tuodaan vankilasta, sen, joka hallitsee sitä maakuntaa, jossa oikeudenkäynti on aloitettu, pitäisi ottaa rikos tutkittavakseen.

0. Joillakin tuomareilla on tapana, kun asia on käsitelty ja päätös tehty, lähettää vastaaja papereineen takaisin sen maakunnan komentavalle upseerille, josta vastaaja on tullut. Näin tulisi tehdä vain silloin, kun siihen on hyvä syy.

16777216. Callistratus, Oikeudellisista tutkimuksista, kirja V.

Jos sotilaat sallivat vankiensä karkaamisen, he ovat itse vastuussa ja ovat vaarassa joutua rangaistuksi. Jumalallinen Hadrianus nimittäin totesi apulaismiehelleen Statilius Secundukselle osoitetussa rescriptumissa, että aina kun joku karkaa sotilaiden huostasta, on selvítettävä, johtuuko tämä sotilaiden törkeästä huolimattomuudesta vai onnettomuudesta, ja onko yksi useiden joukossa vai useampi pakeni samanaikaisesti; ja sotilaat on luovutettava rangaistukseen, kun vangit karkaavat heidän huostaansa, jos tämä tapahtui heidän törkeästä huolimattomuudestaan; muussa tapauksessa päätös on tehtävä suhteessa heihin kohdistuvaan syyllisyyteen. Sama keisari totesi Akvitanian kuvernöörille Salviukselle osoitetussa rescriptumissa, että joka sallii vangin karkaamisen tai pitää häntä tahallaan sellaisessa tilassa, että hän voi paeta, olisi rangaistava. Jos tämä kuitenkin tapahtui viinin nauttimisen tai vartijan laiskuuden vuoksi, häntä oli kuritettava ja alennettava alimpaan sotilasarvoon. Mutta jos hän menetti vangin vahingossa, häntä vastaan ei pitäisi ryhtyä toimenpiteisiin.

45. Kun vanki karkaa siviilien käsistä, olisi mielestäni suoritettava sama tutkimus, jonka olen maininnut sotilaiden osalta.

46. Sama, Oikeudellisista tutkimuksista, kirja VI.

Kun vankilassa olevat henkilöt vehkeilevät rikkoakseen kahleensa ja paetakseen, on päätetty, että heitä on rangaistava riippumatta siitä, minkä vuoksi heidät vangittiin. Vaikka heidät voidaan todeta syyttömiksi rikokseen, jonka vuoksi heidät on vangittu, heitä on silti rangaistava, ja ne, jotka paljastavat heidän salaliittonsa, on vapautettava.

0. Herennius Modestinus, Rangaistuksista, kirja IV.

Vankia ei pidä helposti antaa uuden alokkaan haltuun, sillä jos hän karkaa, syylliseksi joutuu se, joka on antanut vingin hänen huostaansa.

23. Vingin huoltajuutta ei pidä antaa yhden vaan kahden vartijan tehtäväksi.

24. Niitä, jotka ovat menettäneet vankejaan huolimattomuuden vuoksi, joko rangaistaan suhteessa heidän virheeseensä tai alennetaan heidän arvoaan. Jos vanki oli vähämerkityksinen, sotilaat palautetaan rangaistuksen jälkeen asemiinsa; mutta jos joku päästää vingin irti myötätunnosta, hän menettää sotilasarvonsa. Jos hän kuitenkin syyllistyi petokseen päästessään vingin vapaaksi, häntä rangaistaan joko kuoleamalla tai hänet alennetaan alimpaan asemaan palveluksessa. Joskus hänet armahdetaan, sillä kun vanki pakenee yhden vartijan kanssa, toinen vartija armahdetaan.

25. Jos vanki tappaa itsensä tai syöksyy korkealta alas, sotilas on syyllinen, eli häntä rangaistaan.

26. Jos vartija itse tappaa vingin, hän syyllistyy henkirikokseen.

27. Jos siis väitetään, että vanki kuoli tapaturman seurauksena, tämä on todistettava todistajien avulla, ja silloin vartija armahdetaan.

28. Tämän lisäksi, kun vanki on karannut vartijansa virheestä, ja jos vartija on edelleen kiinnostunut vingin kiinniottamisesta, on tapana, kun asianmukainen syy on osoitettu, antaa hänelle tietty aika etsiä karkulaista, kunhan hän on ottanut mukaansa toisen sotilaan.

29. Jos karkulainen orja, joka olisi pitänyt palauttaa isännälleen, pääsee pakenemaan, jos syyllisellä on siihen keinot, Saturninus sanoo, että hänen on maksettava orjan arvo isännälleen.

Tit. 4. Majesteettirikokseen liittyvästä juliaanista laista.

23. Ulpianus, Prokonsulin velvollisuuksista, kirja VII.

Majesteettivaltaa loukkaava rikos saattaa muistuttaa läheisesti pyhäinhäväistystä.

(23) Majesteettirikokseen syyllistyy Rooman kansaa tai sen turvallisuutta vastaan se, jonka toimesta panttivankien surmaamiseksi ryhdytään ilkeämielisesti toimenpiteisiin ilman keisarin käskyä; tai kun aseita tai kivin varustautuneita miehiä ilmestyy kaupunkiin tai kokoontuu valtiota vastaan ja miehittää julkisia paikkoja tai temppeleitä; tai kun on kutsuttu koolle kokoontumisia tai miehiä kapinaan; tai jos jonkun ilkeämielisellä avustuksella ja neuvoilla on laadittu suunnitelmia, joiden avulla Rooman kansan tuomareita tai muita virkamiehiä, jolle on annettu määräysvalta, voidaan tappaa; tai jos joku kantaa aseita hallitusta vastaan tai lähettää sanansaattajan tai kirjeen Rooman kansan vihollisille tai välittää heille salasanoja; tai syyllistyy johonkin tekoon, jonka avulla Rooman kansan vihollisia voidaan auttaa heidän suunnitelmiaan hallitusta vastaan, tai jos joku houkuttelee tai lietsoo sotilaita lietsomaan kapinaa tai kuohunaa valtiota vastaan.

(23) Same, Disputations, kirja VIII.

Tai kun upseeri ei poistu maakunnasta, kun hänen seuraajansa saapuu; tai kun hän karkaa armeijasta; tai kun hän pakenee yksityishenkilönä vihollisen luo; tai kun hän, joka tietäen jonkin väitteen olevan väärä, lisää sen julkisiin asiakirjoihin tai lukee sen sen jälkeen, kun se on sinne sijoitettu, sillä tämäkin kuuluu majesteettivaltaa koskevan lain ensimmäiseen pykälään.

23. Marcianus, Institutes, kirja XIV.

24. Kahdentoista taulun laki määrää, että jokainen, joka yllyttää vihollista tai luovuttaa kansalaisen hänelle, on tuomittava kuolemanrangaistukseen. Ja majesteettirikosta annetussa Juliaanin laissa säädetään, että se, joka loukkaa valtion arvokkuutta, on vastuussa samoin kuin se, joka on sodassa alistunut viholliselle tai miehittänyt linnan tai luovuttanut leirin. Saman lain mukaan on vastuussa se, joka ryhtyy vihollisuuksiin ilman keisarin käskyä tai joka kutsuu sotilaita tai varustaa armeijan tai joka ei hänen seuraajansa saapuessa maakuntaan luovuta armeijaa hänelle tai joka luopuu komennostaan tai jättää Rooman kansan sotapalveluksen tai joka yksityishenkilönä tietoisesti ja vilpillisesti suorittaa jonkin virka- tai virkatoimen tai aiheuttaa jonkin edellä mainituista tekemisistä.

52. Scaevola, Säännöt, kirja IV.

Se, jonka ilkeällä keksinnöllä joku on pakotettu vannomaan jotakin valtiota vastaan, tai jonka toimesta Rooman kansan armeija on johdettu väijytykseen tai petetty viholliselle; tai joka ilkeällä tahdolla on estänyt vihollista joutumasta Rooman kansan valtaan; tai jonka toimesta Rooman kansan vihollisille on hankittu elintarvikkeita, aseita, tikkoja, hevosia, rahaa tai muuta; tai joka on saanut ystävät ryhtymään Rooman kansan vihollisiksi, tai joka on pahantahtoisesti saanut vieraan kansan kuninkaan olemaan vähemmän kuuliainen Rooman kansalle; tai joka on pahantahtoisesti saanut aikaan sen, että Rooman kansan vihollisille on annettu enemmän panttivankeja, rahaa ja karjaa, mikä on vahingoittanut hänen maataan. Samoin se, joka sen jälkeen, kun syyllinen on tunnustanut rikoksensa oikeudessa ja joutunut vankilaan, sallii syyllisen paeta.

53. Senaatti vapauttaa vastuusta tästä rikoksesta sen, joka sulattaa keisarin patsaat, jotka on hylätty.

0. Marcianus, Säännöt, kirja V.

Se ei syyllisty majesteettirikokseen, joka korjaa keisarin patsaita, jotka ovat vaurioituneet iän myötä.

5888. Majesteettirikokseen ei syyllisty myöskään se, joka heitettyään kiven tähtäämättä mihinkään osuu vahingossa keisarin patsaaseen; ja tämän Severus ja Antoninus totesivat Julius Cassianukselle osoitetussa rescriptuksessa. Sama keisari totesi Pontiukselle osoitetussa rescriptuksessa, että keisaripatsaiden, joita ei ollut vielä vihitty, myyminen ei ollut majesteettirikos.

56. Venuleius Saturninus, Julkisista syytetoimista, kirja II.

Ne, jotka sulattavat keisarin patsaita, jotka on jo vihitty, tai syyllistyvät muuhun vastaavaan tekoon, ovat vastuussa majesteettirikosta koskevan Juliuksen lain nojalla.

57. Modestinus, Pandects, kirja XII.

Henkilöt, jotka ovat pahamaineisia ja joilla ei ole oikeutta nostaa syytettä, saavat epäilemättä nostaa tämän syytteen.

5888. Myös sotilaat, jotka eivät voi puolustaa muita syitä, voivat toimia tässä menettelyssä; sillä koska he vartioivat rauhaa, heidän tulisi paljon enemmän kuin muiden sallia nostaa tämä syyte.

5889. Myös orjia tulisi kuulla syyttäjinä tämänkaltaisissa asioissa, jopa isäntiään vastaan, samoin kuin vapaamatkustajia suojelijoitaan vastaan.

5890. Tuomareiden ei kuitenkaan pidä katsoa tämän syytteen antavan tilaisuutta osoittaa kunnioitustaan keisarin majesteettisuutta kohtaan, sillä näin tulisi tehdä vain silloin, kun syyte on tosi; sillä syytetyn henkilökohtainen luonne tulisi

ottaa huomioon ja se, voisiko hän syyllistyä kyseiseen rikokseen, samoin kuin se, onko hän aiemmin tehnyt tai suunnitellut jotain samankaltaista, ja myös se, onko hän tervejärkinen, sillä kielivirheitä ei saisi harkitsemattomasti pitää rangaistuksen ansaitsevana. Sillä vaikka holtittomia henkilöitä pitäisi rangaista, heidät pitäisi kuitenkin vapauttaa, aivan kuten mielisairaant, kun rikos ei sisälly lain tiukkaan määritelmään, tai jos siitä rangaistaan, koska se muistuttaa lain tarkoittamaa rikosta.

5891. Majesteettirikos, joka on tehty häpäisemällä patsaita tai muotokuvia, on paljon pahempi, kun sen tekevät sotilaat.

0. Papinianus, Opinions, kirja XIII.

Myös naisia kuullaan majesteettirikoksiin liittyvissä tapauksissa. Julia-niminen nainen paljasti Lucius Catalinen salaliiton ja toimitti konsuli Marcus Tulliukselle todisteet, joihin syytteen nostaminen perustui.

60. Hermogenianus, Laki, kirja V.

Jumalansynnyttäjä Severus päätti, että majesteettirikoksesta tuomittujen vapaiden omaisuus on säilytettävä heidän lapsilleen ja takavarikoitava valtiovarainministeriölle, jos tuomitun lasta ei ilmaannu.

61. Sama, Epitomes of Law, kirja VI.

Majesteettirikoksesta voidaan syyttää sitä, jonka avustuksella, neuvolla tai ilkeällä juonella jokin maakunta tai kaupunki on luovutettu viholliselle.

0. Ulpianus, Disputations, kirja VIII.

Se, joka kuolee häntä vastaan nostetun syytteen ollessa vireillä, säilyttää siviilioikeudellisen asemansa ennallaan, sillä rikos lakkaa kuoleman myötä, paitsi jos häntä syytettiin majesteettirikoksesta; sillä jos hänen seuraajansa eivät vapauta häntä tästä rikoksesta, hänen omaisuutensa menetetään valtiovarainministeriölle. On ilmeistä, että tässä asemassa eivät ole kaikki, joita syytetään majesteettirikoksesta Julianuksen lain nojalla, vaan ainoastaan ne, jotka ovat syyllistyneet maanpetokseen ja joita on innoittanut vihamielinen aikomus valtiota tai keisaria vastaan. Sillä jos jotakuta syytetään jonkin muun majesteettirikosta koskevan Juliaanilain pykälän nojalla, hän vapautuu syytteestä kuolemalla.

Tit. 5. Aviorikoksen rangaistusta koskevasta juliaanisesta laista.

(0) Ulpianus, Aviorikoksesta, kirja I.

Tämän lain otti käyttöön jumalallinen Augustus.

23. Sama, Disputations, kirja VIII.

Juliaanissa laissa säädetään, että se, jonka on muotoiltava syyte aviorikoksesta, koska nainen meni naimisiin ennen kuin hänelle ilmoitettiin, että häntä syytettäisiin, ei voi nostaa syytettä häntä vastaan ennen kuin hän on ratkaissut vastaajan asian, eikä hänen asiaansa katsota ratkaistuksi, ellei häntä ole tuomittu.

23. Aviomiestä vastaan, joka nostaa syytteen tässä ominaisuudessa, voidaan vedota seuraavaan poikkeukseen, nimittäin "Jos hänen sanotaan pettäneen lain, kun hän aloitettuaan syytteen aviorikoksesta on luopunut siitä."

24. 25. Aviorikosta annettuun Juliaaniseen lakiin sisältyy parituksen rikos, sillä rangaistus on määrätty aviomiehelle, joka hyötyy rahallisesti vaimonsa aviorikoksesta; samoin kuin aviomiehelle, joka pitää vaimonsa sen jälkeen, kun hänet on otettu aviorikoksesta kiinni.

25. Lisäksi se, joka sallii vaimonsa syyllistyä tähän rikokseen, halveksii avioliittoaan; ja jos joku, joka ei närkeä tällaisesta saastuttamisesta, ei saa rangaistusta aviorikoksesta.

26. Joka väittää tehneensä aviorikoksen aviomiehen avustuksella, haluaa tosin lieventää rikostaan, mutta tällaista tekosyytä ei hyväksytä. Sen vuoksi, jos syytetty haluaa tuomita aviomiehen siitä, että hän on toiminut huorintekijänä, häntä ei saa kuulla, jos häntä on kerran syytetty.

27. Jos aviomies yrittää nostaa syytteen vaimoaan vastaan rikosoikeudenkäynnissä, estääkö väite siitä, että hän on toiminut vaimonsa parittajana, häntä nostamasta syytettä? Mielestäni se ei estä. Siksi aviomiehen teko tällaisessa tapauksessa tekee hänet vastuuseen, mutta ei vapauta hänen vaimoaan.

28. Näin ollen voidaan kysyä, voiko se, joka ottaa aviorikossyytteen tutkittavakseen, tehdä päätöksen aviomiestä vastaan sen vuoksi, että tämä on toiminut parittajana? Mielestäni hän voi tehdä niin. Nimittäin Claudius Gorgus, eräs erittäin maineikas mies, joka oli syyttänyt vaimoaan, ja kun oli todettu, että vaikka hän oli saanut vaimonsa kiinni aviorikoksesta, hän silti piti vaimonsa, jumalallinen Severus tuomitsi hänet paritukseen syyllistyneenä, ilman että kukaan oli esiintynyt häntä vastaan syyttäjänä.

29. Mutta jos vieras ihminen syytettynä ollessaan väittää, että aviomies oli syyllistynyt paritukseen, hän ei vähennä omaa rikostaan eikä alista aviomiestä rangaistukseen.

30. Jos aviomies ja naisen isä esiintyvät samaan aikaan syyttääkseen naista, herää kysymys, kumpaa heistä preetorin tulisi suosia? Parempi mielipide on, että aviomiehellä olisi oltava etuoikeus, koska voidaan hyvin uskoa, että hän ajaa syytettä suuremmalla vihalla ja kiusaantuneena. Tämä on sikäli totta, että vaikka isä olisi jo esiintynyt ja jättänyt syytteen sisältävät paperit, jos aviomies ei ole ollut huolimaton tai syyllistynyt viivyttelyyn, vaan on itse valmis nostamaan syytteen ja esittämään todisteita ja vahvistamaan sitä, jotta asia olisi helpompi todistaa tuomareille, on sanottava samaa.

31. Mutta aina kun muut, joilla on oikeus nostaa syyte aviomiehen ja isän jälkeen, kiirehtivät tekemään sen, laki sanoo, että sen, jolla on toimivalta asiassa, on määrättävä, kuka on syyttäjä.

23. Sama, Aviorikoksesta, kirja II.

Ellei isä siis osoita, että aviomies on pahamaineinen, tai osoita, että hän on ollut salaliitossa vaimonsa kanssa sen sijaan, että hän itse asiassa aikoo syyttää tätä, hänen on annettava sijaa aviomiehelle.

(1) Sama, Disputations, kirja VIII.

Jos aviomies on ilmestynyt ja nostanut syytteen, aika ei kulje isää vastaan, jotta tämä ei voisi nostaa syytettä; silti, kunnes jompikumpi heistä nostaa syytteen, aika, kuluu molempia vastaan; mutta tosiaankin, kun aviomies ryhtyy nostamaan syytettä, jäljellä oleva aika ei kulje sitä vastaan, joka ei voi sitä tehdä. Tämä voidaan sanoa siitä, joka aloittaa syytteen avionrikkojaa tai avionrikkojaa vastaan, sillä aika lakkaa kulumasta sitä henkilöä vastaan, jota ei aseteta syytteen kohteeksi. Tämä koskee aviomiehiä ja isiä.

66. Valta nostaa syyte aviomiehen ja isän jälkeen annetaan vieraille, joilla on siihen oikeus; sillä kuudenkymmenen päivän kulumisen jälkeen neljä kuukautta ja jopa käytettävissä olevat kuukaudet annetaan vieraille.

67. Jos muukalainen on ensimmäisenä nostanut syytteen, herää kysymys, voidaanko aviomiehen ilmestyessä paikalle sallia hänen syyttää naista. Mielestäni parempi mielipide on, että tässä tapauksessa aviomiestä on kuultava, jos hän ei ole syyllistynyt huolimattomuuteen. Vaikka siis syytteen olisi aloittanut vieras henkilö ja nainen olisi vapautettu syyttestä, aviomiehen olisi kuitenkin sallittava nostaa syyte uudelleen, edellyttäen, että hän voi vedota päteviin syihin, joiden vuoksi hän ei voinut nostaa syytettä aiemmin.

0. Julianus, Digest, kirja LXXXVI.

Ei ole epäilystäkään siitä, että naimisiin mennyt nainen voidaan asettaa syytteeseen aviorikoksesta, jonka hän on tehnyt ensimmäisen avioliittonsa aikana, sillä aviorikoksen rangaistusta koskevassa Julianuksen laissa säädetään selvästi, että jos oikeudenkäynti tästä rikoksesta pannaan vireille naista vastaan, joka on leski, syyttäjä saa valita, syyttääkö hän ensin joko avionrikkojaa vai aviorikkojaa, sen mukaan, kumpi on hänelle mieluisampi; mutta jos nainen on naimisissa, syyttäjän on asetettava syytteeseen ensiksi avionrikkojaa ja vasta sitten naista vastaan.

256. Papinianus, Aviorikoksesta, I kirja.

Juliaaninen laki koskee vain vapaita henkilöitä, jotka ovat joutuneet aviorikoksen tai irstailun uhriksi. Naisorjien osalta voidaan helposti turvautua Akkilian lain sallimaan kanteeseen, ja myös vahingonkorvauskanne on mahdollinen, eikä orjan turmelemisesta johtuvaa pretoriaanista kannetta evätä, joten tähän rikokseen syyllistynyt ei pääse kanteiden moninaisuuden vuoksi karkuun.

23. Laki nimittää samaa rikosta promissiivisesti ja virheellisesti termeillä irstailu ja aviorikos. Oikeastaan aviorikos tehdään vain naimisissa olevan naisen kanssa; tämä nimitys on otettu käyttöön sen vuoksi, että lapsi on saanut alkunsa muulta kuin aviomieheltä. Aviorikos, jota kreikkalaiset kutsuvat "turmelukseksi", tehdään neitsyen tai lesken kanssa.

24. Isän valvonnassa olevaa poikaa, joka on aviomies, ei tässä laissa eroteta pojasta, joka on oma isäntänsä. Jumalallinen Hadrianus totesi eräässä Rosianus Geminukselle osoitetussa rescriptumissa, että jopa ilman isänsä suostumusta isän valvonnassa oleva poika voi nostaa syytteen tämän lain nojalla.

25. Aviomies, vaikka hän saattaa jo nostaa syytteen kahta henkilöä vastaan toisesta rikoksesta, voi avio-oikeutensa nojalla nostaa syytteen kolmatta vastaan, koska tämä tapaus ei kuulu muiden tapausten joukkoon.

23. Marcianus, Institutes, kirja X.

Mies, joka senaatin asetuksen vastaisesti solmii avioliiton oman naispuolisen holhoojansa kanssa, ei ole laillisesti naimisissa; ja häntä, joka oli hänen holhoojansa tai edunvalvojansa, voidaan syyttää aviorikoksesta, jos hän menee naimisiin alle kaksikymmentäkuusi vuotta täyttäneen tytön kanssa, jota ei ole kihlattu hänelle tai määrätty hänelle tai jota ei ole mainittu tätä tarkoitusta varten testamentissa.

23. Marcianus toteaa Papinianuksen aviorikosta käsittelevässä toisessa kirjassaan, että yhteinen syyte inestistä voidaan nostaa samanaikaisesti kahta asianomaista vastaan.

23. Papinianus, Aviorikosta, toinen kirja.

Joka tietoisesti antaa talonsa käyttöön, jotta siellä voidaan tehdä irstailua tai aviorikosta sellaisen emännän kanssa, joka ei ole hänen vaimonsa, tai miehen kanssa, tai joka hyötyy rahallisesti vaimonsa aviorikoksesta, olipa hänen asemansa mikä tahansa, saa rangaistuksen aviorikkojana.

73. On selvää, että käsitteellä "talo" tarkoitetaan kaikenlaista asuinrakennusta. 9. Ulpianus, Aviorikoksesta, kirja IV.

Jokainen, joka lainaa ystävänsä taloa, on myös vastuussa.

74. Jos joku rohkaisee irstailun tekemiseen pellolla tai kylpylässä, hänen on kuuluttava lain piiriin.

75. Kun henkilöillä on kuitenkin tapana kokoontua johonkin taloon sopiakseen aviorikoksen tekemisestä, vaikka aviorikosta ei tehtäisikään kyseisessä paikassa, omistajan katsotaan silti lainanneen talonsa irstailun tai aviorikoksen tekemistä varten, koska näitä rikoksia ei olisi tehty, jos näitä kokoontumisia ei olisi pidetty.

0. Papinianus, Aviorikoksesta, kirja II.

Äiti tarkoittaa paitsi naimisissa olevaa naista myös leskiä.

76. Naiset, jotka lainaavat talonsa tai ovat saaneet korvauksen tekemästään irstailusta, ovat myös vastuussa tämän lainkohdan nojalla.

77. Nainen, joka toimii vastikkeetta huorana välttääkseen aviorikoksesta tuomittavan rangaistuksen tai vuokraa palveluksiaan esiintyäkseen teatterissa, voidaan senaatin asetuksen nojalla syyttää ja tuomita aviorikoksesta.

(0) Sama, aviorikoksesta.

Sotilas, joka on tehnyt kompromissin vaimonsa viettelijän kanssa, on vapautettava valastaan ja karkotettava.

23. Hyvin oikein on päätetty, että sotilas, joka elää aviossa sisarensa tyttären kanssa, vaikka kyseessä ei ole avioliitto, on rangaistavissa aviorikoksesta.

24. Naista, joka luokitellaan aviorikoksen tehneiden joukkoon, ei voida puolustaa oikeudessa hänen poissa ollessaan.

25. Appiukko, joka kuvernöörille jätetyssä kirjallisessa syytteessä ilmoitti syyttävänsä miniäänsä aviorikoksesta, luopuu mieluummin syytteestä ja saa tämän myötäjaiset. Herää kysymys, pitäisikö teidän mielestänne tällainen järjestely sallia. Vastaus oli, että on hyvin häpeällinen esimerkki, jos henkilö, nostettuaan syytteen miniäänsä vastaan, haluaa luopua syytteestä ja tyytyä myötäjaisista saatuun hyötyyn, koska avioliitto purkautui naisen virheestä. Sen vuoksi ei ole epäoikeudenmukaista sulkea pois sitä, joka ei häpeillyt mieluummin saada hyötyä myötäjaisista kuin kosta talonsa kunnia.

26. On selvää, että aviorikokseen syyllistynyt voidaan asettaa syytteeseen viiden vuoden kuluessa rikoksen tekemisestä, vaikka nainen olisikin kuollut.

27. Eräs henkilö halusi syyttää erästä naista aviorikoksesta ja pyysi, ettei hänen vankilassa viettämiään päiviä laskettaisi häntä vastaan. Minä, joka olin suostunut tähän, toinen vastusti minua; ja jos hyväksytte hänen mielipiteensä, pyydän teitä kirjoittamaan minulle kysymyksen huolellisen harkinnan jälkeen. Vastaus oli, että sekä lain ehdot että tarkoitus tukevat päätelmäämme; sillä on päätetty, että vain käytettävissä olevat päivät on laskettava syyttäjää vastaan, toisin sanoen ne päivät, jolloin hän voi täyttää syytteen edellyttämät muodollisuudet. Kun siis katsotte, että niitä päiviä, joiden aikana kantelija oli vankilassa, ei epäilemättä ole laskettava käytettävissä oleviin päiviin, ei ole mitään syytä vastustaa mielipidettänne.

28. Kuusikymmentä päivää, jotka lasketaan käytettävissä oleviksi ja joiden aikana aviomies voi nostaa syytteen, sisältävät varmasti myös juhlapäivät, edellyttäen, että syyttäjällä on valtuudet esiintyä kuvernöörin edessä, koska tiedot voidaan antaa kuvernöörille myös silloin, kun hän ei ole istuntosalissa. Jos hän on kuitenkin menettänyt tämän etuoikeuden, häntä ei estetä tekemästä valitusta tuomarille muiden neljän kuukauden aikana.

29. Heräsi kysymys siitä, voiko mies aviomiehen oikeudella syyttää naista, joka oli kihlattu hänelle ja jonka isä oli sen jälkeen antanut avioliittoon toiselle. Vastaus oli käsittääkseni se, että syyttäjä aloittaa tällaisessa tapauksessa uuden menettelyn halutessaan nostaa syytteen aviorikoksesta vain siitä syystä, että hänen isänsä oli sittemmin antanut kihlatun tytön avioliittoon toisen kanssa.

30. Nainen voidaan asettaa syytteeseen aviorikoksesta miehensä kuoleman jälkeen.

31. Pitäisikö naisen, joka pyytää lykkäystä poikansa nuoruuden vuoksi, saada sitä syyttäjältä, vai pitäisikö häntä kuulla? Minä vastasin: Tämä nainen, joka tarjoaa poikansa ikää tekosyynä välttääkseen laillisen syytteen, ei näytä olevan oikeutettu puolustus. Sillä häntä vastaan esitetty syyte aviorikoksesta ei vahingoita lasta, koska hän voi itse olla aviorikollinen ja lapsella on silti vainaja isänään.

32. Kun halusin syyttää aviorikoksesta naista, joka rikoksen tehtyään jatkoi samassa aviosuhteessa, kantani kiistettiin. Kysyn, oliko mielipide oikea. Vastaus oli seuraava: "Teidän ei olisi pitänyt olla tietämätön siitä, että sen avioliiton aikana, joka oli olemassa silloin, kun aviorikoksen sanottiin tapahtuneen, naista ei olisi voitu syyttää aviorikoksesta ja että tänä aikana aviorikkojaa itseään ei olisi voitu syyttää."

33. Vaikka naisen voidaan väittää menneen naimisiin sen kanssa, jonka kanssa hänen epäillään tehneen aviorikoksen, häntä ei voida syyttää ennen kuin aviorikkoja on tuomittu. Muuten aviomiehet, jotka haluavat saada myöhemmin solmitut avioliitot mitätöityä, turvautuisivat tähän tekosyyhyn ja sanoisivat, että heidän vaimonsa olivat menneet naimisiin miehen kanssa, jonka kanssa he olivat tehneet aviorikoksen.

34. Kun eräs nainen kuuli, että hänen poissaoleva miehensä oli kuollut, hän meni naimisiin toisen kanssa, ja hänen ensimmäinen miehensä palasi sen jälkeen takaisin. Kysyn, mitä olisi päätettävä tämän naisen suhteen? Vastaus oli, että kysymys on oikeudellisesta eikä tosiasiallisesta kysymyksestä; sillä jos oli kulunut pitkä aika ilman mitään todisteita aviorikoksesta ja nainen oli väärrien huhujen houkuttelemana ja ikään kuin vapautunut entisestä sidoksestaan mennyt toisen kerran naimisiin lain mukaisesti, niin on todennäköistä, että häntä oli petetty, eikä hänen voida katsoa tehneen mitään rangaistuksen ansaitsevaa. Jos kuitenkin osoitetaan, että hänen miehensä oletettu kuolema oli syynä hänen avioitumiseensa toisen kerran, koska tämä seikka vaikuttaa hänen siveyteensä, häntä on rangaistava suhteessa rikoksen luonteeseen.

35. Menin naimisiin aviorikoksesta syytetyn naisen kanssa, ja heti kun hänet oli tuomittu, hylkäsin hänet. Kysyn, olisiko minun katsottava toimittaneen eron synn. Vastaus oli, että koska Julian laki kieltää sinua pitämästä tällaista vaimoa, on selvää, että sinun ei voida katsoa antaneen syytä eron. Näin ollen lakia sovelletaan aivan kuin avioero olisi tapahtunut naisen omasta syystäkin.

23. Ulpianus, Aviorikoksesta, kirja II.

Nämä lain sanat, nimittäin: "Jotta kukaan ei tieteen tahtoen ja vilpillisesti syyllistyisi irstailuun tai aviorikokseen", koskevat sekä sitä, joka neuvoi siihen, että sitä, joka syyllistyi irstailuun tai aviorikokseen.

79. Sama, Aviorikoksesta, kirja II.

Jos vaimo ei ole tehnyt aviorikosta, mutta jalkavaimo on tehnyt sen, aviomies ei voi syyttää häntä sellaisenaan, koska hän ei ole hänen vaimonsa; silti laki ei kiellä häntä nostamasta syytettä vieraana, edellyttäen, että nainen, antaessaan itsensä jalkavaimoksi, ei ole menettänyt emännän nimeä, kuten esimerkiksi nainen, joka on ollut suojelijansa jalkavaimo.

80. On selvää, että riippumatta siitä, onko nainen laillinen vaimo vai ei, hänen aviomiehensä voi nostaa syytteen häntä vastaan; sillä Sextus Caecilius toteaa, että tämä laki koskee kaikkia avioliittoja; ja hän siteeraa Homeroksen kohtaa, jossa hän sanoo, että atridit eivät ole ainoita, jotka rakastavat vaimojaan.
81. Aviomies voi asettaa vaimonsa syyteeseen aviorikoksesta, kun tämä on tehnyt sen julkisesti, vaikka jos hän olisi leski, hän voisi syyllistyä irstailuun rankaisematta.
82. Jumalalliset Severus ja Antoninus totesivat eräässä reskriptissä, että tästä rikoksesta voidaan nostaa syyte jopa kihlatun naisen kohdalla, koska hän ei saa rikkoa minkäänlaista avioliittoa eikä edes avioliiton toivoa.
83. Jos kyseessä on kuitenkin henkilö, jonka kanssa on tehty inestiä, tai nainen, jota pidetään vaimona, mutta joka ei silti voi todellisuudessa olla vaimo, on sanottava, että aviomies ei voi sellaisenaan syyttää häntä, mutta hän voi tehdä sen vieraana.
84. Tuomarin, jolla on tuomiovalta aviorikoksesta, on pidettävä silmiensä edessä ja tutkittava, onko aviomies vaatimattomasti elämällä antanut vaimolleen mahdollisuuden hyvään moraaliin; sillä pidettäisiin erittäin epäoikeudenmukaisena, jos aviomies vaatisi vaimoltaan siveyttä, jota hän itse ei harjoita. Tämä voi tosin tuomita aviomiehen, mutta ei voi antaa kuittausta molemminpuolisesta rikoksesta, kun molemmat osapuolet ovat siihen syyllistyneet.
85. Jos joku haluaa syyttää vaimoaan ja väittää tämän tehneen aviorikoksen ennen kuin hän meni naimisiin hänen kanssaan, hän ei voi nostaa syytettä oikeutensa nojalla aviomiehenä, koska vaimo ei tehnyt aviorikosta ollessaan naimisissa hänen kanssaan. Näin voidaan sanoa myös jalkavaimosta, jonka mies, joka piti häntä, nai myöhemmin, tai isän valvonnassa olevasta tyttärestä, jonka liittoon hänen isänsä antoi myöhemmin suostumuksensa.
86. Jos joku syyttäisi avoimesti vaimoaan aviorikoksesta hänen ollessaan vihollisen vankina, olisi suopeampaa katsoa, että hän voi syyttää vaimoaan aviomiehen oikeudella; mutta hänen aviomiehensä ei voi nostaa syytettä aviorikoksesta, jos hän on kärsinyt väkivaltaa vihollisen taholta. Sillä ketä tahansa, jota on loukattu, ei voida tämän vuoksi tuomita aviorikoksesta tai haureudesta.
87. Jos alle kaksitoistavuotias tyttö, joka on tuotu miehensä taloon, tekee aviorikoksen ja pysyy sen jälkeen hänen kanssaan, kunnes hän on ylittänyt tämän iän ja alkaa olla hänen vaimonsa, ei hänen miehensä voi syyttää häntä aviorikoksesta siitä syystä, että hän on tehnyt sen ennen avioliittokelpoisen iän saavuttamista; mutta edellä mainitun jumalallisen Severuksen reskriptin mukaan häntä voidaan syyttää, koska hän on ollut kihlattu.
88. Jos aviomies ottaa jälkeensä hylätyn naisen takaisin, ei kuitenkaan jatkaakseen ensimmäistä avioliittoa, vaan toisen solmitun avioliiton nojalla, katsokaamme, voidaanko häntä syyttää rikoksesta, jonka hän teki ensimmäisen avioliittonsa

aikana. Mielestäni häntä ei voida syyttää, sillä ottamalla hänet takaisin aviomies on poistanut kaikki ensimmäisen avioliiton rikokset.

89. Samaa sääntöä on noudatettava, jos mies haluaa syyttää haureudesta naista, jonka hän myöhemmin nai; sillä hän on myöhässä, kun hän perustaa syytöksensä käytökseen, jonka hän hyväksyi menemällä naimisiin naisen kanssa.

1. Scaevola, Säännöt, kirja IV.

Joka avun, neuvon tai petoksen avulla saa aviorikokseen syyllistyneen miehen tai naisen vapaaksi joko rahan maksua vastaan tai jonkinlaisen sopimuksen perusteella, kärsiköön samaa rangaistusta kuin ne, jotka on tuomittu paritusrikoksesta.

(256) Jos aviomies vaimonsa häpäisemisen tarkoituksessa toimittaa hänelle avionrikkoja, jotta hän saisi heidät kiinni, sekä aviomies että vaimo syyllistyvät aviorikosrikokseen, senaatin tästä asiasta antaman asetuksen mukaan.

(257) Ensisijaisesti aviomies tai isä, jolla on tyttärensä valvonnassaan, saa nostaa syytteen kuudenkymmenen päivän kuluessa avioerosta, eikä valtuuksia siihen anneta kenellekään muulle tuon ajan kuluessa, ja sen jälkeen, kun aika on kulunut umpeen, kummankaan osapuolen toivomusta ei oteta huomioon.

(258) Ne, jotka nostavat syytteen aviomiehen oikeudesta, eivät ole vapaita väärän syytteen vaarasta.

23. Ulpianus, Aviorikoksesta, kirja II.

Jos aviomies on tuomari, isä voi edeltää häntä syytteen nostamisessa, mutta hänen ei tarvitse tehdä niin. Pomponiuksen mielestä olisi katsottava, että niin kauan kuin aviomies säilyttää virkansa, isän kanne olisi estettävä, jotta aviomieheltä ei riistettäisi oikeutta, johon hänelläkin on oikeus. Kuusikymmentä päivää ei siis kulu isää vastaan, koska hän ei voi nostaa syytettä.

23. Aviorikokseen liittyvässä Julian-lain seitsemännessä pykälässä säädetään, että syytettyjen joukkoon ei saa sisällyttää ketään, joka on poissa valtion asioilla, ilman että tuomio mitätöityy. Ei nimittäin vaikuta oikeudenmukaiselta, että henkilö, joka on poissa valtion asioilla, luetaan syytettyjen joukkoon, kun hän on valtion palveluksessa.

24. On tarpeen lisätä: "tuomiota mitätöimättä". Mutta jos joku on poissa julkisissa asioissa välttääkseen syytteen nostamisen, tästä tekosyystä ei ole hänelle mitään hyötyä.

25. Jos kuitenkin joku on paikalla, jota silti pidetään poissaolevana, esimerkiksi henkilö, joka kuuluu yövartioon tai joka palvelee sotilaana kaupungin leireillä, on sanottava, että häntä ei voida syyttää, sillä hänen ei ole pakko vaivautua tulemaan paikalle.

26. Yleisesti ottaen on katsottava, että vain niiden poissaolo on anteeksiannettavaa, jotka ovat maan toisessa maakunnassa kuin siinä, jossa heitä syytetään. Jos siis joku syyllistyy aviorikokseen siinä maakunnassa, jossa hän on töissä, häntä voidaan syyttää siellä, ellei hän ole henkilö, jonka suhteen kuvernöörillä ei ole toimivaltaa.

27. Jos isä ja aviomies eivät syytä naista kuudenkymmenen päivän kuluessa, alkaako aika välittömästi kulua vieraan henkilön hyväksi? Pomponius katsoo, että muukalainen voi saada luvan nostaa syytteen heti, kun muut ovat kieltäytyneet siitä. Mielestäni hänen mielipiteensä olisi hyväksyttävä, sillä voidaan sanoa vieläkin päättäväisemmin, että sen, joka on ilmoittanut, ettei hän aio nostaa syytettä, ei pitäisi jälkeenpäin tulla kuulluksi.

28. Aviorikokseen liittyvä Julian laki kieltää erityisesti syytteen nostamisen tietyiltä henkilöiltä, kuten esimerkiksi kaksikymmentäviisi vuotta täyttäneeltä alaikäiseltä, sillä syyttäjää, joka ei ole vielä täysi-ikäinen, ei pidetä kykenevänä. Tämä on oikein, jos hän ei nosta syytettä oman avioliittonsa loukkaamisesta. Mutta jos hän haluaa puolustaa oman avioliittonsa kunniaa, vaikka hän saattaakin nostaa syytteen vieraan oikeudella, häntä on silti kuultava; sillä mikään säännös ei saisi estää ketään, joka kostaa oman loukkauksensa. Ja jos hän tosiaankin nuoruuden innokkuuden tai kypsän iän kiihkon innoittamana kiirehtii nostamaan syytteen, hänelle ei langeteta hätiköidysti rangaistusta ilkeästä syytteenpanosta. Kaksikymmentäviisi vuotta täyttäneellä alaikäisellä tarkoitetaan kahdenkymmenenviidennen ikävuoden täyttänyttä henkilöä.

29. Määräyksistä, jotka on tapana ottaa käyttöön aviorikossyytteen esittäjiä vastaan, keskustellaan yleensä ennen kuin asianosainen on sisällytetty syytettyjen joukkoon, mutta kun tämä on kerran tapahtunut, hän ei voi vedota määräykseen.

30. Jos nainen jää leskeksi, syyttäjällä on oikeus aloittaa kummasta osapuolesta hän haluaa, aviorikoksen tekijästä tai aviorikoksen tehneestä.

31. Jos joku syyttää aviorikkojaa ja aviorikkojaa samanaikaisesti, syytös on mitätön, ja hän voi aloittaa uudelleen jommastakummasta valitsemastaan osapuolesta, aivan kuin hän ei olisi syyttänyt kumpaakaan, koska ensimmäisellä syytöksellä ei ole voimaa eikä vaikutusta.

(1) Sama, Aviorikoksesta, kirja I.

Jokainen, joka on antanut vaimolleen hylkäämisilmoituksen, voi myös ilmoittaa hänelle, ettei hän mene naimisiin Seiuksen kanssa, ja jos hän on ilmoittanut hänelle, hän voi aloittaa hänen kanssaan.

4. Sama, Aviorikokseen liittyvästä juliaanisesta laista, kirja II.

Mitä meidän on ymmärrettävä käsitteellä "ilmoittaa"? Tarkoittaako se hakemusta tuomioistuimelle vai pelkästään tavallista ilmoitusta? Luulen, että jos hakemusta ei tehdä tuomioistuimelle, riittää, että hän ilmoittaa aikovansa nostaa syytteen aviorikoksesta.

6. Mitä sitten pitäisi tehdä, jos hän ei ole antanut ilmoitusta, vaan on jättänyt kirjallisen syytteen ennen kuin nainen menee uudelleen naimisiin; ja hänen pitäisi mennä naimisiin, olipa hän tietoinen tästä seikasta tai ei tiennyt sitä? Mielestäni häntä ei pitäisi katsoa ilmoitetuksi, ja siksi syyttäjä ei voi aloittaa hänestä.

7. Mutta entä jos hän vain ilmoitti naiselle, ettei hän saa mennä naimisiin, mutta ei lisännyt, miksi; onko hänen katsottava olleen laillisesti naimisissa? Parempi mielipide on katsoa, että ilmoitus näyttää varaavan valinnan syyttäjälle, joka esittää syytteen. Jos hän siis mainitsee ilmoituksessa aviorikoksen, vaikkei hän mainitsisikaan tuomarin nimeä, katsomme, että naista voidaan syyttää, aivan kuin ilmoitus olisi annettu tiedoksi.

8. Mikä kuitenkin olisi tulos, jos ilmoituksessa mainittaisiin nimenomaan, kenen kanssa nainen oli tehnyt aviorikoksen, ja jos kantaja haluaisi jälkepäin syyttää häntä aviorikoksesta jonkun muun kanssa? Parempi mielipide on, että häntä ei pitäisi kuulla, koska hän ei esitä syytettä ilmoituksessa mainitusta rikoksesta.

9. Jos hän kuitenkin antaa ilmoituksen asiamiehen välityksellä, hän voi mielestäni nostaa syytteen, jos hän niin haluaa, ja asiamiehen ilmoitus riittää.

10. Jos hän siis antaa ilmoituksen asiamiehensä välityksellä, toisin sanoen jos isäntä antaa ilmoituksen orjansa välityksellä, se on pätevä.

11. Herää kysymys, voiko yksi henkilö nostaa syytteen aviorikkojaa vastaan ja toinen aviorikkojaa vastaan; niin että vaikka sama henkilö ei voi nostaa syytettä molempia vastaan samanaikaisesti, eri henkilö voi nostaa syytteen kumpaakin vastaan. Ei ole järkevää omaksua näkemystä, jonka mukaan eri syytteen nostajat voivat nostaa syytteen, sillä jos nainen menee naimisiin ennen kuin hänelle on ilmoitettu asiasta, häntä ei voida syyttää ensin; hänen on siis odotettava, että aviorikkojaa koskeva päätös tehdään. Jos mies vapautetaan syytteistä, nainen saa asiansa ratkaistuksi hänen kauttaan, eikä häntä voida sen jälkeen syyttää. Jos mies tuomitaan, naista ei tästä syystä tuomita, vaan hän voi puolustaa asiaansa ja ehkä voittaa sen joko suosion, oikeuden tai lain avulla. Sillä entä jos aviorikkojaa painostetaan vihollisen ponnistelujen tai väärän todistuksen vuoksi tai jos hänet hukutetaan oikeuden edessä lahjottuihin todistajiin tai jos hän on joko haluton tai kykenemätön valittamaan, ja nainen, saatuaan oikeudenmukaisen tuomarin, puolustaa siveyttään?

12. Mutta jos aviorikkoja, ennen kuin hänet tuomittiin,

0. Macer, Julkisista syytteistä, I kirja.

Tai ennen kuin häntä vastaan nostettiin syyte,

(1) Ulpianus, Aviorikokseen liittyvästä Juliuksen laista, kirja II.

kuolisi, on päätetty, että vaikka hän olisi kuollut, naista voitaisiin syyttää ilman, että hän voisi vedota poikkeukseen.

0. Jos kuitenkin ei kuolema, vaan jokin hänelle määrätty rangaistus poistaisi syytetyn, sanomme, että naista voidaan silti syyttää.

1. Jos aviorikkoja ei ollut naimisissa silloin, kun syytteeseen asetettava henkilö valittiin, mutta oli naimisissa silloin, kun hänet vapautettiin syytteestä, on sanottava, että vaikka aviorikkoja vapautettaisiinkin, häntä voitaisiin silti syyttää, koska hän ei ollut naimisissa silloin, kun aviorikkoja valittiin ensin syytteeseen asetettavaksi.

2. Jos aviorikkoja vapautetaan syytteestä, naimisissa olevaa naista ei voi syyttää edes se henkilö, joka nosti syytteen aviorikkoa vastaan ja hävisi, eikä häntä voi syyttää kukaan muukaan. Näin ollen, jos syyttäjä on salaliitossa aviorikkojaa vastaan ja tämä vapautetaan syytteestä, hän tekee naimisissa olevasta naisesta turvallisen kenen tahansa nostamaa syytettä vastaan. On selvää, että häntä voidaan syyttää, jos hän lakkaa olemasta naimisissa, sillä laki suojelee naista vain niin kauan kuin hän on naimisissa.

0. Papinianus, Aviorikoksesta, I kirja.

Isälle annetaan oikeus tappaa mies, joka tekee aviorikoksen tyttärensä kanssa tämän ollessa hänen valvonnassaan. Sen vuoksi kukaan muu sukulainen ei voi laillisesti tehdä näin, eikä isän valvonnassa oleva poika, joka on isä, voi tehdä sitä rankaisematta.

(23) Ulpianus, Aviorikoksesta, kirja I,

Näin ollen käy niin, ettei isä eikä isoisä voi tappaa aviorikkojaa. Tämä ei ole kohtuutonta, sillä eihän hänen voida katsoa pitävän hallinnassaan ketään, joka ei hallitse itseään.

23. Papinianus, Aviorikoksesta, I kirja.

Tässä laissa ei eroteta luonnollista isää adoptioisästä.

23. Syytettäessä tytärtään, joka on leski, isällä ei ole oikeutta etuoikeuteen.

24. Oikeus tappaa avionrikkoja annetaan isälle omassa talossaan, vaikka hänen tyttärensä ei asuisi siellä, tai vävynsä talossa. Talolla on ymmärrettävä asuinpaikkaa, kuten vammoja koskevassa Cornelian laissa.

25. Sillä, joka voi tappaa avionrikkojan, on kuitenkin paljon suurempi oikeus kohdella häntä halveksivasti.

26. Näin ollen isällä eikä aviomiehellä on oikeus tappaa nainen ja jokainen avionrikkoja; siitä syystä, että yleensä isällinen kiintymys huolehtii lasten eduista, mutta liian nopeasti päättävän aviomiehen kiihkeyttä ja kiihkottomuutta olisi hillittävä.

(23) Ulpianus, Aviorikoksesta, kirja I.

Se, mitä laki sanoo, eli "jos hän havaitsee miehen tekevän aviorikoksen tyttärensä kanssa", ei vaikuta tarpeettomalta, sillä se merkitsee, että isällä on tämä valta vain silloin, kun hän yllättää tyttärensä juuri aviorikoksen tekemisestä. Myös Labeo omaksuu tämän mielipiteen, ja Pomponius sanoo, että mies on tapettava, kun hän on juuri suorittamassa seksuaalista tekoa. Tätä tarkoittavat Solon ja Drachon sanoilla "epv?".

256. Isälle riittää, että hänen tyttärensä on hänen vallassaan sillä hetkellä, kun hän tappaa avionrikkojan, vaikka hän ei ehkä ollut sitä silloin, kun hän antoi hänet avioliittoon; sillä oletetaan, että tytär oli sen jälkeen tullut hänen määräysvaltansa alaiseksi.

257. Sen vuoksi isä ei saa tappaa osapuolia siellä, missä hän heidät yllättää, vaan ainoastaan omassa talossaan tai vävynsä talossa. Syynä tähän on se, että lainsäätäjä katsoi, että vahinko oli suurempi siellä, missä tytär aiheutti avionrikkojalle pääsyn isänsä tai miehensä taloon.

258. Jos hänen isänsä kuitenkin asuu muualla ja hänellä on toinen talo, jossa hän ei asu, ja yllättää tyttärensä siellä, hän ei voi tappaa häntä.

259. Kun laki sanoo: "Hän voi tappaa tyttärensä heti", tämä on ymmärrettävä siten, että kun hän on tänään tappanut avionrikkojan, hän ei voi varata tytärtään tapettavaksi myöhemmin; sillä hänen pitäisi tappaa molemmat yhdellä iskulla ja

yhdellä hyökkäyksellä ja hänen pitäisi syttyä samasta suuttumuksesta molempia kohtaan. Mutta jos hänen tyttärensä pakenee ilman hänen osallisuuttaan, kun hän on tappamassa avionrikkojaa, ja hänen isänsä, joka ajoi häntä takaa, ottaa hänet kiinni ja tappaa hänet joitakin tunteja myöhemmin, hänen katsotaan tappaneen hänet välittömästi.

(1) Macer, Public Prosecutions, kirja I.

Aviomies saa myös tappaa miehen, joka tekee aviorikoksen vaimonsa kanssa, mutta ei kaikkia erotuksetta, kuten isä; sillä tässä laissa on säädetty, että aviomies saa tappaa avionrikkojan, jos hän yllättää hänet omassa talossaan, mutta ei, jos hän yllättää hänet appensa talossa, eikä myöskään, jos hän on aikaisemmin ollut panderisti tai on harjoittanut huoripukin ammattia tanssimalla tai laulamalla näyttämöllä; tai jos hänet on tuomittu rikosoikeudenkäynnissä eikä häntä ole palautettu kansalaisoikeuksiinsa; tai jos hän on aviomiehen tai vaimon, isän tai äidin, pojan tai tyttären vapaamatkustaja; eikä sillä ole merkitystä, kuuluiko hän yksinomaan yhdelle edellä mainituista henkilöistä vai oliko hän palveluksia kahdelle yhteiselle suojelijalle tai oliko hän orja.

13. Lisäksi säädetään, että aviomiehen, joka on tappanut jonkun näistä, on erotettava vaimonsa viipymättä.

14. Monien viranomaisten mukaan ei ole merkitystä sillä, onko aviomies oma isäntänsä vai isän valvonnassa oleva poika.

15. Molempiin osapuoliin viitaten herää lain hengen mukaisesti kysymys, voiko isä tappaa tuomarin; ja myös silloin, kun hänen tyttärensä on huonomaineinen tai laittomasti naimisiin mennyt, säilyykö isällä vai aviomiehellä edelleen oikeus; ja mitä pitäisi tehdä, jos aviomies on panderisti tai hänet on leimattu häpeällisesti syystä tai toisesta. Voidaan oikein katsoa, että niillä on oikeus tappaa, jotka voivat nostaa syytteen isänä tai aviomiehenä.

(1) Ulpianus, Aviorikokseen liittyvästä juliaanisesta laista, kirja II.

Juliaanisen lain viidennessä jaksossa säädetään seuraavasti: "Että jos aviomies on yllättänyt avionrikkoja vaimonsa kanssa ja on joko haluton tai kykenemätön tappamaan häntä, hän voi pitää häntä kiinni enintään kaksikymmentä peräkkäistä tuntia päivällä ja yöllä saadakseen todisteita rikoksesta ja käyttää oikeuttaan vaarantamatta sitä."

0. Katson, että mitä aviomiehen osalta on todettu, on noudatettava isän osalta.

1. Vaikka aviomies ei yllättäisikään avionrikkojaa talossaan, hän voi pitää häntä kiinni.

2. Jos avionrikkoja kuitenkin päästetään heti vapaaksi, häntä ei voida tuoda takaisin.

3. Mitä on tehtävä, jos hän karkaa; voidaanko hänet tuoda takaisin ja pitää vartioituna kaksikymmentä tuntia? Mielestäni on parempi katsoa, että hänet voidaan tuoda takaisin ja pitää vartioituna todisteiden saamiseksi.

4. Seuraava lauseke "rikosta koskevien todisteiden hankkimiseksi" tarkoittaa, että hän voi esitellä todistajia, jotka myöhemmin todistavat, että rikoksentekijä otettiin kiinni aviorikoksesta.

15. Sama, Disputations, kirja III.

Naista ei voi avioliiton aikana syyttää aviorikoksesta kukaan, joka aviomiehen lisäksi saa esittää syytteen; sillä vieras ei saa ärsyttää vaimoa, jonka aviomies on hyväksynyt, eikä häiritä rauhallista avioliittoa, ellei hän ole aiemmin syyttänyt aviomiestä huorintekijäksi.

16. Kun aviomies on kuitenkin luopunut syytteestä, on asianmukaista, että syytteen nostaa joku muu.

0. Sama, Aviorikoksesta, kirja III.

Kun syyttäjä vaatii, että aviorikoksesta syytetty orja on pantava kidutettavaksi, riippumatta siitä, aikooko hän itse olla läsnä vai ei, tuomareiden on määrättävä orja arvioitavaksi; ja kun tämä on tehty, heidän on määrättävä, että sen, joka on ilmoittanut orjan syylliseksi, on maksettava arvioinnin summa ja yhtä paljon enemmän asianosaiselle.

0. Katsokaamme kuitenkin, kenelle tämä rangaistus olisi maksettava, sillä laissa mainitaan asianosainen. Vilpittömässä mielessä toimiva ostaja on siis tällainen henkilö, ja vaikka hän on ostanut orjan joltakin, joka ei ole orjan omistaja, voimme oikein sanoa, että hän on asianosainen.

1. Meidän on hyvä sisällyttää samaan ryhmään henkilö, joka on saanut omaisuuden pantiksi, koska on hänen etunsa mukaista, että kidutusta ei tapahdu.

2. Kun orjan käyttöoikeus kuitenkin kuuluu toiselle, hänen arvioitu arvonsa on jaettava omistajan ja käyttöoikeuden haltijan kesken.

3. Jos orja on usean henkilön yhteisomistuksessa, hänen arvioitu arvonsa olisi jaettava heidän kesken.

4. Kun orjaksi luultua vapaata kidutetaan siitä syystä, että hän itse ei ole tietoinen olotilastaan, Caecilius katsoo, että hänellä on oikeus pretoriaaniseen kanteeseen häntä väärin perustein syyttäneitä henkilöä vastaan, jotta tämä ei jäisi rankaisematta siitä, että hän on altistanut vapaan kidutukselle, aivan kuin tämä olisi ollut orja.

5. Laki määrää, että kidutusta on sovellettava syytetyn miehen tai naisen mies- tai naispuolisiin orjiin tai jommankumman vanhemman orjiin, jos vanhemmat ovat antaneet kyseiset orjat syytetyille omaan käyttöön. Jumalallinen Hadrianus totesi Cornelius Latianukselle osoitetussa rescriptumissa, että vieraiden orjia on kidutettava.
6. Syytetty mies ja nainen, heidän suojelijansa ja syytteen nostanut henkilö määrätään olemaan läsnä kidutuksessa, ja suojelijoille annetaan valta kuulustella.
7. Vielä suositeltavampaa on kiduttaa orjaa, jonka käyttöoikeus oli syytetyllä, sillä vaikka hän ei varsinaisesti ollutkaan hänen orjansa, hänen katsotaan silti olleen palveluksessa; sillä kaikessa kidutukseen liittyvässä ei niinkään ole kysymys omistajuudesta kuin palveluksen tosiasia.
8. Jos siis toiselle kuuluva orja palvelee syytettyä hyvässä uskossa, kuka tahansa myöntää, että häntä voidaan kuulustella kidutuksen alaisena.
9. Jos orja on kuitenkin sellainen, joka on oikeutettu vapauteensa luottamuksen perusteella tai joka odottaa vapautuvansa, jos hän täyttää jonkin ehdon, parempi mielipide on, että häntä voidaan kiduttaa.
10. Laki määrää, että orjat, jotka on tällä tavoin kidutettu, muuttuvat julkiseksi omaisuudeksi; näin ollen takavarikoimme osan orjasta, joka on yhteisomistuksessa, ja pelkän omistusoikeuden sellaisen orjan osalta, johon toinen nauttii käyttöoikeutta; ja jos syytetyllä on vain käyttöoikeus, parempi mielipide on, että käyttöoikeuden nauttiminen alkaa kuulua valtiolle; mutta emme takavarikoi orjaa, joka on toisen omaisuutta. Syy orjien takavarikointiin on se, että he voivat kertoa totuuden ilman pelkoa, kun taas jos he pelkäävät joutuvansa jälleen syytetyn henkilön vallan alle, he saattaisivat muuttua tottelemattomiksi kidutuksen alla.
11. Heitä ei kuitenkaan takavarikoida ennen kidutuksen kohteeksi joutumista.
12. Vaikka he kieltäisivät kaiken, heidät kuitenkin takavarikoidaan. Syynä tähän on sama, samoin kuin se, että estetään heitä elättämästä toivoa päästä jälleen isäntiensä hallintaan, jos he kieltäisivät odotuksen, että heidät palkitaan siitä, että he ovat sinnikkäästi puhuneet valheita.
13. Jopa syyttäjän orjat takavarikoidaan, jos heidät pannaan kidutukseen. Sillä tällaiset orjat pitäisi ottaa pois isänniltään, jotta he eivät valehtelisi, mutta vieraiden orjia ei ole ketään miellyttämässä.

14. Kun syytetty osapuoli jommastakummasta sukupuolesta vapautetaan, laki määrää, että jos orjat kuolevat, tuomarit arvioivat menetyksen sen mukaan, minkä arvoisia he olivat ennen kidutusta, ja jos he jäävät henkiin, määrän, joka on suhteessa heille aiheutettuun tai aiheutettuun vahinkoon.

15. On huomattava, että yhdeksännessä pykälässä säädetään, että kun orjaa syytetään aviorikoksesta, eikä syyttäjä halua, että häntä kidutetaan, laki määrää, että hänen arvonsa kaksinkertainen määrä maksetaan hänen isännälleen; mutta tämä on pelkkää vahingonkorvausta.

(23) Marcianus, On Public Prosecutions, I kirja.

Kaikki, mitä näissä eri tapauksissa voidaan vaatia maksettavaksi, voidaan periä takaisin laista johdetulla henkilökohtaisella kanteella.

23. Ulpianus, Aviorikoksesta, IV kirja.

Laki rankaisee sellaisen aviomiehen huorittelusta, joka pitää vaimonsa sen jälkeen, kun tämä on yllätynyt aviorikoksesta, ja sallii aviorikkojalle poistumisen. Aviomiehen tulee nimittäin olla vihainen vaimolleen, joka on rikkonut avioliittolupauksensa, ja häntä tulee rangaista myös silloin, kun hän ei voi puolustella tietämättömyyttään tai peitellä välinpitämättömyyttään sillä verukkeella, että hänen tietonsa ovat uskomattomia. Siksi laki sanoo, että hänen "on sallittava talossaan yllättyneen aviorikkojattaren poistua", koska se haluaa rangaista aviomiestä, joka sai hänet kiinni tällaisesta häpeällisestä teosta.

(23) Kun laki sanoo, että jokainen, joka menee naimisiin aviorikoksesta tuomitun naisen kanssa, joutuu oikeudelliseen vastuuseen, katsokaamme, viitataan tällä huorintekoon? Parempi mielipide on, että se viittaa, sillä jos nainen olisi tuomittu jostain muusta syystä kyseisen lain nojalla, hän voisi mennä naimisiin rankaisematta.

(24) Rangaistaan myös sitä, joka ottaa vastaan rahaa havaitsemansa haureuden vuoksi, eikä sillä ole merkitystä, ottaako sen vastaan aviomies itse vai joku muu, sillä sitä, joka ottaa vastaan korvauksen siitä, että hän salaa tietonsa haureudesta, on rangaistava. Laki ei kuitenkaan koske sitä, joka pitää salaisuuden vastikkeetta.

(25) Joka on hyötynyt rahallisesti vaimonsa aviorikoksesta, on tuomittava rangaistukseen; sillä se, joka toimii vaimonsa pettäjänä, ei syyllisty vähäpätöiseen rikokseen.

(26) Miehen, joka saa jotakin vastineeksi vaimonsa aviorikoksesta, katsotaan saaneen sen, jotta vaimo voisi tehdä aviorikoksen; ja riippumatta siitä, onko hän saanut sen usein vai vain kerran, häntä ei pitäisi vapauttaa rangaistuksesta. On

oikein sanoa, että hän on hyötynyt vaimonsa aviorikoksesta, jos hän ottaa vastaan jotakin, jotta hän saisi rietastella, kuten prostituoidut tekevät. Jos hän kuitenkin sallii vaimonsa tehdä rikoksen, ei hyötyäkseen siitä, vaan huolimattomuuden, oman syyllisyytensä, tietynasteisen välinpitämättömyyden tai liiallisen hyväuskoisuuden vuoksi, hänen katsotaan jääneen lain ulkopuolelle.

(27) Kuuden kuukauden jako tehdään seuraavasti: kun kyseessä on naimisissa oleva nainen, aika lasketaan avioeron tekopäivästä; kun kyseessä on leski, rikoksen tekopäivästä. Tämä näyttää käyvän ilmi konsuleille Tertyllus ja Maximus osoitetusta rescriptuksesta. Lisäksi jos avioerosta on kulunut kuusikymmentä päivää ja rikoksen tekopäivästä on kulunut viisi vuotta, on sanottava, että naista ei voida syyttää; kun siis myönnetään kuusi käytettävissä olevaa kuukautta, tämä on ymmärrettävä siten, että syytettä ei voida uusia, koska se on lakannut viiden vuoden yhtäjaksoisen ajanjakson aikana.

(28) Lainsäätäjä tarkoitti, että tätä viiden vuoden määräaikaakaan olisi noudatettava, kun jompaakumpaa vastaajista syytetään haureudesta, aviorikoksesta tai parituksesta. Mitä siis olisi tehtävä, jos puolustukseksi vedottaisiin muuhun juliaanista laista johdettuun rikokseen, kuten niiden kohdalla, jotka lainaavat talonsa haureuden harjoittamista varten, ja muiden heidän kaltaistensa kohdalla? Parempi mielipide on, että kaikki Julianuksen lakiin sisältyvät rikokset määrätään rangaistaviksi viiden vuoden kuluttua.

(29) Lisäksi viisi vuotta on laskettava rikoksen tekopäivästä siihen päivään, jolloin asianosainen asetettiin syytteeseen, eikä siihen päivään, jolloin aviorikoksesta annettu tuomio pantiin täytäntöön.

(30) Senaatin asetukseen lisättiin myös, että jos useat henkilöt nostavat syytteen samaa vastaajaa vastaan, on otettava huomioon se päivä, jolloin se, joka on sinnikkäästi nostonut syytteen, on ilmoittanut asiasta, jotta se, joka nostaa syytteen, voi luottaa omiin tietoihinsa eikä muiden tietoihin.

(31) Ei ole epäilystäkään siitä, että se, joka on syyllistynyt haureuteen käyttämällä väkivaltaa kyseistä miestä tai naista vastaan, voidaan asettaa syytteeseen viittaamatta edellä mainittuun viiden vuoden määräaikaan; sillä ei ole epäilystäkään siitä, että hän on syyllistynyt väkivaltarikokseen.

0. Paulus, Aviorikoksesta, I kirja.

Isä ei voi nostaa syytettä altistamatta itseään väärän syytteen vaaralle.

26. Kuusikymmentä päivää lasketaan avioeron ajankohdasta, ja kuuteenkymmeneen päivään sisältyy itse kuudeskymmenes päivä.

23. Sama, Aviorikoksesta, kirja II.

Viiden vuoden määräaika on laskettava yhtäjaksoisesti eikä pelkästään laskemalla käytävissä olevat päivät. Mutta miten on meneteltävä, jos naista syytetään ensin, ja koska aviorikoksen tekijää ei voida syyttää samanaikaisesti, koska asia on pitkittynyt, viiden vuoden määräajan pitäisi päättyä? Entä jos se, joka aloitti syytteen nostamisen viiden vuoden kuluessa, ei vinyt sitä loppuun asti tai syyllistyi kiertelyyn, ja joku toinen haluaisi jatkaa syytettä viiden vuoden kuluttua? On oikeudenmukaista vähentää viidestä vuodesta se aika, joka kului edelliseen syytteeseen.

0. Macer, On Public Prosecutions, kirja I.

Sillä ei ole merkitystä, tappaako isä ensin aviorikoksesta yllättyneen tyttärensä vai ei, kunhan hän tappaa molemmat syylliset; sillä jos hän tappaa vain toisen heistä, hän on Cornelian lain mukaan vastuussa. Jos kuitenkin toinen heistä kuolee ja toinen haavoittuu, hän ei lain mukaan vapaudu; mutta jumalalliset Marcus ja Commodus totesivat eräässä reskriptissä, että hänelle olisi myönnettävä rankaisematta jättäminen siitä syystä, että vaikka avionrikkoja tapettiin ja nainen jäi henkiin saatuaan vakavia vammoja, jotka hänen isänsä oli hänelle aiheuttanut, hän pelastui pikemminkin vahingossa kuin tahallisesti; sillä laki vaatii, että kaikkia aviorikoksesta kiinni otettuja kohtaan on kohdeltava samaa närkästystä ja samaa ankaruutta.

0. Kun aviomies on valinnut toisen kahdesta aviorikokseen syyllistyneestä syyllisestä, hän ei voi syyttää toista ennen kuin ensimmäinen tapaus on päättynyt; sillä sama henkilö ei voi syyttää kahta henkilöä samanaikaisesti. Silti syyttäjä ei ole esteenä, samalla kun hän ajaa syytettä aviorikkojaa tai aviorikkojaa vastaan, syyttää myös sitä, joka on lainannut talonsa tätä tarkoitusta varten, tai neuvonut, että syyte on vaiennettava maksamalla rahaa.

(788529152) Marcianus, Julkiset syytteet, kirja I.

Kun joku väittää, että hänen orjansa on tehnyt aviorikoksen naisen kanssa, jonka hänellä oli vaimonaan, jumalallinen Pius totesi eräässä reskriptissä, että hänen on syytettävä naista, ennen kuin hän altistaa orjansa kidutukselle tämän vahingoksi.

30. Jos joku ei päästä avionrikkojaa lähtemään, vaan pidättää hänet, kuten esimerkiksi poikansa, jota syytetään aviorikoksesta äitipuolensa kanssa, tai vapaamatkustajansa tai orjansa, jota syytetään aviorikoksesta vaimonsa kanssa, hän on syyllinen lain hengen, mutta ei kirjaimen mukaan. Pidätettyä naista on kuitenkin rangaistava. Jos hän kuitenkin, ajettuaan naisen pois, tuo hänet takaisin, hän ei ole lain tiukan tulkinnan mukaan syyllinen, mutta häntä on silti pidettävä vastuullisena, jotta vältettäisiin petoksen tekeminen.

31. Jos nainen saa hinnan miehensä tekemästä aviorikoksesta, häntä rangaistaan avionrikkojana juliaanisen lain mukaan.

31. Modestinus, Säännöt, kirja I.

Huoruuteen syyllistyy se, joka pitää vapaan naisen avoliiton tarkoituksessa, mutta ei tarkoituksenaan mennä naimisiin hänen kanssaan, lukuun ottamatta tietysti jalkavaimoa.

1. Aviorikos tehdään naimisissa olevan naisen kanssa; haureus lesken, neitsyen tai pojan kanssa.

35. Sama, Säännöt, kirja VIII.

Sitä, joka haluaa nostaa syytteen aviorikoksesta ja tekee virheen tiedoissaan, ei kielletä korjaamasta sitä; edellyttäen, ettei ole kulunut aikaa, jonka kuluessa oikeus nostaa syyte on lakannut.

2. Papinianus, Kysymyksiä, kirja III.

Kun alaikäinen syyllistyy aviorikokseen, hän joutuu vastuuseen juliaanisen lain nojalla, koska tällainen rikos voidaan tehdä murrosiän jälkeen.

3. Sama, Kysymykset, kirja V.

On päätetty, että isän valvonnassa oleva poika voi ilman isänsä suostumusta syyttää vaimoaan aviorikoksesta julkisessa oikeudenkäynnissä, sillä hän kostaa omat kärsimyksensä.

(1) Sama, Kysymyksiä, kirja XXXII.

Jos aviorikos tehdään samaan aikaan inestien kanssa, esimerkiksi tytärpuolen, miniän tai äitipuolen kanssa, myös naista on rangaistava, sillä tämä tapahtuu, vaikka aviorikosta ei olisi tehty.

4. Kun haureutta harjoitetaan sisaren tyttären kanssa, eikö pitäisi harkita, riittääkö miehelle rangaistus aviorikoksesta? Tässä tapauksessa sattuu, että on tehty kaksinkertainen rikos, sillä on suuri ero siinä, missä laitton avioliitto solmitaan erehdyksessä ja missä yhdistyvät lain halveksunta ja veren loukkaus.

5. Siksi naisen on kärsittävä sama rangaistus kuin miehen, kun hän on syyllistynyt kansojen laissa kiellettyyn inestiin; sillä jos kyse on vain meidän lakimme noudattamisesta, hän ei ole vastuussa inestirikoksesta.

6. Joskus kuitenkin miesten kohdalla inestirikosta, vaikka se on luonteeltaan vakavampi, kohdellaan tavallisesti lievemmin kuin aviorikosta; edellyttäen, että inesti on tehty laittoman avioliiton kautta.

7. Lopuksi keisarilliset veljet vapauttivat Claudian vastuusta inestirikoksesta hänen ikänsä vuoksi, mutta määräivät, että laitton side on katkaistava; vaikka muuten aviorikos, kun se on tehty murrosiän jälkeen, ei ole anteeksiannettavissa iän vuoksi. Edellä on nimittäin todettu, että naiset, jotka ovat erehtyneet lain suhteen, eivät ole vastuussa inestin rikoksesta; mutta kun he tekevät aviorikoksen, heillä ei voi olla mitään tekosyytä.

8. Samat keisarit totesivat eräässä reskriptissä, että avioeron jälkeen, jonka poikapuoli on saanut hyvässä uskossa äitipuoleltaan, syytetä inestistä ei saa hyväksyä.

9. He totesivat myös eräässä Polliolle osoitetussa reskriptissä: "Inestiavioliittoja ei tavallisesti vahvisteta, ja siksi jos henkilö vetäytyy tällaisesta avioliitosta, me lievennämme menneestä rikoksesta tuomittua rangaistusta, jos syyllistä ei ole vielä asetettu syytteeseen."

10. Lisäksi laittomassa avioliitossa tehty inesti vapautetaan tavallisesti sukupuolen tai iän perusteella tai jopa eron jälkeen, jos se tapahtuu vilpittömässä mielessä ja jos väitetään, että kyseessä on erehdys; ja sitä helpommin, jos kukaan ei ilmaannu syyttäjäksi.

11. Keisari Marcus Antoninus ja hänen poikansa Commodus totesivat eräässä resikirjoituksessa, että jos aviomies surunsa väkivaltaisuuden pakottamana tappaa aviorikoksesta yllättyneen vaimonsa, hän ei joudu kärsimään Cornelian laissa murhaajille säädettyä rangaistusta; sillä jumalallinen Pius esitti Appolloniukselle osoitetussa resikirjoituksessa seuraavat lausumat: "Jos joku ei kiellä tappaneensa aviorikoksesta kiinni otetun vaimonsa, hänet voidaan vapauttaa äärimmäisestä rangaistuksesta, koska on hyvin vaikeaa hillitä oikeutettua surua; mutta koska hän on tehnyt enemmän kuin hänen olisi pitänyt kostaakseen, häntä on rangaistava. Siksi, jos hän on alempiarvoinen, riittää, että hänet tuomitaan elinkautiseen pakkotyöhön; ja jos hän on ylempiarvoinen, hänet on siirrettävä saarelle."

12. Vapautettu mies ei saa helposti hyökätä suojelijansa mainetta vastaan, mutta hänen pitäisi saada tehdä niin, jos hän haluaa syyttää häntä aviorikoksesta aviomiehen oikeudella, aivan kuten jos hän olisi kärsinyt jonkin muun julman loukkauksen. Jos suojelija kuitenkin kuuluu niiden joukkoon, jotka, jos hänet yllätetään tämän rikoksen tekemisestä, voi toinen tappaa, ja jos hänet saadaan kiinni aviorikoksesta vaimonsa kanssa, on harkittava, voiko vapaamatkustaja tappaa hänet rankaisematta. Tämä vaikuttaa meistä melko kovalta, sillä mainetta, paljon enemmän kuin henkeä, pitäisi kunnioittaa.

13. Kuka tahansa, joka on kunnia-asemassa tai julkisessa virassa, voidaan asettaa syytteeseen, mutta syytteen nostamista lykätään ; ja jos hän asettaa vakuuden saapuakseen paikalle, asian käsittelyä lykätään hänen virkakautensa päättymiseen saakka. Tiberius Caesar totesi tämän eräässä rescriptissä.

5. Sama, Opinions, kirja XV.

Erään maakunnan kuvernöörin päätös oli, että erästä naista oli loukattu. Katsoin, että nainen ei ollut aviorikosta koskevan juliaanisen lain nojalla vastuussa, vaikka häntä estettiin hänen vaatimattomuutensa suojelemiseksi ilmoittamasta välittömästi miehelleen kärsimästään loukkauksesta.

(1) Myös sen jälkeen, kun nainen on mennyt toisen kerran naimisiin, vaikka hänen ensimmäistä aviomiestänsä ei ehkä olekaan asetettu syytteeseen hänen parittajanaan, aviorikoksesta voidaan nostaa syyte aviorikkojaa vastaan vieraan henkilön toimesta.

(2) Vaikka nainen kuolisi avioliiton aikana, hänen aviomiehellään on oikeus nostaa syyte aviorikkojaa vastaan.

(3) Naista, joka on mennyt naimisiin ennen kuin hänen kanssaan aviorikoksen tehnyt henkilö on tuomittu, ei voida asettaa syytteeseen tästä rikoksesta, jos hänelle ei ole toimitettu ilmoitusta häissä tai hänen asunnossaan.

(4) Annoin lausunnon, jonka mukaan nainen, joka on karkotettu maanpakoon ryöstäjien kanssa tekemänsä liiton vuoksi, voidaan pitää avioliitossa ilman pelkoa rangaistuksesta, koska häntä ei ole tuomittu aviorikoksesta.

(5) Aviorikokseen yhdistettyä inestirikosta ei ole säädetty viiden vuoden kuluttua.

(6) On vakiintunut, että kahta henkilöä, miestä ja naista, ei voida laillisesti syyttää aviorikoksesta samanaikaisesti, ei edes aviomiehen toimesta; mutta kun molempia on syyttänyt kerralla joku, joka on sittemmin halunnut pidättäytyä, katson, että molempien osapuolten kohdalla tarvitaan vapauttava tuomio.

(7) Yhteinen syyte inestistä voidaan nostaa kahta henkilöä vastaan samanaikaisesti.

(8) Annoin käsitykseni, että jos kahta isäntää syytetään inestistä, heidän orjansa voidaan panna kidutettavaksi vain silloin, kun inestin väitetään tapahtuneen aviorikoksena.

6. Paulus, Opinions, kirja XIX.

Kysyttiin, voiko nainen, jonka aviomies oli uhannut syyttää häntä aviorikoksesta, mutta ei ollut tehnyt sitä aviomiehen ominaisuudessa eikä tavallisen lain nojalla, mennä naimisiin sen miehen kanssa, jonka hän oli ilmoittanut syyllistyneen aviorikokseen? Paulus vastasi, että kyseisessä tapauksessa mikään ei estänyt häntä menemästä naimisiin sen miehen kanssa, jota hänen miehensä oli epäillyt.

7. Samoin kysyttiin, olisiko saman aviomiehen katsottava lannistuneen tai toimineen huorintekijänä, jos hän myöhemmin ottaisi saman vaimon takaisin? Paulus vastasi, että sen, joka otti saman vaimon takaisin sen jälkeen, kun hän oli nostanut häntä vastaan syytteen aviorikoksesta, katsottiin luopuneen siitä, ja näin ollen hänellä ei saman lain mukaan enää ollut oikeutta syyttää häntä.

(1) Sama, Sentences, kirja I.

Aviorikossyytettä ei saa lykätä, paitsi jos se pakottaa henkilöt saapumaan oikeuteen tai jos tuomari asian olosuhteiden perusteella sallii sen, kun asianmukainen syy on esitetty.

8. Tryphoninus, Disputations, kirja II.

Jos hän, joka on saanut oikeuden kantaa kultasormusta, tekee aviorikoksen suojelijansa vaimon tai suojelijattarensa kanssa tai sen vaimon tai sen isän vaimon kanssa, jolta hän on saanut vapautensa, tai sen äidin tai pojan vaimon kanssa tai jonkun näistä henkilöistä tyttären kanssa, rangaistaanko häntä kuin vapaamatkustajaa? Ja jos hänet yllätetään aviorikoksesta, voidaanko hänet rangaistuksetta tappaa? Olen taipuvainen ajattelemaan, että hänelle on langetettava vapautetuille miehille määrätty rangaistus; sillä aviorikoksen tukahduttamista koskevan Julianuksen lain nojalla ja avioliiton suojelemiseksi on säädetty, että heitä on pidettävä vapautetuina miehinä; ja tämän edun seurauksena suojelijoiden asia ei saisi huonontua yhtään.

9. Gaius, Kahdentoista taulun laista, kirja III.

Jos hylkäämisilmoitusta ei ole annettu tiedoksi lain mukaisesti ja siksi naista pidetään edelleen naimisissa olevana; jos joku kuitenkin ottaa hänet vaimokseen, hän ei ole aviorikkoja. Salvius Julianus oli tämän mielipiteen kirjoittaja; sillä kuten hän sanoo, aviorikosta ei voi tehdä ilman ilkeää keksintöä. Olisi kuitenkin katsottava, että pahantahtoiseen juonitteluun syyllistyy se, joka tiesi, ettei vaimo ollut laillisesti hylännyt häntä.

(1) Papinianus, Opinions, kirja IV.

Jos anoppi on kuollut, vävy voidaan asettaa syytteeseen insestistä hänen kanssaan, aivan kuten aviorikkoja voidaan asettaa syytteeseen naisen kuoleman jälkeen.

Tit. 6. Julkista väkivaltaa koskevasta juliaanisesta laista.

10. Marcianus, Institutes, kirja XIV.

Julkista väkivaltaa koskevan juliaanisen lain nojalla on vastuussa se, joka kerää aseita tai tikkuja talossaan, maallaan tai maatilallaan suurempia määriä kuin on tavallista metsästystä tai maa- tai vesimatkoja varten.

11. Scaevola, Säännöt, kirja IV.

Poikkeuksena ovat aseet, jotka kenellä tahansa on kaupan tarkoituksessa tai jotka ovat siirtyneet hänelle perintönä.

(1) Marcianus, Institutes, kirja XIV.

Samassa asemassa ovat myös ne, jotka muodostavat suunnitelman levottomuuden tai kapinan lietsomiseksi ja joilla on orjia tai vapaita miehiä aseiden alla.

12. Saman lain mukaan on vastuussa se, joka murrosikäen tultuaan esiintyy aseistettuna julkisesti.

13. Samassa asemassa ovat ne, jotka antaessaan äärimmäisen huonon esimerkin kokoontumalla joukolla ja lietsomalla kapinaa ryöstävät maalaistaloja ja tekevät tikoilla tai aseilla ryöstön.

14. Vastuussa on myös se, joka tulipalon sattuessa poistaa väkivalloin muuta kuin rakennuksen materiaalit.

15. Lisäksi se, joka väkivallalla saastuttaa pojan tai naisen tai kenet tahansa, on myös tämän lain mukaan rangaistavissa.

16. Samaan rangaistukseen on tuomittava myös se, joka menee tulipaloon miekalla tai muulla aseella varustautuneena ryöstötarkoituksessa tai estääkseen omistajan pelastamasta omaisuuttaan.

17. Saman lain nojalla on rangaistusvastuussa myös se, joka aseistettujen miesten kanssa, jotka ovat kokoontuneet joukkoon voimankäyttöä harjoittaen, karkottaa omistajan talostaan, maastaan tai aluksestaan:

(1) Ulpianus, Ediktistä, kirja LIX.

Tai on varustanut miehiä tätä tarkoitusta varten.

13. Marcianus, Institutes, kirja XIV.

14. Jokainen, joka kokouksen, väkijoukon, kuohunnan tai kapinan avulla aiheuttaa tulipalon; tai joka pahoinpitelee ihmistä, jonka hän on laittomasti vanginnut; tai joka estää ruumiin hautaamisen, jotta hän voisi paremmin hajottaa ja ryöstää hautajaiskulkueen; tai joka väkisin pakottaa jonkun tulemaan hänelle velkaa, sillä laki kumoaa tällaisen velvoitteen, on vastuussa.

14. Kun on kyse väkivallasta ja omistuksesta tai omistusoikeudesta, jumalallinen Pius totesi rescriptumissa, että väkivalta on tutkittava ennen omistusoikeutta, ja tämä kreikaksi kirjoitettu rescriptum oli osoitettu tessalialaisyhteisölle. Hän määräsi myös, että kysymys väkivallasta olisi tutkittava ennen kuin omistus- tai hallinto-oikeudesta päätetään.

15. Joka on raiskannut vapaan tai naimisissa olevan naisen, on rangaistava kuolemalla. Jos naisen isä rukousten liikuttamana antaa anteeksi hänen vahingoittamisensa, muukalainen voi nostaa syytteen ilman viiden vuoden vanhentumisaikaa, koska raiskausrikos ylittää laajuudeltaan aviorikosta koskevan Julianuksen lain.

15. Ulpianus, Prokonsulin velvollisuuksista, kirja VII.

Jumalallinen Pius totesi eräässä rescriptumissa, että sitä, joka raiskaa vapaasyntyisen pojan, on rangaistava seuraavasti: "Olen määrännyt, että minulle toimitetaan Domitius Silvanuksen isänisän setänsä Domitius Silvanuksen nimissä esittämä anomus, johon on vaikuttanut hänen valituksensa, jossa todetaan, että hänen vapaasyntyinen ja vielä hyvin nuori poikansa vietiin väkisin pois, suljettiin sisään ja sen jälkeen altistettiin iskuille ja kidutuksille hänen henkeään suuresti uhaten. Rakas veljeni, pyydän teitä kuulemaan häntä ja, jos saatte selville, että nämä rikokset on tehty, rankaisemaan niitä ankarasti."

16. Sama, Prokonsulin velvollisuuksista, kirja VIII.

Jokainen, jolla on valta tai valta ja joka alistaa Rooman kansalaisen kuolemaan tai ruoskittavaksi tai määrää sen tehtäväksi tai kiinnittää jotain hänen kaulaansa kiduttamistarkoituksessa sallimatta hänen valittaa, on vastuussa julkista väkivaltaa koskevan juliaanisen lain nojalla. Tämä koskee myös kansanedustajia ja puhujia sekä heidän avustajiaan, jos joku on todistettavasti pahoinpidellyt heitä tai aiheuttanut heille vammoja.

17. Marcianus, Julkiset syytteet, kirja V.

Julkista väkivaltaa koskevassa Juliuksen laissa säädetään, että kukaan ei voi sitoa syytettyä henkilöä tai estää häntä saapumasta Roomaan tietyn ajan kuluessa.

18. Paulus, Ediktistä, kirja VII.

"Aseistetuilla henkilöillä" ei pidä ymmärtää pelkästään niitä, joilla on tikka, vaan myös kaikkea muuta, jolla he voivat aiheuttaa vahinkoa.

19. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXVIII.

Se, joka vilpillisesti estää vapaan oikeudenkäytön tai estää tuomareita tekemästä päätöksiä niin kuin heidän pitäisi tehdä; tai se, joka valtaan tai auktoriteettiin sijoitettuna toimii muulla tavoin kuin laki määrää ja vaatii; ja se, joka epäoikeudenmukaisesti pakottaa jonkun lupaamaan joko julkisesti tai yksityisesti toimittaa orjia tai maksaa rahaa; ja myös jokainen, joka pahansuovassa tarkoituksessa esiintyy aseistautuneena kokouksessa tai paikassa, jossa oikeutta julkisesti julistetaan, lukuun ottamatta sitä, joka kerää ihmisiä metsästäämään villieläimiä ja jolla on lupa pitää ihmisiä tätä tarkoitusta varten, on tämän lain nojalla vastuussa.

20. Tämän lain nojalla on vastuussa myös se, joka siellä, missä on koottu ihmisiä, käyttää voimakeinoja lyömiseen tai pahoinpitelyyn, vaikka ihmistä ei ehkä tapettaisikaan.

21. Se, joka tuomitaan julkisen väkivallan käyttämisestä, on kielletty käyttämästä vettä ja tulta.

Paulus, Sentences, kirja V.

Niitä, jotka ovat ryöstäneet toisten taloja kaupungissa tai maalla, murtautuneet niihin tai ottaneet ne haltuunsa ja tehneet sen väkijoukon voimin ja aseellista väkivaltaa käyttäen, on rangaistava kuolemantuottamuksella.

Termillä "aseet" tarkoitetaan kaikkea, mitä ihminen voi käyttää vahingoittamiseen.

Niiden, jotka kantavat aseita suojellakseen itseään, ei katsota kantavan niitä tappamistarkoituksessa.

Sama, Senaatin Turpillian asetuksesta.

Ne, jotka määräävät mielivaltaisesti uusia veroja, ovat vastuussa julkista väkivaltaa koskevan Julianuksen lain nojalla.

Tit. 7. Yksityistä väkivaltaa koskevasta juliaanista laista.

Marcianus, Institutes, XIV kirja.

Joka tuomitaan yksityisestä väkivallasta, rangaistaan juliaanisen lain mukaan takavarikoimalla kolmasosa hänen omaisuudestaan, ja määrätään, ettei hän saa olla senaattori tai dekurio, ei saa saada mitään kunniamerkkiä, ei saa istua minkään edellä mainitun virkamiehen kanssa, ei saa toimia tuomarina, ja senaatin asetuksen mukaan häneltä riistetään kaikki kunniamerkit pahamaineisena henkilönä.

Samaan rangaistukseen joutuvat myös ne, jotka ovat vastuussa yksityisväkivaltaa koskevan juliaanisen lain mukaisesta rangaistuksesta, jos he ovat syyllistyneet laivanhylkäyksen yhteydessä tapahtuneeseen petolliseen ja väkivaltaiseen tavaroiden anastamiseen.

Keisarillisten perustuslakien nojalla rangaistaan mielivaltaisesti sitä, joka ryöstää haaksirikkoutuneen omaisuuden; jumalallinen Pius nimittäin totesi eräässä reskriptissä, että merimiehiä vastaan ei saisi käyttää väkivaltaa, ja jos joku tekee niin, häntä olisi rangaistava ankarasti.

Scaevola, Säännöt, kirja IV.

Tämän lain nojalla on vastuussa se, joka ihmisjoukon avulla käyttää voimakeinoja, joiden seurauksena joku henkilö pahoinpidellään tai lyödään, vaikka ketään ei tapettaisikaan.

Macer, Public Prosecutions, kirja I.

Sillä ei ole merkitystä, onko väkijoukko kutsuttu koolle väkivallan käyttämiseksi vapaita henkilöitä, omia orjia vai toisen omistamia orjia vastaan.

Ne, jotka ovat kokoontuneet, ovat kuitenkin saman lain nojalla vastuussa.

Jos ihmisiä ei kuitenkaan ole kokoontunut eikä ketään ole hakattu, mutta jotain on perusteettomasti otettu toiselle kuuluvasta omaisuudesta, se, joka on tehnyt niin, on vastuussa tämän lain nojalla.

Paulus, Ediktistä, kirja LV.

Julianuksen lailla rangaistava rikos on tehty silloin, kun jonkun sanotaan koonnut väkijoukon tai väkijoukon estääkseen jonkun henkilön esittämisen oikeudessa.

Jos joku panee toisen orjan kidutettavaksi, Labeo sanoo, että voidaan turvautua vammoja koskevaan preettorin ediktiin ja siten osoittaa suurempaa maltillisuutta.

Ulpianus, Ediktistä, kirja LXIX.

Jos joku karkottaa jonkun henkilön maastaan aseettoman miesjoukon avulla, häntä voidaan syyttää yksityisestä väkivallasta.

Modestinus, Säännöt, kirja VIII.

Senaatin Volusianuksen asetuksen mukaan ne, jotka kokoontuvat sopimattomasti osoittaakseen vastustavansa toisten oikeudenkäyntiä ja sopivat, että kaikki, mitä asianosaisilta tuomiolla saadaan, jaetaan heidän kesken, ovat vastuussa yksityisväkivaltaa koskevan Julianuksen lain nojalla.

Callistratus, Oikeudellisista tutkimuksista, kirja V.

Velkojien, jotka käyvät oikeudenkäyntiä velallisiaan vastaan, tulisi tuomarin välityksellä vaatia toisen kerran sitä, mitä he katsovat olevansa heille velkaa. Muuten, jos he tunkeutuvat velallisen omaisuuteen ilman, että heille on annettu siihen lupa, jumalallinen Marcus määräsi, ettei heillä ole enää oikeutta saataviinsa. Seuraavassa ovat asetuksen ehdot: "On hyvin asianmukaista, että jos teillä on mielestänne saatavia, yritätte periä ne kanteiden avulla. Sillä välin vastapuolen tulisi pysyä hallussaan, sillä te olette vain kantaja." Ja kun Marcianus sanoi, ettei voimakeinoja ollut käytetty, keisari vastasi: "Te luulette, että voimaa käytetään vain silloin, kun miehet ovat haavoittuneet. Voimaa käytetään silloin, kun joku luulee voivansa ottaa sen, mikä hänelle kuuluu, vaatimatta sitä toista kertaa tuomarin kautta. En usko, että on sopusoinnussa varovaisuuden luonteenne tai arvokkuutenne kanssa tehdä teko, joka ei ole lain mukaan sallittu. Sen vuoksi aina kun minulle todistetaan, että velallisen omaisuutta ei ole luovutettu hänen toimestaan velkojalleen, vaan että tämä on rohkeasti ottanut sen haltuunsa ilman tuomioistuimen lupaa, ja hän on ilmoittanut olevansa oikeutettu omaisuuteen, hän menettää oikeutensa saatavaan."

Modestinus, Rangaistuksista, kirja II.

Jos velkoja ilman oikeudellista valtuutusta takavarikoi velallisensa omaisuuden, hän on tämän lain mukaan vastuussa, hänelle määrätään sakkoo kolmasosa omaisuudestaan ja hänestä tulee pahamaineinen.

Tit. 8. Salamurhaajia ja myrkyttäjiä koskevasta Cornelian laista.

Marcianus, Institutes, kirja XIV.

Salamurhaajia ja myrkyttäjiä koskevan cornelialaisen lain mukaan on vastuussa jokainen, joka tappaa ihmisen tai jonka ilkeällä tulipalo on saanut alkunsa tai joka on kulkenut aseistautuneena liikkeellä tappaakseen jonkun tai tehdäkseen varkauden tai joka tuomarina tai rikosasian puheenjohtajana antaa väärän todistuksen, jonka perusteella viaton henkilö voidaan asettaa syytteeseen tai tuomita.

Vastuussa on myös se, joka valmistaa myrkkyä ja antaa sitä tappamistarkoituksessa; tai joka pahantahtoisesti antaa väärän todistuksen, jonka avulla joku voidaan tuomita kuolemaan rikosoikeudenkäynnissä; tai kuka tahansa tuomari tai tuomitsija, joka ottaa vastaan rahaa vastineeksi siitä, että joku joutuu syytetyksi rikoksesta.

Ketä tahansa henkirikoksen tehnyttä rangaistaan ottamatta huomioon tapetun henkilön oikeudellista asemaa.

Jumalallinen Hadrianus totesi eräässä reskriptissä, että jokainen, joka tappoi ihmisen ilman aikomusta tehdä niin, voidaan vapauttaa syytteestä; ja että jokainen, joka ei tappanut ihmistä, mutta haavoitti häntä tappamistarkoituksessa, olisi tuomittava henkirikoksesta; ja että päätös olisi tehtävä tapauksen olosuhteiden mukaan, sillä jos hyökkääjä veti miekan ja löi sillä ihmistä, ei ole epäilystäkään siitä, etteikö hän olisi tehnyt sen tappamistarkoituksessa. Jos hän kuitenkin riidan aikana löi häntä piikillä tai kylvyssä käytettävällä messinkisellä astialla, vaikka käytetty esine olikin metallia, hyökkäystä ei silti tehty tarkoituksella tappaa hänet; ja rangaistusta, joka tuomitaan henkilölle, joka riidellessään syyllistyi henkirikokseen pikemminkin vahingossa kuin tahallisesti, olisi lievennettävä.

Jumalallinen Hadrianus totesi myös eräässä reskriptissä, että se, joka tappoi jonkun, joka väkisin yritti tehdä irstailua itsensä tai hänen lähimpiensä kanssa, olisi vapautettava rangaistuksesta.

Mutta mitä tulee aviomieheen, joka tappaa aviorikoksesta yllättyneen vaimonsa, jumalallinen Pius totesi reskriptissä, että hänelle olisi langetettava lievempi rangaistus; ja hän määräsi, että jokainen alempaan asemaan kuuluva olisi lähetettävä ikuiseen karkotukseen ja että arvovaltainen henkilö olisi siirrettävä määrättyksi ajaksi.

Ulpianus, Aviorikoksesta, kirja I.

Isä ei voi tappaa poikaansa ilman, että häntä on kuultu; mutta hänen tulisi syyttää häntä prefektin tai maakunnan kuvernöörin edessä.

Marcianus, Institutes, kirja XIV.

Joka on valmistanut myrkyä tai myy sitä tai pitää sitä hallussaan ihmisten tappamistarkoituksessa, saa rangaistuksen saman kornelialaisen lain viidennessä pykälässä, joka koskee salamurhaajia ja myrkyttäjiä.

Tämän lain mukainen rangaistus langetetaan jokaiselle, joka julkisesti myy vahingollisia myrkyä tai pitää niitä hallussaan henkirikostarkoituksessa.

Ilmaisu "vahingolliset myrkyt" osoittaa, että on olemassa tiettyjä myrkyjä, jotka eivät ole vahingollisia. Termi on siis moniselitteinen, ja se sisältää sekä sairauden parantamiseen että kuoleman aiheuttamiseen käytettävät myrkyt. On olemassa myös valmisteita, joita kutsutaan lemmenmyrkyiksi. Ne ovat kuitenkin kiellettyjä tässä laissa vain silloin, kun niiden tarkoituksena on tappaa ihmisiä. Senaatin asetuksella määrättiin karkotettavaksi eräs nainen, joka ei pahantahtoisesti, vaan huonoa esimerkkiä antaen, antoi hedelmöitymisen aikaansaamiseksi lääkettä, joka käytettynä aiheutti kuoleman.

Toisessa senaatin asetuksessa säädetään, että voiteiden välittäjät, jotka myyvät holtittomasti hemlockia, salamanteria, akoniittia, männynkäpyjä, bu-prestistä, mandragoraa ja antavat kantarideja puhdistuslääkkeeksi, ovat vastuussa tämän lain mukaisesta rangaistuksesta.

Samoin se, jonka orjat ovat hänen tietämättään tarttuneet aseisiin saadakseen omaisuutta haltuunsa tai saadakseen sen takaisin, tai se, joka on kapinan lietsoja, tai se, joka on anastanut haaksirikkoutunutta kauppatarua; tai joka on esittänyt valheellisia asioita totena, jotta viatonta ihmistä voitaisiin pettää, tai joka on antanut tämän tapahtua, tai joka on kastroinut miehen irstailun vuoksi tai myydäkseen hänet, on senaatin asetuksen nojalla tuomittava Cornelian lain mukaiseen rangaistukseen.

Salamurhaajia ja myrkyttäjiä koskevan Cornelian lain mukainen rangaistus on karkottaminen saarelle ja kaiken omaisuuden takavarikointi. Nykyisin on kuitenkin tapana määrätä kuolemanrangaistus, elleivät asianomaiset ole niin korkeassa asemassa, etteivät he ole lain alaisia. Alempiarvoiset henkilöt on tapana heittää villipetojen eteen ja korkeammassa asemassa olevat karkotetaan saarelle.

Karkureita saa tappaa, aivan kuin he olisivat vihollisia, missä tahansa he ovatkin.

Ulpianus, Prokonsulin velvollisuuksista, kirja VII.

Se, joka tuomarin virassa toimiessaan syyllistyy johonkin ihmisen henkeä uhkaavaan tekoon, johon laki ei anna lupaa, on vastuussa salamurhaajia koskevan Cornelian lain nojalla.

Kun ihminen pelkän mielettömyyden vuoksi aiheuttaa toisen ihmisen kuoleman, jumalallinen Hadrianus vahvisti Bsetican prokonsulin Ignatius Taurinuksen päätöksen, jolla hän siirsi syyllisen viideksi vuodeksi vankeuteen.

Jumalallinen Hadrianus totesi eräässä rescriptumissa myös seuraavaa: "Keisarillisissa perustuslaeissa kielletään eunukkien tekeminen, ja niissä määrätään, että tästä rikoksesta tuomitut henkilöt ovat rangaistavina kornellilaisen lain mukaan ja että heidän omaisuutensa on perustellusta syystä takavarikoitava valtiovarainministeriössä. "Mutta mitä tulee eunukkeja tehneisiin orjiin, heitä on rangaistava päällisin puolin, ja ne, jotka ovat vastuussa tästä julkisesta rikoksesta ja jotka eivät ilmesty paikalle, on tuomittava, vaikka he olisivat poissa, Cornelian-lain mukaan. On selvää, että jos tätä vahinkoa kärsineet henkilöt vaativat oikeutta, maakunnan kuvernöörin tulisi kuulla niitä, jotka ovat menettäneet miehekykynsä; sillä kenelläkään ei ole oikeutta kastroida vapaamielistä tai orjaa, ei vastoin hänen suostumustaan eikä suostumuksellaan, eikä kukaan voi vapaaehtoisesti tarjoutua kastaatiksi. Jos joku rikkoo ediktioitani, leikkauksen suorittanutta lääkäriä on rangaistava kuolemalla, samoin kuin jokaista, joka vapaaehtoisesti tarjoutui sukupuolettomaksi."

Paulus, Prokonsulin velvollisuuksista, kirja II.

Myös ne, jotka tekevät henkilöistä impotentteja, on jumalaisen Hadrianuksen Ninius Hastaalle osoittamassa perustuslaissa asetettu samaan luokkaan kastaation suorittajien kanssa.

Venuleius Saturninus, Prokonsulin velvollisuuksista, kirja I.

Se, joka luovuttaa orjan kastroitavaksi, saa Neratius Priscuksen ja Annius Veruksen konsulaatin aikana annetun senaatin asetuksen mukaan rangaistukseksi sakon, joka on puolet hänen omaisuudestaan.

Paulus, Julkisista syytteistä.

Cornelian lain mukaan petoksen aste riippuu teosta, mutta tämän lain mukaan törkeää huolimattomuutta ei pidetä petoksena. Jos siis joku syöksyy korkealta alas ja putoaa toisen päälle ja tappaa tämän, tai jos puita leikkaava mies heittää oksan alas varoittamatta, mutta tappaa ohikulkijan, hän ei ole tämän lain mukaan rangaistavissa.

Ulpianus, Ediktistä, kirja XXXIII.

Jos todistetaan, että nainen on käyttänyt väkivaltaa vatsaansa abortin aikaansaamiseksi, maakunnan kuvernöörin on lähetettävä hänet maanpakoon.

Sama, Ediktistä, kirja XVIII.

Jos joku tappaa varkaan yöllä, hän voi tehdä sen rangaistuksetta vain silloin, kun hän ei olisi voinut säästää häntä asettamatta itseään vaaraan.

Sama, Ediktistä, XVIII kirja.

Jos joku ilkeämielisesti polttaa taloni, hän saa kärsiä kuolemanrangaistuksen tuhopolttajana.

Modestinus, Säännöt, kirja VI.

Jumalallisen Piuksen reskriptin mukaan juutalaiset saavat ympärileikata vain omat lapsensa, ja jokainen, joka suorittaa tämän toimenpiteen eri uskontoa edustaville henkilöille, saa rangaistuksen kastraatiosta.

Jos orja ilman tuomiota heitetään villipetojen pariin, rangaistavaksi joutuu paitsi se, joka hänet myi, myös se, joka hänet osti.

Petroniuksen lain ja siihen liittyvien senaatin asetusten säätämisen jälkeen isänniltä on viety oikeus luovuttaa orjansa milloin tahansa halutessaan villipetojen torjumiseksi. Isäntä voi kuitenkin tuoda orjansa oikeuteen, ja jos hänen valituksensa on perusteltu, orja voidaan tuomita rangaistukseen,

Samat säännöt, kirja VIII.

Kun pikkulapsi tai mielisairas henkilö tekee henkirikoksen, hän ei ole Cornelian lain mukaan vastuussa; sillä tahallisuuden puuttuminen suojaa toista, ja hänen onneton kohtalonsa vapauttaa toisen.

Sama, Pandects, kirja XII.

Senaatin asetuksella määrätään, että jokainen, joka uhraa epäonnen aiheuttamistarkoituksessa, joutuu tämän lain mukaisen rangaistuksen kohteeksi.

Callistratus, Oikeudellisista tutkimuksista, kirja VI.

Jumalallinen Hadrianus totesi eräässä rescriptuksessa seuraavaa: "Rikoksen tekemisessä otetaan huomioon aikomus ja npt tapahtuma."

Ulpianus, Lex Julia et Papia, kirja VIII.

Sillä ei ole merkitystä, tappaako joku toisen todella vai onko hän vain syypää tämän kuolemaan.

Se, joka käskää toisen tappaa, katsotaan murhaajaksi.

16. Modestinus, Rangaistuksista, kirja III.

Ne, jotka vapaaehtoisesti tai ilkeästi syyllistyvät murhaan, karkotetaan tavallisesti, jos he ovat korkeassa asemassa; mutta jos he ovat alemmassa asemassa, heitä rangaistaan kuoleamalla. Tämä on kuitenkin anteeksiannettavampaa dekurioille, jos he ovat etukäteen neuvotelleet keisarin kanssa ja toimineet hänen käskystään, paitsi jos mellakkaa ei olisi voitu muuten tukahduttaa.

Paulus, Sentences, kirja V.

Jos riidassa lyöty mies kuolee, on tutkittava jokaisen koolle kutsutun henkilön antama isku.

Tit. 9. Pompeian laki, joka koski parricideja.

Marcianus, Institutes, XIV kirja.

Parricideja koskevassa Pompeian laissa säädetään, että jos joku tappaa isänsä, äitinsä, isoisänsä, isoäitinsä, veljensä, sisarensa, isänsisänsä, isänsisätätätinsä, äidinsetänsä, äidintätinsä, äidintätinsä, serkkunsa jommankumman sukupuolen, hänen vaimonsa, hänen miehensä, vävynsä, appensa, isäpuolensa, poikapuolensa, tytärpuolensa, suojelijansa tai suojelijattarensa, tai jos hän saa tämän aikaan pahantahtoisesti, hän on tuomittava murhaajia koskevassa Cornelian laissa säädettyyn rangaistukseen. Äiti, joka tappaa poikansa tai tyttärensä, on myös vastuussa tämän lain mukaisesta

rangaistuksesta, samoin kuin isoisa, joka tappaa pojanpoikansa. Myös jokainen, joka ostaa myrkkyä antaakseen sitä isälleen, on vastuussa, vaikka hän ei antaisikaan sitä isälleen.

Scaevola, Säännöt, kirja IV.

Syällisen veli, joka oli tietoinen suunnitelmasta eikä varoittanut isäänsä, alennettiin, ja lääkäri joutui rangaistukseen.

Marcianus, Institutes, kirja XIV.

On muistettava, että serkukset kuuluvat Pompeian lain piiriin, mutta ne eivät ole yhtä lailla osallisia, jotka ovat samaa tai läheisempää sukua. Myös anopit ja kihloihin menneet naiset on jätetty pois; he kuuluvat kuitenkin lain merkityksen mukaisesti.

Sama, Julkisista syytteistä, kirja I.

Aivan kuten avioliitossa olevien henkilöiden isät ja äidit sisältyvät nimitykseen isät ja anopit, niin myös lasten aviomiehet sisältyvät termiin vävyt.

Sama, Institutes, XIV kirja.

Kerrotaan, että jumalallinen Hadrianus määräsi eräässä tapauksessa, jossa eräs mies oli metsästäessään tappanut poikansa, joka oli tehnyt aviorikoksen äitipuolensa kanssa, hänet karkotettavaksi saarelle sillä perusteella, että hän oli tappanut pojan pikemminkin varkaana kuin puolustaakseen oikeuttaan isänä; sillä isän auktoriteettiin pitäisi pikemminkin vaikuttaa kiintymys kuin julmuus.

Ulpianus, Prokonsulin velvollisuuksista, kirja VIII.

Voidaan kysyä, pitäisikö niitä, jotka tappavat vanhempansa tai tietävät rikoksesta, rangaista parismurhasta. Msecianus sanoo, että tämän rangaistuksen tulisi kohdistua paitsi parricideihin myös heidän rikoskumppaneihinsa. Näin ollen rikoskumppaneita, vaikka he olisivat vieraita, rangaistaan samalla tavalla.

Sama, Ediktistä, XXIX kirja.

Kun rahaa on annettu rikoksen tekemistä varten velkojan tietäen, esimerkiksi myrkyn ostamista varten tai maksettu ryöstäjille tai salamurhaajille hänen isänsä tappamista varten, se, joka on saanut rahat, joutuu kärsimään rangaistusta parismurhasta, samoin kuin ne, jotka lainasivat ne tai ryhtyivät toimenpiteisiin niiden käyttämiseksi tähän tarkoitukseen.

Same, Disputations, kirja VIII.

Jos joku, jota syytetään aviorikoksesta, kuolee ennen kuin hänet on tuomittu, vaikka hän tappaisi itsensä, hänen seuraajakseen on määrättävä valtiovarainministeriö, tai jos hän ei sitä tee, joku, jonka hän on testamentillaan määrännyt. Jos hän kuolee testamentittomana, hän saa perillisiksi ne, jotka laki on määrännyt.

Modestinus, Pandects, kirja XII.

Esi-isiemme määräämä rangaistus avioeromurhasta on se, että syllinen hakataan hänen verellään tahriutuneilla sauvoilla, sitten hänet ommellaan säkkiin koiran, kukon, kyykkäärmeen ja apinan kanssa, ja säkki heitetään meren syvyyteen, jos meri on lähellä; muussa tapauksessa säkki heitetään luonnonvaraisten petojen sekaan jumalallisen Hadrianuksen perustuslain mukaisesti.

Niitä, jotka tappavat muita henkilöitä kuin isänsä ja äitinsä, isoisänsä ja isoäitinsä, jotka olemme edellä maininneet, rangaistaan esi-isiemme tavan mukaan, joko kuolemantuomiolla tai uhrataan jumalille.

Jos joku mielisairaana tappaa vanhempansa, hän jää rankaisematta, kuten jumalalliset veljet totesivat eräässä reskriptiossaan eräästä miehestä, joka mielisairaana tappoi äitinsä; sillä riittää, että häntä rangaistaan pelkästään mielisairauden vuoksi, mutta häntä on vartioitava erittäin huolellisesti tai muuten häntä on pidettävä kahleissa.

Paulus, Kaikkien lakien rangaistuksista.

Syytteen nostaminen on aina sallittua niiden osalta, joita uhkaa rangaistus avioeromurhasta.

Tit. 10. Vilppiä koskevasta kornelialaisesta laista ja senaatin libonialaisesta asetuksesta.

Marcianus, Institutes, kirja XIV.

Kornelialaisen lain mukainen rangaistus langetetaan jokaiselle, joka on pahantahtoisesti yllyttänyt vääriä todistajia tai aiheuttanut väärennettyjen todisteiden esittämisen.

Samoin rangaistaan senaatin asetuksella sitä, joka ottaa vastaan rahaa tai tekee sopimuksen sen vastaanottamisesta saadakseen vilpillisesti oikeusapua tai todisteita tai joka muodostaa salaliiton syyttömien henkilöiden saattamiseksi vastuuseen.

Lisäksi se, joka saa rahaa todistajien esittämisestä tai salaamisesta ja todistajanlausuntojen antamisesta tai salaamisesta, rangaistaan Cornelian lain nojalla; samoin se, joka lahjoo tuomarin tai ryhtyy toimenpiteisiin hänen lahjomisekseen.

Jos tuomari kuitenkin laiminlyö keisarillisten perustuslakien noudattamisen, häntä rangaistaan.

Niitä, jotka ovat syyllistyneet petokseen tileihin, testamentteihin, julkisiin asiakirjoihin tai muuhun sinetöimättömään aineistoon liittyen tai jotka ovat vilpillisesti anastaneet omaisuutta, on rangaistava näistä rikoksista, aivan kuten jos he olisivat syyllistyneet väärentämiseen. Juuri tällaisesta rikoksesta jumalallinen Severus tuomitsi Egyptin prefektin vilpillisyyttä koskevan Cornelian lain nojalla, koska hän oli maakuntaa hallitessaan väärentänyt omia asiakirjojaan.

Se, joka avaa elossa olevan henkilön testamentin, joutuu Cornelian lain mukaisen rangaistuksen kohteeksi.

Se, joka väittää, että toisen haltuun talletetut asiakirjat on toimitettu hänen vastustajilleen, voidaan asettaa syytteeseen petoksesta.

Senaatin asetusta sovelletaan sotilastestamentteihin, ja sen mukaan jokainen, joka on kirjoittanut testamentin tai testamentin omaksi edukseen, on cornelialaisen lain nojalla vastuussa.

Tässä on eroa sen välillä, onko testamentin laatinut poika, orja vai vieras henkilö; mitä tulee vieraaseen henkilöön, jos testamentin tekijän allekirjoitus on tehty ja siihen on liitetty ilmoitus: "Sanelin tämän niin ja näin, ja olen lukenut sen läpi", rangaistusta ei synny, ja testamenttia voidaan vaatia. Jos kyseessä on poika tai orja, yleinen allekirjoitus riittää kuitenkin sekä seuraamuksen välttämiseksi että testamentin saamiseksi.

Edunvalvojat ja kuraattorit, jotka toimikautensa päätyttyä eivät tee tiliä holhouksesta tai kuraattorina toimimisesta, joutuvat tämän lain mukaisen rangaistuksen alaisiksi - kuten jumalalliset Severus ja Antoninus päättivät - eivätkä he voi tehdä sopimuksia valtiovarainministeriön kanssa; mutta jos joku tämän lain vastaisesti tekee salaa sopimuksen valtiovarainministeriön kanssa, häntä on rangaistava samalla tavoin kuin jos hän olisi syyllistynyt väärennykseen.

Tämä perustuslaki ei kuitenkaan koske (kuten keisarit itse ovat reskriptioissaan todenneet) niitä, jotka ovat ennen holhousvelvollisuuteen ryhtymistään tehneet tällaisia kauppoja. Heidän katsotaan nimittäin antaneen tekosyitä, mutta ei syyllistyneen petokseen.

Samat keisarit totesivat eräässä reskriptiossa, että se, joka ei ole vielä tehnyt tiliä holhouksestaan tai edunvalvonnastaan, ei saisi tehdä sopimuksia valtiokonttorin kanssa niin kauan kuin se, jonka holhousta on hoidettu, on elossa; mutta jos jälkimmäinen kuolee, hän voi laillisesti tehdä sopimuksia valtiokonttorin kanssa, vaikka ei ehkä ole vielä tehnyt tiliä perilliselle.

Jos edunvalvoja tai holhooja on kuitenkin perinnöllisen oikeuden nojalla saanut oikeuden valtiokonttorin kanssa tehtyyn sopimukseen, vaikka tämä tapahtuisi ennen kuin tili on annettu, en usko, että on syytä määrätä rangaistusta, vaikka henkilö, jonka edunvalvonta tai holhoustoimi on hoidettu, voi olla vielä elossa.

Väärennyksestä tai näennäisväärennyksestä rangaistaan karkotuksella ja kaiken omaisuuden takavarikoimisella. Jos orja syyllistyy johonkin näistä rikoksista, hänet tuomitaan kuolemaan.

Paulus, Sabinuksesta, kirja III.

Joka on vilpillisesti anastanut testamentin tai kätkenyt sen tai ottanut sen väkisin haltuunsa tai pyyhkinyt sen pois tai turmellut sen tai korvannut sen toisella tai avannut sen sinetöinnin, tai joka on väärentänyt testamentin tai sinetöinyt sen tai vilpillisesti julkaissut sen, tai jonka vilpillisillä teoilla nämä teot on tehty, kärsiköön Cornelian lain mukaisen rangaistuksen.

Ulpianus, Disputations, kirja IV.

Joka, tietämättä, että testamentti on väärennetty, joko astuu perintöön tai ottaa vastaan perinnön tai tunnustaa sen millään tavalla, ei ole esteellinen julistamaan oikeudessa, että testamentti on väärennetty.

Sama, Disputations, VIII kirja.

Jos joku, joka on aiheuttanut testamenttiin vilpillisesti lisättävän perinnön omaksi edukseen, kuolee, hänen perillisensä voidaan riistää se.

Näin ollen kun eräs henkilö, jonka isä oli määrännyt perilliseksi, oli repinyt perunkirjoituksen ja sitten kuollut, jumalallinen Marcus katsoi, että valtiovarainministeriö saattoi vaatia perintöä sen verran, minkä perillinen olisi perunkirjoituksen vuoksi menettänyt, eli kolme neljäsosaa perinnöstä.

Julianus, Digest, kirja LXXXVI.

Senaatti vapautti rangaistuksesta sellaisen henkilön, jonka tehtävänä oli maksaa perintö, joka oli vienyt sen pois omalla kädellään kirjoitetulla kodifikaatilla. Mutta koska tämä oli tehty hänen isänsä määräyksestä ja koska hän oli alle kaksikymmentäviisi vuotta vanha, hän sai myös ottaa perinnön haltuunsa.

Africanus, kysymyksiä, kirja III.

Kun joku kirjoittaa itselleen testamentin, hän on vastuussa Cornelian lain mukaisesta rangaistuksesta, vaikka testamentti on mitätön; sillä on todettu, että vastuussa on se, joka kirjoittaa itselleen testamenttiin, joka myöhemmin rikotaan, vaikka sitä ei alun perin olisikaan laillisesti tehty. Tämä pätee kuitenkin vain silloin, kun testamentti on täydellinen, sillä jos sitä ei ole sinetöity, senaatin asetus ei paremman käsityksen mukaan tule sovellettavaksi; samoin kuin ei olisi mitään perustetta kieltotuomioon, jolla testamentin esittämistä pakotettaisiin; sillä ensinnäkin on välttämätöntä, että jonkinlainen testamentti on olemassa, vaikkei sitä olisikaan laadittu lain mukaisesti, jotta senaatin asetusta ei voitaisi soveltaa. Jotta testamenttia voitaisiin nimittää asianmukaisesti väärennetyksi, on nimittäin välttämätöntä, että sitä voidaan väärennöksen poistamisen jälkeen edelleen kutsua asianmukaisesti testamentiksi. Näin ollen samalla tavalla sanotaan, että testamentti on tehty vastoin lakia, jos siinä olisi noudatettu kaikkia tavanomaisia muodollisuuksia, voitaisiin sanoa, että se on laillisesti tehty.

Jos määrätty perillinen on kirjoittanut pojan tai muiden henkilöiden perinnöttömäksi julistamisen mainiten heidät nimeltä, hän on vastuussa senaatin asetuksen nojalla.

Samoin se, joka on omalla kädellään riistänyt perittävän orjan vapauden, ja ennen kaikkea se, joka on saanut tehtäväkseen perinnön maksamisen tai luottamuksen toteuttamisen, on vastuussa senaatin asetuksen nojalla.

Jos suojelija kirjoittaa vapaamatkustajansa testamenttiin perinnön omaksi edukseen ja, saatuaan siitä armahduksen, hänet on määrätty luopumaan perinnöstä, voiko hän vastoin testamentin määräyksiä saada praetoriuksen edun? Parempi mielipide on, että hän ei voi tehdä niin. Tästä ei kuitenkaan seuraa, että jos vaimo sisällyttää testamenttiin testamentin myötäjäisoikeudestaan hänen hyväkseen tai velkoja kirjoittaa testamentin siitä, mitä hänelle on tiettyä ajankohtana erääntynyt, omaksi hyväkseen, ja samalla tavoin heidät on armahdettu ja määrätty luopumaan testamentista, ei naiselta saisi

evätä kanteen hänen myötäjäisoikeudestaan eikä velkojalta hänen saatavastaan, jotta kumpikaan heistä ei jäisi vaille sitä, mihin hänellä on tosiasiallinen oikeus.

Marcianus, Institutes, kirja II.

Orjat eivät missään tapauksessa voi esiintyä isäntiään vastaan oikeudessa, koska heitä ei siviili- eikä pretoriaanilaissa eikä ylimääräisissä oikeudenkäynneissä pidetä henkilöinä; lukuun ottamatta tapausta, jossa jumalalliset Marcus ja Commodus totesivat eräessä reskriptissä suosiolliseksi, että kun orja valittaa, että testamentti, jossa hänelle myönnettiin vapaus, on tukahdutettu, hänen olisi sallittava nostaa syyte sen tukahduttamisesta.

Ulpianus, Prokonsulin velvollisuuksista, kirja VII.

Jokainen, joka raaputtaa kultarahoja, tahraa niitä tai tekee niitä, jos hän on vapaa mies, on heitettävä villipetojen eteen; jos hän on orja, hänelle on langetettava äärimmäinen rangaistus.

Sama, Prokonsulin velvollisuuksista, VIII kirja.

Cornelian laissa säädetään, että jokainen, joka lisää kultaan mitään seosta tai valmistaa epäjalvoja hopeakolikoita, on tuomittava rangaistukseen väärennyksestä.

Samaan rangaistukseen on tuomittava myös se, joka ei ole tehnyt niin, vaikka hän olisi voinut estää nämä asiat.

Samassa laissa säädetään, että kukaan ei saa vilpillisesti ostaa tai myydä lyijystä tai muusta epäjalosta metallista valmistettuja kolikoita.

Cornelian lain mukainen rangaistus langetetaan sille, joka tietoisesti ja vilpillisesti sinetöi tai sinetöi tai sinetöi muun kirjallisen asiakirjan kuin testamentin, sekä sille, joka vilpillisessä tarkoituksessa on koonnut yhteen henkilöitä antaakseen väärän todistanlausunnon tai joka esittää väärää todistelua jommankumman osapuolen puolesta.

Kuka tahansa, joka on käyttänyt ilmiantajaa asiassa, jossa on kyse rahallisista eduista, on vastuussa samasta rangaistuksesta kuin ne, jotka ovat saaneet rahaa oikeudenkäynnin aiheuttamiseksi.

Macer, Public Prosecutions, kirja I.

Senaatin asetuksissa ei säädetä mitään sellaisen henkilön osalta, joka on kirjoittanut jotakin sellaisen henkilön hyväksi, jolla on määräysvalta häneen tai toiseen henkilöön, joka on saman määräysvallan alainen. Mutta lakia rikotaan tässäkin tapauksessa, koska teosta saatu hyöty kuuluu isälle tai isännälle, jolla olisi oikeus siihen, jos poika tai orja olisi kirjoittanut asiakirjan omaksi hyödykseen.

On todettu, että jos joku kirjoittaa testamentin vieraan hyväksi, vaikka hän myöhemmin, testamentin tekijän elinaikana, alkaisi pitää tätä hallinnassaan, ei ole mitään perustetta soveltaa senaatin asetusta.

Marcianus, Julkisista syytteistä, kirja I.

Jos isä kirjoittaa jotakin poikansa hyväksi, joka on sotilas, joka on hänen valvonnassaan ja jonka kanssa hän itse palvelee, ja hän tietää, että näin on, siitä syystä, että isä ei ole hankkinut mitään, hän ei joudu rangaistavaksi.

Kun eräs poika oli kirjoittanut lausekkeen äitinsä hyväksi, jumalalliset veljet totesivat rescriptissä, että koska hän oli tehnyt tämän testamentin tekijän määräyksestä, hänen ei pitäisi saada rangaistusta ja että hänen äitinsä oli oikeutettu testamenttiin.

Papinianus, Opinions, kirja XIII.

Kun petoksesta syytetty kuolee ennen kuin rikossyyte on nostettu tai tuomio annettu, Cornelian lakia ei sovelleta, koska rikoksella hankittua ei jätetä perilliselle.

2. Sama, Opinions, kirja XV.

Väärän nimen tai sukunimen juhlallisesta väittämisestä rangaistaan väärentämisestä.

3. Kun eräs asianajaja oli alennettu kymmeneksi vuodeksi dekurionin arvosta, koska hän luki väärennetyn asiakirjan kuvernöörin läsnä ollessa erästä asiaa käsitellessään, annoin mielipiteekseni, että hän saisi arvonsa takaisin määräajan kuluttua, koska hän ei kuulunut Cornelian lain ehtojen piiriin, koska hän oli lukenut, mutta ei laatinut väärennettyä asiakirjaa. Samasta syystä, kun plebeijalaista rangaistaan samasta syystä tilapäisellä maanpaolla, hänet voidaan laillisesti nimittää dekurioniksi paluunsa jälkeen.

4. Paulus, Kysymyksiä, kirja XXII.

Vapautettu poika, joka kirjoitti isänsä määräyksestä testamentin, laati testamentin, jonka mukaan hän ja Titius omistivat yhdessä orjan. Kysyn, miten tämä kysymys olisi ratkaistava. Vastaus kuului, että olette yhdistäneet useita kysymyksiä; ja

senaatin asetuksen mukaan, jonka mukaan meitä kielletään kirjoittamasta testamenttia itsellemme tai niille, jotka ovat valvonnassamme, mainittua vapautettua poikaa rangaistaan samalla tavoin, vaikka hän olisi kirjoittanut testamentin isänsä määräyksestä; sillä vapautettuna pidetään sitä, joka on jonkun toisen valvonnassa, aivan kuten orjan kohdalla, edellyttäen, että testamentin tekijän määräys käy ilmi hänen allekirjoituksestaan; olen nimittäin varmistanut, että tämä oli senaatin tarkoitus.

5. Seuraava kysymys kuuluu: koska on päätetty, että kaikkea laittomasti kirjoitettua ei katsota lainkaan kirjoitetuksi, onko se, mikä on kirjoitettu kirjoittajan ja toisen yhteisomistuksessa olevan orjan hyväksi, katsottava lainkaan kirjoitetuksi; vai ainoastaan se, mikä viittaa kirjoituksen tehneeseen henkilöön, jolloin koko summa kuuluu toiselle yhteisomistajalle? Huomasin, että Marcellus oli tehnyt huomautuksen Julianuksesta, sillä kuten Julianus on todennut, jos joku lisäisi lausekkeen Titiuksen ja hänen itsensä hyväksi tai yhdessä omistetun orjan hyväksi, ja sitä olisi pidettävä lainkaan lisäyksenä, olisi hyvin helppo selvittää, kuinka paljon Titius ja hänen yhteisomistajansa saivat. Marcellus lisäsi, että toinen yhteisomistaja olisi oikeutettu summaan, aivan kuten jos orjan nimi olisi jätetty pois sen vuoksi, että se oli väärä. Tätä sääntöä olisi noudatettava ratkaistaessa tätä kysymystä.

6. Aviomies vapautti dotal-orjan ja lisäsi testamenttiinsa testamenttilahjoituksen hänelle. Heräsi kysymys, mitä nainen voisi saada takaisin juliaanisen lain nojalla? Vastasin, että on sanottava, että patroni, samoin kuin vapautettu poika, oli vastuussa jumalallisen Claudiuksen ediktin mukaisesta rangaistuksesta, vaikka jos he kuolisivat, heidän omaisuutensa voitaisiin vaatia pretoriaanien haltuun. Näin ollen, jos suojelija ei saanut mitään vapautetun miehen omaisuudesta, hän ei ollut vastuussa naisen nostamasta kanteesta. Mutta olisiko hän vastuussa siitä syystä, että lakiin oli lisätty: "tai syyllistynyt johonkin petokseen estääkseen sen joutumisen hänen käsiinsä"? Hän ei kuitenkaan syyllistynyt petokseen naista kohtaan, sillä pelkkä tämän suunnitelman laatiminen ei ollut mikään teko naisen vahingoksi. Eikö siis pitäisi myöntää naiselle kante, koska aviomies on velvollinen suorittamaan korvauksen? Mutta jos se, joka testamentin tekijän määräyksestä oli kirjoittanut testamentin, oli samalla myös testamentin tekijän määräyksestä tehnyt sopimuksen sen luovuttamisesta toiselle, senaatti määräsi, että hänen oli kuitenkin luovuttava testamentistaan ja että sen oli jäävä perittävän haltuun yhdessä trustin rasisheen kanssa.

7. Callistratus, Questions, kirja I.

Jumalallinen Claudius määräsi ediktillä, että Cornelian lakiin oli lisättävä seuraavat asiat: "Jos joku toisen testamenttia tai codicilia kirjoittaessaan lisää omalla kädellään testamentin itselleen, hän on vastuussa, aivan kuin hän olisi rikkonut Cornelian lakia; eikä armahdusta myönnetä niille, jotka väittävät olleensa tietämättömiä ediktin ankaruudesta." Ei ainoastaan sen, joka on laatinut testamentin omaksi edukseen, omalla kädellään, katsota tehneen niin, vaan myös sen, joka orjansa tai hänen valvonnassaan olevan poikansa välityksellä kunnioittaa testamenttia testamentin tekijän sanelemana.

8. Keisarillisissa perustuslaeissa määrätään selvästi, että jos testamentin tekijä nimenomaisesti ilmoittaa allekirjoituksellaan sanalleensa kenelle tahansa kuuluvalla orjalle, että tämän isännälle on maksettava perintö hänen omien perillistensä toimesta, testamentti on pätevä; mutta testamentin tekijän yleinen allekirjoitus ei ole pätevä senaatin asetuksen valtuutta vastaan, ja siksi testamenttia ei katsota kirjoitetuksi, ja orja, joka kirjoitti sen omaksi edukseen, on armahdettava. Mielestäni olisi kuitenkin turvallisempaa, että armahdusta pyydetäisiin keisarilta, tietenkin sen jälkeen, kun asianosaiset ovat luopuneet vaatimuksestaan siihen, mitä heille on jäänyt.

9. Senaatti määräsi niin ikään, että jos orja isäntänsä määräyksestä kirjoittaa testamenttiin tai perunkirjoitukseen vapautensa, hänestä ei tule vapaata juuri siitä syystä, että se on kirjoitettu hänen omalla kädellään; mutta vapaus voidaan myöntää hänelle luottamuksen perusteella, jos testamentin tekijä on kirjoittamisen jälkeen allekirjoittanut testamentin tai perunkirjoituksen omalla kädellään.

10. Ja koska tähän senaatin asetukseen oli sisällytetty vain sellainen vapaus, joka on saatu luottamuksen avulla, jumalallinen Pius totesi rescriptumissa, että asetuksen henkeä eikä kirjainta olisi noudatettava; sillä kun orjat tottelevat isäntäänsä, heidät vapautetaan sen vallan välttämättömyydestä, jonka alaisuuteen he ovat joutuneet; mutta kun tähän lisätään isännän auktoriteetti, kun hän on allekirjoituksellaan ilmoittanut sanalleensa ja lukeneensa kirjoitetun, hän sanoo, että sitä pidetään isännän itsensä kirjoittamana, kun se on tehty hänen tahdostaan. Tätä ei kuitenkaan pidä ulottaa koskemaan vapaita henkilöitä, joihin testamentin antajalla ei ole oikeutta. Silti on selvitettävä, eikö sama kuuliaisuuden välttämättömyys ollut olemassa ja oliko niillä, jotka eivät noudattaneet, kunniallinen tekosyy, kun he eivät tehneet sitä, mitä ei ollut sallittu.

11. Päätettiin, että armahdus Cornelian lain rikkomisesta olisi myönnettävä myös äidille, jonka hyväksi hänen orjansa oli kirjoittanut poikansa sanelemana testamentin.

12. Senaatti teki saman päätöksen myös erään tyttären osalta, joka äitinsä sanelusta kirjoitti tietämättömyyttään laista testamentin itselleen.

13. Jos joku, määrättyään kaksi perillistä, lisää, että jos jompikumpi heistä kuolee jättämättä lapsia, jäämistö annetaan elonjääneelle, jos hänellä on lapsia, mutta jos molemmat kuolevat ilman lapsia, jäämistö (se, mitä seuraa, on kirjoitettu toisella kädellä) annetaan testamentin kirjoittajalle: katsotaan, että testamentin kirjoittaja vapautetaan kornelialaisen lain rangaistuksesta; mutta olisi suotuisampaa sallia hänen hankkia se, mitä edellä on mainittu.

14. Paulus, Opinions, kirja III.

vastasi, että kirjallisten välineiden anastaminen ei ole syy julkiseen syytteesen, ellei näytetä toteen, että jonkun testamentti on varastettu.

15. Paulus esitti mielipiteenään, että kaikki ne, jotka sinetöivät minkä tahansa väärennetyn asiakirjan, testamentteja lukuun ottamatta, olivat alttiita Cornelian lain mukaiselle rangaistukselle.

16. Ja myös muut, jotka ovat tehneet väärä merkintöjä rekistereihin, julkisiin asiakirjoihin tai muuhun vastaavaan sinetöimättä niitä tai estääkseen totuuden paljastumisen kätkeneet tai varastaneet jotakin tai tehneet vaihtokaupan tai avanneet paperin sinetöimättä, on epäilemättä tavallista, että heitä rangaistaan samalla rangaistuksella.

17. Sama, Trustit, kirja III.

Kun joku kirjoittaa omilla käsialoillaan testamentin orjasta hänen hyväkseen ja häntä pyydetään vapauttamaan hänet, senaatti päätti, että kaikkien perillisten on vapautettava hänet.

18. Sama, Lauseet, kirja III.

Meitä ei ole kielletty kirjoittamasta testamenttia vaimon hyväksi toisen testamenttiin.

19. Se, joka nimeää itsensä testamentin tekijän alaikäisen lapsen testamentilliseksi holhoojaksi, vaikka häntä pidetäänkin epäilyttävänä siitä syystä, että hän näyttää pyrkineen holhoukseen, on silti, jos hänet hyväksytään sopivaksi, määrättävä holhoojaksi, ei testamentin nojalla vaan maistraatin päätöksellä; eikä hänen antamiaan tekosyitä pidä hyväksyä, koska hänen katsotaan suostuneen testamentin tekijän tahtoon.

20. Same, Sentences, kirja V.

Ne, jotka ovat lyöneet väärennettyjä rahoja, mutta eivät ole näyttäneet halukkailta lopettamaan sitä kokonaan, on vapautettava, jos todisteet aidosta katumuksesta ovat ilmenneet.

21. Syytetty tekaistun lapsen käyttöön otosta ei ole estetty millään vanhentumisajalla, eikä sillä ole merkitystä, onko nainen, jonka väitetään tehneen sijaislapsen, kuollut vai ei.

22. Hermogenianus, Epitomes of Law, kirja VI.

Testamentin väärentämisestä rangaistaan rangaistuksella myös niitä, jotka ovat ottaneet vastaan rahaa aiheuttaakseen oikeudenkäynnin oikeusavun tai todistajien esittämisen avulla; tai jotka ovat aiheuttaneet velvoitteiden solmimisen tai

sopimusten tekemisen; tai jotka ovat perustaneet yhdistyksen; tai jotka ovat ryhtyneet mihinkään toimenpiteisiin, joiden avulla tämä on mahdollista.

23. Paulus, Senaatin Turpillian asetuksesta.

Joka on myynyt saman koko omaisuuden kahdelle eri henkilölle erillisten sopimusten nojalla, saa rangaistuksen testamentin väärentämisestä; ja tästä päätti jumalallinen Hadrianus. Samaan kategoriaan asetetaan myös se, joka on lahjonnut tuomarin; mutta tällaisista henkilöistä on tapana rangaista lievemmin, koska heidät siirretään tiettyyn aikaan, eikä heiltä riistetä omaisuutta.

24. Sama, Senaatin Libonian asetuksesta.

Alle murrosikäisen lapsen ei pitäisi sanoa kuuluvan tämän asetuksen soveltamisalaan, sillä hän tuskin voi olla vastuussa väärennysrikoksesta, koska hän ei ole tuossa iässä kykenevä rikollisuuteen.

25. Jos isä kirjoittaa testamentin vihollisen käsissä olevan poikansa hyväksi, on sanottava, että hänen palattuaan hänen isänsä joutuu senaatin asetuksen mukaisen rangaistuksen kohteeksi; mutta jos hän olisi kuollut vankeudessa, isää olisi pidetty syyttömänä.

26. Jos hän kuitenkin kirjoittaa testamentin vapautetun poikansa hyväksi, hän voi tehdä sen laillisesti; ja sama sääntö koskee adoptiossa annettua poikaa.

27. Samoin, jos hän on kirjoittanut testamentin orjansa hyväksi, jolle hän on laiminlyönyt vapauden myöntämisen trustin ehtojen mukaisesti, on sanottava, että hän ei ole vastuussa senaatin asetuksen ehtojen mukaisesti, koska on vahvistettu, että kaikki, mikä on hankittu tällaisen orjan avulla, on luovutettava hänelle sen jälkeen, kun hänet on vapautettu vapaudesta.

28. Jos hän on kirjoittanut testamentin häntä vilpittömässä mielessä palvelevan orjan hyväksi, hän on syyllinen tarkoitukseltaan, koska hän on kirjoittanut sen sellaisen orjan hyväksi, jonka hän luuli kuuluvan hänelle. Mutta koska vilpittömässä mielessä oleva haltija ei saa perintöä eikä perintöä, katsomme, että hänet olisi vapautettava rangaistuksesta.

29. Kun isäntä kirjoittaa testamentin orjansa hyväksi, "kun hänestä tulee vapaa", sanomme, että senaatin asetus ei koske isäntää, koska hänellä ei ollut missään tapauksessa omia etujaan silmälläpitäen. Sama sääntö koskee myöhemmin vapautettua poikaa.

30. Jokainen, joka vahvistaa ennen testamenttia tehdyn kodifikaatin, jossa hänelle on testamentattu perintö, kuuluu senaatin asetuksen piiriin, kuten myös Julianus on todennut.

31. Henkilö tulee rangaistavaksi ottamalla jotain pois, aivan kuten hän tekee antaessaan jotain itselleen; esimerkiksi jos hänelle testamentattiin orja, joka myös vapautettiin, hän riistää tämän vapauden omin käsin. Näin on, vaikka hän riistää sen häneltä testamentin tekijän toiveen mukaisesti, sillä jos hän ei ole tietoinen asiasta, vapauden myöntäminen on pätevä. Samaa sääntöä sovelletaan, jos hän pyysi maksamaan perinnön, jonka hän on saanut, ja pyyhkii pois luottamuksen perustavan lausekkeen!

32. Se, joka omalla kädellään kirjoittaa vapautetun henkilön luovutuksen, on vastuussa, ei senaatin asetuksen kirjaimen vaan hengen mukaisesti.

33. Samoin orja, joka kirjoittaa toisen testamenttiin itselleen vapauden testamentin luottamuksen nojalla, ei kuulu senaatin asetuksen ehtojen piiriin. Tästä voi kuitenkin syntyä epäily, sillä (kuten edellä totesimme) senaatti lieventää rangaistusta vain sellaisen orjan osalta, joka on kirjoittanut itselleen vapauden testamentin isäntänsä testamenttiin, kun isäntä on ilmoittanut siitä allekirjoituksellaan. Ja itse asiassa on vielä enemmän syytä katsoa, että hän rikkoo senaatin asetusta suuremmissa määrin kuin se, joka kirjoittaa itselleen testamentin perinnöksi, koska hän ei missään tapauksessa ole oikeutettu vapauteensa, mutta hän voi hankkia perinnön isännälleen.

34. Jos testamentin kirjoittaja antaa omalle orjalleen vapauden testamentin nojalla, katsokaamme, eikö hän ole vapaa rangaistuksesta, sillä hän ei saa mitään etua, ellei hän tehnyt sitä, jotta orja voitaisiin ostaa häneltä kohtuuttomaan hintaan, jotta hänet voitaisiin vapauttaa manumitaatiosta.

35. Myös hän, joka, kun maa-alue luovutettiin Titiukselle, lisäsi omalla kädellään ehdoksi, että hänelle maksetaan rahaa, kuuluu senaatin asetuksen ehtojen piiriin.

36. Se, joka isänsä suostumuksella luopuu perinnöstä tai riistää itseltään perinnön, ei ole vastuussa senaatin asetuksen kirjaimen eikä hengen mukaan.

37. Sama, Siviilejä koskevista rangaistuksista.

Kysytään, mikä on väärennys? Sen katsotaan tapahtuvan, kun joku jäljittelee toisen käsialaa tai jättää jotain pois asiakirjasta tai tilistä kopioidessaan sitä; ei kuitenkaan silloin, kun laskelmassa tai tilissä annetaan väärä tulos.

38. Scaevola, Digest, kirja XXII.

Aithales, orja, jolle hänen isäntänsä Vetitus Callinikuksen testamentilla jätettiin vapaus ja osa hänen omaisuudestaan, ja tämä oli tehty trustin ehdoilla, jotka oli annettu perillisille, jotka oli määrätty saamaan yksitoista kahdestoistaosaa omaisuudesta; ilmoitti Maximilialle, testamentin tekijän tyttärelle, joka oli määrätty perilliseksi kahdestoistaosaan perintöomaisuudesta, että hän voisi esittää todisteita, jotka osoittaisivat, että Vetitus Callinikuksen testamentti oli väärennetty; ja Maximilian kuulusteltua häntä tuomarin edessä hän ilmoitti todistavansa, millä tavoin testamentti oli väärennetty. Maximilia allekirjoitti syytteen testamentin kirjoittajaa ja hänen kanssaperijäänsä Proculusta vastaan, ja kun asiaa oli käsitelty, kaupungin prefekti päätti, että testamenttia ei ollut väärennetty, ja määräsi, että kahdestoistaosa Maximilian omaisuudesta oli menetettävä valtiovarainministeriölle. Heräsi kysymys, oliko Aithalesilla oikeus vapauteensa ja oliko testamentti pantava täytäntöön tämän päätöksen jälkeen. Vastaus oli, että esitettyjen tosiseikkojen perusteella näin oli.

39. Ulpianus, Ediktistä, kirja VII.

Se, jonka väitetään antaneen väärennettyjä kirjeitä preetorin nimissä tai julistaneen väärennetyn ediktin, on vastuussa rikosoikeudellisesta in factum -oikeudenkäynnistä, vaikka häntä vastaan olisikin nostettu syyte cornelialaisen lain nojalla.

40. Marcellus, Digest, kirja XXX.

Jos joku on tuhonnut isänsä testamentin ja toimii lakimääräisenä perillisenä, aivan kuin hänen isänsä olisi kuollut testamentittomana, ja sitten itse kuolee, on täysin oikeutettua, että isän koko omaisuus otetaan hänen perilliseltään.

41. Modestinus, Säännöt, kirja VIII.

Hän julistaa, että ne, jotka ovat antaneet keskenään ristiriitaisia todisteita, ovat lain mukaan vastuussa väärennykseen syyllistyneinä.

42. Päätettiin myös, että se, joka antaa väärän todistuksen omaa sinettiä vastaan, on tuomittava väärentämisestä rangaistukseen. Viitaten sellaisen henkilön röyhkeyteen, joka on todistanut eri tavalla kahden henkilön puolesta ja jonka usko on niin kaksinainen ja horjuva, ei ole mitään epäilyä siitä, että hän on vastuussa väärennysrikoksesta.

43. Se, joka valheellisesti esiintyy sotilaana tai käyttää kunniamerkkejä, joihin hänellä ei ole oikeutta, tai matkustaa väärennetyllä luvalla, on tuomittava ankarasti tehdyn rikoksen luonteen mukaan.

44. Sama, Opinions, kirja IV.

Jos velallinen ilmoittaa panttaussitoumuksessa oikeaa vanhempaa päivämäärää vanhemman päivämäärän, on syytä nostaa syyte crimen falsi.

45. Sama, On Select Cases.

Jos joku huijaa maakunnan kuvernööriä joko asiakirjojen avulla tai vetoimuksia jättämällä, siitä ei ole hänelle mitään hyötyä; ja lisäksi, jos häntä vastaan nostetaan syyte, hänen on maksettava rangaistus holtittomuudestaan, aivan kuten jos hän olisi syyllistynyt väärentämiseen. Tästä asiasta on säilynyt kirjoituksia. Todisteeksi riittää, että mainitaan vain yksi esimerkki, joka on seuraava: "Aleksanteri Augustus Julius Maryllukselle. Jos vastapuolesi ei esittämässään anomuksessa väittänyt sitä, mikä hänen esittämässään anomuksessa oli totta, hän ei voi vedota allekirjoittamaansa asiakirjaan; ja lisäksi, jos häntä syytetään, hänen on kärsittävä rangaistus."

46. Sama, Pandects, kirja XII.

Se, joka tekee tai kaivertaa väärän sinetin, on vastuussa testamentteja koskevan Cornelian lain mukaan.

47. Jos kyseessä on lapsen sijaantulo, vain vanhemmilla tai niillä, joiden etua asia koskee, on oikeus nostaa syyte, mutta kukaan kansasta ei voi nostaa julkista syytettä.

48. Callistratus, Oikeudellisista tutkimuksista, kirja III.

Jumalallinen Pius totesi Claudiukselle osoitetussa rescriptumissa: "Henkilöitä, jotka tuovat tuomioistuimeen välineitä, joita ei voida todistaa, on rangaistava kunkin rikoksen luonteen mukaisesti; tai jos he näyttävät ansainneen ankaramman rangaistuksen kuin mitä heille voidaan tämän tuomiovallan nojalla määrätä, tosiseikat voidaan ilmoittaa keisarille, jotta hän voi päättää, millainen rangaistus heille on määrättävä." Keisari Marcus kuitenkin yhdessä veljensä kanssa inhimillisten tunteiden vaikutuksesta lievensi tätä rangaistusta; jos (kuten usein tapahtuu) tällaiset asiakirjat erehdyksessä esitetään, ne, jotka ovat tehneet jotakin tällaista, voidaan armahtaa.

49. Modestinus, Rangaistuksista, I kirja.

Nykyisin niitä, jotka vilpillisesti muuttavat julistettuja ediktioita, rangaistaan väärentämisestä.

50. Jos myyjä tai ostaja muuttaa viinille, viljalle tai muulle vastaavalle käytettäviä mittoja, jotka on julkisesti hyväksytty, tai syyllistyy pahantahtoisesti muuhun vilpilliseen tekoon, hänet tuomitaan maksamaan omaisuuden arvo kaksinkertaisena; ja jumalallisen Hadrianuksen asetuksella säädettiin, että ne, jotka käyttävät väriä painoja tai mittoja, on siirrettävä saarelle.

51. Sama, Rangaistuksista, kirja III.

Jos joku käyttää väärennettyjä perustuslakeja antamatta mitään valtuutusta siihen, häneltä kielletään veden ja tulen käyttö Cornelian lain mukaan.

Tit. 11. Kiristystä koskevasta juliaanista laista.

52. Marcianus, Institutes, kirja XIV.

Juliaaninen kiristyslaki koskee rahaa, jonka saa joku, joka on tuomarin virassa tai jolla on jonkinasteinen valta tai hallinto tai apulaishallinto tai mikä tahansa muu julkinen työ tai ammatti, ja se koskee myös edellä mainittujen arvovaltaisten henkilöiden avustajia.

53. Laki sulkee pois ne, joilta on sallittua saada rahaa, esimerkiksi serkuilta, lähisukulaisilta ja vaimolta.

54. Scaevola, Säännöt, kirja IV.

Tämän lain mukaan kanne voidaan nostaa perillisiä vastaan, mutta vain vuoden kuluessa syytetyn henkilön kuolemasta.

55. Macer, Public Prosecutions, kirja I.

Kiristystä koskevan juliaanisen lain nojalla on vastuussa se, joka ottaa vastaan rahaa tuomion tai määräyksen antamista vastaan, kun hänellä on jokin valta;

56. Venuleius Saturninus, Public Prosecutions, kirja III.

Tai siitä, että hän tekee enemmän tai vähemmän kuin hänen olisi pitänyt tehdä virkavelvollisuuttaan hoitaessaan.

57. Macer, Julkiset syytteet, I kirja.

Myös tuomareiden avustajat voidaan asettaa syytteeseen tämän lain nojalla.

58. Venuleius Saturninus, Julkiset syytteet, I kirja.

Saman lain nojalla ovat vastuussa ne, jotka saavat rahaa joko todistamisesta tai todistamatta jättämisestä.

59. Se, joka on tuomittu tämän lain nojalla, on kielletty todistamasta julkisesti, toimimasta tuomarina tai nostamasta syytettä rikoksesta.

60. Kiristystä koskevassa heinäkuun laissa säädetään, että: "Kukaan ei saa ottaa vastaan rahaa sotilaan värväämisestä tai kotiuttamisesta, eikä kukaan saa ottaa vastaan rahaa siitä, että hän antaa mielipiteensä senaatissa tai julkisessa neuvostossa, tai siitä, että hän syyttää tai jättää syyttämättä ketään; ja kaupunkien tuomareiden on pidättäydyttävä kaikenlaisesta lahjonnasta, eivätkä he saa vastaanottaa lahjoina tai lahjoina yli sataa aurea koko vuoden aikana."

61. Macer, Julkiset syytteet, kirja I.

Kiristystä koskevassa juliaanisessa laissa määrätään seuraavaa: "Kukaan ei saa ottaa vastaan mitään houkuttimena tuomion tai päätöksen antamiseksi tai mielipiteensä muuttamiseksi tai sen estämiseksi, että hän antaisi päätöksen, tai henkilön heittämiseksi vankilaan tai kahleisiin tai hänen määräämisekseen kahleisiin tai vapauttamiseksi kahleista, tai jonkun tuomitsemiseksi tai vapauttamiseksi, tai tuomion suuruuden arvioimiseksi, tai jonkun tuomitsemiseksi kuolemantuomioon tai rahamääräiseen rangaistukseen tai siitä pidättäytymiseksi." Kuka tahansa saa ottaa vastaan jotain."

62. On kuitenkin ilmeistä, että laki sallii kaikkien, lukuun ottamatta niitä, jotka on vapautettu, ottaa vastaan rahaa ilman rajoituksia; mutta tässä pykälässä luetellut eivät saa ottaa vastaan mitään keneltäkään.

63. Lisäksi säädetään seuraavaa: "Että mitään rakennettavaa julkista työtä ei hyväksytä valmistuneeksi, eikä mitään jaettavia julkisia säännöksiä pidetä luovutettavina tai hankittavina, eikä mitään rakennuksia katsota korjatuiksi, ennen kuin ne on lain mukaan valmistuneet, hyväksytyt ja luovutettu."

64. Kiristykseen syyllistyneisiin henkilöihin suhtaudutaan nykyisin lain mukaan mielivaltaisesti, ja heitä rangaistaan yleensä karkotuksella tai vielä ankarammin sen mukaan, mihin rikokseen he ovat syyllistyneet. Mitä kuitenkin pitäisi tehdä, jos he ottavat vastaan rahaa palkkiona ihmisen tappamisesta? Tai jos he eivät edes ota sitä vastaan, vaan raivon pakottamina tappavat viattoman ihmisen tai sellaisen, jota ei pitäisi rangaista? Heidät pitäisi tuomita kuolemanrangaistukseen tai karkottaa saarelle, kuten useimmat heistä ovatkin.

65. Paulus, Ediktistä, kirja LIV.

Kun jotain lahjoitetaan prokonsulille tai preetorille kiristystä koskevan lain vastaisesti, hän ei voi hankkia sitä koronkiskonnalla.

66. Samassa laissa säädetään seuraavaa: "Myynnit tai vuokrasopimukset, jotka on tehty suuremmalla tai pienemmällä hinnalla kuin mikä on oikeudenmukaista, ovat tästä syystä mitättömiä, ja usucaption on estettävä ennen kuin omaisuus joutuu sen omistajan tai hänen perijänsä käsiin."

67. Papinianus, Opinions, kirja XV.

Ne, jotka heille maksetun rahan vastineeksi luopuvat julkisesta työstä, joutuvat rikosoikeudelliseen syytteeseen kiristyksestä.

Tit. 12. Julianuksen lakia koskevista säännöksistä.

68. Marcianus, Institutes, kirja II.

Orja voi nostaa rikosoikeudellisen kanteen isäntäänsä vastaan, jos orja väittää isäntänsä syyllistyneen petokseen yleisölle kuuluviin elintarvikkeisiin nähden.

69. Ulpianus, Prokonsulin velvollisuuksista, kirja IX.

Elintarvikkeita koskevassa juliaanisisessa laissa säädetään rangaistus sille, joka tekee teon tai muodostaa yhteenliittymän, jonka avulla elintarvikkeiden hintaa voidaan korottaa.

70. Saanilaisessa laissa säädetään, että kukaan ei saa pidätellä laivaa tai merimiestä eikä tehdä ilkivaltaisesti mitään tekoa, jolla voidaan aiheuttaa viivytystä.

71. Säädetty rangaistus on kahdenkymmenen aureenin sakko.

72. Papirius Justus, Perustuslait, I kirja.

Keisarit Antoninus ja Verus totesivat eräessä rescriptuksessa: "On kaikkea muuta kuin oikeudenmukaista, että kymmenykset myyvät viljaa kansalaisilleen halvemmalla kuin mitä tarvikehuolto edellyttää."

73. He väittivät myös, että minkään kaupungin tuomareilla ei ollut oikeutta määrätä tuotavan viljan hintaa.

74. Lisäksi he totesivat rescriptissä seuraavaa: "Vaikka naisilla ei ole tapana antaa tämänkaltaisia tietoja, voitte silti, jos lupaatte, että voitte toimittaa tietoja, jotka hyödyttävät toimeentulo-osastoa, välittää ne tämän julkisen hallinnon alan prefektille."

Tit. 13. Koskien juliaanista lakia, joka koskee salakähmintää, pyhäinhäväistystä ja tasapainottelua.

75. Ulpianus, On Sabinus, kirja XLIV.

Peculaatiota koskevassa juliaanisessa laissa säädetään, että: "Kukaan ei saa siepata tai ottaa omaan käyttöönsä tai tehdä mitään, minkä avulla joku toinen voi poistaa, siepata tai käyttää omaksi hyödykseen mitään pyhistä, uskonnollisista tai julkisista lähteistä peräisin olevaa rahaa, ellei hänellä ole siihen lain antamaa lupaa; eikä kukaan saa lisätä valtiolle kuuluvaan kultaan, hopeaan tai kupariin tai sekoittaa niihin mitään, eikä tehdä tietoisesti ja vilpillisesti mitään sellaista, minkä avulla niihin voidaan lisätä tai sekoittaa jotain, minkä avulla niiden arvo voi alentua."

76. Paulus, On Sabinus, kirja XI.

Se, joka pitää hallussaan tiettyyn käyttötarkoitukseen tarkoitettuja julkisia rahoja eikä käytä niitä kyseiseen tarkoitukseen, on vastuuvollinen taseisiin liittyvän Julianuksen lain nojalla.

77. Ulpianus, Aviorikoksesta, I kirja.

Rangaistus petoksesta oli alun perin veden ja tulen käyttökielto, jonka tilalle on nykyään tullut karkotus. Lisäksi jokainen, joka joutuu tähän asemaan, menettää paitsi kaikki entiset oikeutensa myös omaisuutensa.

78. Marcianus, Institutes, kirja XIV.

Se, joka siirtää tai ottaa haltuunsa pyhiin tai uskonnollisiin tarkoituksiin tarkoitettuja rahoja, on vastuussa rahankeräilyä koskevan juliaanisen lain nojalla.

79. Se on myös syyllistynyt kiusaamisesta johtuvaan rangaistukseen, joka anastaa jotain, joka on lahjoitettu kuolemattomalle Jumalalle.

80. Lisäksi pyhänhäväistystä koskevissa keisarillisissa mandateissa määrätään, että maakuntien maaherrojen on etsittävä kaikki pyhänhäväistystä harjoittavat henkilöt, ryöstäjät ja kidnappaajat ja rangaistava heitä rikostensa vakavuuden mukaan; ja keisarillisissa perustuslaeissa määrätään, että pyhänhäväistyksestä rangaistaan mielivaltaisesti rikokseen suhteutetulla rangaistuksella.

81. Se, joka pitää käsissään vuokrasopimuksista tai ostoista, muonitusten luovuttamisesta tai jostakin muusta saamiaan julkisia varoja, on vastuussa tasapainoa koskevan heinäkuun lain nojalla.

82. Lisäksi se, joka on saanut johonkin tarkoitukseen tarkoitettuja julkisia varoja ja pitää ne itsellään eikä käytä niitä kyseiseen tarkoitukseen, on vastuussa tämän lain nojalla.

83. Joka tuomitaan tämän lain nojalla, on tuomittava sakkoon, joka on kolmanneksen suurempi kuin mitä hän on velkaa.

84. Paikasta, josta aarre löytyy, ei tule uskonnollinen; sillä vaikka aarre löytyisi haudasta, sitä ei takavarikoitaisi uskonnollisena. Sillä se, mitä kenenkään on kielletty risteilemästä, ei voi tehdä paikasta uskonnollista, eikä rahaa voi haudata, kuten keisarillisissa mandateissa määrätään,

85. Mutta kun julkista omaisuutta varastetaan, keisareiden Trajanuksen ja Hadrianuksen perustuslaeissa säädetään, että kyseessä on huijausrikos. Tämä on nykyinen käytäntö.

86. Sama, Ratsastukset, kirja IV.

Jumalalliset Severus ja Antoninus totesivat Cassius Festukselle osoitetussa rescriptuksessa, että jos temppeliin talletettu yksityishenkilöiden omaisuus varastetaan, kanne nostetaan varkaudesta eikä pyhänhäväistyksestä.

87. Ulpianus, Prokonsulin velvollisuuksista, kirja VII.

Prokonsulin tulisi määrätä rangaistus pyhäinhäväistyksestä joko ankarammin tai lievemmin tai lempeämmin syyllisen aseman ja kunnan mukaan ottaen huomioon ajan sekä hänen ikänsä ja sukupuolensa. Tiedän, että useat tuomarit ovat tuominneet pyhäinhäväistykseen syyllistyneitä henkilöitä heitetyksi villipetojen pariin, toisia poltettavaksi elävältä ja taas toisia hirtettäväksi hirsipuuhun. Rangaistusta olisi kuitenkin säänneltävä siten, että ne, jotka ovat aseistetun joukon kanssa murtautuneet temppeleihin ja vieneet yöllä pois jumalten lahjat, heitettäisiin villipetojen selkään; mutta jos joku ottaa temppeleistä jotain vähäarvoista, häntä olisi rangaistava tuomitsemalla hänet kaivoksiin, tai jos hän on syntynyt ylempään asemaan, hänet olisi karkotettava jollekin saarelle.

88. Niiden, jotka valmistavat julkista rahaa tai leimaavat sen julkisella leimalla ja valmistavat sitä itselleen rahapajan ulkopuolella tai varastavat sen leimaamisen jälkeen, ei katsota väärentäneen sitä, vaan syyllistyneen yleisen kolikon varastamiseen, joka muistuttaa huijausrikosta.

89. Jos joku varastaa valtiolle kuuluvaa kultaa tai hopeaa, häntä rangaistaan jumalallisen Piuksen antaman ediktin mukaan karkotuksella tai tuomitaan kaivoksiin arvonsa mukaisesti. Jokainen, joka antaa leimansa varkaalle, katsotaan tuomituksi ilmeisestä varkaudesta, ja hänestä tulee pahamaineinen. Se, joka on laittomasti ottanut kultaa kaivoksesta ja sulattanut sen, tuomitaan nelinkertaiseen vahingonkorvaukseen.

90. Venuleius Saturninus, Julkiset syytteet, kirja II.

Petosrikoksesta ei voida nostaa syytettä viiden vuoden kuluttua.

91. Sama, Julkiset syytteet, kirja III.

Se, joka poistaa peltojen rajat sisältävän lain pronssilevyn tai muunlaisen taulun tai muuttaa sitä jollakin tavalla, on vastuussa huijausta koskevan Julianuksen lain nojalla.

92. Joka poistaa julkisista rekistereistä jotakin tai lisää niihin jotakin, on vastuussa tämän lain nojalla.

93. Paulus, Julkisista syytteistä.

Pyhäinhäväistyksestä tuomittuja henkilöitä on rangaistava kuolemalla.

94. Pyhäinhäväistykseen syyllistyy se, joka anastaa yleisölle kuuluvia pyhiä esineitä. Ne, jotka anastavat henkilöille kuuluvia pyhiä esineitä tai vartioimattomia kappeleita, ansaitsevat ankaramman rangaistuksen kuin varkaat ja lievemmän kuin

pyhäinhäväistykset. Sen vuoksi on tarkkaan harkittava, mikä on pyhää, ja kaikki teot, jotka voivat sisältyä pyhäinhäväistysrikokseen.

95. Labeo määrittelee Viimeisten teostensa kolmekymmentäkahdeksannessa kirjassaan siveettömyyden julkisten tai pyhien rahojen varkaudeksi, jota ei ole tehnyt se, jonka vastuulla se kulloinkin oli; ja siksi temppelin vartija, jolle on uskottu tällaista omaisuutta, ei syyllisty siveettömyyteen.

96. Samassa luvussa, alempana, hän sanoo, että paitsi julkisten rahojen, myös yksityishenkilöille kuuluvien rahojen anastaminen muodostaa petoksen, kun joku ottaa vastaan valtiovarainministeriölle kuuluvia varoja teeskennellen olevansa valtiovarainministeriön velkoja, vaikka hän olisikin ottanut omakseen yksityishenkilölle kuuluvia rahoja.

97. Myöskään se, joka ottaa vastaan rahaa kuljetusta varten, tai kuka tahansa muu, joka ottaa vastuun rahasta, ei syyllisty huijaukseen.

98. Senaatti määräsi, että ne, jotka ilman vastuuvirkamiehen määräystä sallivat julkisten rekisterien tutkimisen ja kopioimisen, joutuvat kiusaamisen vastaisen lain nojalla vastuuseen.

99. Myös se, joka pitää hallussaan tiettyyn käyttötarkoitukseen tarkoitettuja julkisia varoja eikä käytä niitä kyseiseen tarkoitukseen, on tämän lain nojalla vastuussa; näin sanoo Labeo Viimeisten teostensa kolmekymmentäkahdeksannessa kirjassa. Joka lähtiessään maakunnasta, jossa hän on hoitanut virkaansa, tekee valtiovarainministeriölle tiliä käteensä jääneistä rahoista ja pitää ne hallussaan, ei ole vastuussa kanteen nostamisesta loppusumman perimiseksi siitä syystä, että hän on yksityishenkilö, joka on velkaa valtiovarainministeriölle, ja siksi hänet olisi luokiteltava velallisiin; ja se, jolla on valtuudet, voi periä ne häneltä joko takavarikoimalla hänen omaisuutensa, pidättämällä hänet tai määräämällä sakon; mutta Juliaanin laki määrää, että vuoden kuluttua vuoden kuluttua nämä rahat luokitellaan maksamattomiksi.

100. Marcianus, Julkiset syytteet, I kirja.

Tämän lain nojalla on vastuussa se, joka merkitsee julkisiin rekistereihin pienemmän summan kuin myynnistä tai vuokrauksesta saadun tuoton tai joka tekee muun vastaavanlaisen rikkomuksen.

101. Kun jumalalliset Severus ja Antoninus olivat saaneet selville, että eräällä erittäin maineikkaasta suvusta peräisin olevalla nuorella miehellä oli temppeliin sijoitettu pieni arkku, ja kun temppeli oli suljettu, hän astui ulos arkusta ja varasti monia temppeliin kuuluvia tavaroita ja sulkeutui sen jälkeen jälleen arkkuun, hänet karkotettiin tuomionsa jälkeen saarelle.

102. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXVIII.

Joka lävistää temppelein seinän tai varastaa sillä tavoin jotakin, joutuu syytteeseen kavalluksesta.

103. Joka tunkeutuu pyhäkköön päivällä tai yöllä ja vie sieltä mitään pyhää omaisuutta, on sokeutettava; ja joka vie jotain pyhäkön tai jonkin muun temppelein osan ulkopuolelle, on ruoskittava, hänen päänsä on ajeltava ja hänet on lähetettävä maanpakoon.

104. Marcellus, Digest, kirja XXV.

En missään tapauksessa syyllisty kavallukseen, jos kerään rahaa joltakulta, joka on velkaa sekä minulle että valtiovarainministeriölle; sillä rahaa, jonka saan valtiovarainministeriön velalliselta, en käytä väärin, koska hän on edelleen velkaa valtiovarainministeriölle.

105. Modestinus, Rangaistuksista, kirja II.

Se, joka varastaa viholliselta otetun saaliin, on syyllistynyt kavallusta koskevan lain nojalla ja tuomittava nelinkertaiseen vahingonkorvaukseen.

106. Papinianus, Kysymyksiä, kirja XXXVI.

Julkinen syytteeseenpano kavalluksesta, samoin kuin saldojen anastamisesta ja kiristyksestä, voidaan nostaa myös perillistä vastaan; eikä tämä ole kohtuutonta, koska kyse on periaatteellisesta kysymyksestä, joka liittyy varastettuihin rahoihin.

Tit. 14. Juliaanisesta laista, joka koskee lainvastaista viranhakua.

107. Modestinus, Rangaistuksista, kirja II.

Tämä laki ei ole tällä hetkellä voimassa Roomassa, koska tuomareiden nimittäminen kuuluu keisarin velvollisuuksiin eikä riipu kansan suosiosta.

108. Jos joku kunnassa rikkoo tätä lakia hakemalla joko poliittista tai papillista virkaa, häntä rangaistaan senaatin asetuksella sadan aureen sakolla ja häpeällä.

109. Jos joku tämän lain nojalla tuomittu tuomitsee jonkun toisen, hänet palautetaan kokonaan oikeuksiinsa, mutta hänen rahojaan ei palauteta.

110. Samoin se, joka perustaa uuden veron, on senaatin asetuksella tuomittava tähän rangaistukseen.

111. Jos joko syytetty tai syyttäjä tunkeutuu tuomarinsa taloon, hän syyllistyy tuomareita koskevan juliaanisen lain mukaan laittomaan tekoon, eli hänet määrätään maksamaan sata aureia valtiovarainministeriölle.

Tit. 15. Favianuksen lain osalta sieppaajia koskien.

112. Ulpianus, Säännöt, kirja I.

Jokainen, joka tietoisesti ostaa vapaan miehen, joutuu Favianuksen kidnappauksen vastaisen lain nojalla vastuuseen kuolemantuottamuksesta; ja myös myyjä voidaan asettaa syytteeseen sen nojalla, jos hän myi miehen tietäen, että tämä oli vapaa.

113. Sama, Prokonsulin velvollisuuksista, kirja IX.

On muistettava, että Favianuksen laki ei koske niitä, jotka, kun heillä on käsissään poissaolevia orjia, myyvät heidät; sillä on eri asia olla poissaoleva ja eri asia olla pakomatalla.

114. Se ei myöskään koske henkilöä, joka on määrännyt pakenevan orjansa takaa-ajettavaksi ja myytäväksi; sillä hän ei ole myynyt pakenevaa orjaa.

115. Lisäksi voidaan sanoa, että jos joku käskää Titiuksen pidättää karkulainen orja ja, jos hän niin tekee, pitää hänet ostettuna, senaatin asetus ei ole sovellettavissa. Myös isännät, jotka ovat myyneet orjansa pakomatalla, ovat vastuussa tämän senaatin asetuksen nojalla.

116. Marcianus, Julkiset syytteet, kirja I.

Vilpittömässä mielessä toimineelle omistajalle ei voida langettaa Favianuksen laissa säädettyä rangaistusta siitä, että hän on laittomasti pidättänyt orjan; toisin sanoen jos hän ei tiennyt, että orja kuului toiselle, tai jos hän luuli toimivansa isäntänsä suostumuksella. Ja itse laki on muotoiltu tällä tavoin suhteessa vilpittömässä mielessä olevaan haltijaan, sillä siihen on lisätty: "Jos hän teki tämän tietoisesti ja vilpillisesti". Keisarit Severus ja Antoninus ovat hyvin usein päättäneet, että bona fide -haltijat eivät ole vastuussa tämän lain nojalla.

117. Ei pidä unohtaa, että kuten Akkilian lain mukaan, jos henkilö, jonka puolesta Favianin lakia rikottiin, kuolee, syytös ja Favianin lain määräämä rangaistus jäävät voimaan, kuten jumalalliset Severus ja Antoninus totesivat eräässä reskriptissä.

118. Gaius, Provinciaediktistä, XXII kirja.

Se, joka joko lahjoittaa tai antaa myötäjäisiksi miehen, jonka tietää olevan vapaa, on Favianuksen lain mukaan vastuussa; samoin se, joka tietää miehen olevan vapaa ja ottaa hänet vastaan tällaisissa olosuhteissa, olisi sisällytettävä samaan luokkaan, johon myyjä ja ostaja kuuluvat. Samaa sääntöä sovelletaan, jos omaisuutta annetaan vastineeksi tällaisesta miehestä.

119. Modestinus, Opinions, kirja XVII.

Antoi mielipiteekseen, että se, jonka väitetään ottaneen vastaan toiselle kuuluvan pakenevan orjan ja kätkeneen hänet, vaikka hän väittäisikin, että tämä on hänen omaisuuttaan, ei missään tapauksessa voi välttyä rangaistukselta, jos hänen syyllisyytensä todistetaan.

120. Callistratus, Oikeudellisista tutkimuksista, kirja VI.

Varkauteen syyllistyneestä ei heti tule kidnappaajaa sillä perusteella, että hän on pidättänyt toiselle kuuluvia orjia, sillä jumalallinen Hadrianus totesi eräässä rescriptumissa: "Se, joka on pyytänyt tai ottanut haltuunsa toisen orjia, herättää kysymyksen siitä, onko hän vastuussa kidnappauksen rikoksesta, josta häntä syytetään, vai ei, ja siksi ei ole tarpeen kuulla minua tästä asiasta. Tuomarin on kuitenkin tämänkaltaisessa tapauksessa ratkaistava se, minkä hän tietää olevan täysin totta, sillä on selvää, että hänen on oltava tietoinen siitä, että henkilö voi olla syyllistynyt varkausrikokseen toisilta otettujen orjien osalta, eikä häntä välttämättä tästä syystä voida pitää syyllisenä kidnappaukseen."

121. Sama keisari totesi reskriptiossaan samaan asiaan viitaten: "Jos yksi tai useampi karkulainen orja löytyy jonkun sellaisen henkilön hallusta, joka on vuokrannut heidän palveluksiaan heidän elatuksensa vastineeksi, ja jos mainitut orjat ovat aiemmin tehneet työtä muille, kukaan ei voi oikein sanoa, että edellä mainittu henkilö on anastanut heidät."

122. Favianin laissa säädetään, että: "Vapaa mies, joka kätkee vapaana syntyneen tai vapautetun henkilön vastoin tämän tahtoa tai on pitänyt häntä kahleissa ja on tietoisesti ja vilpillisesti ostanut hänet tai on liittynyt jonkun kanssa tällaiseen kauppaan tai on taivutellut toisen mies- tai naisorjan karkaamaan isäntänsä tai emäntänsä luota."; tai on kätkenyt tällaisen orjan isäntänsä tai emäntänsä tietämättä tai suostumuksetta, tai on pitänyt häntä kahleissa, tai on tietoisesti ja vilpillisesti ostanut orjan, tai on ollut osallisena johonkin näistä rikoksista, joutuu kärsimään lain mukaisen rangaistuksen. "

123. Hermogenianus, Epitomes of Law, kirja VI.

Favianuksen laissa säädettyä rahamääräistä rangaistusta ei enää nykyään määrätä; sillä niitä, jotka tuomitaan tästä rikoksesta, rangaistaan suhteessa sen vakavuuteen, ja yleensä heidät tuomitaan kaivoksiin.

Tit. 16. Senaatin Turpillian asetuksesta ja syytteiden hylkäämisestä.

124. Marcianus, Senaatin Turpillian asetuksesta.

Syyttäjien piittaamattomuus havaitaan kolmella tavalla, ja siitä rangaistaan kolmella rangaistuksella, sillä he joko panettelevat, kiertelevät tai vetäytyvät.

125. Herjaaminen tarkoittaa väärin syytösten esittämistä. Väistelyä on todellisten rikosten salaaminen. Peruuttaminen tarkoittaa syytteen hylkäämistä kokonaan.

126. Rangaistus langetetaan kunnianloukkaajille Remmin lain mukaan.

127. Sitä, joka ei todista, mitä hän väittää, ei heti pidetä herjaajana, sillä rikoksen tutkiminen jätetään tuomarille, jolla on toimivalta asiassa; jos syytetty vapautetaan, hän alkaa tutkia syyttäjän aikomusta ja sitä, miksi tämä sai syytteen nostettua; ja jos hän toteaa tämän johtuneen perustellusta erehdyksestä, hänen on vapautettava syytetty. Jos hän kuitenkin toteaa, että syytetty on selvästi syyllistynyt kunnianloukkaukseen, hänen on langetettava hänelle lain mukainen rangaistus.

128. Tuomion sanoista käy ilmi, miten jompikumpi näistä kohdista on ratkaistava. Sillä jos se kuuluu seuraavasti: "Ette ole todistanut väitteitänne", hän säästää vastaajan; mutta jos hän sanoo: "Olette syyllistynyt kunnianloukkaukseen", hän tuomitsee hänet; ja vaikka hän ei lisäisi mitään rangaistukseen liittyvää, lain voima pannaan silti täytäntöön häntä vastaan.

Sillä (kuten Papinianus katsoi), tosiseikkoja koskeva kysymys riippuu tuomioistuimen harkinnasta, mutta rangaistuksen määräämistä ei jätetä hänen tahtonsa varaan, vaan se on varattu lain vallalle.

129. Voidaan kysyä, jos tuomari tekisi seuraavan lausuman: "Lucius Titius näyttää esittäneen hätiköidyn syytöksen", pitäisikö hänen katsoa julistaneen hänet kunnianloukkaajaksi? Papinianus sanoo, että hätiköinti antaa aiheen anteeksiantoon ja että hillittömästä vihasta puuttuu kunnianloukkauksen pahe, eikä siitä tarvitse tämän vuoksi langettaa rangaistusta.

130. Olemme osoittaneet, että hän on väittelijä, joka on salaliitossa vastaajan kanssa ja joka luopuu syyttäjän asemastaan, jotta hän voisi salata todistuksensa ja sallia vastaajan valheellisten tekosyiden esittämisen.

131. Jos joku kuitenkin luopuu syytteen ajamisesta ilman, että se hylätään, häntä rangaistaan.

132. Syytteen hylkäämistä pyytävät ja myöntävät yleensä maakuntien kuvernöörit. Hakemus tehdään tuomarille hänen toimiessaan puheenjohtajana tuomioistuimessa, ei muualla; ja jos hän on paikalla, hän ei voi jättää tutkintaa toisen tehtäväksi.

133. Jos yksi henkilö on syyttänyt samaa henkilöä useista rikoksista, hänen on pyydetävä jokaisen rikoksen hylkäämistä, muuten hän joutuu kärsimään senaatin asetuksessa säädetyn rangaistuksen jokaisesta laiminlyödyistä rikoksesta.

134. Se, joka nostaa syytteen, joka voi vanhentua, kuten esimerkiksi aviorikoksesta, kun viisi vuotta on kulunut yhtäjaksoisesti sen tekemisestä miehen kohdalla, tai kuuden käytettävissä olevan kuukauden kuluttua avioeropäivästä naisen kohdalla; voiko olla mitään epäilystä siitä, että jos hän luopuu syytteestä, häntä on rangaistava tämän senaatin asetuksen nojalla? Vaikeus syntyy tässä siitä syystä, että tämä syyte on lähes vaikutukseton, kun on olemassa sellainen aika tai jokin henkilövirhe, joka tekee vastaajan turvassa pelolta ja vaaralta. Toisaalta, kun syyte on kerran nostettu, sitä ei voida hylätä syyttäjän omasta tahdosta, vaan sen on tapahduttava sen tuomarin valtuuttamana, jonka toimivaltaan asia kuuluu, ja sitä, joka hätiköidysti nostaa tällaisen häpeällisen syytteen, pidetään enemmän vastenmielisyyden arvoisena. Sen vuoksi parempi mielipide on, että myös hän, josta puhuimme, kuuluu senaatin asetuksen piiriin. Papinianus on kuitenkin sitä mieltä, että jos nainen, joka ei ollut toimivaltainen nostamaan syytettä vääreännöksestä, koska hän ei nostanut syytettä itselleen tai perheelleen aiheutetusta vahingosta, luopuisi siitä, häntä ei pitäisi rangaista senaatin Turpillin asetuksen nojalla. Olisiko hän ollut samaa mieltä muissa tapauksissa? Sillä mitä väliä sillä on, jos syytettä ei saa nostaa sukupuolen heikkouden, oman tilan alhaisuuden tai ajan kulumisen vuoksi? On paljon enemmän syytä, että henkilöt vapautetaan rangaistuksesta tällaisissa olosuhteissa, koska naisen syyte voi ainakin olla tehokas hänen oman loukkaantumisensa vuoksi, kun taas muiden syyte on pelkkää äänenpainoa. Sama auktoriteetti on kuitenkin toisaalla todennut, että kukaan ei voi syyttää aviorikoksesta samanaikaisesti molempia henkilöitä eli miestä ja naista; ja silti, jos hän syyttäisi molempia samanaikaisesti, hänen tulisi pyytää, että syyte kumpaakin vastaan hylätään, jotta hän ei joutuisi vastuuseen tämän senaatin asetuksen nojalla. Mitä merkitystä on sillä, jos syyte osoittautuisi edellä mainituista syistä pätemättömäksi tai jos se ei voisi pitää paikkansa

syytettyjen lukumäärän vuoksi? Tai jos on tehtävä ero, jos jollakulla on täysi oikeus nostaa syyte, mutta hän ei voi tehdä sitä, koska kaksi henkilöä on yhdistetty, tai jos hänellä ei ole lain tiukan tulkinnan mukaan oikeutta nostaa syytettä heitä vastaan? Näin ollen on järkevää katsoa, että kaikki henkilöt (lukuun ottamatta naisia ja alaikäisiä) kuuluvat tämän senaatin asetuksen soveltamisalaan, kun he eivät pyydä asian hylkäämistä.

135. Epäiltyä holhoojaa koskeva syyte voidaan käsitellä vain avoimessa tuomioistuimessa, eikä kukaan muu kuin maakunnan kuvernööri voi tehdä päätöstä tällaisessa tapauksessa; ja siitä huolimatta jokainen, joka luopuu syytteestä, ei joudu senaatin asetuksen mukaiseen rangaistukseen.

136. Samoin jos jotakuta syytetään siitä, että hän on kärsinyt senaatin Turpillian asetuksen mukaisen rangaistuksen, maakunnan kuvernöörin velvollisuus on ottaa asia tutkittavaksi; eikä senaatin asetuksen mukaista rangaistusta panna täytäntöön sitä osapuolta vastaan, joka luopuu syytteestä, sillä se, joka sanoo, että joku on kärsinyt tämän senaatin asetuksen mukaisen rangaistuksen, ei ole syyttäjä.

137. Tämän asetuksen soveltamisalaan kuuluu se, joka toimittaa syyttäjän tai yllyttää, ohjaa tai houkuttelee jotakuta esittämään kuolemansyytteen toimittamalla todisteita ja muotoilemalla syytteitä. Tämä on järkevää, sillä jos hän ei pysty todistamaan syytettä, jonka esittämiseen hän on myötävaikuttanut, ja jos hän yrittää vapautua kunnianloukkauksen vaarasta luopumalla jutusta, hänet on varmasti tuomittava rangaistukseen näistä rikoksista, ellei sitten yllytetty syyttäjä voi todistaa rikosta, jonka hän on sitoutunut toteennäyttämään. Sillä ei myöskään ole merkitystä, onko hän itse nostanut syytteen vai onko hän määrännyt sen toisen nostettavaksi. Papinianus esitti mielipiteenään, että jos oli totta, että joku oli käyttänyt tämänkaltaisia keinoja syytteen nostamiseksi, häntä oli rangaistava, ei lain kirjaimen vaan hengen mukaisesti; sillä syyttäjä, joka oli toiminut hänen palkkaajansa sijasta, on vastuussa saman senaatin asetuksen nojalla; toisin sanoen häntä rangaistaan yksin siitä, mitä hän teki toisen asiamiehenä, joka itse pelkäsi toimia.

138. Syytetty, joka oli tuomittu, valitti asiasta ja hänen syyttäjänsä luopui sittemmin syytteestä; kuuluuko hän senaatin asetuksen soveltamisalaan? Näyttää siltä, että hän oli hyvin lähellä sitä, koska muutoksenhaun muutoksenhakukeinon avulla tuomion päätös raukesi.

139. Paulus, Kaikkien lakien seuraamuksista.

Se, joka luopuu rikoksen syytteeseenpanosta, on estetty nostamasta myöhemmin syytettä.

140. Sama, Sentences, kirja I.

Ja jopa yksityisistä ja tavallisista lainrikkomuksista nostetuissa syytteissä kaikkia herjaajia rangaistaan mielivaltaisesti suhteessa tehtyjen rikosten vakavuuteen.

141. Papinianus, Opinions, kirja XV.

Naisen, joka nostaa syytteen väärennöksestä itseään vahingoittavana ja luopuu siitä luovuttuaan, ei katsota joutuneen senaatin Turpillian-asetuksen mukaisen rangaistuksen kohteeksi.

142. Sen jälkeen kun asia on hylätty, sama syyttäjä ei voi nostaa samaa syytettä uudelleen samaa vastaajaa vastaan.

143. Paulus, Opinions, kirja II.

Kun joku esitti keisarille vetoomuksen ja uhkasi nostaa syytteen väärentämisestä, mutta ei tehnyt niin, heräsi kysymys, oliko häneen sovellettava senaatin Turpillian-asetuksessa määrätty rangaistus? Paulus vastasi, että kyseinen osapuoli ei kuulunut senaatin Turpillian-asetuksen ehtojen piiriin.

144. Sama, Lauseet, I kirja.

Se on luopunut syytteestä, joka on keskustellut vastustajansa kanssa sen rikossyytteen hävittämisestä, jota hän oli yrittänyt ajaa.

145. Hän luopuu tarkoituksellisesti syytteestä, joka luopuu halusta ja aikomuksesta nostaa se.

146. Sen katsotaan luopuneen syytteestä, joka ei nosta syytettä maaherran määräämässä ajassa syytteen todistamiseksi.

147. Niitä, jotka ilmoittavat kirjallisesti aikomuksestaan nostaa syyte, veloitetaan perustelemaan väitteensä esittämällä ilmoitukset.

148. Vääristä syytteistä rangaistaan niitä, joiden väitetään toista vahingoittaakseen etsineen, kirjoittaneen tai esittäneen oikeudessa kirjaa tai muuta todistusaineistoa tämän vahingoksi.

149. Ulpianus, Disputations, kirja VIII.

Jos joku haluaa elvyttää rikossyytteen sen jälkeen, kun se on julkisesti hylätty, hän voi tehdä sen samalla oikeudella, joka hänellä oli, kun hän ensimmäisen kerran nosti syytteen; sillä häntä vastaan ei voida laillisesti vedota sellaisiin määräyksiin, joihin ei vedottu ennen syytettyjen vapauttamista. Tämän jumalainen Hadrianus totesi eräässä rescriptumissa.

150. Jos joku nostaa syytteen stellionatuksesta tai tilan ryöstörikoksesta ja luopuu sitten syytteestä, häneen ei kohdistu senaatin Turpillian-asetuksen mukaista rangaistusta, vaikka kyseessä olisi varkaus tai vahingonteko, vaan tuomari rankaisee hänen virheitään.

151. Papinianus, Aviorikoksesta, kirja II.

Rikosasian hylkääminen tehdään joko julkisesti jonkin muistettavan tilaisuuden tai jonkin julkisen riemun vuoksi,

152. Macer, Public Prosecutions, kirja II.

Tai jonkin tapahtuman onnekkaan lopputuloksen vuoksi,

153. Papinianus, Aviorikoksesta, kirja II.

Tai yksityisesti, syyttäjän pyynnöstä. On olemassa kolmaskin syyte, joka hylätään lain mukaisesti eli silloin, kun syyttäjä kuolee tai kun jokin hyvä syy estää häntä nostamasta syytettä.

154. Kun irtisanominen tehdään julkisen päätöksen mukaisesti, aviomies ei menetä mitään oikeuksistaan, jos hän nostaa syytteen toisen kerran.

155. Jumalallinen Hadrianus totesi, että syytteen uudelleen nostamiselle säädetyt kolmekymmentä päivää olisi ymmärrettävä käytettävissä oleviksi päiviksi, toisin sanoen ne olisi laskettava siitä päivästä, jolloin juhlat päättyivät. Senaatti määräsi, että nämä päivät alkoivat siitä ajankohdasta, jolloin kuka tahansa saattoi jatkaa syytteen nostamista syytettyä vastaan. Tämä aika asian uudelleen vireillepanoon ei ala kulua muutoin kuin silloin, kun syyttäjä voi panna syytteen vireille.

156. Sama, aviorikoksesta.

Kysyttiin, kuuluvatko ne, jotka olivat ajan umpeutumisen vuoksi jääneet syytteen nostamisen ulkopuolelle, senaatin Turpillian-asetuksen soveltamisalaan. Vastaus oli, että ei ole epäilystäkään siitä, että henkilöitä, jotka ovat vanhentumisen vuoksi estyneet nostamasta syytettä aviorikoksesta, voidaan rangaista kunnianloukkauksesta.

157. Ulpianus, Aviorikoksesta, kirja II.

Jos rikosasian julkinen hylkääminen on tapahtunut senaatin asetuksen nojalla, kuten tavallisesti tapahtuu; tai jonkin julkisen ilonpidon vuoksi; tai keisarillisen talon kunnioittamiseksi; tai jostain syystä, jonka vuoksi senaatti määräsi syytetyt vapauttaviksi, eikä syyttäjä ole uusinut syytettä säädetyssä ajassa, on sanottava, että senaatin Turpillian asetus ei ole sovellettavissa, sillä ei pidetä luopuneena siitä, joka ei syytä henkilöä, joka on vapautettu rikosoikeudellisesta vastuusta. Hän vapautuu kuitenkin syytteestä, kun syytetyt vapautetaan syytteestä.

158. Paulus, Aviorikoksesta, kirja III.

Me ymmärrämme luopuneeksi henkilön, joka on kokonaan luopunut aikomuksestaan nostaa syyte, eikä sitä, joka on vain lykännyt syytteen nostamista. Se, joka keisarin luvalla luopuu syytteen nostamisesta, ei ole rangaistavissa.

159. Ulpianus, Prokonsulin velvollisuuksista, kirja VII.

Jumalallinen Hadrianus totesi Kreetan prokonsuli Salvius Carukselle osoitetussa rescriptumissa, että jos holhooja oli nostanut syytteen holhoojansa nimissä ja tämä, jonka puolesta hän oli nostanut syytteen, oli kuollut, häntä ei saisi pakottaa jatkamaan syytteen nostamista.

160. Macer, Public Prosecutions, kirja II.

Senaatin Turpillian asetuksen soveltamisalaan kuuluvat ne, jotka korvaavat syytteen nostajat heidän tilalleen tai jotka sen jälkeen nostavat syytteen nostamatta syytettä syytettyjä vastaan tai jotka luopuvat syytteen nostamisesta muulla tavoin kuin asian hylkäämisellä, samoin kuin ne, jotka ovat jättäneet jonkin kirjallisen asiakirjan tai tehneet jonkin sopimuksen toista henkilöä vastaan nostettavaa syytettä varten. On todettava, että nämä sanat "nostakaa syyte nostamatta syytettä vastaajia vastaan" koskevat kaikkia edellä mainittuja henkilöitä.

161. Herää kysymys, sovelletaanko senaatin asetusta niihin, joilla on nykyisin ylimääräinen toimivalta julkisten rikosten osalta. Nykyisen, keisarillisiin perustuslakeihin perustuvan lain mukaan sitä sovelletaan; näin ollen kukin rangaistus määrätään kussakin yksittäistapauksessa.

162. Jos ne, joilla ei ole lupaa nostaa syytettä kunnianloukkauksesta, luopuvat siitä, he eivät joudu tämän senaatin asetuksen mukaiseen rangaistukseen. Tästä on säädetty perustuslaeissa.

163. Jos syyttäjä syytetyn kuoleman vuoksi luopuu syytteestä, häntä ei voida pitää vastuullisena tämän senaatin asetuksen nojalla, koska syytteen nostaminen lakkaa syytetyn kuoleman vuoksi, ellei rikos ole sellainen, että sen syytteesenpanoa voidaan jatkaa perillisiä vastaan, kuten esimerkiksi maanpetos. Samaa sääntöä sovelletaan, kun syyte nostetaan kiristyksestä, koska tämäkään syyte ei lopu kuolemalla.

164. Lisäksi jos syytetty kuolee sen jälkeen, kun syyttäjä on luopunut syytteestä, syyttäjän rikos ei tästä syystä lievene. Jos nimittäin kerran luopunut on sen jälkeen valmis uusimaan syytteen, Severus ja Antoninus ovat määränneet, että häntä ei saa kuulla.

165. Ne, jotka kirjallisen syytteen nostamisen jälkeen ovat antaneet kuluja yhden tai kaksi vuotta siitä syystä, että he eivät ole voineet nostaa syytettä eri tehtäviensä vuoksi kuvernööreinä tai siksi, että siviiliviran vaatimukset ovat estäneet heitä, eivät kuulu senaatin määräyksen piiriin.

166. Jos joku on syyttänyt jotakuta ensimmäistä kertaa, ja sen jälkeen, kun asia on hylätty, mutta ennen kuin syytettyä syytetään uudelleen, tapahtuu toinen hylkääminen, kolmekymmentä päivää on laskettava, ei ensimmäisestä, vaan toisesta hylkäämisestä.

167. Paulus, Aviorikoksesta.

Domitianus totesi eräässä rescriptumissa, että se, mitä on säädetty festivaaleista ja syytettyjen vapauttamisesta, ei koske orjia, jotka syytettynä on määrätty asetettavaksi kahleisiin, kunnes asia on ratkaistu.

168. Modestinus, Opinions, kirja XVII.

Lucius Titius syytti Seiusta väärännöksestä, ja ennen kuin hän saattoi hänet syytteesen, kaikkien syytettyjen syytteet hylättiin keisarin myöntämänä. Kysyn, jos syytettä ei sen jälkeen jatkettaisi, joutuuko syyttäjä senaatin Turpillian asetuksen mukaisen rangaistuksen kohteeksi. Herennius Modestinus vastasi, että julkisella suosiolla myönnetty syytettyjen vapauttaminen syytteistä ei koske tämäntyppisiä rikoksia.

169. Papirius Justus, Perustuslaista, kirja I.

Keisarit Antoninus ja Verus totesivat Julius Verukselle osoitetussa rescriptuksessa, että koska asian käsittelyä oli jatkettu huomattavan kauan, jälkimmäinen ei voinut saada sen vapauttamista vastapuoltensa suostumusta vastaan.

170. He totesivat myös reskriptissä, että erottamista ei saisi myöntää, ellei selvästi osoiteta, että vastapuoli oli antanut siihen suostumuksensa.

171. He totesivat myös eräessä reskriptissä, että jos syytteen hylkäämistä kuolemanrangaistavasta rikoksesta oli pyydetty, kuten rahasummaa koskevassa tapauksessa, syytteen nostaminen voitiin kuitenkin uusaa, jotta jos asianomistaja ei pystynyt todistamaan, mitä hän väitti, hän ei jäisi rankaisematta.

Tit. 17. Etsintäkuulutettujen tai poissaolevien henkilöiden tuomitsemisesta.

172. Marcianus, Julkiset syytteet, kirja II.

Jumalalliset Severus ja Antoninus totesivat eräessä rescriptumissa, että ketään poissaolevaa ei saa rangaista, ja nykyisen lain mukaan poissaolevia henkilöitä ei saa tuomita, sillä oikeudenmukaisuuden sääntö ei salli kenenkään tuomitsemista kuulematta.

173. Jos jotakuta uhkaa ankara rangaistus, esimerkiksi jos hänet voidaan tuomita kaivostyöhön tai vastaavaan rangaistukseen tai kuolemanrangaistukseen, tässä tapauksessa rangaistusta ei saa langettaa poissa olevalle henkilölle, vaan jokainen poissaoleva, jota etsitään, kirjataan läsnä olevaksi.

174. Maakuntien kuvernöörin tulisi noudattaa tätä käytäntöä niiden vastaajien osalta, joita etsitään ja jotka on merkitty läsnä oleviksi ; nimittäin heidän tulisi käskä heitä edikkeillä saapumaan paikalle, jotta ne, jotka on mainittu läsnä oleviksi, tulisivat tietoisiksi asiasta. Heidän tulisi myös kirjoittaa asianosaisten asuinpaikan maistraateille, jotta etsityt voivat heidän välityksellään saada selville, että heidät on merkitty läsnä oleviksi.

175. Tästä päivästä lasketaan vuosi, jotta he voivat puhdistautua halveksunnasta.

176. Ja jopa Papinianus sanoo kuudennessatoista mielipidekirjassaan, että sen, jota etsitään ja joka on merkitty läsnä olevaksi, on ilmestytävä maakunnan kuvernöörin eteen kahdentoista kuukauden kuluessa ja asetettava vakuus; eikä ole mitään syytä määrätä, että hänen omaisuutensa takavarikoidaan valtiovarainministeriölle, sillä jos hän kuolee vuoden kuluessa, rikossyyte sammuu ja päättyy, ja syytetyn omaisuus siirtyy hänen seuraajilleen.

177. Macer, On Public Prosecutions, kirja II.

Vuoden pituinen määräaika on asetettu sen omaisuuden takavarikoimiseksi, jota etsitään ja jonka todetaan olevan paikalla.

178. Jos valtiovarainministeriö ei kuitenkaan takavarikoi hänen omaisuuttaan kahteenkymmeneen vuoteen, se ei voi tehdä sitä myöhemmin, jos joko vastaaja itse tai hänen perillisensä vetoavat vanhentumiseen.

179. Marcianus, Julkisesta syytteestä, kirja II.

Kaikki valtiovarainministeriön esittämät vaateet määrätään kahdenkymmenen vuoden hiljaisuudella, kun muuta vanhentumisaikaa ei ole, kuten jumalalliset keisarit olivat vahvistaneet.

180. Macer, On Public Prosecutions, kirja II.

Vuosi lasketaan siitä ajankohdasta, jolloin ilmoitus tehtiin julkisesti joko ediktillä tai tuomarille lähetetyillä kirjeillä.

181. Näin ollen valtiovarainministeriön osalta kahdenkymmenen vuoden määräaika lasketaan siitä hetkestä, kun ilmoitus julkaistiin.

182. Lyhyesti sanottuna on muistettava, että sitä, jota etsitään ja jolle on annettu ilmoitus, ei estetä puolustautumisen aloittamisesta minkään määräajan perusteella.

183. Modestinus, Pandects, kirja XII.

Keisarillisissa mandateissa määrätään, että etsintäkuulutettujen henkilöiden omaisuus on sinetöitävä vuoden ajaksi, ja jos he palaavat ja esittävät asianmukaiset tekosyyt, se palautetaan heille. Jos he eivät kuitenkaan vastaa, eikä kukaan ilmesty puolustamaan heitä vuoden kuluttua, heidän omaisuutensa takavarikoidaan valtiovarainministeriölle.

184. Ja väli vuoden aikana kaikki heille kuuluva irtain omaisuus voidaan myydä, jotta se ei viivästyksen vuoksi turmeltuisi tai tuhoutuisi, ja sen tuotto talletetaan; sen ovat sallineet jumalalliset Severus ja Antoninus.

185. Jumalallinen Trajanus totesi eräissä rescriptumissa, että myös satoa pidetään irtaimena omaisuutena.

186. On kuitenkin huolehdittava siitä, etteivät velalliset maksa sillä välin mitään pakenevalle, jottei tällä tavoin edistettäisi hänen pakoaan.

Tit. 18. Kidutuksesta.

187. Ulpianus, Prokonsulin velvollisuuksista, kirja VIII.

Kidutusta on tapana käyttää rikoksen paljastamiseksi. Katsotaanpa, milloin ja missä määrin näin tulisi tehdä. Alku ei saisi tapahtua kysymyksen varsinaisella aiheuttamisella, ja jumalallinen Augustus päätti, että kidutukseen ei pidä luottaa varauksetta.

188. Tämä sisältyy myös jumalallisen Hadrianuksen kirjeeseen, joka on osoitettu Sennius Sabinukselle. Rescriptin ehdot ovat seuraavat: "Orjia saa kiduttaa vain silloin, kun syytettyä epäillään ja todisteet on saatu niin pitkälle muilla todisteilla, että pelkästään orjien tunnustus näyttää puuttuvan."

189. Jumalallinen Hadrianus totesi saman asian myös Claudius Quartinukselle antamassaan rescriptuksessa, ja tässä rescriptuksessa hän päätti, että kidutus on aloitettava siitä henkilöstä, jota eniten epäillään ja josta tuomari uskoo totuuden olevan helpoimmin selvitettävissä.

190. Niitä, jotka syyttäjät tuo esiin omasta talostaan, ei pitäisi kiduttaa, sillä ei ole helppo uskoa, että on tehty sijaiskärsijäksi se, jota molemmat vanhemmat pitävät rakkaana tyttärenään; kuten todetaan eräässä Lucius Tiberianukselle osoitetussa jumalallisten veljien rescriptumissa.

191. He totesivat myös Cornelius Proculukselle osoitetussa reskriptissä, että yksittäisen orjan kiduttamiseen ei pidä luottaa, vaan tapaus on tutkittava sen jälkeen, kun todisteet on annettu.

192. Jumalallinen Antoninus ja jumalallinen Hadrianus totesivat Sennius Sabinukselle osoittamassaan reskriptissä, että jos väitettiin, että orjat olivat yhdessä isäntänsä kanssa vieneet kultaa ja hopeaa, heitä ei saisi kuulustella isäntäänsä vastaan, eikä edes se, mitä he ovat saattaneet sanoa silloin, kun he eivät olleet kidutuksen alaisina, vahingoittaisi isäntää.

193. Jumalalliset veljet totesivat Lelianus Longinukselle osoitetussa reskriptissä, että perillisille kuuluvaan orjaan ei saisi kohdistaa kidutusta, jotta saataisiin tietoja omaisuuteen liittyen, vaikka epäiltiin, että perillinen oli saanut omaisuuden omistusoikeuden tekaistulla kaupalla.

194. Reskripteissa on usein todettu, että kunnalle kuuluvaa orjaa voidaan kiduttaa, kun kansalaisia syytetään, koska hän ei ole heidän orjansa vaan yhteisön orja. Sama olisi todettava muiden yhteisöjen orjista, sillä orjan ei katsota kuuluvan useille herroille vaan yhteisölle.

195. Kun orja palvelee minua hyvässä uskossa, vaikka minulla ei olekaan omistusoikeutta häneen, voidaan sanoa, että häntä ei voida kiduttaa todisteiden saamiseksi minua vastaan. Sama sääntö koskee vapaata miestä, joka palvelee hyvässä uskossa orjana.

196. On myös todettu, että vapaamielistä ei voida kiduttaa, jos hänen suojelijansa syytetään kuolemantuottamuksesta.

197. Keisarimme on yhdessä jumalallisen Isänsä kanssa todennut rescriptumissa, että yhtä veljeä ei voida asettaa kuulusteltavaksi toisen puolesta; ja lisännyt syyksi, että häntä ei saa kiduttaa, jotta saataisiin todisteita sellaisen henkilön syyttämiseksi, jota vastaan häntä ei voida pakottaa todistamaan, jos hän ei ole halukas siihen.

198. Jumalallinen Trajanus totesi Servius Quartukselle osoittamassaan rescriptissä, että aviomiehen orjaa voitiin kiduttaa todisteiden hankkimiseksi vaimonsa tuomitsemiseksi.

199. Hän totesi myös Mummius Lollianukselle osoittamassaan rescriptissä, että tuomitun henkilön orjia voitiin kiduttaa todisteiden saamiseksi häntä vastaan, koska he olivat lakanneet olemasta hänen omistamiaan.

200. Kun orja on vapautettu manumitaatiosta, jotta häntä ei voitaisi kiduttaa, jumalallinen Pius totesi eräässä reskriptissä, että häntä voidaan kiduttaa, jos sitä ei tehdä todisteiden hankkimiseksi isäntää vastaan.

201. Mutta kun orja kuului tutkinnan alkaessa toiselle, mutta siitä tuli myöhemmin vastaajan omaisuutta, jumalalliset veljet totesivat eräässä reskriptissä, että häntä voidaan kuitenkin kiduttaa asiassa, jossa hänen isäntänsä on osallisena.

202. Jos joku väittää, että orja on ostettu kaupalla, joka oli mitätön, häntä ei voida kiduttaa ennen kuin on todettu, että kauppa ei ollut pätevä. Tämän keisarimme on jumalallisen isänsä kanssa todennut eräässä reskriptissä.

203. Severus totesi myös eräässä Spicius Antigonukselle osoitetussa reskriptissä: "Koska orjia ei saisi kiduttaa heidän isäntiään vastaan, ja jos näin on tehty, koska sitä ei saa käyttää vaikuttamaan tuomarın päätökseen, joka on tekemässä sitä, vielä vähemmän pitäisi hyväksyä orjien lausunnot heidän isäntiään vastaan."

204. Jumalallinen Severus totesi eräässä rescriptumissa, että syytettyjen henkilöiden tunnustuksia ei tulisi pitää todisteina rikoksesta, jos mitään muuta todistetta ei ole tarjottu vaikuttamaan tapauksen ratkaisevan tuomarın velvollisuudentuntoon.

205. Kun joku on valmis tallettamaan orjan hinnan, jotta häntä voitaisiin kiduttaa todistamaan isäntäänsä vastaan, keisarimme jumalallisen isänsä kanssa ei sallinut tätä.

206. Kun orjia kidutetaan rikoskumppaneina ja he tunnustavat oikeudessa jotakin, joka koskee heidän isäntäänsä, keisari Trajanus totesi reskriptiossaan, että tuomarin on tehtävä päätöksensä olosuhteiden vaatimalla tavalla. Tämä reskripti osoittaa, että isännät voivat joutua osallisiksi orjiensa tunnustuksista, mutta uudempien perustuslakien mukaan tämä ei ole enää voimassa.

207. Kun on kyse veroista, joita kukaan ei epäile tasavallan jänteistä, olisi hänen lausuntonsa hylättävä, kun otetaan huomioon se vaara, joka uhkaa kuolemanrangaistuksella orjaa, joka on osallisena petoksessa, ja kun otetaan huomioon se vaara, joka uhkaa kuolemanrangaistuksella orjaa, joka on osallisena petoksessa.

208. Kidutuksesta vastaavan tuomarin ei pitäisi suoraan esittää kuulustelua siitä, onko Lucius Titius syyllistynyt henkirikokseen, vaan hänen pitäisi kysyä yleisellä tasolla, kuka sen teki; sillä toinen tapa näyttää pikemminkin vihjaavan vastausta kuin vaativan sitä. Tämän jumalainen Trajanus totesi eräässä reskriptissä.

209. Jumalallinen Hadrianus totesi Calpurnius Celerianukselle osoitetussa rescriptumissa seuraavaa: "Agricolaa, Pompeius Valensin orjaa, voidaan kuulustella hänestä itsestään; mutta jos hän kidutuksen aikana sanoo vielä jotakin muuta, sitä pidetään todisteena vastaajaa vastaan eikä kysymyksen esittäjän vikana." Tämä ei ole hänen syytään.

210. Keisarillisissa perustuslaeissa julistettiin, että vaikka kidutukseen ei aina pidä luottaa, sitä ei kuitenkaan pidä hylätä täysin kelvottomana, koska saadut todisteet ovat heikkoja ja vaarallisia ja totuuden kannalta haitallisia; sillä useimmat ihmiset joko kestävyksensä tai kidutuksen ankaruuden vuoksi halveksivat kärsimystä niin paljon, että totuutta ei voida heiltä millään tavoin saada irti. Toiset taas ovat niin huonosti kärsimiskykyisiä, että he mieluummin valehtelevat kuin kestävätkä kysymyksen, ja siksi käy niin, että he tekevät monenlaisia tunnustuksia, ja he eivät sotke siihen vain itseään vaan myös muita.

211. Lisäksi ei pidä luottaa todistusaineistoon, joka on saatu vihollisten kiduttamalla, koska he valehtelevat hyvin helposti; silti sen käyttöä ei pidä vihollisuuden varjolla hylätä.

212. Kun tapaus on tutkittu asianmukaisesti, voidaan päättää, luotetaanko kidutukseen vai ei.

213. Kun joku on pettänyt ryöstäjiä, eräissä reskriptioissa todetaan, että pettäjiin ei pidä luottaa. Toisissa, jotka ovat kuitenkin tarkempia, määrätään, että todistusta ei pidä hylätä kokonaan, kuten vastaavissa tapauksissa on tavallista, vaan asianmukaisen

harkinnan jälkeen on päätettävä, onko se oikeutettu uskottavuuteen vai ei. Sillä suurin osa tällaisista henkilöistä, jotka pelkäävät, että pidätetyt saattavat mainita heidät, on tottunut pettämään heidät saadakseen itse koskemattomuuden, koska syytettyjä henkilöitä, jotka ilmiantavat ne, jotka ovat pettäneet heidät, ei helposti uskota; Heille ei myöskään pitäisi myöntää erittelemättä koskemattomuutta palkkioksi tämänkaltaisista petoksista; heidän väitteitään ei myöskään pitäisi uskoa, kun he sanovat, että muut ovat syyttäneet heitä siitä, että he ovat ilmiantaneet heidät, sillä tätä heikkoa todistetta, joka perustuu valheellisuuteen tai herjaukseen, ei pitäisi katsoa heitä vastaan.

214. Jos joku tunnustaa vapaaehtoisesti rikoksen, häneen ei pidä aina luottaa; sillä joskus ihminen tekee tunnustuksen pelosta tai jostain muusta syystä. Eräässä Voconius Saxalle osoitetussa jumalallisten veljien kirjeessä julistetaan, että mies, joka oli tehnyt tunnustuksen itseään vastaan ja jonka syyttömyys oli todettu, oli vapautettava tuomionsa jälkeen. Kirjeen ehdot ovat seuraavat: "Varovaisuuden ja inhimillisyyden sanelemien periaatteiden mukaisesti, rakas Saxa, kun orjan epäiltiin valheellisesti tunnustaneen syyllisyytensä henkirikokseen pelätessään, että hänet palautettaisiin isännälleen, te tuomitsitte hänet, joka edelleen piti kiinni valheellisesta lausunnostaan, aikeenanne alistaa kidutukseen hänen väitetyt rikoskumppaninsa, joita hän niin ikään oli valheellisesti syyttänyt, jotta voisitte tehdä hänen itseään koskevista lausunnoistaan entistä varmempia. "Eikä harkitseva aikomuksenne ollut turha, sillä kidutuksen avulla todettiin, että mainitut henkilöt eivät olleet hänen rikoskumppaneitaan, vaan että hän oli syyttänyt itseään valheellisesti. Voitte sitten kumota tuomion ja määrätä hänet virallisesti myytäväksi sillä ehdolla, ettei häntä koskaan palauteta isäntänsä valtaan, joka, saatuaan hinnan, on varmasti hyvin halukas pääsemään eroon tällaisesta orjasta." Reskriptiosta käy ilmi, että kun orja on tuomittu, jos hänet myöhemmin vapautetaan vastuusta, hän kuuluu sille, jonka omaisuutta hän oli ennen tuomiota. Läänin kuvernööri ei kuitenkaan voi palauttaa ketään tuomitsemaansa takaisin alkuperäiseen tilaansa, kuten hän ei voi kumota edes päätöstä, jossa on kyse rahasta. Mitä sitten pitäisi tehdä? Hänen pitäisi kääntyä keisarin puoleen, kun jonkun, joka aluksi vaikutti syylliseltä, syyttömyys todetaan myöhemmin.

215. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXXIX.

Maaomaisuuteen kuuluvia orjia ei voida kiduttaa todisteiden hankkimiseksi isäntiään vastaan niin kauan kuin on epävarmaa, kenelle omaisuus kuuluu.

216. Sama, Ediktistä, kirja LVI.

Keisarimme ja jumalallisen Severuksen perustuslaissa on vahvistettu, että orjaa, joka kuuluu usealle omistajalle, ei voida kiduttaa ketään heistä vastaan.

217. Sama, Disputations, kirja III.

Insestitapauksessa (Papinianuksen mielipiteen mukaan, joka on myös esitetty eräässä reskriptiossa) orjia ei voida kiduttaa, koska aviorikosta koskevaa Julianuksen lakia ei sovelleta.

218. Marcianus, Institutes, kirja II.

Jos joku turmelee lesken tai toisen kanssa naimisissa olevan naisen, jonka kanssa hän ei olisi voinut laillisesti solmia avioliittoa, hänet on karkotettava saarelle, koska kyseessä on kaksinkertainen rikos; insesti, koska hän on vastoin jumalallista lakia rikkonut sukulaisnaista ja lisännyt tähän rikokseen aviorikoksen tai haureuden. Lopuksi tällaisessa tapauksessa orjia voidaan kiduttaa, jotta he saisivat todisteita isäntäänsä vastaan.

219. Papinianus, Aviorikoksesta, kirja II.

Kun isä tai aviomies nostaa syytteen aviorikoksesta ja vaatii, että syytetyn osapuolen orjat asetetaan kuulusteltaviksi, jos asiassa päädytään vapauttavaan tuomioon, on asian käsittelyn ja todistajien esittämisen jälkeen arvioitava kuolleiden orjien arvo; mutta jos tuomio saadaan, eloonjääneet orjat on takavarikoitava.

220. Kun kyseessä on väärennetty testamentti, kuolinpesään kuuluvia orjia voidaan kiduttaa. 7. Ulpianus, Aviorikoksesta, kirja III.

Tuomareiden on määriteltävä kidutuksen mitta, ja siksi se on suoritettava siten, että orja voi säilyä joko vapauttavana tai rangaistavana.

221. Paulus, Aviorikoksesta, kirja II.

Jumalallisen Augustuksen edikti, jonka hän julkaisi Vivius Avituksen ja Lucius Apronianuksen konsulaatin aikana, on seuraava: "En ole sitä mieltä, että kidutusta pitäisi käyttää joka tapauksessa ja jokaiseen henkilöön; mutta kun kuolemanrangaistavia ja julmia rikoksia ei voida havaita ja todistaa muuten kuin orjia kiduttamalla, pidän sitä tehokkaimpana keinona totuuden selvittämiseksi, ja sitä pitäisi käyttää."

222. Orja, jonka on määrä vapautua jonkin ehdon nojalla, voi joutua kidutuksen kohteeksi, koska hän on perillisen orja, mutta hän säilyttää silti toivonsa vapaudesta.

223. Marcianus, Julkisista syytetoimista, kirja II.

Jumalallinen Pius totesi eräissä reskriptissä, että orjia voidaan kiduttaa tapauksissa, joissa on kyse rahasta, jos totuutta ei voida muuten selvittää, mistä säädetään myös muissa reskripteissa. Tämä pitää kuitenkin paikkansa sikäli, että tähän keinoon ei saisi turvautua rahallisissa tapauksissa, vaan ainoastaan silloin, kun totuutta ei voida selvittää, ellei kidutuksen käyttäminen ole laillista, kuten jumalallinen Severus totesi eräissä reskriptissä. Näin ollen on sallittua asettaa muiden orjat kuulusteltaviksi, jos olosuhteet sen oikeuttavat.

224. Tapauksissa, joissa orjia ei saisi kiduttaa todisteiden hankkimiseksi isäntiään vastaan, heitä ei saa edes kuulustella, ja vielä vähemmän voidaan hyväksyä orjien lausunnot isäntiään vastaan.

225. Kidutusta ei saisi kohdistaa sellaiseen, joka on karkotettu saarelle, kuten jumalallinen Pius totesi eräissä reskriptissä.

226. Kidutusta ei saisi myöskään määrätä rahallisessa tapauksessa orjalle, jonka on määrä vapautua ehdolla, ellei ehtoa ei täytetä.

227. Arcadius, Charisius, Todistajista.

Kidutusta ei saisi kohdistaa alle neljätoistavuotiaaseen alaikäiseen, kuten jumalallinen Pius totesi Caecilius Jubentinukselle osoitetussa rescriptissä.

228. Kaikkia henkilöitä on kuitenkin poikkeuksetta kidutettava maanpetostapauksessa, joka koskee ruhtinaita, jos heidän todistuksensa on välttämätön ja olosuhteet sitä vaativat.

229. Voidaan kysyä, eikö pojan castrense peculiumiin kuuluvia orjia saa kiduttaa, jotta saadaan todisteita hänen isäänsä vastaan. On nimittäin todettu, että isän orjaa ei saa kiduttaa todisteiden saamiseksi poikaa vastaan. Mielestäni voidaan katsoa, että pojan orjia ei saa kiduttaa todisteiden hankkimiseksi hänen isäänsä vastaan.

230. Kidutusta ei pitäisi soveltaa siinä määrin kuin syyttäjä vaatii, vaan sen mukaan, mitä järki ja kohtuus sanelevat.

231. Syyttäjän ei pitäisi aloittaa oikeudenkäyntiä vastaajan talosta saaduilla todisteilla, kun hän kutsuu todistajiksi sen henkilön vapaamatkustajia tai orjia, jota hän syyttää.

232. Usein totuutta etsittäessä jopa itse äänenävy ja tarkkan tutkinnan ahkeruus antavat apua. Sillä totuuden selvittämiseksi käytettävissä olevat asiat tulevat esiin todistajan kielenkäytöstä ja hänen osoittamastaan tyyneydestä tai pelosta sekä siitä maineesta, joka kullakin on omassa yhteisössään.

233. Kysymyksissä, joissa on kyse vapaudesta, totuutta ei ole tarpeen etsiä kiduttamalla niitä, joiden asema on kiistanalainen.

234. Paulus, Prokonsulin velvollisuuksista, kirja II.

Vaikka orja palautettaisiinkin myynnin ehtona, häntä ei saa kiduttaa todisteiden hankkimiseksi isäntäänsä vastaan.

235. Ulpianus, Ediktistä, kirja LIV.

Kun joku kidutuksen välttämiseksi väittää olevansa vapaa, jumalallinen Hadrianus totesi eräässä reskriptissä, että häntä ei saa kuulustella, ennen kuin hänen vapaudestaan päätettäväksi tuotu asia on käsitelty.

236. Modestinus, Säännöt, kirja V.

On vahvistettu, että orja voidaan kiduttaa sen jälkeen, kun hänet on arvioitu tai kun vaadittu sopimus on tehty.

237. Sama, Säännöt, kirja VIII.

.orja, jonka on määrä vapautua jonkin ehdon nojalla ja joka on tuomittu rikoksesta, on oikeutettu etuoikeuteen odottaa vapauttaan, joten hänen asemansa epävarmuuden vuoksi häntä rangaistaan vapaana eikä orjana.

238. Callistratus, Oikeustutkimukset, kirja V.

Vapaan miehen tapauksessa ei ole tarpeen määrätä kidutusta, jos hänen todistuksensa ei ole horjuva.

239. Alle neljätoistavuotiaan alaikäisen tapauksessa jumalallinen Pius totesi Mseciliukselle osoittamassaan rescriptuksessa, että kidutusta ei pidä käyttää todisteiden hankkimiseksi toista vastaan, varsinkin kun syytös ei ole millään tavoin vahvistettu muilla todisteilla, koska siitä ei seuraa, että alaikäistä olisi uskottava, vaikka kidutusta ei olisi sovellettu; hän sanoo nimittäin, että ikä, joka näyttää suojelevan henkilöitä kidutuksen ankaruudelta, tekee heidät myös epäilyttävämmiksi valheellisuudesta.

240. Sitä, joka on antanut toiselle vakuuden väittäen olevansa orja, on pidettävä isäntänä; ja siksi tällaisia orjia ei voida kiduttaa todisteiden saamiseksi häntä vastaan. Jumalallinen Pius totesi eräässä rescriptumissa seuraavaa: "Teidän on todistettava asianne muulla todistuksella, sillä orjia ei pitäisi kiduttaa, kun tilan haltija on antanut vakuuden vaativalle ja häntä pidetään sillä välin isäntänä."

241. Modestinus, Rangaistuksista, kirja III.

Jumalalliset veljet totesivat eräässä reskriptiossa, että kidutus voidaan toistaa.

242. Jumalallinen Pius totesi eräässä reskriptissä, että sellaista, joka on tehnyt tunnustuksen, jossa hän itse on osallisena, ei saa kiduttaa todisteiden saamiseksi muita vastaan.

243. Papinianus, Opinions, kirja XVI.

Myös silloin, kun vieras esittää syytteen, on todettu, että orjia voidaan kiduttaa todisteiden hankkimiseksi isäntiään vastaan; tätä sääntöä noudattivat jumalallinen Marcus ja sittemmin keisari Maximus tehdessään päätöksiä.

244. Orjia ei kiduteta isäntäänsä vastaan, jos heitä syytetään haureudesta.

245. Jos vilpillisessä syntymätapauksessa henkilö, jonka muut lapset väittävät, ettei hän ole heidän veljensä, vaatii perintöä, kidutusta sovelletaan perintöön kuuluviin orjiin siitä syystä, että sitä ei käytetä muita lapsia vastaan isäntinä, vaan kuolleen omistajan perimyksen selvittämiseksi. Tämä vastaa sitä, mitä jumalallinen Hadrianus totesi eräässä reskriptissä, sillä kun jotakuta miestä syytettiin kumppaninsa murhasta, keisari määräsi, että yhteisesti omistettu orja voitiin panna kuulusteltavaksi, koska tämä näytti tapahtuvan tapetun isäntänsä puolesta.

246. Esitin mielipiteeni, että kun orja on tuomittu miinaan, häntä ei saisi kiduttaa, jotta saataisiin todisteita sitä vastaan, joka oli ollut hänen isäntänsä, ja että sillä ei olisi mitään merkitystä, jos hän olisi tunnustanut olleensa rikoksen tekijä.

247. Paulus, Tuomiot, kirja V.

Jos useita henkilöitä syytetään samasta rikoksesta, heitä on kuultava siten, että aloitetaan siitä, joka on kaikkein arin tai näyttää olevan vähävaraisempi.

248. Syytettyä, joka on hukunut vakuuttaviin todisteisiin, voidaan kiduttaa toisen kerran; varsinkin jos hän on kovettanut mielensä ja ruumiinsa kidutusta vastaan.

249. Tapauksessa, jossa syytettyä vastaan ei ole esitetty mitään todisteita, kidutusta ei pidä soveltaa ilman asianmukaista harkintaa; mutta syyttäjää on kehotettava vahvistamaan ja perustelemaan se, mitä hän on väittänyt.

250. Todistajia ei tulisi kiduttaa heidän tuomitsemisekseen valheellisuudesta tai totuuden selvittämiseksi, paitsi jos heidän väitetään olleen läsnä, kun teko tehtiin.

251. Kun tuomari ei voi muulla tavoin saada luotettavia tietoja perheestä, hän voi kiduttaa kartanoon kuuluvia orjia.
252. Ei pidä luottaa orjaan, joka vapaaehtoisesti nostaa syytteen isäntäänsä vastaan, sillä isäntien turvallisuutta ei saa jättää heidän orjiensa harkinnan varaan.
253. Orjaa ei saa kuulustella saadakseen todisteita isäntäänsä vastaan, jonka toimesta hänet on myyty ja jota hän on jonkin aikaa palvellut orjana, muistuttaen entisestä omistuksestaan.
254. Orjaa ei saa kuulustella, vaikka hänen isäntänsä tarjoutuisi kiduttamaan häntä.
255. On selvää, että aina kun kysytään, pitäisikö orjia kuulustella todisteiden hankkimiseksi isäntiään vastaan, on ensin varmistettava, että isännällä on oikeus omistukseensa.
256. Kuvernöörin, jonka on määrä ottaa rikossyyte tutkittavakseen, on määrättävä julkisesti päivä, jolloin hän kuulee vankeja, sillä puolustettavia ei saa ahdistella äkillisellä rikossyytteellä; jos vastaaja kuitenkin milloin tahansa sitä pyytää, häneltä ei saa evätä lupaa puolustautua, ja tästä syystä kuulemispäivää, olipa se määrätty tai ei, voidaan lykätä.
257. Vankia ei voida kuulla ja tuomita ainoastaan tuomioistuimessa vaan myös muualla.
258. Tryphoninus, Disputations, kirja IV.
- Sitä, jolla on oikeus vapauteen luottamuksen perusteella, ei voida kiduttaa orjana, ellei häntä syytetä muiden jo kidutuksen kohteeksi joutuneiden toimesta.
259. Paulus, Päätökset, kirja III.
- Aviomies nosti vaimonsa perillisenä kanteen Surusta vastaan rahasta, jonka hän väitti vainajan tallettaneen hänelle tämän poissa ollessa, ja todisteeksi hän esitti yhden ainoan todistajan, vapautetun miehen pojan. Hän vaati valtiovarainministeriön asiamiehen edessä, että eräs naispuolinen orja olisi pantava kidutettavaksi. Surus kiisti, että hän oli saanut rahat, ja totesi, että yhden miehen todistusta ei pitäisi hyväksyä ja että ei ollut tapana aloittaa oikeudenkäyntiä kidutuksella, vaikka orjatar kuului toiselle. Valtiovarainministeriön asiamies määräsi naisorjan kidutettavaksi. Keisari päätti valituksen johdosta, että kidutusta oli käytetty laittomasti ja että yhden todistajan todistusta ei ollut uskottava, ja että valitus oli näin ollen tehty asianmukaisesti.
260. Sama, Siviilien rangaistuksista.

Jumalallinen Hadrianus totesi eräässä reskriptissä, että ketään ei saisi tuomita sen vuoksi, että häntä voitaisiin kiduttaa.

261. Sama, Tuomiot, kirja I.

Niitä, jotka on pidätetty ilman syyttäjää, ei voida kiduttaa, ellei heihin liity perusteltua epäilyä.

Tit. 19. Rangaistuksista.

262. Ulpianus, Disputations, kirja VIII.

Kaikissa rikostapauksissa on päätetty, että tuomittu ei saa kärsiä sitä rangaistusta, jonka hänen tilansa sallii silloin, kun tuomio häntä vastaan annettiin, vaan sitä, jonka hän olisi kärsinyt, jos hänet olisi tuomittu silloin, kun hän teki rikoksen.

263. Näin ollen, kun orja tekee rikoksen ja väitetään, että hän on myöhemmin saanut vapautensa, hänen on kärsittävä se rangaistus, jonka hän olisi kärsinyt, jos hänet olisi tuomittu silloin, kun hän teki rikoksen.

264. Toisaalta, jos hänen tilansa huononisi, hänen on kärsittävä se rangaistus, joka hänelle olisi langetettu, jos hän olisi pysynyt entisessä tilassaan. Yleisesti ottaen on päätetty, että niiden lakien osalta, jotka koskevat julkisia syytetoimia tai yksityisiä rikoksia, joiden osalta prefektit tai kuvernöörit ovat poikkeuksellisesti toimivaltaisia, köyhät henkilöt, jotka välttyvät rahallisilta rangaistuksilta, ovat alttiita mielivaltaiselle rangaistukselle.

265. Sama, Ediktistä, kirja XLVIII.

Meidän on ymmärrettävä, että henkilö, joka on tuomittu kuolemantuottamuksesta, on todettu syylliseksi rikokseen, josta seuraa kuolema, kansalaisoikeuksien menettäminen tai orjuus.

266. On todettu, että sen jälkeen, kun veden ja tulen kieltäminen on korvattu karkotuksella, syytetty ei menetä kansalaisuuttaan ennen kuin keisari on päättänyt, että hänet on karkotettava jollekin saarelle. Sillä ei ole epäilystäkään siitä,

että kuvernööri ei voi karkottaa häntä, mutta kaupungin prefektillä on siihen oikeus, ja hänen katsotaan menettäneen kansalaisuutensa välittömästi sen jälkeen, kun prefektin tuomio on julistettu.

267. Käsittääksemme hänet on tuomittu, joka ei ole valittanut; jos hän kuitenkin valittaa, häntä ei vielä katsota tuomituksi. Mutta jos joku, jolla ei ollut oikeutta, toteaa hänet syylliseksi kuolemantuomioon, tulos on sama, sillä tuomittu on vain se, jonka tuomio on voimassa.

268. Sama, On Sabinus, XIV kirja.

Raskaana olevalle naiselle määrätyn rangaistuksen täytäntöönpanoa tulisi lykätä siihen asti, kunnes hän synnyttää lapsensa. Olen tosiaankin hyvin tietoinen siitä säännöstä, että kidutusta ei saa kohdistaa naiseen niin kauan kuin hän on raskaana.

269. Marcianus, Institutes, kirja XIII.

Henkilöiden, jotka on siirretty tai karkotettu saarelle, on vältettävä kiellettyjä paikkoja; ja on laki, että siirretty ei saa poistua paikasta, johon hänet on määrätty, muuten hänet, joka on siirretty joksikin aikaa, tuomitaan ikuiseen maanpakoon. Se, joka on siirretty eliniäksi, lähetetään saarelle; se, joka on siirretty saarelle, karkotetaan; ja se, joka on karkotettu saarelle, joutuu kuolemanrangaistukseen. Näin on riippumatta siitä, onko tuomittu lähtenyt maanpakoon siinä ajassa, jonka kuluessa hänen olisi pitänyt lähteä, tai onko hän jättänyt noudattamatta muita maanpakoa koskevia sääntöjä, sillä hänen itsepäisyytensä lisää hänen rangaistustaan, eikä kukaan muu kuin keisari voi jostain pätevästä syytä panna toimeen maanpakolaisen palauttamisen siirtoa.

270. Ulpianus, Prokonsulin velvollisuuksista, kirja VII.

Jumalallinen Trajanus totesi Julius Frontonukselle osoitetussa rescriptuksessa, että ketään poissaolevaa ei saa tuomita rikoksesta. Samoin ketään ei saisi tuomita epäilyn perusteella, sillä jumalallinen Trajanus totesi Assiduus Severukselle osoittamassaan resikirjoituksessa: "On parempi antaa syyllisen henkilön rikoksen jäädä rankaisematta kuin tuomita syytön". Henkilöt, jotka ovat niskuroivia eivätkä tottele ilmoituksia tai maaherrojen määräyksiä, voidaan kuitenkin tuomita, vaikka he eivät olisikaan paikalla, kuten yksityisrikoksissa on tapana. Kuka tahansa voi turvallisesti väittää, että nämä asiat eivät ole ristiriidassa keskenään. Mitä sitten pitäisi tehdä? Poissaolevien asianosaisten osalta on parempi päättää, että heille voidaan määrätä rahallisia tai maineeseen vaikuttavia rangaistuksia, jotka voivat ulottua jopa hylkäämiseen asti, jos he eivät useaan otteeseen saatujen ilmoitusten jälkeen ilmesty paikalle itsepäisyydestään; mutta jos on määrättävä jokin vakavampi rangaistus, kuten esimerkiksi pakkotyö kaivoksissa tai kuolema, sitä ei voida määrätä asianosaisille heidän poissa ollessaan.

271. On sanottava, että syyttäjän ollessa poissa määrätään joskus ankarampia rangaistuksia kuin mitä senaatin Turpillian asetuksessa määrätään.

272. Vakavammissa rikoksissa on tehtävä ero sen suhteen, onko ne tehty tahallisesti vai vahingossa. Ja itse asiassa kaikissa rikoksissa tämän erottelun pitäisi joko saada aikaan se, että rangaistus määrätään tiukasti lain mukaisesti, tai sallia maltillisuus tässä suhteessa.

273. Sama, Prokonsulin velvollisuuksista, kirja IX.

Kun joku, välttääkseen rangaistuksen, väittää, että hänellä on keisarille ilmoitettavaa jotakin, joka koskee hänen turvallisuuttaan, katsokaamme, pitäisikö hänet lähettää hänen luokseen. On monia maaherroja, jotka ovat niin arkajalkaisia, että jopa sen jälkeen, kun he ovat langettaneet tuomion rikoksesta, he keskeyttävät sen täytäntöönpanon eivätkä uskalla tehdä mitään muuta. Toiset taas eivät anna syytettyjen sanoa mitään tällaista. Toiset taas toisinaan, mutta eivät aina, lähettävät heidät keisarin luo, mutta he tiedustelevat, mitä he haluavat ilmoittaa hänelle ja mitä sanottavaa heillä on hänen turvallisuuteensa liittyen; sen jälkeen he joko lykkäävät rangaistuksen langettamista tai panevat sen täytäntöön; mikä menettelytapa vaikuttaa järkevältä. Sitä paitsi mielestäni sen jälkeen, kun syytetyt on kerran tuomittu, heihin ei pitäisi kiinnittää mitään huomiota, sanoivatpa he mitä tahansa. Sillä kuka voi epäillä, etteivät he ole turvautuneet tähän tekosyyhyyn välttääkseen rangaistuksen? Ja vielä enemmän on syytä rangaista heitä siitä, että he ovat niin kauan jättäneet kertomatta sen, mitä he keuhuvat, että heillä on kerrottavaa keisarin turvallisuudesta, sillä he eivät saisi pitää niin tärkeitä tietoja itsellään niin pitkään.

274. Jos prokonsuli saa selville, että joku hänen tai hänen apulaisensa palvelijoista on rikollinen, pitäisikö hänen rangaista häntä vai varata hänet seuraajalleen? on kysymys, joka voidaan esittää. Mutta monet esimerkit osoittavat, että he ovat rankaisseet paitsi upseeriensa ja alaistensa orjia myös omia orjiaan. Näin olisi todellakin tehtävä, jotta he esimerkin pelästytymänä syyllistyisivät vähemmän rikkomuksiin.

275. Nyt meidän on lueteltava erilaiset rangaistukset, joita maaherrat voivat langettaa erilaisille syyllisille. Tällaisia ovat esimerkiksi hengen riistäminen, orjuuden määrääminen, kansalaisuuden riistäminen, karkotus tai ruumiillinen rangaistus:

276. Callistratus, Oikeudellisista tutkimuksista, kirja VI.

Tällaisia ovat esimerkiksi ruoskiminen sauvoilla, ruoskiminen ja kahleilla lyöminen,

277. Ulpianus, Prokonsulin velvollisuuksista, kirja IX.

Tai tuomitseminen häpeällä, arvon alentaminen tai jonkin teon kieltäminen.

278. Henki otetaan pois esimerkiksi silloin, kun joku tuomitaan miekalla teloitettavaksi, sillä rangaistus on langetettava miekalla eikä kirveellä, tikulla, nuijalla, nuijalla, silmukalla tai muulla tavalla. Hallitsijoilla ei siis ole vapaata valtaa antaa kuoleman valintaa, eikä varsinkaan oikeutta määrätä sitä myrkyin avulla. Silti jumalalliset veljet totesivat eräässä reskriptissä, että heillä on lupa valita kuolintapa.

279. Vihollisille samoin kuin karkureille määrätään rangaistukseksi elävältä polttaminen.

280. Ketään ei voida tuomita rangaistukseen, jonka mukaan hänet hakataan kuoliaaksi tai että hän kuolee sauvojen alla tai kidutuksen aikana, vaikka useimmat ihmiset menettävät kidutuksen yhteydessä henkensä.

281. On olemassa rangaistuksia, jotka riistävät henkilön vapauden, kuten jos joku tuomitaan kaivostyöhön tai johonkin kaivokseen liittyvään työhön. Kaivoksia on paljon. Joissakin maakunnissa niitä on ja joissakin ei; ja ne, joissa niitä ei ole, lähettävät tuomitut syylliset niihin maakuntiin, joissa niitä on.

282. Fabius Cilolle osoitetun jumalallisen Severuksen reskriptin mukaan oikeus tuomita henkilöitä kaivokseen on varattu yksinomaan Rooman kaupungin prefektille.

283. Ero kaivokseen tuomittujen ja kaivostyöhön tuomittujen välillä on vain kahleissa; sillä kaivokseen tuomittuja sorretaan raskaammilla kahleilla, ja kaivokseen liittyvään työhön tuomittuja kevyemmällä kahleilla. Tästä seuraa, että ne, jotka pakenevat kaivokseen liittyvästä työstä, tuomitaan kaivokseen; ja niitä, jotka pakenevat itse kaivoksista, rangaistaan vielä ankarammin.

284. Lisäksi jokainen, joka on tuomittu työhön julkisilla töillä ja joka karkaa, tuomitaan yleensä kaksinkertaiseen vankeusrangaistukseen; mutta vain se aika on kaksinkertaistettava, joka hänellä oli jäljellä, kun hän karkasi, eikä sitä aikaa, jonka hän vietti vankilassa pidätyksen jälkeen, saa kaksinkertaistaa. Jos hänet on tuomittu istumaan kymmenen vuotta, hänen rangaistuksestaan olisi tehtävä ikuinen, tai hänet olisi siirrettävä kaivostyöhön. Jos hänet on tuomittu istumaan kymmenen vuotta ja hän on heti sen jälkeen paennut, katsotaanpa, onko hänen rangaistuksensa kaksinkertaistettava, onko siitä tehtävä ikuinen vai onko hänet siirrettävä kaivostyöhön. Parempi mielipide on, että hänet joko siirretään tai tuomitaan elinkautiseen vankeuteen. Sillä yleisesti ottaen sanotaan, että kun kaksinkertainen aika ylittää kymmenen vuotta, rangaistusta ei pitäisi rajoittaa.

285. Naiset tuomitaan tavallisesti kaivoksissa työskentelevien palvelukseen elinkautiseen tai määräaikaiseen palvelukseen, aivan kuten suolakaivosten kohdalla on tapana. Jos heidät tuomitaan elinkautiseen vankeusrangaistukseen, heitä pidetään rangaistusorjina; mutta jos heidät tuomitaan määräajaksi, he säilyttävät kansalaisyhteisönsä.

286. Kuvernöörit tuomitsevat rikolliset tavallisesti vankilaan tai kahleissa pidettäväksi; mutta heidän ei pitäisi tehdä niin, sillä tämänkaltaiset rangaistukset ovat kiellettyjä, sillä vankilaa tulisi käyttää ihmisten säilyttämiseen eikä heidän rankaisemiseensa.

287. Heillä on myös tapana tuomita heidät liitu- ja rikkikuoppiin, mutta nämä rangaistukset sisältyvät pikemminkin kaivosten rangaistuksiin.

288. Katsotaanpa, tuleeko niistä, jotka on tuomittu metsästyksen huvituksiin, rangaistusorjia; sillä nuoremmille määrätään tavallisesti tämä rangaistus. Siksi on tutkittava, tuleeko tällaisista henkilöistä rangaistusorjia vai säilyttävätkö he vapautensa. Parempi mielipide on, että heistäkin tulee orjia, sillä he eroavat muista vain siinä, että heidät opetetaan metsästämään tai tanssimaan tai johonkin muuhun taiteeseen, jotta he voivat esiintyä pantomiimissa ja muissa teatteriesityksissä yleisön viihdyttämiseksi.

289. Ei ole epäilystäkään siitä, että orjat tuomitaan yleensä kaivoksiin, kaivoksiin liittyvään työhön tai metsästyksen viihdyttämiseen. Kun tämä on tehty, heistä tulee rangaistusorjia, eivätkä he enää kuulu sille, jonka omaisuutta he olivat ennen tuomitsemista. Kun eräs kaivostyöhön tuomittu orja vapautettiin rangaistuksesta hallitsijan armahduksella, keisari Antoninus totesi hyvin asianmukaisesti rescriptumissa, että koska hänestä oli tullut rangaistusorja ja koska hän oli sen vuoksi lakannut kuulumasta isännälleen, häntä ei saisi myöhemmin palauttaa isännälleen.

290. Jos orja on tuomittu ikuiseen tai väliaikaiseen kahleissa pitämiseen, hän on edelleen sen omaisuutta, jolle hän kuului ennen tuomitsemista.

291. Sama, Prokonsulin velvollisuuksista, kirja X.

Ei ole epätavallista, että kuvernöörit kieltävät henkilöitä toimimasta asianajajina, joskus eliniäksi ja joskus tiettyksi ajaksi tai siksi ajaksi, jonka he hallitsevat maakuntaa.

292. Ketä tahansa voidaan myös kieltää avustamasta tiettyjä henkilöitä.

293. Ketä tahansa voidaan kieltää syyttämästä toista henkilöä kuvernöörin tuomioistuimessa, mutta häntä ei silti voida kieltää tekemästä niin hänen sijaisensa tai valtiovarainministeriön asiamiehen edessä.

294. Jos häntä kuitenkin kielletään syyttämästä sijaisen edessä, luulen, että tämän seurauksena hänellä ei ole enää oikeutta tehdä sitä kuvernöörin edessä.

295. Joskus henkilöä ei ole kielletty toimimasta asianajajana, vaan harjoittamasta lakia. Jälkimmäinen rangaistus on ankarampi kuin kielto esiintyä asianajajana, koska sen nojalla henkilö ei saa harjoittaa minkäänlaista oikeudellista liiketoimintaa. Tällä tavoin on tapana kieltää oikeustieteen opiskelijat, asianajajat, notaarit ja muut lakimiesammattin harjoittajat.

296. On myös tapana kieltää heitä laatimasta minkäänlaisia asiakirjoja, vetoamuksia tai lausumia.

297. On myös tapana kieltää heitä pysähtymästä paikoissa, joissa julkisia asiakirjoja säilytetään, esimerkiksi arkistoissa tai missä tahansa, missä tällaisia asiakirjoja säilytetään.

298. On myös tapana kieltää heitä laatimasta testamentteja tai kirjoittamasta tai sinetöimästä niitä.

299. Rangaistuksena on myös kielto hoitaa mitään julkisia asioita; sillä tällainen henkilö voi hoitaa yksityisiä asioita, mutta häntä voidaan silti kieltää hoitamasta mitään julkista asiaa, kuten tapahtuu tapauksissa, joissa hänet tuomitaan pidättäytymään kaikista julkisista asioista.

300. On myös muita rangaistuksia, kuten silloin, kun joku tuomitaan pidättäytymään kaikista neuvotteluista tai olemaan missään tekemisissä niiden sopimusten kanssa, jotka vuokraavat yleisölle kuuluvaa omaisuutta, tai julkisten verojen kanssa.

301. On tavallista, että jotakuta kielletään hoitamasta jotakin erityistä asiaa tai jotakin liiketoimintaa yleensä; mutta katsotaanpa, voidaanko hänet tuomita hoitamaan jotakin liiketoimintaa. Nämä rangaistukset ovat tosiaan, jos joku haluaa keskustella niistä yleisesti, siviililain vastaisia, sillä ihmistä ei voi vastoin hänen suostumustaan määrätä tekemään jotakin sellaista, mitä hän ei kykene suorittamaan; mutta yksittäistapauksissa on olemassa hyvä syy pakottaa hänet osallistumaan tiettyihin neuvotteluihin. Tällöin tuomio on pantava täytäntöön.

302. Seuraavassa on lueteltu tavanomaisesti määrättävät rangaistukset. On kuitenkin muistettava, että niiden välillä on eroja ja että kaikille henkilöille ei saa langettaa samaa rangaistusta. Ensinnäkään kymmenyksiä ei voida tuomita kaivoksiin, kaivoksiin liittyviin töihin, hirsipuuhun eikä elävältä poltettavaksi; ja jos heille määrätään jokin näistä rangaistuksista, heidät on vapautettava. Tuomion langettanut ei kuitenkaan voi tehdä tätä, vaan asia on saatettava keisarin käsiteltäväksi, joka hänen valtuuksellaan joko lieventää rangaistusta tai vapauttaa asianosaisen.

303. Myös dekurionien vanhemmat ja lapset nauttivat samaa etuoikeutta.

304. Termillä "lapset" on ymmärrettävä paitsi poikia myös kaikkia jälkeläisiä.

305. Mutta ovatko näistä rangaistuksista vapautettuja vain ne, jotka ovat syntyneet sen jälkeen, kun dekurionin virka on saatu, vai ovatko kaikki lapset, myös plebeijalaisperheeseen syntyneet, vapautettuja? on kysymys, jota on syytä pohtia. Olen taipuvainen uskomaan, että kaikki ovat oikeutettuja etuoikeuteen.

306. On selvää, että jos isä on lakannut olemasta dekurio, kaikki hänen virassaan syntyneet lapset nauttivat etuoikeutta olla joutumatta näiden rangaistusten alaisiksi; mutta jos hänellä on poika sen jälkeen, kun hänestä on tullut jälleen plebeijalainen, jälkimmäistä, joka on syntynyt plebeijalaisena, on rangaistava tällä tavoin.

307. Jumalallinen Pius totesi Salvius Marcianukselle eräässä reskriptissä, että orjaa, joka tulee ehdonlaiseen vapauteen, olisi rangaistava aivan kuin hän olisi jo vapaa.

308. Macer, On Public Prosecutions, kirja II.

Orjien osalta noudatetaan sääntöä, jonka mukaan heitä on rangaistava kuin alimpaan asemaan kuuluvia henkilöitä, ja tapauksissa, joissa vapaa mies ruoskitaan, orja on ruoskittava ja määrättävä palautettavaksi isännälleen; ja kun vapaa mies ruoskimisen jälkeen tuomitaan työskentelemään julkisilla töillä, orja samoissa olosuhteissa, kun häntä on pidetty tietyn ajan kahleissa ja ruoskitettu, määrättävä palautettavaksi isännälleen. Jos orja, joka on kärsinyt kahleissa olevan rangaistuksen, määrätään palautettavaksi isännälleen, mutta isäntä ei ota häntä vastaan, hänet on myytävä, ja jos hän ei löydä ostajaa, hänet tuomitaan elinikäiseen työhön julkisilla töillä.

309. Ne, jotka jostain syystä on tuomittu kaivostyöhön ja jotka sen jälkeen syyllistyvät johonkin rikokseen, on tuomittava kaivostyöhön tuomituiksi, vaikka heitä ei ehkä ole vielä viety paikkaan, jossa heidät pakotetaan työskentelemään; sillä heidän tilansa muuttuu heti, kun heille on annettu tuomio.

310. Sekä plebeijien että dekurionien osalta on päätetty, että jos jollekin on määrätty ankarampi rangaistus kuin laki sallii, hänestä ei tule pahamaineinen. Näin ollen, jos joku on tuomittu tiettyyn työaikaan tai vain hakattu sauvoilla, vaikka tämä on tehty rikoksen yhteydessä, johon liittyy häpeällinen teko, kuten esimerkiksi varkaus, on sanottava, että syytetystä ei tule pahamaineinen, koska sauvalla lyöminen on ankarampi rangaistus kuin rahallinen sakko.

311. Marcianus, Julkisista syytteistä, kirja II.

Tuomarin velvollisuutena on varoa määräämästä rangaistusta, joka on joko ankarampi tai lievempi kuin tapaus vaatii; sillä hänen tavoitteenaan ei pitäisi olla sen enempää ankaruuden maine kuin armollisuuden kunnia; vaan kun tapauksen olosuhteet on huolellisesti punnittu, on päätettävä, mitä asia vaatii. On selvää, että vähäpätöisissä tapauksissa tuomareiden tulisi olla taipuvaisia lempeyteen, ja kun kyseessä ovat ankarammat rangaistukset, heidän tulisi, vaikka heidän on noudatettava lakien tiukkoja vaatimuksia, lieventää niitä jonkinasteisella lempeydellä.

312. Jos kotitalousvarkaudet ovat merkitykseltään vähäisiä, niitä ei pitäisi tehdä julkisen syytteen kohteeksi; eikä tällaista syytettä pitäisi sallia silloin, kun orjan esittää oikeudenkäyntiin isäntänsä, vapaan miehen isäntänsä tai vapaan miehen suojelijansa, jonka talossa hän asuu, tai työläisen kenenkään, joka vuokraa hänen palveluksiaan; sillä kotitalousvarkauksiksi kutsutaan niitä, jotka orjat tekevät isäntäänsä vastaan, vapaat miehet suojelijoitaan vastaan tai palkatut työläiset niitä vastaan, joille he työskentelevät.

313. Lisäksi rikos tehdään joko tahallisesti, äkillisestä mielijohdeesta tai sattumalta. Ryöstäjät tekevät rikoksen tahallisesti, kun he järjestäytyvät. Henkilöt toimivat äkillisestä impulssista, kun he humalassa turvautuvat väkivaltaan tai aseiden käyttöön. Rikokseen syyllistytään sattumalta, jos joku tappaa toisen metsästyksen aikana, kun hän tähtää nuolella villipetoa.

314. Villipedoille heittäminen tai vastaavien rangaistusten kärsiminen tai tuomitseminen ovat kuolemanrangaistuksia.

315. Macer, Hallitsijan velvollisuuksista, kirja II.

Tuomittujen henkilöiden siviilioikeudellisen aseman kannalta ei ole merkitystä sillä, oliko syytteen nostaminen julkista vai ei; sillä ainoastaan tuomio, ei rikoksen laji, otetaan huomioon. Siksi niistä, jotka määrätään rangaistaviksi muilla tavoin tai jotka luovutetaan villieläimille, tulee välittömästi rangaistusorjia.

316. Ulpianus, Valituksista, I kirja.

Nykyisin on laillista, kun joku on poikkeuksellisesti toimivaltainen rikoksen suhteen, langettaa haluamansa rangaistus, joko ankarampi tai lievempi, edellyttäen, ettei hän kummassakaan tapauksessa ylitä järjen rajoja.

317. Macer, Sotilasasioista, kirja II.

Tietyistä rikoksista ei siviilihenkilön tekemänä seuraa joko lainkaan rangaistusta tai vain vähäinen rangaistus, kun taas sotilaan tapauksessa niistä rangaistaan ankarasti; jos sotilas nimittäin seuraa pelleilyn kutsumusta tai sallii itsensä myydä itsensä orjaksi, Menander sanoo, että hänen tulisi saada kuolemanrangaistus.

318. Venuleius Saturninus, Prokonsulin velvollisuuksista, kirja I.

Jumalallinen Hadrianus kielsi kuolemanrangaistuksen langettamisen niille, jotka kuuluivat dekurionien järjestykseen, elleivät he olleet tappaneet yhtä vanhemmistaan. Keisarillisissa mandaateissa on kuitenkin hyvin selvästi määrätty, että heidän oli kärsittävä Cornelian lain mukainen rangaistus.

319. Claudius Saturninus, Siviilien rangaistuksista.

Teot, kuten varkaus tai henkirikos; suulliset lausunnot, kuten solvaukset tai asianajajien pettäminen; kirjalliset, kuten väärennökset ja rikoskirjoitukset; ja neuvot, kuten ne, joita annetaan salaliitoissa ja varkaiden sopimuksissa, ovat rangaistavia, sillä muiden auttaminen suostuttelemalla on sama kuin rikos.

320. Näitä neljää rikoslajia on tarkasteltava seitsemän eri otsikon alla; nimittäin syy, henkilö, paikka, aika, laatu, määrä ja seuraus.

321. Syy, kun on kyse iskuista, jotka jäävät rankaisematta, kun ne antaa isäntä tai vanhempi; siitä syystä, että ne näyttävät annettavan pikemminkin oikaisutarkoituksessa kuin vahingoittamistarkoituksessa. Ne ovat rangaistavia silloin, kun joku lyö ketään vieraan ihmisen vihasta.

322. Henkilöä tarkastellaan kahdesta näkökulmasta: ensinnäkin sen näkökulmasta, joka on tehnyt teon, ja toiseksi sen näkökulmasta, joka on kärsinyt sen; sillä muutoin orjia rangaistaisiin samoista rikoksista eri tavalla kuin vapautettuja. Ja sitä, joka uskaltaa hyökätä isäntäänsä tai isäänsä vastaan, rangaistaan eri tavalla kuin sitä, joka nostaa kätensä muukalaista, opettajaa tai yksityishenkilöä vastaan. Tätä aihetta käsiteltäessä on otettava huomioon myös ikä.

323. Paikka tekee samasta teosta joko varkauden tai pyhäinhäväistyksen, ja se määrää, onko siitä rangaistava kuolemalla vai lievemällä rangaistuksella.

324. Aika erottaa tilapäisesti poissaolevan henkilön karkurista ja asunomurtajan tai päivävarkaan sellaisesta, joka tekee rikoksen yöllä.

325. Laatu, kun teko on joko julmempi tai vähemmän vakava, kuten ilmeiset varkaudet tavallisesti erotetaan niistä, jotka eivät ole ilmeisiä; riidat maantieryöstöistä; ryöstö tavallisesta varkaudesta; röyhkeys väkivaltaisuudesta. Tästä asiasta Demosthenes, kreikkalaisten suurin puhuja, sanoi: "Loukkaantuminen ei johdu haavasta vaan häpeästä, sillä ei ole paha teko lyödä vapaata, mutta siitä tulee sellainen, kun se tehdään loukkauksena; sillä ateenalaiset sanovat, että se, joka lyö, tekee paljon sellaista, mitä se, joka sen kärsii, ei voi kunnolla ilmaista toisille olemuksellaan, olemuksellaan tai äänellään, kun hän

lyö kaikin tavoin halventavasti, ikään kuin hän olisi vihollinen, lyöpä hän sitten sauvalla tai iskee silmään. Nämä asiat tuottavat ärsytystä ja saavat ihmiset, jotka eivät ole tottuneet loukkaantumaan, tulemaan itsensä vierestä."

326. Määrä erottaa tavallisen varkauden siitä, joka ajaa pois karjalauman, sillä sitä, joka varastaa emakon, rangaistaan pelkkänä varkaana, ja sitä, joka ajaa pois useita eläimiä, rangaistaan karjavarkaana.

327. Tulos on otettava huomioon myös silloin, kun sen on aiheuttanut mitä ystävällisimmän luonteen omaava ihminen; vaikka laki ei rankaise vähemmän ankarasti henkilöä, joka on saanut aseensa käyttöönsä tappamistarkoituksessa, kuin sitä, joka on todella tappanut ihmisen. Siksi kreikkalaisten keskuudessa vahingossa tehdyt rikokset sovittiin vapaaehtoisella karkotuksella, kuten merkittävimmät runoilijat totesivat: "Kun olin pieni, Menetius Opontus johti minut taloonne surullisen henkirikoksen vuoksi; kun tuona päivänä tahattomasti ja vastentahtoisesti raivostuneena napanheittopelistä tapoin Amphidamantoksen pojan."

328. Tapahtuu, että samoista rikoksista rangaistaan ankarammin tietyissä maakunnissa; kuten esimerkiksi Afrikassa niitä, jotka polttavat satoa ; Mysiassa niitä, jotka polttavat viiniköynnöksiä; ja väärentäjiä siellä, missä sijaitsee kaivoksia.

329. Joskus käy niin, että tiettyjen pahantekijöiden rangaistukset ovat ankarampia aina, kun esimerkki on tarpeen, kuten monien maantieryöstöön syyllistyneiden henkilöiden tukahduttamiseksi.

330. Marcianus, Institutes, kirja I.

Jos testamentilla jätetään jotakin tietyille rangaistusorjille, kuten niille, jotka on tuomittu kaivoksiin ja kaivoksiin liittyviin töihin, katsotaan, että sitä ei ole kirjoitettu ja että se on jätetty, ei keisarin orjalle vaan rangaistusorjalle.

331. Samoin joiltakin henkilöiltä, kuten niiltä, jotka on tuomittu elinkautiseen pakkotyöhön julkisissa töissä tai karkotettu saarelle, riistetään kansalaisuus, jolloin he eivät enää nauti mitään siviilioikeudesta johtuvia etuoikeuksia, mutta säilyttävät ne oikeudet, joihin heillä on oikeus kansojen lain mukaan.

332. Ulpianus, Ediktistä, kirja III.

Kukaan ei kärsi rangaistusta pelkästä ajattelusta.

333. Sama, Ediktistä, kirja LVII.

Jos orjia ei puolusteta heidän isäntänsä toimesta, heitä ei tästä syystä saa välittömästi johtaa rangaistukseen, vaan heidän on saatava puolustautua itse tai joku muu saa puolustaa heitä, ja asiaa käsittelevä tuomari saa tutkia heidän syyttömyyttään.

334. Paulus, On Plautius, kirja XVIII.

Kun rangaistus langetetaan jollekulle, säädetään oikeudellisella fiktiolla, että se ei saa siirtyä hänen perilliselleen; syynä tähän näyttää olevan se, että rangaistus on säädetty ihmisen korjaamiseksi, ja kun se on kuollut, jota vastaan se katsotaan säädetyksi, se lakkaa olemasta sovellettavissa.

335. Celsus, Digest, kirja XXXVII.

Ymmärrämme äärimmäisellä rangaistuksella tarkoitettavan vain kuolemaa.

336. Modestinus, Erimielisyyksiä, I kirja.

Jos henkilöt on tuomittu kaivoksiin ja heistä tulee sairauden tai iän aiheuttamien heikkouksien vuoksi työkyvyttömiä, jumalallisen Piuksen reskriptin mukaan kuvernööri voi vapauttaa heidät, ja hän päättää, vapautetaanko heidät, edellyttäen, että heillä on sukulaisia tai sukulaisuussuhteita ja että he ovat suorittaneet vähintään kymmenen vuotta tuomiostaan.

337. Sama, säännöt, kirja VIII.

Kun joku tuomitaan kaivoksiin ilmoittamatta tarkkaa aikaa tuomion langettaneen tuomarin tietämättömyyden vuoksi, katsotaan, että kymmenen vuoden määräaika on tarkoitettu.

338. Sama, Pandects, kirja XI.

Meidän on muistettava, että maanpetoksesta karkotettujen tai karkotettujen patsaat on poistettava.

339. Sama, Pandects, kirja XII.

Jos joku on pitkään syytteen alaisena, hänen rangaistustaan pitäisi jossain määrin lieventää; sillä on päätetty, että niitä, joita on syytetty huomattavan kauan, ei pitäisi rangaista yhtä ankarasti kuin niitä, jotka on viivytyksettä asetettu syytteeseen ja tuomittu.

340. Ketään ei voida tuomita heitetyksi alas kalliolta.

26. Callistratus, Oikeudellisista tutkimuksista, kirja I.

Isän rikos tai rangaistus ei voi antaa leimaa hänen pojalleen; sillä jokaisen kohtalo on hänen käyttäytymisensä mukainen, eikä ketään. nimitetä toisen rikoksen seuraajaksi. Näin totesivat jumalalliset veljet eräässä Hierapoliksen kansalle osoitetussa rescriptissä.

341. Sama, Oikeudellisista tutkimuksista, kirja V.

Jumalalliset veljet totesivat Harruntius Silolle osoitetussa reskriptissä, että maakuntien maaherroilla ei ollut tapana kumota tuomioita, jotka he itse olivat antaneet. He totesivat myös italialaiselle Vetinalle osoitetussa rescriptumissa, että kukaan tuomari ei voinut muuttaa omaa päätöstään ja että tämä oli epätavallista. Jos jotakuta kuitenkin syytettiin väärin perustein, eikä hänellä ollut aluksi asiakirjoja, joilla olisi voitu todistaa hänen syyttömyytensä, mutta jotka hän myöhemmin löysi, ja hänet tuomittiin rangaistukseen, on olemassa joitakin keisarillisia reskriptejä, joissa määrätään, että tällaisten henkilöiden rangaistusta joko lievennetään tai että heidät palautetaan kokonaan entiseen tilaansa. Tämän voi kuitenkin tehdä vain keisari.

342. Keisarillisissa mandaateissa säädetään dekurioiden ja kuolemantuomioon syyllistyneiden siviilivirkamiesten osalta, että jos joku näyttää syyllistyneen rikokseen, jonka vuoksi hänet olisi siirrettävä maakunnan ulkopuoliselle saarelle, kuvernöörin olisi esitettävä tosiasiat ja langetettu rangaistus kirjallisesti keisarille.

343. Keisarillisten mandaattien toisessa pykälässä määrätään seuraavaa: "Kun joku kaupungin virkamiehistä on syyllistynyt ryöstöön tai muuhun rikokseen, joka näyttää ansaitsevan kuolemanrangaistuksen, teidän on pantava heidät kahleisiin ja kirjoitettava minulle sekä ilmoitettava myös, minkä rikoksen kukin heistä on tehnyt."

344. Sama, Oikeudellisista tutkimuksista, kirja VI.

Seuraavassa on esitetty kuolemanrangaistuksen alaisten rikosten porrastus. Äärimmäisenä rangaistuksena pidetään hirsipuuhun tuomitsemista tai elävältä polttamista. Vaikka jälkimmäinen näyttääkin perustellusti sisältyneen termiin "äärimmäinen rangaistus", silti, koska tämä rangaistuslaji keksittiin myöhemmin, se näyttää tulevan ensimmäisen jälkeen, aivan kuten mestauskin. Kuoleman jälkeen seuraava rangaistus on työ kaivoksissa. Sen jälkeen tulee karkottaminen saarelle.

345. Muilla rangaistuksilla on viittaus maineeseen ilman kuolemanvaaraa, kuten esimerkiksi karkottaminen tietyiksi vuosiksi tai elinkaudeksi tai saarelle, tai tuomitseminen työhön julkisilla töillä, tai kun syyllinen joutuu ruoskimisrangaistuksen kohteeksi.

346. Kaikkia henkilöitä ei ole tapana ruoskia, vaan ainoastaan vapaita ja alemman aseman miehiä; korkeammassa asemassa olevia ei rangaista ruoskimisella. Tästä säädetään erityisesti keisarillisissa reskripteissa.

347. Joillakin henkilöillä, joita tavallisesti kutsutaan nuoriksi, on joissakin levottomissa kaupungeissa tapana rohkaista väkijoukon huutelua. Jos he eivät ole tehneet mitään muuta kuin tämän, eikä kuvernööri ole aiemmin varoittanut heitä, heitä rangaistaan ruoskimalla tai heitä jopa kielletään olemasta läsnä näyttelyissä. Jos heidät kuitenkin tällä tavoin oikaistunakin havaitaan uudelleen syyllistyvän samaan rikokseen, heitä on rangaistava maanpaossa ja joskus jopa kuolemalla, toisin sanoen silloin, kun he ovat usein toimineet kapinallisesti tai levottomina ja kun heidät on pidätetty useaan otteeseen ja kohdeltu liian lempeästi, mutta he ovat jatkaneet rohkeita suunnitelmiaan.

348. Ruoskitut orjat palautetaan yleensä takaisin isännilleen.

349. Ja yleisesti ottaen sanoisin, että kaikki ne, joita ei saa rangaista ruoskimalla, ovat henkilöitä, joita pitäisi kunnioittaa samalla tavalla kuin kymmenyksiä. Sillä olisi epäjohdonmukaista katsoa, että jokainen, jonka keisarit ovat perustuslaeillaan kieläneet ruoskimisen, tuomittaisiin kaivoksiin.

350. Jumalallinen Hadrianus totesi eräässä reskriptissä: "Ketään ei pidä tuomita kaivoksiin määrääjäksi, mutta ketään, joka on tuomittu määrääjäksi ja tekee kaivoksiin liittyvää työtä, ei pidä ymmärtää kaivoksiin tuomituksi; sillä hänen vapautensa säilyy niin kauan kuin häntä ei ole tuomittu elinkautiseen työhön." Näin tuomituilla naisilla on siis lapsia, jotka ovat vapaita.

351. Keisarin patsaiden tai muotokuvien luota on kiellettyä hakea turvapaikkaa toisen vahingoittamiseksi; sillä koska lait takaavat kaikille ihmisille yhtäläisen turvan, vaikuttaa kohtuulliselta, että se, joka hakee turvapaikkaa keisarin patsaiden tai muotokuvien luota, tekee sen pikemminkin vahingoittaakseen jotakuta toista kuin huolehtiakseen omasta turvallisuudestaan, paitsi jos joku, joka on itseään voimakkaampien henkilöiden toimesta joutunut kahleisiin tai vankilaan, turvautuu tähän turvaan; sillä tällaiset henkilöt pitäisi vapauttaa. Senaatti määräsi, ettei kukaan saa paeta turvaan keisarin patsaiden tai muotokuvien luo; ja jumalallinen Pius totesi reskriptiossaan, että jokainen, joka kantaa keisarin kuvaa mukanaan herättääkseen toisen vihan, on rangaistava kahleisiin pantavaksi.

352. Kaikista rikoksista, jotka on tehty suojelijaa tai suojelijan poikaa, isää, lähisukulaista, aviomiestä, vaimoa tai muita henkilöitä vastaan, joihin joku on läheisessä sukulaisuussuhteessa, olisi rangaistava ankarammin kuin jos ne olisi tehty vieraita vastaan.

353. Myrkyttäjiä olisi rangaistava kuolemalla, tai jos on tarpeen osoittaa kunnioitusta heidän arvoaan kohtaan, heidät olisi karkotettava.

354. Maantierosvoja, jotka harjoittavat tätä ammattia saaliin vuoksi, pidetään suuresti varkaita muistuttavina; ja kun he tekevät hyökkäyksen ja ryöstävät aseistautuneina, heitä rangaistaan kuolemalla, jos he ovat tehneet tämän rikoksen toistuvasti ja maanteillä; muut tuomitaan kaivoksiin tai karkotetaan saarille.

355. Orjat, jotka ovat juonitelleet isäntiensä henkeä vastaan, teloitetaan yleensä tulella; joskus myös vapaat miehet kärsivät tämän rangaistuksen, jos he ovat plebejiä ja alhaisen aseman omaavia henkilöitä.

356. Syyttäjiä rangaistaan kuolemalla, kun he ovat joko vihamielisyyden tai ryöstön vuoksi aiheuttaneet tulipalon kaupungin sisäosissa; yleensä heidät poltetaan elävältä. Myös niitä, jotka ovat "polttaneet talon tai majan maalla, rangaistaan hieman lievemmin. Sillä jos vahingossa syttyneet tulipalot olisi voitu välttää ja jos ne johtuivat niiden huolimattomuudesta, joiden tiloissa ne syttyivät, ja jos niistä aiheutui vahinkoa naapureille; vastuullisia osapuolia vastaan nostetaan siviilioikeudellinen syyte, jotta jokainen, joka on kärsinyt vahinkoa, voi saada korvauksia, tai heitä voidaan rangaista lievästi.

357. Jumalallisen Hadrianuksen antamalla ediktillä vahvistettiin porrastettu rangaistusasteikko karkotettujen osalta siten, että jos joku, joka oli karkotettu määräajaksi, palasi ennen määräajan päättymistä, hänet oli karkotettava saarelle; ja jos joku, joka oli karkotettu saarelle, jätti saaren, hänet oli karkotettava saarelle; ja jos joku karkotuksen jälkeen pakeni, häntä oli rangaistava kuolemalla.

358. Sama keisari totesi eräässä reskriptiossa, että vankien suhteen olisi noudatettava tiettyä porrastusta, eli ne, jotka oli tuomittu tietyksi ajaksi, olisi vastaavissa olosuhteissa tuomittava elinkautiseen; ne, jotka oli tuomittu elinkautiseen, olisi tuomittava kaivoksiin; ja jos kaivoksiin tuomitut syyllistyisivät tällaiseen tekoon, heidän olisi kärsittävä äärimmäistä rangaistusta.

359. Monet viranomaiset ovat katsooneet, että pahamaineiset ryöstäjät olisi hirtettävä juuri niissä paikoissa, jotka he olivat joutuneet ryöstön kohteeksi, jotta heidän esimerkinsä varoittaisi muita tekemästä samoja rikoksia ja jotta tapettujen henkilöiden sukulaisia ja sukulaisia lohduttaisi se, että rangaistus langetettaisiin samassa paikassa, jossa ryöstäjät tekivät henkirikokset. Jotkut tuomitsivat heidät myös heitteille villipetojen joukkoon.

360. Esi-isämme kohtelivat kaikkia rangaistuksia määrätessään orjia ankarammin kuin vapaita henkilöitä, ja he rankaisivat pahamaineisia henkilöitä ankarammin kuin hyvämaineisia miehiä.

361. Gaius, Lex Julia et Papia, kirja I.

Kuolemaan tuomitut menettävät välittömästi sekä kansalaisuutensa että vapautensa. Siksi tämä tila liittyy heihin elinaikanaan ja vaikuttaa heihin joskus pitkäänkin; näin käy niille, jotka on tuomittu heitetyksi villipetojen joukkoon, sillä heitä pidetään usein tuomion jälkeen, jotta heitä voidaan kiduttaa todisteiden saamiseksi muita vastaan.

362. Modestinus, Rangaistuksista, kirja I.

Jos joku tekee jotakin, mikä taikauskon vuoksi kauhistuttaa heikkomielisiä ihmisiä, jumalallinen Marcus totesi eräässä reskriptiossa, että tällaiset miehet on siirrettävä saarelle.

363. Sama, Rangaistuksista, kirja III.

Kuvernöörin ei pitäisi kansan suosion saamiseksi vapauttaa henkilöitä, jotka on tuomittu heitetyksi villipetojen eteen. Jos syyllisillä on kuitenkin voimaa tai taitoa, jota kannattaa käyttää Rooman kansan hyväksi, hänen tulisi neuvotella keisarin kanssa. Jumalalliset Severus ja Antoninus totesivat eräässä reskriptissä, ettei tuomittuja henkilöitä saanut siirtää maakunnasta toiseen ilman keisarin suostumusta.

364. Ulpianus, Ediktistä, kirja VI.

Jos kuvernööri tai tuomari tekisi lausuman: "Olette syyllistyneet väkivaltaan", ei vastaajalle saa langettaa häpeällistä leimaa eikä hänelle saa langettaa Julianuksen lain mukaista rangaistusta. Kun tämä kuitenkin tehdään rikoksen syytteenpanon aikana, asia on toinen. Mikä olisi sääntö, jos kuvernööri ei tekisi eroa julkisia rikoksia koskevan Julian-lain ja yksityisiä rikoksia koskevan Julian-lain soveltamisessa? Silloin on katsottava, että menettely on aloitettu rikoksen rankaisemiseksi. Mutta jos vastaajaa syytetään molempien lakien mukaisista rikoksista, olisi noudatettava sitä, joka on lievempi, eli yksityistä väkivaltaa koskevaa lakia.

365. Papinianus, Kysymyksiä, kirja II.

Keisarilliset veljet totesivat eräässä reskriptissä, että orjat, jotka on tuomittu määrääjäksi kahleisiin, voivat sen kärsittyään saada joko vapautensa, kartanon tai perinnön, koska tuomioon perustuva väliaikainen rangaistus vastaa rangaistuksen kumoamista. Jos vapauden etu kuitenkin tulee heille kahleissa ollessaan, lain järki ja perustuslain sanat ovat vapautta vastaan. On ilmeistä, että jos vapaus on myönnetty testamentilla ja jos kuolinpesän haltuunottohetkellä tuomion aika on kulunut umpeen, orjan katsotaan tulleen laillisesti vapautetuksi ; ei toisin kuin silloin, jos velallinen vapauttaa panttina annetun orjan ja kuolinpesän haltuunotto tapahtuu sen jälkeen, kun pantti on vapautettu.

366. Sama, Opinions, kirja XVI.

Orjaa ei voida tuomita ikuiseen työhön julkisissa töissä; ja paljon perustellummin häntä ei voida tuomita työskentelemään niissä määrääjäksi. Sen vuoksi eräässä tapauksessa, jossa erehdyksessä eräs, joka oli tuomittu julkisille töille määrääjäksi, annoin mielipiteekseni, että määrääjän umpeuduttua orja olisi palautettava isännälleen.

367. Annoin myös mielipiteekseni, että senaatin asetuksen mukaan ilmiantajarangaistukseen ovat tuomittavissa ne henkilöt, jotka kolmannen osapuolen väliintulolla saivat ilmiantajan syylistymään rikokseen.

368. Callistratus, Kysymyksiä, kirja I.

Kuvernööreille tiedoksi annetuissa keisarillisissa mandaateissa määrätään, että ketään ei saa tuomita elinkautiseen kahleisiin; ja tämän totesi myös jumalallinen Hadrianus eräässä reskriptissä.

369. Hermogenianus, Epitomeja, kirja I.

Niistä, jotka on tuomittu kaivoksiin tai siellä työskentelevien rikollisten palvelukseen, tulee rangaistusorjia.

370. Paulus, Sentences, kirja I.

On katsottu, että dardanareita, jotka käyttävät vääriä toimenpiteitä, on rangaistava mielivaltaisesti rikoksen luonteen mukaan, jotta kansan hyvinvointia voitaisiin suojella elintarvikkeiden osalta.

371. Same, Sentences, kirja V.

Jos joku on varastanut keisarille kuuluvaa metallia tai rahaa, häntä on rangaistava kaivosrangaistuksella ja karkotuksella.

372. Karkurit, jotka siirtyvät vihollisen puolelle tai paljastavat suunnitelmamme, on joko poltettava elävältä tai hirtettävä hirsipuuhun.

373. Kansankiihotukseen ja kansannousuun johtaviin levottomuuksiin yllyttäjät on arvonsa mukaisesti joko hirtettävä hirsipuuhun, heitettävä villipetojen eteen tai karkotettava saarelle.

374. Henkilöt, jotka turmelevat neitsyitä, jotka eivät ole vielä naimisiinmenokelpoisia, on tuomittava kaivoksiin, jos he ovat alhaisessa asemassa; jos he ovat korkeammassa asemassa, heidät on siirrettävä saarelle tai lähetettävä maanpakoon.

375. Jokainen, joka ei voi todistaa, että hänet on ostettu omilla rahoillaan, ei voi vaatia vapauttaan; lisäksi hänet palautetaan isännälleen rangaistukseksi kahleisiin; tai jos isäntä itse haluaa, hänet tuomitaan kaivoksiin.

376. Ne, jotka antavat juomaa abortin aikaansaamiseksi tai synnytyksen aiheuttamiseksi, vaikka he eivät ehkä tee sitä pahantahtoisesti, on kuitenkin, koska teko tarjoaa huonon esimerkin, lähetettävä kaivoksiin, jos he ovat alhaisemmassa asemassa; tai jos he ovat korkeammassa asemassa, heidät on siirrettävä saarelle, ja he menettävät osan omaisuudestaan. Jos mies tai nainen menettää henkensä tällaisen teon vuoksi, syyllinen joutuu kärsimään äärimmäistä rangaistusta.

377. Testamentti, joka on lain mukaan mitätön, voidaan rangaistuksetta tukahduttaa, sillä sen nojalla ei voida vaatia mitään eikä se voi olla tosiasiallisesti olemassa.

378. Jokainen, joka avaa jonkun vielä elossa olevan testamentin ja lukee ja sulkee sen uudelleen, joutuu Cornelian lain mukaiseen rangaistukseen; ja yleensä alempiarvoiset henkilöt tuomitaan kaivoksiin ja ylempiarvoiset karkotetaan saarelle.

379. Jos joku todistaa, että hänen asianajajansa on luovuttanut hänen oikeudenkäyntiään koskevat asiakirjat vastustajalleen, kyseinen asianajaja, jos hän on alempiarvoinen, tuomitaan kaivoksiin, ja jos hän on ylempiarvoinen, hänet karkotetaan elinkaudeksi ja häneltä riistetään puolet omaisuudestaan.

380. Jos joku, jolla on hallussaan asiakirjoja, jotka on talletettu hänen haltuunsa, luovuttaa ne kolmannelle sen poissa ollessa, joka ne on tallettanut, tai luovuttaa ne tämän vastapuolelle, hänet on tuomittava joko kaivoksiin tai karkotettava saarelle oikeudellisen asemansa mukaan.

381. Jos tuomareiden väitetään turmeltuneen rahan avulla, kuvernööri yleensä poistaa heidän nimensä tuomioistuimen pöytäkirjoista, tai heidät lähetetään maanpakoon tai siirretään määrääjäksi.

382. Sotilasta, joka miekan saatuaan karkaa vankilasta, rangaistaan kuolemalla. Samaan rangaistukseen tuomitaan myös se, joka karkaa yhdessä sen kanssa, jonka vartijaksi hänet on määrätty.

383. Sotilasta, joka on yrittänyt tappaa itsensä eikä ole onnistunut siinä, rangaistaan kuolemalla, ellei hän ole syyllistynyt tekoon, koska ei ole kyennyt kestäämään kärsimystä, sairautta tai jonkinlaista surua, tai muusta hyvästä syystä; muussa tapauksessa hänet on erotettava kunnianttomasti.

384. Tryphoninus, Disputations, kirja X.

Cicero kertoi Cluentius Avituksen puolesta pitämässään puheessa, että ollessaan Aasiassa eräs milesialainen nainen, joka oli saanut rahaa tietyiltä sijaisperillisiltä, aiheutti itselleen abortin huumeiden avulla, ja hänet tuomittiin kuolemaan. Jos kuitenkin joku nainen avioeron jälkeen syyllistyy väkivaltaiseen tekoon sisäelimiinsä siitä syystä, että hän oli raskaana eikä halunnut synnyttää poikaa vihaamallaan miehelleen, häntä on rangaistava väliaikaisella maanpaolla, kuten erinomaisimmat keisarimme ovat eräässä reskriptissä todenneet.

385. Paulus, säädökset, kirja III.

Päätettiin, että Metrodoros, koska hän oli tietoisesti suojellut pakenevaa vihollista, olisi karkotettava saarelle; ja että Philoctetis, joka tiesi, että hänet oli kätetty, ja piti asian pitkään salassa, olisi karkotettava saarelle.

386. Papinianus, Määritelmät, kirja II,

Lakien sanktiota, jotka viimeisessä jaksossa määräävät tietyn rangaistuksen niille, jotka eivät noudata niiden määräyksiä, ei pidetä sovellettavana niihin tapauksiin, joissa rangaistus on nimenomaisesti lisätty itse laissa, eikä ole epäilystäkään siitä, että jokaisessa laissa laji on alisteinen suvulle. Ei myöskään ole todennäköistä, että samasta rikoksesta rangaistaisiin eri rangaistuksilla saman lain nojalla.

387. Hermogenianus, Epitomeja, kirja I.

Lakien tulkinnalla rangaistuksia tulisi pikemminkin lieventää kuin lisätä niiden ankaruutta.

388. Paulus, Opinions, kirja I.

Keisari Antoninus totesi Aurelius Atilianukselle osoitetussa rescriptuksessa: "Kuvernööri ei voi kieltää ketään käyttämästä elinkeinoa pidemmäksi aikaa kuin hänen hallintoonsa sisältyy."

389. Hän sanoi myös, että "Se, joka jonkin rikoksen tekemisen vuoksi on menettänyt dekurionin kunnian, ei voi vaatia dekurionin pojan etuoikeuksia välttääkseen rangaistuksen määräämisen." Hän sanoi myös, että "se, joka on jonkin rikoksen tekemisen vuoksi menettänyt dekurionin kunnian, ei voi vaatia dekurionin pojan etuoikeuksia välttääkseen rangaistuksen määräämisen."

Tit. 20. Tuomittujen henkilöiden omaisuudesta.

390. Callistratus, Valtiovarainministeriön ja kansan oikeuksista, I kirja.

Tuomion seurauksena omaisuus takavarikoidaan joko silloin, kun elämä tai kansalaisuus menetetään, tai silloin, kun tuomitaan palvelusvelvollisuus.

391. Jopa ne, jotka ovat syntyneet ennen tuomiota ja syntyneet sen jälkeen, ovat oikeutettuja osuuksiin tuomittujen vanhempiensa omaisuudesta.

392. Tätä osaa ei kuitenkaan myönnetä lapsille, elleivät he ole syntyneet laillisessa avioliitossa.

393. Osuutta ei anneta sellaisen henkilön lapsille, jolta on riistetty vain puolet omaisuudesta. Tämän totesivat jumalalliset veljet eräässä rescriptissä.

394. Sama, On Judicial Inquiries, kirja VI.

Henkilöltä ei tarvitse riisua vaatteita, kun hänet pannaan vankilaan, vaan vasta sen jälkeen, kun hänet on tuomittu. Tämän totesi jumalallinen Hadrianus eräässä rescriptumissa.

395. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXXIII.

Viiden lain nojalla tuomitun naisen myötäjäiset takavarikoidaan, nimittäin maanpetoksesta, julkisesta väkivallasta, parituksesta, myrkytyksestä ja salamurhasta.

396. Papinianus, Aviorikoksesta, kirja II.

Jokaisella aviomiehellä on aina oikeus kanteisiin valtiokonttoria vastaan.

397. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXXIII.

Jos naista kuitenkin rangaistaan kuolemalla jonkin muun lain nojalla, joka ei takavarikoi hänen myötäjäisiään, siitä syystä, että hänestä tulee ensin rangaistusorja, on totta, että hänen myötäjäisensä siirtyy hänen aviomiehelleen aivan kuin hän olisi kuollut.

398. Marcellus sanoo, että jos isän valvonnassa oleva tytär karkotetaan, hänen avioliittonsa ei purkaudu pelkän karkottamisen vuoksi, ja tämä mielipide on oikea; sillä koska nainen pysyy vapaana, mikään ei estä miestä säilyttämästä aviollista kiintymystään eikä naista säilyttämästä kiintymystään vaimona. Jos naisella on siis aikomus jättää miehensä, Marcellus sanoo, että isä voi silloin nostaa kanteen myötäjäisten takaisin saamiseksi. Jos nainen on kuitenkin perheenäiti ja hänet karkotetaan avioliiton voimassaolon aikana, myötäjäiset jäävät aviomiehen haltuun; mutta jos avioliitto myöhemmin puretaan, nainen voi nostaa kanteen aivan kuin hän olisi inhimillisistä syistä saanut oikeuden siihen äskettäin.

399. Sama, Prokonsulin velvollisuuksista, kirja X.

Jumalallinen Hadrianus totesi eräässä Aquilius Bradualle osoitetussa rescriptissä: "On selvää, että jo nimestä itsestään pitäisi ymmärtää, mitä vaatetuksella tarkoitetaan. Sillä kukaan ei voi perustellusti väittää, että tämän termin alle sisältyy tuomittujen henkilöiden omaisuus, sillä jos joku käyttää vyötä, kukaan ei saisi vaatia sitä tällä perusteella; mutta kaikki vaatteet, joita hän käyttää, tai pienet rahasummat, joita hänellä saattaa olla hallussaan elantoa varten, tai kevyet sormukset, toisin sanoen sellaiset, jotka eivät ole arvoltaan enempää kuin viisi aurea, voidaan vaatia. "Muuten, jos tuomitulla on sormessaan sardonynx tai jokin muu arvokas jalokivi tai jos hänellä on hallussaan jokin seteli, jossa vaaditaan suurta rahasummaa, tätä ei voida missään tapauksessa pitää hänen vaatteisiinsa kuuluvana." Vaatteet, jotka ihmiseltä voidaan riistää, ovat niitä tavaroita, jotka hän toi mukanaan, kun hänet asetettiin vankilaan, ja joihin hänet puetaan, kun hänet viedään rangaistukseen, kuten nimikin osoittaa. Näin ollen teloittajat tai heidän avustajansa eivät voi vaatia näitä tavaroita saaliiksi sillä hetkellä, kun syyllinen teloitetaan. Kuvernöörin ei pidä ottaa näitä esineitä omaksi hyödykseen eikä sallia avustajien tai vanginvartijoiden hyötyä näistä rahoista, vaan heidän tulee säilyttää ne menoja varten, joita kuvernöörit ovat oikeutettuja tekemään; esimerkiksi paperia varten tiettyjen virkamiesten käyttöön tai lahjoituksina sotilaille, jotka ovat kunnostautuneet rohkeudellaan, tai lahjoituksina lähetystöön kuuluville barbaareille tai johonkin muuhun tarkoitukseen. Usein kuvernöörit ovat lisäksi maksaneet valtiovarainministeriöön keräämiään rahasummia, mikä on osoitus liian suuresta ahkeruudesta, sillä riittää, jos he eivät käytä rahoja omaan käyttöönsä, vaan antavat ne käyttäjä virkansa hyväksi.

400. Paulus, Tuomittujen henkilöiden lapsille myönnettävistä osuuksista.

Koska luonnollinen järki, joka on eräänlainen hiljainen laki, myöntää lapsille isiensä omaisuudet kutsumalla heidät perintöön samalla tavalla kuin velkaan, oh tämän vuoksi siviilioikeus on antanut heille suorien perillisten nimen; joten koska heitä ei voida poistaa perinnöstä vanhempiensa tahdosta, ellei siihen ole pätevää syytä, on pidetty täysin oikeutettuna, että tapauksissa, joissa vanhemman tuomitseminen riistää häneltä rangaistuksena omaisuuden, lapset otetaan huomioon, koska

pelätään, että he joutuvat kärsimään ankarampaa rangaistusta muiden tekemistä rikoksista, joihin he eivät ole syyllistyneet, koska he joutuvat suurimpaan köyhyyteen. Päätettiin, että tällaisissa olosuhteissa olisi noudatettava tiettyä kohtuutta, jotta niille, jotka olisivat olleet perintöoikeuden nojalla oikeutettuja koko omaisuuteen, voitaisiin myöntää osa siitä.

401. Kun vapautettua rangaistaan, ei häneltä pidä ottaa pois sitä omaisuutta, johon hänen suojelijansa olisi ollut oikeutettu, jos vapautettu olisi kuollut luonnollisen kuoleman kautta; mutta jäljelle jäävä osa perintöomaisuudesta, joka ei liittynyt hänen vapauttamiseensa, menetetään valtiovarainministeriölle.

402. On oikeudenmukaista, että tietyt osat tuomion saaneiden henkilöiden omaisuudesta annetaan adoptiolapsille samoin kuin luonnollisille lapsille, jos adoptiota ei ole tehty vilpillisesti. Adoptio katsotaan petostarkoituksessa tehdyksi, jos joku adoptoi lapsen, vaikka häntä ei ole vielä syytetty, mutta kun hän on tietoinen asioittensa epätoivoisesta tilasta ja kun häneen vaikuttaa pelko lähestyvästä syytteestä, jotta osa omaisuudesta, jonka hän uskoo menettävänsä, voitaisiin pelastaa.

403. Kun tuomitulla on useita lapsia, on esitetty esimerkkejä, joissa koko hänen omaisuutensa on myönnetty useille lapsille. Jumalallinen Hadrianus totesi eräässä rescriptumissa: "Albinuksen lasten lukumäärä saa minut suhtautumaan suopeasti heidän tapaukseensa, sillä haluan mieluummin, että valtakuntani kasvaa ihmisten kuin rahan lisäyksellä; siksi toivon, että heidän isänsä omaisuus annettaisiin heille, minkä niin moni omistaja tekee ilmeiseksi, varsinkin jos he saisivat koko hänen omaisuutensa." Tämä on siis hyvä asia.

404. Jälleen, mikä tahansa omaisuus, jonka tuomittu on hankkinut rikoksella, ei lisää lasten osuutta; esimerkiksi jos hän on aiheuttanut jonkun sukulaisensa kuoleman ja astuu hänen omaisuuteensa tai saa sen pretoriaanisen haltuunsa; sillä tämän on vahvistanut jumalallinen Pius rescriptumissa. Näin ollen kun isän valvonnassa ollut poika oli tuomittu siitä, että hän oli tappanut myrkyllä henkilön, jonka perilliseksi hänet oli määrätty, edellä mainittu keisari teki päätöksen, että vaikka hän oli astunut kartanoon isänsä käskystä, jonka valvonnassa hän tuolloin oli, se oli menettävä valtiovarainministeriölle.

405. Jos henkilö, jonka omaisuus on tuomittu menetetyksi, on relegoitu, kaikki, mitä hän on tuomion jälkeen hankkinut, kuuluu hänen testamenttiperillisilleen tai laillisille perillisilleen; sillä jokaisella, joka on relegoitu saarelle, on oikeus tehdä testamentti, samoin kuin kaikki muutkin oikeudet. Jos hänet on kuitenkin karkotettu, hänellä ei voi olla perillistä, koska hän on menettänyt kansalaisuutensa, ja kaikki myöhemmin hankittu omaisuus menetetään valtiovarainministeriölle.

406. Marcianus, kirja.

Patruunoiden oikeus säilyy ennallaan heidän lastensa osalta siltä osin kuin on kyse heidän isänsä vapautetun miehen omaisuudesta, jonka omaisuus on takavarikoitu. Jos suojelijan poika ilmestyy, valtiovarainministeriö ei voi vaatia mitään siitä osuudesta, johon hänellä on oikeus.

407. Jos kuitenkin esiintyy sekä isännän poika että vapautetun miehen poika, edellinen jää pois; ja on vielä enemmän syytä katsoa, että valtiovarainministeriölle ei ole mitään perustetta menettää omaisuutta, koska vapautetun miehen lapset sulkevat pois isännän lapset ja isännän lapset sulkevat pois valtiovarainministeriön.

408. Mutta vaikka suojelijan poika ei haluaisikaan vaatia perintöomaisuuden preetoriaanista hallintaa, on kuitenkin todettu, että valtiovarainministeriö suljetaan pois siitä osasta isänsä vapautetun omaisuutta, johon hänellä on oikeus.

409. Vapautetun henkilön omaisuutta ei takavarikoida, ellei näin nimenomaisesti tapahdu tuomion ehtojen mukaan; mutta vapautettujen oikeuksia ei voida ottaa pois erityisellä tuomiolla, koska vain keisari voi riistää ne vapautetulta henkilöltä.

410. Kun isä, joka on antanut tyttärelleen myötäjäiset, tuomitaan, mitään ei menetetä valtiovarainministeriölle, vaikka tytär kuolisi myöhemmin avioliiton aikana, jolloin profektuaalinen myötäjäinen palautuu isälle. Näin ollen se jää tyttären aviomiehen käsiin.

411. Callistratus, kirja.

Ellei ole todistettu, että isä on tuomion pelossa ja valtiovarainministeriön huijaamiseksi neuvotellut lasten eduista.

412. Marcianus, kirja.

Vaikka isä olisi luvannut tyttärelleen myötäjäiset ja hänet olisi tuomittu, aviomies saa kanteen myötäjäisten perimiseksi isän omaisuudesta valtiokonttoria vastaan.

413. Jos isä on tuomittu sen jälkeen, kun tyttären avioliitto on purettu, ja todellakin sen jälkeen, kun tytär on antanut suostumuksensa siihen, että hän saa myötäjäiset, Valtiokonttori voi periä ne takaisin aviomieheltä; mutta ennen kuin tytär on antanut suostumuksensa, tyttärellä itsellään on oikeus periä myötäjäiset takaisin.

414. Sama, kirj.

Kun joku, joka on tuomittu, valittaa asiasta ja kuolee valituksen ollessa vireillä, hänen omaisuuttaan ei takavarikoida; sillä jopa toinen testamentti, jos hän tekee sellaisen, on pätevä. Samaa on sanottava, vaikka valitus hylätäänkin.

415. Vastaaja, paitsi jos häntä syytetään maanpetoksesta, voi hallinnoida omaa omaisuuttaan, maksaa velkansa ja saada sen, mikä hänelle kuuluu, jos se maksetaan vilpittömässä mielessä; mutta jokainen vieraannuttaminen, jonka hän on tehnyt valtiovarainministeriön pettämiseksi tuomionsa jälkeen, voidaan kumota.

Tit. 21. Niiden omaisuudesta, jotka ovat joko tappaneet itsensä tai turmelleet syyttäjensä ennen tuomion antamista.

416. Ulpianus, Disputations, kirja VIII.

Keisarit määräisivät, että silloin, kun on kyse kuolemanrangaistavista rikoksista, se, joka turmelee vastustajansa, ei ole rangaistavissa, paitsi sellaisissa tapauksissa, joista seuraa kuolemanrangaistus; sillä heidän mielestään ne, jotka haluavat pelastaa verisukulaisensa hengen millä keinolla hyvänsä, pitäisi vapauttaa tästä.

417. Macer, Public Prosecutions, kirja II.

Keisarit Severus ja Antoninus Julius Julianukselle: Niiden, joiden ryöstäjät sanovat turmelleen syyttäjensä ja jotka ovat kuolleet, katsotaan tunnustaneen rikoksensa ja siten jättäneen perillisilleen mitään puolustusta.

418. Jos joku, jonka rangaistuksesta on lähetetty keisarille tiedonanto, esimerkiksi siksi, että hän oli dekurio tai hänet olisi pitänyt karkottaa saarelle, ja hän kuolee ennen kuin keisari on lähettänyt vastauksensa, voidaan kysyä, onko hänen katsottava kuolleen ennen tuomiota. Tämän kysymyksen voidaan sanoa olevan ratkaistu senaatin asetuksella, joka annettiin Roomaan siirrettyjen ja ennen tuomion antamista kuolleiden henkilöiden osalta. Tämän asetuksen ehdot ovat seuraavat: "Koska ketään ei voida katsoa tuomituksi tämän vuoden aikana, ennen kuin tuomio hänen asiassaan on annettu ja julkistettu Roomassa, ei kuolleelle henkilölle kuuluvaa omaisuutta saa takavarikoida, ennen kuin tuomio hänen asiassaan on julkistettu Roomassa, ja hänen perillisensä voivat ottaa hänen omaisuutensa haltuunsa."

419. Marcianus, Tietolähteistä.

Henkilöillä, joita on syytetty tai jotka ovat jääneet kiinni rikoksen tekemisen yhteydessä ja jotka lähestyvän syytteen pelossa tappavat itsensä, ei ole perillisiä. Papinianus kuitenkin sanoo kuudennessatoista mielipidekirjassaan, että jos henkilöt, joita ei ole vielä syytetty rikoksesta, lyövät väkivaltaisesti kättä itseensä, heidän omaisuuttaan ei takavarikoida

valtiovarainministeriön toimesta; sillä teon pahuus ei tee sitä rangaistavaksi, vaan katsotaan, että vastaajan viettämä syyllisyystietoisuus korvaa tunnustuksen. Näin ollen niiden omaisuus, joita pitäisi syyttää tai jotka ovat jääneet kiinni rikoksesta tai jotka ovat tappaneet itsensä, pitäisi takavarikoida.

420. Lisäksi, kuten jumalallinen Pius eräässä rescriptumissa totesi, valtiovarainministeriön tulisi takavarikoida sen omaisuus, joka tappaa itsensä sen jälkeen, kun häntä on syytetty, vain silloin, kun häntä syytetään rikoksesta, josta häntä voitaisiin tuomittuna rangaista kuolemalla tai karkotuksella.

421. Hän totesi myös eräässä rescriptissä, että ketään, jota syytetään vähäpätöisestä varkaudesta, vaikka hän olisi saattanut lopettaa elämänsä syytteen ollessa vireillä, ei pitäisi katsoa olevan sellaisessa asemassa, että hänen perillisiltään voitaisiin riistää hänen omaisuutensa; kuten häneltä itseltään ei olisi riistetty sitä, jos hänet olisi todettu syylliseksi varkauteen.

422. Näin ollen on siis lopuksi todettava, että sen omaisuus, joka on tehnyt väkivaltaisen käsiksi itseensä, olisi menetettävä valtiokonttorille, jos hän oli siinä määrin osallisena rikoksessa, että hän olisi menettänyt omaisuutensa, jos hänet olisi tuomittu.

423. Jos joku kuitenkin elämänsä väsymyksen tai kyvyttömyyden kärsimään kipua tai jostain muusta syystä lopettaisi elämänsä, jumalallinen Antoninus totesi eräässä rescriptissä, että hänellä voisi olla seuraaja.

424. Lisäksi jos isä pani väkivaltaiset kädet itseensä, koska hänen väitettiin tappaneen poikansa, hänen katsottiin tehneen niin pikemminkin surusta lapsensa menettämisen vuoksi, ja näin ollen, kuten jumalallinen Hadrianus totesi eräässä rescriptumissa, hänen omaisuuttaan ei pitäisi takavarikoida.

425. Näissä tapauksissa olisi tehtävä ero, sillä on eri asia, mistä syystä henkilö tekee itsemurhan, aivan kuten silloin, kun kysytään, pitäisikö sitä, joka teki niin eikä onnistunut, rangaista niin kuin olisi langettanut itselleen rangaistuksen; sillä ehdottomasti häntä pitäisi rangaista, ellei hän ollut pakotettu tähän askeleeseen elämän väsymyksen vuoksi tai siksi, että hän oli kykenemätön kestämään jonkinlaista kipua. Tämä on järkevää, sillä häntä olisi rangaistava, jos hän olisi kohdistanut väkivaltaisia käsiä itseensä ilman mitään syytä, sillä hän, joka ei säästä itseään, ei vielä vähemmän säästäisi toista.

426. Keisarillisissa mandaateissa on kuitenkin säädetty, että niiden omaisuutta, jotka kuolevat joko vankeudessa tai vapaudessa takuita vastaan, ei saa takavarikoida niin kauan kuin heidän tapaustensa lopputulos on epävarma.

427. Mutta jos joku on tehnyt itsemurhan ilman perusteltua syytä ja kuolee syytteen nostamisen jälkeen ja hänen perillisensä ovat valmiit puolustamaan hänen asiaansa ja osoittamaan, että hän oli syytön, katsokaamme, onko heitä kuultava ja onko hänen omaisuutensa takavarikoitava valtiovarainministeriölle ennen kuin rikos on todistettu, vai onko se takavarikoitava

kaikissa olosuhteissa. Jumalallinen Pius totesi Modestus Taurinukselle osoitetussa rescriptumissa, että kun perilliset ovat valmiita ryhtymään puolustukseen, omaisuutta ei pitäisi takavarikoida, ellei rikoksen tekemistä ole todistettu.

Tit. 22. Kielletyistä, siirretyistä ja karkotetuista henkilöistä.

428. Pomponius, On Sabinus, kirja IV.

Jumalallisen Trajanuksen Didius Secundukselle osoittaman reskriptin alku on seuraava: "Olen tietoinen siitä, että aikaisempien aikojen ahneus on takavarikoinut siirrettyjen henkilöiden omaisuuden valtiovarainministeriöön, mutta erilainen menettelytapa on armollisuuteni mieleen, sillä haluan antaa tämän lisäesimerkin osoittaakseni, että olen suosinut viattomuutta valtakauteni aikana."

429. Marcianus, Institutes, kirja XIII.

Jumalallinen Pius totesi eräässä reskriptissä, että ketään karkotettua ei voida vapauttaa manumitaatiosta.

430. Alfenus, Epitomeja, kirja I.

Se, joka on menettänyt kansalaisuutensa, ei riistä lapsiltaan mitään muita oikeuksia kuin ne, jotka siirtyisivät heille häneltä, jos hän kuolisi testamentilla kansalaisuuttaan nauttiessaan; toisin sanoen hänen omaisuutensa, hänen vapautetut miehensä ja kaikki muu vastaava, mitä löytyy. Kaikki se, mikä ei ole peräisin heidän isältään, vaan heidän suvustaan, kaupungistaan ja asioiden luonteesta, jää kokonaan heidän omaisuudekseen. Sen vuoksi laillisista veljeksistä tulee toistensa perillisiä, ja heillä on oikeus agnaattien holhoukseen ja omaisuuteen, sillä ei heidän isänsä vaan heidän esi-isänsä antoivat heille nämä oikeudet.

431. Marcianus, Institutes, kirja II.

Henkilöt, jotka on siirretty saarelle, säilyttävät lapsensa hallinnassaan, sillä he säilyttävät kaikki muutkin oikeutensa, koska heitä on vain kielletty poistumasta saarelta; ja he säilyttävät myös kaiken omaisuutensa, paitsi sen, joka heiltä on jo otettu pois, sillä ne, jotka joko lähetetään ikuiseen maanpakoon tai siirretään saarelle, voidaan tuomiolla riistää osasta omaisuuttaan.

432. Sama, Säännöt, kirja I.

Karkotus on luonteeltaan kolmiosainen; tiettyjen paikkojen kieltäminen tai salainen pakeneminen; tai kaikki paikat kielletään lukuun ottamatta yhtä nimettyä paikkaa ; tai määrätään yhdelle saarelle rajoittaminen, toisin sanoen relegointi yhdelle saarelle.

433. Ulpianus, Prokonsulin velvollisuuksista, kirja IX.

Rangaistusten joukkoon kuuluu myös saarelle karkottaminen, joka riistää henkilöltä Rooman kansalaisuuden.

434. Oikeutta karkottamiseen saarelle ei myönnetä provinssien maaherroille, vaikka se myönnetäänkin kaupungin prefektille, sillä näin todetaan eräässä jumalallisen Severuksen kirjeessä kaupunkiprefekti Fabius Cilolle. Sen vuoksi, aina kun maakunnan kuvernööri katsoo, että joku olisi karkotettava saarelle, hänen on itse ilmoitettava asiasta kyseiselle henkilölle ja lähetettävä hänen nimensä myös keisarille, jotta hänet voidaan karkottaa; sen jälkeen hänen on kirjoitettava keisarille, jossa hän esittää mielipiteensä täydellisesti, jotta tämä voi päättää, onko hänen tuomionsa pantava täytäntöön ja syyllinen karkotettava saarelle; ja sillä välin hänen on määrättävä, että syyllinen pysyy vankilassa, kunnes vastaus on annettu.

435. Kaupunkien kymmenykset (kuten jumalalliset veljet eräässä reskriptiossaan totesivat), olisi joko karkotettava tai siirrettävä pois kuolemanrangaistavien rikosten vuoksi. Ja itse asiassa he määräisivät Priscuksen, joka ennen kidutusta tunnusti syyllistyneensä henkirikokseen ja tuhopolttoon, karkotettavaksi saarelle.

436. Sama, Prokonsulin velvollisuuksista, kirja II.

Karkotettuja henkilöitä on kahdenlaisia: ensinnäkin ne, jotka on pelkästään karkotettu saarelle, ja toiseksi ne, joita kielletään pääsemästä maakuntiin, mutta joille ei ole osoitettu saarta.

437. Maakuntien kuvernöörit voivat relegoida henkilöitä saarelle, jos heillä on hallinnassaan saari, joka kuuluu siihen maakuntaan, jonka tuomiovalta heillä on; ja he voivat nimenomaisesti nimetä tämän saaren ja relegoida syyllisen sinne. Mutta jos heillä ei ole hallussaan tällaista saarta, he voivat tuomita syyllisen siirrettäväksi saarelle ja kirjoittaa sen jälkeen keisarille, jotta tämä voisi osoittaa heille saaren. He eivät kuitenkaan voi tuomita ketään sellaiselle saarelle, joka ei kuulu heidän hallitsemaansa maakuntaan. Sillä välin, kunnes keisari on osoittanut saaren, siirretty henkilö asetetaan sotilasvallan johtoon.

438. Karkotettavien ja siirrettävien henkilöiden välillä on seuraava ero: kuka tahansa voidaan siirtää saarelle tietyksi ajaksi tai eliniäksi.

439. Kun joku siirretään saarelle tietyksi ajaksi tai eliniäksi, hän säilyttää Rooman kansalaisuuden oikeuden eikä menetä testamentin tekovaltuuksiaan.

440. Eräissä reskriptioissa on vahvistettu, että henkilöiltä, jotka on siirretty määräajaksi, ei voida ottaa pois kaikkea eikä edes osaa heidän omaisuudestaan; ja tuomioita, joilla siirretyiltä henkilöiltä on riistetty osa tai koko omaisuus, on arvosteltu, mutta ei siinä määrin, että tällaiset tuomiot olisivat pätemättömiä.

441. Egyptin maakunnassa on olemassa tietynlainen saarelle siirtymisen kaltainen relegaatio, nimittäin keidasalueelle siirtyminen.

442. Mutta kuten kukaan ei voi relegoida henkilöä saarelle, joka ei ole hänen hallinnassaan, niin hänellä ei ole myöskään oikeutta relegoida henkilöä maakuntaan, joka ei kuulu hänen toimivaltaansa; kuten esimerkiksi Syyrian kuvernööri ei voi relegoida ketään Makedoniaan.

443. Hän voi kuitenkin siirtää hänet maakuntansa ulkopuolelle.

444. Samoin hän voi relegoida kenet tahansa pysymään tietystä määrättyssä osassa maakuntaansa; hän voi esimerkiksi kieltää häntä poistumasta tietyistä kaupungista tai tietyistä kaupunginosasta.

445. Olen tietoinen siitä, että kuvernööreillä on tapana siirtää henkilöitä maakuntansa erämaisimpiin osiin.

446. Kuka tahansa voi kieltää henkilöä asumasta siinä maakunnassa, jota hän hallitsee, mutta hän ei voi tehdä niin toisessa maakunnassa. Tämän ovat jumalalliset veljet todenneet eräissä rescriptumissa. Tästä seurasi, että jokainen, joka oli siirretty pois siitä maakunnasta, jossa hänellä oli kotipaikka, saattoi mennä asumaan siihen maakuntaan, jossa hän oli syntynyt. Keisarimme ja hänen jumalalliset veljensä kuitenkin varautuivat tähän mahdollisuuteen, sillä he totesivat Espanjan provinssin kuvernöörille Probukselle osoitetussa reskriptissä seuraavaa: "Se virkamies, joka hallitsee sitä maakuntaa, jossa henkilöllä oli kotipaikka, voi kieltää ketä tahansa jäämästä siihen maakuntaan, jossa hän oli syntynyt." Silti on oikeudenmukaista, että ne, jotka eivät asu siinä maakunnassa, jossa he ovat syyllistyneet rikokseen, tuomitaan tämän reskriptin ehtojen mukaisesti.

447. On epäilty, voiko joku kieltää toista oleskelemasta siinä maakunnassa, jossa hän on syntynyt, kun hän itse hallitsee sitä maakuntaa, jossa henkilö asuu, eikä kiellä häntä oleskelemasta omassa maakunnassaan; sillä kuvernööreillä on tapana asettaa Italia kiellon kohteeksi, eivätkä he kiellä syyllisiä saapumasta omaan maahansa; tai näkykö tästä johtuen, että jopa se maakunta, jota he hallitsevat, on asetettu kieltoon. Tämä jälkimmäinen näkemys olisi hyväksyttävä.

448. Toisaalta sillä, joka hallitsee maakuntaa, jossa asianosainen on syntynyt, ei ole oikeutta kieltää häntä asumasta siinä maakunnassa, jossa hän nyt asuu.

449. Jos joku tunnustaa tuomion, niin että tämän provinssin kuvernööri voi karkottaa hänet, joka on syyllistynyt rikokseen jossakin provinssissa, seurauksena on, että karkotetun on vältettävä kolmea provinssia Italiaa lukuun ottamatta, eli sitä, jossa hän on syyllistynyt rikokseen, sitä, jossa hän asuu, ja sitä, jossa hän on syntynyt. Jos hänen katsotaan syntyneen eri maakunnissa joko oman tilanteensa, vanhempiensa tai suojelijoidensa tilanteen vuoksi, on sanottava, että häneltä on kielletty useita maakuntia.

450. Eräät maaherrat ovat kuitenkin saaneet kieltää useita maakuntia, kuten esimerkiksi Syyrian ja Daakian maaherrat.

451. On päätetty, että jokaisen, joka on kielletty asumasta kotimaassaan, on myös pysyttävä poissa Roomasta; ja toisaalta, jos joku on kielletty asumasta Roomassa, hänen ei katsota olevan kielletty asumasta kotimaassaan. Tästä on säädetty useissa perustuslaeissa.

452. Jos on selvää, ettei jonkun kotimaata, vaan jotakin tiettyä kaupunkia ole kielletty, katsokaamme, eikö voida sanoa, että myös hänen kotimaakuntansa sekä Rooman kaupunki on kielletty häneltä, mikä on parempi mielipide.

453. Kuvernöörin on määrättävä päivä, jolloin karkotettujen henkilöiden on lähdettävä, ja näin yleensä tehdäänkin, sillä päätös on tapana tehdä seuraavasti: "Karkotan niin ja näin tästä maakunnasta ja näiltä saarilta, ja hänen on lähdettävä ennen sitä ja tätä päivää."

454. Jumalalliset veljet totesivat eräässä reskriptissä, että henkilöllä, joka on siirretty, on varmasti oikeus esittää anomus keisarille.

455. Lisäksi tuomiossa kielletään yleensä henkilöitä oleskelemasta kotimaakuntansa tai -kaupunkinsa alueella tai sen muurien sisäpuolella, poistumasta siitä tai pysähtymästä sen tietyissä esikaupungeissa.

456. Dekuriaaneilta on tapana kieltää nauttimasta sääntökuntansa etuoikeuksista joko tilapäisesti tai pysyvästi.

457. Samoin voidaan rangaista ketä tahansa siitä, ettei hän ota vastaan mitään kunnianosoitusta, eikä tämä johda siihen, että hän lakkaa toimimasta dekuriona; sillä tosiaan, kuka tahansa voi olla dekurio eikä silti saa ottaa vastaan mitään kunnianosoitusta, sillä kuka tahansa voi olla senaattori eikä silti voi vaatia sitä.

458. Ketä tahansa voidaan myös kieltää ottamasta vastaan yhtä ainoaa kunniaa, kuitenkin niin, että se, joka on kielletty, ei voi saada vain tätä tiettyä kunniaa, vaan myös suurempia; sillä olisi äärimmäisen naurettavaa, että henkilö, joka on rangaistuksella kielletty ottamasta vastaan vähäisempiä kunniamerkkejä, voisi pyrkiä suurempiin. Kuitenkin se, jota on kielletty vastaanottamasta tiettyjä kunnianosoituksia, ei ole estetty tavoittelemasta alempia; mutta jos jotakuta kielletään

rangaistuksella vastaanottamasta virkaa, tuomio on mitätön, sillä rangaistus ei voi antaa koskemattomuutta. Näin ollen, jos joltakulta on rangaistuksen nojalla evätty kunnianosoitus, voidaan sanoa, että jos mainittuihin kunnianosoituksiin sisältyy virka, johon liittyy suuria kustannuksia, tuomitun häpeä ei hyödytä häntä tästä syystä.

459. Marcianus, Julkiset syytteet, kirja II.

Mutta olen sitä mieltä, että kun häneltä riistetään kunnia, hänet olisi pakotettava maksamaan kulut.

460. Ulpianus, Prokonsulin velvollisuuksista, kirja X.

Kuvernööri voi tuomita kenet tahansa olemaan poistumatta omasta talostaan.

461. Marcianus, kirja.

Mutta ei välttyä välttämättömien kulujen aiheuttamiselta.

462. Ulpianus, kirja.

Joskus henkilöt, jotka on siirretty, tuomitaan maksamaan sakkoa.

463. Marcianus, kirja.

Mies, joka on siirretty kaupungistaan eikä lähde pois, on siirrettävä maakunnastaan tietyksi ajaksi.

464. Paulus, kirja.

Se, joka on saanut manumita sellaiselta henkilöltä, joka on relegoitu, ei voi mennä Roomaan, koska hänen suojelijansa ei saa tehdä niin.

465. Ulpianus, kirja.

Henkilö, joka on relegoitu, on henkilö, jota on kielletty tilapäisesti tai pysyvästi oleskelemasta jossakin maakunnassa, Roomassa tai sitä ympäröivällä alueella.

466. Karkottamisen ja relegoinnin välillä on suuri ero, sillä karkottaminen riistää henkilöltä hänen oikeutensa kansalaisena sekä hänen omaisuutensa. Karkottaminen ei riistä häneltä kumpaakaan, ellei hänen omaisuuttaan jostain erityisestä syystä takavarikoida.

467. Keisari, senaatti, prefektit ja maakuntien kuvernöörit voivat karkottaa kenet tahansa, mutta konsuli ei.

468. Kuka tahansa, joka on menettänyt kansalaisoikeutensa mutta säilyttänyt omaisuutensa, on altis pretoriaanisille toimenpiteille.

15. Marcianus, Book.

Henkilö, joka on karkotettu, menettää kansalaisoikeutensa, mutta ei vapauttaan; ja hän ei tosiaankaan voi nauttia mistään kansalaisuudesta johtuvasta erityisestä oikeudesta, mutta hän voi nauttia kansojen oikeudesta; sillä hän voi ostaa ja myydä, vuokrata ja leasingata, vaihtaa omaisuutta, lainata rahaa korkoa vastaan ja tehdä kaikkea tämänkaltaista; ja hän voi myös antaa ja pantata kaiken myöhemmin hankkimansa omaisuuden, paitsi jos hän rasittaa sitä petkuttaakseen valtiovarainministeriötä, joka perii hänet kuolemansa jälkeen; sillä hän ei voi vieraannuttaa omaisuuttaan, joka on takavarikoitu.

469. Kuka tahansa, jonka kuvernööri on karkottanut ilman keisarin hyväksyntää, voi tulla perilliseksi ja saada testamentilla hänelle jätetyt perinnöt.

470. Sama, kirja.

Ulpianus Damascenus pyysi keisaria sallimaan, että hän jättäisi äidilleen sen, mikä on tarpeen tämän elatusta varten, ja hänen äitinsä vapaamatkustajansa välityksellä sallimaan, että hän jättäisi jotakin karkotetulle pojalleen, jolloin keisari Antoninus osoitti heille seuraavan reskriptin: "Tällaisille henkilöille ei voida jättää perintöä, testamenttia tai säätiötä, mikä on vastoin tapoja ja julkista oikeutta, eikä tällaisten henkilöiden asemaa saa muuttaa. Mutta koska olette esittäneet pyynnön kiintymyksen vuoksi, annan teille luvan jättää viimeisellä tahdollanne heidän elatukseensa ja muihin tarpeisiinsa riittävän määrän, ja he voivat ottaa sen, mitä heille tämän vuoksi testamentataan."

471. Pomponiuksen kirja.

Kuka tahansa, joka on siirretty, ei ole poissuljettu siitä, että häntä kunnioitetaan patsaiden ja maalausten avulla.

472. Sama.

Henkilö, joka on alennettu, säilyttää asemansa sekä oman omaisuutensa omistusoikeuden ja isänmaallisen auktoriteettinsa ennallaan; olipa hänet alennettu määräjaksi tai eliniäksi.

473. Karkottaminen ei kuitenkaan ole määräaikaista.

19. Callistratus.

Kuka tahansa, joka on siirretty, ei voi jäädä Roomaan, vaikka tätä ei ehkä olekaan sisällytetty lauseeseen, koska se on kaikkien henkilöiden kotimaa. Hän ei voi myöskään jäädä kaupunkiin, jossa keisari asuu, eikä kaupunkiin, jonka kautta hän kulkee, koska vain ne saavat katsoa keisaria, jotka voivat mennä Roomaan, koska keisari on hänen maansa isä.

474. Kun vapaille ihmisille annetaan tuomio, jolla heidän omaisuutensa takavarikoidaan, kuten esimerkiksi karkottaminen saarelle, he muuttavat heti tuomion langettamisen jälkeen entisen tilansa ja antautuvat rangaistukseensa, ellei kyseessä ole jokin maanpetoksen luonteinen asia, joka edellyttää rangaistuksen koventamista.

Tit. 23. Henkilöistä, joille on langetettu rangaistus ja jotka on palautettu oikeuksiinsa.

475. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXXVIII.

Karkotettu ja sittemmin kansalaisyhteisyyksiinsä palautettu suojelija hyväksyy vapaamielisen perimyksen.

476. Jos henkilö on kuitenkin tuomittu kaivoksiin, sammuttaako hänen rangaistusorjuutensa hänen oikeutensa suojelijana, vaikka hänet olisi palautettu? Parempi mielipide on, että rangaistusorjuus ei poista hänen oikeuksiaan suojelijana.

477. Sama, mielipiteet, kirja V.

Kun henkilö, joka on karkotettu ja palautettu, saa keisarin suopeuden ansiosta takaisin asemansa, mutta ei saa takaisin kaikkea omaisuuttaan, häntä eivät voi haastaa oikeuteen hänen velkojansa eivätkä valtiovarainministeriö. Kun keisari kuitenkin tarjoaa hänelle valtuuksia myös omaisuutensa takaisin saamiseen ja hän mieluummin luopuu siitä, hän ei voi välttää kanteita, jotka häntä vastaan on nostettu ennen tuomiota.

478. Papinianus, Opinions, kirja XVI.

Valtiovarainministeriö pidätti saarelle karkotetun miehen omaisuuden sen jälkeen, kun hänen rangaistuksensa oli lievennetty. On todettu, että velkojilla ei ennen tuomiota ole kanneoikeutta häntä vastaan, joka oli heidän entinen velallisenä. Jos hän kuitenkin saa omaisuutensa takaisin palauttamalla asemansa, preetoriaaniset toimet eivät ole tarpeen, sillä suorat kanteet ovat mahdollisia.

479. Paulus, Kysymyksiä, kirja XVII.

Eräs kaivoksiin tuomittu nainen synnytti lapsen, jonka hän oli jo aiemmin siittänyt, ja keisari palautti hänet sen jälkeen oikeuksiinsa. On inhimillisempää katsoa, että myös sukulaisyhteisyydet palautettiin hänelle.

Tit. 24. Rangaistujen henkilöiden ruumiista.

480. Ulpianus, Prokonsulin velvollisuuksista, kirja IX.

Kuolemaan tuomittujen ruumiita ei saisi evätä heidän omaisiltaan; ja jumalallinen Augustus sanoi kymmenennessä elämästään kertovassa kirjassaan, että tätä sääntöä oli noudatettu. Nykyisin rangaistujen ruumiit haudataan vain silloin, kun sitä on pyydetty ja siihen on myönnetty lupa; ja joskus sitä ei sallita, erityisesti silloin, kun henkilöt on tuomittu maanpetoksesta. Jopa poltettavaksi tuomittujen ruumiit voidaan vaatia, jotta heidän luunsa ja tuhkansa voidaan haudata, kun ne on kerätty.

481. Marcianus, Julkiset syytteet, kirja II.

Jos joku on karkotettu saarelle tai siirretty, hänen rangaistuksensa jatkuu hänen kuolemansa jälkeenkin, sillä häntä ei saa viedä muualle ja haudata ilman keisarin suostumusta, kuten Severus ja Antoninus ovat toistuvasti todenneet reskriptioissaan, ja he myönsivät tämän usein palveluksena monille sitä pyytäneille henkilöille.

482. Paulus, Sentences, kirja I.

Rangaistujen henkilöiden ruumiit olisi annettava hautaamista varten sille, joka niitä pyytää.

Kirja XLIX

1. Valituksista ja kertomuksista.
2. Mihin henkilöihin ei saa vedota.
3. Kenelle ja keneltä voi hakea muutosta.
4. Milloin ja missä ajassa muutoksenhaku on tehtävä.
5. Valituksen hyväksyminen tai hylkääminen.
6. Muutoksenhakuilmoituksista, joita kutsutaan lähetyksiksi.
7. Muutoksia ei saa tehdä sen jälkeen, kun valituskirjelmä on jätetty.
8. Mitä päätöksiä voidaan kumota ilman muutoksenhakua.
9. Voiko muutoksenhaun perusteet esittää joku muu.
10. Milloin edunvalvoja, kuraattori tai tuomari, joka on määrätty, valittaa.
11. Se, joka valittaa, on puolustettava omassa maakunnassaan.
12. Kun asianosainen riitapuoli joutuu nostamaan toisen kanteen tuomarille (..)

13. Jos kuolema tapahtuu muutoksenhaun ollessa vireillä.
14. Valtiokonttorin oikeuksista.
15. Vangituista, postliminium-oikeudesta ja viholliselta lunnaiksi saaduista henkilöistä.
16. Sotilasasioista.
17. Castrense peculium.
18. Veteraanit.

Tit. 1. Valitukset ja kertomukset.

1. Ulpianus, Valituksista, kirja I.

Ei ole ketään, joka ei tietäisi, kuinka usein valituksia käytetään ja kuinka tarpeellisia ne ovat tuomareiden epäoikeudenmukaisuuden tai tietämättömyyden korjaamiseksi; vaikka joskus oikein annettuja tuomioita muutetaan huonompaan suuntaan, sillä se, joka antaa viimeisen tuomion, ei tästä syystä anna parempaa tuomiota.

(1) Heräsi kysymys siitä, voiko keisarin reskriptiin hakea muutosta, kun maakunnan kuvernööri tai joku muu kysyi häneltä neuvoa, ja reskripti annettiin vastaukseksi. Kysyttiin myös, säilyikö valitusoikeus. Mitä olisi tehtävä, jos kuvernööri olisi neuvoa kysyessään antanut väärän lausunnon? Tästä kysymyksestä on olemassa jumalallisen Piuksen reskripti, joka on osoitettu traakialaisten yhteisölle ja josta käy ilmi, että muutoksenhakuoikeus on edelleen olemassa. Rescriptin sanat ovat seuraavat: "Jos joku kirjoittaa meille ja me ilmoitamme hänelle reskriptiossa vastauksena jotakin, hän saa valittaa päätöksestämme. Sillä jos osoittautuu, että se, mitä meille oli kirjoitettu, oli joko valheellista tai väärin esitetty, meidän ei

katsota tehneen päätöstä, ja kaikki meille annetut lausumat katsotaan sellaisiksi, ettei niitä ole tehty ennen kuin niistä päättävä vastaus on kirjoitettu."

(2) Tämän johdosta katsotaan, että on päätetty, että muutoksenhakua ei saa tehdä tuomarin kuulemisen jälkeen, jos hän sattuu tekemään välipäätöksen, jossa määrätään, että hän kuulee keisaria, koska asianosainen voi hakea muutosta sen jälkeen, kun reskripti on annettu.

(3) Kun joku tekee virheen muutoksenhaussa, esimerkiksi silloin, kun hänen pitäisi valittaa yhdelle tuomarille, ja hän valittaa toiselle, katsokaamme, vahingoittaako hänen virheensä häntä. Ja todellakin, jos hänen pitäisi valittaa ylemmälle tuomarille ja hän erehtyy valittamaan alemman tuomarin puoleen, virhe vahingoittaa häntä. Jos hän kuitenkin valittaa ylemmälle tuomarille, hänen virheestään ei ole hänelle haittaa, ja tämä sääntö sisältyy useisiin perustuslakeihin. Jos siis joku on hyväksynyt konsulien keisarin reseptin nojalla nimittämän tuomarin ja valittaa sen jälkeen kaupungin prefektille, hänelle myönnetään helpotusta hänen virheensä vuoksi jumalallisten veljien reseptin nojalla, jonka sanat ovat seuraavat: "Koska sanotte, että olette erehdyksenne vuoksi valittaneet tuomarista, jonka hyväksyitte arvostettujen konsulien reskriptiomme mukaisesti, ystävällemme Julius Rusticukselle, kaupungin prefektille, mainitut arvostetut konsulit ottavat asian tutkittavakseen aivan kuin valitus olisi tehty heille." Jos siis joku valittaa saman- tai ylemmän tuomarin puoleen tai toisen sijasta yhden tuomarin puoleen, hänen erehdyksensä ei vahingoita häntä; mutta jos hän valittaa alemman tuomarin puoleen, se vahingoittaa häntä.

(4) Valittajien esittämä asiakirja on laadittava siten, että siitä käy ilmi niiden asianosaisten nimet, joiden toimesta se on jätetty; eli niiden nimet, jotka valittavat, ja maininta siitä, ketä vastaan he valittavat ja mistä päätöksestä.

2. Macer, On Appeals, kirja I.

Kun joku valittaa silloin, kun tuomio annetaan, riittää, että hän sanoo: "Minä valitan".

3. Ulpianus, On Appeals, Book I.

Kun joku ei mainitse vetoomuksessaan, mitä vastapuolta vastaan hän on valittanut, olen tietoinen siitä, että on kysytty, voiko hänet estää poikkeus. En usko, että hänet voidaan estää tällä tavoin.

(1) Kun valittajalla oli useita vastapuolia, ja joidenkin heistä nimet oli sisällytetty hänen valitukseensa ja toisten ei, heräsi kysymys siitä, voiko hänellä olla poikkeuslupa sillä perusteella, että koska heidän nimiään ei ollut sisällytetty valitukseen, hän oli ikään kuin hyväksynyt päätöksen heidän osaltaan. Koska kaikkien syy on sama, katson, että häntä ei pitäisi estää poikkeuksella.

(2) On selvää, että jos tuomittuja henkilöitä on useita ja joidenkin nimet on sisällytetty valitukseen ja muiden nimet eivät, vain niiden katsotaan valittaneen, joiden nimet on mainittu hakemuksessa.

(3) Mutta entä jos mainitaan tietty valitusperuste? Voiko valittaja luopua siitä ja ilmoittaa toisen V Tai onko hän todellakin sidottu, kuten tiettyyn kaavaan? Olen sitä mieltä, että kun asianosainen on kerran valittanut, hänen olisi sallittava esittää vaikka toinenkin valitusperuste ja ajaa sitä kaikin mahdollisin tavoin.

4. Macer, Valitusmenettelystä, I kirja.

Tuomion täytäntöönpanosta ei saa valittaa.

(1) On kuitenkin sallittua valittaa sellaisen henkilön päätöksestä, jonka väitetään antaneen väärän tulkinnan tuomiosta, jos hänellä oli valtuudet tulkita sitä, kuten esimerkiksi maakunnan kuvernöörillä tai keisarillisella prokuraattorilla; edellyttäen, että muutoksenhaun myöntämisen syitä käsiteltäessä otetaan esille ainoastaan kysymys siitä, oliko tulkinta lain mukainen. Tämän totesi myös jumalallinen Antoninus eräässä reskriptissä.

(2) Jos toinen henkilö on tuomittu, se, jolla on asiassa intressi, voi valittaa; esimerkiksi se, joka asianajajan nimitettyään on hävinnyt, eikä asianajaja ole valittanut hänen nimissään.

(3) Samoin, jos ostaja on hädetty myydystä omaisuudesta ja laiminlyö muutoksenhaun, myyjä voi valittaa. Tai jos hän nostaa kanteen ja häviää, myyjältä ei pitäisi evätä oikeutta valittaa. Mutta entä jos muutoksenhausta kieltäytynyt myyjä ei ole maksukykyinen? Ja vaikka hän valittaisikin ja näyttäisi olevan epäilyttävä asian käsittelyssä, puolustautuminen voidaan tästä syystä antaa ostajan tehtäväksi, aivan kuten jos hän itse olisi valittanut.

(4) Tämä on ratkaistu velkojan osalta, kun velallinen on hävinnyt ja valittaa, koska hän ei ole puolustanut asiaansa uskollisesti. Tämä perustuslaki on ymmärrettävä siten, että velkojan puuttuttua asiaan velallinen on hävinnyt panttioikeutta koskevan asian ja valittanut siitä. On nimittäin päätetty, että velallisen poissa ollessa velkojansa ei vahingoita velallista millään tavalla.

(5) Kun asiaa hoitava asianajaja häviää asian, katsotaan, voiko hän itse valittaa toisen asianajajan välityksellä, koska on vahvistettu, että yksi asianajaja ei voi nimittää toista asianajajaa. On kuitenkin muistettava, että asianajajasta tulee asian yhdistämisen myötä asian päällikkö, ja siksi hän voi valittaa toisen asianajajan välityksellä.

5. Marcianus, On Appeals, kirja I.

Muutosta ei voi hakea päätökseen, joka vaikuttaa muihin asianosaisiin, paitsi jos siihen on jokin pätevä syy; esimerkiksi silloin, kun joku on sallinut tuomita itsensä kanssaperijänsä vahingoksi tai jostain vastaavasta syystä, vaikka kanssaperijä voi olla turvassa myös ilman muutoksenhakua. Samoin silloin, kun takaaja valittaa sen puolesta, josta hän on tullut vastuulliseksi. Näin ollen myyjän takaaja voi valittaa, jos ostaja häviää, vaikka sekä ostaja että myyjä voivat hyväksyä päätöksen.

(1) Kun testamenttiperillinen kukistetaan sen vuoksi, että joku nostaa kanteen, jonka perusteena on, että testamentti on epäoikeutettu, testamentinsaajat ja ne, jotka ovat saaneet heidän vapautensa, saavat valittaa, jos he valittavat, että tuomio on saatu salaa; kuten jumalallinen Pius totesi eräässä rescriptumissa.

(2) Hän totesi myös reskriptissä, että legaatit voivat hakea muutosta.

(3) Sama on sanottava, jos he väittävät, että valittaja on osallistunut petolliseen menettelyyn heidän vahingokseen.

(4) Sama sääntö on määrätty rescriptissä sovellettavaksi, jos kompromissi on tehty ilman muutoksenhakua. Jos joku samana päivänä valittaa suullisesti menettelyn aikana, tämä riittää. Jos hän ei kuitenkaan tee niin, on laskettava kaksi tai kolme päivää, jotta hän voi jättää valituksensa.

6. Ulpianus, Valitusmenettelystä, kirja II.

Ei ainoastaan se, joka on tuomittu rangaistukseen, saa valittaa, vaan myös muut hänen nimissään; eikä ainoastaan silloin, kun hän itse niin määrää, vaan jos joku muu haluaa valittaa, hän voi tehdä niin, eikä sillä ole mitään merkitystä, onko hän syytetyn lähisukulainen vai ei; sillä mielestäni inhimillisyyden vuoksi jokaista henkilöä, joka valittaa, on kuultava. Jos siis vastaaja itse hyväksyy päätöksen, emme kysy, onko kenelläkään muulla intressi asiassa. Mutta mitä pitäisi tehdä, jos tuomittu, joka kiirehtii menettämään henkensä, vastustaa valitusta eikä halua, että sitä käsitellään? Olen edelleen sitä mieltä, että hänen rangaistustaan olisi lykättävä.

7. Marcianus, Valitusmenettelystä, kirja I.

Kun eräs mies, joka pelkäsi tuomarin väkivaltaisuutta, antoi valitusilmoituksen paitsi sille tuomioistuimelle, josta hän valitti, myös julkisti sen, jumalallinen Severus vapautti hänet ja salli hänen jatkaa valitusta.

8. Ulpianus, Valitusoikeudesta, kirja IV.

On muistettava, että se osapuoli, joka valittaa, ei saa käyttää väärin sitä, jolta hän valittaa, sillä jos hän tekee niin, häntä rangaistaan. Tämän jumalaiset veljet totesivat eräessä reskriptissä.

9. Macer, On Appeals, kirja II.

On muistettava, ettei holhousmies eikä valtio voi saada täydellistä hyvitystä tapauksessa, jossa on kyse vapaudesta, vaan valitus on välttämätön. Tämä on todettu useissa reskripteissa.

10. Ulpianus, Disputations, kirja VIII.

Kun useita henkilöitä on tuomittu erikseen, vaikka samassa asiassa, heidän on tehtävä useita valituksia.

(1) Jos joku nostaa kanteen, joka sisältää useita vaatimuksia, ja vastaaja tuomitaan maksamaan useita rahasummia, joista yksikään ei riitä keisarin ratkaistavaksi, mutta kaikki yhdessä riittävät, hän voi valittaa keisarille.

(2) Jos useita asianosaisia vastaan on esitetty todisteita, jotka ovat aiheuttaneet heidän häviönsä, yksi valitus riittää, koska kaikkia vastaan on nostettu kanne yhdessä ja heidät on hävitty saman todistelun perusteella.

(3) Kun useita henkilöitä tuomitaan maksamaan yksi ainoa rahasumma, eikä kyseessä ole yksi ainoa päätös, ja ovatko he yhteisvastustajina vastuussa samasta summasta, niin että jokainen heistä on vastuussa kokonaisuudessaan, vai pitäisikö tuomio jakaa niin moneen osaan kuin on henkilöitä, on kysytty. Papinianus vastasi, että tuomio olisi jaettava henkilöiden kesken, ja että tuomitut olisivat siis vastuussa yhtä suurista osuuksista.

(4) Reskripteihin sisältyvä toteamus, jonka mukaan yhteisessä asiassa aina, kun yksi asianosainen valittaa ja toinen ei, ensimmäisen asianosaisen menestys hyödyttää toista, joka ei valittanut, on sääntö, joka on hyväksyttävä, jos oli vain yksi puolustautumisperuste. Jos niitä oli kuitenkin useita, asia on toinen; kuten tapahtuu kahden edunvalvojan tapauksessa, kun toinen heistä hoitaa edunvalvontatointia ja toisella ei ole mitään tekemistä sen kanssa, ja jälkimmäinen hakee muutosta; sillä on epäoikeudenmukaista, että se, joka hyväksyy tuomion, koska hän tietää hoitaneensa asian, saa etua sen muutoksenhausta, joka ei ole osallistunut edunvalvonnan hoitamiseen.

11. Sama, Kaikista tuomioistuimista, kirja III.

Kun tuomion täytäntöönpanosta on maksettu rahaa ja muutoksenhaun yhteydessä on annettu edullisempi päätös, asianosainen voi saada maksamansa rahat takaisin.

12. Sama, Lausunnot, kirja II.

Jos osoitetaan, että duumviiri on perustettu noudattamatta laissa säädettyjä muodollisuuksia, vaan ainoastaan siksi, että kansan ääni vaati häntä, mihin prokonsuli suostui ilman, että hänellä oli siihen mitään oikeutta, muutoksenhaku näin selvässä tapauksessa on tarpeeton.

13. Sama, Opinions, kirja II.

Valittajalle ei ole haittaa siitä, jos hän ei ole hakemuksessaan ilmoittanut, mistä päätöksen osasta hän valittaa.

(1) Ei ole tapana hylätä niiden valitusta, joilla on ainakin yksi hyvä valitusperuste.

14. Sama, Ediktistä, kirja XIV.

Kun tuomio on annettu testamenttia vastaan salaa, katsokaamme, pysyykö tuomioistuimen päätös voimassa. Jumalallinen Pius salli asianosaisten valittaa, kun väitettiin, että tietyt henkilöt olivat liittoutuneet salaliitolla mitätöidäkseen legaattien ja vapautensa saaneiden orjien oikeudet; ja nykyään tämä on laki, eli he voivat valittaa ja jopa esiintyä oikeudessa saman tuomarin edessä, joka käsitteli testamenttia koskevan asian, jos heillä on syytä epäillä, että perillinen ei johda puolustusta uskollisesti.

(1) Jos perillinen ei vastaa, päätös annetaan hänen vastapuolensa hyväksi, ja reskriptiossa on todettu, että tämä ei vaikuta perintöihin eikä vapauden myöntämiseen. Tämä jumalallisten veljien Domitiukselle osoittama reskripti on seuraava: "Aina kun haltija on poissa eikä kukaan vastaa hänen nimissään, on päätetty, että tuomiolla ei ole lainvoiman arvovaltaa, ellei sitä ole annettu vain häntä yksinään vastaan, joka ei ole saapunut paikalle. Sen vuoksi kanneoikeudet säilyvät niillä, jotka ovat saaneet testamentilla vapauden, testamentin tai trustin, jos heillä on siihen oikeus, aivan kuin tuomiota ei olisi annettu; ja sen vuoksi sallimme heidän jatkaa oikeudenkäyntiä sitä osapuolta vastaan, joka on voittanut asian."

15. Marcellus, Digest, kirja I.

Orjat eivät voi hakea muutosta, mutta heidän isäntänsä voi avustaakseen heitä turvautua muutoksenhakuun, ja kuka tahansa muu voi tehdä sen isännän nimissä. Kun isäntä ei kuitenkaan vetoa eikä kukaan muukaan tee sitä hänen puolestaan, emme kuitenkaan kiellä orjalta etuoikeutta anoa helpotusta omasta puolestaan sen jälkeen, kun hän on saanut niin ankaran tuomion.

16. Modestinus, Erimielisyydet, kirja VI.

Perustuslait, joissa käsitellään kysymystä siitä, pitäisikö vetoomuksia ottaa vastaan vai ei, jotta mitään uutta ei voitaisi ottaa käyttöön niitä vastaan, eivät koske niitä, joita yleisen edun kannalta on syytä rangaista viipymättä; tällaisia ovat esimerkiksi pahamaineiset ryöstäjät tai henkilöt, jotka yllyttävät kapinaan, tai ryhmittymien johtajat.

17. Sama, Säännöt, kirja VIII.

Jos samassa asiassa on tehty kaksi erillistä päätöstä, esimerkiksi toinen päämiestä ja toinen etua koskien, tarvitaan kaksi muutoksenhakua, jottei ymmärrettäisi, että asianosainen on hyväksynyt toisen ja valittanut toisesta.

(1) Kun edunvalvoja, joka on määrätty holhottavaksi, hakee muutosta, holhottavalle määrätään sillä välin edunvalvoja. Jos edunvalvojan valtuudet kuitenkin ovat tarpeen, kuten esimerkiksi kuolinpesän vastaanottamiseksi, määrätään välttämättä edunvalvoja, koska edunvalvojan valtuudet eivät riitä tähän tarkoitukseen.

18. Sama, Opinions, kirja XVII.

Lucius Titius jätti valituksen orjansa puolesta, joka oli tuomittu heitettäväksi villipetojen sekaan. Kysyn, voiko hän ilmoittaa, millä perusteella asianajaja voi tehdä tällaisen valituksen. Modestinus vastasi, että hän voi tehdä niin.

19. Sama, selitetyt tapaukset.

Jos päätös on annettu suoraan vastoin lain tiukkaa tulkintaa, sen ei pitäisi olla pätevä, ja siksi asia voidaan käsitellä uudelleen ilman muutoksenhakua. Päätöstä ei ole laillisesti julistettu, jos se on tehty nimenomaan lakien, senaatin asetuksen tai keisarillisen perustuslain vastaisesti. Jos siis joku valittaa tällaisesta päätöksestä ja on esteellinen poikkeuksen vuoksi, päätöstä ei missään tapauksessa vahvisteta tällä menettelyllä, joten kanne voidaan nostaa uudelleen.

20. Sama, määräyksistä.

Joka syyttää edunvalvojaa siitä, että häntä voidaan epäillä, ja kyseenalaistaa hänen tekosyönsä olla hyväksymättä edunvalvontaa, ymmärretään toimivan toisen nimissä.

(1) Sen, jolle on määrätty edunvalvoja omissa nimissään, tulisi hakea muutosta kahden päivän kuluessa, koska hän johtaa omaa asiaansa.

(2) Sotilaille ei myönnetä muuta valitusaikaa, ja jos he eivät tappion kärsittyään hae muutosta ja noudata tavanomaisia muodollisuuksia, heitä ei sen jälkeen kuulla.

21. Papirius Justus, Perustuslaista, kirja I.

Keisarit Antoninus ja Verus totesivat eräässä reskriptissä, että valitukset, jotka on tehty suoraan keisarille ilman, että niitä on ensin esitetty niille alempiarvoisille tuomareille, joiden edessä tämä olisi tehtävä, palautetaan maaherroille.

(1) He totesivat rescriptuksessa myös, että maakunnan kuvernöörin nimittämistä tuomarista ei ole asianmukaista tehdä vetoomusta keisarille, ja että se on siksi palautettava takaisin kuvernöörille.

(2) Kun joku, joka on nimitetty tuomariksi, valittaa, hänen kollegansa hoitaa sillä välin molempien tehtäviä. Jos molemmat valittavat, heidän tilalleen nimitetään väliaikaisesti toinen tuomari, ja sen, joka ei ole valittanut oikeutetusti, on maksettava hallitukselle aiheutunut vahinko. Jos valitus on kuitenkin ollut perusteltu ja se on ratkaistu niin, on määrättävä, kuka maksaa aiheutuneet vahingot. Sillä välin on nimitettävä toinen kuraattori, joka huolehtii elatusapujen jakamisesta valituksen käsittelyn ajan.

(3) He totesivat myös reskriptiossa, että vaikka ei olekaan tapana, että riita-asian kohteena olevan maan satoa talletetaan muutoksenhaun jälkeen, silti, koska vastapuoli saattaa tuhota sen, heidän mielestään oli oikeudenmukaista, että se annettaisiin takavarikonhoitajan haltuun.

22. Papinianus, Opinions, kirja II.

Kun asia on toimitettu keisarin tutkittavaksi, sen voi palauttaa se, joka sen lähetti.

23. Sama, Opinions, kirja XIX.

Kun maakunnan kuvernööri on nimittänyt tuomarin sovittelemaan asian riitapuolten suostumuksella, hävinnyt osapuoli voi valittaa.

(1) Kun keisarin edustaja, joka ei hoitanut kuvernöörin tehtäviä eikä hänellä ollut oikeutta nimittää tuomaria yksityisoikeudellisissa asioissa, antoi päätöksen, katsottiin, että oli hyödytöntä valittaa tuomiosta, joka ei tehnyt ketään vastuulliseksi.

(2) Kun isän valvonnassa olevan pojan isää vastaan annettiin päätös, joka koski omaisuutta, jonka hän saattoi hankkia poikansa kautta, annoin käsitykseni, että poika ei voinut valittaa asiasta muuten kuin isänsä nimissä.

(3) Päätettiin, että hänellä, joka tiesi, että hänelle oli myönnetty permannollinen edikti hänen asemansa vuoksi, ei ollut oikeutta valittaa, koska hänen vallassaan oli vastata oikeudessa ennen määrättyä päivää ja siten suojella itseään välttämällä ediktin tuomitseminen.

24. Scaevola, Mielipiteet, kirja V.

Kun joku, joka harjoittaa toisen liiketoimintaa hyvässä uskossa tai edunvalvojana tai kuraattorina, on tuomittu ja valittanut asiasta; ja kun asian pitkittymisen jälkeen lopulta päätettiin, että valitusta ei ollut tehty perustelluista syistä, heräsi kysymys siitä, onko tuomion myöhemmän antamisen vuoksi maksettava korkoa pääomalle väliajalta. Vastaus on, että esitettyjen tosiseikkojen perusteella praetorian-kanne olisi hyväksyttävä.

(1) Alaikäisen edunvalvojan perillisiä vastaan nostamassa kanteessa alaikäisen edunvalvoja teki valituksen. Koska nuori mies oli tuolloin täyttänyt kaksikymmentäviisi vuotta ja oli armeijassa, hän laiminlöi valituksensa käsittelyn. Palattuaan armeijasta kysyn, pitäisikö hänen itse ajaa valitustaan, vai pitäisikö hänen hakea sitä edunvalvojaltaan. Vastaus oli, että esitettyjen tosiseikkojen mukaisesti sotilaan olisi itse jatkettava asian käsittelyä, josta hän oli kiinnostunut.

25. Paulus, Opinions, kirja XX.

"Keisari Aleksanteri Bithyniassa asuvalle kreikkalaisten yhteisölle. En ymmärrä, miten ketään voidaan estää valittamasta tuomiosta, kun on olemassa toinenkin keino, jolla sama asia voidaan tehdä ja jolla minut voidaan tavoittaa nopeammin. Kiellämme kuraattoreita ja kansojen päämiehiä käyttämästä väärinkäytöksiä ja väkivaltaa niitä osapuolia vastaan, jotka vetoavat, ja (selvemmin sanottuna) estämästä heitä pääsemästä luoksemme; ja heidän on noudatettava tätä minun päätöstäni, koska he tietävät hyvin, että hallitsijoiden vapaus on yhtä lailla huolenpiti kohteena kuin heidän hyvä tahtonsa ja tottelevaisuutensa."

26. Hermogenianus, Epitomes of Law, kirja II.

Kun asia lähetetään keisarille, kuvernööri voi asianosaisten suostumuksella käsitellä sitä, jos se kuuluu hänen toimivaltaansa.

27. Sama, Epitomes of Law, kirja V.

Kun holhooja hakee muutosta holhottavaansa koskevassa asiassa tai holhooja aikuisen tapauksessa, hän voi ajaa muutoksenhakua ennen kuin jommankumman perillinen tekee tilinsä; sillä sen jälkeen kun tilit on tehty, ei holhooja eikä holhooja ole pakotettu hyväksymään muutoksenhaun perusteita.

28. Scaevola, Digest, kirja XXV.

Velkoja, joka oli nostanut kanteen vakuuksia vastaan, ei ollut läsnä oikeudenkäynnissä sen jälkeen, kun asia oli yhdistetty, ja kun vakuudet oli vapautettu, hänen orjansa valitti. Kysyttiin, oliko orjan isäntänsä puolesta tekemällä valituksella mitään voimaa tai vaikutusta. Vastaus oli, että tällaiseen valitukseen ei pitäisi kiinnittää mitään huomiota.

(1) Eräs mies, jonka tuomari oli määrännyt maakunnan kuvernöörin käskyn mukaisesti saapumaan tuomioistuimeen ja esittämään tietyt tilit, joiden hän väitti olevan hänen hallussaan, ei tehnyt niin, vaikka hänelle oli myönnetty lykkäystä tätä varten; ja sen vuoksi, sen jälkeen kun perustuslaki oli luettu hänelle, vastaaja tuomittiin siitä syystä, että hän oli itsepäisyydessään jättänyt esittämättä vaaditut asiakirjat, ja kantaja osoitti valan vannomalla, kuinka paljon hänellä oli intressiä niiden esittämiseen, vastaaja tuomittiin. Heräsi kysymys, voiko hän valittaa asiasta valan vannomisen jälkeen. Vastaus oli, että mikään ei ollut osoittanut, miksi häneltä olisi evättävä muutoksenhakuoikeus.

(2) Kun holhoojat, jotka oli korvattu laillisen holhoojan tilalle, olivat nostaneet holhouskanteen häntä vastaan, nimitetty välimies tuomitsi hänet epäoikeudenmukaisesti, ja koska asian kohtuullisuus sitä vaati, he valittivat hänen päätöksestään. Valituksen ollessa vireillä nuoret miehet kasvoivat aikuisiksi. Koska koko menettely koski aikuisia henkilöitä ja koska he olivat siinä tilassa, että he pystyivät puolustamaan omia etujaan, heräsi kysymys, olisiko hyväksyttävä niiden vaatimus, joita vastaan valitus oli tehty ja jotka väittivät, että valituksen perusteena oli oltava niiden, jotka olivat ensin nostaneet kanteen. Vastaus oli, että jos ne, joiden holhousta oli hoidettu, halusivat jatkaa asian käsittelyä, heitä oli estettävä tekemästä sitä. Samaa sääntöä olisi noudatettava myös edunvalvojien osalta, jos nuori tällä välin tulisi täysi-ikäiseksi.

Tit. 2. Mihin henkilöihin ei saa vedota.

1. Ulpianus, Ediktistä, kirja I.

Olisi selvitettävä, kenen puoleen ei ole laillista vedota.

(1) Ja olisi todellakin typerää varoittaa ketään siitä, että keisariin ei saa vedota laillisesti, koska hän itse on se, johon vedotaan.

(2) On muistettava, että senaatista ei voi vedota keisariin, ja tämä on vahvistettu jumalallisen Hadrianuksen adressissa.

(3) Jos joku ennen tuomion antamista vakuuttaa, että hän ei aio valittaa tuomarin päätöksestä, hän kiistatta menettää muutoksenhaun edun.

(4) Joskus keisari nimittää tuomarin sillä edellytyksellä, että hänen päätöksestään ei voi valittaa; tiedän nimittäin, että jumalallinen Marcus on hyvin usein nimittänyt tuomareita tällä tavoin. Katsotaanpa, voiko joku muu nimittää tuomarin tällä tavoin. En usko, että hän voi tehdä niin.

2. Paulus, Valituksista, I kirja.

Kysyttiin, voidaanko valittaa välimiehistä, jotka on nimitetty vakuuksien hyväksymistä varten. Tosin useat viranomaiset katsovat, että tässä tapauksessa päätöksen voi päätöksen tehnyt henkilö muuttaa päätöstä myös ilman muutoksenhakua.

Tit. 3. Kenelle ja keneltä voidaan hakea muutosta.

1. Ulpianus, Valitusmenettelystä, I kirja.

Kun sanotaan, että muutoksenhaku tapahtuu päätöksen tehneeltä tuomarilta, tämä on ymmärrettävä siten, että muutoksenhaku voidaan tehdä myös hänen seuraajaltaan. Jos siis kaupungin prefekti tai preetoriaaniprefekti tekee päätöksen, muutoksenhaku on tehtävä häneltä, joka teki päätöksen.

(1) Valitusta ei tehdä henkilölle, joka on delegoinut toimivaltansa; sillä yleisesti ottaen valitus olisi tehtävä siltä, jolle toimivalta on delegoitu, siltä, jolle valitukset tehtäisiin siltä virkamieheltä, joka on delegoinut toimivallan.

2. Venuleius Saturninus, Prokonsulin velvollisuuksista, kirja II.

Kuvernööriltä voi valittaa prokonsulille, ja jos hän on määrännyt sakon, prokonsuli voi ottaa huomioon hänen vääryytensä ja päättää, mitä parhaaksi näkee.

3. Modestinus, Säännöt, kirja VIII.

Aina kun Rooman kansan tuomarit nimittävät tuomarin, olivatpa he minkä arvoisia tahansa, vaikka tämä tapahtuisi keisarin käskystä ja vaikka hän olisi nimeltä nimennyt tuomarin, voidaan siitä valittaa itse tuomareille.

Tit. 4. Milloin ja missä ajassa muutoksenhaku on tehtävä.

1. Ulpianus, Valituksista, kirja I.

Kun maakunnan kuvernööri ilmoittaa jollekin, että hänet karkotetaan saarelle, ja kirjoittaa keisarille, jotta hänet voitaisiin karkottaa, katsokaamme, milloin valitus on tehtävä, sillä hetkellä, kun kuvernööri kirjoitti keisarille, vai silloin, kun tämä kirjoitti hänelle. Mielestäni valitus on tehtävä silloin, kun kuvernööri määrää vastaajan vangittavaksi ja kun hän on tehnyt päätöksensä, että keisarille on kirjoitettava, jotta vastaaja voidaan karkottaa. On kuitenkin pelättävissä, että valituksen tekeminen on liian myöhäistä sen jälkeen, kun keisari on osoittanut hänelle saaren, sillä kun kuvernöörin päätös on vahvistettu, on silloin tapana osoittaa saari karkotuspaikaksi. Lisäksi on syytä pelätä, että jos kuvernööri on antanut keisarille väärä tietoja henkilöstä, jonka hän yritti karkottaa, häneltä suljetaan muutoksenhakumahdollisuus. Mitä sitten pitäisi tehdä? Voidaan oikein päättää inhimillisyyden ehdotusten mukaisesti, että kummassakaan tapauksessa muutoksenhaku ei ole turha, koska vastaaja ei valita keisaria vastaan, vaan tuomarin kaksinaamaisuutta vastaan. Tämä sääntö olisi otettava käyttöön myös dekurionin tapauksessa, jota maaherran ei pitäisi sallia rangaista, vaan hänen pitäisi sulkea vankilaan ja kirjoittaa keisarille hänen rangaistuksestaan.

(1) Kun joku nimitetään holhoojaksi joko tahdosta tai jonkun sellaisen toimesta, jolla on nimitysoikeus, hänen ei tarvitse valittaa (koska tämä sääntö on vahvistettu jumalallisella Marcuksella), vaan hänen tulisi esittää anteeksipyyntönsä säädettyssä ajassa; ja jos se hylätään, hänen tulisi silloin valittaa, muuten hän tekee sen turhaan.

(2) Asia on toisin niiden kohdalla, jotka kutsutaan johonkin kunniatehtävään, kun he väittävät, että heillä on tekosyy; sillä he eivät voi esittää syytä koskemattomuuteensa, elleivät he esitä valitusta.

(3) Kuvernööreillä on tavallisesti tapana lähettää jonkun miehen nimi sille sääntökunnalle, johon hän kuuluu, ja pyytää sitä valitsemaan Gaius Seius tuomariksi tai antamaan hänelle jonkin muun kunnian tai viran. Pitäisikö muutoksenhaku siis tehdä sen jälkeen, kun ritarikunta on tehnyt päätöksensä, vai onko se tehtävä heti, kun kuvernööri on lähettänyt nimen? Parempi

mielipide on, että valitus on tehtävä silloin, kun määräys tekee päätöksensä; sillä kuvernööri näyttää pikemminkin antaneen neuvoja jonkun nimittämiseksi kuin itse tehneen nimityksen. Lopuksi, valitus olisi tehtävä hänelle eikä häneltä.

(4) Mutta kun kuvernööri itse on järjestön jäsen (kuten joskus tapahtuu), silloin kun järjestö on nimittänyt henkilön, valitus voidaan tehdä kuvernöörille, kuten järjestölle, eikä kuvernöörille itselleen.

(5) Kahden tai kolmen päivän määräaika olisi muutoksenhakua varten laskettava siitä, kun päätös on annettu. Mitä kuitenkin on tehtävä, jos päätös on annettu ehdollisena? Pitäisikö muutoksenhakuaika laskea päätöksen antamispäivästä vai siitä päivästä, jolloin päätöksen ehto on täytetty? On selvää, että päätöstä ei saisi tehdä ehdollisena, mutta jos näin tehdään, miten on meneteltävä? On asianmukaista, että muutoksenhakuaikaa aletaan laskea välittömästi.

(6) Sitä, mitä on määrätty päätösten osalta, eli että muutoksenhaku on tehtävä toisena tai kolmantena päivänä, olisi noudatettava myös muissa tapauksissa, joissa päätöstä ei tosin ole annettu, mutta joissa asianosainen voi, kuten edellä todettiin, hakea muutosta.

(7) Eräissä jumalallisen Marcuksen adressissa määrätään, että niiden päivien, jolloin asianosainen voi hakea muutosta, tulisi olla tietyssä määrin käytettävissä olevia päiviä, jos se henkilö, jolta muutosta haetaan, ei ole paikalla, jotta vetoamus voidaan esittää hänelle; sillä reskriptiossa sanotaan: "On noudatettava sitä päivää, jolloin hän voi ensimmäisenä saapua paikalle." Jos siis muutoksenhaun jälkeen tuomari, joka on tehnyt päätöksen, ei ole paikalla, kuten hänellä on tapana olla, on sanottava, että muutoksenhakija ei ole missään tapauksessa vahingoittunut; sillä hän voi hakea muutosta ensimmäisen kerran, kun hänellä on pääsy tuomarin luo. Näin ollen, jos tuomarin pitäisi piiloutua, kantajalla pitäisi olla oikeus samaan helpotukseen.

(8) Mutta entä jos myöhäinen hetki sai hänet vetäytymään, koska tuomio oli julistettu päivän loppupuolella? Tässä tapauksessa tuomari ei näytä vetäytyneen.

(9) Ymmärrämme, että tilaisuus tutustua on silloin, kun tuomari esiintyy julkisesti. Jos hän ei kuitenkaan ole tehnyt niin, onko asianosainen syyllinen siihen, että hän ei ole mennyt hänen kotiinsa; tai siihen, että hän ei ole lähestynyt häntä puutarhassaan; tai edes missä tahansa talossa maaseudulla? Parempi mielipide on, että häntä ei saa moittia. Jos hänellä ei siis ollut mahdollisuutta tavata häntä julkisesti, on parempi katsoa, että hänellä ei ollut mahdollisuutta tavata häntä lainkaan.

(10) Kun jollakulla ei tosiaan ole mahdollisuutta päästä tapaamaan sitä tuomaria, jolta hän valittaa, mutta hänellä on pääsy valittajan luo, katsokaamme, voidaanko häntä vastaan vedota poikkeukseen, koska hän ei ole käänntynyt tämän puoleen. Nykyinen sääntö on, että jos hänellä olisi ollut mahdollisuus käänntyä jommankumman puoleen, poikkeukseen olisi ollut aihetta.

(11) Kahden päivän määräajan ymmärretään viittaavan omaan tapaukseen. Mutta miten erotamme oman tapauksen toisen tapauksesta? On selvää, että oma asia on sellainen, jonka voitto tai tappio vaikuttaa riitapuolella henkilökohtaisesti.

(12) Näin ollen asianajaja, ellei hän toimi omissa nimissään, on oikeutettu kolmen päivän määräaikaan. Kun hänet on nimitetty hoitamaan omaa asiaansa, hänellä on paremman käsityksen mukaan oikeus vain kahteen päivään. Mutta jos hän toimii osittain omissa nimissään ja osittain toisen nimissä, voidaan epäillä, onko hänellä oikeus kahteen vai kolmeen päivään. Parempi näkemys on, että hänellä on oikeus kahteen päivään, kun hän toimii omissa nimissään, ja kolmeen päivään, kun hän toimii toisen nimissä.

(13) Edunvalvojilla sekä julkisten asioiden puolustajilla ja alaikäisten tai mielisairaiden kuraattoreilla pitäisi olla kolme päivää siitä syystä, että he valittavat muiden nimissä. Tästä käy ilmi, että puolustaja voi valittaa kolmantena päivänä, jos hän hoitaa asiaa puolustajana eikä omissa nimissään; sillä koska hän hoitaa asiaa toisen puolesta, hän voi valittaa kolmantena päivänä.

(14) Kun joku, joka on syyttänyt edunvalvojaa epäluuloisuudesta, häviää juttunsa, Julianus toteaa Digestin neljäntenäkymmennessä kirjassa, että hän voi valittaa kolmen päivän kuluessa, aivan kuten alaikäisen puolustaja.

(15) Jos tuomio on annettu poissa olevaa henkilöä vastaan, kahden tai kolmen päivän määräaika on laskettava siitä päivästä, jona hän sai tietää tuomiosta, eikä siitä päivästä, jona se annettiin. Kun kuitenkin sanotaan, että poissa oleva asianosainen voi hakea muutosta siitä päivästä alkaen, jona hän sai tietää tuomiosta, tämä on ymmärrettävä siten, että sillä tarkoitetaan sitä, jos häntä ei ole puolustanut asiassa asianajaja; sillä jos viimeksi mainittu ei ole hakenut muutosta, hänen on vaikea saada asiaansa käsitellyksi.

2. Macer, Appeals, kirja I.

Jos olet hoitanut asiaa asianajajana ja hävittyäsi asian haet muutosta, ja valituksesi on päätetty huonosti perustelluksi, voidaan epäillä, pitäisikö sinun hakea muutosta toisena päivänä, sillä koska tuomio on annettu vastoin valitustasi, sinä näytät olevan asianosainen, jonka etua asia koskee. On kuitenkin parempi katsoa, että voitte valittaa kolmantena päivänä, koska olette kuitenkin puolustanut toisen osapuolen asiaa.

(1) Jos kuitenkin joku muu kuin asianosainen riitapuoli valittaa, esimerkiksi joku, jolla on intressi, katsotaan, voiko hän valittaa kolmantena päivänä. On kuitenkin sanottava, että hänen pitäisi valittaa toisena päivänä, koska on totta, että hän puolustaa omaa asiaansa. Se olisi itsensä vastustamista, jos hän väittäisi, että hänellä on oikeus valittaa kolmen päivän kuluessa, koska on katsottu, että jos hän valittaa toisen nimissä, kun hän haluaa oman asiansa näyttävän toisen asialta, hän sulkee itsensä pois siitä syystä, että sillä, joka ei alun perin ollut asianosainen, ei ole oikeutta valittaa toisen asiassa.

(2) Jos kuitenkin joku, jonka väitetään olevan vapautettu, puolustautuu sillä perusteella, että hän on vapaasyntyinen, ja kun häntä on lyöty, hän laiminlyö muutoksenhaun, herää kysymys, voiko hänen isänsä tehdä niin, varsinkin jos hän ilmoittaa olevansa hänen valvonnassaan. Mutta jos hän voi valittaa, on parempi katsoa, että hänen on tehtävä se toisena päivänä, koska hän johtaa omaa asiaansa.

(3) Kun lähisukulainen valittaa kuolemantuomitun puolesta, Paulus epäilee, pitäisikö häntä kuulla kolmantena päivänä. On kuitenkin sanottava, että tällaisen henkilön tulisi valittaa toisena päivänä, koska hän edustaa itseään; koska se, joka väittää olevansa asianosainen, puolustaa omaa asiaansa.

3. Sama, Valitus, kirja II.

Kun keisarille kirjoitetaan kirje, jonka jäljennös näytetään yhdelle riidan osapuolelle, joka ei ole valittanut, ja keisari päättää sen jälkeen häntä vastaan reskriptiolla, katsokaamme, voiko hän valittaa hänelle aiemmin näytetystä kirjeestä, sillä koska hän ei tuolloin tehnyt niin, hän näyttää myöntäneen, että sen sisältö oli totta. Häntä ei saisi kuulla, jos hän ilmoittaisi odottavansa keisarillisen reskriptin antamista.

Tit. 5. Valitusten hyväksymisestä tai hylkäämisestä.

1. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXIX.

Valittajia ei tavallisesti kuulla, ellei heillä ole intressiä oikeudenkäynnissä tai ellei heitä ole valtuutettu toimimaan tai elleivät he hoida toisten asioita, ja heidän tekonsa ratifioidaan välittömästi.

(1) Kun äiti kuitenkin näkee, että hänen poikansa asia on kaatunut tuomioon, ja äidin kiintymyksen innoittamana valittaa, on sanottava, että häntä on kuultava; ja jos hän haluaa mieluummin valmistella asian, hänen ei katsota puuttuneen asiaan, vaikka hän ei aluksi olisi voinut ryhtyä puolustukseen.

2. Scaevola, säännöt, kirja IV.

Muutoksenhaku voidaan tehdä ennen lainvoimaista tuomiota, jos tuomari on antanut välituomion kidutuksen soveltamiseksi siviiliasiaissa tai rikosasiassa, jos hän tekee sen lain vastaisesti.

3. Paulus, säännöt.

Se, joka panee vireille oikeudenkäynnin epäiltyä holhoojaa vastaan, voi kolmen päivän kuluessa valittaa, jos hän häviää.

4. Macer, Appeals, kirja I.

Sitä ei pidä kuulla, joka yrittää aiheuttaa viivytystä oikeudenkäynnissä, jossa vastineessa väitetään, että hän on esittänyt keisarille anomuksen ja odottaa reskriptin antamista, ja jos hän tekee valituksen tällä perusteella, keisarilliset perustuslait kieltävät sen vastaanottamisen.

5. Ulpianus, On Appeals, kirja IV.

Riittää, että se, jonka valitusta ei oteta vastaan, vain ilmoittaa tämän seikan, ja millä tavoin hän sen tekeekin, hänen valituksensa hyväksytään.

(1) Kun valitusta ei oteta vastaan ja tulee tarpeelliseksi vedota keisariin, hänelle on esitettävä vetoamus. Jos kuitenkin valitetaan johonkin muuhun kuin keisariin, on käännyttävä edellisen puoleen.

(2) Jos muutoksenhaun vastaanottamisen jälkeen tulee jokin este, on käännyttävä sen puoleen, jonka puoleen asianosainen haluaa muutoksenhaun viedä.

(3) On selvää, että jos valitusta ei oteta vastaan eikä valittaja ole kääntynyt oikean virkamiehen puoleen vaan keisarin puoleen, se on sama kuin jos hän olisi kääntynyt sen tuomarin puoleen, jonka puoleen hänen olisi pitänyt kääntyä; ja tämä on todettu keisarimme Antoninuksen eri reskripteissa.

(4) On myös ilmeistä, että jos asianosainen riitapuoli on valittanut toisen tuomarin sijasta yhdelle tuomarille eikä keisarille, tästä virheestä ei ole hänelle mitään hyötyä, vaikka hänen ei katsota jättäneen valitusta tekemättä.

(5) Valituksen tekemiselle säädetyn ajan kuluessa asianosainen, jonka valitusta ei ole hyväksytty, voi joko kääntyä toimivaltaisen tuomarin tai keisarin puoleen.

6. Macer, On Appeals, kirja II.

(7) On muistettava, että kun valitus on hylätty, on keisarillisissa mandaateissa päätetty, että kaiken on pysyttävä ennallaan eikä mitään uutta saa tehdä, vaikka valitus tehtäisiinkin valtiovarainministeriötä vastaan; ja sen, joka kieltäytyy ottamasta valitusta vastaan, on välittömästi laadittava kertomus, jossa hän esittää mielipiteensä ja syyn valituksen hylkäämiseen; ja keisarillisissa mandaateissa määrätään, että hänen on toimitettava riitapuolelle jäljennös kertomuksestaan.

7. Paulus, muutoksenhausta.

Jos asia ei salli viivytystä, ei ole sallittua valittaa testamentin avaamisen estämiseksi, kuten jumalallinen Hadrianus päätti, että sotilaiden käyttöön kerättyä viljaa ei saisi käyttää yleisön elättämiseen ja että nimitettyä perillistä ei saisi asettaa hallintaan.

(1) Jos taas jotain on päätetty ikuisen ediktin mukaisesti, muutoksenhaku ei voi estää sen täytäntöönpanoa.

(2) Samoin ei voida hakea muutosta panttioikeuden myynnin estämiseksi.

Tit. 6. Valitusilmoituksista, joita kutsutaan lähetteiksi.

1. Marcianus, Valituksista, kirja II.

Kun valitus on jätetty, sen virkamiehen, jolta valitus on tehty, on lähetettävä kirjeet sille, jonka on määrä käsitellä se, olipa tämä sitten keisari tai joku muu; näitä kirjeitä kutsutaan ilmoituksiksi tai lähetyksiksi.

(1) Näiden kirjeiden muoto on esimerkiksi seuraava: "Lucius Titius on valittanut Niin ja näin, hänen ja Niin ja näin välillä annetusta päätöksestä."

(2) Riittää, että näitä ilmoituksia on vaadittu vakavasti ja usein säädetyssä ajassa, ja jos tuomari ei suostu vaatimukseen, tämä voidaan todistaa todistajien avulla; sillä keisarillisissa perustuslaeissa edellytetään, että asianosaisen, joka pyytää tällaista ilmoitusta, on tehtävä se kiivaasti. Näin ollen on vain oikeudenmukaista, että jos se, jonka pitäisi myöntää vaatimus, on syyllinen siihen, että hän ei tee sitä, tämä ei saa vahingoittaa vaatimuksen tehnyttä henkilöä.

Tit. 7. Muutosta ei saa tehdä muutoksenhaun jälkeen.

1. Ulpianus, On Appeals, kirja IV.

Sen jälkeen, kun valitus on välitetty, riippumatta siitä, otetaanko se vastaan vai ei, mitään ei saa tällä välin muuttaa, jos valitus otetaan vastaan, tästä syystä; mutta jos sitä ei oteta vastaan, jotta mitään ei vahingoitettaisi sen aikana, kun päätetään, otetaanko valitus vastaan vai ei.

(1) Jos valitus vastaanotetaan, mitään muutoksia ei saa tehdä ennen kuin päätös valituksen johdosta on tehty.

(2) Jos joku sattuu putoamaan ja tekee valituksen, häntä ei rajoiteta Italiaan eikä yksittäiseen maakuntaan, johon hänet on mahdollisesti pudotettu.

(3) Samasta syystä, jos joku on karkotettu tai tuomari, jolla on oikeus karkottaa hänet, on ilmoittanut siitä, häntä ei saa panna kahleisiin eikä häntä saa kohdella ankarasti, kuten niitä, jotka eivät suostu päätökseen; sillä hänen tilansa katsotaan pysyvän ennallaan muutoksenhaun jälkeen.

(4) Jos hänet on siis määrätty eroamaan järjestöstään ja hän valittaa siitä, hän voi samasta syystä osallistua järjestön kokouksiin; sillä on päätetty, ja se on oikeussääntö, että muutoksenhaun ollessa vireillä ei voida ryhtyä muihin toimenpiteisiin.

(5) Kun joku on tuomittu useista rikoksista ja hän on valittanut joidenkin rikosten vuoksi mutta ei toisten vuoksi, herää kysymys, pitäisikö hänen rangaistustaan lykätä vai ei. Jos muutoksenhaku on tehty vakavampien rikosten vuoksi, mutta hän ei ole valittanut lievempien rikosten vuoksi, muutoksenhaku on ehdottomasti hyväksyttävä ja rangaistus lykättävä. Jos hän kuitenkin ansaitsee ankaramman rangaistuksen rikoksista, joista hän ei ole valittanut, rangaistus on ehdottomasti määrättävä.

Tit. 8. Mitkä päätökset voidaan kumota ilman muutoksenhakua.

1. Macer, On Appeals, kirja II.

Meidän on muistettava, että kun kysytään, onko asia ratkaistu vai ei, ja tämän kysymyksen ratkaissut tuomari ilmoittaa, että asiaa ei ole ratkaistu, vaikka sitä olisi voitu ratkaista, se kumotaan, vaikka siitä ei olisi valitettu.

(1) Samoin, jos päätöksessä väitetään olevan laskuvirhe, ei ole tarpeen hakea muutosta, esimerkiksi jos tuomari päättää seuraavasti: "Koska on todistettu, että Titius on Seiukselle velkaa viisikymmentä sestertiötä tuosta ja tuosta tavarasta ja lisäksi kaksikymmentäviisi sestertiötä toisesta; siksi päätän, että Lucius Titius maksaa Seiukselle sata sestertiötä"; koska koska kyseessä on laskuvirhe, ei ole tarpeen valittaa, ja virhe voidaan korjata sitä tekemättä. Jos kuitenkin tätä kysymystä käsittelevä tuomari tekisi päätöksen sadan sestertiuksen maksamisesta siitä syystä, että hän ajatteli viidenkymmenen ja kahdenkymmenenviiden tekevän sata sestertiusta, sama virhe on kuitenkin laskuvirhe, eikä siitä tarvitse valittaa. Mutta kun tuomari päättää, että maksettavaksi tulee toinen kaksikymmentäviisi sestertiötä, on syytä valittaa.

(2) Samoin kun päätös on keisarillisten perustuslakien vastainen, muutoksenhaun tarvetta ei ole. Päätös on perustuslakien vastainen silloin, kun se on julistettu niissä säädetyn lain mukaisesti eikä oikeudenkäynnin osapuolen oikeuksiin viitaten; Jos nimittäin tuomari, kun on kyse henkilöstä, joka haluaa vapautusta julkisesta virasta tai holhouksesta lasten saamisen tai iän tai jonkin etuoikeuden vuoksi, katsoo, että lapset, ikä tai jokin etuoikeus eivät riitä vapauttamaan ketään virasta tai holhouksesta, hänen katsotaan tehneen päätöksensä perustuslaeissa säädettyyn lakiin viitaten. Jos hän kuitenkin sallii jonkun henkilön osoittaa oikeutensa ja tekee sitten päätöksen häntä vastaan, koska hän ei ole osoittanut ikäänsä tai lastensa lukumäärää, hänen katsotaan päättäneen asiasta oikeudenkäynnin osapuolen oikeuksiin viitaten, jolloin muutoksenhaku on tarpeen.

(3) Samoin silloin, kun hänet tuomitaan poissa ollessa sellaisen permannollisen ediktin nojalla, jota ei ole julkaistu ja josta asianosaiselle ei ole ilmoitettu, perustuslaeissa sanotaan, että tällaisella päätöksellä ei ole vaikutusta.

(4) Jos sinä ja minä molemmat haemme samalta tuomarilta, eikä kumpikaan anomuksistamme pyydä korkoa, ja tuomari tekee päätöksen minua vastaan ennen kuin hän tekee sen sinua vastaan, jotta sinä saisit ensimmäisenä tuomion eduksesi; minun ei ole tarpeen valittaa tästä syystä, koska pyhien perustuslakien mukaan et voi vaatia ulosottoa minua vastaan, ennen kuin tuomio on annettu minun vaatimuksestani; mutta parempi mielipide on, että valitus on tehtävä.

2. Paulus, Opinions, kirja III.

Paulus katsoi, että se, joka ei ollut elossa silloin, kun tuomio häntä vastaan annettiin, ymmärretään tuomitukseksi turhaan.

(1) Hän katsoi myös sellaisen henkilön osalta, joka ei ollut elossa silloin, kun tuomari nimitettiin ratkaisemaan hänen asiansa, että tuomarin nimitys oli mitätön, eikä häntä vastaan annetulla tuomiolla olisi mitään voimaa tai vaikutusta.

3. Sama, Opinions, kirja XVI.

Paulus esitti mielipiteenään, että tuomarin määräys, joka on mahdoton, oli mitätön.

(1) Hän antoi myös mielipiteekseen, että ei ollut mitään perustetta valittaa, jos oli annettu päätös, jota ei asioiden luonteen vuoksi voitu noudattaa.

Tit. 9. Voidaanko muutoksenhaun perusteet esittää toisen toimesta.

1. Ulpianus, Appeals, kirja IV.

Usein kysytään, voiko muutoksenhaun perusteet esittää toinen henkilö, ja tästä seikasta keskustellaan tavallisesti raha- ja rikosasioissa. Rescriptien mukaan tämä voidaan tehdä rahallisissa asioissa. Erään reskriptin ehdot ovat seuraavat: "Jumalalliset veljet Longinukselle. Jos se, joka valitti, on määrännyt teidät puolustamaan häntä Pollian häntä vastaan tekemää valitusta vastaan, ja kyseessä on rahallinen asia, mikään ei estä teitä vastaamasta hänen nimissään. Jos asia ei kuitenkaan ole rahallinen, vaan siihen liittyy kuolemanrangaistus, ei ole sallittua menetellä asianajajan välityksellä. Mutta jos kyseessä on asia, jossa voidaan panna täytäntöön niinkin vakava rangaistus kuin relegaatio, ei ole tarpeen toimia toisen välityksellä, mutta on huomattava, että asianosaisen on itse saavuttava tuomioistuimeen." On selvää, että jos kyseessä on rahallinen asia, josta voi seurata häpeällinen seuraamus, se voidaan hoitaa asianajajan avulla. Tämä mielipide olisi omaksuttava, ei ainoastaan siinä tapauksessa, että syyttäjä valittaa, vaan myös sen osalta, jota vastaan valitus on tehty; ja yleisesti ottaen valitus ei voi olla toisen tekemä missään tapauksessa, jossa yksi henkilö ei voi esiintyä toisen toimesta.

2. Macer, Appeals, kirja II.

Kun poissaolevan asianosaisen asiamies valittaa ja perustelee sen jälkeen, miksi hän tekee niin, hän on kuitenkin velvollinen vastaamaan. Jos hän kuitenkin jättää sen tekemättä, voiko asianosainen vastata, kuten alaikäisen tapauksessa, on kysymys, jota meidän on harkittava. Olemme pikemminkin taipuvaisia siihen näkemykseen, että häntä, joka poissaolevan asianosaisen asiamiehenä haki muutoksenhakua, olisi kuultava perustelujen esittämisessä.

Tit. 10. Jos edunvalvoja, holhooja tai tuomari, joka on määrätty, valittaa.

1. Ulpianus, Prokonsulin velvollisuuksista, kirja III.

Kun julkisiin virkoihin nimitetyt henkilöt valittavat eikä heillä ole siihen perusteita, heille ilmoitetaan täten, että on heidän vastuullaan, jos valtio kärsii vahinkoa valituksen viivästymisen vuoksi. Kun käy ilmi, että valitus oli välttämätön, maakunnan kuvernööri tai keisari päättää, kuka on ollut vastuussa aiheutuneesta vahingosta.

2. Hermogenianus, Epitomes of Law, kirja V.

Kun edunvalvoja tai holhooja pysyy virassaan ja valittaa ja kuolee ennen kuin päätös on annettu, hänen seuraajansa on ilmoitettava valituksen perusteet, koska väliajasta aiheutuu vastuu.

Tit. 11. Valituksen tehnyttä on puolustettava omassa maakunnassaan.

1. Ulpianus, Valitusmenettelystä, kirja IV.

Häntä, joka vetoaa, on puolustettava omassa maakunnassaan, kaikissa muissa omissa asioissaan, vaikka hän olisikin poissa vetoomuksensa suorittamisen ajaksi. Tämän jumalaiset veljet totesivat Decimus Philolle osoitetussa rescriptuksessa.

2. Marcianus, Valituksista, kirja II.

Tämä etuoikeus myönnetään niille, jotka ovat poissa valtion asioissa, jotta heidän ei tarvitsisi puolustaa itseään.

Tit. 12. Kun asianosainen riitapuoli joutuu nostamaan uuden kanteen sen tuomarin edessä, jonka päätöksestä hän on jo valittanut.

1. Ulpianus, muutoksenhausta, kirja IV.

Kun joku on valittanut tuomarista yhdessä asiassa ja on pakotettu antamaan saman tuomarin toimia puheenjohtajana toisessa asiassa, katsotaan, miten on meneteltävä. Nykyisin on laki, että vaikka valitus on tehty, asianosainen on silti velvollinen esiintymään saman tuomarin edessä, jolta hän on valittanut, ja johtamaan muita asioita, jos hänellä on sellaisia; hän ei myöskään voi käyttää tekosyytä, ettei hän saisi käsitellä niitä sellaisen tuomarin edessä, joka saattaa olla hänelle vihamielinen, koska hän voi valittaa uudelleen.

Tit. 13. Jos kuolema tapahtuu muutoksenhaun ollessa vireillä.

1. Macer, On Appeals, kirja II.

Jos valittaja kuolee jättämättä perillistä, tällainen valitus raukeaa. Jos valittajan perillinen kuitenkin ilmestyy paikalle eikä kenelläkään muulla ole intressiä esittää valitusperustetta, perillistä ei voida pakottaa ajamaan valitusta. Mutta jos valtiovarainministeriö tai joku muu osapuoli, jota vastaan valitus on tehty, on kiinnostunut asiasta, perillinen on velvollinen esittämään valitusperusteet. Kenelläkään ei ole intressiä, jos asianosainen on esimerkiksi siirretty ilman, että hän on menettänyt omaisuuttaan. Siinä tapauksessa, että asianosainen siirretään, kun häneltä on riistetty omaisuus, tai hänet karkotetaan saarelle tai tuomitaan kaivoksiin tai hän kuolee valituksen tekemisen jälkeen, keisarimme Aleksanteri on sotilas Pletoriukselle osoitetussa rescriptumissa antanut seuraavan lausuman sovellettavaksi: "Vaikka muutoksenhaun ollessa vireillä vastaajan syyte mitätöidään kuolemalla, silti, koska väitetään, että osa hänen omaisuudestaan on tuomion nojalla takavarikoitu, voi olla, joka on oikeutettu perinnönjaon etuun, saada sen vain, jos hän esittää hyvät perusteet muutoksenhauille ja osoittaa päätöksen epäoikeudenmukaisuuden."

(1) Jos edunvalvoja sen jälkeen, kun hän on tehnyt holhottavaansa koskevan muutoksenhaun, kuolee, hänen perillisensä on velvollinen ilmoittamaan muutoksenhaun perusteet, vaikka hän olisi jo antanut tilinsä edunvalvonnasta, sillä riittää, että hän olisi ollut velvollinen ilmoittamaan perusteet kuolemansa hetkellä. Jumalalliset Severus ja Antoninus totesivat kuitenkin rescriptumissa, että holhoojaa ei saa velvoittaa esittämään valituksen perusteita sen jälkeen, kun hän on tehnyt tilinsä.

(2) Jumalallinen Pius totesi Coelius Amarantukselle osoittamassaan rescriptuksessa, että ilman omistajaa olevasta kuolinpesästä oli säädetty ilmoitettavaksi valtiovarainministeriölle neljän vuoden kuluttua, ja että tämä aika oli laskettava siitä päivästä, jolloin alkoi olla varmaa, ettei perillistä eikä pretoriaanilain mukaista omistajaa ollut.

(3) Kahdenkymmenen vuoden vanhentumisaika, jota noudatetaan niiden henkilöiden omaisuuden osalta, joille on ilmoitettu ja jotka eivät ole nostaneet kanteita omaisuuden takaisinperimiseksi, lasketaan kuitenkin jumalallisen Tituksen perustuslain mukaan tavallisesti siitä päivästä, jolloin jokin asia saattoi alkaa kuulua valtiovarainministeriölle.

(4) Asiat, jotka on jo aloitettu ja joita on jatkettu yli kahdenkymmenen vuoden ajan, voidaan panna syytteeseen myös kahdenkymmenen vuoden kuluttua.

(5) Asiat, joiden ensimmäisenä ilmoittajan väitetään luopuneen niistä, voidaan edelleen ilmoittaa Valtiokonttorille sen jälkeen, kun vuosien määräaika, jonka mukaan ne on, kuten olemme todenneet, määrätty, on kulunut.

2. Sama, Valtiovarainministeriön oikeuksista, kirja II.

On olemassa tiettyjä syitä, joiden vuoksi tiedonantajien maine ei vahingoitu; esimerkiksi silloin, kun tätä ei tehdä palkkion saamiseksi ja kun henkilöt ilmiantavat vastustajan vääryyden kostamiseksi tai kun joku on nostanut syytteen kunnan nimissä; ja on huomattava, että tämä on monesti säädetty keisarillisissa perustuslaeissa.

Tit. 14. Valtiovarainministeriön oikeuksista.

1. Callistratus, Valtiokonttorin oikeuksista, I kirja.

On olemassa erilaisia syitä, joiden vuoksi valtiovarainministeriölle tavallisesti ilmoitetaan; sillä kuka tahansa voi itse todeta, ettei hänellä ole oikeutta ottaa omaisuutta, joka on hiljaisesti testamentattu luottamuksen kautta, tai jos joku toinen on tuominnut hänet rikolliseksi; tai näin voidaan tehdä silloin, kun sukulaisen kuolemaa ei kosteta perillisten toimesta; tai koska joku perillinen on tuomittu kelvottomaksi; tai koska keisari on nimitetty perilliseksi, voidaan ilmoittaa, että testamentti tai kodifikaatio on tukahdutettu; tai koska jonkun voidaan väittää löytäneen aarteen; tai ostaneen valtiovarainministeriölle kuuluneen arvokkaan esineen hyvin halvalla; tai sillä perusteella, että valtiovarainministeriö oli kärsinyt asiassa tappion kiertämisen vuoksi; tai siitä syystä, että kuolemantuomion saaneesta rikoksesta syytetty on kuollut; tai koska joku oli syytetty hänen kuolemansa jälkeen; tai koska talo oli rakennettu uudelleen; tai syytteestä oli luovuttu; tai riita-asian kohteena oleva omaisuus oli myyty; tai koska valtiovarainministeriölle oli maksettava rangaistus jonkin yksityisen sopimuksen nojalla; tai koska oli tehty lainvastainen teko.

(1) Jos omaisuus ei riitä maksuun, herää kysymys, kuuluuko se lain nojalla valtiokonttorille. Labeo sanoo, että vaikka se ei riittäisikään velkojen maksamiseen, se kuuluu silti lain nojalla valtiokonttorille. Perpetual Edict on kuitenkin ristiriidassa hänen näkemyksensä kanssa, koska omaisuus myydään, kun valtiovarainministeriö ei voi hankkia siitä mitään.

Lakunat: 1, 2 - 2.

(1) Jumalallinen Hadrianus totesi Favius Arrianukselle osoitetussa rescriptumissa: "Ei ole epäilystäkään siitä, että se vahingoittaa omaa asiaansa, joka voidessaan esitellä asiakirjoja, jotka viittaavat Valtiokonttorin asiaan, ei tee niin, kun totuutta ei voida muutoin saada selville, ja asiakirjat salataan, koska ajatellaan, että ne vahingoittavat hänen asiaansa". "Mutta ei ole epäilystäkään siitä, etteivätkö mainitut asiakirjat vahingoittaisi mitään muuta asiaa kuin sitä, jossa niiden esittämistä vaaditaan."

(2) Samoin jumalveljet totesivat rescriptumissa, vastauksena Cornelius Rufuksen vetoomukseen, että asiakirjat on esitettävä aina, kun tutkitaan oikeutta vastaanottaa omaisuutta tai omistusoikeutta tai muuta sen kaltaista rahallisessa asiassa, mutta ei sellaisessa, jossa on kyse kuolemanrangaistuksesta.

(3) Senaatti määräsi, että jos kolmella edikteellä kutsuttu ilmiantaja tai hallussapitäjä ei saavu paikalle, ilmiantajan vakuudet ovat vastuussa; ja häneltä viedään oikeus nostaa syyte jälkikäteen julkisessa asiassa, ja hallussapitäjän oikeus säilyy samana kuin jos häntä ei olisi ilmiannettu.

(4) Aina kun ilmiantaja, joka on määrätty saapumaan paikalle, jättää saapumatta, eikä tämän osoiteta johtuneen hallussapitäjän vilpillisestä toiminnasta, jumalallinen Hadrianus totesi rescriptissä, että tuomio on annettava hallussapitäjän hyväksi siten, että siinä mainitaan, että myös ilmiantajat kuuluvat ediktin piiriin.

(5) Jumalallinen Pius totesi Caecilius Maximukselle osoitetussa rescriptissä, että hänen isänsä perustuslaki, jonka mukaan ilmiantajan on ilmoitettava päämiehensä nimi, ja jos hän ei sitä tee, hänet on pantava kahleisiin, ei johda siihen, että ilmiantaja vapautetaan rangaistuksesta, jos hänellä on päämies, vaan että päämiestä rangaistaan, aivan kuin hän yksin olisi tehnyt ilmiannon.

(6) Keisarimme Severus Augustus päätti, että orjia, jotka ilmiantoivat isäntänsä, ei saa kuulla, vaan heitä on rangaistava, ja että maakuntien kuvernöörien on myös rangaistava vapautettuja, jotka yllyttävät muita henkilöitä suojelijoitaan vastaan.

(7) On olemassa monia keisarillisia reskriptejä, joissa määrätään, ettei ketään vahingoiteta erehdyksen vuoksi, kun hän tietämättömänä laista ilmiantoi itsensä. Mutta on olemassa myös saman keisarin reskripti, jonka mukaan voidaan ilmeisesti väittää, että itseään vastaan ilmiantanutta ei vahingoiteta vain silloin, kun hän on sellainen henkilö, joka voi olla tietämätön laista pelkästään maalaisuutensa vuoksi, tai kun henkilö on nainen.

3. Sama, Valtiovarainhoidon oikeuksista, kirja III.

Henkilön ei katsota pettäneen lakia, jos häntä on julkisesti pyydetty tekemään hyvitys. Kun joku kuitenkin lisää testamenttiinsa seuraavaa: "Kehotan sinua uskollisesti suorittamaan sen, mitä olen pyytänyt sinua tekemään, ja pyydän sinua Jumalan nimessä tekemään niin", kysyttiin, onko tämä pyyntö esitetty julkisesti. Julianus vastasi, että ei tosiaankaan näytä siltä, että perillisiltä olisi pyydetty mitään tämänkaltaisilla sanoilla, mutta että oli tavallista tiedustella, milloin jonkun ymmärrettiin pantanneen kunniaansa lain pettämiseksi; ja oli melkein lopullisesti ratkaistu, että lain katsottiin tulleen petetyksi aina, kun ketään ei pyydetty testamentilla tai perunkirjoituksella, vaan yksityisellä lupauksella tai velkakirjalla sitoutumaan antamaan jotakin sellaiselle henkilölle, jolla ei ollut oikeutta saada sitä; ja sen vuoksi voitiin sanoa, että edellä mainituilla sanoilla ei ollut petosta lakia vastaan.

(1) Jos jotakuta pyydetään sekä julkisesti että yksityisesti täyttämään luottamus, herää kysymys, kumpi olisi määräävämpi, ja siitä, vahingoittaisiko häntä se, mitä häntä pyydettiin tekemään salaa, vai se, mitä häntä pyydettiin tekemään julkisesti. Jumalallinen Hadrianus totesi eräässä reskriptissä, että jos jollekin oli julkisesti uskottu jokin asia kunniaan, ei saisi uskoa, että hän oli käyttänyt sitä lain pettämiseksi.

(2) Kun petos on tehty, katsokaamme, olisiko tarkasteltava lopputulosta vai tarkoitusta; jos esimerkiksi silloin, kun luottamus oli hiljaisesti perustettu, se, joka oli määrätty ottamaan se vastaan, ei ollut kykenevä siihen, mutta hänen kuollessaan oli pätevä ottamaan sen, tai päinvastoin. On päätetty, että tulos olisi otettava huomioon.

(3) Implisiittinen luottamus ilmenee usein seuraavasti: nimittäin silloin, kun esitetään asiakirja, jolla henkilö, johon luottamus kohdistuu, sitoutuu luovuttamaan kaiken sen, mikä hänen käsiinsä saattaa tulla vainajan jäämistöstä. Näin tapahtuu myös silloin, kun muita ilmeisiä todisteita on olemassa.

(4) Kun hiljaisen luottamuksen perusteella omaisuus takavarikoidaan valtiokonttorille, kaikki se, mikä testamentilla on asianmukaisesti jätetty, on pätevää. Tämän jumalallinen Pius totesi rescriptumissa.

(5) Jumalalliset veljet totesivat eräässä reskriptissä, että myynneissä, joissa valtiovarainministeriö on osallisena, valtiovarainministeriön asiamieheltä vaaditaan vilpittömyyttä mieltä ja huolellisuutta ja että oikeudenmukainen hinta on

määritettävä, ei aiempien myyntien perusteella vaan omaisuuden arvon tämänhetkisen arvion perusteella. Sillä maan arvo kasvaa huolellisen viljelyn myötä, mutta vähenee väistämättä, jos sitä viljellään huolimattomasti.

(6) Kun viiden vuoden määräaika, joksi henkilö sitoutuu julkisella vuokrasopimuksella, on kulunut umpeen, hän ei ole sen jälkeen enää vastuussa; ja näin on päätetty keisarillisissa reskriptioissa. Sillä jumalallinen Hadrianus totesi eräässä rescriptumissa: "Se on äärimmäisen epäinhimillinen tapa, jolla julkisten maiden vuokralaiset ja veronmaksajat pidätetään, kun veroja ei voida viljellä tai maita vuokrata samaan hintaan; sillä vuokralaiset saataisiin helpommin kiinnitettyä, jos he tietäisivät, että jos he haluaisivat lähteä määräaikojensa päätyttyä, heitä ei pidettäisi."

(7) Jos valtiovarainministeriö tulee viimeisen velkojan seuraajaksi, sillä on samat oikeudet kuin sillä, jonka seuraajaksi se tuli, olisi ollut.

(8) On olemassa monia keisarillisia reskriptejä, joissa määrätään, että valtiovarainministeriö ei voi haastaa oikeuteen niitä, jotka ovat velkaa sen velallisille, elleivät päämiehet laiminlyö maksujaan tai ellei selvästi osoiteta, että velkakirjat oli tehty valtiovarainministeriön hyväksi tai että velallisia haastetaan oikeuteen valtiovarainministeriön kanssa tehdyn sopimuksen nojalla.

(9) Kun valtiovarainministeriön omaisuuteen kuuluva orja vaatii vapauttaan, jumalallinen Hadrianus totesi Flavius Proculukselle osoitetussa rescriptuksessa, että asia olisi käsiteltävä niiden edessä, jotka ovat tottuneet olemaan läsnä ja toimimaan asioissa, joissa valtiovarainministeriö on osallisena; ja että jos tämänkaltaiset vapautteen liittyvät kysymykset on ratkaistu valtiovarainministeriön asianajajan poissa ollessa, ne on palautettava entiseen tilaansa.

(10) Jos aarre löytyy valtiovarainministeriölle kuuluvalta maalta tai julkisista tai uskonnollisista paikoista tai muistomerkeistä, jumalveljet päättävät, että valtiovarainministeriö voi vaatia siitä puolet. Samoin jos aarre löytyy keisarille kuuluvalta maalta, myös siitä puolet voidaan vaatia valtiovarainministeriöltä.

(11) Kukaan ei ole velvollinen ilmoittamaan, että hän on löytänyt aarteen, ellei valtiovarainministeriöllä ole oikeutta saada siitä osaa. Se, joka kuitenkin löytää aarteen paikasta, joka kuuluu valtiovarainministeriölle, ja ottaa haltuunsa sen osan, johon valtiovarainministeriöllä on oikeus, on velvollinen luovuttamaan sen kokonaan ja yhtä paljon enemmän.

4. Ulpianus, Ediktistä, kirja VI.

Tapauksissa, joissa valtiovarainministeriö on osallisena, niiden, jotka tekevät sopimuksia ilmiantajien kanssa, katsotaan tunnustaneen, jos he ovat antaneet heille rahaa, olipa summa kuinka pieni tahansa.

5. Sama, Ediktistä, kirja XVI.

Jos keisarin kuraattori myy jotakin, vaikka hän lupaisi hädän varalta kaksinkertaisen tai kolminkertaisen summan, valtiovarainministeriö vastaa vain alkuperäisestä summasta.

(1) Kun valtiokonttorille kuuluvan tavaran myy se, jolla on oikeus määrätä tällaisesta omaisuudesta, se kuuluu välittömästi ostajalle heti, kun hinta on maksettu.

6. Sama, Ediktistä, kirja LXIII.

Kun valtiovarainministeriö seuraa yksityisen henkilön yksityisiä oikeuksia, se käyttää tätä oikeutta sen ajan, joka edelsi, sen seuraamista, mutta sen jälkeen, kun se on seurannut, sillä on oikeus omaan etuoikeuteensa. Mutta alkaako saatava kuulua sille välittömästi vai vasta sen jälkeen, kun velallista vastaan on nostettu kanne, vai vasta sen jälkeen, kun saatava on merkitty sen rekisteriin, ovat kysymyksiä, joita voidaan kysyä. Ja se todellakin vaatii valtiovarainministeriölle siitä lähtien maksettavaa korkoa, vaikka pienempi korko olisi voinut tulla maksettavaksi sen jälkeen, kun se on haastanut velallisen oikeuteen ja tämä on tunnustanut velan. Kirjoitukset eivät kuitenkaan ole samaa mieltä etuoikeudesta. Uskon kuitenkin, että etuoikeudelle on perusteita, kun saatava on kirjattu yhdessä muiden velallisten saatavien kanssa.

(1) Kaikki etuoikeudet, joihin valtiovarainministeriöllä on oikeus, kuuluvat tavallisesti myös keisarille ja keisarinnalle.

7. Sama, Ediktistä, kirja LIV.

Jos Valtiokonttori herättää kiistan jonkun henkilön tilasta, Valtiokonttorin asianajajan on oltava läsnä. Jos siis päätös tehdään ilman Valtiokonttorin asianajajan läsnäoloa, jumalallinen Marcus totesi reskriptiossa, että menettely oli mitätön ja että se oli siksi aloitettava alusta.

8. Modestinus, säännöt, kirja V.

Valtiovarainministeriön myymät omaisuuden hoitajat eivät voi itse joutua valtiovarainministeriön asiamiesten myyntiin, ja jos näin tapahtuu, reskriptioissa todetaan, että myynti on mitätön.

9. Sama, Opinions, kirja XVII.

Lucius Titius määräsi sisarensa perillisekseen kolme neljäsosaa omaisuudestaan ja vaimonsa Maevian ja appensa perillisekseen loput. Hänen testamenttinsa mitätöitiin kuoleman jälkeen syntyneen lapsen kuoleman vuoksi, joka itse kuoli

pian sen jälkeen, ja näin ollen koko omaisuus siirtyi mainitun kuoleman jälkeen syntyneen lapsen äidille. Testamentin tekijän sisar syytti Maeviaa Lucius Titiuksen myrkyttämisestä. Koska hän ei pystynyt todistamaan tätä, hän valitti asiasta, ja tällä välin vastaaja kuoli, mutta ilmoitukset annettiin kuitenkin. Kysyn, oletteko sitä mieltä, että koska vastaaja oli kuollut, valitusta voitaisiin käsitellä saadun omaisuuden vuoksi. Modestinus vastasi, että vaikka syyte kumottiin vastaajan kuoleman vuoksi, valtiovarainministeriöllä oli silti oikeus saada omaisuus takaisin, jos voitiin osoittaa, että se oli hankittu rikoksella.

10. Sama, määräykset.

En usko, että se rikkoo velvollisuuttaan, joka epäselvissä kysymyksissä vastaa helposti valtiovarainministeriötä vastaan.

11. Javolenus, Epistolat, kirja IX.

Valtiovarainministeriö ei voi vaatia mitään muuta omaisuutta kuin sitä, mikä jää jäljelle velkojien maksun jälkeen; sillä vain sen katsotaan kuuluvan kenelle tahansa, mikä jää jäljelle velan maksun jälkeen.

12. Callistratus, Oikeudellisista tutkimuksista, kirja VI.

Kaivoksiin tuomitut henkilöt riistetään vapaudestaan, koska heitä rangaistaan orjan iskuilla. Jumalallinen Pius totesi eräässä reskriptissä, että valtiovarainministeriö ei saa mitään tällaisten henkilöiden kautta; ja siksi hän päätti, että kaikki, mikä on testamentattu miehelle, joka on sen jälkeen tuomittu kaivoksiin, ei kuulu valtiovarainministeriölle, sillä hän sanoo, että tällaiset henkilöt ovat pikemminkin rangaistusorjia kuin valtiovarainministeriön orjia.

13. Paulus, Lex Julia et Papia, kirja VII.

14. Edellä siteeraamassani jumalallisen Trajanuksen ediktissä on päätetty, että jos joku ennen kuin hänen tapauksestaan on annettu tieto valtiovarainministeriölle, hän voi ilmoittaa, ettei hänellä ole oikeutta pitää hallussaan olevaa omaisuutta, hän voi luovuttaa puolet siitä valtiovarainministeriölle ja pitää toisen puolen itsellään.

(1) Sama keisari määräsi myöhemmin ediktillä, että jos joku nainen ilmoitti joko julkisesti tai yksityisesti, että hänelle oli testamentattu perintö, jota hänellä ei ollut oikeutta saada, ja osoitti, että se kuului valtiovarainministeriölle, vaikka hänellä ei olisi omaisuutta hallussaan, hänellä olisi oikeus saada puolet siitä, minkä valtiovarainministeriön prefekti voisi periä takaisin.

(2) Sillä ei ole merkitystä, mikä oli se syy, joka esti oikeuden saada perintö.

(3) Omaisuus, joka on kätkeyty, olisi ilmiannettava, eikä omaisuutta, joka on Valtiokonttorin hallussa.

- (4) Itsensä ilmiantaneen henkilön palkkion ei katsota siirtyvän hänen perillisilleen; mutta jumalallinen Hadrianus totesi eräässä reskriptissä, että vaikka itsensä ilmiantanut henkilö kuolisi ennen kuin omaisuus, josta hän teki ilmoituksen, oli takavarikoitu valtiovarainministeriöön, palkkio olisi annettava hänen perilliselleen.
- (5) Samalta Hadrianukselta on säilynyt kirje, jossa sanotaan, että jos hän, joka olisi voinut ilmiantaa itsensä, estyi tekemästä sitä kuoleman vuoksi ja hänen perillisensä antaa tiedon, hän saa palkkion; edellyttäen, että on selvää, että vainajalla oli aikomus ilmiantaa itsensä, mutta jos hän dissimuloi siksi, että hän odotti omaisuuden kätkemistä, hänen perillisensä on oikeutettu ainoastaan tavanomaiseen palkkioon.
- (6) Jumalalliset veljet totesivat myös eräässä reskriptissä, että niiden perilliset, joille oli jätetty implisiittinen luottamus, saattoivat Trajanuksen etuoikeuden nojalla ilmiantua, jos se, jolle se oli myönnetty, yllätettiin kuoleman vuoksi eikä hän ajan puutteen vuoksi kyennyt ilmiantamaan itseään.
- (7) Kun ne, jotka olivat sitoutuneet täyttämään testamentin, ilmiantoivat implisiittisen luottamuksen ennen testamentin avaamista ja kun testamentin avaamisen jälkeen luottamuksen edunsaaja ilmiantoi sen uudelleen, jumalallinen Antoninus määräsi jälkimmäisen ilmoituksen vastaanotettavaksi sillä perusteella, että ensimmäisten ilmiantajien ylenmääräinen kiire ei ollut palkitsemisen arvoinen; ja koska edunsaaja ilmoitti, ettei hän voinut vastaanottaa ilmoitusta, näytti siltä, että hän pikemminkin teki ilmoitusta omaan oikeuteensa viitaten kuin ilmiantoi toisen.
- (8) Trajanuksen etuoikeus viittaa niihin, jotka eivät voi ottaa vastaan sitä, mitä heille on jäänyt vainajan testamentilla. Siksi en voi ilmiantamaan sitä, minkä orjani on jättänyt minulle.
- (9) Niiltä, jotka on hylätty kelvottomina, pitäisi kieltää tämänkaltaisen palkkion vaatiminen; esimerkiksi niiltä, jotka ovat nostaneet kanteen testamenttia vastaan sillä perusteella, että se on epäasiallinen, tai jotka ovat väittäneet testamenttia väärennyksi ja hyökänneet sen pätevyyttä vastaan, kunnes asia on lopetettu.
- (10) Jumalallinen Hadrianus ja jumalallinen Pius totesivat reskriptioissaan, että kenelle tahansa, joka erehdyksessä ilmiantoi itsensä, vaikka hänellä oli oikeus saada koko hänelle testamentattu summa, ei aiheutunut siitä vahinkoa.

14. Gaius, On the Lex Julia et Papia, kirja XI.

Sanotaan, että kun senaatin Silanian asetuksen mukaan valtiovarainministeriö vaatii koko jäämistön, ei vapauden myöntämisiä eikä testamentteja suojata; tämä on selvästi järjen vastaista, kun kaikissa muissa tapauksissa, joissa valtiovarainministeriö vaatii jäämistöä, oikeudet vapauden myöntämiseen ja testamentteihin säilyvät ennallaan.

15. Junius Mauricianus, Lex Julia et Papia, kirja III.

Senaatti määräsi, että kun ilmiantaja pyytää, että hänen ilmiantonsa peruutetaan, koska hän väittää erehtyneensä, tuomarin on tutkittava asia ja selvitettävä, onko ilmoituksen peruuttamiselle perusteltua syytä, ja jos ilmenee, että ilmiantaja on erehtynyt, hänen on annettava anteeksi hänen varomattomuutensa; mutta jos hän on syyllistynyt pahantahtoisuuteen, hänen on tehtävä tällainen päätös, ja syyttäjän asema on sama kuin jos hän olisi tehnyt ilmiannon ja syyllistynyt sen jälkeen petokseen.

(1) Jos joku vasikoi ilmiantajaa, hänen on maksettava valtiovarainministeriöön yhtä paljon kuin ilmiantaja olisi saanut palkkiona, jos hän olisi todistanut väitteensä.

(2) Jumalallinen Hadrianus totesi eräässä reskriptissä, että ilmiantajan on kärsittävä sama rangaistus, jos hän ei haastamisen jälkeen vastaa ediktiin, kuin mitä hän olisi joutunut kärsimään, jos hän ei olisi todistanut asiaansa.

(3) Hadrianuksen aikana senaatti määräsi, että kun joku ilmiantoi itsensä valtiovarainministeriölle siitä syystä, että hän ei voinut saada perintöä, koko omaisuus oli luovutettava valtiovarainministeriölle ja puolet siitä oli annettava ilmiantajalle jumalallisen Trajanuksen etuoikeuden mukaisesti.

(4) Kun ilmiantaja on kolmella valtiovarainministeriön prefektin antamalla edikteellä määrätty saapumaan paikalle ja hän ei halua saapua paikalle, tuomio on annettava hallussapitäjän hyväksi, mutta häneltä, joka määrättiin saapumaan paikalle ja joka ei ole saapunut paikalle (hallussapitäjä on ilmestynyt vastaamaan), on perittävä niin paljon kuin olisi maksettu valtiovarainministeriöön siinä asiassa, jossa hän on antanut tietoja, jos hän olisi todistanut väitteensä.

(5) Senaatti määräsi, että sen, joka on häädetty valtiovarainministeriön toimesta koko kuolinpesästä tai kaikista testamenttilahjoituksista, on toimitettava valtiovarainministeriölle kaikki tilinsä, aivan kuten on velvollinen tekemään se, joka on häädetty kuolinpesän osasta tai testamenttilahjoituksesta.

(6) Jos jonkun osoitetaan tehneen väärän kirjanpidon, valtiovarainministeriön prefekti suorittaa tutkimuksen ja määrää maksettavaksi valtiovarainministeriöön rahasumman, joka vastaa sitä rahamäärää, jonka hän toteaa petoksella hankitun.

16. Ulpianus, Lex Julia et Papia, kirja XVIII.

Jumalallinen Trajanus sanoo: "Joka on ilmoittanut". Meidän on ymmärrettävä "kuka tahansa" tarkoittavan joko miestä tai naista, sillä vaikka naiset ovatkin kiellettyjä toimimaan ilmiantajina, he saavat silti Trajanuksen etuoikeuden nojalla ilmiantaa

itsensä. Samoin ei ole merkitystä sillä, minkä ikäinen ilmiantaja on, onko hän täysi-ikäinen vai alaikäinen, sillä alaikäiset saavat ilmiantaa itsensä tapauksissa, joissa heillä ei ole oikeutta saada omaisuutta.

17. Modestinus, Rangaistuksista, kirja II.

Naiset eivät saa toimia ilmiantajina sukupuolensa heikkouden vuoksi, ja tästä on säädetty pyhissä perustuslaeissa.

(1) Samoin maineikkaat miehet eivät voi toimia ilmiantajina.

(2) Myöskään tuomitut henkilöt eivät voi toimia ilmiantajina, kuten jumalalliset veljet totesivat eräässä reskriptiossa viitaten henkilöön, jota oli hakattu sauvoilla ja joka oli sitten tuomittu julkisiin töihin.

(3) Jälleen kerran keisarillisissa perustuslaeissa kielletään kaivoksiin tuomittuja toimimasta ilmiantajina siitä syystä, että epätoivoisina he voivat helposti turvautua ilmiantoon ilman syytä.

(4) Reskriptioissa on kuitenkin todettu, että jos heillä oli hyvät syyt antaa tietoja ennen tuomiota, he saattoivat antaa niitä sen jälkeen, kun tämä oli tapahtunut.

(5) Pyhissä perustuslaeissa kielletään myös veteraaneja toimimasta ilmiantajina sotilasammattin kunnian ja ansioiden vuoksi.

(6) Samoin sotilaita kielletään toimimasta ilmiantajina sotilasammattin kunnian vuoksi.

(7) Kuka tahansa voi kuitenkin antaa tietoja viitaten tapaukseen, josta hän on kiinnostunut, valtiovarainministeriön kanssa; toisin sanoen hän voi esittää vaatimuksen, eikä hänestä tule tämän vuoksi pahamaineinen, vaikka hän ei ehkä onnistuisikaan.

(8) Jälleen kerran jumalalliset Severus ja Antoninus totesivat reskriptioissaan, että ne, jotka ovat olleet holhoojia tai kuraattoreita, eivät voineet toimia ilmiantajina holhoojiensa tai alaikäistensä hyväksi. Samaa sääntöä olisi noudatettava sen suhteen, joka tekee liiketoimia asiamiehenä; ja tämän samat keisarit totesivat myös Rescripteissa. He määräisivät myös, että asiamiehen kuulustelu ei ole kielletty missään perustuslaissa, mutta että hän ei saa syyttää henkilöä, jonka liiketoimia hän hoitaa; ja he julkaisivat reskriptiossa, että holhoojaa, joka joko toimii ilmiantajana tai sallii sen, on rangaistava ankarasti.

(9) Mutta ei vain se, joka myi omaisuutta, saisi joko itse tai toisen sijaisen välityksellä antaa sitä koskevia tietoja, jottei hän muuten joutuisi henkilökohtaiseen rangaistukseen, kuten sanotaan, että on päätetty.

(10) Papinianus sanoo Opinions -teoksensa kuudennessa ja yhdessätoista kirjassa lopuksi, että julkinen raha on otettava pois jokaiselta, joka on velkoja ja joka sellaisena on saanut sen velan maksuksi, jos hän joko tiesi sen saadessaan, että myös hänen velallisansa oli velkaa valtiovarainministeriölle, tai jos hän sai tämän tietää jälkikäteen, ennen kuin oli käyttänyt rahat. On kuitenkin vakiintunut käytäntö, että häneltä on ehdottomasti evättävä rahat, vaikka hän ei olisi tiennyt asiasta silloin, kun hän käytti niitä. Ja keisarit totesivat sittemmin eräässä rescriptissä, että hänellä olisi oikeus nostaa suora kanne sen jälkeen, kun rahat oli otettu häneltä pois, kuten myös Marcellus sanoo Digestin seitsemännessä kirjassa.

19. Papinianus, Opinions, X kirja.

Lopuksi, kun rahat on saatu takaisin, on todettu, että korkoa ei pitäisi maksaa, koska kyse on omaisuudesta eikä henkilöstä.

20. Sama, Opinions, kirja XI.

Kun rahat on saatu takaisin, myönnetään oikeudenmukainen kanne vapautettua vakuutta vastaan.

21. Paulus, Kysymyksiä, kirja III.

Titius, joka oli minulle velkaa rahaa, jonka maksun vakuudeksi oli annettu pantti, ja joka samalla oli valtiovarainministeriön velallinen, maksoi minulle velkansa, ja valtiovarainministeriö käytti sen jälkeen oikeuttaan hyväkseen ja riisti minulta rahat. Heräsi kysymys, olisiko pantit vapautettava. Marcellus on aivan oikein sitä mieltä, että jos valtiovarainministeriö olisi riistänyt minulta sen, mitä minulle oli maksettu, pantteja ei olisi vapautettu. En usko, että niiden, jotka katsovat, että on merkitystä sillä, onko maksettu sama raha J:lle vai sitä vastaava summa peritty takaisin, on hyväksyttävä erimielisyys.

22. Marcianus, On Informers.

Keisarillisten tulojen hoitajan ei pitäisi myydä riidanalaista omaisuutta, vaan sen myyntiä pitäisi lykätä; kuten jumalalliset Severus ja Antoninus totesivat eräässä rescriptissä. Ja jos maanpetoksesta syytetty henkilö kuolee ja hänen perijänsä on valmis todistamaan vainajan syyttömyyden, he määräsivät omaisuuden myynnin lykättäväksi; ja ylipäätään he kielsivät keisarillisten tulojen hallinnoijan myymästä omaisuutta, joka on riidassa.

(1) Keisarillisten tulojen johtajat voivat kuitenkin myydä omaisuutta, joka on pantattu. Jos se on kuitenkin panttioikeudella rasiattu toista, keisarillisten tulojen johtaja ei saa loukata velkojien oikeuksia; mutta jos omaisuutta jää jäljelle, keisarillisten tulojen johtaja saa luovuttaa sen sillä ehdolla, että ensin tyydytetään etuoikeutetut velkojat, ja jos jäljelle jää ylijäämää, se maksetaan valtiovarainministeriöön; tai jos valtiovarainministeriö saa koko hinnan, hänen on itse suoritettava maksu; tai jos

keisarillisten tulojen johtaja on vain myynyt omaisuuden, hänen on määrättävä, että yksityisen velkojan maksettavaksi todetut rahat on maksettava hänelle. Tämän jumalalliset Severus ja Antoninus totesivat eräissä reskriptissä.

(2) Jumalallinen Pius totesi reskriptissä, ettei hän ole halukas hyväksymään oikeudenkäynnin lahjoitusta, vaikka lahjoitusta tarjoava taho sanoisi, että hän aikoo jättää koko omaisuutensa keisarille; ja että hän ei myöskään hyväksyisi osaa omaisuudesta lahjoituksena. Hän lisäsi, että tällaista henkilöä olisi rangaistava siitä, että hänellä on tällainen alhainen ja ilkeä suunnitelma, ja että rangaistus olisi määrättävä heti hänen ilmestyessään, ellei se näyttäisi olevan liian ankara.

(3) Koska ketään ei ole pakotettu antamaan tietoja, se, joka on kerran antanut ne, ei saa luopua niistä, kuten jumalalliset Severus ja Antoninus totesivat eräissä reskriptissä; ja sama sääntö pätee, vaikka ilmiantaja olisi voinut antaa ilmoituksen jonkun toisen johdolla. Reskriptiossa todettiin selvästi, että ilmiantajaa on kuultava, jos hän haluaa peruuttaa ilmiannon, edellyttäen, että hän valittaa, että hänet palkannut henkilö on luopunut siitä.

23. Callistratus, Valtiovarainministeriön oikeuksista, kirja II.

Kun ilmiantaja, joka aloitti menettelyn yksin mainitsematta ketään, joka olisi ohjannut häntä tekemään niin, luopuu myöhemmin menettelystä ja vetoaa tekosyynä siihen, että hänet palkannut henkilö on vetäytynyt, jumalalliset veljet totesivat reskriptiossa, että häntä olisi rangaistava.

24. Marcianus, Tietolähteistä.

Ei rangaista ainoastaan ilmiantajaa, jos hän ei todista väitteitään, vaan myös henkilöä, joka ohjasi häntä tekemään ne ja jonka ilmiantajan olisi pakotettava esiintymään.

25. Ulpianus, On Sabinus, XIX kirja.

Keisari Severus määräsi ja vahvisti, että ketään ei missään tapauksessa saa vaatia osoittamaan, milloin hän on saanut valtiovarainministeriölle ilmiannetun omaisuuden, vaan ilmiantajan on todistettava, mitä hän väittää.

26. Sama, Sabinuksesta, XXXI kirja.

Kun joku, jota syytetään kuolemantuomion alaisesta rikoksesta, vapauttaa poikansa, jotta tämä voi ottaa vastaan perinnön, reskriptiossa määrätään, että hänen ei katsota tehneen tätä velkojien pettämiseksi, koska hän ei ole hankkinut omaisuutta.

27. Sama, Ediktistä, kirja XXXIV.

Kun aviomies ei aseta vaimonsa murhaajaa syytteeseen, jumalallinen Severus totesi eräässä rescriptissä, että myötäjaiset on takavarikoitava valtiovarainministeriölle aviomiehen osuuden verran.

28. Same, Disputations, kirja III.

Kun joku sitoutuu minuun rasittamalla mitä tahansa omaisuutta, "joka hänellä on tai saattaa olla", ja tekee sen jälkeen sopimuksen Valtiokonttorin kanssa, on muistettava, että Valtiokonttorilla on etusija kaiken myöhemmin hankitun suhteen. Tämä oli Papinianuksen mielipide, ja se vahvistettiin myös perustuslaeissa, sillä valtiovarainministeriö ennakoi panttioikeutta.

29. Same, Disputations, kirja VIII.

Sen, joka turmelee ilmiantajansa, katsotaan hävinneen, sillä tämä sääntö on vahvistettu verotustapauksissa. Parempi mielipide on, että tämä rangaistus tekee ilmiantajansa turmelevan henkilön yksilöllisesti vastuulliseksi, mutta sitä ei siirretä hänen perillistään vastaan. Sillä tapaus, jossa rahat on maksettu, ei ole päättynyt, eikä kanneoikeutta ole lakkautettu eikä tuomiota pidetä tapahtuneena, vaan on välttämätöntä, että ensin esitetään todisteita ja annetaan tuomio rikokseen nähden, sillä on selvää, että kerran ilmiantajan lahjonnan avulla ratkaistu tapaus on tarkistettava. Jos lahjoja on kuollut, se ei estä asian käsittelemistä uudelleen, sillä tässä tapauksessa ei ole kyse rangaistuksen palauttamisesta vaan itse asian palauttamisesta.

(1) On todettu, että se, joka on väittänyt testamentin olevan väärennetty, voi tulla kuolinpesään; mutta jos toimet evätään häneltä, valtiovarainministeriöllä on syytä puuttua asiaan, eikä kuolinpesän vastaanottamisen myötä sulautuneita velvoitteita palauteta.

(2) Sillä kun joku ei kostonut vainajan kuolemaa sen jälkeen, kun hän oli astunut hänen kuolinpesäänsä, keisarimme totesi yhdessä isänsä kanssa rescriptissä, että velvoitteita, jotka olivat sulautuneet yhteen, ei saa palauttaa.

30. Marcianus, Institutes, kirja III.

Keisarillisten tulojen hoitajien ei pitäisi myydä valtiovarainministeriön hankkimaa omaisuutta hallinnoivia hoitajia, minkä keisarit Severus ja Antoninus totesivat rescriptissä, ja jos heidät on vapautettu, heidät on palautettava orjuuteen.

31. Sama, Institutes, kirja IV.

Jumalainen Commodus totesi rescriptumissa, että panttivankien omaisuus, aivan kuten vankeusvankienkin omaisuus, on luovutettava valtiovarainministeriölle.

32. Sama, Institutes, kirja XIV.

Jos he olivat kuitenkin ottaneet käyttöönsä roomalaisen togan ja toimineet aina Rooman kansalaisina, jumalalliset veljet totesivat omaisuudesta vastaaville keisarillisten tulojen hoitajille osoitetussa rescriptissä, että heidän oikeutensa olivat keisarin suopeuden ansiosta epäilemättä erilliset panttivankien asemaan liittyvistä oikeuksista ja että siksi samat oikeudet säilyisivät heillä, jos pätevät Rooman kansalaiset nimittäisivät heidät perillisiksi.

33. Ulpianus, Opinions, kirja I.

Se, joka on astunut verovelallisen omaisuuteen, alkaa kuulua valtiovarainministeriön etuoikeuksien piiriin.

34. Macer, Public Prosecutions, kirja II.

Keisarit Severus ja Antoninus totesivat eräässä Asklepiadesille osoitetussa rescriptissä: "Sinut, joka et ole puolustautunut vaan olet mieluummin ostanut tuomion, kun sinua syytetään rikoksesta, on perustellusti määrätty maksamaan viisikymmentä solidia valtiovarainministeriölle, koska olet jättänyt asian tutkimisen huomiotta ja tehnyt itsesi alttiiksi tälle rangaistukselle; sillä on pidettävä kiinni siitä, että niiden, jotka ovat osallisina asioissa, joista valtiovarainministeriö on kiinnostunut, on huolehdittava asiansa puolustamisesta vuonna

vilpittömässä mielessä, eikä yrittää ostaa vastapuoltaan tai tuomariaan."

35. Pomponius, Epistolat, kirja XI.

Julianuksessa todetaan, että jos yksityishenkilö väittää, että Lucius Titiuksen omaisuus kuuluu hänelle, kun valtiovarainministeriö vaatii samaa omaisuutta, herää kysymys, olisiko ensin tutkittava valtiovarainministeriön oikeus ja hyväksyttävä muiden osapuolten kanteet vai olisiko yksittäisten velkojien saatavien perintä keskeytettävä, jotta valtion asialle ei aiheutuisi vahinkoa. Tämä esitettiin senaatin päätöksissä.

36. Papinianus, Opinions, kirja III.

Kun valtiovarainministeriö on myynyt maita, päätettiin, että ostaja on vastuussa niistä jo maksettavista veroista.

37. Sama, Opinions, kirja X.

Kun todettiin, että valtiovarainministeriö ei saa vaatia sakkoa, elleivät velkojat peri takaisin sitä, mitä heille kuuluu, tämä tarkoittaa, että sakkoon liittyvää etuoikeutta ei saa käyttää velkojia vastaan, eikä sitä, että valtiovarainministeriö menettäisi tavanomaisen oikeuden, jota yksityishenkilöt nauttivat.

38. Sama, Opinions, kirja XIII.

Valtiokonttori hävisi asiassa, jossa väitettiin, että testamentti oli väärennetty, mutta ennen kuin tämä kysymys ratkaistiin, todettiin toisen henkilön tietojen perusteella, että kuolinpesä oli vailla omistajaa. Katsoin, että ensimmäisen kanteen jälkeen kerättyjä satoja ei saisi erottaa siitä, sillä sen jälkeen kun kysymys on liitetty, nimitetty perillinen ei ole oikeutettu senaatin päätöksen mukaiseen etuun.

(1) Lausuin mielipiteeni siitä, että hän ei ole suorittanut ilmiantajan osaa, joka väitti, että rahat, jotka toisella henkilöllä oli hallussaan, kuuluivat hänen aikansa hallintoon, vaikkei hän pystynyt sitä todistamaan, siitä syystä, että hän oli toiminut omissa nimissään.

39. Sama, Opinions, kirja XVI.

Tuomiossa ei voida tuomita omaisuutta valtiovarainministeriölle ilman, että siihen sisällytetään rangaistus ikuisesta maanpaosta.

(1) Esitin mielipiteeni, että se, joka pyysi, että yhteisen tuomion riski jaettaisiin, koska tuomitut olisivat maksukykyisiä, jos heidän vilpillisesti tekemänsä vieraannuttamiset peruttaisiin, ei näyttänyt antaneen Valtiokonttorille tietoja tapauksesta, jossa oli kyse rahasta.

40. Paulus, Questions, kirja XXI.

Erästä perillistä syytettiin seuraavasti: "Pyydän teitä antamaan Titiukselle sen maa-alueen, jonka olen jo pyytänyt teitä antamaan hänelle." "Pyydän teitä antamaan Titiukselle sen maa-alueen, jonka olen jo pyytänyt teitä antamaan hänelle." Jos Titius ei ole kykenevä vastaanottamaan maata, perillinen ei voi välttyä implisiittisen luottamuksen rangaistukselta; sillä sitä ei ole jätetty julkisesti, koska testamenttia lukemalla ei voi saada selville, mikä se on. Samoin ei tee avoimesti testamenttia se, joka tekee sen seuraavasti: "Pyydän teitä, perillisiani, toteuttamaan uskollisesti sen, mitä olen teiltä pyytänyt". Ensimmäisessä tapauksessa testamentintekijä näyttääkin suunnitelleen vielä suurempaa petosta, sillä hän ei ainoastaan halunnut kiertää lakia,

vaan myös sen tulkintaa implisiittisten luottamusten osalta; sillä vaikka hän mainitsi maa-alueen, ei voida tietää, minkä maa-alueen luovuttamisesta perillinen oli vastuussa, sillä omaisuuden identiteetin puuttuminen tekee testamentin epäselväksi.

(1) Kun patroni lataa itselleen salaisen trustin voidakseen maksaa sen omasta osuudestaan, hänen ei sanota syyllistyneen petokseen, koska se otettiin hänen omasta omaisuudestaan.

41. Sama, Opinions, kirja XXI.

Se, joka on ostanut valtiokonttorilta omaisuutta, jolla ei ollut omistajaa, on vastuussa kanteesta, joka olisi voitu nostaa vainajaa vastaan.

42. Valens, Trusts, kirja V.

Arrianus Severus, valtiovarainministeriön prefekti, päätti tapauksessa, jossa jonkun, jolle oli salaa uskottu omaisuus sellaisen henkilön hyväksi, joka ei voinut sitä vastaanottaa, omaisuus oli takavarikoitu ja uskotun omaisuus takavarikoitiin, että sillä, jolle uskottu omaisuus oli jätetty, oli jumalallisen Trajanuksen perustuslain mukaan edelleen oikeus antaa tietoja.

(1) Lisäksi siitä syystä, että jotkut henkilöt osoittavat kiittämättömyyttä jumalallisen Trajanuksen myöntämää etuoikeutta kohtaan ja, paljastettuaan salaisen trustin olemassaolon, tekevät kompromissin sen haltijoiden kanssa ja jätävät vastaamatta sen jälkeen, kun heidät oli haastettu ediktillä, senaatti määräsi, että näin toimineelta henkilöltä oli perittävä yhtä paljon kuin senaatti olisi saanut tiedonantajan kautta, jos tämä olisi todistanut väitteensä; ja jos hallussapitäjän petos osoitettaisiin prefektin edessä, häneltä olisi perittävä yhtä paljon kuin hän olisi joutunut maksamaan, jos hänet olisi tuomittu.

43. Ulpianus, Trusts, kirja VI.

Keisarimme totesi eräässä reskriptissä, että valtiovarainministeriöllä olisi oikeus todelliseen kanteeseen, jos salaisen trustin olemassaolo osoitetaan.

44. Paulus, Sentences, I kirja.

Hän ei ole ilmiantaja, joka oman asiansa suojelemiseksi antaa tietoja valtiovarainministeriölle.

45. Sama, Sentences, kirja V.

Omaisuuuden luovuttaminen joko lahjoituksena tai muulla tavoin valtiovarainministeriön pettämiseksi on kumottu. Samaa oikeussääntöä sovelletaan, vaikka sitä ei vaadittaisikaan, sillä petoksesta rangaistaan yhtä lailla kaikissa tapauksissa.

(1) Vankilassa, kahleissa tai kahleissa menehtyneiden jäämistöä ei viedä heidän perillisiltään riippumatta siitä, kuolevatko he testamentilla vai testamenttina.

(2) Valtiokonttori ei saa itsemurhan tehneen henkilön jäämistöä haltuunsa, ennen kuin on todistettu, että hän on tehnyt itselleen väkivaltaisen teon jonkin tekemänsä rikoksen vuoksi. Sellaisen henkilön jäämistö, joka on tappanut itsensä jonkin vakavan rikoksen vuoksi, johon hän on syyllistynyt, takavarikoidaan valtiokonttorille. Jos hän kuitenkin syyllistyi tekoon elämän uupumuksen tai velkaantumisen johtuvan murehtimisen tai sairauden aiheuttaman kyvyttömyyden vuoksi, hänen perillisilleen ei aiheuteta haittaa, vaan he saavat ottaa perinnön.

(3) On päätetty, että kaikki velallisen valtiovarainministeriön pettämiseksi tekemät vapauden myöntämiset peruutetaan. Kun hän kuitenkin ostaa orjan toiselta voidakseen vapauttaa hänet, tätä ei ole kielletty, sillä silloin hän voi myöntää hänelle vapauden.

(4) Valtiovarainministeriölle ilmiannettavaan omaisuuteen kuuluvat kirjalliset asiakirjat eli setelit; mutta on vakiintunut käytäntö, että sellaiset asiakirjat, jotka koskevat yksityishenkilöiden oikeuksia, on palautettava niille, jotka niitä pyytävät.

(5) Ketään ei voida pakottaa toimittamaan asiakirjoja tai julkisia asiakirjoja Valtiokonttoria vastaan.

(6) Valtiokonttori itse toimittaa jäljennöksiä asiakirjoistaan sillä ehdolla, että se, jolla on oikeus saada jäljennöksiä, ei saa käyttää niitä valtiokonttoria tai valtiota vastaan. Vastaanottaja on velvollinen asettamaan vakuuden siitä, ettei hän tee näin, ja jos hän käyttää niitä kiellon vastaisesti, hän menettää asian.

(7) Aina kun Valtiokonttorin kanssa käydään kauppaa, on saatava lupa sen asiakirjojen esittelyyn, jotta se voidaan tehdä laillisesti; ja niiden on oltava virkailijan oikeaksi todistamia. Jos ne esitellään muulla tavoin, se, joka esittää ne, häviää juttunsa.

(8) Aina kun samaa asiaa käsitellään toisen kerran valtiokonttorissa, voidaan laillisesti vaatia sellaisten asiakirjojen lukemista, joiden esittämistä ei ole aiemmin vaadittu.

(9) Se, joka sen jälkeen, kun Valtiokonttori on haastanut hänet oikeuteen toisen puolesta, maksaa velan, voi hyvin oikeutetusti nostaa kanteen sen omaisuuden takaisinsaamiseksi, jonka puolesta hän on suorittanut maksun, jolloin hänelle on tapana tarjota erityistä helpotusta.

(10) Kun Valtiokonttorin velalliset pyytävät lykkäystä rahan saamiseksi, on todettu, että heiltä ei saa evätä lykkäystä. Ajan myöntäminen jätetään tuomioistuimen harkintaan; kuitenkin siten, että suurten summien osalta myönnetään enintään kolme kuukautta ja pienten osalta vähintään kaksi kuukautta. Keisarilta olisi pyydettävä pidempää aikaa.

(11) Kun valtiovarainministeriö saa päävelallisen omaisuuden haltuunsa, takaajat vapautetaan, ellei hänen maksukykynsä ole kyseenalainen ja he ovat tulleet vastuuseen jäljellä olevasta maksamattomasta velasta.

(12) Kun valtiovarainministeriö on saanut velallisen omaisuuden myynnistä enemmän kuin mitä on maksettava, ylijäämän palauttamista voidaan vaatia oikeuden ja järjen mukaan.

(13) Vuokranantaja ei voi siirtää mitään Valtiokonttorin maasta, eikä hän voi myydä sypressi- tai oliivipuita, ellei hän korvaa niitä muilla, eikä hän voi kaataa muita hedelmäpuita, ja kun omaisuuden arvo on arvioitu, hänet voidaan haastaa oikeuteen nelinkertaisesta vahingonkorvauksesta.

(14) Alle kaksikymmentäviisi vuotta täyttäneet alaikäiset eivät voi vuokrata maata eivätkä viljellä veroja, jotta he eivät voisi käyttää hyväkseen iän tuomaa etuoikeutta valtiovarainministeriöön nähden.

46. Hermogenianus, Epitomes of Law, kirja VI.

Kelvottomana riistetään perintöoikeus siltä, joka, joka on nimitetty perilliseksi poikana, julistetaan oletetuksi sen henkilön kuoleman jälkeen, jonka sanotaan olleen hänen isänsä.

(1) Se, joka tietoisesti yrittää huijata valtiovarainministeriötä, on velvollinen palauttamaan paitsi petoksella hankkimansa omaisuuden myös yhtä paljon muuta.

(2) Kun kuvernööri, keisarillisen verohallinnon johtaja tai joku muu on ostanut jotakin siinä maakunnassa, jossa hänellä on virka, vaikka tämä olisi tapahtunut jonkun muun henkilön välityksellä, häntä on rangaistava sopimusten mitätöimisellä, ja omaisuuden arvioitu arvo on maksettava valtiovarainministeriölle. Sillä jokaiselta, joka johtaa jonkin maakunnan asioita, kielletään jopa laivan rakentaminen sinne.

(3) Valtiokonttorilla on aina panttioikeus.

(4) Sen, joka vetoaa kuittaukseen Valtiokonttoria vastaan, on osoitettava kahden kuukauden kuluessa, mitä hänelle kuuluu.

(5) Usein on päätetty, että se, mitä valtiovarainministeriö on velkaa, voidaan kuitata siitä, mitä velallisilta sille kuuluu, lukuun ottamatta tribuutteja ja veroja sekä maksuja valtiovarainministeriöltä ostetusta omaisuudesta sekä sitä, mikä on maksettava toimeentulon perusteella.

(6) Se, jota on syytetty rikoksesta, voi hallinnoida omaisuuttaan, ja hänen velallisensa voi maksaa hänelle vilpittömässä mielessä.

(7) Missä tahansa virkasuhteessa olevat asiamiehet ja keisarillisten tulojen hoitajat eivät saa myydä omaisuutta neuvottelematta ensin keisarin kanssa, ja jos he tekevät niin, myynti on pätemätön.

(8) Keisarin orja, joka tulee keisarillisten tulojen hoitajan määräyksestä kiinteistöön, hankkii kiinteistön keisarin hyväksi, jos tämä suostuu siihen.

(9) Jos useat henkilöt ovat petkuttaneet valtiovarainministeriötä, ei seuraa, että jokainen heistä on vastuussa täysimääräisesti, kuten varkauskanteessa, vaan kaikki ovat velvollisia maksamaan nelinkertaisen rangaistuksen, kukin suhteessa omaan osuuteensa. On selvää, että maksukykyiset ovat vastuussa niiden puolesta, jotka eivät ole maksukykyisiä.

47. Paulus, säädökset, I kirja.

Eräs Moschis-niminen nainen, joka oli velkaa valtiovarainministeriölle verojen viljelyä varten tehdyn vuokrasopimuksen vuoksi, jätti jälkeensä useita perillisiä, joilta Faria Senilla ja muut ostivat tiettyjä maita sen jälkeen, kun perintö oli hyväksytty. Kun heitä vastaan nostettiin kante Moschisilta perittävän saldon maksamisesta, ja he väittivät, että tämän perilliset olivat maksukykyisiä ja että monet muut henkilöt olivat ostaneet heiltä omaisuutta, keisari katsoi oikeudenmukaiseksi, että ensin olisi turvauduttava perillisiin ja että kaikki omistajat olisi haastettava oikeuteen saldon maksamisesta. Tämä oli hänen päätöksensä.

(1) Aemilius Ptolemaios vuokrasi maata valtiovarainministeriöltä ja antoi sen vähitellen edelleenvuokralle useille henkilöille korkeammalla vuokralle kuin hän itse oli suostunut maksamaan. Keisarillisten tulojen hoitajat nostivat häntä vastaan kanteen kaikesta siitä, mitä hän oli kerännyt. Valtiovarainministeriö piti tätä sekä epäoikeudenmukaisena että hyödyttömänä, koska hän oli vuokrannut maata muille omalla vastuullaan, ja siksi päätettiin, että hänet voidaan haastaa oikeuteen vain siitä summasta, josta hän vuokranantajana oli tehnyt itsensä vastuulliseksi.

48. Sama, säädökset, kirja II.

Staius Florus oli kirjallisessa testamentissaan antanut salaa perilliselleen Pompeijalle tehtäväksi antaa erään maa-alueen ja tietyn rahasumman jollekulle, jolla ei ollut oikeutta saada niitä, ja ryhtyi varotoimena vaatimaan Pompeijalta velkakirjaa, joka velvoitti hänet luovuttamaan hänelle etuoikeutettuna perintönä jättämänsä omaisuuden. Sen jälkeen mainittu Florus määräsi toisella testamentilla perillisikseen saman Pompeiuksen ja erään Faustinuksen eikä testamentannut Pompeiukselle mitään etuoikeutettua perintöä. Henkilö, jolla ei ollut oikeutta saada perintöä, ilmoitti itseään vastaan. Keisarit, joita keisarillisten tulojen hoitajat olivat konsultoineet, totesivat reskriptiossa, että jos ei voida osoittaa, että testamentin tekijä oli muuttanut mieltään, testamentti on pantava täytäntöön. Ja Pompeius, jota vastaan oli tämän seurauksena annettu tuomio, pyysi, että taakka kannettaisiin koko kuolinpesän varoista, koska hän ei saanut etuoikeutettuja perintöjä eikä voitu katsoa, että testamentin tekijä oli pysynyt vain osassa alkuperäistä aikomustaan. Yleisesti päätettiin, että ensimmäistä testamenttia ei enää ollut olemassa, ja jos testamentintekijä oli ensimmäisessä testamentissaan jättänyt etuoikeutetun perinnön, sitä ei voitu vaatia toisen testamentin nojalla, ellei toisessa testamentissa ollut määrätty, että näin olisi tehtävä. Päätettiin myös, että koska perillinen ei voinut todistaa, että hänelle oli jätetty etuoikeutettuja perintöjä, hän oli velvollinen ainoastaan toteuttamaan luottamuksen hänen tekemänsä velkakirjan nojalla.

(1) Erästä äitiä, joka oli määrätty perilliseksi, pyydettiin siirtämään kuolinpesä Cornelius Felixille hänen kuolemansa jälkeen. Kun valtiovarainministeriö oli tuominnut nimetyn perillisen ja takavarikoinut hänen koko omaisuutensa, Felix väitti, ettei hän ollut velvollinen suorittamaan rangaistusta, koska asiasta oli jo tehty päätös. Mutta koska luottamuksen päivä ei ollut vielä koittanut, koska hän itse saattoi kuolla ensin tai koska äiti saattoi hankkia muuta omaisuutta, hänen hakemuksensa hylättiin sillä välin.

49. Sama, implisiittisestä luottamuksesta.

Kun hän, jolle on jätetty salainen trusti, oli ilmoittanut, ettei hänellä ollut oikeutta saada sitä, heräsi kysymys, oliko hänellä jumalallisen Trajanuksen etuoikeuden mukaan oikeus kolmeen neljäsosaan trustin määrästä vai vain puoleen siitä. Keisari Antoninuksen tätä asiaa koskeva reskripti on säilynyt seuraavasti: "Keisari Antoninus Julius Rufukselle. Jos se, joka on salaa luvannut uskoa luovuttavansa omaisuuden jollekin, jolla ei ole laillista oikeutta sen vastaanottamiseen, luovuttaisi sen sen jälkeen, kun siitä on vähennetty neljäsosa, hän ei voi pitää mitään, sillä se neljäsosa, joka kuuluu perilliselle itselleen, otetaan häneltä pois ja siirretään valtiovarainministeriöön. Sen vuoksi tiedon antanut henkilö voi saada vain puolet kolmesta neljäsosasta."

50. Sama, säädökset, kirja III.

Valerius Patronus, keisarillinen prokuraattori, tuomitsi Flavius Stalticiukselle tiettyjä maita kiinteään hintaan. Kiinteistö tarjottiin sen jälkeen huutokaupassa, ja samainen Stalticius osti sen ja sai sen täyteen omistukseensa. Sillä välin kerättyjen satojen osalta heräsi kysymys. Patronus väitti, että ne kuuluivat valtiovarainministeriölle. Ja jos ne oli kerätty ensimmäisen

huutokaupan ja sitä seuraavan tuomion välisenä aikana, on selvää, että ne kuuluivat myyjälle, sillä yleensä sanotaan, että kun tuomio annetaan tietyn ajan kuluessa, paremmat olosuhteet on turvattu. Meillä ei pitäisi olla mitään vaikeuksia, koska se henkilö, jolle maa oli ensin tuomittu, oli sama. Mutta koska nämä kaksi tuomiota oli tehty ennen vuosikertaa, tätä mielipidettä ei noudatettu, ja päädyttiin siihen, että viljelmät kuuluivat ostajalle. Papinianus ja Messius esittivät uuden päätöksen sillä perusteella, että koska maat oli vuokrattu vuokralaiselle, oli epäoikeudenmukaista, että häneltä oli riistetty kaikki sato; mutta he katsoivat, että hänellä oli oikeus kerätä sato ja että ostajan oli saatava kyseisen vuoden vuokra, koska he pelkäsivät, että vuokralainen voisi saattaa valtiovarainministeriön vastuuseen, koska hänelle ei ollut annettu lupaa nauttia vuokrasopimuksestaan, aivan kuin tästä olisi sovittu kauppaa tehtäessä. Lisäksi päätettiin heidän näkemyksensä mukaisesti, että jos omistaja olisi viljellyt maata, ostajalla olisi oikeus kaikkeen satoon, mutta koska vuokralainen oli vuokrannut sen, ostajan olisi saatava vuokra. Tryphoninus kysyi heiltä, mitä mieltä he olisivat eräistä kuivatuista hedelmistä, joita oli aiemmin kerätty maalla, ja he vastasivat, että jos päätöksen tekemisen jälkeen ei vielä olisi tullut päivää, jolloin vuokra oli maksettava, ostajalla olisi oikeus myös niihin.

Tit. 15. Vangituista, postliminium-oikeudesta ja viholliselta lunnaksi saaduista henkilöistä.

1. Marcellus, Digest, kirja XXII.

Jos jonkun vihollisen vangiksi joutuneen orja tekee jälkikäteen sopimuksen tai jos hänen orjalleen testamentataan perintö sen jälkeen, kun hän on joutunut vihollisen käsiin, hänen perillisillään on oikeus siihen siitä syystä, että jos hän kuolisi vankeutensa aikana, perillinen saisi sen.

2. Sama, Digest, kirja XXXIX.

Postliminium-oikeus koskee suuria aluksia ja kauppatavaroiden kuljetukseen käytettäviä aluksia sotatavan vuoksi; se ei kuitenkaan koske kalastajien aluksia eikä huvitarkoituksessa rakennettuja nopeita purjealuksia.

(1) Samoin hevonen tai tamma, joka on katkennut suitset, saa postliminium-oikeuden, sillä ne ovat voineet paeta ilman ratsastajan syytä.

(2) Sama oikeussääntö ei koske aseita, sillä ne eivät ole kadonneet ilman häpeää. Näin ollen aseita ei voida saada takaisin postliminium-oikeudella, koska niiden menettäminen on häpeällistä.

3. Pomponius, Quintus Muciuksesta, kirja XXXVII.

Sama sääntö koskee vaatteita.

4. Modestinus, Säännöt, kirja III.

Aikaisemmin katsottiin, että vihollisen vangiksi joutuneet tai hänelle antautuneet olivat oikeutettuja postliminium-oikeuteen palattuaan. Mutta onko se, joka antautuu viholliselle ja jota emme palattuaan ota vastaan, Rooman kansalainen? Brutus ja Scaevola päättivät tästä eri tavalla. Tuloksena on, että hän ei voi saada takaisin kansalaisuuttaan.

5. Pomponius, Quintus Muciuksesta, kirja XXVII.

Postliminium-oikeus on olemassa sekä sodassa että rauhassa.

(1) Sodassa, kun ne, jotka ovat vihollisiamme, ottavat jonkun meistä kiinni ja vievät hänet linnoitustensa sisälle, sillä jos hän palaa takaisin saman sodan aikana, hänellä on postliminium-oikeus; toisin sanoen kaikki hänen oikeutensa palautetaan hänelle, aivan kuin jos häntä ei olisi otettu kiinni. Ennen kuin hänet viedään vihollisen linnoituksiin, hän pysyy kansalaisena, ja hänen katsotaan palanneen, jos hän tulee ystäviemme luo tai puolustuksemme sisäpuolelle.

(2) Postliminium-oikeus myönnetään myös rauhan aikana; sillä jos on kansa, jonka ja meidän välillämme ei ole ystävyyttä, vieraanvaraisuutta eikä mitään siteitä, se ei todellakaan ole vihollisemme. Kaikesta, mikä kuuluu meille ja siirtyy sen hallintaan, tulee kuitenkin sen omaisuutta, ja jokaisesta vapaana olevasta kansastamme, jonka tällainen kansakunta on ottanut vangiksi, tulee sen orja. Samaa sääntöä sovelletaan, jos jokin kyseiselle kansalle kuuluva asia joutuu käsiimme, ja siksi postliminium-oikeus myönnetään tässä tapauksessa.

(3) Jos vangittu, jonka me olemme vapauttaneet, palaa ystäviensä luo, hänen katsotaan palanneen postliminium-oikeuden nojalla vain, jos hän mieluummin menee heidän luokseen kuin jää maahamme. Näin ollen Attilius Reguluksen tapauksessa, jonka karthagolaiset lähettivät Roomaan, päätettiin, että hän ei palannut postliminium-oikeuden nojalla, koska hän oli vannonut palaavansa Karthagoon eikä hänellä ollut aikomusta jäädä Roomaan. Kun siis säädettiin laki eräästä Menander-nimisestä tulkista, joka, kun hänet oli vapautettu meidän käsissämme ollessaan ja lähetetty takaisin kansansa luo, määräsi, että hän pysyisi Rooman kansalaisena, tätä ei pidetty tarpeellisena, sillä jos hänellä olisi aikomus jäädä omien sukulaistensa luokse, hän lakkaisi olemasta kansalainen; mutta jos hän odotti palaavansa, hän pysyisi silti kansalaisena, ja siksi laki oli tarpeeton.

6. Sama, eri kohtia, I kirja.

Jos nainen, joka jonkin rikoksen vuoksi oli tuomittu työskentelemään suolakaivoiksessa, joutui myöhemmin vieraan kansan varkaiden vangiksi, myytiin kauppaoikeudella ja saatiin sitten lunnaiden avulla takaisin entiseen tilaansa, valtiovarainministeriön oli maksettava hänen lunnaidensa hinta sadanpäämies Coccius Firmukselle.

7. Proculus, Epistolat, kirja VIII.

Minulla ei ole epäilystäkään siitä, että on vapaita ja yhtenäisiä kansoja, jotka ovat meille vieraita, ja että meidän ja niiden välillä ei ole postliminium-oikeutta. Sillä mitä tarvetta postliminium-oikeudelle olisi meidän ja heidän välillään, sillä kun he ovat kanssamme, he säilyttävät vapautensa ja omaisuutensa omistusoikeuden aivan kuten kotimaassaan, ja samoin käy meille, kun olemme heidän luonaan.

(1) Vapaa kansa on sellainen, joka yhdistyneenä ei ole minkään toisen vallan alainen. Samoin se voidaan yhdistää ystävyydessä liittoutumalla tasavertaisin ehdoin, tai sopimukseen voidaan sisällyttää määräys, että tämä kansa puolustaa innokkaasti toisen kansan majesteettisuutta; sillä tämä lisätään, jotta ymmärrettäisiin, että jälkimmäisellä kansalla on oikeus ylivaltaan, eikä sitä, että ensimmäinen kansa ei ole vapaa. Ja aivan kuten me pidämme päämiehiämme vapaina, vaikka he ovatkin hyviä miehiä, mutta eivät ole meitä korkeammassa arvossa tai auktoriteetissa; niin myös ne, joiden tulisi innokkaasti puolustaa majesteettimme, olisi ymmärrettävä vapaiksi.

(2) Kun liittolaisvaltioiden henkilöitä syytetään rikoksesta heidän ollessaan meillä, me rankaisemme heitä sen jälkeen, kun heidät on tuomittu.

8. Paulus, Lex Julia et Papia, kirja III.

Aviomies ei voi saada vaimoa takaisin postliminium-oikeuden nojalla, kuten isä ei voi saada poikaa takaisin, vaan ainoastaan silloin, kun nainen sitä haluaa, ja edellyttäen, että hän ei ole mennyt naimisiin toisen kanssa säädetyn ajan jälkeen. Jos hän kuitenkin haluaa, eikä ole mitään oikeudellista syytä estää sitä, hän joutuu kärsimään erorangaistusta.

9. Ulpianus, On the Lex Julia et Papia, kirja IV.

Kun vihollisen käsissä syntynyt lapsi palaa postliminium-oikeuden nojalla, hänellä on oikeus pojan etuoikeuksiin; sillä keisari Antoninuksen ja hänen jumalallisen isänsä Ovinius Tertullusille, Ala-Mysian maakunnan kuvernöörille, osoittaman rescriptuksen mukaan ei ole epäilystäkään siitä, että hänellä on postliminium-oikeus.

10. Papinianus, Kysymyksiä, kirja XXIX.

Eräs isä, joka oli määrännyt poikansa, joka ei ollut vielä saavuttanut murrosikää, perilliseksi ja tehnyt hänelle sijaisuuden, joutui vihollisen vangiksi ja kuoli heidän käsissään; ja kun alaikäinen oli sen jälkeen kuollut, eräät viranomaiset katsoivat, että lakimääräinen perillinen oli hyväksyttävä perintöoikeuteen ja että pupillisubstituutio ei koskenut sellaista, joka oli tullut omaksi isännäkseen isänsä elinaikana. Lain järki on kuitenkin tätä mielipidettä vastaan; siitä syystä, että koska isän, joka ei palannut, katsotaan olleen kuollut juuri silloin, kun hänet otettiin vangiksi, pupillin sijaantulo olisi välttämättä pätevä.

(1) Jos isän kuoleman jälkeen alaikäinen, joka oli nimitetty tai perinnöttömäksi, joutuisi vangiksi, voitaisiin sanoa, että Cornelian laki, joka ei maininnut pupillista sijaisuutta, viittasi vain testamenttikiykyiseen henkilöön. On kuitenkin selvää, että oikeus vangitun alaikäisen lailliseen jäämistöön ei Cornelian lain mukaan välittömästi synny, koska on totta, että alaikäisellä ei ole testamenttikelpoisuutta, ja sen vuoksi ei olisi väärin katsoa, että preetorin olisi noudatettava yhtä lailla isän kuin lainkin tahtoa ja myönnettävä sijaiselle kohtuulliset kanteet jäämistöä vastaan.

11. Sama, Kysymyksiä, kirja XXXI.

Jos poika kuolee ensin kotona, ei ole mitään syytä keskustella pupillisubstituutiosta, joko siksi, että isän valvonnassa olevan pojan katsotaan kuolleen isänsä elinaikana, tai siksi, että koska hänen isänsä ei ole palannut, pojasta katsotaan tästä syystä tulleen oma isäntänsä siitä hetkestä lähtien, jolloin hänen isänsä joutui vihollisen haltuun.

(1) Jos molemmat kuitenkin joutuvat vankeuteen ja isä kuolee ensin, Cornelian laki riittää vahvistamaan pupillin sijaisuuden, aivan kuten jos poika kuolisi kotona sen jälkeen, kun isä oli kuollut vihollisen käsissä.

12. Tryphoninus, Disputations, kirja IV.

Postliminium-oikeus on olemassa niin sodassa kuin rauhassa niiden osalta, jotka on otettu vangiksi vihollisuuksien aikana ja joista ei ole tehty sopimusta. Servius sanoo, että tämä päätös tehtiin, koska roomalaiset halusivat, että heidän kansalaisillaan olisi enemmän toiveita palata sotilaallisen arvovallan turvin kuin rauhan aikana. Mutta jos sota yllättäen syttyisi, tulisivatko ne, jotka rauhan aikana ovat joutuneet toisten hallintaan, niiden orjiksi, jotka nyt ovat vihollisiamme, ja jotka omasta tahdostaan ovat joutuneet heidän haltuunsa? Heillä on oikeus postliminium-oikeuteen sekä sodan että rauhan aikana, ellei sopimuksessa ole määrätty, että he eivät saisi nauttia tästä oikeudesta.

(1) Kun joku joutuu vihollisen vangiksi, hänen hallussaan olevat jäävät epävarmoiksi siitä, ovatko he omia isäntiään vai pitäisikö heitä edelleen pitää isän vallan alaisina poikina; sillä jos isä kuolee ollessaan vihollisen hallussa, heistä tulee itsenäisiä siitä hetkestä lähtien, kun hänet vangittiin; ja jos isä palaa, heidän ei katsota koskaan olleen vapaita hänen hallitsemistaan. Sen vuoksi heidän mahdollisesti sillä välin saamansa omaisuuden osalta, olipa kyse sitten sopimuksesta,

luovutuksesta tai perinnöstä (sillä heistä ei voi tulla laillisia perillisiä), olisi harkittava - esimerkiksi silloin, kun isä ei palaa ja jotkut heistä on määrätty koko omaisuuden tai osan siitä perillisiksi tai kun jotkut heistä on jätetty perinnöttömiksi - olisiko tämän omaisuuden katsottava Cornelian lain ehtojen mukaan kuuluvan vangitun omaisuuteen vai olisiko sitä pidettävä heidän omana omaisuutenaan. Jälkimmäinen näkemys on parempi. Sääntö on toinen sen suhteen, mitä vangin orjat ovat hankkineet; ja tämä on järkevää, koska orjat muodostivat ja ovat edelleen osa vangin omaisuutta, ja niiden, joista tulee heidän omia isäntiään, katsotaan näin ollen hankkineen omaisuuden itselleen.

(2) Millään perustuslailla ei voida osoittaa, että se, mitä on tehty, ei ole tehty. Siksi sellaisen omaisuuden käyttövastikkeeksi ottaminen, jonka on saanut se, joka on itse omistanut sen ja joka on sen jälkeen saanut sen takaisin, keskeytyy, koska on varmaa, että hän on lakannut omistamasta sitä. Julianus sanoo siis, että omaisuuden osalta, jonka hän on saanut haltuunsa hänen vallassaan olevien henkilöiden välityksellä ja jonka hän on hankkinut usucaption kautta tai joka on myöhemmin sisällytetty termiin peculium, on katsottava, että usucaption on päättynyt laissa säädettyssä ajassa, jos samat henkilöt ovat aina pysyneet hallussaan. Marcellus sanoo, että sillä ei ole merkitystä, oliko asianosainen itse saanut omistusoikeuden vai saiko hän sen jonkun hänen alaisuudessaan toimivan henkilön kautta, mutta Julianuksen mielipide olisi hyväksyttävä.

(3) Poika, joka vangitulla oli hallussaan, voi sillä välin mennä naimisiin, vaikka hänen isänsä ei voi suostua avioliittoon, eikä hän voi kieltäytyä suostumuksestaan. Näin ollen pojanpoika on hänen valvonnassaan siitä hetkestä lähtien, kun hän palaa vankeudesta, ja hänestä tulee hänen varsinainen perijänsä tietyssä määrin hänestä huolimatta, koska hän ei ole antanut suostumustaan avioliittoon. Tässä ei ole mitään yllättävää, koska olosuhteet ja tarpeet sekä yleinen hyvinvointi edellyttivät avioliittoa.

(4) Vangitun vaimo ei ole naimisissa, vaikka hän saattaa sitä kovasti haluta ja jäädä miehensä taloon.

(5) Vangin vankeusaikana mahdollisesti laatimaa kodusillia ei lain tiukan tulkinnan mukaan voida vahvistaa testamentilla, jonka vanki on tehnyt ollessaan kotona, eikä sen nojalla voida vaatia trustia, koska sitä ei ole tehnyt testamentintekokykyinen henkilö. Mutta koska näiden asioiden todellinen periaate, eli niiden vahvistaminen testamentista riippuvaisina, syntyi vangin ollessa kotimaassaan, ja koska hän myöhemmin palasi takaisin ja sai oikeutensa takaisin postliminium-lain nojalla, on inhimillisyyden käskyjen mukaista, että tällainen kodifikaatio tulee voimaan ikään kuin vankeutta ei olisi välissä ollut.

(6) Sen jälkeen kun vangittu on palannut postliminium-oikeuden nojalla, kaikkia häntä koskevia oikeudellisia kysymyksiä on tarkasteltava aivan kuin hän ei olisi koskaan ollut vihollisen käsissä.

(7) Kun joku lunastaa lunnaita orjasta viholliselta, hänestä tulee hänen omaisuuttaan lunnaiden lunastuksen hetkellä, vaikka hän tietää, että hän kuului jollekin toiselle; mutta tarjoamalla hänelle maksamansa hinnan, hänen katsotaan palanneen postliminium-oikeudella orjaksi.

(8) Jos joku ostaa vangin tietämättä, että hän on sellainen, ja uskoen, että hän kuuluu myyjälle, näyttääkö se siltä, että hän on ikään kuin hankkinut hänet anastamalla hänet, niin että hänen ensimmäisellä isännällään ei ole valtuuksia tarjota toiselle hintaa, kun säädetty aika on kulunut? on seikka, jota meidän on harkittava. Tätä vastaan todettiin, että perustuslaki, joka on säädetty lunnaiden lunastamista varten, tekee tällaisesta vangista lunnaat lunastaneen henkilön orjan, ja sen, mikä on jo minun, ei voida katsoa olevan minun hankkimani anastamalla. Toisaalta, koska perustuslaki ei ole huonontanut lunnaat maksaneen henkilön asemaa, vaan päinvastoin parantanut sitä, on epäoikeudenmukaista ja perustuslain tarkoituksen vastaista, että vilpittömässä mielessä toimivan ostajan vanhanaikaisempi oikeus lakkautetaan; ja näin ollen sen jälkeen, kun on kulunut säädetty aika, jonka kuluessa, jos perustuslaki ei tee vangitusta omaisuutta sen omaisuudeksi, joka on lunastanut hänet, hän voi hankkia hänet anastamalla hänet, voidaan asianmukaisesti sanoa, että perustuslain mukaan hänen ensimmäisellä isännällään ei ole enää mitään oikeutta orjaan.

(9) Lakkaako hän kuitenkin orjan vapauttamalla hänet vain olemasta hänen isäntänsä, ja palaako hänen hylkäämänsä orja takaisin entisen isäntänsä hallintaan, vai tekeekö hän orjan vapaaksi siten, että vapauden lahjoitus vaikuttaa vain omistusoikeuden vaihtumiseen? On varmaa, että jokaisesta, joka on vapautettu vihollisen hallussa ollessaan, tulee vapaa; ja silti, jos hänen entinen isäntänsä löytää hänet puolustuksemme piiristä, vaikka hän ei ehkä olekaan omaksunut asiaamme ja on palannut tarkoituksenaan palata vihollisen luo, isäntä voi pitää orjan postliminium-oikeuden nojalla; tämä sääntö ei ole sama vapaiden henkilöiden kohdalla. Jälkimmäiset eivät nimittäin voi palata postliminium-oikeuden nojalla, elleivät he ole palanneet oman kansansa luo aikomuksenaan puolustaa heidän asiaansa ja jättäneet niitä, joilta he olivat tulleet; sillä kuten Sabinus sanoo, jokaisella on vapaa valta päättää kansalaisuudestaan, mutta ei omistusoikeuttaan. Tämä ei kuitenkaan tee kysymystä kovin vaikeaksi ratkaistavaksi, sillä vapautus, joka on tehty orjan ollessa vihollisen käsissä, ei muodosta mitään estettä kanssakansalaisellemme, orjan isännälle; mutta kyseisellä osapuolella on perustuslailla vahvistetun lakimme mukaan ollut isäntänään Rooman kansalainen, ja me pohdimme, voiko hän saada vapautensa häneltä. Sillä entä jos orja ei tarjoaisi vapautensa hintaa isännälleen, eikä tällä olisi valtuuksia haastaa häntä oikeuteen? Olisiko orja vapaa, jos hän ei olisi ilman omaa ansiotaan voinut saada vapautta isännältään? Tämä on epäoikeudenmukaista ja vastoin esi-isiemme vapaudelle myöntämää suosiota. On varmaa, että muinaisen lain mukaan kuka tahansa, joka tietoisesti osti toiselle kuuluvan orjan siltä, joka oli lunastanut hänet, saattoi hankkia orjan anastamalla hänet ja vapauttaa hänet; ja tällä tavoin entinen isäntä, jolle orja oli kuulunut ennen vangitsemista, menetti kaiken omistusoikeutensa häneen. Miksi hänellä ei siis olisi oikeutta vapauttaa orjaa?

(10) Jos orja, joka on määrää vapauttaa tietyllä ehdolla, joutuu vihollisen vangiksi ja hänet lunastetaan lunnaiksi ehdon ollessa vireillä, hän pysyy entisessä tilassaan.

(11) Mutta mikä olisi sääntö, jos hän olisi saanut vapautensa sillä ehdolla, että hän maksaa kymmenen tuhatta sestertiä? Kysyttiin, mistä hänen olisi maksettava se? Sillä jos orja saisi maksaa sen peculiumistaan, eikö voitaisi myös sanoa, että se,

mitä hänellä on lunnaat lunastaneen henkilön hallussa, korvaa sen, mitä hän olisi voinut saada ollessaan vihollisen hallussa? Näin on varmasti silloin, kun peculium on peräisin lunnaat lunastaneen omaisuudesta tai hänen omista palveluksistaan; mutta jos se on peräisin jostain muusta lähteestä, hän voi maksaa summan siitä, koska me katsomme suopeasti, että hän on tällä tavoin täyttänyt ehdon.

(12) Jos orja annettiin pantiksi ennen vangitsemista, sen jälkeen kun lunnaat lunastaneelle on maksettu, hänestä tulee jälleen entisen velvoitteensa alainen; ja jos velkoja antaa lunnaiden hinnan sille, joka sen maksoi, hänellä on tällöin kaksinkertainen velvoite, toinen johtuu itse velasta ja toinen sen summan maksamisesta, jota vastaan orja vapautettiin; aivan kuin tämä velvoite perustuisi tiettyyn perustuslakiin, joka muistuttaa sitä, että myöhempi velkoja tyydyttää aikaisemman velkojan oman panttioikeutensa vahvistamiseksi, paitsi jos tässä tapauksessa tapaus kääntyy päinvastaiseksi, ja viimeisen velkojan, joka nyt on ensimmäinen, koska hän on aiheuttanut orjan paluun meille, olisi tyydytettävä se, joka on ajallisesti aikaisempi, mutta jolla on heikompi vaatimus.

(13) Kun orja kuuluu useille henkilöille ja hänen lunnaidensa määrä on maksettu lunnaat lunastaneelle miehelle kaikkien heidän nimissään, hän palautuu heidän yhteiseen omistukseensa. Jos lunnaiden määrä on kuitenkin maksettu vain yhden tai joidenkin omistajien nimissä, orja kuuluu sille tai niille, joka on suorittanut maksun, joten he saavat takaisin entiset oikeutensa kunkin maksaman osuuden mukaan ja tulevat orjan ostaneen perillisiksi muiden osuuden verran.

(14) Kun vangilla on oikeus freedtfn:ään luottamuksen perusteella, hän ei voi vaatia sitä lunnaiden lunastamisen jälkeen, ellei hän korvaa lunnaat lunastaneelle henkilölle.

(15) Jos viholliset ottavat vangiksi karkotetun henkilön saarella, jonne hänet on lähetetty, ja hänestä lunastetaan lunnaat, jos hän sen jälkeen palaa kotimaahansa, hänet palautetaan siihen tilaan, jossa hän olisi ollut, jos häntä ei olisi otettu vangiksi, joten hänet on karkotettava.

(16) Jos kuitenkin vangitun orjan kohdalla on jokin syy, joka estää hänen vapautensa saamisen joko tilapäisesti tai pysyvästi, hänen tilaansa ei muuteta lunnaiden lunastamisella viholliselta; jos esimerkiksi todistetaan, että hän on rikkonut Favianin lakia, tai että hänet on myyty sillä ehdolla, että häntä ei vapauteta manumitaatiosta. Lunnaat lunastanut henkilö voi sillä välin pitää häntä hallussaan ilman, että hänelle aiheutuu mitään rangaistusta.

(17) Näin ollen jokainen, joka on otettu kiinni työskennellessään kaivoksissa ja josta on saatu lunnaat, palautetaan rangaistukseensa; mutta häntä ei saa rangaista kaivoksista karkulaisena, vaan lunnaat lunastanut saa lunnaiden määrän valtiovarainministeriöstä, kuten keisarimme ja jumalallinen Severus päätti.

(18) Jos sinulle testamentataan pamphilasta syntynyt lapsi ja sinä lunastat sen äidin, ja hän synnyttää lapsen ollessasi hallussasi, sinun ei katsota hankkineen lasta tuottoisalla omistusoikeudella, vaan lapsen arvo on arvioitava tuomioistuimen tuomion mukaan, joka määrää lapsen arvon aivan kuin se olisi myyty samaan aikaan äitinsä kanssa ja ostettu samalla hinnalla. Jos lapsi on syntynyt vihollisen käsissä (äiti oli raskaana silloin, kun hänet vangittiin) ja se lunastetaan yhdessä äitinsä kanssa samaan hintaan ja jos siitä tehdään tarjous, joka vastaa molemmista maksettua summaa, tämä on lapsen arvon arvio, ja lapsen katsotaan palanneen postliminium-oikeuden nojalla. Tähän on paljon enemmän perusteita silloin, kun molemmilla tai toisella heistä on eri ostajat. Jos kuitenkin joku on lunastanut kummankin erillisellä hinnalla, eri summat on tarjottava lunastaneelle henkilölle maksamalla ne viholliselle, jotta ne voidaan palauttaa erikseen postliminium-oikeuden nojalla.

13. Paulus, On Sabinus, kirja II.

Jos annan itseni sinun kaapattavaksesi ja minut vapautetaan sen jälkeen, on vahvistettu, että kun poikani palaa vankeudesta, häntä pidetään sinun pojanpoikanasi.

14. Pomponius, On Sabinus, kirja III.

Koska postliminium-oikeutta on kahdenlaista, joista toisen nojalla palaamme viholliselta ystäviemme luo ja toisen nojalla saamme jotakin takaisin; kun isän valvonnassa oleva poika palaa takaisin, hänessä yhdistyy kaksinkertainen postliminium-oikeus, sillä hänen isänsä saa takaisin vallan häneen, ja hän itse saa takaisin kaikki oikeutensa.

(1) Aviomies ei saa postliminium-oikeuden nojalla takaisin vaimoaan samalla tavalla kuin isä poikaansa, mutta avioliitto voidaan uudistaa suostumuksella.

15. Ulpianus, On Sabinus, kirja XII.

Jos isä lunnaiden lunastamisen jälkeen kuolee ennen kuin hän on maksanut lunnaat lunastaneelle henkilölle takaisin ja hänen poikansa tarjoaa lunnaiden määrän hänen kuolemansa jälkeen, on sanottava, että hän voi olla isänsä varsinainen perillinen; paitsi jos joku voi sanoa hienovaraisemmin, että isä kuollessaan sai takaisin postliminium-oikeuden ikään kuin vapautumalla pantista ja kuoli ilman mitään vastuuta velastaan, joten hänellä on oikeus varsinaiseen perilliseen. Tämä näkemys ei ole vailla perusteita.

16. Sama, On Sabinus, kirja XIII.

Viholliselta palaavan katsotaan aina olleen kotimaassaan ennen paluutaan.

17. Paulus, On Sabinus, kirja II.

Niillä, jotka aseina valloitettuaan antautuvat viholliselle, ei ole oikeutta postliminiumiin.

18. Ulpianus, On Sabinus, kirja XXXV.

Kaikkien oikeussääntöjen mukaan jokaisen, joka ei palaa viholliselta, katsotaan kuolleen silloin, kun hänet vangittiin.

19. Paulus, On Sabinus, kirja XVI.

Postliminium-oikeus on oikeus saada takaisin muukalaiselta menetetty omaisuus ja palauttaa se entiseen tilaansa; ja tämä oikeus on vakiintunut meidän ja muiden vapaiden kansojen ja kuninkaiden keskuudessa sekä tavan että lain nojalla. Sillä kun saamme takaisin jotain, minkä olemme menettäneet sodassa tai jopa sodan ulkopuolella, sanotaan, että saamme sen takaisin postliminium-oikeuden nojalla. Tämä sääntö on otettu käyttöön luonnollisen oikeuden mukaisuuden vuoksi, jotta jokainen, joka on joutunut vieraiden epäoikeudenmukaisesti pidätetyksi, saisi takaisin entiset oikeutensa, kun hän palaa omaan maahansa.

(1) Aselepo syntyy silloin, kun sovitaan lyhyeksi ajaksi ja toistaiseksi, että vastapuolet eivät hyökkää toistensa kimppuun; ja tänä aikana postliminium-oikeutta ei ole olemassa.

(2) Merirosvojen tai rosvojen vangiksi joutuneet henkilöt pysyvät vapaina.

(3) Jokaisen katsotaan palanneen postliminium-oikeudella, kun hän ylittää rajamme, samoin kuin hän menettää oikeuden heti, kun hän menee niiden ulkopuolelle. Kun hän kuitenkin vierailee liittoutuneessa tai ystävällismielisessä valtiossa tai liittoutuneessa tai ystävällismielisessä kuninkaassa, hänen katsotaan välittömästi palanneen postliminium-oikeudella, koska siellä ollessaan hän alkoi olla turvassa luottaessaan julkiseen kunniaan.

(4) Postliminium-oikeutta ei ole karkurilla, sillä se, joka jättää maansa pahassa tarkoituksessa ja petturin suunnitelmin, katsotaan viholliseksi. Tämä sääntö koskee vain vapaata karkuria, olipa kyseessä mies tai nainen.

(5) Jos orja kuitenkin karkaa viholliselle, koska hänen isännällään on postliminium-oikeus häneen, kun hänet otetaan vahingossa kiinni, voidaan hyvin perustellusti katsoa, että hänellä on myös postliminium-oikeus, toisin sanoen hänen

isäntänsä saa takaisin kaikki entiset oikeutensa häneen; jotta vastakkainen sääntö ei olisi pysyvästi orjuuteen jäävälle orjalle yhtä vahingollinen kuin se olisi haitallinen isännälle.

(6) Jos orja, jonka on määrä vapautua jonkin ehdon nojalla, palaa karkuruutensa jälkeen ja ehto täyttyy hänen palattuaan, hänestä tulee vapaa. Sääntö on kuitenkin erilainen silloin, kun ehto on täytetty hänen ollessaan vihollisen käsissä; sillä siinä tapauksessa hän ei voi palata omasta puolestaan niin, että hänestä tulisi vapaa, eikä perillisellä ole postliminium-oikeutta häneen, koska hän ei voi valittaa, koska hänelle ei ole aiheutunut vahinkoa; edellyttäen, että orja olisi saanut vapautensa, ellei hän olisi menettänyt sitä ryhtymällä karkuriksi.

(7) Isän valvonnassa oleva poika, joka on karkuri, ei myöskään voi palata postliminium-oikeudella edes isänsä elinaikana, koska isä ja isänmaa ovat menettäneet hänet sekä siitä syystä, että roomalaiset vanhemmat ovat aina arvostaneet enemmän leirikuria kuin kiintymystä lapsiinsa.

(8) Lisäksi karkuriksi ei katsota ainoastaan sitä, joka liittyy vihollisen palvelukseen tai jättää palveluksen sodan aikana, vaan myös sitä, joka karkottaa aselevon aikana tai menee sellaisen kansan luo, jonka ja meidän välillä ei ole ystävyyttä, ja tekee sopimuksen sen edustajien kanssa.

(9) Jos joku, joka on ostanut viholliselta vangin, luovuttaa toiselle suuremmasta summasta panttioikeuden, johon hänellä itsellään on oikeus lunnaiden lunastamisesta, ei lunnaiden lunastajan tule maksaa tätä summaa, vaan edellisen; ja ostajalla on oikeus nostaa ostokanne sen tahoa vastaan, joka on tehnyt kaupan.

(10) Postliminium-oikeus koskee molempiin sukupuoliin kuuluvia henkilöitä ja kaikkia olosuhteita. Sillä ei myöskään ole mitään merkitystä, ovatko he vapaita vai orjia; sillä tämän etuoikeuden nojalla eivät saa takaisin ainoastaan ne, jotka kykenevät taistelemaan, vaan kaikki ihmiset, koska he ovat luonteeltaan sellaisia, että he voivat olla hyödyksi joko antamalla neuvoja tai muilla tavoin.

20. Pomponius, On Sabinus, kirja XXXVI.

Jos vanki, jolle on annettu takuu siitä, että hän palaa vapaaehtoisesti, jää vihollisen luokse, hänellä ei ole jälkikäteen oikeutta postliminiumiin.

(1) On totta, että kun vihollinen on ajettu pois valtaamaltaan alueelta, tämä alue palautuu entisille omistajilleen, eikä siitä tule valtion omaisuutta eikä sitä pidetä saaliina; sillä maasta tulee sen valtion omaisuutta, joka on vallattu viholliselta.

(2) Lunnaat antavat oikeuden palata omaan maahansa, eivätkä ne muuta postliminium-oikeutta.

21. Ulpianus, Opinions, kirja V.

Jos joku, lunastettuaan viholliselta vapaana syntyneen naisen, pitää tämän luonaan tarkoituksenaan saada häneltä lapsia ja sen jälkeen manumittaa hänestä syntyneen lapsen yhdessä äitinsä kanssa antaen tälle luonnollisen poikansa arvonimen, aviomiehen ja isän tietämättömyys ei saisi vaikuttaa niiden asemaan, jotka hän on ilmestynyt manumoimaan; ja on ymmärrettävä, että siitä hetkestä lähtien, jolloin hän päätti saada lapsia äidiltään, että panttausvelvoite, johon äiti oli alttiina, on lakannut; ja siksi on vahvistettu, että hän, joka palasi postliminium-oikeuden nojalla, oli vapaa ja vapaasyntyinen ja synnytti vapaasyntyisen lapsen. Jos hänet kuitenkin otettiin julkisesti sotilaan rohkeuden vuoksi saaliiksi, eikä isä maksanut kenellekään rahaa lunnaiksi, hänen ei sanota olleen postliminium-oikeuden nojalla palatessaan isäntänsä, vaan miehensä luona.

(1) Vaikka valtiota usein vahingoitetaankin siviiliriidoista, sen tuhoaminen ei silti ole riidan kohteena. Eri ryhmittymiin jakautuneet eivät ole sellaisten vihollisten asemassa, joiden välillä vallitsee vankeuden ja postliminiumin oikeus, ja sen vuoksi henkilöiden, jotka on vangittu ja myyty ja jotka on sittemmin vapautettu manumitaatiosta, on katsottu turhaan vaatineen keisarilta oikeutta vapaaseen syntymään, jota he eivät menetä vankeuden kautta.

22. Julianus, Digest, kirja LXII.

Vihollisen käsiin joutuneiden tai siellä kuolleiden omaisuus, olivatpa he testamenttikiykyisiä tai eivät, kuuluu niille, joille se olisi kuulunut, jos heitä ei olisi vangittu. Sama sääntö on vahvistettu cornelialaisessa laissa kaiken sen osalta, mitä voi tapahtua tapauksissa, joissa perintö- ja holhousasioista kiinnostuneet olisivat olleet osallisina, jos he eivät olisi joutuneet vihollisen käsiin.

(1) Näin ollen on ilmeistä, että vihollisen haltuun joutuneen perilliselle kuuluu kaikki se, mihin tämä olisi ollut oikeutettu, jos hän olisi palannut postliminium-oikeuden nojalla. Lisäksi kaiken sen, mitä vangittujen orjat määräävät tai saavat, katsotaan kuuluvan heidän isäntänsä haltuun, kun he palaavat postliminium-oikeuden nojalla; näin ollen se kuuluu välttämättä myös niille, jotka astuvat Cornelian lain nojalla omaisuuteen. Jos perillistä ei kuitenkaan ilmaannu Cornelian lain nojalla, omaisuus kuuluu valtiolle. Kaikki orjilleen testamentatut perinnöt, joko absoluuttisesti tai ehdollisesti, kuuluvat heidän perillisilleen. Samoin jos orja määrätään perilliseksi vieraan henkilön toimesta, hän voi ottaa vastaan perinnön vangin perillisen määräyksestä.

(2) Jos kuitenkin vihollisen vallassa olevan poika ottaa vastaan tai määrää jotain, sen katsotaan tulevan hänelle hankituksi, jos hänen isänsä kuolee ennen paluuta postliminium-lain nojalla; ja se kuuluu hänen isänsä perilliselle, jos poika kuolee tämän

elinaikana, sillä niiden miesten asema, joiden isät ovat vihollisen vallassa, on epävarma. Kun isä kuitenkin palaa, pojan ei koskaan katsota olleen oma isäntänsä; mutta jos isä kuolee sotavankina, pojasta tulee itsenäinen koko siksi ajaksi, jonka hänen isänsä oli vankeudessa.

(3) Mahdollisen omaisuuden omistusoikeus, joka vangittujen orjilla on peculiumina, pysyy vaiti; sillä jos heidän isäntänsä palaavat postliminium-oikeudella, sen katsotaan kuuluvan heille; ja jos he kuolevat vankeudessa, se kuuluu heidän perillisilleen cornelialaisen lain mukaan.

(4) Jos joku, jolla on raskaana oleva vaimo, joutuu vihollisen käsiin ja kuolee siellä, ja hänelle syntyy sen jälkeen poika, joka kuolee, hänen testamenttinsa on mitätön; siitä syystä, että kotimaahansa jääneiden testamentit mitätöidään tällaisissa olosuhteissa.

23. Sama, Digest, kirja LXIX.

Jos joku, joka on jättänyt vaimonsa raskaaksi, joutuu vihollisen valtaan ja hänelle syntyy pian sen jälkeen poika, joka lopulta menee naimisiin ja saa pojan tai tyttären, ja sitten isoisä palaa takaisin postliminium-lain nojalla, hänellä on oikeus kaikkiin niihin oikeuksiin lapsenlapsiinsa nähden, jotka hänellä olisi ollut, jos hänen poikansa olisi syntynyt kotimaassaan.

24. Ulpianus, Institutes, kirja I.

Vihollisia ovat ne, joita vastaan Rooman kansa on julkisesti julistanut sodan tai jotka itse ovat julistaneet sodan Rooman kansaa vastaan; muita kutsutaan rosvoiksi tai rosvoiksi. Siksi kenet tahansa, joka joutuu rosvojen vangiksi, ei tule heidän orjakseen, eikä hänellä ole tarvetta postliminium-oikeuteen. Sen sijaan se, joka on joutunut vihollisen, esimerkiksi germaanien tai parthialaisten, vangiksi, joutuu heidän orjakseen ja saa entisen asemansa takaisin postliminium-oikeuden avulla.

25. Marcianus, Institutes, kirja XIV.

Jumalalliset Severus ja Antoninus totesivat eräässä rescriptumissa, että jos vaimo joutui miehensä kanssa vangiksi ja sai tältä lapsen ollessaan vihollisen käsissä ja molemmat palasivat takaisin, vanhemmat ja lapsi ovat laillisia, ja poika on isänsä valvonnassa, aivan kuin hän olisi palannut postliminium-oikeuden nojalla. Jos hän kuitenkin palaa yksin äitinsä kanssa, häntä pidetään aviottomana, koska hän on syntynyt ilman aviomiestä.

26. Florentinus, Institutes, kirja VI.

Sillä ei ole merkitystä, millä tavalla vanki palaa, onko hänet lähetetty takaisin vai onko hän paennut vihollisen vallasta väkisin tai strategisesti, edellyttäen, että hän valehtelee aikomuksenaan olla palaamatta sinne; sillä ei riitä, että joku palaa vain ruumiillisesti, jos hänen aikomuksensa on muu. Kuitenkin niiden, jotka on saatu takaisin kukistuneilta vihollisilta, katsotaan palanneen postliminium-oikeudella.

27. Javolenus, Labeon viimeisistä teoksista, kirja IX.

Ryöstäjät varastivat sinulta orjasi, ja sen jälkeen mainittu orja joutui saksalaisten käsiin, ja sitten, kun saksalaiset olivat hävinneet taistelussa, orja myytiin. Labeo, Ofilius ja Trebatius kiistävät, että orja voidaan hankkia ostajan usucaption kautta, koska oli totta, että hänet oli varastettu, ja vaikka hän kuului viholliselle ja palasi postliminium-oikeudella, tämä olisi esteenä.

28. Labeo, Pauluksen todennäköisyyksien epiteemit, kirja IV.

Jos jokin sodassa kaapattu kuuluu saaliiseen, se ei palaudu postliminium-oikeudella. Paulus: Mutta jos sodassa vangiksi otettu pakenee kotiinsa sen jälkeen, kun rauha on julistettu, ja sitten kun sota on uusittu, hän joutuu jälleen vangiksi, hän palaa postliminium-oikeuden nojalla, johon hänellä oli oikeus, kun hänet vangittiin ensimmäisen sodan aikana; edellyttäen, että rauhansopimuksessa ei ole sovittu, että vangit olisi palautettava.

29. Sama, Pauluksen laatima Epitomes of Probabilities, kirja VI.

Jos sinun pitäisi palata postliminium-oikeuden nojalla, et ole voinut hankkia mitään omaisuutta usucaptionilla ollessasi vihollisen vallassa. Paulus: Mutta jos orjasi on saanut jotain peculiumina ollessasi tuossa tilassa, voit hankkia sen usucaptionilla tuona aikana, kuten meillä on tapana hankkia usucaptionilla tämänkaltaista omaisuutta, jopa tietämättämme; ja tällä tavoin omaisuutta voidaan kartuttaa orjalla, joka on osa sitä, vaikka postliminiumilapsi ei ehkä ole vielä syntynyt tai omaisuutta ei ole vielä otettu haltuun.

30. Sama, Pauluksen laatima Epitomes of Probabilities, kirja VIII.

Jos jokin, minkä vihollisemme ovat meiltä ottaneet, on luonteeltaan sellaista, että se voi palata postliminium-lain nojalla, niin heti kun se pakenee viholliselta palatakseen meille ja tulee valtakuntamme rajojen sisäpuolelle, sen olisi katsottava palanneen postliminium-lain nojalla. Paulus: Mutta kun kansalaistemme orja, joka on joutunut vihollisen vangiksi, pakenee heiltä ja jää Roomaan olematta isäntänsä valvonnassa tai kenenkään muun palveluksessa, on katsottava, että hän ei ole vielä palannut postliminium-lain nojalla.

Tit. 16. Sotilasasioista.

1. Ulpianus, Ediktistä, kirja VI.

Sotilaan, joka on lomalla, ei katsota olevan poissa valtion asioissa.

2. Arrius Menander, Sotilasasioista, I kirja.

Sotilaiden tekemät rikokset ovat joko erityisiä tai yleisiä muille henkilöille, joten heidän syytteenpanonsa on joko erityistä tai yleistä. Puhtaasti sotilasrikos on rikos, jonka mies tekee sotilaana.

(1) Vakavana rikoksena pidetään sitä, että sotilaaksi värväytyy joku, jolla ei ole siihen lupaa, ja sen vakavuutta lisäävät, kuten muidenkin rikosten kohdalla, palvelusarvon, -arvon ja -haaran arvokkuus.

3. Modestinus, Concerning Punishments, kirja IV.

Maakunnan kuvernöörin on lähetettävä sotilaskarkuri takaisin omalle komentajalleen, kun häntä on kuultu, raportin kera, paitsi jos sotilaskarkuri on syyllistynyt johonkin vakavaan rikokseen siinä maakunnassa, josta hänet löydettiin; sillä jumalalliset Severus ja Antoninus totesivat eräässä reskriptissä, että rangaistus on langetettava hänelle siinä paikassa, jossa hän on tehnyt rikoksen.

(1) Sotilasrangaistukset ovat seuraavanlaisia: nimittäin rangaistus, sakot, lisätehtävien määrääminen, siirto toiseen palvelushaaraan, arvon alentaminen ja kunniaton erottaminen; sillä sotilaita ei tuomita kaivostyöhön eikä heitä kiduteta.

(2) Kulkuri on sellainen, joka pitkän aikaa vaeltanut palaa vapaaehtoisesti leiriin.

(3) Karkuri on sellainen, joka jonkin aikaa poissa oltuaan tuodaan takaisin.

(4) Se, joka lähtee armeijasta tiedustellakseen vihollisen luona tai joka menee leiriä ympäröivän ojan ulkopuolelle, on rangaistava kuolemalla.

(5) Se, joka jättää asemapaikan, johon hänet on määrätty, syyllistyy suurempaan rikokseen kuin kulkuri, ja siksi häntä joko rangaistaan suhteessa rikoksensa vakavuuteen tai häneltä riistetään sotilasarvo.

- (6) Se, joka lähtee suorittaessaan vartijan tehtävää maakunnan kuvernöörille tai kenelle tahansa komentajalle, syyllistyy karkuruusrikokseen.
- (7) Kun sotilas ei palaa lomansa päättymispäivänä, häntä on kohdeltava niin kuin hän olisi poissaolonsa keston mukaan vaeltanut tai karkurina. Hänelle on kuitenkin annettava tilaisuus osoittaa, että hän on jäänyt kiinni sattumalta, minkä vuoksi hän voi vaikuttaa olevan anteeksiannettavissa.
- (8) Joka pysyy karkurina koko palvelusaikansa ajan, menettää veteraanin etuoikeudet.
- (9) Jos useat sotilaat karkailevat samanaikaisesti ja palaavat tietyn ajan kuluessa; alennettuaan sotilasarvoaan, heidät on jaettava eri paikkoihin, mutta uusille alokkaille on osoitettava myötämielisyyttä. Jos he kuitenkin uusivat rikkomuksen, heille on määrättävä säädetty rangaistus.
- (10) Se, joka pakenee vihollisen luokse ja palaa takaisin, on kidutettava ja tuomittava villipetojen eteen tai hirsipuuhun, vaikka sotilaat eivät ole alttiita kummallekaan näistä rangaistuksista.
- (11) Se, joka pakoa tarkoittaen jää kiinni, saa kuolemanrangaistuksen.
- (12) Mutta jos sotilas joutuu vihollisen vangiksi yllättäen matkalla ollessaan, hänet armahdetaan sen jälkeen, kun hänen entinen käytöksensä on tutkittu; ja jos hän palaa armeijaan palveluskautensa päätyttyä, hänet palautetaan veteraaniksi ja hänellä on oikeus veteraanien nauttimiin etuoikeuksiin.
- (13) Sotilasta, joka on sodan aikana menettänyt aseensa tai myynyt ne, rangaistaan kuolemalla, ja hänet voidaan siirtää toiseen palvelushaaraan vain armahduksen kautta.
- (14) Jokainen, joka varastaa toisen aseet, on alennettava sotilasarvostaan armeijassa.
- (15) Se, joka sodan aikana tekee jotakin mitä hänen komentajansa on kieltänyt, tai ei tottele hänen käskyjään, rangaistaan kuolemalla; silloinkin, kun liiketoimi saatiin onnistuneesti päätökseen.
- (16) Se, joka kuitenkin jättää rivinsä, on olosuhteiden mukaan hakattava sauvoilla tai pakotettava vaihtamaan palvelushaaraa.
- (17) Jos joku ylittää leirin suoja-aidat tai palaa leiriin muurin kautta, häntä rangaistaan kuolemalla.

(18) Jokainen, joka hyppää ojan yli, erotetaan armeijasta.

(19) Se, joka lietsoo väkivaltaista kapinaa sotilaiden keskuudessa, saa kuolemanrangaistuksen.

(20) Jos syntyy mellakka, johon liittyy huutelua tai kohtuullisia valituksia, sotilas alennetaan silloin arvostaan.

(21) Kun useat sotilaat vehkeilevät syyllistyäkseen johonkin rikokseen tai kun legioona kapinoi, on tapana, että heidät hajotetaan.

(22) Niitä, jotka kieltäytyvät suojelemasta komentajaansa tai hylkäävät hänet, rangaistaan kuolemalla, jos hänet tapetaan.

4. Arrius Menander, Sotilasasioista, kirja I.

Se, joka on syntynyt vain yhden kiveksen kanssa tai menettänyt toisen vahingossa, voi laillisesti palvella armeijassa jumalallisen Trajanuksen reskriptin mukaisesti; sillä sekä kenraalien Sylla että Cotta sanotaan olleen tässä tilassa.

(1) Jos joku, joka on tuomittu heitettäväksi villipetojen sekaan, värväytyy armeijaan, häntä on rangaistava kuolemalla, kun hänet löydetään. Sama sääntö koskee myös sellaista, joka sallii itsensä värväyksen.

(2) Jos joku, joka on karkotettu saarelle, pakenee ja värväytyy armeijaan tai, kun hänet on värvätty, salaa tilansa, häntä on rangaistava kuolemalla.

(3) Väliaikaisesta karkotuksesta seuraa rangaistus saarelle siirtämisestä, jos sotilas värväytyy vapaaehtoisesti, ja jos hän salaa tilansa, hän joutuu ikuisen karkotukseen.

(4) Jos sotilas on siirretty määräajaksi ja värväytyy sitten määräajan päätyttyä, on selvitettävä syy hänen tuomitsemisekseen, ja jos siihen liittyy ikuinen häpeä, on noudatettava samaa sääntöä. Jos kuitenkin on tehty kompromissi tulevaisuuden suhteen, hän voi palata riveihin, eikä häntä kielletä vaatimasta sotilaallisia kunnianosoituksia, joihin hänellä on oikeus.

(5) Kun vapaaehtoinen on syyllistynyt kuolemanrangaistukseen, häntä on jumalallisen Trajanuksen reskriptin mukaan rangaistava kuolemalla, eikä häntä saa lähettää takaisin sinne, missä häntä syytettiin, vaan hänet on tuomittava ikään kuin hän olisi syyllistynyt sotilasrikokseen, vaikka hänen oikeudenkäyntinsä olisikin jo aloitettu tai hänen pidättämisestään olisi annettu pidätysmääräys.

(6) Jos hänet erotetaan kunnianttomasti, hänet olisi lähetettävä takaisin tuomarinsa luo, eikä häntä saisi hyväksyä, jos hän myöhemmin haluaa palvella armeijassa, vaikka hänet olisi vapautettu syytteistä.

(7) Henkilöitä, jotka on tuomittu aviorikoksesta tai muusta julkisesta rikoksesta, ei pitäisi ottaa armeijaan.

(8) Kaikkia, jotka ovat joutuneet riita-asioihin ja tulevat sen vuoksi asepalvelukseen, ei pitäisi määrätä erotettavaksi armeijasta, vaan ainoastaan sitä, joka on värväytynyt tarkoituksenaan tehdä itsensä sotilaana vastustajansa kannalta pelottavammaksi. Niitä, jotka ovat joutuneet oikeuskäsittelyyn ennen palvelukseen astumistaan, ei pitäisi helposti vapauttaa syytteestä ilman tosiseikkojen tutkimista; ja heidät pitäisi vapauttaa, jos he ovat tehneet kompromissin. Sotilaasta, joka tämän vuoksi erotetaan palveluksesta, ei missään tapauksessa tule pahamaineinen, eikä häntä pitäisi oikeudenkäynnin päätyttyä kieltää menemästä samaan palvelushaaraan; jos hän muuten joko luopuu oikeudenkäynnistä tai sovittelee sen, hänet olisi pidettävä palveluksessa.

(9) Niitä, jotka sotilaskarkuruuden jälkeen vapaaehtoisesti värväytyvät tai sallivat ilmoittautua toiseen armeijan osaan, tulisi rangaista sotilasoikeudellisesti; kuten keisarimme on todennut eräässä reskriptissä.

(10) On vakavampi rikos kieltäytyä asepalveluksesta kuin juonitella sen saamiseksi. Sillä aiemmin ne, jotka eivät vastanneet asevelvollisuuskutsuun, joutuivat vapaudenpettureina orjuuteen. Mutta koska armeijan tila on muuttunut, kuolemanrangaistuksesta on tässä tapauksessa luovuttu, koska armeija koostuu suurimmaksi osaksi vapaaehtoisista.

(11) Sitä, joka sodan aikana vetää poikansa pois armeijasta, on rangaistava karkotuksella ja osan omaisuudestaan menettämällä; jos hän tekee näin rauhan aikana, hänet on määrättävä ruoskittavaksi sauvoilla; ja jos isä jälkeinpäin esittää varusmiespalvelukseen otetun nuoren miehen, hänet on sijoitettava alempaan joukko-osastoon, sillä hän ei ansaitse armahdusta, joka on sallinut itsensä toisen pyytämänä.

(12) Jumalallisen Trajanuksen asetuksessa tuomittiin karkotettavaksi mies, joka silpoi poikansa sotilaskyvyttömäksi tehdäkseen tämän sen jälkeen, kun tämä oli värvätty sotaan.

(13) Germanicus Caesarin edikteissä karkuriksi luokiteltiin henkilö, joka oli ollut poissa riittävän kauan, jotta häntä voitiin pitää irtolaisena, mutta riippumatta siitä, palaako hän vapaaehtoisesti takaisin ja ilmoittautuu vai tuotetaanko hänet kiinni otettuaan, hän välttyy karkurirangaistukselta; eikä sillä ole merkitystä, kenelle hän ilmoittautuu tai kenen toimesta hänet on otettu kiinni.

(14) Kulkuririkoksen katsotaan olevan vähemmän vakava kuin sama rikos on orjien kohdalla; ja karkuririkos on vakavampi, koska se vastaa karkulaisorjien tapausta.

(15) Vagabondage-rikoksen syytä kuitenkin tutkitaan, samoin kuin sitä, miksi sotilas lähti, missä hän oli ja mitä hän teki; ja armahdus myönnetään, jos poissaolo johtui sairaudesta tai kiintymyksestä sukulaisiin ja sukulaisuussuhteisiin, samoin kuin silloin, kun syytetty ajoi takaa karkulaista orjaa, tai jos jokin tällainen syy on esitetty; myös uusi alokas, joka ei vielä ollut perehtynyt kuriin, saa anteeksi.

5. Sama, Sotilasasioista, kirja II.

Kaikkia sotilaskarkureita ei pidä rangaista samalla tavalla, vaan heidän sotilasarvonsa, palkkansa määrä, paikka, jossa he karkasivat, ja heidän käyttäytymisensä sitä ennen on otettava huomioon. Rikoksenteekijöiden lukumäärä olisi myös otettava huomioon, oliko heitä vain yksi vai karkasiko yksi toisen tai useamman kanssa tai lisäsikö hän karkuruuteen jonkin rikoksen. Olisi myös selvitettävä aika, jona sotilas oli karkuri, ja mitä sen jälkeen tapahtui. Jos hän kuitenkin palasi omasta tahdostaan ja ilman, että häntä pakotettiin siihen, hänen kohtalonsa on erilainen.

(1) Jos ratsuväen sotilas karkailee rauhan aikana, hänet alennetaan sotilasarvostaan, ja jalkaväen sotilaan on vaihdettava joukko-osasto, jossa hän palvelee. Sota-aikana tehdystä tällaisesta rikoksesta on rangaistava kuolemalla.

(2) Sitä, joka lisää karkuruuteen toisen rikoksen, on rangaistava ankarammin; ja jos hän on syyllistynyt varkauteen tai kidnappaukseen tai hyökännyt jonkun kimppuun tai ajanut karjaa pois tai tehnyt jotakin muuta tämänkaltaista, se on aivan kuin hän olisi syyllistynyt toiseen karkuruuteen.

(3) Kun karkuri löydetään kaupungista, häntä on tavallista rangaista kuolemalla; jos hänet saadaan kiinni muualla, hänet voidaan ottaa takaisin palvelukseen ensimmäisen karkuruuden jälkeen, mutta jos hän karkailee toisen kerran, häntä on rangaistava kuolemanrangaistuksella.

(4) Kuka tahansa, joka on karannut ja ilmoittautuu, karkotetaan keisarimme suojeudella saarelle.

(5) Karkuriksi katsotaan se, joka on joutunut vangiksi eikä palaa takaisin, kun hän siihen kykenee. Samoin on varmaa, että se, joka on jäänyt vangiksi jossakin linnoituksessamme, on samassa asemassa. Silti, jos joku jää yllättäen vangiksi matkalla tai kirjettä kantaessaan, hän ansaitsee armahduksen.

(6) Hadrianus totesi eräässä rescriptumissa, että barbaarien palauttamat sotilaat olisi palautettava takaisin, jos oli todistettu, että he olivat vangiksi joutumisensa jälkeen paenneet eivätkä olleet paenneet vihollisen luo karkureina. Vaikka tätä ei voida varmuudella osoittaa, se voidaan kuitenkin todeta riittävin todistein, ja jos kyseistä henkilöä oli aiemmin pidetty hyvänä

sotilaana, hänen lausuntonsa olisi lähes ehdottomasti uskottava; mutta jos hän oli kulkuri tai laiminlyönyt velvollisuuksiensa täyttämisen tai oli laiska tai poistui usein teltastaan, häntä ei pitäisi uskoa.

(7) Kun vihollisen vangiksi joutunut sotilas palaa pitkän ajan kuluttua ja todetaan, ettei hän ollut karkuri, hänet olisi palautettava veteraaniksi, ja hänellä on oikeus veteraanin palkintoihin ja etuoikeuksiin.

(8) Jumalallinen Hadrianus totesi eräässä rescriptumissa, että sotilas, joka oli desantoinut ja sen jälkeen ottanut kiinni useita ryöstäjiä ja paljastanut muita karkureita, voitiin säästää, mutta mitään ei saanut luvata sellaiselle, joka suostui tekemään jotakin tällaista.

6. Sama, Sotilasasioista, kirja V.

Sotilasrikos on jokainen rikkomus, joka on tehty sitä vastaan, mitä tavallinen kuri edellyttää, kuten esimerkiksi laiskuus, niskoittelu ja pelkuruus.

(1) Jokainen, joka nostaa kätensä komentajaansa vastaan, saa kuolemanrangaistuksen; ja hänen rohkeutensa rikoksen vakavuutta lisää hänen esimiehensä arvo.

(2) Kaikesta tottelemattomuudesta kenraalia tai maakunnan kuvernööriä kohtaan on rangaistava kuolemalla.

(3) Se, joka taistelussa ensimmäisenä lähti pakoon, on esimerkkinä tapettava sotilaiden läsnä ollessa.

(4) Vakoojat, jotka ovat paljastaneet viholliselle mitä tahansa salaisuuksia, ovat pettureita, ja heitä on rangaistava kuolemalla.

(5) Samassa asemassa on myös yksityinen sotilas, joka vihollisen pelossa teeskentelee olevansa sairas.

(6) Jos joku haavoittaa sotilastoveriaan ja tämä tapahtuu kivellä, hänet on erotettava armeijasta; jos se on tehty miekalla, hän syyllistyy kuolemantuomioon.

(7) Keisari Hadrianus totesi eräässä reskriptissä, että kun sotilas on haavoittanut itseään itsemurhayrityksessä, asia on tutkittava, eikä häntä saa rangaista vaan hänet on erotettava kunnianttomasti, jos hän oli mieluummin kuollut, koska ei kestänyt kipua, tai jos siihen vaikutti elämän väsymys, sairaus, mielenvikaisuus tai kunnianttomuuden pelko; ja jos hän ei väittänyt mitään näistä seikoista tekosyyksi, häntä on rangaistava kuolemalla. Niitä, jotka syyllistyvät tällaiseen tekoon viinin nauttimisen tai irstailun seurauksena, ei pitäisi tuomita kuolemaan, vaan heidät pitäisi tuomita vaihtamaan korpusta.

(8) Se, joka ei puolustanut arvoasteeltaan ylempäänsä, vaikka olisi voinut tehdä niin, on samassa tilanteessa kuin jos hän olisi hyökännyt hänen kimppuunsa; mutta jos hän ei kyennyt vastustamaan, hänet olisi armahdettava.

(9) On päätetty, että niitä olisi rangaistava, jotka hylkäsivät sadanpäämiehensä, kun rosvot hyökkäsivät hänen kimppuunsa.

7. Tarrunetus Paternus, Sotilasasioista, kirja II.

Pettureita ja karkureita kidutetaan ja rangaistaan yleensä kuolemalla, kun heidät on vapautettu palveluksesta; sillä heitä pidetään vihollisina eikä sotilaina.

8. Ulpianus, Disputations, kirja VIII.

Niiden, joiden asema on kiistanalainen, vaikka he itse asiassa saattavat olla vapaita, ei pitäisi värväytyä palvelukseen sinä aikana, jona heidän asemaansa on määrittelemättä, eikä varsinkaan oikeudenkäynnin aikana; riippumatta siitä, yritetäänkö heitä alentaa vapaudesta orjuuteen vai päinvastoin,. Armeijaan eivät voi värväytyä myöskään ne, jotka ovat vapaasyntyisiä ja jotka palvelevat hyvässä uskossa orjina, eivätkä viholliselta lunnaita saaneet henkilöt, ennen kuin he ovat maksaneet lunnaidensa määrän.

9. Marcianus, Institutes, kirja II.

Sotilaita kielletään ostamasta maata niissä maakunnissa, joissa he palvelevat, paitsi jos heidän vanhempiensa omaisuutta myydään valtiovarainministeriön toimesta; Severus ja Antoninus tekivät poikkeuksen tällaisissa olosuhteissa. He saavat kuitenkin tehdä tällaisia ostoksia, kun heidän palvelusaikansa on päättynyt. Jos maata ostetaan laittomasti, se takavarikoidaan valtiovarainministeriölle, jos asiasta ilmoitetaan, mutta jos asiasta ilmoitetaan vasta palvelusajan päätyttyä tai kun sotilas on vapautettu, siihen ei ole perusteita.

(1) Kun sotilaat ovat perillisiä, heitä ei kielletä saamasta haltuunsa maata, jossa he palvelevat.

10. Paulus, säännöt.

Joka karkottaa palatsin vartiosta, saa kuolemanrangaistuksen.

(1) Kun sotilas on karkuruuden jälkeen palautettu takaisin armeijan palvelukseen, hän ei saa väliajalta palkkaa eikä lahjoja, ellei keisarin vapaamielisyys salli sitä erityisenä palveluksena.

11. Marcianus, Säännöt, kirja II.

Orjia kielletään kaikenlainen sotilaspalvelu kuolemanrangaistuksen uhalla.

12. Macer, Sotilasasioista, I kirja.

Armeijan komentajan velvollisuutena ei ole ainoastaan kurin valvominen, vaan myös sen noudattaminen.

(1) Paternus sanoo, että armeijaa komentavan on muistettava myöntää lomia hyvin niukasti ja olla sallimatta sotilaspalvelukseen kuuluvan hevosen viemistä pois maakunnasta, jossa sotilaat ovat, ja olla lähettämättä sotilasta suorittamaan mitään yksityisiä töitä tai kalastamaan tai metsästämään, sillä näin määrätään Augustuksen määräämissä kurinpitosäännöissä. Vaikka tiedän, että sotilaiden ei ole lainvastaista tehdä mekaanista työtä, pelkään kuitenkin, että jos sallin jonkin teon suorittamisen omaksi tai teidän hyväksenne, sitä ei tehtäisi tavalla, jota minä sietäisin.

(2) Tribuunien eli armeijan komentajien tehtävänä on eristää sotilaat leireihin, pakottaa heidät suorittamaan harjoitukset, pitää hallussaan porttien avaimia, tehdä toisinaan vartiokierroksia, valvoa viljan jakamista, testata sitä, jotta sen mittajat eivät syyllistyisi petoksiin, rangaista rikkomuksista valtuuksiensa mukaisesti, olla usein läsnä päämajassa kuullakseen sotilastoveriensä valitukset ja tarkastaa sairaat.

13. Sama, Sotilasasioista, kirja II.

Sotilaita kielletään ostamasta maata maakunnasta, jossa he suorittavat sotatoimia, koska pelätään, että maanviljelyn halusta heidät vedetään pois sotapalveluksesta, ja siksi heitä ei kielletä ostamasta taloja. He voivat kuitenkin ostaa maata toisesta maakunnasta, mutta he eivät saa tehdä sitä edes toisen maakunnan nimissä tai siinä maakunnassa, johon he ovat tulleet taistelutarkoituksessa; muutoin valtiovarainministeriö takavarikoi maan.

(1) Sitä, joka ostaa maata sotilaskurin sääntöjen vastaisesti, ei voida häiritä, jos hän on saanut kotiutuksensa ennen kuin hänen ostoonsa liittyviä toimenpiteitä on tehty.

(2) On todettu, että sotilailla, jotka on erotettu kunniantomasti, ei ole oikeutta tämän säännöksen mukaiseen etuun, koska sen katsotaan olevan myönnetty veteraaneille palkkioksi; ja siksi voidaan sanoa, että se koskee myös niitä, jotka on erotettu jostain hyvästä syystä, koska hekin ovat oikeutettuja palkkioon.

(3) On olemassa kolmenlaisia yleisiä kotiutuksia, nimittäin kunniallisia kotiutuksia, jostakin syystä tapahtuvia kotiutuksia ja häpeällisiä kotiutuksia. Kunniallinen vapautus on sellainen, joka myönnetään sen jälkeen, kun asepalvelusaika on päättynyt.

Perusteellinen erottaminen tarkoittaa, että joku erotetaan, koska hänestä on tullut kykenemätön suorittamaan sotilasvelvollisuutta jonkin mielen tai ruumiin vian vuoksi. Kun sotilas vapautetaan sotilasvalastaan rikoksen vuoksi, hän saa häpeällisen vastuuvapauden. Kuka tahansa, joka on häpeällisesti erotettu, ei voi jäädä Roomaan eikä keisarilliseen talouteen. Kun sotilas vapautetaan palveluksesta ilman mainintaa häpeästä, hänet voidaan silti ymmärtää häpeällisesti vapautetuksi.

(4) Epäkunnioitukseen syyllistynyttä sotilasta pitäisi rangaista, ei ainoastaan tribuunin tai sadanpäällikön vaan myös keisarin, sillä muinaiset leimasivat häpeälliseksi jokaisen, joka vastusti sadanpäällikköä, joka halusi kurittaa häntä. Jos hän tarttuu sadanpäämiehen sauvaan, hänen on vaihdettava korpusta; jos hän rikkoo sen tahallaan tai nostaa kätensä sadanpäämiestä vastaan, häntä rangaistaan kuolemalla.

(5) Menander sanoo, että sitä, joka lähtee karkuun vartiossa tai vankilassa ollessaan, ei pidä pitää karkurina, koska hän on paennut pidätyksestä eikä ole sotilaskarkuri. Paulus sanoo, että sitä, joka karkaa vankilasta, vaikka hän ei olisi aiemmin karkannut, olisi rangaistava kuolemalla.

(6) Jumalallinen Pius määräsi erään karkurin, jonka hänen isänsä oli esittänyt, sijoitettavaksi alempaan joukko-osastoon, jotta hänen isänsä ei näyttäisi luovuttaneen häntä kärsimään äärimmäistä rangaistusta. Samoin jumalalliset Severus ja Antoninus määräisivät karkotettavaksi sotilaan, joka antautui viiden vuoden karkuruuden jälkeen. Menander sanoo, että meidän pitäisi seurata tätä esimerkkiä muiden karkureiden kohdalla.

14. Paulus, Sotilaallisista rangaistuksista.

Sitä, joka ylittää lomansa ajan, pidetään irtolaisena tai karkurina. Huomioon on otettava niiden päivien lukumäärä, joilla hän on ylittänyt virkavapaansa, kun hän palaa takaisin; samoin on otettava huomioon aika, joka kuluu merimatkasta tai matkasta. Jos hän osoittaa, että sairaus esti häntä, rosvot pidättivät hänet tai jokin muu vastaava syy viivästytti häntä, ja osoittaa, ettei hän ollut lähtenyt paikasta, jossa hän oli, liian myöhään palatakseen lomansa antamassa ajassa, hänet on palautettava asemaansa.

(1) On vakava rikos, jos sotilas myy aseensa, ja se rinnastetaan karkuruuteen, jos hän luopuu niistä kaikista, mutta jos hän myy vain osan, hänen rangaistuksensa riippuu siitä, mitä hän myi. Sillä jos hän myy jalkojensa tai olkapäidensä haarniskat, häntä rangaistaan ruoskimalla; jos hän kuitenkin myy rintapanssarinsa, kilvensä, kypäränsä ja miekkansa, hän muistuttaa karkuria. Uusi alokas saa helpommin anteeksi tämän rikoksen, ja yleensä aseiden hoitaja on syyllinen, jos hän on antanut ne sotilaille sopimattomaan aikaan.

15. Papinianus, Opinions, kirja XIX.

Sotilas, joka on leimattu karkuruuden vuoksi häpeällisesti ja joka on otettu takaisin palvelukseen, menettää palkkansa karkuruuden ajalta; sillä jos hänellä on hyvä tekosyy ja käy ilmi, ettei hän ollut karkuri, hänelle annetaan koko hänen palkkansa vähentämättä poissaolon aikaa.

16. Paulus, Sentences, V kirja.

Se, joka värväytyy armeijaan sellaisen rikoksen pelossa, josta häntä on jo syytetty, on välittömästi vapautettava valastaan.

(1) Sotilasta, joka häiritsee rauhaa, rangaistaan kuolemalla.

Tit. 17. Castrense peculiumista.

1. Ulpianus, Ediktistä, kirja XLII.

Jos isän hallinnassa olevan pojan, joka on sotilas, peculium jää isänsä haltuun ja poika kuolee testamentittomana, isästä ei tule hänen perijäänsä; mutta hänestä tulee kuitenkin niiden perillinen, joilta pojalla on oikeus periä.

2. Sama, Ediktistä, kirja LXVII.

Kun isän valvonnassa oleva poika, joka on sotilas, kuolee testamentittomana, hänen omaisuutensa siirtyy isälle, ei hänen omaisuutenaan vaan hänen peculiuminaan. Jos hän on kuitenkin tehnyt testamentin, hänen castrense peculiumiaan pidetään hänen omaisuutenaan.

3. Sama, Lex Julia et Papia, kirja VIII.

Jos nainen jättää rahaa sotilaspalvelukseen sopivien tavaroiden ostamista varten armeijassa olevalle miehensä pojalle, kaikki, mitä tämä on sillä ostanut, luetaan hänen castrense peculiumiinsa.

4. Tertullianus, On Castrense Peculium.

Sotilaan tulisi olla erityisen oikeutettu kaikkiin esineisiin, jotka hän on ottanut mukaansa leiriin isänsä suostumuksella.

(1) Pojalla on aina, myös vastoin isänsä tahtoa, oikeus nostaa kanne ja saada takaisin omaisuus, joka muodostaa hänen castrense peculiuminsa.

(2) Jos perheen päämies sotilaspalveluksen aikana ja kotiutumisensa jälkeen tarjoutuu argoitavaksi, katsokaamme, eikö hänen katsottaisi voivan vapaasti hallita kaikkea omaisuuttaan, jonka hän on hankkinut leirissä ennen argoitumistaan, vaikka keisarillisissa perustuslaeissa mainitaan vain ne, jotka palvelivat isällisen valvonnan alaisina poikina siitä lähtien, kun he astuivat armeijaan. Tämä sääntö olisi hyväksyttävä.

5. Ulpianus, On Sabinus, kirja VI.

Isän valvonnassa oleva, sotilaana palveleva poika, jonka joko sotilastoveri tai joku, jonka hän on tuntenut palveluksessa ollessaan, on määrännyt perilliseksi, voi omasta tahdostaan ryhtyä perilliseksi ilman isänsä määräystä.

6. Sama, On Sabinus, kirja LII.

Jos isän valvonnassa olevan pojan vaimo antaa hänelle orjan, jonka hän voi vapauttaa, katsokaamme, tekeekö tämä pojasta hänen vapaamatkustajansa, sillä hän voi pitää sekä orjia että vapaamatkustajia osana peculiumiaan. Parempi mielipide on, että kyseistä orjaa ei pitäisi sisällyttää castrense peculiumiin, koska hän ei tutustunut vaimoonsa armeijassa ollessaan. On kuitenkin selvää, että jos oletetaan, että vaimo antoi orjan miehelleen tämän ollessa matkalla leiriin, jotta tämä voisi manumumettaa hänet, ja hän tekee vapautetun miehen sotilaskelpoiseksi, voidaan sanoa, että jos hän manumumettaa orjan omasta tahdostaan ja ilman isän suostumusta, hän antaa hänelle vapauden.

7. Sama, Ediktistä, kirja XXXIII.

Jos aviomiehellä on castrense peculium, häntä vastaan annetaan tuomio hänen varallisuutensa verran; sillä hän joutuu maksamaan maksun peculiumistaan myös niille, jotka eivät ole castrensejä velkojia.

8. Sama, Ediktistä, kirja XLV.

Jos hänen vaimonsa tai sukulaisensa tai joku muu, joka ei ole tullut hänelle tutuksi hänen armeijapalveluksensa kautta, lahjoittaa tai testamenttaa jotakin isän valvonnassa olevalle pojalle ja nimenomaisesti ilmoittaa, että hän pitää sen castrense peculiuminaan, voidaanko tämä lisätä siihen? En usko, että voidaan, sillä tarkastelemme totuutta ja sitä, onko tuttavuus tai kiintymys syntynyt sotilaspalveluksen kautta, eikä jotakin sellaista, jonka joku on voinut kuvitella.

9. Sama, Disputations, kirja IV.

Todettiin seuraava tapaus. Isän alainen poika, joka oli sotilas ja joka oli testamentilla määrätty vieraaksi perilliseksi, kuoli sittemmin isänsä elinaikana; ja kun määrätty perillinen harkitsi, ottaisiko hän perinnön vastaan vai ei, isä itse kuoli; ja silloin määrätty perillinen hylkäsi perinnön. Heräsi kysymys, kenelle *castrense peculium* kuuluisi. Katsoin, että jos poika kuolisi testamenttina, se kuuluisi nimetylle perilliselle pojan jäämistönä, olipa tämä määrännyt vieraan perillisen tai isänsä. Jos poika ei kuitenkaan tehnyt mitään määräystä *peculiumistaan*, se ei näyttäisi siirtyvän hänen isälleen, vaan se näyttäisi aina kuuluneen jälkimmäisen omaisuuteen. Lopuksi, jos isä antaisi vapauden orjalle, joka on osa hänen poikansa *castrense peculiumia*, ja poika kuolisi tämän jälkeen isänsä elinaikana, vapauden myöntämiseen ei puututtaisi, mutta jos poika jäisi eloon isänsä jälkeen, näin ei olisi. Siksi Marcellus katsoo, että orjasta, joka oli osa pojan *peculiumia*, tulisi tämän välttämätön perillinen, jos hänen isänsä jäisi eloon. Esitin saman mielipiteen silloin, kun isä testamenttasi pojalleen *peculiumin*; sillä samassa tapauksessa, jossa totesimme, että vapauden myöntäminen olisi voimassa, totesimme myös, että perintö olisi joko maksettava tai mitätöitävä. Kun nämä asiat oli ratkaistu, totesin mainittuun tapaukseen viitaten, että koska perillinen ei tullut perintöön, *peculium* lisättiin taannehtivasti isän omaisuuteen; näin ollen voitiin katsoa, että isän omaisuus jopa lisääntyi tämän kieltäytymisen vuoksi. Ei ole mikään uusi periaate, että joku voi jonkin myöhemmän tapahtuman vuoksi näyttää olevan perillinen. Jos nimittäin vihollisen vangiksi joutuneen miehen poika kuolisi isän eläessä ja ollessaan vankeudessa ja isä palaisi, hänellä olisi oikeus poikansa omaisuuteen *peculiumina*. Jos isä kuitenkin kuolisi vankeudessa, hänen pojallaan olisi perheen päämiehenä laillinen perillinen, ja hänen seuraajansa katsottaisiin takautuvasti olevan oikeutettu kaikkeen siihen, mitä mainittu poika oli hankkinut välisenä aikana; ja tämä näyttäisi siltä, että se ei olisi saatu isän perilliselle vaan pojalle itselleen.

10. Pomponius, Rules,

Marcelluksen huomautuksen mukaan on vakiintunut käytäntö, jonka mukaan isälle ei ole mitään oikeutta poikansa *castrensiaalisesta* omaisuudesta.

11. Macer, Sotilasasioista, kirja II.

Castrense peculium on se, mitä vanhemmat tai sukulaiset ovat antaneet armeijassa palvelevalle, tai se, mitä isän valvonnassa oleva poika on itse hankkinut palveluksessa ollessaan ja mitä hän ei olisi hankkinut, jos hän ei olisi ollut sotilas; sillä kaikki se, mitä hän olisi voinut hankkia ilman armeijassa oloa, ei muodosta mitään osaa hänen *peculiumistaan*, *castrense*.

12. Papinianus, Kysymyksiä, XIV kirja.

Isä, joka antaa sotilaana olevan poikansa adoptoitavaksi, ei ota tältä sitä peculiumia, jonka hän on jo saanut sotilasoikeuden kautta. Tästä syystä hän ei riistä pojaltaan peculiumia vapauttamalla tämän, sillä hän ei voi ottaa sitä pojalta pois, vaikka tämä jäisi hänen perheeseensä.

13. Sama, Kysymyksiä, kirja XVI.

Jumalallinen Hadrianus totesi eräässä rescriptumissa, että jos vaimo nimittää isän valvonnassa olevan pojan perilliseksi, hänestä tulee hänen perillisensä; ja että kaikista hänen vapauttamistaan kartanoon kuuluvista orjista tulee hänen omia vapautettuja miehiään.

14. Sama, Kysymyksiä, kirja XXVII.

Kun isän valvonnassa oleva poika, joka on sotilas, joutuu vangiksi ja kuolee vihollisen käsiin, Cornelian laki tulee nimettyjen perillisten avuksi, ja jos he eivät ota perintöä vastaan, isällä on oikeus peculiumiin aikaisemman oikeutensa nojalla.

(1) Seuraava tapaus näyttää muistuttavan edellä mainittua tapausta; niin että testamenttiperillisten harkitessa sitä, mitä orja sillä välin määrää tai saa toiselta henkilöltä luovuttamalla sen itselleen, ei ole isän kannalta mitään oikeusvaikutuksia, jos peculium pysyisi hänen käsissään, koska orja ei tuolloin kuulunut isälle. Mutta nimettyjen perillisten osalta sekä toimituksen että sopimuksen katsotaan jäävän voimaan; sillä orjan katsotaan kuuluneen kuolinpesään sen jälkeen, kun se on hyväksytty. Isälle kuuluva kunnioitus saa meidät kuitenkin sanomaan, että siinä tapauksessa, että peculium jää hänen haltuunsa hänen entisen oikeutensa nojalla, kaikki stipulaatiolla saatu hankinta tai orjalle luovutettu omaisuus on hänen edukseen.

(2) Tällaiselle orjalle jätetty testamentti ei tule kenenkään perillisen hankittavaksi, koska on vielä epävarmaa, otetaanko se vastaan vai ei. Mutta jos testamenttia ei toteuteta, isä saa perinnön heti haltuunsa orjan kautta; sillä jos se olisi saatu peculiumilla, kuten kuolinpesän tapauksessa, isän oikeutta ei tällä hetkellä otettaisi huomioon.

15. Sama, Kysymyksiä, kirja XXXV.

Se, mitä isä antaa pojalleen tämän palattua armeijasta, ei kuulu hänen castrense peculiumiinsa, vaan se kuuluu toiseen peculiumiin, aivan kuin poika ei olisi koskaan ollut asepalveluksessa.

(1) Jos isä lupaa pojalleen ehdolla, että kaikki, mitä tämä hankkii, tulee hänen peculium castrense -omaisuutensa hyväksi, ehto on voimassa, mutta se on mitätön kaikissa muissa olosuhteissa.

(2) Kun isä sopii poikansa kanssa omaksi edukseen, on noudatettava samaa eroa.

(3) Jos orja, joka kuuluu pojan peculiumiin, tekee sopimuksen tai vastaanottaa luovutuksen kautta jotakin vieraalta, omaisuus kuuluu pojalle tekemättä eroa sopimuksen tai luovutuksen perusteiden välillä. Sillä niin kuin poika on sekä perheen päämies että isän valvonnassa oleva poika, niin orja, joka on osa peculium castrense ja joka ei missään tapauksessa ole isän määräysvallan alainen niin kauan kuin poika elää, ei voi hankkia isän hyväksi sitä, mitä hän on vain sopinut tai saanut. Näin ollen, jos orja, joka kuuluu pojalle, sopii jostakin tai vastaanottaa jotain isältä, luovutettu tai sovittu omaisuus hankitaan pojan hyväksi, aivan kuin sopimus olisi tehty vieraan henkilön kanssa, sillä henkilö, joka sopii tai vastaanottaa, on sellainen, että kauppa tehdään pojan hyväksi, olipa vastike mikä tahansa.

(4) Jos isä on menettänyt käyttöoikeuden orjaan, jonka omistusoikeus oli osa pojan castrense peculium -omaisuutta, jälkimmäinen saa orjan koko omistusoikeuden.

16. Sama, Opinions, kirja XIX.

I katsoin, että isän valvonnassa olevalle pojalle annettu tai luvattu myötäjäiset eivät muodosta osaa hänen peculium castrense -omaisuudestaan. Tämä ei näytä olevan ristiriidassa jumalallisen Hadrianuksen aikana julkaistun mielipiteen kanssa, jossa päätettiin, että isällisen valvonnan alainen poika, joka on armeijassa, voi olla vaimonsa perillinen ja että tämän omaisuus muodostaa osan hänen castrense peculiumistaan, sillä perintöosa hankitaan adventiivisen oikeuden kautta, kun taas myötäjäiset ovat erottamattomasti sidoksissa avioliittoon, ja ne annetaan rasitteineen yhteisten, isoisänsä sukuun kuuluvien lasten hyväksi.

(1) Lisäksi esitin mielipiteeni, että sitä, mitä yksi isänsisä jättää toiselle isänsisälle, jonka kanssa hän ei ollut koskaan palvellut armeijassa ja jonka hän oli hankkinut toisessa maakunnassa, ei pitäisi katsoa kuuluvaksi sen peculium castrense -omaisuuteen, jolle se testamentattiin; sillä verisukulaisuuden eikä sotilaspalveluksen huomioon ottaminen oli syy siihen, että hän sai perinnön.

17. Sama, Määritelmät, kirja II.

Isä, jolla on oikeus pitää testamentittomana kuolleen poikansa castrense peculium, on pretoriaanilain mukaan velvollinen maksamaan tämän velat käytettävissä olevan vuoden aikana, sikäli kuin peculium sallii. Jos hänestä tulee poikansa testamentiperillinen, hän on siviililain mukaan aina vastuussa näistä veloista perillisenä.

(1) Isä, jonka perilliseksi määräsi hänen poikansa, joka joko oli tai oli ollut armeijassa, ei hyväksynyt testamentin mukaista jäämistöä ja piti castrense peculiuminsa hallussaan. Hänet voidaan, aivan kuten lakimääräinen perillinen, velvoittaa ilman aikarajoitusta maksamaan poikansa jättämät testamentit siinä määrin kuin peculium sallii. Jos poika kuitenkin kuolee vuoden

kuluessa armeijasta lähtemisestä, kun hän on tehnyt testamenttinsa common law -lain mukaisesti, isä voi Falcidian-lain nojalla pidättää itselleen neljänneksen hänen omaisuudestaan. Jos isä ei kuitenkaan hyväksy testamentin mukaista jäämistöä, koska peculium ei riitä velkojien tyydyttämiseen, hänen ei katsota toimineen vilpillisesti, vaikka hänet saatetaankin velvoittaa maksamaan velka säädetyn ajan kuluessa.

18. Marcianus, Trusts, kirja I.

Pojan castrense peculiumiin kuuluva orja voidaan määrätä isänsä toimesta perilliseksi, jolloin poika tulee tällä tavoin isänsä välttämättömäksi perilliseksi.

(1) Ja sanalla sanoen kaikki isän asiat tai teot, jotka voivat toistaiseksi aiheuttaa castrense peculiumiin kuuluvan oikeuden vieraantumisen, ovat kiellettyjä, mutta kaikkia näitä asioita, jotka eivät tule voimaan välittömästi vaan myöhemmin, tarkastellaan sen ajankohdan mukaan, jolloin ne tavanomaisesti tulevat voimaan; joten jos isä riistää pojalta jonkin hänen oikeuksistaan, hänen tekonsa on mitätön, mutta näin ei ole, jos poika on jo kuollut.

(2) Kiistämme siis, että isä, joka nostaa osituskanteen poikansa ollessa elossa, ei voi vieraannuttaa omaisuutta; kuten on asianlaita, kun kyseessä on myötäjäisiin kuuluva maa. Ja jos pojan yhtiökumppani tekee isän kanssa sopimuksen, se on mitätön, aivan kuin hän olisi tehnyt sopimuksen jonkun sellaisen kanssa, joka on kielletty hoitamasta omaa omaisuuttaan.

(3) Isä voi vapauttaa pojan peculium castrense -omaisuuteen kuuluvia orjia käyttöoikeudesta, ja hän voi myös vapauttaa maata käyttöoikeudesta sekä muista sille asetetuista palveluksista; ja hän voi myös hankkia maata koskevia palveluksia. On totta, että hänellä, joka on kielletty hoitamasta omaa omaisuuttaan, on tämä etuoikeus. Isä ei kuitenkaan voi määrätä orjia tai maa-alueita, jotka ovat osa peculiumia, usufructista tai servitutista.

(4) Jos poika vilpittömässä mielessä pitää peculiuminsa osana toiselle kuuluvaa omaisuutta, herää kysymys, voidaanko hänen isänsä vastaan nostaa todellinen kanne tai kanne, jolla hänet pakotetaan tuottamaan omaisuus, kuten muiden poikien tapauksessa. Parempi mielipide on se, että koska tämä peculium on isän omaisuudesta erillinen omaisuus, häntä ei pitäisi velvoittaa puolustautumaan.

(5) Isää ei myöskään voida pakottaa puolustamaan De peculia -kannetta, joka perustuu velkaan, jonka hänen poikansa väitetään ottaneen palveluksessa hankkimansa peculiumin vuoksi; ja jos hän vapaaehtoisesti alistuu kanteen nostamiseen, hänen olisi muiden puolustajien tavoin annettava vakuus koko summasta eikä vain peculiumin suuruudesta summasta. Hän ei kuitenkaan voi nostaa kannetta poikansa nimissä antamatta vakuutta siitä, että tämä vahvistaa hänen tekonsa.

19. Tryphoninus, Disputations, kirja XVIII.

Scaevolamme on epäileväinen sellaisen omaisuuden suhteen, jonka yksi hänen sukulaisistaan ja aseveljistään on jättänyt sotilaille, siitä syystä, että jos hän olisi tuntenut hänet ja ollut yhteydessä häneen ennen kuin hän astui armeijaan, hän olisi voinut määrätä hänet perilliseksi, ja hän ei myöskään olisi voinut tehdä niin, jos hänen sotapalveluksensa hänen kanssaan ei olisi lisännyt hänen kiintymystään. Meidän mielestämme vaikuttaa siltä, että jos testamentti olisi tehty ennen kuin osapuolet palvelivat yhdessä armeijassa, jäämistö ei kuuluisi peculium castrenseen, mutta jos se olisi tehty sen jälkeen, päinvastainen mielipide olisi vallitseva.

(1) Jos orja, joka muodostaa osan castrense peculium -omaisuutta, määrätään perilliseksi keneltä tahansa, hänen tulisi astua perintöön isäntänsä määräyksestä, ja siitä tulee osa omaisuutta, joka muodostaa castrense peculium -omaisuuden.

(2) Isän valvonnassa oleva poika, joka oli tuolloin siviilissä, teki testamentin, jolla hän määräsi castrense peculiumistaan, ja kuoli, vaikka hän ei tiennyt olevansa isänsä oikea perillinen. Ei voida katsoa, että hän olisi kuollut testamenttina, mitä tulee hänen castrense peculium -omaisuuteensa, ja testamentittomana, mitä tulee hänen isänsä omaisuuteen; vaikka tämä todetaan nykyään reskriptioissa sotilaan osalta, koska hän voi kuolla aluksi osittain testamenttina ja sen jälkeen osittain testamentittomana; mutta tämä mies ei nauttinut tästä oikeudesta, koska hän ei olisi voinut tehdä testamenttia noudattamatta kaikkia laillisia mahdollisuuksia. Näin ollen määrättyllä perillisellä olisi oikeus kaikkeen castrense peculiumin omaisuuteen, aivan kuin henkilö, joka uskoi olevansa äärimmäisen köyhä, kuolisi testamentin tekemisen jälkeen tietämättä, että hän oli rikastunut orjiensa teoilla muualla.

(3) Isä määräsi testamentillaan orjan, joka oli osa poikansa castrense peculiumia, vapaaksi. Kun isän valvonnassa ollut poika oli kuollut ja pian sen jälkeen myös hänen isänsä, heräsi kysymys, oliko orjalla oikeus vapauteensa, sillä esitettiin väite, että ehdoton omistusoikeus ei voinut kuulua kahdelle henkilölle, ja toisaalta Hadrianus päätti, että poika ei voinut vapauttaa tällaiseen peculiumiin kuuluvaa orjaa. Jos orja oli saanut vapautensa sekä pojan että isän testamentilla ja molemmat olivat kuolleet, ei ollut epäilystäkään siitä, etteikö hän olisi tullut vapaaksi pojan testamentilla. Mutta ensinnäkin isän myöntämän vapauden puolesta voidaan sanoa, että isän oikeus ei lakannut ennen kuin poika käytti sen, mikä hänelle oli myönnetty castrense peculiumiinsa nähden; sillä jos poika kuolisi testamentilla, isä olisi oikeutettu peculiumiinsa aikaisemman oikeutensa nojalla, joka muistuttaa postliminiumin oikeutta, ja omaisuuden omistusoikeus näyttäisi vaikuttavan takautuvasti.

(4) Silti ei pitäisi sanoa, että jos isä poikansa elinaikana ja tämän perillisenä julkisesti manummentoi orjan, tästä orjasta tulisi vapaata tällaisen manumission myötä sen jälkeen, kun poika oli kuollut testamentittomana.

(5) Mutta entä jos poika tekisi testamentin, eikä hänen omaisuuteensa tulisi käsiksi? Ei ole niin helppoa päättää, että peculiumin muodostavan omaisuuden omistusoikeus säilyisi isällä pojan kuoleman jälkeen, sillä välivaihe, jonka aikana testamentin perilliset harkitsevat, tarjoaa perimyksen vaikutelman. Muuten, vaikka testamentinalainen perillinen ryhtyisikin

pojan omaisuuteen, voitaisiin sanoa, että omistusoikeus siirtyi hänelle isältä, mikä on järjetöntä, jos katsomme, että omaisuus on tässä tapauksessa samoin kuin muissakin tapauksissa välitulissa; ja uskomme, että takautuvan vaikutuksen perusteella se joko kuului tai ei kuulunut isälle. Tämän mukaisesti, jos perillisten harkinnan aikana tulisi aika luovuttaa perintö jonkun testamentin nojalla peculiumiin kuuluvalle orjalle, josta isä ei voisi saada mitään, on vaikea määrittellä, kuuluuko perintö isälle itselleen vai ei, koska muuten se siirtyisi pojan perilliselle. Orjan vapautta koskevan kysymyksen ratkaiseminen on helpompaa silloin, kun pojan oletetaan kuolleen ilman testamenttia. Näin ollen ei ole mitään syytä väittää, että hänellä olisi ollut oikeus vapauteen, joka myönnettiin silloin, kun hän ei kuulunut isälle; emme kuitenkaan kieltäydy vastakkaisesta mielipiteestä kummassakaan tapauksessa.

20. Paulus, Katon säännöstä.

Jos oletetaan, että poika on tehnyt testamentin ja määrännyt isänsä perilliseksi sen jälkeen, kun isä on testamentillaan myöntänyt vapauden poikansa orjalle, joka alkoi kuulua hänelle poikansa testamentin nojalla, niin katsokaamme, pitäisikö tätä orjaa verrata sellaiseen, joka kuului toiselle silloin, kun hänet vapautettiin vapaudesta, ja jonka omistusoikeus hankittiin myöhemmin. Vapauden kannalta on suotuisaa myöntää, että sen myönsi isä, ja katsoa, että orja kuului alun alkaen jälkimmäiselle; tämä käy ilmi siitä, mitä myöhemmin tapahtui.

Tit. 18. Veteraaneista.

1. Arrius Menander, Sotilasasioista, kirja III.

Veteraaneilla on muiden etuoikeuksien ohella yksi heidän rikkomuksiinsa liittyvä etuoikeus, nimittäin se, että heidät erotetaan muista henkilöistä heille määrättyjen rangaistusten suhteen; sen vuoksi veteraania ei heitetä villipetojen eteen eikä hakata sauvoilla.

2. Ulpianus, Opinions, kirja II.

Kunniallisesti kotiutetuille sotilaille myönnettyä koskemattomuutta he nauttivat myös niissä kaupungeissa, joissa he asuvat; sitä ei myöskään menetä, jos joku heistä ottaa vapaaehtoisesti vastaan kunnian tai julkisen työn.

(1) Heidän kaikkien on maksettava veroja ja kannettava kaikki muut tavanomaiset isänmaallisiin kartanoihin liittyvät rasitteet. 3. Marcianus, säännöt, kirja II.

Veteraaneille ja heidän lapsilleen myönnetään sama ero kuin dekurioille. Siksi heitä ei saa tuomita kaivoksiin, ei työhön julkisissa töissä, ei heittä villipetojen pariin eikä hakata sauvoilla.

4. Ulpianus, Prokonsulin velvollisuuksista, kirja IV.

Veteraanille Julius Sossianukselle osoitetussa rescriptuksessa todettiin, että veteraanit eivät ole vapautettuja osallistumasta maanteiden korjaamiseen, sillä on selvää, että heitä ei vapauteta maksamasta veroja omaisuudestaan.

(1) Sillius Firmukselle ja Antoninus Clarusille osoitetussa rescriptuksessa todetaan, että heidän laivojaan varten voidaan tehdä rekvisiittoa.

5. Paulus, On Judicial Inquiries.

Suuri jumalallinen Antoninus totesi isänsä kanssa eräessä rescriptumissa, että veteraanit vapautetaan laivojen rakentamisesta.

(1) He nauttivat myös vapautusta veronkannosta, toisin sanoen heitä ei voida nimittää veronkantajiksi.

(2) Veteraanit, jotka kuitenkin sallivat tulla valituksi jonkin järjestön jäseniksi, joutuvat suorittamaan sen velvollisuuksia.

Kirja L

1. Kunnallisista kaupungeista ja niiden asukkaista.
2. Koskien dekkareita ja heidän poikiaan.
3. Kymmenvuotisrekisteristä.
4. Julkisista tehtävistä ja kunniamaininnoista.
5. Vapauttaminen ja vapautus tehtävistä.
6. Koskemattomuusoikeudesta.
7. Suurlähetystöistä.
8. Kaupungeille kuuluvan omaisuuden hallinnoinnista.
9. Määräyksistä, jotka on annettava dekurionien käskystä.
10. Julkisista töistä.
11. Markkinoista.
12. Lupaukset.

13. Ylimääräiset oikeudelliset tutkimukset (..)

14. Välittäjät.

15. Verot.

16. Termien merkityksestä.

17. Muinaisen oikeuden eri säännöistä.

Tit. 1. Kunnallisista kaupungeista ja niiden asukkaista.

483. Ulpianus, Ediktistä, kirja II.

Joko syntymä, manumisaatio tai adoptio luo kunnan kansalaisen.

(0) Oikeasti ottaen kunnallisen kaupungin kansalaisiksi nimitetään todellakin vain ne, joilla on kansalaisuusosoikeus ja jotka jakavat kunnalliset velvollisuudet kanssamme. Nyt kuitenkin kutsumme epäasiallisesti kunnan kaupungin kansalaisiksi niitä, jotka ovat minkä tahansa kaupungin asukkaita, kuten esimerkiksi niitä, jotka asuvat Campaniassa tai Puteolassa.

(1) Siksi Campaniassa asuvista vanhemmista syntyneitä kutsutaan Campanian kansalaisiksi. Jos hänen isänsä on kuitenkin kotoisin Campaniasta ja hänen äitinsä Puteolasta, häntä pidetään niin ikään Campanian kansalaisena, ellei hänen äidillään ole jotakin erityistä etuoikeutta syntymästä; sillä silloin hän on sen kaupungin kansalainen, jossa hänen äitinsä on syntynyt. Niinpä esimerkiksi Troijan asukkaille myönnetään etuoikeutena, että jos äiti on syntynyt Troijassa, hänen pojastaan tulee kyseisen kaupungin kansalainen. Sama etuoikeus myönnetään myös Delfoin asukkaille. Celsus toteaa, että myös Pontuksen perilliset nauttivat tätä etua Suuren Pompeiuksen suosiosta, toisin sanoen jokainen, jonka äiti on syntynyt Pontuksessa, on kyseisen maan kansalainen. Eräät viranomaiset ovat kuitenkin sitä mieltä, että tämä etuoikeus myönnettiin vain laillisessa avioliitossa syntyneille lapsille, mutta Celsus ei ole tätä mieltä. Ei nimittäin olisi säädetty, että avioliiton ulkopuolella syntyneen lapsen olisi seurattava äitinsä olotilaa (koska hänellä on sama syntyperä kuin äidillään), vaan sääntö voisi koskea vain lapsia, jotka ovat syntyneet vanhemmilta, joiden syntymäpaikat olivat eri kaupungeissa.

3. Same, Disputations, kirja I.

Kun isän valvonnassa olevasta pojasta tehdään isänsä suostumuksella dekurio, isän on poikansa takuuna vastattava kaikkien dekurionin virkaan kuuluvien velvollisuuksien täyttämistä. Isän katsotaan antaneen suostumuksensa poikansa nimittämiseksi dekurioniksi, jos hän ei ole vastustanut nimitystä, vaikka hän on ollut läsnä nimityksen yhteydessä. Näin ollen isä vastaa kaikesta, mitä poika tekee virassa ollessaan, hänen takaajanaan.

0. Meidän on ymmärrettävä, että virka-asioiden hoitamisella tarkoitetaan julkisten varojen käsittelyä tai niiden käyttöä koskevia päätöksiä.

1. Viranhaltija vastaa myös kaikista työnvalvojista tai muusta sellaisesta, josta valtio on kiinnostunut.

2. Isä on vastuussa, jos poika nimitetään hänen seuraajakseen.

3. Hän on vastuussa myös, jos hän on tilittänyt julkisia veroja.

4. Jos poika ei ole huolehtinut edunvalvojien määräämisestä pyydettyä tai jos hän valitsee sellaisia, jotka eivät ole sopivia, tai jos hän ei vaadi vakuutta tai hyväksyy edunvalvojan, joka ei ole maksukykyinen, hän on epäilemättä itse vastuussa. Isä on kuitenkin edelleen vastuussa, kun vakuuksia on tapana sitoa näissä olosuhteissa. Tämä ei kuitenkaan ole tapana, kuten eräissä reskriptissä on todettu; sillä vakuudet lupaavat vain, että kuolinpesä on turvattu, mutta sikäli kuin on kyse rahallisista asioista, kuolinpesä ei ole kiinnostunut holhoojan määräämisestä.

5. Se, joka on poissa pidempään kuin hänen lomansa sallii tai vastoin sen ehtoja, voi silti olla virassa.

(2) Sama, On Sabinus, kirja XXV.

On todettu, että isän valvonnassa olevalla pojalla voi olla kotipaikka.

6. Sama, Ediktistä, kirja XXXIX.

Hän voi perustaa kotipaikkansa paitsi sinne, missä hänen isällään on, myös minne tahansa muualle.

0. Paulus, Ediktistä, kirja XLV.

Labeo sanoo, että sillä, joka harjoittaa liiketoimintaa samassa laajuudessa useissa paikoissa, ei ole kotipaikkaa missään niistä. Todetaan kuitenkin, että eräät viranomaiset katsovat, että hän voi asua ja hänellä voi olla kotipaikka useissa paikoissa. Tämä on totta.

(3) Ulpianus, Opinions, kirja II.

Syntymäpaikan ilmoittaminen, joka ei pidä paikkaansa, ei muuta henkilön alkuperää koskevaa tosiasiaa; sillä ihmisen todellinen syntymäpaikka ei häviä erehdyksessä eikä myöskään sillä, että hän virheellisesti ilmoittaa eri paikan kuin oikea. Kukaan ei myöskään voi muuttaa totuutta hylkäämällä maan, jossa hän on syntynyt, eikä antamalla väärää tietoa tästä asiasta.

Poika on saanut syntyperänsä siitä kaupungista, jossa hänen isänsä on syntynyt, mutta hän ei seuraa jälkimmäisen kotipaikkaa.

1. Oikeustieteessä oppineet miehet ovat päättäneet, että kenellä tahansa voi olla kotipaikka kahdessa eri paikassa, toisin sanoen siellä, missä hän rakentaa kahdessa eri paikassa, eikä hänen katsota asuvan toisessa enemmän kuin toisessa.

2. Vapautetut henkilöt noudattavat suojelijoidensa syntymä- tai kotipaikkaa, mikä pätee myös heidän lapsiinsa.

(23) Sama, Prokonsulin velvollisuuksista, kirja V.

Kun joku on vapautettu usean isännän toimesta, hän seuraa kaikkien suojelijoidensa syntymäpaikkaa.

65549. Marcianus, Julkisista syytetoimista, I kirja.

Jumalalliset veljet totesivat eräässä reskriptiossa, että dekurioita ei saa pakottaa toimittamaan kansalle viljaa halvemmalla kuin mitä tarvikkeiden tarjonta vaatii; ja tästä säädetään myös muissa keisarillisissa perustuslaeissa.

9. Neratius, Pergamentit, kirja III.

Se, jolla ei ole laillista isää, saa syntyperänsä äidiltään, joka on laskettava siitä päivästä, jona hän on syntynyt.

0. Marcianus, Ilmiantajista.

Millään kaupungilla ei ole samaa etuoikeutta kuin valtiovarainministeriöllä velallisen omaisuuteen nähden, ellei keisari ole sitä nimenomaisesti myöntänyt.

11. Papinianus, Kysymyksiä, kirja II.

Keisari Titus Antoninus totesi Lentulus Verukselle osoitetussa rescriptuksessa, että tuomareiden tehtävät olivat yksilöllisiä, mutta heidän vastuunsa oli yhteinen. Tämä on ymmärrettävä siten, että vastuu koskee vain koko elintä, jos omaisuutta ei olisi voinut säilyttää se, joka hoiti liiketoimet, eikä ne, jotka olivat hänen vakuuttajiaan, jos hän ei ollut virastaan luopuessaan maksukykyinen; mutta toisaalta, jos henkilö tai vakuus oli sopiva tai maksukykyinen, kun kanne olisi voitu nostaa, kukin on vastuussa siitä, mitä hän hoiti.

12. Jos kuitenkin se, joka nimitti tuomarin omalla vastuullaan, on maksukykyinen, pitäisikö kanne nostaa ensin häntä vastaan vakuuden antajana; vai onko se todellakin sama kuin jos hänen kollegansa olisi hoitanut asian sopimattomasti? Päätettiin, että ensin olisi nostettava kanne sitä vastaan, joka nimitti maistraatin, kuten takaajan tapauksessa, koska hänen kollegaansa vastaan nostetaan kanne hänen laiminlyöntinsä vuoksi ja sakon perimiseksi; mutta sitä vastaan, joka nimitti maistraatin, nostetaan kanne hänen takauksensa vuoksi.

0. Tine Same, Opinions, kirja I.

Ei ole tarpeen myöntää pretoriaanikannetta nimitetyn tuomarin kollegaa vastaan.

23. Sama, Kysymyksiä, kirja II.

Mikä sitten olisi sääntö, jos yksi tuomareista olisi poissa koko vuoden tai jos hän läsnä ollessaan ei hoitaisi julkisia asioita joko itsepäisyyden, tietämättömyyden tai sairauden vuoksi, ja hänen kollegansa yksin hoitaisi kaikki asiat, eikä niitä olisi hoidettu asianmukaisesti? Noudatetaan seuraavaa järjestystä: ensin haetaan koko summa oikeuteen häneltä, joka hoiti julkisia asioita, ja niiltä, jotka olivat hänen takuumiehinhän, ja sen jälkeen, kun kaikki nämä on käytetty loppuun, joutuu vastuuseen se, joka nimitti maksukyvyttömän henkilön; ja lopuksi on haettava tilille toinen tuomari, joka ei hoitanut mitään julkisia asioita. Se, joka nimitti tuomarin, ei myöskään voi asianmukaisesti kieltäytyä yleisestä vastuusta, koska hänen olisi pitänyt tietää, että se, jonka hän nimitti, otti viran vastaan yksityishenkilönä ja otti yleisen vastuun. Kun nimittäin kaksi tuomaria hoitaa asioita, eikä eräänntyneitä rahoja saada perittyä toiselta heistä, voidaan hänet nimittänyt tuomari tarvittaessa haastaa oikeuteen koko summasta.

23. Sama, Kysymyksiä, kirja XV.

Kunnallisten tuomareiden ymmärretään tietävän, mitä ne, joille valtion korkeimmat edut on uskottu, tietävät.

16. Sama, Mielipiteet, I kirja.

Se, joka on erotettu dekurionien ritarikunnasta tietyksi ajaksi ja joka on sen jälkeen palautettu, ei voi päästä uusiin kunnianosoituksiin kuin henkilö, joka on alennettu siltä ajalta, jona häneltä on riistetty arvo. Molemmissa näissä tapauksissa on päätetty, että on selvitettävä, ovatko rikoksesta tuomitut ansainneet tällaisen rangaistuksen; sillä jos he ovat saaneet ankaramman rangaistuksen kuin olisi pitänyt tai heidät on leimattu häpeällisesti, heidät on jälkikäteen vapautettava, ja asia on katsottava loppuun käsitellyksi. Jos heille on kuitenkin langetettu lievempi rangaistus kuin laissa säädetty, heidät kuitenkin luetaan pahamaineisten henkilöiden joukkoon; sillä tosiasia riippuu tuomarin päätöksestä, mutta lain auktoriteetti ei.

(2) Kun joku nimittää itselleen seuraajan ja tämä on maksukykyinen toimikautensa päättyessä, ei ole tarpeen, että kanne myönnetään.

(3) Kun maita siirretään salaisen trustin avulla julkisten saamisten peittämiseksi, valtiovarainministeriö voi vaatia ne takaisin, ja vilpillisesti myydyn omaisuuden ostaja joutuu maksamaan saman verran uudelleen omasta taskustaan.

(4) Adoptio ei muuta syntymäoikeutta siltä osin kuin on kyse virkatehtävien hoitamisesta ja julkisen työn vastaanottamisesta, sillä adoptioisä voi pakottaa pojan ottamaan vastaan uuden työn.

0. Hermogenianus, Epitomes of Law, kirja I.

Jos adoptioisä on kuitenkin vapauttanut hänet, hän ei ainoastaan lakkaa olemasta adoptioisän poika, vaan hän ei myöskään ole enää sen kaupungin kansalainen, jonka poika hänestä adoptiosopimuksen perusteella tulee.

(2) Papinianus, Opinions, kirja I.

Vapautettua miestä ei vapauteta siviilipalveluksesta hänen suojelijalleen kuuluvien palvelusten vuoksi, sillä ei ole merkitystä sillä, suorittaako hän palveluksiaan tai täyttääkö hän velvollisuutensa suojelijalleen vai ei.

1. Senaattorien vapaamatkustajat, jotka hoitavat suojelijansa asioita, vapautetaan kuitenkin holhouksesta senaatin asetuksella.

2. Isä suostui siihen, että hänen poikansa nimitettiin dekurioniksi. Hallituksen tulisi haastaa poika henkilökohtaisesti oikeuteen sen sijaan, että isä nostaisi häntä vastaan kanteen poikansa vakuudeksi; sillä ei ole merkitystä sillä, oliko pojalla *castrense peculium* ennen armeijan palvelusta vai sen jälkeen.

3. Määräaika, joka vaaditaan, jotta voidaan jälleen hakeutua virkaan tai saada muu julkinen työ, koskee joitakin kuntia, mutta ei toisia.
4. Sama henkilö ei voi hoitaa julkisia virkoja samaan aikaan kahdessa eri kaupungissa. Sen vuoksi, jos kahta virkaa tarjotaan samanaikaisesti, olisi suosittava syntymäpaikkaa.
5. Pelkkä omistusoikeus ei riitä määräämään omistajalle siviilioikeudellisia velvollisuuksia, ellei tätä etuoikeutta ole erityisesti myönnetty kaupungille.
6. Henkilöt, jotka ovat palanneet kotimaahansa postliminium-oikeuden nojalla, ovat velvollisia ottamaan vastaan julkisen työn, vaikka he asuisivat toisessa kaupungissa.
7. Verojen kerääminen ei kuulu perustehtäviin, ja se on siksi määrätty decurionien tehtäväksi.
8. Se, joka on manumitoitu luottamuksen perusteella, seuraa siviilipalvelusten osalta sen henkilön alkuperää, joka manumitti hänet, eikä sen, joka jätti hänelle vapautensa.
9. Jumalallinen Pius päätti, että adoptioperheeseen syntynyt lapsi seurasi siviilipalveluksia täytettäessä luonnollisen isoisänsä alkuperää, samoin kuin silloin, kun poika annettiin adoptiossa, ellei menettelyyn liittynyt epäilyä petoksesta.
10. Sen erehdys, joka luulee olevansa kaupungin kansalainen tai siirtokunnan asukas ja suostuu ottamaan vastaan siviilityön, ei sulje pois hänen oikeuttaan puolustautua laillisesti.
11. Isän kotipaikan muuttaminen toiseen kaupunkiin ei pakota hänen poikaansa ottamaan vastaan julkista työtä kyseisessä kaupungissa, kun isän kotipaikan muuttamisen syy on tilapäinen.
12. Jos virkanimityksessä olevia henkilöitä syytetään kuolemantuottamuksesta, heitä ei voida ottaa uusiin virkoihin ennen kuin heidän asiansa on ratkaistu, mutta sillä välin he säilyttävät entisen asemansa.
13. Pelkkä talon hallussapito toisessa kaupungissa ei luo kotipaikkaa.
14. Seuraajan nimittämisestä aiheutuva vastuu ei sido nimittäjän vakuutta.

15. Takaajat, jotka ovat tulleet vastuuseen julkisesta omaisuudesta ja jotka omalla vastuullaan nimittävät tuomareita, eivät ole vastuussa rikosoikeudellisista kanteista, joita voidaan nostaa niitä vastaan, joiden puolesta he ovat tulleet sidotuiksi, sillä riittää, että he ovat luvanneet korvata valtiolle mahdollisesti aiheutuneen vahingon.

(23) Paulus, Kysymyksiä, I kirja.

Jumalallinen Severus totesi eräässä rescriptumissa, että virassa pysymisen osalta määrätty aikaväliden pituudet myönnetään niille, jotka eivät halua, mutta ei niille, jotka haluavat pysyä, sillä kenenkään ei pitäisi pysyä jatkuvasti virassa.

0. Scaevola, Kysymyksiä, kirja I.

Se, mitä kokouksen enemmistö tekee, katsotaan samaksi kuin jos sen olisivat tehneet kaikki.

24. Paulus, Questions, kirja XXIV.

Asuinpaikka siirtyy, kun se tosiasiallisesti tehdään, eikä silloin, kun asiasta tehdään pelkkä ilmoitus, kuten vaaditaan niiden osalta, jotka kieltävät, että heidät voidaan asukkaina kutsua hoitamaan julkisia tehtäviä.

0. Same, Opinions, kirja I.

Kun Lucius Titius oli isänsä valvonnassa, tuomarit nimittivät hänet yhdessä eräiden muiden kanssa kuraattoriksi viljan ostoa varten vastoin isänsä suostumusta. Lucius Titius ei suostunut ottamaan virkaa vastaan, eikä hän saanut tältä tililtä rahaa, eikä hän osallistunut millään tavoin muiden virkamiesten kanssa ostojen tekemiseen; ja isänsä kuoleman jälkeen häneltä vaadittiin tiliä kollegoidensa maksettavaksi. Heräsi kysymys, voidaanko hänet asettaa vastuuseen tästä tilistä? Paulus vastasi, että vaikka hän kieltäytyi ottamasta vastaan virkaa, johon tuomarit olivat hänet nimittäneet, hänet voitiin haastaa oikeuteen valtiolle aiheutuneesta vahingosta, vaikka hän oli nimittämisajankohtana toisen henkilön alainen.

23. Paulus esitti näkemyksensä, että ne, joita vastaan nostetaan kante, ei sopimuksen vaan jonkin julkisen työn perusteella, jonka he ovat suorittaneet muiden puolesta, ovat yleensä vastuussa päämiehen menetyksestä, mutta eivät ole vastuussa korosta.

24. Hän katsoi myös, että isän perillisiä ei voida laillisesti haastaa oikeuteen sellaisen viran vuoksi, jonka poika otti vastaan isän kuoleman jälkeen. Tämä mielipide viittaa henkilöön, jonka isä nimitti dekurioniksi ja joka tämän kuoleman jälkeen jatkoi viran hoitamista.

25. Hän esitti myös mielipiteenään, että sellaisen, joka oli adoptoinut dekurionin, katsottiin ottaneen hoitaakseen kaikki dekurionin velvollisuudet, kuten isän tapauksessa, jonka poika nimitettiin dekurioniksi hänen suostumuksellaan.
26. Hän antoi myös lausuntonaan, että myötäjäiset kuuluivat avioliiton aikana aviomiehen omaisuuteen. Jos hän kuitenkin joutuu hoitamaan kunnallisia tehtäviä suhteessa varallisuuteensa, myötäjäisiä ei pitäisi katsoa kuuluvaksi hänen omaisuuteensa.
27. Hän esitti myös näkemyksensä, että jos kuolemantuomion saaneen rikoksen syyttäjää ei voida syyttää siitä, että syytettä ei ole nostettu laissa säädetyssä ajassa, vastaajan ei pitäisi sillä välin hakea julkista työtä.
28. "Keisarit Severus ja Antoninus Septimius Zenolle. Vaikka olette antanut suostumuksenne siihen, että vielä alaikäisestä pojastanne tulee dekurio, ja vaikka olette sen jälkeen luvanneet uskoa häneen, teitä ei silti voida tällä välin velvoittaa ottamaan mitään vastuuta, koska ette näytä antaneen suostumustanne sellaiseen nimitykseen, joka voidaan laillisesti tehdä."
29. Hän esitti myös näkemyksensä, että jos osavaltiolla ei ole mitään erityistä etuoikeutta alueensa lisäysten vastaanottamisen suhteen, se ei voi vetäytyä julkisten maiden vuokrauksesta tai myynnistä, joka on jo saatettu päätökseen; sillä valtiovarainministeriö määrää tällaisten lisäysten sääntelyn ajankohdasta.
23. Sama, Sentences, I kirja.
- Vapautettujen miesten ja vapautettujen naisten lapset seuraavat joko isänpuoleisten esi-isänsä ja heidät manumetoinneista vapauttaneiden suojelijoidensa asuinpaikkaa tai alkuperää.
23. Leski säilyttää edesmenneen miehensä kotipaikan, kuten aviomiehensä maineikkaaksi tekemän naisen tapauksessa, mutta se muuttuu, jos hän solmii toisen avioliiton.
24. Vapautetuista tulee sen paikan kansalaisia, jossa he ovat vapaaehtoisesti asettaneet kotipaikkansa; mutta näin tehdessään he eivät vaikuta suojelijansa syntymäoikeuteen, ja heiltä edellytetään julkisten tehtävien hoitamista molemmissa paikoissa.
25. Sillä, joka on siirretty tietylle paikkakunnalle, on väistämättä kotipaikka siinä paikassa, johon hänet on siirretty.
26. Senaattoria, jolta on riistetty arvoasteikko, ei palauteta alkuperäiseen kotimaahansa, ellei hän saa sitä erityisenä palveluksena.

27. Senaattorit ja heidän poikansa ja tyttärensä, jotka ovat syntyneet heidän isänsä ollessa virassa, sekä heidän pojistaan syntyneet pojanpojat, lapsenlapset, lapsenlapsenlapsenpojat ja lapsenlapsenlapsenlapsenpojat, menettävät syntymäoikeutensa, vaikka he säilyttävätkin edelleen kunnallisen arvokkuutensa.

28. Senaattorit, jotka ovat saaneet vapaan virkavapauden eli oikeuden asua missä haluavat, säilyttävät kotipaikkansa Rooman kaupungissa.

29. Niiden, jotka lainaavat rahaa korkoa vastaan, tulisi vapautua kaikista perintöomaisuuteensa liittyvistä veloista, vaikka heillä ei olisikaan hallintaa.

(3) Hermogenianus, Epitomes of Law, kirja I.

Senaattorin arvon saavuttanut lakkaa olemasta kansalainen, kun on kyse muiden julkisten tehtävien hoitamisesta; mutta hänen katsotaan säilyttävän syntyperäisen oikeutensa kunnallisiin kunnianosoituksiin nähden. Näin ollen hänen vapauttamistaan orjista tulee sen kaupungin kansalaisia, jossa hän on syntynyt.

(1) Sotilaan kotipaikka on siinä paikassa, jossa hän palvelee, jos hänellä ei ole omaisuutta kotimaassaan.

25. Scaevola, Digest, kirja II.

Keisarillisissa perustuslaeissa määrätään, että raha, joka maksetaan kenenkään vahingoksi, ei kanna korkoa. Keisarit Antoninus ja Verus totesivat tämän eräässä reskriptissä seuraavasti: "On vain kohtuullista, että korkoa ei saa vaatia sellaiselle viran päättyessä erääntyvälle saldolle, jota viranhaltija ei ole itse hallinnoinut, eikä sitä saa vaatia hänen vakuudeltaan, ja "vielä vähemmän sitä pitäisi periä tuomareilta, jotka ovat saaneet vakuuden"." Tästä seuraa, että tästä säännöstä ei tulisi poiketa tulevaisuudessa.

26. Ulpianus, Pretorin ediktiosta, I kirja.

Kun kaksi kunnallista tuomaria hoitaa saman viran tehtäviä, heitä pidetään vain yhtenä yksilönä, ja tämä etuoikeus on yleensä annettu heille kunnallislaisissa; mutta vaikka näin ei olisikaan, on tavallista, että tätä sääntöä noudatetaan, ellei ole olemassa päinvastaista säädöstä.

23. Paulus, Ediktistä, I kirja.

Kunnallinen tuomari ei voi suorittaa toimia, jotka kuuluvat pikemminkin keisarilliselle tuomiovallalle kuin omalle tuomiovallalleen.

23. Kunnalliset tuomarit eivät saa myöntää täydellistä palautusta tai määrätä omaisuuden haltuunottoa sen säilyttämiseksi tai myötäjäisten säilyttämiseksi koskemattomina tai perinnön turvaamiseksi.

(2) Ulpianus, Ediktistä, kirja II.

Jokaisesta manumission saaneesta tulee sen kaupungin kansalainen, johon hänet manumission tehnyt henkilö kuuluu; silti hän ei seuraa kotipaikkakuntaansa vaan maataan; ja jos hänen suojelijansa on kahden eri kaupungin kansalainen, manumission myötä hänestä tulee näiden kaupunkien kansalainen.

0. Jos joku aina harjoittaa liiketoimintaansa, ei siirtokunnassa, vaan kaupungissa, ja myy, ostaa ja tekee sopimuksia siellä, tai käyttää markkinoita tai kylpylöitä, tai osallistuu näyttelyihin ja juhliin siellä, ja, lyhyesti sanottuna, nauttii kaikista kaupungin eduista, eikä mistään siirtokunnan eduista, hänen kotipaikkansa katsotaan olevan kyseisessä kaupungissa eikä siellä, missä hän oleskelee maata viljelläkseen.

1. Celsus keskustelee Digestuksen ensimmäisessä kirjassa siitä, että jos joku sisustaa kaksi samanlaista taloa, jotka sijaitsevat kahdessa eri paikassa, eikä asu toisessa yhtään vähemmän kuin toisessa, hänen on katsottava pitävän kotipaikkaansa siellä, missä hän itse ajattelee sen olevan. Epäilen, että jos joku muuttaa mielensä paikasta toiseen, voidaanko hänen katsoa asuvan kahdessa paikassa. Tämä voi kuitenkin pitää paikkansa, vaikka sen päättäminen onkin vaikeaa, aivan kuten on vaikeaa päättää, että joku voi olla ilman kotipaikkaa. Olen kuitenkin sitä mieltä (ja tätä voidaan pitää oikeana), että jos ihminen, joka on jättänyt kotipaikkansa, lähtee merimatkalle tai matkustaa maata pitkin etsien paikkaa, jossa oleskella jonkin aikaa, hän on ilman kotipaikkaa.

2. Hänellä, joka on siirretty, voi olla kotipaikka, kuten Marcellus sanoo, siinä paikassa, johon hänet on rajoitettu.

30. Paulus, Ediktistä, I kirja.

Erittäin tärkeä asia voidaan saattaa kunnan tuomarin käsiteltäväksi asianosaisten suostumuksella.

23. Gaius, On the Provincial Edict, kirja I.

Miehen on toteltava sekä sen kaupungin tuomareita, jossa hän asuu, että sen kaupungin tuomareita, jonka kansalainen hän on; sillä hän ei ainoastaan kuulu molempien paikkakuntien kunnalliseen lainkäyttövaltaan, vaan hänen on myös täytettävä kummassakin niistä julkisen viran tehtävät.

23. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXI.

Kuka tahansa, joka on syntynyt kylässä, joka on kaupungin riippuvuussuhteessa, katsotaan asuvan siellä, aivan kuin se olisi itse kaupungissa.

23. Marcellus, Digest, kirja I.

Mikään ei estä ketään pitämästä asuinpaikkaansa siellä, missä hän haluaa, koska sitä ei ole kielletty.

34. Modestinus, Erimielisyyksiä, kirja IV.

Nainen, joka on kihlattu, ei vaihda asuinpaikkaansa ennen kuin hänen avioliittonsa on solmittu.

Sama, Manumissioneista.

Rooma on yhteinen maamme.

Sama, Säännöt, kirja III.

Kansalainen, joka on jo nimitetty julkiseen virkaan, ei voi jättää asuinpaikkaansa, ennen kuin hän on hoitanut virkansa tehtävät.

(23) Sama, Excuses, kirja I.

On muistettava, että kun joku jatkaa asumista jollakin maa-alueella, häntä ei pidetä kunnan asukkaana; sillä sitä, joka ei nauti kaupungin etuoikeuksia, ei pidetä sen kansalaisena.

0. Same, Opinions, kirja II.

Kun Titius oli Roomassa opiskelemassa, hänen kotikylänsä tuomarit lähettivät hänelle kirjeen, jotta hän toimittaisi keisarille mainitun kylän määräyksen, joka lähetettiin kirjeen mukana. Mutta henkilö, joka oli ottanut tehtäväkseen toimittaa kirjeen,

toimitti sen salaliitossa Lucius Titiukselle, joka itse asui Roomassa, samasta syystä kuin Titius. Pyyhittyään pois sen Titiuksen nimen, jolle määräys oli osoitettu, hän lisäsi siihen oman nimensä ja toimitti sen jälkeen kirjeen keisarille kunnan määräyksen mukaisesti. Kysyn, voiko lähettiläs vaatia matkakulujaan ja mihin rikokseen hänen olisi katsottava syyllistyneen, kun hän ei toimittanut kirjettä sille, jolle hän oli sitoutunut sen antamaan, sekä mihin hän syyllistyi, kun hän, pyyhittyään toisen nimen pois ja kirjoitettuaan omansa, toimitti määräyksen keisarille aivan kuin kotikaupunkinsa olisi käskenyt häntä tekemään niin? Herennius Modestinus vastasi, että Titius ei voinut vaatia matkakuluja, mutta että hän saattoi vedota siihen, joka oli tehnyt korvauksen omalla nimellään.

Titius otti vastaan panttilainan julkisista rahoista, jotka hän oli itse lainannut, ja teki velallisen kanssa sopimuksen siitä, että jos velkaa ei makseta, pantti myydään ilman takuuta. Titiuksen tilalle tulleet maistraatit hyväksyivät sekä saatavan että pantin Maeviuksen osalta. Pantin myynnistä ei saatu riittävästi rahaa velan maksamiseksi, koska maistraatti oli antanut ostajille takauksen maan määrästä. Heräsi kysymys, kuka oli vastuussa kunnalle? Herennius Modestinus vastasi, että Titius ei ollut tästä vastuussa, koska hänen seuraajansa olivat ottaneet vastuun velasta, eivätkä myöskään maistraatit, jotka tekivät myynnin, koska he myivät maan sisältävän enemmän kuin maan todellinen mitta osoitti; ja koska he myivät sen kalliimmalla, heidät olisi määrättävä korvaamaan vaje. Sen vuoksi sen, joka viimeisenä hyväksyi saatavan, olisi korvattava kunnalle menetys, jos saatavaa ei todistettavasti siirretä maksukykyiselle seuraajalle.

0. Callistratus, Oikeudellisista tutkimuksista, kirja I.

Maakuntien kuvernööreillä on toimivalta kaikkien niiden asukkaiden suhteen, joita jokin kaupunki väittää omakseen; mutta silti, jos joku kiistää olevansa asukas, hänen on nostettava kanne sen maakunnan kuvernöörille, jonka tuomiopiirissä se kaupunki sijaitsee, jossa hänet on kutsuttu hoitamaan julkista tehtävää, eikä sen maakunnan kuvernöörille, jossa hän itse väittää syntyneensä. Tämän jumalainen Hadrianus totesi eräässä rescriptumissa viitaten naiseen, joka meni naimisiin muualla kuin siinä paikassa, jossa hän oli syntynyt.

23. On päätetty, että vapautetut voivat hoitaa julkista virkaa siellä, missä heidän suojelijansa on tai missä heillä itsellään on kotipaikka.

24. On muistettava, että naiset, jotka muodostavat laittoman yhteyden miesten kanssa, voivat hoitaa julkisia tehtäviä vain siellä, missä he itse ovat syntyneet, eivätkä siellä, missä heidän aviomiehensä ovat. Tämän jumalalliset veljet totesivat eräässä rescriptissä.

0. Papirius Justus, Konstituutioista, kirja II.

Keisarit Antoninus ja Verus totesivat eräässä reskriptissä, että mies, joka vannoi, ettei hän enää osallistuisi sääntökuntansa kokouksiin, olisi vapautettava valastaan, jos hänet myöhemmin nimitettäisiin duumviriksi.

(15360) He totesivat rescriptumissa myös, että valtiovarainministeriölle kuuluvan maan vuokralaisten oli suoritettava kunnalliset tehtävät ilman, että valtiovarainministeriölle aiheutuu vahinkoa. Kuvernöörin tulisi Valtiokonttorin prokuraattorin avustuksella huolehtia tästä.

(15361) Keisarit Antoninus ja Verus totesivat reskriptissä, että maistraattien velvollisuus oli periä kaupungilleen kuuluvat perinnöt, ja jos he eivät sitä tee, heidät tai heidän perillisensä voidaan haastaa oikeuteen; ja jos he eivät ole maksukykyisiä, heidän vakuudenantajansa joutuvat niistä vastuuseen.

(15362) He totesivat myös rescriptumissa, että avioliitossa ollessaan nainen asuu samassa kaupungissa kuin hänen miehensä, eikä häntä voitu pakottaa suorittamaan mitään julkisia tehtäviä synnyinpaikkakunnallaan.

(15363) He totesivat rescriptissä myös, että sellaisen isän omaisuus, joka oli tahallaan vapauttanut poikansa välttääkseen vastuun tästä maistraattina, olisi vastuussa, aivan kuin hän olisi tullut tämän takaajaksi.

(15364) He totesivat eräässä rescriptissä myös, että kun tiedusteltiin, oliko joku tietyn kaupungin kansalainen, olisi ensin hankittava todisteet hänen siellä mahdollisesti olevasta omaisuudestaan, sillä pelkkä nimen samankaltaisuus ei riitä osoittamaan kenenkään syntymäpaikkaa.

(15365) Keisarit Antoninus ja Verus totesivat eräässä reskriptissä, että niiden, jotka hoitavat tuomarin tehtäviä pakon edessä, olisi annettava riittävä vakuus, aivan kuten sen, joka vapaaehtoisesti otti viran vastaan.

Tit. 2. Dekurioista ja heidän pojistaan.

Ulpianus, Opinions, kirja II.

On vahvistettu, että maakunnan kuvernööri voi kutsua takaisin kotimaahansa dekurionit, jotka ovat lähteneet kaupungeista, joihin he kuuluivat, ja jotka ovat lähteneet muille paikkakunnille, ja hänen on huolehdittava siitä, että heille annetaan sopivia tehtäviä.

Sama, Väittelyt, I kirja.

Dekurio, joka on siirretty tietyksi ajaksi, lakkaa olemasta dekurio. Kun hän palaa takaisin, hän ei saa entistä asemaansa, mutta häntä ei aina kielletä ryhtymästä dekurioniksi. Häntä ei palauteta entiseen asemaansa, mutta hänen tilalleen voidaan valita toinen; ja jos hänen järjestyksensä määrä on täynnä, hänen on odotettava, kunnes paikka vapautuu. Toisin on sen kanssa, joka on väliaikaisesti erotettu järjestyksestään, sillä hänestä tulee dekurio heti, kun aika on kulunut umpeen; silti hänen tilalleen voidaan valita toinen. Jos hän huomaa, että se on varattu, hänen on odotettava, kunnes paikka vapautuu.

(23) Mutta kun hänet on palautettu takaisin järjestönsä, voi herätä kysymys, saako hän sen paikan, joka hänellä ensin oli, vai sen, jonka hän on nyt saanut, jos kyse on päätöksentekovelvollisuudesta puheenjohtajana. Luulen, että hänellä on sama asema, joka hänellä oli aiemmin. Sama sääntö ei koske sellaista, joka on siirretty joksikin aikaa, sillä hän tulee mukaan viimeisenä järjestyksessä.

(24) Dekurionien lapsista herää kysymys, katsotaanko dekurionin pojaksi vain se, joka on tullut raskaaksi ja syntynyt hänen isänsä ollessa dekurionin virassa, vai katsotaanko myös se, joka on syntynyt ennen kuin hänen isästään tuli dekurio. Ja mitä jälkimmäiseen tulee, häntä ei tosiaankaan voida ruoskia sauvoilla eikä tuomita kaivoksiin; eikä häntä voida myöskään vahingoittaa sillä perusteella, että hän on syntynyt plebeijalaisesta isästä, jos hän myöhemmin saisi dekurionin kunnian. Papinianus esitti saman mielipiteen isoisän osalta ja katsoi, että poikaa ei koske se, että hänen isänsä leimataan häpeällisesti.

(25) Jos isä kuitenkin erotetaan dekurionien ritarikunnasta, ja tämä tapahtui ennen lapsen hedelmöittymistä, jälkimmäinen olisi mielestäni katsottava plebeijan pojaksi, sikäli kuin kyse on kunniaista. Mutta jos isä menettää arvonsa lapsen hedelmöittymisen jälkeen, olisi suopeampaa katsoa, että häntä olisi pidettävä dekurionin poikana.

(26) Näin ollen häntä, joka on syntynyt isänsä alennuksen jälkeen, edellyttäen, että hän on saanut alkunsa ennen kuin tämä tapahtui, pidetään senaattorin poikaa muistuttavana; jos se kuitenkin tapahtui sen jälkeen, alennuksesta on haittaa hänelle.

(27) Jos lapsi on syntynyt, kun hänen isänsä oli väliaikaisesti syrjäytetty hänen arvoasteestaan, ja hän oli sekä hedelmöittynyt että synnyttänyt sillä välin; syntyisikö hän dekurionin pojaksi, vaikka hänen isänsä kuolisi ennen kuin hänet palautetaan arvoasteeseensa? Hyväntahtoisen tulkinnan mukaan näin olisi.

(28) Lisäksi, jos lapsi on saanut alkunsa plebeijalta ja sen jälkeen, ennen lapsen syntymää, isä on saanut dekurionin viran, mutta menettänyt sen ennen kuin lapsi on tullut maailmaan, olisi suurpiirteisempää katsoa, että välivaihe on hänelle eduksi ja että hänen katsotaan jo syntyneen.

(29) Mikään isän tekemä rikos ei voi tuoda rangaistusta viattomalle lapselle, ja siksi poikaa ei tästä syystä suljeta pois dekurionien ritarikunnasta eikä mistään muustakaan kunniaista.

(30) Keisarillisissa perustuslaeissa kielletään yli kaksikymmentäviisi vuotta täyttäneitä henkilöitä kutsumasta dekuriaattoriksi ilman heidän suostumustaan; mutta jos he suostuvat, heidän on suoritettava virkaan kuuluvat tehtävät, vaikka he olisivat yli seitsemänkymmenenvuotiaita; tosin tässä tapauksessa heitä ei voida pakottaa hoitamaan julkisia tehtäviä.

23. Sama, Prokonsulin velvollisuuksista, kirja III.

Yleisesti ottaen olisi pidettävä kiinni siitä, että jos dekurio, joka on saanut ansaitsemaansa lievemmän tuomion, on siirretty joksikin aikaa, hänen olisi inhimillisyyden sanelun mukaisesti sallittava pitää omaisuutensa, mutta hän ei voi sen jälkeen saada dekurionin virkaa.

Jos dekurionia ei kuitenkaan ole joko jonkin petoksen sisältävän rikoksen tai vielä vakavamman rikoksen vuoksi siirretty määräajaksi, vaan hänet on väliaikaisesti suljettu pois järjestöstään, hän on sellaisessa asemassa, että hänet voidaan ottaa takaisin virkaansa. Keisari Antoninus nimittäin päätti ediktillä, että kun joku oli jostain syystä suljettu pois järjestöstään tai häntä oli kielletty osallistumasta sen kokouksiin tai noudattamasta muita sen vaatimuksia tietyn ajanjakson ajan, hän saattoi vielä ajan umpeuduttua jatkaa virkatehtäviensä tai velvollisuuksiensa hoitamista. Tämä ei ole myöskään enempää kuin oikeudenmukaista, sillä rangaistusta, jossa ainoastaan määrättiin tietty kielto, ei saisi korottaa.

Epäilemättä aviottomat lapset voidaan valita dekurioiksi, mutta jumalalliset veljet totesivat Bithynian kuvernöörille Lollianus Avitukselle osoitetussa rescriptuksessa, että jos tällaisella pojalla oli laillinen kilpailija, jälkimmäisen oli saatava etusija. Jos kuitenkin lailliset lapset laiminlyövät velvollisuuksiensa täyttämisen, aviottomat lapset on hyväksyttävä dekurionin virkaan sen jälkeen, kun on varmistettu, että heidän käytöksensä ja elämäntapansa ovat kunniallisia; koska yleisen hyvinvoinnin vuoksi dekurionien ritarikunnan on aina oltava täysi, kunhan siihen ei oteta epäkunnioittavia henkilöitä.

Divine Sever us ja Antoninus sallivat juutalaista taikauskoa noudattavien saada siviilioikeudellisia kunnianosoituksia, mutta asettivat heille vaatimuksen olla rikkomatta heidän uskontonsa määräyksiä.

Marcianus, Julkisista syytetoimista, kirja I.

Dekurionia kielletään vuokraamasta mitään omaisuutta; jos hän kuitenkin saa vuokrasopimuksen perintönä, hän voi pitää sen hallussaan; ja tätä sääntöä on noudatettava kaikissa vastaavissa tapauksissa.

23. Papinianus, Kysymyksiä, kirja II.

On päätetty, että ne, jotka on tilapäisesti erotettu dekurionien ritarikunnasta häpeällisen rikoksen vuoksi, suljetaan pysyvästi pois. Niitä, jotka on tilapäisesti karkotettu jonkin vähäpätöisen rikoksen vuoksi, kuten esimerkiksi jonkin liiketapahtuman yhteydessä tapahtuneen rikoksen vuoksi, ei kuitenkaan pitäisi pitää häpeällisinä.

23. Sama, Opinions, kirja I.

Laittomista lapsista samoin kuin inestisistä avioliitosta syntyneistä lapsista voi tulla dekuriaaneja; sillä sitä ei pitäisi sulkea pois virasta, joka ei ole syyllistynyt rikokseen.

Alle kaksikymmentäviisi vuotta täyttäneet alaikäiset dekurioiksi luodut saavat virkaan liittyvän palkan, mutta he eivät voi äänestää muiden kanssa.

Dekurionia ei saa käyttää veroviranhaltijan virassa edes omassa kaupungissaan.

Niitä, jotka luopuvat julkisesta syytteestä saamatta siihen lupaa, ei voida palkita dekurionin kunniamerkillä, sillä senaatin Turpillian-asetuksen mukaan heidät leimataan häpeällisesti henkilöiksi, jotka on tuomittu rikosasiassa pahansuovasta syytteesenpanosta.

Kun eräs poika oli nimitetty dekurioniksi, hänen isänsä valitti asiasta, ja vaikka hänen valituksensa hylättiin, koska sitä ei ollut jätetty säädettyssä ajassa, jos poika otti viran vastaan eikä isä vahvistanut hänen tekojaan, hän ei olisi vastuussa poikansa puolesta.

Kun on ratkaistava muita etuoikeuskysymyksiä, etusijalle asetetaan ne, jotka ovat saaneet samanaikaisesti eniten ääniä dekurionin virkaa varten; mutta siltä, jolla on eniten lapsia, kysytään ensin mielipidettä yleiskokouksessa, ja hän menee muiden edelle kunnipaikalla.

Paulus, Opinions, kirja I.

Kunniat ja virat eivät liity valintajärjestykseen, vaan ne on annettava niille, jotka ovat ansioituneempia.

Kuuro, joka ei kuule lainkaan, ja mykkä, joka ei osaa puhua, vapautetaan kunnallisista viroista mutta ei muista julkisista tehtävistä.

Se, joka ei ole dekurio, ei voi hoitaa duumvirin tehtäviä tai muihin virkoihin liittyviä tehtäviä, koska plebeijit eivät saa hoitaa dekurionin tehtäviä.

Isän ei katsota antaneen suostumustaan poikansa dekurioniksi nimittämiseen, jos hän ilmaisee vastustavansa sitä kuvernöörin läsnäollessa, itse ritarikunnan edessä tai muulla tavoin.

Hermogenianus, Epitomeja, kirja I.

Varallisuutensa menettäneille dekurioille on sallittua antaa elintarvikkeita, varsinkin jos he ovat käyttäneet omaisuutensa loppuun anteliaisuutensa vuoksi maataan kohtaan.

Paulus, Dekretit, I kirja.

Keisari Severus sanoi: "Vaikka Titius osoittautuisi syntyneeksi orjuudessa olleelle isälle mutta vapaalle äidille, hän ei ole siten esteenä sille, että hänestä tulisi dekurio synnyinkaupungissaan."

52. Ei ole epäilystäkään siitä, etteikö merimiehistä voi tulla dekurioita.

10. Modestinus, Opinions, kirja I.

Herennius Modestinus esitti mielipiteenään, että miehestä ei tullut dekurionia pelkällä palkanmaksumääräyksellä, kun häntä ei ollut laillisesti luotu.

Callistratus, Oikeudelliset tutkimukset, kirja I.

Dekurioniksi ei saa ryhtyä ainoastaan nuoret vaan myös iäkkäät henkilöt. Edelliset ovat ikään kuin kykenemättömiä valvomaan valtion etuja, ja heidät vapautetaan väliaikaisesti, mutta jälkimmäiset suljetaan pysyvästi pois; silti korkeassa iässä olevia henkilöitä ei saisi vapauttaa ilman pätevää syytä, jotteivät nuoremmat jäisi yksin kantamaan kaikkia julkisia hallintovelvollisuuksia, koska vanhempia ei ole valittu; sillä alle kaksikymmentäviisivuotiaita alaikäisiä ei voida ilman pätevää syytä asettaa dekurioiksi, eivätkä myöskään ne ole kelpoisia, jotka ovat ylittäneet viisikymmentäviidennen ikävuotensa. Joskus tässä asiassa olisi otettava huomioon pitkään vallinnut tapa; sillä kun Nikomedian kansa oli kysynyt keisareiltamme, voiko tämän ikäisiä henkilöitä valita veljeskuntaan, he totesivat eräessä reskriptissä, että näin voidaan tehdä.

23. Same, Judicial Inquiries, kirja VI.

Niitä, jotka käyvät kauppaa ja myyvät välttämättömyyshyödykkeitä, ei pidä halveksia alentuneina henkilöinä, vaikka he ovatkin aedilien rankaisun alaisia. Sillä tällaisia miehiä ei ole kielletty tavoittelemasta dekurionin virkaa tai muuta kunniaa kotimaassaan, koska he eivät ole pahamaineisia; eikä heitä suljeta pois julkisista tehtävistä, vaikka he ovat joutuneet aedilien ruoskimiksi, jotka näin tehdessään täyttävät vain laillisen velvollisuutensa. Mielestäni ei kuitenkaan ole kunniaakasta ottaa tällaisia henkilöitä, jotka ovat saaneet ruoskaniskuja, järjestykseen; ja varsinkin kaupungeissa, joissa on paljon rehellisiä miehiä, mutta niiden henkilöiden niukkuus, joiden pitäisi täyttää julkisen viran velvollisuuksia, kutsuu väistämättä tällaisia henkilöitä kunnallisiin kunnianosoituksiin, jos heillä on vaadittavat pätevyudet.

23. Papirius Justus, Perustuslaista, kirja II.

Keisarit Antoninus ja Verus totesivat eräässä rescriptumissa, että henkilöitä, jotka on siirretty joksikin aikaa ja jotka ovat palanneet takaisin, ei voida ottaa takaisin dekurionien ritarikuntaan ilman keisarin suostumusta.

23. 23. He totesivat myös reskriptiossa, että niitä, jotka oli siirretty takaisin, kun heidän aikansa oli kulunut umpeen, ei voitu palauttaa dekurionien arvoon, elleivät he olleet siinä iässä, että heistä voitiin tehdä dekurioneita, ja ellei heidän asemansa antanut heille toivoa saada tätä kunniaa tai antanut heille vakuutusta siitä, että keisari osoittaisi heille erityistä suopeutta.

24. Lisäksi he totesivat reskriptiossa, että poikaa, joka on syntynyt relegaation aikana, ei kielletä täyttämästä dekurionin tehtäviä.

25. He totesivat myös reskriptiossa, että se, joka oli suostunut toisen nimittämiseen dekurioniksi, ei saisi jälkeenpäin vastustaa nimitystä sillä perusteella, että asianosaista ei ollut laillisesti luotu dekurioniksi, sillä hänen olisi pitänyt vastustaa nimitystä alusta alkaen.

23296. Paulus, Kysymyksiä, kirja I.

Jumalallinen Pius totesi eräässä reskriptiossa, että tuomittua dekurionia ei saisi kiduttaa. Sen vuoksi, kun joku lakkaa olemasta dekurio ja joutuu sen jälkeen tuomituksi, on päätetty, että häntä ei saa kiduttaa hänen entisen arvokkuutensa muiston vuoksi.

Tit. 3. Dekurionirekisteristä.

Ulpianus, Prokonsulin velvollisuuksista, kirja III.

Dekurionien nimet on merkittävä rekisteriin, kuten kunnallislaissa säädetään. Jos asiasta ei kuitenkaan ole lakia, on otettava huomioon kunkin arvo, jotta heidät voidaan rekisteröidä siinä järjestyksessä, jossa kukin heistä nauttii korkeinta kunniaa kaupungissa; esimerkiksi ne, jotka ovat hoitaneet duumviirin virkaa, jos se on korkein, ja duumviirien joukossa on etusijalla se, joka on hoitanut virkaa ensimmäisenä; ja hänen jälkeensä ne, jotka ovat hoitaneet duumvirin tehtäviä kunnanhallituksessa; ja heidän jälkeensä ne, jotka tulevat kolmanneksi, ja muut peräkkäin, ja sitten ne, jotka eivät ole aiemmin hoitaneet mitään virkaa, merkitään rekisteriin niin, että kukin tulee omalle paikalleen.

23. Heidän äänensä antamisessa on noudatettava samaa järjestystä, jonka olemme todenneet noudatettavan heidän nimensä rekisteröinnissä.

Sama, Lausunnot, kirja II.

Keisarin käsissä kunnianosoituksia saaneiden nimet on ensin merkittävä kaupungin dekurionien rekisteriin ja sen jälkeen niiden nimet, jotka ovat vain hoitaneet kunnallisia virkatehtäviä.

Tit. 4. Julkisista tehtävistä ja kunnianosoituksista.

23. Hermogenianus, Epitomeja, kirja I.

Jotkin kunnallisista tehtävistä johtuvat kartanoista, toiset taas henkilöistä.

62. Kiinteistöistä johdetut työt liittyvät tavaroiden kuljettamiseen meritse tai maitse, ja niihin kiinnittää huomionsa kruununvoutien ykkösmies, sillä hän on vastuussa kaikista keräyksistä, jotka hän on tehnyt virkatehtäviään hoitaessaan.

63. Henkilökohtaisia tehtäviä ovat sellaiset, jotka liittyvät kaupungin puolustamiseen, toisin sanoen sellaiset, joita siviilituomari voi tehdä, esimerkiksi verojen kerääminen, tai kuten on todettu isänmaallisista tehtävistä, kantajaeläinten valvominen muonituksen ja muiden vastaavien asioiden toimittamiseksi; samoin kuin julkisten maa-alueiden, vesijohtojen, hevosten ja vaunuratojen hoitaminen, maanteiden ja varastojen korjaaminen, kylpylöiden lämmittäminen, ruoan jakaminen ja

kaikki tämänkaltaiset tehtävät. Sillä sen perusteella, mitä olemme todenneet, voidaan helposti ymmärtää kaikki muutkin asiat, jotka eri kaupungeissa on pitkään jatkuneen tavan mukaan vakiintuneet.

64. Henkilökohtainen työ ymmärretään yleisesti sellaiseksi, johon liittyy ruumiillista työtä, huolellisuutta ja ahkeruutta. Isänmaallinen työ on kuitenkin sellaista, jossa kuluja vaaditaan erityisesti.

65. Henkilökohtaisiin työsuhteisiin luetaan alaikäisen tai mielisairaana henkilön holhoaminen ja edunvalvonta, samoin kuin tuhlaajan, mykän ja syntymättömän lapsen holhoaminen ja edunvalvonta, jolle on myös tarpeen antaa ruokaa, juomaa, majoitusta ja muita tämänkaltaisia asioita. Alaikäisen tai mielisairaana henkilön omaisuuden osalta on kuitenkin huolehdittava siitä, ettei sitä hankita anastamalla tai että velallisia vapautetaan vastuusta. Samoin kun omaisuutta vaaditaan hallintaan Carbonian ediktin ehtojen mukaisesti, jos vakuutta ei aseteta, nimitetty kuraattori hoitaa henkilökohtaisesti omaisuutta. Samaa sääntöä sovelletaan kuraattoreihin, jotka on nimitetty huolehtimaan vihollisen vangiksi joutuneiden henkilöiden omaisuudesta ja jotka odottavat palaavansa takaisin. Kuraattoreita nimitetään myös omaisuudelle, joka on jätetty sellaiselle henkilölle, joka ei voi vielä periä sitä siviili- tai pretoriaanilain mukaan.

Ulpianus, On Sabinus, kirja XXI.

Jos poika, joka on isänsä valvonnassa, saa itse pojan, hänen katsotaan olevan isänsä valvonnassa, mitä tulee kunnallisiin kunnianosoituksiin.

(23) Sama, Opinions, kirja II.

Henkilöiden, jotka ovat syntyneet Rooman kaupungissa ja jotka ovat asettaneet kotipaikkansa muualle, on otettava vastaan julkinen työ Roomassa.

23. Leirillä palveleville sotilaille ei voida määrätä kunnallista työtä. Muiden yksityishenkilöiden on kuitenkin, vaikka he olisivat sotilaiden sukulaisia, noudatettava maansa ja maakuntansa lakeja.

24. Kun joku on tuomittu kaivostuomioon ja saa sen jälkeen täydellisen hyvityksen, hänet voidaan kutsua julkisiin töihin ja kunniatehtäviin aivan kuin häntä ei olisi koskaan tuomittu; eikä hänen onnettomuuttaan ja surullista kokemustaan voida esittää osoitukseksi siitä, ettei hän ole maansa hyvä kansalainen.

25. Heidän sukupuolensa kieltää naisilta ruumiilliset työt ja estää heitä saamasta kunnallisia kunnianosoituksia tai virkoja.

26. Isällä ei ole oikeutta estää hänen valvonnassaan olevaa poikaansa saamasta kunnallisia kunnianosoituksia, jos hänellä ei ole siihen hyvää syytä.
27. Isällä ei ole velvollisuutta ryhtyä puolustamaan poikaansa, jos hän ei suostu siihen, että tämä saa kunnallisia kunnianosoituksia tai virkoja, koska hän pelkää, että hänen omaisuutensa joutuu rasitteeksi; mutta hän ei voi estää poikaa olemasta vastuussa maalleen varojensa rajoissa.
28. Vaikka jokainen, joka on yli seitsemänkymmenen vuoden ikäinen tai jolla on viisi elossa olevaa lasta, on jommastakummasta näistä syistä vapautettu siviilitehtävistä, hänen poikiensa pitäisi kuitenkin ottaa vastaan virat, joihin he ovat päteviä, sillä isille lastensa vuoksi myönnettyä koskemattomuutta he itse eivät nauti.
29. Isäpuolta ei voida minkään lainsäännön nojalla pakottaa ottamaan vastaan siviilipalveluksen rasitteita poikapuolisonsa puolesta.
30. Vapautettujen henkilöiden olisi suoritettava julkisen työn velvollisuudet suojelijansa syntymäpaikassa, jos heidän rahavaransa riittävät siihen; koska suojelijoiden omaisuus ei ole vastuussa vapaiden henkilöiden hoitamien virkojen vuoksi.
31. Jos isä on syylistynyt johonkin rikokseen, tämä ei saisi olla esteenä sille, että hänen poikansa saavat kunnallisia kunnianosoituksia.
32. Jo kauan sitten on ollut vakiintunut käytäntö, että alle 25-vuotiaista alaikäisistä voi tulla dekkareita; ei kuitenkaan silloin, kun he ovat asepalveluksessa, koska tämän taakan katsotaan pikemminkin kuuluvan isänmaalliseen työhön.
33. Verojen keräämistä pidetään perintötyönä.
34. Elintarvikkeiden keräämisvelvollisuus on henkilökohtainen työ, ja seitsemänkymmenen vuoden ikä tai viiden elossa olevan lapsen lukumäärä vapauttaa henkilön siitä.
35. Henkilöiden, jotka ovat velvollisia tarjoamaan majoituksen kaupunkiin tuleville sotilaille, tulisi täyttää tämä velvollisuus vuorotellen.
36. Velvollisuus majoittaa sotilaita ei ole henkilökohtainen vaan perinnöllinen.
37. Maakunnan kuvernöörin on huolehdittava siitä, että työtehtävät ja kunniamerkit jaetaan kansalaisten kesken tasapuolisesti ja vuorotellen heidän ikänsä ja asemansa mukaan; siten, että noudatetaan vanhastaan vahvistettua järjestystä, jossa mainitut

työtehtävät ja kunniamerkit on jaettu eri asteisiin, jotta vältettäisiin se, että sama henkilö joutuisi niiden määräämisestä erittelemättömästi ja usein alistetuksi ja että valtio ei samanaikaisesti menettäisi miehiä ja valtaa.

38. Jos isän valvonnassa on kaksi poikaa, isää ei voida pakottaa vastaamaan molempien työstä samanaikaisesti.

39. Jos mies, joka jätti kaksi poikaa, ei ole testamentillaan määrännyt heidän yhteisestä omaisuudestaan, että toinen heistä hoitaa julkisen viran tehtäviä, ei jälkimmäisen pitäisi omalla kustannuksellaan ottaa vastuuta hänelle mahdollisesti kuuluvista tehtävistä tai kunnianosoituksista, vaikka isä olisi elossa ollessaan voinut ottaa tällaisen vastuun jommankumman poikansa puolesta.

23. Sama, Opinions, kirja III.

Kaupungin julkisten rakennusten rakentamisesta tai korjaamisesta huolehtiminen on julkista työtä, josta isä, jolla on viisi elossa olevaa lasta, on vapautettu; mutta jos hänet pakotetaan väkisin luopumaan tällaisesta työstä, tämä ei poista häneltä mitään tekosyytä, joka hänellä voi olla siihen, ettei hän ota vastaan muita töitä.

23. Varojen puutteeseen perustuva tekosyy olla ottamatta vastaan kunnallisia töitä tai tehtäviä, joita henkilöiden on otettava vastaan, ei ole pysyvä vaan väliaikainen; sillä jos jonkun omaisuus on lisääntynyt kunniallisin keinoin, tämä otetaan huomioon, kun tutkitaan hänen maksukykyään silloin, kun hänet nimitettiin virkaan.

24. Köyhiä henkilöitä ei voida köyhyyden vuoksi pakottaa ottamaan vastaan perinnöllisiä virkoja, mutta heidän on pakko täyttää niiden ruumiillisten virkojen tehtävät, joihin heidät on nimitetty.

25. Se, joka on pakotettu hoitamaan julkista työtä kaupungissaan ja esittää itsensä sotilaaksi välttääkseen kunnan taakan, ei voi huonontaa kunnan tilaa.

(23) Scaevola, Säännöt, kirja I.

Laivojen päälliköt ja öljynkauppiat, jotka ovat sijoittaneet suurimman osan omaisuudestaan tämänkaltaisiin ammatteihin, ovat oikeutettuja vapautukseen julkisesta virasta viiden vuoden ajaksi.

23. Ulpianus, Prokonsulin velvollisuuksista, kirja IV.

24. Rutilius Luppusille osoitetussa jumalallisten veljien rescriptumissa todettiin seuraavaa: "Perustuslakia, jossa määrätään, että kuka tahansa dekurioniksi nimitetty voi saada tuomarin viran, on noudatettava aina, kun asianosaiset ovat maksukykyisiä

ja asianmukaisesti päteviä. Jos he ovat kuitenkin niin huonossa asemassa ja niin vähävaraisia, että he eivät ainoastaan ole soveltumattomia nauttimaan julkisista kunnianosoituksista, vaan pystyvät myös tuskin elättämään itseään, on sekä hyödytöntä että häpeällistä, että tällaiset henkilöt valtuutetaan tuomarin virkaan, varsinkin kun on muita, jotka voidaan nimittää ja jotka omaisuutensa ja asemansa puolesta ovat sopivia virkaan. Sen vuoksi kaikki varakkaat tietäkööt, etteivät he saa käyttää hyväkseen tätä lain säännöstä, ja että kun kokouksessa on määrä valita joku, on läsnäolijoiden keskuudessa tiedusteltava henkilöitä, jotka varallisuutensa puolesta ovat kykeneviä ottamaan vastaan viran arvokkuuden."

23. On varmaa, että julkisia velallisia ei voida nostaa kunnallisiin kunniatehtäviin, elleivät he ensin maksa sitä, mitä he ovat kaupungille velkaa. Tällaisiksi velallisiksi olisi ymmärrettävä ne, joiden käsissä on julkisten asioiden hoitamisesta jäänyt saldoa. Kun he eivät kuitenkaan ole tämänkaltaisia velallisia, vaan ovat lainanneet rahaa kaupungilta, heitä ei voida sulkea pois kunnallisista kunniamerkeistä. On ilmeistä, että riittää, jos he maksun sijasta varautuvat siihen panttien tai maksukykyisten vakuuksien avulla. Tämän jumalaiset veljet totesivat Aufidius Herennianukselle osoitetussa rescriptumissa. Jos he ovat velkaa pelkällä lupauksella, josta ei voida kieltäytyä, he ovat sellaisessa asemassa, että heidät on suljettava pois kunnallisista kunnianosoituksista.

24. Jos jotakuta, vaikka hän on syylistynyt rikokseen, ei ole syytetty, häntä ei pidä sulkea pois julkisista viroista sen enempää kuin jos hänen syyttäjänsä vetäytyisi syytteestä; sillä Keisarimme on yhdessä Jumalallisen Isänsä kanssa todennut tämän eräässä rescriptumissa.

25. On huomattava, että tietyt virat ovat joko henkilökohtaisia tai perinnöllisiä, aivan kuten tietyt kunnianosoituksetkin.

26. Työtehtävät, jotka liittyvät omaisuuteen tai verojen maksamiseen, ovat luonteeltaan sellaisia, ettei ikä, lasten lukumäärä tai mikään muukaan etuoikeus, joka tavallisesti vapauttaa henkilöt henkilökohtaisista tehtävistä, ole pätevä tekosyy kieltäytyä niistä.

27. Nämä omaisuuteen liittyvät työt ovat luonteeltaan kaksitahoisia, sillä osa niistä on määrätty omistajille, olivatpa he kansalaisia tai eivät, ja osa on määrätty kaupungin asukkaille tai kansalaisille. Maalle tai rakennuksille määrättyt verot koskevat niiden haltijoita, mutta perintöverot koskevat vain kuntia tai niiden asukkaita.

23. Marcianus, Julkiset syytteet, kirja II.

Keisarillisissa perustuslaeissa kielletään rikoksesta syytettyä henkilöä tavoittelemasta kunnallisia kunnianosoituksia ennen kuin hänen tapauksensa on ratkaistu. Sillä ei ole merkitystä, onko hän plebeijalainen vai dekurio. Häntä ei kuitenkaan voida estää ottamasta vastaan tällaista virkaa sen jälkeen, kun vuosi on kulunut siitä, kun häntä syytettiin, ellei häntä voida syyttää siitä, että asiaa ei ole käsitelty vuoden aikana. Jumalallinen Severus totesi eräässä rescriptumissa, että jos joku valitaan

tuomariksi, hänen vastustajansa valittaa asiasta ja valituksen ollessa vireillä hän ottaa viran haltuunsa, häntä on rangaistava. Jos siis joku, jota päätös estää saamasta kunnallisia kunnianosoituksia, hakee muutosta, hänen tulisi sillä välin pidättäytyä vaatimasta virkaa.

Ulpianus, Ediktistä, kirja XI.

Alaikäisiä ei saa ottaa julkisten asioiden hoitoon, ei patrimoniaalisiin eikä virkoihin, ennen kuin he ovat täyttäneet kaksikymmentäviidettä vuotta; heitä ei myöskään saa asettaa dekurioiksi, sillä jos he ovat, he eivät voi äänestää kokouksessa. Sen jälkeen, kun he ovat täyttäneet kaksikymmentäviidettä vuotta, katsotaan kuitenkin, että se on kulunut, sillä tällaisissa tapauksissa on päätetty suosiolla, että on katsottava, että se, mikä on aloitettu, on saatettu loppuun; mutta mitään julkista virkaa ei saa antaa heidän hoidettavakseen, jottei hallitukselle aiheutuisi vahinkoa tai ettei alaikäiselle itselleen aiheutuisi vahinkoa.

Sama, Konsulin velvollisuuksista, kirja III.

Kun joku, joka on asetettu kunnalliseksi tuomariksi, kieltäytyy täyttämästä virkaansa kuuluvia velvollisuuksia, kuvernööri voi pakottaa hänet siihen samalla tavoin kuin holhoojat voidaan pakottaa täyttämään heille asetetut luottamustehtävät.

23. Modestinus, Erimielisyydet, kirja V.

Tuomarille ei voida määrätä uutta työtä; mutta tuomarin virka voidaan antaa sellaiselle, jolla on jo toinen julkinen työ.

23. Sama, Pandects, kirja XI.

Preetoriaanisen ediktin mukaan virat olisi myönnettävä asteittain, ja kuten jumalallisen Piuksen kirjeessä Titianukselle todetaan, tämä olisi tehtävä vähemmän tärkeistä tärkeämpiin.

23. Vaikka kunnallislaisissa säädetäänkin, että tiettyä asemaa olevia miehiä on suosittava, kun nimitetään tuomareita, on kuitenkin muistettava, että tätä sääntöä on noudatettava vain silloin, kun ehdokkaat ovat maksukykyisiä. Tämä on esitetty eräässä jumalallisen Marcuksen reskriptiossa.

24. Jumalalliset veljet totesivat eräässä reskriptissä, että aina kun tuomarin virkaan kelpoisten kansalaisten määrä on vähäinen, koskemattomuutta voidaan jossain määrin loukata.

25. Jumalallinen Antoninus ja hänen isänsä totesivat reskriptissä, että vaikka lääkäri on jo hyväksytty, kunta voi hylätä hänet.

26. Jumalallinen Antoninus totesi eräissä rescriptumissa, että ne, jotka opastavat lapsia oppimisen alkeissa, eivät ole vapautettuja julkisen viran velvollisuuksista.

23. Javolenus, On Cassius, kirja VI.

Kuka tahansa, jolle on myönnetty vapautus kunnallisten tehtävien suorittamisesta, ei ole vapautettu ryhtymästä tuomariksi, koska tämän tehtävät ovat kunniallisempia kuin muihin julkisiin virkoihin liittyvät tehtävät; mutta kaikkia muita ylimääräisiä tehtäviä, joita keneltäkään tilapäisesti vaaditaan, kuten esimerkiksi maanteiden kunnostamista, ei pitäisi vaatia tällaiselta henkilöltä.

23. Sama, On Cassius, kirja XV.

Kenen tahansa lapsille ja jälkeläisille myönnetty vapautus ja koskemattomuus julkisista tehtävistä koskee vain hänen perheeseensä kuuluvia henkilöitä.

23. Callistratus, Tuomioistuinten tutkimukset, I kirja.

Kunnianosoitus on julkisten asioiden hoitamista virkanimikkeellä, riippumatta siitä, vaaditaanko kulujen maksamista vai ei.

(23) Työtehtävä on joko julkinen tai yksityinen. Julkinen työ on sellaista, jossa sitoudutaan hoitamaan julkisia asioita, kulujen maksamisen kanssa ja ilman arvonimeä.

(24) Maanteiden korjauskulujen ja maaverojen periminen ei ole henkilökohtaista vaan paikallista työtä.

(25) Kun nousee esiin kysymys kunnallisista kunniamerkinnöistä ja julkisten töiden hoitamisesta, on otettava huomioon henkilö, jolle kunniamerkki tai työ on myönnetty, sekä hänen syntyperänsä ja se, riittävätkö hänen varansa hoitamaan hänelle uskottua työtä, sekä laki, jonka mukaan jokaisen on hoidettava virkatehtävänsä.

(26) Isän valvonnassa oleva plebeijapoika hoitaa virkaansa sen henkilön riskillä, joka hänet nimitti. Keisarimme Severus totesi tästä asiasta eräissä rescriptumissa seuraavaa: "Jos poikanne on plebeijalainen, teitä ei pidä vastoin tahtoaanne pakottaa vastaamaan hänen hallinnostaan maistraatissa, koska ette voi käyttää isänoikeuttanne vastustaaksenne hänen nimittämistään, vaan hänen hallintonsa on sen vastuulla, joka hänet nimitti."

(27) Valtuus hoitaa julkista virkaa ei ole lupaava, vaan siinä on noudatettava tiettyä järjestystä, sillä kukaan ei voi hoitaa korkeampia tuomarinviran tehtäviä ennen kuin on hoitanut alemman asteen tehtäviä, eikä kukaan voi jatkaa julkisen viran tehtävien hoitamista missä iässä tahansa.

(28) Monissa keisarillisissa perustuslaeissa on säädetty, että jos ei ole muita viranhaltijoita, ne, jotka ovat aiemmin hoitaneet virkaa, voidaan velvoittaa jatkamaan sen hoitamista. Jumalallinen Hadrianus totesi eräässä rescriptumissa virassa jatkamisesta seuraavaa: "Jos ei ole muita, jotka ovat päteviä hoitamaan viran tehtäviä, annan suostumukseni siihen, että heidät valitaan niiden joukosta, jotka ovat jo hoitaneet niitä."

23. Papinianus, Opinions, kirja V.

Jos isä antaa suostumuksensa sille, että hänen pojastaan tulee dekurio, ja hänen kuolemansa jälkeen hänen poikansa saa viran, hänen kanssaperillisiä ei voida pitää vastuussa hänen huonosta hallinnostaan, jos isä jätti pojalleen, dekurionille, riittävät varat vastuidensa täyttämiseen.

23. Paulus, Sentences, kirja I.

Niitä, jotka tarjoavat rahasumman saadakseen vapautuksen kunnan viran tai työn hoitamisesta, ei pitäisi kuulla.

23. Joka lupaa rahasumman kunnallisen kunnianosoituksen saamiseksi ja on alkanut maksaa sitä, on pakotettava maksamaan koko summa, aivan kuten keskeneräisen julkisen työn tapauksessa.

24. Poikaa ei voida vastoin tahtoaan pakottaa vastaamaan isänsä hallinnoimasta julkisesta työstä.

25. Ketään ei voida pakottaa ryhtymään kunnan puolustustehtäviin useammin kuin kerran, ellei välttämättömyys sitä vaadi.

23. Hermogenianus, Epitomeja, kirja I.

Ketään ei saa kieltää toistamasta vapaehtoisesti maakunnan papillisten seremonioiden suorittamista.

23. Kun isä, joka on vapautettu maistraatin siviilitehtävistä ja -velvollisuuksista, suostuu siihen, että hänen valvonnassaan oleva poikansa nimitetään dekurioniksi, hänen on pakko ottaa vastuu kaikkien poikansa ottamien tehtävien ja velvollisuuksien asianmukaisesta hoitamisesta.

(23) Arcadius Charisius, On Civil Employments.

Siviilipalveluksia on kolmenlaisia, sillä toisia kutsutaan henkilökohtaisiksi, toisia patrimonialisiksi ja toisia sekalaisiksi.

256. Henkilökohtaisia työsuhteita ovat ne, joita harjoitetaan mielen panostuksella ja ruumiillisen työn ponnisteluilla ilman, että niistä aiheutuu mitään haittaa henkilölle, joka niitä hallinnoi; kuten esimerkiksi holhoustoimi tai edunvalvonta.

257. Kirjanpitoa ja rahankeräystä missään kaupungissa ei pidetä kunniallisena työnä vaan henkilökohtaisena työnä.

258. Rekrytoijien tai hevosten tai muiden eläinten johtaminen, jotka ovat välttämättömiä julkisen omaisuuden tai valtiovarainministeriölle kuuluvan rahan tai tarvikkeiden tai vaatteiden kuljettamiseen tai jahtaamiseen, on henkilökohtaista työtä.

259. Postien ja kuriirien valvonta on henkilökohtaista työtä.

260. Viljan ja öljyn hankkimisesta huolehtiminen (koska tällaisiin tehtäviin on tapana nimittää henkilöitä, joita kutsutaan viljan ja öljyn hankkijoiksi) kuuluu joissakin kaupungeissa henkilökohtaisiin tehtäviin, samoin kuin julkisten kylpylöiden lämmitysvelvollisuus silloin, kun viranhaltijan toimittamat rahat saadaan kunnan tuloista.

261. Vesijohtojen kunnossapito kuuluu henkilökohtaisiin työtehtäviin.

262. Irenarkit ovat virkamiehiä, jotka on nimitetty ylläpitämään yleistä kuria ja moraalin säilyttämistä. Henkilökohtaisia virkoja hoitavat ne, jotka valitaan valtateiden rakentamiseen, kun he eivät voi antaa mitään omasta omaisuudestaan tähän tarkoitukseen, sekä ne, jotka nimitetään valvomaan leivän ja muiden kaupunkien asukkaiden päivittäiseen toimeentuloon tarvittavien elintarvikkeiden myyntiä.

263. Henkilöt, joiden tehtävänä on joko kerätä tai jakaa julkisia elintarvikkeita, sekä henkilökohtaisten verojen kerääjät hoitavat henkilökohtaisia tehtäviä.

264. Virkamiehet, jotka tavallisesti valitaan kaupunkien julkisten tulojen keräämistä varten, hoitavat henkilökohtaisia tehtäviä.

265. Myös ne, jotka ovat temppeleiden vartijoita tai jotka huolehtivat arkistoista; juhlapuheiden kirjoittajat ja kirjanpitäjät; ne, jotka järjestävät vieraille viihdykkeitä, kuten eräissä kaupungeissa; ne, jotka valvovat satamia; virkamiehet, joiden tehtävänä on julkisten rakennusten, palatsien, laivastoarsenaalien tai sotilaskotien rakentaminen tai korjaaminen, jotka

käyttävät julkisia varoja rakennusten rakentamiseen tai laivojen rakentamiseen tai korjaamiseen, kun se on tarpeen, hoitavat henkilökohtaisia tehtäviä.

266. Myös kamelien ajaminen on henkilökohtaista työtä, sillä kamelinkuljettajille on annettava tietty määrä rahaa heidän itsensä ja heidän kameliensa elatusta varten ja pidettävä siitä kirjaa, jotta he joutuisivat tekemään vain ruumiillista työtä. Heidät olisi kutsuttava sen järjestyksen mukaan, jossa heidät on rekisteröity, eikä heitä saisi vapauttaa millään tekosyyllä, ellei nimenomaisesti osoiteta, että he kärsivät jostakin ruumiillisesta vammasta tai heikkoudesta.

267. Keisarille lähetetyt sanansaattajat saavat toisinaan tarpeelliset matkakulunsa, mutta yövartijan upseerit ja myllyjen valvojat hoitavat henkilökohtaisia työtehtäviä.

268. Myös puolustajat, joita kreikkalaiset kutsuvat syndikoiksi ja jotka valitaan jonkin asian syytteesenpanoa tai puolustusta varten, hoitavat henkilökohtaista työtä.

269. Myös päätösten tekemisen velvollisuus luokitellaan henkilökohtaisiin työsuhteisiin.

270. Kun joku valitaan velvoittamaan henkilöitä rakentamaan jalkakäytäviä julkisten teiden edustalle, tämä työ on henkilökohtaista.

271. Samoin ne, jotka nimitetään verojen perimistä varten, suorittavat henkilökohtaiseen työsuhteeseen kuuluvia tehtäviä.

272. Myös kisojen osanottajien mukana kulkevat virkamiehet ja maistraattien virkailijat hoitavat henkilökohtaiseen työsuhteeseen kuuluvia tehtäviä.

273. Omaisuuteen perustuvia virkoja ovat ne, joita hoidetaan omaisuuden kustannuksella ja niitä hoitavan henkilön tappioksi.

274. Aleksandrian asukkaiden keskuudessa öljyä ja vihanneksia ostavien virkamiesten katsotaan harjoittavan patrimonialista työtä.

275. Ne, jotka keräävät viiniä koko Afrikan provinssissa, hoitavat perintötyötä.

276. Patrimonialiset työsuhteet ovat taas luonteeltaan kaksijakoisia, sillä jotkin niistä viittaavat joko omaisuuteen tai patrimoniumiin, esimerkiksi ne, jotka toimittavat hevosia tai muuleja sotilastarvikkeiden kuljetukseen tai postiin.

277. Näin ollen henkilöitä, jotka eivät ole kunnan kansalaisia eivätkä kunnan kaupunkien asukkaita, vaaditaan suorittamaan tämäntyyppisiä palveluja.
278. Eräässä reskriptiossa on todettu, että niiden, jotka lainaavat rahaa korkoa vastaan, vaikka he olisivatkin veteraaneja, on maksettava veroja tämän etuoikeuden käytöstä.
279. Tämäntyyppisistä työtehtävistä ei ole vapautettu veteraaneja, sotilaita eikä muitakaan henkilöitä, riippumatta siitä, millaisia etuoikeuksia heillä on, eikä edes itse paavi.
280. Lisäksi joillakin kaupungeilla on etuoikeus sallia niiden alueella maata omistavien henkilöiden toimittaa vuosittain tietty määrä viljaa suhteessa heidän hallussaan olevaan kiinteään omaisuuteen; tämä maksu on omistukseen liittyvä työ.
281. Sekatyö on sellaista, jossa yhdistyvät henkilökohtainen ja omaisuuteen liittyvä työ, kuten Herennius Modestinus parhaalla mahdollisella syyllä toteaa muistiinpanoissaan ja perusteluissaan; sillä verojen ja viljan kerääjät, jotka tekevät myös ruumiillista työtä, harjoittavat henkilökohtaista työtä ja korvaavat valtionkassan menetykset kuolleiden henkilöiden omaisuudesta ; joten on perusteltua pitää tätä työtä luonteeltaan sekatyönä.
282. Olemme kuitenkin edellä todenneet, että ne, jotka kaupunkinsa lakien tai tapojen mukaan harjoittavat henkilökohtaista työtä, ovat myös velvollisia maksamaan kulut omasta omaisuudestaan; tai jos ne, jotka keräävät elintarvikkeita, kärsivät tappiota viljelemättä jääneen maan vuoksi, myös nämä työt kuuluvat sekalaisen työn nimityksen alle.
283. Kaikki nämä työt, jotka olemme jakaneet kolmeen luokkaan, sisällytetään yhden merkityksen alle; sillä henkilökohtaiset, omaisuuteen perustuvat ja sekalaiset työt nimitetään siviili- tai julkisiksi.
284. Jos kuitenkin kenellekään myönnetään vapautus pelkästään henkilökohtaisista tai siviilipalveluksista, häntä ei voida vapauttaa palveluksista, jotka liittyvät muonitukseen, postiin, kuriireihin, majoitustilojen järjestämiseen, laivanrakennukseen tai henkilökohtaisten verojen keräämiseen, lukuun ottamatta sotilaita ja veteraaneja.
285. Jumalallinen Vespasianus ja jumalallinen Hadrianus totesivat eräässä reskriptissä, että keisari myönsi vapautuksen majoituksen toimittamisesta opettajille, jotka eivät olleet siviilipalvelusvelvollisia, sekä kieliopettajille, retoriikan opettajille ja filosofeille.

Tit. 5. Vapautuksesta ja vapautuksesta työstä.

23. Ulpianus, Opinions, kirja II.

Jokaisen tekosyy tulisi perustua oikeudenmukaisuuteen. Mutta jos vapautusta vaatiin henkilöihin luotettaisiin ilman oikeudenkäyntiä tai erotusta, ilman mitään aikarajoitusta, niin kuin kukin voi valita, ja jos jokainen saisi antaa itselleen luvan vapauttaa itsensä, ei olisi riittävästi henkilöitä hoitamaan julkisia virkavelvollisuuksia. Sen vuoksi, kun joku vaatii vapautusta julkisesta virasta lastensa lukumäärän vuoksi, hänen on haettava muutosta, ja ne, jotka eivät noudata tämänkaltaisen muutoksenhaun käsittelylle säädettyä aikaa, suljetaan hyvällä syyllä pois poikkeuksen piiristä.

(23) Niiden, jotka käyttävät hyväkseen poikkeuslupaa ja jotka sen seurauksena vapautetaan virasta, on valittava joka kerta, kun heidät nimitetään sen jälkeen. Jos kuitenkin osoitetaan, että tämä vastapuoli on toiminut pahansuovasti ja tarkoituksenaan aiheuttaa heille usein harmia, vaikka hän tietää, että heillä on oikeus ikuisen vapautukseen, kuvernööri määrää sen, joka on vastuussa tästä harmista, maksamaan oikeudenkäyntikulut, kuten keisarillisten asetusten tapauksessa.

(24) Korkeimpiin kunniamerkkeihin oikeutetut ja kaupungin kansalaisten joukkoon kuuluvat henkilöt, jotka aikomuksenaan petkuttaa arvojärjestyksensä ja jotka siirtyvät maalle välttääkseen korkeampien virkojen velvoitteet, mutta ovat silti edelleen vastuussa alempiin virkoihin liittyvistä velvoitteista, eivät voi vedota tähän tekosyyhyn.

(25) Vaikka mies voi olla kuusikymmentäviisivuotias ja hänellä voi olla kolme elossa olevaa lasta, häntä ei voida näistä syistä vapauttaa siviilipalvelusvelvollisuuksien hoitamisesta.

Sama, Opinions, kirja III.

Kuusitoistavuotiasta alaikäistä ei voida velvoittaa viljan ostovelvollisuuteen, jos se ei ole hänen syntymäpaikkakunnallaan tapana. Sama sääntö koskee alle kaksikymmentäviisi vuotta täyttäneitä alaikäisiä, jos heidät nimitetään kunnallisiin virkoihin tai kunniatehtäviin.

23. Lasten lukumäärä tai seitsemänkymmenen vuoden ikä ei ole hyvä tekosyy silloin, kun kunnia- tai virka-asioita yhdistetään, vaan se ainoastaan vapauttaa henkilön siviilitehtävistä.

24. Adoptiolapsia ei lueta niiden joukkoon, jotka tavallisesti vapauttavat isät julkisista tehtävistä.

25. Niiden, jotka on kutsuttu hoitamaan julkisia virkatehtäviä, on osoitettava, että heillä on säädetty määrä lapsia sinä ajankohtana, jolloin he haluavat vapautua tästä syystä; sillä jos lapsiluku myöhemmin täyttyy, se ei vapauta heitä, jos he ovat aiemmin sitoutuneet tehtävään.

26. Kun kyseessä on aviovarallisuustyö, lasten lukumäärä ei ole vapauttava peruste.

27. Lapset ovat pätevä tekosyy vapautukseen siviilityöstä, vaikka he eivät enää olisikaan isänsä määräysvallassa.

28. Vaikeasti kuuleva henkilö ei ole oikeutettu vapautukseen siviilityöstä.

29. Kun maakunnan kuvernööri havaitsee, että jotakuta ahdistaa ikä ja ruumiillinen heikkous tai että hänellä ei ole riittävästi varoja viran hoitamiseen, hän voi vapauttaa hänet virantoimituksesta ja nimittää toisen. Ruumiin heikkous on pätevä vapautus julkisesta palveluksesta, kun kyse on vain ruumiillisesta työstä. Niitä, jotka voivat auttaa neuvoillaan asiantuntevina miehinä tai jotka ovat päteviä hoitamaan virkaan kuuluvia tehtäviä, ei kuitenkaan pitäisi vapauttaa virantoimituksesta, ellei siihen ole hyviä ja riittäviä syitä.

30. Ne, jotka opettavat lapsille oppimisen alkeita, eivät ole oikeutettuja vapautukseen siviilityöstä. On kuitenkin osa kuvernöörin velvollisuutta huolehtia siitä, ettei kenellekään anneta sellaista virkaa, joka ylittää hänen kykynsä, olipa tällainen henkilö sitten opettamassa tiedon alkeita kaupungissa tai kylässä.

23. Scaevola, Säännöt, kirja III.

Vapautus julkisista tehtävistä myönnetään niille, jotka ovat rakentaneet Rooman kansalle tarkoitettujen elintarvikkeiden kuljetukseen tarkoitettuja aluksia, joiden kapasiteetti on vähintään viisikymmentä tuhatta mittaa viljaa, tai useita aluksia, joista jokaisen kapasiteetti on vähintään kymmenen tuhatta mittaa, niin kauan kuin mainitut alukset soveltuvat merenkulkuun tai jos he hankkivat tilalleen muita. Senaattorit eivät kuitenkaan ole oikeutettuja tähän vapautukseen. Heillä ei ole kiristyksiä koskevan Julian lain mukaan oikeutta omistaa aluksia.

(23) Neratius, Pergamentit, kirja I.

Vapautuksen kesto, joka myönnetään niille, jotka ovat poissa valtion asioilla, ei pidä laskea siitä päivästä, jona henkilö lakkasi olemasta poissa, vaan hänelle on annettava jonkin verran aikaa levätä matkan jälkeen; ja hänen katsotaan edelleen olevan poissa julkisesta palveluksesta, jos hän hoitaa jotakin asiaa joko matkalla tai paluumatkalla. Mutta jos joku viivyttelee matkalla tai jossakin paikassa pidempään kuin on asianmukaista, tässä tapauksessa vapautusajan olisi katsottava alkavan siitä päivästä, jolloin hän olisi voinut sopivasti päättää matkansa.

23. Macer, On the Duties of Governor, kirja II.

Ulpianus esitti mielipiteenään, että vapautusta ei saisi myöntää mihinkään muuhun virkaan niin kauan kuin joku oli kutsuttu siihen dekurionaatista.

23. Papinianus, Kysymyksiä, kirja II.

Sitä, joka on oikeutettu vapautukseen julkisista tehtävistä, ei voida pakottaa ottamaan vastaan sellaisen tehtävän, joka on poikkeuksellinen ja jota hänet on käsketty hoitamaan.

(23) Sama, Questions, kirja XXXVI.

Erinomaisimman keisarimme Severuksen asetusten mukaan veteraanit on vapautettu elinikäisesti sellaisten julkisten tehtävien hoitamisesta, joita ei ole määrätty isänmaallisiksi.

23. Sama, Mielipiteitä, I kirja.

Kun henkilö nimitetään kunnallisiin kunniapalveluksiin, ei seitsemänkymmenen vuoden ikää eikä sitä, että hän on viiden lapsen isä, voida esittää tekosyiksi. Suuri keisarimme Severus määräsi, että Aasiassa miehiä, joilla oli viisi lasta, ei voitu pakottaa ottamaan vastaan maakunnan papillisia tehtäviä, ja hän päätti myöhemmin, että tätä sääntöä oli noudatettava myös muissa maakunnissa.

23. On säädetty, että siviilitehtävistä ja holhousvelvollisuuksista ei voida vapauttaa muita veronmaksajia kuin niitä, jotka harjoittavat kyseistä ammattia sillä hetkellä.

24. Vapautusoikeudet eivät koske veteraanien lapsia.

25. Ne, jotka ovat saaneet vapautuksen julkisista työtehtävistä, eivät ole pakotettuja maksamaan maksuja, jotka tuomarit yllättäen määräävät heille, mutta he eivät voi välttyä maksamasta niitä maksuja, jotka laki määrää.

26. On päätetty, että filosofit, jotka usein ja hyödyllisesti käyttävät aikaansa koulunsa opintoja suorittavien hyväksi, vapautetaan holhoustoimista ja muista ruumiillista ponnistelua vaativista tehtävistä, mutta heitä ei vapauteta niistä, joihin liittyy kulujen maksaminen; sillä oikeat filosofit halveksivat rahaa ja paljastavat sitä haluavien filosofisten huijareiden valheelliset väitteet.

27. Jokainen, joka on vedonnut keisariin ja menee Roomaan aikomuksenaan käydä omaa oikeudenkäyntiään, on vapautettu kunnallisista kunnianosoituksista ja tehtävistä, kunnes hänen asiansa on ratkaistu.

(23) Paulus, Opinions, kirja I.

Ne, jotka opettavat Roomassa, on vapautettava julkisista tehtävistä kotimaassaan, aivan kuin he opettaisivat siellä.

23. Paulus esitti mielipiteenään, että jos viljalla kauppaa käyville henkilöille myönnettiin etuoikeus, siitä oli hyötyä myös heidän vapauttamisekseen julkisista viroista.

(23) Sama, Lauseet, I kirja.

Mikään etuoikeus ei ole käytettävissä tekosyyksi vapauttamaan henkilöitä sellaisista tehtävistä, jotka johtuvat omistuksesta tai jotka ovat perintöoikeudellisia.

16. Vapautukseen ovat oikeutettuja ne, joiden tehtävänä on mitata viljaa Rooman kaupungin huoltoa varten; sama sääntö ei kuitenkaan koske maakuntia.

17. Hevosten hankkiminen virkoihin ja vieraiden vastaanottaminen vieraana ovat vaatimuksia, joita ei aseteta sotilaille eikä vapaiden taiteiden professoreille.

18. Kukaan ei voi vedota köyhyyteen muutoksenhaun jälkeen, jos hänen omaisuutensa on sillä välin kasvanut.

19. Julkisilla puolustajilla on oikeus vapautukseen viroista ja töistä yhtä pitkäksi ajaksi.

(2) Hermogenianus, Epitomes of Law, kirja I.

On olemassa julkisia velvollisuuksia, jotka liittyvät omaisuuteen ja joihin nähden lapset, orjat, asepalveluksen ansiot tai mikään muukaan etuoikeus ei tarjoa laillista tekosyytä. Tällaisia ovat esimerkiksi ne, jotka liittyvät maan luovuttamiseen, maanteiden päällystämiseen, hevosten ja ajoneuvojen hankkimiseen virka-asemia varten, sekä velvollisuus osallistua vieraiden majoittamiseen; sillä kenelläkään ei ole oikeutta tällaiseen vapautukseen, paitsi niillä, joille keisarin suosio on erityisesti myöntänyt sen; ja tämä koskee myös kaikkia muita tämänkaltaisia vapautuksia.

0. Paulus, Lauseet, I kirja.

Puolustusta samassa asiassa ei voida toista kertaa antaa aiemmin esiintyneelle hallituksen edustajalle, ennen kuin vapautukselle säädetty aika on kulunut umpeen.

16. Kuvernöörien, prokonsuleiden ja keisarin asiamiesten avustajat on vapautettu viroista, kunniamaininnoista ja holhouksista.

17. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXII.

Kun preetori toteaa, että joku on kykenemätön toimimaan tuomarina, hän lupaa vapauttaa hänet; esimerkiksi silloin, kun hän ei voi toimia tuomarina huonon terveydentilan vuoksi ja on varmaa, että hän on kykenemätön hoitamaan siviilivirkaan kuuluvia velvollisuuksia; tai kun hän kärsii jostakin sairaudesta, joka estää häntä hoitamasta omia asioitaan; tai jos hän hoitaa papin tehtäviä eikä voi tunnollisesti luopua niistä; tällaiset henkilöt vapautetaan eliniäksi.

0. Vapautus julkisesta työstä voidaan myöntää kahdella tavalla: toinen on pysyvä, kuten sotilaille myönnetään; toinen on lyhytaikainen, kuten silloin, kun joku saa pelkän vapautuksen työstä.

1. Lisäksi kuka tahansa, jolla ei ole vapautusta, voidaan jopa pakottaa toimimaan tuomarina vastoin tahtoaan.

2. Jos tuomari haluaa puolustautua sellaisen etuoikeuden vuoksi, johon hänellä oli oikeus ennen viran vastaanottamista, ja tämä tapahtuu sen jälkeen, kun hän on alkanut ottaa asiaa tutkittavakseen, häntä ei saa kuulla; sillä kerran viran vastaanottamalla hän luopuu kaikesta oikeudesta puolustautumiseen. Jos kuitenkin myöhemmin ilmenee jokin perusteltu syy, jonka vuoksi hänet voidaan tilapäisesti vapauttaa, asiaa ei pidä antaa toisen tuomarin ratkaistavaksi, jos on olemassa vaara, että jompikumpi osapuolista kärsii vääryyttä; sillä joskus on parempi odottaa, että kerran asian tutkittavaksi ottanut tuomari voi palata, kuin antaa asia toisen tuomarin ratkaistavaksi.

2. Modestinus, Säännöt, kirja VII.

Pojan kuolemasta ei ole isälle mitään hyötyä julkisesta palveluksesta vapauttavana tekosyynä, ellei poika ole kaatunut taistelussa.

(2) Sama henkilö ei saa valvoa samanaikaisesti kahden julkisen työn rakentamista.

Tit. 6. Koskemattomuusoikeudesta.

3. Ulpianus, Opinions, kirja III.

Niillä, jotka ovat laivoilla vain niiden navigoimiseksi, ei ole minkään keisarillisen perustuslain mukaan oikeutta siviilipalveluksesta vapautukseen.

Kenelle tahansa myönnetty koskemattomuus ei periydy hänen perillisilleen.

Jos se on annettu perheelle ja sen jälkeläisille, se ei siirry perheen naisista syntyneille.

Sama, Prokonsulin velvollisuuksista, kirja IV.

Kun henkilöt velvoitetaan täyttämään julkisen työn tai viran velvollisuuksia tietyllä ehdolla, vaikka heitä ei muuten voitaisi pakottaa siihen vastoin heidän suostumustaan, heidän on noudatettava vilpittömän mielen periaatetta ja noudatettava sitä ehtoa, jolla he suostuivat omistautumaan mainittujen töiden tai virkojen hoitamiseen. Kilikian kuvernöörille Benidius Rufukselle osoitetussa reskriptissä todettiin, että alle murrosikäisiä alaikäisiä ei saisi ottaa virkoihin, vaikka kelpoisuusehdot täyttävien henkilöiden vähyys näyttäisi tekevän tämän tarpeelliseksi.

27. Sama, kirja V.

Seitsemänkymmentä vuotta täyttäneet miehet on vapautettu holhous- ja henkilökohtaisista tehtävistä. Se, joka on tullut seitsemänkymmenennelle vuodelle, mutta ei ole vielä täyttänyt sitä, ei kuitenkaan voi käyttää tätä vapautusta hyväkseen, koska seitsemänkymmenettä vuottaan täyttänyttä ei pidetä yli seitsemänkymmenvuotiaana.

Modestinus, Säännöt, kirja VI.

Yleisesti ottaen vapautukset myönnetään henkilölle siten, että ne voivat siirtyä hänen jälkeläisilleen, ja ne ovat ikuisia hänen miespuolisille seuraajilleen.

Callistratus, Oikeudellisista tutkimuksista, kirja I.

Vanhuutta on aina kunnioitettu suuresti kaupungissamme. Esi-isämme nimittäin kohtelivat vanhuksia lähes samalla kunnioituksella kuin tuomareita, ja sama kunnia myönnettiin vanhuudelle suhteessa kunnallisiin velvoitteisiin, jotka oli

täytettävä. Kenen tahansa, joka rikastui vanhoilla päivillään eikä ollut aiemmin hoitanut minkään julkisen viran tehtäviä, ei kuitenkaan voida sanoa olevan vapautettu tällaisesta velvollisuudesta ikänsä etuoikeuden vuoksi, ja varsinkin jos hänelle määrätyn viran hoitaminen ei vaadi yhtä paljon ruumiillista ponnistelua kuin rahan maksamista, koska kaupungista ei ole helppo löytää tarpeeksi päteviä miehiä hoitamaan julkisia tehtäviä.

On myös otettava huomioon kunkin paikan tapa ja katsottava, myönnetäänkö nimenomaisesti mitään vapautuksia ja mainitaanko niissä mitään niiden saamiseen vaadittavien vuosien määrästä. Tämä voidaan selvittää myös jumalallisen Piuksen reskripteistä, jotka hän lähetti Afrikan provinssin prokonsuli Enniukselle.

Jumalallisen Aelius Pertinaxin reskriptien mukaan on selvästi ja selvästi todettu, että lasten lukumäärä antaa pätevän vapautuksen kunnallisista tehtävistä, sillä hän totesi Julius Candidukselle osoitetussa reskriptissä seuraavaa: "Vaikka lasten lukumäärä ei vapauta isää kaikista julkisista tehtävistä, silti, koska olette anomuksessanne ilmoittanut minulle, että teillä on kuusitoista lasta, ei ole kohtuutonta, että myönnämme teille vapautuksen julkisista tehtävistä, jotta voitte kasvattaa lapsenne".

Kauppiaat, jotka avustavat kaupungin tarvikkeiden hankkimisessa, samoin kuin merimiehet, jotka myöskin huolehtivat sen tarpeista, saavat vapautuksen julkisista viroista niin kauan kuin he jatkavat tätä työtä; sillä hyvin oikein on päätetty, että heille aiheutuvista vaaroista on maksettava asianmukainen korvaus, niin että ne, jotka suorittavat tällaisia julkisia tehtäviä oman maansa ulkopuolella riskin ja työn uhalla, vapautetaan kotimaassa aiheutuvista harmituksista ja kustannuksista; sillä ei voida virheellisesti sanoa, että hekin ovat poissa valtion palveluksessa, kun he työskentelevät hankkimassa tarvikkeita kaupungille.

Alusten omistajille myönnettävälle koskemattomuudelle on annettu tietty erityisluonne, ja ainoastaan he ovat oikeutettuja siihen, sillä sitä ei myönnetä heidän lapsilleen eikä heidän vapaamatkustajilleen. Tämä vahvistetaan keisarillisissa perustuslaeissa.

Jumalallinen Hadrianus totesi eräässä reskriptissä, että vain niillä laivanvarustajilla olisi oikeus koskemattomuuteen, jotka huolehtivat kaupungin elatuksesta.

Vaikka kuka tahansa voi kuulua laivanvarustajien yhdistykseen, jos hänellä ei ole laivaa eikä aluksia eikä mitään muutakaan sellaista, mistä keisarillisissa perustuslaeissa säädetään, hän ei voi käyttää hyväkseen laivanvarustajille myönnettyä etuoikeutta; ja jumalalliset veljet totesivat eräässä rescriptissä seuraavaa: "Jos on henkilöitä, jotka väittävät olevansa vapautettuja julkisista tehtävistä sillä verukkeella, että he kuljettavat viljaa ja öljyä meritse Rooman kansan hyväksi, eivätkä he harjoita meriliikennettä eivätkä ole sijoittaneet suurinta osaa omaisuudestaan meriliiketoimintaan ja merihyödykkeisiin, heiltä on riistettävä nauttimansa koskemattomuus."

Seuraaviin. vapautuksiin viitaten on sanottava, että jos joku on kutsuttu kunnallisiin virkoihin ennen kuin hän on ryhtynyt harjoittamaan kaupankäyntiä ja ennen kuin hänet on hyväksytty samaa elinkeinoa harjoittavien muodostamaan yhdistykseen (siitä syystä, että hän on saanut koskemattomuuden), oli hän sitten täyttänyt seitsemänkymmentä vuotta ja ilmoittanut sen julkisesti tai hänellä on tarvittava määrä lapsia, hänen on pakko ottaa vastaan sen viran tehtävät, johon hänet on nimitetty.

Merikauppaa harjoitetaan omaisuuden kartuttamiseksi, muuten, jos joku harjoittaa sitä suurimmalla osalla rahoistaan ja jos hän, vielä varakkaammaksi tultuaan, jatkaisi samansuuruista liiketoimintaa, hän joutuisi julkiseen palvelukseen, aivan kuten varakkaat henkilöt, jotka ostettuaan laivoja pienellä summalla pyrkivät välttämään kunnallisen viran velvollisuuksia. Eräässä jumalallisen Hadrianuksen käsikirjoituksessa todetaan, että tätä sääntöä olisi noudatettava.

Jumalallinen Pius totesi eräässä reskriptissä, että aina kun herää kysymys siitä, kuuluuko joku laivanvarustajien yhdistykseen, on selvitettävä, onko hän omaksunut laivanvarustajan aseman välttääkseen julkisen palveluksen.

Myöskään veronmaksajien ei tarvitse harjoittaa kunnallisia töitä. Jumalalliset veljet totesivat rescriptissä, että tätä sääntöä olisi noudatettava. Tästä keisarillisesta reskriptiosta voidaan ymmärtää, että verovelvollisille maanviljelijöille ei myönnetä etuoikeutena sitä, että heitä ei pakoteta kunnallisiin töihin, vaan että heidän omaisuutensa, joka on jo sidottu valtiovarainministeriöön, ei saa joutua lisävastuuseen. Jos he siis vapaaehtoisesti tarjoutuisivat ottamaan vastaan julkisen viran, voidaan epäillä, estäisikö maakunnan kuvernööri tai keisarillisten tulojen johtaja heitä tekemästä sitä. Jälkimmäinen näkemys on helpompi pitää voimassa, ellei heidän sanota olevan valmiita maksamaan tilejään valtiovarainministeriön kanssa.

Keisarillisten maa-alueiden maanviljelijät on vapautettu kunnallisista töistä, jotta he voisivat paremmin viljellä valtiovarainministeriölle kuuluvaa maata.

Vapautus myönnetään tietyille yhdistyksille tai yhteisöille, joille on lailla myönnetty kokoontumisoikeus; toisin sanoen yhdistyksille tai yhteisöille, joihin kukin henkilö on hyväksytty ammatin perusteella, kuten esimerkiksi käsityöläisten yhdistys, edellyttäen, että niillä on sama alkuperä; esimerkiksi jos ne on järjestetty suorittamaan yleistä hyvinvointia varten tarvittavaa työtä. Koskemattomuutta ei myönnetä erotuksetta kaikille, jotka otetaan näihin yhdistyksiin, vaan ainoastaan käsityöläisille, sillä jumalallinen Pius päätti, että kaikenikäisiä henkilöitä ei voitu valita, ja hän paheksui korkeassa iässä olevien tai rappeutuneiden henkilöiden ottamista. Ja jotta varakkaiksi tulleet henkilöt eivät välttäisi siviilivirkaan liittyvää vastuuta, monin paikoin päätettiin, että henkilöt voivat käyttää hyväkseen etuoikeuksia, jotka tällaiset yhdistykset ovat myöntäneet kaikille vähävaraisille.

Minulle on kerrottu, että kun henkilöt, jotka on valittu jäseniksi yhteisöihin, jotka tarjoavat jäsenilleen koskemattomuuden, kuten esimerkiksi laivanvarustajien yhdistys, saavat dekuriaattorin kunnian, heidät olisi pakotettava hoitamaan julkisia virkoja. Tämän näyttää vahvistavan eräs jumalallisen Pertinaxin reskripti.

Taruntenus Paternus, Sotilasasiat, kirja I.

Tiettyjen henkilöiden kunto vapauttaa heidät raskaammista töistä, esimerkiksi viljan mittaajat ja heidän apulaisensa, krooniset invalidit, lääkärit, oppineiden kirjoja kuljettavat orjat, käsityöläiset, oja kaivavat työmiehet, eläinlääkärit, arkkitehdit, luotsit ja laivojen kirvesmiehet, ballistojen tekijät, lasinvalmistajat, mekaanikot, nuolien valmistajat, pronssinvalmistajat, vaunujen rakentajat, kaakelintekijät, gladiaattorit, piippujen valmistajat, trumpettien valmistajat, soittimien valmistajat, jousien valmistajat, lyijyn- ja raudanvalmistajat, lapidarit, kalkin polttajat, puunleikkaajat ja hiilenpolttajat. Samaan luokkaan kuuluvat myös teurastajat, metsästäjät, uhrieläimillä kauppaa käyvät, tehtaanjohtajien apulaiset, sairaanhoitajat, punnitsijat, ei ainoastaan varastoissa ja varastointitiloissa työskentelevät, vaan myös armeijan tarvikkeiden jakelusta vastaavat, sotilastribuunien apulaiset, kuriirit, aseiden vartijat, yhteishuutajat ja torvensoittajat. Kaikkien näiden henkilöiden katsotaan olevan vapautettuja julkisista viroista.

Tit. 7. Suurlähetystöistä.

32. Ulpianus, Massurius Sabinuksesta, kirja VIII.

Kun kunnan lähettiläs luopuu virastaan, hänelle määrätään yleensä tavanomainen rangaistus ja hänet erotetaan virastaan.

32. Sama, Opinions, kirja II.

Kunnan lähettiläs, joka on nimitetty toimimaan jotakin kuntaa vastaan, voi esittää vaatimuksensa keisarille toisen henkilön välityksellä.

2. Kun lähettiläs luopuu tehtävästään tai viivyyttää tuloksia jostain pätevästä syystä, hänen on todistettava tämä seikka sen kaupungin sääntökunnalle, jossa hän asuu.

3. Se, että lähettiläs laiminlyö tehtävänsä suorittamisen, ei vahingoita hänen kollegaansa.

4. Lähettiläille, jotka eivät ota tehtävänsä vastikkeetta, maksetaan palkkaa suhteessa heidän arvoonsa.

3. Africanus, Kysymyksiä, kirja III.

Kun kysytään, voidaanko kanne nostaa lähetystön jäsentä vastaan, ei ole niin tärkeää selvittää, missä kantaja on joko lainannut hänelle rahaa tai määrännyt, että hänelle on annettava jotakin, kuin tietää, missä kanne voidaan nostaa, jotta maksu voidaan suorittaa lähetystön aikana.

4. Marcianus, Institutes, kirja XII.

On huomattava, että velallinen hallitukselle ei voi hoitaa lähetystölle kuuluvia tehtäviä.

Tämän jumalallinen Pius totesi Claudius Saturninukselle ja Faustinukselle osoitetussa rescriptuksessa.

(2) Henkilöt, joilla ei ole oikeutta nostaa syytettä, eivät voi hoitaa lähetystön tehtävää; ja jumalalliset Severus ja Antoninus totesivat rescriptumissa, että kuka tahansa, joka on nimitetty riitelemään arenalla, ei voi laillisesti olla lähetystön jäsen.

(3) Valtiokonttorin velallisia ei kuitenkaan kielletä hoitamasta lähettilään tehtäviä.

(4) Jos jotakuta vastaan on nostettu julkisesti syyte, syyttäjää ei saa pakottaa ryhtymään lähettilään tehtäviin sellaista kohtaan, joka väittää olevansa syytetyn ystävä tai kuuluvansa hänen perheeseensä. Tämän jumalaiset veljet totesivat Aemilius Rufukselle osoitetussa rescriptuksessa.

(5) Lähettiläät eivät voi nimittää muita sijaisikseen, lukuun ottamatta poikiaan.

(6) Jokainen on velvollinen suorittamaan lähettilään tehtävät vuorollaan, mutta ei ole velvollinen tekemään sitä ennen kuin ne, jotka on valittu ennen häntä kokouksessa, ovat suorittaneet omansa. Jos lähetystö kuitenkin edellyttää ykkösluokan miehiä ja heidän järjestyksessään kutsutut ovat alempiarvoisia, säännönmukaista järjestystä ei pidä noudattaa, kuten jumalallinen Hadrianus totesi eräissä klazomenialaisille osoitetussa rescriptumissa.

(7) Jumalallisen Vespasianuksen kaikille kaupungeille osoittamassa käskyssä säädetään, että yksi kunta ei saa lähettää enempää kuin kolme lähettilästä.

14. Scaevola, Säännöt, kirja I.

Aika, josta lähettiläs voi hyötyä, alkaa hänen nimittämisestään eikä siitä päivästä, jona hän saapuu Roomaan.

6. Mutta jos ei ole tyydyttävästi selvitetty, onko hän lähettiläs vai ei, Rooman preetori tutkii asian.

(9) Ulpianus, Prokonsulin velvollisuuksista, kirja IV.

Poikaa ei vapauteta lähettiläänä toimimisesta sen vuoksi, että hänen isänsä on palvellut lähettiläänä, kuten keisarimme isänsä kanssa totesi Claudius Callistukselle seuraavasti: "Pyydät vapautusta toimia lähettiläänä isäsi palveluksen vuoksi, mutta tämä voi tapahtua asianmukaisesti vain siltä osin kuin on kyse virasta, joka edellyttää kulujen maksamista; sääntö on kuitenkin erilainen sellaisen lähetystön kulujen osalta, joka vaatii yhden henkilön palvelusta." Tämä on kuitenkin erilainen."

7. Papinianus, Opinions, kirja I.

Eräs poika, joka oli dekurio, otti isänsä puolesta vastaan lähetystön tehtävät. Tämä ei vapauta häntä toisesta lähetystöstä, ellei hän ole jo lähtenyt; isä voi kuitenkin vaatia vapautusta kahdeksi vuodeksi siitä syystä, että hänen katsotaan täyttäneen lähetystönsä tehtävät poikansa toimesta.

8. Paulus, säännöt, kirja I.

Paulus esitti näkemyksensä, että kun joku on kerran hoitanut lähettilään tehtävät, häntä ei voida vapautukselle säädetyn ajan kuluessa pakottaa ryhtymään uudelleen puolustamaan mitään julkista asiaa, vaikka sama kysymys olisikin kiistanalainen.

(2) "Keisarit Antoninus ja Severus Germanus Silvanukselle: Vapautus kahdeksi vuodeksi myönnetään henkilöille, jotka ovat hoitaneet lähettilään tehtäviä, eikä sillä ole merkitystä, onko lähetystö lähetetty meille Roomaan vai johonkin maakuntaan."

(3) Paulus katsoi, että lähettilään tehtäviä hoitaneen ei pitäisi huolehtia omista eikä muiden asioista; mutta sen, joka antaa neuvojaan vastikkeetta pretorille, joka on hänen ystävänsä, ei katsota tässä tapauksessa rikkovan tätä sääntöä.

9. Sama, Opinions, kirja III.

Paulus esitti mielipiteensä, että jos lähettiläs kärsi palvelusaikanaan vahinkoa, hän saattoi jopa tuona aikana nostaa kanteen.

10. Sama, Lauseet, I kirja.

Lähettiläs ei voi nostaa omaa omaisuuttaan koskevaa kannausta ennen kuin hän on suorittanut virkatehtävänsä, paitsi niissä tapauksissa, jotka koskevat vahingon korvaamista tai vahingonkorvauksen maksamista.

(2) Jos joku kuolee lähettiläänä ollessaan ja ennen kuin hän palaa kotimaahansa, hänelle hänen lähtiessään ennakkoon maksettuja kuluja ei palauteta.

11. Sama, vetoomusoikeudesta.

Jos joku nimitetään lähettilääksi hänen poissa ollessaan ja hän ottaa viran vapaaehtoisesti vastaan, hän voi lähettää toisen hoitamaan sen tehtäviä hänen tilallaan.

12. Vaikka se, joka hoitaa lähettilään tehtäviä, ei voi hoitaa omia asioitaan, Suuri Antoninus salli silti hänen ajaa ja puolustaa asioita naispuolisen holhoojan nimissä, vaikka hän ei ollut vielä hoitanut sen lähetystön asioita, jonka hän oli ottanut tehtäväkseen, ja erityisesti silloin, kun hän väitti, että holhooja, jonka puolesta hän toimi, oli poissa.

(2) Scaevola, Digest, kirja I.

Eräs lähettiläs, jonka hänen kotikaupunkinsa oli nimittänyt, otti viran vastaan ja tuli Roomaan; ja ennen kuin hän oli hoitanut tehtävänsä, hän osti talon Nikopoliksesta, omasta kaupungistaan. Heräsi kysymys, oliko häneen sovellettava senaatin asetusta, jonka mukaan lähettilästä kielletään hoitamasta yksityisasiotaan tai -asioitaan ennen kuin hän on suorittanut virkavelvollisuutensa. Vastaus oli, että hän ei näyttänyt olevan velvollinen.

18. Papinianus, Opinions, kirja I.

Sijainen, joka on omalla suostumuksellaan nimitetty hoitamaan toisen henkilön tehtäviä, ei ole oikeutettu vapautukseen kahden vuoden ajan, ja hänen on pakko ottaa vastaan lähettilään virka.

(2) Ulpianus, Praetorin ediktiosta, kirja LXXIV.

Joka on edelleen poissa sen jälkeen, kun hän on hoitanut lähettilään tehtäviä ja hänet on vapautettu tehtävistään, hänen ei katsota olevan poissa valtion asioilla, sillä hän ei ole poissa yleisen edun vuoksi vaan omasta puolestaan.

14. Modestinus, Säännöt, kirja VII.

Se, joka hoitaa lähettilään tehtäviä, ei voi ilman keisarin lupaa esittää vetoomusta, joka koskee hänen omia tai muiden asioita.

16. Sama, Säännöt, kirja VIII.

Samaa henkilöä ei ole kielletty ryhtymästä useisiin lähetystöihin; ennen kaikkea silloin, kun hän maksaa matkakulunsa itse.

16. Jos jotakuta vastaan on nostettu kanne ennen kuin hän on ottanut vastaan lähetystön tehtävät, hänen on puolustettava sitä, vaikka hän olisi poissa, mutta jos hän on kerran ottanut vastaan tällaisen tehtävän, hänen ei tarvitse tehdä sitä, ellei hän hoida virkatehtäviään.

17. Pomponius, On Quintus, Mucius, kirja XXXVII.

Kun joku lyö vihollisemme lähettilästä, hänen katsotaan syyllistyneen kansojen lain vastaiseen tekoon, koska lähettiläitä pidetään pyhinä. Sen vuoksi, jos sellaisen kansakunnan lähettiläitä, jonka kanssa olemme sodassa, ovat kanssamme, on todettu, että he voivat vapaasti jäädä sinne, sillä tämä on kansojen lain mukaista. Näin ollen Quintus Mucius katsoi, että jokainen, joka iski lähettilästä, luovutetaan yleensä sille viholliselle, jonka edustaja hän oli. Heräsi kysymys, jos vihollinen ei ottanut rikoksentehtävää vastaan, kun hänet oli lähetetty heidän luokseen, jäisikö hän Rooman kansalaiseksi. Eräät viranomaiset ovat sitä mieltä, että hän jäisi sellaiseksi, ja toiset ovat päinvastaista mieltä, sillä jos kansa on kerran määrännyt jonkun luovutettavaksi, katsotaan, että häneltä on riistetty kansalaisuus, aivan kuten on asianlaita, jos joku on kielletty tulelta ja vedeltä. Näyttää siltä, että myös Publius Mucius oli tätä mieltä. Tätä kysymystä käsiteltiin perusteellisesti Hostilius Mancinuksen tapauksessa, jota numanttilaiset eivät halunneet ottaa vastaan, kun hänet luovutettiin heille, ja tämän vuoksi myöhemmin säädettiin laki, jonka nojalla hän saattoi pysyä Rooman kansalaisena, ja hänen kerrotaan jopa toimineen preettorin virassa.

Tit. 8. Kaupungeille kuuluvan omaisuuden hallinnoinnista.

18. Ulpianus, Disputations, kirja X.

Kaikkea, mikä on jätetty kaupungille erityistä tarkoitusta varten, ei voida muuttaa muuhun käyttöön.

19. Sama, Opinions, kirja III.

Aikaisemmissa vuokrasopimuksissa asetettujen ehtojen ei voida katsoa koskevan myöhempiä vuokrasopimuksia.

20. Mitä joku on kielletty tekemästä omissa nimissään, sitä hän ei saa tehdä kenenkään muun välityksellä. Jos siis dekurio vuokraa julkista maata (mitä dekurioilla ei ole lupaa tehdä) muiden henkilöiden nimiä käyttäen, hänen tekonsa on peruutettava lain vastaisena.
21. Jos joku muuttaa viljan ostoon tarkoitetut rahat muuhun käyttöön, hänen on palautettava summa korkoineen, ja häntä vastaan annettu tuomio on pätevä, vaikka hän olisi poissa; mutta tässä tapauksessa oletetaan, että hän on antanut vakuuden, joka takaa, että hän antaa tiliä hallinnostaan.
22. Jokaisen, joka on velkaa viljan ostoon tarkoitetun rahasumman, on maksettava se heti. Sillä kaikissa asioissa, jotka liittyvät välttämättömään julkiseen viljan ostoon, rahan maksaminen ei salli viivytystä; ja kaikki henkilöt, jotka ovat velkaa tällaisessa tilanteessa, voi maakunnan kuvernööri pakottaa maksamaan.
23. Viljan ostoon annetut varat on palautettava kaupungille, eikä niitä saa käyttää muihin tarkoituksiin. Jos kuitenkin viljan ostoon tarkoitetut rahat muutetaan muuhun käyttöön, kuten esimerkiksi julkisten kylpyläalueiden töihin, vaikka voidaankin osoittaa, että ne on käytetty vilpittömässä mielessä, on se, joka on niitä hallinnut, määrättävä palauttamaan ne kaupungille, koska ne voidaan kuitenkin käyttää vain viljan ostoon.
24. Jos viljan ostoon tarkoitetut rahat on palautettava kaupungille korkoineen, niistä ei saa periä kohtuutonta ja lainvastaista korkoa, toisin sanoen korkoa ei saa maksaa.
25. Jos viljan oston jälkeen, josta hinta on maksettu ja merkitty julkisiin rekistereihin, se otetaan ostajalta aiheettomasti pois; maakunnan kuvernööri voi määrätä, että summa on palautettava sille, joka sen osti.
26. Kun mies, joka oli maksukykyinen silloin, kun hänet nimitettiin virkaan, tulee myöhemmin maksukyvyttömäksi, valtion on vastattava kaikista aiheutuneista menetyksistä; sillä mikään inhimillinen varovaisuus ei voi varautua onnettomuuksiin, eikä hänen nimittäjänsä saisi olla tästä syystä vastuussa mistään.
27. Kaupungin oikeuksia ei voida muuttaa sopimuksella, jonka tuomarit ja heidän kollegansa tekevät estääkseen toisiaan haastamasta toisiaan oikeuteen sellaisten asioiden osalta, joissa tämä on laissa sallittua.
28. Kanne, joka voidaan kuitenkin nostaa yhtä heistä vastaan hallinnollisista epäkohdista, on oikeudenmukaisuuden mukaisesti toisen hyväksi, joka on tullut vastuuseen hänestä.
29. Sen, mitä todistettavasti on käytetty tuomarin virkaa hoitavan kollegan puolesta, maakunnan kuvernöörin on määrättävä maksettavaksi asianosaiselle tai hänen perillisilleen.

30. Sama samassa kirjassa. Jos joku on saanut rangaistuksen petoksesta jonkin rakennustyön rakentamisessa ja takaaja, joka oli vastuussa hänestä, on tehnyt sopimuksen toisen kanssa saman rakennustyön rakentamisesta, mutta sitä ei ole vielä tehty, takaajan perillinen ei voi kieltäytyä koron maksamisesta; sillä ensinnäkin sopimus sitoi takaajan vilpittömässä mielessä koko summan, ja myöhemmässä sopimuksessa, koska hän on tunnustanut vastuunsa, hän on velvollinen maksamaan kaupungin mahdollisesti kärsimän vahingon.

31. Henkilöt, jotka ovat tulleet takaajiksi koko siitä summasta, josta tulonhankkija voi joutua vastuuseen, voidaan laillisesti haastaa oikeuteen sekä korosta että päävelasta, ellei velvoitteen ehdoissa ole toisin määrätty heidän osaltaan.

32. Mutta jos maanvuokrauksessa on sovittu, että jos vuokraa ei epäsuotuisan kauden vuoksi tarvitse maksaa jonakin vuonna, jonka aikana tätä voidaan luotettavan kansalaisen arvion mukaan pitää asianmukaisena tekosyynä, on vuokrasopimuksen ehtoa noudatettava vilpittömässä mielessä.

22. Papinianus, Opinions, kirja I.

Kun eräät virkamiehet, jotka hoitivat virkaa yhdessä, jakoivat keskenään rahaa, joka oli maksettu heille kaikille yhtenä summana, päätettiin, että heitä ei voitu vapauttaa vastuusta maksamalla summa, jonka kukin oli saanut. Ulpianus, joka hoiti liiketoimet, olisi kuitenkin ensin haastettava oikeuteen, kuten holhoojien tapauksessa.

Samassa kirjassa. Erään kaupungin maistraatti vuokrasi julkista maata viideksi vuodeksi vaatimatta hyvää vakuutta. Kun vuokralainen oli viipynyt pidempään kuin viisi vuotta, hän jätti valtiovarainministeriölle maksettavaa, ja koska maan sadon tuottoa ei voitu saada, maan vuokranneen henkilön seuraaja otettiin vastuuseen. Samaa sääntöä on jo kauan sitten päätetty olla soveltamatta veroihin, koska verojen tilaaja on vastuussa vain toimikautensa aikana.

Kanteen nostamisesta ei saisi kieltäytyä sellaista henkilöä vastaan, joka virkakautensa aikana on tullut vastuuseen valtion velkojille novation kautta. Maksusitoumuksen tehneen henkilön tapaus on kuitenkin erilainen, sillä hänen katsotaan muistuttavan henkilöä, joka joko julkisesti myi tai vuokrasi omaisuutta.

Poikaa ei voida vaatia vastaamaan isästään, joka on nimitetty tuomariksi, vaikka isä olisi vapauttanut hänet ennen virkaan nimittämistä tai jos hän on luovuttanut tälle osan omaisuudestaan lahjoituksena.

Kun maistraatin puolesta esiintynyt takaaja on antanut myös pantteja, katsotaan, että pantit on annettu, jotta kanne voidaan panna asianmukaisesti vireille; toisin sanoen sen jälkeen, kun mitään ei voida periä takaisin häneltä, jonka puolesta hän on tullut vastuuseen.

Valens, Trusts, kirja II.

Jos kaupungille on jätetty testamenttilahjoitus, sitä ei saa ilman keisarin lupaa käyttää muuhun kuin vainajan tarkoittamaan tarkoitukseen; ja siksi, jos vainaja on määrännyt, että sillä on rakennettava työ, jota ei voida tehdä Falcidianin lain salliman neljännen varauksen jälkeen, on sallittua, että rahasumma käytetään kaikkeen siihen, mikä näyttää olevan kaikkein tarpeellisinta kaupungin hyväksi. Sama sääntö pätee myös silloin, kun useat rahasummat testamentataan useiden rakennustöiden rakentamista varten ja Falcidian-lain mukaisen vähennyksen jälkeen jäljelle jäävä summa ei riitä kaikkien rakennustöiden rakentamiseen, sillä rahat saa käyttää mihin tahansa yksittäiseen rakennustyöhön, jonka valtio haluaa rakentaa. Jos rahaa kuitenkin testamentattiin, jotta sen tulot käytettäisiin metsästykseseen tai näyttelyihin, senaatti kielsi käyttämästä sitä tällaisiin tarkoituksiin ja salli, että perintö käytettäisiin siihen, mitä kaupunki eniten tarvitsi, ja antoi tunnustuksena testamentin tekijän anteliaisuudesta luvan, että siitä muistettaisiin merkinnällä.

Paulus, Sentences, I kirja.

Kymmenykset eivät ole pakotettuja toimittamaan kaupungilleen viljaa alempaan hintaan kuin mihin sitä kulloinkin myydään,

Ellei rahaa ole nimenomaisesti testamentattu uuden rakennuksen rakentamista tai vanhan korjaamista varten.

Ulpianus, Pretorin ediktiosta, kirja I.

Kaupungin tuomarit ovat vastuussa paitsi petoksesta myös törkeästä huolimattomuudesta, ja tämä koskee erityisesti tapauksia, joissa vaaditaan huolellisuutta.

Paulus, Pretorin määräyksestä, I kirja.

Kun isän valvonnassa oleva poika hoitaa tuomarin virkaa isänsä suostumuksella, Julianus katsoi, että jälkimmäinen on täysimääräisesti vastuussa kaikesta siitä, mitä kaupunki on menettänyt poikansa hallinnon aikana.

Modestinus, säännöt, kirja VIII.

Laskuvirhe voidaan korjata jopa kymmenen tai kahdenkymmenen vuoden kuluttua.

Kun tilit on kuitenkin todistettavasti tarkastettu ja hyväksytty, niissä olevia virheitä ei voida enää korjata.

Papirius Justus, Perustuslait, kirja II.

Keisarit Antoninus ja Verus totesivat eräässä reskriptissä, että korkoa olisi perittävä julkisten virkamiesten käsiin jäävistä rahoista, mutta että sitä ei voitaisi periä julkisten töiden urakoitsijoilta ja että kun nämä eivät ole maksukykyisiä, virkamiehet olisivat vastuussa vain pääomasta.

Lisäksi he totesivat eräässä rescriptissä, että myös virkamiesten perilliset olivat vastuussa kaikista julkisiin töihin liittyvistä tappioista.

Lisäksi he totesivat eräässä reskriptissä, että kaupungin tuomarin tehtävänä oli periä takaisin kaupungille kuuluvat maat, vaikka ne olisivat vilpittömässä mielessä ostajien hallussa, ja ennen kaikkea silloin, kun viimeksi mainitut saattoivat vedota niihin henkilöihin, joilta he olivat ne saaneet.

Sama samassa kirjassa. Keisarit Antoninus ja Verus totesivat eräässä reskriptissä, että julkisten töiden rakentamista koskevia sopimuksia ei saisi tehdä ilman vakuutta.

He totesivat myös reskriptissä, että jos julkiset virkamiehet olivat huolimattomia omaisuuden myynnissä, he olivat vastuussa yksinkertaisesta vahingonkorvauksesta, mutta jos he olivat syyllistyneet petokseen, he olivat vastuussa kaksinkertaisesta vahingonkorvauksesta; ja että rangaistus ei siirtyisi heidän perillisilleen.

Lisäksi he totesivat eräässä reskriptissä, että tuomarin olisi omaisuuden myynnin jälkeen kerättävä rahat, jotka oli tarkoitettu kansan tarvikkeiden hankkimiseen.

He totesivat myös eräässä rescriptissä, että Hadrianuksen kirjeen mukaan viljan ostosta vastaavat virkamiehet vapautettaisiin vastuusta, jos he olivat hoitaneet virkavelvollisuutensa asianmukaisesti.

He totesivat myös rescriptissä, että kunnan tileistä vastaavalta virkamieheltä ei pitäisi vaatia vakuutta, koska kuvernööri oli valinnut hänet tutkimusten jälkeen.

He totesivat myös rescriptissä, että tuomari on vastuussa kollegastaan, jos hän olisi voinut estää tämän hallinnollisen epäkohdan, mutta ei tehnyt niin.

Lisäksi he totesivat rescriptissä, että maistraatti on vastuussa, jos hänen hallintonsa aikana kaupungin velkaantuminen kasvoi. Mutta jos kaupunki ei ennen hänen virkaansa pystynyt maksamaan velkojaan, vaikuttaa oikeudenmukaiselta, että hän ei ole vastuussa.

Sama samassa kirjassa. Keisarit Antoninus ja Verus totesivat eräässä reskriptissä, että tuomari, joka virkakautensa aikana ja vielä pitkään sen jälkeenkin oli pitänyt hallussaan julkisia varoja, oli velvollinen palauttamaan ne korkoineen, ellei hän voinut vedota johonkin pätevään syyhyn olla tekemättä niin.

Tit. 9. Määräyksistä, jotka olisi annettava dekurionien määräyksestä.

Ulpianus, Opinions, kirja III.

Ei ole maakunnan kuvernöörin harkintavallassa määrätä kuhunkin kaupunkiin nimitettävien lääkäreiden lukumäärää, vaan tämä on dekurionien sääntökunnan ja niiden, joilla on siellä omaisuutta, velvollisuus, jotta he voivat ruumiillisen sairauden sattuessa antaa itsensä ja lapsensa itse valitsemiensa henkilöiden hoitoon, joiden rehellisyydestä ja ammattitaidosta he ovat varmoja.

Marcianus, Julkiset syytteet, kirja I.

Päätökset, jotka on annettu ilman, että lakisääteinen määrä valtuutettuja on läsnä, eivät ole päteviä.

Ulpianus, Valitusmenettelystä, kirja III.

Kunnallislaisissa säädetään, että dekurionien ritarikunnan ei katsota kokoontuneen, ellei kaksi kolmasosaa jäsenistä ole läsnä.

Sama, Kaupungin päämaistraatin velvollisuuksista.

Suosion vuoksi annetut dekurionien määräykset on kumottava, riippumatta siitä, ovatko ne vapauttaneet velallisia vai antaneet luvan lahjoituksiin.

Jos he siis ovat tavalliseen tapaan luovuttaneet tällä tavoin yleisölle kuuluvia maita, taloja tai rahasummia, tällainen asetusta on mitätön. Mutta jos päätöksentekijät ovat määränneet maksettavaksi jollekin korvauksena rahaa, päätös ei ole aina mitätön tai vaikutukseton, kuten esimerkiksi silloin, kun on annettu apuraha joidenkin vapaiden taiteiden tai lääketieteen hyväksi, koska määrärahoja voidaan laillisesti myöntää tähän tarkoitukseen.

Callistratus, Oikeudellisista tutkimuksista, kirja II.

Jumalallinen Hadrianus totesi Nikomedian kansalle osoitetussa rescriptumissa, että jos dekurionien ritarikunta oli kerran antanut määräyksen, sitä ei saisi kumota, paitsi jos siihen oli jokin hyvä syy; toisin sanoen jos määräyksen kumoaminen liittyi yleiseen hyvinvointiin.

Scaevola, Digest, kirja I.

Kunnallisessa laissa säädettiin seuraavaa: "Jos joku antaa tuomion valtuuston ulkopuolella, hänet on erotettava valtuustosta tai järjestyksestä ja maksettava tuhat drakmaa." Heräsi kysymys, pitäisikö hänelle langettaa rangaistus, jos hän oli tietämätön siitä, että hän oli rikkonut lakia. Vastaus oli, että tällaiset rangaistukset oli tarkoitettu vain niille, jotka tiesivät toimivansa lainvastaisesti.

Tit. 10. Julkisista töistä.

Ulpianus, Opinions, kirja II.

Eräs mies, joka oli nimitetty julkisten töiden valvojaksi ja joka halusi vapautusta, ei onnistunut, vaan pysyi virassaan kuolemaansa saakka. Hän jätti perillisensä vastuuseen, mutta ei asettanut heitä vastuuseen siitä hetkestä lähtien, jolloin hänen kuolemansa tapahtui.

Henkilö, joka jo hoiti julkisen viran tehtäviä, ryhtyi myöhemmin rakentamaan vesijohtoa. Vaikutti järjettömältä, että hän pyysi vapautusta entisestä työstään, kun hän oli jo vastuussa molemmista tehtävistä; sillä jos hän olisi aikonut ottaa vastuun vain toisesta, on todennäköisempää, että hän olisi saanut vapautuksen toisesta tehtävästä sen vuoksi, että hän oli jo mukana siinä.

Sama, Opinions, kirja III.

Sitä, joka vapaamielisyydestä eikä velkaantumisen vuoksi on käyttänyt tulonsa jonkin aikaa julkisten töiden loppuunsaattamiseen, ei ole kielletty saamasta palkkiota anteliaisuudestaan siten, että hänen nimensä merkitään niihin.

Julkisten töiden valvojat käyvät kauppaa urakoitsijoiden kanssa, mutta valtio on kiinnostunut vain tätä tarkoitusta varten nimetyistä henkilöistä. Sen vuoksi maakunnan kuvernööri luottaa sekä siihen, joka vastaa töistä, että urakoitsijaan, joka on vastuussa hänelle.

Maakunnan kuvernöörin tulisi käyttää valtaansa estääkseen sen henkilön nimen poistamisen, jonka anteliaisuudesta julkinen rakennus on rakennettu, ja muiden nimien kirjoittamisen sen tilalle; ja huolehtia myös siitä, että todisteita samanlaisesta vapaamielisyydestä, jota kansalaiset ovat osoittaneet maalleen, ei poisteta.

Macer, Kuvernöörin velvollisuuksista, kirja II.

Yksityishenkilö voi rakentaa uuden teoksen jopa ilman keisarin lupaa, ellei se ole tehty kilpailemalla toisen kaupungin kanssa, ellei se voi tarjota materiaalia kapinaan tai ellei se ole sirkus, teatteri tai amfiteatteri.

Keisarillisissa perustuslaeissa todetaan, että uuden teoksen rakentaminen julkisin kustannuksin ilman keisarin lupaa ei ole laillista.

Mihin tahansa julkiseen teokseen ei saa kirjoittaa muuta nimeä kuin keisarin tai sen, jonka rahoilla se on rakennettu, nimi.

Modestinus, Pandects, kirja XI.

Julkiseen teokseen ei ole laillista kirjoittaa edes kuvernöörin nimeä.

Ulpianus, Kaupungin johtavan tuomarin velvollisuuksista.

Kun joku testamenttaa perinnön tai omaisuuden julkisen rakennustyön rakentamista varten, sen korko ja sen alkamisajankohta on vahvistettu jumalallisen Piuksen reskriptiossa seuraavasti: "Jos perinnönjättäjä ei ilmoita ajankohtaa, jolloin patsaat tai kuvat on asetettava paikoilleen, maakunnan kuvernöörin on määrättävä se; ja jos perinnönjättäjän perilliset eivät tee tätä säädettyssä ajassa, he ovat kuuden kuukauden kuluttua velvollisia maksamaan kohtuullisen koron, mutta jos mainittuja patsaita ja kuvia ei ole asetettu paikoilleen kyseiseen päivämäärään mennessä, heidän on maksettava valtiolle kuuden prosentin korkoa." "Kun kuitenkin on määrätty aika, heidän on maksettava rahat tuon ajan kuluessa; tai jos he väittävät, etteivät ole löytäneet patsaita, tai aiheuttavat riitaa paikan suhteen, heidän on heti alettava maksaa korkoa kuuden prosentin suuruisena."

Julkisten maiden rajat eivät saa jäädä yksityishenkilöiden haltuun. Sen vuoksi maakunnan kuvernöörin on huolehdittava siitä, että julkiset maat erotetaan yksityisten omistamista maista, ja pyrittävä lisäämään julkisia tuloja. Jos hän havaitsee, että

jotkin julkiset paikat tai rakennukset ovat yksityisten henkilöiden hallussa, hänen on arvioitava, pitäisikö ne vaatia yleisön hyväksi vai olisiko parempi vuokrata ne riittävää vuokraa vastaan; ja hänen on aina pyrittävä siihen menettelytapaan, jonka hän katsoo olevan valtiolle kaikkein edullisinta.

Modestinus, Pandects, kirja XI.

Jumalallinen Marcus totesi eräässä reskriptissä, että maakunnan kuvernöörin olisi kuultava keisaria kaupunkien muureille tai porteille tai muulle julkiselle omaisuudelle rakennetuista rakennelmista ja myös siitä, missä muureja on rakennettu.

Callistratus, Oikeudellisista tutkimuksista, kirja II.

Jumalallinen Pius totesi eräässä reskriptissä, että jos rahaa oli testamentattu uuden rakennuksen rakentamista varten, oli parempi, että se käytettiin jo olemassa olevien rakennusten säilyttämiseen kuin uusien rakentamiseen; toisin sanoen, jos kaupungissa oli jo tarpeeksi julkisia rakennuksia eikä niiden korjaamiseen ollut helppo saada rahaa.

Kun joku haluaa koristella marmorilla tai muulla tavoin toisen rakentamaa teosta ja lupaa tehdä sen kansan tahdon mukaisesti, senaatti määräsi, että se voidaan tehdä, jos hän kirjoittaa teokseen oman nimensä, mutta antaa sen henkilön nimen jäädä, joka teoksen alun perin rakensi. Jos yksityishenkilöt kuitenkin käyttävät oman rahasummansa julkisin varoin jo rakennetun teoksen kaunistamiseen, samoissa keisarillisissa mandaateissa määrätään, että he voivat saada nimensä kirjoitetuksi teokseen ja ilmoittaa siihen antamansa rahasumman.

Tit. 11. Markkinat.

Modestinus, säännöt, kirja III.

Jos keisarilta on saatu lupa pitää markkinoita, eikä etuoikeuden saanut henkilö käytä sitä kymmeneen vuoteen, hän menettää sen.

Callistratus, Oikeudelliset tutkimukset, kirja III.

Kun joku määrää maanviljelijöitä ja kalastajia tuomaan kaupunkiin elintarvikkeita, jotta he itse voivat niitä myydä, sillä perusteella, että elintarviketarjonta vähenee, kun maanviljelijät kutsutaan pois töistään, on tavaroiden tuojien luovutettava ne

heti sen jälkeen ja palattava työhönsä. Näin ollen Platon osoitti korkeinta viisautta ja auktoriteettia, kun hän kreikkalaisten keskuudessa opettaessaan totesi, että jotta kaupunki olisi vauras ja sen asukkaat onnellisia, sen on ensinnäkin houkuteltava paikalle kaikki tarvittavat kauppiat, sillä ensimmäisessä kirjassaan "Siviiliväestön kanssakäymisestä" hän sanoi: "Kaupunki tarvitsee paljon maanviljelijöitä ja muita työläisiä ja käsityöläisiä sekä niitä, jotka tuovat ja vievät kauppatavaroita, sillä he ovat kauppiaita. Kun maanviljelijä kuitenkin tuo markkinoille jotain tuottamaansa tai joku muu työläinen tekee niin, eikä hän heti kohtaa jotakuta, joka haluaa vaihtaa tavaroita hänen kanssaan, onko hänen sitten tarpeen jäädä istumaan paikalleen torille, kunnes hän luopuu tavaroistaan? Ei suinkaan, sillä on olemassa niitä, jotka tämän nähdessään voivat tarjota palveluksiaan kauppatavaroiden hävittämiseksi."

Tit. 12. Mitä tulee lupauksiin.

Ulpianus, Kaupungin ylimmän tuomarin velvollisuuksista.

Jos joku lupaa rakentaa julkisen teoksen tai lahjoittaa rahaa tätä tarkoitusta varten, häntä ei voi haastaa oikeuteen korosta. Jos hän kuitenkin viivyttelee, korkoa kertyy, kuten keisarimme jumalallisen isänsä kanssa eräässä reskriptissä totesi.

On huomattava, että se, joka antaa lupauksen, ei aina ole velvollinen toteuttamaan sitä. Jos hän kuitenkin lupaa vastineeksi hänelle asetuksella jo myönnetystä tai myöhemmin myönnettävästä kunniasta tai jostain muusta hyvästä syystä, hän on sitoutunut lupaukseensa. Mutta jos hän on antanut lupauksen ilman mitään syytä, hän ei ole vastuussa, kuten monissa sekä vanhoissa että uusissa perustuslaeissa todetaan.

Samoin, jos joku antaa lupauksen ilman mitään vastiketta ja alkaa toteuttaa sitä, hän on vastuussa.

Ymmärrämme, että henkilö alkaa toteuttaa lupaustaan rakennuksen rakentamisen yhteydessä, kun hän tekee perustuksen tai raivaa maan. Jos maa-alue on kuitenkin siirretty hänelle tätä tarkoitusta varten hänen pyynnöstään, paremman käsityksen mukaan hänen olisi katsottava aloittaneen työn. Samaa sääntöä sovelletaan, jos hän on tehnyt valmisteluja tai käyttänyt rahaa julkisella paikalla.

Jos hän ei kuitenkaan itse ole aloittanut työtä, mutta on luvannut tietyn rahasumman sen rakentamista varten, hän aloittaa yrityksen maksamalla rahat, ja hän on vastuussa aivan kuin työ olisi aloitettu.

Lopuksi, kun joku lupaa pylväitä julkista työtä varten, keisarimme on yhdessä jumalallisen isänsä kanssa lausunut eräässä reskriptissä seuraavaa: "Joka lupaa valtiolle rahasumman ilman mitään syytä, ei ole pakotettu täydellistämään vapaamielisyyttään. Kun kuitenkin lupasit Citiumin kansalle joitakin pylväitä ja tämän vuoksi työ aloitettiin kaupungin tai yksityisten henkilöiden kustannuksella, ei tehdystä voida luopua."

Keisarimme totesi reskriptiossa, että kun joku antaa toisen tehtäväksi suorittaa työn loppuun ja jos sille sitten sattuu vahinkoa onnettomuuden vuoksi, on työn rakentaja vastuussa.

Sama, Disputaatiot, kirja I.

Kun henkilö vannoo jotakin, häntä sitoo hänen lupauksensa, mutta velvoite kohdistuu siihen, joka vannoo, eikä omaisuuteen; sillä kun jotakin vannotaan ja luovutetaan, se vapauttaa henkilön, mutta omaisuus ei muutu pyhäksi.

Pojat, jotka ovat saavuttaneet murrosiän ja jotka ovat omia isäntiään, ovat sidottuja isänsä lupauksiin, sillä isän valvonnassa oleva poika tai orja ei voi sitoa itseään lupauksella ilman isänsä tai isäntänsä valtuutusta.

Jos joku vannoo kymmenesosan omaisuudestaan, kymmenesosa ei lakkaa kuulumasta hänen omaisuuteensa ennen kuin se on erotettu siitä; ja jos kymmenesosan vannonut henkilö kuolee ennen kuin erottaminen tapahtuu, hänen perijänsä on vastuussa kymmenesosasta omaisuuden nimissä. On nimittäin vahvistettu, että tällainen velvoite siirtyy perilliselle.

Sama, Disputations, kirja IV.

Sopimus syntyy kahden henkilön suostumuksesta samalla tavalla kuin sopimus. Lupaus edellyttää kuitenkin vain tarjouksen tehneen henkilön suostumusta; ja siksi on vahvistettu, että jos lupaus annetaan vastineeksi jostakin annettavasta kunniaista, se voidaan periä velkana. Kun työ on kuitenkin aloitettu, on päätetty, että lupauksen antaja on velvollinen saattamaan sen loppuun, vaikka hän ei olisi luvannut sitä jonkin suoritettavan kunnian vastineeksi.

Jos joku, joka on luovuttanut kaupungille omaisuutta lupauksensa mukaisesti, haluaa vaatia sitä takaisin, hänen vaatimuksensa olisi estettävä, sillä on täysin oikeudenmukaista, että tällaisia kaupungeille annettuja vapaaehtoisia lahjoituksia ei voida peruuttaa pelkällä mielenmuutoksella. Jos kunta on kuitenkin lakannut pitämästä hallussaan tällaisissa olosuhteissa saatua omaisuutta, sille olisi myönnettävä kanne.

Marcianus, Institutes, kirja III.

Jos joku antaa lupauksen tulipalon, maanjäristyksen tai muun kaupungille aiheutuneen vahingon vuoksi, hän on vastuussa.

Ulpianus, Opinions, kirja I.

Vastasi Charidemukselle seuraavasti: "Jokainen, joka poissa ollessaan lupaa kirjeitse, että kaupungille tehdään jotakin, on velvollinen noudattamaan lupastaan."

Sama, Prokonsulin velvollisuuksista, kirja V.

Aina kun lupauksen arvo vähenee perillisen vuoksi, tämä voi tapahtua vain silloin, kun lupausta ei ole annettu vastineeksi annettavasta kunniasta. Jos se on kuitenkin tehty jonkin kunnianosoituksen vastineeksi, sitä pidetään velkana, eikä se vähene, sikäli kuin se koskee perillistä henkilökohtaisesti.

Jos joku lupaa rahasumman vastineeksi jonkin kunnian antamisesta ja alkaa maksaa sitä, keisarimme Antoninus totesi eräässä reskriptissä, että hän on velkaa koko summan aivan kuin työ olisi aloitettu.

On muistettava, että miesten lisäksi myös naisten on täytettävä lupauksensa, kun he suostuvat antamaan tai tekemään jotakin vastineeksi myönnettävistä kunnianosoituksista. Tämä sisältyy keisarimme ja hänen jumalallisen isänsä rescriptumiin.

Jos kaupunki vaatii ketään, joka ei ole luvannut tehdä niin, pystyttämään keisarin patsaita johonkin julkiseen paikkaan, häntä ei pakoteta tottelemaan, kuten keisarimme ja hänen jumalallisen isänsä rescriptissä todetaan.

Paulus, Prokonsulin velvollisuuksista, kirja I.

Kun joku on luvannut tehdä jotakin kaupungin hyväksi jonkin sille sattuneen onnettomuuden vuoksi, jumalallinen Severus totesi eräässä Diolle osoitetussa rescriptumissa, että vaikka hän ei aloittaisi sitä, hän olisi silti vastuussa.

Sama, Prokonsulin velvollisuuksista, kirja III.

Jumalalliset veljet esittivät eräässä rescriptumissa seuraavan lausuman, joka koski kaupungeille annettuja lupauksia, joista tuomareiden olisi otettava tieto: "Staius Rufinus lupasi saada valmiiksi Gabinian kaupunkiin teatterin, jonka hän oli jo aloittanut. Sillä vaikka hän oli kärsinyt epäonnesta ja vaikka kaupunkiprefekti oli siirtänyt hänet kolmen vuoden ajaksi, hänen ei silti pitänyt vähentää vapaaehtoisesti tarjoamansa lahjan suosiota, sillä vaikka hän oli poissa, työn saattoi saattaa loppuun ystävänsä toimesta. Jos hän kuitenkin jättäisi sen tekemättä, tavalliset viranomaiset, joilla oli laillinen oikeus toimia kaupungin puolesta, voisivat nostaa häntä vastaan kanteen kaupungin nimissä. Tuomareiden on tutkittava asia mahdollisimman pian, ennen kuin Staius Rufinus lähti maanpakoon, ja jos he päättävät, että hänen olisi saatettava työ

loppuun, heidän on määrättävä hänet täyttämään kaupungille annettu lupaus tai kiellettävä myymästä maata, joka hänellä on Gabinian kaupungin alueella."

Modestinus, Erimielisyyksiä, kirja IV.

Kun joku on antanut kaupungille lupauksen vastineeksi jostakin hänelle annettavasta kunniasta, hän on kaikissa olosuhteissa vastuussa koko summasta ja myös hänen perillisensä annettun lupauksen vuoksi. Tämä pätee tosiaankin lupauksen perusteella aloitettuun työhön, ja jos asianomaisen omaisuus ei riittänyt lupauksen täyttämiseen, jumalalliset Severus ja Antoninus totesivat eräässä reskriptissä, että tässä tapauksessa vieras perillinen olisi vastuussa viidennestä osasta vainajan omaisuutta ja hänen lapsensa yhdestä kymmenesosasta. Jumalallinen Pius päätti kuitenkin, että jos lahjoittaja oli köyhtynyt antamansa lupauksen vuoksi ja työ oli jo aloitettu, viidesosa hänen omaisuudestaan olisi vastuussa.

Sama, Opinions, kirja I.

Septicia lupasi kotikaupungilleen tietyn rahasumman julkisten kisojen viettoa varten sillä ehdolla, että pääoma jäisi hänen käsiinsä ja että hän itse antaisi puolet korosta palkkioksi kilpailijoille seuraavin ehdoin: "Annan ja erittelen kolmekymmentätuhatta aurea pääomaksi, joka käytetään joka neljäs vuosi järjestettäviin peleihin, ja pidän itse mainitun summan käsissäni ja annan takuun dekurioille siitä, että he maksavat tavanomaisen korkokannan mukaisen koron mainitulle kolmekymmentätuhannen aurean pääomalle; sillä ehdolla, että pelejä johtavat tuleva aviomieheni ja minulle mahdollisesti syntyvät lapset. Mainitut korot on käytettävä palkintoihin, jotka jaetaan niille kilpailijoille, jotka tuomarit päättävät kussakin kilpailussa kunnostautuneiksi." Kysyn, kärsisivätkö Septician lapset mitään vääryyttä, jos he eivät toimisi puheenjohtajana näissä kilpailuissa lupauksen ehtojen ja ehtojen mukaisesti. Herennius Modestinus vastasi, että jos julkisten kisojen järjestäminen sallitaan, lupauksen asettamaa ehtoa on noudatettava.

Sama, Pandects, kirja IX.

Jos joku lupaa rahasumman vastineeksi siitä, että hän saa tuomiokapitulिन kunnian tai papillisen viran, ja ennen kuin hän saa kunnian tai ryhtyy hoitamaan viran velvollisuuksia, hän kuolee, hänen perillisensä eivät saa nostaa kannetta rahasta, jonka hän lupasi vastineeksi mainitusta kunniasta tai tuomiokapitulista. Näin säädettiin keisarillisissa perustuslaeissa, ellei työtä ollut hänen elinaikanaan aloitettu joko henkilön itsensä tai kaupungin toimesta.

Same, Pandects, kirja XI.

Divinus Severuksen reskriptiossa todetaan, että yksityishenkilöiden rakennuttamiin julkisiin rakennuksiin ei saa pystyttää patsaita muille henkilöille vastoin näiden suostumusta.

Jumalallinen Antoninus totesi eräissä rescriptumissa, että jos joku on luvannut teoksen välttääkseen viran tehtävien suorittamisen, hänet voidaan pakottaa suorittamaan sen tehtävät teoksen rakentamisen sijasta.

Papirius Justus, Konstituutioista, kirja II.

Keisarit Antoninus ja Verus totesivat eräissä reskriptissä, että ne, jotka olivat luvanneet rakentaa julkisia töitä myönnettävien kunnianosoitusten vastineeksi, voitiin pakottaa rakentamaan ne, mutta ei hankkimaan rahaa tähän tarkoitukseen.

He totesivat myös eräissä reskriptissä, että kaupungille annettaville lahjoituksille asetettuja ehtoja oli noudatettava vain silloin, kun yleinen hyvinvointi sitä vaati, ja että niitä ei saanut noudattaa, jos ne olivat vahingollisia. Jos siis vainaja testamenttasi tietyn rahasumman ja kielsi samalla tietyn veron perimisen, tätä ehtoa ei pitäisi noudattaa, sillä se, mitä vanha tapa on vahvistanut, on parempi.

Pomponius, Epistolat ja eri kohdat, kirja VI.

Kun joku hänelle tai jollekulle muulle annettavan kunnianosoituksen vastineeksi lupaa, että hän rakentaa julkisen rakennuksen tiettyyn kaupunkiin, niin häntä ja hänen perillisiä sitoo jumalallisen Trajanuksen perustuslaki saattamaan sen loppuun. Jos joku vastineeksi annettavasta kunnianosoituksesta lupaa, että hän rakentaa jonkin teoksen, aloittaa sen ja kuolee ennen sen loppuunsaattamista ja jättää jälkeensä vieraan perillisen, jälkimmäinen on joko velvollinen saattamaan teoksen loppuun tai, jos hän haluaa niin tehdä, hän voi asettaa syrjään viidennen osan hänelle jätetystä omaisuudesta sen varustamista varten ja siirtää sen sille kaupungille, jossa teos on aloitettu. Jos perijä on kuitenkin yksi lapsista, hänen ei tarvitse antaa viidesosaa vaan kymmenesosa perinnöstä. Näin päätti jumalallinen Antoninus.

Ulpianus, Kaupungin ylimmän tuomarin velvollisuuksista.

Jumalallinen Pius totesi eräissä rescriptumissa, että myös testamentin tekijän tyttären pojanpoika luettiin hänen lapsiinsa.

Tit. 13. Poikkeuksellisista oikeudellisista tutkimuksista ja tapauksista, joissa tuomarin väitetään tehneen asian omakseen.

Ulpianus, Kaikista tuomioistuimista, kirja VIII.

Maakunnan kuvernööri päätti tavallisesti palkoista, mutta vain niistä palkoista, joihin vapaan sivistystyön opettajat ovat oikeutettuja. Vapailla opinnoilla tarkoitetaan niitä, joita kreikkalaiset kutsuvat nimellä eleuveria, ja niihin kuuluvat retoriikan, kieliopin ja geometrian professoreiden opettamat opinnot.

Samasta syystä mikään ei ole oikeudenmukaisempaa kuin sisällyttää siihen myös lääketieteen professorit, sillä jälkimmäiset kiinnittävät huomiota ihmisten terveyteen ja edelliset heidän opintoihinsa, ja siksi maakunnan kuvernöörin pitäisi myös heidän osaltaan selittää lakia mielivaltaisesti.

Kuvernöörit kuulevat kättilöitä, joiden katsotaan myös harjoittavan lääketiedettä.

Lääkäriksi ymmärretään se, joka lupaa parannusta johonkin ruumiinosaan tai helpotusta kipuun, kuten esimerkiksi korvasairauteen, sierainvuotoon tai hammassärkyyn, edellyttäen, että hän ei käytä loitsuja, kirouksia tai manauksia (käytämme tavallista termiä, jota käytetään huijareihin), sillä tällaiset asiat eivät varsinaisesti kuulu lääketieteen harjoittamiseen, vaikka on henkilöitä, jotka suosittelevat tällaisia keinoja ja vakuuttavat saaneensa niistä hyötyä.

Kuuluuko filosofit professoreiden joukkoon? En usko, että he kuuluvat, ei siksi, että filosofia olisi epäuskonnollista, vaan siksi, että niiden, jotka sitä harjoittavat, pitäisi ensinnäkin halveksia kaikkea palkkatyötä.

Näin ollen maakunnan kuvernööri ei päättää siviilioikeuden professoreiden palkkiosta, sillä heidän viisautensa katsotaan olevan jotakin äärimmäisen pyhää; mutta sitä ei pidä arvioida sen rahallisen arvon perusteella eikä sitä saa häpäistä, jos korvausta vaatii henkilö, jonka pitäisi valaehtoisesti luvata antaa opetusta vastikkeetta. Silti voidaan kunniallisesti hyväksyä tarjottuja avustuksia, jotka olisivat kuitenkin häpeällisiä, jos niitä vaadittaisiin.

Maakuntien kuvernöörit ovat myös ottaneet itselleen oikeuden päättää koulunopettajista, vaikka heitä ei luokitella professoreiksi, samoin kuin kopiokoneista, muistiinpanojen tekijöistä, kirjanpitäjistä ja notaareista.

Kuvernööri ei saa missään tapauksessa päättää mielivaltaisesti muiden taiteenalojen mestareista tai käsityöläisistä, jotka eivät kuulu kirjallisuuden ammatteihin tai joita ei ole mainittu edellä.

Kun assistentit vaativat palkkaansa, on päätetty, että sovelletaan samaa sääntöä kuin professoreihin.

Kuvernöörin tulisi ottaa huomioon kaikki näihin henkilöihin kohdistuvat vaatimukset, sillä jumalalliset veljet totesivat eräessä reskriptissä, että näin voidaan tehdä jopa asianajajia vastaan.

Asianajajien palkkioiden osalta tuomarin tulisi päättää asian tärkeyden, asianajajan taitojen ja asianajajakunnan tavan mukaan ja tehdä arvio palkkioista, joihin asianajaja on oikeutettu, edellyttäen, että summa ei ylitä laissa vahvistettua korvausta; sillä tämä on esitetty keisarimme ja hänen isänsä reskriptiossa seuraavasti: "Jos Julius Maternus, joka on halunnut sinun esiintyvän hänen asiassaan, on valmis maksamaan sinulle sen, minkä hän on luvannut, voit vaatia vain summaa, joka ei ylitä laissa säädettyä summaa."

Meidän olisi ymmärrettävä asianajajiksi kaikki ne, jotka omistavat voimansa oikeudenkäynnin hoitamiseen. Niitä ei kuitenkaan lasketa niiden asianajajien joukkoon, jotka tavallisesti esiintyvät tuomioistuimissa hoitamassa asioita poissaolevien osapuolten puolesta.

Jos asianajajan kanssa on sovittu palkkiosta tai jos joku on tehnyt hänen kanssaan sopimuksen, jossa viitataan asian hoitamiseen, katsotaan, voiko hän vaatia sitä. Ja todellakin, keisarimme ja hänen jumalallinen isänsä totesivat tämänkaltaisten sopimusten osalta seuraavaa, nimittäin "Se on huonon tavan noudattamista, kun vaadit asiakkaaltasi lupauksen rahan maksamisesta hänen tapauksensa hoitamisesta. Lain mukaan, jos asian käsittelyn aikana tehdään sopimus tulevasta palkkiosta, se on mitätön; mutta jos se tehdään sen jälkeen, kun asia on käsitelty, palkkioksi luvattu summa voidaan periä kohtuulliseen määrään asti, vaikka sopimus olisi tehty viitaten siihen, mitä voidaan periä takaisin, edellyttäen, että maksettu summa lasketaan siihen, mitä on maksettava, eikä koko summa ylitä oikeudenkäyntikuluja." Kohtuulliseksi palkkioksi ymmärretään enintään sata aurea missään tapauksessa.

Jumalansynnyttäjä Severus kielsi perimästä palkkiota asianajajan perillisiltä tämän kuoleman jälkeen, koska ei ollut hänen syytään, ettei hän hoitanut oikeudenkäyntiä.

Kuvernöörin tai preetorin velvollisuutena on myös ottaa huomioon hoitajien lasten elatusapua koskevat vaatimukset, joihin heillä on oikeus, kun heidät tuodaan heidän tuomarinsa eteen. Tällaiset vaatimukset on kuitenkin otettava huomioon vain silloin, kun lapsia ruokitaan rinnasta, mutta kun näin ei ole, preetori tai kuvernööri ei ole toimivaltainen.

Jos kaikkia näitä asioita pitäisi vaatia maakuntien kuvernöörin edessä, katsokaamme, voivatko he olla toimivaltaisia vastavuoroisissa vaatimuksissa. Mielestäni heidän pitäisi saada tehdä niin.

Sama, Opinions, kirja I.

On päätetty, että maakunnan kuvernöörillä on toimivalta riidoissa, jotka koskevat lain vastaisesti rakennettujen uusien johtojen kautta jaetun veden käyttöä, sekä riidoissa, jotka koskevat hevosia, jotka ovat sellaisten henkilöiden hallussa, jotka tietävät niiden kuuluvan toisille, samoin kuin heidän lisääntymisensä osalta; ja vahinkoja, jotka ovat aiheutuneet toisten maata hallussaan pitävien tahojen toimesta, kun kyseinen maa on jaettava useiden henkilöiden kesken, edellyttäen, että tämä

on tehty sellaisen henkilön toimesta, jolla ei ole oikeutta määrätä siitä, jotta kuvernööri voi tehdä päätöksensä näissä tapauksissa oikeudenmukaisuuden ja toimivaltansa mukaisesti ja saattaa asiat asianmukaiseen kuntoon.

Sama, Lausunnot, kirja V.

Kun lääkäri, jolle on uskottu jonkun silmien hoito, antaa lääkkeitä, jotka voivat aiheuttaa näön menettämisen, pakottaakseen tällä tavoin sairastuneen myymään hänelle omaisuutensa sairauden aikana hyvän tavan vastaisesti, maakunnan kuvernöörin on rangaistava laittomasta teosta ja määrättävä omaisuus palautettavaksi.

Paulus, On.Plautius, kirja IV.

Jumalallinen Antoninus Pius totesi eräissä rescriptumissa, että lainoppineet henkilöt, jotka vaativat palkkioitaan, voivat periä ne.

Callistratus, On Judicial Inquiries, kirja I.

Oikeudellisten tutkimusten määrä on peräisin useista eri lähteistä, eikä niitä voi helposti jakaa eri lajeihin, ellei sitä tehdä kursorisesti. Näin ollen oikeudellisten tutkimusten määrä jaetaan yleensä neljään eri lajiin, sillä ne liittyvät yleensä virkojen tai työsuhteiden hoitamiseen tai raha-asioita koskeviin riitoihin, tai jonkun henkilön maineeseen liittyviin tutkimuksiin tai kuolemanrangaistusta koskeviin tutkimuksiin.

Maine on lain ja tapojen hyväksymä arvokkuuden tila, joka on loukkaamaton ja jonka oikeusviranomaiset joko heikentävät tai tuhoavat jonkin tekemämme rikoksen vuoksi.

Maine heikkenee aina, kun meitä rangaistaan vapauden säilyttäen rangaistuksella, joka vaikuttaa asemaamme, kuten esimerkiksi silloin, kun joku siirretään tai erotetaan järjestyksestään tai kun häntä kielletään hoitamasta julkisen viran tehtäviä tai kun plebeijalainen ruoskitaan tai tuomitaan julkisiin töihin tai kun joku on sellaisessa tilassa, että häntä pidetään perpetuaalisen ediktin ehtojen mukaan pahamaineisena.

Maine menetetään kokonaan, kun siviilielämän tilassa tapahtuu suuri muutos eli kun vapaus menetetään; esimerkiksi kun joku kielletään käyttämästä vettä ja tulta, mikä seuraa, kun joku karkotetaan, tai kun plebeijalainen tuomitaan kaivoksiin liittyvään työhön tai kaivoksiin; Sillä näiden kahden tuomion välillä ei ole eroa, eivätkä myöskään rangaistus kaivostyöhön liittyvästä työstä ja tuomio kaivoksiin ole erilaisia, paitsi että ensimmäisessä ei määrätä siviilikuoleman rangaistusta, mutta jälkimmäisessä rikoksenteijä on siihen tuomittava.

Gaius, Päivittäisistä tapahtumista eli kultaisista asioista, kirja III.

Kun tuomari tekee asian omaksi, hän ei varsinaisesti ole syyllistynyt rikokseen; mutta siitä syystä, että häntä ei sido sopimus, ja hänen voidaan varmasti ymmärtää olevan jossain määrin syyllinen, vaikka tämä on voinut tapahtua tietämättömyydestä, hänen katsotaan olevan vastuussa *factum-kanteesta*, koska hän on syyllistynyt lainvastaiseen tekoon, ja hänen on alistuttava mihin tahansa rangaistukseen, joka vaikuttaa oikeudenmukaiselta sen tuomioistuimen mielestä, joka on toimivaltainen käsittelemään asiaa.

Tit. 14. Välittäjistä.

Ulpianus, On Sabinus, kirja XLII.

Välittäjillä on oikeus vaatia palkkioitaan.

Sama, Ediktistä, kirja XXXI.

Jos välittäjän palveluja käytetään velkakirjan tekemistä varten, kuten monilla on tapana tehdä, katsotaanpa, onko hän vastuussa toimeksiantajana. En usko, että hän on vastuussa, sillä vaikka hän on saattanut kehua henkilöä, jonka puolesta hän toimii, hän viittaa näin tehdessään kuitenkin pikemminkin velkaan, joka on tarkoitus ottaa, kuin toimimiseen toimeksiantajan ominaisuudessa. Katson, että samaa sääntöä sovelletaan myös silloin, kun hän on saanut jotain korvausta, ja että vuokraus- ja leasinganne ei ole perusteltu. On selvää, että jos hän pettää velkojaa petoksella ja oveluudella, hän on vastuussa petoksen perusteella nostetusta kanteesta.

Sama, Kaikista tuomioistuimista, kirja VIII.

Kuvernööreillä on tapana ottaa huomioon välittäjien tapaukset, ja vaikka tätä pidetäänkin alentavana ammattina, he kuitenkin valvovat jossain määrin heidän ammattiaan, jotta he voisivat säännellä heidän palkkioidensa määrää ja liiketoimintaansa. Kreikkalaiset nimittävät heidän korvaustaan termillä "välittäjän palkkio", ja he voivat helposti periä sen esimerkiksi silloin, kun joku toimii välittäjänä ystävyyssopimuksen solmimiseksi tai avustajan hankkimiseksi tuomarille tai muussa vastaavassa tapauksessa. Sillä tällaisia ammatteja harjoittavat tietyt miehet suurissa kaupungeissa. Termi "välittäjä" koskee niitä, jotka

antavat palveluksiaan ja tekevät itsensä hyödyllisiksi neuvottelemalla ostoista, myynneistä, kaupallisista asioista ja laillisista sopimuksista tavalla, joka ei ole vastenmielinen.

Tit. 15. Veroista.

Ulpianus, Veroista, I kirja.

On syytä muistaa, että on olemassa tiettyjä Italian lain alaisia siirtokuntia, kuten esimerkiksi upea Tyyron siirtokunta foinikialaisessa Syyriassa (jossa minä olen syntynyt), joka oli kaikista jaloin, ajallisesti vanhimmillaan, sotaisa ja noudatteli vakaimmin roomalaisten kanssa tekemiään sopimuksia. Jumalallinen Severus ja keisarimme antoivat sille italialaisen kaupungin etuoikeudet sen poikkeuksellisen ja erinomaisen uskollisuuden vuoksi, jota se aina osoitti Rooman hallituksen kanssa käymissään suhteissa.

Samassa maakunnassa sijaitsevalla Berytoksen siirtokunnalla on Augustuksen suosiosta keisarillisen siirtokunnan arvonimi (kuten jumalallinen Hadrianus totesi eräässä puheessaan), ja se on myös Italian lain alainen.

Myös Heliopoliksen kaupunki sai jumalalliselta Severukselta italialaisen siirtokunnan arvonimen sisällissodan aikana tehtyjen palvelusten perusteella.

Myös Laodikean siirtokunta Caele Syyriassa sai Italian lain, ja myös sille jumalallinen Severus myönsi italialaisen lain sen sisällissodassa antamien palvelujen perusteella. Foinikian ja Palestiinan välissä sijaitsevalla Ptolomain siirtokunnalla ei ole muuta kuin siirtokunnan nimi.

Keisarimme antoi Foinikiaan kuuluvalla Emessan kaupungille Italian siirtokunnan arvonimen ja oikeudet.

Palmyran kaupungilla, joka sijaitsee Foinikian maakunnassa ja joka on barbaaristen kansojen ja kansojen vieressä, on sama oikeus.

Palestiinassa on kaksi siirtokuntaa, Caesarea ja Aelia Capitolina, mutta kummallakaan ei ole italialaisia etuoikeuksia.

Jumalallinen Severus myönsi italialaisen siirtokunnan arvonimen myös Sebastena-kaupungille.

Jumalallinen Trajanus myönsi italialaisen kaupungin etuoikeudet myös Gyrenen siirtokunnalle.

Zarmizegethusan kaupunki sekä Napon, Apulian ja Padovan kaupungit nauttivat myös samoista jumalallisen Severuksen myöntämistä etuoikeuksista.

Bithyniassa sijaitsee Apameaan siirtokunta ja Pontuksessa Sinopen siirtokunta.

Seleukian ja Trajanopolin siirtokunnat sijaitsevat Kilikiassa.

Sama, Sabinuksesta, kirja XXVIII.

Kun veronkannossa on sääntöjenvastaisuuksia, ne voidaan korjata asianosaisen uudella ilmoituksella.

Sama, Veroista, kirja II.

Verotusta tehtäessä on ilmoitettava henkilöiden iät, koska joillakin paikkakunnilla ikä estää sen; esimerkiksi Syyriassa yli 14-vuotiaat miehet ja yli 12-vuotiaat naiset ovat henkilöverovelvollisia, kunnes he täyttävät 65 vuotta. Ikä on otettava huomioon myös silloin, kun vero määrätään.

Eräässä Pelignianukselle osoitetussa keisarimme reskriptissä todettiin hyvin asianmukaisesti, että omaisuus, jolle oli myönnetty verovapaus, ei ole verovelvollinen; sillä kun tällainen verovapaus myönnetään henkilöille, se lakkaa heidän kuollessaan, mutta kun se myönnetään omaisuudelle, se ei koskaan lakkaa.

Sama, Veroista, kirja III.

Verotuslaissa on säädetty, että kiinteä omaisuus on ilmoitettava siten, että jokaisen lohkon nimi on mainittava ja missä kaupungissa tai kaupunginosassa se sijaitsee; kahden lähimmän naapurin nimet on mainittava ja kuinka paljon maata on viljelty tai kylvetty viimeisten kolmen vuoden aikana; kuinka paljon kukin lohko sisältää; viiniköynnösten lukumäärä viinitarhassa; oliivitarhassa olevien jugeroiden lukumäärä sekä puiden lukumäärä; jos alueella on niittyjä, niiltä viimeisten kymmenen vuoden aikana leikatun heinän määrä ja niiden sisältämien jugeroiden lukumäärä sekä laiduntamiseen käytetyn heinän määrä; samaa sääntöä sovelletaan myös hakattuun puutavaraan. Tällaisen ilmoituksen tekijän on annettava arvio kaikesta.

Verottajan on tehtävä velvollisuuksiensa mukaisesti niin oikeudenmukaisesti kuin se on mahdollista, kun hän vapauttaa kaikki ne, jotka eivät syystä tai toisesta ole voineet nauttia jostakin julkisiin rekistereihin merkityn omaisuutensa osasta. Jos

siis maanjärjestys on nielaissut osan hänen maastaan, verottajan olisi vapautettava hänet siitä maksettavasta verosta. Jos hänen viiniköynnöksensä on kuollut tai hänen puunsa ovat kuivuneet, on epäoikeudenmukaista, että hänet luetaan niiden osalta verovelvollisten joukkoon. Jos hän on kuitenkin kaatanut puut ja viiniköynnökset, se ei voi hyödyttää häntä millään tavoin, kun vero on tuolloin määrätty, ellei hän esitä verottajalle tyydyttävää syytä niiden kaatamiselle.

Jos hänellä on maata toisessa maassa, hänen on ilmoitettava siitä siinä maassa, jossa se sijaitsee, sillä hänen on maksettava vero sillä alueella, jossa hänellä on hallussaan.

Vaikka tietyille henkilöille myönnetty verovapaus lakkaa heidän mukanaan, yleisesti ottaen, jos verovapaus on myönnetty tällä tavoin paikkakunnille tai kaupungeille, se siirtyy heidän seuraajilleen.

Jos minä, jolla on hallussani toiselle kuuluva maa-alue, ilmoitan sen verotettavaksi, mutta sen omistaja ei sitä tee, on päätetty, että hänellä on silti oikeus nostaa kanne sen takaisin saamiseksi.

Kun orjista tehdään veroilmoitus, on otettava huomioon, että heidän kansallisuutensa, ikänsä, palveluksensa ja ammattinsa on ilmoitettava erikseen.

Järvien, kalalammikoiden ja tekoaltaiden omistajan on ilmoitettava niistä verottajalle.

Jos maalla on suolakaivoksia, myös ne on palautettava verotusta varten.

Jos joku ei tee ilmoitusta maansa vuokralaisesta tai maanviljelijästä, hän on vastuussa veroistaan.

Myös syntyneet orjat tai eläimet tai omaisuus, joka on saatu heti veroilmoituksen tekemisen jälkeen tai joka on myöhemmin hankittu, on ilmoitettava.

Kun joku pyytää lupaa oikaista veroilmoitustaan ja suostumuksen saatuaan toteaa, että hänen ei olisi pitänyt tehdä pyyntöä, koska asia ei vaadi oikaisua, on kirjoituksissa usein todettu, että se, joka on pyytänyt lupaa oikaista veroilmoitustaan, ei ole lainkaan vahingoittunut siitä, että hän on tehnyt niin.

Papinianus, Opinions, kirja XIX.

Kun yksi useista maa-alueen omistajista haastetaan oikeuteen verosta ja hän maksaa asian käsittelyn nopeuttamiseksi sen, mitä hänelle kuuluu, valtiovarainministeriö siirtää kanneoikeudet sen hyväksi, joka haastettiin oikeuteen muita omistajia vastaan, jotta kaikki heistä voivat maksaa veron määrän suhteessa osuuteensa maa-alueesta. Näitä kanneoikeuksia ei

myönnetä hyödyttömästi, vaikka valtiovarainministeriö olisikin saanut rahansa takaisin, koska sen katsotaan saaneen summan niiden nimissä, jotka omistivat kiinteistön.

Henkilöillä, jotka ovat luovuttaneet maata trustin ehtojen mukaisesti, jos veroista ei ole tehty tiliä, on jumalallisen Pius Antoninuksen kirjeen mukaan oikeus nostaa kanne edunsaajaa vastaan maksettujen verojen palauttamiseksi.

Jos maalle määrättyä veroa ei makseta, kun se on erääntynyt, maa voidaan myydä panttioikeuden nojalla veron perimiseksi; ja jos lykkäyksen saamiseksi tarjotaan vakuus, sitä ei hyväksytä; eikä perittävää kuulla, jos hän vastustaa sitä sillä perusteella, että menneen ajan verot ovat edelleen maksamatta, koska perijä, samoin kuin henkilö ...

Celsus, Digest, kirja XXV.

Philippin siirtokunnalla on Italian maakunnan etuoikeudet.

Gaius, Lex Julia et Papia, kirja VI.

Seuraavat kaupungit nauttivat Italian provinssin etuoikeuksia: Troija, Berytos ja Dyrrachium.

Paulus, Verotuksesta, kirja II.

Lusitaniassa Pax-Julian ja Meridan kaupungeilla on Italian kaupunkien etuoikeudet, ja myös Valencia ja Burgos nauttivat samaa vapautusta.

Myös Lyonilla ja Narbonnes Galliassa sijaitsevalla Wienillä on italialaisten kaupunkien etuoikeudet.

Ala-Saksassa Kölnin asukkaat nauttivat samoja oikeuksia.

Syyriassa sijaitsevalla Laodikealla ja Foinikiassa sijaitsevalla Berytoksella sekä niiden lainkäyttövaltaan kuuluvalla alueella on myös italialaisten kaupunkien etuoikeudet.

Jumalalliset Severus ja Antoninus myönsivät samat etuoikeudet Tyyron kaupungille.

Jumalallinen Antoninus vapautti Antiokian asukkaat verojen maksamisesta.

Keisarimme Antoninus teki Emesan kaupungista siirtokunnan, jolla oli oikeus Italian etuoikeuksiin.

Jumalallinen Vespasianus teki Kesarean asukkaista siirtolaisia myöntämättä heille Italian etuoikeuksia, mutta vapautti heidät henkilökohtaisesta verotuksesta. Jumalallinen Titus päätti kuitenkin, että myös heidän maaperänsä oli vapautettava verotuksesta, koska heidän katsottiin muistuttavan Aelia Capitolinan asukkaita.

Makedonian maakunnassa Dyrrachiumin, Kassandran, Philippin, Dienin ja Kiven asukkailla on oikeus Italian etuoikeuksiin.

Aasian maakunnassa Troijan ja Paroksen kaupungit nauttivat Italian etuoikeuksia.

Pisidian alueella Antiokian siirtokunnalla on samat oikeudet.

Afrikassa Karthago, Utica ja Leptis-Magna saivat Italian kaupunkien etuoikeudet jumalallisten Severuksen ja Antoninuksen toimesta.

Tit. 16. Termien merkityksestä.

Ulpianus, Ediktistä, I kirja.

Seuraavat sanat "jos joku" sisältävät sekä miehiä että naisia.

Paulus, Ediktistä, kirja I.

Termi "kaupunki" käsittää kaiken sen, mitä sen muurit ympäröivät; mutta Rooman kaupunki rajoittuu sen rakennuksiin, jotka ulottuvat vielä kauemmaksi.

Suurin osa päivästä käsittää ensimmäiset, ei viimeiset seitsemän tuntia. 3. Ulpianus, Ediktistä, kirja II.

Kun matkan tekemisessä kuljetaan joka päivä kaksikymmentätuhatta askelta, tämä on ymmärrettävä siten, että jos tämän laskemisen jälkeen jäljelle jää vähemmän kuin kaksikymmentätuhatta askelta, ne lasketaan koko matkapäiväksi; esimerkiksi jos henkilö kulkee kaksikymmentäyksi tuhatta askelta, tämä lasketaan kahden päivän matkaksi. Tämä luetteleminen olisi kuitenkin tehtävä vain silloin, kun ei ole sovittu mitään siitä, mikä muodostaa päivän matkan.

Kenenkään, joka kuolee vihollisen käsissä, ei katsota jättäneen perintöä, koska hän kuolee orjana. 4. Paulus, Ediktistä, I kirja.

Proculus sanoo, että termillä "velvoite" tarkoitetaan omaisuutta.

Sama, On the Edict, kirja II.

Sanalla "omaisuus" on laajempi merkitys kuin sanalla "raha", koska se käsittää myös asioita, jotka eivät kuulu perintöomaisuuteemme; ja termi "raha" viittaa vain siihen, mikä kuuluu perintöomaisuuteen.

Labeo sanoo, että termeillä "palvelujen vuokraus ja leasing" tarkoitetaan vain niitä palveluja, joita kreikkalaiset kutsuvat apotelesmaksi, eikä ergoniksi, toisin sanoen jotakin, joka on täydellistetty tehdyllä työllä.

Ulpianus, Ediktistä, kirja III.

Termit "saaminen" ja "omaisuus" viittaavat kaikkiin sopimuksiin ja velvoitteisiin.

Ilmaisu "lakien mukaan" on ymmärrettävä niin, että sillä tarkoitetaan sekä lain henkeä että kirjainta.

Paulus, Ediktistä, kirja II.

Sanalla "sitoumus" ei tarkoiteta ainoastaan sitä, mihin henkilö suostuu kuulustelun jälkeen, vaan kaikkia ehtoja ja lupauksia.

Sama, Ediktistä, kirja III.

Lauseke "Se on tarpeen" koskee sekä nykyistä että tulevaa aikaa.

484. Poikkeus ei sisälly termiin toiminta. 9. Ulpianus, Ediktistä, kirja V.

Marcellus sanoo Julianusta koskevassa huomautuksessa, että kaikki, mikä on revitty, rikottu tai otettu väkisin, sisältyy termiin "tuhottu".

485. Sama, Ediktistä, kirja VI.

On todettu, että velkojiksi on katsottava ne, joille jokin asia on erääntynyt ja perittävässä millä tahansa kanteella tai syytteellä tai siviilioikeuden nojalla ilman, että heillä on valtaa estää sen periminen joko vetoamalla ikuiseen poikkeukseen tai käyttämällä hyväksi pretoriaanista lakia tai mitä tahansa poikkeuksellista menettelyä; olipa velka sitten ehdoton tai se on maksettava tietyn ajan kuluessa tai jollakin ehdolla. Kun velka on erääntynyt luonnollisen oikeuden nojalla, he eivät varsinaisesti ole velkojien asemassa. Jos saatava ei kuitenkaan perustu lainattuun rahaan vaan sopimukseen, ne katsotaan silti velkojiksi.

486. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja I.

Nimityksellä "velkojat" ei ymmärretä ainoastaan niitä, jotka ovat lainanneet rahaa, vaan kaikkia, joille on jostain syystä maksettava jotakin.

487. Ulpianus, Ediktistä, kirja VI.

Jos esimerkiksi jollekin henkilölle on maksettava jotakin oston, vuokrasopimuksen tai muun liiketoimen perusteella tai jopa rikoksen vuoksi, häntä voidaan mielestäni pitää velkojana. Kun velka kuitenkin johtuu jostakin julkisesta menettelystä, hänen ei voida sanoa olevan velkojan asemassa ennen kuin asia on tullut vireille, mutta hän voi olla velkojan asemassa jälkikäteen.

488. Maksuhäiriöinen maksaa vähemmän kuin hän on velkaa, sillä maksuaikaa lykättäessä maksetaan vähemmän.

13. Sama, Ediktistä, kirja VII.

Myös naimisiin menevä neitsyt sisältyy termiin "nainen".

489. Omaisuus katsotaan menetetyksi (Sabinuksen näkemyksen mukaan, jonka Pedius hyväksyy), vaikka sen substanssi säilyisi, vaikka muoto muuttuisi. Jos siis omaisuus palautetaan pilaantuneena tai muutettuna, sen katsotaan menetetyksi, sillä työn jälki on yleensä arvokkaampaa kuin itse esine.

490. Kadonneen omaisuuden katsotaan lakanneen olemasta kyseisessä tilassa, kun se joutuu hallintaamme siten, ettemme voi enää menettää sen hallintaa.

491. Esimerkkinä tästä on tilanne, jossa meiltä on jo kauan sitten viety jotain varastamalla. Omaisuus katsotaan menetetyksi myös silloin, kun se ei ole enää olemassa.

492. Paulus, Ediktistä, kirja VII.

Labeo ja Sabinus ovat sitä mieltä, että jos vaatteet palautetaan repeytyneinä tai jokin tavara palautetaan pilaantuneena, kuten esimerkiksi kuppi, jonka reuna on murskattu, tai taulu, jonka maalaus on pyyhitty pois, omaisuutta sanotaan menetetyksi; sillä tällaisten esineiden arvo ei koostu aineista, joista ne on tehty, vaan niihin käytetystä taidosta. Samoin jos omistaja ostaa tietämättään omaisuutta, joka on varastettu häneltä, sen sanotaan aivan oikein olevan menetetty, vaikka hän myöhemmin saisi selville asian; sillä jos jonkin asian arvo on menetetty, itse asia katsotaan menetetyksi.

493. Henkilön katsotaan menettäneen jotakin, kun hän ei voi nostaa kanteita ketään vastaan saadakseen sen takaisin.

494. Ulpianus, Ediktistä, kirja X.

Kaupungille kuuluvaa omaisuutta kutsutaan epäasiallisesti julkiseksi, sillä julkisia ovat vain ne asiat, jotka kuuluvat Rooman kansalle.

495. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja III.

Me nimitämme julkiseksi sitä, joka vuokraa Rooman kansan verojen keräämisen. Termi "julkinen" viittaa monissa tapauksissa Rooman kansaan, sillä kaupunkreja pidetään tässä suhteessa yksityishenkilöinä.

496. Ulpianus, Ediktistä, kirja X.

Julkiseen omaisuuteen ei lueta ainoastaan sellaista pyhää ja uskonnollista omaisuutta, joka on tarkoitettu kansan käyttöön, vaan myös kaupunkien omaisuutta, ja jälkimmäisiin kuuluvia orjien peculia pidetään epäilemättä julkisena omaisuutena.

497. Meidän on ymmärrettävä julkisilla veroilla niitä veroja, joita valtiovarainministeriö perii tietyistä esineistä, joihin kuuluvat satamassa olevien tai myytävien tavaroiden vero sekä vero suolakaivoista, kaivoksista ja paikoista, joissa tuotetaan pikeä.

498. Paulus, Ediktistä, kirja IX.

Sana munus määritellään kolmella eri tavalla: ensinnäkin lahjoituksena, ja siitä johdetaan termit lahjoittaa tai lähettää lahjoja; toiseksi asemana, joka, kun joku vapautetaan siitä, antaa vapautuksen asepalveluksesta ja siviilipalveluksesta, mistä johdetaan termi koskemattomuus; kolmanneksi virka, josta johdetaan sotilasammatit, ja tiettyjä sotilaita nimitetään munificeiksi. Tästä syystä henkilöitä, jotka ryhtyvät siviilitehtäviin, kutsutaan kunnallisiksi virkamiehiksi.

499. Ulpianus, Ediktistä, kirja XI.

Labeo määrittelee ensimmäisessä kirjassaan On the Urban Praetor termit "toimia", "tehdä liiketoimia" ja "tehdä sopimuksia" seuraavasti. Hän sanoo, että sanalla act on yleinen sovellus, ja sillä viitataan kaikkeen, mitä tehdään suullisesti tai itse asiaan viitaten, esimerkiksi sopimuksessa tai luettelossa. Sopimuksella on kuitenkin laajempi merkitys kuin velvoitteella, jota kreikkalaiset nimittävät sopimukseksi, kuten esimerkiksi osto, myynti, vuokraus, leasing, kumppanuus. Termi "tehdä sopimus" tarkoittaa jonkin asian tekemistä ilman sanoja.

500. Sama, Ediktistä, kirja XII.

Ilmaisut "he tekivät sopimuksen" ja "he tekivät transaktioita" eivät viittaa testamentin tekemisen oikeuteen.

501. Paulus, Ediktistä, kirja XI.

Kun keisari myöntää omistusoikeuden omaisuuteen, hänen katsotaan myöntävän myös kaikki siihen liittyvät velvoitteet.

502. Gaius, On the Provincial Edict, kirja IV.

Termiin "palauttaminen" sisältyy enemmän kuin termiin "tuottaminen"; sillä tuottaminen tarkoittaa ruumiillisen omaisuuden esiin tuomista, ja palauttaminen on jonkun asettamista hallintaan ja tuottojen luovuttamista. Myös monet muut asiat sisältyvät termiin "palauttaminen".

503. Ulpianus, Ediktistä, kirja XIV.

Termiin "omaisuus" sisältyvät myös oikeustoimet ja erilaiset oikeudet.

504. Gaius, On the Provincial Edict, kirja VI.

Termi "perintö" ei tarkoita mitään muuta kuin oikeutta periä kaikki se, mitä vainajalla oli.

505. Paulus, Ediktistä, kirja XXI.

Sanomme aivan oikein, että maa-alue kuuluu kokonaan meille, vaikka joku toinen olisi oikeutettu sen käyttöoikeuteen; siitä syystä, että käyttöoikeus ei ole osa omistusoikeutta vaan palvelusoikeus, kuten esimerkiksi tie- tai kulkuoikeus. Ei myöskään

ole väärin sanoa, että jokin on kokonaan minun, kun minkään osan siitä ei voida sanoa kuuluvan toiselle. Tämä oli Julianuksen mielipide, ja se on oikea.

506. Quintus Mucius toteaa, että termillä "osa" tarkoitetaan jakamatonta osuutta jostakin; sillä sen jälkeen kun omaisuus on jaettu, ei osa vaan koko omaisuus on meidän. Servius katsoo aivan oikein, että termi "osa" soveltuu molempiin edellä mainittuihin tapauksiin.

507. Ulpianus, Ediktistä, kirja XVI.

Scaevola sanoo yhdessätoista kysymysten kirjassaan, että varastetun orjan lapsi ei ole osa varastettua omaisuutta.

508. Sama, Ediktistä, kirja XVII.

Pelto on maata, jolla ei ole rakennusta.

509. Termi "stipendi" on peräisin sanasta stips eli kuparikolikko, jolla on pieni arvo. Pomponius sanoo, että myös sana "tribuutti" on johdettu samasta lähteestä; ja itse asiassa tribuutti tulee sanasta intributio; tai koska se maksetaan sotilaille.

510. Paulus, Ediktistä, kirja XXI.

Termi "vieraannuttaminen" sisältää myös usukaption, sillä on vaikea ymmärtää, että sitä, joka sallii omaisuuden hankkimisen usukaption avulla, ei pitäisi katsoa vieraannuttaneeksi sitä. Myös sen sanotaan vieraannuttaneen, joka menettää palveluksia jättämällä ne käyttämättä. Sen, joka ei käytä hyväkseen tilaisuutta hankkia omaisuutta, ei katsota vieraannuttavan sitä; kuten esimerkiksi sen, joka luopuu omaisuudesta tai ei tee valintaa tietyn määrätyn ajan kuluessa.

511. Lause, joka ei sisällä konjunktio- eikä disjunktioartikkelia, olisi määriteltävä sen tekijän tarkoituksen mukaan.

512. Sama, Ediktistä, kirja VI.

Labeo sanoo, että konjunktio olisi joskus ymmärrettävä disjunktiiiviseksi partikkeliksi; kuten esimerkiksi seuraavassa määräyksessä: "Minulle ja perilliselleni", "Sinulle ja perillisellesi".

513. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja VII.

Joidenkin viranomaisten mukaan hakkuukelpoista puutavaraa on sellainen, joka on varattu tätä tarkoitusta varten. Servius sanoo, että tämä koskee myös puita, jotka on kerran kaadettu, mutta jotka ovat kasvaneet uudelleen versoista tai juurista.

514. Keräämättömät varret ovat niiton aikana maahan heitettyjä ja sen jälkeen keräämättä jääneitä viljapäätä, jotka talonpojat keräävät sadonkorjuun jälkeen.

515. Uutta maata on se, joka viljeltyään jätetään vuodeksi, ja kreikkalaiset kutsuvat sitä nimellä neasin.

516. "Neitseellinen maa" on maa, jolle omistaja ei ole vielä asettanut karjaa laiduntamaan.

517. "Pudonneet tammenterhot" ovat sellaisia, jotka ovat itse pudonneet puusta.

518. 'Metsälaitumella' tarkoitetaan laidunmaata, joka on tarkoitettu karjan laiduntamiseen.

519. Ulpianus, Ediktistä, kirja XVIII.

"Niitty" on maata, jonka sadonkorjuuseen ei tarvita muuta kuin sirppi; ja sitä kutsutaan niin, koska se on jo valmiiksi valmisteltu kerättävää satoa varten.

520. Paulus, Ediktistä, XXIV kirja.

Vähemmän ymmärretään maksetuksi kuin mitä on maksettava, myös silloin, kun mitään ei ole maksettu lainkaan.

521. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXI.

Termi "julkisesti" tarkoittaa useiden henkilöiden läsnä ollessa.

522. Paulus, Ediktistä, XXIV kirja.

Myös omaisuuden takaisinperintä sisältyy termiin "kanne".

523. Sama, Ediktistä, kirja XVII.

Palauttamisena pidetään sitä, joka luovuttaa kantajalle riidan kohteena olevan omaisuuden, jonka tämä olisi saanut, jos se olisi luovutettu hänelle tuomion antamishetkellä, eli sekä käyttöoikeuden että voitot.

524. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXIII.

Termi "oikeudenkäynti" tarkoittaa kaikenlaista kanteen lajia, olipa kyseessä reaalin tai henkilökohtainen kanne.

525. Paulus, Ediktistä, kirja XXVI.

Ilmaus "on välttämätöntä" ei viittaa tuomarin auktoriteettiin, joka voi tehdä päätöksen suuremmasta tai pienemmästä summasta, vaan liittyy totuuteen.

526. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXV.

Labeo määrittelee termin "ihmeidentekijä" tarkoittavan kaikkea, mikä syntyy tai syntyy luonnon vastaisesti. Ihmeellisyyksiä on kuitenkin kahdenlaisia; toinen on sellainen, jossa jokin syntyy luonnon vastaisesti, esimerkiksi kolmella kädellä tai jalalla tai jolla on jokin muu ruumiinosa epämuodostunut; toinen on sellainen, jossa jotakin pidetään epätavallisena ja jota kreikkalaiset nimittävät fantasmaksi eli ilmestykseksi.

527. Paulus, Ediktistä, kirja LIII.

Sana "allekirjoitettu" tarkoittaa sitä, minkä joku on allekirjoittanut, sillä muinaiset olivat tottuneet käyttämään tätä sanaa allekirjoituksen sijasta.

528. Kenen tahansa omaisuudeksi ymmärretään se, mikä jää jäljelle sen jälkeen, kun hänen velkansa on maksettu.

529. Jonkun kutsuminen todistajaksi tarkoittaa poissaolevan henkilön ilmoittamista.

530. Epävarma haltija on sellainen, josta meillä ei ole tietoa.

531. Ulpianus, kirja LVI.

Kutsuminen on ilmoituksen antamista todistajien läsnä ollessa.

532. Termi "orja" koskee myös naisia.

533. Myös lapset sisältyvät ilmaisuun "orjien ruumis".

534. Yksittäinen orja ei sisälly termiin "familia"; eikä kaksi orjaa todellakaan muodosta familiaa.

535. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja XXI.

Sana "aseet" ei tarkoita ainoastaan kilpiä, miekkoja ja kypäriä, vaan myös nuijia ja kiviä.

536. Ulpianus, Ediktistä, kirja LVII.

Termeillä "häpeä" ja "häpeä" on sama merkitys. Jotkin asiat ovat häpeällisiä niiden luonteen vuoksi, toiset taas ovat sellaisia siviililain ja ikään kuin kansallisen tavan vuoksi; esimerkiksi varkaus ja aviorikos ovat luonnostaan häpeällisiä. Tuomitseminen holhouksen hoitamiseen ei ole luonnostaan häpeällistä, mutta se on sitä valtion tavan vuoksi, sillä se ei sinänsä ole häpeällistä, mikä voi tapahtua hyvämaineiselle miehelle.

537. Sama, Ediktistä, kirja LVIII.

Ruoka, juoma, ruumiinhoito ja kaikki ihmiselämän kannalta välttämätön sisältyy termiin "elatusapu". Labeo sanoo, että huolto käsittää myös vaatetuksen.

538. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja XXII.

Kaikki muu, mitä hyödynnämme ruumiimme suojelemiseksi ja hoitamiseksi, sisältyy tähän termiin.

539. Ulpianus, Ediktistä, kirja LVIII.

Labeo sanoo, että termin "peittäminen" alle sisältyvät kaikki vaatteet, jotka kuka tahansa pukee päälleen; sillä ei ole epäilystäkään siitä, että termi koskee viittoja ja kaikenlaisia vaatteita. Kun siis käsitteen "huolto" alle sisällytetään vaatteet, ei tarkoiteta yöllä käytettäviä vuodevaatteita, vaan kaikkia pukeutumiseen tarkoitettuja esineitä.

540. Sama, Ediktistä, kirja LIX.

Sanoilla "määrätty" ja "päätetty" on sama merkitys, sillä olemme tottuneet käyttämään niitä erottelematta, kun viittaamme tuomareihin, joilla on tuomiovalta.

541. Meidän pitäisi ymmärtää ilmaus "perheenäiti" tarkoittavan sellaista, joka ei elä siveettömästi, sillä perheenäidin moraali erottaa ja erottaa hänet muista naisista. Näin ollen ei ole merkitystä sillä, onko hän naimisissa vai leski, vapaasyntyinen vai vapautettu, sillä perheäidin ei tee avioliitto eikä syntymä, vaan hyvä moraali.

542. Paulus, Ediktistä, kirja LVI.

Termillä "vapautus" on sama voima kuin maksulla.

543. Gaius, On the Edict of the Urban Praetor, otsikko "Ne, joita ei voida kutsua eikä tuoda tuomioistuimeen".

Emme ymmärrä vapautetuksi henkilöä, joka, vaikka hänen kahleensa on poistettu, on edelleen kädestä kiinni; aivan kuten emme ymmärrä vapautetuksi ketään, joka pidetään vangittuna ilman kahleita.

544. Ulpianus, Ediktistä, kirja LIX.

Termi "omaisuus" viittaa joko luonnolliseen tai siviilioikeuteen. Luonnollisesti hankittu omaisuus ymmärretään sellaiseksi, joka tekee ihmiset onnelliseksi; sillä onnelliseksi tekeminen on hyödyksi tekemistä. On kuitenkin muistettava, että omaisuudeksemme ei pidä laskea ainoastaan sitä, mikä on meidän omaisuuttamme, vaan myös kaikkea sellaista, mikä on meidän hyvässä uskossa hallussamme tai mikä liittyy maanpintaan ja maaperään. Myös kaikki se, mikä on hankittu oikeustoimilla, vaatimuksilla ja takaa-ajolla, sisältyy termiin "omaisuus", sillä kaikki nämä asiat katsotaan osaksi omaisuuttamme.

545. Sama, Ediktistä, kirja LXI.

Termi "miniän" koskee myös lapsenlapsen vaimoa, ja se ulottuu vielä pidemmälle.

546. Gaius, Maakuntaediktistä, XXIII kirja.

Termiin "vanhempi" ei sisällytetä ainoastaan isää, vaan myös isoisä, isoisoisän isoisä ja muut miespuolisessa ylenevässä polvessa olevat, samoin kuin äiti, isoäiti ja isoäidin isoisoäiti.

547. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXI.

Myös patronitar sisältyy termiin "suojelija".

548. Paulus, On the Edict, kirja LIX.

Usein on todettu, että konjunktiivinen partikkeli voidaan ymmärtää disjunktiivisiksi partikkeliksi ja päinvastoin, ja toisinaan myös joksikin, joka on erillinen niistä molemmista; sillä kun muinaiset sanoivat "agnates ja cognates", tämä ymmärrettiin disjunktiivisiksi. Kun kuitenkin sanotaan: "Hänen rahansa tai holhoojansa", on selvää, että holhoojaa ei voida määrätä ilman omaisuuden hallintaa; ja kun sanotaan: "jonka olen antanut tai lahjoittanut", sisältyvät molemmat. Kun kuitenkin sanotaan: "Mitä hänen on joko annettava tai tehtävä", riittää, että todistetaan jompikumpi näistä kahdesta asiasta. Kun preetori sanoo: "Jos hän lunastaa lahjan, lahjan ja häneltä vaadittavat palvelukset", ja kaikki nämä asiat on määrätty, on varmaa, että ne kaikki on lunastettava. Siksi näitä partikkeleita pidetään konjunktiaina. Kun jotkin näistä asioista on määrätty, muita ei voida vaatia.

549. Samoin voidaan epäillä, millä tavalla seuraavat sanat "apuna ja neuvona" on ymmärrettävä, eli onko ne ymmärrettävä konjunktiivisesti vai erikseen. Parempi mielipide on, kuten Labeo sanoo, että ne on ymmärrettävä erikseen, siitä syystä, että on eri asia, jos joku antaa apuaan varkaudessa, ja eri asia, jos hän vain antaa neuvojaan; ja itse asiassa vanhojen juristien auktoriteetin mukaan päädytään siihen johtopäätökseen, että kenenkään ei katsota auttaneen tekoa, ellei hän ole antanut huonoja neuvoja; eikä myöskään antaneen huonoja neuvoja, ellei lainvastainen teko ole ollut seurausta niistä.

550. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXII.

Ehdollisia velkojia ovat ne, joilla ei vielä ole oikeutta kanteeseen, mutta jotka tulevat saamaan sen; tai sellaiset, jotka odottavat kanteen tulevan heidän hyväkseen.

551. Paulus, Ediktin lyhentämisestä, XVI kirja.

Velkoja on sellainen, jota ei voida estää ikuisella poikkeuksella. Ehdollista velkojaa muistuttaa kuitenkin se, jolla on syytä olettaa, että hän vetoaa tilapäiseen poikkeukseen.

552. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXII.

Asiakirjojen tarkastaminen on niiden uudelleen lukemista ja tarkistamista; tilien tasaaminen on tulojen ja menojen vertaamista.

553. Käsitteen "lapset" alle eivät sisälly ainoastaan ne, jotka ovat isän valvonnassa, vaan myös kaikki ne, jotka ovat omia isäntiään, olivatpa he sitten mies- tai naissukupuolisia tai naaraiden jälkeläisiä.

554. Paulus, Ediktistä, kirja LIX.

Niitä kutsutaan johtajiksi, joilla on erityinen asioiden valvonta, ja heiltä edellytetään muita enemmän ahkeruutta ja huolellisuutta niiden asioiden suhteen, joista he ovat vastuussa. Ja itse asiassa termi "tuomari" on johdettu sanasta "mestari", ja myös kaikenlaisen oppimisen opettajia kutsutaan niin siitä, että he varoittavat tai selittävät.

555. Jokaisella, joka on saanut vakuuden, katsotaan edelleen säilyvän takaisinsaantioikeus.

58. Gaius, Maakuntaediktistä, XXIV kirja.

Vaikka näyttääkin siltä, että liiketoimen ja liiketoiminnan välillä on jokin hienovarainen ero, tämä on kuitenkin virheellistä, sillä tällaista eroa ei ole olemassa.

556. Pidämme isän vapaamiehiä oikein nimitettynä vapaamiehiksemme; mutta emme oikein nimitä tällaisten vapaamiehien lapsia omiksi vapaamiehiksemme.

557. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXVIII.

Suljettua paikkaa, johon viedään kauppatavaraa ja josta se sen jälkeen viedään pois, kutsutaan satamaksi. Tällainen paikka ei ole ainoastaan suljettu, vaan myös linnoitettu, ja siksi sitä kutsutaan ohikulkuksi (angi-portus).

558. Sama, Ediktistä, kirja LXIX.

Paikka ei ole maa-alue, vaan sen tietty osa. Maa-alueeseen kuuluu kaikki, mikä siihen kuuluu, ja yleensä ymmärrämme tontilla maata, jolla ei ole rakennusta. Kuitenkin vain meidän mielipiteemme ja aikomuksemme erottaa tontin lohkoksi, sillä pienäkin tonttia voidaan kutsua lohkoksi, jos meillä on aikomus pitää sitä sellaisena. Eroa tontin ja lohkon välillä ei tee koko vaan aikomuksemme, ja mitä tahansa osaa maasta voidaan kutsua lohkoksi, jos haluamme kutsua sitä sellaiseksi, ja lohkoa voidaan pitää tonttina, sillä jos lisäämme sen toiseen maa-alueeseen, siitä tulee osa jälkimmäistä.

(1) Labeo sanoo, että termi "tontti" ei koske ainoastaan maalla sijaitsevaa maata vaan myös kaupungissa sijaitsevaa maata.

(2) Maakokonaisuudella on kuitenkin rajansa, mutta rakennuspaikan rajoja ei voida selvittää ennen kuin ne on määritelty ja rajattu.

559. Paulus, Ediktistä, kirja LXV.

Termillä "vakuus" tarkoitetaan toisinaan pelkkää lupautta, jolla suojelemaan oikeutettu henkilö pysyy tyytyväisenä.

560. Gaius, Maakuntaediktistä, XXVI kirja.

Termillä "palkki" tarkoitetaan kahdentoista taulun lain mukaan kaikenlaista materiaalia, josta rakennuksia rakennetaan.

561. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXXI.

"Hallussasi" on laajempi merkitys kuin "käsissäsi", sillä se, mitä sinulla on käsissäsi, on kaikkea sitä, mitä sinulla on hallussasi millä tahansa omistusoikeudella, mutta se, mikä on hallussasi, on tietysti määrin sinun hallussasi omana itsenäsi.

562. Paulus, Ediktistä, kirja LXVII.

Testamentin henkilö ei ole ainoastaan henkilö, joka ei ole tehnyt testamenttia, vaan myös henkilö, jonka omaisuutta ei ole otettu testamentin nojalla haltuun.

563. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXXVI.

Termi "perillinen" ei viittaa ainoastaan seuraavaan perilliseen, vaan kaikkiin muihin; sillä perillisen perillinen ja niin edelleen perimysjärjestyksessä sisältyy tähän nimitykseen.

564. Sama, Ediktistä, kirja LXXIV.

Sana "kauppatavara" koskee vain irtainta omaisuutta.

565. Sama, Ediktistä, kirja LXXVI.

Kaikkea, mikä on edelleen myyjän hallinnassa, ei oikein katsota luovutetuksi, mutta sen voidaan silti asianmukaisesti sanoa tulleen myydyksi.

566. Termi "lahjoitus" käsittää yleisesti ottaen kaikenlaisen lahjan riippumatta siitä, onko se tehty mortis causa vai ei.

567. Sama, Ediktistä, kirja LXXVII.

Seuraava lauseke: "Tehdään Lucius Titiuksen tuomion mukaan" viittaa henkilöön, jolla on oikeus toimia, eikä koske orjaa.

568. Sama, Ediktistä, kirja LXXVIII.

Seuraavat sanat "Tässä sopimuksessa ei ole eikä saa olla mitään petosta" sisältävät yleisesti ottaen kaikki petoksen lajit, jotka voidaan tehdä siinä asiassa, johon viitaten sopimus on tehty.

569. Paulus, Ediktistä, kirja LXXIII.

On muistettava, että termillä "perillinen" tarkoitetaan useita perillisiä. Nimittäin termi "perillinen" viittaa seuraavaan perilliseen vain hyvin harvoissa tapauksissa, esimerkiksi pupillisessa sijaisperinnössä, joka on tehty seuraavasti: "Kuka ikinä onkaan minun perilliseni, olkoon hän myös poikani perillinen", sillä tässä tapauksessa perillisen perillinen ei kuulu perillisen perilliseen, koska hän on epävarma. Samoin Lex Aelia Sentian mukaan poika, joka on seuraava perillinen, voi syyttää isän vapaaherraa kiittämättömyydestä, mutta hän ei voi tehdä niin, jos hän on perillisen perillinen. Sama sääntö koskee oikeutta vaatia palveluksia vapaamieheltä, sillä poika, joka on perillinen, voi vaatia niitä, mutta ei, jos hänet on poistettu perinnöstä.

570. Seuraavien sanojen "henkilö, jolle omaisuus kuuluu" ymmärretään viittaavan perilliseen, joka on saanut koko omaisuuden omistusoikeuden joko siviili- tai pretoriaanilain nojalla.

571. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXX.

On eri asia ottaa omaisuutta ja eri asia ottaa se vastaan. Mikä tahansa otetaan, kun se on saatu jonkin suoritetun teon tuloksena. Jonkin vastaanottaminen tarkoittaa sitä, että henkilö saa sen haltuunsa, mutta ei sitä, että hän saa sen haltuunsa; ja siksi kenenkään ei katsota ottavan sellaista esinettä, joka hänen on luovutettava; sillä ilmaus "tulee hänen käsiinsä" on oikein sanottu sellaisesta omaisuudesta, joka jää hänen haltuunsa.

572. Seuraavat sanat "laillisesti korvaamaan minut näiden asioiden osalta" tarkoittavat sitä, että sopimusosapuoli ei ole vastuussa mistään kaupasta aiheutuvasta riskistä tai vahingosta.

573. Paulus, Ediktistä, kirja LXXVI.

Osa sisältyy myös termiin "omaisuus".

574. Ulpianus, On the Edict, kirja LXXX.

Seuraava lauseke: "Lupaatko palauttaa omaisuuden hyvään kuntoon?", kun se on sisällytetty määräykseen, sisältää viljelmät. Sanat "hyvässä kunnossa" tarkoittavat luotettavien kansalaisten arvion mukaan.

575. Paulus, Curule Aedilesin ediktistä, kirja II.

Sinettisormus ei sisälly termiin "koriste".

576. Sama, Ediktistä, kirja L.

Palauttamisvelvolliseksi katsotaan se, joka palauttaa sen, mikä kantajalla olisi ollut, jos siitä ei olisi syntynyt riitaa.

577. Sama, Ediktistä, kirja LI.

Sen katsotaan maksaneen, joka on tehnyt vaihdon tai kuittauksen sen sijaan, että olisi antanut kauppahinnan.

578. Sama, Ediktistä, kirja XLIX.

Termillä "tulot" ei ymmärretä ainoastaan vilja- ja vihannessatoa, vaan myös kaikkea, mitä saadaan viiniköynnöksistä, puusta, kalkkikaivoksista ja louhoksista. Julianus sanoo, ettei ole totta, että termillä "tulot" tarkoitetaan kaikkea, mitä ihminen käyttää ravinnokseen; sillä eläinten, lintujen tai villieläinten liha ja puiden hedelmät eivät voi olla niin sanottuja tuloja. Viljaan kuuluu kaikki, mitä tähkä sisältää, kuten Gallus on sen oikein määritellyt. Papuja ja muita palkokasveja voidaan oikeammin kutsua tuloiksi siitä syystä, että ne eivät ole tähkissä vaan siemenkapseleissa, jotka Servius katsoo Alfenusta käsittelevässä tutkielmassaan, että ne olisi luokiteltava viljan alle.

579. Paulus, On Plautius, kirja III.

Termi "hallussapito" tarkoittaa joskus omaisuutta, kuten on katsottu sellaisen henkilön tapauksessa, joka testamenttasi omaisuutensa.

580. Sama, On Plautius, kirja VI.

Välttämättömiä kuluja ovat ne, jotka on tehtävä omaisuuden tuhoutumisen tai huonontumisen estämiseksi.

581. Fulcinius sanoo, että hyödyllisiä menoja ovat kaikki sellaiset, jotka parantavat myötäjäisten tilaa eivätkä salli minkään sellaisen omaisuuden huonontumista, josta vaimo saa tuloja; kuten esimerkiksi se, että tehdään suurempi puuistutus kuin oli

tarpeen. Samoin aviomies ei voi huolehtia orjien opettamisesta, jos näin tehdessään nainen, joka ei tiedä asiasta tai ei halua sitä, voi joutua kustannuksiin ja joutua menettämään joko maansa tai orjansa. Tällaisiin kuluihin luetaan yleensä myös ne kulut, joita aviomiehelle aiheutuu myllyn tai varaston rakentamisesta, ja ne lisätään omaisuuden yhteismäärään.

582. Huvin vuoksi aiheutuneet kulut ovat sellaisia, jotka vain koristavat omaisuutta eivätkä lisää sen tuloja; esimerkiksi pensaas, suihkulähteet, koristellut stukkotyöt, verhoilut ja maalaukset.

583. Sama, Plautiuksesta, kirja IX.

Yleisesti ottaen kahdentoista taulun lain hengen mukaisesti testamentin tekijän sijaantulossa tekemiin perinnönjättäjän perinnönjakojen uusimiseen sisältyvät myös vapauden myöntämiset.

584. Sama, On Plautius, kirja X.

Kun praetori sanoo: "Teos on palautettava entiseen tilaansa", tämä tarkoittaa, että kantaja voi saada takaisin myös mahdolliset vahingonkorvaukset, joita hän on mahdollisesti kärsinyt; sillä käsitteen "palautus" alle sisältyy kaikki kantajan etu.

585. Sama, On Plautius, kirja XIV.

Ilmaus "lisäksi" viittaa jopa sellaiseen, jolle ei ole mitään velkaa; kuten toisaalta on tapaus, jossa jonkun katsotaan maksaneen vähemmän kuin hän on velkaa, vaikka hän ei ole maksanut mitään, vaikka häneltä ei voitaisi periä mitään.

586. Javolenus, On Plautius, kirja V.

Sitä ei voi oikein kutsua "omaisuudeksi", joka tuottaa enemmän haittaa kuin hyötyä.

587. Paulus, On Vitellius, kirja II.

Termillä "pojat" tarkoitetaan kaikkia lapsia.

588. Marcellus, Digest, kirja I.

Neratius Priscus oli sitä mieltä, että kolme muodosti yhteisön, ja tätä sääntöä olisi noudatettava.

589. Celsus, Digest, kirja V.

Mitä muuta tarkoitetaan maahan ja sen luonteeseen liittyvillä oikeuksilla kuin oikeutta nauttia sen hedelmällisyydestä, terveellisyydestä ja laajuudesta?

590. Marcellus, Digest, kirja XII.

Alfenus sanoo, että Rooman kaupunki käsittää kaiken sen, mitä sen muurit ympäröivät; mutta Rooma koostuu myös kaikista siihen rajoittuvista rakennuksista, sillä sitä ei pidä pitää pelkästään muuriensa rajoittamana, sillä kun sanomme menevämmen Roomaan, teemme sen näiden sanojen tavanomaisen tulkinnan mukaan, vaikka asuisimme itse kaupungin ulkopuolella.

591. Celsus, Digest, kirja XVIII.

Mies jättää jälkeensä vain niin paljon rahaa kuin hänen omaisuutensa on arvokas. Siksi sanomme, että jonkun jäämistö on sadan aureen arvoinen, jos hänellä oli sen verran maata tai muuta omaisuutta. Sama sääntö ei koske toiselle kuuluvan maan luovuttamista, vaikka se voidaan ostaa kuolinpesän rahoilla; sillä kenellä tahansa, jolla on vain rahaa, ei katsota olevan sitä, mitä sillä voidaan ostaa.

592. Pomponius, On Sabinus, kirja VI.

Härkä luokitellaan pikemminkin karjaan kuin kantaviin eläimiin.

593. Ilmaisulla "kun hän menee naimisiin" tarkoitetaan ensimmäisiä avioliittoja.

594. Saldon maksamisen ja tilillepanon välillä on suuri ero; sillä se, joka on määrätty tilillepanoon, ei ole velvollinen maksamaan käsissään olevaa saldoa. Pankkiirin katsotaan tekevän tilinsä, vaikka hän ei maksaisi käsissään jäljellä olevaa saldoa.

595. Ulpianus, On Sabinus, kirja XXVII.

Se, joka luovuttaa talon parhaassa mahdollisessa kunnossa, ei mainitse, että talolle kuuluu palvelusvelvollisuus, vaan ainoastaan, että talo on vapaa eikä sille ole määrätty palvelusvelvollisuutta.

596. Paulus, Trustit, kirja II.

Ilmaisuihin "minun omaisuuteni" ja "sinun omaisuutesi" on sanottava, että myös kanneoikeudet sisältyvät.

597. Sama, Kysymykset, kirja VII.

"Lähin sukulainen" on se, jota kukaan ei edusta, ja kaukaisin sukulainen on se, jota kukaan ei seuraa.

598. Celsus, Digest, kirja XIX.

Sanoilla "irtain omaisuus" ja "henkilökohtainen omaisuus" tarkoitetaan samaa asiaa, ellei käy ilmi, että vainaja tarkoitti ilmaisulla "irtain" omaisuus vain eläimiä, koska ne itse liikkuvat. Tämä on oikein.

599. Sama, Digest, kirja XX.

Verbillä "palauttaa", vaikka se tarkoittaa palauttamista, on kuitenkin itsessään merkitys "antaa".

600. Marcellus, Digest, kirja XIV.

Termi "saldo" tarkoittaa kaikkea sitä, mikä jää maksamatta.

601. Celsus, Digest, kirja XXV.

Meren ranta lasketaan siitä kohdasta, johon suurin virtaama ulottuu. Sanotaan, että Marcus Tullius oli ensimmäinen, joka vahvisti tämän säännön, kun hän toimi eräessä tapauksessa välimiehenä.

602. Kun sanomme, että maa kuuluu useille henkilöille, tämä ei tarkoita pelkästään sitä, että he omistavat sen yhteisesti, vaan myös sitä, että osa siitä voi olla jokaisen omistuksessa erikseen.

603. Sama, Digest, kirja XXXII.

Kun määräämme: "Niin paljon rahaa kuin saatte haltuunne Titiuksen omaisuudesta", tarkoitamme, että on otettava huomioon itse omaisuus, joka tulee haltuunne, eikä sen arvo.

604. Sama, Digest, kirja XXXIX.

Kun joku on syntynyt biseksktiilivuoden kalendoilla, ei ole merkitystä sillä, tapahtuuko hänen syntymänsä edeltävänä vai sitä seuraavana päivänä, ja hänen syntymäpäivänsä sanotaan olevan kalendojen kuudes päivä; sillä näitä kahta päivää pidetään vain yhtenä, ja välipäivänä pidetään viimeistä päivää, ei ensimmäistä. Jos hän siis syntyy kalendojen kuudentena päivänä vuonna, jota ei ole laskettu, ja jos laskettu päivä osuu kalendoille, edeltävä päivä on hänen syntymäpäivänsä.

605. Cato katsoi, että interkalaarinen, kuukausi oli lisäys muihin; ja Quintus Mucius lisäsi kaikki sen päivät siitä hetkestä, jolloin se laskettiin, helmikuun viimeiseen päivään.

606. On kuitenkin todettu, että kalenterikuukaudessa on kaksikymmentäkahdeksan päivää.

607. Ulpianus, Konsulin velvollisuuksista, kirja I.

Ymmärrämme sanan "tutkinta" tarkoittavan oikeutta oikeudelliseen tutkimukseen ja tuomiovaltaan.

608. Meidän on ymmärrettävä naapurimaakunnilla, vierekkäisillä maakunnilla niitä maakuntia, jotka liittyvät Italiaan, kuten esimerkiksi Gallia. Meidän olisi kuitenkin laskettava Sisilian maakunta niiden joukkoon, sillä sen erottaa Italiasta vain kapea merihaarukka.

609. Olisi äärimmäisen vaikeaa määritellä kaikki se, mikä sisältyy termiin "väline". Asiakirjat ovat varsinaisesti asiakirjoja, joiden esittämistä varten olisi myönnettävä lykkäystä; aivan kuten silloin, kun pyydetään aikaa sellaisen henkilön esittämistä varten, joka voi johtaa asiaa, esimerkiksi isännöitsijän, vaikka hän saattaa olla orjuudessa, tai sellaisen henkilön esittämistä varten, joka on nimitetty asiamieheksi, voidaan mielestäni katsoa, että lykkäystä voidaan pyytää asiakirjojen vuoksi, jotta hän voi esiintyä edellä mainittua tarkoitusta varten.

610. Sama, Konsulin velvollisuuksista, kirja II.

Erinomaisilla henkilöillä on ymmärrettävä sekä niitä molempien sukupuolten edustajia, jotka ovat maineikkaita, että niitä, jotka ovat oikeutettuja senaattorin kunnianosoituksiin.

611. Modestinus, Erimielisyyksiä, kirja VI.

Joidenkin auktoriteettien mielestä huoruuden ja aviorikoksen välillä on ero, koska aviorikos tehdään naimisissa olevan naisen kanssa ja huoruus lesken kanssa. Juliaanin aviorikosta koskevassa laissa tätä termiä käytetään kuitenkin erottelematta.

612. Avioeron sanotaan tapahtuvan miehen ja vaimon välillä, mutta hylkäämisen katsotaan koskevan vain vaimoa, koska se ei sopimattomasti viittaa häneen henkilökohtaisesti.

613. On totta, että sairaus tarkoittaa ruumiin tilapäistä heikkoutta, mutta vika on pysyvä ruumiillinen este; kuten esimerkiksi silloin, kun joku on purppurasokea, ja siksi yksisilmäinen ihminen on viallinen.

614. Eräät oikeusviranomaiset katsovat, että kun orjia testamentataan, myös naispuoliset orjat sisältyvät siihen, koska termi on yhteinen molemmille sukupuolille.

615. Sama, Säännöt, kirja VII.

Laki joko poikkeaa tai kumotaan. Siitä poiketaan, kun osa siitä poistetaan; se kumotaan, kun se kumotaan kokonaan.

616. Sama, Säännöt, VIII kirja.

Vaikka sana "kuolemantuomio" saattaa kaikille latinaa osaaville näyttää viittaavan maineeseen; silti tämä termi on ymmärrettävä siten, että sillä tarkoitetaan ainoastaan kuolemaa tai kansalaisuuden menettämistä.

617. Sama, tekosyyt, kirja II.

Termi "lapset" ulottuu myös lapsenlapsiin.

618. Sama, Opinions, kirja XI.

Modestinus on sitä mieltä, että testamentin tekijän vapaan naisen vapaat miehet eivät sisälly sanoihin "vapaat mieheni ja vapaat naiseni".

619. Sama, Määräyksistä.

Irtisanomiskirjeet ovat niitä, joita tavallisesti nimitetään valituskirjeiksi. Niitä kutsutaan niin, koska niiden avulla asia lähetetään siihen tuomioistuimeen, johon siitä valitetaan.

620. Sama, Pandects, kirja III.

Vapautetun miehen "osoittaminen" tarkoittaa sitä, että suojelija ilmoittaa, kenelle lapsistaan hän haluaa vapautetun miehen kuuluvan.

621. Sama, Pandects, kirja IV.

Velallisena pidetään henkilöä, jolta voidaan periä rahaa vastoin hänen tahtoaan.

622. Sama, Pandects, V kirja.

Vilpittömässä mielessä ostaja on sellainen, joka ei tiennyt, että omaisuus, jonka hän osti, kuului toiselle; tai luuli, että sillä, joka sen myi, oli siihen oikeus; esimerkiksi, että hän oli asiamies tai holhooja.

623. Sama, Pandects, kirja VI.

Häntä kutsutaan välimieheksi, jonka käsiin useat henkilöt ovat tallettaneet riidanalaista omaisuutta, riippumatta siitä, onko hänet nimittänyt tuomari, jolle on tehty hakemus, vai ovatko omaisuutta vaativat henkilöt toimittaneet sen hänelle välimiesmenettelyä varten.

624. Javolenus, On Cassius, kirja VI.

Ilmaisu "olla sitä mieltä" tarkoittaa määrätä ja ohjata; siksi meillä on tapana sanoa: "Olen sitä mieltä, että teidän pitäisi tehdä näin" ja "Senaatti määräsi, että tämä ja tämä asia on tehtävä". Tästä verbistä on johdettu sana "sensori".

625. Sama, Cassiuksesta, kirja XI.

Meren ranta on julkinen korkeusveteen asti. Samaa lainsäätöä sovelletaan järveen, ellei se ole kokonaan yksityisomistuksessa.

626. Sama, On Cassius, kirja XIV.

Vakava sairaus on sellainen, joka haittaa kaikenlaista liiketoimintaa.

627. Sama, On Cassius, kirja XV.

Kenenkään ei katsota olevan maksukykyinen, ellei hän pysty maksamaan kaikkea, mitä hän on velkaa.

628. Sama, Kirjeet, IV kirja.

On kysymys siitä, mitä eroa on maan tai pellon hallussapidolla. Maa-alueeseen kuuluu kaikki, mikä kuuluu maaperään; pelto on eräänlainen ihmisen käyttöön sovitettu alue. Omistus on oikeudellisesti eri asia kuin maan omistusoikeus, sillä me kutsumme hallussapidoksi kaikkea sitä, mitä meillä on hallussamme ilman, että omistusoikeus kuuluu meille, tai kun ei ole mahdollisuutta, että se tulisi meille. Näin ollen hallussapito viittaa käyttöön, ja pelto tarkoittaa omistusoikeutta. Peltoala on yhteinen nimi molemmille edellä mainituille asioille; sillä peltoala ja hallinta ovat saman ilmaisun eri muotoja.

629. Sama, Kirjeet, kirja VII.

Labeo sanoo, että lauseke "Olkoon kuka tahansa poikani poika, joka syntyy pojalleni, perijäni" ei näytä sisältävän tytärtä. Proculus on päinvastaista mieltä. Labeo näyttää minusta noudattaneen sanojen muotoa; Proculus testamentin tekijän aikomusta. Minulla ei ole epäilystäkään siitä, etteikö Labeon näkemys olisi oikea.

630. Sama, Kirjeet, kirja IX.

Hänen ei katsota maksaneen vähemmän kuin hän oli velkaa, jota vastaan ei voida nostaa kannetta suuremmasta summasta.

631. Pomponius, Quintus Muciuksesta, kirja II.

Ne ovat vihollisia, jotka julistavat sodan meitä vastaan tai joita vastaan me julkisesti julistamme sodan; toiset ovat rosvoja tai rosvoja.

632. Sama, Quintus Muciuksesta, kirja III.

Termi "maaomaisuus" epäilemättä sisältää sellaisen, joka voi olla rasiitteena; sillä nimitys on oikeudessa sama kuin praetorin omaisuuden hallussapito.

633. Sama, On Quintus Mucius, kirja V.

Kahdentoista taulun lain seuraavilla sanoilla: "Ihmisellä on oikeus määrätä omaisuudestaan testamentilla", katsotaan annetuksi mitä laajin valta määrätä perillisiä, testamentata perintöjä ja vapauden myöntämistä sekä perustaa holhouksia. Tätä etuoikeutta on kuitenkin rajoitettu joko lakien tulkinnalla tai juristien arvovallalla.

634. Sama, Quintus Muciuksesta, kirja VI.

Keräämämme rahan korko ei sisälly termiin "voitto", koska se ei ole peräisin itse omaisuudesta vaan toisesta lähteestä eli uudesta velvoitteesta.

635. Sama, Quintus Muciuksesta, VIII kirja.

Servius sanoo, että jos testamenttiin on kirjoitettu: "Määritän pojalleni ja pojilleni huoltajiksi niin ja niin", huoltajat määrätään vain miespuolisille lapsille, sillä viittaamalla poikaansa yksikössä ja käyttämällä sitten monikossa, testamentin tekijän katsotaan viittaneen samaa sukupuolta oleviin henkilöihin, jotka hän oli aiemmin maininnut. Tämä on kuitenkin tosideikkoja koskeva kysymys eikä oikeudellinen kysymys, sillä voi olla, että hän ajatteli ensin vain omaa lastaan ja myöhemmin, kun hän määräsi edunvalvojan, hänellä oli mielessään kaikki hänen lapsensa. Tämä näyttää olevan järkevämpi näkemys.

636. Sama, Quintus Muciuksesta, kirja XXVI.

Sanat "tulee olemaan" viittaavat toisinaan sekä menneeseen että tulevaan aikaan; mikä on meille välttämätöntä tietää. Kun testamenttisopimus vahvistetaan testamentissa seuraavin sanoin: "Kaikki, mikä on sisällytettävä testamenttisopimukseeni", viittaavako ne tulevaan vai menneeseen aikaan, jos testamentintekijä oli jo laatinut testamenttisopimuksen? Tämä on määriteltävä hänen tarkoituksensa perusteella; sillä kuten sana "on" ei viittaa ainoastaan nykyhetkeen vaan myös menneeseen aikaan, niin sanat "tulee olemaan" eivät viittaa ainoastaan tulevaan vaan joskus myös menneeseen aikaan, sillä kun sanomme "Lucius Titius vapautuu velvoitteestaan", viittaamme sekä menneeseen että nykyhetkeen, aivan kuten sanoessamme "Lucius Titius on sidottu". Sama sääntö pätee, kun sanomme: "Troija on vallattu", sillä tämä ilmaus ei viittaa nykyhetkeen vaan johonkin, joka on jo tapahtunut.

637. Proculus, Kirjeet, kirja II.

Seuraavat sanat "Niin ja näin tai niin ja näin" eivät ole merkityssisällöltään ainoastaan disjunktiiivisiä vaan myös subdisjunktiiivisiä. Ne ovat disjunktiiivisiä; esimerkiksi kun sanomme: "On joko päivä tai yö", sillä kun olemme ehdottaneet toista kahdesta asiasta, toinen on välttämättä mahdoton, koska toisen olettaminen edellyttää toista. Siksi ilmaus voi olla samanlaisella sanamuodolla subdisjunktiiivinen. On kuitenkin olemassa kahdenlaisia subdisjunktioita; toinen on sellainen, jossa lauseessa molemmat asiat eivät voi olla totta, eikä kumpikaan niistä voi olla; kuten esimerkiksi silloin, kun sanomme: "Hän joko istuu tai kävelee", sillä koska kukaan ei voi tehdä molempia asioita samanaikaisesti, kumpikaan niistä ei voi olla totta, esimerkiksi jos henkilö olisi makuuasennossa. Toisenlainen disjunktiiivi esiintyy väitteessä, jossa kahdesta asiasta

kumpikaan ei voi olla totta, mutta molemmat voivat sattumalta olla; esimerkiksi kun sanomme: "Jokainen eläin joko toimii tai kärsii", sillä ei ole olemassa eläintä, joka ei toimi eikä kärsi, mutta eläin voi toimia ja kärsiä samaan aikaan.

638. Sama, Kirjeet, kirja V.

Hänen pojanpoikansa Proculus-sedälle, tervehdys. Kun kyseessä on henkilö, joka on luvannut myötäjäiset seuraavasti: "Kun se on sopivaa, annan sinulle tyttäreni myötäjäisiksi sata aurea", voidaanko mielestäsi myötäjäisiä vaatia heti avioliiton solmimisen jälkeen? Jos hän on antanut lupauksen seuraavin sanoin: "Annan sinulle myötäjäiset silloin, kun siihen kykenen", jos viimeisellä velvoitteella on mitään voimaa, millä tavalla tulkitsette sanat "kykenen"? Tarkoittavatko ne sitä, että velat on maksettu vai sitä ennen? Proculus: Kun joku lupaa myötäjäiset seuraavin sanoin: "Maksan sinulle myötäjäisinä sata aurea, kun olen siihen kykenevä", niille voidaan mielestäni antaa sopiva tulkinta. Sillä kun joku käyttää moniselitteistä kieltä, hän sanoo sen, mitä hän uskoo käyttämillään sanoilla tarkoitettavan. Mielestäni on kuitenkin parempi katsoa, että hänen tarkoituksenaan oli sanoa, että hän antaisi myötäjäiset, jos hän pystyisi siihen sen jälkeen, kun hänen velkansa on maksettu. Merkitys voi olla myös: "Jos voin tehdä sen kunniani säilyttämisen kannalta johdonmukaisesti", mikä tulkinta on parempi. Mutta jos hän olisi luvannut tehdä sen: "Kun se on sopivaa", tämä tarkoittaa, että kun voin antaa myötäjäiset ilman, että se haittaa minua itseäni.

639. Sama, Kirjeet, kirja VI.

Jos luovutan sinulle maa-alueen ja sanon: "Se on mitä parhaimmassa mahdollisessa kunnossa" ja sitten lisää: "Se ei ole huonontunut sen jälkeen, kun olen saanut sen omistukseeni", en ole vastuussa mistään muusta; sillä vaikka ensimmäisessä lauseessa sanotaan: "parhaassa mahdollisessa kunnossa", tämä tarkoittaa, että maa on vapaa, ja jos toista osaa ei olisi lisätty, minun olisi pakko antaa se ilmaiseksi; Silti katson, että toinen lauseke vapauttaa minut riittävästi, koska en ole velvollinen takaamaan maata koskevien oikeuksien osalta mitään muuta kuin sen, että omistusoikeus ei ole huonontunut omistukseni aikana.

640. Callistratus, Tuomioistuinten tutkimukset, kirja IV.

Termillä "vaatteet" tarkoitetaan sekä miesten että naisten tavanomaisesti käyttämiä vaatteita sekä teatteripukuja, olipa kyse sitten tragediasta tai komediasta.

641. Ulpianus, Lex Julia et Papia, kirja I.

Termi "eunukki" on yleisluontoinen, ja sen alle eivät sisälly ainoastaan henkilöt, jotka ovat luonnostaan eunukkeja, vaan myös ne, jotka on tehty sellaisiksi puristamalla tai painostamalla, sekä kaikenlaiset muut eunukit.

642. Paulus, Lex Julia et Papia, I kirja.

Kuolleenä syntyneitä pikkulapsia ei pidetä syntyneinä eikä siittämänä, koska heitä ei ole koskaan voitu kutsua lapsiksi.

643. Ulpianus, Lex Julia et Papia, kirja II.

Kuka tahansa voi hyvin perustellusti sanoa, että omaisuus, joka lankeaa henkilölle lakimääräisenä perillisenä tai testamentilla, kuuluu laillisesti hänelle, koska kahdentoista taulun lain mukaan testamenttiomaisuus vahvistetaan.

644. Sama, Lex Julia et Papia, kirja III.

Petos on yksi asia ja siitä määrättävä rangaistus toinen; sillä petos voi olla olemassa ilman rangaistusta, mutta siitä ei voi olla rangaistusta ilman petosta. Rangaistus on rangaistus rikoksesta, petos on itse rikos ja ikään kuin eräänlainen valmistelu rangaistusta varten.

645. Sakon ja rangaistuksen välillä on suuri ero, sillä termi "rangaistus" on yleinen ja tarkoittaa rangaistusta kaikista rikoksista, mutta sakko määrätään jostakin tietystä rikoksesta, jonka rangaistus on nykyisin rahallinen. Rangaistus ei kuitenkaan ole pelkästään rahallinen, vaan siihen liittyy yleensä myös hengen ja maineen menetys. Sakko jätetään tuomion antavan tuomarin harkintaan; rangaistusta ei määrätä, ellei sitä ole nimenomaisesti määrätty laissa tai jossakin muussa viranomaisessa. Sakkoa määrätään myös silloin, kun erityistä rangaistusta ei ole määrätty. Lisäksi tuomari voi määrätä rangaistuksen, jolle on annettu toimivalta. Keisarilliset mandaatit sallivat ainoastaan maistraattien ja maakuntien kuvernöörien määrätä sakkoja, mutta kuka tahansa, jolla on oikeus ottaa rikos tai rikkomus oikeudellisesti tutkittavaksi, voi määrätä rangaistuksen.

646. Paulus, Lex Julia et Papia, kirja III.

Lapsi kuolee vuoden iässä, joka päättyy vuoden viimeisenä päivänä; ja tavallinen kielenkäyttö osoittaa tämän, kun sanotaan "että se kuoli ennen kalendojen kymmenettä päivää" tai "kalendojen kymmenennen päivän jälkeen"; sillä molemmissa tapauksissa ymmärretään yksitoista päivää.

647. On sopimatonta sanoa, että nainen on synnyttänyt lapsen, josta, kun se oli kuollut, poistettiin lapsi keisarinleikkauksella.

648. Ulpianus, On the Lex Julia et Papia, kirja IV.

Jos joku määrää, että jotakin on tehtävä ennen hänen kuolemaansa, lasketaan juuri se päivä, jona hän kuoli.

649. Paulus, Lex Julia et Papia, kirja II.

Lapsen ei katsota olevan vuoden ikäinen heti syntyessään, vaan sen sanotaan olevan sen ikäinen, kun on kulunut kolmesataa kuusikymmentäviisi päivää, jos viimeinen päivä on alkanut, mutta ei ole päättynyt; sillä siviililain mukaan vuotta ei lasketa hetkien vaan päivien mukaan.

650. Ulpianus, Lex Julia et Papia, kirja IV.

Kun nainen synnyttää lapsen, joka on epämuodostunut, hirviö tai viallinen tai jolla on jotakin epätavallista ulkonäössään tai äänessään ja joka ei muistuta yhtään ihmistä, vaan näyttää pikemminkin eläimeltä kuin ihmiseltä, joku voi kysyä, onko hänelle mitään hyötyä siitä, että hän on tuonut tällaisen olennon maailmaan? Parempi mielipide on se, että on otettava huomioon sen vanhemmat, sillä heitä ei pidä moittia, koska he ovat tehneet velvollisuutensa niin hyvin kuin ovat voineet, eikä äitiä pidä arvostella, koska on tapahtunut valitettava tapaus.

651. Sama, Lex Julia et Papia, kirja V.

On ilmeistä, että käsitteen "vävy" alle sisältyvät tyttärentyttären ja isotyttären aviomiehet ja heidän jälkeläisensä; olivatpa he sitten pojan tai tyttären jälkeläisiä.

652. Paulus, Lex Julia et Papia, kirja II.

Naisen, joka on synnyttänyt kolme lasta yhdellä synnytyksellä, katsotaan saaneen kolme synnytystä.

653. Sama, On the Lex Julia et Papia, kirja IV.

Pretoriaanien hallussa oleva maaomaisuus sisältyy termiin "perintö".

654. Ulpianus, On the Lex Julia et Papia, kirja VII.

Taloja pidetään Roomaan rakennettuina, kun ne on pystytetty kaupungin läheisyyteen.

655. Talon katsotaan valmistuneeksi se, joka on saattanut sen valmiiksi niin, että siinä voidaan asua. 140. Paulus, Lex Julia et Papia, kirja VI.

Ihmisen katsotaan hankkineen jotakin, vaikka hän olisi hankkinut sen toiselle.

656. Ulpianus, On the Lex Julia et Papia, kirja VIII.

Niin kuin kuolemaisillaan olevan naisen katsotaan saaneen lapsen, jos se otetaan häneltä keisarileikkauksen avulla; samoin voidaan muissa olosuhteissa katsoa, että hänellä on ollut lapsi, jota hän ei ole synnyttänyt kuollessaan; esimerkiksi sellainen, joka palaa vihollisen käsistä.

657. Paulus, On the Lex Julia et Papia, kirja VI.

Perillisten liittäminen voi tapahtua kolmella eri tavalla, sillä se voidaan tehdä joko itse omaisuuden avulla; tai omaisuuden ja testamenttiin sisältyvien sanojen avulla; tai pelkästään sanojen avulla. Ei ole epäilystäkään siitä, että liitetään ne, jotka on yhdistetty sekä nimien että omaisuuden kautta; esimerkiksi: "Titius ja Maevius periköön puolet omaisuudestani"; tai "Titius ja Maevius periköön puolet omaisuudestani"; tai "Titius periköön yhdessä Maeviuksen kanssa puolet omaisuudestani". Katsokaamme kuitenkin, jos jätämme pois partikkelit "ja" "ja kanssa", voidaanko osapuolia pitää yhdistettyinä, esim: "Olkoot Lucius Titius ja Publius Maevius perillisiä puoleen omaisuudestani" tai: "Olkoot Publius Maevius ja Lucius Titius perillisiä; Sempronius olkoon perillinen puoleen omaisuudestani". Koska Titius ja Maevius ovat oikeutettuja puoleen kuolinpesästä, heidät ymmärretään yhdistetyiksi omaisuuteen ja testamentin ehtoihin nähden. "Olkoon Lucius Titius perillinen puoleen omaisuudestani; olkoon Seius perillinen samaan osuuteen, johon olen määrännyt Lucius Titiuksen; olkoon Sempronius perillinen puoleen omaisuudestani." Julianus sanoo, että voi syntyä epäily siitä, oliko omaisuus jaettu kolmeen osaan vai oliko Titius määrätty perilliseksi samalle osuudelle kuin Gaius Seius. Mutta siitä syystä, että myös Sempronius nimitettiin perilliseksi puoleen kuolinpesästä, on todennäköisempää, että kaksi muuta saivat jakaa saman puoliskon ja että heidät määrättiin yhteisperillisiksi.

658. Ulpianus, On the Lex Julia et Papia, kirja IX.

Jokaisella katsotaan olevan omaisuutta, jos hänellä on oikeus nostaa kanne sen takaisinsaamiseksi, sillä hänellä on kaikkea, mitä hänellä on oikeus vaatia.

659. Paulus, On the Lex Julia et Papia, kirja X.

Massurius totesi muistelmakirjassaan, että muinaiset pitivät rakastajattarena naista, joka asui miehen kanssa olematta tämän vaimo ja joka nykyään tunnetaan nimellä ystävä tai hieman kunniaikkaammalla nimityksellä jalkavaimo. Granius Flaccus sanoo kirjassaan Papirian laki, että sana "rakastajatar" tarkoittaa naista, joka asuu avoliitossa miehen kanssa, jolla on vaimo;

toiset taas ovat sitä mieltä, että sillä tarkoitetaan sellaista, joka asuu miehen talossa vaimona ilman, että on naimisissa miehen kanssa, ja jota kreikkalaiset kutsuvat pallakyniksi.

660. Ulpianus, Lex Julia et Papia, kirja X.

On sanottava, että termillä "yksittäinen osuus" tarkoitetaan joskus koko omaisuutta.

661. Terentius Clemens, Lex Julia et Papia, kirja III.

On todettu, että joko vaimon tai aviomiehen isoisä ja isoäiti sisältyvät termeihin "appiukko" ja "anoppi".

662. Sama, On the Lex Julia et Papia, kirja III.

Henkilöt, jotka ovat syntyneet kaupungin esikaupungeissa, ymmärretään Roomassa syntyneiksi.

663. Gaius, On the Lex Julia et Papia, kirja VIII.

Mies, jolla on vain yksi poika tai yksi tytär, ei ole lapseton; sillä ilmaisua "hänellä on lapsia" tai "hänellä ei ole lapsia" käytetään aina monikossa, aivan kuten kirjoitustauluja ja kodiklubeja käytetään.

664. Sama, Lex Julia et Papia, kirja X.

Sillä emme voi sanoa sellaisesta henkilöstä, että hän on lapseton, vaan meidän on välttämättä sanottava, että hänellä on lapsia.

665. Sama, Lex Julia et Papia, kirja IX.

Jos sovin kanssasi seuraavasti: "Lupaatko maksaa minulle kaiken sen, mitä en onnistu perimään Titiukselta?" Ei ole epäilystäkään siitä, että jos en peri Titiukselta mitään, olet minulle velkaa kaiken sen, mitä hän oli minulle velkaa.

666. Terentius Clemens, Lex Julia et Papia, kirja V.

Omaisuus katsotaan myönnetyksi kenelle tahansa, kun hän voi hankkia sen ryhtymällä siihen.

667. Gaius, On the Lex Julia et Papia, kirja X.

Ei ole epäilystäkään siitä, että sekä miehet että naiset sisältyvät käsitteen "mies" alle.

668. Terentius Clemens, On the Lex Julia et Papia, kirja XI.

Kun lapsi on äitinsä kohdussa isänsä kuollessa, sen katsotaan olevan oikeudellisesti olemassa.

669. Macer, On the Law Relating to the Twentieth.

Tuhatta askelta, jotka muodostavat mailin, ei lasketa Rooman kaupungin virstanpylvästä, vaan siihen rajoittuvista taloista.

670. Licinius Rufus, Säännöt, kirja VII.

Jos on vain yksi sukulainen, hän sisältyy termiin "lähin sukulainen".

671. Sama, Säännöt, kirja X.

Kenen tahansa katsotaan pitäneen omaisuutta hallussaan suurimman osan vuodesta, vaikka hän olisi pitänyt sitä hallussaan vain kaksi kuukautta, jos hänen vastapuolellaan on ollut omaisuutta hallussaan lyhyemmän aikaa tai ei lainkaan.

672. Aelius Gallus, Lakia koskevien sanojen merkityksestä, I kirja.

Muuri on sellainen, joka on rakennettu joko laastilla tai ilman laastia.

673. Tie on joko polku tai valtatie. 158. Celsus, Digest, kirja XXV.

Cascellius toteaa, että oikeudellisessa fraseologiassa käytämme usein yksikön lukua, kun haluamme ilmaista useita samankaltaisia asioita; sanomme esimerkiksi, että Roomaan on saapunut monta miestä, ja myös, että siellä on huonoja kaloja. Samoin määräystä tehtäessä riittää, että viittaamme perillisiin yksikössä: "Jos asia ratkaistaan minun tai perilliseni hyväksi", ja taas: "Mitä tahansa, mikä koskee sinua tai perillistäsi", sillä on selvää, että jos perillisiä on useita, heidät sisällytetään tällaiseen määräykseen.

674. Ulpianus, On Sabinus, kirja I.

Käytämme termiä "raha" myös tarkoittamaan kultakolikoita.

675. Sama, On Sabinus, kirja II.

Kaikki sisältyy termeihin "muut" ja "saldo", kuten Marcellus sanoo viitaten mieheen, jolle oli testamentattu yhden orjan valinta, ja muut oli jätetty Semproniukselle; sillä hän katsoo, että jos hän ei tee valintaa, kaikki orjat kuuluvat Semproniukselle.

676. Sama, On Sabinus, kirja VII.

Syntymätön lapsi ei ole alaikäinen.

677. Pomponius, On Sabinus, kirja II.

Tavallinen sijaantulo, jolla perillinen korvataan "sillä, joka saattaa kuolla viimeisenä", ymmärretään laillisesti tehdyksi, jos perillisiä olisi vain yksi, kahdentoista taulun lain mukaisesti, jonka mukaan, kun perillisiä on vain yksi, häntä kutsutaan lähimmäksi sukulaiseksi.

678. Jos testamentin tekijä tekee testamentissaan seuraavan määräyksen: "Jos pojalleni tapahtuu jotakin, vapauttakoon orjani Damas", ja poika kuolee, Damas vapautuu; sillä vaikka elävällekin voi tapahtua onnettomuus, tällä ilmaisulla tarkoitetaan kielen tavanomaisen merkityksen mukaan kuolemaa.

679. Paulus, On Sabinus, kirja II.

Seuraavat sanat "parasta ja suurinta mahdollista" voivat viitata yhteen henkilöön.

Samoin preettorin ediktiossa mainitulla viimeisellä testamentilla on viittaus ainoaan testamenttiin.

680. Ilmaisun "lapsi" alle sisältyy myös tyttö, sillä äskettäin lapsia synnyttäneitä naisia kutsutaan puerperseiksi, ja kreikkalaiset kutsuvat heitä yleisesti niin.

681. Ulpianus, On Sabinus, kirja XV.

Ei ole epäilystäkään siitä, että sana "tyttaret" sisältää postuumisti syntyneet lapset, kun taas on varmaa, että termi "postuumisti" ei sovellu jo syntyneeseen tyttäreen.

682. Sana "osuus" ei aina tarkoita puolta, vaan sen osoittamaa osaa; sillä kenelle tahansa voidaan määrätä suurin osuus, kahdeskymmenesosa, kolmasosa tai niin paljon kuin testamentin tekijä haluaa. Jos mitään muuta ei mainita kuin osuus, puolet jäämistöstä on maksettava.

683. Ilmaisut "saada" ja "tulla jonkun haltuun" olisi ymmärrettävä siten, että niillä tarkoitetaan laillista hallussapitoa.

684. Pomponius, On Sabinus, kirja V.

Minkään ei ymmärretä "tulevan perillisen käsiin", ellei kaikkia kuolinpesän velkoja ole maksettu.

685. Sama, On Sabinus, kirja VI.

Kaupunki- ja maalaisorjia ei eroteta toisistaan paikan vaan niiden ammattien luonteen perusteella. Kaupunkiorjien joukkoon ei nimittäin voida sisällyttää isännöitsijää, kuten esimerkiksi sellaista, joka pitää kirjanpitoa maalla, jossa hän asuu, tapahtuvista liiketoimista, sillä hän ei eroa suuresti maanviljelijästä. Kaupungissa olevaan talouteen kuuluva orja luetaan kaupunkiorjiin. Olisi kuitenkin harkittava, onko isäntä itse palkannut jonkun heidän tilalleen, mikä voidaan todeta orjien ja heidän aliorjiensa lukumäärästä.

686. Kaupungin ulkopuolella yönsä viettäneeksi ymmärretään se, joka ei ole viettänyt mitään osaa siitä kaupungissa; sillä ilmaisu tarkoittaa koko yötä.

687. Ulpianus, On Sabinus, kirja XXV.

Materiaali, josta se koostuu, ei sisälly termiin "puuhiili", mutta sisältyykö se termiin "polttopuu"? Ehkä joku voi sanoa, että ei kuulu, sillä kaikki puu ei ole polttopuuta; mutta sisällytetäänkö termien "polttopuu" tai "hiili" alle sammutetut polttopuut ja muu palanut puu, josta ei synny savua, vai asetetaanko se omaan luokkaansa? Parempi mielipide on, että se on oma luokkansa. Rikillä käsitelty puu kuuluu termiin "polttopuu". Puu, joka on valmistettu soihtuja varten, ei kuulu "polttopuuksi", ellei sitä ole erityisesti tarkoitettu käytettäväksi. Sama sääntö koskee oliivinsiemeniä, tammenterhoja ja muita siemeniä. Kun männyn käpyjä on kokonaisia, ne sisältyvät termiin "polttopuu".

688. Paulus, On Sabinus, kirja IV.

Pylväät ja paalut luokitellaan rakennusmateriaaliksi, eivätkä ne siksi sisälly termiin "polttopuu".

689. Sama, On Sabinus, kirja V.

Seuraavaa lauseketta ei lisätä ainoastaan omaisuuden luovutussopimuksiin, vaan myös ostoihin, sopimusehtoihin ja testamentteihin, nimittäin "parhaassa mahdollisessa kunnossa", ja se tarkoittaa, että maa taataan vapaaksi kaikista rasitteista, mutta ei sitä, että siihen kohdistuu palveluksia.

690. Ulpianus, On Sabinus, kirja XXXIII.

On katsottu, että sanalla "perillinen" tarkoitetaan kaikkia perillisiä, vaikka tätä ei ehkä olekaan nimenomaisesti mainittu.

691. Pomponius, On Sabinus, kirja XVI.

Minkä tahansa sanotaan asianmukaisesti tulleen käsiinne, jos se on siirtynyt toiselle teidän kauttanne, kuten todettiin tapauksessa, jossa vapaamatkustajan isänvalvonnan alaisena olleen pojan suojelijan kautta adoptoivan isänsä hyväksi hankkimasta omaisuudesta.

692. Ulpianus, On SoMnus, kirja XXXVIII.

On todettu, että myös vapautettu nainen sisältyy termiin "vapautettu mies".

693. Sama, On Sabinus, kirja XXXVIII.

Termiin "työtoverit" sisältyvät ne, joilla on sama valta.

694. Kuka tahansa, joka on kaupungin esikaupunkialueiden ulkopuolella, katsotaan poissaolevaksi; mutta häntä ei pidetä poissaolevana, kun hän on vielä esikaupunkialueiden sisällä.

695. Sama, On Sabinus, kirja XLII.

On eri asia väittää, että orja ei ole varas, ja eri asia sanoa, että hän ei ole vastuussa varkaudesta tai vahingosta, jonka hän on tehnyt. Sillä kun ihminen sanoo, että orja ei ole varas, hän viittaa hänen dispositioonsa; mutta kun hän sanoo, että orja ei ole vastuussa hänen tekemästään varkaudesta tai vahingosta, hän toteaa, että hän ei ole vastuussa kenellekään ryöstelystään.

696. Pomponius, On Sabinus, kirja XXII.

Termiin "tehdä" sisältyy myös se, että "antaa".

697. Ulpianus, On Sabinus, kirja XLV.

On todettu, että kaikenlaisen tyydytyksen on ymmärrettävä sisältyvän termiin "maksu". Sanomme, että maksanut on se, joka on tehnyt sen, minkä on luvannut tehdä.

698. Sama, On Sabinus, kirja XLVII.

Sen sofistiiikan luonne, jota kreikkalaiset kutsuvat ytimekkääksi syllogismiksi, paljastuu silloin, kun tekemällä vähäisiä muutoksia johonkin, mikä on ehdottoman totta, päästään johtopäätökseen, joka on ilmeisen väärä.

699. Sama, Sabinuksesta, kirja XLIX.

Termi "raha" ei sisällä ainoastaan kolikoita, vaan kaikenlaista omaisuutta, toisin sanoen kaikkea, mikä on ruumiillista; sillä kukaan ei epäile, etteikö myös ruumiillinen omaisuus sisältyisi sanaan "raha".

700. Perintö on juridinen termi, joka viittaa sekä omaisuuden lisääntymiseen että vähentymiseen, sillä perintö lisääntyy huomattavasti tuottojen myötä.

701. Termi "kanne" on sekä erityinen että yleinen; sillä samaa sanaa käytetään riippumatta siitä, kohdistetaanko vaatimus henkilöön vai omaisuuteen. Olemme kuitenkin useimmiten tottuneet kutsumaan edellistä henkilökohtaiseksi ja jälkimmäistä reaalisiksi. Katson, että termi "kanne" kattaa myös poikkeukselliset menettelyt, kuten esimerkiksi trusteeista johtuvat menettelyt ja kaikki muut menettelyt, jotka eivät kuulu tavanomaisen lain piiriin.

702. Ilmaisun "Hän on velkaa" ymmärretään sisältävän kaikki kanteet, jotka voidaan nostaa ketä tahansa vastaan; olipa kyse siviili- tai praetorianoikeudellisesta kanteesta tai liittykö siihen trustin toteuttaminen.

703. Sama, On Sabinus, kirja LI.

Ilmaisuilla "Niin paljon kuin jokin asia on arvokas" ja "Niin paljon kuin jokin asia näyttää olevan arvokas" ei ole eroa, sillä on todettu, että molemmissa tapauksissa omaisuus on arvioitava totuudenmukaisesti.

704. Pomponius, On Sabinus, kirja XXX.

Termillä "mökki" tarkoitetaan jokaista rakennusta, joka on pystytetty maatalan sadon suojaamiseksi, ei siis taloa kaupungissa.

705. Ofilius sanoo, että sana tugurium on peräisin katosta, koska paikan sanotaan olevan katettu kattotiilillä; samoin kuin toga on niin kutsuttu, koska käytämme sitä peittona.

706. Sama, On Sabinus, kirja XXXV.

Verbillä "kuulua" on erittäin laaja merkitys, sillä se ei koske ainoastaan sellaisia asioita, jotka kuuluvat omistukseemme, vaan myös niitä, jotka meillä on hallussamme millä tahansa omistusoikeudella, vaikka ne eivät olisikaan meidän; ja sanomme, että meille kuuluvat esineet, joihin meillä ei ole tällä hetkellä omistusoikeutta, mutta joihin saatamme myöhemmin hankkia sellaisen.

707. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXVII.

Vapaalla perheen päämiehellä ei voi olla peculiumia, aivan kuten orjalla ei voi olla kartanoa.

708. Sama, Ediktistä, XXVIII kirja.

Termi "myymälä" tarkoittaa kaikenlaista rakennusta, joka soveltuu asumiseen; ilmeisesti siitä syystä, että ne on yleensä suljettu laudoilla (tabulae).

709. Paulus, Ediktistä, XXX kirja.

Siitä ovat peräisin sanat "tabernaakkeli" ja "contubernales".

710. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXVIII.

Ymmärrämme kalustetun myymälän olevan sellainen, jossa tavarat ja myyjät ovat valmiina liiketoimintaa varten.

711. Sama, Ediktistä, XXX kirja.

Jonkun huostaan antaminen ei tarkoita mitään muuta kuin sen tallettamista hänen huostaansa.

712. Sama, Ediktistä, kirja XXXII.

Ilmaisu "kerätyt rahat" ei liity ainoastaan maksamiseen vaan myös saatavan delegointiin.

713. Paulus, Ediktistä, kirja XXXIII.

Verbi "saada" ymmärretään kahdella eri tavalla: toisessa, kun omistusoikeus on olemassa; toisessa, kun kenenkään ostamaa omaisuutta ei voi saada ilman riitaa.

714. Vakuus tarkoittaa vastuuta, joka on otettu joko henkilöihin tai asioihin nähden. 189. Sama, Ediktistä, kirja XXXIV.

Ilmaisulla "olla velvollinen tekemään" on seuraava merkitys ; nimittäin se, että henkilö pidättäytyy tekemästä jotakin, mikä on vastoin sopimusta, tai huolehtii siitä, että sitä ei tehdä.

715. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXXIV.

Meidän on ymmärrettävä provinssilaisilla henkilöitä, joilla on kotipaikka jossakin provinssissa, eikä niitä, jotka ovat syntyneet siellä.

716. Paulus, Ediktistä, kirja XXXV.

Avioeron ja hylkäämisen välillä on seuraava ero: hylkääminen voi tapahtua jo ennen avioliittoa; mutta kihlattua naista ei voida oikein sanoa eronneeksi, sillä avioeroa kutsutaan niin siksi, että osapuolet, jotka eroavat, ovat vapaita kulkemaan eri teitä.

717. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXXVII.

Ilmaus "tai enemmän" ei tarkoita rajoittamatonta rahasummaa vaan kohtuullista summaa; aivan kuten rajoittava lauseke "kymmeneen tai enemmän solidia" viittaa pienempään summaan.

718. Sama, Ediktistä, kirja XXXVIII.

Nämä sanat "Niin paljon kuin omaisuuden arvo näyttää olevan" eivät viittaa vahingon määrään vaan omaisuuden arvioituun arvoon.

719. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXXIII.

Lahjan ja lahjan välillä on sama ero kuin suvun ja lajin välillä; Labeo sanoo nimittäin, että lahja on suku, ja se on johdettu verbistä "antaa", ja että lahja on laji, sillä se on lahja, joka annetaan jostain syystä, esimerkiksi syntymän tai avioliiton johdosta.

720. Sama, Ediktistä, kirja XLVI.

Termi "maskuliininen" ulottuu usein molempiin sukupuoliin.

721. Katsotaanpa, miten sana "perhe" on ymmärrettävä. Ja todellakin, se ymmärretään eri tavoin, sillä se viittaa sekä omaisuuteen että henkilöihin; omaisuuteen, kuten kahdentoista taulun laissa, jossa sanotaan: "Omaisuus (familia) olkoon isän puolen lähimmällä sukulaisella". Termi "suku" viittaa myös henkilöihin, kuten siinä, missä samassa laissa, jossa viitataan isäntään ja hänen vapaaseen mieheensä, sanotaan: "Tästä suvusta tuohon". Tässä tapauksessa todetaan, että laki viittaa henkilöihin.

722. Termillä "perhe" viitataan jokaiseen sellaisten henkilöiden joukkoon, joita yhdistää heidän omat oikeutensa yksilöinä tai yleisten suhteiden yhteinen side. Sanomme, että perhettä yhdistävät omat oikeutensa silloin, kun useat ovat joko luonnostaan tai lain nojalla yhden henkilön määräysvallan alaisia; esimerkiksi perheen isä, perheen äiti sekä isän määräysvallan alaiset poika ja tytär sekä heidän jälkeläisensä; esimerkiksi pojanpojat, tyttärentyttävät ja heidän seuraajansa. Perheen isäksi nimitetään sitä, jolla on valtaa kotitaloudessa, ja häntä kutsutaan oikein niin, vaikka hänellä ei olisi poikaa, sillä emme ota huomioon pelkästään hänen henkilöillisyyttään vaan myös hänen oikeutensa. Sitten nimitämme myös alaikäisen perheenisäksi, kun hänen isänsä kuolee, ja jokaisella hänen alaisuudessaan olleella henkilöllä alkaa olla erillinen talous, ja kaikki saavat perheenisän arvonimen. Samoin tapahtuu myös vapautuvan pojan kohdalla, sillä hänellä on myös oma perhe, kun hänestä tulee itsenäinen. Sanomme, että kaikkien sukulaisten perhe on yhteinen, sillä vaikka perheen päämies olisikin kuollut ja jokaisella heistä olisi erillinen perhe, silti kaikkien, jotka olivat hänen yksinomaisessa määräysvallassaan, sanotaan asianmukaisesti kuuluvan samaan perheeseen, koska he ovat polveutuneet samasta talosta ja rodusta.

723. Olemme myös tottuneet käyttämään termiä "perhe" orjien ruumiisiin, kuten selitimme prätorin ediktin mukaan varkauden otsikon alla, jossa prätori mainitsee tulonvartijoiden perheen. Tässä tapauksessa ei tarkoiteta kaikkia orjia, vaan nimitään vain ne, jotka on nimitetty tätä tarkoitusta varten eli verojen keräämistä varten. Ediktin toisessa osassa kaikki orjat on otettu mukaan, kuten laittomien kokoontumisten ja väkisin otetun omaisuuden tapauksessa, ja myös silloin, kun voidaan nostaa kante sopimuksen mitätöimiseksi ja omaisuus palautetaan huonommassa kunnossa ostajan tai hänen perheensä toimesta; ja lopuksi, kun kyseessä on interdikti Unde vi, termi "perhe" käsittää kaikkien orjien lisäksi myös lapset.

724. Sana "perhe" koskee myös kaikkia niitä henkilöitä, jotka polveutuvat viimeisestä isästä, kuten sanomme Julianuksen suvusta, viitaten ikään kuin henkilöihin, jotka ovat peräisin tietystä alkuperästä muistimme puitteissa.

725. Vaimo on perheensä alku ja loppu.

726. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja XVI.

Perheen pää itse sisältyy termiin "perhe".

727. On selvää, että lapset eivät kuulu vaimon perheeseen, koska jokainen, joka syntyy isälle, ei seuraa äitinsä perhettä.

728. Ulpianus, Ediktistä, kirja L.

"Tiedottaminen" tarkoittaa ilmiantamista, syytteen asettamista, syyttämistä ja tuomitsemista.

729. Sama, Kaikista tuomioistuimista, kirja II.

Käsitteellä "kaupunkitilat" emme ymmärrä ainoastaan kaikkia rakennuksia, jotka sijaitsevat kaupungeissa, vaan myös majatalot ja sellaiset talot, joita käytetään kaupankäyntiin esikaupungeissa ja kylissä, sekä palatsit, jotka on tarkoitettu ainoastaan huvitteluun; mutta kaupunkitilan muodostavat materiaalit, eivät sijainti. Näin ollen, jos näihin rakennuksiin liittyy puutarhoja, on sanottava, että ne sisältyvät termiin "kaupunkitilat". On selvää, että jos nämä puutarhat tuottavat enemmän tuloja kuin huvituksia, toisin sanoen jos niissä on viiniköynnöksiä tai oliivipuita, niitä ei pitäisi nimittää "kaupunkitiloiksi".

730. Sama, Kaikista tuomioistuimista, kirja VIII.

Meidän on pidettävä poissaolevana henkilöä, joka ei ole paikassa, jossa hänen läsnäolonsa vaaditaan; sillä emme vaadi, että hän on merten takana, sillä hän on poissa, jos hän sattuu olemaan kaupungin esikaupunkialueiden ulkopuolella; mutta jos hän on esikaupunkialueiden sisällä, häntä ei pidetä poissaolevana, jos hän ei kätkeydy.

731. Sitä, joka on joutunut vihollisen vangiksi, ei pidetä poissaolevana, mutta sitä, joka on rosvojen pidättämä, pidetään poissaolevana.

732. Julianus, Digest, kirja II.

Seuraavaa määräystä "toimittaa orja vapaaksi vastuusta tehdystä vahingosta" ei katsota sovellettavan sellaisiin rikoksiin, jotka vaativat julkista syytteenpanoa ja rangaistusta.

733. Sama, Digest, kirja LXXXI.

Oikeudenmukaisen tulkinnan mukaan olisi ymmärrettävä, kuten olemme usein sanoneet, että kuten isän valvonnassa oleva tytär sisältyy termiin "poika", myös pojanpoika olisi sisällytettävä; ja myös isoisä olisi ymmärrettävä nimitettäväksi termillä "isä".

734. Alfenus Varus, Digest, kirja II.

Kun testamentissa määrätään, että perillisen on käytettävä vain sata aureia hautauskuluihin tai muistomerkin pystyttämiseen, hän ei voi käyttää tätä määrää vähemmän; mutta jos hän haluaa käyttää enemmän, hän voi tehdä niin, eikä hänen katsota tehneen mitään testamentin ehtojen vastaista.

735. Sama, Digest, kirja VII.

Sisilian satamien tullimaksujen keräämistä koskevassa laissa todettiin: "Että kenenkään ei pidä maksaa tullia orjista, jotka hän ottaa omaan kotiinsa yksityiseen käyttöönsä." Heräsi kysymys, jos joku lähettäisi orjia Sisiliasta Roomaan maanviljelystarkoituksessa, joutuisiko hän maksamaan niistä tullia vai ei. Vastaus oli, että tähän lakiin liittyi kaksi asiaa: ensinnäkin, mitä tarkoitti ilmaisu "ottaa omaan kotiinsa", ja toiseksi, mitä tarkoitti ilmaisu "yksityiseen käyttöönsä". Jos siis sana "talo" tarkoitti sitä, missä joku asui, olisi tutkittava, oliko se jossakin maakunnassa vai Italiassa, vai voitiinko hänen talonsa oikein sanoa olevan vain hänen omassa maassaan. Tästä asiasta päätettiin, että kenen tahansa taloksi olisi katsottava paikka, jossa hänellä oli koti, jossa hän piti kirjanpitonsa ja jossa hän harjoitti liiketoimintaansa. Ilmaisun "hänen yksityiseen käyttöönsä" merkityksestä on kuitenkin suuria epäilyjä, ja päätettiin, että sillä viitataan vain siihen, mitä valmistetaan hänen toimeentuloaan varten. Samasta syystä voidaan myös kysyä niiden orjien osalta, joiden väitetään olevan isäntänsä käytössä, tarkoitetaanko niillä talonmiehiä, kantajia, maanviljelijöitä, valvojia, kutojia ja maataloustyöntekijöitä, jotka työskentelevät maanviljelyssä, josta omistaja saa elantonsa ja elättää itsensä, vai tarkoitetaanko niillä kaikkia orjia, jotka joku henkilö on ostanut ja pitänyt omassa käytössään, sekä niitä, jotka hän on palkannut muuhun käyttöön ja joita ei ole ostettu myydäkseen ne uudelleen. Minusta näyttää siltä, että tarkoitetaan vain niitä, jotka on tarkoitettu perheen päämiehen käyttöön ja jotka on nimitetty hänen henkilökohtaiseen palvelukseensa ja elatukseensa, ja tähän luokkaan kuuluvat palvelijat, kotiapulaiset, palvelijat, kokit, palvelijat ja kaikki muut, jotka on tarkoitettu tämänkaltaisiin tehtäviin.

736. Paulus, Epitomes of Alfenus, kirja II.

Termillä "poika" on kolme merkitystä: ensinnäkin kutsumme kaikkia orjia "pojiksi" ; toiseksi puhumme pojasta erotukseksi tytöstä; ja kolmanneksi käytämme sanaa merkitsemään lapsuusikää.

737. Sama, Alfenuksen epiteemoja, kirja IV.

Kun joku myy maa-alueen ja varaa hedelmät, hänen ymmärretään varanneen pähkinät, viikunat ja viinirypäleet, joiden kuoret ovat kovia ja purppuranpunaisia ja jotka ovat sellaisia, joita emme käytä viinin valmistukseen ja joita kreikkalaiset kutsuvat syömiseen sopiviksi.

738. Julianus, On Minicius, kirja VI.

On katsottu, että ilmaisia "viinitölkit" käytetään oikein viinin puristuksessa käytettäviin astioihin; sillä tynnyrit ja muut astiat luokitellaan sellaisiksi vain niin kauan kuin ne sisältävät viiniä; sillä kun ne lakkaavat sisältämästä viiniä, niillä ei ole tätä nimitystä, koska niitä voidaan käyttää muuhun tarkoitukseen, esimerkiksi silloin, kun niihin laitetaan viljaa. Sama sääntö pätee myös muihin saviastioihin, kun niitä käytetään viiniä varten, samoin kuin edellisiin, sillä kun ne ovat tyhjiä, niitä ei lueta viiniä varten tarkoitettuihin astioihin, koska niissä voidaan säilyttää muita asioita.

739. Africanus, Kysymyksiä, kirja III.

Mela sanoo, että orjia ei sisällytetä termiin "kauppatavara", ja tästä syystä niitä, jotka myyvät niitä, ei nimitetä kauppiaksi vaan orjakauppiaksi; ja tämä on oikein.

740. Sama, Kysymyksiä, kirja IV.

Termit "omaisuus" ja "kuolinpesä" koskevat kaikkea yhdessä, myös perintöoikeutta, mutta eivät yksittäisiä esineitä.

741. Florentinus, Institutes, kirja X.

Jos joku käsketään tekemään jotakin Titiuksen läsnä ollessa, hänen ei katsota tehneen sitä hänen läsnä ollessaan, ellei Titius ymmärrä, että näin on; jos hän siis on mielisairas, lapsi tai nukkuu, hänen ei katsota tehneen tekoa hänen läsnä ollessaan. Hänen on tiedettävä, että se on tehty, mutta hänen ei tarvitse olla halukas, sillä se, mikä on määrätty, on laillisesti tehty, vaikka hän ei suostuisi siihen.

742. Marcianus, Institutes, kirja VII.

On päätetty, että se, joka on syntynyt kaupunkiorjista ja joka lähetetään maalle kasvatettavaksi, luokitellaan kaupunkiorjaksi.

743. Florentinus, Institutes, kirja VIII.

Termillä "kiinteä omaisuus" tarkoitetaan kaikkia rakennuksia ja kaikkea maata; puhuttaessa kaupungissa sijaitsevista rakennuksista kutsumme niitä kuitenkin tavallisesti sedes-rakennuksiksi ja maaseudulla huviloiksi. Rakennuksetonta tonttia kutsutaan kaupungissa nimellä area ja maaseudulla nimellä ager, ja jälkimmäistä kutsutaan fundukseksi, kun sille rakennetaan talo.

744. Ulpianus, Aviorikoksesta, kirja I.

Kutsumme niitä henkilöitä prevaricatoriksi, jotka avustavat vastapuolensa asiaa ja kantajan puolella ollessaan suosivat vastaajan asiaa; sillä termi "prevaricator" on peräisin verbistä "varico", tasapainoilemaan.

745. Sama, Säännöt, kirja I.

Ilmaisu "cedere diem" tarkoittaa, että alkaa olla velkaa rahasumma: "venire diem" tarkoittaa, että on tullut päivä, jolloin rahat voidaan periä. Kun joku tekee ehdottoman määräyksen, rahat alkavat olla erääntyneet, ja maksupäivä koittaa välittömästi. Kun hän suostuu maksamaan sen tiettyä ajankohtana, velkaantuminen alkaa heti, mutta maksupäivä ei tule; kun hän suostuu maksamaan sen ehdolla, velkaantuminen ei synny eikä summa ole maksettavissa, kun ehto on voimassa.

746. "Ms alienum" tarkoittaa sitä, mitä olemme velkaa muille: "IBS suum" tarkoittaa sitä, mitä muut ovat meille velkaa.

747. Törkeä huolimattomuus on äärimmäistä huolimattomuutta eli sitä, ettei tiedä, mitä kaikki muutkin tietävät. 214. Marcianus, Julkiset syytteet, kirja I.

"Velvollisuus" on oikeastaan jotain, mitä meidän on tehtävä lain, tavan tai sellaisen henkilön käskyn mukaan, jolla on oikeus määrätä se tehtäväksi. Lahjat sen sijaan ovat, oikein puhuen, asioita, jotka annamme vapaaehtoisesti ilman, että meidät pakotetaan siihen joko lain tai velvollisuutemme nojalla; ja jos niitä ei anneta, ketään ei voi moittia, ja jos ne annetaan, lahjoittajalla on yleensä oikeus kiitokseen. Lyhyesti sanottuna on päätetty, että nämä kaksi termiä eivät ole keskenään vaihdettavissa, vaan että lahja voi asianmukaisesti synnyttää velvoitteen.

748. Paulus, On the Lex Fufia Caninia.

Sanalla "valta" on useita merkityksiä: tuomareihin viitaten se tarkoittaa toimivaltaa; lapsiin viitaten se tarkoittaa isän valvontaa; orjiin viitaten se tarkoittaa isännän valtaa. Mutta kun nostamme kanteen orjan luovuttamisesta korvaukseksi hänen aiheuttamastaan vahingosta hänen isäntäänsä vastaan, joka ei puolusta häntä, tarkoitamme orjan ruumista ja valtaa häneen

nähdessä. Sabinus ja Cassius sanovat, että atinialaisen lain mukaan varastetun omaisuuden katsotaan tulleen isännän hallintaan, jos hänellä on valta ottaa se takaisin.

749. Ulpianus, Lex Aelia Sentia -laista, I kirja.

On totta, että kun joku vangitaan, häntä ei pidetä kahlittuna eikä kahleisiin asetettuna, elleivät ne ole kiinnitetty hänen ruumiiseensa.

750. Javolenus, Labeon viimeisistä teoksista, kirja I.

Ehtojen "kun hän pystyy puhumaan" ja "kun hän on pystynyt puhumaan" välillä on suuri ero, sillä on todettu, että jälkimmäisellä on laajempi merkitys kuin edellisellä, joka viittaa vain siihen ajankohtaan, jolloin henkilö pystyy puhumaan ensimmäistä kertaa.

751. Samoin, kun ehto ilmoitetaan seuraavasti: "Tee tämä niin monen päivän kuluessa", jos mitään muuta ei lisätä, ehto on täytettävä kahden päivän kuluessa.

752. Papinianus, Kysymyksiä, kirja XXVII.

Sanat "tehdä" sisältävät kaiken, mitä voidaan tehdä; aivan kuten "antaa", "maksaa", "laskea", "tuomita", "kävellä".

753. Sama, Mielenpitoita, kirja II.

On todettu, että sopimuksissa on pikemminkin otettava huomioon sopijapuolten aikomus kuin sopimuksen ehdot. Kun kunnan tuomarit siis vuokraavat kaupungilleen kuuluvaa maata sillä ehdolla, "että vuokraajan perillinen saa nauttia siitä", voidaan perillisen oikeus siirtää myös hänen testamentinsaajalleen.

754. Callistratus, Kysymyksiä, kirja II.

Käsitteellä "lapset" tarkoitetaan lapsenlapsia ja lapsenlapsenlapsia sekä kaikkia heidän jälkeläisiään, sillä kahdentoista taulun laki sisällyttää kaikki nämä käsitteen "varsinaiset perilliset" alle. Mutta kun tiettyjä henkilöitä tai asteita ei eritellä, vaan mainitaan vain ne, jotka polveutuvat samasta sukukunnasta, heidät sisällytetään käsitteen "lapset" alle.

755. Papirius Fronto sanoo kuitenkin Kolmannessa mielipidekirjassaan, että kun maa, jossa on maanviljelijä vaimoineen ja lapsineen, testamentataan, myös pojista polveutuvat lapsenlapset sisältyvät siihen, ellei testamentin tekijän tarkoitus ole ollut toinen; sillä usein on päätetty, että termiin "lapset" sisältyvät myös lapsenlapset.

756. Divine Marcus totesi eräässä rescriptissä, että sen, joka jätti perillisekseen lapsenlapsen, ei katsottu kuolleen ilman jälkeläisiä.

757. Kaiken tämän lisäksi luonto opettaa meille, että kiintyneet isät, jotka menevät naimisiin tarkoituksenaan ja halutessaan saada lapsia, eivät sisällytä termin alle kaikkia, jotka polveutuvat heistä. Emme nimittäin voi nimetä lapsenlapsia rakastavammalla nimellä kuin lapsilla, koska meillä on ja kasvatamme poikia ja tyttäriä tarkoituksenamme säilyttää muistomme ikuisiksi ajoiksi heidän jälkeläistensä avulla.

758. Paulus, Opinions, kirja X.

Paulus sanoo, että valheelliseksi edunvalvojaksi voidaan oikein kutsua sitä, joka ei ole lainkaan edunvalvoja tai joka on määrätty alaikäiselle, jolla on jo edunvalvoja tai jolla ei ole sellaista; aivan kuten väännettyä testamenttia, joka ei ole lainkaan testamentti, tai väännettyä mittaa, joka ei todellisuudessa ole mitta.

759. Hermogenianus, Epitomes of Law, kirja II.

Termillä "raha" ei ymmärretä ainoastaan kolikoita, vaan kaikenlaista omaisuutta, olipa se sitten maaperään kiinnittyvää tai irtainta ja sekä ruumiillista että aineetonta.

760. Paulus, Opinions, kirja II.

Törkeän huolimattomuuden määritelmä on se, ettei tiedä sitä, minkä kaikki ihmiset tietävät.

761. Meidän ei pidä kutsua ystäviksi niitä henkilöitä, joiden kanssa meillä on vain vähäinen tuttavuus, vaan niitä, joiden kanssa isämme ovat ylläpitäneet kunniallisia ja tuttuja suhteita.

762. Venuleius, Stipulations, kirja VII.

Termi "kahleet" koskee sekä yksityistä että julkista vapauden rajoittamista; "huostaanotto" viittaa kuitenkin vain julkiseen vankeuteen.

763. Tryphoninus, Disputations, I kirja.

Pakeneva orja ei ole sellainen, joka on vain suunnitellut pakenevansa isäntäänsä, vaikka hän on saattanut kehuskella aikovansa tehdä niin, vaan sellainen, joka on tosiasiassa aloittanut pakenemisen; Sillä niin kuin kuka tahansa voi kutsua jotakuta varkaaksi, avionrikkojaksi tai uhkapeluriksi tiettyjen, yksinomaan hänen aikomuksistaan johtuvien merkkien perusteella, vaikka hän ei ole koskaan varastanut mitään omistajalta tai turmellut ketään naista, vaan on vain päättänyt tehdä niin, kun siihen on tarjoutunut tilaisuus, ei hänen silti voida katsoa tehneen rikosta ennen kuin hänen aikomuksensa on toteutunut, ja siksi on vahvistettu, että orjaa ei pidetä pakenevana tai kulkurina pelkästään sen vuoksi, että hänellä on ollut aikomus sellaiseksi ryhtyä, vaan vasta sen jälkeen, kun hän on suorittanut teon.

764. Sama, Käsikirjat, kirja I.

Törkeä huolimattomuus on virhe: suuri virhe on petos.

765. Sama, Käsikirjat, kirja II.

Perillisen perillisille ei myönnetä prätoriaalista hallintaoikeutta perittävän perillisille ediktin seuraavalla lausekkeella: "Myönnän hallintaoikeuden sille, joka on vainajan perillinen." Myös seuraavassa korvauslausekkeessa: "Kuka tahansa on perilliseni" tarkoitetaan vain seuraavaa perillistä tai nimettyä perillistä, vaikka hän ei olisikaan perimysjärjestyksessä seuraava.

766. Sama, Oikeudellisista tutkimuksista.

Termillä "kanssakansalaiset" tarkoitetaan niitä, jotka ovat syntyneet samassa kaupungissa.

767. Sama, implisiittisestä luottamuksesta.

Ilmaisulla "hoidetut tai loppuun saatetut asiat" on ymmärrettävä paitsi riidanalaiset myös sellaiset asiat, joista ei ole riitaa.

768. Sama, Senaatin Orphitian asetuksesta.

Näihin kuuluvat kysymykset, jotka on ratkaistu tuomioistuimessa, ovat ne, joiden osalta on tehty kompromissi, ja ne, jotka on määrätty ajan kulumisen vuoksi.

769. Sama, Senaatin Tertullianuksen määräyksestä.

Kun sanomme, että lasta, jonka odotetaan syntyvän, pidetään jo olemassa olevana, tämä pitää paikkansa vain silloin, kun kyse on hänen oikeuksistaan, mutta muille ei synny mitään etua, elleivät he tosiasiallisesti synny.

770. Gaius, Sanallisista velvoitteista, kirja I.

Väite "jotka ovat arvokkaampia kuin kolmekymmentä aurea" viittaa sekä rahasummaan että omaisuuden arvostukseen.

771. Sama, Kahdentoista taulun laista, kirja I.

Seuraavat ilmaukset: "Jos hän pettää", "Jos hän on laiminlyönyt", "Jos hän tekee tyhjäksi", ovat lähteitä, joista termi "herjaajat" on johdettu, koska he ärsyttävät muita oikeudenkäynneillä petoksen ja vilpin avulla.

772. Tammikuun kalendan jälkeisenä kolmantena päivänä rukoillaan keisarin säilymisen puolesta.

773. Tavallisesti kaikkea, mikä ammutaan jousesta, kutsutaan tikaksi; nyt sillä kuitenkin tarkoitetaan kaikkea, mikä heitetään käsin, ja tästä seuraa, että jopa kivi, puunpala tai rauta sisältyvät tähän termiin. Se on saanut nimensä siitä, että se lähetetään kauas, ja kreikkalaiset nimittivät sillä jotakin, joka heitetään kauas. Voimme havaita tämän merkityksen kreikankielisessä sanassa, jota me kutsumme tikaksi, sillä se tarkoittaa yleensä jotakin, joka lähetetään jousella, mutta se tarkoittaa myös jotakin käsin heitettyä. Ksenofon ilmoittaa meille tämän tosiasian, sillä hän sanoo: "Heillä oli mukanaan tikkoja, keihäitä, nuolia, riisaa ja myös kiviä." Se, mitä jousesta lähetetään, on se, mitä kreikkalaiset kutsuvat toceumaksi eli nuoleksi, mutta meillä sitä kutsutaan yleisesti nimellä "nuoli".

774. Sama, Kahdentoista taulun laista, kirja II.

Niitä, joita me nimitämme vihollisiksi, muinaiset kutsuivat perduelleiksi osoittaen tällä nimityksellä, että he olivat henkilöitä, joiden kanssa he olivat sodassa.

775. Maksukykyisenä pidetään sitä, jolla on riittävästi omaisuutta tyydyttääkseen kaikki velkojan häntä vastaan mahdollisesti esittämät vaatimukset.

776. Joidenkin viranomaisten mukaan termi "toimeentulo" viittaa ainoastaan ruokaan; Ofilius ja Atticus kuitenkin sanovat, että tämän termin alle kuuluvat myös vaatteet ja kaikenlaiset kattaukset, sillä ilman niitä kukaan ei voi elättää itseään.

777. Sama, Kahdentoista taulun laista, kirja III.

Sovellamme asianmukaisesti termiä "kuljettaa" siihen, mitä joku kuljettaa ruumiinsa avulla; "kuljettaa" tarkoittaa sitä, mitä siihen, mitä joku kuljettaa kantavan eläimen avulla; ja "ajaa" viittaa eläimiin.

778. Puutyöntekijöiksi emme kutsu ainoastaan niitä, jotka kiillottavat sahatavaraa, vaan myös kaikkia niitä, jotka rakentavat taloja. 236. Sama, Kahdentoista taulun laista, kirja IV.

Niiden, jotka puhuvat myrkystä, tulisi lisätä, onko se hyvä vai paha, sillä lääkkeet ovat myrkkyjä, ja niitä kutsutaan niin, koska ne muuttavat niiden luonnollista asennetta, joille niitä annetaan. Sitä, mitä me kutsumme myrkyksi, kreikkalaiset kutsuvat farmakoniksi; ja heidän joukossaan myrkylliset lääkkeet sekä lääkkeelliset lääkkeet kuuluvat tämän termin alle, minkä vuoksi he erottavat ne toisesta nimestä. Homeros, heidän merkittävin runoilijansa, kertoo meille tästä, sillä hän sanoo: "Myrkkyjä on monenlaisia, joista toiset ovat hyviä ja toiset pahoja."

779. Javolenus sanoo, että hedelmä on kaikki, missä on siemen, kuten kreikkalaiset, jotka kutsuvat kaikkia puulajeja akrodruaksi.

780. Sama, Kahdentoista taulun laista, kirja V.

Laki, joka sisältää kaksi kielteistä lausumaa, pikemminkin sallii kuin kieltää. Tämän toteaa myös Servius.

781. Sama, Kahdentoista taulukon laista, kirja VI.

Termi "plebeijalainen" koskee kaikkia kansalaisia senaattoreita lukuun ottamatta.

782. "Todistajaksi kutsuminen" tarkoittaa todistelun antamista.

783. Sana "pantti" on johdettu nyrkistä, koska kaikki, mikä annetaan pantiksi, siirretään kädellä. Siksi jotkut viranomaiset katsovat, ja se voi olla totta, että pantti voi oikeastaan koostua vain irtaimesta omaisuudesta.

784. Kaikki rikokset sisältyvät termiin "noxia".

785. Pomponius, Enchiridion.

Alaikäinen on henkilö, joka ei ole vielä saavuttanut murrosikää ja joka on lakannut olemasta isänsä määräysvallassa joko tämän kuoleman tai oman vapautumisensa vuoksi.

786. Termi "orjat" juontuu siitä, että armeijojemme komentajilla oli ennen tapana myydä vankejaan ja säilyttää heidät tätä tarkoitusta varten sen sijaan, että heidät olisi tapettu.

787. Asukas on henkilö, jolla on kotipaikka jossakin maassa ja jota kreikkalaiset kutsuvat paroikoniksi eli "viereiseksi". Niitä, jotka asuvat kaupungeissa, ei kutsuta asukkaiksi, kuten ei myöskään niitä, joilla on maata jonkin kaupungin lähellä ja jotka asuvat siellä kuin lomakohteessa.

788. Julkinen virka on jollekin yksityishenkilölle annettu virka, jonka avulla kansalaisille yksilöllisesti ja kollektiivisesti sekä heidän omaisuudelleen koituu hänen tuomiovaltansa kautta poikkeuksellista hyötyä.

789. Muukalainen on henkilö, jota kreikkalaiset kutsuvat apoikoniksi, eli henkilö, joka on jättänyt kotinsa siirtolaiseksi.

790. Eräät auktoriteetit ovat sitä mieltä, että dekurionit on nimetty niin siitä syystä, että alussa, kun siirtokuntia perustettiin, kymmenesosa niiden perustajista muodostettiin tavallisesti elimeksi, jonka tehtävänä oli antaa julkisia neuvoja.

791. Sana "kaupunki" on peräisin verbistä urbo, joka tarkoittaa rajan merkitsemistä kynnellä. Varus sanoo, että kyntöauran kaarta, jota tavallisesti käytetään rakennettavan kaupungin rajojen merkitsemiseen, kutsutaan urbumiksi.

792. Termi "linnoitettu kaupunki" (oppidum) on johdettu sanasta ops siitä syystä, että sen muurit on rakennettu omaisuuden turvaamiseksi.

793. Sanalla "alue" tarkoitetaan kaikkea maata, joka sisältyy jonkin kaupungin rajojen sisäpuolelle. Joidenkin auktoriteettien mukaan sitä kutsutaan niin, koska tuomareilla on oikeus herättää pelkoa sen rajojen sisällä, toisin sanoen oikeus poistaa kansa.

794. On kyseenalaista, tarkoittaako termi "hänen" koko maata vai osaa; ja siksi jokaisen, joka vannoo, että jokin asia ei ole hänen, tulisi lisätä, ettei hänellä ole siihen yhteisomistusta toisen kanssa.

795. Paulus, On the Six Books of Imperial Decrees having Reference to Judicial Inquiries, Book I.

Heräsi kysymys, viittaako ilmaus "myötäjäiset on palautettava, jos avioliitto puretaan" paitsi avioeroon myös kuolemaan, eli oliko tämä sopimuspuolten tarkoitus tässä tapauksessa; useat viranomaiset ovat sitä mieltä, että se oli tarkoitus, kun taas

toiset ovat päinvastaista mieltä. Tästä syystä keisari päätti, että "sopimus oli, että myötäjäiset eivät missään tapauksessa saisi jäädä aviomiehen haltuun."

796. Quintus Mucius Scaevola, Määritelmät.

Irtain omaisuus on sellaista, jota ei ole kiinnitetty maaperään, toisin sanoen kaikkea, mikä ei ole osa rakennusta tai muuta rakennelmaa.

797. Javolenus, Labeon viimeisistä teoksista, kirja II.

Labeo sanoo, että masto on osa laivaa, mutta pienet purjeet eivät, koska monet laivat olisivat hyödyttömiä ilman mastoja, ja siksi niiden katsotaan kuuluvan laivaan; purjeiden katsotaan kuitenkin olevan pikemminkin lisä kuin osa laivaa.

798. Labeo sanoo, että on eroa sen välillä, mikä työntyy yli, ja sen välillä, mikä lisätään johonkin ulkonemana, asetetaan eteenpäin siten, että sillä ei ole tukea, kuten esimerkiksi parvekkeet ja katot; ja sen välillä, mikä lisätään rakennukseen, nojaa johonkin, esimerkiksi palkit ja palkit.

799. Labeo sanoo, että jos lyijyä käytetään laatan sijasta talon kattamiseen, se on osa taloa; mutta jos sitä käytetään avoimen lehterin kattamiseen, se ei ole osa taloa.

800. Labeo sanoo, että leski ei ole ainoastaan nainen, joka on ollut joskus naimisissa, vaan myös sellainen, jolla ei ole ollut aviomiestä; sillä termiä käytetään myös idioottimaisesta tai mielenvikaisesta henkilöstä, ja sana tarkoittaa myös sitä, että hän on ilman kahden henkilön liittoa.

801. Labeo sanoo myös, että laudoista koostuva rakennus, joka on pystytetty suojaamaan jotakin paikkaa talven ajaksi ja joka poistetaan kesällä, on talo, koska se on tarkoitettu ikuisen käyttöön, vaikka se ei olekaan kiinnitetty maaperään siitä syystä, että se siirretään pois osan ajasta.

802. Scaevola, Digest, kirja XVIII.

Scaevola esitti mielipiteenään, että yleisesti hyväksytään, että termiin "vapaat miehet" olisi katsottava sisältyvän ne henkilöt, jotka on manumitoitu ensimmäisen tai sitä seuraavan testamentin nojalla, ellei se, jonka toimesta heihin on vedottu, pysty selvästi osoittamaan, että tämä on vastoin perittävän tarkoitusta.

803. Labeo, Pauluksen todennäköisyyksien Epitomeja, kirja IV.

Rangaistus on sakko, ja sakko on rangaistus. Paulus: Molemmat väitteet ovat vääriä; sillä näiden asioiden välinen ero käy ilmi siitä, että sakkoon ei voi hakea muutosta, sillä kun joku tuomitaan rikoksesta, siitä määrättävä rangaistus on vahvistettu ja se on maksettava heti; mutta sakkoon voi hakea muutosta, sillä se ei ole eräntynyt, ellei siihen haeta muutosta tai ellei valittaja menetä asiaansa; ja se on sama kuin jos siitä olisi päättänyt se tuomari, joka oli valtuutettu tekemään niin. Näin ollen näiden asioiden välinen ero tulee ilmeiseksi, koska tietyistä laittomista teoista on määrätty tietyt rangaistukset; mutta näin ei ole sakkojen kohdalla, sillä tuomarilla on valta määrätä mikä tahansa haluamansa sakko, ellei laissa ole vahvistettu määrää, jonka hän voi määrätä.

804. Pomponius, Epistolat, kirja X.

Jalustoihinsa kiinnitetyt patsaat, ketjuilla ripustetut tai seiniin kiinnitetyt taulut ja vastaavalla tavalla kiinnitetyt lamput eivät kuulu taloon, sillä ne on sijoitettu sinne pikemminkin koristeeksi kuin rakennuksen osaksi.

805. Labeo sanoo myös, että talon eteen tavallisesti sijoitettu seinä muodostaa osan talosta. 246. Sama, Kirjeet, kirja XVI.

Labeon "Todennäköisyydet" -teoksessa todetaan, että ilmauksella "esittää" viitataan riidan kohteena olevan omaisuuden esittämiseen oikeudessa. Sillä kuka tahansa, joka esiintyy henkilökohtaisesti, ei tästä syystä tuota riidanalaista omaisuutta; ja sen, joka tuottaa henkilön, joka on joko mykkä, mielisairas tai pikkulapsi, ei katsota tuottavan häntä lainkaan; sillä kenenkään tällaisen ei missään olosuhteissa voida oikein sanoa olevan läsnä.

806. Termi "palautus" ei viittaa ainoastaan itse asian ruumiillisuuteen, vaan myös kaikkiin siihen liittyviin oikeuksiin ja ehtoihin; näin ollen laissa tarkoitetaan täydellistä palautusta.

Tit. 17. Muinaisen oikeuden eri säännöistä.

807. Paulus, On Plautius, kirja XVI.

Sääntö on muutamalla sanalla ilmaistu selvitys siitä, miten käsiteltävässä asiassa on meneteltävä. Laki ei kuitenkaan johdu säännöstä, vaan sääntö on lain asettama. Näin ollen säännöllä tehdään lyhyt päätös kyseisestä asiasta; tai, kuten Sabinus sanoo, annetaan tiivis selitys tapauksesta, joka kuitenkin menettää voimansa muissa tapauksissa, joihin sitä ei voida soveltaa.

808. Ulpianus, On Sabinus, kirja I.

Naiset on suljettu pois kaikista siviili- tai julkisista tehtävistä; siksi he eivät voi olla tuomareita tai hoitaa tuomarin tehtäviä, nostaa kanteita oikeudessa, ryhtyä toisten takaajiksi tai toimia asianajajina.

809. Myös alaikäisen on pidättäydyttävä kaikista siviilitehtävistä. 3. Sama, Sabinuksesta, kirja III.

Se, joka voi suostua avoimesti, voi myös tehdä niin kieltäytymättä.

810. Sama, Sabinuksesta, kirja VI.

Sen ei katsota antavan täyttä suostumustaan, joka tottelee isänsä tai isäntänsä käskyä.

811. Paulus, On Sabinus, kirja II.

Liiketoimissa mielisairaan henkilön tila on yksi asia ja alaikäisen, joka on ylittänyt lapsen iän, tila on toinen, vaikka kumpikaan ei ehkä täysin ymmärrä, mitä häneltä vaaditaan, sillä mielisairas henkilö ei voi tehdä minkäänlaisia liiketoimia, mutta alaikäinen voi osallistua kaikkeen tällaiseen holhoojansa valtuuttamana.

812. Ulpianus, On Sabinus, kirja VII.

Henkilö ei halua olla perillinen, joka haluaa, että omaisuus siirretään toiselle.

813. Pomponius, On Sabinus, kirja III.

Lainsäädäntömme ei salli kenenkään siviilielämässä olevan kuolla sekä testamenttina että testamentittomana, sillä näiden kahden termin välillä on luonnollinen vastakohtaisuus.

814. Sama, On Sabinus, kirja IV.

Verestä johtuvia oikeuksia ei voi mitätöidä millään siviililailla.

815. Ulpianus, On Sabinus, kirja XV.

Epäselvissä asioissa noudatamme aina sitä, joka on vähiten epäselvä.

816. Paulus, On Sabinus, kirja III.

Luonnon mukaista on, että se nauttii mistä tahansa hyödystä, joka maksaa siihen liittyvät kulut.

817. Pomponius, On Sabinus, kirja V.

Sitä, mikä on meidän omaamme, ei voi siirtää toiselle ilman suostumustamme.

818. Paulus, On Sabinus, kirja III.

Testamenttien tulkinnassa testamentin tekijän aikomusta on tulkittava vapaasti.

819. Ulpianus, On Sabinus, XIX kirja.

Hänen ei katsota hankkineen mitään sellaista, jonka vaatimus on estetty poikkeuksella.

820. Pomponius, On Sabinus, kirja V.

Kaikissa velvoitteissa, joihin ei ole merkitty maksuaikaa, velka erääntyy heti.

821. Paulus, On Sabinus, kirja IV.

Jokaisella, jolla on kanneoikeus omaisuuden takaisinsaamiseksi, katsotaan olevan omaisuuden hallussapito.

822. Ulpianus, On Sabinus, kirja XXI.

Myynti ei ole fiktiivinen, kun hinnasta on sovittu.

823. Sama, On Sabinus, kirja XXIII.

Kun testamentissa on määrätty aika, katsotaan, että se on lisätty perillisen hyväksi, ellei testamentin tekijän tarkoitus ole ollut toinen; kuten määräyksissä, joissa aika on annettu lupauksen antajan hyväksi.

824. Pomponius, On Sabinus, kirja VI.

Kun perinnöt siirtyvät perillisillemme kuolemamme jälkeen, ne hyödyttävät niitä, joiden hallinnassa olimme silloin, kun saimme ne. Asia on toisin silloin, kun teemme ehtoja; sillä jos asetamme ehdon, hankimme omaisuuden, samoille osapuolille kaikissa olosuhteissa, vaikka ehto täytyisi sen jälkeen, kun olemme vapautuneet isännän vallasta. Paulus: Kun isän määräysvallassa oleva poika tekee ehdollisen sopimuksen ja vapautuu sen jälkeen ja ehto täyttyy myöhemmin, kanne nostetaan hänen isänsä hyväksi, koska sopimuksissa otetaan huomioon se aika, jolloin teemme sopimuksen.

825. Ulpianus, On Sabinus, kirja XXIV.

Se, joka tekee sopimuksen toisen kanssa, ei joko ole tietämätön tai hänen ei pitäisi olla tietämätön tilastaan; perillistä ei kuitenkaan voi tällaisessa tilanteessa syyttää, koska hän ei ole vapaaehtoisesti tehnyt sopimusta legaattien kanssa.

826. Petokseen perustuva poikkeus ei yleensä toimi esteenä niille, joita testamentin tekijän testamentti ei sulje pois.

827. Pomponius, On Sabinus, kirja VII.

Aina kun vapauden myöntämisen merkitys on epäselvä, päätös on tehtävä vapauden hyväksi.

828. Ulpianus, On Sabinus, XXVII kirja.

Sen, jolle sallitaan enemmän, on sallittava vähemmän.

829. Sama, On Sabinus, kirja XXVIII.

Mikään velvoite ei sido ketään orjuuteen.

830. Yleisesti hyväksytään sääntö, jonka mukaan aina kun vilpittömässä mielessä tehdyissä sopimuksissa jokin ehto jätetään omaisuuden omistajan tai hänen asiamiehensä päätettäväksi, tämän katsotaan tapahtuneen hyvän kansalaisen harkinnan mukaisesti.

831. Sama, On Sabinus, kirja XXIX.

Joihinkin sopimukseen liittyy vain petos, joihinkin taas sekä petos että huolimattomuus. Niitä, joihin liittyy petos, ovat talletukset ja siirrot epävarmalla omistusoikeudella; niitä, joihin liittyy sekä petos että huolimattomuus, ovat valtuutus, laina käyttöä varten, myynti, panttaus, vuokraus sekä myös myötäjäisten antaminen, holhous ja liiketoiminta. (Kaksi viimeksi mainittua vaativat kuitenkin poikkeuksellista huolellisuutta.) Kumppanuuteen ja yhteisomistukseen liittyy sekä petos että huolimattomuus. Näin on kuitenkin vain silloin, kun eri sopimuksissa ei ole nimenomaisesti sovittu enempää tai vähempää ; sillä mitä alussa sovittiin, on noudatettava, koska sopimus määrää lain; paitsi silloin, kun, kuten Celsus sanoo, sopimus ei olisi pätevä, jos olisi sovittu, ettei petosta saa tehdä, sillä se on vastoin sopimukseen liittyvää vilpittömyyttä; ja tämä on nykyinen käytäntömme. Vastuuta ei kuitenkaan oteta eläinten tapaturmista tai niiden kuolemasta eikä mistään muustakaan tapahtumasta, joka ei johdu huolimattomuudesta, eikä myöskään sellaisten orjien pakenemisesta, joita ei ollut tapana vartioida, ryöstäjistä, mellakoista, tulipaloista, tulvista ja varkaiden hyökkäyksistä.

832. Paulus, On Sabinus, kirja V.

Aina kun on kyse kenenkään edusta, kyse on tosiasioista eikä oikeudellisista kysymyksistä.

833. Pomponius, On Sabinus, kirja XI.

Todellinen on parempi kuin henkilökohtainen turvallisuus.

834. Ulpianus, On Sabinus, XXX kirja.

Jokaisella, jolla on oikeus luovuttaa omaisuutta vastoin läsnäolevan henkilön suostumusta, on paljon parempi oikeus tehdä niin silloin, kun tämä ei tiedä asiasta ja on poissa.

835. Pomponius, On Sabinus, kirja XVI.

Mitään, mitä praetoriassa tai siviililaissa määrätään, ei voida muuttaa yksityisten henkilöiden sopimuksella; vaikka velvoitteen perustetta voidaankin muuttaa keskinäisellä suostumuksella, lain itsensä vaikutuksesta ja vetoamalla poikkeukseen epävirallisen sopimuksen perusteella; siitä syystä, että joko lain tai praetoriassa säädettyä kanneperustetta ei mitätöidä yksityisten henkilöiden sopimuksella, ellei sitä ole tehty heidän välillään kanteen nostamishetkellä.

836. Ulpianus, On Sabinus, kirja XXXVI.

Jumalallinen Pius totesi eräässä rescriptumissa, että niitä vastaan, jotka haastettiin oikeuteen vapaamielisyyden osoituksen vuoksi, voitiin tuomita vain sellaisesta summasta, jonka he pystyivät maksamaan.

837. Paulus, On Sabinus, kirja VIII.

Mitä tahansa, mikä on alun perin mitätön, ei voida korjata ajan kuluessa.

838. Ulpianus, On Sabinus, kirja XXXVI.

Avioliiton muodostaa suostumus eikä avoliitto.

839. Sama, On Sabinus, kirja XLII.

On totta, että sopimukset tai määräykset eivät voi kumota jo suoritettua tekoa; sillä mikä on mahdotonta, sitä ei voi sisällyttää sopimukseen tai määräykseen siten, että se tekisi praetoriuksen toimesta tai sopimuksesta tehokkaan.

840. Sama, On Sabinus, kirja XLIII.

Sikäli kuin siviilioikeus katsoo, orjia ei pidetä henkilöinä, mutta näin ei ole luonnonoikeuden mukaan, koska luonnonoikeus pitää kaikkia ihmisiä tasa-arvoisina.

841. Pomponius, On Sabinus, XXII kirja.

Kun joko kantaja tai vastaaja yrittää todistaa tuottoisaa omistusoikeutta, kantajan asia on sitä vaikeampi todistaa.

842. Ulpianus, On Sabinus, kirja XLII.

Kaikissa määräyksissä ja muissa sopimuksissa noudatamme osapuolten aikomusta; ja jos ei ole ilmeistä, mikä heidän aikomuksensa oli, noudatamme sen paikan tapaa, jossa kauppa tehtiin. Mutta mitä sääntöä pitäisi noudattaa, jos paikan tapa ei ratkaise mitään, koska se vaihtelee? Tällöin olisi vaadittava pienin mahdollinen summa.

843. Sama, Sabinuksesta, kirja XLVIII.

Mikään ei ole niin luonnollista kuin se, että velvoite kumotaan samalla tavalla, jolla se on solmittu; siksi sanallinen velvoite kumotaan sanoilla, ja pelkkään osapuolten suostumukseen perustuva velvoite kumotaan molempien eriävällä suostumuksella.

844. Pomponius, On Sabinus, kirja XXVII.

On syyllistävää puuttua johonkin sellaiseen, josta ei ole mitään huolta.

845. Ulpianus, On Sabinus, kirja LI.

Jokaisella, jolla on valta tuomita, on myös valta vapauttaa.

846. Pomponius, On Sabinus, kirja XXIX.

Aivan kuten perillinen ei saisi olla vastuussa rangaistuksesta, jonka vainaja on saanut rikoksesta, hän ei myöskään saisi hyötyä mistään, mikä rikoksen johdosta saattaa joutua hänen käsiinsä.

847. Sama, On Sabinus, kirja XXXII.

Joka tapauksessa teko katsotaan suoritetuksi, jos joku on estänyt toista suorittamasta sitä.

848. Sama, On Sabinus, kirja XXXIV.

Mielisairaalla henkilöllä ja sellaisella, jota on kielletty hoitamasta omaisuuttaan, ei ole tahtoa.

849. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXVI.

Kaikki se, mitä kantaja ei saa tehdä, ei ole sallittua vastaajalle.

850. Kun oikeus omaisuuteen on epäselvä, on parempi suosia sitä osapuolta, joka yrittää saada sen takaisin, kuin sitä, joka pyrkii saamaan sen ensimmäistä kertaa.

851. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja IX.

Niillä, jotka perivät toisen, on hyvä syy vedota tietämättömyyteen siitä, onko se, mitä vaaditaan, eräännytynyt vai ei. Myös takaajat sekä perilliset voivat vedota tietämättömyyteen tekosyynä. Tämä koskee kuitenkin perillistä vain silloin, kun häntä haastetaan oikeuteen, eikä silloin, kun hän nostaa kanteen; sillä on selvää, että jokaisen, joka nostaa kanteen, on oltava

tietoinen, sillä hänellä on valta tehdä niin silloin, kun hän haluaa, ja hänen on ensinnäkin tutkittava saatava huolellisesti ja sen jälkeen ryhdyttävä perimään sitä.

852. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXVIII.

Ketään, joka kiistää olevansa velkaa, ei estetä esittämästä mitään muuta puolustusta, ellei laki sitä kiellä.

853. Aina kun samasta asiasta voidaan nostaa useita kanteita, on käytettävä vain yhtä.

44. Sama, Ediktistä, kirja XXIX.

Myönnämme kanteen perillistä vastaan siitä summasta, jolla hän on hyötynyt vainajan petoksesta, mutta tämä ei koske hänen omaa petostaan.

854. Sama, Ediktistä, XXX kirja.

Panttaus, talletus, epävarmalla omistusoikeudella tapahtuva hallussapito, ostaminen tai vuokraaminen ei voi olla voimassa.

855. Yksityishenkilöiden sopimus ei vaikuta julkisoikeuteen.

46. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja X.

Kenenkään ei ole pakko palauttaa mitään, mikä on vaadittu rangaistuksena.

856. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXX.

Mitään velvollisuutta ei synny neuvojen antamisesta, jotka eivät ole vilpillisiä; jos ne kuitenkin annetaan vilpillisessä ja petollisessa tarkoituksessa, kanne petoksesta nostetaan.

857. Kumppanini kumppani ei ole minun kumppanini.

48. Paulus, Ediktistä, kirja XXXV.

Kaikkea, mikä on tehty tai sanottu vihan tuoksinassa, ei katsota vaikuttavaksi, ellei asianomaisen osapuolen sinnikkyys paljasta hänen mielentilaansa. Näin ollen, kun vaimo palaa lyhyen ajan kuluttua, häntä ei pidetä eronneena.

858. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXXV.

Yhden henkilön pettäminen ei anna toiselle henkilölle aihetta kanteeseen, kun se ei ole vaikuttanut häneen.

859. Paulus, Ediktistä, kirja XXXIX.

Se on vapaa syytteestä, joka on tietoinen siitä, että lakia rikotaan, mutta ei pysty estämään sitä.

860. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja XV.

Kenenkään ei katsota hankkivan sellaista, jonka hän on velvollinen luovuttamaan toiselle.

861. Ulpianus, Ediktistä, kirja XLIV.

Ei ainoastaan sen, joka salaa itsensä, katsota olevan puolustuskelvoton, vaan myös sen, joka läsnä ollessaan kieltäytyy puolustautumasta tai on haluton etenemään asiassa.

862. Paulus, Ediktistä, kirja XLII.

Henkilöllä on oikeus periä takaisin raha, jonka hän on maksanut erehdyksessä, mutta jos hän maksaa sen tarkoituksella, sitä pidetään lahjoituksena.

863. Ulpianus, Ediktistä, kirja XLVI.

Kukaan ei voi siirtää toiselle oikeutta, jota hänellä itsellään ei ole.

864. Gaius, Kaupungin ediktiin liittyvistä testamenteista, kirja II.

Kenenkään ei katsota syyllistyneen petokseen, joka tekee sen, mihin hänellä on oikeus.

865. Sama, Kaupunkiediktiin liittyvistä testamenteista, kirja III.

Epäselvissä kysymyksissä hyväntahtoisemman mielipiteen tulisi aina saada etusija.

866. Sama, Pääediktistä, kirja XVIII.

Hyväuskoisuus ei salli saman velan perimistä kahteen kertaan.

867. Ulpianus, Disputations, kirja II.

De peculia -kannetta ei yleensä myönnetä isää vastaan rikosasioissa.

868. Sama, Disputations, kirja III.

Päätetään, että perillisellä on samat valtuudet ja oikeudet kuin mitä vainajalla oli.

869. Sama, Disputations, kirja X.

Sen ymmärretään aina määrävän jotain, joka ei estä toista puuttumasta hänen puolestaan. Jos kuitenkin joku, joka ei ole antanut suostumustaan, ratifioi tapahtuman, hän on vastuussa toimeksiantokanteesta.

870. Sama, Opinions, kirja III.

Jokaisella on oikeus korjata omaa taloaan, edellyttäen, ettei hän tee sitä toisen suostumuksen vastaisesti maalla, johon hänellä ei ole oikeutta.

871. Julianus, Digest, kirja VI.

Perintö ei ole mitään muuta kuin perimysoikeus kaikkiin oikeuksiin, jotka vainajalla oli.

872. Sama, Digest, kirja XVII.

Joka ilman vilpillistä tarkoitusta etenee oikeudenkäyntiin, ei katsota olevan maksuhäiriöinen.

873. Sama, Digest, XXIX kirja.

Kauppatapahtumissa ei pidä ottaa harkitsemattomasti huomioon mitään sellaista, mitä harvoin tapahtuu.

874. Sama, Digest, kirja LIV.

Kreikkalaiset kutsuvat "suppeaksi syllogismiksi" sellaista sofistikan lajia, jossa ilmeisen totuudenmukaisista lähtökohdista johdetaan mitättömien muutosten avulla johtopäätöksiä, jotka ovat selvästi vääriä.

875. Sama, Digest, kirja LX.

Marcellus sanoo, että se lakkaa olemasta velallinen, joka saa laillisen poikkeuksen, joka ei ole luonnollisen oikeudenmukaisuuden vastainen.

876. Sama, Digest, kirja LXXXVII.

Aina kun lauseella on kaksi merkitystä, on hyväksyttävä se, joka soveltuu tapaukseen paremmin.

877. Paulus, myötäjäisten takaisinperinnästä.

Jokaisessa tapauksessa on huomioitava, että kun henkilön kunto antaa perusteen etuudelle ja se puuttuu, myös etu katoaa; mutta kun kanne edellyttää sitä, kuka tahansa voi nostaa syytteen, ja peruste etuudelle säilyy.

878. Sama, koskien vapaiden luovuttamista.

Etua ei myönnetä henkilölle, joka ei ole halukas ottamaan sitä vastaan.

879. Sama, Prokonsulin velvollisuuksista, kirja II.

Kukaan, jolle on annettu oikeus tuomita rikoksentekijä kuolemaan tai muuhun rangaistukseen, ei voi siirtää valtaansa toiselle.

880. Sama, Prokonsulin velvollisuuksista, kirja II.

Kaikkea, mikä edellyttää tutkimusta, ei voida ratkaista anomuksella.

881. Javolenus, Labeon viimeisistä teoista, kirja III.

Kaikenlaisen omaisuuden tuotot voidaan antaa pantiksi.

882. Quintus Mucius Scaevola, Säännöt.

Holhous on johdettavissa perintöoikeudesta, paitsi jos on naispuolisia perillisiä.

883. Kukaan ei voi määrätä kenellekään edunvalvojaa, paitsi hänen varsinaisille perillisilleen tai ellei hänellä kuolemansa hetkellä ollut tällaisia perillisiä tai ellei hänellä olisi ollut heitä, jos hän olisi elänyt.

884. Väkivallalla tehdyksi katsotaan se, minkä joku tekee sen jälkeen, kun se on kielletty; ja salaa toimii se, joka etenee toisen osapuolen tietämättä, jos hänellä on riita tämän kanssa tai luulee, että hänellä tulee olemaan sellainen.

885. Kaikki se, mikä on mainittu testamentissa niin, ettei sitä voida ymmärtää, on aivan sama kuin jos sitä ei olisi mainittu lainkaan.

886. Kukaan ei voi hyödyttää toista kolmannen vahingoksi, ei sopimuksella, ehdon asettamisella eikä määräyksellä.

887. Papinianus, Kysymyksiä, kirja I.

Epäoikeudenmukaista ehtoa ei saa asettaa toinen toiselle.

888. Papinianus, Kysymyksiä, kirja III.

Kukaan ei voi muuttaa mieltään toisen vahingoksi.

889. Sama, Kysymyksiä, kirja XXIV.

Mitään liiketoimia, jotka edellyttävät asianosaisten suostumusta, ei voida toteuttaa, ellei siitä ole olemassa todellista ja myönteistä näyttöä.

890. Sama, Kysymyksiä, kirja XXVIII.

Lailliset toimet, jotka eivät ole riippuvaisia ajasta tai ehdosta, kuten esimerkiksi vapautus, vapautus, perinnön vastaanottaminen, orjan valinta, holhoojan määrääminen, mitätöityvät ehdottomasti, jos niihin lisätään aika tai ehto. Toisinaan edellä mainitut toimet tulevat kuitenkin hiljaisesti voimaan sellaisissa olosuhteissa, jotka avoimesti ilmoitettuna tekisivät ne mitättömiksi. Kun nimittäin joku ehdottomasti tunnustaa vastaanottaneensa jotakin, joka on luvattu hänelle ehdolla, hänen vapautumisensa katsotaan päteväksi, jos velvoitteen ehto täyttyy; jos vapautumisen ehto on kuitenkin nimenomaisesti ilmoitettu, tapahtumalla ei ole voimaa eikä vaikutusta.

891. Sama, Kysymyksiä, kirja XXXI.

Yleisesti ottaen, kun syntyy kysymys petokseen liittyen, ei pidä ottaa huomioon sitä, mitä kantajalla on hallussaan, vaan sitä, mitä hänellä olisi voinut olla, ellei vastapuoli olisi ollut mukana.

892. Sama, Kysymyksiä, kirja XXXII.

Petoksen olemassaolon toteaminen ei siviilioikeuden mukaan aina riipu tapahtumasta, vaan siitä, oliko tarkoitus tehdä petos.

893. Sama, Kysymyksiä, XXXIII kirja.

Kaikissa oikeudellisissa asioissa laji menee suvun edelle, ja kaikkea, mikä liittyy siihen, pidetään tärkeimpänä.

894. Sama, Opinions, kirja III.

Se, mitä sopimukseen lisätään epäselvyyksien poistamiseksi, ei vaikuta Common Law -oikeuteen.

895. Sama, Opinions, kirja IX.

Lahjoitettuna pidetään kaikkea, mikä annetaan ilman lain pakotetta.

896. Sama, Määritelmät, kirja II.

Kenenkään ei katsota menettäneen jotakin, jos se ei ole kuulunut hänelle.

897. Sama, Kysymyksiä, kirja V.

Kun maksetaan enemmän kuin on maksettava, eikä ylijäämää voida vähentää, koko velka katsotaan maksamattomaksi, ja entinen velvoite on edelleen olemassa.

898. Se, jonka rehellisyyteen olemme luottaneet, on luonnonlain mukaan velkaa sen, minkä hän on velkaa kansojen lain mukaan.

85. Sama, Kysymyksiä, kirja VI.

Kun syntyy epäily, on parempi päättää myötäjäisten hyväksi.

899. Ei ole mikään uusi periaate, että se, mikä on kerran päätetty päteväksi, pysyy voimassa; vaikka voi syntyä tapaus, jossa ei ole voitu tehdä alkujaankaan.

900. Aina kun joko luonnollinen järki tai lain epäily vastustaa oikeudenmukaisuutta, on päätöstä tehtäessä noudatettava maltillisuutta.

901. Sama, Kysymyksiä, kirja VII.

Oikeudenkäynteihin ryhtyneiden tilanne ei yleensä huonone, jos he eivät olisi ryhtyneet siihen, vaan useimmiten se paranee.

902. Sama, Kysymyksiä, kirja XIII.

Kukaan ei huononna asioitaan yrittämällä saada omaisuuttaan takaisin, vaan hän parantaa sitä. Lopulta, sen jälkeen, kun kysymys on liittynyt, oikeus siirtyy perilliselle, ja perillinen on myös vastuussa kaikissa olosuhteissa.

903. Scaevola, Kysymyksiä, kirja V.

Kenenkään ei katsota olevan laiminlyöty, jos saatava on mitätön.

904. Paulus, Questions, kirja X.

Niin kauan kuin testamentti on pätevä, lakimääräistä perillistä ei hyväksytä perintöön.

905. Sama, Kysymyksiä, kirja XV.

Kaikissa asioissa, ja erityisesti niissä, jotka liittyvät lakiin, on otettava huomioon kohtuullisuus.

906. Sama, Kysymyksiä, kirja XVII.

Aina kun perintö kuuluu jollekin kaksinkertaisen oikeuden nojalla, jos uudempi oikeus hylätään, vanhempi jää voimaan.

907. Scaevola, Opinions, kirja V.

Jos jäljentäjä tekee virheen kirjoittaessaan sopimusta, se ei estä velallista ja vakuutta olemasta vastuussa.

908. Marcianus, Trusts, I kirja.

Isän valvonnassa olevan pojan ei katsota pitävän, saavan takaisin eikä saavan peculiumiaan haltuunsa.

909. Ulpianus, Trustit, kirja II.

Ei ole tavallista, että turha aines tekee asiakirjasta virheellisen.

910. Sama, Trustit, kirja VI.

Kukaan ei epäile, etteikö sitä olisi pidettävä maksukykyisenä, jota puolustetaan.

911. Marcianus, Trustit, kirja XII.

Kun asiakirja on moniselitteinen, on otettava huomioon sen osapuolen aikomus, joka sen on laatinut.

912. Hermogenianus, Epitomes of Law, kirja III.

Pelkästään karkotustuomio riistää henkilöltä hänen omaisuutensa, jonka valtiovarainministeriö takavarikoi.

913. Sama, Epitomes of Law, kirja IV.

Aina kun kaksi henkilöä vaatii omaisuutta tuottoisalla omistusoikeudella, sen, jonka omistusoikeus siihen on vanhempi, tulisi olla etusijalla.

914. Venuleius, Stipulations, kirja XII.

Ketään ei voida pitää epärehellisenä, joka ei tiedä, kuinka paljon hänen pitäisi maksaa.

915. Gaius, Säännöt, kirja I.

Yhden lain nojalla solmittu velvoite mitätöidään vastakkaisella lailla.

916. Paulus, Oikeudellisista tutkimuksista.

Kun laissa mainitaan kahden kuukauden määräaika ja asianosainen ilmestyy kuudennentoista ensimmäisenä päivänä, häntä on kuultava; tämän keisari Antoninus ja hänen jumalallinen isänsä totesivat reskriptiossaan.

917. Ulpianus, Ediktistä, kirja I.

Kenen tahansa, joka syyllistyy tekoon preetorin käskyä vastaan, sanotaan asianmukaisesti rikkoneen ediktiä.

918. Hänellä on oikeus kieltäytyä teosta, joka voi myös myöntää sen. 103. Paulus, Ediktistä, kirja I.

Ketään ei saa viedä väkisin omasta talostaan.

919. Ulpianus, Ediktistä, kirja II.

Jos nostetaan kaksi kannetta, joista toisessa vaaditaan suurta summaa vahingonkorvauksena ja toisessa esitetään häpeällinen syytös, se, joka vaikuttaa osapuolen maineeseen, on oikeutettu etusijalle. Mutta jos molemmat kanteet ovat sellaisia, että tuomiot merkitsevät vastaajalle häpeällistä mainetta, molempien on katsottava olevan yhtä tärkeitä, vaikka kyse on eri suuruisista summista.

920. Paulus, Ediktistä, kirja I.

Aina kun vaaditaan oikeudellista tutkimusta, on käännyttävä preetorin puoleen.

921. Sama, Ediktistä, kirja II.

Vapaus on korvaamattoman arvokas omaisuus.

922. Gaius, Maakuntaediktistä, I kirja.

Orjaa vastaan ei voi nostaa kanteita.

923. Paulus, Ediktistä, IV kirja.

Rangaistuksia määrättäessä on aina otettava huomioon syyllisen ikä ja kokemattomuus.

924. Sama, Ediktiosta, kirja V.

Rikokseen ei ole osallisena se, joka ei estä rikoksen tekemistä, vaikka hän ei siihen kykene.

925. Sama, Ediktistä, VI kirja.

Pienempi sisältyy aina suurempaan.

926. Kenenkään ei katsota olevan oikeudellisesti vastuussa toisesta, ellei hän anna vakuutta.

927. Alaikäisen ei katsota suostuneen johonkin häntä vahingoittavaan.

928. Jos sopimuksen kaksi lausetta, joissa viitataan samaan asiaan, eivät liity toisiinsa, riittää, että toista niistä noudatetaan.

929. Naisille on myönnettävä helpotuksia heidän suojelemiseksi, mutta ei siksi, että he voisivat helpommin määrätä muita.

930. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja II.

Lähellä murrosikää oleva alaikäinen on kykenevä varkauteen ja vahingontekoon.

931. Rangaistuskanteet, jotka kasvavat lain rikkomisesta, eivät siirry perillistä vastaan, kuten esimerkiksi varkaudesta, vahingonteosta, väkivaltaisesta ryöstöstä ja vammantuottamuksesta.

932. Paulus, Ediktistä, VIII kirja.

Lopputuloksen kannalta on samantekevää, onko jollakulla oikeus nostaa kanne lain nojalla vai estääkö jokin poikkeus sen.

933. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja III.

Osa sisältyy kokonaisuuteen.

934. Paulus, Ediktistä, kirja IX.

Kun sanat ovat moniselitteisiä, niiden todennäköisin tai tavanomaisin merkitys on otettava käyttöön.

935. Sama, Ediktistä, kirja X.

Kun joku vapautetaan velvoitteesta, hänen velkojansa oletetaan saaneen rahansa.

936. Sen ei voida katsoa saaneen mitään, joka on tehnyt sopimuksen, joka voidaan sulkea pois poikkeuksella.

937. Ulpianus, Ediktistä, kirja XI.

Mikään ei ole niin vastakkaista suostumukselle, joka on vilpittömän sopimuksen perusta, kuin voima ja pelko; ja kaiken tämänkaltaisen hyväksyminen on hyvän moraalin vastaista.

938. Sitä ei käytetä hyväksi, joka noudattaa julkista lakia.

939. Niiden, jotka tekevät virheitä, ei katsota suostuvan. 117. Paulus, Ediktistä, kirja XI.

Praetor katsoo, että ediktin mukaisen omaisuuden haltija on kaikin puolin perillisen asemassa.

940. Ulpianus, Ediktistä, kirja XII.

Se, joka on orjuudessa, ei voi hankkia omaisuutta usukaption kautta; sillä vaikka hänellä olisikin hallussaan, hänen ei katsota pitävän sitä laillisesti hallussaan.

941. Sama, Ediktistä, kirja XIII.

Se ei vieraannu, joka ei vain onnistu saamaan hallintaa.

942. Paulus, Ediktistä, kirja XII.

Kukaan ei voi jättää perilliselleen mitään oikeuksia, joita hänellä itsellään ei ole.

943. Sama, Ediktistä, kirja XIII.

Sen, joka ei tee sitä, mitä hänen pitäisi, katsotaan rikkoneen velvollisuuttaan; ja sen, joka tekee sen, mitä hänen ei pitäisi tehdä, katsotaan jättäneen tekemättä sen, mikä hänelle oli määrätty.

944. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja V.

Vapautta suositaan yli kaiken.

945. Ulpianus, Ediktistä, kirja XIV.

Kukaan ei voi laillisesti nostaa kannetta toisen nimissä.

946. Tilapäinen muutos ei vaikuta vahingollisesti maakunnan oikeuksiin. 124. Paulus, Ediktistä, XVI kirja.

Sellaisissa liiketoimissa, joissa ei vaadita puhetta vaan asianosaisen läsnäoloa, voidaan älykkyyttä omaavan mykän henkilön katsoa vastaavan. Sama sääntö koskee kuuroa, sillä myös hän voi vastata.

947. Pomponius sanoo ensimmäisessä kirjassaan: "Mielisairas henkilö on samassa asemassa kuin sellainen, joka on poissaoleva."

948. Gaius, Maakuntaediktistä, V kirja.

Vastaaajiin suhtaudutaan suopeammin kuin kantajiin.

949. Ulpianus, Ediktistä, kirja XV.

Kukaan ei ole ryöstäjä, joka maksaa saamastaan hyödyttä.

950. Se, joka hankkii vapaamatkustajan, ei tule sen vuoksi rikkaammaksi.

951. Kun syntyy kysymys kahden henkilön saamisista, omistajan asema on parempi.

952. Paulus, Ediktistä, XX kirja.

Kun preetori myöntää kanteen perillistä vastaan siitä määrästä, jolla tämä on hyötynyt, riittää, jos laskelma tehdään siitä ajankohdasta, jolloin perittävän petoksella saama omaisuus tuli hänen käsiinsä.

953. Sama, Ediktistä, kirja XIX.

Kun kahdella henkilöllä on omaisuutta samalla omistusoikeudella, omistajalla on etu.

954. Niiden, jotka perivät jonkun koko oikeuden, katsotaan olevan hänen perillistensä paikalla. 129. Sama, Ediktistä, kirja XXI.

Velkoja ei syyllisty petokseen, jos hän saa sen, mihin hänellä on oikeus.

955. Kun pääasiallinen asia lakkaa olemasta, myös sen oheistuotteet katoavat. 130. Ulpianus, Ediktistä, kirja XVIII.

Samaan asiaan liittyvät toimet, ja erityisesti rikosoikeudelliset toimet, eivät koskaan kumoa toisiaan.

956. Paulus, Ediktistä, XXII kirja.

Joka vilpillisesti luopuu hallussapidosta, saa tuomion häntä vastaan kuin hallitsijaa vastaan, koska hänen petöksensä tekee hänet vastuulliseksi hallitsijana.

957. Gaius, Maakuntaediktistä, VII kirja.

Tietämättömyys luokitellaan huolimattomuudeksi.

958. Sama, Maakuntaediktistä, VIII kirja.

Tilamme voi parantua orjien avulla, mutta sitä ei voi huonontaa.

959. Ulpianus, Ediktistä, kirja XXI.

Velkoja ei petetä, jos velallinen ei saa mitään, vaan ainoastaan silloin, kun hänen omaisuutensa vähenee.

960. Kukaan ei voi parantaa tilaansa rikoksen avulla. 135. Sama, Ediktistä, kirja XXIII.

Ei voida luovuttaa omaisuutta, jota joko ei ole olemassa tai jonka ei katsota sisältyvän sopimukseen.

961. Paulus, Ediktistä, kirja XVIII.

Hyvässä uskossa omistajalle myönnetään niin paljon kuin hänellä todella on oikeus, aina kun laki ei estä tätä tekemästä.

962. Ulpianus, Ediktistä, XXV kirja.

Se, joka saa jotakin tuomioistuimen valtuuttamana, on vilpittömässä mielessä oleva haltija.

963. Paulus, Ediktistä, XXVII kirja.

Jokainen omaisuus, vaikka se olisi myöhemmin otettu haltuun, katsotaan otetuksi vastaan vainajan kuollessa.

964. Rikoksen vakavuus ei koskaan lisääny sen vuoksi, että sen tekemisestä on kulunut aikaa.

965. Gaius, Urbaanipreettorin antamasta ediktistä.

Kaikki kanneoikeudet, jotka ovat lakanneet kuoleman tai ajan kulumisen vuoksi, ovat edelleen olemassa, kun ne on kerran tuotu tuomioistuimeen.

966. Minkään ei katsota ehdottomasti kuuluvan kenellekään, minkä hän voi jostakin tapahtumasta menettää. 140. Ulpianus, Ediktistä, kirja LVI.

Sen, joka on poissa valtion asioilla, poissaolo ei saisi vahingoittaa häntä eikä ketään muutakaan.

967. Paulus, Ediktistä, kirja LIV.

Kaikesta, mikä on vahvistettu vastoin oikeussääntöä, ei saisi tulla ennakkotapausta.

968. Saman henkilön kahdesta perillisestä ei voi tulla kumpikaan hänen koko omaisuutensa perillisiä. 142. Sama, Ediktistä, kirja LVI.

Se, joka vaikenee, ei aina tunnusta, silti on totta, että hän ei kiellä.

969. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXII.

Kaikki se, mikä estää sopimuksen tehneet henkilöt, estää myös heidän seuraajansa.

970. Paulus, Ediktistä, kirja LXII.

Kaikki, mikä on sallittua, ei ole aina kunniakasta.

971. Säännöksissä on otettava huomioon se aika, jolloin olemme tehneet sopimuksen. 145. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXVI.

Kenenkään ei katsota huijaavan niitä, jotka ovat tietoisia tosiasioista ja antavat siihen suostumuksensa.

972. Paulus, Ediktistä, kirja LXII.

Se, mitä joku teki orjana ollessaan, ei voi hyödyttää häntä sen jälkeen, kun hänestä on tullut vapaa.

973. Gaius, Maakuntaediktistä, XXIV kirja.

Erietyiset asiat sisältyvät aina yleisiin asioihin.

974. Paulus, Lyhyestä ediktistä, kirja XVI.

Kun jonkin asian vaikutus hyödyttää kaikkia asianosaisia, jokaisen heistä on myös kannettava oma osuutensa kustannuksista.

975. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXVII.

Jokaisen, joka hyötyy toisen teoista, tulisi taata ne.

976. Sama, Ediktistä, kirja LXVIII.

Sen oikeudellinen asema, joka on syyllistynyt petokseen saadakseen omaisuuden haltuunsa tai pitääkseen sitä hallussaan, ja sen, joka on syyllistynyt petokseen välttääkseen omaisuuden haltuunsa tai pitääkseen sitä hallussaan, on välttämättä sama.

977. Paulus, Ediktistä, kirja LXIV.

Kukaan ei syyllisty vääryyteen toista kohtaan, ellei hän tee jotakin, mihin hänellä ei ole oikeutta.

978. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXIX.

Meillä on tapana syyttää rikoksena kaikkea, mikä on toteutettu joko julkisella tai yksityisellä väkivallalla.

979. Se, joka käskää riistämään joltakulta omaisuuden, riistää sen häneltä.

980. Rikoksen tekemisen vahvistaminen muistuttaa käskyä tehdä se.

981. Sopimuksissa, joihin liittyy petos tai vilpillinen mieli, perillinen on täysimääräisesti vastuussa.

982. Paulus, Ediktistä, kirja LXV.

Me tulemme vastuullisiksi samalla tavalla kuin toisaalta vapautumme sopimuksista; sillä niin kuin hankimme omaisuutta tietyin keinoin, menetämme sen myös samoilla keinoilla. Näin ollen, niin kuin omistusta ei voi saada ilman aikomusta ja ruumiillista ponnistelua, niin, sitä ei voi menettää, elleivät nämä molemmat asiat ole olemassa.

983. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXX.

Kun oikeudenkäynnin osapuolet ovat syyllistyneet samaan rikokseen, kantaja joutuu epäedulliseen asemaan, ja hallussapitäjän asema on parempi; näin on esimerkiksi silloin, kun poikkeuslupaa haetaan kantajan petoksen vuoksi, eikä vastausta myönnetä kantajalle, vaikka vastaaja olisi syyllistynyt petokseen samassa liiketoimessa.

984. Sen, joka itse ei ole syyllinen, tulisi saada periä rangaistus toiselta osapuolelta. 155. Paulus, Ediktistä, kirja LXV.

Henkilö on vastuussa omasta teostaan, eikä se saisi vahingoittaa hänen vastapuoltaan.

985. Sen ei katsota käyttävän väkivaltaa, joka käyttää omaa oikeuttaan hyväkseen ja nostaa tavallisen kanteen.

986. Rangaistustapauksissa olisi käytettävä mahdollisimman hyväntahtoista tulkintaa.

987. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXX.

Ketään ei voida pakottaa puolustamaan toista vastoin tämän tahtoa.

988. Kuka tahansa voi sanoa, että sillä osapuolella, jolle myönnämme kanteet, on paljon enemmän syytä vedota poikkeukseen.

989. Kun joku on toisen seuraajaksi, ei ole perusteltua, että se, mikä olisi voinut vahingoittaa sitä, jonka seuraajaksi hän on tullut, ei saisi vahingoittaa myös häntä.

990. Yleisesti ottaen ostajalla olisi oltava sama oikeus nostaa kanne tai puolustaa sitä kuin myyjällä.

991. Se, mikä annetaan jollekin hänen omaksi edukseen, ei ole lahjoitus, jos hän kieltäytyy ottamasta sitä vastaan. 157. Sama, Ediktistä, kirja LXXI.

Jos rikosta tai rikkomusta ei luokitella hirvittäväksi, se armahdetaan sen tekijöille, jos he orjina ovat totelleet isäntiään; tai jos rikoksenteijät ovat totelleet niitä, jotka toimivat isäntien sijasta, kuten esimerkiksi holhoojia ja kuraattoreita.

992. Jokaisen, joka syyllistyy petokseen luopuakseen hallussapidosta, katsotaan edelleen säilyttävän hallussapidon.

993. Sopimuksissa petokseen syyllistyneiden perilliset eivät ole vastuussa ainoastaan mahdollisesta saamastaan voitosta, vaan myös koko summasta; toisin sanoen kukin on vastuussa osuudestaan perillisenä.

994. Gaius, Maakuntaediktistä, kirja XXVI.

Velkoja, joka sallii pantatun omaisuuden myynnin, menettää panttioikeutensa.

995. Paulus, Ediktistä, VII kirja.

Meillä voi olla oikeus omaisuuteen erilaisten velvoitteiden nojalla, mutta se ei voi kuulua meille eri nimikkeillä.

996. Ulpianus, Ediktistä, kirja LXXVI.

On eri asia myydä ja eri asia suostua siihen, että myyjä myy.

997. Mitä tahansa, mikä on tehty julkisesti enemmistön toimesta, pidetään kaikkien asianosaisten tekemänä.

998. On järjetöntä, että henkilöllä, jolle maa-alue on testamentattu, olisi siihen parempi omistusoikeus kuin perillisellä tai itse testamentin antajalla, jos hän olisi elossa.

999. Sama, Ediktistä, kirja LXXVII.

Siviilioikeudessa omaksuttiin sääntö, jonka mukaan aina kun asianosainen estää jonkin ehdon täyttämisen, sitä pidetään samana kuin jos se olisi täytetty. Tämä pätee vapauden myöntämiseen, perintöihin ja perillisten määräämiseen; ja tämän säännön mukaan myös sopimusehtojen voimassaolo alkaa, kun lupauksen antaja estää ehdon täyttämisen.

1000. Paulus, Ediktistä, kirja LXX.

Minkäänlaista välttämättömyyden vuoksi tehtyä tekoa ei pitäisi mainita ennakkotapauksena.

1001. Ulpianus, Ediktistä, kirja LV.

Kun henkilöllä on oikeus antaa jotakin, hänellä on myös oikeus myydä ja vieraannuttaa se.

1002. Paulus, Ediktistä, kirja LI.

Kanteet, joihin liittyy rangaistus ja jotka on kerran nostettu, voidaan siirtää perillisiä vastaan.

1003. Ulpianus, Ediktistä, kirja LIII.

Se, joka voi luovuttaa omaisuutta, voi myös suostua sen luovuttamiseen. Mutta jos jollekin henkilölle ei ole annettu oikeutta luovuttaa sitä, on otettava käyttöön sääntö, jonka mukaan hänen tahtoaan ei saa ottaa huomioon, vaikka hän suostuisi sen luovuttamiseen toiselle.

1004. Paulus, Ediktistä, kirja XLVIII.

Sitä, joka puolustaa toisen asiaa, ei koskaan pidetä maksukykyisenä.

1005. Sama, Ediktistä, kirja XLIX.

Kaikkea sellaista, joka ei lahjoitushetkellä tule sen vastaanottajan omaisuudeksi, ei katsota lainkaan annetuksi.

1006. Osapuolen, joka tekee jotakin tuomarin määräyksestä, ei katsota syyllistyneen petokseen, koska hänen oli pakko totella.

1007. Sama, On Plautius, kirja I.

On noudatettava sitä menettelytapaa, joka antaa mahdollisuuden oikeudenmukaisimpaan ratkaisuun.

1008. Kaikki epäselvät kysymykset on tulkittava asianosaisten tahdon mukaisesti.

1009. Sama, Plautiuksesta, kirja II.

Vääryyteen syyllistyy se, joka määrää sen tehtäväksi. Se ei kuitenkaan ole syyllinen, joka on pakotettu tottelemaan.

1010. Mitä tahansa, mikä on jännitteessä, ei katsota olevan olemassa. 170. Sama, On Plautius, kirja III.

Jokainen tuomarin teko, joka ei liity hänen oikeudellisiin tehtäviinsä, on mitätön.

1011. Sama, Plautiuksesta, kirja IV.

Kukaan ei ole vastuussa velasta sillä perusteella, että hän voi periä toiselta sen, minkä hän on maksanut hänelle.

1012. Sama, On Plautius, kirja V.

Kauppasopimuksessa kaikki epäselvät lauseet tulkitaan myyjää vastaan.

1013. Epäselvää vaatimusta on tulkittava siten, että se on kantajan kannalta suotuisa. 173. Sama, Plautiuksesta, kirja VI.

Kun ketään vastaan annetaan tuomio hänen varallisuutensa verran, häneltä ei pidä ulosmitata kaikkea, mitä hänellä oli, vaan on noudatettava sitä lain sääntöä, joka ei salli hänen joutumistaan köyhyyteen.

1014. Kun laissa esiintyy ilmaus "Sinun on palautettava", myös voitot on palautettava, vaikka siitä ei ole erikseen säädetty.

1015. Jokaiselle aiheutuu vahinkoa hänen omasta maksuviivästyksestään, ja tätä sääntöä noudatetaan silloin, kun kaksi velallista on yhteisvastuussa.

1016. Petokseen syyllistyy se, joka vaatii jotakin sellaista, jonka hän on velvollinen palauttamaan.

1017. Sama, Plautiuksesta, kirja VIII.

Se voi toimia, joka jo nyt näyttää kykenevän täyttämään ehdon.

1018. Kaikkea sellaista, mitä ihminen ei voi saada, vaikka hän sitä haluaisikin, hän ei voi torjua. 175. Sama, On Plautius, kirja XI.

Orja ei voi suorittaa mitään sellaista velvollisuutta, jonka laki vaatii vapaiden henkilöiden suoritettavaksi.

1019. En saisi olla yhtään paremmassa asemassa kuin se henkilö, jolta saan oikeuteni. 176. Sama, On Plautius, kirja XIII.

Kenellekään ei myönnetä etuoikeutta tehdä itse sitä, mitä voidaan julkisesti tehdä tuomarin välityksellä; ja tämä on säädetty, jotta vältettäisiin tilaisuudet epäjärjestyksen edistämiseen.

1020. Vapauden ja suhteen arvo on rajaton. 177. Sama, On Plautius, XIV kirja.

Sen, joka siirtyy toisen etuoikeuksiin tai omistukseen, tulisi käyttää hyväkseen edeltäjänsä laillisia oikeuksia.

1021. Ketään ei pidä syyttää petoksesta, joka ei tiedä syytä, miksi hänen ei pitäisi nostaa kannetta. 178. Sama, On Plautius, kirja XV.

Kun pääasiaa ei enää ole olemassa, lakkaavat yleensä myös sen oheistuotteet olemasta.

1022. Sama, Plautiuksesta, kirja XVI.

Kun manumission myöntäjän aikomus on epäselvä, on tehtävä päätös vapauden hyväksi.

1023. Sama, On Plautius, kirja XVII.

Kaikki, mikä maksetaan velkojan määräyksestä, on sama kuin jos se olisi maksettu velkojalle itselleen.

1024. Sama, Vitelliuksesta, I kirja.

Jos kukaan ei ota perintöä vastaan, testamentin voima tuhoutuu kokonaan.

1025. Sama, Vitelliuksesta, kirja III.

Kun omaisuuden omistusoikeus ei voi siirtyä kenellekään, mikään velvoite ei voi saada sitä siirtymään.

1026. Marcellus, Digest, kirja XIII.

Vaikka lain edellyttämiä muodollisuuksia ei ole helppo muuttaa, helpotusta on silti myönnettävä, jos kohtuullisuus sitä selvästi vaatii.

1027. Celsus, Digest, kirja VII.

Tyhjän pelon tekosyy ei ole laillinen.

1028. Sama, Digest, kirja VIII.

Mikään velvoite ei ole sitova, joka on mahdoton.

1029. Sama, Digest, kirja XII.

Mitään ei voida vaatia ennen kuin se voidaan asioiden luonnollisen kulun mukaan toimittaa; ja kun maksupäivä on sisällytetty veloitteeseen, sitä ei voida periä, ellei aika ole kulunut.

1030. Sama, Digest, kirja XVI.

Jos joku jättää vaimonsa raskaaksi, hänen ei katsota kuolleen lapsettomana.

1031. Sama, Digest, kirja XVII.

Jos testamentissa määrätään kaksi ristiriitaista asiaa, kumpikaan niistä ei ole pätevä.

1032. Mitä asioiden luonto kieltää, sitä ei voi vahvistaa millään lailla. 189. Sama, Digest, kirja XIII.

Alaikäisen ei oleteta antavan suostumustaan tai kieltäytyvän siitä ikänsä vuoksi; sillä hänen huoltajansa valtuutus on välttämätön kaikissa asioissa, jotka edellyttävät tietoa tai harkintaa.

1033. Sama, Digest, kirja XXIV.

Kaikki, mikä häädetään, ei kuulu omaisuuteen.

1034. Sama, Digest, kirja XXXIII.

Kun Neratiukselta kysyttiin, tulisiko keisarin sellaiselle henkilölle myöntämän etuoikeuden, jonka hän uskoi olevan elossa, mutta joka todellisuudessa oli jo kuollut, katsoa tulevan voimaan, hän vastasi, että hänen mielestään keisari ei olisi myöntänyt sitä, jos hän olisi tiennyt, että etuoikeuden saaja oli kuollut, mutta silti häneltä itseltään olisi selvitettävä, missä määrin hän tarkoitti etuoikeuden olevan voimassa.

1035. Marcellus, Digest, kirja XXIX.

Omaisuus, jota ei voida jakaa, kuuluu kokonaisuudessaan perillisille yksityishenkilöinä.

1036. Epäselvissä asioissa ei ole vähemmän oikeudenmukaista kuin turvallista omaksua hyväntahtoisempi tulkinta.

1037. Celsus, Digest, kirja XXXVIII.

Lähes kaikki perillisten oikeudet katsotaan samoiksi kuin jos he olisivat tulleet sellaisiksi heti perittävän kuoleman jälkeen.

1038. Modestinus, Erot, kirja VI.

Niitä, jotka tulevat perillisiksi kaukaisen sukulaisuusasteen kautta vainajaan, ei pidetä yhtään vähemmän perillisinä kuin jos he olisivat olleet ensimmäisen asteen perillisiä.

1039. Sama, Eroja, kirja VII.

Selvästi ilmoitetut asiat ovat prejudikaatteja, toiset eivät.

1040. Sama, Säännöt, VIII kirja.

Jotkin etuoikeudet ovat todellisia, jotkin henkilökohtaisia. Ensin mainitut siirtyvät perilliselle; ne, jotka ovat henkilökohtaisia, eivät siirry hänelle.

1041. Sama, Avioliittoriitistä.

Avioliitossa on otettava huomioon paitsi se, mikä on laillista, myös se, mikä on kunniakasta.

1042. Javolenus, On Cassius, kirja XIII.

Edunvalvojan tekemä petos, olipa hän maksukykyinen tai ei, ei saisi vaikuttaa hänen holhoojansa oikeuksiin holhouskiellossa tai muussa oikeudenkäynnissä.

1043. Sama, Epistolat, kirja VI.

Sitä ei voida pitää petoksesta vapaana, joka kieltäytyy tottelemasta tuomarin määräystä.

1044. Sama, Kirjeet, VII kirja.

Aina kun päätöstä ei voida tehdä aiheuttamatta vahinkoa, on valittava se menettelytapa, joka tuottaa vähiten epäoikeudenmukaisuutta.

1045. Sama, kirjeet, kirja X.

Jokaisella testamenttiin sisältyvällä määräyksellä ei katsota olevan mitään vaikutusta, ellei se ollut voimassa silloin, kun se tehtiin.

1046. Sama, kirjeet, kirja XI.

Jokaista siviililain määritelmää voidaan muuttaa, sillä vähäinenkin poikkeama voi tehdä sen soveltumattomaksi.

1047. Pomponius, Quintus Muciuksesta, kirja VIII.

Sitä, joka kärsii vahinkoa omasta syystään, ei katsota vahingoittuneeksi.

1048. Sama, Quintus Muciuksesta, XXVIII kirja.

On vähemmän edullista omistaa kanneoikeus kuin omistaa omaisuus, joka on sen kohteena.

1049. Sama, Quintus Muciuksesta, XXXIX kirja.

Usein käy niin, että omaisuus, jonka voimme tietyissä olosuhteissa riistää, on sellaisessa kunnossa, ettei sitä voi ottaa meiltä pois. Näin ollen, jos olemme joutuneet vastuuseen valtiovarainministeriölle rasittamalla maata, voimme joskus nostaa kanteen sen takaisin saamiseksi, sen luovuttamiseksi ja siihen kohdistuvan palvelussuhteen määrittämiseksi.

1050. Sama, Eri kohdista, kirja IX.

On vain oikeudenmukaista ja kansojen lain mukaista, ettei kukaan voi rikastua toisen kustannuksella tekemällä vahinkoa.

1051. Ulpianus, Lex Julia et Papia, kirja I.

Kun asia on päätetty, sitä pidetään totena.

1052. Paulus, On the Lex Julia et Papia, kirja XIII.

Kenenkään ei voida katsoa menettäneen jotain, mitä hänellä ei koskaan ollut.

1053. Ulpianus, Lex Julia et Papia, kirja IV.

Vertaamme orjuutta jossain määrin kuolemaan.

1054. Licinius Rufinus, Säännöt, kirja II.

Kun perillisen määrääminen on alusta alkaen mitätön, sitä ei voida tehdä päteväksi ajan kulumisen myötä.

1055. Paulus, Ediktistä, kirja LXIX.

Orja ei voi olla poissa valtion asioissa.

